This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

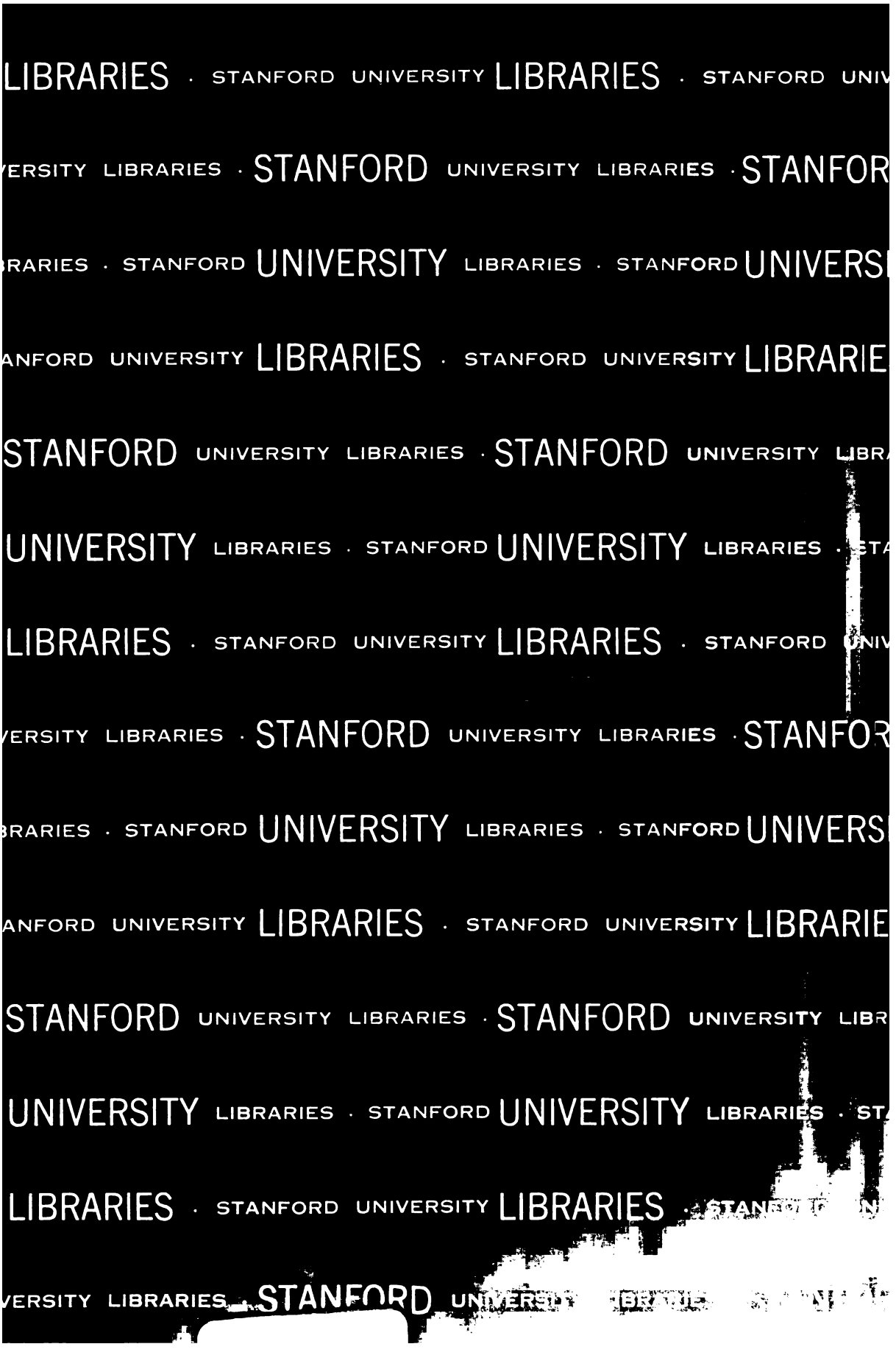
LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIV
ERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFOR
RARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERS
ANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIE
STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBR
UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STA
LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIV
ERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFOR
RARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERS
ANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIE
STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBR
UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · ST
LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
ERSITY LIBRARIES · STANFORD

RARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERS
TY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD
ES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY
RD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES ·
NFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIE
VERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFO
RARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERS
TY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD
ES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY
RD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES ·
NFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIE
VERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFO
RARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERS
TY LIBRARIES · STANFORD
S · STANFORD UNI

RJEČNIK

RJEČNIK

HRVATSKOGA ILI SRPSKOGA JEZIKA

NA SVIJET IZDAJE

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

OBRAĐUJE

P. BUDMANI

DIO IV

ISPREKRIŽATI—KIPAC

U ZAGREBU 1892—1897

U KNJIŽARNICI JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE (DIONIČKE TISKARE)

TISAK DIONIČKE TISKARE.

PG 1374
R5
v. 4

ISPREKRÍŽATI, isprèkrîžâm, *pf. vidi* isprekrštati. — *Složeno:* iz-prekrižati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Teško je pokidati lance koji nas odavna isprekrižaše. M. Pavlinović, rad. 109.

ISPREKŔŠĆATI, *vidi* isprekrštati.

ISPREKŔŠTATI, isprèkŕštâm, *pf. sve unakrst složiti jedno po jedno.* — *Mješte* št *može biti i* šć. — *Složeno:* iz-prekrštati (prekršćati). — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (isprekrštati i isprekršćati ‚nach einander ins kreuz legen' ‚decusso'). Pokazati kako su se planine isprekrštale. Vuk, dan. 2, 29.

ISPRELÁMÂŃE, *n. djelo kojijem se isprelama.* — *Stariji je oblik* isprelamanje. — *U Mikaljinu rječniku:* isprilamanje; *u Bjelostjenčevu:* izprelamańe; *u Stulićevu:* isprilamańe.

ISPRELÁMATI, isprèlâmâm, *pf. prelomiti sve jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-prelamati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (isprilamati ‚comminuo, perfringo, diffringo') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (isprilamati ‚perfringo' 861[a]), *u Bjelostjenčevu* (izprelamam ‚comminuo, diffringo, confringo'), *u Voltiđijinu* (izprelamati i isprilamati ‚sminuzzare, stritolare, spezzare' ‚zerstücken'), *u Stulićevu* (isprelamati i isprilamati ‚in frusta redigere, comminuere'), *u Vukovu* (‚nach einander zerbrechen' ‚confringo'). Mandala gvozdena isprilamao. F. Lastrić, svet. 39[b]. Pruće jedan za drugim isprelamali. J. Rajić, pouč. 1, 133. — *Sa* se, *pasivno ili refleksivno. u Belinu rječniku:* isprilamati se ‚perfringor' 681[b].

ISPRELIJÈVATI, isprèlijevâm, *pf. preliti sve malo po malo.* — *Složeno:* iz-prelijevati. — *U naše vrijeme u Lici.*

ISPREMA, *praep. s gen. sastavljeno:* iz-prema, *naći što i* prema. — *U jednoga pisca našega vremena.* Lepo je isprema sebe gledati ove buktine na vedroj noći. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 14.

ISPREMÈTATI, isprèmećêm, *pf. premetnuti sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-premetati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim praes., i aor.* 2 *i* 3 *sing.* Ispremetâ. — *U naše vrijeme.* Ispremeta trpeze onijeh što mijeńahu novce. Vuk, mat. 21, 12. Mjeńačima prosu novce i stolove ispremeta. jov. 2, 15. Ispremeta ih i popadoše šatori. Đ. Daničić, sud. 7, 13. ‚Svu smo mu kuću ispremetali, ali nijesmo ništa mogli naći'. ‚Sve mu ispremećite, možda se đe nađe'. J. Bogdanović.

ISPREMETÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se ispremetava.* ‚On se ne boji vašeg premetavańa i ispremetavańa'. J. Bogdanović.

ISPREMETÁVATI, ispremètâvâm, *impf.* ispremetati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Sve mu je u kući živo i mrtvo ispremetavano, i aja Bože ništa se ne može naći'. J. Bogdanović.

ISPRÈMICATI, isprèmičêm, *pf. premaknuti sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-premicati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Onako on dođe, pa svake godine ispremiče međe'. J. Bogdanović.

ISPREORÁVATI, ispreòrâvâm, *pf. preorati sve malo po malo.* — *Složeno:* iz-preoravati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ti samo đe ne oreš, onđe ne preoreš, a đe god oreš, onđe ispreoravaš'. J. Bogdanović.

ISPRÈPASTI SE, isprepádêm se (isprèpadnêm se, isprèpanêm se), *pf. prepasti se (o mnoštvu ili o cijelome subjektu).* — *Složeno:* iz-prepasti. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Kad plemići i gospoda koji bjehu izostali ispod smrtnijeh tezijeh zgoda, s kijeh se bjehu ispripali. J. Palmotić 2. Strahovitijem kada jadom sve se bješe ispripalo. 268. Ter videć ga tač smetena, sred srca se pripadena vele većma ispripade. 422. — *I pasivno.* Nu crkovni naš vladika ispripaden u pameti, take odluke ne htje čuti. 278. S prikazanja toli huda ispripaden car trese se. 417.

ISPRÈREZÂŃE, *n. djelo kojijem se isprereže.* — *Stariji je oblik* isprerezanje. — *U Mikaljinu rječniku:* ispririzanje, isprisicanje ‚concisio'; *u Belinu:* izprirjezanje ‚minutatim concidere' 720[b]; *u Bjelostjenčevu:* isprerezańe; *u Stulićevu:* isprirezańe.

ISPRÈREZATI, isprèrežêm, *pf. sve prerezati jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-prerezati. — *U Mikaljinu rječniku:* ispririzati, isprisicati ‚caedo, concido'; *u Belinu:* izprirezati ‚minutatim concidere' 720[b]; *u Bjelostjenčevu (vidi kod* isprerezivati); *u Voltiđijinu:* isprerezati, izprerezujem ‚stagliare, stagliuzzare, sminuzzare' ‚zerschneiden'; *u Stulićevu:* izprerezati i ispriŕezati i isprirezati, isprirežujem i isprireživam ‚frustatim, minutatim concidere'.

ISPREREZÍVATI, isprerèzujêm i isprerèzîvâm, *impf.* isprerezati. — *Nalasi se pisano (grješkom) i sa ž mj. s.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izprerezujem, izprerezati ‚concido') *gdje se naj prije nahodi, u Voltiđijinu (praes.* isprerezujem *kod* isprerezati), *u Stulićevu* (ispriređivati *us* isprirezati, *a kod ovoga ima praes.* isprirežujem *i* isprireživam). ‚Tije petalja i uzala ti ne razriješi ka' ide, nego uzmi nož, pa to sve ispreresuj'. ‚Ne bi i ne moš drugojačije ni odriješiti ni odvezati van nožem isprerezivati'. J. Bogdanović.

ISPRESAĐÍVATI, ispresàđujêm i ispresàđîvâm, *pf. presaditi sve jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-presađivati. ‚Ona nam je repa pregusto nikla, aj ti ńu lijepo razrijedi i ispresađivaj'. ‚Tvoje su voćke pregusto posađene, sve ti ono lijepo na ređe ispresađivaj'. J. Bogdanović.

ISPRESIJÈCÂŃE, *n. djelo kojijem se ispresijeca.* — *Stariji je oblik* ispresijecanje. — *U Mikaljinu rječniku:* isprisicanje *kod* ispririzanje, *i u Belinu:* isprisijecanje 720[b].

ISPRESIJÈCATI, isprèsijecâm, *pf. presjeći sve jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-presijecati. — *Akc. je kao kod* ispovijedati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (isprisicati *kod* ispririzati) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (isprisijecati ‚minutatim concidere' 680[b]; ‚scheggiare, far scheggie, o ridurre in scheggie' 652[a]; isprisijecati, izprisijecivam ‚sminuzzare, tagliar in pezzetti minuti' ‚minutatim concidere' 720[b]), *u Voltiđijinu* (isprisecati *i* izprisecati, izprisijecati, izprisijecam, izprisijecivam ‚sminuzzare tagliando, stagliuzzare' ‚zerstücken'), *u Stulićevu* (isprisijecati *us* isprirezati), *u Vukovu* (‚nach einander zerhauen' ‚disseco unum ex alio'). Oće se sikire za izprisicati drvje. F. Lastrić, ned. 35. Ispresecaj na komadke. Z. Orfelin, podr. 350. Udare mu glogovo trńe pod nokte i nožem crnijeh kora ispresijecaju žile izpod koljena, da ne bi mogao izlaziti iz groba. Vuk, živ. 215. Końma ńihovijem ispresijecaj žile. Đ. Daničić, is. nav. 11, 6. Asana Hota sa družinom mu ispresijecaju i opkole. Magaz. 1868. 78. Turci bi ga jataganima izpresijecali. S. Ljubiša, prip. 157.

— *Pasivno.* Planine potocima odrte i ispresijecane. S. Ljubiša, prip. 6. Brda potocima ispresecana. P. Bolić, vinod. 1, 5.

ISPRESIJEKATI, ispresijekam, *pf. vidi* ispresijecati. — *Složeno:* iz-presijekati. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* ispresekam ‚idem quod' isprerezujem.

ISPRESJECÍVATI, ispresjȅcujêm *i* ispresjȅcîvâm, *impf.* ispresijecati. — *U Belinu rječniku: praes.* isprisjecivam *kod* isprisijecati 720b, *i u Voltiǵijinu: praes.* isprisjecivam *kod* isprisecati.

ISPRESKÁKATI, ispréskāčēm, *pf. pravo bi bilo značeće: sve preskočiti malo po malo, ali se kaže u prenesenom smislu sa značećem: nadgovoriti.* — *Složeno:* iz-preskakati. — *U Vukovu rječniku:* koga ‚einen (im gespräche) besiegen, zu schanden reden, überreden' ‚supero sermone'.

ÌSPRESTI, isprédêm, *pf. složeno:* iz-presti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impt.* isprédi; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 8 *sing.* Ìsprêde.

a. *aktivno.*

a) svršiti predeće (kad se nema što dalje presti). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (ispresti, opresti ‚perneo, totum neo') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (vidi kod* ispredati), *u Stulićevu (griješkom* ispredsti ‚filar tutto, finir di filare' ‚nere, pernere'). Nek svaku naredi što će isprest. J. S. Reljković 412. Ti im ispredi malu košulju. Vuk, živ. 15. — *U metaforičkom smislu.* Da je on sve to ispreo. M. Pavlinović, razl. spis. 384.

b) dobiti predeńem. — *U Vukovu rječniku:* ‚erspinnen' ‚nendo acquiro'.

b. *sa* se, *refleksivno.* — *U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* ispredati).

ISPRESTÍRATI, ispréstîrâm, *pf. vidi* isprostirati. — *Složeno:* iz-prestirati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* isprestiram, izprestreti, izprostiram ‚extendo, explico', v. prestiram.

ISPRESTRIJETI, isprestrem, *pf. vidi* isprestirati. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* isprestirati), *i u Stulićevu:* izprestrijeti, v. isprostrijeti.

ISPRESTRÍZATI, ispréstrîzâm, *pf. prestrići sve jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-prestrizati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U Vukovu rječniku:* ‚(mit scheeren) nach einander zerschneiden' ‚disseco unum ex alio'.

ISPREŠAŃE, *n. djelo kojijem se ispreša.* Isprešańe grozda. I. Jablanci 209.

ISPREŠATI, isprešam, *pf. istiještiti.* — *Složeno:* iz-prešati. — *U dva pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Iz koga se ulje isprešalo. I. Jablanci 81. Uļe iz ńega isprešati. 162. Jere ruke vaše jesu pune krvi, koju ste iz vašega iskrńega izašeli i isprešali. Đ. Rapić 371.

ISPREŠÍVATI, ispréšîvâm, *pf. prèšiti sve jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-prešivati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U Vukovu rječniku:* ‚nach einander zusammen nähen' ‚consuo aliud ex alio'.

ISPRÈTATI, ìsprećêm, *pf. izvaditi (iz ogńa).* — *Složeno:* iz-pretati. — *Akc. je kao kod* izorati. — *U naše vrijeme.* A da što je ovaj mjesec crven kako da je iz ogńa ispretan? P. Petrović, gor. vijen. 91.

ÌSPRETI, ìsprêm, *pf. vidi* ispravdati, 1, a. — *Složeno:* iz-preti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Smrt pak svu koliku vašu ugodnost jest pravdajući se izprila i dobila. Đ. Rapić 415.

ISPRETKÍVATI, isprètkîvâm, *pf. sve pretkati.* — *Složeno:* iz-pretkivati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Al' nema šuplika, nije crvenim ispretkivana kao moja. M. P. Šapčanin 1, 48.

ISPRETRÉSATI, isprètrêsâm, *pf. sve pretresti jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-pretresati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kad slamu vadite iz vršaja, samo 'e dobro na vila*(h)* ispretresajte'. J. Bogdanović.

ISPREVAĐATI, isprevađam, *pf. vidi* sprovađati. — *Složeno:* iz-prevađati. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* izprevajam, v. zprevajam.

ISPREVAĻÍVATI, isprevàļujêm *i* isprevàļîvâm, *pf. sve prevaliti jedno po jedno.* — *Složeno:* izprevaļivati. — *Od* XVIII *vijeka.* Biti će taki vitrovi, da će stabla sva i drvja poguliti iz žila i izprivaļivati. F. Lastrić, ned. 11. Kada je trpeze izprivaļivao. Đ. Rapić 4. ‚Punu na edan put odnekle vjetar, pa nam sve naviļke isprevaļiva'. ‚Kad nam je on to pripovijeda, svi smo se od velikog smija isprevaļivali. J. Bogdanović.

ISPRÈVRAĆATI, isprèvraćâm, *pf. sve prevratiti jedno po jedno ili malo po malo.* — *isporedi* isprevrtati. — *Složeno:* iz-prevraćati. — *Od* XVIII *vijeka.* Kipove idolske izprivraćali. F. Lastrić, svet. 163b. Jer dok lemeš isprivraća grude. J. S. Reļković 22. Pak da strmo isprivraća glave. 355.

ISPREVRÁTITI, isprèvrâtîm, *pf. posve prevratiti (s osobitijem značećem: izgovoriti, ispsovati).* — *Složeno:* iz-prevratiti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* Meni isprevratiće svašta. Dubrovnik. 1870, 16.

ISPRÈVRTATI, isprèvrćêm, *pf. vidi* isprevraćati. — *Složeno:* iz-prevrtati. — *U naše vrijeme.* Ustavi vode, i presahnu; pusti ih, i isprevrću zemļu. Đ. Daničić, jov. 12, 15.

ISPRÉZÂŃE, *n. djelo kojijem se ispreže.* — *U Vukovu rječniku.*

ISPRÉZATI, ìsprêžêm, *impf.* ispregnuti. — *Akc. je kao kod* ispisati. — *U Vukovu rječniku:* ‚ausspannen' ‚solvo jugo'.

ISPRÉŽÂŃE, *n. djelo kojijem se ispreži.* — *U Stulićevu rječniku.*

ISPRÉŽATI, ispréžîm (ìsprêžâm), *pf. svršiti prežańe tijem što se ugleda ili nađe ili ulovi ono što se preži.* — *Složeno:* iz-prežati. — *Radi prezenta vidi* prežati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚depraehendo'), *u Voltiǵijinu* (izprežati, izprežam ‚assaltare, fermare, attrappare' ‚überfallen'), *u Stulićevu* (isprežati *i* izprežati ‚aliquem in re ipsa vel in ipso crimine deprehendere, invenire, expectando venturum praestolari ac deprehendere'). Potulih se u njekom grmeću, jeda ju isprežim. M. Držić 415. Sad se na plav uklonimo, za ne steći sej nehvale, dokle vrijeme izprežimo za moć brodit morske vale. G. Palmotić 2, 395. Isprežana tač košuta u zelenu gustu gaju, čim ju sa svijeh strana i puta lovni u mrežu psi tjeraju . . . trepti od straha, čezne od truda, ter udorac smrtni čeka. 8, 29b. Ulazim mojom misli u svačije sroce za izprežat što tko čeka. B. Zuzeri 114. Vid je svrnula za sve izprežat na okolo. 224. Biv̀ši prigodu novu izprežo, stavi se treću pitat. 410.

ISPREŽÍVATI, isprèžujêm *i* isprèžîvâm, *impf.* isprežati. — *U Belinu rječniku:* izpreživati, izpreživam *i* izprežujem ‚aspettare per assalire uno o in senso simile' ‚expecto' 108b, *i u Stulićevu:* ispreživati, ispreživam *us* isprežati.

ISPRIBÁDATI, ispríbâdâm, *pf. pribosti sve jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno: iz*-pribadati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U Stulićevu rječniku:* ispribadati loze ‚jugare vineam (id est vites palis alligare)', *i u Vukovu:* ‚nach einander anstecken' ‚adfigo unum ex alio'.

ISPRIBÍJATI, ispríbijâm, *pf. pribiti sve jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-pribijati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚nach einander anschlagen' ‚adfigo unum ex alio'). Čini na svako kolo ostre pile i čavli izpribijati. F. Vrančić, živ. 18.

ISPRÍČÂŃE, *n. djelo kojijem ko ispriča ili se ispriča.* — *Stariji je oblik* ispričanje. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (ispričańe), *u Voltiġijinu* (ispričańe), *u Stulićevu* (ispričańe). Ni jedno ispričanje ne moreš imiti. Transit. 78. Može ga uhititi, vsaki uzrok i ispričanje na ń izloživši. Mon. croat. 245. (1544). Ne može nijedno izpričanje ili odvitovanje najti. A. Georgiceo, pril. 94. Ispričańe ‚entschuldigung' ‚discolpa'. B. Petranović, ručn. knig. 27.

ISPRÍČATI, ispríčâm, *pf. složeno:* iz-pričati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XV *vijeka (vidi kod* 3, b), *a između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* ispričavati), *u Voltiġijinu* (ispričati, ispričam, ispričavam ‚scusare, discolpare, giustificare' ‚entschuldigen, rechtfertigen'), *u Stulićevu* (ispričati, v. ogovoriti), *u Vukovu:* 1. ‚vorerzählen' ‚enarro' *s primjerom:* Ispričaj mi jednu priču. 2. ‚auserzählen' ‚enarro' *s primjerom:* Čekaj dok ispričam ovu priču što sam počeo. 3. (po zapadnijem krajevima) ‚entschuldigen' ‚excuso', cf. opravdati, izgovoriti.

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu (pričati = pripovijedati).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vidi sprijeda). α) pripovidjeti sve, potpuno.* Ispričati svu slavu ńegovu. Đ. Daničić, psal. 106, 2. — *b) svršiti pripovijedańe. vidi u Vukovu rječniku.*

b. excusare, *opravdati, izgovoriti.* Jure te nijedno nesnanje neće ispričati od griha. Nauk brn. 71b. Ona, ku prid fariseom ispriča rasumno *(Iskrst).* F. Glavinić, cvit. 231b.

2. *pasivno (značeńe je u svijem primjerima kao kod* 1, b). Ne bi 'spritčan imil biti od prijatija kršćenja. Naručn. 5b. Da Židovi ispričani ne mogu biti. F. Glavinić, cvit. 5b. Čistoća tvoja učini izpričanu pri ńemu i pokrivenu krivinu naše nečistoće. P. Radovčić, nač. 480.

3. *sa se, refleksivno.*

a. *pripovidjeti do voļe, do sita.* — *U Vukovu rječniku:* ‚sich auserzählen' ‚sat narrasse'.

b. *vidi* 1, b. — *Između rječnika u Vukovu:* ‚sich entschuldigen' ‚excuso me'. Tko se često pri, boļe se ispriča. M. Marulić 145. Od zla poni ko hti obrati, tko se more ispričati. 294. Nigdor se od toga sakrij ili osmini se ispritčati. Transit. 150a. Odgovore zali oteč se ispričati. Korizm. 17a. Ne more se 'spritčati pastir, ako vlk koze poji. 66b. Ispričal bi se pravedno gluh, govoreć da ne čuje. A. Georgiceo, pril. 94. Ne pamtim kako smo se ispričali. D. Obradović, basn. 322—328.

ISPRIČÁVATI, ispríčávâm, *impf.* ispričati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (ispričavam, ispričati, ogovaram, osvetļavam ‚excuso, purgo, excusationem affero') *gdje se naj prije nahodi, u Voltiġijinu (praes.* ispričavam *kod* ispričati), *u Stulićevu* (ispričavati *us* ispričati). Ispričavajući se da on nije bio nakańen osvojiti ga. D. Obradović, živ. 22. Jańa sa svoje strane ispričava se i pravda. 64.

ISPRIČEŠĆE, *n. u Stulićevu rječniku:* ispričestje ‚excommunicatio'. — *nepouzdano.*

ISPRIČEŠĆÍVATI, ispríčèšćujêm *i* ispríčèšćîvâm, *pf. pričestiti sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-pričešćivati. — *U naše vrijeme u Lici.* La! šta ga je pop naroda danas naispovijeda', bome će popo čepati dok nas sviju ispričešćuje. J. Bogdanović.

ISPRIČEVATI, ispričujem, *impf.* ispričati. — *U dva pisca čakavca* XVI *i* XVII *vijeka.* Zastupa vlašća svoja pomańkanja ili jih ispričuje. Š. Budinić, ispr. 69. Ona se izpričevaše. F. Vrančić, živ. 74.

ÌSPRIGÂŃE, *n. djelo kojijem se ispriga.* — *U Mikaļinu rječniku sa starijim oblikom* ispriganje.

ÌSPRIGATI, ìsprigâm, *pf. posve poprigati; svršiti prigańe. vidi* ìspržiti. — *Složeno:* iz-prigati. — *Akc. je kao kod* ìzgledati. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikaļinu* (isprigati, poprigati, pofrigati ‚frigo'), *u Belinu* (izprigatí ‚friggere e cuocere nella padella' ‚frigo' 331a; isprigati ‚finir di friggere' 331a), *u Stulićevu* (isprigati *i* izprigati ‚friggere'), *u Vukovu (vide* poprigati *s primjerom iz narodne pjesme:* M'jesila mu pogačicu, isprigala prosuļicu, natočila bokaricu). Sad vam ću ljepšu ja isprigat fritaļu. N. Naleškovič 274. Gledah, ali je isprigan kapun, ali je pečen. M. Držić 271. Naredi ženi da ispriga slaninu. Nar. prip. vrč. 169. Isprigaj mi koje jaje. S. Ļubiša, prip. 266. — *I s f mj.* p *(vidi kod* prigati). — *U Bjelostjenčevu rječniku: part. praet. pass.* izfrigan, frigan; *u Voltiġijinu:* izfrigati ‚friggere' ‚backen'; *u Stulićevu:* izfrigati, v. izprigati.

ISPRIGOVÁRATI, ispríġovârâm, *pf. posve ili malo po malo prigovoriti.* — *Složeno:* iz-prigovarati. — *Akc. je kao kod* istovaravati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bome sam mu znaš za ono po vratriju isprigovara'. ‚Nude mu znaš za ono, onako ka' izdaleka dobro isprigovaraj'. J. Bogdanović.

ISPRÌHVAĆATI (isprìhvatati), ispríhvaćâm (ispríhvatâm), *pf. posve ili malo po malo prihvatiti.* — *Složeno:* iz-prihvaćati (prihvatati). — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* ìsprihvaćâ. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Isprivaćaj mi onu aļinčinu, da mi ne vise od ńe palamari'. ‚Uzmi igletinu i kakvije urimčina, pa mi ove benevrečine isprivataj, da se ne raspadaju, zuvar je, da i' još koji dan ponesem'. J. Bogdanović.

ÌSPRIJE, *adv. otprije, vidi kod* prije. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (isprije, isprije toga, v. odprije). Isprija nego sam se rodio, bio sam svet. A. d. Bella, razgov. 142. Mandalina svu ļubav svoju, koju izprije bijaše razasula na nasladeńa svitovńa, skupi. F. Lastrić, od' 347. Isprije često pojedinci zamjeńuju pojedince. M. Pavlinović, razl. spis. 4.

ISPRIJÈČAŃE, *n. djelo kojijem se ispriječa.* — *Stariji je oblik* ispriječanje. — *U Mikaļinu rječniku:* ispriječanje; *u Belinu:* ispriječanje ‚transversatio' 415a; *u Stulićevu.*

ISPRIJÈČATI, ìspriječâm, *pf. položiti nekoliko stvari jednu preko druge, naj češće u osobitom smislu: isrediti žice, trakove jedno preko drugoga kao pletući (n. p. kaže se* ispriječati opanke, *kad se utvrde zaplećući ih opućom).* —

Složeno: iz-priječati. — -ije- *stoji po južnom govoru mj. ńegdašńega ê, a po istočnom govoru glasi* ispréčati, *po zapadnom* ispríčati. — *Akc. je kao kod* isijecati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚in transversum pono'), *u Belinu (samo part. praet. pass.* ispriječan ‚transversus' 415a), *u Stulićevu* (ispriječati i izpriječati ‚transversim ponere, jacere'), *u Vukovu* (n. p. opanke ‚kreuzweise mit' oputa ‚befestigen' ‚decusso lora'). Sveti Antun vidje gdi vas svijet bješe zamčicami popleten i ispriječan. M. Divković, bes. 267b.

ISPRIJÈČÊŃE, *n. djelo kojijem se ko ispriječi.* — *Stariji je oblik* ispriječenje. — *U Mikaljinu rječniku:* ispriječenje ‚objurgatio'; *u Belinu:* ispriječenje ‚objurgatio' 676a; *u Stulićevu:* ‚objurgatio, excusatio, purgatio'.

ISPRIJÈČITI, ìspriječîm, *pf. položiti, postaviti poprijeko, isprijeka.* — *Složeno:* iz-priječiti, *ili postaje od* isprijeka *nastavkom* i *pred kojijem se k mijeńa na* č. — *Akc. je kao kod* istiještiti. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 2, c).

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu.* — *U Vukovu rječniku:* n. p. pušku na vratima ‚schief anlehnen (das gewehr z. b.)' ‚adclino'.

b. *s objektom* oči, *pogledati poprijeko.* Na ńeg Tale oči ispriječi. Nar. pjes. hörm. 2, 872. Kad divojku Niko ugledao na divojku oči ispriječi. (Nar. pjes.) A. Ostojić.

c. *neprelazno,* udariti prijekim putem. Zemljak. 1871. 2.

2. *sa* se, *refleksivno.*

a. *u pravom smislu.* Hotijući poroditi, ispriči joj se dite naopako. J. Banovac, pred. 139.

b. *nasloniti se na koga, uprijeti se (da ne može dalje ići), i u prenesenom smislu.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚sich anstemmen gegen jemand' ‚adnitor in aliquem'). A kad se kako pseto ili dijete, makar bilo naj mańe i naj slabije, ispriječi i stane da se brani... Nar. prip. vuk.2 311. Neki niski đeram, gde se isprečio baš nad samim putem. M. P. Šapčanin 1, 78.

c. *(na koga), rasvikati se, izdrijeti se, opsovati, iskarati (vidi kod* priječiti). — *Između rječnika u Mikaljinu* (‚objurgo, asperius reprachendo'), *u Belinu* (ispriječiti se na tkoga ‚sbravare, fare ad alcuno una bravata' ‚objurgo' 147b; ispriječiti se ‚rabbuffare, riprender bravando' ‚objurgo'; izpriječiti se, izprječivam se ‚rabbuffarsi contro qualche d'uno' ‚irasci alicui' 602a; ‚sgridare, riprendere con gridi' ‚objurgo' 676a), *u Voltićijinu* (isprečiti se i ispričiti se ‚rabbuffarsi contro taluno, sbravare, sgridare, riprendere' ‚sich zersausen, ausschelten'), *u Stulićevu* (ispriječiti se na koga *ili* prema komu, isprječujem se *ili* isprječivam se ‚in aliquem irruere, impetum facere, aliquem aggredi'). Jedan se ispriječi: ‚Ubrus nam daj sjemo!' N. Nalješković 1, 139. Nut' što se ispriječi! D. Zlatarić 41a. Ne poda im zavrć riječi, nog kad htješe da govore, oholo se na ńe ispriječi, veleći im... J. Palmotić 245. A ńeki se za tijem ispriječi: ‚Bolan brate! ni tu zala ne ima'. Osvetn. 1, 46.

d. *vidi* ispričati, 3, b. — *U Stulićevu rječniku:* ispriječiti se komu ‚se excusare, purgare apud aliquem'. — *nepousdano (vidi kod* isprika).

ÌSPRIJEKA, *adv. sa strane.* — *Sastavljeno:* iz-prijeka *(vidi* prijeko). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚von der seite' ‚a latere', cf. izrebar). Maksim gleda jade isprijeka, isprijeka, ali poprijeko. Nar. pjes. vuk. 2, 552. Ali stade jeka isprijeka. 3, 111. Pa potrže zlaćena kubura, te da gađa sa leđa junaka, al' ne može od Hajke đevojke, već zalazi ńemu isprijeka. 8, 185.

ISPRIJÈTITI, ìsprijetîm, *pf. vrlo saprijetiti.* — *Složeno:* iz-prijetiti. — *Akc. je kao kod* istiještiti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (isprijetiti i izprijetiti ‚minacciar molto' ‚saevis minis aliquem prosequi'). On je noćas strahovito isprijetio štapom meni. J. Palmotić 423.

ISPRIKA, *f. izgovor, ispričavańe.* — *Po svoj prilici slo načińeno od* ispričati, *kao da je kod ovoga osnova* isprik. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Fratar najde ispriku k povraćenju. Transit. 268. — *kasnije u dva rječnika s* je *mj.* i: *u Voltićijinu:* izprjeka ‚scusa, pretesto' ‚vorwand', i *u Stulićevu:* ‚excusatio, purgatio'.

ISPRIKÍVATI, ìsprikîvâm, *pf. prikovati sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-prikivati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚insgesammt anschmieden' ‚accudo'). Čujući, da se carski fermani čate i da su češto isprikivani po zbjegovima... Vuk, dan. 3, 177.

ISPRILIKOVATI, ìsprilikujem, *impf. (?) nalikovati.* — *Složeno:* iz-prilikovati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* To jes da budemo isprilikovati blagoga Jezusa u našemu srcu. I. M. Mattei 82.

ISPRILJEPLÍVATI, ìsprilјèpljujêm i ìsprilјèplјîvâm, *pf. prilijepiti sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-prilјepljivati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Pazi, da ti se samo list za list ne ispriljepljuje'. ‚Tebi se eto sve i jedan list jedan za drugi ispriljepliva'. J. Bogdanović.

ISPRÍMATI, ìsprîmâm, *pf. primiti sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-primati. — *Akc. je kao kod* ispítati. — *U naše vrijeme.* Sve svatovske końe isprimaše. Nar. pjes. juk. 230. Svatovski se końi isprimaše. 87.

ISPRIPOVIJÈDATI, ìspripòvijedâm, *pf. pripovidjeti sve.* — *Složeno:* iz-pripovijedati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* ispripovijèdajû (ispripovédajû, ispripovídajû), *u aor.* ispripovijèdah (ispripovédah, ispripovídah), *u ger. praet.* ispripovijèdâvši (ispripovédâvši, ispripovídâvši), *u part. praet. act.* ispripovijèdao (ispripovédao, ispripovídao); *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚satis ac diligenter narrare').

a. *aktivno.* Rod ńegov tko da ispripovijeda? S. Rosa 11a. On im je sve po tanko svoju nesreću ispripovijedao. Nar. prip. bos. 1, 144.

b. *pasivno.* Oni su pod odgovorom da je sve ono što je napisano i ispripovedano istinito... Nov. sr. 1885. 68.

c. *sa* se, *refleksivno, pripovidjeti do mile volje, do sita.* ‚Vala si se i ti sinoć i nońas sit ispripovijeda i napripovijeda'. J. Bogdanović.

ISPRIPRÒSTITI SE, ìspriprostîm se, *pf. osloboditi se.* — *Nahodi se samo u zapadnijeh pisaca, te bi* pri *moglo biti po zapadnom govoru mj.* prê, *ali je veća prilika da je* pri. — *Složeno:* iz-priprostiti. — *Od* XVIII *vijeka.* Budući se smrti izpriprostio, pobiže. And. Kačić, kor. 169. Da bi u srcu imao tkojugod otrov oli zmiju, ne bi li udilj nastojao ispriprostit se? Blago turl. 2, 296. Da po drugomu putu ne može to zlo od sebe otisnuti i od ńega se ispriprostiti. Ant. Kadčić 446. Nastojańe za ispriprostiti se od zla običaja. I. J. P. Lučić, razg. 117. On se nakon

dvije godine ispriprosti svih tih pekļanija. M. Pavlinović, rad. 66.

ISPRÌSLOŃATI, isprìslońâm, *pf. prisloniti sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-prislońati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Uzmi ti ove ojepanice i četvrti pa i sviju ovđe isprislońaj, jer tu mi smetaju'. J. Bogdanović.

ISPRÍŠĆĒŃE, *n. djelo kojijem se isprišti.* — *Moglo bi glasiti i* ispríštāńe. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ispríšćeńe, izraneńe ‚exulceratio'.

ISPRÍŠĆITI, ISPRIŠĆÍVATI, *vidi* ispríštiti, ispríštivati.

ISPRIŠÍVATI, ispríšîvâm, *pf. prišiti sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-prišivati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚insgesammt annähen' ‚adsuo'). Čoroje je imao haļinu čupavu, po kojoj su bili ispríšivani kojekakvi repovi. Vuk, pism. 82.

ISPRÍŠTATI SE, ispríštâm se, *pf. posve se potpríštiti.* — *isporedi* ispríštiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Sav mi se jezik ispríšta'. J. Bogdanović.

ISPRÍŠTĒŃE, *vidi* ispríšćeńe.

ISPRÍŠTITI, ispríštîm, *pf. vidi* ispríštati se. — *U rječnicima (u svjema po čakavskom govoru sa šć mj. št): u Vrančićevu:* ispríšćiti ‚exulcerare', *u Bjelostjenčevu:* izpríšćujem, izpríšćiti, izranivam ‚exulcero'; *u Stulićevu:* ispríšćiti, v. izraniti.

ISPRIŠTÍVATI, ispríštujêm *i* ispríštîvâm, *impf.* ispríštiti. — *U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* ispríštiti).

ISPRIUŠATI, ispriušam, *pf. izbiti saušnicama.* — *Složeno:* iz-priušati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (ispriušati *i* izpriušati ‚colaphis caedere, colaphos impingere'). Sluge ga ispriušaše, popļuaše. F. Lastrić, test. 111b.

ISPRIUŠÁVATI, ispriùšâvâm, *impf.* ispriušati. — *U Stulićevu rječniku (us* ispriušati).

ISPRJEČÍVATI, ispŕjèčujêm *i* ispŕjèčîvâm, *impf.* ispriječiti. — *U Belinu rječniku: praes.* ispŕječivam se 602a, *i u Stulićevu:* ispŕječivati se, ispŕječivam se ‚actu se apud aliquem purgare', *a kod* ispriječiti se *ima praes.* ispŕječujem se *i* ispŕječivam se.

ISPŔKOŃITI SE, ispŕkońîm se, *pf. namrgoditi se.* — *Složeno:* iz-prkońiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Šta si se ti vavije naprkońio i isprkońio?' J. Bogdanović.

ISPŔKOSITI, ispŕkosîm, *pf. dobiti prkošenem.* — *Složeno:* iz-prkositi. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vidim ja, nijesam ja ćorav, odavno ti meni u svačem prkosiš, ma prkosio ne prkosio, neš ništa isprkositi'. J. Bogdanović.

ISPŔLITI, ispŕlîm, *pf. posve oprliti, ošeći.* — *Složeno:* iz-prliti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (isprliti, oprliti, ošeći ‚aduro, amburo, circumuro'), *u Belinu* (isprliti ‚scottare molto' 660b), *u Stulićevu* (‚urere, adurere'). K ogńu ne hrli, inako ogań taj svu ti put isprli. D. Rańina 44a. Poli iz magle crna dima goruć katram i sve isprli. I. Gundulić 521. Trijes naj bližńega ļuto isprli. I. Đorđić, usd. 26. Ukazo bi svemu puku ne drugo neg rupice izprļene tužnijeh oči izgubļenijeh. B. Zuzeri 417. Dat u ruke djetetu ogań, da se isprli. A. Kalić 107.

1. ISPŔĻATI, ispŕļâm, *pf. isgnusiti, ismrļati.* — *Složeno:* iz-pŕļati. — *Akc. je kao kod* ispítati. — *U naše vrijeme.* Što su vama gaće isprļane i crvenim vinom polivene? Nar. pjes. stojad. 1, 107.

2. ISPŔĻATI, ispŕļâm, *pf. izvaditi (iz vatre).* — *Složeno:* iz-pŕļati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Evo ti Božo sve krumpijere isprļa iz vatre'. ‚Isprļaj sve to žeravice van'. J. Bogdanović.

ISPŔĻĒŃE, *n. djelo kojijem se isprli.* — *Stariji je oblik* isprļenje. — *U Mikaļinu rječniku* (isprļenje), *i u Stulićevu.*

ISPŔĻOTINA, *f. vidi* prļotina. — *Postaje od* isprliti. — *U Stulićevu rječniku* (‚ambustum, exustio'), *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISPRNDÈCATI, isprndècâm, *pf. vidi* isprdeļuskati. — *isporedi* isprndekati. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ISPRNDÈKATI, isprndèkâm, *pf. vidi* isprdeļuskati. — *isporedi* isprndecati. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ISPROBÁDAŃE, *n. djelo kojijem se isprobada.* — *Stariji je oblik* isprobadanje. — *U Mikaļinu rječniku* (isprobadanje) *i u Stulićevu.*

ISPROBÁDATI, ispròbâdâm, *pf. sve probosti malo po malo ili jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-probadati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Mikaļinu* (isprobadati, izbosti ‚perfodio, exterebro, perterebro'), *u Belinu* (izprobadati ‚foracchiare, far fori o buchi' ‚perforo' 823b; ‚perforare, traforare, cioè forare da banda a banda' ‚perforo' 555a), *u Bjelostjenčevu* (izprobadam, v. izprebadam), *u Voltigijinu* (izprobadati ‚foracchiare, bucare, traforare' ‚durchbohren'), *u Stulićevu* (‚crebro et undique perforare, confodere'; kolce u zemļu isprobadati ‚palos in terram defigere'), *u Vukovu* (‚zerstechen' ‚compungo').

a. *aktivno.* Ranam ga je po svem tijelu isprobado, izrešeto i ubio. B. Zuzeri 261. Dračam i sulicam gvozdenijem živo meso izorali su, razdrpili, izprobadali. 888. Isprobadaše ih nožima. M. Pavišić 81. Naskočiše ga pčele a pak obkruživši ga nemilo izraniše, nit' ga se ktidoše ostavit, dokle tirajuć ga i isprobadajuć ga pojde past prid noge s. Medarda. Blago turl. 2, 170.

b. *pasivno.* Razgledajući glavu isprobadanu dračami. B. Kašić, is. 75. Noge od drača i stina sve isprobadane. fran. 78. Glava ranami krvavimi isprobadana. nač. 89. Glavu svu izprobadanu s dračami od trna. P. Radovčić, nač. 421.

ISPROBÍJATI, ispròbîjâm, *pf. sve probiti malo po malo ili jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-probijati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* XVIII *vijeka.* Svega ću te činit isprobijat. N. Palikuća 30. Mene grād isprobija glavu, drugo nikome. Nar. prip. vrč. 85.

ISPROBÒSTI, isprobòdêm, *pf. samo u Stulićevu rječniku (griješkom* isprobodsti): v. isprobadati.

ISPRÒDÂŃE, *n. djelo kojijem se isproda.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (izprodańe).

ISPRÒDATI, ispròdâm (isprodádêm), *pf. sve prodati.* — *Složeno:* iz-prodati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (isprodati, isprodavati ‚divendo, vendere totum') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (isprodati *kod* isprodajem), *u Stulićevu* (v. isprodavati). ‚Đe je god što mogao zakinuti i u kući i izvan kuće sve je proda' i isproda', već nema šta prodati, negoli oko kuće nekolike brazde zemļe'. J. Bogdanović.

ISPRODÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se isprodaje.*

— *Stariji je oblik* isprodavanje. — *Između rječnika u Belinu:* izprodavanje 757b, *i u Stulićevu.* Žalosno mu i kukavo ńegovo prodavańe i isprodavańe! J. Bogdanović.

ISPRODÁVATI, ispròdâjêm (ispròdâvâm), *impf.* isprodati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod* isprodati), *u Belinu (samo part. praet. pass.:* izprodavan ‚venduto a diversi' ‚divenditus' 757b), *u Bjelostjenčevu* (izprodajem, isprodati ‚divendo, totum vendo'), *u Stulićevu* (‚cuncta vendere'), *u Vukovu* (isprodavati, isprodajem ‚ganz verkaufen' ‚divendo'). Kada sve bihu isprodavali. F. Vrančić, živ. 48.

ISPRÒKLÊTI, isprokùnêm, *pf. samo u Stulićevu rječniku:* izprokleti, izproklińem *us* izproklińati.

ISPROKLÍŃATI, ispròklíńâm (ispròkliňati, ispròkliňêm), *pf. mnogijem proklestvima prokleti.* — *Složeno:* iz-proklíńati (pròkliňati). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (gdje je shvaćeno kao imperfektivni glagol:* izproklińati, izproklińam ‚diris, maledictis aliquem agere, afficere', *a kod* izprokleti *ima praes.* izproklińem). I evo ti ovaj rańeni, potlam kako dosta izproklińa Gerarda, očito ispovidi, da je Hierlanda prava. Đ. Rapić 183. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISPROMÈTATI, ispròmećêm, *pf. prometnuti sve jedno po jedno ili malo po malo.* — *isporedi* ispromítati. — *Složeno:* iz-prometati. — *U Stulićevu rječniku: praes.* ispromećem *kod* isprometnuti *(gdje je shvaćeno kao imperfektivni glagol).*

ISPRÒMETNUTI, ispròmetnêm, *pf. vidi* isprometati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* isprometnuti, ispromećem, v. isprovrći.

ISPRÒMISLITI, ispròmislîm, *pf. promisliti.* — *Složeno:* iz-promisliti. — *U knizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jesikom.* Izpromislivъ vъ sebê. Sava, tip. hil. glasn. 24, 228.

ISPROMÍTATI, ispròmîtâm, *pf. vidi* isprometati. — XVIII *vijeka.* Il' je ovo od stvoreńa svita, il' općenski potop ispromita. J. S. Reljković 27.

ISPROMJEŃÍVATI, ispromjèńujêm *i* ispromjèńîvâm, *pf. posve promijeniti, ili sve promijeniti jedno po jedno, malo po malo.* — *Složeno:* iz-promjeńivati. — *Akc. je kao kod* istovarivati. — *Od* XVIII *vijeka.* Imena izpromińivana. S. Margitić, ispov. v. VII.

ISPRÒPADATI, ispròpadâm, *pf. propasti sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-propadati. — *U naše vrijeme.* Dokle ne ispropadaju tjelesa vaša u pustińi. Đ. Daničić, 4mojs. 14, 33.

ISPROPOVIJÈDATI, ispropòvijedâm, *pf. samo u Stulićevu rječniku:* v. ispripovijedati.

ISPROREŠÈTATI, isprorešètâm, *pf. posve prorešetati.* — *Složeno:* iz-prorešetati. — *Akc. je kao kod* izrukovedati. ‚Uzmi rešeto, pa samo štogod nekolike vreće zobi isprorešetaj za prodaju'. ‚Negova je kabanica u tom i u tom boju sva bila brate od balota (olova) isprorešetana, i to ńega nije ništa strašilo'. J. Bogdanović. — *i u prenesenom smislu, islupati.* ‚Djeco, čuvajte se, ostav'te ciganiju, jer ako uzmem brezu, živo ću vas isprorešetati'. J. Bogdanović.

ISPROREZÍVATI, isprorèzujêm *i* isprorèzîvâm, *pf. sve prorezati jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-prorezivati. — *Akc. je kao kod* istovarivati. — *U Vukovu rječniku:* isprorezivati, isprorezujem ‚insgesammt durchschneiden' ‚discindo'.

ISPROS, *m. prošeńe (kad se prosi djevojka).* — *Postaje od* isprositi. — *U jednoga pisca našega vremena.* Nećemo piti, dok ne potvrdimo djevojčin ispros. S. Ljubiša, prip. 42. Odmaknu isprosom dok se maćuha doma povrati. prič. 118.

ISPROSAN, isprosna, *adj. postaje od* isprositi *nastavkom* ьn.

a. *isprošen, dobiven prošńom, molitvom.* — *U Vukovu rječniku:* isprosnî ‚erbeten' ‚precibus impetratus'. Srbļi pripovijedaju da samo četiri patrijara treba da budu na zemļi, i da se srpski patrijar zvao ‚peti isprosni', jer su ga Srbļi isprosili od one četvorice.

b. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka znači (prema lat.* impetratorius) *ili uopće: koji pripada prošńi, molitvi, ili: kojijem se što isprosi.* Ne mogu ni ovi primit drugoga ploda *(od mise)* izvan isprosnoga. M. Dobretić 378. Misnik ne more ni po što naminit mise za onoga koji mu prvi bude dat plaću oliti lemozinu; more ništanemańe naminit plod isprosni mise za došaste potribe, pomoći i dobra koja želimo primiti od Boga, . . . al' ne more ovoga ploda, kako reko, naminit ni po što za onoga koji mu prvi bude dat plaću. ‚Licet fructus missae meritorius et satisfactorius applicari non possit pro futuris, ut superius diximus; potest tamen impetratorius, sed non potest applicari pro eo qui primus daturus fuerit stipendium'. 374. *vidi i:* Misa uzdrži u sebi među ostalim tri osobite kriposti oliti svršenosti i tvora, to jest dostojnļivu, isprosujuću i izvršujuću . . . ‚Effectus sacrificii missae triplex est, nimirum meritorius, impetratorius et satisfactorius'. 368—369.

c. *koji se može isprositi.* — *U Stulićevu rječniku:* isprosan, v. isprošļiv; izprosan ‚quod impetrari potest'.

ISPROSIJÈCATI, ispròsijecâm, *pf. prosjeći sve jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-prosijecati. — *Akc. je kao kod* ispovijedati. — *U Vukovu rječniku:* ‚nacheinander durchschneiden' ‚unum ex alio disseco'.

ISPRÒSILAC, ispròsioca, *m. vidi* isprositeļ. — *U Stulićevu rječniku:* isprosilac *i grješkom* isprosioc ‚impetrans'.

ISPRÒSILICA, *f. vidi* isprositeļica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚impetrans'.

ISPRÒSIPATI, ispròsipļêm, *pf. prosuti sve malo po malo.* — *Složeno:* iz-prosipati. — *Akc. je kao kod* izgamizati. — *U naše vrijeme.* ‚Valа da se nekom kirijaša vreća u kolima razvezala kad se onliko žito po cesti vidi isprosipano'. J. Bogdanović.

ISPRÒSITEĻ, *m. čovjek koji isprosi.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚impetrator' 385a; ‚exorator' 532b) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. isprosilac). Evo kod Boga isprositeļ od naši potriba. F. Lastrić, test. ad. 101b. Povarkao bi isprositeļe. A. d. Costa 1, 74.

ISPRÒSITEĻICA, *f. žensko čeļade koje isprosi.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (isprositeļica ‚exoratrix' 532b) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. isprosilica). Uteći se k molitvi, izprositeļici od onijeh . . . J. Matović 428.

ISPRÒSITI, ìsprosîm, *pf. dobiti prošeńem, moļeńem.* — *Složeno:* iz-prositi. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* isprositi, *rus.* испросить. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚exorare'), *u Mikaljinu* (isprositi, izmoliti ‚impetro, exoro'), *u Belinu* (isprositi ‚deprecor' 276a; izprositi ‚impetro' 385a), *u Bjelostjenčevu*

(isprositi *kod* ispr̀ašam), *u Voltiǵijinu* (isprositi ‚ottenere, conseguire pregando' ‚auf begehren erhalten'; isprositi ‚impetrare, ottener pregando' ‚durch bitten erhalten'), *u Stulićevu* (‚mendicare, mendicari, ostiatim victum quaeritare, impetrare, exorare, obtinere, consequi, adsequi'), *u Vukovu* (1. ‚erbetteln' ‚emendico'. 2. djevojku ‚erbitten, erfreien' ‚impetro'), *u Daničićevu* (‚petere').

1. *aktivno. — objekat može biti što mu drago, tjelesno ili umno, živo ili neživo; mješte objekta može biti i podložna rečenica s* da.

a. *u širem smislu. a) uopće.* Prositi i isprositi one milosti. Š. Budinić, sum. 19ᵇ. Što godi od ńega s putem i s razlogom ište i prosi, svekoliko može isprositi i imati. M. Divković, bes. 6ᵃ. Da bi mi isprosili po ńihovi molba vičńe počinuće. L. Terzić 42. Što prose, isprose. 204. Izpros' milost, gospo draga! J. Kavańin 312ᵃ. Za to da ona koja u ovoj molitvi od Boga prosimo lašńe isprosimo, hotio je naj pri stavit ove riči: ‚otče naš'. J. Filipović 1, 355ᵇ. Što godi bude na pošteńe ńegovo i vaše spaseńe, isprosićete. F. Lastrić, od' 227. Ona prosi što isprosit nije moguće. ned. 89. Činańe lemozine, molitve, postove i druga dobra dila za isprositi sina. 211. Kad saprosiše nika vrimenita, ne samo ne isprosiše, nego biše pokarani. 284. Čašu koju sam na nebesi pomļivo proseći isprosio. test. 150ᵇ. Da mogu što od Boga prose isprositi. A. Kanižlić, kam. 211. Veće možemo isprositi dar od pokore. bogoļubn. 59. Što godi je zaprosila sv. Terezija, vazda je isprosila. 387. Ono što želaše isprosi. fran. 92. Ako bi se pako dogodilo da ono ne isprosimo, što prosimo. 108. Zakoļe onega jedinoga sina koga nakon toliko godišta izprosi s tolicijem uzdasima. Đ. Bašić 99. Sliditi svoje posle oli milosti isprositi. Ant. Kadčić 287. Isprositi oprošteńe od grijeha. J. Matović 243. Što god steku il' isprose. M. Dobretić 538. — *mješte objekta stoji podložna rečenica.* Sotona isprosio jest vas da vas prorešeta kakono pšenicu. I. Bandulavić 97ᵃ. luc. 22, 31. — *b) prošeńem se može dobiti što ne samo za sebe nego i za drugoga. kad je izrečeno za koga se dobije, to se kaže: aa) dativom.* Da ti bude ugodno isprositi mi milost. Transit. 170. Da je milost isprosila tomu popu. Korizm. 61ᵃ. Žito nam je domin Stipan isprosil. Mon. croat. 229. (1527). Svaka isprȍsi dobra svima. A. Komulović 75. Isprosi zdravje siromahu. B. Kašić, iń. 52. Našoj taštinosti proštenje isprosi. nač. 83. Isprosi svemu puku zdravje. is. 116. Petru milos isprosiše. P. Kanavelić, iv. 131. Isprosite mi proštenje. I. Ančić, svit. 99. I obilatu isprosi mi Božju milost. J. Kavańin 476ᵃ. Ah majko moja, što učini? isprosi Rimu dobitje, a meni usrokova smrt. J. Banovac, razg. 10. Sveti na nebesi isprose jim one milosti koje pitaju za svoje bogoļubne. 128. Hoće grišnikom isprositi ono što jim je od potribe za ńiovo spaseńe. J. Filipović 1, 570ᵇ. More biti da bi mu za druge krivice kraļeva saručnica milost isprosila. F. Lastrić, ned. 320. Majko Božja, koja mi si isprosila milost. I. A. Nenadić, nauk. 227. Nami neizbrojena dobra i milosti po ńemu *(posvetilištu)* isprosi. M. Dobretić 342. Ter nam isprosi odaleńene porazne nemoći od našo države. Štit. 29. Isprosi mi srce novo, čisto. 31. — *bb) akuzativom (ili genetivom) s prijedlogom* za. Po putu od kojijeh molitava isprose za živijeh dobra. M. Orbin 141. Za nas milos isprosite. P. Kanavelić, iv. 102. Da za me isprosiš oprošteńe griha. J. Banovac, prisv. ob. 50. — *c) kad se izriče čeļade ili drugo koje se moli, koje daje, u kojega se dobiva, to biva: aa) u genetivu s prijedlogom* od. Isprosi otъ svetogorьcь ot vьsego sъbora manastirь svetyihь ispovědьnikь. Domentijanᵃ 167—168. Pristupivše prid nas, isprosiše govorenije od nas. Mon. croat. 147. (1492). Tu ona isprosi od poganov malahno vrimena. Živ. kat. star. 1, 228. Isprosi milost od sudca. Transit. 207. 'Sprosi od Foki cesara crikav. Š. Kožičić 14ᵇ. I prošńom ga isprosi od kneza. Mon. croat. 258. (1556). Sami život svoj od ńega isprosi(v)še v Macedoniju bižati hotihu. Aleks. jag. star. 8, 290. Isprosi ga molitvami od Gospodina. B. Kašić, per. 14. Isprosi bolnu lik od otca na nebi. Đ. Baraković, jar. 121. Molim vas, da isprosite od Isusa spasenje ovoj duši. L. Terzić 84. Može jedan pravovirni za drugoga isprositi od Boga milosti. A. Bačić 194. Izprosivši od oca dio svoj pođe u zemļu daleku. S. Badrić, ukaz. 8. Isprosit pomoć od Boga. prav. nač. 6. Izprosi mi od ńega sveti blagosov. Pisanica. 82. Neka znamo, da svaka po ńoj od Boga možemo izprosit. J. Banovac, razg. 11. Isprosi mi od tvoga sina pravu bolest u srcu. prisv. obit. 49. Moguća je s. Ana isprositi svaku milost svojim devotim od Gospodina. F. Lastrić, od' 350. Od oca isprosi i posla nam duha sv. F. Lastrić, test. 247ᵃ. Ovaka molitva ima snagu isprositi svaku milost od Boga. ned. 242. Da će nam isprositi od Boga milosti. I. A. Nenadić, nauk. 79. Što ja ni po jedan način nisam vrstan od tebe isprositi. A. Kanižlić, bogoļubn. 202. Zato ona od Boga isprosi ono što od Iruda ne bi mogla izmoliti. E. Pavić, ogl. 658. Da za nas Boga moli i od ńega milost isprosi. And. Kačić, kor. 251. Isprositi od Boga darove i dobročińa toliko duhovna koliko tilesna. Ant. Kadčić 65. Da pokornik umoli se i isprosi od milosrđa Božjega pravo skrušeńe. 226. Oli *(je)* isprosio odpušteńe od onoga kojega je uvridio. 379. Kad hoćemo štogod isprositi s molitvama od Boga. J. Matović 20. Sveti samo mogu isprosit od Boga milosti za nas. M. Dobretić 408. Isprositi oblast od starišina. I. J. P. Lučić, nar. 80. Dobra pastira od Boga mogli budu isprositi. 52. Da bi oni nami izprosili od ńega ono što želimo. B. Leaković, nauk. 280. Al' besedi Senkoviću Iva: ‚Roditeļu, Senkoviću Đurđu! ako s', babo, ostario vrlo, te ne možeš na mejdan izići, od Boga si mene isprosio, Bog je mene tebi poklonio, ja ću, babo, na mejdan izići'. Nar. pjes. vuk. 8, 391. — *s podložnom rečenicom.* On je od pape isprosio da se može sv. misa u slavinski jezik govoriti. A. Kanižlić, kam. 31. Od Boga isprosi da joj prisveti sakramenat pošaļe. M. Zoričić, src. 186. — *bb) u genetivu s prijedlogom* u. Isprosi u cara mêsto sije pustoje. Mon. serb. 4. (1197). Isprosit u djevojke pas. Zborn. 48ᵃ. Isprosi u kraļa vojske za osvetiti tolike Ugre. Dukļanin 30. Da mi lik isprose u tebe ļubeni. H. Lucić 194. Dobrote zadosti u sebi ki nosi, lahko ti milosti u Boga isprosi. P. Hektorović 42. Milos tvu veliku isprosi u tebe. N. Dimitrović 94. Gospoda te Sara u Boga isprosi. M. Držić 469. Da u ńegova čańka slavna žuđeni ti mir isprosi. I. Gundulić 360. Tvrdo mu sam sad oklopje u Vulkana isprosila. G. Palmotić 1, 181. To li je majka Akilova isprosila u bogova sinu svijetle sej naprave. 1, 220. Ki je stvar tolike od kriposti u bogova isprosio. 2, 455. Vi ste, bistri viri suza, proštenje u Jezusa Mandalijeni izprosili. I. V. Bunić, mand. 27. Neka bi u ńega isprosili kojigod broj od redovnika. I. Đorđić, ben. 44. Ńi milosti, koju u vašega sinka isprositi ne možete. H. Bonačić 139. Izprosi mi milos u Gospodina. Đ. Bašić 227. Poļska kruna u mene

te je isprosila. P. Sorkočević 592a. — *s podložnom rečenicom.* Raja isprosi u paše, da joj povrati glavu od zakona *(patrijara).* S. Ljubiša, prip. 118. — *cc) u genetivu s prijedlogom* kod. Isprositi devotim svojim milost kod zaručnika. F. Lastrić, test. ad. 88b. — *dd) prijedlogom* pri. Pri Raškom kralju Uroši Bren i Šumet pak izprosi. J. Kavanin 188b. — *ee) u instrumentalu s prijedlogom* pred *(uprav samo o moljenu, a ne o dobivanju).* Neka naš Dubrovnik pred Bogom od vojska u slavi toliko obljubljena sina odvjet nađe, obranu stigne, štit isprosi osobitom vladanju. I. Gundulić 216. — *ff) riječima* iz ruka. Isprosi nam kruha iz ruk otca Boga. Đ. Baraković, jar. 122.

b. *u osobitom smislu, dobiti prošenem kao prosjak, prosjačenem.* Gdi ćemo ga *(brašno)* naći i isprositi. F. Lastrić, test. 99a. Komadić kruha teško isprosit je mogao. ad. 60a. Isprosi komadić kruha. svet. 158b. Krušca isprosi. A. Kanižlić, fran. 194. Kao da si isprosio. (Kad ko što ‚malo' donese). Nar. posl. vuk. 180.

c. *u osobitom smislu, dobiti prošenem djevojku za ženu (sebi ili drugome).* Za tim ju isprosi u Jakoba. M. Marulić 69. Misli dir u tebi: tko će se ženiti, lipu l' ima sebi ženu isprositi? P. Hektorović 80. Izprosio sam Felačicu, vele ljepšu vlahińicu. N. Naljeśković 1, 242. Poću u grad djevojku isprosit. M. Držić 83. Ja ću maji rijet, da te isprosi. 128. Može Krstjanin zaručiti i isprositi nevjernicu. M. Divković, nauk. 259b. Franciska ženiše u rodu veliku, kadi sam hotiše, isprosi vladiku. Đ. Baraković, vil. 9. Valerijan s. Ceciliju od otca po zakonu isprosi za ženu. F. Glavinić, cvit. 94a. Sva ńegova bi požuda u tebe ju *(tvoju kćer)* isprositi. Ġ. Palmotić 1, 364. Kad izprosi i zaglavi za nevjestu da Antu prima. J. Kavańin 112b. Ki od Bneškoga vedra viča sinu isprosi i ostavi Erica Ante kćer djevicu za dostojnu zaručnicu. 283b. Kada je ići tražit i isprosit divojku za oženiti se. F. Lastrić, od' 236. Da će Marjan Ivku isprositi. M. A. Reljković, sat. D1b. Treća ludost, kada isprosite, vi toliki trošak učinite. F1a. Matatija isprosio je i prstenovao za se divojku. M. Dobretić 105. Falila se zvijezda danica: ‚Oženiću sjajnoga mjeseca, isprosiću muńu od oblaka'. Nar. pjes. vuk. 1, 155. Ne će majka prositi Merimu, već mu prosi Atlagića zlato, isprosi mu i prstenova mu. 1, 258. Ode junak, isprosi divojku, i odoše svati po divojku. 1, 622. Kad se ženi Radanović Lazo, on isprosi lepotu devojku. 2, 21. Car isprosi po knigam' đevojku. 2, 182. Da isprosim u Leke đevojku. 2, 224. Jesi l' mene snahu isprosio? mene snahu, sebe vjernu ljubu. 2, 332. Jerina je jeste isprosila za Tomaša braca rođenoga. 2, 491. O Jerina, luda ženska glavo! zaludu si snau isprosila. 2, 493. Nijesam se jošte oženio, ni đevojke za se isprosio. 2, 592. Dok je Nuko curu isprosio i na curu prsten udario. 3, 228. On me isprosi u oca i matere. Pravdonoša. 1852. 23. Poslao nas Đurađ da mu isprosimo nevjestu za ńegovijem sinom. S. Ljubiša, prip. 42.

2. *pasivno.* — *u primjerima samo u osobitom smislu.*

a. *vidi* 1, b. Jedenje isprošeno za ljubav Božju. B. Kašić, fran. 51. I ovo malijem i isprošenijem kruhom. iń. 14. Onda bi se s komadićem isprošena krušca i vodicom pokripio. A. Kanižlić, fran. 160. Žive o kruhu isprošenu od vrata do vrata. A. Kalić 476.

b. *vidi* 1, c. Isprošena bihъ po zakonu bračьnomu otъ otьca mojego. Stefan, sim. pam. šaf. 7. Vjerenica isprošena od vječne je dike i slave. Ġ. Palmotić 1, 286. Tada ne vaja ženidba, zašto je isprošena Kata, a ne Jela. J. Banovac, razg. 269—270. Mnoga biva mnogim žena prije neg' je isprošena. V. Došen 91a. Dok već mlada isprošena ne postane stara žena. 158b. Ja sam čula baš od jedne žene, da je naša Ivka isprošena prsten dala. M. A. Reljković, sat. D1b. Jelina budući isprošena i prstenovana za Ivana. M. Dobretić 156. Ja sam mlada davno isprošena za kneževa sina naj mlađega. Nar. pjes. vuk. 1, 238. Odveo mi snau isprošenu, isprošenu i prstenovanu. 2, 493. O devojke sade isprošene i neveste skoro dovedene! 2, 639. K djevojci isprošenoj za muža. Vuk, luk. 1, 27.

3. *sa* se.

a. *pasivno.*

a) vidi 1, a. Toj se ti roci mogu po zakonu isъprositi. Stat. poj. ark. 5, 270. Ja ću molit sveđ višńega, da vam sreće da podpune, ke se isprosit mogu od ńega. Ġ. Palmotić 2, 274. Dokle se ne izprosi što se želi. I. Grličić 20.

b) vidi 1, c. Kad se divojka isprosi. J. Filipović 3, 242a. Kada sam se isprosila za te. Nar. pjes. herc. vuk. 23. Mlađa sestra ne smije pustiti kose dok se starija ne isprosi. Vuk, poslov. 86.

b. *refleksivno, dobiti dopuštene sa odlazak, vidi* 1. iskati, 3, b, *a).* Izprosivši se od ńih da može pojti. F. Vrančić, živ. 60. Od koga isprosi se na rečeni otok pojti pripovidati. F. Glavinić, cvit. 73a. Napokon šesti dan isprosi se Juda izvaditi . . . 124b.

ISPRÒSIV, *adj.*

a. *vidi* isprosan, c. — *U Belinu rječniku:* isprosiv ‚impetrabilis' 885a, *i u Stulićevu:* v. isprošljiv.

b. *vidi* isprosan, b. — *U ńekijeh pisaca* XVIII *vijeka.* Isprosivi *(plod)* koji čini isprositi od Boga darove. Ant. Kadčić 65. Drugo bijaše posvetilište bogočasteńa, drugo zafaleńa, drugo isprosivo, drugo mirivo iliti tišivo. I. Velikanović, uput. 3, 319.

ISPROSÍVATI, *vidi* 2. isprošivati.

ISPROSJÁČITI, ispròsjâčîm, *pf. dobiti prosjačenem.* — *Složeno:* iz-prosjačiti. — *Akc. je kao kod* izjednačiti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚quaestuando colligere, comparare'). ‚Nema ni čim da miša otruje, nego što isprosjači'. *u Lici.* J. Bogdanović.

ISPROSNOST, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚satisfactio, voluptas, oblectamentum' *s dodatkom da se nahodi u Palmotića. — nepousdano.*

ISPROSTÍRATI, ispròstîrâm (ispròstirati, ispròstirêm), *pf. prostrijeti sve jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-prostírati (pròstirati). — *U Stulićevu rječniku:* isprostirati, isprostiram ‚actu extendere, in extendendo esse', *a kod* isprostrijeti *i* isprostrti *ima praes.* isprostirem.

ISPRÒSTITI, ìsprostîm, *pf. oprostiti (koga čega).* — *Složeno:* iz-prostiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *U Stulićevu rječniku:* ‚liberare, servare'. — *Refleksivno, u jednoga pisca našega vremena.* Ne bi l' ga se kako isprostila. M. Pavlinović, rad. 158.

ISPRÒSTRIJETI, ìsprostrêm, *pf. vidi* isprostirati. — *isporedi* isprostrti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* isprostrijeti, isprostirem ‚extendere, pandere, expandere'.

ISPRÒSTRTI, ìsprostrêm, *pf. vidi* isprostrijeti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* isprostrti, isprostirem, v. isprostrijeti.

ISPROŠAK, isproška, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚loci (sedes omnium argumentorum quibus ora-

tores utuntur, sive fontes ipsi ex quibus argumenta deducunt)'. — *nepousdano.*

ISPROŠATI, isprošam, *impf. vidi* isprašati. — *U knisi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jesikom, i otale u Daničićevu rječniku:* ‚petere'. Otь cara isprošaše. Domentijanᵇ 171.

ÌSPROŠENICA, *f. isprošena djevojka.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Neki Zaka iz Kaludre daruje devojku, pa je posle ne htene uzet. kmetovi su ga za to toliko tukli da se posle boja nije mogao s mesta dići. zadovo|na time isprošenica rekla je: ‚To su ti, Zako, bele čarape!' M. Đ. Milićević, opšt. 22.

ISPRÒŠÊNJE, *n. djelo kojijem se isprosi.* — *Stariji su oblici* isprošenije *i* isprošenje. — *U pisaca često stoji griješkom s mj. š.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (isprošenje), *u Belinu* (isprosenje 385ᵃ; 532ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (izprošeńe), *u Stulićevu.* Isprošenije od milosti. Korizm. 62ᵃ. Ufanje imamo tako u mo|enju kako i v isprošenju onoga, što molimo. Š. Budinić, sum. 20ᵇ. Na dostâšenje i isprosenje dobra. 78ᵇ. Budi isprošenje pravoga oproštenja. M. Divković, nauk. 106ᵇ. Radi ńegovijeh dostojanstva i isprošenja. B. Kašić, iń. 98. Po ńe isprošenju daruje nam milost. per. 90. Kada i *(dobra)* uze Jobu na isprošeńe ńegova neprijate|a. M. Radnić 81ᵇ. Kra|estvo nebesko, koje vam po isprošeńu istoga dopustio Bog. F. Lastrić, test. ad. 64ᵇ. Po isprošeńu svetoga Jakova. svet. 117ᵇ. Ovi mogu po isprosenju biti odpušćeni. A. d. Costa 1, 78. Jeli isprosenje pristojno istini? 1, 240. Ovo isproseńe i izmoleńe oblasti. Ant. Kadčić 269. Da je sasma mučno isprošeńe prošteńa. J. Matović 241. Da bi smirila Boga s nami svojijem isproseńem. 440. Koliku krepost spasovnijeh darova dostižemo od isproseńa ńegova. 474. ‚Sacrificium impetratorium' to jest posvetilište od isprošeńa milosti. M. Dobretić 342. A molitvu koju posli govore da nije drugo nego jedno isprošeńe. 365. Od isprošeńa, zaručeńa i prstenovańa. 558.

ISPROŠEVATI, isprošujem, *impf. vidi* isprašati *i* 2. isprošivati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kako se imau isproševati. A. d. Costa 1, XII.

1. ISPROŠÍVATI, ispròšîvâm, *pf. prošivati sve malo po malo.* — *Složeno:* iz-prošivati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. ‚Uzmi iglu i konca, pa štogod na nekolika mjesta to isprošivaj samo da se ne rastavi'. J. Bogdanović.

2. ISPROŠÍVATI, ispròšujêm *i* ispròšîvâm, *impf. vidi* isprašati. — *Često stoji griješkom s mj. š:* isprosivati. — *U nekijeh pisaca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (isprošujem ‚expeto, v. emendico'; isprosivam, v. isprašam). Ter isprosiva prid Bogom onu milost. A. d. Bella, razgov. 31. Obilnije isprosivaju darove. Ant. Kadčić 65. Isprosivamo nami da bi... J. Matović 429. Misa uzdrži u sebi tri kriposti, to jest dostojnjivu, isprosujuću i izvršujuću. M. Dobretić 368. Obilnije isprosivaju darove i dobročińa. M. Dragićević 127.

ISPRÒŠLIV, *adj. vidi* isprosiv, a. — *U Belinu rječniku* (isprošliv ‚impetrabilis' 385ᵃ), *i u Stulićevu:* ‚impetrabilis, exorabilis'.

ISPROTÁKATI, ispròtâčêm, *pf. sve protočiti malo po malo.* — *Složeno:* iz-protakati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U naše vrijeme.* ‚Este li vi taj karišik već isprotakali?' J. Bogdanović.

ISPROTISKÍVATI, isprotiskujêm *i* isprotiskîvâm, *pf. vidi* protisnuti. — *Složeno:* iz-protiskivati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ma ne mogu (ne budi tebi van crnoj zemji potuženo) pare povratiti, kako me ispod rebara isprotiskivalo'. ‚Ja samo dok se ledene vode napijem, odma me isprotiskuje'. J. Bogdanović.

ISPROUTLATI, isprout|am, *pf. probušiti, prošupljiti (proutliti) sve malo po malo ili jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-prout|ati. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Nađe jedno tijelo mrtvo, koje svekoliko bješe isprout|ano i iz svake se utlinice crv pomaljaše. M. Divković, bes. 772ᵇ.

ISPROVAĻÍVATI, isprovà|ujêm *i* isprovà|îvâm, *pf. provaliti sve jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-prova|ivati. — *Akc. je kao kod* istovarivati. — *U naše vrijeme. a) objekat može biti ono što postane (mjesto prazno) kad se što probije, prodere.* Turke iz crkve ne mogu isterati, jer su bili naokolo puškarnice isprova|ivali. Vuk, građa. 109. Oko namastira da pograde busije i da isprova|uju puškarnice. dan. 3, 182. — *b) objekat je ono čega nestane kad se provali.* Kao što se ulazi u grad isprova|ivan. Đ. Daničić, jezek. 26, 10.

ISPROVLÁČITI, ispròvlâčîm, *pf. provući sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-provlačiti. — *Akc. je kao kod* izjednačiti. — *U Vukovu rječniku:* ‚nach einander durchziehen (die fäden, riemen, heftel)' ‚trajicio'.

ISPROVÒDITI, ispròvodîm, *pf. vidi* sprovoditi. — *Složeno:* iz-provoditi. — *U čakavskom rukopisu* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izprovodim, v. sprevajam), *u Voltigijinu* (izprovoditi ‚accompagnare, guidare' ‚begleiten'), *u Stulićevu* (izprovoditi, v. sprovoditi *s dodatkom da se nahodi u kajkavca Muliha).* Kada mrtvaca plaču i sam proplači i do groba isprovodi. Pril. jag. ark. 9, 140. (1468).

ISPRÒVODNÎK, *m. čovjek koji isprovodi.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izprovodnik, v. sprevodnik, *i u Voltigijinu:* izprovodnik ‚accompagnatore, guida' ‚begleiter'.

ISPRÒVRĆI (ispròvrgnuti), ispròvrgnêm, *pf. posve oboriti, posve obaliti.* — *Složeno:* iz-provrći. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* isprovrêšti, *rus.* испровергнуть. — *U knisi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jesikom, a između rječnika u Voltigijinu (samo part. praet. pass.* isprovržen ‚sconvolto, rovinato, atterrato' ‚umgeworfen, niedergeschlagen'), *u Stulićevu* (‚evertere, subvertere, vastare, devastare, humi sternere' *s dodatkom da je riječ ruska), u Daničićevu* (isprovrgnuti *i* isprovrêšti ‚evertere'). Grade isprovrže. Stefan, sim. pam. šaf. 8.

ISPROVRĆÍVATI, isprovrćujêm *i* isprovrćîvâm, *pf. provrtjeti sve jedno po jedno.* — *Složeno:* isprovrćivati. — *Akc. je kao kod* istovarivati. — *U Vukovu rječniku:* isprovrćivati, isprovrćujem ‚nach einander durchbohren, durchlöchern' ‚perforo unum ex alio'.

ISPRÒVRGNUTI, *vidi* isprovrći.

ISPRÒVRŽÊNJE, *n. djelo kojijem se isprovrgne.* — *Samo u Stulićevu rječniku s dodatkom da je riječ ruska.*

ISPROZÉBATI, ispròzêbâm, *pf. prozepsti (o mnogijem subjektima, kad svi prozebu).* — *Složeno:* iz-prozebati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U Vukovu rječniku:* isprozebati, isprozebamo ‚sich erkühlen (von einer menge)' ‚refrigeror'.

ÌSPRSITI SE, ispršîm se, *pf. učiniti da iskoče prsi, te tako stajati ili hoditi, pa i rasmetati se, baniti se, šepiriti se.* — *Složeno od* iz *i* prsi *s nastavkom* i. — *U naše vrijeme, a između*

rječnika u Voltiǵijinu (izprsiti se ‚paoneggiarsi, pavoneggiarsi, millantarsi, stare in sulle sue' ‚sich brüsten'), *u Stulićevu:* isprsiti se *i* isprsiti se ‚superbire, (quasi caput tollendo) sese circumspectare'. Isprsiti se, kositi se *(znači)* u odu sa uzdignutom glavom ispršeno uvijati se. Podunavka. 1848. 58. Isprsiti se, prsa naprvo ispupčiti. Vide, kako se isprsio. u Dobroselu. M. Medić.

ISPRSÍVATI SE, ispŕsujêm se *i* ispŕsîvâm se, *impf.* isprsiti se. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izprsivati se, izprsivam se *us* izprsiti se.

1. ISPŔSKATI, ìspŕskâm, *pf. sve popŕskati.* — *Složeno:* iz-pŕskati. — *Akc. je kao kod* ispítati. — *U Belinu rječniku* (1785): izprskati, izprskavam ‚inspergere ore' 2, 294[a]; *u Voltiǵijinu:* isprskati, isprskam, isprskavam ‚spruzzare, sbruffare' ‚besprudeln'; *u Stulićevu:* v. poprskati.

2. ÌSPRSKATI, ìsprskâm, *pf. posve prsnuti, ispucati, izlomiti se.* — *Složeno:* iz-prskati. — *Akc. je kao kod* ìzgledati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚zerspringen, zerbrechen' ‚dirrumpor'). Kad stadoše dijelit' oružje, Šćepan uze novo i svijetlo, Mitru daje staro isprskalo. Nar. pjes. vuk. 2, 681.

ISPRSKÁVATI, ispŕskâvâm, *impf.* 1. isprskati. — *U Belinu rječniku, i u Voltiǵijinu (u obadva praes.* isprskavam *kod* izprskati).

ÌSPRSNUTI, ìsprsnêm, *pf. prsnuvši izići, ispasti, izletjeti.* — *Složeno:* iz-prsnuti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (isprsnuti, iziti na dvor ‚uscir fuori, spargersi fuori come le viscere escono' ‚effundor') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* 1785 (izprsnuti, izprsńivam ‚schizzare, proprio di un liquore alquanto denso' 202[b]—208[a]), *u Voltiǵijinu* (izpršténe oči ‚occhi che sporgono' ‚hervorragende augen'), *u Stulićevu* (isprsnuti, isprsnujem *i* isprsnivam ‚effundi'). Na vodokršte zimi oko ispršte, a na poklade i drugo joj ispade. (D). Poslov. danič. 67. — *Moglo bi biti na nekijem mjestima značeńe kao pasivno kod* 1. isprskati, *te bi onda bio akc.* ispŕsnuti, ìspŕsnêm *(složeno:* iz-pŕsnuti).

ISPŔŠATI, ispŕšîm, *pf. raspršati se.* — *Složeno:* iz-pršati. — *U jednoga Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Mlados mi ję ko jedno sinuće ispršala. B. Zuzeri 242. Neka izpŕši ova mlados. 858.

ISPRŠŃIVATI, ispŕšńujem *i* ispŕšńîvâm, *impf.* isprsnuti. — *U Belinu rječniku: praes.* isprsńivam *kod* isprsnuti, *i u Stulićevu:* isprsńivati, freq. v. isprsnuti, *a kod* isprsnuti *ima praes.* isprsnujem *i* isprsnivam.

ISPŔŠTATI, ìspršt̂am, *pf. vidi* 2. isprskati *i* isprsnuti. — *Složeno:* iz-prštati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ispŕštala 'e mina, slabo smo nabili'. J. Bogdanović.

ÌSPRTITI, ìsprtîm, *pf. složeno:* iz-prtiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izprtiti, izprtujem *i* izprtivam ‚exonerare').

1. *aktivno.*

a. *oteti, dignuti kome breme, teret s raménâ; objekat je ono (živo, u svijem primjerima čeljade) što nosi breme; značeńe je često u metaforičkom, a i u prenesenom, širem smislu, kao* osloboditi *(vidi osobito Vetranićeve primjere); breme može biti u genetivu: a) bez prijedloga.* Ljubav ku ti nosih griha te isprti. M. Marulić 190. Ter ju trud krvavi svijeh truda isprti. M. Vetranić 2, 275. Čim konac od smrti svih truda i jada mrtvu me isprti. 2, 294. Bože ki isprti tej gńile lupeža. H. Lucić 281. Eto i smrt mnozi žele, da sijeh tuga ńih izprti. M. Bunić 51. — *b) s prijedlogom* od. Da me isprti od bijesnoga lava. M. Vetranić 1, 450. Da te stril od smrti na pokon isprti i svjetovne službe. 2, 25. Uze tegotu od zakona vrhu sebe za izprtiti nas od priteškoga bremena od zakona. A. Gučetić, roz. jez. 117. Od smrti ma smrt narod grišni isprti. A. Vitaljić, ist. 122[a]. Ako hoćeš isprtiti tvoju dušu od tegote tvojih griha. A. d. Bella, razgov. 60. Zapoviđe anđelom da ju izprte od brimena. F. Lastrić, svet. 147[a]. — *c) u dva primjera s prijedlogom* iz. Da onu starješicu isprte iz bremena koje imaše. M. Divković, zlam. 24[a]. *vidi drugi (Radnićev) primjer kod* 8, b.

b. *raspŕtiti, otprtiti, baciti sa (svojijeh) ramena breme (što je objekat), također često u metaforičkom smislu.* Bisake s ramena isprti i vrže. M. Vetranić 2, 91. Neće brimena od griha izprtiti. S. Margitić, fal. 245. Dokle duša ne izprti svog' brimena. V. Došen 202[b].

2. *pasivno (vidi* 1, a). Neka duša bolnoga isprćena i olahčana bude od brêmena. Š. Budinić, sum. 98[a].

3. *sa* se.

a. *pasivno (vidi* 1, b). Da mi se svrh pleći toj brime isprti. M. Vetranić 1, 468.

b. *refleksivno (vidi* 1, a). — *Između rječnika u Stulićevu* (izprtiti se ‚onus deponere, abjicere'). Grihov se isprti. M. Marulić 188. Ter se, mnim, isprti srce me brjemena. Š. Menčetić 328. Boja se isprti. M. Vetranić 1, 136. Da se naš puk vas isprti od himbenijeh svojih zloba. M. Vetranić 1, 319. Kad se isprti od grijeha tkogodi. 1, 407. Ja se isprtih, za rijet istinu, teška bremena. M. Držić 238. Da se tizijeh misli i briga izbavite i isprtite. B. Gradić, djev. 41. Izprti se iz toga brimena. M. Radnić 399[a]. Oni koji su priprtjeni velikijem bremenom zlata, srebra i stvari priličnijeh ne mogu ikako proći proz mjesto toliko usko, ako prije ne izprte se naj maće (ako ne inako, ljubavi). I. M. Mattei 188. Ja se jednog isprti belaja. Nar. pjes. juk. 106.

ISPRÚDJETI, ispŕúdîm, *pf. vidi* oprudjeti. — *Složeno:* iz-prudjeti. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Nikodemu plač oči izprudi. Zborn. 105[a].

ISPRÚŽATI, ìsprûžâm, *impf.* ispružiti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (us* ispružiti). Svijetle luči žare i proz okna ispružaju žare. Osvetn. 1, 64.

ÌSPRUŽÊŃE, *n. djelo kojijem se ispruži (vidi* ispružiti, 1, b). Ubio je sam sebe s jednim izpruženem pištole. A. Tomiković, živ. 187. Na prvo izpruženje pušaka. 193. S izpruženem vatrenim sviju topova. 201.

ÌSPRUŽITI, ìspružîm, *pf. složeno:* iz-pružiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *(Možebiti) od* XVI *vijeka.*

1. *aktivno.*

a. *posve pružiti.* Izdê mu ime Pariž, zač rastêše kako i pariž ispruživ *(u rukopisu* iskruživ, *ali valja da treba čitati* ispruživ) šiju. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). ‚Ajmo u lad malo kosti ispružiti'. J. Bogdanović.

b. *izbaciti.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚scoccare' ‚emittere, vibrare' *(vidi i* ispruženje).

2. *sa* se, *refleksivno (vidi* 1, a). ‚Đe je Savo?' ‚Eno ga, ispružio se u ladu kao krepala mrcina'. J. Bogdanović.

ÌSPRVA, *adv. vidi* prvi.

ÌSPRVICÊ (isprvícê), *adv. isprva.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izprvice ‚ab

initio' 585b), *u Stulićevu (us* isprva), *u Vukovu (us* isprva). Svaki čovik metne isprvice dobro vino, a na svrsi ono koje . . . M. Radnić 11b. Tko ima za bližnika jednoga kovača, ne dade mu isprvice spavati. 269b. Drža ga isprvice malo oštro. 305b. Toj ńegove izvrsnosti isprvice on okuša. J. Kavańin 384a. Tko izprvice čuvenijem naukom podpuno se ne uvjeǵba, trijeba mu je iz nova z bolom svijesti na isti nauk povratit se. B. Zuzeri 5. Mandalijena ńegova ljubjena učenica, kad je greb iznašla prazan, nije li rekla isprvice: ‚Tulerunt Dominum'? 61. Isprvice ga primiše nehajem, a poslije bjesnoćom. M. Pavlinović, rad. 59.

ISPRVIČ, *adv. isprva.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Isprvič bi vele mučno i mrsko svetomu Jobu. M. Divković, bes. 114b.

ISPRŽINITI, ispržinim, *pf. u Stulićevu rječniku:* ispržiniti, ispržinivam ‚nettar dalla sabbia' ‚exarenare'. — *nepousdano.*

ISPRŽIŃIVATI, ispržińujem *i* ispržińivam, *impf.* ispržiniti. — *U Stulićevu rječniku: praes.* ispržinivam *kod* ispržiniti. — *nepousdano.*

ÌSPRŽITI, ìspržîm, *pf. posve popržiti (često u metaforičkom i prenesenom i u iperboličkom smislu).* — *Složeno:* iz-pržiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚brennen, rösten' ‚frigo' (kavu, dijete).

a. *aktivno.* Ka me će *(misal)* ispržit. Š. Menčetić 198. Ona sama *(smrt)* sve isprži naučene i razumne. P. Bakšić 219. Uzmi rastovo drvce, isprži na vatri. Z. Orfelin, podr. 272.

b. *pasivno.* U tavi ispržene soli. P. Bolić, vinodjel. 223.

c. *sa* se, *refleksivno i pasivno. — Između rječnika u Vukovu* (‚sich verbrennen' ‚aduror'). Slama ječmena na vrućini se veoma i na tuliko isprži. I. Jablanci 80. ‚Na ovoj Božijoj žẽgi, i na ovom dugom danu sav sam se ispržio'. J. Bogdanović.

ISPSÒVATI, ìspsujêm, *pf. posve opsovati.* — *Složeno:* iz-psovati. — *Akc. je kao kod* iskljuvati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚ausschelten' ‚objurgo'). Jere će to naš gospodin čuti i gospoju pravo ispsovati. M. A. Reljković, sat. D5a. Izpsovao bi vas i s pogrdom svakom prozvao i izružio. I. J. P. Lučić, razg. 96. Čurčija ga ispsuje. Vuk, dan. 8, 202.

ÌSPUCATI, ìspucâm, *pf. puknuti (raspuknuti se) na mnogo mjesta.* — *Složeno:* iz-pucati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (ispucati, kakoti jedan zid ‚agere rimas'), *u Voltigijinu* (‚crepare, scoppiare, disrompersi' ‚aufspringen, sich spalten'), *u Stulićevu* (‚hiare, rimas agere'), *u Vukovu* (‚bersten, aufspringen' ‚rumpor' *s primjerom:* Ispucale mu ruke, usne).

1. *aktivno.*

a. *neprelazno, sa značenjem sprijeda kazanijem. a) u pravom smislu.* Kamenje ispuca. A. Gučetić, ros. jes. 226. Jer ob zimu *(sviča)* ispuca okrugom. J. S. Reljković 892. Od jada mu usta ispucaše. Nar. pjes. vuk. 1, 583. Crna zemja ispuca od suše. 2, 8. Ili su ti ruke ispucale od studena kreča i kamena? 2, 207. Od žeđe im usta ispucala. 4, 406. Oko pengera stoji kameńe, i bijeli se, samo što je češto ispucalo od vatre. Vuk, dan. 1, 17. — *b) u metaforičkom, prenesenom smislu (iperbolički).* Kamenje da tada izpuca od jada. S. Bobaljević 211. Komu neće srce ispucat, pazeć Jezusa prikazana od Pilata? A. Kalić 208. Kako neće ńe srce na sve strane ispucat? 459. Ovce bleje, pogleduju na me, kad ću ńima jagńad ispuštiti, a u mene srce ispucalo. Nar. pjes. vuk. 4, 88. Od žalje mi srce ispucalo. Nar. pjes. petr. 1, 132. Živo mi je srce ispucalo, baš ko ljeti zemja od sunašca. 1, 284.

b. *prelazno, istrošiti (prah) pucajući (iz puškara, topova itd.).* Dotiče im praha puškodavna, hoće da ga ispucaju cijela. Osvetn. 5, 110.

2. *pasivno, samo part. praet. pass. u ovakovijem rečenicama:* Tko ima velik ogań poznaje se po ustima ispucanijem. M. Radnić 427b. Da namaže ispucane usne. Vuk, poslov. 55.

3. *sa* se, *refleksivno. — Između rječnika u Mikaljinu* (ispucati se, otvoriti se ‚crepo, concrepo, percrepo, rumpor, dirumpor'), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* ispucavati), *u Vukovu:* n. p. puške, topovi ‚sich satt schiessen' ‚satis tonuisse (de tormentis)'.

a. *značeńe je isto kao kod* 1, a. Stoji *(zemja)* neplodna i nevesela, pače ispuca se. F. Lastrić, ned. 251. Što pazit valja da se sviće ne ispucaju. J. S. Reljković 393. B'jelo ti je lice potavńelo, život ti se vele ispucao u zatvoru paše baba moga. Nar. pjes. vuk. 2, 614.

b. *(o puškama, topovima itd.) svršiti pucańe, pošto se mnogo pucalo (vidi u Vukovu rječniku).* Juče su se puške ispucale. Nar. pjes. vuk. 4, 166.

ISPUCÁVATI, ispùcâvâm, *impf.* ispucati. — *Samo refleksivno u Bjelostjenčevu rječniku:* izpucavam se, izpucati se, razlepljujem se ‚dirumpor, ago rimas'.

ISPUČEŃE, *n. djelo kojijem se ispuči (vidi* 1. ispučiti, b). — *U Stulićevu rječniku:* izpučeńe ‚depopulatio'.

1. ISPUČITI, ispučim, *pf. složeno:* iz-pučiti *(od* pûk, *praslav.* plk).

a. *urediti (vojsku), vidi i* opučiti. — *U knjizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom (vidi i* F. Miklošić, lex. palaeoslov.' *kod* isplьčiti). Isplьči voje svoje. Domentijan' 19.

b. *isharati.* — *Načińeno po lat.* depopulari. — *U Stulićevu rječniku:* izpučiti ‚desolare, depopulari, populari'. — *sasma nepousdano.*

2. ÌSPUČITI, ìspučîm, *pf. okomiti, oljuštiti.* — *Složeno:* iz-pučiti *(vidi* otpučiti). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (samo sa* se, *pasivno).* Sada kućnik k simenu prigleda, kam' is ljuske ispučit se ne da. J. S. Reljković 308. Ispuči se po naj bolje proso. 825.

3. ISPUČITI, ispučim, *pf. izatkati.* — *Postaje od* iz *i* putka *(potka) nastavkom* i. — *U jednom primjeru našega vremena.* Ako je i osnovano, još nije izpučeno. Nar. posl. stojan. 7. *vidi i:* Poslije uvode *(osnov)* u niti i u brdo, pak tkaju, putkom (poutkom, pučicom) utkavaju. dakle, kad je natra, osnutak osnovan, još nije platno (bez) otkano; bez putke ne može se svršiti posao. 8.

ISPUČÍVATI, ispùčîvâm, *impf.* 1. ispučiti *(kod* b). — *U Stulićevu rječniku:* izpučivati, izpučivam, freq. *us* izpučiti. — *sasma nepousdano.*

ÌSPUČI, *vidi* ispuknuti.

ISPÚDITI, ispûdîm, *pf. istjerati, isagnati.* — — *Složeno:* iz-puditi. — *Od* XIII *vijeka (rijetko), a između rječnika u Daničićevu* (‚expellere'). Ašte Bogъ pomožetъ svętomu ti carьstvu ispuditi vraga tvoga i našega Uroša izъ srьpьske zemje. Mon. serb. 86. (1253). A oni, ki nisu, izpujeni jesu. Zak. vinod. 71. Izpúdit ‚scacciare'. S. Budmani 421a. Neću te izpudit nikad, ali ću ti dosadit, te češ i sam poći ‚non ti caccerò, ma farò tanto che te ne andrai da per sè'. 423a. Ča ste mi miloga 'z veže van 'spudili? Jačke. 99. 'Spudi dicu va tujinu. 298.

ISPÚĐATI, ìspûđâm, *pf. posve opuđati, obiskati.* — *Složeno:* iz-puđati. — *Akc. je kao kod* ispítati. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b).

a. *aktivno.* — *U Stulićevu rječniku:* v. opuđati.

b. *sa* se, *refleksivno.* — *U Belinu rječniku:* izpuđati se ‚spidocchiarsi, cioè torsi via i pidocchj' ‚pediculos legere' 699a, *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu:* izpuđati se ‚pediculis se liberare'. *U Dubrovniku i u naše vrijeme.* P. Budmani.

ISPUĐEVATI, ispuđujem (?) *i* ispuđevam, *impf.* ispuditi. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* izpujevam, izpujevati ‚expello'.

ISPUĐÍVATI, ispùđujêm *i* ispùđîvâm, *impf.* ispuditi. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izpudivati, izpudivam ‚expellere, depellere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

ISPÚHÂŃE, *n. djelo kojijem se ispuha.* — *Stariji je oblik* ispuhanje. Ispuhanje, učińenje od križa. B. Kašić, rit. 17.

ISPÚHATI, ìspûšêm *i* ìspûhâm, *pf. složeno:* iz-puhati. — *Akc. je kao kod* ispisati *i* ispítati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječniku u Belinu* (izpuhati, izpuhivam ‚sgonfiarsi' ‚detumeo' 675b), *u Voltiđijinu* (izpuhati, izpuhivam ‚sgonfiarsi, perdere la sgonfiatura' ‚die geschwulst verlieren'; *i praes.* izpušem *kod* izpuhnuti), *u Stulićevu* (izpuhati: 1. ‚efflare'. 2. ‚detumere'), *u Vukovu (vidi kod* 3).

1. *aktivno.*

a. *prelasno, pušući izbaciti, izagnati (ili iz svojijeh usta ili iz čega drugoga). u prvom primjeru nije dosta razgovijetno značeńe, a jamačno je u prenesenom smislu.* Er su ļudi vas smijeh ispuhali. M. Držić 399. Gdje obotnica ispuha pješčinu na bjelavini. S. Ļubiša, prič. 55.

b. *neprelasno. može se što vidjeti samo s toga što je naduto ili napeto jer je puno vazduha, te kad pušući iz onoga vjetar izađe, onoga nestane; po tome znači u prenesenom smislu što i* nestati *u ńekijem slučajevima: a) o otoku. vidi u rječnicima. — b) uopće. u Dubrovniku.* ‚Sve što je imo, sve mu je ispuhalo u sampas'. ‚Što mi je obećo sve je ispuhalo'. P. Budmani.

2. *pasivno, vidi* 1, a. Da je duh pakleni sa svom svojom oblastju izpuhan i odagnan po Duhu Svetomu. A. Kanižlić, bogoļubn. 266.

3. *sa* se, *refleksivno, (n. p. o vjetru) svršiti puhańe (jer se vas istrošio). — U Vukovu rječniku:* ispuhati se, ispušem se, ispuhao se vjetar ‚sich ausblasen' ‚satis flavisse' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

ISPUHÁVATI, ispùhâvâm, *impf.* ispuhati. — *U Bjelostjenčevu rječniku: vidi kod* ispuhnuti, *i u Voltiđijinu: praes.* izpuhavam *kod* izpuhnuti.

ISPUHÍVATI, ispùhujêm *i* ispùhîvâm, *impf.* ispuhati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izpuhivam *kod* izpuhati), *u Voltiđijinu (praes.* izpuhivam *kod* izpuhati), *u Stulićevu* (izpuhivati, izpuhivam: 1. ‚sensim efflare'. 2. ‚sensim detumere'). Izpuhujem tebe, sva vojsko sotonska. B. Kašić, rit. 401.

ISPÚHNUTI, ìspûhnêm, *pf. jednom ispuhati. — Složeno:* iz-puhnuti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izpuhnujem, izpuhnuti, izpuhavam ‚efflo'; *u Voltiđijinu:* izpuhnuti, izpuhnujem, izpuhavam, izpušem ‚soffiar via, o fuora' ‚wegblasen'; *u Stulićevu:* izpuhnuti, izpuhnujem *i* izpuhnivam, v. izpuhati.

ISPUHŃÍVATI, ispùhńujêm *i* ispùhńîvâm, *impf.* ispuhnuti. — *U Bjelostjenčevu rječniku: vidi kod* ispuhnuti; *u Voltiđijinu: praes.* ispuhnujem *kod* izpuhnuti; *u Stulićevu:* izpuhnivati, ispuhnivam *us* izpuhivati, *a kod* ispuhnuti *praes.* izpuhnujem *i* izpuhnivam.

ISPUKATI, ispučem, *impf.* 2. ispuknuti. — *U Bjelostjenčevu rječniku: praes.* izpučem *kod* izpuknuti.

ISPUKAVATI, ispukavam, *impf.* 2. ispuknuti. — *U Bjelostjenčevu rječniku: praes.* izpukavam *kod* izpuknuti, *i u Jambrešićevu:* ispukavam ‚evello'.

ISPUKIVATI, ispukujem *i* ispukivam, *impf.* 2. ispuknuti. — *U Bjelostjenčevu rječniku: praes.* izpukivam *kod* izpuknuti.

1. ÌSPUKNUTI (ispući), ìspuknêm, *pf. složeno:* iz-pûknuti (pući). — *Akc. je kao kod* izbjegnuti. — *U naše vrijeme.*

a. *jednom ispucati.* Ovo je Hercegnovi, komu je brštan oblačio ispukle zidove. S. Ļubiša, prip. 2. Gradu se vide i sad ispukle zidine. 47.

b. *jako puknuti (o buci), ispustiti buku iz sebe. — U Vukovu rječniku:* ispući *i* ispuknuti ‚loskrachen' ‚sonum emitto'. Top ispuče ka' da progrmjelo. Ogled. sr. 201.

2. ISPUKNUTI, ispuknem, *pf. iščupati. — Složeno:* iz-puknuti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ispuknuti, izpučem, izpukavam, izpukivam ‚evello, extirpo', *i u Stulićevu:* izpuknuti ‚evellere, extrahere'.

ISPUKŃEŃE, *n. djelo kojijem se ispukne (vidi* 2. ispuknuti). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izpukneńe, izguleńe ‚evulsio, extirpatio'.

ISPÙĻATI, ispùļâm, *pf. vidi* ispaļati. M. Ružičić. — *Složeno:* iz-puļati. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚ausschaufeln'.

1. ISPUN, *adj. pun. — Ne mijeńa se. — Riječ je stara, isporedi stslov.* ispлnъ. — *Nalazi se samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, i to sa starijem oblikom* ispлnъ. — *Postaje od* iz *i* pln *nastavkom* ъ. *drugi dio vaļa da treba shvatiti kao apstraktni supstantiv, isporedi stslov.* razъnoličь, srêdovêčь, sъvrъstь *itd. Miklošić* (vergl. gramm. 2, 55; 4, 32) *misli da nastavak* ъ *stoji mj.* i. — *Između rječnika u Daničićevu* (ispлnъ ‚plenus'). Ispлnъ bêše prêmudrosti. Sava, sim. pam. šaf. 6. Da se daje na vsako godište odь monastyirja hrana mêrtikь svrъšenь ispлnъ vsêmь živuštiimь vь sijemь pirьgu. Mon. serb. 79. (1302—1321). Vinu da ima gospodьstvo mi odь monastira ispлnъ šestь adrьfatь svobodnehь. 570. (1411). Svetь, svetь, svetь, gospodь savaotь, ispлnъ nebo i zemļa slavy jego. 547. (1502).

2. ÌSPUN, *adj. potpun, cio, kome ništa ne mańka (pisci često ovom riječi prevode lat.* plenarius). — *Nije ista riječ što* 1. ispun, *nego su je pisci načinili od glagola* ispuniti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚plenarius').

a. *adj.* — *Komp.:* ispùnijî (ispunijom. V. Andrijašević, dev. 178). Dobiva ispuno proštenje. A. Gučetić, ros. jez. 55. Izpun Bog, izpun človik. M. Alberti 444. Ti sva rados ma ispuna. I. Gundulić 536. Papa dopusti proštenje izpuno. I. Držić 376. Tebi sada ja naričem s blagosovom mir izpuni. I. V. Bunić, mand. 25. Isprosi mi ispunu boles od svijeh grijeha. V. Andrijašević, put. 25. Učiniti ispunu pokoru. 106. Da mi isprosiš ispuno proštenje. 106. Tank i ispun razlog pridati. 135. Gdje je prava i ispuna ļubav. 329. S pomńom ispunijom. dev. 178. Doživjeti u veselju on će ispunu. P. Kanavelić, iv. 470. Kušaju zdravje ispuno. B. Betera, ćut. 84. Ufa'ući, dobri gospar plaće da izpune darovat će. J. Kavańin 88a. I od ńega *(Boga)* svaka slava i is-

puni mir izbodi. 88b. Koji se ispunom kreposti naresivaju. I. Đorđić, salt. XVII. Anđeli budući ispuni i ojeloviti dusi. 78. Svoju objavi srdbu ispunu. 455. Sin slika ispuna ćaćka svoga. uzd. 114. Povrativahu se na ispuno zdravje. S. Rosa 96b. Da mu se poda ispuna vjera. 120b. Da ispuno učini se uzgojeńe vaše. 148b. U ispuno podne sunce pomrča. 160b. Dobar nauk, kreposna običaj, ispuno podloženje voli Božijoj. Đ. Bašić 168. Prošteńe ispuno mojijeh grijeha. L. Radić 6. Kad budemo se sjedinili sa svetijem Jesusovijem srcem po ispunu darovańu sve ljubavi. I. M. Mattei 172. Što praštaju prošteńa ispuna? T. Ivanović 88. Slika ispuna oca nebeskoga. A. Kalić 161. Dobar glas vam nosim i pridavam, glas od ispune radosti. 184. Jedan cvijet, lijer pitomi, djevstvo ispuno duše i tijela. 481.

b. *adv.* ispuno, *potpuno, posve.* — *Komp.:* ispùnijê (V. Andrijašević, dev. 85; S. Rosa 85a). Zakone ńegove ispuno obslužujući. V. Andrijašević, put. 146. Čini da ja ispunije i izvrsnije budem na nebu odriješen. dev. 85. Da mogu tebe ispuno ljubiti. 170. Tezijem milos tva svakoja znam ispuno da 'e plaćena. B. Betera, ćut. 11. Tebe ispuno i razložno meni hvalit ne bi možno. J. Kavańin 227. Ne bi sva mâ grješna dila tim se ispuno očistila. 481b. Spoznam se nejaki za ispuno pohvaliti mudros. I. Đorđić, ben. 145. Obslužiti ispuno ovu zapovijed. V. M. Gučetić 64. Katarina ispuno namirena. 194. Koje Jesus Hrist počeo je i ispuno izvršio. S. Rosa 15b. Ovi viješci oliti sa ispunije govoriti viješteci. 35a. Čeljad istinito i ispuno zla u srcu. 80b. Ova molitva jest ispuno božanstvena. 107b. Da je ispuno i zadovoljno izreći u ispovidi . . . Ant. Kadčić 211. Ti samo, srce moga Boga, jesi ispuno smirilo priveliku ovu djevu. I. M. Mattei 118.

ISPUNIŠTE, *n. u jednoga pisca* XVIII *vijeka (pisano* ispunistje, *t. j.* ispunišće *po čakavskom govoru) sa značeńem:* ispuńańe. Zapovidit mu ispunistje stvari. Blago turl. 2, 19. Prava snaga Krstjanina ne uzdrži *(se)* u ispunistju vlastitih ćutjenja, dali u podnašanju uvridjenja. 2, 132. — *nepouzdano.*

ÌSPUNIT, *adj. vidi* 2. ispun. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (samo adv.* ispunito). A ispunito Bog se štuje. J. Kavańin 361b.

ISPÙNITELJ, *m. čovjek koji ispuni.* — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Belinu* (‚adempitore, colui che eseguisce' ‚exequutor' 34a; ‚essecutore' ‚executor' 298b), *u Voltigijinu* (‚adempitore, esecutore' ‚ausführer, vollstrecker'), *u Stulićevu* (v. ispuńaoc), *u Daničićevu* (ispȕnitelь ‚completor'). Simь vsêmь ispȕnitelь bystь. Sava, sim. pam. šaf. 8. Ispȕnitelju svetyihь zapovêdij jego. Domentijan[a] 246. Se sutь ispȕnitelije jevanьđelija Hristova. 304. Deatelі i ispȕnitelі zakona. Š. Budinić, sum. 42b. Službenici i ispuniteli Božji. 129a. Ispuniteli i podispuniteli zgoru rečenih knig. ispr. 131. Djavli ispuniteli od tvoje pravde. V. Andrijašević, dev. 166. Dva redovnika odredišе imenom od pohoditelih, kakono izpuniteje od svetih naredbih. M. Bijanković 164. Odredjujemo obrati od kapitula i klera pohoditeje i izpuniteje od ovoga skupa. 165. Ispuniteli zapovidi kraljeve. Blago turl. 2, 130. Ispuniteje istih knjiga i naredba. Ant. Kadčić 287. Djavao je tvorac grijeha pomankańa i ispuniteļ pedepsa. J. Matović 522.

ISPUNITELJAN, ispuniteļna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚perfunctarus'. — *nepouzdano.*

ISPÙNITELJICA, *f. žensko čeljade koje ispuni.* — *U Belinu rječniku:* ‚adempitrice' ‚exequutrix' 34a.

ÌSPUNITI, ispunîm, *pf.* explere, *složeno:* ispuniti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* isplьniti, *rus.* исполнить. — *Između rječnika u Mikaljinu* (ispuniti, nadopuniti ‚repleo, compleo, adimpleo'; ispuniti, izvršiti ‚suppleo, expleo'), *u Belinu* (ispuniti, ispuńam ili ispuńujem ‚adempire, cioè eseguire' ‚exequor' 33b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* ispuńavati), *u Voltigijinu* (ispuniti, ispunim, ispunivam ‚adempiere, soddisfare, eseguire', ‚ausführen, vollziehen'; izpuniti, izpunim, izpuńujem, izpuńavam ‚adempire, compiere, far pieno, eseguire' ‚anfüllen; vollziehen'), *u Stulićevu* (ispuniti *i* ispuniti, ispuńam ‚adimplere, satisfacere, perficere, exequi, explere, supplere'), *u Vukovu:* 1. ‚ausfüllen (z. b. die stickerei nach innen zu)' ‚expleo'. 2. ‚erfüllen (den befehl)' ‚impleo, facio satis'; *u Daničićevu* (isplьniti ‚implere').

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu, učiniti da što (objekat) bude posve puno. objekat može biti posve prasan, te se vas napuniti, ili nije posve prasan, te se nadopuni (kao n. p. u Gundulićevu primjeru); u primjerima se ne može svagda posnati jeli prvo ili drugo značeńe.* Sьzdahь sьs hramь Spasovь i isplьnihь kьńigami i savêsy i ikonami i sьsudi. Mon. serb. 66. (1302). Svak se obrni svud i svrni, na Krstjane Turke buni, dokli okoliš mjesec krni u okolišu svijeta ispuni. I. Gundulić 480. Sad mi kaži koju imaš fajdu, kad ti ljudma ne ispuniš kajdu. M. A. Reljković, sat. F1b. Jer ju *(abajliju)* nisam bila ispunila, sad sam ju ispunila zlatom (nar. pjes.). I8a. Niovo prazno misto ispuni nika odićena skerletna crljen. L5b. Rimljani nastojaše, jest istina, da bi mogli ispuniti i zasuti *(propast),* ali sve bi zaludu. Đ. Rapić 288. Treći dio nek ispuni voda. J. S. Reljković 370. Ja ću dati tvoju abajliju . . . pak ti nisam za ńu kazivala, jer je nisam bila ispunila. Nar. pjes. vuk. 2, 685. — *amo pripadaju i ovakovi primjeri u kojima se shvaća ispuńańe u metaforičkom smislu.* Kada budeš ispunil desetinu voća tvojega. I. Bandulavić 39b. deuter. 26, 12. Da ispuni dvanaesti stô apoštolski. F. Lastrić, svet. 13b. Ispunite miru otaca vaši. M. Zoričić, osm. 21. Bog nada da ispuni vas svake radosti i mira u vjeri. Vuk, pavl. riml. 15, 13.

b. *u prenesenom smislu, kao* izvršiti, svršiti. *kod ovoga se vršeńa misli svagda da ima ńeka potreba (n. p. volja onoga koji vrši ili koga drugoga, ili dušnost, ili očekivańe itd.) da se ono izvrši; ova se potreba shvaća kao ńeka prasnina koja se napuńuje vršeńem onoga djela, te je po tome naj češće objekat riječ što pokazuje onu potrebu, rječe samo djelo. — potreba da se vrši djelo može biti: a) volja, želja onoga samoga koji vrši djelo, n. p.: aa) volja, želja uopće.* Evo mnom ne osta ispuniti želju. H. Lucić 278. Tko hoće sve volje srcu svom ispunit. N. Dimitrović 12. Da ono daš meni, kad ispuniš želju. N. Nalješković 1, 190. Znam, što si od vele vremena željela, ispuni sad želje i budi vesela. 2, 70. U mlados da mi kugodi volju ispunit. M. Držić 276. Bogatstvo nije ino neg volju ispunit. 402. Kako bi svoju volu ispulnila. F. Vrančić, živ. 75. Ispuni svojih želj. Đ. Baraković, jar. 97. Neka ispuni svu požudu. G. Palmotić 2, 459. Daj mi ruku, i ne krati pustit obraz celivati, neka ispunim srca želju. 2, 476. Svak želi svoju volu ispuniti. S. Margitić, fal. 245. Koji vrh ńih mukom prikom svo'e su želje ispunjeli *(sic).* J.

Kavańin 848a. Ispuni tvoju voļu. J. Banovac, pred. 29. I odredi tu žeļu ispuniti odma. F. Lastrić, test. 148a. Svoju voļu da ispuni. V. Došen 184a. Ispunit našu ozgor rečenu žeļu. M. Dobretić. predg. v. Tu sam svoju voļu ispunio. Nar. pjes. vuk. 4, 44. Svom sam srcu žeļu ispunio. 4, 234. — *bb) sla žeļa uopće.* Da svoje zalo ispunil bi žeļenje. Transit. 270. Usilnu hot ispuniti. P. Zoranić 1b. Svoju zļitnu hot ispuniti. 27b. Hteći vazda ispuniti nepravednu svaku žeļu. I. V. Bunić, mand. 11. — *cc) bludnost.* Pojdi, bludniče, i neukroćenu voļu ispuni tvoju. F. Glavinić, cvit. 249a. Ovako ćeš i Danicu, kad ispuniš žeļe ogńene, ostaviti kako i mene. Ġ. Palmotić 1, 294. Prije neg s mojom vjerenicom svoju ispuni žeļu priku. 2, 261. Da mogu ispuniti svoju putenu voļu. A. Kanižlić, kam. 215. Ispunit š ńome putena naslađeńa. M. Dobretić 571. Ispuniti š ńome svoje bludnosti. 574. — *dd) glad.* Hajte, braćo, te ih pokoļite, te od mesa žeļu ispunite. Nar. pjes. vuk. 4, 423. — *ee) skupost.* Pride v Rim, isplnil da bi skupost. Š. Kožičić 43a. — *ff) žeļa gospodovańa.* Ispuniti požudu svoju na gospodovańe. A. Kanižlić, kam. 616. — *gg) gńev, sloba.* Ispuniše odhodeći vas jid proć putniku. B. Kašić, iń. 31. Tada na ńoj plam ispuni tvoga gńiva. Ġ. Palmotić 1, 377. Za moć sržbu ispuniti zoveš muža. I. Ivanišević 167. Oni bis i gniv, ke suprotiva ńemu ispuniše. P. Radovčić nač. 416. Sluge pomamni još ne ispuniše po tom žeđe gńiva. F. Lastrić, test. 114a. Ispuniću razjđeńe moje. M. Zoričić, osm. 84. Ispuniti svoj jid i nezauzdanu srditost. M. Dobretić 204. — Da oni zlobu ne ispunihu. F. Glavinić, cvit. 247b. Videći progonitel ov'liko mnoštvo, pripade se, i za ispuniti svoju opačinu, samo ji osam čini sažeći. J. Banovac, razg. 68. — *hh) odluka, misao.* Ali se uzdam, da ćete ispuniti što ste odlučili. J. Banovac, pripov. 122. Da ono što sam odlučio ispunim. P. Filipović 57. Da učińenu danas odluku ispunim. A. Kanižlić, bogoļubn. 22. — Na uzdano ću sada tebi misli otajne moje odkriti, nu mi je pomoć tvoja trijebi da ih budem ispuniti. Ġ. Palmotić 1, 292. Udiļ našu misa' ispunismo. Grgur iz Vareša 16. — *b) tuđa voļa. aa) voļa, žeļa uopće.* Da vzmogu isplniti tvoju voļu. Transit. 158. Da se veseļu ja i ti, ti moju spuni, a ja žeļu ispunit ću tvoju. H. Lucić 196. Da budem tvoju voļu i zapovijed ispuniti. N. Dimitrović 42. Višńi Gospod, gospodične, čestitijem vas vencem kruni i želinjo vaše izpuni. A. Čubranović 141. S istim trudom ispuniti drazih voļu drago i milo. M. Pelegrinović 196. Kaže, ino da ne želi neg' izpunit žeļu moju. I. Gundulić 223. I ovako progovori, da žeļenje carsko izpuni. 447. Ispuni, Gospodine, ńegovo žuđenje. Ļ. Držić 84. Tim se uputi ispuniti mu požudu. Ġ. Palmotić 1, 158. Neću štedjet srebra i zlata za ispunit vaše žeļe. 1, 162. Jeda ona jošter bude ispuniti me požude. 1, 235. Nečasnika himbenoga priku voļu ispunite. 1, 381. Bivši svako naše htjeńe on pospiješan ispuniti. 2, 225. Er bih tvoga roditeļa ispunio tezijem voļu. 2, 248. Neka te blaga sreća pomaga i tve požude ispunit bude! 2, 513. Tada Jezus svu ńe žeļu za izpunit... I. V. Bunić, mand. 37. Da Bog dopusti tu milost, za da mogu izpuniti i obslužiti ńegovu svetu voļu. M. Bijanković vi. Krsti mene, ja te moļu, ter ispuni moju voļu. P. Hektorović (?) 143. Što dakle čini Isus za ispunit ńe *(svoje matere)* voļu? J. Banovac, razg. 8. Ispunit ću tvoju žeļu. P. Knežević, muk. 43. Svaku ńegovu požudu, svako poželjenje usiluje se ispuniti. F. Lastrić, test. 71b. Ispuniti imam voļu oca nebeskoga. 102a. Da žeļu srca moga ispuniš. 150b. Da tvoju voļu mogu ispuniti. I. A. Nenadić, nauk. 61. Ako on ispuni žeļu cara, on će ispuniti žeļu pape. A. Kanižlić, kam. 384. Ispunio je obilato voļu pape. 415. Ńemu voļu da izpuni. V. Došen 95a. Hoćeš da ti se Bog udiļ ozovne i da tvoju žeļu ispuni. L. Vladmirović 60. Ako bi Božju voļu ispunili. J. Matović 403. Žao mu je brata pogubiti, svojoj mlađoj voļu ispuniti. Nar. pjes. istr. 1, 51. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Dvorkińice za izpunit ńoj taštine. I. V. Bunić, mand. 5. — *bb) traženje, moļenje itd.* Isplьnšu vьsa prošenaja imь jemu. Stefan, sim. pam. šaf. 5. Isplьnihь vьse prošenije ihь. Mon. serb. 66. (1302). Akire, sva ti prošena ispunih. Pril. jag. ark. 9, 187. (1468). Vitez mu obeća isplniti vse ča ta strašni človik pitaše. Mirakuli. 2. Bog otac ne krati se ispuniti ńegove molbe. V. M. Gučetić 198. — *cc) odluka.* Cesarovu odluku ispuniti hoteći. Živ. kat. star. 1, 228. Ńega moļu, da on ispuni me odluke. Ġ. Palmotić 1, 43. Ja ću ispunit tvoje odluke. 2, 223. I ispuniš po sve vrime mê odluke. J. Kavańin 51a. — *dd) savjet.* Kad me tako svjetujete, grem ispunit vaše svjete. Ġ. Palmotić 2, 266. — *ee) zapovijed, naredba, poruka itd.* Isplьniti zapovêdь apostolьskuju. Danilo 131. Dijelimo se mi veseli tvu zapovijed ispuniti. Ġ. Palmotić 1, 149. Trijeba je naše zapovijedi da ispunit kćerca bude. 2, 235. Izpunićeš ovu zapovijed lasno. M. Radnić 390a. Što se zapovida umiļeno i srčano ispunit. P. Filipović 13. Da su ispunili zapovid crkvenu. F. Lastrić, test. 187a. Krvničku ovu zapovid ispuniše. A. Kanižlić, kam. 18. Zapovid ovu z drage voļe je izpunio. 36. Ne mogaše zapovid pape ispuniti. 367. Jeli ispunio zapovid crkovnu s takom ispovidju. M. Dobretić 162. Zapovedi Božije ispuniti. D. Obradović, say. 11. — Ispunit svak leti sve što nam naredi. Ġ. Palmotić 2, 328. Vaļa reći, da se nisu pravo ispovidili, ili da nisu naredbe ispovidnikove ispunili. J. Banovac, razg. 121. Pokornici dužni su primit i ispuniti što im se naredi. F. Lastrić, ned. 79. Odluči naredbe apoštolske ispuniti. A. Kanižlić, kam. 257. Da ne dadu ispnniti naređeńe knjiga apostolskih. Ant. Kadčić 287. Ispunio sam naredbu. N. Palikuća 11. — Tvoju ću oporuku sveto ispuniti. S. Ļubiša, prip. 68. Evo me da ispunim prvu poruku. 264. — *amo pripadaju i ovakovi primjeri:* Ispuniti ča Bog govori. Kateh. 1561. E6a. I slušajući mloga je dragovoļno izpunio. Đ. Rapić 21. Brže plaćaj mene i družinu: svakom drugu po tridest dukata, mene starcu stotinu punijeh. Ako l' tako ispuniti nećeš . . . Nar. pjes. vuk. 3, 303. — *ff) kao tuđa zapovijed može se shvatiti i zakon.* Takoj ispunićete zakon Krstov. N. Rańina 157b. paul. gal. 5, 2. Zakon ispuniti od kraļestva bosanskoga. Ġ. Palmotić 1, 377. Dakle 'e zakon stari u tomu s prvijem redom ispunio. A. Vitaļić, ost. 40. Koji bo ļubi iskrńega, zakon je ispunio. J. Banovac, razg. 89. Za ispuniti zakoniti način, neka Ignatija dođe. A. Kanižlić, kam. 93. Zakon ispuniti blagujući jaganca. 514. Izpuni vas zakon i izvrši sve Božije zapovijedi. Đ. Bašić 25. — *c) što je čovjek dužan da učini, pa ili se sam moralno vezao, ili mu dužnost dolazi od zakona. aa) čovjek se može sam moralno vezati i postati dužan da ńešto učini, i to n. p. obećańem.* Prizvav pisce isplni obetanaja. Š. Kožičić 31a. Za to hod' ufanja k meni s srcem punim, da ti obećanja sva virno izpunim. H. Lucić 199. Kako vam ću izpuniti obećaje sve ļuvene. S. Bobaļević 233. Izpunivši čestito obe-

čanje tvoje. A. Gučetić, roz. jez. 91. Verno ispuněvši obećanje svoje poslao jest duha. Š. Budinić, sum. 51a. Da Isukrst obećanje svoje ispuni i izvrši. M. Divković, bes. 545ab. Nastojat ću izpunit obećańe. B. Zuzeri 153. Sve što je obećao ispuni. A. Bačić 74. *(Bog)* može ispuniti sve što oće i što je obećao. J. Banovac, razg. 16. I ovo svoje obećanje vazda je on ispunio. 17. Svoja obećańa ispuniše. A. Kanižlić, kam. 650. Ne budući ispunio što je obećao. Ant. Kadčić 251. Da je Bog ispunio obećanja. J. Matović 326. Znaš li, care, što si obećao? sad ispuni, vrijeme je došlo. Ogled. sr. 4. Obećańa svojega ne ispuni. Vuk, prav. sov. 78. Što obećasmo ispunićemo. S. Ljubiša, prip. 126. — *riječju.* Ne ispuni riječi koju im je bio zadao. M. Radnić 503b. Vaļa tvoju riječ da ispuniš. Nar. pjes. vuk. 5, 580. Ispuniće Gospod riječ svoju. Vuk, pavl. rimļ. 9, 28. — *zakletvom.* Ispuniti zakletvu ‚osservare il giuramento' ‚jusjurandum conservare'. A. d. Bella, rječn. 350a. Takvu zakletvu nijesi dužan ispuniti. A. Bačić 69. Ispunit zakletvu. Blago turl. 2, 90. Ispuni što si se zakleo. Vuk, mat. 5, 33. — *vjerom.* Da ju vinča i viru s ńom ispuni. Ant. Kadčić 407. Ispunit onu viru koju je ńoj zadao. M. Dobretić 421. — *savjetom.* Učiniti zavjet, ne hotit ga ispuniti, grijeh je. A. Komulović 16. Ne ispuniti zavite. I. T. Mrnavić, nauk krst. 1702. 16. Naprav'te mu zgrade svete, ter u ńima izpunite sve zavjete. I. V. Bunić, dubr. 5. Cknuti ispuniti zavjet, vazda jest grijeh. S Matijević 51. Ispune zavite svoje. A. Kanižlić, fran. 76. Ako si taki zavit učinio, ispuni ga. And. Kačić, kor. 131. Da virno ispune zavite poslua. I. J. P. Lučić, nar. 117. Hoće junak zavjet da ispuni. Nar. pjes. vuk. 5, 332. Ako Druško ne ispuni ovaj moj zavjet. S. Ljubiša, prip. 206. — *ugovorom.* Dužan si po ugovoru sve ispunit. A. Bačić 113. Ovo je ńiov ugovor na vinčańu, koga ako ne ispune, sagrišuju . . . J. Banovac, razg. 79. Došli su da učińen ugovor ispune. A. Kanižlić, kam. 754. — *bb) uopće dužnost, držanstvo.* Koja *(bošićna noć)* za Adama Bogu dug ispuni H. Lucić 279. Ako li ne ispune dužnosti svoje H. Bonačić 118. Da razumimo našu dužnost, koju vaļa ispuniti, ako želimo naše spaseńe dostignuti. J. Banovac, razg. 72. Odma posluh ispuni. pred 79. Ispuniti vlaštita držanstva svoja. I. A. Nenadić, nauk. 92. Ti nećeš ukasati i ispuniti dužnost sina. A. Kanižlić, utoč. 99. Da po ńoj moremo dvostruku dužnost našu ispuniti. bogoļubn. 58. Dužnost svoju da izpune. V. Došen 217b. Nè mogû ispuniti djelovańa i držanstva ļudi zdravijeh. J. Matović 476. Ako bude posluh ispuniti. M. Dobretić 498. Ispunio si dužnost. D. E. Bogdanić v. Kako će ikad moći misnik zadovoļno ispuniti ovu svoju dužnost. I. J. P. Lučić, bit. 66. Koji pomańkali bi izpuniti ovu dužnost. nar. 60. Ne mogu prignuti da ispune svoju dužnost. Grgur iz Vareša 103. I hrišćansku dužnost ispunimo. Ogled. sr. 490. — *amo pripada i ovaj primjer u kojemu je riječ o osobitaj dužnosti:* One legate i mise kojeno ne ispuniste. J. Banovac, pred. 4. — *cc) i pokora se može shvatiti kao osobita dužnost.* Ako bi umrl ispunivši pokoru. Naručn. 91a. Pokoru za grihe ispuniti. A. Georgiceo, pril. 34. Ispuniti pokoru. H. Bonačić 102. Ako mi naredíš pokoru koja se more podniti, ja ću je ispuniti. M. Zoričić, zrc. 123. Ožalosti se mnogo, jer pokore ispunit ne more. 236. — *dd) i u ovakovijem primjerima može se shvatiti vršeńe kao moralna dužnost.* Vse da vršite i isplunite. Mon. serb. 417. (1442). Budući isplnil delo svoje. Transit. 14. Ne može svršiti ni ispulniti oficij. Š. Budinić, ispr. 153. Dobru rvańu rvah, težanje ispunih. I. Bandulavić 17a. paul. 2tim. 4, 7. Koje vladańe ispuni Mauro s neizrečenom pomńom. I. Đorđić, ben. 31. Sin Boži sva ova podpuno ispuni. J. Filipović 1, 3a. Hoću svaka počisto izpuniti u ovim dilovańi. M. Zoričić, osm. 2. Za podpuno izpuniti isti posa'. aritm. 7. Ne uvridi, dal' okruni milost, pravdu kad izpuni. V. Došen 224a. Murat dade oblast Mustapi. da ispuni sve. And. Kačić, razg. 97. Bi li ga *(sakramenat)* mogao ispuniti s perom oli s čistom šibicom? Ant. Kadčić 178. Ne biti vridan za ispuniti dilo od ženidbe. 455. Drugo je vinčat se a drugo je posli ispunit vinčańe. M. Dobretić 476. Ispuniti sveto i spasovno oprańe u krštenu. J. Matović 154. — *nešto je osobito u ovom primjeru:* Koji su ime pastira nosili a nisu dili ispunili. Đ. Rapić 7. — *d) rječe se upotrebļava kad nije moralna dužnost, i to kad je subjekat već naumio da ono vrši ili ga počeo vršiti itd.* Prija nego himbu budu ispuniti u dilo. A. Vitaļić, ist. 173. Kô izpuniše dva Mehmeta, krvolije oba kleta. J. Kavańin 238b. Ispuni ončas što žudjeni još ti samo mir zabavļa. P. Sorkočević 586a. — *e) proročanstvo, nada itd.* Kô *(ufanje)*, molim, anjelska tva lipost ispuni, za da se nebeska uredba napuni. H. Lucić 187. Uze tri učenike, da pismo ispuni. F. Glavinić, cvit. 88b. Ispuniti ono proročanstvo Isaino. F. Lastrić, test. 110b.

c. *kao* dopuniti *(vidi drugo značeńe kod* a*), ali u prenesenom smislu. a) kao* dopuniti *(koje vidi pod b))*, naknaditi *uopće.* Nedostatačńaja isplńnite. Mon. serb. 100. (1380). Ja nisam prišal razoriti zakon nego isplniti. Korizm. 91a. Opošteni ga u trudih i ispuni trude ńegove. I. Bandulavić 237a. sap. 10, 10. Da je čovjek stvoren za ispunit i za nadomjerit rasap od anjelske naravi. M. Orbin 14. Cjelovito ispuniće *(Bog)* sve ono što bješe neizvrsno od naravi. 210. Hvala višńijem od nebesi, ki su danas ispunili što ti... počeo jesi. Ġ. Palmotić 2, 151. Ispuni ti moja pomańkanja. L. Terzić 80. Jesam pripravan ispuniti jošte što ostaje. M. Lekušić 46. Učini zakon novi, ne za razrušiti stari nego za ispuniti. F. Lastrić, ned. 297. Ja ću među to ulisti k ńemu, ter ću potvrdit i ispuniti govoreńe tvoje. And. Kačić, kor. 218. Za one koji su pomrli viruje se da je crkva sveta za ńi ispunila. M. Dobretić 80. Da ispunimo nedostatak vjere naše. Vuk, pavl. 1sol. 3, 10. — *u ovom primjeru stoji kao* naknaditi *s dativom:* Da *(čovik)* ispuni Bogu za uvriđeńe učińeno protiva ńemu. J. Banovac, razg. 241. — *b) često o broju, vremenu, godinama.* Onde vidi se da zloba isplni vrst. Naručn. 59a. Malo dan ispuni narod prez ļubavi. Đ. Baraković, jar. 32. Kad vrime ispuni. 56. Kano da bi hotio ispuniti broj griha svojih. A. Kanižlić, kam. 141. Dokle god ne ispuni svoji godišta. M. Dobretić 317. Zloća koja bi ispunila ńiovu dob i godine. 567.

2. pasivno.

a. *vidi* 1, a. Pokriva ju *(vjećnicu)* sa svih strana svila zlatom ispuńena, na razlike slike tkana. I. Gundulić 432. Tu je tvoja vjerenica svakijem dobrom ispuńena. Nar. pjes. vuk. 1, 58. Ispuńena zlatom žeženijem. 4, 62.

b. *vidi* 1, b, *a).* Biti će ispuńeno žuđenje moje. M. Jerković 97. Da ostane ispuńena slavna odluka ńe. B. Betera, or. 17. Osvadivši se od bludnosti brezakonito ispuńene s zaručnicom. I. J. P. Lučić, razg. 46. Ispuńena žeļa. Vuk, nar. pjes. 1, 482.

c. *vidi* 1, b, *b).* Komu je iskana pravina i ne-

isplьńena mu bude, da stane i da učini pravinu. Mon. serb. 24. (1234—1240). Zapovid ńegova bi isplńena. Transit. 260. Što je odredjeno među višńijem bogovima, sila je, da je ispuńeno i da svrhu svoju ima. Ġ. Palmotić 2, 80. Svagdi ova naredba nije ispuńena. Ant. Kadčić 42. Nekako mi ova molba ostane onda neispuńena. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, 18.

d. *vidi* 1, b, *c) i d)*. Scijenu i ļubav neizrečenu u djelijeh ćeš izpuńenu brzo vidjet. Ġ. Palmotić 2, 304. Ženidba sastavļena i ispuńena među ńima tilesno. M. Dobretić 428.

e. *vidi* 1, b, *e)*. Kako je dobro 'splńeno to proročastvo. Korizm. 45b. Tako bi stvoreno i izpuńeno na glavi ńegovi proklectvo učińeno od otca ńegova. Dukļanin 30. Kô su ispuńena proročanstva tijeh proroka. Ġ. Palmotić 2, 87. Koje obećanje izpuńeno jest tilesno u apoštoli. F. Lastrić, test. 16a. Evo dakle ispuńeno proročanstvo proroka. 61b. San nesrićnoga Barde je ispuńen. A. Kanižlić, kam. 142. Nije li ispuńeno ovo očitovańe? 828.

f. *vidi* 1, c. Otь toga da ti ne udrьžimo vsega ni mala, nь da ti podamo vse isplьńeno. Mon. serb. 23. (1234—1240). Oće se na isti način godine za mańe redove da je sedam ispunito. A. Bačić 409. Da se ne ima posvetilišće ostaviti neispuńeno. Ant. Kadčić 52.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* — *Između rječnika u Belinu* (‚adempirsi, effettuarsi' ‚impleri' 84a) *i u Vukovu:* ‚voll werden' ‚impleor' (mjesec, čovjek u obrazu).

a) vidi 1, a. Myi isplьnihom se svetago duha blagodêti i veselija. Mon. serb. 140. (1348). Kada se *(mjesec)* ispuni. Š. Menčetić 49. Planine će se sravnati, a doline ispuniti. M. Divković, bes. 28b. Da se ne bi ispunila mjesta od raspa od anjela. M. Orbin 62. Neka ispune se prodoli. S. Rosa 45a. Kada se prazna pribivališta u nebesih izpune. Đ. Rapić 5.

b) vidi 1, a, *a) i b)*. Na ti se način htjenje Božje ispuni. A. Gučetić, roz. jez. 147. Vas kolik puk zavapi u sve glase, da se voļa božja izpuni, dočim lijepu lijepa da se. I. Gundulić 170. Da, k'o u miru uz vil moju želenje se me izpuni, tako vlas tva da u pokoju čestitijem nas vijencom kruni! 176. Zašto, ako tva vlas haje, da im se ispuni žela prika, taj čas samo carstvo ostaje bez uzdanijeh svojih svjetnika. 499. Da se ispuni sve što u sebi mislim. Ġ. Palmotić 1, 327. Kad se ispuni moja odluka. 1, 355. Ispunit će se ča godi zapoviš. B. Krnarutić 28. Nek se ispuni ńe smišļenje. J. Kavańin 254a. Da se izpuni hotjeńe višńe pravde. I. Đorđić, salt. 86. Ko god svete želje umije nebesima upraviti, sada poznam, da će mu se izpuniti. A. Bošković eva 20. Da se ispuni određeńe Božje. A. Kanižlić, kam. 19. Koji hotijau da se posli smrti ńiova voļa ispuni. 148. Da ńe *(duše)* žudba ima se ispuniti. J. Matović 110. Zakon... mogao bi se ispuniti. 322. Da bi se izpunila voļa istoga. 474. Ispunile se sve ńegove želje. L. Radić 28. O da bi mi se ispunila molba! Đ. Daničić, jov. 6, 8.

c) vidi 1, b, *c)*. Kako će se ispuniti obećanje oca Jova? Ġ. Palmotić 2, 484. Vazda vaļa da se ispuni *(zakletva)*. A. Bačić 70. Kad vrime pristupi, da se ispune obetańa. I. J. P. Lučić, razg. 7. — *amo može spadati i ovo:* Ova prijetńa da se ispuni. Ġ. Palmotić 2, 310.

d) vidi 1, b, *d)*. Ako izgube, tve se osvete bez tve štete ispuniće. I. Gundulić 502. Koja se ostave i ne ispune. A. Bačić 211. Da se ima ispuniti dilo. J. Banovac, blagosov. 845. Zarad kakva posla koji se bosim nogam ne može ispunit. P. Filipović 81. Budući da se isto upitańe more ispuniti i po upravnoj i po ukrivnoj trojici. M. Zoričić, aritm. 93. Koje se *(odrišeńe)* u svako vrime može podiliti i ispuniti. Ant. Kadčić 18. Da se ta ženidba ne ispuni. M. Dobretić 437. Počeše opisivati događaje koji se ispuniše među nama. Vuk, luk. 1, 1.

e) vidi 1, b, *e)*. Tada se ispuni ono ča biše v psalmu. Naručn. 27b. To se čini da se isplni pismo. Korizm. 93b. Podobaše ispuniti se vsim ka pisana sut. 99b. Tada se svakolika zlamenja od staroga zakona izpuniše. A. Gučetić, roz. jez. 94. Tada se ispuni Antona proročanstvo. F. Glavinić, cvit. 183b. Neka bi se pismo ispunilo. L. Terzić 24. Dok se sva ispune proročanstva. F. Lastrić, test. 104b. Budući se ispunilo svidočanstvo s. Ivana. 332b. Izpuniti će se radosno proročanstvo. A. Kanižlić, kam. VII. Ispuniše se u ńima one riči Davida. 834. Ispuniše se riči one po Davidu rečene. utoč. 15. Budući došlo vrime, da se izpuni proročanstvo Akije proroka. And. Kačić, kor. 231. Dok se ne ispune tri navišteńa. M. Dobretić 576.

f) vidi 1, c, *a)*. Anđeli nas čekaju neka se šteta ńih po nas ispuni. B. Gradić, duh. 82. Ne ima se posli iz nova krstiti, nego samo ispuniti ona okolostańa. M. Dobretić 82. Đe je nužno da se ispune slogovi *(u pjesmi)*. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 24. Dodato je ‚i' da se ispuni stih. nar. pjes. 1, 45.

g) vidi 1, c, *b)*. Isplьnivšu se jemu 37.momu lêtu. Sava, sim. pam. šaf. 3. Isplnivši se 30 lêt. Pril. jag. ark. 9, 94. (1468). I potle se ispuniše dni od očišćenja Marije po zakonu Mojseovu. Postila. Z3a. Elizabeti tada ispuni se vrime da porodi sina. Ff1a. Dokle se ispuni broj bratje vaše. M. Divković, bes. 33a. Ispunili se jesu dni da porodi. 74a. Dokle se broj od izabranijeh ne bude izvršiti i ispuniti. M. Orbin 192. Kada se vrime ispuni. A. Vitaļić, ist. 242. Kako djavao biše rekao, da će doći po ńega, kad se ovo vrime ispuni. J. Banovac, razg. 82. Kada se biše ispunilo 50 dana. A. Kanižlić, kam. 534. Kad se puna ispuni neđeļa. Ogled. sr. 115.

b. *refleksivno.* Svakom raskošom i bludom izpunite se. F. Vrančić, živ. 25. Ako žudiš da se ispuniš ovoga prislatkoga mlijeka božanstvenoga razmišļanja. P. Bakšić 4. Ļubav neizvršna bješe za ispuniti se s božanstvenom ļubavi. J. Matović 68.

ISPUNITĻIV, *adj. koji se može ispuniti.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Procesi ispunitļivi to jest esekutorijali. Š. Budinić, ispr. 180.

ISPUNIV, *adj. u Stulićevu rječniku kod* ispunļiv. — *nepouzdano.*

ISPUNĻIV, *adj. u Stulićevu rječniku: (štamparskom grješkom)* ispunitļiv, ispuniv ‚exequens, replens'. — *nepouzdano.*

ISPUNOST, *f. osobina onoga što je ispuno.* — XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚plenitudo' 564a) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (izpunost ‚adempimento' ‚anfüllung'), *u Stulićevu* (‚plenitudo, perfectio'). Za veću izpunos od razumjeńa. I. Đorđić, salt. II. Veličina od kreposti, izpunos od razbora. XIX. Steći ispunos od pravoga poniženstva. ben. 77. Stvoriše se slični ńemu u ispunosti od dobročińeńa. 150. Da ga ļubite bez pristańa s izpunosti od srca. Đ. Bašić 162. U izpunosti pak vremena posla mu čaćko nebeski iz svoga skuta sina jedinoga. 298—299. Primio je cijelu ispunost duha. S. Rosa 55a. U ńemu sva ispunost božanstva pribiva.

94b. Srce sjedińeno sa sobstvom riječi vječne, boravište izpunosti božanstva ... I. M. Mattei 131. Evo s česa sad Boga uživa u velikoj izpunosti ļubavi. 153. — *U ovijem primjerima znači: ispuńańe.* Jakost koja nas slobodi suproć protivnosti na izpunost voļe Božje. T. Ivanović 9. Na izpunost rečenijeh državstva našijeh. 66. Na izpunost ńegova hotjenstva. 93.

ISPUNOVATI, ispunujem, *impf.* ispuniti. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Koja isplnujući svêt matke svoje. Š. Budinić, sum. 126a.

ISPUŃALAC, ispuńaoca, *m. čovjek koji ispuńa.* — *U Stulićevu rječniku:* ispuńalac *i griješkom* ispuńaoc ‚exequens, satisfaciens, executor'.

ISPUŃALICA, *f. žensko čeļade koje ispuńa.* — *U Stulićevu rječniku (uz* ispuńalac).

ISPÚŃÂŃE, *n. djelo kojijem se ispuńa.* — *U Stulićevu rječniku i u Vukovu.*

ISPÚŃATI, ispûńâm, *impf.* ispuniti. — *Akc. je kao kod* ispítati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* isplьńati, *rus.* исполнять. — *Između rječnika u Belinu* (‚adempire, cioè eseguire' ‚exequor' 33b), *u Stulićevu* (‚adimplere, exequi'), *u Vukovu* (vide ispuńavati *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* I rišćansku vjeru da ispuńaš. I rišćansku vjeru ispuńajte), *u Daničićevu* (isplьńati ‚implere').

1. *aktivno.*

a. *vidi* ispuniti, 1, a. Svetyj duhъ siloju svojeju besmêrьnoju isplьńaaše sьkrovište blagyihъ samêmъ Gospodemъ sьkrьveno ļubeštiimъ jego. Domentijana 133. Tuj spavaju tri mi sinka i tri kćerce koji cijelo majke srce i svu kuću ispuńaju. P. Preradović 84.

b. *vidi* ispuniti, 1, b, *a).* Putevne požude žeļem ispuńaju. B. Gradić, djev. 98. U mlađahna svoja lita svako od vas, lipe moje, žeļe ispuńaj slatke svoje. I. Gundulić 382. Svaka je dobit mila i draga s kom ispuńaš tve požude. G. Palmotić 1, 356. Izpuńaju ńihova žeļeńa. M. Radnić 200a. Kada im pomańka jakost izpuńati ńihovu zloću. 282a. Ispuńati svoje opake hoće odluke. A. Vitaļić, ist. 149b. Nemojte ispuńati požude od tijela. I. Đorđić, ben. 93. Ispuńati opaku voļu vašu u nenavidostma, u srčbam i osvetama. F. Lastrić, ned. 17. Imaju svjetovni nasljednici razbluda, s kojijem nečiste žeļe izpuńaju. Đ. Bašić 8. Izpuńati moje grešne požudo. Misli. 11.

c. *vidi* ispuniti, 1, b, *b).* Ispuńati sve koliko ono što ona proštenja naređuju. A. Gučetić, roz. mar. 22. Voļu tvoju do smrti ispuńati. roz. jez. 205. Ne izpuńa ńih testamente. I. Držić 159. Mi ńegove svete odluke ispuńamo svi naredno. P. Kanavelić, iv. 139. Ispuńaju u ovomu zapovijed. M. Radnić 27a. Izpuńa hoteńe otca nebeskoga. 408a. Narodbe ispuńati. B. Betera, ćut. 61. Pakao ńegovu pravednu voļu izpuńa. I. Gršić 231. Zle žeļe grešnicima ne izpuńa kraļ od nebi. I. Đorđić, salt. 388. Rado ispuńam općene požude. ben. VII. Ne ispuńa ono ča mu redovnik naredi. H. Bonačić 98. Obslužujući koja se u deset zapovidih uzdrže voļu Božju ispuńamo. J. Filipović 1, 400b. Dobra dila jesu činećna zakonita kojim ispuńamo i obslužujemo zakon i zapovidi Božje. F. Lastrić, od' 19. Koji čine i ispuńaju voļu Božju. 249. Nisu ńiovi nauka ispuńali. ned. 8. Ispuńajući ńiove naredbe. 133. Ne ispuńa ono što mu ispovjednik naredi. I. A. Nenadić, nauk. 168. Zapovidi ńihove svršeno ispuńajući. A. Kanižlić, fran. 121. Promišļao je da ispuńa voļu otca svoga. uzr. 111. Sramećise izpuńat zakon Božji. Đ. Bašić 172. Ufam da će u naprijeda s većom pomńom izpuńati rečenu zapovijed. 320. Dakle ne ispuńa crkvenu zapovid koji u drugoj crkvi izvan župne pričesti se? I. Velikanović, uput. 1, 534. S krepostću ispuńajući riječ ńegovu. J. Matović 28. Ispuńajući i zakone s prošeńem i molbam zadovoļnim. M. Dobretić 495. Što ti je pomańkalo, čim si služila Boga i izpuńala ńegove zapovijedi? Misli. 59. Slušaju ali ne ispuńaju. A. Kalić 30. Vode, vjetri, ogńi ńegovu riječ ispuńaju. 573. Ispuńa dobrim žeļe tvoje. Đ. Daničić, psal. 103, 5. Pop ispuńa svakom tu žeļu. S. Ļubiša, prip. 54

d. *vidi* ispuniti, 1, b, *c).* Ufamo da naamъ joštъ boļe isplьńate i tvorite nere se udrsi u poveļi. Spom. sr. 1, 92. (1408). Pokore svoje zadovoļno ne ispuńa ni svršuje. A. Gučetić, roz. mar. 40. Ko ne ispuńa zavite. H. Bonačić 67. Ovu dužnost koju poznajete ispuńate li? J. Filipović 1, 40a. Kad pokoru ispuńamo. 8, 186b. Što su druge učili ričma, nisu oni dilom ispuńali ni obsluživali. F. Lastrić, ned. 17. Nepomļa ļuska ne bi nikada našla vrimena ispuńati ono što nas zadužnju dvi rečene zapovidi. 124. Koji godi se ne usiluju svojije dužnosti svrhu mlađije ispuńati. 132. Dili ne ispuńa pram vama ono štc se pristoji sinovom. 200. Na vrime pokoru naređenu ispuńati. M. Zoričić, src. 227. S ńima izpuńate vaša državstva. Đ. Bašić 298. Oni dakle ne ispuńaju svoju dužnost. Blago turl. 2, 29. Da bi ovo državstvo ispuńali. J. Matović 152. Ispuńa stvari božanstvene koje obećava. 155. Ispuńajući obećańa. 347. Pomńivo ispuńamo, ako su kojagod od ńih ostavļena po smrti. 371. Ispuńamo ovo djelo od zafale zaradi svijeh svetijeh. 440. Ako kad pomisli na stvari dobre, rijedko izpuńa. 468. Niti ispuńa svoje dužnosti. M. Dobretić 384. Koji izpuńaju službe i zabave kogagod obvjetovańa. I. M. Mattei 218. Nek u ńemu mislima i ļubavi ustańen budem ispuńati sva moja državstva. 292. Reci kako to državstvo ispuńaš. A. Kalić 292.

e. *vidi* ispuniti, 1, b, *d).* Isplьńajuštu kraļevьstvu mi prêdńuju ļubovь i obьćinu z gradomь Dubrovnikomь. Mon. serb. 188. (1378). Dužni smo također i one molitve ispuńat koje se voće puta naviščuju. J. Filipović 1, 330a. Zmije počeše Božju osvetu ispuńati. V. M. Gučetić 9. Posao zaručnikov ispuńajući. F. Lastrić, test. 372a. Koji posao mnogo pošteno i lipo ispuńaše. M. Zoričić, src. 46. Ispovid kakovu crkva ispuńa. I. J. P. Lučić, nar. 19.

f. *vidi* ispuniti, 1, c. Nedostatky roditeļь svojihъ isplьńaje. Mon. serb. 49. (1261). Nedostatьčnaja isplьńajušte. Deč. hris. 63. Izpuńam one na tijelu momu koja mankaju muci Isukrstovoj. S. Margitić, fal. 74. Svitlost pripovidańa podpomagaše i ispuńaše. F. Lastrić, test. 231b. Vjeru s djelima od ļubavi ispuńaju. J. Matović 33. Roditeļi ńiovi ispuńaju ono, što oni ne mogu po sebi dilovati. M. Dobretić 35.

2. *pasivno.* Ovo proročanstvo izpuńeno jest isti dan duhova i sada se izpuńa svaki dan u svih učenicih Isukrstovih. I. Velikanović, uput. 1, 215.

3. *sa se, pasivno.* Tolikyje radosti isplьńaasta se dušoju. Domentijana 120. Velika diva isplьńajušta se o ńemь. 120. Da se isplьńa i navrьša jakože jestь ustavļeno. Mon. serb. 139. (1348). Jeda li ko rokom slovo se ispuńa. Š. Menčetić 57. U kom vrimenu voļa izpuńa se jego. F. Glavinić, cvit. 149b. Ovo se ispuńa svaki dan. M. Radnić 65b. Ovo se ispuńa u ļubavi svitovńoj. 378a. U ńemu izpuńa se voļa ļubovnika. I. Đorđić, salt. 325. Ovo pokarańe ispuńa se u svim ostalim *(ženam).* J. Filipović 1, 80b. Druga je korist ovako Boga molit, zašto se ispuńa ne

samo svitovańe našega spasitelja nego jošte i ńegova zapovid. 1, 330ᵃ. Volja Božja pe izpuńa se brez nas nego po nama. 1, 400ᵃ. Činěńa zakonita po kojim se ispuńaju i obslužuju zapovijedi. F. Lastrić, od' 56. Zašto ova dragovolno primajući s ustrpljeńem, ispuńaju se zapovidi Božje. 284. Da se svaki dan ispuńa među pravovirnim ono obećańe. test. 16ᵇ. S poniznim se posluom ispuńaju i obslužuju *(zapovidi)*. 70ᵃ. Da se ne ispuńaše želja ńegova od mučeništva. ad. 62ᵇ. Ispuńa se u svemu volja tvoja. ned. 239. Vidićemo da se ispuńa svrha Gospodinova. 272. Imaju znati, da se ova zapovid ispuńa osobito virom. 316. Sada se ispuńa proročanstvo. V. M. Gučetić 124. Radujući se, da se u ńoj vrši i izpuńa volja Božja. A. Kanižlić, fran. 66. Proročanstvo . . . poče se ispuńati. S. Rosa 41ᵃ. Oni čine da se ńegovi odgovori više puta ne izpuńaju. L. Radman 9. Od klańańa Božjega koje se ispuńa s vjerom. J. Matović XIXᵇ. Ostali sakramenti ispuńaju se služeńem materije. 193. Ovo držanstvo toliko se lijeno ispuńa u crkvi. 155. Jere se sakramenat ispuńa s posvećeńem. 228.

ISPUŃÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se ispuńava. — U Vukovu rječniku.*

ISPUŃÁVATI, ispȕńâvâm, *impf.* ispuniti. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izpuńavam, izpuniti, v. nadopuńavam. 2. v. nadomešćam) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiǵijinu (praes.* izpuńavam *kod* izpuniti), *u Vukovu* (‚erfüllen' ‚impleo', cf. ispuńati, ispuńivati). Da se izpuńava ńegovo želeńe. A. J. Knezović 51. Za koje nijedan da se nema protiviti, negol svaki zapovest izdatu da ima ispuńavati. Glasnik. II, 1, 108. (1808). Ispuńavajte se duhom. Vuk, pavl. ef. 5, 18. Skut mu ispuńavaše crkvu. Đ. Daničić, isai. 6, 1. Da se vaša želja ispuńava. Osvetn. 5, 93.

ÌSPUŃÊŃÊ, *n. djelo kojijem se ispuni. — Stariji su oblici s* -nije *i* -nje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (ispuńenje), *u Belinu* (ispuńenje ‚executio' 38ᵇ. 293ᵇ), *u Voltiǵijinu, u Stulićevu, u Daničićevu* (isplьńenije ‚complementum'). Daje isplьńenije neoskudьno. Mon. serb. 9. (1222—1228). Vь načetakь otьca, vь isplьńenje sina i svetago duha. 105. (1333) *u poznijem prijepisu.* Od izlizenja sega lista do ispuńenja 10 let. Mon. croat. 69. (1447). Prisežе da to s ispuńenjem skoro skoro bude. M. Marulić 9. Konac ili isplńenje zakona. Postila. P3ᵃ. Ova ljubav jest ispuńenje i izvršenje zakona. Š. Budinić, sum. 27ᵇ. Dajući ispuńenje tim osudom. ispr. 133. Ispuńenje proročanstva Mikee proroka. B. Kašić, is. 5. Obećavajući bez ispuńenja. zrc. 45. U ispuńenju od dobrijeh nadahnutja. 133. U mjeri od izpuńenja od doba Isukrstova. M. Orbin 214. Ako hoćeš, Gospodine, pedipsati mene za ispuńenje grihov mojih. M. Jerković 100. Za bolje ispuńenje od moje požude upisah ovo libarce. V. Andrijašević, dev. v. U ispuńenju od svijeh želja. put. 282. Do ispuńenja svoj požudi. P. Kanavelić, iv. 567. Mnogi ne dopiru na izpuńeńe svetoga evanđelija. M. Radnić 397ᵇ. Odlučeńa neće doći na izpuńeńe. 422ᵃ. Pokle još smo daleko od izpuńenja od naše požude. M. Bijanković 9. Ispuńenjem od vrimena kažuć slavu. A. Vitaljić, ist. 189ᵃ. U izpuńenju svojih želja. J. Kavańin 20ᵇ. I činio si što ti 'e drago na izpuńenje tvojih svojvolja. 399ᵇ. Koji bo ljubi iskrńega zakon je ispunio; ispuńeńe zakona jest ljubav. J. Banovac, razg. 39. Sve vrime uzdržati se brez naslada tilesni, i ispuńeńa naše volje i prignutja. 184. Ali se taka misa ne može odlučiti za mrtve u dan treći, sedmi, trideseti i na ispuńońe godine. 239. Tri su dila u sakramentu pokore, t. j. skrušeńe, ispovid, i ispuńeńe pokore od misnika naredjene. 245. Zadovolno ispuńeńe duga pravdi Božjoj. J. Filipović 3, 186ᵃ. Za ispuńeńe onoga što je prorokovano. F. Lastrić, test. 110ᵃ. Ispuńeńe prve i druge zapovidi Božije visi doisto o ispuńeńu treće. ned. 124. Naređene pokore u dilu ispuńeńe. svet. 127ᵇ. Po ispuńeńu dužnosti svoje. 138ᵇ. Ispuńeńe pokore od ispovidnika naređena. A. Kanižlić, bogoljubn. 114. Stari zakon imade završeńe i ispuńeńe od spasitelja. Ant. Kadčić 99. Jezivost od zla ispuńeńa svoga božanstvenoga posla. 229. Da grišnik otezati bude ispuńeńe toga odrišeńa. 273. Priprostrano je ispuńeńe ove zapovijedi. J. Matović 366. U izpuńeńu i obslužeńu onijeh zapovijedi. 485. Dilo prvo jest vinčańe a dilo poslidńe jest ispuńeńe ženidbom. M. Dobretić 476. Ako bi u ispuńeńu ove naredbe nepomńivi bili. I. J. P. Lučić, nar. 68.

ISPUŃEVAŃE, *n. djelo kojijem se ispuńuje (od* ispuńevati). — *Stariji je oblik s* -nje. Koje stoji u ispuńevanju svega onoga. I. T. Mrnavić, ist. 156.

ISPUŃEVATI, ispuńujem, *impf.* ispuniti. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. ispuniti *s dodatkom da se nahodi u pisca kajkavca Muliha).* Ispuńuje se proročastvo. Anton Dalm., nov. tešt. 19. Imamo tako svrševati i ispuńevati. Š. Budinić, sum. 28ᵃ. Ki ne ispuńuje zavite svoje. Nauk brn. 64ᵇ. Ovo prorokovanje ispuńevaše se dio za dijelom. B. Kašić, fran. 148. Da se počińe ispuńevati objavljenje. 156. Putovati pute Božje i ispuńevati zavite. A. Georgiceo, pril. 94. Ogań božanstvene ljubavi ispuńevaše u ńih ono . . . P. Bakšić 169. Počne to ispuńevati. P. Radovčić, ist. 91. Odluči u sebi stanovito ispuńevati . . . 188. Ke imaju ispuńevati. 215. Da grišnici izpuńuju svoju zlobu. nač. 47. Ispuńujući se dil ńihove osude. 265. I sada vidimo da se to ispuńuje. A. Vitaljić, ist. 29. Ispuńevati zavite učińene. 191. Odluku svoju ispuńuje. 361. Ispuńevati uzroke smrtne velike. A. d. Costa 1, 39. Bi li moga misu govoriti oli drugi red ispuńevati? Ant. Kadčić 26. Ispuńevati svoju oblast. 35. Misnik ne ispuńujući ove prikladne vrste boje. 88. Ispuńujući smradnu bludnost. 250. Ispuńujući prvi put dilo od vinčańa t. j. sastajući se u puti. 409. Ispuńevati svoju oblast. M. Dragićević 68.

ISPUŃÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se ispuńuje (od* ispuńivati). — *U Vukovu rječniku.*

ISPUŃÍVATI, ispȕńujêm *i* ispȕńîvâm, *impf.* ispuniti. — *isporedi* ispuńevati. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *U ńekijeh se pisaca nalazi grješkom* -n- *mj.* -ń-. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* ispuńujem *kod* ispuniti), *u Voltiǵijinu (praes.* ispunivam *kod* ispuniti; *pracs.* ispuńujem *kod* izpuniti), *u Vukovu* (ispuńivati, ispuńujem, vide ispuńavati).

a. *aktivno.* Ispuńivati dobra nadahnutja. B. Kašić, zrc. 129. Svjete ńegove ispuńivahu s posluhom. I. Đorđić, ben. 31. Svoju želju od dobiti ni svojijem trudom ni tuđom krvi ne ispuńiva. B. Zuzeri 7. Da oćeš imati koju službu koju znaš da ne možeš izpuńivati. A. Bačić 228. Ne izpuńuje zapovidi crkvene. 323. Ispuńujući ona koja su zapovińena u zakonu. 400. Ogań božanstvene ljubavi ispuńivaše u ńih ono što ne mogaše naravno stvorenje. M. Lekušić, razm. 130. Ispuńivajući dilo ženidbeno, ne ispuńiva se dilo krstjansko. J. Banovac, razg. 80. Ako ne obslužiš zapovidi Božije i s. majke crkve, čineći

dila krstjanska, i ispunivajući svitovańa evanđelska. 100. Koji uskrsnu ispovid učini i pričesti se u grihu, ne ispuńiva zapovidi crkvene. 234. Rekavši misu od svetoga onoga dneva ispuńiva dužnost. 289. Ukazuje misnik, da ispuńiva onu oblast datu mu od Isukrsta. 246. Ispuńivat dila milosrđa. J. Filipović 3, 332a. Čovik viran ispuńiva svoje obećańe. P. Knežević, osm. 385. Isukrst dobrovolno ispuńiva svaku ńegovu želju. V. M. Gučetić 107. Gelati zapovid kralevu ispunivaju. A. J. Knezović 167. Putenu brigu ne ispuńujte u poželeńu. M. A. Relković, sat. A7a. Da volu ńegovu izpuńujemo. B Leaković, gov. 135. Evo vam ovom knižicom ispuńujem tu želju. Vuk, nar. prip. 1.

b. *sa* se, *pasivno*. Sva koja su u zakonu zapovińena ispuńuju se. A. Bačić 1. Izpuńuje se dužnost. 342. Jer se ispuńiva zapovid Božja. J. Banovac, pred. 31. Nego se je u nami izpuńivati počelo ono. J. Filipović 3, 43a. Nek se ne ispuńiva neprijatelska volja. A. J. Knezović XXIX. Poče se ispuńivati svrhu Davida proročanstvo Natana proroka. And. Kačić, kor. 199. Druga je korist ovako Boga molit, zašto se ispuńiva ne samo svitovańe našega spasitelja . . . L. Vladmirović 72. Da se ńegova sveta volja svagdi i u svemu svrhu nas čitavo izpuni na zemli kakono se od anđela u nebesih ispuńuje. R. Leaković, nauk. 418.

ISPUPČINA, *f. mjesto ispupčeno. — U jednoga pisca našega vremena.* A preko kostiju zategnuta koža, nezaložena punoćom, pravlaše ispupčine pune nesarazmernosti i rugobe. M. P. Šapčanin 1, 126—127.

ÌSPUPČITI SE, ispupčîm se, *pf. (o čeladetu) položiti se (nausnak) tako da pupak ostane na visoku. — Akc. je kao kod* izgaziti. — *Postaje od* is *i* pupak *nastavkom* i. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚sich so setzen oder legen dass der nabel zu oberst kommt' ‚umbilicum protendo'). — *U prenesenom smislu kaže se i o drugome, kad stoji usdignuto u vis kao da je naduto.* Kora mu tako rumena i ispupčila se, da kad ozgo duneš čisto se razlista. M. P. Šapčanin 1, 84. — *Part. praet. pass.* ispupčen *upotrebljavaju pisci osobito kod kiparske i druge radńe kad je što prema ostalome usdignuto.* Ispod kraja ńegova bijahu ispupčene kao jabuke svuda u naokolo po deset na jedan lakat. Đ. Daničić, lcar. 7, 24. Ispupčen, bot. (pupčast), lat. ‚umbilicatus': arch. ‚erhaben, erhoben'; ispupčena rezba ‚basrelief, flachrelief', frc. ‚bas-relief', egl. ‚low-relief', tal. ‚bassorilievo'; ispupčena slika, tal. ‚cameo' ‚erhobenes bild'. B. Šulek, rječn. manstv. naz. ‚Convesso', fis. ‚bokat, izbočen, ispupčen'. 176a.

ISPÚPITI SE, ispûpîm se, *pf. u Vukovu rječniku*: cf. pupa, *a kod ovoga ima*: (u Boci) nekaka trava u koje je korijen otišao u zemlju dole upravo; djeca ogledaju ovu travu koje će iščupati upravo s korijenom i vukući je gore govore: ‚Ispupi se, pupo, na majčino mlijeko'.

ISPURAK, *m. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Ispurakъ. S. Novaković, pom. 134.

ISPÙRGATI, ispùrgâm, *pf. iščistiti. — Složeno*: iz-purgati *(tal.* purgare). — *U rukopisu dubrovačkom* XVI *vijeka.* Da izpurga privarku i grijeh. Zborn. 44b.

ISPUSNIK, *m. (o jarcu) načińeno po lat.* ‚emissarius', *vidi* lev. (8mojs.) 16, 20—28. — *Načińeno od* ispustiti *nastavkom* ьn-ikъ. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Posvetilište jarca izpustnika koji jevrejskim imenom jarac Hazazel zvaše se. I. Velikanović, uput. 3, 317.

ÌSPUST, *m. uprav djelo kojijem se ispusti, upotrebljava se u osobitijem značeńima. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. marva nema ispusta ‚hat keinen platz um dahin ausgelassen zu werden' ‚pascuum'. 2. dao mu ispust ‚gelegenheit verschaffen zur flucht' ‚fugae copiam fecit').

a. *djelo kojijem se kome dopusti da iziđe, da pobjegne.* Ne čekah ispusta. tako toj od mene tko vidi, svak usta, jak da nas lav ždene. da nu sve upusti, a za mnom poteče, tere glas izusti: ‚Uteći neć', reče. Š. Menčetić 33—34. *u naše vrijeme često kao objekat s glagolom* dati *(vidi u Vukovu rječniku).* A na kuli vrata otvorila, te Arapu ispust učinila. Nar. pjes. stojad. 2, 129.

b. *na jednom mjestu* XVII *vijeka prema lat.* emissio. Izpusti tvoji nisu drugo nego voćke od mirisa. I. Ančić, vrat. 105—106. cant. 4, 13.

c. *mjesto kamo se ispusti stoka da pase (vidi u Vukovu rječniku), pa i uopće pasište, ispasište, ńiva, ledina. — Od* XVIII *vijeka.* Oni su ispusti nam lipe plodove povraćali. F. Lastrić, test. 396b. Oni ispusti iliti ńive neposijane. 396b. Vidiću mloge ispuste i ledine. 396b. Zemja na ispustu kod kuće. Sr. nov. 1868. 513. Nego će biti ispust volovima. Đ. Daničić, isai. 7, 25. Ispust (u Srbiji) polje, prostorija gdje pase stoka. ‚Ovom selu nezgoda za stoku jer nema ispusta'. M. Ružičić.

d. *rupa, jama, jarak kuda se izlijeva voda s polja da se suši. — U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Načińajuć ńim ispuste duge. J. S. Relković 42. Nit sa strana ńoj ispuste tvore, kud bi vode oticale doli. 111. Ńima *(vodama)* pravi s mekota ispuste. 418. — *I u Šulekovu rječniku*: ‚ableitungsgraben; ausflussloch'.

ÌSPUSTI SE, ispúzêm se, *pf. vidi* ispuznuti *i* izpuznuti se. — *Složeno*: iz-pusti. — *Akc. je kao kod* ispresti. — *U Dubrovniku od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izpustit se ‚cader dalle mani, dalla borsa, o in simil modo' ‚decidere' 156b) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (ispustiti se *ili* ispuštiti se ‚scender sdrucciolando' ‚labendo, dilabendo descendere' *pripada amo a ne pod* ispustiti: *u Dubrovniku se grješkom dodaje po drugi put ovakovijem glagolima nastavak* ti, *vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 175 *br.* 114, *pa je Stulli pomiješao* ispusti *s* ispustiti). Ispuze mu se iz ruka i pade. I. Đorđić, ben. 198. Izpuze se na svijet. S. Rosa 188b.

ISPÙSTITI, ispustîm, *pf. pustiti što (objekat) iz mjesta (više ili mańe zatvorena) gdje je ono do onda bilo. — Složeno*: iz-pustiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ispustiti, *rus.* испустить. — *Često se kaže i sa* -št- *mj.* -st-: ispuštiti, *vidi kod* pustiti. — *Između rječnika u Mikaljinu* (ispustiti, pustiti ‚facere ut decidat, vel facere ut elabatur aliquid'), *u Belinu* (izpustiti ‚mandar fuora' ‚emitto' 457a; ‚lasciar in libertà' ‚liberare' 437b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* ispuštati), *u Voltiđijinu* (izpustiti ‚lasciar cadere, lasciar fuora, desistere' ‚fallen lassen, auslassen'), *u Stulićevu* (izpustiti *i* ispuštiti, ispuštam ‚sinere aliquem egredi, sinere aliquid decidere, emittere, ejicere aliquid'), *u Vukovu* (ispustiti *i* ispuštiti ‚auslassen' ‚dimitto'), *u Daničićevu* (‚emittere').

a. *aktivno. α) u naj užem smislu, otvorivši ruku, pustiti ono što se držalo u ruci.* Izpustit iz šake. (Đ). Poslov. danič. 96. Udilj ispusti

dukat a uzme jabuku. F. Lastrić, ned. 331. U ruci mu čaša vina bješe, od jada je čašu ispustio. Nar. pjes. bog. 287. Ne ispusti lov iz ruke. Ant. Kadčić 218. Zadrijema momče, pa ispusti gonǵe. Nar. pjes. vuk. 1, 492. U tome se mene zadrijema, te ja času iz ruke ispustih. 2, 101. Onda ona verige ispusti. Nar. prip. vuk. 199. Stevan ispusti nesmišļeno oglav iz ruke. S. Ļubiša, prip. 33. — *i metaforički, kad je objekat što umno.* Hotje visoke Kartaǵine vlas iz ruka ispustiti. G. Palmotić 2, 102. Izpusti iz svoje ruke Gospodin anđele na nebesije i Judu u apoštolstvu. M. Radnić 475a. — *b) subjekat može biti i životińa kad što drži u gubici, u kļunu, u panǵama itd.* Oral velik mimo lete i jajce ispusti na krilo Filipovo. Aleks. jag. star. 3, 225. — *amo pripada i ovo:* Al' je zmaju žeđa dodijala, ispod krila ispusti djevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 163. — *c) čeļade (a i životińa) može ispustiti što je u ńemu bilo, ili što se shvaća da je u ńemu bilo jer iz ńega izlazi; objekat može biti i umno što, te se može kazati i metaforički i u prenesenom smislu. tako se može n. p. ispustiti: aa) glas, riječ, uzdah, jauk itd.* Razbojnikь malь glasь ispusti, nь veliju vêru obrête. Mon. serb. 567. (1389—1405). I doli sad jedva glas ispustiv reče. Alek. jag. star. 3, 228. Ona uzdahnuv glas izpusti: ‚Mnokrat prikle mi'. J. Kavańin 61b. Kad ispusti te glase. I. Đorđić, ben. 38. — Još ne bjeh iz usti dobro rič ispustil. G. Držić 394. Ne bud', reče, zamireno da obslužujuć rič ne ispusti. I. Ivanišević 203. Jedan besidi, i ispusti jednu rič. J. Banovac, razg. 64. Niti poslim ovog on izpusti riči. A. J. Knezović 179. I ne izpusti riječi iz usta. Đ. Bašić 100. Iz dno srca s usdasima riječ je ovako ispustila. N. Marči 45. — Ispustiti će beside mudrosti svoje. I. Bandulavić 250a. ecclesiastic. 39, 9. — Ako bi koju psovku i izpustili, i to bi u ritko i s oprezom bivala. B. Leaković, gov. 238. — Tko prođe ovudaj, vruć uzdah izpusti, i reci: ‚Bog ti raj dušici dopusti!' N. Naļešković 2, 126. Cesar gorki uzdah tad ispusti. P. Bogašinović 19. A ja nijesam izpustio s moga srdca uzdah mili. A. Vitaļić, ost. 112. Skrušen uzdah kad izpusti. J. Kavańin 312b. Pak izpusti uzdah iz dno srca svoga. I. Đorđić, uzd. 86. — Neto uzdahne, vaj izpusti, mnokrat Božju milost stiče. J. Kavańin 64b. Tim kad jedno vaj izpusti, tja iza dna srca svoga. 434b. — *bb) duša, duh (= umrijeti). vrlo često.* Da prêdь ńeju ispuštu duhь moj. Sava, sim. 11. Da umre, tere duh izpusti. N. Naļešković 2, 61. Por s koňa upade se, zlo dušu svoju ispusti. Aleks. jag. star. 3, 295. Vincenco moleći duh svoj izpusti. F. Glavinić, cvit. 31a. Sudac čini ga palicami biti, dokle dušu ispusti. 95a. Car duh izpusti. B. Krnarutić 35. Dušu izpustih, duše drage. J. Kavańin 198a. Nezin brat k materi po ogńu dotrča i kod ńe s velikom radostju duh blaženi izpusti. J. Banovac, razg. 68. Usiluje me dušu ispustiti. A. Kanižlić, kam. 894. Isus prignuvši glavu duh ispusti. utoč. 325. To izusti, dušicu izpusti. And. Kačić, razg. 47. Vaļa da odmah ispusti dušu. M. A. Reļković, sabr. 86. Da Jesus ispušti duh. J. Matović 45. U petak ispusti duh na križu. 56. Ispusti svoj duh u ruke stvoriteļa. I. J. P. Lučić, izk. 23. To izusti, a dušu ispusti. Nar. pjes. vuk. 1, 239. I dušu je, kučka, ispustila. 3, 362. To izusti, dušicu ispusti. 3, 513. Isus opet povika iza glasa, i ispusti dušu. Vuk, mat. 27, 50. — *cc) vlaga, smrad.* Vlagu svoju ispuštše. I. Jablanci 84. — Ispusti is sebe 1 nečist smrad. Korizm. 26a. — *dd) ima se u mисli objekat* p.dac, *te se upotrebļava kao pristojnija riječ mj.* p.dnuti. Kazali nekakome koji je nehotice ispustio pa se stao vrćeti da bi ļudi rekli, škripi stolica. Vuk, poslov. 216. Pripovijeda se kako je nekakva đevojka nehotice ispustila pred proscima, pa prosci udarili natrag od prošeńa. 179. — *ee) pogled.* Gdi rič i pogled jednaga ispusti. Š. Menčetić 67. — *ff) suze (isporedi f)).* Vruļe od suz izpustivši. P. Zoranić 2b. Koje uzdahe, suze koje on ispusti od veselja! P. Kanavelić, iv. 211. Oni groznijeh ispustiše rijeke od suza. 597. Hude zvijeri na te pjesni ispustiše suze svoje. J. Palmotić 231. — *d) u širem smislu, kao* izbaciti. Ispuštiti trjeskove ‚fulmen jacere'. A. d. Bella, rječn. 333b. Izpustiti strijelu ‚scoccare, si dice d' arco, o simile' ‚emitto'. 655b. Desnica ti usanula ruka iz koje si strele ispustio! Nar. pjes. vuk. 2, 80. Pa iz ruku kopļe ispuštio. Nar. pjes. petr. 2, 542. Pa ispusti kopļe ubojito a kobili između ušiju. Nar. pjes. vil. 1867. 362. — *e) kad je objekat čeļade ili životińa a subjekat je čeļade, smisao je da ispuštańem objekat dobiva slobodu koju do onda nije imao (n. p. jer je bio zatvoren). aa) objekat je čeļade; naj češće je sužań ili čeļade na kojiyod način zatvoreno ili lišeno slobode. često se metaforički kaže da je objekat bio u ruci ili u rukama subjektu.* Sego vь rukahь jemše, jedinêmь časomь ispustihomь. Domentijanb 20. Nijesi dobro učinila, buduć živa iz desnice oca tvoga ispustila. G. Palmotić 2, 387. Kad izpusti duga iz robstva svo'e pradjede. I. Đorđić, uzd. 132. Iz sužanstva *(ga)* gorka izpusti. salt. 357. Hotio bih djevice iz svetijeh svojijeh zatvora izpustiti. B. Zuzeri 240. Da mi dadeš i tri kule blaga, ne bih tebe junak ispustio. Nar. pjes. vuk. 3, 311. Daj mi nađi od tavnice kļuče, da ispustim dvadeset sužańa. 3, 362. I trideset ispusti sužańa. Nar. pjes. juk. 114. U koga bi starešine knežinu došli i javili se, pak bi ih žive ispustio, izgubiće život svaki takovi. Djelovod. prot. 160. On i lepo ispusti s oružjem i sa svim ńiovim imańem. Vuk, građ. 113. Paši nije nikako milo bilo da Miloša ispusti iz ruku. 120. — *i u širem smislu.* Koja drži u kući bludnika i nije ga izpustila. I. Držić 124. Blažen Adam, Maren, . . . kih izpusti van Dalmacija. J. Kavańin 314b. Da ispovidnik ne ispusti pokornika, ako je pripravan barem koju malu pokoru primiti. Ant. Kadčić 354. — *bb) objekat je životińa.* Kuda vlastite ovce ispusti, prjed ńimi otide. N. Rańina 140b. joann. 10, 4. Ne hti lava da izpusti, da inim loče krvi virne. J. Kavańin 216a. Izpusti starac Noe iz korabļe jednu golubicu. Đ. Bašić 62. Ondi mogu se ovce na pašu ispustiti. I. Jablanci 140. Ovce bleje, pogleduju na me, kad ću ńima jagńad ispuštiti. Nar. pjes. vuk. 4, 38. Pa opet ispusti golubicu iz kovčega. Đ. Daničić, 1mojs. 8, 10. — *f) objekat je što žitko, što se učini da teče, otvorivši mu put.* Izpustiti vodu ‚aquam remittere'. A. d. Bella, rječn. 28a. Ispusti malo u čašu toga vina. Z. Orfelin, podr. 127. — *tako se može i drugome krv ispustiti.* Oli bi mu je *(krv)* tko nehote ispustio. Ant. Kadčić 80. — *g) o sjemenu, drvetu itd. kaže se da ispusti klicu, mladicu itd.* Posli klicu da ispusti rada, sime kvasi naj prije u vodi. J. S. Reļković 45. Trišńa baščom da ne stoji sama, mećem jedno na drugo prominee, da što brže ispusti mladice 148. Sitno ori, podrļaj, il' zubi, po ńoj sime i na ridko gubi da ti more lozice ispustit. 178. — *h) u prenesenom smislu (metaforički, kao pustiti iz ruke). aa) o materijalnom dobru, kao* izgubiti. Zašto mi ne ktijući izpustiti ništa vrimenitoga, gubimo mlogo puta

vičńa. F. Lastrić, od' 286. Za ne ispustiti blaga i bogastva, zatvore se vrata od ļubodiļa. ned. 128. Zato se boji, da ne ispusti što 'e stekao. 130. Da ga *(dohodak crkveni)* ispusti. Ant. Kadčić 28. — *bb) objekat je sreća. značeńe je* izgubiti, *ili se shvaća u metaforičkom smislu prema e) aa).* Za ludos većekrat ispuste srjeću, koju kad hoće ne mogu uhitit. M. Držić 206. Ne ispusti sreće tvoje. G. Palmotić 2, 18. — *cc) objekat je vrijeme. značeńe je: pustiti da vrijeme prođe bez koristi.* Vrime u vitar ne ispustiti. P. Knežević, muk. 4. Obećajmo, naj mańi čas vrimena brez ploda ne izpustiti. Đ. Rapić 150. — *amo može pripadati i ovaj primjer (može se shvatiti i kao da je u metaforičkom smislu prema e) aa)):* Ispustiti prigodu ‚occasionem praetermittere'. J. Stulli, rječn. *kod* ispuštiti. — *nije posve isto u ovakovijem primjerima u kojima* ispustiv *znači što i:* nakom. Ispustiv sedam dan. Đ. Baraković, jar. 21. Ispustiv malo dan. 39. — *i) ne učiniti, propustiti, izostaviti.* Da nije tebi ništa trudno, ništa teško radi ńega učinit ali ispuštit. A. Kalić 140. Čupaj, grecaj i sebi osvoji, jer ako to ispustiš odviše, ono tvoje veće se ne piše. J. S. Reļković 326. *tako se kaže n. p.:* ispustiti riječ *itd. (u govoru),* riječ, slovo *itd. (u pismu).* — *k) u ovom primjeru s objektom* vjera *znači: ostaviti.* Rišćansku vjeru ispustiti. Pjev. crn. 14[b].

b. *pasivno.* Iz vedra neba svrveni trisk iz siňa oblaka izpušćen. P. Zoranić 35[b]. Iz svjetovne ove tamnice slobodni su izpušteni. B. Zuzeri 383. Strela iz luka ispuštena. J. Rajić, pouč. 1, 5. Ispušteni posao srpńa kolovozom nadomišća se. J. S. Reļković 324.

c. *sa* se, *refleksivno, često u osobitijem značeńima.*

a) izići, odijeliti se, ostaviti mjesto (koje stoji u gen. s iz). Iz vedra neba oral izpustiv se. P. Zoranić 28[a]. U kolu će biti moja majka, stara će se ispustiti majka, pa će ulest u bijele dvore. Nar. pjes. herc. vuk. 8.

b) kao iskaliti se. Mâ žalos proz me usti u ovake se tužbe izpusti. I. Đorđić, uzd. 87.

c) zapustiti se, zanemariti sebe ili svoj posao. — U Vukovu rječniku: ‚sich verwahrlosen' ‚negligo rem meam'.

d) izmršaviti (u licu). — U Vukovu rječniku: on se malo u licu ispustio, t. j. izmršavio. — *može biti da amo pripada i ovaj primjer:* U kojoj sam tavnov'o tavnici, Bog ti ne d'o onđe tavnovati; podavno se jesam ispustio, te s' umio i kosu obrij'o. Nar. pjes. vuk. 3, 134.

ISPUSTÒŠITI, ispùstošîm, *pf. posve opustošiti. — Složeno:* iz-pustošiti. — *U Stulićevu rječniku:* izpustošiti, izpustošujem *i* izpustošivam, v. cdpustošiti.

ISPUSTOŠÍVATI, ispustòšujêm *i* ispustòšîvâm, *impf.* ispustošiti. — *U Stulićevu rječniku: praes.* izpustošujem *i* izpustošivam *kod* izpustošiti.

ISPUŠĆA-, *vidi* ispušta-.

ISPUŠĆEVATI, ispušćujem, *impf. vidi kod* ispuštivati.

ISPUŠĆÍVATI, *vidi* ispuštivati.

ÌSPUŠITI, ispušîm, *pf. složeno:* iz-pušiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti.

1. *aktivno.*

a. *popušiti (n. p. lulu) do kraja. — U Vukovu rječniku:* n. p. lulu ‚ausrauchen' ‚fumando consumo', cf. popušiti.

b. *isagnati, istjerati. — U Dubrovniku od* XVIII *vijeka.* Ludi bezsvjesni Adam dô je *(priliku Božju),* ispušio je za jednu jabuku. A. Kalić 6.

2. *sa* se, *refleksivno, kao izvjetriti, ali u prenesenom smislu.* Ispušila mu se je glava ‚es hat in seinem kopfe ausgespuckt'. *u Šulekovu rječniku kod* ‚ausspucken'.

ISPÚŠTÂŃE (ispúšćâńe), *n. djelo kojijem se ispušta. — Stariji je oblik s* -nje. — *Između rječnika u Vukovu* (ispuštańe *i* ispušćańe). Mnozim naudi riči ispušćanje. M. Marulić 128.

ISPÚŠTATI, ìspûštâm, *impf.* ispustiti. — *Akc. je kao kod* ispítati. — *I u štokavaca (ne samo u čakavaca) nalazi se sa* -šč- *mj.* št: ispúšćati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ispuštati. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (1. izpušćam, izpustiti, t. j. dole iz visine puščam ‚demitto, deorsum mitto'. 2. izpušćam, van pušćam ‚omitto, dimitto'), *u Voltigijinu* (izpuštati ‚rilasciare; svaporare, sfogare' ‚auslassen; ausrauchen'), *u Stulićevu* (izpuštati *i* ispuštati ‚sudare, liquorem quemcunque sensim emittere, efficere ut gutatim vel pedetentim effluat'), *u Vukovu* (ispuštati *i* ispušćati ‚auslassen', dimitto'), *u Daničićevu* (‚emittere').

a. *aktivno.* Dobarь glasь ispuštaj otь ustь svojihь. Phys. nov. star. 11, 198. Glas ispušta, zvat mene srdačcem. Š. Menčetić 269. Vajmeh zavapivši, duh ispušta kako ptica. M. Vetranić 1, 322. I evo izpušta iz sebe on vrući od ogńa gorušta uzdah. H. Lucić 20i. O ǯoro ka prisvijetlo ispušta sunačce nami van. N. Dimitrović 25. Koji na jedno uho slišaju a na drugo ispuštaju što slišaju. M. Divković, bes. 231[a]. Ne samo ne pozna me za Danicu gusar kleti, neg iz ruko ispušta me. G. Palmotić 1, 318. Smrtna zmija ijed ispušta, kad se počne razgrijevati. 2, 29. Vik nemojmo ove hvale već iz ruka ispuštati. 2, 386. Blagouhanije ispuštaje. Glasnik. 32, 264. (1634). Radi grdobna voňa koji van ispušćaše. P. Radovčić, nač. 508. Sud kamenit uzdrži vodu a izpušta vino. M. Radnić 320[a]. Izpušta golubicu. S. Margitić, fal. 109. Glas ispušća milostivi, ter mu ovako odgovara. A. Vitaļić, ost. 279. Izpuštah iz usta ńeke riječi. Đ. Bašić 216. Nitko ne može izpušćati dobra crkovna. A. d. Costa 1, 267. S ovim ričima duh jedva izpušćajući. I. J. P. Lučić, razg. 97. Što na jedno uho primaju, to na drugo ispuštaju. J. Rajić, pouč. 2, 120. Ne ispušta izpred očiju Boga. 2, 153. Ali nijesmo, brate, drijemali, ni iz ruku čaša ispuštali. Nar. pjes. vuk. 2, 100. Ode Mara prokletoj tavnici, pa ispušća sužńe nevoļnike. Nar. pjes. petr. 1, 245. Pa otvori na tamnici vrata, te ispušta brata rođenoga. Nar. pjes. srem. 9. Kako se savijaju, mlad svoju ispuštaju. Đ. Daničić, jov. 89, 6. Navlaš ispuštajte rukoveti. rut. 2, 16.

b. *sa* se, *refleksivno i pasivno. — Između rječnika u Vukovu* (ispuštati se *i* ispušćati se, 1. ‚sich verwahrlosen' ‚negligo me'. 2. u licu ‚mager werden' ‚macresco'). Otь rukь ihь ispuštajet se. Domentijan[b] 117. Nu taj riječ se ne ispušća da kraļ sina nije ļubio. A. Vitaļić, ost. 31.

ISPUŠTÁVATI, ispúštâvâm, *impf.* ispustiti. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (us* ispuštati). Mnozijeh žitna Batalide svoga iz krila ispuštava. G. Palmotić 3, 57[a]. Od straha i bolesti jedva riječi izpuštava. B. Zuzeri 126. Cijeć psovaka koje često iz usta izpuštavaše. Đ. Bašić 321. Ispuštava iz sebe njeku vrhunaravnu krepos. A. Kalić 190.

ISPÚŠTÊŃE, *n. djelo kojijem se ispusti.* Na križu, u ispuštenu duha. J. Banovac, blagosov. 268.

ISPUŠTÍVATI, ispúštujêm *i* ispúštîvâm, *impf.* ispustiti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Od* XVIII *vijeka (ali vidi i dalje).* Isukrst izpuštuje Pavla, da uteče kroz prozor. V. M. Gučetić 148. Slušo je on, ali kroz jedno uho je primo a kroz drugo ispuštivo. A. Kalić 153. — *Mogla bi amo pripadati i ova dva primjera (prvi iz* XVII *vijeka), ali je veća prilika da su od inf.* ispušćevati. Ispušćujući svoju prisvetu dušu. P. Radovčić, nač. 458. Dan dnevu rič ispušćuje. A. Vitaljić, ist. 57ª.

1. ISPUTAN, isputna, *adj. koji je izvan puta.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚fuor di strada' ‚devius' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

2. ISPUTAN, isputna, *adj.* koji putujuć brzo smršavi. J. Grupković.

1. ISPÚTITI, ìspûtîm, *pf. ukazati kome (objektu) put, dovesti ga na pravi put, i u prenesenom smislu: naučiti ga što će kod kakva posla raditi, da mu dobro uspije.* — *Složeno:* iz-pútiti *(vidi* upútiti). — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. Isputit koga, uvesti (‚introducere') koga u sud, u kog velmože itd. J. Grupković.

2. ÌSPUTITI, ìsputîm, *pf. saputiti, zamrsiti, u prenesenom smislu: uraditi posao što ništa ne vrijedi, izgovoriti svašta bez smisla.* — *Složeno:* iz-pûtiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISPUTNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* isputnik *i* isputnik ‚digrediens, discedens', *gdje ima i* isputovnik *s istijem značenjem.* — *oboje nepouzdano.*

ISPUTOVNIK, *m. vidi* isputnik.

ÌSPUZATI, ìspužêm, *pf. pužući izići.* — *Složeno:* iz-puzati. — *Akc. je kao kod* izgrtati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚hinauskriechen (wie die kinder)' ‚erepo'. 2. ‚hinaufklettern' ‚enitor, erepo'. Opaze da hote pilići iz luskiña skoro ispuzati. Ì. Jablanci 155. — *Sa se, refleksivno, s istijem značenjem kao i aktivno.* A ja sam se ispuzao na vrh duda, da me ni motkom nije mogla dohvatiti. M. P. Šapčanin 1, 49.

ISPUZIV, *adj. koji lako ispuzi.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚che facilmente scorre o scappa' ‚dilabidus'.

ISPUZÍVATI, ispúzujêm *i* ispúzîvâm, *impf.* ispuzjeti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izpuzujem, izpuzeti ‚prorepo, sensim in lucem prodeo', *i u Stulićevu: praes.* izpuzujem *kod* izpuzeti.

ISPUZJETI, ispuzim, *pf. vidi* ispuzati. — *Složeno:* iz-puzjeti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (po istočnom govoru* izpuzeti, *vidi kod* ispuzivati) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (izpuzeti, izpuzujem ‚proripere, oriri' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).* Čudim se kak' ste me svezali: da sam tica, ne bih izletio, da sam zmija, ne bih ispuzio, da sam vila, ne b' se otrgao. Nar. pjes. kras. 1, 17.

ÌSPUZNUTI, ìspuznêm, *pf. jednom ispuzati.* — *isporedi* ispusti. — *Složeno:* iz-puznuti. — *Akc. je kao kod* izginuti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (ispuznuti, iskliznuti ‚elabor'), *u Bjelostjenčevu* (izpuznujem, izpuznuti iz ruk ‚elabor e manibus'), *u Stulićevu* (izpuznuti *i* ispuznuti, ispuznujem *i* ispuznivam ‚labi, effugere').

a. *aktivno.* Ispuzoše sva criva ńegova. I. Bandulavić 198ª. act. ap. 1, 18. *(viša je prilika da ovaj primjer pripada amo nego pod* ispusti se). Ispuznut iz kućice. S. Rosa 184ª. Obe oči na dvor izpuznuše. M. A. Reljković, sat. 18ᵇ. Izpuznuvši izpod vladańa dobrodjetelji. J. Rajić, pouč. 1, 79.

b. *sa* se, *refleksivno, s istijem značenjem kao i aktivno.* — *Između rječnika u Belinu* (izpuznuti se ‚cader dalle mani, dalla borsa o in simil modo' ‚decidere' 156ᵇ; izpuznuti se, izpuznivam se ‚sguizzare, proprio de' pesci' ‚elabor' 676ª), *u Voltiġijinu* (izpuznuti se, izpuznujem se, izpuznivam se ‚scivolare. sdrucciolare, scapucciare' ‚stolpern; ausglitschen'), *u Stulićevu* (ispuznuti se, ispuzńujem se *us* ispuznuti). Doña se voda svakolika izpuze. And. Kačić, kor. 106 *(vidi što je kazano kod Bandulavićeva primjera pod* a).

ISPUŽŃÍVATI, ispúžńujêm *i* ispúžńîvâm, *impf.* ispuznuti. — *Aktivno samo u Stulićevu rječniku:* ispuzńivati, ispuzńivam, freq. *us* ispuznuti; *kod ovoga ima praes.* ispuznujem *i* ispuznivam, *a kod* ispuznuti se *praes.* ispuzńujem se. — *Refleksivno u Belinu rječniku: praes.* izpuznivam se *kod* izpuznuti se, *i u Voltiġijinu: praes.* izpuznujem se *i* izpuznivam se *kod* izpuznuti se.

ISRÀEL, *m. vidi* Israil *(po latinskom obliku).* — *Od* XVII *vijeka.* Poslušaj, Israelu, Bog tvoj jedan jest. F. Glavinić, cvit. 433ᵇ. Ovi jesu bogovi tvoji, Israele. J. Matović 334.

ISRAELEVIĆ, *m. sin (potomak) Israelov.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Evo jednoga Israelevića dobra. S. Rosa 50ª. — *Može biti da treba čitati* Israelovića *ili* Israeljevića.

ISRAÈLSKÎ, *adj. koji pripada Israelu (o narodu).* — *Od* XVII *vijeka.* Gospodine svemogući Bože israelski. F. Glavinić, cvit. 14ª. Kako su u staromu zakonu misnici imali oblast suditi puk israelski. J. Banovac, razg. 249. Nikim od puka israelskoga. F. Lastrić, test. 309ª. Posla Mojsesa za izbavljeńe puka israelskoga. J. Matović 130. Sinovima israelskijema. 166.

ISRÀIL, *m. vidi* Israìl. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Sinov Israila. M. Marulić 66.

ISRÀIL, *m.* ’Ισραήλ, Israel, *ime bibličko (po grčkom obliku).* — *Od prvijeh vremena u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (Israilъ ‚Israel'). Ljudemъ jego *(Stefana Nemańe),* novomu Israilju. Domentijanᵇ 88. Israilju otcu našemu kirъ Simeonu. Okáz. pam. šaf. 53. (1453).

ISRÀILJEV, *adj. koji pripada Israilju.* — *Između rječnika u Daničićevu* (Israiljevъ ‚τοῦ Israel'). Utêhy Israiljevi. Sava, sim. pam. šaf. 4.

ISRAILJITA, *m. Israiljev potomak, čovjek iz israiljskoga naroda, grč.* ’Ισραηλίτης. — *U knizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚Israelita'). Iže sutъ Israilite. Domentijanᵇ 142.

ISRALIŠTITI SE, isralištim se, *pf. u Stulićevu rječniku:* izsralištiti se, iz srališta izaći ‚latrinis exire, egredi'. — *Načińeno od* iz *i* sralište *nastavkom* i. — *nepouzdano.*

ISRALIŠTIVATI SE, isralištujem se *i* isralištivam se, *impf.* isralištiti se. — *U Stulićevu rječniku:* izsralištivati se, izsralištivam se, freq. *us* izsralištiti se. — *nepouzdano.*

ÌSREBRNITI, ìsrebrnîm, *pf. posve posrebrniti.* — *Složeno:* iz-srebrniti. — *Akc je kao kod* izništaviti. — *U Stulićevu rječniku:* isrebrniti *i* izsrebrniti, v. posrebrniti.

ÌSRED, *praep. s gen. znači micańe iz mjesta koje se kazuje prijedlogom* sred *i genetivom.* — *Sastavljeno:* iz-sred, *a često se piše i razdijeljeno.* — *Radi akcenta vidi* ispod. — *Od* XVI *vijeka*

(vidi kod b)), *a između rječnika u Stulićevu* (iz sred *i* iz srjed ‚e medio'), *u Vukovu:* isred (iz sred) ‚mitten aus' ‚e medio': isred grada, isred vojske. *a) micańe je u pravom smislu. može se micati subjekat ili objekat.* Ugrabi ju on po sili isred skuta ćaćka slijepa. I. Gundulić 391. Ne s tolikom žeļom leti zlatna vojska drobnijeh čela isred cvijetja med izeti. G. Palmotić 2, 14. Većekrat trijes priļuti isred vedra neba udari. 2, 40. Silnom rukom isred dvora Zorku ļubi ugrabi mu. 2, 176. Vrati jednoga misnika izsrid crkve. I. Ančić, svit. 30. Ostupite isrid ńih i nečisto nemojte ticati. P. Posilović, nasl. 32b. Izvadi ga Bog izsrjed ovaca. M. Radnić 184a. Iz sred hudijeh silnika Izraela izveo je. I. Đorđić, uzd. 203. Pobjegnimo izsrjed mnoštva nesvijestnoga. I. M. Mattei 325. — *b) metaforički.* Vraćam ti milosti isred moga srca. I. Držić 17. — *c) glas se shvaća kao micańe (kod subjekta).* Zazva ńega Gospodin isrjed magle. N. Rańina 44b. exod. 24, 16. Govorio jest nami Gospodin izsred ogńa. J. Matović 334. — *amo pripada i ovaj primjer:* Kô ga upazi, isred tijeka viknu. I. Gundulić 542. — *d) gledańe, razabirańe može se shvatiti kao micańe (kod objekta).* Ah, ja svaki stijeg ponosni dobro poznam isred vode; nuti grčke vojevode, ono je Tezeo nemilosni! I. Gundulić 11.

ISREDINITI, isredinim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izsredиniti ‚enucleare'. — *nepouzdano.*

ISREDIŃIVATI, isredińujem *i* isredińivam, *impf.* isredиniti. — *U Stulićevu rječniku:* izsredinivati, izsredinivam, freq. *us* izsredиniti. — *nepouzdano.*

ISŔKATI, isr̂čêm (isr̂kâm), *pf. sve posrkati.* — *Složeno:* iz-srkati. — *Akc. je kao kod* ispisati *i* ispítati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚exsorbeo' 688b) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚persorbere'). Tekući iz rane gnoj izsrka. A. Kanižlić, fran. 159.

ISŘĻATI, isr̂ļâm, *pf. izići srļajući.* — *Složeno:* iz-srļati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Zabasa u ovu maglu i ovaj mrak, pa neš živ isrļati'. J. Bogdanović.

ISRNÚĆE, *n. djelo kojijem se isrne.* — *U Voltiǵijinu rječniku: (sa starijim oblikom)* izsrnutje.

ISŔNUTI, isr̂nêm, *pf. ishodeći nasrnuti.* — *Složeno:* iz-srnuti. — *Akc. je kao kod* izmahnuti. — *U Belinu rječniku:* izsrnuti, izsrńivam ‚sortire, termine militare, uscir da' ripari per assaltar l'inimico' ‚eruptionem facere' 689b; izsrnuti ‚venire fuora con impeto' ‚erumpo' 758b; *u Voltiǵijinu:* izsrnuti, izsrnem, izsrnivam ‚sortire, assaltare' ‚ausfallen, überfallen'; *u Stulićevu:* izsrnuti, izsrnujem *i* izsrńivam ‚erumpere'.

ISRŃÍVATI, isr̂ńujêm *i* isr̂ńîvam, *impf.* isrnuti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *U Belinu rječniku: praes.* izsrńivam *kod* izsrnuti; *u Voltiǵijinu: praes.* izsrnivam *kod* izsrnuti; *u Stulićevu:* izsrńivati, izsrńivam, freq. *us* izsrnuti; *a kod ovoga ima praes.* izsrnujem *i* izsrńivam.

ISŔTATI, isr̂ćêm (isr̂tâm), *impf.* isrnuti. — *Akc. je kao kod* ispisati *i* ispítati. — *U Belinu rječniku:* izsrtati, izsrtam ‚erumpo' 758b, *i u Stulićevu:* izsrtati *us* izsrnuti.

ÌSTÂ, *u pjesmi mj.* od istoka: k *je ispalo, pa se* oa *saželo u* â, *ali je čudnovato da je izostavļeno* od. — *U Vukovu rječniku:* (stajaća riječ) ‚durch poetische licenz verkürzt, statt' od istoka ‚vom aufgang' ‚ab oriente sole' *s primjerom iz narodne pjesme:* Sjalo sunce ista do zapada, a ne sjalo đe je moja majka.

ÌSTABÂŃE, *n. djelo kojijem se istaba.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚austretung'.

ÌSTABATI, istabâm, *pf. posve potabati.* — *Složeno:* iz-tabati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausstampfen'.

ÌSTÂBORITI SE, istâborîm se, *pf. isići iz tabora, ostaviti tabor.* — *Postaje od* iz *i* tabor *nastavkom* i. — *U Belinu rječniku:* istaboriti se, iztaborivam se ‚castra movere' 11a; *u Voltiǵijinu:* iztaboriti se, iztaborim se, iztaborivam se ‚disaccampare, decampare, levare campo' ‚das lager aufheben ; *u Stulićevu:* izstaboriti se ‚castra movere'.

ISTABORÍVATI SE, istàborujêm se *i* istabòrîvâm se, *impf.* istaboriti se. — *U Belinu rječniku: praes.* iztaborivam se *kod* iztaboriti se; *u Voltiǵijinu: praes.* iztaborivam se *kod* iztaboriti se; *u Stulićevu:* izstaborivati se, izstaborivam se, freq. *us* izstaboriti se.

1. ISTAC, istaca, *m. onaj koji je isti (pravi, ili koji je isti kao drugi).* — *isporedi* 2. istac. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b).

a. *uopće.* — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji, a između rječnika u Stulićevu* (‚idem'). ‚Oni su istaci' (govoreć od dva učenika) t. j. jednake vaļaštine. J. Grupković.

b. *u osobitom smislu, sin po zakonu.* — *U Belinu rječniku:* istac, istàca ‚filius legitimus' 815a *gdje se naj prije nahodi; u Voltiǵijinu:* istac, istaca ‚figlio legittimo' ‚ehelig geboren'; *u Stulićevu:* istȃc, istāca ‚filius legitimus'.

2. ISTAC, isca, *m. dužnik, krivac.* — *Vaļa da je (kao što misli Daničić) prvo značeńe: onaj koji je isti (isporedi* 1. istac), *te bi postalo od* isti *nastavkom* ьсь. — *Od* XIII *do* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* istьсь ‚reus (sons ipse, debitor ipse)'. Da nê izьma na inago Serbļina ni na inago Vlaha liše na samoga istьca. Mon. serb. 29. (1240). Ako je koji Dubrovčaninь komu dlьžьnь, a ili čimь krivь, da se ište istьсь, a da na inomь Dubrovčaninu nê voļnь pitati, tьkmo kto je dlьžьnь ili čimь krivь, onь da plьsati i pati. 268. (1405). Da ne bude prêuzamь jednomu za drugoga, nu istacь koji bude duožanь da plat*(i)* ih. 411. (1442). *(u posnijem prijepisu).* Da se najde po zakonu tko bude dužanь, onaj istacь da ima platiti. 487. (1461).

ISTAČAN, istačna, *adj. koji je na isti način (kao drugi).* — *U Stulićevu rječniku: samo adv.* isstačno ‚eodem modo, eadem ratione'. — *nepo uzdano.*

ISTAČATI, istačam, *impf. vidi* istakati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istačati. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jesikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚effundere'). Grozdje sьzrêlyi, istačaje mьstь sladьkyj. Stefan, sim. pam. šaf. 27. Zemļu istačajuštu mlêko i medь. Domentijana 95. Miromь istačaje. Domentijanb 139. Neskudno dary cêļenije obilno vsêmь istačajuštij. Glasnik. 24, 253. *(oko* 1380). Istočniku sladkomь ki istačjaje životnaa slovêsa. Mon. serb. 560. (1618).

ISTAČJE, *n. izvor (mjesto odakle se što žitko istače).* — *isporedi* istok. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Jer *(Nil)* ne ima znano istačje. J. Kavańin 117b.

ISTAČNOST, *f. osobina onoga što je istačno.* — *U Stulićevu rječniku:* isstačnost *i* istačnost ‚id quod res facit ejusdem naturae, conditionis, status'. — *nepouzdano.*

ISTAČSTVO, *n. vidi* istačnost. — *U Stulićevu*

rječniku: isstačstvo *us* isstačnost. — *sasma nepouzdano.*

ISTAĆE, *n. mjesto u Crnoj Gori ili pokraj Crne Gore.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Iȕegoše na Istaće ravno. Pjev. crn. 248b.

ISTÀĆI, *vidi* istaknuti.

ISTAHAN, istahna, *adj. nejasna riječ, vaļa da je dem.* isti *(u značeńu: pravi).* — *isporedi* istahti. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka (samo o ļubavi i to Božjoj).* Neka ja cvileći za ļubav istahnu tuj žalos dijeleći pri tebi *(Jesusu)* izdahnu. M. Vetranić 1, 393. I za svoj plačni glas i ļubav istahnu, kad kliče u on čas prije ner izdahnu, na križu viseći vas ranav i krvav. 1, 461. Suzice roneći neka tuj izdahnu, pri tebi stojeći za ļubav istahnu. 2, 317.

ISTAHTI, *adj. biće isto što* istahan, *kaje vidi.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Ter mi daj tvoja *(Isusova)* moć istahti oni plam ki čini tebe oć nebeski dvor i kram. Š. Menčetić 339.

ÌSTAJÂŃE, *n. djelo kojijem se istaje.* — *Stariji je oblik* istajanije. — *Između rječnika u Daničićevu* (istajanije ‚tabes'). Za istajanije têla. Stefan, sim. pam. šaf. 17.

ÌSTAJATI, ìstajêm, *pf. složeno:* iz-tâjati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istajati, *rus.* истаять.

a. *neprelasno, rastopiti se, iskapati, češće u prenesenom smislu: iščeznuti, izginuti, nestati.* — *Do* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (istajati, *griješkom* istajam ‚evanescere, dissolvi, dissipari' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara)* i *u Daničićevu* (‚extabescere'). Udručennyje istajavšeje kosti postomь tebe radi. Domentijanb 71. I toj rekši takoj istaja. M. Vetranić 2, 402. Zašto kao dim dni mê, Bože, istajaše u tamnosti. I. Gundulić 202. — *I u Šulekovu rječniku sa značeńem: iskapati* ‚aussickern'.

b. *aktivno, sa značeńem kauzalnijem prema predašńemu.* — *U knizi* XIII *vijeka pisanoj crkveńijem jezikom.* Istajavšaago têlo postomь i vьzdržanijemь i molitvami. Domentijana 186.

ISTÁKÂŃE, *n. djelo kojijem se istače.* — *U Vukovu rječniku.*

ISTÁKATI, ìstâčêm (ìstâkâm), *impf.* istočiti. — *Akc. je kao kod* ispisati *i* ispítati. — *Od* XIV *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.2 *kod* istakati), *a između rječnika u Stulićevu* (istakati, freq. v. istočiti; ìstakati, ìstakam ‚in effundendo esse') *i u Vukovu* (istakati, istačem ‚ausschenken, effundo').

ISTAKMEN, *adj. koji se može istakmiti.* — *vidi* i takmen. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* O milosti neizrečena, o milosrđe neistakmeno. M. Jerković 28.

ISTÀKMÊŃE, *vidi* istakmļeńe.

ISTÀKMITI, ìstàkmîm, *pf.* aequare, comparare, *izjednačiti, isporediti.* — *Složeno:* iz-takmiti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istъkmiti. — *Između rječnika u Belinu* (iztakmiti, iztakmivam k tkomu ali tkoga ‚agguagliare, far uguale' ‚parem facere' 52a; istakmiti, istakmivam ‚paragonare, far comparazione' ‚comparo' 589ab), *u Voltigijinu* (iztakmiti, iztakmim, istakmivam ‚adeguare, agguagliare, paragonare' ‚vergleichen, gleich machen'), *u Stulićevu* (istakmiti *i* istakmiti ‚aequare, exaequare, adaequare, adsimilare').

1. *aktivno.*

a. *objekat je ono s čim subjekat hoće da izjednači što (n. p. svoju radńu).* Istakmit tko bi ktil pisanja tvoga trud? P. Hektorović 74. Stjepan mlađi brat uz ńega kaže istakmit djelim ime. I. Gundulić 398.

b. *objekat je ono što subjekat hoće izjednačiti ili isporediti s čim drugijem. ovo sadńe stoji: a) u instr. s prijedlogom* s. Tim veće krat stah vapiti: ‚Već se bitje me rastvori, da mi je u raju iztakmiti ljeposti ove s onijem gori!' I. Gundulić 259. — *b) u dat. s prijedlogom* k. Zasve da od ńe, kad oholu glavu iztakmit k višńem prope, strmoglav se buši dolu tmastijeh ogań u potope. I. Gundulić 473. Nije moć moje plame iztakmit s tvôm ljepotom. I. Đorđić, uzd. 110. — *U naše vrijeme kod pisaca s osobitijem značeńem:* Istakmiti St., mat. phys. (izjednačiti, ujednačiti, umjeriti težinu), ‚ins gleichgewicht bringen', tal. ‚equilibrare, mettere in equilibrio o bilico'; stil. tal. ‚eguagliare'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

c. *u jednom primjeru* XVI *vijeka znači: poredíti.* O štapu hođaše, prid sobom nu takoj od zlata gońaše mravaļa velik broj, i u pored te mravi istakmila bješe, da slijede drum pravi, kud sama hotiješe. M. Vetranić 2, 157.

d. *vaļa da griješkom u jednom primjeru* XVIII *vijeka znači što* istajati *kod* a. Naprtit ću te novim brimenima i dvostrucim trudma, tako istakmivši od glada, od žeđe, od vrućine i od zime, mislit ćeš o jizbini a ne o bludu. Blago turl. 2, 166.

2. *sa* se.

a. *refleksivno. α) vidi* 1, b, *a).* Kad ļubav s lipotom bude se istakmit. Š. Menčetić 103. Od Misira ki se ima s kraļevstvima iztakmiti, toliko bo neizmernima miri okolo zemļe obhiti. I. Gundulić 333. Nijedna nijo narav na sviti, koja bi se mogla upriličiti ni mańe iztakmiti s veličanstvom tvojim. M. Jerković 54. A tko sa mnom u ovom mjesti da se istakmi? P. Kanavelić, iv. 17. Zamisli se s previsocijem istakmiti. 552. Neistinito vijek ne istakmi se s istinitijem. (Z). Poslov. danič. 77. — *b) vidi* 1, b, *b).* Ako ja u tomačenju ne budem dopro istakmit se k izvrsnosti od ovijeh pjesnivaca. D. Zlatarić VIII. K tvojim mislima tko može iztakmit se u hitrini? I. Đorđić, salt. 129. Tko iztakmit se može k tebi? 302. Iztakmit se k tkomu = prilikovat se. 508.

b. *pasivno, u jedinom primjeru kao da znači: ispoređivańem razasnati, rasabrati.* Redovnici, prištite dio od vanđeļa, koji štite svaki dan na sv. otaru, neka se može istakmiti, uče li, ili ne uče taki način od živļenja. A. d. Bella, razgov. 109.

ISTÀKMĻÊŃE, *n. djelo kojijem se istakmi.* — *Stariji je oblik s* -nije *i* -nje. — *-ļ- se nahodi samo u naj starijim primjerima (vidi* F. Miklošić, lex palaeoslov.2 *kod* istъkmļenije). — *U Belinu rječniku* (iztakmenjo ‚agguagliamento, cioè l'agguagliare' ‚aequatio' 52a) *i u Stulićevu* (istakmeńe).

ISTAKMĻÍVATI, ìstàkmļujêm *i* ìstàkmļîvâm, *impf.* istakmiti. — XVIII *vijeka (svagda bez -ļ-, isporedi* istakmļeńe), *a između rječnika u Belinu (praes.* istakmivam *i* iztakmivam *kod* istakmiti *i* iztakmiti) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu (praes.* iztakmivam *kod* iztakmim), *u Stulićevu* (istakmivati *us* istakmiti). Kojijem se ńe čas istakmivaše k časti gospodina. I. Đorđić, ben. 71.

ISTÀKNUTI (ìstâći), ìstaknêm, *pf. složeno:* iz-taknuti(taći). — *Akc. kaki je u praes. taki je u nom. sing. m. kraćega oblika part. praet. act.* ìstakao *(ali* ìstàknuo) *i u part. praet. pass.* ìstaknût; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u

inf., osim aor. 2 *i* 3 *sing.* istaknû *(ali* istâče). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istъknąti.

a. *aktivno. a) u prva je vremena značenje bilo: probiti, raniti, uresati, sabosti, vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* istъknąti. — *b) skinuti nešto što je visjelo, što je bilo obješeno. — u naše vrijeme kod Daničića.* I Elam uze tul, s kolima ļudi i s konicima, i Kir istače štit. isai. 22, 6. — *c) kod kakve radńe učiniti da što (objekat) strši prema ostalome. aa) u pravome smislu. — u naše vrijeme kod pisaca.* Istaknuti, arch. (isticati) ‚ausladen, auskragen', tal. ‚far sporgere, risaltare, ‚sportare', frc. ‚encorbeller', egl. ‚to corbel'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *vidi i kod* b. — *bb) u prenesenom smislu, kod govora, pisma itd. učiniti kakvijemgod načinom da se osobito pazi na koju misao, riječ itd. (vidi kod* c, *b)).*

b. *pasivno, vidi* a, *c).* Istaknut, bot. lat. ‚porrectus, exsertus'; math. istaknut kut, ugao ‚ausspringender winkel', tal. ‚angolo saliente'; arch. ‚vorgekragt', frc. ‚saillant', egl. ‚salient', frc. ‚encorbellé', egl. ‚corbeled out'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. *sa* se.

a) refleksivno, prema a, *c) u prenesenom smislu, kad ko između mnoštva iskaže se, progovori, hoće da sam nešto uradi itd. — Između rječnika u Vukovu* (istaći se *i* istaknuti se ‚sich hervorthun, erbieten zu einer unternehmung' ‚exsisto' *i primjerom iz narodne pjesme:* Istače se silna poturica). Nu u propas propas donijet zaman ičija moć se istakla, uklonit se, ne poklonit ohološa čud je pakla. I. Gundulić 476. Jedan fali drugoga, a drugi se istakne i govori: ‚E! da ti znaš, što ja znam!' J. Banovac, razg. 116. Jedan od isti vojnika istače se i dignu ga na noge. M. Zoričić, src. 242. Jedna istače se i reče. N. Palikuća 34. Istače se Lakić Huseine: ‚Pobratime, od Horvata Mato! ja ću pasti za te u tamnicu, dok otideš i opet se vratiš'. Nar. pjes. vuk. 3, 345. Kad s' istače junak za mejdana. Nar. pjes. juk. 510.

b) pasivno, vidi a, *c) bb). ovako Daničić upotrebļava* istaknuti se *u ovom rječniku, n. p.* Pa se hoće prema predńem da istakne drugo. I, 8[a]. Kad se samo hoće da drugi istakne. I, 8[b]. *vidi i kod* isticati.

ISTALITI, istalim, *pf. rastopiti.* — *Složeno:* iz-taliti. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka (u prenesenom smislu).* Radi slabosti naravi človečje lešene, istaļene i povińene. Š. Budinić, sum. 108[a]. — *U naše vrijeme kod pisaca (osobito o kovinama).* Istaliti, tech. min. ‚ausschmelzen', frc. ‚fondre', egl. ‚to fuse'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISTAĻEŃE, *n. djelo kojijem se istali.* — *Stariji je oblik* istaļenje. Ona pult podložna jest istaļenju ili smrti. Š. Budinić, sum. 76[b].

ISTÀMNIČITI, istàmničîm, *pf. izvaditi iz tamnice.* — *Načińeno od* iz *i* tamnica *nastavkom* i. — *Samo u Voltigijinu rječniku:* istamničiti ‚scarcerare, sprigionare' ‚aus dem kerker befreyen', *i u Stulićevu:* istamničiti, istamničujem *i* istamničivam ‚vinculis vel custodia educere'.

ISTAMNIČÍVATI, istamničujêm *i* istamničîvâm, *impf.* istamničiti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* istamničivati, istamničivam, freq. *us* istamničiti, *a kod ovoga ima praes.* istamničujem i istamničivam.

ISTÀNCATI, istàncâm, *pf. posve potancati, mnogo potancati (plesati).* — *Složeno:* iz-tancati. — XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (iztancati ‚satis superque saltare'). Salome istanca veomi hrlo i hitro. Š. Rosa 91[a]. — *Sa* se, *refleksivno, potancati do mile volje, svršiti tancańe.* — *U Stulićevu rječniku: us* iztancati.

ISTÀNČÂŃE, *n. djelo kojijem se istanča.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* iztenčańe, *i u Stulićevu.*

ISTÀNČATI, istànčâm, *pf. složeno:* iz-tančati. — *Akc. je kao kod* iskončati.

1. *neprelasno, istańiti se (i u prenesenom smislu, kad čega biva sve to mańe).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚dünn werden' ‚extenuor'. 2. ‚weniger werden' ‚extenuor' *s primjerom:* Ima li još koliko rakije? Nema, već je istančalo). Iztanča mala er snaga, ka ne more naplatiti. J. Kavańin 555[a]. U taj će dan istančati slava Jakovļeva. Đ. Daničić, isai. 17, 4.

2. *prelasno, istańiti.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istъnъčati. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* istančavati), *u Voltigijinu* (iztančati, iztančam, iztančivam ‚assottigliare, raffinare, attenuare, far sottile' ‚verdünnen'), *u Stulićevu* (v. istančiti).

a. *aktivno.* Čuvenje moje izbistri i istančaj. V. Andrijašević, put. 342.

b. *sa* se, *pasivno.* Podplat crevļe, ako će naj debļi i naj jači biti, iztanča se. M. Radnić 238[a].

ISTANČÁVATI, istànčâvâm, *impf.* istančati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istъnъčavati. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* iztenčavam, iztenčati, otančivam, otančiti, tenko kruto činim ‚attenuo, extenuo') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu (us* istančati). Istančava život trudom. J. Rajić, pouč. 2, 26.

ISTÀNČĒŃE, *n. djelo kojijem se istanči.* — *Stariji je oblik* istančenje. — *U Mikaļinu rječniku:* istančenje, *i u Stulićevu.*

ISTÀNČITI, istànčîm, *pf. istańiti (i u prenesenom smislu).* — *Postaje od* iz *i* tan(a)k *nastavkom* i *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istъnъčiti. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚extenuare') *gdje se naj prije nahodi, u Mikaļinu* (istančiti, otančiti ‚extenuo, attenuo'), *u Belinu* (iztančiti, istančivam ‚assottigliare, far sottile' ‚tenuo'; ‚assottigliare troppo' ‚multum tenuare' 118[a]), *u Stulićevu* (iztančiti *i* istančiti, istančujem *i* istančivam ‚extenuare, attenuare, imminuere').

a. *aktivno.* Nu što će biti od gumina trebuje da tadara redovnik trudi za istančiti ih, neka ona duša od neufanja ne pogine. A. d. Bella, razgov. 18.

b. *pasivno.* Ovo napastovańe koje ste čekali, da će biti novo koje po sred pakla iztančeno namišļeńe, može biti da vam se čini veoma slabo. B. Zuzeri 40. Sve je puno hudoba nečistijeh, starijeh kuna od nazad nekoliko tisuć godišt u privarah iztančenijeh. 167. Oni koji bi imo pozor očî veoma iztančen i dohitan. 343.

c. *sa* se, *pasivno i refleksivno.* Duh će se moj istančiti. B. Kašić, rit. 212. Istančile su se oči moje. 223.

ISTANČIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚assottigliativo' ‚extenuandi vim habens'. — *nepouzdano.*

ISTANČÍVATI, istànčujêm *i* istànčîvâm, *impf.* istančiti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* iztančivam *kod* iztančiti) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu (praes.* iztančivam *kod* iztančati), *u Stulićevu* (istančivati, istančivam ‚in extenuando esse'; *u kod* istančiti *ima praes.* istančujem *i* istančivam). Himbeni

od pakla neprijatelj drugo ne čini nego većma sveđer u pengańu ovakomu istančivati se. B. Zuzeri 155. Trije sata prjed podne poče se istančivat vatra Brandiburska. I. Zaničić 170.

ISTANOVA, *adv. vidi* istanovice. — *Od* XVIII *vijeka po zapadnijem krajevima.* Bi istanova odabran za kanonika. I. J. P. Lučić, izk. 27. Pa ih je i mogla snaći žeļa, i poći im za rukom, da se istanova slože. M. Pavlinović, razg. 8. Turci na Jajce navališe; al' ih istanova potukao (g. 1525) Krsto Frankopan. 40.

ISTANOVICE, *adv. iznova, iznovice.* — *Nejasna postańa: prvi je dio* iz, *a drugi može biti postao od* stanovan, stanovit *itd. nastavkom* ice, *ili postaje od* isti *i* nov? — *Od* XV *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikaļinu* (istanovice, iznova ‚denuo, denovo, iterum'). I izstanovice reče otcu. Bernardin 42. gen. 27, 36. Razrušite tenpal ovi, i u tri dni izstanovice uzdvignu ńega. 53. joann. 2, 19. Ako toj bude prirazumnim tvojim sudom istanovice pohvaļeno. H. Lucić 225. Pilat istanovice upita ńega. I. Bandulavić 93a. marc. 15, 4. Dosvršivši devetnadeste lit istanovice zavraćaj se od počela toga zrcala. M. Alberti xx. Vrže na tle šibku i obrati je u zmiju strahovitu, ali poslije obrati je iztanovice u šibku. A. d. Bella, razgov. 191. Viteški ga obraniše i opet istanovice na koňa postaviše. And. Kačić, razg. 128. Pače isti biskup koji redi, mogao bi istanovice iskusiti žakna. Ant. Kadčić 5. Nadomećući košuļi novi rukav, vaļalo bi ju istanovice blagosoviti. 87. Vaļalo bi istanovice krstiti. M. Dragićević 237. Zajednica te krune, iz koje nastaju istanovice dvije posebne krune. M. Pavlinović, razg. 104.

ISTÁŃITI, istáńîm, *pf. učiniti da što postane posve tanko (i u prenesenom smislu).* — *Složeno:* iz-tańiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istъńiti. — *Između rječnika u Vukovu* (‚verdünnen' ‚extenuo') *i u Daničićevu* (istъńiti ‚attenuare').

a. *aktivno.* Istńivь tělo svoje udrьžanijemь. Stefan, sim. pam. šaf. 25. Istьńivьšaago tělo postomь. Domentijana 85.

b. *sa* se, *pasivno i refleksivno.* Duh se moj iztańit, dni moji skratet se. M. Alberti 279.

ISTAŃÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se istańuje.* — *U Vukovu rječniku.*

ISTAŃÍVATI, istàńujêm *i* istàńîvâm, *impf.* istańiti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (istańivati, istańujem ‚dünn machen, verdünnen' ‚extenuo'). Zlato i srebro istańuje se. J. Kajić, pouč. 1, 11.

ÌSTAR, Ìstra, *m.* Ister, *latinsko ime rijeke Dunava.* — *Između rječnika u Daničićevu* (Istrь ‚Ister'). Germanomь i Istru. Okáz. pam. šaf. 55. Kь Dagoni blizь Istra. 56. Travunije kь Istru. 59. Radi velike rike Istra, ka sad Dunaj zove se. F. Glavinić, cvit. xv. *(Sava)* udira u Istar ili u Dunaj. XVI.

ÌSTARATI SE, istarâm se, *pf. doživjeti do starosti.* — *Složeno:* iz-starati. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Svakomu ću još dat jednu od mojih sestara, ku će vik uživat, š ńom da se istara. M. Držić 120.

ÌSTARKATI, istarkâm, *pf. (zube), vidi* iščačkati. — *Složeno:* iz-tarkati. — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausstochern'.

ISTÀRMATI SE, istàrmâm se, *pf. izgristi se (od moļaca).* — *Složeno:* iz-tarmati. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Evo ti će se fsi kakono svita iztarmati *(griješkom* iztrmati), i moļ jih će izgristi. Bernardin 74. isai. 50, 9.

ISTAŠAN, istašna, *adj. vidi* istahan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tijelo Marije i začeće bi istašno po Isusu od razpada boli i tru'eće, kako istašnu ne hti 'oj dušu službe od pakla, kô so umisti, gdi je čist on, grijeh nečisti. J. Kavańin 519a. — *U ovom primjeru radi slika stoji s mj.* š: Samo Marija da bi istasna i u dobroti svakoj jasna. 519b.

ISTAŠĆ-, *vidi* istašt-.

ÌSTAŠĆÊŃE, *n. djelo kojijem se istašti.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* iztešćeńe ‚exinanitio'.

ÌSTAŠTÂŃE (istašćâńe), *n. djelo kojijem se istašta.* — *Stariji je oblik s* -nje. Tila istašćanje posti ne tajaše. I. T. Mrnavić, mand. 54.

ÌSTAŠTATI, istaštâm, *pf. složeno:* iz-taštati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istъštati. — *Kod čakavaca i u zapadnom govoru stoji* -šć- *mj.* -št-.

1. *prelazno.*

a. *aktivno, uprav isprazniti, ali gotovo u svijem primjerima stoji u prenesenom smislu prema lat.* exinanire *(vidi* paul. phil. 2, 7). — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* istaštavati). Ni pomislil silnim vazetjem da bi bil takmen Bogu, nego samoga sebe ponizi (istašća). Anton Dalm., ap. 86b. Samoga sebe istašća uzamši obličje sluge. I. Bandulavić 224a. paul. phil. 2, 7. Radi mene čini ponižiti i po niki način istašćati svoga sina i umriti na križu. P. Radovčić, nač. 868. Da priliku vazme isti Bog od sluge, da istašća svoju diku. A. Vitaļić, ost. 98. Ja istašćah vas sam sebe da te slavom mom napunim. 332. Tko ne zna, da je onim načinom Isukrst ostavio otca koji budući u priliki Božjoj nije scinio da je otimańe, što je Bogu priličan, da samog sebe istašća, priliku sluge uzamši. I. Velikanović, uput. 1, 29.

b. *pasivno,* istaštan *kao* uništen. Dostojno ću pun nemoći kako iztašćan na tle pasti. A. Vitaļić, ist. 24a. Ńihove želje ostaše iztašćane. 398. Videći duše naše uništene i iztaštane. M. Lekušić, razm. 119.

c. *sa* se, *refleksivno ili pasivno.* Akoli se i so bude istašćala, čim će se soliti? I. Bandulavić 207b. luc. 14, 34. Žežinom htih se iztašćati i omlohaviti. A. Vitaļić, ist. 340. Istina i mogućstvo vazda ista svakojako stoji nit kojomgodi daļinom al prohođenjem vrimena istašća se. I. Ančić, vrat. 209. Isus se istašta i ponizi tja do smrti. svit. 140.

2. *neprelazno (pasivno prema* 1). — *Između rječnika u Stulićevu* (istašćati ‚evanescere, abrogari, deficere'; iztašćati, v. iztajati). *a) uništiti se, iščeznuti, nestati.* Jer će laž istašćat. M. Marulić 83. Neće istašćati plaća vaša. Nauk brn. 4a. I ńoga videći naglo iztašćati. I. T. Mrnavić, mand. 47. U tom hvala svemogujstva bi iztaštala. J. Kavańin 535b. — *b) oslabiti (?).* Da bih ne iztašćal u svetoj tvoj viri. A. Georgiceo, nasl. 51.

ISTAŠTÁVATI, istàštâvâm (istašćávati, istàšćâvâm), *impf.* istaštati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istъštavati. — *Između rjećnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* iztešćavam, iztešćati, izpraznujem ‚exinanio') *i u Daničićevu* (istъštavati ‚evacuare'). Nošte bo vьse otь toli do pravilnaago časa istъštavaaše po gradu hodê i trêbujušteje izyskuje. Glasnik. 11, 77. Za ludu u svojemu trudu iztašćaje samoga sebe. A. Vitaļić,

ist. 304. Bdeći, posteć, tijelo sasma iztaštava. J. Kavanin 308b.

ÌSTAŠTITI, ìstaštîm, *pf. uprav isprasniti se, ali se upotrebljava u osobitom i u prenesenom smislu.* — *Složeno:* iz-taštiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istъštiti. — *Mješte* -št- *u čakavaca i u zapadnijeh štokavaca stoji* -šć-. — *Između rječnika u Belinu* (iztaštiti, iztaštivam ‚svanire, mancare, perdersi' ‚evanesco' 715a), *u Voltiđijinu* (iztaštiti, iztaštim, iztaštivam ‚smagrire, esalare, andar mancando' ‚abnehmen, mager werden'), *u Stulićevu* (istaštiti ‚penitus evanescere'; iztaščiti, v. iztajati *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Vukovu* (vide izgladńeti), *u Daničićevu* (istъštiti, cf. neistъštimъ).

a. *aktivno. a) uopće iščeznuti, poginuti, nestati* Da v nas od mise korist ne istašći. Naručn. 41a. Umri srca moga ufanje i sva dobra istaštiše. D. Zlatarić 19b. — *b) izgladńeti, vidi u Vukovu rječniku. — c) omršaviti, vidi u Voltiđijinu rječniku. — amo mogu pripadati i ovi primjeri (može biti i da pripadaju pod* b): Nu ako li, ruso, u belu kopniš ličce da t' se lašti, i tom žeļom vik ne iztašti, savija' ga u rusu belu. A. Čubranović 147. Nu ako li, ružo, u belu kopniš lišce da t' se lašći, i još k tomu vik ne iztašći, savijaj ga u ružu belu. N. Pelegrinović 192. — *d) o zemļi, kao omršaviti, izgladńeti, kad u ńoj nestane gnoja.* Ako zemļa istašti nad ńime *(cvijetom)*, tad se kaže ńoj prōminê vrime: trulež drvnu, đubre od siništa, skot živađńi miša ruka višta. J. S. Reļković 90.

b. *sa* se, *refleksivno, značenje je kao kod aktivnoga glagola.* Cijeć slave od obraza ńegova ka se ista*(š)*ti. N. Ranina 155a. paul. 2cor. 3, 7. Istočje ... istašći se i uvrati se u ništar. P. Radovčić, ist. 184.

c. *pasivno.* Da je narav čovičanska Isukrstova obuzeta i, da reknem, iztaštena bila od naravi božanstvene. I. Velikanović, uput. 1, 277.

ISTAŠTÍVATI, istàštujêm *i* istàštîvâm, *impf.* istaštiti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* istaštivam *kod* istaštiti), *u Voltiđijinu (praes.* iztaštivam *kod* istaštiti), *u Stulićevu* (istaštivati *uz* istaštiti; istašćivati, freq. v. iztajati *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Tolika bude ńe žalos, tolika nutarńa boles i muka da sva prošasta naslada istaštiva. A. d. Bella, razgov. 15.

ÌSTATI, ìstanêm, *pf. složeno:* iz-stati. — *U dva primjera* xvi *vijeka.*

a. *neprelazno, izostati.* To li gdi bude sam od družbe istati. M. Vetranić 2, 262.

b. *prelazno, ostaviti.* Čin', da ne zabudu prisvetu ovu noć *(bośićnu)*, do koli živ budu, slaviti sa svu moć; ka da bi ne dala, Bože, tebe tada, ne bi muk izstala ma duša nikada. H. Lucić 278—279.

ÌSTAVITI, ìstavîm, *pf. dignuvši s mjesta staviti na drugo mjesto.* — *Složeno:* iz-staviti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* xv *vijeka (vidi kod* b), *a može biti i od prije (vidi kod* istavļati), *a između rječnika u Stulićevu:* izstaviti ‚exponere'; *u Vukovu:* 1. n. p. lonac ‚wegstellen' ‚removeo'. 2. vrata ‚ausheben (die thür)' ‚evello'; *u Daničićevu:* ‚exponere'.

a. *aktivno.* Brže pod', lonac istavi, ter uzmi naj brže trpezu napravi. N. Naļešković 1, 232. Da izstaviši i dignuvši kanate, vrata viša i prostranija udiļ se načine. F. Lastrić, test. 227b. Kako prije istavi uļišta. J. S. Reļković 197. Koliko ga lako udarila, iz bojna ga sedla istavila. Nar. pjes. vuk. 3, 209. Nikoli iz Medveđa da kažu, da istavi ruku iz voća manastirska. Djelovod. prot. 65. Da istave iz svega ruke. 147. Hoće Slavjan da svijetu bijelom svoje svece na vidik istavi. P. Preradović 149. — *naj češće se kaže o vratima kad se smaknu baglame sa stožera.* Četvrtu je noć istavio podrumska vrata i slomio rezu i utekao iz zatvora. Glasnik. ii, 3, 88. (1708). Od avlije vrata istavio. Nar. pjes. juk. 488. Nogom lupi o vrata tamnice, istavila devetera vrata. Nar. pjes. marj. 148. Dozovu seoskoga drvođeļu, te istavi vrata. Vuk, dan. 2, 135. I ono šta imađasmo vrata na kući istavismo ih sami. M. Đ. Milićević, zim. več. 291. Opazim da neko navaļuje da istavi vrata. 316.

b. *pasivno.* Nami nê staļeno ni istaļeno ničijer dlъgovanъje. u toj mi nikъda nêsmo ulazili. Spom. sr. 1, 126. (1415). Grad ovi na pleći s vratmi istavļenijem i s miri noseći na mjesta razbjenijem. M. Bunić 55. Dođe crkvenak crkvi ali zastane vrata crkvena istavļena polugom. M. Đ. Milićević, zim. več. 308. Devetera istočna vrata napokon istavļena. M. Pavlinović, razl. spis. 100.

c. *sa* se, *pasivno.* Ne s tijem da se i otvoriti tada zapovidaju vrata, a kamoli izstaviti i dignuti! F. Lastrić, test. 227b. Kad se lonac istavi od vatre. M. Đ. Milićević, živ. 1, 115. Kapak *(će)* se sam izstaviti. P. Bolić, vinodj. 2, 382.

ÌSTAVĻÂŃE, *n. djelo kojijem se istavļa.* — *Između rječnika u Vukovu.* Pri istavļańu kotlova. P. Bolić, vinodj. 2, 376.

ÌSTAVĻATI, ìstavļâm, *impf.* istaviti. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izstavļati *uz* izstaviti), *u Vukovu* (1. ‚wegsetzen' ‚removeo'. 2. ‚ausheben' ‚avello'), *u Daničićevu* (‚amovere'). Igumeni da ne izъstavļajutъ se bez dêla otъ crъkvi. Zak. duš. pam. šaf. 80. Dok se zeļer iz zemļe istavļa. J. S. Reļković 268. Kad je bio na ulicu, vrata istavļa. Nar. pjes. vuk. 1, 522. Stadoše istavļati vrata. Đ. Daničić, 1moja. 19, 9. Ot vatre izstavļaj. P. Bolić, vinodjel. 2, 219.

ÌSTAVĻÊŃE, *n. djelo kojijem se istavi.* — *Između rječnika u Stulićevu* (izstavļeńe). Izstavļenje kanata i dignutje vrata nebeskije. F. Lastrić, test. 231b.

ÌSTAVORITI, ìstavorîm, *pf. posve pretavoriti.* — *Složeno:* iz-tavoriti. — *Akc. je kao kod* izništaviti. — *U Vukovu rječniku:* n. p. zimu, iz zime ‚mühselig zubringen' ‚misere transigo', cf. pretavoriti.

ISTÈČÊŃE, *n. djelo kojijem što isteče.* — *Stariji je oblik* istečenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (istečenje, tečenje ‚effluentia'; istečenje sunca ‚ortus, ortus solis'), *u Belinu* (istečenje ‚origine, principio' ‚origo' 528b; iztečenje ‚spuntamento, cominciamento di nascere' ‚apparitio' 356b; istečenje sunca ‚solis ortus' 486b), *u Bjelostjenčevu* (iztečeńe), *u Voltiđijinu* (‚origine, sorgente' ‚quelle, ursprung'), *u Stulićevu.* Vijahu Isusa kako skončana od stečenja krvi. Korizm. 97a. Iztečenje krvi i vode. I. Ančić, svit. 135. Iz koje *(strane tijela)* nemoć izhodi kako iz vrutka i iz istečeńa. J. Matović 280.

1. ISTÈĆI, istèčêm, *pf.* effluere, excurrere, oriri. — *Složeno:* iz-teći. — *Akc. je kao kod* ispeći. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istešti, *rus.* истечь. — *Između rječnika u Mikaļinu* (isteći, teći ‚effluo'; isteći, kakoti sunce ističe ‚orior, nascor'; isteći iznenadi, nenadno iziti ‚repente prosilire'; isteći naglo, silom iziti ‚erumpo'), *u Belinu* (isteći iz tabora ‚uscir dagl' accampa-

menti, cioè sloggiare' ‚castra movere' 11ª; isteći dan ‚aggiornare, overo aggiornarsi, cioè farsi giorno' ‚lucesco' 50ª), *u Bjelostjenčevu* (iztečem ‚effluo'. 2. ‚nascor'. 3. v. izhajam. 4. iztečem naglo i znevarce ‚repente prosilio'. 5. iztečem naglo z jednum kakti silum ‚erumpo', v. izviram), *u Voltigijinu* (isteći *i griješkom* isteči ‚scorrere, finir correre, uscire correndo' ‚auslaufen; ausflüssen'), *u Stulićevu* (isteći, istječem ‚effluendi finem facere; manare'; isteći sunce ‚solem oriri'; isteći iznenadi ‚repente prosilire'; izteći, v. isteći), *u Vukovu* (‚auslaufen' ‚effluo'), *u Daničićevu* (istešti ‚effluere'). *a) o čem žitku.* Kako Lopačьtica isteče isъ planine... Kako rybnikъ isteče isъ planine... Deč. hris. 48. Krъvyju vladyčneju ježe otъ rebrъ istekšeju. Mon. serb. 262. (1389—1405). Krv Isusova ka isteče iz rebar desnih. Naručn. 24ᵇ. Iz kojih med i slas od cvitja isteče. Š. Menčetić 217. Probosti ću mu trbuh, da mu sve vino isteče. M. Držić 260. Krv mu će isteći s vodicom miješana. 457. Isteče iz prsa Isukrstovije vrutak i studenac krvi. M. Divković, bes. 364ᵇ. Iz prsi probodenijeh istekla je krv. B. Kašić, nač. 94. Da kad voda isteče od nevolje, ter sve ustopi, ńih ne obujmi, ni priklopi, stojeći im na daleče. I. Gundulić 195. A u ime krvi mliko isteče iz tela jego. F. Glavinić, cvit. 241ᵇ. I tudije bistra i ugodna iztečo voda. 362ᵇ. Da joj iz očiju suze toliko obilno istekoše. F. Lastrić, test. 255ᵇ. Nek isteku drage pomasti ńegove. svet. 67ª. Pomija ni kapi a oko valova zemļa suha, nisu istekle. Nar. prip. vuk. 104. — *i metaforički.* Ova molitva isteče *i(z)* studenca od mudrosti. M. Divković, nauk. 98ª. Od priobilata vruļka istekli su svi zakoni. P. Radovčić, ist. 159. Budući ona *(istina)* istekla iz vrila od istine. F. Lastrić, test. ad. 11ᵇ. Tražit studenca vode žive, koja je istekla iz prsa spasiteļovije. ned. 359. Koji bi nauk iz poganih vrila istekao? A. Kanižlić, kam. 188. — *b) o čemu drugom što (u pravom ili u prenesenom smislu) teče kao što žitko.* A pak će na svijeti toli poraženo u istoku izvrjeti jezero ogńeno u kom će isteći gorušti plamen taj. M. Vetranić 1, 290. Od kud je istekal prvoga grijeha smrad. 1, 297. Iztekoše mu criva. I. Ančić, ogl. 140. Nemoj da crijeva čuju, er sva iztekoše. (D). Poslov. danič. 78. Duša i svijest ńima izteče. J. Kavańin 565ª. — *c) kaše se o sudu kad pukne, te iz ńega izide tekući što žitko.* Ako puče, ne isteče. (Vaļa da reče onaj koji peče jaje u pepelu, da ne bi jaje puklo, ili ako bi i puklo, da ne bi isteklo u pepeo). Nar. posl. vuk. 247. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Zênici jego istêkosta. Pril. jag. ark. 9, 100. (1468). Gdi će oči i zenice sve isteći. M. Vetranić 1, 31. Komu je izteklo oko. A. Bačić 203. — *d) o vremenu, kao* proći, minuti. *vaļa da je u metaforičkom smislu prema a).* Jednomu misecu jedva istekšu. Š. Kožičić 47ᵇ. Toj vidimo naše tijelo skoro hoće biti gńilo, paki malo dni isteći, samo ćemo takoj leći. Pril. jag. ark. 9, 78—79. (1520). Istekla bihu 325 *(godišta).* B. Kašić, rit. 44. Istekši prigoda. nasl. 158. Jur broj isteče dvaeset i tri lita. A. Vitaļić, ost. 404. Ovi broj dana kad bude isteći. A. J. Knezović 58. Vrijeme koje imalo je isteći do došašća Hrista. S. Rosa 14ᵇ. Budući isteklo ono doba. 28ᵇ. Istekli su malo mań neg tisuća i sedam stotin godišta. 42ª. Godine tvoje neće isteći. Đ. Daničić, psal. 102, 26. Isteklo dana i mjeseci. M. Pavlinović, rad. 44. *u Šulekovu rječniku:* ura je istekla *kod* ‚ablaufen'. — *e) o čeļadetu i o životińi, trčeći izići.* Hitit ja da van isteče, istekši ja vapit. M. Marulić 56. Junak s družbom ponosito na Poļake prvi isteče. I. Gundulić 825. Da slobodi rodna grada silni Cesar glavu odsiječe, ki tu s pucim od zapada na domaći boj isteče. 372. Nu Dilaver u to isteče, ter ju ugrabi mladu silom. 536. *(Apoštoli)* kako ono lavi tudije istekohu pripovidati. F. Glavinić, cvit. 161. Videći to Eufemijan zašto jur papa i cesar blizu bihu, isteče proti ńim. 225ª. Što ste istekle izvan mirâ? G. Palmotić 2, 98. Izvan vrata srećna grada na viteškom końu isteče. P. Kanavelić, iv. 241. Al' iz cvijetja zmaj isteče. J. Kavańin 163ᵇ. To izreče i izteče mlada. Nar. pjes. bog. 264. — *f) o suncu, mjesecu, zvjezdama, zori, danu itd. (i u metaforičkom smislu). o suncu.* Sunce mi isteče. M. Marulić 44. Kad žarko sunce isteče. P. Zoranić 18ª. Sunce isteći er zapada tebi hrli, svitla zoro, kojemu ćeš velmi skoro nazvati se verna lada. M. Pelegrinović 183. Kako sunce isteče. M. Orbin 208. Pače on puta ne umije naći u istok, kijem će poći, dokli istočno sunce prije no isteče svojoj noći. I. Gundulić 395. Kako sunce u jutro izteče. F. Glavinić, cvit. 486ᵇ. Ako bi poklonil se suncu u jutro kad isteče. svitl. 53. Izteklo je žarko sunce. I. T. Mrnavić, osm. 184. Dokle isteče zrak sunčani, počinusmo mi čuvani. G. Palmotić 1, 303. Čijem žarko sunce isteče. 2, 15. Prije neg sunce isteče. P. Kanavelić, iv. 197. Kada isteče sunce. P. Radovčić, ist. 74. Prvo nego sunce isteklo biše. A. Vitaļić, ist. 294. Kaono sunce, kad imaše izteć u vavječńih Boga. J. Kavańin 519ª. Isteci mi, sunašce moje. A. Kanižlić, utoč. 445. I meni će brzo sunce isteć. (Z). Poslov. danič. 29. Bješe sunce isteklo. S. Rosa 166ᵇ. Sunce istom izteklo biše. And. Kačić, kor. 332. U čas dobar sunce isteče. Nar. pjes. vuk. 1, 9. Isteklo je žarko sunce ća iza gore. 1, 43. — *o mjesecu.* Obraz misečni vas obal jednako istekši. P. Zoranić 66ª. Žarki mjesec, noćna svijeća, ki stoprva bješe isteko, kazaše mi ńih daleko. G. Palmotić 1, 18. Isteče sjajan mjeseče. Nar. pjes. herc. vuk. 278. — *o zvijezdi.* Obraz ńeje danici s jutra istekšoj protivļaše se. Aleks. jag. star. 3, 249. A svijetla prem htiješe danica isteći. N. Naļešković 1, 215. Zvizda nobeska nova isteče u istoku. A. Gučetić, roz. mar. 301. Isteći će zvijezda od Jakova i divica će poroditi spasiteļa. M. Divković, bes. 189ᵇ. Za ńim *(mjesecom)* zvijezda ka isteče. I. Gundulić 96. A zvijezdami svijem naredi, da mi svaka blaga isteče. 244. Kastor i Poluč jesu zvijezde svijem primorcim veoma srećne, er kad izteku, plahe vjetre promijene u blagu mlakajicu. B. Zuzeri 15. Bjehu vidjeli isteći jednu neobičnu zvijezdu. S. Rosa 35ª. Još ne biše iztekla danica. And. Kačić, razg. 118. Dok u jutru istekla danica. Ogled. sr. 405. Dok isteče danica zvijezda. 425. I jutreńa istekla danica. 476. — *o zori.* Lijepe vile, druge moje, eto izteče zora bijela. I. Gundulić 133. Bješe danica objavila jur svanutje dana bijela, i istekla zora mila s vijencem rusa oko čela. 862. Vaskolik se svijet veseli, kad isteče zora bila. G. Palmotić 2, 17. — *o danu.* Kada isteče dan. M. Marulić 54. Zemļa u nebo obrati se, drag ti isteče danak bijeli. I. Gundulić 72. Nahodi se, ti mi reče, doli, vajmeh, tvoja mila, gdje dan bijeli ne isteče. 97. Kad pribili dan s nebesa zgar isteć će. 537. — *o svjetlosti, zraku (obično metaforički).* Da je istekla druga nova sfjetlost. B. Gradić, duh. 48. Novijem kolom meni isteče ljepša svjetlos neg sunčana. P. Kanavelić, iv. 3. Tad mu izteku sve svitlosti. A. Vitaļić, ist. 398ᵇ. Od ńega isteć ima svjetlos privelika crkvi. I. Đorđić, ben. 158. Pribivajućim u osińu smrti, svitlost isteče ńima. F. Lastrić, test. 202ᵇ. Svjet-

lost isteče im. S. Rosa 58b. Izteče također sunce *i* svitlost. And. Kačić, kor. 305. — *u metaforičkom ili u prenesenom smislu.* Za toj isteče, da kako sunce sja. Š. Menčetić 207. Kada van ńe lipos isteče. 252. Pače bahtom vazda uzteci, kad god možeš, da ga vidiš, ili ležiš, ili sidiš, ter mu sunce goru izteci. A. Čubranović 155. Š ńim pjesan isteče, i š ńime zapade. D. Rańina 62a. Da im ću kako taj zvijezda isteć. D. Zlatarić 2b. Sunce od razuma nije nam isteklo. M. Divković, bes. 490a. Iz tebe isteklo jest sunce pravde. F. Glavinić, cvit. 303b. Od tebe isteklo jest sunce pravde. I. T. Mrnavić, nauk krst. 1708. 29. Kad Jerina na prozoru drugo sunce svijetu isteče. P. Kanavelić, iv. 68. Slava Gospodńa istekla je svrhu tebe. I. Ančić, ogl. 22. Od tebe do istine isteklo je sunce pravde. svit. 111. Izteći će pravda po svemu svitu. A. Vitaļić, ist. 220. Zaziva Spasitel od istoka dicu iliti mladež, u kojim je istekla svitlost. F. Lastrić, od' 108. Istekla je ńeka svjetlost ļubavi Božje prema ńima. J. Matović 458. — *g) u metaforičkom ili u prenesenom smislu, o čemu mu drago tjelesnom ili umnom, kao izniknuti, roditi se ili uopće postati.* Živi plam iz anđela isteče i sinu. M. Držić 424. Od iščećenja staroga izteklo sve je to. A. Georgiceo, nasl. 261. Koji je *(grih)* nikim načinom istekao od griha prvoga čovika. I. Grličić 95. Bolica, s Boleslava ki 'o isteko, jakno i cvijetje iz granica. J. Kavańin 131b. Lav, s korena Davidova kraļevskoga ki izteče. 337b. Iz istog drva odkud smrt isteče, i život se ńemu povrati. F. Lastrić, test. 48b. Budući ovo zabluđeńe isteklo od krivoviraca. A. Kanižlić, kam. 188. Iz prsi Isukrsta istekoše sakramenti. Ant. Kadčić 107. Ako je ta tupost od pameti istekla iz običajnosti u sagrišeńu. 247. Iz koje muke *(Jezukrstove)* isteče svaka krepost. J. Matić 501. Nema na ńemu gdje će list izit, cvijet isteć, plod se zametnut. A. Kalić 350. Ta cvit s listom iz grana isteče. J. S. Reļković 87. Ļudi koji su od ruke siromaške istekli. M. Pavlinović, rad. 15.

2. ISTÉĆI, istêgnêm, *pf. vidi* istegnuti.

ÌSTEGLITI, isteglîm, *pf. vidi* iztegnuti. — *Složeno:* iz-tegliti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (istegliti, isteglivam ‚cavar di dentro' ‚eruere') *i u Vukovu (us* istegnuti). Istegliše listove od zlata. Đ. Daničić, 2mojs. 39, 3. Ne može se lako izvlaš istegliti. Magaz. 1868. 60.

ISTEGĻÍVATI, istègļujêm *i* istègļîvâm, *impf.* istegliti. — *U Stulićevu rječniku: praes.* isteglivam *kod* istegliti.

ISTEGNÚĆE, *n. djelo kojijem se istegne.* — *Stariji je oblik* istegnutje. — *Između rječnika a Mikaļinu* (istegnutje nadvor ‚extractio'), *u Belinu* (istegnutje 181a), *u Voltiģijinu* (istegnutje), *u Stulićevu* (istegnutje). Istegnutje srca ostuđuje miloštu od ļubavi. M. Radnić 154b.

ISTÉGNUTI (istéći), istêgnêm, *pf. složeno:* iztégnuti (téći). — *Akc. je kao kod* izmahnuti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* истęгнąти, *rus.* истянуть. — *Između rječnika u Mikaļinu* (istegnuti drijevo iz mora ‚subducere navim'; istegnuti sok ‚trahere, extrahere succum'; istegnuti, potegnuti nadvor ‚extraho'), *u Belinu* (iztegnuti, iztežem ‚tirar fuori' ‚educo' 732b; ‚cacciare o trar fuori per forza' ‚eruere' 154b; istegnuti, istežem i istegńivam ‚cavar di dentro' ‚eruo' 181a; istegnuti, istežem ‚stirare' ‚intendo' 709b; iztegnuti sidro ‚salpare l'ancora' ‚solvere anchoram' 77b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* istegńivati), *u Voltiģijinu* (istegnuti, istežem ‚stirare, stiracchiare, stendere' ‚ausbreiten, ausdehnen, erweitern'; iztegnuti, iztegnem, iztežem ‚trarre fuora, estrarre, cavar fuora, attirare' ‚herausziehen, herausschleppen'), *u Stulićevu* (iztegnuti *i* istegnuti, istežem ‚vi extrahere, eruere, eripere'), *u Vukovu* (‚ausziehen, dehnen' ‚extendo, protraho').

1. *aktivno.*

a. *potežući izvaditi.* Ter ga istegnu *(Tondala)* vanka iz peći. Tondal. star. 4, 114. Oka su u mriži, ku kad iztegnu van. P. Hektorović 7. Istegnuli bi ju *(mrežu)* punu riba. B. Kašić, fran. 171. U jednu skoči vodu, iz ke napol mrtva iztegnuhu ga. F. Glavinić, cvit. 283b. Korablju od kamika, na moru uzdržeću istegni na kraj. 312a. Istegnuše ga iz tavnice. P. Bakšić 79. Kako da bi hotil iztegnuti mu dušu dihanjem svojim. P. Radovčić, nač. 261. Uzajde Simun Petar i istegnu mriže na kraj. L. Terzić 282. Blagoslovi rosom tvoje milosti nebeske ovu vodu, neka lasno na službu tvoji virni mnoštvo riba iz ńe istegnuvši, tebe samoga kraļa, vladaoca i dariteļa poznadu. 284. Žudije . . . istegoše mu iznutrena za čarat. M. Pavišić 25. Ribari je istegoše iz vode. 26. Ribe istegnuvši na kraj. S. Rosa 87b. Kako hoćeš da mač sgrabi i na krivca da iztegne? V. Došen 70b. Pelina prigaj, ter po mistu od uboja više puta privijaj, iztegnuće od 50 godin uboj. J. Vladmirović 9—10. Nek iztegne onu vodinu. 28. Prilipi neka iztegne oni otrov. 43. A od srca naših iztegnuti ne možeš ikakve harne izmjene. I. M. Mattei 210. Ali od stvora tako lijepa koju har primio si, koju li ļubav iztegnuo? 317. Tobija istegnu ribetinu na suvo. I. J. P. Lučić, razg. 42. Dušu tvoju iz tila tvoga hoće iztegnuti i nevoļno izvući. Đ. Rapić 310. A dovati srčali durbina, istegnu mu četiri kanata. Nar. pjes. vuk. 4, 453. A istegnu kopļe iz zemļice. Nar. pjes. marj. 67. Neka ovo grebine *(brod)* istegnemo jutros na kraj. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 173. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* On k oltaru Prijama istegnu. I. Zanotti, en. 37. Stvoriteļ ričju ‚budi' istegnu iz ništa svako stvoreńe. F. Lastrić, test. 366a. Čašu vinca deder tu iztegni. I. Zaničić 248.

b. *protezańem produļiti, vidi* rastegnuti. ‚Nemoj ga tako potezati, istegnućeš mu ruku'. *u Dubrovniku.* P. Budmani. *vidi i kod* 2 *i* 3. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Istegnuvši jezik kakono mrtva. Zborn. 4a.

c. *oteti, useti, dobiti, isporedi* istezati. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Uza što dakle nijesi dao pinez moj na dobit, da ja došadši budem ga s kamatom istegnuti? S. Rosa 129a.

2. *pasivno, vidi* 1, b. Potežu mu ruke bile uzovitijem konopima, i tako ih istegnute tvrdijem čavlim pribijaju. Ġ. Palmotić 3, 182a. — *i u prenesenom smislu o vremenu.* Zabavļeńe istegnuto nosi sobom jedno nerazabrańe voļe. M. Radnić 154b.

3. *sa* se, *pasivno i refleksivno, vidi* 1, b. Ńegov prisveti vrat bijaše se veoma istegnuo. P. Bakšić 127. Izteže se mańi uznačice, a veći uzam isti nož raspara ga. F. Lastrić, ned. 405.

ISTEGNUTSTVO, *n. u Stulićevu rječniku: us* istegnutje. — *nepousdano.*

ISTEGŃÍVATI, istègńujêm *i* istègńîvâm, *impf.* istegnuti. — *Od* XVI *vijeka (vidi naj zadńi primjer), a između rječnika u Belinu (praes.* istegńivam *kod* istegnuti 181a) *i u Bjelostjenčevu* (1. iztegnujem, iztegnuti, iztežem, iztezati ‚extraho'. 2. iztegnuti ladju iz vode etc. ‚subducere navim'). Jedva mreže istegnivahu. S. Rosa 170a.

— *amo pripada po svoj prilici i ovaj primjer (radi značeńa vidi* istegnuti, 1, c): Dužnike vaše istegnujete. N. Rańina 89a. isai. 58, 8.

ÌSTEKÂR, *kaže se* na istekar, *te znači: nanovo, iznova, isporedi* istanovice. — *Postańe nejasno; sar od* ìstê *čemu se dodalo* ka-r? — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚aufs neue, von vorne' ‚denuo', cf. nanovo). Na istekar puške podasuše. Nar. pjes. vuk. 8, 92.

ISTELÉŽNICA, *m.* govori se kao pogrda lijenu momku. *u Lici.* V. Arsenijević.

ISTELIGATI, isteligam, *pf. samo u Stulićevu rječniku:* istelīgati ‚finir di cicalare' ‚garriendi finem imponere'. — *Složeno:* iz-teligati *(u istome rječniku nema* teligati *nego* telikati).

ISTÈLITI, ìstelîm, *pf. oteliti (mnogo telaca).* — *Složeno:* iz-teliti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* isteliti, isteli ‚(eine menge) kalben' ‚pario'. — *Sa se, refleksivno, oteliti se (o mnogijem kravama).* — *Između rječnika u Vukovu:* isteliti se, istele se ‚kalben (von mehreren kühen)' ‚pario'. Krave ti se istelile, sve volove vitoroge! Nar. pjes. vuk. 1, 114.

1. ISTÉPATI, ìstêpļêm (ìstêpâm), *impf.* istepsti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* istepļem, iztepsti, iztresam ‚excutio', v. ‚eluctor', *i u Stulićevu:* istepati, istepam, v. istepsti.

2. ÌSTEPATI, ìstepâm, *pf. izgovoriti têpajûći.* — *Složeno:* iz-tepati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚abstammeln; abstottern'.

ISTEPEŃE, *n. djelo kojijem se istepe.* — *U Stulićevu rječniku.*

ISTEPSTI, istepem, *pf. istresti, izbiti.* — *Složeno:* iz-tepsti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* isteti. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* istepati), *u Stulićevu* (iztepsti *i* istepsti ‚excutere, concutere, flagellare' *s dodatkom da je uzeto iz misala).*

a. *aktivno.* Pokle ga z nikimi čini iztepsti biči. F. Glavinić, cvit. 109a. Meštri Ivana svetoga nikimi istepohu biči. 180b. *(Djaval)* kričeći, da ga s. Jeronim istepe. 330b.

b. *pasivno.* Nepravedno bi istepen. I. T. Mrnavić, ist. 18.

c. *sa* se, *pasivno.* Dobre žene, vino pijte, al' se s vinom ne opijte, jer, kada se zopijete, vridne da se istepete. P. Vitezović, cvit. 185.

ISTERNA, *f. vidi* gustijerna *i* bistijerna. — *U dvije knige pisane crkvenijem ili miješanijem jezikom: prva je* XIII *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* isterna). Bêše obrêla Darijeva zlata 12 isternъ plьnêhъ. Aleks. novak. 76.

ISTERSUM, *tur.* isterse, *ako hoće.* — XVIII *vijeka u Slavoniji.* Da i sada polak Slavonije ‚jok vala' im služi misto ‚nije', a ‚istersum' na misto ‚ako će'. M. A. Reļković, sat. B8b.

ISTÈSÂŃE, *n. djelo kojijem se isteše.* — *U Stulićevu rječniku.*

ISTÈSATI, ìstešêm, *pf. tesańem izraditi, izdjeļati (o drvu, a i o kamenu).* — *Složeno:* iztesati. — *Akc. je kao kod* izorati. — *Od* XVI *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeosl.[2] *kod* istesati), *a između rječnika u Mikaļinu* (istesati, izdjelati ‚elaborare ligna, dolo, levigo, polio'), *u Belinu* (iztesati, iztešujem ‚lavorare il legno' ‚dolo' 429a), *u Voltigijinu* (iztesati, v. tesati), *u Stulićevu* (istesati ‚dolare, laevigare, polire'; iztesati, istešujem *i* iztešivam ‚securi ligna complanare'), *u Vukovu* (‚aushauen' ‚edolo').

a. *aktivno.* Da tko vidi majstoru u ruku drvo neotesano i da mu reče: ‚Baci to u vatru' ludo bi učinio, zašto zna majstor ono istesati. S. Margitić, fal. 254. Istesa sedam stupova, t. j. sedam ss. sakramenata. F. Lastrić, test. 801a. Isteši sebi dvije ploče. Đ. Daničić, 2mojs. 34, 1. Isteši dvije ploče od kamena. 5mojs. 10, 1.

b. *pasivno.* U dvor stavļa se kameńe izšareno, iztesano i čisto. M. Radnić 225a. Plužna daska jest iz bukovoga drva istesana. I. Jablanci 48.

c. *sa* se, *pasivno.* Iz svakog pańa ne može se svetac istesati. Nar. posl. vuk. 100.

ISTESÍVATI, ìstèsujêm *i* ìstèsîvâm, *impf.* istesati. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *U rječnicima (griješkom sa* -š- *mj.* -s-): *u Belinu: praes.* istešujem *kod* iztesati, *i u Stulićevu:* iztešivatī, iztešivam, freq. v. iztesati, *a kod ovoga ima praes.* iztešujem *i* iztešivam.

ISTETÙRATI SE, istetùrâm se, *pf. teturajući izići.* — *Složeno:* iz-teturati. — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausschwanken'.

ISTÉZALAC, istézaoca, *m. čovjek koji isteže.* — *Samo u Voltigijinu rječniku:* iztezalac, iztezalca ‚scavatore, strappatore' ‚herausreisser'.

ISTÈZALO, *n sprava kojom se isteže lađa na kraj.* — *isporedi* argan. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ovako vapijaše proto Božo s krme nekakva staroga brika, koji već imajući postavļeno svoje drveno oruđe s debelijem čelom obavitijem oko istezala na škaru ukopana istezaše se na suho. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 178.

ISTEZAĻKA, *f.* vidi puzdra. Kad ko radi što kome, pa odmah pita šta će dobiti za to, rekne mu se u šali: ‚Dobićeš istezaļku'. u Dobroselu. M. Medić.

ISTÉZÂŃE, *n. djelo kojijem se isteže.* — *Između rječnika u Stulićevu* (istezańe *i* iztezańe) *i u Vukovu.* U iskušivańu gradioca *(slamenovano je)* istezańe koje ima istezat sam iz sebe Hristjanin. S. Rosa 115a.

ISTÉZATI, ìstêžêm, *impf.* istegnuti. — *Akc. je kao kod* ispisati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istęzati, *rus.* истязать. — *Između rječnika u Belinu (praes.* istežem *i* iztežem *kod* istegnuti *i* istegnuti), *u Bjelostjenčevu* (iztežem, v. istegujem; *vidi i kod* istegńivati), *u Voltigijinu* (iztezati ‚scavare, estrarre, trarre fuor a forza' ‚herausziehen'; *praes.* istežem *i* iztežem *kod* istegnuti *i* iztegnuti), *u Stulićevu* (isterati, 1. v. suditi *s dodatkom da je uzeto iz misala.* 2. ‚exigere, repetere, reposcere, distendere'; iztezati, v. istegnuti; *praes.* istežem *kod* istegnuti), *u Vukovu* (‚ausdehnen' ‚extendo'), *u Daničićevu* (‚requirere').

1. *aktivno.*

a. *vidi* istegnuti, 1, a. Ovej tri *(parke)* biližaju tri vrimena života našega: vrime ko će biti, ko jest, ko je bilo. ko će biti, isteže žicu; ko jest, vrti je ali suče; ko je bilo, jur smotanu žicu pririzuje. M. Marulić 72. Ah jaoh! ku će krv ranama prolit naše rad ļubavi, ako isteže misao sama bez rane mu pot krvavi? G. Palmotić 3, 68b. Prazne mreže istezahu. 3, 213b. Oni tada u dva dila razdijeļeni jedva istežu iz morskoga plodna krila lijepa plijena punu mrežu. 3, 214a. Jezik moj izgorjeli iz usta iztežu. I. Grličić 265. Iz ńihovijeh čeļusti silom isteže vas plijen od duša. I. Đorđić, ben. 94. Prionu svojom rukom mreže istezati. 175. Počeše ono plemenito tilo

fruštati, one gvozdene kuke za meso zapinahu, a kad ji oni istezahu, sobom meso iznošahu. J. Banovac, razg. 160. Što mi ti je što? mrtav živa iz gore isteže ‚il pettine'. S. Budmani 423ª. Istezaṅe koje ima istezat sam iz sebe Hristjanin. S. Rosa 115ª. Prispivši tute vojnici, počeše odtle istezat koludre za smaknut ih. Blago turl. 2, 71. Priistinito besidiš i veće krat isteže suze iz očiju svetih Božjih. 2, 155. Da mu se grisi silom istežu iz usti po upitovaṅu ispovidnika. Ant. Kadčić 206. Tu mu s lica vlase isteže. A. Kalić 203. Istežimo iz blata ļepotu našu Neretvu. M. Pavlinović, razl. spis. 387. Rawlison razmrsuje natpise i isteže povjesnicu asirsku. rad. 18.

b. *vidi* istegnuti, 1, b, *vidi kod* 8, b.

c. *iskati, vidi* istegnuti, 1, c. Vъ siju noštь dušu tvoju istezaju otъ tebe. Stefan, sim. pam. šaf. 9. Mogućstvom oli strahom istežu nedostojne stvari svojih podložnika. Blago turl. 2, 175. — *U knigama pisanima crkvenijem jesikom ima i drugijeh značeńa sličnijeh ovome ili koja su od ovoga postala:* ‚scrutari, exquirere, exigere, captivum abducere, luere, contendere'. F. Miklošić, lex. palaeoslov.² *kod* istęzati. *tako je i u ruskome jeziku.*

2. *pasivno, vidi* 1, c. O jedinomъ poslêdńemь ovčeti otъ načelnago pastyremь vъ dьnь onъ velikyj poslêdny javļenija jego istežemy budemь. Domentijan[b] 141.

3. *sa se.*

a. *pasivno, vidi* 1, a. Iz uboške lađe često mećuć oble vrše i mreže na običajno ribno mjesto, gdi se dobar lov isteže. Ġ. Palmotić 3, 128ª. *(Brod)* istezaše se na suho. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 174.

b. *refleksivno, vidi* 1, b. Jere se mi ne istežemo predaleko. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 58. paul. 2cor. 10, 14.

ISTEZAVICA, *f. vrsta mreže. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚rete da pescare' ‚sagena'.

ISTEZOBROJNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚exactor' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

ISTEŽAŃE, *n. djelo kojijem se isteža. — U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

ISTEŽATI, istežam, *pf. vidi* istežiti. — *Složeno:* iz-težati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚lavorare, coltivare' ‚colere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

ISTEŽITI, istežîm, *pf. izraditi (zemļu kao teļak). — Složeno:* iz-težiti. — *Akc. je kao kod izgaziti. — Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Što usoru bêdьbomь, tozi da se bêdьbomь isteži. Mon. serb. 98. (1330). *Daničić je mislio da treba čitati* i steži *(vidi u ńegovu rječniku kod* sъtežati*), ali se kasnije premislio (kako sam našao zabiļeženo ńegovom rukom).*

ISTEŽIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚estrattivo' ‚extrahendi vi praeditus'. — *nepouzdano.*

1. ĪSTĪ, *adj.* verus, idem, ipse, *uprav koji jest: ono što jest, dakle koji nije drugi. — Riječ je ne samo praslavenska, isporedi stslov.* istъ, *rus.* истый, *češ.* jistý, *poļ.* ist, isty, *nego i letska, isporedi litv.* iszczias, *očiti, let.* ists, *pravi. — Po svoj prilici postaje od korijena* jes *glagola* jesam, *ili baš od trećega lica jednine* jestъ. — *Nominalni se oblik nahodi rijetko i to samo u knigama pisanima crkvenijem jesikom i u jednom primjeru* XVIII *vijeka:* U svetištu templa ista lup je Đurđa i Đakova... J. Kavańin 329ᵇ. *ali vidi* i 2, b. — *Između rječnika u Vrančićevu* (ta jisti ‚idem'), *u Mikaļinu* (‚idem'; ja isti ‚ego ipse'; ti isti ‚tu ipse' *itd.), u Belinu* (‚idem' 467ᵇ; 708ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (‚idem'; isti ja ‚ipse ego', isti ti ‚ipse tu' *itd.), u Voltigijinu* (‚stesso, medesimo' ‚derselbe ec.'), *u Stulićevu (nema napose, nego* isti sam ‚ipse' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Vukovu* (‚selbst' ‚ipse'), *u Daničićevu* (istъ ‚idem; ipse; certus').

1. *adj.*

a. *pravi, istiniti. — rijetko.* Pokazati hoću čisto da ča praviš nije isto. M. Marulić 317. Ako bi prvo rečenje isto bilo. Naručn. 21ª. Jeli to isto? — Je, gospodine. Korizm. 46ᵇ. Toj mi reče moja, spominam se čisto, sestra, vazda koja prorokuje isto. H. Lucić 194. Ako je to isto, čto pisan tva pravi. 267. Toj trudno virujem, nu isto ako je, da svakom darujem hvalom te, pravo je. 268. Poznati češ stanovito, što ti veļu da je isto. M. Divković, kat. 158. Svijem jesi rekla čisto i vidimo da je isto. 163. Nî sumńa ner isto. Đ. Baraković, jar. 63. Držati za isto habere certum'. J. Mikaļa, rječn. *kod* držati. — *radi značeńa ovome sličnijeh što se nalaze u knigama pisanima staroslovenskijem ili crkvenijem jesikom vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.² *kod* istъ. — *Sredńi rod* isto *stoji u acc. s ńekijem prijedlozima, te s ńima zajedno vrijedi kao adverb, radi značeńa vidi* doisto, doista, *i* zaisto; *osim prijedloga* do *i za nahodi se i s prijedlogom* u. On bo je u isto jistini jańac. Bernardin 188. Jeli mu u isto našasto. Stat. poļ. ark. 5, 268. Prikrati život moj, pravļu ti u isto. Š. Menčetić—Ġ. Držić 479. U isto viruj sad i znaj stanovito. 486. U isto lagao jesi. N. Rańina 68ᵇ. dan. 18, 55. U isto sin Božji jesi. 187ª. mat. 14, 33. Od kojih u isto napokońi nisi. I. Ivanišević 279. Ļubi me u isto svej veće nego ja. 295. Čudim se u isto i zamiram dosti. 309. Snom ću u isto počinuti. A. Vitaļić, ist. 17ᵇ. Istinita stvar je u isto, da 'e brez straha on Božjega. ost. 4. *i s prijedlogom* pod. Mati mu je pod isto mislila. da je momče poginulo. Nar. prip. vil. 1868. 658.

b. idem, *koji nije drugi, koji niji drukčiji. a) kaže se da se ono ne razlikuje od ńečega što se prije kazalo.* I tu istu zemļu prodah. Mon. croat. 57. (1488). Da ima biti ovi isti zajamь za punu platu provižijuna za godište. Mon. serb. 502. (1467). Za t' isti uzrok govore. Naručn. 5ᵇ. Te stvari nisu v zdržaniju kršćenija zač prez tih istih more se dati kršćenije. 13ª. Ta isti sv. Tomas govori. 58ª. Držan je sopet spovidati one iste grihe. 82ᵇ. Pozna da biše to ona ista koludrica. Transit. 240. Ta isti Avgustin govoraše. Korizm. 27ª. Tlknu v rebra Petra anjel ta isti. 57ᵇ. Koju ja istu knigu iz latinske odiće svukši. H. Lucić 185. U isto toj doba u srce od Jude uljeze hudoba. N. Naļeśković 1, 120. Vidjot ćete one iste prve prikazaoce. M. Držić 248. Ove sa mnom htješe doći od istijeh tijeh strana. Jeđupka nezn. pjesn. 240. Subota po istoj toj nedjeļi. A. Gučetić, roz. mar. 69. Inočencijo osmi knigami svojijem isto to krijepi. 77. Od tamnice Korevskoga straža je dana Rizvanpaši, ki bi prije rob istoga slavna bana. I. Gundulić 311. Ali isti večer ovi sultan Osman dozva pašu Husaina. 556. Cijeć istoga još uzroka dozovite sve bojnike. Ġ. Palmotić 1, 174. Kad Isusa ove iste drage glase lijepo sluša. A. Vitaļić, ost. 68. Prini on isti skup i sumu u naš jazik. J. Kavańin 126ª. Ov potvrdjen zakon isti i vami je od koristi. 167ᵇ. Tako po isti način, dostojno je da... A. Bačić 223. Isukrst budući u isti dan večerao po običaju žudinskomu. J. Banovac, razg. 223. I prosu na ńega Petra ove iste riječi. F. Lastrić, test. 150ᵇ. Što isto

i David još davno prorokova. ad. 126b. Toga istoga uzroka radi napisah rečenog satira. M. A. Reljković, sat. A3a. Ovaj isti Sokrata uze otrove čašu. sabr. 1. To isto činimo. J. Rajić, pouč. 1, 13. Druga živad to isto zaktiva. J. S. Reljković 386. Opet to isto. Vuk, nar. pjes. 1, 820. I na oni isti komadić hartije . . . Pravdonoša. 1852. 3. — *b) što nije drugo kaže se u podložnoj rečenici s relativnom zamjenicom ili s relativnijem adverbom.* Ča mi v svitu jesmo činili, ono isto najdemo v drugom životu. Transit. 90. One koje snizi, one iste i uzvisi. N. Rańina 135a. paul. eph. 4, 10. Ona ista tebi budi ka si druzim vazda bila. I. Gundulić 355. Oni isti dan, kad i sveti Nazor, priminuhu. F. Glavinić, cvit. 242b. Ki one iste, ke i on, vere jesmo. 304b. Danica sam ona ista, ka sam vazda tvoja bila. Ġ. Palmotić 1, 315. Sve što želi srce tvoje, iste žeļe jesu i meni. 2, 225. Ja sam ona ista bila, koja . . . ńemu sam se obećala. 2, 252. Molim te, da mi na misto raja dadeš pakao, što je isto kolik i reć zlu smrt. J. Banovac, razg. 134. Ne samo uvriđujete ga, kad vam čini dobro, dali se služite s isti dobročinstvi, koja vam čini, uvriđati ga. J. Banovac, razg. 155. Budući da je Isukrst od istoga kruha, koga je posvetio *(za)* ine, i on io. 236. Isto ono tilo i ona ista krv koju onda prikaza i sada se prikazuje. J. Filipović 1, 72a. ‚Isus' isto oće reći što i ‚spasite]'. F. Lastrić, test. 36b. ‚Aleluja' isto oće reći što ‚falite Boga'. 180a. On isti koga će grihom pogrditi ima ga suditi. ned. 14. Vaļa da izlijeva vodu oni isti tkoji riječi govori. I. A. Nenadić, nauk. 100. Jure mu odgovori da je ona ista *(sabļa)*, ali nije ista desnica, koja š ńome vlada. And. Kačić, razg. 137. Na misi . . . čini se isto posvetilište, koje bi prikazano na križu. J. Matović 229. Kako se ovdi ne nahodi isti način moļeńa koji bi u prošastnijem proseńima? 495. Što očima udi, isto i srcu zlo čini. I. J. P. Lučić, razg. 74. — — *c) kod stvárî, djêlâ itd. u ostalome različitijeh, ističe se da ima ńešto što je jedno.* Prista slavni kraļ ovdira i paši se u čas isti s prva uvjeti štiše od mira. I. Gundulić 455. Lis od gore mi smo iste, što se na nas rasrčiste? Ġ. Palmotić 1, 187. U isto smo se brijeme oba, u istom dvoru odhranili. 2, 195. Sudeći jedno isto djelo sad pravo sad krivo. I. Grličić 190. Kad na istu hrpu mećeš i koludra i opata. J. Kavańin 388a. Obadva isti dan iste godine u istom mistu Rimu od istog progoniteļa Nerona za istu viru Isukrstovu krv proliše. F. Lastrić, svet. 101a. Nije načina da isti čovjek može biti sasma blažen na ovemu i na drugomu svijetu. Đ. Bašić 27. Zaručnici u istoj kući ne pribivaju. I. J. P. Lučić, nar. 47. Ja učinih isto u vrime da gvozdeni zatvor lupi. P. Sorkočević 586b. — *često uz* isti *ima i* jedan. Ova tri sobstvija jesu jedna ista rič. Š. Budinić, sum. 5a. Pristajanje okolo jedne iste stvari. 52a. Da u jedan isti čas mati i divojka nareče se. F. Glavinić, cvit. 2a. U jednom istom bitju tri jesu sobstva. 163b. U jedan isti dan prija krunu od naučiteļa. 218a. Da i ti ukup z ovimi drugimi u jednoj istoj nahodiš se norčiji. 304a. U jednu istu uru otac i kći različitu učinihu svrhu. 399a. Blagujući meso i ribu na jedan isti obrok. M. Radnić 419b. Da od duše i od Boga jedna ista stvar se čini. J. Kavańin 514a. Tolikim nesrićama obastrvši Joba zajedno i u jedan isti dan F. Lastrić, test. 19a. Jedno i isto sunce svud je cijelo. I. A. Nenadić, nauk. 190. Od svijeh jedne i iste vjere. J. Matović IX. Jedan i isti hip i sobstvo. 86. Sva ova primališta nijesu od jedne i iste vrste. 54. Svi ufamo jednu stvar istu. 90. Budući uda jednoga istoga tijela. 413. Sva tri *(krštena)* čine jedno isto krštene. M. Dobretić 24. — *d) kao kod c) ali s mańom silom značeńa, kao* jednak. On je uzrasta moga istoga, iste riječi, iste slika. Ġ. Palmotić 1, 129. Mi združismo u pokoju lijepe mlade doba istoga. 1, 195. I naše su ļubi mile na isti način nas pustile. 1, 198. Bog stvori človika, ńega prava ista slika. P. Hektorović (?) 132. Ako pokore ne učinite, svi ćete po isti način izginuti. F. Lastrić, ned. 119. — *e) znači: koji se ne mijeńa, koji je svagda jednak samu sebi.* Vsa jako i riza obetьšajutь, tyj že istь jesi. Mon. serb. 25. (1284—1240). Proz tvoj se obrazь vedri vidi, kako proz cklo, srce čisto, i u misli i u besjedi jedno imaš htjenje isto. I. Gundulić 279. Tko u svemu isti nije. I. Ivanišević 165. — *uz* isti *ima i* jedan. Budući Gospodin Bog u svomu bitju jedan isti. A. Gučetić, roz. mar. 6. — *f) ono, od čega se kaže da što u ńečemu ili u svemu nije drugo ili drukčije, može biti: aa) u instr. s prijedlogom* s. Broja istoga s ńim su i mači. Ġ. Palmotić 2, 328. On jest iste naravi š ńime. A. Kanižlić, kam. 759. Da je sin od iste naravi s ocem. J. Matović 82. Duh sveti jest istoga mogujstva s ocem i sinom. 78. — *amo pripadaju i ovi primjeri u kojima uz* isti *ima i* jedan: I jest jedam Bog isti s otcem. I. T. Mrnavić, ist. 15. Sin Boži po naravi s ocem jest jedan isti Bog. F. Lastrić, test. 148b. Jedne iste š ńima naravi. A. Kanižlić, uzr. 159. Sin š ńime jednu istu narav imade. kam. 178. — *bb) u gen. s prijedlogom* od. Svakomu je draže staviti mańu zakrpu nego može i samo onu koja je od potrebe i iste masti od svite, da se ne poznade i čini toliko ružna haļina. M. Radnić 419b. — *g) gdjegdje znači što i zamjenica* on *bez ikakva isticańa (kao ńem.* derselbe). Sve dobročinstvo učińeno je istomu od Boga. F. Lastrić, test. 12b. Koji uzaslidi tija do svrhe isti će biti spasen. M. Zoričić, osm. 128. Ako li se tkogodir našali, jal' ńu isti prid ńime pofali. M. A. Reljković, sat. F8b. Odpušteńe griha istočnoga i oprańo od istoga. M. Dobretić 3. Zaiskan *(likar)* od jedne žene, da bi napomenuo istoj likariju. I. J. P. Lučić, razg. 91.

c. ipse, *kao* sam, *ističe osobitijem načinom da nije drugi, tako kao da bi lakše bilo u onom slučaju promisliti na koga mu drago drugoga, ili se ima u misli: a kamo li drugi. a) uopće.* Upisahь ovь listь otvorenь, kako je toj ista moja riječь. Mon. serb. 329. (1423). Ima bit moja svis jaki no snig isti. Š. Menčetić 307. Platu vijek ļubav ne prosi u srebru i zlatu, ko vas svijet zanosi, nego li u takoj istoj ļubavi. N. Naļešković 1, 326—327. Očima, ke goruće tako ima, er led isti ńima užiže. 232. Koga ne mogu ista nebesa suuzeti. A. Gučetić, roz. mar. 131. Zvijer sred jame ka pribiva, zapańena i strašiva, još se s jamam istijem trese. I. Gundulić 79. A meni ma ista naravna lipos jes naprava pričista i svijetli drag ures. 145. Jaoh, kod ogńa žudjenoga treptim, stinem sva kolika; ah, ļubavi ma velika, isti uzrok sama od toga. 183. Za slijediti tvu ljepotu, tvu ljepotu, za kom cvili nebo, zemļa, voda i more, i smrt ista, ka dan bili skrati tvoje jasne zore. 267. Tim što išteš, ma besjeda da ti kaže stvari trudne? ista ih zemļa pripovijeda svim putnikom u noć i u dne. 321. On carske vojevode, a ti razbi cara istoga. 371. Isti poganin obraz, za ne viditi krv toliku, plaščem pokrivaše svoj. F. Glavinić, cvit. 228b. Nici ga scine veće nego isti život. I. T. Mrnavić, ist. 106. Ke ljepotom svijetla lica istom

suncu odsivaju. Ġ. Palmotić 1, 142. Kako isto oči u glavi ljubim svaku tvu sestricu. 1, 127. Od istijeh si oči u glavi i od života meni draža. 1, 292. Tko nađe darove u ljudskom narodu, nađe iste okove i diže slobodu. 1, 370. Naša čes je bila huđa i gora vele u sebi nego ista smrt. 2, 70. Koga isti s tom dikom neprijatelj pohvali. 2, 92. Hoću da kralj isti trepti od mene. 2, 94. Ista majka, ka me rodi, smrtno me je pogubila. 2, 139. Plahe zvijeri ki tjeramo, paček iste još sjedine kacigami pokrivamo. 2, 147. Sva bješe ma požuda život isti podat za ńu. 2, 191. Vlasti mi su me mrzeće, omrzo mi je život isti. 2, 445. On koji je ista dobrota. V. Andrijašević, put. 389. Jer milošća on je ista. A. Vitaljić, ist. 22ᵇ. Nu i lavi isti ljube; mehka a suza stijenu dube. J. Kavańin 40ᵃ. Pastrića i Đorđicea, kê isti Rim hti posvojiti. 97ᵇ. I istu za ńih krv proliti. 271ᵃ. Er na čast ńe nij' kratiti isti život izgubiti. 387ᵃ. Ruke, noge, uši, oči dvoje narav ista dade. 350ᵇ. Veličanstvu bezkončanom i muka ista odgovara. 430ᵃ. Istina je dakle ista, što Teresa i Kate od Sijene nam objavi. 452ᵇ. Na krivca nevoljnoga iste zvijezde krupiti će. 559ᵇ. Ista mojemuča priljubka je svomu porodu. I. Đorđić, uzd. VII. Pristupaše, da mi istu krv popije. salt. 80. Zemaljske voličine ista zemlja satira. 150. Bog na križu svoga sina jedinoga izostavlja premda je u sebi svetińa ista i pravednos. B. Zuzeri 59. Isti je Isukrst rekao. A. Bačić 44. Ńegova ista mlohavost ima ga činiti trepetati. I. P. Marki 42. Naći ćemo, da duša sva ova svojom lipotom nadodi, i ista nebesa. J. Banovac, razg. 97. Isti su neznabošci priljubodivce pedipsavali. J. Banovac, razg. 106. Koga ovako gledajući smilovalo bi se isto kameńe. 161. Koji si ista istina koja pomańkat ne može. J. Filipović 1, 83ᵃ. Osta joj od onda u ustih taka slatkost, da ista ńezina pljuvaka biše kao med slatka. 1, 115ᵃ. Ovo imamo temeljito virovat, budući da svidoče proroci apoštoli i isti Isukrst. 1, 186ᵇ. Ovo je Isus isti činio vidit mnogim prilikam. 1, 189ᵇ. Kakva je pak molitva onoga žalosnoga koji na istoj molitvi stojeći gleda ono što mu misli nepoštene u pamet donose? 1, 286ᵇ. Ostavljam ja zakon od naravi, koji uči i usilujo nike živine iste nerasložite roditeljom svojim pošteńe činiti. F. Lastrić, ned. 58. Koristan je pak s. post ne samo duši nego i tilu istomu. 136. Bog otje, da ista narav prigiba čovika na ljubav iskrńega. 290. Odkud godi dođo, il' mu s neba, il' od ljudi zlije, il' od živina, il' od istoga djavla. 294. Da je ustrpljeńe potribito bilo istom sinu Božijem u puti čovičanskoj. 296. Slobodno mi je reći, da je nenavidljivac ne samo priličan djavlu nego da je isti djavao. 362. Isti nevjernici spovijedaju, da naše rane lijek imaju. V. M. Gučetić 11. Začudiše se građani i ista kraljica. A. J. Knezović 228. Članak vire jest nauk od istoga Boga. A. Kanižlić, kam. II. Provodio bi iste noći u štijeńu kńiga. 11. Ona je nikoje iz istih čeljusti djavaoskih otela. utoč. 88. Kaza da će umrti na isti božić. utoč. 165. Bože, koji si Stanislava čistoćom od istoga ditinstva naresio. bogoljubn. 432. Putnici kad putuju, istu majku zemlju psuju. V. Došen 15ᵇ. Draža im je slata kesa neg Bog isti od nebesa. 79ᵃ. Mrzjoh na ńe veće, nego na isti pako. Đ. Bašić 14. Spravan podnijet opet biče, drače, čavle, križ, ter smrt istu. 67. Ista dica verže prave. M. A. Reljković, sat. A3ᵇ. Sada za naj manju stvar, pače mlogo puta za istu laž bogmaju se. B1ᵃ. Natoče mi po pun koršov vina kojemu je po naj bolja cina i kog isti moj gospodin pije. D3ᵃ. Ono isti vrag bijaše u čovičoj koži. sabr. 45. Koji je *(Isukrst)* ista svetost. Ant. Kadčić 226. Od koji sastavitelj drži se da jest isti David. A. d. Costa 1, 187. Strah, grizodušje kroz isti tvoj obraz razgledam. I. J. P. Lučić, razg. 1. Naredba s rukom istoga pape podpisana. nar. 58. Ista nas narav na veseje vuče. M. Katančić 61. Božica je ista, drugo nije. 67. Ter krepko sam odredila ili ńega sloboditi, ili bojna kroz ma dila isti život izgubiti. P. Sorkočević 591ᵇ. Vidi đe niz prozor nekaka žena spušta svoje kose zlatne... kad ko je? ona ista đevojka. Nar. prip. vuk. 118. — *b) dodaje se ličnijem zamjenicama.* — *aa) zamjenice su* ja, ti, on *itd.* Sad ću izeti ovi nož, ter se ću ubosti ńim istim i ja. N. Naljeković 1, 193. Jučer sa mnom u razbludi spravljav strijele svoje ogńene, rani ne hteć istu mene, pak pobježe. S. Bobaljević 228. Nu kako isti vi vidite, lice, uzras taki ima. 231. Kojom bjeh ja ista ńe kosi zavila. D. Zlatarić 64ᵇ. Ne imamo potribu od svidokov, zašto mi isti jesmo čuli. A. Komulović 64. Ako je druzijem žao veoma ostaviti rodno misto, iz ćaćkova bježeć doma; ja se bolim za to isto. I. Gundulić 246. Nu što velim, care Osmane, i ti poznaš isti opeta, da Vladislav zdrži obrane od krstjanstva svega svijeta. 360. Pače i ona, vajmeh, ista, da nam kuću izkorijepi, vrlom caru na svjet prista. 388. Poznati je, da čestitu tvu vlas ljubi Bog istini i da on isti osobitu vrh kraljeva stražu čini. Ġ. Palmotić 1, 15. Tako da se zgodit ima, kao rekoše isti oni. 2, 87. Sad ću, kralju, obratiti me besjede na te istoga. 2, 109. Ti isti, sveti moj Ivane, one uživaš pjesni izbrane. P. Kanavelić, iv. 2. Ime tvoje istoj tebi tajala sam. 441. Što su učinili za ljubav Božju ubozijem, da su ńemu istomu učinili. P. Posilović, cvijet. 66. Riječ istina je, ku isti nam ti izusti. J. Kavańin 312ᵇ. Tvoja mati... bila 'e meni istom' robińica. 519ᵇ. Jer ću te ja ista prikoriti i u obraz udriti prid Bogom. J. Banovac, razg. 189. Za one *(grihe)*, koje je on isti učinio. uboj. 24. Došastje Isukrstovo za sudit svit isti on jest navistio. J. Filipović 1, 147ᵇ. Da ti isti tako jesi uredio, svidočiš. F. Lastrić, test. III. Kako vi isti iznenada izpovidate. 67ᵃ. Učini ukazati se ńegov sjen, baš kao da je on isti. 186ᵇ. Evo ja isti tražiću ovaca moji. ned. IV. Isukrst niti 'e bio grišnik niti sagrišiti mogao, zašto dakle postit otje i pokoru činiti? odgovara nam on isti: ‚Zašto priliku dao sam vama'. 185. Budući ga Gospodin ozdravio tako, da udilj usta i odnese on isti posteju svoju. 386. On isti glavom suprot Bulgarom povede vojsku. A. Kanižlić, kam. 2. Kako se on isti diči. 5. Ja ću ga isti s materom ubiti. 7. Vi isti možete ovo svjedočit. Đ. Bašić 22. Jer koji su misto straže, oni isti šićar traže. V. Došen 61ᵃ. Jerbo je on isti istina. M. A. Reljković, sabr. 25. Kako no ti ista dičiš se u sveti pismi. A. d. Costa 1, IV. Žudijah ja isti biti proklet od Jesukrsta. J. Matović 502. Ovo istomači on isti. M. Dobretić 1. Ti isti činiš tegotan tvoj jaram. L. Radić 38. Odlučila je da ona ista ide u manastir. A. Tomiković, živ. 57. — *bb) uz refleksivne zamjenice* sebe, sebi *itd. i* svoj. *aaa) pridijeva se zamjenici* sebe, sebi *itd.* Na se man istoga zlu ljubav da stavi. D. Rańina 11ᵇ. Prokleti ili blasfemati druzih i sebe istoga u kolori. A. Komulović 18. Bog ljubi pravdu u sebi istomu. M. Divković, nauk. 27ᵇ. Ja se snebivam i ostajem izvan sebe istoga. M. Orbin 27. Znanje, koga vlas kriposna sama gleda se, u sebi je, ter čim sebe istu pozna, sve u sebi razumije. I. Gundulić 211. Drugu svitlos, izvan samo sebe istoga ne ima u sebi.

211. Sebi se istoj sramna krije. I. V. Bunić, mand. 17. Da za učiniti dobro ńima, ne učini zla sebi istomu. P. Posilović, cvijet. 78. Koji fale sebe iste. M. Radnić VII. Sebe istog za ńu dade. J. Kavańin 369b. Toli izļubi sebe istoga. 405b. Neka moreš posijati spasni nauk sebi istom'. 434b. Pogubiti sebe istoga. I. P. Marki 86. Človik od nijedne stvari ne ima se tako bojati, koliko od sebe istoga. 42. I u malo rekavši, tko ļubi Boga, nenavidi grih, ovi svit, i sebe istoga. J. Banovac, razg. 40. Vaļa da mu svaka želi i čini, kao sebi istom. 40. Ako su lipa, koja iz duše izhode, kakva je ona u sebi istoj? 97. Ļubi iskrńega kao sebe istoga. pripov. 170. Za učinit ovo, hoće se rat žestoki sobom istim. J. Filipović 1, 344a. Neka se nitko ne more tužiti na Boga, nego samo na sebe istoga. F. Lastrić, od' 279. Poče ovako razgovarati se s istim sobom ili ti sam sebi govoriti. ned. 292. Sebe iste prokleše. A. Kanižlić, kam. 59. Oholo sebe istoga za veliko držańe. 161. Sad vidimo štetu koju čine zlijem govoreńem sebi istijem. Đ. Bašić 94. Svidočeći na iste sebe. M. A. Reļković, sabr. 46. Da ļubi svoga bližńega kako sebe istoga. 56. Vrijede i sebe istijeh i crkvu. J. Matović 407. Za sve luke kraj žuđeni zrak mu zore očituje, da se topi, jošte scijeni, i seb' istom ne vjeruje. P. Sorkočević 578b. — *amo spadaju i ovaki primjeri u kojima griješkom stoje druge zamjenice mješte refleksivne*: Nam istijem tri smo stvari duožni. M. Divković, bes. 8b. Čuvaj tebe istoga. nauk. 7a. Nijesam ja drag meni istomu. G. Palmotić 1, 32. Da Boga imamo ļubit svrhu svega, veće nego nas iste. J. Banovac, razg. 39. Da mi nas iste sudimo, doisto ne bismo bili suđeni. J. Filipović 1, 136a. Mi nas iste brezrazložno ļubimo. 1, 344a. Ļubi iskrńega kako tebe istoga. V. M. Gučetić 48. Naći ćete, bojim se, u vama istim... F. Lastrić, test. 115b. Al' što se čudimo onizim? imamo se čuditi više nama istim. ned. 480. Prikažujemo u nas istijeh kojugod priliku. J. Matović 42. — *bbb) uz posesivnu zamjenicu* svoj. To trati sebi na svoju istu službu. M. Divković, nauk. 37a. Veće poļubi čovjeka nego svoj isti život. 55b. Znaš, vjerenik tvoj ļubļeni da tvoj život veće vele neg' svoj isti ļubi i scijeni. I. Gundulić 856. Vaj, nevoļe gdje su ove! svoju istu, jaoh, druzima djecu rađat za robove. 864. Pridobita je svaka sama ne od protivne sile i snage, nu od istoga svoga srama. 408. Plahi obraća tijek nazada, svoja ista ga topi voda. 449. Dali tuđi vitezovi hoć kraļevstvo tve da bļudu, kad izgubit š ńim ńegovi i svoj isti život budu? 451—452. Pače od svoje iste hiže uzida crikvu. F. Glavinić, cvit. 431b. Ki se uzdo je vele veće u mu vjeru, neg u iste oči svoje. G. Palmotić 1, 272. Za draga se vele čini i svoj isti život dava. 1, 295. Koje je hotio oprat svojom istom svetom krvju. I. Grličić 11. Jedan drugomu veseliće se zarad ńegove slave koliko zarad svoje iste. J. Filipović 1, 231b. Mariju napuni svojim istim božanstvom. F. Lastrić, test. 393b. Znam, da niki vole slavu nego istu svoju glavu. V. Došen 126a. Koji jošt istomu sinu svomu ne oprosti. J. Matović 49. — *amo spadaju i primjeri u kojima mj.* svoj *ima griješkom druga posesivna zamjenica*: Kad bi ti i veliku stvar prorok naredio da za tvoje isto zdravje učiniš . . . B. Gradić, djev. 101. Budi ti sve što hoć u mome kraļestvu, još istu moju moć pod vlas ću stavit' tvu. I. Gundulić 119. Ja bin i isti moj život za ńu dal. Nar. prip. mikul. 21. — *ccc) u rečenici u kojoj ima refleksivna zamjenica* isti *je subjekat.* Ako rečemo da griha ne imamo, isti se varamo. A. Bačić 215. Mlogi ima plemenitu ženu, al' ju sobom on isti pokvari. M. A. Reļković, sat. F8b. Koja će pastiri isti po sebi lastno dostignuti. J. Matović 202. — *cc)* isti *staji uz posesivnu zamjenicu (i uz dativ posesivni).* I kon toga mnokrat mista bi mi od sumńe sjen ma ista. I. Gundulić 225. Dokle ista moja ruka zloga kraļa ne ubije. G. Palmotić 1, 49. I od iste moje glave čas mi je tvoja i ńih draža. 1, 157. Da znam život izgubiti odi od iste tvoje ruke. 1, 266. David ga istijem ńegovijem mačem posiječe. I. Đorđić, salt. IX. I ńegovim istim mačom glavu mu odsiče. F. Lastrić, test. 20b. Tvoju istu dušu mač oče probosti. 100b. Komu ne bi na pamet pala ńegova ista otačbina. M. A. Reļković, sat. A2a. Izašla je svakolika vika od ńegove iste kuharice. E1b. Ako dakle hoćeš dobro dilo učiniti ko je Bogu milo i po tvoju istu dušu dobro . . . G2b. Prosočili su ga isti mu seļani. S. Ļubiša, prip. 127. — *dd) radi veće sile dodaje se i* sam. Ona isti samа mitropolita svojoma rukoma vlaštitoma jesta pisao. Spom. sr. 2, 128. (1466). Sama se prope ista. M. Marulić 51. U ń te sam u isti *(ubrus)* veselo zavila. N. Naļešković 1, 139. Isto samo slovo Božje kara i osuđuje têh. Š. Budinić, sum. 47a. Sam isti ja prijam zled na me hotinje s mojome štetome zlo slideć želinje. D. Rańina 94a. Ne mogu bez tebe živiti, koliko sam isti bez sebe. 138b. Prošaše izbavļenje od valova za sebe istoga i samoga. B. Kašić, fran. 168. Ali ti sam isti sada i vazda si bez promine. I. Gundulić 205. Da vrh iste same sebe kraļem sam te učinila. J. Palmotić 457. Što je i same iste ļude za ńiovu ranu stvorio. D. Obradović, basn. 162.

2. *adv.* Istô *(ali vidi* c).

a. *vidi* 1, a. *a)* vere, *u istinu, doista, uprav, zbiļa.* — *u dva primjera* XV i XVI *vijeka.* I reče Ajakš: ‚Isto jest mati moja is Troje'. Pril. jag. ark. 9, 124. (1468). Nabukodonozor kraļ reče ńim: ‚Isto li vi, Sidrače, Mizače i Abdenago, boge moje ne čtujete?' N. Rańina 122b. dan. 3, 14. — *b) kao* baš. Onde Stojan jednu tetku ima, isto sestru svoga oca Janka. Nar. pjes. vuk. 3, 131. I ńegovu seku zarobio, isto ļubu Krcunović-Pera. 3, 276. No hajdemo u Dońe lugove, da čekamo Ceklinske trgovce, tu ćemo ih isto dočekati. 4, 126.

b. *vidi* 1, b. *a) vidi* 1, b, *a).* Isukrst učini od vode vino, i Francisko tako isto. F. Glavinić, cvit. 338a. Ona ńemu isto tako kaže. Nar. pjes. herc. vuk. 87. Gevar ne znam šta je; a tako isto ni ‚sein'. Vuk, nar. pjes. 3, 45. — *b) vidi* 1, b, *b).* Isto je koliko reći... F. Lastrić, test. 248a. Koji bijaše isto kao brat. Nar. prip. vuk. 149. Druga knjiga biće ovako isto velika kao i ova. Vuk, nar. pjes. 1, XIV. — *c) na isti način, pa po tome kao* jednako, ipak. Isto nam upišite. Starine. 11, 78. *(oko* 1600—1602). Ivka veli: ‚Promisli se dobro, koji ti je naj virniji pobro, i tko s tobom po noći druguje, pak se isto tobom poruguje'. M. A. Reļković, sat. D2b. Hajte vi, đeco, na sunce, pa pripecite noge pram sunca; isto ćete se ugrijati. Nar. prip. vrč. 159.

c. *kao* samo, jedino *(vidi* istom), *i akcenat može biti da je prema* istom: Isto. *a) uopće.* Ispr(o)sivši ga od kneza i sudac, ali isto od sudca. Stat. poļ. ark. 5, 275. Budete stvorci od riječi a ne isto slušaoci. N. Rańina 133b. jac. 1, 22. Isto ti, cić koje pravo je truditi, ne čin' trude moje zamani sve biti. H. Lucić 190. Nemojte jih po ništo, družino, razjagmiti, da isto jim vazmite jedno brime dobra vina. P. Hektorović 20. Virujemo, da je čovik, ne isto kakav god, nego baš glava. F. Lastrić, test. 70a. Napuni

ìòstî *(vrića)*, pak isto takni u ńu. 207ª. Naj tvrđe kule, isto taknuvši, razrušaju. 278ª. Nike ispovidi što se čine isto od nikoga običaja, ne samo nisu za ozdraviti, nego za otrovati dušu. od' 58. Odgovori Filip, da ni 200 groša ne bi dosta bilo, za dati im isto po malo svakomu. 202. Zašto se mlogi zlamenuju s. križem isto od običaja, brez nikakova devocijona. 234. Niki, što 'e još gore, isto se maskare misnikom, da im vade tokorse odrišeńe. ned. 70. Ako li si ga prodao isto po štogod. 167. Blaznici jesu oni, koji hiňe faleći drugoga navlastito na oči, više nego je dostojan i to ne iz srca, nego isto da mu ugode i budu u milosti. 178. Mlogi su uzroci, koji čovika zadužuju ļubavju pram Bogom, promotrimo isto nike. 275. Dođe mu voļa, isto za čudo niko i isprazno znańe a ne od bogoļubstva, da ga iđe jednoč poslušati. 282. Lažļivo prikazivańe zdvora u ričma a u dili, navlastito dobrote, devocijona i ļubodiļa, koga u srcu ne ima, nego da se isto svitu taki ukaže. 301. Tako bo su se imala svaka otesati, ugladiti i napraviti prije, da se u crkvi isto sastavļaju i slažu brez nikakove lupe. 320 Metnite ga u misto od muka, kojizije žestine mi dosegnut pametju ne moremo, a kamoli jezikom istomačiti, promotrićemo dakle isto sjen ńiov, kao kroz maglu. 390. Jeda scinite dakle, da je zadosta početi isto sagrađivati dvor nebeski građom od kriposti krstjanski? 422. Oni*(h)* prilika na seb' ne činite s. križa, nego isto promašete rukom. svet. 58ª. Nike *(ńive)* isto osje pokazuju. 122ᵇ. Koje isto jednu iskricu na taboru pokaza. 171ª. Isto se uzdržaj u milosti Božijoj. 208ᵇ. Toliku li mi milost činiš za jedan isto otčenaš? A. Kanižlić, uzr. 209. Da isto samoga tebe ļubim. 267. Cilu godinu dana provede o jednomu isto jajcu živući. bogoļubn. 450. U more koga se on isto nogom dotaknuvši ... fran. 53. Činiš molitvu, ali brez poštovanja; jerbo ju trkom govoriš, da ju isto dovršiš. 171. Tko li će toliko praporaca nasalivat da svakom isto po nikoliko dopasti može. M. A. Reļković, sat. A6ª. Ti si život, tkojim živu svaka, što isto živu. Blago turl. 2, 27. — *radi veće sile dodaje se i* samo *(isporedi* 1, c, *b) dd))*. Već ćućenje pomańkaje, isto samo greb mi ostaje. I. Ivanišević 248. Koji slide pristupati na rečene sakramente brez svake priprave i promišļeńa isto samo od nikoga običaja. F. Lastrić, ned. 87. Ništanemańe po izbor i naj izvrsnitije ovu slavu ima s. Matije, za što on za naslidovati Isukrsta nije samo isto ništo mriža ribarskije imao ostaviti, nego blago veliko i bogastvo. od' 142. — *b) u podložnijem rečenicama s ńekijem konjunkcijama. aa) s konjunkcijom* ako. Nas može uslišati, ako isto hoće. M. Divković, nauk. 178ª. Moliće se za nas, isto ako se mi ļubodilno utečemo k ńemu. F. Lastrić, od' 129. Zašto je bludnost otrov toliko tanakan i oštar, da koliko godi čovik ima moći od duše i ćućeńa od tila, onoliko ima vrata na koja ovi otrov more unići isto ako mu se otvore kļučem od privoļeńa. ned. 148. Koji među ńima taka počini čudesa, da nisu mogli ne poznati isto ako su otili. 176. A lasno je ovu imati u svakoj suprotivštini, bratjo, isto ako naj prvo promisliš, da sva ona dila i riči, koja ti činiš po neustrpļeńu, nisu vridna tebi učiniti nikakova dobra. 192. Svaku požudu i požeļeńe usiluju se ispuniti, isto ako mogu. 202. Ne ima griha smrtnoga, koji se u pjanstvu, isto ako 'e prigodba, ne učini. 426. Ostavi ime svoje kojim bi stralili neprijateļe, isto ako bi ga dostojnim jezikom udarali. svet. 7ª. Lasno morete, isto ako ćete. 48ᵇ. Obećajem ti istinito, isto ako ćeš. 202ᵇ. Ako nas isto glava, ali zub zaboli ... A. Kanižlić, fran. 198. — *bb) s konjunkcijom* da. Lakomi se ne stide ni mare pristupati zapovijedi Božije, isto da im je dobiti. M. Divković, bes. 309ª. Bog vazda pripravan čovjeku oprostiti, isto da se čovjek pokaje. nauk. 50ᵇ. Prem ako je voda mutna, isto da nije ubah kao, može se ńom krstiti. 143ᵇ. Isto Mustafina da je smrt gotova, tva je gospoščina, ti već gospodova. I. T. Mrnavić, o m. 128. Isto da mi ne uzkratiš sve što meni nigda obeća. I. Zanotti, en. 13. To je meni vele drago, isto da imam ja to blago. P. Hektorović (?) 180. Ne maraše od glada umrti, isto da vidi idolatre pokarane. S. Margitić, fal. 40. Djavao malo mari što grišnici idu na misu, čine lemozinu, isto da su vrata zatvorena, usta, da se ne izpovidi. S. Margitić, ispov. 90. Oni što ne čini za imat ono gospostvo, ono ladańe? Isto da ga mogu imat, ne gledaju po koji način. J. Filipović 1, 263ᵇ. Neću ovu prominu ja činit, neka iđu bogastva, neka iđu svaka, neka iđe život isti, isto da život vičńi imam. J. Filipović 1, 267ᵇ. Neka muke djavaoske u mene dođu, neka me muče, isto da ja Isukrsta uživam. 1, 393ᵇ. Zato ispovidnici malane pokore naređuju, isto da s. sakr. od pokore iliti ispovid bude podpuno dovršen. F. Lastrić, ned. 80. O kad će to biti! da isto san nije. A. Kanižlić, rož. 4. — *cc) s konjunkcijom* kad. Ja bi bio zadovoļan u žalosti Jobove upasti, isto kad bi ona bila obraniteļica. F. Lastrić, od' 178. Isto kad bi ránio dušu svoju promišļańem. test. 329ª. — *dd) s konjunkcijom* neka. Spasiteļ obećaje i u istinu potvrđuje, da ako išto budemo iskati od Boga što mu drago, isto neka je stvar poštena, u ime ńegovo, dati će nam. F. Lastrić, od' 224. Sve se ima izgubiti, isto neka se ova sarani. ned. 355. — *c) kao* jedva, *a u podložnoj rečenici može značiti što i* netom. Isto zora biše jutro zabilila. I. T. Mrnavić, osm. 50. Isto se bijahu zore zabilile. 62. Isto se s sultanom bihomo vrnuli, uhoda pripade tudje nam na stane. 163. Irud svu snagu stavi da umori Gospodina isto rođena. S. Margitić, fal. 186. Neka prođe iļada godina, toliko im čini da dospiju one muke, koliko da nisu ni počele ili koliko da su isto počele. J. Filipović 1, 237ᵇ.

2. ÌSTI, *vidi* iti.

1. ÌSTICÂŃE, *n. djelo kojijem se ko ističe (vidi* 1. isticati). — *U Vukovu rječniku:* vide istjecańe, *a kod ovoga ima:* ‚das hervorthun zu einer that' ‚adparitio, oblatio'. *vidi* 1. isticati, 2, a.

2. ÌSTICÂŃE, *n. vidi* istjecańe.

1. ÌSTICATI, ìstičêm, *impf.* istaknuti. — *Akc. je kao kod* izgrtati. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* 2, a), *a između rječnika u Vukovu (vidi kod* 2, a).

1. *aktivno.* Sad visoko vrat ističe, među pleća sad ga uzmiče. N. Marči 60. Zvijeri ističu sise svoje i doje mlad svoju. Đ. Daničić, jer. plač. 4, 3.

2. *sa* se.

a. *refleksivno.* — *Između rječnika u Vukovu:* isticati se, vide istjecati se; istjecati se ‚sich hervorthun zu etwas' ‚exsisto' *(kako se vidi, ovdje su pomiješana dva glagola posve različita i po postańu i po značeńu. ne znam jeli ovo Vukova pogreška ili je zbiļa narod pomiješao ove glagole).* Zašto cijeća grijeha mnoga spravan ja sam podnijet biče, ter se boles moja ističe sveđ prid obraz lica moga. I. Gundulić 198. Kaži mi tve ime, da mi te ne zabit; er ću ti sve vrijeme

životom držan bit, za sve da ističe oku se mom sade, da imaš naliče od divje me lade. 166. Saviše je (on pokliče) gdi car slavni zapovijeda, da se jedan rob ističe ulagati svih besjeda. 299.

b. *pasivno. vidi Daničićeve primjere u ovom rječniku, n. p.* Dvije riječi ... mogu imati među sobom ovaj savez, te se druga ističe prema prvoj. I, 4ᵇ. Jedna riječ ... može imati pred sobom ovaj savez kojim se ističe kao osobito što prema onome čemu je privezana. I, 5ᵇ.

2. ÌSTICATI, ìstičêm, *impf. vidi* istjecati.

ISTIČEŊE, *n. vidi* 2. isticaŋe i istjecaŋe. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka sa starijim oblikom* ističenje. Od koga se ističenje ne zna. B. Kašić, rit. 30. — *nepouzdano.*

ISTÌFÂN, istifána, *m. nekakav nakit što ženske nose na glavi, tur.* istifan *(od grč. στέφανος, vijenac, kruna). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* ìstifâne, ìstifâni. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚art kopfbedeckung der frauen' ‚vittae genus' *s primjerom iz narodne pjesme:* A na glavu istifan od zlata). U Bosni gospoje i ženske glave učine od srebra na priliku od krune malakne, i stavljaju oko glave više čela za naresiti se i nakititi, i zovu turski istifan. S. Margitić, fal. 117. Jedna glava, tri su istifana. Nar. pjes. herc. vuk. 18. Te joj snima sa glave diban i istifan. Pjev. crn. 96ᵃ. — *I s* -v- *mj.* -f-. Jedna glava a dva istivana. Nar. pjes. vuk. 8, 137.

ÎSTIHA, *adv.* lente, submisse, *polagahno. — Uprav su dvije riječi:* iz tiha, *te se i tako nahodi pisano (vidi kod* iz *i* tih). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (istiha, polako, polagahno ‚lente, tarde'), *u Belinu* (iztiha ‚cunctanter' 29ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (iz tiha, v. polahko), *u Voltigijinu* (istiha ‚posatamente, adagio, a passi lenti' ‚still, leise'; iztiha ‚adagio, pian pianino, di soppiatto' ‚gemach'), *u Stulićevu* (‚submissim, submisse, demissa voce, sensim, pedetentim, mansuete, placide'), *u Vukovu* (istiha (iz tiha) ‚langsam, leise' ‚lente'). Istiha, nemojte ńegovom biću zaviditi, nemojte da vas oko vara. A. d. Bella, razgov. 15. Istiha, vi niste podložni trudu vaši ruka. 78. Koji su istia na ogńu pečeni. F. Lastrić, ned. 392. Zapovidje istia žeravicu podgrtati. svet. 131ᵇ. Kraljestvo ńegovo iztiha i polako raslo je. I. Velikanović, uput. 1, 119. Iztia peku se, da se ne zakade. J. S. Reljković 370. Istiha se pečenica peče. Nar. posl. vuk. 105. — *U Belinu rječniku ima i komp.:* iztišega ‚più adagio' ‚lentius' 29ᵇ.

ISTIJA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 68.

ISTIJEKATI, istijekam, *impf. vidi* istjecati. — -ije- *(ne znam sa cijelo jeli tako ili je* -je-) *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* ê, *a u istočnom* e: istekati, *u zapadnom* i: istikati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istêkati. — *U našemu se jeziku javlja do* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (istêkati ‚effluere'). Отъ svetyihъ moštej miro istêkati ustroji Bogъ. Domentijanᵇ 72. On slnce svoje čini istikati. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 7. Eprat iz grada istikaše. Aleks. jag. star. 3, 263. Gusti istočnici slatke vode od korenja driv tih istikahu. 282.

ISTIJESKATI, istijeskam, *pf. vidi* istiještiti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Pogodbe svoje i uvjete potvrđivaše ne zakletvama veće s krvju koju obe strane iz paoca svojih istijeskaše i piše. D. E. Bogdanić 54. — *nepouzdano.*

ISTIJÈŠTATI, ìstiještâm, *pf. vidi* istiještiti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (sa* -šć- *mj.* -št-). Što iz ove ripe isprešaju ili istiješćaju. I. Jablanci 166. — *nije dosta pouzdano.*

ISTIJÈŠTÊŊE, *n. djelo kojijem se istiješti. — Stariji je oblik* istiještenje. — *U Mikaljinu rječniku:* istištenje; *u Belinu:* iztiještenje 155ᵃ; *u Stulićevu.*

ISTIJÈŠTITI, ìstiještîm, *pf. tijeŝtenem izvaditi, učiniti da ističe tijeŝtenem. — Složeno:* istiještiti. — -ije- *stoji po južnom govoru mj. ńegdašńega* ê, *a u istočnom* e: istéštiti, *u zapadnom* i: istîštiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass.* ìstijeŝten (ìstêŝten, ìstîŝten); *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* ìstiještî (ìstêštî, ìstîštî). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (istištiti, izažeti ‚exprimo') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (iztiještiti ‚cacciar fuori premendo con forza' ‚comprimere' 155ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (istešćiti, *vidi kod* istještivati), *u Voltigijinu* (istiještiti, istištiti, istiještim, istještivam ‚comprimere; assottigliare, smagrire' ‚verdünnen, mager werden'), *u Stulićevu* (‚exprimere, bene exprimere'), *u Vukovu (s dodatkom da se govori u Boci:* ‚n. p. masline samljevene ‚auspressen' ‚exprimo'). Tijes privrli istiješti tijelo skončano. Đ. Bašić 304. Voda istištena oliti izažeta iz voća. Ant. Kadčić 121. Nije dobro u utištenici iztišteno. I. Velikanović, uput. 3, XII. Takve guli i sime istišti. J. S. Reljković 331. Iz ńe *(pliskavice)* uje istiješte. L. Zore, rib. ark. 10, 366.

ISTIMÁRITI, istimârîm, *pf. svršiti timareńe, posve potimariti. — Složeno:* iz-timariti. — *Akc. je kao kod* izjednačiti. — *U naše vrijeme.* Istimare końe. Vuk, dan. 2, 118.

ÎSTIN, *adj. vidi* istinan.

ÎSTINA, *f.* veritas, *uprav osobina onoga što je isto (vidi* 1. isti, 1, a), *pa naj češće u konkretnom smislu, ono što jest; suprotno je* laž. — *Postaje od* isti *nastavkom* ina. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* истина, *rus.* истина, *češ.* jistina. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* jistina ‚veritas'; *u Mikaljinu:* istina, pravica ‚veritas, verum, veracitas'; istina je ‚verum est'; *u Belinu:* ‚veritas' 761ᵇ; *u Bjelostjenčevu:* istina, istinost, pravnost ‚veritas, verum'; *u Jambrešićevu:* ‚veritas, verum'; *u Voltigijinu:* ‚verità' ‚wahrheit'; *u Stulićevu:* ‚veritas, verum, ritus'; *u Vukovu:* ‚die wahrheit' ‚veritas'; *u Daničićevu:* ‚veritas'. *a) kao predikat sa značeńem: pravo, istinito.* Izmaći jeli toj istina. Spom. sr. 1, 35. (1401). Da to je istina, da za tom Mandom ide? M. Držić 167. To je stanovito istina. Kateh. 1561. B3ᵃ. Nije istina ono što je rekao od toga človjeka. A. Komulović 9. Jeli istina? jest. M. Divković, nauk. 7ᵇ. Za dobro imaj, o gospoje, ako rečem što je istina. I. Gundulić 319. Što ja velim, jeli istina? 530. Ne daj Bog, nije istina. I. Ančić, vrat. 8. Er je istina, Slavi i Goti da su puci svi sjeverski, jednoruci. J. Kavańin 115ᵃ. To 'e istina. 405ᵃ. Ter ja sagrišit gdi me Bog vidi i ja prid očimam moga Boga ovi grih učinit? ovo neće bit istina. J. Filipović 1, 366ᵃ. Kad bi istina bila to što govorite. F. Lastrić, od' 153. Poslušajte jel' ovo istina jedno i drugo. ned. 148. Istina je, sestrice, što govoriš, svekoliko. Nar. pjes. mikl. beitr. 18. Ali, žene, jeli to istina? M. A. Reljković, sat. D1ᵇ. Neg ću kazat onu tko ńoj kaže, jel' istina, il' može bit laže. D4ᵃ. Težko fali koji čini tako, a ne gleda prije svakojako jel' istina što mu se kazuje. G1ᵃ. Nemoj sumljit, to je sve istina. G4ᵇ. Govoriti

ono što nije istina. sabr. 9. Doisto, da se dila izvanska poštovanja, što se prid prilikom čine, pridaju i dospivaju na tkoji način i u ńima, inako ne bi istina bila, da bimo ih mi štovali. Blago turl. 2, 81. To neće nigda istina biti. Ant. Kadčić 258. Istina je što kažuju ļudi. Nar. pjes. vuk. 1, 201. Da ja znadem da je to istina. 1, 299. ‚Jel' istina što telal govori?' ‚Jest istina, a da zašto nije?' 1, 598. Nij' istina što na dete kažeš. 2, 161. Istina je kako što govoriš. 2, 202. Kad viđeše da j' istina tako. 2, 548. To je bilo, istina je, kažu. 3, 72. Jel' istina da prevarit nećeš? 3, 146. Sve joj kaza što j' istina bila. 3, 222. Sve j' istina, dragi gospodare. 3, 429. Bismo rade kazat dobre glase, ma nećemo no što je istina. 4, 390. Jel' istina sve što obećaješ? Vuk, nar. pjes. 1, 82. I od jednoga i od drugoga moglo je nešto biti istina. 3, 445. Neka naša da ovako nije sve istina. Pravdonoša. 1852. 33. — *može se izostaviti kopula.* ‚To istina', rič joj uze Kata. M. A. Reļković, sat. D8b. Al' istina što su govorili. Nar. pjes. vuk. 1, 4. Al' istina kako ļudi kažu. 1, 157. — *b) često se počiňe riječima* istina je da . . ., *kad se što priznaje ili dopušta namjerom da se sa tijem kaže ńešto protivno.* Istina je da sveti otci pravo prikazuju, ali se nahodi tako otvrdnuti grišnika, da . . . J. Banovac, razg. 181. Istina je, da mi nismo vridni izjednačiti se s Ivanom u ss. kripostma, ništa nemańe tko ga oće imat milostivim pomoćnikom, potribito je, da se usiluje naslidovati ga. F. Lastrić, od' 341. Istina je da dvorani nebeski nikada ne pristaju slavit i faliti Boga, vapijući: ‚Svet, svet, svet, Gospodin Bog sabaot'. i sa svim tizim očitovano bi s. Ivanu Apoš. da se ovi glasovi jednoč ustaviše. ned. 226. Istina je, da se piše od apoštola i učenika Gospodinovi: po svoj zemļi izađe zuk ńiov i u kra'eve zemļe riči ńiove; sa svim tizim neizbro'eni nevirnici imati će koji ti ogovor za oblakšati muke osuđeńa svoga. 380. Istina je, to se znade, grad veliki da imade i gospode svitle dosti, al' i drugog' puka ima. V. Došen 31b. Istina je da Bog želi, da vas narod raj naseli; ali opet više pazi... 222a. Istina je, ļubičice, da si cvijet nad cvjetov'ma, a i jošt bi lepša bila da ti nije mala mana. Nar. pjes. vuk. 1, 227. Istina je, to ja dobro znadem, da ti lica u krajini nema, ali volim da u ogńu gori, nego da me predaje u Turke. 3, 44. Istina je, čestiti care, da si mi to kazao, ali pogledaj što si na ovoj karti potpisao. Nar. prip. vuk. 135. *i kod toga može izostati kopula.* Istina da ova pjesmica ne ide sa svijem među ove gorńe, ali mi se opet za sad čini da joj je uza ńih naj priličnije mjesto. Vuk, nar. pjes. 1, 195. Istina, da se od onda u ńoj gdješto i promijenilo, ali su opet naj više od ovijeh ondašńijeh mojijeh riječi vrijedne i danas da se pročitaju. pism. 59. Istina da su ovo sitnice, ali se ovakove sitnice ni po što ne mogu oprostiti spisateļu. 66. — *u istom značeńu može biti na početku ili umetnuto* istina je *bez gramatikalne sveze s ostalijem.* Radovahu se, istina je, Mesiji, ali hotijahu da . . . M. Radnić 227b. Bože, svaka si u mudrosti učinio, istina je, ali porodjeńe sina tvoga u mudrosti toliko visokoj da . . . J. Banovac, razg. 47. Pita kao otac istina je, ma li očevo pitańe jest zapovidańe. 128. Svi su grisi zli, istina je, al' nenavidost naj gora. pripov. 23. Svi su grisi otrov duhovni, istina je, al' ostali bari tijelu daju niko zadovoļstvo. F. Lastrić, ned. 110. Drag si mi, istina je, našo bo si milost kod mene, sasvim tizim nećeš moći viditi obraza moga. 296. Mogu ih ponukovat razložno, istina je, ali kad vide da im srce ne more obļubiti, niti imaju kleti ni psovati. 307. Naše su muke žestoke, strahovite i gorke, istina je, al' sa svim tizim jedan će put svršiti. 403. Istina je, kadkad laju, al' izgleda zla ne daju *(psi).* V. Došen 153a. Čuo sam da ko govori: ‚Nijesu pjesni ńegove kako znanoga opata Ińacija Đorđi'; istina je, ja se ne mogu ujednačit š ńime u znańu, svijem tijem varaju se, erbo je razliko djelo opata Đorđi od ovega moga djela. N. Marči 9. Jest istina što ti ļudi kažu, u men' ima ćerka na udaju, ali sam je drugom poklonio. Nar. pjes. vuk. 3, 245. — *kad se i u ovom sadńem slučaju izostavi kopula* je, istina *postane gotovo adverab ili konjunkcija kao* doista, *lat.* quidem. Mi se na tvoju milosta tužili nêsmo; istina pisali smo gospodstvu ti mnogošti i tužili na vlasti gospodstva ti. Spom. sr. 1, 187. (1417). Istina, moglo bi se veće rijeti, ništa ne mańe... M. Divković, nauk. 9b. Istina ne moremo svi biti kripostni, ali zato svi moremo... F. Glavinić, cvit. XIX. Što su sjeverni krajevi crnogorski bliže k Hercegovini, to se ‚h' mańe čuje; ali k istoku ne gubi se tako odmah, nego se, istina sve slabeći, proteže preko Zete... Vuk, poslov. XXII. Istina su Dubrovčani za čovečanstvo pisali jezikom latinskim, ali su oni uz to negovali i svoj narodni jezik. M. Đ. Milićević, zlosel. 115. Istina vam ja ovaj izveštaj podnosim po dužnosti . . . ali bi mi bilo žao . . . 313. — *c) kao objekat s glagolima* reći, govoriti *itd.* Da bih istine ne govorio i ne ļubio. Pril. jag. ark. 9, 70. (1520). Ne reci mi našoj majci istine po ništore. P. Hektorović 19. Mande, za rit istinu, vele mi 'e žao. M. Držić 170. Ja se isprtih, za rijet istinu, teška bremena. 238. Rec' istinu, da ti uši ne otegnemo. 412. Istinu govoru tebi, sto takovih poslati pred ńim ne mogu. Aleks. jag. star. 3, 310. Da istine tebi pravi. J. Kavańin 31b. Neće istinu da izusti. 31b. Prama snažnoj nije vlasti smjet uložit ni istinu. 81a. Govoriti istinu ‚verum dicere'. A. d. Bella, rječn. 761b. Očete li da vam rečem sada istinu? F. Lastrić, test. 12b. Da Bog istinu govori. 67b. Kad istinu kažem linim. V. Došen 209a. Kad istinu staru rečem. 255a. Parok po svaki put ima ńemu prikazat istinu. M. Dobretić 75. Ispovedati sa Avramom jednim glasom istinu. J. Rajić, pouč. 1, 21. Jer je vila istinu vidila, pa istinu i govori vijekom. Osvetn. 3, 160. Eh da, gosparu moj, kažem ti istinu. M. Pavlinović, razg. 20. — *amo pripada i ovaj primjer:* Ko istinu gudi, gudalom ga po prstima biju. Nar. posl. vuk. 139. — *d) istina se može znati, poznati, vidjeti.* Svaki da znajeta i vidi istinu. Mon. serb. 107. (1333). Ima dobro izviditi istinu. Ant. Kadčić 551. Kad viđe vila istinu. Nar. pjes. vuk. 1, 65. Gle same naslove, da istinu kô dan vidiš. M. Pavlinović, razg. 93. — Kad jedan poznade istinu vire svete. M. Dobretić 22. Moji reči istinu poznati. D. Obradović, basn. 141. — *iskati.* Iziskujući istinu. Ant. Kadčić 413. Samo iziskuje se istina, da su pravi katolici. M. Dobretić 65. — *naći, otkriti, razabrati.* Iznađe se istina. Zak. duš. pam. šaf. 50. Ov človik našadši istinu od toga mirakula. Mirakuli. 141. Za dignuti tu sumńu i naći istinu. Ant. Kadčić 241. — Ima pomļivo izviditi i odkriti istinu. M. Dobretić 464. — Ko će da razabere istinu u toliko pļeve riječi. S. Ļubiša, prip. 135. — *tumačiti.* Oteći stlmačiti ovu istinu. Korizm. 82b. — *e) može se što držati, cijeniti, misliti itd. za istinu.* A to, er cijeni za istinu, promijenila na ńoj da bi ļubav dragu i jedinu. I. Gundulić 347. Da tko ih gleda, za istinu scijeni, da su zbiļne i

prave. 434. Da se ovo ne može znati za istinu. I. Držić 49. Držati za istinu; staviti za istinu ‚presuppore o supporre, cioè porre per certo' ‚pro certo sumere'. A. d. Bella, rječn. 583b. Laž ovu primivši Lazar za istinu. And. Kačić, razg. 54. Ni on sam ne drži sve za samu istinu što se pjeva. Vuk, nar. pjes. 2, 60. — *f) istina se može izvrnuti, sakriti, može se ko protiviti istini itd.* Djavao je istinu izvrnuo. A. Kanižlić, kam. vi. Hotijaše sakriti istinu. 731. Suprotiviti se istini ‚perfidiare, non voler cedere alla verità' ‚veritati contradicere'. A. d. Bella, rječn. 555a. — *g) može se što dati, prodati za istinu.* On ńemu proda za istinu što je sam snijevao. S. Ļubiša, prip. 101. — *h) može što biti blizu, prikladno, prilično itd. istini.* Istini je prikladno. Naručn. 76b. Blizu je istini da verujet se. Š. Kožičić 51b. Da je veće prilično k istini, da... P. Hektorović 55. Priličan istini ‚verisimilis'. A. d. Bella, rječn. 761b. Nije prilično istini, da bi se on prvi namirio. A. Kanižlić, kam. 8. Priličnije istini jest da se je dogodilo. 37. Istini prilično jest, da je na ovi način bilo prikazivano kadkad posvetilište od àpostôlâ. I. Velikanović, uput. 3, 370. — *i nasuprot može što biti daleko itd. od istine.* Daleko je od istine, da jest bio odbacen. A. Kanižlić, kam. 663. — *i) u apstraktnom smislu, osobina onoga što je pravo, istinito, ili onoga koji govori istinu.* Kih na put jistine privesti hoćeš. Živ. kat. star. 1, 221. Prišadši istina, ima prestati prilika. Naručn. 28b. Istino bres rote, počtenje veliko. P. Hektorović 61. Da istina himbom mnokrat se utoli. P. Zoranić 16a. Muž mudar nerazdilan je od istine. Aleks. jag. star. 3, 281. Hoćemo četirimi puti istinu ńegovu *(purgatorija)* ukazati. F. Glavinić, cvit. 10b. Istina zlobu poraja. 247b. Pošalji, Isuse, svjetlost od tvoje istine u dušu moju. S. Matijević 15. Nije čovjek od istine. I. Držić 156. Slava ona prava puna istine. J. R. Gučetić 9. Mi koji ne imamo istine nego da smo grešnici, hoćemo da živemo u raskošima. M. Radnić 417a. Lažna baci, zva istinu. J. Kavańin 96b. I kad Bog je od istine. 500a. Za svedočanstvo istine uskrsnutja ńegova neka vide istinu ovi isti stražani žudinski. F. Lastrić, od' 183. Da dođe istina vire u Bulgariju. A. Kanižlić, kam. 170. Daleko ovi od istine zahode. 245. Pisaoci koji prid očima istinu gledaju. 254. Dajte slavu istini i kažite, jesu li ove prilike Ignatije. 261. Da će braniti istinu. 307. Odstupih s puta istine. 484. On će istinu nauka crkve prigrliti. 614. Ńegovo pero s puta istine ne leti. 650. U komu ne služi *(nauk od broja)* za pričac od istine. M. Zoričić, aritm. predg. 9. Sablast griha oštrom istinom pokarana. V. Došen 1. I stvari su od istine kod ńeg' vrlo male cine. 130b. Da bi očitovao i pokazao ļudma istinu svoga uskrsnutja. I. Velikanović, uput. 1, 194. Da upamtiš istinu moji reči. D. Obradović, živ. 38. San je klapa, a Bog je istina. Nar. pjes. vuk. 2, 45. San je laža, a Bog je istina. 2, 110. Laž se pređe primi nego istina. Nar. posl. vuk. 165. Pravda i istina imaju samo po jedan put. Vuk, pism. 29. Upozna istinu i odustane od nepravde. S. Ļubiša, prip. 77. Ko služi istini i pravdi, ne mre nikad. 77. On je na istini, a mi na laži. 147. Istina napokon procvjeta na suncu motreńa. M. Pavlinović, rad. 58. — *k) radi veće sile dodaju se ńeke riječi, te se kaže n. p. da je istina: aa) cijela.* Ali je i to cijela istina da što je god vlada turska boja i čovječnija, to je i hajduka u zemļi mańe. Vuk, živ. 266. — *bb) čista.* Od čiste i prave istine. Korizm. 77b. — *cc) ista.* Istina je dakle ista, što Teresa i Kate od Sijene nam objavi. J. Kavańin 452b. — *dd) istinska.* Ovo je sve istinska istina. Vuk, nar. pjes. 4, 127. On je kazao istinsku istinu. S. Ļubiša, prip. 214. — *ee) gotova.* Istina gotova ‚veritas certa'. A. d. Bella, rječn. 761b. — *ff) očita.* Onde priočitnu istinu očima blaženimi razgledao si. L. Terzić (B. Pavlović) 17. Istina je to očita. V. Došen 97a. — *gg) prava.* Dati na znanje vas put moj pravom istinom onako, kakov je bio. P. Hektorović 54. Kad istinu skažeš pravu, neć me uvrijedit' riječi tvojom. I. Gundulić 386. Piši od sgode ove neka prava istina veće leti. P. Kanavelić, dubrovn. 18. Laže čovjek, al ne more prava istina nam slagati. J. Kavańin 68b. Ni da od otca i od sina duh izhodi, prava istina. 456a. Prava istina ‚veritas certa'. A. d. Bella, rječn. 761b. Da vam rečem pravu istinu, i mene puno smeta ova miso, kad god u ńu zadubem se. B. Zuzeri 108. Recite mi pravu istinu. 380. To je istina prava, to se i svim svetim događalo. J. Banovac, razg. 21. Da vi kao katolici ne držite za pravu istinu. 41. Istina je prava da svaka zgoda i srića od Boga dolazi. pripov. 101. Nejma tu sumńe, prava je istina. A. Kanižlić, kam. 50. Imate znati da su one prava istina. Đ. Bašić 257. Istina prava jest, da je ovo od àpostôlâ obsluživano. I. Velikanović, uput. 3, 370. Da ja tebi kažem jednu pravu istinu. Nar. prip. vuk. 202. — *hh) sama.* ‚To je sama istina'. — *ii) sva.* Oni ńima vsu istinu skazaše. Aleks. jag. star. 3, 259. Govorim ti svu istinu. And. Kačić, razg. 17. — *kk) živa.* To ti je živa živcata istina. V. Vrčević, niz. 92. Kaževam da je to istina živa. Pravdonoša. 1852. 1. Što govoriš istina je živa. Osvetn. 2, 168. Istina je živa, da je u nas navada, da se ženimo u domaćijem plemenima. S. Ļubiša, prip. 42. Živa živcata je istina. M. Pavlinović, rad. 29. Neće se ganuti onkrat, kad ga sukobi živa istina. 150. — *ll) ili se dodaje riječca* baš. Istina je baš što ļudi kažu. Nar. pjes. vuk. 2, 234. Baš istina, Sijeńanin-Ivo! 3, 173. — *l)* otići na istinu *(k Bogu?) znači: umrijeti.* — *u naše vrijeme.* Otišao na istinu (umro). Nar. posl. vuk. 243. Oprostiv se svoga trudnoga života, otišao Bogu na istinu. M. P. Šapčanin 1, 130. — *vidi i:* Ivanu će Ristos Gospod platit, kada Ivan bude na istini. Nar. pjes. vuk. 4, 208. — *m) u naše vrijeme upotrebļava se u trgovačkom jesiku u značeńu: glavnica, imańe, dug (ali u značeńu kod* 2. dug, 2, a), *i to po češkom jesiku.* Istina (cf. česko: jistina), merc. ‚angelegtes kapital, aktive schuld, kapital'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *n) u ńekijem padežima i s ńekijem prijedlozima staji adverbijalno. aa) u acc. — samo u Vrančićevu rječniku* ‚jistinu ‚quidem'). — *može biti da je izostao prijedlog* u *ili* v *(vidi kod cc)). — bb) u instr. — između rječnika u Mikaļinu* (istinom, istinito, zaisto ‚sane, certe, sanequam certo, revera, vere, profecto, quidem, equidem, omnino, plane, sine dubio, procul dubio, porro'), *u Bjelostjenčevu* (v. istinsko), *u Voltiġijinu* (‚in verità, davvero' ‚in wahrheit'), *u Stulićevu* (v. istinito). *aaa) vidi* doisto, a. Istinom pristojaše se menje, tebe od grijeha ustezati. Zborn. 156b. Istinom lakomos je zlo sjeme. M. Držić 220. O istinom blaženi Šimune! A. Gučetić, ros. mar. 155. Istinom ovi čovjek pravedan bješe. ros. jez. 119. Istinom stvori Bog svu svjetovnu ljepost. B. Kašić *kod* M. Orbin, zrc. iii. Rekoše: ‚Istinom je naš sin i slip se je rodio'. I. Ančić, vrat. 117. Istinom će se smilovati svim kolicim još na svitu ovomu. S. Margitić, fal. 143. — *bbb) vidi* doisto, b. Istinom ne ima neg tu jednu kćer. M. Držić

405. Ljubav istinom slijepa jes. F. Lukarević 71. Istinom da gdi je nevoljnik ukopan? D. Zlatarić 28b. Ako mi jesmo, kako istinom jesmo sinovi Božiji. A. Gučetić, roz. mar. 118. Kolici se imahu ufati od sveca jednoga istinom apostolskoga. B. Kašić, fran. 68. Jere uskrsnuo jest istinom Gospodin. nač. 81. Istinom se promini ona zemja od tada. is. 19. Istinom visoke riječi ne čine človjeka sveta. nasl. 2. Istinom diteta bezumna sude me. I. T. Mrnavić, osm. 85. Što godi od Boga prosimo istinom ćemo primiti. I. Ančić, vrat. 85. Ako budete živiti kako tilo oće, istinom ćete pomriti. 110. Da se pokoraše naprav, istinom bi primio proštenje. svit. 35. Kad bi istinom se ne spomenuo od koga grija. 90. Istinom primićemo plaće. 111. Koji jesu istinom plemići. M. Radnić 77b. Jest istinom razložito da ljubiš i štuješ onoga. 387b. Nećeš biti mjerotvoran ni istinom veseo. 481b. — *i griješkom s prijedlogom* s. S istinom Pomet bješe došao a vi sašišine htjeste slušat. M. Držić 336. — *ccc) vidi* doisto, c. Uslišitelь vsěmь prizyvajuštimь te istinoju. Mon. serb. 99. (1330). Mogu istinomь rěti. Spom. sr. 1, 57. (1404). Istinom (‚amen') govoru vam. N. Rańina 23b. mat. 23, 36. I sve poviditi istinom kad veliš. P. Hektorović 10. Takoj imamo odlučiti i istinom držati da... A. Gučetić, roz. mar. 102. Na kojijeh spasenje istinom se može rijeti da . . . B. Kašić, iń. 86. Čija će biti, ne zna istinom. I. Gundulić 539. Istinom virujem, Isuse moj, da velike bihu tvoje muke. M. Jerković 64. Istinom ne može prociniti toliko čisto svoja isnutrńa. P. Radovčić, nač. 231. Istinom virujte da... I. Ančić, ogl. 104. Hoće t' li mi djevojke sve istinom spovidjeti? Nar. pjes. bog. 118. — *i griješkom s prijedlogom* s. Oni ne mogu s istinom reći: otče naš koji... I. T. Mrnavić, ist. 50. — *ddd) vidi* doisto, d. Istinom tva muka trudna je trpiti, gospoje, i žuka čaša je taj piti; danu ja takovu miste dara muku vazel bih za ovu kojoj sam u ruku. H. Lucić 245. Jeda sad ne živem? istinom nevoljno, nu dosta zadovoljno. D. Zlatarić 8b. — *eee) u rukopisu* XVI *vijeka stoji za latinske riječce* autem, vero, enim: autem *(kao* a, ali). Narodi istinom svrhu milosrdja počitaju Boga. N. Rańina 13b. paul. rom. 15, 9. Meni t' istinom za naj maće jest da od vas procijeńen jesam. 19b. paul. 1cor. 4, 3. Josef istinom muž će buduće pravedan. 20a. mat. 1, 19. Roditi će istinom sina. 20b. mat. 1, 21. Stjepan istinom pun milosti. act. ap. 6, 8. — vero *(a, ali)*. Plavčica giniješe od valov, on istinom spaše. 32b. mat. 8, 24. Korahu ńega da muči. on istinom mnogo većma upijaše. 37a. luc. 18, 39. — enim *(jer, bo)*. On istinom spasen učiniće puok svoj. 20b. mat. 1, 21. Djevci istinom jesu. 24b. apoc. 14, 4. — *cc) u acc. s prijedlogom* u: u istinu; *u starijim primjerima mješte* u *ima i* vь *i* v; *a i u naše vrijeme čuje se* và istinu *po crkvenom jeziku (vidi sadńe primjere kod aaa)). — između rječnika u Vrančićevu* (v jistinu ‚profecto'), *u Belinu* (‚certe' 186b; ‚in fatti' ‚enim vero' 305b; ‚effettivamente' ‚re ipsa' 284b; ‚realmente, in realtà' ‚reapse' 609a). *aaa) vidi* doisto, a. Jegože ašte kto obrětь vь istinu blaženь. Mon. serb. 9. (1222—1228). Ov v istinu bi on Izdrailitenanin, v kom ne bi griha. Transit. 24. U istinu i ti od ńih jesi. N. Rańina 92a. mat. 26, 73. U istinu takogaj hitarca iskah. Zborn. 29b. Er ka žena nije plodna, da okusi š ńega vode, u istinu da t' se rode do dva sina a kćer jedna. Jeđupka nezn. pjesn. 237. U istu istinu ne može živ biti. I. T. Mrnavić, osm. 128. Andio, andio, čovjek djev, u svu istinu, bez ikakve sumńe. A. Kalić 426. Va istinu vaskrs! Nar. posl. vuk. 31. Kaluđere, umrla ti mati. — Va istinu crńe ne ponesoh. 128. Va istinu i ti si od ńih. Vuk, mat. 26, 73. Va istinu si od ńih. mar. 14, 70. Va istinu rodi. živ. 6. — *bbb) vidi* doisto, b. Tako v istinu hoti iskusiti. Korizm. 13a. O v istinu potribni grih! 55a. U istinu pravu, kako bjeh zabila! N. Nalješković 1, 257. U istinu nijesam dostojan tebe primiti. S. Matijević 99. Mogućim u istinu i čudnovatim načinom. P. Radovčić, nač. 22. Er u istinu kako može srčano se razveselit tko spozna i spovijeda da je u Bogu svoje jedino dobro a od Boga sveđer bježi? B. Zuzeri 29. Evo se u istinu očito vidi. F. Lastrić, svet. 83a. U istinu ništa nije bilo nego samo zastor. A. Kanižlić, kam. 104. Kruh pravi i u istinu kruh. 491. Nađoše ga na postelji ležećega i u istinu nezdrava. 755. Obeća mu, da u istinu ova pokarańa neće ji mimoći. E. Pavić, ogl. 350. Nije mi se u istinu ni u tome ražalilo. Nar. pjes. bog. 124. On je u istinu bio naj svetiji. S. Rosa 15b. Rusija u istinu je još ńihova starina. And. Kačić, razg. 3. U istinu ne mogu biti daleko. kor. 105. U istinu se razlog pametju ne može razabrat ljudskom. Blago turl. 2, 201. Što namiriva gorućega svakoga ljubovnika? U istinu jedino ljubav izmjenita. I. M. Mattei 333. Stvar u istinu odveć čudna! I. J. P. Lučić, izk. 35. U istinu, daj mi čovjeka koji može doprijet na sve ono, što žudi. A. Kalić 413. Slovinci, tobož jedan jediti narod, kô što uistinu jesu Francuzi. M. Pavlinović, razg. 7. — *ccc) vidi* doisto, c. U istinu (‚amen') govoru vam. N. Rańina 13b. luc. 21, 32. Da ga nijedan v istinu pokarati ne more. Kateh. 1561. C8b. U istinu govorim vam. M. Lekušić, razm. 35. U istinu ja govorim vami. M. A. Reljković, sat. E6a. — *ddd) vidi* doisto, d. Slišavši to stari vitezi u istinu . . . M. Marulić 10. Milost, milostiva čoviku, otila bi u istinu da ne pogine, ali z drugu stranu, milostiva i Gospodinu našem sinu Božijemu, otila bi da ne trpi muke toliko žestoke. F. Lastrić, test. 113a. U istinu ako nije on, ko može biti drugi? Đ. Bašić 9. Ne u istinu po djelu kojega čovjeka, dali po kreposti... J. Matović 30. Jere u istinu sudac isti ne može odagnati svjedoke. 407. — *eee) na jednom mjestu* XVI *vijeka prema lat.* vero *(isporedi bb) eee))*. Drugomu dva, a tretjemu u istinu jedan. N. Rańina 27a. mat. 25, 15. — *ddd)* do istine *(vidi* doisto *i* 1. do, 9, a). — *između rječnika u Belinu* (‚certamente' ‚certe' 186b; ‚indubitatamente' ‚sine dubio' 397b; ‚infallibilmente' ‚certe' 339a). Poznavše do istine, da taj carina nima biti. Mon. serb. 281. (1418). Cesar do istine zdvignut će se na nas. M. Marulić 185. Mogaše taj biti pravo do istine. H. Lucić 291. Naš čestiti gospodine, bud' stanovit do istine, kako srce tvoje želi. P. Hektorović 81. Ljubiš li jo do istine sa svijem srcem ali nije? M. Divković, kat. 130. Evo uzrok, gospodine, da ti kažu do istine. Đ. Baraković, jar. 86. Neprijatelja tko ne sudi za ono što je do istine. I. Gundulić 424. ‚Ke se čudo meni odkriva!' kliče paša ‚do istine kraljevića vidim živa'. 441—442. Do istine jest jedna velika kuga u Krstjanijeh. S. Matijević 6. Prosvitljen do istine od duha svetoga. P. Radovčić, nač. 4. Priće š do istine prid obrazom Gospodńim. I. Ančić, svit. 96. Od tebe do istine izteklo je sunce. 111. Do istine malo more pomoći taka pokora. P. Posilović, nasl. 3a. Koju bi mu milost učinio cesar i kako bi mu bilo drago ovo ńegovo povraćenje? do istine malo ali ništa. 4b. Do istine tako je. 7b. Do istine tako jest, ovo jest veće nego istina. 47b. Ako

ne odlučiš se vrlo do istine sliditi stope onoga. M. Radnić 6a. Stvoriti ću, o Justine, ča ti hoćeš do istine. P. Hektorović (?) 101. Ali ne znaš, o Lucile? Lovrinac sam do istine. 118. A sada te do istine znamo. 151. I rodjenje priblaženo do istine obilato ńemu biše odkriveno. A. Vitaļić, ist. 3b. Kako do istine jesu i ova nagovaranja. ost. vii. Možeš rijeti do istine. ost. 253. Stvar je čudna do istine kako piše Galeno . . . S. Margitić, fal. 69. Ali se ovo do istine pravo može reći od Bartola svetoga. 72. Kako može biti da se čovik učini anđeo? lasno je do istine. 79. Do istine ti si Bog. 295. Vaša dila ne moro izreć do istine nevježbana moja vila. J. Kavańin 119b. Djeva mati šaļe sina na tvû pomoć do istine. 270a. Ne, do istine. A. d. Bella, razgov. 8. Sam Bog neizmijeran i bezkončiv, i pristojan svake časti od svih stvorenja, kako jest do istine. 33. Srićno se do istine uputi ovi posao. S. Badrić, ukaz. 17. Kaži meni, gavrane, te bilige do istine. Nar. pjes. mikl. beitr. 13. Blažene su do istine one duše. I. M. Mattei 302. Ufali su se do istine osvojit ga. A. Tomiković, živ. 44. Ne bih do istine va ńu ni pogledal. Nar. pjes. istr. 2, 13. I do istine svu borbu vode sami Hrvati i Bugari. M. Pavlinović, razg. 33. — *ee)* za istinu, *vidi* doisto *i* zaisto. Za istinu se jure oteščuje grih. Naručn. 1a. Za istinu mi vêrujte. Korizm. 34a. Mi za istinu vidivši zgora rečeni list. Mon. croat. 210. (1521). Sve kreposti u nas koje za istinu nać imate. N. Naļešković 1, 166. Ne bi rekla za istinu, majko, dobro moje milo, da se more u planinu punu dubja obratilo? I. Gundulić 11. I odgovorit kad bi imali riječma djela za istinu, car ti živi, ja i ostali svikolici neka izginu. 497. Kada me sveta slišati budeš, za istinu Boga zahvaliti oćeš. F. Glavinić, cvit. 181b. Slavna Akila za istinu mi nać ćemo. G. Palmotić 1, 118. Za istinu će ona vila nad sve ine srećna biti. 1, 286. Zla za istinu običaj. M. Bijanković 88. Sve ću tebi, moj kraļu, za istinu kazovati. Nar. pjes. mikl. beitr. 34. Za istinu velim vam . . . S. Rosa 82b. On se za istinu oženit otiše. Nar. pjes. istr. 3, 20. I za istinu on ju je ļubil. Nar. prip. mikul. 21. — *ff) u loc. s prijedlogom* po, *vidi* doisto. Trьblažennago po istinê. Sava, sim. pam. šaf. 1. Po istini san tvoj istinan je. Aleks. jag. star. 3, 225. Po istini vsaka sojka od jazika svoga pogiba. 287. Tvoji ti kažu po istini. J. Kavańin 203b. Tako mladi starešini mogu reći po istini. V. Došen 249a. Budući jedan zapustio i po istini ostavio svoj stan. Ant. Kadčić 467. Kazuj, bane, po istini. Nar. pjes. vuk. 1, 91. Sve mu što je po istini kaza. 2, 20. Oglasuje da je soko sivi, po istini vojvoda Todore. 2, 96. Crnogorac po istini vuče. 5, 539. Koji će mi po istini kazat. Ogled. sr. 429. Sletiše se Turci k ciganinu: ‚Mrijećeš, brate! kaži po istini'. Osvetn. 4, 43. — *gg) u acc. s prijedlogom* po. — *u jednom primjeru našega vremena.* Ne šalim se, po istinu kažem. Nar. pjes. vuk. 3, 175. — *hh)* od istine, *vidi* doisto. A od istine Split otca je izgubi'. I. Ivanišević 325. Sve ću tebi kazat od istine. Nar. pjes. vuk. 4, 279. I vojvodi od istine kaže. Ogled. sr. 442. I od istine, kad dođe treća hala, udavi *(ga)* kao pile. Nar. prip. vil. 1866. 816. — *ii)* pod istinu, *vidi* doisto, c. Kažuć grije istinite pod istinu. I. Ančić, svit. 90. — *kk)* u istini. Vidjenje umrtja ne depengano, da u dilu i u istini. P. Radovčić, nač. 24.

ISTINAC, *m. vidi* istinik. — xvii *i* xviii *vijeka.* Trpeći i mnoga milosrdja i istinac. B. Kašić, rit. 109. Upisao je s. Efrem pisalac istinac da . . . is. 74. S istinacem se veseli. nasl. 219. Kad je prav istinac. Đ. Baraković, jar. 61. A ti, Gospodine, dugo trpļiv i mnogo milostiv i istinac. A. Kraļić 16.

ISTINAN, Istina, *adj.* verus, *vidi* istinit. — *Postaje od* istina *nastavkom* ьn. — -a- *(negdašnje* ъ) *ostaje samo u nominalnom nom. sing., a u ostalijem oblicima od dva* n *izgovara se samo jedno, ali se nalaze pisana i obadva. po ostalijem je oblicima i nominalni nom. sing. m. često* Istin, *i to već od* xvi *vijeka* (istin glas. D. Zlatarić 18b); *oblik* istinan *nalazi se još* xviii *vijeka u pisca Matovića.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istinьnъ, *rus.* истинный. — *Između rječnika u Vrančićevu* (jistinan ‚verus; certus'), *u Belinu* (istini ‚vero' ‚verus' 762a; ‚reale, vero' ‚verus' 609a; ‚certo e indubitato, cioè cosa certa' ‚indubitatus' 186b; ‚veridico, e veritiero, che dice la verità' ‚veridicus' 761a; istin ‚infallibile' ‚certus' 399a; ‚verace, veridico' ‚verax' 759b), *u Bjelostjenčevu* (istini, v. istinski), *u Voltiđijinu* (istini ‚certo, vero, indubitato' ‚wahrhaft, ungezweifelt'), *u Stulićevu* (istin *i* istinan ‚verus, verax, sincerus'), *u Vukovu* (istini ‚wahrhaft' ‚verax'), *u Daničićevu* (istinьnь ‚verus'; koji istinu govori, kao i latinska ista riječ).

1. *adj.* — *Komp.:* istînijî. A. Georgiceo, nasl. 8.

a. *o riječima, mislima itd. koje su po istini, onako kako jest. a) uopće.* Da je vse to istino i pravo. Mon. croat. 150. (1492). A ovo je rič istina, da je ini oni ki sije, a ini ki žańe. Bernardin 49. joann. 4, 37. Svidočastvo tvoje ni istino. 60. joann. 8, 13. Protiviti se tvojim svetim i jistinim ričam i naukam. Živ. kat. star. 1, 221. Ono istinno je govorenje. Naručn. 49b. Istinno pred redovnikom grihov obočitovanje. 70a. *(Ispovid)* ima biti istinna. 80b. Nauk istinni. 99a. Ako su istinne vse one stvari, ke si govoril. Transit. 127. Ne bihu istinne riči one. Mirakuli. 34. Ako je istino ono ča se piše. Korizm. 51a. Prave i istine veri častiteļ. Š. Kožičić 43a. Ti si rič istina razuma blagoga. M. Vetranić 1, 213. Jesu li istini ovi glasi. Mon. croat. 221. (1527). Sve strane našega jezika drže i scine bugaršćice za stvari istinne. P. Hektorović 55. I da ńegov nauk i obećanje jest Božiji, istinan i stanovit. Postila. K2b. Istina i prava rêč jes da . . . Š. Budinić, sum. 11b. To čisto istino slovo Božje. Kateh. 1561. F1a. Prišad k nam doni istin glas. D. Zlatarić 18b. Ere istina je stvar da . . . B. Kašić, fran. 111. Ako si obadio od stvari istine. zrc. 91. Da je priličnija fabulam ali pričicam, nego istinoj istoriji. M. Orbin 149. Sam si u poļskom pozno maču istine ove me govore. I. Gundulić 809. Zato molim tvu dobrotu da mi odgovor istin poda. 849. Od junaka glasovita podat ti ću glase istine. 462. Diko znana od Parnaza, spovijedati slijedi meni glase prave i istine, što učini puk pakļeni. 480. A istina je riječ na sviti, da se zemļa kletvom klela . . . 483. Silvester istinnu veru ukaza katoličansku. F. Glavinić, cvit. 150. Daj Bog . . . da govor Rizvana istinan se najde. I. T. Mrnavić, osm. 129. Pokle nas vjera istina i prijateļske vez ļubavi skladno združi. G. Palmotić 1, 250. Od besjede ove moje da je istina riječ naj mańa. 1, 331. Koja rijeh odavna, proročanstva ma su istina. 2, 6. Da bi se pogani obratili k tebi i došli na pravu i istinu viru tvoju. M. Jerković 82. Što ima doći, nije istino. M. Radnić 6b. Prem razgovor ov istini Isus bješe jur dospio. A. Vitaļić, ost. 133. I prâdjêdâ naše ruke vijerna i istina predavanja. J. Kavańin 116a. Uzvikao mu hvale istine. 123a. Tvoje obećanje bit će istino. I. Đorđić, salt. 421. Kada nije istino govoreńe za koje se kuneš, nego

je laž. F. Lastrić, ned. 115. Riči bi Isusove bile istine. 396. Da jest ovo istino to ja sam potvrditi moram. I. Jablanci 28. Istini mi glasi dopadoše. Ogled. sr. 475. S riječima ljubaznijem i istinijem. Đ. Daničić, jest. 9, 30. — *b) o sudu, zakonu itd.* Sud moj istinan jest. Bernardin 60. joann. 8, 16. Istini sud radi posobite ljubavi lasno gubimo. B. Kašić, nasl. 24. Moj sud jest istinan i istinan će stat. A. Georgiceo, nasl. 281. Ako sudi ti su istini. Ġ. Palmotić 1, 258. Sudovi su ńegovi istini. Đ. Daničić, psal. 19, 9. — Služe istinnim zakonom. Naručn. 17ª. Istinnim zakonom postavljena duša naša v Kapernaume. Korizm. 5ª. — *c) o biljegu, znamenu, čudu itd.* Ki čudesi govor potvrdi istinni ka človik, ki je stvor, ne more da čini. H. Lucić 280. Biljeg je istin i poznan. I. Držić 143. To ti biljeg budi istini, da napredak tvoje slave na vrh moje držim glave. Ġ. Palmotić 2, 306. I tako ostala zlameńa i dila mogu biti svidočba, koja ako su istina, istino je i svidočanstvo. F. Lastrić, ned. 177. — *d) u srednjem rodu stoji adverbijalno s ńekijem prijedlozima. aa)* do istina, *kao* doisto Starijem *(sinu)* vlada pade do istina. Nadod. 189. — *bb)* za istino *kao* za istinu. Po gradovima za istino se drži da ženi bređoj na um pane na kakvo jestivo. Nar. prip. vrč. 161.

b. *koji nije drugi, pravi, sam.* Hristosъ Bogъ istynьna mudrostь otьča. Mon. serb. 9. (1222—1228). Pravyj i istinьnъ učenikъ tvoj jestъ. Domentijanª 62. Sьnasledlnikъ istini otъ svetago ihъ korêne. Mon. serb. 104. (1338). Jako pastyrь istinnyj vьsegda pekyj se o stadê svojemь. Dač. hris. 3. Vь razumь istinьnij priiti. 64. U pravomь i istinnomь prijateljstvu. Mon. serb. 355. (1428). Ka istinomu pastiru Isusu. Mon. croat. 66. (1446). Ot istinoga naturalnoga gospodina. 100. (1466). Isukrst jest prava i jistina mudrost. Živ. kat. star. 1, 221. Ti s' divica istina. M. Marulić 165. Istinno telo Isusovo. Naručn. 31ª. Istinni i milostivi Samaritan slatki Isus. 46ª. Spovid se ima učiniti istinnomu redovniku. 74ᵇ. Istinni redovnik jest redovnik od parokije. 75ª. Počińem oživljati istinim životom. Transit. 97. *(Raj)* je naša istina i dobra kuća. Korizm. 7ᵇ. Od istinnoga têla i krvi Isusove. 22ª. Ki dobude jedno premožonje po istinoj krêposti i moći. 54ª. Plt moja jest istinno brašno. 84ª. Izbirajemo za istinago vikara Krstova Ildebranda. Š. Kožičić 24ª. Pokle ne imela biše crikav istinago pastira. 81ᵇ. Rimski arhijerej je istinni Petrov naslednik. 82ª. Pokloni se Friderik jakože istinomu arhijereju. 53ª. Ovo jest jedno stanovito i istino znamenje na jednom človeku. Postila. 01ᵇ. Kto jest vlastitim i istinim načinom Hristjanin? Š. Budinić, sum. A2ª. Pinezom slitim ne od istinoga zlata il' srebra. ispr. 67. Oj ma rajska višńa diko, koju Bog objavi, da 'e rańenom srcu momu lik istini pravi. D. Rańina 105ᵇ. Kako istini i pravi sinovi i baštinici ńegovi. A. Gučetić, roz. mar. 82. Da budem primiti dostojno ńega, istino i pravo posvetilište od duše moje. 161. Uživa pravu i istinu slobodu. 275. Naći će u ńemu pravi drum istini. roz. jez. 11. Da se koje istino i časno dobro bude iznaći. 41. Danas bozi vsu istinnu voju tvoju svršiše. Aleks. jag. star. 3, 269. Tako u ciitiji, kako u kaležu jest istinim načinom Isukrst. A. Komulović 57. Zato se pravi i istini pokajani i pokoreni pravo i dostojno imaju veseliti. M. Divković, bes. 77ª. Dobro istino svega svita. B. Kašić, is. 9. Djela *(moja)* istina su taština. nač. 80. Koje jest istino i korisno umstvo. nasl. 8. Rveći se dakle proć pohotjenostima nahodi se istini mir od srca. 11. U istinomu sniženstvu stahu. 80. Koliko si još daleko od istine ljubavi. 68. Nije istini ustrpljenik, koji neće trpjeti. 188. Jur izgubih, jaoh, ovako drag razgovor moj jedini, moju rados, moj istini pokoj i me dobro svako. I. Gundulić 84. Smrt je ono, što istini vječni od raja život diže. 235. Ako zlato moje istino pod zemljom je zatvoreno. 351. Ah, moj ćaćko Ahmet nije li pravi istini vaš car bio? 564. Istiniji jest put k Bogu tve poznanje nego li... A. Georgiceo, nasl. 8. Slavna djela, zgode istine ke će se odi događati. Ġ. Palmotić 1, 72. S kijem se dobro stječe istino. 1, 126. Od kreposti put istini. 1, 132. Daću mu lijeke istine proć otrovim. 2, 21. Mojijeh želja česarice, mojijeh oči sunce istino! 2, 36. Vjerenice vaše istine ostavlate u nemiru. 2, 41. I jedini raj istini vrhu zemlje uživaju. 2, 126. Bivši od tebe naučio sve od časti pute istine. 2, 287. Želni dike istine. 2, 373. Ovo je istini, ovo je pravi raj na zemji od ljubavi. 2, 427. Ima jednoga sina istinoga. I. T. Mrnavić, ist. 12. Istini korijen od života duhovnoga. S. Matijević 9. Molimo te da nam daruješ istino skrušenje. 96. Pravo i istino ulišenje i skončanje ovoga života. P. Radovčić, nač. 12. Krst istinim načinom bi propet. ist. 47. Postavi se u jednu veliku i istinu pogibiju. P. Posilović, cvijet. 105. Istinna dakle mudrost, jest misliti na smrt. nasl. 12ª. Ovo jest istina plemeniština. M. Radnić 77ᵇ. Koji ima istinu mudrost. 158ᵇ. Ki je Božji sin istini. P. Hektorović (?) 86. Tiha, umiljena nauka velika, u svakom činenju istina vladika. Oliva. 12. I krv sveta tvâ istina. J. Kavańin 67ᵇ. Ukaza mi istino milosrdje. I. Đorđić, salt. 188. Nejma vjeru istinu ljubi u vojnu. uzd. 10. Tako će vam biti ispovid dobra, odrišeńe istino i pričešteńe dostojno. F. Lastrić, ned. 90. Govori od istinije bogastvi i pravije. svet. 118ª. Istino i pravo dobro tvoje. V. M. Gučetić 54. Prosim od tebe, da daš meni istinu vjeru. I. A. Nenadić, nauk. 229. Put istini izbrah. Đ. Daničić, psal. 119, 30. Te ih poljube i u istinoj i nezazornoj ljubavi ostave. Pravdonoša. 1852. 1. — *često o Bogu (u kojem primjeru može biti snaćeńe kao kod* a, *vidi osobito ńeke primjere iz narodnijih pjesama).* Da, ti s' nada sve svet, istini Bože moj. M. Marulić 7. Istinni Bog i istinni človik. Naručn. 25ª. Istinni i vsemogući Bože. Korizm. 5ᵇ. Nisu imili nigdar toliko znanje istinnoga Boga. 40ᵇ. Iže verovaše tagda Krsta suća istinago Boga. Š. Kožičić 12ª. O Bože istini! M. Vetranić 1, 437. Ah! Bože istini, molim te jedan čas daj mi put ter čini . . . N. Naljeśković 2, 57. Pravi istini Bog. Kateh. 1561. B3ª. Viruje u Isukrsta istinoga Boga i istinoga človika. Š. Budinić, sum. 2ª. Istini Bog i pravi čovjek. A. Gučetić, roz. mar. 189. Tvu vlas ljubi Bog istini. Ġ. Palmotić 1, 15. Jezus Bog istini u Šimuna blagovaše. I. V. Bunić, mand. 18. Sina Boga jedinoga, živoga i istinoga. M. Jerković 16. Drž' u ruke Hrista Boga istina. Nar. pjes. vuk. 1, 121. Ti da krstiš Hrista Boga istina. 1, 122. A tako mi Boga istinoga! 1, 553. Kunem ti se Bogom istinijem. 1, 604. Pred samijem Bogom istinijem! 2, 1. Molićemo Boga istinoga. 2, 2. Ako znadeš Boga istinoga. 2, 65. Jer se Marko ne boji nikoga, razma jednog Boga istinoga. 2, 192. Nemoj, sine, govoriti krivo ni po babu, ni po stričevima, već po pravdi Boga istinoga. 2, 193. Fala Bogu, fala istinome! 2, 238. Pa pomenu Boga istinoga. 2, 272. Tvrda ću ti jamca ostaviti, tvrda jamca, Boga istinoga. 2, 275. Kumim ńega Bogom istinijem. 2, 380.

c. *koji istinu govori. a) o čeljadetu (i o Bogu).* Istinan u svemu. M. Marulić 213. Znamo jere istinan jesi N. Rańina 168ᵇ. mat. 22, 16. Spoznanje jest to pravo da človik ne listo zna, razumi i veruje, da jest Bog vsemoguć, mudar, pravedan, istinan i dobar... Postila. Aa8ᵃ. Bog istinan jest. Anton Dalm., nov. tešt. 135ᵃ. jov. 3, 33. Ki si svet i istinan. 2, 181. apoc. 6, 10. Veran i istinan. 202. apoc. 19, 11. Ivan biše u govorenje istinan. Ivan trog. 4. Da je on istinan, a ti laživa. Nauk. brn. 64ᵃ. Kakono ti je Bog istinan. M. Divković, nauk. 28ᵇ. Oni koji me je poslal istinan jest. I. Bandulavić 43ᵃ. joann. 8, 26 S istinim človikom milost se veseli. A. Georgiceo, nasl. 261. *(Sudci)* da su ljudi pravedni, istini, neprijatelji od dobiti. I. Držić 278. Već proroci nijesu istini, ako danas on pogine. Ġ. Palmotić 2, 142. Koji budući veće nego istinan ne može drugako učiniti. A. Vitaljić, ist. 296. Meštre, znamo da istinan jesi. S. Margitić, fal. 282. Bog istinan jest. J. Matović 14. — *b) o ustima, jeziku, očima.* Otvori istina usta svoja. A. Gučetić, roz. jez. 147. Lažljivi *(jezik)* u istini *(prominili).* F. Lastrić, test. 257ᵇ. One oči su toliko istine, koliko pristale. D. Zlatarić 48ᵃ. — *c) u prenesenom smislu, o snu.* Jer sni zorni već su istini. M. Pelegrinović 186. San tvoj istinan je, ki v noć ovu vidil jesi. Aleks. jag. star. 3, 226. Sni ki u zori nas pohode istini su veće krati. Ġ. Palmotić 2, 179.

d. certus. *a) u pasivnom smislu, koji se zna za cijelo, o kome nije sumńe.* Dobit je sumńiva a pogib istina. D. Rańina 8ᵇ. Da bojazan tašta broji a ufanje istino se. I. Gundulić 31. Umrla ufanja poprav su laživa, sumńa i strah, viđu ja, istin se odkriva. 39. Kako znaš da ćeš ti zajutra imat dan, kad se ne može reć da je on istinan? A. Georgiceo, nasl. 56. Ah ludi ki misliš ovd' živit mnogo dan, kada jedan nimaš ki bi bil istinan! 59. — *b) u aktivnom smislu, koji zna za cijelo.* Jere sam istinan i stanovit, da takova spomina hoće biti od kriposti. M. Jerković 65. Jesam istinan da ni smrt neće nas razdijeliti. M. Radnić 225ᵇ. Jerbo si istinan da imaš umrijeti. 353ᵃ.

2. *adv.* istino, *vidi* istinit, 2. — *Komp.:* istinijê (Silnik istinije bil je neže načelnik. Š. Kožičić 41ᵇ). — *Između rječnika u Vrančićevu* (jistino ‚certe; equidem; scilicet; videlicet; utique'), *u Mikaljinu* (istino, pravo ‚vere'), *u Bjelostjenčevu* (istino, za istinu ‚vere, certe, revera, omnino, verum'), *u Voltiđijinu* (‚veramente, realmente' ‚wahrhaftig'), *u Stulićevu* (v. istinito). Toj istino da ispitajetь. Mon. serb. 15. (1222–1228). Povêdêt istinno. Mon. croat. 46. (1395). Jerь vi moremo ovozi istino reći. Spom. sr. 1, 23. (1399). Da se nima dopitati ne iznašadše istino, ako su prvi otdali. Mon. croat. 80. (1451). Tad bi jedan mogal reći istinno. Naručn. 10ᵃ. Ako bi se istino znala da je *(oštija)* posvećena. 19ᵇ. Ako je *(oštija)* istinno i pravadno posvećena. 20ᵃ. Ako se istinno skruši. 55ᵇ. Istinno more priseći da ne zna. 92ᵃ. Ako vi jeste istinno ubozi. Transit. 48. On je istino pravdan, koga je život svitu mrtav. 74. Va obrazu ńega istinno se činaše da bi bil mrtav. 58. Poznav papa istinno da mu Friderik zasadi postavljaše. Š. Kožičić 28ᵃ. Ter mi još istino na pamet dohodi. Š. Menčetić 90. Velju ti istino. M. Vetranić 2, 245. Istino reć mogu, da dite jošće bih, gusu kada mnogu potukoh i pobih. H. Lucić 198. Neg da te istino i pravo pohvalju. 290. Govori istino. M. Držić 430. Istino i stanovito verujemo. Kateh. 1561. B4ᵇ. Na to isto tvrdo se imamo nadijati i ufati, da nam hoće biti istino iskazano i dano. Ff2ᵃ. Za to se istinno radujem s vami. Anton Dalm., ap. 21ᵇ. Istino iskazati pripravan sam. P. Zoranić 19ᵃ. Krjepko i istino vêruju. Š. Budinić, sum. A8ᵇ. Koji se otac ńoj istino mogu reć. F. Lukarević 23. Bog koji podpuno i istino jest prid nami. A. Gučetić, roz. jez. 72. Istinno car makaronski skaza mi. Aleks. jag. star. 3, 290. Koji bi se istino i srčano zagrlili. B. Kašić, is. 11. Znaj istino, da . . . nasl. 4. Tijem istino mogu rijeti, da od mene bi začeta. I. Gundulić 2. Ali mi se vidjet čini, ali istino vidim veće onamo u onijeh sjena tmini na čas treptjet plam od svijeće. 19. I bratja ti živu istino; ali mati Mustafina, žena ohola, ne misli ino, neg' uzvisit' sebe i sina. 300. Ovdi umuča već istino scijeneć, s ove zapovijedi da slijediti neće ino. 493. Da bi i istino i pravo poznali. A. Georgiceo, nasl. 300. Neka smo cilovito i istino pravedni. I. T. Mrnavić, nauk krst. 1702. 18. To istino znaj. Mon. croat. 225. (1527). Koje istino udovice jesu. P. Bakšić 211. Sada poznam ja istino, da mogustvo tve jedino steć dostoja raj blaženi. Ġ. Palmotić 2, 472. Istino i verno ja te slidim i služim. M. Jerković 53. Bili su istino kralji. F. Lastrić, test. 61ᵃ. Koliko istino s crkvom od ńega pjevamo. 73ᵃ. Premda istino uskrsnu *(Lazar).* 187ᵇ. Zašto su se lažljivo ispovidali, il' ako istino, nisu ńiova svita i ponukovanja primali. ned. 8. I u redu stojeći istino istinito izgubit ćeš se. P. Knežević, osm. 152. Istino istino govorim ti. S. Rosa 50ᵃ. Jesu li od Salamuna ali od drugi složene i pisane, istino se ne zna. A. d. Costa 1, 188. Spovidjeh ti sve istino sgode moga od života. N. Marči 103.

ISTINIĆI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* selo ‚Istinići' koje je kralj Stefan Dečanski dao Dečanima, imalo je planinu ‚Plêšь', i dopiralo do ‚strêlьčьke' međe (Mon. serb. 92 *god.* 1330). ‚u Istinićihь' (96).

ÎSTINÎK, *m. čovjek koji govori istinu.* — *Od* XV *do* XVIII *vijeka, a između rječnika a Belinu* (‚verax' 759ᵇ) *i u Stulićevu* (‚verax, veridicus'). Kako hinci i istinici. Bernardin 27. paul. 2cor. 6, 8. Kako hinci i istinici. I. Bandulavić 83ᵇ. Vjeruj istiniku Isusu. M. Radnić 188ᵇ. Svijet je lažljiv u svojijem objećańma a Bog veoma istinik. M. Radnić 189ᵇ. Naučitelju plemeniti koga u svakoj strani slavno ime slovi, znamo da jesi istinik. A. d. Bella, razgov. 120. Od šta se cijenu *(ljudi),* da nijesu istinici. J. Matović 411.

ISTINISLIČAN, istinislična, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* ‚verisimilis, similis vero, probabilis' *gdje ima i komp.:* istinisličniji, *i adv.* istinisličnо ‚verisimiliter'. — *Uprav su dvije riječi sastavljene.*

ISTINISLIČNOST, *f. osobina onoga što je istinisličnо.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚similitudo veri'. — *nepouzdano.*

ÎSTINIT, *adj.* verus, *koji pripada istini, koji je onako kako je istina.* — *Postaje od* istina *nastavkom* it. — *Od* XIV *vijeka (vidi kod* 2, c), *a između rječnika u Mikaljinu* (istiniti, koji istinu govori ‚verax, veridicus'; istiniti, pravi ‚verus, verax'; istinit, što ne pomamkaje ‚certus'; istinit, očit, što svak zna ‚certus, exploratus, compertus, apertus, manifestus, ratus'), *u Belinu* (‚verus' 762ᵃ; ‚infallibile' ‚certus' 899ᵃ; ‚certo e indubitato, cioè cosa certa' ‚indubitatus' 186ᵇ; ‚verace, veridico' ‚verax' 759ᵇ; ‚veridico, e veritiero, che dice la verità' ‚veridicus' 761ᵃ), *u Voltiđijinu* (istiniti ‚un certo, taluno' ‚ein gewisser'), *u Stu-*

ličevu (‚certus, exploratus, haud dubius, verus, sincerus, manifestus, notus, tutus, evidens'), *u Vukovu* (istiniti ‚wahrhaft' ‚verax').

1. *adj.* — *Komp.*: istinitijî (M. Radnić 331b; H. Bonačić 99; M. Zoričić, osm. 108; I. Velikanović, uput. 3, 49; Vuk, kovč. 38, *i u Belinu i u Stulićevu rječniku).*

a. *(o riječi, misli itd.) koji je onako kao što jest, te nije laž. a) o riječima, glasu, pismu, obećanju itd.* Kojino čine istinito obećanje od posluha Isukrstu. S. Matijević 5. Jeli istinita ova besjeda ali nije? B. Zuzeri 243. Istinite riječi naše majke. V. M. Gučetić 190. Da je istinita besida sv. Jeronima. A. Kanižlić, kam. 55. Istinita je rič spasitelja. 327. Virujući, da je carska rič istinita. 414. Pisma ova istinita sva do slova. V. Došen 50b. Jeli istinit glas što se po puku prosuo? S. Ljubiša, prip. 165. Radovan crta događaje po vjernom i istinitom predavanju. Osvetn. 4, VIII. — *i u sredńemu rodu.* Kada štogod za istinito obećajemo. J. Matović 345. Da ne bi za istinito potvrdili, što . . . 413. Još se za istinitije govori da su od Mlečića imali privilegije. Vuk, kovč. 38. — *b) o čemu što se pripovijeda.* Ove dvije istinite zgode. V. M. Gučetić 125. Vi cijenite da su darovi istiniti, a nisu nego laživi. Đ. Bašić 7. Narav ńemu pravi komediju, i u litu kadkad tragediju, za koju on ni krajcare ne da, nego stane pak badavad gleda, i koje su barem istinite, od naravi same načinite. M. A. Reljković, sat. L6a. Istiniti događaj. Vuk, nar. pjes. 4, 458. — *amo može pripadati i ovo:* Ako je slava istinita, ko po svijetu svud slovete. G. Palmotić 1, 147. — *c) o sudu.* Podlagam istinitomu sudu. H. Bonačić 149. Ova sva podlagam istinitomu sudu svete matere crkve. Ant. Kadčić 553. — *d) o vjeri.* Zlamen križa od svetoga i s ńim vjera istinita. J. Kavańin 224b. Zasve da je ona *(vjera)* tamna, ništanemańe vele je veće istinita, nego je istinito ono što gledamo očima. Đ. Bašić 129. — *e) o znańu.* Doklem nemaju istinito znańe. Ant. Kadčić 443. — *amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* S kojima se stvari i ńihov istiniti naravni razum više potamńe. I. Jablanci 9. — *f) o samoj istini.* Bog jest istina istinita. I T. Mrnavić, ist. 147. Istina jest prem istinita da... A. d. Bella, razgov. 233. Rajska istina nad istinom istinita. I. Đorđić, salt. 423. Istinita istina Isukrst. Grgur iz Vareša 87. — *g) o znaku.* Dajte mi znak istinit. Đ. Daničić, is. nav. 2, 12. — *h) uopće o stvari, o čemu.* Osvaditi iskrńega od stvari istinite i prave. S. Matijević 74. Ča nam se čini istinitije. H. Bonačić 99. A virovati nije drugo, nego imat u pameti i držati za istinitu jednu stvar, premda ju ne znaš inačije nego samo po očitovańu. F. Lastrić, od' 116. Neistinito vijek ne istakmi se s istinitijem. (Z). Poslov. danič. 77. To je sve tako istinito, da ništa istinitijega ne ima. I. Velikanović, uput. 3, 49.

b. *koji nije drugi, pravi, sam.* Isukrst uze tijelo čovječije i učini se istiniti čovjek. M. Divković, bes. 5b. U Isukrstu su dvije stvari: istinito božanstvo i istinito čovječanstvo. 241b. Kantar prav i istinit i četvrtak jednak i prav drži. 702b. Najde na prstu svomu istiniti prsten. B. Kašić, per. 166. Riči noseći u sebi istinitu snagu stvari ńimi zlamenovane. I. Bandulavić. predgov. Pravo i istinito dobro. I. T. Mrnavić, nauk krst. 1708. 40. Daj mi istinito skrušenje i bolest od mojijeh grijeha. S. Matijević 14. Ti jesi istinita prilika temelite čistoće. P. Posilović, nasl. 67b. Po kojoj se čini misnik istiniti namisnik Isusa. I. Ančić, svit. 71. Koji je pravi i istiniti mudarac. A. Vitaljić, ist. 383. Ostavi nam tilo i krv svoju istinitu. F. Parčić 58. Istinita sreća i blaženstvo. I. Đorđić, salt. 478. Istiniti post jest od svijuh zloća biti tuđu. A. Bačić 179. Ako tko reče da voda istinita i naravna nije potrebna za sakramenat krštenja . . . 280. Budi mi ovdje vazda vjerna pomoćnica, na smrti mojoj istinita radost. Pisanica. 89. Ona sveta izbina jest naše jedno duhovno veselje, pokriveno s krušnim obličjem, pod kojim se uzadrži pravi i istiniti Bog. J. Banovac, razg. 41. Da je čovik istiniti, ali i pravi Bog. F. Lastrić, test. 63a. Ova crkva istinita i jedina zaručnica Isusova jest zlamenovana po korablji Noevoj. ned. 99. Da je Isukrst put jedini i istiniti za otići u život vičńi, to on isti navištuje. 418. Nahodi li se jednako i u ostiji i u kaležu pravo, živo i istinito tijelo, krv, duša Jezukrsta? I. A. Nenadić, nauk. 188. Pravo i istinito bogoljubstvo. A. Kanižlić, utoč. 116. Daklen je istinit porod 45 i ostanak 6. M. Zoričić, aritm. 51. Valja da se prvi i drugi broj naslońa na stvar istinitu. 72. Jeli hińeni prorok, istiniti aposto... S. Rosa 80a. Bog i istiniti čovik od Boga. L. Vladmirović 81. Ne na istinitu fajdu uzeti. I. Jablanci 94. Jeli ova ali ona istinita voda. J. Matović 147. Nebesa narešena s istinitijem i stavnijem kretańem. 459. Želiš li istinitu pokoru učiniti? I. J. P. Lučić, razg. 35. Što ne zamisli se u istinitu i golemu želju, kojom isti Jezus želi vječnu našu čestitost? I. M. Mattei 51. Hljeb istiniti s neba. Vuk, jov. 6, 32.

c. *koji istinu govori.* Kano istiniti čovik. I. Ančić, ogl. 2. Koliko je istinit Bog u obslużeńu onoga što obeća. M. Radnić 190b. Da si ti pravedan, viran i istinit u ričih i u govorenju tvomu. A. Vitaljić, ist. 158. Budući *(Bog)* istinit, milostiv, prav. I. Đorđić, salt. 99. Ovoga učini istinitim, a Boga lažcem. F. Lastrić, test. 42a. Meštre, znamo da istinit jesi, a put Boži u istini učiš. ned. 413. Da je Niceta istiniti pisaoc. A. Kanižlić, kam. 55. *(Papa)* jest istinit u razdiljenju pričanja vire. A. d. Costa 1, 22. Učitelju, znamo da si istinit. Vuk, mar. 12, 14. — *amo pripada i ovaj primjer:* Pravim i istinitim srdcem nastojati. A. Kanižlić, kam. 873.

d. certus, *u pasivnom smislu, o kojem nema sumńe.* Ne imaš istinite jedne ure života. M. Radnić 173a. Buduć smrt toliko istinita, a vrijeme kada imaš umrijeti toliko neistinito, imaš vazda bditi. 330a. Nitko nima jednu uru istinitu života. 331a. Nijedna stvar nije istinitija nego smrt, ni neistinitija nego ura ńe kada ima doći. 331b. Zašto je smrt istinita, a vrime neistinito. J. Banovac, razg. 189. Jeli rodored stanovit i istinit? A. Kanižlić, utoč. 484. Mogu se zvati bogati po ufańu istinitu od bogastva. M. Zoričić, osm. 106. Ne mogući se narediti istiniti broj onijeh... J. Matović 196. Mi smo naslońeni na istinito ufańe. 60. Neka bi se mogao obslużiti od pastirâ oni istiniti red u ńihovu istomačeńu. 171. To godište ne bi odlučeno s istinitijem ńekijem brojem od godišta. 256. Komu istinita smrt nadstoji. 280. Ne može se postaviti istiniti način svjema. 222. Kad bi jedan ispovidio grih sumljivi za istiniti. M. Dobretić 145.

e. certus, *u aktivnom smislu, koji zna za cijelo.* Čini mene istinita brez dvostručstva. M. Divković, nauk. 123a. Ako bi se reklo tacijem načinom, da bi se učinili istiniti slišaoci od onoga što on govori. S. Matijević 73. Sa svim tim istiniti smo i stanoviti da je u tilu človičjemu. P. Radovčić, ist. 12. Budi istinit, da Bog ne dopuštuje nijednu stvar ni zlu ni dobru brez velika

razloga. P. Posilović, cvijet. 111. I da nije samo on priistinit umriti. nasl. 14b. I tko more biti istinit, kako on ima umriti? 14b. I jesam istinit, da s moje strane nisam učinio nego neizbrojene grihe. 123b. Ja jesam istinit, da se ti nahodiš malo strašiv od smrti. 130b. Jesam istiniti da ni smrt ni život razdijeli nas od ljubavi Božje. M. Radnić 237b. Istiniti smo da nas neće nitko pridobiti. S. Margitić, fal. 115. Nismo nigda istiniti od smrti nagle. ispov. 8. Imaš znat doisto, da si ti jedna od ńih i neka stojiš istinita, evo ti u zalog moje srce. J. Filipović 1, 155a. Ono bogastvo, ono veličanstvo, zarad koga toliko trudiš, možeš li istinit biti, da ćeš ga za jedan dan uživati? Doisto ne možeš. 1, 479a. Tako da ste istiniti da kad mi divicu Mariju ovim pozdravljenem pozdravljamo, ona nas pozdravla utišenem. 1, 509b. Ima biti siguran i istinit svidočanstvom ńegova dobra i krstjanskog života. M. Dobretić 90.

2. *adv.* Istinito. — *Komp.:* istinitijê (I. T. Mrnavić, ist. 8; A. d. Bella, rječn. 760a; A. Kanižlić, kam. 22. 80. 108. 370). — *Između rječnika u Mikaljinu (kod* istinom), *u Belinu* (‚veramente, veracemente, con verità' ‚vere' 760a; ‚fermamente' ‚indubitate' 309b; ‚indubitatamente' ‚sine dubio' 397b; ‚certamente' ‚certe' 186b; ‚accertatamente' ‚asseveranter' 14a; ‚sinceramente, con sinceritâ' ‚sincere' 678b), *u Bjelostjenčevu (kod* istinsko, *vidi kod* istinski), *u Voltigijinu* (‚davvero, daddovero, certamente' ‚wahrhaftig'), *u Stulićevu* (‚certe, quidem, vere, profecto, plane, haud dubie etc.').

a. *u istinu, uprav, bez sumńe, vidi* doisto, a. Oni je istinito kralj sam sebi. M. Divković, bes. 8a. Gdi će istinito isprositi Božje milosti. B. Kašić, por. 193. Biti će jedan sud istinito izabrani za priobraćenje od mnozijeh. iń. 21. Čovjeka istinito i sasma Božjega. 83. Pokajavši se istinito od zlobe svoje. 88. Da je bio Saverio istinito ponižen u srcu. fran. 86. Bog... istinito jest otac. I. T. Mrnavić, ist. 9. Istinito zadovolji' bi za svih. ist. 22. Da se čine dobra djela istinito. J. Kavańin 16b. Da je istinito čovik umrli. F. Lastrić, test. 66a. Istinito sin Boži bijaše ovi čovik. 118b. Istinito uskrsnuli jesu na život. 187b. Gdi je šteta duši ondi istinito ne ima dobitka nikakva. P. Knežević, osm. 78. Ni platćaju kada istinito mogu. I. A. Nenadić, nauk krst. 185. Istinito slabosti naše on je ponio. S. Rosa 13a. Ovi je istinito spasitelj svijetu. 57b. Premda istinito umriti ne more. Ant. Kadčić 62. Da istinito imaš takovu misao. 105. Kad je misnik istinito neumitan. 231. Jere istinito biše umro pripovidavac 242. Jeli ńegova pomoć i uzrokovala istinito izmet i poginutje zametku. 550. Da on istinito jest pravi čovjek. J. Matović 58. Da su oni istinito s Jesukrstom uskrsnuli. 62. Koji god istinito jesu sveti. 91. Kada se istinito služimo s vodom za oprati kogagod. 144—145. Lijevaj prid nogama Jezusovijem suze istinito pokorne. I. M. Mattei 23. Koji podobna svomu življenu istinito uživajući. I. J. P. Lučić, nar. 40. Sva obetańa *(Božja)* istinito dostignuti ćeš. razg. 20. Biskup srca istinito apostolskoga. izk. 23. Koji se istinito kaju. J. Rajić, pouč. 1, 48. I to živad istinito jači. J. S. Relković 197. Koji ga je ljubio s ljubavjom istinito sinovskom. A. Tomiković, gov. 37. I Petar istinito apostol u Jeruzolimu. G. Peštalić 63. Jer istinito imali bismo veliku pomoć. Grgur iz Vareša 107. Naj čestiti car pod nebi istinito ja bih bio. P. Sorkočević 592a. — *Radi veće sile stoji* istino istinito. I u redu stojeći istino istinito izgubit ćeš se. P. Knežević, osm. 152. — *U ovijem primjerima ima i konjunkcija* da, *kao da je isa* istinito *isostala kopula* je: Istinito da red jest sdružen vlastito k nadarju. A. d. Costa 1, 224. Zar su bili izvan svita? Istinito da ne. A. Tomiković, gov. 68. Da bude Sihem znao da će morati umrti ako uzljubi Dinu, istinito da ju ne bi bio ljubio. 69.

b. *kao* zbilja, *kad se ističe kako što jest prema onome, što se može pomisliti ili reći, vidi* doisto, b. Nepodnosna istinito stvar jest pakao, ništanemańe kad bi tko stavio i hiljadu pakala, ne bi toliko rekao, koliko je žalostno bit odtiranu od uživanja blažene one slave. P. Knežević, osm. 165. Dostojno jest istinito milovati ime Isusovo i ljubiti... zašto je slatkost naša u gorkosti i u žalosti razgovor i utišenje; al' je još dostojnije klańati mu se ljubeći ga i virno mu služiti za to zašto je uzrok jedini od našega spasenja. F. Lastrić, test. ad. 127—128. Ako se za maskaru nikoga ne uvriđujući štogod laže, ne kunući se, grihota je istinito ali nije grih smrtni nego prostni. ned. 115. Nije istinito općeni svijema, ma jest samo vlaštit trijema. J. Matović 140. A jur neka ne bi iko sudio, da je ispovijed istinito postavljena od Gospodina, ma pak na ta način, kako da nije zapovidio da je potrebno š ńom služiti se. 255.

c. *s ńekijem glagolima, osobito s onima koji znače misliti, govoriti, potvrđuje ono što se misli, govori itd., a ne da se misli, govori itd. isporedi* doisto, c. *a) s glagolima koji znače govoriti, pisati itd.* Pisanih istinito. Mon. croat. 44. (1379). Akior istinito poča govoriti. M. Marulić 22. Od istinitije *(griha)* istinito se izpovidajuć. I. Ančić, svit. 51. Rad bih moć rijet istinito, da se rvah hrabrenito. J. Kavańin 331b. Ako bi htjeli istinito odgovorit. B. Zuzeri 126. Sad ću reći istinito mome Bogu: ‚Odpusti nama, kao i mi odpuštamo'. J. Banovac, razg. 56. Možemo ju istinito nazvati smutńu veliku. A. Kanižlić, kam. vi. Ovu bludeću ovcu, istinitije govoreći, pitoma vuka, primio jest u stado pravovirnih. 23. Poznavao je slabu, istinitije rekavši pohlepnu ćud cara. 370. Hoću tebi istinito svekoliko povidjeti. Nar. pjes. mikl. beitr. 18. Mogu li rijeti istinito, da sam posobnijem načinom posvećen srcu ovomu božanstvenomu? I. M. Mattei 122. Gdi se ovo troje naodi, istinito more se reći, da je ondi familija krstjanska. Đ. Rapić 83. — *b) s glagolima koji znače misliti, suditi, vjerovati, ufati, znati itd.* Imamo istinito znati. M. Divković, nauk. 4a. Istinito držim da ću . . . B. Kašić, per. 160. Za to viruju istinitije ove stvari nego li one. I. T. Mrnavić, ist. 8. Oni se more istinito uitati mudar, koji vazda misli, da ima umriti. P. Posilović, nasl. 12a. Kad se istinito zna. I. Grličić 41. Da bi ti istinito znao, da će se do nikoliko godina sve ove kuće soriti. J. Banovac, razg. 90. Ti jur istinito poznaješ, da duše saraniti ne moreš, ako ne obslužiš zapovidi Božije. 100. Mi istinito znamo i temeljito virujemo. F. Lastrić, test. 186a. Što se istinito može vjerovati. S. Rosa vi. Ne zna se istinito. 26b. Oli biše od istoga plemena oli od drugoga, znati se istinito ne more. And. Kačić, razg. 21. Samo one grihe koje istinito poznajemo. Ant. Kadčić 203. Sudac ili ti oblast svitovńa koja istinito poznaje. 287. Kad grišnik istinito sudi u svomu srcu i pameti. 342. Ako je imenovani misnik istinito oznańen od toga uzmaknutja oli ti dignutja oblasti dopuštene mu. 472. Ma istinito ne mogu znati. J. Matović 86. Kada istinito vjerujemo, da... 220. Vjerni imaju istinito ufati, da... 284. To istinito znati nije moguće.

l. J. P. Lučić, doct. 26. Virujte mi istinito, kako god jeste sada drugovi griha, biti hoćete i pokore. Đ. Rapić 28. Prem ako istinito znaš, da će ti neharnost biti plaća. G. Peštalić 195. Poznadoše istinito da od tebe izidoh. Vuk, jov. 17, 8. — *c) i s drugijem glagolima kad se potvrđuje da je istinito djelo što se vrši.* Koji istinito tebe ljube. L. Radić 102. Služite mu istinito. Đ. Daničić, 1sam. 12, 24.

d. *kad se što tvrdi da se bolje istakne nešto onome suprotno, vidi* doisto, b. Zato ga nekolici sciniše naravi flematike i studene, budući on istinito naravi srdite i ognene. B. Kašić, iń. 90. Krušcem od smrti se istinitije brańaše nego li hrańaše. A. Kanižlić, kam. 108. Ne samo imamo moliti Boga, da bude učińena volja ńegova kada je zlo ono što žudimo, ma još kada istinito nije zlo; kakono kada volja slijedi ono prvo prignuće naravi... J. Matović 481. Stvari koje oni imadu u svomu mišljeńu mogu biti u ńiovomu mišljeńu, ali nisu istinito na svitu. A. Tomiković, gov. 68. — *I s konjunkcijom* da, *isporedi* a *pri kraju.* Istinito da je mogao to učiniti... ništanemańe on... uzdrža kao stiješńenu slavu blaženstva svoga... F. Lastrić, test. 65b.

ĪSTINITI, īstinîm, *impf. postaje od* istina *ili od* istin (istinan) *nastavkom* i. — *isporedi* doistiniti. — XVIII *vijeka.*

1. *aktivno.*

a. *pokazivati, dokazivati da je što istina (objekat je čeľade).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚actu certiorem facere, reddere'.

b. *uvjeravati da je što istina, svjedočiti (objekat je ono o čemu se govori).* — *U jednom primjeru* XVII *vijeka.* Jer nas on sam istini po ustim Ezekijela proroka da će prostit grišniku, netom se pokaje. Blago turl. 2, 275.

2. *sa* se, *pasivno (prema* 1, a). — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Da se može istiniti rič. Ant. Kadčić 54. S druge strane istine se riči. 189. Da se može istiniti zlameńe ríčî. 189. Triba je da su toliko blizu, da se može istiniti rič. M. Dragičević 105. Jere se ne bi tada mogao istiniti pridimak. 105.

ĪSTINITÔST, īstinitosti, *f. osobina onoga koji je istinit ili onoga što je istinito.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (istinitos ‚veracità' ‚veracitas' 759b; ‚sinceritas' 678b), *u Voltiǵijinu* (‚veracità, certezza, evidenza' ‚gewissheit'), *u Stulićevu* (‚veritas'). Imaju istinitost da svijet govori istinu. M. Radnić 189a. Veliko jest ńegovo milosrdje ne dati ti istinitost od naj posliďne ure. 332a. Da mogu s istinitostju pameti ugoditi Bogu. P. Knežević, osm. 186. Još poznajemo istinitost crkve od početka. J. Matović 92. Naslonivši se mi ovako na istinitost Božju kakono na pritvrdu istinu, evo izpovidamo . . . B. Leaković, nauk. 80. Ako bi tko s istinitostju rekao. I. J. P. Lučić, nar. 6.

ISTINITSTVO, *n. vidi* istinitost. — *Samo u jednom primjeru* XVII *vijeka, i u Stulićevu rječniku (uz* istinitost). Tko odkriva otajstva prijateľa gubi vjeru i istinitstvo. M. Radnić 472a.

ISTINIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚probabilis'. — *nepouzdano.*

ISTINIVOST, *f. osobina onoga što je istinivo.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚verisimilitudo, probabilitas'. — *nepouzdano.*

ISTINOĆA, *f. vidi* istinost, istinitost. — *U pisaca našega vremena.* Istinoća ‚echtheit' ‚genuinità'; istinoća pisma ili podpisa ‚echtheit der schrift oder unterschrift' ‚genuinità della scrittura'. B. Petranović, ručn. knig. 37.

ISTINOGLASAN, istinoglasna, *adj. istinoga glasa (istinit).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Sva ńihova kazańa nijesu bila istinoglasna. S. Rosa 111a.

ISTINOGLASJE, *n. u Stulićevu rječniku (kao* glas *pod* e): ‚nuovella, nuova' ‚nuncius'. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka kao* istina. Prosuše po svijetu mnoga pisma himbena pod imenom istinoglasja. S. Rosa IV.

ISTINOGOVORAC, istinogovorca, *m. čovjek koji govori istinu.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚veridicus, verax'. — *nepouzdano.*

ISTINOĻUB, *adj. vidi* istinoļuban. — *U Šulekovu rječniku:* ‚wahrheitsfreund'.

ISTINÒĻUBAN, istinòļubna, *adj. koji ļubi istinu.* — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Svidoci ovi jesu istinoļubni. A. Kanižlić, kam. 52.

ISTINONEPODOBAN, istinonepodobna, *adj. koji nije podoban istini, isporedi* istinopodoban. — *U Stulićevu rječniku:* ‚improbabilis'. — *nepouzdano.*

ISTINONEPODOBNOST, *f. osobina onoga što je istinonepodobno.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚improbabilità' ‚res improbabilis'. — *nepouzdano.*

ISTINONEPRILIČAN, istinonepriličnа, *adj. koji nije istini priličan, isporedi* istinopriličan. — *U Stulićevu rječniku:* v. istinonepodoban. — *nepouzdano.*

ISTINONEPRILIČNOST, *f. osobina onoga što je istinonepriličnо.* — *U Stulićevu rječniku:* v. istinonepodobnost. — *nepouzdano.*

ISTINOPODOBAN, istinopodobna, *adj. podoban istini, vidi* istinopriličan. — *U Belinu rječniku:* istinopodobni ‚probabile, che si può provare' ‚probabilis' 586a, *i u Stulićevu:* v. istinisličan.

ISTINOPODOBNOST, *f. osobina onoga što je istinopodobno.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. istinisličnost.

ISTINOPRÍLIČAN, istinoprílična, *adj.* verisimilis, *koji je priličan istini.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (istinoprilični ‚verisimile, somigliante al vero' ‚verisimilis' 761b; ‚probabile, che si può provare' ‚probabilis' 586a) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiǵijinu* (istinoprilični ‚verosimile, probabile' ‚wahrscheinlich'), *u Stulićevu* (v. istinisličan).

a. *adj.* — *Komp.:* istinopriličnijî. *u Belinu rječniku:* ‚probabilior' 586b. Prikazati s ńekijem razlogom istinopriličnijem. J. Matović 134. Aposto zaglavļuje s razloženem istinopriličnijem. 229.

b. *adv.* istinoprilično. — *U Belinu rječniku:* ‚probabilmente' ‚probabiliter' 586a.

ISTINOPRÍLIČNOST, *f.* verisimilitudo, *osobina onoga što je istinoprilično.* — *U Belinu rječniku:* istinopriličnos ‚verisimilitudine' ‚similitudo veri' 761b; ‚probabilità, l'astratto di probabile' ‚probabilitas' 586a, *i u Voltiǵijinu:* ‚verosimiglianza, probabilità' ‚wahrscheinlichkeit'.

ISTINÒREK, *adj. koji reče istinu.* — *U Stulićevu rječniku:* v. istinogovorac.

ISTINÒSKLADAN, istinòskladna, *adj. vidi* istinopriličan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka: samo adv.* istinòskladno. Ne može se niti očito niti istinoskladno pokazati. D. E. Bogdanić 80. — *i komp.:* istinoskládnijê. Istinoskladnije jest početak umstva u Arabiju nego u Idumeju postaviti. 17.

ISTINÒSLIČAN, istinòslična, *adj. vidi* istinopriličan. — *Kao adj. samo u Stulićevu rječniku*

v. istinisličan. — *Adv.* istinòsličnо *u jednoga pisca* XVIII *vijeka, i to komp.:* istinosličnijê. Ako bi pak obsluživši običaje zaprika koja poslije našla se, koju on istinosličnije jest neznao, tada lašńe ńemu dopušteńe može se dati. I. Velikanović, uput. 3, 216.

ÎSTINÔST, istinosti, *f. osobina onoga što je istino ili onoga što je istinan.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (istinos ‚verità' ‚veritas' 761b; ‚realtà, cioè verità' ‚veritas' 609a; ‚certezza, l'astratto di certo' ‚certitudo' 186b; ‚veracità' ‚veracitas' 759b), *u Bjelostjenčevu (kod* istina), *u Voltiǵijinu (štamparskom griješkom* istinitost ‚certezza, verità' ‚wahrheit, gewissheit'). Da ga duhom i u istinosti klańa. S. Rosa 57a. Tada ne ište se druge istinosti. A. d. Costa 2, 89. Da je on nas izvestio na koji se način k istinosti dospeva. D. Obradović, basn. 442.

ISTINOVAN, istinovna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. istinit, *gdje ima i adv.* istinovno, v. istinito. — *nepouzdano.*

ÎSTINOVATI, îstinujêm, *impf. vidi* istiniti, 2. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Kako se istinuje da treti dan Gospodin uskrsnu od mrtvih? I. T. Mrnavić, ist. 24. Ne govori se od imanja, koja ako se izgube s vrimenom mogu se steći, dali ne može se to od duše istinovati. A. d. Bella, razgov. 159. Jer se ne bi istinovale one riči krstjeńa. Ant. Kadčić 122. Ako se ne istinuju *(ugovori).* 393. Razlog jest, jer se ne bi istinovale one riči kršteńa. M. Dragićević 236.

ÎSTÎNSKÎ, *adj. vidi* istinit *(uprav koji pripada istini).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (istinski, istini ‚verus'. 2. istinski ili istini človek koji istinu govori ‚verax, veridicus, sincerus, rectus, candidus, indubitatae fidei, certa l. firma fide'), *u Jambrešićevu* (‚verax'), *u Voltiǵijinu* (‚vero, certo, genuino' ‚wahr, gewiss, ächt'), *u Stulićevu* (v. istini), *u Vukovu:* n. p. istina ‚wahr, wahrhaft' ‚verissimus, ipsissimus' *s primjerom:* To je istinska laž (‚schershaft').

a. *adj.* Otac nije tebe ostavio premda grešnika pravoga istinskoga. B. Zuzeri 59. *(Razgovori)* istinske i navadne pobožnosti. A. J. Knezović XVIII. Od prinaučnoga i istinskoga pisaoca. A. Kanižlić, kam. 8. Priveliki redovniče i jistinski arhijereju. A. Kraljić 25. Koje u istinskomu i istočnomu slavonskomu jeziku pisaše. I. Jablanci 8. Od istinske ļubavi k slavonskomu narodu. 9. Od toga istinski uzrok davati ne znade. 19. Da bi mogao i istinska nikojima prid oči postaviti. A. T. Blagojević, pjesn. v. Kako se treba naći u raznim prilikama i neprilikama istinskoga rata. M. Đ. Milićević, zim. več. 59. Ima li izgleda za istinski napredak u vašoj školi? zlosel. 138. Sve su utemeļene uredbe na istinskom uvjereńu, da je hotińe slobodno. M. Pavlinović, rad. 84. — *Često radi veće sile uz samu riječ* istina. I rekao bi da mu je istinska istina. Nar. prip. vrč. VIII. I moje mi duše to je istinska istina. 197. Ovo je sve istinska istina. Vuk, nar. pjes. 4, 127. On je kazao istinsku istinu. S. Ļubiša, prip. 214.

b. *adv.* îstînski (istinsko). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* istinsko, istinski, istinum, u istinu, istinito ‚reapse', v. istino, *i u Jambrešićevu:* istinski ‚revera'.

ÎSTÎNSTVO, *n. postaje od* istin (istinan) *nastavkom* ьstvo.

a. essentia, substantia, natura, *ono što ńešto u sebi jest, narav.* — *U ńekijeh pisaca* XV, XVII, XVIII *vijeka.* Ne u jedinstvi jednoga kipa, da u jedinstvi jednoga istinstva. Bernardin 184. Bože ki na spasenje ļutskoga naroda naj vekša svetilišća u vodenom jistinstvu naredil si. 191. Stanovito rečeš ovo jest istinstvo Isusovo. M. Divković, kat. 159. Svako istinstvo kerubini *(rasmišļaju).* J. Kavańin 506b.

b. *vidi* istina. — *U Stulićevu rječniku.*

ISTINSTVOVAŃE, *n. djelo kojijem se istinstvuje.* — *Samo u Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz misala.*

ISTINSTVOVATI, istinstvujem, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* ‚bene, recte agere' *s dodatkom da je uzeto iz misala.*

ÎSTINUTI, istinêm, *pf. posve ostinuti.* — *Složeno:* iz-stinuti. — *U Daničićevu rječniku:* istinuti ‚obrigescere': ‚Umьrь i bezdušijemь istinuvь i ocepenêvь' (Domentijanb 164). mislim da bi trebalo ‚istynuti'.

ÎSTIŃÂK, *m. vidi* istinik. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Koji mu vjeruju i drže ga za istińaka. M. Radnić 189a.

1. ISTÍRATI, îstîrâm (istirati, îstirêm), *impf.* istrti. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚exterminare') *i u Stulićevu* (istirati, istiram, v. istrti).

a. *u pravom smislu.* Poča umivati noge učenikof sfojih i istirati je ubrusom. Bernardin 85. joann. 13, 5. Da istjera *(griješkom mj.* istira) mjesto koje je pomazano... pamukom. M. Divković, nauk. 243a. Reče ove riči Lovrinac, poče ubrusom istirati, i onim noge otirati. P. Hektorović (?) 97. Koja i sinu toliko istira krvava znoja. F. Lastrić, test. 107b.

b. *uništavati, vidi u Vrančićevu rječniku.*

2. ÎSTIRATI, *vidi* istjerati.

ISTIRÚKÂŃE, *n. djelo kojijem se istiruka.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚levis fricatio' *(vidi* istirukati).

ISTIRÚKATI, istirûkâm, *pf. dem.* istrti. — *U Stulićevu rječniku ima samo verbalni supstantiv* istirukańe.

ÎSTISAK, îstiska, *m. vidi* otisak. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Na stotine istisaka *(svoje knižice)* razasla pravnikom. M. Pavlinović, rad. 95. Istisak ‚exemplar (abdruck)'. Jur. pol. terminol. 200.

ÎSTISKÂŃE, *n. djelo kojijem se istiska.* — *Stariji je oblik* istiskanje. — *U Belinu rječniku:* istiskanje ‚il cacciare' 155a; iztiskanje ‚il cacciar fuori' 155a; ‚lo spinger fuori' ‚extrudere' 700a; ‚spinta, l'atto di spingere' ‚impulsus' 700b.

ÎSTISKATI, îstiskâm, *pf. složeno:* iz-tiskati. — *Akc. je kao kod* izgrtati. — *Od* XVII *vijeka.*

1. *aktivno.*

a. *tiskańem učiniti da ko ili što iziđe na poļe.* — *Između rječnika u Belinu* (iztiskati ‚spingere fuori' ‚extrudo' 700a; ‚sbalzare, cacciar fuori con impeto' ‚exturbo' 644a; ‚cacciar fuori' ‚expellere' 155a), *u Stulićevu* (istiskati, istiskivam ‚extrudere aliquem foras, aliquid foras expellere, propellere, impellere'). Iz mrzeća segaj tila ovu dušu istiskate. G. Palmotić 2, 68. Nevoļno stańe . . . istiska mu istinu na usta. E. Pavić, ogl. 448. Zatim Farizeji istiskaše ga iz sinagoge. 567. Podbuniše puk i istiskaše ga na vrata crkvena. 661. Istiskaše ga na dvor. A. T. Blagojević, khin. 48. Malo po malo tištili su ga sin i nevjesta, dokle su ga sasvijem istiskali iz kuće. A. Kalić 359.

b. *vidi* istiješćiti. — *Između rječnika u Belinu* (iztiskati ‚cacciar fuori, premendo con forza' ‚comprimere' 155a), *u Bjelostjenčevu* (iztiskam, iztišćam, iztisnuti, izžmikavam, žmeknuti ‚exprimo,

briso'), u *Voltiǵijinu* (istiskati, istiskam, istiskivam ‚stringere, comprimere' ‚zusammendrücken'). Opet i opet ožimo bi, dokle bi na dvor sve iztisko do kapljice. B. Zuzeri 18. Il' za sirće *istiskaju* koma. J. S. Reljković 402.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. Ki čovjeka jad ustrijeli, istiskana kad se duša s bolnijem tijelom rve i dijeli. Ǵ. Palmotić 3, 17a. Al' u drugoj onda strani van rodjene zemje mile robovahu istiskani od oružne prijeke sile. 48a. Ali anđelske ne znaš kore i boj ńihov svud pjevani, s koga odmetni dusi gore u jaz pakljen istiskani? 71b.

b. *vidi* 1, b. *može biti da amo pripada ovaj primjer (u prenesenom smislu):* S dosadljivim molbama istiskano *(dopušteńe).* Ant. Kadčić 329.

3. *sa* se.

a. *pasivno, vidi* 1, a. Ako se kći iz kuće iztiskala i u svom stanu namjestila, tu veselja i čestitańa. B. Zuzeri 281.

b. *refleksivno, tiskajući se izići.* Kroz vrata istiska se. N. Marči 60.

ISTISKAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚espulsivo' ‚extrudens'. — *nepouzdano.*

ISTISKÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se istiskuje.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das hinausdrücken' ‚extrusio'.

ISTISKÍVATI, istiskujêm *i* istiskívâm, *impf.* istiskati. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes* istiskujem *kod* istisnuti, iztiskivam *kod* iztisnuti), *u Voltiǵijinu (praes.* istiskivam *kod* istiskati), *u Stulićevu* (istiskivati, v. isgńetati; *praes.* istiskivam *kod* istiskati), *u Vukovu* (istiskivati, istiskujem ‚hinausdrücken' ‚extrudo, urgeo foras'). Koji pod obličjem svoga svetoga posla s načinom nedopuštenim istiskuje pineze. Ant. Kadčić 297. Kako se iz ovih uje za sažgańe istiskuje. J. S. Reljković 103.

ISTISKNUTI, *vidi* istisnuti.

ISTISNÚĆE, *n. djelo kojijem se istisne.* — *Stariji je oblik* istisnutje. — *U Belinu rječniku:* istisnutje ‚il cacciare'; ‚il cacciar fuori' 155a.

ISTISNUTI, istisnêm, *pf. jednom istiskati.* — *Složeno:* iz-tisnuti. — *Akc. je kao kod* izginuti. — *Gdjegdje u starija vremena ostaje* k *među* s i n *(vidi Vetranićev i Vrančićev primjer kod* a); *radi drugijeh osobitijeh oblika (n. p. aor.* istiskoh, istište) *vidi kod* tisnuti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (iztisnuti, iztisńivam ‚sbalzare, cacciar fuori con impeto' ‚exturbo' 644a; istisnuti na dvor, istiskujem ‚cacciar fuori' ‚expellere'; iztisnuti, iztiskivam ‚cacciar fuori, premendo con forza' ‚comprimere' 155a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* istiskati), *u Stulićevu* (v. istiskati), *u Vukovu* (‚hinausdrücken' ‚extrudo').

1. *aktivno.* Istisnuti odluku od srca. Zborn. 9b. Iz driva me će istisknut. M. Vetranić 2, 487. One jiste knižice činih iztisknuti. F. Vrančić, liv. 4. Ne može nikakove riječi istisnuti iz usta ńe. M. Divković, zlam. 12a. Na Reǵepa kuk se obali, i ištište mu van utrobu. I. Gundulić 524. Ter tuj misal tja istisni. P. Hektorović (?) 155. Jeli od koga od vas iztisla kojugod suzu? A. d. Bella, razgov. 205. Nisi mogla samo jednu pokornu suzicu, ili jedan samo skrušeni uzdah iz otvrdnuta moga srdca istisnuti! A. Kanižlić, usr. 95. Imadu oli istirat i istisnut prokletoga iz crkve. M. Dobretić 401. I tako s vinom istisni dobro sok. Z. Orfelin, podr. 390. Gašpar istisne Rada iz sobe. S. Ljubiša, prip. 49.

2. *pasivno.* Da svaki nečisti duh istisnut i smeten odtide. I. Bandulavić 277b. Iztisnut ‚cacciato fuori, premuto con forza' ‚compressus'. A. d. Bella, rječn. 155b. Uspi na tu istisnutu belinu opet hladnu vodu. Z. Orfelin, podr. 253.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* S mlaćeńem se mlogo više zrna izvadi, nego se može s vršeńem istisnuti. I. Jablanci 86.

b. *refleksivno.* Iztisnuvši se između puka. A. Kanižlić, fran. 81. Naj posli istište se jedan od naši biskupa od mala znańa, ali dobra života. M. Zoričić, zrc 110. Istište se pusta bedevija. Pjev. crn. 275a. — *U Vukovu rječniku:* vide istaći se.

ISTIŠŃIVATI, istlšńujêm *i* istlšńîvâm, *impf.* istisnuti. — *U Belinu rječniku: praes.* iztisńivam *kod* iztisnuti, *i u Stulićevu:* istisnivati, istisnivam, v. istiskati.

ISTÍŠTATI, istlštîm, *pf. složeno:* iz-tištati. — *Akc. se ne mijeńa.* — *U naše vrijeme.*

a. *posve pretištati. u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

b. *udariti, lupnuti.* Ja pustih ćurana a neko ti me istišta motkom preko leđa: pljus! M. Đ. Milićević, zim. več. 279.

c. *dopeći. u Lici.* V. Đerić. — *U Vukovu rječniku ima samo* istištati se *bez značeńa, ali s primjerom:* Ostavider je na peć (n. p. gibanicu) nek se istišti; *i ovdje je očito značeńe: dopeći se, a ne ohladiti se.*

ISTITAK, *m. ispitâńe (kod suda), arap. tur.* istintak. — *U naše vrijeme u Hercegovini i u Crnoj Gori.* Istitak — ispit. V. Bogišić, zborn. 540.

ISTÌVA (istíva), *f. tur.* istife, *vrsta bijele zemje ili meka kamena, od kojega se načińaju lule (ńem.* meerschaum, *tal.* schiuma di mare), *pa i sama takova lula. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* istiva (istíva) ‚meerschaumene pfeife' ‚fistula fumatoria e spuma marina'. Istiva ‚der meerschaum' ‚spuma marina'. L. Lazić, ist. 174.

ISTJAHAN, istjahna, *adj. isti (s većom silom, baš isti). — Uprav bi po postańu bio deminutiv, ali takovi nije po značeńu. — isporedi* istahan, istašan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚ipsissimus').

a. *adj.* Istjahne stvari učenici kad bjehu doma došli upitaše Jezusa, a on im poda isti odgovor. S. Rosa 117a.

b. *adv.* istjahno. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚simillime'). Ako bi se moglo rijeti, da on u imenu Beelzebuba tjera vragove, istjahno takodjer moglo bi se rijeti o svijem Žudjelima koji u imenu Božijemu tjerahu ih. S. Rosa 85a.

ISTJAŠAN, istjašna, *adj. vidi* istjahan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚ipsissimus', *gdje ima i adv.* istjašno.

ISTJECÂŃE, *n. djelo kojijem se istječe.* — *Stariji je oblik* istjecanje. — *U Belinu rječniku:* iztjecanje ‚spuntamento, cominciamento di nascere' ‚apparitio' 703b; *u Voltiǵijinu:* iztecańe ‚sgorgo, sorgento' ‚quelle'; *u Stulićevu:* ‚scaturigo, scatebra, effluvium'.

1. ÌSTJECATI, istječêm, *impf.* isteći. — *-jestoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* ê, *u istočnom* o: istecati, *u zapadnom* i: isticati; *ali se ovaj zadńi oblik nalazi i u sva tri govora, te se kod* isticati *ne može svagda znati jeli* i *po južnom govoru ili je uopće* i *postalo od* e *(od korijena* teći). — *Kod obadva je oblika akc. kao kod* izgrtati. — *Obadva su oblika stara, ispo-*

redi stslov. istêcati *i* isticati. — *Između rječnika u Vrančićevu* (isticati ‚oriri'), *u Mikaljinu* (isticati, izvirati ‚scateo, scaturio, emano, errumpo, efluo'; isticati sunce ‚orior, nascor'), *u Belinu* (iztjecati ‚scaturire, sorgere, uscir fuori' ‚scateo' 650b; ‚scorrere, colare' ‚fluo' 659a; ‚spuntare, incominciar a nascere, o apparire' ‚appareo' 708b; ‚procedere, derivare, o nascere' ‚mano' 586b), *u Voltiđijinu* (iztecati ‚correre fuora, sortir correndo, finir di scorrere come liquidi, sgocciare' ‚herauslaufen; herausrinen'), *u Stulićevu (praes.* istječem *kod* isteći; isticati, v. istjecati; istjecati ‚scaturire, scatere, emanare, exsilire, erumpere, effluere, surgere, oriri, nasci'), *u Daničićevu* (istêcati *i* isticati ‚effluere'). *a) vidi* 1. isteći, *a).* Miro svetoje isticati ustavi se. Domentijanb 119. Gdê ističe blato izь Morave i upada u Moravu. Mon. serb. 198. (1381). Na gore uzhodi *(more)* timi šupljinami, paka se slobodi ističuć rikami. P. Hektorović 12. Kako kad ističe vodica iz rike. 26. S otara krvav znoj iztječe. F. Lukarević 196. Iz sjeverne jošte strane, odkli rijeka Don istječe, gospodičić mlad doteče. I. Gundulić 535. Iz koga tela ulje iztica. F. Glavinić, cvit. 387a. Sava i Drava odkle ishodi, Visla i Dunav odkle istječe. Ġ. Palmotić 1, 21. Od ńe rane krv istječe. 2, 111. Koja *(krv)* iz rana Jezusa Isukrsta obilno istječeš. V. Andrijašević, dev. 108. Iz hladenca svoga iztječe bistra voda. J. Kavańin 7b. Vino na sve strane ističe. A. Baćić 808. Ne more se uzdržat od plača, same mu suze istječu i lice oblivaju. F. Lastrić, ned. 369. Puna je vode rika koja ističe. A. Kanižlić, utoč. 515. Ron suza iz oči joj od bolesti istjecaše. S. Rosa 192a. Svaka voda naravska ili ističe iz zemlje ili protiče iz neba. Ant. Kadčić 121. — *u metaforičkom i prenesenom smislu.* Bogu od koga sva dobra izviru i nam istječu. R. Gamańić A2b. Istijem redom moja istječe krv od kralja svijeh bogova. Ġ. Palmotić 1, 212. Od kojih... izviraju i iztječu grisi smrtni. I. Grličić 200. Ne iztječe li otole, rek bi iz vrela, svaka veličina? I. Đorđić, salt. XIX. Rijeke sladkijeh voda koje iztječu iz Božijega milosrdja. B. Zuzeri 225. Rane iz kojih ističe cina tvoga spaseńa. J. Banovac, pred. 21. Koja *(dobra dila)* inačije ne bi isticala toliko obilato. F. Lastrić, test. 249b. Kakvi pakleni plodovi istječu iz ovoga vrila paklenoga. ned. 128. Od privršenja ove neuredne i nerazložne srčbe i ljutine porađaju se mlogi grisi i istječu, kako iz jednog vrila otrovnoga i od matice priopake. 219. Niti ima griha koji ne istječe iz ovoga vrila. 312. Svi darovi ističu iz ljubeznivoga ńegovoga srdca. A. Kanižlić, uzr. 49. Zakon ovi nepisan od dvostruka vrila ističe. A. d. Costa 1, 8. Iz toga pribogatoga vira iztječu sve one kreposti hristjanske. I. M. Mattei VI. Ko iz priobilnoga i neprisušnoga vrela iztekoše ter iztječu priobilno i nepristano. XII. — *b) vidi* 1. isteći, *c).* Odkole smrt iztjecaše. A. Gučetić, roz. jez. 204. Sama istjeca iz tabora i Osmanovoj glavi prijeti. I. Gundulić 342. Na neprijatelja daleka s oružjem van istjecati. I. Đorđić, ben. 94. — *c) vidi* 1. isteći, *f).* Da budete sinove otca vašega ki na nebesih jest, ki sunce svoje čini isticati vrhu dobrih i zalih. Bernardin 26. mat. 5, 45. Zvizdo nike ke ističu kad su naj veći krisi. M. Marulić 68. Svaki dan ističe sunce ter zahodi. 223. Svitlija biše ner sunce, kad ističe. H. Lucić 216. Kad ističe sunce za goricom. 288. Prije će sunce zać ondje gdje istječe. N. Dimitrović 47. Kad vidim sunašce gdi tiho iztječe. N. Nalešković 2, 107. Ugledavši ističući žarko sunce. P. Zoranić 26a. Od onih smo, gospo, strana, od kud žarko sunce ističe. A. Čubranović 141. S jutra kad iztječe zorome danica, zamuknu žuber tih od ljetńih slavica. D. Rańina 189a. O svjetlosti ka dan stvaraš kad istječeš. D. Zlatarić 8a. Gdi zapada, gdi ističe *(sunce),* slijedit smo te pripravljeni. I. Gundulić 421. Kada sunce ističe. I. T. Mrnavić, ist. 30. Odkli žarko sunce ističe. Ġ. Palmotić 1, 71. Sve države odkle žarko sunce istječe. 1, 314. Žarko sunce istjecaše. P. Kanavelić, iv. 88. Sunce za me ne istječe. 255. Zrak sunčani odkle iztječe, gdi se skriva. B. Betera, or. 80. Ne zna od kud sunce istječe. (D). Poslov. danič. 77. U svakom mjestu sunce iztječe. (D). 142. Kada sunce ističe. A. Vitaljić, ist. 808. Bog svemogući ukaza veličanstvo čineći isticati sunce svrhu pravedni i nepravedni. S. Margitić, fal. 93. S ńim *(suncem)* zahodi i ističe *(danica).* J. Kavańin 845a. Gdje istječe jasna zora. I. Đorđić, salt. 288. Kad iz morskijeh vala istječe *(sunce).* ben. 202. Čini isticati sunce. S. Badrić, ukaz. 114. Čim iztječe sunce, tim raščińa guste magle. V. M. Gučetić 155. Kad sunce ističe. A. Kanižlić, rož. 70. Iz istoka sunce istječe. (Z). Poslov. danič. 34. Koji sunce istjecati čini svrhu dobrijeh... J. Matović 884. Bia jesam gdi ističe sunce. Nar. pjes. istr. 1, 20. — *u metaforičkom i u prenesenom smislu.* Pođi, vjerni, pođ', mučeći moj glasniče, prid oči one, s kijeh dan bili noći mojoj sam ističe. I. Gundulić 254. Svjetli od sunca njetko iztječe, mudar svijesti, moguć rukom. 277. Miri visoko obzidani, sred kijeh sunce mê istječe. 352. Ali dočim nije daleče namijeńeni tvojoj sreći, iz sjevera ter ti istječe sunce bijeli dan noseći. 375. U istoku od mladosti zora od slave još mu istječe. 398. Ńoj iz bijelijeh prsi zora, sunce istječe iz obraza. 406. O dostojni ki ste goru mrklijeh tmina na daleče u rajskomu sidjet dvoru, odkli svjetlos vaša ističe. 479. Pokli mi s tve milosti toli svijetli zrak istječe. Ġ. Palmotić 1, 316. Pokli tvoj nam zrak iztječe. P. Kanavelić, iv. 491. Ističu u duši ńegovoj zdraci ove svitlosti. A. Vitaljić, ist. 399b. Kad svijetli dan iztica. ost. 188. Odkle nauk nam čestiti izticati jur počina. 211. Pohodi nas ističući s visoka. J. Filipović 1, 25a. Od istoka zaziva dicu iliti mladiće u kojim to prvo izodi i ističe svitlost od razuma. F. Lastrić, ned. 144. S kojim se *(porođeńem)* porodi iz utrobe vazda divice iztičući nami viđenim načinom. Ant. Kadčić 84. Po različitim načinim, po kojima vrhu ńi ističu zraci božanstvene dobrote. Grgur iz Vareša 28. — *d) vidi* 1. isteći, *g).* Koje *(pričešćenje)* ishodi i istêče od tud... Š. Budinić, sum. 81a. Ova opovid ističe iz zakona. ispr. 152. Sfaka vlast i oblast zemaljska dohodi i ističe od Boga. B. Kašić, is. 60. Sloboda iz oholasti i bezočnosti ističe. nasl. 36. Iz koga svako dobro ističe i ishodi. 107. Milost s tebe nam ističe. rit. 327. Ističu nesklade dost krat meu ljude. A. Georgiceo, nasl. 28. Od krive ljubavi ističu srčena svaka primišćenja. 190. S ovoga mira i sklada istječe nam vijek zlati. P. Kanavelić, iv. 294. Ova naša ljubav iztječe iz ljubavi našega otca. V. M. Gučetić 131. Svaki dar od Boga ističe. A. Kanižlić, utoč. 281. Tako i iz srdca takovoga čovika ljubav Božja ističe. uzr. 195. Kako iz jednoga busja tolike grane ističu, taku sve kriposti izlaze od ljubavi. Blago turl. 2, 12. Iz ovoga sjedińenja iztječe, osven inijeh, korist ova privelika. I. M. Mattei 112. Od miali ističu grisi. I. J. P. Lučić, razg. 55. Da iz eukaristije drugi plodi ne ističu. nar. 16. Od ovlek istječu mači, strijele, koje probadaju srce. A. Kalić 222. Da-

rove duha svetoga i prilična, koja ističu i izode od milosti Božje. M. Dragičević 226.

2. ISTJECATI, *vidi* 1. isticati, 2, a.

ISTJEČAN, istječna, *adj. koji ističe.* — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka, i u Stulićevu rječniku* (‚scatens, scaturiens'). Jakno zora istječna. 8. Rosa 175ª.

ISTJEČEŃE, *n. griješkom mj.* istečeńe *u Belinu rječniku:* izjtečenje ‚scaturigine' ‚origo' 650ᵇ, i *u Stulićevu:* v. istjecańe.

ISTJERALAC, istjeraoca, *m. čovjek koji istjera.* — *U Belinu rječniku:* iztjeralac ‚cacciatore, scacciatore, colui che manda via' ‚expulsor' 155ᵇ.

ISTJERÂNÎK, *m. istjeran čovjek.* — *U pisaca našega vremena.* Istjeranik ‚abgeschaffter' ‚sfrattato'. B. Petranović, ručn. kń. 79.

ISTJERÂŃE, *n. djelo kojijem se istjera.* — *Stariji je oblik* istjeranje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (istiranje), *u Belinu* (istjeranje 154ᵃᵇ. 155ª), *u Bjelostjenćevu* (istirańe), *u Jambrešićevu* (istirańe), *u Stulićevu.* Ulitje milosti prvo jest nego istiranje griha. F. Glavinić, posl. 80. Zaboravivši se od stvarije sadašńega istirańa. M. Radnić 68ª. Ovaj život je jedno istjerańe. 168ª. Ti crv od zemje stojeći u ovomu istjerańu i dolini od suza podižeš se. 846ª. Istiranje djavla. A. Vitaljić, ist. 195. Istirańe svakog dobra. M. Zoričić, osm. 51. Dobrota velika bi uzrok od ńegova istirańa. And. Kačić, razg. 81. Istiranje hotnice. Ant. Kadčić 191.

ISTJERATI, istjerâm, *pf. tjerajući učiniti da objekat iziđe.* — *Složeno:* iz-tjerati. — -tje- *stoji u južnom govoru mješte ńegdašńega* -tê-; *u istočnom govoru glasi* isterati, *u zapadnom* istirati; *u Hercegovini i u drugijem mjestima* -tje- *glasi* -će-, *te se pred* ć s *mjeńa na* š: išćerati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Može biti stara riječ (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.² *kod* istŕjati). — *Između rječnika u Vrančićevu* (istirati ‚expellere'), *u Mikaljinu* (istirati, izagnati ‚ejicio, extrudo, expello, exturbo, depello, pello'), *u Belinu* (iztjerati ‚cacciare, scacciare, mandar via' ‚ejicio' 154ª; istjerati ‚cacciar fuori' ‚expellere' 155ª), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* istjeravati), *u Voltigijinu* (istirati ‚cacciar fuora, discacciare, bandire' ‚ausjagen, verbannen'; iztirati, iztjerati, v. istirati), *u Stulićevu* (istirati, v. tjerati ‚pellere, expellere, depellere, ejicere; exigere; exprimere, distorquere'), *u Vukovu:* 1. ‚hinausjagen' ‚expello'. 2. čašu ‚austrinken' ‚ebibo' *s primjerom iz narodne pjesme:* Jednom naže Risńanin Ivane, a išćera Oblačiću Rade. 8. išćerao groš zolotu, t. j. donio (u trgovini kad ko izgubi).

1. *aktivno.*

a. *naj češće je smisao, da se objekat odaljuje od mjesta gdje je subjekat, ili se dajbudi ne ističe da se približuje subjektu. a) objekat je čeljade. aa) uopće.* Tko išćera dobru ženu. V. Magarović 21. U spljetskoj smući sitni puk mogući bješe iztjerao na prigode svo'e vlastele. J. Kavańin 188ª. Istiravši s pristoja svetoga Ignaciju. A. Bačić 244. Ovoga žalosnoga oprosti i djavla istira. F. Lastrić, od' 199. Jer da lažce svit istira. V. Došen 138ª. Faleći se, da će nas istirati. And. Kačić, kor. 88. Ako bi se kogod našao, istirajte ga, jer nije dostojan u našoj pribivati crkvi. 261. Posli kako Turke istiraste. M. A. Reljković, sat. B8ª. Dođoše divji, istjeraše pitome. (F). Poslov. danič. 19. Buljubaše paše išćeraše. Nar. pjes. vuk. 4, 484. Ako te na jedna vrata išćera, a ti na druga opet uđi. Nar. posl. vuk. 8. Sama nahija šabačka ajduka isterati ne može niti istrebiti. Glasnik. II, 1, 8. (1807). Istjerati koga ‚abschaffen' ‚sfrattare'. B. Petranović, ručn. kń. 79. Istjerati koga ‚jemand vertreiben'. Jur. pol. terminol. 591. — *bb) iziće se mjesto odakle izlazi objekat kad se istjera.* Decio cesar Ivana istira iz Efesa. F. Glavinić, cvit. 83ᵇ. Židovi . . . istirahu ga izvan grada. 422ª. Škanderbega Mehmed s Albanije istjera. J. Kavańin 192ª. Zvijeri afriske, Saračene istiravši iz Italije. 210ᵇ. Rańena cara istira izpod svojih bijelih mira. 288ª. Ter kad djavla iz ńe istira. 307ª. I iz crkve zle trgo'ce ne istira. 379ª. I istirat će tebe iz pribivališta tvoga. A. Bačić 101. Mloge frustavši istira iz vladańa svoga. 250. Istira siroma*(ha)* starca iz kuće. J. Banovac, pripov. 255. Prvoga roditeja našega žena iztira iz raja. P. Filipović 18. Koji nas je istirao s nebesa. F. Lastrić, svet. 39ª. Grih prve naše roditeje iz raja iztira. P. Knežević, osm. 98. Da ga oni rad svoje nestanovitosti iz varoši istiraju. E. Pavić, ogl. 660. Grijeh iztjero Adama iz raja. Đ. Bašić 27. Sa svim tim car ga istira iz dvora svoga. And. Kačić, razg. 114. Iztira jih srdito iz prid sebe. kor. 69. Zato ga Bog ondi i pokara i iz raja zemaljskog istira. M. A. Reljković, sat. F7ᵇ. Da me lagje iz kuće istira. sabr. 67. Ostale pribivaoce istjerao je iz sjedališta očinijeh. J. Matović 166. Da istira čeljade iz kuće. M. Dobretić 78. Istira divojku iz kuće. 101. Da što je ńoj Sara učinila? Išćerala iz kuće? A. Kalić 892. Išćeraću ispod Beča Turke. Nar. pjes. vuk. 3, 48. Ja išćerah sa konaka Turke. 4, 89. Nećeš me poplašiti i plašńom istjerati iz Klisure. Vuk, nar. pjes. 3, 31. — *i u prenesenom ili metaforičkom smislu.* Stari tvoji tko su bili? jesu li oni gospodili, i iz gospostva ko ih istira? I. Gundulić 886. Iz misli ga *(svoga dragoga)* veće istjera. G. Palmotić 2, 57. Išćerao ga iz kože (dosadio mu). Nar. posl. vuk. 170. — *cc) iziće se mjesto kamo dolazi objekat, kad je istjeran (u dva prva primjera i u naj sadńem riječima* vani, na dvor, na polje *uprav se ističe samo ishođeńe, te bi mogli pripadati i pod bb)).* Koga od Zente tri Nemani istiraše silom vani. J. Kavańin 185ª. Mene na dvor istira. J. Filipović 1, 572ᵇ. Pak išćera agu u družinu. Nar. pjes. vuk. 3, 209. Jelicom ih gorom poćeraše, u Rtarsko polje istjeraše. 4, 351. Kad vila pobjegne vodi u dubine, on pusti dva ronca junaka, te je istjeraju na suho. Vuk, nar. pjes. 1, 188. Istjeraše ga na polje. Vuk, jov. 9, 84. — *b) objekat je životińa. aa) uopće (može se izreći mjesto odakle i kamo izlazi životińa).* Istjerati na pašu ‚menare il bestiame a pascere' ‚ducere ad pascua'. A. d. Bella, rječn. 480ª. Zašto ne istira konje na onu istu laz. M. A. Reljković, sabr. 71. Iz obora išćerajte svińe, neka idu kuda kome drago. Nar. pjes. vuk. 4, 147. Išćerao mu mačku na ogak. (Dosadio mu, osiromašio ga. ugasio mu vatru u kući da se mačke mogu po ogaku peti?). Nar. posl. vuk. 106—107. — *bb) kad je objekat koń (ili druga životińa na kojoj se jaše), a subjekat onaj što jaše, ima osobito značeńe s toga što subjekat ostaje na objektu u isto doba kad ga tjera.* On pokupi dizgene kulašu, pa išćera ńega iz svatova. Nar. pjes. vuk. 2, 140. Pak se skače Šarcu na ramena, išćera ga na Stambol-čaršiju. 2, 397. Prema ńemu išćera vrančića. 4, 412. — *c) objekat je što neživo, te može biti n. p. aa) zrno iz puške.* Nu gozdena cijev razdrije se, smrtno olovo čim istjera. I. Gundulić 544. — *bb) što se rađa, niče na biljci.* Tuliko većma gusto i busasto budu strne i klase išćerali. I. Jablanci 58. — *d) objekat*

je što umno, te se glagol shvaća u prenesenom ili u metaforičkom smislu. aa) uopće. Poći ću ovi jad istjerat i tugu. N. Naljeković 1, 181. Pogled tvoj ljuveni istjera u meni pakleno tamnosti. M. Držić 76. Čim mu desnom *(nogom)* pleše grlo, da mu silom dušu istira. I. Gundulić 570. Otrov smrtnoga griha istirali *(bismo)*. F. Glavinić, cvit. 105a. Istiraj od sebe lude misli. M. Radnić 84b. Take misli daleko istira od srca svoga. F. Lastrić, test. 276a. Kada ta ljubav putena u ńima se ukorijeni, Božiju istira i iskorijeni. ned. 306. Istirat iz sebe mlakost duha nečistoga. M. Zoričić, osm. 51. Da se laži ne da mira, dali da ju svit istira. V. Došen 189b. — *bb) vidi* iskaliti. — *u jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Ter u sebi pun čemera u zle misli zadubo se, ištuć da gńev svoj išćera, ljuto u komu naduo se. J. Palmotić 244. Samo našem gradu prosti, da ne izgine ljutu u vaju, na ńem da svê nemilosti kleti Turci ne istjeraju. 290.

b. *smisao je da se objekat ne odaljuje od mjesta gdje je subjekat, dapače može mu se i približiti, te glagol može dobiti osobita značeńa i u prenesenom smislu, n. p.: a) tjeranem učiniti da se pokaže ńešto što je bilo sakriveno, osobito živoćińa.* Kada bi za cio misec tirao lisicu, naj posli istirao je vuka koji ga ljuto ujide. A. Kanižlić, kam. 126. — *tako se kaže:* istjerati zeca, prepelicu *itd.* — *amo vaja da pripada i ovaj primjer u kojemu kao da je značeńe uloviti:* Nikad se čujaše: ‚Nut' ovoga, koga izteraše, zubatca veloga!' P. Hektorović 84. — *b) učiniti da se pojavi što neživo, n. p.:* Suze istira na oči veselje i radost. F. Lastrić, test. 205b. Pak išćera vatru na kresivo. Ogled. sr. 448. — *amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu je uprav značeńe izraditi:* Tek što su kopači u vinogradu isterali po dva reda. M. Đ. Milićević, jur. 44. — *c) kao* dobiti. Iz ńe golemu fajdu istjeraju. I. Jablanci 166. Išćerao groš solotd. (kad se izgubi na kakoj trgovini). Nar. posl. vuk. 106. — *osobito od dužnika, naplatiti se (ali se osobito kaže kad to biva s ńekom mukom).* Ne može svoje istirati ni stignuti od dužnika. Š. Budinić, ispr. 110. Istjerati, naplatiti dug, globu od koga ‚eintreiben eine schuld, eine strafe'. Jur. pol. terminol. 160. — *d) u osobitom smislu, ispiti.* Iznesoše jednu kupu vina, kupu vina od dvanaest oka; naže jednom Rišńanin Ivane, a išćera Oblačiću Rade. Nar. pjes. vuk. 3, 252.

c. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka neprelasno: isniknuti.* Gdi će korijen niknuti i istjerati. I. Jablanci 170.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. Pače pazeć *(vrag)* na veselja poljačkoga svegu puka s istjerana neprijatelja, jak uboden bivo muka. I. Gundulić 472. Slavu onu goriňu, is ke on *(djaval)* bi istiran. F. Glavinić, cvit. 4b. Dijomede svoje istjeran od čeljadi kod Adrije mora stoji. G. Palmotić 2, 104. Kad bi istiran iz svoga kraljestva. J. Banovac, pred. 43. Kad bijahu istirani Žudije iz Jeruzolima. 89. Bi iz dvora istiran. J. Filipović 1, 569a. Čoviku iz očinstva raja zemaljskoga istiranu. F. Lastrić, test. 12. Filip hotijući pridobiti Serdilajdu, bi pridobiven i iztiran iz zemje. And. Kačić, razg. 4. Bit istiran iz crkve. A. d. Costa 1, 139. Ako je u malih redovih, istiran je i svučen iz odiće crkvene. Ant. Kadčić 4. Iz ńega išćerati biše. I. Jablanci 16. Ima biti istiran iz crkve i iz puka. M. Dobretić 65. Odkle je zloba istjerana. N. Marči 21. Obje su mu oči išćerane. Pjev. crn. 140b.

b. *vidi* 1, b. Zakletva po privari istirana. A. Bačić 70. Da se mito uzet more ne po sili istirano. V. Došen 62a.

3. *sa* se.

a. *pasivno.*

a) vidi 1, a. Da se istira iz grada. B. Kašić, per. 78. I kako se ispod mira grada toga car oholi ljuto ranen tad istira veće mrtav, živ nego li. I. Gundulić 883. Da se ne istiraju iz puka pravovirni*(h)*. F. Lastrić, test. 187a. Koji se *(grisi)* imaju razčiniti, pomrsiti, istirati iz duše. Ant. Kadčić 185. Tako se istjeraju iz službe. Vuk, prav. sov. 78.

b) vidi 1, b. Tak sred gora, kad iz gaja vepar divji van se istira. I. Gundulić 542. Što tegne mlra to vridnošću novca se istira. J. S. Reljković 437.

b. *refleksivno.* Tjerao se i istjerao se. M. Držić 127.

c. *recipročno.* Po ravnu se polu poćeraše, na čarku se zbiše išćeraše. Nar. pjes. vuk. 4, 283.

ISTJERAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚espulsivo' ‚expellens'. — *nepousdano.*

ISTJERAVAC, istjeravca, *m. čovjek koji istjerava.* — *U Jambrešićevu rječniku: kajkavski* istiravec ‚expulsor'.

ISTJERÁVATI, istjêrâvâm, *impf.* istjerati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (iztiravam, istirati, izpujevam, gonim, pudim van, na dvor ‚exturbo, extrudo, depello, pello, expello') *i u Jambrešićevu* (istiravam ‚expello'). Istiravam vas živine. J. Banovac, blagosov. 143. Ove grâde, krupe istiravam. 277.

ISTJERAVKA, *f. žensko čeljade koje istjerava.* — *U Jambrešićevu rječniku:* istiravka ‚expultrix'.

ÌSTJERITI, istjerim, *pf. vidi* istjerati. — *Složeno:* iz-tjeriti. — *Rijetko* XVI *vijeka i u jednoga pisca* XVIII. Kada ju *(zvir)* hrt istiri. Š. Menčetić 20. Neka od tamnosti istjeri kralja van. N. Dimitrović 85. I istiri ga iz raja zemaljskoga. F. Lastrić, ned. 288. — *Amo pripada po svoj prilici i ovaj primjer, ako u ńemu stoji* istjere *radi slika mj.* istjeri: Tekući svud *(vila)* jeda jeljenka istjere. N. Naljeković 1, 236.

ISTJERÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se istjeruje.* — *U Vukovu rječniku.*

ISTJERÍVATI, istjêrujêm i istjêrîvâm, *impf.* istjerati. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (istjerivati, istjerivam ‚cacciare, scacciare, mandar via' ‚ejicio' 154ab), *u Stulićevu* (istjerivati, istjerivam, v. istjerati), *u Vukovu* (istjerivati, istjerujem, 1. ‚hinausjagen' ‚expulso'. 2. ‚austrinken' ‚ebibo'). Istjeruju se *(dani)* i vode nas leteći k smrti. M. Radnić 164b. Istjerivaše djavle. 218a. Koji istjerivahu djavle iz tjelesa ljudskije. 269a. Nemoj me istjerivati od tebe uvijeke. 526b. Koje *(duhove)* istiruju sramotno iz tila čovičjega... kako ih je istirivao i Gospodin Isukrst. I. Grličić 5. Dobri gospari istjeruju pse nemile. J. Kavańin 31a. Istjerivati iz crkve nevirnike. A. Bačić 404. Oblast svrhu duhova paklenih koje mlogi misnici istjeruju iz tijela čovječjeg. Pisanica. 9. Zašto s ispovidju istiruje iz usta onoga djavla. J. Banovac, pripov. 37. Koga Bog iz srca bogoljubni istiruje. E. Pavić, ogl. 689. Skrušeńe iztrsno po sebi istiruje grih smrtni. Ant. Kadčić 341. Za plaću dila koja od puka pri slobodna silom Egipćani istirivali su. I. Velikanović, uput. 1, 61. Koji budući općenih službа nastojnici, nepravedno istiruju novce od onih koji potribu imaju

od ńiove službe. 1, 451. Tko je dao crkvi oblast da bi vragove istirivala? 8, 466. Arendu i porciju istirivati i kupiti. B. Leaković, nauk. 806. Tako krave ne istiruj rano. J. S. Reļković 228. Da imadu dug isterivati. Glasnik. II, 1, 12. (1807). Svašto ne vaļa na kraj išćerivati. Nar. posl. vuk. 279. Sluge su vezirove istjerivale kamile na pašu. M. Pavlinović, rad. 177. I da narod iz svijesti istjerivaju. razl. spis. 292.

ISTJEŠTÍVATI, istjèštujêm i istjèštîvâm, *impf.* istiještiti. — *Mješte -št- može biti -šć- i u južnom i u istočnom govoru.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* isteščujem, isteščiti, ožimļem ‚exprimo') *gdje se naj prije nahodi.* Suze koje kajańe i pokora istjeśtuju. S. Rosa 69a.

ISTLAČITI, istlačim, *pf. posve potlačiti.* — *Složeno:* iz-tlačiti. — *U Stulićevu rječniku:* v. grditi.

ISTLITI, istlim, *pf. iskvariti, uništiti.* — *Složeno:* iz-tliti. — *Riječ je staroslovenska.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚corrumpere' *s dodatkom da je uzeta iz brevijara.*

ISTLIV, *adj. koji može istļeti.* — *U Stulićevu rječniku:* v. istļeniv *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *nepousdano.*

ISTĻATI, istļam, *impf.* istliti, *vidi kod* istļeti *na kraju.*

ISTĻENIV, *adj. koji može istļeti.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚corruptioni obnoxius' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *nepousdano.*

ISTĻEŃE, *n. djelo kojijem što istli (od* istļeti). — *U Stulićevu rječniku:* ‚mors, interitus, corruptio' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

ISTĻETI, istlim (?), *pf. pokvariti se, istruhnuti.* — *Složeno:* iz-tļeti. — *Riječ je staroslovenska:* istlêti, istlêją. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (istlêti ‚corrumpi'). Bogatstvo neistlêjemo. Stefan, sim. pam. šaf. 17. — *U drugom primjeru (u Daničićevu rječniku) ima ja mj.* ê, *te je Miklošić* (lex. palaeoslov.[2] *kod* istļati) *mislio da je prelazni glagol* istļati *(impf.* istliti), *ali je u istom spomeniku* (Mon. serb. XCII) *nekolika puta pomiješano* ê *i* ja (nasljednika, tjamže, medêmi i medjami), *te bi glagol mogao i ano pripadati kao što misli Daničić; u ostalom smisao u primjeru nije dosta razgovijetan:* Podobьna byvь po vsemu razvê grêha sego istljavša sьtvoriti. Mon. serb. 110. (1836—1847).

ISTÒBÔČITI, istòbôčîm, *pf. isvaditi iz toboca (novac), platiti, isprazniti tobolac.* — *U Stulićevu rječniku:* 1. ‚sborsare' ‚pecuniam numerare'. 2. ‚vuotar la borsa' ‚crumenam evacuare'. — *nepousdano.*

ISTOBOČÍVATI, istobòčujêm i istobòčîvâm, *impf.* istobočiti. — *U Stulićevu rječniku:* istobočivati, istobočivam *us* istobočiti. — *nepousdano.*

ISTOBOJAN, istobojna, *adj. iste boje.* — *Samo u Voltigijinu rječniku:* ‚di stesso colore' ‚von einerley farbe', *i u Stulićevu:* ‚concolor'.

ISTOCÍĻITI, istòcîļîm, *pf. u Stulićevu rječniku (s* l *mj.* ļ): iztociliti *i* istociliti, istocilivam, 1. ‚assottigliar il taglio a ferri' ‚acuere'. 2. ‚dir il tutto, confessar il tutto' ‚enarrare, traloqui, loquendo aliquid absolvere'. — *Složeno:* iz-tociļiti. — *Akc. je kao kod* izjednačiti. — *U naše vrijeme kaže se u Dubrovniku u prenesenom smislu (ne kao što je u Stulićevu rječniku) sa značenjem: kod čega svaku sitnicu istražiti, tako da se iznađe što drugome na um ne bi palo; slično je* cjepidlačiti *i* cijepati dlaku *(vidi* dlaka, a, *c) dd)), ali je* istociļiti *u boļem smislu.* ‚On je o temu sve mislio i mislio, dok je to sve istociļio'. P. Budmani.

ISTOCIĻÍVATI, istociļujêm i istociļîvâm, *impf.* istociļiti. — *U Stulićevu rječniku:* istocilivati, istocilivam *us* istociliti.

ŠTOČ, *f. vidi* istok. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚levante, oriente' ‚oriens' 485b; ‚oriente, o levante, parte del mondo, dove nasce il sole' ‚oriens' 528a) *i u Stulićevu* (‚oriens, ortus'). U kom je s istoči od sunca vas poraz. Š. Menčetić 7. Sunce s istoči. N. Dimitrović 62. Ali pak s istoči na sunce gledaje. N. Naļeśković 1, 112. Jak sunce s istoči da krepos imaju. 1, 202. Prosuze me oči kako no da gledam proć sunčoj istoči. 1, 219. Jer slavne ńe oči tuj krjepos imaju, sunčane istoči dvaš ljepše da sjaju. 2, 78. Želeći *(ja)* tve lice, sunčana istoči. 2, 90. Čemu su me oči, po koli veće ja ńe rajske istoči ne vidim da mi sja? 2, 180. Jak zvisda s istoči. M. Držić 5. Od zore do istoči i od istoči do zore. 240. Ne bi umnije tebe bilo od istoči do zapada. A. Čubranović 152. Tim vi, svijetu ki dvorite, čim vi 'e sunce na istoči, blago vami, ako oči za bremena otvorite. D. Rańina 150b. Zrak od sunca s istoči. D. Zlatarić 90b. Ne prije vele neg s istoči zorni zraci dan ukažu, otvorene držah oči. I. Gundulić 40. Svijetla i draga sred istoči zrak u cvijetju zora kaže. 184. Začu mlad car od istoči podunavsku zatočnicu. 842. Što mi sunce od istoči s bijelijem danom mladoj siva? 851. Kô dobitnik od istoči ču zapovijed oca svoga na brzoga końa skoči. 416. U kraļestvu od istoči zraci od sunca mańe sjaju. G. Palmotić 2, 25. Ńe su oči, ke s istoči svijetlo ti se sunce čine. 2, 78. Ńe su oči od istoči ponosite dvije danice. 2, 879. Od nebesa sve ljeposti s pravijem suncem od istoči. I. V. Bunić, mand. 4. Krv od lica, suze od oči, pram od kosi vidjet jesu ko s koraļem od istoči zlato i biser kad povezu. 10. Moje sunce od istoči. P. Kanavelić, iv. 68. Zrak od sunca u istoči. 96. U istoči jur bijaše vjere dan se objavio. I. Dražić 14. U istoći rumeneći jasna zora. 16. Rajski obraz ki zamira, isto 'e sunce od istoči. J. Kavańin 36b. Svijetlo sunce od istoči. 197a. Sunce koje iz istoči se gizda. I. Đorđić, salt. 54. Ki su u raju na iztoči vječne sriće. 158. Sunce rajske istoči. uzd. 64. Ter pazimo put istoči raju sličan drum čestiti. ben. 209.

1. ŠTOČÂJ, štočaja, *m. uprav mjesto odakle što istječe, pak se shvaća i u prenesenom smislu.* — *Postaje od* isteći *ili od* istok *nastavkom* jaj. — *Od* XV *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (iztočaj ‚scaturigine' ‚origo' 650b), *u Voltigijinu* (iztočaj ‚fonte, sorgente, scaturigine' ‚quelle'), *u Stulićevu* (‚fons, origo, tabula originalis, scriptum originale'). *a) mjesto odakle voda ili drugo što žitko teče, izvor, pa i u prenesenom smislu, početak, postanak.* U istočaju naše smrtšćine javil se je. Bernardin 188. Prikloni se k molitvam vašim i istočaju ovomu vodenomu. 191. Tko će mojoj glavi dati živ istočaj od suzica? M. Vetranić 1, 328. Da vazda tebe žejat bude vrućka života istočaja mudrosti. P. Radovčić, nač. 485. Od istočaja i vrutka od poniženstva. M. Radnić x. Tijelo mrtca govori istinu od svoga istočaja. 162a. Nesklad je kćer oholosti i od ńe rađa se i ima istočaj. 243b. Od

istočaja i vrutka od poniženstva. 350ᵇ. Bog je istočaj od svake lipote. 378ᵇ. Srce je istočaj od zala i od dobara. 433ᵃ. Premda bi u početku od istočaja svoga teško od protivnikov progońena *(crikva)*. A. Vitaljić, ist. 28. U prvomu istočaju crikve. 141. Kako od žile premda izajde ńe istočaj i vir prvi. ost. 67. Podzemaljski istočaji. I. Đorđić, salt. 52. *(Orkva)* koja od počela istočaja svoga jest obsluživala zakon. A. Bačić 146. Od istočaja porođeńa svoga. 453. Od ńega *(Boga)* zaboravljeńe jest istočaj svi sala. P. Knežević, osm. 63. Istočaj griha vazda je u nami sakriven. 118. Vrutak i istočaj od svakoga dobra. A. Kanižlić, uzr. 14. Kaono je snig od istočaja svoga čist i bio, tako je i Marija u svomu začeću čista. utoč. 364. Grih Adamov, koji u istočaju jedan jest. I. J. P. Lučić, nar. 2. Plod jest očito slameńe i ukaz korina iliti istočaja od koga izilazi i porađa se. B. Leaković, gov. 169. Koja nikad ni po istočaju nije bila oskvrnuta. Grgur iz Vareša 138. — *b) istok (sunca)*. Novom svjetlosti sunčani istočaj obasja vas svijet saj. M. Vetranić 1, 801. — *c)* elementum, *ono od čega se misli da postaje materija, a od drugoga ono ne postaje (što se mislilo prije da ima četiri takovijeh istočaja: semja, voda, vazduh, ogań)*. Pristani dobrostivo, Bože, k prizvanju našemu, i istočaju ovomu vodenomu... kripost tvoga očištenja ulij. I. Bandulavić 281ᵇ. Bože, koji zemju u početak istočaja ńe ploditi zapovidio si. 297ᵃ. Da je Bog otio prvi dan stvoriti okoliše nebeske i istočaje. A. Bačić 43. Od naravi istočaja iliti elemenata. 435. Elementi ili istočaji. 486. Četiri su elementa iliti istočaja, od koji se svako tilo čini i sastavljeno je. F. Lastrić, ned. 91. Svi istočaji i druge stvari ńegovoj zapovidi poslušne bijahu. A. Kanižlić, fran. 52. Saverija uzveličan darom oblasti nad istočaji. 52. Podloga iliti istočaj ovoga sakramenta može biti svaka naravna voda. E. Pavić, jezgr. 47. — *i u drugome smislu (kao* početak) *prema lat.* elementum. Koliko su niki zaboravljivi, da ni prve istočaje slova naučiti nisu mogli. A. Bačić 224. — *d)* archetypon, *ono po čemu je načińena slika, kao suprotno samoj slici.* — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kad klańajući se častimo kojugodi svetu priliku, jeda li u ńe prosimo dare? ne u istinu, nego š ńe podižemo miso k istočaju, koji uživa u raju i kraljuje. I. Mattei xv. Srce osvojeno svijem krepostima razlicijem, kojijeh istočaj i ogledalo priisvrsno jest srce ńegovo. 10. Sveđ žudi imati prid očima ono što ljubi i ako ne može razgledati istočaj, to jest ljubjeno čeljade, daj hoće moć sagledat se u priliku ńegovu. 143.

2. ISTOČAJ, *f. vidi* 1. istočaj. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

ISTOČAJAN, istočajna, *adj. koji pripada istočaju.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Od otca vičńega primila je istočajnu plodnost. P. Knežević, osm. 353.

ISTOČAK, istočka, *m. vidi* istočaj, *a).* — XVII i XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod* vrutak) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (istočak ‚vena della fontana o fiume' ‚scaturigo' 323ᵃ; istočak ‚scaturigine' ‚orgo' 650ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (istočak, v. vir), *u Stulićevu* (v. istočnik). Rijeka stoprv rođena na put se stavlja i mimogred primajući sve harače mańijeh istočaka, koje susreta prikupljiva jednu silu voda pridohodnijeh. B. Zuseri 180. Koji je istočak, odkle izviru ove tuge? 380. Ti buduć istočak sve naše radosti. P. Knežević, pism. 168.

ISTOČALO, *n. vidi* 1. istočaj, *c).* — XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (‚elemento, principio' ‚element'). Pristani dobrostivo k prizvanjem našim i istočalu ovomu vodenomu mnogostrukim očištenjem pripravljenu... L. Terzić 365. Četverima bje zamišen istočali neprikladni *(čovjek)*. J. Kavańin 71ᵃ. Pristani k prizvańem našim, i istočalu ovomu vodenomu... J. Banovac, blagosov. 358. Nebesa velikom naglostju proće a istočala žestinom rastopiće se. I. Velikanović, uput. 1, 330. Sin Božji... pušta se da svako istočalo na ńega navaljiva još u bešiki ležećega. A. Tomiković, gov. 82. Ako su dakle krv ova i ova voda, kada su unišla, bila uzrok ńegove smrti, zašto onda kada su izišla iz ńegova srdca, bila su dva istočala našega života? 82. S ńime sam bila, kada su se razdiljivala kraljestva istočala. 366.

ISTOČAN, istočna, *adj. koji pripada istoku.* — *Postaje od* istok *nastavkom* ьn *pred kojijem se* k *mjeńa na* č. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istočьnъ. — *Nominalni se oblik rijetko upotrebljava.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (istočni, od istoka ‚orientalis'), *u Belinu* (istočni ‚levantino' ‚orientalis' 436ᵃ; ‚orientale, d'oriente' ‚eous' 528ᵃ; ‚originale, agg. che ha origine' ‚originalis' 528ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (istočni, od istoka ‚orientalis'. 2. istočni greh), *u Voltigijinu* (istočni ‚orientale, levant'no' ‚östlich'; istočni ‚originale; orientale, levantino' ‚östlich, ursprunglich'), *u Stulićevu* (‚orientis, qui est orientem versus, oriundus, exhaustus'), *u Vukovu* (istočni ‚östlich' ‚ab oriente sole'), *u Daničićevu* (istočьnъ ‚orientis').

1. *adj.*

a. orientis, *koji je sa strane (sunčanoga) istoka. α) o mjestu, strani, kraju uopće, pa i napose o krajini, državi itd.* Po zapadnehъ stranahъ i po istočnehъ. Mon. serb. 368. (1430). Od carstva istočnoga. Korizm. 45ᵃ. Kamenje pridrago s istočnih jezera. G. Držić 366. U strani istočnoj. M. Orbin 274. Gdi su istočna carstva stara? gdi gospodstvo od Rimljana? I. Gundulić 284. U pogubah za poginut sad se istočno carstvo kreće. 476—477. Iz istočne dođe strane. G. Palmotić 1, 24. Istočnijeh s nebesa jasna zora bio dan vraća. B. Bettera, or. 5. Mehmet bi postavljen na istočne prijestol časti. J. Kavańin 215ᵃ. U istočnijeh strana svijeta. I. Đorđić, usd. 140. Pr'je neg sutra sunce bude na istočnoj ovoj strani. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 22. Abari vele zla učiniše u istočnim stranam. And. Kačić, razg. 6. Puci od istočnih strana. kor. 124. Od istočne strane. M. A. Relković, sat. L5ᵇ. General inspektoru istočnih krajina. J. S. Relković III. Sadi lozom bar istočne gore. 258. Eno Gospod na istočna vrata! Nar. pjes. vuk. 1, 128. Po istočnim i sjevernim krajevima naroda našega. Vuk, poslov. xv. Otide u zemju istočnu. Đ. Daničić, 1mojs. 29, 1. Na istočnu ulicu. 2dnev. 29, 4. — *amo pripada i ovaj primjer u kojemu uz* istočna *ima se u misli* strana: Plugo mu širom gonilo, a ralo s mirom u dubinu ronilo; okretalo se istočnom i zapadńom. (Zdravica u Hercegovini). Nar. pjes. hero. vuk. 352. — *b) o čeljadetu, narodu, pa u osobitom smislu i o onome koji vlada nad istočnom stranom.* S kojemь gospodarьomь istočьnemь ili zapadьnemь. Mon. serb. 411. (1442 *u posnijem prijepisu).* Pripravi put kraljem istočnim. Korizm. 65ᵃ. S pročimi narodi istočnimi. Š. Kožičić 36ᵇ. Istočna gospoda miluju ih dosti. M. Držić 66. Istočni prisvitli kraljevi. A. Gučetić, roz. jez. 106. Darij sa vsimi istočnimi stranami na riku Eprat dojde. Aleks. jag. star. 8, 259. Od istočnijeh Inglesa. B. Kašić, per. 100. Kako istočnom caru mladu smrt vitezi nesmiljeni daše

u svom Carigradu. I. Gundulić 285. Ne, ne, istočni bojni puci, začeo sam djela veća. 294. Djedi mi su svi očini cari istočni privisoci. 304. O istočni vojevoda, ti ne bježa tad, neg' slidi tvoj plam slatki priko voda. 371. Da i iztočni car ćeš biti. J. Kavanin 269a. Tada zovnu rečene kralje ili mudrace istočne. F. Lastrić, od' 296. Koptijani i drugi istočni puci. A. Kanižlić, utoč. 553. Kralji istočni otidoše iz daleka. M. Zoričić, osm. 108. Dosta iztrudio u obratjenju svijeta istočnoga. Đ. Bašić 284. Svi istočni, sjeverni, poludni i zapadni narodi. A. Kalić 495. Zaručivši se i jednom sestrom Basilija cesara istočnoga. A. Tomiković, živ. 6. — *amo pripadaju i ovi primjeri (vidi kod* zmaj): Zaletje se iz sjevera na istočna juta zmaja. I. Gundulić 417. I ako sam još oro sivi prcć istočnom zmaju prši, nabuńeno jato krivi, komu ogńena krila skrši. 445. — *c) o suncu, svjetlosti, zori, zvijezdi, vjetru itd.* Svitle dan ne stvori istočna taj zora. Š. Menčetić 64. Sama je sunačce svitlostju istočno. 73. Vas vri u pjeni od zore istcčne. 88. Bdeći čekaju istočnu danicu. M. Vetranić 1, 140. Da će bit istočne svitlosti sva puna. H. Lucić 285. Dokli ga privede k istočnoj zraci. B. Gradić, duh. 68. Tva ljepota rajska prosti, mala ptica s tanke hvoje ako istočnoj tvoj svjetlosti iz dubrave pjesni poje. I. Gundulić 375. Sve naj ljepše gube ime prid uresom ńe uresa, jak prid suncem istočnime jasne zvijezde od nebesa. 380. Budi istočna ti danica. 536. O istočno sunce milo, ke na svako naše dilo svakdańi nam svjedok jesi. G. Palmotić 2, 131. Kad no istočni dahne vitar. I. Zanotti, en. 29. Uz to vidih zvizdu istočnu. 51. Dokle vas zvijezda istočna ne dovede do spile Betlemske. Đ. Bašić 192. — *d) o čemu što se nalazi, rađa u istočnijem krajevima, što se donosi iz istočnijeh krajeva.* Ti s' kamenje pridrago i zlato istočno. N. Dimitrović 45. Balsam ili istočni ili zapadńi. B. Kašić, per. 102. Od bisera istočnoga. G. Palmotić 1, 163. I ńe ures drag istočni. P. Kanavelić, iv. 75. Iščuć mu po sve strane vina iztočna, smoke izbrane. J. Kavanin 20b. Istočni biser oko ruka i oko vrata. B. Zuzeri 287. Istočnijem pomastima i mirisom krijepi od voda. P. Sorkočević 590b. — *e) o hrišćanskoj crkvi što se inače zove pravoslavna, grčka itd. (pa i o drugijem crkvama na istoku).* Otci Greci i Latini istočne i zapadne crikve. Š. Budinić, sum 11a. U svetoj crkvi koliko zapadńoj toliko istočnoj. A. Bačić 186. U ńemu se bili skupili oci toliko istočne koliko zapadńe crkve. 289. Ukazanje istine među crkvom istočnom i zapadńom. S. Badrić, ukaz. 1. Crkva istočna oli ti grčka. M. Dobretić 493. — *pa i o zakonu, o ljudima, o duhovnicima itd.* Polovica svih žitelja može biti Srba istočnog i zapadnog zakona. M. Pavlinović, razg. 12. Od istočnih krstjana. B. Kašić, rit. 73. Istočni kaluđeri. I. Đorđić, ben. 161. — *f) o jezicima (u Aziji, osobito o semitskijem).* Svi kolici, koji istočne jezike znadoše. A. Kanižlić, utoč. 620. — *amo pripada i ovaj primjer (u kojemu je značeńe: koji se bavi istočnijem jezicima):* Kod iliričkog i istočnog štampara. I. Jablanci 1. — *g) o čemu što se događa u istočnijem stranama, n. p. o boju.* Da tve carstvo ljubi pravu uzme, prije neg' se uputi boja istočna slijedit spravu. I. Gundulić 304. — *h) o dobitniku (koji je dobio istočne strane).* Ono je slika istočnoga dobitnika. I. Gundulić 442. — *i) po svoj prilici pripada amo i ovaj primjer u kojem se* istočni *kaže o velikom petku:* Petak se zove još i ‚istočni petak'. taj dan, pre zore, ide se na istočnik ili izvor koji je na istočnoj strani mesta u kome se živi. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 9.

b. originalis, *‚istok' se shvaća u smislu kao izvor, pa i početak, rođeńe itd. a) o samome izvoru u pravom i u prenesenom, metaforičkom smislu, pa također i o vodi.* Ni sve uzvraćamo u vrelo istočno. B. Kašić, nasl. 83. Bolestan hoće istočnije voda. M. Radnić 52a. Jordan vale k svomu vrilu obrati istočnomu. A. Vitaljić, ist. 408b. Da se svak utiče i crpe iz ovoga vrutka istočnoga slatkost milosti Božje. And. Kadčić 107. Viru iztočni sve milosti. A. Paoli *u* I. M. Mattei 372. — *b) često o teologičnom jeziku, o Adamovu grijehu, i o grijehu s kojijem se ljudi radi onoga rađaju.* Suproti grihu istočnomu. Korism. 41b. Čto je porodni ili istočni grih. Anton Dalm., nov. tešt. predgovor. Jeli ńih bio istočni ali smrtni ali veniao mali grijeh? M. Orbin 69. Budući on otrovan grihom istočnim. P. Radovčić, nač. 213. Koja opere dijete od griha istočnoga. S. Margitić, ispov. 121. U krv mi opra grijeh iztočni. J. Kavanin 15a. Upast ne mogaše u zlo grijeha iztočnoga. 519a. Oprati od griha istočnoga. A. Bačić 283. Od slabosti naše naravi koja je po istočnom grihu rańena. J. Banovac, razg. 22. Likarija griha istočnoga. F. Lastrić, test. 85. Budući ju izgubila po grihu istočnom. ned. 88. Što je istočni grijeh? E. Pavić, jezgr. 136. Grih istočni u komu se rađamo. F. Matić 51. Jesi li ti rekla na krštenu i istočnog griha oprošteńu, da viruješ . . . ? M. A. Relković, sat. D6b. Po komu se odpušta grih istočni. M. Dobretić 21. Krštene čisti dušu od grijeha istočnoga. T. Ivanović 73. Ovdi se potpuno čisti duša od istočnoga grijeha. A. Kalić 283. Od svake nečisti grija istočnoga. Grgur iz Vareša 130. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Istočnoj ja sam začet bio u zlobi. A. Vitaljić, ist. 156a. A krstnom je vodom stare tvoje istočne zlobe odnio. ost. 5. Oskvrńeńe istočno. S. Badrić, prav. nač. 70. — *c) prema b) kaže se i* istočna pravda *ili* pravednost *stańe Adamovo prije grijeha.* Eva za sve kolike izgubi pravdu istočnu. M. Divković, nauk. 61b. Izgubismo pravednost od milosti istočne. B. Kašić, nač. 43. Izvan da ima pravednost istočnu. M. Orbin 17. Pravicu izgubi istočnu, u koj bi stvoren. F. Glavinić, cvit. 60b. Pravdu iztočnu, ljeta zlata, . . . slavu izgubi. J. Kavanin 25a. Stańe naravi pravde istočne. A. Bačić 453. U početak Bog stvori čovika pravedna pravdom istočnom. J. Filipović 1, 400b. Kada jednom prvi čovjek izgubi pravetnost istočnu. J. Matović 478. Dignutje oli izgubljenje povoljno milosti i pravde istočne. M. Dobretić 195. — *amo može pripadati i ovo:* Bilog ńe istočne čistoće. S. Rosa 174b. — *d) koji je od rođeńa.* Car Vasilija istočno svoje pomańkańe, to jest rod tešački, pokriti nastojaše. A. Kanižlić, kam. 370. — *e) rodni, o mjestu.* Kao da se od svoga istočnog mjesta nikada nije krenuo. I. Jablanci 193. — *f) uopće koji je isprva bio (može značiti i: pravi).* Da se ova nova raž iz istočnoga kolena svojega odrodi i izopači. I. Jablanci 71. Dok se ne iznajde istočni uzrok. 82. — *g) o izgledu (isporedi* istočaj, *c)).* Da postanemo, koliko se veće može, Jesusu, istočnomu božanstvenomu izgledu prilični. I. M. Mattei XVI. — *h) u dva primjera* XVII *vijeka nije dosta jasno značeńe: u drugome kao da znači: koji traje (jer je istjecańe suprotno zapadańu, propadańu).* I na ljudske jade i smeće svrni pogled blag istočni. G. Palmotić 3, 96a. Život, ki uvijek uzdrži se, ne kako ovi na sem svijeti, gdje kad čovjek porodi se, u čas oni počne mrijeti, nego život, koji

kad počne, ne nahodi smrti ikada, jer se u ńemu slave istočne nađu, kojijem nije zapada. P. Kanavelić, iv. 465.

2. *adv.* Istočno, *isprva, iz početka, vidi* 1, b, *osobito pod f).* Od koga istočno izlaze sva. B. Kašić, nasl. 219. Od kuda ove bolesti istočno dolaze. I. Jablanci 142.

ĪSTOČANIN, *m. čovjek iz istočnijeh krajeva.* — *Plur.:* Istočâni. — *Od* XVIII *vijeka.* To dočuvši ļudi istočani, baš Ermeni a i Grci svani, strah u vojsku veliki uniđe. Nadod. 188. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚morgenländer'.

ISTÒČĒNJE, *n. djelo kojijem se istoči.* — *Stariji je oblik* istočenje. — *Između rječnika u Belinu* (istočenje ‚il cavar del vino' ‚depromere' 181ª). Po istočenu vina. Z. Orfelin, podr. 291.

ISTÒČILO, *n. cijev kroz koju istječe što žitko.* — *U Šulekovu rječniku znanstvenoga nasivļa:* Istočilo, phys. (točak), ‚ausflussrohr', tal. ‚tubo dello sgorgo'.

ISTÒČĪŠTE, *n. mjesto odakle što istječe, vidi* istok. — *Kod čakavaca i zapadnijeh štokavaca mj.* -št- *ima* -šč- *(griješkom pisano i* -stj-). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. istok).

a. *(o vodi), izvor.* Na istočište od rijeka pojit će ńih. N. Rańina 79ª. isai. 49, 10. — *i metaforički.* On jest naj stariji od sviju zakona i kakono istočistje i vrutak istih. Blago turl. 2, 20.

b. *(o suncu itd.), istok, izhod.* I hoditi će narodi u svjetlosti tvojoj, i kraļevi u posijanju istočišta tvoga. N. Rańina 28ᵇ. isai. 60, 3. *i u Šulekovu rječniku:* ‚morgenpunct; ostpunct'.

c. *u prenesenom smislu, postanak, postańe, početak, usrok.* Da duša moja na istočišče stvora svoga u kipu mom usjigra. P. Zoranić 10ª. Zarad griha imaše istočište gospodstva. M. Radnić 42ᵇ. Bivši bio istočiste od smutńe. 48ᵇ. Promisli dobro ovu tvoju svrhu od kuda ima iztočište, nači ćeš da izlazi od ļubavi vlastite. 325ᵇ. Da je vaše prvo istočište od Boga. J. Banovac, pred. 67. Kojijeh je istočište bojazan. S. Rosa 69ª. Ako razmislimo ńegovo istočistje, ovi dolazi od Boga istoga. Blago turl. 2, 20. Što pak jest od istočistja ovoga načina meju krstjanima, istina jest, da nisu bili sami Žudije i krstjani to činit. 2, 89.

ISTÒČITI, istočîm, *pf.* effundere, *učiniti da sve isteče.* — *Složeno:* iz-točiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istočiti, *rus.* источить. — *Između rječnika u Belinu* (istočiti ‚cavar vin dalla botte' ‚depromere vinum' 180ᵇ—181ª), *u Voltiģijinu* (istočiti ‚versare, spargere' ‚ausgiessen'; istočiti, iztočim, iztakam ‚scolare, versare, vuotare una botte' ‚ein fass etc. ausleeren'), *u Stulićevu* (‚effundere, spargere, consumere, conficere, evacuare'), *u Vukovu* (‚zu ende schenken' ‚effundo'), *u Daničićevu* (‚effundere').

1. *aktivno.*

a. *sa značenjem sprijeda kazanijem.* Istoči raka jego miro. Stefan, sim. pam. šaf. 20. Istoči raka svetaago miro prěblagouhanьnoje. Domentijanª 106. Udarivъ kamenь izъ kamene vodu istoči. 320. Bogъ istočivyj iz suha kamene vodu. Domentijanᵇ 88. Krv iz svoje puti proli i istoči. V. Andrijašević, dev. 165. Isukrst krv prolivat poče, i pak svu istoči. J. Kavańin 316ᵇ. Budući ti radi mene svu tvoju krv istočio. I. M. Mattei 321. Criva na zemļu nesrićan istoči. I. J. P. Lučić, razg. 7. I rujno nam vince istočili. Nar. pjes. petr. 1, 54. Istočiše vino i rakiju. 3, 193. Hrvati istočiše potoke krvi. M. Pavlinović, rasl. spis. 117.

b. erodere, *izgristi, uništiti (o crvima itd.), vidi kod* točiti. Rja i moļ istoči. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 8. Da *(tjelesa mrtvijeh)* ne istruhnu i da ih crvi ne istoče. M. Divković, bes. 143ª. Gdi će crvi tijelo istočiti. nauk. 271ª. Jezik mu crvi istočiše. J. Filipović 1, 507ᵇ. Gdi će ga crvi iztočiti. B. Leaković, nauk. 128. Grijeh toči mu i crvi duševnost, dok je istoči. A. Kalić 25.

2. *pasivno.* Krv istočena golubu izpod kreļuta. Naručn. 24ᵇ. Budući istočeno vrijeme. S. Rosa 15ᵇ. Stresaju sa istočenih rukopisa prašinu. M. Pavlinović, rasl. spis. 393.

3. *sa se, pasivno (znači što i* isteći). — *Između rječnika u Belinu* (iztočiti se ‚finir di scorrere' ‚effluere' 659ª) *i u Stulićevu* (‚effundi, spargi, teredinibus consumi, effluere'). Da mi se iz oči živi vir istoči od suza. M. Vetranić 1, 390. Da bi je *(vode)* sva bila polja puna i gore, jur bi se istočila, svej tekuć u more. P. Hektorović 12. Oto se is tebe ļuska od jaja ne bi krvi istočila. M. Držić 218. Rane rastvorene, iz kojijeh se tolika krv istoči. Đ. Bašić 68. Kad ugledate vode doće istočit se. A. Kačić, kor. 106. Iz mene se krvca iztočila. Nar. pjes. juk. 534. — *u prenesenom smislu, o vremenu.* Do ure mańkaće ova ura koju sad imamo, i tako jedna za drugom, dokle se ona naj posledńa bude istočiti. A. d. Bella, razg. 7. Godišta koja su se istočila. I. Đorđić, ben. 2. Kad se iztoči vrijeme od Boga odredjeno. Đ. Bašić 135. Istočit će se vrijeme od svijeta. 159. Kad se istoče dana šest. I. Garańin 7. Sad dokle teče za vas vrijeme, prije neg se istoči . . . A. Kalić 153.

ĪSTOČJE, *n. vidi* istok, istočište. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚origo, fons, principium'). *a) u pravom smislu.* Polak vrila i istočja vodenoga. A. Vitaļić, ist. 11. — *b) u prenesenom (i metaforičnom) smislu.* Bog jest istočje i početak svih stvari . . . istočje svoga sina . . . P. Radovčić, ist. 14. Neka istočje človičjega naroda ne bi izašlo od žene. 25. Ki je duh prizući i istočje od svetińe. 85. Početka i istočja svakoga dobra. nač. 368. K tebi ki si istočje milosrdja utičen se. 477. Kojih otac i početak ili istočje bil je Kam. A. Vitaļić, ist. 253.

ĪSTOČNĪK, *m. postaje od* istoč(a)n *nastavkom* ikъ. — *isporedi* istočńak. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istočьnikъ, *rus.* источникъ. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka ima* š *mj.* č *(ispred* n): istošnici. A. d. Costa 2, 12. — *Između rječnika u Mikaļinu* (istočnik, uzrok, početak ‚origo, initium, causa, fons, caput'), *u Belinu* (‚eurus' 297ᵇ. 495ᵇ), *u Voltiģijinu* (iztočnik ‚euro, vento orientale, garbino (!)' ‚ostwind'), *u Stulićevu* (‚fons, origo, scaturigo, effluvium, eurus'), *u Vukovu* (‚der ostwind' ‚eurus', cf. ispodsunčanik, ustoka *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori), u Daničićevu* (istočьnikъ ‚fons').

a. *mjesto gdje istječe voda ili drugo što žitko. a) u pravom smislu.* Na istočnikь i otь istočnika upravь dêlomь u dubravu. Mon. serb. 197. (1381). Kako jelen želi istočnik vodni. Transit. 114. Istočnik živi. Korizm. 69ª. Drivo vsajeno na istočniceh vod. 85ª. Istočnik živi izviraše. Š. Kožičić 5ª. Istočnik krvi preobilno poteče. 21ª. Istočnik zdrave vodi v krv obrati se. 28ª. Rijeke i svi istočnici. Zborn. 161ª. Gusti istočnici slatke vode istikahu. Aleks. jag. star. 3, 282. Blagoslovite, iztočnici, Gospodinu. M. Alberti 32. Kako žudit jelin na iztočnike vodene. 277. Učini da vazda žejam tebe iztočnika vode žive. 414. Rika

izvira iz jednoga istočnika. I. T. Mrnavić, ist. 88. Blagosivljajte, istočnici, Gospodina. J. Banovac, blagosov. 889. Nimfe bogiñe nad vodama, rekama, istočnici i potoci. J. Rajić, boj. 88. — *b) u metaforičkom smislu.* Da ne oskudêjutь istočnici života tvojego. Sava, sim. pam. šaf. 9. Hote starьca napojiti istočьnika besmrьtьnago. Stefan, sim. pam. šaf. 17. Istočnikъ vьsakomu daniju neoskudnij. Mon. serb. 8—9. (1222—1228). Ty bo jesi dateļь blagihь istočnikъ. Deč. hris. 64. Milosti istočnik veliki. Mon. croat. 140. (1490). O istočniče srače svitlosti. Naručn. 26ª. Od dviju istočnikov i početki. Š. Budinić. sum. 2ᵇ. On jest istočnik vsake svjetlosti. 5ᵇ. Ka *(sala)* jesu... vruļa i istočnêk vsakoga zla. 21ᵇ. Ima ispovidnik pokazati pokornim svojim istočnici iz kojih imaju crpati milost. ispr. 48. Zato k meni kakono k svomu istočniku imaju se svaka privoditi. B. Kašić, nasl. 117. Ovo su dva istočnika od kojih izlazi svako dobro dilo. Ant. Kadčić 246. — *c) metaforički, i o čeļadetu.* Osuđujući na smrt istočnika od života. M. Radnić 46ᵇ. Istočniče sile i svetiñe. P. Petrović, gor. vijen. 85.

b. *koji je s istočne strane. a) o čeļadetu.* Premako se primlogi istočnici isneviriše. A. Kanižlić, kam. 76. Istošnici zabilježuju. A. d. Costa 2, 12. — *b) o vjetru, vidi u Belinu, Voltiġijinu, Stulićevu, Vukovu rječniku.*

c. *o čeļadetu koje odakle istječe (ishodi). a) u jednom primjeru* XVII *vijeka kao da znači: koji je rodom.* Ivanu Mećaviću istočniku Braškomu, redovniku hvarske crikve. I. Ivanišević 180. — *b) u jednom primjeru* XVIII *vijeka odgovara lat.* oriens *(koji istječe, ishodi).* Pohodio nas je istočnik s visina. S. Rosa 80ᵇ.

ISTOČNOKRAJAN, istočnokrajna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. istokokrajan. — *nepousdano.*

ISTOČNOST, *f. postaće, postanak (uprav osobina onoga što je istočno).* — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Čeļad zametena po istočnosti ńihovijem grijehom. S. Rosa 3ᵇ. Tko je po naravi i istočnosti od zemļe. 55ª.

ÌSTOČŃÂK, *m. vidi* istočnik, b. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (istočńak, istočni vjetar ‚eurus, subsolanus') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚eurus' 485ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (istočńak, istočni veter ‚eurus, subsolanus, vulturnus'), *u Stulićevu (uz* istočnik *s dodatkom da je riječ ruska). a) vidi* istočnik, b, *b).* Skoči istočńak, da sve ponese, a more uzavri. S. Ļubiša, prip. 267. *i u Šulekovu rječniku:* ‚ostwind'. — *b) vidi* istočnik, b, *a).* S toga je pametno određeno, da se vi pišete i zovete grčkoistočńaci. M. Pavlinović, razg. 18. Nikad se ne protiviše istočńaci mojim zapovijedim. 92. *i u Šulekovu rječniku:* ‚orientale'.

ÌSTOČŃÎ, *adj. vidi* istočan. — XVIII *vijeka.* Dva cesara: istočńi i zapadńi. And. Kačić, kor. 401. Po istočńemu jeziku. I. Jablanci 10.

ISTÒĆUDAN, istòćudna, *adj. koji je iste ćudi.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚ejusdem ingenii'.

ISTOĆUTITEĻ, *m. čovjek koji isto ćuti.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚assensor, qui ejusdem sententiae est'. — *nepousdano.*

ISTODJELOVALAC, istodjelovaoca, *m. čovjek koji isto djeluje (kao i ko drugi).* — *Samo u Voltiġijinu rječniku:* ‚compagno di stesso lavoro, conservo, collega' ‚von dem nämlichen gewerbe', *i u Stulićevu: grîješkom* istodjelovaoc ‚eandem artem exercens'.

ISTÒDOBAN, istòdobna, *adj.* aequalis, *koji je iste dobi.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. istogodan.

ISTÒDVÔRAN, istòdvôrna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚della medesima curia' ‚curialis'. — *nepousdano.*

ISTÒGODAN, istògodna, *adj. koji je istijeh godina, vidi* istodoban. — *U Stulićevu rječniku:* ‚ejusdem aetatis'. — *nepousdano.*

ISTÒGODIŠTAN, istògodišna, *adj. koji je istijeh godišta, vidi* istodoban. — *U Stulićevu rječniku:* istogodištan, istogodištni *kod* istogodan. — *nepousdano.*

ISTOHOTJEŃE, *n. vidi* istohtjeńe. — *U Stulićevu rječniku: uz* istohtjeńe. — *nepousdano.*

ISTOHTJEŃE, *n. u Voltiġijinu rječniku:* ‚il convolere, il voler lo stesso, l' essere d' accordo' ‚das gleichgesinnt sein', *i u Stulićevu:* ‚animorum conjunctio'. — *nepousdano.*

ISTÒIMEN, *adj. u kojega je isto ime.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚che porta il medesimo nome, gentilizio' ‚gentilis'.

ISTOJAGATI, istojagam, *pf. islupati tojagom.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚pertica valde percutere'.

ISTOJÈZIČAN, istojèzična, *adj. u kojega je isti jezik.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚ejusdem linguae (h. e. gentis)'.

ÌSTOK, *m. djelo kojijem što istječe, ili (češće) mjesto gdje što istječe.* — *Akc. je zabiļešen po Vukovu rječniku; u Dubrovniku je drukčiji:* istok. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* истокъ, *rus.* истокъ. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚oriens; origo; ortus'), *u Mikaļinu* (istok, strana od kud sunce ističe ‚oriens, ortus solis'; istok sunca ‚sol oriens'), *u Belinu* (‚levante, oriente' ‚oriens' 485ᵇ; ‚oriente o levante, parte del mondo, dove nasce il sole' ‚oriens' 528ª; istok sunca ‚levata del sole' ‚solis ortus' 486ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (‚origo, oriens'), *u Voltiġijinu* (istok ‚origine; levante, oriente' ‚ursprung; sonnenaufgang'; iztok ‚oriente, levante' ‚ost, osten'), *u Stulićevu* (‚oriens, ortus, origo'), *u Vukovu* (‚der sonnenaufgang' ‚sol oriens, ortus solis'), *u Daničićevu* (istokъ ‚effluvium').

a. *o čemu žitkom. a) djelo kojijem se što istoči.* On mi dao vina na istok, na točeńe. Zemļak. 1871. br. 2. — *b) mjesto odakle što istječe, istače se.* Miro vьsêmi istoky zatvori se. Domentijanᵇ 118. Od Krke rike i kud prohaja i od ńe istoka. P. Zoranić 70ᵇ. — *i metaforički.* Vrutče i istoče ļubavi. Blago turl. 2, 7. Ova ļubav svoj istok jest imala iz studenca pričistoga. Đ. Rapić 85.

b. *o suncu osobito, pa i o mjesecu, zvijezdama, zori, danu itd. a) djelo kojijem sunce itd. istječe, pa i vrijeme kad istječe.* Tko ovu vodu pije prije sunčana istoka. M. Držić 899. Na viku v sunač istok dojdoše. Aleks. jag. star. 3, 270. Od istoka do istoka sunčanoga. B. Kašić, is. 12. Jedna lijepa djevojčica, od ke, ne znam, zora bila jeli ikada objavila u istoku draža lica. I. Gundulić 88—89. Kaslar-aga u istok zore na korabļu zlatnu uzide. 862. Narodi oni istok zvizde gledajući one. F. Glavinić, cvit. 4ᵇ. Moleći istok pričekaše. 16ᵇ. Jutros u istok bijele zore zgodi mi se ńega sresti. G. Palmotić 1, 853. S kolikom se požudom istok sunčani izgleda. V. Andrijašević, put. 270. Istok se ovoga sunca ne ukazuje. F. Lastrić, test. 868ª. Počnemo istok sunca ovoga razgledati. 869ᵇ. Imamo Bogu zafaliti za istok žeļnoga sunca. A. Kanižlić, usr. 51. Prid primu ol' ti na sunač istok. M. Zoričić, osm. 158. Tijek dneva koji počińe od istoka sunčenoga. J. Matović 195. Prvo sunčanoga istoka. M. Do-

bretić 398. A mala ti fala, moj jasni mjeseče, na istoku žarka sunca. Nar. pjes. vuk. 1, 406. Turčinu bi od istoka ruka, od istoka obrnu neruka. 4, 116. — *i metaforički.* O istoče i zrako svjetlosti vječne. M. Divković, bes. 10ᵇ. Istok ali porojenje od pravoga sunca od pravde, Isukrsta. M. Orbin 274. U istoku od mladosti zora od slave još mu istječe. I. Gundulić 398. Ovi život kad zahodi da ne ima veće istoka. P. Kanavelić, iv. 5. — *može biti da znači i svjetlost uopće.* Obraz će i glava istokom sve gori. Š. Menčetić 68. — *b) strana na nebu gdje sunce istječe, i uopće ona strana.* Da znaju oni ki od istoka sunčenoga i ki od zapada. Bernardin 6. isai. 45, 6. Sa strane istoka. M. Marulić 16. Dan i noć teku ka zapadu, i vraćaju se ka istoku. Živ. kat. star. 1, 219. Ki govore veras, imaju se obratit na istok. Naručn. 37ᵃ. Kako muoža ishodi od istoka i javla se do zapadi. N. Rańina 170ᵃ. mat. 24, 27. Gdi može sunačce o istok zapadat? G. Držić 372. Ke su *(dežele)* meu sunčeni istok i zvizdu. P. Zoranić 8ᵃ. Povede me k sunču istoku. M. Divković, bes. 185ᵃᵇ. Na istoku još čim stoji bijela zora noć goneći. I. Gundulić 34. I ostaju mu na široku Ugrovlasi u zapadu, crni vali u istoku. 321. Grad ih braňaše od istoka i brjegovi, kim nije mjera. 322. *(Skandinavija)* od istoka drži se z gorami Krifi. F. Glavinić, cvit. xiv. Pol mile daleko od mora Andreanskoga, z ovu stran proti istoku. 189ᵇ. Jure sunce biše istok poslatilo. I. T. Mrnavić, osm. 84. Put zapada triš mrkloga, triš na istok jasni pazim. G. Palmotić 1, 50. Da vas svijet posjedujem od istoka do zapada. 2, 274. *(Netom)* rumenom u istoku zorni pogled upasite. 2, 328. Sunce u istok vratit mogu, s neba dozvat daž krvavi. 2, 432. Granica u istok ... Stat. pol. ark. 5, 313. (1665). Ogledalo što gleda k istoku prikazuje kakono da gleda k zapadu. M. Radnić 318ᵇ. Odkle j' svjetle iztok zore tja pak tamo do zapada. A. Vitaljić, ost. 292. Ako je od istoka ali od zapada, ali od sivera, ali od poludne. L. Terzić 242. Prostire se od istoka put zapada. J. Kavańin 194ᵃ. Svijetli kralj od dana istok tracim svojim zlaćaše. 527ᵃ. Svijetli kralj od dana jasnijem kolom istok zlati. I. Đorđić, uzd. 40. Galad je jordanskoj rijeci put iztoka. 197. Od istoka do zapada. F. Lastrić, svet. 108ᵇ. Koga prisveto tilo odnesoše pod istok opet onamo. 115ᵃ. A biše ju zaskočio sjajni mjesec na istoku. Nar. pjes. mikl. beitr. 11. Jeli zv'jezda danica u istoku sunčanomu? 19. U istoku jasna zora b'jelo lice rumeňaše. 35. Od istoka sunca do zapada gospodin. And. Kačić, razg. iv. Raširiceš se k zapadu, k istoku, k siveru i podnevu. kor. 29. Pram gradu Jeriku od istoka. 107. Od istoka Dunaj voda pliva, od zapada studena Ilova. M. A. Reljković, sat. B2ᵃ. Prama sunca istoku. sabr. 6. Škropi prstom sedam puta prama pristolu milosti k istoku. I. Velikanović, uput. 8, 317. Pram istoku će sunca okreni. J. S. Reljković 163. S desnom stranom put istoka. Nar. pjes. vuk. 1, 53. Pogled' s okom put istoka udno polja. 1, 192. Ja prehodim s istok' do zapada. 1, 555. I danica na istok iziđe. 1, 556. Jeli jasan mesec na zaodu, jel' danica na istoku zvezda? 2, 299. Okrenu se pravo ka istoku. 2, 325. Kad sam proš'o zemlju i gradove, i obiš'o istok do zapada. 2, 440. Nek ustavi na istoku sunce, i bijeli mjesec na zapadu. 3, 62. Studen vjetar od istoka dunu. 3, 75. On obiđe zemlju i gradove od istoka pake do zapada. 3, 515. Da mu puhne vijor od istoka. 4, 7. Od istoka Ignat udario. 4, 284. Kad s' danica rodi od istoka. 4, 308. Kad se rađa sunce od istoka. 4, 308. Veće prasnu zora od istoka. 4, 481. A pobježe selom put istoka. Ogled. sr. 208. I on gleda prot suncu istoku. Nar. pjes. istr. 1, 64. Sunce na istok, a Bog na pomoć! Nar. posl. vuk. 296. U našijem krajevima amo k istoku i sjeveru. Vuk, nar. pjes. 1, xiii. Prije neg se sunce na istok povrati. S. Ljubiša, prip. 248. Crvenilo sinu, pa se stere od istoka ravna. Osvetn. 2, 88. Dubrovnik (6 sati na istok Sarajevu). M. Pavlinović, razg. 89. — *c) vjetar što duše s one strane, vidi* istočňak. Duhne l' istok, ko što jako diše. Osvetn. 5, 2. — *d) semlja, krajevi, države, narodi što su na onoj strani.* Prsijani vas istok protirahu. Š. Kožičić 35ᵇ. Carigrad naj vekši grad vsego istoka. 48ᵇ. Čemu je vas istok i zapad vladati? M. Vetranić 1, 89. Vidjesmo zvijezdu ńegovu u istoku. N. Rańina 28ᵇ. mat. 2, 2. Prvi i drugi *(sin)* u istoku, a poslidńi u zapadu steć će t', prije ner popadu, mnogo čudno blago i stoku. M. Pelegrinović 184. Bježi, kud znaš, što hoć', čini; zapad i istok vas obhodi. I. Gundulić 288. Carska blaga nebrojena u istok odnijet miso obraća. 294. Za to ako je vaša želja u istok s vojskom putovati, od Poljaka neprijatelja utvrdit se prije ne krati. 307. Serse slavni, ki poda se stavi istok vas njekada. 335. Ne daleče od Priveze vali stoje, zapad i istok gdje doteče na pomorske dva krat boje. 370. Poć u istok spravan gdi je. 424. Kô car u istok vojsku vodi, da ju pogubi i posiječe. 484. Ku *(ljepos)* vas istok njegda slijedi. 549. On š ńom *(sabljom)* naj prije u istoku slavu i kripos svoju uzmnoži. 565. Semu *(Noe)* odluči istok. F. Glavinić, cvit. xiii. Ide Tomas u istok. 415ᵇ. Narodi istoka jasnoga. G. Palmotić 2, 479. Vojske morske u istoku pridostojnomu vojevodi. I. Zanotti, en. 1. Blagom koje u ljetu istok i zapad ńemu dijeli. J. Kavańin 192ᵇ. Dandol bi uzvikan za cesara od iztoka. 206ᵃ. Otmanović car istoka. 214ᵇ. Da s istoka Mehumeta bacíš. 269ᵃ. Istok... bijaše se odvrgo svetoj crkvi. I. Đorđić, ben. 3. Prije pet godina nego sam se iz istoka vratio. A. Bačić 243. Ukaza se zvizda u istoku, i vodi krale. J. Banovac, razg. 48. Mnogi u istoku ove otrovi primiše. J. Filipović 1, 507ᵇ. Zašto smo vidili zvizdu ńegovu u istoku. F. Lastrić, od' 296. Evo mudraci od istoka dođoše. test. 59. Trima kralem koji su od istoka došli. A. Kanižlić, bogoljubn. 70. Posla ga u istok s naredbami. S. Rosa 40ᵃ. Mnozi doće iz istoka i iz zapada. 81ᵇ. Rodiše se četiri jednaka u istoku. And. Kačić, razg. 17. U Afriki naj prvo a potle i u istoku. A. d. Costa 1, 108. Početi će križ prisvitli u istoku i svršiti će u zapadu. Đ. Rapić 15. Srbi, kao pravi junaci, nek se razmiču u istok. M. Pavlinović, razg. 57.

c. u prenesenom smislu, postańe, postanak, početak, usrok. Da neka ńih rojstva kolino i istok poznaš. P. Zoranić 9ᵇ. Kada mene i rostva moga želiš istok znati. 19ᵃ. Grêh Adamov istokom svojim jedan jest. Š. Budinić, sum. 181ᵇ. Svaka je na me kako na istok svoj triba privoditi. A. Georgiceo, nasl. 140. U istok lit razbora mojega. I. Ivanišević 18. Ča s' mi sinka umorila prem u istok lipih dana? 320. U svojih dana istok prvi. A. Vitaljić, ost. 39. Ter hti nazvat dva otoka od dvojega svoga iztoka. J. Kavańin 141ᵃ. Sisto, našeg ki po djedih iz Kruževa istok vodi. 271ᵃ. Odkle uze svoj istok kipoklańańe? Blago turl. 2, 82. Premda zakletva jest dobra u sebi, ona jest ništa mań zla u svomu istoku. 2, 89. Ono izvodi svoj istok od griha. 2, 195. Tkoja raslikost vrste uzima svoj istok od raslikoga dila Božje izvrsnosti. 2, 323. Ali o pri-

poljubljeni Bože! koji si početak i svakoga dara podpuni istok. Đ. Rapić 2. Niki su istok svoga veličanstva primili po kolinu priprostitomu. G. Pešt.alić 89.

d. *ime riječi (vaja da je prema značeńu kod a, b)) i selu uz ńu. — Od* XIV *vijeka.* Istokъ, rijeka kod sela Šikļe na Drimu: ‚U rêku Istokъ, *i* uz rêku, kako istêče Istokъ, ńa Vranove planine' (Glasnik. 15, 286 *god.* 1848?). i ‚Gojnu' je išla međa ‚otъ Istoka' (296). jednъ putъ u Istokъ a drugi u Gojno' (299). Đ. Daničić, rječn. Istokъ (selo). S. Novaković, pom. 134. Tako se u međama Sinainaca pominju Belo Polje, Istok, Dragoljevci, Crnča (Glasnik. 15, 296. 299. 300) sela kojima mi danas položaj znamo. oko 15 kilometara severoistočno od Peći nalazimo na austr. đen. karti sela Istok, Belo Polje, Crnču... On *(Milojević)* pomińe jedne razvaline grada uz Kostrc, ništa više ne spominući, a dalje govori: ‚Mali Istok. Među Malim i Velikim Istokom stoje ogromne razvaline od grada, vele, nekakvog cara, koji se zvao Istok... Dalje ide za jedno po časa (od Belog Polja, zapadno od Cekoljesa) selo Veliki Istok, kroz koje prolazi rečica Veliki Istok; u ovu uleva se sa zapada dolazeći Mali Istok'. S. Novaković, zemļ. 65—66.

e. *ime muško (samo u priči, vidi i kod* d).

ISTOKA, *f. vidi* istok. — *U dva primjera* XVIII *vijeka.* Ne ima'ući grijeha ni od istoke *(Isusova majka).* J. Kavańin 518b. Odeći onamo pod istoku. F. Lastrić, svet. 188b. — *i u Šulekovu riječniku:* ‚ausführungsgang'.

ISTOKOKRAJAC, istokokrajca, *m. čovjek iz istočnoga kraja, vidi* istočnik, b, *a).* — *U Stulićevu riječniku: uz* istokokrajan. — *nepouzdano.*

ISTOKOKRAJAN, istokokrajna, *adj. koji je iz istočnoga kraja, vidi* istočan, 1, a. — *U Stulićevu riječniku:* ‚orientis, ex oriente'. — *nepouzdano.*

ISTOKOKRAJANIN, *m. vidi* istokokrajac. — *Plur.:* istokokrajani. — *U Stulićevu riječniku: uz* istokokrajan. — *nepouzdano.*

ISTOKOKRAJKA, *f. žensko čeljade iz istočnoga kraja.* — *Gen. pl.:* istokokrajaka. — *U Stulićevu riječniku: uz* istokokrajan. — *nepouzdano.*

ISTOKOKRAJKIŃA, *f. vidi* istokokrajka. — *U Stulićevu riječniku: uz* istokokrajan. — *nepouzdano.*

ISTOKORAČAN, istokoračna, *adj. koji ide istijem korakom.* — *U Stulićevu riječniku:* ‚che va del medesimo passo' ‚ejusdem gressus'. — *nepouzdano.*

ISTOKOSUNČAN, *adj. vidi* istočan, 1, a. — *U Stulićevu riječniku:* ‚orientis' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

ISTÒKUĆAN, istòkućna, *adj. od iste kuće.* — *Samo u Voltiģijinu riječniku:* ‚di stessa famiglia, gentilizio' ‚vom geschlechte', *i u Stulićevu:* ‚della medesima famiglia' ‚gentilis'.

ISTOLICITI, istolicim, *pf. u Stulićevu riječniku:* v. istociliti, *gdje ima i* istoliciti se ‚acui, exacui'. — *Sasma nepouzdano (jamačno je Stulli riječ gdje slo pročitao).*

ISTOLIČAN, istolična, *adj. istoga lica.* — *Samo u Voltiģijinu riječniku:* ‚rassomiglievole, somigliante' ‚gleichsehend', *i u Stulićevu:* ‚ejusdem modi'.

ISTOLITI, istolim, *pf. sbaciti s prijestolja (sa stola).* — *Načińeno od* is *i* stol *nastavkom* i. — *U Stulićevu riječniku:* istoliti ‚de throno expellere'. — *nepouzdano.*

ISTOLKOVAN, istolkovna, *adj. koji istolkuje.* — *U Stulićevu riječniku:* ‚ch' espone' ‚exponens'. — *sasma nepouzdano.*

ISTOLKOVAŃE, *n. djelo kojijem se istolkuje.* — *U Stulićevu riječniku:* v. istomačeńe *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

ÌSTOLKOVATI, istolkujêm, *pf. vidi* istumačiti. — *Riječ je ruska, iz crkvenijeh knjiga.* — *U Stulićevu riječniku:* v. istomačiti *s dodatkom da je uzeto iz misala, i u Vukovu:* vide istumačiti *s dodatkom da se govori po namastirima i u vojvodstvu po varošima i s primjerom:* Još san Jela ne istolkovala.

ISTOLMAČEŃE, *n. djelo kojijem se istolmači, vidi* istolmačiti. Na samo oviju imena iztolmačeńe pazim. Đ. Rapić 88.

ISTOLMAČITI, istolmačim, *pf. vidi* istumačiti. — *U ńekijeh pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka koji su uzeli ovaj (ruski) oblik iz crkvenijeh knjiga.* Hoću ih bolje istolmačiti. F. Glavinić, svitl. 28. Od naučitelja sv. crkve istolmačeno. F. Pavić, ogl. IV. Istolmačiću u ovomu poslu bolma s jednim prilikovańem. Đ. Rapić 92. Dokle god jim nije ovo pitańe istolmačio. A. Tomiković, gov. 68.

ISTOLJCA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva na Istoljci. Sr. nov. 1875. 146.

ISTOLJEŃE, *n. djelo kojijem se istoli.* — *U Stulićevu riječniku:* izstoleńe. — *nepouzdano.*

ISTÒLJETAN, istòljetna, *adj. koji je od istijeh ljeta, vidi* istodoban. — *Samo u Stulićevu riječniku:* v. istogodan.

ISTOLJIVATI, istoljujem *i* istoljivam, *impf.* istoliti. — *U Stulićevu riječniku:* izstolivati, izstolivam *us* izstoliti. — *nepouzdano.*

ÌSTOM, *adv. i conj. postaje od* isti, *ali se ne zna kako; može biti da je loc. sing. n. bez prijedloga (isporedi* ljeti, zimi). — *isporedi* ištom, listom. — *Akc. je zabilježen kao što je u Vukovu riječniku; drukčiji je u Dubrovniku (vidi* ištom). — *Od* XVI *vijeka, a između riječnika u Mikaljinu* (istom, samo ‚solum, tantum, tantummodo, duntaxat'; istom, daj ‚saltem, at certe ac saltem'; istom da ‚modo, dummodo'), *u Voltiģijinu* (‚appena' ‚kaum'), *u Stulićevu* (v. ištom), *u Vukovu* (1. ‚nur, nichts als' ‚nonnisi' *s primjerom:* Došao sam istom da vidim. 2. ‚erst' ‚primum, demum', cf. tek *s primjerima:* Istom oni u besjedi bjehu. Istom aga za večeru sio).

1. *adv.*

a. solum, tantum, modo, *samo, vidi* isto *kod* 1. isti, 2, c. *a) uopće. značeńe u kojem primjeru može biti kao kod* jedva. Ne blagujte od ovogaj sirovo ništar ni kuhano u vodi, da istom toliko *(prema lat.* tantum) pečeno na ogńu. N. Rańina 108a. 2mojs. 12, 9. Ka istom pozire, ter čini svu mlados da žeļom umire. Š. Menčetić 16. Vasme mi svu moć i krjepos, istom me oće živa. 21. Ovo sam istom živ ginući za ļubav. 159. Istom mi zapovid a ne mol'. 215. Kroz toj se ć' mnom, vilc, vrhu svih dičiti, istom me jur milo htij k sebi primiti. G. Držić 350. Umiru a ne znam, tko mi smrt zadava; istom me ļuven plam po malo skončava. 422. Riči, koje prostrih, na dobar broj kladi, jere jih istom rih milošće zaradi. P. Hektorović 60. Ne istom, da znaš, ja, da svih naš veći dil. 71. Ako ne zna kripos što je, neg li joj se istom čudi. N. Naļešković 1, 340. Slavu istom sad kratiš. M. Držić 16. Istom se spomeni od potrjebe moje vaš ures ļuveni. 59. Na ovo se bitje istom tako i ne dohodi. B. Gradić, djev. 112. Mene istom gle-

dajte. 167. Još da se vik na stvor ne bude iziti, istom je divna stvar ljubljen bit na sviti. D. Rańina 86b. I nidnu ne čini duh satvar s vridnosti, a istom se traju dni bez nijedne koristi. 142a. Istom budi harna Bogu, i milosna svomu slusi. M. Pelegrinović 185. Smrt tvoja ufanje ubi, kim istom življah ja. D. Zlatarić 19a. Mnim da ove časti su ne inih, neg istom ńegove. 21a. Zlatočinje, ko istom jadne ljude blazni. J. Kavańin 55b. Kû *(semlju)* napunit kad odluči, istom reče *(Bog)*: ‚Prazna zemlo . . .' 72a. Redovnikâ ne istom trudih, neg' kruńenih žên. 295a. Duh tu ti je hrabreniti, ne istom uda ali tijelo. 350a. Ne istom glava i sredina, neg se i kuda posvećuje. 367a. Hotio sam istom sgrabit njeke, ki su ruke naše. 373b. Zato govoreći istom pametju, ne izvršuje se dužnost. A. Bačić 89. Ovo pet sakramenata naređeno je od Isukrsta zaradi čovika, zašto ńemu istom korist čine. J. Banovac, razg. 200. Nije iz srdca govorio veće istom ustima. A. Kanižlić, kam. 56. Toliko nam se istom života dopušta, da nevolje naše ćutiti možemo. 368. Ne svi nego istom nikoji. 488. Po nikoliko istom redaka. fran. 146. Teško mu se je š ńime rastati i istom čas brez ńega biti. utoč. 442. Svaki dan jednim istom jajcem tilo svoje hrańaše. usr. 218. Da se tebi istom pušti vratit opet na ovi svit. M. Zoričić, osm. 8. A ne teži što na zemli istom leži. V. Došen 218a. Ja ne mislim da tog' žale; dal' mlim da se istom šale. 252a. Koje *(odiće)* za mloge novce načine se pak istom jedan put obuku se. M. A. Relković. sat. A7b. Ja nisam obećao pisati historiju od Slavonije nego satira; ovo pak istom od Novogradiškog hoću da ti ukažem. B8b. To ni lipo nit' dostojno fale nego istom što se ljudi šale. F1b. Ako ćeš me istom poslušati. H6b. Neće žeti, nego istom drpa. I8b. Dosta bi bilo dicu istom gdišto pripomagat. sabr. 18. Vi vidite da čovik istom gdigod iznenada umre. 36. On za ńime lino istom hoće l' neće l' postupa. 49. Ah otče, dobro govoriš, ali je vrlo golema sramota istom pomisliti, da ga imam kazati. Đ. Rapić 47. Promotri, da onoga Boga imaš neprijatelja, koji Lucifera radi jedne istom ohole misli jest bacio u muke paklene. 76. Koliki strah u nas utira istom jedna vatra, kada kuću zapali. 105. Istom se ukaže i udil prođe. 307. Istom s toga kod kuće se vrza. J. S. Relković 418. Po tebe me zmija zaklat hćaše; a kod ljube istom ne hoćaše. Nar. pjes. vuk. 1, 201. Zanatlije i mlađe ćarģije . . . istom pošli, da se ljebom rane. 2, 314. — *b) stoji s nekijem konjunkcijama što pokazuju uvjet, vrijeme, češće pred ńima nego sa ńima. aa)* s da. Ali istom tolikoj da jedan blagosov imaš? N. Rańina 58a. 1mojs. 27, 38. Poj, vazmi gostaru al' novu al' staru, istom cila da je. P. Hektorović 14. Da je istom dijete zdravo. M. Držić 142. Ako je i star, istom da mu prćiju izmem iz ruka. 165. Ti meni budi gospodar, a ja ću tebi sluga, istom da se isplije. 303. Pomoć neće mańkati, istom da ju ištu. B. Gradić, djev. 24. Ni' mi, znaj, životom mučno se rastavit, istom da u tvome srcu ja na sviti, za kogodi brime moć budu živiti. D. Rańina 28b. Dobiti će sva proštenja, istom da toj ne bi učinio cijeća oholasti. A. Gučetić, ros. jez. 24. Cińaše veoma dobro potraćene sve svoje trude, istom da bi mogao ukloniti jih. B. Kašić, iń. 86. Do carskoga istom stola, odkli pade, da usrasti, ne gleda ona zlata, snage, vjere i časti. I. Gundulić 302. Nije je žela bijela dana, istom da svê sunce vidi. 471. Na visinu carsku istom da se uzide, svi razlozi neka ginu. 513. Carstvo i vas svijet da pogine, istom da se on osveti. 515. Neka sve izgubim, istom da mi ostane tvoja sveta milost. I. Grličić 153. Ljube draču i otrovi, istom da im je drag cvijet ovi. J. Kavańin 40b. Možemo i mi sliditi istom da hoćemo. A. d. Bella, razgov. 126. Koji istom da hoće, mogu biti od ovoga blagodarni. 195. Služi se s nepravdom istom da to more imati. J. Banovac, pred. 100. Svakom vodom, istom da je naravska voda. I. A. Nenadić, nauk. 99. Pokli žudim da me ovdi pedepše, istom da mi ti oprostiš. 216. Svaka ću dragovoljno podniti, da istom mogu vas viditi. A. Kanižlić, kam. 319. Pivamo da nam istom vrime projde. fran. 181. Mladić reče, da će rad vid izgubiti, da bi ju istom mogao viditi. utoč. 376. I kad vidim da tko k meni ide, počmem kopat, da me istom vide. M. A. Relković, sat. D3b. Činaše ovakova kripostna dila istom da bude pošten čovik. sabr. 7. Nit' griše oni, tkoji poradi ljubavi pokore podlagaju svoje tilo i pedipsivaju ga bičima, istom da to prilikom diluju i svitom starišina. Blago turl. 2, 129. Istom da bi se duh uzdržao u držanstvu. J. Matović 504. Sve zlo dobrovoljno trpeći radi Boga i dobro svako, istom da se može, čineći. T. Ivanović 28. Prikaziva svoj život, istom da oslobodi zaručnicu svoju. I. J. P. Lučić, razg. 78. Ako bi tko rekao, da podilitel, naodeći se u griju, ne podaje sakramenat, istom da je ispunio sva, koja se pristoje . . . nar. 11. Služiti mogu djaci oženeni, istom da ne dvoženci. 38. Za taj posao kod nas su ćubreta, istom linost da mloge ne smeta. J. S. Relković 28. I pjevo je, ali zgode male, istom da bi ne ostale puste. Osvetn. 7, 1. — *bb) s* ako. Privara himbena ako istom papršii, do malo bremena sramotno vrat skrši. G. Palmotić 1, 97. Da svaki može dobiti slavu nebesku, istom ako viruje u Isukrsta. A. Bačić 143. Ako li se istom uzdostojiš primiti srdce moje. A. Kanižlić, usr. 48. Divojko, ako je istom volja tvoja, ja te uzimam za druga moga. utoč. 55. Ako li istom hoćeš, nije moguće, da spasen ne budem. bogoljubn. 520. Da će se lasno naučit, ako istom bude hotio. I. Jablanci 12. Ako bi istom svaki pristavio pri sebi onu ljekariju. J. Matović 181. More se jošte prositi svako drugo dobro, istom ako će biti za veću slavu Božju. I. J. P. Lučić, doct. 47. U svako vrime stoji Bog s rukama raskrilitima za prigrliti k sebi grišnika, istom ako se pokaje. Đ. Rapić 58. Često se ugasi svitńak od sama sebe, istom ako se ne priliva ulje. 153. Ja sam ovim obilno zadovoljan, ako sam istom što pogodio. J. S. Relković XII. — *cc) s* nek, neka. I pisa da će ga u svemu pomoći, istom neka on stoji u tvrdnosti vire. A. Bačić 253. Nego se skupe duhovnici od svake vrste, istom neka ih je veće. 256. Istom nek je kao oni hoće. J. Banovac, pred. 81. Da dan za dan privrlasi, istom vrime nek prolasi. V. Došen 210b. Svaka je *(voda)* dobra, istom nek je naravna. M. Dobretić 20. Istom neka u ńegov grih s voljom ne pristane. 470. Istom nek je čeljade svisno, duševno i pametno. 484. Lasno je sada po misti skroviti, istom neka se šuti, jurve se dilo učińeno ne zna. Đ. Rapić 6. — *dd) s* kad, kada. Koje nam Bog obilato podiljuje, istom kada ga molimo. A. Bačić 82. Kada bi se istom spomenuo od propetoga spasitelja. A. Kanižlić, usr. 108. A tko je takvi, koji onome, od koga je jednu primio zaušnicu, ne bi četiri vratio, istom kada bi mogao? Đ. Rapić 41. — *c) radi veće sile stoji uz riječ istoga značenja. aa)* samo. Da ga će s dobre volje primiti, istom samo da uzme sobom beškota. B. Kašić, iń. 28. Ako hoćeš pe-

dipsati mene, evo tužni život moj, samo istom da me ne uhiliš, o Bože moj, slavna uživanja. M. Jerković 100. Istom samo zapovidju stvori. P. Radovčić, ist. 24. Mislio sam pripraviti mene za ti čas neistini, istom samo neka mi Bog dopusti vrime. P. Posilović, nasl. 102a. Pak istom samo za raskošje i nasladnost težaka bivaju i događaju se. M. A. Reljković, sat. L7a. Suprotivštine svitovne rado jesu trpili istom samo, ne bi li obećanu platju u nebu zadobili. B. Leaković, gov. 111. — *bb)* teke. Istom teke da dotaknem. V. Došen 161b. Pak akoli što podmuče istom teke poisvuče. 210b. — *cc)* toprv. Vazda im će se mnjeti da su toprf istom počeli pjeti. B. Gradić, djev. 174.

b. *kod kakva djela i kod riječi što pokazuju vrijeme, znači što i* jedva. Ditešce istom rođeno. J. Banovac, prisv. obit. 55. Ditešce od jedne istom godine. A. Kanižlić, utoč. 477. Dal' se s mirom kupac čeka, dok novaca stane zveka; pak se istom tad otvori. V. Došen 40b. Kad me pita: ‚Jesi l' ga češao?' ‚Nisam', velim, ‚neg istom pošao'. M. A. Reljković, sat. D8a. Tada istom tovari na kola. L4b. Jedna mlada istom udata grofica. sabr. 11. Jedni istom Savu prelažahu, drugi toprv na Savu dolaze. Nar. pjes. vuk. 4, 280. Općina Risanska istom u 1648 godini silom se otela od zavisnosti turske. Pravdonoša. 1852. 5. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka* istom nego *znači što i* netom. Vina od loze i malo vode, koje se priobraća istom nego su izrečene riči posvećeńa. I. J. P. Lučić, doct. 34. Istom nego započmu dovršuju. razg. 11. Istom nego na vrata stupimo, pogledajte. 29. Istom nego se povrati u svoju otačbinu, započe prikupljati. isk. 4.

c. *u nekijem primjerima kao da znači: odmah ili izmenada.* Vode ne umihu komu posluh dati, istom se počnihu put neba penati. P. Hektorović 72. Srebro, zlato, blago svako, koje uzmož' poželiti, istom ti će u stan pliti. A. Čubranović 151. Plav morska svaki čas po moru koja gre, istom je jedan dan val morski proždere. D. Ranina 97a. A u vino dok nalije vode, istom vidiš ńeg u srešt vode. M. A. Reljković, sat. D8a. Da se preneš, srčan Milovane, istom kruna upala bi na te. Osvetn. 5, 1. Kad se krvi okusili crne, istom su se smamili Travńani. 7, 64.

d. *u nekijem primjerima kao da stoji samo da veće istakne neke riječi, kao* baš. I da ugrize tuđe pjesni, na mjesec se istom bijesni. J. Kavańin 78b. Oni *(grih)* od nepravedna stečeńa i kriva priuzetja ne more se pomrsiti ne povrativši istom čije je. J. Banovac, razg. 33. Čudna se stvar okruńenu proroku činijaše, da priveliki Gospodin Bog od nas se istom sića i spomińa. A. Kanižlić, usr. 36. Kako će duša prokleta svoje tilo pozdraviti, kakvom li ljubavju istom hoće na ńega pogledati? Đ. Rapić 3. Istom ti će s jaukom vika ustati: proklet sat u kome sam redovnik postao. 7. I istom bio je da izvrši ovo određeńe, kada evo Bog zvao ga je na drugi život. A. Tomiković, živ. 24.

e. saltem, *dajbudi, barem.* — *U jednom primjeru* XVII *vijeka i u Mikaljinu rječniku.* Pomilujte mene istom vi, prijatelji moji. B. Kašić, rit. 214.

2. *conj.* vix, simulac, dum, *netom (odmah pošto se svrši ono što se kaže podložnom rečenicom u kojoj je* istom, *ili dok se još vrši). u glavnoj rečenici može biti konjunkcija kojom se ističe ono što se u ńoj pripovijeda.*

a. *u glavnoj rečenici nema ovakve konjunkcije.* Istom Izak govorenje dosvrši i izleži Jakob nadvor, dođe Hesau. N. Ranina 57b. 1mojs. 27, 30. Lot izide izvan grada u jutru, istom sunce bijaše izteklo. S. Margitić, fal. 86. Istom lice Jezusovo vidi, ponovljena osta. I. Đorđić, uzd. 3. Ilija prorok istom izusti, da sađe ogań svrku vojske kralja Okozije, odma bi poslušan. J. Banovac, razg. 25. Koji istom budući od grada odstupili, poče strahovito u nebu pucati. And. Kačić, kor. 19. Istom care u besjedi bješe, Miloš ide a kulaša vodi. Nar. pjes. vuk. 2, 144. Istom kneže naredio vojsku, na Kosovo udariše Turci. 2, 296—297. Istom oni u riječi bili, povikaše kićeni čauši. 3, 251. Pa je jedno jutro uranio, istom svanu i ogranu sunce. Nar. pjes. vil. 1866. 647.

b. *u glavnoj je rečenici konjunkcija: a)* a, ali. Čuše se istom odgovori, ke podaše znanci sijedi, a Daut se diže gori. I. Gundulić 515. Istom Grujo sjede za trpezu, a povika s bedena Latinče. Nar. pjes. vuk. 2, 476. — Istom Adam i Eva počeše raskošje raja zemaljskoga uživati, ali evo pristupi nenavidljivi duh. E. Pavić, ogl. 6. Istom Izak ove riči izusti, ali eto Ezau. 61. Istom baba još jezikom miče, al' eto ti kuharica viče. M. A. Reljković, sat. D5a. Istom oni tako besjeđahu, al' eto ti sluge Milutina. 2, 293. Istom uze Zmaj-Despote Vuče, istom uze da popije vino, al' dotrča jedan od svatova. Nar. pjes. vuk. 2, 584. Istom oni u riječi bili, al' eto ti Hasan-paše s vojskom. 3, 73. — *b)* eto, nuti (nuto). Istom to izusti, nuto! prid sobom vidi drugu. A. Kanižlić, utoč. 70. *vidi i primjere kod a) u kojima uz* ali *ima* eto. — *c)* kad. Istom Abundancija postavi na svijet Benedikta i Skolastiku, kad pođe s svijeta. I. Đorđić, ben. 11. — *d)* pa, pak. Istom Stjepan iz tazbine dođe, pa je bratu Đuri besjedio. Nar. pjes. vuk. 3, 93. Istom on to reče i ne reče, pak on šari dade ogań živi. 3, 423. — *e)* dok. Istom oni u besjedi bjehu, dok se pramen zapođede tame. Nar. pjes. vuk. 2, 220.

ISTOMAČAN, istomačna, *adj. koji se može istomačiti.* — *Kao adj. samo u Stulićevu rječniku:* ‚explicabilis'. — *Kao adv. u jednoga pisca* XVIII *vijeka, u kojega kao da znači jasno, razgovijetno.* Istomačno znajući svaki članak na po se. F. Lastrić, svet. 73a. Imate, reko, znati, da su rečene stvari potribite za saraniti se i potribito je, da ih svaki Krstjanin zna očito i istomačno, to jest, kada se upita, da zna odgovoriti i iskazati, kako izgovorismo sada. od' 23.

ISTOMÁČATI, istòmâčâm, *impf.* istomačiti. — *U dva pisca* XVII *vijeka.* Što istomača sveti Grgur. P. Posilović, nasl. 7a. Običaj ima toliku jakost (kako ga istomača naravni). 32b. Od kolike jest zloće istomača mudri, kada ńimi reče . . . 33b. Istomačajući govorenje. cvijet. 21. Ovo isto ućaše prorok Mikea, kadno reče: ‚Jao meni koji sam kakono oni koji uzbira grozdiće grozdja u jesen poslije vinotrga, kadno se jurve ne nahodi grozdova' i dovodeći ovo prilikovańe na način i istomačajući se reče udilje . . . M. Radnić 441b.

ISTOMÁČÊŃE, *n. djelo kojijem se istomači.* — *Radi drukčijega akcenta* istòmačêńe *vidi kod* istomačíti. — *Stariji je oblik* istomačenje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (istomačenje), *u Belinu* (istomačenje ‚interpretatio' 418b; ‚declaratio' 292a; ‚descriptio' 251a), *u Voltigijinu, u Stulićevu.* Artikuli prave vere s kratkim istomačenjem. Kateh. 1561. A1a. Dobro spozna iz Božje zapovedi i istomačenja Isusova. G8a. Istomačenje besjeda tvojije prosvjetljuje. M. Divković, bes. 210a. Istomačenje tabule više rečene. nauk. XVII. U istomačenju od ovije članak. 58b. Čekajući od ńega istomačenje i raspletenje. B. Kašić, iń.

70. Žudim od ńega uzaznati istomačenje. nasl. 2. Život svetaca jest istomačenje svetijeh pisama. per. v. Sva ova iztomačenja su dobra. I. Ančić, svit. 127. Crkva sveta, želeći da ńezini sinovi istomačeńem otajstva od s. vire nauka mlikom često se hrane. J. Banovac, razg. 66. U dovršeńu iztomačeńa vire. izkaz. 28. Ima za svoje istomačeńe osobitu svetkovinu. F. Lastrić, test. 60b. U istomačeńu od ovi otajstvi. 201a. S. crkva u oficiju, ss. naučitelji u svoji istomačeńi... 349b. Ako ćemo po istomačeńu drugi naučitelja rečene riči razumiti. 350b. Po istomačeńu s. Petra. svet. 18a. Zašto joj dolazimo na kraj po iztomačeńu. M. Zoričić, osm. 5. Faraunu sasvim bi drago ovo istomačenje. And. Kačić, kor. 42. Istomačeńe gorńega člana. J. Matović 95. Ovo se isto izvađa iz istomačeńa istoga uskrstnuća. 109. Ovo razloženje ište duže istomačeńe. 231. Koje istomačeńe imaju ove riječi nego ono? 394. S. Jerolim u istomačeńu u Mateu zove ovu riječ... 524.

ISTOMÀČILAC, istomàčioca, *m. čovjek koji istomači. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (istomačilac, izgovorilac ‚explanator, interpres') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu (griješkom* istomačioc *us* istomačitelj). Koji istomačioci i naučitelji Boga neumrloga. J. Matović 80.

ISTOMÀČITELJ, *m. vidi* istomačilac. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiđijinu* (istomačitelj ‚interprete, glossatore' ‚ausleger'; istomačitelj ‚interprete' ‚dolmetscher, ausleger') *i u Stulićevu* (‚explanator, declarator, interpres, explicator'). Život iztomačitelja naredbe tvoga reda. M. Zoričić, osm. 146. Istomačitelj i stražanin katoličanske istine. J. Matović 200.

ISTOMAČITELJAN, istomačiteljna, *adj. koji treba da se istomači. — U Stulićevu rječniku:* ‚explicandus, exponendus'. — *nepousdano.*

ISTOMÀČITELJICA, *f. žensko čeljade koje istomači. — U Stulićevu rječniku:* ‚quae explanat, exponit, explicatrix'.

ISTOMÁČITI, istòmâčîm, *pf. vidi* istumačiti. — *Složeno:* iz-tomačiti. — *Akc. je zabilježen prema* istumačiti, *u Dubrovniku je drukčiji:* istòmačiti. istòmačîm. — *Radi* -o- *vidi kod* tomačiti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (istomačiti, izrijeti ‚explano, planum facio, delucido, explico, evolvo, verto, converto, interpraetor, reddo, declaro, expono'; istomačiti u općenski jezik ‚vulgariter reddere, vulgari sermone exponere'), *u Belinu* (iztomačiti, iztomačivam ‚explico' 699b; ‚expono' 292a; iztomačiti. iztomačujem ‚definio' 256a; istomačiti, istomačivam ‚interpretor' 413b; ‚describo' 251a), *u Voltiđijinu* (istomačiti, iztomačim, istomačujem ‚interpretare, spiegare, sviluppare' ‚auslegen, erklären'), *u Stulićevu* (‚exponere, declarare, aperire, explicare, explanare, interpretari').

1. *aktivno.* Sve iztomači. Zborn. 115a. Tutako ga *(libarce)* odlučih u naš jesik istumačit. B. Gradić, duh. 4. Tko će moći dostojnimi besidami istomačiti veličanstvo? B. Kašić, is. 29. Iz kojega jih je *(jezika)* on istomačio u grčki. 36. Istomači nam priliku ovu. I. Bandulavić (1665) 50b. mat. 15, 15. Da sni si toliko lasno sve istomačio i ukazao. M. Orbin 18. Dvimi hoću istomačiti prilikami. F. Glavinić, svitl. 8. Alesandro VII istomači, da medalje ... ne mogu se zaimiti. I. Ančić, svit. 11. Istomači mu san. S. Margitić, fal. 36. Mnoge su knige štampali i istomačili u jesik bosanski. ispov. III. Neće riječ čovjeska otajnosti te višinu istomačit. J. Kavańin 528b. Na isti način valja istomačiti, ako je psost bila protiva svetijem. A. Bačić 78. Premda je pokornik dužan sve svoje grihe istomačiti. 379. S dubočinom bogoslovskom istomačiše ostali. H. Bonačić 8. Da niti ga *(otajstvo)* jezik može istomačit, ni pamet dokučiti. J. Banovac, razg. 47. Jer koliko je ovo drugo mučno istomačit s jezikom, toliko je prvo mučnije s pametju dokučiti. 47. Dali je potribito istomačiti, kako se imamo Bogu klańati. 78. Metnimo drvo u kruh ńegov, t. j. metnimo križ na tilo ńegovo, kako istomači s. Jerolim. 227. Premda je pokornik dužan sve svoje grihe istomačiti i podpuno ispovidniku kasati. 250. Apoštoli u prvom članku prvo sobstvo trojstva prisvetoga iztomačiše. J. Filipović 1, 160a. Prvo nego istomačimo ove likarije. F. Lastrić, test. 37b. Skrovište od obrizovańa istomačismo 44b. Istomačite gorčinu srca Marina na ovoj promini. 118a. O veselja! koga ne mogući ja istomačiti, mučańem ga čestitujem obranim. ned. 17. Zato ćemo danas istomačiti, što je svijest. 49. Istomačio sam vam također onda što su vrste i okolostańa od griha. 88. Učenici ga upitaše, da im istomači ovu priliku. 118. Istomačite mi, što zlamenuje moj san. ned. 154. Nut' istomačimo, što se razumije u crkvi katoličanskoj po prokliństvu. 322. Metnite ga u misto od muka, kojisije žestine mi dosegnut pametju ne moremo, a kamo li jezikom istomačiti. 390. Knigu ova istomačio je Teodor Balsamon. A. Kanišlić, kam. 13. O tko će smutńu koja od malo riči izajde istomačiti? 21. Istomačivši one redke nadostavlja. 92. To je vele mučno u naš jesik istomačiti. 176. Koju pismicu lipo je istomačio mudri Idiota. utoč. 234. Mlogi su bogoljubno istomačili otajstva sv. mise. bogoljubn. 62. Poče tomačiti san, i istomači ga. M. Zoričić, src. 154. Zapovijeda da se dovedu gonetoci, da iztomače pismo. Đ. Bašić 52. U spavańu bišе mu Bog san iztomačio. And. Kačić, kor. 288. Da mu istomače, što san zlamenuje. 288. Odgovoriše mu, da oni san istomačiti ne mogu, ako im ga ne kaže. 288. Koji bi rečeno pismo proštio ni istomačio. 296. Istomačiti u našemu jesiku katekism. J. Matović IV. Istomačiti će parok ova od muke Jesukrstove. 47. Oci istomačili jesu s imenom boljesti onu zrsost grijehâ. 244. Ovo istomači on isti, govoreći. M. Dobretić 1. Istomačiti podpuno zloću i tegotu svoga griha. 152. Ovo sveto pismo uči, i crkva sveta veće puta jest istomačila. I. Velikanović, uput. 1, 17. Ti vidiš siromaštvo moje duše a osobito koliko sam potreban kreposti (istomači krepost koju žudiš). I. M. Mattei 300. Nut' budi usa me ovi dan da istomačim... Đ. Rapić 11. Istomači nami priliku od kukolja. B. Leaković, gov. 43. Svu slavu, gospodstvo i zadovoljštinu, koja se Bogu pristoji, evo ju isti sin ńegov istomači, kad reče: ‚Sveti se ime tvoje'. nauk. 413.

2. *pasivno.* Pištole i evanđelja novo istomačena. I. Bandulavić (1665) 1. Koje riječi ovako su istomačene od svetijeh teologa. M. Orbin 8. Enejide knjiga druga novo u slovinski jesik istomačena. I. Zanotti, en. 1. Nauk krstjanski istomačen u jezik bosanski. I. Grličić 1. Zašto je u ńemu istomačena vira. J. Banovac, izkaz. 19. O čudnovata dostojanstva! o oblasti neistomačene! F. Lastrić, ned. 348. Koja stvar obilatije bila je istomačena u ‚vjerovanju'. J. Matović 471. Katekizm rimski istomačen u slavinskomu jesiku. 528. Potajno. neistomačeno i iz daleka odkriti ispovid. M. Dobretić 122.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Ima se istomačiti kako i više rečeni grijeh. S. Matijević 64. Mlogi nauci... ne mogu se lasno puku ńihovim ričma zadovo|no istomačit. I. Grličić XVIII. Nezina lipota i ńezino veličanstvo nit' se more iztomačit, ni izreći. J. Banovac, razg. 97. Lipota B. D. nikakvom gizdom stvorenom ne more se istomačit. F. Lastrić, test. 850b. Hotijući, da mu se san istomači. And. Kačić, kor. 288. Koja se imaju istomačiti od pastirâ okolo sakramenta krizme. J. Matović 189. Da se zlameńem izvanskim lipo i pravo istomače. M. Dobretić 518.

b. *refleksivno, znači: istumačiti svoje misli, ili ono što se prije reklo.* — *Biće po talijanskom* spiegarsi. Zašto Sergio nije se istomačio od šta piše. A. Baćić 248. Ako li nisi očito ugovorio i istomačio se svrhu oviziju, ženidba je dobra. J. Banovac, razg. 270. Oću se bistrije istomačiti, da me cilovito razumijete. F. Lastrić, od' 100. Odkud i reče Gospodin za istomačiti se bistro: ‚Naučite što je, milosrdje oću a ne posvetilište'. ned. 372. Bistrije iztomačit se. M. Zoričić, osm. 4. Za istomačiti se lipše, mećem prilike. aritm. 49. Svrhu toga misnik ima se istomačit s onim od koga prima mise. M. Dobretić 884.

ISTOMAČIV, *adj. koji se može istomačiti.* — *U Stulićevu rječniku:* v. istomačan.

ISTOMAČÍVÂNE, *n. djelo kojijem se istomačuje.* — *Stariji je oblik* istomačivanje. Projdimo sad na istomačivanje desetice oli deset zapovidi Božjih. Blago turl. 2, 28.

ISTOMAČÍVATI, istomàčujêm i istomàčîvâm, *impf.* istomačiti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚interpretor' 418b; *vidi i kod* istomačiti), *i u Voltiǵijinu (praes.* iztomačujem *kod* istomačiti).

a. *aktivno.* Iztomačuj djela tvoga iskrńega na bo|i dio. M. Radnić 444a. Na tri načina iztomačivam. I. Đorđić, salt. 187. Istomačuju jednu po jednu sve uprave. A. d. Costa 1, VI. Riči zapletene bistro istomačuje. 1, 16. Aposto Korintijanima istomačuje . . . J. Matović 78. S. Ambrož istomačivajući ova, ovako reče: . . . 108. Koja istomačivaju narav i biće istoga sakramenta. 182. Stvar moći će paroki učiti istomačivajući razloge. 494.

b. *sa se, pasivno.* Privedoše ga na misto Golgote, koje se istomačuje Kalvarije misto. I. Bandulavić 93b. marc. 15, 22. Sanson istomačuje se naški sunce. P. Bakšić 201. Hrist ime grčko slovinski istomačuje se pomazanik. S. Rosa VIII. Istomačuje se u kratko prvi član. J. Matović 11. Zašto se istomačuje s ovijem riječima. 48. Koje riječi istomačivaju se od izvrštitoga uskrsnuća. 58.

ISTOMÀČ|IV, *adj. koji se (lako) može istomačiti.* — *isporedi* istomačiv, istomačan. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Četvrta *(odluka)* zove se istomač|iva zašto joj dolazimo na kraj po iztomačeńu. M. Zoričić, osm. 5. Isto je nami ktio narediti s riječima istomač|ivijema i očitnijema. J. Matović 341.

ISTOMAHALAN, istomahalna, *adj. iz iste mahale.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚dello stesso quartiere' ‚ejusdem regionis'. — *nepousdano.*

ISTOMITI, istomiti, *pf. izmučiti.* — *Složeno:* iz-tomiti. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jesikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚vexare'). Toliko me istomi svojima taštenijema, jako va male mi ne umreti. Glasnik. 10, 228.

ISTONARODAN, istonarodna, *adj. koji je od istoga naroda.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚della medesima gente' ‚gentilis'.

ISTONASJEDBAN, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚ejusdem factionis'. — *nepousdano.*

ISTÒNOVICÊ, *adv. vidi* istanovice. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚denuo, iterum, rursus'). A istonovice se u ovi gnus brlog umete. B. Gradić, djev. 15. On se je vazda istonovice na ńe povratio. duh. 17. Opeta počne istonovice u iste *(grijehe)* upadati. A. Gučetić, roz. mar. 40. Obeća istonovice doći. roz. jez. 6. Opeta se vrati i istonovice red od svetoga Dominika pita. 68. Grijesi naši tebe istonovice raspinaju. 207. Da istonovice budeš mi nanijeti na pamet rečene stvari. M. Orbin 2. Nauk duhovni sada istonovice istomačen. I. Držić 111. Da Dominik istonovice stavi u ogań svoja pisma. V. M. Gučetić 121. Opeta se istonovice povraća na iste muke. 190.

ISTÒNUTI, istonêm, *pf. isići na vrh (vode), isplutati.* — *Složeno:* iz-tonuti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Metnuti u morsku pučinu sve naše zlobe kako jednu priteăku stinu, koja ne može nigdar opeta istonuti. A. d. Bella, razgov. 104.

ISTOOBITE|AN, istoobite|na, *adj. iz iste obitelji.* — *U Stulićevu rječniku:* istoobitilan, v. istokućan. — *nepousdano.*

ISTOOBLIČAN, istooblična, *adj. istoga oblika.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Opet nasriše ta dva djavla istooblična. Blago turl. 2, 101.

ISTOOBRAZAN, istoobrazna, *adj. istoga obraza.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. istoličan.

ISTÒPITI, istopîm, *pf. složeno:* iz-topiti. — *Akc. je kao kod* iznositi.

1. *posve utopiti.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istopiti. — *Između rječnika u Daničićevu* (‚demergere').

a. *aktivno.* — *U knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jesikom. (Rijeka)* udavi vraga Božija i izbranyje jego i istopi je. Domentijana 20. Tako po srêdê pristaništa nadeždu našu istopihoma. Glasnik. 11, 114.

b. *sa se, pasivno.* — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Nešto ih sam pogubio a nešto se istopilo. Nar. pjes. bog. 9.

2. *posve rastopiti.* — *U Vukovu rječniku:* ‚schmelzen' ‚liquefacio'.

ISTÒPJETI, istòpîm, *pf. (o mnogijem) utopiti se.* — *isporedi* istopiti, 1. — *U knizi pisanoj crkvenijem jesikom* XVII *vijeka.* Begu ješe se i mnozi va vode istopêše. Glasnik. 22, 228.

ISTOPLEMEN, *adj. od istoga plemena.* — *Samo u Voltiǵijinu rječniku:* ‚gentilizio, ugualmente nobile' ‚gleichadelich', *i u Stulićevu:* ‚dell'istessa famiglia' ‚gentilitius'.

ISTOPLEMENSTVO, *n. osobina onijeh koji su istoga plemena.* — *Samo u Voltiǵijinu rječniku:* ‚lignaggio, parentado' ‚geschlecht, abstammung'.

ISTÒPL|ÊŃE, *n. djelo kojijem se istopi.* — *Stariji su oblici* istopl|enije i istopl|enje. — *Između rječnika u Daničićevu* (istopl|enije ‚demersio'). O l|utago istopl|enija! Glasnik. 11, 114.

ISTOPONÁVL|ATI, istopònâvl|âm, *impf.* ponavl|ati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚repetere'. — *nepousdano.*

ISTOPRILIČAN, istoprilična, *adj. iste prilike.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. istosličan.

ISTOPRVA, *adv. na jednom mjestu* XVI *vijeka*

znači što opet, iznovice, istonovice. Reče ńim istoprva (‚iterum'). N. Rańina 140ᵇ. joann. 10, 7.

ĬSTOR, *adv. vidi* istom, 1. — *Sastavljeno od* isto i r (že). — *Od* XVI *vijeka (dosta rijetko), a između rječnika u Stulićevu* (istor ako ‚modo, dummodo'). Sile ni istor nada mnom včińene nego i na ostale. Mon. croat. 809. (1598). Istor ako mi ne odstupimo od ńega. F. Lastrić, test. 68ᵃ. Istor ako mogu. 71ᵇ. Ja sam pripravan, istor ako je volja tvoja. 149ᵇ. Istor one u riječi bile. Nar. pjes. juk. 409. Ali sad su istor muke prijeke. Osvetn. 3, 124. Počem spanu nokti s crna mesa, istor sudac na milost se stresa. 4, 12. Oj junaci! zavjet daste, al' ga ne držaste, s tog vas istor gone tužbe grube. 4, 56. U selu su muži prelovali i od svašta trudni jadovali, istor ńeki upade među ńe. 5, 18. Tu se rujna napojili piva, i među se bojci svjetovali kud bi koju okrenuli vojsku, ko bi kojoj bio komandare, istor pade vijest blagojavna. 5, 94. Istor srǵba sa Jamaka sinu pa imenom očitijem zinu. 6, 47. Smion vodi drhtne pratioce, istor jadu sjetio se svomu, kide dijku sa ramena bojnu. 6, 78.

ISTÔRBITI, istôrbîm, *pf. izvaditi iz torbe.* — *Postaje od* iz i torba *nastavkom* i. — *Samo u Stulićevu rječniku*: iztorbiti, v. izulagati.

ĬSTÔRĬCA, *vidi* istorijica.

ĬSTÔRIJA, *f.* historia, *pripovijedańe prošlijeh (istinitijeh) događaja, ili uopće ili ńekijeh osobitijeh, i djelo (knǵa) gdje se pripovijeda, pa i znańe prošlijeh događaja, i sam događaj kad se ističe da je istinit.* — *isporedi* ištorija. — *Od latinske riječi; po latinskoj ortografiji nalazi se pisano* i historija. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (istorija, pismo od stvari prošasti, od starine ‚historia, annales, monumenta temporum') *i u Daničićevu* (‚historia'). Istorija svete udovice Judit. M. Marulić 1. Namirih se na historiju udovice Judite. 8. Istorija o srьbskyhь carej. Okáz. pam. šaf. 55. Lega se u istorijah rimscijeh. Pril. jag. ark. 77. (1520). Latini drže historiju za rič istinu. P. Hektorović 55. Takovih eksemplov imamo dosta va svetom pismu i va drugih istorijah. Postila. X4ᵇ. Euzebio u svojoj istoriji veli . . . B. Gradić, djev. 69. Ona u razumnu govorenju i historijah bi dobro naučena. F. Vrančić, živ. 70. U dijoj istoriji od ńegova života. B. Kašić, fran. 188. U svojoj istoriji crkovnoj. per. 58. Neću ništa na ovo mjesto reći od istorija. rit. 17. Prikažuje istoriju od stvari otajne. nač. 7. Da je priličnija fabulam ili pričicam, nego istinoj istoriji. M. Orbin 149. Historija od drugoga blagdana s. Agneze. F. Glavinić, cvit. 40ᵃ. Kako ono u Antiohenskoj štemo historiji. 104ᵇ. Kako u naših latinskih rekosmo historijah. 327ᵃ. Ne pišem predike nego samo historije svetih. 409ᵇ. *(u svijem primjerima Glavinićevijem nezna se, jeli* s *ili* š). Što se lega u njecijeh istorijah crkovnijeh. 1. Držić 288. Ne mogaše svaki iskati stara pisma i historije. P. Radovčić, ist. 46. Zač mi istorija od toga ne pravi. Oliva. 26. Prividimo sve s. pismo i istorije crkvene i svitovne i nać ćemo Boga ne samo dobroga, dali i pravednoga. J. Banovac, razg. 28. Kako se štije u istorijah. pred. 35. Historije bo, iliti iskazańa sveta iskazuju. F. Lastrić, test. 62ᵃ. Ne nahodi se u istoriji. A. Kanižlić, kam. 550. Metnuo sam *(u knǵu)* mnogo različitih historija ili događaja. utoč. XXV. Historijami iliti pripovistma. XXVI. Niki pišu historije. M. A. Reljković, sat. B1ᵇ. Ja nisam obećao pisati historiju od Slavonije. B3ᵇ. Historija od Jefrema. sabr. 57. Istomačiti istoriju, to jest povijedańe puka izraelskoga. J. Matović 824. Istorija evangelska. J. Rajić, pouč. 1, 26. Pače imao bi reći, da misto dostojne i pravedne plače daje žalosti, uvriđeńa, gorčinu, kako se vidi u svima historijama. Đ. Rapić 170. Budući da se mloge štiju historije. 254. Tko je knige od historija iliti događaja štio. 378. Ili je ovo kakva crkvena istorija, ili samo narodna pripovijetka. Vuk, nar. prip. 1, 128. U ostalijem crnogorskijem pjesmama više je istorije nego poezije. 4, 127.

ISTORĬJATI, istorijâm, *impf. šaliti se, igrati se.* — *Postaje od* istorija. — *U naše vrijeme u okolici dubrovačkaj.* ‚Što je ona vika?' ‚Ništa, djeca istorijaju'. P. Budmani.

ĬSTÔRIJICA *(i* istôrîca), *f. dem.* istorija. — *Od* XVIII *vijeka.* Al' pri sudu istorice, strašila su toj dječice. J. Kavańin 559ᵇ. Poslušajde jednu istorijicu. D. Obradović, sav. 47. One razne historice. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 2.

ĬSTORIK, *m. lat.* historicus, *čovjek koji piše ili je napisao istoriju.* — *Nalazi se pisano* i historik *(isporedi* istorija). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (istorik, koji piše istorije ‚historicus') *gdje se naj prije nahodi.* Što pak od ovoga bi, istorik ne stavlja. J. Filipović 1, 98ᵇ. Niti se mislim radi toga slaviti pod imenom od historika. And. Kačić, razg. 317.

ISTOROD, *vidi* istorodan.

ISTÒRODAC, istòroca, *m. čovjek od istoga roda.* — *Samo u Stulićevu rječniku*: ‚conterraneus'.

ISTÒRODAN, istòrodna, *adj. koji je istoga roda (iste vrste).* — *U Šulekovu rječniku*: ‚homogen', *i u ńegovu rječniku znanstvenoga nazivlja:* Istorod(an), math. phil. tal. ‚omogeneo', ‚homogen, (gleichartig)'. cf. istovrst; istorodni brojevi, math. lat. ‚numeri homogenei', ‚gleichartige zahlen'.

ISTÒRODNOST, *f. osobina onoga što je istorodno.* — *U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivlja:* Istorodnost, math. ‚homogenität', tal. ‚omogeneità'. cf. istovrsnost.

ĬSTOSKATI, istoskâm, *pf. u Vukovu rječniku:* kola natraške isturati ‚rücklings hinausstossen' ‚retrorsum extrudo'. cf. tox. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Postaje od glasa* tox *ili* tos *što se viče konju da ide natrag.*

ISTÒSLIČAN, istòslična, *adj. iste slike.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. istoličan.

ISTOSMJER, *vidi* istosmjeran.

ISTOSMJERAN, istosmjerna, *adj. u kojega je isti smjer.* — *U naše vrijeme kod pisaca:* Istosmjer(an), math. ‚gleicher richtung'; istosmjerne crte, math. ‚gleichgerichtete linien', tal. ‚linee della stessa direzione, linee d' eguale direzione'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISTOSREDAN, istosredna, *adj. u kojega je ista sredina, isto središte.* — *U pisaca našega vremena.* Istosrjed(an), mat. susrjed ‚concentrisch'; istosrjedni kruzi ‚concentrische kreise', tal. ‚cerchi concentrici'.

ISTOST, *f.* identitas, *osobina onoga što je isto.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka:* Stvar svaka sebi samoj u istosti svoga bića sjedińiva pobožnos nerazdionu svom višńemu gospodaru. B. Zuzeri 82. *i u pisaca našega vremena:* Istost, sl., phil. gr. min. ‚einerleiheit', tal. ‚medesimezza'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISTÒSTADAN, istòstadna, *adj. iz istoga stada.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚ejusdem gregis'

ISTOSTADBEN, *adj. vidi* istostadan. — *U Stulićevu rječniku:* istostadan. — *nepousdano.*

ISTÒSTRAN, *adj. iz iste strane.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ejusdem curiae, tribus, regionis'.

ISTOSTUPAN, istostupna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. istokoračan. — *nepousdano.*

ISTOTEČAN, istotečna, *adj. koji istijem smjerom teče, vidi* istosmjeran. — *Samo adv.* istòtečno *u knìsi našega vremena.* Kod oranica obično rastavljaju zemlje različnih gospodara ‚međe', gdje se oru istotečno; a gdje se jedna drugoj u porebar ore, tako da međa opstati ne može, dijeli kamen takve zemlje. V. Bogišić, zborn. 438.

ISTOV, *adj. isti, pravi, istinit.* — *Postaje od* isti *nastavkom* ov. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istovъ. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jesikom, a između rječnika u Daničićevu* (istovъ ‚verus'). Istovuju dědinu svoju. Stefan, sim. pam. šaf. 8. Jemu po istinê istovy graždanina bystъ. 10. Na istovoje slьnьce, Hrista ljubitelja tvojego. Domentijan 182.

ISTOVARÁVÂNE, *n. djelo kojijem se istovarava.* — *U Vukovu rječniku.*

ISTOVARÁVATI, istovàrâvâm, *impf.* istovariti. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* istovarávajû, *u aor.* istovarávah, *u ger. praes.* istovarávajûći, *u ger. praet.* istovarávâvši, *u part. praet. act.* istovarávao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *U Vukovu rječniku:* ‚abladen' ‚deonero, exonero'.

ISTÒVARITI, istòvarîm, *pf. oteti, dignuti tovar, teret s čeljadeta, konja, lađe, kola itd. što ga nose: kod toga može biti objekat: a) tovar, n. p.* ‚*istovariti breme s konja*'; *b) ono što nosi, n. p.* ‚*istovariti konja, lađu*' *itd.* — *Složeno:* iz-tovariti. — *Akc. je kao kod* isdangubiti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (iztovariti, v. izprtiti) *i u Vukovu:* 1. ‚abladen (die waare)' ‚deonero'. 2. ‚abladen (den wagen)' ‚exonero'. *i u prenesenom smislu (isporedi* isprtiti, 1, b). Pritne istovariše na drugim. N. Palikuća 25. — *Sa* se, *pasivno.* Gdi se proja istovari. I. Jablanci 65.

ISTOVARÍVÂNE, *n. djelo kojijem se istovaruje.* — *U Vukovu rječniku.*

ISTOVARÍVATI, istovàrujêm *i* istovàrîvâm, *impf.* istovariti. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* istovarívajû *(ali* istovàrujû), *u aor.* istovarívah, *u ger. praes.* istovarívajûći *(ali* istovàrujûći), *u ger. praet.* istovarívâvši, *u part. praet. act.* istovarívao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing. (impt.* istovàrûj *i* istovàrîvaj). — *U Vukovu rječniku:* istovarivati, istovarujem, vide istovaravati.

ISTOVET, *adj. vidi* istovetan. — *U naše vrijeme.* Tako smo našli za pravo, što je krmaču ubio, da vrati opet krmaču istovetu. Glasnik. II, 1, 40. (1808). — *U jednoga pisca s* je *mj.* e *(vidi kod* istovetan). Braća će se poznat istovjeta. Osvetn. 5, 110.

ISTÒVETAN, istòvetna, *adj.* ipsissimus, *posve isti, baš isti.* — *Kao da je augmentativ od* isti; *nejasan je nastavak* vet *(moglo bi se pomisliti da postaje od* istov *i da je nastavak* et; *ali isporedi* ciglovetan). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚ganz derselbe' ‚ipsissimus' *s primjerom:* Isti istovetni otac (za dijete koje je nalik na oca). Istovetan ‚identisch' ‚identico'. B. Petranović, ručn. knig. 40. — *Neki su pisci shvatili da je* e *postalo od* ê *po istočnom govoru, te mj.* e *pišu* je *i* ije *(vaja da prema* razgovijetan). Ali nije, već svakoga pazara narod parba istovjetna para! Osvetn. 4, 10. Slijedom slijede noći strašnolike i dne prate istovijetne slike. 4, 68. Istovijetan, math. phil. etc. ‚identisch', tal. ‚identico'; istovijetna jednaġba ‚identische gleichung'; istovijetni kupovi, sujmovi ‚identische complexionen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *U jednoga pisca ima i adv.* istovjetno: A to bi nam istovjetno bilo. Osvetn. 2, 51.

ISTOVETITI, istovetim, *impf. načińeno u naše vrijeme s* ije *mj.* e, *vidi* istovetan. Istovijetiti, phil. ‚identificiren'. cf. poistovijetiti. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISTÒVETNÔST, istòvetnosti, *f. osobina onoga što je istovetno.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die identität' ‚eadem vis'). Istovetnost ‚identität' ‚identità'. B. Petranović, ručn. knig. 40. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚nämlichkeit'. — *U Šulekovu rječniku znanstvenoga nasivlja ima* ije *mj.* e *(vidi* istovetan): Istovijetnost, phil. ‚identitas', ‚identität', ταυτότης.

ISTOVETOVATI, istovetujem, *impf. vidi* istovetiti. — *U jednoga pisca našega vremena (s* je *mj.* e, *vidi* istovetan). Ne istovjetuju mrtve listine sa živim narodom. M. Pavlinović, razl. spis. 164. Narodno srpstvo istovjetuje se sa srpstvom vjersko-narodnim. razg. 72.

ISTOVIJET-, *vidi* istovet-.

ISTÒVJERAC, istòvjêrca, *m. čovjek iste vjere.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Istovjerci (pl.), hist. stat. ‚glaubensgenossen', tal. ‚correligionari, compagni nella religione'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISTOVJET-, *vidi* istovet-.

ISTOVREMENIT, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚contemporaneo' ‚ejusdem temporis (pp. qui eodem tempore vivunt)'. — *nepousdano.*

ISTOVRSNOST, *f. osobina onoga što je istovrsno.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Istovrsnost, math. ‚homogenität, gleichartigkeit', tal. ‚omogeneità'. cf. istorodnost. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISTÒVRST, *adj. vidi* istovrstan. — *I u Stulićevu rječniku:* v. istoličan.

ISTÒVRSTAN, istovrsna, *adj. koji je iste vrste.* — *isporedi* istorodan. — *Načińeno u naše vrijeme.* Istovrst, istovrstan, math. phil. ‚homogen, gleichartig', tal. ‚omogeneo'; cf. istorodan; istovrsni izrazi ‚homogene ausdrücke', tal. ‚espressioni omogenee'; istovrsna jednaġba crte, tal. ‚equazione omogenea d'una linea', ‚homogene gleichung einer linie'; istovrsno svjetlo ‚homogenes licht' ‚luce omogenea'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISTOZLAMEŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚idem significare'. — *sasma nepousdano.*

ISTOZNAČAN, istoznačna, *adj. koji isto znači (o riječi).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Istoznačni, gr. ‚synonymisch', tal. ‚sinonimo'; istoznačna riječ, gr. ‚synonymum'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISTOZNAČNOST, *f. osobina istoznačne riječi.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚synonymie'.

ISTOZVEČAN, istozvečna, *adj. u kojega je isti svek.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚del medesimo tuono' ‚syntonus (idest ejusdem soni)'.

ĬSTRA, *f.* Istria, *ime kraju.* — *Od latinskoga imena.* — *Od* XIV *vijeka.* Istra. Mon. croat. 46. (1395).

ISTRÁČITI SE, istrâčîm se, *pf. uništiti se, izumrijeti (o porodici, kući, plemenu, pa i o jednom čeljadetu kad umre ne ostavivši poroda, kao što je u naj sadńem primjeru). vidi* istra-

žiti se *kod* 2. istrašiti. — *Postaje od* is i trak *nastavkom* i *(kao učiniti da od čega ne bude ni traka); može biti da je ista riječ što* istražiti, *te se po pučkoj etimologiji pomislilo na* trak *mj. na* trag. — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj.* Djevojke nikako ne mogu imati dijela od očinstva ali materinstva, doklen je muške glave, van da bi se istračila kuća od muških glava. Pravdonoša. 1851. 28. Istračiti se, istrijebiti se. 28. Mnoge su se porodice istračile ili tuđinstvo priljubile. S. Ljubiša, prip. 46. Priluči se da se istrači jedan bogati Zećanin, koji ne imavši od srca poroda ostavi sve Zlatiji. prič. 45.

1. ĮSTRAGA, *f. postupanje (na sudu) kojijem se traži ko je čemu kriv itd.* — *U naše vrijeme načińeno od* 1. istražiti. Sharp zametnu istragu na otmičara i dobi pravdu. M. Pavlinović, rad. 95. Istraga ‚untersuchung' ‚inquisizione'. B. Petranović, ručn. knig. 44. Istraga, istraživańe ‚untersuchung'. Jur. pol. terminol. 539. *u Šulekovu rječniku:* ‚untersuchung'. — *I u širem smislu.* Istraga, hist. ‚untersuchung', tal. ‚ricerca, disquisizione'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. ĮSTRAGA, *f. uništeńe (da ne ostane traga).* — *Postaje od* 2. istražiti. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj, a između rječnika u Vukovu* (vide iskop *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom:* Ove će godine biti istraga svemu). Boļa je istraga nego rđava natraga. (Boļe je da se čoeku koļeno satre, nego da zao porod iza sebe ostavi. U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 21. Borbi našoj kraja biti neće do istrage turske ali naše. P. Petrović, gor. vijen. 5. Boļa poštena istraga nego sramotna natraga. S. Ļubiša, prip. 17. Pašuje Staniša i ńegov trag do istrage. 170. Istraga, iskorijeńeńe. Slovinac. 1889. 144.

ĮSTRAĠBINA, *f. vidi:* Novonaseļeni ļudi kad dođu da žive na ženino imuće (domazetstvo) plate crkvi hiļadu asprih (četiri talijera u srebru) istraġbine, za imati pravo u crkvi, u ukopalištu, u crkvenoj zajednici; pak opet toliko natraġbine selu za vodu, za goru, za pašńake, što je seocka zajednica. S. Ļubiša, prič. 56. — *Jamačno postaje od* 2. istraga, *te biće po tome što se istraġbina plaća sa ‚ukopalište' (dakle poslije smrti, istrage), dok se natraġbina plaća za uživańe čega za života (i potomaka, natrage).* Platite crkvi istraġbinu a selu natraġbinu. S. Ļubiša, prič. 58. Ne možemo platiti istraġbinu tuđoj crkvi, a natraġbinu nemamo je komu podmiriti. 54.

ĮSTRAJATI, istrajêm, *pf.* consumere, *trajańem svršiti, proći (obično je objekat vrijeme).* — *Složeno:* iz-trajati. — *Akc. je kao kod* iskajati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (istrajati ‚consumare, spregare' ‚consumo' 221a), *u Stulićevu* (‚perdere il tempo' ‚tempus terere'), *u Vukovu* (‚verbringen' ‚transigo, consumo' *s primjerom:* Kamo moji ļetni danci što ja istraja).

1. *prelazno.*

a. *aktivno. a) sa značeńem kazanijem sprijeda.* Život svoj istraj, slaveći ńe mlados. Š. Menčetić 62. Istrajah svu mlados služeći tuj vilu. 158. Istrajah moje dni sve trudno živeći. 313. Kolika godišta na službi njeke vil' iztrajah u ništa, s ke stekoh plač i cvil? N. Naļešković 2, 37. S tobom ću istrajat na službi do konca život moj. M. Držić 435. Kolike dni bez druga zaman sam istrajala! D. Zlatarić 39b. Koji *(život)* ... u taštinam i nepomstvu ti si istrajao. V. Andrijašević, dev. 17. Koji si ti dio od života ... u službi od svijeta istrajala. put. 262. Sred spila oštar život istrajo si. P. Kanavelić, iv. 108. I zakono, bez krivine, mirne dnevi š ńom istraje. J. Kavańin 47a. Ah kê istrajah vrijeme! koja blaga! I. Đorđić, uzd. 39. Da bi u istijeh besjedah hotio š ńome i noć istrajati. ben. 47. Odluči sve što mu života ostajaše u biću pokornomu istrajati. 166. Tuj vas dan istraja. 194. Budući on za u ńemu se *(u slovinskom jeziku)* stanovitije utemeļiti od prve mladosti istrajo mnoga ļeta u pripomńivu nauku isvrsna govoreńa. B. Zuzeri IV. O čemu sva ļeta svoja istraja? I. M. Mattei 46. U zabitju istraja Jezus život svoj. 121. Živjeti u srcu svetosvetomu Jezusova, u ńemu boraviti i danke svoje istrajati. 182. Iztraj vas dan u crkvi prid svet. sakramentom. 265. Poslo ga je da u trudu i paćańu rad čovjeka život istraje. A. Kalić 240. — *b) u ovom primjeru kao da znači uopće istrošiti, istratiti:* Jesam li moje stril' istrajal ja zaman? Š. Menčetić 215.

b. *pasivno.* Jedan dan istrajan na Božjoj službi. I. Đorđić, ben. 58.

c. *sa* se, *pasivno.* Mlados se i vrime u žeļah istraja. Š. Menčetić 160. Da mi se istraju ovako danci svi, živil bih u raju. 284. Koliko se jur bješe vremena istrajalo. I. Đorđić, ben. 142.

2. *neprelazno, nestati.* — *Samo u jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Umri srca moga ufanje i sva dobra istaštiše, istrajavši tko uzdanje i sva rados moja biše. D. Zlatarić 19b. Toli on hrlo teciješe, da brzo istraja prida mnom. 70a. I čim ga htijah ja zagrlit, on u toj prida mnom istraja. 92a. Sve moje istraja veselje sad s tobom. 95b.

ĮSTRAPITI, istrapîm, *pf. trapeći (vidi* trapiti) *načiniti od zemļe, ledine trap (koje vidi) i vinograd.* — *Složeno:* iz-trapiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (iztrapiti ‚scassare, lavorare un terreno a fondo' ‚solum alte pastinare' 650b) *i u Stulićevu* (iztrapiti ‚terram profunde fodere'). Ne samo nespravne i neistrapļene ledine. B. Kašić, fran. 83. Kakono u svojoj ńivi od ńega istrapļenoj. 68. Ako ona baština orana ili kopana ili istrapļena može činiti ploda. 83. Kad radilac istrapi, prekopa i posadi zemļu. V. Bogišić, zborn. 476. *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ĮSTRATITI, istratîm, *pf. sve potratiti.* — *Složeno:* iz-tratiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Voltiġijinu* (iztratiti ‚scialacquare, dilapidare' ‚verschwenden, verthun').

a. *aktivno. a) objekat je blago, imańe, novac itd.* Istrati dio svoj živući bludno. I potom kada istrati sve, učińen bi glad velik. N. Ranina 58a. luc. 15, 13—14. Templo, za ke sazidati mnogi otide trud i snaga, i starina naša istrati u ń neizbrojna ńegda blaga. Ġ. Palmotić 8, 160b. Hoću da mi rečeš u što si ih *(moja dobra)* istratio. Đ. Bašić 113. Sveti otci sabore činiše, a Latini blago iztratiše. And. Kačić, razg. 158. — *b) objekat je što drugo tjelesno.* A od sviń zakon jest, da je dužno glavom, kada je na žitu dokle nije niklo; tada ga je oni čigovo je žito voļan ubiti ... i onde ga ojti; ako li je žito u travu, voļan ga je ubiv istratiti za se. Stat. poļ. ark. 5, 268. Sve vrhu nas istratite strijele ogńene. Ġ. Palmotić 2, 40. — *c) objekat je vrijeme.* Ah blaženih sedam ljeta, koja istratih iduć ovdi. Ġ. Palmotić 2, 152. Lastovicam, koje vas život svoj istrate u letćenju. K. Maġarović 81. Istratih u taštinah danke mlade. I. Đorđić, uzd. 100. Da istrate dobrovoļno štogodi vremena. A. Bošković-eva VI. Ako vi ovo vrijeme ne istratite u službi Božijoj. Đ. Bašić 74. U što si istratio

tolike dni? 113. A Bobadilja ostaje u Europi i za koris Dubrovnika u komu istrati cijela dva godišta. 232. Toliko ura istratiš na igri. 247. Ko mi će povratit ono vrijeme, koje istratih prid zrcalom. 248. Istrati noći u molitvi. J. Matović 447. Pisma, u kojijem si tvoj život istratio. A. Kalić 128. — *d) objekat je riječ, molitva itd. ili što umno.* Za drugo srce iztrati ogań vas. F. Lukarević 15. U ljubav svu koji toliko iztrati riječi, uzdah, moljenja. I. Gundulić 155. Kad je jakos istratio na službi svijeta. I. Đorđić, ben. 20. Koliko molitava pomńivo istratio je na tu svrhu? Misli. 31.

b. *pasivno.* Tisućni vijeci istraćeni za posvojiti vas svijet. I. Đorđić, ben. 53.

c. *sa* se, *pasivno.* Da virno služeći svi se dni istrato. H. Lucić 247. Koje se sočivo i ulje istrati, ja neću, nu živo toj vas će pitati. N. Naljeśković 1, 244. Bijahu se jur po smrti Benediktovoj istratili tridesti i pet godišta. I. Đorđić, ben. 117.

ISTRAVITI, istravim, *pf. na dva mjesta* XVI i XVIII *vijeka: kao da znači što i* istrovati. — *Složeno:* iz-traviti. Zašto će istravit ljuveno svu mlados. Š. Menčetić 42. Tač nesramni iztravljeni, da u zlobi bi vam dika . . . J. Kavańin 565b.

ÌSTRAŽAN, ìstražna, *adj. koji pripada istrazi (vidi* 1. istraga). — *U pisaca našega vremena.* Istražni zatvor, ńem. ‚untersuchungshaft', tal. ‚arresto inquisizionale'. B. Petranović, ručn. knig. 6. Istražni spisi, ńem. ‚untersuchungsacten', tal. ‚atti processuali'. 7. Istražni ‚inquisitorisch'. Jur. pol. terminol. 287. Istražno postupańe ‚untersuchungsprozess (verfahren)'. 589. Istražni sud ‚untersuchungsgericht'. 589. Istražni sudac ‚untersuchungs-richter'. 589. Istražni troškovi ‚untersuchungs-kosten'. 589. Istražni zatvor ‚untersuchungs-haft (gefängniss)'. 589.

ISTRAŽATI, istražam, *impf.* 1. istražiti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. istražiti *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

ISTRAŽBA, *f. djelo kojijem se istražuje.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Istražba, phil. hist. (istraživańe) ‚forschung, untersuchung', tal. ‚indagazione, investigazione, ricerca'; istražba povijesti, hist. ‚geschichtsforschung', tal. ‚indagamento della storia'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ÌSTRÂŽENIK, *m. čovjek koji je pod istragom (vidi* 1. istraga). — *Načińeno u naše vrijeme.* Istraženik, ńem. ‚der untersuchte', tal. ‚inquisito'. B. Petranović, ručn. knig. 2. Istraženik ‚inquisit'. Jur. pol. terminol. 287. *i u Šulekovu rječniku:* ‚inquisit'.

ISTRÁŽÊŃE, *n. djelo kojijem se istraži (vidi* 1. istražiti). — *Između rječnika u Stulićevu* (‚investigatio, pervestigatio, inventio, perquisitio, inquisitio'). Jedno pomljivo istraženje, promotreńe i izviđeńe sviju kolici misli, riči i djela. F. Lastrić, ned. 87.

ISTRÀŽITEL, *m. čovjek koji istraži (vidi* 1. istražiti). — *Od* XVIII *vijeka.* Pride grih, turi svit na stranu, zauzda onoga istražitelja od općenoga duga. A. Tomiković, gov. 867. Oštroumni istražitelj. M. Pavlinović, rad. 25. Istražitelj ‚untersucher, inquirent' ‚inquirente'. B. Petranović, ručn. knig. 44.

1. ISTRÁŽITI, istrâžîm, *pf. potražiti sve, do kraja (može se kod toga i pomisliti da se nađe ono što se traži).* — *Složeno:* iz-tražiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (istražiti *i* istražiti, istražujem *i* istraživam ‚investigare, inquirere, pervestigare, invenire'). Svaki čini straže, da ga ne istraže kakono zvirenje. B. Krnarutić 21. Nek i broj istih griha pomńivo iztraži. B. Leaković, nauk. 206. Ljubav bolećiva trudit će svaki čas s veće želnjem brinutjem, da iztraži nove načine, kako ga sladko razgovoriti. I. M. Mattei 71. Tada istraži i raspitaj i izvidi dobro. Đ. Daničić, 5mojs. 13, 14. — *U naše vrijeme i u osobitom smislu:* Istražiti ‚untersuchen' ‚inquisire'. B. Petranović, ručn. knig. 44. Istražiti, hist. etc. (ispitati, islijediti) ‚erforschen', tal. ‚investigare, scrutinare, indagare'. cf. istraživati; istražiti do dna (proučiti, prokopati) ‚ergründen', tal. ‚approfondare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. ISTRÁŽITI, istrâžîm, *pf. uništiti, iskopati da ne ostane ni traga (osobito porodicu, pleme, narod itd.).* — *Postaje od* iz *i* trag *nastavkom* i. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu* (‚ausrotten' ‚extermino', cf. zatrti, istrijebiti, iskopati *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom:* Crnogorce istražiti listom).

a. *aktivno.* Jal' ću svoju izgubiti glasu, jal' Brđane istražiti listom. Nar. pjes. vuk. 4, 71. Istražimo ńihovo koljeno. 5, 58. Da si Crnu Baru istražio. 5, 490. Da i toga vraga istražimo, da od ńega ne ostane traga. Ogled. sr. 67. Ako Goru Crnu ne primite, ne primite i ne istražite. 164.

b. *pasivno.* Tako je jedan od Paletaka prešao na ulaž u gotovo istraženu kuću Čupića. V. Bogišić, zborn. 19.

c. *sa* se, *pasivno.* No se ńima kor'jen istražio. Nar. pjes. vuk. 5, 523. Tako mi se trag ne istražio! Nar. posl. vuk. 305. Govore da je to gńev Božiji ili prokletstvo, kad se čovjeku kuća istraži. V. Bogišić, zborn. 303. Ako se zadruga istraži, nasljeđuju bližńi rodstvenici. 356.

ISTRAŽÍVALAC, istražívaoca, *m. čovjek koji istražuje.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tko iztraživalac jest isprazan od veličanstva. F. Lastrić, test. 325a. Tko je istraživalac veličanstva Božijega. ned. 257. — *U naše vrijeme u osobitom smislu:* Istraživalac, phil. hist. (ispitivalac) ‚forscher', tal. ‚indagatore, investigatore'; istraživalac povijesti ‚geschichtsforscher', tal. ‚indagatore di storia'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISTRAŽÍVANAC, istraživanca, *m. vidi* istraženik. — *Na jednom mjestu u naše vrijeme.* Istraživanac zatvoreni ‚untersuchungsgefangener'. Jur. pol. terminol. 589.

ISTRAŽÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se istražuje.* — *Između rječnika u Vukova.* Morete ovo istraživańe činiti pametju samom. F. Lastrić, ned. 310. Ovo dovdi k istraživańu, a istraživańe k poznavańu i k istini. D. Obradović, basn. 257. Misle ovakvi da Bog ne ima svoga istraživańa. A. Tomiković, gov. 15. Neumoran je bio u istraživańu činjenica. M. Pavlinović, rad. 80. Istraživańe opet poduzeti ‚den prozess wieder aufnehmen' ‚riassumere il processo'. B. Petranović, ručn. knig. 72. Istraživańe ‚untersuchungs-sache'. Jur. pol. terminol. 589. Istraživańe, hist. ‚untersuchung', tal. ‚disquisizione'; stil. ‚vornahme einer untersuchung'; istraživańe povijesti, hist. ‚geschichtsforschung', tal. ‚indagamento della storia'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISTRAŽÍVATI, istràžujêm *i* istràžîvâm, *impf.* 1. istražiti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (istraživati, istraživam ‚quaeritare', *a kod* istražiti *ima praes.* istražujem *i* istraživam) *i u Vukovu*

(istraživati, istražujem ‚zusammensuchen' ‚conquiro').

a. *aktivno.* Ovoga pomljivo istražuju *(kralji od istoka).* F. Lastrić, test. 327a. A od Ivana što istražuješ? test. ad. 33b. Ondi pitaće za dila vaša i misli istraživati. ned. 6. Ovdi sada nije ni potribe istraživati izdajnika. 127. Varaju se mlogi istražujući uzroke. 218. Ovog otajstva nije slobodno nam istraživati. 254. Ovizijem navištuje i prijeti, da će i s tolikom pomljom istraživati, ne odiću ovčiju na ńima nego iznutarńa ńiova u srcu i duši. 300. Istražuj prigodu, gdi to bi, s kijem, kako... 310. Svaki kralj običaje na svoja vrimena stavljati i istraživati razlog od podložnika svoji. 406. Ima biti osobiti uzrok, zato ćemo ga istraživati. A. Kanižlić, kam. 617. Istraživahu ńega među rođaci i znanci. utoč. 545. Svi sveti uskrsnutje Isukrstovo za veliko otajstvo držali jesu tako, da svi ispovidaše, da je bolje pokloniti mu se nego ga istraživati. E. Pavić, ogl. 630. Istraživati iskrńih poslove, koji se nas ne dotiču. I. Velikanović, uput. 1, 335. Istraživati prave znake čiste istine. D. Obradović, živ. 32. Nikad se pošten čovek ne srdi što drugi istražuju da ga dobro poznadu. basn. 34. Sve više i na dlje istraživaše. B. Leaković, gov. 38. Od nas spasitelj naš iztražuje, da smo od svake zloće daleko. 162. Imamo virovati a ne istraživati kako to može biti. nauk. 33. Imamo istraživati, što će reći Isus, što li Krst. 38. Nije ni od potribe, da vi ovo naravnim razumom istražujete. 51. Koji kada izgubljene stvari najdu ne vraćaju gospodarom, niti iztražuju ni pitaju čije su. 344. Tada more i od ńe *(družine)* posao istraživati. J. S. Reljković 367. Ne istražuj listopadu ime. 372. Jošte Luko puta istražuje. Nar. pjes. vuk. 4, 266. Istražuje Markove konake (kojekake stare stvari i besposlice). Nar. posl. vuk. 105. Uzme pun ćup dukata i pođe veseo kući, ne istražujući više neznańe svetsko. Nar. prip. vil. 1868. 356. Ne istražujući mnogo kako to bijaše, počeše kucati. Nar. prip. bos. 1, 143. Stanu istraživati ruo i oružje. Vuk, građ. 68. Niko da vas ne vara istražujući što ne viđe. pavl. kor. 2, 18. Kad ko što do naj pošlednje sitnice istražuje. Vuk, poslov. 59. Istraživati, kako je i za što je to bilo. odg. na laži i opad. 10. Jezik naš valja čistiti i pravila ńegova istraživati i utvrđivati. pism. 34. Istražuje i dokazuje kakijem su jezikom govorili zemljaci i vrsnici Rema i Romula. nar. prip. III. Istražuješ moje bezakońe. Đ. Daničić, jov. 10, 6. Istraživati slavu nije slavno. prič. 25, 27. Zato mlada ima dužnosti koje samo od ńe istražuju. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 60. Ovako su istraživali veštice. opšt. 10. Istraživati koga u slobodi ‚auf freiem fusse untersuchen' ‚inquisire qualcuno a piede libero'. B. Petranović, ručn. knig. 60. Istraživati što ‚eine untersuchung pflegen'. Jur. pol. terminol. 388. Istraživati ‚untersuchen'. 538. Istraživati okrivljenika ‚untersuchen einen beschuldigten'. 538. Istraživati, phil. hist. ‚forschen', tal. ‚indagare, investigare, ricercare'. cf. istražiti. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *sa* se, *pasivno.* Istražuje se uzrok obrizovańa Isusova. F. Lastrić, test. 35. Gdi se istraživaše koja je stvar naj jača. svet. 49a. Kako se mogu grisi istraživati i poznati. B. Leaković, gov. 78. Kad se poslije stane istraživati i ispitivati otkud i kako, dozna se da je od one glave. Vuk, živ. 232. Mi se kaluđeri za to ne pitamo niti istražujemo. S. Ljubiša, prip. 252.

1. ISTRÁŽNIK, *m. čovjek koji istražuje. — Načińeno u naše vrijeme.* Istražnik ‚inquirent'. Jur. pol. terminol. 287. *i u Šulekovu rječniku:* ‚aussucher'.

2. ISTRAŽNIK, *m. čovjek kojemu se istražila (vidi* 2. istražiti) *kuća, koji je naj pošljedńi od svoje kuće. — U naše vrijeme u jednoga pisca iz Boke kotorske.* Kao da si samoran i istražnik, a ne na krdu djece i u dúgu do ušiju. S. Ljubiša, prip. 265.

ISTRBUŠITI, istrbušim, *pf. u Stulićevu rječniku:* iztrbušiti, v. rastrbušiti. — *nepouzdano.*

1. ISTŔCATI, istŕcâm, *pf. u Vukovu rječniku:* vide iskrzati, *gdje ima i sa se:* istŕcati se, vide iskrzati se. — *Složeno:* iz-trcati. — *Akc. je kao kod* ispitati.

2. ÌSTRCATI, istrcâm, *pf. vidi* ištrcati. — *Složeno:* iz-strcati. — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausspritzen'.

ÌSTRCKATI, istrckâm, *pf. dem.* istrcati. — *Složeno:* iz-strckati. — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausspritzeln'.

ISTŔČATI, istŕčîm, *pf. izići trčeći.* — *Složeno:* iz-trčati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* istrčímo, istrčíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* ìstrčâ, *u impt.* istrči (*i* istrči), *u part. praet. act.* ìstrčao, ìstrčâla. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (iztrčati ‚exire currens' 230b), *u Stulićevu* (istrčati *i* iztrčati ‚cursim egredi, praecipitem abire'), *u Vukovu* (‚hinauslaufen' ‚excurro'). Sad će bratja moja prema meni istrčati. P. Vuletić 6. Iztrčite na prozore. B. Zuzeri 175. Kad se vratio, ona je za sresti ga istrčala. 320. Ugleda ga otac, prida ń istrča. J. Filipović 1, 356a. Hrlo iztrča van iz spile. V. M. Gučetić 216. Istrčaše suproć Jesusu dva čovjeka. S. Rosa 88a. Kada neprijatelj zakuca na vrata, istrčiš li ončas na prozor za viđet ga? Đ. Bašić 14. Nijesu istrčali medvjedi iz svojijeh jama. 49. Brat iztrča na dvor. And. Kačić, kor. 24. Smijuće sunce istrči opet na polje. M. A. Reljković, sat. L8a. Pa istrča na sokak na vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 247. On istrča na čardake gorńe. 1, 544. U susret mu majka istrčala. 1, 547. Pa istrča kuli na penđere. 3, 21. Pa istrča na bijelu kulu. 3, 415. Pred ńega je Anđa istrčala. 3, 485. Pa istrča pred bijelu kulu. Ogled. sr. 475. Uplašivši se istrčaše preda ń. Đ. Daničić, 1sam. 16, 5. Istrčim na jedan brežuljak. Pravdonoša. 1851. 80. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena stoji (s objektom* koń) *kao prelazni glagol u značeńu: učiniti, pustiti da istrči.* Već da końe sjutra istrčimo. Pjev. crn. 125a. Istrčaše końe na košiju. 125a. — *Sa* se, *refleksivno, svršiti trčańe pošto je subjekat do mile volje trčao. u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Jesi li se istrčo? sad počini'. ‚Pusti neka se dijete istrči'. P. Budmani.

ISTRČÁVÂNE, *n. djelo kojijem se istrčava. — U Vukovu rječniku.*

ISTRČÁVATI, istrčâvâm, *impf.* istrčati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚hinauslaufen' ‚excurso'). Istrčaje *(po crnogorskom govoru mj.* istrčava) na bedem od grada. Pjev. crn. 197b.

ISTREBAK, istrepka, *m. ono što se izbaci kad se što otrijebi. — Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Učińeni jesmo kako istrebki sega svita. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 4. paul. 1cor. 4, 13.

ISTREBITELJ, *m. čovjek koji istrijebi. — Samo u Stulićevu rječniku:* v. pogubitelj *s dodatkom da je riječ ruska.*

ISTREBLJÁVATI, istrèbljâvâm, *impf.* istrijebiti.

— *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* XVIII *vijeka.* Tada će se naj pre početi istrebljavati. D. Obradović, basn. 110. Zlobu mrziti i zlobu istrebljavati. sav. 92. Malo po malo istrebljava se. J. Rajić, pouč. 1, 11. Kad bi ono čokoće istrebljavao. P. Bolić, vinod. 1, 6.

ISTREBLJÍVATI, istrèbljujêm *i* istrèbljîvâm, *impf.* istrijebiti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (istrebljujem, iztrebiti, čistim ‚secerno, mundo, purgo', v. izbiram) *i u Voltiđijinu (praes.* istrebljujem *kod* istrebiti). Istrebljujmo iz roda našeg take običaje. D. Obradović, basn. 109. Požar sve istrebljuje bez izbirańa. J. Rajić, pouč. 2, 84. Ako mi se do urečenog vremena ne istrebe, da će vojska u nahiju doći, da onakove ajduke istrebljuje. Glasnik. II, 1, 76. (1808). Zulumćare bije i istrebljuje. Vuk, dan. 5, 36—87. Postavljam te danas nad narodima i carstvima da istrebljuješ i obaraš. Đ. Daničić, jer. 1, 10.

ISTREMENITI SE, istremenim se, *pf. samo u Stulićevu rječniku:* izstremeniti se, noge iz stremeni izvući ‚e stapia pedem educere'.

ISTREMEŃIVATI SE, istremeńujem se *i* istremeńivam se, *impf.* istremeniti se. — *Samo u Stulićeru rječniku:* izstremenivati se, izstremenivam se *us* izstremeniti se.

ÌSTRÊŃE, *n. djelo kojijem se istre (istare).* — *Stariji je oblik* istrenje. — *U Mikaljinu rječniku:* istrenje, protrenje ‚frictio, fricatus, fricatio'; *u Belinu:* istrenje ‚frictio' 329b; *u Stulićevu.*

ÌSTRESAK, istreska, *m. što ostane kad se što istrese, ili što se naj zadńe istrese (n. p. iz vreće).* — *isporedi* istresine. — XVIII *vijeka.* Istresak ‚rimasuglio, avvanzo'. S. Budmani 422a.

ISTRÉSALAC, istrésaoca, *m. čovjek koji istresa.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. istresitelj.

ISTRÉSALICA, *f. žensko čeljade koje istresa.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. istresiteljica.

ISTRÉSÂŃE, *n. djelo kojijem se istresa.* — *U Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

ISTRÉSATI, istrêsâm, *impf.* istresti. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (iztresam, iztresti, iztepljem ‚excutio'), *u Voltiđijinu* (iztresati *us* iztresti), *u Stulićevu* (v. istresti), *u Vukovu* (‚ausbeuteln' ‚excutio'). *(Bolest)* istresa i diže iz haljine naše duše, koja jest tijelo, zla prignutja i gibanja. M. Radnić 146b. Istresaš haljine i dižeš prah i vadiš. M. Radnić 888a. Druge čiste i istresaju prah iz ńi *(vitrovi).* F. Lastrić, test. 250a. Što sada na ova govorite vi, koji u mehani . . . na kvak i na nokat istresate maulike? Đ. Rapić 266.

ISTRÉSÊŃE, *n. djelo kojijem se istrese.* — *U Stulićevu rječniku.*

ÌSTRESINE, *f. pl. u Vukovu rječniku:* 1. ono što se naj poslije istrese, n. p. brašno iz vreće (kad već brašna nestane) ‚das letzte überbleibsel' ‚reliquum'. 2. posljedńi snijeg (osobito malo smrzao kao cigani) koji u proljeće na pošljetku udara (kao već nestalo snijega, pa se istresa nebo od ńega).

ISTRÈSITELJ, *m. čovjek koji istrese.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚concussor'.

ISTRÈSITELJICA, *f. žensko čeljade koje istrese.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚quae concutit'.

ISTRESÍVATI, istrèsujêm *i* istrèsîvâm, *impf.* istresti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (sa* se, *pasivno).* Prug po niki način iztresuje se vanka od onoga mista. A. Vitaljić, ist. 392.

ISTRÉSTI, istrésêm, *pf.* excutio, concutio, *složeno:* iz-tresti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Istrêse, *i u part. praet. act. m.* Istrêsao *(ali* istrésla *itd.).* — *Od* XVI *vijeka (vidi* 1, a, *b)), a između rječnika u Mikaljinu* (istresti, stresti. smlatiti ‚excutio'; istresti prah ‚pulverem excutere'), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* istresati), *u Voltiđijinu* (istresti *i* iztresti ‚scuotere, sbattere, abbattagliare' ‚schütteln, rütteln'), *u Stulićevu* (‚quatere, quassare, concutere, succutere'), *u Vukovu:* ‚ausbeuteln' ‚excutio' *(u dodatku).*

1. *aktivno.*

a. *tresući čim, učiniti da iz onoga što ispadne. a) objekat je ono čim se trese.* Valalo bi ju *(travu)* s vilama dobro istresti, da se od praha odčisti. I. Jablanci 110. Da onu lulu istrese, i nanovo da je napuni. Vuk, poslov. 76. Istresoh ńedra svoja. Đ. Daničić, nemij. 5, 73. — *amo pripada i ovaj primjer gdje je* istresti *kao* ispazniti: Istrest trbu na zemlju. N. Palikuća 44. — *i u prenesenom smislu.* Od sadańe tegote i lotrosti tebe istresi. B. Kašić, nasl. 272. Uze Bog Asirijanina za šipku za istresti i frustati svoj puok. M. Radnić 888a. — *b) objekat je ono što ispada.* Iz tikvice malo soli istresoše. M. Vetranić 1, 20. Da imaš jedan ugljen goruć u krilu, ne bi li ga istresao udilje od sebe? M. Radnić 275a. Da istresu prah s nogu. 309b. Poče mu glavom o zid mlatit, dok mu ne istrese iz ńe moždane. J. Banovac, pripov. 188. Pavao istrese prah svojih nogu protiva istima. E. Pavić, ogl. 659. A kada mu on iz kese sve do novca već iztrese. V. Došen 120b. I iz čabra prid ńega istresu *(vodu).* M. A. Reljković, sat. K7a. Kako da bi mloštvo oraha na zemlju istresao. L8a. Pa on stere zelenu mavlutu, i istrese tri ćemera zlata. Nar. pjes. vuk. 2, 345. Istrese *(iz sobnice)* svoje braće glave. Pjev. crn. 181a. Izvadi fišek iz kese, istrese prah u kesu. Pravdonoša. 1852. 8. — *u prenesenom smislu.* Kih mlohavstva on je izstresal iz sužaństva. A. Vitaljić, ist. 461b. Samo tužbe da iztresu. V. Došen 249a. — *amo može pripadati i ovo osobito značeńe:* Kadgod opasno bude, da jedro oduška nosi i tad mornarski zanat uči okrenut lađom suproć vjetru, da malo iz jedra oduši, i to vele ‚istresti' a zapovijed ‚istresi'. L. Zore, rib. ark. 10, 227.

b. *vrlo potresti (vidi kod* 3, b).

2. *pasivno (vidi kod* 1, a, *b)).* Tako i ja istresen, prognan i izagnan jesam s ovoga svita. A. Vitaljić, ist. 392. Koji su iztreseni iz sužaństva. 463.

3. *sa* se, *pasivno.*

a. *vidi* 1, a, *b).* Nek se u smet zajedno istresu. J. S. Reljković 208.

b. *vidi* 1, b. Tako mi se srce istrese. M. Držić 185.

ISTREŠTITI, istreštim, *pf. isbuljiti, isbućiti* — *Složeno:* iz-treštiti. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori i Boci kotorskoj.*

a. *aktivno.* Istreštili oči kao tenci. P. Petrović, gor. vijen. 61.

b. *pasivno.* Pop odvrati istrešteńem očima. S. Ljubiša, prip. 171. Upita Mijat istrešteńijeh očiju. 204.

ÌSTRGÂŃE, *n. djelo kojijem se istrga.* — *Stariji je oblik* istrganje. — *U Belinu rječniku:* iztrganje ‚rompimento, il rompere delle funi, o in senso simile' 631b, *i u Stulićevu.*

ÌSTRGATI, istrgâm, *pf. složeno:* iz-trgati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Riječ je stara,* is-

poredi stslov. istrъgati. — *Između rječnika u Belinu* (iztrgati ‚rompere, spezzare come funi ecc.' ‚disrumpo' 631b), *u Voltićijinu* (istrgati ‚strappare, spezzare, stracciare' ‚zerbrechen, zerreissen'; iztrgati ‚stracciare, lacerare, strappare' ‚wegreissen'), *u Stulićevu* (istrgati i iztrgati ‚avellere, extorquere'), *u Vukovu* (‚entzwei reissen' ‚rumpo').

1. *aktivno.*

a. *na silu izvaditi, izvući.* Bude li ka ina ruka ga *(voće)* utrgat, smrtna će gorčina život moj iztrgat. H. Lucić 217. Scijenim, da si vlase zlate od žalosti istrgala. Ǵ. Palmotić 1, 284. Nad mrtvijem ću ńime vlase istrgat, lice izgrdit. 2, 141. Zlatne kose istrgala. Nar. pjes. hero. vuk. 329.

b. *iskidati (na komade).* Okreni sjajno ogledalo s drugu stranu te istrgaj sinžir. F. Lastrić, ned. 167. Za satrti dakle ovi očalin pakleni i sinžir istrgati, daću vam jedno ogledalo. 167. Matije sve ove sinžire i konopce istrga u oka trenutje. svet. 149a. Miloša ću s końma istrgati. Nar. pjes. vuk. 4, 289. Singirli ga zrna udarila, u Osmanu srce istrgala. 4, 270. Istrga joj biser i đerdane. Nar. pjes. hero. vuk. 15. Ne bi li mi istrgali tijelo. Nar. pjes. petr. 2, 61. Tu bi ńega zvjerke istrgale. 3, 293. Oba će vas živa istrgati. 3, 333.

c. *s objektom* oči *nije dosta jasno značeńe (pripada li pod* a *ili pod* b); *svakako je iperbolički, i vaļa da je značeńe: izmoriti. — U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, i u narodnoj pjesmi našega vremena (isporedi* 2, b). Za kojom me oči istrgah svaki čas. Š. Menčetić 194. Oči istrgah zrčeći ńe dvore. 252. Svoje crne oči istrgala dok je naše dvore ugledala. Nar. pjes. petr. 1, 259.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, b. Razgledaj iztrgano tijelo tvoga Boga. I. M. Mattei 321.

b. *izmoren, vidi* 3, b. — *U Belinu rječniku:* iztrgan ‚enervatus'. A. d. Bella, rječn. 681a.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Koji u vik ne može se iztrgati. I T. Mrnavić, ist. 125.

b. *refleksivno, izmoriti se. — Između rječnika u Stulićevu* (iztrgati se ‚se enervare').

ISTRGNÚĆE, *n. djelo kojijem se istrgne. — Stariji je oblik* istrgnutje. — *U Stulićevu rječniku:* istrgnutje.

ÌSTRGNUTI, istrgnêm, *pf.* eripere, *jednom istrgati (vidi* istrgati, 1, a). — *Akc. je kao kod* izginuti. — *Radi kraćijeh oblika u aor., ger. praet., part. praet. act. vidi kod* trgnuti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istrъgnąti. — *Između rječnika u Belinu* (iztrgnuti, iztrgńivam ‚cacciare o trar fuori per forza' ‚eruere' 154b; iztrgnuti, iztrgnivam ‚radicibus extirpare' 705a), *u Voltićijinu* (istrgnuti ‚strappare, staccare' ‚abbrechen, ausreissen'; iztrgnuti, iztrgnem, iztrgnivam ‚strappare, cavare a forza, sradicare' ‚herausreissen'), *u Stulićevu* (istrgnuti, istrgnujem i istrgnivam ‚extrahere, educere, evellere, divellere, eradicare, extirpare'), *u Vukovu* (‚ausreissen' ‚eripio').

a. *aktivno.* Videći gdi vlase zlate sam iztrgla. H. Lucić 237. Vihar se savrže, ter oni lijepi bor žilami istrže. N. Naļešković 1, 316. Kad me taj vil uze, srce mi istrže. 2, 22. Boleći sub tribuje skoro izvrići; ne istrg bo mnogo stradati imaš od ńega. Aleks. jag. star. 3, 237. Kuku opet mu istrže iz usta. M. Divković, zlam. 48a. Na vrata od kloštra koludric. jeda bi ju van iztrgnuli, dotekohu. F. Glavinić, cvit. 274a. Hiti djaval Antijohom, ter dušu istrgnuvši mu u pakal odnese. 282b. Istrgnu meč ter polovicu plašća razriza. 367a. Otac iz ruk hahara istrgnu meč. 399a. Petar pun srčanosti istrže nož. P. Bakšić 59. Vid od očiju svojih biše veće istrgal. A. Vitaļić, ist. 205. A Petar istrže mač i udri slugu biskupova. M. Lekušić 53. Istrže anđar i zadi ga u srdce Amurata. A. Kanižlić, kam. 648. Smrt, iz koje čeļusti toliki plin, toliko mrtvaca iztrže. fran. 63. Svaki britki mač iztrže. V. Došen 193b. Neg istrgoh iz ruku damašak. M. A. Reļković, sat. E2a. Ja sam nemoćnog iztrgao iz ruku silnoga. J. Rajić, pouč. 1, 25. Iz đavolskih čeļusti istrgnuti. 1, 83. Istrže mu glavu iz ramena. Nar. pjes. vuk. 3, 362. Nož istrže, pos'ječe mu glavu. 4, 522. Istrgne sabļu te oseče slugi glavu. Nar. prip. vuk. 23. Istrgne jednu srebrnu talpu. 110. Istrgne kaluđeru vosak iz ruku. Vuk, poslov. 3. Čovjek veleumnik prirodi je istrgao tajnu. M. Pavlinović, rad. 24.

b. *sa* se, *refleksivno.* Istrgnuo se iz pakla ogań. A. d. Bella, razgov. 20. On istrgnuvši se iz ruku. E. Pavić, ogl. 81. Pak se evo istrgnut ne dadu *(običaji).* M. A. Reļković, sat. B8a. Ražļuti se Jovanova seka, iz kola se mlada istrgnula. Nar. pjes. vuk. 3, 492.

ISTRGŃÌVATI, istrgńujêm i istrgńîvâm, *impf.* istrgnuti. — *U Belinu rječniku: vidi kod* istrgnuti; *u Voltićijinu: praes.* iztrgnivam *kod* iztrgnuti; *u Stulićevu:* istrgńivati, istrgńivam, v. istrgnuti.

ISTRGÒVATI, istrgujêm, *pf. dobiti trgovańem. — Složeno:* iz-trgovati. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Koliko je vsaki od ńih istrgoval. Anton Dalm., nov. tešt. 117. luc. 19, 15.

ÌSTRI, *m. pl. ļudi iz Istre. — Na dva mjesta* XVII *i* XVIII *vijeka.* Imenovahu se Istri cića rike Istra. F. Glavinić, cvit. xv. Istri brode 'u, or moguća, i sipļu ju okol kuća. J. Kavańin 331a.

ÌSTRICKATI, istrickâm, *pf. dem.* istrići. — *Složeno:* iz-strickati. — *U naše vrijeme.* Ustave izašarane istrickanom svitom. S. Ļubiša, prič. 125.

ÌSTRIĆI, istrížêm, *pf. svršiti strižeńe, posve postrići. — Složeno:* iz-strići. — *Akc. je kao kod* ispresti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚detondere') *i u Vukovu:* ‚zusammenschnitzeln (mit der scheere)' ‚concido'. Bijeli velak i koprena ńe snježane prsi odijeva, tako je hitro istrižena. I. V. Bunić, mand. 5.

ÌSTRIJA, *f. vidi* Istra. — *Od lat. ili od tal. riječi. — Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (Istrija, zemļa ‚Japidia, Histria'), *u Belinu* 421a, *u Voltićijinu.* Kapitan Frijula, Istrije. Mon. croat. 4. (1825). Montana v stranah od Istrije. Korizm. 43a. Bndući iz Glamoča prenešen u Istriju. F. Glavinić, cvit. XVI. U Rovin od Istrije. 311a. Slišajući to od sve Istrije narodi. 312b *(u Glavinićevijem primjerima može se čitati i š mj.* s). Mimođoše dugu Istriju. P. Kanavelić, iv. 581. Kraļem Istrije. J. Kavańin 248a. Doprijet ću do Istrije. 310a. Svu Istriju i svu Dalmaciju. Pjev. crn. 108b.

ISTRIJAN, *m. vidi* Istrijanin. — *Kao prezime* XVI *vijeka.* Stipan Istrijan. Postila. (hrv. posveta 6).

ISTRIJANIN, *m. čovjek iz Istrije. — plur.:* Istrijani. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Voltićijinu* (‚Istriano' ‚ein Istrier'). Po o. f. Francisku Glaviniću Istrijaninu... F. Glavinić, cvit. I. posl. I *(u obadva primjera može se čitati i š mj.* s). Kraļ Dimitar, Istrijane ki podjarmi. J. Kavańin 248b. Ki se dosle opiraše Istrijanom.

875ᵃ. Istrijani stari naši, Bog ih poživi! Nar. pjes. istr. 8, 11.

ÌSTRIJÂNSKÎ, *adj. koji pripada Istriji.* — *U naše vrijeme.* Vrhu istrijanske zemļe. Nar. pjes. istr. 3, 12.

ISTRIJÈBITI, istrijebîm, *pf. složeno:* iz-trijebiti. — *Akc. je kao kod* istiješti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istrêbiti, *rus.* isterebitь, istrebitь. — *Između rječnika u Mikaļinu* (istribiti ‚purgo, mundo, secerno'), *u Voltiģijinu* (istribiti ‚vagliare, crivellare, stacciare' ‚durchsieben'; iztrebiti, iztrebim, iztrebļujem ‚nettare, sventare, purgare come grani ec.' ‚reinigen wie die kerner'), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* istrebļivati), *u Stulićevu* (istrijebiti *i* iztrijebiti, 1. ‚purgare, depurgare, mundare, emundare'. 2. ‚exterminare, funditus evellere'), *u Vukovu* (‚ausrotten' ‚extermino'), *u Daničićevu* (istrêbiti ‚perdere').

1. *trijebeći iščistiti (vidi u rječnicima).*

a. *aktivno.* Istrijebiće svoje guvno. S. Rosa 45ᵇ.

b. *pasivno.* Da istina bude istrijebjena od laži. S. Rosa 54ᵇ.

c. *sa* se, *pasivno.* Ulice se pred ńim istrijebiše. Nar. pjes. juk. 286.

2. *uništiti, iskopati (objekat može biti što živo ili neživo).*

a. *aktivno.* Grьčьskoje ime istrêbivь. Stefan, sim. pam. šaf. 8. Što je god običaj uveo, to će običaj i istrebiti. D. Obradović, živ. 56. Ajduka isterati ne može niti istrebiti. Glasnik. II, 1, 8. (1807). Da istrebi ono lopove, koji haraju sirotińu. Djelovod. prot. 207. Turci mnogo ļudi tako istrebe. Vuk, građ. 69. Za koga se *(Nasradin-hoǧu)* priča kako je zapalio kuću da istrijebi miše. Vuk, poslov. 342. Da ih istrijebi kao i Ilija što učini. luk. 9, 54. Gledajte da jedan drugoga ne istrijebite. pavl. gal. 5, 15. Istrijebiće ih ruka moja. Đ. Daničić, 2mojs. 15, 9. Ali ih sinovi Isavovi istjeraše i istrijebiše ispred sebe. 5mojs. 2, 12. Smrdļivo udaraće istrebiti treba. P. Bolić, vinodj. 2, 327. Napisaće tvrdu, istrijebiti gubu, pa da živimo bratski. S. Ļubiša, prip. 158. — *moše se istaknuti i mjesto iz kojega se istrebļuje.* Istrijebimo ga iz zemļe živućijeh. S. Rosa 11ᵃ. Istrijebiće zločince između pravednika. 87ᵇ. Da ih istrijebi sa zemļe. Đ. Daničić, 2mojs. 32, 12. Udriše da istrijebe iz Bosne Turke. M Pavlinović, razg. 37.

b. *sa* se, *pasivno.* Milice naše, kao se je istrijebila! M. Držić 275. Sada bude istrijebiti se pristupjenje. S. Rosa 15ᵃ. Sami su se davno i predavno istrebili. D. Obradović, živ. 69. Duha našega težeńe sa svim istrebiti se ne može. J. Rajić, pouč. 1, 5. Zlo istrebilo se. 1, 72. Idi bježi, Brankovo koļeno, i da bi se iz nas istrebilo! Pjev. crn. 291ᵇ. Pisano u sve četiri knežińe da se ajduci istrebe do 10 dana. Glasnik. II, 1, 76. (1808). Taj čovjek da se istrijebi iz naroda svojega. Đ. Daničić, 3mojs. 17, 9. Nećete biti dugo u ńoj, nego ćete se istrijebiti. 5mojs. 4, 26.

ISTRIJÈBLJÊŃE, *n. djelo kojijem se istrijebi.* — *Između rječnika u Stulićevu* (istrijebjeńe *i* istrijebļeńe). Do istriebjeńa i konca. S. Rosa 15ᵃ.

ISTRIJÈLITI, istrijelîm, *pf. po sve (vas objekat, na sva mjesta) prostrijeliti.* — *Složeno:* iz-strijeliti. — *Akc. je kao kod* istiješti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Istrijeli s tvojijem ranam moje srce. L. Radić 28. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚ausschiessen'.

ISTRIJÈLATI, istrijeļâm, *impf.* istrijeliti. — *Akc. je kao kod* isijecati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Neka strilami istriļa vas. J. Banovac, blagosov. 267. Isukrsta koji bi strilami istriļan. 151.

ISTRIJÈSKATI, istrijeskâm, *pf. vidi* rastrijeskati. — *Složeno:* iz-trijeskati. — *Akc. je kao kod* isijecati. — *Od* XVII *vijeka.* Istrijesakani leže doli posred plama ogńenoga. Ģ. Palmotić 2, 460. Sviona ruha izgorješe, istrijeska se dragi kami. J. Palmotić 265.

ISTRIJÈZNITI, istrijezním, *pf. vidi* rastrijezniti. — *Složeno:* iz-trijezniti. — *Akc. je kao kod* istiješti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kada se istrijeznio. I. Jablanci 155.

ÌSTRINITI, istrinîm, *pf. izmrviti.* — *Složeno:* iz-triniti. — *Akc. je kao kod* izgasiti. — *U Vukovu rječniku:* ‚zerbröckeln' ‚confrio'.

ÌSTRÎNSKÎ *(uprav* istrijnski), *adj. vidi* istrijanski. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ubijen bi kraļ istrinski. Dukļanin 4.

ISTRIZANICA, *f. vidi* ostrižak. — *U jednoga pisca našega vremena.* Spredńi kraji zubuna narešeni su istrizanicama od svite različne boje. S. Ļubiša, prič. 125.

ISTRÍZATI, istrîzâm, *impf.* istrići. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚actu tondere, in tondendo esse'.

ISTRIŽAK, istriška, *m. vidi* ostrižak. — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausschnitt (mittelst der schere)'.

ÌSTRJEBINA, *f. vidi* istrebak. — *U Stulićevu rječniku:* ‚purgamentum'.

ISTRJÈBITEĻ, *m. čovjek koji istrijebi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚mondans, purgans', *i u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚ausrotter'.

ISTRJEBIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚purgans'. — *nepouzdano.*

ISTŔKATI, istŕčêm, *pf. složeno:* iz-trkati. — *Akc. je kao kod* ispisati.

1. *neprelazno, vidi* istrčati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (istrkati, istrkujem ‚exire currens' 230ᵇ) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (istrkati *i* iztrkati, v. istrčati), *u Vukovu* (istrkah pred kuću ‚hinauslaufen' ‚excurro'). Istrka prid ńega otac ženin. E. Pavić, ogl. 199. Već istrka na gorńe čardake. Nar. pjes. petr. 1, 333.

2. *prelazno, učiniti da se ko ili što (n. p. koń) istrči.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. końa ‚laufen lassen' ‚currere jubeo (?)').

a. *aktivno.* Da istrčeš hata krilatoga. P. Petrović, gor. vijen. 71.

b. *sa* se, *refleksivno, istrčati se, satrčati se.* On s' istrka malo u natrage. Nar. pjes. marjan. 20.

ISTRKÍVATI, istŕkujêm *i* istŕkîvâm, *impf.* istrkati. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* iztrkujem *kod* iztrkati *i* iztrkivam *kod* istrčati) *gdje se naj prije nahodi.* Svaki dan istrkujući razgledaše sve pute. F. Lastrić, test. 205ᵃ. Mater mu cviļaše veoma i istrkivaše na sokak. E. Pavić, ogl. 369.

ISTŔKNUTI, istŕknêm, *pf. jednom istrkati.* — *Od* XVIII *vijeka.* Iztrknu prema ńemu. Đ. Bašić 289.

ISTRNITI, istrnim, *pf. u Stulićevu rječniku:* iztrniti, iztrnivam, trne dignuti ‚sentes demere'. — *nepouzdano.*

ÌSTRNUTI, istrnêm, *pf. u Vukovu rječniku:* vide utrnuti. — *Složeno:* iz-trnuti. — *Akc. je kao kod* izmetnuti.

ISTRŃIVATI, istrńujem *i* istrńivam, *impf.* is-

trniti. — *U Stulićevu rječniku: praes.* istrnivam *kod* istrniti. — *nepouzdano.*

ISTROŠENOST, *f. osobina onoga što je istrošeno (u osobitom smislu čeljadeta što se istrošilo).* — *U Šulekovu rječniku:* ‚abgelebtheit'.

ISTRÒŠĒŃE, *n. djelo kojijem se istroši.* — *Između rječnika u Stulićevu.* Po istrošenju od jaspri. A. d. Costa 2, 137.

ISTRÒŠITI, istrošîm, *pf. složeno:* iz-trošiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istrošiti. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚impendere, sumptus facere, numerare') *i u Vukovu* (1. vide istriniti. 2. ‚nach einander verzehren' ‚expendo unum ex alio').

a. *sve potrošiti.* Mi smo mlogo istrošili blaga. Nar. pjes. vuk. 3, 171. To sve ńeni prosci istrosiše. Nar. pjes. stojad. 1, 147. — *I u prenesenom smislu.* Ljudi naprasiti brzo istroše životnu moć. M. Pavlinović, rad. 151.

b. *istriniti, ismrviti, vidi u Vukovu rječniku.*

ISTRÒVATI, istrujêm, *pf. sve otrovati (u pravom i u prenesenom smislu).* — *Složeno:* iz-trovati. — *Akc. je kao kod* isključivati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚plures veneno extinguere').

a. *aktivno.* Ova od gospoj ljuveno istrova ljepotom vas si svit. Š. Menčetić 86. Travu opali, vode istrova. Ǵ. Palmotić 1, 24. Još vam ga ne istrovaše. M. Pavlinović, razl. spis. 319.

b. *sa* se, *pasivno ili refleksivno.* Dok se grad čitav istruje. S. Ljubiša, prič. 50. A ti se Bane čudiš, s čega su se Mleci istrovali! 81.

ISTŔPJETI, istŕpîm, *pf. sve pretrpjeti.* — *Složeno:* iz-trpjeti. — *Akc. se ne mijeńa.* — *U Stulićevu rječniku:* iztrpjeti ‚perferre, sustinere labores'.

ÎSTRSKÎ, *adj. koji pripada Istri.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka* Istraka *(zemlja) kao supstantiv.* Ta jest s tim drugim delom pošal v Istrsku i slovenske strane. Anton Dalm., ap. 62b.

ÌSTRTATI, istrtâm, *pf. isići trtajući.* — *Složeno:* iz-trtati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U Stulićevu rječniku:* iztrtati ‚e tenebris evadere', *i u Šulekovu:* ‚austaumeln'.

ÌSTRTI, istrêm (istarêm, isterêm), *pf. složeno:* iz-trti. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* istarêm (istarêm), *u aor.* istrh, *u impt.* istri, *u ger. praet.* istŕvši, *u part. praet. pass.* istren *(ali* istrèna, istrèno); *drukčiji je u praes.* Istrêm, *u impt.* istàri (istèri), *u part. praet. act.* Istŕo *(i* Istŕo), *u part. praet. pass.* Istrt, istŕven (istrvèna, istrvèno). — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 3, b), *a između rječnika u Mikaljinu* (istrti, protrti ‚frico, confrico'; istrti pilom ‚seco, exseco'; istrti, istrugati, kako ti sir istrti ‚terere, conterere, disterere caseum'; istrti, isatrti ‚tero, contero, distero'), *u Belinu* (istrti ‚fregare bene' ‚perfrico' 329b; ‚nettare, forbire, far netto' ‚tergo' 510a; pilom iztrti ‚seco' 664b), *u Voltigijinu* (istrti ‚nettare, sfregare, stropicciare' ‚ausreiben, abreiben'; iztrti ‚sfregare, strofinare, stropicciare; stritolare' ‚abwischen; abreiben'), *u Stulićevu* (‚fricare, perfricare, defricare, secare'), *u Vukovu* (‚zerreiben' ‚contero').

1. *aktivno.*

a. *sve protrti, iščistiti trvenem.* Svako mjesto ima napose svojijem pamukom istrti. M. Divković, nauk. 248a. Hrli, hrli, ko god želi, da sve duše gnusobu istre, na hladenac na veseli od pokorne vode bistre. Ǵ. Palmotić 3, 126a. Istari prija uvo. J. Vladmirović 40. Istrti ‚radiren' ‚radere'. B. Petranović, ručn. knig. 69.

b. *činiti da što izađe trvenem, izvaditi trvenem.* Što istreš iz klasova. Đ. Daničić, 3mojs. 2, 14.

c. *trvenem izlomiti, izrasbijati, uništiti.* Stade igrat zmija Lastavicu *(konja),* u Prisrenu istrla kaldrmu. Nar. pjes. vuk. 2, 58.

2. *pasivno.* Istrt ‚fregato bene' ‚perfricatus'. A. d. Bella, rječn. 339b; ‚nettato, polito' ‚abtersus' 510a. Želaše biti iz knjiga života iztrven. E. Pavić, ogl. 127.

3. *sa* se, *pasivno.* Svi kako svita isteru se. N. Rańina 95a. Ja se ću limom od skrušenja iščistit, istrti i isprati. B. Gradić, duh. 15. Našoj duši uglavljeno zlameńe koje se nigda ne može istrti. E. Pavić, jezgr. 45. Neka se istre i vodom opere. Đ Daničić, 3mojs. 6, 28.

ISTRÚBITI, istrúbîm, *pf. us trubljenje proglasiti (obično se kaže u prenesenom smislu i ironički kad ko proglasi ńešto što bi trebalo da ostane tajno).* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Istrûbî. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚abtrompeten'.

ISTRÚDITI, istrûdîm, *pf. složeno:* iz-truditi. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (istruditi, istrućujem ‚faticare cioè stancare o straccare' ‚fatigo' 305a; ‚straccare e stancare' ‚defatigo' 710b; istruditi snagu ‚abbattere le forze' ‚frangere vires' 326b), *u Voltigijinu* (‚affaticare, spossare' ‚ermüden'), *u Stulićevu* (affaticarsi molto, sudar grandemente' ‚desudare').

a *izmoriti (u pravom i u prenesenom smislu).*

a) aktivno. Toj me san istrudi, ter nebog umirah, kada me probudi taj žalos, plač i strah. N. Naljeković 2, 110. Iztrudi nesrećni život moj laživim riječima. F. Lukarević 112. Bivši svu snagu istrudili kroz ńegovo dugo iskanje. Ǵ. Palmotić 3, 115b. Ostom ljutijem ti ńegova usta istrudi. 3, 191b.

b) pasivno. Ne kažući se on nikadar ni umoren ni od ńih istrudjen. B. Kašić, fran. 188. Nego istrudjen, izmučen nepristavne trpi vaje. Ǵ. Palmotić 3, 168a. Jezus svoju istrudjenu priklonivši glavu izdaše. 3, 193b. U grijesim istrućena i izmorena. V. Andrijašević, put. 403. Istrućena do umora. P. Kanavelić, iv. 325.

c) sa se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu* (iztruditi se ‚stancarsi molto' ‚defatigor' 706b), *i u Stulićevu (us* istruditi). Sedmerica se na izminicu istrudiše. B. Kašić, per. 2. Bjehu se istrudili mučenjem krvnici. 52. Bivši se istrudili mnozi zaludo. iń. 89. Doli ju poteže pokle se istrudi. Đ. Baraković, jar. 76. Pomorci se istrudiše. P. Kanavelić, iv. 498. Nu zaludu svak se istrudi. 547. Koji brzo se istrude dobro činiti. P. Radovčić, nač. 176. Jur sva 'e četa ljudih kleti izmjenom se istrudila. A. Vitaljić, ost. 167.

b. *bez objekta ili mj. objekta s adverbom* mnogo, toliko *itd. znači što i* istruditi se *(vidi* a, *c)).* Ti cijeća nas vele istrudi i podnese teška djela. Ǵ. Palmotić 3, 201b. Po pučini sińeg mora buduć vas dan istrudili. P. Kanavelić, iv. 353. Meni višńi tako osudi, ki me uze k svomu raju, da ma duša za te istrudi, i da druzi te uživaju. J. Palmotić 151. Neka vidjet budu oni suprot turskoj kô su sili i hrabreni i smioni s dobrom česti istrudili. 375. Mnogo istrudi i učini ter je jedva tu povrati. 398. Istrudi sve što može dokle... I. Đorđić, ben. 53. Koliko bi istrudio kralj Ecekija, koji bi strah podnio...! Đ. Bašić 78. Bog, za slavu koga toliko iztrudi i vojeva sveti Vlasi. 198. Toliko si iztrudio za spaseńe puka istočnoga. 284. Zato se raduj, er imaš

čemu, u koliko si dosta istrudio u obratjenju svijeta istočnoga. 284. Toliko se blagi Božiji sin sniži, toliko istrudi, toliko podnije, da bi te isbavio. I. M. Mattei 286.

ISTRÚĐĒŃE, *n. djelo kojijem se istrudi (i ono što se istrudi).* — *U Stulićevu rječniku:* istrudjeńe ‚exsudati labores'.

ISTRUĐÍVATI, istrùđujêm *i* istrùđîvâm, *impf.* istruditi. — *U Belinu rječniku: praes.* istruđujem *kod* iztruditi.

ISTRÚGATI, istrûžêm, *pf. posve ostrugati.* — *Složeno:* iz-strugati. — *Akc. je kao kod* ispisati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* istrugavati), *u Voltiđijinu* (istrugati, istrugam, istrugavam *i* iztrugati, iztružem, iztrugavam ‚radere, raschiare, cancellare' ‚schaben, auskratzen'), *u Stulićevu* (1. ‚deradere'. 2. ‚perfecte dolare'), *u Vukovu* (‚ausschaben' ‚erado'). Bijaše nožem istrugao dva slova. S. Badrić, ukas. 66. Koren istruži na sitno. J. Vladmirović 6. Istrugati ‚radiren'. Jur. pol. terminol. 407.

ISTRUGÁVATI, istrùgâvâm, *impf.* istrugati. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* iztrugavam, iztrugati ‚erado'.

ÌSTRUHLITI, istruhlîm, *pf. vidi* istruhnuti. — *Složeno:* iz-truhliti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (us* istruhnuti). Šta istruliti ne može? Nar. sag. nov. 261.

ISTRUHNITI, istruhnim, *pf. vidi* istruhnuti. — *Postalo je po svoj prilici miješańem oblika* istruhnuti *i* istruhliti. — *Od* XVIII *vijeka.* Jer ti neće istruniti lasno. J. S. Rejković 899. Više naroda istruhnilo je na zemji dalmatinskoj. M. Pavlinović, razl. spis. 122.

ISTRUHNÚĆE, *n. djelo kojijem što istruhne.* — *Stariji je oblik* istruhnutje. Istrunutje od jedne stvari jest porodjenje druge. S. Margitić, fal. 11.

ÌSTRUHNUTI, istruhnêm, *pf. potruhnuti (posve, ili kad ima više subjekata).* — *Složeno:* iz-truhnuti. — *Akc. je kao kod* izginuti. — *Radi kraćijeh oblika u aor. i part. praet. act. vidi kod* truhnuti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚verfaulen' ‚putrefio'). Dragom se pomastju pomazuju tjelesa mrtvijeh, i ona jih pomast sahrańuje da ne istruhnu. M. Divković, bes. 143a. Voće . . . u tri ure iztrune i pokvari se. M. Radnić 21a. Evo izkvari se i iztrunu jedna stvar. S. Margitić, fal. 11. Ajme, tužan vas iztrunu. ispov. 256. Sakriven pra tilesa istrunutije. F. Lastrić, od' 148. Koji nikad za nikada istrunuti ne more. svet. 157a. Istrunuo je od nebogoljubnih riči jezik moj. A. Kanižlić, bogoljubn. 330. Drva koja ne mogu iztrunuti. utoč. 580. U ovoj zemji đubre cijelo istrunuti i zavrijeti ne može. I. Jablanci 20. Sijeno ili istrulo ili se užeglo. 107. Što biva među to od tilesa? Raspadu se, istrunu i izgńile u grobovih. I. Velikanović, uput. 1, 311. Tilesa naša umiru i iztrunu kada duše iz ńih iziđu. B. Leaković, nauk. 127. Od trišća istrula. J. S. Rejković 44. Da ti zimom ne istrune žito. 66. Istrunu mi jagluk i marama: u marami grožđe odnoseći, a jaglukom suze utirući. Nar. pjes. vuk. 1, 441. Mene vođe kosti istrunuše u tamnici Azačkoj prokletoj. 2, 382. Bogastvo vaše istruhnu. Vuk, jak. 5, 2. Našljedstvo koje neće istruhnuti. 1petr. 1, 4.

ISTRUHÒVJETRITI, istruhòvjetrîm, *pf. isvjetriti (često u prenesenom smislu o pameti kad oslabi).* — *Složeno:* iz-truhovjetriti: *pošljedńa riječ kao da je složena od korijena* truh *(kod* truhnuti) *i od* vjetriti. — *Akc. je kao kod* izvitoperiti. — *Od* XVII *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* (‚evanescere, evanidum fieri, evaporare'). Da mi pamet pomańka i istruhovjetri. I. Akvilini 328. — *I pasivno:* Ako su tvoje oči zločestne i istruhovjetrene. S. Rosa 109b. — *Sad se često govori u Dubrovniku s oblikom* istuhovjetriti *i to u prenesenom smislu.* P. Budmani.

ISTRUHOVJETRIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚qui per vaporem discedit'. — *nepousdano.*

ISTRUHOVJETRÍVATI, istruhovjètrujêm *i* istruhovjètrîvam, *impf.* istruhovjetriti. — *U Stulićevu rječniku:* freq. v. istruhovjetriti.

ISTRÙMENAT, istrùmênta, *m. vidi* inštrumenat, *tal.* istrumento. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Činiti istrumente ili pisma. Š. Budinić, ispr. 123.

ISTRÚNITI, ìstrûnîm, *pf. složeno:* iz-truniti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 2), *a između rječnika u Stulićevu* (v. otruniti) *i u Vukovu:* n. p. uš iz glave ‚herausstöbern (mit dem kamm)' ‚expurgo'.

1. *aktivno.*

a. *posve okruniti, obruniti.* Da sriča istruni Žudijem s krune cvit. Đ. Baraković, jar. 79.

b. *češljem izvaditi (uš) iz glave.* — *vidi u Vukovu rječniku.*

2. *sa* se, *refleksivno ili pasivno, izdrobiti se, izmrviti se, pa i izgubiti se (o sitnijem stvarima).* — *Između rječnika u Vukovu:* ‚verloren gehen' ‚perdor' (‚von kleinen dingen', cf. trun). Prstenak komu se istruni pridragi kamenak. Š. Menčetić 85.

ÌSTRZATI, ìstrzâm, *impf.* istrgnuti, *ali u nekijem primjerima kao da je perfektivni glagol i da znači što i* istrgnuti. — *U prvom slučaju postaje od* istrgnuti *kao* trzati *od* trgnuti, *u drugome je složeno:* iz-trzati. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b).

a. *impf.* Ne samo su brijali nego dlake iz brade iztrzali. A. Kanižlić, kam. 225. Na vjeru ga prikučuju Turci, ter mu nove muke udaraju, na kolac mu dušu istrzaju. Nar. pjes. vuk. 4, 153.

b. *može biti perfektivni glagol.* Ki mi je z životom svu snagu iztrzal. H. Lucić 248. Iz zuba mu istrzah grabež. Đ. Daničić, jov. 29, 17. I još se samo rvalo s dušom, dokle se sasma iztrza. M. Pavlinović, razl. spis. 117.

ISTÚCATI, istûcâm, *impf.* istući. *u Voltiđijinu rječniku: praes.* istucam *kod* istući. — *U ovijem primjerima može biti da je perfektivni glagol, a po značeńu kao da je dem.* istući. Istucavši ga na sitno. Đ. Daničić, 2mojs. 30, 36. Pune pregršti kâda mirisnoga istucanoga. 3mojs. 16, 12. List od loze belog vinograda istucaju u prah. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 32.

ISTÚČĒŃE, *n. djelo kojijem se istuče.* — *Stariji je oblik* istučenje. — *U Mikaljinu rječniku:* istučenje; *u Belinu:* istučenje 558b; *u Stulićevu.*

ISTÚĆI, istûčêm, *pf. složeno:* iz-tući. — *Akc. je kao kod* istresti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istlêšti. — *Između rječnika u Mikaljinu* (istući, satrti, skrušiti ‚tundo, contundo, tero, contero'; istući u stupi ‚pinso'), *u Belinu* (‚pestare, ammaccare col pestello o altro simile' ‚pinso' 558b; ‚ammaccare come herbe e simili' 72b; istući u prah ‚sfarinare, ridurre in polvere, a guisa di farina' ‚tundere in farinam vel terere' 673a; istući tkoga ‚battere rompendo l'ossa' ‚verberibus ossa comminuere' 133a), *u Voltiđijinu* (istući, istučem, istucam ‚sbattere, pestare, ammaccare, ba-

stonar ben bene' ‚stampfen, derbe schlagen'; istući ‚pestare, stritolare; bastonar bene' ‚zerstossen; zerprügeln'), *u Stulićevu* (‚tundere, contundere, conterere'), *u Vukovu* (1. ‚zerschlagen' ‚contundo'. 2. ‚zerstossen' ‚contundo').

1. *aktivno.*

a. *tukući što tvrdo ismrviti, učiniti da postane prah, ili što meko učiniti da postane još mekše.* I uzam ńih *(kipove)*, istuče ih. Zborn. 38a. Ako bi tko jedno tijelo ižegao paker istuokao naj sitnije, i istuokši na vjetar izvijao. M. Divković, bes. 400a. A zlato istuče i sveti oltari. Đ. Baraković, jar. 65. Da se tijesto učini od zemļe il' od kamena istukavši. F. Lastrić, ned. 95. Iztuci trave rosopasti. J. Vladmirović 7. Iztukavši sve u pra. 23. Kreč u sitni prah istući. I. Jablanci 90. To toga dana osušiti i u prah istući. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 108. — *Amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Oni oblaci gradom težcim istukli bi tvoju baštinu. A. d. Bella, razgov. 30. Velika krupa istuče Rim pristrašnim gradom. M. Pavišić 21.

b. *isbiti, izmlatiti, isprebijati (koga, iperbolički po predašnemu značeńu). (Isus)* bi 'stučen i porugan. Naručn. 27b. Hoteći ga zlo istući. B. Kašić, fran. 167. Ter mu kosti sve istuc'te palicami gvozdenimi. P. Hektorović(?) 136. Ugarske pak posade Bog istuče bez milosti, cijeć ponoštva i zavade, bičem Tatar ļutijeh. J. Kavańin 230a. Ispribija ju i istuče nemilo. E. Pavić, ogl. 162. I on sam ju na srďbu navede pak ju opet on zato istuče. M. A. Reļković, sat. G1a. Dobro ga istuku. N. Palikuća 22. Veseliću se, ako te oštro iztuče, kako si i zaslužila. I. Velikanović, prik. 13. Gdje ga 'e ona množ nemila svega istukla i pribila. N. Marči 52. Te ženu smrtimičke istuče. Nar. prip. vrč. 174. Kad koga istuku ili mu se drugo kako zlo dogodi. Vuk, poslov. 357.

c. *tučeńem izvaditi, tučeńem učiniti da što iziđe, isporedi* izbiti. S kamikom učini im sve zube istući. F. Glavinić, cvit. 211b. Iztuko bi mjedenicu iz kamena. (D). Poslov. danič. 36. — *I u prenesenom smislu.* Luka ipak nije mogao svojim zanatom istući cijeloga hļepca. M. Pavlinović, rad. 21. Skott je tvrdo držao, da mu je istuć hranu službom. 46.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. Lardica okolo nazadijevana, a garofalići neistučeni nakićena. M. Držić 271. Od grada istučena i satrta jesu. I. Jablanci 76.

b. *vidi* 1, b. Vaskolik bješe modar, rańen i istučen. M. Divković, bes. 12a. Ja sam vas skršen i istučen. P. Macukat 66. Kad uhićen i iztučen svih hti odkupiti. J. Kavańin 49a. Da palicami istučeni budete. J. Banovac, blagosov. 240.

c. *vidi* 1, c. Zubi istučeni. F. Parčić 56.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Seme se od bosiļka i čubra istuče i pomeša s komovom ili šļivovom rakijom. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 40.

b. *recipročno, vidi* 1, b. Taj ću se dan opiti i s kimgod iztući. D. Obradović, sav. 59.

ISTUHÒVJETRITI, istuhòvjetrîm, *pf. vidi* istruhovjetriti.

ISTUKALAC, istukaoca, *m. čovjek koji istuka. — Samo u Stulićevu rječniku:* v. istukaoc *(a ovoga nema napose).*

ISTUKAN, *vidi kod* istukati.

ISTUKAŃE, *n. djelo kojijem se istuka, i u konkretnom smislu što je istukano. — Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom (u starom obliku* istukanije), *a između rječnika u Stulićevu* (‚incisio, sculptura') *i u Daničićevu* (istukanije ‚effigies'). Vьsa vêsomь istukanija sьkruši. Domentijanb 135.

ISTUKATI, istukam, *pf. istesati iz kamena ili drva itd., uresati (n. p. sliku). — Složeno:* istukati *(koje, kao što misli Miklošić, postaje od korijena* tьk, *vidi* taknuti). — *Samo u knigama pisanima staroslovenskijem i crkvenijem jezikom (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.2 *kod* istukati), *a između rječnika u Voltiģijinu* (istukati, istukavam ‚scolpire, intagliare' ‚stechen, aushauen') *i u Stulićevu* (‚sculpere, insculpere, caelare, incidere'). — *Češće se nahodi part. praet. pass.* istukan, *te ga Miklošić i Daničić shvaćaju kao da je adjektiv, vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.2 *kod* istukanъ *i u Daničićevu rječniku:* istukanъ, adj. ‚effigies; idolum'. Načetь primêšati se istukanimь. Glasnik. 10, 215. Crьkov jaže za 16 lêtь sьzda se mramorijemь izvanijami različnyhь vidovь istukannyhь. Okáz. pam. šaf. 61. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka (koji piše mješovitijem jezikom) stoji* ul *mj.* u, *kao da je mislio da je od istoga korijena od kojega je i* istući. Er se mi ne klańamo istulkanêm ili izdêlanêm drvom. Š. Budinić, sum. 32b.

ISTUKAVATI, istukavam, *impf.* istukati. — *Samo u Voltiģijinu rječniku: praes.* istukavam *kod* istukati.

ISTUMÁČÊŃE, *n. djelo kojijem se istumači. — Stariji su oblici s* -nije *i* -nje. Istlmačenije od vzdržanija. Korizm. 2a. Doktori čine ovo istulmačenije. Korizm. 60a. Jedno lepo istumačenje od vere imate. Anton Dalm., ap. e3b. Istumačenje također i druge stvari od sveto mise. A. Komulović 4. Istumačenje obilnije nauka krstjanskoga. I. T. Mrnavić, ist. III. Istumačenje simbola apostolskoga. P. Radovčić, ist. I. Istumačenje pisnih Davidovih. A. Vitaļić, ist. I. Virujući stanovito svu dvanadeste članih vire, ku su naučili sveti apoštoli s istumačenji i razuminjem, koje je učinila svrhu ńih sveta crkva. L. Terzić 65. Bogoļubnomu štiocu istumačenje. F. Parčić 7. Da u istumačenju hrvaskomu bude mi pomoćnik. A. d. Costa 1, VI.

ISTUMAČÈVATI, istumâčujêm, *impf.* istumačiti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Izvrševati a ne za istumačevati zakone. A. d. Costa 1, 5. Istumačevali su stvari pristojne viri. 2, 2.

ISTUMÀČITEĻ, *m. čovjek koji istumači. — Od* XVII *vijeka.* Nasliduje pridgovor istumačiteļa. P. Radovčić, nač. 4. Služil sam se s bogoļubnim istumačiteļem. A. Vitaļić, ist. 9. Pridgovor štiocu istumačiteļa. L. Terzić VI. Običaj jest jedini istumačiteļ zakona. A. d. Costa 1, 16.

ISTUMÁČITI, istùmâčîm, *pf. posve, sve protumačiti, rastumačiti. — vidi* i istomačiti. — *Složeno:* iz-tumačiti. — *Akc. je kao kod* izjednačiti. — *Od* XVI *vijeka (vidi* 2, *b)), a između rječnika u Mikaļinu (kod* izgovarati, *a napose ima samo* istomačiti), *u Stulićevu* (v. istomačiti), *u Vukovu* (‚auslegen, erklären' ‚interpreto' *s dodatkom da se govori po zapadnijem krajevima).*

1. *aktivno. a) sa značeńem sprijeda kasanijem.* Ove naj boļe i potribneje nauke i utišenja pokazali tere na kratko istumačili *(jesmo).* Postila. A1a. U dobar konac jih *(sańe)* istumačiše. P. Zoranić 35b. Želim da mi istumačiš što jest oni nauk. I. T. Mrnavić, ist. 1. Da je stvar neuzmožna istumačiti. P. Radovčić, nač. 115. Kada dica dojdu na svitlost od razloga, da ńima tada naspomenu od svetih ceremonij i pripovidajući zlamenja ńihova i što hoće istumačiti. M. Bi-

janković 33. Neka istumače ceremonije. 44. Al' da mu koje istumačiš misto svetoga pisma. A. Vitaljić, ost. 418. Primite dakle, bogomili štioci, ovi moj ubogi trud, koji koliko mogoh bolje i umido istumačih, skupi i nadostavi sa siromašnim besidami i imeni. L. Terzić VIII. Virujući sve ono što ista crkva naučila je, odlučila i istumačila. 65. Ko bi moga istumačit sada? T. Babić, pism. 12. Lipo nam je Gospodin Isukrst istumačio što će reći posluh. J. Banovac, pred. 79. Ako inako Petar ne istumači svoju volju. Ant. Kadčić 70. U ovomu prvomu iziskovańu s Božjim nadarenjem u kratko ćemo istumačiti. 107. Da istumačiš rąslučno i broj od sagrišeńa u svakoj alici griha smrtnoga. 196. Istumačiti u malo isti sakramenat od ženidbe. 488. Kako naprid istumačismo od poslužitelja. M. Dragićević 87. Posvetilište izvansko koje gori istumačismo. 120. Naj prvo je iskao istumačiti evanđelje. Grgur iz Vareša 18. Nu iztumači mi malo bolje. M. Pavlinović, razg. 67. — *b) prevesti (s jednoga na drugi jezik).* S ciriličkimi slovi hrvatskim jezikom istumačiti. Anton Dalm., nov. tešt. 1, posveta. Kad smo evangelija istumačili. predgovor. Istumači evanjelja i sve pistule crikvene. Duklanin 12. U jezik rodjeni istumačiti vanđelje. M. Bijanković 16. Nauk od iste uzdržen u jednomu listu, koje jošće istumačivši u jezik slovinski dati ćemo na svitlo. 94. Da me drugo nije ganulo za istumačiti iz talijanskoga u naš jezik. P. Macukat 8. Dovedoše tumačnika, da te riči istumači. P. Vuletić 48. Opomńi dobro da iz knjižic djačkih istumačih. F. Kraljić 8.

2. *pasivno. a) vidi* 1, *a).* Istumačeni lupeži ne upadaju u proklestvo. Ant. Kadčić 283. Jer se ispovidaju bez istumačene odluke. 342. Nauk bogoslovja bistro istumačen. Grgur iz Vareša 17. — *b) vidi* 1, *b).* ‚Eli eli lema zabatani' ke riči našim jezikom jesu istlmačene: ‚Bože moj, Bože moj, zač si mene ostavil?' Korizm. 97a. Iz knjižice koja bi iztumačena u jezik slovinski. M. Bijanković 10. Kniga istumačena u naš jezik. A. d. Costa 1, v.

3. *sa se, pasivno.* Ako se ne bi inako istumačilo od sidališća apostolskoga. I. J. P. Lučić, nar. 81.

ISTUMAČÍVATI, istumàčujêm *i* istumàčîvâm, *impf.* istumačiti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Od* XVI *vijeka (?).* Jeda svi iztumačuju. Bernardin (1586) 96 (?). Pisan istumačuje što prilika slamenuje. A. Georgiceo, pril. 8. A istumačivamo da na post naš je puk samo u ove dni držan. M. Bijanković 20.

ISTUMAČKA, *f. tumačeńe, prijevod.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (sa* š *mj.* č). Karamanić iztumaške latinske je učinia vrhu pjesni Ovidija. J. Kavańin 160a.

ÌSTÛP, *m. djelo kojijem se istupi (vidi* 2. istupiti). — *U rukopisu* XVI *vijeka (vidi kod* 2. istupiti). — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚austritt'.

ISTÚPÂŃE, *n. djelo kojijem se istupa.* — *U Vukovu rječniku.*

ISTÚPATI, ìstûpâm, *impf.* 2. istupiti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚zurücktreten' ‚recedo'). Kraja nema, al pristanja, vrati, kim bi trka izstupa'. J. Kavańin 439a.

1. ISTÚPITI, ìstûpîm, *pf. učiniti da što (oštro) bude posve tupo.* — *Složeno:* iz-tupiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Mikaljinu* (istupiti, natupiti ‚retundo, obtundo, hebeto'), *u Belinu* (istupiti, istupljivam ‚rintuzzare' ‚retundo' 628a; istupiti rat, iztupivam ‚spuntare, rintuzzare' ‚hebeto' 703b), *u Voltigijinu* (istupiti, istupljivam ‚spuntare, rintuzzare, torre taglio' ‚stumpf machen'; iztupiti, iztupim, istupivam ‚spuntare, rintuzzare' ‚abstumpfen, stumpf machen'), *u Stulićevu* (istupiti, istupljujem *i* istupljivam ‚hebetare, retundere, aciem retundere'), *u Vukovu* (nož, britvu ‚stumpf machen' ‚obtundo').

a. *aktivno.* Istupi mnokrat o ńe *(prsi)* sve stril' svoje. D. Zlatarić 76a.

b. *pasivno.* Maher do sada nije gore prije bio istupjen. M. Vetranić 2, 239.

c. *sa se, pasivno.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (‚hebetesco') *i u Stulićevu* (‚retundi etc.'). 'Stupi mi se želesce. Jačke. 228. A što vrijedi zarubiti nado, zarubiće, istupit se neće. Osvetn. 2, 72.

2. ISTÚPITI, ìstûpîm. *pf. složeno:* iz-stupiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* istąpiti.

1. *neprelazno, stupiti na polje, s mjesta, iz mjesta, ostaviti mjesto.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚zurücktreten' ‚recedo' *s primjerom:* Istupi na stranu) *i u Daničićevu* (‚excedere; procedere'). Prědь sudije istupi Radoje. Spom. sr. 2, 118. (1462 *ili kasnije).* — *Naj češće se upotrebljava u prenesenom smislu kad ko ostavlja što umno (n. p. čast, službu, ili neće da sluša zakon, zapovijed itd.).* Iže istupitь sь ustavlenago mnoju. Sava, sim. pam. šaf. 11. Istupiti iz ureda ‚vom amte abtreten'. Jur. pol. terminol. 9. Istupiti iz službe ‚den dienst quittiren'. 406. — *u ovome primjeru stoji s genetivom bez prijedloga:* Za takovaago jemu razgrьdênija istupi sana anьgelьskaago. Danilo 208. — *također u prenesenom smislu kad čelade izgubi pamet, side s uma.* Istupivši umomь. Glasnik. 11, 116. Ali si pameti istupil sada van. Oliva. 5.

2. *prelazno.*

a. *aktivno. a) učiniti da ko (objekat) istupi.* Svoju vojsku natrag istupiše. Nar. pjes. petr. 3, 124. — *b) nije mi jasno značeńe na ovom mjestu:* Kapitul od izstupa. — I voljanь je čovikь čovika izьstupiti; tako ča je o plemenščinu, kako od stvari gibuće, kako i od krvi ali od svake ine riči more se izstupiti, dali je zakonь stari, da istupь ne ima odstupa. I toj se razumi ovakoj: tribuje da bude izьstupь taki i u takovu mistu, kako ga more ovi suparižь s pravdomь stisnuti onoga ki izьstupi; i zatoj se govori da istupь ne ima imiti odstupa, jere od neuzmožnoga nitkorь nije dužanь. Stat. poljˌ ark. 5, 269. — *c) na ovom mjestu kao da znači zastupiti, braniti:* Da ih oćemo braniti, iskupiti, istupiti proti vsakomu. Mon. croat. 178. (1499).

b. *sa se, refleksivno, značeńe je kao kod neprelaznoga glagola (kod* 1). Ruke previ, natrag se istupi. Nar. pjes. petr. 2, 274. Pak se onda natrag istupiše. 3, 37. Priđemo skutu i istupimo se natrag. P. M. Nenadović, mem. 88.

ISTÚPJETI, istúpîm, *pf. postati posve tup* — *Složeno:* iz-tupjeti. — *Akc. se ne mijeńa.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka (s* i *mj.* je) *u prenesenom smislu.* Istupila je *(moja glava)* dušom mojom. M. Držić 133.

ISTÚPLJÊŃE, *n. djelo kojijem se istupi (vidi* 1. istupiti). — *Stariji je oblik* istupljenje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (istupljenje), *u Belinu* (istupljenje ‚il rintuzzare' ‚retundere' 623b; iztupjenje ‚spuntamento, rintuzzamento di punta' ‚mucronis hebetatio' 703b), *u Stulićevu* (istupjeńe).

ISTUPLÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se istupljuje.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚abstumpfung'.

ISTUPLJÍVATI, istùpljujêm *i* istùpljívâm, *impf.* 1. istupiti. — *U Belinu rječniku: praes.* istupljivam *kod* istupiti; *u Voltiđijinu: praes.* istupljivam *kod* istupiti; *u Stulićevu:* freq. v. istupiti, *a kod ovoga ima praes.* istupljujem *i* istupljivam.

ISTUPNIK, *m. čovjek koji istupa.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚austreter'.

ISTUPNINA, *f. novac (globa) što se plaća kad se istupa s kakve službe.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚austrittsgeld'.

ISTÚRÂŃE, *n. djelo kojijem se istura.* — *U Vukovu rječniku.*

ISTÚRATI, istûrâm, *impf.* isturiti. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVIII *vijeka (istina u obadva primjera toga vijeka može se shvatiti kao perfektivni glagol, te bi bilo složeno:* iz-turati), *a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚ausstossen' ‚extrudo'. 2. ‚ausschiessen' ‚rejicio'. 3. ‚losschiessen, abfeuern (die flinte,' ‚ejaculor (glandes)'. 4. ‚ausschlagen' ‚calcitro' *s primjerom:* Istura nogama kao kulašica u vršaju (Nar. posl. vuk. 105). Misnici ga zatim isturaše na dvor. E. Pavić, ogl. 338. Ovi ga prošibaše s šibama i naj posli isturaše iz crkve. 432. Odvede ga u more debelo; ona tura, more ga istura. Nar. pjes. vil. 1866. 485.

ÌSTURČITI, ìsturčîm, *pf. sve (kad je mnogo objekata) poturčiti.* — *Složeno:* iz-turčiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* 3), *a između rječnika u Vukovu* (‚nach einander türkisch machen' ‚facio esse Turcam alium ex alio').

1. *aktivno.* Sve ću ti ih mlade isturčiti. Nar. pjes. vuk. 3, 61. Sinove joj i kćeri i ńu samu zarobiti i isturčiti. Vuk, nar. pjes. 3, 84. Vjerne ljube osramili sramom, i djetiće isturčili lude. Osvetn. 2, 169.

2. *pasivno.* Da glavare braće isturčene. P. Petrović, gor. vijen. 26.

3. *sa* se, *refleksivno, poturčiti se (o svima).* — *Između rječnika u Vukovu* (isturčiti se, isturčimo se ‚insgesammt Türken werden' ‚fidem turcicam amplector unus ex alio'). Koji se ne ktiše izturčiti, čini jih pogubiti. And. Kačić, razg. 182. Ńihovo se robje isturčilo. Nar. pjes. vuk. 3, 87. Iz istorije znamo i vidimo da su se u Bosni iz naj prije isturčila gospoda. Vuk, kovč. 5. Isturči se plahi i lakomi. P. Petrović, gor. vijen. 10. E se zemja sva isturči, Bog je kleo! 79.

ÌSTURITI, ìsturîm, *pf. tureći (bacajući ili tiskajući) učiniti da što (objekat) iziđe.* — *Složeno:* iz-turiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XVIII *vijeka (vidi* a, *b)), a između rječnika u Vukovu* (1. ‚ausstossen' ‚extrudo'. 2. ‚ausschiessen' ‚rejicio'. 3. ‚abfeuern' ‚ejaculor (glandes)', cf. izbaciti. 4. ‚hinausthun' ‚exsero').

a. *aktivno. a) izbaciti.* Nađe starac sanduk od olova, isturila voda pod obalu. Nar. posl. vuk. 2, 64. Na prsi mu toko oštetiše, a na leđa srce isturiše. Ogled. sr. 79. — *b) istiskati.* O Hirodu kratko pripovidaše, da za ruku izvede ili nogom izturi ženu brata svoga. Đ. Rapić 21. — *c) izagnati (objekat je životińa).* Iz avlije konje isturiše. Nar. pjes. juk. 258. — *d) kad je objekat* puška, top *itd., ispaliti, izbaciti.* Doke duge puško isturiše. Nar. pjes. vuk. 2, 561. Sve isturi od boja topove. 2, 607. Ne daše im puške isturiti. 3, 11. A isturi dvije puške male. 3, 194. I isturi puške habernika. 3, 329. Tanke puške isturiše. Pjev. crn. 97b. Tobož hoću topa napuniti, na Maltiju isturiti grada. Nar. pjes. vil. 1867. 646. — *e) s objektom* riječ, glas, *u prenesenom smislu, kao izreći, izgovoriti (možebiti i rasglasiti).* I ovaku riječ isturio. Nar. pjes. herc. vuk. 28. On ovaku riječ isturio. 170. Da se onom s vukom nanapase, ko je take isturio glase! Osvetn. 6, 64. — *f) bez prave sile učiniti da što iziđe. aa) objekat je čeljade.* Ti isturi hiljadu Latina, nek mi sretu u polje svatove. Nar. pjes. vuk. 2, 525. Otale mi Iva ispratiše i na more vodu naturiše, iz đemija ńega isturiše, ode Ivan zdravo i veselo. 2, 526. Pa isturi vojsku u Vračara. 4, 356. A isturi po međama Turke, neka Turci pale kuburlije. 4, 497. Na lađe silu naturio, pod b'jelu je Varnu isturio. Pjev. crn. 88b. — *bb) objekat je što nešivo.* Ostavi mi prozor pred dojkama, isturi mi moje b'jele dojke. Nar. pjes. vuk. 2, 128.

b. *sa* se, *refleksivno.* Dva se k kraju isturila druga. Osvetn. 2, 139. U po toga krvavoga jada isturi se delija neznana. 3, 188.

ISTUŠTEN, *adj. (ili part. praet. pass.?) nejasna riječ (tust?) u jednom primjeru* XVII *vijeka.* Daje svojijem slugami plodove istuštene i lijepe s dvora, budući iznutra puni crvi i gńeli. M. Radnić 184a.

ISTÚŽITI, ìstûžîm, *pf. posve potužiti.* — *Složeno:* iz-tužiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b).

a. *aktivno.* Da tuge neka ti sve moje iztužim. H. Lucić 195. I sve jade sinu istužila. Nar. pjes. petr. 2, 332. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚abklagen'.

b. *sa* se, *refleksivno, posve se potužiti (češće nego aktivno).* — *Između rječnika u Belinu* (‚lamentarsi molto' ‚dequeror' 428b) *i u Stulićevu* (‚deplorare, conqueri'). Da se istužu, malo odahnem. M. Vetranić 2, 399. Moć se istužit . . . 2, 443. Plač boles odlaga i kad se istuže meu sobom dva draga od tuge ku druže. N. Dimitrović 18. Pođ' dokle s' tej volje, ter im se istuži. N. Naljeśković 1, 252. Bolje moć se sam istužit kroz boles, ka kolje srce me na svit saj. D. Rańina 74a. Poću moj cvilit vaj kim skrovno sve sahnem, jeda se kako daj istuživ odahnem. 129b. Govori za istužiti se. B. Kašić. zrc. 97. Po tuge odloži tko se srčanu iztuži. (D). Poslov. danič. 96. Ne umijem početka zametnut, za prikazat ljepost, plemenitost duše naše, ako se ne istužim prije na nas istijeh, ne izjadim. A. Kalić 2. Grđe su i gore istužile se, izgovorile kćeri na oca, neg li zet na tasta. 342. Prije neće se stavit za učinit koji posо, ako se prije ne izrevaju toliko, ne istuže. 390. Faunu se istuži kako je postradao. J. Rajić, boj. 111. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚ausklagen'.

ISTUŽÍVATI SE, istùžujêm se *i* istùžívâm se, *impf.* istužiti se. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *U Stulićevu rječniku:* istuživati se, istuživam se *us* istužiti se.

ISTVOR, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚effectus'. — *nepouzdano.*

ÌSTVORATI, ìstvorâm, *impf.* istvoriti. — *Samo u Stulićevu rječniku (uz* istvoriti).

ISTVÒRITI, ìstvorîm, *pf. stvoriti (uprav iz ćega).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (sa* se, *refleksivno), a između rječnika u Stulićevu* (‚creare, procreare, efficere, conficere aliquid ex nihilo'). Dokle se ne prilikuje Isukrst u nami i ne istvori se živo u duši slika ńegovoga života. A. Kanižlić, usr. 167.

ÌSUHRIST (Isuhrst), *m. vidi* Isukrst. — *Samo u jednoga pisca* XVI *vijeka, ali je svagda skra-*

ćeno, te se ne može znati treba li čitati -ri- *ili* -r-. *vidi i* Isuhristov. — *Radi oblika* Isuhrist *vidi kod* Isus, *a i* Isuhrъstъ *se nahodi u staroslovenskom jeziku (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[3] *kod ove riječi).* Ispovědamo Isuha. Š. Budinić, sum. 7[b]. Nasljedujmo Isuha. 8[a]. Věruju u Isuha. 8[b].

ĮSUHRISTOV, *adj. koji pripada Isuhristu.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Na koris vjere Isuhristove. S. Rosa 111[a].

ISÚKÂŃE, *n. djelo kojijem se isuče.* — *U Stulićevu rječniku:* issukańe.

ISÚKATI, ìsûčêm (ìsûkâm), *pf. složeno:* izsukati. — *Akc. je kao kod* ispisati (*i* ispítati). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (issukati i issukati, sukati ‚torqueo, contorqueo, convolvo') *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (issukati, izsukam ‚contorcere, attortigliare' ‚zusammendrehen'), *u Stulićevu* (isukati i issukati ‚torquere, contorquere'), *u Vukovu* (isukati, isučem ‚herauswinden' ‚evolvo, extraho', n. p. crijeva, cf. isnovati, iskantati).

1. *izvaditi sučuće.*

a. *aktivno.* Amo: mile, lala, šimširove grane; a tamo bi crijeva jedan drugomu isukali. M. Pavlinović, razg. 18. — *I u prenesenom smislu, kao izvaditi uopće.* Drče, šumi, zvoni soba, dok isuču igru dugu. J. Krmpotić, katar. 122. *osobito o nožu, sablji itd. kad se vadi iz nožnice.* Ali u onoj velikoj brzini ne isuka gola noža, nego ga istrže zajedno s nožnicama. M. Đ. Milićević, sim. več. 230. Isučem nož i udarim dva tri puta. 280. Momci isukaše sablje. jur. 82. Usjede na konja i isuka sablju. zlosel. 154.

b. *pasivno.* Istina, da su ono, što se u Nijemaca pod imenom ‚krezl' prodaje i jede, teleća crijeva ne isukana nego isporena onako, kao što stoje u teletu. Vuk, pism. 25. — *I u prenesenom smislu.* Ali to mi se čini odveć isukano. M. Pavlinović, razg. 68.

c. *sa se, refleksivno, u prenesenom smislu: dogoditi se, zgoditi se.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚vorfallen'.

2. *svršiti sukańe, sve sasukati.* — *U Mikaljinu, Voltigijinu, Stulićevu rječniku.*

ISUKÁVATI, isùkâvâm, *impf.* isukati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* issukavam, v. sučem.

ISUKÍVATI, isùkujêm *i* isùkîvâm, *impf.* isukati. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *U Stulićevu rječniku:* issukivati, issukivam ‚in contorquendo esse'.

ĮSUKRIST, *m. vidi* Isukrst. — *U dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka.* Zaradi Isukrista. F. Vrančić, liv. 47. Mudrost koju Isukrist ukaziva. M. Radnić 157[b]. Smrt Isusa Isukrista. 159[a].

ISUKRISTOV, *adj. koji pripada Isukristu.* Od visine mudrosti Isukristove. M. Radnić 156[a]. Svetije činěńa Isukristovije. 157[b].

ĮSUKRST, *m.* Jesus Christus, *sastavljeno:* Isu-Krst. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (Isukrs ‚Christus' 191[a]). Muka Gospodina Isukrsta. Mon. croat. 91. (1461). Hip u kom Isukrst od mrtvih uskrsnu. Bernardin 92. Odećimo se Gospodinom Isukrstom. N. Rańina 13[a]. paul. rom. 13, 14. Govori Isukrst u vanđelju. Zborn. 17[b]. Tko hoće biti moj? Isukrs veli ti. N. Dimitrović 22. Koliko da ih isti Isukrst bude činiti. A. Gučetić, roz. jez. 4. Priblagi Isukrste. 108. Po pustińah nag dočime Isukrsta naga slidi. I. Gundulić 437. Vjerujem u Isukrsta. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 6. Blag Isukrs tuj spovijeda sve zakone. I. V. Bunić, mand. 8. Isukrste kralju od slave. J. R. Gučetić 12. Isukrsta spasitelja. P. Posilović, nasl. 4[b]. Porodjenje Gospodina našega Isukrsta. L. Terzić xxv. Isukrst Gospodin naš. K. Magarović 44. Isukrste, ki ostavi sebe na svijet svejer živa. J. Kavańin 69[b]. Ne mož' bit drag Isukrstu. 99[a]. Gospodin Isukrs. I. Đorđić, salt. 20. Gospodin naš Isukrst. M. Lekušić, razm. 11. Ti si Isukrst sin Boga živoga. A. Baćić 9. Isus ali Isukrst. H. Bonačić 37. Prem bi podložan i poslušan sfetomu Jozefu Isukrst. Čestitosti. 16. Ljubavi ove dade nam izgled isti Gospodin Isukrst. A. Kanižlić, fran. 216. Isukrst ukaza se učenikom. bogoljubn. 105. Isukrst bo hoti... E. Pavić, ogl. 476. Upućeńe i smrt Gospodina Isukrsta. F. Matić 5. Imaćemo kraljestvo nebesko, jere je ovo Isukrst rekao. 8. Ovo ime ‚Isukrst' jest od dva sastavljeno to jest ‚Isus Krst'. 84. Moleći Boga i Bogorodicu, da se svi sjedinimo u jedinstvu duhovnomu pravovirstva i ljubavi našega Isukrsta. And. Kačić, razg. 156. Držeći stanovito, da se u prisvetoj ostiji oni isti živi Isukrst nahodi. I. J. P. Lučić, doct. 89. — *Kod katolika često odgovara grč.* Χριστός *i lat.* Christus. *tako može biti da je i u nekoliko prešnjih primjera, ali je bez sumńe u ovima:* Počtovanomu u Isusu Isukrstu gospodinu Dom Jakofu Miličiću. Bernardin (1543). VII. Otajnosti od nauka Jezusa Isukrsta. A. Gučetić, roz. jez. 8. Prislavno ime Jezusa Isukrsta. 15. Po gospodinu našemu Isusu Isukrstu. I. Ančić, svit. 119. Isukrste, sliši nas. Isukrste, usliši nas. P. Posilović, nasl. 81[a]. Držaše Isusa Isukrsta... M. Radnić 8[b]. Ljubeći vrh svijeh stvari Gospodina našega Jezusa Isukrsta. I Akvilini 54. Sakramenat od tila Isukrstova, u komu Gospodin naš Isus Isukrst uzdrži se. M. Bijanković 86. S prilipom pripravon, koja čini priugodnu crikvu očima od vičńega, zaručnika Isusa Isukrsta. 118. Isukrste, usliši nas. S. Margitić, ispov. 276. O pridragi i ljubeznivi Sinu Božji, Isuse Isukrste. L. Terzić 8. Gospodine Isuse Isukrste. J. Banovac, blagosov. 312. Muka Isusa Isukrsta. razg. 156. Gospodin naš Isus Isukrst. B. Pavlović 15. Prisveti sakramenat tila i krvi Gospodina našega Isusa Isukrsta. 18. Molitva spasitelju Isusu Isukrstu. 50. Po Isusu Isukrstu. F. Lastrić, test. 186[b]. Nas ovo uči Isus Isukrst. 248[a]. Ako tko ne ljubi Isusa Isukrsta. 333[a]. Isukrste, čuj nas. A. Kanižlić, fran. 289. Ja sam zaludni sluga Isusa Isukrsta. M. Zoričić, src. 4.

ĮSUKRSTÎ, *adj. koji pripada Isukrstu, vidi* Isukrstov. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pak križ ize Isukrsti. J. Kavańin 293[b]. Jaram vjere Isukrste vrhu pleći ravnu nose. 384[b].

ISUKRSTÒRODICA, *f. Isukrstova mati.* — *Načińeno prema* bogorodica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Divica Marija ne more se zvati Bogorodica, nego Isukrstorodica. A. Baćić 11.

ĮSUKRSTOV, *adj. koji pripada Isukrstu.* Presveto ime Isukrstovo. Korizm. 79[b]. Vidivši djela Isukrstova. N. Rańina 14[a]. mat. 11, 2. Sluga Isukrstov Pavao. 20[a]. paul. rom. 1, 1. Naslidovati spasonosni nauk Isukrstov. Š. Budinić, sum. 2[a]. Djela Isukrstova. A. Gučetić, roz. mar. 21. Po porodjenju Isukrstovu. M. Divković, nauk. 1[a]. Da se ima Isukrstovijem ubozijem dati boje. B. Kašić, iń. 15. Umri leta Isukrstova 107. F. Glavinić, cvit. 10[a]. Petru namistniku Isukrstovomu na zemji. 20[b]. Željahu radi ljubavi umriti Isukrstove. 180[a]. Majko Isukrstova! I. T. Mrnavić, nauk. krst. 1708. 29. Papa vikar Isukrstov. I. Ančić, ogl. 109. Prislatko ime Isukrstovo. P. Posilović, nasl. 147[b]. Ispovida zakon i viru Isu-

krstovu. Azbukv. 1690. 1. Koji prorokovaše došašće Isukrstovo. P. Macukat 27. Isukrstov ćaćko mnini. J. Kavańin 521b. Zakon Isukrstov. A. Bačić 146. Koji su na ovom svitu svake nevolje za ljubav Isukrstovu podnosili. J. Banovac, rasg. 2. Žudije mormorahu za dili Isukrstovi. 116. Sveta Marija de Pacis ne poznade druge ljubavi izvan Isukrstove. 133. Zarad dostojanstvi dila Isukrstovi. J. Filipović 1, 25a. Kada se duša Isukrstova rasta s tijelom. F. Lastrić, od' 183. Viru Isukrstovu zagrliše. A. Kanižlić, fran. 48. Da budemo dostojni obećańa Isukrstovih. 289. Uskrsnutje Isukrstovo. E. Pavić, ogl. 628. Kada ono godine Isukrstove 88 . . . M. A. Reljković, sabr. 82.

ÌSUKRSTOVAC, Ìsukrstôvca, *m. Isukrstov čovjek. — Na dva mjesta* XVII *vijeka (na prvome se upotrebljava prema grč.* χριστός = *pomazanik).* Mi se zovemo Isukrstovci aliti pomazanici. M. Divković, nauk. 15b. Uzmi moj svit, o Isukrstovče. M. Radnić 12b.

ISULKA, *f. u narodnoj zagonetci našega vremena.* Visuljčica visi, a isulka gleda; govori isulka: ‚Da mi te je, visuljčice, dohvatiti, šiju bih ti košijom drala'. *odgonetlaj: koza.* Nar. zag. nov. 92.

ÌSÛMŃITI, ìsûmńîm, *pf. u Stulićevu rječniku:* izsumńiti, v. odsumńiti, *gdje ima i sa se, refleksivno:* izsumńiti se, izsumńivam se ‚a se suspicionem depellere'.

ISUMŃÍVATI, isùmńujêm *i* isùmńîvâm, *impf.* isumńiti. — *Samo u Stulićevu rječniku: praes.* izsumńivam se *kod* izsumńiti se.

ISUNITI, isunim, *pf. u Stulićevu rječniku:* ‚effundere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — Riječ je nepouzdana; po svoj je prilici Stulli slo pročitao mj.* isunuti.

ISÚNUTI, ìsûnêm (isunuti, ìsunêm), *pf. sunuti na polje. — Složeno:* iz-sunuti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* isunąti. — *Između rječnika u Stulićevu* (izsunuti ‚extrahere' *s primjerom:* izsuni oružje ‚effunde frameam'). Izьsuni oružije. Domentijana 209. — *Sa* se, *refleksivno.* Izьsunu se na suho. Aleks. nov. 91.

1. ISUŃÍVATI, isùńujêm *i* isùńîvâm, *impf.* isunuti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izsuńivati, izsuńivam, freq. *uz* izsunuti.

2. ISUŃIVATI, isuńujem *i* isuńivam, *impf.* isuniti. — *U Stulićevu rječniku:* isunivati, freq. *uz* isuniti. — *nepouzdano.*

ÌSUS, *m.* Ἰησοῦς, Jesus. — *Riječ postaje od grčkoga oblika već u staroslovenskom jeziku* (Isusъ), *te je u običaju ne samo kod istočnoga nego i kod zapadnoga dijela našega naroda (kod ovoga po svoj prilici iz glagolske književnosti); kasnije se kod južnijeh katolika primio iz latinskoga jezika oblik* Jezus *i* Jesus *(vidi oboje). — Između rječnika u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (Isusъ). Isusa Hrista. Stefan, sim. pam. šaf. 5. Mon. serb. 11. (1222—1228). Vseljubьzny Isuse. 120. (1336—1347). I zvati će se jime ńegovo Isus. Bernardin 4. luc. 1, 31. Reče Isus učenikom svojijem. N. Rańina 18a. luc. 21, 25. Nikogare ne vidješe negli samoga Isusa. 50a. mat. 17, 8. Milostivi Isuse. Zborn. 178b. Blagoslovljen plod od utrobe tvoje Isus Krst. F. Vrančić, rječn. 128. Ime ńegovo Isus. M. Alberti 111. Ki držahu Isusa. 493. Blagoslovljen plod utrobe tvoje Isus. I. T. Mrnavić, nauk. krst. 1702. 18. Služiti Isusu Krstu. M. Radnić 514a. Isus govori Davidu. S. Margitić, ispov. 219. O Isuse, spasitelju moj! L. Terzić 87. Da Isus smiri ga. P. Macukat 27. Biće mu ime Isus. 28. Isusa Nazaranina. 30. Kad za ń Isus svu krv toči. J. Kavańin 9a. I Isus za svijeh umrijet hoti. 16a. Tebe, Isuse, imat ću sada u pameti. 33b. Dobri Isuse! 445a. Isus ali Isukrst. H. Bonačić 87. Budući se povratio prislatki Isus u Betaniju. M. Lekušić, razm. 11. Neće vičńost nigdar dovršiti. nego će ih u vike mučiti, jer je Isus tako svidočio. L. Ljubuški, pism. 19. Vam će Isus grihe odpustiti. 89. Krv, koja bijaše izišla iz prisvetoga tila ńe prislavnoga sinka Isusa Krsta. razm. 129. Što je nami i tebi, Isuse, sinu Božiji? J. Banovac, rasg. 71. Ah moj Isuse slatki! 163. Gospodine Isuse Isukrste! blagosov. 312. Gledati Isusa onako fruštana. pripov. 80. Izvodeći iznova kriva svidočanstva suprot Isusu. 80. Ah poljubljeni Isuse! 216. Pošav Isus, osta Frane. P. Knežević, živ. 12. Eto t' Isus u svoj sliki. 12. Isuse primilosrdni! F. Lastrić, test. IV. Isuse sladki! 98a. Zatajujete Isusa i odričete se. ned. 4. Visi Isus propet. A. Kanižlić, rož. 48. Zazivanje prisveti imena Isusa i Marije. bogoljubn. 499. Bijaše dakle Isus priminuo. E. Pavić, ogl. 628. U čem bi Isus mučen. F. Matić 57. Ja ću poći s Turci bojak biti, za Isusa moju krv proliti. And. Kačić, rasg. 148. Kamo vira, kamo duša tvoja? gdi je Isus lipa dika tvoja? 148. Na božić se sve ovo dogodi, kad no gospa Isusa porodi. 300. Svako svita stvoreńe sada ima veselje za Isusa rođeńe. F. Radman 49. Tebe, Isuse, falimo. 54. Tko oće dobro živit u Isusu. L. Vladmirović 11. Isusu propetomu klańaju se. 20. Jest pak ime Isus rič evrejska koja spasitelja zlamenuje. I. Velikanović, uput. 1, 484. Odlučit imade, da Isusa želi prijati. I. J. P. Lučić, doct. 39. Jezus ili Isus. T. Ivanović 21. Što će reći Isus, što li Krst? B. Leaković, nauk. 88. Ali evo žalosti, jer se ovo samomu Isusu ne dogodi. 61. Od Krsta Isusa. A. Tomiković, živ. 302. Sina svoga Isusa Hristosa. Nar. pjes. vuk. 1, 122. Pomogo nas Isus i Marija! Nar. pjes. juk. 212. Falen Isus! Nar. posl. vuk. 31. Va ime Isusa Rista, amin. Pravdonoša. 1852. 30. Sužńi okršćene glave, ńemu braća po Isusu draga. Osvetn. 8, 98. — *Kad poslije* Isus *ima* Hristos *ili* Hrist, *shvaća se gdjegdje kao da je jedna riječ, te se* Isus *ne mijeńa po padežima.* Isusa Hriste. Stefan, sim. pam. šaf. 21. Isus Hrista. 25. Mon. serb. 15. (1222—1228). Isusa Hrista. 31. (1247). — *U takom se slučaju može okrńiti na oblik* Isu *koji se nigda ne mijeńa (vidi osobito* Isukrst). Isu Hrista. Mon. serb. 5. (1198—1199). 22. (1234—1240). 28. (1240). Isu Hriste. 9. (1222—1228). Isu Hrista. 103. (1333).

ÌSUSAK, Ìsuska, *m. dem.* Isus *(mali Isus). — isporedi* Isusić. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Hotijući zagrliti gospu i Isuska. A. Kanižlić, rož. 115.

ÌSUSIĆ, *m. vidi* Isusak. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Odilazaše s svojim Isusićem. E. Pavić, ogl. 497.

ÌSUSOV, *adj. koji pripada Isusu. — Između rječnika u Vukovu.* Mati Isusova. N. Rańina 20a. mat. 1, 18. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 1b. Telo pokopano leta Isusova 378. F. Glavinić, cvit. 8b. Umri po rojstvu Isusovom 343. 12a. Kih ni smrt ne mogaše od ljubavi razdiliti Isusove. 332a. Družbe Isusove. J. Mikalja, rječn. 1. Od Petra Kanizija društva imena Isusova. Azbukv. 1690. 1. Prava istina Isusovijeh slavnijeh usti. J. Kavańin 75b. Križ Isusov da podnose. 298a. Od sakramenta tila Isusova. A. Bačić 295. Učenici Isusovi. M. Lekušić, razm. 134. Da djetcu od-

rane u Isusovoj vjeri. Pisanica. 4. Promišļaña nauke Isusove. B. Pavlović 56. Krv proliti za ļubav Isusovu. F. Lastrić, test. ad. 62ᵃ. Koji će pripovidati nauke lažļive suprotne viri Isusovoj. od' 290. Zaručnica Isusova. ned. 99. Vojuj kako dobar vojnik Isusov. 295. Družbe Isusove mladić. A. Kanižlić, fran. 92. Poradi imena Isusova. M. Zoričić, src. 4. Zafaļujte od Siña junaci brez pristanka Isusovoj majci. And. Kačić, razg. 257. Isusove drage zaručnice. M. A. Reļković, sat. C6ᵃ. Na uspomenu muka i smrti Isusove. I. J. P. Lučić, doct. 89. Krštene, krizmaňe, tilo Isusovo, pokora ... B. Leaković, nauk. 152. Ovi sakramenat ... zove se tilo Isusovo. 185. U preiveto ime Isusovo. Nar. pjes. vuk. 2, 808. A spomen'te ime Isusovo. Nar. pjes. juk. 149.

ĮSUSOVAC, Įsusôvca, *m.* Jesuita (societatis Jesu), *redovnik družbe Isusove, Jezuit.* — *Na dva mjesta* XVI *i* XVIII *vijeka.* Ovo niki i od Isusovac scijene. I. Ančić, ogl. 164. Bit će dobro i u scini, Isusovac *(Dellabelle)* što učini. J. Kavańin 157ᵇ.

ISUŠATI, isušam, *impf.* isušiti — *Samo u knjigama pisanima crkvenijem jesikom.* Vazrênijem isušajušta besdany. Danilo 330.

ISUŠÁVATI, isûšâvâm, *impf.* isušiti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka. (Vino)* imade silu isušavati. Z. Orfelin, podr. 50.

ISÚŠITI, isûšîm, *pf. posve osušiti.* — *Složeno:* iz-sušiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* isušiti. — *Između rječnika u Stulićevu* (isušiti, v. osušiti *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (‚siccare'). a. *aktivno.* Bolêzni jaše bê vse têlo jego isušila. Danilo 266. Odri kožu ter isuši. J. Vladmirović, lik. 88. Diteļina koju čovik misli isušiti. I. Jablanci 105. Jer ga zima od soka isuši. J. S. Reļković 89. Dokle sunce ne ograne i rosu ne isuši. 228. Isuši sam stopama svojim sve potoke. Đ. Daničić, 2car. 19, 24. Isušiću rijeke. jesek. 30, 12.

b. *pasivno.* Izsušena trava. J. Rajić, pouč. 1, 117. Nine ńive tako su ostale isušene od prevelike ļetošńe prepeke. Nov. sr. 1884. 189.

c. *sa se, refleksivno.* Kada se drva sirova ili u vodu stopļena stave i na ogań nalože, ne mogu se nikako po nijedan način užeći dokle godi se ne isuše. M. Divković, bes. 550ᵃ. Razlučimo u nama istim dila dobra od zlije, neka mogu dobra rasti za dobro i korist našu a izguliti se zla i isušiti, da nam ne budu na štetu. F. Lastrić, od' 180. Neka se izsuši na suncu korijeńe sviju trava. ned. 199. U litu se ove zemļe od vručine tako isuše. I. Jablanci 18. Prije nek se samaluk isuši. J. S. Reļković 301.

ISUŠÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se isušuje.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausdorrung'.

ISUŠÍVATI, isûšujêm i isûšîvâm, *impf.* isušiti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *U naše vrijeme.* Prijetńom svojom isušujem more. Đ. Daničić, isai. 50, 2. Zaprećuje moru i isušuje ga. naum. 1, 4.

ĮSUŠŃĮ, *adj. vidi* Isusov. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sumna Tome, s kim Isušńe rane pipa. J. Kavańin 316ᵃ.

ĮSÛTI, Įspêm, *pf. vidi* izasuti. — *Složeno:* izsuti, iz-spem. — *U Voltiǵijinu rječniku:* izsuti, v. izasuti.

ĮSUZITI, Įsuzîm (isúziti, isúzîm), *pf. zaplakati se, proliti suze.* — *Složeno:* iz-suziti. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Kolikrat isuzi srdačce me za toj! Š. Menčetić 105. Toliko isuzi srdačce me za toj. 276.

ISUŽŃITI, isužńim, *pf. osloboditi od sužaństva.* — *Načińeno od* iz *i* sužań *nastavkom* i. — *U Stulićevu rječniku:* issužńiti koga ‚captivitate aliquem liberare', *gdje ima i refleksivno* issužńiti se ‚captivitate se liberare'. — *nepouzdano.*

ISUŽŃIVATI, isužńujem *i* isužńivam, *impf.* isužńiti. — *U Stulićevu rječniku:* izsužńivati, izsužńivam, freq. *us* izsužńiti. — *nepouzdano.*

ISVEVOĻITI, isvevoļim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izsvevoļiti, izsvevoļivam ‚propriae voluntati morem gerere'. — *Složeno:* iz-svevoļiti. — *nepouzdano.*

ISVEVOĻIVATI, isvevoļujem *i* isvevoļivam, *impf.* isvevoļiti. — *U Stulićevu rječniku: praes.* izsvevoļivam *kod* izsvevoļiti. — *nepouzdano.*

ISVIJESTAN, isvijesna, *adj. u Voltiǵijinu rječniku samo adv.* ‚izsvjestno' ‚fedelmente, con fedeltà' ‚getreu'. — *nepouzdano.*

ISVIJÈSTITI, isvijestîm, *pf. učiniti da se ko (objekat) posve osvijesti.* — *Složeno:* iz-svijestiti *(vidi kod* osvijestiti). — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka (part. praet. pass.* isviješćen). Mišļaše ńega ispravjena i isviješćena otpustiti. S. Rosa 158ᵃ.

ISVIJÈTLITI, isvijetlîm, *pf. učiniti da što (objekat) bude posve svijetlo (i u prenesenom smislu).* — *Složeno:* iz-svijetliti. — *Akc. je kao kod* istiještiti. — *U Stulićevu rječniku:* izsvijetliti, izsvjetļujem *i* izsvjetļivam ‚expolire, perpolire, met. decorare, declarare, explicare'.

ISVIJÈTĻÊŃE, *n. djelo kojijem se isvijetli.* — *U Stulićevu rječniku:* izsvijetļeńe.

ISVÌLATI, isvîlâm, *pf. u Vukovu rječniku:* isvilali kukuruzi, t. j. ubradali ‚bart bekommen' ‚spica aristarum vallo munita est' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *Postaje od* iz *i* svila *nastavkom* a. — *Akc. je kao kod* iskončati.

ISVJÈTLITEĻ, *m. čovjek koji isvijetli.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚qui expolit, met. decorat, declarat, explicat'.

ISVJÈTLIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* izsvjetliv ‚expoliens'. — *nepouzdano.*

ISVJÈTĻATI, isvjètļâm, *pf. vidi* isvijetliti. — *Složeno:* iz-svjetļati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U Stulićevu rječniku:* izsvjetļati, v. izsvijetliti. — *Sa se, refleksivno (u prenesenom smislu: očistiti se, opravdati se). u Voltiǵijinu rječniku:* izsvetļati se, izsvetļam se ‚schiararsi, scolparsi, scusarsi' ‚sich erklären, entschuldigen'.

ISVJETĻÁVATI, isvjètļâvâm, *impf.* isvjetļati *i* isvijetliti. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U Stulićevu rječniku:* izsvjetļavati, freq. *us* izsvjetļati.

ISVJETĻÍVATI, isvjètļujêm *i* isvjètļîvâm, *impf.* isvijetliti. — *U Stulićevu rječniku:* izsvjetlivati, izsvjetlivam, freq. v. izsvijetliti, *a kod* izsvijetliti *ima praes.* izsvjetļujem *i* izsvjetļivam.

ĮSVJETOVATI, Įsvjetujêm, *pf. posve, do kraja posvjetovati.* — *Složeno:* iz-svjetovati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izsvjetovati koga ‚repetitis consiliis aliquem juvare'.

ISVLÁČITI, isvlâčîm, *pf. vidi* isvući. — *Složeno:* iz-svlačiti. — *S kajkavskijem oblikom* islačiti *samo u Bjelostjenčevu rječniku:* izslačim ‚exuo', v. izvlačim, *i u Voltiǵijinu:* izslačiti, izslačim, izslačivam ‚svestire, spogliare' ‚entkleiden, ausziehen'.

ISVLAČÍVATI, isvlàčujêm *i* isvlàčîvâm, *impf.* isvlačiti. — *U Voltigijinu rječniku: praes.* izslačivam *kod* izslačiti.

ISVŲĆI, isvúčêm, *pf. posve svući.* — *Složeno:* iz-svući. — *Akc. je kao kod* istresti. — *Od* XV *do* XVII *vijeka.* Gola ga isvući naj prvo hotiše. M. Marulić 186. Zapovidi ju nagu isvući. Živ. kat. star. 1, 222. Imamo isvulći vethoga čovêka, a obulći se u novoga. Š. Budinić, sum. 114b. Izsfukoše ga iz one haļetine. Michelangelo. 86. Trikrat bi izsfučen. 86.

ISVUKÍVATI, isvùkujêm *i* isvùkîvâm, *impf.* isvući. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Izsfukujući ga iz one crļene haļine, osta nag. Michelangelo. 37.

ÍŠ, *interj. glas kojijem se tjeraju kokoši a i druge (osobito domaće krilate) životiñe.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (iš iš ‚vox qua Illyrii gallinas etc. expellunt') *i u Vukovu* (‚der laut um die hühner zu vertreiben' ‚sonus pellendis gallinis' *s primjerom:* Iš, tuđa, iš!). Kokoši se hitaju s ‚ciku rade', a ne s ‚iš, iš'. (D). Poslov. danič. 47. Iš, kokote balabane! Nar. pjes. vuk. 1, 193. Iš, o koke, kokorajko! 1, 194. Iš otole, pust' ostala! Nar. pjes. herc. vuk. 288. Iš otole, košutice! 247. Iš, paune zlatopere! 847. Počne ćerati kokoši govoreći: ‚Iš amo tamo!' Nar. prip. vrč. 21. Iš! orao to odnio! Nar. prip. vuk. 163. Iš, ne praši. (kad ko što slaže ili se hvali. *kao da se govori kokoši).* Nar. posl. vuk. 106.

IŠ-, *vidi kod* iti.

IŠA, *vidi* iš. Iša, vrani, obiļežje grdno! Ogled. sr. 393.

IŠALABÁZATI, išalàbâzâm, *pf.* reku u šali: ‚Đe Ilija?' ‚Išabalaza tamo nekud u ńive'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ÍŠALITI SE, išalîm se, *pf. pošaliti se mnogo, do mile volje.* — *Složeno:* iz-šaliti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *U naše vrijeme.* ‚Noćas smo se na prelu siti išalili i išegali'. *u Lici.* J. Bogdanović. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚ausscherzen'.

ÍŠÂNTATI, išântâm, *pf. izići šantajući.* — *Složeno:* iz-šantati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Olazi, vratri šanteša, ti ga uz ovu glavicu išantaš!' J. Bogdanović. — *U Dubrovniku je drukčiji akcenat:* išàntati, išântâm. P. Budmani.

IŠARABATATI, išarabatam, *pf. izmiješati, staviti u nered, iskvariti.* — *Složeno:* iz-šarabatati (?). — *U jednoga pisca našega vremena.* Sve su moje knige bile išarabatane; svaki naslov išatiran, zamrļan. M. Đ. Milićević, des. par. 60.

IŠÁRATI, išârâm, *pf. učiniti da što (objekat) bude posve šareno.* — *Složeno:* iz-šarati — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚bunt machen' ‚variego'). — *I sa* se, *refleksivno: učiniti se šareno, pokazati se šareno.* Ispod ruke glednu po ordiji, al' se turaka vojska išarala. Nar. pjes. vuk. 4, 196.

IŠÁRET, *m. mig, arap.* išâre, *tur.* išaret. — *U Vukovu rječniku:* ‚wink' ‚nutus' *s primjerom:* Kazao mu išaretom, t. j. namigne na ńega.

ÍŠAŠĆE, *n. djelo kojijem se ide (vidi kod* iti). — *Stariji je oblik* išastje. — XVII *i* XVIII *vijeka (rijetko).* Trudan i umoren od toliko nagla i brza išastja. M. Divković, bes. 370a. I po išašću od ovoga svita spasenje molim. F. Glavinić, svitl. 129. Od išašca Ivanova. S. Rosa 47a.

IŠATIRATI, išatiram, *pf. samrļati (?), isbrisati (?).* — *Složeno:* iz-šatirati (?). — *U jednoga pisca našega vremena (vidi kod* išarabatati).

IŠÁVATI, išâvâm, *impf. često ići (vidi kod* iti). — *U naše vrijeme u Vukovaru.* On je išavao u Beč (često išao). Zemļak. 1871. 2.

ÍŠČAČKATI, iščačkâm, *pf. posve pročačkati.* — *Složeno:* iz-čačkati. — *U naše vrijeme.* P. Budmani.

IŠČADŔKNUTI, iščàdŕknêm, *pf. ismamiti.* — *Složeno:* iz-čadrknuti (?). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚E! da 'e meni kako to od ńega iščadrknuti'. ‚Aja, moj brte, ne išćadrknu od ńega, da si još toliki'. J. Bogdanović.

IŠČÁKATI, iščâkâm, *pf. iskļuvati, iskļucati.* — *Složeno:* iz-čákati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Zatvoraj kokoši, sav mi kupus išćakaše'. ‚Išćakaše kokoši i svu salatu'. J. Bogdanović.

IŠČÀKNUTI, išćaknêm, *pf. jednom iskļuvati.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Aja, brte, ko i od ńega što išćakne, vesela mu majka'. J. Bogdanović.

IŠČÀKTATI, išćàktâm, *pf. posve pćakatati.* — *Složeno:* iz-čaktati. — *U Stulićevu rječniku:* iz-čaktati, izčaktjem ‚ex commissuris, rimis aliquid extrahere'. — *U naše vrijeme u Dubrovniku samo o subima.* P. Budmani.

IŠČÁMITI, išćâmîm, *pf. izginuti, išćeznuti čamići.* — *Složeno:* iz-čamiti. — *U Stulićevu rječniku:* izčamiti ‚consumi, confici'.

IŠČAMÍVATI, išćàmujêm *i* išćàmîvâm, *impf.* išćamiti. — *U Stulićevu rječniku:* izčamivati, izčamivam ‚sensim consumi'.

ÍŠČASITI, *vidi* išćašiti.

IŠČÀSTITI, išćastîm, *pf. posve ili svakoga počastiti.* — *Složeno:* iz-častiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *U naše vrijeme.* J. Bogdanović. P. Budmani.

ÍŠČAŠITI, išćašîm, *pf. uganuti, navinuti.* — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Složeno:* iz-čašiti *(isporedi* učašiti); *ovome se glagolu ne zna postaće; može se pomisliti na ‚čašicu' u koļenu, ali mu je u starija vremena bez sumńe bio oblik* časiti.

1. išćasiti. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (izćasiti, navinuti udo ‚luxo, eluxo') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (izćasiti ‚dislogare un membro, muover di luogo' ‚luxare'). Što pomaže onomu koji je izćasio jednu ruku stavit mu na prste mnoge prstene od zlata? M. Radnić 374a. Kada pod Pampelonom gradom nogu izćasi ... dade si nogu namistiti ... Volim dati iznova izćasiti, pak po dobru majstoru opet dati namistiti ... Kada si sebi iznova dao nogu izćasiti ... Đ. Rapić 176.

2. išćašiti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. nogu, ruku ‚ausrenken' ‚luxo'). Konio mu je nogu išćašio. Pjev. crn. 220a. — *I sa* se, *pasivno.* Te se Jakovu išćaši stegno. Đ. Daničić, 1mojs. 32, 25.

IŠČAŠÍVATI, išćàšujêm *i* išćàšîvâm, *impf.* išćašiti *(i* išćašiti). — *Samo u Stulićevu rječniku:* izćašivati, izćašivam ‚luxare'.

IŠČAVLITI, išćavlim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izćavliti, čavle izvaditi ‚clavos refigere'. — *Načinjeno od* iz *i* čavao *nastavkom* i. — *nepousdano.*

IŠČAVĻIVATI, išćavļujem *i* išćavļivam, *impf.* išćavliti. — *U Stulićevu rječniku:* izćavlivati, izćavlivam, freq. *us* izćavliti. — *nepousdano.*

ÍŠČAZNUTI, išćaznêm, *pf. vidi* išćeznuti. — *Složeno:* iz-čaznuti. — *U nekijeh pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Izčazne izprazna čestitost umrlije. M. Radnić 281b. Izčaznuše u ńihovijem mislima. 451a. Izčazne tašta slava. 522b. Ovo rekavši,

iščasnu. J. Banovac, razg. 87. Oškropivši ga, iščasnu. pred. 154. Ovo izrekavši iščasnu. pripov. 146. Iščasnu iz prid očiju. prisv. obit. 74. Iščasnu u tebi ļubav prama Bogu. M. Zoričić, osm. 24. Ovo rekavši iščasnu viđeńe. zrc. 8. Onda iščasnu ona skupština djavolska. 15. Prilipi mu ga, pak onda iščasnu. 50. Iščasnu s očiju. 93. I tako iščasnuše strahovita viđeńa. 104.

IŠČAŽŃÍVATI, iščâžńujêm *i* iščâžńîvâm, *impf.* iščasnuti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (sumnjivo).* Ali netom otvori oči, snivano blago iščasniva. A. d. Bella, razgov. 166. *jamačno je pisac napisao* iščezniva.

IŠČEGŔTATI, iščègŕćêm, *pf. istrugati.* — *Složeno:* iz-čegrtati. — *U Stulićevu rječniku:* iščegrtati *i* iščegrtati, iščegrtjujem *i* iščegrtivam *i griješkom* iščegrćati, iščegrćujem *i* iščegrćivam ‚deradere, abradere'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IŠČEGRTÍVATI, iščegŕtujêm *i* iščegŕtîvâm, *impf.* iščegrtati. — *U Stulićevu rječniku:* iščegrtivati *i griješkom* iščegrćivati, *a kod* iščegrtati *ima praes.* iščegrtivam, *kod* iščegrćati *praes.* iščegrćujem.

IŠČEKATI, iščekâm, *pf. dočekati (ali se može isticati da se dugo vrijeme ili sa žeļom čeka).* — *Složeno:* iz-čekati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (iščekati ‚usque in finem cum taedio exspectare') *i u Vukovu* (‚abwarten' ‚exspecto').

1. *aktivno.* I Lehi pošteno juriš iščekaše. I. T. Mrnavić, osm. 51. Iščeka dakle na vrutih od templa Simuna proroka. F. Parčić 46. Ja ću tebe, brate, iščekati. Nar. pjes. vuk. 4, 47. Kćeri moja, jer se ne udaješ? koga čekaš? ne iščekala ga! Nar. pjes. bos. prij. 1, 41. Sve vojvoda iščekao druge. Osvetn. 2, 162.

2. *sa* se.

a. *refleksivno, kao* načekati se. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Na svrhu si došo, baš sam te se iščeko'. P. Budmani.

b. *recipročno, kad se dvoje ili nekoliko čeļadi čekaju jedno drugo na određenom mjestu dok se sastanu.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (iščekati se, iščekamo se ‚einander erwarten' ‚exspectare se loco dicto' *s primjerom:* Ondje da se iščekamo). U Ruńanim' iščekat se hoće. Nar. pjes. vuk. 4, 253. I tu stanu tri bijela dana, dok se silna iščekala vojska. Pjev. crn. 105b. Daleko je Novak izostao, pa svog brata bio dozivao ... dok se oni amo iščekali. 138b.

IŠČEKÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se iščekava.* J. Bogdanović.

IŠČEKÁVATI, iščèkâvâm, *impf. vidi* iščekivati. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

IŠČEKÍVALAC, iščekívaoca, *m. čovjek koji iščekuje.* — *U Stulićevu rječniku:* izčekivalac *i griješkom* izčekivaoc ‚qui cum taedio exspectat'.

IŠČEKÍVALICA, *f. žensko čeļade koje iščekuje.* — *U Stulićevu rječniku:* izčekivalica ‚quae cum taedio exspectat'.

IŠČEKÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se iščekuje.* — *Stariji je oblik* iščekivanje. — *Između rječnika u Belinu* (izčekivanje ‚anxia expectatio' 108a), *u Stulićevu* (izčekivańe), *u Vukovu.* Čekajućih nebeskoga grada isčekivanje. B. Kašić, rit. 291.

IŠČEKÍVATI, iščèkujêm *i* iščèkîvâm, *impf.* iščekati *(može značiti i: žeļno čekati).* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izčekivati ‚diu expectare' 108b), *u Voltigijinu* (izčekivati, izčekivam ‚attendere, stare aspettando' ‚erwarten'), *u Stulićevu* (izčekivati ‚cum taedio exspectare'), *u Vukovu* (iščekivati, išćekujem koga ‚sammeln, erwarten bis alle beisammen sind' ‚exspecto dum conveniant').

a. *aktivno.* Što iščekuješ na vratijeh, da ja izidem? M. Držić 192. Izčekuješ da se i tebi reče. V. Andrijašević, dev. 12. Koja od tebe iščekujem. put. 28. Milosrdje tvoje iščekivati. 39. Mene si na pokoru iščekivo. 78. Ah jaoh! i ovo mene iščekuje? 129. Koja mene iščekiva. 258. Koja te muka iščekuje. 281. Kojom silom Sotona podiže se za rvati stavnu tvrđu od Jobova ustrpļenstva, bijući ga nezgodam tako teškijem, da jedna drugu ne izčekivaše. B. Zuzeri 126. Rodjaci ńega izčekivaše. E. Pavić, ogl. 654. Koga isčekivaće narod. S. Rosa 5b. Koji isčekivaše došašće spasiteļa. 86a. Isčekivahu čeonika. 135b. Ne budući mi dostojni moći se nadati tolikoj milosti ni ńu izčekivati. I. M. Mattei 178. Izčekivo sam, jeda bi kogod, boleći se mojoj bolesti, došo utješit me. 204. Jer on toplo iščekuje vrime. J. S. Reļković 206. Koja od ńih iščekuju roda. 225. Šta on ovdje radi i iščekuje. Nar. prip. vuk.2 271. On je iščekivao hoće li mu gospodar poslati ručak. Nar. prip. bos. 1, 8. Iščekujte jedan drugog. Vuk, pavl. 1kor. 11, 33.

b. *sa* se, *recipročno, vidi* iščekati, 2, b. — *U Vukovu rječniku:* iščekivati se, iščekujemo se ‚sich sammeln' ‚exspectare se invicem loco certo'.

IŠČENKATI, iščenkâm, *pf. vidi* iščinkati. — *Složeno:* iz-čenkati. — *U Mikaļinu rječniku:* iščenkati *i* izčenkati ‚sfilacciare' ‚decerpere linamentum ex linteo', *i u Stulićevu:* iščenkati *i* izčenkati, v. isčinkati. — *Može biti (kao što misli Daničić, vidi kod* čenkati) *da bi trebalo čitati i mj.* e, *ali je istina da se u Mikaļinu rječniku nalusi ovako pisano na dva mjesta, a ne na jednome.*

IŠČÈPITI, iščepîm, *pf. vidi* očepiti. — *Složeno:* iz-čepiti *(vidi kod* začepiti, očepiti). — *U Stulićevu rječniku:* izčepiti, v. odčepiti. — *nije dosta pousdano.*

IŠČEPŔKATI, iščepŕkâm, *pf. složeno:* iz-čeprkati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚auscharren (wie die henne)' ‚erado'. 2. ‚zerscharren' ‚radendo corrumpo'.

a. *čeprkańem izvaditi.* Sve na ńiov vred izčeprkaju i pozobļu. D. Obradović, basn. 302.

b. *čeprkańem pokvariti, uništiti, vidi u Vukovu rječniku.*

IŠČEPŔĻÂŃE, *n. djelo kojijem se iščeprļa.* — *Stariji je oblik sa* nje. — *U Belinu rječniku:* izčeprļanje 354b, *i u Stulićevu:* izčeprļańe.

IŠČEPŔĻATI, iščepŕļâm, *pf. vidi* iščeprkati. — *Složeno:* iz-čeprļati. — *U Belinu rječniku:* izčeprļati ‚graffiare, sgraffiare' 354b, *i u Stulićevu:* isčeprļati *i* izčeprļati ‚scalpturire, unguibus lacerare'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IŠČEPŮŠATI, iščepůšâm, *pf. iščupati.* — *Složeno:* iz-čepušati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U naše vrijeme u Lici.*

1. *aktivno.* ‚Nemoj prečińati, jer ako te uvatim, živo ću ti uši natrti i iščepušati'.

2. *sa* se.

a. *refleksivno.* ‚Ova se guska sama sva iščepušala'.

b. *recipročno.* ‚Esi li vidio, bome se ńi dva živo počepušaše i iščepušaše'. *tako je i u ovom primjeru, u kojem je značeńe: svršiti čepušańe:* ‚Ovo se dvoje vavije čepuša, nikad se pravo ne mogu iščepušati'. J. Bogdanović.

IŠČEREČITI, iščerečim, *pf. vidi* iščerekati. — *Postaje od* iz *i* čerek *nastavkom* i *pred kojijem se* k *mijeña na* č. — *U naše vrijeme.* Meso iščereči i obesi o gradsku kapiju. Nar. prip. vil. 1868. 479.

IŠČERÈKATI, iščerèkâm, *pf.* štogod na krupne komade isjeći ili rasjeći. — *Postaje od* iz *i* čerek *nastavkom* a. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Taj će brže vola ubiti, odrijeti i iščerekati, negoli ti jaše odrijeti'. J. Bogdanović.

IŠČERÙPATI, iščerùpâm, *pf. posve očerupati, iščupati.* — *Složeno:* iz-čerupati *(što ja mislim da je tuđa riječ i to od ńem.* zerrupfen, *a ne od tal.* scerpare). — *U Vukovu rječniku:* ‚zerrupfen' ‚convello'.

IŠČESA, *f. u Stulićevu rječniku:* izčesa *i* isčesa ‚materia' *s dodatkom da je uzeto iz misala.* — *Sastavļeno:* iz-česa. — *nepouzdano.*

IŠČESAN, iščesna, *adj. koji je sastavļan od iščese, koji pripada iščesi (suprotno:* duhovan). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (isčesan ‚materialis'; izčesan ‚ex materia, vel ad materiam spectans' *gdje ima i adv.* isčesno ‚materialiter' *i* izčesno ‚rudi modo'). Razgleda se na to osobito i naj liše uprav srce božanstveno ko zamjerak izčesni, telesni, čutļivi ovoga obvjetovańa. I. M. Mattei XII. — *nepouzdano.*

1. IŠČÈSATI, iščešêm, *pf. složeno:* iz-česati. — *Akc. je kao kod* izorati. — *U naše vrijeme obićnije je sa* š *mj.* s *u inf. i u prošlijem vremenima (vidi* češati). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (iščešati, 1. n. p. uš iz glave ‚herauskratzen' ‚effrico'. 2. końa ‚striegeln' ‚strigili radere').

a. *posve počesati, dosta počesati.* Svrab izčesat komugodi. (D). Poslov. danič. 120. Tuđa ruka svraba ne iščeše. (D). 188. Końa onoga sveži, izčeši ga. J. Filipović 1, 851a. Tuđa ruka ne iščeše svraba. Osvetn. 2, 68. — *Sa* se, *refleksivno.* Posli izčešati se, oprati se. H. Bonačić 113.

b. *izvaditi česańem, vidi u Vukovu rječniku.*

2. IŠČESATI, *vidi* iščezati.

1. IŠČESNÚĆE, *n. djelo kojijem se iščesne (vidi* 1. iščesnuti). — *U Mikaļinu rječniku: (sa starijim oblikom)* isčesnutje, navińenje ‚luxatio, eluxatio'.

2. IŠČESNUĆE, *n. vidi* išceznuće.

1. IŠČESNUTI, iščesnêm, *pf. vidi* iščašiti. — *Složeno:* iz-česnuti. — *U Mikaļinu rječniku:* isčesnuti koje udo, navinuti udo ‚luxo, eluxo', *i u Bjelostjenčevu:* ‚eluxo'.

2. IŠČESNUTI, *vidi* iščeznuti.

IŠČESNUTSTVO, *n. vidi* iščeznutstvo.

IŠČEST, *f. vidi* iščez, iščeznuće. — *Postaje od osnove* iz-čez *nastavkom* tь *pred kojijem se* z *mijeńa na* s. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izčest, v. izčesnutje). Kolik puta htje podnijeti za nas strahe ter izčesti? A. Boškovićeva *u* I. M. Mattei 353.

IŠČÈŠATI, *vidi* 1. iščesati.

IŠČEŠĆEŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* izčestjeńe ‚scomunica' ‚apud catholicos est sacrorum privatio, cui addunt etiam interdictionem communionis civilis'. — *nepouzdano.*

IŠČÈŠĻATI, iščešļâm, *pf. posve sačešļati, očešļati.* — *Složeno:* iz-češļati. — *Akc. je kao kod* izigrati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izčešļati ‚peoto' 559a), *u Voltigijinu* (izčešļati, izčeslivam, izčešļam ‚spettinare' ‚auskämmen'), *u Stulićevu* (izčešļati ‚pectere, depectere, carminare'), *u Vukovu* (1. ‚auskämmen' ‚pectino', cf. očešļati. 2. ‚durchhecheln, scharf tadeln' ‚perstringo'. 3. n. p. vunu ‚rupfen' ‚carpo').

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu.* Ljenos glavu ne mije; i ako je izmije, ne izčešļa je. (D). Poslov. danič. 55. Do korizme nikada kosa ne isčešļaj. F. Lastrić, ned. 197.

b. *u prenesenom smislu, teško prekoriti, ispsovati (vidi u Vukovu rječniku). u ovom primjeru može biti da znači: izbiti, udariti:* Da tko i više puta pristupi zakon i zapovijedi kraļevske ili isčešļa i udari poteško jednog podležnika ńegova. F. Lastrić, ned. 270.

2. *pasivno.* A crn perčin isčešļan. Nar. pjes. herc. vuk. 254. Žuti perčin izčešļan. 268.

3. *sa* se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu* (izčešļati se ‚caput pectere' 559a) *i u Stulićevu* (izčešļati se ‚capillos, comam, caesariem pectere'). Kada se hoće izčešļati, boli ga od češļa. M. Radnić 472b. Seļani se izčešļaju. 559a. Izčešlja' se, blizu je Lopud. (Z). Poslov. danič. 35. Kad se đevojka obuče i iščešļa. V. Bogišić, zborn. 227.

IŠČEŠĻÁVATI, iščèšļâvâm, *impf.* iščešļati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U Stulićevu rječniku:* izčešļavati ‚in pectendo etc. esse'.

IŠČEŠĻÍVATI, iščèšļujêm *i* iščešļîvâm, *impf.* iščešļati. — *Samo u Voltigijinu rječniku: praes.* izčeslivam *kod* izčešļati.

IŠČÈTATI, iščètâm, *pf. posve očetati, iščistiti četajući.* — *Složeno:* iz-četati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U Belinu rječniku:* izčetati, isčetavam ‚scopettare, nettare con scopetta' ‚scopulis emundare' 658a, *i u Stulićevu:* izčetati ‚scopettare, nettare colla scopetta' ‚peniculis mundare'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku:* iščetati haļine, iščetati prah iz haļina. P. Budmani.

IŠČETÁVATI, iščètâvâm, *impf.* iščetati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U Belinu rječniku: praes.* izčetavam *kod* izčetati, *i u Stulićevu:* isčetavati, freq. *us* izčetati.

IŠČETITI, iščetim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izčetiti ‚dischiarare' ‚aciem solvere'. — *Načińeno od* iz *i* četa *nastavkom* i. — *nepouzdano.*

IŠČETIVATI, iščetivam, *impf.* iščetiti. — *U Stulićevu rječniku:* izčetivati, izčetivam, freq. *us* izčetiti. — *sasma nepouzdano.*

IŠČEVIĻITI, iščeviļim, *pf. vidi* iščašiti. — *Složeno:* iz-čeviļiti. Ž. Radońić.

IŠČEVŔKATI SE, iščevŕkâm se, *pf. izbrbļat se.* — *Složeno:* iz-čevrkati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Taj se čevrkalo neće nikad sit iščevrkati'. J. Bogdanović.

IŠČEZ, *f. vidi* čeznuće, iščeznuće. — *U Stulićevu rječniku:* izčez ‚languor' *s dodatkom da se nalazi u pisca Đorđića.*

IŠČEZATI, iščezâm, *impf.* iščeznuti. — *Mj.* -šč- *nalazi se* -št- *(vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.) *kod* ištezati) *i* -č-. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jesikom, a između rječnika u Stulićevu* (isčezati ‚deficere'; izčezati ‚dissipari, evanescere, aufugere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (ičezati ‚evanescere'). Ne vьziraj krasotь mirьskyhь, ježe vь skorě ičezajutь. Stefan, sim. pam. šaf. 11. Naučavaaše syny svoje prěsirati plьtьskaja, skoro bo isčezajutь. Domentijana 153. Neduzi izčezahu. Domentijanb 187. — *U Stulićevu rječniku i (grješkom, vidi kod* čeznuti) *sa* -s- *mj.* -z-: isčesati ‚deficere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara (?).*

IŠČEZÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se iščezava.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚verschwinden'.

IŠČEZÁVATI, iščèzâvâm, *impf.* iščeznuti. — *Od* XVIII *vijeka kod pisaca.* Mladost i lepota vene i iščezava. D. Obradović, basn. 216. Vreme života našeg prolazi i iščezava. 359. Koja *(para)* taki iščezava. J. Rajić, pouč. 1, 20. Površno štiveńe iščezava iz pameti. M. Pavlinović, rad. 144.

IŠČEZNÚĆE, *n. djelo kojijem se iščezne.* — *Stariji je oblik s* -tje. — *Između rječnika u Belinu* (izčeznutje ‚virium defectus' 455b) *i u Stulićevu (griješkom* iščesnutje, *vidi kod* čeznuti ‚deliquium, virium defectio'). Bez riječi, ko smrtnijem izčeznućem da je zahitjen. B. Zuzeri 381. Iščeznuće i rasčińeńe žftvâ. S. Rosa 20b. Ne bi li ti do volje, što se spusti smrtnomu onomu izčeznutju? I. M. Mattei 41. Žrtva tvojoj duši, žudeći podnijeti sve ńe bolesti, zapušteńa, izčeznutja. 288.

IŠČEZNUTI, iščeznêm, *pf. složeno:* iz-čeznuti. — *isporedi* iščaznuti. — *Akc. je kao kod* izginuti. — *Nalaze se gdjegdje i kraći oblici za aorist* iščezoh, iščeze *itd. i za part. praet. act.* iščezao, iščezla. — *Prije se mijeńalo* -šč- *u* -št- *(u staroslovenskom jeziku, ali prema tome i u* -šć- *kod čakavaca, istina samo u knjigama pisanima miješanijem jezikom, n. p.* iščeznu. Mirakuli. 4; išćeze. 12), *kasnije u* č *(vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.2 *kod* ištezнąti *i* ičeznąti). — *Gdjegdje se nalazi griješkom. pisano i sa* s *mj.* š: iščesnuti *(vidi kod* čeznuti). — *Riječ je stara, uporedi stslov.* ištezнąti. — *Između rječnika u Belinu* (izčesnuti, izčesnivam ‚sparire' ‚abire ab oculis, aspectu' 694b; izčeznuti, izčezńivam ‚perdersi d'animo' ‚animo deficere' 554a), *u Stulićevu* (izčeznuti ‚deficere, defici viribus, linqui animo; iščesnuti, v. izčesnuti; izčesnuti ‚deficere, deliquium pati, linqui animo, destitui viribus, dissipari, horrescere, perhorrescere'), *u Vukovu* (‚verschwinden' ‚evanesco', cf. iščiljeti *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).*

1. *aktivno.*

a. *nestati. α) iznenada nestati kome ispred očiju, to jest kad se što imalo pred očima i vidjelo, a u jedan se mah već ne vidi (obično kao čudo). subjekat može biti čeljade ili što se kao čeljade misli (n. p. duh, anđeo, vrag, vila itd.), viđeńe, prikaza, san itd.* Vsi demoni izčeznuše. Domentijan[a] 301. Ono blaženo videnje izčeznu od očiju ńega. Transit. 188. Rekši te riči iščeznu. 237. On duh nečisti ostavi ga i izčeznu kako dim. 249. Rekši to izčeznu spred očiju mojeju. 253. On čas izčeze od očiju ńihovêh. Š. Budinić, sum. 82a. Ona tad tudihtaj izčeznu. P. Zoranić 10b. Ove riječi rekši Marija tudije iščeznu. M. Divković, nauk. 223a. Probode ga *(drakuna)* ki tudije izčesnu. F. Glavinić, cvit. 101a. Izčeznuše mu iz očiju konik i koń. I. Ančić, svit. 17. Izčeznu s očiju djavao. ogl. 16. Poput vitra izčeznu tja iz ruk meni. I. Zanotti, en. 51. Izčeznu osudjena. S. Margitić, ispov. 89. I rekavši ovo majka Božja izčeznu. F. Lastrić, od' 49. Al' u isti čas on izčeznu izprid očiju ńiovih. 317. Izčeznu opet između ńih. 319. Udiļ izčeznu san. ned. 23. Onda ga misnik pokara za toliku holost i on *(vrag)* izčeznu. 48. I tako iščeznu ostavivši tetku više mrtvu od žalosti nego živu. 156. Odgovori mu: ‚Ja sam Isukrst' pak iščeznu . . . 180. Ovo rekavši ditešce izčeznu. 255. Zajauka vičući tako, da se čuglas po svem manastiru, i tako izčeznu. 411. Za tim viđeńe izčeznu. svet. 147b. Izprid ńegovih očiju izčeznu. A. Kanižlić, utoč. 59. Primilim ga okom pogledavši izčeznu. uzr. 203. Prikaza tog raja izčeznu. rož. 117. Na to izčeznu Samuel. E. Pavić, ogl. 257. Na to izčeznu angeo. 474. To rekavši izčeznu iz očiju ńihovih. And. Kačić, kor. 278. Hotijući ga kamenovati, iz ruku ńiovih izčeznuo je. I. Velikanović, uput. 1, 150. Vrag izčezne, učući od ļutine. prik. 89. Iščeznuće kao noćna utvara. Đ. Daničić, jov. 20, 8. I bijela iščeznula vila. Osvetn. 2, 178. — *b) (o čeljadetu) uopće ne ostati na istom mjestu, udaljiti se.* Vele, da je on izčeznuo a podmetnuo drugoga čovika sebi prilična, te su ga propeli. F. Lastrić, od' 129. U zrak se dignuvši iz očiju izčeznu. A. Kanižlić, uzr. 89. Bistra iščezne, da je pop ne vidi. S. Ļubiša, prip. 150. A nitko se sjetit ne umije tko bi prišlac; kuda li otiđe, kad iščeznu. Osvetn. 1, 51. Toli plahnut od ijeda Luka, uza lomnu iščeznuo stranu. 8, 83. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Kako ne izgoriš ogńem i kako duh tvoj od tebe ne izčezne? Pril. jag. ark. 9, 87. — *c) (o čemu nežívom ili umnom) kao nestati uopće.* Vse ono blago iščeznu. Mirakuli. 4. Tudije ova zvijezda izčeznu i sakri se od ńih očiju. M. Divković, bes. 140b. Bog ne hti, da ufanje isčesne ńihovo. F. Glavinić, cvit. 81b. Iskra laskne, rasvitli ter izčesne. posl. 9. Kad svrši riči od posvećenja, kruha bistvo izčezne krušno. I. Ančić, svit. 183. Sva stvoreńa izčeznu, sva pomańkaju u naj bolje vrijeme. M. Radnić 375b. Kriposti izčeznuti hote iz crkve. I. Zanotti, 1 ned. priš. 21. Tako izčeznu svaki mir. S. Badrić, ukaz. 53. Da smućeńe ajera izčeznuti učinite. J. Banovac, blagosov. 226. Da sasvim izčeznu zla. F. Lastrić, ned. 175. Izčeznu ufańe od sjedińeńa. A. Kanižlić, kam. 597. Izčeznu careva na sjedińeńe briga. 606. Svi protivni razlozi izčeznuti će, kada se ova stvar očito pokaže. 861. Zloća će se tvoja kanoti jedna magla razići i izčeznuti. utoč. 219. Da ne isčezne vjera tvoja. S. Rosa 145b. Nestalo, propalo, izčezlo, da mu ni traga nema. D. Obradović, basn. 400. Uzdanica je opća i zajmna iščezla. S. Ļubiša, prip. 184. U primorju vjera i strah Božji iščeznuše. 280. — *amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu uprav znači izvjetriti:* Ako sol izčezne, s čim će se soliti? A. J. Knezović XL. — *d) (o jednom čeljadetu) umrijeti.* Gladomь i žeđeju isčezneši. Danilo 200. *(Car)* ogńem i bolezniju glave izčeznu. Š. Kožičić 48b. Skačući Aurelijan od nagle izčesnu smrti. F. Glavinić, cvit. 143a. Tudije Simon pade doli, i malo poslija izčesnu. 204a. Herud od črvov raztočen isčesnu. 252a. Tudije iz vedra neba trisnu va jn i taki izčesnu. 399a. Rečena žena od nagle i nepripravne izčesnu smrti. 405b. Sam svoj grizući jezik izčesnu. 407a. Herud sam sebe ubivši izčesnu. 428a. I tako bivši od 120 godina tiho izčeznu ovi sv. čovik. E. Pavić, ogl. 165. — *e) kao izginuti, poginuti uopće.* Da zemļa izčezne od jada. M. Vetranić 1, 85. Prije ću isčeznut od tuge i vaja. 2, 125. Brodovi izčeznuše proti Saracenom otišavši. A. Kanižlić, kam. 414. Pritvori me svega srcem, da te vaskolik budem ļubiti, ter izčeznuti ter se sprižiti po sred tvojijeh žestocijeh gorućstva. I. M. Mattei 40. Izčeznula put naša i naše srce pri tebi. 304. Da koļeno naše ne iščezne. Nar. pjes. vuk. 5, 452.

b. *oslabiti, iznemoći (radi kakva zla duševnoga), vidi kod* čeznuti. *α) od straha.* Ukaži mi se, er isčezoh od straha. M. Držić 153. Er mi isčeznu srce od straha. 408. Sjetna Dijana od straha će izčeznut. 411. I on uzdišuć s plačom reče: ‚Čaćko!' i da veće izusti svoj grijeh, treptje i izčeznu, riječ mu umrije posred usti. I. Gun-

dulić 289. Nu su Turci izčeznuli, sjeverne im zvijezde prijete. 421. Da stane množtvo vojske protiv meni, ne bi moje srce izčeznulo. I. Đorđić, salt. 81. — *b) od želje.* Rajsko stablo, živa želo, za tobom sam izčeznula. And. Kačić, razg. 17.

2. *pasivno, premda je* iščeznuti *neprelasni glagol, nalazi se dosta često u pisaca part. praet. pass.* iščeznut *(koji je iščeznuo).*

a. *sa značenjem kao kod* 1, a *(kojega je nestalo).* Izčesnut ‚sparito dagli occhi' ‚dilapsus ab oculis'. A. d. Bella, rječn. 694b. Svekolike godine moje kanoti jedno ništo izčeznute. G. Pešťalić 70.

b. *(češće) sa značenjem kao kod* 1, b *(koji je oslabio, išnemogao).* Ah, moj liste izčeznuti! gdi je proljetje mojijeh lita, uputi se, veće uputi: hod', smjej, moli, ufa', pita'. I. Gundulić 256. Sunčanica s prva od straha učini se mrazna stijena, izcežnuta, zapańena. 392. Košuta ga slidom slidi, ljubovnica izčeznuta. 554. Protivnikom svijem od straha isčeznuto srce trne. G. Palmotić 8, 62b. Mladca isnađoše izčeznutim ki jim reče. I. V. Bunić, mand. 86. Izčeznut ‚svenito, e svenuto' ‚defectus'. A. d. Bella, rječn. 716a. ‚perduto d'animo' ‚animo defectus'. 554a. ‚consumato di dolore' ‚dolore confectus'. 221b. Ivan blijed, izčeznut van pameti. I. Đorđić, uzd. 78. Kad dođe na smrt iznenadne, vas izčeznut i licem strašno promijeńenijem uze prstom kazat jednu stranu od svoga stana. B. Zuzeri 95. Na nezgoda tolikijeh pristupleće pade na tle Job vas izčeznut. 126. A ti pripaden i izčesnut što ćeš tadar učiniti? 153. Kralj vas izčeznut ugleda je. 188. U koliko izčesnut lasno bi se putom prinemogo. S. Rosa 97b. Isčeznut u snazi s truda i muka. 159b. Da su pali ko mrtvi, izčeznuti. A. Kalić 147. I izčeznuta zemli nica pade slična mrtvu tilu. P. Sorkočević 580b. Izčeznutu prid nogami čim je pazi, već boli se neg' što u teškijem verigami on zakovan nahodi se. 581a.

IŠČEZNUTSTVO, *n. vidi* iščeznuće. — *U Stulićevu rječniku (sa -s- mj. -z-, vidi kod* čeznuti): izčesnutstvo *us* izčesnutje. — *nepouzdano.*

IŠČEŽŃÍVATI, iščèžńujêm *i* iščèžńîvâm, *impf.* iščeznuti. — *U ńekijeh pisaca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izčeznivam *kod* izčeznuti, *i* izčesnivam *kod* izčesnuti) *gdje se naj prije nahodi.* Na ove riječi mladić tužni prem da u snu izčeznìva i u ovem čeznućU polumrtav od sna odskače. B. Zuzeri 107. Čijem on lijeva krv, prinemaga se i izčeźńiva. 377. Izčeznujući pomańkaje. G. Peštalić 106.

IŠČIBÌKATI, iščibìkâm, *pf. vidi* iščibukati. — *Biće postalo miješańem dviju oblika* iščibukati *i* išibìkati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IŠČIBÙKATI, iščibùkâm, *pf. čibukańem iščistiti od praha.* — *Složeno:* iz-čibukati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U Vukovu rječniku:* ‚ausklopfen (z. b. ein kleid)' ‚excutere pulverem e veste'.

IŠČIGATI, iščigam, *pf. u Stulićevu rječniku:* izčigati, v. istegnuti *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *Složeno:* iz-čigati (?). — *nepouzdano.*

IŠČÌJATI, iščìjâm, *pf. svršiti čijańe.* — *Složeno:* iz-čijati. — *Akc. je kao kod* izigrati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Eto, djeco, čijajte to perje, i ako mi sve to večeras iščijate, svakom ću u jutru kolač ukuvati'. — *Sa* se, *pasivno.* ‚Ovo se večeras, pa da do dana sjedimo iščijati ne more'. J. Bogdanović.

IŠČÍKÂŃE, *n. djelo kojijem se iščika.* — *Stariji je oblik* iščikanje. Izčikanje stvorenja objavjenje sinova Božjih izčika. Blago turl. 2, 40.

IŠČÍKATI, iščîkâm, *impf.* iščekati, *vidi* iščekivati. — *Postaje od* iščekati *tijem što se u korijenu* e *mijeńa na* i. — XVIII *vijeka.*

a. *aktivno.* Čim trgovci ti projdoše, ke pomńivo izčikahu. P. Vuletić 10. Izčikanje stvorenja objavjenje sinova Božjih izčika. Blago turl. 2, 40. Da zato ne imadijau izčikat ńegov sud, dali Božji. 119. Izčikajuć smrt toga biskupa. 127. Iščikajuć il' godove bližńe. J. S. Reljković 120. Koja kupca na polu isčika. 282. Red je suca izčikati. M. Pavlinović, razl. spis. 108.

b. *sa* se, *pasivno.* Tkoji se plod neće imat izčikat od posvetivanja jagańaca Božjih. Blago turl. 2, 51. Nit se ima izčikat, da mala zmija ležuća veća učini se. 159.

IŠČIKLÌV, *adj. (vala da) koji se može iščikati.* — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Milosti koje se zovu izčiklive. I. J. P. Lučić, nar. 109.

IŠČÍLETI, iščílîm, *pf. izginuti, nestati.* — *Složeno:* iz-čiljeti. — *Akc. se ne mijeńa.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚ausgehen, sein ende erreichen (vom wein u. dgl.)' ‚deficio, extabesco'. Oči će bezbožnicima iščiljeti. Đ. Daničić, jov. 11, 20. Iščilje u žalosti život moj i godine moje u uzdisańu. psal. 81, 10. Kao puž koji se raščińa neka iščile. 58, 8. Iščilje li mudrost ńihova? jer. 49, 7.

IŠČIN, *m.* effectus, *što postaje s kojega uzroka.* — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ako ńihovo uboštvo povoljno je... ne razbojno, niti je iščin lotrojstva... S. Rosa 69a.

IŠČINCI, iščinaka, *m. pl. vidi* činci. — *U Mikaljinu rječniku kod* činci.

IŠČÌNITI, iščînîm, *pf. posve učiniti (često se ističe da ima mnogo objekata).* — *Složeno:* izčiniti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (isčiniti, svršit činiti ‚absolvo'), *u Belinu* (izčiniti, izčińam ‚far tutto, compir l'opera' ‚perago' 802b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* iščińati), *u Voltigijinu* (izčiniti, izčinim, izčinivam ‚terminare, compire un'opera' ‚vollenden'), *u Stulićevu* (isčiniti ‚opus perficere'), *u Daničićevu* (ičiniti ‚facere').

a. *aktivno.* Velike naam štete isčiniše. Spom. sr. 1, 82. (1406). Svake blude izčinih. F. Vrančić, živ. 106. Koje je grihe isčinio. B. Kašić, rit. 139. Štetu bi mu Dant ljutu od žitija iščinio. J. Palmotić 109. Jedna lađa od Novljana... u jakinskom bješe kraju mnoge štete iščinila. 356. Ovijem samijem vi možete sačuvat se od sve tuge... da vam djece još do male u kolijevci ne isijeku i ne iščine jade ostale ki se u boju čine prijeku. 407. Tako dospije Ksaverijo od četresti i šes godišta od kojijeh deset stratio je u Indijah, u koje vrijeme tolike je izčinio pute, da svi ujedno prikupljeni peterokrat bi vas saj svijet obkružili. B. Zuzeri 407. Nijesmo li čudesa isčinili? S. Rosa 79b. Vajmeh! koliko sam bijedan grijeha izčinio! I. M. Mattei 290. Perom umotvore u naj mańem obliku iščiniv. M. Pavlinović, rad. 71.

b. *pasivno.* Česme kroz kameńa iščińene. M. Pavlinović, razl. spis. 411. Bogoljubnost divnim dlitom iščińena. 419.

c. *sa* se, *pasivno.* Ova se isčiniviši, govori se misa. B. Kašić, rit. 288.

ÌŠČINKATI, iščinkâm, *pf. svršiti činkańe.* — *isporedi* iščenkati. — *Složeno:* iz-činkati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (iz-

činkati *kod* činkati) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (išćinkati i izčinkati ‚sfilacciare, far le filaccia' ‚fila ducere, vellere'). Dijete je cvijet izčinkalo kojijem se htjela okorunat. B. Zuzeri 347.

IŠČÍŃÂŃE, *n. djelo kojijem se iščińa.* U iščińańu narodnosti hoće djela sva ta razlika. M. Pavlinović, razl. spis. 184. Naj maňe stvarce tegle u iščińańu značaja ļudskoga. 161.

IŠČÍŃATI, iščîńâm, *impf.* iščiniti. — *Akc. je kao kod* ispítati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izčińam *kod* izčiniti) *i u Stulićevu (us* isčiniti).

a. *uopće.* Tko vele posla ima, nijednoga ne iščińa. (D). Poslov. dańič. 135.

b. *u osobitom smislu, vijati (žito). — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (izčińam, izčiniti, rešetam ‚excerno, secerno, discerno, purgo frumentum a paleis et stimulis, expurgo, cribro, evanno, vanni motu eventilo, vanno, evallo'). Iščińaju žito. Dubrovnik. 1870. 18. — *I sa* se, *pasivno. — između rječnika u Bjelostjenčevu* (izčińam se ‚evannor'). Tiho i mirno javno se mneńe sada iščińa *(u prenesenom smislu).* M. Pavlinović, razl. spis. 217.

IŠČÍŃĒŃE, *n. djelo kojijem se iščini. — U Stulićevu rječniku:* isčińeńe.

IŠČIŃÍVATI, iščińîvâm, *impf.* iščiniti. — *U Voltiǵijinu rječniku: praes.* izčinivam *kod* izčiniti.

IŠČÍSTITEĻ, *m. onaj koji iščisti. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* On vas krstiće i izaprat duhom svetijem isčistiteļem svake grešne gnusobe. S. Rosa 45b.

ÌŠČISTITI, iščístîm, *pf. posve očistiti. — Složeno:* iz-čistiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Riječ je stara (u oblicima* ištistiti *i* ičistiti, *vidi* F. Mikložić, lex. palaeoslov.[2] *kod* isčistiti *i* ičistiti). — *Između rječnika u Mikaļinu* (isčistiti *i* izčistiti ‚purgo, expurgo'; izčistiti, izatrti ‚abstergo, abstergeo'), *u Belinu* (izčistiti, izčistivam ‚purgare bene o del tutto' ‚expurgo' 596b; izčistiti ‚mondar bene, o tutto' ‚depurgo' 494b; ‚affinare, raffinare, purificare, come vino e cose simili' ‚purifico' 44b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* iščišćivati), *u Voltiǵijinu* (izčistiti, izčistim, izčistivam ‚nettare, spurgare' ‚reinigen, ausputzen'), *u Stulićevu* (isčistiti *i* izčistiti ‚purgare, depurgare, expurgare, mundare, emundare, polire, tergere'), *u Vukovu* (‚reinigen' ‚expurgo').

1. *aktivno.*

a. *objekat je ono što postane čisto. osim objekta gdjegdje se izriče što se ukloni da objekat bude čist, i to obično genetivom s prijedlogom* od. *a) u pravom smislu.* Ne nastoji izčistit ih *(haļina).* I. Držić 141. Pustare vaļa od korjeńa iščistiti. I. Jablanci 42. Pritrči jedan momak te im primi duge puške, iščisti ih ... Vuk, kovč. 65. — *b) u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Komu ih *(grjevańa* 14 *i* 15) smrt dospjet ne dade, ni ova, što su, izčistit i ponačinit. I. Gundulić 482. Rečeni tempal izčisti, idole razmrvi. F. Glavinić, cvit. 356a. Molitva za srce ovdi izčistiti. A. Georgiceo, nasl. 188. Isčistit ih od zlijeh žena. I. Držić 267. Bivši ti kladencim od suza tvojijeh mane iščistio. V. Andrijašević, put. 19. Isčistiti te od grijeha. 63. Podpuno isčisti sadara od svake naj maňe maće. 133. Bože, ti srca i pameti svačije iščisti i prosvijetli. 317. Isčisti srce grješno moje od svake slobe. dev. 172. Dostojićeš u svakoj stvari što godi uzčiniš ko da izčistivši tvoje srce od svake ļubavi ovoga vijeka staviš ga samo u Isukrsta. M. Radnić 510b. Neka dušu podpuno izčiste. M. Bijanković 89. Isčisti tvojom ļubavju srce moje grišno od svake zlobe i griha. L. Terzić 57. Izčistiti istu dušu od drača oholosti. A. d. Bella, razgov. 61. Izčisti tvoju dušu od svake gńusobe. V. M. Gučetić 22. Isčistit zakon od tijeh stranputnijeh zavijotina. S. Rosa 73a. Ļubav je isčistila i zamamila sva unutrńa moja. L. Radić 25. Da izčisti od prošastijeh grijeha srce svoje. Misli. 5. Izčistiti ovu moju dušu od svakoga sagriješeńa. 35. Ńegova dostojanstva neizmijerna sve većma će moje srce izčistiti. I. M. Mattei 89. Moli se s. Bernardo Hristu Jezusu, da ga od svake ckvrne izčisti. 184. Smiluj se moje srce izčistiti i otrti s ńega svaku krivinu. 269. Izčisti, moj Jezuse, moje srce od svakoga zlobnoga uzļubļeńa. 306. Srce pitaš u mene, moj Jezuse, evo ti ga, ti ga izčisti od svake gnusoće. 307.

b. *objekat je ono što se ukloni da ńešto bude čisto. u svijem je primjerima u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Izčisti dake unutrńi gnus od svuda. B. Gradić, djev. 47. Svekolike zle misli izčisti i odreni od srca tvoga. M. Divković, bes. 499ab. Izčistite stari kvas. I. Bandulavić 187b. paul. 1cor. 5, 7. Za njeke grijehe, koje još ne bješe izčistio. M. Orbin 125. Za njeke ńih grijehe otajne koje još nijesu izčistili. 149. Sve maće i gnusobe od grijeha izčistiti i oprati. V. Andrijašević, prav. 17. Izčistite stari kvas. A. Baćić 302. Isčistite stari kvas. J. Matović 196.

2. *pasivno. part. praet. pass. može imati: a) (stariji) oblik* iščišten. U kladenac dobro isčišten (isčisten). B. Kašić, rit. 5. Isčišten od istočnoga grijeha. S. Rosa 44b. — *b) (mlađi) oblik* iščišćen. Zlato ostane isčišćeno u mekina. M. Radnić 81a. Budući vrlo izčišćena ńihova srca. 84a. Tutako osta isčišćen od gube. S. Rosa 62a. *ovaj se nalazi i griješkom pisan* iščistjen. Kadar bi ih *(duše)* višńi Gospar zazvo k sebi na vječnu slavu, čijem nijesu jošter izčistjene, molile bi ga one, da ih pusti. B. Zuzeri 144. Neka izčistjen po tebi pričistomu mobudem pristupiti. I. M. Mattei 15. Uvedi me u to srce, nek u ńemu budem izčistjen. 17. Blagujemo ńegovo tijelo, ńegovu krv s dušom i božanstvom svojijem, neka bi od ńegovijeh ćutjenstva bila naša izčistjena. 25.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Onoj mjesto izčisti se. Zborn. 101a. Rana zatvorena smrt človiku naviščuje, otvorena zato izčistit se more. F. Glavinić, cvit. 450a. Do godi se ne isčisti krv unutra pokvarena. F. Lastrić, svet. 43b. Izlit ću svrh vas vodu čistu i izčistit ćete se od sviju gńusoba vaših. Blago turl. 2, 217. Da mu se je narav izčistila po tomu prolitju. Ant. Kadčić 570. Ono se mora odmah lijepo i sa svim isčistiti. I. Jablanci 66.

b. *refleksivno.* Boļe je sada se isčistiti od grijeha. B. Kašić, nasl. 51. Isčisti se naj brže, izvrzi hitno otrovi. 272. Ako li si se izčistio, ... izpovidio ... V. Andrijašević, dev. 9. Žudim se svršeno od svake okvrne izčistiti. I. M. Mattei 278. Pčele u naj veću zimu izilaze na poļe da se iščiste. F. Đorđević, pčelar. 39.

IŠČISTIV, *adj.*

a. *koji čisti, koji može iščistiti. — Samo u Voltiǵijinu rječniku:* ‚purgativo' ‚abführend', *i u Stulićevu:* ‚purgans, expians, lustrans, piacularis'.

b. *koji se može iščistiti. — U jednom primjeru* XVII *vijeka.* Sada je boljezan zadovoļiva i isčistiva. B. Kašić, nasl. 50.

IŠČÍŠĆATI, iščîšćâm, *impf.* iščistiti. — *U*

jednom primjeru XVIII *vijeka.* Bog izčistja dušu od griha. Blago turl. 2, 198.

IŠČIŠĆÁVÂTI, iščišćâvâm, *impf.* iščistiti. — *U jednoga pisca našega vremena.* U proleće pčele se isčišćavaju. F. Đorđević, pčelar. 50.

ÌŠČIŠĆÊÑE, *n. djelo kojijem se iščisti.* — *isporedi* iščišćeńe. — *Stariji je oblik* iščišćenje. — *Griješkom se nalazi pisano i sa* -stj- *mj.* -šć-. — *Između rječnika u Belinu* (izčistjenje ‚l'affinare, il raffinare' ‚purificatio' 44ᵇ; izčištjenje ‚purga totale' ‚expurgatio' 596ᵇ) *i u Stulićevu* (izčistjeńe). Svukoliku pomńu na isčišćenje od pameti postavite. B. Gradić, djev. 108. Put od isčišćenja. duh. 7. Od zloba izvrsno izčišćenje. V. Andrijašević, dev. 109. Kakono ti uzimaš jedno izčišćenje ne za naslađenje nego za potrebu, tako imaš platiti ovi harač zlovo|no. M. Radnić 418ᵇ.

IŠČIŠĆÍVATI, iščišćujêm *i* iščišćîvâm, *impf.* iščistiti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Nalazi se i sa* -št- *(i još češće griješkom sa* -st-) *mj.* -šć-. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izčistivam *kod* izčistiti 596ᵇ) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (izčišćujem, izčistiti ‚mundo, purgo, expurgo'), *u Voltiǵijinu (praes.* izčistivam *kod* izčistiti), *u Stulićevu* (izčistivati, isčistivam ‚purgitare'). Isčišćujem tebe, ajere. J. Banovac, blagosov. 129. Gubavci isčistivahu se. S. Rosa 82ᵃ. Da gubavijeh isčistuju. 90ᵃ.

ÌŠČIŠTÊÑE, *n. vidi* iščišćeńe (-šć- *se promijenilo na* -št-). — *Stariji je oblik sa* -nje. — *Između rječnika u Mikaljinu:* izčištenje (izčistenje). Isčištenje (isčistenje) od mista. B. Kašić, rit. 410. Da budes očistenje i isčištenje (isčistenje). 425. Da budeš isčišteńe. J. Banovac, blagosov. 206. Isčišteńe i oprańe svoje duše. S. Rosa 44ᵇ. Vrime od isčišteńa (isčistena) naravi. J. S. Re|ković 251.

IŠČIŠTÍVATI, *vidi* iščišćivati.

IŠČÌTATI, iščìtâm, *pf. pročitati do kraja.* — *Složeno:* iz-čitati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ištitati *(izbrojiti).* O čteni sego tipika, na vьsak mêsecь i skončavaše jego, pače že i na pametь htîtorovi isčitati jego. Sava, tip. stud. glasn. 40, 180. Lijepu ni iščita prediku. P. Petrović, gor. vijen. 85.

IŠČLANATI, iščlanam, *pf. u Stulićevu rječniku:* izčlanati ‚membra distrahere, dissolvere'. — *nepousdano.*

IŠČLANITI, iščlanim, *pf. vidi* iščlanati. — *U Stulićevu rječniku:* izčlaniti *us* izčlanati. — *nepousdano.*

IŠČLANIVATI, iščlanivam, *impf.* iščlanati. — *U Stulićevu rječniku:* izčlanivati, izčlanivam, freq. *us* izčlanati. — *nepouzdano.*

IŠČÒVJEČITI SE, iščòvječîm se, *pf. postati nečovjekom (kad ko učini ńešto što se čovjeku ne pristoji, te s toga kao da nije dalje čovjek).* — *Načińeno od* ìz *i* čovjek *nastavkom* i. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izčovječiti se, izčovječujem se *i* izčovječivam se ‚humanitatem exuere, effaerari', *i u Šulekovu:* ‚die menschheit ablegen'.

IŠČOVJEČÍVATI SE, iščovjèčujêm se *i* iščovjèčîvâm se, *impf.* iščovječiti se. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izčovječivati se, izčovječivam se, freq. *us* izčovječiti se, *a kod ovoga ima praes.* izčovječujem se *i* izčovječivam se.

IŠČRPATI, iščrpam, *pf. vidi* iscrpati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ne more se svako livo, kô je u moru izčrpati (izčarpati). J. Kavańin 509ᵇ. Er spasenje će izčrpati (izčarpati). 520ᵇ. More bi i ovo izčrpano bilo. 538ᵇ. — *nije dosta pousdano.*

ÌŠČUDITI SE, ìščudîm se, *pf. vidi* načuditi se. — *Složeno:* iz-čuditi. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XV *vijeka.* Jer se izčuditi dilu ńe ne mogu. M. Marulić 59. Stvar ka im se uprav ne da da se mogu izčuditi. J. Palmotić 888. Ne mogu se iščuditi, kako ste se sada smeli. 408. Ja se ne mogu izčuditi našemu narodu. J. Banovac, pripov. 87. O slipoće moje! kojoj se zadosta ne mogu izčuditi. A. Kanižlić, bogoljubn. 515. Ne mogu se dosta isčuditi sv. oci ovomu događaju. E. Pavić, ogl. 513. Al' kad ne da mira Bogu, izčudit se tom ne mogu. V. Došen 140ᵃ. I tomu se izčudit ne mogu, tko odoli caru silenomu. And. Kačić, razgov. 287. Glavom kreće, izčudit se neće. J. Krmpotić, mal. 11. Nek se iščudi, nek se isnebiva Zlatousnik. A. Kalić 473. Ma se čudu ne iščudih. Vuk, kovč. 112. Ja se čudim i ne mogu se iščuditi, što vi taj vaš gost priječi. S. Ljubiša, prip. 111.

IŠČUMIJÈHATI, iščùmijehâm, *pf. izvjetriti.* — *Složeno:* iz-čumijehati. — *Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku.* Ako sô isčumijeha, čijem će se solit? S. Rosa 115ᵇ.

IŠČÙPATI, iščùpâm, *pf. složeno:* iz-čupati. — *Akc. je kao kod* iskončati *(u Dubrovniku je drukčiji:* iščupati, iščupâm, *kao kod* izgledati). — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* 1, b), *a između rječnika u Voltiǵijinu* (izčupati ‚strappare, staccare, sfilacciare' ‚herausreissen, zupfen'), *u Stulićevu* (izčupati ‚extirpare, avellere, evellere'), *u Vukovu* (1. ‚ausraufen' ‚evello'. 2. ‚zerraufen' ‚divello, vellendo solvo').

1. *aktivno.*

a. *izvaditi čupajući (u pravom ili u metaforičkom i u prenesenom smislu).* Nek svekrva pazi čùpâ, da ńih snaša ne izčupa. V. Došen 157ᵇ. Nemojte da izbirajući kuko| ne izčupate morebiti zajedno š ńim i pšenicu. B. Leaković, gov. 47. Svog ti Muja za grlo uvati, u nokti mu grlo iščupao. Nar. pjes. vuk. 1, 546. Manu glavom i ostalom snagom, iz glave je kose iščupala, ostavila kose na direku. 2, 112. Mene živoj srce iščupaše. 3, 457. Iščupaj komarcu nogu, i crijeva su mu na dvoru. Nar. posl. vuk. 107. Kad kurjaku što u grkljan upadne, teško je iščupati. 118. Kuko| vaja iz korijena iščupati. 163. Ako tu bukvu možeš iščupati iz zemje. Nar. prip. vuk. 1. Te mu noktima iz tabana u druge noge iščupa veliki komad mesa. 115. Iščupa iz zemje jednu travku. 183. Nije mi bilo moguće iščupati ni jedno slovo od ńega. G. Zelić 412. Iščupaće Izrailja iz ove dobre zemje. Đ. Daničić, 1car. 14, 15. Da mi neprijatelj ne iščupa duše kao lav. psal. 7, 2. Da mi iščupaš jezik iz vilica. M. Đ. Milićević, zlosel. 128. Napińu se na sve načine, da bi iščupali iz duše puku svijest hrvatsku. M. Pavlinović, razg. 67. Mržńu koju nije moći nikako iščupati. 95.

b. *nije, kao kod* a, *objekat ono što se vadi čupajući, nego ono iz čega se vadi, te značeńe može biti: uništiti čupajući (vidi u Vukovu rječniku) ili mučiti čupajući (n. p. dlake, kad je objekat čeljade ili drugo što živo).* Čini Bog s grešnicima kakono berberin s seljanima, da ih čini da se sami izčešljaju napre, za što on, ako ih uzme među ruke, napre izčupaće ih zlijem načinom. M. Radnić 559ᵃ.

2. *pasivno.* Ono *(konopje)* prve vrste isčupato. I. Jablanci 164.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Koje se moraju izmed žita ispliti

il' **iščupati**. L. Jablanci 16. Bezakonici će se iščupati iz ńe. Đ. Daničić, sol. 2, 22.

b. *refleksivno.* Pa se luk sam iščupao iz zemļe. Vuk, poslov. 82. — *U prenesenom smislu, kao* izvaditi se, iskopati se. Miloš je gledao kako će se iščupati odande. Vuk, građ. 120.

IŠĆÈSMATI, iščèsmâm, *pf. načiniti česme.* — *Složeno:* iz-česmati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U Vukovu rječniku:* ‚durchlöchern (art stickerei)' ‚opus perforatum facio'.

IŠĆÈTATI, iščètâm, *pf. u Hercegovini i u okolici dubrovačkoj kaže se mj.* iscvjetati. *vidi kod* cvjetati. — *Ili je složeno:* iz-četati, *ili je postalo od* iscvjetati *kao što je* četati *od* cvjetati. — *U Vukovu rječniku gdje ima i primjer iz narodne pjesme:* Garanfio na prozoru, sinoć sam ga usadila, do ponoći propupčao, a do zore iščetao.

IŠĆETITI, *vidi* ištetiti.

IŠĆIL, *m. arap. tur.* iškil, *sumnja.* — *Upotrebļava se kad se igra prstena.* — *U Vukovu rječniku:* cf. prsten, *a kod* prsten (617b): Pitaju jedan drugoga: ‚Đe je tvoj iščil?' (t. j. gdje misli da je prsten).

IŠĆÚĆATI, iščúćîm, *pf. izvjetriti.* — *Složeno:* iz-ćućati(?). — *Akc. se ne mijeńa.* — *U Vukovu rječniku:* vide izvjetriti *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

IŠĆÚKATI, iščûkâm, *pf. pokupiti piliće ili kokoši ćukajući.* — *Složeno:* iz-ćukati. — *Prema* ćûkati *trebalo bi da je akc.* iščukati, iščukâm; *vaļa da se u Lici kaže* ćûkati *i u ovom značeńu (a tako mislim da je i u Dubrovniku).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Majo, majo! eno odnese orlina kvočku'. ‚Kakvu kvočku? Bog te posjeka', a đe su pilići?' ‚Bome ja ne znam'. ‚A đe si ti bio? la! ko će sad piliće iščukati?' J. Bogdanović.

IŠĆÚLATI, iščûlâm, *pf. izagnati, istjerati bijući nogama (jer se tako radi kod igre ćulańa, vidi* ćulańe). — *Složeno:* iz-ćulati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Sve ga 'e, brte, na nogu iz kuće iščula'. ‚Nemoj mi čudo brbļati, jer ću te sad na nogami iščulati van'. — *Sa se, refleksivno, svršiti ćulańe (pošto su se igrači ćulali do mile voļe).* ‚Iščulali smo se siti, ajmo se sad krivati'. J. Bogdanović.

IŠĆURLÍKATI, iščurlîćâm, *pf. složeno:* iz-ćurlikati. — *U naše vrijeme u Lici.*

1. *aktivno.*

a. *dobiti ćurlikańem (u šali ili u rugu).* ‚Ostav' de se u kući ćurlikańa, jer ćeš, bojim se, ćurliku pro leda iščurlikati, kod blaga se ćurlika'.

b. *u prenesenom smislu, izagnati, istjerati.* ‚Bome ga brzo iščurlika van'.

2. *sa* se, *refleksivno, svršiti ćurlikańe (pošto se do mile voļe ćurlikalo).* ‚Vavije mu 'e ćurlika u zubima, ma i kad leži, pod glavom mu 'e, on se živ iščurlikati neće'. J. Bogdanović.

1. **IŠĆUŠKATI**, iščuškâm, *pf. izbaciti ćuškajući (ako i ne nogom).* — *Složeno:* iz-ćuškati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Eno goveda svu slamu iz jasala iščuškala, neće da 'e se vate'. ‚Oće li tvoja goveda slame da jedu? neće, brate, da 'e se vate; dok im metnem odma iščuškaju van'. ‚Vaļa da je za veće zlo štede, ma dodija mi ńiovo iščuškavańe'. J. Bogdanović.

2. **IŠĆUŠKATI**, iščuškâm, *pf. davati kome (objektu) mnogo ćušaka (saušnica).* — *Postaje* od iz *i* ćuška *nastavkom* a. — *U Šulekovu rječniku:* ‚abohrfeigen'.

IŠĆUŠKÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se iščuškava.* — *Vidi sadńi primjer kod* 1. iščuškati.

IŠCUŠKÁVATI, iščúškâvâm, *impf.* 1. iščuškati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vide ti, šta su se ona goveda namečila iščuškavati slamu iz jasala, vaļa da bi rada, da im se sijeno meće'. J. Bogdanović.

IŠĆÚTJETI, iščútîm, *pf. mnogo pomilovati.* — *Složeno:* iz-ćutjeti. — *Akc. se ne mijeńa.* — *U Belinu rječniku:* izćutjeti ‚accarezzare' ‚blandior' 11b, *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Sveđ ga iščuti kako svoje dijete'. ‚Kad sam mu došo, iščutio me u velike'. P. Budmani.

ÍŠE, *riječ, možebiti bez smisla, što se pjeva u poskočici radi slika.* — *U Vukovu rječniku:* iše, u ovoj poskočici: Iše, iše, biće kiše.

IŠÈRLIJA, *m. prezime u narodnijem pjesmama našega vremena.* — *Riječ je turska.* Kupi svate Išerlija Jova. Nar. pjes. vuk. 587. Išerlija Jova. Nar. pjes. srem. 15.

IŠÉTATI, išêtâm *i* išêćâm, *pf. izići šetajući.* — *Složeno:* iz-šetati. — *Akc. je kao kod* ispitati *i* ispisati. — *U naše se vrijeme čuje gotovo samo u pjesmama.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izšetati, izšetivam ‚exire, egredi' *s dodatkom da je useto iz brevijara) i u Vukovu:* išetati, išetam (išećem) ‚herausspazieren' ‚prodeo'. *a) u pravom smislu, kad je subjekat čeļade.* Suzana izšeta po travi. M. Vetranić 2, 846. I steći tako stvar malo, pak po tome išeta gospodar. H. Lucić 251. Buduć išeto prid crkvu. I. Đorđić, ben. 185. Jutrom rano išetala sestra kraļa budimskoga. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 81. Izšetaše gospoda prid dvore. J. Krmpotić, mal. 20. On išeta pred kulu b'jelu. Nar. pjes. vuk. 1, 51. Kad to začu sestra Anđelija, išetala na gorńe čardake. 1, 534. Kada sjutra bijel dan osvane, ti išetaj gradu na kapiju. 2, 289. Povečera i napi se vina, pa išeta pred gospodskog dvora, i pogleda čistom vedrom nebu. 2, 299. Pa išeta iz bijele crkve, te on sjede u srebrna stola. 2, 383. On išeta na vrata od grada. Pjev. crn. 67b. Ima trista i više godina, od kako ste kršu susjednici, a na ńega išetali niste. Osvetn. 3, 44. — *često kad se iziđe kome na susret da se dočeka, pričeka.* Prida ńe češ išetat, l'jepo im se pokloniti. Nar. pjes. bog. 68. Daleko ga majka ugledala, malo bliže pred ńeg' išetala. Nar. pjes. vuk. 1, 540. Kad su došli dvoru đevojačkom, išetala đevojačka majka. 1, 582. Dva su brata pred ńeg' išetala, a za ńima ostarjela majka. 2, 187. A išeta Leka kapetane, u avliji tri vojvode srete. 2, 231. — *b) u prenesenom smislu, o čem nežívom.* Dokli opeta na istočna vrata bijela jasnijem stupom zora išeta sva rumena. I. Gundulić 423. Na iztočnom trijemu bilu nova zora hrlo izšeta svijetla u jasnom rumenilu. J. Kavańin 495a. Kad danica proz perivoj zorni izšeta. I. Đordić, salt. 210.

IŠETÍVATI, išètujêm *i* išètîvâm, *impf.* išetati. — *U Stulićevu rječniku:* izšetivati, izšetivam *us* izšetati.

IŠIBÂŃE, *n. djelo kojijem se išiba.* — *Stariji je oblik* išibanje. — *U Belinu rječniku:* išibanje 188a.

IŠIBATI, išibâm, *pf. isbiti šibom ili šibama.* — *Složeno:* iz-šibati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *aktivno.* — *U Belinu rječniku:* izšibati ‚virga caedere' 123b; *u Voltigijinu:* izšibati ‚vergare, sbacchettare' ‚ausklopfen'; *u Stulićevu:* izšibati koga ‚virgis aliquem dilaniare'; *u Vukovu:* ‚mit ruthen zerpeitschen' ‚virgis caedo'.

b. *pasivno.* ‚Nije on nikada ka' vaļa bio išiban'.

‚E, da 'e on ikad bio pravo išîban, iša' bi on' onda rado u školu'. J. Bogdanović.

c. *sa* se, *pasivno.* Da se za prvi put ima prid pukom išibati. J. Banovac, pripov. 68.

IŠIBÌKATI, išibîkâm, *pf. vidi* iščibukati. — *Složeno:* iz-šibikati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚virgis excutere, caedere, verberare, percutere', *gdje je značenje kao kod* išibati, *ali se u naše vrijeme u Dubrovniku govori sa značenjem: iščibukati.* P. Budmani.

IŠIBIKOVATI, išibikujem, *pf. složeno:* iz-šibikovati. — *Samo u Voltiđijinu rječniku:* izšibikovati ‚vergheggiare, percuoter con verghe' ‚mit ruthen schlagen', *i u Stulićevu: us* izšibikati.

IŠIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Ivko Išić. Rat. 332.

IŠÍŠATI, išîšâm, *pf. posve ošišati.* — *Složeno:* iz-šišati. — *Akc. je kao kod* ispítati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nos'te amo, djeco, svi glave, da vas sviju išišam, eto su vam kosurine do očiju narasle'. J. Bogdanović. *i u Dubrovniku.* P. Budmani.

IŠKÀKḶATI, iškàkḷâm, *pf. svršiti škakḷanje, pošto se mnogo škakḷalo.* — *Složeno:* iz-škakḷati. — *U Šulekovu rječniku:* ‚abkitzeln'.

ÎŠKÂŃE, *n. djelo kojijem se iška.* — *U Vukovu rječniku.*

IŠKARÌOT, *m. vidi* Iskariot. — xviii *vijeka.* Juda Iškariot. F. Lastrić, ned. 127.

ÎŠKATI, îškâm, *impf. vikati ‚iš' (vidi* iš). — *Akc. se ne mijeña.* — *Postaje od* iš *nastavkom* ka. — *U Vukovu rječniku:* iš! rufen, um hühner zu vertreiben' ‚pellere gallinas voce iš!'

IŠKIČIĆ, *m. presime.* — xvi *vijeka.* Antol Iškičić. Mon. croat. 335. (1579).

IŠKIĆ, *m. presime.* — xvi *vijeka.* Selo Tomice Iškića. Mon. croat. 271. (1572).

IŠKÒPITI, îškopîm, *pf. sve uškopiti (kad ima mnogo objekata).* — *Složeno:* iz-škopiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *U Stulićevu rječniku:* iz-škopiti, v. uškopiti *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva rječnika.*

ÎŠKRBATI, îškrbâm, *pf. učiniti da što (objekat, n. p. nož, sjekira) bude posve škrbavo.* — *Postaje od* iz *i osnove* škrb *nastavkom* a. — *U Vukovu rječniku:* ‚scharten anbringen' ‚serratim scindere' *s primjerom:* Nož mi sav iškrban.

ÎŠLÎNGATI, îšlîngâm, *pf. svršiti šlingańe.* — *Složeno:* iz-šlingati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ko ti 'e god taj rubac šlinga', vala ga majstorski išlingalo'. ‚Ovu si kikḷu lijepo išlingala'. J. Bogdanović.

ÎŠMRDATI, îšmrdâm, *pf. naći šmrdajući.* — *Složeno:* iz-šmrdati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U Stulićevu rječniku:* izšmrdati ‚ritrovar fiutando' ‚olfaciendo invenire', *i u naše vrijeme u Dubrovniku (kaže se gotovo samo u šali).* ‚Sve je šmrdo, šmrdo, dokle je nešto išmrdo'. P. Budmani. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚ausspähen'.

ÎŠNO, *adv. iole.* — *Može biti da je postalo od* išta *nastavkom* ьno; *a kod ovoga da se misli na deminutivne oblike* kolišno, malašno *itd.* — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj.* Pošto mu se povrati išno duha, počne da se kune. S. Ḷubiša, prip. 215. Vi ste se išno ugrijali. 256. Da će mi pružati po išno platice mjesečno. prič. 7. Kad se išno utišmaju. 31. Opet orač žigne ošńem vola u kusove a išno i težaka u debelo meso. 145.

ÎŠNUTI, îšnêm, *pf. jednom savikati ‚iš' (koje vidi).* — *U Vukovu rječniku:* ‚einmal iš rufen' ‚dico iš'.

ÎŠŃUHATI, îšńuhâm, *pf. složeno:* iz-šńuhati. — *U Stulićevu rječniku:* izšńuhati, izšńuham ‚procurar d'investigare, scoprir indagando' ‚investigando episcari'. — *Riječ je nepouzdana, jer značeńe kod Stulića ne odgovara značeńu glagola* šńuhati; *čini se i da Stulli shvaća kao da je imperfektivni glagol.*

ÎŠŃURITI, îšńurîm, *pf. naći šńureći.* — *Složeno:* iz-šńuriti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *U Stulićevu rječniku:* izšńuriti *i* išńuriti, išńurivam *i* išńurujem ‚ritrovar andando in caccia (propriamente de' cani)' ‚venando invenire, disquirendo invenire, metaph.'; *i u naše vrijeme u Dubrovniku gdje se kaže ne samo u pravom smislu o psu, nego i u prenesenom o čeḷadetu, kad ńešto nađe, ugonene, izmisli itd. pošto je svuda ili tanko po tanko tražio.*

IŠŃURÍVATI, išńurujêm *i* išńurîvâm, *impf.* išńuriti. — *U Stulićevu rječniku: praes.* išńurivam *i* išńurujem *kod* išńuriti.

IŠÒKČITI, îšokčîm, *pf. učiniti da svi (kad je mnogo objekata) budu Šokci.* — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Postaje od* iz *i osnove* šoko *nastavkom* i, *pred kojijem se* o *mijeńa na* ǒ. — *U Vukovu rječniku:* ‚nach einander zum Šokac machen' ‚facio esse τὸν Šokac unum ex alio'. — *Sa* se, *refleksivno (kad je mnogo subjekata).* — *U Vukovu rječniku:* išòkčiti se, îšokčimo se ‚nach einander Šokci werden' ‚fio Šokac unus ex alio'.

ÌŠPÂN, išpána, *m. čovjek koji nadzire radnike ili sluge.* — *Od maj.* ispán, *a ovo je od slavenskoga* županъ. — *U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u vojvodstvu):* ‚der aufseher der arbeiter (der špan, župan in Krain, ζουπᾶνος im Konstantin)' ‚praefectus agrum colentium aut aliorum servorum'.

ÌŠPANIJA, *f.* Hispania, *Španolska.* — *Od latinske riječi.* — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Pošadši na put od Išpanije priti ću k vam. Anton Dalm., ap. 20b.

ÌŠPANKA, *f.* ime što ga mlada pridijeva mlađem ženskom. Skoroteča. 1844. 249. V. Arsenijević.

ÌŠPÁNOV, *adj. koji pripada išpanu.* — *U Vukovu rječniku.*

ÌŠPÁNOVICA, *f. išpanova žena.* — *U Vukovu rječniku.*

ÌŠPÂNSKI, *adj.* hispanicus, *koji pripada Išpaniji, španolski.* — xvii i xviii *vijeka.* Kraḷ išpanski. G. Palmotić 2, 4. Kad porobi išpanske strane. Ant. Kadčić 91.

ÌŠPÀRTATI, išpàrtâm, *pf. špartańem zabiḷežiti.* — *Složeno:* iz-špartati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚liniren' ‚lineas duco'). Išti u cara na kom će mestu da bude vinograd pa neka ti išpartaju . . . Da mu se išparta gde će biti brazde. Nar. prip. vuk. 83.

ÌŠPICATI, išpicâm, *pf.* (volove), izvući špicu iz teḷiga i pustiti volove. Ḷ. Stojanović.

ÌŠPIḶA, *f. u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Srijemu i u Bačkoj):* drven šiḷak kojim se pribodu dva kraja n. p. na šatri ili u ćebetu kad se u ń što zavije ‚art grosser hölzerner nagel' ‚cunei genus'.

IŠPOTATI, išpotam, *pf. isrugati se kome (objektu).* — *Složeno:* iz-špotati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚molto burlare, molto beffeggiare' ‚ad

natietatem jocari, illudere, deridere'. — *S drugijem značenjem u Hrvatskoj: izrušiti, ispsovati (vidi kod* špotati).

IŠTA, *vidi* 1. išto.

IŠTÂH, ištáha, *m. želja za hranom (ne baš velika kao što je glad), tek, tur.* ištah. — *isporedi* ištal. — *Od* XVIII *vijeka.* Digne mu išta iliti voļu jisti. F. Lastrić, od' 63. Digne mu išta iliti voļu i žeļu jisti. 100. I kô Bosnu Omer paša svlada ńemu osta ńešto na ištahu. Osvetn. 3, 67.

IŠTÂL, ištála, *m. vidi* ištah. — *U Vukovu rječniku:* ‚der appetit' ‚cibi appetentia' *s primjerom:* Ovo otvora ištal.

IŠTÁLI, *adj. u kojega je ištal, koji bi rado io.* — *Ne mijeńa se po padežima.* — *U Vukovu rječniku:* ‚bei appetit' ‚appetens cibi'.

IŠTÂMPATI, ištâmpâm, *pf. naštampati sve do kraja.* — *Složeno:* iz-štampati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Niti bi mogao život izštanpati. A. J. Knezović 260.

IŠTÁPATI, ištâpâm, *pf. izbiti štapom.* — *Složeno:* iz-štapati. — *Samo u Voltiǵijinu rječniku:* izštapati ‚bastonare, percuotere con bastone' ‚mit ruthen schlagen', *i u Stulićevu:* izštapati ‚baculo multum percutere'.

IŠTARE, *vidi* 1. išto.

IŠTEĆÊŃE, *n. djelo kojijem se išteti.* — *Stariji je oblik sa* -nje. — *Radi* -šć- *mj.* -št- *vidi kod* ištetiti. — *Griješkom se nahodi pisano mj.* -ć- *ne samo* -tj- *nego i* -t- *(vidi* ištetiti, 2). — *Između rječnika u Mikašinu* (ištećenje), *u Belinu* (ištetjenje 868b; ištetenje 282b. 250b), *u Voltiǵijinu* (ištetjeńe), *u Stulićevu.* Triba spustit se na nižna radi išćećenja od griha istočna. A. Georgiceo, nasl. 251. Ištećenje ter ne krije djela vrijedna. P. Kanavelić, iv. 356. Ovo išćetjenje pastiri od duš neka nastoje ispraviti. M. Bijanković 28. Toliko se gleda u Krstjanih izćetjenje od življenja. 24. Rasap od puka krstjanskoga i izćetjenje od življenja izlasi od pomankanja od dobra naučenja od dice. 142. Od našega izštećenja rađa se u čas. J. Kavańin 48a. Druge vrste ištećeńa vina. Ant. Kadčić 58. Narod, koji se je nahodio u izšteteńu. A. Tomiković, živ. 79.

IŠTEĆÍVATI, ištećîvâm *i* ištećujêm, *impf.* ištetiti. — *U Voltiǵijinu rječniku: praes. (griješkom)* ištetujem *kod* ištetiti.

IŠTÈKTATI, ištekćêm, *pf. (o psu) štektańem isloviti.* — *Složeno:* iz-štektati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Orš biza u glavicu štektati, ne bi li zeca ištektala'. J. Bogdanović.

IŠTÈNITI, ištenîm, *pf. ošteniti (o kučki, kad je mnogo štenadi).* — *Složeno:* iz-šteniti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *U Vukovu rječniku:* ‚(eine menge) werfen (von der hündin)' ‚pario catulos'. — *Sa se, refleksivno, kao* išteniti, *ali o mnogijem kučkama.* — *u Vukovu rječniku:* išteniti se, ištene se ‚sämmtlich junge werfen (von hündinen)' ‚pario' *s primjerom:* Ištenile se sve kučke.

IŠTETITEĻ, *m. čovjek koji išteti.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚corruptor' 800b) *i u Stulićevu* (‚corruptor'). Neka ištu u svojih župah jeli išćetiteļih od življenja. M. Bijanković 100.

IŠTETITEĻICA, *f. žensko čeļade koje išteti.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚corruptrix'.

IŠTETITI, ištetîm, *pf. iskvariti.* — *Složeno:* iz-ištetiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *U čakavaca a i u sapadnijeh štokavaca mj.* -št- *stoji* -šć- *(vidi kod* šteta). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (išćetiti ‚corrumpere,; izšćetiti ‚depravare, vitiare'), *u Mikašinu* (ištetiti, iskvariti ‚corrumpo, vitio, depravo, disturbo, vasto, everto, dissipo, turbo'; ištetiti kogagod, učiniti ga zla ‚depravo, vitio, corrumpo), *u Belinu* (‚guastare, far deteriore' ‚corrumpo' 868b; ‚imbastardire in significato att. allontanare con peggioramento una cosa dal proprio essere' ‚degenero' 376b; ‚depravo' 250b; ‚invitiare' ‚vitiis imbuere' 418b; ‚viziare, cioè corrompere' ‚vitio' 771a; ‚infettare, corrompere, guastare' ‚inficere contagio' 400b; činiti izagńeti, ištetiti ‚far divenir marcio' ‚putrefacio' 462b; ‚falsare, falsificare' ‚adultero' 300b; ištetiti tkoga ‚guastare uno, cioè depravare' ‚depravo' 868b; ‚attaccare ad uno qualche vitio' ‚vitio aliquem inficere' 115a; ištetiti bludjenjem ‚accarezzare troppo, cioè render insolentaccio un giovine con le carezze' ‚blanditiis corrumpere' 12a; ištetiti ćudi ‚corrompere i costumi' ‚mores corrumpere' 282b), *u Voltiǵijinu* (ištetiti, ištetim, ištetujem ‚denigrare, guastare, depravare, corrompere' ‚verderben, verfälschen'), *u Stulićevu* (ištetiti *i* išteteti ‚corrumpere, depravare, contaminare, inficere, deturpare, subornare etc.'), *u Vukovu:* 1. ‚beschädigen, verderben' ‚corrumpo, laedo', cf. pokvariti. 2. vide iskilaviti. 3. (osobito po južnijem krajevima) koga, vide pogubiti.

1. *aktivno.*

a. *učiniti da što (objekat) bude mańe dobro nego je prije bilo, da mańe vrijedi nego je prije vrijedilo, ili da postane posve slo, ŕđavo, i da ništa ne vrijedi. α) uopće. objekat može biti što tjelesno ili umno, a može se ne isreći jer se ima u misli.* Nu ve joj lijepo svar', ne išteš' u prješi. N. Naļešković 1, 266. Nu narav u tome činenju na svit saj prem stvari malome išteti vas stvor taj. D. Rańina 7b. Svu bi spravu ištetio, da se vladat hoć inako. G. Palmotić 2, 325. I ištetit da ne bude svijet kreposne moje trude. P. Kanavelić, iv. 161. Življenje će pak ńegovo ištetiti tamnom ćudi. 470. Išteti vaše znanje. 510. Ako ne načiniš, ne išteti. (D). Poslov. danič. 8. Što staros išteti, nijedna stvar ne napravi. (D). 124. Išteti mu skrovne odluke. I. Đorđić, salt. 469. Dobar je sakramenat, niti ga zloća sluge može ištetiti, premda služi sakramente u grihu. J. Banovac, razg. 208. Kiša dvista kuća išteti, a osamdeset razruši. A. Kanižlić, utoč. 50. Erbo kako on *(kvas)* kad je prikisnuo išteti sve ostalo tijesto. Đ. Bašić 19. Što si ti sada s tvojim govoreńem sve ištetio. F. Radman 18. Ištetiti stvar ukradjenu. A. d. Costa 2, 148. Da svetoga razmišļana nauke zlo živući jest izsćetiti. I. Garańin 28. Čim bijaše izštetio svetińu Davidovu, učinivši ńega priļubodincem? Đ. Rapić 187. — *ńešto je osobito u ovijem primjerima iz narodnijeh pjesama (u svima je glagol bez objekta): značeńe je slabije nego biva uopće, te se glagol upotrebļava kao u iperboličkom smislu, dapače mislim da osobito u prvom primjeru značeńe nije iskvariti nego uraditi ńešto nenadno.* Na pohodu Marko ištetio: viknu sluge, trči podrumǵija, među sobom vino doniješe. Nar. pjes. vuk. 2, 225. Kako bih te, brate, upitao, kad si, Marko, davno ištetio, što počešće k mene ne idete? 2, 288. U to doba bane pristasao, mudar bane, pak je ištetio: na jutru mu ne zva dobro jutro. 2, 281. No išteti Ivan na pohodu: ide mudro, progovori ludo. 2, 525. — *b) kad je objekat ļudsko tijelo ili koje udo, značeńe može biti: osleditи, nagrditi, raniti, iščašiti, slomiti itd.* Štropijat i ištetit tijelo. I. Držić 264. Ištetiše mê zarasle rane. I. Đorđić, salt. 121. Jedna divojčica malena išteti nogu u bedri. J. Banovac, pred. 151. Car sinu

svomu išteti oči. A. Kanižlić, kam. 642. Baci ga na zemļu i u isto vrime biše izštetio desnu ruku. And. Kačić, razg. 128. Ne da Turčin glavu ukinuti, ne da svoje ruke ištetiti. Nar. pjes. vuk. 2, 283. Ako su ga kraste ištetile. 2, 532. S końem će nas, braćo, pogaziti, a sa sabļom glave ištetiti. 3, 306. — *i u prenesenom smislu.* Priļubota kojoj izšteti svijetla muža črni obraz. J. Kavańin 257b. Ti si babu obraz ištetila ašikujuć s Oblačića Radom. Nar. pjes. vuk, rječn. *kod* ištetiti. — *c) kaže se kao pristojnija riječ mj.* iskilaviti. — *vidi u Vukovu rječniku.* — *d) učiniti (n. p. zlijem savjetima, zlijem izgledom, mašeńem itd.) da ko bude gori u moralnom smislu. objekat može biti čeļade, puk, svijet, semļa itd., duša, ćud, srce, pamet itd.* Ovo djeteńe nitko neg mati ištetila. M. Držić 407. Od velike bludnice koja išćeti zemļu u bludu svojemu. I. Bandulavić 241a. apoc. 19, 2. Ispraznostim da hudoba ńegov dragi puk ne išteti. P. Kanavelić, iv. 210. Ne daj omraza da me išteti. 409. Ah! prokleta da bi bila uvijek, slijepa lakomosti, ka si vas svijet ištetila tvom paklenom usilnosti! J. Palmotić 65. Da ne išćete ni ognuse tamne ćudi dušu moju. P. Radovčić, nač. 446. Saul biše dobar ali ga išćeti gospostvo. I. Ančić, vrat. 288b. Izprazne knige izštete duh. M. Radnić 124b. Družbi koja bi ji' ištetila. J. Kavańin 76a. Lucifer ogńometi, vražki narod ki izšteti. 412b. Nečistoća i opačina nepristojnijeh djela ištetila je puk nesrećni. B. Zuzeri 6. Sve su to lijepe stvari, ali ovo samo išteti nas, da smrt gledamo krivijem okom. 378. Oni *(grešnici)* zlijem izgledom išštete ne jednoga, nego tisuću pravednijeh. Đ. Bašić 19. Kako se imaju čuvat dobri od zlijeh da ih ne ištete, i ne privedu na zlo. 106. Koji odlučiše ištetiti pameti vjernijeh. J. Matović 8. Ko mi ga zanije, ko li ga izšteti? I. M. Mattei 318. Ako će anđelsko srce imati, prinuđen je izštetiti ga i pokvariti. D. Obradović, basn. 228.

b. *učiniti da objekta posve nestane. a) uništiti uopće, ili upropastiti.* Kim putom išteti nevirno poganstvo. I. T. Mrnavić, osm. 85. Slatka voda bosil goji, išćetit ga slana hoće. I. Ivanišević 217. Nisi išćetio divičanstva materina. I. Ančić, ogl. 12. Prošao je do petdeset miļa zemļe svekoliko gvozdjem i vatrom izštetivši. A. Tomiković, živ. 335. — *b) kad je objekat čeļade, ubiti.* Ostav' sabļu, da je Bog ubije! bi l' ovakog brata ištetio, koji nas je krasno dočekao? Nar. pjes. vuk. 2, 240. Mo'š ti mene danas kidisati, i mo'š puškom mene ištetiti. Nar. pjes. vuk, rječn. *kod* ištetiti. — *c) istrošiti, istratiti.* Ištetio nekolike simsije duhana. Pravdonoša. 1851. 81.

c. *učiniti da što bude drukčije nego bi trebalo u istinu da je.* U tvojijem riječima nenaredbenijem vidi se koliko si ištetio vijest. M. Radnić 427b.

2. *pasivno.* — *Part. praet. pass.* ištećen *nalazi se griješkom pisan ne samo* ištetjen *nego i* išteten. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚išćećen' ‚vitiosus'), *u Mikaļinu* (ištećeni pinezi al' ina taka stvar ‚adulterinus, adulteratus, corruptus'), *u Belinu* (ištećen ili išteten ‚infectus' 400b; ištetjen ‚depravato' ‚depravatus' 250b; ‚invitiato' ‚vitio imbutus' 418b; ‚magagnato, guasto, corrotto' ‚vitiatus' 451b; išteten ‚guastato, fatto deteriore' ‚corruptus' 368b; ‚guastato, invitiato' ‚depravatus' 368b; ‚incattivito' ‚corruptus' 391a; ‚marcio, corrotto' ‚putridus' 462b; ‚slogato' ‚luxatus' 679b; ‚viziato' ‚vitiatus' 771a), *u Vukovu* (ištećen, vide kilav). *a) uopće, vidi* 1, a, *a).* Ne bi mrježa izštećena ni razdrta. Zborn. 119b. Maher... ištećen jur je vas. M. Vetranić 2, 239. Ako si podavao stvari ištetene. B. Kašić, src. 70. Ako pokriva trgovine ištećene. I. Držić 308. Ure, ako su ištećene unutra, smeta'u zvečańe zvona izvanka. M. Radnić 427b. Zašto kruh u kvas nije svršen, nego ištećen, kako piše apoštol. J. Banovac, razg. 224. Juha pogrijevana na pola ištećena. (Z). Poslov. danič. 40. Načinite plug izštetjen i ralo slomjeno. Đ. Bašić 143. Vino ištećeno. Ant. Kadčić 53. Naša dobra ne budu od ikoga odnesena ali izštećena. J. Matović 394. Ponovi u ńemu, primilostivi otče, što god je zemaļskom slabosti ištećeno. T. Ivanović 112. — *b) vidi* 1, a, *b).* Kako smradni, išteteni i izvênuti udi. Š. Budinić, sum. 18b. *(može pripadati i pod e)). vidi i u Belinu rječniku.* — *c)* ištećen vinom *znači pijan.* Amon ištećen vinom bi ubijen. M. Radnić 416a. — *d)* ištećen *(kao pristojnija riječ) može značiti kilav. vidi* 1, a, *c).* — *u Vukovu rječniku.* — *e)* ištećen *može značiti što i gńio, vidi u Belinu rječniku.* — *amo mogu spadati i ovi primjeri u kojima se zove ‚ištećenom' rana što se ognojila:* Čule su se u gnusnosti, jaoh, smrdeće na sve strane, ištećene moje rane i mê nepomne bezumnosti. I. Gundulić 197. Tako i ljekar s prva od svudi ištećenu ranu odkrije; ni ga smuća, ni ga trudi, što nečisti crv izije. 218. — *vidi i u Belinu rječniku.* — *isporedi* 3, *d).* — *f) u moralnom smislu, vidi* 1, a, *d).* Zemļa je ištećena. Zborn. 78b. Što jest godir u ńemu ištećeno zemaļskijem pomańkanjem. P. Posilović, nasl. 157b. *(Samaritani)* bijahu jedan narod ištećen. M. Radnić 1b. Ah krstjanstvo ištećeno! A. d. Bella, razgov. 108. Narav po grihu istočnomu ištećena. J. Banovac, pred. 8. Slobodno voļe oteńe po grihu istočnomu jest izštećeno. uboj. 27. Pripovijeda Tomas Kantipratanin, da jedan ńegov drug u početak dobar, a pak ištetjen od jednoga zla susjeda umrije. Đ. Bašić 20. Čovjek izhodi iz boka Adamova s naravi ištetjenom. 121. Jer je srce naše obastrto i ištećeno od kapule eđipske. Ant. Kadčić 166. Duša ištećena s ovakijem požudama. J. Matović 338. Budući mi prignuti na zlo, ištećeni s naravskom slabosti. 432. U biću naravi ištećene kolika je nemoć ļudska za učiniti dobro. 476. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Vidi, koliko može obļubļeńe izštećeno. M. Radnić 243a. Tako sada nose ova ištetena vrimena. Ant. Kadčić 362. — *g) vidi* 1, b, *a).* Konrado videći ištetenu svoju vojsku. A. Kanižlić, kam. 590. — *h) vidi* 1, c. Dubjem kitno i raskošno koje mjestoce, što mi riječi ištetjenom ‚lontan' zovemo. B. Zuzeri 155. U ovim mojim knigam mnoge se riči ištećene naode. J. Filipović 1, 581. *vidi osobito u Mikaļinu rječniku.*

3. *sa se, obično refleksivno.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (ištetiti se, iskvariti se ‚tabesco, extabesco'; ištetiti se, naučiti se zlu ‚vitior, vitio depravari vel corrumpi'; ištetiti se, izvrći dijete ‚aborior, aborto, facere abortum'), *u Belinu* (‚guastarsi, invitiarsi' ‚vitior' 363b; ‚incattivire' ‚corrumpor' 390b; ‚invitiarsi' ‚vitiosum fieri' 418b; ‚putrefarsi, divenir o farsi putrido' ‚putresco' 597a; ‚far marcia, convertirsi in marcia' ‚suppuro' 462b; ištetiti se rana ‚rinovarsi la piaga' ‚recrudesco' 623a), *u Stuličevu* (‚depravari, corrumpi, putrescere, vitiosum fieri'), *u Vukovu* (‚einen bruch bekommen' ‚ramicosum esse', cf. iskilaviti se). *a) uopće, vidi* 1, a, *a).* Ako se vino ištetilo. M. Divković, nauk. 154b. Da se činjenje slijedeće išteti. B. Kašić, nasl. 167. Pelinku se mač u ruci i zatupi i išteti. P. Kanavelić, iv. 195. Kada se išćeti sakramenat. I. Ančić, svit. 183. Onde nije dobar sakramenat, kada se bistvo išteti od ove

tri stvari za sakramenat potribite. J. Banovac, razg. 204. Ono vino ako se je ištetilo, ti si ga pod zdravo platio. J. Filipović 1, 484a. Da se je kruh išćetio. Ant. Kadčić 52. — *b) kao oboljeti, u jednom primjeru* XVI *vijeka.* Dobre, ti se ćeš ištetit, docna ležeš. M. Držić 218. — *c) o vremenu, kad, pošto je lijepo bilo, postane oblačno, kišovito itd. — u Dubrovniku.* ‚Sunce je zašlo u oblake, strah me je da se noćas ne išteti vrijeme'. P. Budmani. — *već od* XVI *vijeka (u metaforičkom smislu).* Ne zna jer se može brijeme ištetit, i dobra srjeća promijenit se u zlu. M. Držić 276. — *d) istruhnuti, izgnjiti.* Ako se ne bude unutrńi človik ištetio i razrušio. B. Kašić, nasl. 126. Tijelo Isukrstovo nije podložno da se išteti i razčini. B. Zuzeri 175. Da se ne iscete, ni usmrde. L. Garańin 24. *amo može pripadati i ovaj primjer:* Zub, ako se usmrdi i išteti, izvadiš ga iz usta. M. Radnić 43a. — *i o rani kad se ognoji.* Da se rana ńoj ne išteti. P. Kanavelić, iv. 305. — *isporedi* 2, *e). — e) iskilaviti se, kao pristojnija riječ, vidi* 1, a, *c). — u Vukovu rječniku. — f) izvrći, izbaciti, izmetnuti (dijete). — u Mikaljinu rječniku. — g) u moralnom smislu, vidi* 1, a, *d).* A i djevojke se ištetiše. M. Držić 188. Tko se u ovizijeh razkošah ne bi ištetio? 250. Pomańkav jedna *(stvar)* sva se vira išćeti. I. Ančić, vrat. 201. Gdi ne ima tko vlada izštetiće se puk. M. Radnić 48b. Ištetiše se oni starci s lipotom. 72a. Da se ne ištetiš, ponizuje te. 149a. I ta zemja išćeti se s krvi ka se j' tot prolila. A. Vitaljić, ist. 368a. Upravan u ljudmi nije; jerbo su se ištetili i iskrivili svojim opačinam. J. Banovac, pripov. 200. Jeli se koja duša ... po vašemu zlu izgledu ištetila, ali izgubila? Đ. Bašić 20. Slidi li da se isti nauk nije mogao kako izopačiti ili privarom ištetiti? I. Velikanović, uput. 1, 248. — *h) propasti, uništiti se, vidi* 1, b, *a).* Kraljevstvo ńegovo je koje neće se ištetiti. S. Rosa 10a. Neka stvar naopako izide, nek se išteti, nek pogine. A. Kalić 396.

IŠTETIV, *adj. koji se može ištetiti. — U Stulićevu rječniku:* ‚corruptioni obnoxius'. — *nepouzdano.*

IŠTÍPÂŃE, *n. djelo kojijem se ištipa. — U Stulićevu rječniku.*

IŠTÍPATI, ištîpâm *i* ištîpljêm, *pf. svršiti štipańe (pošto se mnogo štipalo). — Složeno:* izštipati. — *Akc. je kao kod* ispítati *i* ispisati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* („multum vellicare'), *u Stulićevu* („sat vellicare'), *u Vukovu* (ištipati, ištipam ‚zerkneipen, zerzwicken' ‚convello'). Kad ga nađem, manenština tako me ištipje. M. Držić 406.

IŠTITI, ištijêm, *pf. vidi* iščitati. — *Složeno:* izštiti. — *U jednoga pisca našega vremena.* Mnogu knigu ištiti. M. Pavlinović, rad. 143.

1. IŠTO, *n.* quicquam, *makar što, vidi* što *i* 2 *i pod* 4, f, *c). — Često se i u nominativu i u akuzativu kaže* išta *(po genetivu, vidi kod* što *i* ništa); *u ostalijem se padežima mjeńa kao* što, *n. p. gen.* išta, ičega, ičesa, *dat.* ičemu, *instr.* ičim *itd. — kad je s prijedlogom, ovaj dijeli i od zamjenice:* i u čem. M. Držić 187, *ili ne dijeli:* u ičemu. A. Boškovićeva 36; B. Zuzeri 149. — *U starijih se pisaca dodaje katkad na kraju* re *ili* r (= že): ištore. N. Rańina 155a; I. Gundulić 78; ištare. D. Rańina 10b; ištor. B. Gradić, duh. 13. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* („nil, nihil'!).

a. *uopće.* Ne da smo moćni misliti ištore. N. Rańina 155a. paul. 2cor. 3, 5. Ńu ni munita ni koja druga stvar i u čem može ikad pridobit. M. Držić 187. Ni ga će itkor moć podmitit, ni privarit, *(ni)* od ńega ištor sakriti. B. Gradić, duh. 18. Triba je da skušiš ništo, ako želiš biti išto. P. Vitezović, cvit. 21. Prije neg' išta rečem, prosim u višńega Spasitelja, da razgrije srce moje. B. Zuzeri 8. Ako vide ga u ičemu sakriviti, da mu za ljubav Božiju sve prikažu. 149. Ja bez išta sve ću proštit. 184. A to svak znade, da se ne more virovati u onoga sama, ni ufati, ako se ne ljubi više neg išto drugo. F. Lastrić, od' 69. Da se može u ičemu raj stanovit uživati. A. Boškovićeva 36. Dokle išto u kog' vidi. V. Došen 57a. Misli, jeli išto gore. 58a. Kod mudri je to za rugo više, nego išto drugo. 72a. Tako meći u lonac il' išto. J. S. Reljković 325. Slađa je ljubav od išta. Nar. pjes. petr. 1, 181. Kad umiraše, viđe li išta? Nar. prip. vrč. 5. Prestanu mu išta davati. Vuk, nar. pjes. 4, 458. Pa ako išta lažno rečem. Pravdonoša. 1852. 23. — *Griješkom s negativnijem glagolom mj.* ništa. Neću drugog išta igda učiniti. A. J. Knezović, nep. 44. Do sada niste prosili išta. J. Matović XXIVb. Da se malomań ne može želeti išta. 8. Neće išta biti neuzmnožno vami. 21. Da ne razlikuje išta među prorokovańima. 28. U koju ne ulazi išta ockvrńeno. 54. Da malo, oli ne imaju išta stavno i potvrdno. 305. Da s česa ne razumije išta? I. M. Mattei 13. Cijeć er cijeni, da je sve ludost, ter ne može išta razumjeti. 13. Tako išta mu ne ugađa veće koliko srce, koje... stvori mu se na kojigod način sobraženo i prilično. 111. Nije išta u meni s česa bih ti mogo omiliti. 282. Sud od koga nije išto strašnije. T. Ivanović 9. Pako od koga nije išta teže. 9. Neće da išta ostave. I. J. P. Lučić, nar. 19. Virujte temeljito, da se neće išto brez volje Božje vama dogoditi. Đ. Rapić 33. Znaj da ti neće išto drugo na tvojoj ńivi poniknuti. 804. Već ga išta ne ustavi svoju davńu smirit' želju. P. Sorkočević 594b.

b. *adverbijalno, kao* ikoliko, iole. Ko god je pače bil vik vridan ištare, svakoji jes čutil ... Đ. Rańina 10b *(moglo bi pripadati i pod* a). Na ovomu tvom govoru, liste, kad ga bude čuti, ako u lijepom svom pozoru vidiš išta da se smuti, ti zamukni mramorkome. I. Gundulić 257. Koji se išto u dobro pisanje razumiju. R. Gamańić A3a. Tko godi ima išta razboriština. B4a *(može pripadati i pod* a). Bratjo grišnici, vi ova slišajući, jeda išto ovi strah u vaše srce stupi? jeda išto u vašu pamet kojasi se? J. Filipović 1, 131b. Straši li vas išto ovo proklestvo? 1, 155b *(ova dva Filipovićeva primjera može biti da pripadaju pod* 2. išto). Niti srećan bi pozreti saraj išta uresnije. P. Sorkočević 575b. Radij' bismo glave izgubiti no nevjeru ńima učiniti ali ńima išta nauditi. Nar. pjes. vuk. 4, 50. Anto gleda svuda oko grada, jesu l' Turci išto uzmaknuli. 4, 245. Nit' mu išto jur pomaže zlato. Osvetn. 2, 147. — *Griješkom s negativnijem glagolom mj.* ništa. Ne straši me išta mańe Bog djetešce u povoju, neg Bog sudac u svojoj slavi. B. Zuzeri 95.

2. IŠTO, *vidi* ištom *i* istom. — *U nekijeh pisaca* XVIII *vijeka.* I sa svim tizim, išto došli ovi sveti dnevi od veselja, zaborave se od svoga obećańa. J. Banovac, razg. 168. Sve svoje ufańe stavljaju u likarije po znańu ljudskomu našaste, ne gledajući jesu li učińene po čarih i po vragu, išto da mogu ozdraviti. J. Filipović 1, 499b. Tako nevoljno obučeni da išto goloću svoga tila pokrivaju. 3, 825b.

IŠTOK, *m. ime muško.* — XVIII *vijeka.* Ištok Valaić. Glasnik. II, 8, 80. (1706—1707). 228. (1710).

IŠTÓKATI, ištôčêm, *pf. svršiti štokanje (pošto se mnogo ištokalo).* — *Složeno:* iz-štokati. — *Akc. je kao kod* ispisati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Šta ti vavije štokaš i ukaš?' ‚Bome sam ištoka' i izuka', kako nemam ni u kotarini ni u ambaru, pa mi ne pomaže ni štokanje ni ukanje'. — *I sa se, refleksivno.* ‚Mudrac je on, i stisniguz veliki, kad svega dosta ima, on i onda toboš pred svijetom štoče i uče, pomaže nami siromasima plakati, toboš da mu ne dodijavamo; štoka' i uka' Bože daj tako do smrti, i nikada se ne ištoka' i ne izuka'!' ‚On za živa sebe nikada se neće ištokati i izukati'. J. Bogdanović.

IŠTOM, *adv. i conj. vidi* istom. — *isporedi* 2. išto. — *Po svoj prilici postaje od* istom *tijem što se mislilo na* išto. — *U Dubrovniku je drukčiji akc.:* ištom. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚solamente, soltanto, avv. limitativo' ‚tantum' 835ª; ‚superficialmente, cioè leggiermente' ‚leviter' 718ᵇ; ištom, ištom da ‚purchè, ha forza di se' ‚dum, dummodo'; ištom da ne ‚purchè non' ‚dum ne' 596ᵇ; ištom ‚apena, cioè allora, appunto' ‚vixdum' 89ª), *u Voltiđijinu* (‚soltanto, solamente' ‚nur'), *u Stulićevu* (‚uti, ubi, solum, tantummodo, vixdum'; ištom ako, ištom da ‚modo, dummodo'; ištom da, 1. ‚saltem', 2. ‚dummodo').

1. *adv.*

a. *vidi* istom, 1, a. *a) uopće.* Ištom čin' da dušu pri tebi sahranim. M. Vetranić 2, 256. Riječi, ke se vam govore, sve vam za smijeh ištom lažu. N. Naljeković 1, 156. Ako li hoćeš sad da ti ga *(zub)* izmu tja, ištom mi reć'. 1, 186. Hoć li se smiriti, ter ištom pametuj, što ti ću riti. 1, 188. Ja ju ću ostavit', ištom me nemojte ugńavit! 1, 211. Ištom rec' sada ti: ‚Ja hoću onoga'. 1, 232. Nut' ištom ti čini kako ti velim ja. 1, 268. Jer veće ne želi mê srce na sviti, neg ištom veseli tvoj ures služiti. 2, 18. Da poznaš, ja u toj jesam li odluci, nut' ištom zapovid, što godi hoćeš. 2, 42. Nijesu prave misli tvoje, ištom radiš š nih upasti u krvave smeće i boje. G. Palmotić 1, 266. I mudrijeh besjeda slušaj ištom kriposti. 2, 476. Koje kako cvijet ištom za malo zene a s prešom zvene. V. Andrijašević, put. 295. Mlađi ištom slijede priliku ńihovijo stari. M. Radnić 46ᵇ. Zovi me lopižom, ištom me ne razbi! (D). Poslov. danič. 159. Neka ide, neka se pomože ištom pošteno, ere potreba ne ima zakona. A. d. Bella, razgov. 170. U zlatu, u srebru, u mramoru utješťivaju se i udjeljivaju i imena i prilike ištom za moć živjet u pameti od naroda. B. Zuzeri 8. Koji su ga u kuće dočekivali i koji su se ištom odiće ńegove doticivali. J. Banovac, razg. 230. Trga ištom prudijese. (Z). Poslov. danič. 137. O komu ištom te poglavne stvari zarekoh. S. Rosa VIII. Ogriješi ne ištom sam sebe nego i vas narod. 3ᵇ. Ne boj se, ištom vjeruj i ona biće zdrava. 89ª. Razgorjet ih u toj ljubavi po razgledańu pomńivu ne ištom izvańijeh čina i besjeda ali muka Jezusovijeh, nu poglavito razgledańem srca ńegova božanstvenoga. I. M. Mattei XI. Ne razgledahu u sobstvu Hrista Jezusa nego ištom što z dvora bijaše. 80. — *b) s konjunkcijama, vidi* istom, 1, a, *b). aa) s* da. Ako bi bil mahnit, ištom da je bogat. N. Dimitrović 6. Ne branim života od smrti naj preče, ištom tva ljepota jednu riječ da reče. N. Naljeković 1, 179. Neka Tezeo od sve pođe pogrđene vjerenice, ištom da vlas tve desnice ńoj na pomoć blaga dođe. I. Gundulić 9. Dvorit te ću, ma ljubavi, ah jaoh, ištom da ljepotu mirnu gledam, ka me travi. 17. Ištom da sam tebe blizu, o ljubavi ma jedina, mirna biću sred planina. 19. Pisati ištom da se može razumjeti. R. Gamańić A4ᵇ. Sve što imate dajete i ne buduć dosta, zadužujete se ištom da ga možete od onih nevirnika oslobodit. J. Banovac, pripov. 51. Uzmi i oberi stranu koju ti drago, a ja ću uzeti koja ostane, ištom da smo u miru. 117. Ne marim, reče, ako će me i ubiti, ištom da je cesar. 250. Umriti neka ti jedna šala bude, ištom da prideš u čestiti broj. P. Knežević, osm. 155. Dočekaće gosta, ištom da dobro ustoji. (Z). Poslov. danič. 18. Što se hoće, sve se može, ištom da nije zlo. (Z). 128. Prima dobrovoljno grešnike, ištom da poprav pokajani su. S. Rosa 116ª. Na dan svih svetih mogu se govoriti s vratima otvorenim i zvoneći, ištom da ne pridu oni, radi kojih opovid jest postavljena. M. Dragićević 48. Može odrišiti od svakoga griha i zaveze, ištom da ima pravu misao. 111. Ištom da mi zapovije tva vlas, svako djelo uzeću. P. Sorkočević 587ᵇ. — *bb) s* ako. Duši su *(biči)* voće ozdravno, ištom ako se s voljom Božijom dobrovoljno budeš ti ugoditi. V. Andrijašević, dev. 8. — *cc) s* nek. Tko je soko, nek se stavi i porodi sokolića, ištom nek se Paškal slavi. P. Knežević, živ. 68. Lipo će sve biti, ištom nek bude za veću slavu Božju. muk. 5. — *dd) s* li. Ištom ćemo li mi, s našom voljom možemo na puno načina pridobit ovoga neprijatelja. J. Banovac, razg. 114. — *c) us riječ istoga značenja* (samo), *vidi* istom, 1, a, *c).* Na put od s. pokore, koju Gospodin Bog prima, ištom samo da je pravedno učińena. L. Vladmirović 10.

b. *vidi* istom, 1, b. Jer tko mre, moj druže, pak bude počinut, razdijeli od duše kad mu se ištom put. N. Naljeković 2, 81. Dim koji se ištom vidi, a udiše pogine. V. Andrijašević, put. 234. Bješe ovi pustińak ištom od sedamnes godišta. I. Đorđić, ben. 26. Ah, ti ištom odrišen opet se zaveza iznova. J. Banovac, pripov. 31. Bio je ištom uljezo u tridesto godište. S. Rosa 47ª. Marija još ištom ditešce. Grgur iz Vareša 119.

c. *vidi* istom, 1, d. Jedno mu se srdce umorilo, a drugo se ištom razigralo. Nar. pjes. bog. 268.

2. *conj. vidi* istom, 2.

a. *vidi* istom, 2, a. Ištom ti toj svrnu put mene da ide, tuj mi put sva strnu a strah me obide. N. Naljeković 1, 216. Kojega ištom očutje, taj čas ga navali koriti. I. Đorđić, ben. 188. Ištom svoje govorenje svrši, poče mu ići iz krila plamen. M. Zoričić, zrc. 155. Ištom se stavi blažena Gospa, da je dala na svijet sina Božijega, pokloni mu se. Đ. Bašić 291.

b. *u glavnoj je rečenici konjunkcija: a)* a. Ištom ja bjeh Nîku zaspati stavila, a začuh tuj viku. N. Naljeković 1, 265. Nu ištom na put dobar tako krenu stupaj od pameti, a otac ga blagi srete pun dobrote vječne. I. Gundulić 251. Ištom prvi kami vrže, a strašivi trup na tle obori. G. Palmotić 8, 50ᵇ. Ištom se ukloni napas, a Benedik poče ćutjet u pameti misli bludne. I. Đorđić, ben. 25. Ištom k ńima taj glasnik priđe a sid gruhnu. 110. Ištom prista s molitvom, a djetiće tijelo jur živo zatrese se. 140. — *b)* kad. U njeko pak doba došad *(sic)* ištom bjeh do Miljkova groba, prid sobom kad vidjeh . . . N. Naljeković 1, 216. Ištom doprije dvanaes ljeta, kad je tegnu plam ljuveni. N. Marči 16. Ištom bjehu noćne tmine u okolo svijet prikrile, kad mrak naglo s' svud prostere. 19.

IŠTÓRIJA, *f. vidi* istorija. — *Od* XVI *vijeka,*

s između rječnika u Bjelostjenčevu. Čte se va ištorijah crikvenih. Korizm. 27a. Ištorija je pisana od toga. 46b. Kako imaš v nih ištorijah. 75b. V početki češke ištorije. Š. Kožičić 19b. Pisal je češku ištoriju. 88a. Da zna i veruje vsu ištoriju ili dijanje od Božjega sina. Anton Dalm., ap. C2. Naučitel od ištorija. M. Divković, bes. 326a. Koji su onoga vrimena hištorije pisali. S. Badrić, ukaz. 46. Štije se u ištorija od Majole, da se jednom' poganinu obrati žena. J. Banovac, razg. 170. Dobro štijući ištorije. izkaz. 12. Uzmimo ištoriju od Cira kralja od Peršije. J. Filipović 1, 478b. Po jednoj hištoriji iliti izkazanu. F. Lastrić, test. ad. 13b. Vadi se iz ištorija što imade svak znati. Norini 8. Kako se na više mista štije u kazavicam il' ti ištorijam. M. Dobretić 574.

IŠTORIK, *m. vidi* istorik. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚historicus'.

IŠTOVA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Zemlja kod Ištove. Sr. nov. 1861. 167.

IŠTRÀPATI, ìštrapljêm *ili* ištràpām, *pf. posve poštrapati.* — *Složeno:* iz-štrapati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Polijevala sam cviječe, pa sam se sva ištrapala'. P. Budmani.

IŠTRĊATI, ištŕčām, *pf. isteći štrcańem; posve zaštrcati.* — *Složeno:* iz-štrcati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Puko je mijeh, pa je vino sve ištrcalo nadvor'. ‚Ištrco me je svega vodom iz štrcalice'. P. Budmani.

ĪŠTRIJA, *f. vidi* Istra, Istrija. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

IŠTRIJAN, *m. vidi* Istrijanin. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

IŠTRĪJÂNSKI, *adj. vidi* istrijanski. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

IŠTRĊKLATI SE, ištŕkljām se, *pf. (o govedima) razbjegnuti se.* — *Složeno:* iz-štrkljati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ne znam ko'e vas je ljesu od pritorka otkučilo, pa se goveda sva nekud ištrkljala'. ‚Danas je rano sunce upeklo, pa su se goveda cio dan ka' valja ištrkljala'. J. Bogdanović.

IŠTRŮMENAT, ištrůmênta, *m. vidi* inštrumenat. — xv *vijeka.* Kako ćemo ištrumenti verovanimi pokazat. Mon. croat. 181. (1500).

IŠTŮVATI, ištůvām, *pf. ugasiti.* — *Složeno:* iz-štuvati *(što je tal. mlet. riječ* stuar, *ugasiti). — U naše vrijeme u Boci kotorskoj, a između rječnika u Vukovu: (u Boci)* n. p. svijeću ‚auslöschen' ‚exstinguo', cf. učešiti (?), obeseliti (?), *očito su ove sadńe riječi griješkom napisane, jer nijesu ni u kakvoj svesi s* ištuvati. Da ištuva u društvu svijeću. V. Vrčević, igr. 20. — *Sa* se, *pasivno ili refleksivno.* A mačka baci svijeću te se ištuva. Nar. prip. vrč. 1. U čijoj se ruci ištuva vatra. V. Vrčević, igr. 6.

IŠTVAN, *m. maj.* István, *Stjepan, Stefan.* — *Od* xvi *vijeka.* Hrvat Ištvan. Mon. croat. 250. (1550). Kneza Ištvana Mokrovršćaka. 290. (1588). Za Ištvana bana Slankamenska. Nar. pjes. vuk. 2, 487.

IŠTVANOVIĆ, *m. presime (po ocu Ištvanu).* — *U naše vrijeme.* Schem. diak. 1877. 64.

IŠŮLATI, ìšūlām, *pf. ispotezati, ismucati.* — *Složeno:* iz-šuljati. — *U naše vrijeme u Lici.*

a. *aktivno.* ‚Ajme meni, zaboravila ono šaku konopalja po podu oblaziti, pa mi eno miš sve i jednu išuja'. ‚Od nekud pojavili mi se ove zime miki na podu, pa mi ono žita sve išujaše.

b. *pasivno.* ‚Nešto ono šenice na podu u onom malom vršlažiću, pa cago sva išujana od miša'. ‚Sve su mi, rodo, konoplje išujane od miša, pod Bogom ne znam, što ću ovog proljeća za konopljano sjeme'.

c. *sa* se, *refleksivno.* ‚Sve ti ja nekako polako šuj, pa šujaj se, pa ti se na jedan put išuja' van'. ‚Niko od nas ne opazi, kada se je on išuja' van'. J. Bogdanović.

IŠŮŃATI, ìšūńām, *pf. izvući.* — *Složeno:* iz-šuńati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Šta ti ne znam vavije po toj škriňi šuňaš, vaj da mi e znati šta ćeš iž ne išuňati'. J. Bogdanović.

IŠUPȅRKATI SE, išupèrkām se, *pf. našaptati se.* — *Složeno:* iz-šuperkati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vas se dvije nećete nigda našuperkati i išuperkati'. ‚'Este li se već igda išuperkale?' J. Bogdanović.

IŠŮPLITI, ìšūplîm, *pf. posve prošupljiti (na mnogo mjesta).* — *Složeno:* iz-šupljiti *(vidi* prošupljiti). — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* — *Sa* se, *pasivno s osobitijem značenjem:* izgristi se *u Belinu rječniku:* išupljiti se, išupljivam se ‚tarlare, consumarsi dal tarlo' ‚cariem sentire' 728a, *i u Stulićevu:* išupljiti se, išupljivam se ‚teredinibus consumi'; izšupljiti se, v. izgristi se.

IŠUPLĮKATI, išupljkām, *pf. kao dem.* išupljiti. — *Složeno:* iz-šupljikati. — *Pasivno u jednom primjeru* xvii *vijeka.* U sudu izšupljikanu. M. Radnić 94a.

IŠUPLĮVATI, išůpljujêm *i* išůpljîvām, *impf.* išupljiti. — *U Belinu i u Stulićevu rječniku: praes.* išupljivam se *kod* išupljiti se.

ĪŠUŠKATI, ìšuškām, *pf. dobiti šuškańem.* — *Složeno:* iz-šuškati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nešto ti odavno oko one cure šuškaš, ja ne znam, ćeš li šta išuškati?' ‚Će bome, jer đe pravi čoko što šuška, tu i išuška'. J. Bogdanović.

IŠVÁGATI, ìšvâgām, *pf. doći švagajući se.* — *Složeno:* iz-švagati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ajte vi gore, ja ću vas će čekati, ja sam slab, pa i zadušljiv, nijesam kadar gore išvagati'. J. Bogdanović.

ITAHIJA, *f. u narodnoj pjesmi našega vremena:* Vezir šalje zlatnu itahiju. Nar. pjes. herc. vuk. 121. Itahija, zlatna hanterija. 357. — *Jamačno turska riječ.*

ITÀKÔ, *adv. i bez toga, i da toga nije.* — *Uprav su dvije riječi:* i tako, *te se češće i nalaze razdijeljene, vidi kod* 2, i *pod* 4, c. — *U nekijeh pisaca* xviii *vijeka.* Ako Bog uzktije, Maletijo itako postati će episkopom, zato nije triba slati poklisare. A. Kanižlić, kam. 84. Skitljive žene itako su nepoštene. V. Došen 94a. Jer itako to se znade. V. Došen 242a. Jer će čekat itako do kiše. J. S. Reljković 217. Jer vrućinom krv itako vrije. 296.

ĪTALIČKÎ, *adj. vidi* talijanski *i* italijanski. — *Od lat.* italicus. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚italicus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

ĪTÂLIJA, *f.* Italia, *od lat. ili od tal. riječi.* — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu, u Belinu* 421a, *u Daničićevu.* Prišadšu mi va strany Italije. Mon. serb. 530. (1485). Lijepa Italija. P. Kanavelić, iv. 892. Kih Bog vječni za bič spravi Italije i Ilirika. J. Kavanin 115a. Sveti Ignacijo osta u Italij*(i).* F. Lastrić, test. ad. 111a. U Itali*(ji).* svet. 138a.

ITALĪJÂN, Italijána, *m. čovjek iz Italije, vidi* Talijanac, *tal.* Italiano. — xvi *i (možebiti)* xvii *vijeka.* Pij Vlah ili Italijan rodom. Š. Kožičić 6b. Imamo riječi koje se izricaju i izgovaraju

izricanjem koga Latini i Italijani u svomu jeziku ne imaju. R. Gamańić A5a. Toliko Latini, koliko Italijani ovo slovo ‚g' inako izgovaraju. B5b. *sadńa bi dva primjera mogla pripadati pod* Italijanin.

ITALIJÁNAC, Italijánca, *m. vidi* Talijanac. — *Od* XVII *vijeka.* Budući rodom Italijanac. A. Kanižlić, kam. 464. Prida ń dolaze Francezi, Italijanci. A. Kalić 543.

ITALIJÀNÂŠ, italijanijáša, *m. čovjek koji pripada talijanskoj političkoj stranci. — U naše vrijeme načińeno u Dalmaciji.* Italijanaši zaveli puk. M. Pavlinović, razg. 60.

ITALÌJANIN, *m. vidi* Talijanac *i* Italijan. — *Plur.:* Italljâni. — *U Belinu rječniku:* ‚Italus' 421a. — *Amo mogu pripadati i dva sadńa primjera kod* Italijan.

ITALÌJÂNSKÎ, *adj. koji pripada Italijanima i Italiji, vidi* talijanski. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚italus' 421a) *i u Stulićevu:* ‚italicus'.

a. *adj.* Koji su se tako na italijansku naučili pisati. B. Kašić, nač. 110. Na italijanski način. R. Gamańić B2b. Ne razumiju jezika djačkoga ni italijanskoga. I. Grličić XVIII. Služaše se kadgod kojom riječi italijanskom. B. Zuzeri IV. Latinski pisci i italijanski. J. Filipović 1, XII. Iz jezika italijanskoga. A. Boškovićeva *u* I. M. Mattei 352. Italijanske čete stotinik. A. Kanižlić, kam. 554. Broje se oko sto i dvadesti miļa italijanskijeh. S. Rosa 180a.

b. *adv.* italljânski *(o jeziku).* Dica uče latinski i italijanski. A. Kanižlić, kam. 55.

ITÈBEJ, *m. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 97. V. Arsenijević. — *Od prije našega vremena.* Itebej. S. Novaković, pom. 184.

ITEBÉJAC, Itebéjca, *m. čovjek iz Itebeja.* V. Arsenijević.

ITÈBÊJKIŃA, *f. žensko čeļade iz Itebeja.* V. Arsenijević.

ITÈBÊJSKÎ, *adj. koji pripada selu Itebeju.* V. Arsenijević.

ÌTI (ìći, ìsti), ìdêm (ìdêm), *impf.* ire. — *Akc. vidi kod* I. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* iti, idą, *rus.* итти, идти, иду, *češ.* jíti, jdu, *poļ.* iść (*negda* ić), idę. — *Korijen je indoevropski* ei (i), *isporedi lit.* eimi, *idem, snskrt.* emi, *grč.* εἶμι, *lat.* ire, *got.* iddja (‚ivit'). *Miklošić* (etymol. wörterb. 94b) *misli da je slavenski korijen* i *postao od* jь (ь *od indoevropskoga* i), *a ne od* ei *(kao što je u litavskom jeziku). — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* iti ‚perfugere; vadere'; *u Mikaļinu:* iti, otiti, poći ‚eo, pergo, vado, contendo, proficiscor, iter facio, iter contendo' 150b; idem, grem ‚eo, pergo, vado, iter habeo, iter facio, contendo, proficiscor' 137a; *u Belinu:* iti, idem, išo sam ‚andare, movcrsi con moto progressivo' ‚eo' 77b; ‚caminare, far viaggio' ‚ambulo' 162a; *u Bjelostjenčevu:* idem ‚eo, badizo, proficiscor, pergo, vado, procedo, progredior, iter facio, viam lego, contendo'; *u Jambrešićevu:* idem ‚eo, vado, proficiscor, progredior'; *u Voltigijinu:* iti, idem, hodim, išao ‚andare, camminare' ‚gehen'; idem ‚io vo' ‚ich gehe'; *u Stulićevu:* iti, idem, iđem, išo sam, v. hoditi; *u Vukovu:* ići (iti, isti), idem (po zapadnijem krajevima i: iđem), išao, išla: 1. ‚gehen' ‚eo'. 2. idu novci ‚coursiren, im umlaufe sein' ‚valere' *s primjerima:* ‚Kako idu sad dukati?' ‚U Turskoj ne idu banke' (na ovo se u šali reče: ‚Ne idu ni u Ńemačkoj, nego ih nose ļudi'). 3. ‚kommen' ‚venio' *s primjerima:* ‚Ide zima, ļeto, božić'. ‚Ide vreme, nosi breme'. ‚Ide zima kao oštra sabļa'. 4. ‚rinnen' ‚manare' *s primjerima:* ‚Ide vino kao iz bureta'. ‚Ide krv iz nosa' ‚die nase blutet ihm'. 5. ide kiša ‚es regnet' ‚pluit', ide snijeg ‚es schneiet' ‚ningit'; *u Daničićevu:* iti, idu ‚ire'; ѣшдь, ѣшль, part. pract. act. I i II, kojima se naknađuju te forme glagolu ‚iti'.

I. *oblici. ne postaju svi oblici od korijena* i; *dva (ger. praet. i part. praet. act.) postaju od posve drugoga korijena* šьd.

1. *od korijena* i. — *u oblicima kod kojijeh nastavak počińe vokalom (dakle u svima, osim infinitiva) umeće se* d *poslije* i, *te je osnova* id. *vaļa da je to po analogiji prema* dadem *(isporedi* znadem, imadem; *Miklošić ispoređuje stslov. praes.* jadą *od kor.* jь). — *Kad je ovaj glagol složen s prijedlozima u kojijeh je sadńe slovo vokal (vidi* doći, I) *osnove se* it *i* id *mijeńaju na* jt *i* jd *i kasnije na* ć i đ. *po ovijem su osnovama postale pak i kod neslošenoga glagola osnove* ić *za infinitiv, i* iđ *za ostale oblike, osim ger. praet. i part. praet. act.*

a. *inf. a) stariji se oblik* ìti *usdržao sve do našega vremena, ako i ne kod velike većine. b)* ići. — *od* XVII *vijeka* (M. Radnić 47. 88). — *u naše je vrijeme (osobito po središnjem i istočnijem krajevima) naj običniji oblik. c)* ìsti. — *postaje od osnove* id *po analogiji prema* sjesti, presti *itd. — samo u naše vrijeme.* Nar. pjes. 2, 464; Pjev. crn 229b; P. M. Nenadović, mem. 338.

b. *ostali oblici, osim ger. praet. i part. praet. act. a) osnova se* id *usdržala sve do današńega vremena kod većine naroda. aa) praes.* ìdêm, ìdêš *itd.* — XVI *vijeka ima još stariji oblik* 1 *sing.* idu. N. Rańina 139a. Zborn. 38a. D. Rańina 95b. — *u spomeniku* XV *vijeka ima i stslov. oblik* 3 *pl.* iduть. Mon. serb. 475. (1456). — *bb) impt.:* ìdi, ìdimo, ìdite. — *oblik kod* 2 *sing. (u pjesmama, a pred vokalom i u običnom govoru) može biti okrńen, n. p.* id' odatle. Nar. pjes. vuk. 1, 172; ne id' amo. 2, 187; id', Turčine. 2, 348. — *tako i kod* 2 *pl. može biti okrńen oblik izgubivši* i *u srijedi, ili osim toga i krajńe* e, *n. p.* id'te. 2, 40. 494; i'te. 1, 60; id't' od mene. 1, 615; id't' odatle. 2, 365. 374. — *stslov. oblik* 2 *plur.* idête *nalazi se u spomenicima* XIV *vijeka pisanima miješanijem jezikom:* Mon. serb. 160. 164. (1357); idete. 179. (1370). — *mješte* idi, idimo, idite *često se kaže i* hajde, hajdemo, hajdete *(vidi* hajde). — *cc) ger. praes. aaa) stariji oblik* ide. N. Naļešković 1, 183. — *bbb)* ìdûći. — *od* XVI *vijeka.* Zborn. 7b. A. Gučetić, ros. mar. 280; iduć. D. Rańina 58b. 125b. — *ima i part. praes. act.* ìdûćî: idućega. N. Rańina 22b. *i Vuk ga upotrebļava u naše vrijeme:* Namislim, to da kažem u idućoj sjednici. Vuk, pism. 24. — *ddd) aor.:* ìdoh, ide, idosmo *itd. — ee) impf. aaa) stslov. oblik* idêahъ *itd. nalazi se samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, n. p.* idêaše. Stefan, sim. pam. šaf. 6. — *bbb) od pređašńega oblika postao je naj običniji kod većine naroda:* ìdâh, ìdâše, ìdâsmo *(prije* ìdâhomo) *itd. od* XVI *vijeka:* iđahu. N. Rańina 265b. Zborn. 81b. 102b. 107a. M. Vetranić 2, 216. B. Gradić, djev. 27. D. Zlatarić 53b; iđaše. Zborn. 13a. 45a. 48a. M. Vetranić 2, 417. N. Naļešković 1, 138. D. Rańina 91a. D. Zlatarić 17b. 87b. 100b. A. Gučetić, ros. jez. 157. 173. 206; iđah. N. Dimitrović 58. D. Rańina 48a. 71b. 92a. — *u pisaca čakavaca mj.* đ *ima* j: ijahu. M. Orbin 171; ijaše. M. Jerković 40. — *ccc) u naše se vrijeme čuje gdjegdje i* ìdâh, ìdâše *itd., n p.* idahu. Nar. pjes. vuk. 3, 410. Nar. pjes. herc. vuk. 146. *i sam je Vuk [isprva često upotrebļavao ovaj oblik, ali ga je kasnije ostavio sa*

oblik kod bbb). — ddd) od starinskoga idêhъ, idêše *itd. postao je oblik* îdijeh, îdiješe *itd. po južnom govoru, po zapadnom* îdîh, îdîše *itd. — kod pisaca* XV *i* XVI *vijeka.* idijeh. Š. Menčetić 54. G. Držić 438; idih. G. Držić 466. N. Dimitrović 59; idiješe. N. Rańina 29ᵃ. 58ᵇ. 70ᵃ. 102ᵇ. 113ᵃ. 156ᵇ. Zborn. 13ᵃ. 76ᵇ. D. Zlatarić 17ᵃ. 43ᵃ. 45ᵇ. 68ᵇ; idiše. M. Marulić 28. Aleks. jag. star. 3, 243. 262. 279; idijehomo. N. Rańina 68ᵃ; idijehu. N. Rańina 21ᵃ. 158ᵃ. Zborn. 31ᵇ. 99ᵃ. D. Zlatarić 17ᵃ. 48ᵃ. 80ᵇ; idihu. M. Marulić 79ᵃ. P. Hektorović 8. — *b) od osnove* id *postaju isti oblici samo po zapadnijem krajevima, i to od* XVII *vijeka (ali vidi kod aa)). aa) praes.* îdêm, îdêš *itd.* idem. P. Posilović, nasl. 201ᵃ; ideš. P. Posilović, nasl. 28ᵇ. M. Radnić 5. 7. 25; ide. S. Matijević 69. P. Posilović, nasl. 9ᵇ. 14ᵇ. M. Radnić 28ᵃ; idemo. S. Matijević 97. M. Radnić 43; idu. I. Ančić, svit. 42. M. Radnić 45. — *istina ima sa* 1 *sing. oblik* idu *u jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, ali je to jamačno načińeno prema* viđu *samo radi slika, jer inako u pisaca Dubrovčana svi oblici postaju od* id *a ne od* iđ: Izid', izid', da te viđu od sunačca na svitlosti, k tebi tužna majka iđu da t' navijestim sve gorkosti. M. Vetranić 2, 411. — *bb) impt.* idi, îdimo, îdite. iđi. M. Radnić 86. 68. — *cc) ger. praes.* îdûći. P. Posilović, nasl. 16ᵇ. — *dd) aor.* îdoh, îđe, îdosmo *itd.* idoh. M. Radnić 5.

2. *od korijena* šьd. — *Ovaj već u praslavensko doba zamjenuje kor.* i *u ger. praet. i u part. praet. pass., isporedi stslov.* šьdъ, šьlъ, *rus.* шелъ, *češ.* šel, *pol.* szedł. — *Bez sumńe je isti korijen što je i* hod *kod* hoditi, *te se* h *promijenilo na i ispred* ь *(ili, kako Miklošić misli, ispred* e, *te bi stariji oblik bio* hed). — *Po Miklošiću bi* hed *bio indoevropski kor.* sed *(sjesti), isporedi snskr.* ṣad, *doći, grč.* ὁδός *(od kor.* ἑδ), *put, ali se još ne zna, zašto bi se na početku riječi indoevr. s promijenilo u praslavenskom na* h.

a. *od nepromijeńena korijena* šьd *(t. j. bez i sprijeda, vidi* b). — *Ne samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, nego i u narodnom govoru usdržali su se ovi oblici do dana današńega kod ńekijeh čakavaca (vidi kod b)). a) ger. praet.* šedъ. Mon. serb. 41. (1253). *jamačno treba čitati* hdь, *jer se u istom spomeniku više puta mijeńa* ь *s* e, *n. p.* ne (nь) prêđe, nь (ne) šedь, nь (ne) davь, nь šedъšimь (ne šьdъšimь). — *part. praet. act.* šьdъši. šedъšimь *(vidi sprijeda).* Mon. serb. 41. (1253); šьdъšu. 125. (1347). — *b) part. praet. act.* šьlь, *kasnije (kod čakavaca)* šal. šli. Spom. sr. 1, 23. (1399). 1, 104. (1411). Mon. croat. 215. (1526). B. Krnarutić 22; šla. Mon. croat. 55. (1428); šal, šla *itd. u naše vrijeme na Rijeci.* F. Pilepić.

b. *po analogiji prema ostalijem oblicima prima i sprijeda. — Kod složenijeh glagola od* XIV *vijeka (vidi kod* izići), *ali kod prostoga samo od* XVI: *istina već* XV *vijeka ima primjer:* Komь su bili ovoišli isъ Srьbaļь. Spom. sr. 1, 75. (1406), *gdje Daničić* (ist. obl. 387) *misli da* išli *stoji mj.* izišli, *ali po svoj prilici treba čitati* ovoj šli, *vidi:* Jerъ su šli naši trьgovci izь Srьbaļь. Spom. sr. 1, 104. (1411). — *ovi su oblici sad jedini kod ńekavaca, a možebiti i kod većine čakavaca. a) ger. praet. aa)* išad. N. Rańina 167ᵇ. M. Albertić 484. — *bb) u naše vrijeme* išâvši *i* išâv. — *b) part. praet. act.* išao, išla *itd. naj stariji je primjer* išli. D. Rańina 98ᵃ.

II. *značeńe je uopće pomicati se s mjesta na mjesto (u pravom naj užem smislu samo o čeļadetu i životińama što mijeńaju mjesto mičući nogama i to običnijem načinom, ni trčeći, ni skačući itd., ali se često upotrebļava u širem smislu o čemu drugome i o drugom načinu pomicańa). isporedi* hoditi.

1. *aktivno.*

a. *ističe se smjer kojijem se ide, isporedi* hoditi, I, b. *a) isriče se mjesto ka kojemu se ide. aa) o čeļadetu (ili životińi), u pravom smislu (ali ne samo o micańu nogama nego o primicańu uopće).* Ako si hote iti u tuđu zemļu. Mon. serb. 41. (1253). Nь šedъšimь (ne šьdъšimь) na trьge. 41. (1253). Šьdъšu mi vь Svetuju Goru. 125. (1347). Na ļudehь kraļevьstva ti koji su išli u Dubrovnikь. Spom. sr. 1, 23. (1399). Potom idoh va Aleksandriju. Transit. 2ᵃ. Ter kako slijep idih k nevoļnoj dubravi. N. Dimitrović 59. On je šal u Klis. Mon. croat. 222. (1527). Vapeć mlada ne pristaje: ‚Kud sam tako ideš sada?' I. Gundulić 389. Da od prije put država tijeh ne idu, dokli od bližńe Arbanije mjesto svako ne obidu. 378. Protiva Jerusolimu putujući idohu *(tri kraļa).* F. Glavinić, cvit. 5ᵃ. S paličicom u ruki ide protiva gorńoj Tebaidi *(s. Anton).* 18ᵇ. Put. po kom poļubleni od Gospodina Benedikt na nebo ide. 78ᵇ. Ide Isus na nebo. 159ᵃ. Petar i Diego idohu u Rim, a ostali dva na dva po latinskih idohu zemļah. 249ᵇ. It ću u crkvu, grješnik bijedan. J. Kavańin 67ᵇ. Po trudnijem putom time u kraļestvo svo'e hti iti. 338ᵃ. Da na nebo išo nije. 457ᵃ. Ja iđem u crkvu. J. Banovac, pripov. 139. Iđući dakle danas s. apoštoli u Jerusolim. F. Lastrić, ned. 127. One iđu u ogań. A. Kanižlić, kam. 653. Iđi kući. fran. 61. Kako ste vidjeli ńega idući u nebo. J. Matović 72. Kad u crkvu ide, žubori mu brada. Nar. pjes. vuk. 1, 106. Idi, majko, u goru zelenu. 1, 124. Pa idite ka dvoru bogatoga Gavana. 1, 132. Stan' počekaj, sine Petre, da ja s tobom u raj idem. 1, 188. Ide ona gori u čardake. 1, 243. Pa on ide Merimi na penger. 1, 253. Kuda ideš, siroma? 1, 515. Ustan', Ale, doma da idemo. 2, 49. Pa ti idi ka Prizrenu gradu. 2, 54. Diži vojsku, idi pod planinu. 2, 87. Oni idu Nišu i Vidinu. 2, 324. Vi idite bijelu Kosturu. 2, 370. Da ja idem do Prilipa grada. 2, 380. A ja iđem u kršne Kotare. 3, 488. Da iđemo dvoru bijelomu. Nar. pjes. juk. 68. Da iđemo bijelu Budimu. 149. Pak neka idu svaki svojoj kući. Vuk, dan. 3, 210. Kad ļudi idu manastiru. živ. 86. Moradu oni napoļe iti. S. Tekelija. let. 119. 11. — *i metaforički.* Šal je va Kalikut, t. j. umro je. na Rijeci. F. Pilepić. — *bb) subjekat je čeļade; glagol je u prenesenom smislu, jer pomicańe nije put pravoga mjesta nego put ńečega umnoga.* Ka pogibi svojoj idu. J. Kavańin 15ᵃ. A sad mi je u plač ići, da ne mogu imat više. 374ᵇ. Kad bi išao izvan plota svoje vjere. 505. Kad prema dobru mi općimo iti. I. Đorđić, uzd. 98. U napast iđe koji na molitvu ne iđe. J. Filipović 1, 307ᵃ. — *cc) objekat je što nežívo, što se može pomicati (n. p. lađa, kola itd.).* Obrête korabļь idušta vь Anatoliju. Domentijan[a] 326. — *dd) o čeļadetu u širem smislu, kad ne ide svojijem nogama, nego jaše ili se vozi itd.* U ki *(brod)* ubrodivši se, ide protiva istoku. F. Glavinić, cvit. 228ᵇ. Daj ti mene tvojega đogata, da ja idem u svijet bijeli. Nar. pjes. vuk. 2, 66. — *ee) kao* protezati se, pružati se, *o čemu nežívu, kao o putu, brazdi, planini itd.* Putь koji ide prêko slatinske šume. Mon. serb. 86—87. (1827). Ako brazda gori ide. I. Jablanci 52. Jedna *(grana planine)* ide na lijevo. Vuk, dan. 2, 81. — *amo može pripadati i ovaj primjer (premda se voda u rijeci uprav pomiče):* Tako ide *(Ibar)* u zapadńu Moravu.

Vuk, dan. 2, 89. — *ff) subjekat je što umno, glagol je u prenesenom smislu.* Kako bi služba Božja šla na čast dêvi Mariji. Mon. croat. 55. (1428). A u nemiru i u zavadi i velike na tleh idu *(stvari)*. J. Kavańin 266b. Tvoja put razloga da svijest ide. 346b. Ne ide pod noge ni ńezino pošteńe. M. Dobretić 144. — *b) smjer se pokazuje adverbima* naprijed, dalje, natrag *itd.* Ne hti s vojskom napred iti. J. Kavańin 182b. Ide dalje. Vuk, nar. pjes. 1, 128. Al' će isti natrag al' naprijed. Pjev. crn. 229b. Ide naguske kao rak. Ide natraške kao rak. Ide naprijed ka' i komad u šaci (u nazadak). Nar. posl. vuk. 96. — *amo bi mogao spadati i ovaj primjer, u kojemu nema adverba, ali se po smislu razumije* do onoga mjesta *ili takovo što:* I išad najdoše kako reče im Isus. M. Alberti 484. — *c) kraj je micańu čeljade ili što se misli kao čeljade.* Kamene je duše u sebi tko ostaje u životu, ter ne ide tijekom k tebi, za slijediti tvu ljepotu. I. Gundulić 267. Da k ńem' ne iđu zli dušmani. J. Kavańin 315a. Ki ne otide od svojega, k Bogu ide. 342b. K ńemu kako k Bogu ljubavju iđau. J. Filipović 1, 160b. Niki iđu na čaratarice ili nauče bajati. F. Lastrić, ned. 324. Iđite k gospi. A. Kanižlić, utoč. 48. Nitko od neznabožaca ne bi se razbolio koji ne bi odmah k Saveriji išao. fran. 59. K ńemu idu age i spahije. Nar. pjes. vuk. 1, 563. Već on ide Đul-kaduni mladoj. 1, 567. Pak ti idi caru gospodinu. 1, 626. Ona ide svojoj staroj majci. 2, 165. Pak mu ideš, nosiš svadbarinu. 2, 420. Da ide premudrome. Nar. prip. vuk. 174. *amo mogu pripadati i ovi primjeri:* A kad moje sestre u rodbinu idu. Nar. pjes. vuk. 1, 412. Ili rodi ili u rod idi. 1, 619. *i ovaj:* Naši dohodci u vašu ruku idu. Glasnik. II, 3, 90. (1708). — *uz čeljade se može izreći i mjesto kao kraj micańu.* Da mi ideš bijelu Leđanu mome tastu, kralju Mijailu. Nar. pjes. vuk. 2, 182. — *osobiti je smisao u ovijem primjerima (o pravdi, pravdańu itd.).* Prêdь kraljevьstvo mi da idu za nevêru. Mon. serb. 52. (1240—1272). Da ide vьsaky prêdь svojega sudiju. Zak. duš. pam. šaf. 48. Kako duša iz tila izađe, udilj prid strašni sud Isukrstov iđe. J. Banovac, razg. 91. — *d) s ńekijem prijedlozima kao što su* na, protiva, suprot *itd. smisao je da se ide u neprijateljskom smislu, isporedi* hoditi, 1, b, *a) cc). aa) kraj je micańu čeljade.* Idêjaše sь drьznovenijemь protivu licu mnogymь jezykomь. Stefan, sim. pam. šaf. 6. Marta jedan križ u ruki noseći ide protiva ńemu *(drakunu)*. F. Glavinić, cvit. 244a. Filišteji iđahu na ń. J. Banovac, pred. 21. Iđem suprot ńima. F. Lastrić, test. 20a. Nagovarajući ńih i slobodeći, da na nevirnike iđu i udare. A. Kanižlić, fran. 32. — *i u prenesenom smislu.* Vaša okrivjeńa idu samo suproć meni. Š. Rosa 85a. — *bb) kraj je micańu mjesto.* Idoše Turci na Zadarь. Okńz. pam. šaf. 85. Idi s vojskom na zemlju jevrejsku. Nar. pjes. vuk. 2, 85. — *e) kraj je micańu radńa, te se kod glagola ističe ne samo pomicańe nego i namjera (gdjegdje ova sama) da se radńa izvrši. aa) radńa se izriče supstantivom s kojijem prijedlogom (naj češće* na, u). *uz radńu se može imati u misli i mjesto.* Da su prez vsakoga reda k boju šli. Mon. croat. 215. (1526). Lijepe djevojke i seljani mladi š ńima na ńe *(igre)* idu. I. Gundulić 379. Dobrovoljno na križ išo. J. Kavańin 445b. Koji bi dobrovoljnije išli na muke i na smrt nego na čast i na igre. J. Filipović 1, 27b. Oni je prošastu noć išao s lupeži u krađu. F. Lastrić, od' 291. Nije dopušteno u lov ići. A. Kanižlić, kam. 151. Episkopi u Latina na vojsku idu. 566. Vaša na misu i prediku s bogoljubstvom ići i pri ńima obstajati. E. Pavić, jezgr. 98. Kad na bal idu. M. A. Reljković, sat. A6b. Skoro je u lov išao. Nar. pjes. vuk. 1, 218. Pozdravio te tvoj dragi, da mu ti ideš na svadbu. 1, 408. Kad muž ide na orańe, žena u krčmu. 1, 512. Dođe ferman od cara turskoga Mustaf-agi, da ide na vojsku. 2, 342. Da na svadbu iđu pobratimu. Nar. pjes. petr. 2, 381. Koji na patrolu nisu hoteli ići. Glasnik. II, 1, 88. (1807). — *uz radńu se može izreći i mjesto.* Da idemo u lov u planinu. Nar. pjes. vuk. 2, 45. Da ja idem na mejdan u polje. 2, 144. Da ne ideš na boj na Kosovo. 2, 290. *i čeljade.* Tanka ga knńiga dopade, da ide duždu na vojsku. 1, 74. Idu Turci caru na parnicu. 2, 480. Hoću isti Arapu na mejdan, hoću isti, ako doći neću. 2, 464. — *amo pripadaju i ovi primjeri u kojima što bi kod glagola bio objekat, to kod ovakovoga supstantiva stoji obično u dativu:* Aće li ne uzmožemo iti na pomoćь ti. Mon. serb. 28. (1234—1240). Vojnici poviču, da se knezu Stefanu ide u pomoć. Vuk, dan. 4, 28. Idi v sretenije jemu. Pril. jag. ark. 9, 101. (1468). *i ovo:* Te za ńima iđe u potragu. Nar. pjes. vuk. 2, 619. — *bb) radńa se izriče infinitivom.* Idijehu svi napisati se svaki u svoj grad. N. Rańina 21a. luc. 2, 3. Djaval... ide ga *(človika)* napastovat. F. Glavinić, cvit. 4b. Ide k ńemu krstiti se. 8b. Proti Napoli ide brzeći za soldata upisat se. 334a. Ne idjahomo stanove robiti. I. T. Mrnavić, osm. 170. Kada idu spavati. ist. 6. Iđući ti u večer spati. P. Posilović, nasl. 16a. Udilj od toga glas ide litati po svitu ovomu. A. Vitaljić, ost. 413. Evo otvarat zora ide vrata. J. Kavańin 353a. Idoh klańat tempao sveti. 542b. It će častit Boga. I. Đorđić, uzd. 49. Podiže ureda tri tisuće junaka snažnijeh po izboru, da ončas idu onu prodol obkružiti. B. Zuzeri 124. Vaja začet u pameti s kim iđeš besidit. J. Filipović 1, 337a. Ma što iđem događaje brojiti? F. Lastrić, svet. 154b. Kada djakon iđe evanđelje pivati. A. Kanižlić, bogoljubn. 74. Ide Bušić Stjepane ljubi svoju rano budit. Nar. pjes. bog. 3. Ali ide Barbara Ogńen-Vuka odgovarat. 50. Ide Ivan Čajković staroj majci govoriti. 133. Kad bi godi iša spavati. M. Zoričić, zrc. 78. Iđu blagovati. I. J. P. Lučić, izk. 20. Idem se za ń Bogu pomoliti. Nar. pjes. vuk. 1, 243. Evo t' idem poginuti, dušo. 2, 317. Da ja idem prositi đevojku. 2, 331. Da on ide grdne rane vidat. 2, 368. A ja idem sanak boraviti. 2, 507. Ide jaran obići jarana. Nar. pjes. herc. vuk. 18. Iđem otić na polje Petrovo. Nar. pjes. juk. 242. Iđeš s ńime mejdan dijeliti. Nar. pjes. petr. 2, 431. Da ide orati pokraj puta kuda će pasati car. Nar. prip. vuk. 133. Idem leći u kući. 215. — *u jednoga pisca* XVI *vijeka* iti *stoji u infinitivu, a glagol koji bi trebalo da je u inf. stoji u obliku u kojemu bi trebalo da je* iti *(isporedi* činiti, I, 2, *d) cc), vidi* Stari pisci hrvatski, 18, XVII). Znan lupež it dižе pjenece svaki dan, a ogań užiže od dvora naših stan. D. Rańina 43a. Čim platu it prošu služenja za moja. 46b. Hoć' ona svakih tih ki tebe it čtuju. 48a. Ter se već ne bojim ni strašim nesreće, ka svoj jad na vridnih čestokrat it meće. 95b. Kao riba nevišta, u moru ka plije, it opći za gvozdjem, ko pića zakrije. 103b. — *cc) s infinitivom ima (griješkom) prijedlog* za. Išo sam često za slušati riječ Božiju. B. Zuzeri 207. — *dd) radńa se izriče glagolom u praes. s konjunkcijom* da. Jedno nosi zlatnu arfu, ide da svira; drugo nosi žute čizme, ide da igra. Nar. pjes. vuk. 1, 281. Mi idemo, snahu da vidimo. 1, 481. Da idemo da

je sestrimimo. 1, 620. Da ja idem braca da potražim. 2, 77. Jako idem da ti jade kažem. Nar. pjes. vil. 1866. 485. Idemo da vidimo. (Viđećemo šta će biti od toga). Nar. posl. vuk. 96. — *ee) radńa se izriče drugijem glagolom što je u istom obliku u kojemu je* i iti, *a vezan je s ovijem konjunkcijom* i. I u srdcu svomu ne miruje dok ne ide i ńu ne izbije. M. A. Reļković, sat. F8b. — *ff) kad je* iti *u imperativu, radńa se izriče drugijem glagolom što je također u impt. značenje kod* iti *može se shvatiti da je kao kod m) cc). aaa) dva su imperativa vezana među sobom konjunkcijom* te. Idi, sine, Ļutica Bogdane, te polazi sestricu Jelicu. Nar. pjes. vuk. 1, 541. Idi, sinko, te se napij vina. 2, 147. Idi, slugo, te poznaj devojku. 2, 149. Idi, slugo, Balačko vojvoda, te mi otmi curu od Srbaļa. 2, 158. — *bbb) imperativi nijesu vezani među sobom nijednom riječju.* Iđi napre pomiri se s bratom tvojim. F. Lastrić, ned. 290. Idi reci, jadna, tvojoj majci. 1, 339. Idi ti kaži mom dragom. 1, 408. Idi pošļi Pavla u tasbinu. 1, 616. Idi poznaj, koje je Roksanda. 2, 149. Idi, Marko, napij mi se vina. 2, 344. Idi jaši ždrala visokoga. 2, 207. Idi uzmi dora debeloga. 2, 468. — *f) kao smjer može se izreći ńešto radi čega se ide da se ono dobavi, donese, dovede. to može biti: aa) u acc. s prijedlogom* po. Idu svati po lipu divojku. Nar. pjes. vuk. 1, 242. Treći ide kući po užinu. 1, 501. Donesu crkveni barjak, te s ńime idu po djevojku. Vuk, nar. pjes. 1, 10. — *bb) u acc. s prijedlogom* za. Ne mogu mlađi*(h)* poslat, jer iđu za ono životine. J. Filipović 1, 5a. Kada svati za Maru iđahu. Nar. pjes. vuk. 1, 39. Kad svati za ńu iđahu. 1, 304. — *cc) amo bi mogao spadati i ovaj primjer s prijedlogom* na *i acc., ali se ovdje može shvatiti* na vodu *i kao kraj micańa u pravom smislu:* Paka ide za goru na vodu. Nar. pjes. vuk. 1, 594. — *g) u prenesenom smislu, kao* pripadati. *aa) kad subjekat pripada čeļadetu, ovo može biti: aaa) u dat.* Njekomu Givu knīga ide *(može pripadati i pod a)).* M. Držić 348. Po razlogu ka *(kruna)* za ocem tebi ide. I. Gundulić 497. Za ńim ide po zakonu sinu tvomu, da na dundov sto uzide. 512. Što li ide caru koji, mješte robiń u saraju, tri ļubovce prave osvoji? 515. Jeli odviše uzeo nego mu po pravdi ide? A. Bačić 125. Uzimļući što mu po pravdi ne iđe. J. Banovac, razg. 239. Povrativši komu iđe ili pristoji stvar tuđa. pripov. 177. Sudac izusti ono što komu po zakonu i po ńegovi dili iđe. J. Filipović 1, 153a. Ako mu i ide baština po krvi, može je izgubit po nepomļi. 1, 389b. Tkomu ide kruna od Aragone. V. M. Gučetić 176. Kojim zakonito iđu *(desetine).* I. J. P. Lučić, nar. 184. Glava glavi i ida. Nar. prip. vuk. 207. — *bbb) u acc.* Uze svoju polovicu što iđaše ńega. B. Zuzeri 158. — *bb) amo pripadaju i primjeri u kojima se kaže da subjekat treba da bude ńegdje. to se izriče prijedlozima* među *ili* u. *radi značena isporedi i kod* d. Ova pjesmica ne ide sa svijem među ove gorńe. Vuk, nar. pjes. 1, 195. Ova pjesma i sve tri za ńom idu među pjesme junačke. 1, 240. Što ide više u odijelo, nego u obranu. dan. 2, 106. Grdńe i poruge, koje nikako ne idu u posao, o kome se počelo govoriti. odg. na laži. 10. — *h) s prijedlogom se* u *kaše, kad se što gradi, koliko treba ovome materijala. (radi značena isporedi a)).* Toliko litar konaca u te trake ide. M. Držić 133. — *i) kao* smjerati, *u prenesenom smislu.* Znajući poklisari kuda to iđe, rekoše... A. Kanižlić, kam. 304. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Koja *(dila)* ne iđu na život vičńi. I. Ančić, svit. 42. — *k) u prenesenom smislu, prelaziti s jednoga stańa na drugo, mijeńati se. aa) s prijedlogom* u *i acc.* Vidjeh u prah Troju iti. M. Vetranić 2, 406. Nesrećna ma mlados ide u žalos, u koj će stojati. N. Naļešković 2, 80. I sfa vesel ide u dresel. M. Gazarović 101b. Tad će kako dim u ništa iti. A. Vitaļić, ist. 111a. Sve u dobro već nam ide. 198b. Zlim sve u dobro videć iti. 224b. Griješu i s ovoga mnozi u zle idu. I. A. Nenadić, nauk. 188. Ko ne ide na pazar, ide mu para u dinar. (Koji sam ne ide te svojijeh stvari ne prodaje i što mu treba ne kupuje, nego to preporučuje drugome, on gubi. U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 149. — *bb) s prijedlogom* na *i acc.* Grad ide svak čas na gore. M. Držić 219. Na gore i hudije iti. Š. Budinić, sum. 178a. Nemoć idjaše sveđ na gore. B. Zuzeri 56. Vino, ako nije po sve izgubilo svoju narav, nego samo uzostilo, oli išlo na ocat. M. Dragićević 102. — *l)* venire, *primicati se čeļadetu koje govori ili onome o kome se govori, isporedi* dohoditi, dolaziti *(vidi u Vukovu rječniku). aa) subjekat je čeļade ili što se misli kao čeļade, ili životińa.* Raduj mi se, vojinova majko! ide vojno i vodi devojku. Nar. pjes. vuk. 1, 45. Sanak ide uz ulicu. 1, 192. Đul miriše, ide moje drago. 1, 251. Ona ide da mi końa prima. 1, 300. Evo ide sva careva vojska. 1, 600. Kad ja idem iz semļe Inđije. 2, 1. Ne id' amo, mlada Pavlovice. 2, 18. Evo ide dijete Jovane. 2, 31. Otkud ideš, mlađano Bugarče? 2, 139. Idu k mene tri srpske vojvode. 2, 230. Ne ideš li sa poļa Kosova? 2, 307. — *mislim da amo pripadaju i ovaki primjeri kakvijeh ima često u narodnijem pjesmama:* Ustaj gore, mlad vojvoda, otud ide čudno čudo, straota je pogledati, a kamo li dočekati. Nar. pjes. vuk. 1, 116. Otud ide stado. 1, 171. Otud ide nesnan dobar junak. 1, 372. — *bb) subjekat je što neživo, umno.* Ide vreme, nosi breme. Nar. posl. vuk. 95. Ide zima kao oštra sabļa. (Vaļa pripravļati hranu za stoku i ostalo što treba). 96. — *m) smjer se pokazuje na početku pomicańa, tijem što se izrijekom kaže ili se u misli ima da se subjekat odńekle udaļuje. značenje je kao kod* odlaziti. *glagol nije svagda u pravom smislu, jer subjekat može biti ne samo čeļade ili životińa nego i što neživo ili umno. aa) izriče se mjesto odakle, ili čeļade od kojega se udaļuje subjekat.* Mniš, ļubav da ide iz srca moga van? N. Naļešković 2, 62. Kad iz crkve ide, miriše mu duša. Nar. pjes. vuk. 1, 106. Susrete je mili đever s vojske idući. 1, 296. Kad muž ide sa orańa, žena u krevet. 1, 512. Alil-aga iz meane ide. 1, 621. Knīge idu od Prizrena grada, od srpskoga silna car-Stjepana. 2, 168. Te susrete tridest đece ludo, đe idahu mlada iz ġamije. 3, 410. Nego jednom kad s vojske idaše. Nar. pjes. herc. vuk. 146. — *bb) nije izrečeno mjesto ni čeļade, nego se ima u misli.* Duka Leka sprema końa da ide. Nar. pjes. vuk. 1, 208. Puštaj me, dušo, da idem. 1, 346. — *cc) subjekat se udaļuje od čeļadeta koje govori. često u impt. ne samo kad se ko šaļe ili tjera, nego i kad mu se hoće pokazati prezirańe osobito pošto je ńešto uradio ili rekao.* Idi od tole, idi tja, idi mi sprida, bježi otole ‚apage, apage sis, abi hinc'. Idi po zlu, k vragu ‚abi in malam rem'. J. Mikaļa, rječn. 187a. I'te odatle, sivo golubļe! Nar. pjes. vuk. 1, 60. Id' odatle, mladi čobanine! 1, 172. Eto ti brata, idi s ńim. 1, 180. Idite odatle, prekupci trgovci! 1, 279. Idi s Bogom! 1, 294. Druga veli: ‚Neka ide'; treća veli: ‚Ne došao!' 1, 523. Id't' od mene, sestre Jeminove! 1, 615. Kad moj dika

ide od meneka. 1, 640. Idi tamo sa zemļe nepravdo! 2, 167. Neka ide, vrag je odnesao! 2, 270. Id't' odatle, jedan ļucki gade! 2, 365. Idi bedo, aratos te bilo! 2, 358. Id't' odatle, deco Arapčadi, da ja o vas ne ogrešim duše. 2, 374. Idi s Bogom, carev tatarine! 2, 390. Idi natrag, carev tatarine! 2, 391. Id'te, deco, pošli u dobri čas! 2, 494. Idi, bane, jedna luda glavo! što će mene za Janu dukati? 2, 642. Idi jade i čemere! Nar. posl. vuk. 96. — *n) u prenesenom smislu, nestajati, propadati.* Opade mi brada, idoše dlake tja. M. Držić 51. Život mi ide, Munuo, koļu me. 201. Premda nam ide život. B. Kašić, zrc. 87. Neka idu ovnovi i ovce naj boļe; stadu me ne zovi, ni mi je pasti od voļe. I. Gundulić 157. Kamo idoše vaše gizde? A. Vitaļić, ost. 186. U posjedijeh danci iđahu. I. Đorđić, uzd. 81. Neću ovu prominu ja činit, neka iđu bogastva, neka iđu svaka, neka iđe život isti, isto da život vičńi imam. J. Filipović 1, 267b. Ter ja sagrišit gdi me Bog vidi? ovo neće bit istina. neka iđe pošteńe, neka iđe život, neka iđe još što ako još što imam, isto da ja prid Bogom ne sagrišim, ne mari. 1, 866a. — *o) smjer se pokazuje tijem što je naznačen i početak i kraj pomicańu (u pravom i u prenesenom smislu).* Idući sa zla života na gori. A. Gučetić, roz. mar. 280. S kopļa iduć na ostane. J. Kavańin 382a. Iđem od vas k onomu. F. Lastrić, test. 224b. Obala ide s juga na zapad. S. Ļubiša, prip. 79.

b. *o samom pomicańu bez obzira na smjer. a) uopće.* Đe iđaše patka potkovana. Nar. pjes. vuk. 1, 529. Iđuć' hoću ńega svjetovati. Nar. pjes. juk. 404. — *b) ističe se način pomicańa. aa) adverbom. aaa) o načinu samoga pomicańa u užem smislu.* Iti tiho ‚andar sul grave' ‚incedo'. A. d. Bella, rječn. 78b. Iti tresice ‚caminare a traverso' ‚oblique procedere'. 162a. Iti jedva ‚caminare con pena e stento' ‚gradu laborioso incedere'. 162b. Hitro idu kako koji može. Nar. pjes. vuk. 2, 187. Brzo ide, daleko odmiče. 2, 427. — *metaforički.* Pedipsanje neba koli polagļe ide teže pade. J. Kavańin 525b. — *bbb) načinom pomicańa može se pokazati i duševno stańe.* A ovi cić vire oholo it more. Š. Menčetić 56. Nu ću ja smeteno svud s misli mojom it. F. Lukarević 156. Iti gizdavo ‚andar alla bizzarra' ‚incedere superbe'. A. d. Bella, rječn. 78b. Slobodno iđe prvi brat. I. J. P. Lučić, razg. 93. Ide mudro, progovori ludo. Nar. pjes. vuk. 2, 525. — *bb) adjektivom kojijem se može pokazati ili tjelesno ili duševno stańe onoga koji ide. glagol nije svagda u pravom smislu, nego se može gdjegdje shvatiti u vrlo širem smislu, kao n. p. biti ili živjeti itd.* I ohol što iđah, umiļen sada grem. N. Dimitrović 58. Nemoj ti tega mnit, er ja sad tužan grem, da ćeš ti veseo it. F. Lukarević 225. Udovac će prije iti Titon, sgubiv dobro svoje. S. Bobaļević 221. K nebu zvana, tu ide krvju krimezana. J. Kavańin 302a. Iti bos ‚andar scalzo' ‚nudis pedibus ire'. A. d. Bella, rječn. 78a. Iđe vas odrpan. I. J. P. Lučić, razg. 4. Da ne idem grdna među đevere. Nar. pjes. vuk. 1, 536. Što mu sluge idu gologlave? 2, 575. — *cc) način se pomicańa ističe adverbijalno ili supstantivima u ńekijem padežima i s ńekijem prijedlozima ili cijelom rečenicom. značeńe može biti u širem smislu kao kod bb).* Ja sam čovjek ki s galanterijom idem. M. Držić 315. Da ide obhodom u ńegovu govorenju. M. Orbin 286. Iti tijekom ‚curro'. A. d. Bella, rječn. 280b. Ide kao bez glave. Ide kao da vuče kola za sobom. Ide kao da jaja na glavi nosi. Ide kao kolo bez naplatka. Ide kao nakalamļen. Ide kao sapeta kvočka. Ide na čekrk. (ide gospodski, koči se). Idu kao razbijena vojska. Nar. posl. vuk. 96. — *ddd) ističe se mjesto, preko kojega ili kroz koje ili mimo koje itd. biva pomicańe. aaa) uopće adverbom* kud. Kud god ide, on zameće kavgu. Nar. pjes. vuk. 1, 215. Kud god iđe, do Prilipa siđe. Nar. pjes. vil. 1867. 380. — *bbb) instrumentalom.* Koji druzijem putom idu. A. Gučetić, roz. jes. 153. Centaur pustińom ide tekući. F. Glavinić, cvit. 10b. Putuj, ili drumom ili stazom išla. A. Kanišlić, rož. 1. Iđe li glavicom, iđe li mi lugom? 3. Gorom idu Jovovi svatovi. Nar. pjes. vuk. 1, 41. Putem iduć' grozne suze roni. 1, 124. Tud' se dala tanka staza, ńome idu tri djevojke. 1, 327. Momčić ide strančicom. 1, 344. Putem idem. 1, 441. A ti ideš, sinko, planinama. 2, 29. Čija lađa morem ide? ko je u lađi? Nar. pjes. petr. 1, 137. — *metaforički.* Iti svojijem putom ‚andar pel fatto suo' ‚viam suam abire'. A. d. Bella, rječn. 78a. Uvjeģbat krotke i smjerne kô će čistijem drumom iti. I. Đorđić, salt. 75. — *ccc) s prijedlogom* kroz. Kad ja iđah kroz Kosovo ravno. Nar. pjes. vuk. 2, 321. Ja sam idem kroz zemļu arapsku. 2, 621. — *ddd) s prijedlogom* po *i lokativom.* Po kom *(putu)* nas čini it. N. Dimitrović 35. Po putu iđući pivaše pismu. F. Radman 15. Ide bane po poļu Kosovu. Nar. pjes. vuk. 2, 27. Ide ni po semļi ni po nebu. (Kad se ko vrlo ponosi). Nar. posl. vuk. 96. Mogle bi po ńoj *(rijeci)* ići lađe. Vuk, dan. 2, 88. — *eee) s prijedlogom* preko. Iđući priko plota. A. Kanišlić, utoč. XIX. Ali ide jagńešće preko poļa blejeći. Nar. pjes. vuk. 1, 181. Već ti idi preko gore čarne. 2, 98. Idi, sine, preko b'jela sv'jeta. 2, 116. Sad ja idem preko Carigrada. 2, 357. Stanu djevojke u kolo, a pruže ruke od sebe, pa dignu muško dijete, te ide preko ruku. Vuk, nar. pjes. 1, 119. — *fff) s prijedlozima* uz, niz, pokraj *itd.* Iti uzbrdo i nizbrdo ‚andar in su e in giù' ‚sursum, deorsum ire'. A. d. Bella, rječn. 79a. Junak ide uz brdo. Nar. pjes. vuk. 1, 453. Uz brdo mu beše ići kao uz dlan. Nar. prip. vil. 1867. 288. Pak ne idi pokraj mora siń̀a. Nar. pjes. vuk. 2, 98. — *ggg) amo pripadaju i ovi primjeri:* Iti u kolo ‚andar in giro' ‚in orbem ire'. A. d. Bella, rječn. 79a. Ide kolo naokolo. (I zlo i dobro dolazi redom na ļude). Nar. posl. vuk. 96. — *hhh)* put *može biti i u acc. (rijetko).* Pustivši pravi put, išli su oni put, ki grešnici traže. B. Krnarutić 87. — *ee) može se izreći društvo s kojijem se ide. aaa) s prijedlogom s, uopće.* Ter da idoše s ńom. P. Zoranić 8a. Učenici, koji s tobom svud iđau. P. Knežević, muk. 18. Kulaš ide s końma carevijem. Nar. pjes. vuk. 2, 140. Sa ńim ide pet stotina svata. 2, 338. — *bbb) s prijedlozima* pred, za *itd.* Tko je oni, gospodine, ki ide prvi prida svime? I. Gundulić 436—437. Robje bi išlo prid ńim u nevolnoj odići. F. Lastrić, test. 228a. Naredi misnikom, da prid vojskom iđu. And. Kačić, kor. 247. Pred ńom idu dvorkińe, a za ńome sluškińe. Nar. pjes. vuk. 1, 129. Za ńom ide od Mletaka Marko. 1, 534. Za ńim ide Kosančić Ivane. 2, 317. — Vъ slědъ mene ne idetъ. Mon. serb. 8. (1197). — *i u metaforičkom smislu.* Za moguństvom vas svijet ide, a svak bježi od nesreće. G. Palmotić 1, 20. Hasna uvik za trudom ide. M. A. Reļković, sat. H5a.

c. *o čemu žitkome, teći. a) uopće.* Idu nis lica vrjela i točci od suza. A. Gučetić, roz. mar. 154. Iti krv ‚scorrere in qualche luogo, come il sangue, sudore ecc.' ‚diffluo'. A. d. Bella, rječn. 309a. Iz prsiju iđaše mu mnogo krvi. J. Filipović 1, 171a.

Krv komu iđe na nos. J. Vladmirović 20. Al' četetu onđe ide rána. Nar. pjes. vuk. 2, 124. Zar iz ńega mlijeko ide (a ne ide krv)? (ne vaļa ga se bojati, nego čekati i braniti se). Nar. posl. vuk. 86. Ili bi išlo sjeme od ńega. Đ. Daničić, 3moja. 22, 4. — *b) subjekat je* kiša, snijeg *itd.* Kiša ide. A. Kanižlić, rož. 61. Kiša ide, javorina trune. Nar. pjes. vuk. 1, 288. Kiša ide i pomalo sn'jega. 1, 468. Kiša ide, gonģe rumenije. Nar. pjes. petr. 1, 264. Snijeg ne ide, kiša ne pada. Nar. pjes. vil. 1867. 716. Ide kiša i iz neba i iz zemļe. Ide kiša kao iz rukava. Ide snijeg kako je milom Bogu drago. Nar. posl. vuk. 96. Sunce grije, kiša ide, đavoli se legu. 296. Išla kiša i snijeg i cigani. Vuk, poslov. 184. — *c) mislim da bi amo mogli pripadati i ovi primjeri u kojima je subjekat* plam, dim *itd.* Komu *(drokunu)* iđahu plami ogńeni iz čeļusti i iz pozora. G. Palmotić 1, 28. Sve kom idu plasni čarni iz čeļusti i iz pozora. J. Kavańin 418ª. Na lijepoga dim ide. Nar. posl. vuk. 188.

d. *u prenesenom smislu. a) kaže se o novcima (i bankama) kad se u kojem mjestu primaju kao vrijedni.* Po ńemačkim novcima, kao što oni đanas idu u Turskoj. Vuk, đan. 1, 10. *vidi i u Vukovu rječniku. — b) kao* trebati, pristojati se, *isporedi i značeńe kod* a, *g) bb). aa) impersonalno, uopće kao* trebati. Ne, ne ide tako. B. Zuzeri 198. Razumjet, kako ide, tegotu onijeh muka. Đ. Bašić 158. — *bb) s adverbom ili s drugijem riječima što stoje adverbijalno,* ide *znači gotovo što i treba da bude (na ńeki način).* Mlogo bi se otilo za ubavistiti vas, kako ovo iđe. F. Lastrić, ned. 284. Mnogijeh glagola koji cijeli idu po prvome sprezańu. Vuk, nar. pjes. 1, 81. — *cc) kao kod bb), ali se adverbom ili drugijem riječima pokazuje ne način nego mjesto na kojem treba da bude subjekat (isporedi* a, *g) bb)).* Ide sada molitva od priprave. B. Kašić, nač. 7. Pjesme ove ja sam se starao da namjestim u red, kako koja za kojom ide. Vuk, nar. pjes. 1, VII. U jednoj ovoj pjesmi iz Užičke nahije za ovijem stihom ide: ‚A majke mu doma ne bijaše . . .' 2, 578. Za ovijem ide moje pismo kn. Milošu. odg. na laži. 7. — *c) s adverbima što pokazuju način kao što su* dobro, zlo *itd., i uopće* kako, *značeńe je kao* biti, napredovati. *subjekat je obično što nežívo.* Dobro stvar ide dosli. M. Držić 216. Ako nađe Ančicu svoju morozu, Ančica zlo ide, bogme ju pjersa. 864. Pun nenavidosti gledaše svoga susida, komu sva dobro idjahu. A. d. Bella, razg. 12. Kako idu trgovine. 151. Sve mu iđaju *(iđahu)* stvari dobro. M. Zoričić, zrc. 207. Upita ga, ide li dobro zanat. A. T. Blagojević, khin. 61. Ne treba gledati što kakav posao iz početka dobro ili zlo ide. Vuk, poslov. 260. — *u ovom primjeru, u kojemu je subjekat čļade, značeńe je u moralnom smislu:* I ktij me naputit' *(Bože!)* pri' nego utonu, kako ću dobro it po tvomu zakonu. D. Rańina 146ᵇ. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Iđem sada po zlu. P. Posilović, nasl. 201ª. Sve po zlu iđe. A. Kanižlić, rož. 17. Đe nema ograde, po zlu ide bakina. Nar. posl. vuk. 75. — *i ovi:* Ide mu nasadak ka' i orjatskom đetetu. Ide mu posao kao šarapin početak (ružno). 96. — *d) s istijem adverbima* dobro, zlo *itd. i s dativom, znači da što kome dobro ili slo stoji, dolikuje itd.* Da obiduju sve đevojke, hoće li kojoj oni prsten dobro ići. Nar. prip. vuk. 144. — *e)* neka ide *kaže se kad u što dopušta kod razloženja, kao da ono ne hteri ostale rasloge, kao* ne marim *itd.* Neka i to ide, neka je istina, što piše Menijata. A. Kanižlić, kam. 63. Ma dokle bi bio *(grišnik)* neprijatelj sebe istoga, neka ide! J. Banovac, razg. 148. — *f) s riječi* ruka. *s nekijem prijedlozima znači gotovo što i* uspijevati *(vidi i kod* ruka). *subjekat je infinitiv ili cijela rečenica ili supstantiv (i drugo) što znači posao, djelo. aa)* od ruke. Veni foras, ako ti ide što od ruke. M. Držić 158. Kako vam ide od ruke mojijema slugami ijedno zlo činiti? A. Gučetić, roz. mar. 290. Još kad bi mi moglo biti poznat ine srećne puke, kim je caru odoliti od junačke išlo ruke. I. Gundulić 435. Ako ti ne ide od ruke. K. Magarović 56. Kad ki posli idu ti od ruke. A. d. Bella, razg. 7. Ide li mi od znańa i od ruke protisnut se naprijeđa. I. Đorđić, salt. I. Kada te fale, da ti što od ruke iđe. A. Kanižlić, utoč. 227. Djelo ide mi od ruke kako vjetar = radim hitro. na Rijeci. F. Pilepić. — *bb)* na ruku. Pak jim sada sva na ruku idu. A. T. Blagojević, khin. x. — *cc)* za rukom. Ne ide mu posao za rukom. Vuk, poslov. 205. — *g)* iti po ćudi *u pisaca Dubrovčana znači: biti ugodan, militi se (može biti prema tal.* andare a genio), *vidi* ćud, *b).* Nije se stavila ikad za priblaznit k sebi čovjeka ijednoga, koji joj je išo po ćudi. B. Zuzeri 85. Obvještovanje, koje ne bi ńim išlo po ćudi. I. M. Mattei 12. Što ļubi moje srce, ide li po ćudi srcu svetomu Jezusovu? 166. S jedne riječce koja mi ne ide po ćudi ne mirim se, srčim se, tužim se. 291. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Golijat pozivajući na mač, ako bi im išlo od srca, viteze Saulove. I. Đorđić, salt. IX. — *h) u Bjelostjenčevu rječniku:* idem radi sebe ‚pergo depositum onus ventris, eo dejectum alvum', *i u Stulićevu:* iti porad sebe ‚ventrem exonerare'.

e. *značeńe je frekventativno kao kod* hoditi, 1, c. *može biti da bi amo pripadali i koji primjeri kod* a *i* b. U Dubrovnikь olovo, svila, crьvacь i vosakь da ne ide, ino da ide. Mon. serb. 475. (1456). U Dubrovnikь svila, olovo, vosakь i crьvacь, ove četiri stvari da ne iduть, druge trьgovine da iduть. 475. (1456). Vijek nejma jezik tvoj na govor brz iti. N. Dimitrović 14. Prije misli jezik it nikakor ne ima. 19. Nijedan vase *(vas se)* it ne mori oko vrata zlijeh građana, ni oko dvorna toga stana, gdi se pravda huda tvori. D. Rańina 50ª. Iđu mlogi u crkvu, al' s kojom postidnostju u ńoj stoje? F. Lastrić, ned. 262. Zašto iđeš na misu? 291. Iđući po svemu svitu pripovidajte evanđeļe. A. Kanižlić, bogoļubn. 74. A ja iđem od mista do mista. F. Radman 48. Jesi l' iš'o kad u krčmu? Nar. pjes. vuk. 1, 325. Pjesma ide od usta do usta . . . knìga ide od ruke do ruke. 1, 404. Pak ti idi od građa do građa. 2, 72. I dosad si na vojsku išao. 2, 867. Tude idu zmije i jakrepi. 2, 879. Česte knìge idu za knìgama. 2, 502. Ko će klańat', nek ide u ģamiju. 2, 513. Dok vidimo, ko je i otkud je, što li iđe tako po svijetu. 3, 484. Ko ide u mlin, taj se i omuči. Nar. posl. vuk. 139. Čega radi ide po svijetu. Vuk, nar. pjes. 2, 69. Kad sam išao u školu. poslov. 152. Jer samo pokazuje, da nijesam išao u školu onoliko godina, koliko on. odg. na utuk. 24.

2. *sa* se, *pasivno, ali samo impersonalno.* Moa bratjo, zlo se ide. M. Držić 100. Gdje se ide, Radmile, ako se more znat, jeda pir užívat? F. Lukarević 208. U čovjeku poharanu i satrenu onoliko ku ste ufat mogli obranu, gdi na bijenje se ide priko? I. Gundulić 487. Čim se iđe u grad slavni. J. Kavańin 480ᵇ. Od smrtnoga griha za koji se iđe u pakao. L. Ļubuški, pism. 12. Milosrdje je skala po kojoj se iđe na nebesa. J. Banovac, pripov. 48. Kako se iđe ovim putem očišćenja? Iđe se poznavši svoje grihe. — Kako

so iđe po putu prosvitļenja? Iđe se kriposti zagrļajući. J. Filipović 1, 346b. Prosimo i kraļestvo milosti i kraļestvo nebesko budući da se iz onoga u ovo iđe. 1, 384a. Na ss. sakramente od ispovidi i pričešteńa il' se ne iđe, il' ako iđu teško us korizmu. F. Lastrić, ned. 306. Čudan običaj! ne zvoni se na ńega, pak se virno ide. M. A. Reļković, sat. A6b. U svate se ide na veseļe, na kumstvo se ide po zakonu, na vojsku se iđe od nevoļe. Nar. pjes. vuk. 2, 368.

ĬTKO, ĭkoga, *pron. makar ko.* — *Sastavļeno:* i tko, *vidi* 2. i *pod t, c)* i tko. — *Od* XVIII *vijeka u nom.* i ĭko (B. Zuzeri 7; J. Matović XI, 6. 21. 69. 231. 299. 401; I. M. Mattei 181; T. Ivanović 185); *a griješkom se prenosi gdjegdje opet* t *iz nominativa u druge oblike:* itkoga. N. Naļešković 1, 186; itkomu. 1, 210 *(obaje u dva rukopisa);* itkomu. I. Đorđić, uzd. VII. — *U starija se vremena dodaje često na kraju* re *ili* r (že). — *S ovijem oblikom javļa se od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (iko i itko i itkore ‚ullus') *i u Vukovu:* iko (i ko) ‚irgend wer' ‚quisquam'. *s primjerom:* ako iko doše (doći ću i ja) ‚si quis'; itko (i tko), vide iko. Lele! jesu li ikoga bolesti sapele neg mene neboga? N. Naļešković 1, 186. Isukrst je u istinu... mudriji i razumniji bio nego li je itko drugi na svijetu. M. Divković, bes. 6b. Ma besjeda sad ne pita, da itko uzdiše s mene u sebi. I. Gundulić 6. Ali je zaman, da itko sada ńe ljepotu dvori mnogu, zašto djevstvo ona mlada zavjetova višńem Bogu. 379. Da itko žive na svem sviti, prid ńim prostrt na tle pade. 572. Ja komu većma nego ikomu drugomu cić strahote moji griha krv mi stine. A. d. Bella, razgov. 174. Mandalijeni, ako itkomu, podoba se. I. Đorđić, uzd. VII. Hoće li se daklen itko naći, da u ovom neće ga poslušati? J. Banovac, pripov. 87. Ako se itko najde rańen. F. Lastrić, test. 145b. Mučno će itko od satreńa ovoga uteći. ad. 80a. Pameti ni prodaj ni u zajam ikom daj. (Z. Poslov. danič. 98. O! i to li itko ļubi, po čem samog sebe gubi? V. Došen 28b. Nit' ugleda, nit' napipa ikad itko Božjeg' kipa. 268a. Kod ńe snaha mora sužań biti, nit' joj može itko ugoditi. M. A. Reļković, sat. D2a. Čemu se dakle ima itko strašit križa? L. Radić 87. Bojiš li se do Boga i koga? Nar. pjes. vuk. 2, 29. Imadeš li ikoga od roda? Nar. pjes. herc. vuk. 180. — *prijedlog se umeće među* i *i zamjenicu kao kod* nitko. Ni mislim tuj ļubav stavit i u koga, neg samo u Boga. N. Naļešković 1, 328. Od koji se je više, nego i od koga bojao. A. Tomiković, živ. 27. — *ali u mnogijem primjerima stoji prijedlog pred* i. Sam ja danas bez ikoga oteću ju. G. Palmotić 2, 308. Kad ostavļen dne i noći bez ikoga nahodi se. A. Boškovićeva *u* I. M. Mattei 389. Imali bismo se uzdat u ńega veće neg u ikoga drugoga. Đ. Bašić 10. — *Kod pisaca se nalazi griješkom i u negativnoj rečenici mj.* nitko. U tomu nije bila ikomu vik slava. N. Naļešković 1, 210. Ter veće sad nije na saj svijet gospostvo ikomu milije. 2, 20. Nije sumńe, itko u sebi ne misli ino. I. Gundulić 499. Svak na svom mjestu skladno i mirno, iko se ne kreće i ne miče. B. Zuzeri 7. Što vidit ne želi ovo igda itko. A. J. Knezović 154. Da ne bi pomankala ikomu držanstva naše pomńe. J. Matović IX. Izvan koje ne može iko biti spasen. XI. Da ne bude iko zaveden. 21. Nije iko koji bi ostavio dom. 401. Kad iznađeš, da iko za tebe ne mari. I. M. Mattei 181. Priblagostivi Bože koji nećeš da iko pogine vjerujući u te. T. Ivanović 185. — *S* re *ili* r *na kraju.* Ne jere otca (‚otar') vidi itkor. N. Rańina 141b. joann. 6, 46. Kraļice od nebes, jel' itkor na saj svit? N. Dimitrović 48. Jel' itkor na svijeti, da može ovo me izrijeti veselje? 59. Jeli gdje itkor sad, tugu tko pati? N. Naļešković 1, 180. I rekši itkore: bez grijeha ja jesam, taj čas bi još gore usudil sebe sam. 1, 118. I mislit, čuj, nemoj da će toj znat itkor. 1, 276. Jaoh, ali ikadar jeli bil itkore, od sebe dragu stvar odijelit da more? 2, 117. Ļubavi er ni moć da itkor odoli. M. Držić 104. Ter veće itkore u kući od pokore za sfijetom uzdiši, ili telesne raskoše išti. B. Gradić, djev. 14. Ni ga će itkor moć podmitit. duh. 18. Da koliko će itkor moći misli svojom dosegnuti. A. Gučetić, roz. jes. 284. Ne imaše ikogare tko bi ju pomogao. B. Kašić, per. 78. Jaoh, gdje tužna nijesam bila? otukla sam poļa i gore, nit' mi umije rijet itkore, gdi je moja kćerca mila. I. Gundulić 83. Ah neizmirna o ļubavi koju izreći neće itkore. A. Vitaļić, ost. 10.

ĬTKOR, ĬTKORE, *vidi* itko.

ĬTLAK, *ar. tur.* itlâg, *oslobođeńe, puštańe na slobodu.* — *U naše vrijeme u narodnoj pjesmi pred riječi* burjuntija, *kao da je sastavļeno u jednu riječ, te se ne mijeńa po padežima.* I bez moje itlak burjuntije. Nar. pjes. juk. 491.

1. ĬVA, *f. ime ńekijem vrstama vrbe i ńekijem drugijem biļkama.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* iva, *rus.* ива, *češ.* jiva, *poļ.* iwa. — *Nalazi se i u letskijem, germanskijem, keltičkijem jezicima, isporedi lit.* ĭva, jëva, *let.* īve, čva, *stprus.* inwis, *stvńem.* îwa, *novovńem.* eibe, *anglosaks.* îw, eow, *engl.* yew, *staroir.* éo, *kimr.* yw. — *Između rječnika u Mikaļinu* (iva, vrba ‚salix'), *u Stulićevu* (‚salix' *iz Mikaļina;* iva crļena, trava ‚artefila, erba' ‚herbae genus'), *u Vukovu* (‚die bachweide' ‚Salix helix Linn.'), *u Daničićevu* (‚salix'). ‚Ad arborem yva idest salix'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 96. (1252). Međa Srpcima ‚na ivu' (Sr. lětop. 1847. 4, 58 *god.* 1881). Đ. Daničić, rječn. *kod* iva. A što je trava iva. M. Vetranić 2, 268. Ive trave, artetica. J. Vladmirović 14. Trave ive, ajuga. 85. Iva ńemu tiho odgovara: ‚Kad sam rasla ja gledala nisam ni na bora ni na vitu jelu'. Nar. pjes. vil. 1866. 882. Iva ‚die bachweide' ‚Salix helix'. G. Lasić 161. Iva, Teucrium montanum. Čas. čes. mus. 1852. 2, 50. Iva, Salix cinerea L. J. Pančić, glasn. 30, 267. Iva, cslav. iva, ivina, ivka, rus. ива, ивина, ивушка, ивица, češ. jiva, hyva, yva, poļ. iwa (Salix capraea), l. artetica, artefilla *(u rukopisu prošloga vijeka),* camepitio (Siń, *i u rukopisu* XVI *vijeka),* Ajuga iva L. 2. salix (Mikaļa), Salix helix (Lasić, Vuk), Sal. capraea, grandifolia, cinerea, aurita (Pančić, Sabļar, Perušić, *u križevačkoj okolini).* Iva prava, Salix capraea L. (Sabļar, Lika). Iva crļena, Lythrum salicaria L. (Alschinger). B. Šulek, im. 114. — *I kao ime mjestima u Srbiji: u Vukovu rječniku:* planina u Srbiji. *mjesto u okrugu smederevskom.* Livada u Ivi. Sr. nov. 1874. 183.

2. ĬVA, *f. vidi* 2. ivica. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

3. ĬVA, *m. vidi* Ivo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Îvo. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da je po istočnom govoru.* Gospa poče Ivu zagrļati. M. Divković, plač. 7. Svoju majku ostavi Ivi za mater. I. Ančić, svit. 251. Dakle nijedan vas ne kasni uzeti s. Ivu za zaštititeļa. F. Lastrić, od' 129. Porođeńe s. Ive. 340. Učenika svoga Ivu pripoļubļenoga. test. 104a. Obogati Ivu Krstiteļa. svet. 91a. Danak svetog Ive Krstiteļa nam donese blagog prijateļa. Nadod. 28. Pored Jele Ivu ukopaše. Nar.

pjes. vuk. 1, 244. U onoga Seńanina Ive. 1, 538. Onda skoči Seńanine Iva ... Da moj brate, Seńanine Ivo. 1, 585. A ne Ivu brata rođenoga. 1, 579. Nosi, brate, Ivi bracu mome. 2, 569. Al' besedi Čarnojević Iva. 2, 570. U dvorove Seńanina Ive, i sa šńima Sijeńanin Iva... Baš istina, Sijeńanin-Ivo! 3, 173. To je Ive *(po resavskom govoru)* vrlo milo bilo... Da me čuješ, Sijeńanin-Ivo! 3, 211. Vino pije Sijeńanin Iva. 3, 212. Preko gleda Sijeńanin-Ivu. 3, 212. Pa do Ive sablu doterao. 3, 216. Poče aga Ivu bratimiti: ‚Bogom brate, Senkoviću Ivo!' 3, 399. Pa kasuju usarinu Ivi: ‚Gospodaru, usarine Ivo!' 3, 504. A na ruke Crnogorac-Ivi. Nar. pjes. juk. 130. — *Po sjevernoj Dalmaciji nom. je* Ive *a voc.* Ive, *a između rječnika u Bjelostjenčevu i u Voltiģijinu (kod* Ivan). Mene prosi Ive dite mlado. Nar. pjes. vuk. 1, 241. A kad vidi Ive dite mlado. 1, 580. I reka' je Ive dite mlado. 3, 518. Još je ńima Ive govorio. Nar. pjes. marjan. 44. Ive jaše kroz orašje. 187.

4. ĮVA, *f. hyp.* Ivana. — *Akc. se mijeńa u voc.* Ivo. — *U naše vrijeme.* Ž. Radońić. *može biti i prije našega vremena, vidi:* Iva. S. Novaković, pom. 64, *ako ovo ne pripada pod* 3. Iva.

ĮVAČA, *m. augm.* Iva, Ivan. — *Potvrđeno je samo u latinskom spomeniku* XI *vijeka, ali vaļa da se upotrebļavalo i kasnije (vidi* Ivačić). ‚De Iuuaça consobrino cuiusdam Ualentini'. Doc. hist rač. 170. (1070—1078).

IVAČEV DO, Ivačeva dola, *m. planina u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 27.

ĮVAČIĆ, *m. prezime (po ocu Ivači).* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Schem. spal. 1862. 28. Pop Ivačić, Aleksiću Rade. Osvetn. 5, 48.

IVAČIĆI, *m. pl. selo vaļa da nedaleko od Kosina u gornjoj krajini.* — XV *vijeka.* Naj prija im darovasmo selo Stanicu, drugo selo Ivačiće (*može se čitati i* Ivačišće). Mon. croat. 137. (1489).

IVAČIŠĆE, *n. vidi* Ivačići.

IVAČKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 21.

IVAHAN, Ivahna, *m. dem.(?)* Ivan. — *Drugo* a *staji mj. negdašnega* ъ. — *U spomeniku* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* Ivahьnъ. Ivahanъ Prьbilovićь. Mon. serb. 102. (1382).

IVAHNIĆ, *m. prezime (po ocu Ivahnu).* — *U spomeniku* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Ivahьnićь). Tvrtko Ivahnićь. Mon. serb. 107. (1333).

1. IVAK, *m. ime muško (Ivan).* — XVI *vijeka.* Ivak Skrlac. Mon. croat. 284. (1581).

2. ĮVÂK, Iváka, *m. ime mjestima u Srbiji (od* 1. iva). *a) u okrugu ćuprijskom.* Livada u Ivaku. Sr. nov. 1875. 588. — *b) u okrugu podrinskom.* Ļ. V. Stojanović. — *c) u okrugu smederevskom.* Niva u Ivaku. Sr. nov. 1868. 61. — *d) u okrugu šabačkom.* Zemļa Ivak. Sr. nov. 1872. 262.

IVAKOĻE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* — *isporedi* 2. Ivak. Livada u Ivakoļu. Sr. nov. 1875. 162.

IVAKUŠA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji likobrbavskoj.* Rasdijeļ. hrv. 38.

IVAĻIČAR, *m.* Chrysomitris spinus Boie, *neka ptičica, zelenčica, isporedi* cajsić, cajzl, ciz, čiž, čižak. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ivaļičar, Fringilla spinus L. K. Crnogorac, zool. 92.

ĮVAN, *m.* Joannes, *ime muško.* — *Postalo je od grč.* Ἰωάννης *(a ovo od jevr.* Johanan — *Bog daje) dok je grč. i još glasilo posve kao vokal, te je od* Ioan *prešlo na* Ivan; *kasnije je postao oblik* Jovan *(koji vidi) tijem što se grč. ι izgovaralo kao* j. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* Ivanъ, *rus.* Иванъ. — *Kod pravoslavnijeh Hrišćana češće se upotrebļava* Jovan *(i za krstiteļa i za apostola), a* Ivan *samo za krstiteļa koji se svetkuje* 24.*oga junija* (Jovan *za krstiteļa* 7.*oga januara), vidi u Vukovu rječniku, kod katolika se samo ćuje* Ivan *(ali vidi kod* Ivo *i* Janko). — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚Joannes'), *u Belinu* (‚Joannes' 847ª), *u Bjelostjenčevu* (Ivan, Ive, Ivica, Joan, Jovica ‚Joannes Baptista'), *u Voltiģijinu* (Ivan, Ivica, Ive ‚Giovanni' ‚Johann'); *u Vukovu:* 1. u krščana (kao i u Rusa) ‚Ivan' znači ‚Jovan'. 2. u hrišćana ‚Ivan' i ‚Jovan' dva su različna imena, kao i ‚Ivana' i ‚Jovana' (u Tršiću su bilo u jednoga čovjeka, Jovana Starčevića, dvije kćeri ‚Ivana' i ‚Jovana'; tako se u ńih razlikuje i ‚Jovań dan' (7 jan.) od ‚Ivańa dne' (24 jun.); *u Daničićevu* (Ivanъ ‚Joannes'). ‚Iuuano filio (Uilcane) bravaro'. Doc. hist. rač. 98. (1065—1074). ‚Assisterunt eciam Iwan ...' Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 88. (1245). ‚Ivan, filius Iruzlo'. 1, 118. (1258). Slavъ i zetь mu Ivanъ. Mon. serb. 62. (1298—1302). Čeonikъ hlapъ Ivanъ Budisaļicь. 102. (1332). Dьjakъ Ivanъ. 388. (1437). Knezь Ivanъ Vardićь. 468. (1454). Gospodarь zetsky Ivanъ Crьnojevićь. 534. (1485). Usam Petra i Ivana i Jakoba sobom. N. Rańina 97ª. marc. 14, 33. Ivan je njekada krstio krštenjem od pokore. 188ª. act. ap. 19, 4. Od svetoga Ivana Zlatousnika. Zborn. 46ª. Evangelije po sv. Ivanu. Anton Dalm., nov. tešt. 130ᵇ. Ivan Krstiteļ. Kateh. 1561. F7ª. Sveti Ivan Damaškeń. Š. Budinić, sum. 45ᵇ. Ne hoteći vjerovati začetje sina svoga Ivana krstiteļa. A. Gučetić, roz. jes. 101. Ivan Chrysostom. F. Glavinić, cvit. XXI. Ivan apoštol i evanelišta. XXVI. Po Ivanišu ali ti Ivanu. I. T. Mrnavić, osm. 4. Blaženoga Ivana krstiteļa. P. Posilović, nasl. 107ᵇ. Ako 'e Ivan, zaisto nije drugi Ivan vanđelista, al' svet Ivan. J. Kavańin 117ª. Da nam Ivana od Trogira još čudesa on objavi. 160ᵇ. Paleolog cesar Ivan. 191ª. Isukrst je naš obraniteļ, veli s. Ivan. J. Banovac, razg. 9. Sveti Ivane krstiteļu. blagosov. 208. Ivanđelišta s. Ivan. F. Lastrić, test. 64ª. Veli s. Ivan zlatousti. 70ª. Život svetog Ivana od Nepomuka. A. J. Knezović I. Blaženomu Ivanu krstiteļu. I. A. Nenadić, nauk. 35. Neg za dragu sestricu Ivana Hrvaćanina. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 53. Ivan Seńanin. And. Kačić, kor. 485. Manastir posvećen s. Ivanu krstiteļu. Norini 37. Bi mejdan vojvode Ivana Seńanina. 43. Sveti Ivan Kapistran. 32. Svakomu po malo iliti predike nediļne po P. f. Đuri Rapić Gradišćaninu, reda male bratje S. O. Franćeska od obslužeńa provincije S. Ivana Kapistrana. Đ. Rapić I. Drugu Ivan *(Crnojević)* knigu opravio na sestriča Jovan-kapetana. Nar. pjes. vuk. 2, 534. Te načini knigu na koļenu svom draganu od Seńa Ivanu: ‚O Ivane, prva srećo moja!...' 3, 193. A na ruke od Seńa Ivanu. Nar. pjes. juk. 129. Mili Bože, da mi ni Ivana! Nar. pjes. mikul. 162. Primi, kume, Boga i sv. Ivana. Pravdonoša. 1851. 21.

ĮVANA, *f. ime žensko od muškoga Ivan.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Unuk kraļice Ivane od Napuļe. I. Ančić, ogl. 186. Ivana. S. Novaković, pom. 64. Al' hotime Ane, Ivane, Jezabile. J. Kavańin 258ª. Ivana kraļica. A. J. Knezović XXVIII.

IVANAC, Ivanca, *m. dem.* Ivan. — *Postaje nastavkom* ьcь, *te se prvo* ь *u nom. (i u acc. kod* 2) *sing. mijeńa na* a, *a u ostalijem pade-*

šima ispada; u naj starijim spomenicima XIII *i* XIV *vijeka (vidi kod* 1) *a ostaje ili se (u latinskom jeziku) zamjenjuje slovom* e.

1. *ime muško.* „Johanne, filio Iwanech de Sernow". Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 114. (1256). Ivanɛɔ. Deč. hris. 48. 54. 100. Ivanac satnik. Zak. vinod. 55. Ivanca z Rodče-vsi. Mon. croat. 58. (1484). Sinom Ivanca Zrčića. 188. (1487). Knez Ivanac Posedarski. 229. (1527). Da bi v onom danju udržali Ivanca Dragovanića. 267. (1572). Gotića Helia i Ivanca. J. Kavanin 178a. Brat ńegov Ivanac s delijami vino pije. Nar. pjes. bog. 183.

2. *ime mjestima. a) u Hrvatskoj. aa) u županiji varaždinskoj.* Razdijel. hrv. 97. *(kajkavski)* Ivanec. 92. 96. — *bb) u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* 118. — *cc) (kajkavski)* Ivanec *u županiji zagrebačkoj.* 84. — *b) pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj. — c) mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Ivancu. Sr. nov. 1868. 262.

ĮVANBEG, *m. Ivan Crnojević. — vidi* Ivanbegovica, Ivanbegović, Ivanbegovina. — *Po ńemu ili po zetu Đurđa Kaštrijotića zove se ńeka kula u Hercegovini.* Schem. herc. 1878. 151—152.

ĮVANBEGOVICA, *f. Ivanbegova (t. j. Ivana Crnojevića) žena, vidi* Ivanbeg. — *U jednoga pisca našega vremena.* Prokle mati od nevolje sina, te knegińa Ivanbegovica, prokle Mara svog sina Stanišu. P. Petrović, gor. vijen. 26.

ĮVANBEGOVIĆ, *m. prezime po ocu Ivanbegu (Ivanu Crnojeviću). — U narodnoj pjesmi našega vremena.* A Maksimu ime nađeduše: Skenderbeže Ivanbegoviću. Nar. pjes. vuk. 2, 567. Po pjesmama se govori da su današńe Bušatlije od Ivanbegovića. Vuk, nar. pjes. 2, 567.

ĮVANBEGOVINA, *f. država Ivanbegova (Ivana Crnojevića). — U naše vrijeme.* Što l' mi zemlju Skenderiju kažeš, to je moja zemla od starinah, to je bila Ivan-begovina. Pjev. crn. 300b. I sve traže Ivanbegovinu. Nar. pjes. vuk. 5, 174. Pa će biti vlaška kraljevina, što je bila Ivanbegovina! Osvetn. 2, 74.

IVANBRIJEG, *m. (ńem.* Johannesberg) *selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijel. hrv. 189.

IVANCI, *m. pl. ime mjestima: a) selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. hrv. 51. — *b) pusta u Slavoniji u županiji srijemskoj.* 149.

ĮVAN-CVIJET, *m. ime ńekijem biljkama. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (nekaka trava *s dodatkom da se govori u Paštrovićima).* Ivan-cvijet, rus. ИВАН-ТРАВА, 1. Chrysanthemum leucanthemum L. (Lika, Istra); 2. Salvia sclarea L. (Vodopić); 3. (Vodopić) v. Ivanovo cviječe. B. Šulek, im. 114.

ĮVÂNČA, *f. ime mjestima. a) dva sela u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ivanča velika. K. Jovanović 96. Ivanča mala. 98. — *b) zaselak u Hrvatskoj u županiji liko-krbavskoj.* Razdijel. hrv. 89.

IVANČAC, *m. dem.* Ivanac. — *a) ime muško.* — XV *vijeka (vidi kod* Ivančačev). — *b) selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Ivančec. Razdijel. hrv. 97.

IVANČAČEV, *adj. koji pripada Ivančacu.* — XV *vijeka.* Sin Ivančačev. Mon. croat. 59. (1484).

IVANČANI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijel. hrv. 106.

ĮVÂNČE, Ivânčeta, *n. dem.* Ivan. — *U naše vrijeme.* No ih viđe čobanče Ivanče. Nar. pjes. vuk. 8, 888. A moj sine, čobanče Ivanče! 8, 837.

ĮVÂNČEVA ŽÈZNICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 159.

ĮVÂNČEVIĆ, *m. prezime po ocu Ivancu. — Od* XVIII *vijeka.* Ivančević i Giljanić. J. Kavańin 185a. Ivančević. And. Kačić, kor. 487. Ivančević. D. Avramović 278.

IVANČICA, *f.* 1. Chrysanthemum leucanthemum L. (Karlovac, Istra); 2. suvrst jabuke (Kalnik). B. Šulek, im. 114.

1. IVÀNČIĆ, *m. dem.* Ivan, Ivanko. — *U Vukovu rječniku.*

2. IVANČIĆ, *m. prezime, isporedi* Ivančević. — *Od* XVI *vijeka.* Jantol Ivančić. Mon. croat. 238. (1585). Hći Ivana Ivančića. 277. (1576). Ivančić. Schem. segn. 1871. 107.

IVANČIĆI, *m. pl. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 8. — *b) dva sela u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. hrv. 71. 75.

1. IVÀNDA, *m. augm.* Ivan. M. Medić.

2. ĮVÂNDA, *f. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 88.

IVANDIĆ, *m. prezime po ocu Ivandi. — U naše vrijeme.* Schem. siben. 1875. 26. Sinovi Ivandini (po ocu) tako se zovu. u Dobroselu. M. Medić.

IVANDIJA, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 262.

IVANDOL, *m. ime mjestima. a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 226. — *b) selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijel. hrv. 129.

IVANDOLAC, Ivandoca, *m. selo u Dalmaciji na otoku Hvaru.* Repert. dalm. 1872. 41.

IVÁNĐANIN, *m. čovjek iz Ivande.* V. Arsenijević. — *plur.:* Ivánđani.

IVÁNĐÂNKA, *f. žensko čeljade iz Ivande.* V. Arsenijević.

IVÁNĐANSKÎ, *adj. koji pripada selu Ivandi.* V. Arsenijević.

IVANĐÈLISTA, *m. vidi* jevanđelist. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji piše* i ivanđelišta *a na jednom mjestu* i ivanđelišt *(vidi oboje).* Ivanđelista i virni pisar djela Sina Božjega. F. Lastrić, od' 143. Jednoga od 4 ivanđeliste. 321. Ako ji ivanđelista i naziva samo mudraci. test. 60b. Sada se osićam skrovištu ivanđeliste. svet. 9a.

IVANĐÈLIŠT, *m. vidi* ivanđelista. Imadu druga dva ivanđelišta. F. Lastrić, test. ad. 128b.

IVANĐÈLIŠTA, *m. vidi* ivandelista. Veli ivanđelišta s. Marko. F. Lastrić, test. 106b. Ivanđelište ovo muče. 204a. Ivanđelišta sveti Ivan. svet. 100a. Ivanđelišta s. Matije. 145b.

IVANĐÈLSKÎ, *adj. vidi* ivanđeòski. Naslidovati gubavca i kapitana ivanđelskoga. F. Lastrić, od' 176.

IVÀNĐÊLJE, *n. vidi* jevanđelje. — *Od* XVII *vijeka (i sa starijim oblikom* ivanđelje), *a između rječnika u Vukovu (s primjerom:* Pa uzima knjigu ivanđelje). U svomu svetomi ivanđelju, i u zakonu novomu. M. Divković, nauk. 11a. Za ivanđeljem se govori vjerovanje. 168a. Što ivanđelje govori. I. Ančić, vrat. 125. Istomačenje s. ivanđelja. F. Lastrić, od' 14. Svatko ne more s. ivanđelja ni pisama imati. 33. U pripovidanju s. ivandelja. 115. Štije se u ivanđelju. 181. Čuvši one riči iz ivanđelja. 164. Zarada pripovidanja

s. ivanđeļa. 220. Imate pripovidat ivanđeļe. 222. Imadijahu pripovidati ivanđelje. 228. Ako i ne veli ivanđelje latinski pisano. test. 59. Kako svidoči s. ivanđelje. 60ª. Toliko svidoči s. ivanđelje. 157ᵇ. U ogledalu s. ivanđelja. 168ᵇ. Današńe s. ivanđelje priuzima riči iste od ivanđelja ned. prošaste. ned. 29. Vidimo u prosvitļeńu s. ivanđelja. 46. Ivanđelje govori od crkve prave. 98. U današńem ivanđeļu. 231. To nas uči i potvrđuje spasitelj u ivanđelju. 315. Kako zabiliža s. Luka na poglavju dvanaestomu svoga ivanđelja. 381. I dariva sveto ivanđeļe. Nar. pjes. vuk. 4, 16. Ne verujem ti dok mi se ne zakuneš na ivanđeļe. Nar. prip. vil. 1868. 21. Jest, tako mi ovog ivanđeļa. 21.

IVANĐEÒSKÎ, *adj. koji pripada ivanđeļu.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima na jednom mjestu i* ivanđelski *(koje vidi).* Orao sâm ivanđeoski s. Ivan. F. Lastrić, test. 323ª. Dostojanstvo misnika ivanđeoski*(h).* ad. 18ᵇ. Kako piše pror. ivanđeoski. ned. 8. Odranio mlikom nauka ivanđeoskoga. 387. Prorok ivanđeoski. svet. 79ᵇ.

IVANE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Ńiva u Ivanama. Sr. nov. 1861. 766.

IVANEŠIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Mikula Ivanešić. Mon. croat. 304. (1597).

ÌVANGRÂD, *m. razvaline u Bosni blizu Ivańske.* F. Jukić, zemļop. 47.

IVANǴA, *f. selo u Ugarskoj blizu Adońa.* Šem. prav. 1878. 85.

IVANIC, *m. dem.* Ivan. — *Prije našega vremena.* Ivanicь. S. Novaković, pom. 64.

1. ÌVANICA, *f. dem.* Ivana. — *Od* XVIII *vijeka (i mošebiti od prije, vidi prvi primjer), a između rječnika u Vukovu.* Ivanica. S. Novaković, pom. 64. Blažene Ivanice od Anđela. J. Banovac, prisv. obit. 85. Pokornice Joane ili Ivanice. A. J. Knezović I. Ivanica Barbieri Splitkińa. I. J. P. Lučić, izk. 35. Ispovidi ńegove zaručnice Ivanice. rasg. 45. Pristupi pred nama Ivanica udovica Šćepca. Pravdonoša. 1852. 30.

2. IVANICA, *f. u Daničićevu rječniku:* ‚Ivanica', rijeka u Svetoj Gori: međa je zemļi hilandarskoj išla ‚na rêku Ivanicu' (Mon. serb. 180 *god.* 1348).

IVANICI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* selo menastira Treskovca. Glasnik. 18, 372.

ÌVANIČIN, *adj. koji pripada Ivanici.* Drugi Ivaničin sin Niko. Pravdonoša. 1852. 30.

1. IVANIĆ, *m. prezime po ocu Ivanu.* — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Ivanićь). Volьkasь Ivaniću *(vlastelin dubrovački).* Mon. serb. 39. (1253). Vele sfitlomu i izvrsitomu naučiteļu gospod. Gabretu Ivaniću momu pridragomu. M. Gazarović 188ᵇ. Divnić, Dujmić i Ivanić. J. Kavańin 89ᵇ. Jerolima Ivanića, Tańanića mučat nije. 140ª. Ivan Ivanić. Glasnik. II, 1, 1. (1808).

2. ÌVANIĆ, *m. ime mjestima u Hrvatskoj. a)* Ivanić grad, *grad u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. hrv. 119. — *b)* Ivanić kloštar, *trgovište u istoj županiji.* 114. — *c)* Ivanić košnički, Ivanić desinički, Ivanić gorńi, *sela u županiji varaždinskoj.* 100. 94. — *Prije su se ova mjesta (ili dajbudi dva prva) svala* Ivanići, *koje vidi.*

ÌVANIĆI, *m. pl. ime mjestima. a) u Hrvatskoj, vidi kod* Ivanić. — *od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (1. Ivanići, vulgo Klošter, mesto niže Zagreba ‚Ivanichium'. 2. Ivanići tvrđa, vulgo Festunga ‚praesidium Ivanichense'). Pisan v Ivanićih. Mon. croat. 232. (1527). — *b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 8.

ÌVANÎŠ, *m. ime muško, Ivan.* — *Od* XIV *vijeka (u naj starijem primjeru, po svoj prilici griješkom, stoji y mj. drugoga* i), *a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Ivanišь). Ivanyšь. Deč. hris. 99. Despotь Ivanišь. Glasnik 15, 301—302. (1348?). Ivaniša Grgurića. Mon. croat. 56. (1431). Ivanišь Pavlovićь. Mon. serb. 428. (1414). Kneza Ivaniša Blagajskoga. Mon. croat. 66. (1446). Ivaniš Fabjanić. 69. (1447). Ivanišь Vlatkoovićь. Mon. serb. 468. (1454). Ivaniša Ohmućevića. 537. (1487). Ivaniš Delisina. Stat. poļ. ark. 5, 311. Skanderbeg bi unuk Vukašina kraļa po Ivanišu aliti Ivanu. I. T. Mrnavić, osm. 4. Slavni Ivaniš Sobjeski. J. Kavańin 264ª. Kmet Ivaniš dubrovaški. 276ᵇ. Našem zetu, knezu Ivanišu. Nar. pjes. vuk. 3, 462. Posjekoše kneza Ivaniša. 3, 464.

IVANIŠA, *f. ime žensko (prema mušk.* Ivaniš). — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 64.

ÌVANÎŠEV, *adj. koji pripada Ivanišu.* — *Između rječnika u Daničićevu.* Na molbu Ivaniševu. Mon. serb. 537. (1487).

IVANÍŠEVIĆ, *m. prezime po ocu Ivanišu.* — *Od* XVII *vijeka.* Luka Ivanišević. Stat. poļ. ark. 5, 303. (1605). Kita cvitja razlikova gosp. Ivana Ivaniševića vlast. braškoga. I. Ivanišević 3. Luka Ivanišević. Rat. 418.

ÌVÂNKA, *f. dem.* Ivana. — *Od prije našega vremena.* Ivanьka. S. Novaković, pom. 133.

ÌVÂNKO, *m. dem.* Ivan. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Ivanьko). Ivanьko. Deč. hris. 22. 29 *i još na nekoliko mjesta.* Između ļudi koje car Stefan dade crkvi arhanđelovoj u Prizrenu četvorici bješe tako ime (Glasnik. 15, 289. 295. 298. 309 *god.* 1348?). jednom ‚Ivanku tьkaču' dade isti car zamjenu za vinograd koji priloži istoj crkvi (271). Đ. Daničić, rječn. 3, 595—596. Ivanko, Leševь bratь. Mon. serb. 264. (1389—1405). Ivanko Petrinić. Mon. croat. 134. (1487). Ranko Milinković prejavio svoga brata Ivanka. Glasnik. II, 1, 186. (1808).

ÌVÂNKOVAC, Ìvânkôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 180.

ÌVÂNKOVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Ivankovcu.* Ivankovačka *(opština).* K. Jovanović 180.

ÌVÂNKOVIĆ, *m. prezime po ocu Ivanku.* — *Od prije našega vremena.* Ivankovići. Stat. poļ. ark. 5, 302. Ispod Bišća dva Ivankovića. Nar. pjes. vuk. 3, 263. Ivanković. D. Avramović 185. Nikodije Ivanković. Rat. 183. Nikola Ivanković. 364. — *I kao ime mjestima: a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 36. — *b)* Ivanković selo, *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. hrv. 60.

IVANKOVO, *n. selo u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. hrv. 149. — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* Od onud na Ivankovo... M. A. Reļković, sat. H2ᵇ.

IVANOL, *m. ime muško (Ivan).* — *isporedi* Ivanola. — *Na jednom mjestu* XIII *vijeka.* Od mojih sini, Mavra, Krševana i Ivanola. Mon. croat. 316. (1230).

IVANOLA, *m. vidi* Ivanol. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Satnik Ivanola. Mon. croat. 47. (1413).

IVANOLIĆ, *m. prezime po ocu Ivanolu ili Ivanoli.* — XV *vijeka.* Šimun Ivanolić. Mon. croat. 140. (1490).

IVANOŠIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 107.

İVANOV, *adj. koji pripada Ivanu.* Ivanovo krštenje. N. Rańina 188ª. act. ap. 19, 8. Ukroti uspregnutje Ivanovo. A. Gučetić, ros. jes. 137. Mišica Ivanova ńu uzdrži. J. Kavańin 816ᵇ. Kud će proći svati Ivanovi. Nar. pjes. vuk. 1, 243. I oteše sestru Ivanovu. 1, 585. Od Maksima sina Ivanova. 2, 528. Izlazila ļuba Ivanova. Nar. pjes. juk. 102. — *i sa složenijem oblikom (u čakavskoj pjesmi iz Istre).* Zajde vanka Ivanovi čako. Nar. pjes. istr. 2, 126. — Ivanovo cvijeće, *vidi* cvijeće, *b) gg).* — Ivanovo grožđe, Ribes rubrum L. (Bakar), v. Ivańsko grožđe. B. Šulek, im. 115. — Ivanova trava, rus. иван-трава (Chrysanthemum leucanthemum), češ. bylina svatého Jána, Hypericum perforatum L. (Sabļar). B. Šulek, im. 115. — Ivanovo zeļe, *vidi kod* zeļe.

IVANOVAC, Ivanovca, *m. selo u Međumurju. (kajkavski)* Ivanovec. Schem. zagr. 1875. 140.

İVANOVAČKÎ PÒTOK, *m. potok u Srbiji u okrugu čačanskom.* I. Pavlović.

İVANOVA KÚLA, *f. selo (i stari gradić) u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 353. 391.

İVANOVA LİVADA, *f. granica između Srbije (u okrugu pirotskom) i Bugarske.* M. D. Milićević, kraļ. srb. 165.

İVANÔVCI, İvanovâcâ, *m. pl. ime mjestima. a) u Slavoniji. aa) u županiji požeškoj.* Razdiļ. hrv. 128. — *bb) u županiji virovitičkoj.* 188. 188. — *b) u Srbiji. aa) selo u okrugu rudničkom.* K. Jovanović 145. — *bb) mjesto u okrugu čačanskom.* I. Pavlović.

IVANOVČANI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļ. hrv. 108.

İVANOVIĆ, *m. prezime po ocu Ivanu. — Između rječnika u Daničićevu* (Ivanovićь). Obradь Ivanovićь. Mon. serb. 45. (1254). Hvaloje Ivanovićь. Deč. hris. 5. Miloš Ivanovićь. 8 *i još na nekoliko mjesta.* Krasoje Ivanovićь. Mon. serb. 281. (1418). Slavni Juraj Ivanović nazvan Skanderbeg. I. T. Mrnavić, osm. 4. Trikrat upita Petra, ļubi li ga, koji se zoviše Šimun Ivanović, jer mu ocu biše ime Ivan. I. Ančić, ogl. 66. Ivanović pop don Krste. J. Kavańin 132ᵇ. Mato Ivanović. And. Kačić, kor. 490. Barjaktar je Ivanović Marko. Nar. pjes. vuk. 5, 12. — *I kao ime mjestima (isporedi* Ivanovići). ‚Predium Ivanovich'. Mon. ep. zagr. tkalč. 2, 62. Ivanovićь. S. Novaković, pom. 188.

İVANOVIĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 161.

İVANOVO PÒĻE, *n. selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiļ. hrv. 128. — *Zove se i* Ivanpoļe. Schem. zagr. 1875. 48.

İVANOVO SÈLO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļ. hrv. 112.

İVANOV PÒTOK, *m. voda u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 159.

İVAN-PLANİNA, *f. gora u Bosni.* F. Jukić, zemļop. 2. Hajdemo u Ivan planine. Pjev. crn. 184ª. Otićemo u Ivan planinu. Nar. pjes. juk. 589.

İVANPOĻE, *n. vidi* Ivanovo poļe.

IVANSKA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļ. hrv. 107.

İVÂNSKÎ, *adj. (boļe* Ivański), *vidi* Ivanov, Ivań. — *U dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka.* Ko se *(sime)* samo na Ivansku noć sabrati more. P. Zoranić 89ᵇ. Ivanski dan sjaše. I. T. Mrnavić, osm. 43.

IVANŠA, *m. ime muško (Ivan). — Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Ivanьša sь dětiju. Deč. hris. 57.

IVANŠČICA, *f. (boļe* Ivańščica), *gora u Hrvatskoj. — U Bjelostjenčevu rječniku:* Ivanščica gora ‚Ivantius mons'.

IVANUŠ, *m. ime muško (Ivan).* — XIII, XV *i* XVI *vijeka.* ‚Paul et Iwanus'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 142. (1269). Gospodinu Ivanušu. Mon. croat. 48. (1418) Ivanuš Račačević. 117. (1478). Ivanuš Miserić. 167. (1497). Ivanuš Krestonović. 185. (1504). — *I kao presime.* Vuk Ivanuš. Mon. croat. 306. (1598).

IVANUŠA, *m. ime muško, vidi* Ivanuš. — *U naše vrijeme u Istri.* Moja mati ga je Ivanušom zvala. Nar. pjes. istr. 2, 111.

İVANVEČE, İvanvečera, *n. večer u oči svetoga Ivana. — U jednoga pisca našega vremena.* Kada šenicu sijete na Ivanveče. S. Ļubiša, prip. 26.

İVAŃ, *adj. vidi* Ivanov. — *Postaje od* Ivan *nastavkom* jь. — *U naše vrijeme (mogebiti već od* XVI *vijeka) upotrebļava se samo uz* dan *i kod imena mjesta i biļaka. — Između rječnika u Mikaļinu* (Ivań dan ‚dies sancti Joannis'), *u Belinu* (Ivań dan ‚dies divo Joanni Baptistae sacer' 312ª), *u Vukovu* (Ivań dan, Ivańa dne ‚fest des h. Johann des täufers, den 24 juni' ‚dies festus st. Joannis Baptistae'), *u Daničićevu* (Ivańь). Slamodraži, Dobrodoļanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi, selima koja kraļ Stefan Dečanski dade Hilandaru, išla je međa ‚u Ivańь dubь' (Mon. serb. 87 *god.* 1327). Đ. Daničić, rječn. *kod* Ivańь. Na 24 juńa na Ivańь danь. Spom. sr. 2, 109. (1445). Dođoh na Ivań dan u ovi grad. M. Držić 50. Ivań dan, treti dan po božiću. M. Divković, nauk. 181ª. Na Ivań dan. I. Ančić, svit. 9. Sjutra dan po latinskomu vodokrstju, u koji dan dolazi rišćanski Ivań dan. And. Kačić, razg. 209. Srbi pripovijedaju da je Ivań dan tako veliki svetac da sunce na nebu tri put od straha stane. Vuk, živ. 67. Ivań dan je na po godine posle božića. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 5. — *Kod imena biļaka: a)* Ivańa trava, rus. иван-трава (Chrysanthemum leucanthemum), horminum (Durante), Salvia sclarea L., v. Ivańe zeļe. B. Šulek, im. 114. — *b)* Ivańe zeļe. Ivańe zeļe, centrum galli (Pizzelli), baccara, gallitrico, sclarea (Bartulović), orminium (Dellabella), Salvia sclarea L. (Vuk, Sabļar), v. Ivańa trava. B. Šulek, im. 115. *i u Vukovu rječniku:* ìvâńe zeļe ‚art kraut' ‚herbae genus' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

1. **İVAŃA**, *f. vidi* Ivańe. — *Od* XVI *vijeka.* V petak prvi pred Ivańom. Mon. croat. 268. (1572). U Ivańi veliki su dani. Nar. pjes. istr. 1, 19.

2. **İVAŃA**, *f. ime mjestima. — U Vukovu rječniku:* zidine od manastira u šabačkoj nahiji nakraj Cera pod Vidojevicom, *i u Daničićevu:* u Zatonu dva sela koja je kraļ Stefan Prvovjenčani dao Žiči: ‚obê Ivańi sь zaselijemь' (Mon. serb. 11 *god.* 1222—1228). nema potvrde kako se jedno zvalo.

IVÁŃAC, Ivánca, *m. presime. — U naše vrijeme.* Nikoli Ivańcu. Nov. sr. 1885. 74.

İVAŃAČA, *f. u Vukovu rječniku:* jabuka koja o Ivańu dne dospijeva ‚Johannis-apfel' ‚pomum circa diem festum st. Joannis maturans'.

İVAŃÂ RIJÈKA, *vidi* Ivańorijeka.

İVÂŃČICA, *f. ime nekijem biļkama.* Ivańčica, 1. Hypericum perforatum L. (Sladović); 2. Johannisapfel (Stojanović). B. Šulek, im. 114.

IVAŃ-DORDA, *f. selo u Ugarskoj.* Šem. prav. 1878. 42.

ÌVÂŃE, *n. što pripada (svetome) Ivanu.*

1. *Ivań dan.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚dies s. Joannis Baptistae, festivitas natalis diei praecursoris Domini') *i u Voltigijinu* (‚festività di s. Giambattista' ‚Johannis feyerlichkeit'). Tako drvu do Ivańa dvori. J. S. Reļković 185. Od Ivańa brinu se kućani. 307.

2. *ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 886. — *b) zaselak u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 174. — *c) mjesto u okrugu smederevskom.* Livada u mestu Ivańu. Sr. nov. 1872. 118.

1. **ÌVAŃICA**, *f. varošica u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 151. — *Između rječnika u Vukovu* (varošica u Srbiji iza Užica).

2. **ÌVAŃICA**, *f. neka biļka.* Ivańica, Hypericum perforatum L. (Sladović), v. ivańčica. B. Šulek, im. 115.

ÌVAŃIČKÎ, *adj. koji pripada selu Ivańici.* Ivańičkȁ *(opština).* K. Jovanović 151.

IVAŃORIJEKA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļ. hrv. 64. — *Na drugom je mjestu pisano* Ivańa rijeka. Schem. zagr. 1875. 71.

IVAŃOVAČA, *f. brijeg u hataru sela Doļana (u Lici).* M. Medić.

IVAŃSKA, *f. ime selima u Bosni: a) u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 72. — *b) u okrugu bihaćkom.* 110. — *Isporedi* Ivanska.

ÌVAŃSKÎ, *adj. koji pripada Ivanu (ili Ivańi). — Samo kod imena mjesta i biļaka. a) kod imena mjesta. aa) u narodnoj pjesmi našega vremena* Ivańske strane *vaļa da je mjesto u Crnoj Gori ili u Hercegovini.* Rašćeraše uz Ivańske strane. Nar. pjes. vuk. 4, 445. — *bb)* Ivański Bok, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļ. hrv. 78. — *cc)* Ivańsko poļe, *mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u Ivańskom poļu. Sr. nov. 1871. 579. — *b) kod biļaka. aa)* Ivańsko cvijeće. — *između rječnika u Vukovu:* ivańsko cvijeće (žuto i bijelo) ‚das labkraut (waldstroh, unser Frauen bettstroh)' ‚Galium verum Linn.' Ivańsko cveće (cvijeće Sabļar), Galium verum L. (Pančić). B. Šulek, im. 115. — *bb)* Ivańsko grožđe (prema ńem.), Ribes rubrum L. (Šabļar). B. Šulek, im. 115.

IVAR, *m. ime mjestima u Srbiji.* — *isporedi* Ivara. — *Postaje po svoj prilici od* 1. iva. *a) u okrugu biogradskom.* Livada u Ivaru. Sr. nov. 1875. 123. — *b) u okrugu pošarevačkom.* Čair u Ivaru. Sr. nov. 1861. 7.

IVARA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* — *vidi* Ivar. Livada u Ivari. Sr. nov. 1868. 109.

ÌVASOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. spal. 1862. 28. Schem. rag. 1876. 64.

IVAZOVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu Donje Tusle.* Statist. bosn. 160.

IVČAK, *m. ime muško (Ivan), vidi* Ivčakov.

IVČAKOV, *adj. koji pripada Ivčaku.* — XV *vijeka.* Antol Ivčakov vnuk. Mon. croat. 96. (1465).

IVČE, Ivčeta, *n. dem.* Ivan, Ivo. — *Prije našega vremena.* Ivče. S. Novaković, pom. 65.

ÌVČEVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. spal. 1862. 28. Schem. jad. 1876. 52.

IVČIĆ, *m. presime po ocu Ivci.* — XVI *vijeka.* Franko Ivčić. Mon. croat. 288. (1527).

IVČIN, *m. ime muško.* — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Ivьčinь). Ivьčinь. Spom. sr. 1, 74. (1405). Ivьčinь Hodanovićь. 2, 44. (1407).

1. **ÍVE**, *m. vidi* 3. Iva.

2. **ÌVE**, *f. pl. ime mjestima u Srbiji.* — *Uprav plur.* 1. iva. — *a) u okrugu biogradskom.* Livada u Ivama. Sr. nov. 1861. 311. — *b) u okrugu kragujevačkom.* Vinograd u Ivama. 1863. 388. — *c) u okrugu podrinskom.* Zemļa u Ivama. 1871. 286. — *d) u okrugu vaļevskom.* Livada u Ivama. 1870. 235.

IVEKA, *m. presime.* — XVIII *vijeka.* ‚Matthaeus Iveka'. Schem. bosn. 1864. 99. (1786).

IVEKIĆ, *presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XIX.

IVÉKOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 262.

ÌVELIĆ, *m. presime.* — *Od* XVIII *vijeka.* Cerinići, Ivelići. J. Kavańin 150a. Jure i Jero Ivelića. 151a. I suprotan Iveliću prvo mjesto uzdržaše. 152a.

IVEĻA, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Iveļa Omućević. And. Kačić, kor. 461.

1. **ÌVÊR**, Ivera, *m. komad što otpada kad se djeļa drvo.* — *Akc. kaki je u nom. sing. taki je i u acc. sing.; u ostalijem je padežima onaki kaki je u gen. sing., osim loc. sing. gdje mislim da je akc.* ivèru. — *Kao množina obično se upotrebļava coll.* iverje *koje vidi.* — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* иверень, ворень *(malorus.* иверъ, иверь), *češ.* ivera, jivera, *poļ.* wior. — *Miklošić misli da* i *ne pripada korijenu nego da je kasnije došlo pred riječ.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (iver, plur. iverje, t. j. trešće koje odskakuje, gda se drevo seče ‚segmen, segmentum, assula, schidia, ramentum'. 2. iver na kolenu ‚patella'); *u Stulićevu* (‚assula'), *u Vukovu* (‚der holzspann beim zimmermann' ‚sarmentum').

a. *u pravom smislu.* Vazda iver što odpada, mańe vaļa nego klada. V. Došen 208b. Majstorski su dvori skoro sazidani: kamen na kamenu, iver po iveru. Nar. pjes. vuk. 1, 105. Iver ne ide daleko od klade. Nar. posl. vuk. 94. Kud će iver od klade? (Od kakva je ko roda onaki je). 163. Prvi iver uzmu, donesu kući, te ga planinka meće pod karlice mlijeka. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 21.

b. *u prenesenom smislu čašica na koļenu. u naše vrijeme u Lici (vidi i u Bjelostjenčevu rječniku).* ‚Juče sijekuć drva posjeko se sikirom ma po vr vrce ivera'. ‚Čuvaj iver od sikire kao očnu zenicu'. J. Bogdanović.

2. **IVER**, *m. manastir τῶν Ἰβήρων u Svetoj Gori, vidi kod* 2. Iverje.

1. **IVÉRAK**, ivérka, *m. dem.* 1. iver. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.*

a. *u pravom smislu.* Oļušti na tanke iverke. Z. Orfelin, podr. 225.

b. *u prenesenom smislu, riba što se sove* i list, Pleuronectes italicus. — *Između rječnika u Belinu* (‚passera pesce' ‚passer' 546a) *i u Stulićevu* (iverak, riba ‚passer'). Iverak ‚Pleuronectes italicus'. Đ. Kolombatović, pesci. 19. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚platteisse' (‚Pleuronectes platessa'), ‚schollo'.

2. **ÌVERAK**, Ìvērka, *m. gora u Srbiji u okrugu podrinskom.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚gebirge zwischen dem flusse Jadar und dem berge Cer'). Uporedo s Cerom pruža se, samo malko

jûžnije od ńega, kosa Iverak. M. Đ. Milićević, srb. 520.

IVÈRČIĆ, *m. dem.* 1. iverak. — *U Vukovu rječniku.*

IVERICA, *f. rasvaline staroga manastira u Srbiji u okrugu niškom.* Od Sićeoskog manastira 1 čas na više, na desnoj strani Nišave, pod brdom Višegradom, razvale su od staroga manastira koji se zove ‚Trnova Petka'. Neki taj manastir zovu ‚Iverica'. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 28.

IVÈRIĆ, *m. dem.* 1. iver. *u Lici.* V. Arsenijević.

1. ÌVÊRJE, *n. coll.* 1. iver. — *Između rječnika u Mikaļinu* (iverje, koje odskače kad se siče ‚schidia, assula'), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* iver), *u Jambrešićevu* (iverje, ali treske kojo odskakaju, gda se drevo seče ‚assula'), *u Stulićevu* (‚assulae'), *u Vukovu* (‚die spänne, holzabfälle' ‚sarmenta'). Pod gradom zakopasmo se u iverje, te tako prenoćismo. Glasnik. 31, 308. (1704). Da iverje poodskoči od svog' pańa kamo daļe. V. Došen 38b. Uzmi leskovog iverja. Z. Orfelin, podr. 81. Metni u bure bukova iverja. 114. Metni naj pre u akovče iverja leskova. 314. U sobi teše, a na poļu iverje pada. *(odgonetļaj govor).* Nar. zag. nov. 80.

2. IVERJE, *n. u Daničićevu rječniku:* ‚Iverije', kaluđeri iz manastira Ivera *(vidi* 2. Iver) u Svetoj Gori: ‚Iverije'. Sava, sim. pam. šaf. 12. Glasnik. 4, 339 (?).

ÌVÈRĻIV, *adj. uprav pun iverja, ali se upotrebļava u osobitom smislu. — U naše vrijeme u Lici.* U koje je krave tvrdo vime i puno žlijezda, reku: ‚Ovoj je kravi vime iverļivo'. ‚Pazi kada kupuješ kravu, dobro joj vime ispipaj, da nije iverļivo'. ‚Ovaj je trupac iverļiv, ne'š ga s mukom razbiti'. J. Bogdanović.

IVERSKI, *adj. koji pripada manastiru Iveru. — Između rječnika u Daničićevu* (iverьskyj). Vъ iverskomъ i vъ pročiihъ monastyrehъ. Domentijanb 43. Obytêļi iverьskije igumenъ. Mon. serb. 127. (1347).

ÌVETA, *m. dem.* Ivo (Ive). — XVI *vijeka.* Selo Ivete Bedeća. Mon. croat 263. (1569). — *Kao prezime u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ÌVETIĆ, *m. prezime po ocu Iveti.* — XVII *vijeka.* Rodom plemenita kuće Ivetića. Đ. Baraković, vil. 245. Osip Ivetić. *u* Đ. Baraković, vil. 359.

IVETIĆI, *m. pl. saselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļ. hrv. 40.

IVEZIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Od g. Vasilija Ivezića. Nar. pjes. petr. 1, 855. *(među predbrojnicima).*

1. ÌVICA, *f. uprav dem.* 1. iva, *ali se kaše i sa ńeke druge bilke. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (dem.* iva). Ivica, rus. ивка, češ. jiva, yva, poļ. iwa, iwinka: iva *(u mletačkom rukopisu),* camepitio *(u Sińskom rukopisu),* aiuga *(u rukopisu* XVIII *vijeka,* Durante), iva artretica (Durante), 1. Ajuga iva L. (Lambl), v. iva; 2. Teucrium chamaepitys L. (Petter, Lambl); 3. suvrst slatke jabuke (Veselić). B. Šulek, im. 115.

2. ÌVICA, *f. ime mjestima (može biti isto što* 1. ivica). *a) ime selima: aa) u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 180. — *bb) u Hercegovini u okrugu mostarskom.* 240. — *b) mjesto u Hrvatskoj.* — XVI *vijeka.* K petoj meji ka se zove u Ivice. Mon. croat. 204. (1518). — *c) planina u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 80. Sa Ivice visoke planine. Nar. pjes. vuk. 4, 500. Pa uļeže u Ivicu vojska. Ogled. sr. 442. Da Ivicom ne uteku Turci. 443. Uz Ivicu zelenu planinu. 445. — *d) gora u Srbiji u okrugu užičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 578. — *e) rijeka na granici Srbije.* Nov. sr. 1834. 35.

3. ÌVICA, *f. kraj na platnu, suknu itd. — isporedi bug.* ivica, *trak, pojas. — Nepomata postańa. — Između rječnika u Vukovu:* ‚das ende (am tuch, an der leinwand)' ‚latus panni'. Vitlale se žice na ivice. Osvetn. 6, 18. — *I (vaļa da u prenesenom smislu) kraj na čemu drugome.* Sekretari su dužni dole na ivici svakoga čistoga pisma ime svoje podpisavati za dokazateļstvo, da je prepis srodan originalu. Nov. sr. 1885. 80. Na taj način sa svakoga tasa sliva se voda u obliku kluboka, dokle se naj posle ne slije na pod u naj širu jednu siniju, iz koje se tek preko ivica ńenih preliva u vâde. M. Đ. Milićević, zim. več. 136. Isto tako i ivica kola visoka je. s dun. 71. Ivica ‚margo palpebrarum' ńem. ‚augenliderrand'. A. Ostojić (čuo od učenika ļekarstva iz Užica).

4. ÌVICA, *m. dem.* Iva (Ivan). — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* Ivan) *i u Voltigijinu (kod* Ivan). Ivica *(može biti da pripada pod* 5. Ivica). S. Novaković, pom. 65.

5. ÌVICA, *f. dem.* Iva (Ivana). — *U naše vrijeme (ali vidi i* 4. Ivica). I Ivicu, pod kosom djevojku. Nar. pjes. juk. 418.

1. ÌVIČICA, *f. dem.* 1. ivica. — *U naše vrijeme.* Divojka je ivičicu brala. (Nar. pjes.) A. Ostojić.

2. IVIČICA, *f.* suvrst slatke ļetne jabuke (u Vuci). B. Šulek, im. 115.

IVIČIĆ, *m. prezime po ocu Ivici. — U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 42.

IVIČIN, *m. prezime (ili adj. posesivni?) po ocu Ivici.* — XV *vijeka.* Ivan Ivičin ‚de Myrane'. Mon. croat. 170. (1500).

ÌVIČITI, ìvîčîm, *impf. načińati čemu (objektu) ivicu (vidi* 3. ivica). — *U jednoga pisca našega vremena.* Isto tako i ivica kola visoka je, kao da je je neko marļivo ivičio. M. Đ. Milićević, s dun. 71. Samo je ovaj odsek ovde onde našaran po kojim zelenim saravańkom (terasom) koji se i sam iviči novom sunovratnom strmeńu. 33.

IVIČKI POTOK, *m. voda u Srbiji u okrugu rudničkom.* Čuprija preko Ivičkog potoka. Sr. nov. 1807. 351.

1. IVIĆ, *m. vidi* 1. iva. Ivić, ivovina, Salix capraea L. (Sabļar). B. Šulek, im. 115.

2. ÍVIĆ, *m. dem.* Ivo. — *Od* XVIII *vijeka.* Od Jakova *(ishodi)* Ivić, od Ivića Stipan. And. Kačić, kor. 469.

3. ÌVIĆ, *m. prezime po ocu Ivi. — Od* XVIII *vijeka.* Ivan Ivić. Norini 60. Anta Ivić. Rat. 183.

IVIĆEVIĆ, *m. prezime po ocu Iviću. — U naše vrijeme.* Schem. spal. 1862. 29.

IVIĆI, *m. pl. saselak u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiļ. hrv. 121.

ÌVÎK, ivika, *m. šuma od samijeh iva. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. — U Vukovu rječniku:* ‚ein bachweidenwald' ‚salicetum', cf. ivļak.

ÌVIN, *adj. koji pripada Ivi (Ivanu).* I čeka[illegible] Jelu Ivinu. Nar. pjes. vuk. 1, 590. Vodi m[illegible] sestri Ivinoj. 1, 592. Majka ćerku sakopala, viš[illegible]

ће је дарак изнијела и још ону Ивину кошуљу. Nar. pjes. kras. 1, 107.

IVINA BARA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Ivinoj bari. Sr. nov. 1870. 336.

1. ÎVKA, *f. vidi* 1. iva. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Budi jasen, drijen žestoki, ivka bijela. J. Kavańin 195ª.

2. ÎVKA, *m. vidi* Ivko. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ivka Ļubković. Mon. croat. 272. (1573).

3. ÎVKA, *f. dem.* Ivana. — *Od prije našega vremena, a između riječnika u Vukovu.* Ivьka. S. Novaković, pom. 65. Ja sam čula baš od jedne žene, da je naša Ivka isprošena. M. A. Reļković, sat. D1ᵇ. Cura Ivka. S. Ļubiša, prič. 117.

ÎVKO, *m. dem.* Ivan. — *isporedi* 2. Ivka. — *Od* XV *vijeka, a između riječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Ivьko). Ivku. Spom. sr. 2, 61. (1414). S vojevodomь Ivьkomь. Mon. serb. 305. (1420). Ivko dijakь. 511. (1470). Ivko Zoričić. Mon. croat. 202. (1512). Stavļa redom jednog do drugoga . . . a do sebe od Końica Ivka, a do Ivka od Omoļa Živka. Nar. pjes. vuk. 2, 202. Ivko Milošević. Rat. 380. Ivko Mišić. D. Avramović 186.

IVKOJE, *m. vidi kod* Ivkojević.

IVKOJEVIĆ, *m. prezime. — Vaļa da je očevo ime bilo* Ivkoje, *ali mu nema potvrde. — Prije našega vremena.* Ivьkojevićь. S. Novaković, pom. 188.

ÎVKOVAC, Ivkôvca, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Livada u Ivkovcu. Sr. nov. 1868. 162. — *b) u okrugu kneževačkom.* Branik u Ivkovcu. 1867. 308.

ÎVKOVAČKÎ PRŃÁVOR, *m. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 107.

ÎVKOVA VÒDA, *f. izvor u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 159.

ÎVKOVIĆ, *m. prezime po ocu Ivku. — Od* XV *vijeka.* Grgura Ivkovića. Mon. croat. 95. (1464). Ivković je za time vladao. Nadod. 53. Ilija Ivković. Norini 54. I bogatu kuću Ivkovića. Nar. pjes. vuk. 3, 474. Došla žena Bojana iz Jalovika, Radišina ći, na Lazu Ivkovića. Glasnik. 11, 1, 22. (1808). Milovan Ivković. Rat. 189.

ÌVĻÂK, ivļáka, *m. vidi* ivik *(i radi akcenta). — U Vukovu riječniku:* ‚ein bachweidenwald' ‚salicetum', cf. ivik. — *I kao ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Ivļaku. Sr. nov. 1875. 481. — *b) u okrugu šabačkom.* Zemļa Ivļak. 1872. 596.

IVĻANSKI POTOK, *m. voda u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 706.

ÎVĻE, *n. ime mjestima u Srbiji. — Uprav je coll.* 1. iva. *a) u okrugu kragujevačkom.* Livada u Ivļu. Sr. nov. 1870. 451. — *b) u okrugu rudničkom.* Livada u Ivļu. 1872. 440.

ÌVNICA, *f. ime mjestima. a) u Vukovu riječniku:* planina u Hercegovini (u Drobńacima) *s primjerom iz narodne pjesme:* San usnila ļuba vojvodina, Anđelija Stoja Karaģića, đe vas Drobńak magla pritisnula sa Ivnice visoke planine. — *b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 56.

ÍVO, *m. hyp.* Ivan. — *isporedi* 3. Iva. — *Akc. se mijeńa u voc.* Îvo. — *U Dubrovniku se obično kaže* Ivo *za Ivana apostola, a* Ģivo *za krstiteļa, ali se često na to i ne pazi. — U narodnijem se pjesmama nalazi i okrnjeno:* I zapade na Iv' Miletića. Nar. pjes. vuk. 4, 129. — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Voltiģijinu i u Vukovu (s dodatkom da je po jušnom govoru).* Moj Ivo. M. Divković, zlam. 60. S. Hugolin, s. Ivo. F. Glavinić, cvit. 339ª. Moļen sam bio od plemenitoga gospodina Iva tvoga sadruženika. B. Kašić, iń. 4. Djela Iva Frana Gundulića. I. Gundulić III. Gundulić Ivo hrabren. J. Kavańin 182ᵇ. Eto, Ivo poļubļeni, majka tvoja! F. Lastrić, od' 130. S. Ivo krstiteļ. test. 185ª. Turčin dvorbu dvoraše u Iva Hrvaćanina. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 58. I dvoje mu djece zarobiše, sinka Iva i kćercu Jelenu. Nar. pjes. bog. 252. Podiže se Crnojević Ivo. Nar. pjes. vuk. 2, 524. Otale mi Iva ispratiše. 2, 526. Pade na um Crnojević-Ivu. 2, 528. Prijateļu, Crnojević-Ivo! 2, 531. Popi Ivo i ne skvasi brka. 3, 95. Prosi, Ivo, u koga ti drago. 3, 95. Mrko bješe Golotrbu Ivu. 3, 96. Kako srete Golotrba Iva. 3, 100. Otkuda si? šta l' za Iva pitaš? 3, 203. Pa kazuje Seńaninu Ivu. 3, 203. Ali dati Iva Kvadratina. Nar. pjes. istr. 1, 40. Sestrica Iva Karlovića. 2, 24. Vjerna suputnika savjetnika Iva Rakovoga. Osvetn. 3, 161.

IVOJE, *m. ime muško (Ivan).* — XIV *vijeka, a između riječnika u Daničićevu.* Ivoje. Deč. hris. 5. 71.

IVOJEVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu Dońe Tusle.* Statist. bosn. 160.

IVOJNO, *m. ime muško (Ivan, Ivoje?). — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* I Ivojno i Vojisav. J. Kavańin 183ª.

IVOR, *m. ime nekakvoj vodi. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Dočeraše na Ivor na vodu. Nar. pjes. petr. 1, 324. Ostala je na Ivor na vodi. 1, 326.

IVOŠ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228.

IVOŠEVAC, Ivoševca, *m. pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdiļe. hrv. 182.

IVÒŠÊVCI, Ivòševâcâ, *m. pl. selo u Dalmaciji u kotaru benkovačkom.* Repert. dalm. 1872. 41.

IVÒŠEVIĆ, *m. prezime. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević. Milan Ivošević. Rat. 85. — *I kao ime mjestu:* Ivošević-selo (Utińa), *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļe. hrv. 60.

1. ÌVOV, *adj. koji pripada ivi ili ivama (vidi* 1. iva). — *Između riječnika u Vukovu* (‚von bachweiden' ‚salicis helicis'). Ivova pruća. P. Bolić, vinodj. 2, 486.

2. ÌVOV, *adj. koji pripada Ivu.*

ÌVOVA BÀRA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Vinograd u Ivovoj bari. Sr. nov. 1868. 412.

IVOVAK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom. — Postaje od* 1. iva. Livada u mestu Ivovaku. Sr. nov. 1875. 775.

ÌVOVA RÂVNA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva na Ivovoj Ravni. Sr. nov. 1878. 567.

IVOVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. — Postaje od* 1. iva. Ńiva u Ivovici. Sr. nov. 1875. 390.

1. ÌVOVIĆ, *m. prezime po ocu Ivu. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Veli Maksim Ivoviću. Pjev. crn. 120ª.

2. IVOVIĆ, *m. ime mjestima. a) u Daničićevu riječniku:* ‚Ivovićь', međa je ‚Gojnu' išla ‚na studenьcь Ivovićь i otь Ivovića u Vranu Stânu' (Glasnik. 15, 296 *god.* 1848?). — *b)* Ivović (Gri-

vići), *selo u Bosni u okrugu Doňe Tusle.* Statist. bosn. 124. — *vidi* Grivice.

IVOVIK, *m. planina u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 86.

ÎVOVINA, *f. ivovo drvo.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das bachweidenholz' ‚lignum salicis helicis'. Ivić, ivovina, Salix capraea L. (Sabļar). B. Šulek, im. 115.

IVOVITA BARA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Zabran u Ivovitoj Bari. Sr. nov. 1872. 588.

ÎVŠA, *m. dem.* Ivan. — *Od* XVI *vijeka.* Ivša is Prisike. Mon. croat. 287. (1535). *i u naše vrijeme u Zagrebu.*

ÎVŠIĆ, *m. presime po ocu Ivši.* — *Od* XVII *vijeka.* Ivšić Jakup. Starine. 11, 84. *(oko* 1648). Ivšić. Schem. segn. 1871. 108.

IVULIĆ, *m. presime.* — XVIII *vijeka.* Anticu Ivulića moraše bolest. I. J. P. Lučić, izk. 81.

ÎZ, *praep.* ex, *s genetivom, pokazuje udaljivańe kao i* od *i* s, *ali s raslikom da se kod* iz *ističe da je ono što se udaļuje prije bilo u onome (unutra) od čega se udaļuje* (s ovim predlogom u drugom padežu reč pokazuje da je mesto s kojega se što miče opkoļeno onim što znači ona sama. Đ. Daničić, sint. 170). *korelativno je* u. — *Obično nema akcenta, nego se izgovara s riječi što slijedi kao jedna riječ, n. p.* iz glave, iz očiju *izgovara se* izglâvê, izòčijû, *ali ako je u ovoj riječi jaki akc.* (^ *ili* ˜), *gubi ga, a* iz *dobiva kratki akc.* (` *ili* ˝), *n. p.* iz majke, iz kuće, iz grada, iz nosa *izgovara se* izmâjkê, iskućê, izgrâda, iznosa. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* ixъ, *rus.* изъ; *u zapadnijem je jezicima otpalo* i, *te glasi u češ. i poļ.* z (*i* ze); *to se dogodilo djelomice i u novoslovenskom jeziku i u kajkavskom govoru a gdjegdje i u čakavskom, te se češće tad ne može raslikovati od prijedloga* s *(s gen.), vidi* s *i* z. — *Ista je riječ i u letskijem jezicima, isporedi lit.* isz *(mj.* iž), *let.* iz, *stprus.* esse. *da bi mogla biti i indoevropska riječ, čini se po grč.* ἐξ, ἐκ *i po lat.* ex, *i i moglo bi postati u praslavenskom jeziku od* jь; *samo prema lit.* ž *a slavenskom* z *trebalo bi da je indoevropsko* g *ili* gh *(grč.* γ *ili* χ). — *Po fonetičkijem sakonima* z *se mijeńa u izgovoru prema glasu kojijem počińe riječ što sa ńim dolazi; tako n. p. ispred bezglasnijeh slova* k, p, t, c *itd. mijeńa se na* s, *ispred* đ, ģ *(a i* ļ *i* ń) *na* ž, *ispred* č, ć *na* š, *te se tako nalazi gdjegdje i pisano, n. p.* izъ Kablićь. Glasnik. 28, 51. (1400); is knige. Mon. serb. 105; is Cernice. 263. (1389—1405); iž ńega. M. Divković, nauk. 70ª. — *kad riječ što je poslije* iz *ima na početku više od jednoga konsonanta,* iz *može dobiti* a *na kraju:* iza *(što ne treba pomiješati s* 2. iza); *radi akcenta kod* iza *isti je sakon kao kod* iz, *samo što treba dodati da slabi akc.* ` *dolazi na* a, *a jaki* ˜ *na* i, *n. p.* iza svèga, izà dna, izà sna, îza glâsa *itd. može biti da u jednom primjeru* XVII *vijeka staji* iza jutra *mj.* iz jutra (M. Divković, plač. 41); *a u jednoga pisca* XVIII *vijeka ńekoliko puta* iza mala *mj.* iz mala (F. Lastrić, od' 16. 166. 204; ned. 305. 403). — *U svijem je rječnicima.*

1. *s glagolom koji znači micańe.*

a. *sam se subjekat miče.*

a) kod pravoga micańa. aa) mjesto od kojega se udaļuje subjekat takovo je da je cio subjekat u ńemu bio prije udaļivańa. aaa) mjesto je odasvud ili od ńekoliko strana satvoreno ili ograđeno. radi ńekijeh varoških imena vidi kod s *(s gen.),* u, na. Na puti koji pohodi izъ Orahovičićь u bradо. Deč. hris. 11. Koji bjehu došli iza svakoga kaštjela od Galilee. N. Rańina 142ᵇ. luc. 5, 17. Izišavši iz doma. I. Držić 52. Kad bi komu sama krv udrila iz tila. Ant. Kadčić 80. Pļuvaka od usti koja slazi iz glave. 168. Koje izbigivaju iz svojih manastiri. 295. Kad iz crkve ide, miriše mu duša. Nar. pjes. vuk. 1, 106. Sužań će se oprostiti, iz tavnice izoditi. 1, 140. Na Balačku jesu do tri glave: iz jedne mu modar plamen bije, a iz druge ladan vjetar duva. 2, 152. Podiže se srpski car Stepane iz Prizrena mesta ubavoga. 2, 155. To izreče, iz kule uteče. 2, 260. Da ti s' zdravo iz tabora vratim. 2, 317. Već on ide iz krčme u krčmu. 2, 368. Sva se ļuļa iz temeļa kula, i prosu se iz kule kameńe. 2, 478. Zar iz ńega mlijeko ide (a ne ide krv)? Nar. posl. vuk. 86. Iz vrane što ispane, teško soko postane. 97. Ja poslah sina u Rim da promijeni turin, a on kad dođe iz Rima, donese dva turina. 109. Kad su se moji iz škole vraćali, tvoji su u školu išli. 121. Lije kiša kao iz kabla. 169. Namrgodio se kao da će mu kiša iz čela udariti. 189. Pobegne iz Bogovađe u Studenicu. Vuk, dan. 4, 9. Izišavši iz grobova uđoše u sveti grad. mat. 27, 53. Kao što para iziđe iz mješine kad se probode. poslov. 348. Jer iz kože živi poskakasmo. P. Petrović, šćep. 87. — *amo može pripadati i ovo:* Tudije iž ńega iziđe duh. M. Divković, nauk. 70ª. — *i ovo (gdje mj.* iz *može stajati* i s): Skoči care iz svoje stolice. Nar. pjes. vuk. 2, 88. — *metaforički.* Mniš, ļubav da ide iz srca moga van? N. Naļešković 2, 62. — *bbb) mjesto je veća ili mańa prostorija (n. p. zemļa, poļe, nebo itd.) koja može i ne biti osobito ograničena. u ńekijem slučajevima može mj.* iz *stajati i prijedlog* s *s gen. (koje vidi), i to s ńekom raslikom u značeńu, a i bez toga.* Dođe kako šijun iz neba. M. Držić 225. Aleksandar iz otoka iside. Aleks. jag. star. 3, 281. U letu poče im mana iz neba padati. F. Glavinić, cvit. 64ª. Isus iz gore Maslinske u nebesa . . . vrati se. 178ª. Pasti će zvijezde iz tvrdine. M. Orbin 199. Bježi iz ovoga huda otoka. G. Palmotić 1, 177. Da se ne bih iz po puta vratio. J. Kavańin 492ª. Boļe se i iz po puta vratiti. (Z). Poslov. danič. 9. Svaka voda naravska ili ističe iz zemļe ili protiče iz neba. Ant. Kadčić 121. Sinu muńa iz neba vedroga. Nar. pjes. vuk. 1, 126. Sitno drago kameńe iz neba je padalo. 1, 175. Skočih jadna iz dušeka. 1, 308. Dok s haberom iz livade dođe. 1, 474. Otkud Jovo iz čaršije šeta. 1, 566. Al iziđe mesec iz gorice. 1, 573. Jer iz poļa u goru unide. 1, 595. Kad ja idem iz zemļe Inđije. 2, 1. Iz svijeta čele pobjegoše. 2, 6. Jaši đoga, bježi iz Kosova. 2, 277. Da iz neba plaha kiša padne. 2, 313. Kada dođe ozgo iz planine. 2, 351. Iz daleke zemļe putujući. 2, 492. Nebo bi se vedro rastvorilo, a iz neba padnulo kameńe. 2, 615. Ali Mitar iz planine dođe. 2, 630. Ide kiša i iz neba i iz zemļe. Nar. posl. vuk. 96. Ļeskovina je iz raja izišla. 172. Iz sviju brda teku nebrojeni potočići na sve strane. Vuk, dan. 2, 27. Da bi otišao iz ńihova kraja. mat. 8, 34. Kad dođe iz poļa. luk. 17, 7. Koje je onoga ļeta bilo uteklo iz Grčke. poslov. 187. Kad je muž došavši iz čaršije našao je u posteļi. 257. — *amo pripada i ovaj primjer:* Djevojčicu došlu iz mjesta iz tuđega. I. Gundulić 23. — *ccc) kao mjesto se shvaća voda (a i što drugo žitko ili što kao žitko opkoļuje sa svake strane, kao ogań, vazduh, oblak itd.).* Voda koja izъ blatьca poteče. Deč. hris. 11. Kad sunce izađe iz oblaka. F. Lastrić, svet. 201ᵇ. Iz oblaka prsten pade. Nar. pjes. vuk. 1, 114.

I isplovi iz vode Cetińe. 1, 571. Pa se zagna moru iz dubine. 2, 88. Kad moj topuz iz mora iziš'o, onda 'vaki đetić postanuo! 2, 442. Iz mora se zdravo izvesoše. 2, 547. Rakija iz koje skaču iskre kad se utoči u čašu. Vuk, poslov. 285. — *amo može pripadati i ovo:* Vi skočite iz zelene trave. Nar. pjes. vuk. 3, 92. — *đđđ) kao mjesto se može shvatiti i nešto što nije šupļe.* Iz zubah mu živi ogań skače. Nar. pjes. vuk. 2, 68. Iz direka krvca pokapala. 2, 197. Pršte drvo na dvoje na troje, al' iz ńega voda ne udari. 2, 405. Da ti padne vatra iz nebesa, i poteče voda iz kamena. 3, 58. Iz ruke mu crna krvca pođe. 3, 174. Iz kamena bi suza udarila. Nar. posl. vuk. 99. — *eee) u gen. s* iz *stoji ne uprav mjesto u kojemu je bio subjekat nego ono kroz koje prolazi izlazeći, n. p. vrata, usta, nos itd.* Tuj ruho, vil, bijelo s uzome od zlata poći s ńom nije htjelo ni izit iz vrata. N. Naļešković 2, 54. Iz usta mu živi ogań sipa, a iz nosa modar plamen suče. Nar. pjes. vuk. 2, 140. Iz nozdrva modar plamen liže. 2, 421. Što iziđe iz usta to se ne povrće u usta. Nar. posl. vuk. 855. Dok ne udari krv iz nosa. Vuk, poslov. 266. Vidjeh gdje mu krv iz ožičice kutļa. Pravdonoša. 1851. 30. — *fff) kao mjesto se može shvatiti i mnoštvo koje se izriče kolektivnijem supstantivom ili množinom.* Por iz vojske protu ńemu pojaha. Aleks. jag. star. 3, 295. Istom Stjepan iz tazbine đođe. Nar. pjes. vuk. 3, 93. Dok Miloš iziđe iz Turaka i đođe među ńi. Vuk, građ. 73. Vraćala se iz roda u dom. S. Ļubiša, prip. 34. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Đođe u Srbiju kao iz mrtvi. Vuk, građ. 121. — *ggg) kao mjesto shvaća se u prenesenom smislu i kakva radńa.* Prvo nego on iz molitve usta se. F. Glavinić, cvit. 400ᵇ. Sad će śluge iz lova mi doći. Nar. pjes. vuk. 1, 399. Kad mi đeca iz igre đođoše. 2, 14. Ide Sima iz lova itroga. 2, 73. — *hhh) u prenesenom se smislu shvaća kao mjesto i tjelesno ili duševno stańe.* Izide izь robstva. Okáz. pam. šaf. 87. — Ako bi izašao iz te pogibili. Ant. Kadčić 201. — A ja neboga mislim kako nijesam iz pameti izišla. M. Držić 134. Kako je iz pameti izišao. 412. Iz pameti, rekoste, iziđo. A. Kanižlić, rož. 26. Da iziđe čovjek iz svijesti. P. Petrović, šćep. 30. *(drugo je u ovom primjeru:* Iz pameti izidi iz tvoje toj što te uvridi bratac tvoj. M. Bunić 22). — Koji bi iz posluha izьlêzli. Mon. serb. 455. (1452). Ako li bi koji izašao roditeļu svomu iz voļe i izь posluha. 462. (1458). Da ne bude usilovanь odь nikogarь iziti izь vêre koju vêruje. 478. (1455). Iz kriposti na kripost se grede. I. Ančić, svit. 127. Da se povrati iz grija. 167. — Izlazeći iz mire, kako ubivši ... Ant. Kadčić 300. — *bb) ono gdje je bio subjekat prije izlaženja takovo je da nije potrebno pomisliti da je cio subjekat bio u onome.* Ispadši mu iz ruke oružje. M. Držić 76. Iskoči mu iz ruku dijete. Nar. pjes. vuk. 2, 20. Gledahu da ga uhvate, ali se izmače iz ruku. Vuk, jov. 10, 30.

b) micańe subjekta nije posve u pravom smislu. aa) s glagolima roditi se, niknuti, cvasti *itd.* O djevice, ti si ona zemļa iz ke Bog se rodi. J. R. Gučetić 22. Iz momka je zelen bor nikao, iz divojke vinova lozica. Nar. pjes. vuk. 1, 244. Iz drače ruža se rađa. Nar. posl. vuk. 98. — *i metaforički.* Strah me, iz ove svetkovine da ne nikne naša šteta. G. Palmotić 1, 10. Iz koje *(ļubavi Božje)* ovate svako dostojanstvo. Ant. Kadčić 10. — *bb) s glagolima što znače umrijeti, poginuti itd.* On jure iz svita ovoga na drugo stanje priminul biše. Živ. kat. star. 1, 218. Duša, koja ne ožalosti se, poginuće iz puka svoga. F. Lastrić, test. 99ᵃ. — *cc) s glagolima* uskrsnuti, ustati *(u istom smislu) itd.* Iz mrьtvyihь vьskrьse. Mon. serb. 77. (1302—1321). Vьskrьsь izь mrьtvyhь. Deč. hris. 1. Ustade iz mrtvijeh. Vuk, mat. 14, 2. — *dd) s glagolom* udati se. Kad se udala iz Brusnice u Dobrińu. Vuk, građ. 48. — *ee) us* iza sna *s glagolima* probuditi se, trgnuti se, ustati *itd.* Probud' se iza sna. M. Vetranić 1, 79. Probudimo se jur, o sinko, i razbudimo se iza sna od grijeha. M. Orbin 13. Iza sna se hteć ustati. M. Gazarović 85. Za tim se kano probudi iza sna. I. Ančić, svit. 245. Ne presa li iza slatka sanka? Nar. pjes. vuk. 1, 574. A Marko se trže iza sanka. 2, 216. Kad ustanem, ujko, iza sanka. 2, 508. — *ff) s glagolima koji pokazuju kakav glas, kao što su n. p.* govoriti, vikati, svati, grmjeti *itd. shvaća se kao da glas izlazi.* Promisli ko to iz tebe govori. M. Zoričić, osm. 15. Progovara Konda iz zemļice. Nar. pjes. vuk. 1, 272. Progovara iz kola Nikola. 1, 405. A grom puče iz vedroga neba. 2, 45. No besedi zmija iz duvara. 2, 55. Pa dozivļe iz planine vila. 2, 117. Al' iz crkve nešto progovara. 2, 197. Javi mu se iz oblaka vila. 2, 409. Govori kao iz badńa. Nar. posl. vuk. 48. Iz oblaka grmi. 100. — *amo može pripadati i ovo:* Puče puška iz gore zelene. Nar. pjes. vuk. 1, 406. — *gg) s glagolom* viriti. Ruka ili prst koji viri iz utrobe materine. Ant. Kadčić 128. Viri kao miš iz trica. Viri kao spuž iz ļuske. Nar. posl. vuk. 85. — *hh) kao micańe se shvaća i voń, smrad.* Udara iz ńega vino kao iz mješine. Nar. posl. vuk. 826. — *ii) viđeńe i čuveńe shvaća se kao micańe s mjesta gdje je onaj što vidi ili čuje.* Ļubovca ih gleda iz stada. I. Gundulić 538. Bolan baba iz dvora gledao. Nar. pjes. vuk. 1, 552. A ja, beže, gledim iz prikrajka. 2, 356. — Skroveni iz luga slušajmo što veli. I. Gundulić 84. To iz kule nitko ne čujaše. Nar. pjes. vuk. 2, 292. Kad to začu zmija iz duvara. 2, 57. — *kk)* iz očiju, iz vida *u prenesenom smislu stoji s glagolima što znače: nestati.* Izčeznu im iz očiju. F. Lastrić, svet. 56ᵃ. U tom se mačka ukrade međedu iz očiju. Nar. prip. vuk. 222. I gledahu me sve, dokle god se iz vida ne izgubismo. M. P. Šapčanin 1, 96. — *ll) genetiv s* iz *pokazuje što je ńešto bilo prije nego je postalo što drugo.* Takav bi iz neprijateļa prijateļ postao. A. Kanižlić, uzr. 147. Iz volara vojnik postade. utoč. 138. Šta će biti iz ovoga djeteta. Vuk, luk. 1, 66. On je tupi tupan i nikad iz ńega umjetnika. M. Pavlinović, rad. 70. — *mm) genetiv s* iz *pokazuje od čega je što načińeno, sgrađeno, ali samo kad se misli da je ovo (n. p. tesańem) kao izvađeno iz onoga.* Iz jednoga drveta ikona i lopata (biva). Nar. posl. vuk. 99. Iz svakog pańa ne može se svetac istesati. 100.

b. us glagol koji je kausalni prema glagolima o kojima se govori kod a, *t. j. koji znači: činiti da što (objekat) iziđe. rečenice, u kojima je ovakovi glagol pasivan, mogle bi pripadati i pod* a.

a) uopće. aa) vidi a, *a) aa) aaa).* Ki me progone iz moga doma van. M. Vetranić 1, 488. Izmače mi srdačce iz tijela. M. Držić 487. Koga brat izagna iz doma iz svoga. M. Bunić 12. I iz šupļa gvozdja tište zrno ogńeno. I. Gundulić 544. Da m' izvadiš zmiju iz ńedarah. Nar. pjes. vuk. 1, 200. Te izvadi iz ģepova strelicu. 1, 851. Prosu seme iz vreće. 1, 512. Iz ģepova vadi ti kolače. 1, 540. On izliva vodu iz čizama. 1, 599. Pavle uze zlaćene noževe, pa ih vadi iz srebrnih kora. 2, 16. Digoše ga iz meka dušeka. 2, 131. Pa prosipa bradu iz jagluka. 2, 338. Nek me pusti iz tamnice klete. 2, 380.

Majka vadi dojke iz nedara. 2, 485. Pa izvadi singir iz egbeta. 2, 413. Iz đemija zdravo isturiše. 2, 552. Iščerao ga iz kože (dosadio mu). Nar. posl. vuk. 106. Mrtva čoeka četvorica iz ńegove kuće nose. 183. Trgne iz potaje dvije špagarice. S. Ljubiša, prip. 186. — *metaforički.* Ni s četiri koña ne bi mu iz glave izvukao. Nar. posl. vuk. 223. — *bb) vidi* a, *a) aa) bbb).* Gdi iz po svijeta množ sagnanu mač poļački na tle obori. I. Gundulić 320. Od krstjanskijeh igda kraļa ako se ovo jedno ocijepi, iz prostora svijeh zemaļa tursko se ime iskorijepi. 478. Kako bi mogal sve poganstvo iz vladanja zdignuti svoga. F. Glavinić, cvit. 286a. Izved' mene iz zemļe bugarske. Nar. pjes. vuk. 1, 126. Glad i kurjaka iz šume iščera. Nar. posl. vuk. 41. — *cc) vidi* a, *a) aa) ccc).* Izvadi mi iz vode djevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 464. Aferim je magarcu, kad iz blata iznese. Nar. posl. vuk. 10. Ja pseto iz bunara vadim, a ono me ujeda. 109. — *dd) vidi* a, *a) aa) ddd).* Vodu izažetu iz cvitja. Ant. Kadčić 111. Voda po meštriji izvađena iz cvita. 121. Pustiti krv iz ruke oli iz noge. 545. Sav bi pelen po gori pobrala, iz ńega bi vodu iscedila. Nar. pjes. vuk. 1, 290. — *ee) vidi* a, *a) aa) eee).* Izbijajući među sobom jedan drugomu krv n. p. iz nosa. Ant. Kadčić 80. — *ff) vidi* a, *a) aa) fff).* Tko ti me dovede iz Vlaha? M. Držić 364. Izagnan je iz skupa virnika. Ant. Kadčić 16. Pa iščera ńega iz svatova. Nar. pjes. vuk. 2, 140. — *gg) vidi* a, *a) aa) hhh).* Nit' ga je po svomu osuđeńu još digao iz te župe. Ant. Kadčić 470. — *hh) u prenesenom smislu.* Da ih izbavi izь grêha. Mon. serb. 366. (1432). Neka narod člcvičaski iz uze djavolske iznemeš, dostoja' si se s nebes slisti. Živ. kat. star. 1, 223. Izagnite inoranciju iz vas. M. Držić 224. Pomagati iza vsake tuge. Kateh. 1561. F3b. Napokojne pomazańe koje diže iz duše ostanke griha. Ant. Kadčić 113. — *ii) vidi* a, *a) bb).* Desnica ti usanula ruka, iz koje si strele ispustio! Nar. pjes. vuk. 2, 80. Al' nijesmo, brate, drijemali, ni iz ruku čaša ispuštali. 2, 100. Iz glave je kose iščupala. 2, 112. Sluge ńega iz stola digoše. 2, 130. Koliko ga lako udario, iz bojna ga sedla izbacio. 2, 153. Iz sedla ga maći ne mogaše. 2, 282. I izbi mu sabļu iz balčaka. 2, 408. Iskide mu iz ramena glavu. 2, 424.

b) s glagolom dati, vraćati *itd.* Lud i mahnit bih dat dinare iz ruka. M. Držić 253. Daj ti nama tvoje muško čedo, muško čedo iz kolevke zlatne. Nar. pjes. vuk. 2, 9. A ja ti se ne bih povratio, ni iz ruke krstaš barjak dao. 2, 290. Teško onomu kom se iz plijena vraća! Nar. posl. vuk. 316. No careve mi kupimo daće, i iz naše predajemo ruke. Osvetn. 3, 80. — *amo pripada i ovaj primjer:* Kraļica mu služi iz zlatna kondira. Nar. pjes. vuk. 1, 98. — *Dosta često dolazi u pisaca* dati iz sebe *u značeńu:* ispustiti. Dubja iz stabra iz svoga točahu rajsku slas. M. Vetranić 1, 8. Oni *(ogań)* dava na dvor iz sebe odveće velik smrad. M. Orbin 158. Dati iz sebe ol' ti poroditi dobro voće. M. Zoričić, osm. 10. Davati iz sebe miris dobra glasa. Ant. Kadčić 139.

c) s glagolima što znače: uzimati, primati, grabiti itd. Pojetь mene grêšьnago izь Vatopeda. Mon. serb. 4. (1197). Koje si je izь Grьkь dovelь. 59. (1293—1302). Ne može priti ni se kojimь uzrokomь izeti izь našihь ruku. 338. (1427). Jeda što lavu iz nokata izmem. M. Držić 324. Iz ovoga *(blaga)* zagrabivši plaćaju dug. F. Lastrić, svet. 99a. Malu dicu isdirahu materam iz ruku. And. Kačić, razg. 7. Iskup' me, brate, iz turski ruku. Nar. pjes. vuk. 1, 214. Zlatan ibrik iz ruku mu uze. 2, 130. Uze mene iz krvi junačke. 2, 329. Iz riznice pokupiše blago. 2, 450. Tko odvede końe iz arova? tko odnese blago iz riznica? 2, 621. Iz očiju krasti (sa osobitom vještinom). *(isporedi* a, *b) kk)).* Nar. posl. vuk. 100. Ne bi mu ni oraha iz ruku uzeo. 193. — *amo može pripadati i ovo (metaforički):* Nijesam ja to iz prsta isisao. 217.

d) s glagolima što znače: svati, iskati, mamiti itd. Ako nońas sudac Isukrst iza sna mene na sud zovne, što će bit od mene? J. Filipović 1, 324b. Krvi Gospodinove koja će biti pitana iz ruka ńihovih. Ant. Kadčić 107. Iskati svete sakramente iz ruku jednoga huda redovnika. 112. Iz jalove bi krave tele izmamio. Nar. posl. vuk. 98. Turci na vjeru izmame iz naroda 360 odabranih glava. M. Pavlinović, rad. 99. — *može amo pripadati i ovo:* Da vas iza sna probudim *(isporedi* a, *b) ee)).* M. Vetranić 2, 64.

e) s glagolima što znače piti i jesti. u genetivu s iz *stoji sud.* On ne pije vina ni rakije, veće kavu iz zlatna filģana. Nar. pjes. vuk. 1, 468. Volim s Jovom s lista vodu piti, nego s tobom slatku malvasiju, medovinu iz kondira zlatna. 2, 642. Iz prazna čanka niti se ije ni pije. Iz prepuna čanka nije grjehote odsrknuti. Nar. posl. vuk. 100. Srkne malo vina iz čaše Vuk, nar. pjes. 1, xi. — *amo može pripadati i ovo:* Iz mnogo je furuna jeo hļeba. Nar. posl. vuk. 100.

f) s glagolima što znače prepisivati. Ovoj sve ispisahь is knige kraļa Stepana. Mon. serb. 105. (xiv *vijek?*).

g) s glagolima koji znače prevesti, prenositi itd. genetivom s iz *pokazuje se jezik* (ovi primeri ne mogu se potvrditi narodnim govorom. Đ. Daničić, sint. 176). Niki pak iz drugih jezika na svoj materinski jezik mloga i mloga prinesoše. M. A. Reļković, sat. A2b. Pjesme iz ńemačkog jezika prevedene. L. Milovanov 71.

h) s glagolima vidjeti i čuti, *ali drukčije nego kod* a, *b) ii), genetiv s* iz *pokazuje mjesto gdje je ono što se vidi ili čuje (objekat).* Glas iz luga jedan začu, gdi se uz gorske dipli sklada. I. Gundulić 352. Da iz mora ter iz kopna vidit se mogaše. F. Glavinić, cvit. 140a. Iz vode se ništa ne viđaše do zlaćene toke Ivanove. Nar. pjes. vuk. 1, 465. — *mogao bi amo pripadati i ovaj primjer:* Izgledati se iz Isukrsta . . . da se izgledam ja iz tvoga života. I. Držić 83.

i) genetivom s iz *pokazuje se što je bio objekat prije nego se promijenio (isporedi* a, *b) ll)).* Iz lajka udiļ episkopa učiniti. A. Kanižlić, kam. 122.

k) s glagolima što znače: činiti da što postane (isporedi a, *b) mm)).* Kad svijet i nebesa Bog stvori iz ničesa. I. Đorđić, salt. 143. U počelu svi godišta stvori Bog iz ništa. V. Došen 185. *i ovo:* Kad bi pravitelstvo odredilo komisiju iz bespristranijeh i u ovome poslu vještijeh ļudi. Vuk, odgovor ulaku. 26. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri (u kojijem se kaže u prenesenom smislu):* Bog sam iz zle stvari i hude umije dobro izvaditi. I. V. Bunić, mand. 6. Bog vadi dobro iza zla. M. Radnić 352a.

l) s riječima iz puške, iz topa *itd. pokazuje se početak micańu, premda glagol može i ne značiti micańe (isporedi* 3). Bi udren iz lumbarde u nogu desnu. F. Glavinić, cvit. 246b. Poče biti Kroju sa svi strana iz svojizi silni lumbarada. And. Kačić, razg. 184. Ubiše mu koña iz pušaka. 201. Kad se dva hite u tuđa vola zajedno iz puške. Ant. Kadčić 396. Iz pušaka ubiti. V. Bogišić, zborn. 584.

2. ***nema glagola ili je glagol takovi da ne znači udaljivanje.***

a. ***ima se u misli micanje u pravom smislu.*** Iz neba glas. M. Držić 118. Naj otrovnija strijel iz luka rek bi ljuću dat' ne može. S. Bobaljević 207. Sve je, što svijet gleda i dvori, snijeg na suncu, san o zori, trenutje oka, strila iz luka, kijem potegne snažna ruka. I. Gundulić 282—283. Hukahu u telo ńegovo strile, kako ono grâd iz neba. F. Glavinić, cvit. 27a. ‚Nuto, majko, iz međe međeda', ili: ‚Nuto iz kupusa zeca'. Nar. pjes. vuk. 1, 380. Šta je vaša crkva Dimitrija? ja ću vam je sada preturiti a iz ruke teškim buzdovanom. 2, 212. Na barjaku od zlata jabuka, iz jabuke od zlata krstovi. 2, 290. Treća rana iz ruke kamena. Nar. pjes. vil. 1866. 501. Iz kese, pa preda se. Nar. posl. vuk. 99. Iz oka iz boka. (makar otkud, otkud ti drago, n. p. naći što, sastaviti). Iz ove kože nema se kud. ili: Iz ove kože nikud ni kamo. ili: Iz ovo kože nikud se ne može. (Kad je čoek u kakoj nevolji a ne može da se pomogne). Iz ropstva ikad a iz groba nikad. Iz tvojih usta u Božje uši! Iz usta ti u ńedra (a iz ńedara oko rebara)! (Kad ko kune koga, ovo mu se reče). 100. Ja tikvu u vodu, a tikva iz vode. 110. Jedno kolo iz blata a drugo u blato. 113. Kamen iz ruke a riječ iz usta. 128. Ni mi je (to) u kesu, ni iz kese. 221. Prije kadija iz Stambola nego hoģa iz Kotora. 262. Stojan se kreće a iz doma neće. 295. U grad kad hoćeš, a iz grada kad te puste. 326. U sud vrata široka, ali su iz suda uska. 337. Šuńa se kao pas iz grožđa. 361. Na glas gromki, kô grâd iz oblaka. Osvetn. 4, 45.

b. ***genetivom s*** iz ***pokasuje se mjesto gdje obično stoji ono o čem se govori, te može stajati ondje i u doba kad se o onome govori, ali se kod toga misli da bi odande moglo isići ili da bi trebalo da iziđe.*** Ča se reče: jij ribu iz mora, a meso iz kože. P. Hektorović 49. Reći ćedu izokola ljudi. Nar. pjes. vuk. 1, 354. Pozna svoga đoga iz podruma. 2, 69. Đe su tebe guje iz potaje? 2, 409. Ikonija, srce iz ńedara! 2, 601. Meso valja iz kože, a riba iz vode. Nar. posl. vuk. 177. — ***amo mogu pripadati i ovi primjeri:*** Pjesan treća iz jezika italijanskoga *(isporedi* 1, b, *g)*. A. Bošković*eva u* I. M. Mattei 352. Nu kmetujte mene i Milošu za našega dara iz Latina. 2, 555. U kakijem knigama iz XVII vijeka. Vuk, nar. pjes. 3, 178.

c. ***genetivom s*** iz ***pokasuje se mjesto gdje je što postalo. a) kod čeljadeta rodno mjesto.*** Bogdanъ iz Cernice. 268. (1389—1405). Cvitimirъ izъ Kablića. Glasnik. 28, 51. (1400). Jeli vil iz gore? Š. Menčetić 10. S. Jakov Alfej bi iz Kane. F. Glavinić, cvit. 117b. Rečena žena bi iz Milana. 191b. Blažen Andrija iz Bribira. J. Kavańin 309b. Od Josipa iz Arimatee. F. Lastrić, test. 201a. Rodom iz otoka Eubee. A. Kanižlić, kam. 656. Cesari iz Rima Slavoniju dobiše. M. A. Reljković, sat. B5b. Čija je vojska? iz koga grada? Nar. pjes. vuk. 1, 277. Marka žali i otac i majka, a Andriju ni otac ni majka, nego jedna iz sela djevojka. 1, 404. Iz svijeta srete ćirigije. 2, 80. Molim vi se, braćo iz svijeta. 2, 80. Pije junak crvenику vino, služi mu ga iz gorice vila. 2, 518. Doista sam mestom iz Budima. 2, 641. — ***b) također kod životińe i bilke mjesto gdje se rodila.*** Pa on kupi gospodu svatove: kuma švraku dugačkoga repa, starog svata iz osoja žuńu. Nar. pjes. vuk. 1, 532. Soko iz vrańega gnijezda. Nar. posl. vuk. 291. — Ovo je ona, ka jest cedar iz Libana. F. Glavinić, cvit. 280a. Nego ište grožđa bimberova iz careva nova vinograđa. Nar. pjes. vuk. 1, 286. Iz tude ńive i vagan prge zauvar je. Nar. posl. vuk. 100. Jeđi zelje iz svoga vrta. 113. — ***c) u prenesenom smislu kod čega drugoga.*** Veleć plačuć: ‚O valovi, iz vas li su moji porazi?' I. Gundulić 42.

d. ***genetivom s*** iz ***pokasuje se mnoštvo u kojemu se ističe jedno ili ńeki manji broj što pripada k onome.*** A duša iz broja će od izabranijeh u tminam cviliti. V. Andrijašević, put. 229. Oni su doisto iz broja obranije Božij*e*. F. Lastrić, svet. 178a. Ova dakle prilika istine s razlogom se jest jedna postavila iz dvanaest čklanah vjere krstćanske. J. Matović 71. Mnogi iz nas. J. Rajić, pouč. 1, 16.

3. ***ima glagol koji može značiti i pravo micańe subjekta, ali ne pokasuje i sam početak micańa, kao kod*** 1, ***nego samo micańe što postaje kasnije.*** Er na svijetu nije toga mjesta otajna i skrovita, gdi iz luka ljuvenoga zlatna strijela ne dohita. I. Gundulić 460. Ko li jače tu se vlada, kad ih Mavri sriše iz grada. J. Kavańin 350b. Kada im iz otoka Kio stigoše 4 broda. A. Kanižlić, kam. 820. Što ću junak, ustreli mi strela, dušo Jeco, iz tvog belog lica? Nar. pjes. vuk. 1, 351. Sad će pasti buzdovan pred kuću čak iz drugoga hatara. Nar. prip. vuk. 89. — ***amo može pripadati i ovo (u prenesenom smislu):*** Kao iz knige (n. p. govori, t j. lijepo po redu). Nar. posl. vuk. 131. *i ovo:* On se od mene često ukrada, ter se u vaše krije kosi, kim' se gizda i ponosi, i iz kojih vas svijet vlada. S. Bobaljević 228. Leverinsku tvrđu uzeše, da iz ńe budu gospoditi. J. Palmotić 8.

4. ***ne samo kod micańa nego i kod stajańa upotrebljuje se*** iz, ***kad se hoće izreći da ńešto nije u onome što pokasuje genetiv s*** iz.

a. ***s glagolom*** izbivati. Ne izbiva kao kuga iz Sarajeva. Nar posl. vuk. 200.

b. ***s adverbima*** vani, van ***itd.*** Ka zemlja jest vani iz grada. Mon. croat. 281. (1577). Sudac zapovida van iz Rima glave im odsići. F. Glavinić, cvit. 95a. Kloštar biše blisu porta van iz grada. 340a. Vnoge *(crikve)* toliko u Rimu, koliko van iz Rima sveti cesar ugradi. 374a.

5. ***u prenesenom smislu može*** iz ***pokasati početak kakva djelovańa, jer se shvaća kao da ovo izlasi iz onoga početka.***

a. ***o vremenu kad je što počelo. a)*** iz početka, iz počela, iz načela ***itd. vidi*** isprva, isprvice, isprvič, iskoni. Što je bilo izъ načela. Mon. serb. 570. (1411). Iz počela zemlja zaradi griha Adamova bi prokleta. F. Lastrić, svet. 178a. Kako smo iz počela rekli. Ant. Kadčić 213. Redom dok se svi ne izrede, pa onda opet iz početka. Vuk, poslov. 85. — *b)* iz davna. Izъ davna žlъdajušte. Mon. serb. 35. (1253). — *c)* iz malahna, iz mala (iza mala), iz mlada, iz mladosti, iz povitka ***itd.*** Syna izъ mlada Bogomъ vъzljubljenago. Mon. serb. 89. (1330). Kad djeca iz mlada zalude. M. Držić 142. Izbran iz mlada javljaše se i krasьn. Aleks. jag. star. 3, 218. Dobro će biti mladiću, ako iz mladosti jaram uzbude nositi. A. Gučetić, ros. jez. 67. Ovo je potreba da počnemo rano, to jest od mladosti, jošte iza mala (iz zamala). M. Divković, bes. 211b. Bez milosti se i bez reda grabi, dere, ... do iz povitka mala čeda rastrgnuta po tleh leže. I. Gundulić 559. Naučen iz mlada lijepo se on vlada. G. Palmotić 2, 91. Neka se nauče još iz malahna tako činiti. M. Bijanković 48. Kad se iz mlada muči i jaram na se klada. J. Kavańin 76a. Porodi se u pojati, ter iz mala hti drhtati. 338a. Nego je od potribe iz mala dobro ih prigibati. A. Baćić 183. I da lupež moli sudca, da mu prosti, jer da se

naučio iz malana krasti. J. Banovac, pripov. 60. U krstjanstvu imaju skule i meštri te još iza mala dičica nauče potribita otajstva. F. Lastrić, od' 16. Viditi ditešce svoje još iza mala napridovat u mudrosti. 166. Dičicu naučiti iza mala. 204. Da vi sinove vaše i kćeri iza malana držite u strahu Božijemu i svomu. ned. 305. Iz malahna vaļa dičicu u ovomu uvičbati. Ant. Kadčić 245. Da bi se iz malahna uvježbali na pravo bogoļubstvo. J. Matović 158. Ako ne počnu iz detinstva razumno misliti, poslo neće moći. D. Obradović, basn. 278. Dvoje mili u milosti raslo, iz malena od tri godinice. Nar. pjes. vuk. 1, 252. Dva se draga iz mala gledala. 1, 290. Oni su se iz malena gledali. 1, 401. Da nijesam još iz djetiństva znao od svojijeh starijeh. Vuk, odgovor ulaku. 30. Dijete je iz malašna svoju težńu na slikańe ukazalo. M. Pavlinović, rad. 70. Iz djetinstva im se priučiti ručnom poslovańu. 136.

b. *genetiv s* iz *stoji gotovo adverbijalno, jer pokazujući da djelo počińe iz naj krajńe strane, ističe da se potpuno izvršuje. a)* iz korijena, iz temeļa *itd.* Vrtara ne ļubļu ki is korena zelje iskida. Aleks. jag. star. 8, 320. Koji misleći iz korijena privratiti vjeru katoličansku. J. Matović 251. Koliko je lako udario, vitu jelu iz korena krenu. Nar. pjes. vuk. 8, 87. Kukoļ vaļa iz korijena iščupati. Nar. posl. vuk. 168. — Sav se čardak iz temeļa trese. Nar. pjes. vuk. 2, 372. Sva se ļuļa iz temeļa kula. 2, 478. Bog će vas iz temeļa srušiti. S. Ļubiša, prip. 76. — Da su pošli brda porušiti, sve bi sedam nakli iz stijena. Osvetn. 2, 79. — *b)* iz (iza) glasa, iza svega glasa *itd. stoji uz glagole što pokazuju vikańe, pjevańe itd., te ističe da ovo biva s naj većom silom (vidi* glas, a, *f) ee)).* Neka se proslavi ńe ļjepos iz glasa. Š. Menčetić 82. Ne moj to se pripadnuti, da iz glasa poklikni brajena Andrijaša. P. Hektorović 19. Ter iz glasa viče, tuj škodu žaleći. 65. Iz glasa vapismo s plačem od žalosti. 72 Kokoš hvala množ iz glasa krekaje. N. Dimitrović 12. Ter sina svojega iz glasa plakaše. N. Naļešković 1, 139. Začnimo svi pjesan iz glasa do nebi. 1, 226. Zove ga iz glasa. M. Držić 85. Kliknite iz glasa, da se Bog proslavi. 479. Pjevajući iz glasa reče ovo. A. Gučetić, roz. mar. 132. Neka jezik moj slaviti bude iz glasa pravdu tvoju. I. Gundulić 201. Iz svijeh glasa on ovako ne zavapi, neg' zagrmi. 475. Pigmeji iz svega glasa poju. G. Palmotić 2, 255. Vapijući iza svega glasa. P. Radovčić, nač. 260. Zavapi iz glasa. I. Ančić, svit. 224. Viknu iz glasa, tere kliče. J. Kavańin 434b. Počeše iza svega glasa rugati se Turkom. A. Kanižlić, kam. 825. Pak povika iza svega glasa. And. Kačić, razg. 86. Zajaukaše iz glasa. L. Vladmirović 18. On povika iza svega glasa. Nar. pjes. vuk. 1, 580. Od radosti pjeva iza glasa. Pjev. crn. 12a. Zove Nikac iza svega glasa. 34b. Zaupila iza svega glasa. Nar. pjes. istr. 1, 60. Više iza glasa. Vuk, rječn. *kod* iza. Viču hoće iza svega glasa. Osvetn. 6, 29. Vikne Ruža iza svega glasa. S. Ļubiša, prip. 79. Počne iz glasa da tuži. 177. Na umrlom času iz glasa je zavapio. M. Pavlinović, rad. 128. *u ovijem primjerima vaļa da znači što i* na glas, u glas, glasom *(vidi* glas, a, *f) aa)):* Podiruć od duše iz glasa uzdah moj. N. Dimitrović 69. Da iz glasa govore mu ‚credo'. M. Orbin 82. *drugo je* iz jednoga glasa, *vidi* glas, a, *g).* Povikaše iz jednoga glasa. S. Ļubiša, prip. 145. Svi grknuste iz jednoga glasa. Osvetn. 8, 27. — *slično je ovome i* iz grla: Viknu Miloš iz grla bijela. Nar. pjes. vuk. 2, 153. Ona ode svom bijelu dvoru kukajući iz bijela grla. 2, 319. Viđe Marko, pa iz grla viknu. 2, 240. *vidi drugijeh primjera kod* grlo, b, *a).* i iz vrata. Lasno je iz puna vrata pjevati. Nar. posl. vuk. 166. — *c) metaforički:* Iz petnih žila (n. p. truditi se oko šta, t. j. iz sve snage, što se god više može). Nar. posl. vuk. 100. Borio sam se i priječio iz petnijeh žila. S. Ļubiša, prip. 15. Udri Todosije da se priječi iz petnijeh žila. 118. — *d) slično se kaže u duševnom smislu* iz srca, iza svega srca, iz duše *itd.* Ako iza svega srca cijeća Boga sebe ne podlože. B. Kašić, nasl. 14. Da bi i ti ļubil ńega iz tvojega srca svega. A. Georgiceo, pril. 11. Izpovide se z bolestju iz srca. I. Ančić, svit. 93. Iz svega srca moga budem bolit neprestano. J. Kavańin 555b. Ako je budemo iz draga srca obļubili. B. Zuzeri 55. Ako se pokaješ iza svega srca, Bog će ti oprostiti. J. Banovac, pripov. 36. Ļubiti Boga iz svega srca, iza sve duše. F. Lastrić, od' 268. Iz sveg srdca ńi ļubeći. P. Knežević, živ. 28. Koji bi bogoļubno i iz srca prosili božanstvenu pomoć. J. Matović 434. Ļubićeš Boga iz svega srdca i iz sve duše. I. Velikanović, uput. 1, 384. Da on vene iz srdakca svoga. Nar. pjes. vuk. 1, 385. Oprašćam iz svega srca. S. Ļubiša, prip. 148. — Ļubiti Boga iz svega srca, iza sve duše. F. Lastrić, od' 268. — Slavite ga iz sve moći. P. Knežević, pism. 69. Kraļem... dajemo niko svitovńe pošteńe s prignutjem tila, a Bogu iz sve pameti, voļe i jakosti s dušom i tilom klańamo se. J. Banovac, razg. 77. — Truditi se oko šta iz sve snage. Vuk, poslov. 100.

c. *u prenesenom smislu genetiv s* iz *pokazuje početak, izvor mišļeńu ili govoreńu. a) kod mišļeńa, poznavańa itd.* Ovo možemo procititi iz života tilesnoga, koji jest prilika života duhovnoga. J. Banovac, razg. 199. Iz zore je viditi dan oni vazdan kakvi ima biti. A. J. Knezović 10. Dobro se proļeće iz rana poznaje. Nar. posl. vuk. 61. Iz jutra se vidi kakav će dan biti. 99. — *b) kod govoreńa itd.* I iz ovi će knjiga sudac suditi. J. Banovac, razg. 5. Imam vam reći iz usta sv. oca Grgura Nazianz. F. Lastrić, test. 208b. Kako gori rekosmo iz nauka tridentinskoga. Ant. Kadčić 7. U potribi mogla bi se misa reći iz rukopisa. 92. Pokaži mi ta broj *(sakramenata)* iz svetoga pisma. 112. — *moglo bi amo pripadati i ovo:* Zaručnica govoraše tada iz prilike i kipa s. crkve. F. Lastrić, svet. 67a.

d. *amo mogu pripadati i ovaki primjeri.* On poteže rukam' i nogama, popucuju ruke iz ramena, popucuju noge iz koļena. Nar. pjes. vuk. 2, 416. — Sjekni ka' zmija iz kruga. Nar. posl. vuk. 287. — Zlo je mene izelo iz leba, a gore me iz vina popilo. Nar. pjes. vuk. 2, 434. — Paće zemļa ne strese se, neg uzdahnu iz dubine, milos Božja da gane se. P. Kanavelić, dubrovn. 14. Kad ne sijeva iz dna greba. J. Kavańin 80b. Tim kad jedno vaj ispusti tja iza dna srca svoga. 434b. Kruto iza dna krenuše se svi temeļi gora. I. Đorđić, salt. 45. Zakučenu *(djevojku)* iza dna potegnu i izvadi. A. Kanižlić, utoč. XXII. On iz kotla izvadi vriloga baš iza dna golom rukom svitu. Nadod. 86. — Jedan iz visoka sokol zavijav se odagna ju. P. Zoranić 27b. Faraun će od istoka jadno bubnut iz visoka. J. Kavańin 215b.

6. *i uzrok se može shvatiti kao početak djelovańu, te se zato u nekijem slučajima izriče genetivom s* iz.

a. *kod nekijeh imena apstraktnijeh shvaća se kao da je uzrok isto što postańe, izvor.* Srodstvo iz bratstvenosti. V. Bogišić, zborn. 208. Kumstvo iz berme. 387.

b. *kod same riječi* uzrok. Plače kraljica iz dva uzroka. A. J. Knezović 250. Iz uzroka, koji bi se lasno mogli opravdati, sami dovoljno ne poznaju ono u čemu su dužni druge upućivati. Vuk, pism. 26. — *amo pripada i ovo:* Pogledaj rane nogu Isusovi, i iziskuj od tvoga spasitelja, zarad koga uzroka zlamena od rana ostavi u slavni nogu svoji. Slušaj pak što ti odgovara: ‚Ostavio sam i, da neka znaš, da ne ištem osvetu proti mojim neprijateljem; drugo, da usadim u srce tvoje bilige muke moje; treće, da ti gledajući ovako nemilosrdno rañene noge moje, poznadeš da nije načina spasiti se brez križa i rana od pokore'. Iz ovi se smuti, grišniče, i zastidi. M. Zoričić, osm. 116.

c. *uzrok je u duševnom stanu, mišljenu, osjećanu samoga subjekta.* (u prenesenom značenu može drugi padež s ovim predlogom značiti uzrok radńi kakvoj ili ono što koga na ńu nameri; ali po prostome značenu ńihovu treba da je početak takovoj radńi opkoljen onim što znači reč sama koja stoji u drugom padežu, a budući da je radńa pre nego se u delu pokaže u onome ko je radi, za to treba u ńemu da je i ono čim mu je radńi početak opkoljen, t. j. rečeni uzrok. Đ. Daničić, sint. 184). Iz slabosti človičaske pade v grih. Kateh. 1561. G7b. Bože Isuse, koji iz privelike ljubavi svrhu nas, tvoje prisveto tilo za hranu i posvećenije duše naše jesi ostavio u svetomu sakramentu svete oštije. Asbukv. 1690. 25. Nisam iz oholosti ova postavio. A. J. Knezović 11. Od kojih se *(griha)* iz ljubavi tvoje sa svim srdcem kajem. A. Kanižlić, bogoljubn. 110. Iz ove ljubavi kajem se. 532. Iz šale smo odavde lećeli bez nevolje, tok od obijesti, a danas mi poleteti nećeš? Nar. pjes. vuk. 2, 111. Da su ga braća iz zavisti ostavila na ovome čardaku. Nar. prip. vuk. 12. Tuđi pisatelji koje iz neznańa, koje iz zavisti, ili iz ljubavi k svome narodu naj slavnije i naj znatnije događaje izostave ili naopako pišu. Vuk, građ. predgovor. Druge arambaše možebiti iz zavisti stanu govoriti. dan. 8, 181. Znam da iz neznańa ovo učiniste djel. ap. 3, 17. Ja ovo činim samo iz ljubavi k našemu narodnom jeziku. pism. 22. Oni iz zavisti i iz pakosti recenziraju. 63. Da ogledaju, čini li to dijete iz ludosti ili od svoje volje. živ. 233. Ovo su sve ovako u mojoj kući preda mnom govorkali, a ko iz šale. S. Milutinović, ist. 234. Mleci su iz lukavstva omotali Turčina u ovu rat. S. Ljubiša, prip. 119. Mi se siromasi iz ljubavi bratimimo. 187. — *amo pripadaju i ovaki primjeri u kojima ne radi gramatikalni subjekat, nego se on shvaća pasivno (kao objekat) prema drugome (logičnome) subjektu koji se ne izriče.* Po višoj časti iz samoga zla običaja biva. Đ. Obradović, basn. 131. Iz šale i proso nikne. Nar. posl. vuk. 100. Iz šale se i đeca rađaju. 101. (Drukčiji uzrok stoji rogobatno u ovom padežu s ovim predlogom, n. p. Iz različni tadašńi opstojatelstva naj poslije pristanu svi da se pošlju poslanici. V. S. Karaģić, dan. 8, 219. u poslovici: Iz šale proso nikne. Posl.; istina, drugo je što nikne a drugi što se šali; ali je uzrok opet dobro kazan, jer joj je potpun smisao: iz šale se učini te proso nikne. Đ. Daničić, sint. 184—185).

7. *ńekijem genetivima s* iz *(kao n. p.* iz jutra, iz rana, iz početka) *pokazuje se ne samo vrijeme kad što počińe (vidi* 5, a) *nego i uopće vrijeme kad što biva, ali ističući svagda da ovo biva prije čega drugoga, ili uopće da biva rano.* Dsnnica izs utra sijajuštii. Okáz. pam. šaf. 61. A krv ova od guštera sve nemoći goni iznutra, tko se maše ńome iz jutra do tri krati, il' s večera. Jeđupka nezn. pjesn. 238. Da pođemo iz jutra rano težati u ńegovu vinogradu. M. Divković, bes. 211b. Iza jutra drugi danak k majci dođe Isus sinak. plač. 41. Koju si *(odluku)* bio iz jutra učinio. P. Knežević, osm. 48. Često u veče plače koji se iz jutra smijao. Nar. posl. vuk. 846. Obično iz jutra idu. Pravdonoša. 1851. 27. — S Marijom pospiješi se mrakom hodeć veomi iz rana. I. V. Bunić, mand. 86. — Oni su iz početka pisali gotovo više slavenski nego ruski. Vuk, pism. 21. Iz početka svak svoj posao radi dobro. poslov. 266. Kome iz početka sreća ide u napredak. 260. — *i od vremena prenosi se na mjesto.* Iz početka ima protiv ovoga pogrješaka. Vuk, nar. pjes. 1, VII.

8. *u ńekijem slučajevima stoji gen. s* iz *adverbijalno, te kod toga* iz *gubi više ili mańe svoje pravo značeńe.*

a. *u genetivu su supstantivi. a)* iz podmukla, iz potaje *znači što i podmuklo, potajno.* Sad proganiti ga iz podmukla, sad mu uzrokovati štetu očitu. F. Lastrić, od' 245. Da me ovđe iz potaje truju. S. Ljubiša, prip. 68. — *tako i* iz prijevare *znači što* na prijevaru, varkom. Da gledaju kako iz prijevare obojicu u jedno vrijeme da ubiju. Vuk, dan. 8, 206. Kako bi Isusa iz prijevare uhvatili i ubili. mat. 26, 4. — *b)* iz ubaha, iz nenada, *vidi* iznenada. Vojska rupi iz ubaha. S. Ljubiša, prip. 117. Ako paša udari iz ubaha, iskopaće nas. 180. Smrt iz ubaha ukrade mi mater. 218. — *c)* iz vara, *vidi kod* var. — *d)* iz strane, iz strana, *kao* na strani. Za četami bosanskime junaci opet stahu iz strana. I. Gundulić 826. Niže Kladova znadu se na suhu osobito iz Vlaške strane zidine od Trojanova mosta. Vuk, rječn. *kod* krajina. — *e)* iz okola, *kao* na okolo. Iz okola stoje i gledaju *(radi* gledaju *može se pomisliti i na značeńe kod* 1, a, *b) ii)).* Vuk, rječn. *kod* pirnik. *i u prenesenom smislu.* Govori se zlo na sedmi način, ne pravijem putom, nu kako iz okola. Đ. Bašić 93. S ńekijem se od ovijeh diže ončas, a s ńekijem iz okola. 93. — *f)* iza zada, *kao* ozada, straga. Dilaveru poda prijeki smrt i udorac iza zada. I. Gundulić 546. *vidi i* izazad. — *g)* iz usta kazati, govoriti *ističe se kao suprotno drugome načinu govoreńa (n. p. pismom).* Nego će vi kazati gospodar Đuka i iz usta svake poslove. Glasnik. 11, 8, 127. (1708). Neka vam iz usta kaže, što je vidio. Glasnik. 11, 8, 208. (1717). Do sad smo nikoliko puta iz usta govorili gospodaru birovu. 257. (1720). — *h)* iz časti, *kao* na čast, za čast, u časti. Ovo se i danas drži iz časti. Pravdonoša. 1851. 25. — *i)* iz polovine, iz trećine *itd. upotrebljava se kod ograničeńa u ńekijem slučajevima.* Kod te vrsti zakupa su naj običniji iz polovine ili trećine i rijetko iz četvrtine. V. Bogišić, zborn. 475. — *k)* iz tri puta *kao* do tri puta. Iz tri puta šemluk učiniše. Ogled. sr. 473. — *l) nije dosta jasno* iz uzde, iz dizgina *što se nalazi u narodnoj pjesmi i u poslovici: u prvoj kao da znači: zategnuvši dizgin, ali u drugoj moglo bi na protiv značiti: popustivši uzdu.* Pa je Krla prve sustigao, pa on š ńima iz dizgina ide. Nar. pjes. vuk. 8, 240. Malo zeki dizgin popustio; pa on goni Ivan-kapetana; malo goni, al' ga stiže brzo, na spram ńega ustavlja zelenka, te mu zeko ide iz dizgina. 8, 241. Iz uzde u Budim. (Kad ko ono što je teško veli da je lako učiniti. ‚iz uzde' valja da se misli: uzjahavši koña i uzevši uzdu u ruke otići ne odmorivši se). Nar. posl. vuk. 100.

b. *u genetivu su adjektivi. a)* iz laka, iz gotova, *kao* lako, gotovo. Iz lahka se užge sama

gdi je blizu ogńa slama. P. Vitezović, cvit. 7. Česa človik ne kupuje to iz lahka i daruje. 49. Niki pak iz drugih jezika iz gotova mloga i mloga prinesoše. M. A. Reljković, sat. A2b. — *b)* iz duboka *kao* duboko. Zašto ktje spat iz duboka. I. Držić 121. — *c) vidi* iznova, istiha, izbliza, izdaleka *itd.*

9. *u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka stoji* iz *mj.* s *(s gen.) možebiti s toga što je jedno i drugo izgovarao* z. Glavar meštarski iz zida visokoga pade doli. F. Glavinić, cvit. 18a. Herderan iz jednoga pade turna napol mrtav. 18a. Iz koňa ga vrže. 84b. Kožu, s kom biše obučen, zvrže iz sebe. 77a. Niki iz križa osloboditi ga nastojahu. 117b.

10. *u Crnoj Gori se kaže* iz *mj.* od *u ovakovijem primjerima (jamačno jer se misli:* iz Jovanove kuće). Donesi iz Jovana sjekiru (u Crnoj Gori i po Zeti). Vuk, rječn. *kod* iz.

11. *u ovoj rečenici:* Iz dan u dan, t. j. svaki dan. Vuk, rječn. *stoji* dan *poslije* iz *nepromijeńeno po svoj prilici prema drugome* dan. — *isporedi i* izasad, izdaleč.

12. *sastavlja se* iz *i s drugijem prijedlozima, vidi* iskraj, ispod, ispred, isred, iza, izdno, između, iznad, izradi, izvan.

13. iz *se slaže s glagolima. treba dodati da to biva obično još i u starosloven̄skom, u novoslovenskom, u bugarskom jeziku; u ostalijem slavenskijem jezicima običnije je mj.* iz *riječca* vy, *te se u češkom, poľskom, gorńem i dońem lužičkom* iz *(u obliku* z) *vrlo rijetko slaže s glagolima.*

a. iz *može uzdržati svoje pravo značeńe kod neprelaznijeh glagola, te isticati da se subjekat udaljuje od mjesta u kojemu je bio (vidi* 1, a), *n. p. kod* izići, izletjeti, ispasti, isteći *itd.*

b. *i kod prelaznijeh glagola što znače: činiti da se što udaljuje od mjesta u kojem je bilo (vidi* 1, b) iz *može uzdržati pravo značeńe ističući micańe objekta, n. p. kod* izvaditi, iznijeti, izbaviti, izabrati, istjerati *itd.*

c. *i s glagolima prelaznijem, kojijem nije značeńe kao kod* b, iz *može uzdržati pravo značeńe, jer glagol složen s* iz *može značiti: dobiti (t. j. učiniti da objekat dođe k subjektu iz ńekog mjesta) radeći ono što znači glagol neslošen, n. p. kod* izmoliti, izdvoriti, islužiti *itd.*

d. *značeńe se kod* iz *može prenijeti od pravoga mjesnoga na takovo da znači da već ne ostaje ništa na čemu bi se mogla vršiti radńa koju znači glagol. s toga* iz *može pokazati i uopće da je ova radńa savršena, ali svagda većom silom nego drugi prijedlozi, tako n. p.* izjesti *znači ne samo savršeńe jeđeńa kao* pojesti *i* dojesti, *nego ističe da već nema što bi se moglo još jesti, tako je i* istrošiti *prema* potrošiti, izagńiti *prema* sagńiti *itd. a) neprelaznijem glagolima koji znače uništavati se, ili propadati, ili uopće mijeńati se na gore* iz *dava silnije značeńe, n. p. kod* izginuti, izgorjeti, izvjetriti, izagńiti, izgladńeti *itd. — b) tako je i kod prelaznijeh glagola što znače uništavańe, n. p. kod* izjesti, istrošiti, iskvariti *itd., a i kod drugijeh, n. p. kod* isprati, iščistiti, ispuniti, iskoriti, izliječiti *itd. značeńe je da nema nijednoga dijela od objekta na kojemu se ne vrši radńa. radi samoga* iz *može gdjegdje glagol dobiti značeńe uništavańa, ako ga i po sebi nema, vidi n. p.* 2. istražiti. — *c) s refleksivnijem glagolima može značiti da subjekat izvršuje radńu (koju bi pokasao aktivni glagol) koliko se može, n. p.* izbljuvati se, izigrati se, izlagati se, isplakati se *itd. — d) silnije značeńe može biti i s toga što se ističe da kod prelaznoga glagola ima mnogo objekata, n. p. kod* izroditi, izvarati *itd., ili kod neprelaznoga ili pasivnoga (sa* se) *ima mnogo subjekata, n. p. kod* izumrijeti, izginuti, izroditi se *itd. — kod glagola što su već složeni s* po, pre, pri, pro *može se isticati da dijelovańe prelazi s jednoga objekta ili subjekta redom na ostale, n. p. kod* ispogibati, isporazbolijevati, isprekidati, ispribijati, isprosijecati *itd.*

1. IZA, *vidi* iz.

2. ĪZA, *praep. s genetivom, sastavljeno:* iz-za, *pokazuje uprav micańe s mjesta pred kojijem je ono što je u genetivu* (s ovim predlogom drugi padež pokazuje micańe s mesta koje se kazuje predlogom ‚za' i šestim padežem. Đ. Daničić, sint. 185). — *Akc. je kao kod* ispod. — *Od* XV *vijeka (vidi kod* 2, a), *a između rječnika u Belinu* (‚post' 278a), *u Voltigijinu:* ‚dopo' ‚nach' *(kod* iz), *u Stulićevu* (‚post, postea, deinceps etc.'), *u Vukovu:* 1. ‚von der hintern seite, von jenseits' ‚a parte postica' *s primjerima:* dođe iza kuće; lasno je iza grada strijeljati. 2. ‚nach' ‚post' ‚(in der zeit)' *s primjerima:* iza toga; iza zime toplo; iza kiše sunce; dođoše jedan iza drugoga.

1. *o mjestu.*

a. *značeńe je kao što je sprijeda kazano, micańe može biti kod subjekta ili kod objekta (isporedi* iz, 1, a *i* b). *a) kod pravog micańa.* Ovo ovi iz daleka dođu, i ovo ovi iza mora. N. Rańina 79a. isai. 49, 12. Iza otoka od Teneda crni se aga u to izvaža. I. Gundulić 864. Crnac skide zlatnu mahramu iza pasa. 890. Iza pasa sablju trže. 538. Da ga je izvadio iza ovaca i izbavio od Saula. M. Radnić 282a. Mjesec blidi iza gora da ga ugljeda van izide. A. Vitaljić, ost. 257. Usta iza trpeze. J. Filipović 1, 14b. Rad te smutńe ustade iza trpeze. E. Pavić, ogl. 883. Dignu se taj čas iza trpeze, ter ga slijedi. Đ. Bašić 193. Sve spavaše kano i poklano, a izađe misec iza gore. And. Kačić, razg. 139. Iza crnoga mora opet niki slovinski narod dođe. kor. 418. Da misniku uteče iza zuba mrvica kruha oli mesa. Ant. Kadčić 75. Da bi komu hodila krv iza zubah. I. A. Nenadić, nauk. 184. Isteklo je žarko sunce ća iza gore. Nar. pjes. vuk. 1, 48. Donesi mi vode iza gore. 1, 593. Ako t' trunim biser iza glave, ja sam tebi biser kupovao. Nar. pjes. vil. 1868. 446. I on vadi nože iza pasa. Nar. pjes. istr. 1, 24. Potrže kao kebu iza pojasa. (Kad ko često čim prijeti ili onako što govori). Nar. posl. vuk. 257. Dok se iza brda pomoli brk. Nar. prip. vuk. 5. Skoči zec iza grma. 54. Izvadi nož iza pojasa. Vuk, dan. 4, 83. Kad hoće da ustane iza trpeze. rječn. *kod* moliti se. Ščepa malu pušku iza pasa pa u ńega puškom: zvek! Pravdonoša. 1851. 30. — *b) i u ovijem primjerima ima se pravo micańe u misli, ako i nije izrečeno.* Zorome raneći jak ptice iza gor. Š. Menčetić 144. Djevsto mjesec, djevstvo ljubi vedro sunce iza gora. I. Đorđić, uzd. 188. — *amo spadaju i ovi primjeri, u kojima ima i glagol, ali ovaj nije u užoj svezi s* iza *i genetivom; tako u prvom primjeru nije smisao, da ‚pastiri iza stada udaraju', nego da ‚pastiri koji su ńegda bili za stadom ili išli sa stadom sad udarajo itd.'* Tim pastijeri iza stada vojevodam pod ovasim kako hoćeš da ikada udriti se smiju s junacim? I. Gundulić 293—294. I gorani iza stada suproć carskom stolu sada propińu se skupni u sili? 488. Pastijeri će iza stada na tvu pomoć s pračam doći. 503. Šlo Davida iza ovaca pastjerića da rve Goliju gorostasnoga. B. Zuzeri 68. — *c) s glagolima koji ne znače micańe u posve pravom*

smislu. aa) o paljenu (iz pušaka), strijeljanu itd. Lasno je iza grma strijeljati. Nar. posl. vuk. 166. Iza kamena opale na ñi. Vuk, građ. 92. — *bb) o govoru itd.* Dva, tri plota preskoči, iza trećeg govori. Nar. pjes. vuk. 1, 521. Iza jele ńega zapituje. 2, 80. Devojka je momka dozivala, dozivala iza vinograda. Nar. pjes. vil. 1866. 645. — *cc) o sjanu, svijetljenu itd.* Jakno sunce iza oblaka draže objavi sve svjetlosti, iza oružja sviću taka dva sunca ova od ljeposti. I. Gundulić 346. Dan je, ali iza oblaka od kamenja ledenoga proć goruća na dvor zraka vik ne može sunca moga. 351. Nu kô sunce svjetle sine iza crna van oblaka. I. V. Bunić, mand. 8. Iza oblaka sunce sinu. (Z). Poslov. danič. 34. Sinu Miloš u polju zelenu, kao jarko iza gore sunce. Nar. pjes. vuk. 2, 150. — *dd) o gledanju, vireńu.* Te pogleda iza tanke jele. Nar. pjes. vuk. 3, 289. Viri iza vrata. Vuk, rječn. *kod* viriti.

b. *kao za s instr. može značiti i bavljenje, stajanje na mjestu pred kojijem je ono što se izriče genetivom. — Od* XVIII *vijeka.* Gospari iza trpeze u radosnu među sobom drugovanju zadržali su se. B. Zuzeri 203. Kad su bili malo iza grada. Nar. pjes. vuk. 2, 151. Okide mu iza šake ruku. 4, 88. Vuk' os'ječe iza noža ruku. 4, 431. Ni koliko crno iza nokta. Nar. posl. vuk. 220. Nezine dvije ruke osječene do iza šaka da joj donesu. Nar. prip. vuk. 165. Počne ih divljan pipati iza vrata da vidi koji je pretli. 187.

c. *kao za s acc. može značiti primicanje k mjestu pred kojijem je ono što se izriče genetivom. — U naše vrijeme.* Kako izađe iza grada. Nar. prip. vuk. 54. Idi opet iza sela. 84. On otide iza sela. 86. Koji neće s nama pristati na ovo, oni danas neka izađu iza varoši pred nas. Vuk, dan. 3, 194. Srbin ńega držalicom lza vrâta. poslov. 199.

2. *o vremenu,* iza *može značiti gotovo što i poslije, tijem što se pravo značeńe prenosi od mjesta na vrijeme.*

a. *uopće. u genetivu je riječ što pokazuje stańe, događaj, vrijeme itd.* Bres razbora sule kakono iza sna. M. Marulić 9. Jaki no iza sna reče rič. Š. Menčetić 282. Kad ču iza sna skučeći i pomoć proseći Jagicu svoju. P. Zoranić 28a. Eto iza zore bijele sunce svijetli zrak pomilja. I. Gundulić 184. Dan miran sine iza dažda plaha i duga. G. Palmotić 2, 17. Čestita je tuga i muka, iza kratke ka bolesti čovjeku je od nauka. 2, 70. Osip opet iza toga na okolo pogledaše. P. Vuletić 64. Iza tri dni veće se o ńima ne govori. B. Zuzeri 10. Iza uskrsenja i rusalja i proštenja svedjer isti. 67. Da mu bude pomoćnik za života a zasljednik iza smrti. 145. Koji iza svojijeh ispovijesti sveđ u istom biću nahode se. 152. Iza toga pako dignuto je ovo dopušteńe. A. Kanižlić, kam. 237. Cara iza večere napita odnesoše na postelju. 258. Iza toga se za plemenitu gospodu udadoše. utoč. 52. Povrativši se pak iza mlogo vrimena gospodar. E. Pavić, ogl. 599. Iza tega bijaše malo br'jeme postojalo. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 87. Iza boja kopje u trnje. (Z). Iza dažda bit će i sunca. (Z). Poslov. danič. 34. Iza zime čeka se ljeto. (Z). Iza zime je primaljetje. (Z). 85. U nedjelju treću iza vodokršta. Đ. Bašić 10. Koji će iza ovega života umrloga steć život vjekuvječni u raju. 26. U nedjelju devetu iza rusalja ali duhova. 116. Iza krštena odpuštaju se grijesi u crkvi po kreposti ključeva. J. Matović 99. Što je činio Isukrst udilj iza priobraženja? I. Velikanović, uput. 1, 149. Tegote i ne ćuti tko god iza truda svoga ište u tebi počinuti. I. M. Mattei 287. Ovi blagosov ima se dati iza ispovijesti, pričešćeńa i uljańa onijem koji ga budu pitati. T. Ivanović 133. Iza tega rimske boje pjeti useše. N. Marči 85. I rados je sveđ naj veća, iza suza ka dohodi. P. Sorkočević 583b. Nu iza tmina sja vedrije *(sunce).* 585b. Lakše, sinko, da ga ne probudiš, jer je Marko iza sna zlovoljan. Nar. pjes. vuk. 2, 443. Na Maksima kraste napanule, iza krasta lice pocrńelo. 2, 528. Iza gladne godine dođe i sita. Nar. posl. vuk. 97. Iza zime toplo, iza kiše sunce (biva). 97. Iza toga malo docnije dođe mu nekakav Turčin. Vuk, nar. pjes. 4, 461. Iza naj većega zla može biti gore. poslov. 188. Iza tuče vedrije je nebo, iza tuge bistrija je duša. P. Petrović, gor. vijen. 29. Iz lonca se redom namažemo, iza toga budemo vještice. 87. A kad bilo iza pola dana. Osvetn. 3, 92.

b. *u ovom primjeru* iza *ističe da je već nestalo onoga što je u gen.* Kako ćeš se obiknuti iza svakog dobra tvoga bez svjećice, bez stražice? Nar. pjes. vuk. 1, 93.

c. *kad je u gen. čeljade ili uopće što živo, značeńe može biti različno. a) kod čeljadeta* iza *s gen. može značiti: pošto je umrlo.* Ako vi ubozi iza mene ostanete. B. Zuzeri 158. Udovica osta iza muža. J. Banovac, pred. 55. Ostavši jedna udovica s malanom ćerju iza muža. pripov. 178. Budući ostao iza oca i matere dosta mlad. F. Lastrić, od' 298. Nije tu sreće, dok iza devetoga (brata) desetom ne ostane. Nar. posl. vuk. 219. Car se razboli i umre. iza cara ostane carica trudna. Nar. prip. vuk. 33. Bolje je da se čoeku koljeno zatre, nego da zao porod iza sebe ostavi. Vuk, poslov. 21. Jeli kako dete iza ńega ostalo. dan. 4, 81. *amo mogu pripadati i ovi primjeri u kojijem* iza (živa) muža *stoji po analogiji prema* iza (mrtva) muža: Ali me ukori savijest da udovujem iza živa muža. Pravdonoša. 1852. 23. Da se Ture oženiti neće ni đevojkom, a ne udovicom, no nevjestom iza muža mlada. Pjev. crn. 110a. — *b) može se pokazati i udaljivańe ili nestajańe uopće.* On pak hoti prvle ostati iza družine. M. Zoričić, zrc. 202. Da si osta' iza ostali i tako zakasnio. 234. Među krila Jure ulizao, iza sebe stražu ostavio. And. Kačić, razg. 91. I ostalih mnogo riči više iza sebe Turci ostaviše. M. A. Reljković, sat. B8b. Davno Ivan dvore ostavio, iza ńega bolest udarila. Nar. pjes. vuk. 2, 528. S vama ćemo ići kud god vi pođete, a iza vas nećemo sami nigđe ostati. Vuk, dan. 3, 170. — *c) pokazuje se da jedno radi isto što je drugo (a ovo je u gen. s* iz) *radilo, pošto ovo prestane raditi. ńeki primjeri mogli bi pripadati i pod a) (osobito n. p. Zuzeričev i Zoričićev) ili pod b).* A ptice prem htijahu iza ńih *(šturaka)* početi po dubju ńih pjesan. N. Nalješković 1, 215. Iza vuka se i psi najedu. (D). Poslov. danič. 35. Oni koji će iza mene moja dobra posjedovat. B. Zuzeri 178. Iza ńega vladaše ńegov sin. E. Pavić, ogl. 311. Iza vuka i lisica se naije. Nar. posl. vuk. 97. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Da sad uzme ove vode iza nas *(t. j. pošto smo se mi u ńoj okupale)* i da je ńome okupalje, u dan i noć ostala bi zdrava. Nar. prip. vuk. 108. Što preteče iza onijeh što su jeli. Vuk, jov. 6, 13. — *d) pokazuje se uopće red, kako jedno poslije drugoga biva.* Tere smeća iza smeće neskladom se zlime plodi. M. Bunić 53. Iza glasa glasi još pripadajući. I. T. Mrnavić, osm. 62. Sve godina iza godine dolazi gora. J. Banovac, pripov. 140. Svi čašu iza čaše spuščaju. F. Lastrić, ned. 332. Darove iza darova šalju. A. Kanižlić, kam. 163. Usmnožavahu se žeje jedna iza druge. usr. 182. Knigu piše care iza

knige. Nar. pjes. vuk. 1, 626. Dođoše jedan iza drugoga. Vuk, rječn. *kod* iza. — *amo pripadaju i ova dva primjera u kojima se može shvaćati red u vremenu ili u mjestu:* Iza ńega metnimo broj. M. Zoričić, aritm. 37. Tako bi i pjesmi 618 bilo priličnije mjesto iza 484. Vuk, nar. pjes. 1, VII. — *e) red može biti kao kod d), ali u prenesenom smislu.* Naj prije one *(riječi)* zlamenuju jednu pomoć Božiju . . . zlamenuju iza toga uzdanu njeku od sahrane temeljitos. B. Zuzeri 121. Tkoja je naj bolja molitva iza otčenaša? I. A. Nenadić, nauk. 88. A iza ńega poklańam ga vami. J. Matović IV. Nu iza Boga što ljubi to srce? Ljubi narod ljudski. I. M. Mattei 214.

d. *u nekijeh pisaca Dubrovčana* XVIII *vijeka (a i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani) iza kako *stoji pred rečenicom kao konjunkcija sa značenem: pošto. — Između rječnika u Stulićevu* (‚postquam, posteaquam'). Iza kako svrže s sebe onu uvadu ali odjeću od ljudnosti i od ljubavi, iza kako požeže Rimske dvore, iza kako proli toliku krv pravednu, nađe se ko mu se pokloni po ńegovoj smrti. Đ. Bašić 41. Ali je trijeba da se uzdržiš sa svom pomńom iza kako si primila svetotajstvo. L. Radić 13. Kad budeš štogod pomańkala, iza kako se podniziš, otit ćeš uzeti u Jezusovu srcu krepost. I. M. Mattei 113. Što su tad učinili, iza kako Jozefa spremiše? A. Kalić 300. Iza kako se dotoči, nadopuni, ustegne milostivu svoju ruku. 330. Putnik, iza kako bješe vazdan sve ravnom planinom hodio, na kraj mora dohodoć, na sve inu prostranos i pučinu nastupa. 588. — *U jednom primjeru mj.* kako *ima* kad. Priljubežljivo ono srce kako mogaše stati na daleko od ljubjenijeh ljudscijeh sinova iza kad uzide Jezus Hrist na nebo? I. M. Mattei 326.

IZABÈRITEĻ, *m. čovjek koji izabere. — Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima osobito značenje: jedan od velikaša u ńemačkom ćesarstvu što su imali pravo izabirati ćesara (ńem.* kurfürst). Svi svetoga rimskoga Cesarstva izaberiteļi. I. Zaničić x. Kod izaberiteļa od Saksonije. 2. Izaberiteļ od Moguncije. 12.

IZABÍRÂŃE (izàbirâńe), *n. djelo kojijem se izabire.* Može vam služit za vladat se u izabirańu. Đ. Bašić 29. ‚Ostavi se, moj sinko, izabírâńa i probirańa, van traži i nađi što curice pored sebe'. *u Lici.* J. Bogdanović.

IZABÍRATI, izàbîrâm (izàbirati, izàbirêm), *impf.* izabrati, *vidi* izbirati. — *Kod* izabírati *akc. je kao kod* izgovárati, *a kod* izàbirati *ne mijeńa se. — Uprav su dva glagola od kojijeh je prvi iterativan prema drugome; ali ima krajeva gdje se upotrebļava samo jedan od ńih, a u pisaca se ne može (sa inf. i prošla vremena) znati koji je od ńih dva. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* izebiram, izebrati, v. izbrati) *i u Stulićevu* (v. izbirati).

a. *aktivno.* Iz svijeh strana izabiri ljepos, ku ti srce žudi. I. Gundulić 306. Vrijeme od boja kraļ sa mnome izabira. Ġ. Palmotić 1, 224. Dušo, u tvom drugom porođeńu trijeba ti se sjediniti ili s onijem anđelom ili s onom hudobom . . . što izabireš? B. Zuzeri 78. Pripovijedalac izabire podobne i moćne načine. V. M. Gučetić 4. Izabire i obire red sv. Dominika. 142. Prima u broj svoji prijateļa one koje izabire. Grgur iz Vareša 133. Sama sebe ime izabira. Nar. pjes. herc. vuk. 86. ‚E, izabira momak cure, neće on tokakve cure da uzme, a ne zna da izbiralo uprav tuka na istiralo'. *u Lici.* J. Bogdanović.

b. *sa* se, *pasivno.* Ako li se gospar ńima iste od kuće izabira. Ġ. Palmotić 1, 218. Koń se izabira po zubi a čovjek po ćudi. (Z). Poslov. danič. 49.

IZÀBRALAC, izàbraoca, *m. čovjek koji izabere. — Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Nije Bog izabralac od ljudi. I. Držić 130.

IZABRANICA, *f. izabrano žensko čeļade. — U Stulićevu rječniku:* ‚electa etc.'

IZABRANIK, *m. postaje od part. praet. pass.* izabran *nastavkom* ik.

a. *čovjek koji je izabran (obično u teologičkom smislu). — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izabranici ‚electi' 286a) *i u Stulićevu* (‚electus etc.'). Tomo, izabraniče moj, ne boj se. Starine. 5, 97. (1520). Ne bojte se, Petre, Tomo izabraniče moj, nijesam daleko od vas. 98. Staro pismo odkriva izabranike. Đ. Bašić 24. Među izabranicim i blaženicim u raju. 26. Na ovoj zemļi pribivaju zajedno i izabranici i odvrženici. 175. On te od svijeh grijeha tvojijeh odriješio, i ob desnu svoju među izabranika svojijeh sreću postavio. T. Ivanović 114.

b. *čovjek koji izabere. — Samo u Mikaļinu rječniku:* izabranik, tko izbira ‚elector', *i u Voltigijinu:* izabranici, pl. ‚elettori' ‚wähler'.

IZÀBRÂŃE, *n. djelo kojijem se izabere. — Stariji je oblik* izabranje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izabranje), *u Belinu* (izabranje 286a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* izebrańe), *u Voltigijinu, u Stulićevu.* Da po izabranju Božjem tvrdo obetovanje ostane. Anton Dalm., ap. 12b. U izabranju od knига. B. Kašić, iń. 76. Učini Gospodin izabranje od dvanadeste učenika. is. 25. Stoj bez izabranja i sve vlastitosti. A. Georgiceo, nasl. 210. Od oružja izabrańe sve puštavam, kao suditi bude bistro tvoje znańe. Ġ. Palmotić 2, 130. Pretvoriti lasno ti je u sud tvoga izabranja. I. V. Bunić, mand. 15. Kod Boga nije zlobe ni izabranja od persona. I. Držić 279. Gospodstvo jest jedno izabranje vlastito Božje. M. Radnić 42a. Bojničar izabranja bez bojazni i predanja. J. Kavańin 125b.

IZÀBRATI, izàberêm, *pf.* eligere, *između kakva mnoštva uzeti ili samo odijeliti (ili uprav ili u misli) jedno ili nekoliko stvari (a i čeļadi ili životińa), obično ističući da je ono što se usimļe ili odjeļuje naj bolje, naj vrednije ili naj ugodnije. — vidi* i izbrati, *isporedi* izibrati *i* zibrati. — *Složeno:* iz(a)-brati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izabrâ, *u part. praet. art.* Izabrao, Izabrâla *itd., u part. praet. pass.* Izabrân. — *Od* XV *vijeka (vidi* b, *b)), a između rječnika u Vrančićevu* (‚seligere'), *u Mikaļinu* (izabrati, obrati ‚eligo, deligo, seligo, lego, delectum habeo, adhibeo vel teneo'), *u Belinu* (‚deligo' 286a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izabirati), *u Voltigijinu* (izabrati, izbirem ‚scegliere, trascegliere', ‚auswählen, aussuchen'), *u Stulićevu* (izabrati, izabirem ‚eligere, deligere, seligere, decernere'), *u Vukovu* (‚erwählen' ‚eligo').

a. *aktivno. a) uopće.* Moreš izabrati spovidnika dostojna. Naručn. 77b. Izabra on dobri del. Transit. 153. Pokaži koga *(griješkom* koja) si izabrao. N. Rańina 177a. act. ap. 1, 24. Niste vi mene izabrali, nego ja vas izabrah. Anton Dalm., nov. tešt. 157b. jov. 15, 16. Zapovidjeno mu, da bude izabrati sedamdeset staraca. A. Gučetić, roz. jez. 264. Da . . . ki uzmože skup naj veći od junaka izabere. I. Gundulić 294. Ljepahna sam vjerenika izabrala ja za mene. Ġ. Palmotić 1, 96. Ko me bude izabrati da sam ńemu vjerenica. 1, 98. Svaka od vas izaberi što hoćete. 1, 162. Rajskom ćudi svijetlu i dičnu vjerenicu izaberi. 2, 219. Ki u svom dvoru bje-

izabra' za svo'e lijepe hćeri dvije dva viteza. J. Kavanin 238b. Izaberimo onu vrst od života... A. d. Bella, razgov. 78. Kad se mriža napuni riba i zlih i dobrih, izvadi se na dvor i ribari izabraše dobre u sudove a zle bacišo na dvor. J. Filipović 1, 190a. Er je care izabr'o tri sta Turak janičara. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 87. Izaberite ili krunu od drača za malo dana, ili krunu od zlata po sve vijeke. Đ. Bašić 29. Da izabere sedamdeset mudrih staraca. And. Kačić, kor. 85. Izabravši pet stinčica oblih. 168. Ljepše od mene izaberi u ovem skupu djevojčice. P. Sorkočević 577b. Ona bira poredom junake; izabrala vojevodu Pavla, izabrala, i sama mu došla. Nar. pjes. vuk. 1, 467—468. Dok su divno ime izabrali, divno ime, Materino zlato. 1, 471. Kad sam sama ńega izabrala, izabrala, pak se pokajala. 1, 637. Još dva hata za se izabrali. 2, 616. Nego uđe u moje volove, te izabra boljeg i boljega. 3, 449. On izabra trideset katana. 3, 558. A kamo vi da se bule hvale, kako kojoj kmetovica prala i po srnce šenu izabrala. Osvetn. 2, 49. — *b) ako se izriče mnoštvo iz kojega se uzimle ili odjeljuje, to stoji u gen. s prijedlogom* iz. Izabra iz mnoštva devet mladaca. B. Kašić, iń. 47. Nego sam iz sviju ńih ove *(pjesme)* izabrao. Vuk, nar. pjes. 1, 629. — *i u instr. s prijedlogom* među. Izaber'mo među nami strane po pet, ki se imamo za svijeh inijeh udrit sami. Ġ. Palmotić 2, 401. — *c) može se izreći kao što se izabire objekat; to se obično pokazuje prijedlogom* za *i akuzativom.* Ti, vidimo gdje poplesa sve božanstvo slavno tvoje, i da za raj i nebesa grob izabra sej gospoje. I. Gundulić 271. Izabra je za majku. I. Držić 403. O djevice, ćaćko izabra za jedinu kćercu tebe. J. R. Gučetić 18. Da ste ńega ostavili, a izabrali za prijatelja jednoga lupeža. Đ. Bašić 12. Koga da izaberu za kadiju. Nar. prip. bos. 1, 82. Sva ga Gora Crna izabrala za svojega gospodara. Osvetn. 3, 64. — *d) mješte objekta može biti podložna rečenica ili infinitiv.* Prije bi čovjek izabrao uljesti u jednu goruću peć. M. Orbin 77. Da sam može izabrati, kako voli umirati. V. Došen 89a. On je sebi izabrao da povrati fajdu i od danas ortak ga nije više. Glasnik. 11, 1, 61. (1808).

b. *pasivno.* — *part. praet. pass.* izabran *(i* izabrat) *upotrebljava se i kao adj. a) uopće.* Ka bi izabrana za Božjega sina. M. Marulić 165. *(Ime)* izabrano i od Boga věčnim zakonom obrano. Korizm. 79a. Mnozi jesu zvani, a mali izabrani. N. Ranina 84b. mat. 20, 16. Sa izabranijem papom. 118a. Srećni oni se mogu zvati, budući izabrani za pribivaoce. A. Gučetić, roz. jez. 306. Budući jur nad tolikimi izabran opat. F. Glavinić, cvit. 18b. Nijesmo mi zamani za naj boljeh izabrani od trojanske kraljevine. Ġ. Palmotić 1, 235. Dva od vijeća izabrata. P. Kanavelić, iv. 150. Er progoni, ere tlače puk sad Bogu izabrani. J. Kavanin 215b. Ostaste na ńe vladańe izabrani. I. Đorđić, ben. v. Jedna bude po nediju dana od kućana na to izabrana. M. A. Reljković, sat. 14a. — *u teološkom smislu (isporedi prvi primjer N. Ranine).* Uzdiluj u meni Isuse onako kako si uzdiloval vazda u tvojih izabranih. M. Jerković 34. Izabran ‚predestinato, eletto alla gloria' ‚in coelum destinatus'. A. d. Bella, rječn. 580a. O kolika će onda biti slava i veselje, kada se izabrani dignu u slavi velikoj. Đ. Rapić 9. — *nije jasno značenje u ovom primjeru (može biti da je u svezi s ‚izabranijem', t. j. ‚umoljenijem vijećem', vidi kod* vijeće). Pisano va izabranoj polače i većnice bogoljubimago grada Dubrovnika. Mon. serb. 241. (1399 *u posnjem prijepisu).* — *b) kao adj., može značiti u širem smislu: koji je bolji od ostalijeh, vrijedan, isvrstan.* — *vidi u Vrančićevu rječniku:* izabran ‚egregius; eximius'. Vzmožna i izabrana i plemenita gospoja. Mon. croat. 66. (1446). Pišci izabrani koritelji. 155. (1493). Svak želi na svijeti, izabrani cvijete moj, u mjestu živjeti. N. Naljeśković 2, 26. Plemenitomu, izabranomu i svake fale dostojnomu gospodinu. Mon. croat. 240. (1540). Gizdavomu svim mladiću, slavi družbe izabrane, Maroju Mažibradiću. S. Bobaljević 210. Nu darivam ja ga *(dar)* sada izabranom' tvom' uresu. Jeđupka nezn. pjesn. 240. Tako izabrana divojka željaše umriti. F. Vrančić, živ. 28. Da ima sobom priizabrana i pridraga tri prijatelja Božja. M. Divković, bes. 266b. Ona u malo skupi dana vele zlata, vele blaga i kamenja izabrana. I. Gundulić 357. Nu je tva vojska izabrata od vojevoda i gospode. 422. Izabrane sej božice na moru je crkva. Ġ. Palmotić 1, 143. Ja sam, blag pastiru, ovčica ona izgubljena tvoga stada izabrana. I. V. Bunić, mand. 21. Trudi se za iznaći vještije ljekare s izabranijem lijeci. S. Matijević 6. I Bakovom izabranom slasti bačve nalijevati. P. Kanavelić, iv. 28. Piće ugodne i izabrane. 468. I primite izabranu krunu vama obećanu. J. Kavanin 384b. Glas od vašijeh izabranijeh i usmožnijeh kreposti. I. Đorđić, uzd. iv. Ti danas spravljaš sebi jestojske izabrane. ben. 24. Ńega toliko ne resi izabrano kamenje u razlike zamijernosti izdjelano. 40. Utjera u mreže toliku obilnos od ribe izabrane. 185. Izabran ‚scelto, elegante'. S. Budmani 421a. Izabrana svjetovna dobra. S. Rosa 8b. Jestvine izabrane, kamo mnogo blaga stane. V. Došen 66b. Četvrti je ruža izabrana. And. Kačić, razg. 18. One izabrane boje od naj plemenitije crleni. M. A. Reljković, sat. L5b. Ne prosimo jezbinu razliku i izabranu. J. Matović 490. Iz velikih i izabranih bogoslovaca. M. Dobretić v. Ko li će ih svjetovati? ko li mudru r'ječ izreći pred gospodom izabranom? Nar. pjes. vuk. 1, 91. Bez družine izabrane. 1, 98. Na vijeću vezir sakupio svu gospodu turaku izabranu. 4, 68. Čupićevi lavi izabrani. 4, 254. ‚Eno u Petra prave i zor-djevojke, e, ono je, moj brte, izabrana i prava djevojka'. ‚Izabrani je to, moj junače, i desni momak'. *u Lici.* J. Bogdanović.

c. *sa* se.

a) pasivno. Neka se naj dostojniji za patrijarhu izabere. A. Kanižlić, kam. 42. Izabra se dvanajest mudraca. And. Kačić, razg. 155.

b) refleksivno, s osobitijem značenjem: izbaviti se, osloboditi se. — *U Stulićevu rječniku:* ‚eximi, immunem fieri'. — *nepouzdano.*

IZACÀVTJETI, izacàvtîm, *pf. vidi* iscvjetati. — *Složeno:* iz(a)-cavtjeti. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Kakono cvit od polja tako će izacavtiti. B. Kašić, rit. 352.

IZAČIĆ, *m.*

a. *prezime.* — XVI *vijeka.* Frańe Izačić. Mon. croat. 257. (1556). Ivan Izačić. 275. (1575).

b. *ime mjestimu u Bosni u okrugu bihaćkom. a)* Izačić grad, *grad.* — *b)* Izačić-kula, *selo.* — *c)* Izačić Prńavor, *selo.*

IZÀČUDITI SE, izàčudîm se, *pf. vidi* iščuditi se. — *Složeno:* iz(a)-čuditi. — *U Stulićevu rječniku:* izačuditi se ‚demirari'.

IZÁĆI, *vidi* izići.

ÌZÂDA, *adv. osada, straga.* — *Sastavljeno:* izzada. — *U Stulićevu rječniku:* (v. iza zada).

IZADIJÈVATI, izàdijevâm, *impf.* izadjesti, *ali*

se nalazi s osobitijem značenem: ujamčivati (vidi ingvazdavati). — *U Belinu rječniku:* izadijevati svitu, haljinu etc. ‚imbastire' ‚rudi coagmentatione vestem componere' 376b; *u Voltiǵijinu:* izadevati, izadijevati ‚imbastire, fare punti lunghi' ‚mit weiten stichen heften'; *u Stulićevu:* izadijevati svitu, haljinu etc. ‚vestium partes crasso filo trajecto conjungere, ut inde melius acu consuantur'.

IZÀDIMATI, izàdimljêm, *impf.* izaduti. — *U Stulićevu rječniku: praes.* izadimljem se *kod* izaduti se.

IZÀDIRÂŃE, *n. djelo kojijem se izadire.* — *U Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

IZÀDIRATI, izàdirêm, *impf.* izadrijeti.

a. *aktivno.* — *U Vukovu rječniku:* izadirati, izadirem, 1. ‚ausreissen' ‚evello'. 2. ‚reissaus nehmen' ‚fugio'.

b. *sa* se, *refleksivno.* — *U Stulićevu rječniku:* izadirati se, izadirem se, v. izadrijeti se.

IZÀDJENUTI, IZÀDJESTI, IZÀDJETI, *vidi* izdjeti.

IZÀDNA, *adv. sastavljeno:* iz(a)-dna. — *vidi i* izdno. — *U Mikaljinu rječniku:* izadna, odadna ‚funditus'; *u Bjelostjenčevu:* v. izdna; *u Voltiǵijinu:* izadna, izdna ‚radicalmente, da fondo' ‚von grunde aus'; *u Stulićevu:* ‚funditus, a fundamentis'.

IZÀDNITI, izàdnîm, *pf. vidi* odadniti. — *Složeno:* iz(a)-dniti *(vidi kod* odadniti, zadniti). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚fundum adimere'.

IZADNÍVATI, izàdnîvâm, *impf.* izadniti. — *Samo u Stulićevu rječniku (uz* izadniti).

IZÀDŃÊŃE, *n. djelo kojijem se izadni.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

IZÀDRATI, IZÀDRIJETI, *vidi* izdrijeti.

IZÀGNALAC, izàgnaoca, *m. čovjek koji izašene.* — *U Stulićevu rječniku:* izagnalac *i griješkom* izagnaoc ‚expulsor'.

IZÀGNALICA, *f. žensko čeljade koje izašene.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚expultrix'.

IZÀGNÂNICA, *f. izagnano žensko čeljade.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚mulier expulsa'.

IZAGNÀNÎK, *m. izagnan čovjek.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚vir expulsus'.

IZAGNÀNÎŠTE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚locus exilii, exilium'. — *nepousdano.*

IZAGNANIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku us* izagnanište. — *sasma nepousdano.*

IZÀGNÂNSTVO, *n. stańe onoga koji je izagnan.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Drugi su protirani u izagnanstvo. A. Tomiković, živ. 58.

IZÀGNÂŃE, *n. djelo kojijem se izašene.* — *Stariji je oblik* izagnanje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izagnanje), *u Belinu* (izagnanje 154a. 291b), *u Stulićevu.*

a. *aktivno, sa značenem sprijeda kasanijem.* Od izagnanja ńe iz kuće Božije. A. Gučetić, roz. mar. 144. Ispovijed je izagnanje djavaosko. M. Divković, nauk. 190a. Izagnanje ili iztiranje djavla. A. Vitaljić, ist. 193. Misleći da će Ignatija biti u Terebintu u izagńanu patrijarha. A. Kanižlić, kam. 43.

b. *pasivno, stańe u kome je onaj što je izagnan.* Ne boje se ni odь kogarь zla ni izagnanja. Mon. serb. 258. (1405 *u poznijem prijepisu).* Od ovoga se većma ima bježati, nego li od obješenja, nego li od izagnanja. M. Divković, bes. 124a. Koji izagnanje svoje razmišljuje. A. Georgiceo, nasl. 48. Pedipsanje svoga izagnanja vele veće reste. 110. Da ću pojti od ovoga izagnanja u blaženo očinstvo obranih. P. Radovčić, nač. 271. I poslije ovoga izagnanja ukaži meni blagosovljeni plod od utrobe tvoje Isusa. P. Posilović, nasl. 75a. Hotiti biti ikakov u ovomu izagnańu. M. Radnić 50a. Nihove oči bijahu vrućci vode u ovomu izagnańu. 103b. Stojeći u izagnańu od raja. 120b. Da uzmemo ovo izagnańe za otačbinu našu. 296b. I Isusa blagosovljeni plod utrobe tvoje nama posli ovoga izagnańa ukaži. J. Filipović 1, 552a. Nepravedno je u izagnańe protiran. A. Kanižlić, kam. 62. Episkopi u izagnańe poslani. 63. Ivana je car u izagnańe poslao. 616. Dokle smo u ovomu putovańu i izagnańu. J. Matović 470. U izagnańu jesmo izvan domovine. I. Velikanović, uput. 8, 524. Dokle god tebe s pomoću Božjom ne metnem u tavnicu vičńega izagnańa. Đ. Rapić 145. U izagnańe šalje dobrotu. G. Peštalić 205.

IZÀGNATI, izàženêm, *pf. ženući učiniti da ko ili što iziđe.* — *Složeno:* iz(a)-gnati. — *Može se složiti i* iz *(bez* a) *sa* gnati: izgnati *(vidi dalje kod* I). — *vidi i* izignati, zignati. — *Akc. vidi kod* I. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izgnati, *rus.* изогнать, изгнать. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izagnati, istirati ‚pello, expello, depello, exturbo, extrudo, ejicio, discutio, dispello'; izagnati iz grada, prognati ‚relego, ablego, amando, mittere, pellere, ejicere in exilium'; izagnati iz zemlje, iz međa, iz hatara ‚extermino'; izagnati žeđu, ugasiti žeđu ‚pellere sitim, explere sitim'), *u Belinu* (izagnati, izgonim ‚cacciare, scacciare, mandar via' ‚ejicio' 154a; izagnati, gonim ‚spingere fuori' ‚extrudo' 700a; izagnati, izagnavam ‚esiliare' ‚relego' 291b), *u Voltiǵijinu* (izagnati, izagnavam, izagnam ‚discacciare, spinger fuora, bandire' ‚ausjagen, verbannen'), *u Stulićevu* (izagnati *i* izgnati ‚pellere, expellere, depellere, ejicere, in exilium pellere'), *u Vukovu:* izagnati, izagnam (izaženem) ‚austreiben' ‚ejicio, exturbo'; izgnati, izgnam (iženem, iždenem) ‚austreiben' ‚exturbo'; *u Daničićevu* (izgnati ‚expellere').

I. *oblici.*

1. izgnati.

a. *oblici sadašńega vremena.*

α) kod osnove izžen, zž *mijeńa se na* žd: *praes.* iždenêm, *impt* iždèni. — *Ovo su naj stariji oblici koji se već u stslovenskom jeziku nalaze (praes.* iždeną).

b) kod osnove izžen *z ispada ispred* ž: *praes.* ližênêm, *impt.* ižèni. — *Od* XVII *vijeka:* ižene. M. Divković, bes. 120b; nauk. 33b; iženemo. nauk. 148b, *i u Vukovu rječniku.*

c) kod osnove izžen ž *se mijeńa na* r *(vidi* gnati, a, *b)): praes.* izrênêm, *impt.* izrèni. — *Od* XIV *vijeka:* izьrene. Spom. sr. 1, 32. (1400). 1, 64. (1405). Stat. poļ. ark. 5, 299. Korizm. 52b; *(s crkvenijem oblikom)* izrenet. Korizm. 42a; izrenut. Bernardin 17; izreni. Naručn. 48a. N. Rańina 70a. M. Vetranić 2, 213; izrenu. H. Lučić 243.

d) od osnove izgna *(vidi* gnati, a, *f)): praes.* izgnâm, izgnâš, izgnâ, izgnámo, izgnáte, izgnajû; *impt.* izgnâj. — *U Vukovu rječniku.*

b. *oblici prošloga vremena i inf. postaju:*

a) od osnove izgna: *aor.* izgnah, izgna *itd.*; *ger. praet.* izgnâvši; *part. praet. act.* izgnao, izgnala; *part. praet. pass.* izgnân (izgnât); *inf.* izgnati.

b) (grijčškom) od osnove sadašńega vremena išden *s nastavkom* nu (ną): iždenuti, iždenêm, v. izagnati. Vuk, rječn.

c) (griješkom) kao kod b) od osnove sadašńega vremena izren: izrenuti *itd.* — *Nalazi se u Vukovu rječniku* (izrenuti, izrenêm *s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima) i u še-*

kijeh pisaca našega vremena, ali može biti da nije nigdje narodni oblik, nego da su pisci i Vuk načinili inf. i oblike prošloga vremena od oblika sadašnjega vremena. — U Stulićevu rječniku ima i inf. izreniti *što je sasma nepouzdano.*

2. izagnati. *u inf. i u prošlijem vremenima običniji su ovi oblici od predašnjeh, ali su predašni opet obični u sadašnjem vremenu. — a je počelo zamjenivati nedašne k možebiti* XIV *vijeka, svakako ne kasnije.*

a. *oblici sadašnjega vremena.*

a) od osnove izažen: *praes.* izâženêm, *impt.* izâženi. — *Potvrđeno samo u Vukovu rječniku.*

b) prema osnovi iždn *(vidi* 1, a, *b)) načinila se griješkom osnova* izažden. — *U jednoga pisca našega vremena:* izaždèni *(impt. 2. sing.).* S. Ljubiša, prip. 147, *i u Vukovu rječniku (vidi kod* b, *b)).*

c) oblicima od osnove izaren *(isporedi* 1, a, *c)) nema potvrde.*

d) od osnove izagn *(vidi* gnati, a, *d)): praes* izagnêm, *impt.* izàgni. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka kod pisaca iz zapadnijeh krajeva:* izagnem. M. Držić 194. S. Rosa 78b; izagnite. M. Držić 224. A. d. Bella, razgov. 207; izagni. B. Kašić, rit. 11. 29. nasl. 280. G. Palmotić 8, 151b. L. Terzić 167. J. Đorđić, salt. 11. Misli. 14. I. J. P. Lučić, razg. 51; izagnu. I. Gundulić 28. G. Palmotić 8, 124b; izagne. I. Gundulić 327. 519. I. Držić 201. G. Palmotić 8, 9b *(griješkom* izagna); izagneš. A. Georgiceo. nasl. 348. I. Držić 124. V. Andrijašević, put. 110. dev. 29. F. Parčić 80; izagnemo. S. Rosa 104a. L. Vladmirović 12.

e) od osnove izagna *(isporedi* 1, a, *c)): praes.* izàgnâm, izàgnâš, izàgnâ, izagnámo, izagnáte, izàgnajû; *impt.* izàgnâj. — *Od* XVIII *vijeka:* izagnam. Đ. Rapić 145, *vidi i u Vukovu rječniku.*

b. *oblici prošloga vremena i infinitiva.*

a) od osnove izagna: *aor.* izàgnah, izàgna *itd.*; *ger. praet.* izàgnâvši; *part. praet. act.* izàgnao, izàgnala; *part. praet. pass.* îzagnân (îzagnât).

b) (griješkom) od osnove izažden *(isporedi* a, *b)) s nastavkom* nu (nạ). — *U Vukovu rječniku:* izàždenuti, izàždenêm, vide izagnati.

3. *iz osnove sadašnjega vremena* izaren *prelasi* r *i u oblike infinitiva i prošlijeh vremena te zamjenjuje g:* izàrnati, *a od ovoga se oblika načinia opet praes.* îzarnêm *kao kod* 2. a, *d) (vidi* i gnati, a, *e) i* b, *b)). — Od* XVII *vijeka u nekijeh pisaca iz Dalmacije i Bosne.*

a. *osnova je sadašnjega vremena* izarn: *praes.* izarnem, *impt.* izarni. izarne. I. Bandulavić 225b. P. Posilović, cvijet. 35; izarni. P. Posilović, nasl. 72a. 76a. 90b. 133b. L. Terzić 14; izarnem. And. Kačić, razg. 241.

b. *kod prošlijeh vremena i inf. osnova je* izarna: *aor.* izarnah *itd.* izarnati. I. Bandulavić 176a. I. Ančić, ogl. 83. 172. P. Posilović, nasl. 21b. And. Kačić, kor. 98; izarna. B. Armolušić 48. I. Ančić, svit. 31. ogl. 4. P. Posilović, nasl. 121a. 148a; izarnao. I. Ančić, vrat. 5; izarnat *(part. praet. pass.).* I. Ančić, svit. 20. 45. 53. P. Posilović, nasl. 46b. cvijet. 54. 182; izarnao. P. Posilović, nasl. 108a.

II. *značenje je kao što je sprijeda kazano.*

a. *aktivno. a) objekat je čeljade ili što se misli kao čeljade (u nekoliko primjera vrag).* Imenem mojim bêsi iždenut. Domentijan b 137. Ako li bi došlo do togaj vrêmena, tere ne uzmože gospodin Vlk drȕžati zemlju srpsku, nu ga iždenu Ugri ili Turci. Mon. serb. 215. (1390). Upisasmo list našemu knezu u Ston, ako je koji človêk dobêgal da ga izrene. Spom. sr. 1, 64. (1405). Izreni ńih is crikve. Naručn. 48a. Djavle izagnati ima. 99a. Izagna Adama iz raja. Korizm. 9b. Izrene te iz hiže. 52b. Iždeni, iždeni, podoban nije za nas. M. Vetranić 2, 213. Neka me vratari od raja ne iždenu. 2, 217. Cepimir Nimce pod mač obrati i izgna ih. Dukljanin 25. I hoti pak po tom Adama i ženu iz raja s sramotom gole da izrenu. H. Lucić 248. Iždeni ovo tri. N. Naljeković 1, 273. Ako ju izagnem, strah me je, da ne propovije. M. Držić 194. I trgovce iz templa izagna. Postila. h3b. Nektenaba iz carstva izagnavši, da blago svoje k sebi vazmemo. Aleks. jag. star. 8, 220. Za ovo ga Bog izagna iz raja. M. Divković, nauk. 9b. Iždene ga iz svoga dvora. 33b. Koga li ti izreneš iz crkve. 263a. Izagna hudobu. B. Kašić, iń. 54. Hotijahu ga oci izagnati. 71. Zašto mi ne mogosmo izarnati ńega? I. Bandulavić 176a. mar. 9, 27. Od načina za izagnati hudobe. M. Orbin 6. Oružjem bo tijem porazi Ugre, i izagna priko gora. I. Gundulić 427. Er s češkoga za sve Praga da je izagn'o odmetnike. 451. Ako ti izagneš, ko će mene prijat? A. Georgiceo, nasl. 348. Što ga prije ne izagneš od tebe? I. Držić 124. Neće nas izagnat od sebe. 315, Iz mjesta pakljenoga još me hoćeš izagnati. G. Palmotić 2, 456. Boj nam gorki spravlja opeta, da izagne pun silosti nas iz tamna jošter svijeta. 8, 9b. Ali čeljad da sumńiva ne izagnu ga rodne iz strane. 8, 124b. Ni me izagnal od sebe. P. Radovčić, nač. 229. Iz koje izarna Isus sedam vragova. I. Ančić, ogl. 4. Mi ne mogosmo izarnati dijavla... apostoli ne mogoše djavla izagnati. 172. Za to ga izarna iz reda. svit. 31. Ako me ti izagneš, ko me će primiti? V. Andrijašević, dev. 29. Izagnat svekoliko vojstvo ugarsko ispod mira. P. Kanavelić, iv. 236. Jer mu izagnati vojsku bude sila prika. 474. Ne izarni mene na svrsi. P. Posilović, nasl. 90b. Za neposlu izarna oca Adama i mater Evu iz raja. 121a. Nemoj mene izarnati. 148a. Tko izarne dobru ženu izgoni svako dobro od sebe. cvijet. 35. Da ne bi stavio proklestva na ńega i iz puka izagna'. S. Margitić, ispov. 114. Naj posli iz kuće ga izrene. fal. 141. Ter vas ne izrenu na dvor. 145. Izagnavši ńih po boju iz Ravene. J. Kavańin 210b. Majku izagna s Smederova, čaćka s stola despotova. 234b. Saraženske vojske smine ki izagna iz Italije. 241a. Izagni ljudi klete. I. Đorđić, salt. 11. Iz ńe Gospodin Isukrst sedam djavola izagna. J. Filipović 1, 249a. Hoteći ga oni izagnati iz spile. V. M. Gučetić 210. Kad naš spasitelj izagna iz crkve one. Ant. Kadčić 33. Da se ne bi ponukovali muževi izagnati žene. J. Matović 423. Izagnati iliti otirati vragove iz tilesa koja su oni osvojili. I. Velikanović, uput. 3, 466. Izagni, Nazaranine, đavla. I. J. P. Lučić, razg. 51. Kada je i ńih pridvojstručitim konopcem sve kolike na dvor izagnao. Đ. Rapić 4. A nevjesta za ńim potrupačko, iz b'jele ga izagnala kule. Nar. pjes. vuk. 3, 353. Izagna' bi Kolašinske Turke. 4, 315. Izagnaše baše i subaše. 4, 433. I izagnah neke Crnogorce. 5, 536. Uđe Isus u crkvu Božiju i izgna sve koji prodavahu. Vuk, mat. 21, 12. Izaždeni narod patrijaru, a mene postavi mjesto ńega. S. Ljubiša, prip. 147. Ne mogaše odoliti Turkom, nit' iz tijesna izagnati klanca. Osvetn. 3, 112. Svi pamtimo, kad Srb izgna Turke. 6. 24. — *u ovijem se primjerima shvaća metaforički:* Grešnik Boga koji ga je stvorio i odkupio izrene iz svoje duše. M. Divković, bes. 19b. U oni čas iz sebe Isukrsta iżene. 120b. — *b) objekat je životinja.* Pastijer izagne i izvrže iz stada jednu ovcu gubavu. I. Držić 201. Volove izagna. S. Rosa 53a. Počekaj me, jedna poturice, dok izarnem vole

na uvrate. And. Kačić, razgov. 241. Svi u goru stoku izagnaše. Pjev. crn. 70b. Kažemo mu da izrenu rečeno svoje blago iz šteta manastirskije. G. Zelić 272. Čobanica mlada na popasak ovce izagnala. Osvetn. 1, 52. — *u ovom je primjeru životińa i subjekat.* Izagnala šuša rogušu. Nar. posl. vuk. 97. — *c) objekat je što neživo, ali tjelesno. — samo u jednom primjeru.* Pusti da izagnem trun iz oka tvoga. S. Rosa 78b. — *d) objekat je što duševno ili umno. — aa) objekat je duh (izagnati duh iz tijela = ubiti).* Izgoniš er mene iz doma ti sada. — I duh ću jošte tvoj izagnat iz tijela. M. Bunić 32. — *bb) objekat je svjetlost, tama, sjena itd. (glagol je u prenesenom smislu).* Hotijući uljesti tamnost, od potrebe je da na prvo izrene svjetlost. M. Divković, bes. 287b. Jer dočim sred mraka tmastu sjen studenu od zlatnijeh od zraka strijeljanja iždenu. I. Gundulić 15. Noći slijepa, gluha noći, ah, da mi je ufat moći, da smrknute tvoje sjeni neće izgnat zora bijela! 241. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Bog sunčani jur iz mora zrake svoje meće i k nebu put uzima, da sne izagnu tamne svima. I. Gundulić 28. — *cc) objekat je tjelesno ili duševno stańe, osjećańe, te subjekat čini da ono nestane kod drugoga koga:* Izagni iz ńega svu slipoću od srca. B. Kašić, rit. 11. Izagni svu slipoću od srca ńegova. 29. Da izagneš od mene svu moć meni suprotivnu. V. Andrijašević, put. 110. Koja ne mogu izarnati naše uboštvo. P. Posilović, nasl. 21b. Izarni tminu od moga života. 72a. Izarni tavnosti unutrine duše moje. 76a. Bolesti sve pameti i tila od ńega izarni. L. Terzić 14. Izagni iz ńega svu slipoću srdca. 167. Ki s ufanjem i žežinom izagno je kugu svojim Kotorinom. J. Kavańin 308a. Moli ga, da iždene iz srcah našijeh svaku oholost. I. A. Nenadić, nauk. 241. Kako izagnemo oblast djavla iz diteta. L. Vladmirović 12. Mrak neznańa i zlobe između braće vaše izagnati. D. Obradović, živ. 51. Jere danas jesam se privario, da dangubu milostju Božjom ušežen, s ovoga svita sasvim izkorenim i izagnam. Đ. Rapić 145. — *dd) objekat je kao kod cc), ali subjekat čini da kod ńega sama nestane objekta.* Molim te, iždeni, gospoje, vas jed taj naj brže na meni, i s Bogom ostavaj! N. Naljeković 2, 94. Izagnite inoranciju iz vas. M. Držić 224. Ispuni svak volu i misal iždeni. 427. Ako si malo nepomńiv izagnati tu misal. A. Komulović 10. Molitva za izagnat zle misli. B. Kašić, nač. 97. Ostavit me, da zvir prika svoj na meni glad iždene *(vidi i u Mikaljinu rječniku).* I. Gundulić 46. Izreni svitovna i svaku prigrihu. A. Georgiceo, nasl. 826. Izagnaće iz svoje duše zlobe i grijehe. I. Držić 125. Tvoju mlados razveseli i iždeni zle nemire, ki su tvoje srce smeli. G. Palmotić 1, 82. Tja lakomos svak prokletu iz svojega srca izagni. 3, 151b. Ako nisam uput izarnao od mene svaku taštu slavu. P. Posilović, nasl. 108a. Izarni one misli i reci... 183b. Otarite vaše suze, izagnite vaš plač. A. d. Bella, razgov. 207. Ako mrzijenstvo na iskrńega ne izagnemo sa svijem iz našega srca. S. Rosa 104a. Zdravje na dvor dok izrene *(prošdor).* V. Došen 174a. — *e) u jednom primjeru* XVIII *vijeka stoji metaforički:* izagnati na rt od igle *sa značeńem: sve ili posve istumačiti.* Sada se vladaj po zlameńi koja ti ozgor kaza*(h)*, niti mogu svaka na rt od igle izagnat. M. Zoričić, aritm. 47. — *f) u jednom primjeru* XVI *vijeka stoji neprelasno impt.* iždeni *sa značeńem: idi ća!* Ne valja ništa, iždeni. M. Držić 272.

b. *pasivno.* Iz raja tada izagnani bismo. M. Marulić 102. Za svoju oholost izagnan bi iz raja. Naručn. 89b. Ki su s nebes izagnani. P. Hektorović 182. Huda smrt izagnana s nebes. M. Držić 15. I kad bi izagnano množtvo, vlize Isus. Postila. r4a. Ostah i bez kćerce i bez sina, izagnana još iz grada. F. Lukarević 230. On s materom bi bez dijela izagnan iz kuće i iz dobara oca svoga. A. Gučetić, roz. mar. 144. Izagnan ‚exul'. F. Vrančić, rječn. Bude na dvor izagnan. B. Kašić, nač. 31. Bivši izagnan isprid lijeca Božjega. zrc. 28. Kada bi izagnan čovjek od anjela izvan ovoga raja. M. Orbin 22. A Jerina iz bijeloga Smedereva izagnana, put ugrskijeh pođe strana. I. Gundulić 387. Izagnate protira ih. F. Glavinić, cvit. 4b. Van bil bi izagnan. 202a. Koje su bile izagnane s pira nebeskoga. I. Držić 268. Iz svojih stani da bi ostali izagnani. I. Ivanišević 118. Bi izagnan iz Rima. P. Radovčić, ist. 58. Da bi nevoljan izarnat iz raja zemaljskoga. I. Ančić, svit. 20. Za to biše izarnati od Boga. 45. Da su na sudu od ńih u vijek izarnati. 53. Izagnanu iz svjetlosti on će vojsku raspršati. P. Kanavelić, iv. 142. Izarnat jest post sveti iz kuća bogatije. P. Posilović, nasl. 46b. O čovičanstvo izarnato! cvijet. 54. Izarnat od svoga otačastva. 182. Plemiće izagnane opet u grad čini priti. J. Kavańin 188a. Ne hteć gledat izagnate i sinovce van iz Rima. 381a. Svaka nečas izagnana bit će. 514a. A ovi *(Adam)* bi izagnan iz raja zemaljskoga u nevolje. J. Banovac, razg. 96. I k tebi vapijemo izagnani sinovi Evini. 143. Izagnani ste vanka. S. Rosa 118b. Izagnan je iz skupa virnika. Ant. Kadčić 16. Poglavica ovoga svijeta izagnat bi izvan. J. Matović 322. Dakle mi izagnani sinovi Eve. 440. Što po dvoru mrzla stoka vreči iz svojijeh staja izagnana. Osvetn. 1, 20.

c. *sa* se, *pasivno.* Duhovnici, kojihъ nesutъ postavili duhovnike, da iždenutъ se. Zak. duš. pam. šaf. 80. Ako se koji člověkъ prišlacь najde, da se izъrene vanъ. Spom. sr. 1, 32. (1400). Da izrenet se nečestiti. Korizm. 42a. Pače bi se imale izagnati izmeu ljudi one mladice. B. Kašić, per. 92. Poglavica ovoga svita izarne se vanka. I. Bandulavić 225b. joann. 12, 31. Ali otrovna huda zloba, ka za tuđim raspom smagne, nađe varku u to doba, da iz svijeta on se izagne. I. Gundulić 327. Hrle naglo svi kolici, da prije car se s stola izagne. 519. Sinovi od kraljestva izarnaće se u tmine izvańske. I. Ančić, ogl. 88. Da se izrene svaka izpraznost. M. Radnić 128a. Iz grma, iz koga se je jednom kuna izagnala, i opet će se izgnat. (D). Poslov. danič. 84. Dočim se dva čovika ne izrenu iz Persije. S. Margitić, fal. 92. Ignatija skinut s patrijarske stolice izagnati se imade. A. Kanižlić, kam. 86. Sad poglavica ovoga svijeta izagnati će se izvan. J. Matović 51.

IZAGNÁVATI, izagnàvâm, *impf.* izagnati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izagnavam *kod* izagnati 291b), *u Voltiđijinu (praes.* izagnavam *kod* izagnati), *u Stulićevu (uz* izagnati). Vragove napadene u telesa izagnavaše. S. Rosa 165a.

IZÀGŃETI, *vidi* izagńiti.

IZAGŃÉVATI, izàgńêvâm, *impf. vidi* izagńivati. — *Samo u Belinu rječniku: praes.* izagńevam *kod* izagńeti 597a.

IZÀGŃIO, *vidi kod* izagńiti.

IZÀGŃITI (izàgńeti), izagńîjêm (izàgńîm, izagńêm), *pf. istruhnuti.* — *Složeno:* iz(a)-gńiti *(kaje vidi).* — *Akc. je u svijem oblicima onaki kaki je u inf., osim praes.* Izagńijêm. — *Riječ je stara*

isporedi stslov. izgŕiti, *rus.* изгнить. — *Part. pruet. act.* izagŕio *upotrebljava se i kao adj.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (‚putreo, putresco, fraceo, fracesco'), *u Belinu* (izagŕeti, izagŕivam ‚marcesco' 462b; izagŕeti, izagŕevam ‚putresco' 597a), *u Voltiđijinu* (izagniti, izagnim, izagŕivam ‚marcire, putrefarsi' ‚verfaulen, schimmeln'), *u Stulićevu* (izagŕoti, v. izgŕeti), *u Vukovu:* (po jugozapadnijem krajevima) ‚verfaulen' ‚putrefio', cf. istruhliti. Pokli sam izagnio i poginuo. B. Kašić, nasl. 119. U gnusobi bi izagŕili. I. Držić 145. U grobovijeh su izagŕile. 291. Sama bi u seb' izagŕila. I. Ivanišević 221. Ne bi li u sebi kripost izagŕila. 289. I obraz cića tvoje milosti u vike neće izagŕiti. P. Posilović, nasl. 79b. Drvo izagŕilo. M. Radnić 187b. Jela izagŕije veoma brzo. 257a. Tijelo ima izagŕiti u grobnici. 408b. Prilasno su razasuti i izagŕili od rasutja ńihovije grijeha. 479a. *(Ova trava)* izagŕe, usahne i izgine. A. Vitaljić, ist. 467. Jabuka kad izagŕe izgubi lipotu. S. Margitić, fal. 182. I čini izagŕiti sve kosti ńihove. 273. Mesencijo iznađe da budu živi s mrcima svezani dokle bi zajedno izagŕili. A. d. Bella, razgov. 83. Kako Lazar smrdeći izagnije. 78. Izvida ramo izagŕilo Alderadu. I. Đorđić, ben. 31. Jesi li grešnik od naj većijeh u staroj zloći jur pokopan i izagŕio? B. Zuzeri 172. Crljivo voće i izagŕilo. 119. Neka izagŕem. 234. A ti ćeš živ izagŕet u ovoj tamnici. 234. U kojim ste od toliko vrimena izagŕili. J. Banovac, pred. 117. Od lakomije izagŕili. pripov. 69. Mana niti im izagŕi, niti se crvi zalegoše u ńoj. E. Pavić, ogl. 117. Onog', kome veće tilo u zemji je izagŕilo. V. Došen 129b. Davno bi ti trulo tilo ne mičuć se izagŕilo. 206a. Raspastit će se moje tijelo, izagŕet će moje kosti. Đ. Bašić 62. Sveti Jakov govori, da će bogatac izagŕiti u puti svojoj. L. Vladmirović 82. Jur i ona po opačinam je izagŕela A. Kalić 585. Vas bješe već pocrnio, aline na ńemu izagŕile. Nar. prip. vuk.[2] 252.

IZAGŃÎVATI, izàgŕîvâm, *impf.* izagŕiti. — *U Belinu rječniku: praes.* izagŕivam *kod* izagŕeti 426b, *i u Voltiđijinu: praes.* izagŕivam *kod* izagniti.

IZAHÒDITI, izàhodîm, *impf. vidi* ishoditi — *Složeno:* iz(a)-hoditi. — xvii i xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. ishoditi). Operi mene u vodi koja iz ńih izahodi. I. Ivanišević 100. Sunce u jutro gdi izahodi. A. Vitaljić, ist. 189b. Kako iz zemje travica izahodi. 282. Za osvetiti pogrdu učińenu Bogu, izahodi goruć, jut i veoma rasrđen. A. d. Bella, razgov. 521.

IZAHVAĻÍVATI, izahvàljujêm i izahvàljîvâm, *pf. posve (mnogijem riječima) zahvaliti.* — *Složeno:* iz zahvaljivati. — *U Stulićevu rječniku:* izzahvaljivati, izzahvaljivam ‚singularibus verbis gratias agere', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZÀIJA, *m. vidi* Isaija. U dni one reče Izaija prorok. Bernardin 3. Rastrže Izaiju. M. Marulić 87. S. prorok Izaija. E. Pavić, ogl. 342.

IZÀIJIN, *adj. koji pripada Izaiji.* Proročanstvo Izaijino. I. Držić 8.

IZAK, *m. vidi* Isak. I vaspet reče Izak sinu svomu. Bernardin 41. gen. 27, 20. Ter srce ti ńegovo pravedno u mjesto Izaka prija mu pod jedno N. Dimitrović 68. Po ńoj ima Izak od Rebeke neplodne Jakoba oca. A. Gučetić, roz. mar. 4. Izak sin Abrama. roz. jez. 115. Sveza Izaka. F. Lastrić, ned. 211. Naučiti možemo od Izaka čistoću. E. Pavić, ogl. xiii. Kada se sin stariji Izaka prvoroditelja vrati iz polja. Đ. Bašić 89. Taj čas usto je Abram, zasvo Izaka. A. Kalić 370.

IZÀKLATI, izàkoljêm, *pf. posve zaklati.* — *Složeno:* iz-zaklati. — *Od* xviii *vijeka.* Svega zubi izaklaše. S. Margitić, ispov. 263. *(Vojska)* što je jute zaoštrila zube, dok krajinu izaklala jutu. Osvetn. 7, 76. Ne ostala niz Dunaj palanka, na kojoj se niste izaklali. 6, 44. — *U naše vrijeme u Lici s drugijem značenjem: koljući se (u prenesenom smislu: rveći se, trudeći se) dobiti.* ‚Edva sam, brate, to ja od ńega i to iz žive muke izakla'. ‚Ma edva evo od planinke uz kruv nešto i sira izakla'. ‚Nu, ako ti to od nega izakoješ, vala si onda junak'. J. Bogdanović.

IZAKLJEŠTÍVATI, izakljèštujêm i izakljèštîvâm, *impf. vidi* isklještivati. — *Samo u Belinu rječniku:* izaklještivati, izaklještivam ‚forcipe torquere' 115b, *i u Stulićevu:* izaklještivati, izaklještivam ‚forcipe torquere'; izzaklještivati, v. izklještiti.

IZÀLAZAK, izàlaska, *m. vidi* izlazak. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Na izalazku činio je uzeti u svoju armadu nike vojnike. A. Tomiković, živ. 233.

IZÀLAZITI, izàlazîm, *pf. vidi* izlaziti. — *Složeno:* iz(a)-laziti. — *U Vukovu rječniku.*

IZÀLAŽĒŃE, *n. djelo kojijem se izalasi.* — *U Vukovu rječniku.*

IZAĻEPÍVATI, izaljèpîvâm, *pf. samo u Stulićevu rječniku:* izaljepivati, izaljepivam, sve zalijepiti ‚omnia glutinare'. — *Složeno:* iz-zaljepivati.

IZAM, izma, *m. postaje od iste osnove od koje je i glagol* izeti *(koji vidi), te bi pravo značeńe bilo: djelo kojijem se izimje, ali je često drukčije i nije jasno.* — -a- *stoji u nom. i acc. sing. mj. ńegdašńega* ъ. — *Od* xiii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (izъmъ ‚sumptio, exactio; exceptio'). *a) u ovijem naj starijim primjerima kao da znači uzimańe, otimańe.* Ako vêruje Vlahъ Srъbljina, da se pri prêdъ banomъ, a inomu Vlahu da ne bude izma. Mon. serb. 25. (1234—1240). Čto se učinilo prêe ili (po)slê, da se pri, a da nê izma, nъ da je pravъda. 30. (1240). Što se činilo pre i posle, da se pri, i da ne izъma . . . Jako vêruje Vlahъ Serbljina, da se pri predъ banomъ; i inomu Vlahu i inomu Serbljinu da ne izъma. 33. (1249). — *b) u ovima kao da znači što i* izuzetak, *ali može biti u kojemu značeńe kao kod c).* Vse imъ tozi zapisa carьstvo mi bezъ izma, vse što se obrêta na tojzi zemji, da si ima i drьži gradъ Dubrovnikъ. Mon. serb. 165. (1357). Ńih blago s živinom prez izma porubiv. M. Marulić 16. Iz ličca gdi joj vri bez izma sva slados. Š. Menčetić 61. Vapiju bez izma sve me dni. 340. Prez izma bi pobijena strana krstjanska. Dukljanin 4. Sad rasuta prez izma vidjahu se. P. Zoranić 71a. Kih zaskočiše prez izma pobiše. B. Krnarutić 31. Hote prez izma, bez vere blago da požere. 37. — *c)* bez izma *i* preko izma *jamačno znače u ovijem primjerima: bez mjere i preko mjere. nije jasno kako je ova riječ dobila ovako značeńe.* Misli izprazne i riči, laži od šale, i smiji brez izma. J. Banovac, uboj. 18. Bijaše jedna divica, koja brez izma pedipsavaše svoje tilo. M. Zoričić, zrc. 124. Stičući ga muče ga brez izma. L. Vladmirović 82. On je bio mukao i stidljiv preko izma. M. Pavlinović, rad. 73. Nikad mu nije bilo preko izma radńe. 107. I što age preko izma traže. Osvetn. 2, 114. — *d) u jednoga pisca* xvii *vijeka ne razumije se sna-*

ćeće, u drugom primjeru moglo bi biti kao kod b) ili kod c); ali u prvom i trećem jamačno nije tako. (Rika) stotino stablenje s izmom podrļuje. I. T. Mrnavić, osm. 106. Brez izma podriše odoru bogatu. 127. Svi zmaji ļuti s izmom zagubismo. 174.

IZAMLÁĆEŃE, *n. djelo kojijem se izamlati (vidi* izamlatiti). Samo se uzdrži u izamlatjenju. A. d. Costa 1, 173.

IZAMLAĆÍVATI, izamlaćujem *i* izamlàćîvâm, *pf. posve samlatiti (samlaćivańem izbiti). — Složeno:* iz-zamlaćivati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Lice izamlaćivano, izapļuvano. A. Kalić 461. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZAMLÁTITI, izàmlâtîm, *pf. izmlatiti. — Složeno:* iz(a)-mlatiti. — *Nema potvrde glagolu nego samo verbalnom supstantivu* izamlaćeńe *(koje vidi) u jednoga pisca* XVIII *vijeka.*

IZÀMLJETI, izàmeļêm, *pf. posve samļeti. — Složeno:* iz(a)-mļeti. — *U naše vrijeme.* Evo će se moje sad izamļeti. Nar. prip. vuk. 201. Kad se ćosino izameļe. 201. Dok se sve izameļe. 202. ‚Sinoć je veliko žito u mlin nagnato; vaj jeli noćas sve izmļeveno?‘ J. Bogdanović.

IZANČITI, izančim, *pf. samo u Stulićevu rječniku:* izančiti, v. odzančiti. — *Postaje od* iz *i* zamka *nastavkom* i.

IZANĐATI, izàndâm, *pf. pokvariti se (o suknu kad dugo leži). — Biće složeno:* iz-anđati, *ali se ne može znati postańe ovome glagolu; jamačno je tuđa riječ. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚sich verliegen‘ ‚jacendo corrumpor (de panno)‘. Minderluk jako izbledeo i izanđao. M. Đ. Milićević, zim. več. 52.

IZAPÍRATI, izàpîrâm (izàpirati, izàpirêm), *impf.* izaprati, *vidi* 1. *i* 2. ispirati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* izapirati, izapirem, v. izaprati *(ali ovoga nema).* Izapirem tebe, ajere. J. Banovac, blagosov. 264. Kako voda izapira gnusobe s tijela. S. Rosa 54a. U ńem utrobe zakolnica . . . izapirahu se. 64b.

IZAPLÁKATI, izàplâčêm, *pf. vidi* 1. isplakati. — *Složeno:* iz(a)-plákati. — *Samo part. praet. pass.* izaplakan *u Belinu rječniku:* ‚elutus‘ 428b.

IZAPĻÚVATI, izàpļûvâm, *pf. posve popļuvati. — Složeno:* iz-zapļuvati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Lice izamlaćivano, izapļuvano. A. Kalić 461. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZÀPRÂŃE, *n. djelo kojijem se izapere. — Stariji je oblik* izapranje. — *Između rječnika u Stulićevu.* Bude grihov mojih odpušćenje i krivin puno izapranje. M. Alberti 401. Imaš nasledovati s čestijem izapranjem. V. Andrijašević, put. 47.

IZÀPRATI, izàperêm, *pf. vidi* isprati. — *Složeno:* iz(a)-prati. — *Akc. je kao kod* izabrati. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚proluere‘), *u Belinu* (‚eluo‘ 428a), *u Vukovu* (vide isprati).

a. *aktivno.* Biše ju izaprala. F. Vrančić, živ. 92. Izapravši grihe predńega života. B. Kašić, rit. 48. Rijekom od suza moje gnusobe izaprati. V. Andrijašević, put. 26. Mo'e sam zaman s ńimi ruke izapral. A. Vitaļić, ist. 225a. Izaperi što se godir smradna nahodi. P. Knežević, pism. 164. Izaprati od svake grešne gnusobe dušu. S. Rosa 45a. Koji će vas krstit i izaprati duhom. 46a. Izaprati prste od svetoga uļa. Ant. Kadčić 179. Vaļa kace s studenom vodom zdravo izaprati. I. Jablanci 209. Ja ću tvoje izaprati platno. Nar. pjes. vuk. 2, 121.

b. *pasivno.* Svetim krstom izaprana. M. Marulić 314. Burad izaprana. P. Bolić, vinodjel. 2, 260.

c. *sa* se.

a) pasivno. Na dno se slegne težak prašak koji se posle izapere. Đ. Popović, poznav. rob. 84. Talog se izapere. 126.

b) refleksivno. Izaperi se u krvi. V. Andrijašević, put. 45. Na kladencu se bistre vode izaprati. 280. Da se mogu ńima podpuno izaprati od svijeh nepomstva. 406. U krvi se izapra svojih nečistih žrtva. Blago turl. 2, 85.

IZAPSÒVALAC, izapsòvaoca, *m. čovjek koji izapsuje. — U Belinu rječniku:* ‚injuriator‘ 404a, *i u Stulićevu:* ‚conviciator‘.

IZAPSÒVALICA, *f. žensko čeļade koje izapsuje. — U Stulićevu rječniku:* ‚quae conviciatur‘.

IZAPSÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se izapsuje. — Stariji je oblik* izapsovanje. — *U Belinu rječniku:* izapsovanje ‚convicium‘ 403b; ‚conculcatio‘ 711b, *i u Stulićevu.*

IZAPSÒVATI, izàpsujêm, *pf. vidi* ispsovati. — *Složeno:* iz(a)-psovati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impt.* izàpsûj; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izapsovâ *i part. praet. pass.* Izapsovân. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚strapazzare con parole‘ 711b), *u Voltiġijinu* (‚ingiuriare, oltraggiare, sgridare, affrontare‘ ‚beschimpfen, schmähen‘), *u Stulićevu* (‚maledicta in aliquem congerere‘). Tko bi ga izapsovao. B. Kašić, fran. 97. Ja bi rada da vas izapsuju. M. A. Reļković, sat. E3b. Sad ga izapsuj. I. J. P. Lučić, razg. 125. Izapsovat roditeļe. A. Kalić 341.

IZÀRAMENICA, *f. vidi* poramenica. — *U naše vrijeme.* Ako se dobro izaramenica ne potegne. Magaz. 1868. 60.

IZÀRNÂŃE, *n. djelo kojijem se iždene (vidi* izagnati, I, 3). — *Stariji je oblik* izarnanje. Misnika zli*(h)* vičńe izarnanje. I. Ančić, ogl. XXV.

IZÀRNATI, *vidi* izagnati.

IZÀSATI, Izasêm, *pf. isisati. — Složeno:* iz(a)-sati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Luči to tele! izasalo bi već, da 'e vime kô bunar‘. J. Bogdanović.

IZÀSEBICÊ, *adv. vidi* izasobice. — *Od* XVIII *vijeka.* Tri jutra izasebice prinese na grob. I. J. P. Lučić, izk. 87. Da si ne jednoga muža, nego sedam izasebice umorila. A. Kalić 391. Vidjet prvi večer ne jednoga muža, nego sedam izasebice na svojijem rukama izdahnut. 391.

IZASIJĖVATI, izàsijevâm, *impf.* izasjati, *vidi* 2. isijevati. — *Akc. je kao kod* ispovijedati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izasivam *kod* izasjati) *i u Stulićevu (kod* izasjati). Svej to većma u ńemu mudros izasivaše. S. Rosa 189b.

IZÀSIPALAC, izàsipaoca, *m. čovjek koji izasipļe. — U Stulićevu rječniku:* ‚evacuans‘.

IZÀSIPALICA, *f. žensko čeļade koje izasipļe. — U Stulićevu rječniku:* ‚evacuans‘.

IZÀSIPÂŃE, *n. djelo kojijem se izasipļe. — U Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

IZASIPATI, izasipļem *i* izasipam, *impf.* izasuti, *vidi* isipati. — *Kao kod* isipati *treba raslikovati dva glagola:* izàsipati, izàsipļêm *(i* izàsipâm) *kod kojega se akc. mijeńa samo u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izasipâ, *i* izasípati, izàsîpâm *kod kojega je akc. kao kod* izgovarati. — *U obliku* isipati *bila bi stara riječ, isporedi stslov.* isypati, *rus.* высыпать; izasipati *se javļa od* XVII *vijeka, a*

između rječnika u Mikaljinu (izasipati, izasuti ‚evacuo') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (izasipati, izasipļem ‚spargere, di cose non liquide' ‚spargo' 694b; ‚votare da un sacco grano e simili' ‚effundo' 779a), *u Voltiđijinu* (izasipati, izasipļem ‚votare, evacuare, disaccare grano' ‚ausleeren, als getreide'), *u Stulićevu* (izasipati, izasipļem i izasipam ‚vacuare, evacuare, deplere, in evacuando esse'), *u Vukovu:* izàsipati, izàsipām (izàsipļêm) ‚ausschütten' ‚effundo'.

a. *aktivno.* Jurve sam počeo biser krvi moje prolijevati i izasipati. F. Lastrić, test. 158b. Koji način moleńa izgovaraju sveta pisma s riječju ‚izasipati' (‚effundere'). J. Matović 434. Izasipam prid obrazom ńegovijem molitvu moju. 434. Kako koji izasipa blago. Nar. pjes. vuk. 2, 76. Izasipaćete staro kad dođe novo. Đ. Daničić, 3mojs. 26, 10.

b. *sa se, refleksivno. — U prenesenom smislu (n. p. o krastama po tijelu). — U Vukovu rječniku:* ‚ausschlagen' ‚erumpo' *s primjerom:* Izasipaju se već kraste po ńemu.

IZÀSJATI, izàsjâm, *pf. sasjati iz kojega mjesta. — Složeno:* iz(a)-sjati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *Često i metaforički, tako je u naj starijim primjerima. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izasjati sunce, izasivam ‚nascere del sole' ‚diesco' 504b) *i u Stulićevu* (izasjati ili izasivati sunce, v. svanuti). Istina od zemļe izasja i pravda s nebes pozri. M. Alberti 49. Kako da vas puk ufaše u višoj ga vidjet česti, ka mu izasjat svjetļa imaše iza mraka zle bolesti. J. Palmotić 89. Kê ti sunce izasjat će mene u brizi ostaviti. 159. Vrata zdrava s kijeh zrak svijetu izasjo je. B. Betera, čut. 116. Taj čas odizgar izasja svjetlos. I. Đorđić, ben. 49. Kako sunce bješe izasjalo. S. Rosa 86a. Kad zlamenje sina među oblacima izasja. 137b.

IZASJÁVATI, izàsjâvām, *impf.* izasjati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* XVIII *vijeka.* Odkle sunce izasjava. I. Đorđić, salt. 369.

IZÀSJEĆI, izasijèćêm, *pf. isjeći.* — *Složeno:* iz(a)-sjeći. — *Akc. kaki je u praes. taki je i u impf.* izasijèci; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izasiječe *(u istočnom govoru* izàseći, izasêčem, Izasêče; *u zapadnom* izàsići, izasíčêm, Izasíče). — *U naše vrijeme.* Te mi moju izasiječe vojsku. Nar. pjes. vuk. 5, 398. Da te svu na komade izasijeku. Nar. prip. vrč. 79. Turci ih sve izasijeku. S. Ļubiša, prip. 186. Dok ga Turci na komade izasijeku. prič. 11.

IZASLÁNAC, izaslánca, *m. izaslan čovjek (i u osobitom smislu). — isporedi* izaslanik. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Izaslanac ‚aussendling'. Jur. pol. terminol. 51. Izaslanac ‚emmissär'. 164. Izaslanac ‚aussendling'. B. Šulek, rječn.

IZASLÀNÎK, izaslaníka, *m. kao* izaslanac *(ali u osobitom smislu: čovjek koji je od kojega čeļadeta ili društva poslan kamogod da opravi kakav posao). — U naše vrijeme kod pisaca.* Izaslanik ‚abgeordneter' ‚delegato'. B. Petranović, ručn. knig. 23. *i u Šulekovu rječniku:* ‚abgeordnete'.

IZÀSLÂŃE, *n. djelo kojijem se izašaļe.* Izaslaće ‚aussendung'. Jur. pol. terminol. 51. ‚emmission (‚aussendung)'. 164.

IZÀSLATI, Izašļêm (izàšaļêm), *pf. poslati iz kojega mjesta. — Složeno:* iz(a)-slati. — *Akc. kaki je u praes.* 1 *sing.* Izašļêm *taki je u ostalijem oblicima istoga vremena, osim* 1 *i* 2 *pl.:* izašļémo, izašļéte, *i u part. praet. pass.* Izaslân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (i u cijelom praes.* izàšaļêm), *osim impt.* izašàļi. — *Od* XVI *vijeka.* Pravda ńih van izaslavši. Mon. croat. 337. (1585). A naprijed su zorom izaslani čusti ļudi. Osvetn. 4, 24. Izaslati ‚aussenden'. Jur. pol. terminol. 51. Izaslati ‚abordnen'. B. Šulek, rječn.

IZASMÌJATI SE, izasmìjêm se, *pf. ismijati se. — Složeno:* iz(a)-smijati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izasmijâ, *i u part. praet. act.* Izasmijao, Izasmijâla. — *U naše vrijeme.* Barem da se dobro izasmijem. Nar. pjes. vuk. 5, 516. Kad se svi tako izasmiju i nagovore. V. Vrčević, igr. 17. Knez se ńim izruga i izasmije. S. Ļubiša, prip. 205.

IZÀSNITI SE, izàsnîm se, *pf. (kao posve) sniti se.* — *Složeno:* iz(a)-sniti. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Ovo mi se noćaske trudan sanak izasnio. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 20.

IZÁSOB, *adv. vidi* izasobice. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* U Dubrovniku se kaže izasob i izasobice. V. Bogišić *u* Nar. pjes. bog. 363.

IZÀSOBICÊ, *adv. vidi* zasobice *i* zasopce. — *isporedi* izasob *i* izasebice. — *U Dubrovniku od* XVIII *vijeka.* Ti si uprav u malo doba kušo izasobice dva biča Božja. A. Kalić 568. Ko ore tuđu ńivu deset godina izasobice. V. Bogišić, zborn. 408.

IZÀSPATI SE, izàspîm se, *pf. vidi* naspati se. — *U naše vrijeme.* Ako se izaspim, sve ću ti kazati. S. Ļubiša, prip. 145.

IZÀSRÂŃE, *n. djelo kojijem ko izasere ili se izasere. — U Stulićevu rječniku.*

IZÀSRATI, izàserêm, *pf. serući ispustiti što iz sebe. — nepristojna riječ. — Složeno:* iz(a)-srati. — *Akc. je kao kod* izagnati, izaženem. — — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b).

a. *aktivno. — U Vukovu rječniku:* ‚herausscheissen' ‚procaco' *s primjerom:* Koji ńegovu iglu izjede, onaj treba čuvalduz da izasere ‚wer seine (des bösen mächtigen) nähnadel frisst, muss dafür wenigstens eine packnadel sch.....'

b. *sa se, refleksivno, posrati se (do voļe, mnogo). — U Belinu rječniku:* izasrati se na tkoga ‚sconcacare, cioè cacare addosso' ‚concaco' 657a; *u Stulićevu:* ‚ventrem cum voluptate quadam exonerare'; *u Vukovu:* ‚laxieren' ‚evacuari'.

ÌZASRED, *praep. vidi* isred. — *Sastavļeno:* iz(a)-sred. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Izvadjeni po ńemu izasred smrada od bludnosti. B. Kašić, fran. 109.

IZÀSTOJATI SE, izàstojîm se, *pf. odijeliti se, razdijeliti se, razlučiti se (?). — Složeno:* iz(a)-stojati. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Potopi *(slaninu)* u vodu neka se izastoji od soli. J. Vladmirović 42.

IZASTRIJÈLITI, izàstrijelîm, *pf. istrijeliti, vidi* izastrijeļati. — *Složeno:* iz(a)-strijeliti.

IZASTRIJÈĻATI, izàstrijeļâm, *impf. vidi* istrijeļati. — *Postaje od* izastrijeliti *(kojemu obliku nema potvrde) kao* istrijeļati *od* istrijeliti. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Dokle izastriļana duh svoj izpusti. F. Vrančić, živ. 57.

IZASÚĆE, *n. djelo kojijem se izaspe. — U Stulićevu rječniku: (sa starijim oblikom)* izasutje.

IZASÛTI, Izaspêm (izaspêm), *pf. sipajući učiniti da što (sitno ili žitko) iz čega iziđe. — isporedi* isuti. — *Složeno:* iz(a)-suti. — *Akc. je u praes. kod Vuka i Daničića* Izaspêm, *ali je u Dubrovniku* Izaspêm *što boļe odgovara akcentu prijedloga* iza *(vidi kod* iz); *taki je i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izasû, *u part. praet. act.* Izasuo, Izasûla *(u*

Dubrovniku izasûla), *u part. praet. pass.* îzasût; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (impt.* izàspi). — *Po svoj je prilici (u obliku* isuti) *stara riječ, vidi kod* izasipati *(vidi i* isuti. F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2]). *u našemu se jeziku javlja od* XVII *vijeka, a između riječnika u Mikaljinu (kod* izasipati) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚votare da un sacco grano e simili' ‚effundo' 779[a]), *u Voltiđijinu* (izasuti, izasipljem *us* izasipati), *u Stulićevu:* ‚saccum (frumento, fabis etc. plenum) evacuare, deplere, exhaurire'; *u Vukovu* (izàsûti, îzaspêm ‚ausschütten' ‚effundo').

a. *aktivno. a) objekat je što tvrdo i sitno.* A kad Nenad svoj' izasu blago. Nar. pjes. vuk. 2, 76. — *b) objekat je što žitko.* Odadni *(bure)* i zejtin iz ńega izaspi. Z. Orfelin, podr. 208. Vodu izaspi u zemljane činije. P. Bolić, vinodjel. 2, 82. — *c) u prenesenom smislu.* Izaspu toliko mloštvo griha. F. Lastrić, svet. 127[a]. Izaspite, to jest očitujte prid ńim srca vaša. J. Matović 485. Da bi svaka izasuo, to jest očitovao. 434. Izasuću vam duh svoj. Đ. Daničić, sol. 1, 23. Narav će izasuti dobre volje i zadovoljstva. M. Pavlinović, rad. 172. Kršne serdar čim izasu riječi. Osvetn. 3, 71.

b. *pasivno.* Izasut ‚gettato, come fuori dal seno' ‚excussus'. A. d. Bella, rječn. 342[b]. Izasut ‚votato da un sacco, o altro vaso, grano, e simile' ‚effusus'. 779[a].

c. *sa* se, *refleksivno. a) u općem smislu.* Kada se pčele na dasku izaspu. J. S. Reljković 240. — *b) u osobitom smislu, o kožnoj bolesti, o kakvijem ospama.* — *između riječnika u Vukovu:* ‚ausschlagen (aus der haut)' ‚erumpo, prodeo' *s primjerom:* Već su se izasule kraste. Ako li se guba izaspe. Đ. Daničić, 8mojs. 18, 12. Ružici se izasuše *(bogiće)* po snazi, a po licu ne beše ni jedne jedine. M. Đ. Milićević, let. več. 226. Il' se na vam kuge izasule. Osvetn. 2, 181. Izasulo mi se ńešto po tijelu ‚ich bekam einen ausschlag'. B. Šulek, rječn. *kod* ausschlag.

IZÀŠALAC, izàšaoca, *m. čovjek koji izađe.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚digrediens'.

IZÀŠASNÎK, *m. čovjek koji izađe (u osobitom, prenesenom smislu: koji ostavi svoju vjeru).* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Oni nisu izašastnici ili apostati vire. I. Zanotti, upit. 16.

IZÀŠAŠĆE, *n. vidi* ishod. — *Stariji je oblik* izašastje. — *Postaje od osnove* izašašt *(vidi kod* iziti) *nastavkom* ije. — *Od* XV *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (izašastje, v. izšastje). Po izašastju tih 10 let. Mon. croat. 69. (1447). Kakono zora pripravno je izašastje ńegovo. Bernardin 86. ose. 6, 3. Ki su blizu od izašastja sega života. Naručn. 57[b]. Izvan sebe izašastje. B. Gradić, duh. 66. Čekahu došastje Isukrstovo i izašastje ove zvijezde. M. Divković, bes. 139[b]. Molim te, smiluj se duši mojoj na izašastju ńe iz tijela svoga. nauk. 110[a]. Ne ostavivši nijednoga zlamena svojega izašastja. I. T. Mrnavić, ist. 17. Oni članak od Božijega izašastja duha svetoga. I. Ančić, vrat. 214. Ulizeńe jest vrlo veselo i vrlo neveselo izašastje. M. Radnić 10[b]. Vjetar od laskańa koji stoji zatvoren u špiljah od zemlje, koji jesu dvori poglavica i kuće goleme, s iskańem izašastja *(štamparskom griješkom* izastastja), i hotiti izaći na poštońa i dostojanstva, jest uzrok od trešńe svijeta. M. Radnić 194[a]. Kada dođe smrt, izašastje od ovoga svijeta biti će veoma tužno. 303[a]. Neka oni imaju zapisanja od ulazišća i izašašća. M. Bijanković 141. Iziskovanja i izašašće od pinez. 142. Sahrani dušu ńegovu u ovi čas od izasašća ńegova. L. Terzić 33. Govoreći od izašastja duha svetoga iz obodvojice. F. Lastrić, svet. 82[b]. Smiluj se duši mojoj na izašastju ńezinu iz tila svoga. A. Kanižlić, bogoljubn. 524. Kuda došli su nakon četrdeset i sedam dana, od izašastja iz Egipta. I. Velikanović, uput. 1, 63.

IZATAŠTITI, izataštim, *pf. vidi* istaštiti. — *Složeno:* iz(a)-taštiti. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Nije držal za plin biti prikladan ka Bogu nego se jest izatašćil vazamši na sebe kip službeni. F. Vrančić, živ. 16.

IZÀTIRÂŃE (izatírâńe), *n. djelo kojijem u izatire (izatira).* — *U Stulićevu rječniku.*

IZATÍRATI, izàtîrâm (izàtirati, izàtirêm), *impf.* izatrti, *vidi* istirati. — *U Stulićevu rječniku:* izatirati, izatiram ‚actu tergere', *a kod* izatrti *ima praes.* izatirem.

IZATISKÍVATI, izatiskujêm *i* izatiskîvâm, *pf. zatisnuti jedno za drugijem (o mnogijem objektima).* — *isporedi* izatišńivati. — *Složeno:* izatiskivati. — *U Stulićevu rječniku:* izatiskivati, izatiskivam ‚lagenas ac similia plura vasa obturare'.

IZATIŠŃÍVATI, izatlšńujêm *i* izatlšńîvâm, *pf. vidi* izatiskivati. — *Složeno:* iz-zatišńivati. — *U Stulićevu rječniku:* izatisnivati, izatisnivam *us* izatiskivati; šupljotine izatisnivati ‚rimas explere'.

IZÀTKÂŃE, *n. djelo kojijem se izače (ili konkretno: ono što se izače).* Imaš od zlata izatkańa. M. Radnić 374[b].

IZÀTKATI, îzačêm (izàtkâm), *pf. svršiti tkańe (objekat može biti ne samo tkańe nego i slika što se načini tkańem).* — *Složeno:* iz(a)-tkati. — *Akc. kod praes. sabilježen je u Vuka i u Daničića* îzačêm, *ali vidi kod* izasuti; *kaki je u prac.* izačem, *taki je u aor.* 2 *i* 3 *sing.* îzatkâ, *u part. praet. act.* îzatkao, îzatkâla, *u part. praet. pass.* îzatkân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim praes.* 1 *i* 2 *pl.* izatkámo, izatkáte. — *S oblikom* istkati *bila bi stara riječ, isporedi stslov.* istьkati; *u našemu je jeziku* izatkati *potvrđeno od* XVII *vijeka.* — *Između riječnika u Voltiđijinu (samo part. praet. pass.* izatkan ‚tessuto' ‚gewebt, gewirkt'), *u Stulićevu* (‚texere, contexere, textum perficere'), *u Vukovu:* îzàtkati, îzačêm (izàtkâm) ‚fertig weben' ‚pertexo', *u Daničićevu* (istьkati ‚contexere').

a. *aktivno.* Gospodine Bože sfemogući, koji si Mojzesa naučio učiniti uresenja i ubruse četrdesti dana, koja je jošter i Marija izatkala i učinila. B. Kašić, rit. 269. Priprosta ga sukńa odijeva ku mu jzatka još djetetu draga majka, slavna djeva. G. Palmotić 3, 18[b]. Kada izatkaju ńihovo platno. M. Radnić 294[a]. Taku košulju koja Čečilija žena Tarkvinija Priska prva izatka. S. Rosa 190[a]. Muze izatkaju jednu odeždu. D. Obradović, basn. 447. — *metaforički.* Tko ono, tko ovo, nastoji svak za se, a svak, što je osnovo, izatkat uzda se. I. Gundulić 148. Zlo osnuj, a vrag će izatkat. (D). Poslov. danič. 158.

b. *pasivno.* Odějanija dobrodětelju žitija svojego izatkanaa. Glasnik. 11, 117. Darova mu sfe sfoje haljine, pake se on obuče u jednu kako vreću od kanavca priprosta i oštra tako da mnozi sciniše da biše izatkana od struna grive konske. B. Kašić, iń. 12. Sukńicu ńe rukom izatkanu i zašvenu veselo obuče. per. 58. I toli su po načinu izatkane sej države, da tko ih gleda, za istinu scijeni, da su zbiljne i prave. I. Gundulić 434. Altanskoga kneza obličje ondi je ono izatkano. 444. Jur knez dospje, čim na kraju od vijećnice s jedne strane veće i čete dospijevaju s lijepijem redom izatkane. 444—445. Odiveni

odićom izatkanom od vlasi. M. Radnić 78a. Nosi haljinu izatkanu od prediva. 288a. Ruho oblačim, koje izatkanijem sja čudesim. I. Đorđić, uzd. 41. Svijetlo ruho ne suhijem zlatom, nego sve čistom slavom izatkano. B. Zuzeri 318. Pâs izatkan s ńihovijem rukama. V. M. Gučetić 146. A bijaše ostao nadkošuljak ne sašven neg izatkan u cijelu. S. Rosa 160a. Tvoje ruho neka srebrom i zlatom izatkano pokriva ljute rane. A. Kalić 96. Vrata bila su nakićena i obastrta svilom i izatkanim vezom od svakovrstnih prilika. A. Tomiković, živ. 180. Dolama ne bješe šivena nego izatkana sva s vrha do dna. Vuk, jov. 19, 23.

IZATKÁVATI, izàtkâvâm, *impf.* izatkati. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* izatkati) *i u Daničićevu* (istkavati). Pohvaly jego vênɔcь blaženêj togo glavê slovom izatkavaju. Glasnik. 11, 118.

IZATOVCI, Izatovaca, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* Sr. nov. 1879. 175. M. Đ. Milićević, s dun. 87.

IZÀTRÊNE, *n. djelo kojijem se izatre. — Stariji je oblik* izatrenje. — *U Mikaljinu rječniku* (izatrenje) *i u Stulićevu.*

IZÀTRTI, ȉzatrêm (izàtarêm, izàterêm), *pf. vidi* istrti. — *Složeno:* iz(a)-trti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (izatrti, očistiti ‚abstergo, detergo, detergeo'; izatrti, protrti ‚frico'; izatrti pilom ‚seco, exseco') *i u Stulićevu* (izatrti, izatirem ‚tergere, extergere, detergere, polire, expolire, perpolire, perfricare, secare'). Kada pomaže i izatre. M. Divković, nauk. 248a. Svu bi žalost izatrli. B. Kašić, nasl. XVIII. Krivinu izatrvši. rit. 48. Izatrti prste. 76. Izatren uljem od česvine. (Z). Poslov. danič. 85.

IZATVÁRATI, izàtvârâm, *impf.* izatvorati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZÀTVORATI, izàtvorâm, *pf. zatvoriti sve (o mnogijem objektima) jedno po jedno. — Složeno:* iz-zatvorati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* ȉzatvorâ. — *U Stulićevu rječniku:* ‚omnia claudere vel occludere', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZÀUŠITI, izàušîm, *pf. vidi kod* izaušivati.

IZAUŠÍVATI, izaùšujêm *i* izaùšîvâm, *impf. udarati zaušnicama. — Uprav je impf.* izaušiti *(složeno:* iz-zaušiti), *ali ovome glagolu nema potvrde. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Podan jest mi ostan puti moje, anjel satane, tkoji bi me izaušivao. Blago turl. 2, 162. — *I pasivno.* U obrazu bi se zapražio, kakono da bi bio izaušivan. 2, 141.

IZAUZLÁVATI, izaùzlâvâm, *pf. sve (o mnogijem objektima) sauslati. — Složeno:* iz-zauzlavati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚nodos connectere'.

IZAVEZATI, izavežem, *pf. vaja da znači: senuti ili procvasti. — Složeno:* iz-zavezati (?). — *U rukopisu (po svoj prilici)* XVII *vijeka pisanom crkvenijem jesikom.* Va leto 7160 (= 1652) mêseca nojemrija 21 obrête se cvetije glagoljema ljubičica, i togda be trava jakože o Georgijevu dne, i vsa ovoštija izavezaše. Rad. 1, 177.

1. IZÀVIRATI, izàvirêm, *impf.* izavreti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* ȉzavirâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. izvirati). Odkli voda izavire. I. Ivanišević 95. On čini da obilne rike na udarac od šipke iz tvrda kamena izaviru. A. d. Bella, razgov. 229. Pedepse . . . koje iz grijeha istočnoga izaviru. S. Rosa 173b.

2. IZÀVIRATI, izàvirêm, *impf.* izavrijeti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Podne je, izaviri volove'. J. Bogdanović.

IZÀVRÊŃE, *n. djelo kojijem se izavri (vidi* izavreti). — *Stariji je oblik* izavrenje. — *U Belinu rječniku* (izavrenje 144b) *i u Stulićevu.*

IZÀVRETI, izàvrîm, *pf. složeno:* iz(a)-vreti. — *Akc. se ne mijeńa. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (izavriti ‚consumi fervore'), *u Belinu* (‚finir di bollire o consumarsi bollendo' 144b), *u Stulićevu* (izavreti, izavirem ‚consumi, diminui ebulliendo, fervendo, decoqui'; izavrjeti, izavirem ‚scaturire, scatere, emanare, exilire, erumpere'), *u Vukovu* (izavreti, izavri ‚hervorsprudeln' ‚scaturio').

a. vrući isteći (o vodi ili o drugom čemu žitkom, n. p. kod izvora). α) u pravom smislu. Ako vidiš *(u snu)* da ti studenac izavri u kući, toj prilikuje veselje. Zborn. 181a. U kojoj svjetlosti od našijeh sabalja izavrje sadosti krvavijeh kapalja. M. Vetranić 1, 60. Izavrje iz kamena mnoga obilnost od voda. A. Gučetić, roz. mar. 248. Tutako kladenac čudnovat i veličak izavri. B. Kašić, per. 151. Dokli iz svoga tijela trudna izavrjela kiv bi čudna. P. Kanavelić, iv. 26. Studenci vodeni srdito izavriše. S. Margitić, fal. 109. Zašto su noćas studenci od ulja izavrili. 118. Izavrio je studenac vode žive. 114. Potočić iz visoke planine izavrivši. F. Lastrić, test. ad. 102b. Izavrela je bila živa voda. S. Rosa 185a. — *b) u metaforičkom ili u prenesenom smislu.* Ali je prislavan i gizdav ures taj iz morscijeh dubin van izavril na suh kraj? M. Vetranić 2, 57. Da iz moje glave budu izavrjeti obilne vode. A. Gučetić, roz. mar. 278. Od onoga studenca koji je iz prsi tvoji izavrio. S. Margitić, ispov. 75. U duši pravednoga izavret će jedan kladenac bistre vode. B. Zuzeri 180. Iz koga bi *(vrila)* izavrila neg iz mita? V. Došen 70a. Stvar ijedna brez svog' vrila kako b' ikad izavrila? 263a. Odovuda neznanost i poželeńe nevolje života i ista smrt izavri. I. Velikanović, uput. 1, 3. Ona ista nagleda se zamijernijeh koristi, koje iz toga obvjetovanja izavrješe na posvetjenje svojijeh sestara dumana. I. M. Mattei 8.

b. istrošiti se vrući. I vrilo od kada mojih suz poča vrit ko, ne znam ja, kada hoće li izavrit. H. Lucić 207.

IZÀVRIJETI, ȉzavrêm, *pf. vidi* ispregnuti. — *Složeno:* iz-zavrijeti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Izavro se vo'. J. Bogdanović.

IZÀVRTATI, izàvrćêm *i* izàvrtâm, *pf. (?) složeno:* iz-zavrtati (?). — *Samo u Stulićevu rječniku:* izavrtati, izavrćem *i* izavrtam ‚ad dolorem usque aliquem stringere'.

ȉZAZÂD, *adv. vidi* izazada, *od čega postaje izgubivši sadńe* a. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Nu mu iza zad ruke stište dvijesti ruka i uzom sveza. I. Gundulić 341.

ȉZAZÂDA, *adv. straga, ozada. — Sastavljeno:* iz(a)-zada. — *U Voltigijinu rječniku:* ‚da dietro, di dietro' ‚rükwärts', *i u Stulićevu:* ‚a tergo, retro'. — *Može izgubiti i krajńe* a, *vidi* izazad.

IZAZAVAŃE, *n. djelo kojijem se izazava. — Samo u Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* izezavańe, izezvańe.

IZAZAVATI, izazavam, *impf. vidi* izazivati. — *Načińeno od praes.* izazovem *glagola* izazvati. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* izezavam, izezvati, izezivam *(i* izezavam *itd.)* ‚evoco, ex aedibus l. loco interiori foras voco'. 2. izezavam na boj etc. ‚voco seu evoco ad cer-

tamen laedendi aut ludendi gratia, provoco ad pugnam, irrito et lacesso armis, provoco, incito, excito', *u kojemu rječniku ima i sa* se, *pasivno:* ‚provocor, irritor, lacessor'.

ĪZAZÎV, *m. djelo kojijem se izazivļe (na megdan). — U pisaca našega vremena.* Mejdan, razboj, izaziv. Nar. pjes. petr. 1, 845.

IZAZÍVALAC, izazívaoca, *m. čovjek koji izaziva (n. p. na megdan). — U pisaca našega vremena.* Izazivalac ‚herausforderer' ‚sfidatore'. B. Petranović, ručn. knig. 79.

IZAZÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izaziva. — U Vukovu rječniku.*

IZAZÍVATI, izàzîvâm (izàzivati, izàzivļêm), *impf.* izazvati. — *Uprav su dva glagola od kojijeh je* izàzivati, izàzivļêm *(akc. se mijeńa samo u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izazivâ) *uprav imperfektivan prema* izazvati, *a* izazívati, izàzîvâm *(s akcentom kao* izgovarati) *iterativni glagol prema* izàzivati, *ali se često oblici i akcenti obiju glagola miješaju, te n. p. u Vukovu rječniku ima samo* izazívati, izàzîvâm (izàzîvļêm). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* izazavati) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu (praes.* izazivam *kod* izazvati), *u Stulićevu* (izazivati, izazivļem, v. izivati), *u Vukovu* (‚herausrufen' ‚evoco'). Izazivļu cara Virauna. Nar. pjes. kras. 1, 75. Žalim, da me i na to poļe izazivļeš. M. Pavlinović, razg. 89.

IZÀZLITI, izàzlîm, *pf. složeno:* iz(a)-zliti *(vidi kod* pozliti). — *U Stulićevu rječniku:* ‚depravari, pravum fieri', *ali mislim da se u Dubrovniku upotrebļava sa značenjem: učiniti da ko bude posve sao, n. p.* izazliti dijete *(ŕđavijem odgajańem), te bi prema ovome značeńe u Stulića bilo pasivno ili refleksivno. i doista u istom rječniku ima i* izazliti se *s istijem značeńem kao* izazliti.

IZAZLIVATI, izazlivam, *impf.* izazliti. — *Samo u Stulićevu rječniku: us* izazliti.

IZÀZNÂŃE, *n. djelo kojijem se izazna. — Stariji je oblik* izaznanje. — *Između rječnika u Stulićevu.* I to i to da ne žudim istom cića izaznanja. J. Kavańin 498ª. Iskušenje jest sud ili izaznanje ļubavi. P. Bakšić 42.

IZÀZNATI, izàznâm, *pf. saznati, doznati, obaznati (ali vidi kod* a, *a)). — Složeno:* iz(a)-znati. — *Akc. se mijeńa u praes. plur.* izaznámo, izaznáte, izàznajû *i u part. praet. pass.* Izaznân *ili* izaznât; *u impt. je* izàznâj; *ako se upotrebļava u oblicima sadašńega vremena osnova* znad *(vidi kod* znati), *tad bi akc. u praes. bio* izaznádêm, *a u impt.* izàznadi. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izaznati, izaznavam ‚informarsi' ‚cognitionem capere' 401ᵇ; izaznati, izaznajem ‚risapere' ‚rescisco' 624ᵇ), *u Voltigijinu* (izaznati, izaznajem ‚risapere, rilevare' ‚erfahren, entdecken'), *u Stulićevu* (‚rescire, de aliqua re instrui').

a. *aktivno. a) što se izasna isriče se akuzativom, u čemu se ovaj glagol razlikuje od* saznati, doznati, obaznati *kod kojijeh glagola to biva rjeđe.* Ti sam budući putnik u Jeruzalem, i nisi izaznal ona ka su učińena u ńem sih dan? Bernardin 104. luc. 24, 18. Kih jest prvo izaznal. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 11ᵇ. paul. rom. 8, 29. Ne moguć pravi uzrok izaznati. P. Zoranić 2ᵇ. Izazna opatica svit Eterije. F. Vrančić, živ. 55. Od voļe ili kurijozitati za izaznati tuđe stvari. A. Komulović 87. I tako ćeš srca i žeļe himbu i viru izaznati. I. Ivanišević 220. Što izaznavši, ostadoše krivci pedipsani. M. Pavišić 84. Izaznavši ta dogadjaj, svi se pristrašiše. Blago turl. 2, 68. To on izaznade i toliko se ne pristraši. 2, 149. Ali se ne mariš to izaznati. Ant. Kadčić 15. Izaznati grihe svoje žene. 381. — *u ovijem primjerima znači: poznati.* Grem sva mista izaznati gdi se morske ribe gńizde. Đ. Baraković, vil. 8. Iziskal si i izaznal si vele dobro mene svega. A. Vitaļić, ist. 497ª. Pokle čisto sve sliješali i očito jesu od mene i lijep zakon izaznali. ost. 128. — *b) mješte objekta ima rečenica s konjunkcijom* da. Pokle Sara izazna da joj jest umriti. F. Glavinić, posl. 15. Kurat ima izaznati, da nije koja zaprika meu mladožeńami. L. Terzić 175. Paka izazna da nije muška nego ženska glava. Ant. Kadčić 129. — *c) mješte objekta ima interogativna rečenica.* Ki ranam lik je mojim očito ću izaznati. A. Vitaļić, ist. 19ª. Želiš li izaznati ča 'e to blago? 110ª. — *d) genetivom s* od *pokazuje se ko je onaj što kaže ono što se izazna.* Ufajući, kada izaznaš istinu od mene, da mi ćeš sve prijati za dobro. P. Hektorović 54. Ako li mi ne rečeš istine a da je izaznam od tvoje družine. P. Macukat 18.

b. *sa* se, *pasivno.* Da se ne izaznade da je žena. F. Vrančić, živ. 100. A da se ne bi mogao izaznati gospodar. Blago turl. 2, 171. Ako bi se dakle izaznalo. Ant. Kadčić 214.

IZAZNÁVATI, izàznâjêm (izàznâvâm), *impf.* izaznati. — *U Belinu rječniku: praes.* izaznavam *i* izaznajem *kod* izaznati; *u Voltigijinu: praes.* izaznajem *kod* izaznati; *u Stulićevu:* izaznavati, izaznavam, freq. *us* izaznati.

IZAZVANIK, *m. izasvan čovjek. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚geforderte'.

IZÀZVÂŃE, *n. djelo kojijem se izasove. — Stariji je oblik* izazvanje. — *U Belinu rječniku:* izazvanje 188ᵇ, *i u Bjelostjenčevu: vidi kod* izazavańe, *i napose* izzezvańe.

IZÀZVATI, izazòvêm, *pf.* evocare, *posvati napoļe, nadvor. — Složeno:* iz(a)-zvati. — *Akc. kaki je u praes.* 1 *sing. taki je u ostalijem licima u praes. (osim* 1 *i* 2 *pl.* izazovémo, izazovéte) *i u impt.* izazòvi; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izazvâ, *part. prat. act.* Izazvao, Izazvâla, *part. praet. pass.* Izazvân. — *Riječ je stara, jer se potvrđuje stslovenskom* izyvati, *i ruskom* ызвать. — *Između rječnika u Belinu* (izazvati, izazivam ‚chiamar uno fuori' ‚evoco' 188ᵇ), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izazavati), *u Voltigijinu* (izazvati, izazivam ‚sfidare, chiamar fuora, provocare' ‚herausrufen, herausfodern'), *u Stulićevu* (v. izivati), *u Vukovu* (‚herausrufen' ‚evoco').

a. *aktivno.* Izazvaše Polineštora kraļa i pridê k ńim. Pril. jag. ark. 9, 135. (1468). Radi Jakova sluge moga Izraela obranoga moga izazval sam tebe imenom tvojim. I. Bandulavić 6ᵇ. isai. 45, 4. Morao bi izazvati iz propasti, gdi se muči, tamnog duha. V. Došen 144ᵇ. Zašto si me uznemirio i izazvao? Đ. Daničić, 1sam. 28, 15. *i u prenesenom, duševnom smislu.* Jedna samo pomisao izazva tako naprasnu promenu. M. P. Šapčanin 1, 126. — *U osobitom značenu: posvati na megdan.* Jedni pjevaju, da Maksim nije Miloša iznenada ubio, nego da ga je na mejdan izazvao. Vuk, nar. pjes. 2, 859. Izazvati ‚herausfordern ‚sfidare'. B. Petranović, ručn. knig. 79. *i u Šulekovu rječniku:* izazvati koga (na mejdan ili boj) ‚herausfordern'.

b. *pasivno.* Rek bi da je glas izazvanih duša. M. Pavlinović, razl. spis. 424.

IZÀŽDITI, izàždîm, *pf. vidi* izažeći. — *Složeno:* iz(a)-žditi *(vidi kod* uždíti). — *U jednoga pisca našega vremena.* Jedva jedne *(puške)* izaždiše puste. Osvetn. 8, 85.

IZAŽĚĆE, *n. djelo kojijem se izašme.* — *Stariji je oblik* izašetje. — *U Mikaljinu rječniku:* izažetje; *u Belinu:* izažetje 702ᵇ; *u Voltiġijinu:* izažetjo; *u Stulićevu:* izažetje. — *U konkretnom smislu ono što se izašme.* Iz drugih voća izažeće ne zove se vino nego pravednije sok. Ant. Kadčić 52.

IZAŽĚČI, izažěžêm, *pf. posve ućeći.* — *Složeno:* iz(a)-žeći. — *U Belinu rječniku:* izažeći, izažižem ‚abbruciar affatto' ‚deuro' 9ᵃ, *i u Stulićevu:* ‚deurere'.

1. IZAŽĚTI, žažmêm, *pf. stiskivańem čega učiniti da sve što je žitko u onome iscuri, isteče, vidi* istiještiti. — *Složeno:* iz(a)-žeti (žmem). — *isporedi* iženi *(dva naj starija primjera ne zna se pripadaju li amo ili pod* iženi). — *Može biti stara riječ, vidi kod* iženi. — *Akc. je kao kod* izasuti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka ima praes.* 3 *sing.* izažma *jamačno griješkom (možebiti štamparskom):* Kraljica ulize kralju, kad naj slađe spavaše, i odrišivši mu ranu prinese usta, izažma svu otrov smrtnu iz rane. J. Banovac, razg. 152. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izaženi, ožimati ‚exprimo'), *u Belinu* (izaženi, izažimljem ‚exprimo' 702ᵇ), *u Voltiġijinu* (izaženi, izažimljem ‚spremere, struccare' ‚auspressen'), *u Stulićevu* (‚exprimere'), *u Vukovu* (‚auspressen' ‚exprimo', cf. iženi, iscijediti *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).*

a. *aktivno.* Strugotinê tikvê zelene izažmi. Starovječn. lijek. jag. star. 10, 109. Šipaka kiselа izažmi. XIII. Sve ovo procijedi vrlo, sve izažmi s ohje ruke sa svom snagom. B. Zuzeri 18. Kad likar metne pijavicu, da izažme krv, tako se jako ufati, ter sa svom lakomostju sasne onu krv. J. Banovac, razg. 90. Pak izaže vino u čašu. And. Kačić, kor. 40. Izažmi iž ńe polak soka. J. Vladmirović 12. Izažmi kroz krpu. 41. Svrhu glave ditetje izažet vodu. M. Dobretić 27. Tako bo djavo kruto tvrdokori grišnike, da bi lašńe (i danas) iz pritvrdoga kamena vodu izažeo . . . Đ. Rapić 160. Izaženi iz kraja smočena. M. Dragičević 236. — *u metaforičkom ili u prenesenom smislu.* Ovi znoj moj, koji mi će smrt bližńu izaženi. P. Radovčić, nač. 398. Ispovidnik natože se i muči, dok izažme iz ńega, da koliko godi zna svrhu šta će dati odrišeńe. F. Lastrić, ned. 198. Da bi mogli izaženi gnilad i strž smrtnoga grijeha. J. Matović 245. Jere ruke vaše jesu pune krvi, koju ste iz vašega iskrńega izaženi i izprešali. Đ. Rapić 371.

b. *pasivno.* Kada je još u grozdju i nije izaženo. A. Bačić 309. Ali ne vaja *(voda)* od ružica, čorbe, ni od cvića i trave izažena. J. Banovac, razg. 218. Olovom krvi siromaške nepravedno izažete. F. Lastrić, test. 332ᵃ. Naranča izažena na koso se meće. (Z). Poslov. danič. 69. Vodu izaženu iz cvitja. Ant. Kadčić 111. Voda istištena oliti izažena iz voća. 121. Vino izaženo od ploda loznoga. J. Matović 196. Sokom izaženim iz trava. M. Dobretić 9. Voda izažena iz blata. 24.

c. *sa se, pasivno.* Kada se izažme vino iz grozdja nezrila. A. Bačić 309. Da se izaženi more. J. S. Rejković 844.

2. IZÀŽETI, žažńêm (izážańêm), *pf. dobiti šaćući.* — *Složeno:* iz(a)-žeti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Koliko si ti, sejo, ovog ļeta izažela novaca?' ‚Imaš li ti, sejo, koju soldu? Nemam ni solda, dok ne izažańem'. J. Bogdanović.

IZÀŽGÂŃE, *n. djelo kojijem se izažde.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* izzeżgańe). S izažgańem žita, tamńana i prilična. Ant. Kadčić 62.

IZÀŽGATI, žažđêm, *pf. vidi* izažeći. — *Složeno:* iz(a)-žgati *(vidi kod* užgati). — *Kod čakavaca ima u osnovi za sadašńe vrijeme žg mj.* žd: žažgêm, izàžgi. — *Akc. je kao kod* izatrti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚comburere') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (vidi kod* izažizati), *u Voltiġijinu* (izažgati, izažižem ‚abbruciare, infuocare, incenerire' ‚verbrennen'). Da ogńem ļubavi tvoje jih izažgeš. A. Georgiceo, nasl. 312. S kojim *(ogńem)* do lahta mu se izažgaše i u lug obratiše *(ruke).* P. Radovčić, nač. 509. Tko prisveto tvoje tilo izažgal je tač nemilo? P. Hektorović (?) 169.

IZAŽÍMÂŃE (izážimâńe), *n. djelo kojijem se izašima ili izašimļe.* — *Stariji je oblik* izažimanje. — *U Belinu rječniku:* izažímâuje 702ᵇ; *u Stulićevu, u Vukovu* (izážimâńe).

IZAŽÍMATI, izážîmâm (izážimati, izážimļêm), *impf.* 1. izažeti. — *vidi* i ižimati. — *Uprav su dva glagola od kojijeh je* izážimati, izážimļêm *uprav imperfektivan prema* izaženi, *a* izažímati, izážîmâm *iterativni je glagol prema prvome.* — *Akc. je kod* izažímati *kao kod* izgovarati, *a kod* izážimati *kao kod* izgamizati. — *Od* XVIII *vijeka (ali vidi* ižimati), *a između rječnika u Belinu* (izažimati, izažimam ‚exprimo' 792ᵇ; *a kod* izaženi *ima i praes.* izažimļem), *u Voltiġijinu (kod* izaženi *praes.* izažimļem, *a napose* izažimati, izažimam, v. izaženi), *u Stulićevu* (izažimati, izažimļem *i* izažimam ‚sensim exprimere, in exprimendo esse'), *u Vukovu* (izážimati, izážimâm ‚auspressen' ‚exprimo', cf. ižimati, izvijati *s dodatkom da se govori u Dubrovniku; ali jamačno Vuk nije čuo u Dubrovniku praes.* izážimâm, *nego ili* izážîmâm *ili* izážimļêm).

a. *aktivno.* Od onoga grozdja vino izažimah u sud zlati. P. Vuletić 29. Kada ona trešńa, koja vami i današńi dan suze iz oči izažimļe, porazi sa svim gradom svoje građane. A. d. Bella, razgov. 158. Rutežine ispire, . . . izažimļe. M. Pavlinović, razl. spis. 422.

b. *pasivno.* Vino nam prikazuje krv iz loze Isukrsta po muki izažimata. A. Kanižlić, bogoļubn. 76.

c. *sa se, pasivno.* Jer se niko *(vino)* izažima iz voća. A. Bačić 307. Niko se *(vino)* izažimļe od voća. J. Banovac, razg. 226. Tiškom, kojim se krv Isukrstova izažimļe. blagosov. 309. Sime, koje je uļato, alatom izažima se. J. S. Rejković 103.

IZÀŽIZATI, izážižêm, *impf.* izažeći. — *Akc. je kao kod* izgamizati. — *U Belinu rječniku: praes.* izažižem *kod* izaženi; *u Bjelostjenčevu: kajkavski* izsežižem, izsežgati ‚comburo, exuro, concremo, igne prorsus consumo'; *u Voltiġijinu: praes.* izažižem *kod* izažgati; *u Stulićevu:* izažižati, freq. v. izažeći.

ŽZBA, *f. soba (ali naj češće pod zemļom, dakle podrum, pivnica itd.).* — *Isprva je glasilo* istъba *(vidi dalje), te pošto je* tъ *ispalo, s promijenilo se pred* b *na* z. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* istъba, izba, *rus.* истóа, изóа, *češ.* jistba, jizba, *pol.* izba, *a i let.* istaba. — *Po svoj je prilici došlo iz nemačkijeh jezika, isporedi stvnem.* stuba, *novovnem.* stube, *odakle je i u romanske jezike prošlo, isporedi tal.* stufa, *peć, franc.* étuve *itd.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (izba, pivnica, konoba, štraň ‚cella vinaria, cellarium, horreum vinarium'; izba gdi se blaguje ‚sala di sotto' ‚coenaculum', *i kod* podrum), *u Belinu* (‚cantina, luogo sotterraneo da tenere il vino' ‚cella vinaria' 167ᵃ; ‚cellaro, stanza terrena da tener vino' ‚cellarium' 183ᵇ; ‚bettola, luogo

dove si vende il vino' ‚oenopolium' 189b), *u Voltiđijinu* (‚betola, taverna' ‚schenke, garküche'), *u Stulićevu* (‚cella vinaria, collarium'), *u Vukovu* (vide soba *s dodatkom da se govori po Hercegovini i po Srbiji oko Novog Pasara). a) u naj starijem primjeru kao da znači kuća.* Izbi padoše prahom na zemļu. Starine. 5, 101. (1520). — *b) naj češće: soba pod zemļom, podrum, pa po tome i pivnica.* Izbe vinom a skriñe zlatom napuñene. B. Zuzeri 161. Trijeba mi je dakle nove izbe i nove mline sagraditi. 186. Ako je u izbi štogod vina da se šteti. 286. U jednoj izbi ili podrumu. F. Lastrić, ned. 884. I davļahu u mračnim izbama. P. Petrović, gor. vijen. 58. Narede mučiteļima da ga prenesu u jednu mračnu izbu. S. Ļubiša, prip. 214. Ja se sakrij u jednoj izbi *(na str.* 18 *tumačeno:* podrum). prič. 11. — *od značeńa: pivnica prelasi i na značeńe: krčma, tako je moţebiti u ovom primjeru (a vidi u Belinu i u Voltiđijinu rječniku):* Ako se vino u izbah ne prodava. B. Zuzeri 231. — *c) soba gdje se blaguje (razumije se jamačno soba pod podom), vidi u Mikaļinu rječniku.* — *d) u Vukovu rječniku stoji u značeńu: soba uopće, ali u Hercegovini (kao što sam našao zabiļeţeno od nepoznate ruke) znači samo podrum.*

IZBÀCÂŃE (izbácâńe), *n. djelo kojijem se izbaca.* — *Između rječnika u Stulićevu.* Da pak u izbacańu jednakost obdržavati može. I. Jablanci 69.

1. IZBÀCATI, izbàcâm, *impf.* izbaciti. — *Postaje od* izbaciti *kao* bacati *od* baciti. — *Akc. je zabiļeţen prema* nabacati, *ali je u Dubrovniku drukčiji:* izbácati, izbâcâm *(vidi kod* bàcati *kakav je akc. u Belinu i u Stulićevu rječniku); kod* izbàcati *je akc. kao kod* iskončati, *a kod* izbácati *kao kod* ispitati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiđijinu* (v. izbaciti) *i u Stulićevu (uz* izbaciti). Kad must neprestano droždinu iz sebe izbaca. Z. Orfelin, podr. 141. Divļan . . . otvori jedan kraj od vrata i počne stoku vabiti da jedno po jedno izbaca. Nar. prip. vuk. 188.

2. ÌZBACATI, ìzbacâm, *pf. po malo isbosti.* — *Složeno:* iz-bàcati. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚zersticheln'.

IZBÀCITEĻ, *m. čovjek koji izbaci.* — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚auswerfer'.

IZBÁCITI, ìzbâcîm, *pf. baciti napoļe, nadvor.* — *isporedi* izbačiti. — *Složeno:* iz-baciti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod a, b)), a između rječnika u Voltiđijinu* (‚gittar fuora, spingere' ‚hinauswerfen'), *u Stulićevu* (izbaciti, izbacivam ‚ejicere, projicere'), *u Vukovu:* 1. ‚herauswerfen' ‚ejicio'. 2. ‚ausschiessen' ‚rejicio': izbacio mu desetoro sviña (trgovac koji ih kupuje — našao da ovo desetoro nije dobro kao što su ostali, i za to ih nije htio u redu s ostalima da kupi; tako se izbacuju i goveda i kože i ostale ovake stvari u trgovini). 3. pušku, top ‚abfeuern (die flinte)' ‚ejaculor (glandes)'.

a. *aktivno. a) uopće.* Zašto drži vodu za toliko i ne izbaci onog smrada? F. Lastrić, ned. 86. Kako ćete vi izbaciti jednu otrovnu zmiju iz kuće. 145. Usmrdi se toliko, da ga iz dvora izbaciše na buništa. 411. Iz bojna ga sedla izbacio. Nar. pjes. vuk. 2, 158. Rukama izbacismo alat lađarski. Vuk, djel. ap. 27, 19. — *b) u metaforičkom ili u prenesenom smislu, kad je objekat što umno, duševno.* Izbaci vanka poţeļeńe ovoga svijeta. M. Radnić 8b. Ter ne more da iz sebe udiļ izbaci svoga gńiva na dvor. J. Banovac, pripov. 55. Imaš je izbaciti iz kuće srca i duše tvoje. F. Lastrić, od' 105. Zato ga i izbaci iz gńizda milosti svoje. ned. 42. Zmije otrovne u duši krštenoj, koje se skrušeńem pobiju a ispovidju izbace. 89. Ako ti se čini neuļudan naš jezik, zašto ga iz dvora i iz crkve ne izbaciš? A. Kanižlić, kam. 138. Ako li oni nadostavak ne izbacite iz simbola. 662. Izbaci iz pameti napast. utoč. 764. Nastojeći rečeno viđeńe iz pameti izbaciti. fran. 83. Izpraznosti izbacio jest iz srdca svoga. 122. Pokornik izbaci ončas iz svoga srca sve one grihe. Ant. Kadčić 217. — *c) kad je objekat čeļade, često je u nepravom smislu: istjerati (iz kakva društva).* Što drugo čini nego ga izbaci iz općine, ne ktijući s ńim općiti? F. Lastrić, ned. 322. Izbacio ga je iz skupštine pravovirnih. A. Kanižlić, kam. 23. Hotijući ga ne samo dignuti s misništva, nego još i iz općenstva crkvenoga izbaciti. I. Velikanović, uput. 1, 267. Izbaciće te i objesiće. Đ. Daničić, 1mojs. 4[1], 19. Izbaciti koga iz ureda ‚jemanden vom amte absetzen'. Jur. pol. terminol. 7. — *d) u osobitom smislu, izbļuvati.* Što je bio izbacio, opet izjede *(lav).* F. Lastrić, test. 187b. Cića jednoga ognojka u grlu izbaci puno sukrvice. I. J. P. Lučić, izk. 86. Počne bļuvati te i ono srce izbaci. Nar. prip. vuk. 139. *i metaforički.* I izbacit druge, koje je do sad bila proždrla *(smrt).* F. Lastrić, test. 184b. Onda će pakao u jedno trenutje oka toliko i toliko milijona duša prokleti iz sebe izbaciti. Đ. Rapić 2. Jerbo su činili baš kako zmija, koja premda kožu skine, ali jid ne izbaci. 7. — *e) izvrći, izmetnuti dijete prije vremena.* Zovnu krijimice jednu staricu, koja joj pomože izbaciti dite. M. Zoričić, zrc. 128. — *f) roditi (o biļci).* Da lažive cvijet masline plod iz sebe ne izbaci. J. Kavańin 171a. Mladika što izbaci staro stablo. S. Ļubiša, prič. 56. — *g) kod trgovine, vidi u Vukovu rječniku pod* 2. — *h) s objektom* puška, top *itd., ispaliti.* Činio je izbaciti nikoliko topova. A. Tomiković, živ. 99. Niki su izbacili puške. 196. Te izbaci dvije puške male. Nar. pjes. vuk. 2, 596. Te izbaci pušku habernika. 3, 126. Izbaci pušku na divļu mačku. Vuk, dan. 3, 191. Pa će se on vratiti natrag ne izbacivši ni puške. 5, 87. Izbace po nekolike puške. živ. 4.

b. *pasivno.* Koje od valova na kraj izbačene. F. Lastrić, test. 180b. Oni bi istiran iz raja nebeskoga i ovi biše izbačeni iz zemaļskoga. ned. 162. I bi izbačen na bunište. 210. Da ovi priļubnik ne bi bio izbačen iz krila crkve. A. Kanižlić, kam. 101. Iz društva čovičanskog bi izbačen. E. Pavić, ogl. 405. Bi izbačen između ļudi. And. Kačić, kor. 298. — *nalazi se part. praet. pass. pisan griješkom s* c *mj.* č. Izbaceni bijau kao lažci iz sinoda. A. Kanižlić, kam. 307. Naši su misnici pogrdno iz Bulgarije izbaceni. 361.

c. *sa* se, *pasivno.* I iz pruta prem izuća plod se izuć često izbaci. J. Kavańin 148b. Sud kad posve već zasmrdi, izbaci se i razbije. V. Došen 89a. Izbaci se Miloje još u jesen na skupštini u Asanpašinoj palanci sa svim iz službe. Vuk, dan. 4, 24.

IZBACIV, *adj. koji se može izbaciti.* — *U Stulićevu rječniku:* v. izvrživ, *i u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚auswerfbar'.

IZBACÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izbacuje.* — *U Vukovu rječniku.*

IZBACÍVATI, izbàcujêm *i* izbàcîvâm, *impf.* izbaciti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izbacivati, izbacivam, freq. v. izbaciti) *i u Vukovu* (izbacivati, izbacujem 1. ‚herauswerfen' ‚ejicio'. 2. ‚aus-

schiessen' ‚rejicio'. 8. ‚losschiessen, abfeuern' ‚ejaculor'). Ima se očistiti zemļa izbacujuć stine i izkoreniviši drače. A. d. Bella, razgov. 61. Iz sebe mnogi ogań izbacivati. J. Banovac, pred. 107. Koji izbacuju zalogaje. 118. Izbacujući na dvor srditost užganu. pripov. 55. Iz općeńa crkve jesu izbacivali. A Kanižlić, kam. 448. Końanici na nikšan strile izbacivaše. E. Pavić, ogl. 484. Isus one nemilo iz iste tira i izbacuje. 595. I bludnike takve ružne *(crkva)* izbacuje. V. Došen 110ᵇ. Grih mali ne izbacuje čovika iz milosti Božje. B. Leaković, nauk. 452. Zemļa te progonila, a more te izbacivalo! (Kletva u primorju). Nar. posl. vuk. 90. Sjutradan izbacivahu tovare. Vuk, djel. ap. 27, 18. Kolovoda vodi napred, nazad, zabaca glavu, savija se, gleda u opanke, pa zavrti nogama, izbacuje ih i zapleće kao pomaman. M. P. Šapčanin 1, 105. Često izbacuju djecu prije vremena mrtvu. V. Bogišić, zborn. 602.

IZBÁČÊŃE, *n. djelo kojijem se izbaci. — U jedinom primjeru* (XVIII *vijeka) stoji griješkom* c *mj.* č *(isporedi* izbacen *kod* izbaciti). Izbaceńe iz ženske utrobe zametka čovičanskoga ili neduhata ili duhata. Ant. Kadčić 542.

IZBÁČITI, izbâčîm, *pf. vidi* izbaciti. — *Složeno:* iz-bačiti *(koje vidi). — U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Pa uļeze pod šator Sekula, sve izbači Turke i banove, izbači ih nasred Kosovoga. Nar. pjes. vuk. 8, 220.

IZBADAK, izbatka, *m. u Stulićevu rječniku:* izbadak, to jest stavļeńe nabadak na pismo ‚il puntare' ‚punctis notare, subst.' — *nepousdano.*

IZBÁDÂŃE, *n. djelo kojijem se izbada. — U Vukovu rječniku.*

IZBÁDATI, izbâdâm, *impf.* izbosti. — *Akc. je kao kod* ispítati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izbadati. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (izbadam, izbadati, izbosti, prebadam, probadam, izprobadam ‚compungo, extimulo, aculeis, stimulis, calcaribus, gladio etc. compungo, vel etiam pungo acie gladii, perfodio'. 2. izbadam, izpehnujem, v. g. oči ‚eruo, effodio, excludo oculos'), *u Voltiǵijinu* (‚stimolare, punzicchiare, sollecitare' ‚mit dem stachel stechen'), *u Stulićevu* (‚actu pungere'; izbadati, to jest nadstaviti nabodke na pismo ‚puntare, apporre i punti' ‚punctis notare'), *u Vukovu* (‚ausstechen' ‚effodio, excido'). Svijem oči izbada. M. Vetranić 1, 51. Izbadat oči. (D). Poslov. danič. 35. Oči jim izbada. A. Kanižlić, roš. 94. Iglam sva uda mu izbadau. M. Pavišić 42.

IZBÀHNUTI, izbahnêm, *pf. u jedan put nestati. — Složeno:* iz-bahnuti. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Za tim nakaz strašna izbahnu. I. Zanotti, en. 41.

ÌZBALlTI, izbalîm, *pf. izmrļati balama. — Složeno:* iz-baliti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚scombavare, imbrattar di bava' ‚saliva conspurcare') *i u Vukovu* (‚rotzig machen' ‚muco maculo'). Kad snašica u dom dođe, vaļa nikog da ne prođe i ļubļeńa ne omali, dok svakoga ne obali: svakog ļubi, svakog cmoka, pod obadva triput oka, a kad druge već izbali, na svekrvu tad navali. V. Došen 157ᵇ.

ÌZBALOŽITI, izbaložîm, *pf. složeno:* iz-baložiti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚alvum vel ventrem exonerare (Illyrii referunt ad equos, boves)'. — *nije dosta pousdano.*

IZBALOŽÍVATI, izbalòžujêm *i* izbalòžîvâm, *impf.* izbaložiti. — *U Stulićevu rječniku:* izbaloživati, izbaloživam, freq. *us* izbaložiti. — *nije dosta pousdano.*

ÌZBAĻÍVATI, izbàļujêm *i* izbàļîvâm, *impf.* izbaliti. — *U Stulićevu rječniku:* izbalivati, izbalivam, freq. *us* izbaliti.

IZBAR, *m. u Voltiǵijinu rječniku:* ‚dispensiere, maggiordomo' ‚hausverwalter'. — *Načińeno od* izba *nastavkom* ar. — *nepousdano.*

IZBÀSATI, izbàsâm, *pf. basajući izići. — Složeno:* iz-basati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Zađo u ovu maglu, pa neš iž ńe živ izbasati'. ‚Tadaj i tadaj bi magla gusta ka' tijesto, pa ti svržem s puta i zabasam, te edva nekako živ s mukom izbasam'. J. Bogdanović.

IZBAŠAN, izbašna, *adj. kao da znači: oslobođen, slobodan. — Jamačno je složeno od* iz *i korijena* bah *(vidi* 1. bašiti *i* 1. bašiti se) *nastavkom* ьnъ. — *Samo u nekijeh pisaca* XVI, XVII, XVIII *vijeka (u naj prvome primjeru* izbašno *vaļa da je adverab). (Ļubav)* dođe s krjepostju ter me da gospoji, koja me ljepostju nesmjernom opoji . . . da kad je navlašno gdi među gospojam, čini se izbašno ter gleda drugojam. Š. Menčetić 85. Dušo duše moje, ne hod' vreda priko mora, jer izbašne *(jamačno treba čitati* izbašna) neć bit smrce. M. Pelegrinović 192. Da se muči, vaj, do vika a izbašan nigdar truda. Đ. Baraković, jar. 22. I toga brimena izbašni ne biše. 29. Neizbašni teškoga brimena ni muke. 76. Jeda Boži na dan strašan putem svetih od pokora bio bi grješnik jad izbašan paklenoga tma ponora. J. Kavańin 58ᵇ.

ÌZBAŠTINITI, izbaštinîm, *pf. ne ostaviti kome baštinu kojoj se nada ili na koju ima pravo. — Nije složeno:* iz-baštiniti, *nego od* iz *i* baština *nastavkom* i. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚exhaeredo' 260ᵇ), *u Voltiǵijinu* (‚diseredare' ‚enterben'), *u Stulićevu* (izbaštiniti, izbaštinivam, v. odbaštiniti). Da svoju dicu i ostalu rodbinu brez uzroka ne čine izbaštiniti. I. Velikanović, uput. 3, 148. Mogu ńih roditeļi izbaštiniti iliti otčinstva neostaviti. 3, 219. — *U ovom primjeru kao da znači: istjerati iz baštine (vidi* baština, 2): S kojom bi pravdom izbaštinio i istirao siromahe iz vinograda. A. d. Bella, razgov. 82.

IZBAŠTINÍVATI, izbaštinujêm *i* izbaštinîvâm, *impf.* izbaštiniti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izbaštinivati, freq. *us* izbaštiniti, *a kod ovoga ima praes.* izbaštinivam.

ÌZBAŠTIŃÊŃE, *n. djelo kojijem se izbaštini. — U Voltiǵijinu rječniku.*

IZBÁTATI, izbâtâm, *pf. vaļa da znači dobiti batajući. — Složeno:* iz-batati. Srećna ti su i čestita stara zlatna bila lita, . . . svijet ne bijaše još izbata' *(griješkom* iz bata) rude od gvozdja i od zlata. J. Kavańin 257ᵃ.

IZBATÌNATI, izbatînâm, *pf. izlupati batinom. — Složeno:* iz-batinati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Treba ńega batinom čvrsto izbatinati, pa će on boļi i poslušniji biti'. ‚Aja, brte, batina nije već ni za vola, a kamo li za čojka, izbatinaće se on sam'. J. Bogdanović.

IZBATRĻATI, izbatrļâm, *pf. izići trudom, iskopati se. — Složeno:* iz-batrļati (?). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Neš iz ovog blata živ izbatrļati'. ‚Izbatrļaću vala i ja nekako iz ovog zla, pa makar sve na glavi'. ‚Ako Bog da izbatrļaću i ja nekako iz ove nestašice'. J. Bogdanović.

IZBAV, *f.* privatio, *lišeńe (vidi* izbaviti, 1, b)

— *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Človik pokle svrši grih u ka zla upade? U četiri: naj prvo u truhu s kom rani dušu; drugo u izbav milosti... Truha ona griha ča jest u duši? Drugo nî nego izbav milosti Božje. F. Glavinić, svitl. 15. Deset osobitih muk jest u paklu: prva, izbav videnja Božjega... posl. 48.

ÌZBAVA, *f. uprav isto što* izbavļańe *ili* izbavļeńe, *ali je u rječnicima i u jedinom primjeru s osobitijem značeńem: opraštańe poreza ili kakve druge poteškoće što se kome podaje kao izuzetak (povlastica). — Riječ je stara (sa širijem značeńem), isporedi stslov.* izbava. — *Između rječnika u Belinu* (izbava crkovna ‚immunitas ecclesiastica' 881ª), *u Voltigijinu* (‚esenzione, immunità' ‚ausnahme, befreyung'), *u Stulićevu* (v. izbavļeńe). Koji crkovnu slobod, izbavu i oblast smetaju. I. J. P. Lučić, nar. 188.

ÌZBAVAK, izbâvka, *m. vidi* izbavļeńe. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ja kakva je silna bila straža, prez izbavka svakog bijela danka! Osvetn. 2, 87. Suprot ļudi on bi upro snagu, al ju ne sme protistavit vragu, hvata miru za izbavak blagu! 4, 69.

ÌZBÂVAN, izbâvna, *adj. izbavļen, oslobođen, slobodan; lišen. — U nekijeh pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Što godi ńom *(soļu)* takne se ali potrusi se, da bude izbavno svake nečistoće. I. Bandulavić 284ª. Prez nijednoga straha biti izbavna nigdare od onoga dobra. P. Radovčić, nač. 826. Tko je izbavan od pomńa zemaļskije moći će razmišļati otajstva nebeska. M. Radnić 364ª. Prikaži tvoju voļu Bogu koju on hoće, zašto je naj plemenitije mogućstvo od duše i koja zapovijeda ostalijem mogućstvami, a ona ostaje izbavna na ti način da sve ono što je po voļi ni po jedan nije potrebno, zašto se ne može razumjeti, da je voļa voļom i da nije vazda izbavna i slobodna. 398ᵇ. Znadeš sedam majstorija izbavnije. 408ᵇ. Nećeš doći na podpuno razmišļańe, ako tvoje obļubļeńe ne bude izbavno od svije stvari. 415ᵇ. Poslije uskrsnutja biti ćemo izbavni od plaće ovoga harača. 418ª. Svako stvoreńe jest podložno ispraznosti, ali će biti izbavno od službe rasutja u izbavļeńu i slobodi od slave sinova Božije. 418ª. Imaš želiti viditi se izbavnu od takovoga pečaļeńa. 419ª. Što godi ńom takne se ali potrusi se, da bude izbavno svake nečistoće. L. Terzić 864. Što godi ńom takne se, da bude izbavno od svako nečistoće. J. Banovac, blagosov. 857.

ÌZBAVICA, *f. dem.* izbava. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚exceptiuncula'.

ÌZBAVILAC, izbavioca, *m. vidi* izbavitelj. — *U Stulićevu rječniku: grješkom* izbavioc *us* izbavitelj.

IZBÀVITEĻ, *m.* redemptor, servator, *onaj koji izbavi. — Riječ je stara, isporedi stslov.* izbavitelь, *rus.* избавитель. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* b), *u Stulićevu* (‚servator, liberator'), *u Daničićevu* (izbavitelь ‚servator').

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.* Izbavitelь našь. Stefan, sim. pam. šaf. 1. Hvaleći svoga izbavitelja. Naručn. 37ᵇ. Sinu izbavitelju mira Bože, pomiluj nas. Korizm. 6ᵇ. Izbavitelj moj živet. 99ª. Ako ćeš da on bude izbavitelj, potriba je da ti budeš osvaditelj. M. Radnić 89ᵇ. Ti si pomoćnik i izbavitelj. S. Margitić, fal. 162. Slavni izbavitelj puka izraelskoga Mojsije. test. 180ᵇ. Utočište moje i izbavitelju moj! A. Kanižlić, uzr. 251. Da je ńega Bog obrao za osloboditeļa i izbavitelja puka svoga. And. Kačić, kor. 124. Uzme pod krilo carevu ćerku, ženu ńegova izbavitelja. Nar. prip. vuk.³ 196. Da se momu izbavitelju želja izvrši. Nar. prip. bos. 1, 20. Bog za knesa i izbavitelja posla rukom anđela. Vuk, djel. ap. 7, 35. Doći će od Siona izbavitelj. pavl. rim. 11, 26. Doći će izbavitelj u Sion. Đ. Daničić, isai. 59, 20. Davao si im izbavitelje, koji ih izbavļaše iz ruku neprijatelja ńihovijeh. nemij. 9, 27.

b. *u Bjelostjenčevu rječniku ima drugo značeńe: (kajkavski)* izbavitel, t. j. koji obavļa letne dohodke ‚pensitor proventuum annualium'.

IZBÀVITEĻICA, *f. žensko čeļade koje izbavi. — U Stulićevu rječniku:* ‚servatrix'.

ÌZBAVITI, izbavîm, *pf. složeno:* iz-baviti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izbaviti, *rus.* избавить. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izbaviti, osloboditi ‚libero, absolvo'; izbaviti, odbaciti od koje stvari, uzeti, činit ostati bez koje stvari ‚privo, orbo, spolio'), *u Belinu* (izbaviti od šta ‚liberare cioè mettere in libertà' ‚libertatem dare' 486ᵇ—487ª; izbaviti, izbavļam ‚liberar da qualche male' ‚eximo' 487ª; ‚esentionare' ‚immunitatem dare' 291ªᵇ; izbaviti od posla ‚disoccupare' ‚otiosum reddere' 266ª), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izbavļati), *u Voltigijinu (samo* izbaviti se), *u Stulićevu* (‚absolvere aliquem a debito, labore etc., donare aliquem libertate; auferre'; od družbe ili prijateļstva izbaviti koga ‚abalienare aliquem'), *u Vukovu* (‚befreien' ‚libero'), *u Daničićevu* (‚liberare').

1. *aktivno.*

a. liberare, redimere, *učiniti da ko ne bude veće u kakvu zlu ili da ne upane u zlo, spasti, osloboditi. a) uopće, zlo od kojega se spasava objekat nije izrečeno, ali se ima u misli. aa) objekat je čeļade, ili što se misli kao čeļade (pa i grad) i duša. često u teološkom smislu.* Vrijedna mladca sad izbavi. G. Palmotić 2, 29. Izbavi me, Gospodine! F. Lastrić, test. 18ᵇ. Zato se usilovaše sudac Pilat izbaviti ga. ned. 110. Izbaviti oni grad. svet. 117ᵇ. Kad izbavi čovika. Ant. Kadčić 85. Da ja dođem kroz raj u pakao, da ja viđu ostaralu majku, ne bih li joj dušu izbavila! Nar. pjes. vuk. 2, 11. Tu li si mi, bolan, dopadnuo! al' tako mi moje vjere tvrde, hoće tebe pobro izbaviti jal' za blago, jali na junaštvo. 2, 247. Tamnica je kuća neobična, izbavi me, ako Boga znadeš! 2, 383. I mi smo se i uzdali u te, da ćeš ti nas kadgođ izbaviti. 3, 358. Bogom brate, Sibińanin Janko, teške sam ti muke dopanuo, teške muke a u turske ruke, izbavi me, ako Boga znadeš. Nar. pjes. kras. 1, 17. Ona mu kaže sve po redu kako je bio opkolio požar i kako je čoban izbavio. Nar. prip. vuk. 14. Boje vojsku ka našem Trebińu, da careva izbavimo grada. Osvetn. 2, 76. — *aa spadaju i primjeri u kojima je objekat* život, glava. Izbavit svoj život. M. Dobretić 12. Ne bi l' svoju izbavio glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 457. — *bb) objekat može biti i što neživo.* Kad je care krste izbavio. Nar. pjes. vuk. 2, 88. Da im ne damo od plijena, koji izbavismo. Đ. Daničić, 1sam. 30, 22. — *b) kad je izrečeno ono (slo) u čemu se radi da već ne bude objekat, ono može biti u gen.: aa) bez prijedloga.* Prêcistaja moja zastupьnica i blagodêtelnica hilanьdarska, moguštii me izbaviti vêčnyje muky. Mon. serb. 79. (1302—1321). Smrti nas izbavi. M. Marulić 102. Srića te izbavi brimena i znoja. 156. Šta te Bog izbavi! Š. Menčetić 284. Da me izbaviš vječne tužbe. M. Vetranić 1, 25. Da ih Bog izbavi turskoga poraza. 1, 181. Jer na pospjeh nas izbavi

vječne tuge i žalosti. N. Dimitrović 46. Kroz toj me izvidaj i zledi izbavi. 55. Ljubavi koja me gorkosti pakljene izbavi. 58. I zla me izbavi milosti tvoje dil. 78. Izbavi te i uze i strila. M. Držić 12. Neka me ljuvene nemoći daj malo izbave *(ove tri čaše)*. D. Ranina 75a. Izbavi me djavla mame. M. Divković, nauk. 95b. I smrti izbavi umrla grišnika. Đ. Baraković, jar. 94. Sinka moga jur izbavi zla smrtnoga. Ġ. Palmotić 2, 348. Zato boli me izbavi. P. Hektorović (?) 95. Dakle me izbav' ruk zlobnika. A. Vitaljić, ist. 214a. Zla te izbavih. 264b. Izbavi me ove muke. S. Margitić, ispov. 264. Ter ga izbavi silne ognice u krjeposti svo'e desnice. J. Kavanin 186b. Da ga lasnije zla izbavi. 533b. Izbavi me sej nesreće. I. Đorđić, salt. 14. On će moj život izbavit sile. 178. Da nas svakoga zla izbavi. A. Bačić 88. Da nas je izbavio sužanstva. 339. Da nas pakla već izbaviš. V. Došen 209b. Samo srce Božije može ih utješiti i svakoga zla izbaviti. I. M Mattei 25. Nas je Bog izbavio Turaka. D. Obradović, živ. 65. — *bb) s prijedlogom* od. Отъ всѣхъ izbavi me Gospodь. Mon. serb. 332. (1405—1427). Isus djavla dobi i nas od ńegove vlasti izbavi. Naručn. 87b. Da ju *(Bog)* izbavi od iskušenja. 76b. Molimo da ih *(duše u purgatoriju)* izbavi od te muke. Korizm. 20a. Bog izbavi plk svoj od ruk Faraonovih. 95b. Od šta Bog izbavi. Š. Menčetić 99. I od svih nevolja i tuga sve vrime izbavi srce mê. N. Dimitrović 89. Sêdro izbavi korablju od potoplenja. Š. Budinić, sum. 26a. Ka *(smrt)* ima tuj silu u sebi i tu vlas svakoga na saj svit od truda izbavit. S. Bobaljević 210. Ti si došao na saj svijet, da izbaviš nas od razlicijeh nemoći. A. Gučetić, roz. jez. 150. Bog tri mladiće od ognene peći Nabukdonosora obrani i izbavi. Živ. kat. star. 1, 222. Bog izbavi te od zla. Aleks. jag. star. 8, 278. Izbavi od rati jur tvoje stvorenje. Đ. Baraković, jar. 84. I ne uvedi nas u napast, da izbavi nas od zla. M. Alberti XLIII. Da Bog osujene izbavi od ńih bitja i da ih obrati u ništa. M. Orbin 164. Ńega izbavih neprijateljskijeh od zasjeda. Ġ. Palmotić 1, 305. Od napasti mene izbavi. I. Ivanišević 35. Izbavi nas oda zla. I. Ančić, svit. 112. P. Posilović, nasl. 82a. Gospodine, izbavi ga od muka. P. Posilović, nasl. 145b. Ter izbav'te za to mene od sumńiva toga suda. A. Vitaljić, ost. 154. A ti si sad jur sarańen i od pakla već izbavljen. S. Margitić, ispov. 215. Od grijeha me ti izbavi. J. Kavanin 8b. Da od sužanstva djavolskoga nas izbavi. 14b. Svih od zla Bog izbavi! 105b. Koji brodom prjeko mora Rim izbavi od pomora. 194b. Grad izbavi od vazeti. 203a. Da bi i on izbavi' grad od inijeh suprotiva. 330b. Puk izabrani, koga od robstva tvrda izbavi. 452b. Vi od morskih sijeh dubijena izbav'te me, pomoćnici. 526b. Od kojih zala hoće nas izbaviti Sin Božji? A. d. Bella, razgov. 11. Izbavi nas od pakla. H. Bonačić, nauk. 58. Molimo ovde Boga da nas od ovoga duga izbavi. J. Filipović 1, 442a. Izbaviti vas od vlasti ńiove i sužanstva. F. Lastrić, test. 114b. Usiluje se Pilat s ovom prigodbom ga izbaviti od smrti ... 159b. Od ruku smrti izbaviću ńi. 184b. Izbavi od sulice dušu moju. 200b. Koje ote i izbavi od jastrijeba paklenoga. 222a. Dužni smo dakle osobito zafaljivati Bogu, da je postavio ovu zapovijed ljudem, i po ńoj izbavio nas od tolike brige, predańa i stra svrhu našega života. ned. 139. Od zgode nas izbavi, gdi se more otrunuti. P. Knežević, živ. 33. Da i*(h)* od sile izbavimo. A. Kanižlić, kam. 171. Izbavi me od tolikih zasida. bogoljubn. 522. Da bi gospodara svoga od smrti izbavio. uzr. 89. O Gospodine Bože naš, izbavi nas od ńegove ruke. E. Pavić, ogl. 345. Želeći izbaviti od biča Božijega dva mladića. And. Kačić, kor. 19. Da ga ćer kraljeva od smrti ne izbavi. 62. Može li vas Bog vaš izbaviti od ruke moje? 291. Grad izbavi od velika jada. F. Radman 27. Ne bi li ti u pomoći bio, od nemila zmaja izbavio? 31. Josefa izbavi od privelike pogibli. J. Matović 515. Kolike je Bog izbavio od čeljusti zjajućijeh sotone. 515. Izbavi ga Bog od nezgode. I. J. P. Lučić, izk. 11. Bog da živi Kraljevića Marka koji zemlju od zla izbavio! Nar. pjes. vuk. 2, 425. On je srpsku zemlju osvojio, od zuluma turskog izbavio. 4, 529. Od sviju me izbavi Gospod. Vuk, pavl. 2tim. 3, 11. Samo mladež može izbaviti nas od ove sramote. pism. 94. — *cc) s prijedlogom* iz *(svagda kad se kao zlo shvaća koje mjesto, ali i bez toga)*. Da ihь izbavi iz grêha. Mon. serb. 366. (1482). Jezuse koji nas iz uze djavolje izbavi. N. Dimitrović 24. Muku koja nas izbavi hudobi iz ruku. N. Nalešković 1, 109. Dragoga gospodara iz grabeće ruke izbavih. Ġ. Palmotić 1, 302. Kunem ti se višńijem Bogom, da ću tvrdu pomńu stavit iz tezijeh te tuga izbavit. 2, 89. Koji će vas moći izbaviti iz mojije ruku? M. Radnić 249a. I ńi iz pogibili izbavi. S. Margitić, fal. 107. Da te iz te nevolje izbavim. 232. Izbavi ga on iz te nevolje. I. Đorđić, ben. 116. Skoči u Rim, ter ga izbavi iz ruke od Gota. 122. Tko te izbavio iz sužanstva. F. Lastrić, test. 114b. Sužńe mu izbavi iz tavnice i ote. 223—224. Izbavi oca iz muka od očišteńa. ned. 286. Ti ćeš ga prutom udriti i dušu ńegovu iz pakla izbaviti. 403. Molim te, dragi poočime, da izbaviš iz nevolje mene. And. Kačić, razgov. 121. Izbavit ću te iz te tuge. M. A. Reljković, sabr. 20. Izbavi me iz ruka moga brata. A. Kalić 81. Korevskoga ako bana, u sužanstvu ki boravi, iz mrkloga taj čas stana tva zapovijed moćna izbavi. P. Sorkočević 583b. A i naj liše gosposkoga veličina srca sjaje, kad iz tuga nevoljnoga izbaviti prignuta je. 585b. Da izbavim tebe iz tavnice. Nar. pjes. vuk. 2, 377. Izbavi nas iz dušmanske ruke. 4, 344. A kad se Šabac preda, onda i mater izbavi iz ropstva. Vuk, dan. 4, 29. Koji li je u nevolji, Bože ga iz nevolje izbavi. živ. 79. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri s prijedlogom* ispod: Izbavi nas iz pod oblasti tmina. J. Filipović 1, 193b. Izbavivši ga iz pod oblasti tmina. F. Lastrić, test. 368a.

b. privare, *oteti kome (objektu) što, lišiti koga čega.* — *U pisaca* XVI *i* XVII *vijeka, a u naše vrijeme u pjesmi ugarskijeh Hrvata. a) ono što se otme stoji u gen. bez prijedloga.* Koja me *(ljubav)* izbavi ne samo pokoja. Š. Menčetić 35. Nesrićo ka svega dobra me izbavi. H. Lucić 286. Ako služba smrt dostoja, života ga, gospo, izbavi, to l' podoba ke ljubavi, skaži mu ju milos tvoja. A. Čubranović 155. Tva uza i tvoj stril i tvoja tonota izbavi, izbavi tužna me života. D. Ranina 82a. Tko me dobra moga izbavi? I. Ivanišević 57. Tvoje ako s' me milosti izbavi'. 299. Ki je mene 'zbavil venca zelenoga, lica črlenoga, srca veseloga. Jačke. 55. — *b) s prijedlogom* od. Jer kad nas koji čas izbaviš od ńega *(kruha)*. N. Dimitrović 89. Da me ćeš koji dan od ńega *(hleba)* izbavit. 91. Pavla i naslidnike prokle jego *(papa)*, i od dohodkov izbavi crikvenih. F. Glavinić, cvit. 371b.

c. eripere, *oteti (objekat je ono što se otme).* Neka grijeh izbavi čovjeka prvoga. N. Dimitrović 66. Ke ona dvije zvijezde s nebesa izbavi, za rajsko ńe gizde na lice ke stavi. N. Nalešković 2, 11. Te ko je višńemu smrtne porazne bičo

iz ruka izbavio, ugrabio? A. Kalić 508. — *može biti da amo pripadaju i ova dva primjera iz narodnijeh pjesama našega vremena (ako nije značeńe kao kod* a): Ja sam čuo i kažu mi ljudi, da imade Turkińa đevojka a u vašoj bijeloj Udbińi u vašega age Sinan-age, po imenu Zlatija đevojka, da je take u svijetu nema; čini mi se, za mene bi bila; već me sjetuj, moja tetka mila, kako bih je junak izbavio. Nar. pjes. vuk. 3, 182. Ko će poći u tursku Udbinu, da izbavi odiđar Hajkunu milu sestru Gojena Alila, da pokloni mene za ljubovcu? 3, 145.

d. *kao* obaviti. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka.* Ako li bi on to ne izbavil. Mon. croat. 244. (1544).

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. Duh puti tamnice izbavljen. M. Marulić 64. Tim je tilo tvoje djavla izbavljeno. 209. Izbavljen od muk paklenih. Š. Budinić, ispr. 5. Od svih pogibili morskih i neprijateljskih izbavljeni. L. Terzić 279. Sada sam izbavljen od goleme brige. A. Kanižlić, kam. 307. Ali bi od ńihove sablje izbavljena Raab. And. Kačić, kor. 108. Puk israelski bi izbavjen od sužanstva. J. Matović 355. Izbavljena od mora sud Božij ne ostavi da živi. Vuk, djel. ap. 28, 4. Bosansku Posavinu, priznanu u istom ugovoru kao zemlju izbavljenu. M. Pavlinović, razg. 42.

b. *vidi* 1, b. Duše i tijela izbavljen. D. Zlatarić 71ª. Zašto su izbavljene od vidjenja Božjega. M. Orbin 187. Kada se vide izbavljeni u vijeke od sladosti od raja. 162. Ako od ove kreposti nađu se izbavljeni. I. Držić 283. Izbavljen ‚privato, inteso a chi è stata tolta qualche cosa' ‚privatus'. A. d. Bella, rječn. 586ª.

3. *sa* se. — *Između značenja u Mikaljinu* (izbaviti se koje stvari, ostati bez koje stvari ‚privare se'; izbavit se, oslobodit se ‚expedire se'; izbavit se od posala ‚expedire se ab occupationibus'; izbaviti se truda ‚perfungi labore, exantlare laborem'; izbaviti se pogibili ‚defungi periculis'), *u Belinu* (‚liberarsi' ‚eximere se, evadere' 487ª; ‚sbrigarsi da qualche cosa' ‚expedire se' 645ᵇ; izbaviti se truda ‚uscir dalle fatiche' ‚perfungi laboribus' 780ᵇ), *u Voltićijinu* (izbaviti se, izbavim se, izbavljam se ‚liberarsi, esentarsi' ‚sich befreyen, losmachen'), *u Stuličevu* (izbaviti se koje stvari ‚aliqua re se privare'; izbaviti se posala ‚negotiis se expedire').

a. *prema značeńu kod* 1, a, *refleksivno ili pasivno. a) vidi* 1, a, *a).* Zapovjedi, da se izbavi Vladimiro. J. Kavańin 254ª. Sve načine traži, po kojim se može izbaviti i osloboditi. A. Bačić 221. Teške ti si muke dopadnuo! bez jada se izbaviti nećeš. Nar. pjes. vuk. 2, 888. — *b) s genetivom, vidi* 1, a, *b) aa).* Čto prinesu k tebě, velikyj arhijerêju Hristovь, imъže se byhь izbavilь věčnyje muky? Mon. serb. 26. (1234—1240). Zašto se u vijeke muka ne mogu izbaviti. Zborn. 154ᵇ. Jer po ńoj *(smrti)* žalosti čovjek se izbavi. N. Dimitrović 29. Svjetovne boljezni da se prije izbaviš. 106. Ni može život moj da se zla izbavi. D. Rańina 76ª. Ovi se dan sa svim izbavih zla svega. D. Zlatarić 18ᵇ. Glada se izbavi. Đ. Baraković, jar. 20. Izbavivši se tavnica tilesnije. P. Posilović, nasl. 158ª. Ter se izbavih ja muk ovih. P. Hektorović (?) 141. Da se tmina ti izbaviš. S. Margitić, ispov. 215. Jer se pakla izbaviše. 246. Ako ćeš se malo po malo izbaviti zla običaja. J. Banovac, pred. 11. Da se izbavim ove muke. 12. Otče, rad bi ostavit ovi zli običaj, ali mi se toliko ukorenuo, da ga se ne mogu izbaviti. razg. 174. Izbavit se one nečistoće. pripov. 188. Izbavivši se car ove brige. A. Kanižlić, kam. 629. Zato valja nastojati izbaviti se ovoga sužanstva. E. Pavić, ogl. 179. On se izbavi tuđinaca kraljeva. 842. Mogu izbaviti se pedepsa. A. Kanižlić, kam. 118. Zapovjed' i opravi, ter se misli izbavi. (D). Poslov. danič. 156. I robstva se ne izbavi. V. Došen 14ª. Posla ću se izbaviti. 181ª. Ako se želi izbaviti težka jarma. And. Kačić, kor. 145. Bez zla se ne mogu zla izbaviti. D. Obradović, basn. 266. Idi sad kući, kad si se smrti izbavio. Nar. prip. vuk.² 203. Onda ću se izbaviti velike brige. Vuk, nar. pjes. 1, XIII. Kad ko gledajući da se izbavi mańega zla udari na veće. poslov. 324. Da bi se Srbi izbavili ove dosade. prav. sov. 72. A mrko mu lišce osvanulo, kan da jarma izbavi se teška. Osvetn. 2, 94. Jal' pomozi meni jal' Turčinu, da se prije muke izbavimo. 2, 148. — *c) s prijedlogom* od, *vidi* 1, a, *b) bb).* Da se je od pogibeli griha izbavil. Naručn. 50ª. Izbavi se od velike tuge i straha žestokoga. A. Komulović 35. I ti tako izbavi se od zle družine. P. Posilović, cvijet. 22. Da se od tijeh tuga izbaviš. V. Andrijašević, đev. 8. Izbaviti se od svakoga straha. P. Posilović, nasl. 8ᵇ. I ne moreš se od mojije ruku izbaviti. 89ᵇ. Da se izbaviš od osuđeńa. M. Radnić 9ᵇ. Jer se ne može od griha izbaviti. J. Banovac, pred. 8. Neka se izbave od sužanstva. F. Lastrić, test. 150ᵇ. Zašto se čovik izbaviti ne more od ovoga duga, dokle god je živ? ned. 78. Ako misle izbaviti se od strahovitije muka. 80. Da se vi od pogibili izbavite. A. Kanižlić, kam. 89. Izbaviti se od većega zla. 48. Ako se je nemoćnik izbavio od prvańe nemoći. Ant. Kadčić 178. Da od vičńe pedipse izbave se. I. J. P. Lučić, nar. 60. Unidi u ovu korablju spasenja tvoga ako se želiš izbaviti od potopa. bit. 72. Srbija, Bosna i Ercegovina izbaviće se s vremenom od Turaka. Đ. Obradović, basn. 306. Da se izbavimo od beputnijeh i zlijeh ljudi. Vuk, pavl. 2. sol. 3, 2. Izbavih se od usta lavovijeh. pavl. 8tim. 4, 17. Da se ńegova zemja i raja izbavi od ovi sulumćara. dan. 3, 187. — *d) s prijedlogom* iz, *vidi* 1, a, *b) cc).* Donoseći nam na um *(djavao)*, da ćemo se lako izbaviti iz ńegovi mriža. J. Banovac, razg. 184. Izbaviti se iz teške bolesti, iz težka sužaństva. M. Dobretić 212.

b. *refleksivno i pasivno, prema značeńu kod* 1, b, *znači: lišiti se, biti lišen, proći se.* Ne daj da se izbavi milih sinak mati. M. Marulić 20. Toga dara izbavi se sam. Naručn. 58ª. I ti ako ć' biti u čemu sudac prav, al' ku stvar prozriti, istinu razabrav, veselja se izbavi, a strahu se ne daj. P. Hektorović 70. Ovdi tko kosti i život ostavi, daj u pretilosti svijeta se izbavi. N. Dimitrović 104. Sve što je ostavil čuvala sam i nisam se ničesar izbavila. F. Vrančić, živ. 47. Sladosti se izbavi. I. T. Mrnavić, osm. 150. I ka se izbavi svake slasti svita. mand. 88. Prija se života izbaviti. Michelangelo. 81. — *amo pripada i ovaj primjer u kojemu mj. genetiva ima inf.:* Nemo' da se ja izbavim poznat tebe, ma ljubavi. I. Akvilini 801.

c. *pasivno, prema* 1, c, *ali tako da onaj kojemu se što otimje stoji u genetivu. — Samo u jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Daj sva tužba i žalos da me se izbavi. M. Vetranić 1, 486. Slobodno mogu reć: trud me se izbavi, ter milosć mogoh steć pri tvojoj ljubavi. 2, 41. Da me se izbavi taj tuga i žalos. 2, 187.

IZBÀVIV, *adj. u Stuličevu rječniku:* v. izbavljiv. — *nepouzdano.*

IZBAVLJÂŃE, *n. djelo kojijem se izbavja.* — *U Vukovu rječniku.*

IZBAVLJATI, izbavljâm, *impf.* izbaviti. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izbavjati, *rus.* избавлять. — *Između rječnika u Belinu (praes.* izbavljam *kod* izbaviti), *u Bjelostjenčevu* (izbavljam, izbaviti, za dosta činim, ili dajem letne dohodke ‚censum, redditum do, solvo annuum censum, obventionem exolvo, pensito'. 2. izbavljam od pogibeli, v. oslobađam. 3. izbavljam koga kakve stvari ‚orbo, privo, spolio aliquem quapiam re vel pensione'), *u Voltiđijinu (samo* izbavljam se *kod* izbaviti se), *u Stulićevu* (‚in liberando esse'), *u Vukovu* (‚befreien' ‚liberare').

1. *aktivno.*

a. *vidi* izbaviti, 1, a. *a) vidi* izbaviti, 1, a, *a). (Isus)* narod človičaski izbavljajući. Naručn. 40b. Izbavljaj me, pobratime Marko. Nar. pjes. vuk. 2, 246. Izbavljaj nas kako godi znadeš. 4, 198. — *b) vidi* izbaviti, 1, a, *b) aa).* Ki žalosti drugoga izbavlja. M. Marulić 278. Jere te on izbavlja zla. Zborn. 158a. Ovo neznaće ne izbavlja grijeha. M. Radnić 23a. — *c) vidi* izbaviti, 1, a, *b) bb).* Skrušenje čisti dušu i izbavlja od muke. Naručn. 55b. Da ga za svoju milostivu dobrotu izbavljaše od tolikoga zla. P. Posilović, nasl. 98b. Koga toliko da izbavlja od griha. 135b. Ona ispovijed ne izbavlja i*(h)* od muke. M. Radnić 180a. Izbavljaše ga Bog od ńegovije neprijatelja. 272b. Molitva izbavlja te od zla. 529a. Gdje od djavla ljude izbavlja. A. Vitaljić, ost. 49. Ozdravlja i od svake pedipse izbavlja. A. d. Bella, razgov. 82. Po koliko načina nas Bog izbavlja od zla? J. Filipović 1, 504a. Od onih muka one koji su ńu štovali izbavlja. 1, 519a. Rožario od svakoga zla izbavlja. A. Kanižlić, utoč. 265. Zakon crkveni ove *(ženske)* cića ńih mlohavosti izbavlja od putovańa. Ant. Kadčić 277. Izbavljat sinove Izraelske od ruku filistejskih. And. Kačić, kor. 188. Kako izbavlja od općenite tegoće davańa. 462. Izbavlja li još od česa drugoga sveto krštene? Ant. Kadčić 137. Da se svi izbavljamo od zala. J. Matović 167. Prognate izbavlja od jezivosti. Grgur iz Vareša 10. Izbavljajte te srbińske duše a od turske od nečiste ruke. Nar. pjes. vuk. 4, 201. Anđeo, koji me je izbavljao od svakoga zla. Đ. Daničić, 1mojs. 48, 16. Koji me izbavlja od neprijatelja. psal. 18, 47. — *d) vidi* izbaviti, 1, a, *b) cc).* Jerbo *(duše)* izbavljaju iz muka. M. Radnić 163a. Marija salazi u purgatorije, i mnoge duše iz oni muka izbavlja. J. Banovac, razg. 12. A srbińske izbavljati duše od Turaka iz nečiste ruke. Nar. pjes. vuk. 4, 250. Davao si im izbavitelje koji ih izbavljaše iz ruku neprijatelja ńihovijeh. Đ. Daničić, nemij. 9, 27.

b. *vidi* izbaviti, 1, b. *a) s genetivom.* Smrt vesele veselja izbavlja. G. Držić 383. Jeda scijeniš da ćeš dobrostive imati na sudu koje izbavljaš tolikoga i tako ufanoga veselja? M. Divković, bes. 418b. Jere izbavljaju čovika života vičńega. I. T. Mrnavić, ist. 104. Koja nas izbavlja molitav svete crikve. 137. Izbavlja nas milosti Božje. 165. — *b) s prijedlogom* od. Od milosti človika izbavlja Božje. F. Glavinić, svitl. 25. Onada izbavlja prisveto trojstvo od slave i hvale, anđele od veselja. I. Držić 369. Ki me izbavlja od života. I. Ivanišević 48. — *c) u jednom primjeru* XVII *vijeka ono što se otimje staji u instr.* Tko posvaja stvari obćene izbavlja drugove uživańem onih stvarih. I. T. Mrnavić, ist. 108.

c. *vidi* izbaviti, 1, c. Proklestvo crkveno, koje izbavlja dilovanje dila i beneficija crikvenoga. I. Zanotti, upit. 11.

d. *obavljati (?), vidi* 1, d, *ili plaćati (?), vidi u Bjelostjenčevu rječniku.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ter bi ga *(dohodak)* pravo ne izbavlali. Mon. croat. 301. (1596).

2. *sa* se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu* (‚sbrigarsi da qualche cosa' ‚expedire se' 645b), *u Bjelostjenčevu* (izbavljam se, izbaviti se od koje stvari ‚privo me re quapiam, nempe equo etc. vel expedio me a certa re, ut expedio me ab occasionibus, laboribus etc.' 2. izbavljam se truda ‚perfungor labore, exantlo laborem'. 3. izbavljam se pogibeli ‚defungor periculo'), *u Voltiđijinu (praes.* izbavljam se *kod* izbaviti se, *i napose* izbavljati se *us* izbaviti se). Rajsko se ńe lice starosti izbavlja. G. Držić 356. Izbavljaju se od milosti. I. Držić 227. Izbavljaju se ruku djavaoskije. P. Posilović, nasl. 80a. I izbavlja se od utopa. J. Kavańin 64a. Tko se ne boji Boga ne izbavlja se griha. J. Banovac, pred. 95. Po tomu ne izbavlja se on od dužnosti ńi poštovati službom. F. Lastrić, ned. 134. Izbavljajući se po liku od nemoći. Ant. Kadčić 113. Bez lika duhovnoga nisu se mogla izbavljati dičica malahna od griha istočnoga. 114.

IZBAVLJÁVATI, izbàvljâvâm, *impf.* izbaviti *(iterativno prema* izbavljati). — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Izbavljava se mnogog zla. D. Obradović, basn. 77.

IZBAVLJÊŃE, *n. djelo kojijem se izbavi.* — *Stariji su oblici* izbavljenije i izbavljenje. — *Između rječnika u Mikaljinu, u Belinu* (izbavljenje ‚liberatio' 487b; ‚esentione' ‚immunitas' 291b; izbavljenje od šta ‚privatio' 586a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* izbavleńe), *u Stulićevu, u Daničićevu* (izbavljenije).

a. *vidi* izbaviti 1, a. Priti na izbavljenije. Stefan, sim. pam. šaf. 5. Milost i pomoć i izbavljenje. Mon. croat. 141. (1490). Izbavljenije od bolezni sub. Korizm. 6b. Na vspomenutije izbavljenija. 82a. Spravljenije francoskoje izbavljenija radi svete zemje. Š. Kožičić 47a. I u ńem *(Bogu)* vazda jes veje izbavljenje. N. Dimitrović 77. U izbavljenju i odkupljenju istoga naroda. Š. Budinić, sum. 22b. Jere biše ona bila pomoćnica od ńih izbavljenja. B. Kašić, is. 102. Prošaše izbavljenje od valova. fran. 168. Lito izbavljenja našega 1633. A. Georgiceo, pril. 1. Da za ńe izbavljenje prikažeš Bogu... I. Đorđić, ben. 80. Posli toga boja i od neprijatelja izbavleńa. And. Kačić, kor. 126. Izbavljenje od oblasti svitovne. A. d. Costa 1, 118. Blaženstvo u rastavleńu i u izbavleńu od svijeh zala. J. Matović 117. Posla Mojsesa za izbavleńe puka izraelskoga. 180. S ufańem izbavleńa od onijeh nevolja. 518. Izbavleńe jedne duše iz rečeni muka. M. Dobretić 386. Jer se približuje izbavleńe vaše. Vuk, luk. 21, 28. U kome imamo izbavleńe krvju ńegovom. pavl. ef. 1, 7. Ne ožalošćavajte svetoga duha Božijega, kojijem ste zapečaćeni za dan izbavleńa. 4, 30. *(Vuk,* nov. zav. 1847. VII *broji ovu riječ među one što je sam načinio).* Nego ću im sada dati izbavleńe. Đ. Daničić, 2dnev. 12, 7. Duša sluti, da čas izbavleńa tvoga nije daleko. Osvetn. 1, 11.

b. *vidi* izbaviti, 1, b. Tmine jesu izbavljenje jedno od svjetlosti. M. Orbin 39. *(Grih je istočni)* izbavljenje milosti ńegove. I. T. Mrnavić, ist. 168. Izbavljenje, jaoh, smrtno je ko prez tebe jesam kuša'. I. Ivanišević 249.

IZBÀVLJIV, *adj. koji se može izbaviti.* — *Samo u Stulićevu rječniku (gdje je slo tumačeno):* ‚liberans, absolutorius'.

IZBAVLJÍVATI, izbàvljujêm *i* izbàvljîvâm, *impf.* izbaviti *(uprav iterativno prema* izbavljati). — *Na dva mjesta* XVI *i* XVII *vijeka. (Isus)* izbavljuje

od neprijatelj. Korizm. 79a. I kruha i ruha on se izbavljuje. I. T. Mrnavić, osm. 161.

ÌZBÂVNICA, *f.* (lađica), *lađa kojom se spasavaju (izbavljaju) utopljeńaci. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* lađica (izbavnica) ‚rettungsboot'.

ÌZBÂVNÎK, *m. vidi* izbavitelj. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom.* Obidimyimъ izbavьnikъ. Danilo 367. *vidi i* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* izbavьnikъ.

IZBAVNINA, *f. riječ načińena od pisaca u naše vrijeme.* Izbavnina (što se plaća onom, koji je izbavio komu život) ‚rettungstaglia'. Jur. pol. terminol. 499.

IZBÀZDJETI, izbàzdîm, *pf. u Vukovu rječniku:* izbažđeti, vide isprdjeti *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — Složeno:* iz-bazdjeti.

IZBÉČATI, ìzbêčâm, *impf.* izbečiti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (part. praet. pass.* izbečan) *i u Stulićevu rječniku (sa* se, *refleksivno): (jamačno štamparskom griješkom)* izbecati se, v. izbečiti se. Pašom praga vani danih i obrazima izbečanih. J. Kavańin 481b.

IZBÉČÊŃE, *n. djelo kojijem ko izbeči (oči itd.) ili se izbeči. — U Stulićevu rječniku:* ‚torvus, truculentus adspectus'.

IZBÉČITI, ìzbêčîm, *pf. složeno:* iz-bečiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* o), *a između rječnika u Belinu* (izbečiti oči na tkoga ‚guardar con mal occhio' ‚limis aspicere oculis' 362b; izbečiti rasrok pogled, izbečivam ‚guardar a traverso' ‚limis oculis aspicere' 362a), *u Voltigijinu* (izbečiti oči, izbečim, izbečujem ‚stralunare occhi, guardare biecamente' ‚die augen verdrehen, schielen'), *u Stulićevu* (izbečiti oči *ili* rasrok pogled na koga ‚truculenter vel torvis oculis aliquem adspicere'), *u Vuka* (t. j. oči ‚stiere augen machen' ‚oculis rigidis tueor').

a. *aktivno. a) objekat je obraz ili koji dio od obraza (u jedinom primjeru* čeljust), *značeńe je: iskriviti (kao od tjelesne boli ili za rug).* Kad reče pet riječi *(starac),* para se on ruga gdi čeljus izbeči. N. Nalješkoviċ 1, 842. — *b) objekat su* oči, *te je značeńe: izvaliti.* Krvave silnik oči tad izbeči. N. Marči 59. Vezir izbečio oči. Nar. pjes. vuk. 5, 485. Put nekoga izbeči oko. V. Vrčević, igr. 11. Viš, kako je izbečio oči! M. Đ. Milićević, zim. več. 337. *amo može pripadati i ovaj primjer (vidi i u Belinu i u Stulićevu rječniku):* Izpod čela vitoroga razrok pogled krivo izbeči. I. Gundulić 475.

b. *pasivno. u jedinom primjeru part. praet. pass.* izbečen *znači što i* iskrivljen *(o ljudskom tijelu).* Upravio je izopačene i izbečene. B. Kašić, fran. 122.

c. *sa* se, *refleksivno. kao da u svijem primjerima (osim naj zadńega) može značiti: iskriviti lice (vidi* a, *a)), te je tako i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Između rječnika u Stulićevu* (izbečiti se na koga *uz* izbečiti oči). Ner se još izbeči zlosrdo na mene. M. Vetranić 2, 156. Izbečiv se mene ostavi. 2, 402. Kom k ńemu dođoh na mene se izbeči. M. Držić 334. I tako se rasrčena na me izbeči. V. Menčetić. app. not. 2, 276. Ter se izbeče s prirocima, kad nas peče *(mnoštvo zlih duhova?).* J. Kavańin 411b. Po tom se toga ogńevito izbeči na seljanina. I. Đorđić, ben. 167. — *u ovom je primjeru značeńe: izvaliti oči (vidi* a, *b)).* Beču grade, ne beči se na me, tri se vraga izbečila na te! Nar. pjes. kras. 1, 76.

IZBEČÌVATI, izbèčujêm *i* izbèčîvâm, *impf.* izbečiti. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izbečivam *kod* izbečiti) *i u Voltigijinu (praes.* izbečujem *kod* izbečiti). Oči strašne izbečuju. V. Andrijašević, put. 376.

IZBEKÉLJITI SE, izbèkêljîm se, *pf. iskriviti usta, vidi* izbečiti. — *Složeno:* iz-bekeljiti. — *U naše vrijeme.* I. Filipović, rječn.: ‚das maul fletschen'.

IZBÉLJITI, ìzbêljîm, *pf. vidi* izbečiti. — *Složeno:* iz-beljiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vide ga! kako e isprńio i izbeljio one gubičine, da mu 'e poda ńi podmetnuti kvartu prosa, svu bi e na ńima digao'. ‚Šta si se tako izbeljio?' J. Bogdanović.

IZBENICA, *f. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 109.

IZBENIČKI, *adj. koji pripada Izbenici.* Zemља u Izbeničkom Potoku. Sr. nov. 1871. 568. Izbenička *(opština).* K. Jovanović 109.

ÌZBER, *m. vidi* izbor. — *U pjesmi istranskoj našega vremena.* Svi od Punta grada na izber mladići. Nar. pjes. istr. 2, 99.

IZBÈRITELJ, *m. uprav čovjek koji izbere, ali u osobitom smislu: jedan od velikaša koji izabiru ńemačkoga cesara (ńem.* kurfürst). — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Cesarovih izberitelj. Anton Dalm., nov. tešt. 1. predgovor. Polak ostalih krstjanskih kraljev, izberitelјev i hrcegov. Postila. hrv. posveta 4b.

IZBÈRIV, *adj. koji se može izabrati. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚qui eligi potest', *i u pisaca našega vremena (u Šulekovu rječniku:* ‚wählbar').

IZBERIVOST, *f. osobina onoga koji je izberiv. — U Šulekovu rječniku:* ‚wählbarkeit'.

IZBÈZUMITI, izbèzumîm, *pf. posve obezumiti. — Složeno:* iz-bezumiti. — *Akc. je kao kod* izdangubiti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (koga, vide obezumiti).

a. *aktivno.* Pa ga ono pašče Čorovića izbezumi nekako na bratsku. P. Petrović, gor. vijen. 81.

b. *sa* se, *refleksivno ili pasivno. — Između rječnika u Vukovu* (vide obezumiti se). I ludo se izbezumi Pero. Nar. pjes. vuk. 5, 5.

ÌZBICA, *f. dem.* izba. Ako je i u žitnici, još nije u izbici. Nar. posl. stojan. 7. — *U naše vrijeme kod pisaca s osobitijem značeńima.* Izbica, arch. hist. (ćelija), ‚zelle, klosterzelle', tal. ‚cella'; ‚cabinet (kleines gemach)', tal. ‚camerino', frc. ‚celle, cellule', egl. ‚cell, box'; zool. lat. ‚ventriculus cerebri' ‚hirnhöhle, hirnkammer'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IZBÌČÂŃE, *n. djelo kojijem se izbiča. — Stariji je oblik* izbičanje. Posli ispovidi izbičavaše *(se)* prinemilo za uspomenu izbičanja Isukrstova. Blago turl. 2, 203. Prognanje od otačbine oli izbičanje. A. d. Costa 2, 170.

IZBÌČATI, izbîčâm, *pf. vidi* izbičevati. — *Složeno:* iz-bičati. — XVIII *vijeka.* Izbičala vas neizmirnost Božja! J. Banovac, blagosov. 278. Imadu se postavit u tamnicu, izbičat i izagnat. Blago turl. 2, 171. Viruješ li, da Gospodin naš za te bi izbičan? 2, 280.

IZBIČÁVATI, izbîčâvâm, *impf.* izbičati. — XVIII *vijeka.* Posli ispovidi izbičavaše *(se)* prinemilo za uspomenu izbičanja Isukrstova. Blago turl. 2, 203.

IZBIČÈVATI, izbičujêm, *pf. izbiti, izmlatiti bičem ili bićevima. — Složeno:* iz-bičevati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izbi-

čevati, izbičevam *(sic)* ‚flagellis caedere'). Videći se Židovin tako 'zbičevan i izbijen. Mirakuli. 121. Okoliši vas, da vas izbičuje. J. Banovac, blagosov. 92. Od cara Teofila ljuto izbičevan. A. Kanižlić, kam. 16.

IZBIČNO, *n. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 26.

IZBÍĆE, *n. djelo kojijem se izbije. — Stariji je oblik* izbitje. *— U Bjelostjenčevu rječniku:* izbitje ‚verberatio, vapulatio'; *u Voltiđijinu:* izbitje ‚percossa, bastonatura' ‚das prügeln, schlagen'; *u Stulićevu:* izbitje.

IZBÎJÂČ, izbijáča, *m. gvožđe (poluga) kojijem se što izbija. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚stosseisen'.

IZBÍJÂŃE, *n. djelo kojijem se izbija. — U Stulićevu rječniku:* ‚propulsatio, pulsus, ejectio' *i u Vukovu.*

IZBÍJATI, izbîjâm, *impf.* 1. izbiti. *— Akc. je kao kod* ispitati. *— Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (izbijati, izbiti nadvor ‚excutio'; izbijati zube ‚excutere dentes'), *u Bjelostjenčevu* (1. izbijam, izbiti ‚plagas alicui infligo', v. bijem. 2. izbijam, iztresam ‚excutio'. 3. izbijam klin klinom ‚excutio clavum clavo, clavum clavo expello, extrudo, ejicio etc.'), *u Jambrešićevu* (izbijam ‚excutio'), *u Voltiđijinu (praes.* izbijam *kod* izbiti), *u Stulićevu* (‚propellere, pellere, ejicere'), *u Vukovu:* 1. ‚herausschlagen' ‚extundo'. 2. izbijaju sahati ‚schlagen' ‚pulso'. 3. izbija kļuč (n. p. u vodi kad izvire) ‚hervorschiessen, hervorsprudeln' ‚scateo, prosilio'.

1. *prelasno.*

a. *vidi* 1. izbiti, I, 1, a. Klin klina izbija. P. Zoranić 1b. Ognilo is kremena izbija ognene iskre. M. Divković, bes. 549b. Cesar čini z jodnim kamikom zubi izbijati negovi. F. Glavinić, cvit. 276a. Izbijat sam sebi oči. (D). Poslov. danič. 35. Klin klin izbija. (D). 46. Započe ga odkivati, tupe čavle izbijati. P. Knežević, muk. 50. Izbijajući među sobom jedan drugomu krv n. p. iz nosa. Ant. Kadčić 80. Iz kaldrme izbija kameńe. Pjev. crn. 293a. U koje se ljute zmije legu te Turcima oči izbijaju. Ogled. sr. 165. Klin klin izbija, a sjekira oba. Nar. posl. vuk. 134. Vrana vrani oči izbija. V. Bogišić, zborn. 551. *i pasivno.* Nikim zubi izbijani. F. Glavinić, cvit. XVIII. *— amo mogu pripadati i ovi primjeri u kojima je značeńe metaforičko ili preneseno:* Ti izbijaš ohologa i silnoga s prestola. Transit. 181. Ako drugu *(kuću)* kupuje i drugomu izbija iz ruke. M. Divković, nauk. 20b. Koji drugomu izbija koju dobit iz ruku. 46b. Premda svaki dan udarajući u oči bogoljubnih duša grozne suze izbija. A. Kanižlić, uzr. 15. Koja bi ńemu već srce ranila, iz očiju suze izbijala. Nar. pjes. bog. 345.

b. *vidi* 1. izbiti, I, 1, d. *(Turci)* prestarih izbijajuće oružijem . . . Mon. croat. 155. (1493). Sad se ova *(simena)* pak izbijat primi. J. S. Reljković 103.

2. *neprelasno.*

a. *vidi* 1. izbiti, II, a. Izbijaju sahati. *u Vukovu rječniku.*

b. *o vodi, kļuču itd., vidi* biti (bijem), II, 2, c). Izvire izvor Savinac, i tako izbija kļuč da bi mogla mala vodeničica mļeti. Vuk, dan. 1, 86. Ilava izbija kod bezdanog jezerca kod Žagubice. Glasnik. 48, 270.

c. *udarati (rađati, o biļkama). — U Šulekovu rječniku:* ‚ausschlagen (von bäumen)'.

IZBIJÈGATI, izbijegâm, *impf.* izbjeći. *— ispo-redi* izbjegavati. *—* -ije- *stoji po južnom govoru mješte ńegdašńega ê, po istočnom bi govoru glasilo* izbégati, izbêgâm, *a po zapadnom* izbígati, izbîgâm. *— Riječ je stara, isporedi stslov.* izbêgati *i rus.* избѣгать, *ali po svoj prilici nije narodna. — Između rječnika u Voltiđijinu (uz* izbjeći), *u Stulićevu (uz* izbjeći *i* izbjegnuti *s dodatkom da je riječ ruska; a kod ovoga dvoga ima praes.* izbijegam), *u Daničićevu* (izbêgati ‚effugere'). Smêha bezgodnago izbêgaje. Domentijanb 5. Muž kad govori o ženi, izbijega kad god može nazvati je upravo žena. V. Bogišić, zborn. 268.

IZBIJÈLITI, izbijelîm, *pf. učiniti da što (objekat) bude posve bijelo. — Složeno:* iz-bijeliti. *— Akc. je kao kod* istijoštiti. *— U Belinu rječniku* (‚dealbo' 377b), *u Voltiđijinu* (izbeliti, izbelim, izbeljujem ‚imbiancare' ‚weissen'), *u Stulićevu* (izbijeliti, izbeljujem *i* izbeljivam ‚dealbare'). *— I u Šulekovu rječniku:* ‚wegbleichen'. *— I sa* se, *pasivno ili refleksivno. — između rječnika u Stulićevu* (‚dealbari'). Na način sniga izbiliti se. G. Peštalić 64.

IZBIJÈĻÊŃE, *n. djelo kojijem se izbijelî. — U Stulićevu rječniku* (‚actus dealbandi').

IZBIJÈĻETI, izbijèlîm, *pf. postati posve bio. — Složeno:* iz-bijeļeti. *— Akc. se ne mijeńa. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (izbijèļeti *i griješkom* izbijèliti, izbijèlîm ‚weiss werden' ‚albesco'). Ako budu crļeni, na način sniga izbiliti će. I. J. P. Lučić, razg. 20.

IZBIJÈŃE, *n. djelo kojijem se izbije. — Stariji je oblik* izbijenje. *— Između rječnika u Mikaljinu* (izbijenje, istisnutje nadvor ‚excussio'; bijenje ‚verberatio, verberatus'), *u Belinu* (izbijenje ‚il cacciare' 155a; izbijenje zuba ‚dentium excussio' 312a), *u Stulićevu.* Namišļeno izbijenje . . . obrati se u počastenje. B. Kašić, iń. 46. Od bolizniva izbijenja kada bi privezan koloni. P. Radovčić, nač. 455. Po izbijeńu čovika. A. Baćić 66.

IZBÍĻA, *adv. vidi* zbiļa. *— Na dva mjesta* XVIII *vijeka.* Udiļ žalosni čovik oni ne samo izbiļa oslijepi nego jošter zajauka od velike bolesti. F. Lastrić, od' 141. Ako se bude hotio djela iz biļa primiti. I. Jablanci 87.

IZBIĻEM, *u jednom primjeru* XVI *vijeka može biti da znači što i* zbiļa, *ali je veća prilika da treba čitati:* i s ģiļem. Ružica rumena izbiļem zazire od hvale imena tvojega i vire. Š. Menčetić 87.

IZBÌĻEŽITI, izbiļežîm, *pf. posve zabiļežiti. — Složeno:* iz-biļežiti. *— Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Koju vam je izbiližio papa Grgur. I. Garańin 24.

IZBÌRÂČ, izbiráča, *m. čovjek koji izbira. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* izbirâču, Izbirâči. *— U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚elector') *i u Vukovu* (‚der wähler, der viel ausklaubt' ‚difficilis'). *— Upotrebļava se često u osobitom značeńu (vidi u Vukovu rječniku): čovjek koji se lako ne zadovoļuje nego jednako traži što misli da je boļe (naj češće kod ženidbe).* Izbirač nađe otirač. (Osobito se govori o ženidbi i o udaji). Nar. posl. vuk. 97. U ovoj se igri gleda ko je kome naj miliji, i ono naj zadńe kad s naj zadńom igraju zovu igrači: ‚izbirač' i ‚otirač', kao bajagi da su se ļepši momci i đevojke prije poženili i poudavali od ńih dvoje. V. Vrčević, igr. 30. *— U ovoj poslovici, pošto je akuzativ jednak s nominativom, vidi se da znači što neživo, te bi značeńe moglo biti: ono što je izbrano'*

dakle naj bolje (Vuk ne shvaća da je značeńe ovdje drukčije od pređašńega, vidi i obirač *i* prebirač): Ko traži izbirač naći će podlogač. Nar. posl. vuk. 157.

IZBIRÀČICA, *f. žensko čeljade što izbire (vidi* izbirač). — *U Stulićevu rječniku:* ‚electrix'. — *Ovako se zove i komedija Trifkovićeva pisana u naše vrijeme, te je osobito značeńe kao kod* izbirač.

ÌZBIRAK, izbîrka, *m. ono što ostaje od čega kad se već naj bolje izabralo (dakle naj gore). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* izbirâkâ. — *U Stulićevu rječniku:* ‚rimasuglio, scegliticcio, avanzo, cosa che resta dopo essersi scelto il meglio o consumato il più' ‚residuum, reliquiae, reliquum, pars reliqua', *i u Vukovu:* ‚das überbleibsel, der rest' ‚residuum, reliquiae'.

IZBÍRALAC, izbíraoca, *m. vidi* izbirač. — *U Stulićevu rječniku.*

IZBÍRALICA, *f. vidi* izbiračica. — *U Stulićevu rječniku.*

IZBÌRALO, *m. vidi* izbirač. — *U naše vrijeme u Lici (vidi kod* izabirati, a *na kraju).*

IZBÍRÂŃE, *n. djelo kojijem se izbira. — Stariji je oblik* izbiranje. — *Između rječnika u Vrančićevu* (izbiranje ‚delectus'), *u Mikaljinu* (izbiranje), *u Stulićevu, u Vukovu.* Malo mańe bez reda i izbiranja nijednoga. B. Kašić, iń. 98. Svakoga prima brez izbiranja kipova. M. Radnić 399b. Jedne je cine prid tobom brez izbirańa sobstva kralj i prosjak. G. Peštalić 172. Požar sve istrebljuje bez izbirańa. J. Rajić, pouč. 2, 84.

IZBÌRAONICA, *f. soba gdje se izbira. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚wahlzimmer'.

IZBÌRATELJ, *m. vidi* izbirač. — *U Stulićevu rječniku:* ‚elector'.

IZBIRATELJAN, izbiratelna, *adj. koji treba izabrati, koji se izabira. — U Stulićevu rječniku:* ‚elettivo' ‚eligendus, qui eligitur'. — *sasma nepousdano.*

IZBÌRATELJICA, *f. vidi* izbiračica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚electrix'.

IZBÍRATI, izbîrâm (izbirati, izbirêm), *impf.* izbrati, *vidi* izabirati. — *Akc. je kod* izbírati *kao kod* ispítati, *a kod* izbirati *kao kod* izgrtati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izbirati, *rus.* избирать. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka ima jedan put sa imperfekat oblik* izbirih: Odlučih da jim gospoju izberu... pokle ju izbirih da mi je pogodna.... Đ. Baraković, vil. 271. — *U jednoga pisca Bošńaka* XVII *vijeka mješte* i *u osnovi ima* ije: Da izbijeramo boje lozje i sadimo u vinogradu. M. Divković, bes. 210b. Ako cesari, kralji, bani i ercezi obijeraju i izbijeraju vještije... poglavice. 218a. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚eligere'), *u Mikaljinu* (izbirati, izabrati ‚eligo, deligo, seligo, delectum teneo, habeo, vel adhibeo, lego etc.'), *u Belinu* (izbirati, izbiram ‚eleggere, capare, scegliere' ‚deligo' 286a; izbirati vojnike ‚arrollare, scrivere a rollo' ‚conscribo' 104b), *u Bjelostjenčevu* (izbiram, izbrati, obiram, probiram ‚eligo, seligo, deligo, electionem facio'), *u Jambrešićevu* (izbiram ‚deligo, eligo, seligo'), *u Voltigijinu* (izbirati, izbiram ‚scegliere, trascegliere' ‚auswählen', *a kod* izabrati *ima i praes.* izbirem), *u Stulićevu* (izbirati, izbiram ‚eligere, seligere, deligere'), *u Vukovu* (izbírati, izbîrâm ‚auslesen, wählen' ‚eligo'), *u Daničićevu* (‚eligere').

a. *aktivno.* Da izbiraješ ikonoma i klisijarha od bratije. Sava, tip. hil. glasn. 24, 198. Izbirajući svoje ovce. Transit. 83. Da Lodovik car arhijereju semu slobodnu vlast izbirati biskupe. Š. Kožičić 18b. Izbirajemo za istinago vikara Krstova Ildebranda. 24a. Pokoj izbiramo vcrikov. Mon. croat. 266. (1572). More li on sam meni ljude namitati i izbirati. 288. (1581). Svak sebi izbire bogate države. Đ. Baraković, jar. 27. Da i mi po ovoj lijepoj strani, ko mlađahne vile čino, izbiramo sred zeleni cvijetak bijeli i rumeni. I. Gundulić 70. Dokli čuje, ne ima mira, Kazlar-aga u kom mistu gospođe mu lijepe izbira. 361. Bili i prošli mi smo veće, car junake nove izbira, a nas starijeh siječe i meće. 485. Videći ga roditelji spodobna k knigi poslahu ga u Atenu dublje izbirati nauke. F. Glavinić, cvit. 185b. Nav ima metlu s kom smeti izbira. 452a. Stjepan ljubo izbira pak se s netkom Dandulovom srjećno viri. J. Kavańin 244a. Ako kralj pak ne izbire svo'e svjetnike od vrijednosti. 359b. Izbirajući ljuj. J. Banovac, blagosov. 101. Ńega izbiram za mog izpovidnika. A. J. Knezović 81. Izgubi se izbirući po svojoj ćudi ispovidnike. M. Zoričić, src. 146. Skočio se na noge vitežke ter izbire po vojsci junake. And. Kačić, razg. 98. Pak su od ńih izbirali kralje. M. A. Reljković, sat. G8a. Dok mu ovce pašu izbiraše. G8b. Za ceđeńe treba izbirati grožđe. Z. Orfelin, podr. 102. Za ńeg divje nek izbira voće. J. S. Reljković 123. Među marvom izbirati znadu. 192. Pak š ńih *(gusaka)* perje izbiraj. 195. Topi biju za neđelju dana, đe se caru rodila đevojka; za dvije joj ime izbirali, dok su divno ime izabrali. Nar. pjes. vuk. 1, 470. Izbira mu konja po izboru, a izbira pusat po izboru. 2, 510. Lijepo joj ime izbirao. 3, 142. I po Mačvi izbiraj družinu. 4, 274. Robi paša mlade i đevojke, a izbira po izboru momke. 4, 344. Izbiraće svijetlo oružje. Nar. pjes. istr. 1, 11. Da izbirem šarano marame. 1, 15. Da otac sam djevojku traži i izbira. Vuk, živ. 98. Djevojka izbira momka. nar. pjes. 1, 378. Blago onome koga izbiraš i primaš. Đ. Daničić, psal. 65, 4.

b. *sa* se, *pasivno.* Otь inude starьcь hotej prêbyvati vь semь pirьgu da se ne stavii, tьkmo otь monastyrja da se izbiraa obьštimь sьvêtomь. Mon. serb. 75. (1302—1321). Sve gospođe da se izbiru svijetle krvi, rajske slike. I. Gundulić 310. Sfako dobro tot s' izbira. M. Gazarović 61.

IZBIRAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. izberiv. — *nepousdano.*

IZBÍRAVAC, izbírâvca, *m. vidi* izbirač. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* izbiravec ‚elector'), *u Voltigijinu* (‚sceglitore' ‚auswähler'), *u Stulićevu* (izbiravec *s dodatkom da je useto iz Habdelićeva).* Spravivši se ‚electores' ili izbiravci cesarastva u Francfordiju od Alemanije. F. Glavinić, cvit. 188a.

IZBÍRÂVKA, *f. vidi* izbiračica. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚electrix', *i u Stulićevu (iz Bjelostjenčeva).*

ÌZBIRKATI, izbirkâm, *pf. dem.* izbrati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Hafiz paša glava izbirkana. Osvetn. 6, 53.

IZBÌSERITI SE, izbìserîm se, *pf.* kad se jagode na grozdu prorijede. Slovinac. 1884. 80. — *Postaje od* iz *i* biser *nastavkom* i.

IZBISTRÁVÂŃE, *n. djelo kojim se izbistrava.* P. Bolić, vinodjel. 2, 277.

IZBISTRÀVATI, izbìstrâvâm, *impf.* izbistriti. — *Od* XVIII *vijeka.* I pepeo od čokota i loze izbistrava vino. Z. Orfelin, podr. 286.

IZBÌSTRÊŃE, *n. djelo kojijem se izbistri.* — *Stariji je oblik* izbistrenje. — *U Mikaljinu rječniku:* izbistrenje, bistrost ‚limpitudo, claritas, nitor, nitiditas'; izbistrenje kako ti vrjemena ‚serenitas'; *u Bjelostjenčevu; u Stulićevu.*

IZBÌSTRITI, izbistrîm, *pf. učiniti da što (objekat) bude sasma bistro, razbistriti.* — *Složeno:* iz-bistriti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Od* XVI *vijeka, vidi kod* o, *a), a između rječnika u Mikaljinu* (‚clarifico'), *u Belinu* (‚schiarire, far chiaro, come di liquori' ‚clarifico' 652b; ‚affinare, raffinare, purificare, come vino e cose simili' ‚purifico' 44b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izbistrivati), *u Voltićijinu* (izbistriti, izbistrujem ‚schiarire, rischiarare, rasserenare' ‚hellmachen, aufklären'), *u Stulićevu* (izbistriti, izbistrujem *i* izbistrivam ‚clarificare'), *u Vukovu (samo* izbistriti se).

a. *aktivno. a) u pravom smislu.* Kad je mutnu vodu izbistrio. Nar. pjes. petr. 3, 108. Vino izbistriti. P. Bolić, vinodjel. 2, 219. — *amo bi mogla pripadati i ova dva primjera:* Oči moje telesne da meni izbistri. V. Andrijašević, put. 160. Čuvenje meni izbistri. 842. — *b) u prenesenom smislu. (Koji je moju)* pamet izbistrio. V. Andrijašević, put. 102. Ti dušu našu, srce i volju izbistri. 289. Izbistriti teške posle. H. Bonačić 91. Da mi razdrišite jedan uzao, iliti jednu sumlju izbistrite. F. Lastrić, test. ad. 79b. Odimo u napridak za izbistriti ovu istinu. ned. 315. Izbistrimo ovo govoreńe. 888. Koja bi mogla narešiti i izbistriti pamet. J. Matović v. Događaj koji će istomačit i izbistrit svaka. M. Dobretić 559. Što za bolje izbistriti, u kratko izvidimo, što David jest razumio. I. J. P. Lučić, rasg. 40. Izbistriti i razaznati između toliki misli, koje su grišne. 58.

b. *pasivno. a) u pravom smislu.* Gdišto piju izbistrito šire. J. S. Relković 851. — *b) u prenesenom smislu.* Voljom izbistrenom. V. Andrijašević, dev. 119. Koji imade oko prave vire izbistrito velikim skrušeńem i dobrom odlukom očišćeno. F. Lastrić, ned. 42. U komu je istumačen nauk oli izbistren i razmršen koji događaj. Ant. Kadčić III. U ovima knigama jesu naj zapletenija mista pisma svetoga izbistrita. A. Tomiković, gov. 340.

c. *sa* se, *pasivno ili refleksivno.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (‚claresco, clarus fio, limpidus fio'; izbistriti se vrijeme ‚sereno'), *u Belinu* (izbistriti se, izbistrivam se ‚schiarirsi, farsi chiaro, dicesi de' liquori' ‚claresco' 652b), *u Stulićevu* (‚defaecari, clarum fieri'), *u Vukovu:* ‚klar, hell werden (von flüssigkeiten)' ‚claror, limpidus fio'. *a) u pravom smislu.* Ufajući da će se voda izbistriti. Pril. jag. ark. 9, 76. (1520). Čekajući da bi se voda izbistrila. P. Posilović, cvijet. 179. Voda mutna, ako se stavi na stranu, izbistri se. M. Radnić 420b. Dokle voda izbistri se. K. Magarović 94. Nije se izbistrilo *(vino)* nego je mutno. A. Bačić 309. Dok se mliko povrati i izbistri. M. Dobretić 541. Ne bi li se voda izbistrila. Nar. pjes. petr. 3, 108. Ne bi l' nam se izbistrilo more, i lagane pokrenule šajke. Nar. pjes. vil. 1868. 624. Pa da Savu zaplovimo mutnu, koja nigda izbistrit se neće. Osvetn. 7, 8. *i o vremenu (ncbu), vidi u Mikaljinu rječniku.* — *b) u prenesenom smislu.* Da se pamet moja izbistri. V. Andrijašević, put. 180. Strašna smutńa izbistri se. J. Palmotić 480.

IZBISTRÍVATI, izbistrujêm *i* izbistrîvâm, *impf.* izbistriti. — *U Belinu rječniku: praes.* izbistrivam se *kod* izbistriti se; *u Bjelostjenčevu:* 1. izbistrujem, izbistrim, izbistriti ‚clarifico'. 2. razvedrivam, bistro ili vedro činim ‚sereno'; razasjam, razasjati; izbistrujem se kot voda ‚claresco, clarus l. limpidus fio'; kakti izbistrue se vreme, vedri se ‚serenat l. serenatur'; *u Voltićijinu: praes.* izbistrujem *kod* izbistriti; *u Stulićevu:* izbistrivati, izbistrivam, freq. *us* izbistriti, *a kod ovoga ima i praes.* izbistrujem.

IZBIŠTE, *n. selo u Ugarskoj u protopresviteratu vršačkom.* Šem. prav. 1878. 46.

IZBÍTAK, izbitka, *m. suvišak.* — *Od* iz-biti (budem) *nastavkom* ъкъ. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izbytъkъ, *rus.* избытокъ. — *Nalazi se samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, i to u starijem obliku:* izbytъkъ. Pońe že ne tъštno bud(e) ponê i otъ izbytъkъ. Sava, tip. stud. glasn. 40, 176. Otъvrьgъše vъsaku gorestь i izbytъkъ zlobьnyj. Domentijan[a] 255.

IZBITAN, izbitna, *adj. suvišni.* — *Postaje kao* izbitak *nastavkom* ьnъ. — *U Stulićevu rječniku:* ‚superfluus, supervacaneus, inutilis' *s dodatkom da je useto iz brevijara.*

1. ÌZBITI, ìzbijêm, *pf. složeno:* iz-biti (bijem). — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass.* ìzbît *(ali* izbljen, izbijèna *i* izbjen, izbjèna), *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (impt.* ìzbîj, *ger. praet.* ìzbîvši). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izbiti, *rus.* избить. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚aboriri; elidere'), *u Mikaljinu* (izbiti, namlatiti ‚verbero, pulso'), *u Belinu* (‚cacciare o trar fuori per forza' ‚eruere' 155a; ‚cavar fuori battendo' ‚extrahere repercutiendo' 181a; izbiti oko ‚cacciare, cavare o trarre un' occhio' ‚oculum effodere' 155a; izbiti oči ‚oculos eruere' 181a; izbiti iz sebe ali iz žene dijete (izbila je dijete) ‚cagionar l'aborto' ‚abortum causare' 10a; izbiti bičem ‚battere uno con la frusta' ‚verberare' 188a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izbijati), *u Voltićijinu* (izbiti, izbijam ‚cavare battendo, sbattere, bastonare' ‚herausschlagen, prügeln'), *u Stulićevu* (‚verberare, pulsare, tundere, fustibus vel fuste caedere'; zube komu izbiti ‚dentes alicui excutere, frangere'; bravu izbiti ‚vi seram eruere'; oči tkomu izbiti, v. izbodsti), *u Vukovu* (1. ‚herausschlagen' ‚elido, extundo'. 2. ‚zerschlagen, zerblauen' ‚contundo' *s primjerom:* Izbili ga na sudu. 3. izbila dijete, t. j. pobacila *s dodatkom da se govori u Boci.* 4. ‚schlagen' ‚pulsare' *s primjerom:* Sad su izbila dva sahata), *u Daničićevu* ‚occidere').

I. *prelazno.*

1. *aktivno.*

a. *bijući učiniti da što (objekat) iziđe. a) u pravom smislu.* Izbi mu sve zube. M. Vetranić 2, 140. Ku *(vodu)* koń izbi kopitom perasti. H. Lucić 266. Drivodelac z jednim klinom zna i drugi klin izbiti. F. Glavinić, cvit. 84b. *(Strila)* oko izbi mu ńegovo. 289b. Izbi mu mač iz ruke. J. Banovac, pred. 90. S krilimi izbi mu oni sud iz ruku. 85. Udarajući u častno lice svetoga patrijarhe dva mu je zuba izbio. A. Kanižlić, kam. 57. Vran vraniću oko ne izbi. A. d. Bella, rječn. 155a. I ńemu bi izbila zadńom nogom spredńe zube. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 17. Iz lanenoga sjemena uje izbiti. I. Jablanci 168. Al' podbaci topuzinu Marko i izbi mu sablju iz balčaka. Nar. pjes. vuk. 2, 408. Ako izbije zub robu svojemu. Đ. Daničić, 2mojs. 21, 27. Izbiću ti lûk tvoj iz lijeve ruke. jezek. 39, 3. — *metaforički.* Ku *(sablju)* sred rati leška izbit mu vlas ne može. I. Gundulić 565. Kako bi Osmanu vladastvo iz ruke izbio. I. T. Mrnavić, osm. 78. Nesriće nas malime s stolca ne izbiše. 168. Da

mu tko iz ruke ne izbije pero besidom svetoga Jeronima. A. Kanižlić, kam. 58. — *može subjekat i sam sebi što izbiti.* Nije čudo da posrnu i izbiju oči. M. Radnić 300a. Izbi' zube, ter u kolijepku. (Đ). Poslov. danič. 85. — *b) u prenesenom smislu. aa) uopće, objekat je što duševno.* Izbij sve napastovanje. A. Georgiceo, nasl. 179. Izbiti iz ńega duha nečistoga. I. Đorđić, ben. 189. — *bb) često* izbiti iz glave, iz pameti: *aaa) drugome, učiniti da već o čemu ili ńekako ne misli.* Izbiti im pak za vrimena oholost iz glave E. Pavić, ogl. 557. Hotio je Isukrst iz pameti učenika ovu misao izbiti i daleko otirati. I. Velikanović, uput. 3, 46. — *bbb) sebi, iz svoje glave, daļe o čem ili ńekako ne misliti, proći se čega.* Da iz glave izbije ono pozivańe. A. Kanižlić, fran. 82. David sve osvetne misli iz glave izbi. E. Pavić, ogl. 251. Samo da izbije sebi iz glave... Vuk, odg. na utuk. 32. — *ccc) dobiti (novac) velikijem trudom, iperboličkі.* Izbiti dinar iz kamena. A. d. Bella, rječn. 155a. Radimo danńu ralom i motikom, a noću veslom i mrežom, da izbijemo iz zemļe i iz mora koru hļeba. S. Ļubiša, prip. 248. Izbiti glavnicu, u trgovini kad nit' se izgubi, nit' se dobije. ‚Jedva jedvice sam izbio glavnicu'. A. Ostojić.

b. *roditi (o biļci).* Pusti grane i izbi odvode. Đ. Daničić, jezek. 17, 6.

c. *pobaciti, izvrći, izmetnuti (dijete prije vremena).* Ah da nas mile mati na začetju budu izbile! J. Kavańin 570a. Da ju čini izbiti porod. Ant. Kadčić 504. Izbiti zametak ako i nije još duševit. 543. Izbi dijete muško mrtvo i lakom glavom ne dade. Nar. prip. vuk.2 213. Po gradovima za istino se drži da ženi bredoj na um pane na kakovo jestivo, pa ako joj se ne donese, da može izbiti dijete. Nar. prip. vrč. 161. A bila je *(žena)* bređa, pa reče mužu, ako mi ne doneseš bukove mezgre, izbiti ću ovo dijete što je u meni. 173. Žena izbila zmiju krilaticu. S. Ļubiša, prip. 150. Te ne bi mogle izbiti dijete kakvim pićem otrovnim. V. Bogišić, zborn. 605. Odmah bi izbila mrtvo dijete. 622.

d. iz *ne stoji u mjesnom smislu kao kod* a, b, c, *nego podaje jače značeńe glagolu* biti *(vidi* iz, 18, d). *a) značeńe je: svršiti bijeńe (bijući dok se ne umori subjekat, ili koliko objekat može podnijeti).* Obraz tvoj pļuskami izbiše. M. Marulić 169. Pojde k tomu vlhvu i vze ga i izbi ga ļuto. Transit. 249. Otrezavši devici nozdri izbi ju. Š. Kožičić 48a. Sada ću poć ustat, ter ih ću svijeh izbit. N. Naļešković 1, 272. Hod'mo ńu oteti a svijeh ńih izbiti. 1, 228. Pilato biči izbivši sina tvoga. A. Gučetić, roz. mar. 190. Ter su ga na smrt izbili. Mon. croat. 309. (1598). Majka kadno ne izbije sina, budući se zaklela da će ga izbiti, ne sagrišuje. A. Komulović 17. Dojdoše druzi koji gore izbiše Isukrsta. 63. Gospodina bez krivine bičimi izbiju. B. Kašić, is. 56. Jednom ga htiše općeno u koleģiju izbiti. iń. 46. Da će sina ili kćer izbiti. zrc. 47. Žostoko on sam izbivši ju. per. 104. Zgrabihu ga, ter s palicami izbivši na križ propehu. F. Glavinić, cvit. 56a. Otac kada izbije sinka mala. I. Ivanišević 28. I bičima oštrijem dosti sama sebe izbio bi. P. Kanavelić, iv. 26. Koji izbi ženetinu koja ga napastova... pasom. I. Ančić, ogl. 128. Ere su te zlobe moje kruto izbile verugami. J. Kavańin 52a. Kada poštena čovika izbiješ. A. Baćić 131. Zašto za pokarati ženu izbivši s prilikom ne može biti uzrok rastavļeńa. J. Banovac, razg. 267. Izbit mlađega za nauk i pokarańe. F. Lastrić, ned. 141. Varaoca ļuto izbiše. A. Kanižlić, kam. 126. Izbiše me s ogńevitimi šibama. 755. I u srdcu svomu ne miruje, dok ne ide i ńu ne izbije. M. A. Reļković, sat. F8b. Da su izmlatili i izbili crkovńaka. A. d. Costa 1, 69. Svaka uzme po štap i da ga dobro izbiju. N. Palikuća 28. Majka će nas karati, karajući izbiti. Nar. pjes. vuk. 1, 433. Dva loša izbiše Miloša. Nar. posl. vuk. 56. Car ga upita, da mu kaže što onako mator čovjek plače, a on mu kaže da ga je ono jutro izbio otac. Nar. prip. vrč. 2. Kojemu je vazda prijetio da će ga žestoko izbiti. 12. Vikne na momke te ga još i izbiju. Vuk, nar. pjes. 4, 461. Ali bi ga roditeļi poslije karali i možebiti izbili. poslov. 152. Ciganin izbio sina, da mu tikvu ne slomi. 344. — *objekat može biti i što neživo.* Maslo izbij i k zimi postavi. J. S. Reļković 294. Slamu koju mlatila izbiju. 411. — *Gdjegdje se kaže u po ńešto prenesenom smislu, kao* izmučiti, izmoriti. Vjetar me izbio. M. Divković, zlam. 66b. Izbila je *(momu)* sitna rosa kao letńu prepelicu. Nar. pjes. vuk. 1, 330. *tako se i u Dubrovniku često čuje:* ‚Izbio me vjetar (izbila me bura), vas sam slomļen'. P. Budmani. — *b) ubiti sve (kad je mnogo objekata), poubijati.* Izbi Irod car 7 tisuća mladjenac. Pril. jag. ark. 9, 121. (1520). Knez razsrdi se, izbi sve šest sinova. Starine. 5, 106. (1520). Sa svih stran gradu rvańu zapovida i prać sto okolo postavi grada i sa svimi u grad metaše i mnogo ļudi u gradu izbi. Aleks. jag. star. 3, 258. Gdi Latine sad izbiše, od ńih mosti učiniše. I. Zanotti, skaz. 8.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. Zubi ti biše izbijeni i izvađeni. V. Andrijašević, put. 161. Ne gleđaj me izbijena oka, već puna boka. (Kazao nekakav kom su za ručak koji nije imao čim platiti oko izvadili bili). Nar. posl. vuk. 196.

b. *vidi* 1, d, *a).* Videći se Židovin tako zbičevan i izbijen. Mirakuli. 121. Od Isukrsta mučena i izbijena od Židov. Korizm. 93b. Pilato Jezusa izbjena kad vidje. N. Naļešković 1, 131. Činit ću da za to izbijen zlo bude. 1, 135. Ovako tebe gledali izbijena. M. Držić 195. Nu ko začu dikla, da si izbijen vas bičima. I. V. Bunić, mand. 31. S biči bihu izbijeni. P. Radovčić, ist. 49. Palicami ja sam izbjen. P. Hektorović (?) 137. Cocani *(griješkom* kocani) vazmu poluge, ter biju Lovrinca, a on izbijen zahvaļuje Bogu. 138. Izbijena vržo u more. I. Đorđić, ben. 175. Vidi tada ńegova *(Isusova)* duša svoje tilo sve bičima izbijeno. J. Banovac, razg. 157. Zaušnicami i šakami izbijen i izgrđen. A. Kanižlić, kam. 63. Svekoliko tijelo bičima izbijeno bi. J. Matović 50. Izbijene nas očito postaviše u tamnicu. 412. Boļe je biti i izbijenu nego posve ubijenu. Nar. posl. vuk. 22. — *po ńešto u prenesenom smislu, isporedi* 1, d, *a) pri kraju.* Odahlo srce je, nu život izbjen jes, er u ńem zdravja nije, trudi ga zla boles. F. Lukarević 296. Jaoh, izbijen sam u životu kako slama suha jedna. I. Gundulić 203.

c. *vidi* 1, d, *b).* Ukažem indě, kako rodi se Hristos i kako mladěnci jego radi izbijeni biše. Pril. jag. ark. 9, 97. (1468). Izbijeni budete od jezika ovoga i zlo umriti hoćete. Aleks. jag. star. 3, 291.

3. *sa* se.

a. *pasivno.*

a) vidi 1, a. Izbije mu se oko livo. A. d. Costa 2, 166. Ondi se sjeme iz mohuna izbije. I. Jablanci 166.

b) vidi 1, d, *a).* Dade zapovid da se episkopi biči izbiju. A. Kanižlić, kam. 57.

c) ubiti se, isporedi 1, d, *b).* Upade se u jamu, izbi se i izeše ga mrtva. Dukļanin 22.

b. *recipročno, potući se, poubijati se, vidi* 1, d. Izbiše se Kolane na Dlsmni i učiniše meju sobomь 7 mrьtvihь krьvij na viri gospodьskoj. Mon. serb. 226. (1395). U to će iziti i mlaci oni tuj, ter se će izbiti s satirim za vil tuj. N. Nalješković 1, 228. Kô se prvi put izbismo. G. Palmotić 1, 216. S ńima jače udariše i bojnici svi ostali, s većom silom ter se izbišo, neg su do tad vojevali. J. Palmotić 863. Izbile se ptice s o tuđe proso. (D). Poslov. danič. 85.

II. *neprelasno.*

a. erumpere, *silovito izići.* Izbi plami ogńeni iz peći. N. Rańina 18ª. Izbi plam od ogńa iz peći. 49ᵇ. Sunce kad izbije iza crna oblaka, izhodi sfitlije. M. Gazarović 111ᵇ. Iz svatova na stranu izbiše. Nar. pjes. juk. 233. Kad izbiše drumu na planinu. Nar. pjes. petr. 3, 293. Tu ne smije izbiti đemija. 3, 401. Oklen izbi na konju kulašu. Nar. pjes. hörm. 2, 331. Za tijem prvijem hajdukom izbi iz borja na poljanicu glavom harambaša Marinko. M. Đ. Milićević, zim. več. 229.

b. *svršiti udarańe, kucańe (o sahatima), vidi u Vukovu rječniku.*

2. IZBITI, izbudêm, *pf. složeno:* iz-biti(budem). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izbyti, *rus.* избыть. — *Javlja se samo do* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (izbyti ‚superesse; liberari').

1. *aktivno.*

a. *izbaviti se, osloboditi se.* Izьbyvьše prêlьsti jeretičьskyije slavetь vь Trojici jedinogo Boga. Stefan, sim. pam. šaf. 25.

b. *izostati, preostati. a) izostati između ostalijeh, ne biti među ostalima.* Vsi proroci i apostoli i mučenici i svetitelije i carije smrьtiju skončaše se, i ni jedinь že ihь ne izьbyetь, vьsi vь grobь vьseliše se. Mon. serb. 90. (1330). — *b) izostati, ne biti, ne zbiti se, ne dogoditi se.* O gospođe, zdrava budi, nigdar togaj ne izbudi. Zborn. 178ᵇ. — *c) preostati, pa po tome biti mnogo, obilno.* Ako ne izbude pravde vaše veće nego knjižnika i farizeja. N. Rańina 150ᵇ. mat. 5, 20.

2. *sa se.*

a. *s genetivom, biti daleko od čega, ili ostati bez čega.* Ja se tač ozirem prid vilom kad budu, a žejom umiru, kom se je izbudu. Š. Menčetić 159.

b. *zbiti se, ispuniti se (o snu).* Haj! izbi mi se san, ki prisnih prid zorom. P. Zoranić 4ᵇ. Da se sańe obiju nas izbiše. 29ª.

IZBÍVALAC, izbívaoca, *m. čovjek koji izbiva (koji nije na mjestu gdje bi trebalo da bude). — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* Plaća izbivaoca (što se dijeli među nazočne) ‚absenzgelder'.

IZBÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izbiva (vidi* 1. izbivati). — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚ausbleiben'.

1. IZBÍVATI, izbîvâm, *impf.* 2. izbiti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izbyvati, *rus.* избывать. — *Između rječnika u Vukovu* (‚in der redensart' ne izbiva ‚er ist nie abwesend, ist immer daheim' ‚semper ibi moratur').

a. *preostajati, biti suvišno, obilno, isporedi* 2. izbiti, 1, b, *c).* — *Do* XVI *vijeka.* Otь krьmi vaše izbyvajušte. Sava, tip. stud. glasn. 40, 176. Nakon tve starosti ako t' ča izbiva, ne daj lakomosti da u te pribiva. M. Marulić 139. Onoj vrime, ko t' izbiva, da te praznost ne dobiva. 266. Ča koli takovu 'zbiva, ima stratiti na potribe crikvene. Naručn. 94ᵇ. Nijedno spričanje imamo od imenja, ko nam izbiva. Transit. 78.

b. *ne biti (u ńekom mjestu); kod naroda samo negativno, što znači: svagda prebivati (vidi u Vukovu rječniku). — U naše vrijeme.* Ne izbiva kao kuga iz Sarajeva. Nar. posl. vuk. 200. Gde je zadruga, tamo se i dragom Bogu mili, te iz ńe nikad ne izbiva. M. P. Šapčanin 1, 91. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚ausbleiben'.

2. IZBÍVATI, izbîvâm, *impf. vidi* izbijati. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izbivam *kod* izbiti 154ᵇ). Ako djeli on te izbiva, miso i riječ bi milostiva. J. Kavańin 52ª.

IZBIVÉŃE, *n. djelo kojijem se izbije. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Od izbiveńa dice. Ant. Kadčić 494. Izbiveńe dietešca jest izbaceńe iz ženske utrobe zametka čovičanskoga ili neduhata ili duhata. 542.

ÌZBJEĆI, *vidi* izbjegnuti.

IZBJEG, *m. mjesto kuda se izbjegne. — U knizi pisanoj crkvenijem jezikom (sa starijem oblikom* izbêgь), *a između rječnika u Daničićevu* (izbêgь ‚refugium'). Primi carь Ostrьvicu i pleni do Smedereva izbegь omolsky. Okáz. pam. šaf. 78. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚ausflucht'.

IZBJEGÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se izbjegava.* Čuvańe od brze premjene vozduha; izbjegavańe da se marva vrlo rano ne isteruje. Nov. sr. 1885. 89.

IZBJEGÁVATI, izbjègâvam, *impf.* izbjegnuti *(kod* b, *b)). — U naše vrijeme.* Glavni konac ovoga plana jest izbjegavati dosadašńi običaj. Nov. sr. 1834. 94. Sve ono da izbjegavaju, što bi im povod k tužbama dati moglo. 1834. 102. Tako i žena izbjegava nazvati muža tim imenom. V. Bogišić, zborn. 268. Nije se nikako gledao sa ocem popom, te s toga izbegavaše i ńegovu službu. M. P. Šapčanin 1, 25. ‚Ako neš ti sam izbjegavati lopove i svako zlo, neće oni tebe'. J. Bogdanović. — *Može biti da nije posve narodna riječ.*

IZBJEGÍVATI, izbjègujêm i izbjègîvâm, *impf.* izbjegnuti. — *Od* XVII *vijeka.* Zašto ona izbjeguje tolike kralje tere psuje. M. Divković, kat. 121. Protiva koludricam koje izbigivaju iz svojih manastiri. Ant. Kadčić 295.

IZBJEGNÒVATI, izbjègnujêm, *impf.* izbjegnuti. — *Samo na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Radostan izbignujem iz ovoga svita. Ivan trog. 9ᵇ.

ÌZBJEGNUTI (izbjeći), izbjegnêm, *pf.* effugere, *pobjegnuti.* — *Složeno:* iz-bjegnuti (bjeći). — *Oblici sadašńega vremena postaju svi od osnove* bjegn: izbjegnêm, *impt.* izbjegni; *u prošlom vremenu i u inf. osnova može biti* bjeg *i* bjugnu: *aor.* izbjegoh *i* izbjegnuh, *ger. praet.* izbjegâvši *i* izbjegnûvši, *part. praet. pass.* izbjegao, izbjegla *i* izbjegnuo. — *Akc. se mijeńa samo u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izbjegnû *(ali* izbježe). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izbêgnąti, *rus.* изобгнуть *i* изобъчь. — *Između rječnika u Belinu* (izbjegnuti iz čigovih ruka ‚scampar dalle mani d' alcuno' ‚alicujus manus evitare' 648ª), *u Voltiđijinu* (izbegnuti ‚scappare, fuggire' ‚entweichen', izbjeći, izbježem (!) ‚fuggire' ‚durchgehen'), *u Stulićevu* (izbjeći *i* izbjegnuti, izbijegam ‚aufugere'), *u Vukovu* (izbjegnuti *i* izbjeći ‚hinausfliehen, zerfliehen'), *u Daničićevu* (izbêgnuti ‚effugere').

a. *pobjegnuti uopće.* Po Božiju smotreniju izbêže jedinь otь ńihь. Domentijanª 186—137. Vsi koji bêhu lêtosь odь togaj straha izьbêgli. Spom. sr. 1, 170. (1422). Jere su izbignuli vanka. I. T. Mrnavić, ist. 40. Kud bi mogao izbignuti.

M. Radnić 9b. Al' ne da se izbjegnuti natrag. J. Kavanin 468b. Zastidi se, izbiže na dvor. J. Banovac, pred. 64. Zna gdi i kako vaļa na neprijateļa udariti, toliko gdi je potreba razumno ukloniti se i izbegnuti. D. Obradović, basn. 244. Vuk izbježe na vrata od grada. Pjev. crn. 187a. Nego ženski natrag izbjegnuti. Nar. pjes. juk. 815. — *Mjesto odakle se bježi obično stoji u genetivu s prijedlogom* iz. Izbježe van iz hrama. Pril. jag. ark. 9, 120. (1520). Da je car iz grada izbigal skrovito. I. T. Mrnavić, osm. 160. Nije dužan izbignuti iz kuće. Ant. Kadčić 258. Po onim mjestima iz koji su Srbi izbjegli. Vuk, dan. 2, 99. Izbjegoh iz ńegovijeh ruku. pavl. 2kor. 11, 32. *u prva vremena (u knigama pisanima crkvenijem jezikom) stoji genetiv bez prijedloga.* Dušu poraboštajuštago mira izbêgь. Mon. serb. 8. (1197). *vidi drugijeh primjera u* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* izbêgnąti.

b. *kao* sačuvati se, spasti se. — *U naše vrijeme. — Ono od čega se subjekat sačuva stoji: a) u dat.* Da izbjegnem zlobi, dadem se u bjegańe. S. Ļubiša, prip. 95. Izbjegao je kao po čudu turskom kocu. 258. — *b) u akuzativu (vaļa da je ovo prema tal.* sfuggire). Ja ću rijet pa stalo ne bilo, da izbjeći ne možemo vojnu. Osvetn. 8, 70.

IZBJÈLITEĻ, *m. čovjek koji izbijeli. — U Stulićevu rječniku:* ‚dealbator'.

IZBJEĻÍVATI, izbjèļujêm i izbjèļîvâm, *impf.* izbijeliti. — *U Voltiġijinu rječniku: praes.* izbeļujem *kod* izbeliti, *i u Stulićevu:* izbjeļivati, izbjeļivam ‚in dealbando esse', *a kod* izbijeliti *ima i praes.* izbjeļujem.

IZBJEŽAN, izbježna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. ubježan. — *nije dosta pousdano.*

IZBJÈŽATI, izbjèžîm, *pf. vidi* izbjegnuti. — *Složeno:* iz-bježati. — *Akc. se ne mijeńa. — Riječ je stara, isporedi stslov.* izbêžati, *rus.* избѣжать. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. izbijegati *iz čega se vidi da je Stulli krivo shvatio kao da je imperfektivni glagol), u Vukovu* (vide izbjeći *s primjerom iz narodne pjesme:* Te izbježa iz bijele kule), *u Daničićevu* (izbêžati ‚effugere'). Kako mira izbêžati. Domentijanb 6. I hoćaše izbježat na vrata. Nar. pjes. vuk. 3, 447.

IZBJEŽÁVATI, izbjèžâvâm, *impf.* izbježati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ko mrzi na kavgu izbjegava i izbavļavava se mnogog zla. D. Obradović, basn. 77.

IZBLAGÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se izblaguje. — Stariji je oblik* izblagovanje. Izblagovanje jaganca. N. Rańina 107b. exod. 12, 4.

IZBLAGÒVATI, izblàgujêm, *pf. izjesti. — Složeno:* iz-blagovati. — *Akc. je kao kod* iskupovati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚rem familiarem in commessationibus effundere, consumere'). Nigda ne da menje kozlića, da s prijateļi mojijemi izblaguju. N. Rańina 59a. luc. 15, 29. Da bi izblagovali jaganca. exod. 12, 4. Glavu s nožicami i s bedrami izblagujte. 108b. exod. 12, 9. Što ćemo izblagovati i popiti. M. Divković, nauk. 46a. Tko stanovito strati i izblaguje jedan dan, o čemu bi mogao mnoge dni živjeti. 91a. Skončali su i umorili, pače po niki put izblagovali, pojili. A. Vitaļić, ist. 257. Ni dosta jisbinu izblagovat. F. Parčić 7. — *metaforički.* Ki no zlamenuju jizbinu staļenu, mnokrat izblaguju nepravdu paklenu. P. Hektorović 11. Koji izblagovaše meso puoka moga. M. Divković, bes. 781b. *tako se može shvatiti i značeńe u Stulićevu rječniku: istrošiti imańe jedući i pijući.*

IZBLÀŃATI, izblàńâm, *pf. vidi* isplańati. — *Složeno:* iz-blańati. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚aushobeln'.

ÌZBLATITI, izblatîm, *pf. iskaļati. — Složeno:* iz-blatiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (izblatiti, izkaļati ‚oblimo, deluto') *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (v. iskaliti). Dade otac sinu lijepu aļinu, ne da u ńoj holost provodi, ali da izblati, nego da pošteno hodi. S. Margitić 252. Izblati se i ukaļa *(svińa).* V. Došen 87a.

IZBLEBÈTATI, izblèbećêm, *pf. izgovoriti svašta (luda). — Složeno:* iz-blebetati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim presenta i aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izblebetâ. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚'Esi li čuo šta ga onaj svašta izblebeta?' ‚'Eli ti sad lakše, ka' si se tako izblebeta?'. J. Bogdanović.

IZBLÉJATI SE, izbléjîm se, *pf. složeno:* izblejati. — *Akc. se ne mijeńa. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (izgovoriti što ludo ‚ausschwatzen' ‚effutio'). *a) u pravom smislu, o ovci, svršiti blejańe (pošto je do voļe blejala).* ‚Bome su mu se ovce izblejale u zatvoru'. ‚Ne puštaj mi ovaca u kvar, jer ako ti zatvorim, bome će se izblejati'. J. Bogdanović. — *b) u prenesenom smislu, o čeļadetu, izgovoriti ludo (vidi u Vukovu rječniku).* Dok se nije što izbleja'. P. Petrović, gor. vijen. 51.

IZBLIJÈDJETI, izblijèdîm, *pf. posve poblijedjeti, isplavjeti. — Složeno:* iz-blijedjeti. — *Akc. se ne mijeńa. — U naše vrijeme.* Minderluk jako izbledeo i izanđao. M. Đ. Milićević, zim. već. 52.

ÌZBLÍZA (izblíza), *vidi* blizo, 1, *b). — Rijetko s istijem značeńem ima i* izblizu (iz-blizu): *između rječnika u Stulićevu (s dodatkom da je riječ ruska).* Da se dotakne izblizu. M. Dobretić 320. Izblizu i sa svi strana gledati. D. Obradović, živ. 57.

IZBLÍZU, *vidi* izbliza.

IZBĻAN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu posarevačkom.* Udeonica pod Izbļanom. Sr. nov. 1870. 42.

ÌZBĻUNUTI, izbļunêm, *pf. jedan put izbļuvati. — Složeno:* iz-bļunuti. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka (gdje je neprelazni glagol s instrumentalom, vidi* bļunuti, 2, *a)).* Tad udren posrnu i krvju izbļunu. M. Marulić 254.

IZBĻÙVÂŃE, *n. djelo kojijem se izbļuje. — U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* izbluvańe, *i u Stulićevu.*

1. IZBĻÙVATI, izbļujêm, *pf. bļujući izbaciti. — Složeno:* iz-bļuvati. — *Akc. je kao kod* iskļuvati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izbļuvati, *(rus.* изблевать). — *Pisac Radnić* (XVII *vijeka) mj.* v *piše* h: izbļuhati *(vidi i* izbļuvivati), *a Lastrić* (XVIII *vijeka) izostavļa gdjegdje* v: izbļuati, *vidi* bļuvati, 4. — *Između rječnika u Belinu* (‚evomo' 778b; ‚revomo' 629b), *u Bjelostjenčevu* (izbļujem, *kajkavski* izbluvam, izbluvati, zmećem, zvrći, zmetati, odlažem, rigati ‚evomo'), *u Voltiġijinu* (izbļuvati, izbļujem, izbļuvam ‚vomitare' ‚sich erbrechen und übergeben'), *u Stulićevu* (‚vomere, evomere'), *u Vukovu* (‚ausspeien' ‚expuo').

II. *aktivno. a) u pravom smislu.* Ako bi gdo sv. telo izbļuval. Naručn. 43a. Ako li bi se zgodalo cića nemoći 'zbļuvati. 43a. Da neće ispļuvati aliti izbļuvati. M. Divković, nauk. 206b. Da tko izbļuje sakramenat. I. Ančić, svit. 183. Kada svršiš sasvijem ostudeńivati te i ja ‚izbluhaću'

te. M. Radnić 504a. Reče Bog mlakomu da će ga ‚izbḷuhati'. 505b. Jeda je sramota prid likarom, koji ti likariju daje da izbḷuješ jid, pobḷuvati se? F. Lastrić, ned. 155. Usilovana bi izbḷuvati. svet. 85b. Pupak na nos da izbḷujem. V. Došen 269a. Izbḷuvaću te iz usta svojijeh. Vuk, otkr. jov. 8, 16. Zalogaj što pojedeš izbḷuvačeš. Đ. Daničić, prič. 23, 8. Kanda ga je vrana na prudu izbḷuvala (ružan). Nar. posl. vuk. 128. — *b) u metaforičkom ili prenesenom smislu.* Koji na ispovijedi izbḷuje grijehe svoje. M. Divković, bes. 416b. Psosti nedostojne kimi ti takovi grišnici izbḷuju oni gńiv i sržbu protiva Gospodinu Bogu. P. Radovčić, nač. 205. More izbḷuvat će iz sebe sve živine vođene. I. Grličić 262. Da suprot vami izbḷuju bis. J. Banovac, blagosov. 273. ‚Izbḷuavši' i kazavši grihe s postidnostju svetom. F. Lastrić, od' 105. Imade ‚izbḷuati' i sluge. test. 184a. Usilovana bi *(smrt)* izbḷuvati i povratiti i druge. 188b. Izbḷuvavši oni jid progonstva. E. Pavić, ogl. 199. Dokle ona svoj jid na ńega ne izbḷuje. 512. Blago što je prožđro izbḷuvače. Đ. Daničić, jov. 20, 15.

b. *sa se.*

a) pasivno. Koji se iz usta Božjih imaš izbḷuvati. P. Knežević, osm. 248. Dok se godi ne izbḷuje *(otrov).* V. Došen 78b.

b) refleksivno, svršiti bḷuvańe (pošto se sve izbacilo). — Između rječnika u Vukovu (‚sich ausspeien' ‚satis spuisse'). Ja nos držim svagda u rukama, da ne držim bih se izbḷuvao. P. Petrović, gor. vijen. 48.

2. IZBḶÚVATI, izbḷûvâm, *impf.* 1. izbḷuvati. — *Mislim da ovako treba shvatiti ovaj glagol u jednom primjeru* XVII *vijeka:* Počet ću te ‚izbluhati' *(vidi kod* 1. izbḷuvati). M. Radnić 504a; *i mošebiti praes.* izbḷuvam *kod* izbḷuvati *u Bjelostjenčevu i u Voltiđijinu rječniku.*

IZBḶUVÁVATI, izbḷùvâvâm, *impf.* izbḷuvati. — *U naše vrijeme.* Što žive ḷude ždere, žive izbḷuvava? Nar. zag. nov. 269.

IZBḶUVÍVATI, izbḷùvujêm *i* izbḷùvîvâm, *impf.* izbḷuvati. — *Samo u jednoga pisca* XVII *vijeka (koji piše* izbḷuhivati *i* izbluhivati, *vidi kod* izbḷuvati *i* bḷuvati *pod* 4). Počeću te ‚izbḷuhivati' iz mojije usta. M. Radnić 501b. Govorim da ću početi ‚izbluhivati' se. 504a.

ÌZBOCKATI, izbockâm, *pf. dem.* izbosti. — *Složeno:* iz-bockati. — *U naše vrijeme.* Lice je liśća okom nevidḷivima oduščicama izbockano. P. Bolić, vinod. 1, 75. *i u Šulekovu rječniku:* ‚auspunktiren; zersticheln'.

IZBOČ, *f. vidi* izbočenost. — *Načińeno u naše vrijeme.* Izboč (f.), merc. art. ‚ausbauchung', tal. ‚rigonfiamento, ventre, gonfio, entasi', frc. ‚renflement', egl. ‚swelling'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

IZBOČENOST, *f. osobina onoga što je izbočeno, i (konkretno) samo izbočeno mjesto. — Načińeno u naše vrijeme.* Izbočenost, arch. (bokatost), ‚bauch (an einer Mauer)', frc. ‚bombement', tal. ‚corpo'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

IZBOČITI, izbočim, *(može biti da bi bolje bilo:* izbočiti se), *pf. kad na čemu što bi trebalo da je ravno ili što je bilo ravno (n. p. na sidu) jedan dio (obično ne na kraju) pruži se, istrči tako da ostane prema ostalome usdignut i saobḷen kao guka. — isporedi* ispupčiti. — *Složeno:* izbočiti. — *Načińeno u naše vrijeme.* Izbočiti, arch. tech. ‚ausbauchen', tal. ‚far corpo', frc. ‚forjeter', egl. ‚to batter, to belly'. — *Part. praet. pass.* izbočen *upotrebḷava se kao adj. (vidi* ispupčen *kod* ispupčiti se). Izbočen, math. (bokat), ‚convexus' ‚convex'. *cf.* ‚erhaben', tal. ‚convesso'; izbočen ugao, math. ‚erhabener, erhobener winkel, convexwinkel', tal. ‚angolo convesso'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas. *i već u Stulićevu rječniku:* ‚convexus'.

IZBOČÍVATI, izbòčujêm *i* izbòčîvâm, *impf.* izbočiti. — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausbauchen'.

1. IZBOD, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 54.

2. IZBOD, *vidi kod* izbodan.

IZBODAN, *adj. samo adv.* izbodno *u rukopisu* XVII *vijeka, gdje se može nagađati značeńe po smislu.* (Hoć)e zakon stari, da svako zvire stoji (zav)odnika ki ga uzrene; odlože ako bi zavodnik poupio togaj ali ovogaj, tada mu ima dio dati. Kako je rečeno, svako zvire jest onogaj ki ga uzrene, nego samo medvid ter lisica, tim je zakon, tko ih ubije; da pake i o ńih, ki prispiju, ima im se nikoliko počteno učiniti, ča se zove potočno. I koje se zvire ubije na čijoj zemḷi, ima se dati po pravdi na zemḷu očestse četvrto. I potočno ima biti razliko kako i diono; jere ako bi tko od lovac veći trud prijao ali veći rizik, kako u vodi ali inako, ima mu biti izbodno ali boḷi dio; ako li je potočnik, boḷe počteno. Stat. poḷ. ark. 5, 296—297. — *U dva rukopisa* XVIII *vijeka mj.* izbodno *pisano je* izbod.

IZBÒDÊŃE, *n. djelo kojijem se izbode.* — *Stariji je oblik* izbodenje. — *Između rječnika u Mikaḷinu* (izbodenje), *u Belinu* (izbodenje 323b), *u Stulićevu.*

IZBODÒVATI *(ili* izbodívati ?), izbòdujêm, *impf.* izbosti, *vidi* izbadati. — *Samo praes. u jednom primjeru* XVII *vijeka.* Neka joj put oštru mrvice izboduju. B. Kašić, per. 42.

IZBOJ, *m. mladica, mladika.* — *Od* 1. izbiti. — *Od* XVIII *vijeka.* Krvarice iz korena *(traja)* ne daj, nit' izboja da imaju glave . . . Krvarica jest loza iz zemḷe od korena, ńu grozdi ne žeḷe, kako niti izboja na glavi koji jakom na paṅu se pravi. J. S. Reḷković 306. *i u Šulekovu rječniku:* ‚schössling; trieb'.

ÌZBOJAK, izbôjka, *m. bilijar, biḷarda (igra).* — *U Belinu rječniku:* izbòjak ‚trucco, giuoco noto' ‚ludus trudicularis'; ručica òd izbójka ‚maglio di trucco' ‚trudes'; vrâta òd izbójka ‚porta del trucco' ‚fornix trudicularis'; zrno od izbójka ‚palla del trucco' ‚pila trusatilis'; igrati nà izbójke ‚giuocare al trucco' ‚ludere trudiculis' 747b; *u Voltiđijinu:* ‚trucco, bigliardo' ‚billard'; *u Stulićevu:* ‚trucco, giuoco noto' ‚ludus (quo lignei globuli per ferreum anulum truduntur)' *s dodatkom da je uzeto iz Belina. — U Belinu je rječniku opisana igra kao što je bila prije našega vijeka: s vracima od gvoždu ili od bijele kosti kroz koja je trebalo da prođe lopta, s batićem (kao tankijem topuzom) kojijem se gurala lopta (Stulli ne posnajući igru zlo je tumačio); jamačno je i Voltiggi uzeo riječ iz Belina rječnika. — Riječ postaje od* 1. izbiti, *po svoj prilici jer se udarcem lopta gurila kroz vraca. — Mislim da Dellabella nije umio sam izmisliti riječ, nego je čuo (vala da je u Dubrovniku bila posnata igra). — Akc. je zabiḷežen po Belinu rječniku; u gen. plur. svakako bi bio* izbojâkâ. — *Po primjeru* igrati na izbojke *kao da se upotrebḷavala množina* izbojci *za igru, a mošebiti jednina* izbojak *sa loptu.*

IZBOJÈVATI, izbòjujêm, *vidi* izvojevati. — *Složeno:* iz-bojevati. — *U Stulićevu rječniku (sa značeńem svršiti boj) gdje (mošebiti štamparskom)*

griješkom stoji izbojovati: ‚a pugnando cessare, pugnae finem imponere'.

IZBOLÒVATI, izbòlujēm, *pf. vidi* izboljeti, a. — *Složeno:* iz-bolovati. — *Akc. je kao kod* iskupovati. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (vide izboljeti). Kazuju, kako je bio jako izbolovao, . . . kako se mučio s dušom na samrti. M. Đ. Milićević, let. već. 304.

IZBÒLJETI, izbòlîm, *pf. složeno:* iz-boljeti. — *Akc. je kao kod* izgorjeti. — *Valja da je stara riječ, isporedi stslov.* izbolêti, *rus.* изболѣть, *ali se u našem jeziku javlja istom ovoga vijeka. — Između riječnika u Vukovu:* ‚abmagern (durch krankheit)' ‚morbo macresco'.

a. *od (duge) bolesti oslabiti i omršaviti (vidi u Vukovu riječniku). isporedi* izbolovati. Mol' Boga, devojko, gde sam izboleo. Nar. pjes. vuk. 1, 121.

b. *preboljeti, ozdravjeti.* Pošto je nesretni Mijat nešto izbolio i životom objačao. S. Ljub ša, prip. 221. Ko ne umre taj na dugo krlja dok se okrijepi, a ko izboli i preboli, nađe se samohran. prič. 51. Pusti Jelku da Lima liječi u podrumu dok izboli i preboli. 75.

ÌZBOR, *m. djelo kojijem se izbire. — Postaje od osnove* izber *(praes. od* izbrati) *nastavkom* ъ *i promjenom glasa* e *na* o. *— Riječ je stara, isporedi stslov.* изборъ, *rus.* изборъ. *— Između riječnika u Vrančićevu* (‚optio'), *u Belinu* (‚electio' 286ª; ‚delectus' 651ª), *u Bjelostjenčevu* (‚electio, optio', v. izebranje. 2. izbor, zbor cirkveni, crkovni skup, t. j. spravišće cirkveneh ljudih ‚concilium'), *u Voltigijinu* (‚concilio, assemblea', versammlung'), *u Stulićevu* (‚electio, selectio, delectio'; po izboru, na izboru ‚cum delectu'), *u Vukovu* (‚die auswahl' ‚delectus'). *a) sa značenem sprijeda kazanijem (apstraktno). aa) uopće.* Tri stvari na izbor među sve da menje. Š. Menčetić 136. Evo t' svaka na izbor daju. M. Pelegrinović 177. Roditeljom nije na izbor dati, imati ili ovoga ili onoga sina. A. Kanižlić, utoč. 29. Kojoj da bude Bog na izbor dao, volila bi odabrati čistoću nego materinstvo. 428. Izbor djevojčin. Vuk, nar. pjes. 1, 635. Tako dakle i u sadašńe vrijeme ostatak bi po izboru blagodati. pavl. riml. 11, 5. Znajući, braćo ljubazna, od Boga izbor vaš. pavl. 1sol. 1, 4. Što se pak tiče srpske terminologije, koju je društvo za sad izabralo za posao svoj, ja bih rekao, da to nije naj boji izbor. pism. 14. *u naše vrijeme kod pisaca u političkome smislu.* Pravo izbora, stat. ‚wahlrath', tal. ‚diritto di elezione'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas. *kod* izbor. *— bb) s prijedlozima* po *i* na *(drukčije je u primjerima kod aa) u kojima ima* na izbor *i* po izboru) *stoji adverbijalno, dapače kao atribut uz kakvo ime, te znači: koji je naj boji, naj izvrsniji s jednoga ili sa svakoga obzira. aaa) s prijedlogom* po *u lokativu.* Dižo se iskat u svom dvoru Lazar despot od Servije dva junaka po izboru, da uda za ńih kćeri dvije. I. Gundulić 886. Mlad kraljević i po izboru š ńim gospoda ina tada podranili bjehu u zoru lov loviti izvan grada. 897. Lijepa kita od hrabrenijeh sva junaka po izboru skladno svita. 484. Sred gospode po izboru on na konju jezdi bijelu. 442. Podiže ureda tri tisuće junaka snažnijeh po izboru. B. Zuzeri 124. Jedni šeću po dvoru u zboru, jedni piju slasti po izboru. J. Krmpotić, mal. 17. Izbira mu konja po izboru, a izbira pusat po izboru. Nar. pjes. vuk. 2, 510. Danas kupi i hiljade dvije, po izboru konje i junake. 2, 533. Kupi svata dvanaest stotina po izboru boljeg od boljega. 2, 579. I za ńime tridest Cetińana, po izboru dobrih konjanika. 3, 150. Izgiboše turske poglavice, po izboru boji od boljega. 4, 206. A izbira po izboru momke. 4, 344. *— bbb) s prijedlogom* po *u akuzativu (tako će biti, a ne kako je i Vuk mislio gdje je u pjesmama zabilježio* po izbor', *u okrńenom lokativu).* Bio *(je)* po izbor mučenik izvrsnitiji od sviju. F. Lastrić, svet. 198ᵇ. Petsto po izbor kriposnih vojnika. A. Kanižlić, kam. 818. Silenu je vojsku sakupio, Dalmatine po izbor vojnike. And. Kačić, razg. 25. Tu udari konik na konika, sve po izbor junak na junaka. 28. Otiđoše svati po divojku, Vukosavu po izbor kotarku. 30. Hoće srebro da se poslaćuje; neće zlato srebro svakojako, veće hoće po izbor' kovato. Nar. pjes. vuk. 1, 451. Skup' der, brate, pod barjak junake, sve po izbor' koga boljeg znadeš. 3, 297. Te sakupi šezdeset junaka, sve po izbor' boljeg od boljega. 3, 298. Visoka planino, va tebi se goje po izbor divojke. Nar. pjes. istr. 2, 81. Oko 400 konika sve po izbor junaka boljeg od boljega. Vuk, nar. pjes. 4, 461. Ima s ńime druga tisućnijeh sve po izbor ljutih krajišnika. Osvetn. 7, 70. Kita po izbor radnika. M. Pavlinović, rad. 31. *— u ovijem primjerima stoji adverbijalno a ne atributivno.* Ništanemańe po izbor i naj izvrsnitije ovu slavu ima S. Matije. F. Lastrić, od' 142. Vidje među mlogim stolovim jedan po izbor nakićen i sjajan svrhu ostali. ned. 168. Da je Ivana ljubio po izbor i osobito. svet. 192ᵇ. Govorio je po izbor, al je znao navinuti po vrsti svojih slušaoca. M. Pavlinović, rad. 16. *— ccc) s prijedlogom* na *u acc. — znače̕e može biti u kojem primjeru adverbijalno: gdje se može izabrati.* Ter su se na izbor ovdi sve *(vile)* skupile. Š. Menčetić 83. Za sve da smrt moja tebi je od ruga, er možeš bez broja na izbor steć slúgâ. N. Nalješković 2, 97. Dopušćeno moći uživat na izbor. Đ. Baraković, jar. 127. Piši na izbor sve bojnike. P. Kanavelić, iv. 118. Ljudi u ńemu na izbor vojaci. E. Pavić, ogl. 175. Gdi su paše na izbor i voda. J. S. Reljković 189. On zakupi po Seńu Seńane sve na izbor ki je boji junak. Nar. pjes. istr. 1, 64. Ima u našemu selu cura na izbor i po rodu i po djelu. S. Ljubiša, prip. 35. *— ddd) s prijedlogom* na *u lokativu. — samo u Stulićevu riječniku. — nije dosta pouzdano. — b) konkretno, skup onoga što je izabrano, naj boje. često o ljudima, po tome u Bjelostjenčevu i u Voltigijinu riječniku znači što i* izbor; *ako nije s toga što su ova dva pisca pomiješala po kajkavskom govoru prijedloge* iz *i* s (z). Gdi gora sva gori izborom od cvitja. Š. Menčetić 220. Pak s izborom od junaka misli udrit na Poljaka. I. Gundulić 359. U zastavi od junačke vojske on jaše naj poslije, nijemške zemje i franačke za ńim izbor hrabreni je. 444. Gdje od konja svega istoka izbor i cvijet vas boravi. 532. Plemenitijeh izbor ljudi na izmjenu taj grad vlada. Ġ. Palmotić 1, 65. Gospode i vojvoda izbori se bjehu stali. I. Đorđić, salt. 220. Da su oni izbor odijeljeni od ostaloga naroda. S. Rosa 42ª. Vojsku gledajući, triest puta sto hiljada sve vitezа izbor mlada. V. Došen 227ª. Kćeri, izbor su ke gizdavi od plemena i od mladosti. P. Sorkočević 575ª.

IZBORAK, izborka, *m. na jednom mjestu u pisca* XVIII *vijeka stoji kao suprotno ‚pravome sjemenu' (sinovima, potomcima), te znači što i* izboj? *ili* izbirak? Sforci, ki su od bánâ od Milana pravo sjeme, ne izborci ki se između van poljana. J. Kavańin 148ª.

ÌZBÔRAN, izbôrna, *adj. izbran, izabran (koji je naj boji, naj izvrsniji). — Postaje od* izbor *nastavkom* ан. *— Riječ je stara, isporedi stslov.*

izborьnъ, *rus.* изборный. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚electus, selectus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).*

a. *adj. a) sa značenjem sprijeda kazanijem.* — *komp.:* izbȍrnijî (M. Pavlinović, rad. 144; rasl. spis. 271). Gizdava Dejidamija od izborne te mladosti. G. Palmotić 1, 144. Iz izbornijeh tomačiteļa od pisma. I. Đorđić, salt. XVI. Ti s' dostojan slavjen biti cijeć izborne veličine. 482. Lijep broj izbornijeh službа na čas prisvetoga srca. I. M. Mattei XVIII. Ti si siromaška kći, sa svijem tijem sjaš u napravam, kȏ da si izborna roda. A. Kalić 98. I pšenicu izbornu izvodit. J. S. Reļković 89. Sladoustcem na izbornu *(h)*ranu. 317. Neka izbornija vrsta ugodne ļenosti. M. Pavlinović, rad. 144. Izborniji i viđeniji ļudi. razl. spis. 271. I ubraja se u kitu onih izbornih ļudi. 288. — *b) u pisaca našega vremena: koji pripada izboru, koji postaje izborom (u političkom smislu).* Izborni, stat. ‚wahl-(in zus.)', tal. ‚elettivo'; izborna inovlada, monarkija, hist. stat. ‚wahlmonarchie', tal. ‚monarchia elettiva'; izborna država, hist. stat. ‚wahlreich', tal. ‚stato elettivo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *adv.* izbȍrno *(prema značenju kod* a, *a)).* — *Komp.:* izbȍrnijȇ. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. po izboru; izbornije ‚meliori delectu'). S Gundulićem đeneralom ki izborno vrhu bojnijem sjaše vićem. J. Kavanin 187a. Jezik mu iz usta izviraše izbornije i otresitije nego ikojemu spisateļu. M. Pavlinović, rad. 48.

IZBORIT, *adj. vidi* izboran. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* Biser izborit nanizamši. P. Zoranić 17b. Izboritijeh množ viteza na pomoć mu od svud teče. I. Gundulić 523. Nije izborito i plemenito govorenje. I. Bandulavić, predgovor. Videć čete izborite zabuši se. J. Kavanin 285b. Tu izborita blagoshranja zlata puna su i bisera. 868b. Novu i pjesan izboritu same u kolu svom pjevaju. 528a. Ukaza svoju izboritu snagu. I. Đorđić, salt. IX. I svakijem vrstama izborita skladnopjevaña. XIII. Stavļaju se izboriti izgledi na poučeńe duša malo vještijeh. I. M. Mattei 302. Zapovijeda, da ga uzļubiš, da ga usprimaš ko hranu tvoju izboritu u svetomu sakramentu. 828. Bud kakove izborite i vanredne vrstnoće. M. Pavlinović, rasl. spis. 192.

IZBORITEĻAN, izboriteļna, *adj. u Stulićevu rječniku uz* izboriv, *s dodatkom da je uzeto iz brevijara (?). — nije dosta pousdano.*

IZBORIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚expugnabilis'. — *Riječ bi postala od* izboriti, *ali ovome glagolu nema potvrde. — nije dosta pousdano.*

IZBORNICA, *f. vidi* bjelojka. Izbornica, Cannabis sativa L. mas (u Šrijemu). B. Šulek, im. 115. Izbornica, konopļa belojka koja nema semena: belojke i crnojke konopļe zovu se u užičkom okrugu ‚izbornice i sȅmeńače'. M. Đurović.

IZBȎRNÎK, *m. vidi* izbirač. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. izbiravec), *u Voltigijinu* (‚elettore' ‚auswähler'), *u Stulićevu* (v. izbiratelj). Preporuči elektorom aliti izbornikom svoga sina. P. Vitezović, kron. 185. Mauric vojvoda saksonski i izbornik. 148.

IZBORNOST, *f. osobina onoga koji je izboran ili onoga što je izborno.*

a. *vidi* izboran, a. — XVIII *vijeka.* Veoma su se začudili izbornosti ove knige. E. Pavić, ogl. 671.

b. *u naše vrijeme kod pisaca, (u političkom smislu) osobina ili pravo po kojemu ko može biti izabran.* Izbornost, stat. ‚wählbarkeit'; pravo izbornosti, stat. ‚passives wahlrecht'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IZBȎSTI, izbȍdȇm, *pf. na mnogo mjesta ubosti.* — *Složeno:* iz bosti. — *Akc. je kao kod* ispeći *(part. praet. act. m.* izbȏ). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izbosti, *rus.* избостя. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izbosti, nabosti, izprobadati ‚perforo, perterebro, exterebro, perfodio'; izbosti oči ‚eruere oculos'; izbosti, raniti koga ‚saucio, vulnero, vulneribus afficio'), *u Belinu* (‚foro' 829b; izbosti oči ‚oculos eruere' 181a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izbadati), *u Voltigijinu* (izbosti, izbodem, izbadam ‚forare, bucare, pertuggiare' ‚durchlöchern'), *u Stulićevu (grješkom* izbodsti *i* izbosti ‚pluries pungere'; izbodsti, to jest staviti nabadke u pismu, v. nabadati; oči komu izbosti ‚oculos alicui eruere'), *u Vukovu* (1. ‚ausstechen' ‚expungo', n. p. kome oči. 2. ‚zerstechon' ‚compungo', n. p. izbosti kožu).

1. *aktivno.*

a. *sa značenjem sprijeda kazanijem.* Gdjo sam podplate od noga na drače izbola. M. Vetranić 2, 93. Vazda ih dračje toj zlo sasma izbode. D. Rańina 8b. Draču izkubsti nije muko mladu, nu kad odebeli, sve izbode sebi ruke izkorijepit tko ju želi. I. V. Bunić, mand. 8. Vi izbodoste glavu Gospodina moga. Michelangelo. 89. Koja *(kruna)* svu tvoju glavu prisvetu izbode. V. Andrijašević, dev. 142. Izbode sam sebe nožem i izrani. M. Radnić 883b. Kuliko lemež izbosti može. I. Jablanci 50. Roji čela s otrovnim žvalom izbodoše vojnika. I. J. P. Lučić, razg. 58. Tu nek zemļu lopatom izbodu. J. S. Reļković 291. Vaļa da je negda lisica videći kako se šipak lijepo crveni, ćela da ga jede, pa je izbo po ustima. Vuk, poslov. 104. Izbošće te mačevima. Đ. Daničić, jezek. 16, 40. Izbodimo Mijatu drobušinu. S. Ļubiša, prip. 241.

b. *(s objektom* oko, oči) *boduć izvaditi.* Izbola bih ti oči. M. Držić 182. Sam sebi nemio izbode pozore. M. Bunić 8. Sam sebi on oči izbode. 42. Mneći se čovjek prikrstit oko izbode. (D). Poslov. danič. 62. Zlotvori mu nemilo oči izbodoše. A. Kanižlić, utoč. 298. I ovo *(oko)* mi ti izbodi, ako skoro ne porodi. V. Došen 119b. Ako te oko tvoje sablažńava, izbodi ga. S. Ļubiša, prip. 255.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. Čelo trnjem izbodeno. M. Divković, plač. 44. Glavu gusto izbodenu pod trnovim krovom. I. T. Mrnavić, ist. 182. Od svijeh strana sveta 'e glava izbodena. A. Vitaļić, ost. 170. Izide vas izboden. I. Đorđić, ben. 26. Usta od žeđe osušena, ruke i noge s čavli izbodene. J. Banovac, razg. 158. Gledajte, kako je ova zlatna glava izbodena ostrim trńem. pripov. 88. Izboden od toliko noža. I. J. P. Lučić, razg. 7. Glava s trńem izparana i izbodena. 107.

b. *vidi* 1, b. Ovoj da su izbodene oči. P. Knežević, pism. 128. Izbodene su mu oči. A. Kanižlić, kam. 428.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Da se Ignatiji obadva oka izbodu. A. Kanižlić, kam. 108. Da se ovomu oko izbode. 252. Ako bi ko od puka ugrabio vlasteocko lice, da mu se oči izbodu. S. Ļubiša, prip. 48.

b. *refleksivno, s osobitijem značenjem kao* istaknuti se *(vidi* istaknuti, c, *a), isporedi* istaknuti, a, *a)).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ali se po svemu tomu izbode Momus i Nesmir Kudilović, koji braniše stare sliparije, govoreći Momus: . . . M. A. Reļković, sat. A8a. Sva skupština posvidoči da ovaj pravo ima. jedan Turčin

trgovac iz Carigrada izbode se pa reče: ‚Ne ima gorje stvari na svemu svitu što je zla ćud'. sabr. 10.

c. *recipročno, raniti jedno drugo.* — XVI *vijeka.* Da se boj razluči prije ner se izbodu. M. Vetranić 1, 85. Ova se čeljad izbode i zakla. M. Držić 217.

ĮZBRADVATI, ìzbradvâm, *pf. izraditi bradvom.* — *Složeno:* iz-bradvati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kud on svojom rukom i bradvom prođe, i što on bradvom izbradva, tu onda kašńe netreba blańe'. J. Bogdanović.

IZBRÁJÂŃE, *n. djelo kojijem se izbraja.* — *U Voltiǵijinu rječniku (s osobitijem značeńem):* ‚censo, rendita, entrata' ‚zins, einkunft', *i u Stulićevu.*

IZBRÁJATI, ìzbrâjâm, *impf.* izbrojiti. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izbrajam, prebrajam, prebrojiti ‚dinumero, pernumero') *i u Stulićevu* (‚numerare, in numerando se occupare'). David izbraja milosti koje bješe s nebesa primio. I. Đorđić, salt. 44. David izbraja vremenite i vječne čestitosti. 387. Izbraja mnoštvo zvijezda i sve ih zove imenom. Đ. Daničić, psal. 147, 4.

IZBRÀNÎK, ìzbranika, *m. izbran čovjek.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ìzbranikъ. — *Između rječnika u Stulićevu (plur.* izbranici ‚eletti' ‚designati'). Razlučiće izbranike od otpravjenika. S. Rosa 139b. Ti koji s izbranicima tvojijem svestano bivaš, nemoj me pustiti. I. M. Mattei 295. Ako je on Hristos izbranik Božij. Vuk, luk. 23, 35. *(Vuk broji među riječi što je sam načinio.* nov. zav. 1847. VII). Evo sluge mojega kojega podupirem, izbranika mojega koji je mio duši mojoj. Đ. Daničić, isai. 42, 1.

IZBRÁNITI, ìzbrânîm, *pf. vidi* obrániti. — *Složeno:* iz-brániti. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Moj sin izbrani pusti duh, da vas svijeh od smrti izbrani. N. Naljeković 1, 118.

ĮZBRÂŃE, *n. djelo kojijem se izbere.* — *Stariji su oblici* izbranije *i* izbranje. — *Između rječnika u Stulićevu i u Daničićevu* (izbranije). Ne otstricaj se apostolskago nami izbranija. Domentijanb 127. Od izbranja zla i dobra. Korizm. 69b. Da izbranije biskupa od klera kupno i ot plka tvorit se. Š. Kožičić 14b. Narečen bisi cesarom gospodskim izbranjem. 54a. Nit' se dajo pozivanje na ko drugo suza izbranje. J. Kavańin 569a.

ĮZBRASKATI, ìzbraskâm, *pf. očistiti od brasaka (vrasaka), učiniti da već ne bude na objektu brasaka.* — *Složeno:* iz-braskati. — *U Voltiǵijinu rječniku:* ‚levare crespe, grinze, disgrinzare' ‚ausglätten', *i u Stulićevu:* ‚cacciar o levar via le crespe' ‚erugare'. — *nije dosta pousdano.*

ĮZBRAŠNITI, ìzbrašnîm, *pf. posve posuti brašnom, omúčiti.* — *Složeno:* iz-brašniti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (sa* se), *a između rječnika u Stulićevu* (v. obrašniti). Ko oće da se ne izbrašni, neka u mlin ne iđe. N. Palikuća 47.

ĮZBRATI, ìzberêm, *pf. vidi* izabrati. — *Složeno:* iz-brati. — *Akc. se mijeńa u impt.* izbèri, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izbrâ, *u part. praet. act.* Izbrao, Izbrâla, *u part. praet. pass.* Izbrân, *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim presenta.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izbrati, *rus.* избрать. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (samo part. praet. pass.* izbran), *u Voltiǵijinu* (‚scegliere, eleggere' ‚auserwählen'), *u Stulićevu* (v. izabrati), *u Vukovu* (vide izabrati), *u Daničićevu* (‚eligere').

a. *aktivno.* Ine Vlahe izbrahъ otъ crькvnihъ Vlahъ, da pasu kobile crькovne. Mon. serb. 61. (1298—1302). Mene ubo izbravъ domu otьca mojego byti mi na(mě)stьniku stola otьca mojego. 9. (1222—1228). Da izbere razumna sudca. Naručn. 81b. Da bi ne mogli izbrati sebi naslednika. Š. Kožičić 12b. Rimljane izbrali behu preje Leona. 21b. Da prije izbereš svaku muku... B. Gradić, djev. 48. Naj prvo ću ljubovnika da izbereš pak obljubiš. M. Pelegrinović 171. Tijem s razlogom izbrala je trajat vas vijek svojijeh dana u istom grobu gdi ostaje rajska dikla ukopana. I. Gundulić 265. Izberi bolje vojnike. I. Ančić, ogl. 125. Izberi s kijem imaš hoditi. M. Radnić 315a. Odkuda dakle ima ljuljo? Hoćeš li da pojdemo i izberemo ga? L. Terzić 308. Izberite naj prije ljuljo i svežite ga u snope na saǵanje. 308. Živina sebi hranu izbere. V. Došen VII. Ondi kuća izbere jednoga. M. A. Relković, sat. K1a. Nek sva kuća izbere glavara. K1b. Izber' konja koga tebi drago. Nar. pjes. vuk. 4, 302. Svu izberi Bosnu po tefteru. Pjev. crn. 86a. Sad izberi dvanajst tisuć vojske. Nar. pjes. istr. 1, 80. Kad końe izbere. Nar. prip. vuk. 153. Od onije *(pištolja)* on naj bolje izbere za sebe. Vuk, dan. 1, 74. Ako se dogodi da koji starješina ne upravlja dobro kućom, onda kućani izberu drugoga. živ. 249. U Crnoj Gori kmetovi se zovu sudije koje parci izberu da im što presude. 254.

b. *pasivno.* — *U* Spom. sr. 2 *često se nalazi oblik* izebran *(obično:* izebrana vêćnica *u Dubrovniku) što je teško tumačiti. Daničić ovako misli:* Dosta često dolazi ‚izebranъ' (Spom. sr. 2, 74 *god.* 1420). tu je ‚e' dodatak predlogu na kraju kao u ‚ńome'. Đ. Daničić, rječn. *kod* izbrati. *a) uopće.* Izbran bisi arhijerej. Š. Kožičić 8a. Između svijeh narod samo ti izbrana bi sinka roditi. N. Dimitrović 44. Ufa' u Gospodina, o puče izbrani! 77. Jesi bila dostojna za bit izbrana za majku. A. Gučetić, roz. mar. 24. Rimljanim da bi on kraljem bio izbranim. J. Kavańin 242b. Bog bješe izbranom puku zapovidio. I. Đorđić, salt. 53. Sastali bi se ona tri i drugih 12 izbranih. Pravdonoša. 1852. 5. Izbrani sud ‚schiedsgericht'. Jur. pol. terminol. 445. Izbrani sudac ‚schiedsrichter'. 445. — *b) kao adj., vidi* izabrati, b, *b).* — *komp.:* izbrànijî (Š. Kožičić 18b). Sъ izbranъnimi vlasteli kraljevьstva mi. Mon. serb. 189. (1378). O Marije, lipa kako misec, izbrana kako slnce. Korizm. 28b. Ne imějte nositi dragocěnije ili izbranije rizi. Š. Kožičić 18b. Gdi brani obazrit očima svoj ures izbrani. Š. Menčetić 8. Tvoj obraz izbrani. 17. Polače bjehu toj i dvori izbrani. M. Vetranić 1, 7. Otvora višńi dvor slavan križ izbrani. 1, 385. Sjahu ljepotom izbranom. 2, 109. Od zgar je nam dana dika izbrana. 2, 154. Velik sam jur dio, deklice izbrana, time zlom bolio. H. Lucić 245. Od Damaška strane doni ga znanac moj meu stvari izbrane kojim ne biše broj. P. Hektorović 26. Ter moleći molju tvoj razum izbrani, da mi ispuni voljo. 58. Izbrani moj cvite, što muče ležiš tač? N. Naljeković 1, 198. Gospode izbrane, priklono molim vas. 1, 218. Kuća ka bez broja ljudi da izbranih. 1, 333. Kralj se će on zvati gospodin izbrani. M. Držić 433. O kruno izbrana! 445. Krv pridraga i velmi izbrana. 457. Izbrana mladosti ku rajem svak sove. D. Rańina 6b. Izvidat mož' rane lijecima od tvoje milosti izbrane. 14b. Za toj žudi srce moje, i veliku ćuti žeju, moj izbrani prijatelju. M. Pelegrinović 194. Ku rados izbranu, ku ćemo ćuti slas, oružje na stranu kad stavi svaki nas! I. Gundulić 14. Pomorci su vješti i znani, tvojim

plavim ki vladaju, spravni, samo što čekaju tve došastje, kralju izbrani! 26. Cererina kćerce izbrana, nut' . . . slavic poje u dubravi, da taj ti si cvijet gizdavi. 71. Božica je ona sjeni, Plutonova ljubi izbrana. 94. Kako, brače, svijetle strane ovo li su od nebesa, gdi ja cijeńah tvoga uresa vijek uživat dike izbrane? 108. Vjerenici obrani dostojno nad sve ine kroz ures izbrani ljepote istine. 178. Tim probirah sa svih strana piće izvrsne, vina izbrana. 226. Cvijet izbrani od ljeposti smrt pepelom eto stvara. 264. A od zlata čaše izbrane, slatke piće u kih stoje, ruke bijele i snježane milostive kćerce svoje. 377. Zapovidje, sa svih strana da vojvode sve naj veće, i gospoda ina izbrana u varšovsko dođu vijeće. 416. Dobrovoljno tvoj milosti ja ću kazat, paša izbrani, narode one. 436. Često donije dare izbrane. 460. Svak tri pukše izbrane za kople imiše. I. T. Mrnavić, osm. 58. Gdi u ljuvezni ne vode se tanci izbrani. G. Palmotić 1, 80. Da sloboda naša izbrana ockvrńena bude š ńimi. 1, 65. O kralice moja izbrana! 1, 180. On jo izbrana nada moja. 2, 144. Još našega branitelja sveta Vlasi, glavu izbranu. I. V. Bunić, dubr. 4. Nijedno blago izbrano nije oružju cijena ovomu. P. Kanavelić, iv. 6. Dohodiće podlagati sebe pod tvu moć izbranu. 16. Časti uzmožne, hvale izbrane. 22. Znajuć rajske ruže izbrane da ne ubira, ne uživa. 25. U veselju gdje izbranu sva se dobra uživaju. 55. Nije mogla dikla izbrana ni udarca učiniti. 69. Paček je ono sreća izbrana. 157. Davaju mu lijeke izbrane. 198. Čutjet one slasti izbrane. 214. Kako češ na prostrana klast se dila ti prez ńega, da su izbrana, da su ugodna ńemu i mila? A. Vitaljić, ist. 1b. Išćuć mu po sve strane vina istočna, smoke izbrane. J. Kavańin 20b. Ždrijeb čestiti, sreća izbrana. 78a. U kom djelu kad izbranu predobiše na mejdanu. 278b. Artimisije ljube izbrane mausolej. 486a. Jedan velit riječi izbrane. 582a. Pjesni pojuć izbrane I. Đorđić, salt. 286. Vadeć drage masti, vode izbrane. uzd. 40. Jestojske izbrane nigda ne okusi. ben. 35. Meti unutra izbrane čiste pšenice dve ili tri šake. Z. Orfelin, podr. 208. Sve što izbranijeh jes naprava dariva im. P. Sorkočević 579b. Koplanika, izbrani junaka. Nar. pjes. vuk. 2, 496. Pa dok mi je slugu odbranijeh, odbranijeh, lava izbranijeh. 4, 290. Izbrana, *plur.* ‚res pretiosae, rarae gemmae' *(s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* J. Stulli, rječn. Znate da su izučeni Turci konańici izbrani vojnici. Osvetn. 2, 121.

c. *sa* se, *pasivno.* Sve bjeloće da prid oči izberu se i sjedine, drobni biser od istoči, jasno srebro, . . . kon biloće mile i drage bojnijeh diklic tamne ostaju. I. Gundulić 403. Kako ljulka iz pšenice izbere se. F. Glavinić, cvit. 396b. Da se mudar izbere ispovidnik. A. Baćić 387.

IZBRÁZDITI, izbrâzdîm, *pf. sve obrazditi.* — *Složeno:* iz-brazditi. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚ausfurchen'.

IZBRBLJATI, izbrbljâm, *pf. svršiti brbljańe, sve zabrbljati, izgovoriti brbljajući.* — *Složeno:* izbrbljati. — *Od* XVIII *vijeka.* S nečistim jezikom izbrbljati molitvice. A. Kanižlić, utoč. 71. — *Može značiti i: dobiti brbljańem.* ‚Brbljaj ti, brbljaj, vidićeš šta 'š izbrbljati'. J. Bogdanović. — *Sa* se, *refleksivno, svršiti brbljańe, pošto se brbljalo do voje.* ‚Vala si se i ti već izbrbla' do mjere, mislim da ti je već i jezik susta'. J. Bogdanović.

IZBRČKÂŃE, *n. djelo kojijem se izbrčka.* — *U Mikaljinu rječniku: (sa starijim oblikom)* izbrčkanje.

IZBRČKATI, izbrčkâm, *pf. sve pobrčkati; svršiti brčkańe.* — *Složeno:* iz-brčkati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (izbrčkati, pobrčkati, izmesti ‚turpo, deformo, maculis aspergo, foedo, contamino, inquino') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. pobrčkati). Zamislite, da bi žarkom suncu bilo vele priličnije što, hoteći ga upongati ugljenom crnijem, jedan slijepac izbrčko bi, nego li je raju prilično sve što može umrli jezik izgovoriti. B. Zuzeri 324.

IZBREŽAK, izbreška, *m. vidi* brežuljak. — *Složeno od* iz *i* brȇg *(vidi* brijeg) *nastavkom* ькъ. — *U zapadnom bi govoru glasilo* izbrižak. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚dio anhöhe' ‚clivus', cf. brežuljak). Na kakvom izbrešku načini čardak. M. Đ. Milićević, zim. več. 63. Popov je Kolac među Čigotom i Tornikom, to je jedan poširok izbrežak na južnom kraju pravoga Zlatibora. 208.

IZBRIJATI (izbrijati), izbrijêm, *pf. posve obrijati.* — *Složeno:* iz-brijati. — *Akc. je kao kod* iskljuvati *ili kod* izgrtati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (samo part. praet. pass.* izbrijan, v. zbriven) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu* (‚sbarbare, radere barba' ‚barbieren'), *u Vukovu* (‚nachrasiren' ‚erado'). — *U naše vrijeme i u prenesenom smislu: iskoriti, ispsovati.* ‚Uvatim ti ga, moj junače, pa znaš, onako ti ga živo izbrijem *(riječima);* mislim, da mu se neće više račiti prkositi'. ‚Molim te, ka' ti onđe do ruke dođe, nude ga živo iskevaj i izbrij, jer se tebe nešto bolje stidi i srami'. ‚Izbrijan je ljucki, ne mariš misliti'. J. Bogdanović.

IZBRIJÁVAŃE, *n. djelo kojijem se izbrijava.* — *U Vukovu rječniku.*

IZBRIJÁVATI, izbrljâvâm, *impf.* izbrijati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U Vukovu rječniku:* ‚nachrasiren' ‚erado'.

IZBRIS, *m. vidi* izbrisańe *(u konkretnom smislu: ono što se izbriše).* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚auslöschung'.

IZBRISÂŃE, *n. djelo kojijem se izbriše.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

IZBRISATI, izbrišêm, *pf. istrti (u osobitom smislu kod pisma: učiniti da se koja slova ili riječi ne mogu čitati).* — *Složeno:* iz-brisati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* izbrisivati) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu* (izbrisati, izbrisujem ‚nettare, forbire, asciugare' ‚abwischen, abreiben'), *u Stulićevu* (v. smrsiti *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva), u Vukovu* (‚verwischen' ‚deleo').

a. *aktivno.* Na tvrdoj slova mudra stini izbrisa *(vrime).* M. Katančić 62. Tako mi izbrisasmo iz Damjanova teftera goreimenovati 231 groš. Glasnik. II, 1, 165. (1803). Oživljeo je s ńim izbrisavši pismo uredbe koja bješe protiv nas. Vuk, pavl. kol. 2, 14. Neću izbrisati imena ńegova iz knige života. ot. jov. 8, 5. Izbriši me iz knige svoje. Đ. Daničić, 2mojs. 32, 32. Izbrišem dobro svoje suzne oči. M. P. Šapčanin 1, 54.

b. *sa* se, *pasivno.* Može se ovi zakon potavniti u srdcih ljudskih, izbrkati se i pomrsiti ne može. I. Velikanović, uput. 1, 837. Neka se izbrišu iz knige živijeh. Đ. Daničić, psal. 69, 28.

IZBRISÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izbrisuje.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚auslöschung'.

IZBRISÍVATI, izbrisujêm i izbrisívâm, *impf.* izbrisati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izbri-

šujem, izbrisati, smrsivam ‚deleo, expungo'. 2. izbrišujem pisma, otirem, otirivam, otrti ‚abstergo, aboleo, doleo, oblitero, erado, cancello', v. zbrivam, *i u Voltiđijinu: praes.* izbrisujem *kod* izbrisati.

IZBRÌŠLIV, *adj. koji se može izbrisati. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚auslöschlich'.

ÌZBRIZGATI, izbrizgâm, *pf. svršiti brizgańe (ne brizgati veće, kaže se o kravi itd. što ne daje mlijeka, ili ga daje malo i nedobra). — Složeno:* iz-brizgati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ne va|a ova krava ni šup|a boba, izbrizgala 'e'. J. Bogdanović.

IZBŔĻÂŃE, *n. djelo kojijem se izbrļa. — Stariji je oblik* izbr|anje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izbr|anje) *i u Stulićevu.* Oprańe od niki ostanaka i izbr|ańa griha smrtni. M. Dobretić 268.

IZBŔĻATI, izbr̂|âm, *pf. složeno:* iz-br|ati. — *Akc. je kao kod* ispitati.

1. *ismrļati, isgnusiti, vidi* br|ati, 2. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Mikaļinu* (izbr|ati, ognusiti ‚contamino, inquino, foedo, turpo, deformo') *i u Stulićevu* (‚inquinare, foedare, maculare').

a. *aktivno.* Kada čovik svijeću prsti usekne izbr|a prste. S. Margitić, fal. 284. Anđeo opra jednoga misnika prv|e mise, a posli izbr|a. M. Zoričić, zrc. 187.

b. *pasivno.* Začto prem sam izbr|an i nečist možeš me očistiti. M. Alberti 396. Ruke izbr|ane krvju. M. Radnić 584b. Ni plemenit ovit nije lip u izbr|anu sudu. J. Banovac, pred. 58. Negovi obrazi rumeni bijahu ľudinskom p|uvakom izbr|ani. razg. 158. Sakramonat tila Isusova ne ulazi dobrovo|no u dušu izbr|anu s grijom. M. Zoričić, zrc. 180.

c. *sa* se, *pasivno ili refleksivno.* Jedan vlastelin susrite s. sakramenat u mistu blatnu, i udi| kleknu u blato, pokloni mu se, i ustavši ne bińe se izbr|ao. J. Banovac, razg. 45. Kad vam se duša izbr|a od griha, ništa ne marite. pripov. 21.

2. *ispremetati (po čanku), vidi* br|ati, 1. — *U Vukovu rječniku:* po čanku ‚verwirren' ‚conturbo'.

IZBRĻÁVATI, izbŕ|âvâm, *impf.* izbr|ati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚identidem inquinare etc.'

ÌZBROĆINE, *f. pl. ono što ostaje od broća kad se već jedan put bojadisalo. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚der nachkrapp' ‚rubia tinctorum secunda' ‚(der satz der farbenröthe, nachdem sie einmal gebraucht worden). Man braucht ihn z. b. zum färben der ostereier, wie das' varzilo. Kad se broćem već jedared bojadiše, onda se u Francuskoj prodaju i izbroćine i kažu francuski: ‚garanceux'. Đ. Popović, poznav. rob. 190.

IZBRÒDITI, izbrodîm, *pf. složeno:* iz-broditi *(ili uprav složeno od* iz *i* brod *nastavkom* i). — *Akc. je kao kod* iznositi *(ali vidi i kod* 2). — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* 1, b').

1. *prelasno, isnijeti iz broda (na kraj).*

a. *aktivno.* Izbrodivši sriću svekolike. A. Tomiković, živ. 260.

b. *sa* se, *refleksivno. — Između rječnika u Stulićevu* (v. iskrcati se). I ondi izbrodi se. F. Glavinić, cvit. 224a.

2. *neprelasno, isići iz broda (s ovijem snačeńem čini mi se da bi akc. u praes. bio* izbrȍdîm, *plur.* 1 *i* 2 izbrodímo, izbrodíte). Noe kad na suvo izbrodi. A. J. Knezović, nop. 131. Izbrodivši, udarili su na grad. A. Tomiković, živ. 186. Izbrodivši svikolici, prošli su slavodobitnu obluku. 265. Kada bi kra| svecki izbrodio u Englesku s deset hi|ada pušaka. 284.

IZBRÒĐĒŃE, *n. djelo kojijem se izbrodi.* Čeka izbrođeńe vojske. A. Tomiković, živ. 281.

IZBROJ, *m. vidi* izbrajańe — *U Stulićevu rječniku:* ‚ratio, calculus, computatio'. — *U naše vrijeme u Šulekovu:* ‚abzählung; auszählung'.

IZBROJAN, izbrojna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. izbrojiv, *gdje ima i adv.* izbrojno ‚a contante, a numero' ‚numerato'. — *nije dosta pouzdano.*

IZBROJENOST, *f. u Stulićevu rječniku us* izbrojeńe. — *nepouzdano.*

IZBROJENSTVO, *n. u Stulićevu rječniku us* izbrojeńe. — *nepouzdano.*

IZBRÒJĒŃE, *n. djelo kojijem se izbroji.* — *Stariji je oblik* izbrojenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izbrojenje, izbrojenje vojnika ‚recensus') *i u Stulićevu.* Od uzvišenja pribivališnoga do izbrojenja Izraelskoga. A. d. Costa 1, 184. Ako ne bude mogao imati rečeno izbrojenje. 1, 271. Aposto priloži poslije duga izbrojenja od grijeha. J. Matović 162.

IZBRÒJITEĻ, *m. čovjek koji izbroji.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚numerans'.

IZBRÒJITI, izbrojîm, *pf. sve pobrojiti.* — *Složeno:* iz brojiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (izbrojiti, pobrojiti ‚numero, computo'), *u Belinu* (‚finir di contare' ‚numerare' 222a), *u Voltiđijinu* (‚scontare, computare, numerare' ‚eine rechnung durchsehen, aufzählen'), *u Stulićevu* (‚numerare, adnumerare, dinumerare, recensere'), *u Vukovu* (‚auszählen' ‚enumero').

a. *aktivno. a) uopće.* Ku *(lipos)* človik do vika izbrojit ne može. Š. Menčetić 60. Ko mu vaše slavne dike i pradjede vrijedne izbroji. G. Palmotić 1, 44. Izbrojiti moć ni opaka dila moja. I. Ivanišević 47. Tko bi mogao izbrojiti poraz čudni one noći! I. Zanotti, en. 25. Človik nijedan izbrojiti jih ne može. A. Vitaļić, ist. 494. Da će mu se *(Davidu)* za grijeh primiti što puk izbroji. S. Margitić, fal. 188. Izbrojih mudroznano naučitelje. I. Đorđić, salt. II. Izbrojivši zla koja čini. A. Bačić 133. Po koliko se načina ovi grih čini, tko će izbrojit? J. Filipović 1, 202b. Tko bi igdar izbrojio sve pokore? P. Knežević, živ. 18. Ja bi otio, da sada promisliš ti sam, grišniče, i da izbrojiš, ako moreš, sve misli života tvoga. F. Lastrić, ned. 384. I druga prilična zabluđeńa izbroji. A. Kanižlić, fran. 41. Koliko je pako nemoćnika čudnovato pomogao, tko bi ih izbrojiti mogao? 58. Tko će druge tvoje darove izbrojiti? A. Kanižlić, utoč. x. Da ja brojim nedi|icu dana od Kotora mlade vitezove, ne bi ti jih mogo izbrojiti. And. Kačić, razg. 298. Nije moguće izbrojiti koliko zanata il' ti načina ima đavo pakleni. M. Dobretić 566. Da ti izbrojim pisma u kojijem je tvoje ime pozlatio. A. Kalić 497. Varšovskoga jošte grada Ali paša tvrđe izbroji. P. Sorkočević 584a. Dokle Vuče svate izbrojio. Nar. pjes. vuk. 2, 586. Tri hi|ade izbrojiše vojske. 4, 47. Dok izbroji dvanaest Turaka. Ogled. sr. 180. A kamoli izbrojiti koliko je u ńoj vodenih izvora bilo. Nar. prip. vrč. 8. Tako ih izbroji u pustińi. Đ. Daničić, 4mojs. 1, 19. Izbrojivši svezivahu novce. 2car. 12, 10. Ja sam ti riječ jednu po jednu izbrojio, ali mi jedna omače, ili si je zameo. S. Ļubiša, prip. 106. I ńih same pobrojit je teško, kamo li bi izbrojio vojsku. Osvetn. 3, 95. — *b) isplatiti.* Koliko smo veće blago za koju stvar izbrojili,

toliko držimo da smo veće od ńe gospodari. J. Filipović 1, 73b. Pogodbu mu izbrojiše. P. Knežević, muk. 10. Četrdeset forinti i više čini mi se da joj izbrojiše. M. A. Reļković, sat. H8b. Da za pedipsu izbroji četrdeset cekina. I. J. P. Lučić, razg. 117. Izbrojiti plaću meštrima. nar. 76. Ne žaleći onijeh sto cekina što je za ticu izbrojio. Nar. prip. vuk. 187. — *c) u osobitom smislu, svršiti brojeńe (ističući da se nema što dalje brojiti).* Eto vidim da si ostario, izbrojio danke i godine. And. Kačić, razg. 47.

b. *pasivno.* Vaši vlasi glave svi izbrojeni jesu. I. Bandulavić 288b. mat. 10, 30. ‚Daj vola, ka' što ti reko i obeća, evo je već novac izbrojen'. ‚Izbrojeni su ńegovi dani'. J. Bogdanović. — *Part. praet. pass.* izbrojen *shvaća se kao adj., te s riječcom* ne *znači ne samo koji se nije izbrojio nego i koji se ne može izbrojiti.* Vidje svrhu onoga manastijera neizbrojeno mnoštvo djavala. M. Divković, bes. 258a. Podnese neisbrojene muke. P. Posilović, cvijet. 16. Popova neizbrojeno množtvo. A. Kanižlić, kam. 106. Nakupio je suproti ńemu neizbrojene laži. 298. Niki ostali raztežu do broja neizbrojena. Ant. Kadčić 480. Zarad različitih i neizbrojenih stvari. M. Dobretić VI. Daje mu druge neizbrojene milosti. 67. Drugi neizbrojeni naučiteļi. 115.

c. *sa* se, *pasivno. a) uopće.* Ako se od vazma nedilje na zad izbroje. B. Kašić, rit. 12a. Svud se crkve sagradiše, izbrojit se ne mogoše. S. Margitić, ispov. 181. Pisak morski koji se radi mnoštva izbrojiti ne more. L. Terzić 307. Da mu se sva rebra mogadijahu izbrojiti. F. Lastrić, svet. 29a. Nebeski bitja redovi od nas izbrojiti se ne mogu. Grgur iz Vareša 27. Među nekoliko spisateļa, koji se za jedan čas mogu u prste izbrojiti, lasno je biti naj boļi. Vuk, pism. 62. Da se ne mogaše od mnoštva ni izbrojiti ni proračuniti. Đ. Daničić, 2dnev. 5, 6. — *b) vidi* a, *b).* Neka se cijena odkupļeńa prije izbroji. F. Lastrić, test. 158a. Iskao je, da mu se obećan trošak izbroji. A. Kanižlić, kam. 798. — *c) vidi* a, *c).* Izbrojili su se dnovi tvoga kraļevańa. And. Kačić, kor. 297.

IZBRÒJIV, *adj. koji se može izbrojiti.* — *U Mikaļinu rječniku:* izbrojivi, što se može pribrojiti ‚numerabilis'; neizbrojivi ‚innumerabilis', i u *Stulićevu:* ‚numerabilis'.

IZBROJIVOST, *f. osobina onoga što je izbrojivo.* — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚zählbarkeit'.

IZBROJNOST, *f. u Stulićevu rječniku:* v. izbrojeńe. — *nepousdano.*

IZBROJSTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* v. izbrojeńe. — *nepousdano.*

IZBRÚŠÊŃE, *n. djelo kojijem se izbrusi.* — *U Stulićevu rječniku: griješkom* izbruseńe.

IZBRÚSITI, izbrûsîm, *pf. posve nabrusiti.* — *Složeno:* iz-brusiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚cote acuere'). — *Govori se i u prenesenom metaforičkom smislu sa značeńem: iskarati, ispsovati.*

IZBÚBATI, izbûbâm, *pf. izbiti, istući, izmlatiti.* — *Složeno:* iz-bubati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izbubam, izbubati, iztučem, iztući, izbijam, izbiti ‚pertundo, enormiter verbero, gravitèr diverbero') *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu* (‚s' attere, sbattacchiare, flagellare' ‚abprügeln'), *u Stulićevu* (‚vehementer aliquem caedere'), *u Vukovu:* (onomatop.) ‚zerbläuen' ‚contundo'. Izbubaše ih štapima, raztezaše konopima. Blago turl. 2, 71.

IZBŮĆITI, izbûćîm, *pf. vidi* iz uļiti. — *Složeno:* iz-bućiti (?). — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Mačak čuči na prekladńu, otegao repetinu, izbučio *(jamačno štamparskom ili pisarskom griješkom mj.* izbućio) očetine. Vuk (?), živ. 10.

IZBŮDITEĻ, *m. čovjek koji izbudi.* — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* buditeļ).

IZBŮDITI, izbûdîm, *pf. složeno:* iz-buditi. — *Akc. je kao kod* ishvaliti.

1. *probuditi posve (i o jednom objektu); često i u metaforičkom smislu.* — *Od* XV *vijeka (vidi kod* 1, c), *a između rječnika u Voltiģijinu* (izbuditi, izbuđujem ‚scuotere, svegliare, destare' ‚aufwecken') *i u Stulićevu* (v. probuditi *s dodatkom da je uzeto iz misala).*

a. *aktivno.* Glas jednoga rožka umićo tulikajući izbudi me. P. Zoranić 20b. Izbuditi bolest griha. Š. Budinić, ispr. 35. Ima izbuditi pokornoga da se rve. 40. Izbudi dušu, da ovi život trizmeno prohodi. P. Radovčić, nač. 28. Posli toga izbudi ga na pravo skrušeńe od svih griha. Ant. Kadčić 218. Koja bi mogla izbuditi u ńemu ogań ļubavi svitovńe. 248.

b. *pasivno.* Kako čovik usilno od tvrda sna izbujen. P. Zoranić 64a. Ovo ufanje ima uzdržano i izbudjeno biti razmišļanjem. Š. Budinić, sum. 17a.

c. *sa* se, *refleksivno ili pasivno.* Izbudivši se gospoja povêda to mužu svojemu. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). Al' se izbudit tko spi neće. A. Vitaļić, ist. 125b.

2. *probuditi sve (kad je više objekata).* — *U naše vrijeme (ali može biti da amo pripadaju i prva dva primjera iz prošloga vijeka), a između rječnika u Vukovu* (‚nach der reihe wecken' ‚excito alium ex alio'). Snom pritisnute izbudio je. I. Velikanović, uput. 1, 160. Koji istom lasnoćom tilesa naša izbudiće i izvesti iz grobova, kojom učinio je ista iz ništa. 1, 318. I odoše, društvo izbudiše. Nar. pjes. vuk. 3, 159. A kad dođe, čobane izbudi. 4, 147. On izbudi sve po svome dvoru. Nar. pjes. petr. 2, 225. Tad glavari na noge ustaše, svaki svoje društvo izbudiše. Nar. pjes. kras. 1, 183. Onda on braću izbudi. Nar. prip. vuk.2 191. Oni pođipaju, izbude i druge ļude. M. Đ. Milićević, zim. več. 317. — *Sa* se, *refleksivno ili pasivno (kad je više subjekata).* Ļudi se izbudiše i poustajaše. M. Đ. Milićević, let. več. 192.

IZBUĐÁVATI, izbůđâvâm, *impf. vidi* izbuđivati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izbuđavam, v. zbuđavam.

IZBUĐÍVATI, izbůđujêm *i* izbůđîvâm, *impf.* izbuditi, 1. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu (praes.* izbuđujem *kod* izbuditi) *i u Stulićevu* (izbudivati, v. probuditi). Izbudjujući sebe i inêh na nečistotu. Š. Budinić, sum. 37b. Koje zapovedi uskrêšaju, izbudjuju i dvižu dobri nauk. 55a. Rêčju svojom izbudjujući i zovući nas. 172a. Koja izbudjuju ufanje u Boga. ispr. 44. Izbuđuju se *(Krstjani)* na moļeńe za ńe. Ant. Kadčić 372.

IZBUHATI, izbuhâm, *pf. ispuđati od buha.* — *Složeno:* iz-buhati. — *U naše vrijeme u Lici.* Prvo nego pođu djeca u veče spavati, reče im mati: ‚Amo da vas izbuvam, da mi ne nosite buva u krevet', t. j. svuče svakom košuļu, te ispremeće i traži buhe, pa ih pobije. J. Bogdanović. — *I sa* se, *refleksivno.* ‚Izbuvajte se prvo, pa onda ajte spavati'. J. Bogdanović.

IZBUJATI, izbujam, *pf. izići (o suncu, zori).* — *Složeno:* iz-bujati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Volti*ǵ*ijinu* (‚aggiornare, spuntare del sole ec.' ‚das aufgehen der sonne') *i u Stulićevu* (v. granuti *s dodatkom da je uzeto iz pisca Gundulića).* Kad zora iza gor izbuja i tmine srid mora svitli zrak obuja. Đ. Baraković, vil. 92. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka nije riječ o suncu ni o zori.* Mudar kako guja van kuće izbuja. B. Krnarutić 25.

IZBULATI, izbulâm, *pf. vidi* iskokati. — *Složeno:* iz-bulati. — *U naše vrijeme u Lici.* Izbulati, iskokati (kukuruz); izbulati se, iskokati se. ‚Svi su se kukuruzi izbulali'. u Lici. V. Arsenijević. ‚Nude i meni izbulaj kukuruza'. J. Bogdanović.

IZBŪḶITI, izbûlîm, *pf. (objekat je samo* oči *ili* oko), *izvaliti.* — *Složeno:* iz-buḷiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (oči ‚die augen hervorstrecken' ‚exsero oculos'). Izbuḷio oči kao varen zec. Nar. posl. vuk. 97. Doista beše tako izbuḷio oči. M. Đ. Milićević, des. par. 45. ‚Izbuḷio, brate, one velike očerine na me, reka' bi, sad će me š ńima živa proždrijeti'. J. Bogdanović. — *Pasivno.* Od debḷine izbuḷeno im je oko. Đ. Daničić, psal. 78, 7.

IZBŪŠITI, izbûšîm, *pf. posve probušiti.* — *Složeno:* iz-bušiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U Vukovu rječniku:* ‚zerlöchern' ‚perforo, pertundo'.

IZDA, *adv. još (samo kod kajkavaca).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izda, išće, jošće, joštere, još ‚adhuc, v. etiamnum'. 2. izda li? ‚adhuc ne?' još li?; *u Jambrešićevu:* ‚adhuc, etiamnum, etiamdum'; *u Volti*ǵ*ijinu:* ‚ancora, pure' ‚auch'; *u Stulićevu:* ‚adhuc' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva.*

IZDÂČ, izdáča, *m.* proditor, *čovjek koji izda.* — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Zloglas izdač s tamne busi. J. Kavańin 128ᵇ.

IZDÁĆE, *n. vidi* izdańe. — *Samo u jednoga pisca* XVII *vijeka sa starijim oblikom* izdatje. Grčko izdatje u daru tom nek se utopi. I. Zanotti, en. 7. A izdatje ne zna gdi je. 19.

IZDADBA, *f. djelo kojijem se izda, vidi* izdańe, izdaja. — *U Stulićevu rječniku:* ‚proditio'. — *U naše vrijeme kod pisaca s osobitijem značećem:* Izdadba, merc. ‚ausstellung (eines wechsels)', tal. ‚emissione'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IZDÂH, *m. vidi* izdahnuće. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Mučenik nevoḷan pomaže sa smrtnijem boraveć izdahom. Osvetn. 2, 187. Neki kune na izdahu majku. 3, 107. Puška pušci izdaha ne dava, a top topu daje zalogaje. 5, 86.

1. IZDAHAJ, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚efflatio animi, expiratio'. — *nepouzdano.*

2. IZDAHAJ, *f. u Stulićevu rječniku uz* 1. izdahaj. — *sasma nepouzdano.*

IZDAHAJSTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* izdahaj. — *sasma nepouzdano.*

IZDAHATI, izdašem, *impf. vidi* izdihati. — *Samo u jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (v. izdahnuti *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* I komore da bi poskapale i sva raja da bi izdahala. Osvetn. 3, 62.

IZDAHNÚĆE, *n. djelo kojijem se izdahne.* — *Stariji je oblik* izdahnutje. — *Između rječnika u Mikaḷinu* (izdahnutje), *u Belinu* (izdahnutje ‚lo spirare, per morire' ‚expiratio' 701ᵃ), *u Stulićevu* (izdahnutje, v. izdahaj; na izdahnutju koga služiti, dvoriti ‚alicujus extremum spiritum excipere'), *u Vukovu* (samrtni čas ‚das sterben' ‚obitus' *s primjerom:* Tako mi moga izdahnuća!). *a) vidi* izdahnuti, 1, *a).* Ove stvari rekši, izdahnu; i ovijem izdahnutjem pokaza, da je istiniti čovjek. M. Divković, bes. 389ᵃ. Na čas od izdahnutja moga. B. Kašić, nač. 88. Budući jur blizu izdahnutja reče: . . . is. 70. Čudna i čudnovata čuda zgodiše se u izdahnutju tvomu. M. Jerković 69. Imam u izvrsnosti do izdahnutja slijediti. V. Andrijašević, put. 29. Ńegovo srce trpi iznutra izdahnutje mrtvije. M. Radnić 51ᵇ. Kad nemani na te pušu do tvojega izdahnutja. J. Kavańin 500ᵃ. Koji je na izdahnuću. I. Đorđić, salt. 502. Povrati život jednomu slomjenu crkovńaku jur na izdahnuću. ben. 31. Na izdahnuću pristupi na sveti otar. 60. Vi scijenite, da tadara samo umiremo, kad izdahnućem zaglavimo. B. Zuzeri 213. U skončańu od izdanuća. J. Banovac, pred. 28. Da je bolesnik na izdanuću. 152. Od pristrašnoga izdahnutja Isukrstova. blagosov. 68. Sada se spomenite od onoga što će vam se dogoditi na čas izdanutja vašega na rastanku duše s tijelom. F. Lastrić, od' 286. Koje imadijaše podniti na Kalvariji tja do izdanutja. test. 154ᵃ. Nevoḷni bolesnik na izdanutju svomu. ad. 16ᵃ. Od porođeńa do izdanutja na križu. ned. 204. Po izdahnuću Jezusovu. S. Rosa 166ᵃ. U naj bližńemu izdahnuću duše. J. Matović XVIIᵃ. Kad bi jedan bio na izdanutju. M. Dobretić 84. Da ńegova duša na čas izdahnuća svoga iznađe tebe sudca blagostiva. T. Ivanović 185. Moga mi izdahnuća! M. Đ. Milićević, let. več. 150. — *b) djelo kojijem se ispusti dah, hak (glas* h). — *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* ‚H' izdanutja bilig. I. Ančić, svit. VII. vrat. XI.

IZDÀHNUTI, izdahnêm, *pf. složeno:* iz-dahnuti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass.* izdahnût; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izdahnû. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* издъхнąти, *rus.* издохнуть. — *Aorist i part. praet. act. mogu postati bez nastavka* nu: izdàhoh, izdàše *itd.;* izdahao, izdàhla; *može biti da bi i ger. praet. bio i* izdàhâvši, *ali ovome obliku nema potvrde (pravo nema potvrde ni za aor., osim* 2 *i* 3 *sing.* izdaše *što se i češće nahodi nego* izdahnu). — *Između rječnika u Mikaḷinu* (izdahnuti, izdihnuti, pustiti duh ‚expiro, exhalare spiritum'), *u Belinu* (izdahnuti, izdahnivam ‚spirare, per morire' ‚expiro' 701ᵃ), *u Volti*ǵ*ijinu* (izdahnuti, izdahnivam ‚respirare, fiatare; morire' ‚athmen; sterben'), *u Stulićevu* (‚expirare, animam exhalare'), *u Vukovu* (‚ausathmen' ‚exspiro'), *u Danićićevu* (izdьhnuti ‚exspirare').

1. *neprelazno, pravo je značeńe: ispustiti jednom dah, ali se upotrebḷava naj češće u osobitom smislu: a) ispustiti duh, umrijeti.* Izdaše posrêdi naroda zloju smrtiju. Stefan, sim. pamšaf. 23. Vas se oslabi pak izdaše. M. Marulić 51. Na križu izdaše. 102. To rekši izdaše. Korizm. 97ᵇ. Jezus ispustiv glas izdahnu. N. Rańina 100ᵃ. mar. 15, 37. Kad ja izdahnem. G. Držić 359. Jezuse, kad *(ti)* izdaše. M. Vetranić 1, 322. Nevidom da izdahnem. 1, 449. Ne bi pri, gospoje, uzal se razmaknul od ḷubavi tvoje, nego bih izdahnul. H. Lucić 189. Kad Jezus izdaše. N. Nalešković 1, 142. Prije bi izdahao neg bi se založio. M. Držić 185. Sin Božji izdaše na križu za grijehe naše. 457. Imaš vojna, ki ti kaže, da bi u te dušu udahal i sam umrl al' izdahal i da nima ništor draže. M. Pelegrinović 181. Padši na zemḷu izdahnu. F. Vrančić, živ. 65. Dospivši izdahnu. B. Kašić, per. 190. Prignuvši glavu izdahnu. is. 70. Na deveto vrime Isukrst

izdaše. M. Alberti 370. Isus ispustiv glas velik izdaše. 480. Ah, jeli da mi duh susrete kogodi? od glada izdahnuh, život mi izhodi. I. Gundulić 151. Ovi mramor vil zatvora rajske dike i ljeposti; tko nije srca od mramora, odi izdahni od žalosti. 278. Bješe izdaho prije tega. 546. Dokli car mu pod nogami s prva streptje, pak izdaše. 570. Zasve da bješe izdahao. I. Držić 340. Dokle izdaše na križu. 868. Bog svemogući izdahnu u tolicih tugah. M. Jerković 69. Hudi zlotvor izdaho je. G. Palmotić 1, 396. Da to li ću u ovoj ļuti izdahnuti? P. Kanavelić, iv. 70. I scijeńaše izdahnuti na viđenju nevoļnomu. 71. Vapijući izdahnu. P. Radovčić, ist. 51. Izdanu na križu. I. Ančić, svit. 211. Koji na križ izdahal je. P. Hektorović (?) 86. Dospivši anjel govorenje, ima Lovrinac izdahnuti. 166. Reče prvo nego izdaše: ‚Svaka jesu jur svršena'. A. Vitaļić, ost. 315. Da ga ne kti pustiti dočim i ona ne izdanu. S. Margitić, fal. 85. U kojim će izdisat a nemoć nigda izdahnut. I. Grličić 129. Da ne izdahneš zlo na kraju. J. Kavańin 390a. Već u tebi da izdahnu *(ja)*. 402b. Izdahlo je blago moje. I. Đorđić, uzd. 87. Malo prije neg je izdahla. B. Zuzeri 119. Kaže da je jur izdaho. 252. Mrtac čijem je izdaho, pošo je dušom među ļute muke. 377. Dosta je, siromaše, da ga ti ugledaš, udiļ ćeš otit od stra izdanuti. J. Banovac, razg. 91. Da od velike slatkosti pomańkavaše da hotiše izdanuti. 98. I s ovim izdanu nesrićno, i pripade duhu djavlu. 120 Među to se odveže zavoj od žile, poče teći krv, da izdanu ne probudivši se. 150. Ovo rekavši, izdanu. F. Lastrić, od' 377. Kako da će izdanuti i umrit od žalosti. test. 107a. Da će skoro pod biči Isus izdanuti. 113b. Gospodin ranu na boku u srce otje primiti kad izdanu. ned. 205. Bojeći se da ne izdahne. A. Kanižlić, kam. 106. Videći mati da će izdahnuti. utoč. xxi. Dođi prije neg bude izdaho sin moj. S. Rosa 60a. Da će ondi taki izdahnuti. M. A. Reļković, sat. L2a. Premda bi mati bila na čas od smrti i da je očito sasvim da do malo vrimena ima izdahnut. M. Dobretić 26. Ako ne bi među to izdanuo *(bolesnik)*. 49. Žeđajući izdahnu spasitel svita. I. J. P. Lučić, razg. 4. Činilo mi se, kao da ću izdanuti. D. Obradović, živ. 78. Tolika je krv iztekla iz ovijeh rana, da nije u ńemu duha, samo za izdahnut. A. Kalić 278. Izdaho je, umro je. 533. Al' je jadan noćas izdanuo od žalosti za tobom djevojkom. Nar. pjes. vuk. 1, 258. Kad vidje kapetan, da s takom vikom izdahnu, reče. Vuk, mar. 15, 39. — *u ovom smislu stoji i part. praet. act.* izdahnuo *ili* izdahao *(umřo), kao adj.* Iznađoše ga već izdahnula. I. Đorđić, ben. 168. S hladnom šijom sa izdahla tijela. Osvetn. 2, 69. *i griješkom part. praet. pass.* Ostaviti izdahnutu. P. Kanavelić, iv. 72. Zovnuše ispovidnika, ma zaludu, jer ne prispi, veće ga nađe izdanuta. J. Banovac, razg. 186. Grobi drže u sebi tilesa izdanuta. pripov. 149. — *b) značeńe je umrijeti, i kad je subjekat* duša *ili* duh. Da dušica tuj izdahne. M. Vetranić 1, 15. Malim ne izdaše duh moj od veseļa. Đ. Baraković, vil. 149. Duša kad izdahne. B. Zuzeri 101. — *c) od života preneseno na ogań: ugasiti se.* Kad vidi da ogań hoće da izdahne. V. Vrčević, igr. 7. — *d) u jednoga pisca našega vremena (samo part. praet. act.) o pušci u prenesenom smislu: puknuti.* A vitez je za perčin mu mahnu, pa izdahloj besjedio zijevci. Osvetn. 3, 51. Vile harnu sreću ńima naviješťale: da im zgodno u ciļ puške pale! ne izdahle bez da na tle svale! 4, 30. — *u ovom primjeru kao da je drugo značeńe: odahnuti, početi:* A ispod ńeg popražile diļke, pa praštile do sutona danu pa ni pro noć ne izdahle sjajne, da je vidno paši noćevańe. 5, 99.

2. *prelazno, objekat je* duša *ili* duh, *te je značeńe kao kod* 1, *a) umrijeti.* Nevoļno dušu izdahnu. Š. Kožičić 52b. Med rukami ńihovimi kako da bi zaspala dušu izdahnu stvoriteļu svomu. F. Glavinić, cvit. 376b. Na komu je svoj sveti duh izdahnuo. I. Grličić 11. Izdahnu, ko da je zaspo, srećnu dušu. B. Zuzeri 16. Izdahnu dušu utrudjenu. 55. Svoju dušu bogoļubno izdahnu. V. M. Gučetić 125. A na svrhu u pokoju da izdahnem dušu moju. A. Boškovićeva *u* I. M. Mattei 347. Izdahnuh dušu moju. L. Radić 2. Učini, dobri Jezuse, da izdahnem moju dušu u tvoje srce. I. M. Mattei 306. Gdje si stao, nijesi izdao, dok nijesi dušicu izdaho. Osvetn. 3, 106. — *amo pripada i ovaj primjer:* Dominik svoj život izdahnu. V. M. Gučetić 107.

IZDAHŃÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izdahńuje.* Ogań koji iz izdahnivanjih plamenitih vidi se u ajeru raďjati. A. Vitaļić, ist. 529.

IZDAHŃÍVATI, izdàhńujêm *i* izdàhńîvâm, *impf.* izdahnuti. — *U Belinu rječniku i u Voltiģijinu: praes.* izdahnivam *kod* izdahnuti.

ĬZDAJA, *f.* proditio, *djelo kojijem se ko izda (na prijevaru, u naj gorem smislu).* — *Postaje od* izdati *nastavkom* ja. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚proditio' 738b), *u Voltiģijinu* (‚tradimento' ‚verrätherey'), *u Stulićevu* (v. izdadba), *u Vukovu* (‚der verrath' ‚proditio'). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Čeda ove prehude matere jesu izdaja, laž, himba . . . Š. Budinić, sum. 121b. Koji objavi izdaju ili izdajicu. ispr. 162. Samokrese tamno oružje od izdaje nose uza se. I. Gundulić 325. Počamši taku izdaju što mu učini opaki Juda. P. Posilović, nasl. 134b. Što poklańa *(svijet)* jest izdaja. M. Radnić 191b. Da mu radjaše o izdaji. S. Margitić, fal. 267. Izdaja koja obisi Asalona. A. d. Bella, razgov. 75. Ne može naudit nam ļudska izdaja. I. Đorđić, salt. 31. Ovi izdajom pogubi Odoakra. ben. 120. Ova mu se *(Isusu)* izdaja veoma mučna ukazala. J. Banovac, razg. 159. Poznajući tvoje izdaje i privare. pripov. 169. Kapitan od Ungarije odkrivši izdaju i nevirnost svojih vojnika. 210. Ako pak želite ne samo čuti, neg i očima viditi izdaje od proklетoga griba. F. Lastrić, ned. 84. Da ne bi posumńio od izdaje i dogovora s carom. A. Kanižlić, kam. 268. Da David ne uzradi o izdaji. E. Pavić, ogl. 255. Neću tebi izdaje na Kosovu učiniti. Nar. pjes. bog. 7. N'jesam ti izdaje nikadara učinio. 51. Zakliňe se Bogom gospodarom, da izdaje neće učiniti. And. Kačić, razgov. 57. Zavika govoreći: ‚Izdaja, izdaja!' kor. 263. Da prikaže vladaocu od grada izdaju. M. Dobretić 137. Tada se ne čini nepravda ni izdaja ni usilovańe manastiru. M. Dobretić 383. Lica puna himbe i izdaje. L. Radić 52. Od izdaje Brankovića Vuka. Nar. pjes. vuk. 4, 72. I izdaju caru učinio. 5, 74. Zavist kleta, izdaja domaća. 5, 534. To mu prvi za izdaju dari. Pjev. crn. 288a. Crna izdaja Brankovićeva upropasti naše mučenike. M. Pavlinović, razg. 37. — *kaže se* na izdaju, po izdaji *kao: izdajom, izdajno, izdajnički.* Na izdaju ‚a tradimento' ‚per insidias'. A. d. Bella, rječn. 738b. Od koga bi na izdaju zadavļena. I. Đorđić, ben. 121. Osvoji mnoge gradove i varoše po izdaji. And. Kačić, razgov. 9. — *b) u jednoga pisca* xviii *vijeka kao da ima posve drugo (konkretno) značeńe: što se izda*

(rodi, porodi). Izdaja ožujka i prolitja. J. S. Reļković 107. Drugi bûdû da rod ide mladih, koje čekaj dan i noć iz jâjâ, drugi bit će red, druga izdaja. 202.

ĪZDÂJAN, īzdâjna, *adj. koji pripada izdaji. — isporedi* izdavan. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* izdavan).

a. *adj. a) koji izdaje.* Ja izdajna i obijesna ļubovnica. V. Andrijašević, put. 329. Kada će doći vojska protiva svijetu odmetnomu, izdajnomu. M. Radnić 559b. Jer se po svojoj izdajnoj voļi pušta privariti. Ant. Kadčić 535. Žudi osvojiti i srca izdajna i svetogrdna. I. M. Mattei 70. Kako bi ih ļubko nasvjetovo, da već igda ne pouzdaju se u izdajnu pučinu. 332. Izdajni, otrovni neprijateļ. A. Kalić 86. S jedne strane himbe i privare izdajnoga svijeta, a s druge napasti. 135. Rad nepomńe i nehajstva izdajne službe. 396. Pak izdajni san pritisne misli i pamet s očim stisne. N. Marči 20ab. Čuteć tamne sred propasti da je izdajni paša ostavi. P. Sorkočević 579b. Da ne čuju izdajni Piperi. Nar. pjes. vuk. 5, 159. — *b) kojijem se izdaje.* Španske ļudi vi zovete, da izdajnu u načinu pridati im grad budete. J. Palmotić 128. Marku vaze život Osińanin, ki mu izdajnu stera varku. J. Kavańin 94b. Ova izdajna govoreńa podigoše Antijoha na Judu. E. Pavić, ogl. 450. Posli ovoga izdajnog poļubļeńa. 611. Car Mehmed lipo ga zagrli i pohvali dilo izdajno. And. Kačić, razgov. 117. Uzimajući izdajnim načinom sakramente. M. Dobretić 144. Ispovid bi bila kradļiva i izdajna. 157. Ženidba bi bila izdajna, privarna i grišna. 520. Bi prizvan s izdajnom privarom. I. J. P. Lučić, izk. 9. Čemu odjeću svu promijeni, ter uzroči, Rizvan paša varke izdajne da u ńoj scijeni. P. Sorkočević 591a. — *c) kad se izriče kome je izdaja na štetu, to stoji u dat.* Ova bi priporuka bila izdajna duši iskusiteļa. Ant. Kadčić 5.

b. *adv.* īzdâjno, *izdajom, izdajnički. — Između rječnika u Belinu* (‚a tradimento' ‚per insidias' 738b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izdavańe), *u Voltiġijinu* (‚traditoriamento' ‚verrätherisch'), *u Stulićevu* (‚instar proditoris, proditorum more'). Ako od svake strane uzčekaš ju *(smrt),* noće te podkinuti izdajno. M. Radnić 384a. Ubi Andronik misnika Oniju izdajno. 836b. Tko z drugim diluje lažļivo, privarno i izdajno. M. Dobretić 526.

IZDÁJÂŃE, *n. vidi* izdavańe. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izdajańe, izdava, izdajnost, izdajstvo ‚proditio, traditio'; *u Jambrešićevu:* izdajańe, izdavańe; *u Stulićevu.*

IZDÁJATI, *vidi* izdavati.

IZDÁJAVAC, izdájavca, *m. vidi* izdavalac. — *U Jambrešićevu rječniku: (kajkavski)* izdajavec, izdavavec ‚proditor, traditor'.

IZDAJČINA, *m. augm.* izdajica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚traditoraccio' ‚infamis proditor'. — *nije dosta pousduno.*

ĪZDAJICA, *m.* proditor, *čovjek koji izdaje drugoga (u naj gorem smislu). — U množini je ženskoga roda:* I sa šńima mloge izdajice. Nar. pjes. vuk. 5, 268. *gdjegdje se nahodi istoga roda i u jednini:* Izdajice zala! Đ. Baraković, jar. 100. O izdajico jedna! A. Kanižlić, utoč. 46. *po Stulićevu rječniku moglo bi se kazati i o ženskom čeļadetu (isporedi* izdajnica). — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* izdavac), *u Voltiġijinu* (‚traditore' ‚verräther'), *u Stulićevu* (‚proditor, quae prodit'), *u Vukovu* (‚der verräther' ‚proditor'). Brani ńih od izdajic ńih. Transit. 107. Budući da si sam sebi izdajica. M. Zoričić 41a. Koji objavi izdaju ili izdajicu. Š. Budinić, ispr. 162. Proklet da je, ki hrani grackoga izdajicu. Aleks. jag. star. 8, 275. Ki bi se našao neviran ali izdajica mista. Stat. poļ. ark. 5, 257. Srca moga izdajice jes podjamna ti dušice. M. Gazarović 118b. Od Jude izdajice celovan. P. Radovčić, nač. 482. Suproć Judi izdajici. A. Vitaļić, ist. 386. Eto ugļeda čete nike s izdajicom kletim drugom. ost 99. Tamni ļudi, izdajicam ste vjerovali. J. Kavańin 415a. Koji je to neharni izdajica od nas, koji će učiniti toliko veliko zlo? M. Lekušić 35. Kako himbeni izdajica pride s mnoštvom oružnikov. 147. Izdade ga Juda izdajica. T. Babić, pism. 86. Za onu ļubav s kojom si od Jude izdajice himbenim celovom pozdravļen. A. Kanižlić, bogoļubn. 93. Da je Ivan cesarov izdajica. M. Zoričić, zrc. 52. Vi pošteńa izdajice! V. Došen 108b. Al' se nađe jedan izdajica. And. Kačić, razgov. 104. I Juda koji bi izdajica. kor. 362. Juda Iskarijot, koji je bio izdajica. I. Velikanović, uput. 1, 142. Izdajica Boga svoga. I. J. P. Lučić, razg. 123. Ļubav jest bila osobiti izdajica, koja je sina Božjega na muke i smrt pridala. B. Leaković, nauk. 57. Čuvaj se gubavaca izdajica. M. Pavlinović, razl. spis. 322.

ĪZDÂJNICA, *f. žensko čeļade koje izda, isporedi* izdajnik. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚traditrice' ‚proditrix' 768b), *u Bjelostjenčevu* (izdajnica, žena ka izdava ‚proditrix, traditrix'), *u Jambrešićevu* (izdajnica, izdavavica ‚proditrix'), *u Stulićevu* (‚quae prodit'), *u Vukovu* (‚die verrätherin' ‚proditrix'). S Bogom, naša izdajnice! Ġ. Palmotić 2, 141. Krvnici tamni pogane izdajnice. I. Đorđić, uzd. 15. Sad poznajem, da je žena opaka i da sije ļul nesklade i jedne izdajnice. N. Palikuća 18. Svak se čudi Sansunu, da je postavio svoju snagu, svoj život u ruke jedne potištene izdajnice. A. Kalić 167. Nazvao ju je nevjernicu i izdajnicu. A. Tomiković, živ. 53.

ĪZDÂJNĪČKĪ, *adj. (koji pripada izdajnicima), vidi* izdajan. — *Od* xviii *vijeka.*

a. *adj.* Nisu li noge Jude one noge izdajničke, koje će mu služiti za vođu tvojih neprijateļa? A. Tomiković, gov. 81. Ni predańńe ni sadańńe vladańe ńegovo ne zaslužuje izdajnička ona okrivļenija. Nov. sr. 1834. 201. Dogovori se s vlastelom, kako će to izdajničko djelo svršiti. S. Ļubiša, prip. 51. Brođani popališe Sarajevo, da osvete izdajničku smrt. M. Pavlinović, razg. 42.

b. *adv.* īzdâjnīčki, *izdajničkijem načinom, izdajom.* Pa je i on izdajnički ubijen. M. Pavlinović, razg. 80.

ĪZDÂJNĪK, *m.* proditor, *čovjek koji izda (u naj gorem smislu), izdajica. — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚proditor'; izdajnik od grada svoga ‚proditor patriae'), *u Belinu* (‚traditore' ‚proditor' 738b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izdavac), *u Voltiġijinu (kod* izdavac), *u Stulićevu* (‚proditor'), *u Vukovu (uz* izdajica). Njegda vele: kurvaru, a njegda: ubojico, a njegda: izdajniče. M. Divković, bes. 177b. Puk govoraše: ‚Ne misniče, nego izdajniče'. M. Divković, zlam. 61. Izdan celovom Jude izdajnika. B. Kašić, rit. 181. Ne ustavļa'te misao priku, kad mi živoj nije moći, k nemilosrdnom izdajniku, neka mrtva budem poći. I. Gundulić 42. Izdajniče, ti dostojiš, ne pod zemļom tu da stojiš. 468. A ne može od silnika imenom se car nazvati, ki vrh kletijeh izdajnika od osvete sabļu obrati. 495. Čim ga učini zlotvor kleti bez krivine izdajnikom. Ġ.

Palmotić 1, 207. Hod'mo spravit našu vojsku svukoliku suproć kletom izdajniku. 2, 187. Od potajnijeh izdajnika. P. Kanavelić. iv. 474. Izdajniče, ti izdajstvo ńemu spravi. P. Bogašinović 18. U Jude apostola izdajnika. I. Ančić. svit. 85. Gledaj kako govori ovi izdajnik. P. Posilović, cvijet. 160. Koliko mudrija bi ova žena grešnica nego učenik izdajnik. M. Radnić 273ª. Prema Judi izdajniku. B. Betera, ćut. 165. Boļe da nî u vijek ko je hud izdajnik. (D). Poslov. danič. 7. Krije izdajnik svo'e podjame. J. Kavańin 256ª. Jedan himbenik, jedan izdajnik pod koprenom od prijateļstva. A. d. Bella, razgov. 23. Od huda izdajnika odstupit ćeš. I. Đorđić, salt. 10. Bi od izdajnika uveden unutra. ben. 123. Meu to vrime oni zli i neharni izdajnik Juda ugovaraše s poglavicami. M. Lekušić 40. Izdajnika u utrobi nosim. J. Banovac, pred. 4. Kod bļuotine društva apoštolskoga, Jude prokletoga izdajnika. F. Lastrić, ned. 7. Taki 'e izdajnik i grih smrtni. 82. Ovdi sada nije mi potribe istraživati izdajnika. 127. Kako sam ja ļubio ne samo prijateļe i dostojne, nego i nedostojne ili ti neprijateļe kako Judu izdajnika. 297. Ti se srdiš suprotiva Judi izdajniku. V. M. Gučetić 35. I kakono izdajnika svakim mukam ńeg mučašc. P. Knežević, živ. 89. Pogodba Jude izdajnika. A. Kanižlić, kam. 525. Sumńeći da među ńima imade izdajnika. E. Pavić, ogl. 324. Jeda li sam ja taj izdajnik? 606. Ovi nesrićni izdajnik dade im za zlameńe. 610. Koji nam odkrije izdajnika, neka se možemo od ńega čuvat. Đ. Bašić 7. Sa svijem napastovańima svijeta izdajnika i pakļenoga neprijateļa. 241. Sva Jurina vojska osta izvan sebe, promišļajući slobod Muse izdajnika. And. Kačić, razgov. 113. Da mu objavi n. p. izdajnike, koji su ga hotili otrovati. Ant. Kadčić 324. Imam li ga svijetu darovati, ovem neharniku, ovem izdajniku, ovem nemiocu? I. M. Mattei 151. Dokle mi je u česu novaca, a u Crnu Goru izdajnika. Nar. pjes. vuk. 4, 79. Nigda u nas izdajnika nejma. Pjev. crn. 299ª. Pak ja jošte imam izdajnika. Ogled. sr. 24. Đe izdajnik boļi od viteza. P. Petrović, gor. vijen. 14. Otle ćemo na Grahovo sići, po Grahovu srazit izdajnike. Osvetn. 2, 76. — *Ko je izdan može se izreći genetivom.* Zašto su oči izdajnici duše naše. F. Lastrić, od' 322. Vapiju da je dostojan smrti, kako izdajnik cesarstva. M. Zoričić, zrc. 52. Jer bi inako bio lažac i izdajnik duše tvoje. Ant. Kadčić 37. Dva neprijateļa i izdajnika duše. I. J. P. Lučić, razg. 66. Mnoštvo neizbrojno upisnika vrvi vojevati svijetu, prem da je himbeni izdajnik svojijeh podložnika. I. M. Mattei 335. *(amo pripadaju i ovi primjeri u kojima nije izdano čeļade:* Vi ćete biti izdajnici blaga Božjega. J. Banovac, pripov. 248. Vi daklen, zlo uzdižući vašu dicu, jeste izdajnici blaga Božjega. 250. Mi našega spaseńa jesmo izdajnici. J. Filipović 1, 454ª. Podilitel sakramenta ima biti viran, a ne izdajnik i razaspitel blaga neprocińenog muke i krvi Isukrstove. M. Dobretić, bogosl. 12). — *ili adjektivom posesivnijem.* Koji tvoga izdajnika zoveš prijateļem. M. Divković, bes. 868ª. Umuknite, Božji izdajnici. T. Babić, pism. 20. Neharnici su Božji izdajnici. J. Banovac, pred 33. O Bože! sve se svitu daje, koji no je naš očiti neprijateļ. puti, koja je naš izdajnik. J. Banovac, razg. 154. Da ne bi iko bio izdajnik i odmetnik ńegov. J. Matović 474. Hotio si slijedit izdajnika tvoga. L. Radić 1. Nije za drugo uzvisio Mardokea na dostojanstvo kraļevsko, nego što mu očitova dva kućna izdajnika. Đ. Rapić 161. Volio bih spustiti dušu na kocu, nego se nazvati bratskijem izdajnikom. S. Ļubiša, prip. 175. — *ili genetivom s prijedlogom* od. Izdajniče od naroda. B. Kašić, rit. 366. Kakono izdajnika od cesarstva. P. Posilović, nasl. 134ᵇ. Da će pobiti izdajnike od grada. M. Radnić 227ª. — *ili dativom.* Izdajnik bio bi kraļu oni. M. Radnić 61ᵇ. Jesu mu izdajnici. 361ᵇ.

ÌZDÂJNÎŠTVO, *n. (osobina onoga koji je izdajnik), vidi* izdaja. — *Od* XVIII *vijeka.* Judin se početak fali, ali se svrha izdajništvom osuđuje. Đ. Rapić 341. Vražji rozi znače izdajništvo, mrzost i očajańe. S. Ļubiša, prip. 272.

IZDAJNOST, *f. (osobina onoga koji je izdajan), vidi* izdaja. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (izdajnost, izdajstvo ‚proditio') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (kod* izdajańe), *u Stulićevu* (v. izdadba). Ništa mu toliko žestočije srce ne probada, koliko prijateļska izdajnost. A. d. Bella, razgov. 201. Podlaže svoju voļu tvomu hoteńu, svoju službu tvojoj izdajnosti. J. Banovac, pripov. 169. Jeda bi se ne ostavia od griha izdajnosti. J. Banovac, pred. 117. Zašto je *(ispovid)* čini u privaru i izdajnost oblasti starešine od svoga reda. M. Dobretić 151.

ÌZDÂJSKÎ, *adj. vidi* izdajnički. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Satrt ćeš skup izdajski ki me ruži. I. Đorđić, salt. 470.

ÌZDÂJSTVO, *n. vidi* izdaja. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* izdajnost), *u Belinu* (‚tradimento' ‚proditio' 783ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kod* izdajańe), *u Stulićevu* (v. izdadba). Gospodin znaše ńegovo izdajstvo. B. Kašić, is. 49. Izdajstvo od grada. zrc. 104. U sto obraza priobraža i privraća sto besjeda, varka, izdajstva, sumńa, laža. I. Gundulić 479. Kô kad pukne grom, iz koga s urnebesom trijesi udare, omraza i gńiv srca svoga riga izdajstva i privare. 515. Još će vitez vuhoviti nemilosno izgubiti po izdajstvu glavu svoju. G. Palmotić 2, 58. S kijem izdajstvo, s kijem privara, s kijem zla stoje svakolika. 2, 115. Kleto izdajstvo i nevjera ka te snađe. 2, 286. Sva je izdajstvo, u svem hini. I. V. Bunić, mand. 6. Od izdajstva grijeh prokleti. P. Kanavelić, iv. 224. Bez nijedne himbenosti i izdajstva. V. Andrijašević, put. 239. Ti izdajstvo ńemu spravi. P. Bogašinović 18. Izdajstvo jest, kada jedan izdaje čovika koji se usda u ńega. P. Posilović, cvijet. 121. Nijedna stvar more biti gora na svijetu nego li ‚izdastvo'. 124. Oružjem a ne izdajstvom. 145. Marijo koja izdajstvo Judino s velikom bolesti očutila si. nasl. 182ᵇ. Čini izdajstvo kraļu. M. Radnić 47ᵇ. Elizeo odkrivaše izdajstva neprijateļska. 489ᵇ. Koga po izdajstvu dobivši. P. Vitezović, kron. 135. Bi od Joaba Davidova vojvode po izdajstvu ubijen. A. d. Bella, razgov. 98. Koji se iznevjeri i na tako izdajstvo popuze. I. Đorđić, salt. xv. Jozef opaka od izdajstva prodan robom. 356. Sila, izdajstvo, plijenstvo mori. uzd. 10. Niti bijaše hudovjernos ni izdajstvo. B. Zuzeri 185. A na mlade smrt dohodi po izdajstvu iza pleća neviđena. 294. Grih i opačina izdajstva ńegova. F. Lastrić, test. 155ª. S kojega se izdajstvom privićni hoti služiti. E. Pavić, ogl. 617. A vi se od ńegova izdajstva ne stavļate. Đ. Bašić 7. Učinit izdajstvo. M. Dobretić 69. Ovdi ulazi nevirstvo i izdajstvo istih roditeļa. 573. Odkri izdajstvo nenadano. Zgode. 7. Nemilo i na izdajstvu odvališe glavu ńegovu. I. J. P. Lučić, razg. 61. Juda s izdajstvom svojim razbojstvo izvrši. 98. Izdajstvo je upropastilo mnoge narode. S. Ļubiša, prip. 273. Nit' je kogod tvorio izdajstva. Osvetn. 3, 114.

IZDALA, *vidi* odizdala.

ÌZDALAC, izdaoca, *m. čovjek koji izda.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izdalac *i griješkom* izdaoc, v. izdajnik). Najde u svojti izdaoca. J. Kavańin 254ª.

IZDALEČ, IZDALEČE, IZDALEK, IZDALEKA, *adv. vidi* dalek, 2, b.

ÌZDALICA, *f. žensko čeļade koje izda.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. izdajnica.

IZDALKA, *adv. vidi* izdaleka *(kod* dalek, 2, a). — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* izdalka, izdaleka, od daleka ‚eminus, a longinquo, de, e, ex longinquo, a procul, a longe', v. izdaleka; *u Jambrešićevu:* ‚eminus'; *u Voltićijinu kod* izdaleka; *u Stulićevu.*

ÌZDAN, *m. u Vukovu rječniku:* 1. mjesto gdje voda iz zemļe pišti ‚ort wo das wasser aus der erde hervorsprudelt' ‚scatebra'. 2. (u Mačvi) vide izvor. — *Složeno od* iz *i korijena riječi* dno *(što ishodi iz dna).* — *isporedi* izdanak.

ÌZDANAK, izdânka, *m. mladica što udari drvetu (naj češće lozi) blizu korijena.* — *Postaje kao* izdan *nastavkom* ъкъ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚ein knüttel von einer staude die am boden abgehauen ist' ‚fustis genus' *s primjerom:* Udario ga izdankom). Neka se iskorijene izdanci. Đ. Daničić, jov. 31, 8. Izdanak iz korijena ńegova izniknuće. isai. 11, 1. Vinodjelac loze s nepotrebnim izdancima uz tačku veže. P. Bolić, vinod. 1, 179. Izdanak, mlaz što izbije lozi ispod čokota (iz ‚vrata'). na Braču. A. Ostojić.

IZDANGUBATI, izdangubam, *impf.* izdangubiti. — *U Stulićevu rječniku (uz* izdangubiti). — *nepousdano.*

IZDÀNGUBITEĻ, *m. čovjek koji izdangubi.* — *Samo u Voltićijinu rječniku:* ‚perditempo, perdigiornata' ‚tagdieb'.

IZDÀNGUBITI, izdàngubîm, *pf. istrošiti (vrijeme) dangubeći, obično s objektom što znači vrijeme, ali se može objekat i ne izreći (vidi naj sadńi primjer kod* a). — *Složeno:* iz-dangubiti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izdangubî. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltićijinu* (‚perdere giornata, fatica' ‚faullenzen'), *u Stulićevu* (‚tempus terere'), *u Vukovu* (‚an zeit verlieren' ‚pessumdo tempus' *s primjerom:* Izdangubio tri dana).

a. *aktivno.* Ako bi što izdangubio i potrošio ličeći se. F. Lastrić, ned. 141. Izdangubih dane i godine. Nar. pjes. herc. vuk. 205. Lovac izdangubi. Vuk, poslov. 133.

b. *pasivno.* Nakon toliko dana izdangubļenih. M. Pavlinović, razl. spis. 356.

c. *sa* se, *pasivno.* Što se dana izdangubilo. M. Pavlinović, razl. spis. 41.

IZDANKATI, izdankam, *pf.* probuditi čovjeka iz tvrda sna. ‚Jedva sam ga izdankao'. P. Brantner. — *Može biti da postaje kao* izdan *i* izdanak.

ÌZDÂŃE, *n. djelo kojijem se izda.* — *Stariji su oblici* izdanije *i* izdanje; *Vuk upotrebļava (po crkvenome ili po ruskom jeziku)* izdanije *(vidi kod c)).* — *Između rječnika u Belinu* (izdanje ‚proditio' 788ᵇ), *u Stulićevu, u Daničićevu* (izdanije, gledaj izdava: O izdaniji. (Zak. duš. pam. šaf. 88). samo u natpisu nad člankom, a u članku se samom uređuje ‚izdava' koju vidi). *a) vidi* izdati, I, 1, a. Blagoslov stola i izdanije hvale. Kateh. 1561. C6ᵇ. — *b) vidi* izdati, I, 1, e. U vas hinbe ter izdanja. M. Marulić 304. Veće izdanje ne možeš učiniti nego li propovidjeti ga *(otajstvo, t. j. tajnu)* druzijem. Zborn. 22ª. Zač je zvat potribno takuj stvar izdanje. Š. Menčetić 134. Da bih ja razmišļao večeru s učenicim, . . . prirečenje izdanja i izdavaoca. B. Gradić, duh. 56. Slatko je izdanje prijateļu s kim se ima od srca poznanje (‚O dolce coll' amante esser tradita!'). F. Lukarević 129. Izdanje od učenika. A. Gučetić, roz. jez. 5. Ako vi me ne osvetite od ovega prika izdańa. G. Palmotić 2, 56. Plahi mladac i grabeći na izdańe se kleto stavi i silnom rukom isred dvora Zorku ļubi ugrabi mu. 2, 176. I zlo izdanje ke gotovi suproć ńemu krvni Juda. 8, 65ª. Izdanje od Jude. P. Radovčić, nač. 416. Ne znahu se otme, odire, himbe, izdanja. J. Kavańin 257ª. Al' mu prini to izdanje ljepše i dugļe kraļevanje. 301ᵇ. Juda celov . . . izgledom ga 'e učinio od izdanja krvnik pravi. 454ᵇ. U polači ńih štitimo od izdanj». 505ᵇ. Iz lakomosti izhode izdanja, privare. A. Baćić 229. Pokle hoćeš, pridragi čačko, da trpim izdańe moga učenika, progonstvo židovsko. Đ. Bašić 54. Prije nego ja bih kroz izdańe toli hudo ostavio ljepos tvoju. P. Sorkočević 582ᵇ. — *c) vidi* izdati, I, 1, *g.* Predgovor k ovome izdaniju naših narodnijeh pjesama. Vuk, nar. pjes. 1, v. Izdańe ‚auflage (ausgabe)' ‚edizione'. B. Petranović, ručn. knig. 30.

IZDARÍVATI, izdàrîvâm, *impf.* izdarovati. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Koliko je iz blaga i tezora ńegovijeh izdarivo meni. B. Kašić, nač. 17. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZDARÒVATI, izdàrujêm, *pf. darovati sve.* — *Složeno:* iz-darovati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *U Šulekovu rječniku s drugijem značeńem (svršiti darivańe):* ‚ausschenken (aufhören geschenke zu machen)'.

ÌZDÂŠAN, izdâšna, *adj. koji mnogo daje (izdaje).* — *U naše vrijeme. a) o čeļadetu, koji rado daje, podatļiv, podašan, darežļiv.* — *između rječnika u Vukovu* (‚freigebig' ‚liberalis'). Izdašan i čazben bio je za čudo. Vuk, prav. sov. 76. — *b) o čemu nežívu (n. p. o semļi, žetvi, poslu, radńi itd.), što mnogo daje.* Vidi se iz ńega, u koliko je žetva više ili mańe izdašna bila. Nov. sr. 1835. 92. *i u Šulekovu rječniku:* ‚ergiebig'.

ÌZDÂŠNOST, *f. osobina onoga koji je izdašan, ili onoga što je izdašno.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚ergiebigkeit'.

1. ÌZDÂT, izdâti, *pf. vidi* izdaja. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Krije pod sobom izdat mnogu. J. Kavańin 258ᵇ.

2. ÌZDAT, izdâti, *f. vidi:* Od izdâti, trboboļe, nastupa. — Kad kome dušmani preko davola učine da ga strašno zaboli na stomaku zove se u Prekomoravļu ‚izdat'. Da se od toga sačuvaju u Krajini nose ušivena tamjana, vrstolove like i ‚trave od izdati'. Ako koga snađe izdat, ovako ga vidaju . . . M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 101. Izdat, m. grč u stomaku, od arapske reči ‚idirab', bol u opšte, posebice muka u stomaku. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 94.

IZDÁTAK, izdátka, *m. djelo kojijem se izda (vidi* izdati *osobito kod* I, 1, f. — *Načińeno u naše vrijeme.* Izdatak zakona ‚erlassung eines gesetzes'. Jur. pol. terminol. 186. Izdatak naredbe ‚erlass (einer verordnung)'. 186. — *u Šulekovu rječniku:* ‚ausgabe'.

ÌZDATEĻ, *m. čovjek koji izda. a) vidi* izdati, I, 1, *g. u Stulićevu rječniku:* ‚chi pubblica, ch[illegible]dà fuori, autore' ‚auctor'. — *b) vidi* izdati, I, 1, m. *u Šulekovu rječniku:* ‚ausfertiger'.

IZDATI, izdȃm (izdádêm), *pf. složeno:* iz-dati. — *Akc. kaki je u praes.* izdadem *taki je i u impt.* izdádi *(ali* izdâj); *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izdȃ *(ali* izdade), *part. praet. act.* Izdao, Izdâla, *part. praet. pass.* Izdân *i* Izdât. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izdati, *rus.* издать. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚erogare; prodere'), *u Mikalinu* (‚prodo'), *u Belinu* (izdati, izdajem ‚prodo' 788b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izdavati), *u Voltiđijinu* (izdati, izdajem ‚tradire, denunziare' ‚verrathen'), *u Stulićevu* (izdati koga ‚prodere'; izdati komu, to jest dati sve ‚cuncta dare, erogare'; izdati štogod ‚edere in lucem, producere, dare, facere, assignare, reddere'), *u Vukovu:* izdati, izdam (izdadem) 1. ‚geben' ‚do' *s primjerom:* Obojici izdao za dušu. 2. ‚weggeben heimlich vom hause, veruntreuen' ‚interverto'. 3. ‚verrathen' ‚prodo' *s primjerima:* Izdale me noge, oči; izdala snaga, godina; Ko te izda, izdalo ga leto!; *u Daničićevu:* ‚edere; tradere'.

I. *aktivno.*

1. *značenje je uopće: dati nadvor, napolje, ali se upotrebljava s osobitijem značenima.*

a. *uopće dati, predati. objekat može biti što nežito ili živo, tjelesno ili umno.* Tuj kuću izdajte gospodinu protovestijaru. Spom. sr. 2, 88. (1389). Mně izda gradъ Sokoo. Mon. serb. 301. (1420). Vidit će toj kruni ljepos ku Bog izda. Š. Menčetić 60. Ovdi nam u koli niku vil Bog izda. 77. Milos svu na puno tad svitu Bog izda. Ǵ. Držić 350. A meni da izda *(Bog)* očiju tolikoj, koliko jur zvizda kriposti nebeskoj. D. Rańina VIIIb. Pjesni tej, pravo jes, uzdignut do zvizda, pokli u ńih taku čes višńi nam Bog izda. 139b.

b. *uz davaće se ističe da je subjekat dužan dati, jer je obećao.* Kako ju je bilъ obreklъ Hilandaru, i u hrisovulъ upisalъ, a ne izdalъ. Mon. serb. 568. (1408—1405). Budi Bogu viran izdat ča obeća. M. Marulić 117. I ki se obećaše čistoći i redu, zavit ne izdaše. 117. Ńemu obitanja izda, istinan u svemu. 213. Obeća mi, a malo izda. M. Držić 279. Obećalo a ne izdalo. (D). Poslov. danič. 87. — *amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* I sve ono što sam ja donela, kad sam za te došla iz počela moraju nam na polje izdati, ako će jim ništa ne ostati. M. A. Reljković, sat. I6a.

c. *objekat je račun.* Svi ljudi imaju od del svojih račun izdati. Kateh. 1561. E3a. Koji račun za vas izdati imaju. D2a.

d. *objekat je čeljade; značeće je: predati na sud.* Ako se obrête človêkъ zemlje kraljevьstva mi osuđenъ vašemu človêku, da mu moje sudьce izdaju dobitьke; ako li mu dobitьka ne steče, a oni da podaju krivьca samoga do uroka do koje sudьce ureku; ako li ga sudьce ne izьdade, da gde mi pravda ukaže uzeti te dalьga, da ga uzme kraljevьstvo mi, i da ga postavi gde ga bude pravo postaviti. Mon. serb. 46. (1254). Što se obrête krivъ, da dastъ kraljevьstvo mi, človêka da izdastъ. 52. (1240—1272). Vijeću učiniše svc starješine popovske i starci puoka suprotiva Isusu da ńega na smrt izdade (3 *plur.*). N. Rańina 92a. mat. 27, 1. Ako ne bi bio krivac, ne bismo izdali ńega tebje. 109a. joann. 18, 30. Ki mene na tvu vlas izda. Ǵ. Držić 398.

e. prodere, *u naj gorem smislu, prijevarom upropastiti (uprav: predati neprijatelju) onoga koji se uzda ili kajega je subjekat osobito dužan čuvati od zla ili od neprijatelja. a) u pravom smislu; objekat je čeljade ili što se misli kao čeljade (može biti i kolektivno ime: dom, domovina, grad, država itd.). aa) subjekat je čeljade ili što se misli kao čeljade. aaa) uopće, objekat se može i ne izreći, ali se ima u misli.* Jedan od vas mene će izdati. N. Rańina 90a. mat. 26, 21. Juda ki ga izda. 92b. mat. 27, 3. Isukrsta izda učenik ńegov nevijerni. Zborn. 65a. Tvoju zleđ ja ne znah, da me ćeš izdati. Š. Menčetić—Ǵ. Držić 488. Zač ga će *(Klis)* izdati zli ljudi. M. Vetranić 1, 46. On izda hižu kako Juda Boga. Mon. croat. 242. (1548). Da iskrńega našega krivo ne oblažemo, ne izdamo, ne raznašamo. Kateh. 1561. B1a. Isus umiva noge Judi, koji ga imaše izdati. A. Komulović 61. Tko je taj koga nijes' izdala? koga nijesi privarila? I. Gundulić 220. Zatajati ne ima istine, tko u svijetu izdat neće. 303. Izdati bližńega. F. Glavinić, svitl. 21. Ki će učinit sud od tebe, kada izdaš tvoga vojna, Atene, Argo, Kreta i Tebe? Ǵ. Palmotić 1, 271. To t' da tebe ja ostavim, ma razbludo, moj životu, to t' da izdam tvu ljepotu? 2, 13. Jošter se rveš, zli gusare, da me izdaš, da me raniš? 2, 358. Na srebru ovi i na zlatu opak izda grad rodjeni. 2, 461. Temeljito im obeća izdati Isusa. P. Bakšić 25. Juda izda Gospodina. P. Radovčić, ist. 54. Spravan izdat Troju. I. Zanotti, en. 8. Judi se prilikuje, koji poljubiv izda Isukrsta. S. Margitić, ispov. 48. Silih, izdah, morih, kužih . . . J. Kavańin 45a. Ako bi otili izdati grad. A. Bačić 98. Nikada se nitko sprijatelio nije s ńim i združio, koga on nije izdao. F. Lastrić, ned. 82. Izdade učenik svoga meštra. A. Kanižlić, kam. 17. Naj poslije izda svoga božanstvenoga naučitelja. Đ. Bašić 163. Namislio si me sjutra izdati, kano Juda svoga meštra. And. Kačić, razgov. 54. Jer tko godir općinu izdade. M. A. Reljković, sat. L5b. Izdati svoju otašbinu. Ant. Kadčić 29. Juda izdajnik koji u vrtlu s poljubljenem izvanskim izdade srcem sina Božjega. M. Dobretić 405. Nije lasno izdati Momčila, ni izdati, niti otrovati. Nar. pjes. vuk. 2, 106. Ne izdadoh ni dodadoh tebe. 2, 277. Bog ubio Vuka Brankovića! on izdade tasta na Kosovu. 2, 309. Da brat brata u boju ne izda. 4, 166. Izdadoše bega Bušatliju. Ogled. sr. 469. Tako me braća ne izdala! Nar. posl. vuk. 298. I tko izda u nevolji druga. Osvetn. 1, 51. A vjeru ti mogu dati tvrdu, da ve izdat neće Gora Crna. 3, 38. — *bbb) može se izreći kome se kod izdavańa predaje objekat. to se naj češće kaže dativom.* Juda Skarijot, jedan od dvanadesete, poče ka vladaocem da ga izda ńim. N. Rańina 96b. mar. 14, 10. Misal zlu niku pomisliše, Aleksandra Poru izdati rekoše. Aleks. jag. star. 3, 290. Il' ga otruj, ili mi ga izdaj. Nar. pjes. vuk. 2, 105. Ti si mene izdala Lazaru. 2, 260. *ali se može kasati i drugijem načinom, n. p.* u ruke (kome, čije). Budim smo izdali poganom u ruke. M. Vetranić 1, 58. *(Juda)* hrli izdati me u ruke židovske. P. Bakšić 50. *u koga.* Danas mene u tebe izdala, a sjutra će tebe u drugoga. Nar. pjes. vuk. 2, 113. *u mjesto.* Bratja prodadoše trgovcem i u Egipat izdadoše Josipa. F. Lastrić, test. 178a. *na što (na koju svrhu).* Judi koji Boga izda na krstъ. Mon. serb. 447. (1451). *u čemu.* Da će ga ona izdati u virnosti. M. Dobretić 431. — *bb) metaforički se shvaća i što drugo kao čeljade, n. p. sreća.* Zašto me pak, sriću, zlo izda ovakoj, čineć mi služit man u muci ljuvenoj? D. Rańina 98b. Junačka te sreća ne izdala! Osvetn. 2, 157. — *svijet.* Bog na ovom je svijetu bio, i svijet stvoren bi od ńega, a svijet zato nije hotio stvoritelja znat svojega; još mańe će vas poznati, nu hoće vas svijeh izdati. A. Vitalić, ost. 118. — *grijeh.* Kako je grih one

izdao, onako će i vas, ako života ne prominite. J. Banovac, razg. 150. — *b) objekat je čeljade, ali je subjekat što drugo; glagol je u prenesenom smislu. aa) smisao je da od subjekta nema koristi kojoj bi se moglo nadati ili koja je prije bila. takovi subjekat može biti: aaa) snaga, kad je čeljade slabije nego misli da je ili nego je prije bilo.* Na stremeni su obje stale, i ako ne izda sila mnoga, udarcom se jednim hvale svrhu donijet bijenja toga. I. Gundulić 346. I ako ne izda sila mnoga, udorcom bi jednijem htio neprijatelja svršit svoga. 539. Snaga ńeg izdade. P. Knežević, muk. 88. Niti ga snaga izdala. Đ. Daničić, 5mojs. 34, 7. — *bbb) koje udo ili dio tijela kad oslabi (od starosti ili od drugoga uzroka).* Noge su me izdale. S. Ljubiša, prip. 244. Umirismo se, noge izdadoše, a oči se same zaklapahu. M. P. Šapčanin 1, 105—106. *vidi i u Vukovu rječniku.* — *ccc) oružje (naj češće puška).* A kad širom sići stade, mač ga britki tad izdade. V. Došen 124a. Skoro sam se puške dobavio, čini mi se izdati me neće. And. Kačić, razgov. 254. Tako me oružje ne izdalo kad mi naj veća potreba bila! Nar. posl. vuk. 299. Prašnici se prospu, a puške izdadu. S. Ljubiša, prip. 186. — *ddd) um, pamet.* Nega ti iznosi slavan glas do zvizda umom kim ponosi toko se i gizda; on ti ga ne izda, il' poje il' piše. H. Lucić 277. — *eee) vrijeme (u smislu da iznenada nestane vremena za kakav posao).* Ispovidamo da smo imali želju i odluku da ćemo se na dulje pružiti onda kad smo se počeli zabavljati o ovomu poslu; al' nas izdade vrime u naj lipše doba, jer bismo određeni na vladańe provincije i to za više i više godina, gdi se nije imalo kada ni zagledat ni o tomu mislit. M. Dobretić v. — *fff) zemlja (u smislu da ne rodi).* Nive zemaljske izdati mogu. A. Kanižlić, fran. 257. Ako zemlja jedna te izdade, druga barem izdati te neće. J. S. Reljković 804. — *ggg) rod, ljetina, ljeto, godina, hrana itd. (u smislu kao kod fff)).* Da te nikad ta (h)rana ne izda. J. S. Reljković 128. Ko izdao, izdalo ga ljeto! Nar. pjes. vuk. 4, 252. No izdaše, ljeto ih izdalo! 4, 424. Izdao rod, trgovine nije, stoka polipsala. S. Ljubiša, prip. 247. Kad ljetina izda zbog suše. V. Bogišić, zborn. 475. *vidi i u Vukovu rječniku.* — *u jednom primjeru s dativom mješte objekta:* Ko bi noćas izd'o na Mletičku, izdalo mu ljeto i godina! Nar. pjes. vuk. 4, 479. — *hhh) životińa. (Đogo)* gospodara na ledinu splasti; a nebi ga izdo do vijeka. Osvetn. 2, 147. — *iii) drugo što.* Al' poslužе i izdati neće *(takve cigle).* J. S. Reljković 247. Ako čanak ne izda, kašika neće. (Dok u čanku ima, i malom se kašikom može čoek najesti). Nar. posl. vuk. 9. — *bb) smisao može biti: otkriti (koga što je htio biti sakriven ili da se za ń ne zna), n. p.* Abisaj sa svijem opipom da ga ne izda bahat noga ni klonuće od oružja, na prstijeh predajući uvlači se za privirit. B. Zuzeri 124. — *c) subjekat je čeljade, a objekat je što umno: vjera, dostojanstvo itd. smisao je: ne raditi dalje po dušnosti koja se pokazuje objektom.* Nijes' li savezaj vjere ti nepravo izdala? F. Lukarević 126. Mâ Danica da je izdala ljubav, službu, vjeru moju. G. Palmotić 1, 334. I koju si držan vjeru kralju tvomu hoć izdati. 2, 88. Ti nevjerna izdala si moju viru. J. Palmotić 450. Poklisari dostojanstvo poklisarstva izdadoše i osramotiše. A. Kanižlić, kam. 96. Da izdadu dostojanstvo svoje, da proti grizodušju osude Ignatiju. 131. Kada parac s privarom izdade pravdu. A. d. Costa 2, 178. Ne izdajte čisto Hristovo učenije! D. Obradović, živ. 91. Jer sam Turčin, vjeru izdat neću. Osvetn. 2, 119. — *d) javiti kao nehotice što tajno što bi sam subjekat htio da ostane sakriveno.* Užganu svoju pohlepu izdade tada. A. Kanižlić, kam. 90. On isti izdade svoju nevirnost. 418. Da se mnoga žena stidi, bludnost svoju da izdade, dok ćud drugom ne saznade. V. Došen 98—99. — *i ova dva primjera pripadaju amo, ako ne pod* f: Vrh od grana kolince imade kojim svoje godine izdade. J. S. Reljković 143. Valja izdat i kazat istinu. 285.

f. *javiti, izreći. a) uopće.* Pripovida se evangelije od deset gubavac, od kojih neg jedan hvalu izda. Postila. 12a. Ako bi izdali razložita uzroka. Š. Budinić, ispr. 22. — *b) javiti pred svijetom, proglasiti.* Izreče i izda ovi sud. Š. Budinić, sum. 116b. Navisti i izda odsud. ispr. 188. Što jim Noje zapovid izdade. M. A. Reljković, sat. K8a. Zakon objaviti jest, koga je Bog objavio i ljudma izdao. B. Leaković, nauk. VIII. Bog izdade i ostavi ovu zapovid. gov. 222. Fariseji izdaše zapovijest. Vuk, jov. 11, 57.

g. *(štampati i) dati na rasprodaju (književno djelo).* — *Mogu se dodati i riječi* na svijet, u tisku *itd.* — *Od* XVIII *vijeka.* U tisku izdati. J. S. Reljković v. Namjeravam izdati na tip trista ovi knjiga. D. Obradović, živ. 16. Da su je kaki jeretici pisali i na svijet izdali. Vuk, dan. 1, 45. Na svijet izdao. nar. pjes. 1. Izdati knjigu o svojem trošku ‚ein buch in verlag nehmen'. Jur. pol. terminol. 567. Izdati knjigu o svom trošku ‚ein buch verlegen'. 569.

h. *uopće, dati nadvor, napolje, iz sebe.* Što ob zimu u sobi imade sve već travńem na polje izdade. J. S. Reljković 187. Svako oko izdati će klicu. 215. Pušnica valjade kad toplinu nikud ne izdade. 369.

i. *dati što iz kuće (o mlađemu) bez znańa i dopuštena starijega. — vidi u Vukovu rječniku.*

k. *dati kome (mrtvome) za dušu. — U naše vrijeme.* Pa Bogdana onda saranio, braca svoga dvoru odnesao, te i ńega saranio lepo, obojici izdao za dušu, kako carski valja i trebuje, kako j' zakon u veri rišćanskoj. Nar. pjes. vuk. 2, 454. Ńemu jeste izdao za dušu, kako j' zakon u veri rišćanskoj. 3, 299. Ako čovek udovac hoće da se ženi, mora naj pre izdati godinu svojoj prvoj ženi, pa tek onda drugu uzeti; to jest on mora sva podušja, koja se daju za godinu dana umrlome, izdati za kraće vreme. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 65.

l. *potrošiti.* — *U naše vrijeme kod pisaca prema ńem.* ausgeben. Izdati, potrošiti što ‚verwenden'. Jur. pol. terminol. 596.

m. *(kod trgovine) potpisati i dati nadvor mjenicu.* — *U naše vrijeme kod pisaca.* Izdati (dati od sebe) mjenicu ‚einen wechsel ausstellen', tal. ‚dare, fornire, emettere una cambiale'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. *dati sve.* Vьse svoje imênije vъ zaimъ izda. Sava, sim. pam. šaf. 1. Izteče li, kad pristade *(poplav)* i poslidńu kap izdade? V. Došen 47a.

II. *pasivno.*

a. *vidi* I, 1, a. Grad Sokoo u Konavlahъ i po župe Konavli s Obodomъ i Captatomъ . . . too što je ńihъ bilo i pride u naše ruke, zapisano i utvrьdeno i vojevodomъ Isakomъ izdano namъ drьžati i obladati. Mon. serb. 301. (1420).

b. *vidi* I, 1, b. Ča t' je obitano, druzim ne obitaj, dokla t' ni izdano, i stvar u rukah taj. M. Marulić 128.

c. *vidi* I, 1, e. Amfijarao skriv se izdan bi od žene. D. Zlatarić 19b. Sanson budući obljubio Dalidu, bi od ńe izdan. A. Gučetić, roz. jez.

188. Sin človičanski biti će izdan u ruke od grišnika. B. Kašić, is. 49. Čujte, izdana ļubovnica u pustome sama kraju kako uzdiše. I. Gundulić 5. Obrati se, nevjerniče, jaoh, k izdanoj moj mladosti! 41. Ah, nevoļna još li dajem mjesto ufanju izdanomu. 48. Da pod vjerom od ļubavi srce izdano na sem sviti višńi umiju povratiti na veseli život pravi. 61. Vjeruj, o ma vjero izdana, čas tvoju ćeš ockvrniti, kad u slavi tvoj hoditi ne uzbudem ja svezana. 188. Ova hvala tvoga imena naj veća će bit' svudije, žena, izdana ka bi prije, da je sad silom uhićena. 188. U ńoj *(Dobruči)* tèžâk mukom dugom od truda izdan vik ne osta. 318. O moj njegda drag pokoju, sad izdana ma ļubavi, Krunoslavu da li tvoju pri Turkińi ti ostavi? 467. Ah moje žeļe privarene, ah ufańa moja izdana! Ġ. Palmotić 2, 32. Kad začuješ, kô je od mene tva dobrota rajska izdana. 2, 35. Na vrime jutrńe slatki Isukrst bi izdan. Michelangelo. 10. Nu izdane cijeć ļubavi sveđ ćeš kušat gorke smeće. P. Sorkočević 582a.

d. *vidi* I, 1, *f*, *b*). Kalendarom kako su izdane. J. S. Reļković 11.

III. *sa* se.

1. *pasivno ili refleksivno.*

a. *vidi* I, 1, a. O slava i gizda svakomu človiku, koja se nam izda za milos i diku. Š. Menčetić 65.

b. *vidi* I, 1, e. Ona se nije htela izdati. Nar. prip. vuk. 66.

c. *kao* javiti se, *vidi* I, 1, f. Da se bolest izda na vidilo. J. S. Reļković 207. I cviće kada se izdade trga se. 267.

d. *u jednom primjeru našega vremena:* Divanana ili ćoška koja se izdala unutra u baštu. M. Đ. Milićević, let. več. 158, *kao da znači stršiti.*

2. *recipročno, vidi* I, 1, e. Dete, braćo, da se ne izdamo! Nar. pjes. vuk. 4, 252.

IZDÀTĻIVICA, *f. nekakva trava (trava od izdati).* — *U naše vrijeme.* Neki opet uzmu travu ‚izdatļivicu' i nož crnokorac . . . On se *(bolestan od izdati)* nakadi tamjanom i travom izdatļivicom. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 102.

ÌZDATNÎK, *m. (mjenice), vidi kod* izdavalac. — *Načińeno u naše vrijeme.* Izdatnik mjenice ‚aussteller des wechsels' ‚emittente la cambiale'. B. Petranović, ručn. knig. 81.

ÌZDAVA, *f. vidi* izdaja. — *U jednom primjeru* XIV *vijeka gdje znači: predaja (vidi* izdati, I, 1, a *i* d) *i što se za predaju plaća, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* izdajańe), *u Stulićevu* (v. izdadba), *u Daničićevu* (‚traditio ejusque pretium'). O izdave sice da budetь: izdava otь zemļe pristavu 3 perьpere, otь sela 3 perьpere, otь mlina 3 perьpere, otь grada konь i svitê, otь vinograda 3 perьpere, otь konja perьpera, otь goveda 4 dinari. Zak. duš. pam. šaf. 38. 50.

IZDÁVAC, izdávca, *m. vidi* izdavalac. *a) izdajica, izdajnik.* — *od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* izdavec, izdajnik, izdajica, izdavica, izdavnik ‚proditor, traditor', t. j. koji izdaje 2. izdavec domovine ‚proditor patriae') *i u Voltigijinu* (izdavac, izdavica, izdajnik ‚traditore' ‚verräther'). A Judi *(bi pridivak)* Tadej, savoļ Jude Skarijota izdavca. F. Glavinić, cvit. 349a. Muči, himbeniče, izdavče, laživče, muči! A. d. Bella, razgov. 246. — *b) vidi* izdavalac, *b).*

IZDÀVÂČ, izdaváča, *m. izdajnik.* Zemļak. 1871. 2.

IZDÁVALAC, izdávaoca, *m. čovjek koji izdaje. a) izdajica, izdajnik.* — *na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Samomu *(Ivanu)* Gospodin izdavaoca *(Judu)* povijeda. B. Gradić, djev. 161. — *b) čovjek koji izdaje mjenicu (vidi* izdati, I, 1, m). — *u naše vrijeme kod pisaca.* Izdavac, izdavalac (merc.) mjenice ‚aussteller (eines wechsels, einer urkunde)', tal. ‚emittente'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *c) čovjek koji izdaje (naj češće tuđa) književna djela (vidi* izdati, I, 1, g). — *u naše vrijeme kod pisaca.* Izdavalac (knige), typ. ‚herausgeber', frc. ‚éditeur', tal. ‚editore', egl. ‚publisher'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ÎZDÂVAN, Izdâvna, *adj. vidi* izdajan. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izdavni ‚proditorius' 738b), *u Bjelostjenčevu* (izdavni, izdajni ‚proditorius, traditorius'), *u Stulićevu* (‚more proditoris').

a. *adj.* Ko Dolona nejakoga, kako izdavna Reza umori. Ġ. Palmotić 1, 209. Poď se uzda' u trojanski skup izdavni, u bezočna nevjernika. 1, 280. S nevjernici izdavnimi. 1, 284. Himbenoga Hrvoja izdavna je varka smela. 1, 394. S izdavnom nemilosti posla zaklat i Jerinu. 1, 395. Pokli pade ban izdavni. 1, 401. Tko vjeruje toj tišini, ter izdavnoj i nestavnoj u ruke se da pučini. 2, 72. Tej sramote tač neprave, ova izdavna kleta dila. 2, 247. Vidio sam izdavne varke opake. P. Kanavelić, iv. 161. Hudijem naukom izdavnoga svjetnika. 221. Izdavnom tač hitrinom stô prigrabit. 226. Sreću izdavna i mrzeća. 278. Ovo zagrļenje izdavno slide i sada Judini učenici. I. Ančić, svit. 79. Po Judinu celovanju izdavnomu. 258. Sijući nepristavne smeće, štete, varke izdavne. I. Đorđić, salt. 11. Pun grešnik himbe izdavne. 23. Isus tuži se na Judu svoga izdavnoga učenika. 175. Da ne uzbude jaka izdavnom svjetu utući. uzd. 197. Ondi ču, da nije drugo ona ravnica, nego od voda jedno blato priduboko i veoma izdavno, er bi u zimu smrznulo se na različne ploče od leda. B. Zuzeri 19. Tebe celovom će izdavnijem u ruke pridat neprijateļom. 127. Videći blizu izdavnoga neprijateļa. 156. Trče ne po putu Božijemu, neg po ravnini sveđ izdavnoj od raskošja svjetovnijeh. 279. Cklo izdavno za drago kameńe držati. S. Rosa v.

b. *adv.* Izdâvno. On u tebe pomoć pita, izdavno mu ti se ukrade. Ġ. Palmotić 1, 207. Na vjeru goste svoje tač izdavno privariti, toj izdavstvo pakļeno je. 2, 248.

IZDÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se izdaje.* — *isporedi* izdajańe. — *Stariji su oblici* izdavanije *i* izdavanje. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* izdavni, *vidi* izdavan: po izdavańu, izdajno ‚per insidias, proditorie, traditorie'), *u Jambrešićevu (vidi kod* izdajańe), *u Stulićevu, u Vukovu.* Za pogrdu Judina izdavanja. I. Ančić, svit. 258. Povidajući otcu prizlobno ńegovo izdavanje. A. Vitaļić, ist. 124. Početak skupļańa i izdavańa ovi narodni pjesama bio je u Beču. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 62. Meni je vrlo drago, što mi je pjesnik i vlasnik izdavańe ovoga sveska povjerio. Osvetn. 4, VIII.

IZDÀVAONICA, *f. prodaja knига u kojoj se izdaju književna djela.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚verlagsbuchhandlung, verlagshandlung'.

IZDÀVATEĻ, *m. vidi* izdavalac, *c).* — *U naše vrijeme kod pisaca.* Spisateļ, stisnut od izdavateļa, posla po svoj rukopis. M. Pavlinović, rad. 44. Izdavateļ ‚herausgeber' ‚editore'. B. Petranović, ručn. knig. 80.

IZDÀVATEĻSKÎ, *adj. koji pripada izdava-*

teļu, izdavateļima. — *U Šulekovu rječniku:* izdavateļsko pravo ‚verlagsrecht'.

IZDÁVATI, izdâjêm *i* izdâvâm, *impf.* izdati. — ***Radi óblīkâ vidi*** davati, I. — *Akc. je kao kod glagola* davati, *samo u oblicima u kojijeh* davati *ima akc.* ˆ, *slog ostaje dug a* iz *dobiva akc.* ˋ. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izdajati *i* izdavati, *rus.* издавать. — *Između rječnika u Mikaļinu* (vidi izdati; izdavati, dati sve ‚totum dare, tribuere, vel erogare'; *praes.* izdajem ‚tradisco' *u gramatici talijanskoj pred rječnikom* 48ᵇ), *u Belinu* (izdavati svaka ‚dare tutto' ‚totum erogare' 245ᵃ; *praes.* izdajem *kod* izdati), *u Bjelostjenčevu* (izdajem, izdati, predajem ‚prodo, trado'. 2. izdajem vse ‚totum do, erogo'), *u Jambrešićevu* (izdajem, izdavam ‚probo, trado'), *u Voltiđijinu (praes.* izdajem *kod* izdati), *u Stulićevu* (izdavati, izdavam ‚cuncta dare, erogare'; izdajati, v. izdati), *u Vukovu* (izdavati, izdajem, 1. ‚weggeben' ‚interverto': izdaje iz kuće n. p. sluga ili drugi ko od mlađijeh. 2. ‚verrathen' ‚prodo'), *u Daničićevu* (izdavati ‚edere; tradere'; izdajati ‚edere').

I. *aktivno.*

1. *davati nadvor, napoļe, od sebe, iz sebe.*

a. *vidi* izdati, I, 1, a. Ako se obrête človêka zemļe kraļevstva mi usuđenь vašemu človêku, da mu moje sudьce izdaju dobitьke; ako li mu dobitьka ne steče, a oni da podaju krivьca samoga do uroka. Mon. serb. 46. (1254). Nemili krvnici odrezaše ńoj djevičanske sise, izkidaše nohte, izbiše zube, ruke i noge odsjekoše, i tako na nebo duša ńe slavna odleti djevica i mučenica, uresena tolicijemi i toliko vrijednijemi biserima i dragijem kamenjem koliko ńoj muka izdavaše. B. Kašić, per. 206.

b. *vidi* izdati, I, 1, b. Svršujemo i izdajemo ono čto se zakleli jesmo. Š. Budinić, sum. 83ᵇ.

c. *vidi* izdati, I, 1, d. Da ga Žudeji za nenavidost izdavahu. P. Bakšić 82.

d. *vidi* izdati, I, 1, e. Tko okvasi sa mnom ruku u zdjelu, taj me izdaje. N. Rańina 90ᵃ. mat. 26, 23. Odgovori tadaj Juda, ki ga izdavaše. 90ᵃ. mat. 26, 25. Celovom sina človječanskoga izdaješ? 108ᵃ. luc. 22, 48. Koji hitro izdava česarstvo krstjansko. M. Vetranić 1, 131. Jer izvan laživi moj ga smih izdaje. H. Lucić 201. Trbuh me nikada ne izdava na dobru obroku. M. Držić 272. Juda koji ga izdavašo. B. Kašić, rit. 125. Kad se smije *(svijet)*, plač uzroči, a kad blazni, tad izdaje. I. Gundulić 232. Juda izdavajući ńega *(Isusa)*. F. Glavinić, cvit. 118ᵃ. Ovo li se kletva i vjera i junaštvo može zvati ovako nas izdavati? G. Palmotić 2, 137. On se je izdavat naučio. 1, 335. Kad s nevjerom toli opakom svoje vjerne izdavaju. 1, 349. A tko vara i tko izdava, hoću š ńime smrtno bijeńe. 1, 393. I na vjeru da naj draže prijateļe svoje izdava. 2, 235. Koga izdava, sad cjeliva. I. V. Bunić, mand. 20. Ako izdava, ako vara. P. Kanavelić, iv. 448. Izdavaće vas bratja. I. Ančić, vrat. 127. Od Jude su naučili izdavati svoje starije. 79. Kojim me prodaješ, pridaješ i izdaješ. 159. Izdajstvo jest, kada jedan izdaje čovika, koji se usda u ńega. P. Posilović, cvijet. 121. A hud čovjek sam ostaje, dobrotvorca sam izdava. A. Vitaļić, ost. 3. Oko 'u svadi, lice izdaje. J. Kavańin 253ᵃ. Kî jezikom izdava, laže i hini. I. Đorđić, salt. 36. Miso moja mene izdava. uzd. 55. Svijet nigda ne izdava pogubnije neg kad kaže lice dvorno. ben. 13. Kad vid počme izdavati ovog tila umrloga. P. Knežević, pism. 192. Izdaju te oči. A. Kanižlić, rož. 31. Izdavaće na smrt brat brata. S. Rosa 90ᵇ. Vara, laže i izdaje. V. Došen 232ᵇ. Nek sam drugi ako te izdajem. And. Kačić, razg. 153. Nu ako počne zemļa izdavat, imanje hodit nazada, djeca mrijet . . . A. Kalić 416. Il' izdaju vlastito neznańe. J. S. Reļković 14. Od Boga je velika grijota, a od ļudi ukor i sramota izdavati Brđane junake. Nar. pjes. vuk. 4, 72. Kad se hrsuzi svade, onda jedan drugog izdaju. Nar. posl. vuk. 121. Jer te i govor tvoj izdaje. Vuk, mat. 26, 73. Noge klonu a oči izdaju. P. Petrović, gor. vijen. 38. Kad me izdaje snaga moja, nemoj me ostaviti. Đ. Daničić, psal. 71, 9. I noć smrče, i mjesec izdava. Osvetn. 1, 70. Vjera u kumova koja doslije izdavala nije. 2, 10. Grede Luka prez hiļadu muka, a dobri ga ne izdaju druzi. 2, 130. Davno junak pola sabro vijeka, al' ga mrci još izdaju brci. 3, 64.

e. *vidi* izdati, I, 1, f. One bi *(sapovidi)* i kapitanom svaki u svojoj krajini izdavali. M. A. Reļković, sat. B3ᵇ. Što je u staro vrime ļudma po prorocima i anđelima govorio i svoje nauke izdavao. B. Leaković, gov. 105.

f. *vidi* izdati, I, 1, g. Izdavaću ove moje slučaje. D. Obradović, živ. 15.

g. *vidi* izdati, I, 1, h. Jako rukama zemļa bê izdavajušti hranimoje. Domentijanᵇ 60. Miro izdajušte svetyje mošti. 174. Instrument koji pritiskivan izdaje glas kukavice. J. Rajić, boj. 111. Kada ždribad izdaju kobile. J. S. Reļković 232. A soldati stoje u paradi, i žalosne svirke izdavahu. Nar. pjes. vuk. 5, 443. Kad počnu svirati, svirala izdaje glas: U cara Trojana kozje uši. Nar. prip. vuk. 191. U kome se *(kamenu)* zraci prelamaju te svakakve boje izdavaju. Pjev. crn. 208ᵇ. Izdavati, merc. ‚extradiren, ausfolgen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

h. *vidi* izdati, I, 1, i *(u Vukovu rječniku).*

i. *vidi* izdati, I, 1, l. Ježe vьnositь ili izdajetь potrêby radi manastyrьskyje. Sava, tip. stud. glasn. 40, 164. Da za końa ne izdaje novca. J. S. Reļković 233. Da se istinito podmirio jest sa stričevićem svojim Pantelijom Trzičićem za sumu novaca 534 groša, koji Stevan u robi i parama izdavao jest. Glasnik. 11, 1, 102. (1808).

2. *davati sve.* — *amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* Po tom davahu gotove novce onima koji upravļahu poslom i starahu se za dom Gospodńi, a oni ih izdavahu drvodjeļama i poslenicima. Đ. Daničić, 2car. 12, 11.

II. *pasivno.* On će biti progorjen, izdavan, tren. S. Rosa 22ᵇ. Od svakoga bićete izdavani. 137ᵃ.

III. *sa* se.

1. *pasivno.* Ovo jest tijelo moje, koje se za vas izdaje. M. Divković, bes. 603ᵇ. U došastomu vrimenu se obećaje a u sadańemu obećanje izdaje. I. Ančić, vrat. 115.

2. *refleksivno.* Da se i sam u tomu izdaje. M. A. Reļković, sat. K8ᵇ. Počele su naj prvo govorit, da to ni niš istina, ale se naj zada 'zdaju. Nar. prip. mikul. 140. — *U ovijem primjerima znači gotovo što i postajati.* Tad bo zob se na slamu izdaje. J. S. Reļković 112. Jer š ńe *(vrućine)* friško plisań se izdaje. 320.

IZDÁVAVAC, izdávavca, *m. vidi* izdavalac. — *U Jambrešićevu rječniku: vidi kod* izdajavac.

IZDÁVAVICA, *f. vidi* izdavalica. — *U Jambrešićevu rječniku: vidi kod* izdajnica.

IZDAVČINA, *m. u Stulićevu rječniku:* v. izdajčina. — *nepouzdano.*

IZDAVICA, *m. vidi* izdajica. — *U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* izdavac) *i u Voltiđijinu (kod* izdavac).

IZDÁVITI, izdâvîm, *pf. posve zadaviti.* — *Složeno:* iz-daviti. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka*

A poslije im bude žao, kad nas pako taj izdavi. N. Nalješković 1, 156. Er nas pakli ti izdave. 1, 157.

ÌZDÂVNA, *adv. vidi* davan *kod* 2, *b*). — *I u naše vrijeme.* — *Između rječnika u Voltiđijinu:* ‚da lungo tempo' ‚von langer zeit her'; *u Stulićevu:* v. odavna; *u Vukovu:* izdavna (iz davna) ‚von lângst her' ‚pridem'.

ÌZDÂVNICA, *f. vidi* izdajnica. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚proditrix' 738b) *i u Voltiđijinu* (‚traditrice' ‚verrätherinn'). Ah, na ovo li bludnoe tvoja dovela me, izdavnice! I. Gundulić 220. Izdavnice, ljubit slijedi ti novoga ljubovnika. A. Gleđević 224a. S moje duše izdavnice. I. Đorđić, salt. 166. Sanson meće se u ruke od Dalile svoje ljubjene izdavnice. B. Zuzeri 48. Himbena izdavnico! 86.

ÌZDÂVNÎK, *m. vidi* izdajnik. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚proditor' 738b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izdavac), *u Stulićevu* (v. izdajnik). Tako li si, izdavniče, moju kćercu ti branio? Ġ. Palmotić 1, 178. Zlobni i prokleti nad sve ine izdavnike. 1, 281. Er ne samo da sve lažeš, ukazaću s mačem tebi, neg izdavnik da se kažeš. 1, 381. Od prokleta, od neprava, od krvnoga izdavnika. 1, 379. I ratit se pristat neću s izdavnikom zlijem, prokletim. 1, 387. Progonen će biti od mene hudi izdavnik. 2, 444. O izdavniče nepravedni! P. Bakšić 25. Sne, od umrlih izdavniče! P. Kanavelić, iv. 78. Da izdavnik zlobni i hudi naglom smrti svoj grijeh plati. 226. Ne *(h)*ti kazati izdavnika. I. Ančić, svit. 34. Ne *(h)*ti jim očitovati izdavnika. 65. Izdavniče sasma hudi, obećana gdi mi je vjera? A. Gleđević 132b. Krvnici i izdavnici. I. Đorđić, salt. 179. O tmasti izdavniče kleti! uzd. 80. Kad grleći prodava ga prikorni izdavnik. B. Zuzeri 32. Od Jude izdavnika. S. Rosa 144a. Koji bi izdavnik Jezusov. 194a. Učinio bi se priličan Judi izdavniku. Đ. Bašić 325.

ÌZDAVNOST, *f. vidi* izdajnost *i* izdaja *(od* izdavan). — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Izdavnosti sve su očite. P. Kanavelić, iv. 78.

ÌZDAVNA, *adv. izdavna.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* izdavna, odavna ‚jam dudum, a longo tempore'.

ÌZDÂVSTVO, *n. vidi* izdajstvo. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Na vjeru goste svoje tač izdavno privariti, toj izdavstvo pakleno je. Ġ. Palmotić 2, 248. Ti znadeš izdavstva koja su pripravljena suproć tebi. P. Bakšić 6. Ne izdavstva satri kleta. P. Kanavelić, iv. 400. Koga izdavstvo Kòtorânâ u crkvi ubi na sto rana. J. Kavanin 251a. Radi Judina izdavstva. A. d. Bella, razgov. 102.

ÌZDAVŠTINA, *f. što se plaća onome koji vrši osudu nad dužnikom (isporedi* izdati, I, 1, d *i* izdavati, I, 1, c). — *U Daničićevu rječniku:* izdavština ‚pretium traditionis', u spomeniku latinski pisanom: ‚(Quia Sclavi) nolunt mandare sententias executioni sine aliquo pretio quod dicitur isdavsctina, (damus licentiam creditori, quod possit dare illo Sclavo vel officiali qui faciet ei jus super debitorem de debito sententiato usque ad summam X pro centenario debiti sententiati et non ultra)' (Spom. sr. 2, 160 *iz knige selene).*

ÌZDAŽDIJÈVATI, izdàždijevâm, *impf.* izdaždjeti. — *U Stulićevu rječniku:* freq. *us* izdaždjeti.

ÌZDÀŽDJETI, izdàždî, *pf. mnogo podaždjeti.* — *Složeno:* iz-daždjeti. — *U Stulićevu rječniku:* izdaždjeti, izdaždijeva ‚multum, abundanter pluere'. — *Sa se, refleksivno: kad se svrši dažd, pošto je mnogo daždjelo.* — *U Stulićevu rječniku (us* izdaždjeti) *i u Vukovu:* ‚genug regnen' ‚satis pluisse' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

ÌZDER, *m. djelo kojijem se izdere.* — *Upotrebljava se u naše vrijeme u osobitom značeńu, kažući o platnu ili o suknu itd. da je ‚za izder' kad se lako ne dere, te se može mnogo vremena nositi prije nego se izdere (isporedi naj zadńi primjer kod* 1. derańe). — *U Vukovu rječniku:* dobro platno, sukno za izder ‚leinwand, tuch, so strapatze aushält' ‚pannus aut linteus laboris patiens'.

IZDÈRATI, izderêm, *pf. posve poderati, odrijeti, svršiti derańe, uništiti derańem.* — *isporedi* isdrijeti. — *Složeno:* iz-derati. — *Akc. je kao kod* izorati. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izderati, izderivam ‚logorare assai' ‚pertero' 442b), *u Voltiđijinu* (izderati, izderivam ‚stracciare, lacerare' ‚zerreissen'), *u Stulićevu* (izderati, izderam *(sic)* ‚nimium consumere, lacerare'), *u Vukovu* (1. ‚zerreissen' ‚lacero'. 2. ‚durchprügeln' ‚verberibus impleo' *s primjerom:* Dobro su ga izderali).

a. *aktivno. a) derući (značeńe može biti kao kod* derati, 1, a, *b) bb), ili, kao što je u svijem primjerima, kod* derati, 1, a, *c)) uništiti tkańe, odijelo itd.* Bojući se da ne izdere sukńu. M. Marulić 260. Šfe sam hajo ovo izdera'. M. Gazarović 68. Namamiću koga hoću nek izdere jemenije; koga neću, i većma ću, nek izdere i četvere. Nar. pjes. vuk. 1, 367. No se čudim zecu dimijama: kud se vere, kako ne izdere! 1, 529. Zdrav mi, brate, kalpak izderao! 1, 550. Što dijete izdere i pijan izjede (propalo je). Nar. posl. vuk. 355. Poklańao mu atove i ćurkove, no on toga ništa nije ćeo primiti, govoreći da ni svojije izderati ne može. Vuk, nar. pjes. 1824. L. — *b) vidi* derati, 1, a, *b) cc).* Kod onih hendeci koje voda izderala. I. Jablanci 33. — *c) izlupati, izmlatiti, izbiti (koga), vidi* derati, 1, a, *d).* — *u Vukovu rječniku.*

b. *pasivno. a)* izderan, *odrt, na kojemu je oguljena koža (o čeljadetu, tijelu, udu itd.), vidi* 1. derati, 1, a, *a)).* Pleća izorana i izderana bičimi. B. Kašić, is. 46. Pogledajući Boga učlovičena, svega izderana nepravedno. 57. Stavište mu razbojnici drvo prižestoko na izderane pleći i rame. 61. Spomeni se od uda tijela tvoga tako izderanijeh i izrańenijeh. V. Andrijašević, dev. 145. Kada vidim svu put svetu izderanu. A. Kanižlić, fran. 143. — *b) vidi* a, *a).* Da se izderanom i iskrpljenom *(odićom)* odijevaš. F. Lastrić, test. ad. 56b. Odića bijaše odveć izderana. I. J. P. Lučić, izk. 13. Odića izderana, ružna. A. Tomiković, gov. 169. Ženu i izderanu kapu lasno je steći. Nar. posl. vuk. 80. — *i o čeljadetu na kojemu je izderano odijelo.* Ubogi iđu izderani i izkrpljeni. M. Radnić 419a.

c. *sa* se, *pasivno ili refleksivno, vidi* a, *a).* Ako bih te u rukave vezla, rukav će se odmah izderati, pa će tvoje ime poginuti. Nar. pjes. vuk. 1, 404.

IZDERÉČITI SE, izdèrêčîm se, *pf. vidi* izdrečiti se. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* Pogleda ga poprijeko Miho, pak mu se izdereči: ‚Argan će ti izletjet!' M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 175.

IZDÈRILIJESKA, *f. vrlo zdrava i jaka ljudeskara (u šali: na kojoj se može izlomiti, izderati ljeskova batina).* — *U Vukovu rječniku:* ‚ein kerngesunder kerl' ‚homo robustus'.

IZDERÍVATI, izdèrujêm *i* izdèrîvâm, *impf.* izderati. — *Samo u Belinu i u Voltiđijinu rječniku (praes.* izderivam *kod* izderati).

IZDEVÈTATI, izdevètâm, *pf. čvrsto izlupati, izmlatiti, izbiti (koga).* — *Složeno:* iz-devetati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (izlupati koga ‚zerbläuen' ‚contundo'). Idi odmah i izdevetaj ga kao birov kučku! M. Đ. Milićević, jur. 5.

IZDÍČITI, izdîčîm, *pf. u Stulićevu rječniku:* izdičiti koga, izdičujem *ili* izdičivam, v. izhvaliti. — *nepouzdano.*

IZDIČÍVATI, izdičujêm *i* izdičîvâm, *impf.* izdičiti. — *U Stulićevu rječniku: praes.* izdičujem *i* izdičivam *kod* izdičiti. — *nepouzdano.*

ÌZDIĆI, *vidi* izdignuti.

IZDIGÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se izdigava.* — *U Bjelostjenčevu rječniku i u Stulićevu:* ‚elevatio'.

IZDIGÁVATI, izdigâvâm, *impf.* izdignuti *(uprav iterativni glagol).* — *U Voltiđijinu rječniku:* ‚alzare, innalzare, sollevare adagio' ‚erheben'.

ÌZDIGNUTI (izdići), izdignêm, *pf. uprav dignuti iznutra (vidi prvi primjer kod* 1, a), *ali obično znači uopće: podignuti, uzdignuti.* — *Složeno:* iz-dignuti (dići). — *Radi ôblîkâ vidi* dignuti *(samo u dva primjera ima stariji oblik* izdvignuti). — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izdignû. — *Od* XVI *vijeka (vidi* 1, c), *a između rječnika u Vukovu:* izdignuti *i* izdići ‚aufrichten, aufheben, erheben' ‚erigo'.

1. *prelazno, sa značećem sprijeda kazanijem.*

a. *aktivno.* Glasa ne izdvignu. M. Marulić 50. Iz jame izdići. I. Jablanci 193. Na siniji opletena guja, povisoko glavu izdignula. Nar. pjes. vuk. 2, 392. Više sebe izdignuo glavu. Nar. pjes. petr. 2, 330. Pored ńega izdignuo glavu. 2, 473.

b. *pasivno.* Tko zna, dali nisi za tu svrhu na pristoje izdignuta? E. Pavić, ogl. 380. Raja izdižena nad mrtvom zemjom. M. Pavlinović, razl. spis. 425. — *U ovom primjeru kao da znači oteti ili uništiti (o zapovijedi) prema lat.* tollere: Koja zapovid crkovna može biti od pape izdignuta. A. d. Costa 1, 208.

c. *sa* se.

a) refleksivno. — *Između rječnika u Vukovu* (‚sich aufrichten' ‚erigor'). Prikloniše se po kamenje i ne mogoše se opet izdvignuti. Starine. 5, 108. (1520). Tako se lasno u grih upadne a mučno se izdigne. J. Banovac, pred. 125. Kad vojvoda procijenio glavu, na noge se izdiže junačke. Osvetn. 2, 152. Krenuv uzbrdicom izdigosmo se. M. Pavlinović, razl. spis. 423.

b) pasivno. A gdi zdila izdigne se rosna. J. S. Rejković 291.

2. *neprelazno, o ovcama kad se iždenu na pašu.* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori a između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori) ‚austreiben' ‚expello' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Izdignuli ovce u Stospude. Mene b'jele ovce izdigoše. *Vuk tumači: izagnati, kao da je prelazni glagol, i tako i jest u prvom ńegovu primjeru, ali je u svijem ostalijem primjerima značeńe neprelazno kao što se gore kazalo, te je tako i u drugom ńegovu primjeru (isporedi naj zadńi primjer iz* Ogled. sr.); *po svoj je prilici dakle* izdignuli *pogreška mj.* izdignule. *isporedi i* izdizati. E s' izdigle *(E su izdigle)* crnogorske ovce. Ogled. sr. 44. Što se turski drumi otvoriše, otvoriše drumi i karvani? u Rudine ovce izdigoše? 87. Izdigle su Baletića ovce prostranome dolu Studenskome. 156. I šićar sam jedan uhodio, jesu b'jele ovce izdignule. 387. Mene b'jele ovce izdigoše, izdigoše ovce u Brestice, na ovce mi Turci udariše. 427. — *Može subjekat biti i čeljade, te se tad dodaje* s ovcama. Da izdignem s ovcam' u Rudine, da zajedno ovce popasemo. Nar. pjes. vuk. 4, 518. Da izdignu s ovcam u Rudine. Ogled. sr. 231.

ÎZDÎH, *m. uprav isto što* izdihańe; *u jedinom primjeru* (XVII *vijeka) znači uzdah.* Koliko izdisi, jauci i cvilji ter milostivih skuci jesi izustio. P. Bakšić 123.

IZDÍHÂŃE, *n. djelo kojijem se izdiha, vidi i* izdisańe. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚expiratio, spiritus emissio') *i u Daničićevu* (izdyhanije ‚spiritus extremus'; *da je* ‚extremus' *suvišńe, vidi se po Stefanovu primjeru iz kojega je primio Daničić ovu riječ).* Poslužu ti do poslêdńago izdyhanija mojego. Stefan, sim. pam. šaf. 5. — *U svijem ostalijem primjerima stoji konkretno u prenesenom smislu te znači gotovo što i* pâra. Izdihańa zemaljska i vodena. A. Bačić 434. Od izdihańa zemje. 436. Da se vitri čine od izdihańa zemjenoga. 445. Snig nije drugo nego izdihańe zemje . . . A. Kanižlić, utoč. 866. Da je zemja slala k nebesom magluštine i svoja izdihańa koja su se gore obraćala u gromove i daždove. A. Tomiković, gov. 110.

IZDÍHATI, izdîhâm *i* izdîšêm, *pf. vidi* izdisati. — *Složeno:* iz-dihati *(koje vidi).* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izdyhati, *rus.* издыхать. — *Ovdje su samo primjeri u kojima* h *ostaje nepromijeńeno; primjere u kojima (u oblicima sadašńega vremena)* h *mijeńa se na* š *vidi kod* izdisati. — *Oblici s* h *potvrđeni su samo do* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izdihati, izdišem *ili* izdiham ‚animam efflare, cum morte luctari'). Jako i skota travu zuby trzajušte izdyhaahu. Danilo 341. Britke je rane trpiti, i muče izdihati. H. Lucić 214. Od nemoćnika izdihajućega. B. Kašić, rit. 183.

IZDÍHNUTI, izdîhnêm, *pf. vidi* izdahnuti. — *Složeno:* iz-dihnuti. — *Samo u Mikaljinu rječniku (kod* izdahnuti) *i u Stulićevu:* izdihnuti, izdihnivam *ili* izdihnujem ‚expirare, mori'.

IZDIHŃÍVATI, izdihńujêm *i* izdihńîvâm, *impf.* izdihnuti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izdihnivati, izdihnivam, freq. *us* izdihnuti, *a kod ovoga ima i praes.* izdihnivam *i* izdihnujem.

IZDIJÈLITI, izdijelîm, *pf. sve podijeliti.* — *Složeno:* iz-dijeliti. — *Akc. je kao kod* istiještiti. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* издѣлить; *u našem se jeziku javlja od* XVII *vijeka (vidi* 2, a).

1. *aktivno.*

a. *sa značećem sprijeda kazanijem.* — *U rječnicima: u Bjelostjenčevu (vidi kod* izdijeljati), *u Voltiđijinu* (izdiliti ‚spartire, distribuire' ‚austheilen'), *u Stulićevu* (izdijeliti što, izdjelujem *ili* izdjelivam ‚dividere intieramente una cosa' ‚ex toto aliquid distribuere'), *u Vukovu* (‚austheilen, vertheilen' ‚distribuo').

b. *ostaviti bez dijela (isporedi* 2, c). — *Između rječnika u Stulićevu* (izdijeliti koga od koje stvari ‚frustrare aliquem re cujus particeps esse deberet'). Tko dijeli, sebe ne izdijeli. (D). Poslov. danič. 127. Dostojno bi bilo, da se i ti od mene zaboraviš, da me od sebe odgoniš, da me od tvoje ljubavi u vijeke izdijeliš. I. M. Mattei 252. *vidi i u Bjelostjenčevu rječniku kod* izdijeljati.

2. *sa* se.

a. *refleksivno, kao* odijeliti se. Izvan zbora tač hrabrena ti se sam hoć izdijeliti. G. Palmotić 1, 166.

b. *značeńe je drukčije nego kod* a *s toga što*

je recipročno, te je subjekat sve ono iz čega se sastojalo ńešto cijelo. — Između rječnika u Vukovu (izdijeliti se, izdijelimo se ‚sich zertheilen, auseinander kommen' ‚distribui'). Samo da se jesenas ne izdelismo. M. P. Šapčanin 1, 85. U jednim varošima žive jedno ili dva plemena koja su samo jednu kuću ili dvije sačińavala i samo se vremenom izdijelili. V. Bogišić, zborn. 18.

c. *ostati bez dijela, vidi* 1, b. — *Između rječnika u Stulićevu* (izdijeliti se od koje stvari ‚alicujus rei participem propria culpa haud esse'). Tko dijeli, kadgodi se izdijeli. (D). Poslov. daničk. 127. Tko se sam izdijeli, na nikoga se ne tuži. (D). 133.

IZDIJÈLJATI, izdijeljâm, *impf.* izdijeliti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izdeljam, izdelujem, izdeliti ‚erogo, juxta commune illud adagium': Ne izdeli sam sebe ‚ita eroga, ne te tamen erogando et distribuendo portione prives'.

IZDIJÈVÂŃE, *n. djelo kojijem se izdijeva. — U Vukovu rječniku.*

IZDIJÈVATI, izdijevâm, *impf.* izdjeti. — *Akc. je kao kod* isijecati. — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* издѣвати, *rus.* издѣваться; *u našemu se jeziku javlja od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izdevam, izdeti ime ‚indo, impono nomen'. 2. izdevam, izmišljavam ime ‚effingo nomen, appingo alicui nomen'), *u Voltiǵijinu (praes.* izdevam *kod* izdeti), *u Stulićevu* (izdijevati ime, freq. *us* izdjeti, *a kod* izditi *ima praes.* izdivam; izdijevati se ‚sensim labi, dilabi'), *u Vukovu:* n. p. ime kome ‚aufbringen (einen spitznamen)' ‚indere scomma'. Ime za imenom sada mi izdivaš. M. Marulić 187. Kad se ko tješi što mu se ime izdijeva. Vuk, poslov. 200.

IZDÍMÂŃE, *n. djelo kojijem se izdimlje. — U Stulićevu rječniku.*

IZDÍMATI, izdîmâm *i* izdîmljêm, *impf.* izduti. — *U Mikaljinu rječniku:* izdimati, izduti ‚sgonfiare' ‚detumefacio', *i u Stulićevu:* ‚far sgonfiare' ‚tumorem dissipare'. — *U oba rječnika ima i sa se, pasivno ili refleksivno: u Mikaljinu:* izdimati se, izduti se ‚sgonfiarsi' ‚detumeo, deturgeo, deturgesco'; *u Stulićevu:* ‚detumescere, detumere, deturgere'.

IZDIMITI, izdimîm, *pf. svršiti dimljeńe, nestati u dimu; ali se upotrebljava u prenesenom smislu, te znači: nestati kao dim (n. p. o čemu što se ufalo). — Složeno:* iz-dimiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *U Voltiǵijinu rječniku:* ‚sfumare, dileguarsi' ‚verrauchen, ausdämpfen', *i u Stulićevu:* ‚andar in fumo, met.' ‚evanescere, spem abire, spe falli'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Izdimilo je sve što sam ufo'. P. Budmani.

IZDIMLJÍVATI, izdîmljujêm *i* izdîmljîvâm, *impf.* izdimiti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izdimivati, freq. *us* izdimiti.

ÌZDIRAK, ìzdîrka, *m. komad (uprav ono što je izderano). — U jednoga pisca* XVI *vijeka (prema lat.* fragmentum). Cile biblije va ovom jaziku nimate, listo nike izdirke tere kusi. Anton Dalm., nov. tešt. 1. predgovor.

ÌZDIRALÂ, *interj. kad se hoće pokazati brzo bježańe. — Nejasna riječ, jamačno sastavljena: prvi je dio impt.* izdiri *okrńen, a drugi može biti tur.* Allah, *Bog. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚auf und davon!' ‚aufugit' *s primjerom:* Kad on to ču, a on onda izdirala, t. j. pobježe). Izdirala! (Bježi! Nokat u ledinu!). Nar. posl. vuk. 98.

1. ÌZDIRALO, *m. čovjek koji se trudi i muči (izdire). — U Vukovu rječniku:* koji izdire ‚der sich abmühet' ‚qui laborat'. cf. izdirša.

2. IZDÌRALO, *n. u Vukovu rječniku:* trud onoga koji izdire ‚die bemühung' ‚labor', *i u naše vrijeme:* Jednoga nazivalo, a drugoga izdiralo. (Kad se jedan oko čega trudi i muči, a za drugoga se misli da to radi). Nar. posl. vuk. 112. Ńegovo nazivalo, a drugoga izdiralo. 227.

ÌZDIRÂŃE, *n. djelo kojijem se izdire. — U Vukovu rječniku.*

1. ÌZDIRATI, ìzdirêm, *impf.* izdrijeti *i* izderati. — *isporedi* 2. izdirati. — *Akc. je kao kod* izgrtati. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* издирать; *u našemu se jeziku javlja od* XVI *vijeka. — U pisca Divkovića glasi* izdjerati.

1. *prelazno.*

a. *aktivno, silom grabiti (i metaforički).* Srce me tužno izdire iz prsi. Š. Menčetić—Ǵ. Držić 464. Da joj tužno i rańeno vađahu i izdjerahu srdačce. M. Divković, bes. 390b. Gospi srce izdjerahu. plač. 27. Malu dicu izdirahu materam iz ruku. And. Kačić, kor. 412.

b. *sa se, refleksivno, vikati (na koga) iza svega glasa. — Između rječnika u Vukovu* (na koga ‚stark schreien' ‚clamo'). Vukašin se na ńeg izdiraše. And. Kačić, razgov. 52. Poče se na ńega izdirati. kor. 58.

2. *neprelazno. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚sich abmühen' ‚laboro'. 2. ‚reissaus nehmen' ‚aufugio').

a. *vrlo se truditi, mučiti.* Izdire kao revka na uvratinama. Nar. posl. vuk. 98. Onda su vredne žene izdirale a leńe gospodovale. M. Đ. Milićević, zlosel. 281.

b. *na vas mah bježati.* Al' to Turčin ništa ne slušaše, no sve bolje poljem izdiraše. Nar. pjes. vuk. 3, 310. Izdirite na dvor iz moje kuće! V. Vrčević, niz. 188. Izdirite jutros bez svatova! 311.

2. IZDÍRATI, izdîrâm, *impf.* izdrijeti, izderati *(uprav iterativni glagol prema* 1. izdirati). — *Na dva mjesta* XVI *i* XVII *vijeka.* Nego takajše ž ńegovim životom i smrtju svoje ovce lavu, to jest, dijavlu is grla izdira i odriša. Postila. V8b. Poplavica dubrave cijele izdira. J. Palmotić 866.

ÌZDÎRŠA, *m. vidi* 1. izdiralo. — *U Vukovu rječniku.*

ÌZDISALAC, izdisaoca, *m. čovjek koji izdiše. — U Stulićevu rječniku:* ‚spirans, moribundus'.

ÌZDISALICA, *f. žensko čeljade koje izdiše. — U Stulićevu rječniku (uz* izdisalac).

ÌZDISÂŃE, *n. djelo kojijem se izdiše. — Stariji je oblik* izdisanje. — *Između rječnika u Belinu* (izdisanje ‚agonia, angoscia di persona moribonda' ‚agonia'; ‚agonizamento, l' agonizare' ‚cum morte conflictus' 54a; ‚lo spirare per morire' ‚expiratio' 701a), *u Voltiǵijinu* (‚agonia' ‚todesangst'), *u Stulićevu* (v. izdihańe), *u Vukovu:* ‚das ausathmen (sterben)' ‚exspiratio'. Koji nahodeći se jur u naj zadńemu izdisańu. J. Matović 411. Propińańe i na križu izdisańe. B. Leaković, nauk. 446. Čulo se jest složno izdisańe mirisa. I. J. P. Lučić, izk. 25. Isti blagosov ponavlja se na naj posledńem izdisańu. T. Ivanović 108. Postavljen u končańe iliti smrtno izdisańe. I. Velikanović, uput. 1, 159. Do naj pokońega izdisańa. Grgur iz Vareša 73. Nadańe će im biti izdisańe. Đ. Daničić, jov. 11, 20. Izdisańe ‚exspiratio'. J. Pančić, zoolog. 38.

ÌZDISATI, izdišêm, *impf.* izdahnuti. — *vidi i* izdihati *i* dihati. — *Akc. je kao kod* izgrtati. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 1, *b)), a između rječ-*

nika u Mikaljinu (izdisati, umirati ‚agere animam, esse in agonia, agonizo'), *u Belinu* (‚agonizare, star morendo' ‚animam agere' 54a; ‚spirare per morire' ‚expiro' 701a), *u Voltigijinu* (‚agonizzare' ‚in den letzten zügen liegen'), *u Stulićevu* (izdisati, izdišem *ili* izdisam! v. izdihati), *u Vukovu* (‚ausathmen' ‚exspiro').

1. *neprelasno. a) uopće dišući puštati dah iz sebe.* Neću pristati nigdar izdisat i usdisati, to jest slati na dvor duh i opet ńega poimati u se. P. Posilović, nasl. 174a. *(Mandalijena)* ńim *(Isusom)* odiše, ńim izdiše. I. Đorđić, uzd. 8. Kad to čuje Koruna vojvoda, pokaja se i izdiše teško. Nar. pjes. istr. 1, 61. — *b) ispuštati duh, umirati, vidi* izdahnuti, 1, *a).* Od suza izdišem jak trava od mraza. Š. Menčetić—G. Držić 495. Taj *(riba)* jedva pridiše, taj dalje ne more, ta jure izdiše. P. Hektorović 84. Drugo ti ne piše, u mjesto nego li od pisma izdiše, jak smrtno tko boli. N. Naljeković 2, 74. Za onom ka meni prika je saviše život moj stravljeni uzdišuć izdiše. I. Gundulić 131. Ali imamo bez radosti uzdišući izdisati i pogubnoj u žalosti bez pristanka umirati. 265. I tako ju boles cijepa, da ne uzdiše neg' izdiše. 350. Cvili, plače, pače rika, ne uzdiše, neg izdiše. I. V. Bunić, mand. 9. Već umiru, veće izdišu. I. Ivanišević 248. Izdiše stokrat na dan slijedeć tebe. P. Kanavelić, iv. 67. Izdišuć duh predava. 346. Na ńe uzdah izdišući i on plače i umire. J. Palmotić 160. Koji izdišući moli se ćaćku. V. Andrijašević, put. 121. Isus dobri jur izdiše. A. Vitaljić, ost. 204. U kojim će izdisat a ne moć nigda izdahnut. I. Grličić 129. Čekat dokle bolesnik počne izdisat. 160. Za tvoje zloće izdiše na drvu od križa. A. d. Bella, razgov. 205. Svak da izdiše, i svakomu sve to bliže smrt pristupa. J. Kavańin 2a. Od ńe na daleče čeznemo, venemo, izdišemo. I. Đorđić, ben. 65. Ovako čini izdisati strah. J. Banovac, pred. 4. Od žeđe izdisaše. razg. 162. Vidila si izdisati tvoga sina. prisv. obit. 58. Isukrst na križu izdisaše. J. Filipović 1, 329b. Sin na križu od muke izdiše. F. Lastrić, test. 97a. Grišnik za koga izdišeš. 98b. Blizu izdiše pod žestokim biči. 114a. Uzdiše, pače blizu od žalosti izdiše. 116b. Smišlja tko je ńe sin bio, videć da joj jur izdiše. P. Knežević, muk. 45. Priporučajući dušu svoju otcu nebeskomu izdiše. I. A. Nenadić, nauk. 256. Dok bolesnik počme izdisati. A. Kanižlić, bogoljubn. 490. Bolna već izdisaše. S. Rosa 88b. Koji vidivši ga tako izdišući, ostavi ga mrtva. M. Dobretić 89. Da pokornik izdiše oli gine oli se topi. 257. Viseći na križu plačno izdiše. I. J. P. Lučić, razg. 90. Da bi gledali, kako on izdiše na križu za ljubav našu. B. Leaković, nauk. 442. — *nije jasno značenje u ovom primjeru (sar* izdisati = *umirati, pak biti na kraju, na koncu uopće?):* Izdisaše bačva, nestajući vinu. F. Lastrić, ned. 65. — *c) subjekat je miris. — u jednom primjeru* XVIII *vijeka. — isporedi* 2. U našim manastirima neka sveđer izdiše miris divičanski ljiljana. Grgur iz Vareša 128.

2. *prelasno, objekat je miris, smrad itd.* Tvoja usta izdišu miris. L. Radić 103. Ovi biskup izdiše miris velike svetiñe. I. J. P. Lučić, izk. 13. Nevridna i nečista u srcu pribireš koja strahoviti smrad izdišu i uznose pred oči Gospodńe. bit. 64. Ona koja izdiše miris pomasti naj dragociniji. Grgur iz Vareša 138.

IZDIVLÁČITI, izdivljâčîm, *pf. složeno:* iz-divljačiti.

a. *učiniti da što (objekat) podivlja. — Samo pasivno sa značeńem podivljati u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Sve što je dobra bilo u čovjeku, sve je grijeh otrovo, sve je pokratio, sve ištetio, ali nije sa svijem smrsio, iskorijepio. Ostalo je, ostalo što u ńemu, nu ko ono izdivljačeno. A. Kalić 368.

b. *učiniti da što (objekat) ne bude već divlje. — U Stulićevu rječniku:* izdivljačiti, v. oddivljačiti, *gdje ima i refleksivno* izdivljačiti se, izdivljačivam se ‚inurbanitatem, ruditatem deponere'. — *nepouzdano.*

IZDIVLJÀČÍVATI, izdivljàčujêm *i* izdivljàčîvâm, *impf.* izdivljačiti. — *Samo praes.* izdivljačivam *u Stulićevu rječniku (vidi kod* izdivljačiti, b).

ÌZDIZÂŃE, *n. djelo kojijem se izdiže. — U Vukovu rječniku:* ‚das aufrichten' ‚erectio'.

ÌZDIZATI, izdižêm, *impf.* izdignuti. — *Akc. je kao kod* izgrtati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚in die höhe heben' ‚tollo, erigo'. 2. (u Crnoj Gori) izdižu s ovcama u planinu, t. j. kreću se ‚sich begeben' ‚exeo'.

1. *prelasno.*

a. *aktivno.* Pluga iz brazde na djesnu stran izdiže. I. Jablanci 51.

b. *sa* se, *refleksivno. — Između rječnika u Vukovu* (‚sich erheben, aufrichten' ‚erigor'). To se korablja većma gori izdizaše. E. Pavić, ogl. 17.

2. *neprelasno (u Crnoj Gori).* Da izdižu mirno u Rudine. P. Petrović, gor. vijen. 18. Kad leti izdižu čeljad na planinu s ajvanom. V. Bogišić, zborn. 8.

IZDJEDINITI, izdjedinim, *pf. vidi* izbaštiniti. — *Složeno:* iz-djediniti. — *Samo u Belinu rječniku:* izdjediniti, izdjedinivam ‚exhaeredo' 260b, *i u Stulićevu:* v. odbaštiniti.

IZDJEDIŃÍVATI, izdjedlińujêm *i* izdjedlińîvâm, *impf.* izdjediniti. — *U Belinu rječniku: praes.* izdjedinivam *kod* izdjediniti.

ÌZDJELÂŃE, *n. djelo kojijem se izdjela. — Stariji je oblik* izdjelanje. — *U Mikaljinu rječniku:* izdjelanje, izdubenje ‚caelatura'; izdjelanje, djelanje ‚elaboratio', *i u Bjelostjenčevu:* izdelańe na brazde, brazdańe ‚striatura'.

ÌZDJELATI, izdjelâm, *pf. složeno:* iz-djelati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izdêlati, *rus.* издѣлать. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚sculpere'), *u Mikaljinu* (izdjelati drvo al' inu stvar taku ‚lavorar legno o cosa simile' ‚elaboro'; izdjelati u drvo al' izdubsti u kamen ‚intagliare' ‚coelo, incido, insculpo, exculpo, sculpo, scalpo'), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izdjelavati), *u Voltigijinu* (izdilati, izdjelati *i* izdilati, izdilavam ‚finire un lavoro' ‚eine arbeit verfertigen').

a. *izraditi. — U Voltigijinu rječniku (vidi i* izdjelańe *u Mikaljinu).*

b. *vidi* izdjeljati.

a) aktivno. Sviraocu izdjelah. M. Vetranić 2, 121. Vulkan me izdjela. 2, 122. Tko grlo iz bila mramora i ruke i prsi izdila z dvi drage jabuke? H. Lucić 208. Niki žlice, niki kutliće dubući pripivaše i izdilaše. P. Zoranić 18b. Čini na ńegovu grebu izdilati pticu. F. Vrančić, živ. 28. Niki u kamiku idola izdila. Đ. Baraković, jar. 33. Majka narav ńu izdjela. P. Kanavelić, iv. 116. Izdjelao si bat za tvoj hrbat. (Đ). Poslov. danič. 35. Bože, koji svetaca tvoji prilike ali slike izdilati ili upengati dopušćaš. L. Terzić 216.

b) pasivno. Figura slavne dêve Marije vele devota i lipa izdêlana sa sinom svojim. Mirakuli. 113. O duše, izdelana od prilike božje! Korizm. 69b. Na klondah razliko težanimi i umiće izdilanimi. P. Zoranić 72a. Ne učiniši tebi izdê-

lano da mu se pokloniši. Š. Budinić, sum. 28a. Er se mi ne klańamo istulkanêm ili izdêlanêm drvom ili kamenom. 32b. Kako da biše tada izdjelana. B. Kašić, per. 168. Postidite se svi ki se klańaju izdilanim i ki se diče idoli svojimi. M. Alberti 106. U dva reda izdjelanijeh broj se kipa starijeh teškijeh kraļa gleda. I. Gundulić 427. Stupi uresno izdjelani trijem uzdrže vas okolo. 532. Niti zlato človičanskim očima i želi tako dopada samo, da je naj lipše izdelano i osvitlano, kako kada drago kamenje po ńem se razigrava. P. Vitezović, cvit. IX. U grob novi i u živu kamenu izdilan. F. Parčić 59. Moje tilo da pogrebe Osip milo u izdjelane svoje grebe. J. Kavańin 49b. Ima ikone gospojine uznešena srjed otara a izdjelana vrhu stine. 318a. Draži kamen u razkošne skriļe izdilan. 484a. Onim ričim koje imao bi svak držati upisane u pameti, u srcu izdilane. A. d. Bella, razgov. 233. Kamen izsičen, izdilan i uglađen. I. Velikanović, uput. 1, 87.

c) sa se, *pasivno*. Kameńe kada se izsiče i izdila. I. Velikanović, uput. 1, 88.

IZDJELÁVATI, izdjèlâvâm, *impf.* izdjelati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izdelavam, izdelati ‚elaboro, laevigo, edolo, polio, perfecte dolo, dedolo, dolabra seu ascia quae scabra sunt atque impolita laevigo et levia facio, complano'. 2. izrezavam ‚coelo, dolio, coelo seu celte sive scalpro sculpo, strio, incido, exculpo, insculpo', *i u Voltigijinu: praes.* izdilavam *kod* izdilati.

IZDJELITEĻAN, izdjeliteļna, *adj. koji treba da ostane bez dijela (vidi* izdijeliti, 1, b *i* 2, c). — *U Stulićevu rječniku:* ‚re aliqua frustrandus, privandus'. — *nepousdano.*

ÌZDJEĻALAC, izdjeļaoca, *m. čovjek koji izdjeļa.* — *U Mikaļinu rječniku:* izdjeļalac, koji izdjela u kamen al' drvo ‚intagliatore' ‚caelator, sculptor, vascularius' *(treba opaziti da u Mikaļe nema glagola* izdjeļati *nego samo* izdjelati, *ali ima* djeļati), *i u Stulićevu:* ‚caelator, sculptor'.

ÌZDJEĻÂŃE, *n. djelo kojijem se izdjeļa.* — *Stariji je oblik* izdjeļanje. — *Između rječnika u Belinu* (izdjeļanje izvedeno, izneseno; izdiļanje na odskoke ‚rilevo, e rilievo, lavoro di scultura o d' intaglio' ‚opus anaglypticum' 620b; izdjeļanje na brazde ‚scanalatura, scanalamento' ‚striatura' 648a) *i u Stulićevu.* Ovu, molimo, priliku ili izdiļanje počtovati. B. Kašić, rit. 272.

ÌZDJEĻATI, izdjeļâm, *pf. izraditi djeļańem.* — *isporedi* izdjelati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚lavorare' ‚operor' 429a) *i u Stulićevu* (‚caelare, incidere, insculpere').

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem. u primjerima se ne može svagda poznati, pokazuje li* iz *samo da je svršena radńa ili ističe da se djeļańem što (n. p. kip) iz čega (na pr. drva, kamena) vadi.*

a) aktivno. O križu prisveti, tko ve te izdjeļa? N. Naļešković 1, 139. Od svetaca tvojih prilike ili slike izdiļati. B. Kašić, rit. 271. Reć bi, kipe sve da izdiļa kamenarska svijetla diva. J. Kavańin 489a. Drugi makļom izdiļaju vile. J. S. Reļković 428. — *metaforički.* Učini da ļubav tvoja izdjeļa moje srce i da ga stvori tvomu sasma slična. I. M. Mattei 222.

b) pasivno. Kipu od Boga izdiļani! B. Kašić, is. 87. Kipom vražjim izdiļanim rukami ļudskimi. 96. Treća *(slika)* uz ovu izdjeļana sjedi uzmnožna. I. Gundulić 430. Izdjeļane u kamenu čudne slike kazat sjede. Ġ. Palmotić 8, 23b. Gdi izdjeļan na grob s zdrači, i gdi obsidan strahom tlači. J. Kavańin 308a. U ploči su izdjeļani na uspomen vjekoviti mali slovi. 357b. Izdjeļan na odskoke ‚fatto o lavorato di rilievo' ‚anaglyptus'. A. d. Bella, rječn. 620b. Izdjeļan na brazde ‚scanalato' ‚striatus'. 648a. Ki izdjeļane slike štuju. I. Đorđić, salt. 330. Kamen hitro izdjeļan i uļudniji za viditi. 404. Pod nogami pàkô izdjeļan u mramoru. uzd. 49. Kameńe u razlike zamjernosti izdjeļano. ben. 40. Služiše izdiļanim bogovom ńiovim. P. Knežević, osm. 289. Uzidana biše od stina živica lipo ukresanih i od mudrih meštara izdiļanih. And. Kačić, kor. 225.

b. *izraditi.* — *Samo u Belinu rječniku gdje ima i pasivno:* izdjeļan ‚lavorato' ‚elaboratus' 429b.

IZDJÈĻIV, *adj. (u matematici) broj ili drugo što se dade dijeliti.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Izdjeļiv, math. (razdjeļiv), lat. ‚commensurabilis' ‚commensurabel'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IZDJEĻÍVATI, izdjèļujêm *i* izdjèļîvâm, *impf.* izdijeliti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (gdje se naj prije nalazi): praes.* izdeļujem *(kajkavski), vidi kod* izdijeļati, *i u Stulićevu* (izdjeļivati, izdjeļivam, freq. v. izdijeliti, *a kod ovoga ima praes.* izdjeļujem *i* izdjeļivam). I od naravnijeh prignutja ikoga ne izdjeliva, svakomu inokupno govori. I. M. Mattei 163.

IZDJEĻIVOST, *f. osobina onoga što je izdjeļivo.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Izdjeļivost, math. (razdjeļivost) ‚commensurabilität', tal. ‚commensurabilità'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IZDJEĻÚKÂŃE, *n. djelo kojijem se izdjeļuka.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

IZDJEĻÚKATI, izdjèļûkâm, *pf. dem.* izdjeļati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚leviter sculpere, caelare'.

ÌZDJENUTI, *vidi* izdjeti.

ÌZDJESTI, *vidi* izdjeti.

ÌZDJETI (izdjesti, izdjenuti), izdjenêm, *pf. složeno:* iz-djeti. — *Radi oblika vidi* djeti, *ali treba još dodati da mj.* iz *može biti i* iza, *čim se udvajaju oblici* (izàdjeti, izàdjesti, izàdjenuti, izàdjenêm *itd.*). — *Akc. se mijeńa samo (mislim) u aor.* 2 *i* 3 *sing.* izdjenû *i* izadjenû, *i u part. praet. pass.* izdjèven, izdjevèna *i* izadjèven, izadjevèna. — *Riječ je stara (samo sa ńeke oblike, vidi kod* djeti), *isporedi stslov.* izdêti. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izditi ime ‚imponere nomen, appellare, indere nomen'), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izdijevati), *u Voltigijinu* (izdeti ime, izdevam ‚fingere, apporre nome' ‚einen spitznamen geben'), *u Stulićevu:* izditi ime, izdivam ‚nomen indere, imponere'; izdjeti ime, v. prozvati; izdjesti, izdijevam ‚levar via (si dice del nastro)' ‚detrahere (vittam)'; *u Vukovu:* izdjesti *i* izdjenuti ime ‚einen spitznamen geben, aufbringen' ‚impono nomen irrisorium'. 2. iglu ‚ausfädeln' ‚filum ex acu eximere'; izadjesti, izadjenem, v. izdjesti; izadjeti, izadjenem, vide izdjeti *(ali ovoga nema napose).*

1. *aktivno.*

a. *nadjesti (ime, i to pravo ili krštено ime, ili nadimak).* Izdê mu ime Pariž. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). Ditiću izdili bihu ime Svetolik. Dukļanin 21. Ime joj izdiše od one svetice. I. T. Mrnavić, mand. 40. Lijepo joj ime izadjeo. Nar. pjes. vuk, rječn. *kod* izadjeti.

b. *izvaditi ono što je udjeveno (n. p. konac iz igle, pleticu iglu iz bječve), vidi u Stulićevu rječniku (gdje nije dosta jasno tumačeno) i u Vukovu.*

2. *sa* se, *pasivno ili refleksivno.*

a. *vidi* 1, b. — *U Stulićevu rječniku:* ‚scappare, cadere (detto di cose attaccate o infilzate)' ‚labi, dilabi', *i u Vukovu:* izdjenuti se, n. p. igla ‚sich ausfädeln' ‚filum ex acu eximere'.

b. *nije dosta jasno značenje u ovom primjeru:* Jednu sam kugu pribolio, a druga mi se je izdjela. (D). Poslov. danič. 89.

IZDJEVÉŊE, *n. djelo kojijem se izdjene.* — *Stariji je oblik* izdjevenje. — *U Mikaljinu rječniku:* izdivenje imena ‚nominis impositio'; *u Bjelostjenčevu:* izdeveńe imena ‚impositio nominis'; *u Stulićevu:* izdiveńe imena.

ÌZDLAČITI, izdlačîm, *pf. složeno:* iz *i* dlaka *nastavkom* i.

a. *prelazno, posve posuti dlakama.* — *U Belinu rječniku:* izdlačiti, izdlačivam ‚impelare' ‚pilis aliquem spargere' 384a, *i u Stulićevu:* ‚impelare', ‚attaccar peli a qualcuno' ‚pilos in aliquem impingere, injicere'. — *U Stulićevu rječniku ima i refleksivno:* izdlačiti se ‚impelarsi' ‚pilis se inficere'.

b. *neprelazno, postati dlakav.* — *U Voltigijinu rječniku:* izdlačiti, izdlačivam ‚impelare, mettere peli' ‚haaricht werden'. — *nepouzdano.*

IZDLAČÍVATI, izdlàčujêm *i* izdlàčîvâm, *impf.* izdlačiti.

a. *vidi* izdlačiti, a. — *U Belinu rječniku: praes.* izdlačivam *kod* izdlačiti, *i u Stulićevu:* freq. v. izdlačiti, *a kod ovoga ima praes.* izdlačivam.

b. *vidi* izdlačiti, b. — *U Voltigijinu rječniku: praes.* izdlačivam *kod* izdlačiti. — *nepouzdano.*

ÌZDLAKAVITI, izdlakavîm, *pf. vidi* izdlačiti, a. — *Složeno:* iz dlakaviti. — *U Belinu rječniku:* izdlakaviti, izdlakivam ‚impelare' ‚pilis aliquem spargere' 384a, *i u Stulićevu:* v. izdlačiti. — *I u naše vrijeme u Lici.* ‚Šišajuć ovliku drčurliju, sav sam se izdlakavio'. J. Bogdanović.

IZDLAKIVATI, izdlakivam, *impf.* izdlakaviti. — *U Belinu rječniku: praes.* izdlakivam *kod* izdlakaviti. — *sasma nepouzdano.*

IZDLANITI, izdlanim, *pf. dobiti, zadobiti, steći (vaļa da kao tukući dlanom).* — *Složeno:* iz-dlaniti. — *U naše vrijeme u Srbiji.* ‚Od oca mi ništa nije ostalo, a što imam sve sam ja sobom izdlanio'. ‚Ako Bog ne da, na silu ništa se ne može izdlaniti'. Živojin.

IZDLAŇEŃE, *n. djelo kojijem se izdlani.* Živojin.

IZDLIJESTI, *vidi* izdupsti.

ÌZDNA (iz dna), *adv. vidi* izadna. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izdna, izadna, od dna ‚funditus', *i u Stulićevu:* iz dna ‚dal fondo, da' fondamenti' ‚funditus'.

IZ DNESVIJETA, *vidi* iz dnezora.

IZ DNEZÓRÂ, *adv. u prozorje, na osvitak.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka (u kojega mj. z stoji z po dubrovačkom govoru), i u Stulićevu rječniku* (iz dne zora ‚primo mane, summo mane'). Nu još vele veće ono srčano bogoļubstvo, kojijem izdnezora tvoga vijeka pospiješiše razgorjeti te pripomńiva g. Mara tvoja roditeļica i milohotno prignutje k svakoj duhovnoj zabavi. I. M. Mattei VI. Zabavi se izdnezora u razmišļanje. 259. — *Mislim da treba shvatiti* dnezora *kao složenu riječ, u kojoj je prvi dio osnova od* dan *(a ni po što od* dno). — *U Stulićevu rječniku ima i* iz dne svijeta *s istijem značenjem; i ovdje će biti* dnesvijet *riječ složena kao i* dnezora.

IZ DNO, *praep. vidi* 2. dno, 3, b.

ÌZDOBÎLA, *adv. vidi* izobila *(od čega postaje pučkom etimologijom, jer se misli na* dobiti). — *U naše vrijeme (u Vukovu rječniku nema napose, ali kod* izobila *ima* cf. izdobila). Dosta bješe vina izdobila. Nar. pjes. vuk. 2, 282. Da nam dosta izdobila vina. 2, 589. Đeno rodi izdobila vina. 2, 567.

IZDÒBRITI, izdobrîm, *pf. učiniti da što (objekat) bude posve dobro.* — *Složeno:* iz-dobriti, *ili postaje od* iz *i* dobar *nastavkom* i. — *U Belinu rječniku:* izdobriti, izdobrivam ‚bonificare, ridurre a miglior stato' ‚in meliorem statum redigere' 144b; *u Voltigijinu:* izdobriti, izdobrivam ‚bonificare, compensare' ‚vergelten' *(gdje je osobito značeńe: naknaditi); u Stulićevu:* ‚in meliorem statum redigere'.

IZDOBRÍVATI, izdòbrîvâm, *impf.* izdobriti. — *U Belinu rječniku: praes.* izdobrivam *kod* izdobriti, *u Voltigijinu: praes.* izdobrivam *kod* izdobriti, *u Stulićevu:* freq. *us* izdobriti.

IZDÒJITI, izdòjîm, *pf. složeno:* iz-dojiti, *u svijem primjerima znači izmusti (vidi* dojiti, b). — *U jednoga pisca Slavonca* XVII *vijeka.*

a. *aktivno.* Odmah kako žene ga *(mliko)* izdoje. J. S. Reļković 250.

b. *sa* se, *pasivno.* I pusti se izdojit do kapi. J. S. Reļković 57. Krava nek se do kapi izdoji. 94.

IZDOLA, *adv. vidi* 8. dola *i* odizdola.

IZDOMOVITI, izdomovim, *pf. istjerati, prognati iz domovine.* — *U Stulićevu rječniku:* izdomoviti koga ‚patria aliquem ejicere, expellere', *gdje ima i refleksivno:* izdomoviti se ‚patrium solum derelinquere'. — *nepouzdano.*

IZDOMOVĻIVATI, izdomovļujem *i* izdomovļivam, *impf.* izdomoviti. — *U Stulićevu rječniku:* izdomovivati, izdomovivam, freq. v. izdomoviti. — *nepouzdano.*

IZDONÁŠATI, izdònâšâm, *pf. (?) donijeti (kad je mnogo objekata).* — *Složeno:* iz-donašati. — *Samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka (pasivno).* Među to toliki pokloni izdonašani bijau. E. Pavić, ogl. 132.

IZDOPUŠTÍVATI, izdopûštujêm *i* izdopûštîvam, *pf. dopustiti (kod mnogo objekata).* — *Složeno:* iz-dopuštivati. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Mnogo se proštenje dobiva, što su sveti otci pape izdopuštivali. M. Divković, nauk. 224b.

ÌZDOR, *m. vidi* izder. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ova moja aļina ili benevreci ili opanci nemaju izdora'. J. Bogdanović.

IZDOSTOJANSTVOVATI, izdostojanstvujem, *pf. u Stulićevu rječniku:* v. oddostojanstvovati. — *nepouzdano.*

IZDÒVOĻITI, izdòvoļîm, *pf. posve zadovoļiti.* — *Složeno:* iz-dovoļiti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. svoje srce ‚befriedigen' ‚satisfacere'). Dokle se zemļa ne izdovoļi subotama svojim. Đ. Daničić, 2dnev. 36, 21. Izdovoļiću se na protivnicima svojim. isai. 1, 24.

IZDRAČITI, izdračim, *pf.* oči sa strogošću izbečiti poprekо. — *refleksivno:* izdračiti se, strogo i poprekо na koga u nepovoļnom govoru pogledati. Podunavka. 1848. 57. — *isporedi* izdrečiti.

IZDRAEL, *m. vidi* Izdraiļ *i* Izrael. — XVI *vijeka.* A mi se nadijahomo, da hoće biti on koji odkupiti ima Izdraela. Postila. Cc2a. Ne najdoh toliko vere va Izdraelu. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 10b.

IZDRAELITA, *m.* Izraelita, *Izraiļac.* — *Postaje od latinskoga oblika (radi* d *vidi* Izdraiļ). — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* I ja jesam Izdraelita. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 14ᵇ. paul. rom. 11, 1. Jere i ja jesam Izdraelita od Abraamova sêmena. ap. 14ᵇ.

IZDRAELITANIN, *m. vidi* Izdraelita. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka (nom. pl. u starijem obliku).* Ki su bližika moja po plte, ki jesu Izdraelitane. Anton Dalm., ap. 12ᵃ.

IZDRAELSKI, *adj. koji pripada Izdraelu.* — XVI *vijeka.* U gorah izdraelscijeh. N. Rańina 42ᵃ. ezech. 34, 13. Kraļevstvo izdraelsko. 186ᵃ. act. ap. 1, 6. Hoće vladati pukom mojim izdraelskim. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 2.

IZDRAILITEŃANIN, *m. vidi* Izdraelita *i* Izdraelitanin. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ov v istinu bi on Izdrailiteńanin, v kom ne bi griha. Transit. 24ᵃ.

IZDRAILSKI, *vidi* izdraiļski.

IZDRAIĻ, *m. vidi* Izraiļ. — -d- *je umetnuto među* z *i* r *(isporedi* zdreti). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* Izdraiļь, *ali je u našem jeziku potvrđen samo adj.* Izdraiļev *koji vidi.*

IZDRAIĻEV, *adj. koji pripada Izdraiļu.* — *U spomeniku pisanom crkvenijem jesikom i otale u Daničićevu rječniku:* Izdraiļevь, *τοῦ Ἰσραήλ.* Pogiboše ovce domu Izdraiļeva. Mon. serb. 285. (1399).

IZDRAIĻSKI, *adj. koji pripada Izdraiļu.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka (može se čitati* ļ *i* l). Boga izdraiļskoga. Anton Dalm., nov. tešt. 28ᵇ.

IZDRAJEL, *m. vidi* Izdrael. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Jere nisu vsi Izdraelitane ki jesu ot Izdrajela. Anton Dalm., ap. 12ᵃ.

IZDRAJELSKI, *adj. koji pripada Izdrajelu.* Muži izdrajelski. Anton Dalm, nov. tešt. 172ᵇ. act. ap. 2, 22.

IZDRÂNČITI, izdrânčîm, *pf. vidi* izdrļančiti. — *Složeno:* iz-drančiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ciganka s praga ne ide, dok ma što ne izdrančí'. ‚Taj bi od đavola što izdrančio'. J. Bogdanović.

IZDRAŇE, *n. djelo kojijem se izdere (vidi kod* izdrijeti). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚actus excoriandi'.

IZDRÁPATI, izdrâpâm (izdrâpļêm), *pf. vidi* izdrpati. — *Složeno:* iz-drapati. — *U naše vrijeme.* Pa te može svu izdrapati. Nar. prip. vuk. 72. ‚Iduć cio dan za ovijem vražijem blagom *(kosama)* po šikari, sav sam se izdrapao, ne bi da je na meni gvozdena roba, živa ostala'. ‚Sva je roba na meni izdrapana'. ‚Ti ćeš biti vavije izdrapan, pa da ti svako jutro osviće nova roba'. ‚Valda su se noćas mačke domćale pastrve na dimu, kad je onako sva izdrapana'. J. Bogdanović.

ÌZDRATI, *vidi* izdrijeti.

IZDRAVIĻ, *m. vidi* Izdraiļ. — XVI *vijeka (vidi* i Izdraviļev). Nad hišu Izdraviļa. Anton Dalm., nov. tešt. 12, 148ᵇ. paul. hebr. 8, 8.

IZDRAVIĻEV, *adj. koji pripada Izdraviļu.* — *Između rječnika u Daničićevu* (Izdraviļevь *τοῦ Ἰσραήλ*). Pogibšije ovce domu Izdraviļeva. Mon. serb. 282. (1419). 486. (1461). *biće pisarska pogreška* Izdravļeva. 253. (1405). Hiši Izdraviļevi. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 148ᵇ. paul. hebr. 8, 10.

IZDRAVIĻSKI, *adj. koji pripada* Izdraviļu. Sinovom izdraviļskim. Anton Dalm., nov. tešt. 181ᵇ. act. ap. 7, 37. Pred sinovi izdraviļskimi. 2, 17ᵇ. apoc. 2, 14.

ÌZDRAVITI, izdravîm, *pf. ozdraviti.* — *Postaje od* iz *i* zdrav *nastavkom* i. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *U Vukovu rječniku:* vide ozdraviti.

IZDRÉČATI SE, izdréčim se, *pf. svršiti drečańe, pošto se mnogo drečalo (o kozi).* — *Složeno:* iz-drečati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Dodijaše mi ńegove koze u gaju, pa sam i zatvorio, nek se u zatvoru nadreče i izdreče'. J. Bogdanović.

IZDRÉČITI, izdrêčîm, *pf. složeno:* iz-drečiti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. izbečiti).

a. *aktivno, vidi* izbečiti, a, *b).* Izdrečivši oči na svakoga od ńih. Blago turl. 2, 146. Što si tako oči u me izdrečio?' ‚Izdrečio oči ka' vilen'. J. Bogdanović.

b. *sa* se, *refleksivno, razvikati se, izdrijeti se.* ‚Kakvi sud?' izdreči se miralaj. Nar. prip. bos. 1, 49.

IZDRÉĻITI, izdrêļîm, *pf.* (oči), *vidi* izbečiti, a, *a) i* izdrečiti, a. — *Stoji prema* izdrečiti *kako* izbeļiti *prema* izbečiti. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Što si, starče, zube iskeļio, a što li si oči izdreļio? A. Ostojić.

IZDRIJÈŠITI, izdrijèšîm, *pf. odrijèšiti (posve ili iz čega).* — *Složeno:* iz-drijèšiti, *ili* iz-rijèšiti, *a* d *je umetnuto među* z *i* r *kao kod* zdreti. — *U svijem je primjerima u metaforičkom ili u prenesenom smislu.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječniku u Belinu* (izdrijèšiti, izdrjèšujem ‚sciogliere, slegare' ‚exsolvo' 655ᵃ).

a. *aktivno.* Moja ti sva đila ne htić izdrišiti. H. Lucić 284. Videć da mu stvor van djela ne grijèši, u taki on govor svoj jezik izdrijèši. D. Rańina 22ᵃ. Gdi vidi da ima vik skratiti on tadaj, izdrijèšit kti jezik u romon slatki taj. 58ᵇ. Al' i Vuka vjera izdrijèšila. Osvetn. 2, 55. — *U Lici znači i isbiti, istući.* ‚Izdrijèši ti ńu onako znaš šecki, pa će ona biti mekša od zečijeg repa'. ‚Ukočim ti čobane s blagom u kvaru, pa ti i ukočim, i znaš onako na modu izdrijèšim'. J. Bogdanović.

b. *sa* se, *refleksivno.* Izdriši se iz jarma. S. Margitić, fal. 294.

ÌZDRIJETI, izderêm (ìzdrêm), *pf. složeno:* izdrijeti. — *isporedi* izderati *(gdje su i svi primjeri s praes.* izderem). — *Radi đblîkâ vidi* drijeti; *treba dodati da mj.* iz *stoji često i* iza: izàdrijeti, ìzadrêm *itd., i da u inf. i u oblicima prošloga vremena može biti (rijetko) osnova* dra *mj.* drije: izdrati, izàdrati, *vidi aor.* 8 *sing.* ìzadrâ. I. J. P. Lučić, razg. 34; M. Pavlinović, rad. 70; *part. praet. pass.* ìzdrân *u Stulićevu rječniku (gdje se dodaje da je riječ ruska).* — *Akc. kaki je u praes.* ìzdrêm *i* ìzadrêm, *taki je u aor.* 2 *i* 8 *sing.* ìzdrije *i* ìzadrije, *u part. praet. act.* ìzdrо, ìzdrla *i* ìzadrо, ìzadrla, *u part. praet. pass.* ìzdrt *i* ìzadrt; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., n. p. impt.* izdri *i* izàdri (izdèri *vidi kod* izderati). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izdrati, izdrêti, *rus.* изодрать, *a između rječnika u Stulićevu* (1. ‚evellere pellem, corticem, detrahendo, lacerando eruere, eripere'. 2. v. razdrijeti) *i u Vukovu* (izdrijeti, izderem, 1. ‚zerreissen' ‚lacero'. 2. ‚reissaus nehmen' ‚aufugio'; izadrijeti, izadrem (izaderem), 1. ‚herausreissen' ‚evello'. 2. ‚reissaus nehmen' ‚aufugio' *s primjerom:* Jedva je izadrо).

1. *prelasno.*

a. *silom ugrabiti, silom izvaditi (često u me-*

taforičkom smislu). Zato se more ov koren ohološti izdriti iz srca. Naručn. 86ᵇ. Izdri zvir košuticu meni iz krila. M. Vetranić 2, 402. Ku ktješe izdriti iz krila majčina. 2, 489. Dohodi mi, da mu ovisima noktima izdrem one očine. M. Držić 357. To j' lipost koja me izdri srdačce van. P. Zoranić 18ᵃ. Srdačce mu izdriše. 60ᵇ. Meni razcviļenu potok od suz gorkih izdri *(trisk)*. 72ᵃ. Izdrije joj silome iz krila dijete. F. Lukarević 312. Koju nezdrav za izdrijeti i svasma iskorijepiti. A. Gučetić, roz. mar. 18. Čini Apoloniji sve zube izdriti. F. Glavinić, cvit. 58ᵃ. Ulize bez va jn, ter malo kašńe dušu izdri ńegovu. 211ᵇ. Jeda bi ti mogli jedan vlas izdriti? A. Georgiceo, nasl. 281. Onoga imaš kojega vas ov svit ne može od tebe vazet ni izadrit. 329. Ti li češ život i gospodstvo Mustafi izdriti? I. T. Mrnavić, osm. 161. Ako neću srce izdriti. I. Ivanišević 237. Želeć srce mu izdriti i krvi mu piti. B. Krnarutić 39. Da mu dušu iz tijela izadre. I. Grličić 259. Rudi jasen, drijen... kih vijek ne izdri viḥra sila. J. Kavańin 195ᵃ. Toskance i Modence iz čeļusti neprijateļa jest izadro. I. Zaničić 212. Uđe u crkvu Gospinu, izadri priliku Isusovu iz ńesina krila. M. Zoričić, zrc. 86. Izadriti pristańe voļo k ženidbi. Ant. Kadčić 448. Nastojeći izadriti iz srdaca koren grija. I. J. P. Lučić, izk. 10. Ako izadriti odredio si iz duše grih. razg. 85. ‚Prvo bi, brate, zubima od ļuca kamena što otkinuo, nego bi od ńega što izadro'. ‚Ne izadrije od ńega pa da ti svijeću drže'. J. Bogdanović. — *I pasivno.* Odizgara rečena dva pjevanja bili su izdrti po zapovijedi našijeh samovladalaca. I. Gundulić 482. Kad je zakletva silom izadrta. Ant. Kadčić 449.

b. *vidi* izderati, a, *a). a) aktivno.* Vojvode izdriješe im haļine. Vuk, djel. ap. 16, 22. — *b) pasivno.* Sve mi 'e srce izdrto. M. Držić 150. Kako to stojiš sada vas izdrt i razkinut? P. Bakšić 181. Mršavo, staro kļuse, paripče, vele da je izdrto. ‚Nemoj ti za ništo onog ńegova paripa uzeti, ta vidiš li nijesi slijep, da ne more maknuti, da 'e star i već izdrt'. ‚Šta će ti izdrto kļuse, ta znaš li da staro izdrto kļuse ništa nije, nego pasija večera'. J. Bogdanović.

c. *vidi* izderati, a, *b).* Silna srti poplavica sa izdrijeti i satrti ńive, poļa, dubje i dvore. G. Palmotić 2, 58.

d. izadriti (u pogodbi), izbit što na mańu cinu. J. Grupković.

e. *sa* se, *refleksivno, razvikati se (na koga), ispsovati, isporedi* 1. izdirati, 1, b. — *Između rječnika u Stulićevu* (izadrijeti se na koga, izadirem se ‚saevidictis aliquem afficere'). On se na ńu izadri. J. Banovac, pripov. 42. Izadre se car na ńih. Nar. prip. bos. 1, 72. ‚Amo taj kruh!' izadra se kruhar. M. Pavlinović, rad. 70. ‚Nešto mu je samo kao u šali reko, a on ti se na me izadrije, reka' bi, sad će me na! živa proždrijeti'. J. Bogdanović.

2. *neprelasno, na vas mah pobjegnuti, vidi u Vukovu rječniku. isporedi* 1. izdirati, 2, b.

IZDŔÍSKATI SE, izdŕîskâm se, *pf. svršiti driskańe, pošto se mnogo driskalo.* — *Složeno:* iz-driskati. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

IZDŔKATI, izdŕčâm, *pf. vidi* istrkati, 1. — *Radi* d *isporedi* drčati. — *U glagoļskom rukopisu* XV *vijeka.* Vidê Telepon Acêliša i izdrče na ńega, i probode Acêliš Telepona. Pril. jag. ark. 9, 128. (1468).

IZDRLITI, izdrlim, *pf. izmamiti (?).* — *Složeno:* iz-drliti *(nema mu potvrde, može biti da je* izdrliti *kao dem.* izdrijeti, *a isporedi* i izdrļačiti, izdrļančiti). — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ako je i star, istom da mu prćiju izmem iz ruka... Ako ona starež dođe, da mu izdrlim prćiju. M. Držić 165—166.

IZDRĻAČITI, izdrļačim, *pf. vidi* izdrliti i izdrļančiti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* I da pravda to ne pači, iz pakla bi me izdrļači! J. Kavańin 400ᵇ.

IZDRĻÂNČITI, izdrļânčîm, *pf. dobiti drļančeńem.* — *Složeno:* iz-drļančiti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izdrļânčî. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚erschwätzen, abschwätzen' ‚eblandior, emendico'). Jedva sam ismolio ili izdrļančio. Vuk, poslov. 111.

IZDŔĻATI, izdŕļâm, *pf. složeno:* iz-drļati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U naše vrijeme. a) svršiti drļańe (vidi* drļati, *a)). u Šulekovu rječniku:* ‚auseggen'. — *b) (pišući) isbrčkati.* — *s Vukovu rječniku:* ‚bekritzeln' ‚conscribillo'.

IZDRMÂŃE, *n. djelo kojijem se izdrma.* — *Stariji je oblik* izdrmanje. — *U Belinu rječniku:* izdrmanje od kosa ‚accapigliamento, cioè far a capelli' ‚mutua capillorum laceratio' 11ᵃ.

IZDRMATI, izdrmâm, *pf. složeno:* iz-drmati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b).

n. aktivno. a) svršiti drmańe, pošto se mnogo drmalo. — *u Stulićevu rječniku:* v. drmati, *i u naše vrijeme u Dubrovniku:* izdrmati koga za kose, za uši. P. Budmani. — *b) izvaditi drmańem.* — *u Vukovu rječniku:* ‚herausrütteln' ‚excutio' *s primjerom iz narodne pjesme:* Ta evo ga, mila neno, gdi drma na vrati, izdrmao, mila neno, pola kļučanice.

b. *sa* se, *recipročno, potući se s kim, drmajući ga za kose.* — *U Belinu rječniku:* izdrmati se s kijem ‚accapigliare o accapigliarsi, far a capelli' ‚mutuo sibi crines evellere' 11ᵃ *gdje se naj prije nahodi; u Voltigijinu:* ‚scapigliarsi, accapigliarsi, scarmigliarsi baruffando' ‚sich zerzausen'; *u Stulićevu:* izdrmati se s kijem ‚mutuo sibi crines vellere'.

IZDŔNDATI, izdŕndâm, *pf. svršiti drndańe (pošto se sve drndalo).* — *Složeno:* iz-drndati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izdŕndâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚abkrämpeln' ‚carminare' *s primjerom:* Još nije svu vunu izdrndao). — *I u prenesenom smislu kao isbrbļati.* ‚Šta, brate, svašta izdrnda i izuca, ne bi svi psi s maslom pojeli'. J. Bogdanović. — *I sa* se, *refleksivno, kao isbrbļati se.* ‚'Esi li se izdrnda' i izuca'. ‚Ćeš li se ti ikad, po Bogu brte, izdrndati i izucati?' J. Bogdanović.

IZDŔOBITI, izdrobîm, *pf. sve rasdrobiti, izmrviti.* — *Složeno:* iz-drobiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* izdrobiti, *rus.* издробить. — *Između rječnika u Voltigijinu* (‚tritare, sminuzzare' ‚aufbröckeln, einbröckeln'), *u Stulićevu* (v. udrobiti), *u Vukovu* (‚zerbröckeln' ‚comminuo'), *u Daničićevu* (‚comminuere'). Vrьbavu mêzdru izdrobi. Lecekörn. šaf. 180. Ta že izdrobi sitno nožems. Glasnik. 25, 84. (XVII *vijek).* Pošto obojica simite izdrobe. Vuk, odg. na laži i opad. 18.

IZDROPITI, izdropim, *pf. izvaditi (iskopati? vidi* 1. dropiti). — *Složeno:* iz-dropiti. — XVIII *vijeka u istoga pisca Slavonca u kojega ima i* 1. dropiti. Veće prisna *(meda)* iz sati izdropi. J. S. Rejković 64.

IZDŔPATI, izdŕpâm, *pf. raskidati, isparati, izderati.* — *Složeno:* iz-drpati. — *Akc. je kao*

kod ispítati. — *Od* XVIII *vijeka (u svijem primjerima pasivno), a između rječnika u Vukovu* (‚zerfetzen' ‚lacero, lanio'). *a) o tkańu, odijelu itd.* Odjejanije kad se izdrpa. Đ. Obradović, basn. 187. Uvuče se pod izmrļat i izdrpat mantros. sav. 82. — *b) o čeļadetu na kojemu je izdrpano odijelo.* Ode izdrpati i izmrļati. Đ. Obradović, basn. 408. Izdrpat odi. sav. 85. Grabancijaši su svi izdrpani. Vuk, živ. 220. Kakav je (izdrpan. *Vuk),* oprosio bi ńime bijeli svijet. Nar. posl. vuk. 128. — *c) (o čeļadetu ili) o životińi uopće.* Kurjak sav izdrpat od pasa ležaše pri jednoj reci. Đ. Obradović, basn. 89.

ÌZDRPITI, ìzdrpîm, *pf. ugrabiti, izdrijeti.* — *Složeno:* iz-drpiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izdrpiti iz ruke, izdrpivam ‚arraffare, strappare dalle mani' ‚eripio' 108ª), *u Voltiǵjinu* (v. izmaknuti), *u Stulicevu* (izdrpiti, izdrpivam ‚eripere').

a. *aktivno.* List mi iz prsi srce izdrpi. P. Kanavelić, iv. 457. Da me iz ruke djavla izdrpi. A. Vitaļić, ost. 136. — *U Dubrovniku se kaže* i izdrpıti za kose, za uši, *isporedi* izdrmati *(vidi* i izdrpļeńe). P. Budmani.

b. *sa* se, *pasivno.* Mućno iz ńegovih ruka one *(strile)* mogu se izdrpiti i oteti. A. Vitaļić, ist. 468.

IZDRPÍVATI, izdŕpîvâm, *impf.* izdrpiti. — *Samo u Belinu rječniku: praes.* izdrpivam *kod* izdrpiti, *i u Stulićevu:* freq. *us* izdrpiti, *a kod ovoga ima praes.* izdrpivam.

ÌZDRPĻÊŃE, *n. djelo kojijem se izdrpi.* — *Stariji je oblik* izdrpļenje. — *U Belinu rječniku:* izdrpļenje za kose ‚accapigliamento, cioè far a capelli' ‚mutua capillorum laceratio' 11ª.

IZDRŮŽITI, izdrûžîm, *pf. istjerati iz društva.* — *U Stulićevu rječniku:* izdružiti, izdružujem *i* izdrużivam ‚pellere de medio, sejungere aliquem a societate'. — *nepouzdano.*

IZDRUŽÍVATI, izdrùžujêm *i* izdrùžîvâm, *impf.* izdružiti. — *U Stulićevu rječniku:* freq. v. izdružiti, *a kod ovoga ima praes.* izdružujem *i* izdrużivam. — *nepouzdano.*

IZDŔŽAŃE, *n. djelo kojijem se izdrži.* Konzistorija naredi ‚da muž, do konačne presude, daje svojoj ženi izdržańe'. M. Đ. Milićević, međudnev. 142.

IZDŔŽATI, izdŕžîm, *pf. složeno:* iz-držati. — *Akc. je kao kod* istrčati *(part. praet. pass.* Izdržân). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izdrьžati, rus. издержать. — *Između rječnika u Daničićevu* (izdrьžati ‚continere').

a. *uopće kao* uzdržati. Izdrьžati i prь(viti) *(praviti)* gradь Dubrьvnikь. Mon. serb. 257. (1405 *u poznijem prijepisu).* Da imь se ne uzьme *(carina)* dokle ne izdrьže godišta. Spom. sr. 2, 80. (1425). Domaćin koji ima dosta rane, on može mnogo društva preko zime izdržati. F. Đorđević, pčelar. 42.

b. *u naše vrijeme kod pisaca prema ńem.* aushalten. *a) s objektom* bitka, *braniti se, ne dati se.* Hoću da vas izvijestim o bitki koju su šest naši batalijona za čitava četiri dana s neprijateļskom vojskom izdržali. Nov. sr. 1885. 166. — *b) s objektom* kazan, *pretrpjeti, podnijeti.* Izdržati, pretrpiti kazan ‚die strafe ausstehen'. Jur. pol. terminol. 52. *i u Šulekovu rječniku (kod* ausstehen).

IZDRŽÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se izdržava.* Popečiteļ crkveni djela narodnoga prosvešteńa dužan je nadgledati, kako se rukovode i upotrebļuju novci i drugi prihodi, koje bi pravitelьstvo srpsko odredilo na izdržavańe škola. Nov. sr. 1885. 85.

IZDRŽÁVATI, izdŕžâvâm, *impf.* izdržati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U naše vrijeme.* Imao mater udovicu koju je on morao izdržavati. Nar. prip. vrč. 108. ‚Bog ovo sve izdržava'. ‚Bog nas sviju svojom milošću drži i izdržava'. J. Bogdanović.

IZDUBATI, izdubam, *impf.* izdupsti. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* izdubam, izdubsti, produbivam ‚cavo, evacuo, detorno, confodio'. 2. izdubam stup na žlobce ‚strio, strias facio'.

IZDÚBĒŃE, *n. djelo kojijem se izdube.* — *isporedi* izdubļeńe. — *Stariji je oblik* izdubenje. — *Između rječnika u Belinu* (izdubenje 651ª), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Stulićevu.* Izdubeńa koja pečat čini u zemļi isti pečat sam može ih ispuniti. M. Radnić 871ª.

IZDUBITEĻ, *m. čovjek koji izdube.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚qui effodit'. — *nepouzdano.*

IZDÚBITI, ízdûbîm, *pf. vidi* izdupsti. — *Složeno:* iz-(ż.)dubiti. — *Samo u ńekijem krajevima i rijetko, a između rječnika u Jambrešićevu* (‚excavo'). ‚Ovu ti zdjelu, ako si i majstor, nijesi lijepo izdubio'. *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *Češće se nahodi part. praet. pass.* izdubļen, *već od* XVII *vijeka (ako su pouzdana dva naj prva primjera), a između rječnika u Belinu* (izdubļen ‚excavatus' 651ª). Dođoh u ovu spilu odi tvrdu u živcu izdubļenu. P. Kanavelić, iv. 162. Bijela lava okruńena on držaše na svom štitu i ova slova izdubļena. 181. Na zavodke izdubļeni gaetan. J. Kavańin 485ª. Štalica bila je izdubļena u pećini. A. Kanižlić, utoč. 526. Grob je ovi u kamenu izrizan i izdubļen. 577. Pade križ u jamu izdubjenu. Đ. Bašić 807. ‚Ovaj ti pladań nije lijepo izdubļen'. *u Lici.* J. Bogdanović.

IZDUBÍVATI, izdúbujêm *i* izdúbîvâm, *impf.* izdupsti. — *U Belinu rječniku i u Voltiǵjinu: praes.* izdubivam *kod* izdubsti.

IZDÚBĻĒŃE, *n. djelo kojijem se izdube.* — *Stariji je oblik* izdubļenje. — *Od part. praet. pass.* izdubļen, *vidi kod* izdubiti. — *U Mikaļinu rječniku* (izdubļenje) *i u Belinu* (izdubļenje 47ª. 391ª).

IZDUBĻÍVATI, izdúbļujêm *i* izdúbļîvâm, *impf.* izdubiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ove gobeļe nijesi ti teslom izdubļiva', negoli bradvom, zato su ti ovako ružno i izdubļene, nemoj, čoče boži, bradvom gobeļa izdubļivati'. J. Bogdanović.

IZDUBOČITI SE, izdubočim se, *perf. postati lukav.* — *Složeno:* iz-dubočiti. — *U Stulićevu rječniku:* izdubočiti se, izdubočivam se ‚callidum fieri'. — *nepouzdano.*

IZDUBOČIVATI SE, izdubočujem se *i* izdubočîvam se, *impf.* izdubočiti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚pedetentim callidum fieri'. — *nepouzdano.*

IZDÚĆE, *n. djelo kojijem se izdme (vidi* izduti). — *Stariji je oblik* izdutje. — *U Mikaļinu rječniku:* izdutje, opihnutje ‚detumefactio', *i u Stulićevu:* izdutje ‚tumoris dissipatio'.

IZDUHA, *f. para, ispara, hlapńa.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jerbo rosa koja sad upada jest ostanak od zimskoga lada i izduha zemļane močvari koja ļude i živine kvari. J. S. Reļković 228. Već različne ńim izduhe ude. 288.

IZDUHÒVJETRITI, izduhòvjetrîm, *pf. vidi* istruhovjetriti *i* istuhovjetriti, *od kojijeh oblika postaje pučkom etimologijom.* Slovinac. 1884. 95.

IZDÚPSTI, izdúbêm, *pf. složeno:* iz-dupsti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izdûbe *i u part. praet. act. m.* izdûbao. — *U ńekijeh pisaca čakavaca* XVI *vijeka nalaze se i stariji oblici sa* l: izdlbeno. Anton Dalm., nov. tešt. 200; 'zdlbena. Naručn. 99ª; izdlesti *(inf.)*. Anton Dalm., nov. tešt. predgovor. — *Od prvijeh vremena (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.² *kod* izdlъbsti), *a između rječnika u Mikaljinu* (izdubsti ‚cavo, excavo'), *u Belinu* (izdubsti, izdubivam ‚affondare, far profondo' ‚alte defodere' 47ª; ‚incavare, cavare, far concavo' ‚cavo' 391ª; ‚scavare' ‚excavo' 651ª), *u Bjelostjenčevu (kod* izdubam), *u Voltiǵijinu* (izdubsti, izdubivam ‚scavare, incavare, intagliare' ‚aushöhlen, ausgraben'), *u Stulićevu* (izdubsti ‚cavare, excavare, effodere'), *u Vukovu* (‚aushöhlen' ‚excavo').

a. *aktivno. a) vadeći, kopajući iz čega učiniti da ono postane šupļe, jama, rupa. aa) objekat je ono iz čega se vadi.* Proklet i oni tko naj prije za izet zlato zemļu izdube. I. Gundulić 168. Koje *(rane)* tvoju put prisvetu do kosti i do mozga izdubošе *(štamparskom griješkom* izdubeše). V. Andrijašević, dev. 157. Učini izdubst zid. M. Pavišić 84. — *bb) objekat je ono što postaje dubeńem.* Vulkan me *(peharac)* izdube. M. Vetranić 2, 122. Tko jamu gdikade izdube za druzijeh, on u ńu upade. N. Dimitrović 11. Jesmo ova slova činili izdlesti, izsećі tere izliti. Anton Dalm., nov. tešt. predgovor. Postavi ga u grob svoj novi, koji bješe u kamenu izsjekao ali ti izdubao. M. Divković, bes. 390ᵇ. I upade se u jamu ku izdube. M. Alberti 261. Od zapada jame čudne bjehu izdubli oko sebe. I. Gundulić 322. Jamu izdube. I. Đorđić, salt. 17. Nahodi jedno djetešce koje bijući izdublo na žalu jednu rupicu . . . Đ. Bašić 210. 'Zdubite jedno korito od jelovine. Nar. prip. mikul. 68. — *b) izvaditi što (objekat) dubući.* Zato veliko od zemļe izdube. Đ. Baraković, jar. 28.

b. *pasivno.* Va nom pismu ili daščici bihu ova 'zdlbena. Naručn. 99ª. Po človičanskom razumu izdlbeno. Anton Dalm., nov. tešt. 200. act. ap. 17, 29. Ustanoviti ga u izdubenu jamu. B. Kašić, is. 64. Nemoj se ogledati u jedno ogledalo izdubeno ali duboko unutra. M. Radnić 407ª. Grebi neka su duboko izdubeni. M. Bijanković 77. Postavi ga u nov od kamena izdubeni grob. E. Pavić, ogl. 627. Da pade u jamu izdubenu. Đ. Bašić 57.

c. *sa* se, *pasivno.* Tko li mi da, da se izdubu u knigah ratom gvozdenim. M. Alberti 280. Kon ńega se pismo izdube, ruske vojske ko potlači. I. Gundulić 428.

IZDŮRATI (izdurati), izdůrâm (izdurâm), *pf. podnijeti, pretrpjeti.* — *Složeno:* iz-durati. — *U naše vrijeme.* Što su mogli to su izdurali. Osvetn. 3, 145. Gdje se oprije s korom kruha suha i s nesitom puškom do trbuha, pa izdura ko što drugi neće. 5, 63. ‚Neću ja nikad moje svekrve i ńezina zla izdurati'. ‚Vala ćemo se naduravati, pa ko koga izdura'. *u Lici.* J. Bogdanović.

IZDURÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se izdurava.* ‚Lako je svakom reći: duraj i duraj; ali to izduravańe načerava meni krvave suze na oči'. J. Bogdanović.

IZDURÁVATI, izdůrâvâm, *impf.* izdurati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ja se volim utopiti nego ńu više izduravati'. J. Bogdanović. — *Sa* se, *recipročno.* ‚E ćemo se vala izduravati, pa kome šuša, kome vuk'. ‚Nek se vrag s tobom izdurava, neću ja'. J. Bogdanović.

IZDUŠAK, izduška, *m. oduška, vidi i* 2. dušnik, *a). — Od osnove glagola* izdušiti *nastavkom* ak. *— U Mikaljinu rječniku:* izdušak, dušnik ‚spiramentum, spiramen, spiraculum'; *u Belinu:* ‚sventatojo' ‚spiraculum' 716ᵇ; *u Voltiǵijinu:* ‚sventatojo, spiracolo' ‚zugloch'; *u Stulićevu:* ‚spiramentum, spiramen, spiraculum'.

IZDŮŠĒNE, *n. djelo kojijem se izduši.* — *Stariji je oblik* izdušenje. — *U Mikaljinu rječniku:* izdušenje ‚expiratio, evaporatio'; *u Belinu:* izdušenje ‚sgonfiamento, lo sgonfiare' ‚reflare' 675ᵇ; *u Stulićevu:* ‚evaporatio'.

IZDŮŠITI, izdůšîm, *pf. postaje od* iz *i* duh *nastavkom* i. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XIV *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.² *kod* izdušiti).

1. *neprelazno,* exspirare, evanescere. — *Između rječnika u Belinu* (izdušiti, izdušujem ‚sventare in neutro' ‚expiro' 716ᵇ), *u Voltiǵijinu* (izdušiti, izdušujem ‚sgonfiarsi, sfiatarsi, sventare' ‚auslüften'), *u Stulićevu* (izdušiti koja stvar, izdušuje ili izdušiva ‚in vapores redigi, vaporem emittere, vaporare'), *u Vukovu:* 1. ‚ausblasen' ‚exspiro' *s primjerom iz narodne pjesme:* Teke dvije puške izdušiše, dokle druge puške zapucaše. 2. (u Dubrovniku) izvjetriti ‚verdunsten' ‚evanesco'. *a) o pušci, ispustiti vjetar, vatru.* Kad ajdučke puške izdušiše. Pjev. crn. 53ª. A kad tanke izdušile diļke. Osvetn. 2, 128. — *b) o vjetru, vatri, ispuhati, izvjetriti, ugasiti se (često metaforički).* Izdušit kako prdac u gaćah. (D). Poslov. danič. 35. Roketi ki bezredno svijetļući izvijaju se tamo i amo, dokle i oni brzo izduše i pod zemļu se zakopaju. B. Zuzeri 238. Da izduši sa svijem onaj ogań. A. Kalić 272. Kad iz pušak vatra izdušila. Nar. pjes. juk. 437. Kad je ńemu vjetar izdušio. Nar. pjes. petr. 2, 416. Kad arapsko izduši junaštvo. 3, 84. Dok Arapu vjetar izdušio. 3, 147. Dok izduši ovi prvi ogań. S. Ļubiša, prip. 233.

2. *prelazno, učiniti da što (objekat) izduši kao kod* 1.

a. *aktivno. — U Mikaljinu rječniku:* ‚facere ut evaporet, exhalet, vel expiret'; *u Belinu:* izdušiti, činiti da što izduši ‚sgonfiare, contrario di gonfiare' ‚reflo' 675ᵇ; izdušiti, izdušujem ‚sventare in attivo' ‚efficere ut expiret' 716ᵇ; *u Stulićevu:* izdušiti koju stvar ‚sinere ut vaporem emittat'.

b. *sa* se, *refleksivno. — U Mikaljinu rječniku:* ‚expiro, evaporo, exhalo'.

IZDUŠÍVATI, izdůšujêm *i* izdůšîvâm, *impf.* izdušiti. — *U Belinu rječniku: praes.* izdušujem *kod* izdušiti; *u Voltiǵijinu: praes.* izdušujem *kod* izdušiti; *u Stulićevu:* izdušivati koja stvar ‚sensim vaporem emittere', *a kod* izdušiti *ima praes.* izdušuje *i* izdušiva.

IZDUŠNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. izdušak. — *nije dosta pouzdano.*

IZDUTI, izdmêm, *pf. učiniti da što ne bude dalje naduto.* — *Složeno:* iz-duti. — *Mjesto* iz *može biti i* iza, *vidi kod* b.

a. *aktivno. — U Mikaljinu rječniku:* izduti, izdimati ‚detumefacio', *i u Stulićevu:* ‚tumorem discutere, adimere, tollere'.

b. *sa* se, *refleksivno ili pasivno. — U Mikaljinu rječniku:* izduti se, izdimati se, ispihnuti ‚detumeo, deturgeo, detumesco, deturgesco'; *u Belinu:* izduti se, izdimam se ‚sgonfiarsi' ‚detumeo' 675ᵇ; *u Stulićevu:* izaduti se, izadimļem se ‚tumorem amittere, tumore liberari'; izduti se ‚detumere, deturgere'.

IZDUVATI, izduvam, *impf.* izduti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚sensim tumorem discutere'.

IZDUVÉŃE, *n. samo u Stulićevu rječniku:* v. izdutje.

IZDÚŽATI SE, izdûžâm se, *impf.* izdužiti se. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* izdužam se, izdužiti se ‚debitum solvo, nomina expedio'.

IZDUŽBINA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. izdužeńe.

IZDÚŽĒŃE, *n. djelo kojijem se ko izduži.* — *U Bjelostjenčevu i u Stulićevu rječniku.*

IZDÙŽITEĻ, *m. čovjek koji istražuje, pita dug (da mu se plati).* — *U Voltiǵijinu rječniku:* ‚riscuotitore' ‚einforderer'. — *nepouzdano.*

IZDÚŽITI, izdûžîm, *pf. učiniti da ko (objekat) ne bude dalje dužan (n. p. plativši za ń dug).* — *Složeno:* iz-(2.) dužiti, *ili postaje od* is *i* dug *nastavkom* i. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Dug staji u gen.* — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b).

a. *aktivno.* — *Između rječnika u Stulićevu* (izdužiti koga, izdužujem *ili* izduživam ‚aere alieno aliquem liberare'). Duga nas izduži. Đ. Baraković, jar. 120.

b. *sa se, refleksivno, izbaviti se duga isplativši ga.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (izdužiti se, platiti dug ‚nomina expedire, debitum solvere'), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izdužati se), *u Voltiǵijinu* (izdužiti se, izdužujem se ‚sdebitarsi, saldare un debito' ‚sich von schulden befreyen, los werden'), *u Stulićevu* (‚aere alieno se liberare'). Otejući se izdužiti. Mon. croat. 263. (1568). Duga se izduže. Đ. Baraković, vil. 118. Duga se izdužih. 340.

IZDUŽÍVATI, izdužujêm i izdužîvâm, *impf.* izdužiti.

a. *aktivno.* — *U Stulićevu rječniku* (*kod* izdužiti *praes.* izdužujem *i* izduživam).

b. *sa* se, *refleksivno.* — *U Voltiǵijinu rječniku (praes.* izdužujem se *kod* izdužiti se) *i u Stulićevu:* ‚aere alieno se pedetentim liberare'.

IZDVÁJATI, izdvâjâm, *impf.* izdvojiti. — *U naše vrijeme.* I ako je sam sebe ubio, ne hteše ga oni izdvajati iz svojih pokojnika. M. Đ. Milićević, let. več. 280.

IZDVANKATI, izdvankam, *pf. u Stulićevu rječniku:* izdvankati, izvaditi iz dvanaka ‚e manticis aliquid eruere'. — *nepouzdano.*

IZDVÁRATI, izdvârâm, *impf.* izdvoriti. — *U Belinu rječniku: praes.* izdvaram *kod* izdvoriti, *i u Stulićevu:* izdvarati koga ‚jamjam famulatum explere'.

IZDVÒJĒŃE, *n.* desperatio, *očajańe (uprav djelo kojijem se izdvoji, ali* izdvojiti *s ovakovijem značenjem nije potvrđeno).* — *Prema ńem.* verzweiflung. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ne pripusti da u propast od izdvojeńa upadem. A. Kanižlić, bogoljubn. 888.

IZDVÒJITI, izdvojîm, *pf. odijeliti, staviti na drugo mjesto.* — *Složeno:* iz-dvojiti. — *U naše vrijeme.* G. V. Vrčević je našao, izdvojio i po azbuci popisao 470 riječi turskijeh. S. Novaković u Nar. prip. vrč. XII.

IZDVOJNITI, izdvojnim, *pf. u Stulićevu rječniku:* v. oddvojniti. — *Složeno:* iz-dvojniti. — *nepouzdano.*

IZDVÓRA, *adv. vidi* dvor *pod* k, *g).*

IZDVÔRAN, izdvôrna, *adj. vidi* izdvorńi. Da podložnik izdvornom moju za koji posao priane. P. Knežević, osm. 226. Koji izdvorna dariva. 288.

IZDVÒRITI, izdvorîm, *pf. složeno:* iz-dvoriti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izdvoriti, izdvaram ‚impetrar col servigio' ‚serviendo obtinere' 385a), *u Stulićevu* (izdvoriti koga ‚famulatum explere'; izdvoriti štogod ‚aliquid famulando lucrari'), *u Vukovu* (‚durch das aufwarten etwas erwerben' ‚ministerio acquiro'), *u Daničićevu* (‚ministerio promerere').

a. *dvorećem dobiti.* Da bismo nima potvrdili, što su si oni počtenoma dvorštinom izdvorili. Mon. serb. 305. (1420). Imao biha pitati oda tebe što sam izdvorio i za što sam službu dao. 500. (1466—1500). Da ča godi čovik prinajde i pribavi ali prikupi ali izdvori. Stat. poļ. ark. 5, 259. Da sam kupio ali izdvorio zakonom vikuvičnim. 277. Dopust' mi izdvorit za milos tvoj pogled. Š. Menčetić 9. Za službu on će raj izdvorit. 66. Ki dar izdvori. 95. Da jošte izdvori što hoće svaki dan. 124. Da mogu životom izdvorit ovu vil. 179. Kad od ńe izdvorit može rić moj žitak. 180. Ako li platu još od tebe izdvoru *(ja).* 161. Da moj duh izdvori blaženstvo dobiti. M. Vetranić 1, 288. Izdvorih što sam htio. 1, 316. Jeda izdvorim tuj milos od tebe. 1, 395. Grješnik taj od tebe, Jezuse, izdvori vječni raj. 1, 398. Gdje vjekušto blaženstvo pustińak izdvori. 1, 143. Skrušenjem lupež taj milos izdvori. 2, 40. Dil kada izdvorim od milosti tvoje. 2, 48. Toj li ja izdvorih na službi u tebe, na koj se raztvorih, i skončah sam sebe? N. Nalešković 2, 118. Da dopus' mu za svu službu istom tako izdvoriti, da se može sgovoriti s tobom jedan hip u družbu. A. Čubranović 159. Ako na svijetu za tebe žudiš ti izdvorit milos tu, nemoj je ni druzim braniti. F. Lukarević 100. Milos izdvorit ne da mi huda ćes. 177. Kti službu veselu svim Jakob satvorit, za moći Rakelu kakogod izdvorit. D. Rańina 12b. Ne daš vik na svit za službu, ku t' tvorim, da od ńe jedan cvit u platu izdvorim. 41a. Pokli u ńe dvoru ja izdvorih dvoreći stvar, ka se ne prija dvoranu vik reći. 66b. Kada prav i vjeran sluga se postavi služit gospodara s velikom ļubavi, za dvorbu na pokon izdvori on platu u čemgod. 98a. Koliku t' ja stvorih službu jur, i nigdar od tebe ne izdvorih naj maňu jednu stvar. 125a. U tebe za moju službu dvije vjerenice da budem izdvoriti. A. Gučetić, roz. jez. 257. Mnogi služe i mnogi trud i tugu podnose uzdajući se štogodi izlužiti i izdvoriti. M. Divković, bes. 84a. Mnogi služe i dvore gospodu i druge podnoseći mnogi trud, mnogu tugu i nevoļu, uzdajući se da što izdvore. 578a. Ako jedna suza grozna, ako jedan uzdah vrući probije nebo, i izdvori milosrdje tvoje gori. I. Gundulić 251. Da izdvori milosrdje grešnicim i proštenje. I. M. Mattei 96. Ja ću ići ka Stambolu gradu, dvorit cara devet godin dana, i izdvorit devet agaluka. Nar. pjes. vuk. 1, 298. Mi dvoriamo cara od malena, ne mogosmo dobra izdvoriti. 2, 158. Evo ima devet godinica kako dvorim cara u Stambolu, ni izdvorih koňa ni oružja, ni dolame nove ni polovne. 2, 401. On će dvorit cara u Stambolu, izdvoriće kaku vojsku silnu, te će zemļu našu pogaziti. 2, 566. Ne dvorje ga da izdvori blaga. Pjev. crn. 168b. Izdvorio dvore i timare, izdvorio koňe i sokole, izdvorio blago gotovinu. Nar. pjes. petr. 2, 621. Al' mu šćeri izdvorit ne može. 2, 621. Ne bi l' kako curu izdvorio. 2, 652. — *I pasivno.* Pjesni pokorne Davida kralja, u začetju tvomu gospostvu narečene, u rođenju od prijateļa izdvorene, od neznanaca poharane. I. Gundulić 192.

b. *svršiti dvoreńe (pošto se ńekoliko vremena dvorilo), objekat je vrijeme, ili* dvorba. Budući Jakov izdvorio drugih sedam godišta za Rakelu.

And. Kačić, kor. 81. Ne dvori ga da dvorbu izdvori. Nar. pjes. vuk. 2, 617.

c. *u jednom primjeru* XVI *vijeka kao da znači: uništiti dvorećem.* Sam sebe izdvorih, ter ostah plakaje. Š. Menčetić 186.

ÌZDVÔRNÎ, *adj. koji je izdvora, izvanj, spoljašnj.* — XVII i XVIII *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (v. izvanj). Radi one izdvorne kore. B. Kašić, ij. 59. Od izdvornega činjenja od sniženosti. fran. 78. Sutra će nestati prilike dobroga izdvornega općenja. P. Knežević, osm. 111.

IZDVOUMITI, izdvoumim, *pf. u Stulićevu rječniku:* v. oddvoumiti. — *nepousdano.*

IZEĆAN, izećna, *adj. izvrstan.* — *isporedi* izuć, izućan. — -e- *stoji mj. negdašnjega* ę. — *Po Miklošiću (vidi* lex. palaeoslov.[3] *kod* izęštьnъ, *i* vergl. gramm. 2, 172) *postaje nastavkom* ьn *od nepotvrđenoga supstantiva* izeća (*stslov.* izęšta) *koji opet postaje od osnove glagola* izeti *nastavkom* tja (*isporedi* obuća, odjeća). — *Samo u stslovenskom jeziku, i s oblikom* izeštьnъ *u knigama pisanima crkvenijem jesikom, i otale u Daničićevu rječniku* (izeštьnъ ‚eximius'). Ukrasivь i izeštnê. Stefan, sim. pam. šaf. 5. Izeštьnyj svetyj starьče. 25.

IZĆE, *n. djelo kojijem se isme.* — *Stariji su oblici* izetije (izetje) *i* izetje. — *Između riječnika u Belinu* (izetje ‚esentione' ‚immunitas' 291[b]; ‚liberatio' 487[a]; ‚il cacciare' 154[b]; ‚scolpamento, lo scolpare' ‚culpae liberatio' 656[a]; izetje od privare ‚disingannamento' ‚ab errore liberatio' 266[a]), *u Voltigijinu* (izetje ‚esenzione, eccezione, privilegio' ‚ausnahme'), *u Daničićevu* (izetije ‚exemptio'). Da mogu postaviti pênezь na dobitь i na izetje opetь. Mon. serb. 369. (1482). Bili su pomršena sva izetja oliti vam oslobodjenja. A. d. Costa 1, 108.

IZEGLÈNISATI SE, izeglènišêm se, *pf. izrasgovarati se.* — *Složeno:* iz-eglenisati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vala smo se noćas na prelu do mjere naeglenisali i izeglenisali'. J. Bogdanović.

ÌZETI, ìzmêm, *pf.* eximere, excipere, *uzeti isnutra.* — *Složeno:* iz-eti *(vidi* oteti *i* uzeti); e *stoji mj. negdašnjega* ę *u inf. i u oblicima prošloga vremena, a u oblicima sadašnjega vremena stoji* m *mj. negdašnjega* ьm. — *Akc. je u impt.* ìzmi; *kaki je u inf. taki je u aor.* ìzêh *(osim* 2 *i* 3 *sing.) i u ger. praet. act.* ìzêvši; *kaki je u praes. taki je u aor.* 2 *i* 3 *sing.* ìzê, *u part. praet. act.* ìzeo, ìzêla, *u part. praet. pass.* ìzêt. — *Treba dodati radi oblika: a) da je stariji oblik za ger. praet. bio* izam *i* izamši *(od* ьm *tijem što se* ь *promijenilo na* a), *n. p.* izamь. Mon. serb. 508. (1470); izam. N. Dimitrović 87; izamše. Mon. serb. 481. (1458); izamši. M. Držić 244. Oliva. 45. — *b) da se poslije* z *umeće* n *(vaja da po analogiji prema stslov.* vzęnęti), *i to: aa) naj češće u ger. praet., n. p.* izьnamьše. Glasnik. 28, 52 *i* 53. (1400); iznamši. Mon. serb. 386. (1422—1435). Naručn. 40[a]. 60[a]; iznam. Aleks. jag. star. 3, 270. — *bb) u impt. gdje se* ь *promijenilo na* a: iznami. Transit. 99. 118. Korizm. 53. — *cc) u oblicima prošloga vremena: aaa) aor.* 3 *sing.* izne. Oliva. 35. — *bbb) part. praet. act.* 'znela. Oliva. 35. — *ccc) part. praet. pass.* 'zneta. Korizm. 65[b]. — *ddd) u praes. gdje po analogiji prema ovijem oblicima ostaje* e: iznemeš. Živ. kat. star. 1, 228. — *isporedi i* iznimati. — *Naj češće se nahodi ovaj glagol* XVI *vijeka, u naše ga vrijeme kod štokavaca nema.* — *Između riječnika u Belinu* (izeti, izimļem ‚cavar di dentro' ‚eruo' 181[a]; ‚esentionare' ‚immunitatem dare' 291[b]; ‚liberar da qualche male' ‚eximo' 487[a]; izeti, izimam *ili* izimļem ‚cacciare, trarre o cavare' ‚extraho' 154[b]; izeti tkoga od privare ‚disingannare' ‚ab errore avertere' 266[a]), *u Voltigijinu* (izeti, izimam, izimļem ‚trarre fuora, cavar fuora, esentare' ‚herausnehmen'), *u Stulićevu (griješkom* izeći, izimļem ‚eruere'; izeti, izimļem ‚prehendere, apprehendere, sumere, assumere, abripere, educere, eruere'), *u Daničićevu* (izeti, izьmu ‚eximere; sumere').

1. *aktivno.*

a. *sa značenjem sprijeda kazanijem. α) u pravom smislu (često kao* izvaditi, izvući). Ako se gdê sluči i razbije se vaše drêvo, da su ļud(ьj)e svobodni i dobitьkь što se može izeti iz mora. Mon. serb. 204. (1386). Vьzmi vlьčiju jablьku, ta izmi zrьnca. Lesekörn. šaf. 130. 'Z dvañak ize glavu. M. Marulić 52. Prostrije ruku i ize nož svoj. N. Rañina 91[a]. mat. 26, 51. Ako oko tvoje smete tebe, izmi ga i odvrzi ga od sebe. 197[a]. mat. 18, 9. Ize oba oka. Zborn. 17[b]. Ako oko tvoje tebe napastuje, izmi ga tija. 17[b]. Mač ize svoj iz zlatne nožnice. M. Vetranić 2, 441. Nu jidro napravi, argutlu izmi van. P. Hektorović 6. Ne reci drugomu, da slamu izme van iz oka. N. Dimitrović 17. Ako te tve oko navodi na zlo ko, izet ga hti' nadvor. 22. A čavle iz ruka kada mu *(Jesusu)* izeše. N. Naļeśković 1, 145. Ako zub hoćeš taj sad ti ću izeti. 1, 186. Sad ću od žalosti izeti ovi nož, ter se ću ubosti ńim. 1, 193. Ako je i star, istom da mu prćiju izmem iz ruka. M. Držić 165. Ako ti tu jezičinu ne izmem, da nijesam čovjek. 206. Izamši iz tečina hahoļka trista dukata. 244. Upade se u jamu, izbi se i izeše ga mrtva. Dukļanin 22. Ne bi načina da ga mogoše iz mrtačkoga odra izeti. B. Gradić, djev. 140. I neću t' ovim ja rukami izeti jezik? F. Lukarević 67. Redovnik ize strašni mač nožnice van svoje. 278. Mač ize on nadvor iz svijetle nožnice. 315. Nu ugodiv *(pčela)* zloj sreći i hudu bremenu, na pokon na vrime izme slas žuđenu. D. Rañina 101[a]. Gvozdje ize zloj rani iz sride. D. Zlatarić 88[a]. Tako mi Boga ti ću oči izeti. A. Gučetić, roz. jes. 43. Drugu čašu iznam *(iz ńadar).* Aleks. jag. star. 3, 270. Kad joj prispje u pomoć ribar četa, iz valova ki slobodno izeše ju na žo opeta. I. Gundulić 42. Proklet i oni tko naj prije za izet zlato zemļu izdube! 168. A ostriže s mrca vlase, i crvima ize iz usti, te ih iz groba stavi na se. 221. Ne s tolikom žeļom leti zlatna vojska drobnijeh čela isred cvijetja med izeti. G. Palmotić 2, 14. Pak Lovrinac izme blaga, ter jim počne diliti. P. Hektorović (?) 101. Izeo mu je kutńi zub. (D). Izet iz duo mora. (D). Izet komugodi zalogaj iz usta — ali iz grla. (D). Izet tuđom rukom zmiju iz sorte. (D). Poslov. danič. 35. Izmi komaru nogu, ter sva crijeva ś ńom. (D). 36. Koga zub boli, izmi ga. (D). 47. Lasno je kami u more vrć, da mučno ga je izeti. (D). 53. Da s' me izeo iz utrobe. A. Vitaļić, ist. 65[a]. Opatica tudije izne mu s taške list. Oliva. 35. Opet ga položi gdi ga biše 'znela. 35. I gdi 'e teži koji posa', ni'e mu izet crv iz nosa. J. Kavañin 357[a]. — *b) u metaforičkom ili u prenesenom smislu, uopće.* Izeo me jesi iz velike slasti. Zborn. 45[b]. Da izme svu žeļu iz mene život tvoj. Š. Menčetić 299. Izmi mi boljezan iz srca mojega. G. Držić 430. Jednom mê srce ize mi na dvora. Š. Menčetić – G. Držić 497. Da nam ti bez muke iz tila duh budeš izeti. N. Naļeśković 1, 341. Ku *(ļubav)* neće nikad moć iz moga srca izet nikoja prika moć. F. Lukarević 80. Ako ti ne dođeš naj brže k ńojzi sad, za to joj izeti iz glave, vjeruj mi, mrtvu je ć vidjeti.

162. Tezijem riječima kako on duh nije svima iz tijela izeo? 278. Koga *(cara)* ni dug put, ni vrijeme, ni ina nijedna stvar na svijeti nije s prigodam razlicijeme mogla izet joj iz pameti. I. Gundulić 415. Iz pokoja stanovita izeše me stvari od svita. I. Ivanišević 59. Otca Adama naj prvoga iz vičńega ize mira. 146. Da čestito carsko ime iz ńih srca i pameti zgoda nijedna, nijedno vrime neće ikada moć izeti. P. Sorkočević 593b. — *c) također u metaforičkom smislu, ali pošto je ono iz čega se usimje objekat kakvo zlo, značeńe je gotovo kao* izbaviti, osloboditi. Neka narod človičaski iz uze djavalske iznemeš, dostoja' si se s nebes slisti. Živ. kat. star. 1, 228. Iznami iz tamnice dušu moju. Transit. 99. Iznami nišćega iz smrada. 113. Izmi me iz ove pogibeli. 184. Izmi me iz blata gdi 'vo stojim leže. H. Lucić 281. Muku, ka djavlu slomiv vlas ize nas iz ruku. N. Naješković 1, 118. Da sveta mista iz ruk poganskih izmu i oslobode. Dukjanin 34. Ispod svačije ih vlasti izeti. B. Gradić, djev. 125. Od tebe *(jubavi)* ino van ne ize me, da sam živ, neg jedan rasrčan i žestok velik gńiv. D. Rańina 125ab. O višńi oče moj, tvojega jur sina na zlu smrt odpravi, ki pati svih muka radosno sve smeće za izet ga iz ruka od hude nesreće. 146b. Hoće izeti i sloboditi jednu dušu iz purgatorija. A. Gučetić, roz. mar. 68. Spasenje, kojijem nas je izeo iz oblasti djavla pakjenoga. roz. jes. 124. Sve bih jošte ja podala da te iz pakla izmem zdala. M. Divković, kat. 142. Smrti iz krila ize mene. M. Gazarović 41. Iz plača će on te izeti. 43. Umri, srce moje, izet će te ove ruke iz sfe muke. 118. Hvala t' budi, Bože mili, ki me ize iz pogibili! P. Hektorović (?) 144. Ize iz robstva tvê pradjede. I. Đorđić, salt. 218. Iz vječnijeh može šteta izet druga. uzd. 81. — *d) u prenesenom, osobitom smislu, kad jedan književnik uzme (prepiše, prevede itd.) koje književno djelo u drugoga.* Ovu pjesan ize iz spijevaoca Tibula. D. Rańina 25b. Ovu pjesan ize iz Marcijala. 43a. — *e)* excipere, *između stvari ili slučajeva iste vrste, odijeliti ili odlučiti ńeke (kao objekat) što se od ostalijeh u čemu razlikuju. obično u ger. praet.* Ničere ino nije Hlivno nego tvojega prvoga bilo, iznamše u osmi selih. Glasnik. 23, 52. (1400). Iznamše što je godire Stipana Dobrênovića. 53. (1400). Da je svobodan ot vojske, izamše kada gospoctvo ni grede našom glavom na koju vojsku. Mon. serb. 481. (1458). Vsi ti kazi iznamši prvoga. Naručn. 60a.

b. *kao* uzeti *uopće.* Ako Bošńanin izsme dobitak dubrovački na veru. Mon. serb. 102. (1332). Koje godište tvoji vlasi ne bi izeli nam deset tisuć tovar soli. 246. (XIV *vijek).* Da je voljan izeti vzdê gdê najde šta. Spom. sr. 1, 108—109. (1411). Ako bi gospodin vojevoda hotêl izeti sebê Captat i Obod. 1, 157. (1412).

2. *pasivno.* Čstnoje têlo ot zemje izeto byst. Glasnik. 10, 82. Rič, ka je mala je 'zneta iz računa. Korizm. 65b. Oci iz mraka izeti. M. Vetranić 1, 860. Pričice izete iz svetoga pisma i filozofa. N. Dimitrović 8. Vodeći sobom duše izete iz limba. I. Đorđić, salt. 228. Pričice i pripovijesti izete iz knjiga poganskijeh pisaoca. B. Zuzeri v.

3. *sa* se, *refleksivno, naj češće sa značeńem: izvaditi se, izbaviti se, osloboditi se. — Između rječnika u Belinu* (‚liberarsi' ‚eximere se, evadere' 437a; ‚sfuggire, scampare' ‚effugio' 657a) *i u Stulićevu* (v. ubjegnuti). Bog tako povelêvajet izeti se têlu mojemu ot boku zemjnu. Danilo 99. Jedva se izoh od ovoga vražjega Žudjela. M. Držić 299. Poznah ja, er se hoće izet da mi ne plati navao. 361. Kad nije nikoga doli, izmimo se odovle. 371. Da te sam vilam tim hotjela odkriti, ne bi živ iz ruka se izeo ńih. F. Lukarević 82. Kralj naš u smeće upade, iz kojih nikade izet se neće moć. 293. Koji ne imam moći ni kriposti po sebi se izeti. A. Gučetić, roz. jes. 222. Povjetarce prosvijetli se, skup se vila i božica vrh bisernijeh kamenica iz valova morskijeh ize. I. Gundulić 58. Mudri Ankize, ki se iz truda ovijeh ize, sad nebeska polja uživa. Ġ. Palmotić 2, 86. Izeh se iz kala, upadoh u potok. (D). Izet se iz jednoga kala, a u drugi upasti. (D). Poslov. danič. 85.

IZGÁLITI, izgâlîm, *pf. vidi* 1. iskaliti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ja bi volio moje srce na ńem izgaliti, nego li se posvetiti'. J. Bogdanović. — *I sa* se, *refleksivno.* ‚Ugrija sam se već od vina, puš' de me van da se malo izgalim'. ‚Nešto sam na te odavno nazuban, bojim se da ću se na skoro neđe na tebi izgaliti'. J. Bogdanović.

IZGÀMBATI, izgàmbâm, *pf. isići gambajući.* — *Složeno:* iz-gambati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U naše vrijeme u Lici.*

IZGÀMIZATI, izgàmižêm, *pf. isići gamižući.* — *Složeno:* iz-gamizati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izgamizâ. — *U Vukovu rječniku:* ‚herauskriechen' ‚prorepo': rak, crv.

1. IZGÁŃATI, izgâńâm, *impf.* izgnati *(uprav iterativni glagol prema* izgoniti). — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izgańati, *rus.* изгонять. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (izgańam, izegnati, van gonim, izgonim, izterivam ‚expello, exigo, excludo, ejicio'. 2. izgańam silum ‚exturbo, ejicio'. 3. izgańam ovce ‚abigo oves pastum etc.') *i u Daničićevu* (‚expellere').

a. *aktivno.* Sego ot svoje zemje izgańahu. Domentijanb 152. I v imenu tvojem djavle izgańali jesmo. Postila. f4b. I vlize u tempal tere poče izgańati. h4a. Va ime moje dijavle hote izgańati. Dd4a. Nismo li djavle izgańali? Anton Dalm., nov. tešt. 1, 9b. Komu Bog poda milost izgańati beze. F. Glavinić, cvit. 178b. Prij, utroba ih neg' izgańa. J. Kavańin 505b. Neprijatelje paklene iz tilesa obsiđenih izgańaše. A. Kanižlić, fran. 55.

b. *sa* se, *pasivno. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (izgańam se, izhićujem se, iztiskivam se ‚ejicior, expellor, exturbor'). Kalođerije i kalođerice, koji se postrizajut, ta živut vs svojih domoh, da izgańajut se i da živut po monastyrêh. Zak. duš. pam. šaf. 80.

2. IZGAŃATI, izgańam, *pf. (?) izgatati. — Složeno:* iz-gańati *(potvrđeno je samo* ganati). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izgańam, izgoniti, zgađam, zgoditi, gatam, slutim ‚conjecto, divino, proposita conjicio, occulta in lucem profero, problema solvo, propositionem rei abditae edico, emblema enodo'. v. gonetam. — *nije dosta pousdano.*

1. IZGÂR, *f. svršeńe goreńa.* — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Gorjet ima bez izgari moje srce. I. Đorđić, uzd. 58.

2. IZGAR, IZGARA, *vidi* odizgar.

IZGÁRATI, izgârâm, *impf.* izgorjeti. — *Akc. je kao kod* ispitati. — -r- *stoji mj. ńegdašńega* rj. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izgarati. *rus.* изгарать. — *Između rječnika u Belinu* (‚abbruciare' ‚cremo' 9a; ‚ardeo' 99a), *u Bjelostjenčevu* (izgarjam ‚comburor, conflago, exardesco, exuror, concremor, inflammor, incendor, flammis consumor'. v. gorim), *u Voltigijinu* (‚ardere, abbru-

ciare' ‚brennen'), *u Stulićevu* (‚urere, pedetentim urere' *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga rječnika).*

1. *neprelazno.*

a. *vas gorjeti (u svijem primjerima u metaforičkom smislu).* Da vas izgarat čuju se. P. Zoranić 20a. On je od vika dan od zgara, da tvoj bude, moje zlato, i rođen je, nu viđ, na to, da ljubavi tvom izgara. A. Čubranović 155—156. Od požude ove izgara. P. Kanavelić, iv. 60.

b. *svršavati goreće tijem što cijeli subjekat izgori.* Kreljuti im izgarahu i na zemju padahu. Aleks. jag. star. 3, 246. Ogajn nebesa ne izgara. F. Glavinić, posl. 77. Što je to, da dračje gori, a ne izgara? A. Kanižlić, utoč. 466. Kakvu nenavidost nisu onda imala druga stabla videći oni neplodni i trnasti grm goriti svitlostjom pričistoga plamena a ne izgarati! A. Tomiković, gov. 198.

2. *prelazno, činiti da objekat vas gori (često metaforički).*

a. *aktivno.* Ne bih ja plakal u želi ljuveni živu smrt i pakal koji me umara, koji me mori sve, koji me izgara, odkli znam ličce tve. Š. Menčetić 117. Treskovima nebo prži dubja ka mu nijesu kriva; a u krivinah tko se ustara, ne poraža i ne izgara. I. Gundulić 243—244. Koji vjernijem prsi izgara plamom rajske od ljubavi. P. Kanavelić, iv. 549. Vječni me ogńi izgaraju. 558. Ovako se plam utječe s kijem ljuveni bog izgara. A. Glođević 2a. Što ov *(ogań)* izgara i načińa. J. Kavańin 897b. *(Muka),* duh nam ka izgara. 480a.

b. *pasivno.* I živa ogńa pin kim je duh izgaran. Đ. Baraković, vil. 321.

IZGARDÀŠATI, izgardàšâm, *pf. vidi* izgardati. — *Složeno:* iz-gardašati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U Voltigijinu rječniku:* izgardašati, izgardašujem ‚scardassare' ‚wolle krempeln', *i u Stulićevu:* ‚pectere, carminare'.

IZGARDAŠÁVATI, izgardàšâvâm, *impf.* izgardašati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚in carminando se occupare'.

IZGARDAŠÍVATI, izgardàšujêm *i* izgardàšîvâm, *impf.* izgardašati. — *Samo u Voltigijinu rječniku: praes.* izgardašujem *kod* izgardašati.

IZGARE, *f. pl. ime potoku negdje blizu Moravice.* Ka potoku Izgarama. M. Đ. Milićević, let. več. 50.

IZGARGÀŠATI, izgargàšâm, *pf. vidi* izgardati. — *Složeno:* iz-gargašati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U Stulićevu rječniku:* v. izgardašati, *i u Vukovu:* v. izgargati *s dodatkom da se govori u Dalmaciji.*

IZGÀRGATI, izgàrgâm, *pf. iščešljati (vunu gargačom).* — *Složeno:* iz-gargati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U Vukovu rječniku:* ‚auskrämpeln' ‚carmino'.

IZGARLIV, *adj. koji može izgorjeti (svršiti goreće, ne gorjeti dalje).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Silan, ljut, grdoban, i izgarliv nij' oni ogań. J. Kavańin 898a. — *nepousdano.*

IZGÀSITELJ, *m. čovjek koji izgasi.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. gasitelj.

IZGÁSITI, izgâsîm, *pf. posve, sve pogasiti.* — *Složeno:* iz-gasiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* изгасить *(stslov. ima samo* izgašati). — *U našemu se jeziku javlja od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izgasiti, izgasivam ‚extinguo' 697b), *u Voltigijinu* (zgasiti, izgasivam ‚spegnere, smorzare' ‚auslöschen'), *u Stulićevu* (izgasiti, izgasujem *ili* izgasivam ‚extinguere, restinguere'). Vrući plamen izgasi. Ġ. Držić 878.

IZGÁŠĒŃE, *n. djelo kojijem se izgasi.* — *U Stulićevu rječniku.*

IZGÀŠIV, *adj. koji se može izgasiti.* — *U Stulićevu rječniku:* v. gasiv.

IZGAŠÍVATI, izgàšujêm *i* izgàšîvâm, *impf.* izgasiti. — *U Belinu rječniku: praes.* izgasivam *kod* izgasiti; *u Voltigijinu: praes.* izgasivam *kod* izgasiti; *u Stulićevu:* freq. v. izgasiti, *a kod ovoga ima praes.* izgasujem *i* izgasivam.

IZGÁTATI, izgâtâm, *pf. u Vukovu rječniku:* vide izvračati. — *Složeno:* iz-gatati. — *Akc. je kao kod* ispitati.

IZGAVÈLJATI, izgavèljâm, *pf. izići gaveljajući.* — *Složeno:* iz-gaveljati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Neš nikad iz ovog blata izgaveljati'. ‚Neš iz ove zle zime (ili zle godine) živ glavom sa ovo blaga izgaveljati'. ‚Neš ja iz ovlikog velikog duga nikad izgaveljati'. J. Bogdanović.

IZGAZITI, izgazîm, *pf. složeno:* iz-gaziti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* izgazî. — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* izgaziti. — *U našemu se jeziku javlja od* XVI *vijeka (vidi kod* 2, a), *a između rječnika u Vukovu* (1. koga ‚zertreten' ‚conculco'. 2. ‚auswaten' ‚evado e luto' *s primjerom:* Jedva sam izgazio iz ovoga blata. 3. po blatu ‚mehrmals in koth oder wasser hineintreten' ‚ingredi').

1. *prelazno, posve pogaziti, zgaziti (nogama izmečiti).* Kao grožđe u kaci izgazi Gospod djevojku kćer Judinu. Đ. Daničić, plač. jer. 1, 15.

2. *neprelazno.*

a. *ići gaseći (iz vode, blata itd.), često metaforički.* Da nijedan živi duh mora van ne izgazi opeta na svijet saj. M. Vetranić 1, 462. Da što ću zalazit tamo nerazložno, odkle pak izgazit ne bi mi uzmožno? H. Lucić 257. Gdi prija malo dan jedva se obrani, da zdrav izgazi van i život uhrani. P. Hektorović 65. Kako me upazi, iz rike ončas van sva stidna izgazi. D. Rańina 126a. Stvar upastit teška nije u ljuvenu nemoć, kada izgaziti svijesno umije čovjek, u ńu ki upada. Ġ. Palmotić 2, 42. Tko ugazi u ovo blato, mučno izgazi. S. Margitić, fal. 185. Da iz blata ne izgazi. V. Došen 14a. A iz krvi malo izgazište. Nar. pjes. vuk. 3, 312.

b. *često ugaziti u blato.* — *vidi u Vukovu rječniku.*

IZGÉGATI SE, izgêgâm se, *pf. svršiti gegańe (pošto se dosta gegalo).* — *Složeno:* iz-gegati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Juče smo kod blaga napravili gegaljku, pa smo se siti izgegali'. J. Bogdanović.

IZGÎB, *f. vidi* izgibio. — *Na dva mjesta* XVII *i* XVIII *vijeka.* Ako želimo biti veći a ne boji, ne čekajmo plaću ma izgib od Boga koji samo dobrotu plaća. I. Ančić, ogl. 91. Na misto ńe doveo si Mariju, kojano je naša izgib. M. Zoričić, zrc. 92.

IZGÎBAN, izgîbna, *adj. s kojega se može isginuti, s kojega se izgine.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Kano je izgibno uzvišenje. I. Ančić, ogl. 97.

IZGÍBÂŃE, *n. djelo kojijem se izgiba (vidi* 2. izgibati). — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZGÎBAO, izgîbli, *f. vidi* izgibio. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Svijet pun izgibli i zamčica. I. Ančić, svit. XXIX. Koja zla dila učiniše

sinom od izgibli vičńe. ogl. xv. Brez svakoga zla straha i izgibli. 28.

1. ÌZGIBATI, ìzgibâm *ili* ìzgibļêm, *impf.* izginuti. — *Rìječ je stara, isporedi stslov.* izgybati, *rus.* изгибать. — *U knìzi pisanoj crkvenìjem jesìkom, i otúle u Daničićevu rječniku* (izgybati ‚perire'). Otь straha izgybajemь. Domentijanᵇ 155.

2. IZGÍBATI, ìzgîbâm *i* ìzgîbļêm, *pf. posve nagibati (objekat je tkańe: načiniti gibe, nabore po svemu tkańu).* — *Složeno:* iz-gibati. — *Akc. je kao kod* ispitati *i* ispisati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Izgibaj te skutiće'. ‚Košuļa je sva izgibana'. P. Budmani. — *Može biti i stara rìječ, isporedi rus.* изгибать.

IZGIBIJEL, *f. vidi* izgibio.

ÌZGIBIO, ìzgibijeli, *f. djelo kojijem se izgine, stańe u kom se izgine, propast, nestajańe.* — *Ńegdašńi je oblik* izgybêlь: ê *u južnom govoru mìjeńa se na* ije *(pred* o *na* i), *u istočnom na* e, *u zapadnom na* i, *a* l *se mìjeńa kasnije na* o *u nom. i acc. sing. gdje je na kraju rìječi.* — *Od prvìjeh vremena, a između rječnika u Daničićevu* (izgybêlь ‚exitium'). Nanese na se izgybêlь svoju. Stefan, sim. pam. šaf. 8. Prihode v zamku izgibeli. Transit. 37. Lasno ó sebi svita dat, pri ner se zgodi, ako t' je očita izgibil kagodi. P. Hektorović 42. Da je velika izgibio, kad su vladaoci duovni brez očìju. I. Ančić, vrat. 196. Izgibio grišnikom jer dohodi. ogl. xxviii. Strmoglavaju na izgibili. 96. Oj junaci, zavjet daste, al' ga ne držaste, s tog vas istor gone tužbe grube i na gorku izgibio snube. Osvetn. 4, 56. Pred oči im ļute srnu srde, kobnim glavam izgibio tvrde. 4, 61.

IZGINIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚periturus, caducus'. — *nepousdano.*

IZGINÚĆE, *n. djelo kojijem se izgine.* — *Stàriji su oblìci* izginutije (izgynutije) *i* izginutje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izginutje, pogibija ‚amissio, perditio'), *u Belinu* (izginutje ‚perdizione, destruzione, ruina' ‚pernicies' 551ª; ‚mors' 498ᵇ), *u Stulićevu* (izginutje ‚damnum, jactura'). Ne vȅduštu togaj izgynutija. Danilo 230. Koji mu dade na znańe smrt Saulovu i izginutje vojske Izraelske. M. Radnić 296ᵇ. Početak o komu ili naše vikovito blaženstvo vìsi ili naše izginuće. A. d. Bella, razgov. 48. Žali izginuće Florencijovo. I. Đordić, ben. 39. Tko bi od ńihova raspa i izginuća mogo glas donijeti. 173. Kako ne bi meni žao bilo izginutje Ninivitske varoši. E. Pavić, ogl. 430. Ona podložna su savišńijem bijedama i izginućim. S. Rosa 77ª. Stiješćena do izginuća. A. Kalić 474. — *U Dubrovniku se upotrebļava u naše vrijeme u osobitom smislu: slabost od gladi ili od slaba želuca.* ‚Nije mi dobro, sve ćutim neko izginuće'. P. Budmani.

ÌZGINUTI, izginêm, *pf.* perire, *posve poginuti (o jednome ili o mnoštvu).* — *Složeno:* iz-ginuti. — *Akc. vidi kod* I. — *Rìječ je stara, isporedi stslov.* izgybnąti, *rus.* изгибнуть. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚interire; perire'), *u Mikaļinu* (izginuti, poginuti ‚perio, amittor, perdor'), *u Belinu* (‚andar in rovina' ‚pereo' 79ª; ‚perire' ‚pereo' 555ᵇ; ‚consumarsi, venir meno, mancare' ‚deficio' 221ª; ‚mancare, calare, scemare' ‚decresco' 456ª; brzo izginuti ‚durar poco' ‚brevi evanescere' 282ª), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izgińivati), *u Voltigijinu* (izginuti, izginujem ‚perire, sparire, smarrire, mancare' ‚verschwinden, zu grunde gehen'), *u Stulićevu* (‚perire, disperire, interire, mori, evanescere'), *u Vukovu:* ‚zu grunde gehen (von mehreren)' ‚pereo, intereo'; *u Daničićevu* (izgynuti ‚perire').

I. *oblìci.*

a. *svi su oblìci sadašńega vremena od osnove* izgin (izgybn): *praes.* izginêm, *impt.* izgini. — *treba dodati da se u jednoga pisca čakavca* xvii *vìjeka nahodi i stàriji oblìk za praes.* 1 *sing.:* izginu. I. Ivanišević 54. 317, *i na jednom mjestu* xv *vìjeka stslovenski za praes.* 3 *pl.* izginut *(kao futur):* I ne izginut one u vike. Bernardin 64. joann. 10, 28.

b. *za infinitiv i prošla vremena osnova je: a)* izginu (izgybną): *aa) aor.* ìzginuh, ìzginû, izginusmo *itd. naj stàriji su primjeri iz* xvi *vìjeka:* izginu. M. Držić 189. 410; *ovi su oblìci obični i u naše vrijeme, n. p.* izginuše. Nar. pjes. vuk. 4, 351. — *bb) ger. praet.* ìzginûvši. — *cc) part. praet. act.* izginuo, ìzginula: *naj stàriji je primjer iz* xv *vìjeka:* izginula. M. Marulić 104. *u naše se vrijeme upotrebļavaju samo ovi oblìci (vidi kod b) cc)).* — *dd) gdjegdje se u pisaca nalazi part. praet. pass.* ìzginût *(koji je izginuo) što treba shvatiti kao pogrešku:* Iskati izginutu ovčicu. A. Gučetić, roz. jez. 256. Drijeva veće izgubļena i izginuta. B. Kašić, fran. 163. Danu ako ne znaš puta, ki te odvesti ima onamo, gdi ma mlados izginuta puna žeļe stoji samo. I. Gundulić 254. Odore izginuti*(h)* vojnika. I. J. P. Lučić, razg. 67. — *b)* izgib (izgyb): *aa) aor.* ìzgiboh, ìzgibe, ìzgibosmo *itd. ovaj stàriji oblìk nahodi se često kroz sve vjekove, i u naše vrijeme nije rjeđi od oblika kod a) aa), n. p.* izgibe. Nar. pjes. vuk. 2, 297; izgiboše. 2, 251. 4, 206; izgibosmo. Vuk, mat. 8, 25. — *bb) za ger. praet.* (ìzgibâvši?) *nema potvrdc.* — *cc) part. praet. act.* ìzgibao, ìzgibla *dolazi ne vele često prošlìjeh vjekova, a u naše se vrijeme ne čuje:* izgybla. Sava, sim. pam. šaf. 7; izgibal. Mirakuli 119; izgiba'. Đ. Baraković, vil. 385; izgibla. A. Vitaļić, ost. 281. J. Kavańin 538ª; izgiblo. Bernardin 28; izgibli. J. Kavańin 218ᵇ; izgible. Spom. sr. 2, 80. (1428).

II. *značeńe. a) kao što se sprijeda kazalo. gdjegdje znači: propasti, upropastìti se (i u duševnom smislu), gdjegdje: umrijeti, te se razlika ne može raspoznati u svakom primjeru.* Tuzȇ izgiboše 2 trgovca. Spom. sr. 1, 22. (1399). Dušu moju primi, ne daj da izgine. M. Marulić 225. Jere ne imaše mudrosti, izgiboše cijeć svoje hudosti. N. Rańina 119ᵇ. baruch. 3, 28. Dušica da moja u rati ne izgine. M. Vetranić 1, 280. Hoće da sve mi cića ńe izginemo. F. Vrančić, živ. 55. Od straha mi duša stine, pomiluj ju da ne izgine. M. Divković, nauk. 95ᵇ. Tko te ni daleče on ti ne izgine. Đ. Baraković, jar. 41. Jur bih izgiba'. 385. Nu ti od pravde i od istine pridobita spomenujem, da ńi pravo, kako čujem, da za tuđ grijeh prav izgine. I. Gundulić 92. Kako pastir mili cić grdobe zlatne izginu. 168. Da ti ustavši, smilovati Sionu ćeš se da ne izgine. 204. Car ti živi, ja i ostali svi kolici neka izginu. 497. Ini želizom izginul jest. A. Georgiceo, nasl. 60. Cić nijedne grad ne može izginuti stvari prije. G. Palmotić 2, 502. Ne čini, da izginem ja koji za ļubavju tvojom kopnim. M. Jerković 48. Ne daj mi da izginu. I. Ivanišević 54. U grisih ne daj mojih da izginu. 317. I kad čudnom smrti izginu. 20. Mnogi jesu izginuli zaradi lipote. M. Radnić 72ª. Izginućete ako budete neposlušni glasu gospodina Boga. 546ª. Da ne izgineš ti sa svimi učenici sad tvojimi. P. Hektorović (?) 89. Ti da ne bi ludo izgibla. A. Vitaļić, ost. 281. Ti s' moje ufanje, izginut mi ne daj. Oliva. 18. Pokli u oštroj zimi izgino *(cvijet).* J. Kavańin 40ª. Kad

su izgibli navlastito za te u boj hrabrenito. 218b. Sin mu Agron plodni izgine. 243a. Grad da izginut ne boji se. 325b. Ne dopustiš s tve dobrote, da država naša izgine. 332b. Jur bi izgibla sva zemļa ova. 538a. Prij' vrjemena neg sva izginu. 556a. Duša naša s grijeha na sud da izgine. 573b. Dopusti da malo po malo bude iti na gore i da izgine. A. d. Bella, razgov. 51. Što će pruditi da je bio velik na svitu, ako je paka nesrićno izginuo? 234. Svaka mati djecu ļubi ter neće da izginu. I. Đorđić, uzd. VII. Što od cvijeta lašńe izgine? 37. Neka ne bi *(David)* skrovnom zasjedom izginuo. salt. x. Ne da, da nam s tragom pleme izgine. 143. Ugrabi me, da ne izgine smrtnom duša mâ bolesti. 282. Peset tisuć mjestana izginu. ben. 82. U vijeke izginu jedan od učenika. 165. Pravedno bijaše da vatrom i sumporom izginu. F. Lastrić, ned. 399. Da izginu u pustińi *(Izraelci)*. test. 14b. Jeda mogaše ovce zapustiti da izginu? A. Kanižlić, kam. 169. Imali bi prije svi izginuti nego u krivovirstvo pričći. 611. Daj da junački izginemo za našu braću. E. Pavić, ogl. 458. Čifuti radi zlata izgiboše. V. Došen IV. Al' je banu loša srića bila, ńegova je vojska izginula. And. Kačić, razgov. 80. Znam, junaci mlogi izginušo. M. A. Reļković, sat. B8a. Zar ti hoćeš da nam sva *(marha)* izgine. G7a. Od ńe izgine šašasta trava. I. Jablanci 94. Ako se ne pokorite, svi vi izginućete. I. J. P. Lučić, razg. 19. Sve katane tebe izgiboše. Nar. pjes. vuk. 2, 251. Đeno mlogi Turci izginuli. 2, 295. Sva će turska izginuti vojska. 2, 296. I izgibe devet Jugovića, i ńiova sva izgibe vojska. 2, 297. Bojati se da ne izginete. 2, 300. Zar ne vidiš đe smo izginuli? 2, 449. Svi izginut jedan za drugoga. 3, 157. Sa svim mi je drusto izginulo. 3, 183. Svi možemo izginuti ludo. 3, 211. Kada viđe dvanaest soldata đe su ńemu redom izginuli. 3, 284. Boļe nam je svima izginuti no u Turke davati đevojke. 4, 33. A turska se prepanula vojska, kaonoti ko je izginuo. 4, 85. Izgiboše turske poglavice. 4, 206. Izginuće braća Moračani. 4, 323. Izginuše turske poglavice. 4, 351. Što se dimļak s kule salomio, to ć' izginut moja porodica. 4, 451. Izginuste mladi na Kosovu. Nar. pjes. juk. 84. Gospode, izbavi nas, izgibosmo! Vuk, mat. 8, 25. Nesreća ga naša donijela, da izginemo. S. Ļubiša, prip. 98. Od suše je rod izginuo. 118. Crnogorci su ļetos izginuli glavama i imućem. 124. Proći se, da mi ne prevre, da ne izginem do kraja. 175. Kôno su se zavjerili Turci, izginuti svi do ciglenoga. Osvetn. 3, 88. Pa ni raju pravo pušćat nije, da izginu na svoja ogńišća. 3, 69. Vaļa Goru uzimati Crnu, svi da ćete izginuti listom. 3, 121. Pčele se pokose i izginu. F. Đorđević, pčelar. 34. — *amo pripada i ovaj primjer:* Pod ovom riječjom ‚izginuti' razumije se, kada se strni ili trske nižje kasa za jedan pedaļ, gdi su naj tańe i slabe, prigibļu, pak poslije pod poslom čitavo izlome i odpadaju. I. Jablanci 75. — *b) uopće nestati.* Pravda *(je)* izginula. M. Marulić 104. Mlados nam na saj svit do malo izgine. Š. Menčetić—Ġ. Držić 514. Jak prid suncem noćne tmine, a prid vjetrom magla izgine. I. Gundulić 116. Sred usti joj riječ izginu. Ġ. Palmotić 3, 183a. Uspomena kijem izginu. P. Kanavelić, iv. 505. Nepravednosti moje neka tu izginu. V. Andrijašević, put. 132. Mladost, zdravje, jakost, sve brzo izgine. A. Vitaļić, ost. 385. Od imena ńih da izgine spomena. I. Đorđić, salt. 38. Nebo i zemļa prija će proći, nego će naj mańe štogod od ričći ńegovih mimoći i izginuti. E. Pavić, ogl. 124. Niti bi ńemu igda izginuo trud ali ufańe. J. Matović 486a. Taj čas uzpregnu nemoć, poče se gasiti, u malo sasvijem izginu. Štit. 4. — *i s osobitijem značenjem: iznenada, u jedan put nestati.* Pismo pade na zemļu a djaval izgibe. Mirakuli. 17. Izginu kako magla. M. Držić 410. I prikriživši, tudije srebro izgin ono. F. Glavinić, cvit. 17b. Koji će očima *(dativ)* umrlijem izginut. G. Palmotić 2, 488. — *c) kao pasivno prema* izgubiti. Izgybļa bê i ne obrête se. Sava, sim. pam. šaf. 7. Sto izļgine vi obêtovaste platiti. Spom. sr. 1, 104. (1411). A i našêmļ ovamo dļažanļ je mnogo; molimo da namļ ne izgine. 1, 146. (1419). Ako bi gdê na putevi izļgible *(knige)*. 2, 80. (1423). Ono ča biše izgiblo, iziskati ću. Bernardin 28. ezech. 34, 16. Ovi sin moj umro bješe i oživje; izgibe i našast jest. N. Ranina 55b. luc. 15, 32. Bogatstvo je pravo ono što ne može izginuti. G. Palmotić 2, 497. Slidi, da su pripisi izginuli. A. Kanižlić, kam. 9. Knige oniju pisaoca jesu izginule. 10. Premako su mloge knige izginule. 388.

IZGINUTSTVO, *n. u Stulićevu rječniku: us* izginutje. — *nepouzdano.*

IZGÍŃATI, izgîńâm, *impf.* izginuti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* S ńe mnoštva izgińaju. N. Marči 69.

IZGIŃÊŃE, *n. vidi* izginuće. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku:* v. izginutje. Brez izgińeńa od žita. I. Jablanci 75.

IZGIŃÍVATI, izgíńujêm *i* izgíńîvâm, *impf.* izginuti. — *U Bjelostjenćevu rječniku:* izginujem, izginuti, nestaje me ‚evanesco', kakti izginuju ‚evanescunt', izginuli su ‚evanuerunt', izginul sem, nestade me, izginu*(h)* ‚evanui, item', izginu, nestade ga ‚evanuit'. v. ginem. 2. pogubļam se ‚pereo, perdor et amittor', *i u Voltigijinu: praes.* izginujem *kod* izginuti.

IZGÍZDATI, izgîzdâm, *pf. iskititi.* — *Složeno:* iz-gizdati. — *U Belinu rječniku:* ‚ornar vagamente' ‚graphyce ornare' 529a, *i u Stulićevu:* ‚pulchre ornare'.

ÌZGLABATI, izglabâm, *pf. izglodati.* — *Složeno:* iz-glabati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U Vukovu rječniku:* ‚benagen' ‚arrodo'. — *I sa* se, *refleksivno, izglodati se.* — *također u Vukovu rječniku:* izglabati se, izglaba se ‚sich abwetzen' ‚deradi', cf. izjesti se.

ÌZGLADITI, izgladîm, *pf. posve pogladiti, svršiti glađeńe.* — *Složeno:* iz-gladiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izgladiti, *rus.* изгладить. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izgladiti, ogladiti ‚levigo, polio, expolio perpolio, dolo'), *u Belinu* (izgladiti, izgladivam ‚lisciar bene' ‚epolio' 441b), *u Bjelostjenćevu (vidi* izglađivati), *u Voltigijinu* (izgladiti, izglađujem ‚sfregare, polire, lisciare' ‚ausglätten'), *u Vukovu* (‚ausglätten' ‚laevigo'). I bolesnu istu ruku lagahno mi tako izgladi. P. Kanavelić, iv. 578. — *I u prenesenom smislu.* Drugu polovinu pripovijesti nijesam još izgladio ni za objavu priredio. S. Ļubiša, prip. IV. Marko pisa u Mletke što je čuo i u šire izgladi i naniza, kao da je sve vidio. 65. — *S drugijem značenjem: gladeći izbrisati.* Ili izgladi i mene iz knige života. D. Obradović, basn. 130.

IZGLÀDŃETI, izglâdnîm, *pf. posve ogladńeti.* — *Složeno:* iz-gladńeti. — *Akc. je kao kod* izgorjeti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚hungrig werden' ‚fame corripior'). Pridobiva molitva lave da se ne dotaknu Danijela

premda bijahu veoma izgladńeli. M. Radnić 529b. Kad bi Mile vrlo izgladnio, ispod sebe tratinu je io. Nar. pjes. marj. 19. Jere jesam junak izgladnio. 124. Izgladńeće sila ńegova, i nevolja će biti gotova uza ń. Đ. Daničić, jov. 18, 12.

ÌZGLAĐÊŃE, *n. djelo kojijem se izgladi.* — *U Mikaljinu rječniku* (izglađenje) *i u Bjelostjenčevu (kajkavski* izglajeńe).

IZGLAĐÍVATI, izglâđujêm *i* izglâđîvâm, *impf.* izgladiti. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (izglađujem, izgladiti, v. gladim) *i u Voltiǵijinu (praes.* izglađujem *kod* izgladiti). Na papi je bila briga, i on je pogađao i izglađivao suparničke težńe. M. Pavlinović, razg. 100. Popravljajuć, izglađivajuć svoja djela. rad. 74.

IZGLAGOLAN, izglagolna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. izgovoriv. — *nepouzdano.*

IZGLAGOLATI, izglagoljem, *pf. izgovoriti, izreći.* — *Složeno:* iz-glagolati. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jesikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚eloqui'). Kto izglagoljetь veličьstvija sili tvojeje? Štefan, sim. pam. šaf. 14.

IZGLAGOLITELAN, izglagolitelna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. izgovoriv. — *sasma nepouzdano.*

IZGLAGOLITI, izglagolim, *pf. vidi* izglagolati. — *Složeno:* iz glagoliti. — *U Stulićevu rječniku:* v. izgovoriti. — *nepouzdano.*

IZGLAGOLIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. izgovoriv. — *nepouzdano.*

IZGLAMÀZÂŃE, *n. djelo kojijem se izglamaza.* — *U Stulićevu rječniku.*

IZGLAMÀZATI, izglamàzâm, *pf. dobiti glamazańem.* — *Složeno:* iz-glamazati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Voltiǵijinu* (‚cattivare, lusingar per ottenere' ‚sich einschmeicheln') *i u Stulićevu* (izglamazati štogod kod koga ‚impudenter, inverecunde, perfricta fronte aliquid alicui eripere, extorquere'). Izglamazati nije ni ukrasti ni ukańošiti, nego s lijepim riječma izmamiti kakvu stvar od koga. V. Bogišić, zborn. 620.

IZGLANGOLÍŠÊŃE, *n. djelo kojijem se izglangoliši.* — *U Stulićevu rječniku.*

IZGLANGOLÍŠITI, izglàngolîšîm, *pf. dobiti glangolišeńem.* — *Složeno:* iz glangolišiti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚blanditiis, blandimentis, blandiendo extorquere, eripere'.

IZGLANGOLIŠÍVATI, izglangollšujêm *i* izglangolîšîvâm, *impf.* izglangoliši ti. — *U Stulićevu rječniku.*

IZGLANGOLITI, izglangolim, *pf. vidi* izglangolišiti. — *Samo u Voltiǵijinu rječniku:* ‚ottenere con ragiro' ‚durch umschweif erhalten'.

IZGLÁSITI, izglâsîm, *pf. izreći, izgovoriti, proglasiti.* — *Složeno:* iz-glasiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Voltiǵijinu* (‚divolgare, promulgare' ‚kundmachen, ausprengen') *i u Stulićevu* (izglasiti, izglasujem i izglasivam ‚exprimere, enunciare'). Ali život čezne i vene; da su mučeći i uzdasi, vjetrić pršeć oko mene, da ih ne čuje i ne izglasi. I. Gundulić 260.

IZGLASIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚espresivo' ‚exprimens'. — *nepouzdano.*

ÌZGLÂSJE, *n. samo u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* ‚pronunciatio, demonstratio', *i u jednoga pisca* XVIII *vijeka gdje znači po svoj prilici akcenat:* Ulago se je poredno slova dvojit i nadalovke nadmetat, za da upravjajući izglasja, ne bi ih kroz savišńe pravovańe izopačio u onijem ljudima koji . . . naučni su u govoru slova i sloge negdi većma a negdi maňe uprtijem glasom izustivati. S. Rosa VII.

IZGLÁŠÊŃE, *n. djelo kojijem se izglasi.* — *U Stulićevu rječniku.*

IZGLAŠÍVATI, izglàšujêm *i* izglàšîvâm, *impf.* izglasiti. — *U Stulićevu rječniku (kod* izglasiti *ima praes.* izglasujem *i* izglasivam, *a napose* izglašivati).

IZGLAVÍŃATI, izglàvîńâm, *pf. isići glavińajući.* — *Složeno:* iz-glavińati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Đe Đurđina?' ‚Izglavińa tamo nekud u ńive'. J. Bogdanović.

IZGLÁVITI, izglâvîm, *pf. izvući, izvaditi što na silu (izvrnuvši), n. p. nož iz korica.* — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Postaje od* iz *i* glava *nastavkom* i. — *U Vukovu rječniku:* ‚ausdrehen (z. b. eine messerklinge)' ‚extorqueo'.

IZGLAVLÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izglavljuje.* — *U Vukovu rječniku.*

IZGLAVLÍVATI, izglàvljujêm *i* izglàvljîvâm, *impf.* izglaviti. — *U Vukovu rječniku:* izglavljivati, izglavljujem.

IZGLEČAC, izgleča, *m. vidi* izglečić. — *U Stulićevu rječniku:* izgledčac, izgledčca *ili* izgledčić. — *sasma nepouzdano.*

IZGLEČIĆ, *m. dem.* izgledac *ili* izgledak. — *U Stulićevu rječniku:* izgledčić ‚parvum exemplar, formula'. — *nepouzdano.*

ÌZGLÊD, *m. različita su značeńa: u pasivnom smislu, ono u što se ko izglêdâ; u aktivnom djelo kojijem se izglêdâ. — Osnova je iz glagola* izgledati. — *Gdjegdje je* e *produljeno u* ije, *vidi* I. Gundulić 294 *(nepouzdano);* I. Držić 89; A. Vitaljić, ost. 146. 149. 205; I. Kraljić 10. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (izgled, pogled ‚aspectus, conspectus, prospectus'; izgled od grada, pogled ‚conspectus urbis, vel prospectus'; izgled lijep ‚prospectus pulcherrimus'; u prvi izgled ‚primo aspectu'; izgled, nauk, prilika ‚exemplum, exemplar'; izgled, ogledanje, kušanje ‚periculum, experientia, experimentum'; izgled od vina, žita, al' ine stvari take ‚specimen'; dati izgled ‚dare specimen'), *u Belinu* (‚exemplum' 293b; ‚exemplar' 298b; ‚saggio, in luogo di prova' ‚experimentum' 637a; ‚mostra, essempio, o saggio di che che sia' ‚specimen' 500a; ‚disegno, modello' ‚specimen' 264a; ‚modello, forma di rilievo' ‚exemplar' 491a; ‚norma, l' istesso che regola' ‚norma' 518a; ‚veduta, luogo alto da veder lontano' ‚prospectus' 755b), *u Voltiǵijinu* (‚intenzione; modello, esempio' ‚absicht; modell'), *u Stulićevu* (‚exemplum, exemplar, forma, specimen, documentum, experientia, experimentum, imago, effigies'; dati izgled ‚specimen praebere'; prvi izgled ‚archetypus'; po izgledu ‚secundum exemplar'; u prvi izgled ‚primo intuitu').

1. exemplum, *ono u što se ko izgleda, t. j. pazi da onako radi ili ne radi.*

a. *djelo, radńa, postupańe, na što treba da svak ili ńeko pazi s namjerom da ono isto radi (ako je dobro) ili se čuva da ne radi (ako je zlo). a) uopće.* I ovim izgledom i došašćem tako ga u duši promijeni. B. Kašić, iń. 11. Poslani su na izgled svima redovnikom. nasl. 30. Gdje načini vaši bojni i djela su slavna ona, u kijeh izgled jes dostojni viteških od zakona? I. Gundulić 288. S izgleda se tim ovoga svak tko vlada sad nauči. 483. Tve su kriposti od svijeh vrijednosti lijep izgled nami. Ġ. Palmotić 1, 814.

Ne zloća izgled budi svoj mladosti, da s nemilom bludnom vilom otrovne su sve radosti. 2, 75. Oni će izgled i nauk svakoga načina oči, kijem se vlada puk i gradska občina. 2, 487. Kojoj su izgled pisma sveta. P. Bogašinović 10. Učini Bog ovo čudo za naš izgled. K. Magarović 46. Zlo je slijedit velikoga, er u izgledu grijeh se raja. J. Kavanin 73b. Kad ti 'e Bog dô tej načine u izgledu i prilici. 107a. U kom mudros, vjera lijepi 'e izgled od pastijera. 158a. Zli izgled krâ|â krši i slama sve naj jače svijeta oblasti. 359b. Zlim izgledom na zlo poteže svoje sinove. A. d. Bella, razgov. 68. S izgleda vid'te moga, kakva 'e koris slijedit Boga. I. Đorđić, salt 4. David svjedoči svojijem izgledom da Gospodin smiluje se. 89. Za izgled općeni neposluha pedepsana. B. Zuzeri 22. Ta tvoja dobrota i plodni izgled. J. Banovac, uboj. 8. Moje živ|enje ima vama, Krstjani, bit izgled vašega živ|enja. J. Filipović 1, 45a. Koji svojim zlim izgledom smućuju. P. Filipović 22. Kratko povidanje, ali veliki od |ubavi izgled! A. Kanižlić, usr. 90. Svetim izgledom života ńegova. bogo|ubn. 46. Nastojao jesi višje dobrim izgledom nego ričju odvratiti grišnike. 402. Ńega pokarańem i dobrim izgledom od griha odvraćajući. fran. 224. Koji drugoga ili ričju ili opakim izgledom na grih navede. 225. Nad izgledom nije zakona. (Z). Poslov. danič. 67. Blago neizmirno od prilika oli ti svakog dobra izgleda. M. Zoričić, osm. 18. I izgledom bludne kuge da okuže mnoge druge. V. Došen 94b. I izgledom svojim vuče, nek se drugi leźat uče. 216a. Zlijem izgledom ištete ne jednoga, nego tisuću pravednijeh. Đ. Bašić 19. Izgled jednoga velika gospara može dosta prid mlađijem. 289. Dobar izgled i dobro počeće nikad kuću opustiti neće. J. S. Rejković 445. Općiti s ženama od zla izgleda. A. d. Costa 1, 79. Koji ostale ima voditi po putu od spaseńa svojim dobrim izgledom. Ant. Kadčić 87. Davati iz sebe miris dobra glasa za izgled ostalih. 139. Čuvati *(se)* kojega zla izgleda. 508. Ričju i izgledom uči. I. Velikanović, uput. 1, 4. U muci Jesukrstovoj jesu izgledi svijeh kreposti. J. Matović 52. Gledajući očima izgleda. I. Garańin 23. Zao izgled iliti zla prilika. Đ. Rapić 421. Izgled od sliđeńa. A. Tomiković, živ. III. Ljudma besidi za dobar izgled. Grgur iz Vareša 60. Kakav izgled taka i prilika. Nar. posl. vuk. 123. Udariti neposlušnoga za izgled druge čeljadi. V. Vrčević, niz. 2. Životi velikih izumitel|a izgledi su živi, što ustrajnost može. M. Pavlinović, rad. 44. Čudi vuku, a izgledi mame. Osvetn. 4, 8. Tri dana pod britvom po Cetińu šetaše za ukor, pogrdu i izgled narodu. V. Bogišić, zborn. 574. — *b) izgled se može: aa) dati, podati.* Daju dobar izgled i nauk. I. Držić 251. Tot ćeš ove dat izglede, ma mladosti, tvojoj družbi? G. Palmotić 1, 31. Zli se izgledi zlobnijem ljudim podavaju. 1, 186. Mladcim svijeme tijem ćeš podat lijepe izglede. 1, 345. Zle izglede puku dava. 1, 376. Ah, kojega lijepa reda, al' nauka ńim ću dati, ali svjeta, al' izglijeda! A. Vitaljić, ost. 146. Nam su ovdika svijetli izglijedi lijepo dani. 149. Dava bratu smradne izglede. J. Kavanin 86a. Od spovijesti Margitić da dobra izgleda. 127a. Svak u uboštvu meštra slidi, ki uboštva da izglede. 379a. Ne samo imate im dati dobar nauk, dali suviše dobar izgled. A. d. Bella, razgov. 67. Davati zle izglede. H. Bonačić 70. Daj jurve dobri početak i izglijed tvojega živ|enja. I. Kraljić 10. Jer bismo dali rđav izgled svitu. P. Filipović 42. Svim izgled va|a dati. P. Knežević, osm. 5. Izgled svima taki dade da se mnogi pokratiše. živ. 41. Svijema dobri izgled dati. I. A. Nenadić, nauk. 124. Nami dade izgled od posluha. A. Kanižlić, kam. 582. Ako ne bi dao zao izgled iskrńemu. 560. Zločestih izgleda i prilika datih. bogo|ubn. 10. Da nam izgled od svakovrsna ustrp|enja dade. fran. 193. Ljubavi ove dade nam izgled isti Gospodin Isukrst. 216. Hotijući dati izgled života rukotvorcem. utoč. 551. Da braći našoj zao izgled i zlu priliku ademo. E. Pavić, ogl. 438. Dajući i s ričju i z dilom dobri izgled svakome. M. Zoričić, zrc. 60. Al' izgleda zla ne daju. V. Došen 153a. I k nauku dok izgleda starešina mlađim ne da. 216a. Daje izgled trule zloće. 241a. Zao izgled koji daje. 255a. Koliko bi se imali sramiti oni koji davaju izglede druzijem. Đ. Bašić 19. Dotle Turci zao izgled daše. M. A. Rejković, sat. B7b. I mlađemu zao izgled davaš. C6b. Koji su dali svitu dobar izgled svojim živ|enjem. Ant. Kadčić 3. Vrhu izgleda kojega jim daje svojim živ|enjem oli govoreńem. 244. Da je isti spasitel| podao ńeki izgled ovoga pomazańa. J. Matović 278. Pravo sudio je da bi po ovomu delu ne samo izgled dao svojim domorodcem. A. T. Blagojević, khin. v. Dajući svemu Dubrovniku očigledni izgled života nezabavna. I. M. Mattei VI. Sin Božji dojde na ovi svit, i poče izgled davati. B. Leaković, gov. 26. Izgled dao sam vami, da kako god sam ja činio, tako i vi činite. 107. Nam daje izgled onamo uzići. A. Tomiković, gov. 115. Dade nami naj svršeniji izgled. Grgur iz Vareša 49. Svomu iskrńemu daje izgled radišnosti. M. Pavlinović, rad. 8. — *ostaviti.* Otide na smrt sam rad naše |ubavi, u koj lip izgled nam za nauk ostavi. D. Rańina 131a. Mnoge zgode nove biše u vremena predńih ljeta, koje od sebe ostaviše izgled nami sad opeta. I. Gundulić 501. Izgledi ostav|eni tač visoci i drugima. B. Bettera, or. 80. Braći izgled ostaviše. I. A. Nenadić, šambek. 19. Budući Jesukrst ostavio nama prisvijetli izgled od ove stvari. J. Matović 226. Odkud bi se mogao slaviti, ter drugima izgled ostaviti. A. T. Blagojević, pjesnik. 45. Oni nisu knjiga popisali, nit' su nami izgled ostavili. 51. Kud god ide, on ostav|a bojne izgled hrabrenosti. Zgode. 11. Svijetu ostavi Božje izgled od |ubavi. N. Marči 34. — *klasti.* Po izgledu ki mu on klade. J. Kavanin 296a. — *kazati, ukazati, pokazati.* I poznikom izgled izuć od krjepčine ukazaše. J. Kavanin 306b. Izgled od blagoće ukaza David. I. Đorđić, salt. XI. Kazaše izgled |udem, er bivaše blag i snižen srcem. I. M. Mattei 87. Dužni su ńima dobar izgled pokazivati. B. Leaković, nauk. 314. — *činiti.* Da lini starešine samo zao izgled čine. V. Došen 216b. — *ili se što ostav|a, stav|a, postav|a, prikazuje za izgled.* Na izgled Isus kim ostavi. J. Kavanin 371b. — Dva cara ova još odavna za izgled stavih žel|am mojim. I. Gundulić 294. Jerusolim se stav|a za izgled onoga čovjeka. J. Matović XXIXa. Da se uskrstnuće Jesukrstovo nami postav|a za izgled uskrstnuća. 61. — Kojoj se prikažuje uskrstnuće Jesukrstovo za izgled. 61. — *ili se ko uči izgledu.* A učite mlađe zlu izgledu. J. Banovac, razg. 83. — *bb) primiti.* Od moje hrabrenosti nastoj primat lijepe izglede. G. Palmotić 2, 118. Od smrti ńegove primismo izgled za umrijeti. J. Matović 62 Zao izgled primiti. B. Leaković, nauk. 329. Mi bismo Hrvati imali primati izgleda od naprednijih. M. Pavlinović, razg. 77. — *uzeti.* Uzet izgled od kokota. K. Magarović 104. Čovik blatom svitovńim zaslip|en ostavi pravi izgled ufańa a uzme oni koji ga vara. J. Filipović 1, 263a. Koji izgledi imaju se uzeti od uskrst-

nuća Jesukrstova. J. Matović 61. Neka uzmu izgled istoga Jesukrsta. 338. Uzmi izgled od mene. A. Kalić 274. Ti bi uzeo izgled od prvijeh. 276. Da može što vidi koristna za svoje države uzeti izgled i kalup. A. Tomiković, živ. 94. — *slijediti, nasljedovati.* Da slijediti svi budete od kriposti prave izglede. Ġ. Palmotić 2, 450. Oni izgled da slidiš. A. d. Bella, razgov. 60. Nemojmo mi slijediti izglede opake luda svijeta. B. Zuzeri 23. Nasljedovat srčanije izgled svetijeh kralja. 158. Grigorija odluči izgled oviju patrijarha sliditi. A. Kanižlić, kam. 25. Ovi izgled i zapovid virno slidili su. 678. Kriposti takojer izglede naslidujemo. fran. 126. Slijedeći izgled gospodina Jesukrsta. J. Matović 478—479. Slijedeći u tomu ńegov izgled. I. M. Mattei 3. Nasljedovati lijepe izglede tijeh svetaca. 185. — *imati.* Neka izgled ima Srbadija. Osvetn. 3, 131. — *imati (i držati) pred očima, pred sobom.* Ti si, o kralju, imo prid očima izgled Nabukodonosora. Đ. Bašić 52. Da uvik možemo prid očima imati osobiti izgled pridubokoga poniženstva. B. Leaković, nauk. 53. Držeći prid očima veliki izgled Marije. Grgur iz Vareša 184. Imajući prid soboin izglede sve ostale braće. A. Boškovićeva III. — *čekati.* Od ovoga koji ikad dobar izgled čekat more u puku? I. J. P. Lučić, bit. 52. — *c) kaše se i:* biti izgled. Budi nam ovo izgled. A. Gučetić, roz. jez. 288. Ovoj budi naš izgled. 141. — *biti za izgled.* Ah kreposti plemenita, nečuvena prije na sviti! tva spomena glasovita za izgled će u vik biti. I. Gundulić 271. — *biti od izgleda (vaļa da po tal.* esser d' esempio). Da svakomu od izgleda mudra pamet ńegova je. J. Palmotić 296. Što će biti za veće stečenje od moga dobra, i ostalijem iskrńijem od dobra izgleda. I. Akvilini 382. — *dolaziti na izgled.* To dolasi na veliku sablazan i zao izgled sveg duhovnog klera. G. Zelić 357. — *d) adverbijalno s prijedlozima. aa)* na *s acc.* Na izgled tvoj po putu od izvrsnosti hoditi. V. Andrijašević, put. 149. Tančac na izgled vila od gora izvedoše. P. Kanavelić, iv. 502. Na izgled pokornice Mandalijene i ti hrli. B. Betera, ćut. 138. Na ńegov izgled živļeti. Čestitosti. 87. Prislavna je divica treći dan na izgled sinka uskrišena od mrtvih. A. Kanišlić, utoč. 577. Živili su na izgled Pavla svetoga. A. d. Costa 1, 208. Svi uskrsnuti imamo na izgled Gospodinov. J. Matović 60. Pristavimo fala uzdavańe s moleńem na izgled apostola. 448. — *bb)* po *s loc.* Učinih po izgledu i običaji od poglavitije pisalaca. I. Đorđić, uzd. VI. Nu po izgledu ove igre nazbiļ sadar govorimo. B. Zuzeri 75. Trijeba je da pospiješno na ńegova nadahnuća i zazvańa ozove se i po izgledu svetijeh kralja stavi se ureda za slijedit ih. 92. Po kraļevu izgledu narod se ravna. A. J. Knezović XIX. Po izgledu bogomiloga otca posveti se Bogu. A. Kanišlić, kam. 3. Neka stado lipje bude hodit po izgledu nego govorenju. I. Garańin 23. Žudi po izgledu Jezusovu krotka biti srca. I. M. Mattei 35. — *cc)* uz *s acc.* Glasovite neka trude pak ponovit i on bude uz očine lijepe izglede. Ġ. Palmotić 1, 198.

b. exemplum, exemplar, exemplum et auctoritas, *čeļade koje je u svome živļeńu uopće ili u ńekom osobitom djelu ili postupańu tako (dobro) da su drugi dušni raditi onako izgledajući se u ono.* Svih starih ļubavi, od kih glas još slove, ti s' izgled prem pravi na naše dni ove. D. Rańina 65a. Koji je izgled bil od svake vridnosti. D. Zlatarić 92b. Bio je Isukrst izgled od svake svetińe. B. Kašić, is. 28. Bog kraļeve svijetu odredi, da od pravde budu izgledi svijem podložnijem narodima. Ġ. Palmotić 1, 268. On je izgled svijeh kreposti. 1, 310. Kraļevska djevojčica, izgled od svijeh vrijednijeh dila. 1, 334. Čaćko Enea, dundo Ektore, čin' da ti su svud izgledi, kao se slava steći more. 2, 88. Krunoslav, kraļ hrabreni, izgled časti svijeh na sviti. 2, 202. Tomu je izgled Mandalijena gospodična. I. V. Bunić, mand. 15. Koji vaļaše da budu izgled mira i ļubavi, bijahu nemira i neļubavi početak. K. Pejkić 81. I izgled svake od kreposti vrsnijim se učinio. P. Kanavelić, iv. 68. Da će i druzijem izgled i provodič biti. V. Andrijašević, put. 5. Neka misle, da imaju i ričmi i dilom učiniti se izgled svomu stadu. M. Bijanković 98. Od znanja je izgled pravi *(Katarina).* B. Betera, ćut. 157. Kraļ da 'e izgled od krjeposti slugam. J. Kavańin 70a. Jure i Jero Ivelića, živi izgledi svojih djetića. 151a. Puk u jedu dobar izgled nij' susjedu. 188a. Sam Armenin Jakov sveti lijep je izgled od ufanja. 340b. Ti si svih kriposti i privisoke svetińe izvrsni izgled. A. d. Bella, razgov. 142. Bog je prvi izgled od pravednosti. I. Đorđić, salt. 171. Ja sam izgled tvojim djelima. usd. 56. Oba su vrijedni i gizdavi, izgled od čiste ļubavi. pjesn. 18. Budi dobar izgled i bratji i svitu. P. Filipović 22. On je bio svega posluha, uboštva i čistoće izgled. P. Knežević, osm. 206. *(Vladalac)* je svojih podložnika izgled i živa naredba. A. Kanižlić, kam. 17. Oni mogadijahu biti spasonosni izgledi od pokornosti. 174. Možemo nam prilikovati gospodina Isukrsta kanoti izgled. usr. 186. Zdrava, Marijo, izglede priisvrstite čistoće. bogoļubn. 340. Izglede živi apoštolskoga duha. 428. Da si ti bila izgled sviju nas u živļeńu. M. Zoričić, zrc. 128. Budi izgled u poniženstvu. osm. 14. Koji nama ima biti nauk, provodič i izgled. S. Rosa VI. *(Marija Mandalijena)* imaše biti izgled od svijeh pokornica. Đ. Bašić 88. Izgled sviju pokornika, kraļ David. I. J. P. Lučić, rasg. 84. Izgled budi virnim u riči. I. Garańin 23. Da drugima dobar izgled budemo. B. Leaković, nauk. 269. On je glavar i izgled sviju mučenika. Grgur iz Vareša 87. — *I s ovijem značeńem kaše se* biti za izgled i biti od izgleda *(isporedi* a, *b) aa).* Neka Kačić bude u Splitu grajaninom za izglede. J. Kavańin 450b. On nejma za priliku i izgled biti. A. Kanišlić, kam. 104. Jest nami za izgled ono sveto kolo apostola. J. Matović 493. — Premda ih jes njekoliko, koji stavnom kreposti i u mladijeh ļetih mogu biti i istoj starosti od izgleda. B. Zuzori 183. Od djeda ki su puku hrvatskomu bili od časti i od izgleda. Zgode. 3.

c. *kao kod* b, *ali sasma u suprotnom smislu, čeļade čije slo živļeńe ili osobito koje slo djelo ili postupańe takovo je da se u ono treba izgledati namjeravajući posve drukčije raditi; kod toga se može i imati obzira na sli udes što je dopao ono čeļade, te se od onoga čuvati.* Ajač izgled budi do vika, umrlomu što se zgodi, kojijem vlada srģba prika. Ġ. Palmotić 1, 280. Juda izdajstva tamna i kleta strašan izgled svemu sviti. 3, 88b. Kad ustaran krivac jedan, Boga i dušu ki ne gleda, i kroz život nepravedan od opaka svijem je izgleda. 3, 148b. Laomedonte i Sinone jesu izgledi varke sione. J. Kavańin 252a.

d. *kod značeńa kao kod* a—c *može biti to osobito da se ‚izgled' pripovijeda, kaše u govoru ili u pismu.* U izgledu vid ovomu sebe istoga, kaj se i reci . . . I. Gundulić 218. Kako ćeš vidjet u ova dva izgleda. I. Držić 88. Čujte lijepi izgled ovi. A. Boškovićeva 84. Pune su knige takih izgleda. A. d. Bella, razgov. 26. Kako se

vidi u izgledu slidećemu. L. Ļubuški, pism. 18. Prilagajući kadgod kojigod izgled. I. A. Nenadić, nauk. 13. Mloga sam druga nadodao, navlastito duhovne pripovisti, iliti izglede bogoļubnih duša. A. Kanižlić, uzr. VIII. Sve ove ńihove knige i lipi izgledi bijahu za slavu i za lipo uređeńe ńihovih vilajeta pisate. M. A. Reļković, sat. A8ᵃ. Prinosi razlike izglede i prilike. J. Matović 211. Prilažem ovde kao izgled slijedeće pismo od prodaje. Pravdonoša. 1851. 26. Izgled jest jednoga dila ili govoreńa prikazańe, po komu se drugi uči. B. Leaković, gov. 237. Zadosta je štiti knige oni sveti otaca, promisliti izglede. Grgur iz Vareša 45.

c. *ono po čemu se načini slika itd. što je ista kao ono, original, matica. (Bog)* nije slijedio ikakav izgled ili sliku. J. Matović 22. Prilika nije prava prilika, ako ne kaže sve, što se u izgledu nahodi. A. Kalić 4.

f. *između ńekoliko stvari (i čeļadi, djela, događaja itd.) iste vrste ńešto što se kaže takovo da se po onome može poznati i suditi ostalo, primjer.* Drugo ezemplo i izglijed. I. Držić 89. U svako je doba i vrijeme bilo izgleda, da su ļudi neprijateļim zlim svojijeme kazali se vrli i hudi. Ġ. Palmotić 1, 883. Nijesmo od tega izglod vijeku slični do sad igda imali. B. Betera, dubr. 20. Po izgledih će moć zabļena pamet štogod razumiti. 68ᵇ. Ne imamo li dosta izgleda, da su upravļale žene cilimi kraļestvi? M. A. Reļković, sabr. 19. Imamo izgled od druge u dilih apostolskih. Ant. Kadčić 44. Glasovit je od ove vrsti bio izgled onoga principa imenom Sichem. A. Tomiković, gov. 69. Koji bi hotio štiti stare događaje, našao bi više priličnih izgleda. živ. 20.

g. *po predašńemu značeńu (kod f), često stoji u pisaca* bez izgleda *sa značeńem: kojemu nema ništa jednako, koji je jedini onaki itd.* Ah jaoh sasma teška jada! ah nevoļe bez izgleda! I. Gundulić 336. Ovo je djelo bez izgleda. Ġ. Palmotić 2, 234. Junačka i hrabrena bez izgleda tvoja sila. 2, 404. Ah milosno Božje dilo bez izgleda na ovem sviti! B. Betera, ćut. 141. Gospodin Isukrst jest prez prilike iliti izgleda pastir dobri. A. Kanižlić, uzr. 125. Vjernos ka je bez izgleda. P. Sorkočević 592ᵇ.

h. *prijepis. — Samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Donesu izgled svojom rukom upisan. M. Bijanković 82. Zabrańijemo našemu kanciliru, da ne izvadi nijednu viru, povirovanje, ali svidočanstvo iz rečenih izgledih. 82. Dva izgleda od ovoga inventarija neka se učinu. 152.

i. specimen, *jedan dio ili komad stvari tjelesne kojijem se može poznati kakvo je i ostalo odakle je ono uzeto, n. p. od vina, žita itd. vidi u Mikaļinu i u Belinu rječniku.*

k. *smisao kakva pisma (po lat.* exemplum). — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Što se ima razumjeti s riječju kuće u izgledu ove zapovijedi. J. Matović 422.

l. *ono u čemu se što izgleda (kao u ogledalu, u vodi), obično u prenesenom, metaforičkom smislu: što je jednako kao ono drugo. (Ļepota je)* bistri izgled od nebesa. I. Gundulić 374. Bješe ogledalo srca tvoga i očiju tvojih božanstveni izgled i gledalište. P. Bakšić 135. *(Duša)* ruke tve djelo je i božanstva izgled tvoga. B. Betera, ćut. 18. More je do vika izgled stvorca veličini. I. Đorđić, uzd. 14. Ti izgledom kreposnime bi živ izgled od nebesi. ben. 57.

2. *također u pasivnom smislu, ono što se vidi (izgleda), kakvo je što vidjeti (izgledati).*

a. *uopće, ono što se vidi.* Svak tecijaše na tako novi izgled. B. Kašić, fran. 19. ‚Lijepa izgleda i pogleda sa ove glavice'! *(vidi i* c). *u Lici.* J. Bogdanović.

b. *u osobitom smislu, kakvo je što vidjeti. a) o čeļadetu.* Promijeniviši pepeo i pokorenje u ono veselje i izgled blaženi. B. Kašić, per. 131. Nu ako izgled tvoj me, brače, prži ovako mraznom sjenim. I. Gundulić 536. Hitro ti je tuđa obraza on laživo uzeo izglede. Ġ. Palmotić 1, 51. I na izgled tužan toli krvnici se ne ganuše. I. Đorđić, uzd. 84. Koji se istina za junake izdaju i junački izgled imaju. Nov. sr. 1834. 95. Negov tužni izgled ganu me do srca. M. P. Šapčanin 1, 45. — *b) o čemu drugom, u prenesenom smislu.* Lipim izgledom riči. P. Filipović 21.

c. *više ili mańe prostrani kraj koji je ugodan gledati ili koji je kao takovi naslikan (franc.* paysage; *ńem.* landschaft). — *U Mikaļinu i u Belinu rječniku, i u jednoga pisca našega vremena (mogao bi amo pripadati i drugi primjer kod* a). To su na duvaru prekrasni freškomalerai koji prestaļaju razne istoričeske događaje, ... izglede ‚landschaften'. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 76.

d. *u dva primjera iz narodnijeh pjesama crnogorskijeh kao da znači: opće štovańe, dobar glas (način kako drugi na koga izgledaju, u prenesenom smislu).* Svega Srpstva izgled i pofalu. Nar. pjes. vuk. 5, 451. Od Škodre je izgled ugrabio. Pjev. crn. 93ᵇ.

3. *u aktivnom smislu, djelo kojijem se izgleda.*

a. *ogledańe, kušańe. u Mikaļinu rječniku.*

b. *uopće, djelo kojijem se gleda, izgleda.* Ove dvi riči u prvi izgled ne vidi se da u sebi veliku izvrstitost uzdrže. J. Filipović 1, 589ᵃ. — Uživajući ńegova sveta duša izvrsni izgled od Boga. B. Kašić, is. 47. — Izvodili tamničare na izgled svijeta. V. Vrčević, igr. 18. ‚Crnogorci ne smidu pomagat Bokeže na izgled već kridimice'. J. Grupković. — Događaji svijeta imaju u izgledu pokazati koliko je općena čest slučena s česti svakoga građana. D. E. Bogdanić XIII.

c. *u prenesenom smislu, očekivańe da će se ńešto izvršiti čemu se nadamo.* Brez izgleda da ga u što pomože. I. Ančić, ogl. 77. Izgled poglaviti našega ufańa jest Bog. J. Filipović 1, 247ᵇ. ‚Bog može dati dobro, ali od sve ļetine nekud je slab izgled' *(ńem.* aussicht). J. Bogdanović.

d. *također u prenesenom smislu, namjera. — Samo u Voltigijinu rječniku.*

IZGLEDA, *f. vidi* izgled. — *Samo u dva pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Zadovoļnu imadu izgledu. I. Jablanci 161. Neg' da su svima za izgledu. A. T. Blagojević, pjesn. 13. Za izgledu hoti učiniti. 26. Zato gledaj, moj dragi Slavonče, ter učini svima za izgledu. 88. Za izgledu ja vam ova dajem. 69.

IZGLÉDAC, izgléca, *m. dem.* izgled. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. izgledčac.

IZGLÉDAK, izglétka, *m. dem.* izgled. *a) vidi* izgled, 1, h. – *u jednoga pisca našega vremena.* Evo jedan izgledak oporuke. Pravdonoša. 1852. 2. — *b) vidi* izgled, 1, i. — *u Šulekovu rječniku:* ‚musterstück'.

ĪZGLÊDAN, īzglêdna, *adj. koji je taki da može biti drugima izgledom. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izgledni ‚essemplare' ‚unde exemplum petitur' 298ᵇ), *u Voltigijinu* (izgledni ‚esemplare, modello' ‚musterhaft'), *u Stulićevu* (‚probus, innocens, qui est ad exemplum, qui exemplo est et documento, qui utitur exemplis, exemplo praelucens').

a. *adj. — Komp.:* izglêdnijī. A. Tomiković, gov. 250. *a) o stvari, djelu, životu itd.* U iz-

glednomu biljegu toliko općeni i običajni život. B. Kašić, is. 27. Kako bi ova bila drugim izgledna i koristna. P. Knežević, osm. 328. Način od izgledna i izvrstita života. A. Kanižlić, fran. 140. Imate naukom i djelima izglednijem jedni drusijeh ujasnivat. S. Rosa 70b. Iza života veoma izvrana i izgledna. Đ. Bašić 251. Jeli ikad Bog pokara tkoga pripovidavca krivovirca pedipsima izglednim u ovomu životu? Blago turl. 2, 82. Izgledna tvoreńa ńihova. D. E. Bogdanić XI. Od Davidova izglednoga ustegnutja. I. J. P. Lučić, razg. 21. Imadu s izglednim i zamiritim bogoljubstvom pristati u crkvi. bit. 68. Sva su meni slobodna, ali sva nisu izgledna. B. Leaković, gov. 240. Izgledno je rukodilo tvoje i ona zora. G. Peštalić 207. Da sva poljodjelska društva slijede izglednu radinost društva zadarskoga. M. Pavlinović, razl. spis. 56. Zbirka sabrana izglednim nastojańem Kukuljevića. 111. — *b) o čeladetu.* Gdi 'e Patačić Đure izgledni? J. Kavańin 95a. Svojoj djeci dobro izgledan, a ljubežljiv prijateljem. 113a. Meštri izgledni redovanja. 374a. Priminu ovi izgledni zakonitelj. I. Đorđić, ben. 60. Ivan Klimaki jednoga nam pripovijeda Stjepana imenom od mnogo ljeta veoma izgledna pustińaka. B. Zuzeri 54. Njekoliko veoma izglednijeh redovnika. 67. Mladića tako postidna i izgledna odbiti. A. Kanižlić, kam. 22. Misnik dobar, izgledan i dostojan. Ant. Kadčić 112. Izgledni misnik Antulović. I. J. P. Lučić, isk. 4. Postati naj bolji, naj izgledniji. A. Tomiković, gov. 250.

b. *adv.* izglêdno. — *Između riječnika u Stulićevu* (‚in exemplum, ad exemplum'). Bog pedepso je izgledno i Salomu. S. Rosa 91b. Jeli ikad Bog pedipsao izgledno neprijatelje s prilika? Blago turl. 2, 79. Jeli ikad Bog izgledno pedipsao, tkoji neće platjat desetine pristojne crkvi? 2, 174. S kojom je živio izgledno. A. Tomiković, liv. 6.

IZGLEDAŃE, *n. djelo kojijem ko izgleda ili u izgleda.* — *Stariji je oblik* izgledanje. — *U primjerima se ne zna jeli akc.* izglédâńe *ili* izglédâńe; *u prvom je slučaju od glagola* izgledati, *u drugome od* izglédati. — *Između riječnika u Mikaljinu* (izgledanje, razgledanje ‚perlustratio, dispicientia, perspicientia'), *u Belinu* (izglédanje u tkogagodi ‚lo specchiarsi in alcuno' ‚in aliquem inspectio' 696a), *u Stulićevu* (izgledańe), *u Vukovu* (izglédâńe). Koje bješe navrvilo u oni grad na izgledanje od stvari. B. Kašić, per. 169. Tako će uživati ono vičnо i blaženo izgledanje Boga. is. 80. U izgledanju od Jezusa. I. Držić 111. Izgledanje od kreposti našega spasitelja. 328.

1. IZGLÉDATI, izglêdâm, *impf.* 2. izgledati *(dolazi i u značenima kojijeh nema kod* izgledati, *ali se o tome ne može dovoljno suditi, pošto se u mnogijem primjerima ne zna, jeli jedan ili drugi glagol). — Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVI *vijeka (vidi* B, 2), *a između riječnika (može biti i u Mikaljinu, vidi kod* 2. izgledati) *u Belinu* (dobro izgledati ‚guardar ben bene' ‚respicere optime' 361b), *u Stulićevu* (‚expectare, prospicere'), *u Vukovu* (‚hinausschauen' ‚prospicio').

A. *aktivno.*

1. *prelazno.*

a. *gledati sve, razgledati, pregledati.* Izgledajući od svetaca prizamijerno življenje. B. Kašić, fran. 11. Veće počińaše izgledati tko bi bio naj bolji. 8. Tko se ne čudi i ne izgleda veličanstvo od djevstva? per. 8. U puku koji izgledaše to krvnństvo. 174. I u ńoj ne izgleda drugo nego Božju slavu. iń. 74. Gospodine! koji mi jezgru srca izgledaš! G. Peštalić 159.

b. *gledati sa željom put one strane odakle se što očekuje, pa češće u prenesenom smislu: željno očekivati.* Bez pokoja za to stojiš, poklisara čim izgledaš. I. Gundulić 360. Sprva k našoj hod družini ki te željno izgledaju. G. Palmotić 1, 168. Ostaješ u rukah službe koja izgleda možebiti da prije izdahneš. B. Zuzeri 151. Od visine misto koje zaman rob izgleda. V. Došen 14a. Koga došašće izgledahu. S. Rosa 48b. Zašto bi ti gorji od ńih bio, kad u kući tvoj naj veći dio? pak izgledaš iz ńihovih ruku. M. A. Reljković, sat. 16a. Bez prosvijetljenja i priosobite milosti koju od tebe jedino mogu ufati i izgledati. I. M. Mattei 21. Tim izgledam dar proseći, kak obećan da je meni. 301. Sve izgledam od tebe, moj Jezuse, moje krepko ufanje. 305. Koju har ne bijaše blagomu Jezusu izgledati od umrlijeh? 327. Izgledaš od mene onu har koja ti 'e od mnozijeh nijekana. 331. Blago onome ko dava, a kuku ko izgleda! (U Risnu). Nar. posl. vuk. 16. Izgleda kao ozebao sunca. 97. Pobijeliše oči izgledajući. (Kad ko jedva čega koga). 249. Ja sam s čežńom izgledao kad će koń stati. M. P. Šapčanin 1, 102. Minulo je mnogo vremena kako nije prolio krv i kako izgleda na grabež kao gladna zver. 1, 122.

2. *neprelazno.*

a. *gledati iz kojega mjesta. a) u pravom smislu.* Pinga se kupom u ruki, iz ke kačka van izgleda. F. Glavinić, cvit. 425b. Van izgleda kroz obloke. Đ. Rapić 89. Često Mujo na penger izgleda. Nar. pjes. vuk. 3, 285. — *b) o stvari nešivoj, u prenesenom smislu, kao pomaljati se.* Na dva kratka da izgleda dugi. J. S. Reljković 22. Da ti obkol nad zemljom izgleda barem pedalj. 45. Jedva klica iz zemlje izgleda. 91.

b. *biti ńekakva vida, oblika, imati ńekakav vid, oblik, biti ńekakav vidjeti. — U naše vrijeme po ńem.* aussehen, ausschauen *u sjevernijem krajevima; mnogi pisci (i od boljijeh) upotrebljavaju ovu riječ u ovom značenu, ali pošto nikako ne odgovara duhu našega jezika* (gledati *u nas ne može imati pasivno značeńe, ako ga i ima u ńemačkom jesiku), sam je barbarizam od kojega se treba čuvati.* On nî tako loš kako 'zglijeda. Nar. prip. mikul. 5. Što je, Vuče? grdno li izgledaš! P. Petrović, gor. vijen. 118. Sedefli, kost od morske kamenice, te izgleda nalik bisera. V. Vrčević, nar. prip. 228. Sasred ove lokve ugodan izgleda položaj. S. Ljubiša, prip. 8. Putnik izgledaše osredńeg rasta. 90. Bez brade i podbratka, a s crvenom, riđom kosom izgledao je kao čuk. M. P. Šapčanin 1, 127. Ono slatko i nežno gukańe goluba i golubice, koji mi izgledahu kao da su od same nevine ljubavi stvoreni. 1, 185. ‚Đe si bio?' ‚Iša' sam amo obaći Petra'. ‚Pa što radi, eli mu što polakše?' ‚Nešto se pridiga', reka bi da mu e polakše, ali mu nekud koža i obraz slabo izgleda'. ‚Sva nam ljetina slabo izgleda'. *u Lici.* J. Bogdanović.

B. *sa se.*

1. *pasivno.* S kolikom se požudom istok sunčani izgleda. V. Andrijašević, put. 270. A meso se jeftino izgleda. J. S. Reljković 434.

2. *refleksivno, uprav gledati sama sebe u ogledalo, zrcalo (vidi u riječnicima), ali se obično shvaća u prenesenom smislu, kad se pazi na koga ili na čija djela hoteći i nastojeći onako isto živjeti, raditi (isporedi* izgled, 1, a i b). — *U kojijem se primjerima ne zna sa cijelo jeli imperfektivni glagol, može biti da pripada pod* 2. izgledati. — *Između riječnika u Mikaljinu* (izgledati se, ogledati se, progledati se na zrcalo ‚speculo se intueri, vel contemplari'), *u Belinu* (‚spec-

chiarsi in alcuno, cioè prender esempio' ‚in aliquem inspicere' 696a; ‚pigliar essempio' ‚capere exemplum' 292b; ‚imitare, far a somiglianza' ‚imitor' 879a), *u Voltiǵijinu* (‚modellarsi, specchiarsi' ‚sich bilden, beyspiel nehmen'), *u Stulićevu* (‚speculo se intueri'; izgledati se u koga ‚aliquem imitari, ex aliquo exemplum capere'). Ima se u rečenu svetu udovicu izgledati. A. Gučetić, ros. mar. 164. U koje se anđeli blaženi izgledaju. B. Kašić, is. 51. Kada se budem izgledati u svih zapovidih tvojih. rit. 184. Svak tko vlada, sad se izgleda' u ovoga. I. Gundulić 564. Izgledajući se u krepostijeh. I. Držić 40. Požude za izgledati se iz Isukrsta ... Da se izgledam ja iz tvoga života. 88. Čini mi da se izgledam iz tvojijeh kreposti. 86. Izgledat se od krepòstî. 95. Neka nastoji izgledat se iz Isukrsta u karitati. 264. A stvar će nam biti slavna u tebe se izgledati. Ǵ. Palmotić 1, 95. Neka srce tve viteško izgledat se u ńih bude. 1, 126. Ne bi ni ti sramna bila, kad bi se u ńu izgledala. 1, 274. U kriposti tve viteške lijepo mi se izgledati. 2, 88. Djevojčica i diklica izgledaj se u ńu svaku. 2, 128. U stare se tvoje izgleda' i od ńih uči kripos pravu. 2, 145. Za nesvijesna i zločudna ki se izgleda u opaku, nijedna općina nije uļudna 2, 202. Dostojan je vječne časti u kreposnijeh tko se izgleda. 2, 374. Da se u našu krepos more ļudski narod izgledati. 2, 388. Može s' u trud, može u moju kripos družba izgledati. 2, 512. Izglodajte se u telesne ļubovnike. V. Andrijašević, put. 13. U ovu se krv izgledaj. P. Kanavelić, iv. 124. Svak u tebe izgleda se. 565. Neće biti neugodno slušati slave ovoga svetca za u ńega izgledati se. A. d. Bella, razgov. 111. U Jezusu djetešcu imamo čemu se čuditi, što ļubiti, u što se izgledati. B. Zuzeri 23. Čijem nas vodi da se u ńe izgledamo. 387. Svetac ovi ne izgleda se u Čičerona. V. M. Gučetić 1. Niti moje bitje dopuštava mi da budem izgledati se u vaše svakdaše zabave. A. Boškovićeva iv. Izgledajući se u tvoje izvrsne kreposti. I. A. Nenadić, nauk. 270. Ne toliko za izgledat se u ńegove lijepe načine od govoreńa. Đ. Bašić vi. Da se hoće izgledat u svete učenike. 13. Neka se u ńe izgledaju za biti u broju od blaženika. 24. Mogu se u ńegova izvrsna djela izgledati. 60. Ako mi odgovorite, da se slabu čovjeku trudno izgledat u izvrsnos. 184. Koji su se u propetoga spasitelja izgledali. L. Radić 37. Trijeba je nosit križ, ter se izglodat u Jezusa podnižena. A. Kalić 48. Da se u Ninivite izgledato. 95. Redovlici hvaliće te, u tebe se izgledati. N. Marči 85. Ko je grešnik, nek se izgleda, da ne griješi u naprijeda. 118.

2 IZGLEDATI, izgledâm, *pf. složeno:* iz-glodati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* izgledâ. — *Vidi i* 1. izgledati, *jer koji primjer što stoji kod onoga glagola (osobito pod* B, 2) *može biti da amo pripada. — Od* XVII *vijeka (ali vidi i* 1. izgledati), *a između rječnika u Mikaļinu* (izgledati, razgledati ‚dispicio, perspicio' *što može pripadati i pod* 1. izgledati), *u Stulićevu* (‚intueri, inspicere'), *u Vukovu* (‚erschauen' ‚spectando acquiro').

a. *sve pogledati, razgledati.* I mnozi ga *(tijelo)* izgledaše, kojijem bi dopušteno u crkvu uljesti. B. Kašić, per. 168. ‚Da ne pišete brzo, ne bi ja knige nigda izgleda' (jer je velika)'. J. Grupković. — *I u prenesenom smislu.* Izmislimo u kratko od puta diļinu ... posli mjesto od rojenja izgledajmo. B. Kašić, nač. 14.

b. *ugledati iznutra.* On ga iz tvrđe svê izgleda gdje ide joštor iz daleka. J. Palmotić 105. David prorok svet bijaše i Bog ńega milovaše, izgledavši lipu ženu, od Boga se ne spomenu. P. Macukat 94.

c. *dobiti gledajući.* Kćeri moja, jer se ne udaješ? koga čekaš, ne iščekala ga, a kog gledaš, ne izgledala ga! Nar. pjes. bos. prij. 1, 41. *vidi i u Vukovu rječniku.*

IZGLEDÍVATI, izglèdujem *i* izglèdîvâm, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* v. izglédati.

IZGLEDNIK, *m. izgledan čovjek, vidi* izgled, 1, b. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Zašto nije u trizanstvu slijedio ńega izglednika. J. Kavańin 68b.

IZGLEDNOST, *f. osobina onoga koji je izgledan ili onoga što je izgledno. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. izgledstvo). Svakom kreposnom izglednosti sjo je. B. Zuzeri 189.

IZGLEDSTVO, *n. vidi* izgled, 1, a *i* izglednost. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka (u kojem je izostavļeno* d *ispred* s), *a između rječnika u Belinu* (izgledstvo ‚essemplare, essempio' ‚exemplar' 293b), *u Voltiǵijinu* (‚norma, regolo' ‚richtschnur, regel'), *u Stulićevu* (‚innocentia, probitas, integritas vitae, integritatis exemplum'). Uskrsnuće Isukrstovo bi izglestvo našega uskrsnuća. Đ. Bašić 62.

IZGLÍBATI, izglîbâm, *pf. izići glibajući (i u prenesenom smislu).* — *Složeno:* iz-glibati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* (‚e coeno exire, coeno liberari, met. difficultates praetergredi, exsuperare'). Da, moje srce, izglibajmo iz taština svijeh pogibilnijeh. I. M. Mattei 324.

IZGLÍBITI, izglîbîm, *pf. oblatiti, okaļati (glibom).* — *Postaje od* iz *i* glib *nastavkom* i. — *U jednoga pisca našega vremena.* Čemu se izglibi po obrazu? S. Ļubiša, prip. 97.

IZGLÌMBATI, izglìmbâm, *i* IZGLÌNBATI, izglìnbâm, *pf. izići glimbajući (glinbajući).* — *Složeno:* iz-glimbati (glinbati). — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ušao sam u ovo blato, pa neš iž ńeg živ izglimbati, ostaće mi neđe opanci u ńemu'. ‚Neš živ iz ove zime izglinbati'. ‚Edva ovo s mukom iz ovog blata (iz ove alužine) izglinba'. J. Bogdanović.

IZGLÒDATI, izglođêm, *pf. posve oglodati, glođući uništiti.* — *Složeno:* iz-glodati. — *Akc. je kao kod* izorati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiǵijinu* (izglodati, izglodam ‚rosicare, corrodere' ‚abnagen'), *u Stulićevu* (‚exedere, derodere, abrodere'), *u Vukovu* (‚zernagen' ‚corrodo').

a. *aktivno. (Miši)* izglodaše sve konope. K. Magarović 46.

b. *sa* se, *refleksivno, istrti se, izjesti se, izlizati se (vidi* glodati, a, *b)).* — *U Vukovu rječniku:* ‚sich abreiben' ‚corradi'.

IZGLORATI, izgloram, *pf.* glorati. — *Složeno:* iz-glorati. Kad su izglorali mrežu na civijeru, tad je nose na sušilo. L. Zore, rib. ark. 10, 336.

ÌZGMIZATI, izgmižêm, *pf. vidi* izgamizati. — *Složeno:* iz-gmizati. — *Akc. je kao kod* izgrtati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* — *U svijem primjerima stoji u prenesenom smislu.* Prah se diže a magla pobiže, a i s maglom Friderik izgmiže. I. Zaničić 33. El Brandibur poče izgmizati, priko vode kano slijep gaziti. 101. Počeo je prid ńimi izgmizati. 205. Prus pred Riedom daleko izgmiže. 248.

IZGNANIK, *m. izgnan čovjek.* — *U naše vrijeme.* Skenderbeg je srca Obilića, al' umrije tužnim izgnanikom. P. Petrović, gor. vijen. 2. Ti koji su prognani zovu se izgnanici ili prognanici. V. Bogišić, zborn. 585.

ÌZGNÂĴE, *n. djelo kojijem se iždene.* — *Stariji je oblik* izgnanije. — *Između rječnika u Daničićevu* (izgnanije ‚expulsio'). Da priimi pedepsiju i izgnanije otъ monastira. Mon. serb. 583. (1485).

ÌZGNATI, *vidi* izagnati.

IZGNIJÈZDITI, izgnijezdîm, *pf. baciti, istjerati, izvaditi iz gnijezda (i u prenesenom smislu).* — *Akc. je kao kod* istiješćiti. — *Složeno:* izgnijezditi, *ili postaje od* iz *i* gnijezdo *nastavkom* i. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izgnijezditi, izgńezdivam ‚snidare, cacciar dal nido' ‚nido exturbare' 681ª), *gdje se naj prije nalasi, i u Stulićevu* (izgnijezditi, izgńezdujem *i* izgńezdivam ‚nido ejicere').

a. *aktivno. (Pribivaoci)* ne bojahu se, da ih će ičija sila otole smaknut i izgnijezditi. I. Đorđić, salt. XII.

b. *sa* se, *pasivno ili refleksivno, izići iz gnijezda.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚nido exire, exilire'.

IZGNIJEZDITI SE, izgnijezdim se, *pf. u Stulićevu rječniku:* izgnijezditi se, izgńezdivam se ‚irridere, illudere'. — *sasma nepouzdano.*

IZGNÒJITI, izgnojîm, *pf. složeno:* iz-gnojiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izgnojiti, *rus.* ИЗГНОИТЬ.

a. *učiniti da što izagńije, vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.² *kod* izgnojiti. — *I pasivno:* Izьgnojeni otьrêzati udь. Sava, tip. stud glasn. 40, 146. — *I sa* se, *refleksivno, izagńiti (n. p. o rani). u Šulekovu rječniku:* ‚auseitern'.

b. *posve zasuti gnojem (đubretom).* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZGNÙSITEĻICA, *f. žensko čeljade što izgnusi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae inquinat, conspurcat'. — *nepouzdano.*

IZGNÙSITI, izgnûsîm, *pf. učiniti da što bude posve gnusno (i u metaforičkom i u prenesenom smislu).* — *Složeno:* iz-gnusiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (izgnusiti, iskaljati ‚inquino, contamino, turpo, foedo, deformo, maculo, maculis aspergo, devenusto, oblimo, deluto'), *u Voltiǵijinu* (‚imbrattare, lordare, sporcare' ‚beschmutzen'), *u Stulićevu* (izgnusiti, izgnušujem *i* izgnušivam ‚inquinare, foedare, polluere, conspurcare, coinquinare etc.'), *u Vukovu* (‚beschmutzen' ‚inquino' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).*

a. *aktivno.* Izgnusi kuću. Zborn. 59ᵇ. Nevoljnu dušu ako kad oplačem, opet ju izgnušu. N. Nalješković 1, 153. Zle misli čine čovjeku srce svoje izgnusiti i onečistiti i smrdeće učiniti. M. Divković, bes. 431ᵇ. Koji su izgnusili i opoganili svoju grešnu dušu. nauk. 42ª. Zrake sunčane ne može ni kao izgnusiti. 291ª. Nemoj pogrditi i izgnusiti obraz moj. B. Kašić, per. 109. Kraljestvo od ovoga svijeta je svu vjerenicu tvoju izgnusilo. nač. 80. Bivši ih *(haljine)* on mačao i izgnusio. I. Držić 141. Koji nijesu sasma svoje duše u grijesim izgnusili. B. Betera, čut. 28. Ako sam izgnusio čistoću moje duše. I. Akvilini 388. Što koza ne izije, toj izgnusi. (D.) Poslov. daničć. 122. Digni čohu konju do kopita, da ti konic čohu ne izgnusi. Nar. pjes. bog. 253. Tjerali bi svaku miso koja može dušu izgnusiti. Misli. 68.

b. *pasivno.* Duh moj izgnušen i ružan. M. Vetranić 1, 260. Kako ga ja mogu jesti tako izgnušena? B. Kašić, nač. 62. Koji vijenac bješe izgnušen krvi. M. Orbin 89. Kada ti je duša grijehom izgnušena. V. Andrijašević, put. 299. Ruke u zlobam izgnušene. B. Betera, čut. 98. Izgnušen u zloći. I. Đorđić, salt. 256. Talogom one krvi bio je izgnušen. S. Rosa 181ª. Svi puti, po kojijem sam hodio, ostali su izgnušeni mojijem gnusobami. Đ. Bašić 48. Očisti dušu tolicijem grijesima izgnušenu. 194.

c. *sa* se, *refleksivno ili pasivno.* Armilin žeļno uzdiše kada se izgnusi. M. Vetranić 2. 57. Ki se s ženami nijesu izgnusili. B. Gradić, djev. 175. Krstjani već̀e puta po opranju svetoga krštenja opet se izgnuse i iskaljaju. M. Divković, bes. 457ᵇ. U kao da ne tiče tko se izgnusit neće. (D). Poslov. daničć. 140. Naći malo čiste i suhe zemļe za sjestit na ńu i ne izgnusit se. Đ. Bašić 62. Ko su te čiste golubice, koje se nijesu kadgod u kalu od sviješta izgnusile? 121. Haļine se čuvaju od praha i od grizlice, i ako se izgnuse, ončas se operu. 168. Da ne dopustiš, da se izgnusi nijednijem grijehom. Misli. 75. Ko je gnusan, nek se gore izgnusi. A. Kalić 118.

IZGNÚŠĒŃE, *n. djelo kojijem se izgnusi.* — *Stariji je oblik* izgnušenje. — *U Mikaljinu rječniku:* izgnušenje; *u Belinu: (grješkom)* izgnusenje ‚imbrattamento, l'imbrattare' ‚inquinatio' 878ª; *u Stulićevu.*

IZGNUŠÍVATI, izgnùšujêm *i* izgnùšîvâm, *impf.* izgnusiti. — *U Stulićevu rječniku:* freq. v. izgnusiti, *a kod ovoga ima praes.* izgnušujem *i* izgnušivam.

IZGŃÁVITI, izgńâvîm, *pf. gnaveći izmučiti.* — *Složeno:* iz-gńaviti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Voltiǵijinu* (‚conculcare, pestare, ammaccare' ‚zusammentretten') *i u Stulićevu* (‚conculcare, pedibus proterere'). ‚Ajde one gade rastavi, vidiš, da će edan drugog izgńaviti'. ‚Neka, neka, pušti i nek se dobro izgńave'. J. Bogdanović.

IZGŃÁVLĒŃE, *n. djelo kojijem se izgńavi.* — *U Stulićevu rječniku:* izgńavjeńe *i* izgńavļeńe.

IZGŃÉČÎTI, izgńêčîm, *pf. izgńaviti, izmečiti.* — *Složeno:* iz-gńečiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Voltiǵijinu (samo part. praet. pass.* izgńečen ‚calcato, pigiato' ‚zertretten'), *u Stulićevu* (v. izgńaviti), *u Vukovu* (‚zerquetschen' ‚contero, elido'). Izgńečeno grožđe. Vuk, pism. 78. ‚Ma što tako malene junčake vataš pod kola? vidiš li, da ćeš i' tako nejačke ugušiti i izgńečiti, pa onda iž ńi nikad volova'. ‚Ma đe to vo? to još iz malena izgńečeno i satrveno'. ‚Još sam ja iz malena svakijem poslom gńečen i izgńečen'. J. Bogdanović.

ÌZGŃETI, *vidi* izgńiti.

IZGŃÉVATI, izgńêvâm, *impf.* izgńiti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* freq. v. izgńeti.

IZGŃEZDÍVATI, izgńèzdujêm *i* izgńezdîvâm, *impf.* izgnijezditi. — *U Belinu rječniku: praes.* izgńezdivam *kod* izgnijezditi, *i u Stulićevu:* freq. v. izgnijezditi, *a kod ovoga ima praes.* izgńezdujem *i* izgńezdivam. — *Sa* se, *refleksivno ili pasivno.* — *u Stulićevu rječniku: praes.* izgńezdivam se *kod* izgnijezditi se.

IZGŃÍLITI, izgńílîm, *pf. izagńiti, istruhnuti.* — *Složeno:* iz-gńiliti. — *Akc. je kao kod* istrubiti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. pogńiliti). Što biva međuto od tilesa? Razpadu se, istrunu i izgńile u grobovih. I. Velikanović, uput. 1, 311.

IZGŃILIV, *adj. koji može izgńiliti.* — *Samo u Voltiǵijinu rječniku:* ‚corruttibile' ‚verweslich', *i u Stulićevu:* ‚corruptioni vel putredini obnoxius'.

IZGŃILIVOST, *f. osobina onoga što je izgńilivo.* — *Samo u Voltiǵijinu rječniku:* ‚corruttibilità, corrompimento' ‚verderblichkeit'.

ĪZGŃIO, *vidi kod* izgńiti.

ĪZGŃITI (izgńeti), izgńijêm (izgńîm, izgńêm), *pf. vidi* izagńiti. — *Složeno:* iz-gńiti. — *Radi oblika vidi* gńiti. — *Od* xv *vijeka (vidi Bernardinov primjer), a između rječnika u Vrančićevu* (izgniti ‚tabere') *i u Stulićevu* (izgńeti, izgńevam ‚putrescere, computrescere, exputrescere, imputrescere, putrefieri'). Kada naše tijelo izgńe, tadaj naša slava mine. Pril. jag. ark. 9, 78. (1520). Prilika sv. têla je izgńila. Naručn. 44a. Sime u zem|u se vrže, izgnije, po tom iznikne. F. Vrančić, živ. 27. — *Part. praet. act.* izgńio *upotrebljava se i kao adj.* U bašćinu nerasutnu i neockvrńenu i neizgńilu. Bernardin 149. 2petr. 1, 4. Mnidući najti ńe tilo jure izgńilo. F. Vrančić, živ. 80.

IZGŃITIV, *adj. vidi* izgńiliv. — *U Stulićevu rječniku (us* izgńiliv). — *sasma nepouzdano.*

IZGODITI, izgodim, *pf. složeno:* iz-goditi.

a. *aktivno.* — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka gdje nije dosta jasno značeńe.* Premda je omraza izgodit velik trud, ne gledaj obraza, da sudi pravi sud. Đ. Baraković, vil. (1682). 120.

b. *sa* se, *refleksivno, zgoditi se, dogoditi se.* — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Tako se je stvorilo tere izgodilo, da Elizabeta jest začela i rodila. Postila. Ff2a.

IZGÒJITI, izgojîm, *pf. složeno:* iz-gojiti, *te bi prvo značeńe bilo: posve odgojiti, ali u primjeru (iz narodnijeh pjesama istranskijeh) znači: izliječiti, izvidati.* Po meni su dvajest i četire rane... Naći će se na svitu likari, ki će tebe mlada izgojiti... On se goji tri nedi|e dana, dok izgoje hrabroga junaka. Nar. pjes. istr. 1, 43.

ĪZGOMÊT, *f. prvo je značeńe jamačno izmet, smetlište, ali se kaže samo u prenesenom smislu o če|adi (kolektivno) ili o kojoj vrsti če|adi kao psovka.* — *Postańe mi nije dosta jasno.* — *U naše vrijeme (ali vidi i* izgometak) *u Dalmaciji.* Mornari, izgomet svega svijeta, udarili u smutńu. M. Pavlinović, rad. 86. ‚Ovake izgometi što su ova djeca! neće od ńih nigda ništa dobra biti'. ‚Če|ad su u ovemu selu prava izgomet'. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZGOMÉTAK, izgométka, *m. jedan iz izgometi (psovka).* — *Samo voc. sing.* izgomeče *(mislim da ovako treba čitati, a ne* izgomeće *kao što je štampano, a trebalo bi ovako i po sliku) u jednom primjeru* xviii *vijeka.* Tada glasom zakrknutim silom riknu, ter izreče još govorom protegnutim: ‚Zabav|aš se, zô izgomeće!' J. Kavańin 461b.

ĪZGON, *m. od osnove glagola* izgoniti.

a. *djelo kojijem se izgoni.* — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Prihod svitlosti prvo jest nego izgon tmine. F. Glavinić, posl. 80.

b. *čas? mjesto od izgońeńa?* — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Ako uzpromatraš prošasto, naći češ da si učinio mnoge stvari od kojije imaš imati stid; ako pogledaš sadańe, naći češ se u ovomu izgonu obastrt od pogibili. M. Radnić 33a.

c. *kraj od ńive, gdje se volovi ili końi što oru zaustav|aju i vraćaju natrag (izgone se?).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚jugeris sive jugeri extremitas, terminus, finis, limes, sive sit cardo, sive decumanus, in quo animalia arando subsistunt et revertuntur'.

d. kad tko prodade mazgu, ali za ńu ne primi novaca ili što drugo, nego onaj koji ju je kupio mora da je isplati jedino goneći na ńoj za onoliko vremena koliko je ugovoreno, veli se da je dao mazgu ‚na izgon'. *na Braću.* A. Ostojić.

IZGONÉTATI, izgònêćêm, *pf. složeno:* iz-gonetati.

a. *aktivno, odgonenuti.* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Niti sam meni što sriónije, ni tebi pristojnije moći izgonetati procinio. F. Lastrić, test. ii.

b. *sa* se, *refleksivno, izigrati se zagonetaka.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vala smo se sinoć siti izgonetali'. J. Bogdanović.

IZGÒNILAC, izgònioca, *m. vidi* izgonite|. — *U Šulekovu rječniku:* ‚austreiber'.

IZGÒNITE|, *m. čovjek koji izgoni.* — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (izgonite|, tko izgoni ‚expulsor'), *u Belinu* (‚expulsor' 155b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* izgonitel, iztiralac ‚expulsor, ejector'), *u Stulićevu* (v. izagnalac). Besov izgonite|. Naručn. 46a.

IZGÒNITE|ICA, *f. žensko če|ade koje izgoni.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚expulsatrix, expultrix'), *u Belinu* 155b, *u Bjelostjenčevu (kajkavski* izgonitelica ‚expulsatrix, expultrix'). Izgonite|ica od žalosti. B. Kašić, nasl. 224.

IZGÒNITI, izgonîm, *impf.* izgnati *(vidi* izagnati). — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Postaje od* izgnati *kao* goniti *od* gnati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izgoniti, *rus.* изгонить. — *Između rječnika u Belinu* (‚cacciare, scacciare, mandar via' ‚ejicio' 154a; ‚spingere fuori' ‚extrudo' 700a; ‚esiliare' ‚relego' 291b; ‚tener fuori o lontano' ‚arceo' 884a), *u Voltiǵijinu* (‚condur fuora, spingere; bandire' ‚herausführen; verbannen'), *u Stulićevu* (v. izagnati), *u Vukovu:* 1. ‚austreiben' ‚expello' *s primjerom:* Izgoni groš zolotu (t. j. od groša postala zolota, štetovao). 2. ‚erpressen' ‚exigo'.

1. *aktivno.*

a. *uopće, vidi* izagnati *i* goniti, 1, a—d. Da izgonetь jego iz monastirja. Sava, tip. stud. glasn. 40, 149. Poče izgoniti fsih onih, ki prodavahu i kupovahu u crikvi. Bernardin 29. mat. 21, 12. Biše Isus izgoneći djafla iz človika. 43. luc. 11, 14. Izgoni grihe, krivine opire. 92. Izgoniti bêse. Naručn. 12b. Djavle imaju zaklinati i izgoniti. 45b. Da ih izgoni tija. Zborn. 59b. Er dobrijeh izgoni a sa zlijem druguje. N. Dimitrović 10. Dim, kuća kap|iva, domačin ńe kužan i žena kar|iva izgone gosta van. 16. Pak se s' naučila izgonit na nas jed. N. Na|ešković 1, 244. ‚Qui habitat' i sve što zle česti izgoni. M. Držić 217. Djavle će u ime moje izgoniti. M. Divković, bes. 131b. Is koga Isus djavla izgońaše. 287—288. Čavli ne bjehu vele oštri nego zarubati tako da kako koga zabijahu tako prid sobom i izgońaše mesa i žila. 886b. Oni i(z) sebe izgone otca i sina i duha. M. Divković, nauk. 148a. Izgonila jest iz telesa vragove. B. Kašić, per. 85. Tko brijeme ište, veće puta brijeme izgubi, sreću izgoni. I. Gundulić 505. Ogajn žge, a tmiće ne izgoni. F. Glavinić, cvit. 358b. Crikva ne izgoni prokletih. I. T. Mrnavić, ist. 40. Gospode je djelo vrijedne izgoniti svaku smeću. G. Palmotić 1, 102. *(Sunce)* izgoni zle tamnosti i veseli dan izvodi. 2, 16. Izgoni človika iz crikve. P. Radovčić, ist. 99. Tač dan prvi drugi izgoni. P. Kanavelić, iv. 154. Iskre ogńene izgońahu noćne sjene. 602. Djavle vezati i iz če|adi izgoniti. I. Ančić, svit. 22. Ne

izgoni od sebe misli nekorisni. 50. Vira ne izgoni sve sumlje. vrat. 19. Od pokorna Krstjanina daleko izgoni i odgoni ńegove nepravde. 168. Kako svijet izgoni Boga iz duše naše. M. Radnić IX. Iz ńiovi srca zlovoļnost i dreselje izgonijaše. A. d. Bella, razgov. 208. Sin Božji izgoni tmine kipočastja. 239. Koji budu virovati, u ime moje djavle će izgoniti. J. Banovac, razg. 67. Grih smrtni izgoni iz duše prisveto trojstvo, otca i sina i duha svetog. 145. Škodļivu živinu izgoniti. blagosov. 3. Strah Božji izgoni grih. J. Filipović 1, 255a. Po kriposti prsta Božjega izgonim drakune. F. Lastrić, test. 14a. U ime moje djavle će izgoniti. 21b. Ja po duhu Božijem izgonim djavle. 250b. Drakune mloge izgońau. ned. 884. Red izgoni grih iz duše. P. Knežević, osm. 177. Dal' da na put ńeg izgone, neka onim putem hodi. V. Došen 217b. Koji izgoni nedostojne. Ant. Kadčić 8. I hudobe mnoge izgońahu. J. Matović 279. Da u ime Belzebubovo đavle izgoni. I. J. P. Lučić, razg. 81. I ako vas izgoni iz raja s. Pavo apostol. Đ. Rapić 164. Kad udara Strahinića bana, iz sedla ga końu izgońaše. Nar. pjes. vuk. 2, 282. Pa berbere dušde izgonio. 2, 337. Đoga sjaše, dorata uzjaše, pa izgoni dora na kapiju. 4, 244. Počnu ļude globļavati, iskati i izgoniti. Vuk, građ. 58. A lubarde gruhaju u stijene, ter iz stijena izgone junake. Osvetn. 3, 155. Prije sam izgonio neku rakiju gore na Javor. M. Đ. Milićević, sim. več. 197.

b. *trašiti što silom, tjerati.* Stanu istraživati i izgoniti ruo i oružje. Vuk, građ. 68. Oni globe naj više izgone kletvenim knigama. dan. 2, 117. Izgonite sve što vam je ko dužan. Đ. Daničić, isai. 58, 8.

2. *sa se, pasivno.* Zato se izgone Šimonijaki. Naručn. 17b. Ovo koļeno ne izgoni se nego molitvu. 97b. Grkom pićom izgone se nemoći iz tijela. V. Andrijašević, dev. 6. Po s. ispovidi izgoni se ovi nimi djavao. J. Banovac, pripov. 38. Pobune se ļudi što im se izgone gospodari. Vuk, građ. 47.

IZGÒNIV, *adj. koji se može izgoniti.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚quod pelli potest'.

IZGOŃATI, izgońam, *impf. vidi* 1. izgańati. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Izgońaše djavle po kreposti Belzebuba. M. Radnić 429b.

IZGÒŃÊŃE, *n. djelo kojijem se izgoni.* — *Stariji su oblici* izgońenije *i* izgońenje. — *Između rječnika u Belinu (griješkom* izgonenje 154b) *i u Vukovu* (‚das austreiben' ‚expulsio'). Izgońenija nečesa. Sava, tip. stud. glasn. 40, 170. Riba sija jest na snedênije a črêva jeje na izgońenje bêsom. Pril. jag. ark. 9, 101. (1468). Karanjem, navješćivanjem i izgońenjem iz puoka. M. Divković, bes. 620b. Ta izgońeńa ne budu im od ijedne koristi. S. Rosa 80b.

IZGOŃÍVATI, izgòńujêm *i* izgòńîvâm, *impf. vidi* izgańati. — *U svijem primjerima stoji grijekom* n. *mj.* ń. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izgonivati ‚cacciare, scacciare, mandar via' ‚ejicio' 154b) *i u Stulićevu* (izgonivati, v. izagnati). Izgonivaše vragove. S. Rosa 84b.

1. IZGOR, *m. djelo kojijem što gori, izgori; oganj, plamen.* — *U dva pisca* XVIII *vijeka (u prvoga samo u množini).* A pohitit, jaoh, ne more, da razhladi svoje izgore *(Tantal).* J. Kavańin 56a. Svi smo u plamene i u izgore. 398a. Ne bi dugliv sej izgore mogo izreć. 484a. Kad je komu na izgoru kuća. A. d. Bella, razgov. 184.

2. ÌZGÔR, *adv. vidi* ozgor. — *Sastavļeno:* iz i gor *(okrńeno* 1. gore). — *Češće ima pred sobom prijedlog* od, *vidi* odizgor. — *Bez* od *nahodi se na jednom mjestu* XVIII *vijeka, i u Daničićevu rječniku:* izgorь, gledaj kod gorê; *kod ovoga ima jedan primjer za* odizgor, *koje vidi, a drugi je:* Jošte govoru kako samь i zgore rekao. Mon. serb. 389. (1487), *kod kojega Daničić misli (ali mi se ne čini da ima pravo) da treba čitati* izgore. Tri biskupa dani izgor za pastijere svomu gradu. J. Kavańin 94a.

ÌZGORAK, izgôrka, *m. ugaļ što naraste na stijeńu, s čega svijeća dobro ne svijetli, te je treba useknuti.* — *U Belinu rječniku:* ‚smoccolatura, parte dello stoppino già arsa' ‚fungus' 681a; *u Voltigijinu:* ‚moccolo, smoccolatura' ‚strümpfchen'; *u Stulićevu:* ‚smoccolatura, parte dello stoppino già arsa' ‚fungus'. — *U naše vrijeme u Šulekovu:* ‚lichtschnuppe'.

IZGORE, *vidi kod* 2. izgor.

IZGORE-, *vidi* izgorje-.

IZGÒRÊŃE, *n. djelo kojijem se izgori.* — *Stariji je oblik* izgorenje. — *Nalazi se pisano i s* -rje- *mj.* -re-. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izgorenje), *u Belinu* (izgorjenje 9a), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.* Ter mu u prsih ponavļaše ogań novo na izgorenje. P. Kanavelić, iv. 484. U holokaustijeh iliti u izgorjeńa nećeš se nasladiti. J. Matović 227. Po izgoreńu rakije. P. Bolić, vinodjel. 2, 29.

IZGORIJEL, *f. mjesto gdje se ko jako opeče (rana i požiļak).* — *U naše vrijeme u Lici.* Ono mjesto, gdje se dobro ožeže ili opeče, zovu Izgorijeli; i inače, kada koga čir ili što drugo takovo boli, pitaju: ‚Boli li te vrlo tu?' ‚Ma boli svedno kao Izgorijel'. J. Bogdanović. Izgorijel ‚brandwunde' ‚combustio'; izgorelina. u Lici. V. Arsenijević. Kad se opeče na vatri, poznaje mu se, i to je izgòrijel. u Dobroselu. M. Medić.

IZGORIJÈVATI, izgòrijevâm, *impf.* izgorjeti. — *U Belinu rječniku: praes.* izgorivam *(vaļa da treba čitati* izgorijevam) *kod* izgorjeti, *i u Stulićevu:* freq. *us* izgorjeti.

IZGÒRIO, *vidi kod* izgorjeti.

IZGÒRIV, *adj. koji može izgorjeti.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚verbrennbar'.

IZGÒRJELAC, izgòrioca, *m. samo u Stulićevu rječniku:* ‚res usta, adusta'; pań izgorjelac ‚truncus adustus'.

IZGÒRJELICA, *f. vidi* pogorjelica. — *I u južnom se govoru može kazati* izgòrelica *kao i u istočnom.* — *U Vukovu rječniku:* izgorelica (istočno i južno), vide pogorelica; izgorjelica, vide pogorjelica.

IZGÒRJELINA, *f. što je izgorjelo (i u osobitijem značeńima).* — *I u južnom se govoru može kazati* izgòrelina *kao i u istočnom. a) uopće.* — *u Šulekovu rječniku:* ‚das verbrannte'. — *b) kao psovka o čemu što se u ļutini kao želi da izgori.* — *u Vukovu rječniku:* izgorelina (istočno i južno), izgorjelina (južno) ‚ein fluchwort für etwas dem man verbrennung wünscht' ‚convicii genus' *s primjerom:* Kamo ta izgorelina? — *c) vidi* izgorijel. — Izgorelina ‚brandwunde' ‚combustio'; izgorijel. u Lici. V. Arsenijević.

IZGÒRJETI, izgòrîm, *pf. složeno:* iz-gorjeti. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *plur.* izgorîmo, izgorîte, *i u part. praet. pass. (osim nom. sing. m.* izgòren): izgorèna, izgorèno *itd.* — *Radi* -je- *i* -e- *vidi kod* gorjeti. — *Riječ je stara (u neprelaznom značeńu), isporedi stslov.* izgorêti, *rus.*

изгорѣтъ. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izgoriti, opaliti, ižeći ‚uro, comburo, exuro, deuro, flagro, conflagro, cremo, concremo, inflammo, incendo'; izgoriti, opaliti jedan grad ‚vastare urbem incendio'; izgoriti, opalit se, ižeći se ‚ardeo, ardesco, exardesco'; izgoriti, opalit se od studeni kako ti voća ‚carbunculo, carbunculor'), *u Belinu* (izgorjeti, izgorivam ‚abbruciarsi affatto' ‚deflagro'; ‚abbruciare' ‚cremo' 9ª), *u Voltigijinu* (izgoreti, izgorjeti ‚abbruciare, incenerire' ‚verbrennen'), *u Stulićevu* (‚urere, comburere, adurere, cremare, concremare'), *u Vukovu:* izgoreti (istočno i južno), izgorjeti (južno), 1. ‚abbrennen' ‚exuror'. 2. ‚verbrennen' ‚comburo'; *u Daničićevu* (izgorêti ‚conflagrare').

1. *neprelasno, uništiti se goreći.* Važga se v onoj hiži ogań i vsa izgori. Mirakuli. 124. Kako ne izgoriš ognjem i kako duh tvoj od tebe ne iščezne? Pril. jag. ark. 9, 87. (1520). Četvrti dio bješe izgorio od grada i vazda goraše. Zborn. 82ª. Život mu izgori u ognju paklenu. Š. Menčetić—G. Držić 481. Grad izgori i crikva bogov afinskih sa vsimi bogi svojimi. Aleks. jag. star. 3, 242. Tu rakom noge izgoriše. 279. Sto nam kuća izgorje dana prošastijeh. M. Divković, bes. 87ᵇ. U ognju polak suha drva da ne izgori i sirovo. I. Gundulić 504. U doba ima naše slavna Troja izgorjeti. G. Palmotić 1, 239. Taj čas zlatna plav izgori. 2, 319. Uzboje se da za nima budu i oni izgorjeti. P. Kanavelić, iv. 14. I Rim tako njegda izgorje cijeć cesarske nemilosti. dubrovn. 12. Kad vas svit ognjem izgori. I. Grličić 14. Kad odluči *(Bog)*, da izgorim. J. Kavańin 15ᵇ. Kad su nam velike suše, puno se žalostimo, jer nam sve izgori. J. Banovac, pripov. 189. Okolo po noći poče siroma bolesnik iskati vode, govoreći: ‚Izgorje od žeđe!' F. Lastrić, od' 54. Prije na vatri izgorjeti nego čistoću izgubiti. ned. 369. Drugomu izgori zgrada. svet. 58ᵇ. Vikovičnost ne bi prošla, nego bi samo počela, jerbo će nesrićni u vike goriti, ali neće nikada izgoriti. A. Kanižlić, fran. 228. Kako indi ne bi tilo bludnom vatrom izgorilo? V. Došen 89ᵇ. Ja ću prija u more skočiti i na vatri živa izgoriti, neg zanikat stvoritelja moga. And. Kačić, razgov. 164. Pak izgori kao i mašala. M. A. Rejković, sat. D8ª. Onako pocrni kao da jest izgorjelo. I. Jablanci 82. Kupjena, koju vidje Mojses gorjeti a ne izgorjeti. J. Matović 40. A čardače, ognjem izgorio! Nar. pjes. vuk. 1, 298. Sarajevo, ognjem izgorjelo! 1, 321. Ponesite te haljine, na ognju vam izgorjele! 1, 374. Ustan', brate, Beograd izgore. 1, 428. Izgoreše dva nova dućana. 1, 485. Ako su ti dvori izgoreli. 2, 869. Otkud knjiga? ognjem izgorela! 3, 44. Izgoreće slama, ali će i miši sjesti đe ne valja. Nar. posl. vuk. 97. Izgoreše Mostarske svijeće osapeći Sarajevsko blago. 98. Pokraj suha drveta i sirovo izgori. 253. Naložito dva ogńa žestoka, da bi mladoj lice izgorilo, ne bi li se caru omrazila. Nar. pjes. istr. 1, 17. Gori, kučko, ognjem izgorjela! 1, 71. Zemlja protuži Bogu, da hoće sva da izgori od sunca. Vuk, nar. pjes. 2, 84. Ako kuća izgori, dug na dimńak izleti. Pravdonoša. 1852. 9. Ono gori kano slama suha, gori, al' zna da izgorit neće. Osvetn. 3, 5. — *Part. praet. act.* izgòrio, izgòrjela (izgòrela) *itd. upotrebljava se i kao adj. između rječnika u Vukovu:* izgorio, izgorjela (jugozapadno), izgoreo, izgorela (istočno i južno) ‚verbrannt' ‚adustus, combustus'. Izgorjelim jezikom. I. Grličić 265. *i u prenesenom smislu.* Neće se naći tako izgoreo mozak. Vuk, dan. 2, 137. *i kao pocrnio, n. p. od sunca (o licu, koži itd.)* Pocrnili i izgorili od sunca.' M. Dobretić 334. Bješe om *(joj)* tijelo izgorjelo, mledno, tužno. N. Marči 34.

2. *prelasno.*

a. *aktivno.* Neć ga izgorit. M. Držić 12. Da svakčas iz oči dvi rike ne livam, plam bi me izgoril u srcu ki imam. D. Ranina 81ᵇ. Vidiv te toliko ogań me izgori, u srcu da momu pakao se satvori. 82ª. Izgoriti ćemo te na ovomu ognju živu. B. Kašić, per. 54. Jer da groznih suza nije, kijema boles ka me mori na čas vrući plam polije, da me prešno ne izgori. I. Gundulić 259. Da bi me prid tobom užgal i izgoril. A. Georgiceo, nasl. 338. Ona stvar koju ogań toliko izgori. A. Vitaljić, ist. 340. Drvo pod kim ste me izgorili. J. Kavańin 399ᵇ. Čini ih ognjem izgoriti. A. Bačić 100. U jamu ognjenu da vas izgore. J. Banovac, blagosov. 257. Odišu što mu klak biše izgorio. pred. 142. Izgoriše joj jednu ruku. 148. Toga bi valalo na vatri izgoriti. M. Zoričić, zrc. 167. Ubi dva vola i na ralu užeženu izgori ih. S. Rosa 105ª. Neće se ugasit dokle ih ne izgori i obrati u pepeo. Đ. Bašić 143. Ufatjene žive izgoriše. A. d. Costa 2, 21. Valalo bi paka tu kartu izgoriti. Ant. Kadčić 162. Uzmi dvi spice od datula, izgori je u vatri. J. Vladmirović 9. Evo kolik ogań koliku dubravu izgori! J. Matović 406. Svetilište, drva i kami izgorješe oni plami. N. Marči 37. Laka lađo, vatra t' izgorela! Nar. pjes. vuk. 1, 324. Koji mi je u Zagorju, Zagorje ga izgorelo! 1, 340. Dve voštane izgoreše sveće. 1, 584. Pa ih Bože sunce izgorelo. 2, 5. Izgorje ti majku ogań živi. 2, 38. B'jele su mu kule izgorjeli. 4, 442. Matanovu kulu izgorite. 5, 78. T'e ga ognjem izgoreše Turci. 5, 210. Sve ću ravne Kuče izgorjeti. 5, 237. Živo mu je srce izgorio. 5, 428. Svu ću Crnu Goru izgorjeti. Ogled. sr. 30. Za bijelu na Cetiňe crkvu što Cuprilić bješe izgorio. 72. Pipere su Turci izgorjeli. 202. Desnu u ognju izgori. Nar. prip. vuk. 145. Sulejman izgori Budim, oplaćka Peštu. S. Ljubiša, prip. 85. Vojska izgori neke pojate i kuće. 183. Izgoreh te i sagoreh te. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 93. Izgoreh ti oca, izgoreh ti majku, izgoreh ti brata. 93. Ako treba lađu ponačinit, kad su ju oprali, nakrive je k jednoj strani i nalože poda ńu vrijesa, tako opale š ne stari pàkô. to opaliti zovu ‚izgorjeti ladu'. L. Zore, rib. ark. 10, 329.

b. *pasivno.* Od žalje juvene isgoren. F. Lukarević 95. I kao požar moje kosti izgorjene usahoše. I. Gundulic 202. Izgorjena vrhu čela. G. Palmotić 2, 60. Tako i njegda Troja pade grčkijem ognjem izgorjena. P. Kanavelić, dubrovn. 11. Kad bi Troja izgorena? J. Kavańin 116ᵇ. Pade sječen, topljen i izgoren. 248ᵇ. Malo 'e sijena izgorena pri ovoj škodi. 424ᵇ. Kosti izgorene. J. Banovac, pred. 58. Nađoše kuću izgorenu. M. Zoričić, zrc. 37. Drugi jagańac bio bi izgorjen na zgorjenicu. S. Rosa 62ᵇ. Ima biti izgoren. And. Kačić, kor. 109. Akan kamenovan i izgoren dostignu prošteńe grija. I. J. P. Lučić, razg. 41. Štono nije vatrom izgorena. Nar. pjes. vuk. 5, 268.

IZGÒRJETINA, *f. što izgorcno, mjesto izgoreno.* — *I po južnom se govoru može kasati* izgòretina *kao i po istočnom.* — *U naše vrijeme.* Patos u sobi šareni se od izgoretina. M. Đ. Milićević, zim. več. 52.

IZGOSPODÁRITI, izgospòdârîm, *pf. u Stulićevu rječniku:* v. odgospodariti. — *nepouzdano.*

IZGOSTITI, izgostim, *pf. istjerati iz gostiju.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚hospitio expellere, ejicere'. — *nepouzdano.*

IZGOSTÍVATI, izgòstujêm *i* izgòstîvam, *impf.* izgostiti. — *U Stulićevu rječniku:* izgostivati, freq. *uz* izgostiti, *a kod ovoga ima i praes.* izgostivam. — *sasma nepousdano.*

IZGOVÁRALAC, izgovàraoca, *m. čovjek koji izgovara.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* izgovaralac *i griješkom* izgovaraoc ‚declarator'.

IZGOVÁRALICA, *f. žensko čeljade što izgovara.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚quae declarat'.

IZGOVÁRÂNJE, *n. djelo kojijem se izgovara.* — *Stariji je oblik* izgovaranje. — *Između rječnika u Vrančićevu* (izgovaranje ‚eloquentia'), *u Mikaljinu* (izgovaranje), *u Belinu* (izgovaranje 292a. 590b), *u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Neka to bolje odpravi ga i uputi na izgovaranje grihov svojih. Š. Budinić, ispr. 28. Ispovist je jedno izgovaranje od grijeha. B. Kašić, zrc. 12. Često izgovaranje od prislatke molitvice. per. 68. Na izgovaranju onijeh riječi. iń. 69. Htil sam se u ovih pisnih služiti se izgovaranjem dubrovačkim kako rekuć pjesan, riječ. A. Vitaljić, ost. VIII. Ima i izgovaranje osobito. S. Margitić, ispov. IV. U drugim silabam hotio sam uzslidovat ono izgovaranje koje se drži u Italiji. I. Grličić XXI. Izgovaranje riči. 85. Prvi u slovosložju slide izgovarańe talijansko. F. Lastrić, test. XII. Da se rič ima u izgovarańu produljiti. Ant. Kadčić, predg. II. Ne zavežujući izgovarańe tih misa u ńoj *(crkvi).* 82. Zašto bo prilipljuje se *(žena vikačica)* kakono imela na svaku rič, na svako izgovarańe, jedno trńe, s kojim se put zasiče. Đ. Rapić 96. Kako izgovarańe naših riči zaktiva. J. S. Reljković XIII. Bez ikake premjene i izgovarańa. Vuk, dan. 1, 45. Ovo izgovarańe slova ‚h'. poslov. XXIV.

IZGOVÁRATI, izgòvârâm, *impf.* izgovoriti. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 8 *pl.* izgovárajû, *u aor.* izgovárah, *u ger. praes.* izgovárajûći, *u ger. praet.* izgovárâvši, *u part. praet. act.* izgovárao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Od* XVI *vijeka (vidi* 1, e), *a između rječnika u Mikaljinu* (izgovarati, istumačiti ‚explico, planum facio, explano, dilucido, verto, converto, reddo, interpraetor'), *u Belinu* (‚pronunciare, formar le parole' ‚pronuncio' 590b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* izgovarjam, izgovoriti ‚eloquor, omnia quae mente concepi promo atque ad audientes profero, enuntio'), *u Voltiđijinu* (‚pronunziare, profferire' ‚aussprechen'), *u Stulićevu* (‚declarare, exponere, explicare, divulgare, publicare, pronunciare, proferre'; izgovarati bistro ‚distincte pronunciare, articulare voces'), *u Vukovu* (1. ‚aussprechen' ‚pronuncio'. 2. ‚entschuldigen' ‚excuso').

1. *aktivno.*

a. *vidi* izgovoriti, 1, a. Izgovaraj već mi čisto, što će od tebe tute biti. J. Kavańin 394a. Gora ljudem odgovara kê se izuste zadńe riči, čoek a čisto izgovara svom besjedom kom se diči. 405a. Uze miso svoju izgovarat im u ove riječi. I. Đorđić, ben. 28. Ter im lice želju izgovara. Osvetn. 1, 48. Hudo srce na jav izgovara. 3, 6. Juru savjest zla po srcu para, pa ju drugu tiho izgovara. 4, 58.

b. *vidi* izgovoriti, 1, b. Izgovaraše ńim sva pisma. N. Rańina 125a. luc. 24, 27. Koje *(tajnosti)* on svake po se izgovaraše poganom. B. Kašić, fran. 106. Kako izgovara glosa. I. Držić 192. Ako ne uče nauk krstjanski izgovarajući im ga. 298. Žalost svoju mnozimi ričmi tumači i izgovara. A. Vitaljić, ist. 181. Nebeske svoje nauke pričicam je i prikladnostim izgovaro. B. Zuzeri 11. A nješto živje i ljepše izgovara sveti Agustin. 86. A i sveti prorok Joel smrt inako ne izgovara, nego ko dan vas odjeven na crnilo i na korot slijepe magle. 191. — *I prevoditi s drugoga jesika.* ‚Domine Jesu Christe . . .' što ovako izgovaram: Gospodine Isukrste... I. Đorđić, ben. 102.

c. *vidi* izgovoriti, 1, c. U ispovidi izgovaraju sve okolovšćine od grihov. A. d. Costa 1. 188. Onda laž mu svaku izgovara. J. S. Reljković 248.

d. *vidi* izgovoriti, 1, d. *a) subjekat je čeljade.* Od kojijeh isti ńih poeti izgovaraju privelika nepočtenja. B. Kašić, per. 171. Lučine riječi izgovaraju ovo. S. Rosa 47a. Nauk svetoga sabora fjorentinskoga, gdi sveti otac papa izgovara, da se ovi red daje po ticańu knjiga vanđelskih. M. Dragičević 86. Mahmut starcu na to izgovara:... Pjev. crn. 85a. U knjizi mu Murat izgovara:... Nar. pjes. petr. 2, 272. Knez u knjigam dobro izgovara:... 455. I ovako ńemu izgovara. 484. — *b) subjekat je što nešivo, n. p. knjiga.* Ovako mi knjiga izgovara:... Nar. pjes. petr. 3, 172. Ovako mu knjiga izgovara. 843. — *poveља.* Kako izgovara poveља dana u Nerodimu gradu. S. Ljubiša, prip. 67. — *pero.* Te carevo pero izgovara:... Ogled. sr. 90. — *slovo.* Imadjaše na prse nika slova koja izgovarahu: ‚Nauk i istina'. M. Radnić 290b. Kako izgovara slovo zakona crkvenoga. Ant. Kadčić 379. Razumiti sveto pismo barem koliko slova izgovaraju i prikazuju. M. Dobretić 297. — *amo pripada i ovaj primjer:* Biskupe izgovara pritiskopis bolońeški na daštici vas viteški. J. Kavańin 374b.

e. *vidi* izgovoriti, 1, e. Kripostiju riči, ke pop izgovara. Naručn. 17a. Slovo ono teško juže 'zgovaraje. Š. Kožičić 31a. Istom da riječ izgovara. J. Kavańin 169a. Starac Janko jedva izgovara. And. Kačić, razg. 141. Spasitelja, u kojega je ime dužan te riči izgovarati. M. Dragičević 97. Misnik izgovaraući imenovane riči. 97. A Kaica jedva izgovara: ‚Kralju Đurđu, roditelju krasni!...' Nar. pjes. vuk. 2, 488. Jedna žena, kao kolovođa, počińe, a ostale joj pomažu izgovarajući samo posljedńu stopu od stiha. Vuk, nar. pjes. 1, 90.

f. *vidi* izgovoriti, 1, f. Mi ne imamo nikako tako pisati, jere ‚chi' ne izgovaramo kako oni ne dobro ‚ki'. R. Gamańić B4b. Pisat i izgovarat riči. I. Grličić XX. Biše popela čadore, oliti šatore (kako drugi izgovaraju). And. Kačić, kor. 177. Slovo щ Rusi izgovaraju ‚šč' a mi i Bugari ‚št' n. pr. ‚štit' a i u čitańu crkvenijeh knjiga tako ga izgovaraju naši sveštenici po Crnoj Gori. Vuk, pism 54. ‚H' malo bolje i čistije od ńih izgovaraju. nar. pjes. 1, 19. Kao što čakavci izgovaraju sve ovake riječi. 3, 529.

g. *vidi* izgovoriti, 1, g. Da bi tko grihe svoje ili izgovarao ili na druge obarao, lažući. I. Velikanović, uput. 3, 88. Ima biti ispovid osvadljiva, da svaki sebe zna osvaditi i obtužiti a ne izgovarati ili drugoga kriviti. B. Leaković, nauk. 199. Ova malina stvari ne izgovara čovika od griha smrtnoga. 458.

2. *sa* se.

a. *pasivno.*

a) vidi 1, b. I nije čudo, da ljudski život na ovem svijetu tijem se načinom izgovara. B. Zuzeri 286. — Slovinski u naš jezik dubrovački ovako se izgovara i tomači. A. Gučetić, roz. mar. 98. Teandro, rječ grčka, koja se izgovara Bogčovjek. B. Zuzeri 261.

b) vidi 1, c. Izgovaraju se pofale stari patrijarka. Grgur iz Vareša 88.

c) vidi 1, e. Molitva pameti koja se ne izgo-

vara. L. Vladmirović 74. Molenje koje se s ustima izgovara. T. Ivanović 45.

d) vidi 1, f. Izricanja, kojijem se riječi od svakoga jezika izricaju i izgovaraju. R. Gamańić A4a. U našemu jeziku ne izgovara se tako. B1a. Jeda bi se moglo izgovarat upravi jezik ilirički. I. Ančić, svit. VIII. A da se izgovara onako kako se i štije. I. A. Nenadić, nauk. 10. Kako se gdje *(slovo ‚h')* po narodu izgovara. Vuk, nar. pjes. 1, v. Da se na Korčuli ‚đ' i ‚ļ' izgovara kao ‚j'. 1, 74. Za što da se piše slovo, koje se ne izgovara? pism. 20.

b. refleksivno, vidi 1, g. — *Između rječnika u Vukovu* (‚sich entschuldigen' ‚excuso me'). Da vam se izgovaramo. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 60b. paul. 2cor. 12, 19. Mlogi između ńi i od isti učenika ńegovi izgovaravši se. E. Pavić, ogl. 551. Pak se mloga s otim izgovara. M. A. Reļković, sat. C4b. Niki se pak od povraćeńa izgovaraju, što lemozinu siromahom daju. B. Leaković, nauk. 349. Jedan se izgovara, kano da nije dužan povratiti tuđe stvari zato, jer ńe povrativši ne bi mogao sebe i svoje kućane na veliko i časno držati. 350. Kano izgovaraju se, da ne mogu u slavu nebesku dojti. 142. I zato se mlogi izgovaraju, da ne mogu dojti na večeru Božju. 145. Onda joj se čoban stane moliti i izgovarati da ne može ostaviti svojijeh ovaca. Nar. prip. vuk. 18. Nije ščela okusiti izgovarajući se da nije gladna. 159. Ali se stane izgovarati da nema dva novca. 218. On mu je natrag vrati, izgovarajući se, da on nije vrijedan taku sabļu nositi. dan. 1, 80. Kad koga nude ručkom, a on se izgovara da je ručao. poslov. 57. Neće da jede, izgovarajući se da ne može, a misli se da može. 331. Da sam se izgovarao da sam na to nagovoren. odg. na utuk. 2.

IZGÓVNITI, izgôvnîm, *pf.* merda inquinare. — *Složeno:* iz-govniti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Između rječnika u Belinu:* izgovniti, izgovnivam ‚smerdare, imbrattare uno con merda' ‚merdo' 680b; *u Voltiġijinu:* izgovniti, izgovnivam ‚smerdare, insudicciare' ‚bescheissen'; *u Stulićevu:* izgomniti *i* izgovniti, izgovnivam ‚merda inquinare'.

IZGOVŃÍVATI, izgòvńujêm *i* izgòvńîvâm, *impf.* izgovniti. — *U Belinu rječniku: praes.* izgovnivam *kod* izgovniti; *u Voltiġijinu: praes.* izgovnivam *kod* izgovniti; *u Stulićevu:* izgovnivati, freq. *uz* izgovniti, *a kod ovoga ima i praes.* izgovnivam.

ĪZGOVÔR, īzgovora, *m. djelo ili način kojijem se izgovara. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* īzgovôr, *loc. sing.* izgovòru, *gen. pl.* izgovórâ (īzgovôrâ?), *dat., instr., loc. pl.* izgovòrima (īzgovorima?). — *Od* XVI *vijeka (vidi kod d)), a između rječnika u Belinu* (‚interpretatio' 418b; ‚pronuncia, o pronunciazione, il proferire' ‚pronunciatio' 590b; ‚dialectus' 254a), *u Voltiġijinu* (‚pronunzia; interpretazione' ‚aussprache; auslegung'), *u Stulićevu* (‚explicatio, narratio, explanatio, interpretatio'), *u Vukovu* (‚die entschuldigung, ausrede' ‚excusatio'). *a) vidi* izgovoriti, 1, b. Izgovor to je ńe, tako ju mož' riti, a nije božica, ni toj bog na sviti. D. Rańina 96b. Od šta izgovor ovi je:... I. Đorđić, ben. 185. — *b) kao da u ovom primjeru znači riječitost:* Er ga dika svetijeh otac ne preteče izgovorom i načinom. J. Kavańin 96b. — *c) vidi* izgovoriti, 1, d *i* e. Izusteńe i izgovor osude neće biti. J. Matović 70. U općenu *(molitvu)* ne može se ostaviti izgovor jezika. 447. — *d) način kako se izgovara riječ, slovo, jezik itd., vidi* izgovoriti, 1, f. Dal ti je *(Bog)* pristal kip, izgovor vele lip s narednom besidom. P. Hektorović 57. Jere izgovor tvoj priličan jest (*καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει*). Anton Dalm., nov. tešt. 75. mar. 14, 70. Znam da tko se dostoji slušat me, ne dohodi za zamiriti moje riči, moj izgovor. A. d. Bella, razgov. 123. Obro sam i jezik i izgovor dubrovački. Đ. Bašić VI. Izgovor jezika. D. Obradović, basn. 402. Čitao bi izgovora radi. 407. Može se čuti tanak izgovor slova ‚h'. Vuk, poslov. XXIII. Mnoge se riječi različne i u izgovoru i u značeńu ne mogu u pisańu razlikovati. pism. 20. Jedni u pisańu riječi gledaju na korijen ili etimologiju a drugi ne paze na to ni malo nego se drže izgovora. 28. Ne treba paziti na izgovor nego na korijen. 28. Izgovor francuskijeh riječi. prav. sov. 88. — *e) govor ili način kojijem se ko hoće da izgovori, vidi* izgovoriti, 1, g. Sada izgovora nimaju od griha svoga. Anton Dalm., nov. tešt. 157b. joann. 15, 22. Ne pomažu tebi ništa svi tvoji izgovori. M. A. Reļković, sabr. 50. Ako pako ne bude izgovora da je za samu obitil. A. d. Costa 1, 255. Sve je to vaš izgovor. D. Obradović, živ. 66. Da imade doći bez izgovora. Glasnik. II, 1, 12. (1808). Izgovora neće imati za grijeh svoj. Vuk, jov. 15, 22. Kad sam vidjeo, da mi nikakvi izgovori ne pomažu. odg. na laži i opad. 14. Dođu pod izgovorom da će miriti. S. Ļubiša, prip. 113.

ĪZGOVÔRAN, īzgovôrna, *adj. koji je s izgovorom, ili izgovoren.*

1. *adj.*

a. *vidi* izgovoriti, 1, a—f. — *U Voltiġijinu rječniku:* ‚profferito, comentato' ‚ausgelegt, erkläret'.

b. *vidi* izgovoriti, 1, g. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Izgovorno jest neznanstvo kada ni po jedan način ni se moglo pridobiti i stvar naučiti. I. Velikanović, uput. 3, 87.

2. *adv.* īzgovôrno. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. izrečno.

IZGOVÔRATI, izgòvôrâm, *impf. vidi* izgovarati. — *U nekijeh pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Jeda bi se moglo izgovorat u pravi jezik. I. Ančić, vrat. XII. Grajskim dušam prudno sklada i izgovora svoj slovetak Isusovih od muk. J. Kavańin 180b. Izgovorao bi se ponizno i toliko brime od sebe odmetao. A. Kanižlić, kam. 41. Sabor Nicenski očito izgovora da... A. d. Costa 1, 27. Imaju se izgovorati riči. 1, 181.

IZGÒVORÊŃE, *n. djelo kojijem se izgovori. — Stariji je oblik* izgovorenje. — *Između rječnika u Mikańinu* (izgovorenje) *i u Stulićevu.* Progovorenje aliti u kratko onoga što se u ovom libarcu uzdrži izgovorenje. B. Gradić, duh. 7. U zakonêtomu izgovorenju rêči. Š. Budinić, sum. 67b. Ti si vrhu svega izgovorenja moja razkoša. A. Georgiceo, pril. 66.

IZGOVÒRILAC, izgovòrioca, *m. vidi* izgovoriteļ. — *U Mikańinu rječniku kod* istomačilac, *ali napose nema.*

IZGOVÒRIT, *adj. samo adv.* izgovòrito *na jednom mjestu* XVIII *vijeka, znaćeńe je kao kod* izgovorivo *(vidi* izgovoriv, b). Što Bog zabrani izgovorito. Blago turl. 2, 57.

IZGOVÒRITEĻ, *m. čovjek koji izgovori. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikańinu* (izgovoriteļ, tko izgovara i izusti ‚pronunciator'), *u Belinu* (‚pronunciator' 591a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* izgovoritel, izgovornik ‚pronuntiator, elocutor'), *u Voltiġijinu* (‚oratore, eloquente' ‚redner, ausleger'), *u Stulićevu* (‚pronunciator'). Bi 'zgoriteļ ove naredbe. Naručn. 71a.

IZGOVORITEḶAN, izgovoriteḷna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. izgovoriv. — *nepouzdano.*

IZGOVÒRITEḶICA, *f. žensko čeḷade koje izgovori. — U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* izgovoritelica ‚elocutoria, elocutrix', *i u Stulićevu:* ‚quae pronunciat, declarat etc.'

IZGOVÒRITI, izgòvorîm, *pf. složeno:* iz-govoriti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass.* izgòvoren; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izgovorî. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* изговорить. — *Između rječnika u Mikaḷinu* (izgovoriti, izustiti ‚pronuncio'; izgovoriti s veće riječi jednu stvar, raspisat je ričju ‚circunscribo, definio'), *u Belinu* (‚exprimo' 292ᵇ; ‚esporre, dichiarare, glossare' ‚expono' 292ᵃ; ‚interpretor' 418ᵇ; izgovoriti, izgovaram ‚totum dicere' 260ᵃ; ‚pronunciare, formar le parole' ‚pronuncio' 590ᵇ), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izgovarati), *u Voltigijinu* (‚profferire, dir fuora, dichiarare' ‚herausagen, erklären'), *u Stulićevu* (‚pronunciare, proferre, plenissime dicere, enarrare'), *u Vukovu* (1. ‚ausreden' ‚sermonem ad finem perduco'. 2. ‚entschuldigen' ‚excuso'), *u Daničićevu* (‚eloqui').

1. *aktivno.*

a. *ono što se misli ili osjeća posve riječima pokazati, iskazati, izreći.* Kako nigdare ni človik slišao ušima ni vidio očima ni izgovorio jazikom. Tondal. star. 4, 115. Da što sam vidio, da mogu izgovoriti. Zborn. 61ᵃ. Jezik čovječaski ne bi mogao izgovoriti. 87ᵃ. Koji jezik mogao bi izgovoriti veselje priveliko? 128ᵃ. Tvoju slavu tko sad može da jezikom izgovori? M. Držić 479. Nî jezika, koji bi je mogao izgovoriti. A. Gučetić, ros. jez. 224. Moju miso riječima ću svetoga apostola jošter boḷe izgovoriti. B. Zuzeri 178. Niti pero ispisati, ni jezik izgovoriti more pogrde. F. Lastrić, ned. 207. U kojoj pismi ili govoreńu čovik sve ono slobodno izkaže i izgovori što mu na srdcu leži. M. A. Reḷković, sat. A4ᵇ. Možemo ńu vjerovati i ćutjeti da je, ali ne razumjeti i još maḿe izgovoriti. I. M. Mattei 194.

b. *istumačiti (a i prevesti s drugoga jezika).* Koji će izgovorit puku početke od vjere. I. Držić 251. Nastojao sam načinom poznanim svaki nauk izgovorit. I. Grličić XIX. Za izgovorit svaku rič umijeḗali su mloge riči stare. XIX.

c. *svršiti govoreńe tijem što se reče sve (s objektom i bez objekta).* Dokol izgovori od Judite pisan. M. Marulić 7. Da izgoviriti mogu lijepu pripovijest. Zborn. 46ᵇ. Izgovori sve to otac Palmio isti dan svijem ocem. B. Kašić, iń. 88. Još ne bješe Ugrin Janko ove riječi izgovorio. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 82. Što vam do sad izgovori*(h)*, to vas i sad sve još kori. V. Došen 269ᵇ. Govorenja, koja sveti oci izgovoriše. A. d. Costa 1, 18. Kô Ediipka izgovori, glas se začu. N. Marči 49. Izgovorivši ovo, srkne malo vina iz čaše. Vuk, nar. pjes. 1, XI. Ja jedva dočekam da on izgovori. F. Đorđević, pčelar. 2. Kad izgovorim, podsmijevajte se. Đ. Daničić, jov. 21, 3. — *Kod toga se može istaknuti da je mnogo ili suvišno ono što se govori.* Kad ko koga ispsuje ili onako što bezobrazno izgovori. Vuk, poslov. 193. Izgovori čitavu prediku. pism. 28.

d. *izjaviti, javiti, proglasiti (razlikuje se od značeńa kod* a, *što u ovom smislu čeḷade ne treba da javḷa svoje misli nego što mu je dužnost ili što mu je naručeno da javi).* Izgovori poklisarštinu od one gospode kraḷu. B. Kašić, fran. 112. Izgovoriti osudu suprot episkopom. A. Kanižlić, kam. 331.

e. *značeńe se razlikuje od predašńijeh tijem što se ne misli na smisao riječi nego na same riječi što se govore, isporedi (za ńeke primjere)* progovoriti. Koju rěčь izьgovore prьvu. Zak. duš. pam. šaf. 47. Hoće da riječ izgovori; žalos brani, boles ne da. I. Gundulić 239. Izgovori molitvice. I. Grličić 179. Nije mučno izgovoriti svaki po jednu rič. M. A. Reḷković, sabr. 89. Imadući mnogo misa dužni za izgovorit. M. Dobretić 375. Puče puška, ne da izgovorit. Nar. pjes. vuk. 3, 308.

f. *bez ikakva obsira na smisao onoga što se govori, ističe se način kako se govori i kako je ono čuti; objekat bi mogao biti* glas, slovo, riječ, jezik *itd.* ‚Kad učiš tuđi jezik, pazi da svaku riječ dobro izgovoriš'. — *vidi u Mikaḷinu i u Belinu rječniku; pošto se češće upotrebḷava u imperfektivnom smislu, vidi daḷe kod* izgovarati.

g. *dati dobre ili sle, prave ili krive, istinite ili lašive razloge tako da objekat ne bude već dužan što uraditi, ili mu se oprosti što je u istinu ili tobože sakrivio (uprav isvaditi govoreńem).* Izgovori me. Anton Dalm., nov. tešt. 109ᵇ. luc. 14, 19. Da su putovańa izgovorila od posta. A. Tomiković, živ. 377. Molim te, izgovori me. Vuk, luk. 14, 19. *ima veće primjera kod refleksivnoga glagola i kod* izgovarati.

2. *pasivno.* Tvoja su govorenja ne ustimi človičaskimi nego li božastvenimi izgovorena. Živ. kat. star. 1, 221. Nadodajući više evanđeliji, koja slovinskim jezikom dosad izgovorena ne bihu. I. Bandulavić, predgovor. Mogu li obe reči izgovorene biti. J. Rajić 1, 82. — *Negativni part.* neizgovoren *može značiti: koji se ne može izgovoriti.* Neizmirene i neizgovorene tvoje muke. M. Jerković 53. Slobodi me, Gospodine studeni neizgovorene. 96.

3. *sa* se.

a. *refleksivno. — Između rječnika u Stulićevu* (‚nimium loqui'), *u Vukovu* (1. ‚sich ausreden' ‚satis locutum esse'. 2. ‚sich entschuldigen' ‚excuso me').

a) posve izjaviti što se misli, izustiti se, jamačno po tal. esprimersi. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ovako izgovori se Zakarija. S. Rosa 80ᵇ.

b) svršiti govoreńe pošto se mnogo govorilo. — vidi u Stulićevu i u Vukovu rječniku. Kad se dave izgovore i uklone. S. Ḷubiša, prič. 99.

c) nije jasan smisao u ova dva primjera; može biti da je značeńe: istratiti sve riječi saludu (ne mislim da pripadaju pod d)): Kad ko vele govori, to se izgovori. (D). Poslov. daničić. 42. Tko vele govori, često se izgovori. (Z). 185.

d) vidi 1, g. Ne mogadijahu se izgovoriti i opravdati. A. Kanižlić, kam. 23. Tko će se moći razložitim načinom izgovoriti? uzr. 11. Ne moguči se dakle opravdati i izgovoriti od dužnosti na pomńu. 167. Da se koji neznanstvom izgovoriti ne može. I. Velikanović, uput. 1, 538. Lašńe i slobodnije se izgovorit. A. Kalić 90. Niti će mu se tko moć izgovoriti niti namoliti. B. Leaković, nauk. 86. Niti je znao, kako bi se prid ńim izgovorio. gov. 234. Buduć da je morao mloge zalogaje od prikora probaviti poradi svoga vojvodstva, od koji se nije mogao izgovoriti. A. Tomiković, živ. 47. Za to se ne možeš izgovoriti. Vuk, pavl. rimḷ. 2, 1.

b. *pasivno.*

a) vidi 1, a. Jeda li je slovinski jezik toliko ubog da bez pomoći italijanskoga ne može se ńim samijem svaka miso izgovoriti? B. Zuzeri IV.

b) vidi 1, e. Da se mise izgovore. A. Baćić

128. Da se ta broj misa ne izgovori na dan. Ant. Kadčić 94. Ako su mise plaćene u jednoj crkvi, za da se u ńoj govore, ne mogu se izgovoriti u drugoj crkvi. M. Dragićević 161.

c) vidi 1, *g*. Što naši književnici ne znadu svoga narodnog jezika, to je nesreća koja bi se mogla izgovoriti. Vuk, pism. 53.

IZGOVÒRIV, *adj. s aktivnijem i pasivnijem značenjem.*

a. *adj.*

a) koji izgovori, kojijem se izgovori. — U Voltigijinu rječniku: ‚enunziativo, dichiarativo' ‚erklärend'.

b) koji se može izgovoriti. — U Stulićevu rječniku: ‚dicendus, quod dici potest'. — *I u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚aussprechlich'.

c) izgovoren, izrečen. — U jednoga pisca XVIII *vijeka.* Ubivši moga iskrńega protiva izgovorivoj zapovidi Božjoj. Blago turl. 2, 91. Što ktijaše reć jańac vazmeni žudinski? Bijaše jedna prilika priizgovoriva Krsta Gospodina. 2, 229.

b. *adv.* izgovòrivo, *izrijekom. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka (istoga što kod* a, *c)).* Ovako izgovorivo ispovidi isti Gospodin u naj zadnoj večeri posli blagoslova što učini od kruha i vina. Blago turl. 2, 24. Ja sam držan učinit dilo vire oli izgovorivo ispovidajuć otajstvo istinitoga bitja tila Isukrstova u sakramentu oli neizgovorivo. 2, 28. Crkva jest svakda izgovorivo zabranila taštine zvizdoznanja. 2, 56. Dali crkva u prvomu saboru brakarenskomu izgovorivo zabrańuje. 2, 127. Htide Bog izgovorivo istomačit ovom devetom zapovidju, da on od nas hoće ne samo pravednost u dilima, dali i u mislima. 2, 195.

IZGOVÒRLJIV, *adj. isporedi* izgovoriv.

a) na jednom mjestu XVII *vijeka kao da znači: koji rado prima i priznaje izgovore, vidi* izgovor, *d).* Ne imaš biti oštar ni dosadljiv ni oho s tvojijem mlađijem, nego izgovorljiv i dobrostiv s kipovi podložnijem, a oštar s odmetnijem. M. Radnić 49b.

b) na drugom je mjestu istoga vijeka još maše jasno, te kao da znači: koji odgovara čemu, koji je prema čemu (gen.). Prinešenje tila i krvi Isukrsta učińeno pod druzim oblicim, izgovorljivo posvetilištja učińena jednoč od Isukrsta. I. Zanotti, upit. 11.

c) vidi izgovoriv, a, *c). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ispovidanje izgovorljivo. A. d. Costa 1, 187. Privoljenje činitelji ima biti slobodno ne samo izgovorljivo. 1, 150.

IZGÒVÔRNICA, *f. vidi* izgovoriteljica. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

IZGÒVÔRNÎK, *m. vidi* izgovoritelj. — *U Belinu rječniku:* ‚pronunciator' 591a; *u Bjelostjenčevu: vidi kod* izgovoritelj; *u Stulićevu:* v. izgovoritelj.

IZGOVORNOST, *f. uprav osobina onoga što je izgovorno. — Samo u Stulićevu rječniku:* v. izgovor.

IZGOVORSTVO, *n. vidi* izgovor. — *U Voltigijinu rječniku:* ‚pronunzia, dialetto' ‚aussprache', *i u Stulićevu:* v. izgovor.

ÌZGRABITI, izgrabîm, *pf. složeno:* iz-grabiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *grabeći izvaditi, zgrabiti iznutra (n. p. kome iz ruku). — U Belinu rječniku:* ‚cavar di mano per forza' ‚eripere' 181a; *u Voltigijinu:* ‚rapire, strappare' ‚herausreissen'; *u Stulićevu:* v. izmaknuti.

b. *sve iscrpsti, izvaditi, vidi* grabiti, I, 1, d. Vodu živu i tekuću, koja premda ju ljudi zacrpljuju i grabe, izgrabiti i ispiti ne mogu. A. Kanižlić, uzr. 14. — *I sa se, pasivno.* Čovik, koji stražiše da se more ne izgrabi, ustavi je. A. T. Blagojević, khin. 18. Vidimo, da kad iz ambara često grabimo a ne prisipamo, da se izgrabi i nestane žita. B. Leaković, gov. 25. Hazna božanstvena neizmirna nikada se izgrabiti ne može. A. Tomiković, gov. 195.

c. *grabljama složiti sijeno u stog, vidi* grabiti, I, 1, c. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Lijepo taj stog sadeđite, oko stožine samo čvrsto sijeno zbijte, pa onda sav stog ozgo do dna lijepo izgrabite neka vam izgleda ka' jaje; nemojte samo da vam bude stog đe lokav'. ‚Dobro ste stog sadjeli, ali vam nije lijepo izgrablen, pa će od prve kiše zakisnuti'. J. Bogdanović.

IZGRABLJÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se izgrabljava. — Vidi kod* izgrabljavati.

IZGRABLJÁVATI, izgràbljâvâm, *impf. vaditi grabljama. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Polagano i vješto slamu iz vršaja izgrabljavajte'. ‚Ostavi ti izgrabljavańe, ti ne znaš izgrabljavati, eto sve žito van slamom izgrabljavaš'. J. Bogdanović.

IZGRÁDITI, izgrâdîm, *pf. sagraditi, zgraditi. — Složeno:* iz-graditi. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVII *vijeka (rijetko).* Gdi živoga od bisera kuće rajske izgrade se. B. Kašić, nač. 90. Naše šance izgradimo. *u* Vuk, prav. sov. 46.

IZGRAGÀŃATI, izgragàńâm, *pf. vidi* zgragańati. — *Složeno:* iz-gragańati. — *U Stulićevu rječniku:* izgragańati, izgragańavam *us* izgranfati.

IZGRAGAŃÁVATI, izgragàńâvâm, *impf.* izgragańati. — *U Stulićevu rječniku: praes.* izgragańavam *kod* izgragańati.

IZGRÀNFATI, izgrànfâm, *pf. izgrepsti (koga noktima). — Složeno:* iz-granfati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚unguibus aliquem lacerare', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZGRÀNUTI, izgranêm, *pf. granuti (izlaseći). — Složeno:* iz-granuti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izgranuti, izgrańiva ‚spuntar affatto del sole, luna, aurora' ‚oriri'.

IZGRAŃÍVATI, izgràńujêm *i* izgràńîvâm, *impf.* izgranuti. — *Samo u Stulićevu rječniku: praes.* izgrańiva *kod* izgranuti.

IZGŔBATI, izgŕbâm, *pf. vidi* izgrbaviti. — *Složeno:* iz-grbati. — *Samo u Voltigijinu rječniku:* ‚ingobbare, involtare' ‚buckelicht machen'.

ÌZGRBAVITI, izgrbavîm, *pf. učiniti da ko (ili što) postane posve grbav (ili grbavo). — Složeno:* iz-grbaviti. — *U Belinu rječniku:* ‚far gobbo' ‚gibbosum reddere' 352a, *i u Stulićevu:* v. ogrbaviti. — *I sa* se, *refleksivno. u Belinu rječniku:* izgrbaviti se, izgrbavivam se ‚farsi gobbo o divenir gobbo' ‚curvesco' 352a.

IZGRBAVLJÍVATI, izgrbàvljujêm *i* izgrbàvljîvâm, *impf.* izgrbaviti. — *Samo u Belinu rječniku: praes.* izgrbavivam se *kod* izgrbaviti se.

ÌZGRCATI, izgrcâm, *pf. izbljuvati. — Složeno:* iz-grcati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Prisješće ńemu moja krvava muka, izgrcaće on ńu meni na nos'. J. Bogdanović.

ÌZGRČITI, izgrčîm, *pf. posve sgrčiti, izgužvati, izgužvljati. — Složeno:* iz-grčiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *U Stulićevu rječniku:* v. zgrčiti, *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZGŔDITI, izgŕdîm, *pf. složeno:* iz-grditi. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVI *vijeka, a*

između rječnika u Belinu (‚rendere uno mostruoso' ‚monstruosum reddere' 500ᵇ; izgrditi, izgrdivam ‚sformare affatto' ‚omnino deformare' 674ᵇ; izgrditi, izgrdjujem ‚ingiuriare, dir ingiurio' ‚alicui convicium dicere' 404ᵃ; ‚maltrattare uno con parole' ‚verborum acerbitate in aliquem invehi' 455ᵃ; izgrditi, izgrđivam ‚strapazzare' ‚injuriose tractare' 711ᵇ), *u Voltiǵijinu* (izgrditi, izgrđujem ‚imbruttire, sformare; ingiuriare' ‚umgestaltet werden oder machen; beschimpfen' *gdje stoji i značenje što pripada pod* izgrdjeti), *u Stulićevu* (izgrditi koju stvar, izgrdjujem i izgrdivam, v. ogrditi), *u Vukovu* (1. što ‚hässlich machen' ‚deformo'. 2. koga ‚beschimpfen' ‚ignominia afficio').

1. *aktivno.*

a. *učiniti da što (objekat) bude posve grdo, grđno (često bijenem, lupańem, a kad je objekat lice, može značiti izgrepsti noktima).* Da zvijeri i ptice izgrde me lice. M. Vetranić 2, 193. Nad mrtvijem ću ńime vlase istrgat, lice izgrdit. Ǵ. Palmotić 2, 141. Tako su ga *(obraz)* izgrdili mušnicami. I. Ančić, vrat. 39. Svoje izgrdi pûte bijele, siono mori lahta oba. J. Kavańin 808ᵇ. Pratenom je sestrici b'jelo lišce izgrdila. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 18. Da mi lice ne izgrde sivi orli i vranovi. Nar. pjes. bog. 126. Pošje na obraz jednu poganu ranu, koja će joj rumeno lice izgrditi. Đ. Bašić 182. Ko je izgrdio ovo lice, ove oči? A. Kalić 450. Za đeverom lice izgrdila. Nar. pjes. vuk. 1, 217. Ńem dolazi vuče i gavrane, hoće vuče da uije końa, hoće gavran da izgrdi lice. Nar. pjes. kras. 1, 111. Izgrditi ‚verunstalten'. Jur. pol. terminol. 592. — *metaforički.* Koju si *(dušu)* izgrdio po grijehu. I. Držić 141.

b. *osramotiti.* Iźubi je i izgrdi lice. Nar. pjes. petr. 2, 398.

c. *iepsovati, izrušiti.* Izgrdi Ignatiju vičući: ‚Vuk a ne pastir!' A. Kanišlić, kam. 21. Uslobodi se rimske pape izgrditi. 81. Zloću nedostojnu bacivši im u oči osramoti ńih i izgrdi. 120. Florentinski sinod odbaciše i izgrdiše. 809. Biskup zove opaticu, izgrdi je što više more. M. Zoričić, zrc. 45.

2. *pasivno.* Bi izgrđen za naše grije. I. Ančić, vrat. 168. Kad sina vidi na križu izgrđena. 288. Gledati obnevoljena i izgrđena starca. A. Kanižlić, kam. 58. Zaušnicami i šakami izbijen i izgrđen. 63. Pogledaj spasitelja tvoga izgrđena i izmučena. M. Zoričić, osm. 108.

3. *sa se, refleksivno. — Između rječnika u Belinu* (‚sformarsi, deformarsi' 674ᵇ). *(Jesus)* u krv istu svoju pade; tu se izgrdi vas opeta. Ǵ. Palmotić 3, 166ᵇ. ‚Sijekuć danas trńe po glavici, av sam se izgrdio *(isbo)*'. J. Bogdanović.

IZGRĐJETI, izgŕđîm, *pf. postati posve grd, grđan. — Složeno:* iz-grdjeti. — *Akc. se ne mijeńa. — U Belinu rječniku:* izgrdjeti, izgrđujem ‚imbruttire, divenire o farsi brutto' 379ᵃ; *u Voltiǵijinu: vidi kod* izgrditi; *u Stulićevu:* izgrditi koja stvar ‚deturpari, turpem, deformem fieri'.

IZGRĐĐĚŃE, *n. djelo kojijem se izgrdi (vidi* izgrditi). — *Stariji je oblik* izgrđenje. — *Između rječnika u Belinu* (izgrdjenje ‚maltrattamento di parole' ‚verborum acerbitas' 455ᵃ; ‚lo strapazzare' ‚conculcatio' 711ᵇ). Izgrđeńe našega dostojanstva. A. Kanižlić, kam. 154.

1. IZGRĐĺVATI, izgŕđujêm i izgŕđîvâm, *impf.* izgrditi. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izgrdivam, izgrdjujem, izgrđivam *kod* izgrditi) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiǵijinu (praes.* izgrdjujem *kod* izgrditi), *u Stulićevu (praes.* izgrdjujem i izgrdivam *kod* izgrditi). Izgrdjuje se duša s grijehom. T. Ivanović 120.

2. IZGRĐĺVATI, izgŕđujêm i izgŕđîvâm, *impf.* izgrdjeti. — *U Belinu rječniku: praes.* izgrđujem *kod* izgrdjeti, *i u Voltiǵijinu: praes.* izgrđujem *kod* izgrditi.

ĺZGREBAC, izgrepca, *m.* što od jela ostane na pošljetku u posudi, pa se izgrebe; dogrebac. u Lici. V. Arsenijević.

IZGREBÈNATI, izgrebènâm, *pf. iščešljati grebenima. — Složeno:* iz-grebenati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Esi li ti rodo ono svojije kučina već izgrebenala?' ‚Esam počela već i presti'. J. Bogdanović.

IZGRÈBĚŃE, *n. djelo kojijem se izgrebe. — Stariji je oblik* izgrebenje. — *U Belinu rječniku:* izgrebenje ‚graffiamento, il graffiare' ‚laceratio' 354ᵇ) *i u Stulićevu.*

IZGREBLĺVATI, izgrèblujêm i izgrèblîvâm, *impf.* izgrepsti. — *U Belinu rječniku: praes.* izgreblivam *kod* izgrebsti; *u Voltiǵijinu: praes.* izgreblivam *kod* izgrebsti; *u Stulićevu:* izgreblivati, izgreblivam, freq. *uz* izgrebsti.

IZGRÈPSTI, izgrèbêm, *pf. složeno:* iz-grepsti. — *Akc. je kao kod* ispeći. — *Od* XVI *vijeka (vidi* 1, c, *a)), a između rječnika u Belinu* (izgrebsti, izgreblivam ‚graffiare, sgraffiare' 354ᵇ; izgrebsti lice ‚lacerare la faccia' ‚lacerare genas' 422ᵃ), *u Voltiǵijinu* (izgrebsti, izgreblivam ‚graffiare, sgraffiare, sgrafignare; razzolare' ‚zerkratzen; scharren'), *u Stulićevu* (izgrebsti ‚scarificare, scalpturire'), *u Vukovu* (1. ‚herausschaben, herauskratzen' ‚erado'. 2. ‚zerkratzen' ‚lacero unguibus').

1. *posve ogrepsti.*

a. *aktivno.* Kao što se pripovijeda, da i kuga sudove, kad se uveče ostave neoprani, ili kad se dobro ne operu, noću izgrebe i otruje. Vuk, nar. pjes. 1, 149—150.

b. *pasivno.* Sav izgreben i poderan. Nar. prip. vuk. 72. ‚Sav sam izgreben od trńa, ka da su me mačke greble'. J. Bogdanović.

c. *sa se.*

a) pasivno. Ljubmir je za ino zdrav, neg malo što mu su lica se izgrebla. D. Zlatarić 81ᵇ. ‚Sav sam se u trńu izgrebao'. J. Bogdanović.

b) refleksivno. A tol' idu nekoliko bulah, izgreble se i kukaju: ‚Lele!' Pjev. crn. 220ᵃ.

2. *grebući izvaditi, iščeprkati. — U Voltiǵijinu i u Vukovu rječniku.*

ĺZGRIJATI, izgrijêm, *pf. posve ogrijati. — Složeno:* iz-grijati. — *Akc. je kao kod* iskajati. — *U naše vrijeme.*

a. *sa značenem sprijeda kazanijem, uopće.* Izgreja sjajan meseče, i za ńim zvezda danica. Nar. pjes. vil. 1868. 31. Kad dođu na ńivu a sunce beše izgrejalo. Nar. prip. vil. 1867. 287. — *I sa* se, *pasivno ili refleksivno.* ‚Ajmo sad! ogrijali smo se, izgrijali smo se, moremo ići'. ‚Ajte, djeco, lijegati!' ‚Pušti nas majo da se izgrijemo prvo'. ‚Pa este li se već izgrijali?' J. Bogdanović.

b. *oskrbiti drvima (za grijańe). — U Vukovu rječniku:* ‚mit holz aushalten' ‚ligna suppeditare'.

IZGRIJEBI, *f. pl. kučine. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚stoppa' ‚stupa' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

IZGRIJĚŠITI SE, izgriješîm se, *pf. mnogo se ogriješiti. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Neka milostivi Bog oprosti, nigda se u životu mom nijesam ka' danas ogriješio i izgriješio'. J. Bogdanović.

ĺZGRISKATI, izgriskâm, *pf. dem.* izgristi. — *Složeno:* iz-griskati. — *U naše vrijeme.* A jabuku izgriskati. Nar. pjes. herc. vuk. 237. Da

izgriskam dva đula rumena. Nar. pjes. petr. 1, 165. Turski su je izgriskali zubi. 2, 15.

ÌZGRISTI, izgrîzēm, *pf. složeno:* iz-gristi. — *Akc. je kao kod* ispresti. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* изгрызть. — *Između rječnika u Mikaljinu* (‚rodo, erodo, corrodo, exedo'), *u Belinu* (‚consumare' ‚exedo' 221ª; izgristi, izgrizam ‚rodere tutto, e affatto' ‚erodo' 630ᵇ), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izgrizati), *u Voltigijinu* (izgristi, izgrizam ‚masticare, sgrannocchiare, tarmare, tarlare' ‚kauen, zernagen'), *u Stulićevu* (‚rodere, corrodere, exedere; erodere'), *u Vukovu* (‚zerbeissen, zernagen' ‚corr. do').

1. *aktivno.*

a. *vrlo često ugristi, sve ugristi ili pregristi.* Zubmi izgristi, nohti odriti svjezdovita sva tjelesa. J. Kavanin 422ª. Onde zubi ogńevitim poče svoj jezik gristi, i posli nego ga svega nemilo izgrize, opet mu nareste. J. Banovac, razg. 61—62. Jezik i usnice svoje izgrize. A. Kanižlić, utoč. 449. Ljubi Ajku tri bijela dana; kad četvrti danak osvanuo, pusti Ajku žutu izgrizenu. Nar. pjes. vuk. 1, 388. — *U metaforičkom ili u prenesenom smislu.* Jere žena u naglosti izgrize ti meso i kosti. I. Ivanišević 153. Po*(h)*leplivac izgrize sebe istoga. M. Radnić 51ᵇ.

b. *uništiti grisući, vidi* gristi, 1, b. Jak staro crv drvo, kada u ń zaljeze, čovjeka još prvo zavidos izgrize. N. Dimitrović 16. *(Prusi)* sve iziše i izgrizoše. A. Vitaljić, ist. 248ᵇ. Skakavice sva izgrizoše. E. Pavić, ogl. 108. Mali crvak kad bi izgrizao svako drvje. L. Ljubuški, pis. 62. Ili vam se grizlice razplode po kućah, ova dobra neće izgristit. Đ. Bašić 98. Miševi med iz saća pojedu i saće izgrizu. F. Đorđević, pčelar. 38. — *U metaforičkom ili prenesenom smislu.* Unutrńi crv izgrize tve srdašce milostivo. I. Gundulić 270. Crv pakleni ki te skonča, ki te izgrize. I. Ivanišević 180. Cesarske tvrde stole zub izgrize vremeniti. J. Kavanin 248ᵇ. I ovi crv izgrize dubove gori na nebu i ovde na zemji. J. Banovac, pripov. 228. — *Vidi* gristi, 1, b, *c).* Otrova ńe desnu sisu grdi kankar, sfu do sfrhe od života ljuto i žestoko izgrize. B. Kašić, per. 31. Živi klak, koji u tako dugo vrijemo bio bi izgrizo, za rijet ovako, isti aco, nije svetcu ni haljine dotegnuo. B. Zuzeri 408.

2. *pasivno.* Da su *(gubavci)* izgrizeni dari do grla. Naručn. 88ª. Ako vidiš *(u snu)* da imaš čohu izgrizenu ali izkošenu, toj prilikuje nekorist. Zborn. 139ª. Haljine ne bjehu ni sagńite ni izgrizene. B. Kašić, per. 102. Izgrizen od živijeh crvi. 204. Drijevo staro i izgrizeno. fran. 144. I jeljeni raskinuti gdje su od silnijeh ńih nokata, izgrizeni po svoj puti, i davljeni oko vrata. J. Palmotić 318. U haljini ka sred krpa u starini izgrizena raspada se. 336.

3. *sa se, pasivno ili refleksivno, vidi* gristi, 3, a, *a).* — *Između rječnika u Mikaljinu* (‚corrodor, exedor'), *u Belinu* (‚consumarsi' ‚conterere se' 221ª; ‚tarlare, consumarsi dal tarlo' ‚cariem sentire' 728ª; ‚tarmare, esser guasto dalle tarme' ‚tinea infestari' 728ª), *u Stulićevu* (‚corrodi, exedi, tinea corrumpi'). Aljina brzo se izgrize, ako se ne protresa. J. Banovac, pripov. 287. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Pospi priko ljeta svu svitu prahom od osijenča da se ne izgrize'. P. Budmani.

IZGRÍZALAC, izgrîzaoca, *m. čovjek koji izgriza.* — *U Stulićevu rječniku:* izgrizalac *i griješkom* izgrizaoc ‚erodens'.

IZGRÍZATI, izgrîzām, *impf.* izgristi. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izgrizam *kod* izgristi), *u Bjelostjenčevu* (izgrizam, izgrizujem, izgristi ‚exedo, corrodo, erodo'), *u Voltigijinu (praes.* izgrizam *kod* izgristi), *u Stulićevu* (‚sensim rodere'). Od kankara koji ga veće izgrizaše oko srca. B. Kašić, fran. 213. Nenavidost koja i nas mnokrat smeta i izgriza srce naše. P. Vuletić 6. Svačija krjepost, svačija snaga s duzijeh ljeta izgriza se. J. Kavanin 248ª.

IZGRÍZAVAC, izgrîzâvca, *m. vidi* izgrizalac. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* izgrizavec *kod* izgrizitel, *i u Stulićevu:* izgrizavec, v. izgrizaoc *iz Habdelićeva.*

IZGRÍZĒŃE, *n. djelo kojijem se izgrize.* — *Stariji je oblik* izgrizenje. — *U Mikaljinu rječniku:* izgrizenje; *u Belinu:* izgrisenje 680ᵇ; *u Bjelostjenčevu; u Stulićevu.*

IZGRIZITELJ, *m. čovjek koji izgrize.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* izgrizitel, izgrizavec ‚exesor, corrosor', *i u Stulićevu:* v. izgrizaoc.

IZGRIZIV, *adj. koji može izgristi (n. p. o vapnu).* — *U Voltigijinu rječniku:* ‚corrosivo' ‚zernagend, beitzend', *i u Stulićevu:* ‚vi corrodendi pollens'. — *nepouzdano.*

IZGRIZÍVATI, izgrizujêm *i* izgrizîvâm, *impf.* izgristi, *vidi kod* izgrizovati.

IZGRIZOVATI, izgrizujem, *impf.* izgristi. — *Potvrđen je samo presenat, po kojemu bi inf. mogao biti i* izgrizivati. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* izgrizati) *i u Daničićeva* (izgryzovati ‚derodere') *s primjerom:* Da izgrizujeta na čte srdsce kupusna koren. III. jahrb. bd. 53. anz. bl. 116.

ÌZGRLITI, izgrlîm, *pf. posve sagrliti.* — *Složeno:* iz-grliti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izgrliti, izgrljujem ‚abbracciare e riabbracciare, cioè dar molti abbracciamenti' 8ª), *u Voltigijinu* (izgrliti, izgrljujem ‚riabbracciare, accollare' ‚umarmen'), *u Stulićevu* (‚avidis amplexibus alicui haerere'), *u Vukovu:* ‚umarmen (mehrere)' ‚amplector (alium ex alio)'.

a. *aktivno, kod jednoga objekta više puta ili do mile volje zagrliti, a kod više objekata svakoga zagrliti jedno po jedno.* Duša dušicu a srce srdačce osjeti, da kruto izgrli sve sa svim. Š. Menčetić—G. Držić 499. *(Sestrice)* u veselu cvilu izgrliše braću milu. J. Palmotić 200. Ter bivši je izcelivo i pridrago izgrlio ovako je ljubežljivo ńoj mlađahnoj govoric. 212. Metnu mu ruke na vrat, izgrli ga, izljubi ga. B. Zuzeri 31. Izmiluje ga, izgrli ga. 82. Ti si ga izgrlio, izcelovo. A. Kalić 250. Da izgrliš, da iscelueš ovaku mlados. 371. Pa je djecu lijepo izgrlila. Nar. pjes. juk. 84. Izađi i dođi da nas izgrliš a mi tebe. Nar. prip. vuk.² 285.

b. *sa se, recipročno.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚amplexibus jungi'), *u Vukovu* (‚einander umarmen' ‚amplecti se invicem'). Prijateljske sred miline pridrago se izgrliše. J. Palmotić 374. Da se ljeno izgrlimo i od plača ućešimo. Nar. pjes. vuk. 1, 93. Jesi li se s Jovom izgrlila. Nar. pjes. herc. vuk. 47. Pošto se između sebe izgrliše i izljubiše. Nar. prip. vuk. 124. Tu se izgrle i izljube pa rastanu. S. Ljubiša, prip. 65.

IZGRLÍVATI, izgrljujêm *i* izgrljîvâm, *impf.* izgrliti. — *U Belinu rječniku:* izgrljivati, izgrljivam ‚abbracciare e riabbracciare, cioè dar molti abbracciamenti' 8ª, *a kod* izgrliti *ima praes.* izgrljujem; *i u Voltigijinu: praes.* izgrljujem *kod* izgrliti.

ÌZGRM, *m.* čobani *(u Lici)* čuvajući blago po šikari, naiđu đe pod grmom na mišiju rupu, te

stanu takovu raskopavati u dubļinu; i nađu veliku rpu ļešnika, i u takoj rupi, kad i kad nađu i po više litara ļešnika, i takovu rupu zovu čobani ‚izgrmom'. ‚Danas sam naša' veliki izgrm ļešnika'. ‚Naša' sam danas 5—6 izgrma ļešnika'. J. Bogdanović.

IZGRMLJÈVATI SE, izgȑmijevâ se, *impf.* izgrmjeti se. — *Samo u Stulićevu rječniku:* freq. *us* izgrmjeti.

IZGȒMJETI SE, izgȑmî se, *pf. kad se svrši grmļavina pošto je mnogo grmjelo. — Složeno:* iz-grmjeti. — *Akc. je kao kod* izgorjeti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚multum tonare', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZGȒNUTI, izgȑnêm, *pf. složeno:* iz-grnuti. — *Akc. je kao kod* izmahnuti *(drukčiji je u kraćem aoristu* izgrtoh, *ali* izgȑnuh). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. iskupiti) *i u Vukovu:* 1. ‚herausscharren' ‚erado, eruo', n. p. ļar iz peći; žito iz koša u vodenici (izgrnuo mi je). 2. vinograd ‚räumen' ‚ablaqueare'. *a) grćući izvaditi (u prvom primjeru metaforički).* Ah, sram jezik veće veže, da ne kaže u naprijeda bludni ogań ki požeže moje bitje sve bez reda; naj poslije dokle izgrnu u pepelu mu čas crnu. I. Gundulić 227. Onda vatru u kojoj se ona pekla, izgrnu na dva pedļa od ogńišta. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 23. — *b) s osobitijem značenjem, kad je objekat* vinograd, *okopati loze u vinogradu.* Staraj se da tvoj vinograd izgrneš. P. Bolić, vinod. 1, 220. *vidi i kod* izgrtańe.

IZGȒŃATI, izgȑńâm, *pf.* naglo usrasti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ali je naše žito na onoj ńivi strašno izgrńalo'. ‚Naši su krumpijeri strašno izgrńali, mogu se već zasipati'. ‚Velika e trava u krumpijerima izgrńala'. J. Bogdanović.

IZGROBITI, izgrobim, *pf. izvaditi iz groba. — U Stulićevu rječniku:* izgrobiti mrtve ‚e sepulcris corpora extrahere'. — *nepousdano.*

IZGROBĻÍVATI, izgròbļujêm *i* izgròbļîvâm, *impf.* izgrobiti. — *U Stulićevu rječniku:* izgrobivati, freq. v. izgrobiti. — *nepousdano.*

ÌZGRT, *m.* zemļa koja se o izgrtu vinogradskom i otud i otud s čokota među vrste zgrne. S. Novaković.

ÌZGRTÂŃE, *n. djelo kojijem se izgrće. — Između rječnika u Vukovu.* Treće se kopańe vinogradsko kod nas izgrtańe zove. P. Bolić, vinod. 1, 220.

ÌZGRTATI, izgrćêm, *impf.* izgrnuti. — *Akc. u ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* izgrtâ). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚herausscharren' ‚eruo' (‚z. b. das feuer aus dem ofen'). 2. vinograd ‚räumen' ‚ablaqueare'. *a) vidi* izgrnuti, *a).* Nađe je gde peć žari i golim rukama vatru izgrće. Nar. prip. vuk. 70. Kopajući i izgrćući zemļu. 125. — *b) vidi* izgrnuti, *b).* Izgrtati vinograde treba onda kad jagode mekane bivati počnu. P. Bolić, vinod. 1, 220. Svi u jedno vreme ne izgrću vinograde. 220.

IZGRÚBITI, izgrûbîm, *pf. učiniti da što (objekat) bude grubo (grdno). — Složeno:* iz-grubiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U Voltiģijinu rječniku:* ‚imbruttire' ‚hässlich, ungestaltet werden, oder machen' *(po prvom značeńu pripada pod* izgrubjeti), *i u Stulićevu:* ‚deformare, foedare, deturpare'.

IZGRÚBJETI, izgrûbîm, *pf. postati posve grub (grdan). — Složeno:* iz-grubjeti. — *Akc. se ne mijeńa. — U Belinu rječniku:* ‚imbruttire, divenire o farsi brutto' 879ª; *u Voltiģijinu: vidi kod* izgrubiti; *u Stulićevu:* izgrubiti, v. grdjeti.

IZGRÚBLJÊŃE, *n. djelo kojijem se izgrubi (vidi* izgrubiti *i* izgrubjeti). — *U Stulićevu rječniku:* izgrubjeńe *i* izgrubļeńe ‚deformatio, deformitas'.

ÌZGRUDATI, izgrudâm, *pf. složeno:* iz-grudati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U naše vrijeme u Lici.*

a. *aktivno, dobiti grudańem.* ‚Ostav'te se grudańa, izgrudaće koji kvrgu na glavu'.

b. *sa* se, *refleksivno, svršiti grudańe pošto se do voļe grudalo.* ‚Este li se već izgrudali?' J. Bogdanović.

1. IZGRÚHATI, izgrûhâm, *pf. izlupati, izbubati, izmlatiti. — Složeno:* iz-grúhati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U Vukovu rječniku:* izgrúvati *i* izgrúhati ‚zerschlagen' ‚concutio', cf. izbubati.

2. ÌZGRUHATI, izgruhâm, *pf. posve stresti grûhajûći. — Složeno:* iz-grûhati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* (‚quassare, concutere, jactare, agitare'). ‚Dobro bi bilo moje putovańe da me nije ovako izgruhala karoca'. P. Budmani.

IZGRUHÁVATI, izgrûhâvâm, *impf.* 2. izgruhati. — *U Stulićevu rječniku:* freq. *us* izgruhati.

ÌZGRUŠKATI, izgruškâm, *pf. posve oprati gruškajući. — Složeno:* iz-gruškati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U Vukovu rječniku:* n. p. košuļe, cf. gruškati.

ÌZGUB, *m. djelo kojijem se što izgubi, šteta kad se što izgubi. — Od* XVII *vijeka.* Ima opaz pošteńu sadańemu a ne svomu ļubļenomu izgubu. M. Radnić 12ª. Nosiše se u rat jako svoga na izgub sve glavnoga. J. Kavańin 109ª. Vremenita cijeć izguba ima prijati slavu. 257ª. U tužnom razmišļenju svoga izguba duh se jidi. 429ᵇ. Zajmeno bo potaknuše jedni druge na izgub duše. 442ᵇ. Negov *(Božji)* a izgub naj teža je *(strast).* 570ᵇ. Taj ne znade izgub cijeniti. Nar. pjes. vuk. 5, 464. Crna Gora izgub da namiri. P. Petrović, gor. vijen. 80. Nijesmo mnogo dobili trgovinom ali ni izguba imali. S. Ļubiša, prič. 12.

1. ÌZGUBA, *f. vidi* izgub. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. izgubjeńe). Tvo'e spasenje, tvû izgubu ako Bog je odredio. J. Kavańin 16ª. Istu dušu mrzi i gubi, nać bo će ńu po izgubi. 378ª.

2. ÌZGUBA, *m. čovjek koji neće da radi, koji dangubi, gubi vrijeme. — U naše doba.* Izgubina i izguba, neradiša *(čovjek).* Slovinac. 1884. 95.

ÌZGUBAC, izgupca, *m. čovjek koji izgubi. — U Stulićevu rječniku:* ‚perditor'.

IZGUBIĆE, *n. djelo kojijem se izgubi (vidi* izgubļeńe). — *Stariji je oblik* izgubitje. Kažu se na igrah samo pristojnijeh bez ikakva ni izgubića savišńega ni zaliha dangubjeńa. B. Zuzeri 180. Na pogibio od izgubića. J. Banovac, pred. 121. Dvi stvari siluju me plakat, to jest izgubitje ove žene, i da ja kudkamo ne postavjam toliku pomńu za odražat Bogu tkoliko ova za omilit ļudma. Blago turl 2, 13. Pinez tvoj s tobom budi u izgubitje. 2, 86. Pri Žudijam se osudivaše priļubodinstvo na izgubitje glave. 2, 126. Izgubitje vićne čestitosti. 2, 313. Ako se odpuštenje ne može imati bez izgubitća svoga dobroga glasa. Ant. Kadčić 488. Bez izgubitja svojega pošteńa i časti. 549.

IZGUBINA, *m. vidi* 2. izguba.

ĬZGUBÎT, *f. vidi* izgub. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Dohodu suprotivnosti, izgubiti, nemoći. I A. Nenadić, nauk. 120. Namiriti sve štete, tratńe, izgubiti. 125.

IZGUBÍTAK, izgubítka, *m. vidi* izgub, izgubiće. — *Od* XVIII *vijeka.* S izgubitkom svega što imam. J. Banovac, pred. 21. Zna sotona, da je ono naj posliđńi dobitak ili izgubitak, za koji je nastojao puno godišta. razg. 95. Izgubitak ‚verlust'. Jur. pol. terminol. 572. Izgubitak prava, stvari ‚vorlust eines rechtes, einer sache'. 572.

IZGŬBITEĻ, *m. čovjek koji izgubi.* — *Od* XVII *vijeka.* Ne ima straha od svoga neprijateļa i ne ostane izgubiteļ. P. Posilović, nasl. 19ᵇ.

IZGŬBITI, izgubîm, *pf. složeno:* iz-gubiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izgubiti, *rus.* изгубить. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚amittere'), *u Mikaļinu* (‚perdo, amitto, jacturam facio'), *u Belinu* (‚perdo' 554ᵃ), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izgubļivati), *u Voltigijinu* (izgubiti, izgubivam, izgubļujem ‚perdere, smarrire, svantaggiare' ‚verlieren'), *u Stulićevu* (izgubiti, izgubivam ‚perdere, amittere, deperdere, jacturam alicujus rei facere'), *u Vukovu* (1. ‚verlieren' ‚amitto'. 2. vide pogubiti), *u Daničićevu* (‚perdere').

1. *aktivno.*

a. *kao* pogubiti, *učiniti da čega (objekta) nestane (pogine, umre, upropasti se itd., isporedi* gubiti, 1, a). *ovo je značeńe starije, ali je rjeđe nego je značeńe kod* b. Koji je vašoj milosti rekļa jerx Dubrovnikx nastoji kako da tebe izgubi. Spom. sr. 1, 34. (1401). Irud iskaše dijete da izgubi ńega. N. Rańina 24ᵇ. mat. 2, 13. Koji može i dušu i tijelo izgubiti. 209ᵃ. mat. 10, 28. Kako me neće jad ļuveni izgubit? Š. Menčetić 55. Dali me ć' izgubit toliko mlađahta? 129. Tada i vi ńih, i oni sami sebe izgubet. F. Glavinić, cvit. 25ᵇ. Ako bi činil dite u utrobi matere izgubiti. svitl. 64. Bježi, ako nećeš izgubiti tebe i tvoje sve družine. Ġ. Palmotić 1, 56. A ti se sad tako izludi, tako izgubi ti sam sebe? A. Vitaļić, ost. 101. I razkošni život trajuć sebe izgube umirajuć. J. Kavańin 1ᵃ. A straši se, grijeh otrovni da ga izgubi. 500ᵇ. Isus na križu za steć mene, sebe izgubi. I. Đorđić, uzd. 56. Moli Boga da lažce sudi i izgubi. A. Bačić 131. Jeli i sad životu, a da su ga izgubili? Nar. pjes. mikl. beitr. 15. Ter mi te će u boju kleti Turci izgubiti. 43. Jer ćeš izgubiti i sebe i vojsku. And. Kačić, kor. 288. Izgubivši s. Ivana u tamnici. Blago turl. 2, 90. Naglo piće na vruću ģigiricu izgubi čovika. J. S. Reļković 251. Car hoćaše izgubiti ļubu, ma je sluge izgubit ne dadu. Nar. pjes. vuk. 2, 26. Ti izgubi sedamdeset divah. 2, 29. Kako bismo ńega izgubili. 2, 81. Te izgubi vojvodu Miloša. 2, 563. Ne ćeše ga izgubiti Turci. 2, 607. Pa naredi krvava ģelata, da izgubi zorna kaurina. 2, 610. Izgubi me Grče na mejdanu. 3, 29. Što je muško sabļom izgubite. 4, 440. Nećeš li mi izgubit krvnika? 5, 65. E je ńega ujak izgubio. Pjev. crn. 285ᵇ. Ako li me izgubiti nećeš. Ogled. sr. 9. Za ńega si tridest izgubio. 10. Ne bismo li Nikca prevarili al' na vjeru kako izgubili. 115. Svaki puškom izgubio svoga. 152. Sto i dvadest izgubi mi druga. 386. Ne izgubi brata Riščanina. 445. Da će Turci tebe izgubiti. P. Petrović, gor. vijen. 104. Evo vidite moje rane, i ne izgubite me. Pravdonoša. 1852. 8. Pobi narode velike, i izgubi careve jake. Đ. Daničić, psal. 135, 10.

b. *ostati bez čega (dobra, ugodna).*

a) ili s nepomńe ili slučajno subjekat ostane bez objekta, te to istom opazi kad ovoga nestane. suprotno (korelativno): naći. *isporedi* gubiti, 1, b, *a). aa) uopće, u pravom smislu.* Ako čto izgube, da plačaju otx sebe *(vlasi)* końx po 80 perxperx a kobila po 20 perxperx. Mon. serb. 61. (1293—1302). Ako li bi *ga (list)* izxgubila. 251. (1408). Človjek ki ima sto ovac, i ako bi izgubio jednu od ńih. N. Rańina 149ᵃ. luc. 15, 4. Iz tvoga jur krila veće me ne izgub'. Š. Menčetić 185. Da tko izgubi brevijar. A. Bačić 90. Kada čovik izgubi jedan dukat zlata. F. Lastrić, ned. 88. I ako što izgubiš na putu. M. A. Reļković, sat. H2ᵇ. S deverom se igra, prsten izgubila. Nar. pjes. vuk. 1, 101. Ja sam zlatan prsten izgubio. 2, 41. Do jako je ručao i ko je goveda izgubio. Nar. posl. vuk. 63. Kad čoek što izgubi, i po svojim ńedrima traži. 123. Tražeći iglu izgubio čuvaldux. 319. Da ih gdje u putu kako ne izgubim. Vuk, nar. pjes. 1, XIV. — *bb) u prenesenom smislu može se izgubiti put, trag.* Prišadšoj noći bišе izgubil svoj put k svojej celi. Mirakuli. 104. Svoj pravi put izgubi. I. Grličić XVI. I put izgubi. Š. Margitić, ispov. 9. Dali da se k nebu gleda, put izgubit da se ne da. V. Došen 265ᵇ. 'Zgubil je trag. Nar. prip. mikul. 88. — *cc) izgubi se ko ili što iz očiju ili s očiju, kad se slučajno ili iznenada daļe ne vidi.* Stari Radun izgubi s očiju Druška. S. Ļubiša, prip. 274.

b) subjekat može znati da mu nestaje objekta, ali neće ili ne može da ga usdrži. suprotno (korelativno): dobiti. *aa) vidi* 1, b, *b) aa).* Ako li bi kto uzelx tuđe imanje, da mu se učini suudx po zakonu, da ne izxgubi člověkx imanje. Mon. serb. 525. (1451—1481). Ako bi poželil, da drugi što izgubi. F. Glavinić, svitl. 69. Kad za malo zadužbine boļi izgubi dio baštine. J. Kavańin 10ᵃ. Vas plijen i odoru svojom glavom izgubiše *(gusari).* 90ᵃ. Igra u kojoj nećeš nigda ni novca izgubiti. A. Kanižlić, fran. 88. Da ne izgubi od kraļa obećani dar. E. Pavić, ogl. 162. I pše ručak svoj izgubi. V. Došen 71ᵃ. Blago obilato sam razaspe i izgubi. 87ᵃ. I med sobom da se ļube, dokle žderuć sve izgube. 168ᵇ. Što na igri izgubite, da odiću s tim kupite. 214ᵃ. Da bi izgubio sve što god posiduje. M. Dobretić 101. U igri izgubiti. 107. Da ga čini *(pravda)* izgubiti toliko blago. 173. I ovčari ovce izgubiše. Nar. pjes. vuk. 2, 5. Ni dobiše, ni šta izgubiše. 2, 183. Što su bili stari gospodari, pa su svoju asnu izgubili. 2, 356. Imaš me, ne znaš me! izgubiš me, poznaš me. Nar. posl. vuk. 103. Ko traži veće izgubi i ono iz vreće. 157. Nije onaj siromah koji nikad ništa nije imao, nego onaj koji je imao pa izgubio. 216. — *bb) objekat je čeļade, isporedi* gubiti, 1, b, *b) bb). aaa) ima se u misli da objekat pogine, umre.* Ako Aleksandra izgubite, veće Macedoniju ne vidite. Aleks. jag. star. 3, 291. Volio bih, da sam kćeri ja sve moje izgubio. Ġ. Palmotić 1, 169. I naj boļe vitezove u tijeh ratijeh izgubismo. 2, 103. Melkior mu sin osami, izgubivši vrijedna brata. J. Kavańin 114ᵃ. Ne smućaj se odveće, da s' izgubio dijete jedno. 151ᵃ. Dilber Mara izgubila dragog, žalila ga tri godine dana. Nar. pjes. vuk. 1, 403. Ja se bojim, izgubiću vojna. 1, 562. Ej Momire, lepa kito oveća! teško mene, ja izgubi tebe! 2, 162. Od kako sam baba izgubio. 2, 176. Ne bi tako ludo poginuo, ni ja moga braca izgubio. 2, 454. Al' đevojka sirota ostala iza oca, jer ga izgubila. 3, 472. Evo danas godinica dana, kad sam staru izgubio majku. 3, 498. Dok ubiše Šehović-Osmana, dva naj boļa izgubiše druga. 4, 30. I trideset bratah izgubio.

Ogled. sr. 4. A pustiña sanijemi gluha, kano vjerna kad izgubi druga zavjerena ļuba. Osvetn. 1, 6. U jedanaestoj godini izgubi oca. M. Pavlinović, rad. 25. — *bbb) slično je značeńu kod a, kad samo znači da subjekat ne zna gdje je objekat, a ovaj može biti i živ.* Jesu osam godišta, kćer je izgubio. M. Držić 384. Divica izgubi sina svoga i treti dan ga najde u tenplu. M. Jerković 86. — *ccc) objekat ostaje živ, ali već nije subjektu ono što je prije bio (i to obično s krivine samoga subjekta).* Reci 'oj, da je mudra i da ne izgubi vjerenika. M. Držić 198. Što će reći Isukrsta izgubiti. J. Kavańin 32ª. Izgubiti prijateļe ‚perdersi gli amici' ‚gratias perdere'. A. d. Bella, rječn. 72ª. Imali smo i trećega druga, imali smo, pak smo g' izgubili, i čuli smo da se oženio. Nar. pjes. vuk. 1, 480. — *u ovom se primjeru ističe (akuzativom s prijedlogom za) što je bio objekat subjektu:* Tijem čini ovoga da ona obļubi, za druga za svoga da ga ne izgubi. N. Naļešković 2, 72. — *ccc) kad je subjekat čeļade, objekat može biti koje udo ili dio od tijela, ili tjelesno stańe ili tjelesna osobina što se shvaća kao dobro. aaa) objekat je udo ili dio od tijela (ako je glava, vidi kod bbb)).* Ako 'zgubi oči ali ruka. Naručn. 60ª. Odkle oči izgubih, ne vidim komu davam. M. Držić 400. Da izgubi jedno oko oli nos oli uo oli ruku. M. Dobretić 454. — *bbb) kad je objekat* glava, *obično znači što i* život, *vidi* glava, a, *β*). Nećete nevernici biti i glave izgubiti. Mon. croat. 296. (1592). Za vaśega cara u boju izgubiti rusu glavu. I. Gundulić 290. Prije bih moju rusu glavu izgubio. G. Palmotić 1, 256. Ni se štedi da izgubi zarad śega svoju glavu. 1, 314. Još će vitez vuhoviti nemilosno izgubiti po izdajstvu glavu svoju. 2, 58. Da znam, da ću glavu moju ovdi taj čas izgubiti. 2, 105. Da izgubit glavu voli. V. Došen 194ª. Ne može se znati izvan ovo, da boj bijući izgubi glavu. And. Kačić, razg. 28. Ali i on u tomu boju malo ne izgubi glavu. kor. 218. Da ima glavu izgubiti. M. A. Ļeļković, sabr. 1. Jerbo su drugi za maće grihe glavu izgubili. 8. Izgubićeš i ti i ja glavu. 28. Glavu izgubi pod svojim čadorom. I. J. P. Lučić, razg. 7. Ja ću s tebe izgubiti glavu. Nar. pjes. vuk. 1, 577. Ne budali, mlađani Nenade! jer ćeš ludo izgubiti glavu. 2, 77. Idi, dužde, izgubio glavu! 2, 335. Ludo misliš izgubiti glavu. Nar. pjes. istr. 1, 42. Svi devet paski glave izgubili. S. Ļubiša, prip. 195. Al' iz gore žalila ga vila, gdje će ludo izgubiti glavu. Osvetn. 2, 64. — *u ovom se primjeru shvaca* izgubiti glavu *kao pasivni glagol:* Oće junak da izgubi glavu, da od koga, već od babe svoga! Nar. pjes. vuk. 8, 402. — *što u Dubrovniku* izgubiti glavu *znači: smesti se, smutiti se, zabunuti se, to će biti prema tal.* perder la testa. — *ccc) objekat je tjelesno stańe ili tjelesna osobina, n. p. zdravļe.* Izgubio je zdravļe. M. Pavlinović, rad. 151. — *moć, snaga.* Svaki od ńih prij' nego moć izgubi, onih turskih gidij prez broja zagubio. B. Krnarutić, vas. 31. Sva bi snagu izgubio. And. Kačić, kor. 189. — *tjelesno osjećańe (ćućeńe, očućeńe) uopće.* Sva očućenja bjehu izgubile. Zborn. 107ª. Pade obrazom zemļi nica, ćućenje je izgubila. I. V. Bunić, mand. pok. 18. Prvo nego izgubi ćućenja nemoćnik. P. Radovčić, nač. 124. — *videńe, vid.* On izgubi videnje. Mirakuli. 106. Izgubivši videnje sta tako 3 dni. Transit. 194. Fratar ki biše izgubil vid. 209. Vidimo da oni koji mnogo stoje kod ogńa brzo oslijepiju i vid izgube. M. Divković, bes. 258ª. U tavnici vid izgubi. A. Kanižlić, kam. 685. — Izgubiti smaš ‚perder l' appetito' ‚cibos fastidire'. A. d. Bella, rječn. 92ª. — Ženu koja je izgubila divstvo. Ant. Kadčić 24. — *riječ, besjeda. (Bolesnik)* izgubi besedu. Naručn. 35ª. Kada nemoćnik 'zgubi svoju besedu i ne more se spovidati. 90ª. Izgubi rič i veće nigdare ne govori. Transit. 242. S nesrećnoga segaj glasa... starac despot pun porasa smrtno ublijeđe, riječ izgubi. I. Gundulić 388—389. Ako se zgodi da je izgubil rič. P. Radovčić, nač. 68. Od bolesti riječ izgubi. P. Kanavelić, iv. 279. Izgubiti riječ ‚ammutire e ammutolire, divenir muto e mutolo per volontà o per infermità' ‚obmutesco'. A. d. Bella, rječn. 75ᵇ. Nemu pade kapļa, izgubi glas. M. Dobretić 88. Po nedeļi izgubila glasa. Nar. pjes. vuk. 2, 124. — *lice* (izgubiti lice *može značiti: omršaviti u licu, pobljedjeti), ļepota itd.* Svu je sliku izgubila kraļevskoga svoga lica. G. Palmotić 1, 359. Mlados kad vesela ide i ļepost izgubimo. J. Kavańin 40ª. Da izgubi prvašńu lipotu. M. Dobretić 484. Sve mu drusto izgubilo lice, a iz lica izgubi se krvca. Nar. pjes. vuk. 3, 177. — *život.* Za koju stvar napokon život izgubiše. A. Gučetić, roz. jez. 267. Da li tući vitezovi hoć kraļevstvo tve da bļudu, kad izgubit š ńim ńegovi i svoj isti život budu? I. Gundulić 451—452. Svê živote ki ne štede izgubiti na tvoj službi. G. Palmotić 1, 31. Boļe je vele život na sviti svoj izgubiti neg svoju milu ostavit vilu. 1, 265. Život izgubiti, a žudjenu smrt ne sresti. 2, 40. Car izgubi života za malu stvar. B. Krnarutić 38. Er na čast će nij' kratiti isti život izgubiti. J. Kavańin 337ª. I mnogi bi volili život izgubit, nego li svoje pošteńe oskvrniti. J. Banovac, razg. 116. Da bi ispovidnik imao izgubiti ne samo svoj vlastiti život. M. Dobretić 119. Absalun život izgubi. I. J. P. Lučić, razg. 7. Koji bi ih gdigod opazio, pak ne bi odma objavio, izgubiće život. Djelovod. prot. 162. *amo može pripadati i ovaj primjer:* Tako da i slast od žitka izgubih. P. Zoranić 1ᵇ. — *ddd) subjekat je čeļade. objekat je duševna osobina što se shvaća kao dobro, n. p. pamet, svijest, razbor.* Ako bi, pokle se je oženil, izgubil pamet. Naručn. 62ª. Er bih prije izgubil svu pamet i snagu, nego bih pobrojil ńe ļepos pridragu. M. Držić 495. Što si pamet izgubio, brže odluke te promijeni. G. Palmotić 1, 349. Ako li je pita ispovid pri nego je pamet izgubio. I. Terzić 147. Nit' vam mogu vićnost iskazati, jer bih pamet moga izgubiti. L. Ļubuški, pism. 57. Tko godi nije vrtoglav i pameti izgubio razložite. F. Lastrić, ned. 376. Istina je da sam ostario, al pameti nisam izgubio. And. Kačić, razg. 212. Što učini, pamet izgubila! Nar. pjes. vuk. 8, 221. Kamo pamet? ti je izgubio! 2, 289. — Za vašu gizdu i taštu slavu izgubili ste razum i pamet. Zborn. 55ª. Da izgubi razum. J. Banovac, uboj. 34. — Zatravjena svijes izgubi. G. Palmotić 2, 82. Prije neg svijes izgubi. Đ. Bašić 188. Neg ako je sa svim izgubio svoju svist i razborište. Ant. Kadčić 258. Pobudali i izgubi svist. M. Dobretić 88. Blago onomu koji u takvom metežu ne izgubi svijest svoga plemena. S. Ļubiša, prip. 69. — 'Zgubiti će mudrost mudri, razabrajuć jih odvrći hoću. Živ. kat. star. 1, 220. — Vrat' se, svijesti ma, razlogu, ne izgubi tvoga suda. G. Palmotić 1, 31. — *uspomena.* Ja sam od velike starosti izgubila uspomenu. M. Dobretić 92. — *ufańe, nada.* Dešpera se, ča je da izgubi ufanje od odpušćenja. Naručn. 81ª. Izgubil sam me slatko ufanje. M. Držić 11. Bješe izgubio ufanje i ne uzdaše se. M. Divković, bes. 206ᵇ. Ne ufati ili izgubiti ufanje. S. Matijević 94. Tijem ufanje ne izgubi nijedan grješnik. I. V. Bunić, mand.

4. Sa svim izgubiti ufanje ali ne ufati. P. Radovčić, nač. 208. Vlastelinu ki izgubi svoje nade, a daju se drugim sade. J. Kavanin 166ᵇ. Bijahu izgubili ufańe. J. Banovac, prisv. obit. 75. Izgubivši ufańe u Boga. F. Lastrić, test. 14ᵇ. Da su ufańe izgubili u pomoć Božju. 19ᵇ. Crkvenici još ne izgubiše ufańe. A. Kanižlić, kam. 88. Ovi će svoje opako ufańe izgubiti. 118. Ne biste ončas izgubili ono ufańe. Đ. Bašić 283. Kako čovjek, koji je ufańe izgubio. 305. Da ne bi izgubio ufańe u milosrdje Božje. M. Dobretić 112. Bijahu liječnici sasvijem izgubili ufanje ńegova života. I. M. Mattei 230. Tko je nadu izgubio, taj se ubio. M. Pavlinović, rad. 42. — *srce, junaštvo itd.* Čas neumrlu ko god ļubj, ne izgubi srca vika u naj većoj u pogubi. G. Palmotić 2, 528. Grci izgubivši Justinijana, izgubiše srdce. A. Kanižlić, kam. 825. U nevoļi izgube češtvo i junaštvo. S. Ļubiša, prip. 209. — *ļubav.* Da i naj goremu neprijateļu ne izgubimo ļubav. S. Rosa 74ᵃ. *amo može pripadati i ovo:* Izgubiješ *(sic)* užgańe i vrućinu od bogoļubstva ako ne obslužiš mučańe. M. Radnić 425ᵇ. — Ko izgubi sram ļudski, izgubi i strah Božji. Nar. posl. vuk. 139. — Kod muških i ima još malo stida, a žene su ga već davno izgubile. Nar. prip. vil. 1867. 777. — Da izgubi žeļu od odkupļeńa. F. Lastrić, test. 105ᵃ. — *ee) objekat je sreća.* Da bi tako svoju sriću izgubio. M. Dobretić 105. S kog' si mlada sreću izgubila? Nar. pjes. vuk. 2, 418. Muči, ļubo, sreću izgubila! 2, 630. Jal' smo staru sreću izgubili, jali nas je netko prevario. 3, 804. Đe je Mahmut sreću izgubio i junake mnoge ostavio. Ogled. sr. 221. Uzmi Nikolu, kad ti se desila sreća, i ne izgubi je ludo. Pravdonoša. 1852. 28. — *ff) objekat je duševno dobro, n. p. vjera, zakon.* Neću tužan vjere izgubiti, makar znao izgubiti glavu! Nar. pjes. vuk. 1, 255. Ili si se danas poturčio, i svoju si veru izgubio. 2, 7. Neću svoju veru izgubiti. 2, 505. Nit' ću moju vjeru pohuliti, ni Hristovi zakon izgubiti. 2, 614. — *duša.* Duše ne izgubi. Zborn. 8ᵃ. U slice se je vas stavio, gdje će i dušu izgubit. M. Držić 319. Voliše trpiti progońenje nego li u vike dušu izgubiti. Dukļanin 10. Ali mi je dušu i viru 'zgubiti, ali ću Olivu na voļu ļubiti. Oliva. 16. Živo je, tako mi dušu ne izgubiti. 50. Dušu tvoju da izgubiš. V. Došen 257ᵇ. Neg od zlobe i dušu izgube. M. A. Reļković, sat. E7ᵇ. Neg da čini povoļno tu dušu izgubiti. Ant. Kadčić 544. Tko izgubi dušu svoju. M. Dobretić 22. Ako ćemo izgubiti dušu, lasno ćemo omrazit Momira. Nar. pjes. vuk. 2, 158. Nemoj, sine, izgubiti duše; boļe ti je izgubiti glavu. 2, 193. Tako dušu paski ne izgubio! Nar. posl. vuk. 297. Vidim da si sumao dušu da izgubiš. Nar. prip. vuk. 154. Da mi nije bilo žao dušu izgubiti. Pravdonoša. 1852. 9. — *raj.* Da će izgubiti slavu rajsku. F. Lastrić, test. 106ᵃ. Raj zemaļski izgubismo. V. Došen 200ᵃ. Zaradi raja koga smo izgubili. M. Dobretić 140. — *čiju ļubav, milost, prijateļstvo.* Izgubiti svačiju ļubav ‚perdersi gli amici' ‚gratias perdere'. A. d. Bella, rječn. 72ᵃ. Izgubiti Božju ili ļudsku milos ‚cadere in disgratia di Dio o degli huomini' ‚incurrere Dei vel hominum odium'. 265ᵃ. Izgubiti priateļstvo tvoje. H. Bonačić 28. Da će izgubiti prijateļstvo cesarovo. F. Lastrić, test. 116ᵃ. On se ne uslobodi opomenuti cara, da ne izgubi milost. A. Kanižlić, kam. 112. Ako mi druga tužba dođe, ter se svaki zuluma ne prođe, on će moju milost izgubiti. And. Kačić, razg. 296. — *amo može pripadati i ovo:* Još nigdi ne bi izgubio svete mise. I. Ančić, svit. 16. Gdi je izgubio oni dan misu. 19. — *gg) objekat je vlast, oblast, pravo, carstvo itd.* Izgubiše vlast od svoga života. B. Krnarutić 20. Vlast i život kad izgubi. J. Kavańin 188ᵃ. Isti Ostoja vlast izgubi s toga boja. 185ᵃ. Crkva ne more oblast svrhu Bulgarije izgubiti. A. Kanižlić, kam. 889. Jer su takovi izgubili po svomu očitomu sagrišeńu razlog i pravice vrhu pričešteńa. Ant. Kadčić 153. Tu su Srbi izgubili carstvo. Nar. pjes. vuk. 2, 804. Ako l' mene to ne poslušate, već počnete zulum činit raji, vi ćet' onda izgubiti carstvo. 4, 185. Srpski narod izgubi svoju neodvisnost. S. Ļubiša, prip. 116. Ferik-Salih tu pašinstvo svoje izgubio. Osvetn. 3, 128. Izgubiti krivńom pravo na imovinu, na život ‚sein leben, sein vermögen verschulden (durch eine schuld verwirken)'. Jur. pol. terminol. 582. — *hh) objekat je slava, čast, poštenje, glas itd.* Da cića slave svitovńe ne izgubiš slavu vikovńu. Živ. kat. star. 1, 221. Boju se da prvi glas moj izgubļu. Aleks. jag. star. 3, 821. Nemoj časti tve izgubit. G. Palmotić 1, 271. Svijetla časti, lijepa ti si tko te ima, težko tomu tko te izgubi. I. V. Bunić, mand. 7. Ke bi *(divojčice)* radi nevoļe mogle izgubiti svoje poštenje. P. Radovčić, nač. 109. Pade jaz u Vrbas, i izgubi sebi glas. (D). Poslov. danič. 93. Da b' ne izgubio glas, i ugodnu milu družbu. J. Kavańin 178ᵇ. Tako izgubi i sebi poštenje i dilima dobrim, koja čini, dostojanstvo plaće vićne. F. Lastrić, ned. 285. Dobiće a ne izgubiti dobar glas. Ant. Kadčić 253. Da će on izgubit pošteńe. M. Dobretić 78. Pade Pliva u Vrbas, i izgubi svoj glas. Nar. posl. vuk. 245. — *ii) objekat je osobina kojom se što razlikuje od drugoga.* I da izgubi svoje gizde bijeli biser, rude slate. A. Vitaļić, ost. 26. Da nam usmrde tavńan molitve, da izgubi snagu svoju. F. Lastrić, ned. 244. Samo jedne od groznice lipotu će izgubiti *(lice).* V. Došen 22ᵃ. Što se vedro nebo pomutilo, ter je svoje lice izgubilo. And. Kačić, razg. 69. Kad je izgubila *(crkva)* posvećeńe. Ant. Kadčić 82. Oposvećen t. j. da je izgubio posvećeńe. 89. Kad oštija izgubi vrstu oliti obličje od kruha. M. Dobretić 19. Da još nije izgubilo *(vino)* slast i miris. 347. — *kk) kao usalud trošiti. aaa) objekat je vrijeme, prigoda.* Ki jesu izgubili vrime v taščini svita. Transit. 128. Majde je grijeh jedan izgubit ovi dan u zaman ležeći. N. Naļešković 1, 225. Ne hteći mlade udove tamne izgubit ļeta svoja. G. Palmotić 2, 886. Izgubiti prigodu ‚perder l' occasione' ‚occasionem amittere'. A. d. Bella, rječn. 554ᵃ. Drago vrijeme izgubit, u kê mogoh ļubit tebe. I. Đorđić, usd. 100. Ah, ovi sam dan izgubio! J. Banovac, pripov. 240. Da nećeš ni vrimena zaludu izgubit. M. Dobretić v. Čitav sat izgube. S. Ļubiša, prip. 197. Dosta mi je štete da izgubim ovako vedri dan, kad svak sije. 198. Udrimo na Turke, prigoda je, ne izgubimo je. Osvetn. 3, 71. — *bbb) objekat je trud, muka.* Izgubiti muku ‚faticar indarno' ‚incassum laborare'. A. d. Bella, rječn. 305ᵃ. — *ll) vidi* gubiti, 1, b, *b) ll). aaa) bez objekta.* Sila mu je, da izgubi tako u lipoj sada ļubi, kako u vrlom boju prije. I. Gundulić 376. Tim kad još bi veće puta jakno i lani izgubio, bil' mu ne bi vlas rasuta. 450. Što su orušja Poļakova cara Osmana pridobili, naša je šteta, ne ńegova, ne on, mi smo izgubili. 475. Ili izgubit, ili dobit oni budu, rijet je trijebi, da svakako ima to bit s obje strane koris tebi. 502. I da on osta dobitnikom, mi izgubismo mnogom dikom. J. Kavańin 420ᵇ. Da bi se počeo pravdati arcibiskup rečeni, vazda će izgubiti na svakomu sudu pravednomu. M. Dobretić 301. Absalun nesrićno izgubi. I. J. P. Lučić, razg. 131.

Hoću ići ka Varadu gradu, jal' dobiti, jali izgubiti. Nar. pjes. vuk. 3, 279. Žeko znade po Bosni kamenoj, đe se može dobit, đe l' izgubit. 4, 275. — *bbb) objekat je supstantiv, kojijem se pokazuje natjecaće, n. p. pravda.* More s toga pravdu izgubiti. Stat. poļ. ark. 5, 278. Izgubiti pravdu. B. Kašić, zrc. 105. Izgubiti pravdu, razloge ‚perdere la causa' ‚cadere causa'. A. d. Bella, rječn. 182a. Izgubiti pravdanje ili pravdu ‚perder la lite' ‚causa cadere'. 441b. Izgubivši pravdu na sudu. A. Kanižlić, kam. 89. Ako li si pravdu izgubio, plati. M. A. Reļković, sabr. 18. — *boj, mejdan itd.* Budući 'zgubil boj. Korizm. 49b. Ti si, brate, gotov' ostario, i junački mejdan izgubio. Nar. pjes. petr. 2, 685.

c. *učiniti da ko izgubi (vidi* b, *b)). onaj kojemu se učini da izgubi ističe se dativom ili adjektivom posesivnijem.* Ti ne uzmi moju Vidosavu, Vidosavu, moju nevjernicu, jer ć' i tvoju izgubiti glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 113. Maksimu si sreću izgubio. 2, 554. Ako li se poturčiti nećeš, ģelat će ti glavu izgubiti. 2, 610. Jal' ću tvoju izgubiti glavu. 3, 352. Ti ga čekaj, izgubi mu glavu. 3, 553. Da ubiješ Čengijć-Smail-agu i ńegovu da izgubiš glavu. 4, 486. Što me prokle i sreću izgubi. Nar. pjes. herc. vuk. 210. Tu je ńima izgubio glave. Pjev. crn. 81a. Hoćahu mu izgubiti glavu. 294a. I Gaševu glavu izgubiti. Ogled. sr. 138. Boļe je zemļu prodati nego joj običaj izgubiti. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 28. Đak izgubi popu ručak. (Što je i on pošao s popom, pa kad ih čoek viđeo, učinilo mu se mnogo častiti dvojicu; a da je bio pop sam, častio bi ga). 72.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, b, *a) (a i b) bb) bbb)).* Majka Venere ište Kupida, svoga sina, od ńe izgubjena. S. Bobaļević 228. Da se družba izgubjena s mnogom pomńom iskat bude. G. Palmotić 1, 17. Vječnim plaštem može ogrnut i izgubļena tebe sina. J. Kavańin 17a. Evrin da u žalosti plače sine izgubļene. 59a. Otiđe jednu tražiti izgubļenu *(ovcu).* F. Lastrić, test. 157a. Zagrli ga, poļubi i utiši, kakono otac sina izgubļenoga. And. Kačić, razg. 114. Da će izgubļene stvari naći. M. A. Reļković, sabr. 38. Kaono sin izgubļeni. L. Vladmirović 66. Idite k izgubļenijem ovcama. Vuk, mat. 10, 6.

b. *vidi* 1, b, *b).* Od vrimena izgubļena i stračena za ludo. A. Komulović 40. Steć bo može on na svitu izgubjenu slavu u boju. I. Gundulić 375. Izgubjeni er su trudi višńemu se protiviti. G. Palmotić 1, 181. Rodno mjesto prij' izgubļeno primi u krilo svo'e hrabreno. J. Kavańin 233a. Ńeki kartar svoje pjeneżtvo izgubļeno plačuć. 323a. To su grišnici otvrdnuti izgubļenog uńańa. F. Lastrić, svet. 64b. Pomagaju se za dostignuti izgubjenu milost. J. Matović 97. S čijom pomoći povraća se zdravļe izgubļeno. 184. Ļudska pameti, izgubļena u ludostima svijeta himbenoga. L. Radić 61. Izgubļeno zdravļe dostigoše. I. J. P. Lučić, izk. 33. Vreme zlatno, za vavijek izgubļeno. Đ. Obradović, živ. 89. Ter izgubjen ures ś ńima i predńu mu krasnos poda. P. Sorkočević 590b. Doživiti sramotu izgubļene opklade. Vuk, dan. 2, 186. Rđe vođci bijegom se spase, u gradove tamo čajat, vrh gospodstva izgubļena bditi! Osvetn. 4, 50. Ura izgubļena u ludorijam ol' u besposlici. M. Pavlinović, rad. 109.

c. izgubļen *znači: koji se izgubio (refleksivno). a) koji je sašao s puta (metaforički u duševnom smislu).* Zvizdo morska i putnice od izgubļenih. M. Jerković 88. Ti si putnica od izgubļenih. 91. — *b) vidi* 3, b. Ti, Bože, vidi me izgubļena i osuđena. M. Jerković 12. Zli i izgubļeni u propasti će se paklenoj mučiti. V. Andrijašević, put. 269. — S kima *(mukama)* duše izgubļene u ogńu se silnom vare. J. Kavańin 390b. Duše iste izgubļene kušati će u svoj muci. 426a. Zakopane ke su dubļe zlobne duše izgubļene. 447a. Mi ćemo ga spržiti živa kao dušu izgubļenu i neznabožnu. S. Ļubiša, prip. 217. Ti si duša izgubļena i prokleta. 226. *amo može pripadati i ovo:* Izgubļen u lasti ‚comodone, dicesi d' huomo molto dedito ai comodi' ‚pelliculae curator acerrimus'. A. d. Bella, rječn. 206a. — *i ovo:* Ńiov osuđeni život i izgubļeni. M. Dobretić 212. — *c) vidi* 3, d. Napokon izgubļen obrati mu pleća. F. Glavinić, cvit. 198b. Izgubļen ‚perduto d' animo' ‚animo defectus'. A. d. Bella, rječn. 554a. Izgubļen ‚sbigottito, attonito' ‚exanimatus'. 645a.

3. *sa se, pasivno i refleksivno. — Između riječnika u Mikaļinu* (izgubit se, izgubiti srce ‚abjicere animum, despondere animum, animo cadere, animum dimittere, frangi animo, contrahere animum'), *u Belinu* (‚pereo' 555b), *u Stulićevu* (‚deprimi, consternari, perire, interire, extingui'), *u Vukovu:* 1. ‚verloren gehen' ‚perdor'. 2. ‚einfallen (im gesichte abmagern)' ‚macesco'.

a. *pasivno, uopće. a) vidi* 1, b, *a).* Biv se jednom izgubio *(osao).* J. Kavańin 363a. A u crkvi kad se izgubi *(Isus).* 388b. Izgubi se pašina jabuka u Budimu gradu bijelome. Nar. pjes. vuk. 3, 322. — *b) vidi* 1, b, *b).* Ne osudi čovjeka dokle mu roka ne daš da se pravda ne izgubi. Zborn. 2a. Svete suze, ke skrušena lijeva odavna, izgubile, znaj, nijesu se. I. V. Bunić, mand. 40. Da se može izgubit pamet. J. Banovac, uboj. 84.

b. *o čeļadetu, poginuti, propasti, upropastiti se.* Ma vilo, nemoj se izgubit. M. Vetranić 2, 149. Jeda bojne Poļake će tuđe vojske sačuvati, kad se izgube oni veće u krvavoj s prva rati! I. Gundulić 451. Ne čini da se izgubim ja ni poginem. M. Jerković 87. Svaku štetu kuša i ludo se vazda izgubi, vjerne svjete tko ne sluša. G. Palmotić 2, 42. Ostavi *(Sansun)* svoju jakost onde gdi spavaše, i tako se siroma izgubi. J. Banovac, razg. 29. Nego bi *(ti)* imao puštit, da se vas svit izgubi, jere je maņe da vas svit pogine . . . 194. Svaki koji viruje u ńega ne izgubi se. F. Lastrić, test. 66b. Da se izgubiš porad ńega jeda bi ga za u vike dobio. M. Zoričić, osm. 18. Zašto nered tko obļubi, bez reda se on izgubi. V. Došen 244a. Straši se primala da se djetešce ne izgubi. Đ. Bašić 214. — *U teologičnom smislu znači osuditi se (na drugom svijetu). subjekat može biti i* duša. Da se izgubi ona duša. I. Držić 224. Kolikijem sam uzročila da jim se duša izgubila. I. V. Bunić, mand. 11. Da se ne bi *(ti)* s grijeha izgubio. J. Kavańin 17a. Da ga ne bi djavli stisli i u vijek se ne bi izgubi'. 584a. Vidimo, da nas zove *(Bog),* kad od ńega odstupamo po grihu, za da se ne izgubimo. J. Banovac, razg. 88. Ako pokoru ne učinite, svi ćete se zajedno izgubiti. 242. Pavao apošto govoraše: ‚Bojim se da se izgubim'. J. Filipović, prip. 1, 178b. Za ńega spaseńa ne ima, on će se izgubit. 1, 198a. Bogastvo veće puta čini, da se mnogi izgube vičńim izgubļeńem. 1, 301a. Od osuđenije koji se imadijahu izgubiti. F. Lastrić, test. 154b. Svi su grišnici otvrdnuti otišli u muke vičńe i izgubili se. ned. 119. O koliko ih je u ovomu pobudalilo i izgubilo se, ne ktijući ponizno virovati, što je Bog očitovao! 187. Da se čovik u vike izgubi. M. Zoričić, osm. 18. Jeli se koja duša po vašemu zlu izgledu ištetila ali izgubila? Đ. Bašić 20. Ali ću se

sahraniti, ali izgubiti? 75. Ako ne učinite pokoru, svi ćete se izgubiti. J. Matović 242. Da se ne bi duše izgubile nevidom. M. Dobretić 84. Gdi se more ńegova duša izgubiti. 141.

c. *o čeljadetu se kaže da se izgubilo i kad se davno nije vidjelo ili kad nije ondje gdje bi trebalo da bude.* Gdje se si izgubio? M. Držić 150. Đe si, brate Amelica Trivo? zbiļa si se danas izgubio. Nar. pjes. kras. 1, 186.

d. *o čeljadetu, može značiti: smesti se, smutiti se, pobuniti se, klonuti duhom, poplašiti se.* Jao! izgubio se sam, ne znam ni kud hodim ni što činim. M. Držić 295. Ne brin' se nijednu stvar, nemoj se izgubit. 468. Sram je biļeg od ļubavi, zato zasve Captislava u licu se svom izgubi. Ġ. Palmotić 2, 189. Čovjeku je ures veći ne izgubit se u nesreći neg s oružjem pridobiti. 2, 518. Nimaju se tada izgubiti ni smesti u tih takovih ričih. P. Radovčić, nač. 210. On se smuti i izgubi na žalosno tač viđenje. P. Kanavelić, iv. 308. Jeda bi se ne smutili i ne izgubili. I. Ančić, vrat. 42. Da bogati . . . ne bi se smeli, izgubili i desperali. 147. Nemojte se izgubiti ni pristrašiti. P. Posilović, nasl. 43ᵇ. Kad more uzavri, i dobar se mrnar izgubi. (D). Poslov. danič. 42. Izgubiti se ‚perder l' animo' ‚despondere animo'. A. d. Bella, rječn. 89ᵃ. ‚perdersi d' animo' ‚animo deficere' 554ᵃ. ‚sbigottirsi, perdersi d' animo' ‚deponere animum' 645ᵃ. Izgubiti se za ništa ‚affogare in un bichiere d' acqua, dicesi di colui che si perde in poco pericolo' ‚levi modo frangi'. 46ᵇ. Sred tuge se težke nikad nijesam izgubio. I. Đorđić, salt. 417. Simun, sa svim da ostario biše, ne izgubi se u slobodštini nego izađe suprot ńemu. And. Kačić, kor. 348. Ko se izgubi u vrijeme plače u nevrijeme. Pravdonoša. 1852. 10. — *u ova dva primjera kao da znači pasti u nesvijest:* Vina s mirom koje ga činaše kako izgubiti se i tako ne čujaše velike bolesti. M. Divković, bes 386ᵇ. Kad človik pade u niku slabost izgubivši se. P. Radovčić, nač. 62.

e. *promijeniti se u licu (na gore), omršaviti. vidi u Vukovu rječniku.*

f. *o čemu neživom (tjelesnom i duševnom), nestati uopće.* Odkle ovo tezoro nađoh, meni se mir izgubi. M. Držić 194. Izgubila se je vjera na svijetu. 409. U pismijeh uzrastiše male ovako stvari u sebi; a velike se izgubiše, er ko će od ńih pisat, ne bi. I. Gundulić 867—868. Što se u knigam ne nahodi brzo se izgubi. And. Kačić, razg. 1. Prve dvi mogu se po grihu izgubiti i dignuti od naše duše. M. Dobretić 19. I izgubiće se kislota. Z. Orfelin, podr. 242. Sve mu drusto izgubilo lice, a iz lica izgubi se krvca. Nar. pjes. vuk. 3, 177. Pa pošto je tako polovicu gomile premetnuo, izgubi mu se para s očiju. Nar. prip. vrč. 82. Mlijeko pomiješavši se s ostalom vodom izgubi se sa svijem. Vuk, poslov. 273. Ovaj se običaj među ļudma našega zakona gotovo sa svijem izgubio. živ. 6. Taj se zanat bio izgubio. M. Pavlinović, rad. 20.

IZGŪBIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. izgubļiv.

IZGŪBLATI, izgûbļâm, *impf.* izgubiti. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izgubļati, *rus.* изгублять. — *U Stulićevu rječniku:* v. izgubiti. Pamet utrujena 'zgubļa kripost od molitve. Naručn. 97ᵃ. Človik 'zgubļa dobra duhovna. Korizm. 58ᵃ. Dušu izgubļati. Zborn. 3ᵃ. Vazda Atila, kada se bijahu, izgubļaše. Dukļanin 22. Budući da jedno srce plemenito u skrbi ne izgubļa se. F. Glavinić, cvit. 138ᵇ. Koji ne čine što su dužni izgubļaju se. I. Ančić, ogl. xxviii. Jesmo izagnani i ne izgubļamo se. M. Radnić 68ᵇ. Žito posijavši ga ako se sahrańuje izgubļa se. 91ᵃ. Izgubļaš sve dobro. 212ᵃ. Tko ļubi ovako svoj život, izgubļa ga. 395ᵃ. Tako nauče stvari s kojijem izgubļaju se. 478ᵇ.

IZGUBLJENICA, *f. žensko čeļade izgubļeno (vidi* izgubiti, 2, c). — *U jednoga pisca našega vremena.* Ja sam bezbratica i izgubļenica, nijesam imala pod nebom ništa do ovoga gologa života, a danas ni ńega. S. Ļubiša, prič. 65.

IZGUBLJENÍK, *m. čovjek izgubļen (vidi* izgubiti, 2, c). — *U naše vrijeme.* On je budala i izgubļenik, koji se pušta za nos vući. S. Ļubiša, prip. 108. Da ovoga izgubļenika izvedem na pravi put. prič. 72. Izgubļenik, koji se izgubio. A. Kuzmanić. nar. list. 1879. 96.

IZGUBLJENOST, *f. uprav osobina onoga što je izgubļeno, ali u jedinom primjeru* (xviii *vijeka) znači izgubļenje.* Nijedna izgubļenost budi od gradova, budi od tvrđa može se na koji način izgubjenosti vikovitoga spasenja prilikovati. A. d. Bella, razgov. 288.

IZGŪBLJÊŃE, *n. djelo kojijem se izgubi (u konkretnom smislu i ono što se izgubi).* — *Stariji su oblici* izgubļenije, izgubļenje, izgubļenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izgubļenje), *u Belinu* (izgubļenje 296ᵃ), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* izgubleńe), *u Voltigijinu, u Stulićevu* (izgubjeńe), *u Daničićevu* (izgubļenije). Odneti odь pameti naše izgubļenje grada Kotora. Mon. serb. 327. (1423). Da nas izvadi od vječnoga izgubļenja. Zborn. 69ᵃ. Izgubļenje mêlosti ńegove. Š. Budinić, sum. 89ᵃ. Jedva bez kogagod izgubļenja prohodi. B. Kašić, nasl. 32. S izgubļenjem od života. src. 37. Držan je platiti izgubļenja učińena onijem ubojstvom. 62. Radi izgubļenja od toliko draga oca. iń. 80. Spomenuti se od izgubļenja od raja nebeskoga. M. Orbin 163. Nu u vazetju Carigrada i izgubļenju crkve ove osta ime. I. Gundulić 491. Ka me na grih vuče i na izgubļenje. A. Georgiceo, nasl. 268. Od koje stvari izlazi izgubļenje od kuća, općina, krļestva. I. Držić 248. Da ne kupiš mu ļepotu s izgubjeńem od života. Ġ. Palmotić 1, 261. Dobitnica u izgubjeńu čestita se ugledati, čas je i sreća prem velika. 2, 165. To je ńih prikor, to očito ńih poštońa izgubjeńe. 2, 384. Zrinski kad vidi to 'zgubļenje. B. Krnarutić 36. Zač, dim, hoće se zapustiti *(grišnik)* i dati misto nikomu izgubļenju. P. Radovčić, nač. 172. Odneti mu niko izgubļenje i pristrašenje srca. 201. Na izgubļenje od duše. V. Andrijašević, put. 341. Izgubļenje gradi sebi. P. Kanavelić, iv. 20. Želne tvoga izgubļenja. P. Kanavelić, iv. 168. U izgubļenju svijeh dobara. 169. Koja podnijeh izgubļenja od mojega biča tužna. 328. Ne mogu žalosnijeh ostaviti bez pastijera na izgubļenju. 395. Od naj dražijeh izgubļenje. 468. Dovelo me na izgubļenje. 569. Sin od izgubļenja. I. Ančić, ogl. 6. Svrha onije koji ļube svijet jest smrt i izgubļeńe. M. Radnić 10ᵇ. Jer je sve izpraznost i izgubļeńe vrimena. 15ᵃ. Što ne samo nije dobitak nego izgubļeńe očito. 81ᵃ. Plakaše prorok Samuel izgubļenje duše Savlove. 109ᵇ. Veliko jest tvoje izgubļeńe, ako među tolikijem boleńami živeš dobrovoļno. 296ᵇ. Izgubļeńe vrimena jest ļsmrt i izgubļeńe života. 458. U preši je izgubļenje, a u ustrpļenju spasenje. (D). Poslov. danič. 141. Pade u izgubļenje vičńe dolika. A. Vitaļić, ist. 509. Muke i trude teške kuša izgubļenja cijeć našega. ost. 36. Brez izgubļenja tolikoga svoga dobra. I. Grličić 41. Bez izgu-

bļenja tvoga većega poštenja. 72. Bivši uzrok ńih izgledi od tolicih izgubjenja. J. Kavańin 456ᵃ. Blago tvoje s tobom neka je na izgubļeńe! A. Baćić 60. Ne ktijući izgubļeńa čovićjega. 82. Ako se očito boji od izgubļeńa života. 94. Sin Boga živoga koji je nas odkupio od vičńega izgubļenja. J. Banovac, razg. 41. Gospodine Bože, u tvojim rukam stoji moje saraneńe i izgubļeńe. 134. Kako ste bili uzrok od izgubļeńa milosti Božije drugome. 169. Da ne bi poznao svoga izgubļeńa čini ga izgubit strah. pred. 9. Radi izgubļeńa toliki duša. prisv. obit. 28. Pod izgubļeńe ńiova života ne imadu nijedno dilo krstjansko očito činit. J. Filipović 1, 27ᵇ. Naše izgubļeńe poče od jednoga cabla. 1, 91ᵇ. Ovoga cesarstva grčkoga izgubļeńe sveti otac papa rimski Nikola peti ovoga imena dva godišta prija prorokova. 1, 167ᵇ. Vidismo izgubļeńe toliki gradova. 1, 212ᵇ. Pade u izgubļeńe ufańa. 1, 581ᵃ. U vrtlu raja zemaļskoga izgubļeńe naše poče. F. Lastrić, test. 104ᵃ. Trčati na izgubļeńe pc nasladeńi tilesnim. 154ᵇ. Al' im je muka od izgubļeńa, zašto ne uživaju lica Božijega. 202ᵃ. Odvratiti grišnike s puta od izgubļeńa. test. ad. 62ᵃ. Izgubļeńe milosti Božije. 108. Strah od izgubļeńa sviju dobara. 209. Nespoznanstvo jest izgubļeńe dobročinstvi. 387. Velika je muka i žalost ogań pakleni, veća izgubļeńe života i slave rajske. 408. Zaludu im kucaju pripovidaoci izgubļeńe slave vičńe. svet. 64ᵇ. Žalimo izgubļeńe duša. A. Kanižlić, kam. 164. Tako ji na izgubļeńe ufańa dovodi. E. Pavić, ogl. 617. Vikovńe izgubļeńe Boga tvoga. M. Zoričić, osm. 21. Bludnu vatru dok sastave s izgubļeńem svoje glave. V. Došen 88ᵃ. Izgubļeńe tko god ļubi, vaļa da se i izgubi. 96ᵃ. Ortak s paklom tko postane izgubļeńa on dopane. 188ᵇ. Jer je pod izgubļeńe života zapovjedio. And. Kačić, kor. 8. Dade naredbu, da pod izgubļeńe glave ne ima niko opsovati Boga Izraelskoga. 292. Pizmu nositi čak do izgubļeńa života. M. A. Reļković, sabr. 70. Ne ulazi kroz vrata nego kako lupež priko zida na svoje izgubļeńe. Ant. Kadčić 2. Da se ne bi priobratili na zlo i na izgubļeńe duše naše. J. Matović 521. Put od spaseńa i put od izgubļeńa. M. Dobretić 85. U istomu stańu od griha i svoga izgubļeńa. 69. Sve kolike štete i izgubļeńa. 185. Stvari koje su od velika izgubļeńa ńemu i drugomu. 186. Kad žali izgubļeńe dobra końa. 178. Grih istočni jest jedno dignutje oli izgubļeńe milosti. 195. S tolikom štetom i izgubļeńem svega naroda čovičanskoga. 209. Rečene zločince pridaje u ruke djavaoske na izgubļeńe tila. 212. Biža od zamke i izgubļeńa. I. J. P. Lučić, razg. 49. Ah grišniče, ja sam te zvao, a ti si se činio, da si gluh: zato s razlogom hoću se smijati tvomu izgubļeńu. Đ. Rapić 68. Čini sebi put na vičńe izgubļeńe. B. Leaković, nauk. 188.

IZGÙBĻIV, *adj. koji se može izgubiti. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (,qui perdi potest'). Lipa je i neprocińena stvar čistoća, ali je veoma slaba i lasno izgubļiva. A. Kanižlić, fran. 180. Stalno i nikda izgubļivo zdravje imali su. I. Velikanović, uput. 1, 31.

IZGUBĻÍVATI, izgùbļujêm *i* izgùbļîvâm, *impf.* izgubiti. — *U Belinu rječniku: praes.* izgubivam *kod* izgubiti 554ᵃ; *u Bjelostjenčevu:* izgubļujem, izgubiti, izgubivam ,amitto, perdo, jacturam facio, deperdo'; *u Voltiģijinu: praes.* izgubivam *i* izgubļujem *kod* izgubiti; *u Stulićevu:* izgubivati, freq. v. izgubiti, *a kod ovoga ima i praes.* izgubivam.

IZGÚLITI, ìzgûlîm, *pf. složeno:* iz-guliti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,avellere; extirpare'), *u Mikaļinu* (izguliti, iskorijepiti ,extirpo, avello, evello, convello'), *u Belinu* (,carpire, svellere herbe, radiche e simili' ,vello' 174ᵃ; ,sradicare' ,radicitus extirpare' 704ᵇ; izguliti, izgulivam ,spiantare, tor via la pianta' ,explanto' 699ᵃ; ,spelare' ,depilo' 697ᵃ; ,pelare, svellere i peli' ,pilos detrahere' 550ᵃ; izguliti, izguļivam ,strappare' ,avello' 711ᵇ), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izguļivati), *u Voltiģijinu* (izguliti, izguļujem *i* izgulivam ,stradicare, strappare; spellare, scorticare' ,herausreissen, ausrotten'), *u Stulićevu* (,eradicare, evellere radicitus, extirpare, evellere, extrahere'), *u Vukovu:* 1. ,durch nagen entblössen' ,erodo': izguliti šumu; izgulile koze šļive. 2. (po jugozapadnijem krajevima) vide iščupati.

1. *aktivno.*

a. *guleći izvaditi, vidi* 1. guliti, 1, b. *a) u pravom smislu.* Izguliti plivu i ļuļ. Š. Budinić, sum. 58ᵇ. Jeda li bi ti jedan vlas mogli izguliti? B. Kašić, nasl. 198. Krotka će ručica žilu izguliti. I. T. Mrnavić, osm. 115. Sluge izgule ļuļ. M. Radnić 388ᵇ. Izguli s korijeńem zle trave. 394ᵇ. Travu do korina izguliti. S. Margitić, fal. 89. Da izbirajući ļuļ ne izgulite š ńim zajedno i pšenicu. L. Terzić 308. Zabrańuje sin Božji štetnu travu izguliti. A. d. Bella, razgov. 197. Vitar drvje iz zemļe izguli. A. Baćić 447. Da izbirajući ļuļ ne izgulite i pšenicu. J. Banovac, blagosov. 101. Hotijući sluge otca od obitili ļuļ izgulit, zapovida jim da ne tiču. J. Filipović 1, 185ᵇ. Guleći ļuļ i kukoļ izgulićete i pšenicu. F. Lastrić, od' 179. Kako je korin mučno izguliti sa svim žiļem iz zemļe. ned. 128. Al' je mučno i travku izguliti sa svim korijenom iz zemļe, da žiļa ne ostane. 361. Povaļati i izguliti privelika stabla. svet. 69ᵇ. Srce vlastito izguli iz prsa. 149ᵃ. Izguli komaru nogu, i crijeva su mu na dvoru. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 98. Nańe onu dlaku crļenu pa je odvoji od druge kose, izguli je. Nar. prip. vuk. 155. Izguli jednu dlaku iz grive. Nar. prip. bos. 1, 116. Kutńi zub izguliti. M. Pavlinović, rad. 171. Ali će izguliti nezrelu krtolu. V. Bogišić, zborn. 594. — *b) u prenesenom ili metaforičkom smislu, kad je objekat što umno.* Ti uzroci tribuje da podkopa i izguli. Š. Budinić, ispr. 40. Tko hoće izguliti i očistiti sve zloće i grijehe od svoje duše. M. Divković, nauk. 217ᵇ. Da izguliš i oboriš potajno i bezredno prignuće k tebi. B. Kašić, nasl. 215. O da bi tom pomńom grihe izgulili! A. Georgiceo, nasl. 8. Jer ju *(ļubav)* nije moć izguliti. I. Ivanišević 287. Izguliti ju *(dušu)* i razlučiti od tila. P. Radovčić, nač. 89. Izguli korijeńe od ispraznije misli. M. Radnić 367ᵇ. Ne mogaše posaditi dobro ne izgulivša zla. 477ᵇ. Vaļa da napre izguliš i satareš zloću i grijeh, ako hoćeš usaditi krepost. 478ᵃ. Tako izgulit zlim djelima trijeba 'e uzrok svijem' žilima. J. Kavańin 544ᵃ. Ne mogoše iz ńegova srca izguliti one zloće. J. Banovac, pred. 10. Do godi korijena iznutrńega od zli običaja ne izgule. F. Lastrić, svet. 43ᵇ. Stranoputna prignutja s korenom izguliti. A. Kanižlić, uzr. 213. — *c) također u prenesenom smislu, kad je objekat čeļade ili što se misli kao čeļade, može značiti: upropastiti, uništiti.* Da istoga neprijateļa uzmožeš iskoripiti i izguliti. B. Kašić, rit. 251. Crkvu Isukrstovu izguliti. I. Zanotti, I ned. priš. 17. Zaradi toga Bog će satrti tebe do svrhe, izgulit će tebe. A. Baćić 101. Istoga *(neprijateļa)* iskoreniti i izguliti da moći budeš. J. Banovac, bla-

gosov. 358. — *u ovom primjeru metaforički znači isagnati, istjerati.* Crkva podnosi očite grišnike koje ne dade Isukrst izguliti, da se ne bi izgulila pšenica. I. Ančić, vrat. 101. — *d) kao* izvaditi, iskopati *uopće.* Jere će on izguliti iz jame noge moje. P. Posilović, nasl. 90a. Da izgulim svakomu od vas desno oko. I. J. P. Lučić, razg. 65. Sebe oslipiše oči iz glave izgulivši. 78. A izguli nagak od čelika. Nar. pjes. petr. 2, 249. Da ga *(magarca)* izgulimo iz kala. Maguz. 1863. 58. Da ti ko pomogne izgulit magarca iz kala. 60. — *e) u metaforičkom smislu, velikom mukom što od koga dobiti, izglamasati, izglangoliti.* Jedan mu britvar izguli četiri pineza za britvu koja nije vrijedila jednoga. M. Pavlinović, rad. 112. ‚Esi li dobio kod Petra novaca?' ‚Ma edva evo, brate, za žive muke izguli od ńega nekolika vorinta, sav drkće kao prut kada i daje'. J. Bogdanović.

b. *posve oguliti (vidi* 1. guliti, 1, a). — *U Vukovu rječniku.*

2. *pasivno.* Stabla usađena na visini brže su izgu|ena od vjetra. M. Radnić 41b. Brada izgu|ena. F. Parčić 56.

3. *sa* se, *pasivno.* — *Između rječnika u Belinu* (‚deplantor' 699a). Koliko je većma stablo ukorijeńeno u zem|i, toliko se s većom jakostju izguli. M. Radnić 308b. Zla trava ima se izguliti s korijenom. 449b. Neću da se izguli pogana trava. A. d. Bella, razgov. 197. Neka dobra mogu rasti za dobro i korist našu a izguliti se zla i izsušiti. F. Lastrić, od' 180. Izguliti se iz vinograda Božjega. M. Zoričić, osm. 47.

IZGÚ|ÊŃE, *n. djelo kojijem se izguli.* — *Stariji je oblik* izgu|enje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izgu|enje), *u Belinu* (izgu|enje 550a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* izgule'e), *u Stulićevu.* Na potučenje, izgu|enje i zagub|enje grihov. Š. Budinić, ispr. 32. Budite kako trava na striha, ka pri izgu|enja usahne. M. Alberti 88.

IZGU|ÍVATI, izgù|ujêm *i* izgù|îvâm, *impf.* izguliti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izgu|ivam *i* izgulivam *kod* izguliti), *u Bjelostjenčevu* (izgu|ujem, izgu|ivam, izguliti ‚excortico, decortico, deglubo'. 2. izgu|ujem ‚in Istria et circa mare significat' izplevam ‚exstirpo, evello'), *u Voltiǵijinu (praes.* izgu|ujem *i* izgulivam *kod* izguliti). Izgu|ivati zle trave. M. Radnić 167b. Potok izgu|uje cvijetje i trave. 321b. Sabori općeni izgu|uju dračje zloće eretičke. A. Bačić 254. Koji izgu|uju drače zloće eretičke. J. Banovac, izkaz. 26. Sve jelove žilove izgu|uju. Nar. pjes. petr. 3, 569.

IZGÚRATI, izgûrâm, *pf. složeno:* iz-gurati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚hinausstossen' ‚extrudo'. 2. ‚zerstossen, zu grunde richten' ‚elido').

a. *gurajući istjerati.* Dokopa me nemilostivo za rame i izgura iz škole na po|e. M. P. Šapčanin 1, 57.

b. *istući, izmrviti, uništiti. vidi u Vukovu rječniku.*

ÌZGURKATI, izgurkâm, *pf. dem.* izgurati. — *Složeno:* iz-gurkati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U naše vrijeme.* ‚Malo po malo, pa on ńega sve polagano izgurka van'. ‚Da ja kako ńega mogu ondole izgurkati, lako ćemo onda, Stojane, za vojsku'. *u Lici.* J. Bogdanović.

IZGURMÍČATI, izgurmičâm, *pf. vidi* izgurkati. — *Složeno:* iz-gurmičati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ne da se on tako lako izgurmičati ondale'. ‚Bome on sve polagano, pa ńega ondole nekako izgurmiča'. ‚Neka, neka, bio se i preveć ponio, i ugnijezdio onđe, mislio je da ga niko ondole izgurmičati ne može'. J. Bogdanović.

IZGUROVIĆ, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Izgurovića, plêni tu Izgurovića i porobi i iseče Novo Brdo' 1444. (Okáz. pam. šaf. 78). da ne bude ‚tuj Zgurovića'?

IZGÚSTITI, ìzgûstîm, *pf. učiniti da što (objekat) bude posve gusto.* — *Složeno:* iz-gustiti. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka samo part. pract. pass. (griješkom* izgusten *mj.* izgušten *ili* izgušćen). Gora izgustena, gora pritila: čemu sumńite gore izgustene? (‚Mons coagulatus, mons pinguis: ut quid suspicamini montes coagulatos?'). B. Kašić, rit. 376. psal. 67, 17.

IZGÚZITI, ìzgûzîm, *pf.* prosti narod u Lici, kada vidi gospoje gradske gdje šeću, reći će: ‚Ma što 'e ono, junaci, da ova svaka i cigla gospoja svoju guzicu onako izguzi'. — *Sa* se, *refleksivno.* ‚Šta si se tu ispriječio i izguzio, nemoš kraj tebe proći'. ‚Ovaj nikad ne sjedi ka' ļudi sjede, nego se vavije izguzi, mora da mu je neki vrag na guzici'.

ÌZGUŽVATI, ìzgužvâm, *pf. posve zgužvati.* — *Složeno:* iz-gužvati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U Vukovu rječniku:* izgužvati *i* izgužve|ati ‚zerknicken' ‚comprimo', cf. zgužvati.

IZGUŽVÈ|ATI, izgužvè|âm, *pf. vidi* izgužvati. — *Složeno:* iz-gužve|ati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U Vukovu rječniku (vidi kod* izgužvati).

IZGVOZDITI, izgvozdim, *pf. u Stulićevu rječniku:* v. odkovati. — *nepousdano.*

IZI-, *u čakavaca stoji gdjegdje složeno s glagolima mj.* iza, *n. p.* izibrati, izignati; *drugo je u štokavaca* izilaziti *i* izihoditi.

IZÌBRATI, izìberêm, *pf. izbrati, izabrati, vidi* izi-. — *Kod nekijeh čakavaca od* XIV *vijeka.* Keh ta gospoda izibra. Mon. croat. 4. (1325). Izibrani i prijate|i nam poštovani! 193. (1510). Od izibranih i plemenitih Jerańskih prošeni. 257. (1556). Žene lipe reče od Macedonije izibrati dvi tisuće. Aleks. jag. star. 3, 251. Sa izibranimi vitezi svojimi ulize. 272. Dva su anda tebi puta, izìberi kî ti drago. M. Kuhačević 79. 'Zbiraj si neg 'zbiraj, ćeš ti izibrati. Jačke. 98.

IZÍĆE, *n. djelo kojijem se izíđe.* — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka u osobitom značenu* (‚abortus'). Radi toga da bi se dogodilo izíće. J. Matović 379.

IZÍDATI, ìzîdâm *ili* ìzîdêm, *pf. posve sazidati.* — *Složeno:* iz-zidati. — *Akc. je kao kod* ispitati *i* ispisati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izzidati, izzidam ‚exaedificare') *i u Vukovu* (‚ausbauen' ‚exaedificare') *s primjerom iz narodne pjesme:* Izidao i spravio dvore. Više crkava na pošteńe ńegovo sagradi, između kojih jest osobito plemenita i bogata, koju kraļ od Travankore učini izidati. A. Kanižlić, fran. 77. Koliko je obdan izidaše. Nar. pjes. petr. 3, 547.

IZIĐÍVATI, izìđujêm *i* izìđîvâm, *impf.* izidati. — *U naše vrijeme.* Da se svi zidovi u jedno vreme izi|uju. P. Bolić, vinodjel. 2, 77.

IZÌGNATI, izlženêm, *pf. izgnati, izagnati, vidi* izi-. — XVI *vijeka.* Bihu ga Rimļani izignali vanka iz Rima. Mirakuli. 65. Sv. Ambrozij ga izigna iz crikve. Korizm. 49b.

IZÌGRATI, ìzigrâm, *pf. složeno:* iz-igrati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* izìgrajû, *u aor.* izìgrah *(osim* 2 *i* 3 *sing.* ìzigrâ), *u ger. praet.* izigrâvši; *u ostalijem je oblicima onaki*

kaki je u praes. 1 sing., osim part. praet. act. Izigrao, Izigrâla. — *Od* XVI *vijeka (vidi* 1, d), *a između rječnika u Belinu* (izigrati štogodi, izigravam ‚giocarsi qualche cosa; aliquid ludere' 344b), *u Voltigijinu* (izigrati, izigravam ‚terminare un giuoco, finir giuocare' ‚ausspielen'), *u Stulićevu* (‚in ludendo consumere'), *u Vukovu* (1. ‚erspielen' ‚ludendo lucror'. 2. ‚zu ende spielen' ‚absolvo ludum'. 3. ‚zu ende tanzen' ‚absolvo saltum').

1. *aktivno.*

a. *dobiti igrajući (vidi* igrati, I, a), *kod igre.* Što tko n*(a)* aser izigra, ima ubozijem razdijeliti. Zborn. 165a. Što djeca na tresku izigraše, to stari na štapijeh platiše. Poslov. danič. 121. Nije ovo on izigrao ni ispevao; . . . ovo mu nije došlo od besa nego od neke velike nevolje. M. Đ. Milićević, let. več. 280.

b. *svršiti igrańe. a) vidi* igrati, I, a; *objekat je igra ili ono o što se igra.* Jurve vojnici bijahu izigrali i razdrli među sobom ńegove haljine. M. Radnić 5b. Haljine mi razdijeliše i na žare izigraše. I. Akvilini 267. Kad izigraju onoliko puta do koliko su pogodili da žene trļu, onda ga žene. Vuk, rječn. 14b. Kad već izigraju onoliko konja u koliko su se pogodili da se igraju. 275b. Koji ne izigra igru da plati oku vina. V. Vrčević, igr. 54. — *b) vidi* igrati, 1, b. *u Vukovu rječniku.*

c. *u značeńu posve suprotnom značeńu kod* a *(s toga što je* iz *shvaćeno kao kod* iz, 13, d, *b), a ondje je kao kod* 13, c), *izgubiti igrajući, kod igre, proigrati. — U dva pisca Dubrovčanina* XVII *i* XVIII *vijeka.* Da sam ja veće krat bespametno raj izigrala. V. Andrijašević, put. 418. Da ńeke duše raj su se *(mj.* sebi, si) bile do dni sudńega izigrale. B. Zuzeri 420.

2. *pasivno.* Hoće donesti zare, kojijemi on bi izigran. Zborn. 124b.

3. *sa* se.

a. *pasivno (vidi* 1, b, *b)).* Dok se 8 menueta izigraju. M. A. Reļković, sat. A7b.

b. *refleksivno, svršiti igrańe (u svakom smislu) pošto se do volje igralo. — Između rječnika u Vukovu* (1. ‚sich ausspielen' ‚satis lusisse'. 2. ‚sich austanzen' ‚satis saltasse'). Da se sjutra s ńima izigramo. Nar. pjes. vuk. 4, 398. — *I s genetivom, vidi* igrati, I, a, *b) bb) i* II, 2, a, *b) aa).* Ka' se grada vješto izigraše. P. Petrović, gor. vijen. 5.

IZIGRÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se izigrava. — U Vukovu rječniku.*

IZIGRÁVATI, izigrâvâm, *impf.* izigrati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U Belinu rječniku: praes.* izigravam *kod* izigrati; *u Bjelostjenčevu:* izigravam ‚eludo'; *u Voltigijinu: praes.* izigravam *kod* izigrati; *u Stulićevu (uz* izigrati); *u Vukovu:* 1. ‚erspielen' ‚ludendo acquiro'. 2. ‚zu ende spielen' ‚absolvo ludum'. 3. ‚zu ende tanzen' ‚absolvo saltum'.

IZIHÒDITI, izihodîm, *impf. vidi* ishoditi. — Izi- *postaje kao kod* izilaziti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (izioditi *s dodatkom da se kaže u pjesmi).* Nek na ńivu isiodi pliti. J. S. Reļković 210. Isiodi stari igumane. Nar. pjes. vuk. 3, 325.

ÎZIJED, *f. vidi u Vukovu rječniku:* kad koga iziju vještice; ima nekaka trava ‚od izijedi', u koje je list kao u jagoda a cvijet žut. — *Složeno od* iz *i* ijed *(vidi kod* jesti); ije *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* ê; *u istočnom glasi* Îzêd, *u zapadnom* Îzîd. — *Od* XVI *vijeka.* Imaš u ńih niku kripost, ne čarami ni mahijom, ni uroci, nit' bud' čini, ni izidju, ni ujijom. M. Pelegrinović 188. Trava od izijedi, Geranium phaeum L., volino oko, zdravińak. V. M. Jovanović. javor. 1878. 1889. Izjed (izid), Ranunculus acris L. (Vukasović). B. Šulek, im. 115.

IZIJÈDATI, izijedâm, *impf.* izjesti. — *Mješte* -ije- *govori se i* -je-: izjédati, izjêdâm. — -ije- *i* -je- *staje u južnom govoru mj. ńegdašńega* ê; *u istočnom se govori* izjédati, *u zapadnom* izjídati *(vidi* jesti). — *Akc. je kod* izijedati *kao kod* isijecati; *kod* izjedati, izjidati *kao kod* ispítati. — *U pisaca Dubrovčana (isto i u Belinu i u Stulićevu rječniku) može biti da treba čitati* -ije*mj.* -je-. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* изѣдати (изѣjадати), *rus.* изѣдать. — *Između rječnika u Belinu (praes.* izjedam *kod* izjesti), *u Bjelostjenčevu* (izjedam, izjesti, izjedati ‚consumo, exedo', v. pojedam), *u Voltigijinu* (izjedati ‚masticare, rosicare, smangiare' ‚kauen, abnagen'), *u Stulićevu* (izjedati, freq., v. izjedsti), *u Daničićevu* (izêdati ‚comedere').

a. *aktivno.* Kada koga od ńih okrvavļahu, izidihu ga. Aleks. jag. star. 8, 278. Brijeme hara stanac kami, i žestoko gvozdje izjeda. I. Gundulić 235. Izjeda vrijeme muklijem zubom sve nadpise i mramorne i mjedene. B. Zuzeri 8. Ona, rekoh, tebe nenavidit hoće i izjidat sebe od jada i zloće. A. Kanižlić, rož. 31.

b. *sa* se, *refleksivno.* Haļina koja se izida od grińe. B. Kašić, rit. 202. Dragos kopni pri vremenu i u sebi se sama izjeda. I. Đorđić, uzd. 52. Neka se izjida i muči i mori. A. Kanižlić, rož. 31. Ļucka jakos slabi pri vremenu i sama se u sebi malo po malo izjeda. A. Kalić 159.

IZIJÈHATI SE, izijehâm se, *pf. svršiti sijevańe, pošto se mnogo zijevalo. — Složeno:* izzijehati. — *Akc. je kao kod* isijecati. — *U Stulićevu rječniku:* izzijehati se ‚longas oscitationes emittere', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZIJÈLAC, izioca, *m. čovjek koji mnogo izije, izješa. — U jednoga pisca* XVII *vijeka (u kojega ima i* izílac *po zapadnom govoru).* Govorite da je izilac i popilac vina. M. Radnić 17b. Jedan velik izijelac, ako staviš malo prid ńega izjesti, veli: . . . 371b. Kako će proždrlac i izijelac otići na nebo? 420a.

ÎZIJEŠAN, Iziješna, *adj. koji mnogo ije, izije. — -ije- stoji u južnom govoru; u istočnom glasi* Îzêšan, *u zapadnom* Îzîšan. — *U Vukovu rječniku:* ‚essgierig' ‚edax'.

IZÌLAZAK, izilaska, *m. izlasak. — Radi oblika vidi* isilaziti. — *U dva pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Da se niti čudnovatog izilazka iz Egipta spomenuti mogoše. E. Pavić, ogl. 113. Kakvu svrhu i izilazak imati oće ńegova vojska. 232. Kakvi će izilazak i svrhu boj imati. 313. Ovi izilazak Isusov jest bilo jedno otajstvo. A. Tomiković, gov. 156. Izilazak ńegovoga puka iz onih tmina odurnoga Egipta. 204.

IZÌLAZITI, izilazîm, *impf. vidi* izlaziti. — *Jamačno je i umetnuto prema* isići, *isporedi* izihoditi. — *Akc. je kao kod* izdangubiti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Lisice iz špilja izilaze. A. Kanižlić, kam. 117. Izilasi gospoda rišćanska. Nar. pjes. vuk. 2, 416. Izilasi Milićeva majka. 3, 524. Tako je svaki dan izilazio u polje. Vuk, dan. 1, 85.

IZÌLAŽÊŃE, *n. djelo kojijem se izilasi. — U Vukovu rječniku.*

ÌZIM, *praep. vidi* osim. — *Postaje po svoj prilici od glagola* izeti *(kao da je ger. praet. pro-*

mijenen prema osim *i* izimati). — *U naše vrijeme.* Na ovom svijetu ko nije fâlio, ko li neće, izim jednog Boga? V. Vrčević, niz. 118. Izim dostojanstva i perom se odlikovaše. M. Pavlinović, rad. 14. Newtonov duh bio je izim svake sumńe vanredan duh. 89. U Italiji Pjemontezim su svud, izim Rima, otvarali vrata. razg. 47.

IZIMATI, izimam *i* izimļem, *impf.* izeti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izimati, *rus.* изнимать. — *Između rječnika u Belinu (praes.* izimļem *i* izimam *kod* izeti), *u Voltiǵijinu (praes.* izimam *i* izimļem *kod* izeti), *u Stulićevu (praes.* izimļem *kod* izeti, *a napose* izimati ‚extrahere, educere, excipere, eximere'), *u Daničićevu* (‚eximere'). Istačaje mьstь sladьkyj a pijanьstva grêhovьnago izimaje. Stefan, sim. pam. šaf. 27. Starьcь hotej prêbyvati vь semь pirьgu da se izbiraa obьštimь svêtomь bratije, i bezь velikaa uzroka i dêla da ne izimajetь se. Mon. serb. 75. (1302—1321). Ļudi koje sь vlьhovьstvomь izimajutь iz grobovь. Zak. duš. pam. šaf. 31. Budi vi milostь platitь imь i odьpraviti je u skorê, neka se têmь ne izimļu. Spom. sr. 1, 92. (1410). I oštь izimļu, da ne mogu nijednoga človêka iskati. Mon. serb. 369. (1432). Odrite mu kožu i ne izimajte duše iz ńega, hoću ga mučiti. Starine. 5, 108. (1520). Duše na svitlos iz pakla izima. M. Vetranić 2, 228. Ostari kada *(trava)* i žile razvrže, trudno se izima i vadi iz kuće. N. Dimitrović 9. Iz dobra gorkosti zavidos izima, a iz zla radosti. 16. Koja se vade i izimaju iz sedam dana. A. Gučetić, roz. mar. 89. Tko veće u brod stavļa, veće i izima. (D). Poslov. danič. 135.

IZIMENOVAŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚etymologia'. — *sasma nepousdano.*

ÌZIMENOVATI, izimenujêm, *pf. iskazati po imenu (kod mnogo objekata).* — *Složeno:* iz-imenovati. Jere se ne mogu sve stvari izimenovati. Stat. poļ. ark. 5, 256. Zač se ne mogu sve stvari izimenovati. 295.

IZÍMITI, izîmîm, *pf. postaje od* iz *i* zima *nastavkom* i. — *U naše vrijeme.*

a. *neprelazno ili s objektom* zima, *proći zimu.* Su čim bismo zimu izimili. Pjev. crn. 269b. Da izimi u Kruševcu. Djelovod. prot. 79.

b. *prelazno, prehraniti preko zime.* Fala vami, oba pobratima, kada bi vi mene izimili, pa kad bi se digod priričili mogli biste mene uzobrazit. A. Ostojić iz nar. pjes. Daje se koń komu, da mu ga izimi a zimom da se ńim služi. V. Bogišić, zborn. 445.

IZIMĻE, *n. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. hrv. 78.

IZÌSKALAC, iziskaoca, *m. čovjek koji izište (i u osobitom smislu, lat.* inquisitor). — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (iziskalac, iskusilac ‚inquisitor, conquisitor'; iziskalac, koji išće ‚inquisitor, investigator, indagator'), *u Belinu* (‚inquisitor' 407b), *u Bjelostjenčevu (kod* iziskavec). Svjedočanstvo mnogo poštovanoga oca iziskaoca. M. Divković, bes. xiv. Spasiteļ koji je iziskalac i znalac srdaca i misli naših. M. Divković, bes. 430b. Otac iziskalac i prigledalac mnetački. nauk. xxii. Nemoj biti iziskalac (‚curiosus'). B. Kašić, nasl. 152. Promišļa bo da sam ja iziskalac od srca i od bedara. 194. Budući vi iziskalac od svije srdaca. P. Posilović, nasl. 170a. Jesi toliko pomńiv iziskalac od onoga što drugi čine. M. Radnić 24b. Nemoj biti iziskalac tuđega života. 443a. Tjesnijega iziskoca svega našega i mišļeńa i djelovańa. B. Zuzeri 98. Iziskaoc kamena smutńe. A. Kanižlić, kam. viii. Iziskaocem svete vire oliti inkvizisturami. Ant. Kadčić 294.

IZÌSKALICA, *f. žensko čeļade koje izište.* — *U Mikaļinu rječniku:* iziskalica, koja išće ‚indagatrix, investigatrix', *i u Bjelostjenčevu:* ‚indagatrix, investigatrix'.

IZISKANOST, *f. osobina onoga što je iziskano (vidi* iziskati, 2). — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* U ritko se vas slobodan tkogod najde od madeża osobite iziskanosti. B. Kašić, nasl. 171.

IZÌSKÂŃE, *n. djelo kojijem se izište.* — *Starији je oblik* iziskanje. — *Između rječnika u Mikaļinu:* iziskanje *(u istom rječniku nema glagola* iziskati *nego* iziskovati), *i u Bjelostjenčevu (kod* iziskavańe). Karajući ńih radi iziskanja tašte slave. B. Kašić, is. 87. Iziskańe koje činiš iskušujući život ubogoga za dat mu po dijelu jest ispitovańe djavaosko. M. Radnić 96a. Iziskanja nije im uložit: kojom nogom vrh Talije stupi Enea? J. Kavańin 876a.

IZÌSKATEĻ, *m. vidi* iziskalac. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. iskateļ). On jest pravedni iziskateļ i razgledateļ srdac. Š. Budinić, sum. 9b.

IZÌSKATEĻAN, izìskateļna, *adj. koji se može iziskati (iznaći).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚quod inveniri potest'. — *nepousdano.* — *U jednoga pisca* xvi *vijeka ima adv.* izìskateļno, *ali s drugijem značenjem (vaļa da kao* iziskano, *vidi* iziskati, 2): To hoćeš svršiti, ako ne izêskateļno, nego umiļeno pristaneš. Š. Budinić, sum. 86a.

IZÌSKATI, izištêm, *pf. složeno:* iz-iskati. — *Akc. je kao kod* izorati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iziskati, *rus.* взыскать. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* iziskavati), *u Voltiǵijinu* (iziskati, iziskavam ‚ricercare, investigare, indagare' ‚aufsuchen, ausforschen, untersuchen'), *u Stulićevu* (v. iskati), *u Vukovu:* 1. ‚erlangen' ‚acquiro'. 2. (po jugozapadnijem krajevima) vide iznaći; *u Daničićevu* (‚exquirere').

1. *aktivno.*

a. iz *usdržava svoje mjesno značeńe (izmutra), ali tako slabo, da se može shvatiti značeńe kod* iziskati *da je isto kao kod* zaiskati *ili uopće da je samo perfektivni glagol prema* iskati. Otь mene dušu tvoju Gospodь da izyštetь. Domentijanb 45. Svetyihь mošti izyskaje kupovaše. 171. Obrêtajetь sebê izьištuštimь jego. Mon. serb. 562. (1332). Nima se sumńit iziskati mesto i vrime. Naručn. 84b. Mudro prez svakoga imenovanja izišći. 91b. Da ta misnik izišće od nemoćnika koji bilig od pokajańa. Ant. Kadčić 58.

b. iz *je posve mjesno (u prenesenom smislu), te* iziskati *znači: istražiti, izučiti, posve razgledati i proučiti, ispitati.* Budući velmi dobro smotrili, razmislili, prosudili i iziskali od ovoga čļana. Š. Budinić, sum. 11a. Iziskavši ga svega, bi posli odveden. B. Kašić, iń. 30. Za pomļivo uspomenuti grijehe, pet stvari ima se promisliti i pomļivo iziskati. S. Matijević 28. Iziskat tanko uroke. I. Zanotti, en. 10. Iziskal si i izasnal si vele dobro mene svega. A. Vitaļić, ist. 497.

c. *dobiti iskańem (u svakom smislu).* Što sam htio, ono sam izisko. Nar. pjes. juk. 98. Poslanicima je taki čovek upravo trebao, sa to ga dragovoļno izištu. Vuk, dan. 5, 29.

2. *part. praet. pass.* izìskân *shvaća se kao adj., te znači (po lat.* exquisitus): *koji je osobito iskan bio, dakle koji je naj boļi, naj cjeńeńiji od svoje vrste.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚exquisitus, quasi diligenter quaesitus') *i u Voltiǵijinu* (‚squisito' ‚auserlesen'). Uprije oči izne-

nadne u jednu inkunu u kojoj bješe ona ista još nevjesta s obilnom silom iziskanijeh od naprava prilikovana. B. Zuzeri 4. Od naprava priko mjere i bića iziskanijeh. 195. Nemojte za ovijem iziskanijem izvanštinam hoditi. S. Rosa 185b.

3. *sa* se, *refleksivno, dobiti što se iskalo (moljenjem).* — *U Vukovu rječniku:* ‚einer bitte gewährung erlangen' ‚voti fio compos'.

IZISKAVAC, iziskavca, *m. čovjek koji iziskava.* — XVI i XVIII *vijeka u pisaca, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* iziskavec, iziskalac ‚inquisitor, investigator, perquisitor, scrutator, indagator, conquisitor') i *u Voltiđijinu* (‚inquisitore, ricercatore' ‚untersucher'). Vsi iziskavci i ispravitelnici oficija svetoga iziskovanja. Š. Budinić, ispr. 134. Odrišenje tih jest sahranjeno iziskavcem, to jest inkvisiturom. 145. Postavi ga inkvisiturom, t. j. iziskavcem vire. F. Glavinić, cvit. 112a.

IZISKÁVALAC, iziskávaoca, *m. čovjek koji iziskava.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. iskatelj). Ne budi čudan prigovaraoc ni iziskavaoc svrhu onoga što ti je zapovideno. M. Zoričić, osm. 128. Bog jest iziskavalac srca. Blago turl. 2, 53.

IZISKÁVÂNJE, *n. djelo kojijem se iziskava.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (iziskavanje, iziskanje, v. iskanje) i *u Voltiđijinu.* Odvrati od mene iziskavanja potaknutje. I. Ivanišević 131.

IZISKÁVATI, iziskâvâm, *impf.* iziskati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (iziskavam, iziskati ‚perquiro, quaero, indago, exquiro, diligenter quaero, diligenter exploro, scrutor, pervestigo, scruto, inquiro, requiro, investigo, multum et solerter quaero, perscrutor, transl. exterebro'. v. izvedam), *u Voltiđijinu (praes.* iziskavam *kod* iziskati; iziskavati, iziskavam ‚ricercare, andar investigando' ‚nachforschen'; iziskavati, iziskavam, iziskujem ‚esaminare, spiare, andar orecchiando' ‚ausforschen, nachfragen'), *u Stulićevu* (v. iskati). Ime njegovo iziskavati se bude od narodov. N. Rajina 206a. ecclesiastic. 39, 13. On more pojti naprida iziskavati pismo pravdi svojoj. Stat. pol. ark. 5, 800. Poslan bi u Bolonju, dublje iziskavati nauke. F. Glavinić, cvit. 111a. Imaju pomljivo iziskavati, s kojijemi grijesi jesu zapleteni. S. Matijević 31. Ovako iziskavaše njegovo dostojanstvo. F. Matić 41. A da sultan podajnikom dava, štono ljudska pravda iziskava. Osvetn. 5, 93.

IZISKIV, *adj. koji iziskuje.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Suđenja moja imaju biti strašiva a ne iziskiva. B. Kašić, nasl. 280. — *nepousdano.*

IZISKÍVALAC, iziskívaoca, *m. čovjek koji iziskuje.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚inquisitor' 407b; iziskivalac sudni ‚facitor di processo' ‚causae cognitor' 587a). Iziskivaoci života tuđega jesu veoma prilični Labanu. M. Radnić 448a. Jesi pomniv iziskivalac od života tvojije iskrnije. 448b. U ruku iziskivaoca s. posla. S. Badrić, prav. nač. 15. Metnuti na pristolje po pravici iziskivaoca. A. Tomiković, živ. 283. Metnuti iziskivaoca krune na pristolje. 310.

IZISKÍVALICA, *f. žensko čeljade koje iziskuje.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Eva bi čudna prigovaralica i iziskivalica zapovidi svoga starešine. M. Zoričić, osm. 128.

IZISKÍVÂNJE, *n. djelo kojijem se iziskuje.* — *Stariji je oblik* iziskivanje. — *Između rječnika u Belinu* (iziskivanje 298a. 407b). Naravsko iziskivanje ima slijediti vjeru. B. Kašić, nasl. 296. Da smo se prigovarali vrlo od visokije i tankije iziskivanja. M. Radnić 7a. Zli suđci boje se iziskivanja. 285b. Velika se pomlja čini u iziskivanju života i čudesa. A. Bačić 153. U iziskivanju istine. 220. Biti će suđeni zli krstjani po iziskivanju. 505. Molitva jest uzašastje naše duše od zemaljski na nebeska, i iziskivanje gornjih i želja neviđenih. J. Banovac, razg. 17. Da stavi pomlju u iziskivanje istine. J. Banovac, uboj. 20. Niki usao iliti iziskivanje bogoslovsko razdrišiti. F. Lastrić, test. 86b. Ulazak u iziskivanje kamena pravoga. A. Kanišlić, kam. 1. Na nihovo iziskivanje odgovori. S. Rosa 102a. Na to iziskivanje smuti se vas oni grad. 186a. Velik je kveštijon iziskivanja, dišputanja i prigovaranja među naučitelji. M. Dobretić 54. Globe narod nezasitljivima iziskivanji. A. Tomiković, živ. 198. Od globenja, od pritisnutja, od bijenja, od iziskivanja. 289.

IZISKÍVATI, iziskujêm i iziskîvâm, *impf.* iziskati. — *Akc. je kao kod* iskazivati i izgovarati. — *Premda ima i rus.* изыскивать, *po svoj prilici nije stara riječ, jer je potvrđena istom* XVII *vijeka (vidi kod* 2), *a prije se upotrebljavao u istom značenju oblik* iziskovati *(koji vidi).* — *Gdje su u primjerima oblici sadašnjega vremena od osnove* iziskuj, *ne može se svagda znati, jeli inf.* iziskivati *ili* iziskovati: *ovdje su primjeni primjeri onijeh pisaca kod kojijeh se u drugijem primjerima nalaze oblici za inf. i prošla vremena od osnove* iziskiva, *a od ostalijeh oni pisci kod čijih su semjaka potvrđeni ovi oblici; to su: Kanavelić (po Dubrovčanima Andrijaševiću, Đorđiću itd., jer premda nije on Dubrovčanin, piše svagda dubrovačkijem govorom), Bošnjaci Ančić, Posilović, Dalmatinac Knežević (po Margitiću, Filipoviću, Lastriću, Banovcu, premda stariji Divković upotrebljava druge oblike), Slavonci Pavić, Rapić, Leaković, Tomiković (po Kanišliću).* — *Između rječnika u Belinu* (‚cercare, dimandare con diligenza' ‚quaerito' 185b; iziskivati, iziskivam ‚essaminare, far essame' ‚examino' 298a; ‚informarsi' ‚cognosco' 401b; ‚procacciare, cercare, procurare' ‚comparo' 586b; ‚censurare, esaminare per ritrovare qualche difetto' ‚censuram agere' 184b; iziskivati, iziskujem ‚inquirere' ‚inquiro' 407b; ‚cercare, investigare, far diligenza di trovare' ‚quaero' 185b; iziskivati čigova djela ‚formare, o fare il processo' ‚causam dignoscere' 587a) i *u Stulićevu* (v. iskati).

1. *aktivno.*

a. *prema* iziskati, 1, a, *vidi* 1. iskati, 1, b. Budi temelit kako stvari iziskuju. P. Posilović, cvijet. 151. Skupljahu blaga i iziskivahu pošteńa. M. Radnić 240b. Naredba nauka iziskuje da slidi vladańe. A. Bačić 138. Da želiš i načine iziskuješ biti sudac. 228. Udilj se pristraši i smuti, i svake načine iziskuje, da uđe u milost. J. Banovac, razg. 31. Krv ću njegovu iziskivat od ruku tvoji. pred. 73. Tri dila moga govoreńa, koji iziskuju od vas tri pomliva posluha. pripov. 187. Kad tko iziskuje izbine plemenite. uboj. 33. Određeńe ovo moje i razlog i pravda iziskivahu. J. Filipović 1, IV. Za što hoti Isukrst uskrsnut? Jer ovako iziskivaše njegovo dostojanstvo. 1, 112b. Tko zamisli jedan posao dobro učinit, od potribe je da se za oni posao pripravi onako kako posao iziskuje. 1, 279a. Ovo Isukrst od nas navlastito iziskuje. 1, 458b. Neka mi ništa starišina ne zabrańuje, ni veće iziskuje. P. Filipović 15. Svega blaga što iziskuje ona trgovina. F. Lastrić, test. 44a. Zapovid drakuna harač od griha iziskujućega. 182b. Visina ovoga govoreńa vaše nastojańe iziskuje u poslušańu. 270b. Oni sakramenat

iziskuje od nas poštovańe. 301b. Crkva, koja iziskuje od nas pokazańe od ļubodiļa. od' 380. ‚Od tebe ću' veli ‚od tebe ńe krv iziskivati'. ned. IV. Voda ona koju iziskuje Isus od nas. 64. Drugo i ne iziskuje od čovika nego srce ļubeznivo. 276. Napre Bog gledi i iziskuje u čoviku ļubav bratinsku pram iskrńem. 290. Zove ga i iziskuje razloga. 308. Svaki doisto ima iziskivat razloga od samoga sebe. 308. Zašto majstorski zanat i naredbe iziskuju da se napre temeļ sagradi pak pokrov. 358. Gospodin iziskuje od sviju svoji svoju naslidbu. svet. 8a. Kad što tilo iziskuje, udiļ udiļ od nas prima. P. Knežević, osm. 6. Budući da bi jim više slovka izišlo, nego pjesan iziskuje. muk. 6. Jeda je on po svih knigaonicah iziskivao pripise? A. Kanižlić, kam. 9. Zaštobo vlastitost grčkoga jezika to iziskuje. 137. Tako je pravica iziskivala. 354. Dugo su čekali i iziskivali prigodu. 419. Koja su nam od apoštola pridata, ne iziskuju nadostavka. 690. Bog, kada ļubi, ništa drugo ne ļubi, to jest ne želi i ne iziskuje, nego da se ļubi. usr. 28. Boga samoga sveudiļ iziskivaše. 68. Srdce iziskuje, želi ļubav tvoju. rož. 53. Toliku čistoću on iziskuje od misnika. E. Pavić, ogl. 290. Ukazavši im, da on od ńi podpunu i takvu pravdu iziskuje. 525. Bog će krv ńegovu iziskivati od ruku ńegovi. M. Dobretić 73. Ako potriba crkve drugo iziskuje. I. J. P. Lučić, nar. 88. Navistiće se vazda kad bi to zgoda iziskivala. 60. To dužnost pastirskoga dila vašega iziskiva. razg. 115. On taman vjeruje kako jevanđelije iziskuje. D. Obradović, basn. 257. Iziskuju, da narod vavijek kao pod ularom ostaje. živ. 115. Sva koja god zakon iziskuje da činimo. B. Leaković, gov. 198. Kad tko ne radi dobro, a plaću čitavu iziskuje i prima. nauk. 343. Imamo jedan posao koji iziskuje sve koliko naše vrime. A. Tomiković, gov. 12. Kad ko u tuđoj kući zapovijeda i iziskuje koješta. Vuk, poslov. 337. Ova igra mislim da ne iziskiva nikakvog drugog opširnog dokazivańa. V. Vrčević, igr. 67. Štedńa ne iziskuje velika junaštva. M. Pavlinović, rad. 119.

b. *vidi* iziskati, 1, b; *u ńekijem primjerima (n. p. u prvome) može značiti i* interrogare, *vidi* 1. iskati, 1, b, *h)*. Iziskuje od svakoga, Bjelolavski vitez gdi je. P. Kanavelić, iv. 205. Ako ćemo govoriti i iziskivati od stvari među kojom je naj veće prijateļstvo. S. Margitić, fal. 168. Nek znam zakona tvojega iziskivat istine. I. Đorđić, salt. 424. Iziskujući od koga je naj prva stvar počela. A. Baćić 8. Jer ne iziskuju pomļivo istine. 172. Iziskujući jeli udavļeno ili zaklano. 332. Mnoge su stvari rekli naučiteļi od naše duše, i mnogi su se puno privarili iziskivajući ńesino bistvo. J. Banovac, razg. 96. Ali Bog ne iziskuje, od kakve je tko krvi, i rođeńa, jer zna, da smo svi sinovi Adamovi. 128. Tada Jožue potanko poče iziskivati, tko takovo pomańkańe biše učinio. pripov. 170. Drugo što iziskuju jest, za koji uzrok Bog primudri hoti da Adam i Eva u raju zemaļskome trude. 238. Treće iziskuju, za koji uzrok Lucifer sagriši i u pakao se utopi. 238. Pomļivo iziskuju koga će za gospodara obrati. J. Filipović 1, 111. Iziskujem dakle, kako se ona ispovidaše Gospodinu. F. Lastrić, ned. 37. Tražiću i iziskivati Jerузolim iliti dušu svaku potanko. 384. Početak i uzrok u ovoj knigi iziskivati odlučio jesam. A. Kanižlić, kam. VI. Čuvar knigarnice papinske iziskuje s velikom pomńom ńegova pisma i po imenu broji. 6. Poslali smo poklisare, da iziskuju i izvide, kako se stvari nahode. 133. Iziskuju naučiteļi, jeli istina ovo. utoč. 152. Zato ne vaļa iziskivati, kako to ili ono može biti. bogoļubn. 493. S. oficije poče stvar potanko iziskivati. M. Zoričić, src. 114. Ničije posle iziskujući. osm. 42. Vladimir poče potanko iziskivati, tko mu bijaše dao otrove. And. Kačić, razg. 41. Da će ovo sudac iziskivat, svidoči Jeremija. L. Vladmirović 89. Iziskuju ss. otci razlog, zašto Gosp. Bog stvarajući Evu ne zadahnu ńu duhom života. Đ. Rapić 84. Umrli zaman trude iziskivat Božje sude. N. Marči 42.

2. *pasivno (vidi* 1, b). Neiziskivani puti tvoji. V. Andrijašević, put. 229.

3. *sa* se, *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. *a) uopće.* Premda su mloge stvari koje se iziskuju od strane onoga koji služi sakramente. A. Baćić 271. Od vas niti se iziskuje da ostavite dobara. od' 139. Poštovańe koje se iziskuje od vas u 4. zapovijedi. F. Lastrić, ned. 133. Zaštobo se od episkopa čistoća tilesna iziskuje. A. Kanižlić, kam. 216. Evo se sada krv ńegova iziskuje. And. Kačić, kor. 45. Krv puka od ruke pastira iziskivaće se i tražiće se. I. Velikanović, uput. 3, 480. Što se iziskuje u primļeńu ovoga sakramenta od strane onoga koji ga prima. M. Dobretić 40. Šta se je do gnomadne iziskivalo od naši kandidata. D. Obradović, basn. 288. — *b) vidi* 1. iskati, 8, a, *b)*. Ne ima skrušeńe i istinite bolesti koja se iziskuje za stati u milosti Božjoj. P. Posilović, nasl. 80a. Ako nisam stao s onizim devocijonom i s nastojańem koje se iziskuje. 114b. Odluka koja se iziskuje za učinit grih. A. Baćić 99. Po rasteńu, po komu dođe u visinu tila, i za koju svrhu iziskuje se *(h)*rana tilesna. J. Banovac, razg. 199. Mnoga se iziskuju za učinit molitvu. J. Filipović 1, 280a. Odilo pirno koje se iziskuje za ovu čast jest milost Božja. F. Lastrić, od' 279. Za uzdržavańe i upravļańe tolikoga naroda iziskuje se velika razum. E. Pavić, ogl. 282. Tako i u zaručeńu od vinčańa od potribe je i iziskuje se velika priličnost u svemu. Đ. Rapić 91. Sakramenti sveti uzrokujući i dajući nami život duhovni, evo na sedam načina imadu u nami dilovati, kako no se i sedam načina iziskuje, da možemo srićno ovi tilesni i vrimeniti život provesti i uzdržati. B. Leaković, nauk. 152. Kolika se priprava iziskuje, da ga dostojno možemo primati? 184.

b. *vidi* 1, b. Zašto će se potanko iziskivati dila ńiova. A. Baćić 505. Zato se iziskuje, jeli vazda parok dužan za svoje župnike misu govoriti. J. Banovac, razg. 238. Ne imaju se s ispraznom slobodom iziskivati skrovišta Božija. F. Lastrić, test. 325a. Isukrst navištuje, da će se na ovom sudu iziskivat svaka rič isprazna i ļudi će davat razlog od ńe. ned. 119.

IZISKIVIV, *adj. vidi* iziskivļiv. — *nepouzdano.*

IZISKÌVLIV, *adj. koji se može iziskivati.* — *U Belinu rječniku:* ‚quod potest inquiri' *i u Stulićevu:* iziskiviv *i* iziskivļiv ‚quod perquiri potest'.

IZÌSKOVALAC, iziskovaoca, *m. čovjek koji iziskuje (vidi* iziskovati). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka u kojega stoji griješkom* iziskovaoc. Koji iziskovaoc jest od veličanstva. J. Matović 18.

IZÌSKOVÂŃE, *n. djelo kojijem se iziskuje (od* iziskovati). — *Stariji je oblik* iziskovanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (iziskovanje *kod* ispitanje, *a napose nema) i u Belinu* (iziskovanje 184b. 601a). Učinivši iskušenje, iziskovanje i razgledanje svêdenja svoga. Š. Budinić, sum. 90a. Mudar tako u iziskovanju i razgledanju rân. ispr. 12. Ispravitoļnici oficija svetoga iziskovanja ili inkvisicijoni. 134. Iziskovanje na poluverstvo

potiče. Nauk brn. 59a. Posli velicijeh iziskovanja i iskušenja. B. Kašić, iń. 40. Pomńivo iziskovanje činaše vekar biskupov od života. B. Kašić, iń. 48. Da se zatvore vrata iziskovanju ili ambicijoni. 75. Pomńivo učiniviši od svih ńih iziskovanje. rit. 241. Praznovati od svakoga posobna iziskovanja. nasl. 6. U iziskovanju jizbin. I. T. Mrnavić, ist. 171. Sveti Agustin odgovori jednomu iziskovanju priličnu ovom. P. Radovčić, nač. 91. Učinivši se pomļivo iziskovanje. M. Bijanković 81. Govori naj prvo u način od iziskovanja. A. Vitaļić, ist. 147. Razmišļaj, koje pritanko iziskovańe činit će se od svega živļeńa. Misli. 35. Od svetoga iziskovanja. A. d. Costa 1, 66. Dali ćemo se uzdržati od onih tankih i visoki iziskovańi. Ant. Kadčić 143. Svjetovna iziskovańa od stvari glavnijeh. J. Matović 252. Postavili pomńu u iskušeńu i iziskovańu svojijeh grijeha. 264. Da se sudno iziskovańe učini. I. J. P. Lučić, nar. 58. Sva pisma sudni*(h)* iziskovańa. izk. 17. U ovomu naj pokojńemu iziskovańu. M. Dragićević 142. Podložiti se naj žešćim sudnim iziskovańima. Grgur iz Vareša 93. S jednim cilim iziskovańem tumači što je bogoļubstvo. 186.

IZÌSKOVATI, iziskujêm, *impf. vidi* iziskivati. — *Dolazi od prvijeh vremena, od* XVII *je vijeka često zamijeńeno (kod štokavaca) oblikom* iziskivati *(koji vidi). — Radi primjera, za koje se ne zna za cijelo, pripadaju li amo ili pod* iziskivati, *vidi što se kaže kod ovoga glagola; ovdje treba dodati da su pod* iziskovati *primļeni svi stariji i čakavački primjeri; može biti da bi i primjeri pisca I. J. P. Lučića s osnovom* iziskuj *amo pripadali, jer ako u ńega i nema oblika glagolskijeh od osnove* iziskova, *ima supstantiv* iziskovańe, *a prema oblicima od osnove* iziskiva *ima praes.* iziskivam. — *Između rječnika u Mikaļinu* (iziskovati, iskati ‚quaero, quaerito, inquiro, indago, investigo'; iziskovati pomno ‚exploro, exquiro, scrutor, investigo, indago, pervestigo, inquiro, perquiro'; iziskovati, ispitovati ‚sciscitor, percuntor, quaero, exquiro, expiscor'), *u Stulićevu* (v. iskati), *u Daničićevu* (‚exquirere').

1. *aktivno.*

a. *vidi* iziskivati, 1, a. Svetyihь mošti prisno iziskuje, kupovaše. Domentijanb 198. Ov sakrament iziskuje bogoļubstvo. Naručn. 32b. Išćem i iziskujem privedri obraz tvoj. P. Radovčić, nač. 269. Ne imamo ondi grada pribivajućega, nego došasti iziskujemo. M. Divković, nauk. 88b. Neka tebe svijem srcem iziskuju. B. Kašić, nač. 98. Iziskujte, iznajdite težijeh muka vrsti nove. A. Vitaļić, ost. 359. Da je potrebno iziskovati od vjernijeh izvršno poznanje kršteńa. J. Matović 142.

b. *vidi* iziskivati, 1, b. Sada samь toj iziskovao, a oni zapšiše. Mon. serb. 515. (1471). Ča kani Bog stvorit nemoj iziskovat. M. Marulić 134. Odkud je rosa taj, nudire iziskuj. P. Hektorović 15. Koja su snažnija, ona ne izkušuj, i ka su tančija, onu ne iziskuj. 40. Da sam ja oni ki iziskujem srdca. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 176b. apoc. 2, 23. Tančine sasvima iziskovati pastirskoj vrsti ne pristoji se. P. Zoranić 44b. Koji veoma tanko iziskuje tvari vêre. Š. Budinić, sum. 29b. Mahnêtost jest izêskovati, ima li se onako činiti. 48a. Kojemu brže klańati se jest nere o ńem izieskovati. 76b. Visina, dubina i tančina božanstvenijeh ne imamo po tanku iziskovati. M. Divković, bes. 429b. Oni tada počeše iziskovati meu sobom, tko bi ńih bio, koji bi to učinio. I. Bandulavić 96b. luc. 22, 23. Neka znadu pastiri od duš da po ńihovu bitju držani su pomļivo iziskovati kad se dite najde. M. Bijanković 31. Četiri redovnika koji neka iziskuju pomļivo život i načine od dijakov. 107. Iziskuju svake zloći. A. Vitaļić, ist. 186b. Iziskovati ove otajne sude Božje. 223. Po tanko sve stvari iziskuješ. 469. Iziskuju svi želeći jeda bi ki svidok bio. ost. 130. Ne iziskuj u tančini, svetoi većoj il' mańoj jesu l' scini. J. Kavańin 524a. Iziskovati protiva jednomu u događaju od poluvirstva. Ant. Kadčić 297. Iziskovati razloge nebeskoga nauka. J. Matović 12. Ako bi kojigod iziskovao, koji uzrok bi . . . 48. Ne bi nagloženo iziskovali, na koji se način može učiniti. 212. Iziskujmo jošt od nas istijeh, jeli nami pristojno. 221.

2. *pasivno.* Ime ńegovo iziskovano bude od poroda do poroda. I. Bandulavić 250a. ecclesiastic. 39, 18.

3. *sa* se, *pasivno.*

a. *uopće.* Tolikoje se nimaju iziskovati jistvine raskošne. Naručn. 97a. Ne iziskuje se krivac. B. Kašić, zrc. 104. Tada će se iziskovati Jeruzalem sa svjećami. nasl. 187. Koja se prikažuju ne imaju se potanko iziskovati. J. Matović 12. Tri stvari imaju se od nas iziskovati i poznati. 59. Sve stvari imaju se iziskovati. 95. — *Bez subjekta.* Da se ne iziskuje protiva time eretikom. Š. Budinić, ispr. 134. Ako bi se pomńivo iziskovalo. J. Matović 319.

b. *vidi* iziskivati, 3, b. Ima l' se v službeniku od krščenija iziskovati dobrota života? Naručn. 9a. Ke se stvari iziskuju na prijatje podobno toga sakramenta. 32a. Ka se iziskuju dostojno prijati red? 45a. Mnogo vrimena za to bi se iziskovalo. Grgur iz Vareša 116.

IZISKOVAVAC, iziskovavca, *m. čovjek koji iziskuje. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Nije zato dopustjeno čeļadi vlastitoj sažgat takove knige po svojoj oblasti, dali jih imadu pridat starišinam crkvenim oli iziskovavcima. Blago turl. 2, 38. — *nepouzdano.*

IZISKOVITEĻ, *m. čovjek koji iziskuje. — Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ļubezniv iziskovitel i tanak ispitovatel. Naručn. 84b. — *nepouzdano.*

ÌZISTINITI, izistînîm, *pf. pokazati da je što (objekat) posve istina; učiniti da bude što (objekat) posve istina. — Složeno:* iz-istiniti. — *U nekijeh pisaca* XVIII *vijeka.* Triba je izistiniti da je povoļno, a ne nehote objavio tuđe grihe. Ant. Kadčić 333. Ako se izistini pravo, ne mogu se rukovati. 454. Vidiće, da se je sve u sinu izistinilo. I. J. P. Lučić, razg. 4. Bog dao da se izistini među vami mrzańe na izustjeńe riči psostni*(h)*. 109. Ako ne izistine se sve izvrsnosti. nar. 110. Niti bi dobro bilo kršteńe, ne izistinujući se riči kršteńa. M. Dragićević 245. Sve to izistiniti imadjaše se. Grgur iz Vareša 36.

IZISTITI, izistim, *pf. postaje od* iz *i osnove* ist *(vidi* isti *i* istina) *nastavkom* i. — *Na jednom mjestu* XIII *ili* XIV *vijeka. — Daničić u rječniku tumači* ‚explorare', *a Miklošić* (lex. palaeoslov.[2]) *misli* (‚ut videtur') *da treba tumačiti* ‚determinare'. Izistivь danьnaja prêroditeļij i roditeļi kraļevьstva mi, upisahь u hrisovuļь sij. Mon. serb. 58. (1293—1302).

IZÌŠAŠCE, *n. vidi* izašašće. — *Stariji je oblik* izišastje, — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izišastje, vidi išastje). Ńegovo izišastje biti će od velika smetenja. Zborn. 50a. Sahrani dušu ńegovu u ovi čas od izišastja svoga. B. Kašić, rit. 137. Od rečenoga izišašća Ivanova. S. Rosa 52a.

IZÌTI (izíći, izáći), izîdêm (izîdêm, izâdêm), *pf.*

exire, *pomičući se ostaviti zatvoreno mjesto ili uopće mjesto kojijem je bio opkoljen subjekat.* — *Složeno:* iz-iti. — *Akcenat vidi kod* A. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iziti, *rus.* изъидти, изыти. — *Između rječnika u Vrančićevu* (izajti ‚exire; prodire'), *u Mikaljinu* (iziti, vidi izhoditi al' izlaziti), *u Belinu* (iziti, izaći ‚exeo' 780a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* ishađati), *u Voltigijinu* (iziti, izhajam, izhodim, izišo ‚andar fuora, uscire, traviare' ‚ausgehen'; izidem, v. iziti; izaći, izašao ‚sviare, smarrire strada, fuoruscire, uscire' ‚irre gehen'; izađe lipo ‚riesce bene' ‚es gelingt wohl, es geräth wohl'), *u Stulićevu* (izaći, izići, iziti, izišo sam ‚exire, egredi, excedere, foras progredi, procedere vel prodire, felices habere exitus vel eventus, feliciter evenire, se alicui offerre, in conspectum alicujus prodire'), *u Vukovu:* izaći, izađem; izisti *i* izići, izidem (izidem), 1. ‚ausgehen' ‚exeo, egredior'. 2. ‚ausbrechen (von einem exantheme)' ‚erumpo' *s primjerom:* Izišle kraste po ńemu. 3. ‚werden' ‚existo' *s primjerima:* Izišao čovjek; izide lopov; ako izide kalp. I na tefter vojsku prebrojio, izide mu sto iljada vojske. 4. n. p. iz noći, iz zime ‚überleben' ‚superstitem esse' *s primjerom:* Jedva je iz noći živ izišao. Bog zna hoće li iz zime izići. 5. izišao iz svijesti ‚ist wahnsinnig geworden' ‚mente capi'; *u Daničićevu* (iziti ‚exire').

A. *oblici (vidi* iti, I).

1. *od korijena* i. *među* iz *i glagol moše se umetnuti* a *(uprav se usimlje* iz *u obliku* iza — *vidi kod* iz —, *a to mošebiti po analogiji prema oblicima od korijena* šd, *vidi* 2), *isporedi* obaći, otaći, uzaći *itd.*

a. *infinitiv.*

a) ne umeće se a. *aa)* izíti. *ovaj naj stariji oblik (vidi n. p.* Spom. sr. 2, 107 *god.* 1442; Mon. serb. 473 *god.* 1455) *gubi se sve to veće kod naroda, te se naj češće nalazi u primjerima pisaca Dubrovčana, a i dan današńi u Dubrovniku ne posnaje se drugoga oblika. radi ostalijeh pisaca vidi* Š. Kožičić 55b; P. Hektorović 31; P. Zoranić 28a. 33a; M. Pelegrinović 195; Aleks. jag. star. 3, 268; B. Kašić, per. 11. 101; Glasnik. II, 3, 55. (1706); J. Kavańin 3a. 55b. 431a; Nadod. 37; S. Tekelija. letop. 119, 28. — *bb)* izíći. — *od* XVII *vijeka (naj stariji su primjeri:* M. Divković, bes. 297b; nauk. 4a. 10a. 21b. 279b). *samo kod štokavaca. vrlo često u naše vrijeme. — cc)* izísti. — *samo u naše vrijeme u ńekijem krajevima (jamačno u Crnoj Gori).* Mujo izist odista hoćaše. Nar. pjes. vuk, rječn. *kod* izisti; izisti. Pjev. crn. 88a; P. Petrović, šćep. 15.

b) umeće se a. *aa)* izájti. — *od* XV *vijeka (naj stariji su primjeri:* Bernardin 3; M. Marulić 100). *samo u čakavaca i u ńekijeh sapadnijeh štokavaca, n. p.* I. Bandulavić 4a. 4b; Ant. Kadčić 128 *(i u Bokelja* J. Matovića 492). — *bb)* izáći. — *od* XVI *vijeka:* H. Lucić 280; F. Lukarević 156. *vrlo često (rijetko u pisaca čakavca). — cc)* izajći. — *postaje miješańem oblika kod aa) i bb), isporedi* b, *b) dd). — samo u ńekijeh pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka:* I. Bandulavić 19a; A. Kanižlić, kam. 17. 141. 870. 404; I. Jablanci 100.

b. *oblici (svi osim inf., ger. praet., part. praet. act.) u kojijeh je osnova* id.

a) ne umeće se a. *aa)* d *ostaje nepromijeńeno: praes.* izîdêm *(stariji oblik* izidu. Š. Menčetić 100), izîdêš *itd.; aor.* izídoh *(griješkom* izih. J. Kavańin 444a), izíde *itd.; impt.* izídi. *(na jednom mjestu* XVI *vijeka ima impf.* 3 *pl.* izidihu. Aleks. jag. star. 3, 278). — *ovi se naj stariji oblici upotrebljavaju vrlo često i u naše vrijeme (u Dubrovniku drugijeh i nema). — bb)* d *se mijeńa na* đ: *praes.* izîđêm, *aor.* izíđoh, izíde *itd.; impt.* izíđi, izíđimo, izíđite *(i okrńeno u pjesmama:* izîđ'. Nar. pjes. vuk. 1, 556. 614; izíđ'te. 2, 422; *radi* izíđide. 3, 194 *i* izíđider. 1, 446 *vidi* 2. de, a, *b) aa) i* 1. der, b, *aa)). — od* XVII *vijeka:* izíđe *(praes.).* M. Divković, bes. 284a; izíđe *(aor.).* 71a *(nepousdano je* izíđe. M. Vetranić 2, 207, *u rukopisu stoji* isnidie). *vrlo često u naše vrijeme kod štokavaca.*

b) umeće se a. *aa)* i *mijeńa se na* j: *praes.* izâjdêm, *aor.* izájdoh, izájde *itd., impt.* izájdi *(impf.* 3 *sing.* izajdiše. F. Vrančić, živ. 36; 3 *pl.* izajdihu. 104). — *od* XV *vijeka, isprva kod čakavaca i kod štokavaca:* izajdoste. Bernardin 77; izajde. M. Marulić 128. 129; Transit. 32; Mirakuli. 2. 144; M. Vetranić 1, 155. 2, 81; Dukljanin 22; P. Zoranić 2b; izajdoše. Transit. 235; B. Gradić, djev. 11; izajdi. N. Rańina 161b; M. Vetranić 2, 153; izajdite. H. Lucić 284; izajdu. 217. *kasnije i u naše vrijeme samo kod čakavaca i kod ńekijeh štokavaca sapadnoga govora (pisci štokavci sapadnoga govora upotrebljavaju ove oblike uz druge, ali ne svaki često; naj češće Dobretić; ovi se oblici nalaze i u Bokelja Matovića). — bb) od* jd *postaje* đ: *praes.* izâđêm, *aor.* izádoh, izáđe *itd., impt.* izáđi. — *naj stariji su primjeri* XVI *vijeka:* izađoh. M. Vetranić 2, 347 *(po rukopisu* XVIII *vijeka);* izađe. B. Gradić, djev. 125, *i u čakavca H. Lucića:* izađe. 225. 246; izađoše. 285; izađu. 341; *od* XVII *vijeka vrlo često kod štokavaca:* izađe. M. Divković, nauk. 186; I. Ančić, svit. 35; M. Radnić 128b. 219b. 187a. 249a. 379a; izađoše. I. Ančić, ogl. 104; M. Radnić 67a *itd. — cc) u jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka ima sa praes.* 3 *sing. oblik* izaje. J. Kavańin 161a. 325a. 526a. — *dd) jedan pisac* XVIII *vijeka miješa oblike kod aa) i bb), te piše:* izajđe. A. Kanižlić, kam. 5. 21. 33 *i još na mnogo mjesta;* izajđoše. 203. 788 *itd.*

2. *od korijena* šd *(vidi* iti, I, 2).

a. *među* z *i* š *stoji* ь. — *U knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom. a) ger. praet.* izьšьdь. Stefan, sim. pam. šaf. 2. Sava, sim. pam. šaf. 4. — *b) part. praet. act.* izьšьlь. Mon. serb. 248. (1389—1399).

b. *ispalo je* ь *ne promijenivši se na* a. *vrlo rijetko (pouzdano samo u dva primjera)* XV *i* XVI *vijeka, jer su se (pošto se* z *ne čuje ispred* š, *premda se i nalazi pisano) pomiješali ovi oblici s oblicima glagola* iti *(kod* I, 2, b). *a) ger. praet.* išad. N. Rańina 167b. — *b) part. praet. act. m. n. pl.* išli. Mon. serb. 535. (1451—1487). *vidi i kod* iti, I, 2, b.

c. *mj.* ь *umetnuto je* a. — *Od* XV *vijeka (vidi kod b)). a) ger. praet. aa)* izàšad. M. Vetranić 1, 182. 2, 174. 185. 333; H. Lucić 219; D. Zlatarić 8a. 87b; F. Vrančić, živ. 37; I. T. Mrnavić, osm. 66. — *bb)* izašatče. Bernardin 31; izašadši. P. Zoranić 6b; F. Glavinić, cvit. 39b; P. Radovčić, ist. 57. 63; nač. 35; M. Radnić 887b; izašači. B. Gradić, djev. 103; izašatči. M. Divković, nauk. 25a. 216b. — *cc)* izàšâv. I. Ančić, svit. 80; M. Dobretić 129. — *dd)* izàšâvši. F. Glavinić, cvit. 5b. 83a. 198b; M. Jerković 24; M. Radnić 219a *itd. često i u naše vrijeme. — b) part. praet. act.* izašao, izàšla: izašao. Mon. serb. 462. (1453); N. Rańina 134a; M. Divković, bes. 78a; izašli. Bernardin 2; Mon. croat. 280. (1577); D. Rańina 6b; izašal. Mon. croat. 165. (1497); H. Lucić 190; P. Zoranić 19a; izašla. H. Lucić 252; P. Hektorović 58; F. Lukarević 284; D. Zlatarić 21b; M. Divković, bes. 10a. 296b. 319b; izaša'. Ivan trog. 1 *itd. vrlo često i u naše vrijeme. — c) u ńekijeh pisaca* XVIII *vijeka ima i part. praet. pass.*

izàšast *kao adjektiv sa značenjem participa aktivnoga.* izašastim. Blago turl. 2, 283; izašasta. I. J. P. Lučić, nar. 94; izušaste. 95; izašasti*(h)*. Grgur iz Vareša 112; *na jednom mjestu ima i grješkom* izašten: Koga on imaše od sebe izašteua rasploditi. S. Rosa 3ᵇ.

d. *po analogiji prema oblicima kod* 1, *umeće se* i. — *Od* XIV *vijeka (vidi b)). a) ger. praet. aa)* izišad. N. Rańina 59ᵃ. 92ᵃ. — *bb)* izišadši. B. Kašić, rit. 138. — *cc)* izišâv. S. Margitić, fal. 22. 36. 249; isp. 105; M. Lekušić, razm. 76. — *dd)* izišâvši. I. Držić 52. P. Posilović, nasl. 128ᵃ *itd. često i u naše vrijeme. — b) part. praet. act.* izišao, izišla: izišlo. Spom. sr. 1, 24. (1899); N. Naješković 2, 25; izišal. M. Marulić 218; N. Dimitrović 63; Š. Budinić, ispr. 115; izišla. Naručn. 82ᵇ; Zborn. 2ᵃ. 67ᵃ; M. Vetranić 2, 397; Š. Budinić, ispr. 144; izišli. N. Rańina 88ᵃ; Zborn. 116ᵃ; Š. Budinić, ispr. 130; F. Lukarević 27; izišao. Zborn. 112ᵇ; M. Držić 412 *itd. vrlo često i u naše vrijeme.*

B. *značenje.*

1. *značenje je kao što je sprijeda kazano.*

a. *subjekat je čeljade. a) uopće. može se izreći mjesto odakle se miče subjekat, i značenje se glagola može utvrditi riječima* van, nadvor, napolje *itd.* Da imь jestь rokь za tri mêsece, da si izidutь sь vešmь svojimь dobitьkomь. Mon. serb. 50. (1240—1272). Izašatče Isus uvrati se u strane Tira i Sidonja. Bernardin 31. mat. 15, 21. Betulijani iz doše s oružjem. M. Marulić 6. Učiniše da izajde iz Rima. Transit. 32. Izajde van is crikve. Mirakuli. 2. Iz vrata pak na dvor sam ti ja izađoh. M. Vetranić 2, 347. Izašad iz luga zelenoga vila. H. Lucić 219. Izidoh, jeda nas gdi sreća sastavi. N. Naješković 2, 61. Izide iz rike jedan go star čovik. F. Lukarević 25. Hoću ja tebe svjetovat iziti mlađahnu iz Tebe. 215. Još, huda ženo ti, iz grada nikako ne hoćeš iziti? 255. Na dvor, svijetli gospodine, izid'. 294. Izidoh trudan već iz kuće. 295. Viruj mi, ako te u lugu jedi ome satekoh, ždrilo ti zagradih dračome, da zit van već ne mož' bez moje vik volje. D. Rańina 91ᵇ. Iz dvora ovoga rijetko će van izit. D. Zlatarić 80ᵇ. Kako hoteć došal jesi ovdi, a kako misliš ne izideš od suda. Aleks. jag. star. 8, 240. Neće veće nikada iz pakla izići. M. Divković, nauk. 4ᵃ. Izašatči vidje čovjeka. 25ᵃ. Iziti iz grada. 21ᵇ. Izašatči is peći. 216ᵇ. Ne hteći nikako iziti iz grada. B. Kašić, per. 11. Od kada si izišla iz materine utrobe. B. Kašić, per. 95. Izidimo na dvor svi pastijeri opeta, neka nam objavi. I. Gundulić 85. Tim pogledaj, gdi iz tabora van izišla sva se odkriva *(vojska)*. 436. Izašadši on iz Carigrada. F. Glavinić, cvit. 39ᵇ. 8 kimi izašavši ide u vrtal. 83ᵃ. Izidi iz zemje tvoje. 441ᵃ. Sin Božji izajde iz utrobe materine. I. T. Mrnavić, ist. 17. Izišavši iz doma. I. Držić 52. Izajdite od ovude. Michelangelo. 16. Što ste izišle izvan grada? G. Palmotić 1, 132. Iz kraljestva moga vani nitko izaći da ne more. 2, 28. Na polje izidosmo. 2, 181. Veliki su škripi ovdi, iz kojih nije moć iziti. 2, 281. Izašadši iz greba. P. Radovčić, ist. 63. Izašadši vanka Petar gorko se uzplaka. nač. 35. Izidosmo iz Valona. P. Kanavelić, iv. 352. Proplaka izašav vanka. I. Ančić, svit. 80. Kako izišao jest go iz utrobe matere svoje, tako će se opet i vratiti. P. Posilović, nasl. 21ᵇ. Što bijaše učinio izišav iz kuće. S. Margitić, fal. 249. Izišav iz sakrištije. ispov. 105. Jednu večer izajde iz šatora. 118. Izišao iz greba. I. Grličić 13. Čemu izađoh iz matere, neg da shranim duh čestiti? J. Kavańin 30ᵇ. Izašavši s mraznijeh strana. 283ᵃ. Izit nikadare iz ponora zle tamnice ne ufa. 431ᵃ. Ukradom izide iz Afile. I. Đorđić, ben. 15. Izišavši van skupštine vas se obveseli. M. Lekušić, razm. 29. Izišav na dvor dojde k nimi. 76. Ukazuje se iz grobnice izašavši. J. Filipović 1, 109ᵇ. Izašavši iz limba. F. Lastrić, od' 36. Izašavši iz pustiše. 343. Nije li kroz ista vrata iznutra izašao prije 33. godine? test. 227ᵇ. Kašan kralj izašavši iz svoga kraljestva. ad. 14ᵃ. Izišavši Noe iz korablje. E. Pavić, ogl. 21. Izidi iz zemje tvoje. S. Rosa 23ᵃ. Da iziti bude iz svoga rodnoga mjesta. 23ᵃ. Bog mu reče, da izađe iz zemje svoje. And. Kačić, kor. 14. Onda Noje s čeljadma izajde. M. A. Reljković, sat. K4ᵃ. Mana podavaše se Židijem izašastim iz Ejipta. Blago turl. 2, 283. Oli je izašao izvan mista. Ant. Kadčić 71. Udilj izić da ne more više. J. S. Reljković 435. Za ńom neće nitko da izađe. Nar. pjes. vuk. 1, 125. Kad izide Jelena, pred ńom idu dvorkiće. 1, 129. Tade care iz mora izide. 2, 82. Nećeš izić ni izvest đevojke. 2, 147. Izađemo iz bijele crkve. 2, 158. Pa izide robje iz tamnice. 2, 524. Ispod čoška zdravo izišao. 2, 540. — *metaforički.* Iz tmaste pomrake da bi mi iziti. M. Vetranić 1, 352. Iz kaone tamnosti da budem izit ja. 1, 468. Nijes' mogla iziti iz moga srca van. F. Lukarević 228. Nikako za vas svit ne slid' već tuj ljubav, nu naglo izid' van iz toga ti kola. D. Rańina 69ᵇ. Izišao je iz tavnice zemaljske. P. Posilović, nasl. 42ᵃ. A ti, ako ti malo fali, takija hoćeš iz kože da izajdeš. Đ. Rapić 223. — *b) kaže se* iziti iz ruka, iz ruku, iz ruke *i u prenesenom smislu.* Sad poznam tej muke kakve su pritrpit, kada se u ruke nemile bude prit, iz kojih jedan čas ne mogu izit ja. Š. Menčetić—G. Držić 514. Izit iz ruku ńegovih. F. Lukarević 109. Zač te trudi moja ljubav i tač sili na stvar, koja van iz ruke tvoje izit lje ne more? M. Pelegrinović 195. Ne biše mu muka izajti iz ńihovih ruk. P. Radovčić, ist. 51. — *c) shvaća se u prenesenom smislu kao mjesto u kojem je bio subjekat: aa) ńegovo stańe (n. p. čast, red itd.).* Izajti van iz časti. B. Armolušić 16. — Kad bi izišli ispod vladańa od učitelja. I. Đorđić, ben. 13. — Iz reda izajde. J. Filipović 8, 8ᵃ. *amo pripada i ovaj primjer:* Da je dopustio papa da iz manastira izađe i manastirsku haljinu pusti. B. Gradić, djev. 125. — *tuga, nevolja, pogibao.* Tere će toj biti blaženi oni dan, ere ću iziti iz mojijeh tuga van. N. Naješković 2, 93. Iz gore tuge neg je smrt iziti. P. Zoranić 38ᵃ. Jedva biše izišao iz ovijeh nevolja. B. Kašić, fran. 92. Iziti iz nevolje. P. Kanavelić, iv. 208. Ako bi izašao iz te pogibili. Ant. Kadčić 201. Ako izajdemo iz ove pogibili. M. Dobretić 140. — *grijeh, krivina itd.* Želim iz takovih grihov izajti. Kateh. 1561. C8ᵃ. Izit iz grijeha. I. Držić 67. Jeda bi iz grija izašli. I. Ančić, svit. 25. Da izađe iz krivine, tako bi izaša iz pene vičńe. 35. Izać iz pakla oliti iz smrtnoga griha. M. Dobretić 102. — *bb) svijet, život* (iziti iz svijeta, iž života *znači umrijeti).* Iz ovoga svita izajti. F. Vrančić, živ. 102. Izide iz ovega života. B. Kašić, nač. 56. — *cc) smrt* (iziti iz mrtvijeh = *oživjeti, uskrsnuti).* Miloš izađe iz mrtvih i uskrsnu. M. Pavlinović, rad. 100. — *dd) volja* (iziti kome iz volje *kao da znači: ne raditi dalje po ńegovoj volji, ne slušati ga).* Ako li bi, šta toga Bogь ne daj, koji ńiju izašao manê roditelju svomu iz volje i izь posluha. Mon. serb. 462. (1458). Iz volje mnjet nemoj da ti ću ja izit. Š. Menčetić 58. Ne bih mu *(Bogu)* iz volje ja vazel iziti. N. Dimitrović 83. Neću t' vik iz volje nikako iziti, na službi er tvojoj već volju umriti. D. Rańina

59b. Nijesam mogao prijateļu iz voļe izići ne izjedči i ne popivši. M. Divković, nauk. 279b. — *d) kad se hoće kazati da se subjekat onesvijestio, da je poludio itd., kaže se u prenesenom smislu da je izišao: aa) iz sebe, izvan sebe itd. (Roditeļe)* morebit izvan sebe kadgodi izašači mahnito proklinaš. B. Gradić, djev. 108. *(Celov)* mi učini iziti sebe van. F. Lukarević 86. Jur sam sva izašla sebe van. D. Zlatarić 21b. Izide izvan sebe kako mahnit. B. Kašić, per. 177. Ona izišla izvan sebe od bolesti buduć, kliče:... I. Gundulić 467. Francisko od veseļa, straha i čuda izvan sebe izajde. F. Glavinić, cvit. 336a. Kako da ne izide izvan sebe koji mu drago čovik razmišļajući ta. M. Jerković 28. Iziti iz sebe od čudnosti. A. d. Bella, razgov. 47. Od začuđeńa izvan sebe izišavši. F. Lastrić, test. 351b. Rad velikoga začuđeńa izađe kano izvan sebe. E. Pavić, ogl. 298. Da od stra izađeš izvan sebe. M. Zoričić, osm. 21. U takvoj ļutini da hoće izvan sebe izići. M. A. Reļković, sabr. 9. Kad se jedan zanesvisti oli u bolesti izajde izvan sebe. M. Dobretić 478. Pobudali i izajde izvan sebe sasvim. 517. Često bi izvan sebe izišla. I. M. Mattei 97. — *bb) iz pameti, iz svijesti.* Izajde van is pameti i činaše strašna zlamenija. Mirakuli. 144. Kako je iz pameti izišao. M. Držić 412. Ozdravi jednijeh, ki bjehu izašli pameti svoje van. D. Rańina vib. Ļud izišli van pameti! A. Vitaļić, ost. 161. Koliko si puta u pitju iz pameti izišao? S. Margitić, ispov. 37. Ako bi izišao iz pameti. I. Grličić 86. Koji jest izišao iz pameti u bolesti. A. Bačić 397. Jeda je iz pameti tada izišao, kada je ovo pisao? A. Kanižlić, kam. 80. Kao da je iz pameti izišao. 272. Ako bi tko dokučiti hotio, iz pameti bi izišao. fran. 227. Izađosmo iz čiste pameti. S. Ļubiša, prip. 240. — Zanimivši i iz svisti izašavši. And. Kačić, kor. 322. — *amo može pripadati i ovo:* Van prava razloga izide tko stvorom, nije čuda nijednoga da iside govorom. M. Bunić 29. — *e) prijedlogom* od *pokazuje se da je mjesto odakle se izlazi kuća onoga čije ime stoji u genetivu.* Izidi od mene, zašto sam grišnik. S. Margitić, fal. 188. Izajdi od mene, zašto čovik grišnik jesam, Gospodine. L. Terzić 288. — *f) može se izreći mjesto kamo dolazi subjekat.* Izidohь izь otьčьstva svojego vь Svetuju Goru. Mon. serb. 5. (1198—1199). Kada bi hotio kamo iziti. Zborn. 2a. Nemoj iziti još na put. Š. Menčetić 249. Izajdi malo van iz jame pakļene na sunce. M. Vetranić 2, 153. Ti dake van na svitlost izašadši vilu jednu najti hoćeš. P. Zoranić 6b. Opet izidoh prid ubog obor moj. F. Lukarević 288. Na oni kraj na koji tko jednom izide nikadar se veće ne boji. B. Kašić, fran. 50. Izišle su vrh livade pokraj bistre Visle rike. I. Gundulić 398. Običaju kraļi načiniti i držati dvore i na seli, gdi izašavši, navlastito u litu, običaju uživat plodove i lipotu sjetve svoje. F. Lastrić, ned. 318. Izišo je na kokošiće sunce. (Z). Poslov. danič. 85. Zozima izišo je u pustińu od Tebaide. N. Marči 8. Pa iziđi pred kulu bijelu. Nar. pjes. vuk. 1, 51. Izidi amo, delijo! izvedi tvoju ļubovcu. 1, 65. Kad iziđe pred grad na salańgak. 1, 365. Ti iziđi na dvor pred kapiju. 1, 552. Iziđ' pred dvor, Erceže Stefane! 1, 556. Iziđ', majko, pred dvorove. 1, 614. Kad iziđe prema Pirlitoru. 2, 111. Izidoše pred bijelu crkvu. 2, 127. Sluge moje, otvor'te kapiju, izidite poļu širokome. 2, 225. Dok iziđem pred čadore b'jele. 2, 337. Iziđoše u poļe široko. 2, 467. Već izid'te pred našu avliju. 2, 422. A kad Simo na drum izašao. 4, 282. ¦Kad iziđe na poļe Zečevo. Nar. pjes. juk. 106. Tek što na suho izide. Nar. prip. vuk. 192. Izišavši na ulice ńegove recite. Vuk, luk. 10, 10. — *u prenesenom smislu.* Jaoh! čemu na svit saj izidoh? Š. Menčetić—G. Držić 517. Naša su djeca taj izišli od višńih na svit saj. F. Lukarević 27. Da nijesam na svjetlos izišo. V. Andrijašević, dev. 72. Uru u koju sam na svijet izišla. put. 438. Kad ńe porod na svijet izide. I. Đorđić, ben. 10. Ako bi stvoreńe na svit izašlo. M. Dobretić 26. Budući izašao na svit. 48. — Žude vjeriti se i iziti na hinbeni svijet. B. Kašić, per. 101. — Iz dubine griha mojih na put od spasenja izić. I. Grličić 148. — *g) često se upotrebļava kad se kome ide na susret.* Prišьdšu mi prêdь slavni i dobronaročiti gradь Dubrovnikь, i tu izidoše predь kraļevьstvo mi vlastele dubrovьsci. Mon. serb. 187. (1378). Izajt će pram tebi družba svetih. M. Marulić 100. Nego li ću prima tebi spasiteļu i Bogu momu iziti. A. Gučetić, roz. mar. 170. Isti kraļ prema tebi iside. 263. Ču(v) Aleksandrovo vraćenje od boja, na sritenje ńemu izide. Aleks. jag. star. 3, 238. Popove idolski na sritenje Aleksandru izidoše. 244. Izijeđe pram ńoj. M. Đivković, nauk. 106b. Slišajući to Leon, izajde proti ńemu *(Atili).* F. Glavinić, cvit. 93a. Cesar svimi redi i s pukom izajde protiva ńemu *(papi).* 154a. Iziti prima vjereniku. I. Držić 124. Izide fra Egidio prima ńemu. 151. Ne more se u svom veličanstvu uzdržati *(Korijolan),* već se usta, i pram ńom *(materi)* izađe, zagrli je i celova. J. Banovac, razg. 9. I ona izajde prid ńega. F. Lastrić, test. 108b. Bi vladaoci izašli iz grada pram slavodobitnikom. 228a Izidimo prima ńemu. A. Boškovićeva 19. A prid ńu horceg cio dan daleko izađe. Đ. Rapić 181. Dalek' majka końa ugledala, kukajući pred końa izišla. Nar. pjes. vuk. 1, 628. Nitko ne sme pred ńeg da iziđe, da iziđe, da końa privati. 2, 78. I odmah pomislim, da mu, po želji ńegovoj, iziđem na susret. Vuk, pism. 31. — *h) u drami* XVI *i* XVII *vijeka upotrebļava se kad se glumac javļa na pozorištu.* Bijući se oni, jedan starac izide i govori:... N. Naļešković 1, 229. Gospođa izide: ‚Ajmeh ja!' 1, 263. Venere božica izide. M. Držić 35. Ovdi Kupido izide. 37. Za tim anjel izajde kripeći *(Lovrinca),* i govori:... P. Hektorović (?) 139. — *i) kaže se* iziti s puta, iz puta, izvan puta *često u metaforičkom smislu.* Izašadši z dobra puta pokaraće te. M. Radnić 387b. Da nije izišo izvan puta, nego da ide svećer u prav put zamjerka žudjenoga. B. Zuzeri 28. Izišla sam izvan puta od istine. 196. Da ne bismo izašli s puta Gospodinova. J. Matović 514. Zašto bismo izašli iz našega puta. M. Dobretić 369. — *k) osobito je značeńe u ovakovijem primjerima u kojima se kao kraj micańu kaže:* na prozor, na vrata, na bedene *itd., jer se kod toga ne misli da subjekat ostane posve izvan mjesta kojijem je bio opkoļen.* Kad ta vil uz pjesan na prozor izide. Š. Menčetić 91. Mandice, izidi na svitli prozor tvoj. M. Držić 158. I iziđe gradu na kapiju. Nar. pjes. vuk. 2, 250. Vi izađ'te gradu na bedene. 2, 605. Ti izajdi kuli na pengere. 3, 512.

b. *subjekat je duša; smrt se naznačuje tijem što ‚duša izide iz tijela' i to ne svagda metaforički.* Duša iz tijela izišla je. Zborn. 67a. Kako duša iz tijela izijeđe. M. Divković, nauk. 158a. Izišadši duša iz tila. B. Kašić, rit. 138. Da duša kroz grlo ne izajde. F. Glavinić, cvit. 58a. Duša mu izide trbuhom jere ne bi dostojna iziti na usta. P. Bakšić 110. Kada duša moja izide iz tužnoga tila moga. M. Jerković 84. Duša Gospodińa izašadši s tila pojde u pakal. P. Radovčić, ist. 57. Nećeš moći, duh izit će t' u ovoj noći. J. Kavańin 55b. Kako duša iz tila izađe. J. Ba-

novac, razg. 91. Bojaše li se sveti od suda vlastitoga, što Bog čini dušam, netom izišle su iz tila? Blago turl. 2, 309. Vrlo me je zabolila glava, a od srca da duša izajde. Nar. pjes. vuk. 1, 242. — *i o rađanju.* Duša naša gola na svit izajde. F. Glavinić, posl. 13.

c. *subjekat je životiña.* Bi li se čin't moglo, da ribe iziti sve budu na suh kraj, za na ńem živiti? D. Rańina 101b. Golubica izašavši izvan korablje Nojeve. M. Zoričić, osm. 115. Kad noću iziđe koń iz jezera. Vuk, nar. pjes. 2, 106.

d. *subjekat je što neživo. a) sunce, mjesec, zvijezde, zora, dan, noć itd.* Ako sunce zajde, nimamo ufati, kad opet izajde, da ćemo dočkati. M. Marulić 128. Pribistre ńe oči svitle se svim vide neg sunce s istoči kad s zorom izide. D. Rańina 1b. I sunce me kada iz strane zapada izide. 4b. Sunce zgar izide vrh gore. 15a. Sunce kako iza brda izađe ali ti iz oblaka tudije pusti zrake svoje. M. Divković, bes. 284a. Kad izađe sunce, posla Bog jošte jedan vitar. J. Filipović 1, 264a. Koji sunce izajti čini svrhu dobrijeh i zlijeh. J. Matović 492. Sinoć sunce igrajući zađe, a jutroske potmolo izađe. Nar. pjes. vuk. 1, 486. U posvojnu zavičaju, gdje rođeno sunce nam izađe. Osvetn. 4, 58. — *u prenesenom smislu.* Izaći će sunce od pravde. F. Lastrić, ned. 28. Izaći će vam sunce pravde. test. 368a. — Sve spavaše kano i poklano a izađe misec iza gore. And. Kačić, razg. 139. Al' iziđe mesec iz gorice. Nar. pjes. vuk. 1, 573. Sunce zađe a mjesec izađe. Nar. pjes. petr. 1, 45. — Da na ńu *(goru)* pak gori ukredom uzajdu, kad se dan obori, a zvizde izajdu. H. Lucić 217. Zvijezda izađe danica. M. Divković, nauk. 93b. I danica na istok iziđe. Nar. pjes. vuk. 1, 556. Od zore pa dokle zvijezde ne izidu. Đ. Daničić, nemij. 4, 21. — Zora hrlaše iziti s danicom vrh gora. F. Lukarević 25. Zora bijela lijepa ovako hotje iziti. Ġ. Palmotić 2, 333. — Netom dan izide, oni čas noć žele. Š. Menčetić 303. — Ter izidu blijede sjeni gasit sunčju svjetlos gori. I. Gundulić 66. Noć izide. I. Đorđić, uzd. 47. — Gdje zima kralica izajde na svijet saj. M. Vetranić 2, 81. — *b) što žitko, vlaga, vjetar, smrad itd.* Rebrom probodenom izide krv i voda. Pril. jag. ark. 9, 104. (1468). Isukrstu probodoše prsi sulicom, iz kih izide krv i voda. A. Komulović 68. Neka izide do kaplice sva krv. B. Kašić, nač. 89. Kad bi bile izišle suze iz očiju. M. Lekušić, razm. 118. Tilo jest rasdrto i izraňeno, krv je izišla. 132. Iz prsa Isukrstovi izajde i poteče krv i voda. M. Dobretić 319. — Z gusteran izide jure i vlažina. M. Marulić 80. — Kad dva vjetra iz glava iziđu. Nar. pjes. vuk. 2, 152. — Kad izađe smrad iz smrada. V. Došen 35a. — *c) što mu drago drugo neživo.* Kako mogoše bez buke tolike plavi izit ujedno iz luke? I. Gundulić 89. Sprijed mu izide šip kroz pleća. 522. Oštra strijela iz raňena tvoga tijela izašla je bez bolesti. Ġ. Palmotić 2, 142. Kad izišli kłući iz Dunava, Simeun se grija oprostio! Nar. pjes. vuk. 2, 70. Udarilo puščano tane usred prsiju, pa izišlo na leđa. Vuk, nar. pjes. 1883. 4, 22.

e. *subjekat je glas, riječ itd., te se glagol ne shvaća posve u pravom smislu.* Nu bih hotio da riječ boja bude iz mojih usti iziti. F. Lukarević 242. A jauk strašan van izide iz skrovene spile. 243. Koji glas izide otara van toga. 274. Ti *(liste)* zamukni mramorkome, tere čini, da riječ druga ne izide tva prid ńime, neg' li ova: mre tvoj sluga. I. Gundulić 257. Taj mu iz usta riječ izajde. A. Vitaljić, ost. 201. Niti iz mojih ust izađe naj maňe mrmljaňe. J. Banovac, prisv. obit. 90. Od koga *(je)* ova bogogrdnost, iz čijih li usta izajđe? A. Kanižlić, kam. 847. Glas iziđe iz oblaka, i Turcima govoraše. Nar. prip. mikl. beitr. 1, 28. Od ovi ponutkovaňa izašasti iz jednoga srca. Grgur iz Vareša 112. Nikad iz ńenih usta ne izađe riječ svađe. M. Pavlinović, rad. 182. — Vele krat izajde od sebra besida. M. Marulić 139. — Iz ovoga kladenca izišao jest kakono potočac oni nauk. B. Kašić, is. 29. Nauk svete crkve jest od Boga izišao. I. Grličić 7. Nijednoga od ovi nauka ne odbacujem, zašto su izašli iz usta ljudi veliki. M. Dobretić 10. — Jere od Siona hoće izajti zakon. Bernardin 3. isai. 2, 3. Iziti oće poveljenje od jego. Š. Kožičić 55b. Dekreti izišli od svetoga otca pape. Š. Budinić, ispr. 180. Izide od ńih jedna neprava zapovid. F. Vrančić, živ. 40. Iziđe zapovijed od cesara Oktavijana. M. Divković, bes. 71a. Zakon će od mene izići. nauk. 10a. Naredbene knige izašle su od pristolja apoštolskoga. A. Kanižlić, kam. 122. Iziđe odlučak od cesara, da se crkve popravljaju. utoč. 886. Poveja Artasersova izašla je godišta 4256. S. Rosa 18a. Zaveze i opovidi izašaste od sidališća apostolskoga. I. J. P. Lučić, nar. 98. Ovi način krstiti jest od apoštola izišao. A. Kanižlić, kam. 568. — Neka bi izišlo od svake vrste čeljadi svidočanstvo. B. Kašić, is. 61. — Ovo je iz lažljive glave Sokrata izišlo. A. Kanižlić, kam. 220. — Pišu kako im kad iziđe iz pera. Vuk, pism. 28.

f. *u ovijem primjerima stoji* glas *u drugom smislu nego kod* e *(vidi* glas, e). Va vsu zemlju izidu glasi ńih. Korizm. 80a. I izide glas ovi po svoj zemji onoj. Postila. r4a. Obra apostole za da bi ńihof glas od pripovidaňa po sfemu sfitu izaša. Ivan trog. 1. Po svoj zemji veće izajde glas ńihova naviščenja. A. Vitaljić, ist. 57b. Po svoj zemji izađe glas ńiov. F. Lastrić, ned. 280. Po svoj zemji iziđe glas imena tvoga. A. Kanižlić, utoč. 578.

g. *subjekat može biti što umno.* Da iz srca moga izaje svaka izpraznos. J. Kavańin 526a. Da *(prignutja)* priko međe od razloga ne izajdu. P. Knežević, osm. 268. Ako bi prišla *(srčba)* svoje mejaše i izašla iz razloga. M. Dobretić 205.

h. *predikatom se pokazuje kakav je subjekat kad iziđe, a glagol stoji u pravom smislu.* Skoro je hoćeš ti očima vidjeti s Lovorkom iz crkve sdruženu iziti F. Lukarević 205. Svaki čišći izajdiše nego ulizevaše. F. Vrančić, živ. 86. Izidoše slobodni po sudu. B. Kašić, iń. 40. Ah! oružje me prikorno, kad iz vojske tej krvave samo, vajmeh, čisto izide! I. Gundulić 186. Ivan zdrav van izajde. F. Glavinić, cvit. 181a. Iz viliňe ako ruke hoć i želiš zdrav iziti. Ġ. Palmotić 2, 46. Biše dati rasdrti od lava, nego od ńih izišavši zdravi, biše metnuti na ogań. P. Posilović, nasl. 128a. Izašavši iz groba živ. F. Lastrić, od' 86. Iz ńegove učeonice izajći će Mihail takvi, kakvi biti ima. A. Kanižlić, kam. 17. Izajde iz crkve opravdan očitnik. J. Matović 485. Izići ću mlada gologlava. Nar. pjes. vuk. 1, 425. Ako dođe prav, ne iziđe zdrav; ako dođe kriv, ne iziđe živ. Nar. posl. vuk. 2.

i. *uz glagol se izriče i namjera s koje subjekat iziđe.* Izajdoše viditi to čudo. Transit. 235. Kad svršiše u gradu izađoše isto po seli činit. F. Lastrić, svet. 197b. Doktor u hintovu izajde ali kasno gledati. M. A. Reljković, sabr. 37. Koji je izišao sijati sime svoje. J. S. Reljković x. — Izide u lov. I. Đorđić, ben. 171. — Ča ste izašli u pustiňu viditi? Bernardin 2. mat. 11, 7. Što ste bili izišli u pustiňu? S. Rosa 82b.

k. iziti iz pameti, s pameti, iz misli *itd. znači*

što i zaboraviti se. Izišla mu je s pameti ona pokora. Naručn. 82ᵇ. Iz pameti izidi iz tvoje, sinko moj, toj što te uvridi u malo bratac tvoj. M. Bunić 22. Ki meni vik izit iz misli neće moć. D. Zlatarić 29ᵇ. Izađoše iz uspomene ljudske. M. Radnić 67ᵃ.

2. *kad je subjekat što neživo (osobito hrana), glagol može imati pasivno značenje prema* iznijeti. Zob iziđe konjma carevijem. Nar. pjes. vuk. 2, 143. A izašla gospodska večera. Nar. pjes. juk. 182. Iza toga iziđe večera. Nar. pjes. petr. 2, 606. Dok iziđu gospodski darovi. 2, 666. — *slična su i ova dva primjera:* Igra će mila izit. F. Lukarević 84. Reče sakristijanu, da bi mu skoro misa izašla. Đ. Rapić 62.

3. *kad se kaže* iziti na koga, protiva koga (kome), na boj, na mejdan *itd., glagol ne gubi posve svoga pravoga značenja, ali mu se dodaje i neko osobito (neprijateljsko) značenje, kao kod* udariti, navaliti *itd.* Izišla jesi na zmija. Mon. serb. 243. (1389—1399). Kakono na razbojnika izajdoste na me. Bernardin 77. mar. 14, 48. Jer mi se skup jedan sve čini viditi, proć tebi gdi je van izišal boj biti. N. Dimitrović 63. Znajući *(crkva)*, protiv njoj jer ima iziti nevjernijeh velik broj. 75. Atila izajde s vojskom na kralja Poliskava. Dukljanin 22. Ne ufaj u Perside, da protu nam izideš. Aleks. jag. star. 3, 253. S onom malom družbom iziđe na boj. M. Divković, bes. 511ᵃ. Zatjeca ga i poziva s britkom sabljom, s kopjem vitijem da izide njoj protiva. I. Gundulić 342. Ali u tebi srca nije na polje izit nam protiva. 404. Koji jemaju izajti na zarač, da se biju s neprijateljen. P. Radovčić, nač. 38. On se spravlja izit suproć Valdimiru. P Kanavelić, iv. 79. Jošter dijete iziće na boj. 467. Još su dva orlića ki stoje u gnizdu, kako krila steku na tebe izidu. Gizdelin Radojević 39. Pram Kristjanom gdi izađe sve mogućtvo zaman carsko. J. Kavanin 139ᵇ. Onda će protiva ovim kralem izać Antikrst. J. Filipović 1, 188ᵇ. Izać mu na mejdan. F. Lastrić, test. 20ᵃ. Lucifer koji bijaše na boj izašao na Kalvariju. 188ᵃ. Budući izašli na boj suprot njemu pet kralja. ad. 12ᵇ. Izađe neprijatelj na boj i pridobi ga. ned. 385. Vitez se uslobodi na mejdan izaći. A. Kanižlić, kam. 111. Valja izać s vojskom cilom. V. Došen 10ᵃ. Kakono oružnik izaći na mejdan protiva svitu. M. Dobretić 142. Sad bi oni na mejdan izišli. Nar. pjes. vuk. 2, 144. Da iziđe Arapu na mejdan. 2, 463. Al' ti ne smje na mejdan izisti . . . ne hće izist na polje očito. Pjev. crn. 83ᵃ.

4. *kad s prijedlogom* iz *stoji u genetivu što umno, n. p. vjera, misao itd.*, iziti *može gotovo značiti: ostaviti.* Da ne bude usilovanъ iziti izъ vêre koju vêruje. Mon. serb. 473. (1455). Iz vire izađoše. I. Ančić, ogl. 104. Ter si izišao jur iz vjere. A. Vitaljić, ost. 140. — Izidite iz misli svjetovnijeh. A. Gučetić, roz. mar. 200.

5. *u ovijem primjerima znači što i nestati.* Sve mokrine iz jagoda izidoše. P. Kanavelić, iv. 39. Jedno more iziđe a drugo stoji. A. Baćić 487. Izađe mu vitar od holosti. F. Lastrić, svet. 17ᵇ. Neće seljaninu hrana za marvu svoju nikada izajći. I. Jablanci 100.

6. *u nešto prenesenom smislu znači: postati, roditi se itd.*

a. *roditi se (o čeladetu). α) u genetivu s prijedlogom* od *ili* iz *stoje roditelji, koljeno itd.* Ki je izašal od plemenitih i viteških ljudi. Mon. croat. 165. (1497). Od njiju jest koji do mene izašal, kojim se pristoji da bih se ponašal. H. Lucić 190. Od tuda bo mnozi izađoše ljudi vridni. 285. Ne od nizoka, da od plemenitih i nigda gradodržac izašal jesam. P. Zoranić 19ᵃ. Nije moć' skrit, kralica da nijes' ti od svijetlijeh rođaka izašla na svijet saj. F. Lukarević 234. Žena će od tebe iziti. D. Rañina 60ᵇ. Od kolina jego po materi izajde sin Božji. F. Glavinić, cvit. 10ᵃ. Ki od starih vojvod od Ravene rodom izajde. 50ᵇ. Koji budu izajti od kolina njegova. A. Vitaljić, ist. 302. Ona i s sestrom izašle su od Markića vrijedna kuće. J. Kavanin 85ᵇ. Od težačke bedre čarne ne izađe rod priprosti. 97ᵇ. Vukoslavić, moga kuma, Bosne od plemić ki izašo je. 108ᵃ. Zadnih iz kuć izašo je Ivan, ko svet biskup ninski. 150ᵇ. Drago, ki od Marina, Jera i Nike izašo je. 159ᵇ. Knez od kneza ki izaje. 161ᵃ. Isukrs izide od plemena Jakoba. I. Đorđić, salt. 228. Od koga izidoše pak tri sina. ben. 8. Iz ove krvi izide Benedik. 8. Rodio se je od bogata kolina, od koga izađe sveti Tanasija. A. Kanižlić, kam. 5. Marija i Jozef izišli su od traga Abramova. S. Rosa 28ᵇ. Od ove familije izađe ban Zrinović. And Kačić, razg. 80. Od koga puci i narodi mnogi izaći oće. kor. 18. Budući od kolina Jude izašli. 290. Od Javana sina Jafetina Dodanim je na svit izišao. Nadod. 9. Od ove ženidbe izašao je porod. A. d. Costa 1, 168. Imadući mi od njega *(Adama)* izaći i našu jurve otrovanu put primiti. M. Dobretić 195. Od dobrijeh roditelja mogu izići rđava đeca. Vuk, poslov. 286. — *b) u genetivu s prijedlogom iz može biti ime mjesta gdje se subjekat rodio.* Iz Kotora oba su izašli vrijedni na svijet, premda su zašli. J. Kavanin 133'. Pravi narod Prenestina, iz Preneste er je iziša'. 188ᵇ. Ovi *(Bulgari)* izišli iz Sarmacije od Ažije. S. Badrić, ukaz. 45.

b. *roditi se (o životinji).* Od korijena zmije izaći će zmaj. M. Radnić 310ᵇ.

c. *o biljci, cvijetu, plodu itd., kao niknuti, roditi se, postati. često u metaforičkom smislu.* Korênъ blagy izъšadъ izъ utroby mojeje. Sava, sim. pam. šaf 4. Izajti će prut od korina Jeseva. I. Bandulavić 4ᵇ. isai. 11, 1. Neka od dobra stabla dobar plod izajde. F. Glavinić, cvit. 128ᵃ. Izide jedan lijep lijer iz zemje. I. Držić 151. Ni da iz žile raztrovane cvijet izajde Isusovi. J. Kavanin 519ᵃ.

d. *i o čeljadetu i o čemu što se misli kao čeljade može značiti postati (u širem smislu nego roditi se).* Zemja od ke izide paki va nju pojti hoćeš. Aleks. jag. star. 3, 313. A zločesti čovjek ludi, ki iz gnile izašo je. J. Kavanin 339ᵃ. Naša je duša izašla od Boga. J. Banovac, razg. 99. Udilj izašavši od otca. blagosov. 124. Saduceji izašli su od nekoga Sadoka. S. Rosa 134ᵇ. Zato su od nih kavaliri svetoga Marka izašli. And. Kačić, kor. 492.

e. *postati uopće. subjekat je što tjelesno.* Svako stvorenje izašavši iz ništa. F. Lastrić, test. 378ᵇ. Kada toliko kruha iz onoga brašna izađe. A. Kanižlić, bogoljubn. 438. Bog od koga izajdoše stvari J. Matović 16.

f. *postati uopće. subjekat je što umno.* Od kudu toliko veliko progonjenje izide. Š. Kožičić 10ᵇ. Od kudu velika rasprа izide. 80ᵇ. Ako li ikadar slobodna se najti ja budu, taki dar tobom će izajti. H. Lucić 253. Ako bi s toga izišal kigod smrtni grih. Š. Budinić, ispr. 115. S česa bi izišla kagod napast. 144. Još će izići iz tebe ili zlo iliti dobro ke. F. Lukarević 188. Jere je ljubav izišla od Boga. B. Kašić, nasl. 107. Od grijeha je izašla smrt. M. Orbin 39. Poć ću skrit se sred dubrava pod pastirsku sliku i čine, neka gledam zgode ine, ke će iz viših izit sprava. I. Gundulić 70. Da iz ove ima smeće rasutje

izit će naj gore. 412. Podiže se šapat tihi, usta sumńa, pomńa izide, svijeh popada strah zalihi. 484. Izreko je vezijer dosta, ka mogu izit' zla neizmijerna, ako carstvo tvoje osta bez ovoga skupa verna. 499. Mnoge *(sgode)* još će iziti u ovo naše sada vrime, od kih za izgled na sem sviti nakon nas će ostat' ime. 501. Pače izit carstvu šteta ima očita i još gore. 504. Izajde pogovor med nikimi. F. Glavinić, cvit. 179a. Po putu od Marije izide na saj svit blagoslov nebeski. M. Jerković 14. Od kuda je izišlo tvoje veliko umiļenje. 27. Odovle je izišla pomńa od svetijeh ļudi. I. Držić 11. Kako od dvih vrsti želica, kada se ona razvaru, izajde jedna vrsta sama, tako moja ļubav sjedińena s tvojom u jednu samu izajde. Michelangelo. 60. Imao bi grješnik progledati smućnu koja odatle ima izaći. S. Matijević 36. Neka istočje človičjega naroda ne bi izašlo od žene. P. Radovčić, ist. 25. Odkle lipost svetoga evanjelja izteče i izajde. A. Vitaļić, ist. 151. Da će po ńoj koja golema smutńa izić. I. Grličić 58. Izišla je odonle koja rječca. B. Zuzeri 189. Od slabosti znańa moga ne mogu mudrosti visoke izići. A. Baćić XI. Iz kojih su sve rečene i druge opačine izašle. J. Banovac, pred. 14. Otklen izađe izgubļeńe Sansunovo. 16. Ovo se razumi, kad po zabrańeńu odrišeńa ne bi smutńa izašla, t. j. da se pokornik ne očituje... razg. 247. Sakramenti jesu izašli iz prsi Isukrstovih. J. Filipović 3, 4b. O tko će smutńu koja od malo riči izajđe istomačiti? A. Kanižlić, kam. 21. Ako li se skupi sabor, u komu bi izišla koja sumńa. 331. Izajđe nova zavada zarad stolica. 651. Nigda nije u vaših stranah izašla smutńa. 657. Kada ne bi krivovirstvo izišlo. 671. Iz ovijeh riječi izide žamor među učenicima. S. Rosa 170b. Izašla je svakolika vika od ńegove iste kuharice. M. A. Reļković, sat. D4b. Veliki neskladi i rati izajdoše meju papima rimskima i cesari. A. d. Costa 2, 7. Ako od ovoga dila izajde ubojstvo. 2, 161. Ciča narugańa koje može izaći od okolostojećih. Ant. Kadčić 171. Da su od te lupeštine mnoga zla i škode izašle. 197. Iz dva uroka može izaći ova tupost pameti. 247. Od česa može izaći oli se ustanoviti nesklad među istim koludricama. 304. Od koje naredbe običaj je izašla iz zapovijedi gospodina spasiteļa. J. Matović 172. Zaveza ne može izaći nego od pristańa. 305. Iz muke Jesukrstove izašlo je odpušteńe grijeha našijeh. 495. Sad je običaj izašao, da se more krizmati u svako vrime. M. Dobretić 58. Da će od ńiova razdiļeńa velika smutńa izaći. 74. Izajde sud svrhu ńega. 122. Kad ne bi mogla izać nikakva sumļa. 128. Izašo bi od tega velik škandao. 170. Kad od nas izajde kakvo dilo dobro. 225. Za dignuti svake smutńe koje mogu svrhu toga izaći. 415.

7. *u osobitom smislu o otoku ili o kojoj mu drago bolesti što se pokaže na koži (vidi i u Vukovu rječniku).* Kad se ko potuži da mu je izišao čir. Vuk, poslov. 348. Izađe otok bijel. Đ. Daničić, 8moja. 18, 19. Izide mu guba na čelu. 2dnev. 26, 19. Izišao Mijatu osińak pod lijevo pazuho. S. Ļubiša, prip. 284. Vraćenu su izašli kužni petići po životu. 26'.

8. *može značiti i da se subjekat ńekako promijenio (osobito ńekakvim razvitkom).*

a. *uopće. a) promjena se naznačuje predikatom. aa) predikat je u istom padežu u kojem je i subjekat.* Sudi Boži svi napokon izit će ugodni ļubavi. F. Lukarević 24. Ńu tad sram uhiti, ki lica rumena čini joj iziti. 35. Čuh od meštra moga da Aleksandar izide car od Macedonije. Aleks. jag. star. 3, 231. Oprhlu i modru kožu usne blide do krvi svu odru, da rumena izide. I. Gundulić 145. Blagodarstvom ovacime svemoguć se izit nada. 295. A za izit vitez pravi, vojevat treba na godišta. 508. Da velik još u crikvi izajdet svetoj. F. Glavinić, cvit. 121a. Da slavan pripovidavac hoće izajti. 147a. Prilika mu izišla bi slična anđelu. P. Kanavelić, iv. 388. Ne sagrišiti i ne izaći zločest, kako jesu oni. P. Posilović, nasl. 31b. Svaki meštar od koga učenika ima ufańe da će golem čovik izać često ga pita. S. Margitić, fal. 205. U nečjoj ufam smući, ti izać ćeš kraļ mogući. J. Kavańin 130b. Da izide čovjek dužan. 534a. Čist bo će izać grijeha od svega čovjek. 558b. Koji počeše iz malana biti zli, izidoše gori, štetni sebi. A. d. Bella razgov. 188. I svi šest izidoše redovnici. 188. Možete im lasno biti uzrok da izidu naj gori. 192. Koji u došasta doba ispod Benediktovijeh nauka toliko sveti izidoše. I. Đorđić, ben. 29. Imaš ti vrimena za izajti naučen. I. P. Marki 49. Izađe biskup. J. Banovac, pred. 183. U jednom i drugom ovomu zanatu izađe glasovit. F. Lastrić, od' 868. Sve će vam stvari rečene izaći lasne, slatke. test. ad. 127a. Naj posli izađe visoke pameti naučiteļ. svet. 146'. Da ńe dičica izadu srična u svemu. 164a. Ova kad bi i naj gori čovik svitovńi imao, velik bi svetac izašao. P. Knežević, osm. 244. Vincenco žudi iziti sličan Jezusu. V. M. Gučetić 168. Malo po malo izińe on naj bogatiji čovek ne samo u onome selu. Nar. prip. vuk. 15. Novi pogrditeļ crkve izišao jesi. A. Kanižlić, kam. 457. Kakav bi svetac izaša. M. Zoričić, osm. 44. Ako ćeš izaći izvrstan u ńojzi. aritm. pred. 12. Porod od umnožańa izaša je jednak ni viši ni mańi od broja od razdiļeńa. aritm. 51. Da nastoji gojiti sina Ismaela, jer ima izaći čovik velik. And. Kačić, kor. 21. Taki vitez na oružju izađe, da se vas svit čudi. 444. Kad još živu, mogu obratit se k Bogu i izić sveti. Blago turl. 2, 14. Da bistrije i lašńe izajde naše učeńe. Ant. Kadčić 1. Da nauk izajde koristan i ne mańe bistar. 107. Da odrišeńe izajde zaludno i isprazno. 191. Izađe slavodobitnik protiva ńe opačini. 886. Neka bi se takvi učinili i izašli vjerni. J. Matović 128. Nisam mista pisma i pridańa donosio i biļežio, da knjiga sasvim ne izajde i ne bude velika. I. Velikanović, uput. 3, III. Risotina, kroz koju prolazi, da mu tisna ne izińe, pazi. J. S. Reļković 20. Car je čudnovatim načinom izišao uredbenik za uļuditi svoj narod. A. Tomiković, živ. 272. Uzbuditi svakoga, da se zaļubi dionik izaći kraļestva Marijina. Grgur iz Vareša 9. Da bi ona po kriposti duha s. izašla majka. 128. ‚Na samaru' mjesto ‚na samar', da izińe slično s ‚Maru'. Vuk, nar. pjes. 1, 526. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Kasaše otresenom svojom ćudi sve ufańe da će u ńemu izit vrijedan čovjek od knjiženstva i mudrosti ne malahne. B. Zuzeri 304. — *bb) predikat je u instrumentalu.* Da izađe kraļem. J. Banovac, pred. 101. Rodolfo knez od Auspurga izađe cesarom noseć pošteńe sakramentu tila Isusova. M. Zoričić, src. 175. Misnikom izašavši dostignuti ćeš način i uzbuđeńe prisnažno za ispuńeńe tvoje dužnosti privelike. I. J. P. Lucić, bit. 89. — *cc) predikat je u akuzativu s prijedlogom* za. Zeferin za papu izađe. And. Kačić, kor. 395. Anton za cesara izađe. 395. — *b) promjena se pokazuje imenom apstraktnijem u akuzativu s prijedlogom* na. Pri' neg ma zla silos na gore izide, čin, velja tva milos da moj grih nadide. D. Rańina 147b. Na zvuk riči ‚budi' izišavši iz ništa stvoreńe na postańe. F. Lastrić, test. 366b. Koji izađe na cesarstvo.

And. Kačić, kor. 395. Lipe ove ńegove kriposti ukazaše još onda zadosti na veliko da će on iziti. Nadod. 37. Bosna koja posli izađe na kraļestvo. Norini 5. Koji na starišinstvo s vrimenom izajdu. M. Dobretić 127. Koji je po zakoni od reda izašo na misto od starišinstva. 128. Mogu li ove ńegove kradńe kadgod izaći na grihe smrtne. 284. Izišao na glas. Vuk, prav. sov. 75.

b. *može se istaknuti kakav je bio subjekat prije promjene (često se ističe da je subjekat promjenom postao posve suprotan onome što je prije bio). α) prijašńe stańe izriče se nominativom.* One čine . . . da nam zgoda huda š ńima slatka bude iziti. J. Palmotić 122. Da naj skrovitiji grisi izajti će očitni. I. P. Marki 24. — *b) prijašńe stańe subjekta izriče se genetivom s prijedlogom* od *ili* iz. Nije grijeh smrtni ali bi mogao izaći od maloga na veliki. S. Matijević 12. Ter od pruta napravļena da izide dobra greda. J. Kavańin 66ª. Od kardenala izide papa. B. Zuzeri 242. Da iz 6 vagana brašna izajđe dvanaest. A. Kanižlić, bogoļubn. 488. Pođe dvorit cara silenoga i kod ńega jadnu sreću nađe, od čobana za pašu izađe. And. Kačić, razg. 255. Luciano Samosatenski od pripovidavca apostolskoga što bi u Antijokiji, izajde apostata. Blago turl. 2, 85. Od plašļiva ždrebeta mnogo puta dobar koń iziđe. Nar. posl. vuk. 235.

9. *u osobitom snačeńu, javiti se (kao iziti iz tmina na svjetlost).*

a. *o čeļadetu.* Izьšьdь vь mêsto roždenija svojego. Stefan, sim. pam. šaf. 2. Nika vil izide jakino sunačce. Š. Menčetić 55. Kad godi obraz lip tvoj od kud izide. 155. Na veliki ti preposit izide ovi svilar. M. Držić 355. Ah, da sad ļubi ma izide odkuda, ona bi bil' sama sva moja razbluda. I. Gundulić 167. Budući da od nikuda izajde Arsenijo. F. Glavinić, cvit. 122ª. Izajde u to doba ıniki od Židov govoreći: . . . 119ª. Odovle izidoše svi eretici. I. Držić 113. Neka ńega svi ki izidu sama stvorca ispovidu. J. Kavańin 71ᵇ. Mnogi izidoše eretici. S. Badrić, ukaz. 3. Dogodi se da jedan bogoļubni redovnik onim putem izajde. J. Filipović 1, 509ª. U prva još vrimena izajđoše krivovirci, govoreći: . . . A. Kanižlić, kam. 203. Izađoše novi bogopsovci: Macedonio, Maratonio. 682. Izaće anđeli i razlučiti će zle između dobrih. I. Velikanović, uput. 1, 820. Izidoše ļudi nevaļali između tebe. Đ. Daničić, 5mojs. 18, 13.

b. *o čemu umnom.* Dokoli k večeru izajde mrkli san. M. Vetranić 1, 155. O srǵbo nemila, izidi na svjetlos. F. Lukarević 219. Mao izide glas naj prvi, ali u svačijeh ustih rasti. I. Gundulić 488. Izići će đelo na viđelo. Nar. posl. vuk. 98. Đavli došli živa na sud dići, gdje na javnu parbu će izići znana djela. Osvetn. 4, 68. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Odlučiv odkud boļa kob izide pojti. P. Zoranić 82ª.

c. *o knizi, pismu.* Dajemo na vidjenьje svakomu komu se bude dostojati, ili prêdь koga izide saj našь listь otvorenь ogledati. Mon. serb. 388. (1437). Robińu ovo moju pokazavši ja tebi . . . očito si i ti pokazao da ti je ugodna bila . . . k tomu me si potaknuo da dopustim na dvor da izađe. H. Lučić 225. Imajući dakle ova pisma izit u jedno združena. D. Zlatarić vi. Ovi će dake moj trud veselo na dvor izit. 86ᵍ. Svako složeńe koje na svjetlos izide. I. Đorđić, uzd. vi. Za knigu ovu nastoji da na svitlo izađe. A. Kanižlić, utoč. 871. Da i u naš slavni jezik izađe na svitlost nauk. M. Zoričić, aritm. predg. 10. Izajti će na skorom jedna knǵa. I. Jablanci 158. Dokle evanđeļa na svitlost izajdu. M. Dobretić 276.

d. *u osobitom snačeńu (kao subjekat staji infinitiv).* Na toliko da je veće došlo u običaj i na svit izišlo pivat pisme. M. A. Reļković, sat. C6ᵇ.

10. *kaše se:* iziti na sud, pred suca *(ili uopće pred starješinu) kod čega se često ne misli na pravo izlašeńe nego je snačeńe gotovo kao kod* 9. Prid ńe obraz lip koli krat izidu. Š. Menčetić 100. Nastoji složiti se s sudcem prid koga ima izaći. M. Radnić 145ª. Kada dođem i izađem prid tvoje lice. 372ª. Ma li na smrti kad izađeš prid sudca Isukrsta, što će onda biti? J. Banovac, razg. 92. I izašavši *(Pilat)* prid cesara *(Tiberija).* 187. Imam na sud izać. J. Filipović 1, 180ª. Iskat dopušćeńe prid ńega izać. P. Filipović 51. Žensku izać da ne dadu na skupštinu. V. Došen 94ª. Kad iziđe gospođi kraļici, kapu skida, do zemļe se svija. Nar. pjes. vuk. 2, 67. Kade caru na divan iziđe. 2, 206. Kada bábu na divan iziđe. 2, 380. I odajednuvši dorata, iziđe paši na divan. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 49. Ninevļani izići će na sud. Vuk, mat. 12, 41. Carica južna izići će na sud. 12, 42. Rade je izišavši pred kneza Lazara stao plakati. Vuk, nar. pjes. 2, 207. Su čim ćete izać pred Miloša? P. Petrović, gor. vijen. 8.

11. *gotovo kao* dogoditi se *(s infinitivom ili s podložnom rečenicom u kojoj je* da). Lasno i paši može iziti s tega izgubit glavu svoju. J. Palmotić 381. S česa izajde da pogubih dušu. J. Kavańin 428ª.

12. *dopasti (kao dio od čega).* Niti sade znamo, kakav će otvet nam iziti. Glasnik. 2, 8, 55. (1706). Svakome jedva po dva novca dopalo a jednome ni to nije moglo izići, nego uzeše moju kapu te mu dadoše za dva novca. Nar. prip. vuk. 218.

13. *može snačeńe biti kao kod* uspjeti, svršiti se. *kako uspijeva može se izreći:*

a. *adverbom.* Ali drugako izajde stvar. F. Glavinić, cvit. 297ᵇ. Naprav će ti sve iziti. P. Kanavelić, iv. 197. Jeda bi nam posao izašao dobro. I. Ančić, svit. 84. Strah me smeta, da ne izide sve zlo i prijeko. J. Palmotić 180. Vidi, ako mu zlo izide, da mu zaisto život ide. 140. Ako u unutarńemu nije mjera, neće ti izaći dobro. M. Radnić 4ª. Pomagati da posao od našega spasenja izide dobro. A. d. Bella, razgov. 284. Kad izide nesrićno *(posao).* 284. Jedan posao kad čestito izide. 234. Svi posli premda nesrićno izidu, mogu poslije imati koju pomoć. 285. Komedija, koja se kuša prije i pričińa pet šes puta dokle naj poslije prid pukom nasbiļ prikaže se i zato malo utišti, ako na prve ne izide lijepo, er se može ponapravit i načinit. B. Zuzeri 198. Počeo si onu trgovinu . . . hoće li ti dobro izać? J. Filipović 1, 248ᵇ. Da to lašńe iziđe . . . sva Grke. S. Badrić, ukaz. 51. Jer se uzdate u Božije milosrdje, ter scinite da će vam izaći kao vi želite, a ne osićate se, da . . . J. Banovac, razg. 92. Koliko bi mlogo poslovi naši upravnije izašli. F. Lastrić, svet. 16ᵇ. Ali mu ne izajđe posao kako želaše. A. Kanižlić, kam. 76. Neće mu posao izajći srićno. 370. Tako će mu svaka lipo izaći. M. Zoričić, osm. x. Ali mu ne izađe kako mišļaše. And. Kačić, kor. 211. Premda mu ne izađe kako biše namislio. 857. Ako mu to ne može srićno izaći u jedan put. Ant. Kadčić 232. Jest dakle dobro izašlo rukovańe poslidńe žene. 445. Vaļa da misliš kako ćeš ga učinit, da ti dobro izađe. L. Vladmirović 75. Tako će svaka uzdano i naredno izaći. M. Dobretić 488. Da izajdu svaka naredno i mirno. 490. Ovake ženidbe ne mogu nikad dobro izać. 502. Neka stvar naopako izide, nek se išteti, nek pogine. A. Kalić 396. Jeda će stavit pomńu da poso uprav i dobro izide?

396. Što se ne nadaše, sve drugako izišlo je. N. Marči 62. Da ti sviće izidu uredno. J. S. Reljković 389. Priđe nego li rečeš, gledaj kako će ti izaći. Nar. posl. vuk. 262. Ako mi izađe dobro. Vuk, građ. 144. Izišlo mu kao što je želeo. poslov. 249. Eda Boga i Spasova dana! da i po nas loše ne izađe! Osvetn. 2, 89.

b. *akuzativom s prijedlogom* na. Smišljaje milostь gospostva dubrovačkoga i posledńi danь na što može iziti. Spom. sr. 2, 107. (1442). Nač sańa iziti imaše. P. Zoranić 28a. Tvoji će svi trudi na dobro izaći. F. Lukarević 156. Jeda svjet dobri moj izide još na toj, da s tobom mir imam. 217. Ne davši *(nesreća)* nikadar, da nidna na sviti ńih može ijedna stvar na dobro iziti. D. Ranińina 125a. Kada požudi da san nečisti, koji je imao, izajde na djelo, smrtni 'e grijeh. A. Komulović 25. Misao dokle je jošte mala i dokle jošte nije na djelo izašla. M. Divković, bes. 296b. Evo na što je izašla tvoja lakomost. 319b. Činiti izajti stvar na ńihovu. I. T. Mrnavić, ist. 151. Na što će izaći sve te izprasnosti. M. Radnić 103a. Na ovo običaju izaći spijevańa i veselja od svijeta. 122b. Na što će izaći ta tvoja zabjeljivańa? 175b. Naša otačbina na što izajde? I. Zanotti, en. 28. Vidite stvar na što izajde. 25. Izličiti toliku nemoć, koja stvar, pomagajući Bog naše požude, na dobro je izašla. M. Bijanković 8. Da mu na dobro izidu. A. Kalić 340. Broji svojih hiljadu svatova, svatovi mu na broj izidoše. Nar. pjes. vuk. 2, 478. To na dobro izisti ne može. P. Petrović, šćep. 15.

c. *drukčije.* Mudar svak gleda, gdi što ima iziti. M. Vetranić 2, 481. Z dobitkom svi trzi tvoji izajdite. H. Lucić 234. Da mu brez koristi sva služba izađe. 246. Pak dila za voljom, ufam, da izađu tako da . . . 341. Među silne tko god vlasti ruke ulaga svoje i svjete, može iziti s malom časti. G. Palmotić 1, 241. Ko god želi, da sve odluke dobrom svrhom budu iziti. 2, 277. Nihovo pošteńe izađe ni u što. M. Radnić 128b. Izađe im vrlo na opako od onoga kako su mislili. 137a. Tako izađe sve u ništo. 249a. Ljubav izađe s nadobitkom. 379a. Malo mańe nego svi svjetovni naši posli taki su u sebi, da kad koji po ćudi našoj ne izide, lijek podoban za smirit nas iznađe mu se. B. Zuzeri 19. Ne izide Ačenom po nadańu. 396. Svi pristadoše, ne znajući kuda će to izajći. A. Kanižlić, kam. 404. Kćeri ne izajđe po voji ovo slotvorstvo. 620. Peel je znao, kud će mu koja *(riječ)* isać. M. Pavlinović, rad. 16.

d. *riječima* za rukom, na ruku. Kad bi mi izašlo za rukom naučiti vas sve ispovidati se valjalo, vele bi se uzdao, da ste svi među malim koji su obrani. F. Lastrić, od' 64. Da mu bude izašlo za rukom, kako je bio osnovao. 296. Kad bi mi za rukom izašlo dovesti vas. test. 295a. Te mu nije izašlo za rukom pridati nas i izdati u muke vičńe. ned. 84. Još više, il' mu to ńima izašlo za rukom il ne izašlo, sasvim tizim sagrišile su. 141. Kojima ovi opaki posao za rukom izajđe. A. Kanižlić, kam. 38. Izišla mu je za rukom ova varka. A. Tomiković, živ. 12. Dok mu što ne izađe za rukom. M. A. Reljković, sat. H5a. — Koliko si vrimena potrošio noću i dnevom, dok ti je izašlo na ruku onu kraću učiniti. F. Lastrić, ned. 85. Ali mu nikada na ruku ne izađe. And. Kačić, kor. 254. Kad mu more izaći na ruku, krade. M. Dobretić 234.

e. *bez ikakve druge riječi, samo* iziti *znači: (dobro) uspjeti.* Taj ako izađe, trud mi se hoće opladiti. H. Lucić 225. Kad ono čto si rad bude ti izaći, korist i blago tad nam će se obnaći. 230. Što hoće za izit svojom? I. Držić 289. Za izit svojom liti. 304. Al' mu izajde odsići samo uo. F. Lastrić, test. 109b. U prvoj *(prilici)* nije izašlo izkušańe. M. Zoričić, aritm. 58. Nastoj ovoga sliditi ako ti može izajti. Ant. Kadčić, predg. 1. I ako mu ne može izaći za učinit 'ga *(skrušenje).* 228. Pokornik nastoji začeti u svomu srcu jednu dobru bolest od svojih griha ali 'mu ne može izaći. 347. Ako joj ovo ne može izaći. 517. Radio sam po svaki put bludno sagrišiti al' mi nije izašlo. M. Dobretić 228. Izišlo je pametnomu Schulemburgu da je obnoć srićno prišao na drugu stranu rijeke. A. Tomiković, živ. 159.

14. *o vremenu, proći, svršiti se.* Do kola ne izideta dvije godišti. Mon. serb. 369. (1482). Izide sedam dana, da ničesa ne okusi Abram. Pril. jag. ark. 9, 86. (1520). Izide ljeto, izide drugo. Zborn. 27a. Odkoli tvoj ures odlučih ja dvorit, vremena dosti jes izišlo, mogu rit. N. Nalješković 2, 25. A kada se izajde i svrši 17 let. Mon. croat. 302. (1596). Jamačno t' se, gospe, obitju, pri' ner jesen bude izajti, da ć' čestito brime najti, a u većem u dobitju. M. Pelegrinović 180. Kad će s' ovo naroditi, veliko će vrijeme iziti. G. Palmotić 2, 478. Godište je predńe jur izišlo. B. Zuzeri 26. Netom bi izašle sedamdeset sedmica. S. Rosa 21a. Prvje neg izađe misec dana od rođeńa. Ant. Kadčić 106. Da je vreme izišlo. J. Rajić, boj. 46. A dok pasji ne izidu dani. J. S. Reljković 310. Kad izađe godinica dana. Nar. pjes. petr. 2, 8. Kad izide devet godin dana. 24. Kad izišlo sedam godinica. 61. Kad izašlo petnaest danaka. 358. Kad izide i treća godina. Nar. prip. vuk. 51. Kad izide nedjelica dana. Nar. pjes. vil. 1866. 647. Izide vrijeme i približi se carstvo Božije. Vuk, mar. 1, 15. — *amo može pripadati i ovo:* Da su čija nevaljala djela već na kraj izišla. Vuk, poslov. 62.

15. *u nešto prenesenom smislu, ostavivši niže mjesto otići na visoćije (niže se mjesto shvaća kao zatvoreno prema visočijemu, isporedi n. p. dolina i gora).* Lone, izidi gori. M. Držić 186. Izići ću svrhu visine oblakova. M. Divković, bes. 297b. Tko će na onu planinu od slave izići. S. Margitić, fal. 175. Gospodin će izaći vrhu oblaka. 295. I izašavši na Kalvariju, svukoše ga. J. Banovac, razg. 162. Redovniče, kako si se služio s. redom, s kojim te uzvisi i čini na s. oltar izaći? pripov. 31. Kad je izaša na nebesa. 145. On će izaći na goru maslinsku. F. Lastrić, ned. 4. Izađe na planinu. 211. Izašavši na jednu glavicu. And. Kačić, kor. 185. Pak izide na visoku kulu. Nar. pjes. vuk. 2, 458. Kad izišli brdu na planinu. 2, 517. Prav' izide gore uz čardake. 2, 624. Lasno je udrit na Moraču, no je muka izać uz Krsaču. Nar. posl. vuk. 167. Izide mnoštvo ženskińa i muškińa na brdo. Vuk, nar. pjes. 1, 188. Kako bi Budljani na brdo izišli. 1, 188. Izidite na goru. Đ. Daničić, 4mojs. 18, 18. Bezakońa moja izađoše vrh glave moje. psal. 38, 4. Ko je izašao na nebo i opet sišao. prič. 30, 4.

IZÍVÂŇE, *n. djelo kojijem se iziva. — U Stulićevu rječniku.*

IZÍVATI, izîvâm (izîv|êm), *impf. vidi* izazivati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izivati, izivam *i griješkom* izivljati, izivljem *i* izivljam ‚evocare'). Izivljući jedan drugoga. A. d. Costa 1, 182. Orao kliktańem izziva svoje hrabre ptiće. J. Rajić, boj. 6. Pa iziva staru majku iz beli dvora. Nar. pjes. vuk. 1, 614.

IZJÀČATI, izjàčâm, *pf. izgubiti jakost, oslabiti.* — *Složeno:* iz-jačati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bome si ti jaki, ka' tu vreću šenice tako

olako na ramena bacaš!' ‚E, bome sam nekad bio jaki, ali sam već izjača'. J. Bogdanović.

IZJADÂŃE, *n. djelo kojijem se izjada.* — *Stariji je oblik* izjadanje. — *U Belinu rječniku* (izjadanje ‚sfogamento, lo sfogare' ‚egestio' 674ª) *i u Stulićevu* (‚egestio').

IZJADATI, izjadâm, *pf. istužiti, iskazati svoj jad (kao objekat) riječima, plačem itd. (rjeđe iskaliti jed, vidi* jad). — *isporedi* izjaditi. — *Složeno:* iz-jadati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izjadati, izjadivam ‚sfogare' ‚evomo'; izjadati srǵbu ‚sfogar l' odio' ‚in aliquem odium profundere' 674ª), *u Stulićevu* (izjadati, izjadivam, v. izjaditi se), *u Vukovu* (‚ausklagen, ausjammern' ‚queror', cf. izjaditi *s primjerom iz narodne pjesme:* Tri je jada nad ńim izjadala).

a. *aktivno.* Ja ne smih izjadat nevolu malo prij' ku sliših. D. Zlatarić 29ᵇ. Tako u plaču čim ne može izjadati sve pečali, čuti muke huđe i gore. I. Gundulić 548. Izjadajmo sržbu našu prema iskrńemu, osvetimo bezakonja. A. d. Bella, razgov. 184. — *Drukčije je u ovom primjeru u kojem znači: sa kim (objektom) jadati:* Gdje nekada plačni Orfeo dragu ljubi pod glas medne lire izjada. J. Palmotić 229.

b. *sa* se, *refleksivno, istužiti se, iskazati svoje jade (rijetko iskaliti jed).* — *Između rječnika u Mikaljinu (kod* izjiditi se), *u Voltiǵijinu* (izjadati se, izjadivam se ‚sfogarsi, srabbiarsi, calmarsi dalla rabbia' ‚seinen muth kühlen, sich entschütten'). Otidu u skrovno mjesto za malo se izjadati. Đ. Bašić 172. Posli neg se izjadao biše. And. Kačić, razg. 188. S. Agustin u svojim zanešeńima ljubavnim s Bogom običajan bijaše izjadat se ovizima ričma. Blago turl. 26. Bivši na ovakoj misi jedan svitovnik izjada se, po dokazańu vrsnoga biskupa Alfonsa Ligorija, prid jednim redovnikom. I. J. P. Lučić, bit. 55. Želeći ti sa mnom izjadati se. razg. 88.

IZJÀDIKOVATI SE, izjàdikujêm se, *pf. vidi* izjadati, b. — *Složeno:* iz-jadikovati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ma da on makar pušti, da se ja sita izjadikujem, ne bi ni po muke žalila'. ‚Da mi se makar pušti izjadikovati, činilo bi mi se, da mi je u polak muke maće'. ‚Pušti me makar, da ti se izjadikujem, pa makar mi i ne pomoga', biće mi nešto lakše'. J. Bogdanović.

IZJADITI, izjadîm, *pf. vidi* izjadati. — *Složeno:* iz-jaditi. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Vukovu* (vide izjadati *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Sve tu Grujo jade izjadio. Jedna drugoj jade izjadiše).

a. *aktivno.* Tri je jada nad ńim izjadila. Nar. pjes. vuk. 1, 259. Jedna drugoj jade izjadite. 4, 333.

b. *sa* se, *refleksivno, vidi* izjaditi, b. — *Između rječnika u Stulićevu* (izjaditi, izjadivam se ‚iram exhalare, iras egerere') *i u Vukovu* (‚sich ausklagen, ausjammern' ‚querelis levor, recreor'). Ne umijem početka zametnut za prikazat ljepost, plemenitost duše naše, ako se ne istužim prije na nas istijeh, ne izjadim. A. Kalić 2. Ako je tebi dosta bio ron suza sa izjadit se na neurednosti tvojijeh dana. 228.

IZJADÍVATI, izjàdujêm *i* izjàdîvâm, *impf.* izjadati. — *U Belinu rječniku: praes.* izjadivam *kod* izjadati, *i u Stulićevu:* v. izjadati *kod čega ima i praes.* izjadivam. — *Sa* se, *refleksivno. u Voltiǵijinu rječniku: praes.* izjadivam se *kod* izjadati se.

IZJAĐEŃE, *n. djelo kojijem se izjadi.* — *Stariji je oblik* izjađenje. — *U Mikaljinu rječniku:* izjađenje *kod* izjidenje, *i u Stulićevu:* izjađeńe ‚iram evomere'.

IZJAGÀNČATI, izjagànčâm, *pf. izmamiti, iskalašiti.* — *Složeno:* iz-jagančati (?). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Da kako mogu od ńega izjagančati nekolika vorinta, bome bi popoiska' dok bi mu vratio'. ‚Aja moj brate, ne izjaganča ti od ńega ma ni solde'. J. Bogdanović.

IZJAGLITI SE, izjaglim se, *pf.* izjaglio se kukurus, *t. j. ispržio se, isporedi* jagla. — *U Srbiji.* V. Ilić.

IZJAGŃITI, izjagńîm, *pf. roditi (o ovci).* — *isporedi* izjańiti. — *Složeno:* iz-jagńiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚werfen (von schafen), lämmen' ‚pario, enitor' *s primjerom:* Ova je ovca izjagńila sve te ovce. — *U drugom je primjeru drukčije značeńe: odgojiti ovce (od jagńadi):* Jesi li ti svoje ovce izjagńio (‚aufziehen')? — *Sa* se, *refleksivno, o mnogijem ovcama.* — *Između rječnika u Vukovu:* izjagńiti se, izjagńe se, t. j. ovce ‚werfen (von mehreren schafen)' ‚pario'. Ovce ti se izjagńile. Nar. pjes. vuk. 1, 114. Dobro su se izjagńile ovce. Nar. pjes. herc. vuk. 335.

IZJAGODITI, izjagodîm, *pf. istrijebiti zrna (jagode), n. p. grožđa s grozda.* — *Postaje od* iz *i* jagoda *nastavkom* i. — *Samo u Belinu rječniku* (1785): ‚sgranellare, levar i grani, come dall' uva, e simile' ‚acinos legere' 2, 326ᵇ, *i u Voltiǵijinu:* ‚sgranellare, levare granelli, acini' ‚die weintrauben ec. ausleeren'.

IZJAGOĐĒŃE, *n. djelo kojijem se izjagodi.* — *U Belinu rječniku* (1785): izjagodjeńe ‚sgranellamento, lo sgranellare' 2, 326ᵇ.

IZJAHATI, izjašêm, *pf. složeno:* iz-jahati. — *Akc. je kao kod* izgrtati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* изъjahati, *rus.* изъѣхать. — *Između rječnika u Voltiǵijinu* (‚scavalcare' ‚vom pferde absteigen'), *u Stulićevu* (izjahati, izjahavam ‚uscir a cavallo' ‚equo prodire'), *u Vukovu:* izjahati (izjaati, izjâti), izjašêm, 1. iz kaka mjesta ‚ausreiten' ‚evehor equo'. 2. końa ‚ein pferd ausreiten' ‚equum vehendo exerceo', cf. projahati 2. 3. ‚zu schande reiten ein pferd' ‚equitando pessumdo'.

1. *aktivno.*

a. *izići jašući.* Aleksandar oružan izjaha. Aleks. jag. star. 8, 295. I izjaha vanka grada. P. Macukat 17.

b. *kao* dojahati *(doći jašući).* — *Kao da je ovakovo značeńe u ovom primjeru (gdje je objekat čeljade):* No još viđi Banovića Đura! on ods'jeda hata pašinoga, a zakroči istog Mehmed pašu, pa mu meće noge u ǵepove, nagoni ga bosa po kamenu, izjaho ga u Vasojeviće. Pjev. crn. 48ᵇ.

c. *izvježbati jahańem (końa itd.). vidi u Vukovu rječniku.*

d. *odvesti jašući pokvariti. vidi kod* 2 *i u Vukovu rječniku.*

e. *sjahati.* — *samo u Voltiǵijinu rječniku.*

2. *pasivno (vidi* 1, d). Kada końe staše dijeliti, men' dadoše staro izjahano. Nar. pjes. vuk. 1, 429.

3. *sa* se, *refleksivno, najahati se, svršiti jahańe pošto se već subjekat umorio ili mu se dosadilo jašući.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Jesi li se već sit izjaho?' P. Budmani.

IZJAHÁVATI, izjàhâvâm, *impf.* izjahati. — *U Stulićevu rječniku: praes.* izjahavam *kod* izjahati.

IZJALÔVČE, izjalôvčeta, *n. živinče izjalovljeno, pobačeno, izmetak.* — *U naše vrijeme.* Beči se kao krava na izjalovče. Nar. posl. vuk. 12.

ÌZJALOVITI, izjalovîm, *pf. učiniti da žensko (naj češće domaće živinče, ali se u nekijem primjerima kaže i o čeljadetu) pobaci prije vremena plod.* — *Složeno:* iz-jaloviti. — *Akc. je kao kod* izništaviti. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* 3), *a između rječnika u Vukovu:* ‚um die frucht bringen (durch verletzung), eine fehlgeburt verursachen (von thieren)' ‚abortum creo'.

1. *aktivno.*

a. *sa značenjem sprijeda kazanijem.* Te ne uzima kad izjaloviti kobile . . . Vuk, nar. pjes. 2, 106. Znaš da mi je ovaj dinsuzin izjalovio ženu. Magaz. 1868. 61.

b. *pobaciti, izmetnuti.* Turkiña izjalovi dijete mrtvo. Magaz. 1868. 58.

2. *pasivno (vidi* 1, a). Da ga tuži kadiji za svoju izjalovljenu ženu. Magaz. 1868. 58.

3. *sa* se, *refleksivno, pobaciti, izbiti, izmetnuti (neprelazno).* — *Između rječnika u Mikalinu* (‚faetum immaturum abigere'), *u Belinu* (izjaloviti se, izjalovljuje se ‚far aborto, inteso di vacca' ‚vaccam abortum facere' 10a), *u Stulićevu:* izjaloviti se, izjalovljuje se *i* izjalovljiva se ‚faetum immaturum abigere (Illyrii dicunt de vaccis)'; *u Vukovu:* ‚um die frucht kommen, eine fehlgeburt thun (von thieren)' ‚abortum pati': Izjalovila se krava, kobila, t. j. pobacila tele, ždrijebe itd. On bi je *(kobilu)* udario nogama u trbuh, te se izjalovi. Vuk, nar. pjes. 2, 106. — *I u prenesenom smislu, kad što ne pođe za rukom.* To će se izjaloviti, vi grada gospodo! Nar. pjes. bog. 171. Još se nije zima izjalovila. (doći će zima makar i docnije). Nar. posl. vuk. 114. Ako mu se izjalovi sjedba, bi pomislio, da sam mu je urekao. S. Ljubiša, prip. 96. Kad se i ova majstorija izjalovi. 247.

ÌZJALOVLJÊNJE, *n. djelo kojijem ko izjalovi ili se izjalovi.* — *Stariji je oblik* izjalovljenje. — *U Belinu rječniku:* izjalovjenje ‚aborto di vacca' ‚vaccae abortus' 10a.

IZJALOVLJÍVATI, izjalòvljujêm *i* izjalòvljîvâm, *impf.* izjaloviti. — *U Belinu rječniku: praes.* izjalovljuje se *kod* izjaloviti se, *i u Stulićevu: praes.* izjalovljuje se *i* izjalovljiva se *kod* izjalòviti se.

ÌZJAMČÊNJE, *n. djelo kojijem se izjamči.* — *Stariji je oblik* izjamčenje. — *U Mikaljinu rječniku:* izjamčenje ‚vadimonium, vas, sponsio, fidejussio', *i u Stulićevu:* ‚a cautione vel cautionis necessitate liberatio'.

ÌZJAMČITI, izjamčîm, *pf. ujamčiti se za koga.* — *Složeno:* iz-jamčiti. — *U Mikaljinu rječniku:* ‚fidejubeo, promittere pro aliquo, dare se vadem, satisdo', *i u Stulićevu:* izjamčiti koga, izjamčivam *i* izjamčujem ‚vadem se pro aliquo dare'. — *Sa* se, *refleksivno, sa značenjem: izbaviti se jamćenja, u Belinu rječniku:* izjamčiti se, izjamčujem se ‚cavarsi dalla sicurtà, cioè lasciar d'esser pieggio' ‚a cautione se liberare' 677b, *i u Stulićevu:* ‚a cautione vel cautionis necessitate se liberare'.

IZJAMČÍVATI, izjàmčujêm *i* izjàmčîvâm, *impf.* izjamčiti. — *U Belinu rječniku: praes.* izjamčujem se *kod* izjamčiti se, *i u Stulićevu:* izjamčivati, freq. v. izjamčiti, *a kod ovoga ima praes.* izjamčivam *i* izjamčujem.

ÌZJAMITI SE, izjamîm se, *pf. u Stulićevu rječniku:* iz jame izaći, v. izpiliti se. — *nepousdano.*

ÌZJAŃITI, izjańîm, *pf. vidi* izjagńiti. — *U naše vrijeme, i u Vukovu rječniku.* A ovce mi sve se izjańile. Nar. pjes. vuk. 1, 361. Jesu li se ovce izjańile? Nar. pjes. petr. 3, 1.

IZJÁRMITI, izjârmîm, *pf. oteti (objektu) jaram, izbaviti jarma.* — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Postaje od* iz *i* jaram *nastavkom* i. — *U Stulićevu rječniku:* v. odjarmiti, *i u Vukovu:* ‚abjochen' ‚jugum demo'. — *Sa* se, *refleksivno, svrnuti sa sebe jaram.* — *u Voltigijinu rječniku:* ‚scuotere giogo, disgiogarsi' ‚das joch abschütteln'.

IZJÀSNITEL, *m. čovjek koji izjasni, izjašnuje.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausdeutor'.

ÌZJASNITI, izjasnîm, *pf. učiniti da što (objekat) bude posve jasno (samo u prenesenom smislu kao* istumačiti). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* изъjасьниti, *rus.* изъяснить. — *U mlađe doba samo kod pisaca.* — *Između rječnika u Daničićevu* (изъjасьниti ‚illustrare').

a. *aktivno.* Carьsku tajnu dobro jestь tajiti a božьstvьnoje že slovo sь ljuboviju vêri istinnije izъjasniti. Mon. serb. 110. (1321—1336). Za sad nije moguće izjasniti. J. Rajić, pouč. 1, 88. Kako vaja da postupamo . . . popaštiću se izjasniti. D. Obradović, živ. 8. Na drugom kojem jeziku izjasniti. L. Milovanov VIII. I otvažio se javno izjasniti izmišleńe ovo posredstvom štampe. Nov. sr. 1835. 88. Trudio sam se da predmete samo našim jezikom izjasnim. P. Bolić, vinod. 1, XVII. Izjasniti kome što ‚jemanden über etwas aufklären'. Jur. pol. terminol. 89.

b. *sa* se, *refleksivno, javiti svoju misao, izustiti se.* Tako se izjasnio da je on gotov to učiniti. Nov. sr. 1834. 62. No poslanac ovaj premnogo se začudi dobrom redu u Srbiji i izjasni se, da so on nikojim načinom ne bi nadati mogao, da će Srbiju u tako mirnom stańu zateći. 1835. 106.

IZJAŠŃÁVATI, izjàšńâvâm, *impf.* izjasniti. — *U pisaca našega vremena.* U ovom potvrđeniju izjasńava se, da on priznaje predstojeći ugovor. Nov. sr. 1834. 120. Pri tom se on svagda izjasńavao, da se druge pogrješke opet ispraviti mogu. 1834. 287.

ÌZJAŠŃÊNJE, *n. djelo kojijem se izjasni.* Gotov sam takođe dati točno izjasńeńe onima koji su naumni s proizvodom ovim trgovinu voditi. Nov. sr. 1835. 95. Izjašńeńe ‚aufklärung'. Jur. pol. terminol. 39.

IZJAŠŃÍVÂNJE, *n. djelo kojijem se izjašńuje.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausdeutung'.

IZJAŠŃÍVATI, izjàšńujêm *i* izjàšńîvâm, *impf.* izjasniti. — *U pisaca našega vremena.* U kojoj se izjasńuju, da će ostrov sasvim ostavljen biti. Nov. srb. 1834. 93.

IZJAŪKATI, izjàučêm, *pf. složeno:* iz-jaukati. — *Akc. je kao kod* izblebetati *(u Dubrovniku je drukčiji:* izjaukati, izjaučêm).

a. *aktivno, dobiti jaukańem.* — *U Stulićevu rječniku:* izjaukati, izjaukam *(sic)* ‚questubus et gemitibus aliquid extorquere, obtinere', *i u Vukovu:* ‚erklagen, erheulen' ‚exululo, ululatu acquiro'.

b. *sa* se, *refleksivno, svršiti jaukańe pošto se mnogo jaukalo.* — *U Vukovu rječniku:* ‚sich ausheulen' ‚ululando defessus sum'.

ÌZJAVA, *f. djelo kojijem se izjavi i ono što se izjavi.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Prije dvaestak godina želila se izjava. M. Pavlinović, razg. 63. Izjave ‚äusserungen' ‚dichiarazioni'. B. Petranović, ručn. knj. 20. Izjava, phil. (očitovańe), lat. ‚declaratio' ‚declaration, äusserung, erklärung', tal. ‚dichiarazione'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IZJAVAN, izjavna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚clarus, apertus, manifestus, evidens, notus, perspicuus, patens' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *U istom rječniku ima i adv.* izjavno ‚manifeste, clare, evidenter, perspicue etc.'

1. IZJÁVITI, izjâvîm, *pf. riječima iskazati (svoju misao o čemu, svoju odluku itd.).* — *Složeno:* iz-(1.)javiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izъjaviti, *rus.* изъявить.

a. *aktivno.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚manifestum aliquid facere, proferre, ostendere, edere in vulgus, manifestare, declarare, indicare, patefacere') *i u Daničićevu* (izъjaviti ‚manifestum reddere'). Nêstь moštno izrešti, obače sama blagodatь svetago duha na ńemь izъjavi. Okázk. pam. šaf. 51. Na saboru izjavili, da ukaz ima cara Uroša preneti. Glasnik. II, 4, 78. (1730). Nečim je svekar na smrti pred kmetovi izjavio, da ostavļa dve krave... Glasnik. II, 1, 68. (1808). Kažu da je prilično suvoparnim rečima izjavio da onakvi ugovori moraju pokolebati Evropu. Nov. sr. 1834. 45. I sami prosti narod izjavio je svoje nezadovoļstvo dosta javno. 1834. 56. U slovu onom izjavio sam vam, koliko sam rad: prvo ustrojiti svaku struku djela narodni ponaosob... 1835. 84. Izjaviti, stil. gr. ‚durch worte ausdrücken', tal. ‚esprimere'; (očitovati) ‚declarare' ‚erklären', tal. ‚dichiararsi'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *sa* se, *refleksivno, iskazati svoju misao (neprelasno).* — Izjaviti se ‚eine erklärung von sich geben', tal. ‚esternare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. IZJÁVITI, izjâvîm, *pf. izvesti ovce javeći ih.* — *Složeno:* iz-(2.)javiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* n. p. ovce ‚hinausleiten (die heerde)' ‚educo' *s primjerom iz narodne pjesme:* I izjavi na planinu stado. I izjavih stado na planinu. Nar. pjes. vuk. 1, 360. Da su Cuce izjavile ovce. Pjev. crn. 265ᵃ. Na Izvore ovce izjavio. Ogled. sr. 115. Da izjavim na Kopiļe ovce da se one na Kopiļu mlade. 135.

IZJÁVĻATI, izjâvļâm, *impf.* 1. izjaviti. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izъjavļati, *rus.* изъявлять. Izjavļati ‚offenbaren, erklären' ‚esternare'. B. Petranović, ručn. kń. 33.

IZJÁVĻÊŃE, *n. djelo kojijem se izjavi (vidi* 1. izjaviti). — *U Stulićevu rječniku.*

IZJAVĻÍVATI, izjàvļujêm *i* izjàvļîvâm, *impf.* (1.) izjaviti. — *Od* XVIII *vijeka.* Ja odpisujem gospodinu Kvarientu što se godi izjavļuje. Glasnik. II, 3, 147. (1709). Mi izjavļujemo, a vama kako lepše znate, tako činite. 171. (1712). Toga radi danas izjavļujem da ja potpisati dužan jesam. 1, 79. (1808). Da bi podozrjenija ona uklonio, koja su kako protiv Porte tako i protiv namjerenija Rusije izjavļivana. Nov. sr. 1834. 118. Ako se onima vjerovati može, koji se o tome bave, da državne tajne doznadu i drugima izjavļuju. 1834. 180.

ÌZJAZBITI SE, izjazbîm se, *pf.* kao ozlobiti se. — *Složeno:* iz-jazbiti (?). — *Isporedi* izjaziti se. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚On se na me jako izjazbio'. ‚Nešto sam se na ń odavno izjazbio'. J. Bogdanović.

IZJÁZITI, izjâzîm, *pf. (vodu) odvratiti.* — *Složeno:* iz-jaziti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Uzmi lopatu, pa onu vodu š ńive izjazi kuda, ne bi li se štogod do orańa pricijedila i prisušila'. J. Bogdanović.

IZJÁZlTI SE, izjâzîm se, *pf. rasrditi se, razļutiti se.* — *Složeno:* iz-jaziti *(vidi kod* zajaziti se). — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Na dva mjesta* XVI *i* XVIII *vijeka.* I đe (?) se izjazi zlosrdo na mene. M. Vetranić 2, 146. Kad se na te Bog izjazi, ... sveti rasrde. J. Banovac, pripov. 9.

ÌZJECATI SE, izjecâm se, *pf. svršiti jecańe, pošto se mnogo jecalo.* — *Složeno:* iz-jecati. — *U Šulekovu rječniku:* ‚sich abächzen, sich abstöhnen' *kod* abächzen *i* abstöhnen.

IZJÉČATI SE, izjéčîm se, *pf. ječańem iskazati vas svoj jad.* — *Složeno:* iz-ječati. — *Akc. je kao kod* ispisati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Dosta mi je tvoga ječańa! jesi li se više izječala?' P. Budmani.

IZJED-, *vidi* izijed-.

IZJEDENIK, *m. mršav (kao izjeden) čovjek;* izješa. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚homo macer, macilentus, helluo'.

IZJEDEŃAK, *m. u Stulićevu rječniku: us* izjedenik.

ÌZJEDÊŃE, *n. djelo kojijem se izjede.* — *Stariji je oblik* izjedenje. — *U Belinu rječniku* (izjedenje 221ᵃ) *i u Stulićevu.* Da ju više poslal v pustińu na izidenje zviri ļutih. Mirakuli. 29. Od lavov pripravļenih na izjedenje. N. Rańina 178ᵇ. Stvari za izjedeńe. M. Radnić 63ᵃ.

IZJEDÍNITI, izjèdînîm, *pf. posve ujediniti.* — *Složeno:* iz-jediniti. — *Akc. je kao kod* izjednačiti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide ujediniti). Ne izjedini, Halahu, krsta. Nar. posl. vuk. 200.

IZJEDIPÒGAČA, *m. i f. čovjek koji izjede pogaču (koji drugo ne radi i ne misli nego jesti), kao ukor, ali naj češće u šali.* — *U Vukovu rječniku:* izjedipògača ‚(im schers) der pogatschaverzehrer', fruges consumere natus (?) *s primjerom:* Ti si jedan izjedipogača! jedan ispičutura!

IZJÉDITI, izjêdîm, *pf. vrlo i za dugo vrijeme najediti.* — *Složeno:* iz-jediti. — -je- *stoji po južnom govoru, a kaše se i* -ije-: izijediti. — *Akc. je kod* iz,editi *kao kod* ishvaliti, *kod* izijediti *kao kod* istiješteti.

1. *aktivno, sa značeńem sprijeda kazanijem.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Izjedićete, djeco, majku'. P. Budmani.

2. *sa* se, *refleksivno.*

a. *vrlo i za dugo se vrijeme najediti.* — *U Dubrovniku.* ‚Sit sam se izjedio'. P. Budmani.

b. *iskaliti jed.* — *U Mikaļinu rječniku:* izijiditi se, izjadati se, nasititi rasrčbu ‚evomere virus acerbitatis'.

IZJEDNÁČÊŃE, *n. djelo kojijem se izjednači.* — *Stariji je oblik* izjednačenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izjednačenje), *u Belinu* (izjednačenje 52ᵃ), *u Stulićevu.* Negova sveta ļubav brez nikakva izjednačeńa jest priizvrsna. M. Radnić 877ᵃ. Mire izabrane nisu drugo nego osińi i slaba izjednačeńa. Grgur iz Vareša 115.

IZJEDNÁČITI, izjèdnâčîm, *pf. učiniti da što (objekat) bude posve jednako s čim drugijem u čemu ili u svemu; postupati s kim ili s čim (objektom) kao da je u čemu ili u svemu jednako s čim drugijem; pokazati da se misli da je objekat posve jednak u čemu ili u svemu s čim drugijem.* — *Složeno:* iz-jednačiti — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass.* izjèdnâčen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. osim aor.* 2 *i* 8 *sing.* Izjednâčî. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 3, a), *a između rječnika u Mikaļinu* (izjednačiti, sjednačiti ‚aequo, adaequo, coaequo'), *u Belinu* (‚appianare, far piano' ‚complano' 92ᵃ; izjednačiti gibe od obraza ‚screspare, o sgrinzare, torvia le crespe o grinze' ‚erugo' 660ᵃ; izjednačiti kraj, izjednačivam ‚raffilare, pareggiare con le

forfici, o coltello' ‚extrema resecare' 608b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izjednačivati), *u Voltiđijinu* (izjednačiti, izjednačujem, izjednačivam ‚uguagliare, appianare' ‚ebnen, gleichmachen'), *u Stulićevu* (izjednačiti, izjednačujem i izjednačivam ‚aequare, coaequare, aequiparare, comparare, adaequare, conjungere'), *u Vukovu* (‚gleichstellen' ‚parem ponere' *s primjerom:* Izjednačio me s ńim).

1. *aktivno.*

a. *sa značenima sprijeda kazanima. — ono s čim se čini jednak objekat stoji: a) u instrumentalu s prijedlogom* s. Ako ćemo prilikovat i izjednačit jedinorođenoga Abramova s jedinorođenim sinom Božjim. S. Margitić, fal. 222. Ovi naj posliđńi samo trudiše jedan sahat, pak ńi s nama izjednači, koji smo težinu dneva i vrućine podnijeli. F. Lastrić, od' 184. Dovaļavši se do šatre, satr ju i izjednači ju s zemļom. E. Pavić, ogl. 190. Pazi da te skoro stlači, dok te sa mnom izjednači. V. Došen 45a. Kada pravdu Božju tlači i š ńom milost izjednači. 226a. Ovi pošļeđńi jedan sahat radiše, i izjednači ih s nama koji smo se čitav dan mučili i gorjeli. Vuk, mat. 20, 12. S kim ćete me izjednačiti i isporediti? Đ. Daničić, isai. 46, 5. — *b) u dativu.* Čemu si prilikovao mene i izjednačio? F. Lastrić, ned. 224. Ovi naj posliđńi samo jedan sat radiše, i ti ńi nama izjednači. E. Pavić, ogl. 584. Ne može Bog čovjeka sebi ga istomu izjednačit. A. Kalić 527.

b. *kod ńekoliko objekata učiniti da su svi među sobom jednaki, ili kod jednoga objekta učiniti da su mu dijelovi među sobom jednaki.* Odnesavši je *(knigu)* u Crnu Goru, i umnoživši je poslovicama iz onijeh krajeva, popravļao sam rukopis po ovome narječiju koliko se uzgred moglo, misleći ostalo pri štampańu popraviti i izjednačiti. Vuk, poslov. XXV. Države različne, ... pa su sve to izjednačili. M. Pavlinović, razg. 8.

c. *postati posve jednak s čim drugijem (objektom).* Ako naša ova dila žalostiva ne izjednače dostojańe vaše sada. Ġ. Palmotić 1, 56. Da izjednači tvu oboru, doteče opet lijepu Moru. J. Kavańin 293a. Izjednačiti slavu ovi poglavara F. Lastrić, svet. 102b. Da bi zemaļsko posvećeńe izjednačilo nebesko s veličanstvom. J. Matović 462.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a, *a).* Izjednačeni s episkopi saborom vladaše. A. Kanižlić, kam. 362. U gradu Šibeniku, iz koga grada jesu starinom, ali se sada vide s ostalimi izjednačeni. And. Kačić, razg. 244.

b. *vidi* 1, a, *b).* Naš je život prikratak, navlaštito budući izjednačen vrjemenu sadašńemu. M. Orbin 50. Jezus bi izjednačen lupežim. Đ. Bašić 53. Da budu izjednačeni anđelima. Grgur iz Vareša 25.

c. *vidi* 1, b. Bih u utrobi jedan kus mesa ne izjednačen ni utvoren. A. Vitaļić, ist. 498. Noge okružne i lijepo izjednačite. I. Jablanci 117.

3. *sa se, refleksivno ili pasivno. — Između rječnika u Belinu* (‚uguagliarsi' ‚se cum aliquo aequare' 764a).

a. *vidi* 1, a, *a).* Htijući se izjednačit s kraļem. Zborn. 68b. Da se mogu izjednačiti s anjeli. M. Orbin 264. Izjednačit se u sve koliko *(s)* svojom bratjom. I. Držić 402. U čudu da se s inijem ne izjednače. P. Kanavelić, iv. 493. Ne ima ti stvari koja se može izjednačiti s prijateļom virnijem. M. Radnić 29b. U čemu može izjednačit se š ńim. 125a. Čutiš muku, ako se tko izjednači s tobom u mogućstvu. 252b. U kojoj ni od kakve strane ne mogu se izporediti ni izjednačiti s nami živine. 288a. Da se može izjednačiti s tolikim veseljem. P. Macukat 13. Koji bi se š ńima mogli u toj blagodarnosti i bogoļubstvu izjednačiti. I. Đorđić, ben. 177. *(Lucifer)* otijući se izjednačiti s Bogom. F. Lastrić, test. 250b. U čistoći se izjednačio s anđeli. ad. 61b. Ti si se bogastvom od kriposti izjednačio s anđeli. 63b. Ovako zaželi Lucifer izjednačiti se s Bogom. ned. 162. Imali bi se mi danas u čistoći svisti i duše naše izjednačiti s anđeli. od' 335. Istina je, da mi nismo vridni izjednačiti se s Ivanom u kripostma. 341. Bojeći se, da se s tobom ne izjednači il' te ne nadmetne. ned. 112. Nisu dostojni Mojsije i Ilija izjednačiti se s Gospodinom. 276. Toliko ļubi sebe, da neuredno, da se otijaše izjednačiti s Bogom. 313. Drakun pakleni otijući se izjednačiti s Bogom na nebesi, stiran bi zarad ove holosti u pakao. 315. Nenavidiš ga gledajući ńegovo dobro i napridak, zašto bi otio da se s tobom ne izjednači il' te ne nadmetne. 860. Al' se s Jobom izjednači i u svetom ustrpļeńu. svet. 188b. Hoćeš da se izjednačiš s Bogom. P. Knežević, osm. 68. Tako će se naša voļa izjednačiti s blaženom voļom. V. M. Gučetić 55. Ne mogu se ni u čemu s ńegovima izjednačiti. E. Pavić, ogl. 285. Da bi se gorkost boljesti mogla izjednačiti s veličinom grijeha. J. Matović 251. Da se kolikogod izjednači zadovoļeńe s grihom. I. Velikanović, uput. 3, 118. Ali paziti se ima, da zato Blažena Divica Marija ne izjednači se s Isukrstom. 3, 289. Sva pogrđenja koja si od ļudi primio ne mogu se s onijem koja sam ti ja učinio izjednačiti. I. M. Mattei 57. Da bi se barem u tome izjednačili s ńime. Vuk, pism. 18. Ako ćete se izjednačiti s nama. Đ. Daničić, 1mojs. 34, 15. Izjednačiće se sa stokom. psal. 49, 10. Izjednačih se s onima koji u grob odlaze. 88, 4. Ko će se izjednačiti s Gospodom među sinovima Božijim? 89, 6.

b. *vidi* 1, a, *b).* Komu se drugi u bogactvu izjednačit ne mogaše. B. Gradić, djev. 103. Nitko im se ne izjednači, ko godijer se ńim opira. Ġ. Palmotić 2, 318. *(Žene)* netom smione svom oblasti mužovom se izjednače. 2, 503. Zlobna oholas ńih potače, da se Bogu izjednače. 3, 120a. Niki ļudi jesu se živinam nerazložitim izjednačili po ńiovi dili. J. Filipović 1, 871b. Izvrsnitost, kolika je izjednačiti se Bogu. F. Lastrić, test. 41b. On ne bi otio, da mu se drugi u ńima izjednači il da ga nadmetne. ned. 110. Ovo hrabrenstvo može se izjednačiti hrabrenstvu sv. apostola. V. M. Gučetić 120. Izjednači se istomu djavlu. E. Pavić, ogl. 405. Kada se protiva Bogu popnu, otijući se ńemu izjednačiti. 340. Nije nesriće tkoja se izjednačit može nevoļi onoga tkoji s čestitoga bitja imanja dohodi past u naj nisko uboštvo. Blago turl. 2, 314. Da se izjednačiti želimo pričistim duhovom, to jest anđelom. I. Velikanović, uput. 1, 400. Da nikomu ne služimo nego samu Bogu, da se nikomu ne izjednačimo, nego pričistim duhom. 1, 400. Nu čija boles može se izjednačit ali ti prilikovat bolesti Marije? A. Kalić 460.

c. *vidi* 1, b. Agustin i Ivan Zlatoustac i Grgur ako bi se govoreńa načinom izjednačiti mogli, lahko i urešeno govoreńe nadajti ne bi mogli. Ivan trog. 27. Prvi se put izjednači dan i noć. Vuk, dan. 1 kal.

IZJEDNAČÍVATI, izjednàčujêm *i* izjednačîvâm, *impf.* izjednačiti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izjednačivam *kod* izjednačit), *u Bjelostjenčevu* (izjednačujem, izjednačiti, v. jednačim), *u Stulićevu* (freq. v. izjednačiti, *u kod ovoga ima praes.* izjednačujem i izjedna-

*

čivam). Smradom od opačina izjednačuje se s istim drakuni paklenim. F. Lastrić, test. 283ab. Izjednačuje se crkva carigradska s crkvom rimskom. A. Kanižlić, kam. 404. Izjednačuješ srce svoje sa srcem Božjim. Đ. Daničić, jezek. 23, 2.

IZJEDNIK, *m. vidi* izjelica, izješa. — *U Voltiǵijinu rječniku: uz* izješa, *i u Stulićevu:* ‚helluo, comedo, edax'.

ÌZJEDRITI, ìzjedrîm, *pf. iziti jedreći (n. p. o lađi iz luke), i metaforički.* — *Složeno:* iz-jedriti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — -je- *stoji u južnom govoru; radi oblika u ostalijem govorima vidi* jedro *i* jedriti. — *Od* XVI *vijeka.* A pokli s istoka ńe ļubav izjedri. G. Držić 415. Eto izjadri nav kraļa od Kastiļe. Oliva. 24. Galije i navi izjidriše van. 56. Hoti tako sriča da blizu toga škoļica jedna mala brodica izjidri. And. Kačić, razg. 25.

IZJEĐA, *m. i f. u Stulićevu rječniku: uz* izješa.

IZJÉĐÊŃE, *n. djelo kojijem se ko izjedi.* — *U Mikaļinu rječniku:* izjidenje, izjadenje, našićenje rasrčbe ‚evomitio irae'.

ÌZJELICA, *m. i f. čeļade (muško i žensko) koje mnogo jede, koje mnogo hoće i može da izjede, pa i u prenesenom smislu: koje hara svoje i tuđe dobro.* — -je- *stoji samo u južnom govoru; u istočnom glasi* ìzelica, *u zapadnom* ìzilica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚quae vorat') *i u Vukovu* (1. ‚der vielfrass' ‚gulo'. 2. ‚der abfresser' ‚devorator'). Sve im kesa otvorena, kome? parcem, sudcem i drugim izilicam. J. Banovac, pripov. 117. Izjelice i gladnici. V. Došen 63a. Tu knezovi nisu radi kavzi, nit' su radi Turci izjelice. Nar. pjes. vuk. 4, 131. Zulumćare izjelice Turke. 4, 151. Gle čovjeka izjelice! Vuk, luk. 7, 34. Izjelica je i pijanica. Đ. Daničić, 5mojs. 21, 20. Pijanica i izjelica osiromašiće. prič. 23, 21.

IZJELOVAC, izjelovca, *m. vidi* izjelica. — *U poslovici* XVII *vijeka.* Di je vele djelovaca, ondi je i izjelovaca. (D). Poslov. danič. 16.

ÌZJEMČITI, izjemčîm, *pf. vidi* izjamčiti. — *Složeno:* iz-jemčiti. — *Od* XVIII *vijeka.* Govorio, da će odma novce nami poslati, i mi ńega izjemčili. Glasnik. II, 3, 210. (1719).

ÌZJESTI, izjedêm (izjem), *pf. sve pojesti.* — *Složeno:* iz-jesti. — *Radi oblika vidi* jesti. — -je- *stoji u južnom govoru; u istočnom glasi* je *ili* e (izjesti, izesti), *u zapadnom* ji *ili* i (izjisti *ili* izisti). *kod praes.* izijem -ije- *stoji u južnom govoru; u istočnom* jê *ili* ê (izjêm *ili* izêm), *u zapadnom* jî *ili* î (izjîm *ili* izîm). — *Akc. se mijeńa samo u praes.* izijem: 1 *i* 2 *pl.* ìzijemo *i* izijèmo, ìzijete *i* izijète, 3 *pl.* ìziju *i* izijèdû; *u istočnom govoru:* ìzjêm *ili* ìzem, izjémo *ili* izémo, izjéte *ili* izéte, izjédû *ili* izédû; *u zapadnom:* ìzjîm *ili* ìzîm, izjimo *ili* izímo, izjídû *ili* izídû. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izêsti, izъjasti, *rus.* изъѣсть. — *Između rječnika u Belinu* (‚mangiare o magnare' ‚edo' 458a; ‚consumare' ‚exedo' 221a). *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izjedati), *u Voltiǵijinu (refleksivno* izjesti se, izjedam se, izio sam se ‚consumarsi, logorarsi' ‚sich verzehren', *i napose aktivno grješkom* izjediti, izjedim, izjedjujem, izjeo, v. izjedati, *a kod* izjedati *part. praet. act.* izio, *i napose part. praet. pass.* izjeden ‚consunto, tarlato, tarmato' ‚abgezehrt, abgenagt'), *u Stulićevu (grješkom* izjedsti ‚edere, comedere, vesci, exedere'), *u Vukovu:* 1. ‚aufessen, auffressen' ‚devoro' *s primjerom:* Izjeo bi masno ćebe. 2. ‚nagen' ‚crucio' *s primjerom:* Izjede ga ukor i sramota. 3. ‚essen' ‚comedo', *cf.* jesti *s primjerom:* Mnogo sam izio (‚ich habe viel gegessen'); mi smo sinoć izjeli pa smo onda legli; *u Daničićevu* (izêsti ‚comedere').

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu. subjekat je čeļade ili živinče. a) uopće.* Komu bude koń umrьlь, ili vlьkъ izede. Zak. duš. pam. šaf. 50. Ja bihъ radъ da bihъ dugove platilь, kako Bogъ zna, ni ga samъ izpio ni izio. Spom. sr. 1, 175. (1414). Crvi hote vse tělo izisti. Pril. jag. ark. 9, 138. (1468). Da izimo ter pak umremo. Bernardin 36. 3reg. 17, 12. Lav je zaklal tovarca i izil. Živ. jer. star. 1, 232. Da vuci se ne zakriju v stado, ki bi izili jańce. Naručn. 71a. Oćemo toga kopuna s mirom izisti. Korizm. 43a. Kada je moćno lačna, i ne ima što bi izjela. Zborn. 4a. Zvijeri ga su izjele. 27b. Bogata oca sin bješe zmiju izio. 38b. Pomanka mu jestojske i ne nahodjaše ništa izjesti i mnozi bjehu umrli od glada. Pril. jag. ark. 9, 77. (1520). Još nije izjela nijednu stvar. M. Vetranić 2, 323. Boji se da ga zvir ne bude izjela. 2, 323. Popiju i izjedu prateži trš veće. N. Dimitrović 101. Kokoš ku ne mož' izjesti. 103. Al' ti ih ke zviri u lugu iziše. N. Naļeśković 1, 237. Nije ništa izjela, veće su od dva dni. 1, 256. Ter ću t' poć' zamesti toliko prikala, što mogu izjesti. 1, 259. Pak nješto da izije što mu će pomoći. 1, 283. Istom nemoj dat izjes' tomu lavu. M. Držić 32. Dubrovčani mi izjedu onu peču mesa. 262. Umrijeh od glada. poću dva bokuna izjesti. 287. Da mi tko drugi ne izije lov koji sam ulovio. 343. Jošte *(danas)* nije izjela nijednu stvar na svijetu. 475. Boji se, da ga zvir ne bude izjela. 475. Ždralovi krijekaju, kad naša sva sijeva izjedu. D. Rańina 88b. Veće će izjesti i popiti, koji se nije krstio. M. Divković, nauk. 149b. Savišе izjesti i popiti. 279b. Vuk ti kćer izije . . . vuk moje kćeri neće izjesti. zlam. 18b. Da od ponoća ne budeš izio ili popio ništa. B. Kašić, zrc. 121. Zlo izi jabuke, neharni človiče. Đ. Baraković, jar. 13. Kojijeh su izjeli vukovi ali ostale zvijeri. M. Orbin 207. Tako i ljekar s prva od svudi ištećenu ranu odkrije; ni ga smuća, ni ga trudi, što nečisti crv izije. I. Gundulić 218. Kih telesa bihu vržena, da jih zvirina izji. F. Glavinić, cvit. 363a. Da je *(ovcu)* vuci izijedu. I. Držić 201. Ki mu *(crv dubu)* iznutra žile izije. G. Palmotić 1, 87. Sladke izjede ti jabuke. 3, 4b. Jedva on sladku voćku izjede. 3, 121a. Živa ga crvi iziše. I. Ančić, ogl. 183. *(Crvi)* imaju izjesti to tvoje tijelo. M. Radnić 170a. Što si izio i popio. 240b. Zapovidi mu da i' *(knige)* izjede. 250a. Donesi s tobom, a izjedi sa mnom. (D). Poslov. danič. 19. Izmuči sebarski, a izjeđ vlasteoski. (D). 36. Što si sam udrobio, izjeđ. (D). 124. Tko ne može ulovit ptice, izjeđ sovu. (D). 131. *(Prusi)* sve iziše. A. Vitaļić, ist. 248b. Ponukova ih da izidu jabuku. S. Margitić, fal. 156. Da je zviri na izidu. 173. Što mu prikučimo brzo izjede. 276. Kada ga izjede, uzme gole kosti. ispov. 109. Brinući se što bi slatko izio i popio. I. Grličić, put. 206. Izišće ga crvi. P. Macukat 74. Kad sve izjede, tad probavi. J. Kavańin 55a. Dan ste i noć na poslu, da ne imate kad zalogaja izisti. J. Banovac, razg. 100. Izide otrov ili popije pred. 4. Pokuca im starac otac na vratih, za da mu dadu što izisti. pripov. 255. Moli ju da bi uzela što izjesti. M. Lekušić, razm. 145. Ovo isto tilo, posli kako ga crvi izidu, sastaviće se. J. Filipović 1, 217b. Ukrade štogod za izisti. J. Filipović, prip. 3, 182b. Što je bio izbacio, opet izjede *(lav).* F. Lastrić, test. 187b. Jizbine koje

je bio izio. 187b. Jabuka koju u raju zemaļskom izidoste. 208a. Jerbo mu jezik crvi izjidoše. A. Kanižlić, utoč. 749. Zašto izidoše jednu jabuku. M. Zoričić, osm. 34. 1500 vojnika izide za 1 dan kruha 1769. aritm. 110. Otvori usta i izi ovo pismo. zrc. 3. Vuk nije moje ćeri izio. 36. Ne imajuć šta inoga izjestit. S. Rosa 67a. Čovjek gladan oli žedan ište izjestit i napiti se. 69b. Zapovidje on da joj se da izjestit. 89a. Naći što će izistit. 98a. Imajući dakle potrebu štogod izjestit. 182a. A kad pisme već dospiju, sve izjedu i popiju. V. Došen 165b. Izjeli ńega *(oko)* sinovi orla. J. Matović 374. *(Žena)* od velika glada bijaše priklala i izila svoga sina. I. J. P. Lučić, razg. 128. Kurjak hođaše kojekuda tražeći što da ize. D. Obradović, basn. 85. Kadkad sladko izjideš jagńeta. J. S. Reļković 57. Ne bi l' mene izelo zverińe. Nar. pjes. vuk. 1, 124. A jare mu vuk izjede. 1, 522. Sve izjede, jad ga zadesio! 1, 528. I kod ńe su dva ļuti arslana što iziju živoga junaka. 2, 31. Nek izede ono desno krilo. 2, 52. Što je, ļubo, izela te zmija! 2, 59. Da izije ribi desno krilo. 2, 61. Ni mi j' malo izest ni popiti. 2, 94. Jabučilo, izjeli te vuci! 2, 111. Svati nama hranu izjedoše. 3, 473. A što će vam više pusto blago? da meļete, izjest ne možete. 4, 143. Lastavice, oro te izio! Nar. pjes. herc. vuk. 185. Dok čoek s čoekom vreću brašna ne izije, ne može ga poznati. Nar. posl. vuk. 67. Kako tuđu kokoš izješ odmah svoju sa nogu veži. 127. Ne bi ni psi s maslom izjeli. 193. Jedan komad daj ženi da izije. Nar. prip. vuk. 147. Vuci došli te zaklali i izjeli moga čelca. 208. Da će odmah ozdraviti, ako iz moje ruke što izjede. [2]225. Psi nam trupļe izjeli, ako idemo komu na napast. S. Ļubiša, prip. 195. Izjeli smo zajedno tri peći hļeba. 281. Nebojišu izjede vuk. 269. Pekna mi izjela sedam koša žita a deset želuda. 304. — *b) prosti narod misli da vještice mogu ńekijem osobitijem načinom izjesti srce kojemu čeļadetu, te se tad kaže da ga je vještica ‚izjela', vidi:* Vještica se zove žena koja (po pripovijetkama narodnim) ima u sebi neki đavolski duh koji u snu iz ńe iziđe i stvori se u lepira, u kokoš ili u ćurku, pa leti po kućama i jede ļude, a osobito malu djecu: kad nađe čovjeka gdje spava, a ona ga udari nekakvom šipkom preko lijeve sise te mu se otvore prsi dok izvadi srce i izjede, pa se onda prsi opet srastu. Neki tako izjedeni ļudi odmah umru, a neki žive više vremena: koliko je ona odsudila kad je srce jela; i onakovom smrti umru na kakovu ona bude namijenila. Vuk, rječn. *kod* vještica. Veštice su me izele. Nar. pjes. vuk. 1, 162. Za koju je mislio, da mu je, kao veštica, dete izela. Vuk, nar. pjes. 1888. 4, 18. Vještice izjedoše trinaestero djece. S. Ļubiša, prip. 208. — *c) iperbolički.* Ose bi me izjele. M. Držić 52. I da mi je kosti ižela, krv izpila, meso izjela. I. Gundulić 227. Da mi krv popije, meso izije. I. Đorđić, salt. 80. U malo me Grče ne izede. Nar. pjes. vuk. 3, 508. — *d)* vraga izio! *kao proklestvo u čudu i nezadovoļstvu.* Vraga izjeli, svak ńija da vraga o(d) tuđega proždre. M. Držić 196. Na visoko s' pogledao, gdje ne mož dohitit, vraga izio! 411. — *i u naše vrijeme kaže se u Dubrovniku kome što preko mjere jede.*

b. uopće kao perfektivni glagol prema jesti (*ujeste objekta stoji genetiv s prijedlogom* od). vi ki od ńega izidoše u raj Božji ne pridoše. M. Marulić 267. Ne dopusti *(Epolun)* da izjide *Lazar)* ni od mrvica. J. Kavańin 10b. Od voćke izumjetne dobra i zla da nijesi izio. S. Rosa 1b. koji mu drago dan budeš od ńe izjestiti. 1b.

c. u prenesenom smislu. a) oteti silom ili kradimice, ili prijevarom. Zašto je tuđe amanete izeo i razmetnuo. Glasnik. 11, 8, 200. (1716). Ko i liječnik u dugo ide, nek ti veće i izjide. J. Kavańin 31a. Sve što izji, uze, grabi. 230b. Mislio je i od mene neku sumu rušpija izjesti. G. Zelić 314. Selo mi izjede oraćega vola u globu. S. Ļubiša, prip. 198. — *i kad subjekat nije što živo.* More izjelo, ako je ko imao brodića. S. Ļubiša, prip. 247. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* I otca si mi izio. Kako ti je otca izio? Ubiše mi otca i za krvarinu uze trista groša pak ji sve proždri i izide. J. Filipović 1, 459b. — *b) i kad je objekat čeļade, može biti znaćeńe u prenesenom smislu: odrijeti ga, oteti mu sve što ima.* Ne bojaše se ubogi, da ga izji bogati. Dukļanin 32. Sve što imam to potroše, i živa me izjedoše. V. Došen 59b. — *c) ubiti, uništiti uopće.* Što nam nema od Końica Janka? Da l' ga nije nevjera izjela od Turčina Bogom pobratima? Nar. pjes. vuk. 3, 374. Izjela ga od nebesa muńa. Pjev. crn. 99b. Griža te izjela! Nar. posl. vuk. 46. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Zlo je mene izelo iz loba, a gore me iz vina popilo. Nar. pjes. vuk. 2, 434. — *d) kad je subjekat* sramota, *znači gotovo što i* izmučiti. U to bega izjede sramota. Pjev. crn. 29b. To Turčina izjede sramota. 280a. Izjede ih ukor i sramota. Ogled. sr. 478. A Miloša izjede sramota. Nar. pjes. petr. 2, 418. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri (po bibličkom jeziku):* Ļubav hiže tvoje izi mene. Bernardin 58. joann. 2, 17. Ļubav doma tvoga izije mene. M. Vetranić 1, 475. Svoe me kuće žeļa izide. A. Vitaļić, ist. 207a. Pomńa kuće tvoje izjede mene. J. Matović 339. Revnost za kuću tvoju izjede me. Vuk, jov. 2, 17. — *e) kaže se o rđi da izije gvožđe.* Brijeme s rđom gvožđe izije. P. Kanavelić, iv. 385. Ne ima rđe da ga izjede. M. Radnić 91b. Đja izjij' vam zlatne broje. J. Kavańin 568a. Što je tvrđe od gvožđa? pa ga opet rđa izije. Nar. posl. vuk. 356. — *f) ako se u brzom govoru ne izgovori razgovijetno riječ ili glas ili se propusti, kaže se da se izije.* Ako pritičući se izidu jaki dio riči. Ant. Kadčić 40. — *g)* izjesti vatru, *(osobito o vojnicima) kad ko stoji izložen na jakoj pucńavi neprijateļskoj.* Tu su za sedamnaest dana takovu vatru izjeli i muku podneli. Vuk, građ. 51. Izjesti žestoku neprijateļsku vatru ‚sich dem heftigsten feindlichen feuer aussetzen'. B. Šulek, rječn. *kod* aussetzen.

2. pasivno. Boļe mi je od drakuna poginuti, nego od ļutoga lava izidenu biti. Aleks. jag. star. 3, 801. Izjedena sva do kosti. P. Kanavelić, iv. 258. Voće izjedeno da porađa na sužanstvo. J. Kavańin 25b. U tilu vas izrańen i od crvi iziden. J. Banovac, razg. 157. Na kožicah od moļa veće iziđenih. A. Kanižlić, kam. 370. Još lakomi to govori, kad izjeden svoj puk kori. V. Došen 59b. Koja na polak od gube izidena biše. And. Kačić, kor. 85. Tuđe pineze izidene. Ant. Kadčić 258. — *o tkańu što se izderalo nošeńem.* Nosit haļine potištene, stare, izjedene, okrpjene. Đ. Bašić 120. — *u osobitom smislu.* Ako joj je *(lađi)* trbuh veći nego bi imao bit, govore ‚bređa je', ako je mańi ‚izjedena je'. L. Zore, rib. ark. 10, 227.

3. sa se. — *Između rječnika u Belinu* (‚consumarsi' ‚conterere se' 221a; izjesti se od crvi ‚tarlare, consumarsi dal tarlo' ‚cariem sentire' 728a). *u Voltiđijinu (vidi sprijeda), u Stulićevu* (izjedsti se, v. izgristi se), *u Vukovu:* 1. ‚sich abfressen (vor ärger, kummer)' ‚devoror (ira)'. Živ sam se izio. 2. izjelo se gvožđe, osovina ‚sich abreiben' ‚deteri'. cf. izglodati. 3. n. p. izjelo se sunce ‚ver-

finstert werden' ‚deficere', cf. pomrčati, uhvatiti se.

a. *pasivno.* Prije nego se išta izije. I. Držić 191. Kada ga se *(meda)* mnogo izjede. M. Radnić 297b.

b. *refleksivno, naj češće u prenesenom smislu, n. p.:*

a) kad što sve to mańe postaje, n. p. gvožđe od rđe, tkańe od nošeńa (vidi u rječnicima), ili se što grize od crvi, od moļaca itd. Put će se izisti, kosti će gole ostat. M. Marulić 152. Dok se gvozden štap od štapańa ne izjede. Vuk, poslov. 129. Točkovi su se izjeli ‚die räder haben sich ausgelaufen'. B. Šulek, rječn. *kod* auslaufen.

b) izmučiti se (a i izmršaviti) n. p. od ļutine, žalosti itd. (vidi u Vukovu rječniku). Izjesti se ‚sich abgrämen; sich ausgrämen'. B. Šulek, rječn.

c) u suncu ili o mjesecu, pomrčati. vidi u Vukovu rječniku.

IZJESTIV, *adj. koji izjede ili izijeda. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Bog naš ogań izjistiv jest. Blago turl. 2, 44. — *nepouzdano.*

ĬZJEŠA, *m. i f. vidi* izjelica. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚goloso, ghiotto' ‚gulosus' 352b), *u Voltiġijinu* (‚mangione, goloso, ghiottone' ‚fresser'), *u Stulićevu* (‚mangione, e donna che mangia troppo' ‚edax, vorax, edo'), *u Vukovu (s dodatkom da se govori u Dubrovniku, ali akcenat nije zabiļešen kako je u Dubrovniku):* izješa, 1. ‚vielfrass' ‚gulo'. 2. vide propalica (koji je drugima novce izio). cf. izjelica. A moj glad ovi dan kradom se utješa, lupež sam izvrstan, izvrsna izješa. I. Gundulić 148. Izješi ništa dosta nije. Nar. posl. vuk. 99. Ńegov je pokojni otac bio žestoki kavgaġija, kamatnik, izješa. Pravdonoša. 1851. 8. On se uortačio i dogovorio su tri četiri izješe. S. Ļubiša, prip. 108. Pazi se, da nije mitnik ili što narod obično kaže: izješa. V. Bogišić, zborn. 524. U nestašu ļudi i izješa sudi. 524. Same sveštenike drže da su narodńi izješe. 640.

IZJEŠAN, izješna, *adj. vidi* iziješan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚edax, vorax, cibi avidus'.

IZJETRITI, izjetrim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izjetriti, izjetrivam, jetru izvaditi ‚jecur extrahere'. — *nepouzdano.*

IZJETRIVATI, izjetrivam, *impf.* izjetriti. — *U Stulićevu rječniku:* freq. *uz* izjetriti, *a kod ovoga ima praes.* izjetrivam. — *nepouzdano.*

IZJÈZDITI, izjèzdîm, *pf. vidi* izjahati *(izići jašući). — Složeno:* iz-jezditi. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* izjezdímo, izjezdíte, *i u aor.* 2 *i* 8 *sing.* ĭzjezdî. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. izjahati). Zdravo Marko izjezdi iz lijepe mađarske zemļe. Nar. pjes. bog. 24. Malo bjehu izvan grada Ugričići izjezdili. 99. Pak veselo izjezdili iz Sigeta b'jela grada. 99. Bješe izjezdio iz svoga bijela dvora. 130.

IZJEZIČITI, izjezičim, *pf. otkinuti kome (objektu) jezik. — U Bjelostjenčevu rječniku, gdje ima samo part. praet. pass.* izjezičen ‚elinguatus' *(vidi i* izjezičivati), *u Voltiġijinu: part. praet. pass.* izjezičen ‚scilinguato, balbo' ‚ein stammelnder', *u Stulićevu:* izjezičiti koga, jezik odrezat mu ‚elinguare aliquem'.

IZJEZIČÍVATI, izjezičujêm *i* izjezlčîvâm, *impf.* izjezičiti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izjezičujem ‚elinguo', *i u Stulićevu:* izjezičivati, izjezičivam, freq. v. izjezičiti.

IZJEŽĐÍVATI, izjèžđujêm *i* izjèžđîvâm, *impf.* izjezditi. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izjezdivati, izjezdivam, freq. *uz* izjezditi.

IZJÚRITI, izjûrîm, *pf. istjerati, izagnati. — Složeno:* iz-juriti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U Vukovu rječniku:* ‚herausjagen' ‚expello'.

ĬZJUTRA (iz jutra), *vidi kod* jutro.

ÌZJUTRAŠŃÎ, *adj. koji biva iz jutra. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* A blistaju oštri bajoneti kroz sunčane izjutrašńe zrake. Nar. pjes. kras. 1, 193.

IZLÁGÂŃE, *n. djelo kojijem se* ìzlâžê. — *U Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

IZLÀGATEĻ, *m. čovjek koji* ìzlâžê. — *U Stulićevu rječniku:* ‚expositor'.

1. IZLÁGATI, ìzlâžêm (izlâgâm), *impf.* izložiti. — *Akc. je kao kod* ispisati *i* ispítati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izlagati, *rus.* излагать. — *Između rječnika u Stulićevu* (izlagati, izlagam ‚narrare, exponere, declarare, explicare') *i u Vukovu* (izlagati, izlažem ‚herauslegen' ‚expono').

a. *aktivno.* Grad ostavismo izlagajući samo hižu novu. Mon. croat. 258. (1556). Ništar ne izlažući ni ovamo ni onamo. 266. (1572). Majka je kćer izlagala momcima na uglede. S. Ļubiša, prip. 38.

b. *sa* se, *refleksivno.* O izloženji k vsêmь, ježe podobajetь izlagati se. Sava, tip. hil. glasn. 24, 207. Nedostatku izlažu se. P. Bolić, vinodjel. 2, 259.

2. IZLÀGATI. ìzlažêm, *pf. složeno:* iz-làgati. — *Akc. je kao kod* isklepati. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* изолгать; *u našemu se jeziku javļa od* XV *vijeka (vidi kod* 1, b). — *Između rječnika u Vukovu* (‚ablügen' ‚ementior').

1. *aktivno.*

a. *kao uopće slagati.* Id' odatle, jedan laž|ivico! — A što sam ti, dušo, izlagao? Nar. pjes. vuk. 1, 455. Novak izlaže sve što je obećao. S. Ļubiša, prip. 214.

b. *dobiti lagańem (mislim da amo pripada prvi primjer, premda bi mogao pripadati i pod* a). Prijateļ se kaže veći nego ini dokle ča izlaže, ili ga ohini. M. Marulić 104. Da ti gladno jato laže, dok od tebe što izlaže. V. Došen 87b. Od ńeg ručak dok izlaže. 172a. I od cara ferman izlagao. Nar. pjes. vuk. 4, 141. Pošto *(Ciganin)* sijena izlaže. Vuk, poslov. 20. Dobar *(čoek)* lakše prevari i izlaže. 85.

c. *nalagati na koga (što je objekat).* Obilna je tvoja dvoršćina ku činiš vsakomu človiku izlagaje one ki nete priti k tebi. Transit. 182.

2. *sa* se, *refleksivno. — Između rječnika u Vukovu* (‚sich auslügen' ‚satis mentitum esse').

a. *dosta, mnogo slagati.* Onda čoso počne koješta lagati ovamo onamo, a kad se već izlaže i umori onda mu dijete reče. Nar. prip. vuk. 202.

b. *lagańem se izbaviti odakle, dobiti dopuštenje.* Izlaže se u selo na prelo. Nar. pjes. vuk. 1, 631 — Jedva se izlaže i od smrti izbavi. Vuk, dan. 5, 41 — Živković se nekako izlaže iz Carigrada. građ. 5 —

IZLÁHÂŃE, *n. djelo kojijem se izlaha.* — *U Stulićevu rječniku.*

IZLÁHATI, izlâhâm, *pf. izići lahajući. — Složeno:* iz-lahati. — *Akc. je kao kod* ispítati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚festinanter egredi, se properе, foras aufugere', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ÌZLAJÂŃE, *n. djelo kojijem se izlaje. — U Belinu rječniku:* ‚l' abbajar molto' ‚multus latratus' 2a.

ÌZLAJATI, izlajêm, *pf. složeno:* iz-lajati. — *Akc. je kao kod* iskajati. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* излаять; *u našemu se jeziku javļa*

od XVII *vijeka (vidi kod* 2). — *Između rječnika u Belinu (vidi kod* 2), *u Voltiđijinu* (izlajati koga ‚abbajare, screditare' ‚anbellen'), *u Stulićevu* (v. nalajati), *u Vukovu:* ‚durch bellen (figürl.) erlangen' ‚elatro' *s primjerom:* Jedva sam ja to izlajao.

1. *aktivno.*

a. *izgovoriti, isreći kao lajući (kaže se s prezirańem). ovo vaļa da je značeńe u Stulićevu rječniku, a kaže se i u naše vrijeme u Dubrovniku:* ‚Ne možeš mučat nego vaļa da svašta izlajaš'. P. Budmani. — *može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Nit' je smradu naći kraja, što svat žderuć ne izlaja. V. Došen 160b.

b. *dobiti lajańem (obično u prenesenom smislu).* Ako jezik ne izlaja, glava ne isklima. Nar. posl. vuk. 3. Ko u sudu jezikom ne izlaja, rukama ne ote. Pravdonoša. 1852. 10.

c. *oblàgati.* — *U Voltiđijinu rječniku.*

2. *sa* se, *refleksivno, svršiti lajańe, pošto se mnogo lajalo.* — *Između rječnika u Belinu* (‚abbajar molto overo a satietà' ‚multum latrare' 2a) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu (kod* izlajati), *u Vukovu:* ‚sich ausbellen' ‚sat latrasse' (‚auch fig.'). Kad se bude vrlo dobro izlajao. M. Radnić 18a.

IZLAKÒĆÊŃE, *n. djelo kojijem se izlakoti.* — *U Stulićevu rječniku:* izlakotjeńe.

IZLAKOĆÍVATI, izlakòćujêm *i* izlakòćîvâm, *ispf.* izlakotiti. — *U Stulićevu rječniku:* izlakotivati, freq. v. izlakotiti, *a kod ovoga ima praes.* izlakotivam.

IZLAKÒTITI, izlakòtîm, *pf. posve oblakšati.* — *Složeno:* iz-lakotiti. — *U Stulićevu rječniku:* izlakotiti, izlakotivam ‚levare', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZLAKOTIV, *adj. koji se može izlakotiti.* — *U Stulićevu rječniku:* qui etc. levari potest. — *nepouzdano.*

IZLÁMALAC, izlámaoca, *m. čovjek koji izlama.* — *U Stulićevu rječniku:* v. izlomitelj.

IZLÁMÂŃE, *n. djelo kojijem se izlama.* — *Stariji je oblik* izlamanje. — *U Mikaļinu rječniku:* izlamanje, *i u Stulićevu.*

IZLÁMATI, izlâmâm (izlâmļêm), *impf.* izlomiti. — *Akc. je kao kod* ispítati *i* ispisati. — *U Mikaļinu rječniku:* izlamati, lomiti ‚frango, effringo, perfringo, comminuo, rumpo, abrumpo'; *u Belinu:* ‚rompere affatto' ‚perfringo' 631a; *u Bjelostjenčevu:* izlamļem, izlomiti, izlomļujem, izlamati ‚confringo'; *u Voltiđijinu:* izlamati, izlamam ‚rompere, spezzare' ‚zerbrechen'; *u Stulićevu:* izlamati, izlamam ‚rumpere, frangere'.

IZLÀNDATI, izlàndâm, *pf. složeno:* iz-landati. — *Akc. je kao kod* iskončati.

1. *aktivno.*

a. *landańem (blebetańem) dobiti.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚durchs reden etwas erreichen' ‚loquens adipiscor'). Ako jezikom ne izlanda, glavom ne iskliua. Nar. posl. vuk. 3.

b. *izbiti šakom dijete po straŝnici (kaže se češće u šali nego zbiļa).* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Ako ne budeš dobar, kako će tebe majka izlandati!' P. Budmani.

2. *sa* se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Vukovu:* 1. ‚sich satt herumgehen' ‚satis ivisse'. 2. ‚sich satt reden' ‚satis locutum esse'.

a. *svršiti landańe (blebetańe), pošto se mnogo landalo.* — *U Vukovu rječniku.*

b. *svršiti landańe (tumarańe), pošto se mnogo landalo.* — *U Vukovu rječniku.*

c. *u Dubrovniku se kaže kad ko (od obijesti) staji na zimi slabo odjeven ili malo pokriven.* ‚Jesi li se izlando tu na vjetru? pokrij se, ne landaj se više'. P. Budmani.

IZLANGOLIŠITI, izlangolišim, *pf. u Stulićevu rječniku:* v. izglangolišiti.

IZLÀNUTI SE, izlanêm se, *pf. uprav dem.* izlajati se, *ali u naše vrijeme znači: kao nehotice što izustiti.* — *Složeno:* iz-lànuti. — *Akc. je kao kod* isahnuti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚sich entfahren lassen (ein wort)' ‚sino mihi elabi'. Izlanu se momče iz Turaka: ‚Davno ti je pobro poginuo'. Nar. pjes. vuk. 8, 848.

IZLÀŠTITI, izlàštîm, *pf. u Stulićevu rječniku:* v. izgladiti. — *Složeno:* iz-lašti ti.

ÌZLAZ, *m. vidi* izlazak. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚ausgang' ‚exitus'. 2. na gorńemu Đerdapu mjesto iz ńemačke strane).

a. *uopće.* Vaļa na košnicama izlaz otvoriti. I. Jablanci 160. Pazi srcem svojim na sve ulaze u dom i na sve izlaze iz svetińe. Đ. Daničić, jezek. 44, 5. Pre izlaza sunca. P. Bolić, vinodjel. 2, 129.

b. *ime snjestu, vidi u Vukovu rječniku.*

ÌZLAZAK, izlaska, *m.* exitus, *djelo kojijem se izlazi i mjesto kroz koje se izlazi.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der ausgang' ‚exitus', cf. izlaz).

a. *uopće.* Da odu na izlaske od putova. M. Radnić 206b. Sluge iđu zvati zazvane na izlaske od putova. 333a. Koja je pomoć bivši obastrt i obkoļen da zatvoriš sva vrata gradska, ako ostaviš jedan izlazak otajan otvoren kuda ulaze neprijateļi? 512a. Da se vodi izlasci otvore. J. S. Reļković 41. Kud se dimu izlazak otvara. 409. Vjerom se opomiña Josif umirući izlaska sinova Izraiļevijeh. Vuk, pavl. jevr. 11, 22. Druge godine po izlasku ńihovu iz zemļe misirske. Đ. Daničić, 4mojs. 9, 1. Izlazak mu je na kraj neba. psal. 19, 6. Pokaži im oblik od doma i red i izlaske i ulaske. jezek. 43, 11.

b. *kraj, svršetak, konac.* Ono siju izlazkom veļače. J. S. Reļković 79. Kada siróe na izlazku vide. 249. Ne znaš promisliti izlazak tvojih dila. A. Tomiković, gov. 101.

c. *kod računa, trošak kao suprotno dohotku, ulasku.* Pri polasku reče mu: ‚Doklen se vratim, pazi dobro da u redu bude zapisano u dva teftera ulazak i izlazak, a to kad se vratim da znam, što si od mojega mala primio što li potrošio'. Poslije godine vraća se oni domaćin kući, pa od namjesnika zaište teftere od naređenog mu ulaska i izlaska, a on mu dovede dva sina pa ih okrene licem put oca, a pokaže im prstom usta, govoreći: ‚Ovo je ulazak', pa im okrene leđa put oca i pokaže prstom malo na niže, govoreći: ‚A ovo je izlazak'. Nar. prip. vrč. 74—75.

ÌZLAZÎŠTE, *n. vidi* izlazak. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚exitus'). Al' more biti, da bi tko i sumļio, procińujući ga *(s. Josipa)* čovikom od sama zanata drvodiļańa, a ne od izlažišta krvi plemenite. J. Banovac, razg. 123. Jer zna *(Bog)*, da smo svi sinovi Adamovi, i da je naš početak i izlažište od zemļe. 123. Ovi prokleti grih imade svoje izlazište i istočište od djavla. pripov. 228. Kako je jedan sami grih smrtni obalio anđela s neba i rinuo u jaz pakleni bez nijednoga ufańa od izlazišta. Ant. Kadčić 347.

IZLAZIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku: us* izlazište. — *Sasma nepouzdano.*

ÌZLAZITI, izlazîm, *impf. uprav prema* izļesti, *ali se mnogo češće upotrebļava nego ovaj glagol,*

i vrijedi kao imperfektivni glagol prema iziti *isto kao i* ishoditi. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izlaziti, *rus.* излазить. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izlaziti, izhoditi ‚exeo, egredior, prodeo, erumpo, emergo'), *u Belinu* (‚uscire' ‚exeo' 780ª; ‚risultare' ‚provenio' 627ª; ‚dependere, derivare, haver l'origine' 250ª; ‚accorrere, concorrere, parlandosi di molta gente' ‚accurrere' 22ᵇ), *u Voltigijinu* (‚sortire; risultare, derivare' ‚ausgehen; herleiten'), *u Stulićevu* (v. ishoditi), *u Vukovu* (1. ‚ausgehen' ‚exeo'. 2. ‚ausbrechen' ‚erumpo' *s primjerom:* Sad izlaze kraste po ńemu, cf. izići), *u Daničićevu* (‚exire; ascendere').

1. *vidi* iziti, B, 1. Kto ti izlaze tudêzi po rabotahъ po svojihъ si. Mon. serb. 53. (1240—1272). Na ńivu izlazeće na treti mramorъ. 92. (1330). Slina izlazi iz nutrńih srca. Naručn. 13ª. Veseli se on ki is pogibili izlazi. 50ª. Ne izlazi nigda na dvor iz svoga pribivališta. Zborn. 20ª. Svaki dan izlažaše iz onogaj blata. 47ª. Iz očiju ńegovijeh izlazi ogań. 104ª. S dušom izlazi takmo stril ljuvena. Š. Menčetić 140. Med mu iz usta izlazi. M. Držić 265. Iz mojijeh ruka sva bogastva od svijeta izlaze. 399. Eto opet iz nova izlazi na bil dan kraljica iz svoje kuće van. F. Lukarević 260. Tko nezvan gdi ulazi, sraman pak izlazi. 304. Ovca, ka iz stada iz svoga izlazi, brzo se vuk ńome iz krova zajazi. D. Rańina 97ª. Kako noć za dnevi izlazi i hodi, tako jur huda zgod za ugodnom dohodi. 97ª. Koji *(puti)* iz rečenoga druma kako to mnoge rijeke iz svoga vrjela izlaze. A. Gučetić, roz. mar. 3. Iz našijeh će usta svaka zloba izlaziti. roz. jez. 274. Vidjeće se izlaziti iz oblaka lampi ali ti sjecanja od muńa. M. Orbin 224. Ne veće naprijeda, Milijenko, nu pazi, s dragoga pogleda gdi ti dan izlazi. I. Gundulić 132. Ali pogled sad uputi, odkli bijeli dan izlazi, na vrh oni. 331. Ono je, ono, štit mu pazi, na komu je plam ogńeni, gdi iz snježane gore izlazi. 440. U rasrgbi nu je ogńenoj *(žena)*, iz pameti pače izlazi. G. Palmotić 2, 392. Što mu iz noge krv izlazi. J. Palmotić 104. Bog čini izlaziti sunce. M. Radnić 77ᵇ. Izlažaše iz zemlje vatra i dim. 306ᵇ. Rijeka koja izlazi iz postelje iđe mutna. 427ª. Gogoljajuć čim tu izlazi tih kladenac izpod spile. J. Kavańin 195ᵇ. Duše plemenite s ljudskijeh tijela ke izlazu. 487ᵇ. Da more naraste iliti izlazi. A. Bačić 437. Koliko će izvan sebe izlaziti. J. Banovac, pred. 88. Premda je naš jezik zatvoren dvostruki vrati, da lako ne izlazi između zatvora. razg. 115. Iz Isukrsta izlazaše krepos. V. M. Gučetić 114. I dušeka svoga pazi, da iz ńega ne izlazi. V. Došen 248ᵇ. Krščani, koji se bijahu razbigli počeše iz jama izlaziti. And. Kačić, razg. 21. Izlazući po smrti diteśce iz pod ńihove oblasti. Ant. Kadčić 128. Kad ispuńeńe ne izlazi iz međaši poštenа. 499. Biskup izlazeći u sela za činiti krizmu. M. Dobretić 59. Koji su z gore bolesni, koji padaju i zavrću i koji izvan sebe izlaze. 264. Odkud znadu izlaziti miši. J. S. Reljković 301. Pa izlazi pred bijele dvore. Nar. pjes. vuk. 1, 259. Pa izlazi na avlijnska vrata. 1, 566. Često Lazo na grob izlazio. 2, 26. Malo bliže pred ńeg izlazio. 2, 69. Pak izlazi na drum na busiju. 2, 79. Ne izlazi sluga ni sluškińa, gospodaru końa da privati. 2, 156. Nek izlazi iz bijele kule. 2, 260. Pred ńega je sestra izlazila. 2, 342. Skoro će mi duša izlaziti. 2, 347. Kad gospoda iz crkve izlazi. 3, 202. Na pleći mu zrno izlazilo. 3, 272. Iz grada je junak izlazio. 4, 102. Ako, more, rujno piješ vino, na rane ti danas izlazilo! Pjev. crn. 248ᵇ. Izlazi pred koga ti drago. Nar. posl. vuk. 99. Priđe nego počne rabotati, prekrsti se prema suncu koje u oni tren izlažaše. Nar. prip. vuk. 125. Muńa izlazi od istoka i pokazuje se do zapada. Vuk, mat. 24, 27. Iz zmijine košulje izlazi prekrasan momak. nar. pjes. 2, 60.

2. *vidi* iziti, B, 2. Iza toga ručak izlazio, iza ručka gospodski darovi. Nar. pjes. petr. 2, 666.

3. *vidi* iziti, B, 3. U boj među vitezove ti ne izlazi. G. Palmotić 2, 325. Veće puta nenavidos suproć kreposti izlazi. P. Bogašinović 5. Vala izlaziti na juriš od boja. J. Banovac, pred. 121. Teb' na megdan da izlazi. V. Došen 113ª. Evo na mejdan izlazi. Đ. Rapić 231. Na megdana svakog izlaziti. Nar. pjes. vuk. 2, 237. Izlazi mi na megdan junački! 2, 281.

4. *vidi* B, 4. Neka izlazi iz te službe. Đ. Daničić, 4mojs. 8, 25.

5. *svršavati, nestajati, vidi* iziti, B, 5. Običaj u zadruzi živiti ovđe izlazi. V. Bogišić, zborn. 5.

6. *vidi* iziti, B, 6. Človik izlazi od Adama. Naručn. 53ª. Od grijeha putenoga izlazi nevolja. Zborn. 17ᵇ. Ter ću ja rijet sada, da izlazi, Dubravko, od bogov krv tvoja? F. Lukarević 12. Dva ka od bogov izlaze. 19. Hoće razlog od naravi, da se zajam dobrom vrati, i har svaka da se plati, ka izlazi od ljubavi. S. Bobaljević 224. Svjet, ki dala si meni ti ovdi sad, vas od ńe izlazi. D. Zlatarić 8ᵇ. Ako je u nas ikakvo ufanje, svekoliko po Mariji izlazi i po ńoj dohodi. A. Gučetić, roz. mar. 123. Od te misli izlazi toliko dobro veliko. M. Orbin 41. Čestit porod jur izlazi hrabren, vrijedan u sva djela. I. Gundulić 121. Ki pravoga Boga izpovijedam, od koga, po komu, i u komu sva dobra izlaze. 192. Ti li izrode, ime od sina dostojan si nosit moga? gdje izlazi noćna tmina iz obraza sunčanoga? 249. Od koje stvari izlazi nenaredba od života. I. Držić 248. Od te stvari izlaze velike liti. 305. Slavne vile krv izlazi od onoga slavna bana. G. Palmotić 1, 21. Nu početak dobar nije, koji od neba ne izlazi. 2, 97. Bi rečeno, od smederskijeh da knezova staro izlazi ńih koljeno i gospodska krv ńihova. 2, 183. Iz jednoga korijena gorka izlazi plod sladak. M. Radnić 77ª. Od grijeha izlaze sve štete. 213b. Od dviju stvari izlaze osobštine i neskladi svijeta. 243ᵇ. Izlazi zmaj od zmije. 310ᵇ. Od nezauzdana jedenja i pitja izlaze ružne misli. 417ª. Iz ńega izlazi toliko golemo dobro. 425ᵇ. Od mučańa jošter i mijor izlazi. 425ᵇ. Ter biste se klańali onome od koga svaka vaša čestitost izlazi. J. Banovac, razg. 42. Od simena izlazi trostruki plod. pred. 44. Sve koliko od ńega izlazi. A. Kanižlić, uzr. 57. Sveta Kunigunda, koja od kralja srbski po ženskoj krvi izlazi. And. Kačić, razg. 12. I ovo je pravedna istina, duh izlazi od oca i sina. 155. Iz kojega *(grińa)* izlazi glas nepošten. Ant. Kadčić 24. Da izlaze *(riči)* od kriposti te žeje. 132. Ovo su dva istočnika od kojih izlazi svako dobro dilo. 246. Zazivańe svetijeh ne izlazi iz neufańa pomoći božanstvene. J. Matović 332. Ja te krstim u ime poradajućega, porođenoga i od obadvaju izlazećega. M. Dobretić 28. Plod od odrišeńa ne izlazi od dostojanstvi i dobrote ispovidnika. 81. Koje *(ganutje)* izlazi iz naše volje. 216. Kakono plod u svomu uzroku od koga izlazi. 454. Od ovakoga vinčańa izlazi dužnost. 517. Kad se jedno od drugoga rađa izlazeći od istoga početka i korina. 547. Iz koje pak štete mloga dobra izlaze. Đ. Rapić 19.

7. *vidi* iziti, B, 7. Na Maksima kraste izlazile. Pjev. crn. 119ª.

8. *vidi* iziti, B, 8. Tve srce izlazi studenije

svak čas. Š. Menčetić—Ġ. Držić 515. Što već ja molim, to veće vrloća taj tvoja huđa, jaoh, proć meni i volja izlazi. F. Lukarević 80. Što bismo imali bit bolji toj gori izlazimo. M. Orbin 46. Svo dobiti slavne moje, sve mê slasti gorke izlaze. I. Gundulić 16. Da to riječ sada tva laživa izlazi. 111. Ah, nije čudo, da nejači trag Osmanov sveđ izlazi! 305. Nu besjeda moja ova sasma duga da ne izlazi, od poljačkijeh vitezova sliša' imena. 437. Želí se u svem pogrubiti, a tijem draža vele izlazi. I. V. Bunić, mand. pok. 10. S kojijeh slavni svud izlaze. P. Kanavelić, iv. 8. Na usionijeh moć vjetara jači izlazi. 402. Vincenco izlazi sasma sličan Isukrstu. V. M. Gučetić 168. Da duša naša često primajući s. pričešćeńe sva izlazi uresna. I. J. P. Lučić, bit. 60. Gdi s junacim natječe se, dobitnica ter izlazi. P. Sorkočević 587b.

9. *vidi* iziti, B, 9. Svud izlazi skladnijeh pjesni draga slados, razvedri lice, o lijepa božice! I. Gundulić 119. Er ako ljepos ka se pazi lijepe duše prilika je, duša, na koj slika izlazi Božja, kakva scijeniš da je? 242. Side starac na stini studenoj, tud izlazi neznana delija. And. Kačić, razg. 141. A on, čujete li šta prtlja i s nekakvim začepicama izlazi na dvor. Pravdonoša. 1852. 33.

10. *vidi* iziti, B, 10. Na ńem bińiš od suvoga zlata, u čem paše na divan izlaze. Nar. pjes. vuk. 3, 355.

11. *vidi* iziti, B, 11. Odovle takojer izlazi da ima biti uzkrsnutje od telesa. M. Orbin 204. Rasrdivši se ti taki biči izlaze. B. Kašić, rit. 337. Tako bijenje sad izlazi među Agamom i Turčinom. I. Gundulić 539. Odovle izlazi potrebnijem načinom da . . . I. Držić 121.

12. *o blagu, u prenesenom smislu, trošiti se.* Imaš dati viran razlog od svega ńegova blaga, koje mu je ulazilo i izlazilo. P. Posilović, nasl. 24b.

13. *vidi* iziti, B, 13. Dosle mi dobro sve izlazi s privari sad ove. F. Lukarević 93. Na ovo li veličanstvo ljudsko izlazi? P. Kanavelić, iv. 318. Kada ti ne izlaze stvari na tvoju volju. M. Radnić 152b. Djela od svijeta imaju zlu svrhu i izlaze vazda zlo. 249a. Onijem koji ljube Boga sve stvari izlaze dobro. 302a. Tvoji posli sve naopako izlaze. J. Banovac, pripov. 153. Jer što ńima izlazi za rukom. J. S. Reljković 83. Što god naumiš izlaz će ti. Đ. Daničić, jov. 22, 28.

14. *vidi* iziti, B, 14. Jedni siju kad travań izlazi. J. S. Reljković 120. Kad godini zeman izlazio Nar. pjes. juk. 483.

15. *vidi* iziti, B, 15. Dêlom među Gorńu Gadimlju i među Slovińu izlazeći u put koštansky, i dêlom više Gorńe Gadimlje. Mon. serb. 181. (1371). Nikada djavao nije stupio na ovu svetu planinu prêmda je na ostale izlazio. I. Ančić, vrat. 36. Kakvom li misnici čistoćom na oltar izlazili. J. Banovac. pripov. 26. Na divan je kulu izlazila. Nar. pjes. vuk. 2, 613. Vladika mi bješe izlazio na zelenu goru Vrtijeljku. 4, 74. On na jednu vrbu izlazio. Pjev. crn. 79a. Svi koji su tamo *(na brdo)* izlazili. Vuk, nar. pjes. 1, 188.

IZLAZIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. ishodiv. — *nepouzdano.*

IZLAŽAJ, *m. u Stulićevu rječniku:* izlazaj, v. izlaženje.

IZLAŽÊŃE, *n. djelo kojijem se izlazi.* — *Stariji je oblik* izlaženje. — *U svijem rječnicima (osim Vukova) i u svijem primjerima stoji grješkom* z *mj. ž.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (izlazenje), *u Belinu* (izlazenje 780b), *u Stulićevu* (izlaženе), *u Vukovu.* Izlazenje iz crkve. Zborn. 58a. Veselo izlazenje žalosno često rodi vraćenje. B. Kašić, nasl. 38. Gospodin začuvao ulazenje tvoje i izlazenje tvoje. rit. 146. Izlazenja jutrńe i večera obeseliti češ. 219. Od izlazenja duha svetoga. A. Bačić XIII. Od porođenja i izlazenja duha svetoga. 8. Po nutarńemu izlazeńu. A. Kanižlić, kam. 746.

IZLÉĆI, izlézêm, *pf.* (ex ovis pullos) excudere, *grijańem učiniti da iz jájá izíđu pilići, ptići itd.* — *Složeno:* iz-léći. — *Akc. je kao kod* istresti. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 3, a), *a između rječnika u Mikaljinu* (‚extrudere pullos'), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izlijegati), *u Voltigijinu* (‚generarsi dall' uovo, nascere di volatili' ‚ausbrüten'), *u Stulićevu* (izleći, izlijega ‚excludere pullos ex ovis'), *u Vukovu* (‚ausbrüten' ‚pullos excludo').

1. *aktivno.*

a. *subjekat je ptica, kvočka (uopće ptica koja grije jaja, a može ih i sama biti snijela).* Vran izleže lijepoga labuta. D. Zlatarić 40b. Kada ždralom opade perje otcu i materi, ńih sinovi, koje su izlegli, proviđaju im što je od potrebe. M. Divković, bes. 157ab. Vele, da vran ptiće svoje izleže bijele. 811b. Ptići ostave mater koja i*(h)* izleže. M. Radnić 263a. Prepelica izleže svoje prepeličiće. D. Obradović, bas. 230. Dok je jaje čitavog mihurka, ńega zalud ni kvočka ne burka, već ga mete i izleže pile, ili guščad il' pačice bile. J. S. Reljković 99. Đe je vrana izlegla sokola? Nar. posl. vuk. 74. Nigda nije sova izlegla sokola. 213.

b. *i o drugoj životiňi koja ishodi iz jaja.* Prug izleć orla ne more. (Z). Poslov. danič. 104.

c. *gdjegdje se kaže i o takoj životiňi koja se ne rađa iz jaja, te stoji mj.* oteliti se, ojagńiti se *itd.* Kad su prvo tele izlegle. I. Jablanci 120. Kada stanu ovce izleći. 130. Kobila 'zleže dva vrana koňa. Nar. prip. mikul. 69.

d. *u prenesenom smislu, kao* roditi, *o čemu mu drago.* Plod sablasni dok izlegu. V. Došen 187a. Ne mogu bo trule klade, da izlegu glive mlade. 208b.

e. *značeńe je kauzalno prema predašńima, te znači: učiniti da ko drugi (kvočka itd.) izleže. a) subjekat je čeljade.* Tada mu car dade trideset jaja i reče mu: ‚Ponesi ovo tvojoj šćeri i reci joj neka mi iz tijeh jaja izleže piplad'. Nar. prip. vuk. 132. — *b) u ovom su primjeru subjekat pčele.* Pčele jajca unesu u matičńak i izlegu sebi maticu. F. Đorđević, pčelar. 14.

2. *pasivno.* Zmije izležene od našijeh grijeha. V. M. Gučetić 10. Jer glad odmah mlade bube tare, jedva oko izleženu vidi, ta list dudov, kanda ńuši, slidi. J. S. Reljković 200.

3. *sa* se, *pasivno, iziti, roditi se iz jaja.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (‚nascor'), *u Belinu* (izleći se, izlijegam se ‚generarsi dall' ovo, parlandosi de' volatili' 340a; ‚nascere, dicendosi degl' uccelli' ‚nasci aves'; ptići su se izlegli ‚sono nati gl' uccelli' 505a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izlijegati), *u Stulićevu* (‚nasci aves'), *u Vukovu* (‚ausgebrütet werden' ‚excludor').

a. *o ptici.* Kada se izlegu *(jarebice),* pozna svaka svoju mater. Zborn. 4b. Videći svoje ptitje izleći se iz jaja bijeli. P. Posilović, cvijet. 50. Od onoga se crva opet izleže onaka ptica. J. Banovac, pripov. 231. Šubić bijaše od Bribira kneže, od koga se sokolić izleže. And. Kačić, razg. 68. U tebe se po soko izleže. Nar. pjes. vuk. 4, 237. Često mi se sokoli izležu. 5, 267. Kad te car zapita kako može roditi varoni bob, a ti reci: ‚Kao i iz varenijeh jaja izleći se piplad'. Nar. prip. vuk. 133.

b. *o drugom živińetu koje ishodi iz jaja.* Udilj

se izleže crv u duši ńegovoj *(metaforički)*. F. Lastrić, ned. 75. Izlegoše se i usrastoše dva otrovna crva. svet. 157a. Izleže se crv kao mrav. S. Ļubiša, prip. 7. Pčela se danas izlegla, a sutra zna raditi kao i matorka pčela. F. Đorđević, pčelar. 7.

c. *o svakoj životińi.* Da se miši tuliko ne izlegu. I. Jablanci 74. Da mu se pak zdravi i trpļivi ždrijepci mogu izleći. 114. Teoci koji se od stare krave izlegu. 118.

d. *o čeļadetu, ali samo od šale ili od prezirańa.* Er djecu svu sada, kom se ki izleže, ļuveni bijes vlada. M. Držić 89. Dobro se ne izležete, a sve znate. 191. Od ńega se izlegli gubavci! P. Petrović, gor. vijen. 99. U nas se izleže novi Juda Iskarijot. Š. Ļubiša, prip. 150.

e. *u prenesenom smislu, o čemu umnom.* Gńiv se obrati u pozlobļeńe, pak se izlegu nenavidosti. F. Lastrić, ned. 293. U srcu nešto strahovaše, da se naj posle iz svega toga ne izleže kakvo zlo. M. Đ. Milićević, let. več. 241. Jamačno iz zla može se izleći gore. M. Pavlinović, razg. 100.

IZLÈĐATI, izlèđâm, *pf. vaļa da znači: izbiti po leđima.* — *Postaje od* iz *i* leđa *nastavkom* a. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Jedan čovik našavši kraļa u pustińi, priobučena u odiću siromašku, pogrdi i izleđa na svu miru. F. Lastrić, ned. 273.

IZLEMIŠITI, izlemišim, *pf. samo u Stulićevu rječniku:* izlemišiti zemļu, izlemišivam ‚terram complanare'.

IZLEMIŠIVATI, izlemišujem *i* izlemišivam, *impf.* izlemišiti. — *Samo u Stulićevu rječniku: praes.* izlemišivam *kod* izlemišiti.

ÎZLÊT, *m. djelo kojijem se isleti.* — *Načińeno u naše vrijeme prema ńem.* ausflug. — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausflug'. — *Upotrebļava se u Zagrebu u značeńu: kad kakvo društvo da veselo prođe vrijeme, otide iz varoši na selo obično za jedan dan (ali može biti i za više i za maće).*

IZLÈTJETI, izlètîm, *pf. izići leteći.* — *Složeno:* iz-letjeti *(koje vidi radi* je). — *Akc. je kao kod* izgorjeti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izletêti, *rus.* излетѣть. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izletiti, poletiti ‚avolo, volo'), *u Belinu* (izletjeti, izlijetam ‚volar fuori' ‚evolo' 776b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izlijetati), *u Voltińijinu* (izleteti, izletjeti ‚svolar, volar via' ‚ausfliegen'), *u Stulićevu* (izletiti *i* izlećeti ‚abvolare, evolare'), *u Vukovu* (‚ausfliegen' ‚ovolo').

a. *u pravom smislu, o čemu živu (obično se misli na krila, ali se gdjegdje kaže i bez toga). može biti i u metaforičkom smislu. α) uopće.* Na tisuće, na oblake crna jata izletješe. I. Gundulić 481. I tudije nečisti duh izleti iž ńega. F. Glavinić, cvit. 252b. Zatim izleti van *(idol)*, svi videći, u priliki ditića jednoga Arapina. 291a. Kako iz pakla izlećeše jedovite zle nemani. J. Palmotić 58. Duh sveti u prilici golubice izleti iz usta ńegovi. J. Filipović 1, 168b. Dje mi soko izleće iz ovega b'jela dvora. Nar. pjes. bog. 4. Izletilo jato sokolova. And. Kačić, razg. 245. Pčela za ńim *(sunašcem)* izleti i gine. J. S. Reļković 64. Što čini pčelar kada roj izleti? 237. Siv sokole, đe si doletio? da hoćeš li zdravo izletiti? Nar. pjes. vuk. 3, 258. Na Sominu izlećela vila. 5, 314. Kad izleti propelica plaha. Osvetn. 4, 20. — *b) u osobitom smislu, kad ptić prvi put izleti iz gnijezda.* I ptić krila dokle steče, majku zove na sve strane; kad izleti, ne zna nišće, ni ju zove, ni ju išće. I. Ivanišević 156. Vrana o buńištvu, a soko o mesu (živi), pa oboje na Đurđev dan izlete. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 89.

b. *o čemu nežívu, što se brzo pomiče kao da leti.* Strila izleti iz luka. G. Držić 416. Koja mi s prozora srdačce proleti strilom, iz pozora koja joj izleti. H. Lucić 245. Iz oči iz tvojih izleti zla strila. D. Rańina 15a. Gvozdje izletje svijem iz ruka. G. Palmotić 3, 70a. Tada bi od mnozih viđena jedna svitlost, gdi izleti iz grada. And. Kačić, razg. 151.

c. *u prenesenom smislu, o čemu umnom.* Riči ove ne izletiše iz nagla i ponosita pera moga. A. Kanižlić, utoč. v. Kada *(rič)* jedan put izleti, onda ju čovik veće ne stiže. M. A. Reļković, sabr. 15. — Želeći jedan dan izletit mnogo lit, pak naglo jakno san, zginuti na saj svit. D. Rańina 9ab. Zozim sveđ hlepi u pameti da godišto prije izleti. N. Marči 107. — Trati pomńe. da mu ijedna prigoda od dobiti ne izleti. B. Zuzeri 388. — Ako kuća izgori, dug na oģak izleti. Nar. posl. vuk. 5.

d. *o čeļadetu (iperbolički), kad trči brzo kao da leti.* Svojim mačem kad izleti, grad izbavi od vazeti. J. Kavańin 203a. Sa svojima vojnici na końih izleti iz grada. A. Kanižlić, kam. 146. Svi zajedno puške izmetnite, i za oštro gvožđe privatite, pa u jedno na drum izletite. Nar. pjes. vuk. 3, 316. Pak izleti Đurađ pred Ivana. 3, 401. Četa kruta podiže se iz bedena tvoga, pa izleće do sela Oraha. Osvetn. 3, 34.

IZLÈŽATI, izlèžîm, *pf. svršiti ležańe (pošto se ńekoliko vremena ležalo, vrijeme stoji kao objekat).* — *Složeno:* iz-ležati. — *Akc. je kao kod* istrčati. — *Na dva mjesta* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izležati ‚ad satietatem usque jacere'). Što češ ti nego li deveti *(dan)* izležat? N. Naļešković 1, 268. Četr dni izleža u vinu. M. Držić 64. — *Sa* se, *refleksivno, svršiti ležańe, pošto se mnogo ležalo.* — *u Stulićevu rječniku:* uz izležati, *i u Vukovu:* ‚sich satt liegen' ‚satis cubuisse'.

IZLÈŽÊŃE, *n. djelo kojijem se izleže.* — *U Stulićevu rječniku.*

1. IZLÍČITI, izlîčîm, *pf. učiniti kome (objektu) sliku.* — *Postaje od* iz *i* lice *nastavkom* i. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka i to part. praet. pass.* izlîčen *(naslikan).* U komu Jozefu *(sinu Jakobovu)*, ko u zračnoj sjeni bio je izličen i obrazovan naš Jezus. S. Rosa 51b.

2. IZLÍČITI, izlîčîm, *pf.* izostaviti koga pri ručku, t. j. no postaviti za ń. S. Vulović. — *Ne zna se, jeli isto postańe kao kod* 1. izličiti, *ili je kakogod korijen* lik *postao od* luk *(kod* lučiti).

IZLIČJE, *n. slika.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Tako i prikaz ništari se pri prvorodnomu obrazu; ... tako i izličje jednoga gospodara, kad ovi učini se vidjet, zamrkne. S. Rosa 20b.

IZLÍĆE, *n. djelo kojijem se izlije.* — *Stariji su oblici* izlitije *i* izlitje. — *Između rječnika u Stulićevu* (izlitje) *i u Daničićevu* (izlitije ‚effusio'). Mnogyihъ slьzъ izlitijemъ. Domentijanb 72. Radi izlitja simena. Š. Budinić, ispr. 153. Krvi izlitje. B. Kašić, rit. 320. Izlitje tvoje neprocijeńene krvi bude opranje mojijeh grijeha I. M. Mattei 274.

IZLIJAŃE, *n. djelo kojijem se izlija.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* izleańe ‚effusio'.

IZLIJATI, izlijam, *impf.* izliti, *vidi* izlijevati. — *Postaje od* izliti, *kod čega i ostaje nepromijeńeno, ili se mijeńa na* ê, *koje u južnom (pred* j) *i u zapadnom govoru glasi* i, *a u istočnom* e *(isporedi u Bjelostjenčevu i u Voltińijinu rječniku); uprav je* i *stajalo isprva u inf. i u pro-*

ijem vremenima, a ê u sadašńem vremenu (vidi stslovenski oblik). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izlijati, izlêją, *i rus.* излить. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (izleati, *vidi kod* izlijevati), *u Voltiđijinu* (izleati, v. izlivati), *u Stulićevu* (v. izlijevati), *u Daničićevu* (‚effundere').

a. *aktivno.* Mnogy slьzy izlijavь. Domentijan[b] 56. Blagodatь prêsvetago svojego duha na gospodstvo mi izlija. Mon. serb. 205. (1387). Anjel izlija ampulu. Korizm. 63[b]. Pojde tere izlija svoju čašu na zemļu. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 197. apoc. 16, 2.

b. *pasivno.* Istočnik milosrdija svrhu nas obilno izlijana. Mon. croat. 141. (1490). Oni će zatrepetati osećajući čašu jarosti gńeva Božija koja će na ńih izlijana biti. J. Rajić, pouč. 1, 89.

c. *sa* se, *pasivno ili refleksivno.* Izlija se miro. Stefan, sim. pam. šaf. 28. Svętь nebesnyj izlija se na ńь. Domentijan[b] 129. More v nicih mesteh izlija se na kraj. Š. Kožičić 25[a].

IZLIJÁVATI, izlijâvâm, *impf.* izliti, *uprav iterativni glagol prema* izlijati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Milost izlijavajući. D. Obradović, sav. 2. Svuda preizobilno izlijava znake večne mudrosti. basn. 239.

IZLIJEČAN, izliječna, *adj. koji se može izliječiti.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. izļečiv). Grijeh izliječni od svoje naravi. S. Matijević 9.

IZLIJÈČĒŃE, *n. djelo kojijem se izliječi.* — *Stariji je oblik* izlijčenje. — *Između rječnika u Belinu* (izliječenje 641[a]) *i u Stulićevu.* Da bude izličenje spasitelno narodu. B. Kašić, rit. 265. Ako to čini za izliječenje. zrc. 120. Bio mu je dat za ljekariju i izliječeńe svojije zala. M. Radnić 93[b]. Prosio milos od izliječeńa. I. Đorđić, ben. 191. Pomast od izličeńa sviju rana. F. Lastrić, svet. 6[a]. Pokaza im i nutarńe izličeńe duše. E. Pavić, ogl. 522. Za izličeńe duhovno grišnika. Ant. Kadčić 14. Bolnik ne očekuje li izlečeńa? J. Rajić, pouč. 3, 63.

IZLIJÈČITI, izliječîm, *pf.* sanare, *ozdraviti (prelasno), učiniti da ko postane zdrav (uprav liječeńem, ali se često na to i ne misli, te se kaže uopće, n. p. i kad ko čudesnijem načinom ozdravi drugoga).* — *Složeno:* iz-liječiti. — *Akc. je kao kod* istiještiti. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* излѣчить, излечить; *u našemu se jeziku javļa od* XVI *vijeka.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (izliječiti, ozdraviti ‚sano, curo, depello morbum'; izlječiti rane ‚sanare vulnera, curare vulnera'), *u Belinu* (izlječiti, izlječujem ‚sanare, render la sanità' ‚sano' 641[a]), *u Bjelostjenčevu (part. praet. pass.* izličen, v. izvračen), *u Voltiđijinu* (izlečiti, izlečujem ‚risanare, curare, medicare' ‚heilen, gesund machen'), *u Stulićevu* (izlječiti, izļečivam i izļečujem ‚sanare, curare, sanum aliquem facere etc.'), *u Vukovu* (‚heilen' ‚sano, medeor').

1. *aktivno, subjekat može biti čeļade ili što se kao čeļade misli, pa i drugo (n. p. lijek).*

a. *objekat je čeļade ili živinče što je bolesno. ako je izrečena bolest, stoji u genetivu s prijedlogom* od, *rjeđe bez ńega. a) u pravom smislu.* Tutako bi izliječio ńega od gube. N. Rańina 60[b]. 4reg. 5, 8. Poslah k tebi Namana slugu moga, da ga izličiš od gube ńegove. I. Bandulavić 51[a]. 4reg. 5, 6. Nastojaćemo, ne bi li i*(h)* danas izličili po srići od ove gluhoće. F. Lastrić, ned. 342. Ali ja vas žudim danas od ńe *(nemoći)* izliječiti. Đ. Bašić 92. Onda ga *(konja)* kupi u kirigija, izliječi ga od gube i nauči ga vino piti. Vuk, živ. 241. — *b) u prenesenom smislu, o bolesti duševnoj.* Naj pri izličiti dušu. P. Radovčić, nač. 104. Nas od griha izliči. J. Filipović 1, 36[a]. Ovi prisv. sakramenat nas izliči od otrova griha. F. Lastrić, ned. 260. Da toliko kratki*(h)* riči trulog linca već izliči. V. Došen 242[a]. Da svakoga lipo primi, s načinom izliči *(ispovidnik).* M. Dobretić 72. Pokušaj se, da izliječiš navikloga lijenosti. M. Pavlinović, rad. 171. — *amo pripada i ovaj primjer:* Zemļu izliječit od krivina. G. Palmotić 3, 5[b]. — *c) također u prenesenom smislu, kad je objekat što neživo.* Usuo je sol ų vodu, ńu izličio. A. Kanižlić, kam. 229. Neplodno poļe izliječiti. I. Jablanci 24.

b. *objekat je bolest, nemoć, rana itd. a) u pravom ili u metaforičkom smislu.* Pride k ńemu i izliči mu rane. Mirakuli. 12. Ranu žestoku ne može da izliječi. D. Rańina 15[b]. Ima poznati, čijem može izliječiti onu nemoć. M. Divković, bes. 238[a]. Da se dostojiš izličiti nemoć moju. F. Glavinić, svitl. 128. Doletje za izliječiti iz daleka nemoć moju. G. Palmotić 2, 44. Modrice me krvave svih izliče, svih ozdrave. I. Ivanišević 93. Da taku kugu izliči iz svoga stada. I. Ančić, ogl. 16. Uzeli smo veliku misal i pomļu, da budemo moći izličiti toliku nemoć. M. Bijanković 8. Izliječi rane duše moje. I. Grličić 281. Izliči dakle, likaru nebeski, rane duše moje. F. Parčić 80. One rane slavno uskrsnutje tvoje bijaše izličilo. F. Lastrić, test. 224[b]. Niti druge likarije ima za izličit rane smrtne. ned. 88. Izliči grišne rane. A. Kanižlić, bogoļubn. 98. Izliči nemoći i rane duše moje. uzr. 80. Za izličit bludne rane. V. Došen 111[a]. Lijek koji kakvu bolest odmah izliječi. Vuk, poslov. 130. — *b) objekat je šteta, kvar, grijeh itd.; u prenesenom smislu.* Pokli ova, prid kom blidi sunca svitlos, neće vike da izliči moje vride, kim ni' slike. D. Rańina 115[a]. Za oprati rane moje i izliječiti krivine moje. I. A. Nenadić, nauk. 216. S onom soļu hoti izličiti naš rasutak i slabost. M. Zoričić, osm. 131. Da nit' skitńa, niti riči, nit' plač ńezin blud izliči. 100[a]. Koju ļudsku štetu za izliječiti. J. Matović 458. Ńom češ marvi izličiti kvare. J. S. Reļković 228.

c. *objekat je udo rańeno, bolesno itd. (Isus)* izliči oli ozdravi uho onomu slugi. Korizm. 93[b]. Komu malo prije izliči uho odsičeno. F. Lastrić, ned. 388. Miļković je bolak prebolio, a Mirčetić ruku izličio. And. Kačić, razg. 287.

2. *pasivno.* Ta je 'zličen i živ ostal. Kateh. 1561. G1[b]. Od rane izličen. J. Banovac, pred. 128. I u kratko vrijeme otpuste ga izliječena. Pravdonoša. 1852. 8.

3. *sa* se, *pasivno, ozdraviti (neprelasno).* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚sanescere, convalescere'), *u Vukovu* (‚geheilt werden' ‚sanor').

a. *vidi* 1, a. Da 'vo li gdi mogu, k ńima se utiču, za da se pomogu, za da se izliču. H. Lucić 204. Da se od smrti svijet izliječi. I. Gundulić 217. Na medne tvoje riječi, gdi stanuju sve sladosti, moje se jadno srce izliječi od žestoke svoje žalosti. G. Palmotić 2, 14. Koji, ako kad i dilovaste protiva ńemu *(zakonu)*, izličiste se, i izmoliste od mene oprošteńe. J. Banovac, razg. 5. Likarije naravne, koje se uzimaju za izličiti se od različiti bolesti, jesu gorke. 67. Da se izličite i operete od griha. pred. 124. Ovi dar duha svetoga nama je sasvim od potribe za izličiti se od griha. J. Filipović 1, 173[a]. Ovako i drugi po ovoj likariji izličiše se. 1, 198[b]. Od Boga pomoć išču da se od griha izliče. 1, 291[b]. Od nike nemoći duge od koje se nikako izličiti ne mogadijaše. F. Lastrić, svet. 162[a]. Ne ima lika, da bi se mogao izličiti. A. J. Knezović 78. Pak on dojde, ni da tebe diči, nego da se kod tebe

izliči. M. A. Reljković, sat. F1b. *(Bolest)* od koje se mučno izličiti. M. Dobretić 484.

b. *vidi* 1, b. Rana ličniku kazana ured se izliči. Nauk brn. 47b. Bolesti koje se izličiti ne mogu. N. Palikuća 6. Jedna bolest tilesna koja je odavna u tilu ne more se lako izličit. J. Filipović 1, 344a. Da se ni uljem ni melemom ona rana ne može izličiti. A. Kanižlić, kam. 34. Rana koja se ne bi mogla izličiti. uzr. 126. Rana ako se izliječi, poznaje se biljega. Nar. posl. vuk. 269.

IZLIJÈGATI, izlijèžêm (izlijegâm), *impf.* izleći. — -ije- *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* ê; *u istočnom bi glasilo* izlégati, *u zapadnom* izlígati.

a. *aktivno.* — *U Bjelostjenčevu rječniku (mislim da praes.* izležem *amo pripada, a ne pod* izleći, *jer obično u Bjelostjenčevu rječniku stoji po sebi samo presenat imperfektivnijeh glagola):* izležem, izleći ‚excludo pullos, sic anseres etc.', *i u Stulićevu: praes.* 3 *sing.* izlijega *kod* izleći.

b. *sa* se, *pasivno.* — *U Belinu rječniku: praes.* izlijegam se *kod* izleći se, *i u Bjelostjenčevu:* izležem se, izleći se (kak priprosteji govore) ‚nascor'. 2. izleći se ‚excludi, cum de pullis, anseribus etc. sit sermo'.

IZLIJÈMATI, izlijemâm, *pf. izbiti, istući, izmlatiti (koga).* — *Složeno:* iz-lijemati *(koje vidi radi* ije). — *Akc. je kao kod* isijecati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚zerblâuen' ‚contundo'). Sve bi Evreje potukao ili bi ji do smrti izlemao. G. Zelić 264. ‚Izlijemaj ti ńu ļucki, pa će ona onda mučati'. J. Bogdanović.

IZLIJÈNITI, izlijenîm, *pf. složeno:* iz-lijeniti *(koje vidi radi* ije). — *Akc. je kao kod* istiještiti.

a. *prelazno, učiniti da ko (objekat) bude posve lijen.* — *U Belinu rječniku:* izlijeniti, izljenivam ‚impoltronire, far poltrone' ‚ignaviam creare' 386a, *i u Stulićevu:* ‚socordia, desidia afficere'.

b. *postati posve lijen (po svoj bi prilici trebalo da je drukčiji akc. kod prezenta:* izlijènîm, *te bi se tad akc. mijeńao samo u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* izlijenî). — *U Stulićevu rječniku:* ‚pigrescere'.

IZLIJÈTÂŃE, *n. djelo kojijem se izlijeće.* — *Između rječnika u Vukovu.* Izlitańe ili rojeńe pčela. J. S. Reljković 237.

IZLIJÈTATI, izlijećêm (izlijetâm), *impf.* izletjeti. — -ije- *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* ê; *u istočnom glasi* izlétati, izlêćêm (izlêtâm), *u zapadnom* izlítati, izlíćêm (izlítâm). — *Akc. je u svijem oblicima (osim presenta) onaki kaki je u inf. (i kod praes.* izlijetam 3 *pl.* izlijètajû). — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* izlêtati; *u našemu se jeziku javļa od* XVI *vijeka.* — *Gdjegdje griješkom ć prelazi iz sadašńega vremena u infinitiv (vidi Banovčev primjer), i u praes.* izlijetam *(vidi Lučićev primjer).* — *Između rječnika u Belinu (praes.* izlijetam *kod* izletjeti), *u Bjelostjenčevu* (izlećem, izleteti ‚avolo, evolo'), *u Stulićevu* (izlijetati, izlijetam ‚abvolare'), *u Vukovu* (izlijetati, izlijećem ‚ausfliegen' ‚evolo'). Zač vrijeme izlijeta. M. Vetranić 1, 267. Od kosi dva prama, koraļne dvi usti, jabuke dvi mile, iz kojih sve strile izliću ogńene. D. Ranina 46a. Iz valova morskije izlijeću golubice. M. Divković, zlam. 70. Čovjek tada, ki bi prija suh prut, z dobrijeh djela zene, a obslužujuć dobra djela ptica izlijeta is pepela. I. Gundulić 238. Ćes, u ludoj koja odluci iz ruka ti sad izlijeta. G. Palmotić 3, 41b. Komu iz oči plam ogńeni u iskram živijem izlijetaše. P. Kanavelić, iv. 8. Ali ures će uzrastiti meni opeta, ko feniče iz pepela ka izlijeta. dubrovn. 15. Opet svojimi miče krili, opet s praha živa izlita. A. Vitaļić, ost. 52. S tvojih svetijeh oči grozna suza ka izlijeta. 297. Kad dolita, tad izlita, kad se rodi, tad izgine. 343. Gromovi će iz sudčevih pogleda izlićati. J. Banovac, pred. 6. Česta uzdisańa izlićaju iz srca ńegova. I. J. P. Lučić, izk. 9. S toga one *(pčele)* izliću jatmice. J. S. Reljković 237. Skače pusta pod ńim bedevija, ispod nogu kamen izlijeće. Nar. pjes. vuk. 2, 396. Izlijeće Bakal Milosave na jagrzu konu velikome. 4, 244. Kakva (je) dupļa, onake i čele izlijeću. (Kad ko što ludo govori). Nar. posl. vuk. 124. Nego jednako izlijetao na vrancu, te sjekao Turke. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, XVI Ugleda, đe izlijeću dimovi. dan. 3, 197.

IZLIJÈVÂŃE, *n. djelo kojijem se izlijeva.* — *Stariji je oblik* izlijevanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izljevanje), *u Belinu* (izlijevanje 694a. 694b), *u Jambrešićevu* (izlevańe), *u Stulićevu, u Vukovu.* S izlijevańem vode. J. Matović 150.

IZLIJÈVATI, izlijevâm, *impf.* izliti. — *isporedi* izlivati, iz|evati, izlijati. — -ije- *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* ê, *u zapadnom govoru glasi* izlívati *što se ne može znati pripada li amo ili pod* izlivati *(primjere zapadnijeh pisaca vidi kod* izlivati); *u istočnom govoru ima samo* izlivati *(koje vidi).* — *Akc. je kao kod* isijecati. — *Od* XIV *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.' *kod* izlijavati), *a između rječnika u Mikaļinu (vidi kod* b), *u Belinu (vidi kod* b), *u Bjelostjenčevu* (izlevam, izleati, prolevam, prolivam ‚effundo, profundo, fundo'), *u Jambrešićevu* (izlevam ‚effundo'), *u Stulićevu* (‚in effundendo, miscendo esse'), *u Vukovu* (‚ausgiessen' ‚effundo', cf. iz|evati).

a. *aktivno.* U jaz ńegov bez pristanka sve široke svoje sude izlijevaju. B. Zuzeri 225. Vaļa da izlijeva vodu oni isti tkoji riječi govori. I. A. Nenadić, nauk. 100. Izl'jevajuć vodu iz čizama. Nar. pjes. vuk. 1, 603. Prihvati lonac, pa po ńima počne izlijevati *(čorbu).* Nar. prip. vrč. 113. — *metaforički:* Izlijevati vrhu ńih milost svaku. I. M. Mattei 20.

b. *sa* se, *pasivno ili refleksivno.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (izljevati se, proljevati se priko ‚effluo'), *u Belinu* (‚spandersi' ‚diffundor' 694a), *u Bjelostjenčevu* (izlevam se, prelevam se, prolivam se van čez brege ‚effluo'), *u Stulićevu* (‚effundi'). Oćeš li biti mijeran unutra, nemoj se izlijevati vanka. M. Radnić 4a. Koje se blago nije u dvor ńegov izlijevalo! B. Zuzeri 178. U ono isto doba u koje se izlijeva voda. I. A. Nenadić, nauk. 100. Poslije se u velike rijeke izlijevaju. I. Jablanci 40.

IZLIJÈZATI, izlijezâm, *impf.* iz|esti, *vidi* iz|aziti. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku:* izlijezati, izlijezam, v. iz|esti. Izlijezajte na dvor na poļe. Zborn. 76b.

IZLIKA, *f. vidi* izgovor, *e).* — *Načińeno u naše vrijeme od pisaca.* Zlotvori, teke da imadu izlike. M. Pavlinović, razg. 9. Vjera i ime bile bi puke izlike za političke ciļeve. 62. Izlika, izgovor ‚verwand' ‚pretesto'; pod izlikom ‚unter dem —' ‚sottoil —'. B. Petranović, ručn. knig. 63. Izlika, stil. ‚vorwand', tal. ‚pretesto'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. IZLIŃATI, izlîńâm, *pf. malo po malo nestati, ponestati.* — *Složeno:* iz-lińati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚vaporare, evanescere').

a. *aktivno.* Bože, kolikih sil kolika grdina, kolikih slava dil i hvale visina, koli ured izliña pribiv se na poli! M. Marulić 58. Svjetovno zač blago u vrijeme u kratko izliña kako sjen i uteče u mao čas. M. Vetranić 1, 109. Ka *(sjen)* tudijer izliña. 1, 139. Jur je dan izliñao a sunce

zahodi. 2, 104. Kad svjetlos ńe sunčana slipsa, izliña i poginu. P. Kanavelić, iv. 608. U koj *(čaši)* mutež ni izliňati ni će izginut. A. Vitaljić, ist. 284b. Neće za to izliňati ni pomańkati smrad. 285. Druzi izliňaju. K. Maǥarović 14. Ne propusti, da ovo srce moje inoj stvari bezumno prilijepi se i da u ńemu izliña igda čestita ova odluka. I. M. Mattei 118. Kad poslijed sve ono izliña, ka' da ništa ni zboreno nije. P. Petrović, gor. vijen. 65.

b. *sa* se, *refleksivno, s istijem značeńem kao što je i kod aktivnoga. — Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* I u snu mu tu se ukaza čovjek . . . S oči mu odi izliña se. P. Kanavelić, iv. 526. — *Ima i u Vukovu rječniku s drugijem akcentom:* izliňati se, izlińâm se, *i s ńešto drukčijim značeńem:* vide oslabiti *s dodatkom da se govori u Boci. — ako je ovo ista riječ što je kod* a, *onda je Vuk krivo zabilježio akcenat (a ne znam jeli refleksivni oblik i značeńe), jer znam da se u Boci kotorskoj govori* izliňati *kao što je sprijeda zabilježeno.*

2. IZLÌŃATI, izlìńâm, *pf. u Stulićevu rječniku:* izliňati koga, v. izadrtjeti se na koga. — *Složeno:* iz-liňati *(u Stulićevu rječniku stoji* izliňati, *dakle bi akc. bio kao kod* 1. izliňati, *ali je jamačno Stulli krivo zabilježio jedan glagol prema drugome).*

IZLIŃÈVÂŃE, *n. djelo kojijem se izliňuje. — U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

IZLIŃÈVATI, izliňujêm i izliňîvâm, *impf.* izliňati. — *U Mikaljinu rječniku (i s osobitijem značeńem):* izliňevati, izvitriti, ludovati ‚vanesco, evanesco', *i u Stulićevu:* izliňevati, izliňevam ‚sensim vaporare, evanescere'.

IZLÌPSATI, izlipšêm, *pf. polipsati (o mnogijem subjektima). — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚penitus deficere'). Da bi ti do jednoga bili izlipsali. M. Pavlinović, razl. spis. 289.

IZLIPÚNUTI, izlipûnêm, *pf.* umrijeti. ‚Samo što mije izlipunuo'. Ļ. Stojanović.

IZLÌŠTATI, izlištâm, *pf. pokriti se lišćem (o biljci, šumi itd.). — Složeno:* iz-listati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚sich belauben' ‚effrondeo'). — *Isto je značeńe i kod refleksivnoga glagola.* Jesu li se luzi izlistali? Nar. pjes. juk. 576.

IZLIŠAN, izlišna, *adj.* superfluus, *suvišńi, suvišan, koji je preko potrebe, kojega ne treba. — isporedi* izlišńi. — *Postaje od* iz *i* lih *nastavkom* ан. — *U naše vrijeme kod pisaca po crkvenom jeziku, isporedi stslov.* излишьнъ. Popečitelja i državni sovjetnici treba da se izlišnoga piskarańa čuvaju. Nov. sr. 1835. 78. Čokot izlišnu i nepotrebnu vlagu iz sebe izpušta. P. Bolić, vinod. 1, 67. Bliskost reka izlišan sok čokotu pribavlja. 1, 108. Pak se bruču kavi i poslasti i izlišnu vezirovu svjetu. Osvetn. 4, 15. Stvar bi bila posve izlišna kad bi ja ovdi navađao nekakve dokaze. L. Zore, rib. ark. 10, 246. — *adv.* izlišno. Da je takovim načinom sasvim izlišno bilo primoravajuća sredstva upotrebiti. Nov. sr. 1884. 150. Tako neće izlišno biti ńekoliko riječi ovdje navesti. 1885. 148.

IZLÍŠITI, izlîšîm, *pf. u Vukovu rječniku:* izlišiti, izliši, n. p. iz ovoga komada čohe ne mogu čakšire izlišiti, t. j. izići ‚auskommen' ‚sufficere'. — *Prelazno:* isterati iz šta, n. p. ‚Gledaću da izlišim i detetu prslučić' (iz kakvog komada čohe za haljinu odraslome kupljenog). Podunavka. 1848. 57. — *Postaje od* iz *i* lih *nastavkom* i. — *Akc. je kao kod* ishvaliti.

IZLIŠNOST, *f. osobina onoga što je izlišno, ili, u konkretnom smislu, ono što je izlišno. — Načińeno od* izlišan. — *U pisaca našega vremena.* Ova je voda izlišnost. P. Bolić, vinodjel. 2, 80.

IZLIŠŃI, *adj. vidi* izlišan. — *Od* XVIII *vijeka kod pisaca po stslov.* излишьнъ. Izlišńe ljubopitsvo mnogima na vred biva. D. Obradović, basn. 109. Pretńa je sa svim izlišńa. sav. 37. Izlišńa se voda kuvańem masta na polje isteruje. P. Bolić, vinod. 2, 16. Kad izlišńa voda toplotom izvetri. 2, 32.

1. IZLÍTATI, *vidi* izlijetati *(po zapadnom govoru).*

2. IZLÍTATI, izlîtâm, *pf. posve politati (riječ prostačka). — Složeno:* iz-litati. — *Sa* se, *refleksivno, svršiti litańe, pošto se mnogo litalo. — U naše vrijeme.* P. Budmani.

IZLITI, izlijêm, *pf.* effundere, *učiniti lijevańem da što (žitko) posve odakle (n. p. iz suda) isteče; često se izriče na što ono ulijevajući se teče. — Složeno:* iz-liti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izlî, *u part. praet. act.* Izlio, Izlîla *(u Dubrovniku* izlíla), Izlîlo, *u part. praet. pass.* Izlît; *kaki je u inf. taki je u aor. (osim* 2 *i* 3 *sing.)* Izlih, izlismo *itd., u impt.* Izlîj, *u ger. praet.* Izlîvši; *drukčiji je u part. praet. pass.* izliven, izljèven (ižljèven), izlivèna, izljevèna (ižljevèna) *itd. — Riječ je stara, isporedi stslov.* izliti, *rus.* ИЗЛИТЬ. — *Između rječnika u Mikaljinu (gdje stoji* je *mj.* i: izljeti ‚fundo, effundo'; izljeti, proljeti ‚spargo, effundo, profundo, omitto'), *u Voltiǵijinu* (‚spargere, spandere, versare' ‚ausgiessen, vergiessen'), *u Stulićevu* (‚versare, dar da bere, gettare (dei liquori)' ‚miscere, effundere'), *u Vukovu* (‚ausgiessen' ‚effundo'), *u Daničićevu* (‚effundere').

1. *aktivno.*

a. *značeńe je kao što je sprijeda kazano. a) u pravom smislu.* Izlijem svrhu vas vodu čistu. I. Bandulavić 68a. ezech. 36, 25. Sad će izlit likariju i počet brojiti blago krvi svoje. F. Lastrić, test. 152a. Koliko je od potrebe vode izliti na glavu kada se krsti? I. A. Nenadić, nauk. 100. Mandalina je svrhu glave Isusove pomast izlila. A. Kanižlić, kam. 515. Izvadivši gostaricu ulja izli je na glavu ńegovu. And. Kačić, kor. 258. Tot' je malo u Solimi groznijeh suza što si izlila! N. Marči 85. Sad ćete razumiti ono što je Isus izlio iz jedne čaše u čašu drugu, kada je nagnuo i izlio iz jednoga kaleža u drugi. A. Tomiković, gov. 60. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Znoja tvoga krvavoga koga si izlio ciť tiskote od straha vele preobilno za nas. B. Kašić, rit. 136. — *b) u prenesenom smislu, objekat je uopće što umno.* Izli blagodêtь. Mon. serb. 179. (1370). Izlij blagosov tvoj svrhu ovih svić. I. Bandulavić 194a. Duh sveti napuno izli u tebe ljubav svoju. P. Radovčić, nač. 99. Prid ńegove veličnosti licem molbu moju izlijem. A. Vitaljić, ist. 507a. Jeli nam izlio u onomu božanstvenomu sakramentu sva ova dobra i bogastva? F. Lastrić, test. 299–300. Molitva, koju on triput zasobice ocu svomu izli. E. Pavić, ogl. 609. Da bi Bog izlio svoju svjetlost u pameti svijeh. J. Matović 468. — *c) u prenesenom smislu, objekat je srǵba, jed itd., značeńe je kao kod* iskaliti. Na me da bi izlili srǵbu. I. Zanotti, en. 15. Sržbu na ńih izlij tvoju. A. Vitaljić, ist. 209a. Da vrhu ńih izlijem kolikogod moje sržbe. J. Banovac, pred. 53. Dakle jer vas stvoreńe dovodi na sržbu, hoćete da ju izlijete svrhu stvoritelja? razg. 174.

Budući jid zakuhao, koga će na Ignatiju izliti. A. Kanižlić, kam. 56. Misleći na Cerularia ļutu osvetu izliti. 463. Da ću izliti gńev svoj na ńih. Đ. Daničić, jezek. 20, 13.

b. *objekat je sud iz kojega se lije, te je značeńe: ispraznìti lijevańem.* Jedan dan izliše na ń jedan kotao vode gnusne. M. Orbin 25. Izli tri čaše iz butilke onoga soka. Z. Orfelin, podr. 367. Napunite četiri vijedra vode, i izlijte na žrtvu i na drva. Đ. Daničić, 1car. 18, 34. — *u prenesenom smislu.* Prid pristoljem ńegovim da oni izliju srce svoje. A. Vitaļić, ist. 181. Kako ću čašu ovu od vikovičńe osude uzamši izliti u grišnike. F. Lastrić, test. 108a.

c. *saliti, lijevańem načiniti kip itd.* Slova izliti. Anton Dalm., nov. tešt. predgovor. Ejipčane Nektenaba izliše v zlatu i na stupu visoku postaviše. Aleks. jag. star. 3, 223. Od srebra izlili volova kipa slog. Đ. Baraković, jar. 47. Kip jedan srebrn na ńe izlihu priliku. F. Glavinić, cvit. 39b.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. U narode milost duha svetoga izlita jest. I. Bandulavić 154a. act. ap. 10, 45. Ulje izliveno. J. Filipović 1, 12a. Kad bude na ńu izlito sve jezero Božje slatkosti. J. Banovac, pred. 87. Ulje izlito. F. Lastrić, test. ad. 127a. Razmišļao bogastva dobrote i ļubavi izlite u nami. J. Matović 328. Kolika je dobrota *(Božja)* u nami izlita. 433.

b. *vidi* 1, c. I učinili su sebi junca izlita Bernardin 54. exod. 32, 8. Nu *(peharac)* izlit ne bješe ni maļicem kovan. M. Vetranić 2, 122. Učinili su sebje teoca izlita. N. Rańina 72a. exod. 32, 8. Na ńoj bješe košuļica, nit' je tkana ni predena, već od zlata izlivena. Nar. pjes. petr. 1, 174.

3. *sa* se, *pasivno ili refleksivno. — Između rječnika u Stulićevu* (‚effundi'). Od krvi ka za vas izlijet se. Naručn. 25a. Odkle izlije se krv i voda. B. Gradić, duh. 57. Rijeke koje izviru iz sred mora za u more opeta sa svojijem tijekom niz planine i niz poļa izliti se. B. Zuzeri 28. Izlije se sva voda iz ńega te polije doļe svatove. Nar. prip. vuk. 227. Ali neprosto bilo malim rečicama i potocima, koji se tih dana izliše. M. Đ. Milićević, zim. več. 259. — *u prenesenom smislu.* Koji se je *(duh)* u tebe izlio. B. Kašić, rit. 118. Dok se srģba na ńih s neba izlije. Osvetn. 1, 29.

IZLIV, *m.* liquor, humor, *što žitko (uprav što se izlije). — Riječ je stara, isporedi stslov.* izlivъ, *(rus.* излив*ъ, djelo kojijem se što izlije). — U rukopisu* XIV *ili* XV *vijeka pisanom crkvenijem jesikom.* Tělo člověčьskoje otъ 4-hь izlivъ sъstojit se, po ńeže imatъ vъ sebě krъvь, flegmu, žlьčь rusu i žlьčь črьnu. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 95.

IZLÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izliva. — Stariji je oblik* izlivanje. Od svetijeh suza izlivanje. B. Kašić, nasl. 275.

IZLÍVATI, izlîvâm, *impf. vidi* izlijevati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izlivati, *rus.* изливать. — *Između rječnika u Voltiģijinu (kod* izliti) *i u Daničićevu* (‚effundere').

a. *aktivno.* Slьzy mnogy izlivaše. Domentijanb 44. Dan izliva svitlost. Korizm. 44a. Ne izliva sebe u izvańa. B. Kašić, nasl. 65. Suze izlivati. 275. Izlivati vrelo od miloserdja. zrc. 168. Rana izlivaše iz sebe vodu. nač. 59. Poče plakati i riku gorkih suza izlivati iz očiju. is. 53. Ne izlivajući ni na koga milost. D. Obradović, živ. 49. On izliva vodu iz čizama *(pjesma je u istočnom govoru).* Nar. pjes. vuk. 1, 599. Crpi vidro mlada Mandalina, ona crpi, on joj ga izliva. Nar. pjes. istr. 1, 67.

b. *sa* se, *refleksivno ili pasivno.* Izlija se miro, ne jakože vsse dьni izlivajetь se. Stefan, sim. pam. šaf. 28. Izlivajet se množьstvo naroda. Domentijanb 10. S koje se rika milosti izliva. Š. Budinić, sum. 25a. Tako se poče pričista krv ńegova izlivati. B. Kašić, is. 46. Ļubav po duhu sv. u srca ńiova izliva se. I. J. P. Lučić, nar. 6. Zraci prosvećenija na sve naše narode izobilno i bogato izlivaju se. D. Obradović, živ. 118. Kod rijeke, koja se izliva u Dnieper. A. Tomiković, živ. 191.

IZLIVÉŃE, *n. djelo kojijem se izlije. — Stariji je oblik* izlivenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izlivenje, prolivenje ‚effusio') *i u Stulićevu.*

IZLÍZATI, izlîžêm, *pf. sve polizati. — Složeno:* iz-lizati. — *Akc. je kao kod* ispisati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izlizati, izližujem ‚leccar tutto, finir di leccare', ‚totum lambere' 430a) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (vidi kod* izlizivati), *u Voltiģijinu* (izlizati, izližujem ‚sleccare, leccar nettamente; logorare' ‚auslecken; abnutzen'), *u Stulićevu* (izlizati, izližujem *i* izliživam ‚cuncta lambere, elingere, delingere'). — *Osim pravoga značeńa spriječda kazana, može značiti u prenesenom smislu: izderati nošeńem (n. p. sukno), trveńem (n. p. gvožđe) itd. (vidi i refleksivni glagol). u Voltiģijinu rječniku. — Sa* se, *refleksivno (ili pasivno), obično sa značeńem: izderati se nošeńem, trveńem itd. u Belinu rječniku:* ‚logorarsi' ‚atteror' 442b; *u Stulićevu:* ‚obsolescere, usu consumi'; *u Vukovu:* ‚sich abreiben (vom tuche)' ‚deteror'. Gvožđe grabi svjetlos srebru istomu, kad ga izliže dugo vrijeme. I. Đorđić, pjesn. 83. — *na jednom mjestu* XVIII *vijeka stoji u drugom značeńu (vaļa da je svršiti lizańe pošto se sve izlizalo, pa po tome najesti se):* Gdi muž samo se izliže, tepe i pijančuje, a sirota žena sama s dičicom kod kuće prazna želudca uzdiše. Đ. Rapić 88.

IZLIZÍVATI, izlizujêm *i* izlizîvâm, *impf.* izlizati. — *U rječnicima (u svima je ž mj.* z*): u Belinu: praes.* izližujem *kod* izlizati; *u Bjelostjenčevu:* izližujem, izlizati ‚elingo, delingo'; *u Stulićevu:* izliživati, izliživam, freq. v. izlizati; *a kod ovoga ima praes.* izližujem *i* izliživam.

1. ÍZLOG, *m. djelo kojijem se izloži. — Načińeno u naše vrijeme.* Izlog djeteta ‚weglegung eines kindes' ‚esposizione d'un infante'. B. Petranović, ručn. knig. 84. — *U konkretnom smislu, trgovina što izloži trgovac na vratima ili na prozoru od dućana. u Šulekovu rječniku:* ‚auslag'.

2. IZLOG, *praep. u Bjelostjenčevu rječniku:* v. izvan. — *Od osnove glagola* izložiti.

ÍZLOGA, *f. vidi* 1. izlog. — *Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚ausstellung (von waaren)'.

IZLÒJITI, izlojîm, *pf. sve namazati lojem, sve polojiti. — Složeno:* iz-lojiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *U Belinu rječniku:* izlojiti, izlojivam ‚insevar tutto' ‚totum sevare' 409a, *i u Stulićevu:* ‚totum sebare'.

IZLOJÍVATI, izlòjujêm *i* izlòjîvâm, *impf.* izlojiti. — *U Belinu rječniku: praes.* izlojivam *kod* izlojiti, *i u Stulićevu:* izlojivati, izlojivam *us* izlojiti.

IZLÒKATI, izločêm, *pf. složeno:* iz-lokati. — *Akc. je kao kod* izorati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. voda put ‚ausfressen, auslecken' ‚exedo').

a. *ločući ispiti, sve polokati. obično se kaže o psu, mački i drugijem životińama što ločų kad piju. — U prenesenom smislu može se kazati n. p. da je voda izlokala put, kad mu je zemļu odnijela (vidi u Vukovu rječniku).*

b. *ločući (n. p. vodu) izvaditi i dobiti ńešto što je na dnu vode.* Vuk, kad vidi u ńe *(lisice)* sirac, zapita je otkuda joj, a ona mu odgovori da je izlokala iz vode. Nar. prip. vuk. 226.

IZLOMAN, izlomna, *adj. koji se može izlomiti. — U Stulićevu rječniku:* ‚fragilis'. *— nije dosta pouzdano.*

IZLÒMITEĻ, *m. čovjek koji izlomi. — U Stulićevu rječniku:* ‚qui frangit'.

IZLÒMITI, izlomîm, *pf. sve polomiti (o jednom ili o više objekata). — Složeno:* iz-lomiti. *— Akc. je kao kod* iznositi. *— Riječ je stara, isporedi stslov.* izlomiti, *rus.* ИЗЛОМИТЬ. *— Između rječnika u Mikaļinu* (izlomiti, prilomiti ‚frango, effringo, perfringo, rumpo, abrumpo'; izlomiti grane ‚defringere ramos, decerpere ramos'), *u Voltiģijinu* (‚rompere, spezzare, fracassare' ‚zerbrechen'), *u Stuličevu:* ‚rumpere, frangere (sed plura simul)'; *u Vukovu* (‚zerbrechen' ‚frango').

a. *aktivno. α) u pravom smislu.* Poď' ter već strijele sve izlomi. F. Lukarević 144. Komu *(dubu)* izlomi sve grane plah vjetar. D. Zlatarić 99b. Zapovidje donijeti ona dva krušca; i kada i donesoše, na sitno i izlomi. M. Divković, bes. 317a. Komu puci izlomiše prut u ruci. P. Kanavelić, iv. 377. Pas grizući kamen ... izlomi ńime zube. M. Radnić 220'. Kule brzo sažegoše i s velikim kameńem grede izlomiše. And. Kačić, razg. 100. Dva srebrna izlomiše noža. Nar. pjes. vuk. 1, 584. Staru majku tvoju ojadio, sa końem joj kosti izlomio. 2, 266. A kad bojna kopļa izlomiše. 3, 115. Sve ću tvoje kosti izlomiti. 3, 308. Oni oštre sabļe izlomiše. 3, 382. Izlomiše puške na sedmero. 4, 174. Tri tovara ļeba izlomio, i sve jeste robļu razgodio. 4, 200. Buzdovanim izlomiše drške. Pjev. crn. 6b. Pa je iskidao verige i puta izlomio. Vuk, mar. 5, 4. Uzme stolicu pa i velikoga vilaetskoga sudiju i popečiteļa inostranijeh poslova sve ńome, dokle je svu o ńih nije izlomio. prav. sov. 49. Likove ńihove izlomite. Đ. Daničić, 2moja. 34, 18. Asa izlomi idola i sažeže. 1car. 15, 13. *— b) u prenesenom smislu (može značiti što i oslabiti).* Ļutaja съмрьть varivъši tělese tvojego obitělь izlomitь. Danilo 501. Tu sve naše sile izlomismo. Nar. pjes. vuk. 5, 492. Izlomila ga je groznica ‚das fieber hat ihn abgeschüttelt'. *u Šulekovu rječniku kod* ‚abschütteln'.

b. *pasivno. α) u pravom smislu.* Izlomļene strijele i luci. P. Kanavelić, iv. 177. Tu su mloga kopļa izlomļena. Nar. pjes. vuk. 2, 294. Vita su mu rebra izlomļena, vide mu se ģigerice bele. 2, 315. ‚Zašto je ovliki kruv po stolu izlomļen?' J. Bogdanović. *— b) u prenesenom smislu.* Snagu duhovnu izlomļenu od napastovańa. Ant. Kadčić 166. ‚Susta' sam, otrudnio sam, doša sam svedno ka izlomļen'. ‚Sva sam, moja sejo, na tuđem poslu izlomļena'. J. Bogdanović.

c. *sa se, refleksivno ili pasivno. — Između rječnika u Vukovu* (‚zerbrechen' ‚frangor'). *α) u pravom smislu.* Čorde povadiše i ćorde se britke izlomiše. And. Kačić, razg. 56. *— b) u prenesenom smislu.* Vojska pješka bi se izlomila i raspala da se ne vrati piličnik. S. Ļubiša, prip. 110. *— i s osobitijem značeńem.* Izlomilo se vrime noćas t. j. goropadno bilo. J. Grupković.

IZLÒMIV, *adj. koji se može izlomiti. — Samo u Stulićevu rječniku:* v. izloman.

IZLÒMĻÊŃE, *n. djelo kojijem se izlomi. — Stariji je oblik* izlomļenje. *— U Mikaļinu rječniku:* izlomļenje, *i u Stulićevu:* izlomjeńe.

ĮZLOPTATI, izloptâm, *pf. dobiti loptańem (igrom). — Složeno:* iz-loptati. *— U naše vrijeme u Lici.* ‚Nemojte se kod blaga loptati, jer ćete izloptati štapinu pro leđa'. J. Bogdanović. *— Sa se, refleksivno, svršiti loptańe, pošto se mnogo loptalo.* J. Bogdanović.

ĮZLOŠĆE, izloščeta, *n. izloženo dijete. — U Šulekovu rječniku:* ‚aussetzling'.

IZLÒTRITI, izlotrîm, *pf. u Stulićevu rječniku:* v. izlijeniti. *— Složeno:* iz-lotriti.

IZLÒVITI, izlovîm, *pf. složeno:* iz-loviti. *— Akc. je kao kod* iznositi. *— Nije mlađe od* XVI *vijeka. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (izloviti potoke, ribńake ‚expiscor') *i u Stulićevu* (v. izribati).

a. *sve poloviti.* Ribarije necii sьvětovahu izloviti nasь. Stefanit. star. 2, 272. *— U prenesenom smislu (objekat je čeļađe).* Misleći Kozake tako izloviti. I. T. Mrnavić, osm. 56.

b. *odńekle (iz kakva mjesta) dobiti. — U primjerima samo u prenesenom smislu, jer je objekat što umno.* Od kih mnoge riči da meni napokom malo pače li nišće korisne izlovih. P. Zoranić 1b. Da slavu s toga izlovim. 69b.

IZLOŽAN, izložna, *adj. u Daničićevu rječniku:* izložьnь ‚excusatus' (kao da je to) *s primjerom:* U tomь mi se izložьni ne činite. (Mon. serb. 50 *god.* 1265). samo tu.

ĮZLOŽBA, *f. djelo kojijem se izloži, češće ono što se izloži, isporedi* izlog *i* izloga. *— Načińeno u naše vrijeme.* Putovi su kao neka pokretna izložba mislî i rada jedne zemļe. M. Đ. Milićević, zim. več. 289. *— u osobitom značeńu.* Izložba, merc. frc. ‚exposition', tal. ‚esposizione', egl. ‚exhibition'; obrtna izložba ‚gewerbsausstellung', tal. ‚esposizione industriale'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IZLÒŽĒŃE, *n. djelo kojijem se izloži. — Stariji je oblik* izloženje. *— Između rječnika u Stulićevu.* O izloženji kь vsěmь ježe podobajetь izlagati se. Sava, tip. stud. glasn. 40, 166. Izloženje ‚finimento de' conti'. S. Budmani 415a. Izloženе djeteta (‚weglegung eines kindes'), koji ostavi gdje dijete tako nejako, da se za spaseńe života svoga samo ne može pobrinuti, hoteći ga tim izvrći pogibeļi smrtnoj ili budi samo izbavļeńe ńegovo ostaviti slučaju ... Kazn. zakon. 1, 61.

IZLOŽIŠTE, *n. kuća u kojoj se izloži, u kojoj je izložba (vidi osobito* izložba *na kraju). — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚ausstellungsgebäude'.

IZLÒŽITI, izložîm, *pf. složeno:* iz-ložiti. *— Akc. je kao kod* iznositi. *— Riječ je stara, isporedi stslov.* izložiti, *rus.* ИЗЛОЖИТЬ. *— Između rječnika u Stulićevu:* ‚esporre, produrre, trasportare, traslatare' ‚exponere'; *u Vukovu:* 1. ‚durch legen verbrauchen' ‚consumo imponendo (ligna super foco)'. 2. ‚herauslegen (die waare)' ‚expono'; *u Daničićevu:* ‚deponere; exponere; excipere'.

1. *aktivno.*

a. *izvijeti iz lađe (i položiti na kraj).* Korabļu povelê iti po moru i pristati vь lavru vatopedьsku, i tu izloži pravьdy jego. Domentijana 277. Brême korabļa izložiše. b 172.

b. *složiti, sastaviti (pismo, ili uopće književno djelo).* Sija izloži smirenije mi i zapisa. Mon. serb. 214. (1379). *— kao da amo pripada i ovaj primjer:* Javi mi se *(sv. Sava)* jedinoju na sьnь, i izložih jemu troparakь i kondakь. Glasnik. 22, 231. (XVII *vijek).*

c. *postaviti na mjesto gdje svak može vidjeti (n. p. o trgovcu i trgovinama, vidi u Vukovu rječniku).* Izložiti, izlagati ‚aussetzen' ‚mettore alla vista'. B. Petranović, ručn. knig. 33. — *po nešto u prenesenom smislu.* To je pouckalo knižara Pretnera, da te pripovijesti opet svijetu izloži. S. Ljubiša, prip. III.

d. *kad je objekat dijete, značenje je kao kod* c, *ali u osobitom smislu (o roditeljima i o drugima što neće da hrane istom rođeno dijete, nego ga ostavljaju gdje izvan kuće. vidi kod* izloženе). — *U naše vrijeme, jamačno po tuđijem jezicima.* — *U Šulekovu rječniku:* Izložiti dijete ‚ein kind aussetzen' *kod* aussetzen.

e. *u prenesenom smislu, kazati, dokazati, istumačiti, prevesti (s drugoga jezika).* Iz veće tuđijeh jezika izložene. D. Zlatarić 1. Ovu pastijersku pripovijes izložih u odriješen veras. 36e. Svoje govoreńe izloži u pričice. S. Rosa 111b. Kad bi se on obećao da će u svojoj knizi sva pravila za vinodjelije potrebna izložiti. P. Bolić, vinod. 1, 10. Izložićemo načine. 2, 323. Izložićemo na kratko. 2, 327.

f. izložiti čemu, *postaviti ili ostaviti (koga ili što) tako da mu se može što (obično zlo) dogoditi.* — *Valja da je po tuđijem jezicima.* Onaki ugovori moraju pokolebati Evropu i izložiti ju stańu koje treba da se predupredi. Nov. sr. 1881. 45. Izloživši žitaricu velikoj zimi. P. Bolić, vinodj. 2, 484.

g. *u osobitom ne dosta jasnom značeńu (valja da položiti).* Gospodin knez Petar Keglević nas i vsakoga od nas mozi i voljan budi . . . u svakom misti . . . i u svakom dvoru gospodina koga kodi uhititi, vsaki uzrok i izpričanje na ń izloživši. Mon. croat. 245. (1544).

h. *vidi* izeti, 1, a, *e).* Ni za nijednoga inoga človêka volu, izloživь velikoga gospodara cara turskoga. Mon. serb. 468. (1454). Dasmo vse, izloživše grada Visućega. Spom. sr. 1, 50. (1404).

i. *ložeńem (na ogań) istratiti drva (vidi u Vukovu rječniku).* — *U Šulekovu rječniku:* Sva je drva izložio ‚er hat sein ganzes brennholz verbraucht' *kod* verbrauchen.

2. *pasivno (vidi* 1, f). Vinograd je mrazu izložen. P. Bolić, vinod. 1, 222.

3. *sa* se.

a. *refleksivno (vidi* 1, f). Izložiti ćemo se srgbi pučkijeh kneževa. S. Ljubiša, prip. 256.

b. *reciproćno, svršiti, urediti s kim račune.* Izložit se s kijemgod ‚faro i conti'; izložimo se ‚facciamo i conti'. S. Budmani 415a.

IZLÒŽIV, *adj. koji se može izložiti.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausstellbar'.

ÌZLOŽNICA, *f. soba gdje je izložba.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausstellungssaal'.

ÌZLOŽNÎK, *m. uprav onaj koji izloži.*

a. *račungija, računar, vidi* izložiti, 3, b. — XVIII *vijeka.* Izložnik ‚computista'. S. Budmani 415a.

b. *u matematici, načińeno prema lat.* exponens, *ńem.* exponent *itd. broj ili slovo kojijem se pokazuje koliko puta treba pomnožiti broj sam sobom. vidi* kazalo, pokaznik. — *U Šulekovu rječniku:* ‚exponent'.

IZLOŽNITI, izložnim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izložniti, iz ložnice izvaditi ‚e cubili educere'. — *nepouzdano.*

ÌZLOŽŃAK, *m. sto (trpeza) na kojemu se što izloži.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚auslegetisch'.

IZLOŽŃIVATI, izlòžńujêm *i* izlòžńîvâm, *impf.* izložniti. — *U Stulićevu rječniku:* izložnivati, izložnivam, freq. *uz* izložniti. — *nepouzdano.*

IZLÙBÂRDATI, izlùbârdâm, *pf. u Vukovu rječniku:* pušku, t. j. izbaciti je ‚abfeuern' ‚ejaculor' *s dodatkom da se govori u primorju.* — *Složeno:* iz-lubardati. — *Akc. je zabilježen kao što je u Vukovu rječniku; ali nije sasma pouzdan, vidi* izlumbardati.

IZLÚČÊŃE, *n. djelo kojijem se izluči.* — *U Stulićevu rječniku.*

IZLÚČITI, izlûčîm, *pf. odijeliti, odvojiti.* — *Složeno:* iz-lučiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Stulićevu* (izlučiti, izlučivam ‚eximere, excludere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).*

a. *aktivno.* Ńu *(Grćku)* slobodno izluči iz Jugoslavije. M. Pavlinović, razg. 15. — *Upotrebljava se u naše vrijeme kod pisaca u osobitijem, tehničkijem značeńima:* Izlučiti, izlučivati, phil. ‚ausscheiden; abstrahiren', tal. ‚astrarre'; (isključiti) ‚ausschliessen', tal. ‚escludere'; chem. vodom izlučiti (istopiti) ‚auslaugen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *sa* se, *refleksivno.* Izlučit se ‚esimersi'. 8. Budmani 417a.

IZLÚČIV, *adj. koji se može izlučiti.* — *U Stulićevu rječniku:* v. olišiv.

IZLUČÍVATI, izlùčujêm *i* izlùčîvâm, *impf.* izlučiti. — *U Stulićevu rječniku:* izlučivati, izlučivam, freq. v. izlučiti, *i u Šulekovu rječniku znanstv. naz. (vidi kod* izlučiti).

IZLÚDITI, izlûdîm, *pf. prevariti (učiniti da objekat postane lud ili se pokaže u čemu lud).* — *Složeno:* iz-luditi. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XV *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Vukovu* (koga, t. j. prevariti ‚übertölpeln' ‚circumvenio').

a. *aktivno.* Hotijaše mi izmamiti i izludit me da mu kažem. J. Filipović, prip. 3, 170. Hotijaše me izmamiti i izludit me. M. Zoričić, src. 144.

b. *sa* se, *refleksivno, pustiti se prevariti (u prvom primjeru kao da znači izdati se, a u drugome prevariti se).* — *Između rječnika u Vukovu* (‚sich übertölpeln lassen' ‚circumvenior'). Besida odkriva otajna od ljudi, i još ča sakriva, drugda se izludi. M. Marulić 145. Vaj što se nadaše ter se tač izludi! M. Vetranić 1, 64. A ti se sad tako izludi, tako izgubi ti sam sebe? A. Vitaljić, ost. 101. — *U drugom značeńu:* reći što ludo. Slovinac. 1881. 418.

IZLÚDJETI, izlúdîm, *pf. postati posve lud, posve poludjeti.* — *Složeno:* iz-ludjeti. — *Akc. se ne mijeńa.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izludjeti, izluđivam ‚ammattire, impazzire, divenir matto' ‚insanio' 74a; izluditi, izludujem ‚ribambire' ‚repuerascere' 614b) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (izluditi, izludujem ‚ribambire, divenire scimunito' ‚schwach im kopfe werden'), *u Stulićevu* (izluditi 1. ‚a stultitia cessare'. 2. ‚delirare, insanire' *a napose ima part. praet. pass.* izludio, izludjela, izludjelo). Aleluja zlamenuje kao izluditi devoto i sveto od radosti. F. Lastrić, test. 179b. Izludili su u misli svoji. 272b. Da nisi il' pjan, il' izludio? ad. 87a. Ne vidiš li, Toma, da si izludio? svet. 182b. Da ne bi pri poplavicam obnemogo, izludio. A. Kalić 428. — *Prvo značeńe u Stulićevu rječniku: ‚ne biti veće lud' nije ni po što pouzdano.*

IZLUĐÍVATI, izlùđujêm *i* izlùđîvâm, *impf.* izludjeti. — *U Belinu rječniku: praes.* izluđivam

kod izludjeti *i* izludujem *kod* izluditi; *u Voltiđijinu: praes.* izludujem *kod* izluditi; *u Stulićevu:* izludivati, izludivam, freq. *uz* izluditi.

IZLŮKAVITI, izlùkavîm, *pf. postaje od* iz *i* lukav *nastavkom* i. — *Akc. je kao kod* izdangubiti.

a. *aktivno, lukavstvom: a) koga prevariti; b) što kome izmamiti. — U Vukovu rječniku:* 1. koga ‚bevortheilen' ‚defraudo', cf prevariti. 2. kome što ‚entlocken' ‚elicio'.

b. *sa* se, *refleksivno, postati lukav (o mnogijem subjektima). — U Vukovu rječniku:* izlukavili se ļudi ‚listig werden' ‚callidum fieri'.

IZLUMBÀRDATI, izlumbàrdâm, *pf. vidi* izlubardati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku (u Vukovu rječniku ima samo složeno* izlùbârdati *i nesloženo* lumbàrdati *s dodatkom kod jednoga i drugoga da je čuo u primorju).* P. Budmani.

IZLŮPÂŃE, *n. djelo kojijem se izlupa. — Stariji je oblik* izlupanje. — *U Mikaļinu rječniku:* izlupanje, *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.*

IZLŮPATI, izlûpâm, *pf. izbiti, izmlatiti, istući. — Složeno:* iz-lupati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (izlupati, izbiti ‚verbero, verberibus affício, virgis vel fustibus caedo, pulso'), *u Belinu* (‚acriter cedere' 182b), *u Voltiđijinu* (‚bastonare, flagellare' ‚peitschen, prügeln'), *u Stulićevu* (‚vehementer aliquem verberare'), *u Vukovu:* 1. vido izdevetati. 2. ‚zerschlagen (geschirr, nüsse)' ‚frango, effringo'. 3. ‚ausklopfen (ein kleid)' ‚excutere pulverem e veste'.

a. *aktivno. a) objekat je čeļade ili životińa, ili koji dio ļudskoga ili životińskoga tijela.* Hoteći ga sad izlupati, sad udušiti. B. Kašić, fran. 167. Zlo ga izlupavši pestijema, nogami. iń. 31. Obraz ńe priveseli zapovidi šakami izlupati. per. 51. Ti nespoznan ńega sveza naga na stup na prikorni, izlupa, izbi, ispoteza. G. Palmotić 8, 191a. Svo iskube zlatne žice i snježane prsi izlupa. J. Palmotić 77. Tad ga s pļuskam izlupaše. P. Knežević, muk. 23. Tako ga do žalosne majke izlupa. Nar. prip. bos. 1, 67. Izlupaju ga do gole duše. 1, 100. — *b) lupajući razbiti, razlomiti (osobito kad je više objekata). vidi u Vukovu rječniku. — c) n. p. odijelo, lupajući istjerati iz ńega prašinu. u Vukovu rječniku.*

b. *pasivno.* Naj posli bi izlupan verigami od gvozdja. B. Kašić, is. 57. Gdje izlupan jao! bio si. P. Karavelić, iv. 217. Šakami i poličnicami bit izlupan. P. Radovčić, nač. 465. Eno našega Boga pogrđena, izlupana, potlačena. A. d. Bella, razgov. 203.

IZLUPEŽITI, izlupežim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izlupežiti, lupeže odgoniti ‚fures extirpare'; grad izlupežiti etc. — *sasma nepouzdano.*

IZLUPEŽIVATI, izlupežujem *i* izlupeživam, *impf.* izlupežiti. — *U Stulićevu rječniku:* izlupeživati, izlupeživam, freq. *uz* izlupežiti. — *sasma nepouzdano.*

IZLUPITI, izlupim, *pf. u Voltiđijinu rječniku:* v. izļuštiti.

IZLŮŽITI, izlûžîm, *pf. učiniti da koža omekša u lužini. — Složeno:* iz-lužiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U Vukovu rječniku:* n. p. kožu (u opančara) ‚beizen' ‚macero'.

IZĻ-, *kod riječi što ovako počińu većina naroda u naše vrijeme često mijeńa* z *na* ž.

IZĻA, *adv. u Stulićevu rječniku:* v. obilno *s dodatkom da je uzeto iz misala.*

IZĻEČÈVATI, izļèčujêm, *impf.* izliječiti. — *Pošto je praes. isti kao kod* izļečivati, *samo se od prilike može reći da pripadaju amo dva prva primjera (pisaca čakavaca* XVI *i* XVIII *vijeka); o trećemu* (XVIII *vijeka) nema sumńe.* Pripovidanje izličuje rane srdačne. Naručn. 21b. Tako se izličuje neposluh poslubom. I. T. Mrnavić, ist. 186. Izličevali bi rane. A. d Costa 2, 197.

IZĻEČITEĻAN, izļečiteļna, *adj. koji treba da se izliječi. — U Stulićevu rječniku:* ‚sanandus'. — *nepouzdano.*

IZĻÈČIV, *adj. koji se može izliječiti. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (izlječivi, što se može izliječiti ‚medicabilis, curabilis'), *u Belinu* (izlječiv ‚sanabilis' 641a), *u Voltiđijinu* (‚risanabile, medicabile' ‚heilbar'), *u Stulićevu* (‚sanabilis'). Krivovirstvo jest bolest mučno izličiva. A. Kanižlić, kam. 837.

IZĻEČÍVATI, izļèčujêm *i* izļèčîvâm, *impf.* izliječiti. — *Od* XVII *vijeka (ali vidi* izļočevati), *a između rječnika u Belinu (praes.* izļečujem *kod* izliječiti) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiđijinu (praes.* izlečujem *kod* izlečiti), *u Stulićevu* (izļečivati, izļečivam, freq. v. izliječiti, *a kod ovoga ima praes.* izļečivam *i* izļečujem). Posluh sva zašastja prošasta izličuje. M. Radnić 547b. Otrove ašpida ne izličujuće. A. Bačić 101.

ÌZĻEĆENÎK, *m. čovjek koji se izļetio. — U Stulićevu rječniku:* izļetjenik ‚aestivas vestes indutus'. — *nepouzdano.*

ÌZĻEĆI, izļegnêm, *pf. vidi* izļesti *i* iziti. — *Kaže se i sa* ž *mj.* z *(vidi* izļ-). — *Složeno:* izļeći (-ļeći *je postalo od* -ļesti, *vaļa da se pomislilo da je* z, *n. p. kod* -ļezi, *bilo ńegda* g). *ispo-redi* uļeći, naļeći. — *Akc. se ne mijeńa. — Oblici sadašńega vremena dobivaju nastavak* n: *praes.* izļegnem, *impt.* izļegni. — -ļe- *stoji u jušnom govoru mj.* -lê-, *te bi u istočnom glasilo* izleći, *u zapadnom* izlići, *ali (premda su ova dva oblika napisana u Vukovu rječniku) mislim da se čuje samo jušni oblik, i to u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj. — Od* XVIII *vijeka (pousdano; prvi primjer nije ni po što pousdan, jer se u ńemu riječ* izļegši *nalazi samo u rukopisima ovoga vijeka); može biti i starija riječ, jer i u bugarskom jeziku ima* излѣгамъ, излѣгвамъ. — *Između rječnika u Vukovu* (izļeći, vide iźļeći; iźļeći, vide iźļesti *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Iźļeći će Vaļevac Filipe. Iźļegoše pred bijelu crkvu. I iźļegne jagńe za zaklańe). Milica, izļegši iz ogńišta govori. N. Naļešković 1, 244. Otuda ti izļegoše Svetogorci kaluđeri. Nar. pjes. mikl. beitr. 39. Jesu ńeke *(knige),* koje su davno i skoro izļegle. I. A. Nenadić, nauk. 7. Oni tkoji je bio mańi od ńega, da je na veće izļego po daru Božjemu. 145. Izļegoše iz bijele crkve. Nar. pjes. vuk. 2, 131. Izļegoše pred bijelu crkvu. 2, 191. Đe zvijezde kraju pribjegnule, a danica krvava iźļegla. 3, 223. Izļegoše na planinu Turci. 3, 336. Izļegoše dvije međańije. 4, 109. Izļegoše na Kopiļe ravno. 4, 124. I iźļegne jagńe za zaklańe. 4, 211. No izļegoh iz kitne biļarde. 5, 406. Iźļegoše u Kuče kamene. Pjev. crn. 42a. Silna sila u poļe izļegla. 88b. Iźļegli su Bajovi svatovi. 149a. Kad izļegli Lukavici maloj. Ogled. sr. 238. Naložio bi vatru okolo bukve, te bi mi mezgra izļegla. Nar. prip. vrč. 173. Iz ovoga doma izļegla u dobri čas! Vuk, nar. pjes. 1, XIII. Ko vjeruje Turčinu iz vjere iźļegao! S. Ļubiša, prip. 183.

IZĻEĆÍVATI SE, izļèčujêm se *i* izļèčîvâm se, *impf.* izļetiti se. — *U Stulićevu rječniku:* izļetivati se, izļetivam se, freq. *uz* izļetiti se.

IZĻEKÁRITI, izļèkârîm, *pf. samo u Stulićevu rječniku*; v. izliječiti.

IZĻEŃÍVATI, izļèńujêm *i* izļèńîvâm, *impf.* izlijeniti. — *U Stulićevu rječniku:* izļenivati, izļenivam, freq. *uz* izlijeniti.

IZĻESTI, izļezêm, *pf. vidi* iziti. — *isporedi* izļeći. — *U naše vrijeme i sa ž mj. z (vidi* izļ-). — *Složeno:* iz-ļesti *(radi starijega značenja vidi kod* laziti), *vidi i* uļesti. — *Akc. se ne mijeńa.* — -ļe- *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* -lê-; *u istočnom govoru glasi* izlesti, *u zapadnom* izlisti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izlêsti, *rus.* излѣзть. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚exire, egredi'), *u Vukovu* (izļesti, vide ižļesti; ižļesti, vide izļesti), *u Daničićevu* (izlêsti ‚exire'). Izlêzohь prêdь bratomь mi Vladislavomь. Mon. serb. 19. (1234). Izlêsti izь Dubrovnika slobodno. 185. (1300—1376). Jedna golija koja se pravi da je izlêzla isь Dalmacije. Spom. sr. 1, 68. (1405). Izlêzьše izь golija. 1, 149. (1420). Ov naš list učinismo izlisti. Mon. croat. 73. (1448). Nijednomь hitrostiju da budu izlêsti iza vsega što godir se u ovomь zapisu udrsi. Mon serb. 447. (1451). Ako li bihь izlêzao is pisma ali iz rota. 447. (1451). Koji bi is posluha izьlêzli. 455. (1452). Vaze sina svoga i izlize vanka. Bernardin 57. 4reg. 4, 37. I tad izlizoše grajani. M. Marulić 247. Da izlize *(vrag)* iz duše. Naručn. 13ª. Da izlizućega po ńej *(skali)* krepko udrži. 49ª. Izlize iz molstira. Mirakuli. 44. Izlizši iz komore. Korizm. 28ª. Iz koga *(laberinta)* izljesti ne more ma mlados. Š. Menčetić 167. O vile vodene... iz vode studene izljes'te malo van. M. Vetranić 1, 66. Izljezli smo mi pastiri tamo daleč iz dubrave. 1, 248. Izljesti iz krova ne smjeh. 2, 120. Adame, izljezi prida me. 2, 208. Bi li ti sada rad izljesti kad na svijet? N. Naļešković 1, 158. Od ńih straha ne imajte, er će eto sad izljesti. 1, 158. Znam da će izljesti *(vile)* na ovu livadu. 1, 180. Kad tomu izljesti iz tijela duh bude. 1, 182. Izljezu četiri mladića iz luga igrajući. 1, 234. Ne ufah u meni izljesti iz jada u pokoj ļuveni. 2, 45. Izljezi, gospođe, njeka je nova stvar. M. Držić 476. I vidi dvi plavi stojeći pri jezeru i ribari tada izlizli bihu van. Postila. e2ᵇ. Izljezi iz zemļe tvoje. B. Gradić, djev. 86. Izljezi malahno iz tamnice. 188. Kad zlo gdje uljeze, mučno opet izljeze. F. Lukarević 305. Krv ka iz nas izljeze. D. Zlatarić 89ª. Kad budemo izljesti iz groba od grijeha. A. Gučetić, roz. mar. 233. Budući ona od ńih koljena izljezla. 260. Jajce na zemļu pade i razbi se i iz jajca izlize zmija. Aleks. jag. star. 3, 225. Rodi se dite i izlize na svit. 225. Ako va utrobu ulizal bi is ke izlizal jesi, ni tu sakriti se ne moreš. 311. Iz ogńa jim ne da izlisti. M. Divković, nauk. 90ᵇ. Koji jes izlizao iz Ejipta od grijeha. B. Kašić, nač. 85. Ljepša i svjetļa u razbludi neg li ikada, zoro, izljezi. I. Gundulić 70. Ugodna je hvala svaka, od hvaļenijeh ka izljeze. 71. Eto vile prigizdave zlatne prame cvijetkom rese, a goranin divji izljeze s vijencem bornim oko glave. 178. Viđu, viđu k'o ću izljesti izpod tvoje nemilosti, nut' naravnom podhibnosti još uzmnaža me bolesti. 188. A to, er se, jaoh, bolesti grijeha moga ne podoba, da mi svijetli dan izljesti bude u nijedno viku doba. 241. Od 35 let ulize, od 55 iz rečene pećine izlize. F. Glavinić, cvit. 18ª. Nigdar ki u pakal ulizu, iž ńega izlisti ne budu. 324ᵇ. A on svitliji, čistiji i veseliji izlize nego ulize. 424ᵇ. S razlogom hoć iz ove strane izļesti. Ġ. Palmotić 1, 151. Ter se hrlo spravja izljesti iz nezdrave sej krajine. 2, 42. Budući *(duša)* izlizla iz tila. P. Radovčić, nač. 294. 'Z zemļe mrzle izlize *(zmija)*. I. Zanotti, en. 82. Kad on izljeze na dvor. K. Maġarović 103. Dje duša ide čim iz tijela izļeze? I. A. Nenadić, nauk. 74. Jesukrst izļeze iz utrobe materine bez ockvrńeńa. J. Matović 89. Ona s' krade od poda do poda, dok izleze podu naj višemu. Nar. pjes. vuk. 2, 59. Iz odaje izļeze đevojka. 2, 69. A izļeze Šćepanova ļuba, da susrete gospodara svoga. 2, 633. I izļeze uz Ostrog planinu. 4, 90. I ižļeze jagńe za zaklańe. 4, 212. Nu izļezi mene na mejdana. 4, 317. Pa ižļeze pred bijelu kulu. Pjev. crn. 303ª. Ko uļeze prav, ne izļeze zdrav, ko uļeze kriv, ne izļeze živ. Nar. posl. vuk. 158. Pila pišti u ļusci: ‚Ja ne smijem izļesti, Šale će me izjesti'. 248. Ižļezoše na zemļu. Vuk, jov. 21, 9.

IZĻETITI SE, izļetîm se, *pf. obući se u ļetno odijelo.* — *Postaje od* iz *i* ļeto *nastavkom* i. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚vestes aestivas induere', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZĻEVÂŃE, *n. djelo kojijem se izļeva.* — *U Vukovu rječniku:* iļevańe, vidi izlijevańe *s dodatkom da je po južnom govoru.*

IZĻEVATEĻAN, izļevateļna, *adj. koji se ulijeva.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚qui effunditur'. — *nepouzdano.*

IZĻEVATI, izļevâm, *impf. vidi* izlijevati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U naše vrijeme (svagda sa ž mj. z, vidi* izļ-), *a između rječnika u Vukovu* (iļevati, vide izlijevati *s dodatkom da je po južnom govoru, a u druga dva govora kao da se ne čuje).* Iļeva ih po zemļi. Đ. Daničić, amos. 9, 6.

IZĻEZEŃE, *n. djelo kojijem se izļeze.* — *Stariji su oblici sa* -nije, -nъje, -nje. — *Između rječnika u Daničićevu* (izlêzenije ‚exitus'). Od izlizenja sega lista do ispuńenja 10 let. Mon. croat. 69. (1447). Po izlêzenьju gospodina vojevode is Konavli. Mon. serb. 443. *(oko* 1450). Bolezan je nedraga i izlizenje od vole. Naručn. 51ª. Ka su *(usta)* široka na vlizenji, a tesna na izlizenji. Korizm. 61ᵇ.

IZĻEZOVATI, izļezujem, *impf.* izļesti, *vidi* izlaziti. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Izljezujuće iz greba. N. Rańina 94ª. mat. 27, 53.

IZĻEŽAJ, *m. vidi* izlažeńe, izlaz, izlazak. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izļezaj, v. izlazeńe.

IZĻÚBITI, izļûbîm, *pf. složeno:* iz-ļubiti. — *U naše vrijeme i sa ž mj. z (vidi* izļ-). — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* излюбить; *u našemu se jeziku javļa od* XVI *vijeka.* — *Između rječnika u Belinu* (izļubiti, izļubivam ‚baciare molto' ‚exosculari' 124ª), *u Stulićevu* (‚dar molti baci' ‚basiare'), *u Vukovu* (izļubiti ‚der reihe nach abküssen' ‚exosculor aliam ex alia'; iźļubiti, vide izļubiti).

1. *aktivno.*

a. *kod* ļubiti *je značeńe* cjelivati. *a) kad je jedan objekat (čeļade, a može biti i drugo što, vidi prvi primjer), poļubiti mnogo puta.* Poznan veo izļubi. D. Zlatarić 88ª. A vi, usti, pripravite časne celove i počtene, da priklone izļubite noge one priblažene. I. V. Bunić, mand. 18. Prignu lice, da me izļubi. I. Đorđić, uzd. 56. Metnu mu ruke na vrat, izgrli ga, izļubi ga. B. Zuzeri 31. Izļubi ju *(kravu)* kao osvem krsta čeļade. Pravdonoša. 1851. 31. — *b) kad je više objekata, poļubiti svakoga po redu.* A nevjeste izļubio. Nar. pjes. herc. vuk. 347. Sve je prosce redom ižļubila, po naj prije Kraļevića Marka.

Nar. pjes. vil. 1866. 99. Izļubim sinove svoje. Đ. Daničić, 1mojs. 31, 28.

b. ***saļubiti.*** — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Toli izļubi sebe istoga *(Narcis)*, da već na ńu ne pogleda. J. Kavańin 405b.

2. ***sa*** **se,** ***recipročno.*** — *Između riječnika u Vukovu* (izļubiti se ‚sich der reihe nach abküssen'; ižļubiti se, vide izļubiti se). *a) kod dva subjekta, poļubiti se mnogo puta, vidi* 1, a, *a).* On pritrči k ńoj te se tu ižļube. Nar. prip. vuk.2 262. Obje biše zadovoļne i pred nama se izļubiše. Pravdonoša. 1852. 80. Marko pristupi, s Nikom se izļubi. 1852. 31. Tu se izgrle i izļube pa rastanu. S. Ļubiša, prip. 65. — *b) kod više subjekata, kad se svi među sobom po redu poļube, vidi* 1, b. Lepo su se s majkom izļubili, izļubili, pak su se rastali. Nar. pjes. vuk. 1, 575. Sve se društvo redom izļubilo. 4, 276. Koji se u crkvi ne izļube, oni se ļube poslije pred crkvom. Vuk, živ. 5. Te se tako ižļubi sa svima. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 24. On se sa starijim ižļubi u obraz. 2, 24.

IZĻÚBĻÊŃE, *n. djelo kojijem se izļubi.* — *Stariji je oblik* izļubļenje. — *U Belinu riječniku:* izļubļenje 124a, *i u Stulićevu:* izļubjeńe *i* izļubļeńe.

IZĻUBĻÍVATI, izļùbļujêm *i* izļùbļîvâm, *impf.* izļubiti. — *U Belinu riječniku: praes.* izļubivam *kod* izļubiti.

IŽĻUSKATI, ižļuskâm, *pf. vidi* izļuštiti. — *Postaje od* iz *i* ļuska *nastavkom* a. — *U Stulićevu riječniku:* izļuskati, izļuskam *us* izļuštiti.

IZĻÚŠTITI, izļûštîm, *pf. izvaditi iz ļuske.* — *Složeno:* iz-ļuštiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b), *a između riječnika u Voltigijinu* (‚scafare, sgusciare' ‚aushülsen, schällen') *i u Stulićevu* (‚corticem detrahere, e cortice eruere').

a. *sa značenjem sprijeda kazanijem.* Izļuštiti zgoļno i jedro zrnce ļepote. M. Pavlinović, razl. spis. 157.

b. *u prenesenom smislu, izbiti, istući, izmlatiti, isprebijati.* Balam tovaricu izļušti i ispribija. I. J. P. Lučić, razg. 46. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZĻÚTITI SE, izļûtîm se, *pf. mnogo se naļutiti, do voļe se naļutiti.* — *I sa ž mj. z.* — *Složeno:* iz-ļutiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U Vukovu riječniku:* ‚sich satt zürnen' ‚satis iratum esse'; ižļutiti se, vide izļutiti se.

IZMÁCITI, izmâcîm, *pf. okotiti (o mački) mnogo mačadi.* — *Složeno:* iz-maciti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U Vukovu riječniku:* izmaciti, izmaci ‚(eine menge) werfen (von der katze)' ‚pario'. — *Sa se, refleksivno, okotiti (o mnogijem mačkama).* — *u Vukovu riječniku:* izmaciti se, izmace se, t. j. mačke ‚werfen (von mehreren katzen)' ‚pario'.

IZMÁCKATI SE, izmâckâm se, *pf. ismrļati se.* — *Složeno:* iz-mackati (?). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚La! đe si se ti tako izmacka?' ‚Nije vajde na te ništa čisto oblačiti, kad se odma izmackaš'. J. Bogdanović.

IZMÀĆI, *vidi* izmaknuti.

IZMADÒNATI, izmadònâm, *pf. dobiti madonańem (igrom).* — *Složeno:* iz-madonati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Izmadona' sam od Vuje 10 soldi i 20 pula'. — *Sa se, refleksivno, izigrati se madonańa.* ‚Ova dvojica nigda se siti izmadonati ne mogu'. J. Bogdanović.

IZMÀEL, *m. vidi* Ismailo. — *Po latinskom obliku.* — *Od* XVI *vijeka.* Izmael. A. Gučetić, roz. mar. 142. Špańić, Brnov, Izmaela. J. Kavańin 141b. *u zadńem je primjeru prezime.*

IZMAELÍĆANIN, *m. Ismaiļac.* — *vidi* Izmael. —, *Plur.:* Izmaelićani. — *Od* XVIII *vijeka.* Niki od ńih pak poznaše, Izmaelićani da su. P. Vuletić 9. Da bi ga boļe bilo prodati Izmaelićanom. E. Pavić, ogl. 79.

IZMAÈLSKÎ, *adj. koji pripada Izmaelu.* — XV *vijeka.* Potr pak i smrsi izmaelske sine. M. Marulić 16.

ÌZMÂGAO, *adv. kao magla, kao iz magle.* — *Nije dosta jasno postańe; može biti da je od starijega oblika* iz magal *(mj.* iz magala), *pa da se* l *promijenilo u* o *na kraju riječi.* — *U Vukovu riječniku:* ‚in der redensart': ide kiša izmagao ‚das nebelreissen' ‚pluit ac si nebulae delabantur'. — *isporedi* izmaglica.

ÌZMAGLICA, *f. sitna kiša kao magla (ili koja postaje iz magle).* — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (kiša koja ide izmagao ‚der nebelregen' ‚pluvia nebulae similis'). Jedna sitna izmaglica pade još naj posli iz vedroga zraka. M. A. Reļković, sat. L8a. Visove te jedva je obavijala gusta magla iz koje se dole na Timočku dolinu rasipala samo sitna izmaglica. M. Đ. Milićević, zim. več. 259.

IZMÁHATI, izmâšêm (izmâhâm), *pf. mašući dobiti (n. p. vatru raspaliti).* — *Složeno:* iz-mahati. — *Akc. je kao kod* ispisati *i* ispítati. — *Od* XVIII *vijeka. a) sa značenjem sprijeda kazanijem.* Metnuše *(gubu)* u prlad i izmahaše vatru. M. A. Reļković, sabr. 54. — *b) svršiti mahańe, pošto se mnogo mahalo.* — *u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Neće ti zaisto bit više vrućina, dosta sam te izmaho'. P. Budmani. — *i sa se, refleksivno.* ‚Sita sam se izmahala'. — *c) s drugijem značenjem u Stulićevu riječniku:* v. izlahati, *što nije pousdano.*

IZMAHNIĆÍVATI, izmahnićujêm *i* izmahnićîvâm, *impf.* izmahnitati. — *Samo u Belinu riječniku: praes.* izmahnićivam se *kod* izmahnitati.

IZMAHNÍTATI, izmàhnîtâm, *pf. vidi* naludovati se. — *Složeno:* iz-mahnitati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Mikaļinu:* ‚sfogar la patia' ‚stultus esse desiit', *gdje se naj prije nahodi; u Stulićevu:* ‚insaniae lora laxare'; *u Vukovu:* vide naludovati se *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* — *Sa se, refleksivno, s istijem značenjem što i aktivno.* — *u Belinu riječniku:* izmahnitati se, izmahnićivam se ‚matteggiar molto, far molte pazzie' 466a, *i u Stulićevu: uz* izmahnitati.

IZMÁHNUTI, ìzmâhnêm, *pf. zamahnuti (ali većom silom).* — *Složeno:* iz-mahnuti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. act. m. sing. (bez umetka* nu) ìzmâhao *(ali* izmáhla, izmáhlo, *i* izmáhnuo, izmáhnula *itd.) i u part. praet. pass.* ìzmâhnût; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (čim ‚aushohlen um zu schlagen' ‚brachium adduco', cf. zamahnuti).

a. *aktivno.* Pa izmahne štapom te je opali po stražńici. Nar. prip. vuk. 91. Onda carica izmahne šakom te nega po obrazu. 2 243. Izmahnu rukom svojom. Đ. Daničić, 1mojs. 22, 10. Ako sam izmahnuo rukom na sirotu. jov. 31, 21.

b. *sa se, refleksivno, mahom izletjeti, ispasti iz ruke.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena, i otale u Vukovu riječniku* (‚entfallen' ‚excido'). Ne nosi mu od boja oružje, neg mu nosi kopļe kostenovo, i nosi mu sabļu izmašivu, kako mahne da mu se izmahne. Pjev. crn. 267a.

IZMAIL, *m. vidi* Ismailo. — XVIII *vijeka.* Zla netrijeznost Izmaila. J. Kavańin 348b.

*

IZMAILSKI, *adj. koji pripada Ismaiłcima, vidi* Izmail. — xvi *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (izmailьskyj ‚Ismaelitarum'). Izmailskago roda. Š. Kožičić 15a. Gredehu silê izmailskije. *u* Vuk, dan. 1, 9—10. (1583). misle se Turci. Đ. Daničić.

IZMAILTENIN, *m. vidi* Ismaiłac. — *Plur.:* Izmailteni. — xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Izmailtêninь ‚Ismaelita'). Mnogi skrьbi obeše vьzłubłennaa ti čeda, obladajemi bo sutь Izmailteni. Mon. serb. 244. *(oko* 1389—1899). biće pisarska pogrješka: Otь Izmaiteł. *u* Vuk, dan. 1, 6. (Đ. Daničić). *misle se Turci.*

IZMAILTJANIN, *m. vidi* Izmailtenin. — *Plur.:* Izmailtjani. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Izmailьtjaninь). Vь lêto 7029 (1521) pade sultanь Sulimanь na reku Savu sa množastvomь Izmailtjana. Okáz. pam. šaf. 88. *(oko* 1699).

IZMAILTSKI, *adj. koji pripada Ismailcima (Izmailtenima). — U jednom primjeru* xv *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (izmailьtsskyj ‚Izmaelitarum'). Izmailьtsskymь caremь Mehemedomь. Mon. serb. 530. (1485).

IZMAJSTÒRISATI, izmajstòrišêm, *pf. vješto izraditi kao majstor. — Složeno:* iz-majstorisati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚To ne bi nego on i vrag izmajstorisa'. ‚E! to si ti nekako mudro izmajstorisa', a oće li ti ispasti za rukom?' J. Bogdanović.

ÌZMÂJSTORITI, izmâjstorîm, *pf. načińeno od* iz *i* majstor *nastavkom* i.

a. *zabraniti kome (majstoru, objektu) da radi po svojoj majstoriji. — U Stulićevu rječniku:* koga ‚artem suam opifici interdicere'. — *nepouzdano.*

b. *vidi* izmajstorisati. — *U Šulekovu rječniku:* ‚auskünsteln'.

IZMAJSTORÍVATI, izmajstòrujêm *i* izmajstòrîvâm, *impf.* izmajstoriti. — *U Stulićevu rječniku:* izmajstorivati, izmajstorivam, freq. v. izmajstoriti. — *nepouzdano.*

ÌZMAK, *m. mjesto gdje se izmiče; čas u koji se izmiče.* — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ъ. — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚in der redensart': na izmaku ‚und' na izmak, ‚am ende (z. b. des winters)' ‚decedente (v. c. hieme)', *i u Daničićevu* (izmьkъ ‚egressus').

a. *mjesto gdje se izmiče (okreće, izlazi).* Na sredny Kablarcь na izmaku na kladencь. Sr. lêtop. 1847. 4, 53. (1381). Kad su bili na izmak Korita. Nar. pjes. vuk. 3, 458.

b. *čas u koji se izmiče (vrijeme), kraj ńekoga vremena.* Pripovijest paštrovska izmakom petnaestoga vijeka. S. Łubiša, prip. 25. Pri izmaku toga roka. M. Pavlinović, rad. 108.

c. *kraj uopće, dakle i života, krajńa pogibao.* Tko bi pomislio da budući jurve Suzana na izmaku imadijaše ju ondar Gospodin izbaviti? M. Radnić 527b.

d. *način kako bi se moglo izmaknuti.* I on čini ńima vjerovańe, jer drugoga tad izmaka nema. Osvetn. 1, 17.

IZMÁKATI, izmâčêm, *impf.* izmočiti. — *U Bjelostjenćevu rječniku:* izmaćem, izmočiti ‚imergo, intingo'. 2. izmačem, izmoknuti ‚pluvia madefio, madeo'.

IZMAKÍVATI, izmàkujêm *i* izmàkîvâm, *impf.* izmaknuti, *vidi* izmicati. — *Samo na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Iz Plainana u Kaurzim prid ńim izmakivaše. I. Zaničić 48.

IZMAKNÚĆE, *n. djelo kojijem se izmakne.* — *Stariji je oblik* izmaknutje. — *Između rječnika u Mikałinu* (izmaknutje ‚ereptio'), *u Belinu* (izmaknutje ‚il cacciare' 154b), *u Stulićevu* (izmaknutje ‚oreptio' *s dodatkom da je uzeto iz Mikałina).* Ustrpłeno podnosiš ńe izmaknutje. B. Kašić, nasl. 112.

IZMÀKNUTI (izmàći), izmaknêm, *pf. složeno:* iz-maknuti (maći). — *Akc. je kao kod* istaknuti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izmъknąti, *(možebiti i rus.* изомкнуть). — *Između rječnika u Mikałinu* (izmaknuti, oteti ‚abripio, eripio, extorqueo de manibus vel manibus'; izmaknuti, pobignuti ‚fugio, aufugio, evado, dare se in fugam'; izmaknuti, pobignuti, otiti ‚proripere se, retrahere se, subducere se'), *u Belinu* (‚cavar di mano per forza' ‚eripere' 181a; izmaknuti, izmaknivam ‚togliere per forza' ‚eripio' 734a; izmaknuti, izmičem ‚cacciare, trarre o cavare' ‚extraho' 154b; izmaknuti iz ruka, izmaknivam ‚arraffare, strappare dalle mani' ‚eripio' 103a), *u Voltigijinu* (izmaknuti, izmaknem, izmaknivam, izmičem ‚arraffare, strappare' ‚schnipfen, wegreissen'), *u Stulićevu* (izmaknuti, izmičem ‚abripere, eripere, manibus vel de manibus extorquere'), *u Vukovu* (izmaknuti, vide izmaći; izmaći 1. ‚wegrücken' ‚removeo', n. p. lonac od vatre. 2. ‚ablocken' ‚elicio, extorqueo', cf. izmamiti. 3. ‚vorausgehen, andere hinter sich lassen' ‚praecurro'. Izmakao pred ńima, ne bi puška doturila. 4. izmače ‚er läuft davon' ‚aufugit').

A. *prelazno.*

1. *aktivno.*

a. *oteti (iz ruke, ali i drukčije), istrgnuti, uopće uzeti što kome ńekom većom ili mańom silom, jer se misli da onaj koji ono (objekat) ima drži tvrdo. α) u pravom smislu.* Pak pera iz krila sva brčna izmače. G. Držić 440. Mati Eteoklu izmače iz srca nož. M. Bunić 75. Izmaknu joj iz ruk zdilu. F. Vrančić, živ. 91. Priliku Isusovu iz krila Gospina izmače. M. Divković, zlam. 37. Izmaknu mu mač iz ruke. J. Banovac, pred. 29. Izmaknuvši kraju prut iz ruke. pripov. 103. Pritrkavši izmače mač ńegov i odvali mu holu glavu. F. Lastrić, ned. 327. Nastoji izmaknuti iz ńegove ručice knjižicu. V. M. Gučetić 138. Iz čeljusti ńegovih *(lavovih)* živa sinka izmače. A. Kanižlić, utoč. 191. Izmače mu kopje i š ńime ga probode. And. Kačić, kor. 214. Izmače mu svijetlo oružje. Nar. pjes. vuk. 3, 119. — *subjekat može biti i ruka.* Vidi očito ruku koja mu izmače kaleš. S. Margitić, ispov. 105. — *b) metaforički.* Gdi mi smrt izmače u majke iz skuta neputa. M. Vetranić 1, 195. Tko mi to izmače iz srdačca moga? 2, 318. Ovu pak zače pjesancu taj vila kojom mi izmače srdačce is tijela. M. Držić 437. Vrazi hotili bi ga *(srce)* iz ruk anjelskih izmaknuti. A. Georgiceo, pril. 18. Koje *(duše)* izmaknuvši iz čeljusta neprijateljski *(s. Katarina).* F. Lastrić, test. ad. 88a. Nastojaše ga iz ńiovih ruku izmaknuti. And. Kačić, kor. 88. Kad jim *(biskupom)* izmaknu iz ruku s lažju i s privarom svetu misu. M. Dobretić 334. Da ga *(sakramenat)* neprijateji oće izmaknut misniku iz ruku. 400. — *c) u prenesenom smislu, uopće oteti, uzeti, dobiti silom, lukavstvom, prijevarom itd.* Od ovega veće suda on podobnu platu izmače, er će dobijen glasit svuda, da se pravdo š ńime Ajače. G. Palmotić 1, 204. Neka zdripi i izmakne, kud gre, svaka bratu svomu. J. Kavańin 55a. Da mu neprijateli ove zaručnice i ovog blaga ne izmaknu. F. Lastrić, test. ad. 61a. Razbojnici koji ga obsidaju, da mu izmaknu blago. ned. 191. Odluka bo je ńegova izmaknuti mu za kamatu il' za dug ono zašto su mu se oči zapele. 302. Dal' još

bliže rok primakne, lakše blago da izmakne. V. Došen 59ª. Nastojaše, da joj izmakne i ono što ne bijaše izmakao. And. Kačić, razg. 55. Imadiše dva brata i mučeći se i vragujući š ńima, izmakao bi jim štogod iz ruku. 181. Brat moj prvorodjenstvo izmaknu pak i blagosov moj ugrabi. kor. 28. Izmaknuti otcu svomu kraļestvo. 202. Izmaknuti od isti osudjenje Atanasija. A. d. Costa 2, 27. Izmakoše podpisanje Ožija. 2, 28. Veće za izmaknuti kojigod veći red nego li cića dužne ļubavi. I. J. P. Lučić, bit. 61.

b. *pomaknuti s mjesta, otkloniti, odmaknuti. a) u pravom smislu.* Ista živina uze svoja jajca zubi i izmakne ńi tija. P. Posilović, cvijet. 55. Da one stvari iz svoga dvora izmakne. A. Kanišlić, kam. 261. Izmakni lonac od vatre. Z. Orfelin, podr. 888. Nepošteno je kamen na granici izmaknuti. V. Bogišić, zborn. 434. — *b) u prenesenom ili metaforičkom smislu.* Od ļudske ga *(sina)* družbe izmače i u ženske skri haļine. G. Palmotić 1, 213. — *često kao izbaviti, oslooditi.* Od količke pogibili moći ćeš tebe izbaviti, od količka straha izmaknuti. B. Kašić, nasl. 48. Izmaknuo ńih iz svake strahoće. rit. 78. Da duše naše od vičnoga osuđenja izmakneš. 94. Po komu si izmakao svit iz vlasti hudobske. 271. Jere si iza svakoga tugovanja izmakao mene. 361. Neka bi nas izmaknuo iz vlasti djavlove. 443. Da u kup nas i od grihov svih svlačiš i od muk kih smo sa ńih dostojni izmakneš. M. Alberti 853. Nu tebe možeš od kolikoga straha izmaknuti. A. Georgiceo, nasl. 59. Izmaknuo ńih od svakoga straha i od svake smutńe. L. Terzić 10. Blagoslovi, Gospodine, ovi križ, po komu si izmaknul svit od oblasti djavalske. 215. Evo otimač, pritecite, ne dajte me, izmaknite! J. Kavańin 286ᵇ. Izmakao si izpod sabļe, Bože, dušu moju. P. Knežević, osm. 886. Nosi sa sobom ditešce Isusa, za izmaknuti ga od zgubļeńa. F. Lastrić, od' 167. Ne imaju d stojanstva rastrgnuti oko ńega singira djavaoski i izmaknuti ga iz ńiovi panga. ned. 847. Izmaknuti ļudi od grijeha. J. Matović 75. Da su vile, izmaknut ga neće. Nar. pjes. juk. 199.

c. *izvaditi, n. p.: a) iz vode, iz krvi.* Cipeļar dite malo, da ga voda ne odnese, vodi izmače. A. Kanižlić, utoč. 50. Izmače ga iz krvi junačke. Nar. pjes. stojad. 1, 89. — *b) iz tamnice, iz groba.* Imadiše u dvoru delija slobodni i mudri, koje ponukova da otiđu u Antiokiju i da izmaknu Bodina iz tamnice. And. Kačić, razg. 38. *(Bog)* izmaknu ih grobu iz usti. 1. Đorđić, salt. 871.

d. *izvaditi, istrgnuti nešto što se pri sebi nosi, n. p. što iz špaga, mač ili nož iz nožnice.* Bridak nož izmakoh, da sina zakoļu. M. Vetranić 2, 213. Vred 'zmače meč ki imiše pri sebi. Korizm. 93ª. A ti sičeš iz plamika sabļu izmaknuv od jazika. I. Ivanišević 171. Virom se oberi britku sabļu izmak. B. Krnarutić 27. Kad ga ona ugleda, jauknu o*(d)* žalosti i izmače iz žepa nož i zadade sebi smrt. J. Banovac, razg. 150. Britku sabļu izmače, končica podhodi. Nar. pjes. mikl. beitr. 17. A Ivo 'zmakne pod bedri sabjicu, pak mi on odsiče Milošu glavicu. Nar. pjes. istr. 2, 62.

2. *pasivno.* Duša naša kakono vrabac izmaknuta bi iz uze od lovećih. B. Kašić, rit. 148. Nikim *(bi)* jezik izmaknut. F. Glavinić, cvit. XVIII. U bip ki su izmaknuti iz ust neprijateļa. I. Ivanišević 133. Uze kaleš, i bi mu silom iz ruke izmaknut. J. Banovac, razg. 63. Bila je izmaknuta iz kuće očeve. A. d. Costa 1, 161.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Da se ńegov rukopis izmakne silom iz ruku arhijepiskoga. A. Kanižlić, kam. 59.

b. *refleksivno. — Između rječnika u Mikaļinu* (izmaknuti se od koje pogibili ‚vitare, devitare, exantlare pericula'), *u Belinu* (‚scampar dalle mani d' alcuno' ‚alicujus manus evitare' 648ª; ‚sguizzare, proprio de' pesci' ‚elabor' 676ª), *u Bjelostjenčevu* (izmaknu se, nesta ga), *u Voltigijinu* (izmaknuti se, izmaknujem se ‚sottrarsi, togliersi, cavarsene' ‚entwischen, entfliehen'), *u Stulićevu* (‚aufugere, evadere'; izmaknuti se od koga ‚alicujus societatem vitare, a societate alicujus recedere'), *u Vukovu* (izmaknuti se, vide izmaći se; izmaći se 1. n. p. od vatre, od sofre ‚zurückrücken' ‚recedo' *s primjerom:* Izmakni se malo. 2. n. p. izmače se koń iz ruku ‚entwindet sich' ‚extorquetur' *s primjerom iz narodne pjesme:* Radojičin koń s' izmače lepoj Mari u bosiļak).

a) prema 1, a. *aa) kad je subjekat čeļade ili uopće što živo, izvući se, pobjeći, spasti se, oteti se.* Izmaknuvši se iz ruka od onijeh krvnika, potrča i metnu se na ogań. B. Kašić, per. 54. Nim se izmakla ona *(djevojka)* iz ruke. G. Palmotić 1, 304. Premda im se izmače iz ruku Ivan. I. Ančić, svit. 136. Zadar pravde š ńega oteza, a on se izmaknut Zadru radi *(Pag).* J. Kavańin 143ª. Umamili smo te u mrežu, nećeš se moć u vik izmaknuti. A. d. Bella, razgov. 85. Iz ńihove ruke izmaknuli se. I. Đorđić, salt. 190. Jaki Sansun, jer se izmaknu tri puta iz ruku Dalilovi scińaše, da . . . J. Banovac, razg. 29. Sasvim da mi se čińaše, da me biše moja put svezala, da joj se neću izmaknuti . . . 114. Drž'te ńega, da se ne izmakne. F. Lastrić, test. 109ᵇ. I ne bi se mogao od take sile izmaknut bijegom. ned. 140. Da bi im se kako ne izmakao iz ruku. E. Pavić, ogl. 610. Izmaknuvši se pobjegnu. S. Rosa 125ᵇ. Gô izmače se i uteče. 154ª. Nit' se sužań kad izmakne. V. Došen 218ᵇ. Mislio je Kaštriotić Jure, kako bi se caru izmakao. And. Kačić, razg. 87. Budući se izmakao iz ruku cara Murata. kor. 433. Nastojaše iz sužaństva izmaknuti se. I. J. P. Lučić, razg. 128. Jedva mu se bijegom ispod noža izmakla dva kneza. M. Pavlinović, razg. 88. — *bb) u prenesenom smislu, kao izgovoriti se.* Stisnut svidočbama otaca, za izmaknuti se govoraše. A. Kanižlić, kam. 724. — *cc) kad je subjekat što neživo, izvući se (n. p. iz ruke), ispasti (iznenada).* Dok se jednoj *(đevojci)* izmakne vreteno iz ruke i padne u jamu. Nar. prip. vuk. 157. Zamahne motikom da je udari, a ona se izmakne. Nar. prip. vrč. 8. — *u prenesenom smislu, o stvari što nije tjelesna (n. p. o riječi, prigodi).* Svako se jutro Bogu priporuči, da ti dade pomoć, da se oni dan ne zakuneš; i ako bi ti se izmaklo, ļubi zemļu. J. Banovac, razg. 174. Nemoj pripustiti tako lipe prigode, koja ako li ti se sada izmakne, nećeš ju morebiti nikada ufatiti. A. Kanižlić, kam. 821. Ovo kad ti izmakne se vrime. J. S. Reļković 39. — *dd) ne pustiti se uhvatiti, tijem što onaj koji hoće da uhvati ne opazi uprav o živom subjektu, ali se kaže u prenesenom smislu i o čemu neživu (kao što je u primjeru).* Što u srpńu srpu se izmače. J. S. Reļković 324.

b) prema 1, b, *odmaknuti se, ukloniti se, udaļiti se. aa) objekat je što živo.* Kad je s trpeze Jezusove izmako se. S. Rosa 144ᵇ. Budući da i Juda iz gostionice izmaknu se. I. J. P. Lučić, doct. 48. Jezus se izmako ńima iz družbe. A. Kalić 871. Izmače se malo pred šatora. Nar. pjes. vuk. 3, 93. Pa će Turci na nas udariti, mi s' pred ńima izmaći hoćemo. 4, 266. Sekule se caru poklonio, pak se malo natrag izmaknuo. Pjev. crn. 293ᵇ. — *bb) kao kod aa), ali s osobitijem značenem: u jedan put nestati ispred*

očiju. Starac oni slavni izmaknu se isprid očiju ńegovijeh. B. Kašić, per. 157. I tudije izmaknu se *(ditić)*, da već ne bi vijen. F. Glavinić, cvit. 50a. I tudije bez izmaknu se. 183b. — *cc) subjekat je što neživo.* Nebo se izmače kao kńiga kad se savije. Vuk, otkr. jov. 6, 14. Stara se rana izmakne, nova još ne primakne. M. Đ. Milićević, let. već. 102. — *dd) u prenesenom smislu:* izmaknuti se od vjere, *kao ostaviti vjeru, postati nevjeran.* Izdajniče, ti dostojiš, jer t' se od vjere duša izmakla, ne pod zemļom tu da stojiš u tamnici, nu dno pakla. I. Gundulić 468.

c) kao iziti uopće. Kad se izmače iz novicijata nije više u tebi vrućine od molitve. M. Zoričić, osm. 37. Dok se na svit ne izmače. V. Došen 33b.

d) u jednom primjeru XVI *vijeka kao da znači što i* istaknuti se *(vidi* istaknuti, c, *a)).* Petar se izmače: Ja, reče, ne štedim za te poć' pod mače. N. Naļešković 1, 128.

B. *neprelazno, značenje je uopće kao kod refleksivnoga glagola.*

a. *pobjeći, uteći, spasti se, oteti se, vidi* A, 3, b, *a) aa).* Izmače kao uškopļen vuk. M. Držić 341. Tuj li si, Divjače, kad jutros od mene krijući izmače u gaje zelene? I. Gundulić 137. Doći će smrt od koje nećeš moći izmaknuti. M. Radnić 150a. Car jedva izmače i glavu cilu iznese. A. Kanižlić, kam. 2. Po mraku srićno izmače. 108. Osuđen izmače u Bulgariju. 378. Bulgari izpod oblasti pape izmakoše. 594. Iz tamnice srićno izmače. 809. Dok Lužitanci iz pogibne stiske ļutoga mora srićno izmakoše. fran. 54. Iz rečenoga boja izmače jedan. E. Pavić, ogl. 30. Isti kraļ teško izmače. 298. A vrazi opet za ńim viču: ‚Evasisti, Macari' ali si sada izmakao. Đ. Rapić 110. Pak jedan za drugim od onuda izmakoše. 6. Svi krstjani štokud izmakoše. Nadod. 71. Izvan ako ti izmaknu sveci (to jest: daleko u lito uteku). J. S. Reļković 173.

b. *pomičući se prije čega drugoga ostaviti ono straga.* Videći Faraun, da narod žudinski izmače. E. Pavić, ogl. 112. Za ńim trči dvjesta jańičara, jedno Ture izmaknulo bilo, ne bi l' Janku ugrabilo glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 328. Ali pred ńim Ivan-kapetane, daleko je Ivan izmakao. 3, 240. Nit' mu može Memed izmaknuti, nit' ga može Čupić prestignuti. 4, 191. Evo Đorđe pješice izmače. 4, 270. Kolik' Halil pred Muju izmako, ne bi duga puška doturila. Pjev. crn. 48b. Doratu je plaho izmaknula. Nar. pjes. petr. 2, 642. Tako su pred nama izmakli Englezi i Francuzi. Vuk, dan. 2, 3.

c. *iznenada ispod čega pomaknuti se, ispasti.* Kad Gospu pengaše na visoku, izmače izpod ńega drvje. M. Zoričić, zrc. 80.

IZMAKŃÍVATI, izmȁkńujêm *i* izmȁkńîvâm, *impf.* izmaknuti, *vidi* izmicati. — *U Belinu rječniku: praes.* izmaknivam *kod* izmaknuti, *i u Voltigijinu:* izmaknivam, v. izmaknuti; *a kod ovoga ima praes.* izmaknivam, *a kod* izmaknuti se *ima praes.* izmaknujem se.

IZMÁKOLITI, izmákolîm, *pf. izmamiti (što od koga).* — *Složeno:* iz-makoliti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ma nekako ona to ńemu sve mudro izmakoli'. ‚Ne izmakoli ti od ńega to za živu glavu'. ‚Ma kako si ti to od ńega, čudim se, izmakolio?' ‚Bome mučno, sve ja polagano i potenani makoli i makoli, pa na jedan put izmakoli'. J. Bogdanović.

ÎZMALA, *adv. vidi* iz, 5, a, *c) i* mao. — *U Stulićevu rječniku:* iz mala, iz malahna, iz malašna ‚a puero, a pueritia, ab ineunte aetate'.

ÎZMALAHNA, *adv. vidi* iz, 5, a, *c) i* malahan. — *U Mikaļinu rječniku:* izmalahna, od djeteta ‚ab infantia, ab infante, a puero, a pueritia, a prima aetate, a teneris unguiculis'; *u Bjelostjenčevu:* izmalahna, od mala; *u Stulićevu (vidi kod* izmala).

IZMÁLÂŃE, *n. djelo kojijem se što izmala (vidi* 1. izmalati). — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚das hervorzeigen' ‚promptio?' 2. ‚das hervorkommen (hinter dem berge)' ‚apparitio'.

ÎZMALAŠNA, *adv. vidi* iz, 5, a, *c) i* malašan. — *U Stulićevu rječniku (vidi kod* izmala).

1. IZMÁLATI, izmâlâm, *impf.* (2) izmoliti. — *isporedi* 2. izmaļati. — *Akc. je kao kod* ispítati. — *Čudnovato je da stoji* 1 *mj.* ļ, *isporedi* promalati *i* pomaļati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚hervorzeigen' ‚promo'). — *Sa* se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚hervorkommen, sich zeigen' ‚appareo, promineo' *s primjerom:* Izmala se iza brda). Izmalaju se kosti ńegove. Đ. Daničić, jov. 33, 21.

2. ÌZMÂLATI, izmâlâm, *pf.* depingere, *pove naslikati.* — *Složeno:* iz-malati *(ńem.* malen). — *isporedi* 3. izmaļati *i* izmolovati. — *Od* XVIII *vijeka (po sjevernijem krajevima), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izmalam, izmalati, izslikujem, izslikovati ‚depingo') *i u Stulićevu* (‚depingere'). ‚'Esi li vidio, kako 'e ona crkva lijepo izmalana?' ‚Našu 'e crkvu malar ļepše izmala', nego li vašu'. J. Bogdanović.

ÎZMALENA, *adv. vidi* iz, 5, a, *c) i* malen. — *U Vukovu rječniku:* izmalena (iz malena) ‚von kindheit an' ‚a puero'.

1. IZMÁĻATI, izmâļâm, *impf.* (1) izmoliti. — *Akc. je kao kod* ispítati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚precibus impetrare'). Marija izmaļa ńima osobite milosti. P. Knežević, osm. 354. — *Sa* se, *refleksivno.* — *u Stulićevu rječniku:* freq. v. izmoliti se.

2. IZMÁĻATI, izmâļâm, *impf. vidi* 1. izmalati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Istom se počelo sunce izmaļati, kad smo pošli'. J. Bogdanović.

3. ÌZMÂĻATI, izmâļâm, *pf. vidi* 2. izmalati. — *Od* XVIII *vijeka kod pisaca Slovonaca.* Sveti je Luka ńu više puta slikovao iliti izmaļao. A. Kanižlić, utoč. 615. Tako znade izpisati, da ni vrag gorje ne bi mogao izmaļati. Đ. Rapić 383. Sobe od prilika svakovrstnih izmaļanih. A. Tomiković, živ. 96.

ÎZMAMA, *f. djelo kojijem se izmami, način kojijem se izmami; u konkretnom smislu, ono čim se izmami.* — *Od* XVIII *vijeka.* Niki dođu u odići ovčjoj od milosrdja, te videći u koga siromaha lipu baštinu, ńivu, końa il' drugo, za izmaknuti ga, za izmamu, i daje dragovoļno pod ime od ļubavi bratinske, al' je u srcu vuk razdirajući, odluka bo je ńegova izmaknuti mu za kamatu il' za dug ono za što su mu se oči zapele. F. Lastrić, ned. 302.

IZMÀMITEĻ, *m. čovjek koji izmami.* — *U Belinu rječniku:* ‚chi ottiene per forza' ‚extortor' 532b, *i u Stulićevu:* ‚extortor'.

IZMÁMITI, izmâmîm, *pf. složeno:* iz-mamiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (izmamiti koga s lijepim riječima ‚allicio, pellicio, abduco'; izmamiti od koga koju stvar, izmudriti ‚pulcris verbis auferre, avellere, emungo, extorqueo'), *u Belinu* (izmamiti, izmamļujem ‚cavar di mano con carezze' ‚eblandior' 181a; izmamiti od tkoga ili tkomu koju stvar ‚cavar dalle mani con belle parole' ‚extorquere' 460a; izmamiti, izmamļivam

‚ottenere per forza' ‚extorqueo' 532b; izmamiti večeru ‚scroccare una cena' ‚coenam gratuitam venari' 661a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izmamljivati), *u Voltiđijinu* (izmamiti, izmamim, izmamljujem ‚scroccare, cavare lusingando' ‚ablocken, mit list erwischen'), *u Stulićevu* (izmamiti, izmamljujem i izmamljivam ‚extorquere aliquid alicui, re aliqua aliquem emungere'), *u Vukovu:* ‚herauslocken, ablocken' ‚elicio' *s primjerima:* Izmamiti pseto (n. p. iz kuće, u planinu). Izmamio mu novce; *u Daničićevu* (‚elicere').

1. iz *uzdržava mjesno značenje, te pokazuje da se nešto dobiva (vidi* iz, 13, c) *ili da se čini da nešto odnekle iziđe.*

a. *prijevarom, laskanjem, ulagivanjem (rijetko silom) dobiti. od koga se dobiva izriče se genetivom s* od *ili* u, *ili dativom. a) objekat je što tjelesno.* Da mu izmamimo deset škudi. M. Držić 157. Laživim riječima podhibno kojima izmami psa svoga, uteče od mene. F. Lukarević 113. Izmamiti od ńih rukopis suprot Ignatiji. A. Kanižlić, kam. 57. Dok iz tebe što iztrese, dok izmami i odnese. V. Došen 86b. Još je Rade suze prolivao od mudrosti da privari Turke i izmami ždrala końa dobra. And. Kačić, razg. 292. Izmamiti jaspre od svoga iskrńega. A. d. Costa 2, 146. Izmamiti mu štokodi. 2, 146. Dobra końa mladog Bugarina! hajde malo da izostanemo, ne bi li ga kako izmamili. Nar. pjes. vuk. 2, 141. Kada Ive oto izmamio. Nar. pjes. marj. 52. Izmamio bi u Ciganke dijete. Nar. posl. vuk. 99. Dođe *(Hero)* u nekakvo mjesto u kuću nepoznatog mu domaćina, te tu koješta našalavrda i izmami u domaćice novu košulju. Nar. prip. vrč. 102. — *b) objekat je što umno.* Koji podhibno ili himbeno izmami dopuštenje. I. Zanotti, upit. 10. Izmami od cara novi odlučak. A. Kanižlić, kam. 143. Žena, izmamivši iz ńega razvezańe zagonetke. E. Pavić, ogl. 199. Hotijući sutradan znati Heli što mu *(Samuelu)* bi od Gospodina očitovano, s teškom mukom od ńega izmami. 219. Reči mu nisi mogao izmamiti tako olako. M. P. Šapčanin 1, 100. Pa da mu tko i žut dukat daje, ne bi od ńeg izmamio riječi. Osvetn. 2, 1. — *s pasivno.* Po privari izmamljeno *(dilo).* A. d. Costa 2, 65.

b. *prijevarom itd. (vidi kod* a) *učiniti da što (čeljade, a i drugo što) po svojoj volji ili uopće po sebi odakle iziđe. a) objekat je čeljade.* Da izmamimo ih na dvore. Aleks. novak. 29. Da učinimo hitrost, izmamimo ih van. Aleks. jag. star. 3, 241. Dok ji ovi ne izmamiše iz grada. E. Pavić, ogl. 209. Izmamivši Turke, kada se nazad povratiše, jednu ih množiju posikoše. And. Kačić, kor. 476. Izmamio Glumčevu Fatiju. Nar. pjes. vuk. 3, 101. Da izmamim Hajkunu đevojku, da odvedem sebe u kotare. 3, 120. Već Arapa mami od Turaka. kad ga Lazo dalek' izmamio na pomolu svojim Srbińima. 4, 307. Ovo ti je turska prijevara, š ńome hoće tebe da izmame, da ti rusu odsijeku glavu. 5, 208. Izmame ga odande dalje na Mletičak. Vuk, nar. pjes. 4, 461. — *b) objekat nije čeljade.* Čine suze od pokore izmamiti. E. Pavić, ogl. 119. Koji cvit odmah izmame. J. S. Reljković 142. Kad na travah ukaže se cviće, jer ga milo izmami prolićo. 168. Nek sunašce mladice izmami. 379. Iz jalove bi krave tele izmamio. Nar. posl. vuk. 98.

2. *objekat je čeljade, značenje je: posve prevariti, pomamiti.* Nego ga zli ljudije izmamiše. Spom. sr. 1, 175. (1414). Hotjaše me izmamiti i izludit me. M. Zoričić, zrc. 144. Na satrenje odmetnijeh mojijeh pohotjenstva, koja mi srce izmamiše i okužiše. I. M. Mattei 59.

IZMAMLJENIK, *m. čovjek koji pušta da mu se sve izmami. — U Stulićevu rječniku:* izmamljenik ‚colui che si lascia con lusinghe e belle parole vuotar la borsa' ‚perenticida'. — *nepouzdano.*

IZMÁMLJÊŃE, *n. djelo kojijem se izmami. — Stariji je oblik* izmamljenje. — *U Belinu rječniku:* izmamljenje 181a, *i u Stulićevu:* izmamjeńe *i* izmamljeńe.

IZMAMLJÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izmamljuje. — U Vukovu rječniku.*

IZMAMLJÍVATI, izmàmljûm *i* izmàmljîvâm, *impf.* izmamiti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izmamljujem *i* izmamljivam *kod* izmamiti), *u Bjelostjenčevu* (1. izmamljujem, izmamiti, vabim koga lepemi rečmi ‚allicio, pellicio aliquem pulchris verbis'. 2. izmamljujem od koga kakvu stvar ‚extorqueo verbis pulchris ab aliquo rem quampiam'), *u Stulićevu* (freq. v. izmamiti, *a kod ovoga ima praes.* izmamljujem *i* izmamljivam), *u Vukovu* (izmamljivati, izmamljujem ‚herauslocken, ablocken' ‚elicio'). Koje zemlji izmamljuje cviće. J. S. Reljković 152. Orao izmamljuje orliće svoje. Đ. Daničić, 5mojs. 32, 11. Vodom sve sastavne častice iz jagoda izmamljuju. P. Bolić, vinodj. 2, 311.

IZMÀŃKATI, izmàńkâm, *pf. posve pomańkati. — Složeno:* iz-mańkati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *Od* XVIII *vijeka.* Ako bi mi po mojoj slabosti na ovoj izpovijedi štogodir izmańkalo da ti pomoćom tvojom nadomjestiš. Pisanica. 75. Da ti bude prijetna i ugodna ova izpovijed moja i sve ono što je meni u ńoj izmańkalo neka nadomjesti milosrdje i dobrota tvoja. 80. Ako živinčetu pomoć izmańka. I. Jablanci 130.

IZMÁSTITI, izmâstîm, *pf. posve namastiti, omastiti. — Složeno:* iz-mastiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚bene ungere, bene tingere'). ‚Dala sam aljinac u mastilo, i kričala sam mastilji, da mi samo lijepo i uredno sve omasti i izmasti'. J. Bogdanović. — *u prenesenom smislu, izbiti, izlupati, istući. u Lici.* ‚Ako ti ńega đe u svom kvaru i šteti s blagom zatečeš, izmasti ti ńega dobro, ne žali ga, nije ti ga mater rodila'. J. Bogdanović.

IZMAŠĆÍVATI, izmàšćujêm *i* izmàšćîvâm, *impf.* izmastiti. — *U Stulićevu rječniku:* izmastivati, izmastivam, freq. *uz* izmastiti.

ÌZMAŠIČKÊ, *adv. u Vukovu rječniku:* n. p. baciti kamen, vide omaške *s dodatkom da se govori u Pastrovićima.*

IZMÁŠITI, izmâšîm, *pf. složeno:* iz-mašiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti *(prema akcentu glagola* mâšiti *u Vukovu rječniku trebalo bi da je* izmašiti *kao* izgaziti, *ali sam ja čuo samo* izmâšiti). — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 1, b, *a)).*

1. *prelazno, izbaciti.*

a. *aktivno.* Te se maši u strune zobnice, te izmaši sedam mrtvih glava. Nar. pjes. vuk. 3, 265. On izmaši dvije kuburlije, te on gađa Kurtagića Zuka. Pjev. crn. 154b. Vidje Dedo sa alata svoga, al' daleče šiju izmašio. Osvetn. 3, 51.

b. *sa* se, *refleksivno.*

a) izbaciti se, izletjeti. Riba iz jezera tog na Aleksandra izmaši se. Aleks. jag. star. 3, 286. Al se pčele i uz ńeg izmaše, i odlete, da jim ne znaš traga. J. S. Reljković 283.

b) vidi izmahnuti, b. On potеže sabju od bedrice, al' se pusta sabja izmašila. Pjev. crn. 267a.

c) izmašiti se čega, *izbaciti, istrošiti što, ostati bez čega.* Ako se čovjek, što u vino, što u igru izmaši sitnoga novca. M. Pavlinović, rad. 125

2. *neprelazno, brzo izići, brzo otići.* Kad na razboj izmašio Luka. Osvetn. 2, 3. ‚Daleko 'e on već izmašio, neš ga pristignuti'. J. Bogdanović.

IZMÀŠIV, *adj. koji se lako izmahne.* — *vidi* izmahnuti, b, *i u Vukovu rječniku*: u pjesmi ‚das leicht entfällt' ‚qui excidit'.

IZMÁTATI, izmâtâm, *pf. vidi* izmamiti, 1. — *Složeno:* iz-matati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. izmamiti). Ukuni se more dokle te izmata. (Z). Poslov. danič. 146. Radosti duha nemaju u ńemu jakosti ni podobnosti krenut ni izmatat požude ńegove. A. Kalić 428. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku vrlo često.* P. Budmani.

IZMATOR, *adj. vidi* mator. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Jaoh, sele, stari izmatori koji će vojsci kalauzi biti. Nar. pjes. bog. 178.

IZMATRÀKATI, izmatràkâm, *pf. izbiti, izlupati, isprebijati.* — *Složeno:* iz-matrakati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ako popanem ovu granusinu vala ću te š ńom živo izmatrakati'. ‚Uze ti on, moj brajo, onu dugačku voju, pa 'e š ńom nekolika puta pro leđa živo nadovata i ļudski izmatraka'. J. Bogdanović.

IZMAŮKATI, izmàučêm, *pf. dobiti maukańem.* — *Složeno:* iz-maukati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* štogod ‚gemitibus aliquid extorquere, impetrare (Illyriis pp. est felis vocem imitando)'.

ÌZMAZÂŃE, *n. djelo kojijem se izmaže.* — *Stariji je oblik* izmazanje. — *U Belinu rječniku:* izmazanje 775a.

ÌZMAZATI, izmažêm, *pf. složeno:* iz-mazati. — *Akc. je kao kod* izgrtati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izmazati, *rus.* измазать. — *Između rječnika u Belinu* (izmazati, izmažujem ‚ungere bene o tutto' ‚perungo' 778b), *u Voltiǵijinu* (izmazati, izmažujem ‚ungere; imbellettare' ‚beschmieren; beschminken'), *u Stulićevu* (v. pomazati).

1. *aktivno.*

a. *posve pomazati, namazati (čim masnijem).* ‚Izmaži taj kožun, kad ti je tako oporan'. ‚Izmaži sva kola dobro, i đe god gvožđe o gvožđe žuļa, tu osobito dobro izmaži'. J. Bogdanović.

b. *iskaļati, vidi kod* 2, b *i* 3.

c. *u prenesenom smislu, izbiti, izlupati.* Koji motku a koji ajdamak, i izmažu zdravo našega pojača. D. Obradović, basn. 65. A da ja ovde ne izmažem ovoga mečkara?! M. Đ. Milićević, zim. več. 98.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. Kose gvozdjem zarudjene i mirisim izmazane. G. Palmotić 2, 121. Izmazan s mirisnijem vońima. Đ. Bašić 286.

b. *vidi* 1, b. ‚Sav si izmazan i iskaļan'. J. Bogdanović.

3. *sa* se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu* (izmazati se, izmaživam se ‚ungersi, sporcarsi' ‚inquinari' 778b) *i u Stulićevu* (‚inquinari, insci'). *vidi* 1, b. Kada ide dažd, ne izlazi nigda na dvor iz svoga pribivališta cijeć da se ne izmaže kalom. Zborn. 20a. Put snježana neka je meni, vas se izmazah klakom bijelim. I. Gundulić 156. ‚Đe si se tako, moj sinko, izmaza, reka bi, da si ciganke raspravļa'. ‚Ovaj se sav izmaza, ne bi ga kvarta luga oprala'. J. Bogdanović.

IZMAZICA, *f. u Stulićevu rječniku:* izmazica, malo izmazańe ‚levis unctio'. — *nepouzdano.*

IZMÁZITI, izmâzîm, *pf. razmaziti (posve jedno dijete ili uopće kad je mnogo objekata).* — *Složeno:* izmaziti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Svu 'e djecu izmazio'. ‚Po bogu brate, ala si ti ovo dijete strašno izmazio i razmazio'. J. Bogdanović.

IZMAZÍVATI, izmàzujêm *i* izmàzîvâm, *impf.* izmazati. — *U Belinu rječniku: praes.* izmažujem *kod* izmazati, *i* izmaživam se *kod* izmazati se, *i u Voltiǵijinu: praes.* izmažujem *kod* izmazati.

IZMÉCÂŃE, *n. djelo kojijem se izmeca.* — *Stariji je oblik* izmecanje. — *U Mikaļinu rječniku:* izmecanje.

IZMÉCATI, izmêcâm, *pf. u Mikaļinu rječniku:* izmecati, izlupati ‚percutio', *i u Stulićevu:* v. izlupati *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina.* — *Složeno:* iz-mecati. — *Akc. je zabiļežen po Stulićevu rječniku* (izmẽcati).

ÌZMEČAC, izmečca, *m. u Stulićevu rječniku:* izmetčac, izmetčca *uz* izmečić. — *nepouzdano.*

ÌZMEČAD, *f. coll. vidi kod* izmeče.

ÌZMEČAK, izmečka, *m. u Stulićevu rječniku:* izmetčak *uz* izmečić. — *slabo pouzdano.*

ÌZMEČE, izmečeta, *n. u Vukovu rječniku:* jagńe što se izvadi iz ovce kad je vuk zakoļe (to žene ostavļaju lijeka radi) ‚der ausschnittling (ein lamm das aus einem vom wolfe tödtlich verwundeten schafe geschnitten worden)' ‚fetus oviculae exsectus'. cf. vukojedina. — *Mješte množine kaže se coll.* izmečâd. — *U Dubrovniku se kaže ne samo o jagńetu nego o svakom živinčetu (a i o djetetu) što je pobačeno prije vremena iz materine utrobe. isporedi* izmet, izmetak.

IZMÉČÊŃE, *n. djelo kojijem se izmeči.* — *Stariji je oblik* izmečenje. — *U Mikaļinu rječniku:* izmečenje, *i u Stulićevu.*

ÌZMEČIĆ, *m. dem.* izmetak. — *U Stulićevu rječniku:* izmetčić, mali izmetak ‚abortus, dim.'

IZMÉČITI, izmêčîm, *pf. posve, sve pomečiti.* — *Složeno:* iz-mečiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚comprimo, premo, conculco, tero, protero, obtero, contundo), *u Belinu* (izmečiti, izmečivam grozdje ‚pestar l' uva' ‚uvam pedibus calcare' 558b), *u Stulićevu* (‚contundere, conterere').

a. *aktivno.* Što imati žele tvrdo, kad imaju toj u ruku, sve izmeče same grdo. N. Naļešković 1, 156.

b. *pasivno.* Put ńegova bijaše tešcijem udorcim izmečena. I. Đorđić, ben. 111.

c. *sa* se, *refleksivno i pasivno.* — *U Belinu rječniku:* izmečiti se, izmečivam se ‚ammaccarsi, acciacarsi' ‚contundor' 72b.

IZMEČÍVATI, izmèčujêm *i* izmèčîvâm, *impf.* izmečiti. — *U Belinu rječniku: praes.* izmečivam *kod* izmečiti.

IZMEĆÂJ, *m.* ono maslo što se u jedan put u stapu izmete. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Jutros sam malen izmećaj izmela'. ‚Velike ona izmećaje svako jutro iz stapa izvuče'. J. Bogdanović.

ÌZMED, *vidi* između.

IZMEDITI, izmedim, *pf. začiniti medom.* — — *Načińeno od* iz *i* med *nastavkom* i. — *U Stulićevu rječniku:* ‚melle condire'. — *nepouzdano.*

IZMEĐ (izmeđ'), *vidi* između.

IZMEĐÍVATI, izmèđujêm *i* izmèđîvâm, *impf.* izmediti. — *U Stulićevu rječniku:* izmeđivati, izmedivam, freq. *uz* izmediti. — *nepouzdano.*

ÌZMEĐU, *praep. sastavļeno:* iz-među; *prvo je značenje:* micańe s mjesta koje se kazuje prijedlogom ‚među' i šestim padežem (Đ. Daničić, sr.

sint. 187), *ali često znači što i samo* među. — *Stoji s genetivom. — Obično nema akcenta, nego se izgovara s riječi što slijedi kao jedna riječ, n. p.* između ljudi, između ušiju *izgovara se* izmeđuljúdî, izmeđuúšijû; *kad je na drugoj riječi jaki akc.* (^ *ili* ˇ), *ova ga gubi, te* između *dobiva akc.* ˆ *na* i *ili* ˋ *na* u, *n. p.* između puka, između Boga, između vrana, između vas, između braće, između Turaka *izgovara se* Izmeđupûka, Izmeđuboga, izmeđùvrânâ, izmeđùvâs, izmeđùbraćê, izmeđùturâkâ. — *Kod čakavaca glasi* izmeju *(n. p.* Bernardin 172. 175; Anton Dalm., nov. tešt. 20ᵇ; A. d. Costa 1, 91); *i kod čakavaca i kod štokavaca ima kraći oblik* izmed *(n. p.* F. Glavinić, cvit. 182ᵇ; I. Velikanović, prik. 68; A. T. Blagojević, khin. III; B. Leaković, gov. 6; Nar. pjes. srem. 37); *i kod jednijeh i drugijeh nalaze se i okrnjeni oblici:* izmeu *(n. p.* F. Glavinić, cvit. 58ᵃ. 263ᵃ; M. Jerković 16; A. Vitaljić, ist. 169. 468; J. Kavanin 94ᵇ); izmeđ' *(naj češće u pjesmama, n. p.* Nar. pjes. vuk. 1, 104. 110. 4, 150; Nar. posl. vuk. 101); izmej *(n. p.* Anton Dalm., nov. tešt. 19ᵇ). *radi svijeh ovijeh oblika vidi i* među. — *Od* XV *vijeka, a između riječnika u Stulićevu:* iz među ‚e medio'; izmed, v. između; *u Vukovu: (bez akc.)* ‚mit gen., zwischen, von einem zum andern' ‚inter': između nas; *u Daničićevu* (‚e medio, inter').

a. značenje je kao što je sprijeda kazano. a) u pravom smislu, glagol znači: micati se, ili činiti da se što miče (n. p. poslati, pustiti, dati, oteti itd.). Ne ostaviti, ni između sebe potisnuti. Mon. serb. 285. (1419). Ako bi mi se štoo vidělo odslučiti između njiju u kruhu kućamь našijemь. 462. (1453). Izrenu jime vaše kako zalo izmeju sebe. Bernardin 172. luc. 6, 22. Razdiliti će zalih izmeju pravdenih. 175. mat. 13, 49. Da izabranih muži izmej sebe pošlu. Anton Dalm., nov. tešt. 19ᵇ. djel. ap. 15, 22. Razlučiti hote zale izmeju pravadnih. 20ᵇ. Koji će razlučit zle izmeju dobrijeh i pravednijeh. M. Orbin 308. Izčeznu opet između ńih. F. Lastrić, od' 319. Izaći će anđeli i razlučiti zle između dobrije. F. Lastrić, ned. 351. Što bi rad odtirati između vas. svet. 41ᵇ. Da se smakne to zlo između ńih. Ant. Kadčić 511. Zato kako pomaman skočivši otide između svega sabora. Đ. Rapić 351. Posla izmed ńih dvojicu. B. Leaković, gov. 6. Dvoji Srbe između Turaka. Nar. pjes. vuk. 3, 215. Izmeđ' sebe dajte zulumćare. 4, 150. Skoči Mirko između sužańah. Pjev. crn. 61ᵃ. Ščepa đevojku između braće i odnese je u oblake. Nar. prip. vuk. 9. Tako ga izruži da on od sramote pobjegne između komilaca. Vuk, nar. pjes. (1824). 1, 27. Da se molimo Bogu, ne bi li i ovi ostali svi pobegli između nas. građ. 38. Ako ti podeš između nas, i mi ćemo svi ići iz ove zemlje. 180. Proćeraju između sebe zlikovce. dan. 3, 186. Kako su ljudi iz nekakvoga sela tužili i krenuli između sebe subašu. poslov. 85. Da ga otmu između ńih. djel. ap. 23, 10. Izidite između ńih. pavl. 2kor. 6, 17. Da se nije tako zakleo i zavjerio narodu, ne bi ga on između sebe ni pustio amo. S. Milutinović, ist. 366. — *b) glagol ne znači pravo micańe, nego n. p. izabrati, istaknuti, istaknuti se itd.* Izmeu tisuća tisuć duša izabrana. M. Jerković 16. Razabrati lju između pšenice. F. Lastrić, ned. 88. Pisaoci između kojih dva donosim. A. Kanižlić, kam. III. Odabrańe biva između mlogih. utoč. 5. Govori đevojka iz međ' đevojaka. Nar. pjes. vuk. 1, 104. Javi se, đevojko, izmeđ' đevojaka. 1, 110. Te s' ugleda to polje Vidinsko, po Vidinu kule prebijele, izmeđ' kula visoke đamije. 4, 804. Izberu između sebe 20 stari Turaka. Vuk, dan. 5, 36. Da izberu između sebe dvojicu. djel. ap. 15, 22. — *c)* između *ne stoji uz glagol (ili samo uz glagol* biti, budem), *te ističe u nekom mnoštvu jedno ili veće pojedinijeh čeljadi ili stvari (n. p. riječima* jedan, ko, neki, nijedan, svaki *itd.).* Neka bi jedan izmed ńih nikoliko progovoril besid. F. Glavinić, cvit. 182ᵇ. Da nije koijgod između ńih izosto. I. Đorđić, ben. 186. Nut poslušajte između neizbroenije događaja jedan. F. Lastrić, ned. 316. Kad koji umre između braće ove. A. J. Knezović, nep. 273. Nikoji iz među ńih Bogu služe. A. Kanižlić, kam. 135. Jeda se je tko iz među pravovirnih protivio? 201. Filip jedan između sedam djakona. 232. Nitko između pravovirnih nije sumńio. 756. Svakoga bi između sluga pomagao. fran. 187. Između ostalih ovo. And. Kačić, razg. 7. Pogiboše između ostalih tri sina Saulova. kor. 182. Između ostalih ovo čudo učiniše. 264. Jedinica izmed devet braće. Nar. pjes. srem. 37. Jedna između ńih, koja je upravo bila zla, odmah odgovori. Vuk, poslov. 254. Nijedan između rođenijeh od žena nije izišao veći od Jovana krstitelja. mat. 11, 11. Jedan između vas izdaće me. 26, 21. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Između drugih takvo bijaše ono obećańe. A. Kanižlić, fran. 33. Imadiše ovaj ban jednu kćer između ostalih toliko lijepu. And. Kačić, razg. 29. S naijom Vaļevskom, koja je između naj veći u Srbiji. Vuk, dan. 3, 218. — *d) kao kod c) stoji i superlativ (rijetko komparativ).* Nahodim se tužniji i izmed sviju ljudi na svitu smućeniji čovik. I. Velikanović, prik. 68. Koja je bila naj lepša između ńih. Nar. prip. vuk. 157. Vukašin, naj silniji između ńi. Vuk, dan. 2, 75. Da su između sviju Hercegovaca u Gackome naj bolji pjevači. poslov. 161. Naj veći između vas da vam bude sluga. mat. 23, 11.

b. znači prolaženje kroz mjesto što pokazuje između. Od svuda su vrhu lica vlase od kosa razpustile, ali između zlatnijeh žica sjahu im većma oči mile. I. Gundulić 385. Izađoše između vojske, da jih niko ne vidi. And. Kačić, kor. 178. On tad pušća svoje bojno kopļe svome Šarcu između ušiju Deli-Musi u prsi junačke. Nar. pjes. vuk. 2, 407. Protrči đe zeče sad između nogu! (Rekao nekakav čoek raskoračivši se sa sjekirom u rukama po što mu je zec iznenada protrčao između nogu). Nar. posl. vuk. 264. Ona se između naroda nekako ukrade. Nar. prip. vuk. 161. Između naroda provlačeći se. 162. On prođe između ńih. luk. 4, 30.

c. znači da jedno s drugijem ili drugome nešto radi ili pomaže raditi (recipročno). Izmeđ' sebe veńer užegoše. Nar. pjes. vuk. 2, 325. I izmeđ svetijeh ima rijoči. Nar. posl. vuk. 101. Svińe se kolju između sebe, ali kako kurjaka opaze, one se sve slože na ńega. 282. Da se između sebe jedan od drugoga čuvaju. Vuk, dan. 3, 147. Sami između sebe da vladaju i zapovijedaju. 3, 219. Sad se ove bimbaše posvađaju između sebe. 5, 26. Oni sami između sebe da sude i uređuju kako im drago. građ. 8. Ako će oni ńega slušati i između sebe se kao braća paziti. 8. Kad su prosci rekli između sebe. poslov. 3. Koji su se između sebe poklali i zatrli i raselili. poslov. 56. Jer je mir između sviju životińa. poslov. 93. Nemamo ništa više između sebe. poslov. 223. Jer se obično misli da braća između sebe u kući naj maće govore. poslov. 362. Neka se niko ne čudi što se ovdje Srbi istoga zakona biju između sebe. nar. pjes. 4, 12. Ploče koje su između sebe biočuzima sastavļene. kovč. 97. Između se šapću ženenici. Osvetn. 5, 29. Plemena su se nemilice

krvila između sebe. M. Pavlinović, rad. 45. — *mislim da amo pripadaju i ova dva primjera, premda se čini da bi mogla pripadati pod* a, *a) ili b):* Pokupe između sebe nešto oružja, te ga u namastiru Tronoši zatvore u jednu sobu. Vuk, dan. 3, 216. Odma mu onđe između sebe skupe nekolike stotine groša. 3, 287.

d. *neka je recipročna sveza (kao kod* c) *i među stvarima što su među sobom različne ili jednake, ili što među sobom što dijele.* Zašto su mloge pjesme između sebe jednake. Vuk, nar. pes. (1824). 1, XXXIII. Slaba je razlika bila između ovi triju pesama. nar. pjes. (1833). 4, 20. Glavne razlike između današńega slavenskoga i srpskog jezika. dan. 1, 41. Kako su od ovi sviju ļudi postali različni između sebe maće ili više srodni narodi. 1, 121. Ima još tu krupne i bitne razlike između Piemonta i Srbije. M. Pavlinović, razg. 16. — Sav biogradski pašaluk razdijele između sebe na četiri iseta. Vuk, dan. 3, 145. Novce podijele između sebe. 3, 190. Četiri manastira, između kojijeh su i u nurije razdijeļeni *(Paštrovići).* nar. pjes. 1, 91.

e. *znači bavļeće (stajaće ili micaće, ali ne izvan mjesta što pokazuje* između). Skoči onako rańen i nada između prvije. Vuk, dan. 1, 78. Srbi dočekaju ga između Paraćina i Čuprije. građ. 5. Da je nekakav Vujaš sjedio negđe između Mučńa i Javora. poslov. 54. U Kastelima poręd mora između Spļeta i Trogira. nar. pjes. 1, 89. Budući da je kuća naša upravo na vodi između dvije vodenice. rječn. predg. I. Između Visuća i Borka planina je Dinara. rječn. *kod* Visuć. Veliko je Duboko između Biograda i Paleža. *kod* Duboko.

f. *znači primicaće k mjestu što pokazuje* između. Baška će nam dvore pograditi, između ńih trńe posaditi. Nar. pjes. vuk. 2, 48. Kaka vatra između nas dođe! 3, 215. Pa ćete naj poslije doći između dvije planine. Nar. prip. vuk. 87. Izvadi sabļu i stavi je između sebe i ńe. 149. Dôh glavom između vas, da vas pozdravim. S. Ļubiša, prip. 106.

g. *o vremenu.* Ļutit kao zmija između Gospođa. Nar. posl. vuk. 173. Tri nedjeļe dana između Gospođe velike i male. Vuk, rječn. *kod* međudnevnica. U nedjeļu između materica i božića. *kod* oci. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Nu po licu čim plač pisa, što uzdah reče pun poraza, riječ između plača uzdisa i između uzdah plačuć kaza sve. I. Gundulić 240. Kad između plača i cvila spomenem se. I. Đorđić, uzd. 9.

IZMÈKČATI, izmèkčâm, *pf. vidi* izmekšati. — *Složeno:* iz-mekčati. — *Samo u Voltiģijinu rječniku:* ‚ammollire, intenerire' ‚weich machen'.

IZMEKČÁVATI, izmèkčâvâm, *impf.* izmekčati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izmekčavam ‚emollio', *i u Voltiģijinu: uz* izmekčati.

IZMÈKŠATI, izmèkšâm, *pf. posve omekšati.* — *Složeno:* iz mekšati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stućevu* (v. omekšati) *i u Šulekovu:* ‚ausweichen'. — *Sa* se, *refleksivno.* ‚Pušti ga, pušti, izmekšaće se on, doći će on mekši od zečijeg repa, lako mu je dok si ti na sredini'. J. Bogdanović.

IZMÉĻÂŃE, *n. djelo kojijem se izmeļa (vidi* 1. meļati). — *U Stulićevu rječniku.*

1. IZMÉĻATI. izmêļâm, *pf. izgnusiti, izmrļati.* — *Složeno:* iz-meļati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* (‚imbrattare, lordare' ‚beschmutzen'), *u Stulićevu* (v. izgnusiti), *u Vukovu* (vide upr|ati). Tko ticati bude pakal, izmeļati će se od ńega. Ant. Kadčić 526. Nije zadosta haļinu izmeļanu potopiti za oprati je. I. J. P. Lučić, doct. 10.

2. IZMÉĻATI, izmêļâm, *pf. vidi* izmeļaviti, izmečiti. — *Složeno:* iz-meļati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVIII *vijeka.* Izmeļaj one višńe. Z. Orfelin, podr. 372. ‚Ušla goveda u žito (već isklasano) pa su ga svega izmeļali i pomeļali'. ‚Vaļda su nečija goveda ušla u našu livadu, kad je onako trava (livada) sva izmeļana i pomeļana i izmršena, pa 'e neš za žive muke pokositi'. J. Bogdanović.

IZMEĻÁVITI, izmèļâvîm, *pf. meļavļeńem izmrviti.* — *Složeno:* iz-meļaviti. — *Akc. je kao kod* izjednačiti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚molere, conterere, atterere, terere', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZMEĻÁVĻÊŃE, *n. djelo kojijem se izmeļavi.* — *U Stulićevu rječniku:* izmeļavjeńe *i* izmeļavļeńe.

IZMEĻÍVATI, izmèļujêm *i* izmèļîvâm, *impf.* izamļeti. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* izmeļujem ‚emolo'.

1. IZMÈSTI, izmètêm, *pf. sve pomèsti.* — *Složeno:* iz-mèsti. — *Akc. je kao kod* isplesti. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* ИЗМЕСТИ, *u našemu se jeziku javļa od* XVII *vijeka (vidi naj zadńi primjer).* — *Između rječnika u Mikaļinu* (izmesti, omesti ‚everro, verro, converro'), *u Belinu* (‚scopare, spazzare' ‚verro'; izmesti, izmetam ‚scopar bene e tutto' ‚everro' 658a), *u Voltiģijinu* (‚scoppare, spazzare' ‚auskehren'), *u Stulićevu* (‚verrere, scopis mundare'), *u Vukovu* (‚hinauskehren' ‚everro'). Ako metlu ne vazmeš i sve čisto ne izmeteš. A. Georgiceo, pril. 27. Izmete doisto sve nuglove. F. Lastrić, ned. 89. Gadnu metlu da tko ište za izmesti ńom smetlište. V. Došen 104b. — *i metaforički.* Tako jak cvit, od uresa ki nije veće kad uvene, s prva očinka, opet splesa, pak izmete na dvor mene. I. Gundulić 228.

2. IZMÉSTI, izmétêm, *pf. svršiti métêńe, pošto se mnogo (ili sve) mélo.* — *Složeno:* iz-mésti. — *Akc. je kao kod* istresti. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Mikaļinu* (izmesti, izbrļati ‚turpo, contamino, spurco, inquino, deformo, foedo, maculis aspergo', *i kod* izbrčkati) *i u Vukovu* (‚gut einrühren' ‚immisceo').

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.* Sir počińa i maslo izmete. M. A. Reļković, sat. I4a. Mlado maslo istom izmeteno. J. S. Reļković 227.

b. *ismrļati.* Nit' je did u mene, ki ruke proklete oca svoje žene u krvi izmete. H. Lucić 191. *i u Mikaļinu rječniku.*

3. IZMESTI, izmetem, *pf. vidi* izmetnuti. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* ‚ejicere'. Da ga ne izmetu nikojima uzrokoma. Mon. serb. 81. (1302—1321).

1. ÌZMET, *m. uopće djelo kojijem se izmeće, ili češće u konkretnom smislu ono što se izmeće.* — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* измєтъ, *rus.* измет; *u našemu se jeziku javļa od* XVII *vijeka.* — *Između rječnika u Belinu* (‚mondezza, spazzatura' ‚purgamenta' 495a; ‚rifiuto, cosa rifiutata' ‚res repudiata' 619a; izmet od puka ‚abietto in sostantivo' 5a; izmet puka ‚canaglia, marmaglia' ‚infima populi sordes' 164a; izmet ‚aborto, cioè creatura dispersa' ‚abortus' 10a), *u Bjelostjenčevu (kod* izmetek), *u Voltiģijinu* (‚aborto, rigetto, scarto' ‚unzeitige geburt, verwurf'), *u Stulićevu* (‚sordes, purgamentum'), *u Vukovu:* ‚der ausschuss (das schlechteste)' ‚rejiculum'.

a. *djelo kojijem se izmeće. — potvrđeno je samo*

u osobitijem značenima. a) pobacivańe djeteta. Jeli ńegova pomoć i uzrokovala istinito izmet i poginutje zametka. Ant. Kadčić 550. *vidi i u rječnicima. — b) u gramatikalnom jeziku, neizgovarańe slova u ńekijem slučajevima. — u pisaca našega vremena.* Izmet, gr. ‚ecthlipsis' ἔκθλιψις ‚ausstossung des m mit dem vorgehenden vocal'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *ono što se izmeće.*

a) ono što se izmeće između ostaloga, jer je naj gore i ništa ne vrijedi. aa) uopće, vidi u rječnicima. — bb) smetlište, vidi u rječnicima. — cc) u osobitijem značeńima. — u naše vrijeme kod pisaca. Imet (izmetina), zool. ‚excremente', tal. ‚escrementi, materia fecale'; merc. (otrebak, otrebina, obirak) ‚ausschuss(-waare)', tal. ‚scarto, scelume, marame', egl. ‚refuse, garbles', frc. ‚rebut'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *dd) naj češće u prenesenom smislu, o čeljadetu ili o čeljadi, kao o naj gorijem među ljudima, među pukom (i kao psovka).* Koga izmet sve čeljadi, od nikakve ruke i scjene mnoštvo ljudi dvorit radi, i nekrepke slijede žene. G. Palmotić 8, 40a. Izmet puka potišteni. I. Đorđić, salt. 68. Sveti oci malo ne vas ovi izmet s vrata od raja odalečuju. B. Zuzeri 171. Pri ńemu svi kraļi od svijeta što su drugo nego izmet pravi od gorštaka priprostijeh? 318. Jer naj mańi htišе biti i izmet se od svih zvati. P. Knežević, živ. 40. Sve se grdeći, i sebe držeći za jedan izmet. P. Knežević, živ. 56. Izmet puka u krčma. A. Kanižlić, kam. 816. Ja sam izmet ļudinstva. S. Rosa 12b. Rijet ćete mi da su ti mnozi izmet svega puka. Đ. Bašić 229. Neće više biti različnosti među pukom i među misnicima, među naj tamnijim izmetom mnoštva i među službenicima crkve. I. J. P. Lučić, bit. 41. Majka koja se ne pripada ni od porugańa izmeta puka. Grgur iz Vareša 90.

b) dijete ili živinče izmetnuto (pobačeno), vidi u rječnicima. — u naše vrijeme kod pisaca i u drugome smislu (izrod): Izmet, izmetak, bot. (izrod) ‚missbildung'; izmet, phil. (izrod) ‚ein entarteter', tal. ‚degenere'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. *demašak, šamalaģa. — Načińeno u naše vrijeme po* izmetati, 1, b. Izmet, tech. ‚(beim weben) damast', frc. ‚damas', egl. ‚damask', tal. ‚damasco'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. ĮZMET, *vidi* hizmet.

ĮZMETAC, izmeca, *m. u Stulićevu rječniku: uz* izmet. — *nije dosta pouzdano.*

ĮZMETAK, izmetka, *m. vidi* 1. izmet, b. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚aborto, cioè creatura dispersa' ‚abortus' 10a) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (kajkavski* izmetek, izmet, izvržek ‚abortus'), *u Voltiģijinu (uz* izmet), *u Stulićevu (uz* izmet; *a napose* ‚abortus'), *u Vukovu* (‚der ausschuss' ‚rejiculum', cf. izmet). Izmetak izvržen iz utrobe. Ant. Kadčić 548. Otrodije ili izmeci držati se moraju kao igre prirode. P. Bolić, vinod. 1, 81.

IZMĖTALAC, izmėtaoca, *m. čovjek koji izmėtê. — U Belinu rječniku:* ‚scopatore, colui che scopa' ‚converritor' 658a, *i u Stulićevu:* izmetalac *i griješkom* izmetaoc ‚verrens, scoparius'.

IZMETALO, *n. ono čim biva da se što izmetne (samo u osobitijem značeńima). — Načińeno u naše vrijeme. a) čim se čini da se izmetne dijete. u Šulekovu rječniku:* ‚abtreibemittel'. — *b) sprava u ļudskom ili u živinskom tijelu kojom se što izmeće naravnijem načinom.* Izmetalo, zool. lat. ‚organum excretorium', ‚ausführungsorgan', tal. ‚organo escretorio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IZMĖTÂĻKA, *f. u Vukovu rječniku:* (u vojvodstvu) djevojačka igra, nalik na ‚kotillon, art tanz' ‚saltus quidam' *s primjerom:* Igraju se (devojke) izmetaļke. — *I s drugijem značeńem u pisaca našega vremena.* Izmetaļka, phys. izmetaļka muńevine ‚auslader, elektrischer entlader', frc. ‚déchargeur d'électricité, arc conducteur', egl. ‚discharging-rod, discharger'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ĮZMETAN, izmetna, *adj.*

a. *koji je izmetnut, odbačen (o čeļadetu). — Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Poď'te, izmetni, k odmetnicim u nemile strane tmaste. G. Palmotić 3, 254a.

b. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka, o poslu, kao da znači: nizok, nižega reda.* Nika jesu opeta nadarja koja za koje vrime jesu podana i koja mogu biti zdignuta od starešine, kakono jesu ... nadarja koja se daju pivaocem i drugima koji podpomaga'u u posli izmetni crkovni. jedan dakle koji ima za vrime koje nadarje od podpomaganja izmetnoga neće moći biti primļen na svete rede, dokle ne bude doteći vikovično nadarje. A. d. Costa 1, 215. Voziti galiju, nositi kamenje i druge izmetne posle. 2, 147.

c. *u kojemu ima izmeta (vidi* izmet, b, *a) i b)). — U Stulićevu rječniku:* ‚escrementoso, che à escremento' ‚foeculentus'.

d. *koji je od demaška, šamalaģe. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚damasten'.

IZMĖTÂŃE, *n. djelo kojijem se izmeće. — Stariji je oblik* izmetanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izmećanje), *u Stulićevu* (izmećańe *i* izmetańe), *u Vukovu* (1. ‚das auswerfen' ‚ejectio'. 2. ‚das ausschiessen' ‚rejectio'. 3. ‚das einweben bunter farben' ‚τὸ intexere'). Jedno izmetanje dostojno smijeja. M. Radnić 18a. Izmetańe, zool. lat. ‚excretio', ‚ausführung, ausscheidung, aussonderung', tal. ‚escrezione'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IZMETAR, *m. čovjek koji če ili uopće načińa izmet (demašak, šamalaģu). — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚damastweber'.

IZMĖTATI, izmećêm, *impf.* izmetnuti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* izmetâh, *u ger. praes.* izmećûći. *u part. praet. pass.* izmetân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Riječ je stara, isporedi stslov.* izmetati, *rus.* изметать. — *Gdjegdje se nalazi i u inf. i u prošlijem vremenima č mj. t. kao što je u praes., n. p.* izmećati. J. Mikaļa, rječn.; A. Vitaļić, ist. 355. 515; J. Banovac, pred. 112; izmećahu. J. Palmotić 243; J. Banovac, razg. 132; izmećala. And. Kačić, razg. 26. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izmećati, mećati na dvor ‚ejicio'), *u Belinu* (izmetati pušku ‚scaricare, sparare, inteso di bombarde o moschetti' ‚explodo' 649b), *u Bjelostjenčevu* (izmećem, izmetati, izhitavam, izbacivam ‚ejicio'), *u Voltiģijinu* (‚buttar fuora, gittar fuora, scaricare' ‚hinauswerfen'), *u Stulićevu* (izmećati *i* izmetati ‚ejicere, projicere'), *u Vukovu:* 1. ‚auswerfen' ‚ejicio'. 2. ‚ausschiessen' ‚rejicio'. 3. ‚einweben' ‚intexo'. 4. puške ‚abfeuern' ‚emitto (jaculum)'. 5. (u gorńem primorju) n. p. masline dobro izmeću ‚sind ergiebig' ‚copiam effundere'.

1. *aktivno.*

a. *uopće izbacati. a) iz sebe. aa) u pravom smislu.* Kako iz jednijeh usta izmeće na dvor dim i plamene ogńene. B. Kašić, per. 45. Cijevi od gvozdja šupļe nose, ke ogńena zrna izmeću. I. Gundulić 321. More izmeće bez milosti *(gole kosti).* 517. Izmećahu iz sebe bronzu rastopļenu.

I. Držić 231. Rijeke izmeću zlatne pjene. Ġ. Palmotić 1, 146. More uzdrži tjelesa živa a izmeće na poļe mrtva. M. Radnić 257a. More izmeće vanka kamenice na kraj. 258a. Gore čini izmećati iz sebe strašne plamike. A. Vitaļić, ist. 355. Ja sam vidio Vezuvija koji iz svog skuta izmeće uzgor ogań. A. d. Bella, razgov. 217. Kriv lûk ne izmeće strijele uprav. I. Đorđić, salt. 269. Izmećući iz sebe za šes cijelijeh dana smrdeću vodu. I. Đorđić, ben. 33. Prije nego li je ona peć jazovita počela izmetat živa ogńa poplavice. B. Zuzeri 246. Izmeću ga *(zlato rike)* na kraj. J. Filipović 3, 269a. Ali je ovo isto koliko hotjeti sudit dno mora po onoj vozi, koju izmeće na kraj. Đ. Bašić 87. Zemļica ti kosti izmećala! And. Kačić, razg. 26. Da nam grješne kosti izmeće sveg stvoreńa zemļa mati. J. Krmpotić, katar. 141. Pļuvačku iz sebe izmeće. J. Rajić, pouč. 2, 29. Od onijeh gora koje izmeću ogań iz sebe. A. Kalić 85. Kod ńega se jed čemerni toči i slijeva koga zmija množ izmeće. N. Marči 64. Izvor voda izvirala bistra studena, izmetala struk bosiļka zimi zelena. Nar. pjes. vuk. 1, 293. Tekla Sava ispod Biograda, izmetala lađu od merģana. 1, 328. Zemļa mu kosti izmetala! Nar. posl. vuk. 89. Loj kosti izmeće. (Kaže se za mršavo marvinče). 170. Tako mi zemļa kosti ne izmetala! 301. — ***bb) u metaforičkom ili prenesenom smislu.*** Verni imaju grihe u pamet pobirati, ter na vrime po ispovidi izmetati ih. F. Glavinić, cvit. 452a. Sione ogńa tvoj rod iskre izmeće. Ġ. Palmotić 1, 276. Jošte od slave iskre izmeće. P. Kanavelić, iv. 152. Sad se mačem samo brani, sad udarce strašne izmeće. J. Palmotić 203. Vrh šätôrâ viđahu se gdje jabuke zlatne sjahu, koje sunce činahu se čim zrak nadvor izmećahu. 243. Ńihov jazik riči izmeće smradne vrlo. A. Vitaļić, ist. 20a. — ***b) ne iz sebe, nego iz mjesta gdje stoji objekat (a može biti isto gdje stoji i subjekat).*** Svuda ih izmeću kako trib iz žita. Š. Menčetić 336. Pače ga obnoć na dvor izmeće. B. Kašić, per. 146. Na rijeci smo onoj veće, gdi Karonte glasoviti na kraj drugi duše izmeće. Ġ. Palmotić 2, 452. Nagnu izmećuć strijel pereni. P. Kanavelić, iv. 82. Osvetni trijes izmeće Božja ruka. 181. Mlin izmeće brašno. M. Radnić 449b. Mornari i putnici svi se vrćahu, i pratež na dvor izmećahu za brod oblakšati. J. Banovac, razg. 182. Trojica strile na neprijateļe izmetaše. E. Pavić, ogl. 447. Iz bojni i sedal izmetaše. Nar. pjes. vuk. 2, 495. — ***može amo pripadati i ovaj primjer:*** Na haļini mojoj izmetali su sreću. S. Rosa 12b. — ***c) kad je objekat čeļade, glagol može biti u prenesenom smislu i znači: ne držati ga, ne primiti ga veće u svoje društvo, izgoniti ga iz društva.*** Koja *(crkva)* po proklestvu izmeće iz sebe skomunikanika. I. Držić 201. Moliti Boga za ńega ne izmećući ga iz molitava općeni. M. Radnić 394b. Papa izmeće one koji ne bi hotili. A. Kanižlić, kam. 385. Mastnika kojega vi od majstorluka izmećete. A. T. Blagojević, khin. 48.

b. ***u prenesenom smislu, kao davati, rađati itd. a) o drvetu, plodu itd.*** Dub koji smolu izmeće. J. Mikaļa, *rječn. kod* dub. Da početkom od tepline stabla izmeću lišćavine. J. Kavańin 472b. ‚Masline dobro izmeću' (t. j. daju mnogo uļa). *u Dubrovniku.* P. Budmani. *vidi i u Vukovu rječniku.* — ***b) davati koristi, dobiti uopće.*** Izmeće li ti rašica? (D). Poslov. danič. 36. — ***c) kod računańa*** izmetati ***znači: davati onaj broj što se traži računańem.*** Vrijeme koje je isteklo među tom poveļom i smrtim Hrista ne izmeće četiri stotine i devetdeset godišta. S. Rosa 18a. Nosaše po sikla što izmeće oko po ťjorina njemačkoga. 101b.

c. ***kao*** postaviti, izložiti. Na zlotvorske udarce sebe izmetju. G. Peštalić 21.

d. ***u jednom primjeru*** XVII ***vijeka kao da znači vršiti.*** Elementi, voda, zemļa, ajer, vatra ne stoje ni jedan čas brezposleni, nebesa brez pristanka micana su i vrte i*(h)*, i zvijezde izmeću svoje poslove. M. Radnić 485b.

e. ***objekat je puška, top itd.*** Pristade neprijateļ topove izmetati. I. Zaničić 26. Počeo je topove izmetati u grad i zrńem ogńevitim upaļivat ga. 103. Što izmećeš puške bez nevoļe? Nar. pjes. vuk. 3, 91. Jednak tanke puške izmetahu. 4, 377. Ni na Turke puške izmetaše. Ogled. sr. 183. Ko ć' izmetat' pušku na Turčina. 250.

f. ***tkati nitima različitijeh boja tako da postaju na tkańu slike (vidi u Vukovu rječniku i osobito kod*** izmetańe). — ***kod pisaca našega vremena u osobitom značeńu (tkati šamalaģu, demašak).*** Izmetati, techn. ‚damasciren, damassiren, damast weben', frc. ‚damasser', egl. ‚to damask'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. ***pasivno (vidi*** 1, f). Načini košuļu od tankoga platna izmetanoga. Đ. Daničić, 2mojs. 28, 39. Tanko platno misirsko izmetano razapińao si da su ti jedra. jezek. 27, 7.

3. ***sa*** se

a. ***pasivno.***

a) vidi 1, a. I da se ovi ļudi opaci iz dubrave ove izmeću. Ġ. Palmotić 1, 12. *(Drenovice)* da udru iz privare izmeću se hitrom svijesti. J. Palmotić 226. Krstjanin izmeće se iz općina. I. Grličić 197. Ne izborci ki se izmeću van poļana. J. Kavańin 148'.

b) vidi 1, c. U očitih potribah ovako se izmeće *(sakramenat svrhu otara)* da se prikaže Bogu otcu toliki zalog svoje prama nami ļubavi. I. Velikanović, uput. 3, 55.

b. ***refleksivno, često u osobitijem značeńima. — Između rječnika u Mikaļinu*** (izmećati se, ishoditi na dvor ‚oxeo, erumpo') ***i u Vukovu:*** 1. ‚sich werfen (vom holze)' ‚rejici', cf. izvitoperiti se. 2. ‚ausarten' ‚degenero'.

a) ishoditi, samo u Mikaļinu rječniku.

b) ne slušati, oprečivati se, buniti se. — ***U jednoga pisca*** XVIII ***vijeka.*** Muke, tuge i nevoļe drage voļe podnit neće, dal' se ļuti i izmeće. V. Došen 200b. Ali linac tome neće, dal' se vrti i izmeće i naj mańe na to pazi da naredba ne pogazi. 247b. Kad virovat ńemu *(Bogu)* nećeš, dal' se varkaš i izmećeš, da mu vire u tom ne daš što očima sam ne gledaš. 257b.

c) o čeļadetu, živinčetu, bilci što se rađa drukčije i gore nego je ono (čeļade, živina, biļka) od čega se rađa, vidi kod izroditi. Jedne su se lose izmetale, i gori plod donositi počele. P. Bolić, vinod. 1, 33. ***vidi i u Vukovu rječniku.***

d) o drvu, vidi izvitoperiti se. — ***U Vukovu rječniku.***

e) vidi izlaziti, 7. — ***U Šulekovu rječniku:*** bogiše se izmeću ‚die blattern schlagen aus' ***kod*** ausschlagen.

2. IZMÉTATI, izmêćêm *i* izmêtâm, *impf.* izmèsti. — *isporedi* 2. izmijetati. — ***U Belinu rječniku:*** *praes.* izmetam ***kod*** izmesti, ***i u Bjelostjenčevu:*** izmećem, pomećem, pomesti, čistim, snažim z metlum ‚everro, converro, expurgo' *(koje može pripadati i pod* izmijetati).

IZMETAV, *adj. koji se izmètê.* — ***U Stulićevu rječniku:*** ‚qui ejicitur, projicitur, scopis projectus'. — *nepouzdano.*

1. IZMÈTÊŃE, *n. djelo kojijem se izmètê.* —

Stariji je oblik izmetenje. — *U Belinu rječniku:* izmetenje ‚scopettamento, lo scopettare' ‚scopulis expurgatio' 658a, *i u Stulićevu:* ‚purgatio'.

2. IZMÉTÊŃE, *n. djelo kojijem se izmêtê.* — *Stariji je oblik* izmetenje. — *U Mikaljinu rječniku:* izmetenje, izbrljanje.

IZMETINA, *f. vidi* 1, izmet, b, *a).* — *U Voltiđijinu rječniku:* ‚mondiglia, spazzatura, scoppatura' ‚auskehren, mist', *i u Stulićevu:* v. izmet.

IZMETNÚĆE, *n. djelo kojijem se izmetne.* — *Stariji je oblik* izmetnutje. — *Između rječnika u Belinu* (izmetnutje ‚gettar fuori' ‚ejicio' 342a; ‚aborto, cioè il disperdersi la creatura' ‚abortus' 10a), *u Voltiđijinu* (izmetnutje), *u Stulićevu* (izmetnutje). Bi podpisano izmetnutje svetoga Ignacije. K. Pejkić 25. Prvo slaše razumi se kakono ti izmetnutje. A. Bačić 32. Osim izmetnutja iz općine pravovirnih izgubiti će svoju crkvenu službu. A. Kanižlić, kam. 360. Od klanjaća, čuvaća iliti uzdržaća, izmetnutja eukaristije. I. Velikanović, uput. 3, 58. Prisvetoga tila Isukrstova očitim izmetnutjem. 3, 512.

IZMETNUTI, izmetnêm, *pf. složeno:* iz-metnuti. — *isporedi* 3. izmesti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* izmetnû. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izmetnąti, *rus.* изметнуть. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izmetnuti na dvor ‚ejicio'; izmetnuti dijete, izvrći dijete ‚aborto, aborior, facere abortum'; izmetnuti, izvrći, ne primiti ‚excludo, extrudo'), *u Belinu* (izmetnuti, izmećem ‚sbalzare, cacciar fuori con impeto' ‚exturbo' 644a; ‚sbarcare' ‚expono' 644b; ‚excludo' 291a; izmetnuti dijete ‚abortire, sconciarsi' ‚abortum facere' 10a), *u Bjelostjenčevu* (v. izmećem), *u Voltiđijinu* (‚metter fuora; sgravidarsi' ‚hinauslegen; niederkommen'), *u Stulićevu* (‚ejicere, projicere, excludere, extrudere, emittere, evomere'; izmetnuti dijete ‚abortum facere'), *u Vukovu:* 1. ‚auswerfen' ‚ejicio'. 2. ‚ausschiessen' ‚rejicio'. 3. ‚abfeuern' ‚emitto (jaculum) e tormento'.

1. *aktivno.*

a. *učiniti da što mahom iziđe na polje, izbaciti. a) iz sebe. aa) u pravom smislu.* Balina izmetnu Jonu na suho. M. Divković, nauk. 216a. Bivši izmetnula na dvor tridesti ili četrdesti litara krvi. B. Kašić, iń. 98. Izmetnuti vanka zalogaj. M. Radnić 360b. Izmetnu dušu nečistu. I. Đorđić, ben. 88. Ńega mrtva valovi na kraj izmetnuše. 175. Iznutra usilovan je drag draga s rukom svojom izmetnut. A. Kalić 609. Izmetnuće zemlja stanovnike svoje. Đ. Daničić, 3mojs. 18, 25. Zemlja će izmetnuti mrtvace. isai. 26, 19. — *bb) u metaforičkom ili prenesenom smislu.* Ono ganutje imamo umoriti, ugasiti, i(z) srca izmetnuti. M. Divković, bes. 296b. Kad ti prijeti, da će te izmetnuti iz milosti svoje. I. M. Mattei 177. Izmetnu srce moje rič dobru. Grgur iz Vareša 124. — *b) iz drugoga mjesta (u kojemu može biti i subjekat).* Orlići koje orao izmetne doli iz gnizda. M. Radnić 204b. Izmetnuti kamen iz praće. 307a. Usilovan bi naj poslije izmetnuti strilu od pokaranja, i spustiti mač srčbe svoje. F. Lastrić, ned. 429. Izmetni naj prvo sohu iz oka tvoga. S. Rosa 78b. Jedan izmetnuvši *(iz kuće)* kamen ubije jednoga. 2, 165. Dokle ga *(tilo poluvirca)* izvan toga mista izmetnu. Ant. Kadčić 305. — *c) kad je objekat čeljade, može značiti u prenesenom smislu: istjerati, izagnati iz društva, ne primiti već u društvo.* Izmetnuo bijaše Zlatoustoga od biskupatstva carigradskoga Teofil. K. Pejkić 102. Papa je Arijane iz općeńa crkve izmetnuo. A. Kanižlić, kam. 154. Ajdete, ajdete, i izmetnite sebe, ako morete, od broja oniju kojima Isus govori. Đ. Rapić 118. — *d) iz lađe, iskrcati, pustiti na kraj.* Moli sjutradan, da na suho izmetnu ga. B. Zuzeri 405. Pak ti se ukrcaše u te peraške đemije, paka ih izmetnuše pod bijelijem Barom gradom. Nar. pjes. bog. 176. — *e) kad je objekat dijete (a i živinče), pobaciti.* Izmetnu dijete mrtvo. B. Kašić, iń. 98. One hude i nemile žene, koje povoljno nastoje izmetnut dijete, za ne ostat sramotne. Đ. Bašić 309. *vidi i u rječnicima.* — *f) kod igre, baciti, metnuti zaru (kocku).* Prid pristoljem tri trpeze: na trećoj dvoje žara, na koju bjehu dovedena dva tužna ona gospodičića, da svaki svoje uzme i zaigra: ter tko od ńih mańe izmetne, da pripaše carsku sablju, tko li veće, da pruži grlo na zančicu. B. Zuzeri 22.

b. *roditi (uopće).* Zrnce pšenice naj poslije izmetne klas. M. Radnić 479a.

c. *kao* izložiti, položiti, postaviti. Imadijući bašću uz manastir, izmetnu po stablih tri ili četiri grletke. Đ. Rapić 62. Ako bi bila potriba za uzdržat život duše tvoje, život tila izmetni na pogibio. 78. Toga radi indi hoćemo danas jedino izmetnuti ogledalo. 179. Nut' dopustite mi, da onoga staroga pokornika Davida svima za ogledalo izmetnem. 236. I toga radi skoro vazda zlu smrt imaju koju sam danas odredio prid oči izmetnuti. 269. Zamota se jedan put mačka u mrižu, koju lovac za ptice bijaše izmetnuo. 367. Onu vodu radi koje drugi svoj život na pogibio jesu izmetnuli. 411. — *u osobitom smislu.* Kad su se parangali pribrali, onda se polako s pomńom izbaci tuńa iz koša, da se osuši, i to zovu izmetnut parangale. L. Zore. hrv. lip. 140.

d. *s objektom* puška, top *itd., ispaliti.* Lovac ne prijeti zvjerki, nego čeka dočim se namiri, pak pušku izmetne. S. Margitić, fal. 289. Jedan biše pušku izmetnuo. L. Ljubuški, pism. 25. Malo oružje izmetnuše. I. A. Nenadić, šambek. 15. Izmetnuše te puške i ǵeferdare. Nar. pjes. bog. 174. Treći put sriću imadiše topčija, jer izmetnuvši top, pridro je singire od mosta. I. Zaničić 120. Udilj pušku izmetnu u istoga. 239. Koliko je pušak izmetnuo, on'liko je Turak pogubio. And. Kačić, razg. 288. Nemoj niko puške izmetnuti. Nar. pjes. vuk. 3, 316. Svi zajedno puške izmetnite. 3, 316. Jednom puške male izmetnite. Pjev. crn. 151b. Ja izmetnuh puške Gavranove. 176a. Ja nehotice izmetnuh malu pušku. M. Đ. Milićević, omer. 52.

2. *pasivno.* Kakono magarac smrdeć koji je izmetnut izvan vrata Jeruzolimskije. M. Divković, bes. 310a. Med je izmetnut od posvetilišta. M. Radnić 20b. Na smrt svi bit ćemo izmetnuti. B. Bettera, or. 19. Koji su izmetnuti iz svete crkve. I. Grličić 16. Grci iskahu da po svaki način ‚i od sina' bude izmetnuto iz virovanja. S. Badrić, ukaz. 78. Mlogi Grci iz općeńa crkve izmetnuti bijau. A. Kanižlić, kam. 627. Rad koga iz vojske bi izmetnut. E. Pavić, ogl. 372. Što je zao izgled? Nije drugo, nego jedna izmetnuta i raztegnuta mriža i zamka. Đ. Rapić 422. Neka se napune srdca vaša u onimą mlogima i različitima boreńima kojima je izmetnut vaš život. A. Tomiković, gov. 308.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Strila, koju kip u drugoj ruci držaše, iznenada izmetnu se. A. d. Bella, razgov. 247. S pripravom što se moglo naj ponosnijom ova sreća izmetnula se. B. Zuzeri 22. Koga ste sudili, da se ima iz crkve izmetnuti, ńega izmetnusmo. A. Kanižlić, kam. 124. Pluvaka od usti može se bez griha izmetnuti iz usti do po četvr-

tine od ure. Ant. Kadčić 168. Posli izmetne se boca na sunce. G. Peštalić 246.

b. *refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu* (‚imbastardire in neut., allontanarsi con peggioramento dal proprio essere, tralignare' ‚degenero' 376b) *i u Vukovu:* 1. ‚sich hinauswerfen' ‚se ejicero' *s primjerom iz narodne pjesme:* Iz bojnog se sedla izmetnuo. 2. ‚sich werfen (vom holze)' ‚rejici', cf. izvitoperiti se. 3. ‚ausarten' ‚degenero', cf. izvrći se.

a) u pravom smislu, izbaciti se, vidi 1, a. *u Vukovu rječniku.*

b) o drvu, vidi izvitoperiti se. *u Vukovu rječniku.*

c) degenerare, *roditi se (o čeljadetu, životiňi, biljci) ili uopće postati drukčiji i gori nego je ono od čega se rađa, izroditi se, izvrći se.* Izmetne se i dobro ne rodi. J. S. Reljković 137. Ili ako izmetnu se vrsti na zlu diňu. 181. Izmetnu se odvoda od tuđe loze. Đ. Daničić, jer. 2, 21. Bolest se je izmetnula u groznicu ‚die krankheit ist in ein fieber ausgeschlagen'. B. Šulek, rječn. *kod* ausschlagen.

IZMETOKLÁSATI, izmetòklâšêm, *pf.* opremiti kojigod posao bez ikakva reda, zlo, svakako. — *isporedi* izmetoklasiti. — *na Braču.* A. Ostojić.

IZMETOKLÁSITI, izmetòklâsîm, *pf. izmiješati različne stvari tako da sve ostane u neredu.* — *isporedi* izmitoklasiti, izmetoklasati. — *Složeno:* iz-metoklasiti. — *Akc. je kao kod* iznaopačiti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Nemoj mi ticati u te stvari, jer ćeš sve izmetoklasiti'. P. Budmani.

ÌZMI, *adv. osim (uprav je impt. 2 sing. glagola* izeti, *koji vidi pod* 1, a, *e)). — Na dva mjesta* XVI (?) *vijeka.* Ner da na svit sve znam ino, izmi samo kad ću umriti. A. Čubranović 147. *(u mlađem rukopisu).* Ner sve na svit da znam ino, izmi samo, kad ću umriti. M. Pelegrinović 192.

ÌZMICÂŃE, *n. djelo kojijem se izmiče. — U Stulićevu rječniku i u Vukovu.*

ÌZMICATI, izmičêm, *impf.* izmaknuti *(vidi i* micati). — *Akc. je kao kod* izgrtati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚togliere per forza' ‚eripio' 784a, *i praes.* izmičem *kod* izmaknuti), *u Voltiģijinu (praes.* izmičem *kod* izmaknuti, *vidi i kod* A, 2), *u Stulićevu* (‚eruere, removere', *a kod* izmaknuti *ima praes.* izmičem), *u Vukovu* (1. ‚wegrücken' ‚removeo'. 2. ‚vorausgehen' ‚praecurro', cf. odmicati).

A. *prelazno.*

1. *aktivno.*

a. *otimati, grabiti, izvlačiti.* Smrt mi izmiče srdačce iz tila. M. Vetranić 2, 364. Otci sinovom, sinovi otcem, muževi ženam, a žene muževom iz ruku izmicahu i otimahu što viđahu od pitja i od jedenja. M. Divković, bes. 699b. Izmičući potrebnoga iz ruke jačih od ńega, siromaha i uboga od drpećih ńega. B. Kašić, rit. 379. I čuje da mu ńešto ne da se obući, nego odiću svetu izmiče. F. Lastrić, ned. 385. Evo ga *(sina)* iz ruku moji sad bolest izmiče. A. J. Knezović, nep. 18.

b. *kao* pomicati, uzmicati *(vidi* izmaknuti, A, 1, b). Izmičući ramena svoja. Đ. Daničić, nemij. 9, 29.

c. *vaditi, vidi* izmaknuti, A, 1, c. Izmiče ga iz te mloge krvce. Nar. pjes. vuk. 2, 315.

d. *vaditi, vidi* izmaknuti, A, 1, d. Ter nabuńen oko ńega svak luk peńe, sablju izmiče. I. Gundulić 486.

2. *sa* se.

a. *pasivno.* Izmiče se iz usti od bidnih sluga zalogaj kruha. A. d. Bella, razgov. 26.

b. *refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu* (‚sguizzare, proprio de' pesci' ‚elabor' 676a), *u Voltiģijinu* (‚sgvizzare, scivolare; togliere via' ‚entschlupfen'), *u Stulićevu* (v. izmaknuti se), *u Vukovu* (1. ‚zurücktreten' ‚recedo'. 2. ‚sich entwinden' ‚extorqueor': izmiče se n. p. što glatko iz ruke. 3. izmiče se hljeba ‚geht zu ende' ‚deficit', cf. premaći se).

a) prema 1, a. *aa) kao* bježati, *vidi* izmaknuti, A, 3, b, *a) aa).* Jaki Sansun, jer se izmaknu tri puta iz ruku Dalilovi, sciňaše da će se vazda izmicati. J. Banovac, razg. 29. Pa se stane izmicati na se kao rak. Nar. prip. vrč. 108. Izmičući se pred Turcima dođe u Negotin. Vuk, dan. 1, 84. — *bb) u prenesenom smislu, kao* izgovarati se, *vidi* izmaknuti, A, 3, b, *a) aa).* Kad ja imam potrjebu od tebe, ti se izmičeš. M. Držić 390. Zove ih k sebi i pita ih: ‚Kako je dijete?' ter videći da se izmiču, hoće znat sve potanko. B. Zuzeri 384. Što se sramite, što se izmičete? Đ. Bašić 185. — *cc) izvlačiti se (n. p. o živoj ribi iz ruke, vidi u Vukovu rječniku).* Nije ga za što uhitit, izmiče se kako jegulja. (Đ). Poslov. danič. 81.

b) prema 1, b, *vidi* izmaknuti, A, 3, b, *b). aa) u jedinom primjeru u prenesenom smislu.* Izmiče se mnogoj neprilici. M. Pavlinović, rad. 142. — *bb) u ovom primjeru ne kaže se o pravom micańu, nego o onakvom kakvo se čini onome što putuje da biva kod stvari što se ne miču i što su oko ńega.* Kon Olimpa jošte gleda Pelio i Osa gdje se izmiču, od kojijeh se pripovijeda da u nebo vrsim tiču. I. Gundulić 367. — *cc) s genetivom samijem ili s prijedlogom* od, *ostavljati (posluh, nauke itd., dalje ne slušati, ne učiti itd.), isporedi* izmaknuti, A, 3, b, *b) dd).* Koji se izmiče posluha. P. Filipović 14. Ti se od nauka izmičeš. A. Kalić 369. — *dd) bivati sve to maňe, nestajati, vidi u Vukovu rječniku.* — *isporedi* B, b. Izmiče se robe ‚die waare geht aus'. B. Šulek, rječn. *kod* ausgehen.

B. *neprelazno.*

a. *bježati, vidi* izmaknuti, B, a. *a) u pravom smislu.* Što činim, ter ne izmičem s ovizijem tezorom? M. Držić 234. Izmicat ‚fuggire per paura'. S. Budmani 418b. Francuzi sve nazade izmicaše. I. Zaničić 227. Ali da se nejmaju čijem braniť ni kud izmicat. Đ. Bašić 319. Koliko je puta od kopja kralja Saula izmicao! Đ. Rapić 174. No sve bježi i izmiče vojskom. Nar. pjes. vuk. 5, 167. Biju Turci, Srbi ne izmiču, već se šancem sve bliže primiču. Nar. pjes. kras. 1, 169. Da izmičemo, dok smo čitavi. M. Đ. Milićević, jur. 32. — *b) u prenesenom smislu, izgovarati se, isporedi* A, 2, b, *a) bb).* Bubić stade izmicati: ‚Ti me nijesi razumio'. S. Ljubiša, prip. 236. Na kletvi opet stade da mucka i da izmiče. 215.

b. *nestajati, isporedi* A, 2, b, *b) cc).* Pak mu hrana gine i izmiče. M. A. Reljković, sat. G5a.

c. *pomicati se prije čega drugoga tako da ono ostane straga. u Vukovu rječniku.* — *isporedi* izmaknuti, B, b.

IZMICÀUZ, *interj. izmiči! bježi! — Načińeno (za šalu) od* izmicati *i od ńem.* aus, *na polje. — U Vukovu rječniku:* ‚(scherzhaft, germanisirend) auf und davon!' ‚fugam!'.

IZMIĆE, *n. (u starijem obliku* izmitje) *nejasna riječ na jednom mjestu* XVIII *vijeka (o Epulonu, bogatom Gavanu). nije dosta pousdano ni kako je treba čitati.* A rđavo ovo izmitje, kô da njeki delija je ... J. Kavańin 420b.

IZMIDUH, *m. ime mjestu.* — XIV *vijeka.* Putemь na Izьmiduhь. Deč. hris. 41.

IZMÍGOLITI SE, izmigolîm se, *pf. izmaknuti se, izvući se.* — *Kaše ne i* izmígoļiti se. — *Složeno:* iz-migoliti (migoļiti). — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izmígolî (Izmígoļî). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (izmigoliti se i izmigoļiti so ‚entschlüpfen' ‚elabor'). Ženili bi vi svojega Ninka, ali se kleti novac izmigoļio. M. P. Šapčanin 1, 93. ‚Bome ja nekako između ńi sve polagano migoli i migoli, pa ti se na jedan put izmigolim'. ‚Ma i on je bio u tom vražijem kolu, i on bi imao svedno ka i oni kaštigu podnijeti, e, ali se on nekako mudro iz tog klupka izmigolio'. J. Bogdanović.

IZMÍGOĻITI SE, *vidi* izmigoliti se.

IZMÍJÂŃE, *n. djelo kojijem se izmija.* — *Stariji je oblik* izmijanje. — *U Belinu rječniku:* izmijanje ‚capitis lavatio' 428ª, *i u Stulićevu:* ‚reprehensio, objurgatio'. — *I u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

IZMÍJATI, izmíjâm, *impf.* izmiti, *vidi* izmivati. — *Od* XVIII *vijeka (u Belinu rječniku ima* izmijanje, *ali nema* izmijati), *a između rječnika u Stulićevu* (‚reprehendere, objurgare') *gdje stoji u prenesenom smislu* (izmijati kome glavu, *karati ga, psovati ga). — U naše vrijeme u Lici.* ‚Ja svake subote izmijam djecu mitilom'. J. Bogdanović.

ÍZMIJEN, *m. ili f. (?) vidi* izmjena. — *Samo adverbijalno u acc. s prijedlogom* na XV *i* XVI *vijeka.* Us ku druga čila na izmin gredìše. M. Marulić 14. Na izmin klikoše opet s dobre voļe. P. Hektorović 80. Na izmijen pokli bi paru od ust primili. D. Zlatarić 86ᵇ.

IZMIJÈNITI, izmijenîm, *pf. složeno:* iz-mijeniti. — *Akc. je kao kod* istiještiti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izmѣniti, *rus.* измѣнить. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izminiti, uljesti na pomoć ‚vicem subire, vicem sumere'; izminiti, uljesti na mjesto drugoga ‚succedo'), *u Belinu* (‚dar la muta ad un altro, subentrare invece d'un altro' ‚alicujus vicem subire' 503ᵇ; ‚succedere, cioè entrar in luogo d'alcuno'; ‚succedere alicui' 715ᵇ; izmijeniti, izmjenivam ‚scambiare, sottentrare al lavoro o all'ufficio d'altri' ‚vicem sumere' 647ᵇ; ‚sottentrare in luogo d'un altro' ‚subire vicem' 691ª; izmijeniti tkoga u tkom djelu ‚supplire per qualche persona in qualche uffizio' ‚suppleo' 719ª), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izmijeńati), *u Voltigijinu* (izmeniti, izmeńam, izmenivam ‚barattare, permutare, alternare, avvicendare' ‚verwechseln, abwechseln'; izminiti, izminivam, izminujem ‚permutare, cambiare, sottentrare' ‚abwechseln, ablösen'; izmijeniti, v. izminiti), *u Stulićevu* (izmijeniti, izmjeńujem *i* izmjeńivam ‚alicujus vicem subire, alicui succedere'), *u Vukovu* (1. što ‚wechseln' ‚muto'. 2. koga ‚ablösen' ‚subire'; cf. izručiti), *u Daničićevu* (izmèniti ‚mutare').

1. *aktivno.*

a. *posve promijeniti. a) uopće.* Zemļa plodi svojih ne izmini ni obetša. Aleks. jag. star. 3, 315. Jer bi izmijenit htio š ńima mač u boju. P. Kanavelić, iv. 232. Sve misli i ļubavi srca moga izmijenit ću. I. M. Mattei 15. Razboli se jedan bogati no prosti čovjek tako da je u dvije tri godine dana sve ljekare nad sobom izmijenio bez svake pomoći. Nar. prip. vuk.² 297. Izmijeniće običaje koje nam ostavi Mojsije. Vuk, djel. ap. 6, 14. Izmijeniti, preinačiti ‚verändern' ‚mutare'. Jur. pol. terminol. 546. — *b) dati jedno mješte drugoga, za drugo (objekat). ono što se daje za drugo može biti: aa) u acc. s prijedlogom* u (vъ). Izьmêni slavu ihь vь obrazь opustênija. Stefan, sim. pam. šaf. 8. — *bb) u instrumentalu.* Ti ga izmijeni ovnićem. M. Vetranić 2, 305. Izmijenite u veseļu srce srcom, žeļom žeļu. A. Đ. Paoli *u* I. M. Mattei 367. — *c) kao odvratiti, nadoknaditi, platiti.* Syi Trojani neka izmijene potištenu glavu tvoju. G. Palmotić 2, 147. Kako si ńegovu ļubav i dobročinstva izmijenio. I. M. Mattei 259. Nastoj izmijeniti i naplatiti sva pogrđenja, sve neharnosti i bezakońa učińena srcu prisvetomu, i to ļubavi tvojom, harnosti, hvalam. 266. S kojom velikom utjehom izmijenit će blagi Jezus česta ova tvoja skrušenja na smrtnomu tvomu rastanku! 298. — *d) primiti jedno za drugo (objekat), ono što se mješte drugoga primi stoji: aa) u instrumentalu.* Izmêniše zemļьnymь carьstvomь nebesnoje žitije. Mon. serb. 88. (1330). — *bb) u loc. s prijedlogom* na. Eto, ženo, sinka tvoga, na meni ga sad izmijeni. M. Vetranić 1, 339. Da kad ćeš izmijeniti na vjeri uživanje, izkušanje na ufanju? I. M. Mattei 233. — *cc) u acc. s prijedlogom* za. Jer je moje žito prominio za neprano svoje izminio. M. A. Reļković, sat. E1ᵇ. — *dd) ima se u misli ono što se primi.* Nevoļno robje ne mogući blagom odkupiti izminiše. A. Kanižlić, utoč. 402. — *e) po predašńemu je značeńe u ovom primjeru kao izbaviti, osloboditi.* Da od gusarske budeš zloće diklu izmijenit mladu ovu. P. Kanavelić, iv. 416.

b. *doći, stupiti, stati na mjesto drugoga (objekta) uopće, ili primiti na se i obavļati posao što je on do onoga časa obavļao. vidi i* zamijeniti. Ni dipli, ni tvoj glas zadava strah meni, ja počeh ončas, ti me opet izmijeni. I. Gundulić 138. Ki *(posmijeh),* za odkrit muku veću, izmijeni uzdah, pun poraza. 509. Pokle izmoren starac želi da ga izmijeniš u besjedi. G. Palmotić 3, 117ᵇ. Dal' me izmini družbenica. I. Ivanišević 208. Nu jeli od nas kigod sada, da ga izmijeni, da pomože? A. Vitaļić, ost. 192. Tminu sunce izmijeni. I. Đorđić, salt. 135. Bijaše malo mańe nego sam bez zadovoļne družbe koja bi ga izmijenila. B. Zuzeri 402. Zoro, ti mi mrak izmini vodeć bili danak. A. Kanižlić, rož. 35. Valerija Grata . . . izmijenio je Pontinski Pilato. S. Rosa 43ᵇ. Vojsku bo će, strah me, kuga izminiti, svoga druga. V. Došen 235ᵇ. Gradovarac fra Petar je bio koji ńega jeste izminio. Nadod. 53. Sin Svevlada kraļa slovinskoga izminio jeste oca svoga. 150. Sriča nesriću očice izmini. M. Kuhačević 158. Ko ima, ište inoga da ga izmijeni, da ga pomože. A. Kalić 375.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. Izmeńen potle prilêpi se ereži ji. Š. Kožičić 41ᵇ. Plačem ļubav tvoju zlo tako izmijeńenu. I. M. Mattei 328.

b. *vidi* 1, b *(u prvom primjeru stoji s genetivom kao da znači: biti lišen).* Nêkotoryje radi viny prikļučьšeje se jemu izmêńenь bystь prêstola svetiteļska. Danilo 275. Koponio bi izmijeńen od Marka Ambivija. S. Rosa 43ᵇ.

3. *sa* se. — *Između rječnika u Belinu* (izmijeniti se, izmjeńujem se ‚alternare, cioè far una cosa a vicenda' ‚alterno' 67ª; izmijeniti se, izmjeńivam se ‚darsi lo scambio' ‚alter alterius vicem subire' 647ᵇ; izmijeniti se u pripovijedanju ‚alternare, cioè far una cosa a vicenda' ‚alterno' 67ª), *u Stulićevu* (‚alicui succedere, aliquem in officio suscipere, alternis vicibus laborare'), *u Vukovu* (1. ‚sich ändern' ‚mutor'. 2. ‚abgelöst werden' ‚a statione recedo').

a. *refleksivno ili pasivno, vidi* 1, a. Jako odeždu sьviješi ja, i izmênetь se. Mon. serb. 25. (1234—1240). Rêcê glagoļemoj Strumê izmêniti se vьsej

vь krьvь. Danilo 186. Vsi vstanemo, da ne vsi izmenimo se. Korizm. 102a. To se ime ne da, kô kakva haljina, po voli izmijeniti. M. Pavlinović, razg. 73.

b. *recipročno, vidi* 1, b. Ispovidajući čeljad kako bijašo običaj, i kad se sva čeljad izminišе ... M. Zorić ć, zrc. 122. Pristupe jedan po jedan, da mu ljube ruke. Kad se izmijeni vas okup, Šćepan rekne. S. Ljubiša, prip. 107. Izmijenila se tri pasa ljudi, od kad Ivan pobi granicu. 159.

1. IZMIJÈŇATI, izmijeńâm, *impf.* izmijeniti. — *Akc. je kao kod* isijecati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izmêńati, *rus.* измѣнять. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (izmeńati, izmeniti ‚commuto, permuto'. 2. izmeńam drugoga, t. j. ulezujem, ulazim vu mesto drugoga ‚succedo'. 3. ‚vicem habeo, l. vices sumo alicujus, l. subeo'), *u Voltiđijinu (praes.* izmeńam *kod* izmeniti), *u Stulićevu* (v. izmijeniti), *u Daničićevu* (izmêńati ‚mutare'). Pojaše ptica, izmêńajušti glasy. Sava, sim. pam. šaf. 9.

2. IZMIJÈŇATI, izmijeńâm, *pf. vidi* izmijeniti, 1, ε. — *Složeno:* iz-mijeńati. — *Akc. je kao kod* isijecati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚auswechseln' ‚muto'). Kako si mogal 'zmeńat kravu za sva? Nar. prip. mikul. 110. Nego su mnoge riječi izmijeńane i čitavi stihovi nagrđeni. Vuk, nar. pjes. 2, 384—385.

IZMIJÈŇÊŇE, *n. djelo kojijem se izmijeni.* — *Stariji je oblik* izmijeńenje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izmińenje), *u Belinu* (izmijeńenje ‚supplimento a qualche persona in qualche uffizio' ‚supplementum' 719a; ‚successione, il succedere in luogo d'altri' ‚successio' 715b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* izmeneńe), *u Stulićevu.* Pri komu nije izmińenja ni promine osińenja. I. Bandulavić 222b. jacob. 1, 17. U sobstvih božanstvenih nejma ništa prije i poslije, i tako ni izmińeńa. I. Velikanović, uput. 1, 18. Kako občena čast i vlastita na kojegod zaplatjenje ter izmijeńenje neharnosti i zlobe tamnoga ljudskoga naroda suproć srcu ńegovu. I. M. Mattei 31.

ÎZMIJEŠ, *m. ili f. (?) na jednom mjestu* XVIII *vijeka (po zapadnom govoru* Izmîš) *u acc. s prijedlogom* na, *adverbijalno: mješovito, pomiješano, miješajući.* Jer š ńim *(s dubretom)* zemla na izmiš se meće. J. S. Reljković 30.

IZMIJÈŠÂŇE, *n. djelo kojijem se izmiješa.* — *Stariji je oblik* izmiješanje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izmiješanje), *u Belinu* (izmiješanje 215b. 269b. 483b), *u Bjelostjenčevu* (izmešańe), *u Stulićevu.* Izmišanje soli i vode. B. Kašić, rit. 252. Ovo izmiješańe druge vrste zemalja. I. Jablanci 21. Ne bi učińeno ikakvo izmiješańe naravi u Jesukrstu. J. Matović 36.

IZMIJÈŠATI, izmiješâm, *pf. posve pomiješati.* — *Složeno:* iz-miješati. — *Akc. je kao kod* isijecati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (izmišati *i* izmiješati, smiješati ‚misceo, commisceo, permisceo'; izmiješati zajedno ‚commisceo, remisceo, permisceo'), *u Belinu* (‚mescolar una cosa con l'altra' ‚commisceo' 483b; ‚confondere, mescolare confusamente' ‚confundere' 214b; ‚distemperare, ovvero stemperare, far divenire liquido mescolando' ‚dissolvo' 269b), *u Voltiđijinu* (izmišati ‚mischiare, mescolare, confondere' ‚vermischen'; izmiješati, v. izmišati), *u Stulićevu* (‚miscere, immiscere, confundere etc.'), *u Vukovu:* 1. ‚vermischen' ‚commisceo'. 2. ‚umrühren (den topf)' ‚permisceo'.

1. *aktivno.*

a. *nekoliko različitijeh stvari (osobito drobnijeh ili žitkijeh) miješajući, sastaviti nešto u čemu nije lako razabrati jednu od druge. stvari što se izmiješaju mogu se shvatiti kao objekti, ili jedna od ńih kao objekat, te tad ostalo stoji u instr. s prijedlogom* s. *α) u pravom smislu.* Perje i slamu bješe izmiješao. Zborn. 59b. Ne propuštavaše uzimati onu primalahnu jestojsku izmišajuć ju svejer s pepelom. B. Kašić, iń. 92. I ovi košičić pun kriješa među inijem darovi od mene izmiješa'. I. Gundulić 178. Još doniješe grane kitne slavne od pome nedobitne, trišje, čedra i masline, među koje razlikoga izmiješaše cvijetja kitje. G. Palmotić 3, 102a. Sok izmišaj soju. J. Vladmirović 7. Uzmi krvi od goluba grivnoča, izmišaj z bilim vinom. 8. — *b) u metaforičkom ili u prenesenom smislu.* Izmiješa s ružom gil ter prosu niz lice. Š. Menčetić 16. Tvoj smih s dobrotom izmiješaš na pola. 72. Ter pravdu s milosti jednaga izmiješaj. M. Vetranić 2, 381. Zašto ja ktjeh slatko toli pepeo kao kruh blagovati, i mu piću izmiješati s gorkijem plačom, jaoh, na poli. I. Gundulić 203. S grčilom ću izmiješati kad ga uskaram riječi moje. G. Palmotić 2, 21. Koris s slasti izmijeśo je. P. Kanavelić, iv. 488. Izmiješa svoju koris s ńihovom koristi. Đ. Bašić 146.

b. *sve jednako čim (n p. lažicom) mičući i prevrćući po čemu (objektu) žitku ili dajbudi sitnu, učiniti da ono postane pomiješano.* Izmiješa nogom u maštrafi. Nar. pjes. herc. vuk. 8. Drobljańe izmiješa po mlijeku. Vuk, odg. na laži i opad. 13.

2. *pasivno (vidi* 1, a). *α) u pravom smislu.* Izmiješana ka izveze svila s zlatom od istoka. P. Kanavelić, iv. 61. Vino izmiješano s vodom. M. Radnić 318a. Žuči s octom izmišane. P. Macukat 32. Okol ńih je izmiješano hvolje i cvijeće na granice. J. Kavańin 485a. Podade spugu punu octa žučju izmišanoga. M. Lekušić, razm. 125. Vodu izmiješanu s krvim. S. Rosa 62b. — *b) o čeljadi, o ljudima različite vrste koji žive ili se nalaze zajedno.* Imaše mnoštvo ljudi, da sve biše izmišano. Dukljanin 13. Koji izmiješani zajedno s Krstjani življahu. B. Kašić, fran. 58. Izmiješani u oružju bjehu i krvi i Ugri bojni i Zadrani. P. Kanavelić, iv. 242. Da s opacim dobri nijesu izmiješani, ko pšenicom ljulj. J. Kavańin 564b. U Novome, Kotoru i Budvi izmiješani su ljudi od obadva zakona. Vuk, poslov. XIX. — *amo mogu pripadati i ova dva primjera:* Budući arkibiskupat splitski s dilom sadružen, s dilom izmišan i podložan državi turskoj. M. Bijanković 1. Mogo bi čovjek smio bit uveden ... u izmiješani divan oni. J. Kavańin 154a. — *c) u metaforičkom ili u prenesenom smislu.* Plakir da vam je s radosti vazda izmiješan s plakijerom. M. Držić 149. Izmiješan s ružom lir pribijeli ctješe mi na licu. D. Zlatarić 39b. Budući našla ljucko i anđeosko zajedno s tvojijem dobrom i veseljem izmiješano. A. Gučetić, roz. mar. 172. Po ovemu rozariju koje je izmiješano s ružami i z dračami. roz. jez. 18. Prominivši način od učenja izmiješanijeh u Špańi. B. Kašić, iń. 44. Bi ova ljubav izmišana sa sveudiljnom bogoljubnosti i dragosti. 84. U gizdavom licu i čelu lijer izmiješan s rusom nose. G. Palmotić 2, 16. Molitva ova izmiješana s uzdasima i suzami. P. Kanavelić, iv. 166. Smijańe biće izmišano s bolestju. M. Radnić 11a. Oni koji ima život izmiješan, uzdajući se u dobra, ne haje za pokoriti zla. 511b. Er zlim grijehom izmiješana *(ljepost).* J. Kavańin 485b. Tvoj govor ljuveni s čistočom izmiješan. I. Đorđić, pjesn. 15. Slas oveg stvoreńa zasve da je s tolicijem nedragostim izmiješana. Đ. Bašić 47. Jedno dobro izmiješano s tolicijem nedragostima. 47.

3. *sa* se, *refleksivno (vidi* 1, a). *α) u pravom smislu.* Ne samo ona voda, nego i sfe ine vode, koje bi se s ńom izmišale, kripost čudnovatu imahu. B Kašić, is. 18. — *b) o čeljadi, isporedi* 2, *b).* Tište ostrogom koña vrana te se izmiješa u viteški skup. G. Palmotić 2, 53. A kada se Turcim izm'ješamo. Nar. pjes. vuk. 4, 126. A kada se s Turci izm'ješaše. 4, 188. Pa kad se sa svim izmiješaju u onome trčańu, udari jednoga koga mu se svidi. V. Vrčević, igr. 70. — *c) u prenesenom ili u metaforičkom smislu. αα) uopće.* Ništa se s obrazom nije izmiješalo. Nar. posl. vuk. 225. — *bb)* izmiješati se s vinom, *opiti se.* — *u dvije pjesme* XVIII *vijeka.* Ter se Turci bijahu s vinom izmiješali. Nar. pjes. bog. 189. Ere su se svi Turci s vinom izmiješali. 194. — *cc) o vjenčańu.* Za što se Okozija bijaše izmiješao s krvju Jezabelinom. M. Radnić 229a. I Klarom se bio izmiša'. J. Kavańin 101a.

IZMIJÈTAŃE, *n. djelo kojijem se izmijeće (vidi* 1. izmijetati). — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka (sa starijim oblikom i s* -i- *mj.* ije *po zapadnom govoru).* Kako listja i voća izmitanje zlamen lita jest. I. Zanotti, rned. priš. 80.

1. IZMIJÈTATI, izmijećêm (izmijetâm), *impf. vidi* 1. izmetati. — -ije- *stoji po južnom govoru, po istočnom bi glasilo* izmêtati, *po zapadnom glasi* izmitati *(gotovo su svi primjeri po zapadnom govoru).* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izmêtati. — *Između rječnika u Daničićevu* (izmêtati ‚ejicere'). Utrobu jego razrêzavše i vьnutrьńa vьsa izmêtavše. Domentijana 104. Etna gora velik plamen ogńeni izmitaše. F. Vrančić, živ. 46. Prsi u visoko sprida izmićući. I. T. Mrnavić, osm. 178. 'Z očiju ogań izmitaju. I. Zanotti, en. 16. Počeše što puške, što topove izmitati. I. Zaničić 169. S nasapa, koga veoma krasno i dosta hitro učini, poče izmitat topove. 175. Tkaje kada tkaju i štogod izmiću na stanu. Đ. Rapić 360. Na vitar ga *(cviće)* izmitat ne smiju. J. S. Rejković 53. Izmiću se uļišta na svoje misto. 169. I pogleda jel' pod ńima crvi, ńe izmiće i nogama mrvi. 168.

2. IZMIJÈTATI, izmijećêm (izmijetâm), *impf. vidi* 2. izmetati. — *Radi* -ije- *vrijedi što je kazano kod* 1. izmijetati. — *Na dva mjesta* XVII *i* XVIII *vijeka.* On za metlu uhita i rukami te izmita. A. Georgiceo, pril. 31. I sa svom pomļom traži po svima nuglovi privraćajući sve stvari i metlom izmijećući do godi ne nađe. F. Lastrić, od' 289.

1. IZMÍLÂŃE, *n. djelo kojijem se izmila (vidi* 1. izmilati). — *U Vukovu rječniku:* ‚das hervorzeigen' ‚adparitio'.

2. IZMÍLÂŃE, *n. djelo kojijem se izmila (vidi* 2. izmilati). — *U Vukovu rječniku:* ‚das zu ende mahlen' ‚permolitio'.

1. IZMÍLATI, izmîlâm, *impf. vidi* 1. izmalati *i* 2. izmaļati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Radi postańa vidi* 2. pomoliti. — *U Vukovu rječniku:* ‚hervorzeigen' ‚promo', cf. izmalati. — *Sa* se, *refleksivno.* — *u Vukovu rječniku:* ‚sich hervorzeigen' ‚promineo, appareo'.

2. IZMÍLATI, izmîlâm, *impf.* izamļeti. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U Vukovu rječniku:* ‚zu ende mahlen' ‚permolo'. — *Sa* se, *pasivno.* — *u Vukovu rječniku:* ‚zu ende gemahlen werden' ‚permolor'.

ÌZMILOVATI, izmilujêm, *pf. posve pomilovati.* — *Složeno:* iz-milovati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* izmilovâ. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *aktivno.* Izmiluje ga, izgrli ga. B. Zuzeri 82.

b. *pasivno.* ‚Ako on nije izmilovan, izļubļen i izlagođen onda ne bilo ni more slano'. J. Bogdanović.

c. *sa* se, *recipročno.* ‚Što je bilo da bilo, mi smo se već izmilovali'. J. Bogdanović.

IZMÍĻATI, izmîļâm, *impf. vidi* 1. izmilati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚sistere se fenestrae, januae, oriri, nasci'.

IZMÍĻETI, *vidi* ishmiļeti.

IZMÍNUTI, izmînêm, *pf. proći (o vremenu).* — *Složeno:* iz-minuti. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim prezenta.* — *U naše vrijeme.* Ne izminu devet belih dana. Nar. pjes. stojad 1, 5. Kad izminu četiri mjeseca. 2, 106.

IZMÍRÊŃE, *n. djelo kojijem se izmiri.* — *U naše vrijeme kod pisaca.* Izmireńe ostataka ‚liquidstellung der rückstände'. Jur. pol. terminol. 329.

IZMÍRITI, izmîrîm, *pf. posve smiriti, pomiriti.* — *Složeno:* iz-miriti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme.*

a. *uopće, u pravom smislu.* ‚Este li se vas dvojica igda pravo izmirili?' ‚Treba bi junak, a i vještak ko bi te dvije kuće izmirio'. J. Bogdanović.

b. *u osobitom smislu: isplatiti (dug, porezu itd.).* — *U Vukovu rječniku:* n. p. porezu, t. j. isplati*(ti)* sve do kraja ‚auszahlen' ‚persolvo'.

IZMIRÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izmiruje.* — *U Vukovu rječniku:* ‚die auszahlung' ‚solutio'.

IZMIRÍVATI, izmirujêm *i* izmirîvâm, *impf.* izmiriti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *U Vukovu rječniku:* izmirivati, izmirujem ‚auszahlen' ‚persolvo'.

IZMIRNA, *f. vidi* smirna. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom.* Vь mêsto zlata i livana i izmirny. Domentijana 266.

ÌZMISLITEĻ, *m. čovjek koji izmisli.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚inventore o ritrovatore' ‚inventor' 416b; ‚autore, inventore di qualche cosa' ‚author' 120b; ‚machinatore d' inganni' ‚machinator' 449b) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (kajkavski* izmislitel, izmišļavec, izmišļalac, motrilac ‚excogitator, commentator, fictor'. 2. izmislitel, iznajditel, iznašalac ‚inventor'), *u Voltiġijinu (možebiti štamparskom griješkom* izmišlitel ‚inventore, fingitore' ‚erfinder'), *u Stulićevu* (‚inventor, repertor, excogitator, auctor'). Suproč izmislitelu od take nerazbornosti. I. Đorđić, salt. 382. Od rozarija prvi izmislitel. ben. 74

IZMISLITEĻČIĆ, *m. dem.* izmislitel. — *U Stulićevu rječniku:* ‚inventor parvi momenti'. — *sasma nepouzdano.*

ÌZMISLITEĻICA, *f. žensko čeljade koje izmisli.* — *U Belinu rječniku:* ‚inventrix' 416b; *u Bjelostjenčevu: kajkavski* izmislitelica ‚inventrix'; *u Stulićevu (biće štamparskom griješkom):* izmislitelica ‚inventrix'.

ÌZMISLITI, izmislîm, *pf. mišļenem što iznaći.* — *Složeno:* iz-misliti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* измыслить; *u našemu se jeziku javļa od* XVI *vijeka (vidi kod* 1, *d)), a između rječnika u Vrančićevu (vidi kod* 3), *u Mikaļinu* (izmisliti, smisliti, namisliti ‚adinvenio, invenio, comminiscor, confingo, excogito'), *u Belinu* (izmisliti, izmišļam ‚inventare' ‚excogito' 416b; ‚premeditare' ‚excogito' 581a; izmisliti, izmišļujem ‚fingere, inventare' ‚confingo' 317a; izmisliti varke ‚inventar inganni' ‚fraudes moliri' 402b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod*

izmišljati), *u Voltiǵijinu (vidi kod 3), u Stulićevu* (‚invenire, excogitare'), *u Vukovu* (što ‚erdenken' ‚excogito').

1. *aktivno. a) uopće.* Zašto nisi sam od tvoga uma kojegodi bugaršćine i pisan izmislio i složio? P. Hektorović 54. Ja sam ti izmislih, cesare, kako moreš brzo učiniti. F. Vrančić, živ. 13. Za to izvršit, ja načine ne umjeh bolje izmisliti. Ǵ. Palmotić 1, 817. Mûkôm od svake vrste, koju je mogla paklena sila izmisliti. A. Kanižlić, kam. IV. Umiješ iznajći i izmisliti načine. uzr. 165. Koja će lipšu notu izmislit. M. A. Reljković, sat. L6a. Izmisliše niku zgrađu drvenu. I. Jablanci 70. Ti za te izmisli ili najdi drugu priličniju *(rič)*. Ant. Kadčić, predg. I. Izmisliti što ‚ersinnen'. Jur. pol. terminol. 198. — *b) objekat može biti što čudnovato, veliko, korisno za ljudski rod itd.* Koji izmisli čadore. And. Kačić, kor. 5. Grčko pismo izmislili jesu. 110. On izmisli svakakve zanate. M. A. Reljković, sat. F7a. Onaj, koji je prvi ńu *(nauku)* izmislio, bio je više bog nego čovjek. Vuk, dan. 2, 1. Watt je izmislio parostroj. M. Pavlinović, rad. 29. — *c) u slom smislu, kad je objekat varka, laž itd.* Što može izmisliti zloba proći pravednosti neoružanoj. B. Kašić, iń. 45. Sasma očita laža to je, izmislio to si u svijesti. Ǵ. Palmotić 1, 331. Djavao izmislio je novo lukavstvo, iznašao je eresije. A. Kanižlić, kam. v. Drugi su izmislili novu laž. 88. Faraun drugi način izmisli. E. Pavić, ogl. 97. Nije tako kako ti kažeš nego si sam izmislio. Đ. Daničić, nemij. 6, 8. Izmisliti lažne okolnosti ‚falsche umstände erdichten'. B. Petranović, ručn. knig. 46. Izmisliti učińenice ‚erdichten thatsachen'. Jur. pol. terminol. 179. — *d) pomisliti u sebi (ńešto što može biti neistinito), domisliti se čemu (objektu).* Srce ne bi moglo izmisliti ni jezik izgovoriti veliku slast. Zborn. 94b. Od kogo niktore ne može se domisliti ni izmisliti riči vekše. Š. Budinić, sum. 4b. Plač, suze i žalost blažene divice Marije tko li može izmisliti, tko li uznati? M. Divković, bes. 360a. Izmislimo od puta dijinu. B. Kašić, nač. 14. Nijedan jezik ne može izriti ni pamet izmisliti. M. Jerković 96. Sve što može luda pamet žene mlade izmisliti. B. Zuzeri 388. Morete li izmisliti veće nespoznanstvo puka, koga je izbavio iz sužanstva edipskoga? F. Lastrić, ned. 190. Ne mogu izmisliti muka, koji bi bila dostojna. 206. Od ovi nauka može lasno izmisliti pametni ispovidnik razloge i za ostale prilične događaje. Ant. Kadčić 264. Ne možemo s mislju ńih *(raskoše)* izmisliti. J. Matović 120. — *e) rasmisliti* Ako bi stvar pridobro izmislili... J. Matović 384.

2. *pasivno.* Način od molitve izmišljen od rečenoga remete. A. Gučetić, roz. jez. 318. Koja *(slova)* budući izmišljena za sam jezik djački. I. Grličić XX. Saltijer bi od Davida izmišljen i napravljen. I. Đorđić, salt. 102. Ne slidimo novi zakon od pape izmišljen. A. Baćić 151. Od Cirila je izmišljena ona abecevica, koja se zove Ćurulica. A. Kanižlić, kam. 31. Primda ima izmišljenih imena. M. A. Reljković, sat. A4b. Premda bi mlogo kojekakvih izmišljenih imena unutra umišali. A8a. S bogovima laživijema i izmišljenijema. J. Matović 351. Aman izmišljenijem grijesima ražeže srce Asvera prema Žudjelima. 409. Dao je jednu izmišljenu i svovoljnu zabavu. A. Tomiković, živ. 359. Koji je varao i mamio svijet kojekakvim izmišljenim lažama. Nar. prip. vrč. 3. Od kako je izmišljena artija ima godina 453. Od kako je izmišljeno štampańe knjiga ima godina 386. Vuk, dan. 1. kal. I Aǵamina je izmišljeno ime. nar. pjes. 1824. 1, 24. — *Particip* izmišljen *sastavljen s* ne *može značiti i: koji se ne može izmisliti.* O milosti neizrečena, o pomilovanje neizmišljeno. M. Jerković 28.

3. *sa* se.

a. *pasivno. prema značenju kod* 1. Ti si veće grd i sramotan ner bi se mogal najti ni izmisliti. Mirakuli. 18. Da učini sva ina dobra ka se mogu izmisliti. A. Komulović 52. Nijedna se muka ne može izmisliti, koje u paklu neće biti. M. Divković, bes. 37a. Dobra od slave ne mogu izmisliti se ni pomisliti se, ako se ne vide. M. Radnić 438b. Muke koje izmisliti se mogu. J. Banovac 284. Maskara su pram onim mukama sve muke i žalosti koje se mogu izmisliti na ovom svitu. F. Lastrić, ned. 392. Koje bi veće brezobrastvo moglo izmisliti se? svet. 41b. Koji se godi *(grijesi)* učiniti i izmisliti mogu. A. Kanižlić, utoč. 218. Sve muke, koje se nahode na svijetu i koje se mogu izmislit. Đ. Bašić 44. Čini sagraditi polaču, ma toliko lipu, da se lipša ne mogaše izmisliti ni načiniti. And. Kačić, kor. 228. Ova riječ ‚ptrše'... upravo se ne može zapisati niti ja znam kako bi se za ńu slova mogla izmisliti. Vuk, poslov. 167.

b. *refleksivno, značenje je kao kod aktivnoga glagola. — Između rječnika u Vrančićevu* (‚comminisci') *i u Voltiǵijinu* (izmisliti se, izmišljujem se ‚fingere, inventare' ‚erfinden, erdichten'). Ne mogući se izmislit gdje nahodiš tako lijepa i tanka dubija. M. Orbin 27.

c. *nestati posve u jedan put. — U nekijeh pisaca* XVI, XVII, XVIII *vijeka.* On se izmisli s očiju ńih. N. Rańina 125a. luc. 24, 31. Da mi se oni dan duh s tila izmisli. Đ. Baraković, vil. 30. Tad mu se izmisli gospodin od ńega. jar. 103. Rekši, izmisli se. I. T. Mrnavić, mand. 50 Ter čim noć se približije, izmisli se, i ne bi je. J. Kavańin 462a. To izrekavši, izmisli se i ostavi divojku slobodnu od napastovanja. Blago turl. 2, 13. ‚Razvidite se, to vam priko volje velim, inako vidit ćemo se' i izrekavši to izmisli se. 2, 146. To izrekavši, u čas izmisliše se. 2, 279. ‚Kad se povratiš i najt me ne budeš, znaj, da te jest Bog tad uslišao' i to izrekavši, izmisli se. 2, 250.

IZMISLIV, *adj. koji se može izmisliti. — U Stulićevu rječniku (posve krivo s aktivnijem značenjem:* ‚inventor, adj.'). — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausdenkbar'.

ÌZMIŠATI, izmišâm, *pf. dobiti kod igre mišanja. — U naše vrijeme u Lici.* ‚To mi mišańe, izmiša' sam sto batina po dlanu'. J. Bogdanović. — *Sa* se, *refleksivno, isigrati se igre mišanja.* ‚Izmišali smo se dosta, ne mišam se ja više'. J. Bogdanović.

IZMÌŠLJÂČ, izmišljâča, *m. čovjek koji izmišlja. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* izmišljâču, izmišljâči. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der aussinner' ‚excogitator') *premda Vuk* (nov. sav. 1847. VII) *broji ovu riječ među one kojijeh nije čuo u narodu da se govore, nego ih je sam načinio.* Izmišljači zala. Vuk, pavl. rim. 1, 80.

ÌZMIŠLJÂJ, izmišljaja, *m. izmišljeńe (u konkretnom smislu: ono što se izmisli). — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. izmišljeńe). Dar od izmišljaja i čućenja spametnijeh. B. Kašić, fran. 159. Nijesu ino neg sni, mnenja i izmišljaji čovječanski. S. Rosa 42b. Čudnovitijem izmišljajom svoje ljubavi postavi otarsko svetotajstvo. I. M. Mattei 24. ‚Ta znaš li da ni

vrag neće izmisliti što on, pa se onda ne ļuti, to 'e samo ńegov izmišļaj'. J. Bogdanović.

IZMÍŠLJALAC, izmíšļaoca, *m. čovjek koji izmišļa.* — *U Belinu rječniku:* ‚fingitore, inventore di cose non vere' ‚finctor' 317ª, *gdje se naj prije nahodi*; *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izmislitel); *u Stulićevu:* izmišļalac *i griješkom* izmišļaoc, v. izmislitelj.

IZMÍŠLJALO, *m. čovjek koji izmišļa (kao u rugu).* — *U Vukovu rječniku:* ‚ein spintisirer' ‚excogitator'.

IZMÍŠLJÂŃE, *n. djelo kojijem se izmišļa.* — *Između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Samo su dakle to izmišļańa protivnika. J. Banovac, iskas. 14.

IZMÍŠLJATI, izmîšļâm, *impf.* izmisliti. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* ИЗМЫШЛЯТЬ; *u našemu se jeziku javļa od* XVI *vijeka.* — *Između rječnika u Belinu* (‚machinare, trovar qualche ingegno' ‚machinor' 449ª; *i praes.* izmišļam *kod* izmisliti), *u Bjelostjenčevu* (izmišļam, izmišļujem, izmisliti, motrim, snujem ‚excogito, confingo, machinor, comminiscor'. 2. izmišļam, iznahajam ‚invenio, adinvenio'), *u Voltiģijinu* (‚fingere, inventare, macchinare' ‚erfinden, ausdenken'), *u Stulićevu* (‚invenire, excogitare'), *u Vukovu* (vide izmišļavati).

1. *aktivno.* Jine vaše podobšćine ke svak čas nove izmišļate. P. Zoranić 67ᵇ. Izmišļaju kako bi jih učinili vele sebi dobrostive. P. Radovčić, nač. 43. Nova slova izmišļat. I. Grličić xx. Što će reći izmišļaše. P. Vuletić 24. Na me izmišļa vasdan laži. I. Đorđić, salt. 122. U svevoļah koje izmišļa duša slijepa. 280. Budući sve načine zaludu izmišļali. A. Bačić 159. Nisu li ove i gore koje su priopaki progonitelji izmišļali prilične paklenim? F. Lastrić, ned. 392. Izmišļa nikoje stvari koje se nisu dogodile. A. Kanižlić, kam. 52. Izmišļaše načine tilo pokoriti. fran. 159. Koji izmišļa i lažļivo proglasuje papinske knige. 218. Vas dan varke izmišļahu. S. Rosa 12ª. Tko godi rad klapiće, rad izmišļa . . . V. Došen 132ᵇ. Da bi stratili kojegod vrijeme za izmišļati grijehe. J. Matović 264. Put ista često izmišļa sebi raslike razloge. 337. Izmišļa i postavļa način, kako neće ńegov duh nedostat na svijetu. A. Kalić 482. Opakom svojom vrednosti izmišļa za učiniti zlo. D. Obradović, sav. 78. Bogoļubstvo, kakovo izmišļaju niki Krštjani. Grgur iz Vareša 135. Vješto izmišļa kako se što može učiniti. Đ. Daničić, 2moja. 31, 4.

2. *sa se, refleksivno, vidi* izmisliti, 3, b. Ne imaš izmišļati se da otac stoji na livu sina. I. T. Mrnavić, ist. 27. Kad jedan pristaje k svojoj ženi izmišļajući se da je tuđa. Ant. Kadčić 515.

IZMÍŠLJAVAC, izmišļâvca, *m. vidi* izmišļalac. — XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* izmišļavec, v. izmislitel) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu:* izmišļavec *(iz Bjelostjenčeva)*, v. izmislitelj. Pričinalci = izmišļavci, osudo-spravļavci. A. T. Blagojević, khin. 81.

IZMÍŠLJÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se izmišļava.* — *Između rječnika u Vukovu.* Da su sva izmišļavańa i odluke isprazne. E. Pavić, ogl. 99. Izmišļavańem tuđi slova. Vuk, dan. 1, 98. Zato bih ja rekao, da se društvo okani terminologije i svakoga izmišļavańa novijeh riječi. pism. 15.

IZMÍŠLJÁVATI, izmišļâvâm, *impf.* izmisliti *(uprav iterativno prema* izmišļati). — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* (izmisļavati se ‚andarsi imaginando, fingendo' ‚sich einbilden, erdichten') *i u Vukovu* (‚aussinnen' ‚excogito', cf. izmišļati). Ne pristaje ni sada hiļadu načina izmišļavati za pomesti nas. E. Pavić, ogl. 8. Da one po sebi ne izmišļavaju samoumne zakone. 491. Tada poče svako ovo stańe izmišļavat različito znańe. M. A. Reļković, sat. K8ª. Hoće da izmišļava nove riječi za kakav jezik. Vuk, pism. 15.

ÌZMIŠLJENOST, *f. uprav osobina onoga što je izmišļeno, u konkretnom smislu ono što je izmišļeno.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. izmišļeńe). Kao što znamo da nije drugo nego izmišļenost. Nar. prip. vrč. VIII.

IZMIŠLJENSTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* v. izmišļeńe. — *nepousdano.*

ÌZMIŠLJÊŃE, *n. djelo kojijem se izmisli, i u konkretnom smislu ono što se izmisli.* — *Stariji je oblik* izmišļenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izmišļenje), *u Belinu* (izmišļenje 318ª. 416ᵇ. 584ª), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* izmišleńe), *u Voltiģijinu* (izmisļeńe), *u Stulićevu.* To nije bilo jedno izmišļenje. B. Kašić, per. 83. Izmišļenje mistih i ńih promińenje. A. Georgiceo, nasl. 16. Braniti svoja huda izmišļenja. A. Vitaļić, ist. 28. Dominikovo je u koji dio izmišļeńe. I. Đorđić, ben. 74. Ovo nije moje izmišļeńe. 99. Samo su dakle to izmišļeńa protivníkâ. A. Bačić 244. Daklen je ovo samo ńiovo izprazno izmišļeńe. J. Banovac, razg. 225. Kuću sagradi po ńegovu izmišļeńu. J. Filipović 58ᵇ. Ne scinite da je ovo moje izmišļeńe. F. Lastrić, svet. 87ᵇ. Združivali su se svakom vršću od naroda s izmišļenjem upravļati stramputne. A. d. Costa 1, 92. Ljenost nadomiriti s jednijem pomńivijem i nastojnijem izmišļeńem i skrušeńem. J. Matović 264. Da je sakramenat izmišļeńe ļudsko. I. J. P. Lučić, nar. 21. Ona je dva posla s ovim izmišļeńem ispravila. D. Obradović, živ. 21. Svoje izmišļeńe kazujući. Vuk, odg. na utuk. 5.

IZMIŠLJÈVÂŃE, *n. djelo kojijem se izmišļuje (vidi* izmišļevati). — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka (sa starijim oblikom* izmišļevanje). Koja se prikaže očima ali izmišļevanju. I. T. Mrnavić, ist. 9.

IZMIŠLJÈVATI, izmìšļujêm, *impf.* izmisliti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. izmišļati *s dodatkom da se nalazi u pisca Mrnavića (u kojega ima doduše supstantiv* izmišļevańe *koji vidi), ali i između primjera kod* izmišļivati *može biti da koji amo pripada (t. j. između primjera čakavačkijeh pisaca).*

IZMÌŠLJIV, *adj.*

a. *pasivno, koji se može izmisliti.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Svako izmisļivo naslađeńe. I. J. P. Lučić, razg. 184.

b. *aktivno, koji lako ili često izmisli (u slom smislu).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ni vrag neće izmisliti što ona'. ‚Sve bi joj oprostio samo da nije izmišļiva'. J. Bogdanović.

IZMÌŠLJIVAC, izmìšļîvca, *m. čovjek koji izmisli.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Rukodilci biše izmisļivci od bogova više. J. S. Reļković 5.

IZMÍŠLJÍVATI, izmìšļujêm *i* izmišļîvâm, *impf.* izmisliti. — XVII *i* XVIII *vijeka (primjeri pisaca čakavaca mogu pripadati pod* izmišļevati, *koje vidi), a između rječnika u Belinu (praes.* izmišļujem *kod* izmisliti), *u Bjelostjenčevu (praes.* izmišļujem *kod* izmišļam), *u Voltiģijinu (praes.* izmišļujem se *kod* izmisliti se). Izmišļivah, iznahodih mnoga oružja, mnoge osvete. G. Palmotić 2, 486. Žena najveć kad kušuje naj već onda

zla 'zmišļuje. P. Vitezović, cvit. 99. Razlike na me misli izmišļuju. A. Vitaļić, ist. 104a. Nije istina to ča se izmišļujete govoreći. 320. Izmišļujući, iznahodeći. A. d. Bella, razgov. 75. Kada tko izmišļuje načine. A. Bačić 232. Kraļ nove načine sobom izmišļuje. A. J. Knezović 146. Izmišļuje jedan način od ļubavi. V. M. Gučetić 16.

IZMIŠĻOTINA, *f. ńešto što se izmislilo (obično u zlu smislu: laž).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚inventio, excogitatio, commentum, fabula'). Dosta su izmišļotina za vanđeļe priprodavali. S. Rosa III. Negovo srce zanose izmišļotine. M. Pavlinović, rad. 150. I tako se izmišļotina prospe od ušiju do ušiju. S. Ļubiša, prič. 42. ‚Nemoj na svašto, žalosna beno, obadirati, ta vidiš li, to su samo seoske izmišļotine'. J. Bogdanović.

IZMIT, *m. (?) u jednoga pisca* XVI *vijeka samo adverbijalno u acc. s prijedlogom* na; *kao da je značeńe: u velikom množtvu, mnogo, vrlo.* — *Može biti da je isto što i* 1. izmet *(isporedi* izmetati i izmijetati, *a po zapadnom govoru* izmitati). Vozaca pripravi, koji će privozit vješto i naredno tuj plavcu na izmit s tobome zajedno. M. Vetranić 1, 87. Ter Karon pokoja nigdare ne stiže, te duše bez broja na izmit gdi dviže. 1, 116. Razliko još cvijetje birajte na voļu, što dava proljetje u gori i u poļu; na izmit ga nosite, ... ter ga prospite vrh groba mramorna. 1, 199. Ter Židovi kako lavi gdi na izmit pristupahu, po licu te i po glavi trstjem vajmeh pobijahu. 1, 319. I što sam po sebi ne može ovi svijet, priziva vaj k sebi zle ļudi na izmit, da svijetu pomogu na mene vojevat. 1, 451. Gdje tuga na izmit me srce izvija. 2, 319.

ĮZMITI, ĭzmijêm, *pf. posve umiti, isprati, isplakati.* — *Složeno:* iz-miti. — *Akc. je kao kod* ispiti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izmyti, *rus.* ИЗМЫТЬ. — *Između rječnika u Belinu* (izmiti glavu, izmivam ‚lavar la testa' ‚lavare caput' 428a; izmiti tkomu glavu ‚bravare, fare ad alcuno una bravata' ‚obiurgo' 147b), *u Stulićevu* (izmiti, izmivam, v. umiti; glavu komu izmiti ‚aliquem objurgare, reprehendere'), *u Vukovu:* 1. ‚den kopf waschen' ‚lavo caput' *s primjerom:* Hodi da te izmijem. 2. ‚auswaschen' ‚lavo'. U narodu se naj više govori za glavu ‚izmiti', za ruke i za obraz kaže se ‚umiti', a za noge niti bi se reklo ‚izmiti' ni ‚umiti', nego samo ‚oprati' (koje bi se i za ruke i za obraz moglo reći), za sve tijelo pak kaže se ‚okupati'.

1. *aktivno.*

a. *uopće. a) u pravom smislu.* Izmiju na vsaku noć lože moje i suzami mojimi posteļu moju omoču. Naručn. 52a. Izmiše ga. Zborn. 26b. Oprem'te mi doru od mejdana, izmijte ga đulsom i sapunom. Nar. pjes. vuk. 4, 299. — *b) metaforički.* Obadjenja laživa izmiti. S. Rosa 74b.

b. *u osobitom smislu, o praňu glave (ne samo kad je objekat* glava *nego i samo čeļade), vidi u Vukovu rječniku.* — *Od* XVIII *vijeka (vidi u Belinu rječniku). a) u pravom smislu.* Neg' uzavrela kazan liksije, pa zove svekra, da ga izmije: ‚Da vran' kikilo, holi se miti? holi miti? holi češļati?' Nar. pjes. vuk. 1, 519. — *b) metaforički,* izmiti kome glavu, *posve ga prekoriti, iskoriti (može biti po talijanskom jeziku). vidi u Belinu i u Stulićevu rječniku.*

2. *sa* se.

a. *pasivno, uopće.* Sve vode dosta nisu, da se toki grijeh izmije. J. Kavańin 458a.

b. *refleksivno, u osobitom smislu, vidi* 1, b. — *Između rječnika u Belinu* (izmiti se ‚lavarsi la testa' 428a) *i u Vukovu* (‚sich den kopf waschen, ‚lavo mihi caput'). Nekakva snaha polije svekra, koji je ćeo da se izmije, vrućim cijeđem po glavi. Vuk, poslov. 16.

IZMÍTITI, ĭzmîtîm, *pf. sve podmititi (o mnogijem objektima).* — *Složeno:* iz-mititi. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme.* ‚Kako ti ispade s Lukom proces?' ‚A znaš kako, Luka jaki, uzo svu gospodu na se, sve izmitio i podmitio, pa vrag bi š ńim onda proces dobio'. ‚Pa što nijesi i ti onda mitio, kad imaš sa čim?' ‚A moj brate, ko će sve izmititi i podmititi?' J. Bogdanović.

IZMITOKLASATI, izmitoklasam, *pf. vidi* izmetoklasiti. — *U Stulićevu rječniku:* v. izmitoklasiti.

IZMITOKLÁSITI, izmitòklâsîm, *pf. vidi* izmetoklasiti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚confundere, omnia susque deque ponere'.

IZMITOKLAŠEŃE, *n. djelo kojijem se izmitoklasi.* — *U Voltiģijinu rječniku:* izmitoklaseńe ‚miscuglio' ‚vermischung'.

IZMÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izmiva.* — *U Vukovu rječniku.*

IZMÍVATI, ĭzmîvâm, *impf.* izmiti. — *Akc. je kao kod* ispítati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izmyvati, *rus.* ИЗМЫВАТЬ. — *Između rječnika u Belinu (praes.* izmivam *kod* izmiti), *u Stulićevu (praes.* izmivam *kod* izmiti), *u Vukovu* (1. ‚den kopf auswaschen' ‚lavare caput'. 2. ‚auswaschen' ‚lavare' *s primjerom iz narodne pjesme:* Tu umorne tice počinuše, i ladne se vode napojiše, i od krvi krila izmivaše).

1. *aktivno.*

a. *uopće. a) u pravom smislu.* Te mu crno izmivaju lice. Pjev. crn. 307a. — *b) metaforički.* ‚Radiš, ili govoriš, tek da s tobom svet usta izmiva', rekne se onome, koji što nepametno radi ili govori. Podunavka. 1848. 57.

b. *o praňu glave.* Mlakim izmivaj glavu. J. Vladmirović 20.

2. *sa* se, *refleksivno, vidi* 1, b. — *U Vukovu rječniku:* ‚sich den kopf waschen' ‚lavare caput'.

IZMÍŽATI, ĭzmîžâm, *pf. vidi* ispišati. — *Složeno:* iz-mižati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika (samo refleksivno) u Stulićevu:* izmižati se ‚cum aliquo solatio mejere, mingere'.

IZMJAÚKATI, ĭzmjaûčêm, *pf. vidi* izmaukati. — *Složeno:* iz-mjaukati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Mac, ili šic! što tu mjaučeš, bome ćeš mašu pro leđa izmjaukati'. ‚Šic! tu si stala mjaukati, bome ćeš ugorak pro leđa izmjaukati'. J. Bogdanović.

IZMJEN, *adj. koji se mijeńa (vremenom), koji se može mijeńati.* — *Samo s negacijom (sa značeńem: koji se nigda ne mijeńa) na jednom mjestu* XVIII *vijeka (u zapadnom obliku* neizmin). Onako kao jedan duh prišti i neizmini. F. Matić 11. — *I adv.* izmjeno *(u zapadnom obliku* izmino) *također na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Opriješe se, ne jedino, neg vremeno i izmino. J. Kavańin 350b.

ĮZMJENA, *f. djelo kojijem se izmjeńuje, izmjeńivańe.* — -je- *stoji u jušnom govoru mj. negdašńega* ě; *u istočnom glasi* izmena, *u zapadnom* izmina. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izmêna. — *Između rječnika u Belinu* (‚alternatio' 67a; ‚mutatio' 508b, 504a; ‚scambievolezza, vicendevolezza' ‚vicissitudo' 647b; ‚sostitutione, il sostituire' ‚substitutio'; ‚il sottentrare in luogo d' altri' ‚susceptio vicissim' 691a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod*

izmjenba), *u Voltiđijinu* (izmena ‚scambievolezza, permutazione, sottentramento' ‚verwechslung'; izmjena ‚alternazione, alternativa, avvicendevolezza' ‚abwechslung'), *u Stulićevu* (1. ‚mutatio, vicissitudo'. 2. remedium'), *u Vukovu* (‚der wechsel, die ablösung' ‚vices').

a. *sa značenjem sprijeda kazanijem.* Srjeće dari er su izmina ko i oblak u prolitju. J. Kavanin 104ᵇ. Slijedit će na zemļi tolike izmjene od cesara. Đ. Bašić 88. Neću biti podložan nemoćim, bolestim, izmjenam. 62. Dan od koga nije bio sriniji u svoj izmjeni godina. A. Tomiković, gov. 307. Glasovita izmjena lažļivih Dimitrija. živ. 1. S ovim je svršila u Rusiji ona glasovita izmjena lažaca. 20. Izmjena vjerozakona ‚religions-veränderung'. Jur. pol. terminol. 427. Izmjena, preinaka, preinačeńe ‚veränderung'. 546.

b. *vrijeme, prigoda da se izmjeni.* On imade tri kripostna sina, na starijega tad dođe izmina. Nadod. 190.

c. *u konkretnom smislu. a) ono što se daje sa što drugo.* Čьto damь izměnu na duši svojej, jeježe něstь vьsь mirь dostoinь? Domentijanᵃ 283. Svega se svijeta ohaje tebe radi, ali s prem lijepom izmjenom. I. M. Mattei 152. A od srca naših iztegnuti ne možeš ikakve harne izmjene. I. M. Mattei 210. Da ti pokažem u ovemu otajstvu harnost moju i pristojnu izmjenu tvojoj neizmjernoj ļubavi. 212. — *b) ono što izmjeńuje što drugo. aa) ako je čeļade, ko izmjeńuje koga drugoga; pa po tome i uopće: kaji mu pòmâžê.* Zač ima izminu i naprid gre jači. Đ. Baraković, vil. 60. Čemu mene odpravļate? neka mi Ajač bude izmjena. Ġ. Palmotić 1, 222. Ki ste izmjena draga meni. P. Kanavelić, iv. 16. Imati pod vašu starost izminu i pomoć od vašega poroda. J. Banovac, pripov. 255. Onda neću već plakati, kad t' izminu budem dati. P. Knežević, muk. 38. Da ne uzištem prikratjenja, izmjene aliti oblakšanja. I. M. Mattei 63. Imat izmjenu i pomoćnika. A. Kalić 376. Jurjevica je bila prava izmjena starici svekrvi. M. Pavlinović, rad. 182. — *bb) o čemu nežívu.* Moj je *(štit)* veće doslužio, tim izmjenu novu gleda. Ġ. Palmotić 1, 211.

d. *stoji adverbijalno u nekijem padežima i s nekijem prijedlozima. a)* na izmjenu. *aa) izmjeńujući jedno drugo (kad sad jedan sad drugi što radi).* Tere na izminu pričaše spivati. P. Hektorović 37. Staviše pogođaj . . . na izminu da svaki o sebi po jednu godinu kraļuje u Tebi. M. Bunić 8. Na izmjenu ruke od lira sve što može brže i jače pruža, diļi i prostira. I. Gundulić 412. Plemenitijeh izbor ļudi na izmjenu taj grad vlada. Ġ. Palmotić 1, 65. Anfion i Orfeo pjevaju na izmjenu. 2, 377. Dvije naj mlađe na izmjenu žensku čete čas i scjenu skladnom pjesni pripijevati. 2, 388. Vode tančac i pjevaju na izmjenu. 2, 407. Povraćaju se razlika doba na izminu. A. d. Bella, razgov. 220. Dan s noći na izmjenu moć nam kažc božanstvenu. I. Đorđić, salt. 54. Mladići Isusa, a divojke Mariju na izminu fale. A. Kanižlić, utoč. 840. Po redu š ńime na izminu hode. rož. 37. Niti imaju svi u jedno vrime ostaviti crkvu, dali na izminu imaju odhoditi. A. d. Costa 1, 85. — *bb) u ovom primjeru* na izmjenu *s gen. znači: da izmijeni, kao izmjena.* Na izmjenu Anija Rufa bi postavjen Valerijo. S. Rosa 49ᵇ. — *cc) kao izmjenu, za izmjenu (vidi* c, *a)).* Ta ļubav prizamjerna ima roditi i razgarati u našemu srcu ļubav priličnu na izmjenu. I. M. Mattei xvi. Da što primi, što li primaš bez pristanka na izmjenu? 262. Ako mi ne bude sreća grešnu moju krv na izmjenu točiti. 325. Trjebuje, da ļubav za ļubav na izmjenu odvrati. 327. Da će car dati veliku pomoć u novcu četama poļačkima i da Poļačka na izmjenu dade vojnikom svaki dan sto i četrdeset hiļada funti kruha. A. Tomiković, živ. 167. — *b)* na izmjeni *u jednoga pisca Dubrovčanina* xvii *vijeka znači što* na izmjenu *(kod a) aa)).* Otac starijeh na izmjeni apostola i proroka. I. Akvilini 142. Gdi govore na izmjeni grčki, sirski i latinski. 281. — *c)* bez izmjene. *aa) bez promjene.* Mudri govore: ‚Brez izmine ništar dugo stat ne more'. P. Hektorović 3. Bez izmjene od godišta. I. Đorđić, uzd. 105. — *bb) bez ikoga da izmijeni (vidi* c, *b)).* Ko pod ove, kliče, stine svej stat ima bez izmine. J. Kavanin 195ᵇ. — *cc) bez ikoga ili išta što može izmijeniti, dakle kojemu nema nikoga ili ničega jednaka.* Sultani se pozivaše Amir-Bezi od starine, carstvo carstvu priklapaše glasoviti bez izmine. J. Krmpotić, kat. 32. — *d)* za izmjenu, *za platu (vidi* c, *a)).* I dragu ti slobod dati obećavam za izmjenu. P. Kanavelić, iv. 416. — *e)* u izmjeni, *na izmjenu (vidi a) aa)).* Gnijezdo žeļa neizbrojnijeh, grcijeh, sladcijeh u izmjeni. A. Boškovićeva *u* I. M. Mattei 355. — *f)* izmjenom, *na izmjenu (vidi a) aa)).* Jur sva 'e četa ļudih kleti izmjenom se istrudila. A. Vitaļić, ost. 167.

IZMJENBA, *f. vidi* izmjena. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* izmenba, premenba, izmina, promina, zamina ‚commutatio, permutatio'.

ÎZMJENCÊ, *adv. vidi* izmjenice. — *Češće s prijedlogom* na: nâ izmjencê. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* izmence, naizmenice ‚alternate, alternatim, alterne, alternis vicibus, mutatis vicibus, per vices, l. mutando vices').

a. *s prijedlogom* na. Govori u kratko od različitih stvari na izmince. M. A. Reļković, sabr. iii. Takvi plug brazde na izmjence mora orati. I. Jablanci 47. Ova na izmjence naređena hrana. 104. Brda, ravnine, mloge rijeke pokazivahu se na izmince oku putnika. D. E. Bogdanić 23. Da se pisme pivaju od sviju na izmince. I. Velikanović, uput. 3, 300. Da čuvaju stražu na izmjence. Đ. Daničić, ldnev. 26, 12. Govorite, čovječe, na izmjence. M. Pavlinović, razg. 25.

b. *bez prijedloga.* Bijau Kaifa i Ana biskupi, i dostojanstvo biskupsko u dva puta izmince držaše. I. Velikanović, uput. 1, 163. Ako u svemu drugomu činimo što izmince, i po pravdi jest da se nami učini i hoćemo. 1, 330.

ÎZMJENICA, *f. vidi* izmjena *(uprav je dem.).* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (izminica, promiňevańe ‚vicissitudo, commutatio') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚vicissitudo, permutatio'). Nagovori ga da božanstvene hvale po pravovjernijeh skupštinah slatkoglasnijem izmjenicam sadruži. I. Đorđić, ben. 67. Da bi majki na probire bilo, volila bi ćercu od srdajca, neg po dvoru nevu izminicu. Nar. pjes. istr. 1, 22. — Sedmerica se na izminicu istrudiše. B. Kašić, per. 2. Gospodina izbiju ļuto šesterica po dva na izminicu. is. 56.

ÌZMJENICÊ, *adv. na izmjenu (vidi* izmjena, d, *a) aa)).* — *isporedi* izmjence. — *Češće s prijedlogom* na: na izmjenicê. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (izminice *i* na izmjenice ‚vicissim, alternatim, alterne, alternis'), *u Belinu* (izmjenice ‚scambievolmente, vicendevolmente' ‚vicissim' 648ᵃ; na izmjenice ‚alternamente' ‚vicissim' 67ᵃ; ‚hor un, hor l'altro' ‚vicissim' 371ᵃ; ‚una volta per uno' ‚alternatim' 777ᵇ), *u Stulićevu* (izmjenice *i* na izmjenice, v. na izmjenu).

a. *s prijedlogom* **na.** Čim *(kovači)* po gvozdju razgrijanu na izmjenice udaraju. G. Palmotić 3, 227ᵇ. Misli da svoje tilo imadijaše biti izlupano na izminice, i raskrvavjeno. A. d. Bella, razgov. 100. Ńegova diviška uda na izminice lupajući raskidaju. 204. Pripovidaju mu na izminice. F. Lastrić, svet. 92ᵃ. Način pivańa na izminice. P. Knežević, osm. 181. Na izminice ńoj službe svoje ukazivaše. A. Kanižlić, utoč. 598. Jur se krvnici spravļaju za lupat ga, jur ga lupaju na izmjenice. Đ. Bašić 55. Udre na izmjenice š ńime u djela naj častnije i zajedno naj milije ļubavi. I. M. Mattei 52. ‚Đekoji čobani čuvaju blago na izmjenice, danas ja, sjutra ti. Čuvajući blago, jedno drugo (ako je paša blizo kuće) pušta na izmjenice kući na jelo'. J. Bogdanović.

b. *bez prijedloga.* Notńo bi ga izmjenice čuvali. V. Vrčević, niz. 270. Dva i dva sa zvonom na rame, izmjenice, kad im dotuži breme. S. Ļubiša, prip. 192.

IZMJENIK, *m. vidi* izmjenitelj. — xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* izmjenitelj). *(Tomislav)* izminika svog imade sina. Nadod. 141. On i za ńim ńegovi izmjenici. S. Rosa 98ᵇ. Koji su izmjenici apostola. 145ᵇ.

IZMJENIONICA, *f. u Stulićevu rječniku: kod* izmjenitelica. — *nije dosta pousdano.*

IZMJENIONIK, *m. u Stulićevu rječniku: uz* izmjenitelj. — *nije dosta pousdano.*

IZMJÈNIT, *adj. koji se izmjeńuje.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izmjeniti ‚variabilis, mutabilis').

a. *adj. a)* reciprocus, *koji se među dvoma izmjeńuje (jedno daje drugome onoliko koliko prima).* Jedno sdruženje nebesko, u komu se ne iziskuje izvan jedno dušno i izminito *(h)*oteńe od zaručnika. J. Banovac, razg. 124. Zlamenovat ļubav izminitu. F. Matić 95. Ako se oćute ganuti izmjenitom ļubavi prema ńemu. I. M. Mattei 10. Da je dužan tolikoj ļubavi ļubav izmjenitu odvratiti. 52. Blagodarnost trjebuje da bude izmjenita. 286. Što namiriva gorućega svakoga ļubovnika? U istinu jedino ļubav izmjenita. 388. — *b) koji ne ostaje jednak, mijeńa se, promjeńuje se, u Stulićevu rječniku.*

b. *adv.* izmjènito *(prema značeńu kod* a, *a)).* Ko da srce toliko ļubeće izmjenito ne odļubi? I. M. Mattei 16. Da što ima ćutjeti srce Jezusovo, čim vidi da nije izmjenito ļubjeno? 252.

IZMJÈNITEĻ, *m. čovjek koji izmjeńuje drugoga (vidi* izmijeniti, 1, b). — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (izminitelj, koji na mjesto drugoga ulazi ‚successor') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚alternatore, cioè quello che subentra' ‚alternator' 67ᵃ; ‚chi da la muta' ‚alterius vicem subiens' 503ᵇ; ‚successore, chi succede ad un altro' ‚successor' 715ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* izmenitel, izmenilavac ‚alternator'), *u Voltiǵijinu* (‚sostituto, ajutante' ‚substitut'), *u Stulićevu* (‚qui succedit'). Rimski biskup, kojino kano pravi izmjenitelj Petrov rimsku stolicu obdržaje. E. Pavić, jezgr. 86. Biskupi kakono izmjenitelji apoštolski. 89. Za pomoć bîskûpâ izminitelja apoštolski. Grgur iz Vareša 68.

IZMJÈNITEĻAN, izmjènitêlna, *adj. vidi* izmjenit. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚reciproco' ‚mutuus'). Veće želeći izminitelnu slavu svita nego tvoju večnu. Transit. 123.

IZMJÈNITEĻICA, *f. žensko čeļade što izmjeńuje (vidi* izmijeniti, 1, b). — *U Belinu rječniku:* ‚alternatrix' 67ᵃ; *u Bjelostjenčevu: kajkavski* izmenitelica ‚alternatrix'; *u Stulićevu:* ‚quae succedit'.

IZMJÈNIV, *adj. koji se može mijeńati, promijeńati, ili koji se mijeńa, promijeńa.* — *U Stulićevu rječniku:* izmjeniv *i* izmjenļiv ‚mutabilis'.

IZMJENIVĻI, *adj. samo na jednom mjestu* xviii *vijeka, gdje znači što i* izmjeniv; *jamačno je štamparska pogreška te treba čitati* izmjenļivi. Zakon ne vremeniti i izmjenivļi. S. Rosa 16ᵃ.

IZMJENIVOST, *f. osobina onoga što je izmjenivo.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚mutabilitas, vicissitudo'.

IZMJÈNĻIV, *adj. vidi* izmjeniv *i* izmjenivļi.

IZMJEŃÍVALAC, izmjeńívaoca, *m. čovjek koji izmjeńuje.* — *U Belinu rječniku:* ‚alternatore, cioè quello che subentra' ‚alternator' 67ᵃ.

IZMJEŃÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izmjeńuje.* — *Stariji je oblik* izmjeńivanje. — *U Belinu rječniku:* izmjenivanje 67ᵃ, *i u Vukovu.*

IZMJEŃÍVATI, izmjèńujêm *i* izmjèńívâm, *impf.* izmijeniti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Od* xvii *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Belinu (praes.* izmjenivam *kod* izmijeniti 647ᵇ. 691ᵃ; *vidi i kod* b), *u Voltiǵijinu (praes.* izmenivam *kod* izmeniti; izminivam *i* izminujem *kod* izminiti), *u Stulićevu* (izmjenivati, izmjenivam ‚mutare etc.', *a kod* izmijeniti *ima praes.* izmjeńujem *i* izmjeńivam), *u Vukovu* (izmjeńivati, izmjeńujem, 1. ‚ändern' ‚muto'. 2. ‚ablösen' ‚subeo').

a. *aktivno.* Život, u komu će se bijeli dni i radosni svi trajati, er ih noć ne izmjeńiva. B. Zuzeri 319. Nevoļa nas muči i tare, jedna drugu izminuje. A. Kanižlić, utoč. 209. Kraļa robom, roba kraļem izmińiva. rož. 11. Baruka izmjeńuje Isaija. S. Rosa 7ᵇ. Koji će nakon ńih izmjenivat ih. 145ᵇ. Jedan grom izmińuje drugoga. M. A. Reļković, sat. L7ᵇ. Ļubav, koju ļudi ne izmjenivaju nego ružnom neharnosti i pogrđeńima. I. M. Mattei 28. Vaga sedmog izmińuje divu. J. S. Reļković 12. Pet sestara grad gradiše; sve jedna drugu izmjeńivaše. *(odgonetļaj: pleticе igle).* Nar. zag. nov. 70.

b. *sa* se, *recipročno.* — *Između rječnika u Belinu* (izmjenivati se ‚alternare, cioè far una cosa a vicenda' ‚alterno' 67ᵃ; izmjeńivam se *kod* izmijeniti se 647ᵇ; izmjeńujem se *kod* izmijeniti se 67ᵃ). Sad se trubļe u ńih čuju, u velikoj ke se hvali među sobom izmjeńuju. G. Palmotić 2, 210. Da ih bi šeset koji se izmjenivahu, ter mlatjahu dva po dva. Đ. Bašić 306. Godina se s godinami izmińuje često nami. V. Došen 45ᵃ. Kada se sime dińsko izmińuje. J. S. Reļković 181.

ĮZMJERAK, įzmjêrka, *m. samo instr.* izmjerkom *(u zapadnom govoru* izmirkom) *adverbijalno sa značeńem: ńekom mjerom (po malo), na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Pak nek meće prid marvu izmirkom. J. S. Reļković 56.

ĮZMJERAN, įzmjêrna, *adj. koji se može izmjeriti (često kao suprotno adjektivu* neizmjeran). — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚misurabile, che si può misurare' ‚mensurae capax' 490ᵇ) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚mensurabilis, finitus, circumscriptus, limitatus'). Duša naša izmjerna ne može vidjeti Neizmjernoga. I. Đorđić, salt. 115. Kô izmjeran vid da može neizmjernu vidjet diku? uzd. 109. Pamet izmjerna ļudska. ben. 180.

IZMJÉRÂŃE, *n. djelo kojijem se izmjera.* — *Stariji je oblik* izmjeranje. *(Vječnost)* kraja nema, al' pristanja, al' ki razlog izmiranja. J. Kavańin 439ᵃ.

IZMJÉRATI, izmjêrâm, *impf.* izmjeriti. — *Od* XVIII *vijeka (vidi* i izmjerańe). Na mjerilih od ńegove tanke pravde vidjet ćemo ga izmjerati s jedne strane dare obilne od milosrdja a z druge nepoštenja grijeha našijeh. B. Zuzeri 98. Samuel pogledom izmjera ga od vrh glave do dno peta. 207. — *metaforički (biti).* Muž s štapom pleća žani izmiraše. I. J. P. Lučić, razg. 91.

ÌZMJERÊŃE, *n. djelo kojijem se izmjeri.* — *Stariji je oblik* izmjerenje. — *U Mikaljinu rječniku:* izmjerenje; *u Belinu:* izmjerenje 141b. 490b; *u Bjelostjenčevu: kajkavski* izmerjeńe; *u Stulićevu.*

IZMJERIŠTE, *n. mjereńe, izmjerivańe.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Svako izmiristje nije dostojno uzdržajuće se duše (‚Omnis ponderatio non est digna continentis animae'. ecclesiastic. 26, 20). Blago turl. 2, 160.

IZMJERITEĻAN, izmjeriteļna, *adj. koji treba izmjeriti.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚che si dee misurare' ‚metiendus'.

ÌZMJERITI, izmjerîm, *pf. naći kolika je čemu (objektu) duļina (pa i širina i dubina, ili dva ili sva tri smjera), ili težina; uopće se upotrebļava kao perfektivni glagol prema* mjeriti. — *Složeno:* iz-mjeriti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izmêriti, *rus.* измѣрить. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izmjeriti, mjeriti ‚metior, demetior, dimetior'), *u Belinu* (‚misurare' ‚metior'; ‚misurar bene, o tutto' ‚emetior' 490b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izmjerivati), *u Voltiđijinu* (izmeriti ‚misurare' ‚abmessen'; izmiriti ‚misurare, squadrare' ‚abmessen'), *u Stulićevu* (‚metiri, dimetiri'), *u Vukovu* (‚ausmessen, abwägen' ‚metior, pendo'), *u Daničićevu* (izmêriti ‚emetiri, pendere').

1. *aktivno.*

a. *o duļini, širini, dubini, ili o dva ili o sva tri smjera (ne o težini). a) u pravom smislu.* Nemoštьno jestь izmeriti glubiny morьskyje. Stefan, sim. pam. šaf. 27. Jest 'zmiril sudac mernim sežńem to trsje. Mon. croat. 140. (1490). Ku meru *(instr.)* misliš izmiriti stvare prezmerne? Transit. 168. Morske dubine izmjerit još more. M. Vetranić 1, 176. Tko bi ga izmiri', bi' bi dug nikako jedan pedaj. I. T. Mrnavić, ist. 129. Danas mrtvijem telesima izmjeriše zemļu ovu. Ġ. Palmotić 2, 146. Jest običaj sudaca od zatočišta izmjeriti oružje onizijem koji ulaze na zatok. M. Radnić 406a. Izmjeriti tvoga Olimpa krug osobni moga pera setkom malom. J. Kavańin 227b. Ńegovu veličinu tko će izmirit? J. Filipović 1, 60a. Desnica moja izmjerila je nebesa. S. Rosa 8a. Morao bi imat oblast izmiriti strašnu propast. V. Došen 144b. Ufatiše mladu momu, izmjeriše kosu s mačem, ona bješe duž' od maća. Nar. pjes. vuk. 1, 337. Moja je desnica izmjerila nebesa peđu. Đ. Daničić, isai. 48, 13. — *b) u prenesenom ili metaforičkom smislu. aa) uopće.* Ona izmjeri neizmjerna. J. Kavańin 520a. Izmjerit tko može tvojih suda dubine? I. Đorđić, salt. 113. — *bb) kad je objekat čeļade, značeńe može biti: rasgledati ga svega, pa i posve ga poznati (kakovo je u duši, kako misli).* Izmjeriti koga ‚squadrare uno, conoscerlo bene' ‚perspicere sensus alicujus'. A. d. Bella, rječn. 357a. Izmjeriti koga od pete do glave (poznati ga dobro). Nar. posl. vuk. 99. Izmjeri ga dobro očima sa dno noga do vrh glave. Magaz. 1868. 59.

b. *o težini. a) u pravom smislu.* Primismo ga *(poklad),* zbrojismo i izmêrismo. Mon. serb. 497. (1466). Izmiri na mirila cinu odkupa. P. Radovčić, nač. 288. Kom si mjerom druzijem izmjerio, čekaj da se tebi izmjeri. (D). Poslov. danič. Vaļa im naj pri izmiriti vriće naposo. M. Zoričić, aritm. 107. Kojom mirom vi izmirite drugomu, onom istom povratiće se vami. M. A. Reļković, sabr. 55. Od čuda su ploču izmjerili, sama ploča šest litara dođe. Nar. pjes. vuk. 3, 336. Izmjeri mi jednu unču zlata. Nar. pjes. herc. vuk. 193. Izmjeri jednako, da je milo svakome. Nar. posl. vuk. 99. Kakva mu je zelena dolama: da iskrpi, nova bi mu bila, da izmjeri, pretegli bi konci. 124. — *b) ‚izmjeriti zlatom kome što' može značiti: platiti mu onoliko zlata za što koliko ovo tegli.* Suproć suhu ja ću zlatu ńega i mene izmjeriti za naš odkup, za tvu platu. I. Gundulić 342. Toli neć ga dat za platu, daj ga u dar plemeniti, a za uzdarje ja na zlatu ončas ću ga izmjeriti. 470. Sinovca ti Grci uvatiše, trikrat sam ga zlatom izmirila. And. Kačić, razg. 89. Nećeš imat glave Ožegove, da je trikrat ti izmiriš zlatom. 294. Daj ti mene čedo Vlahińino, dvaš ću ti ga izmjerit sa zlatom. Nar. pjes. vuk. 2, 19. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Izmiri na zlatu želinja i službe. Š. Menčetić 228. Lijepom platom ki se *(trud)* izmjeri. Ġ. Palmotić 1, 321. — *c) ‚izmjeriti što s čim' može značiti (metaforički): isporediti vrijednost jednoga s drugijem.* Samo moje s Ajačovijem dostojanje izmjerite. Ġ. Palmotić 1, 212. — *d) u metaforičkom smislu: razmisliti, raspoznati, vidi* i c, *b).* Na terazijama uma i razsuđenija izmjeriti. D. Obradović, živ. 31.

c. *kao proračunati, izračunati. a) u pravom smislu.* Vojska ku nije moć izmjerit, broj ki čuo nijesi davno. I. Gundulić 322. — *u ovom primjeru ima se u misli da je ono što se izmjeri ‚izmjerno', dakle da nije ‚neizmjerno', t. j. bez kraja, bez konca.* Moje znam da jesi dneve izmiril. A. Vitaļić, ist. 118b. — *metaforički.* Zašto je Bog stvorio mudrost naj prija po duhu svetomu i vidio i pribrojio i vele dobro izmirio. I. Ančić, vrat. 75. Tko će jakost i kripost ovoga imena izmiriti? J. Filipović 1, 425a. — *b) u prenesenom smislu, razmisliti, raspoznati (može biti da koji primjer po namjeri pisčevoj pripada pod* a *ili pod* b). Da izmjerimo ogań, da izmjerimo vjetar. M. Divković, bes. 66a. Tve ļuvezni plam moguće oni izmjeri. I. Đorđić, ben. 58. Izmjeri umom svu opasnost. S. Ļubiša, prip. 115.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. Dil konopčićem izmiren. A. Vitaļić, ist. 361.

b. *vidi* 1, b. *a) u pravom smislu.* ‚Izmjereno izjedeno' (ne mjeri što ješ). *u Lici.* J. Bogdanović. — *b) u metaforičkom smislu.* Bi misnik od Boga izmiren i nevaļast odbačen. I. Ančić, svit. 79. S mjerom s kojom izmjeriš biti ćeš izmjeren. M. Radnić 60b. Mjerom mirit kom budemo izmjereno nam će biti. A. Vitaļić, ost. 250.

c. *part. praet. pass.* izmjeren *kao adj. može značiti:*

a) koji ne prelazi ńeku mjeru. Četvrta pravda zove se izmjerena, to jest, ni se ima saviša pravda činiti, ni saviše milosrdje. M. Divković, bes. 643b. Hranom priprostom i izmjerenom život provodjahu. S. Rosa 43a.

b) što i izmjeran *koje vidi.* Bog jest neizmiren, a stvorenje izmireno. F. Glavinić, cvit. XVI. Človičanska pamet jest izmirena. 168a. Da je ńegova zloća neizmirena oli ti nesvršena. M. Dobretić 227. Plod mise svete od strane misnika koji prikazuje jest svršen i izmiren. 369.

3. *sa se.*

a. *pasivno.* Kom mirom misliš izmiriti jednu rič, ka se ne more izmiriti? Živ. jer. star. 1, 236.

Ku meru *(instr.)* budete mirili, 'zmiri se vam. Korizm. 44b. Da ti se pribroji i da t' se izmjeri *(prćija)*. N. Nalješković 1, 295. Kada se drugome mogu stvarju izmjerit neg misli samome, jedva bi na svijetu mogli stat u ljudsku misao tu. F. Lukarević 79. Nego se ima stvar po Bogu svijesno i duševno izmiriti. B. Kašić, nasl. 8. Slava toliko velika, da se ne more izmiriti. F. Glavinić, cvit. 7b. A kada se izmiri tvoj posao. I. Ančić, svit. 62. Da se izmiri aršinom život mnogije. M. Radnić 5a. Istom mjerom sve odvraća s kom se bude izmjeriti. B. Betera, ćut. 136. Zloća ńegova zločom koje svitovńe stvari izmjerit se ne može. I. Grličić, put. 192. Nije mjere u besjedi, kôm se izmjerit moj grijeh ima. I. Đorđić, uzd. 33. Sva ona koja su u Bogu mire ne imadu, izmirit se ne mogu. J. Filipović 1, 269b. Da se ljubav ńegova izmirit ne može. 3, 66b. Izmiri se brašno. A. Kanižlić, bogoljubn. 488. Oni će se izmjeriti blagom. Ogled. sr. 105.

b. *refleksivno.*

a) uopće. Izmirimo se mirilom od naše pameti. I. Ančić, svit. 70. Po triš ću ti izmjerit se blagom. Pjev. crn. 220a.

b) postaviti se ńekoj mjeri, ne raditi preko ńeke mjere. Biti prostran u uboštvu, izmjerit se u bogatctvu. Pril. jag. ark. 9, 78. (1520).

IZMJÈRIV, *adj. koji se može izmjeriti. — U Stulićevu rječniku:* ‚mensurabilis', *i u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚ausmessbar; vermessbar'.

IZMJERÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izmjeruje. — U Šulekovu rječniku:* ‚ausmessung'.

IZMJERÍVATI, izmjèrujêm *i* izmjèrîvâm, *impf.* izmjeriti. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izmjerivati, izmjerivam ‚metior' 490b) *i u Bjelostjenčevu* (izmerujem, izmeriti ‚emetior, dimetior', v. merim). Svakomu, znaj, praštanje na ljubavi se izmjeriva. I. V. Bunić, mand. 24.

IZMJERIVOST, *f. osobina onoga što je izmjerivo. — U Šulekovu rječniku:* ‚ausmessbarkeit'.

IZMJÈRLIV, *adj. vidi* izmjeriv. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Koja je dalečina izmirliva a snilazak bio je neizmiren. A. Tomiković, gor. 47.

IZMJERNOST, *f. osobina onoga što je izmjerno. — Od* xviii *vijeka.* Poznajem razliku koja odvratja svoju izmirnost od tvoje neizmirnosti. G. Peštalić 218. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚ausmessbarkeit'.

ÌZMJESTITI, izmjestîm, *pf. dići s mjesta, premjestiti. — Postaje od* iz *i* mjesto *nastavkom* i. — *Od* xviii *vijeka.* Bol je trudna veomi dosti s jedne sglobe oštetene; al' je teža, sve da kosti za'edno budu izmještene. J. Kavańin 427a. Da se sva vodoplavna sela izmeste u brda. M. Đ. Milićević, zim. več. 253.

IZMJEŠATELJAN, izmješatelna, *adj. koji treba da se izmješa. — U Stulićevu rječniku:* ‚miscendus'. — *nepouzdano.*

ÌZMJEŠCÊ, *adv. izmješano. — Na jednom mjestu* xviii *vijeka (po zapadnom govoru* izmišce). Friško đubre konjsko ili ovčje izmišce sa slamom meće se. J. S. Reljković 44.

IZMJEŠÍVATI, izmjèšujêm *i* izmjèšîvâm, *impf.* izmiješati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izmješivati, izmješivam, freq. *us* izmiješati.

IZMLÀCATI, izmlàcâm, *impf. vidi* izmlatiti *(uprav je dem.). — U naše vrijeme u Lici.* ‚Iznesi taj biljac van, pa ga dobro od prašine štapom izmlacaj'. ‚Ako te poćeram, živo ću te ovijem štapom izmlacati'. ‚Bome ga živo izmlaca'. J Bogdanović.

IZMLÁĆÊŃE, *n. djelo kojijem se izmlati. — Stariji je oblik* izmlaćenje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izmlaćenje) *i u Bjelostjenčevu.* Izmlatjenje biskupa. A. d. Costa 1, 139. Tamnice, izmlatjenja. 2, 37. Jedno samo izmlaćenje teško. 2, 185.

IZMLAĆEVATI, izmlaćujem, *impf. vidi* izmlaćivati. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, i možebiti u Bjelostjenčevu rječniku (gdje ima samo praes. što može pripadati i pod* izmlaćivati: izmlaćujem, izmlatiti ‚verberibus afficere, fustibus caedere'). Bude običajan izmlatjevati. A. d. Costa 2, 185. Silovito izmlatjuju žakne. 2, 106. Kada izmlatjuje jednoga svitovńaka. 2, 185.

IZMLAĆÍVATI, izmlàćujêm *i* izmlàćîvâm, *impf.* izmlatiti. — *U Belinu rječniku: praes.* izmlaćivam *kod* izmlatiti *(vidi i* izmlaćevati).

IZMLÀTITELJ, *m. čovjek koji izmlati. — U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Onda se zove izmlatitelj kada izmlatjuje jednoga svitovńaka. A. d. Costa 2, 185.

IZMLÁTITI, izmlâtîm, *pf. svršiti mlaćenje pošto je sve mlaćeno, izbiti, istući (uprav o žitu, ali se kaže i o drugom objektu, n. p. o čeljadetu ili o životińi). — Složeno:* iz-mlatiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izmlatiti, *rus.* измолотить. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izmlatiti, izbiti ‚verbero, pulso, verberibus afficere, virgis vel fustibus caedere'), *u Belinu* (izmlatiti, izmlaćivam ‚battere uno ben bene' ‚acriter cedere' 132b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izmlaćevati), *u Voltiģijinu* (‚battere, bastonare, fracassare' ‚schlagen, zerprügeln'), *u Stulićevu* (v. izlupati), *u Vukovu* (‚zerdreschen' ‚contundo').

a. *aktivno.* Postaviše ga na jedan nakovan i izmlatiše ga. M. Pavišić 30. Nekoga izmlatiše, ńekoga zaklaše. S. Rosa 133a. Da su izmlatili i izbili crkovńaka. A. d. Costa 1, 69. Ako bi se tko uslobodio izmlatiti oli udariti crkovńaka 1, 117. Snopove lasno izmlati. I. Jablanci 67. Često udarit, često izmlatit, to je jedna riječ. A. Kalić 369.

b. *pasivno.* Pleća prisveta, za nas nemilo izbijena i izmlaćena. B. Pavlović 59. — *U ovom je primjeru subjekat* udarac. Udarci budu izmlaćeni. J. Banovac, blagosov. 281.

c. *sa* se, *pasivno.* Na gumnu gdje se žito izmlatilo. B. Zuzeri 11. Na gumnu snopi od žita izmlate se. 387. Da se zato izmlati s mirom. Ant. Kadčić 301.

ÌZMLAVITI, izmlavîm, *pf. izbiti, izlijemati. — Složeno:* iz-mlaviti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide* izlijemati *s primjerom:* Izmlavila me kiša). Jednoglava tak' oro dvoglavi straši, pa, muči i izmlavi. I. Zaničić 216.

IZMLÈDŃETI, izmlèdńîm, *pf. posve omlednuti. — Složeno:* iz-mledńeti. — *U Stulićevu rječniku:* v. izmršaviti.

ÌZMLJETI, izmeljêm, *pf. vidi* izamljeti. — *U Stulićevu rječniku:* izmleti, v. samleti *s dodatkom da je našao ovu riječ u Bjelostjenčevu (?).*

IZMÒČITI, izmočîm, *pf. posve zamočiti (i kad je više objekata), skvasiti. — Složeno:* iz-močiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *U Bjelostjenčevu rječniku: vidi kod* izmakati; *u Voltiģijinu:* ‚bagnare, inaffiare' ‚benetzen, baden'; *u Stulićevu:* v. omočiti.

IZMÒĆI, izmognêm (izmožêm), *pf. složeno:* izmoći. — *Značenje je uopće da subjekat sa svom silom, sa svom moći nastojeći, dokuči nešto. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (iz-

moći, izmogne, vide izlišiti *s dodatkom da se govori u Srijemu*). *a) isplatiti, dati.* Kada pripresti ļudi ne mogu izmoći što nastojnici od ovih novaca ištu, grabe jim pokućstvo. A. Kanižlić, kam. 835. Maña mista gdi ne mogu ni desetka da izmogu. V. Došen 32ª. Kuliko može hrane za marvu izmoći. I. Jablanci 111. Siromašan težački čovik tuliko ne izmože da bi si iz inostranskih dalekih vilaeta ovnove mogao dati dobaviti. 126. ‚E, kako ti meni nabrajaš i vrlezaš, daj ovo, daj ono, to treba tu, to treba onde, a ne pitaš, oću li ja to sve izmoći'. J. Bogdanović. — *b) učiniti, uraditi. (Đubre)* izmože da zemļa zavrije. I. Jablanci 26. Zubača se mora obterašiti, da boļe izmogne. J. S. Reļković 176. Ali tko će tog izmoći posla? 28. — *c) doteći, vidi* izlišiti. Ma ne moglo po mire izmoći. J. S. Reļković 31. *vidi u Vukovu rječniku.*

IZMODRINA, *f.* što ostane modro boje poslije prvog modreña. *u Lici.* V. Arsenijević.

IZMOGÚĆITI SE, izmògûćîm se, *pf. u Stulićevu rječniku:* pustiti mogućstvo ‚imperium dimittere'. — *nepouzdano.*

IZMOGUĆÍVATI SE, izmogûćujêm se *i* izmogûćîvâm se, *impf.* izmogućiti se. — *U Stulićevu rječniku:* izmogućivati se, izmogućivam se, freq. *uz* izmogućiti se. — *nepouzdano.*

IZMÒHUNITI, izmòhunîm, *pf. izvaditi iz mohuna (grah itd.).* — *Postaje od* iz *i* mohuna *nastavkom* i. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚siliqua spoliare, mundare'.

IZMOHUŃÍVATI, izmohûńujêm *i* izmohûńîvâm, *impf.* izmohuniti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izmohunivati, izmohunivam, freq. *uz* izmohuniti.

IZMOKNUTI, izmoknem, *pf.*

a. *prelazno, vidi* izmočiti. — *U Bjelostjenčevu rječniku: vidi kod* izmakati.

b. *neprelazno, skvasiti se.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚madere'.

IZMÒKRITI, izmokrîm, *pf. posve smokriti.* — *Složeno:* iz-mokriti. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Bi od znoja sva izmokrena. Zborn. 86ᵇ.

IZMOLITAVNICA, *f. vidi* izmoliteļnica.

IZMÒLITEĻ, *m. čovjek koji izmoli.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚chi ottiene pregando' ‚exorator' 532ᵇ) *gdje se naj prije nakodi, i u Stulićevu* (‚impetrans'). Jezus blag jes pomoliteļ prid ocem, jes izmoliteļ. I. M. Mattei 315.

IZMÒLITEĻAN, izmòliteļna, *adj. koji treba da se izmoli.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚impetrandus'. — *nepouzdano.*

IZMÒLITEĻICA, *f. žensko čeļade koje izmoli.* — *U Belinu rječniku:* ‚impetratrix' 885ª; ‚exoratrix' 532ᵇ.

IZMÒLITEĻNICA, *f. vidi* izmoliteļica. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom.* Vь ime prêsvetyje ti matere, negli izmoliteļnica mi budetь. Danilo 868. Vь ime prêsvętyje bogomatere, negli ta budetь mi izmoliteļnica vь dьnь sudьnyj. 75. *na ovom sadńem mjestu mj.* izmoliteļnica *ima u drugom rukopisu* izmolitvьnica, *što bi dan današńi glasilo* izmolitavnica.

1. **IZMÒLITI**, izmolîm, *pf. složeno:* iz-moliti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Riječ je stara, uporedi stslov.* izmoliti, *rus.* измолить. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izmoliti, molbami steći ‚impetro, exoro'), *u Belinu* (‚deprecor' 276ª; ‚impetro' 885ª; ‚exoro' 580ᵇ), *u Voltiģijinu* (‚impetrare, ottenere pregando' ‚ausbethen'), *u Stulićevu* (‚impetrare, voti compotem fieri'), *u Vukovu* (‚erbitten' ‚impetro').

1. *aktivno.*

a. impetrare, *dobiti moļeńem. ako je izrečeno čeļade što se moli, stoji u gen. s prijedlogom* u *ili* od. *a) uopće.* Znan ćeš bit od svega, kad se ja pomolim i tvoga posega spišenje izmolim. M. Marulić 43. Izmoli za mene čistoću od duše. M. Jerković 79. Jeda li težko i trudno izmoliše ovi ono ča prošahu? P. Radovčić, nač. 173. Božje milosti koje mi čestim pitanjem izmolimo. A. d. Bella, razgov. 44. Ufajući se da će zaisto izmolit što pita. I. Đorđić, salt. 83. Izmoliti od Boga grihom oprošteńe. A. Baćić 864. Da za ńu oprošteńe izmoli. J. Banovac, pred. 75. Koji ako kad i dilovaste protiva ńemu, izmoliste od mene oprošteńe. razg. 5. Izmolit od Boga oprošteńe griha. 241. Daj, izmoli mi odiću od čistoće. prisv. obit. 100. Ništa izmolit ne mogoše. F. Lastrić, test. 388ª. Boga je molio i mir crkve izmolio. A. Kanižlić, kam. 274. Kraļica svima život izmoli. utoč. 93. Izmoli mi od spasiteļa kripost. bogoļubn. 462. Pomoć izmoliti. fran. 107. Kako ga je s teškom mukom od oca izmolio. E. Pavić, ogl. 91. Zato ona od Boga isprosi ono što od Iruda ne bi mogla izmoliti. 658. Ganuvši se na milosrdje, izmoli mu od otca život. And. Kačić, razg. 78. Dok od crkve tu oblast ne bi izmolio. B. Leaković, nauk. 249. Tu j' djevojka izmolila glavu. Nar. pjes. hörm. 2, 414. Te ga izmole *(kamen)* i opet dovuku na svoje staro mjesto. Vuk, dan. 1, 40. Da bismo se ponizili pred Bogom svojim i izmolili u ńega srećan put sebi i djeci svojoj. D. Daničić, jezdr. 8, 21. — *b) kad je objekat čeļade, znače̊ne može biti: dobiti mu moļeńem život, spaseńe, slobodu, prošteńe.* Pomyšļaše kojima obrazoma izmoliti u cara prêosveštenaago si gospodina. Domentijana 336. Mneći bi ga izmolila iz srģbenih ruk razbojskih. M. Jerković 47. I druge neizbrojene ovako divica Marija na čas ńiove smrti od djavla ote a od sudca izmoli. J. Filipović 1, 573ª. Car hoćaše izgubiti ļubu, ma je sluge izgubit ne dadu; no se mole caru čestitome, te gospođu svoju izmoliše. Nar. pjes. vuk. 2, 26.

b. *objekat može biti molitva (crkvena) uopće ili osobita. znače̊ne je: izreći svu molitvu.* Svako leto jedanadeste tisuć očenaši i zdravih Marij izmoļaše. F. Glavinić, cvit. 347ª. Izmoliti one molitvice. A. d. Bella, razgov. 70. Poglavarica izmolivši molitvice. A. Kanižlić, bogoļubn. 438. Izmoliti jutrńu. A. d. Costa 1, 15. Prihoditi u kor za izmoliti svete oficije. 2, 201. Ustani rano, izmoli tvoje jutrńe molitve. B. Leaković, gov. 83. Te iste molitve izmoli. I. M. Mattei 268. Da jedan žakan ne može izmoliti vas oficij. M. Dragićević 81.

c. *kad je objekat čeļade ili što se kao čeļade misli (n. p. Bog), znače̊ne može biti: svršiti moļeńe pošto se dosta molilo.* Ni svi dni prođoše, ni Boga izmolismo ‚ancora v' è del tempo'. S. Budmani 423ª.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. Dobro djelo izmoļeno prodano je skupo. (D). Poslov. danič. Har izmoļena, drago je kupļena. (D).

b. *vidi* 1, c. Ni gora izpasena ni Bog izmoļen. (D). Poslov. danič.

3. *sa* se.

a. *pasivno (vidi* 1, a). Drago se kupuje što se izmoli. (D). Poslov. danič.

b. *refleksivno.*

a) subjekat moļeńem dobije od starješine do-

puštenе da otiđe, da se udalji. Izmolih se opet u cara. Đ. Daničić, nem. 18, 6.

b) svršiti moljenе pošto se mnogo molilo. — U Stulićevu rječniku: ‚pregar molto' ‚exorare, obsecrare'.

c) značenе je kao kod 1, a; *ali se ističe da subjekat moli i dobije za sama sebe. — Samo u Vukovu rječniku:* ‚sich etwas erbitten' ‚impetro'.

2. IZMÒLITI, izmolîm, *pf. iz mjesta više ili manje zatvorena učiniti da što (objekat) izide, pružiti, pokazati. — Složeno:* iz-moliti *(vidi* pomoliti i promoliti). *— Akc. je kao kod* iznositi. *— Možebiti od* XV *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* izmoliti), *a između rječnika u Vukovu* (‚hervorzeigen' ‚promo').

a. *aktivno.* A vi duge puške izmolite. Nar. pjes. vuk. 3, 306. Iz vode glavu izmolio. Pjev. crn. 80[a]. A na penger glavu izmolila. Nar. pjes. juk. 150.

b. *pasivno.* Iz onijeh prozora gdje su sise bile izmoljene. Vuk, nar. pjes. 2, 124.

c. *sa* se, *refleksivno, izvući se, pokazati se. — Između rječnika u Vukovu* (‚sich hervorzeigen, hervorkommen' ‚prodeo, promineo'). Neko trepti, neko jauče, neko u pomoć druzijeh moli, da mu teške mire stuče, da se kako živ izmoli. J. Palmotić 262. Al' se treći buljuk izmolio. Pjev. crn. 50[a].

IZMÒLIV, *adj. koji se može izmoliti. — U Mikaljinu rječniku (kod* umoliv); *u Belinu:* ‚impetrabilis' 385[a]; *u Voltiđijinu:* ‚impetrabile, ottenibile' ‚erhaltbar'; *u Stulićevu:* ‚impetrabilis'.

IZMOLOVATI, izmolujêm, *pf. sve (o jednome ili o više objekata) namolovati. — Složeno:* iz-molovati. *— U naše vrijeme po sjeveroistočnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu* (‚malen' ‚depingo', n. p. čovjeka, sobu, crkvu *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Grob koji je izmolovan na crkvi s polja s desne strane. Vuk, dan. 1, 37. U Ravanici gdje je izmolovana Kosovska bitka. živ. 86. Hercog je poslao ovoga živopisca u Pariz da mu Napoleona izmoluje. Nov. sr. 1885. 151.

IZMOLÁKATI, izmòlâkâm, *pf. moljakanem dobiti. — Složeno:* iz-moljakati. *— U Šulekovu rječniku:* ‚ausbetteln'.

IZMOLÁVATI, izmòlâvâm, *impf.* (2.) izmoliti. *— U naše vrijeme.* Gdje se nešto iz nega *(jesera)* izmoljava. Nar. prip. bos. 1, 105.

IZMÒLJÊNE, *n. djelo kojijem se izmoli (vidi* 1. izmoliti). *— Stariji je oblik* izmoljenje. *— Između rječnika u Mikaljinu* (izmoljenje), *u Belinu* (izmoljenje 3-5[a]. 412[b]. 532[b]), *u Stulićevu.* Na izmolenje isprositelja. A. d. Costa 1, 236. U izmolenju potajnu svetoga oficija. 1, 247. Zapuštujući izmoleńe svetoga oficija. Ant. Kadčić 42. Ovo izproseńe i izmoleńe oblasti. 269.

IZMOR, *m. izmoreńe. — U pisaca našega vremena.* Teška napast izmora i neufańa. M. Pavlinović, razl. spis. 356.

IZMORAN, izmôrna, *adj. izmoren, posve umoran. — Od* XVII *vijeka.* I s junaštvom potiskuju neprijatelske sve bojnike, ki se izmorni veće čuju ispod sile tač velike. J. Palmotić 361. Ali u dugo što ćeš tako da izmorni oni učine? 365. Od puta izmoran. V. Andrijašević, put. 396. *— U Stulićevu rječniku ima adv.* izmorno ‚laboriose'.

IZMÒRÊNE, *n. djelo kojijem se izmori. — Stariji je oblik* izmorenje. Ter je mrsko živiti jur cijeć izmorenja i mlakosti. B. Kašić, nasl. 31.

IZMÒRITI, izmorîm, *pf. složeno:* iz-moriti. *— Akc. je kao kod* iznositi. *— Riječ je stara, isporedi stslov.* izmoriti, *rus.* изморить. *— Između rječnika u Mikaljinu (kod* moriti), *u Belinu* (‚defatigo' 710[b]), *u Stulićevu* (‚defatigare'), *u Daničićevu* (‚necare').

1. *aktivno.*

a. *ubiti, poubijati (o mnogijem objektima). samo u prva vremena u knigama pisanima crkvenijem jezikom. (Bog)* potopь navede i izmori prьvyj mirъ onь. Domentijan[a] 94. Mnogyhь gladomь izmorivь. [b] 101.

b. *učiniti da ko ili što (objekat) postane posve trudan; često znači što i* izmučiti. *a) objekat je čeljade.* Da me većma još u željah izmori. Š. Menčetić 142. Kojim me izmori tač deri do plača. 167. Koli me izmori zvir pusta! M. Držić 72. Učiniti posobito pobrojenje bilo bi izmoriti i dosaditi onoj dobroti od štioca. B. Kašić, iń. 101. Tad slobodjen mladac tužni iz veriga i od hudobne sile, u ružni koja način izmori ga. G. Palmotić 3, 186[b]. *(Konj)* ponositoj u nesćeni sluge izmori ki ga slijede. 3, 142[a]. Izmučiti i izmoriti iskrńega. H. Bonačić 75. Evo ću ti danas poginuti, tursko me je momče izmorilo. And. Kačić, razg. 246. *— b) objekat je udo ili dio od tijela, ili što umno (n. p. duša, ustrpljenе).* Budući trudne san oči mi zatvoril, jere plač i nesan više jih izmoril. H. Lucić 216. Mošńu mu otribe, a život izmore. 276. Uzrok ćeš bit, da ja izmorim život moj, za ku stvar osudit hoće te višńa vlas D. Rańina 82[a]. Otvori oči ke svojime trudom smrt izmori. D. Zlatarić 88[b]. Mogu ustruditi i izmoriti ruku od pisaoca. B. Kašić, fran. 44. Tijem budući dotradilo samosilje hudo tako, koje bješe izmorilo ustrpljenje tvrdo svako. J. Palmotić 352. Mučno izmoriti te hrabrene ude. P. Vitezović, odil. 37. Nevolja vam s tijelom dušu izmori. I. Đorđić, salt. 279.

c. *u jednom primjeru* XVI *vijeka značenе je posve protivno predašńemu: učiniti da objekat počine* (iz *kao da pokazuje da se iz objekta izvadilo umarańe).* Nikoko mučavši, sam sebe izmori, a pak se ustavši, istom progovori. P. Hektorović 8—9.

2. *pasivno (vidi* 1, b). Počeli nas bjehu i bojem izmorenijeh dobivati. G. Palmotić 1, 302. Na studenu zato zemlju izmoreni i prostrti svi legoše, tere drijemlju. 3, 67[b]. Pokle izmoren starac želi da ga izmijeniš u besjedi. 3, 117[b]. U grijesim istrudena i izmorena. V. Andrijašević, put. 403. Ter pođoše počinuti bivši od puta izmoreni. J. Palmotić 126. Koji je tako izmoren i izrańen. M. Radnić 386[b]. Već pokle su izmorene s duga puta noge moje. J. Kavańin 361[a]. Izmoren cijeć znoja i muka. I. Đorđić, uzd. 77. Ńegovo tijelo sve teškijem trudim izmoreno. B. Zuzeri 38. Izmoreno napokon Božje ustrpljenе. I. J. P. Lučić, razg. 87. Nemoćnik izmoren od muke i bolesti. 101. Prignuli smo se mi podložiti izmorena naša pleća. Grgur iz Vareša 7.

3. *sa* se, *refleksivno (vidi* 1, b). *— Između rječnika u Belinu* (‚faticarsi' ‚defatigor' 305[b]; izmoriti se, izmorivam se ‚stancarsi molto' ‚defatigor' 706[b]), *u Voltiđijinu* (‚sfinirsi, stancarsi' ‚müde werden'), *u Stulićevu* (‚defatigari'). Vaj meni, ni li grih, gledajte cić Boga, da se tač izmorih mlajahna neboga! H. Lucić 230. Što je za Boga! oto se si izmorio! M. Držić 386. Prije bi se izmorili svi pisaoci. A. Gučetić, ros. jez. 74. Budući se svikolici igrajući izmorili. B. Kašić, per. 98. Zapovidi slugam sfojijem da ju i oni bičima izprebijaju, dokle se izmorišе. 104. Negda će se vele i vele oko paše izmoriti, dokli s ńime, kako

šale, moć uzbudu govoriti. J. Palmotić 881. Nu ne bježe, neg' s načinom uklańaju toj se sili vojujući još s vrlinom, zasve su se izmorili. 865. Pokle loveć izmori se. J. Kavańin 196b. Premda se bjehu putujući zasma izmorili. I. Đorđić, ben. 188. Građani boj š ńima bijući izmore se. A. Kanižlić, kam. 825. Građani ńih sikući izmore se. And. Kačić, razg. 152. Sharp se nije izmorio, nego je slijedio u dobrom djelovańu. M. Pavlinović, rad. 96. Tako se moždani izmore. 147.

IZMORÍVATI, izmòrujêm *i* izmòrîvâm, *impf.* izmoriti. -- *U Belinu rječniku: praes.* izmorivam se *kod* izmoriti se.

IZMÒTÂŃE, *n. djelo kojijem se izmota. — U Stulićevu rječniku:* ‚glomeratio'.

IZMÒTATI, izmòtâm, *pf. složeno:* iz-motati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* izmotati, *rus.* измотать; *u našemu se jeziku javlja od* XVI *vijeka.*

1. *aktivno.*

a. *izvaditi motajući.* Tko čista izmota iz zlata preden zlat. H. Lucić 208.

b. *razmotati, odmotati (što je bilo namotano). — Između rječnika u Mikaljinu (kod* izviti). — *Vidi i u Šulekovu rječniku:* ‚aushaspeln'. — *I u prenesenom smislu, kao* izbaviti, ispustiti. Odkle molim Boga il' da me izmota il' da iz ovoga svuče me života. I. Ivanišević 275. Kad me prime, ter života iz ovoga mene izmota. A. Vitaljić, ist. 150a.

c. *posve namotati, smotati. — U Voltigijinu rječniku:* ‚aggomitolare, aggrappare' ‚in knaul winden', *i u Stulićevu:* ‚glomerare'.

2. *sa* se, *pasivno ili refleksivno (vidi* 1, b). Izmotati ‚aushaspeln'. ‚Evo se ovo klupko izmota'. J. Bogdanović. — *metaforički.* Ako se izmota taj konac ki vuče, srce iz života kratjanstvu izvuče. H. Lucić 273. Dokle se nepravda od ovud izmota. A. Georgiceo, nasl. 54.

IZMOTÁVATI, izmòtâvâm, *impf.* izmotati. — *U Stulićevu rječniku:* freq. *us* izmotati.

ÌZMOTKATI, izmotkâm, *pf. postaje od* iz *i* motka *nastavkom* a. — *U naše vrijeme u Lici.* Kada čojk hoće svoju ńivu od tuđeg blaga da brani, t. j. da drugi po ńoj blagom ne pasu, onda na više mjesta po toj ńivi motke pobode, to je neki znak, da onda drugi svojijem blagom po toj ńivi pasti ne smije. ‚Izmotka' sam onu ńivu, neće vaļa sada niko po ńoj pasti'. J. Bogdanović.

IZMÒTRÊŃE, *n. djelo kojijem se izmotri. — Stariji je oblik* izmotrenje. — *U Belinu rječniku:* izmotrenje ‚inventio' 416b; *u Bjelostjenčevu:* v. izmišleńe; *u Stulićevu:* ‚fictio, excogitatio'.

ÌZMÒTRITI, izmotrîm, *pf. izmisliti, iznaći. — Složeno:* iz-motriti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *U Belinu rječniku:* ‚excogito' 416b; *u Voltigijinu:* ‚inventare, ritrovare' ‚erfinden'; *u Stulićevu:* ‚fingere, excogitare'.

IZMOTRÍVATI, izmòtrujêm *i* izmòtrîvâm, *impf.* izmotriti. — *U Stulićevu rječniku:* izmotrivati, izmotrivam ‚fingere, excogitare'.

ÌZMOZGATI, izmozgâm, *pf. izvaditi kome ili čemu (objektu) mozak. — Postaje od* iz *i* mozak *nastavkom* a. — *U Voltigijinu rječniku:* ‚smidollare, snocciolare' ‚das mark herausziehen', *i u Stulićevu:* izmozgati, mozak izvaditi ‚emedullare, medullam extrahere'. — *nepousdano. — I u naše se vrijeme nalazi u pisaca s drugijem značenjem: nakon dugoga mišļeńa i razmišļańa što (objekat) izmisliti, iznaći (kao izvaditi iz mozga). u Šulekovu rječniku:* ‚ausbrüten; ausgrübeln'.

IZMOŽAN, izmožna, *adj. u jednoga pisca* XVIII *vijeka s različnijem značeńem: a) koji može što uraditi.* Nije tako težak i tulike izmožne jakosti. I. Jablanci 56. — *b) koristan.* Želim da ovaj moj posao izmožan bude. 216.

IZMOŽDÁNITI, izmòždânîm, *pf. izvaditi kome (objektu) moždani. — Načińeno od* iz *i* moždani *nastavkom* i. — *U Stulićevu rječniku:* izmoždaniti koga, v. odmoždaniti. — *nepousdano.*

IZMOŽDÁVÀTI, izmòždâvâm, *impf. vaditi mozak, isporedi* izmozgati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Od kud bi se prosipalo, kad se ne bi podanim cerio i izmoždavao mozak iz kostiju. D. Obradović, basn. 268.

IZMÒŽDÊŃE, *n. uprav djelo kojijem se izmoždi. — U Stulićevu rječniku:* ‚destructio, caedes, excidium, clades' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

IZMÒŽDITI, izmoždîm, *pf. vrlo oslabiti. — Složeno:* iz-možditi. ‚Ova me bolest vrlo izmoždila, neš se dugo oporaviti'. J. Bogdanović. Prekužnici bijau izmoždeni. G. Zelić 156.

IZMOŽNOST, *f. osobina onoga što je izmožno. — U istoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i* izmožan Neka ńu po svojoj izmožnosti načiniti može. I. Jablanci 69.

ÌZMRAZITI SE, izmrazîm se, *pf. posve se omraziti. — Složeno:* iz-mraziti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Znaš kakav je, kad se sa svijem konšijama omrazio i izmrazio'. ‚A s kim se on ne bi poizavađa, omrazio i izmrazio?' J. Bogdanović.

IZMRCVÁRITI, izmŕcvârîm, *pf. izraniti, isjeći, iskidati. — Složeno:* iz-mrcvariti. — *Akc. je kao kod* izjednačiti. — *U naše vrijeme u Lici* (J. Bogdanović) *i u Dubrovniku* (P. Budmani). ‚Edan drugog izmrcvario svedno ka vola'. ‚Sav je živ izmrcvaren'. J. Bogdanović.

ÌZMRČENICA, *f. uprav izmrčeno žensko čeļade; kaže se osobito kao s prezirańem o djevojci što stoji svagda u kuhińi, pa i (s prezirańem ili samo od šale) o djevojčetu što je istom doraslo (ńem.* backfisch). — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Vukovu:* vide pepeļuša, cf. izmrčiti se *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

ÌZMRČÊŃE, *n. djelo kojijem se izmrči. — Stariji je oblik* izmrčenje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izmrčenje) *i u Stulićevu.* Neće biti brez izmrčeńa dilo podložnika koji vidi očima zlu priliku. M. Radnić 45b. Ogledalo ukazuje drugijem izmrčeńe obraza. 57b.

ÌZMRČITI, izmrčîm, *pf. posve namrčiti. — Složeno:* iz-mrčiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* a, *b)), a između rječnika u Mikaljinu* (izmrčiti, ocrniti ‚tingo, inficio'), *u Stulićevu* (‚atramento vel carbone foedare, inficere'), *u Vukovu* (vide nagariti *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).*

a. *aktivno. a) u pravom smislu.* Tko useče svijeću rukom, on izmrči prste. M. Radnić 219a. Moj upomenuti patrijota izmrči sve one potpise i rasproda knige. G. Zelić 250. — *b) metaforički.* Ovoj tamnilo koje me izmrči. M. Vetranić 1, 486.

b. *pasivno. a) u pravom smislu.* Bit će u ogań ko knižine izmrčene odmetnute. B. Zuzeri 32. Ne bi nitko rad imati obraza izmrčena. J. Banovac, pred. 9. Kad jedan drugoga pogledaju te su izmrčeni. V. Vrčević, igr. 49. — *b) meta-*

forički. Strah me, da ćeš izmrčena bez mrčila danas biti. Ġ. Palmotić 2, 868. Pere suzam svoje pošteńe izmrčeno. J. Banovac, razg. 117. Pošteńe vire od psostiju izmrčeno i ubrļano. I. J. P. Lučić, razg. 125.

c. *sa* se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Vukovu* (vide nagariti se *s dodatkom da se govori u Dubrovniku*). *a) u pravom smislu.* Po večeri će se izmrčiti. M. Držić 179. Budući izmrčio se u peći po obrazu. N. Palikuća 60. Izmrči se po obrazu. V. Vrčević, igr. 12. — *b) metaforički.* Lucifer naj pri svitliji nego sunce, posli izmrčivši se s holijom učini se mračniji od istih tmina. J. Banovac, pripov. 198.

ÌZMRDATI, ìzmrdâm, *pf. mrdańem dobiti.* — *Složeno:* iz-mrdati. — *Akc. je kao kod* ìzgledati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Taj žalosni i spori mrdalo neće nikad izmrdati'. ‚Dok on to izmrda treba vremena'. J. Bogdanović.

ÌZMREŽATI, izmrežâm, *pf. porediti (n. p. konce) u mrežu (izraditi od nih mrežu).* — *Složeno od* iz *i* mreža *nastavkom* a. — *U jednoga pisca našega vremena.* Preko letava su izmreženi konci. M. Đ. Milićević, zim. več. 330.

IZMREŽITI SE, izmrežim se, *pf. izvaditi se iz mreže.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚rete se extricare'. — *nepouzdano.*

IZMREŽÍVATI SE, izmrèžujêm se *i* izmrèžîvâm se, *impf.* izmrežiti se. — *U Stulićevu rječniku:* izmreživati se, izmreživam se, freq. *us* izmrežiti se. — *nepouzdano.*

ÌZMRIJETI, ìzmrêm, *pf. umrijeti, pomrijeti (o mnogijem subjektima).* — *Složeno:* iz-mrijeti. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu:* izmrijeti, izumrlo je *(sic)* ‚plures mori, interire' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara i s primjerom (što će jamačno biti iz brevijara):* Dijel velik doma tvoga izmrijet, *i u Daničićevu:* ‚emori' *(s primjerom:* Mnozêmь otь glada izmrêti. Hilferding, bosn. 312).

IZMRKÚLITI, izmŕkûlîm, *pf. dobiti mrkuļenem.* — *Složeno:* iz-mrkuliti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* štogod ‚illecebris aliquid obtinere (foeminarum gestus ac vocem imitando)'.

IZMRKUĻÍVATI, izmrkùļujêm *i* izmrkùļîvâm, *impf.* izmrkuliti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izmrkulivati, izmrkulivam, freq. v. izmrkuliti.

IZMŔĻÂŃE, *n. djelo kojijem se izmrļa.* — *Stariji je oblik* izmrļanje. — *Između rječnika u Belinu* (izmrļanje 378ª. 419ª). Očistimo se, pripoļubļeni, od svakoga izmrļanja putenoga. I. Ančić, ogl. 19. Čiste ńihova izmrļańa s progonstvami. M. Radnić 141ª. Pepeo čisti izmrļańa iz svîtâ. 171ᵇ.

IZMŔĻATI, ìzmŕļâm, *pf. izgnusiti.* — *Složeno:* iz-mrļati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* c), *a između rječnika u Belinu* (‚imbrattare, lordare, insozzare' ‚inquino' 378ª; ‚lotare, infangare' ‚luto' 448ᵇ; ‚macchiare, imbrattare' ‚maculo' 448ᵇ; ‚lotare, infangare molto' ‚valde lutare' 448ᵇ), *u Voltigijinu* (‚imbrattare, lordare, insozzare' ‚besudeln'), *u Stulićevu* (v. izgnusiti), *u Vukovu* (‚besudeln' ‚conspurco').

a. *aktivno. a) u pravom smislu.* Oni koji blagovaše kruh Isusa Isukrsta u pustińi posadiše se na zemļu, vaļa da nisu imali haļine pricij‹ńene jer bi *i(h)* tako zlo izmrļali. M. Radnić 8ª. — *b) metaforički.* Izmrļaju duše ńihove s opačinami. M. Radnić 72ª. Ako si ti izmrļao s kojijem grijehom dušu tvoju. 273ᵇ. Oholost razruša sve kreposti i izmrļa ji. 340ᵇ. Oči veoma brzo izmrļaju srce. 362ᵇ. Išlo ti je od ruke izmrļati čistu viru s tvojim opačinam. S. Margitić, fal. 154. Priliku Božju izmrļati. 279.

b. *pasivno. a) u pravom smislu.* Prahom izmrļane kose. Ġ. Palmotić 2, 121. Ode izdrpati i izmrļati. D. Obradović, basn. 408. Uvuče se pod izmrļat i izdrpat mantros. sav. 82. — *b) metaforički.* Krvim izmrļana bješe jom bila ļubav. Ġ. Palmotić 2, 29. Da sam ja vas u grijesijem izmrļan. V. Andrijašević, dev. 88. Misnik u griju i nečisti izmrļan. I. Ančić, ogl. 118. U ńega neće ulisti ništo nečisto ali ti izmrļano. vrat. 47. Ako svojim suzam izmrļanu zemļu ne budu oprati. J. Banovac, pred. 106. Pošteńa koja mi činiš u sebi su dobra, ali su tvojim opakim životom izmrļana. J. Filipović 1, 578ª.

c. *sa* se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu* (‚infangarsi' ‚luto inquinari' 399ᵇ). Tko tiče pakao ali ti crnu mast izmrļati će se od ńe. M. Divković, bes. 616ᵇ. Ogledalo izmrļa se od pare. M. Radnić 312ª. Ako se rveš s jednijem koji je vas izkaļan, neće ostati da se ne izmrļaš. 361ᵇ. Gdi se je izmrļao vas kolik od glave do pete. J. Filipović 3, 182ᵇ.

IZMRĻÍVATI, izmŕļujêm *i* izmŕļîvâm, *impf.* izmrļati. — *Samo u Belinu rječniku:* izmrļivati, izmrļivam ‚lotare, infangare' ‚luto' 443ᵇ; ‚macchiare, imbrattare' ‚maculo' 448ᵇ; *i u Stulićevu:* izmrļivati, izmrļivam *us* izmrļati.

ÌZMRMOŠITI, ìzmrmošîm, *pf. svršiti mrmošeńe pošto se mnogo mrmošilo.* — *Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku.* A paka čijem se bude izmrmošilo i sve izreklo što se može i ne može, zaglavi se: ‚Hvala Bogu!' B. Zuzori 189.

IZMŔSITI, ìzmŕsîm, *pf. složeno:* iz-mrsiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti.

a. *kao* razmrsiti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (izmrsiti, rasplesti ‚explico, solvo') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (izmrsiti, izmrsujem *i* izmrsivam ‚extricare'). ‚Što su ńi dvoje zamrsili to ni sam đavo ne bi razmrsio i izmrsio'. J. Bogdanović.

b. *posve samrsiti.* Mali brčići izverugali su mu se po gorńoj usnici, i tako su izmršeni, kao da ih nikad nije ni rukavom zgladio. M. Đ. Milićević, zim. več. 274. ‚Sav je ńiov račun posve zamršen i izmršen'. J. Bogdanović. — *može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Ove *(sapovijedi)* iz srdca i pameti ļudskih grih bijaše skoro izmrsio, izbriso i digao. I. Velikanović, uput. 1, 405.

c. *lonce ili druge sudove mrsnom hranom okaļati (u posno vrijeme).* — *U Vukovu rječniku:* n. p. lonce ‚mit fleischspeisen für die fasttage verunreinigen' ‚contaminare'.

IZMRSÍVATI, izmŕsujêm *i* izmrsîvâm, *impf.* izmrsiti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izmrsivati, izmrsivam, freq. *us* izmrsiti, *a kod ovoga ima i praes.* izmrsujem.

ÌZMRŠATI, ìzmršâm, *pf. vidi* izmršaviti. — *Složeno:* iz-mršati. — *Akc. je kao kod* ìzgledati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Slabo se našem blagu može, pa će do proļeća vrlo izmršati'. ‚Ali je od one bole strašno opa' i izmrša'ı'. J. Bogdanović.

ÌZMRŠAVITI, ìzmršavîm, *pf. postati posve mršav.* — *Složeno:* iz-mršaviti. — *Akc. je kao kod* izništaviti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚smagrare, e smagrire' ‚macesco' 679ᵇ) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚nimis macescere'). Pustivši svińe kad vidi kako su izmršavile. Nar. prip. vuk. 105.

IZMŔŠÊŃE, *n. djelo kojijem se izmrsi.* — *U Stulićevu rječniku:* izmrseńe ‚expeditio'.

IZMRVITI, izmrvîm, *pf. posve učiniti, raščiniti u mrve.* — *Složeno:* iz-mrviti — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Mikaljinu* (‚frio, minutim concero'), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izmrvljivati), *u Voltiđijinu* (izmrviti, izmrvljujem ‚sbricciolare, minuzzare, stritolare' ‚zerbröckeln'), *u Stulićevu* izmrviti, izmrvljujem *i* izmrvljivam ‚comminuere, concidere, minutatim caedere, in frusta redigere'), *u Vukovu* (‚zerbröseln' ‚perfrio').

a. *aktivno. a) uopće.* Dijanin kip prokleti u prah izmrvi. B. Kašić, per. 8. I ne samo mir izmrvi nu i bližńe kuće i sgrade. P. Kanavelić, iv. 272. Pogače od voštine izmrvi na sitno. F. Đorđević, pčelar. 44. Zenice ńe jasne da srce izmrve. Đ. Baraković, vil. 255. — *b) n. p. kruh, razdijeliti u mrve, pa mrve podijeliti drugijem.* A ti izmrvi tvoj kruh gladnijem. P. Kanavelić, iv. 128. Da duhovnik toj vrsti čeljadi izmrvi kruh. Ant. Kadčić 247.

b. *pasivno.* Ne izmrvljen, ne razlomljen, ne razdijeljen, cio se uzima. M. Divković, bes. 609ª. Da tisuć krat na dan meso moje bude izmrvljeno. M. Orbin 163. Jer mu izmrvljen s ruke odleti. P. Kanavelić, iv. 244. Kad budu svi brigovi, sve planine prahu izmrvjene. A. d. Bella, razgov. 221. Saće svo izmrvljeno. F. Đorđević, pčelar. 2.

c. *sa* se, *pasivno ili refleksivno.* Ki kako cvit izhodi i izmrvi se. F. Glavinić, posl. 9. Da se izmrve dva hljebca kruha. V. M. Gučetić 113. I pusti se izmrviti lako. J. S. Reljković 173.

IZMRVIV, *adj. vidi* izmrvljiv. — *U Mikaljinu rječniku:* ‚friabilis', *i u Stulićevu:* izmrviv *i* izmrvljiv ‚quod potest comminui, in frusta redigi, adj.'

IZMRVLJÊŃE, *n. djelo kojijem se izmrvi.* — *Stariji je oblik* izmrvljenje. — *U Mikaljinu rječniku:* izmrvljenje, *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu:* izmrvjeńe *i* izmrvljeńe.

IZMRVLJIV, *adj. koji se može izmrviti.* — *isporedi* izmrviv. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚friabilis', *i u Stulićevu (kod* izmrvljiv).

IZMRVLJÍVATI, izmrvljujêm *i* izmrvljîvâm, *impf.* izmrviti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izmrvljujem, izmrviti ‚contero'; *u Voltiđijinu: praes.* izmrvljujem *kod* izmrviti; *u Stulićevu:* freq. v. izmrviti, *a kod ovoga ima praes.* izmrvljujem *i* izmrvljivam.

IZMRVLJOTINE, *f. pl. mrve, mrvice.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚rerum comminutarum congeries'.

IZMRZNUTI, izmrznêm, *pf. posve se smrznuti (i o mnogijem subjektima).* — *Složeno:* iz-mrznuti. — *Akc. je kao kod* izmetnuti. — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* измрьзнати, *rus.* измерзнуть; *u našemu se jeziku javlja od* XVIII *vijeka.* Duše ležeć jer zimus *(zemlja)* izmrzne. J. S. Reljković 120. ‚Slabo sam trap slamom zašulika' i zaškalja', pa mi od ove mrzli svi krumpijeri izmrzli'. ‚Od ove studeni i buretine sve izmrzlo'. J. Bogdanović.

IZMUCATI, izmucâm, *pf. izgovoriti mucajući.* — *Složeno:* iz-mucati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U naše vrijeme.* ‚Slabo govori, a kako 'e učen, edva ono riječi i to sa žalosti devoterom izmuca'. J. Bogdanović.

IZMÚČÂŃE, *n. djelo kojijem se izmuča.* — *U Vukovu rječniku.*

IZMÚČATI, izmûčâm, *impf.* 1. izmučiti *(kod* 2). — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U Vukovu rječniku:* vide zarađivati.

1. **IZMUČÊŃE**, *n. djelo kojijem se izmučî (vidi* 1. izmučiti). — *Stariji je oblik* izmučenje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izmučenje, muka ‚supplicium, cruciatus, tormentum'), *u Belinu* (izmučenje ‚cruciatus' 785ᵇ), *u Bjelostjenčevu, u Voltiđijinu, u Stulićevu.* Od čovika ki ne ima jur prilike izmučenja rad velika. A. Vitaljić, ost. 174.

2. **IZMÚČÊŃE**, *n. djelo kojijem se izmûčî (vidi* 2. izmučiti). — *U Stulićevu rječniku:* ‚farinae aspersio'.

IZMUČITELJ, *m. čovjek koji izmučî.* — *U Voltiđijinu rječniku:* ‚tormentatore' ‚quäler, peiniger'.

1. **IZMUČITI**, izmučîm, *pf. složeno:* iz-mučiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Mogla bi biti stara riječ, isporedi rus.* измучить; *u našemu se jeziku javlja od* XVI *vijeka (vidi* 1, c, *b).* — *Između rječnika u Mikaljinu (kod* iskinuti, *vidi kod* 1. iskiniti), *u Belinu* (‚stratiare' ‚vexo' 712ª; izmučiti, izmučivam ‚tormentar molto' ‚valde torquere' 785ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (‚excrucio'), *u Voltiđijinu* (‚tormentare, martirizzare, crucciare' ‚quälen, peinigen, martern'), *u Stulićevu* (‚torquere, cruciare, excruciare, quaestioni subjicere'), *u Vukovu* (1. koga ‚abquälen' ‚discrucio'. 2. što ‚mühsam verdienen' ‚labore acquiro', cf. zaraditi).

1. excruciare, *svršiti mučêńe pošto se dosta mučilo; i u prenesenom, metaforičkom smislu, kad je objekat što duševno.*

a. *aktivno.* Izmuči človjeku dušu. N. Rańina 89ª. Koji me izmuči, koji me razmače. Š. Menčetić 111. Velikago proroka izmučiše. Š. Kožičić 42ᵇ. Doli pak glava mi k vodi se prikuči, ka s čudnim mukami jadno me izmuči. D. Raňina 61ª. Neka bi ga ondi gore i vrlije izružili i izmučili. B. Kašić, is. 56. Bolest mu dodija, žalost ga izmuči. I. Ivanišević 328. Da su dosti ńih nevolje izmučile. P. Kanavelić, iv. 417. Kada ga bijahu izmučili. P. Macukat 31. Pokli tijelo izmuči. I. Đorđić, ben. 56. Bit će svoju žarkos razhladio, da ga oštro ne izmuči. B. Zuzeri 309. Izmučiti i izmoriti iskrńega. H. Bonačić 75. Da proklestvo Boga izmuči tebe. J. Banovac, blagosov. 137. Neka mučeńi izmuče vas. 229. Marcijan mnogo izmuči svetoga Julijana. J. Filipović 1, 233ª. Sve ostale tako izmučiše. And. Kačić, razg. 130. Žudije izmučiše i ubiše gospodina Isukrsta. B. Leaković, gov. 260. Vojnici, koji su me izružili, izmučili. A. Kalić 274. Kakvim bi me mukam izmučio? Nar. pjes. juk. 208. Pošto ga izmuče, posijeku ga. Vuk, dan. 3, 155.

b. *pasivno.* Biše izmučena i iznovoljena od velike bolezni. Mirakuli. 81. Od izmučenoga spasitelja Jezusa. B. Kašić, iń. 18. Izmučen nepristavne trpi vaje. G. Palmotić 3, 168ª. Isukrst biše izraňen, izmučen i utrađen. M. Jerković 62. Ljutijem ranam bi izmučen. I. Akvilini 268. Mâ put izmučena jaoh na maće svej dohodi. A. Vitaljić, ist. 65ᵇ. Ni u mukah izmučena, ni ć' u trudu trudna biti. ost. 194. Svakom mukom izmučen. I. Grličić 127. Toga cića bi izmučen s druzim' dvima od Turaka. J. Kavańin 310ª. Duše, koje su ondi izmučene, nijesu samo Bogu drage. B. Zuzeri 140. Naša pamet od zlih misli izmučena. J. Banovac, pred. 13. Jezusa Hrista i ńega za radi moga spasenja izmučena i propeta. I. M. Mattei 77. Kad je vidi kakva je izmučena. Nar. prip. vuk. 105. A dokle taj dan ne dođe, ova divna i dosad izmučena zemlja biće samo tuđa izmećarka. M. Đ. Milićević, omer. 81.

c. *sa* se, *refleksivno.*

a) mučiti sama sebe (i to u duševnom smislu). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚angi, animo se excruciare'.

b) obično znači (kao iperbolički) što i istruditi se. Sasvim da odlučim, život da počinu, listo se izmučim, dobra ne učjnu. M. Marulić 122. Zaludu se Tmor izmuči. G. Palmotić 1, 97. Zamani se svak izmuči. P. Kanavelić, iv. 547. Kada se oni ńega mučeći izmučiše. A. Kanižlić, kam. 106. Tko š ńim često hodi malo bi se izmučio. V. Došen 89ab. Izmučio se i namučio. M. Pavlinović, rad. 60. ‚Ta ni vrag se nije toliko u paklu izmučio, koliko ja, dok sam ga na noge podiga', pa gle, kako mi sad vraća!' ‚Po vratriju sam se ļetos izmučio, dok sam ov'liku čeļad na krajcaru — a krajcara od nikud — preranio i izdrža'. J. Bogdanović.

2. *dobiti mukom (velikijem trudom). — Od* XVII *vijeka.* Izmuči sebarski, a izjeď vlasteoski. (D). Poslov. danič. Koji se muči, ta i izmuči. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 143. *vidi i u Vukovu rječniku.*

2. IZMÚČITI, izmûčîm, *pf. posve posuti múkôm. — Složeno:* iz-múčiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚farina aliquem aspergere'.

IZMUČIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚degno d' esser tormentato' ‚excruciabilis' *gdje se tumači: dostojan da se izmuči. — nije dosta pouzdano.*

IZMUČÍVATI, izmûčujêm *i* izmûčîvâm, *impf.* (1.) izmučiti. — *Samo u Belinu rječniku: praes.* izmučivam *kod* izmučiti.

IZMÚĆÊŃE, *n. djelo kojijem se izmuti. — Stariji je oblik* izmućenje. — *U Mikaļinu rječniku:* izmućenje; *u Bjelostjenčevu; u Stulićevu:* izmutjeńe.

IZMÚĆI, *vidi* izmúknuti.

IZMUĆÍVATI, izmûćujêm *i* izmûćîvâm, *impf.* izmutiti. — *U Belinu rječniku: praes.* izmućujem *kod* izmutiti; *u Voltigijinu: praes.* izmućujem *kod* izmutiti; *u Stulićevu:* izmućivati, izmućivam, freq. v. izmutiti, *a kod ovoga ima praes.* izmućujem *i* izmućivam.

IZMÚDRITI, izmûdrîm, *pf. postaje od* iz *i* mudar *nastavkom* i. — *Akc. je kao kod* ishvaliti.

a. *mudrinom (ili lukavstvom) dobiti, obasnati itd. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (vidi izmamiti) *gdje se naj prije nahodi.*

u) aktivno. Mnoge privare, ali im što izmudre. S. Margitić. fal. 240. Ako ona od ńega izmudri, u čemu stoji ńegova jačina. E. Pavić, ogl. 203.

b) sa se, *refleksivno, dobiti dopušteńe na odlazak.* Tu je ńega ujak i puštio, jere se je mudro izmudrio. Nar. pjes. marjan. 101.

b. *izmisliti, iznaći mudrinom. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sol koju niki porodni učenici izmudriše. I. Jablanci 68.

c. *prevariti. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Nude, ne bi li ga kako ti izmudrio?' J. Bogdanović.

IZMUDRÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izmudruje.* J. Bogdanović.

IZMUDRÍVATI, izmûdrujêm *i* izmûdrîvâm, *impf.* izmudriti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Misli on da ja ne znam ništa, sta me tu izmudrivati'. J. Bogdanović.

IZMUDRÒVATI, izmûdrujêm, *pf. mudrovańem iznaći, dobiti, isporedi* izmudriti. — *Složeno:* izmudrovati. — *Akc. je kao kod* iskupovati. — *U naše vrijeme.* Šta ste vi izmudrovali sedeći toliko bez žene? M. Đ. Milićević, des. par. 31.

IZMÛKAO, izmúkla, *adj. (uprav part. praet. act. glagola* izmuknuti) *slab i hrapav (o glasu, čeļadetu, muzikalnoj spravi itd.). — U Mikaļinu rječniku:* izmuknut, izmukal ‚raucus'; *u Belinu:* izmukli ‚raucus' 680a; *u Stulićevu:* izmukal *i* izmuko ‚raucus'. — *Ima i adv.* izmûklo. — *u Belinu rječniku:* ‚rauce' 680a; *u Voltigijinu:* ‚raucamente, rocamente' ‚heiser'; *u Stulićevu:* ‚cum raucitate'.

IZMUKLEN, *adj. vidi* izmukao. — *U Stulićevu rječniku (uz* izmukal). — *nepouzdano.*

IZMUKLIV, *adj. koji će izmuknuti. — U Stulićevu rječniku:* ‚raucitatem contracturus'. — *nepouzdano.*

IZMUKLOST, *f. osobina onoga što je izmuklo. — U Stulićevu rječniku:* v. izmuknutje.

IZMÚKNÛĆE, *n. djelo kojijem se izmukne. — Stariji je oblik* izmuknutje. — *U Mikaļinu rječniku:* izmuknutje ‚raucitas'; *u Belinu:* izmuknutje ‚raucedo' 680a; izmuknutje grla ‚il divinir roco' ‚irraucescere' 44b; *u Voltigijinu:* izmuknutje ‚rocaggine, raucedine' ‚heiserkeit'; *u Stulićevu:* izmuknutje ‚raucitas'.

IZMÚKNUTI, izmûknêm, *pf. postati posve slab i hrapav (o glasu, pa i o grlu, čeļadetu, muzikalnoj spravi itd.). — Složeno:* iz-múknuti. — *Akc. je kao kod* izmahnuti *(akc. je zabiļežen kao što je u Vukovu rječniku i prema* promuknuti, *vidi i Divkovićev primjer; ali u Dubrovniku gdje Vuk kaže da je čuo* izmuknuti, *drukčijі je akc.:* izmuknuti, *kao kod* izmetnuti). — *U Vukovu rječniku ima sa inf. i oblik* izmúći, *ali ga ja u Dubrovniku nijesam nigda čuo. — Riječ je stara, isporedi stslov.* izmlъknąti, *rus.* измолкнуть. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚raucco, raucesco'), *u Belinu* (izmuknuti tkomu grlo, v. g. izmukne mi grlo ‚affiocare, arrodare, divenir roco' ‚irraucesco' 44b), *u Stulićevu* (izmuknuti, izmukńivam *i* izmukńujem ‚divenir roco, ‚raucum esse, raucitate laborare'), *u Vukovu* (izmúknuti, vide izmúći *s dodatkom da se govori u Dubrovniku;* izmúći, vide promúći *s primjerima:* Izmuklo mu grlo, izmukao mu glas *i s dodatkom da se govori u Dubrovniku). — vidi i* izmukao. Izmlъče grъtanь moj otъ mnogaago plača i vъpļa. Danilo 165. Grlo joj izmuklo sve više od plača. Š. Menčetić 295. Zač mi je izmukao glas od velje boljezni. M. Vetranić 2, 83. Glas je moj izmuokao. M. Divković, bes. 350b. Žice tambure ako su slabe i odpuštene čine svek izmuknut. M. Radnić 504a. Meni umornu izmuklo je grlo. I. Đorđić, salt. 224. Zvat ga po sto puta, da ti je jur glas izmuko. Đ. Bašić 68.

IZMUKNUTSTVO, *n. u Stulićevu rječniku: u* izmuknutje. — *nepouzdano.*

IZMUKŃÍVATI, izmûkńujêm *i* izmûkńîvâm, *impf.* izmuknuti. — *U Stulićevu rječniku:* freq. v. izmuknuti, *a kod ovoga ima praes.* izmukńivam *i* izmukńujem.

IZMUĻATI, izmuļâm, *pf. smuļati, izmečiti. — Složeno:* iz-muļati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Od* XVIII *vijeka.* Drvetom dobro izmuļati. Z. Orfelin, podr. 102. Nabere grožđa, izmuļa i odnese caru slatka vina. Nar. prip. vuk. 84.

IZMUSTI, izmúsêm, *pf. izvaditi musući. — Složeno:* iz-musti. — *Stara je riječ, isporedi stslov.* izmlêsti. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izmusti, pomusti ‚emulgeo, mulgeo'), *u Belinu* (izmusti, izmuzivam ‚mugnere molto' ‚satis mulgere' 502a), *u Stulićevu* (izmusti, izmuzujem ‚satis mulgere'), *u Vukovu* (n. p. mlijeko iz vimena ‚ausmelken' ‚emulgeo').

n. aktivno. a) u pravom smislu (objekat je mlijeko, a mogla bi biti i ženska životiňa ili žensko čeļade kojemu se vadi mlijeko). Silujać ih izmust mliko iz dojka. M. Pavišić 23. — *b) u*

prenesenom smislu (n. p. o susama). Ako srce kamenito tvo'e ne pusti na dvor suze, ter ni jedne ne izmuze. Đ. Baraković, vil. 196. Bihu ga moje suze do poli nalile, ke mi plač izmuze. 286. — *c) metaforički, objekat je čeljade ili tajna, a značeńe: lukavo izmamiti kome tajnu.* Izmusti koga ‚alicujus arcanum scrutari'. J. Stulli, rječn. *kod* izmusti. Izmusti tajnu iz koga ‚einem ein geheimniss auslocken'. B. Šulek, rječn. *kod* ‚auslocken'.

b. *sa* se, *pasivno.* Mora se materi prvo mlijeko iz sise odmah izmusti. I. Jablanci 180.

IZMŮŠJELITI, izmȕšjelîm, *pf. izbiti mušjelom. — Načińeno od* iz *i* mušio *(osnova je* mušjel) *nastavkom* i. — *U Stulićevu rječniku:* ‚loris, scutica aliquem dilacerare, percutere'. — *nepouzdano.*

ĮZMUŠTRATI, izmuštrâm, *pf. naučiti muširaćem. — Složeno:* iz-muštrati. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b).

a. *aktivno.* ‚Ja sam moju muštru izmuštra'. J. Bogdanović.

b. *pasivno.* Dva za boj izmuštrani elefanti povede s sobom. E. Pavić, ogl. 450. Živine bijau priliče konima, koji su na boj izmuštrani. 675. A junaci po desnici brani, napadoše čilni izmuštrani. Osvetn. 3, 108. ‚On je izmuštran na svaku velu'. ‚Pametna e ono žena, izmuštrana na svaku modu'. reku i końu: ‚Izmuštran je on dobro'. J. Bogdanović.

IZMÚTEŽITI, izmútežîm, *pf. izvaditi iz čega (objekta) muteš. — Načińeno od* iz *i* mutež *nastavkom* i. — *U Stulićevu rječniku:* v. odmuteżiti. — *nepouzdano.*

IZMUTEŽIV, *adj. koji se vadi iz muteži. — U Stulićevu rječniku:* ‚che si trae dalla feccia' ‚faecinius, faecinus'. — *sasma nepouzdano.*

IZMÚTITI, izmûtîm, *pf. posve zamutiti, smutiti (u pravom i u prenesenom smislu). — Složeno:* iz-mutiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* ИЗМУТИТЬ; *u našemu se jeziku javlja od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (izmutiti, smutiti ‚turbo, conturbo') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (izmutiti, izmućujem ‚intorbidare' ‚obturbo' 414b), *u Bjelostjenčevu* (‚conturbo'. 2. izmutiti, v. mamim), *u Voltigijinu* (izmutiti, izmućujem ‚intorbidare, turbare, scompigliare' ‚trüben, verwirren, beunruhigen'), *u Stulićevu* (izmutiti, izmućujem *i* izmućivam ‚turbare, perturbare, confundere etc.'), *u Vukovu* (‚verwirren' ‚perturbo' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Al' joj ruse kose izmutio. Već kako je końa zalećela i svatove bila izmutila, sve svatove preteknula redom *s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima). — U prenesenom smislu ima i osobito značeńe u naše vrijeme u Lici: o zemlji što se ore svake godine a nigda se ne gnoji:* ‚Svu je oranicu što je on ima', već izmutio'. J. Bogdanović. — *Od part. praet. pass.* izmućen *(kao da je adj.) može postati i adv.* izmućeno: *u Mikaljinu rječniku:* ‚turbide'; *u Stulićevu:* izmutjeno ‚turbide, perturbate'. — *Sa se, refleksivno ili pasivno. — u Belinu rječniku:* ‚intorbidire' ‚turbor' 415b, *i u Stulićevu:* ‚turbari, perturbari'.

IZMÚZÂŃE, *n. djelo kojijem se izmuza.* ‚Tvoje izmuzańe učinilo 'e, da 'e eno već gotovo tele krepati'. J. Bogdanović.

IZMÚZATI, izmûzâm, *impf.* izmusti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kad kravu muzeš, nemoj sve varenike izmuzati, ostavi što i teletu, izmuzaš mu sve, pa se eno već usprńalo'. J. Bogdanović.

IZMÚZÊŃE, *n. djelo kojijem se izmuze. — Stariji je oblik* izmuzenje. — *U Belinu rječniku:* izmuzenje 502a, *i u Stulićevu.*

IZMUZÌKATI, izmuzìkâm, *pf. kao da je dem.* izmusti *(u metaforičkom smislu). — U naše vrijeme u Lici.* ‚Nemoj se ti često š ńom razgovarati, jer će ona tebe svu izmuzikati, i sve će znati što se u našoj kući radi'. ‚On bi na jalovo kuju izmuzika'. J. Bogdanović.

IZMUZÍVATI, izmùzujêm *i* izmùzîvâm, *impf.* izmusti. — *U Belinu rječniku: praes.* izmuzivam *kod* izmusti, *i u Stulićevu:* izmuzivati, izmuzivam, v. izmusti, *a kod ovoga ima i praes.* izmuzujem.

ĮZMUŽA, *f.* krava se daje na izmužu t. j. da je onaj hrani a da je muze. Lj. Stojanović.

IZNABÍJATI, iznàbîjâm, *pf. sve nabiti (o mnogijem obručima ili o mnogijem bačvama). — Složeno:* iz-nabijati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kad ideš u drva, ne zaboravi koji obruč usjeći, svi su nam se sudovi raspasali i obruči na ńima popucali, pa moramo sve iznovice iznabijati'. J. Bogdanović.

IZNAČÍŃATI, iznàčîńâm, *pf. sve načiniti (o mnogijem objektima). — Složeno:* iz-načińati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *aktivno.* Salamun iznačińavši veoma plemenite stvari. E. Pavić, ogl. 294. Iznačińavši novo suđe. 446. Šunulo mu, da iznačińa razlikovitosti ćudi ljudske. M. Pavlinović, rad. 64.

b. *pasivno.* Na rečenom sudu bijau iznačińani svakojaki cvitovi. E. Pavić, ogl. 289. Kad crkva Božja slavno iznačińana bijaše. 290.

IZNÁĆI, iznâđêm, *pf. uprav između nekoliko stvari naći, ali dobiva osobita značeńa. — Složeno:* iz-naći. — *Akc. je kao kod* iziti. — *Radi oblika vidi* naći *(vidi i* 2). — *Od* XIV *vijeka (vidi* 1, g), *a između rječnika u Mikaljinu* (iznaći, izmisliti ‚invenio, excogi'o, adinvenio, cominiscor'), *u Belinu* (iznaći, iznahodim ‚inventare' ‚excogito' 416b; ‚fingere, inventare' ‚confingo' 817a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* iznahađati), *u Voltigijinu* (iznaći, iznahodim ‚inventare, discuoprire' ‚entdecken, ausfindig machen'; iznajti, iznajdem, iznahajam ‚inventare, ritrovare' ‚erfinden, entdecken'), *u Stulićevu* (‚invenire, excogitare, reperire, nanciscі'); *u Vukovu:* ‚ausfindig machen' ‚invenio (omnia quae commisisti)'; *u Daničićevu* (iznajti, iznaći ‚reperire').

1. *aktivno.*

a. *kao* naći *uopće, doći do onoga što se traži; objekat je ono nešto osobito što se traži, a ne samo od one vrste (isporedi* b). Po čemu bismo mogli iznaći toga človêka koji je pisalu. Spom. sr. 1, 6. (1396). Iznašadu slobodištinu. 1, 16. (1398). Kako te iznašad hitro je izkupil. H. Lucić 257. Nije moć kuda uteći, gdje nas smrt prihuda iznaći ne može. N. Dimitrović 47. Mene je poslao da iščem, da pitam, da gledam, tko bi ju iznašao *(izgubljenu kćer).* M. Držić 335. Bježi kud hoć, zli grješniče, svud te iznađe, svud dotiče Božja ruka. G. Palmotić 1, 404. Dokle s blage česti i sreće ne iznađem roditelje. P. Kanavelić, iv. 433. Tukući se za iznać ovce izgubljene aliti novo plandište stadima. I. Đorđić, ben. 24. Iskaše ga redovnici i iznađoše ga svega slomjena. 168. Gdje ga imamo iskat za iznać ga? Đ. Bašić 36. Trči za ńom, ter je zove da se vrati, i nije miran dokle je *(ovčicu)* ne iznađe. 66. Otidi izkat neprijatelja, kad ga iznađeš, smiri se s ńime. 99. Ako me žudiš iznaći, u rani prsi Jezusovijeh išti me. I. M. Mattei 183. Kad dugoga nakon truda u divjačnoj pusta strani iznađe ga

(lavica porod). P. Sorkočević 580ᵇ. Vrijedno bi bilo da se srpski kapi-ćehaja potrudi ne bi li iznašao prijepise od berata. Vuk, rječn. predg. IV. Jer sin čovječiji dođe da iznađe i spase izgubljeno. mat 18, 11.

b. *razlikuje se od značenja kod* **a** *tijem što kod traženja ne misli se na objekat kao na nešto posve poznato, osobito, ograničeno, nego samo da pripada nekoj vrsti.* Da bolje obajdu kamenu onu ljut, jeda si iznajdu ki klanac ali put. H. Lucić 217. Što ima učinit za vodu iznaći, cić da mu vojska od žeđe ne pomre. D. Rańina VIᵇ. Tko dobro iznađe ako ga ne ište? D. Zlatarić 54ᵇ. Gdi možete naj vrjednije ljekare i vidnike iznaći. A. Gučetić, roz. mar. 12. Trudi se za iznaći izvrsnitije i vještije ljekare. S. Matijević 6. Nećeš vijeku rani lika iznać u svem tvojem životu. J. Kavańin 510ᵇ. Nije mogo iznać u ńegovu tijelu mjesta zdrava. A. Kalić 203. Način iznajti vodenu žilu. J. S. Reljković 290.

c. *pošto se može tražiti da se što obasna, značeńe može biti obaznati; mješte objekta stoji obično podložna rečenica.* Kraljevstvo mi iznađe, jerê ne uzimana tazi carina. Mon. serb. 117. (1345). Hoćemo za tozi iskati i izznajti. Spom. sr. 1, 28. (1400). Hotê izznaći jeli toj istina. 1, 85. (1401). Izznađoste da je lъgalъ. 1, 85. (1401). Nêsmъ iznašalъ da bi što bilo do kneza Palka. 1, 162. (1422). Pod', vid, išti, pitaj, iznađ', za koga se taj udadba čini. M. Držić 201. Među ovakijem uresima iznaćemo, slično što je. Ġ. Palmotić 1, 149. Neće nitko moć iznaći, da sam rad k ńim uzaći. J. Kavańin 154ᵃ. Iznađoh da i obadva uložili ste štogodi vremena. A. Boškovićeva IV.

d. *prema značeńu kod* **c**, *ako je objekat supstantiv, može značiti: spoznati, shvatiti, rasabrati.* Iznajdoše međe i sinore. Mon. serb. 126. (1347). Iznašo si hvaljen uzrok igre od ove. P. Kanavelić, iv. 80. Nij' im moći iznać broja. J. Kavańin 206ᵇ. S kih pak vruće srce žeja dobro iznaći stvoritelja. 376ᵃ. Nega *(vrijeme)* iznać nije lako. 4 6ᵇ. Zvjezdoznanac ako iznajde uzrok dobrijeh i zlijeh srjeća. 467ᵇ. Istinu skrovišta Božije*(h)* visinom znańa svoga iznać i znati. F. Lastrić, test. 247ᵇ. Što mi iznać i dosegnuti pametju ne moremo. 324ᵇ. Oni koji ugonenušc ńegovu gonetvu, znate li što učini za iznać ih? Đ. Bašić 8. Ko može iznaći vas broj mojijeh misli nečistijeh? 48. Pomńu ulagaju za dosegnuti i iznaći uzrok. I. J. P. Lučić, razg. 91. Trudio sam se, da istinu iznađem. Vuk, odg. na utuk. 30. Da poznam i izvidim i iznađem mudrost. Đ. Daničić, prop. 7, 25. Newton je iznašao zakon pritože. M. Pavlinović, rad. 29. — *Amo pripada i ovaj primjer, premda je u ńemu mješte objekta podložna rečenica:* Iznaći kako Bog sina porađa. F. Lastrić, svet. 79ᵃ.

e. *često znači (kao* izmisliti*), da subjekat pameću ńešto dokuči, ńešto izmisli, čega prije nije bilo, ili dajbudi za što se prije nije znalo. može biti u dobrom i u zlom smislu.* Uzeo vrag trgovinu i tko od ńe bi inventur! lijepu je stvar iznašao! M. Držić 276. Iznašao je jednu astuciju. 311. Iznađi koje remedijo smrti mojoj. 351. Apolo ki lijeke iznađe. D. Rańina 10ᵇ. Jeda je iznašla ki način milos tva za štitit' grad od zla? M. Bunić 12. Na koju svrhu ova družba i rozarijo bi učińeno i tko je iznađe. A. Gučetić, roz. jez. 15. Tko iznađe molitvu od svete korunice. 317. Ostavivši stari jezik koji je djavao iznašao. M. Divković, bes 529ᵇ. Nego su ovo redovnici od sebe iznašli i ponijeli govoreći da jesu duše. 868ᵃ. Jošte stan je tu onijeh, ki načine iznađoše, da se uresi i pomože svijet i biće umrlijeh. I. Gundulić 116. Pazeć načiu da iznađe, cara i sebe da osveti. 556. Tko je iznaša' i naredi' stvari toliko čudnovate? I. T. Mrnavić, ist. 118. Ki ove igre iznašo je. Ġ. Palmotić 2, 876. I saltir iznajde od svoje pameti. J. Armolušić 87. Iziskujte, iznajdite težkijeh muka vrsti novo. A. Vitaljić, ost. 359. Majstor zanat iznašo je. J. Kavańin 540ᵃ. Ali ljubav koja način iznajde za nas izbaviti. A. d. Bella, razgov. 227. Iznađe druge načine za utješiti Benedikta. I. Đorđić, ben. 23. Ne znajući šta iznaći protiva crkvi rimskoj. A. Bačić 242. Skupivši sve muke toliko ogńeno koliko druge koje je mogla iznać zloća ljuska za mučit Krstjane. J. Banovac, pripov. 45. Kako su majstori cakleni iznašli niki očalin, kroz koji gledajući, sve se stvari vide na opako. F. Lastrić, ned. 166. Djavao izmislio je novo lukavstvo, iznašao je eresije. A. Kanižlić, kam. v. Iznađe jednu vele grdobnu laž. 35. Iznađe smišan način, da episkopi odvrnu se od Ignatije. 40. Iznađe smišnu himbu. 125. Ne mogaše suprot patrijarhi nikakve tužbe iznaći. 370. Papa iznajđe način za umiriti crkvu. 392. Da su ovi episkopi novi simbol iznašli. 704. Umiješ iznajći i izmisliti načine. uzr. 165. To su misnici iznašli, da jih se bojimo. M. Zoričić, zrc. 126. Različne vrsti od oružja koje je iznašla ljudska nemilos. Đ. Bašić 92. Puške i prah iznašao je niki fratar Nimac. And. Kačić, razg. 9. Jubal koji iznađe gusle. kor. 5. Koja iznađe slova latinska. 128. Imaš zabraniti i način iznaći po komu nećeš nikad začet ni porodit. M. Dobretić 419. Tko ne umi nove psosti iznaći. I. J. P. Lučić, razg. 106. Osvadiše ga s naj propasnijim prikazańima koja iznaći more bisno ganuće. izk. 17. Iznašao jest ljekarstvo. J. Rajić, pouč. 1, 52.

f. *us značeńe: naći ističe se osobito i značeńe: dobiti, steći, primiti.* Ljubeć ti uboštvo iznajde milosti. M. Marulić 165. Iznašla si milost. 167. I gdi mńah veći mir iznaći za duh moj, tu nađoh veći trud i veći nepokoj. D. Rańina 89ᵃ. A ja, vaj! u milom raju vik od lica tvojega gospoje, milosti iznaći ne mogoh nikoje. 127ᵃ. Kad bi iznašli sreću goru. P. Kanavelić, iv. 235. Da zdravlje u potrebi duši i tijelu iznađete. 576. Da ja život iznađem i od smrti se izbavim. V. Andrijašević, put. 336. Milos Božiju ufam iznaći. dev. 55. Da ću ja spasenje iznaći. 83. Me'u puke i jazike moreš iznać veće dike. J. Kavańin 274ᵃ. Košuta lozova sred skuta iznađe skrovište. I. Đorđić, uzd. 149. Tuj pedepsu nedostojnici tisućkrati iznađoše. ben. 62. Izide iz kuće za iznać jestojsku. Đ. Bašić 3. Ti si ona prisrećna djevojčica koja si iznašla milos prid Bogom 204. I ne sumńim, da u srcu toliko milostivu neću iznaći ili lijek mogući, koji će me sasvijem ozdraviti ili uzmnoženе krepostna uztrpjeńa. I. M. Mattei 26.

g. *us predašńe značeńe (kod* **f***) ističe se i: izabrati.* Našao je, iznašao je s kijem će plakat. M. Držić 247. Od uresa ńe rajskoga bolje iznać što bi htio? Ġ. Palmotić 1, 80). Pastijera vi kreposna vašim dušam iznađite. P. Kanavelić, iv. 392. Iznađe joj vjerenika u Mostaru, svijetle kuće. J. Palmotić 91. Odgovori da drugoga opata iznađu. I. Đorđić, ben. 28. Nahodio se djetić, koji želeć sadružit se, nije mogo žene iznaći. B. Zuzeri 177. Naj boljemu vjereniku koga iznađe. Čestitosti. 22 Iznađoh jedno srce koje je moje. I. M. Mattei 15.

h. *može značiti što i: nabasati na što (objekat), i to gdjegdje i slučajno bez traženja, te po tome može značiti i: ugledati.* Iznajde kraljevstvo mi crkva svetago Nikoli. Mon. serb. 115. (1342).

Svuda iznađoh bojne sprave. P. Kanavelić, iv. 89. Djetešce božanstveno u povojcih iznaćete. A. Boškovićeva 25. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Iznađoše i Zadrane nečekane smeće. P. Kanavelić, iv. 289.

1. *može se kazati i:* iznaći u kome *ili* u čemu što *u smislu: sposnati ono kao nešto.* Bog u ńemu iznašo bješe čovjeka, kakva svoje srce žudijaše. I. Đorđić, salt. VIII. Jeda li ću iznaći u ńemu što ne iznađe spasitelj moj, pače niko, niko? I. M. Mattei 148. Nije iznašo u ńoj ljubu nego izdajnicu. A. Kalić 116.

2. *pasivno. uopće odgovara aktivnijem značenima. — part. praet. pass. ima različite oblike (vidi kod* naći).

a. iznađen *(stariji i čakavski oblik* iznajden). Ako 'znajdeno ne budet da je 40 let počteno živila. Š. Kožičić 12b.

b. iznàšast. — *Između rječnika u Mikaljinu* (iznašast, izmišljen ‚excogitatus, adinventus'), *u Belinu* 416b, *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stulićevu.* Da dostojno budeš od tvoga pastira Jezusa iznašasta. A. Gučetić, ros. jes. 257. Bješe stvar nova i od ńega iznašasta. M. Orbin 67. Za to biše iznašasti svijetńaci. S. Margitić, fal. 98. Sve sionske muke ine iznašaste od vrline. J. Kavańin 459b. Koji nauk jest iznašast. A. Bačić 151. Ove glasove kao da su nike popivke iznašaste od pripovidalaca držiš. F. Lastrić, ned. 348. Naredba složena i iznašasta od naj više oblasti crkovne. A. d. Costa 1, 2. Izmišljeńe iznašasto od ljudi. I. J. P. Lučić, nar. 24. Podložiti se zabrani iznašastoj od sudca. 96. To je od sloče čovičanske iznašasto. B. Leaković, nauk. 298.

c. iznašten (!). — *Između rječnika u Belinu* (‚inventato, ritrovato' ‚inventus' 416b; iznašten u hotimstvu ‚colto in adulterio' ‚in adulterio deprehensus' 88ab), *u Voltigijinu* (‚trovato, attrapato, colto sul fatto' ‚erwischt, ertappt'), *u Stulićevu* (v. iznahodjen). Takove bo te pisni u pridńe vrime iznaštene biše. H. Lucić 225. Od rozarija po Benediktu iznaštena. I. Đorđić, ben. 74. Na igri koju škak sovu i koja među svijem doslek iznaštenijem scijeńena je od naj plemenitijeh. B. Zuzeri 75. Ne scijenite da su ovo lijepe riječi za urešeńe od govora nakitjene i za ukazat hitru pamet iznaštene. 142.

d. iznašen *(sasma nepousdano). — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Iznašene lakardije i izmišljene trice. I. Jablanci 69.

3. *sa* se.

a. *pasivno.*

a) uopće prema značenima kod 1. Iznađe se istina. Žak. duš. pam. šaf. 50. Prjeđe bi rijeka prisahla neg se ńoj prilika ljepotom iznašla. M. Držić 432. Boji se *(način)* iznać nije mogo od razumne tve pameti. G. Palmotić 1, 128. Srebru i zlatu, koje on svoji, iznaći se broj ne more. 1, 889. Počni veće, jeda i temu lijek se iznađe kojigodi. 2, 174. Tu se iznađe, po kom redu zvijezde istječu, sunce siva. 3, 111b. Ter znajući da u Bogu sve se sreće iznahode i da u ńemu samom mogu vazda iznać se dobre zgode. J. Palmotić 869. U Marina prem knižnici oni kušac iznašo se Petronijov. J. Kavańin 118b. Nije ga bilo nad Kresojem, nu se iznašao. (Z). Poslov. danič. Onda su se vojske uzmložale, onda različita ubijańa iznašla se jest riječ ‚prisućanstvo'. J. Matović 212. Ako se ne može na ikakav način iznaći gospodar od stvari. 397.

b) u osobitom značenu, biti (o nekome ili nečemu osobitome između kakva mnoštva). Tko će se iznać ko će moći pohuliti? G. Palmotić 1, 153. Nu se iznađu veće krati mudre i stavne dikle. 2, 287. U mnoštvu se od nemoćnijeh samo iznađe dijete jedno. 3, 137a. Tad se jedan od bojnika srca iznađe tvrda i prika. 3, 195a. Ne bi se iznašo Hristjanin koji se ne bi zateko u ti čas na ń se postaviti i o ńemu zbiljno raditi. I. M. Mattei 7. Koji bi se junak iznašao, dao b' ńemu stotinu pandura. Nar. pjes. kras. 1, 118.

c) osobito je značeńe, kao biti, isporedi b. *aa) kad se izriče mjesto, biti (u nekoj prigodi) na onom mjestu.* Zašto li se tuj božica Prozerpina može iznaći? I. Gundulić 88. Voluzijan ńe dundo nije se doma iznašo, kad se u ńoj ovo lijepo obratjeńe učinilo. B. Zuzeri 320. — *bb) s predikatom, biti, pokazati se, iskazati se.* Nu ńegove sve jakosti nejake se iznađoše. P. Kanavelić, iv. 66.

b. *refleksivno. značeńe je slično kao kod* a, *c). a) kad se izriče mjesto, biti (uprav opaziti da si na onom mjestu).* Iznađe se u gustini među hudijem zlijem gusari. J. Palmotić 104. Imam se i ja iznać nakon malo prid dvoje vrata raztvorenijeh od blaženstva, od osuđeńa. B. Zuzeri 72. Kad na smrti blizu suda Božijega iznađe se. 153. U što zagledaš, kad se u Božijemu templu iznađeš? A. Kalić 221. — *b) s predikatom, također biti, uprav opaziti da si onakovi kao što znači predikat.* Žena u staros davno zašla tegotna se jes iznašla. G. Palmotić 3, 95a. Pamet . . . iznađe se iznenada predńe u biće povraćena. P. Kanavelić, iv. 159. Kako majka zapańena iznađe se. 407. Razbjen paša u Novomu, kô se od straha veće osvijesti, u čemernom srcu svomu iznađe se pun bolesti. J. Palmotić 376. Nije raj za onega, ko se priličan Isukrstu ne iznađe. B. Zuzeri 34. — *amo pripadaju i ova dva primjera:* Bez ula iznađoše se na došašću od vjerenika. B. Zuzeri 198. Biće u komu ćeš se iznaći. A. Kalić 122.

IZNAD, *praep. sastavljeno:* iz-nad. — *S genetivom.* — *Radi akcenta vidi* ispod. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* d), *a između rječnika u Vukovu* (‚von oben herab' ‚de' *s primjerima:* Prođe iznad kuće; ode iznad grada; proletje tica iznad mene).

a. *prvo bi značeńe bilo: micańe s mjesta koje je nad onijem što se naznačuje genetivom* (micańe s mesta koje se kazuje predlogom ‚nad' i šestim padežem. Đ. Daničić, sr. sint. 190), *ali se ovo značeńe nalasi samo u ovom primjeru (a i ovaj može biti da pripada pod* c): Jedni viču iznad kuće, drugi viču ispod kuće. Nar. pjes. vuk. 1, 374.

b. *pokazuje prolašeńe kroz mjesto koje stoji nad onijem što je u genetivu.* Stade trčat iznad kuće. Nar. pjes. vuk. 1, 522. Soko đogo pade na koljena, iznad ńega koplje preletilo, udarilo o kamen studeni. 2, 282. Okrenuvši je *(praću)* nekoliko puta sebi iznad glave. Nar. prip. vuk. 8. Sad iznad puta, sad ispod puta trči za ticama. 222. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Koga s kopjem udari u trbuh iznad sebe. And. Kačić, kor. 888.

c. *pokazuje bavljeńe (stajańe ili micańe) na mjestu koje je nad onijem što je u genetivu.* To ne bio oblak iznad djevojak. Nar. pjes. vuk. 1, 2, Ja sam željan bela sveta, i po svetu pogledati crne zemlje ispred sebe, vedra neba iznad sebe. 1, 189. Iznad crkve polje pritiskoše. 3, 74. Za nama su dva bijela grada, a iznad nas sve Nikšičke ovce. 4, 27. Ne grizeš ti mene uši, veće onaj što se vije iznad mene. (Kazao zec žabi kad mu je grizla uši, a on od orla nije smio da se makne). Nar. posl. vuk. 197. Pješake ostavi iznad

Vidinskoga polja u brdima. Vuk, dan. 1, 84. Jastrebac iznad Kruševca također je svezan s onom granom. 2, 82. Dohvativši onijem prstom što je do maloga sebe za vrh jezika, pak onda prekrstivši iznad boljetice. poslov. 169. Držeći ga raširena iznad ńe. nar. pjes. 1, XII.

d. *pokazuje primicańe k mjestu koje je nad onijem što je u genetivu.* Ter ga tako jako udarahu, da meso odskakaše iznad ńi. J. Banovac, razg. 160. Nadvi se oblak iznad djevojak. Nar. pjes. vuk. 1, 2. Kad pogledaš s grada iznad sebe. 2, 105. Kad se vrati perni buzdovane iznad b'jele crkve iz oblaka. 2, 213.

IZNADVORAN, iznadvorna, *adj. spoljašńi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚exterior, externus'. — *sasma nepouzdano.*

IZNADVORŃEN, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. iznadvoran. — *sasma nepouzdano.*

IZNADVORŃI, *adj. vidi* iznadvoran. — *U Stulićevu rječniku: samo u sredńem rodu* iznadvorńe *kao supstantiv, ali je tumačeno samo kao adverab:* ‚extrinsecus, extra, foris'. — *sasma nepouzdano.*

IZNAĐITELJ, *m. čovjek koji iznađe.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* iznajditel, v. izmislitel; *u Voltiǵijinu:* iznajditelj ‚ritrovatore, inventore' ‚entdecker'; *u Stulićevu:* iznajditelj, v. iznahoditelj.

IZNAHÁĐATI, iznàhâđâm, *impf.* iznaći *(uprav iterativni glagol prema* iznahoditi). — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* iznahajam, iznahajati, iznajti ‚reperio'; v. izmišljam; *u Voltiǵijinu: praes. čakavski* iznahajam *kod* iznajti; *u Stulićevu:* iznahažati *(sic),* v. iznaći *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva.*

IZNÀHODA, *f.* inventum, *ono što se iznašlo (vidi* iznaći, 1, e). — *Od* iznahoditi. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Svi načini bijahu vražja iznahoda. M. Lekušić, razm. 75.

IZNÀHODAC, iznàhoca, *m. vidi* iznahodilac. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ti si čovik mnogo iznaodac svakoj stvari. N. Palikuća 48.

IZNAHÒDILAC, iznahòdioca, *m. čovjek koji iznahodi.* — *U Stulićevu rječniku:* iznahodilac *i griješkom* iznahodioc ‚inventor, repertor, auctor'.

IZNAHÒDILICA, *f. žensko čeljade koje iznahodi.* — *U Stulićevu rječniku (kod* iznahoditeljica).

IZNAHODIONICA, *f. vidi* iznahodilica. — *U Stulićevu rječniku (kod* iznahoditeljica). — *nepouzdano.*

IZNAHODIONIK, *m. vidi* iznahodilac. — *U Stulićevu rječniku (uz* iznahodilac). — *nepouzdano.*

IZNAHÒDITELJ, *m. vidi* iznahodilac. — *U Belinu rječniku:* ‚machinatore d' inganni' ‚machinator' 449b, *i u Stulićevu (uz* iznahodilac).

IZNAHÒDITELJICA, *f. vidi* iznahodilica. — *U Stulićevu rječniku:* iznahoditeljica, iznahodilica, iznahodionica ‚inventrix'.

IZNAHÒDITI, iznàhodîm, *impf. uprav bi postalo slagańem prijedloga* iz *s* nahoditi, *ali se shvaća kao imperfektivni glagol prema* iznaći, *isto kao* nahoditi *prema* naći. — *isporedi* iznalaziti. — *Akc. je kao kod* izgovoriti *(impf.* iznàhođâh, *ger. praes.* iznàhođêći). — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 1, b), *a između rječnika u Belinu* (‚inventare' ‚excogito' 416b; ‚machinare, trovar qualche ingegno' ‚machinor' 449b), *u Voltiǵijinu (praes.* iznahodim *kod* iznaći), *u Stulićevu* (‚machinari, machinationibus studere'), *u Vukovu* (vide iznalaziti).

1. *aktivno.*

a. *vidi* iznaći, 1, a *i* b. Mnoge crnce tim sjedini, da iznahode ljepos novu po bosanskoj kraljevini. I. Gundulić 378. Kada sve *(kosti)* iznaodiše mista svoja. F. Lastrić, test. ad. 12b. Zašto će iznaoditi po čaratarijama s pomoću drakunskom sve blago od vika u zemlju sakriveno. ned. 2.

b. *vidi* iznaći, 1, c. Iznahođu da puk ovi tvrdijeh moždani jest. N. Rańina 72a. Druga ljepše iznahodi prjeđńih vijeka nam promine. J. Kavańin 354b.

c. *vidi* iznaći, 1, d. Lašte se i bolje stvari sumńive iznahode molitvom nego li iziskovanjem. M. Divković, bes. 512b.

d. *vidi* iznaći, 1, e. Razumno je vrime, svaka iznahodi. P. Hektorović 28. Iznahodjahu zla meni. B. Kašić, rit. 85. Čim bojnice lijepe i nage čine ovake igre u vodi, tere svaka varke drage i hitrine iznahodi. I. Gundulić 406. Igre nove iznahodi pod žubere slatke i nove. 409. Izmišljivah, iznahodih mnoga oružja. G. Palmotić 2, 436. Sve hitrine iznahode, da mi budu nauditi. 3, 80b. Sto načina iznahodi i obraća se po sve pute, jeda ńega oslobodi od prijećene smrti ljute. 3, 164b. Njeki pjesni iznahode. P. Kanavelić, iv. 419. I što će rijet iznahodi. 485. Iznahodiš nove vrste pribivališta. M. Radnić 64a. Ubožstvo iznahodi zanate. 554b. Puk ovi isti izmišljevaše i iznahodjaše zlobe. A. Vitaljić, ist. 332. Od hitrine sve vrst novu iznahode dikle nage. J. Kavańin 198b. Ostale *(vjere),* ljudska glava kô iznahodi. 336a. Lijeke im sveđer nove i podobne iznahoda. B. Zuzeri 332. Iznahodi načine od kuda će ga biti. J. Banovac, pripov. 92. Majstoriju s kojom Francesko iznaođaše tilo svoje pedipsati. F. Lastrić, test. ad. 106b. Koji tebi tolike gadne i pogrdne bogove iznahodiš. P. Knežević, osm. 80. Šest stotina ogovora iznahodiš. 133. Koliko načina iznahodi da bi od nas ljubljen bio! 320. Iznaodi svakojaka sredstva. D. Obradović, sav. 78.

e. *vidi* iznaći, 1, f. Koja svuda iznahodiš silnom moći srećne zgode. J. Palmotić 337. Da uzdangubiš i uzgrijebiš svako vrijeme iznahodiš. I. M. Mattei 350.

f. *vidi* iznaći, 1, g. Za pjenezе iznahodi veće ljudi i kopača. J. Palmotić 47. Lažive soke i sokodržice iznaodio i podmićivao. Pravdonoša. 1851. 8.

g. *vidi* iznaći, 1, h. Njeko blago iznahodi u velikoj prem radosti. J. Palmotić 42. Dva brajena iznahode jedva u sebi gdje dihaju. 199.

h. *vidi* iznaći, 1, i. Raskoše sve naj draže među nami iznahodi. A. Bošković̀eva u I. M. Mattei 341. Ja iznahodim u tvomu srcu, prisladki Jezuse, raskoše tolike. I. M. Mattei 183.

2. *sa* se.

a. *pasivno.* Što se u hridju iznahodi. M. Vetranić 1, 478. Gdje se s velikom pravdom izviđaju i iznahode i ištu sve one stvari. M. Orbin 93. Ter znajući da u Bogu sve se sreće iznahode. J. Palmotić 389.

b. *refleksivno.* U Zadru se iznahodi. P. Kanavelić, iv. 204. Tijem se iznahodi kô izvan sebe. 298. Kad se blizu svrhe i od truda i od puta iznahode, nenadno im se nova zvijezda iznebiva. B. Zuzeri 28.

IZNAHÒDIV, *adj. koji se može iznaći (iznahoditi).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. nahodiv.

IZNAHOĐATI, iznahođam, *impf. vidi* iznahađati. — *U Stulićevu rječniku:* iznahodjati *uz* iznahoditi *s dodatkom da se nalazi u pisca Lastrića.* — *Riječ je sasma nepouzdana; po svoj*

prilici Stulli je mislio da impf. iznahođah *u Lastrića (vidi Lastrićev primjer kod* iznahoditi, 1, d) *postaje od inf.* iznahođati.

IZNÀHOĐÊŃE, *n. djelo kojijem se iznahodi, i u konkretnom smislu ono što se iznahodi.* — *Stariji je oblik* iznahođenje. — *Između rječnika u Belinu* (iznahodjenje ‚inventione, ritrovamento' ‚inventio' 416ᵇ; ‚fintione, inventione' ‚commentum' 318ᵃ), *u Voltićijinu, u Stulićevu* (iznahodjeńe). Od iznahodjenja od epate. B. Kašić, rit. 31ᵃ. Hitra iznahodjenja za uprijateļiti se s ńimi. fran. 108. U mahnitih svojih iznahodjenjih i pomańkanjih prez pedipsanja jesu. A. Vitaļić, ist. 330. Ali dilo toliko zamirno čije je iznahođenje? A. d. Bella, razgov. 224. Da su ovo iznaođenja od pripovidaoca. J. Banovac, pred. 107.

IZNÁJATI SE, iznâjâm se, *impf.* iznojiti se. — *U Stulićevu rječniku:* freq. v. iznojiti se.

ÌZNÂJPRIJE, *adv. sastavļeno:* iz-najprije, *ispṛva, od prvoga početka.* — *Nalazi se sastavļeno od* XVIII *vijeka (u prvijem primjerima grješkom* iznapre), *a između rječnika u Vukovu:* iznajprije (iz najprije) ‚anfänglich' ‚principio, primitus'. Ako ste se iznapre strašili uzeti u ispraznost ime Božje, sada se služite ńim u lažļivi zakletvama. F. Lastrić, od' 180. Pristraši se Volter iznapre, al priuzamši ufańe upita ga. ned. 92. Ima jedan kesu blaga ili zlatan prsten; izgubi, evo iznapre vidićete ga žalosna i puna gorkosti; sa svim tiśim, kad prođe dugo vrime, izliči se ona rana. 197. Nije iznajpre hteo otvorati ga. Nar. prip. vuk. 24. Muž je iznajprije ženu od toga odvraćao, ali naj poslije pristane i on na to. 159. Iznajprije je bio trgovac. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, XXXIII. On se iznajprije držao sa Stanojem Glavašem. dan. 1, 71.

IZNAKÁZITI, iznàkâzîm, *pf. nagrditi koga, učiniti da postane kao nakaza.* — *Postaje od* iz *i* nakaza *nastavkom* i. — *Akc. je kao kod* izjednačiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ma šta si ono od djece uradio?! kako si i*(h)* ono iśiša', svu si mi djecu iznakazio'. J. Bogdanović.

IZNÀLAZITI, iznàlazîm, *impf. uprav složeno:* iz-nalaziti, *ali se shvaća kao imperfektivni glagol prema* iznaći. — *isporedi* iznahoditi. — *Akc. je kao kod* izdangubiti *(impf.* iznàlažâh, *ger. praes.* iznàlažêći). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. iznahoditi) *i u Vukovu* (‚auftreiben' ‚invenio'). Naravna mudrost ńegova postavi ga u stańe sva ona sredstva svijesno iznalaziti koja mu potrebna bijahu. D. E. Bogdanić 26.

IZNÀLAŽÊŃE, *n. djelo kojijem se iznalasi.* Da će se blagostojanije Egipta iznalazeńem novi majdana zlata umnožiti i pobolšati. Nov. sr. 1834. 102.

IZNAMÈTATI, iznàmećêm, *pf. nametnuti sve jedno sa drugijem (kad je više objekata).* — *Složeno:* iz-nametati. — *Akc. je kao kod* izblebetati. — *U Vukovu rječniku:* ‚nach einander aufdringen' ‚obtrudo'.

IZNÀMJEŠTATI (iznàmješćati), iznàmještâm (iznàmješćâm), *pf. namjestiti sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-namještati (namješćati). — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 8 *sing.* Iznamještâ. — *Od* XVIII *vijeka.* Kako da ji je *(grane)* mudar majstor rukom iznamišćao i posadio. F. Lastrić, test. 350ᵃ. — *Pasivno.* Na okolo svuda sudje za lipotu iznamišćano. F. Lastrić, test. 352ᵇ.

IZNAOPÁČITI SE, iznaòpâčîm se, *pf. u Vukovu rječniku:* postati naopako ‚verkehrt werden' ‚pervertor' *s primjerom:* Sve se iznaopačilo. — *Postaje od* iz *i* naopako *nastavkom* i *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass.* iznaòpâčen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 8 *sing.* Iznaopâči.

IZNAPÍJATI SE, iznàpîjâm se, *pf. napiti se do voļe.* — *Složeno:* iz-napijati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U naše vrijeme.* ‚Bome smo se u tvojim svatovima dobro iznapijali'. J. Bogdanović.

IZNÀPUNITI, iznàpunîm, *pf. posve napuniti; ispuniti.* — *Složeno:* iz-napuniti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚adimplere, efficere'.

IZNAPŮŃATI, iznàpûńâm, *impf.* iznapuniti. — *U Stulićevu rječniku: us* iznapuniti.

IZNÁRATI, iznârâm, *impf.* iznoriti. — *U Mikaļinu rječniku:* vidi iznoriti; *u Belinu: praes.* iznaram *kod* iznoriti; *u Stulićevu:* ‚lente natando emergere'.

IZNARÁVITI, iznàrâvîm, *pf. učiniti da što (objekat) promijeni narav.* — *Načińeno od* iz *i* narav *nastavkom* i. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (refleksivno), a između rječnika u Stulićevu* (iznaraviti, iznaravļujem *i* iznaravļivam ‚far cambiar natura' ‚indolem mutare'). — *Sa* se, *refleksivno.* — *između rječnika u Stulićevu* (‚cambiarsi di natura' ‚indolem exuere'). Ali mu se čoeska kleta ćud, . . . grubim bludom brzo opeta iznaravi i iznevjeri. J. Kavańin 457ᵇ.

IZNARAVĻÍVATI, iznaràvļujêm *i* iznaràvļîvâm, *impf.* iznaraviti. — *U Stulićevu rječniku:* freq. v. iznaraviti, *a kod ovoga ima praes.* iznaravļujem *i* iznaravļivam.

IZNASLIJÈDITI, iznàslijedîm, *pf. ostaviti koga bes baštine (nasļedstva).* — *U Voltićijinu rječniku:* iznasliditi, iznaslijediti ‚diseredare, privare dalla successione' ‚enterben', *i u Stulićevu:* iznaslijediti, iznasļedujem *i* iznasļedivam ‚exhaeredare', *i u pisaca našega vremena.* Iznaslijediti koga ‚enterben einen'. Jur. pol. terminol. 166. Iznaslijediti koga, oduzeti komu nasljedstvo ‚enterben' ‚diseredare'. B. Petranović, ručn. knig. 28.

IZNASLIJEĐE, *n. vidi* iznaslijeđeńe. — *U Stulićevu rječniku:* iznaslijedje ‚exhaeredatio'. — *nepouzdano.*

IZNASLIJÈĐÊŃE, *n. djelo kojijem se iznaslijedi.* — *Između rječnika u Voltićijinu:* iznaslidjeńe, *i u Stulićevu:* iznaslijedjeńe ‚exhaeredatio'. Iznasleđeńe ‚enterbung'. Jur. pol. terminol. 166. Iznaslijeđeńe ‚enterbung' ‚diseredazione'. B. Petranović, ručn. knig. 28.

IZNÀSĻEDOVÂŃE, *n. djelo kojijem se iznasļeduje.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

IZNÀSĻEDOVATI, iznàsļedujêm, *pf. u Stulićevu rječniku:* v. iznaslijediti. — *nepouzdano.*

IZNASĻEĐÍVATI, iznasļèđujêm *i* iznasļèđîvâm, *impf.* iznaslijediti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* iznasļedivati, iznasļedivam, freq. *us* iznaslijediti, *a kod ovoga ima i praes.* iznasļedujem.

IZNÀŠALAC, iznàšaoca, *m. čovjek koji je iznašao.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚inventore, ritrovatore' ‚inventor' 416ᵇ; ‚autore, inventore di qualche cosa' ‚author' 120ᵇ; ‚ingegniere' ‚machinator' 403ᵃ; ‚machinatore d'inganni' ‚machinator' 449ᵇ), *u Voltićijinu* (‚inventore, ritrovatore' ‚entdecker'), *u Stulićevu* (iznašalac *i grješkom* iznašaoc, v. iznahoditeļ). Ki uzroci od kreposnijeh djela jesu i dobara iznašaoci. Ġ. Palmotić 2, 382. Ko bi iznašalac ovakoga čudnovata dila? A. d. Bella, razgov. 225. Imenom od iznašoca i postavnika . . . imenom od pòstâvnîkâ oliti od iznašalaca. I. Đorđić, ben. 78. Is-

*

tiran jest Marcijon iznašalac eresija. A. Bačić 150. Koliko si reda iznašaoca štovao? P. Knežević, osm. 203. Iznašaoca laži. A. Kanižlić, kam. 412. Iznašalac ovoga nauka. 508. Tko je iznašalac i prvi složnik *(litanija)* bio? utoč. 743. S popivkam od koji prvi iznašaoc bi rekao da je bio Enoš sin Šetov. Grgur iz Vareša 101. Layard, iznašalac ninivskih spomenika. M. Pavlinović, rad. 15.

IZNÀŠALICA, *f. žensko čeljade koje je iznašlo. — U Belinu rječniku:* ‚inventrix' 416ᵇ, *i u Stulićevu:* v. iznahoditeljica.

IZNAŠALIĆ, *m. dem.* iznašalac. — *U Stulićevu rječniku:* ‚inventor parvi momenti'. — *sasma nepousdano.*

IZNÁŠÂŃE, *n. djelo kojijem se iznaša. — U Bjelostjenčevu rječniku:* iznašańe, iznošeńe, iznešeńe, *i u Stulićevu.*

IZNÀŠASNÎK, *m. vidi* iznašalac. — *Postaje od* iznašast *(vidi kod* iznaći, 2, b) *nastavcima* -ьn-ikъ; t *se ne izgovara među* s *i* n, *ali je pisano u jedinom primjeru. — Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Ti iznašastnik svake gnusobe. B. Kašić, rit. 370.

IZNAŠAST, *vidi kod* iznaći, 2, b.

IZNAŠASTAN, iznašasna, *adj. koji se može iznaći. — U Stulićevu rječniku:* ‚qui inveniri potest'. — *nepousdano.*

IZNAŠASTEĻ, *m. u Stulićevu rječniku:* v. iznahoditeļ. — *nepousdano.*

IZNAŠASTVO, *n. vidi* iznašašće. — *U Stulićevu rječniku. — sasma nepousdano.*

IZNÀŠAŠĆE, *n. djelo kojijem se iznađe, i u konkretnom smislu ono što se iznađe. — Stariji je oblik* iznašastje. — *Postaje od part. praet. pass.* iznašast *(vidi kod* iznaći, 2, b) *nastavkom* (i)je. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (iznašastje), *u Belinu* (iznašastje ‚inventione, ritrovamento' ‚inventio' 416ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (iznašastje), *u Voltiġijinu* (iznašastje), *u Stulićevu* (iznašastje). Nije iznašašća u zamijernijeh dijelih ńegovijeh. B. Kašić, nasl. 296. Čemu tolika neobičajna iznašaštja bolestih i muk. P. Radovčić, nač. 189. Nemoj nositi na svijet novije iznašastja i načina od haļina. M. Radnić 73ᵇ. Igre i ščekališta više iznašastje djavaosko. 120ᵃ. Jest ļubav jedno čudnovato iznašastje koje šta god se dotakne okrene u zlato. 380ᵃ. Kad je to tvoje iznašaštje, ja ti praščam. N. Palikuća 19. Ovo iznašastje bi himbeno i hudo. M. Lekušić, razm. 75. Mudrost poznaje se po iznašastju stvari iz nova. J. Filipović, prip. 58ᵇ. Ufajući u nike izpraznosti koje nisu drugo nego iznašastje drakunovo. F. Lastrić, ned. 323. Ako nije što priprosto, rđavo, nego je u vidjeńu i iznašastju ridko. A. Kanižlić, uzr. 71. Drže raj za jedan san a pakal za iznašastje za strah priprostih. Blago turl. 2, 29. Od svi redova, ńiova iznašašća. A. d. Costa 1, VI. Ova odića u početku svoga iznašašća pristojala jest samim kraļem. 1, 80. Služiteļa početak i iznašašće izhodi od apostola. 1, 58. Svakojaka iznašašća od plugova. I. Jablanci 46. Iznašastja korisna. D. E. Bogdanić 102. Sir Davy, izumilac bezopasne svjetiļke i još drugih iznašašća. M. Pavlinović, rad. 15. Kako je Newton mogao doseći svojih čudesnih iznašašća. 39. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka ima i oblik* iznašašte. Vražje iznašašte. I. Velikanović, uput. 1, 353.

IZNÀŠAŠĆÊŃE, *n. vidi* iznašašće. — *Na jednom mjestu u pisca* XVII *vijeka (sa starijim oblikom* iznašastjenje). Hoditi će u iznašastjenjih svojih. B. Kašić, rit. 349. — *nije pousdano.*

IZNÁŠATI, iznâšâm, *impf. iznijeti (uprav iterativni glagol prema* iznositi). — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (iznašam, iznesti, iznosim, izniti ‚exporto, effero'. 2. iznašam, doprinašam, doprinosim, donosim ‚exporto') *i u Voltiġijinu* (‚asportare, portar fuora, estrarre' ‚hinaustragen'). Koja *(pčela)* med iznaša iz cvitja svakoga. H. Lucić 276. I iznaša svaku nepodobu na priproste i baš na gospodu. M. A. Reļković, sat. D6ᵃ. I iznašaj na poļa uļišta. J. S. Reļković 163.

IZNÀŠLAC, iznášlaca, *m. vidi* iznašalac. — *Od* XVII *vijeka.* Djavao je iznašlac od svake laže. M. Divković, bes. 498ᵇ. Jeli davńen u crkvi običaj vode blagoslovjene? Pridavńen, i premda se štije da P. P. Alexandro prvi je naredi hoće ništanemańe s raslogom Baronio, da ne učini drugo neg potvrdit je, kad s. Klemente u svojim pistolam čini iznašlaca s. Matija. Blago turl. 2, 88. Viruje djavlu otcu laži tkoji od toga i od ostalih zabava bi iznašlac. 2, 56. Osudi Berengaria iznašlaca istoga krivovirstva. 2, 240. Izumiteļi i iznašlaci. M. Pavlinović, rad. 8.

IZNAŠTEN, *vidi kod* iznaći, 2, c.

IZNAUČITEĻITI, iznaučiteļim, *pf. učiniti da ko (objekat) ne bude dalje naučitelj. — Načińeno od* iz *i* naučiteļ *nastavkom* i. — *U Stulićevu rječniku:* ‚sdottorar alcuno' ‚ex doctorum albo aliquem expungere'. — *nepousdano.*

IZNAUČITEĻIVATI, iznaučiteļujem *i* iznaučiteļivam, *impf.* iznaučiteļiti. — *U Stulićevu rječniku:* iznaučiteļivati, iznaučiteļivam, freq. *us* iznaučiteļiti. — *nepousdano.*

IZNAVLÁČITI, iznàvlâčîm, *pf. svući s čega (objekta), n. p. s duńeka navlaku. — Postaje od* iz *i* navlaka *nastavkom* i, *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *U Stulićevu rječniku:* iznavlačiti, iznavlačivam ‚cavar la coperta a qualche cosa (come a cuscini, sedie etc.)' ‚operimentum, tegumen detrahere'.

IZNAVLAČÍVATI, iznavlâčujêm *i* iznavlâčîvâm, *impf.* iznavlačiti. — *U Stulićevu rječniku:* iznavlačivati, iznavlačivam, freq. *us* iznavlačiti.

IZNÀVRTATI, iznàvrćêm, *pf. sve navrnuti (pricijepiti, nakalemiti), kad je mnogo objekata. — Složeno:* iz-navrtati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* iznavrtâ. — *U naše vrijeme.* ‚Danas sam sila voćaka iznavrta'. ‚Da si ti čojk od kosti i pravi radin, ti bi sve one divļakiće okolo kuće iznavrta'. J. Bogdanović.

1. IZNÈBITI, iznebijêm, *pf. pobaciti, izbiti (dijete prije vremena). — Složeno:* iz-ne-biti (bijem). — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim praes. i part. praet. pass.* iznebljen *(u Vukovu je rječniku drugi akc. kod presenta:* iznebijêm). — *U Vukovu rječniku:* n. p. iznebila žena dijete, t. j. pobacila ‚missgebären' ‚abortio', cf. izbiti *s dodatkom da se govori u Gospiću.*

2. IZNÈBITI, iznèbudêm (?), *pf. složeno:* iz-ne-biti (budem). — *Nahodi se samo sa* se, *refleksivno, i to u inf. i u aor. — Riječ je stara, isporedi stslov.* iznebyti ‚interire'.

a. iznebiti se čega, *izbaviti se. — Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Kadi i kako človek se ima grihov iznebiti. Postila. c1ᵃ. — *S ovijem značeńem ima i u slovenskom jeziku* znebiti se.

b. iznebiti se, *u jedan put nestati. — U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka (a vidi i* iznebivati se). Iznebi se i ne mogoh mjesta spoznat, gdje bijaše. B. Zuzeri 10. Sve što nas na svijetu

može priblasniti veoma hitno iznebi se. 11. Na Gedeonova sinuće mača sva ona vojska u tini čas iznebi se. 48. Kad se probudio, i ruka i slova sve ispred ńega iznebi se. 116. Sva mlados iznebi mi se ko letušta jedna muńa. 150. Što je drugo naš umrli život, neg bjeguće jedno sinuće koje u čas iznebi se. 238. Letušta jedna svjetlos, koja u čas iznebi se. 237. Tako je, a paka umrijeti i iz svijeta ovega ko jedan san iznebit se. 248. Sve se iznebi u jedan čas, sve se raščini. 271. Čijem reče ove riječi sveti aposto, iznebi joj se izprid oči. 350. Vjekuvječanstvo od svijeh muka za jedno kratko, koje se iznebi u čas, uživańe. 358.

IZNEBÎVATI SE, iznèbîvâm se, *impf.* iznebiti se *(vidi* 2. iznebiti, b). — *U dva pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Kad se blizu svrhe i od truda i od puta iznahode, nenadno im se nova svijesda iznebiva. B. Zuzeri 28. U jedan čas iz ruka mu se iznebiva sve što je ļubio u životu. 250. Prid ńime iznebiva se sve što može bit cijeńeno veliko. I. M. Mattei 109.

IZNÈBLUŠITI, iznèbluŝîm, *pf. vidi* iznebušiti. — *isporedi* iznebļušiti. — *Postaje od* iz *i* nebluh (nebļuh, *isporedi* iznebļušice *i* nebuh) *nastavkom* i *pred kojijem se* h *mijeńa na* š. — *U jednoga pisca Dalmatinca našega vremena.* Da sebe i drugoga kao iznebluši. M. Pavlinović, razl. spis. 204. Izvański su nas događaji izneblušili. 287. Iznebluši ih mletačka zasjeda. 385. — *Pasivno.* Nakon iznebluženih izbora i odbora. 89. — *Sa* se, *refleksivno.* Neće se iznebluširi, kad vidi ... 285.

IZNÈBĻUŠICÊ, *adv. iznenada, vidi* iznebuha *i* iznebļušiti. — *Na dva mjesta* XVII *i* XVIII *vijeka.* I tako li iznebļušice strmo mnom udaraš. M. Alberti 264. Udarivši na ńe iznebļušice. And. Kačić, kor. 154.

IZNÈBĻUŠITI, iznèbļušîm, *pf. vidi* iznebluširi. — *Od* XVIII *vijeka (samo refleksivno i pasivno).* Spametno besidiš, jer se pustjat se iznebļušit od smrti zle, jest jedno nesrićstvo i privara, što se ponapravit ne može. Blago turl. 2, 309. Cio puk se iznebļušen stravi. Osvetn. 4, 45. — *U naj starijem primjeru part. praet. pass.* iznebļušen *kao da znači: koji se javļa iznenada (i tijem plaši).* Gdi izsiječe množ Turaka i iznebļušen dojde im haka. J. Kavańin 138b.

IZNÈBUHA, *adv. iznenada.* — *Sastavļeno:* iznebuha *(vidi* nebuh). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* iznebuha (iz nebuha), vide iznenada, cf. nebuh. Vidili smo, gdje su god ustavi iznebuha stvarani ... M. Pavlinović, razl. spis. 149. Pustiti iznebuha beližansko poletarče. 251. Ne dadu se iznebuha oturiti. 408.

IZNÈBUŠITI, iznèbuŝîm, *pf. iznenada se pojaviti.* — *isporedi* iznebluširi *i* iznebļušiti. — *Postaje od* iz *i* nebuh (iznebuha) *nastavkom* i *pred kojijem se* h *mijeńa na* š. *a) značeńe kao što je prijeđa kazano nahodi se u jednom primjeru* XVI *vijeka.* Svaka protišćina lagļa je podnesti kad se prija razmisli, ner kad nerazmišļeno iznebuši. Nauk brn. 60. — *b) od predašńega značeńa postaje ovo: iznenaditi, uplašiti.* — *ovako je dan današńi u Dubrovniku.* Mnijahu iznebušene da mrtvi progovaraju. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 245. Pogleļah iznebušena. Dubr. 1870. 8.

IZNÈČISTITI, iznèčistîm, *pf. učiniti da što (objekat) bude nečisto.* — *Postaje od* iz *i* nečist *nastavkom* i. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. ignusiti.

IZNÈDÂJBOGA, *adv. iznenada (ističući da je sło ono što se iznenada pojavļa).* — *Sastavļeno od prijedloga* iz *i rečenice* ne daj Bog! *koja se shvaća kao da je jedna riječ i to supstantiv muškoga roda.* — *U Vukovu rječniku:* iz nedaj Boga, vide iznenada *s dodatkom da se govori u Risnu.*

IZNEJÀČATI, iznejàčâm, *pf. u Stulićevu rječniku:* v. iznejačiti. — *slabo pousdano.*

IZNEJÁČITI, iznèjâčîm, *pf. učiniti da ko (objekat) bude posve slab (nejak).* — *U Stulićevu rječniku:* iznejačiti, iznejačivam *i* iznejačujem ‚animos, vires adimere'. — *slabo pousdano.*

IZNEJAČÍVATI, iznejàčujêm *i* iznejàčîvâm, *impf.* iznejačiti. — *U Stulićevu rječniku:* iznejačivati, iznejačivam *us* iznejačiti, *a kod ovoga ima i praes.* iznejačujem. — *slabo pousdano.*

IZNEMÁGÂŃE, *n. djelo kojijem se iznemaže (slabost).* — *U Šulekovu rječniku:* ‚schwachwerden'.

IZNEMÁGATI, iznèmâžêm (iznèmâgâm), *impf.* iznemoći. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* iznèmâgâh, *u impt.* iznèmâgâj *(ali* iznemáži), *u part. praet. pass.* iznèmâgân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iznemagati, *rus.* изнемогать (o *se piše, a izgovara se* a).

1. *neprelazno.* — *Između rječnika u Stulićevu* (iznemagati, iznemagam, v. iznemoći) *i u Daničićevu* (‚defici viribus'). Ļuto iznemagaje napregь se. Okáz. pam. šaf. 56. Padь ļuto iznemagajetь. 57. U koliko ko više stari i iznemaže. D. Obradović, basn. 286. Sva joj krepost iznemagaše. 445. Kad iznemagaše dostojańe tvoje. Đ. Daničić, psal. 68, 9. Duša ńihova iznemagaše u ńima. 107, 5.

2. *prelazno.*

a. *aktivno.* — *Između rječnika u Belinu (praes.* iznemagam *kod* iznemoći 675a). Smeti velike um iznemagaju. I. T. Mrnavić, osm. 78. Čovik ńim *(neharstvom)* nemarno Boga iznemaga. 86. Od tebe odlagati ko'e moglo bi me i iznemagati u svetije vrime. mand. 46. Iznemagajući to veće svaki dan put svoju. P. Radovčić, nač. 91.

b. *sa* se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu* (‚languire, divenir languido' ‚langueo' 424b), *u Voltiģijinu (praes.* iznemagam se *kod* iznemoći se), *u Stulićevu (us* iznemoći). Kto jest nemoćan, a ja se iznemagam. Anton Dalm., ap. 57b.

IZNEMÒĆI, iznèmognêm (iznèmožêm), *pf. oslabiti.* — *Složeno:* iz *i* ne moći. — *Radi oblika vidi* moći *i* pomoći. — *Akc. kaki je u praes. taki je u ger. praet.* iznèmogâvši, *u part. praet. act. m. sing.* iznèmogao *(ali* iznemògla, iznemòglo *itd.), u part. praet. pass.* iznèmožen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Riječ je stara (s neprelaznijem značeńem), isporedi stslov.* iznemošti, *rus.* изнемочь.

1. *neprelazno, postati slab, izgubiti snagu.* — *Između rječnika u Stulićevu* (iznemoći, iznemagam ‚debilitari, languere, aegrotare'), *u Vukovu* (‚schwach werden' ‚debilitor'), *u Daničićevu* (iznemošti ‚defici viribus'). Jako iznemošti črêpļuštim miro. Stefan, sim. pam. šaf. 28. Mnogočednaja židovьskaja iznemože. Domentijana 5. Sila i krêposta iznemože. Danilo 81. Kolêně moji iznemogosta otь posta. 280. Ja razsrdiv se vas svit pred manom iznemore. Aleks. jag. star. 8, 288. Dok oba iznemogu i u nesvest padnu. D. Obradović, basn. 25. Ovi naši iznemogli životi. S. Ļubiša, prip. 75. Ostario godinama a iznemogao silama. 108. Kad si bio sustao i iznemogao. Đ. Daničić, 5mojs. 25, 18. Čovjek umire iznemogao. jov. 14, 10. I ti li si izne-

mogao kao mi? isai. 14, 10. Daj da viđu, pri komu je pravda, i jesu li iznemogle Cuce. Osvetn. 2, 137. Al' junačke iznemogle ruke. 8, 154.

2. *prelazno, učiniti da ko ili što (objekat) postane slabo, izgubi snagu.*

a. *aktivno.* — *Između rječnika u Belinu* (iznemoći, iznemagam ‚sgagliardire, levar la gagliardia' ‚adimere vires' 675ª). Pedipsajući iznemoći tilo. P. Radovčić, nač. 90.

b. *pasivno.* Od velika truda iznemožen. I. J. P. Lučić, izk. 12. Bože moj! iznemožen sam! 34. Prognat, iznemožen, naprćen bi s verugam. razg. 8. Od duga plača već iznemožena. 31.

c. *sa* se, *refleksivno (značenje je kao kod* 1). — *Između rječnika u Belinu* (‚indebolirsi' ‚debilitor' 395ᵇ; ‚languire, divenir languido' ‚langueo' 424ᵇ), *u Voltiđijinu* (iznemoći se, iznemagam se ‚indebolirsi, sfibrarsi, sgagliardirsi' ‚sich schwächen, ‚entkräften'), *u Stulićevu (uz* iznemoći). Ako bi od toga tilo i teže iznemoglo se. P. Knežević, osm. 268. Tko tilesni jizbina ne blaguje nimalo ili veoma malo, iznemože se. I. J. P. Lučić, doct. 50.

IZNEMOĆNOST, *f. vidi* iznemagaće. — *Samo u Voltiđijinu rječniku:* ‚indebolimento, spossatezza, impotenza' ‚schwachheit, unvermögen'.

IZNEMOGÁVATI, iznemògâvâm, *impf.* iznemoći, *vidi* iznemagati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Počne pod bremenom iznemogavati. D. Obradović, basn. 73.

IZNÈMOGLICA, *m. i f. iznemoglo čeljade.* — *U jednoga pisca našega vremena iz Boke kotorske.* Zastarale iznemoglice napadnute vučcem, licinom, rusom, kostoboljom, sipnom. S. Ljubiša, prip. 91. Klasti, hromi, sakati, slijepi i mnogovrsne iznemoglice. 278.

IZNEMÒRITI SE, iznèmorîm se, *pf. u Vukovu rječniku:* vide iznemoći *s dodatkom da se govori u Dubrovniku (?).*

IZNÈMOŽĒNE, *n. djelo kojijem se iznemože (slabost).* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚debilitas, infirmitas'). U sebi naravi naše iznemoženje kažući. S. Rosa 161ª. Upadnuvši u iznemoženje. J. Rajić, pouč. 1, 92.

1. IZNENAD, *f. nenadan događaj, slučaj.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚casus, fortuitus eventus' *s primjerom:* u toj iznenadi ‚in eo eventu fortuito'. — *nije dosta pousdano.*

2. ĪZNENÂD, *adv. vidi* iznenada. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* iznenada). Ako mi što veliš, da sudim iznenad. Š. Menčetić 66. U toj ti iznenad njekime skrovenim načinom iskoči iz drače Ljubav taj u smije prilici. D. Rańina 125ᵇ. Udaren iznenad želizom bi. D. Zlatarić 5ᵇ. Tu ga iznenad ubit ću. F. Lukarević 104. Kad iznenad sa svih strana začuh opet. I. Gundulić 164. Iznenad se otvoriše slavna vrata i prostrana. G. Palmotić 1, 195. Pokriven medom ijed, iznenad ki truje. 2, 71. Skup zlotvora dođe na me i s velikom mojom boli stisnu iznenad i svesa me. 2, 181. Iznenad jih naskočiše. J. Armolušić 89. Iz Zadra vojska mnoga bješe iznenad naripila. P. Kanavelić, iv. 175. On iznenad k njoj dohrli. 407. Na ń iz nenad navalila. J. Kavańin 285ᵇ. Dokle god joj se Benedik iznenad ne ukrade. I. Đorđić, ben. 11.

ĪZNENÂDA, *adv. kad se ko čemu ne nada (o dobru i o slu).* — *Sastavljeno:* iz-nenada; *ovo je jamačno gen. muškoga supstantiva* nenad, *tako od ženskijeh supstantiva* nenad *i* nenada *postaje* iznenadi *i* iznenade *(vidi oboje); nalazi se i okrnjeni oblik* iznenad *(vidi).* — *isporedi i* iznenadbe, iznenadne, iznenađe, iznenatke. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚di subito' ‚de repente' 715ª), *u Voltiđijinu* (iznenada, iznenade ‚inaspettatamente, casualmente' ‚unerwartet'), *u Stulićevu* (‚inopinato, fortuito, praeter spem, expectationem'), *u Vukovu* (‚unverhofft' ‚ex insperato', cf. iznebuha, izubaha, izobušice, iznevest). Čini dakle dilovanje, da tebe ja ne nađem iznenada. P. Posilović, nasl. 39ª. Ište svojijem majstorijam uititi ńega iznenada. 85ᵇ. Onda će doći pokarańe iznenada. S. Margitić, fal. 251. Er premda svaki iz nenada svaki hip se vidi mrijeti. J. Kavańin 888ᵇ. Vidiše se iznenada od svita izdani. A. d. Bella, razgov. 25. Došavši gospodar iznenada. 81. Z gromom nebeskim iznenada ubijen. S. Badrić, ukaz. 16. Tužnu dušu pusti iznenada. F. Ljubuški, pism. 40. Jer će vas iznenada sudac zovnuti, da date razlog od vaše službe. J. Banovac, razg. 89. Uzrokuje po kućah iznenada nike začuđene zgode. pripov. 1. Mnogi iznenada umru. 10. Pas'te se, da vas iznenada kao lupež ovi sudac ne zovne na sud. 28. Naša bogastva mnogo se puta izgube iznenada, da i ne znamo kako. 148. Duša koje su naglo i iznenada s ovoga svita pošle. B. Pavlović 41. U jutru izašav Betulijani iznenada. F. Lastrić, test. 20ª. Upita vrime, kada je to iznenada odma ozdravio. od' 281. Bog svemogući ne običaje pružiti ruke na pokarańe iznenada. ned. 1. Iznenada jednoč nesta s obraza one pogrdne živine. 60. Kako iz nenada zla dopadoše. A. Kanižlić, kam. 57. Da koga iznenada smrt ne pritisne. 240. Mladiću žena ukaza se iz nenada u sobi. utoč. 411. Da će iz nenada doći. M. Zoričić, osm. 58. Pak se sruši i oborí iz visine iznenada. V. Došen 20ª. Udarit će Grci i Latini i to će se zgodit iznenada. And. Kačić, razg. 37. Na koga udarivši iznenada. kor. 206. Ulizavši iznenada u Jerusolim. 324. Ista dica za marvom hodeći iznenada verže prave. M. A. Reljković, sat. A8ᵇ. To Soliman, došav iznenada, Srim grad sruši. B6ᵇ. Kuharica pametno se vlada, pak na babu ne kti iznenada, neg plačući onu babu pita. D5ª. Jer će iznenada doći srčba ńegova. M. Dobretić 176. Razbuđuje Srbe iznenada. J. Krmpotić, pjesm. 8. Iznenada raspuknuo bi se Vezuvio. I. J. P. Lučić, razg. 10. Eto iznenada raztvoraju se vrata. 49. Smrt često biva iznenada. J. Rajić, pouč. 1, 43. O trublo koja ćeš nas probuditi svekolike iznenada. Đ. Rapić 12. Evo tebe sreće iznenada. Nar. pjes. vuk. 1, 576. Bog mi dade sina iznenada. 2, 156. No da vidiš jada iznenada! 2, 264. Ubi mene Mađar iznenada. 2, 487. Tek su mene svati iznenada, nijesam im ponijela dara. 3, 268. A udari od Gračaca Panga iznenada u našu družinu. 3, 497. Udari ga sabljom iznenada. 4, 174. Ufati ga sanak iznenada. Nar. pjes. juk. 56. Odluče svoga druga do pol jami povući, pa ga onput 'znenada spustit. Nar. prip. mikul. 84. Da vam ovaj dan ne dođe iznenada. Vuk, luk. 21, 34. Pošto mu je zec iznenada protrčao između nogu. poslov. 264. Radost iznenada. nar. pjes. 1, 222. Nađe nas iznenada šteta i sramota. S. Ljubiša, prip. 188. Fosfor se pronašao iznenada godine 1669. Đ. Popović, poznav. rob. 51. Mili Bože, čuda iznenada! Osvetn. 3, 138.

ĪZNENÂDAN, Iznenâdna, *adj. koji biva, postaje, događa se iznenada.* — *isporedi* iznenadni, iznenadski. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (iznenadni ‚subitaneo, che si fa o dice all' improviso' ‚subitus' 715ª) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiđijinu* (iznenadan, v. iznenadni; iznenadni ‚casuale, improvviso' ‚unerwartet, un-

vorgesehen'), *u Stulićevu* (‚fortuitus'). — *Komp.*: iznenàdnijî *(vidi u prvom primjeru)*. Što sudite, jeli ono srušeńe grada moglo biti iznenadnije? Đ. Rapić 458. Iznenadna ovaka napadenija od strane Turaka dadu Srbima povod. Nov. sr. 1884. 109.

ÎZNENADBÊ, *adv. vidi* iznenada. — *Sastavljeno:* iz-nenadbe *(gen.* nenadba). — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Na čast sijeda kotarskoga bi uznešen iz nenadbe. J. Kavańin 182b.

ÎZNENÂDÊ, *adv. vidi* iznenada. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚impensatamente' ‚inopinanter' 384a; ‚accidentalmente, casualmente' ‚fortuito' 16a), *u Voltićijinu (kod* iznenada), *u Stulićevu (uz* iznenada). Iznenade riječ i snaga ńega ostavi. G. Palmotić 1, 120. Čini donijet sinka iznenade. 1, 193. Nas opkruži iznenade zlijeh Tatara vojska huda. 1, 801. Zaletje se iznenade. 2, 292. Iznenade i udilje pasti će osveta Bońja svrh ńih. A. Vitaljić, ist. 178. I smrt nagla život mu je iznenade prikosila. ost. 112. Gdje ti prideš iznenade. I. Đorđić, uzd. 11. Iz nenade smiri nemir. 59. Vidi se iznenade upeknuta. V. M. Gučetić, pohv. 10. Iznenade vidim mnoštvo puka. 87. Iznenade pristupe prid paroka. A. d. Costa 1, 149.

ÎZNENÂDI, *adv. vidi* iznenada. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚improviso, praeter spem vel opinionem, non opinato, ex improviso'), *u Belinu* (all' improviso' ‚repente' 61a), *u Stulićevu (uz* iznenada). Umnožit bih vazel, pravi, slato, taj ki sve ońem radi, a u toj dođe iznenadi, ter ga zlatom smrt rasstavi. D. Rańina 144a. Kad eto ti iz nenadi poda mnom se zemja ustrese. I. Gundulić 80. Lijepa ńiva nepožńena žitnijem klasom pribogato nakićena iz nenadi sva pocrni. 481. Iznenadi na oči moje snu priličan pokoj doje. G. Palmotić 1, 72. Kad uzasnaš iznenadi sinka da su ti pogubili. 1, 191. Čovjek koji put nebesa iznenadi krila diže. 1, 241. Kamila je prihrabrena iz nenadi ustrijena od priproste ruke pala. 2, 104. Iznenadi zabi mu se trjeska u prst. P. Kanavelić, iv. 567. Smrt da ga ne nađe iznenadi. P. Posilović, nasl. 14a. Da iznenadi ne posijeku britke sabje. J. Kavańin 77b. Vara vas iznenadi. A. d. Bella, razgov. 25. Koji mu iznenadi bješe došo. S. Rosa 108b. Da zazovu iz nenadi misnika. Ant. Kadčić 228. Da jedan virenik iznenadi skoči na koju veliku sriću. 404.

IZNENÁDITI, iznènâdîm, *pf. iznenada se javiti (objektu), iznenada se dogoditi, pa tako uplašiti.* — *Načińeno od* iznenada *nastavkom* i. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Turke iznenadi gruhańe topova s leđa. S. Ljubiša, prip. 88.

ÎZNENÂDNÊ, *adv. vidi* iznenada. — *Sastavljeno:* iz-nenadne *(gen. sing. f. adj.* nenadan). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (all' improviso' ‚repente' 61a; ‚impensatamente' ‚inopinanter' 384a; ‚sprovedutamente, alla sprovista' ‚improviso' 709a). Drobna djeca iznenadne izidoše. P. Kanavelić, iv. 490. Prijatelj iznenadne rani ga. I. Đorđić, ben. 88. Uprije oči iznenadne u jednu inkunu. B. Zuzeri 4. Greba iznenadne otvorena. 62. Očutje jedan dan sveti David iznenadne bogomilo ńeko u svom srcu uzeteńe. 238. Za moć iznenadne Davida pogubit. A. Kalić 285.

ÎZNENÂDŃÊ, *adv. vidi* iznenada. — *Sastavljeno:* iz-nenadńe *(gen. sing. f. adj.* nenadńi). — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* iznenada *s dodatkom* ‚da se nalasi *u piscu Mattei).* Da on došatči iznenadńe ne bi bio primjen. M. Divković, bes. 61a. Zašto će pogibio ńih iznenadńe doći. 129b. *(Vuk)* iznenadńe udara u stada. 467b.

ÎZNENÂDŃÎ, *adj. vidi* iznenadan. — *U Stulićevu rječniku (uz* iznenadan).

ÎZNENADSKÎ, *adj. vidi* iznenadan. — *Samo u Stulićevu rječniku: uz* iznenadan *(ali vidi i* iznenanski *i* iznenarski).

ÎZNENÂNSKÎ, *adv. vidi* iznenadski. — *Samo adv.* Iznenânski *na jednom mjestu* XVIII *vijeka, i to jamačno samo radi slika.* Ke u pepel ciprijanski kriju zlato od pramena, te potežu iznenanski k sebi srca i gvozdena. J. Kavańin 356a.

IZNENARÁVITI SE, iznènarâvîm se, *pf. promijeniti narav.* — *isporedi* iznaraviti. — *Složeno:* iz-ne-narav *s nastavkom* i. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Koje je igda ćudi ovo moje srce? ah! ljudske nije, iznenaravilo se. I. M. Mattei 328.

ÎZNENÂRSKÎ, *adj. vidi* iznenadski. — *Samo adv.* Iznenârski *na jednom mjestu* XVIII *vijeka, i to jamačno samo radi slika.* Ambrozija Osorskoga, ki bi pastijer Antivarski, kladem, turska sila koga mnokrat hvata iznenarski. J. Kavańin 94a.

ÎZNENATKÊ, *adv. vidi* iznenada. — *Postaje po svoj prilici od kojega adverba* iznenad, iznenadi *itd. adverbijalnijem nastavkom* ke *(nije potreba misliti na gen. sing. ženskoga supstantiva* nenatka). — -d- *pred* k *izgovara se* t, *ali se nalasi pisano.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (iz nenadke *kod* nadstupiti, *a napose nema), u Belinu* (iznenadke ‚accidentalmente, casualmente' ‚fortuito' 16a; ‚casualmente' ‚casu' 176b; ‚improvisamente, senza prima pensare' ‚improvise' 387b), *u Voltićijinu* (iznenadke, v. iznenada), *u Stulićevu* (iznenadke *uz* iznenada). Iznenadke što li takoj jak ptičica s gore mlada činiš, trepteć da ovakoj k tebi letim tužna sada? M. Vetranić 2, 411. Prići će iznenadke. B. Gradić, djev. 89. Bi jednu noć iskan iznenadke. B. Kašić, iń. 25. Uljeze iznenadke u kamaru ńegovu mati. 85. Iznenadke u ńegovoj kamari prikaza mu se sveti Ińacijo. 70. Iznenatke nađe se na kraju. fran. 147. Iznenatke očuti on da se govoraše od Frančeska. 189. Dubija svrhu kojijeh me tako iznenadke pitaš. M. Orbin 27. U to isto doba iznenadke zagnan od sile vjetara bog Bako budući dojedrio . . . I. Gundulić 8. Iz nenadke sred zamaha britki i dobri mač mu puče. 841. Vitezova zbor hrabreni iznenadke nami ukaza. G. Palmotić 2, 320. Da djelom tijem obružim iznenadke tebe i mene. 2, 353. Da se sreća protiv ńemu iznenadke pak obrati. 2, 482. Da iznenadke na sljepačku u jaz pakleni ne upadete. V. Andrijašević, put. 318. Štvar žudjena iznenadke dođe. (D). Poslov. danič. Da ni došo s vojskom mani iz nenadke vojevati. J. Kavańin 251b. Bi iz nenadke ubijen s traga. 301b. Da će doći kako noćni lupež iznenadke. Đ. Bašić 70. Smrt snahodi tolike veće puta iznenadke. 119. Koji ne od svoje dobre volje, ma iznenadke ubije. J. Matović 378. Koji ubije iznenadke ne znajući. 379. Nađe se jednom iznenadke nebeskom svjetlosti obasjana. I. M. Mattei 166.

IZNENAVI, *adv. u Stulićevu rječniku:* iz nenavi, v. iznenadi. — *sasma nepousdano.*

IZNERÁVNITI, iznèrâvnîm, *pf. učiniti da što (objekat) bude neravno.* — *Postaje od* iz *i* neravan *nastavkom* i. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚inaequalem reddere'.

IZNERAVŃÍVATI, izneràvńujêm *i* izneràvńîvâm, *impf.* izneravniti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izneravnivati, izneravnivam, freq. *uz* izneravniti.

ÌZNESAK, ìzneska, *m. vidi* iznosak. — *U pisaca našega vremena.* Iznesak ucjene ‚anschlagsbetrag'. Jur. pol. terminol. 25. Iznesak ‚betrag'. 88. Iznesak ‚quote'. 406. Iznesak procjene ‚schätzungs-betrag'. 443. Iznesak duga ‚schuldbetrag'. 452.

IZNÈSÊŃE, *n. djelo kojijem se iznese.* — *Stariji je oblik* iznesenje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (iznesenje), *u Belinu* (iznesenje ‚l'estrarre' ‚exportare' 296ª), *u Rjeljostjenčevu* (iznešeńe *kod* iznašańe), *u Stulićevu.* Ńihova prikazanja i iznesenja jesu protiva ńima. M. Radnić 301ª. Odoliti svakomu novomu iznesenju. A. d. Costa 1, 128.

IZNESINÒVITI SE, iznesinòvîm se, *pf. postati nesin, ne biti dalje sin (kao prijekor, kad se ko tako podnosi prema roditeljima, kao da im nije sin).* — *Samo part. praet. pass.* iznesinovljen *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sinu iznesinovjeni i nesinu, otac tvoj obujmjen je naj većijem pečalima . . . a ti ne ganuti se! I. M. Mattei 551.

IZNESITEĻ, *m. čovjek koji iznese.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚qui affert, allegat'). Učinio se je početnik i iznesitel novoga popravljenja. A. d. Costa 1, 111. — *nije dosta pouzdano.*

IZNÈSITEĻAN, iznèsitêļna, *adj. koji treba iznijeti.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚proferendus, producendus'. — *nepouzdano.*

IZNÈSITEĻICA, *f. žensko čeljade koje iznese.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae affert, allegat'. — *slabo pouzdano.*

IZNÈSTI, *vidi* iznijeti.

IZNESVIJÈŠTITI, iznèsviještîm, *pf. učiniti da ko (objekat) izgubi svijest (padne u nesvijest ili poludi).* — *Postaje od* iz *i* nesvijest *nastavkom* i. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b; *treba dodati da se supstantiv* iznesviješćeńe *nalazi i* XVII *vijeka), a između rječnika u Stulićevu* (iznesvijestiti, iznesvjestivam ‚infatuare, fatuum reddere').

a. *aktivno.* Hoćete da Hrvate u Dalmaciji iznesvijestite? M. Pavlinović, razl. spis. 260.

b. *pasivno (part. praet. pass.* iznèsviješćen *u svijem primjerima znači: koji se iznesvijestio, odgovara dakle refleksivnome značeńu).* Da ostadoše kakono iznesvistjeni. M. Pavišić 45. Toliko nadlasaše ine slavom i lipostju, da ta čestiti puk ostavaše iznesvistjen porad čuda. Blago turl. 2, 45. I u istinu tolika bijau čudesa da razlog imadijau Izraelitjani ostat kakono iznesvistjeni. 2, 232. Od žestoke bolesti kako iznesvisten. I. J. P. Lučić, izk. 40. S toga nakon stoljetnih borba i pokolja iztrzan, iznesviješćen, naš bijedni narod . . . M. Pavlinović, razl. spis. 191.

c. *sa* se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚insanire, furere'). ‚Kad sam čuo taj žalosni i nemili glas, stala mi je para u grlu, i iznesvijestio sam se'. J. Bogdanović.

IZNESVIJÈŠĆÊŃE, *n. djelo kojijem se ko iznesvijesti.* — *Stariji je oblik* iznesviješćenje. O slipoća, o iznesviščenje ļudsko! P. Radovčić, ist. 120.

IZNESVJEŠĆIVATI, iznesvjèšćujêm *i* iznesvjèšćîvâm, *impf.* iznesvijestiti. — *U Stulićevu rječniku:* iznesvjestivati, freq. v. iznesvijestiti, *a kod ovoga ima praes.* iznesvjestivam.

ÌZNÊTI, *vidi* izeti. — *Ovdje se potpuńuju oblici u kojima se umeće* n *i kojijeh nema posve kod* izeti *ili im nema dosta primjera. a) inf.* izneti. — *između rječnika u Voltiljinu* (izneti, iznimļem ‚cavar fuora, estrarre; eccettuare' ‚ausziehen; ausnehmen). Hoćemo li moći izneti vam vode iz stine ove? Bernardin 48. numer. 20, 10. Djavlom tebe iznet iz ruku. M. Marulić 325. V nemoć veliku i u dvi napasti upadeš, nu od vsih ovih Bog Sabaot izneti te ima. Aleks. jag. star. 3, 256. Bog od ruk ńe izneti te hoće. 305. Bi od potribe izneti mu trnovu krunu, bi od potribe opet mu ju izneti iz glave. Michelangelo. 89. Izneti se od griha i ulisti u prijateļstvo s Bogom. P. Radovčić, nač. 312. Izneti smutńe očite i zle običaji. 548. — *b) praes.* iznemem. Potanko tada od nas izneme ovo što sada nevidļivi satvoritel pojednako nosi. I. Zanotti, I ned. priš. 28. Dočim je život moj, nî človik na svitu, ni svit (? ‚suit') take moći ki mi te 'zneme s ruk va dne i v noći. Oliva. 11. Koji izneme iz nožice mač. F. Parčić 60. — *c) aor.* iznêh. Aristotil izne dari ke biše poslala Olimpijada. Aleks. jag. star. 3, 319. Iznesmo ju na kraj. Oliva. 51. — *d) impt.* iznemi. Ako li oko tvoje smućuje tebe, iznemi ga i odvrni od sebe. Bernardin 162. mat. 18, 9. — *e) ger. praet.* iznam, iznamši (iznamše). Činih ja doniti, iznam iz plavi van, od rib. P. Hektorović 86. Vsi ne iznamše nêkogare. Š. Budinić, sum. 14ᵇ. Razumimo vsakoga človêka ne iznamši nêkogare. 27ª. — *f) part. praet. pass.* iznet. Iz krstjanskih postil Martina Lutera na kratko izneto po zapopadenju i usdržanju krstjanskom avgustanskoga spoznanja skup složno. Postila. (hrv. posveta 5). Ki bi milost imal znet biti s rabote. B. Krnarutić 84.

ÌZNEVÂR, *adv. vidi* iznenada. — *isporedi* iznevarce, iznevarice. — *Sastavļeno:* iz-nevar *(vidi* nevar). — *U jednom primjeru* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (iz nevar *i* iznevarice, v. iznenada *s dodatkom da je useto iz brevijara).* Tebe nam iz krila ugrabi iznevar. D. Zlatarić 100ª.

IZNEVARCE, *adv. vidi* iznevar. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka, a između rječnika u Rjelostjenčevu* (‚inopinanter'). Ujida 'znevarce. Korizm. 58ª.

IZNEVARICE, *adv. vidi* iznevar. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (kod* iznevar). Kral z vojsku prestraši se, jer bihu 'znevarice na ńih prišli. Korizm. 47ª.

IZNEVATI SE, iznevam se, *pf. svršiti nevaše, pošto se mnogo nevalo.* — *Složeno:* iz-nevati. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Koliko će se iznevat, dok se on pokloni. A. Kalić 861. Prije neće se stavit za učinit koji posa, ako se prije ne iznevaju toliko, ne istuže. 990.

ÌZNEVIJEST, *adv. vidi* iznenada. — *Sastavļeno:* iz-ne-vijest. — *U naše vrijeme samo u istočnom obliku* Ìznevêst *u Vukovu rječniku:* vide iznenada *s dodatkom da se govori u Banatu.*

IZNÈVJERA, *m. i f. čeljade što je iznevjerilo, što se iznevjerilo.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Da protiva ovima iznevjerama pošalje ove čete. A. Tomiković, živ. 88.

IZNÈVJERAN, iznèvjêrna, *adj. koji je iznevjerio, koji se iznevjerio, nevjeran.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Vidi priopaku slobodnost, ter iznevjerno odmetnutje tolicijeh neharnika. I. M. Mattei 329.

IZNEVJERÁVATI, iznevjèrâvâm, *impf.* iznevjeriti. — *U naše vrijeme.* Neke su srpske vojvode iznevjeravali svoje care. G. Zelić 558.

IZNÈVJEREŃE, *n. djelo kojijem ko iznevjeri ili se iznevjeri.* — *Stariji je oblik* iznevjerenje

— *Između rječnika u Belinu* (iznevjerenje ‚ribellione' ‚rebellio' 615ª). Jer iznevirenjem ne ockvrnismo se. M. Marulić 33. Koji bijau našasti dionici iznevireńa. A. Kanižlić, kam. 680.

IZNÈVJERITI, iznèvjerîm, *pf. postaje od* iz *i* nevjera *nastavkom* i. — *Akc. je kao kod* izdangubiti.

1. *aktivno, postati kome (objektu) nevjeran.* — *U naše vrijeme (ali vidi i* 2, b), *a između rječnika u Vukovu* (koga ‚verrathen, treulos an einem handeln' ‚prodo'). A Bakala sreća iznevjeri. Nar. pjes. vuk. 4, 268. Ako li me vatrom iznevjeri. Ogled. sr. 108. On je iznevjerio svoga gospodara. S. Ļubiša, prip. 78. Pade junak, pa ga silna iznevjeri snaga. Osvetn. 3, 50. Iznevjeriti koga ‚verrathen; treulos an jemand werden'. Jur. pol. terminol. 578.

2. *pasivno.*

a. *prema refleksivnom značeńu (kod* 3), *part. praet. pass.* iznèvjeren *znači: koji se iznevjerio.* Poslao je vojsku proti iznevirenim. A. Kanižlić, kam. 629. Patrijarha nastojaše iznevirene obratiti. 801. Bio je proglasit izneviren. A. Tomiković, živ. 201.

b. *prema značeńu kod* 1, iznevjeren *znači kao i* izdan. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Tri puta ostade od Dalile izneviren *(Sansun).* I. J. P. Lučić, razg. 181.

3. *sa se, refleksivno, učiniti se nevjeran, postati nevjeran, odreći se vjere, izdati.* — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* iznevêriti se, *rus.* изневѣриться. — *Između rječnika u Belinu* (iznevjeriti se, iznevjerujem se ‚mancar di fede' ‚fidem fallere' 456ª; iznevjeriti se ‚mancar di fede o di parola' ‚fidem fallere' 808ª; iznevjeriti se, iznevjerivam se ‚ribellarsi' ‚rebello' 615ª), *u Stulićevu* (iznevjeriti se, iznevjerujem se *i* iznevjerivam se ‚a religione deficere, religionem desererе'), *u Daničićevu* (iznevêriti se ‚desciscere'). *a) uopće.* Da mu se čoeska kleta ćud grubim bludom iznaravi i iznevjeri. J. Kavańin 457ᵇ. Koji se iznevjeri i na tako izdajstvo popuze. I. Đorđić, salt. xv. Koji se iznevirili bijau. A. Kanižlić, kam. 441. Otcu svomu koji se bijaše iznevirio. uzr. 111. Rečena častiva Margarita bijaše mu svoje posvetila svršeno i za vazda, nigda se ne iznevjeri. I. M. Mattei 172. Jedno se boji drugoga, iznevjerio se svijet, propala zajimna uzdanica. S. Ļubiša, prip. 53. — *b) što je kod* 1, a, *objekat, može se izreći: aa) dativom.* Kada se Petrь Pavlovićь iznevêri caru. Mon. serb. 301. (1420). Iznevêri se (mjesto toga mislim da griješkom stoji ‚je'. Đ. Daničić) gospodьstvu mi Obradь. 568. (1408—1405). Gdi može moje srdačce ńoj se iznevirit? G. Držić 372. Ter na konaku i na vjeri tako im se iznevjeri. J. Kavańin 234ª. Koji se toliko puta izneviri tebi. A. Kanižlić, utoč. 678. Da bi se on rad toliki tegoća iznevirio Bogu. E. Pavić, ogl. 361. Kad se Bogu iznevire. V. Došen 8ᵇ. Iznevirivši se svojoj kraļici, ostavi je. And. Kačić, kor. 319. — *bb) genetivom.* — *na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Plemena i roda tudijer se iznevjeri. M. Vetranić 2, 268. — *cc) genetivom s prijedlogom* od. — *na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Soko pri se će s grļicam umirit, me sroe ner se će od ńe iznevirit. G. Držić 843. — *dd) prijedlogom* suprot. — *na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kako se ja izneviri suprot tebi. G. Peštalić 215.

IZNEVJERÍVATI, iznevjèrujêm *i* iznevjèrîvâm, *impf.* iznevjeriti. — *Samo refleksivno u Belinu rječniku:* iznevjerivati se, iznevjerivam se ‚mancar di fede' ‚fidem fallere' 456ª, *a kod* iznevjeriti se *ima praes.* iznevjerujem se *i* iznevjerivam se; *i u Stulićevu:* freq. v. iznevjeriti se, *a kod ovoga ima praes.* iznevjerujem se *i* iznevjerivam se.

IZNÈVJÊRNICA, *f. žensko čeļade što je iznevjerilo, što se iznevjerilo.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae religionem deseruit'.

IZNÈVJÊRNÎČKÎ, *adj. koji pripada iznevjernicima.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quod ad religionis desertores spectat', *gdje ima i adv.* iznèvjêrnîčki *sa značeńem:* ‚desertorum religionis more'.

IZNÈVJÊRNÎK, *m. čovjek koji je iznevjerio, ili koji se iznevjerio.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚religionis desertor, a religione deficiens'). Konstantin od iznevirnika svoga umoren poginu. A. Kanižlić, kam. 620.

IZNÈVJÊRSTVO, *n. djelo kojijem se iznevjeri, ili stańe onoga koji se iznevjeri.* — XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚a religione defectio'). Izpovidili su da oni ne pristaju ovomu iznevirstvu. A. Tomiković, živ. 199. Koji bi obstajali u iznevjerstvu i uzbuńeńu. 849.

IZNÈVOĻÊŃE, *n. djelo kojijem se ko iznevoļi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚afflictio, animi aegritudo'.

IZNÈVOĻITI, iznèvoļîm, *pf. mučiti (nevoļom).* — *Postaje od* iz *i* nevoļa *nastavkom* i. — *Nema primjera za aktivni glagol; pasivni se nalazi u jednom primjeru* XVI *vijeka:* Biše izmučena i iznevoļena od velike bolezni. Mirakuli. 81, *a refleksivni u Stulićevu rječniku:* ‚dolere, moerere, se excruciare, angi'.

IZNICÂŃE, *n. djelo kojijem se izniče.* — *Stariji je oblik* iznicanje. — *U Mikaļinu rječniku:* iznicanje *kod* izniknutje, *i u Vukovu.*

IZNICATI, iznîčêm, *impf.* izniknuti. — *Akc. je kao kod* izgrtati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izničem *kod* izniknuti), *u Voltigijinu (praes.* izničem *kod* izniknuti), *u Stulićevu* (v. izniknuti), *u Vukovu* (‚aufspriessen' ‚germino'). Ličcem joj ružan cvit izniče z ģiļi van. Š. Menčetić 236. Koje joj izniče kako ģiļ. 237. Tač od ńe izniču sve gizde. G. Držić 354. Ko od Adama i Eve izniče. F. Glavinić, svitl. 5. Iz ovih ostali izniču grihi. 19. Vječna istina nam izniče iz djevičke svete utrobe. I. Akvilini 171. Koren iz koga sve opačine izniču. J. Banovac, pred. 18. Druge *(zle misli)* izniču iz našega srdca. 18. Bog i*(h)* znao od kud izniču. D. Obradović, živ. 65. Videći knez da ne izniču *(ćuskije).* Nar. prip. vrč. 149.

IZNIĆI, *vidi* izniknuti.

IZNIJÈKATI, izniječêm, *pf. posve sanijekati.* — *Složeno:* iz-nijekati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* iznijekati, izńekivam ‚pernegare'.

IZNIJETI (iznèsti), iznèsêm, *pf. noseći učiniti da što je bilo unutra bude napoļu.* — *Složeno:* iz-nijeti (nesti *koje vidi).* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impt.* iznèsi; *sa ostale oblike vidi* I. — *S oblikom* iznesti *riječ je stara, isporedi stslov.* iznesti, *rus.* изнести. — *Između rječnika u Mikaļinu* (iznijet, odnit nadvor ‚exporto, eveho, effero'; iznijeti mrca ‚efferre defunctum'; izniti zao glas na koga ‚infamo, infamiam infero, maculam vel turpitudinis notam inuro, ignominia noto'), *u Belinu* (iznijeti, iznosim ‚estrarre, portar fuori' ‚exporto' 296ª; ‚portar fuori' ‚egero' 574ª; ‚sbarcare' ‚expono' 644ᵇ; ‚manifestare, far manifesto' ‚patefacio' 459ᵇ; ‚allegare, citare' ‚profero'; iznijeti knige ‚allegare scritture' ‚proferre tabulas' 62ᵇ; ‚inventare; excogito' 416ᵇ; iznijeti zao glas

na tkoga ‚infamare' ‚infamo' 399ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (iznesti *kod* iznašam), *u Voltiǵijinu* (iznesti ‚portar fuora, asportare, estrarre; innalzare' ‚hinaustragen; erheben'), *u Stulićevu:* iznesti *(s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva)* i iznijeti ‚extrahere, educere, exportare, excogitare', *u Vukovu:* iznijeti, 1. ‚hinaustragen' ‚effero'. 2. ‚hinauftragen' ‚effero'. 3. ‚austragen, aufbringen, unter die leute bringen' ‚effero in vulgus' *s primjerom:* Na ńega su iznijeli da je ukrao konja, a nije, cf. potvoriti, ob jediti. 4. iznijeće do deset forinti ‚betragen' ‚efficere'; *u Daničićevu* (iznesti ‚efferre').

I. *oblici, vidi kod* donijeti, I. *a) inf.: aa)* iznèsti. Mon. serb. 204. (1386); 444. (1451). — *bb)* iznijeti, *vrlo češće od predašńega, naj stariji su primjeri:* iznîti. N. Dimitrović 21; D. Rańina 101ᵃ; I. T. Mrnavić, osm. 96; iznijeti. I. Gundulić 24; G. Palmotić 2, 90; M. Radnić 450ᵃ. — *b) aor.: aa) od osnove* nes: iznèsoh, Iznese, iznèsosmo *itd. vrlo često od prvijeh vremena i u današńe doba toliko u štokavaca koliko u čakavaca.* — *bb) od osnove* nê: iznijeh, Iznije, iznijesmo *itd. rjeđe od predašńega, osobito* 2 *i* 3 *sing. (Vuk poznaje samo oblik* Iznese). *primjeri za* 1 *sing.:* iznijeh. G. Palmotić 2, 67; *za* 2 *i* 3 *sing.:* iznije. Š. Menčetić 205; G. Palmotić 3, 131ᵇ; Iznî. J. Kavańin 110ᵃ; *za* 1 *pl.:* iznijesmo. M. Vetranić 2, 135; *za* 3 *pl.:* iznîše. Đ. Baraković, jar. 80; izniješe. Osvetn. 2, 110. 3, 42. — *c) ger. praet.: aa) od osnove* nes: iznèsâvši. I. Ančić, vrat. 214; F. Lastrić, od' 206. — *bb) od osnove* nê: iznijevši, *što nije potvrđeno.* — *d) part. praet. act.: aa) od osnove* nes: iznesao, iznèsla, iznèslo: iznesao. Mon. serb. 457. (1453); 466. (1454); M. A. Reļković, sat. C8ᵃ; Đ. Rapić 394; Nar. pjes. vuk. 4, 232; iznesla. Mon. serb. 477. (1457); iznesal. M. Vetranić 1, 357; iznesô. G. Palmotić 3, 160ᵇ; iznesli. A. Kanižlić, kam. 714. *kod većine naroda rijetko u naše vrijeme.* — *bb) od osnove* nê: Iznio, Iznijela, Iznijela *(u Dubrovniku* iznijèla, iznijèlo), *mnogo češće od predašńega; naj stariji su primjeri:* 'znel. Mon. croat. 75. (1450); iznio. M. Držić 178. 299; I. Gundul ć 452; G. Palmotić 1, 69; 2, 139; iznijela. G. Palmotić 1, 218; P. Kanavelić, iv. 186. — *e) part. praet. pass. aa) od osnove* nes: iznèsen, iznesèna, iznesèno, *naj stariji a i naj obični ji oblik i u naše vrijeme; uza ń se kaže griješkom i* iznèšen *(vidi* donijeti, I, *e) aa)) čemu su naj stariji primjeri* XVIII *vijeka:* iznešeno *(nije dosta pouzdano).* J. Kavańin 317ᵃ; iznešenu. J. Banovac, pred. 61; V. Došen 49ᵇ. — *bb) od osnove* nê: Iznijet, *vrlo rijetko.* iznita. M. Marulić 309; iznijet. Š. Budinić, sum. 22ᵃ; izniti. ispr. 151; iznet *u Bjelostjenčevu i u Voltiǵijinu rječniku.*

II. *značeńe.*

1. *aktivno.*

a. *kao što je sprijeda kazano. a) uopće. aa) u pravom smislu.* Koji trьgъ iznesete izъ Dubrovьnika. Mon. serb. 43. (1254). Da kupuju trьgovci dubrovьčьci po mojoj zemļi žito i da ga mogu iznesti slobodno. 204. (1386). Hitro krunu od bisera izni na rusoj glavi. Š. Menčetić 205. Tko je mnoštvo od gora s brjegovi i polja iznesal van mora? M. Vetranić 1, 357. A mi ga iznijesmo iz tmaste mrklosti. 2, 135. Ima se čuditi, ako ku bude stvar iz mora izniti, i primit ńu za har. N. Dimitrović 21. Svitńake općene iz templa izniše. Đ. Baraković, jar. 80. Ti si priko plama ogńenoga iznio na ramenijeh čajka tvoga. G. Palmotić 2, 139. Iznese nas vjetric blagi na pučinu. J. Palmotić 35. Odkud iznesavši ga baciše u jednu rupu i zasuše ga gnojem. F. Lastrić, od' 206. Igre zametnuše, iznesoše na kopju jabuku. And. Kačić, razg. 146. Iznesi me pred dvor na sunašce. Nar. pjes. vuk. 1, 551. Tade care iz mora izide i iznese u zube jabuku. 2, 82. Pa se šeće u gospodske dvore i iznese krstat svilen barjak. 2, 300. Da ti imaš krila sokolova, pak da padneš iz neba vedroga, perje mesa ne bi iznijelo. 2, 313. Na pleći mu zrno izlazilo i junačko srce iznijelo. 3, 272. Iznesoše pred tavnicu Rada. 3, 359. Iznesi me pod neranǵu žutu. 3, 525. Što je voda u crkvu udrila, iz ńe zlatne krste iznijela. 4, 450. Ja iznijeti Jelu Końevića, ja kod Seńa kosti ostaviti. Nar. pjes. hörm. 2, 382. Kad mrtvaca iznesu iz kuće. Vuk, nar. pjes 1, 91. On zaroni i iznese u zubima morskoga pijeska. 2, 84. Al' ga noge izniješe brze. Osvetn. 2, 110. — *bb) metaforički.* Čin' da nas s nejaka tvoj sinak iznese. M. Marulić 215. Iznesi od bluda nas tere od djavļih ruk. 248. Znaj, o kraļu, gdje se jednom carski mjesec igda unese, nijednom zgodom, silom nijednom iznio od tole viku nije se. I. Gundulić 452. U povojih zlatnijeh zora stoprv rođen dan iznese. 514. Dušo moja, slatke iz srca pisni iznesi. A. Vitaļić, ist. 1ᵃ. Mnokrat, Bože, ti me iznese teška iz jada. I. Đorđić, salt. 92. — *b) često* iznijeti glavu *znači metaforički: spasti (svoj) život (n. p. bježeći).* Ziv na ove pokrajine srećom iznijeh glavu moju. G. Palmotić 2, 67. Jedva izmače i glavu cilu iznese. A. Kanižlić, kam. 2. Nećeš izić ni iznijet glave iz našega grada Dubrovnika. Nar. pjes. vuk. 2, 470. Ne bismo li danas iz kaura, iz kaura iznijeli glave. 3, 269. Ne bi ni on glave iznesao. 4, 232. Bježi da iznese glavu. Pjev. crn. 109ᵃ. Vojnici slavodobitno iznesu glavu iz ogńa i zrńa. M. Pavlinović, rad. 112. — *c) u osobitom smislu, snijeti (jaje).* Sastanu se i iznesu sime *(jaja).* J. S. Reļković 318. *pa i plod iz jaja:* I kada scijeni *(lastovica)* plod žuđeni izniti iz jaja ke bude u ǵnizdo staviti. D. Rańina 101ᵃ. — *d) tijem što se što pred koga ili kome iznese pokazuje se da mu se ono daruje ili uopće podaje.* Popove na sritenje Aleksandru izidoše i iznesoše krzno veliko i mnogocinno. Aleks. jag. star. 8, 244. Iznese mu napit se. J. Filipović 8, 320ᵇ. I ovom smrtju nam duhovni život iznese. F. Lastrić, test. 99ᵇ. Čovik na stol što iznit imade. J. S. Reļković 62. I iznese Jelena ogoreo kraj leba; to ne dade Jelena, kako Gospod miluje, nego baci Jelena s desne noge pašmagom. Nar. pjes. vuk. 1, 129—130. Žedno momče čarnom gorom jezdi, od jada se na mač naslonio, hoću li mu vode iznijeti? 1, 416. Podmače mu zlaćenu stolicu, šećerli mu kavu iznijela. 2, 46. Pa otide u riznicu mlada, izneso mu ruho Momčilovo. 2, 114. Kraļ iznese gospodske darove. 2, 334. Osedlaj mi dora debeloga, iznesi mi kopļe ubojito. 2, 465. Iznesi mi da s' napijem vina. 2, 623. Daj, trgovče, iznesi mi platna. 2, 640. Pa iznese vina i rakije, narani ih ļebom bijelijem. 4, 200. Turci bana zarobili, pa iznijeli preda ń na pladńu glave sina i brata mu. M. Pavlinović, razg. 39. — *e) kod iznošeńa se ističe da se kome ili svakome pokazuje objekat i da se s tom namjerom iznosi. aa) u pravom smislu, kad je objekat što tjelesno.* Ne imaš misliti stvari koja se ne može iznijeti na trgovište brez nepoštenja tvoga. M. Radnić 450ᵃ. On iznese noże među trgovce, trgovci mu cijenili noże. Nar. pjes. vuk. 2, 97. — *bb) također u pravom, ali u osobitom smislu, kad je objekat što pisano ili naštampano, te se kome pokazuje (n. p. da se što potvrdi).* Prid koga se dostoji izьnesti saj našь listь. Mon. serb. 448. (1451). Ako bi tko odь nasь ili odь

naših poslednjih iznesla koju knjigu i poiskala šta od ovoga imanija. 477. (1457). Arnauti iznili pasoš. Glasnik. II, 8, 119. (1709). Mogo bih iznijet veće od dvadesti pisalaca. I. Đorđić, ben. 9. Ovu knjigu Baronio prid oči svita iznese. A. Kanižlić, kam. 69. Izniješe knjige staroslavne. Nar. pjes. vuk. 2, 188. Iznesi mi od ńe *(vinogradine)* pismo. Pravdonoša. 1852. 8. — *cc) u prenesenom smislu, kad je objekat nešto što se izreče ustima.* Djavao kadno napastova Gospodina, imadjaše pismo u ustije i na jeziku i iznese ga. M. Radnić 54a. Svršivši Marko drugo pitańe iznese. A. Kanižlić, kam. 706. S tom davijom u cara pođoše i daviju caru iznesoše. Nar. pjes. vuk. 3, 68. — *primjeri kao što je ovaj mogu pripadati amo ili pod bb).* Iznesavši do istine iz Božiji pisama svidočanstva. I. Ančić, vrat. 214. — *dd)* iznijeti na svijet, na svjetlost *itd. znači: javiti svakome. aaa) uopće, n. p. istinu.* Istinu na svitlost iznesu ili očituju. A. Kanižlić, kam. 272. Latini na svitlost ovi simbol iznesoše. 737. — *bbb) kad je objekat knjiga, književno djelo itd., može značiti: naštampati.* Ako bi ga po štampi na svitlo iznio. I. Grličić XVIII. Nedavno sam iznio na javļe prvu polovinu pripovijesti. S. Ļubiša, prip. III. Iznese na svjetlost toliko blaga povjesnoga. M. Pavlinović, rad. 45. — *f) uz značeńe kao što je kod e) (a osobito kod dd)) ističe se da je subjekat sam i izmislio ono što javļa (češće u slom smislu). aa) uopće.* Zakon novi izneso je. Ġ. Palmotić 8, 160b. Djavao je iznio kolo za pogrdit muku Isusovu. J. Banovac, pripov. 143. Posli toga regulu ovu drugim iznese i dade. P. Knežević, osm. 193. Ja ne izneso ovi nauk. A. Kanižlić, kam. 31. Ako li tko bresobraznom slobodom iznese drugo ispovidańe vire. 406. Ario iznio bijaše novu bogopsovku. 659. Izađoše novi bogopsovci i iznesoše novo zabluđeńe. 682. Uslobodi se tako golemu laž izniti. 805. Iznesoše na svijet uzmnožan broj izmišļenijeh vanđelja. S. Rosa III. Vi znadete da je Turski zakon iznesao Muhamed napokon. M. A. Reļković, sat. C12a. — *bb) često je objekat* glas *(vidi* glas, e, *β) b), obično u slom smislu). aaa) uopće.* Da je Tmor hudi ovi zlobni glas iznio. Ġ. Palmotić 1, 69. Bio je glas; ali tko ga iznese? A. Kanižlić, kam. 856. — *bbb)* iznijeti zao, rđav glas na koga, za kim *znači: potvoriti pred svijetom, zlo o kome govoriti.* Zao glas na ńega iznesu. I. Grličić 54. Prid kojim je zao glas na drugoga iznio. 131. Za drugijem zao glas iznese. 205. Što je iznio rđav glas na djevojku. Đ. Daničić, 5mojs. 22, 19. — *cc) značeńe je kao kod bb) bbb).* Ona svaku zled na mene iznese. Š. Menčetić 109. Neg da je to od svoje zloće na ń iznio. Ant. Kadčić 258.

b. *kad je subjekat sreća, udes ili što takovo, značeńe je da se objekat iznenada pokaže. značeńe postaje otale što se kao misli da ga sreća odńekle iznese; u jednom primjeru (trećem Palmotićevu) kao da se misli na kocku da iskoči iz ruke ili iz čaše.* Porodima, kijeh čes huda htje izniti, s ke smo jošte svi porazni, da ńe bratu poždrstvo se ńim nasiti. I. Gundulić 24. Ako Božja vlas velika ńega u ove kraje iznese. Ġ. Palmotić 1, 42. Š ńim se smion ja uputih, gdi me bješe sreća iznijela. 1, 218. Ńega iznese sreća prva. 1, 220. Zet plemenit koga iznijeti sreća će nam iz daleka. 2, 90. Tu s pet kruha i dvije ribe čes djeteta iznije mala. 3, 131b. Jer gdje god bi sreća iznijela da se može zaratiti. P. Kanavelić, iv. 186. A sva dobra sreća iznijela igumana svetogorca Vasa. Nar. pjes. vuk. 2, 443. Nu tako je sreća iznijela glavitoga moskovskog principa. Pjev. crn. 109a. Vrag iznese tri devojke, jedna svira, dve igraju ... Nar. pjes. vil. 1866. 381. — *Drukčije je u ovom primjeru u kojem* iznijeti *stoji u pravom smislu kao kod* a, *a):* Sva se utopi družba ostala, sreća iznese živa mene. Ġ. Palmotić 1, 58.

c. *niše se mjesto shvaća kao zatvoreno, a više kao otvoreno (n. p. dolina i gora), te po tome* iznijeti *može značiti: odnijeti na više mjesto, uznijeti (u pravom i u prenesenom smislu).* A hrabrenstvo da ga iznese uznosite na visine. P. Kanavelić, iv. 187. Kad Bog dobre bude izniti meu osmera svâ blaženstva. J. Kavańin 412b. Preko ogńa i nebesa na empirej pak naj viši živa me iznit. 466a. Pofali se Ogńa barjaktare, da će iznit barjak na Vrgorac. And. Kačić, razg. 277. Zagrabiše vode iz Dunava, na Nebojšu kulu iznesoše. Nar. pjes. vuk. 4, 182. Vuk s teškom mukom iznese lisicu na tavan koji je bio od ļese. Nar. prip. vuk. 227.

d. *kod više množtava (n. p. novaca) pokazuje se da se sva uzimļu skupa.* Iskala se krvnina, od prije samo od onoga mjesta gdje je krv učińena, a poslije, da bi više iznijelo i od drugijeh okolnijeh mjesta. Vuk, živ. 264. Slika mu iznijela nekoliko novčića. M. Pavlinović, rad. 74. Iznijeti, iznositi, betragen, ausmachen eine summe'. Jur. pol. terminol. 89.

e. *gdjegdje se kaže u smislu (kao iznijeti život): podnijeti, pretrpjeti.* Kako možeš iznijeti među tom čeļadi? *u Dobroselu.* M. Medić.

f. *u ovom primjeru značeńe kao* izvršiti, dotjerati *nije dosta pouzdano; vaļa da je prema ńemačkome* ausführen *kao što je i* izvađati: Pjemont se žrtvovao i podmetnuo misli talijanskoj, da ju izvađa, da ju na sebi iznese. M. Pavlinović, razg. 17.

2. *pasivno.* Iznesenu mladěncu sěmo. Sava, sim. pam. šaf. 14. Sestre i bratjo Bogu mila ki ste došli vidit dila ka će biti tad iznita, kada dojde konac svita. M. Marulić 309. Od kudu izvađen ili iznijet jes ta način? Š. Budinić, sum. 22a. Sto i jednaest svetih stata iste iz crkve bi iznešeno. J. Kavańin 317a. Za niku krivicu na ńu iznešenu. J. Banovac, pred. 61. S nogami iznesenijem na dvor. S. Rosa 142b. Ļutu kosu na kosidbu iznešenu. V. Došen 49b. Ako budu *(naređenja)* iznesena od zakoni svitovni. A. d. Costa 1, 4. Zakon iznesen brez oblasti kriposti ne ima. 1, 11. Toliko spametno iznesene bile jesu ove uprave. 1, 93. U trećemu gori iznesenu događaju. Ant. Kadčić 327.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Gde se iznesu dve knige careve zajedno za zemļu. Zak. duš. pam. šaf. 44. Prěds koga bi se godě člověka iznesao ovьzi našь listь. Mon. serb. 457. (1453). Veliki Ejipte, do neba iznese se, a do ada snizi se. Aleks. jag. star. 8, 221. Kad jednom ... knige pisane iznesu se ... P. Knežević, osm. 68. Ovdi se iznese križ spram pripovidaocem. F. Lastrić, test. 99b. Iznio bi se bio od ńih po istih ļudi zao i nepošten glas. A. Kanižlić, utoč. 502. Bilo je naređeno, da se sva ona poprave, koja bi se mogla izniti protiva pošteńu divice. A. Tomiković, gov. 35.

b. *refleksivno. — u osobitijem značeńima. a) (n. p. o kokoši) svršiti nošeńe jaja pošto je sva jaja snijela. — u Vukovu rječniku:* n. p. kokoš ‚sich auslegen, alle eier gelegt haben' ‚edidisse ova omnia'. — *b) podnijeti se do kraja. — u naše vrijeme u Lici.* Reku: ‚Ako se danas dobro na ispitu izneseš, dobiš premiju'. ‚Mi smo se Ličani tadaj i tadaj u tom dobro iznijeli'. Reku i poslenicima: ‚Ako se danas dobro iznesete i sve

ovo dožańete, vala ćete onda do veče piti'. J. Bogdanović.

ÎZNÎK, *m. uprav ono što iznikne; nahodi se s osobitijem značeńima.*

a. *vidi* vodenica *(mladica).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Vodenice, wasserschuss, drugačije ‚iznici'. J. S. Reļković 150. Iznici takojer pomļivo izrizuju se sada s voćaka. 150. Takovih iznika kasnije ukidańe jest u dvi ruke štetno. 216.

b. *biļka uopće.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ogni sorta d' erba, pianta' ‚herba, plantae'. — *nepouzdano.*

ÎZNÎKAO, Iznîkli, *f. što je izniklo na biļci ili iz zemļe.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das aufgesprossene' ‚germen', cf. ponikao.

IZNIKATI, iznikam, *impf. vidi* iznicati. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* ИЗНИКАТЬ. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Mnokrat cvitak po naravi iznika. Đ. Baraković, jar. 8. Kako prem iznika prez lista tanak prut. 18.

IZNIKNIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚germinativo' ‚genitabilis, genitalis'. — *nepouzdano.*

IZNIKNÚĆE, *n. djelo kojijem se iznikne.* — *Stariji je oblik* izniknutje. — *U Mikańinu rječniku:* izniknutje; *u Belinu:* ‚il germinare' ‚germinatio' 341a; *u Bjelostjenčevu:* izniknutje *kod* iznikneńe; *u Stulićevu:* izniknutje. Uzmnoži izniknutja ńe. B. Kašić, rit. 220.

ÎZNIKNUTI (iznići), izniknêm, *pf. uprav o biļci ili o dijelu kakve biļke (n. p. o pupoļku, grani, listu, cvijetu, plodu), roditi se i izrasti, i to o biļci iz zemļe, iz sjemena, a i iz korijena itd., a o dijelima iz same biļke ili iz drugoga dijela.* — *Složeno:* iz-niknuti (ničći). — *Radi oblika vidi* niknuti. — *Akc. se mijeńa samo u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izniknû. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izniknąti, *rus.* ИЗНИКНУТЬ. — *Između rječnika u Mikańinu* (izniknuti, niknuti ‚germino, pullulo, surculos emitto, frutico, fruticor, germinasco'), *u Belinu* (izniknuti, iznićem ‚germinare, germogliare' ‚germino' 341a; izniknuti, iznikńivam ‚pullulare, germinare' ‚pullulo' 595b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* iznikńivati), *u Voltiģijinu* (izniknuti, izniknujem, iznićem ‚sbucciare, germogliare, pullulare' ‚hervorkeimen, hervorsprossen'), *u Stulićevu* (‚germinare, pullulare, fructiscere, germen emittere'), *u Vukovu* (izniknuti, vide iznići; iznići ‚aufspriessen' ‚germino', cf. izniknuti).

a. *sa značeńem kao što je skazano sprijeda. a) u pravom smislu.* Ruža nigdar pri na sviti toli lipa ne izniče. H. Lucić 210. Zelena mladica s piļugom izniče. M. Držić 436. Iz mala korenca blag ruzar izniče. Đ. Baraković, jar. 94. Iz koga trnja izniknuhu rožice bile i črlene. F. Glavinić, cvit. 254b. Kada izniknu prvi put žito. I. T. Mrnavić, ist. 15. Videći izniknuv vrat među žitom. I. Držić 6. Izniknu i uzraste pšenica. M. Radnić 479a. I u vrtu iznikne što vrtar ne posije. (Đ). Poslov. danič. Otvoriše grobnicu, i nađoše da oni liļan biše iznikao iz usta onoga ditota. J. Banovac, razg. 72. Vidite li kako vi žito kada iznikne plijevete? F. Lastrić, od' 29. Iz zemļe izniče liļan. A. Kanižlić, utoč. 764. Kad prvi put izniknu žito na zemļi. Đ. Bašić 77. Kada su ovakvi struki iznikli. I. Jablanci 18. Izniknuće kano šibje židko. J. S. Reļković 46. Iznikla jabuka u sred Budve grada. Nar. pjes. vuk. 1, 495. Izdanak iz korijena ńegova izniknuće. Đ. Daničić, isai. 41, 1. Tako mi troskot na ognište ne izniknuo! Nar. posl. vuk. 306. Na grobļu će iznići cvijeće. P. Petrović, gor. vijen. 25. — *b) metaforički.* Koja bješe malo godišta prije ńega izniknula u ńivi svete crkve. B. Kašić, iń. 7. Grih kako more jedan izniknuti od drugoga. F. Glavinić, svitl. 19. Kijem je iz truda, za kijem grete, vjekovito ime izniklo. G. Palmotić 2, 875. Ako usstojiš brzposlen neće mańkati roditi se i izniknuti u tvomu srcu zle misli. M. Radnić 486b. Kako iz sala al' tustila propast ńiha van izniknu (‚prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum'. psal. 72, 7). A. Vitaļić, ist. 224a. Neće grih nikakov imat korijena odkle bi izniknuo. F. Lastrić, ned. 313. Tako iz riječi Božije iznikne sveta vjera. Đ. Bašić 1. Da iz ńe *(riječi Božje)* iznikne plod kreposti krstjanscijeh. 17. Da u svomu srcu izniknu sladka ćutjenja ļubavi Jezusove. I. M. Mattei 48. — *u starijih pisaca kaže se da je lijepo žensko čeļade ‚izniklo' kao cvijet.* Ar je sva iznikla kako cvit ružice. Š. Menčetić 24. Er si sva iznikla, kako cvit u ruži. 301. Čto tako tuj diklu mičete, junaci, kako cvit izniklu, ali ste divjaci? H. Lucić 231. Ti si, gospo, ješće dikla, primlajahta, lipa, slatka, sva glajahta, kako ružan cvit iznikla. M. Pelegrinović 189. — *c) po sličnosti prenosi se i na drugo. aa) o čemu što niče i raste iz zemļe kao biļka.* Kad ga ubih ti mi kliknu: ‚Posij zube sad ńegove, ako želiš ti drugove ke izgubi da t' izniknu'. M. Bunić 40. Više kuće izniknuće ti dvije sabļe zlatne. Nar. prip. vuk. 147. Ali ovi mladić okrene okolo ogništa s prstenom tri puta i izniče ogań. 2 268. — *bb) o čemu što raste u tijela ļudskoga ili živinskoga.* Iznikoše ruke kakve su i bile. Nar. prip. vuk. 145. Druge joj ruke iznikoše. 167. Ovci iznikao rep kao konu. 8. Ļubiša, prip. 150. Svakoj su od ńih dvije iznikli veprovi brci. 208. Izniknu mu krioca i izleti. 248. — *d) u prenesenom smislu, kao postati, roditi se. aa) subjekat je što umno.* Ki *(jezik)* biše iznika plemenit u sebi. Đ. Baraković, vil. 146. Biše blud općeni na sviti iznika'. jar. 33. Bojeći se cesar, da ka vekša ne iznikne zmutńa. F. Glavinić, cvit. 54a. Izniknu u to doba propastnoga Ariana heresija. 121a. Izniknu od nikud u Sieni kuga. 147a. Iz koga griha izniknu smrt. 408a. Da bi od onoga smutńa izniknula. svitl. 49. Strah me 'e, iz ovih raspuština da ne izniknu ke nesreće. J. Kavańin 174b. — *bb) subjekat je čeļade.* Budući i ja od rečenoga naroda izniknut. F. Glavinić, cvit. XVI. Nije, nije dotlek cvijet od te vrste bio izniknuo na zemļi. A. Kalić 430. — *e) također u prenesenom smislu, iznenada se javiti.* Vele kadgod da je jednomu bilo ime Gaspar, drugomu Melhior a trećemu Baltasar; kadgod da se jedan zvo Apellio, drugi Magalad a treći Serahim, a kadgod da je jedan bio zvan Ator, drugi Sator a treći Paratot. a koliko ove povijesti mogu biti slične istini, sud' svak po ovomu, to jest, što ova imena za tisuću i dvije stotine godišta po porodu Jezusovu nijesu se ni pominali *(sic)* među Hristjanima, a nakon tisuću i dvije stotine godišta iznikli su na svijet; i što je gore, iznikli su na svijet uvedeni za po tijem imenima čarati i mađijati. S. Rosa 34b. Al' na jedan put Rusi iznikoše u Bugarskoj. S. Tekelija. letop. 120, 36. Začude se kad me ugledaše, ne znajući odakle iznikoh poslije blizu 6 meseci. G. Zelić 119.

b. *o sjemenu: proklijati (kao kauzalno prema značeńu kod* a).

a) aktivno. Niko *(sime)* pade svrha kamika i izniknufši usahnu. Bernardin 21. luc. 8, 6. Isniknuvše usaše. N. Rańina 35b. luc. 8, 6. Sime u zemļu se vrže, izgnije, po tom iznikne. F. Vrančić, živ. 27. Sime ko sijasmo lipo je iznik-

nulo. I. T. Mrnavić, osm. 126. Sjeme na put potlačeno, kom izniknut nije se dalo. J. Kavanin 424ᵇ. Sime izniknuvši usahnu. J. Banovac, blagos. 140. Zrno žita iznikne. S. Rosa 181ᵇ. Da sjeme lašnije izniknuti može. I. Jablanci 56. Druga *(srna)* padoše na kamenita mjesta . . . i odmah iznikoše. mat. 13, 5.

b) pasivno. Od izniknutoga sjemena. I. Jablanci 57. — *U ovom primjeru stoji* izniknut *mj.* iznikao: U plodu proklivenu i izniknutu iz korina od ļubavi. F. Lastrić, ned. 183.

IZNIKŃÊŃE, *n. vidi* izniknuće. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* iznikneńe, izniknutje.

IZNIKŃIVATI, iznikńûjêm *i* iznikńîvâm, *impf.* iziknuti, *vidi* iznicati. — *Samo u Belinu rječniku: praes.* iznikńivam *kod* izniknuti; *u Bjelostjenčevu:* izniknujem, izniknuti; *u Voltiǵijinu: praes.* izniknujem *kod* izniknuti.

IZNIMAN, iznimna, *adj. koji pripada iznimci, koji je iznimka, kao iznimka.* — *U pisaca našega vremena i u Šulekovu rječniku:* ‚ausnahms-'. Iznimno stańe ‚ausnahmszustand'. Jur. pol. terminol. 50.

IZNIMATI, iznimam *i* iznimļem, *impf.* izeti (izneti). — *isporedi* iximati. — *Umeće se* -n- *kao kod* izeti *(vidi* izeti *i* izneti). — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* ИЗНИМАТЬ. — *Između rječnika u Voltiǵijinu (praes.* iznimļem *kod* izneti), *u Stulićevu* (iznimati, iznimļem *i* iznimam *i griješkom* iznimiti, iznimam; iznimļam, iznimļem *i* iznimļam ‚extrahere, educere, excipere, eximere'), *u Danićićevu* (‚eximere').

a. *aktivno.* Ruku odь toga sa vsêmь iznimamo. Spom. sr. 176. (1412). Iznimam od sada vsu moju oblast. Mon. croat. 175. (1499). Iznimamo vsu ruku našu i oblast svrhu rečene zemļe. 181. (1500). Ne iznimļi je vanka *(oštîju iz kaleža).* Naručn. 43ᵇ. Têlo moje neću da iznimate iz jame. Transit. 275. Činaše kopati jedan vrh 'znimļući srebro 'š ńega. Korizm. 21ᵇ. Ki pravi, da vsaki (koji godire je, nikogar van ne iznimļe) koji va ń veruje, ne pogine. Postila. Ee3ᵇ. Samo iznimļući Dužnu i Šuļa i Kraļevicu. Mon. croat. 274. (1575). Epifanijo samo od posta korizmene nediļe iznimļe. A. Kanižlić, kam. 206. *(Oni)* koje dostojanstvo osobito uzvisuje i iznimļe. utoč. 508. Ma srce mi vanka 'znimļe on kanat. Nar. prip. mikul. 16.

b. *sa* se, *refleksivno i pasivno.* Za isto Urikšeš mudar človêk jest, têm se iznemļe *(vaļa da stoji pisarskom griješkom mj.* iznimļe), da bi se ne pričestil Trojskoj krvi. Pril. jag. ark. 9, 216. (1468). 'Znimļe se dan rojstva Hristova. Naručn. 28ᵃ. Koja vade se i iznimļu iz čļani simbola. Š. Budinić, sum. 16ᵃ.

IZNIMICÊ, *adv. kao iznimka.* — *U naše vrijeme kod pisaca.* Iznimice ‚ausnahmsweise'. Jur. pol. terminol. 50. *i u Šulekovu rječniku:* ‚ausnahmsweise'.

IZNIMITI, iznimim, *pf. vidi* iseti. — *Načińeno od* iznimati *ili od nekijeh oblika (s umetnutijem* n) *glagola* iseti (izeti). — XVII *i* XVIII *vijeka (vidi i kod* iznimati *inf.* iznimiti *u Stulićevu rječniku).*

a. *aktivno.* Tada ćeš pogledati, da iznimiš slamičicu iz oka brata tvoga. I. Bandulavić 161ᵃ. luc. 6, 42. Molimo vas, da nam još jednu sumńu iznimite. A. Kanižlić, kam. 296. Taj razlog mogaše cara iznimiti od dužnosti razloga ļudskoga. 439. Iznimiti puku onu sumńu. 468. Bog puk ļudinski nije iznimio iz vikovičńe blaženosti. A. Tomiković, gov. 207. Dušu moju od toliki tuga iznimi. G. Peštalić 13.

b. *pasivno.* Jeli Isukrst bio iznimļen od posluha? A. Kanižlić, utoč. 549. Ana je bila iznimita iz ovoga broja žena. A. Tomiković, gov. 208.

IZNÎMKA, *f.* exceptio, *izuzetak.* — *Načińeno u naše vrijeme od* iznimati *ili od* iznimiti. To se već i ne broji u iznimke. M. Pavlinović, rad. 14. Iznimka ‚ausnahme' ‚eccezione'. B. Petranović, ručn. knig. 30.

IZNIMĻEŃE, *n. djelo kojijem se iznimi.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Govoreći da sloboštine i iznimļeńa neće se u napridak suditi i davati komu po porodu, veće po zaslužeńu. A. Tomiković, živ. 25.

IZNIŠITI, iznišim, *pf. ne dosta jasna riječ na jednom mjestu* XV *vijeka:* Sluga kad sagriši tere ti bude kriv, ne čin' da te izniši više razloga gńiv, razumom obladaj naglo rasŕjenje, ter s redom pokaraj mlajših sagrišenje. (‚Servorum culpis cum te dolor urget in iram, ipse tibi moderare, tuis ut parcere possis'). M. Marulić 181. *može biti da treba čitati* izniši (iznizi, *od* izniziti = *posve poniziti); u pismu se nije svagda razlikovalo* s *od* z *i* š *od* ž, *te se shvaćalo da je za slik dosta, ako su slogovi jednako pisani, premda jednako ne glase.*

IZNIŠTATI, iznlštâm, *pf. vidi* izništaviti. — *Postaje od* iz *i* ništa *nastavkom* a. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (uz* izništaviti). Izništao narod. S. Ļubiša, prič. 52. Domaći muškići izništaju. 52.

IZNIŠTAVITI, izništavîm, *pf. postati ništa, uništiti se.* — *isporedi* izništati. — *Postaje od* iz *i* ništav *nastavkom* i. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izništavî. — *U Vukovu rječniku:* ‚zu nichte gemacht werden' ‚ad nihilum venire'.

IZNITITI, iznitîm, *pf. načiniti (što novo).* — *Složeno:* iz-nititi *(koje se shvaća u metaforičkom smislu).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Jer i ako ja nijesam u svom vijeku iznitio ni jedne jedincate riječi. S. Ļubiša, prič. 8. A dok narod iznađe il' izniti novijema stvarima podobna imena. 4.

IZNÍZATI, iznîžêm, *pf. sve nanizati.* — *Složeno:* iz-nizati. — *Akc. je kao kod* ispisati. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* ИЗНИЗАТЬ; *u našemu se jeziku javļa od* XVI *vijeka.*

a. *aktivno.* Tko perle od vaļe u pored izniza? H. Lucić 208. Da iznižem dva niza bisera. Nar. pjes. petr. 1, 166. ‚Daj de mi ļešnika, ka' sam dokon da rskam'. ‚Nemam, brte, ni ednog, sve sam izniza' u gruntuļu, vraguti mi osta' nije'. J. Bogdanović. — *metaforički.* Nisam znao *(govor)* iznizati i na visine letiti. M. Pavlinović, rad. 171.

b. *sa* se, *pasivno.* Pod bogatim odjećami od crļena sja grimiza gdi se biser i drag kami vrh pošvena zlata izniza. I. Gundulić 397.

IZNIZITI (iznižiti), iznizim (iznižim), *pf. vidi kod* iznišiti. — *Složeno:* iz-niziti (nižiti).

IZNIŽÊ, *praep. sastavļeno* iz-niže, *vidi* niže. — *isporedi* ispod. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kad ideš izviše a kad izniže pravoga puta. A. Kalić 362.

IZNIŽITI, *vidi* iznizati.

IZNÒĆITI, iznoćîm, *pf. svršiti noćenje pošto se gdje noćilo (s objektom* noć). — *Složeno:* iznoćiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *U naše vrijeme.* Tu svatovi noćcu iznoćiše. Nar. pjes. petr. 2, 665.

IZNÒJÊŃE, *n. djelo kojijem se ko iznoji (u konkretnom smislu: radńa s koje se iznoji). — U Stulićevu rječniku:* ‚exsudati labores'.

IZNÒJITI, iznojîm, *pf. složeno:* iz-znojiti. — *Akc. je kao kod* iznositi *(impf.* iznôj).

a. *aktivno, pustiti iz sebe kao znoj. — Od* XVIII *vijeka.* Kroz koje svoju vlagu iznoje. I. Jablanci 107. Vlagu kao odušivańe iz sebe iznoje. 199. *i u Šulekovu rječniku:* ‚ausschwitzen'.

b. *sa* se, *refleksivno, vrlo se oznojiti. — Akc. može biti i drukčiji u prezentu:* iznòjîm, iznòjîš, iznòjî, iznojímo, iznojíte, iznòjê. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (iznojiti se, iznojivam se ‚sudare assai' ‚desudo' 715b) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚persudare, met. ‚elaborare'). Kada se takve vrste žita jurve iznojiše i vlagu svoju izpustiše. I. Jablanci 84. ‚Bome smo se danas na ovoj žari Božijoj kupeći sijeno živo iznojili'. ‚Danas smo se živo iznojili, prepali se da će nam otkosi pokisnuti, pa udri na vrat na nos kupi, dok smo ono otkosa pokupili i u rpu zbili'. J. Bogdanović.

IZNOJÍVATI. iznòjujêm *i* iznòjîvâm, *impf.* iznojiti, *vidi* iznajati. — *Samo u Belinu rječniku (praes.* iznojivam se *kod* iznojiti se, *vidi kod* iznojiti, b).

IZNÒKTITI, iznoktîm, *pf. postaje od* iz *i* nokat *nastavkom* i. — *Akc. je kao kod* iznositi.

a. *dobiti teškijem trudom (kao noktima grabeći), ili izraditi teškijem trudom. — U naše vrijeme.* ‚Sve sam ja ovo što imam mojijem noktima iznoktila'. ‚Niko mi ništa nije darovao ni dao, niti žena prinijela, nego sve sam ovo što imam krvavom mukom sam iznoktio radeći dan i noć'. J. Bogdanović. ‚I kuću i zgrade i mâl i sve što vidiš ja sam iznoktio'. Ž. Radońić.

b. *ostrići kome (objektu) nokte. — U Stulićevu rječniku:* iznoktiti, iznoktivam, nokte ostrići ‚exungulare'. — *sasma nepouzdano.*

IZNOKTÍVATI, iznòktujêm *i* iznòktîvâm, *impf.* iznoktiti *(kod* b). — *U Stulićevu rječniku:* iznoktivati, iznoktivam, freq. *uz* iznoktiti. — *sasma nepouzdano (u ovom značeńu).*

IZNÒRÊŃE, *n. djelo kojijem se iznori. — Stariji je oblik* iznorenje. — *U Belinu rječniku:* iznorenje 513b, *i u Stulićevu.*

IZNÒRITI, iznorîm, *pf. vidi* izroniti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚urinando ex aquis emergere'), *u Belinu* (iznoriti, iznorivam *i* iznaram ‚uscir di sotto acqua notando'; iznoriti štogod ‚si dice, quando si cava qualche cosa da sott' acqua' 518b), *u Stulićevu* (‚enatare; aliquid urinando extrahere'). — *U jedinom je primjeru sa* se, *pasivno:* Er se ta dubina iznorit ne more. M. Vetranić 1, 315.

IZNORÍVATI, iznòrîvâm *i* iznòrujêm, *impf.* iznoriti. — *Samo u Belinu rječniku: praes.* iznorivam *kod* iznoriti.

ÌZNOS, *m. uprav djelo kojijem se iznosi, ali ima i osobita značeńa. — Riječ je stara, isporedi stslov.* износъ, *rus.* износъ. — *Između rječnika u Belinu* (‚l' estrarre' ‚exportare' 296a; ‚tratta, licenza da portare fuori' ‚facultas exportandi' 743a), *u Voltiǵijinu* (‚estrazione, tratta' ‚herausziehung'), *u Stulićevu* (1. ‚summa'. 2. ‚extractio, extrahendi facultas'), *u Vukovu* (‚das abtragen' ‚detritio' *s primjerom:* Dobro sukno za iznos ‚für die strapatze', cf. izder).

a. *uopće djelo kojijem se iznosi, pa po tome i oblast ili dopuštavańe iznošeńa (n. p. koje trgovine). vidi u Belinu, u Voltiǵijinu, u Stulićevu rječniku.* Mlečići zabranili iznos svake ratne sprave. S. Ljubiša, prip. 115.

b. *derańe, izder tkańa, odijela itd. tijem što se nosi, vidi u Vukovu rječniku.*

c. summa, *koliko je (koliko iznosi) kad se uzme skupa nekoliko brojeva (osobito kod novaca). u Stulićevu rječniku.*

d. *vidi* moda *(kod odijela). — U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Za muku od . . . novijeh fóga i iznosa. I. Držić 171. Iskorijepit zlobe, zle nauke i iznose od haljina, zle običaje . . . 269. Prijatelice od funjestara i ulica i pòsjêdâ, od novijeh iznosa i haljina . . . 287.

ÌZNOSAK, iznoska, *m. ono što se iznosi (samo u osobitijem značeńima). — U naše vrijeme.*

a. *u Vukovu rječniku:* malo jaje što kokoš snese na pošljetku, kad već hoće da prestane nositi ‚das letzte ei ehe die henne zu legen aufhört' ‚ovum postremum gallinae'. cf. iznijeti se.

b. *vidi* iznos, c. Iznosak ‚betrag' ‚importo'. B. Petranović, ručn. knig. 41. Iznosak ‚belauf'. Jur. pol. terminol. 71.

IZNÒSIT, *adj. usvišen, podignut, koji je na višem mjestu (isporedi* iznijeti, II, 1, b). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚eminens' 287a; ‚elevatus' 286b), *u Voltiǵijinu* (‚elevato, eminente; asportato' ‚erhaben; hinausgetragen') *i u Stulićevu* (‚elevatus, eminens'). — *Komp.:* iznositijî *(u Belinu rječniku* 287a). Da bude postavljen na mjesto iznosito i visoko. A. Gučetić, rcz. mar. 216. Na iznosit brijeg uzide. I. Gundulić 335. Dilaverov dvor po srijedi među lijepim obgradami na iznositu mjestu sjedi. 520. Žalostan se sa svijem tijekom na iznositu hrid zateče. Ǵ. Palmotić 1, 853. Na iznosit brijeg uzlazi. P. Kanavelić, iv. 299. Plav iznositija njekoliko u visini jedra imaše. B. Betera, or. 11. Pribjena usadili su na iznosito mjesto onega brijega. A. Kalić 447. Skočih ti ja na jedan iznositi kamen. S. Ljubiša, prič. 81.

IZNÒSITEL, *m. čovjek koji iznosi. — Od* XVIII *vijeka (u jedinom primjeru* iznositelj zakona *prema lat.* legis lator). Kako jednodušno vapiju iznositelji zakona. Ant. Kadčić 518.

IZNOSITELAN, iznositelna, *adj. koji treba da se iznosi. — U Stulićevu rječniku:* ‚extrahendus'. — *nepouzdano.*

IZNÒSITI, iznosîm, *impf.* iznijeti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* iznošâh *i u part. praet. pass.* iznošen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* Iznosî. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iznositi, *rus.* носить. — *Između rječnika u Mikaljinu (vidi* iznijeti), *u Belinu* (‚estrarre, portar fuori' ‚exporto' 296a; ‚portar fuori' ‚egero' 574a; ‚sporgere in fuori in att.' ‚exporrigo' 702b), *u Bjelostjenčevu* (iznosim, v. iznašam), *u Stulićevu* (‚exportare, extrahere'), *u Vukovu* (1. ‚heraustragen' ‚exporto, effero'. 2. ‚hinauftragen' ‚effero'. 3. ‚aufbringen, unter die leute bringen' ‚effero in vulgus'. 4. iznosi desst groša ‚betragen' ‚efficere'), *u Daničićevu* (‚efferre').

1. *aktivno.*

a. *uopće, nositi iznutra na polje, isporedi* iznijeti, II, 1, a. *a) u pravom smislu.* Pšenice koju da iznosetь izь grada. Mon. serb. 87. (1253). Nêsu ini trьgь izь Srьbalja izьnosili. Spom. sr. 1, 138. (1417). Iznositi svobodno u Dubrovniku. Mon. serb. 437. (1445). Iznošahu sina umrvša. Korizm. 65b. Počeše ono plemenito tilo fruštati, one gvozdene kuke za meso zapińahu, a kad ji oni iztezahu, sobom meso iznošahu. J. Banovac, razg. 160. Er iz boja n'jesam c'jela kopja učan iznositi. Nar. pjes. mikl. beitr. 56. Iz kaura

robļe izvodili, iz kaura iznosili glave. Nar. pjes. vuk. 3, 278. Za bradu mu iznosio glavu. 4, 488. Na kopju mu srce iznosio. Nar. pjes. juk. 61. — *b) vidi* 2. izmoliti. Tade Ivan vodu podronio, kad pri kraju bješe dolazio, na vrh vode glavu iznosio. Nar. pjes. vuk. 4, 127. Na prozore glavu iznosila. A. Ostojić *iz nar. pj.* — *c) kao rađati (o zemļi i biļkama).* Zemļa koja iznosi trńe i čičak. Vuk, pavl. jevr. 6, 8. — *d) vidi* iznijeti, II, 1, a, *d).* Iznositi na porьtu obilьno vina i hlěba i inyihъ brašьnъ na podanije ništiimъ. Danilo 185. Utočila u kondijer vina, jedan vina, drugi vode ladne, pa iznosi na drum pred junaka. Nar. pjes. vuk. 1, 416. Odvešću ga dvoru na večeru, iznosiću tregodišńe vino, opojiću Naoda Momira. 2, 158. Uranila Gaferbegovica, te iznosi divno odijelo, i oblači dijete Gruicu. 3, 6. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri (u prenesenom smislu):* Ne iznos'te globa ni poreza, ne iznos'te na ráju bijede. Nar. pjes. vuk. 4, 134. Ne iznosi na dijete b'jede. Nar. pjes. petr. 2, 150. — *e) vidi* iznijeti, II, 1, a, *e). aa) u pravom smislu, kad je objekat što tjelesno.* Iznosi ova vil svoj obraz gizdavi što lovac luk i stril. Š. Menčetić 11. Marko s'ječe arapske junake, pa sve glave pred cara iznosi. Nar. pjes. vuk. 2, 365. Ne mogu ti iznositi platno. 2, 640. Domaćine i ostala braćo, iznosite na trpezu dug. Pravdonoša. 1851. 21. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Ne iznoseći svaki dan svoju foģu. I. Držić 290. Ako iznose nove foģe. 313. — *bb)* citare, memorare, *spomenuti čije riječi (izgovorene ili pisane), osobito kao potvrdu čega što se govori (isporedi naj prvi i naj sadńi primjer kod* iznijeti, II, 1, a, *e) cc)).* Iznosahu riječi zakona Mojzesova. S. Rosa 40b. — *cc) kao* javļati, *isporedi* iznijeti, II, 1, a, *e) dd).* Ne vaļa da mi dela naša na javno iznosimo. J. Rajić, pouč. 1, 22. Zakon iznosim danas pred vas. Đ. Daničić, 5mojs. 4, 8. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Cića toga iznosi sveti naučiteļ, da je ovo po nauku apostolskomu. Ant. Kadčić 188. — *dd) u osobitom, prenesenom smislu, objekat može biti ono čim se ko tuži, svađa (kad bi tužba bila laživa, pripadalo bi pod f)).* Počeše djavli pram ńemu iznositi neizbrojene grijehe. M. Divković, zlam. 84. Suproć ńim osvade i tužbe budu iznositi. A. Vitaļić, ist. 468. — *f) vidi* iznijeti, II, 1, a, *f) (u svijem primjerima u zlom smislu). aa) uopće.* Od kud iznose, da je i na apoštolskomu stolu sidio eretik. J. Banovac, izkaz. 12. Nikoji laži tako budalaste iznose. A. Kanižlić, kam. 229. Laživijeh stvari iznosahu. S. Rosa 155b. Oni je take lakrdije neće iznositi. M. Pavlinović, razl. spis. 350. — *bb)* iznositi zao glas na koga *(u ńekijem primjerima i bez objekta), osloglašivati, vidi* iznijeti, II, 1, a, *f) bb).* Da ni na koga zla glasa ne iznose. M. Divković, bes. 149b. Ako na tebe zao glas iznose. nauk. 24a. Neprijateļi moji himbeni na me vas dan iznošahu, i ki hvalit mene obćahu, kunjahu se protiv meni. I. Gundulić 208. Da ti sve poslije kažem što na tebe iznose. V. Vrčević, igr. 14. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Lažući protiva ńemu i iznoseći svako zlo. And. Kačić, kor. 342. — *cc)* iznositi koga na glas, *činiti da se o ńemu mnogo govori (obično u zlom smislu, kao* ozloglašivati). Al' ma nemoj, momče, na glas iznositi. Nar. pjes. vuk. 1, 488. — *g) u prenesenom smislu, tumačiti i značiti; postaje od značeńa kod e). aa) tumačiti.* Koja je dakle korist da grišnik Boga moli kad neće grih da ostavi? Ne ima mu koristi nikakve. Dakle ne ima Boga molit? Ne vaļa tako iznosit, nego ovako: dakle vaļa da grih ostavi. J. Filipović 1, 294b. — *bb) značiti.* Kako šteńe grčko iznosi. Ant. Kadčić 249. Ove riči toliko iznose koliko da bi rekao ... Đ. Rapić 243.

b. *nositi na više mjesto, uznositi, vidi* iznijeti, II, 1, c. *u svijem primjerima stoji u metaforičkom ili u prenesenom smislu.* Nega ti iznosi slavan glas do zvizda umom. H. Lucić 277. *(Bog)* tre krivijeh, prave iznosi. G. Palmotić 2, 360. Nezasitna pohlepa sebe sveđ iznositi, uzvišivati. I. M. Mattei 245. — *može biti da i ovaj primjer amo pripada:* Ki zakoni hoće i prose, gdje sam ja živ car od svita, da drugoga oni iznose? I. Gundulić 556.

c. *prema predašńemu značeńu (i prema značeńu kod* a, *e)), može značiti i uzdignuti, povisiti u prenesenom, duševnom smislu (u prvom primjeru može se misliti i na značeńe: spasti).* Proz nesreće sreća iznosi; iz krvi se kruna crpe. I. Gundulić 285. Tužnu čeļad smjenstvo iznosi. G. Palmotić 2, 83. Svaka kruna sveđ ih prosi za hrabrene vojevode, er ih vrijednos svud iznosi i dobiti š ńima hode. J. Palmotić 171.

d. *vidi* iznijeti, II, 1, d. Koji iznosi sedam sedmica. S. Rosa 19a. Doznaje se, da je čislo duša u ovim spailucima 1 Januarija 1468121 iznosilo. Nov. sr. 1835. 163. Sve skupa iznosi deset forinti ‚es macht zusammen 10 gulden'. B. Šulek, rječn. *kod* machen.

e. *prema predašńemu značeńu, kao da u ovom primjeru znači koristiti:* O Krstjani! mlogo nam iznosi i pomaže često tuđa zla dila promišļati. Đ. Rapić 26.

f. *nositi odijelo dok se izdere nošeńem (vidi* iz, 13, d). Da ća do konca jih *(haļe)* iznosim. F. Vrančić, živ. 99. — *i u Šulekovu rječniku:* ‚(kleider) abnutzen, abnützen'; iznositi haļinu ‚ein kleid vertragen' *kod* ‚vertragen'.

2. *pasivno.* Štićen i iznošen od Markantonija *(vidi* 1, b *i* c). S. Rosa 35a. Uze odande iznošenijeh haļina i starijeh rita *(vidi* 1, e). Đ. Daničić, jer. 38, 11.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Na kom *(štitu)* kratko se pisańe u zlatna se slova iznosi. G. Palmotić 1, 389. Odiću i ostala koja se na vitar iznose. F. Lastrić, test. 250a. Suproć ovijem Farizejima iznosaše se ńekakav ini izbor ļudi. S. Rosa 42b. Počeše i gospoda spahinska nastojati da se ńihova ovčija stada u boļi red uzeti, u svemu podobriti, i tako na veću fajdu iznositi mogu. I. Jablanci 128. Od kojiziju *(nauka i zakona)* očito se vadi i iznosi. M. Dobretić 498.

b. *refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu* (‚sporgere in fuori' ‚promineo' 702b) *i u Stulićevu* (v. izvedsti se). Fariseji ... iznosili su se ko da su čeļad bez skvrni. S. Rosa 64a. Nastojim iznosit se i žudim bit hvaļen. I. M. Mattei 120.

IZNOSITOST, *f. uprav osobina onoga što je iznosito.* — *U Stulićevu rječniku s drugijem značeńem:* ‚eminentia, locus editus', *nepouzdano.*

IZNÒŠĒŃE, *n. djelo kojijem se iznosi.* — *Stariji je oblik* iznošenje. — *Između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Za iznošenje od haļina i naprava novijeh. I. Držić 240.

IZNÒŠIVO, *n. u jednom primjeru našega vremena kao da znači što se pred gosta iznosi (vidi* iznositi, 1, a, *d)), čim se gost časti.* Slatkišima časte se na sastancima mnogo više nego prije, i kad đođu sa sastanka, sad se razgovaraju kako je na toj i toj seki bila lijepa anterija ili kako je tu i tu bilo lijepo iznošivo *(u Sarajevu).* V. Bogišić, zborn. 120.

IZNÒŠLIV, *adj. koji često na drugoga što iznosi (vidi* iznositi, 1, a, *f) bb)*). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Zna već svak, da 'e on iznošljiv, i da 'e kadar svašta iznijeti, pa onda pametan čojk na ńegovo iznašańe već i ne obadira'. ‚Dobra 'e moja snâ u svačem, samo da nije pusto iznošljiva, svašta će reći i svašta će iz kuće iznijeti'. J. Bogdanović.

ÌZNOVA, *adv. sastavljeno:* iz-nova (nova *je gen. sing.*; *u starijim primjerima mj.* nova *ima* i novo i novu, *vidi* iznovo i iznovu). — *Nalazi se pisano i rastavljeno:* iz nova *(vidi i kod* nov). — *Riječ je stara, isporedi rus.* ИЗНОВА, ИЗНОВУ. — *Između rječnika u Mikaljinu* (iznova, stoprvice ‚recenter'; iznova, opet ‚denuo, denovo, iterum'), *u Belinu* (‚denuo' 516ª), *u Bjelostjenčevu* (iz nova, znovoga ‚de novo, recenter'. 2. iznova ‚denuo, iterum, noviter'), *u Voltiģijinu* (iznova, iznovič ‚dinuovo, novellamente' ‚wieder'), *u Stulićevu* (‚iterum, denuo'), *u Vukovu:* iznova (iz nova) ‚von neuem (z b. aufbauen)' ‚denuo, ab integro', cf. iznovice.

a. rursus, iterum, *opet, po drugi put.* Iz nova utvŕjujemo. Mon. croat. 169. (1493). Bi mi od potribe iznova učiti. Transit. 6. Odlučih dat je *(pripovijest)* iz nova na svitlos. M. Držić 64. Mogu razoriti crkvu Božju i nakon tri dana iznova sazidati ńu. 1. Bandulavić 85ᵇ. mat. 26, 61. K janičarom ter saviše vele veći broj iz nova po izboru još ispiše od istočnijeh vitezova. I. Gundulić 295. Vele veću vojsku iz nova da car skupit ne ima vlasti. 450. Iz nova učinit jedan veličak grijeh. I. Držić 235. Neka grad moj iznova sazidam. B. Krnarutić 82. Koji se obraćaju iz nova na viru. I. Ančić, svit. 16. Ter se iz nova molit dviže. A. Vitaljić, ost. 57. Što činiš, iz nova ću te upitati, moj gospodaru, što činiš na zemļi ovdi na ovijeh otarih našijeh? B. Zuseri 111. Kada iznova upaziše onu zvijezdu, radosti se privelikom razveseliše. 28. U ovomu saboru ništa nije od vire iznova tomačeno, nego samo potvrđeno ono što je u saboru Nicenskomu dokončano. A. Baćić 239. Svu iznova ispovid činiti. 387. Vidiće se onda sva očišćena, i kao da su iznova stvorena. J. Banovac, razg. 8. Isukrst ... što će reći grišnoj duši na smrti, koja ga je tolike pute pogrdila i krv proli iznova ga propińući na križ? 93. Pače ovi isti ... iznova će me mučiti. F. La-trić, test. 156ª. Povriđuju svete ńegove rane i iznova na križ propińaju ńega. A. Kanižlić, fran. 247. Zato iz nova posla Bog Mojsiju. E. Pavić, ogl. 104. Sa svim tim otide on iz nova pripovidati. 660. Da otide iznova oprati glavu. M. Zoričić, src. 154. On tebe uzdrži, po niki način sve iz nova stvara. osm. 120. Sve dotrči da pozdravi i zagrli Janka, kolik da je skoro uskrsnuo, iznova se opet porodio. And. Kačić, razg. 141. Počeše zidati iznova kuću Božiju. kor. 300. Skupi iznova vojsku silovitu. 332. Ne ima se iznova krstit, krizmat ni redit. M. Dobretić 18. Niki gospodičić ozdravļen od likara iznova razbolivši se ... I. J. P. Lučić, doct. 28. Da čaša, oli plitica budu posvećene, dali su pak iznova pozlaćene. M. Dragićević 174. Ostavi vrhu zemļe ovi omladak koji bi iznova ńu napučio. Grgur iz Vareša 89. K istoku ću poć, odmetne da potlačiš, i pod sabļu tvu moguću da ih iz nova uharačiš. P. Sorkočević 587ª. Vodi kadu u bijelu crkvu, te iznova kadu pokrstio *(bila je prije krštena kad je bila u muškom odijelu).* Nar. pjes. vuk. 3, 210. — *U ovijem primjerima stoji* iznova *bez potrebe, jer se ponavļanje ističe samijem glagolom:* Sada iznova ponavļam obećańa učińena na čas mojega krščenja. L. Terzić 78. Iz nova se k tebi vrati. I. Đorđić, salt. 208. Tko izprvice čuvenijem naukom podpuno se ne uvjegba, trijeba mu je iz nova z bo|om svijesti na isti nauk povratit se. B. Zuzeri 5. Mnim, da neće biti neugodno i bez koristi osobite, ako se iz nova povratimo za moć u ńoj razmišļati otajstva. 185. Iznova se na razmišļańe časa onega napokońega povraćam iz draga srca. 191. A sluge mu dora izvedoše, iznova mu ploče prom'jenili. Nar. pjes. vuk. 4, 249. *slično je i u ovom primjeru u kojemu je* naći *shvaćeno kao* ‚opet imati': Zagrli ga, poļubi i utiši, kakono otac sina izgubļenoga i iznova našastoga. And. Kačić, razg. 114. — *Gdjegdje se nalazi uz* iznova *i opet radi veće sile.* Nigdare ne hoćeš pristati iz nova sve dare opeta pitati. D. Rańina 26ª. Počni opet iznova vernije ļubiti. 86ᵇ. Nikako prokleta smrt neće pristati iznova opeta mê srce vrijeđati. 126ᵇ. A spravnu te u red drži takoj, da jih veće imaš, i iz nova opet primaš. M. Pelegrinović 182. Nu opet paša uze iz nova stranu drugu razgledati. I. Gundulić 445. Ne more stajati mnogo, da iznova ne pade opet. S. Matijević 10. Dužan je opet iznova izpoviditi se. A. Baćić 328. J. Banovac, razg. 284. Druge smo pute svrhu ovoga govorili i povraćam se opet iznova vam napominati. F. Lastrić, od' 228. Grišnici pokorivši se opet iznova primaju u srci upisane zapovidi. E. Pavić, ogl. 180. Opet iznova bi provincijalom. Norini 60.

b. *u ovom primjeru kao da znači više puta:* Jasni ogrļaj ki mu iz nova vrat žilavi narešiva, od zlata se suha skova. I. Gundulić 459.

c. *istom, toprv (rijetko).* Da se ja učinim kako jedno ditešce iznova rođeno. P. Posilović, nasl. 69ᵇ. U zemļi iz nova našastoj neizbrojene su crkve rimske. A. Baćić 154. Svaki kapelan kad dođe iz nova nađe da ima čeļadi priprostite. F. Lastrić, od' 4. Boļe zlato i poizderato nego srebro iz nova kovato. Nar. posl. vuk. 22. Samo neka se počne, pa će svagda biti lakše dodati i nastaviti negoli što iznova početi i načiniti. Vuk, nar. prip. IV.

ÌZNOVCÊ, *adv. vidi* iznovice *i* iznova. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Da bi tko hotio ispovid općenu jurve učińenu iznovce činiti. I. Velikanović, uput. 8, 91.

ÌZNOVICÊ, *adv. vidi* iznova *(od čega postaje adverbijalnijem nastavkom* ice). — *isporedi* iznovce. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚denuo' 516ª), *u Stulićevu (uz* iznova), *u Vukovu* (vide iznova). Stavi na pamet iznovice, sinko. M. Orbin 68. Ne samo opeta prodava Isukrsta, nego ga iznovice propińa. A. d. Bella, razgov. 201. Ļubi iz novice Isukrsta. V. M. Gučetić 215. Držanstvo iznovice dati ga na svijetlo. I. A. Nenadić, šamb. 8. Neka bi iznovice sagradio templo. S. Rosa 14ª. Iznovice Žudjeli vikajuć. 121ᵇ. Valalo bi ga iznovice krstiti. M. Dragićević 250. Sve početi iznovica. M. Pavlinović, rad. 22. Da stanem iznovice živiti. 152.

IZNOVIČ, *adv. vidi* iznova *(od čega postaje adverbijalnijem nastavkom* ič). — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (iznovič, zopet, pak, nazopet ‚de novo, recenter, de integro, ab integro, ex integro, denuo') *i u Voltiģijinu (kod* iznova). Ona iznovič bolesnu spusti rič. Đ. Baraković, vil. 48. Opeta iznovič u vojsku uvrvi. 78.

ÌZNOVO, *adv. novo (kao što prije nije bilo, dakle je značeńe posve drukčije od značeńa riječi* iznova *što je gotovo istoga postańa). — Na dva mjesta* XV *vijeka.* Ne bi naamь izь novo jerь po

vašoj milosti jestь naamь vьzda bilo. Spom. sr. 1, 158. 159. (1421).

ÌZNOVU, *adv. vidi* iznova. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Eto vi ga jošte izь novu opetь posilamo. Spom. sr. 1, 99. (1409).

IZNUGLITI, iznuglim, *pf. u Stulićevu rječniku:* ‚scantonare, levar i cantoni' ‚angulos demere'. — *nepouzdano.*

IZNUGLIVATI, iznuglujem *i* iznuglivam, *impf.* iznugliti. — *U Stulićevu rječniku:* iznuglivati, iznuglivam, freq. *us* iznugliti. — *nepouzdano.*

IZNURATI, iznuram, *impf.* iznuriti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iznurjati, *rus.* изнурять. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚consumere'). Hlêba i vody poskudno vьkušaje, junostnyj iznuraaše cvêtь. Domentijanᵇ 26. Iznuraje plьtь svoju mnogyimь i žestokyimь žitijemь. Danilo 349.

IZNURITI, iznurim, *pf. uništiti.* — *Složeno:* iz-nuriti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iznuriti, *rus.* изнурить. — *Samo u pisaca (iz crkvenoga jezika), a nije narodna riječ; između rječnika u Stulićevu* (‚consumere' *s dodatkom da je riječ ruska).* Bolest koja bi te mogla iznuriti. J. Rajić, pouč. 1, 157. Činaše se aki bi od naprezaña ovi posledñi godina sa svim iznureni bili. Nov. sr. 1884. 101.

IZNUTAR, *adv. vidi* iznutra. To je sve iznutar musijom popisano. Glasnik. 31, 301. (1704).

IZNÙTÂRŃÎ, *adj. vidi* iznutrñi.

IZNÚTRA, *adv. sastavljeno:* iz-nutra *(prema* unutra *koje vidi).* — *isporedi* iznutri, iznutru. — *U Dubrovniku je drukčiji akc.* iznûtra. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* изнутра. — *U našemu se jeziku javlja od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚intrinsecus'), *u Mikaljinu* (‚di dentro, perdentro' ‚intrinsecus', *i kod* unutra), *u Belinu* (‚di dentro' 242ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (iz nutra ‚intrinsecus'), *u Voltiđijinu* (‚di dentro, interiormente' ‚von innen'), *u Stulićevu* (‚di dentro, dal di dentro' ‚intrinsecus, intus'), *u Vukovu* (‚inwendig' ‚intus'). — *Komp.:* iznùtrijê, *u Stulićevu rječniku* (‚interius').

a. *znači da je smjer micanju (i uopće onoj radñi što se u prenesenom smislu shvaća kao micanje, kao n. p. glas, pogled) iz zatvorena (opkoljena) mjesta put otvorena.* A on 'znutra odgovori mu. Korizm. 72ᵃ. On iznutra odgovarajuć reči će. N. Rañina 134ᵇ. luc. 11, 7. Crkve češ još vidit iz nutra ter iz van tač lipe. H. Lucić 190. Ostavih iz nutra kuću otvorenu. M. Držić 176. Iz nutra velicimi glasi načeše vapiti. Aleks. jag. star. 8, 258. Da iznutra Bogu hvale. Nauk. brn. 58. On mu iznutra odgovarajući reče. I. Bandulavić 148ᵃ. luc. 11, 7. Ljubimir, Lovorko, Cerere i kor iz nutra. I. Gundulić 85. Eto lista, ki iz nutra došo nam je iz saraja. 485. Ter ga ključem zlatim iznutra zatvori. I. Ivanišević 8. Iz nutra prlit će je ova teška uspomena. B. Zuzeri 88. Nije li kroz ista vrata iznutra izašao prije 33 godine? F. Lastrić, test. 227ᵇ. Nađoše vrata iznutra zakrakunana. I. J. P. Lučić, izk. 22. Zatvori vrata iznutra. S. Ljubiša, prip. 211. — *Gdjegdje se dodaje bez potrebe prijedlog* od. Od iznutra je njetko zatvoril. M. Držić 164. Vidim da su se suproć meni uputile sve srditosti tvoje, i veće me su nadskočile od svake strane, od izvanka i od iznutra. A. Vitaljić, ist. 295.

b. *znači kao* unutra *bavljenje u zatvorenom mjestu (i u duševnom smislu).* Paklom ju pomaži iznutra i izvan. N. Rañina 115ᵃ. gen. 6, 14. I vide se izvan u tisknu živinju, iz nutra budu stan čudnomu uminju. P. Hektorović 44. Iznutra su vuci. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 9ᵇ. Vas kip moj i izvan i iznutra svetom milosti tvojom oplakati. A. Gučetić, roz. jez. 164. Da u svaki čas iznutra i izvanka kripci stražci . . . meni se dostojite biti. M. Alberti 422. Da smo čisti ne samo izvanka da jošte iznutra. I. T. Mrnavić, nauk. 1702, 18. Ne biše takov iznutra kakov se kazaše izvanka. P. Radovčić, nač. 260. Misnikom ne mažu se ruke iznutra na dlanu, nego izvanka. L. Tersić 18. Izvan susi, mrazni, pak iznutra vrući i krasni. J. Kavañin 377ᵇ. Žalosno je stañe jednoga duba u gori; jer ga s dvora gromovi razcipljivaju, jer ga iznutra crvi grizu, točo i razrušuju. J. Banovac, pripov. 227. Primate od misnika s dvora odrišeñe a iznutra ste od Boga zavezani. 42. Pokaza z dvora niko začuđeñe, zašto iznutra doisto Bog ne more se začuditi ničemu. F. Lastrić, od' 175. Z dvora su pošteni a iznutra vuci. 250. On se muči iznutra i grize od žalosti. test. 302ᵇ. Crv od svijesti ga grizijaše iznutra. ned. 75. Licumirci dila svoja pokazuju dobra i ljubodilna zdvora a iznutra su puni zloće. 301. Kñiga napisana iz dvora i iznutra. A. Kanižlić, uzr. 172. Da se posvetim iznutra i izvana. bogoljubn. 332. Snig je ne samo izvana, nego i iznutra čist. utoč. 867. Jer iznutra, niti baš izvana nije ona ničim umazana. M. A. Relković, sat. G8ᵃ. Od mida iz nutra pozlaćena. Ant. Kadčić 88. Ako su taki iznutra, kakvi se kažu zdvora. M. Dobretić 66. Otišlo je tridest česa blaga, dok iznutra udrio postavu. Nar. pjes. vuk. 2, 228. S polja gladac, a iznutra jadac. Nar. posl. vuk. 292. Čistite spolja čašu i zdjelu, a iznutra su pune grabeža. Vuk, mat. 23, 25.

IZNUTRAN, *adj. vidi* iznutrñi. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Znañe staña iznutranoga. P. Knežević, osm. 12.

IZNUTRAŃI, *adj. vidi* iznutrñi. — *Na dva mjesta* XVII *i* XVIII *vijeka.* Narešenje misničko je iznutrañe i izvañsko. I. Ančić, svit. 73. Nikim glasom iznutrañim od milosti. F. Lastrić, test. 272ᵃ.

IZNUTRAŃSKI, *adj. vidi* iznutrñi. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Misto puno muka, tmina izvañski i iznutrañski. I. Ančić, vrat. 44.

ÌZNUTRAŠŃÎ, *adj. vidi* iznutrñi. — *Od* XVIII *vijeka.* Mi se sve tužimo na naša tri neprijatelja sdvorašña, koji nam ništa ne mogu učiniti bres iznutrašñega. J. Banovac, razg. 109. Neprijatelji sdvorašñi jesu djavao, svit i naša put; neprijatelj iznutrašñi jest naša slobodna volja. 109. Vidi Bog one naše iznutrašñe misli. pripov. 24. Iznutrašñim dobrim nakañeñem. A. J. Knezović XXI. Zlamenovat iznutrašñe neoskvrñenstvo. F. Matić 89. Da se utvrdite duhom ñegovijem za iznutrašñega čovjeka. Vuk, pavl. ef. 3, 16.

IZNUTRE, *adv. vidi* iznutra. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Da bude naređen i narešen izvan i iz nutre. Š. Budinić, ispr. 12.

ÌZNUTREN, *adj. vidi* iznutrñi. — *U nekijeh pisaca* XVIII *vijeka.* Pravedno i pristojno bilo bi, da čovik u svako doba poštovanjem iznutrenim i izvanskim služi Boga. Blago turl. 2, 102. Poštovanje izvansko i ljubav iznutrena. 2, 110. Uznemireñe iznutreno. I. J. P. Lučić, doct. 13. Tuga i čemer iznutreni toliko te je pridobio. razg. 1. S ćućeñem iznutrenim srca svoga. 88. Bogoljubno i s iznutrenim sakupljeñem pameti i s iz-

vańskom podobnom čašću govoriti božanstveni oficij. bit. 63. Da pokažu iznutrenu poštenost čudi. nar. 103. Bogoļubstva koje nejma biti samo izvańsko dali iznutreno. Grgur iz Vareša 135.

ÌZNUTREŃÎ, *adj. vidi* iznutrńi. — *Od* XVIII *vijeka.* Ona čińeńa iznutreńa. A. Bačić 135. S nikom iznutreńom ļubavju. M. Zoričić, osm. 151. Iznutreńi crkve pokrov zlatnim pločam čini obući. And. Kačić, kor. 225. Bi zaušen jednom iznutreńom bolestju. 330. Rane mu se toliko izvańske koliko iznutreńe usmrdiše. 330. Koļe ga narav iznutreńa. N. Palikuća 21. Pomoć iznutreńa uvijek okrepļuje. M. Pavlinović, rad. 5. — *I kao supstantiv sredńega roda (vidi* iznutrńi, b). O svitlosti priblažena, napuni srca iznutreńa (‚reple cordis intima'). J. Filipović 1, 169ᵇ.

IZNÚTRI, *adv. vidi* iznutra. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* ИЗНУТРИ. — *U čakavaca i u naše vrijeme.* Karatel, znutri s čavlin nabijen. Nar. prip. mikul. 87.

ÌZNUTRICA, *adj. (u naše vrijeme) uprav ono što se javļa iznutra, što stoji unutra (iznutra, vidi* iznutra, b); *ali dolazi u osobitijem značeńima; n. p. a) unutrńa bolest.* — *između rječnika u Vukovu* (‚die innerliche krankheit' ‚morbus internus'). Takav čuti, a iznutrica ga jede. M. Đ. Milićević, međudnev. 132. — *i metaforički.* Ova je iznutrica odavna kroz život nam svoje trakove pustila. M. Pavlinović, razl. spis. 197. — *b) unutrńi posao.* Da dovrše neke i neke iznutrice u sobama. M. Đ. Milićević, zim. več. 30. — *c) što su progutale životińe što prešivaju pošto su istom prvi put prošvatale.* Ovce i koze preživahu svoju iznutricu. M. Đ. Milićević, zim. več. 121. — *vidi* griz, b, *b).*

ÌZNUTRN, *adj. vidi* iznutrńi. — *Samo adv.* iznutrno *na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Crkve iznutrno imaju biti urešene. A. d. Costa 1, 177.

IZNUTRŃEN, *adj. vidi* iznutrńi. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepousdano.*

ÌZNUTRŃÎ, *adj. koji se javļa iznutra (vidi* iznutra, a) *ili koji stoji iznutra (vidi* iznutra, b). — *U mnogijeh pisaca nalazi se pisano* iznutarńi, *ali se ne zna treba li čitati* iznutarńi *ili* iznutrńi, *jer u istijeh pisaca stoji svagda* ar *za* ŕ. — *Pouzdan je oblik s* ar *u ovom primjeru (drugdje u istoga pisca stoji* er *za* ŕ): Skrušeńe ima biti iznutarńe. I. Velikanović, uput. 3, 72. — *Oblik s* ar *u ova dva primjera nije ni pošto pousdan:* Mjesto čudno ogńenito, iznutarńa ko nam para. J. Kavańin 398ᵇ. Rinuć uzdah da bih slidi' iznutarńa zrit veselja. 491ᵇ. — *Između rječnika u Stulićevu* (iznutrńi ‚interior, intimus'). — *Komp.:* iznutrńiji (A. Georgiceo, nasl. 340).

a. *adj.* Ke iznutarńe jesu. N. Rańina 35ᵃ. Od pokoja iznutrńega naslajenja. Nauk. brn. 58ᵃ. Sveti Ivan hvali i uzvisuje Isukrsta zaradi iznutarńega posvećenja. M. Divković, bes. 59ᵃ. Radi iznutarńe slabosti veće se *(duša)* doli prigibļuje nego gori uzdviguje. A. Georgiceo, pril. 17. U iznutarńom srcu tvomu. M. Jerković 18. Prosvitli sve kolike iznutarńe stvari moje. 41. Dila ńih iznutarńa i izvańska. P. Radovčić, nač. 8. Uzdišu od iznutrńega srca. 17. Bolim se od iznutrńega srca od prigrišenjih mojih. 273. Ćućenja iznutrńa i izvańska. 489. Iznutrńim načinom prosvitli nas. ist. 9. Dvoje ishojenje iznutrńe. 84. Iznutrńim taknutjem. I. Ančić, svit. 18. I puno iznutarńe i izvańe zdravje milosrdno povrati. L. Terzić 14. Da se rači pomazati sva moja ćućenja iznutrńa i izvańska. 67. Radi iznutrńe ļubavi Isukrstove. 70. Primi na milosrdje ovo moje posvetilišće iznutrńe i izvańsko. 75. Da ne imaš mučiti ga bolestju iznutarńom ni izvańskom u dne ni u noći. 186. A u dvoru iznutrńemu odrišiti će ga s odrišenjem svakdańim. 361. Ńiova duša iznutarńa. P. Macukat 40. Po načinu suda iznutrńega. A. Bačić 204. Od griha koji jest iznutrńi. 204. Grih razdiluje se u tilesni i u iznutrńi. 208. Toliko iznutrńe napasti koliko izvanske. 285. Nika jakost iznutrńa. 469. ‚Latria' reći će naški bogočašteńe, t. j. ovo je jedno čińeńe iznutarńe i sdvorašńe... J. Banovac, razg. 76. Vidivši stvari iznutarńe koje čine, i brez koji nije sakramenat, od potribe je viditi stvari izvańske sakramenata. 205. Niti su imali priprave iznutarńe ni sdvorańe. F. Lastrić, od' 60. Da ne znate učiniti niki djela iznutarńi od ļubavi Božje. od' 279. Obrizovanje dvostruko ima biti: prvo iznutarńe . . . test. 45ᵃ. Imamo prosvitļivati viru našu iznutarńu. 60ᵇ. Ńi virujete virom iznutarńom. 62ᵇ. Mudrosti dilovańa iznutarńa i nestvorena. 274ᵃ. Pak oće razumiti ńegova dila iznutarńa. 278ᵃ. Svijest je poznańe iznutrńe, koje čovik ima u sebi i po ńemu se vlada. ned. 49. Budući tolika muka sdvorańa, iznutrńi mi je plač teži. 181. Od mira iznutrńega i sdvorańega lupeži. 191. Da imamo niki mir iznutrńi i tioću u duši. 192. Od potribe je znati da dobra Božja, jedna jesu iznutarńa... A. Kaniślić, bogoļubn. 121. Ova iznutarńa vrućost i žeļa trpiti. uzr. 97. Strah teški al' iznutrńi. Ant. Kadčić 448. Oli je zadosta iznutarńe i neočito *(skrušeńe).* M. Dobretić 148. Ima zakon iznutarńi, to jest svoju konšijenciju oli ti svoju dušu. 159. Sjedińańe iznutrńe ńiovi voļa i pameti. 454. Iznutrńe k tomu pristanutje. 521. Ļubavju toliko iznutarńom koliko izvanskom. I. Garańin 20. Koji iznutarńim načinom svan od Duha Gospodinova. 27. Mučilo je grišnoga Kaina iznutrńe poznańe iliti grišna svist. Đ. Rapić 31. Kada se veli: od potribe je imati žalost, razumije se žalost iznutrńa od srca i od voļe. 48.

b. *kao supstantiv sredńega roda, ono što je iznutrńe. a) u jednini,* iznutrńê. *aa) uopće (u oba primjera u duševnom smislu).* Niti vidim ni poznajem toliko u isnutrńu momu. P. Radovčić, nač. 283. Bolim se isnutrńim duše moje. 284. — *bb) drob, utroba.* Od živine prikažu mu pritilinu i opnicu i iznutarńe. M. Radnić 434ᵃ. — *b) u množini,* iznutrńê. — *između rječnika u Stulićevu* (1. ‚intima'. 2. ‚exta'). *aa) uopće (u pravom i u prenesenom, duševnom smislu).* U iznutrńih zemļe. A. Vitaļić, ist. 494. Iznutrńa pače moja tvojim vladanjem sva s' vidio. 495ᵇ. Da bi uništavši bio iznutarńa promotrio. F. Lastrić, test. 352ᵃ. — *bb) u osobitom smislu, drob, utroba.* Iznutarńa ńih gorahu ogńem živijem. M. Divković, bes. 186ᵇ. Smutila se jesu iznutarńa moja. 351ᵃ. Sva iznutrńa trepću u meni. I. Zanotti, en. 5. Veće smrad davahu iznutrńa ńihova. A. Vitaļić, list. 254. Iznutarńa sva ńegova smutiše se. P. Vuletić 78. — *i u duševnom smislu, po bibličkom jesiku.* I slastću jizbine tvoje napunite se iznutarńa duše moje. M. Alberti 405. Koji hoće miriti iznutrńa milošće Božje s svojimi mnogo tisknimi. P. Radovčić, nač. 176. Nutkamo privele meštre od skule za iznutarńa milosrdja Božjega. M. Bijanković 148. Duh ispravan ponovi u iznutarńi moji. L. Terzić 94. Duh pravedan ponovi u iznutarńih mojih. F. Parčić 87. Duh upravni ponovi u iznutarńih mojih. A. Kaniślić, bogoļubn. 214.

c. *adv.* iznutrńê. — *Potvrđen je komparativ*

na jednom mjestu XVII *vijeka.* Naj iznutrńije želim te uživat. A. Georgiceo, nasl. 288.

IZNUTRU, *adv. vidi* iznutra. — XIII *vijeka, vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* ątrь.

IZŃAUKATI, izńaučem, *pf. vidi* izmaukati. — *Složeno:* iz-ńaukati. — *U Stulićevu rječniku:* v. izmaukati.

ÌZŃEDRITI, ìzńedrîm, *pf. izvaditi iz ńedara. — Postaje od* iz *i* ńedra *nastavkom* i. — *U Stulićevu rječniku:* izńedriti, izvaditi iz ńedara ‚aliquid sinu educere', *i u jednoga pisca našega vremena (u prenesenom smislu, kao* izmisliti): I ako ja nijesam u svom vijeku iznitio ni jedne jedincate riječi, ne bih se mogao zareći da mi nije kojagod oprionula od onijeh što su ļudi izńedrili. S. Ļubiša, prič. 4.

IZŃEDRÍVATI, izńèdrujêm *i* izńèdrîvâm, *impf.* izńedriti. — *U Stulićevu rječniku:* izńedrivati, izńedrivam, freq. *us* izńedriti.

IZŃEKÍVATI, izńèkujêm *i* izńèkîvâm, *impf.* iznijekati. — *U Stulićevu rječniku:* izńekivati, freq. *us* iznijekati, *a kod ovoga ima praes.* izńekivam.

IZŃÈMČATI, izńèmčâm, *pf. svršiti ńemčanje pošto se mnogo ńemčalo (o njemu čeļadetu). — U naše vrijeme u Lici.* ‚Šta čekaš, dok izńemča, znaš da ište, podaj mu što pa nek ide daļe'. J. Bogdanović.

IZŃÍHATI, ìzńîšêm (izńîhâm), *pf. svršiti ńihanje (kad je dijete doraslo da mu ne treba ńihańa). — Akc. je kao kod* ispisati *i* ispitati. — *U naše vrijeme.* Ļeto i zima godinu izńiha. Nar. posl. vuk. 172. — *I sa* se, *pasivno.* U ń se osam blizanacah u jedan mah izńihaše iz kolevke Belonine i na zemļi pokazaše. P. Petrović, gor. vijen. III.

IZŃÒRITI, ìzńorîm, *pf. vidi* iznoriti *i* izroniti. — *Složeno:* iz-ńoriti. — *Od* XVII *vijeka i u naše vrijeme u Dubrovniku.* Kad se kami vrći bude morski u ponor jazoviti, da svi ujedno s nami trude vik neće ga izńoriti. J. Palmotić 470.

IZŃUBATI, izńuram, *pf. vidi* isnurati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚macerare' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nije dosta pousdano.*

ÌZŃUŠITI, ìzńušîm, *pf. složeno:* iz-ńušiti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani), *a između rječnika u Šulekovu* (‚ausschnüffeln').

a. *svršiti ńušeńe pošto se mnogo ńušilo.* ‚Izńušio je *(n. p. pas)* sve naokolo, pa nije ništa mogo naći'.

b. *naći ńušeńem.* ‚Ńušio je, ńušio je dok je izńušio'.

IZÒBÂŃE, *n. djelo kojijem se isobje. — Stariji je oblik* izobanje. — *U Mikaļinu rječniku:* izobanje, *i u Stulićevu.*

IZOBÁRATI, izòbârâm, *pf. oboriti sve jedno po jedno. — Složeno:* iz-obarati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. izoriti). Očito se sagradiše crkve krstjanske ... a idolske izobaraše. F. Lastrić, svet. 201[b]. Izobara grade i bedeme. Nar. pjes. petr. 2, 4. Rodić generale, hoću da mi izobaraš zide. Osvetn. 8, 48.

IZÒBATI, izobļêm, *pf. sve pozobati. — Složeno:* iz-zobati. — *Akc. je kao kod* izorati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (izobati, pozobati ‚comedere acinos, vel rem granatam, ut sunt uvae, frumentum etc.') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚mangiar tutto grano a grano' 458[b]; ‚beccando mangiar tutto' 184[b]), *u Stulićevu* (‚acinos comedere'), *u Vukovu* (vide pozobati).

a. *aktivno.* A grožđe sam s tobom izobala. Nar. pjes. vuk. 1, 390. Dođe ćosa duga nosa, te pozoba sedam vreća prosa. *(odgonetļaj: časni post).* Nar. zag. nov. 173.

b. *pasivno (radi značeńa u ovom primjeru vidi* c). Tko često haļinu protresa i pere, vazda je nosi neizobanu i čistu. I. J. P. Lučić, doct. 27.

c. *sa* se, *pasivno ili refleksivno, u prenesenom smislu, kao* izjesti se, izglodati se. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. išupļiti se). Izobati se, veli se o robi kakvojgod (odijelu itd.) kad je ‚zobnica' (‚tinea vestianella') pokvari. na Braču. A. Ostojić.

IZOBÈĆATI, izobèćâm, *pf. mnogo i koješta obećati. — Složeno:* iz-obećati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Izobećali smo mu svega i svašta, ali zaludu, nije se htio primiti'. P. Budmani.

IZOBEĆÁVATI, izobèćâvâm, *impf.* izobećati. — *Akc. je kao kod* istovaravati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani), *a između rječnika u Stulićevu* (‚aureos montes polliceri').

IZOBEĆÍVATI, izobèćujêm (?) *i* izobèćîvâm, *impf.* izobećati. — *Akc. je kao kod* istovarivati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZOBIČÁJITI SE, izobìčâjîm se, *pf. postaje od* iz *i* običaj *nastavkom* i, *te se upotrebļava u posve suprotnijem značeńima. — Akc. je kao kod* iznaopačiti. — *U naše vrijeme.*

a. *ìsići iz običaja, ne biti daļe običaj. — Između rječnika u Stulićevu* (‚obsolescere'). Danas istina nema onih starih, često krvavih otmica; danas devojke na mnogim mestima same odbegavaju ... Ma da se izobičajila stara otmica, opet nijednoj kući nije milo da iz ńe pobegne devojka. M. Đ. Milićević, let. več. 189. ‚Sila se našije starije običaja izobičajilo'. J. Bogdanović. — *Ima i aktivni oblik (možebiti rijetko) sa značeńem: učiniti da iziđe iz običaja.* ‚To se i to već uobičajilo, pa nema toga, ko bi to izobičajio'. J. Bogdanović.

b. *ući u običaj. — Između rječnika u Vukovu* (ući u običaj: izobičajilo se ‚es ist sitte geworden' ‚invaluit consuetudo', cf. uobičajiti se). Ja ne bih znao upravo dokazati dali se ova igra u narodu izobičajila iz šale i podsmijeha, ili baš da vjeruju da je to tako. V. Vrčević, igr. 65.

ÌZOBIJÈSTITI SE, izòbijestîm se, *pf. postati posve obijestan.* — -ije- *stoji po južnom govoru mj. ńegdašńega* ê. — *Postaje od* iz *i* obijest *nastavkom* i. — *Od* XVIII *vijeka (u primjerima je samo part. praet. pass.) u Dubrovniku.* Ja sad držim pohotjenstva obuzdana kad su naj jače izobijestena. B. Zuzeri 118. Ono tvoje izobiješteno pohotjenstvo. 148. ‚Nema posla, sit pogače, pa se izobijestio'. P. Budmani.

IZOBIL, *adj. izobilan. — U knizi pisanoj crkvenijem jezikom.* Svetyihь bogovidьcь prêizobiloj blagodêti sьpodobļenь. Domentijan[a] 315.

ÌZOBÎLA, *adv. vrlo mnogo, preko mjere, obilno. — Sastavļeno:* iz-obila. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚überflüssig, im überflusse' ‚affatim', cf. izdobila). U lino se srce vrati iz obila počivati. V. Došen 255[a]. Biće tebe vina izobila, ako caru neće ni dostati. Nar. pjes. vuk. 2, 143. Ti se napij vina izobila. 2, 587. Još *(ćemo)* ti dati blaga iz obila. Pjev. crn. 151[a]. Svega imamo izobila. Nar. prip. vuk. 112. On *(mjesec)* ne hrli da svijetli pastiru, jer u ńega uz tor ogań jari, pa se ńemu vidi ozobila. Osvetn.

1, 61. On ne nosi glave ni oglavka, a sužańa goni izobila. 2, 157. Vuci viju da drugove sjave, što će biti mesa izobila. 5, 81. Nemaš izobila kńiga. M. Pavlinović, rad. 47. Ako ćeš da imaš vremena izobila. 109.

ÎZOBÎLAN, îzobîlna, *adj. postaje od* iz *i* obilo *(vidi* izobila) *nastavkom* ьn. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izobilьnъ, *rus.* изобильный. — *Između rječnika u Voltiǧijinu* (‚abbondante, copioso, ricco' ‚fruchtbar, reichlich'), *u Stulićevu* (‚abundans, copiosus, affluens'), *u Vukovu* (‚überschwenglich, reichlich' ‚abundans'), *u Daničićevu* (izobilьnъ ‚abundans').

1. *adj.*

a. *kojega ima izobila.* U jevangeliju predlaže nam izobilnu gozbu. J. Rajić, pouč. 1, 78. Svak mu dolazio na izobilnu čast! *(napijalica).* Nar. pjes. herc. vuk. 353. Da imate izobilnu ļubav jedan k drugome. Vuk, pavl. 1sol. 3, 12. Kakva je izobilna veličina sile ńegove na nama. ef. 1, 19. Da ti Gospod dadne odozgora izobilna svakom žitu roda! Osvetn. 1, 44. A turska je sila izobilna. 8, 137. Pod krovove našli prenoćaja, i bijela hļeba izobilna. 5, 133. Izobilan sok kojim se čokot rani. P. Bolić, vinod. 1, 4.

b. *koji ima čega izobila; ono što se ima stoji u instr. (vidi dva prva primjera), ili u loc. s prijedlogom* u *(vidi treći primjer).* Te je Bačka žitom izobilna . . . te je Fruška vinom izobilna. Nar. pjes. vuk. 1, 497. Zemļu izobilnu pšenicom. Đ. Daničić, 5mojs. 8, 8. Kako ste u svemu izobilni, u vjeri i u riječi . . . Vuk, pavl. 2kor. 8, 7. Ne hodio tko zulum godio! ako li ga i godio silan, ne vraćo se kući izobilan! Osvetn. 4, 58.

2. *adv. vidi* izobila.

a. izobilno. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚abunde, copiose, satis superque, cumulate, largiter'). Strannuju mene okrьmļalь jesi izobilno. Mon. serb. 244. (1389—1399). Zraci prosvećenija na sve naše narode izobilno i bogato izlivaju se. D. Obradović, živ. 118. Izobilno jedosmo i pismo. *(napijalica).* Nar. pjes. herc. vuk. 355. Da biste poznali ļubav koju imam izobilno k vama. Vuk, pavl. 2kor. 2, 4. Gdje bi mirno i izobilno živjela. S. Ļubiša, prip. 70.

b. *u kńizi pisanoj crkvenijem jezikom ima oblik* izobilnê. Priložih že kь potrebamь vьsa izobilnê. Mon. serb. 196. (1381).

IZOBÍLITI, izòbîlîm, *impf. vidi* izobilovati. — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* izobiliti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Treba svačim izobiliti, ko će da zimu vojkoliko bez škrbi i starosti provede, ko će svačim naobiliti i izobiliti?' J. Bogdanović.

IZOBILNOST, *f. osobina onoga što je izobilno.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚abundantia, ubertas, copia'). Svaka radost, izobilnost. Nar. pjes. vuk. 5, 530. Prekomjerna izobilnost. P. Bolić, vinodj. 2, 383.

IZÒBILOVÂŃE, *n. djelo kojijem se izobiluje, izobiļe, obilnost.* — *U Vukovu rječniku:* ‚die fülle' ‚abundantia'.

IZÒBILOVATI, izòbilujêm, *impf.* abundare. — *Postaje od* iz *i* obil *nastavkom* ova (u). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izobilovati, *rus.* изобиловать. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚exuberare, superabundare') *i u Vukovu* (‚in fülle haben' ‚superabundare'; *treba dodati da Vuk u predgovoru Novom Zavjetu god.* 1847, *str.* v *i* vi *broji ovu riječ među (staro)slavenske* koje se u našemu narodnom jeziku ne govore, ali se lasno mogu razumjeti i s narodnijem riječima pomiješati).

n. biti izobilan. Ubojstva izobilovaše i krv krv taknu. Naručn. 78. Da ļubav vaša sve više izobiluje. Vuk, pavl. fil. 1, 9.

b. *imati čega izobila; ono što se ima stoji u instr. (vidi naj sadńi primjer) ili u loc. s prijedlogom* u *(vidi prvi primjer).* Da i u ovoj blagodati izobilujete. Vuk, pavl. 2kor. 8, 7. Navikoh se i sit biti i blagovati i izobilovati. fil. 4, 12. Vinova loza plodom vesma izobiluje. P. Bolić, vinod. 1, 98.

IZOBILSTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* v. izobilnost *s dodatkom da je riječ ruska.*

IZOBIĻATI, izobiļam, *impf. vidi* izobilovati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚abundare' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

IZÒBÎĻE, *n. obilnost (kad je čega izobila).* — *Postaje kao* izobilan *nastavkom* (i)je. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izobilije, *rus.* изобилие. — *U našemu se jeziku javļa samo u naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. izobilnost *s dodatkom da je riječ ruska) i u Vukovu* (‚fülle' ‚ubertas'; *treba dodati da u predgovoru Novom Zavjetu god.* 1847 *str.* vi *Vuk broji ovu među* riječi koje su od *(staro)*slavenskijeh posrbļene). Nije bogato moje rodno mjesto; u ńemu nejma izobiļa. M. Đ. Milićević, omer. 117. Eto na mladoga steklaca nenavidosti i spletaka u izobiļu. M. Pavlinović, rad. 181.

IZOBIĻÍVATI, izobìļujêm *i* izobìļîvâm, *impf. vidi* izobilovati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izobiļivati, izobiļivam *us* izobiļati *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

IZOBLASTITI, izoblastim, *pf. u Stulićevu rječniku:* v. odoblastiti, *gdje ima i glagol refleksivni:* izoblastiti se, dignuti se s oblasti ‚imperium dimittere'. — *nepousdano.*

IZOBLÍČITI, izòblîčîm, *pf.* coarguere. — *Složeno:* iz-obličiti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izobličiti, *rus.* изобличить. — *Nalazi se u kńigama pisanima crkvenijem jezikom, a u naše vrijeme kod pisaca; između rječnika u Daničićevu* (‚manifestum facere').

a. *izjaviti (čije zlo djelo, krivicu).* Izobličivь krivovêrije ihь. Stefan, sim. pam. šaf. 7.

b. *prekoriti javno koga u lice, javļajući i dokazujući ńegovu krivicu.* Češće ih pri večeri izobliči. V. Bogišić, zborn. 47.

IZÒBLITI, izoblîm, *pf. posve saobliti.* — *Složeno:* iz-obliti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Od* xviii *vijeka.* Trijeba je, da ih držim jur spravne u česi izabrane, izobļene i podobne mojoj praći. B. Zuzeri 282.

IZOBRÀZITEĻ, *m. čovjek koji izobrasi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚formator, effingens (qui formam rebus tribuit)'.

IZÒBRAZITI, izòbrazîm, *pf. načiniti nešto tako (n. p. tesańem, slikańem, sastavļańem) da ima ńeki osobiti oblik (obraz).* — *Postaje od* iz *i* obraz *nastavkom* i. — *Riječ je stara, isporedi rus.* изобразить; *u našemu jeziku vaļa da nije narodna nego je primļena iz ruskoga.* — *Između rječnika u Stulićevu* (v. izobrazivati *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).*

a. *sa značeńem sprijeda kasanijem (aktivno i pasivno).* Izobrazit ‚figurare'. S. Budmani 421a. Vidi se jedan mramor na komu je izobraženo ļeļena, cvijetja. 419a. Također su u ńemu izobražena sva četiri jevanđelista. Vuk, dan. 1, 4. Na kojoj je *(ploči)* u srijedi izobraženo vavedenije. 1, 12. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Od te krvi izobrazi tijelo Gospodinovo. S. Rosa 180a. — *U metaforičkom smislu.* Muža blagorazuma i

bogobojaznika iže izьobrazitь vь načelê vsakь vidь dobraago sego žitija. Glasnik. 24, 262. (1882).

b. *u prenesenom, duševnom smislu, kao* odgojiti, naučiti. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Što je u knjizi morskome oficeru g. Brańevskim izobražen. S. Milutinović u Pjev. crn. 19a. Budući da se ovde o tome radi, za Rusiju polezne građane vospitati i izobraziti. Nov. sr. 1884. 108. Popečitelj crkveni djela i narodnoga prosvešteńa dužan je starati se, da se izobraze dobri učitelji. 1885. 85. — *I u Šulekovu rječniku:* um izobraziti ‚den verstand ausbilden' *kod* ‚ausbilden'.

IZOBRAZIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚formans, figurans'. — *U ovom aktivnom značeńu sasma nepousdano.*

IZOBRAZÍVATI, izobràzujêm *i* izobràzîvâm, *impf.* izobrazovati *(da je impf.* izobraziti, *trebalo bi da glasi* izobraživati). — *Samo u Stulićevu rječniku:* izobrasivati, izobrasivam ‚formare, effingere, componere, configurare' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

IZÒBRAZOVATI, izòbrazujêm, *pf. vidi* izobraziti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izobrazovati. — *Samo u Stulićevu rječniku: us* izobrasivati *s dodatkom da je riječ ruska.*

IZOBRÁŽATI, izòbrâžâm, *impf.* izobraziti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. izobraziti *s dodatkom da je uzeto iz misala.*

IZOBRAŽÁVATI, izobràžâvâm, *impf.* izobraziti. — *Od* XVIII *vijeka kod pisaca.* Dođe gdi ovi izobražavaše. D. Obradović, basn. 71. Počeli su mi se bili čistije izobražavati u mom umu soveti moga tetka Nikole. živ. 70. Nisu ništa drugo nego soldati od oni soldata koji se u regimentama izobražavaju. Nov. sr. 1885. 188.

IZÒBRAŽEŃAK, *m. čovjek izobražen (vidi* izobraziti, b). — *U pisaca našega vremena.* Današńi izobražeńaci. M. Pavlinović, razl. spis. 172.

IZÒBRAŽÊŃE, *n. djelo kojijem se izobrazi.* — *Između rječnika u Stulićevu* (izobrazeńe). Tijem izobrazeńem uživje ga. S. Rosa 180a. Djela čisto vojena, a imeno: ustanovljavańe, postavljańe, izobražeńe vojske. Nov. sr. 1885. 70. Popečitelj crkveni djela i narodnoga prosvešteńa dužan je podići zavedeńa koja služe k izobražeńu i popravljańu sveštenstva. 1885. 85.

IZOBRAŽÍVATI, *vidi* izobrazivati.

IZÒBRESTI, izòbretêm, *pf. naći.* — *Složeno:* iz-obresti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izobrêsti, *rus.* изобрѣсть. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jesikom, a između rječnika u Danićićevu* (izobrêsti ‚invenire'). Izobrêtohь crьkьvь svetago Nikoli zapustêvšuju. Mon. serb. 110. (1836—1347). Izьobrête carьstvo mi hramь velikago arkijereja Hristova i čjudotvorca Nikoli. Glasnik. 24, 248. (1853). — *Sa* se, *pasivno.* Ako se obrête do ńega takova viina jaže jestь podobna izvrьšeniju. Mon. serb. 81. (1302—1321).

IZÒBRETÊŃE, *n. djelo kojijem se izobrete.* — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (izobrjeteńe, v. iznahodjeńe *s dodatkom da je riječ ruska) i u Danićićevu* (izobrêtenije ‚repertus'). Bezь izьobrêtenija viiny takovyje da ga ne izьmetu. Mon. serb. 81. (1302—1321).

IZOBREZÍVATI, izobrèzujêm *i* izobrèzîvâm, *pf. obrezati sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-obrezivati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Izobrizivaše neobrizanu dicu, i Bog blagoslovi im oružje ńiovo. E. Pavić, ogl. 442.

IZÒBUŠICÊ, *adv. iznenada.* — *Radi postaňa vidi* zabušiti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide iznenada. cf. zabušiti). Napredak pravi ne nađe se izobušice. M. Pavlinović, rad. 42.

IZOČITITI, izočitim, *pf. nejasna i ne dosta pouzdana riječ (potpisati, potvrditi, svjedočiti, očitovati?) na jednom mjestu* XV *vijeka.* Vlaščom rukom pisah i izočitih i mojim znaminjem znamenah. Mon. croat. 90. (1460).

IZOĆI, *adj. vidi* izući *(mješte čega stoji jamačno samo radi slika).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Nosi gradu ribe, voće, meso, zece, jańce izoće. J. Kavańin 148b.

IZÒDÂVNA, *adv. davno, odavna.* — *Sastavljeno:* iz-odavna. — *U naše vrijeme.* To je išlo izodavna. M. Đ. Milićević, zlosel. 318.

IZODBÍJATI, izòdbîjâm, *pf. odbiti sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-odbijati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Uzmi de sikiru, pa mi što od onog pańa izodbijaj na vatru'. ‚Pańa onoj kućerini izodbijalo sve brave i kuke, ma sve što 'e god zakinuti moglo, e moj brate, pusto maslo i psi loču'. ‚Na ovoj našoj kući s dvora sav lijep izodbijan'. ‚U onoj kućerini sve izodbijano što se god izodbiti dalo i moglo'. J. Bogdanović.

IZÒDBITI, izodbijêm, *pf. vidi* izodbijati. — *Složeno:* iz-odbiti.

IZODGRÍZATI, izòdgrîzâm, *pf. odgristi sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-odgrizati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ma ja ne znam, šta 'e mojijem navrcima vrove izodgrizalo?' ‚Malo što nije svakom vr izodgrizan'. ‚Čerajte vragove (jarad) iz bašče, sve će mi navrtke izodgrizati'. J. Bogdanović.

IZODIJÈVÂŃE, *n. djelo kojijem se izodijeva.* ‚Samo izodijevańe ovolike čeljadi u kući Bog sam zna šta me košta'. J. Bogdanović.

IZODIJÈVATI, izòdijevâm, *impf.* izodjesti. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* изводѣвать *(stslov.* izodêvati), *premda se kod nas javlja istom u naše vrijeme.* ‚Lako je tebi, ti nekako s lake ruke živeš'. ‚E, moj brate, lako 'e tebi tako reći, tuđijem leđima sto batina, vidiš li ti, da na ništo drugo ne trošim, treba ovliku čeljad u kući izodijevati, izobuvati, a kamo drugo?' J. Bogdanović.

IZÒDJENUTI, *vidi* izodjesti.

IZÒDJESTI (izòdjeti, izòdjenuti), izòdjedêm (izòdjenêm, izòdijêm), *pf. posve odjesti.* — *Složeno:* iz-odjesti (odjeti, odjenuti). — *Radi oblika vidi* odjesti *i* djeti. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* изводѣть *(vidi i kod* izodijevati); *u našemu se jeziku javlja od prošloga vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Vukovu:* vide odjesti *(u Stulićevu rječniku ima* izoljesti *i* izoljejati *s ovijem značeńem i s dodatkom da su riječi ruske; jamačno je Stulli pročitao* д *kao* л).

a. *aktivno.* A ja ću vas izođesti divno da budete ljevši od svakoga. Nar. pjes. vuk, rječn. *kod* izodjesti.

b. *sa* se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Vukovu* (vide odjesti se *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Kad se gora izođede listom. Kada mi se izođede Vuko, dobra mi je koňa pojahao). Dje je more kao ravno polje ter se b'jelim cvetkom izodjelo . . . Što li se more cvijetkom izodjelo, to će biti malteška armada. Nar. pjes. bog. 178. I kako se izođela mlada. Nar. pjes. herc. vuk. 28, 1. Kad se Mara tako izođela. 75. Te se gora izođede listom. Pjev. crn. 69b. Izođene se što naj ljepše mogaše i pođe prositi u cara đe-

vojku. Nar. prip. vuk. 129. Kad se gora izodjede listom a rudine travom djetelinom. V. Bogišić, zborn. 613.

IZÒDJETI, *vidi* izodjesti.

IZODLÁMATI, izòdlâmâm, *pf. odlomiti sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-odlamati. — *U naše vrijeme u Lici.* Noćešńi vjetar sve nam ovo ogranaka na voćka izodlama. J. Bogdanović.

IZODSIJÈCATI, izòdsijecâm, *pf. odsjeći sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-odsijecati. — *Od* XVI *vijeka.* Zapovidje im glave izodsijecati. Zborn. 1a. Prьvo nam glavê izьotsêcaj. Aleks. nov. 68. Ruke i noge izodsicavši. E. Pavić, ogl. 488. Glave im izodsijeca. Vuk, prav. sov. 72.

IZOGLÁVITI, izòglâvîm, *pf. skinuti oglav konju, magarcu itd. (objektu), izulariti.* — *Postaje od* iz *i* oglav *nastavkom* i. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Izoglavi tu kļusinu, pa ga odbij doļe u bore, neka gloca'. J. Bogdanović. — *Sa* se, *refleksivno, skinuti sa sebe oglav, izvući se iz oglava (i metaforički o čeļadetu).* ‚Ot'o se i Bogu i vragu i poštenijem ļudima, izoglavio se, pa u ń niko i ne špija, ide i skita se ka' izoglavļeno kļuse'. J. Bogdanović. Izoglaviti se, izulariti se. u Lici. V. Arsenijević.

IZÒGŃÊŃE, *n. djelo kojijem se izogńi.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

IZOGŃIČITI SE, izogńičim se, *pf. u Stulićevu rječniku:* izogńičiti se, ogńicu odgoniti ‚febrim expellere'. — *ncpouzdano.*

IZOGŃIČIVATI SE, izogńičujem se *i* izogńičivam se, *impf.* izogńičiti se. — *U Stulićevu rječniku:* izogńičivati se, izogńičivam se, freq. *us* izogńičiti se. — *nepouzdano.*

IZÒGŃITI, izogńîm, *pf. vrlo zgrijati, usjati.* — *Postaje od* iz *i* ogań *nastavkom* i. — *Samo u Voltiǵijinu rječniku:* izogńiti, izognujem ‚infocare, arroventare' ‚glühend machen', *i u Stulićevu:* ‚ignitum reddere'. — *Sa* se, *refleksivno ili pasivno, usjati se. u Stulićevu rječniku:* ‚candere, candescere'.

IZOGŃIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚inflammandi vim habens'. — *(Dajbudi u ovom značeńu) nepouzdano.*

IZOGŃÍVATI, izògńujêm *i* izògńívâm, *impf.* izogńiti. — *Samo u Voltiǵijinu rječniku: praes.* izognujem *kod* izogńiti, *i u Stulićevu:* izogńivati, izogńivam, freq. v. izogńiti.

IZÒGRIJATI, izògrijêm, *pf. posve ogrijati.* — *Složeno:* iz-ogrijati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izogrijâ *(impt.* izògrîj). — *U naše vrijeme.* Da izvadim kosti Jovanove, da ih malo izogrije sunce. Nar. pjes. herc. vuk. 65.

IZOGRÍZATI, izògrîzâm, *pf. sve naokolo ogristi malo po malo.* — *Složeno:* iz-ogrizati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Uhititi ga za obe usne, obraz nakazno izogrizati, jezik psovni vas isići i izguliti. I. J. P. Lučić, razg. 103.

IZOHOLITI, izoholim, *pf. učiniti da ko (objekat) bude posve oho.* — *Složeno:* iz-oholiti. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b).

a. *aktivno.* Podložena svomu drugu nije djećicu izoholila. B. Zuzeri 10.

b. *sa* se, *refleksivno, postati, učiniti se oho.* Neće se 'zoholiti. Korizm. 68b.

IZÓKNUTI, izôknêm, *pf. kod narodnoga pjevańa (kao što je n. p. u Lici) svršiti stih tresući glasom na* o. — *Složeno:* iz-oknuti. ‚Ti ne umiješ lijepo izoknuti'. ‚Nude pazi kako ćeš izoknuti'. *u metaforičkom smislu, savršiti uopće:* ‚Lijepo si poč'o pjesmu pjevati, samo ne znam oćeš li izoknuti'. J. Bogdanović.

IZOKOL, *adv. vidi* izokola. — XVI *vijeka.* Ne imaš li još krunu iz okol svijem punu? M. Vetranić 1, 117.

ÌZOKOLA, *adv. sastavļeno:* iz-okola, *te po tome znači micańe (ili uopće smjer radńe) s mjêstâ što su naokolo put srijede.* — *isporedi* izokol, izokolo. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚rund herum, von der seite, ‚ex omni parte, ex parte'). Koji su izokola gospodari. Glasnik. II, 8, 267. (1728). Reći ćedu izokola ļudi. Nar. pjes. vuk. 1, 354. Veļko im je izokola činio veliku štetu. Vuk, dan. 1, 78.

IZOKOLÍŠITI, izokòlîšîm, *pf. vidi* izokoliti. — *U Voltiǵijinu rječniku:* izokolišiti, izokolišujem ‚raccerchiare, incerchiare, attorniare' ‚neue reifen anlegen', *i u Stulićevu:* izokolišiti, izokolišujem *i* izokòlišivam ‚undique circumdare'.

IZOKOLIŠÍVATI, izokolîšujêm *i* izokolišívâm, *impf.* izokolišiti. — *U Voltiǵijinu rječniku: praes.* izokolišujem *kod* izokolišiti, *i u Stulićevu:* izokolišivati, izokolišivam, freq. *us* izokolišiti, *a kod ovoga ima praes.* izokolišujem *i* izokolišivam.

IZOKÒLITI, izòkolîm, *pf. posve okoliti.* — *Složeno:* iz-okoliti. — *Akc. je kao kod* izgovoriti. — *U naše vrijeme* (P. Budmani), *a između rječnika u Stulićevu gdje ima samo part. praet. pass.* izokoļen *s osobitijem nepouzdanijem značeńem:* ‚con tutte le circostanze' ‚iis omnibus adjectis quae factum (aliquod) comitata sunt'.

ÌZOKOLO, *praep. s gen. sastavļeno:* iz-okolo, *te znači micańe s mjesta koja su okolo onoga što stoji u gen.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Koja ishojaše iz okolo ńegova odra. B. Kašić, iń. 85.

IZOKRÉNUTI, izòkrênêm, *pf. posve okrenuti.* — *Složeno:* iz-okrenuti. — *U naše vrijeme (u primjerima samo pasivno i refleksivno).* No se može da desi sasvim izokrenuto, da selo hoće za kmeta onoga koga kapetan ne bi hteo. M. Đ. Milićević, opšt. 16. Kako se ta dobra stvar može da izokrene na zlo. let. več. 117.

IZÒKRETATI, izòkrećêm, *impf.* izokrenuti. — *U naše vrijeme.* Da se ovde izokreće smisao na šalu, svak će se dosjetiti. M. Đ. Milićević, živ. srb. 29.

IZÒKRPITI, izòkrpîm, *pf. sve okrpiti.* — *Složeno:* iz-okrpiti. — *U naše vrijeme.* ‚Žene! eto sad nâ zime, uzmite svu staru robu, aļince, benevreke, pa sve dobro izokrpite'. J. Bogdanović.

IZÒNODITI, izònodîm, *pf. izvaditi.* — *Složeno:* iz-onoditi *(vidi kod* razonoditi). — *U Mikaļinu rječniku:* izonoditi, izvaditi ‚cavar da dentro' ‚eruo', *i u Stulićevu:* ‚eruere, extrahere'.

IZONOĐÍVATI, izonòđujêm *i* izonòđîvâm, *impf.* izonoditi. — *U Stulićevu rječniku:* izonodivati, izonodivam *uz* izonoditi.

ÌZÔP, *m.* Aesopus, *ime čovjeku za kojega su Grci držali da je izmislio basne.* — *Samo adj.* Izopov *u poslovici* XVII *vijeka.* Izopovo brijeme. (Đ). Poslov. danič.

IZOPÁČATI, izòpâčâm, *impf.* izopačiti. — *Od* XVIII *vijeka.* Koji viru crkve ili izopačaju ili prokreću. I. Velikanović, uput. 1, 280. Lakše mu je što mu priličnije no potlačat nego l' izopačat davnu sļubnost. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 328b.

IZOPAČÁVATI, izopâčâvâm, *impf.* izopačiti. — *U naše vrijeme.* Cijele kuće izopačavaju. Vuk, pavl. tit. 1, 11. Opaki čovek mnogo koješta izopačava. Nov. sr. 1884. 207.

IZOPÁČĒŃE, *n. djelo kojijem se izopači.* — *Stariji je oblik* izopačenje. — *Između rječnika u Belinu* (izopačenje ‚depravatione' ‚depravatio' 250ᵇ; ‚falsamento' ‚depravatio' 800ᵇ; ‚corrottela' ‚corruptela' 282ᵇ; ‚l' imbastardarsi' 376ᵇ; ‚bistortezza' ‚distorsio' 148ᵃ), *u Bjelostjenčevu (kod* izpačeńe), *u Voltiđijinu, u Stulićevu.* Izopačenja od pjeneza. B. Kašić, zrc. 104. Po izopačenu naravi nije stvari koja se čini zlovoljnije od čovjeka. J. Matović 508. Zli običaji i izopačeńa. I. J. P. Lučić, nar. 48.

IZOPAČÈVATI, izopâčujēm, *impf.* izopačiti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Koji izopačevahu evanđelje. J. Matović 10.

IZOPÀČILAC, izopàčioca, *m. vidi* izopačitelj. — *U Šulekovu rječniku:* ‚fälscher'.

IZOPÀČITELJ, *m. čovjek koji izopači.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚depravatore' ‚depravator' 250ᵇ; ‚falsario' ‚corruptor' 800ᵇ) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (kajkavski* izopačitel *kod* izpačitel), *u Voltiđijinu* (‚pervertitore, seduttore' ‚verführer'), *u Stulićevu* (‚depravans, corrumpens'). Bili su zakona Božjega izopačitelji. I. Velikanović, uput. 8, 205. Pridadoše sebe na nauk poluvjercima izopačiteljima riječi Božje. J. Matović 498.

IZOPÀČITELJICA, *f. žensko čeljade koje izopači.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* izopačitelica *kod* izpačitelica; *u Voltiđijinu:* ‚pervertitrice, seduttrice' ‚verführerinn'; *u Stulićevu:* ‚depravans, corrumpens'.

IZOPÁČITI, izòpâčīm, *pf. postaje od* iz *i* opak *nastavkom* i *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *Akc. je kao kod* izjednačiti. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 3, b), *a između rječnika u Vrančićevu (samo part. praet. pass.* izopačen ‚perversus'), *u Mikaljinu* (izopačiti, iskriviti ‚inverto, contorqueo, torqueo'), *u Belinu* (izopačiti, izopačivam ‚distorcere' ‚distorqueo' 270ᵃ; ‚falsare, falsificare' ‚adultero'; izopačiti pismo ‚falsare le scritture' ‚tabulas adulterare' 800ᵇ; izopačiti, izopačivam ‚depravare' ‚depravo' 250ᵇ; ‚guastare uno, cioè depravare' ‚depravo' 868ᵇ; ‚vixiare, cioè corrompere' ‚vitio' 771ᵃ; ‚invitiare' ‚vitiis imbuere' 418ᵇ; ‚imbastardire in significato att. allontanare con peggioramento una cosa dal proprio essere' ‚degenero' 376ᵇ; izopačiti dragovanjem ‚accarezzare troppo, cioè render insolentaccio un giovane con le carezze' ‚blanditiis corrumpere' 12ᵃ; izopačiti ćudi, izopačivam *ili* izopačujem ‚corrompere i costumi' ‚mores corrumpere' 282ᵇ), *u Voltiđijinu* (izopačiti, izopačujem, izopačivam ‚depravare, falsificare' ‚verfälschen, verderben'), *u Stulićevu* (izopačiti, izopačujem i izopačivam ‚depravare, malitiosum reddere, mores corrumpere').

1. *aktivno.*

a. *učiniti da što bude naopako, iskriviti. a) iskriviti, izbečiti, n. p. lice, oči.* Rugajući se i izopačivši obraz reče ńoj. B. Kašić, per. 170. Na ńeg vila oči izopači. Nar. pjes. juk. 289. — *b) izvrnuti, djelomice ili posve promijeniti (objekat je n. p. govor, smisao itd. pa i pismo, novac itd.), tako da ne bude već što bi u istinu trebalo da bude (kod pisma, novca itd. načiniti što krivo, što nije po pravu, po istini).* Izvrnu i izopači ime. I. Đorđić, salt. XIV. Pritišteonik je smeo vas red i numere nehote izopačio. 511. Da promini i izopači knige. A. Kanižlić, kam. 96. Jesu s lažljivima razlozi simbol izopačili. 201. Neprijatelj nastoji izopačiti svaku prisvetu naredbu s prijevarami. J. Matović 386. Ako što izopačim, zatajim, ili preskočim, evo on će ispraviti i dopuniti. S. Ljubiša, prip. 159. Izopačiti pravo, zakon ‚das recht, das gesetz verdrehen'. Jur. pol. terminol. 552. Izopačiti smisao govora ‚den sinn einer rede verdrehen'. 553. Izopačiti, stil. (izvrnuti), ‚entstellen, verkehrt darstellen', tal. ‚storcere'; stil. merc. ‚fälschen, verfälschen', tal. ‚falsare, falsificare; adulterare'; izopačiti novac ‚geld fälschen', tal. ‚alterare la moneta'; chem. ‚fälschen', frc. ‚sophistiquer, falsifier', egl. ‚to sophisticate'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *učiniti da što (objekat) bude posve opako (zlo); objekat može biti čeljade, duša, volja, pamet, život itd.* Slabos telesna pamet moju izopači. V. Andrijašević, put. 332. Tko je izopačio i zapleo dušu. M. Radnić 285ᵇ. Koja *(nenavis)* ńega izopači. J. Kavańin 57ᵇ. Kad sam htio pravednu koju dušu izopačit. B. Zuzeri 88. Da ju nijedno zabluđeńe ne smete i ne izopači. A. Kanižlić, bogoljubn. 349. Koji izopačili su ćudi i dilovanja ljuska. A. d. Costa 1, 98. S naucima izopačiti duše krstćanske. J. Matović 8. Izopačili su život svoj. I. Velikanović, uput. 1, 45. Grih izopači volju. B. Leaković, gov. 86.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a, *a).* Upravio je izopačene i izbečene. B. Kašić, fran. 122. Sin se rodi ali kći kadgod nijema ali grbava ali drugako izopačena. per. 94. Osta po svijeh udijeh zgrčen i izopačen. I. Đorđić, ben. 170. Ne poznavši ga veće za predńega kljenitavca izopačena. 198.

b. *vidi* 1, a, *b).* Jer su bila pisma od starine mnoga izopačena od poluvjernika. B. Kašić, per. VI. Ako si prodavao stvari ištetene ili izopačene. zrc. 70. Pjesni pokorne Davida kralja od neznanaca poharane, s neponstva izopačene, s pripisa priobražene. I. Gundulić 192. Knjiga jest prominita i izopačita. A. Kanižlić, kam. 152. Da je po carskoj oblasti sud izvršen i izopačen. 291. U sto riječi pomiješaju koju našku izopačenu i iskopečenu. S. Ljubiša, prič. 53. Izopačen, hist. stil. ‚verfälscht'; izopačena poveja ‚verfälschte urkunde', tal. ‚falsato, falsificato documento'; izopačeno vino, chem. tal. ‚adulterato vino', ‚verfälschter wein'. B. Šulek, rječn. znanst. naz.

c. *vidi* 1, b. Premda je naš jezik zatvoren dvostruki vrati, da lako ne izlazi između zatvora, ništanemańe ne mogu ga ovi zatvori uzdržati ni učuvati, kad je izopačen. J. Banovac, razg. 115. Dakle ako voliš tvoju izopačenu volju naslidovat, zlo ćeš umriti. 134. Evo, na što te dovodi, grišniče, tvoja izopačena volja. 148. Ona koja biše izopačena po Evi, po divici Mariji imadijahu se ispraviti. J. Filipović 1, 512ᵇ. Izopačeni svit vaskoliki razrušiti. F. Lastrić, test. 394ᵇ. On je ćud izopačenu slidio. A. Kanižlić, kam. 18. Na što dosad izopačena moja narav mrzaše. uzr. 146. Grišnici izopačeni i otvrdnuti. utoč. 82. Poštuje se bogoljubstvom od neznabožaca izopačenim. 465. Za ispraviti zli običaj života i ćudi izopačene. J. Matović 284. Da je izopačena pomńa naša. 480. Čudovito jest izopačen narod čovječanski. 481. Ljudi izopačenoga uma. Vuk, pavl. 2tim. 3, 8. U ćudi do kraja izopačen. M. Pavlinović, rad. 143.

3. *sa* se. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izopačiti se, učiniti se zločest ‚deflectere a recto vitae cursu vel a virtute, declinare de via bene agendi'), *u Belinu* (‚incattivire' ‚corrumpor' 390ᵇ; ‚guastarsi, invitiarsi' ‚vitior' 868ᵇ; ‚invitiarsi' ‚vitiosum fieri' 418ᵇ), *u Stulićevu* (‚corrumpi, depravari, malitiosum fieri'), *u Vukovu* (‚verkehrt werden' ‚pervertor').

a. *pasivno, vidi* 1, a, *a).* Slidi li, da se isti nauk nije mogao kako izopačiti ili privarom ištetiti? I. Velikanović, uput. 1, 243. Protiva ljud-

skomu razlogu i čudi jest da se primiti po svemu svitu nauk i običaj izkrivi i izopači. 1, 371.

b. *refleksivno, vidi* 1, b. Sad se je sve izopačilo. M. Držić 406. Koji su se po leganju od tacijeh libara izopačili do osuđenja. I. Držić 112. Jer se je vas svijet izopačio. I. Ančić, ogl. xxviii. Da se ne bi koji anđeo zemaļski izopačio. 45. Kada se zakonoše izopače, onda se veliko zlo diluje. vrat. 81. Saul, kada se učini kraļ, izopači se veoma. 133. Po Evi sve pleme ļudsko izopači se. S. Margitić, fal. 75. Svetiña se ńihova ko luk zločes izopači. I. Đorđić, salt. 266. Kad se voļa u čoviku izopači, nije potribe da ga već djava' napastuje. J. Banovac, razg. 111. I tako se izopačimo ter zakon Božiji tlačimo. 129. Izopačio se je sadańi narod. pred. 81. Ako li se sluga izopači, onda od gospodara na misto plaće prima pokarańe i pedipsańe. pripov. 136. Jednom se tako izopači s grisi svit, da ga za grihe svega vode potopiše. 198. S opakim izopačićeš se. F. Lastrić, ned. 58. Izopačili se jesu puti ńegovi u svako vrime. M. Zoričić, osm. 45. Da bi se uklonio od družtva zlih i opakih, i po ńima se ne bi i on izopačio. I. Velikanović, uput. 1, 48. Sva po na se uda crkve jesu zvana na svetińu ali sva nisu sveta i mogu se izopačiti i izkvariti, koja su sveta. 1, 298. Svi ste se izopačili. B. Leaković, gov. 136. Jao doisto svima starešinama i poglavarom, po kojima se ńiovi mlađi izopače. 239. Znajući da se takovi izopačio i prijeti. Vuk, pavl. tit. 3, 11.

c. *pasivno ili refleksivno*, degenerare, *izroditi se*. Izopačiti se ‚imbastardire in neut. allontarsi con peggioramento dal proprio essere, tralignare' ‚degenero'. A. d. Bella, rječn. 376b. Da se ova nova raž iz istočnoga koļena svojega odrodi i izopači. I. Jablanci 71.

IZOPÀČIV, *adj. koji se može izopačiti.* — *U Stulićevu rječniku s aktivnijem značenem:* ‚corrumpens, depravans', *dakle nepouzdano; u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚verfälschbar'.

IZOPAČÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izopačuje.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚adulteration'.

IZOPAČÍVATI, izopàčujêm *i* izopàčîvâm, *impf.* izopačiti. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izopačivati, izopačivam ‚falsare, falsificare' ‚adultero'; *a kod* izopačiti *ima praes.* izopačujem *i* izopačivam) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (v. izpačujem), *u Voltiġijinu (praes.* izopačujem *i* izopačivam *kod* izopačiti), *u Stulićevu* (izopačivati, izopačivam ‚sensim depravare etc.', *a kod* izopačiti *ima praes.* izopačujem *i* izopačivam). Budući dakle da po istomu grihu duh pakleni i oćućeńa duše oslipļuje i izopačuje. A. Kanižlić, bogoļubn. 268. Što ludi i nesvijestni izopačivaju. J. Matović 351. Često se izopačivaju sinovi radi velika oslabjeńa. 875. Pače u mlogih stvarih svetińu zakona izopačivaše. I. Velikanović, uput. 1, 107. Izkreću ništanemańe i izopačuju maloumno za opravdańe svoje svidočanstva nika pisma. 1, 258. Poklon izopačuje srce. Đ. Daničić, prop. 7, 7.

IZÒPAČNÎK, *m. vidi* izopačiteļ. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚fälscher'.

ÌZOPĆENICA, *f. izopćeno žensko čeļade.* — *U Stulićevu rječniku: us* izopćenik.

ÌZOPCENÎK, *m. izopćen čovjek.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚scomunicato' ‚Christicolarum societate vel communione privatus', *a u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚anathemisirte'.

IZOPĆENITEĻ, *m. čovjek koji izopćeni.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚scomunicatore' ‚qui Christicolarum societate privat'.

IZOPĆENITI, izopćenim, *pf. vidi* izopćiti. — *Postaje od part. praet. pass.* izopćen *glagola* izopćiti *nastavkom* i. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚Christicolarum societate vel communione privare'). Bude izopćeńena od svakoga upotrebjeńa svetijeh stvari. S. Rosa 186b.

IZOPĆENSTVO, *n. djelo kojijem se izopćuje, stańe onoga koji je izopćen, vidi* izopćeńe. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Da oni koji su razlučeni s izopćenstvom slijede biti u općini svetijeh? T. Ivanović 41. Ubjenik ne bi bio ukopan u mjesto crkovno radi izopćenstva kad bi umro ne pokajan. 58. Koji mru u izopćenstvu i u očitijem grijesima smrtnijem. 134.

ÌZOPĆÊŃE, *n. djelo kojijem se izopći.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚scomunica' ‚Christicolarum societate vel communione privatio'; *u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚acht'.

IZOPĆEŃÍVATI, izopćèńujêm *i* izopćèńîvâm, *impf.* izopćeniti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izopćenivati, izopćenivam *us* izopćeniti.

IZÒPĆIDBA, *f. vidi* izopćeńe. — *U pisaca našega vremena.* Izopćidba ‚excommunication'. Jur. pol. terminol. 199.

ÌZOPĆITI, izopćîm, *pf.* excommunicare, *izagnati iz općine (crkvene, hrišćanske).* — *Složeno:* iz-općiti, *ili bolje postaje od* iz *i* opći *nastavkom* i. — *isporedi* izopćeniti. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Voltiġijinu* (‚scomunicare' ‚aus der gemeinschaft schliessen') *i u Stulićevu* (v. izopćeniti). Da bi ih Farizeji izagnali iz skupštine i izopćili. S. Rosa 122b. Izopćiti ‚excommuniciren'. Jur. pol. terminol. 199. — *U Šulekovu rječniku:* ‚anathematisiren' *i u širem smislu (o svakoj općini, ne samo crkvenoj):* ‚in die acht thun'.

IZOPĆÍVATI, izòpćujêm *i* izòpćîvâm, *impf.* izopćiti. — *U Stulićevu rječniku:* izopćivati, izopćivam, v. izopćeniti.

ÌZOPÊT, ÌZOPÊTA, ÌZOPÊTI, *adv. vidi* opet. — *Sastavļeno:* iz-opet (opeta, opeti). — *U jednoga pisca* xviii *vijeka (vidi i* zopet). Da se izopet skvrčat meće. J. Kavańin 448a. Da se izopeta sve počima. 569b. Zmaja suna, vojaš strašni izopeti. 195b.

IZOPÍJATI, izòpîjâm, *pf. vidi* izopiti, *ističući da opijańe biva malo po malo.* — *Složeno:* iz-opijati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* xvii *vijeka.* — *U svijem je primjerima pasivno ili refleksivno.* Možebiti posidujući izopijani u ńihovije budalaština. M. Radnić 81b. Ona se *(deca)* tu redovno psuju, nekad se i počupaju a nekad i izopijaju. M. Đ. Milićević, zlosel. 190. ‚Eno su se već svi svatovi izopijali i leže ka raňeni vuci'. J. Bogdanović. — *I u prenesenom smislu.* ‚Izopijati se' kaže se i o kartama *(kod igre),* kad se ne slože sve jednako, nego je u jednih okrenuto lice, u drugih naliče: ‚izopijale se karte'. S. Vulović. *vidi i* opiti.

IZOPÍRATI, izòpîrâm, *pf. oprati sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-opirati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚nach einander abwaschen' ‚abluo'). Uze te mi sve izopira. Đ. M. Nenadović 128. ‚Vi peračice slabo ste mi ovo prańe izopirale'. J. Bogdanović.

IZÒPITI, ìzopijêm, *pf. posve ili svakoga opiti.* — *Složeno:* iz-opiti. — *Od* xvii *vijeka (u svijem je primjerima refleksivno).* Jer kada se 'zopijete vridne da se iztepete. P. Vitezović, cvit. 135. Pijte vino junaci, nemojte se izopiti. Nar. pjes. bog. 189. Ter se Turci bjehu izopili. 192.

IZÒPLETATI, izòplećêm (izòpletâm), *pf. sve oplesti jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-opletati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Svu sam obuću čeljadi za zimu izopletala'. ‚Žene, eto zime, pašte se, izopletajte obuću, osobito čobanima'. J. Bogdanović.

ÌZÔPOV, *adj. koji pripada Izopu, vidi kod* Izop.

IZOPRÁŠTATI SE, izòprâštâm se, *pf. oprostiti se (kad je mnogo subjekata).* — *Složeno:* iz-opraštati. — *U naše vrijeme.* Taj dan i izopraštali su se gosti s vezirom. Nov. sr. 1854. 142.

ÌZOR, *m. pogodba po kojoj se kome da vo da ńim ore, te da za to ńešto plati (u žitu ili u novcima), često s prijedlozima* na *i* pod; *gdjegdje znači ono što se plaća (n. p. u Reljkovićevu primjeru).* — *Od glagola* izorati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das ackergetreide' ‚frumentum aratorium'. Dao volove pod izor ili na izor, t. j. dao drugome da ńima ore pa da mu da za to žita koliko ugovore). Svidoče ovo oni volovi na izor po način koji je zabrańen od svakoga zakona. J. Filipović 1, 43ª. Oni vo koga si dao na izor trudi. 1, 484ª. Jednog vola s kravom dotirala, al' u kuću toga nije dala, neg' u drugog ńeg drži na strani, kućnim sinom pak ob zimu hrani, a kad izor na ńega pokupi, onda prodav na se štogod kûpî. M. A. Reljković, sat. I5ᵇ. Pa mi da čelca i još punu torbu prosa od izora. Nar. prip. vuk. 203. Volovi se drže na izoru kod koga. V. Bogišić, zborn. 84. Dade vola oraćeg drugom na izor. 115. Za vola na izor plaća se godišńe 6 do 7 forinata. 444. Końa pod radnicu a vola pod izor, toliko žita na godinu. 445. Na izor se daje vo ljudima kojim treba, da se služe ńime na godinu dana, a za to mora platiti što se pogodio; naj običnije daje se 100 do 150 oka žita. 445. Kad se uzme vo za radńu, onda se kaže: uzeo na izor t. j. da za jednu ili više godina poore sa volom što treba pa da ga poslije vrati. 481.

ÌZORA, *f. vidi* izor. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* I stotinu vola vatičijeh što ih gazda pod izoru daje. Nar. pjes. stojad. 2, 186.

ÌZORAN, izôrna, *adj. (vo) koji se drži na izor.* — *U naše vrijeme.* ‚Šta imaš od blaga?' ‚Bome nemam ništa' ‚Ta imaš eno dva volića i jednu kravicu'. ‚A da su moji; ono su mi voli uzorni, a krava napolička'. ‚Imam ednog izornog vola, da mi 'e mâ još đe ednog dobiti'. ‚E da e ovo moj vo! ovo e izorni'. J. Bogdanović. ‚Ńeko migni tamo, ńeko amo, ja va vijek po srijedi kao i izorni vo', rekne koje čeljade, kad mu ukućani ne dadu ni da dušom dahne, već ga poslom opterećavaju. u Dobroselu. M. Medić.

IZÒRÂŃE, *n. djelo kojijem se izore.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚arandi effossio'.

IZÒRATI, izorâm, *pf. složeno:* iz-orati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim presenta, aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izorâ, *part. praet. act.* Izorao, Izorâla, *part. praet. pass.* Izorân. — *Od* XVII *vijeka (vidi* a, *b)).*

a. *svršiti orańe pošto se sve oralo što je trebalo orati (u svijem je primjerima glagol pasivni ili sa* se). *a) u pravom smislu, o zemlji.* Zemlja ne plodi žito ako prvo nije izorana. I. T. Mrnavić, ist. 15. — *b) u prenesenom smislu, o čemu drugom na čemu postaju brazde kao na oranoj zemlji.* Pleća izorana i izderana bičimi. B. Kašić, is. 46. Osta sveto tilo s gvozdenimi zvizdami izrańeno i izorano kakono na brazde. 56. Tko će meni podati, da se upišu besidenja moja? tko će mi dati da se izoru perom gvozdenim na kańici i na plasi od olova? rit. 214. (job, 19, 23—24). U prigodah od puta poplavičnijem potocima izoranijeh. B. Zuzeri 54. Imat češ bičim pleća izorana. 259. Lica izorana jarke puni, maže. A. Kanižlić, rož. 31.

b. *orući izvaditi, ili, u širem smislu, orući dobiti.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (izorati, izvaditi orući ‚exaro'), *u Belinu* (‚cavar qualche cosa coll' aratro' ‚arando effodere' 96ᵇ), *u Stulićevu* (‚arando effodere'), *u Vukovu* (‚ausackern' ‚exaro').

a) aktivno. Pak uzima tri tovara blaga, odnese ih svojoj staroj majci: ‚To sam tebe danas izorao'. Nar. pjes. vuk. 2, 439. Pripovijeda se kako je nekakav čovjek orući izorao šarana. Vuk, rječn. *kod* izorati.

b) pasivno. Troše one izorane škodljive crve. M. A. Reljković, sat. L6ᵇ.

IZORÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se izorava, vidi kod* izoravati.

IZORÀVATI, izòrâvâm, *impf.* izorati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U naše vrijeme.* ‚Eli tvoj plug dobar i uperan?' ‚'Es' dobar, ali za izoravańe nije mi nekud naj bolji, preduboko izorava i preširoku brazdu gradi'. J. Bogdanović.

IZORITI, izorim, *pf. u Stulićevu rječniku: uz* izorati. — *sasma nepouzdano.*

IZORÍVATI, izòrujêm *i* izòrîvâm, *impf.* izorati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izorivati, izorivam, freq. *uz* izorati *i* izoriti.

IZORÙŽATI, izorùžâm, *pf. vidi* razoružati. — *Složeno:* iz-oružati. — *U Stulićevu rječniku:* v. odoružati *s dodatkom da je riječ ruska.*

IZOSLJÈCATI, izòsijecâm, *pf. osjeći sve jedno po jedno, vidi* izodsijecati. — *Složeno:* iz-osijecati. — *Akc. je kao kod* ispovijedati. — *Od* XVIII *vijeka.* Kojima on izosicavši ruke i noge. E. Pavić, ogl. 179. Mnoge pobije i glave im izosijeca. Vuk, nar. pjes. 4, 459. Koji u boju izosijecaju glave pobijenijeh neprijatelja. poslov. 347.

IZÒSJEĆI, izosijèčêm, *pf. sve osjeći.* — *Složeno:* iz-osjeći. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Podsicite ovo stablo i izosicite ńegovo grańe. E. Pavić, ogl. 404.

IZÒSLITI SE, izòslîm se, *pf. roditi (o mnogijem magaricama, oslicama), isporedi* iždrijebiti, isteliti, isprasiti *itd.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* izosliti se, izosliva se ‚partorir (dell' asina)' ‚parere (de asinis)'.

IZÒSTAČAC, izòstačca, *m. dem.* izostatak. — *U Stulićevu rječniku:* istotatčac *uz* izostatak. — *nepouzdano.*

IZÒSTAČAK, izòstačka, *m. dem.* izostatak. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izostatčak *uz* izostatak.

IZÒSTAČIĆ, *m. dem.* izostatak. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izostatčić *uz* izostatak.

IZOSTAJAC, izostajca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. izostatak. — *nepouzdano.*

IZÒSTAJAK, izòstâjka, *m. vidi* izostatak. — *Postaje od* izostajati *nastavkom* ъкъ. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (‚avanzo, rimasuglio' ‚überbleibsel') *i u Stulićevu* (v. izostatak). Izosta još toliko kruha, da se s izostajcima napuniše dvanes krošńa. Đ. Bašić 31. Toliku naspori onu jestojsku, da bi zadosta svakomu i još se napuniše sedam krošńa izostajaka. 108. Izostajak crkovni ima utješit crkovńake. 302.

IZÒSTAJÂŃE, *n. djelo kojijem se izostaje.* — *Stariji je oblik* izostajanje. — *U Belinu rječniku:* izostajanje ‚remansio' 620b; *u Stulićevu; u Vukovu.*

IZÒSTAJATI, izòstajêm, *impf.* izostati. — *Akc. se ne mijeńa (impt.* izòstâj). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izostajem *kod* izostati), *u Bjelostjenčevu* (izostajem, izostati ‚remaneo', v. ostati), *u Voltiġijinu (praes.* izostajem *kod* izostati), *u Stulićevu* (v. izostati), *u Vukovu* (‚ausbleiben' ‚absum'). Drugo sada meni ne izostaje, nego li samo kruna od pravednosti. A. Gučetić, roz. jez. 287. Koje *(dostojanje)* svetijem mučenikom jest izostajalo. roz. mar. 18. Ne veličak broj se dana od ovega doba obrati, a smeće i zla nam pjevana uzeše se događati, ako kagod boles veća iza toga ne izostaje, ter nas toprv huda sreća nazbilj vrijeđat počela je. G. Palmotić 8, 108a. Bez promjene izostaje udes, sreća, čes i brijeme. P. Kanavelić, iv. 885. Van dvora izostaju. 431. Svak zapańen izostaje. 488. Nije držan bogatac pomoć siromaha, nego samo s dobrima zalihnijem, koja mu izostaju iza svijeh stvari potrebnitijeh. Đ. Bašić 105. Nije tvoj oni hljeb koji tebi izostaje nego onega siromaha koji želi. A. Kalić 261. Ko izvodi vojsku svega toga na broj i zove svako po imenu, i radi velike sile ńegove i jake moći ne izostaje ni jedno? Đ. Daničić, isai. 40, 26. Gospod je pravedan usred ńega, ne čini nepravde, svako jutro iznosi sud svoj na vidjelo, ne izostaje, ali bezbožnik ne zna za stid. sofon. 3, 5. Boulton nije Wattu izostajao u svojoj struci. M. Pavlinović, rad. 84. Washington nije u redu izostajao Wellingtonu. 121. Za prvim su daleko izostajali u učioni. 157. Seljačke kuće u Zlatiboru daleko izostaju od kuća sviju naših seljaka. M. Đ. Milićević, zim. več. 178.

IZÒSTANAK, izòstânka, *m djelo kojijem se izostane (kad se ko ne nađe na mjestu gdje bi trebalo da bude, vidi* izostati, a, *e) aa)). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* izòstanâkâ. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Pri tom čitańu izostanaka *(đâkâ u školi),* obično sam molio kmeta da ostavi meni svu decu koju sam se uzdao sam vratiti u školu. M. Đ. Milićević, zlosel. 264. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚ausbleiben'.

IZÒSTANUTI, *vidi* izostati.

IZÒSTATAC, izòstaca, *m. u Stulićevu rječniku: us* izostatak. — *nepouzdano.*

IZÒSTATAK, izòstatka, *m. ono što izostane (vidi* izostati, a, *a)). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚avvanzo, residuo, rimanente' ‚residuum' 119a) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚reliquum, reliquiae, pars reliqua'). Pitaju izostatke vaše večere. Đ. Bašić 43. Ti dake izostatak ide u općinu crkovnoga blaga. T. Ivanović 87. — *U naše vrijeme kod pisaca znači što i* izostanak. Izostatak od ročišta ‚das ausbleiben von der tagsatzung'. Jur. pol. terminol. 44.

IZÒSTATI (izòstanuti), izòstanêm, *pf. složeno:* iz-ostati (ostanuti). — *Akc. se mijeńa samo u aor.* 2 *i* 3 *sing. od osnove* stanu: Izostanû *(ali* izòsta *i* izòstade). — *Radi oblika vidi* ostati. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (izostati, ostati svi ‚maneo, remaneo'), *u Belinu* (‚avvanzare, esser d' avvanzo' ‚supersum' 119a; izostati, izostajem ‚rimanere a dietro' ‚retro remanere' 620b; ‚restare, avanzare, in senso: mi resta questo, o quello ecc.' ‚supersum' 618b), *u Bjelostjenčevu (kod* izostajem), *u Voltiġijinu* (izostati, izostajem ‚rimanere, arrestarsi, soffermarsi, ‚zurückbleiben'), *u Stulićevu* (‚manere, remanere omnes'; izostati komu štogod, v. priteći komu štogod), *u Vukovu* (‚ausbleiben' ‚absum'), *u Daničićevu* (‚remanere').

a. *uprav ostati izvan čega, ali se upotrebljava u osobitijem značenima. a)* superesse, *kad čega nestaje (trošenem, davańem itd.), kaše se* izostati *o onome čega nije nestalo kod ostaloga, isporedi* preteći, preostati. Ako bi do mêsecь koji trgovьcь ne prodalь, terь mu što izostalo soli, budi ti milostь, da mu se prodļi dori proda. Spom. sr. 1, 110. (1412). Ako što izostane o*(d)* druge polovice brata moga plativše ńegove duoge ... Što bi izostalo mimo duogь. Spom. sr. 2, 119. *(oko* 1462). Skupite mrve koje izostaše da ne poginu. N. Rańina 70b. Napuniše dvanaest košica mrva koje izostaše od onijeh koji jedoše. 70b. Tad blaga spraviše putnici zadosta ča putom tratiše, da jim ga izosta. Đ. Baraković, vil. 126. Ne samo svi ostaše siti, nego još izosta toliko kruha. Đ. Bašić 81. Sumńiti nije da mnozijem dobar dio izosto je iza svojijeh zaplaćeńa i dugova. T. Ivanović 87. Ova raskinuta odjeća, koja sama od svega moga izostala mi je. A. Kalić 172. Ovo je izostalo u ļuckoj naravi od one dobrote, izvrsnosti, u čem bi od Boga stvoren i postavļen Adam. A. Kalić 262. Kod ńih nije ništa izostalo Đurđeva. S. Ļubiša, prip. 128. — *u prenesenom smislu, kaše se n. p. i o čeļadetu i o drugome što je ostalo živo kad je ostalo iste vrste poginulo.* Kad plemići i gospoda, koji bjehu izostali ispod smrtnijeh tezijeh zgoda ... uzeše se zgovarati. J. Palmotić 2. A onijem *(plavima)* koje vjetre i vale predobile bjehu trudno i od utopa izostale, dogodi se djelo čudno. P. Kanavelić, iv. 588. Zatijem ogań htje spržiti silnoj trešńi što izosta. B. Betera, dubr. 21. Obilļja od starijeh obsida živu izostala između nokata od vremena. I. Đorđić, ben. 50. — *i o vremenu.* Kad vam bremena izostane od čtenja različih mudrih knjiga. D. Rańina IXa. Budući mi izostalo vrimena. D. Zlatarić 86c. — *b) kod mićańa, mičući se polakše ostati iza drugijeh. aa) u pravom smislu.* Približavši se blizu vrata, Isus njekoliko od ńih izosta, čineći se da će dalje poći. Zborn. 115a. Trijest galija ke izostale bjehu. P. Kanavelić, iv. 581. Da u noćnoj tmini i smeći nije kojigod između ńih izosto. I. Đorđić, ben. 186. Bivši izgubili trag svijetloga provodiča i bez ńega u tmi od noći i u tmi od puta izostali. B. Zuzeri 28. ‚Hajde malo da izostanemo!' Kad su bili do Klisure blizu izostaše do tri šićarġije. Nar. pjes. vuk. 2, 141. Daleko je Novak izostao. Pjev. crn. 188b. Izostao kao baba za krstima. Nar. posl. vuk. 100. — *u ovom primjeru kao da je prelazni glagol (shvaća se kao objekat ono za čim se izostane):* Snažnije se gane *(konj),* kad mu *(końiku)* rič začuje, da ne izostane družbe, s kom vojuje. P. Hektorović 61. — *bb) u prenesenom smislu, postati gori od drugoga, tijem što subjekat u nekom duševnom smislu nije napredovao s drugima nego je izostao (ono u čem je gori subjekat izriče se lokativom s prijedlogom* u). Nije mi toj dosta? po kolu dobrih dil život moj izosta. H. Lučić 280—281. Nit' su bogataši engleški izostali u ijednoj struci znanosti. M. Pavlinović, rad. 16. I da napred potisnemo ovu izostalu zemļu. razl. spis. 9. Izostali su u narodnoj knjizi. 144. — *u ovijem primjerima mješte prijedloga* za *ili* iza *stoji dativ:* Eto s čega izostao Spļetski varošanin vrgorskomu međaru. M. Pavlinović, razl. spis. 190. I umoslovno izostao naj nižemu pučanskomu razrječju. 400. — *cc) uopće kao*

odocniti se. Što su od strane Mehmed-Alijine one, s tolikom izvjestnostju očekivane isplate danka sasvim izostale. Nov. sr. 1835. 90. — *c) ostati na istom mjestu pošto su drugi otišli, ili uopće ostati više vremena nego se mislilo ili nego što treba.* Izostanem poviše. D. Obradović, basn. 384. Pa kad god bi došla u crkvu na leturđiju, vazda bi izostala, te po čitavi sahat klečala. Nar. prip. vrč. 51. — *d) u jednom primjeru* XVI *vijeka s inf. kao* propustiti, *isporedi* izostaviti. Reć neću izostati, ne da se uzvišu, ner ufanje dati onim, ki mi pišu. *u* N. Naļešković 353. — *e) ne biti na ńekom mjestu na kojem bi trebalo biti. aa) subjekat je čeļade.* Da ja ne bi izosto od vojske Lazara kneza. Nar. pjes. mikl. 20. Dozovite mi sve proroke Valove, sve sluge ńegove i sve sveštenike ńegove, ni jedan da ne izostane. Đ. Daničić, 2car. 10, 19. Dođoše sve sluge Valove i ne izosta ni jedan da ne dođe. 10, 21. Izostati od ročišta ‚ausbleiben bei oder von der tagsatzung'. Jur. pol. terminol. 44. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Da izosto niko ne bi, tako lijepo čim razloži, ko ne bi isko svijesno u sebi da se pod taj svjet podloži. J. Palmotić 186. — *bb) kad subjekat nije čeļade, shvaća se glagol kao pasivni prema* izostaviti, propustiti. Sa svijem poricańem sveđ što izostane. Đ. Bašić 95. Mislim da da ih je *(ove pjesme)* boļe i ovdje naštampati nego da izostanu sa svijem. Vuk, nar. pjes. 1, 188. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima* ne izostati *znači: dogoditi se.* Ništa ne izosta od svega dobra, što bješe obrekao Gospod domu Izraiļevu. Đ. Daničić, is. nav. 21, 45. Sve nam se navršilo, nije izostalo ništa. 23, 14. Ništa od ovoga neće izostati. isai. 34, 16. — *f) kao* ostati *bez osobite razlike u smislu. aa) uopće.* I nije žalos ta za moje srdašce koje mi izosta kon tebe, sunašce. N. Naļešković 2, 82. Učiniti jedno more tako prostrano da može u ńemu izostati isti svijet i isto more potonuto. B. Zuzeri 73. — *bb) s predikatom ili s riječima koje vrijede kao predikat.* Blažena, jaoh, mjesta, gdi srce me tužno od mene izosta svršeno i sužno! N. Naļešković 2, 82. Tijem budući dubrovačka stolna crkva bez svoga pastijera izostala. I. Đorđić, ben. IV. Ter slobodna da izostane u pogibnijem tijem časima. P. Sorkočević 576b. Bog ukloni da izostaneš ti sirota. 578a. Bješe sam u kući izosto bez pomnijeh roditeļa. B. Zuzeri 15. Da ne bismo po nesreći našoj ne malahnoj izostali privareni. 36. Tko se uklańa i tko se rve u životu, ter dobitnik izostaje, može ufat veoma dobro da dobitnik će izostati i na smrti. 39. Izreče svoje razloge tako skladno, tako sputno i razborito, da mudra ona gospođa izosta izvan mjere začudjena. 230. Tko zna da bez sina ne izostaneš? 302. Ima se jako i razložito pripadati, da privaren ne izostane. 385. — *cc) ističe se da ostajańe biva pošto se ńesto dogodilo.* Ovo malo pjesni koje su po sreći izostale od Šimuna Zlatarića, ponačinio sam. I. Đorđić, pjesn. 232. Od koļena onega nesrećnoga neće izostat tko će moći uzdržati ijednu svijetlu uspomenu od starijeh. B. Zuzeri 10. Dobro ime i slavna od nas uspomena nakon nas će izostati. 12. Kad izdahnem, izostat će na ovem odru mrtvo moje tijelo protegnuto. 86.

b. o mnogijem subjektima, ostati svi, vidi u Mikaļinu i u Stulićevu rječniku.

IZÒSTAVITI, izòstavîm, *pf. ostaviti izvan čega; shvaća se kao kauzalni glagol prema* izostati, *te po tome znači: učiniti da što (objekat) izostane. upotrebļava se u osobitijem značeńima. — Složeno:* iz-ostaviti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izostavî. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* изоставить; *u našem se jeziku javļa naj prije oko* XV *vijeka (vidi* 2, b). — *Između rječnika u Stulićevu* (‚derelinquere'), *u Vukovu* (‚auslassen, weglassen' ‚omitto'), *u Daničićevu* (‚relinquere').

1. *aktivno.*

a. *kao* propustiti, *ne učiniti ili ne reći ńešto što bi se moglo ili što bi trebalo učiniti ili reći; ili ne držati ńešto na mjestu na kojem je prije bilo.* Ne mogu izostaviti, da ne naznačim. D. Obradović, živ. 79. Kad su Rusi mogli izostaviti slova koja ńima (za ńiov jezik) ne trebaju. Vuk, dan. 1, 101. Za to je *(dobru riječ)* ne treba izostaviti. poslov. 60. Kod gdjekojih pjesama može tko reći da sam što suviše doļe naznačio; a kod gdjekojih sam jamačno izostavio što bi vaļalo kazati. nar. pjes. 1, x. Ništa ne izostavi od svega što bješe Gospod zapovjedio Mojsiju. Đ. Daničić, is. nav. 11, 15. Ne izostavi ni riječi. jer. 26, 2. Neki daju vinogradu pokopnicu zato, što su je dve tri godine izostavili bili. P. Bolić, vinod. 1, 219. Izostaviti što ‚etwas auslassen'. Jur. pol. terminol. 49.

b. *kao* ostaviti *uopće.* Jeste li vidjeli skulu djece ili kad se kupe iz početka ili kad ih naučiteļ za koje vrijeme jur skupļenijeh izostavi? B. Zuzeri 7. Smrt jest jedno veoma tijesno prohodište, kroz koje za moći se promaknuti, svijem će nam biti trijeba nazad sve što imamo izostavit. 20. Matere, kad imaju sina razboļena, izostave sve ostale domaće posle, sve posjede, i ob dan i ob noć rade oko nemoćnika bez pristanka. 277.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. Za slovo ‚h' u srpskom jeziku danas nema glasa nego ili je sa svim izostavļeno, n. p. ‚lad, rom' ... Vuk, dan. 1, 56. U ovome je stihu iz početka izostavļeno ‚da', da ne bi jedan slog bio više. nar. pjes. 2, 238.

b. *vidi* 1, b. Sveštennoje togo tělo, jakože někoje mnogocěnnoje naslědije, togo otъčьstvu izъostavļeno bystь. Glasnik. 11, 87. *(oko* 1400). Od Boga izostavļen neće se pokajati. B. Zuzeri 47. Umrijet ćeš od istoga tvoga čačka izostavļen. 127.

3. *sa* se, *pasivno (vidi* 1, a). Suvarov je htio da se izostavi u rječniku riječ ‚nemogućno'. M. Pavlinović, rad. 85.

IZÒSTAVĻÂŃE, *n. djelo kojijem se izostavļa. — Između rječnika u Vukovu.* Za pretvarańe i izostavļańe slova. Vuk, pism. 8. Što se tiče izostavļańa jednoga slova pred drugijem. 29.

IZÒSTAVĻATI, izòstavļâm, *impf.* izostaviti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izostavļâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* izostaviti) *i u Vukovu* (‚weglassen' ‚omitto'). A koliko i hrabrenijeh vitezova izostavļa mile svoje vjerenice ter ne mareći za svoj život nasrńiva u ļutom boju! B. Zuzeri 8. Moj Bože i ti me ovako izostavļaš? 59. Leti život bez pristanka tako hitno, da iza sebe brzinu istn od vjetara i od trjeskova izostavļa. 150. Ko god za mańe dobro, veće izostavļa, ńegova je dobrodjeteļ nedostatačna. D. Obradović, sav. 99. Tako se po onijem krajevima i u govoru ‚s' izostavļa u ovakijem događajima. Vuk, nar. pjes. 1, 52.

IZÒSTRITI, *vidi* izoštriti.

IZOŠĻÍVATI SE, izòšļujêm se *i* izošļîvâm se, *impf.* izosliti se. — *Samo u Stulićevu rječniku: praes.* izosliva se *kod* izosliti se.

IZÒŠTRĚŃE, *n. djelo kojijem se izoštri. — Stariji je oblik* izoštrenje. — *U Belinu rječniku:* izoštrenje ‚affilamento, l' atto d' assottigliare il taglio' ‚exacutio' 44a, *i u Stulićevu.*

IZÒŠTRITI, izoštrîm, *pf. složeno:* iz-oštriti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Gdjegdje se nalazi stariji oblik* izostriti *(vidi kod* oštriti). — *Riječ je stara (sa* s), *isporedi stslov.* izostriti, *rus.* изострить. — *Između riječnika u Belinu* (izoštriti, izoštrivam ‚affilare, assottigliare il taglio a ferri, arrotare' ‚acuo'; izoštriti ‚finir d' affilar molti ferri' ‚acuere omnes gladios' 44a), *u Voltigijinu* (izoštriti, izoštrivam ‚aguzzare, affilare' ‚schleifen'), *u Stulićevu* (‚acutum reddere, acuere, exacuere'), *u Vukovu* (‚ausschleifen, ausschärfen' ‚exacuo'), *u Daničićevu* (izostriti ‚acuere').

a. *posve naoštriti (i o jednom objektu). α) u pravom smislu.* Vьnzi strêly izьoštrennyje vъ srьdьca ihь, ježe na me izьostriše. Glasnik. 13, 367. Ovo dugo pružalo brda na šiljku izoštreno bojnijem topom. S. Ljubiša, prip. 1. Kosir i sikirica moraju biti izoštrena. P. Bolić, vinod. 1, 188. — *b) u prenesenom smislu (metaforički), kad je objekat čeljade, učiniti da objekat bude oštre pameti. u jednom primjeru* XVII *vijeka.* Kroz uzmnožne smeće ljute ja ću izoštrit puk ljubjeni da ne ostavi naše pute i da život svoj promijeni. Ġ. Palmotić 34a. — *I sa* se, *refleksivno, posve naoštriti svoju pamet. — u Vukovu rječniku:* ‚sich abschleifen' ‚expolior' ‚witziger werden' ‚exacuor'.

b. *kad je više objekata, naoštriti sve. — U Belinu rječniku.*

IZOŠTRÍVATI, izòštrujêm i izòštrîvâm, *impf.* izoštriti. — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Belinu (praes.* izoštrivam *kod* izoštriti) *gdje se naj prije nahodi, i u Voltigijinu (praes.* izoštrivam *kod* izoštriti). On izoštriva mač osvetni. B. Zuzeri 148.

IZÒTIMATI, izòtimâm i izòtimljêm, *pf. oteti sve jedno po jedno. — Složeno:* iz-otimati. — *U naše vrijeme.* Grčani Košljanima zagrade oko ńiva isobarali, ńive izotimali. Golubica. 5, 191. (1812). ‚Šta vam bi, kad vas lugar zateče u kvaru?' ‚Izotima nam, brte, svijem sikire'. ‚Dođe, pa nam izotima svima sikire pa ni s Bogom'. J. Bogdanović.

IZOTKÍDATI, izòtkîdâm, *pf. otkinuti sve jedno po jedno. — Složeno:* iz-otkidati. — *U naše vrijeme (u jedinom primjeru sa* se, *refleksivno).* Turci se od pucńave i od vike onako isa sna smetu, a końi im se još izotkidaju pa udare preko logora i preko ńi. Vuk, dan. 1, 76.

IZÒTPADATI, izòtpadâm, *pf. otpasti (o mnogijem subjektima) sve jedno po jedno. — Složeno:* iz-otpadati. — *U naše vrijeme.* Izotpadaše końma kopita od tjerańa. Đ. Daničić, sud. 5, 22.

IZÒTPASTI, izòtpadnêm (izòtpanêm, izotpádêm), *pf. vidi* izotpadati. — *Složeno:* iz-otpasti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* I mnogima ljudma izodpadoše noge i ruke. Glasnik. 20, 17.

IZOTRÉSATI, izòtrêsâm, *pf. otresti sve jedno po jedno. — Složeno:* iz-otresati. — *U naše vrijeme.* ‚Onaj noćešńi jaki vjetar sve nam je kruške izotresa'. ‚Ovaj će nam vjetar sve voće izotresati'. J. Bogdanović.

IZÒTVORATI, izòtvorâm, *pf. otvoriti sve jedno po jedno. — Složeno:* iz-otvorati. — *Od* XVIII *vijeka.* Grobovi se izotvoraše. F. Lastrić, test. 163b.

IZOVERNICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Voćńak u Izovernici. Sr. nov. 1873. 281.

IZRÁBITI, izrâbîm, *pf. složeno:* iz-rabiti, *nalasi se u različitijem značenima.*

a. *istrošiti radećem. kao da je takovo značenje u jednom primjeru* XVI *vijeka.* Komu sam izrabil na službi vas žitak. Š. Menčetić 322.

b. *dobiti radńom. — U Stulićevu rječniku:* v. izraditi.

c. *u naše vrijeme kod čakavaca:* izrabìt, od-raditi ‚laborando (opera praestita) penso'. Siovinac. 1880. 86.

IZRABÒTATI, izrabòtâm, *pf. složeno:* iz-rabotati. — *U naše vrijeme.*

a. *aktivno. α) dobiti rabotom. — u Stulićevu rječniku:* v. izraditi. — *b) svršiti rabotu. u Lici.* ‚Ajmo na rabotu'. ‚Ja sam još juče izrabota'. J. Bogdanović.

b. *sa* se, *refleksivno, svršiti rabotu, ističući da se mnogo rabotalo.* ‚Bome sam se i ja na ovoj cesti izrabota!' J. Bogdanović.

IZRAČÙNÂŃE, *n. djelo kojijem se izračuna.* Izračunańe na dijelove ‚vertheilung, repartition'. Izračunańe na dijelove stečajne mase ‚vertheilung der concursmasse'. Jur. pol. terminol. 589.

IZRAČÙNATI, izračùnâm, *pf. svršiti račun, naći koliko je čega računom. — Složeno:* iz-računati. — *U naše vrijeme.* ‚Molim te, gospodine, izračunaj de mi, koliko ću dati ovome za šest kvarata i tri malića kukuruza, pogodili smo kvartu po talijer mańe groš'. J. Bogdanović. Izračunati, izmjeriti naknadu ‚ermitteln die entschädigung'. Jur. pol. terminol. 189. Izračunati ‚reduciren, berechnen'. 420. Izračunati na dijelove ‚vertheilen'. 589.

IZRAČÚNITI, izràčûnîm, *pf. vidi* izračunati. — *Složeno:* iz-računiti. — *U naše vrijeme.* Koristi one koje iz mnogo lakši sajedińenija u rasprostrańenim zemljama pokraj rijeke ove leže-ćima proizlaze, izračuniti se ne mogu. Nov. sr. 1884. 117.

1. IZRAD, *praep. sastavljeno:* iz-rad, *vidi* izradi. — *Od* XVI *vijeka.* A sada život moj izrad ńe jedine taj ćuti nepokoj, na prešu er gine. N. Nalješković 2, 95. A sad izrad truda i naše mlakosti grusti nam se živit. A. Georgiceo, nasl. 87. Mlađega od ńih izrad mira učiniše poklisara. J. Palmotić 164. Izrad dobra i moga i tvoga. Nar. pjes. petr. 3, 584.

2. ÎZRÂD, *m. svršena radńa, ono što se izradi. — U naše vrijeme.* Izrad, što se izradi. J. Grupković. *i u Šulekovu rječniku:* ‚ausarbeitung'.

ÎZRADA, *f. što se dobije radńom. — U naše vrijeme.* ‚Kako naš Mile živi tamo dole u Šlavoniji, dali išto bolje neg oće?' ‚Svedno, brate, ka i oće, od same izrade živi'. J. Bogdanović. Živit na izradi. J. Grupković.

ÎZRADAK, izratka, *m. vidi* 2. izrad. — *U naše vrijeme.* Izradak, što se izradi. J. Grupković. — *i u Šulekovu rječniku:* ‚ausarbeitung (elaborat)'. Izradak o uređivańu, uređeńu ‚organisirung-operat'. Jur. pol. terminol. 378.

ÎZRÂDI, *praep. sastavljeno:* iz-radi, *znači isto što i* radi. — *isporedi* radi, poradi, zaradi, 1. izrad. — XVI *i* XVII *vijeka (ali vidi i* izrad), *a između riječnika u Stulićevu* (v. radi). Čuvaj se zle družine, jer velik dio ljudi iz radi ńe gine. N. Dimitrović 15. Koji dobra mnoga iz radi svetoga tvojega imena bjehu satvorili. 74. Dmitrović Nikola iz radi ljubavi ovi ti lis spravi. 100. Otac će i mati izradi tej žene načine držati, da sina ožene. N. Nalješković 1, 276. Jelin svrše roge kad g' obist ne sladi, pak izradi mnoge druge steći radi. Đ. Baraković, vil. 91. I to se čini izradi ovoga, za neka naj zadńi misec nadoloženi ostane od dan dvadeset i devet. M. Alberti XXVII. Zdravo, strašna svim vladavcem

glavo gospodina Isukrsta, izradi nas trnjem venčana! 414. Zato mi pravi sud izradi ljubavi gubimo. A. Georgiceo, nasl. 28. Izradi ljubavi dobra dila činit. 29. Sebe izradi ljubavi Božje poniżiti. 34. Izradi grušće i linosti duševnoga dobra zapusti se dosti. 39. Siromaha Petra bantujete izradi Jovanova dugovanja. Starine. 11, 98. *(oko* 1655).

IZRÀDITEL, *m. čovjek koji izradi. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚ausarbeiter'.

IZRÀDITELAN, izràditêlna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. stjecitelan. — *nepouzdano.*

IZRÁDITI, izrâdîm, *pf: složeno:* iz-raditi. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *svršiti radńu.* Lijep hram s kulom kliški izradi. J. Kavańin 91a. Da i druge pustare izradi i otežači. I. Jablanci 37. Dok jošt jedno lijepo dilo (ako Bog dopusti) izradim. B. Leaković, nauk. 490. Svakomu vještom čovjeku u srce dadoh vještinu da izrade sve što sam ti zapovjedio. Đ. Daničić, 2mojs. 31, 6. Čovek o malom društvu ne može ni jedan poso čestito da izradi. F. Đorđević, pčelar. 48. Izraditi ‚ausarbeiten'. Jur. pol. terminol. 44. Izraditi kakav poslovni spis ‚geschäftsstück bearbeiten'. 60.

b. *dobiti, steći radńom. — Između rječnika u Stulićevu* (‚facere, consequi, acquirere aut invenire labore, industria, servitute') *i u Vukovu* (‚erarbeiten' ‚labore acquiro'). Ko radi izradi. Nar. posl. vuk. 152. Ponesu silno blago koje su kroz devet godina izradili . . . S ńima je došla ńihova sestra koja je bila u svijetu devet godina, izradila samo pet karantana. Nar. prip. bos. 1, 111.

IZRADOVÂŃE, *n. djelo kojijem se izraduje. — U Stulićevu rječniku* (‚defrugare, sterilem reddere').

IZRADOVATI, izradujêm, *pf. istrošiti radovańem (uživańem). — Složeno:* iz-radovati. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *aktivno, sa značeńem sprijeda kazanijem. — Između rječnika u Stulićevu (s osobitijem značeńem, kad je objekat semlja):* ‚sfruttare, rendere sterile un campo col troppo seminarvi' ‚defrugare, sterilem reddere'.

b. *pasivno.* Što ćeš Bog da učini od te vedhe poderine života tvoga izradovana? B. Zuzeri 118. A ti, koji ńoj tako govoriš, misliš samo tebe stara, jur od svijeta, puti i hudobe izradovana kô razdrtu poderinu višńem Gosparu prikaživat. 287.

c. *sa* se.

a) pasivno prema značeńu kod a. — *U Stulićevu rječniku:* ‚sterilescere'.

b) vrlo se obradovati. Ali se izradovat, izveselit s onijem koji su ga uštedeli. A. Kalić 422.

IZRADŮKATI, izradůkâm, *pf. dem.* izraditi. — *Složeno:* iz-radukati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ova e moja bradvica lijep krajcar ljetos izradukala'. J. Bogdanović.

IZRÁĐÂŃE, *n. djelo kojijem se ko izrađa, vidi kod* izrađati se.

1. IZRÁĐATI, izrâđâm, *impf.* izraditi, *vidi* izrađivati. — *U Voltigijinu rječniku: čakavski* izrajati zaludu svoj trud ‚perdere indarno sua fatica' ‚vergebens arbeiten'. — *nepousdano.*

2. IZRAĐATI, izrađam, *pf. ili impf. (?). u Stulićevu rječniku:* izradjati, v. izradovati se. — *sasma nepousdano.*

IZRÁĐATI SE, izrâđâm se, *impf.* izroditi se. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* izrajam se, v. odrađam se) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (izradjati se, v. izroditi). Kao što ljubav samoga sebe kod mnogoga se izrađa u sebivost i odljudnost. M. Pavlinović, razl. spis. 162. ‚Nema ništa od današńega ovoga naroda, nema ništa od ovoga svijeta, nema ništa ni od roda ni poroda, ni od kuma ni prijatelja, sve se to, moj gospodine, počelo izrađati; jedno drugo ne vjeriti, i jedno za drugo ne znati, mora da nije sud strašni daleko'. ‚Muči, da ti svojijem ležima sve ispravíš, tako e bilo vavije, i biće, pošten čojk ne gleda i ne pazi na to izrađańe'. J. Bogdanović. *i u Šulekovu rječniku:* ‚ausarten'.

IZRÁĐÊŃE, *n. djelo kojijem se izradi.* Izrađeńe, izradak ‚ausarbeitung'. Jur. pol. terminol. 44.

IZRAĐÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izrađuje. — U Vukovu rječniku.*

IZRAĐÍVATI, izràđujêm *i* izràđîvâm, *impf.* izraditi. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (izrađivati, izrađujem ‚erarbeiten' ‚laborando acquiro'). Ja sad novce morem izrađivat. M. A. Reljković, sat. 14a.

IZRÀEL, *m. vidi* Izrail. — *Po latinskom obliku* Israel. — *U pisaca zapadne crkve od* XV *vijeka.* Cića Jakova sluge moga i Izraela obranoga moga. Bernardin 6. isai. 45, 4. Ufaj, Izraele, u Boga tvojega. N. Dimitrović 77. Od jutrńe straže o zori, dokli tminu noć donese, krepko Izrael ufaće se u višńega ki ga stvori. I. Gundulić 206. Potanko sude djela dvanaes koljen Izraela. J. Kavańin 347a. Bog pukovim Izraela provri vode. 382b. Ovo su bogovi tvoji, Izraele. F. Lastrić, test. 15a. U svih krajevih Izraela. A. Kanižlić, kam. 458. Evo, Izraele, bogovi tvoji. M. A. Reljković, sabr. 80.

IZRAELEVIĆ, *m. Izraelov sin ili potomak. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kralj Izraelevića. S. Rosa 6b. Koji bješe ne među Izraelevićima. 59a. — *Oblik ne vrijedi, trebalo bi da glasi* Izraelović.

IZRAELIČANIN, *m. vidi* Izraelićanin. — *Može biti da postaje od toga što je pisac mislio na nepotvrđeni oblik* Izraelitac *(gen.* Izraelica). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Oni stari *(vazam)* zapovíđen bijaše Izraeličanom. A. Kanižlić, kam. 458. Izraeličani iliti Židovi uzimaše dan na različni način. 503.

IZRAELIČANSKI, *adj. koji pripada Izraeličanima. — Samo u pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i oblik* Izraeličanin *(koji vidi).* Anđela koji se ne dotaknu kuća izraeličanskih. A. Kanižlić, kam. 506.

IZRAELIĆANIN, *m. vidi* Izraelјac. — *Postaje od lat.* Israelita *nastavkom* jan(in). — *Množina je* Izraelićani. — *U pisaca zapadne crkve od* XVI *vijeka.* Ejuptijani i Izraelićane. Š. Budinić, sum. 118a. Evo istiniti Izraelićanin, u komu nije himbe. I. Bandulavić 187a. joann. 1, 47. Hotjaše povaditi oči desne Izraelićanom. M. Radnić 157a. Budući Izraelićani sa svom lasnošću osvojili. J. Banovac, razg. 146. Koje Izraelićani oplinište. F. Lastrić, test. 180b. Zarobio sve Izraelićane. I. J. P. Lučić, razg. 126. Filisteji pridobivši Izraelićane ufatiše korablju. Đ. Rapić 68. Kako god je Izraelićane moglo na obsluženе ove zapovidi ganiti. B. Leaković, nauk. 272.

IZRAELININ, *m. vidi* Izraelićanin. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Galileini i Izraelinini. S. Rosa 142a. — *sasma nepousdano.*

IZRAÈLÎT, *m. vidi* Izraelićanin *i* Izraelјac. — *Od lat. ili od tal.* Israelita. — *U jednoga pisca*

xvii *vijeka.* Izraeliti ne nastojahu povratit se k Bogu. I. Držić 168.

IZRAÈLÎTA, *m. vidi* Izraelićanin *i* Izraļac. — *Od lat. ili tal.* Israelita. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* I ulizoše Izraelite u ńu. S. Margitić, fal. 11.

IZRAELITÁNAC, Izraelitánca, *m. vidi* Izraelićanin *i* Izraļac. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Onda bi Izraelitanci dobivali. A. Kanižlić, utoč. 114. Izraelitance napuni dobrom. 353.

IZRÀELKIŃA, *f. vidi* Izraļka. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Poslavši odkupitelja koji se je u meni Izraelkińi ùputio. A. Kanižlić, utoč. 354.

IZRÀELOV, *adj. koji pripada Izraelu.* Izraelov Bože! M. Vetranić 1, 474. Blagosovļen Gospodin Bog Izraelov! V. Andrijašević, put. 488.

IZRAÈLSKÎ, *adj. koji pripada Izraelu (narodu).* — *Od* xv *vijeka.* I budu pasti ńih u gorah izraelskih. Bernardin 28. ezech. 34, 13. Nisam poslan nego k ofcam ke su zaginule od hize izraelske. 31. mat. 15, 24. Izraelski sini. J. Kavańin 26ᵇ. Izraelskom' slava rodu. 329ᵇ. Nitko od sve vojske izraelske. F. Lastrić, test. 20ᵃ. Joroboam kraļ izraelski. M. A. Reļković, sabr. 80.

IZRAÈĻANIN, *m. vidi* Izraelićanin *i* Izraļac. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Zavikaše Izraeļani k Bogu. M. Radnić 84ᵃ.

IZRÀIL, *m. vidi* Izraiļ. — *U dva pisca* xv *i* xviii *vijeka.* Puku Izraila. M. Marulić 247. Ufaj, Izraile, na Gospodina. I. Kraļić 17. I ta će osloboditi Izraila. 17.

IZRÀILSKÎ, *adj. vidi* izraioski.

IZRÀIĻ, *m.* 'Ισραήλ, Israel, *jevrejsko ime čovjeku i narodu što je od ńega postao.* — *Načińeno po grčkome obliku već u stslovenskom jeziku, isporedi* Izraiļь *(da treba čitati* ļ *vidi se po adj.* Izraiļevъ). — *Između rječnika u Daničićevu* (Izraiļь 'Ισραήλ, cf. Israiļь). Javi bo namь novago Avrama, svetago našego gospodina Simeona i novago mirotočьca vь novorođennêmь Izraily, rekše vь srьpьscêj zemļi. Glasnik. 11, 189. A dijete rastijaše i jačaše duhom, i bijaše u pustińi dok se ne pokaza Izraiļu. Vuk, luk. 1, 80. Mnoge udovice bijahu u Izraiļu. 4, 25. Odsele se nećeš zvati Jakov nego Izraiļ. Đ. Daničić, 1mojs. 32, 28. Evo ruka će moja biti s tobom, da obratim k tebi svega Izraiļa. 2sam. 8, 12.

IZRAÍĻAC, Izraíļca, *m. Izraiļev potomak, čovjek iz plemena (naroda) Izraiļeva.* — *U naše vrijeme u Vuka i u Daničića.* Evo pravoga Izraiļca u kome nema lukavstva. Vuk, jov. 1, 47. Izraiļci svi pobjegoše svaki k svome šatoru. Đ. Daničić, 2sam. 18, 17.

IZRÀIĻEV, *adj. koji pripada Izraiļu (čovjeku ili narodu).* — *Između rječnika u Daničićevu* (Izraiļevь *τοῦ* 'Ισραήλ). Hvala Izraiļeva. Stefan, sim. pam. šaf. 10. I mnoge će sinove Izraiļeve obratiti. Vuk, luk. 1, 16. A car Izraiļev odgovori i reče. Đ. Daničić, 1car. 20, 4.

IZRÀÎĻKA, *f. žena iz plemena (naroda) Izraiļeva.* — *Postaje po analogiji prema* Izraiļac. — *Ne znam jeli potvrđeno.*

IZRÀÎĻSKÎ, *adj. koji pripada Izraiļu (narodu).* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izraiļьskъ. Po tom Avenir govori starješinama Izraiļskim. Đ. Daničić, 2sam. 3, 17.

IZRÀIOSKÎ, *adj. koji pripada Israilu.* — *Postaje od nepotvrđenoga oblika* izrailski *tijem što se* l *na kraju sloga mijeńa na* o. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Puk izraioski. Zborn. 112ᵇ.

IZRÀJEL, *m. vidi* Izrael. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* I on će odkupiti Izrajela. L. Terzić 97.

IZRAJÈLSKÎ, *adj. koji pripada Izrajelu.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Sinove izrajelske. L. Terzić 223.

IZRÁĻATI, ìzrâļâm, *pf. raļem raspršati žar po peći.* — *Složeno:* iz-raļati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚per furnum prunas extendere'.

IZRÁMNITI, *vidi* izravniti.

ÌZRANA, *adv. sastavļeno:* iz-rana, *znači što* i rano, *ističući da je onda početak djelovańu, vidi* rano. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚mature, opportune, tempestive'). Da bi iz rana pripjevali pričestite imenike. I. Đorđić, pjesn. 87.

ÌZRANAVITI, izranavîm, *pf. vidi* izraniti. — *U Stulićevu rječniku:* izranaviti koga ‚multum aliquem saucіare', *gdje ima i s neprelaznim značењem (postati vas ranav):* izranaviti, izranavļam ‚ulcerari, ulceribus scatere, ulcerosum fieri'. — *ni jedno ni drugo nije dosta pouzdano.*

IZRANAVĻATI, izranavļam, *impf.* izranaviti. — *U Stulićevu rječniku: praes.* izranavļam *kod* izranaviti. — *nije dosta pouzdano.*

ÌZRANITEĻ, *m. čovjek koji izrani.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚vulnerator'.

IZRANITEĻAN, izraniteļna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚ulcus gignens, ulcerandi vi pollens'. — *nepouzdano.*

ÌZRANITI, izranîm, *pf. zadati kome (objektu) mnogo rana.* — *Složeno:* iz-raniti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Jamačno je stara riječ, isporedi rus.* изранить. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izraniti, raniti ‚saucio, vulnero, infligere plagas vel vulnera'), *u Belinu* (izraniti, izrańam ‚ferire, percuotere o tagliare con far sangue' ‚vulnero' 309ᵃ; izraniti, izrańivam ‚piagare molto' ‚exulcero' 560ᵇ), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izrańivati), *u Voltigijinu* (‚piagare, impiagare, ferire' ‚verwunden'), *u Stulićevu* (izraniti, izranivam, 1. ‚ferire'. 2. ‚multum sauciare'), *u Vukovu* (‚durch und durch verwunden' ‚vulneribus conficio').

a. *aktivno. α) sa značењem sprijeda kazanijem (kad se ko udara čim, n. p. nožem, zrnom iz puške itd.). αα) u pravom smislu.* Vojnike ptice gorčije izrane ner ļute sulice. M. Vetranić 1, 137. Upade u razbojnike koji ga oplijeniše, izraniše i na po živa ostaviše. M. Divković, bes. 251ᵇ. Gvozdenijemi gančima izrani ju stotinom i osamnaest ranami. B. Kašić, per. 8. Skoč'mo, druzi moji mili, svež'mo, udrimo, izranimo! G. Palmotić 1, 382. Jańičari svoga agu izraniše. I. T. Mrnavić, osm. 126. Ruka, ka te j' izranila. P. Kanavelić, iv. 279. Izranio sam moje neprijateļe. M. Radnić 405ᵇ. Paka k stupu vež'te kruto, tere izran'te vele ļuto biči. P. Hektorović (?) 133. Izrani ga vele grdo. 166. Kojega kô zločinca muči, pokli izrani. J. Kavańin 314ᵇ. Tko te tako izranio? B. Zuzeri 58. Oću da si prija moj ubojica, i da si me izrania, nego Rim grad razoriš. J. Banovac, razg. 141. Biste li vi imali srce stavit vaše ruke na jedno vaše živińe i izraniti ga, ne budući vam učinilo ništa zla, dali službu? pripov. 82. Putujući jednoč čovik iz Jeruzolima u Jerik, upade u razbojnike, koji ga porobiše i vele izranivši otiđoše. F. Lastrić, od' 262. U ovomu frustańu nemilo Isusa izraniše. test. 114ᵃ. Koji ga ne samo opliniše, veće još veoma izraniše i napolak mrtva ostaviše. E. Pavić, ogl. 568. Izranivši svega omakoše. S. Rosa 105ᵇ. Đe li su vas prevarili Turci, đe vas tako grdno izranili? Nar. pjes. vuk. 3, 497. Na Turke je vatru

oborio, i Turke je ljuto izranio. 4, 220. Na ńih živu vatru oboriše, i tu mloge, kado, izraniše. 4, 353. Koji ga svukoše i izraniše. Vuk, luk. 10, 30. — *bb) u metaforičkom smislu.* Ljubav Isukrstova srce Pavle biše izranila. Živ. jer. star. 1, 238. Ter moje srdačce ljuveno izrani. Š. Menčetić 17. Tko li te izrani bolisnom tužicom? 283. Nu ako u usi izrańen sluga sad i gori i suzi veselo tebe rad. H. Lucić 207. Kad ufah steć pokoj, tadaj me izrani jadovno ures tvoj. N. Nalješković 2, 47. Pogled tvoj je srdačce u meni izranil. M. Držić 14. Njeka lijepa moja vila, ka sunčanom ńe ljeposti smrtno me je izranila. S. Bobaljević 221. Oštre strijele tvojijeh riječi srca od ljudi izranit će. I. Akvilini 189. Da ne laska nego izrani bratski govor srce tvoje. J. Kavańin 1b. I Dalmaciju pune jeda izraniše gotske strile. 115b. Plačem, da sam izranio ljubežljivo srce tako. I. M. Mattei 299. — *b) učiniti da na kome (objektu) postanu, izidu rane (kao bolest). (Djavao)* uze mu *(Jobu)* svaka, izrani ga ranam priteškim od vrh glave do pete. J. Filipović 1, 225b.

b. *pasivno. a) vidi* a, *a) aa).* Jesam izrańen i paki tamo oću biti ozdravljen. Transit. 97. Opitaše ga kako bjše bil izrańen. Mirakuli. 106. Izrańen sgibe. Š. Kožičić 39b. Ležeći u krvi izrańen velicimi bolizni prokle Hrvate. Dukljanin 35. Viđaše da je vas kolik izrańen. M. Divković, bes. 855b. Spuštam sasma mene u ruke tvoje izrańene. B. Kašić, nasl. 269. Sve tilo izruženo, izrańeno. is. 47. Osta sveto tilo s gvozdenimi zvizdami izrańeno. 56. Tvrdi štiti, cijeli oklopi, još izrańen nije nitko. I. Gundulić 345. Viditi ga naga izrańena. M. Jerković 58. Beg izrańen i bijen sakri se. B. Krnarutić 19. Na smrt izrańeni. P. Kanavelić, iv. 188. Za zla naša bi izrańen. I. Akvilini 261. Odvezaše puna boli izrańena i umorna. A. Vitaljić, ost. 167. Mučenika glave, s rujne stijene prvotavne izrańene i krvave. J. Kavańin 488a. Arapina izrańena smrtnim ranama. F. Lastrić, test. ad. 15a. Svrhu zemlje sin ležaše, koga lice sve bijaše vele strašno izrańeno. P. Knežević, muk. 39. Isukrste koji si dragovoljno uzeo priteški križ na izrańena ramena tvoja. A. Kanišlić, bogoljubn. 99. Ma me nemoj don'jeti na junaka izrańena. Nar. pjes. bog. 11. Sa polja mi eto bježe Ugričići izrańeni. 70. Plačuć povratiše se natrag malo zdravi, puno izrańeni. And. Kačić, razg. 103. Pavši na tle vas izrańen i satrven ostade. kor. 330. Videći gospodina rańava i izrańena. J. Matović 49. Nađe težko izrańena i samrtna odkupitelja. I. J. P. Lučić, razg. 90. Tijelo prisveto sina Božijega sa svijeh strana iskrvavljeno i izrańeno. A. Kalić 278. Izrańenih i okrvavljenih. Nar. pjes. petr. 2, 560. — *b) vidi* a, *a) bb).* Jadovno izrańen misalju. P. Zoranić 1. Ona većma gori *(od ljubavi)* izrańena po životu neg kraljević, ki ju dvori. Ġ. Palmotić 1, 251. Prvi je način: izrańeno rastvoriti srce moje. 2, 228. Da bi kako predoljela izrańenu srcu tvome. Nar. pjes. herc. vuk. 330. — *c) na kojemu su izišle rane kao bolest, usporedi* a, *b).* Izrańen ‚ulcerato, impiagato' ‚ulceratus'. A. d. Bella, rječn. 772b. Job od svoje žene prognan, i u tilu vas izrańen. J. Banovac, razg. 156—157.

c. *sa se.*

a) pasivno, vidi a, *a).* Al' se Marko ljuto izranio, sedamdeset rana dopanuo. Nar. pjes. vuk. 2, 368. Izrane se najboji junaci. Vuk, dan. 1, 85. — *metaforički.* Britka strila s kom pokle se 'e izranila duša. J. Kavańin 3b.

b) refleksivno, oboljeti od rana koje same po-staju po tijelu. — *Između rječnika u Belinu* (‚divenir piagato' ‚erumpere in vulnera' 560b). Počeše mu one strane užižati se i izraniti. B. Kašić, fran. 14.

IZRÀNIV, *adj. koji se može izraniti.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚qui vulnerari potest, vulneribus subjectus'.

IZRÁŃATI, izrâńâm, *impf.* izraniti. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izrańam *kod* izraniti). Ne izrańaj mrtca. M. Radnić 386a. Ako se obzire na zloće, izrańa dušu svoju. 515b.

ÌZRAŃENICA, *f. žensko čeljade izrańeno.* — *Samo u Stulićevu rječniku: us* izrańenik.

ÌZRAŃENÎK, *m. izrańen čovjek.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, i u Stulićevu rječniku* (‚sauciatus, vulneratus, saucius, vulnere affectus'). Tko jest iskrńi onomu izrańeniku? S. Rosa 106a.

ÌZRAŃÊŃE, *n. djelo kojijem se izrani.* — *Stariji je oblik* izrańenje. — *U Mikaljinu rječniku:* izrańenje; *u Belinu:* izrańenje ‚impiagamento, l'impiagare' ‚ulceratio' 385b; ‚piagamento, impiagamento' ‚ulceratio' 560b; *u Stulićevu.*

IZRAŃÍVATI, izràńujêm *i* izràńîvâm, *impf.* izraniti. — *U Belinu rječniku:* izranivati, izrańivam ‚ferire, percuotere o tagliare con far sangue' ‚vulnero' 309a; *u Bjelostjenčevu:* izranujem, izraniti, v. ranim; *u Stulićevu:* izranivati, freq. v. izraniti, *a kod ovoga ima praes.* izranivam.

IZRASCIJÈPATI, izràscijepâm, *pf. rascijepiti sve (o mnogijem objektima), ili (o jednom objektu) rascijepiti u mnogo komada.* — *Složeno:* iz-rascijepati. — *Akc. je kao kod* ispovijedati. — *U Stulićevu rječniku:* izrascijepati ‚in plures partes scindere'.

IZRASKIDÍVATI, izraskìdujêm *i* izraskìdîvâm, *pf. raskinuti sve (o mnogijem objektima) ili posve (o jednom objektu).* — *Složeno:* iz-raskidivati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Tuga boležljiva koja bi ti srce prodrla i iznutreńa tvoja izraskidivala. Grgur iz Vareša 88.

IZRÀSPADATI SE, izràspadâm se, *pf. raspasti se posve (osobito o mnogijem subjektima).* — *Složeno:* iz-raspadati se. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* ìzraspadâ. — *Od* XVIII *vijeka.* Kameńe se izraspada. F. Lastrić, test. 118b. 168b. svet. 31a.

IZRAST, *f. rast.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚altitudo, proceritas, statura'.

IZRÁSTAK, izráska, *m. vidi* izrastao. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Basna je prvi izrastak človečeskog ostroumija. D. Obradović, basn. 10. Treći izrastak nerazumnog samoljubija. D. Obradović, sav. 87. Ima gori izrastke na granah. J. S. Reljković 86.

IZRÁSTÂŃE, *n. djelo kojijem se izrasta.* — *U Vukovu rječniku.*

ÌZRÂSTAO, ìzrâsli, *f. što izraste na čemu (u naj širem smislu ne samo na drvetu, nego i na ljudskom i živinskom tijelu itd.).* — *Od* XVI *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* izrasl*ъ*), *a između rječnika u Vukovu* (‚der auswuchs' ‚stolo, sarcoma'), *i kod pisaca kao tehničke riječi kod anatomije, n. p.* Izrasli končasto ‚villi intestinales'. J. Pančić, zoolog. 26. Izrastao zglobna ‚processus condyloideus'. 92. Izrasli poprečne ‚processus transversales'. 95.

IZRÁSTATI, ìzrâstâm, *impf.* izrasti. — *Akc. je kao kod* ispítati. — *Riječ je stara, usporedi stslov.* izrastati, *rus.* вырастать; *u našemu se je-*

ziku javļa od XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* („crescere, germinare, pullulare') *i u Vukovu:* 1. ‚herauswachsen' ‚excresco'. 2. ‚verwachsen (von einer wunde)' ‚exolesco'. 3. iz haļina ‚das kleid verwachsen' ‚ita crescere ut vestis non amplius apta sit ad corpus'.

a. *vidi* izrasti, a. Odkle ta trava izrasta. I. Đorđić, salt. 168. Iz srca mu zloba, kô iz zemļe, izrasta. 241. Listje i voće koje izrasta iz ovoga stabla. F. Lastrić, od' 50. Kakve li klice i mladice otrovne izrastaju iz priotrovnoga ovog korijena. ned. 128. Imate znati da su 4 osobita korijena, iz koji izrasta dužnost tuđe povratiti. 167. I ova žalost izrasta iz dva korijena. 197. Iz sredine čašice izrasta plodnica. P. Bolić, vinod. 1, 26. Iz glavne žile tanke žilice koje mi brandusima zovemo izrastaju. 1, 27. Loze čokota katkad visoko izrastaju. 1, 69.

b. *vidi* izrasti, b. Lice grdi, a lice izrasta. Nar. pjes. vuk. 1, 217.

IZRÀSTAVĻATI, izràstavļâm, *pf. sve rastaviti.* — *Složeno:* iz-rastavļati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tko bi mogao izkazati ona vinčańa, koja lavska ļutina jest izrastavļala? Đ. Rapić 263.

IZRÁSTI, izrástêm, *pf. složeno:* iz-rasti. — *Akc. je kao kod* istresti. — *Radi oblika vidi* rasti *(amo spadaju i oblici u kojima je* e *mj.* a, *i inf.* izrastjeti). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izrasti, *rus.* изрость. — *Između rječnika u Voltigijinu* („germogliare, crescere alto' ‚aufwachsen'), *u Stulićevu* (izrastjeti ‚crescere molto' ‚excrescere'), *u Vukovu:* 1. ‚herauswachsen' ‚excresco'. 2. ‚verwachsen (von einer wunde)' ‚exolesco'. 3. iz haļina ‚das kleid verwachsen' ‚ita crescere ut vestis non amplius apta sit ad corpus'.

a. *uprav izići iz čega rastući. a) obično stoji kao perfektivni glagol prema* rasti, *isporedi* uzrasti. *aa) u pravom smislu.* Izreste mu 1 prelip žiļ. Mirakuli 7. Onako gol kako je 'zrasal. Korizm. 97ª. Izraslą je vita jela na brijeg Dunaja. Š. Menčetić—G. Držić 507. Rozi mu bihu izresli. Aleks. jag. star. 3, 229. Klasje pšenično izreslo vidih. 242. Plod zemļe, ńiv, poļa i vinogradov koja na službu tvojih virnih niknuti i izrasti zapovidio si. I. Bandulavić 298ª. Silne gore i brjegovi izrastješe po sve strane. G. Palmotić 8, 24ᵇ. Za kijem *(cvijetjem),* vihar kad ga otrese, nesmotrne duńe izrastu. 3, 52ª. Udiļ izraste treći liļan. I. Ančić, ogl. 12. Sjeme posijano u vrtlu izraste. M. Radnić 249ᵇ. Oštro trno, trava škodna, i zli 'e troskot izrastio. A. Vitaļić, ost. 283. Zapovidi da izraste trava. L. Terzić 289. Vidi, da iz grobnice rečenoga ditešca biše izresta' jedan prilipi liļan. J. Banovac, razg. 72. Iz onoga mista izreste jedan plemenit liļan. J. Filipović 1, 83ª. Ako će sve ostalo tijelo na komadiće otići, zašto u glavi 'e život ńe *(zmije),* ostavši ova zdrava, opet će sve izrasti. F. Lastrić, ned. 354. Da je cabalce rečeno izreslo lipo iz usta rečenog redovnika. M. Zoričić, zrc. 91. Premda se u ńoj zrno od sjemeńa primi i izraste. I. Jablanci 16. Trava po brazdama opet stane izrastiti. 42. Od ńe trava slatka hoće blagodarno izrastjeti. 94. Tak će u ńoj bukovina u strašnu višinu i debļinu izrastiti. 196. Sime bacito u zemļu, struniviši kano umre, a izrastivši i u klas došavši, opet oživi. B. Leaković, nauk. 131. Više dragog zelen bor izraste, a viš' drage rumena ružica. Nar. pjes. vuk. 1, 240. — *bb) u metaforičkom ili u prenesenom smislu.* Vera ne izraste is plti naše. Kateh. 1561. E8ᵇ. Ńegova od simena Mesija hoće izresti. A. Vitaļić, ist. 473ᵇ. Cvijet je od ļudi, ki iz mora izresto je svom krjeposti. J. Kavańin 206ᵇ. Tako se proklije i izraste u ńima ovo sime nebesko. F. Lastrić, od' 188. Kako uzaznaš da je tuđa, izraste dužnost povratiti pravom gospodaru. ned. 168. Četvrti dan ovo 8 dukata podvostručeno izraslo bi na 16. A. Kanižlić, utoč. 587. Uzmlo-žajuć još ono pomańkańe tako da na veliko zlo izraste. B. Leaković, nauk. 367. — *b) kaže se da ko (n. p. dijete) ‚izraste iz haļina' kad je toliko usrastao da su mu već haļine kratke. vidi u Vukovu rječniku.* ‚Izrasto je iz gaća' *(kaže se u Dubrovniku od šale kad su kome kratke gaće).* P. Budmani.

b. *(o rani) vidi* zarasti. *u Vukovu rječniku. može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Lice grdi, a lice izrasta, ali oči ne mogu izrasti. Nar. pjes. vuk. 1, 217.

IZRÁSTJETI, izrástêm, *pf. vidi* izrasti.

IZRAŠĆÂJ, izrašćaja, *m. vidi* izrastao. — *U jednoga pisca našega vremena.* Bodļe („aculei'), to su počvrsti i bodļavi izrašćaji na epidermisu. K. Crnogorac, bot. 18.

IZRAŠĆÍVATI, izràšćujêm *i* izràšćívâm, *impf. činiti da što izraste, puštati iz sebe da raste (uprav načińeno kao imperfektivni glagol prema stslov.* izrastiti *i rus.* изростить *što su kauzalni glagoli prema* izrasti). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Da bi ružica izrasćivala trńe. J. Rajić, pouč. 3, 88.

IZRÁŠTÁVATI, izraštâvâm, *impf. vidi* izrastati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Iz ova tri stabla izraštavaju mnoge i svakojake grane. D. Obradović, sav. 78. — *nije pouzdano s toga što bi trebalo da je imperfektivni glagol prema* izrastiti *(vidi kod* izrašćivati), *a ne prema* izrasti.

IZRÀVIL, *m. vidi* Izraiļ. — *Postaje tijem što se umeće* v *radi zijeva.* — *Potvrđen je samo adj.* izravilski *koji vidi.*

IZRÀVÎLSKÎ, *adj. koji pripada Izrailu (narodu).* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* V to vrime obladaše izravilskim plemenom prorok Jeremija. Aleks. jag. star. 3, 254.

IZRÀVIĻ, *m. vidi* Izraiļ. — *Postaje tijem što se umeće* v *radi zijeva.* — *Potvrđen je samo adj.* Izraviļev *koji vidi.*

IZRÀVIĻEV, *adj. koji pripada Izraviļu.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Izraviļevь τοῦ Ἰσραήλ). Pogibьšije ovьce domu Izraviļeva. Mon. serb. 220. (1892).

IZRÀVNÂŃE, *n. djelo kojijem se izravna.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

IZRÀVNATI, izràvnâm, *pf. vidi* izravniti. — *Složeno:* iz-ravnati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* („explanare') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (vidi kod* izravnavati), *u Voltigijinu* (izravnati, izravnujem ‚spianare, uguagliare, ricolmare, pareggiare' ‚ebnen, gleich machen'), *u Stulićevu* (v. izravniti), *u Vukovu (us* izravniti).

a. *aktivno.* Izravnati ‚richtigstellen, begleichen'. Jur. pol. terminol. 484.

b. *sa* se.

a) pasivno ili refleksivno. Sve će se planine i sva brda i doline izravnati. M. Divković, bes. 28ᵇ. Da se krtńaci i mravńaci izravnaju. I. Jablanci 36. Da će grad Jerusolim satrti se, crkva sa zemļom izravnati se. I. Velikanović, uput. 1, 95.

b) recipročno, u prenesenom smislu, pogoditi se, smiriti se. ‚Este li se vas dvojica igda već

naravnali i izravnali?' ‚Aja, brte, nema toga alvitora, niti ga je Bog stvorio, ko bi nas dva izravna, ne izravnašmo se nas dvojica tako lako'. J. Bogdanović.

IZRAVNÁVATI, izràvnâvâm, *impf.* izravnati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izravnavam, izravnujem, izravnati, jednačim ‚adaequo, coaequo, aequo, peraequo, complano, planum facio, reddo', v. ravnam.

IZRÀVNITEĻ, *m. čovjek koji izravni.* — *U Belinu rječniku:* ‚appianatore' ‚complanator' 92ª; ‚pareggiatore, colui che pareggia' ‚aequator' 540ª, *i u Stulićevu:* ‚complanator'.

IZRÀVNITEĻICA, *f. žensko čeljade koje izravni.* — *U Belinu rječniku:* ‚colei che pareggia' 540ª, *i u Stulićevu:* ‚quae complanat'.

IZRÁVNITI, izrâvnîm, *pf. učiniti da što (objekat) bude posve ravno.* — *Složeno:* iz-ravniti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izravniti, *rus.* изровнять. — *Radi oblika u kojijeh je* -mn- *mješte* -vn- *vidi* ravniti *i* ravan. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izravniti, ravno učiniti ‚aequo, adaequo, coaequo, inaequo, planum facio'), *u Belinu* (izravniti, izravńujem ‚appianare, far piano' ‚complano' 92ª; izravniti, izravńivam ‚pareggiare, uguagliare, far piano' ‚aequo' 540ª; izravniti ‚affacciare, inteso di pietra o di legno, val ridurre la superficie' ‚complano' 89ᵇ; ‚finir d' arrotare o lisciare' ‚perfecte laevigare' 105ᵇ; izravniti, izravnivam ‚appianare molto' ‚nimis complanare' 92ª; ‚spianare, polire un legno' ‚dolo' 699ª), *u Voltigijinu* (izravniti, izravnivam *us* izravnati), *u Stulićevu* (izravniti, izravńivam *i* izravńujem ‚complanare, aequare, exaequare'), *u Vukovu* (‚ausgleichen, ebnen' ‚complano, exaequo').

a. *aktivno. a) uopće (u svijem primjerima metaforički).* On mê duše put je dragom izravnio pravednosti. I. Đorđić, salt. 49. Put izravni svôj srdnosti. 265. Izravnite pute sa primit ga kako se pristoji ńegovu veličanstvu. Đ. Bašić 186. — *b)* izravniti sa zemļom *znači rasoriti.* Da ih s crnom zemļom sve *(grade)* izravne. Pjev. crn. 88ª. I grad Besac s zemļom izravnismo. P. Petrović, gor. vijen. 112. — *c) u prenesenom smislu.* Davńi govor izravnih i ponapravih. I. Đorđić, uzd. VI.

b. *pasivno.* Put od raja naj lašńi dušam bogoļubnijem isramļen po ocu fra Vitalu Andrijaši. V. Andrijašević, put. 1.

c. *sa* se, *pasivno ili refleksivno.* Svijet se hoće izravniti: brda i vrsi svi se hoće sniziti. Zborn. 58ª. Tako su se vrata raširila i put od raja isramnio. V. Andrijašević, put. 9. Tako će se put od raja tebi rašriti i isramniti. 489. Sa crnom se zemļom izravniše. Nar. pjes. vuk. 5, 201.

IZRAVNÍVATI, izràvnujêm *i* izràvnîvâm, *impf.* izravnati. — *U Bjelostjenčevu rječniku: vidi praes.* izravnujem *kod* izravnavati, *i u Voltigijinu: praes.* izravnujem *kod* izravnati.

IZRÁVŃĒŃE, *n. djelo kojijem se izravni.* — *Starijī je oblik* izravńenje. — *U Mikaljinu rječniku:* izravńenje; *u Belinu:* izravnenje ‚pareggiamento, il pareggiare, cioè il far uguale qualche cosa' ‚exaequatio' 540ª; *u Stulićevu.*

IZRAVŃÍVATI, izràvńujêm *i* izràvńîvâm, *impf.* izravniti. — *U Belinu rječniku: praes.* izravńujem *i* izravńivam *i* izravnivam *kod* izravniti; *u Voltigijinu: praes.* izravnivam *kod* izravniti; *u Stulićevu:* izravńivati, freq. v. izravniti, *a kod ovoga ima praes.* izravńivam *i* izravńujem.

IZRAZ, *m. djelo kojijem se što izražuje (kad n. p. čeljade pokazuje što misli ili osjeća riječima, ili samo micańem ili samijem licem bez osobitoga micańa, ili u konkretnijem smislu riječi kojijem se ono pokazuje, ili se uopće ńešto javļa).* — *U naše vrijeme načińeno po rus. glagolu* изразить *i po češk. supst.* výraz. U radosti na sto struka sretnom čuvstvu izraz nađe. P. Preradović 144. Bijaše prepun izraza starački mu glas. M. P. Šapčanin 1, 128. ‚Kiko i Zelić' nije samo spjevan u prosto-narodnom slogu, nego je uz narodne misli i narodne izraze složen. Osvetn. 4, VIII. Izraz zakona ‚ausdruck des gesetzes'. Jur. pol. terminol. 45. Izraz, gr. stil. ‚ausdruck uberhaupt', tal. ‚espressione'; krepak izraz, phil. stil. ‚kraftausdruck', tal. ‚espressione energica'; priprost izraz, lat. ‚tapinosis, tapinoma' ταπείνωσις, ταπείνωμα, ‚niedriger ausdruck'; prost izraz, math. ‚einnamige, incomplexe grösse, monom', tal. ‚quantità incomplessa' *itd.*; chem. lat. ‚formula' ‚formel'; luġben izraz ‚chemische formel', frc. ‚formule de la notation chemique', egl. ‚chemical formula'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

IZRAZADÍRATI, izrazàdîrâm, *pf. vidi* izrazdirati. — *Složeno:* iz-razadirati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Videći ga toliko nemilo izrazadirana od krvnika. Grgur iz Vareša 89.

IZRAZAN, izrasna, *adj. vidi* izrazit. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausdrucksam, ausdrucksvoll'.

IZRAZBÍJATI, izràzbîjâm, *pf. sve razbiti (o mnogijem objektima ili o jednom).* — *Složeno:* iz-razbijati. — *Od* XVI *vijeka.* Vas razbijen i izrasbijan. Zborn. 59ᵇ. Svoje tilo namilo s kameńem izrasbijavši. E. Pavić, ogl. 518. Uzmi dovoļno šļunaka, izrasbijaj . . . Z. Orfelin, podr. 290. Što je ostalo, sve sorcano, sve izrasbijano. A. Kalić 78. Glave, koje Vinko Lozić jest izrazbijao. Đ. Rapić 265. Spopane mu primjerke, izrazbija ih. M. Pavlinović, rad. 82. Dijete zapusti svoje igračke, kad ih izrazbija. 150. ‚Pazi, u ovoj su torbi pladńi i čaše, da ne bi đe putem izrazbija'. ‚La, šta si čaša noseći izrazbija'. ‚Sva su cakla na penġerima naše kuće izrazbijana'. ‚Esu li se vrlo pobili i izubijali?' ‚Ma esu bome za pripovijest, 'edan drugom izrazbija glavu te eno leže izubijani ka' volovi'. J. Bogdanović.

IZRAZDÍRATI, izràzdîrâm, *pf. sve razdrijeti.* — *isporedi* izrazadirati. — *Složeno:* iz-razdirati. — *Na dva mjesta* XVII *i* XVIII *vijeka.* Čini da joj gvozdenimi grebenimi sve tijelo izrazdiraju. B. Kašić, per. 104. Od krvoloka izrazdiran. A. Kanižlić, uzr. 108.

IZRAZGLÉDÂŃE, *n. djelo kojijem se izrazgleda.* — *U Stulićevu rječniku.*

IZRAZGLÉDATI, izràzglêdâm, *pf. ràzgledati sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-razglédati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚contemplari, meditari, speculari'.

IZRAZGOVÁRATI SE, izràzgòvârâm se, *pf. dugo se razgovoriti.* — *Složeno:* iz-razgovarati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚multum confabulari'). Izrazgovarat se o Božijem otajstvima. S. Rosa 182ª.

IZRAZIT, *adj. u kojemu je mnogo izraza, koji mnogo izražuje (n. p. o riječi, licu itd.).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Izrazit, stil. ‚ausdrucksvoll', tal. ‚espressivo'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas. — *Adv.* izrazito ‚bestimmt' ‚precisamente'. B. Petranović, ručn. knig. 62.

IZRAZITI, izrazim, *pf.*

a. *u jednoga pisca* XVI *vijeka kao da znači: pokazati, iskazati.* — *Biće složeno:* iz-rasiti *(vidi*

kod obraz). Gdi godi ličca dva izrazi ovaj vil, učini, mlados sva da ļuven prija cvil. Š. Menčetić 14. Odkud se izrazi, mnim, anđel isteče. 61.

b. *iznova je načińeno u naše vrijeme po rus.* изразить *i češk.* vyraziti, *sa značeńem: pokazati, iskazati misli ili osjećańa riječima ili drugijem načinom.* Izraziti, izreći ‚ausdrücken'. Jur. pol. terminol. 45. Izraziti, stil. gr. ‚ausdrücken, überhaupt', tal. ‚esprimere, spiegare'; math. izraziti olinu algebrajički ‚eine grösse algebraisch darstellen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IZRÀZIV, *adj. koji se može izraziti.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausdrückbar'.

IZRAZIVOST, *f. osobina onoga što je izrazivo.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausdrückbarkeit'.

IZRAZVÁĻATI, izràzvāļâm, *pf. sve razvaliti.* — *Složeno:* iz-razvaļati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Oće se sikire za izprisicati drvje, poluge za izrazvaļati kameńe. F. Lastrić, ned. 35.

IZRĐATI, izrđâm, *pf. posve zarđati.* — *Složeno:* iz-rđati. — *U Stulićevu rječniku:* izrđati, izrđavam ‚rubiginem contrahere'.

IZRĐÁVATI, izrđâvâm, *impf.* izrđati. — *U Stulićevu rječniku: praes.* izrđavam *kod* izrđati.

IZRĐAVÍTI, izrđavîm, *pf. vidi* izrđati. — *Složeno:* iz-rđaviti. — *U Stulićevu rječniku: us* izrđati.

ĮZRÊBAR, *adv. sa strane.* — *isporedi* izrebra. — *Sastavļeno od* iz *i staroga gen. pl.* rebar (rebara). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚von der seite' ‚a latere'). Podmetni jedan tigań pod bure, a druge izrebar. Z. Orfelin, podr. 301. Uzmi parče drveta i kucaj izrebar u punu košnicu. F. Đorđević, pčelar. 42.

IZRÈBELITI SE, izrèbelîm se, *pf. uzbuniti se (protiv vlade).* — *Složeno:* iz-rebeliti *(od lat.* rebellare, *ali jamačno preko ńem.* rebelliron). — *U dva pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Ako bi . . . izrebelili se protiva principu. A. Bačić 98. Koji čuvši da se princip Oranges radi nike stvari mišļaše izrebeliti, ništa drugo ne reče, nego . . . Đ. Rapić 138.

ĮZRÊBRA, *adv. vidi* izrebar. — *Sastavļeno:* iz-rebra. — *U Vukovu rječniku: us* izrebar.

IZRÈCIV, *adj. koji se može izreći.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. izgovoriv.

IZRECÍVATI, izrècîvam, *impf.* izreći. — *U Stulićevu rječniku:* v. izgovoriti *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *nepouzdano.*

ĮZRECKATI, izreckâm, *pf. vidi* izreskati. — *Složeno:* iz-reckati. — *U naše vrijeme.* Na sredi se usadi izreckan od testa cvet. M. Đ. Milićević, slav. 25. Na sitno izreckaj. P. Bolić, vinodjel. 2, 280. Izreckan, bot. (nareckan), lat. ‚crenatus', ‚gekerbt'; sitno izreckan, lat. ‚crenulatus'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ĮZREČAN, izrečna, *adj. koji se može izreći.* — *U Belinu rječniku:* izrečni ‚dicibilis' 254b, *i u Stulićevu:* ‚dictu facilis', *gdje ima i adv.* izrečno ‚cum facilitate dicendi'.

IZRÈČÊŃE, *n. djelo kojijem se izreče.* — *Stariji je oblik* izrečenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izrečenje), *u Belinu* (izrečenje ‚esposition, dichiaratione o glossa' ‚declaratio' 292a; ‚proposizione, proposta' ‚propositio' 591b; ‚descrittione' ‚descriptio' 251a), *u Voltiġijinu, u Stulićevu.* Izvrsno smiśļanje, i ļubko i medno, i sve izrečenje lipo i naredno. P. Hektorović 74. Po izrečenju onije otajnije riječi. M. Divković, nauk. 155a. Slovo koje ima različno izrečenje od ostalijeh. R. Ġamańić A7b. Izrečenje vlaštito od ovoga jest ono koje se stavļa na svrsi od ovijeh riječi. C2a. Ovo slovo jest potrebno i ima se pisati u svijem riječima koje imaju ńegovo vlaštito izrečenje. C2b. Poslija izrečenja naj poslidńe riči. I. Ančić, svit. 195. S nikim veličenjem i izrečenjem. A. d. Costa 1, 172. Izrečeńe osuđeno oliti propozicijon 9. osuđen. M. Dobretić 212. Premda su slaba bila neizvrsna izrečeńa. Grgur iz Vareša 80. O izrečeńu napokońeg hotińa. Pravdonoša. 1852. 2.

IZREČÍV, *adj. kojijem se izreče.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Razdiļuje se zakletva u obećivu i u izrečivu. A. d. Costa 2, 64. — *nepouzdano.*

IZREČÍVATI, izrèčujêm *i* izrèčîvâm, *impf.* izreći. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Zakletva istumačuje se potvrđenje virno, to jest zazvanje Božje na svidočenje one stvari koja se obita oli izrečuje. A. d. Costa 2, 64. — *nepouzdano.*

IZREĆA, *f. u Voltiġijinu rječniku:* ‚proposizione, enunziazione, assioma' ‚grundsatz'. — *sasma nepouzdano.*

IZRÈĆI (izrijeti), izrečêm (izreknêm), *pf. složeno:* iz-reći. — *Radi oblika vidi* reći. — *Akc. kaki je u inf.* izreći *taki je u ostalijem oblicima od osnove* rek, *osim praes.* izrečêm *(u Vukovu rječniku* izrèčêm, *vidi kod* reći), *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* izreče *(ali vidi kod* reći), *u part. praet. act. m. sing.* izrekao *(ali* izrèkla, izrèklo *itd.); u oblicima od osnove* rije, *onaki je kaki je u inf.* izrijeti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* изрѣсти, *rusk.* изречь. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚eloqui; enunciare; pronunciare'), *u Mikaļinu* (izreći, izustiti ‚exprimo, complecti vel exprimere oratione, pronuncio, profero'; izreći, izgovoriti ‚dico, edico, eloquor, exprimo'; izreći, istomačiti ‚explico, explano, declaro, verto, evolvo, converto, interpraetor, reddo, expono, dilucido, planum facio'; izrijeti, vidi izreći), *u Belinu* (izrijeti *i* izreći, izričem ‚esporre, dichiarare, glossare' ‚expono' 292a; izrijeti ‚dir tutto' ‚totum dicere' 260a; ‚esprimere' ‚exprimo' 292b; izreći, izgovaram ‚descrivere' ‚describo' 251a; izreći, izricam ‚pronunciare, formar le parole' ‚pronuncio' 591a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izrijecati), *u Voltiġijinu* (‚dir fuora, proferire, sporre' ‚hersagen, aussprechen'), *u Stulićevu* (izreći ‚exprimere, enunciare, consequi verbis, pronunciare'; izrijeti, v. izgovoriti), *u Vukovu:* izreći, izrečem (izreknem) ‚aussprechen' ‚eloquor'; *u Daničićevu* (izrešti, izreku ‚eloqui').

1. *aktivno.*

a. *riječima posve pokazati, iskazati. a) objekat je ono što se misli ili osjeća, vidi* izgovoriti, 1, a. Da t' mogu izreći što ćuti srdačce. Š. Menčetić – G. Držić 470. Odredim da ki dan budem mu izreći svu moju ļuvezan. F. Lukarević 20. Ako je svakomu svud dano na sviti, što ima u svomu srcu, moć izriti. D. Rańina IIIa. Ište žalos da bi izrekla, glas joj bježi, riječ umira. I. Gundulić 547. Vašu žeļu izrecite sad slobodno. G. Palmotić 2, 384. — *b) objekat je uopće nešto što jest, što se događa, što se dogodilo. često se ističe objekat kao takovi da je teško iskazati ga riječima ili da se to ni po što ne može.* Zlaja moja jaže postradahъ vъ brьzě izreku. Mon. serb. 89. (1330). Ne bi zadovoļni izreći izvrstitost ńega. Transit 160. Tko je pamet tuj stekal, blaženstvo da bi toj jezikom izrekal. M. Vetranić 1, 7. Tko izrijeti da može hrabrenstvo toliko? 1, 55. Druga komu bih nevoļe mogao izrijeti. N. Naļešković 1, 181. Al' tko će moć izrijet toliku ļuvezan, za koju bi umrijet' svaki nas podvezan? 1, 193.

Stid vas će bit i sram, za č ures od tej vil izrijeti ja nijesam mogao stoti dil. 2, 4. Jedina gospoje, smijem li ti jaoh! moje tužice izriti? 2, 12. U pjesan izrit lipos me gospoje. M. Držić 5. Tko da može izrit rumene ružice? 18. Koje kad ļubih ja, da t' mogu slas izrijet, ku srce me prija, riječ bi te zanila. F. Lukarević 85. Pravda moć čudnu ima meu ļudmi na svijeti, ku nije moć riječima umrlim izrijeti. 286. Ko će izreći mogujstva Gospodinova? A. Komulović 51. A da ima ļucki glas *(moje stado)*, još bi ti izreklo moj tužni bitak vas, hud nemir, priko zlo. I. Gundulić 157. Ali, lijepa o gospođe, tko će izrijet moć ikada stoti dio hvale tvoje, ke vik svjetlos ne zapada? 268. Za što ne ja danu Orfeo, kad bi od tebe spijevat htio, vele bi se prije smeo, neg' bi izrek'o stoti dio. 315. Vojska ku nije moć' izriti, broj, ki čuo nijesi davno. 322. Rajski ures lica tvoga ki moć izrijet nije besjedom Ladislava prije . . . zanije glasom neg' pogledom. 375. Vi radosti moje čestite, lijepe vile, izrecite. G. Palmotić 2, 25. Vječnoga oca daj mi izriti vječne svjete. 3, 8b. Tko izriti može ovi veliki dar? M. Jerković 26. Nije načina izrijet kolike su *(muke)*. B. Betera, čut. 34. Vaša dila ne more izreć do istine nevježbana moja vila. J. Kavanin 119b. Kako u način ja dostojan moć ću izreć mojijem jezikom, čoek slab, Božju hižu i grad dikom? 491a. U svjetovnom govorenju nije uzmnožno raj izrijeti. 491a. Koliko je Bog prisveti od stvoreńa svoga veći, tko će izreć? V. Došen 198a. Ko nam može podpuno izrijeti ńihove vaje? Đ. Bašić 45. — *u prenesenom smislu subjekat može biti* jezik, riječ, pamet. Niže pohvali jezikъ možetъ isplesti, niže izъreći. Mon. serb. 188. (1848). Koje gruboće nije ni bi je svi jesici mogli izreći. Zborn. 157b. Nije jezika da to može izrijet. I. Držić 130. Nijedan jezik ne može izriti ni pamet izmisliti. M. Jerković 96. Izrijeti smionstva hrabrenijeh vitezova moj je jezik slab. P. Bogašinović 5. Ki će jezik izrijet dosti? ko l' razumjet djela može? J. Kavanin 70a. — Ah! besjedom riječ smetena ne može izrijet što bi htjela. I. Gundulić 251. Silno a mnoštvo svetih tila mâ riječ izrijet nije jaka. J. Kavanin 219a. Koja riječ može izrijeti tolika djela? V. M. Gučetić 183. — Nikako ne dopira pamet moja sve izrijeti. A. Boškovićeva 48. — *c) uopće, javiti riječima, izgovoriti (objekat mogu biti i riječi).* Ježe izrekosta ustъnê moji. Stefan, sim. pam. šaf. 9. Da obêty moje Gospodevi vъzdamъ, ježe izrekosta ustъnê moji. Domentijana 123. Ako zlobu ali grih inoga bi izrekal. Naručn. 82b. Kad budem izrijeti, za što grem ucviļen. Š. Menčetić—G. Držić 455. Sve joj to izreci, pjesance, što t' sad rijeh. N. Naļešković 2, 52. Izreci što će bit. M. Držić 45. Prije neg vam ostalo izrečem. 243. Što smo htjeli sve si izrekao. 384. One pismi uzpojte ke niki dan na promin izrekoste. P. Zoranić 56a. Da grihe izreče i osvadi čisto. Š. Budinić, isprav. 20. Ima samo vzeti one grijehe, koje učinio jest i izreći ih. A. Komulović 9. Na te izrekoh gńevne riječi. G. Palmotić 2, 59. Otit ću ga iznać veće i uprav mu sve izriti. J. Palmotić 433. Ispravno bu sad ti izrijeti sve istine. B. Betera, čut. 60. Lijepo izreklі biskup naški, što bi trijeba sve klijaški. J. Kavanin 146b. I sa svim tisim ne more ga Sotona prignut, da jednu rič suprot Bogu izreče. J. Banovac, razg. 110. Ne ckni veće izrijet što si namislila. A. Boškovićeva 4. I ovo prosudi sv. Ambrosiju, da izrekne: . . . E. Pavić, ogl. 270. Daše mu vremena izrijet: ‚Ja sam'. Š. Rosa 153b. Nije tribe to izreći što svak vidi i žmireći. V. Došen 255b. Jel' to uprav, molim te izreci. J. S. Reļković 67. Jer je od potribe u ispovidi izreći pravo i čisto svoj grih. Ant. Kadčić 194. Govori se u naš slavni jezik ‚kum' po običaju, ma da ćemo pravo izreći, vaļalo bi, da ga zovemo očuhom. M. Dobretić 40. Caru prid svijem zborom ove svjete prvi izreče. P. Sorkočević 585a. Ko li će ih sjetovati? ko li mudru r'ječ izreći pred gospodom izabranom? Nar. pjes. vuk. 1, 91. Mnogi misle, a neće da izreku. S. Ļubiša, prip. 185. Ako se ne mogu složiti, oni naimenuju trećega i što treći izreče tako ostane. V. Bogišić, zborn. 348.

b. *vidi* izgovoriti, 1, c. Toj izrekši već zamukne. A. Čubranović 158. Kô izreče te besjede, sam bez družbe Turčin sjede sred seļana i pastira. I. Gundulić 385. Jedva izreče soj govore, a Akile dođe. G. Palmotić 1, 192. Kako riječi ove izreče, žalostan se na iznositu hrid zateče. 1, 353. Tako izrekši odijeli se. I. Đorđić, ben. 195. A pak ili ne izreku sve mise. Đ. Bašić 287. To izrekavši, izmisli se i ostavi divojku slobodnu od napastovanja. Blago turl. 2, 18. To izreče kraļ od tmine, časom pâkô rastvori se. N. Marči 75. Još te r'ječi ne izreče. Nar. pjes. vuk. 1, 189. To izreče, pa se rasta s dušom. 1, 616. Pa je onda kuli govorio: ‚Što ćeš pusta u primorju, kulo? . . .' To je Arap kuli izrekao. 2, 387.

c. *vidi* izgovoriti, 1, d. Poklisari su osudu izrekli. A. Kanižlić, kam. 97. Izreče suprot ńemu osudu. 158. Izreče odsudu na svoga jednog vojnika. M. A. Reļković, sabr. 8. Kad sudac po tretoj opomeni izreče grišnika zavezana. Ant. Kadčić 16. Izreče odsudu lord Mansfield. M. Pavlinović, rad. 96.

d. *vidi* izgovoriti, 1, e. Kad ne moći bude riječi izreći. Zborn. 174b. Jedva može riječ izrijeti. D. Zlatarić 36k. Riječ joj izrit ne da smeća, rukom samo odgovara. I. Gundulić 412. Izrijet jednu riječ ne more. I. V. Bunić, mand. 20. Ne može ni riči izreći. M. A. Reļković, sabr. 36. Izreći s jezikom one riči. Ant. Kadčić 188.

e. *vidi* izgovoriti, 1, f. Svoje riječi izrica tijem načinom, da slovima tuđega jezika ne može ih u pismu izvrsno izrijeti. R. Gamańić A4a.

2. *pasivno.* Kako j' više izrečeno. Zak. vinod. 59. Članci s. crkve u ovomu dilu jesu izrečeni. F. Lastrić, test. III. Priliči se Z slovu Ç tisno izrečenu. Ant. Kadčić, predg. II. Jedna *(dužnost)* jest izrečena, koja biva po riči. A. d. Costa 1, 15. Prinosim onu osudu protiva tebi izrečenu. I. J. P. Lučić, razg. 19. — *Part. praet. pass. s negacijom* (neizrečen) *može značiti: koji se ne može izreći.* O neizrečene grdine i oholosti tvoje, Dariju! Aleks. jag. star. 8, 238. Da u riječ našu riječi dilo neizrečeno izreče se. J. Kavanin 96b. O neizrečene izvrsnitosti duše razložite! F. Lastrić, ned. 330. Oli se čini prismradni i neizrečeni grih petogradni. Ant. Kadčić 212. Zašto je uvridio neizrečenu dobrotu Boga svoga. M. Dobretić 64.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* A toj se jur izrit ne mogu tve slave, ni kakoj vlas izrit naj mańi od glave. Š. Menčetić 89. Ne mogaše se izvrsnije izrijeti život našega spasiteļa. A. Gučetić, ros. jes. 18. Da je Bog jedna stvar koja se ne može izreći. M. Orbin 3. Muka, koja se ne može ni izrijeti, ni izkusiti. 124. I plač ki učinihu, izreći se ne more. F. Glavinić, cvit. 225b. Ne može se izrijet, kako uze hvalit dobitnika. G. Palmotić 2, 162. Božja djela ne mogu se našijem glasom dobro izreći. J. Kavanin 68b. Naše su muke koje se ļuskim jezikom izreći ne mogu. F. Lastrić, ned. 381. Uzrokovaće u ńima jedno veseļe koje

se izreći ne može. J. Filipović 1, 159a. Niti se može izreći što je primila. A. Kanižlić, utoč. 28. Što je orńe, što li gore, izreći se teško more. V. Došen 146b. Duh sveti uliva ljubav u naše duše, kakono se jest od zgor izreklo. Blago turl. 2, 10.

b. *refleksivno.*

a) izreći što se o čemu misli. — *Između rječnika u Belinu* (izrijeti se, izreći se, izricam se ‚esprimersi, dichiararsi' ‚aperio' 292b). Sad s vikanjem, sad s prijetńami, da se izreče na ń napiru. G. Palmotić 3, 74b.

b) nehote izreći što se nije htjelo reći. — *U Vukovu rječniku:* ‚sich verreden' ‚dico quod nolim dixisse'.

ĮZRÊD, *m. postaje od* izrediti, *samo u nekijem oblicima adverbijalno kao* redom, poredom. — *U naše vrijeme.*

a. na izred. Na izred ih majka izljubila. Nar. pjes. juk. 420. Svim na izred mejdan podijelio. 549. Svi svatovi na izred se ljube. Nar. pjes. vil. 1866. 888. Žene na izred idu po poljskim radovima. V. Bogišić, zborn. 108.

b. ĮZRÊDOM *u Vukovu rječniku:* u pjesmi mjesto ‚redom' ‚der reihe nach' ‚ordine' *s primjerom:* Sve daruje izredom svatove.

1. ĮZRÊDAN, izrêdna, *adj.* eximius, *uprav koji izlazi iz reda, izvanredan, ali u dobrome smislu, dakle koji je naj boli među ostalijem, ili koji je uopće vrlo dobar.* — *Postaje od* iz reda *nastavkom* ьn. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izrędьnъ, *rus.* изрядный. — *Kao da nije narodna riječ; sa značenem sprijeda kazanijem nalazi se u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Belinu* (‚egregius' 285b), *u Stulićevu* (extraordinarius, praecipuus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Daničićevu* (izredьnь ‚egregius'). *U pisaca našega vremena kao da je značeńe slabije (dosta dobar) po ruskome značeńu.*

a. *adj.* — *Komp.* izrêdnijî (P. Bolić, vinodjel. 2, 52. 327. 411). *a) s jačijem značenem.* Razumomь izrednyimь. Stefan. sim. pam. šaf. 10. Izredьnyimь razumomь svojimь. Domentijana 26. Žitije divьno i izredьno. Danilo 347. — *b) sa slabijim značenem.* Ne bi umeo u izredno piće pretvoriti. P. Bolić, vinod. 2, 4. Ljudi su u drevna vremena izredna vina umeli praviti. 2, 6. Izredna rakija. 2, 27. Izredan kvasac. 2, 86. Crno je vino izrednije. 2, 52. Naj izredniji proizvod. 2, 827. Imaće dakle *(varošica Aleksinac)* dovoljno izrednoga vina. M. Đ. Milićević, međudnevn. 28.

b. *adv.* izredno. — *U Stulićevu rječniku:* ‚praecipue, extra ordinem'. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom ima i stari oblik* izrednê. Blagoslovivь jego izrednê. Sava, sim. pam. šaf. 4.

2 ĮZRÊDAN, izrêdna, *adj. koji je u redu, poređen.* — *Postaje od* izred *nastavkom* ьn. — *Samo u Voltigijinu rječniku:* izredna četa ‚squadrone' ‚schwadron'.

IZRÉDATI, izrêdâm, *pf. vidi* izrediti. — *Složeno:* iz-redati. — *U nekijeh pisaca* XVIII *vijeka.*

a. *aktivno.* Izredavši živine i ptice. E. Pavić, ogl. 16. Zapovidi dakle, da vas puk izreda. 169. Izredavši svoje vojake. 814. Imena im svima kralj izreda. Nadod. 56. Ja vam neću sad ovde izredati prid oči sve patrijarke. Grgur iz Vareša 88.

b. *pasivno.* Razgledajući s očima pameti svoje kako izredane prid sobom grije smrtne. I. J. P. Lučić, doct. 10. Vidimo sve biče u naj strašnijemu obličju izredane prid našim očima. Grgur iz Vareša 75.

c. *sa* se, *pasivno ili refleksivno.* Zapovida da se izredaju uništa puna čela. I. J. P. Lučić, razg. 58.

ĮZREDICA, *f. red po kojemu jedno za drugijem dolasi, radi itd.* — *isporedi* izred, izredice. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚nacheinanderfolge'.

ĮZREDICÊ, *adv. s prijedlogom* na (na izredice), *redom, poredom (jedno za drugijem).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Na izredice po dva počeše ga frustati. F. Lastrić, test. 159b.

IZRÉDITI, izrêdîm, *pf. složeno:* iz-rediti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Po svoj je prilici stara riječ, isporedi stslov.* izrędити, *rus.* изрядить. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izrediti, stavit po redu ‚ordine dispono, dirigo, instruo'), *u Belinu* (izrediti, izredjujem ‚affilare, metter in fila, in ordinanza' ‚disponere in ordinem' 44a; ‚ordinare, disporre, metter in ordine' ‚ordine disponere' 526b; izrediti vojsku ‚aciem instruere' 294b), *u Voltigijinu* (izrediti, izredjujem ‚ordinare, sfilare, schierare, assettare' ‚in ordnung setzen, bringen, ordnen'), *u Stulićevu* (izrediti, izredjujem *i* izredivam ‚parare, comparare, disponere, ordinare'), *u Vukovu* (‚nach der reihe etwas verrichten' ‚ordine conficio').

1. *aktivno.*

a. *kod mnogo objekata: a) postaviti sve u red uopće ili u neki osobiti red.* — *od* XVI *vijeka.* Tko je zube u hvalu u pored izredio? M. Vetranić 1, 858. Imaše izredit kosice po čelu. D. Zlatarić 58a. Vi darove ke nosite lijepijem redom izredite po ravnomu semu polu. G. Palmotić 2, 893. On u lijepijeh devet kora razdijelene ńih izredi. 3, 120a. Na tri dijela vitezove, Drukimire, tvoje izredi. P. Kanavelić, iv. 94. Petnes tisuć u tri dijela za ńima ćeš izrediti. 285. Tu sve moći izrediše vrh spravljena zlatna otara. J. Palmotić 10. I u lijepijem načinima s prva družbu izrediše. 176. Uvedoše te bojnike i vrh mira izrediše svekolike. 276. Po onomu izredi i spravi sva svoja dilovanja. P. Radovčić, ist. 92. Upored je izredio dvanest koña osedlan'jeh. Nar. pjes. bog. 29. Prstenke je uzela, na ruke ih izredila. 125. Da vam ja jednu po jednu izredim i nanižem Dominikove milosti. A. Kalić 502. Porad toga skup gizdavi u polukrug lijepi izredi prid pristolje. P. Sorkočević 575b. I tako Turčin izredi sve mane koje na šenici biti mogu, a Hero mu sve potvrdi. Vuk, poslov. 254. Da čovjek izredi te dukate, prekrili bi guvno. S. Ljubiša, prip. 138. — *b) izraditi nekoliko posala (iste vrste) jedan za drugijem.* Sad uzme onu svećU od ovoga i daje drugom koji je posle ovoga naj stariji, te se tako iščubi sa svima . . . Kad starešina ovo izredi sa svima . . . M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 24. — *c) uopće spremiti, spraviti, urediti.* ‚Dok sam samo onliko žito sa mlin izredila, šta sam puta rešetom okrenula!' J. Bogdanović.

b. *kod mnogo subjekata (u drugom je primjeru kolektivni supstantiv), znači da svaki subjekat poredom nešto radi, izvršuje.* — *U naše vrijeme.* Dokle tako izredili bili, dugo bilo i vrijeme prode. Nar. pjes. vuk. 2, 264. Sav je Solun pores izredio. 2, 461.

2. *pasivno (kod svijeh je primjera značeńe kao kod* 1, a). Od ke je *(pjesni)* slova broj izredjen svim s dvora, veljaše ovakoj u kori javora. D. Rańina 137a. Gdi kamena množ velika drasijeh siva među zlatom izređena. G. Palmotić 1, 163. Iste slike svi stijezi su među bijelijem izređeni. 2, 210. Jesu *(nauci)* zajedno naminčeni i izredjeni za učiniti dobru smrt. P. Radovčić, nač. 2. Služi se u ti dan jednijem razmišljańem i šteńem, kako su izređena u ovijeh knigah. I. M.

Mattei 267. Ugleda bezbrojnu množ blaženijeh oko Božijega pristoja izređenijeh. A. Kalić 168. Kako izređene stoje na nebu sitne zvijezde. 164. I na vratu neizređeni zlatni prami još joj sjede. P. Sorkočević 578b. Stijezi, trubje i vojnici, koñi u jedno i koñici izređeni tuj se paze. 584b.

3. *sa* se. — *Između rječnika u Stulićevu:* ‚ordinare se, ordinatim, cum ordinatione se disponere'.

a. *vidi* 1, a.

a) refleksivno. On vrh zlatna stola sjedi, a ostalo se vijeće izredi s obje strane oko njega. G. Palmotić 3, 41b. Potajnici za ńima se izrediše. P. Kanavelić, iv. 343. A kad bani izrede se polag Pešta vrh ravnice. 473. Dje se vas puk sakupio, pokraj mora izredio. I. A. Nenadić, šambek. 27.

b) pasivno. Obučen je suhu u zlatu, obli biser gdje se izredi. J. Palmotić 301. Izrediće se zloće naše prid obrazim od svi koljina zemaljski. A. d. Bella, razgov. 178.

b. *vidi* 1, b. Da se danas zgotovi čast kod jednoga seljaka, a sjutra kod drugoga, i tako redom dok se svi ne izrede. Vuk, poslov. 85. Zvanice se već okupile i prvom čašom rakije izredile. S. Ljubiša, prip. 33. Svi se izrede da celivaju zvono. 147. Pošto se izrede rakijom. 158.

IZRÈDIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚ordinandi vi pollens'. — *nepouzdano.*

ÌZRÊDNOST, *f. osobina onoga što je izredno.* — *U pisaca našega vremena.* Tokajsko vino po izrednosti svojoj zaslužuje da se sviju drugi vina carem zove. P. Bolić, vinod. 1, 5.

ÌZRÊDOM, *vidi* izred, b.

IZRÉĐATI, izrêđâm, *pf. vidi* izrediti. — *Složeno:* iz-ređati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚ordnen, reihen' ‚dispono'). Kad izređaju sve to i drugo što znaju, onda se poklone ikoni. M. Đ. Milićević, slave. 84.

IZRÉĐÊNE, *n. djelo kojijem se izredi.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (izređenje), *u Belinu* (izredjenje 44a. 268a. 527a), *u Voltiđijinu* (izredjeńe), *u Stulićevu* (izredjeńe). S ovijem svojijeh stada i svoje čeljadi po načinu jedne vojske izredjeńem patrijarka što je mislio? B. Zuzeri 372.

IZREĐÍVATI, izrèđujêm *i* izrèđîvâm, *impf.* izrediti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izredivati, izredivam ‚affilare, metter in fila, in ordinanza' ‚disponere in ordinem' 44a, *a kod* izrediti *ima praes.* izredjujem), *u Voltiđijinu (praes.* izredjujem *kod* izrediti), *u Stulićevu* (izredivati, izredivam, v. izrediti, *a kod ovoga ima i praes.* izredjujem). Po godištijeh izrediva se vas život prislavnoga Benedikta. I. Đorđić, ben. 7.

ÌZREKA, *f. misao što se kaže (izriče) riječima, ili same riječi kojima se kaže misao.* — *Načińeno od osnove glagola* izreći. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚proposizione, proposta' ‚propositio' 59b) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiđijinu* (‚proposizione' ‚vortrag'), *u Stulićevu* (‚propositio'). Iz istoga svetoga pisma zna se, da iz izreka općenih kakva jest ova: svi u Adamu sagrišili su, mogu se iz ńih niki, kako da nisu zadržani, izvaditi. I. Velikanović, uput. 1, 509. Šćepan je često pominao sveti Jerusalim, koja izreka nije Srbinu svoja. S. Ljubiša, prip. 107. Izreka sudačka ‚richterlicher ausspruch'. Jur. pol. terminol. 52. Izreka ‚schöpfung eines spruches'. 449. Izreka ‚spruch'. 469. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚äusserung; spruch'.

IZREKOVATI, izrekujem, *impf.* izreći, *vidi* izricati. — *Samo u Jambrešićevu rječniku:* izrekujem ‚eloquor'.

ÌZRELITI, izrelîm, *pf. sasvreti.* — *Složeno:* iz-sreliti. — *U Voltiđijinu rječniku:* ‚maturare, stagionare' ‚reifen'.

IZRÈNDATI SE, izrèndâm se, *pf. u zagoneci:* Kumo, daj mi tvoje rende da se izrendam . . . *(odgonetļaj: sito).* Nar. zag. nov. 209.

IZRENITI, IZRENUTI, *vidi* izagnati, I, 1, b, *c).*

ÌZRESKATI, izreskâm, *pf. dem.* **izrezati** *(izrezati na vrlo malene komadiće).* — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (izreskati, izreskivam *i* izreskujem *us* izrezati) *i u Vukovu* (‚zerschnitzeln' ‚discindo'). Zubci su nejednako izreskani. P. Bolić, vinod. 1, 37. Kraj je zatubasto i nejednako izreskan. 1, 41. Lišće je oblasto, glatko i sitno izreskano. Đ. Popović, poznav. rob. 334. Istera kitu sitno izreskana lista. *(opaska).* *u* Nar. pjes. vil. 1866. 384.

IZRESKÍVATI, izrèskujêm *i* izrèskîvâm, *impf.* izreskati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izreskivati, izreskivam, freq. *us* izreskati, *a kod ovoga ima i praes.* izreskujem.

IZRÈSTI, *vidi* izrasti.

IZREŠÈTÂŃE, *n. djelo kojijem se izrešeta.* — *U Stulićevu rječniku.*

IZREŠÈTATI, izrešètâm, *pf. složeno:* iz-rešetati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* izrešetámo, izrešetáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izrešetâ, *u part. praet. act.* Izrešetao, Izrešetâla, *u part. praet. pass.* Izrešetân. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (izrešetati, isprobadati ‚perforo, exterebro, perterebro, perfodio'), *u Belinu* (izrešetati, izrešetavam ‚forare come un crivello' ‚perforare' 323b), *u Stulićevu* (‚a cribrando cessare, totum cribrare'), *u Vukovu* (‚zerlöchern' ‚perforo' *s primjerom:* Sav barjak izrešetala taneta).

a. *isprobijati na mnogo mjesta tako da objekat ostane kao rešeto (često iperbolički).*

a) aktivno. Ranam ga je po svem tijelu isprobado, izrešeto i ubio. B. Zuzeri 261. Čeka trijeske, koje rigaju suproć ńemu lumbarde i puške pripaljene, premda ga će izrešetat i raznijeti na komade. 371. Onda Turci opale na ńega čitav plotun, i svega ga izrešetaju. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 68.

b) pasivno. Jer bijahu maće više svi sešt izrešetani *(o brodovima).* S. Ljubiša, prič. 10. Izrešetanim zaklopcem pokrivaj. P. Bolić, vinodj. 2, 342.

b. *posve proređetati (i u prenesenom smislu), svršiti rešetańe.* Šimune, Šimune, izprosi djavao, da vas izrešeta i procini kano se cini pšenica (luc. 22, 31). I. Ančić, vrat. 80.

IZREŠETÁVATI, izrešètâvâm, *impf.* izrešetati. — *U Belinu rječniku: praes.* izrešetavam *kod* izrešetati, *i u Stulićevu:* freq. *us* izrešetati.

IZRÈVATI SE, izrèvêm se, *pf. svršiti revańe pošto se mnogo revalo.* — *Složeno:* iz-revati. — *U Belinu rječniku:* ‚ragghiare a sazietà' 604a, *i u Stulićevu:* ‚ragghiar molto' ‚multum rudere'.

ÌZRÊZ, *m. mjesto na kojem se izresalo, kraj što ostane ondje gdje se izreše.* — *U pisaca našega vremena.* Mańi izrezi na obodu kažu se: zupci. J. Pančić, bot. 27. — *i u Šulekovu rječniku:* ‚ausschnitt'.

IZRÈZÂČ, izrezáča, *m. čovjek što izresuje.* — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚ausschneider'.

ÌZREZAK, izreska, *m. što je od čega ili iz čega izresano.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das ausschnitt' ‚segmentum'.

ÌZREZALAC, izrezaoca, *m. čovjek što izresuje (n. p. iz drva sliku ili što drugo).* — *Samo u Voltiǵijinu rječniku:* ‚intagliatore, scultore' ‚schnitzler'.

ÌZREZÂŃE, *n. djelo kojijem se izreže.* — *Stariji je oblik* izrezanje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izrizanje), *u Belinu* (izrezanje na kuse ‚il tagliar in pezzi' ‚concidere' 721[a]), *u Voltiǵijinu, u Stulićevu.* Ruka božanstvena kada ga učini i stvori, od kuda mislite da uze izgled, od kuda uze prvo, da reknem ovako, izrizańe i sklopļeńe za učiniti čovika? A. Tomiković, gov. 131.

ÌZREZATI, izrežêm, *pf. složeno:* iz-rezati. — *Akc. je kao kod* izgrtati. — *Gdjegdje se umeće među* z *i* r *glas* d *(isporedi* zreti): izdrizat, izdrizavši. M. Pavišić 26. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izrězati, *rus.* изрѣзать. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izrizati, obrizati ‚findo, scindo, abscindo, seco, reseco, excido, incido, amputo'; izrizati na kuse ‚disseco, concido, trucido, caedo, internecione occidere'; izrizati po srijedi, pririzati po srijedi ‚intercido, interseco'; izrizati na trpezi meso il' inu stvar ‚dissecare cibum'), *u Belinu* (izrezati, izrežujem ‚affettare con l' e stretto, tagliar a fette' ‚concido' 42[b]; izrezati ‚trinciare, tagliare le vivande' ‚obsonia scindere' 746[a]; izrezati na kuse ‚tagliar in pezzi' ‚concido' 720[b]; izrezati na drobno, na sitno ‚sminuzzare, tagliar in pezzetti minuti' ‚minutatim concidere' 680[b]), *u Voltiǵijinu* (izrezati, izrežujem ‚intagliare, scolpire; fettare, trinciare' ‚eingraben; zerschneiden'), *u Stulićevu* (izrezati, izreživam i izrežujem ‚secare, scindere, caedere'), *u Vukovu* (1. ‚herausschneiden' ‚exseco'. 2. ‚verschneiden' ‚concido').

a. *aktivno. a) režući razdijeliti sve (o mnogijem objektima) ili (ako je jedan objekat) razdijeliti na mnogo komada (često iperbolički).* Neka me izrižu svi noži. Š. Menčetić 843. Tebi ću vas obraz izrjezat. M. Držić 260. I na mrve da izreže sve što iznaći bude živo. J. Palmotić 359. Na sedamdeset i dva dila ńegovo tilo izriza. J. Filipović 1, 224[b]. Učiniše . . . postavit ih na muke, kola i izdrizat. M. Pavišić 26. Žudije izdrizavši joj sve zglobe uda. 26. I toliko kruha izrižete. M. A. Reļković, sat. G4[a]. Da okaštri i izriže grańe. J. S. Reļković 88. Sitno izreži. P. Bolić, vinodj. 2, 868. — *u prenesenom smislu.* Njeka vina na agrestu i srce nam izresaše. M. Držić 246. — *b) režući izvaditi.* Za ranu izličit izrižʼ zlo i vrsʼ van. M. Marulić 148. Neka im sve zube izrežu. Nar. prip. vuk. 85. Od jači presada izreži krajńake saće. F. Đorđević, pčelar. 47. — *u osobitom smislu.* Tako se mogu ovakve prasice onako izrezati da nikada više skotne ne postanu. I. Jablanci 144. — *c) po prečašńem značeńu načiniti što (kip ili drugo) režući (iz drva, kamena itd.).* Ovo su ono sedam stupa kameniti koje izriza mudrost vičńa. A. Bačić 259. Dlijetom te je izrizao od drveta cedarskoga. P. Knežević, pism. 183.

b. *pasivno. a) vidi* a, *a).* Ki od ńe je kako krvnik zli izrezan tužno bil. D. Zlatarić 10[b]. Kruh izrezan bez truda je blagovan. (D). Poslov. danič. 51. — *b) vidi* a, *c).* Izrezan od kožica zvjerskijeh zastav mao uzima. I. Gundulić 534. Ne čini tebi kip izrizan ‚non facies tibi sculptile'. A. Bačić 54. Kipovom izrizanim od derveta ukazuju pošteńe. A. Kanižlić, kam. 580. Grob je ovi u kamenu izrizan i izdubļen. utoč. 577. Prilike peńgane i izrizane. I. Velikanović, uput. 8, 477. Što je po kućama spoļa u kamenu izrezano koješta. Vuk, nar. pjes. 2, 514. Na jednom kamenu stoji izrezano kako je djever zagrlio snahu. 3, 460. ‚Ja bi ga pozna po ńegovu bratu, uprav vini izrezani brat'. ‚On naliči mnogo na oca; ne naliči on na oca, nego e izrezani otac'. J. Bogdanović.

c. *sa* se.

a) pasivno (vidi a, *a)).* Kad se meso izreže na komadiće. Vuk, pism. 41.

b) recipročno (vidi a, *a) u iperboličkom smislu).* Ter smo spravni svi kolici za grad mili sačuvati u gospockoj svijetloj dici u boju se izrezati. J. Palmotić 247.

IZREZÁVATI, izrèzâvâm, *impf.* izrezati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izrezavam, v. izdelavam). Koje se loze sasvim iz pańa izrisuju. J. S. Reļković 130.

IZREZÍVALAC, izrezívaoca, *m. čovjek koji izresuje.* — *Samo u Stulićevu rječniku: (griješkom)* izreživalac i izreživaoc ‚trinciante' ‚qui cibos (sed proprie ex carne) dividit'.

IZREZÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izresuje.* — *U Vukovu rječniku.*

IZREZÍVATI, izrèzujêm i izrèzívâm, *impf.* izrezati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izrezivati, izresivam ‚minuzzare, sminuzzare, fare in pezzi' ‚diminuo' 488[b], *a kod* izrezati *ima i praes.* izrežujem) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiǵijinu (praes.* izrežujem *kod* izrezati), *u Stulićevu* (izreživati, izreživam ‚in secando, caedendo etc. esse', *a kod* izrezati *ima i praes.* izrežujem), *u Vukovu* (izrezivati, izresujem ‚ausschneiden' ‚exseco'). Da jim višto izrisuje sate. J. S. Reļković 285. Pčelam kućnik izrisuje meda. 339. Nije Bog sasvim zabranio peńgati ili izrizivati prilike. I. Velikanović, uput. 1, 422. Paziti se ima, da se ne izrisuje, ni peńga ni utkava na onoj stvari . . . rodno zlameńe. 8, 143.

IZRÈZOTINA, *f. a) mjesto na kojem se izreže, kraj što postaje resańem.* — *od* XVIII *vijeka.* Kada se izgubi kļuč od jedne brave, vaļa da načiniš kļuč sa svim onim izrizotinama, koje i koliko perdeta ima brava. F. Lastrić, od' 106. Kļuč, ako ne ima onoliko i onije isti izrezotina, koliko brava ima perdeta, doisto ne more brave otvoriti. ned. 243. — *b) ono što se izreže.* — *u naše vrijeme.* Izmisle učeni ļudi, te izrežu u drvetu, mjedi i u kamenu svaku zemļu ponaosob, i u skupi, i ove izrezotine nazovu zemļepisnicima iliti kartama. Nov. sr. 1884. 15.

ÌZRGATI, izrgâm, *pf. uništiti rgańem.* — *Složeno:* iz-rgati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U Vukovu rječniku:* ‚abreiben, abnutzen', detero'.

ÌZRIBÂŃE, *n. djelo kojijem se izribâ.* — *U Stulićevu rječniku.*

1. ÌZRIBATI, izribâm, *pf. izvaditi ribajući (ribu i drugo što iz mora, iz vode), i metaforički: istražiti.* — *Složeno:* iz-ribati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚expiscari') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚cavar pescando' ‚expiscari' 558[a]), *u Stulićevu* (‚expiscari; fig. diligenter inquirere'). Za izribati voge potištene i smrdeću kalužinu. A. d. Bella, razgov. 14. Mojim mrižami nastojaću ga izribati. 212. Dokle do dna izribamo sve što u sebi zdrži ovi mudri nauk. B. Zuzeri 238. Mrtve mrežam izribaše. I. A. Nenadić, šamb. 27. ‚Izribaću ja od ńega sve ńegove namjere'. *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. IZRÍBATI, izrîbâm, *pf. istrti.* — *Složeno:* iz-ribati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da se govori u Srijemu):* 1. n. p. sobu ‚ausreiben' ‚defrico', cf. oprati. 2. kupus ‚schneiden' ‚disseco'. Ona mlada *(fali*

se) svojim izribanim i rumenim licem. A. Tomiković, gov. 99. To ukazuje očito i tvoje izribano lice i tvoje nakadite kose. 150.

IZRIBÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se izribava.* ‚Pazi na izribavańu *(kupusa)* odnijeće ti noži prste'. J. Bogdanović.

IZRIBÁVATI, izrìbâvâm, *impf.* izríbati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vavije pazi, kad izribavaš, odnijeće ti noži prste'. ‚Tako su meni lani noži izribavajući odnijeli sve jagodice s prsta'. J. Bogdanović.

IZRÍCÂŃE, *n. djelo kojijem se izriče.* — *Stariji je oblik* izricanje. — *Između rječnika u Stulićevu.* Kako se različni jezici nahode, tako različna i izricanja jesu. R. Gamańić A4ª.

IZRÍCATI, izrîčêm (izrîcâm), *impf.* izreći. — *Akc. je kao kod* ispisati *(i* ispítati). — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* izricati. — *Između rječnika u Belinu* (izricati, izricam ‚pronunciare, formar le parole' ‚pronuncio' 591ª; izricati, izricam besjede ‚dire' ‚dico' 260ª, *a kod* izreći *ima praes.* izricam *i* izričem), *u Stulićevu* (izricati, izricam, v. izgovoriti.

a. *aktivno.* Poče izricat ove riječi. Ǵ. Palmotić 1, 120. Skrovne šapte izricati za besjedam ovijem sjede. 2, 246. Veće počeh ime izricat strašno i jako. 2, 327. Strahovitijem ter besjedam sione izričem sad žamore. 2, 432. Izricanja, kojijem se riječi od svakoga jezika izricaju i izgovaraju. R. Gamańić A4ª. Slova, koja mogu izricati mnoge naše riječi. A7ᵇ. Ono je osobito i vlaštito izrečenje od svakoga slova, kojijem se izriče. A8ª. Ali se ona riječ u kratko, ali prodiļeno izriče. C7ª. Božje vlasti danu dan izrica. I. Đorđić, salt. 53. Prid ńim boles skrovnu izricam. 473. Ter mu poče na uzdanu sej besjede izricati. P. Sorkočević 592ª. Niti će jezik moj izricati prijevare. Đ. Daničić, jov. 27, 4. Ne bi svaku pravilno izricao. M. Pavlinović, rad. 171.

b. *sa* se, *pasivno.* Kih imena ne izriču se za ukloniti se tašće slave. Naručn. 116ª. Ovake se molitvice imaju srčanom žeļom izricati. B. Gradić, duh. 65. Kako se ona *(riječ)* izriče. S. Rosa VII.

IZRIČAJ, *m. vidi* izreka. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* ‚Natovarit ure (nategnut) nije lip izričaj'. J. Grupković.

IZRIČAK, izrička, *m. vidi* izgovor, *d).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Zato sada među G i L metnuvši H, izričak onaj tušimo, kakono ti ‚caput', kada pišemo također stavimo ‚ghlava', da ne izajde ‚glava' iliti ‚ļava'. Đ. Rapić, predgovor.

ÌZRIDATI SE, izridâm se, *pf. svršiti ridańe pošto se mnogo ridalo.* — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚ausheulen'.

IZRÌGÂŃE, *n. djelo kojijem se izriga.* — *Stariji je oblik* izriganje. — *U Mikaļinu rječniku:* izriganje, uzriganje ‚ructus'; *u Belinu:* izriganje jada etc. ‚sfogamento, lo sfogare' ‚egestio' 674ª; *u Bjelostjenčevu:* ‚ructatio, ructus'; *u Voltiǵijinu:* ‚vomito' ‚das ausspeyen'; *u Stulićevu:* ‚ructus'.

IZRÌGATI, izrigâm, *pf. složeno:* iz-rigati. — *Akc. je kao kod* iskončati *(u Dubrovniku je drukčiji:* izrigati, izrigâm). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izrygati, *rus.* изрыгать. — *Između rječnika u Belinu* (‚vomitare fuora' ‚evomo' 778ᵇ), *u Voltiǵijinu* (izrigati, izrigujem ‚vomitare, sborrare' ‚ausspeyen'), *u Stulićevu* (izrigati, izrigivam *i* izrigam, v. izrignuti *s dodatkom da je riječ ruska), u Vukovu* (‚ausrülpsen' ‚eructo').

a. *aktivno. a) znači što i* 1. izbļuvati, *ali je nepristojnija i prostija riječ. aa) u pravom smislu (o životińi ili s presirańem o čeļadetu).* Zmija nalip svoj izriga, cić da ńoj *(ribi)* ne stvori zlo koje. D. Rańina 18ᵇ. Prosti ļudi kada se preždru i prepiju stanu bļuvati; tadaj im podrugļivo dovikne ko: ‚Eno onaj sve što je pojo i popio izriga'. Obično i psu reku: ‚Eno riga', a ne ‚Eno bļuje'. J. Bogdanović. — *bb) u prenesenom, metaforičkom smislu; svagda s presirańem. aaa) ucpće, i o nešivijem stvarima.* Dokle obijesti sve ne izriga pod mom sabļom gusa kleta. Ǵ. Palmotić 2, 840. U krvi je jošter otrov a tvrda krasta uzdrži ga da ne izriga. B. Zuzeri 148. Jer kad vitar probudi ga *(more),* mnoge stvari van izriga. V. Došen 60ª. Propast iz dubina da bi Judu i Kaina van izrigala . . . 76ª. — *bbb)* izrigati dušu *sa* umrijeti. Za vrat ga ću stisnuti, da mi u rukah dušu izriga. Ǵ. Palmotić 2, 849. Izriga oholu dušu pod nogami onega sveca. I. Đorđić, ben. 32. U griju otrovnu dušu izriga. I. J. P. Lučić, razg. 121. — *ccc) vratiti na silu što ugrabļeno ili ukradeno.* ‚Stani, stani, izrigaćeš ti moju krvavu muku ma na nos'. J. Bogdanović. — *ddd) iskasati, izgovoriti.* Ki s' opije vinom hoće izrigati što god znade. J. Armolušić 71. — *amo spadaju i ova tri primjera:* Kad su izrigali svoje bļuvotine griha. Ant. Kadčić 248. Skrušeńe tribuje, da usta otrov grija izrigaju. I. J. P. Lučić, doct. 13. Izrigaj vas otrov tvoji zloća *(na ispovijedi).* razg. 86. — *eee) kao* iskaliti; *koji primjer može pripadati pod ddd).* I na meni gńevne izriga svoje osvete. Ǵ. Palmotić 1, 190. Nemila neka gusa na me izriga svoju zloću. 1, 317. Poglavice sve crkovne nabunite, neka budu svoje izrigat ijede skrovne. 3, 10ªᵇ. Sve će mnoštvo radi tega svoj izrigat gńiv na ńega. 3, 28ᵇ. Er tu opaki narod stoja ki pun zloće gnusne i hude s rajskijem gostim zle nastoja izrigati svoje blude. 3, 51ᵇ. Tad pakļena napas silna, scijeneć imat čas podobni, srca zala svijeh obilna da izriga čemer zlobni. 3, 141ª. Ti sve psovke na ń izriga. 3, 191ᵇ. Na iste stijene jed i srčbu izrigaše. P. Kanavelić, iv. 520. Mrca na jednoga jed otrovni izrigati. 586. Koje će psovke izrigati suproć Bogu. A. d. Bella, razgov. 85. Čekajući zgodu za izrigati jed čemerni od osvete. 193. Da tvoj ijed nespodobnijem rječetinam ne izrigaš. B. Zuzeri 365. Tko bi virovao da bi episkop takvu psost izrigao? A. Kanižlić, kam. 847. Jesi li karo drugijeh radi da izrigaš samo tvoju srditost? T. Ivanović 145. Koje prikorne riječi izrigala je bezobrazna službenica. A. Kalić 392. Sržba gleda svuda, gdje će izrigat jed čemerni. N. Marči 67. — *b)* eructare, *ispustiti (naj češće s ńekom bukom) kroz usta vjetar iz želuca.* — *u Vukovu rječniku.*

b. *pasivno.* Za jednu omrazu suproć tvomu neprijateļu izriganu. B. Zuzeri 21.

c. *sa* se, *refleksivno, svršiti rigańe pošto se mnogo rigalo, izrigati sve.* — *Između rječnika u Belinu* (izrigati se, izrigujem se ‚vomitare' ‚vomo' 778ᵇ) *i u Stulićevu* (v. pobļuvati se). Ružno je vidit jedno pseto kad se izriga. J. Filipović 3, 210ᵇ. ‚Ako se naždro, bome se i izriga'. J. Bogdanović.

IZRÌGAVAC, izrìgâvca, *m. čovjek koji izrigava.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* izrigavec ‚ructator', *i u Stulićevu:* izrigavec ‚ructans' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva.*

IZRIGÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se izrigava.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚ructus'.

IZRIGÁVATI, izrìgâvâm, *impf.* izrigati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izrigavam, izrigavati ‚ructo, eructo, ructuo, ructico, ructor, emitto ructus'.

IZRÌGAVICA, *f. žensko čeljade što izrigava.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚ructatrix'.

IZRIGÍVATI, izrìgujêm *i* izrìgîvâm, *impf.* izrigati. — *U Belinu rječniku: praes.* izrigujem se *kod* izrigati se; *u Voltiđijinu: praes.* izrigujem *kod* izrigati; *u Stulićevu:* izrigivati, izrigivam ‚ructitare'.

IZRIGNÚĆE, *n. djelo kojijem se izrigne.* — *U Voltiđijinu i u Stulićevu rječniku (u obadva sa starijim oblikom* izrignutje).

ÌZRIGNUTI, izrignêm, *pf. jedan put izrigati.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izrygnąti, *rus.* изрыгнуть. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izrignuti, uzrignuti ‚ructo, eructo'), *u Voltiđijinu* (izrignuti, izrignujem ‚ruttare' ‚rülpsen'), *u Stulićevu* (izrignuti, izrignujem *i* izrignivam ‚ructare, eructare'), *u Vukovu* (‚ausrülpsen' ‚eructo'). Izrignuti tvoju rasrčbu. B. Kašić, src. 117. Koju *(godinu)* oblačina zmoračka izrignu. I. T. Mrnavić, osm. 169. Jer premda slast kratku stigne, dušu od ńe van izrigne. V. Došen 103ª.

IZRIGŃÍVATI, izrìgńujêm *i* izrìgńîvâm, *impf.* izrignuti. — *U Voltiđijinu rječniku: praes.* izrignujem *kod* izrignuti, *i u Stulićevu: praes.* izrignujem *i* izrignivam *kod* izrignuti.

IZRIHA, *vidi* izrijeha.

1. ÌZRIJATI, ìzrijêm, *pf.* izriti *(vidi kod* riti). — *U naše vrijeme u Lici:* Vuk veli izriti, ali ovdje *(u Lici)* neće tako reći niko. ‚Svu mi je bašču krtina izrijala'. ‚Ove jeseni ka' nikad krtina sve livade izrijala'. J. Bogdanović. *i u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. IZRÍJATI, ìzrijâm, *impf.* izriti. — *Samo u Belinu rječniku:* ‚scavare col grugno' ‚rostro excavare' 360ª, *i u Stulićevu:* ‚rictu effodere'.

IZRIJÈCATI, ìzrijecâm, *impf. vidi* izricati. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* izrecam, izreći, izgovarjam, izgovoriti ‚eloquor, clare et aperte animi sensa explico, omnia quae mente concepi promo atque ad audiendum profero, composite, ornate et copiose animi conceptum edico, enuncio, exprimo, effero, in pectore recondita in lucem expromo, profero'.

IZRIJEČAN, izrijèčna, *adj. koji se posve izriče.* — -ije- *glasi ovako po južnom govoru, po zapadnom glasi* i, *a po istočnom glasilo bi* e. — *Kao adj. na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Pokora išće čistu i izrêčnu ispovêd. Š. Budinić, sum. L6ª. — *Kao adv. u pisaca našega vremena (sa zapadnijem oblikom* izrično) *u značeńu kao* izrijekom. Lucius koji izrično kaže. M. Pavlinović, razg. 27. Izrično ‚ausdrücklich'. Jur. pol. terminol. 45.

IZRIJEHA, *f. na jednom mjestu* XV *vijeka (sa zapadnijem oblikom* izriha) *kao da znači što* izgovor *pod e) ili* pravdańe. — *Nejasna postańa; može biti da je pisac samo radi slika useo slovo* h *mj.* k. *ne može se znati pravo ni kako bi glasila u južnom govoru:* izrijeha *ili* izrjeha (izreha) *ili* izriha? Jošće puk ne znaše, ča izreć hotihu, zamamļen čekaše, da čuje ńe *(Susane)* izrihu, od ke no, svi mnihu, da su ćudi čiste. M. Marulić 84.

ÌZRIJEK, *m. dolazi samo instr.* izrijekom *adverbijalno, te znači da se što kaže pravijem riječima, bez obzira, mogu li one uvrijediti i jesu li nepristojne.* — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu* (izrijekom ‚bei seinem eigentlichen namen, z. b. von obscönen gegenständen' ‚vocabulo proprio'). ‚Smokva' ovdje znači ‚pogan'. Smail-aga je ovo kazao izrijekom, kao što se u narodu govori; ali pjevač vaļa da je ovako malo zamotao. Vuk, nar. pjes. 4, 480 *(kod stiha:* Ja s' ne bojim Vlaha ni smokava). Kad se izrijekom što ružno za koga kazuje ili govori. poslov. 311. Što sam do sad sve okolišio, ovdje ću izrijekom da kažem: da se u svemu narodu našemu nigdje ne govori srpski tako ružno i pokvareno, kao u Srijemu, u Bačkoj i u Banatu. pism. 85. — *i u širem smislu kad se uopće što kaže pravijem riječima.* Izrijekom ‚ausdrücklich'. Jur. pol. terminol. 45. Izrijekom ‚ausdrücklich' ‚espressamente'. B. Petranović, ručn. knig. 33. Izrijekom, stil. (naročito) ‚ausdrücklich', tal. ‚espressamente'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *U rječnik je Šulek metnuo i nominativ* izrijek ‚ausdruck', *vidi* izreka.

IZRIJETI, v. izreći.

IZRIJEVNA, *f. u Daničićevu rječniku:* Izrêvna, selu je Behalijevu išla međa ‚na Izrêvnu na vir i otь vira na raskrьstije'. (Mon. serb. 198 *god.* 1881).

IZRÍKATI SE, ìzrîčêm se (izrîkâm se), *pf. svršiti rikańe pošto se mnogo rikalo.* — *Složeno:* iz-rikati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu:* izrikati se, izričem *i* izrikam: 1. ‚ululatus finem facere, ab immoderato luctu cessare, effusas lacrymas tantum continere'. 2. ‚multum fremere (de leonibus)'. ‚Što sam puta govorio i govorio, molio i molio, da mi ne pušta svoga blaga u moj kvar, i, kad sam vidio, da ništa ne pomaže, eno sam i zatvorio, vala će se dok i ja puštim pošteno izrikati'. J. Bogdanović. *i u Šulekovu rječniku:* ‚abheulen'.

IZRINITI, izrinim, *pf. vidi* izrinuti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚expellere, depellere, propellere'. — *sasma nepousdano.*

IZRINOVATI, izrinujem, *pf. u Stulićevu rječniku: us* izriniti. — *nepousdano.*

IZRINÚĆE, *n. djelo kojijem se izrine.* — *U Stulićevu rječniku sa starijim oblikom:* izrinutje.

ÌZRINUTI, izrinêm, *pf. rinuti na polje.* — *Složeno:* iz-rinuti. — *Akc. je kao kod* izmetnuti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izrinąti, *rus.* вырнуть. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚exturbare'), *u Belinu* (izrinuti, izriňivam ‚spingere fuori' ‚extrudo' 700ª), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izriňivati), *u Voltiđijinu* (izrinuti, izrinujem ‚spingere, trarre fuora' ‚hinaustreiben'), *u Stulićevu* (izrinuti, izrinujem *i* izriňivam, v. izriniti), *u Daničićevu* (‚extrudere'). Otь monastyrja izrinovenu byti. Sava, tip. stud. glasn. 40, 146. Mi smo onogaj prišalca izьrinuli. Spom. sr. 1, 41. (1402). Izrinuti koga iz ureda ‚jemand aus dem amte verdrängen'. Jur. pol. terminol. 553.

IZRIŃEŃE, *n. djelo kojijem se izrini.* — *U Stulićevu rječniku:* izrineńe. — *sasma nepousdano.*

IZRIŃÍVATI, izrìńujêm *i* izrìńîvâm, *impf.* izrinuti. — *U Belinu rječniku: praes.* izriňivam *kod* izrinuti; *u Bjelostjenčevu:* izrinujem, izrinuti ‚detrudo, extrudo'; *u Voltiđijinu: praes.* izrinujem *kod* izrinuti; *u Stulićevu:* izriňivati, izriňivam, freq. *us* izriniti, *a kod* izrinuti *ima i praes.* izrinujem.

ÌZRITI, ìzrijêm, *pf. a) rijući izvaditi ili iskopati; b) sve rijući prevrnuti ili uništiti.* — *Složeno:* iz-riti. — *Akc. je kao kod* izbiti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izryti, *rus.* зарыть. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. izguliti), *u Vukovu* (1. ‚auswühlen' ‚eruo'. 2. ‚zerwühlen' ‚ruendo corrumpo'), *u Daničićevu* (izryti ‚effodere'). Bov izri. Stefan, sim. pam. šaf. 6. Sami sebě rovь

izryše. Domentijan[a] 15. A on reče: ‚Ne, da nikako pobirajuć ļuļ ne izrijete zajedno š ńim i pšenicu. Postila. G2[b]. Izrij kao svińa a izjedi kao gospodar. Nar. posl. vuk. 100.

IZRÍVATI, izrîvâm, *impf.* izriti. — *Samo u Stulićevu rječniku us* izriti *s dodatkom da je riječ ruska.*

IZRIVÁVATI, izrivâvâm, *(jamačno) impf.* izriti. — *Samo u Jambrešićevu rječniku:* isrivavam ‚extermino'.

IZRJEHA, *vidi* izrijeha.

ÌZRJEKOMICÊ, *adv. izrijekom (u širem smislu).* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Zavetom kako se govori izrêkomice i izrêčenim. Š. Budinić, sum. N6[b]. Koji izrekomice ili neizrekomice sasval jest hudobe. ispr. 53.

IZŔKNUTI, izŕknêm, *pf. izbaciti bale iz nosa pušući ili sečući se.* — *Uprav glasi* ishrknuti. — *Složeno:* iz-hrknuti. — *Akc. je kao kod* izmahnuti. — *U Vukovu rječniku:* (iz nosa) ‚auschnäuzen' ‚emungo', *gdje ima i refleksivno* izrknuti se, *usekнuti se:* ‚sich ausschnäuzen' ‚se emungere'.

IZRÒBITI, izrobîm, *pf. složeno:* iz-robiti. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *spasti, otkupiti, povratiti iz ropstva.* Kako Stjepan Jakšić izrobi Margaritu sestru svoju iz ruka bana Morinskoga. Nar. pjes. bog. 117. Uzmi meni kamenu mantiju, izrobi mi dvije sultanije. Nar. pjes. vil. 1867. 630.

b. *zarobiti.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* izrobiti koga, izrobivam, v. izsužńiti.

IZROBĻÍVATI, izròbļujêm i izròbļîvâm, *impf.* izrobiti. — *Samo u Stulićevu rječniku: praes.* izrobivam *kod* izrobiti.

ÌZROČAN, izročna, *adj. izvrstan.* — *Postaje od* izreći, *te će prvo značenje biti: glasovit.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* изрочьнъ; *u našemu se jeziku nahodi do* XVI *vijeka.* — *Između rječnika u Daničićevu* (изрочьнъ ‚clarus'). Izročьnyje dary, ježe prinošaahu jemu otъ inêhъ jezykъ, sija vьsa vъdajaše na divnu hvalu jego. Danilo 45. Tko ti je zlo rekal, izročna svilice? Š. Menčetić 267. Izbiraše carь muže izročьny. Aleks. nov. 42.

IZRÒČIT, *adj. vidi* izročan. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, i u dva pisca* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚celebris, clarus, insignis, illustris' *s dodatkom da je uzeto u pisca Zlatarića).* Nenavistь vsakomu dobromu i izročitomu poslědujetь. Aleks. nov. 10. Iže sutь izročiti otъ vsêhъ koń. 58. Toli izročit pridragi ni kamen ki more svidočit od očic ńe zlamen. Š. Menčetić 64. Živac izročit pod sincom ńe *(murve)* vriše. D. Zlatarić 87[a].

IZRÒČITI, izròčîm, *pf. na dva mjesta u jednoga pisca* XVI *vijeka s nejednakijem značenjem: na prvom mjestu kao da znači: izvaditi, oteti; na drugom: ispuniti. Jamačno je ista riječ što* izročiti se. Izroči trud s moga srdačca. G. Držić 359. Daj mi rok izroči. 364.

IZRÒČITI SE, izròčîm se, *pf. ispuniti se, dogoditi se.* — *Složeno:* iz-ročiti. — *U dva pisca* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚evenire, contingere' *s dodatkom da se nahodi u pisca Zlatarića).* Za znati dat tomu, ļubeći ki želi, er veče trebuje jezik mu neg oči, hteć naglo žuđen rok da mu se izroči. D. Rańina 128[b]. Čini, dva vidjenja da mi se izroče. D. Zlatarić 15[b].

ÌZROD, *m. onaj koji se izrodio (koji se rodio gori nego su mu roditeļi i stari uopće, često kao psovka).* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (izrod od svojijeh starijeh ‚degener'), *u Belinu* (‚proles degenera' 589[b]; ‚vile, inteso d'uomo' 766[a]; izrod od ļudi ‚abietto in sostantivo' 5[a]), *u Bjelostjenčevu* (‚degener'), *u Jambrešićevu* (‚degener'), *u Voltiġijinu* (‚degeneramento, imbastardamento' ‚ausartung'), *u Stulićevu* (‚degenerans'), *u Vukovu* (‚der auswurf, das augeartete' ‚degener'). *a) sa značenjem sprijeda kazanijem.* Oni ki himbeno, diš, da te dvoriše, . . . plemeniti tragom bihu l' al' ne bihu? ako l' jim biše rod i kuća davńena, bihu li jur izrod svojega plemena? H. Lucić 241. Čim me u srġbi tako uzkara tvoj glas, ćaćko: ‚Ti li, izrode, ime od sina dostojan si nosit' moga?' I. Gundulić 249. Pogleda tî svoj izrod roditeļskijem očima. I. Đorđić, ben. 169. Ali lažac izrod pravi majke svoje od naravi. V. Došen 186[a]. Da je pogrda, neprilika, izrod ļucki. A. Kalić 40. Tim ni od nas porođeni neće izrod se rijet sinovi. P. Sorkočević 589[a]. Marko uzdahne: ‚Lele ļucki izrode!' Nar. prip. vrč. 106. Bog vas kleo, pogani izrodi! P. Petrović, gor. vijen. 8. Jednolika đavlu, tom izrodu gadna vinovnika. Osvetn. 1, 48. Izrodi velikaši radili im o glavi. M. Pavlinović, rad. 188. Izuzimajući kakav izrod naš narod ni po što ne bi hajduka izdao. V. Bogišić, zborn. 611. Misli da su ļudi pijanci, kukavice, izrodi. 654. — *b) kao uopće rod, potomci, narod. takovo vaļa da je značeńe u ova tri primjera:* Sminost lavju kadgodi izrod ļudski odije. I. T. Mrnavić, osm. 151. Rodi i izrodi tim se narugaše. 171. Unuci, praunuci i vas izrod do četvrtoga kolina. A. d. Costa 2, 152. — *c) djelo kojijem se izrodi.* — *u Voltiġijinu rječniku.* — *nepousdano.*

ÌZRODAC, izroca, *m. vidi* izrod *pod a).* — *U Voltiġijinu rječniku:* ‚degeneratore' ‚der ausartet', *i u Stulićevu: us* izrod.

ÌZRODAK, izrotka, *m. vidi* izrod *pod a).* — *Samo u Stulićevu rječniku, gdje nema ove riječi napose, nego kod* izrodnica *i* izrodnik *ima:* v. izrodak, *ali može biti da je ovo štamparska pogreška mj.* izrodac.

ÌZRODAN, izrodna, *adj. koji se izrodio.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Voltiġijinu* (‚degenerato, tralignato, imbastardito' ‚ausgeartet') *i u Stulićevu (us* izrod). *a) u naj starijem primjeru kao da znači: kojega se mnogo izrodilo ili koji mnogo izrodi.* Hoć da te slobodim od ġneva velika, i s tobom nahodim sva bilja razlika, koja su podobna za tvoju tužicu, i vele izrodna, i s cvijetkom travicu. Š. Menčetić—G. Držić 486. — *b) koji se rodio gori nego su mu roditeļi ili stari, isporedi* izrod, *a).* O rode izrodni, o ļudi svijeh halo, bivši vješ tolikoj, reci mi sad malo . . . D. Rańina 120[a]. Žali mati sinove izrodne. A. Kanižlić, kam. VI. Još je uzrok stida unukom izrodnim dika slavnih dida. rož. 18. Ja izrodni i opaki sin. utoč. 187.

ÌZRODICA, *m. i f. vidi* izrod, *a).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (us* izrod). Na to bjesnoća našijeh izrodica. M. Pavlinović, razl. spis. 267.

IZRÒDITI, izrodîm, *pf. roditi, kaže se obično kad je mnogo objekata, ali se može kazati i o dva sama objekta ističući da se više nije rodilo. subjekat može biti žensko i muško.* — *Složeno:* iz-roditi. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* изродить; *u našemu se jeziku javļa od* XVII *vijeka (vidi* 2, c).

1. *aktivno.* — *Između rječnika u Vukovu:* ‚(in menge) erzeugen, zur welt bringen' ‚gigno'. Da mogu djetcu izrodit. I. Grličić 172. Dok *(snaša)*

vas porod ne izrodi. V. Došen 170a. Sasvim da bi s poslidńom *(ženom)* porod izrodio. M. Dobretić 581. Sedmoro dece s ńome sam izrodio. D. Obradović, basn. 296. Rodi majka devet posobaca, izrodila, pak obudovila. Nar. pjes. vuk. 1, 123. A djeveri skoro s' iženili, i lijepi porod izrodili. 1, 307. Š ńom lijepi porod izrodio. 2, 115. Divan porod sinci izrodili. Pjev. crn. 8a. Lijep mu porod izrodila Anđe. Nar. pjes. juk. 223. Kad izrodiš sinove i unuke. Đ. Daničić, 5mojs. 4, 25. Bijahu i djecu izrodile. jezdr. 10, 44. ‚Ma esi li ti sama svu ovliku djecu izrodila?' J. Bogdanović.

2. *sa* se. — *Između rječnika u Mikaljinu* (‚degenero, deflectere e virtute majorum'), *u Belinu* (‚imbastardire, in neut. allontanarsi con peggioramento dal proprio essere, tralignare' ‚degenero' 876b), *u Voltiǵijinu* (‚degenerare, imbastardire' ‚ausarten'), *u Stulićevu* (‚degenerare, desciscere'), *u Vukovu:* 1. ‚(in menge) geboren werden' ‚nasci'; 2. ‚ausarten' ‚degenero'.

a. *kao pasivno prema značenu kazanome sprijeda, dakle kad je mnogo subjekata (ili kolektivno ime kao subjekat).* Koji bi se *(narod)* poslije ńega izrodio. I. Grličić 186. Koji bi se od ńega bili izrodili. 187. S kojim neposluom ne samo sami sebi štetu učiniše, nego još̆ter i svem narodu, koji se imadijaše od ńi izroditi. F. Lastrić, od' 879. Od koji izrodi se dvanaest kolina. svet. 140b. Stari ļudi koji su se izrodili u Hercegovini. Vuk, poslov. XXIII. Do sad samo naši književnici koji su se izrodili i odrasli u carstvu austrijskome po varošima i gradovima nijesu znali razlikovati šta je srpski, šta li nije. pism. 18.

b. *uopće svršiti rađańe, ne rađati ili ne moći rađati dalje.* I šta roda može dati *(semļa);* a nikad se ne izrodi, da ne rađa. V. Došen 260b. ‚Gledajuć na tvoj obraz, lice i glavu, još ćeš ti koje dijete roditi'. ‚Muči, jezik presjeka, ta sam se već sita naređala, nijesam li se već izrodila?' J. Bogdanović.

c. *kao izići iz svojega roda u zlom smislu, t. j. roditi se gori nego su bili roditeļi ili stari uopće; može se prenijeti i na što neživo (kao u drugom i trećem primjeru).* I ako se kadgod zgodi, kigod narod da se izrodi od dobrote prvijeh djeda. G. Palmotić 8, 84ab. Kripost posve već izgubi *(srce),* da bi drugo što plodilo, jer se zlatom izrodilo. V. Došen 77b. Tako se hoće vuna izroditi i izopačiti. I. Jablanci 129. Vala Bogu, braćo Crnogorci! ja kako se, braćo, izrodismo, te nestade među nama junaka, kao, braćo, što je u Turaka. *(u Vukovu rječniku ima sličan ovome primjer:* Ja kako se, braćo, izrodismo, već nestade dobrijeg junaka, ka ig, brate, što je u Turaka, *ali ga postavļa pod značeńe kod* a, *što ni po što ne može biti).* Nar. pjes. 4, 37. Po selima se rijetko bira glavar nego biva ‚knez' domaćin kuće iz koje je od davnina knez bivao. ali se ipak dogodi, da ako se ta kuća izrodila, a među tijem se pojavila kuća još znatnija, tad izbiraju iz posļeđńe kneza. V. Bogišić, zborn. 523.

ÌZRODNICA, *f. izrodno žensko čeļađe.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. izrodak.

ÌZRODNÎK, *m. izrodan čovjek.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. izrodak). Ovi neće od prvoga slobodnika bit izrodnik *(govori se o dvjema Brutima).* G. Palmotić 2, 494.

ÌZROĐÂJ, *m. djelo kojijem se ko ili što izrodi (vidi* izroditi, 2, c). — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausartung'.

IZRÒĐĒŃE, *n. djelo kojijem se izrodi.* — *Stariji je oblik* izrođenje. — *Između rječnika u Belinu* (izrodjenje ‚l'imbastardirsi' 876b) *i u Stulićevu* (izrodjeńe). Imaju podpuno poznanje od ńiova izrodjenja i cabla. A. d. Costa 1, 170. Ne bi bilo izrodjenja nakon ńega. 2, 19.

IZROGAČITI SE, izrògâčîm se, *pf. vidi* razrogačiti se. — *Složeno:* iz-rogačiti. — *U naše vrijeme.* Na to se oni na mene izrogače: ‚Ta mi hoćemo da osvetimo našeg kneza'. Č. M. Nenadović, mem. 60.

ÌZROGĻATI, izrogļâm, *pf. izvaditi roglama (krtole).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ajde mi danas ovo krumpijera izrogļaj'. ‚Izrogļa sam krumpijere, šta ću sad raditi?' J. Bogdanović.

IZRÒJITI, izrojîm, *pf. složeno:* iz-rojiti. — *Akc. je kao kod* iznositi.

a. *aktivno.* — *samo u prenesenom smislu, kao izgovoriti vrnčajući.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Što si toliko izrojio na me, kad niješam ništa zla učinio?' P. Budmani.

b. *sa* se, *refleksivno.*

a) u pravom smislu, o pčelama, svršiti rojeńe pošto su se mnogo rojile. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* изронться. Mušice se čele izrojile. Nar. pjes. petr. 2, 12. Mi dođosmo, glas donesmo, trmke ti se izrojile, sve rojaci ka' oblaci! Vuk, živ. 8. Košnice koje su se izrojile, vide se u ńima mnogi trutovi. F. Đorđević, pčelar. 36.

b) izgovoriti svašta vrnčajući, svršiti vrnčańe pošto se mnogo vrnčalo. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Ala si se danas izrojio sit brez ikakva razloga!' P. Budmani.

IZROK, *m. pismo kojijem koja vlast što oglašuje, proglašuje.* — *U naše vrijeme kod pisaca, uzeto iz starijega jezika (vidi* izrokъ. F. Miklošić, lex. palaeosl.2). Izrok ‚edict' ‚editto'. B. Petranović, ručn. knig. 30. Izrok ‚edict'. Jur. pol. terminol. 140. Izrok ‚verforderungs-befehl (edict)'. 609.

ÌZRÓĻATI, izrô|âm, *pf. svršiti roļańe pošto se mnogo roļalo.* — *Složeno:* iz-roļati. — *U Šulekovu rječniku:* ‚abmangeln'.

1. IZRÒNITI, izronîm, *pf. uprav pustiti ili učiniti da sve padne, iz čega su se razvila osobita značeńa koja se sama u našem jeziku nalaze.* — *Složeno:* iz (1) roniti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izroniti, *rus.* изронить. — *Između rječnika u Voltiǵijinu* (‚spandere, spargere, versare' ‚ausgiessen'), *u Stulićevu* (‚effundere, spandere, diffundere'), *u Vukovu* (‚abrollen' ‚devolvo' *s primjerom:* Izronila voda zemļu).

a. *aktivno. a) upropastiti, uništiti.* — XVI *i* XVII *vijeka.* Ka me će *(žeļa)* izronit. Š. Menčetić 32. Za tvoju još rados život ću izronit. 168. Da život izroni jakino crv drvo. 387. Da je tako doba nesrićna hotila, tebe s banom oba meni izronila. P. Vitezović, odil. 41. — *b) po predašńem značeńu, istrunuti, izmučiti.* ‚Izronio sam u drvima i sebe i volove'. *u Lici.* J. Bogdanović. — *c) vaļajući uništiti, iskopati. vidi u Vukovu rječniku.* — *d) s objektom suze, izliti (vidi i u rječnicima).* Nad ńim dosti suz izroni. D. Zlatarić 88a. — *e) nejasno u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Ako uzmože ne bit tašto sve što izroni mâ bolijezan. I. Đorđić, pjesn. 185.

b. *pasivno, vidi* a, *b).* ‚Đe 'e to, moj brte, vo, to e isprekidano, izrońeno!' ‚Izrońena sam naj više na tuđem poslu'. J. Bogdanović.

c. *sa* se, *refleksivno. a) vidi* a, *a).* Ter mi se izroni u žeļah sva mlados. Š. Menčetić 289. — *b) vidi* a, *b).* ‚Izronio sam se danas na poslu ka' nikada'. J. Bogdanović.

2. IZRÒNITI, izronîm, *pf. složeno:* iz-(2)roniti, *isporedi* iznoriti. — *U naše vrijeme.*

a. *neprelasno, izići na vrh vode, pošto se (pod vodom) ronilo.*

b. *prelazno, izvaditi što ispod vode zaroniv̀ši.*

IZROŃÍVATI, izròńujêm *i* izròńîvâm, *impf.* (1) izroniti. — *U Stulićevu rječniku:* izroñivati, izroñivam, freq. *uz* izroniti.

IZRÒSITI, izrosîm, *pf. rosom ili kao rosom skvasiti.* — *Složeno:* iz-rositi. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b).

a. *aktivno.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚irrorare, rore adspergere', *i u Vukovu:* ‚bethauen' ‚rore madefacio'.

b. *sa se, refleksivno.* — *U Belinu rječniku:* ‚inrugiadirsi, aspergersi di rugiada' ‚roresco' 408a *(gdje se naj prije nahodi); u Voltigijinu:* ‚inrugiadarsi, inrugiadirsi' ‚bethauen'; *u Vukovu:* ‚sich bethauen' ‚rore humector'.

IZROŠÍVATI, izrošujêm *i* izròšîvâm, *impf.* izrositi. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izrosivati, izrosivam, freq. *uz* izrositi.

IZROVATI izrujem, *pf. iskopati, izriti.* — *Složeno:* iz-rovati. — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Stulićevu* (‚extrahere' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).* On dotira stotinu bravaca . . . pak avliju moju izrovaše. M. A. Reljković, sat. D7a. Zemla od krtica izrovana. I. Jablanci 85. *i u Šulekovu rječniku:* ‚auswühlen'.

IZROVAVATI, izrovavam, *impf.* izrovati. — *Samo u Jambrešićevu rječniku:* izrovavam ‚eruo'.

IZROVÌKATI, izrovîkâm, *pf. izriti, isporedi i* izrovati. — *Složeno:* iz-rovikati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ušla prasad u ńivu, pa eno svu ńivu izrovikali'. ‚Sve vam je po kući izrovikano kao da su po ńoj krmci išli'. ‚Naši krumpijeri u polju svi izrovikani, kao da su krmci krosa ńi prošli'. J. Bogdanović.

IZRÚBITI, izrûbîm, *pf. sve porubiti.* — *Složeno:* iz-rubiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Sve sam ubručiće izrubila'. P. Budmani.

IZRÚČATI, izrûčâm, *impf.* izručiti, *predavati.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izručam, izručiti, dajem, pridajem u ruke, zaverujem kajgod komugod ‚resigno, trado ad manus, concredo'), *u Stulićevu (vidi* izručiti *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).* Kako smo prijeli, tako izručamo. Mon. croat. 266. (1572). Izručam te Bogu. A. Kanizlić, rož. 1. — *Ima i sa se u Stulićevu rječniku:* v. izručiti se *(čega nema napose) s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

IZRÚČĒŃE, *n. djelo kojijem se izruči.* — *Starijі je oblik* izručenje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izručenje *kod* izruka), *u Voltigijinu* (‚rinunzia, consegna' ‚übergabe'), *u Stulićevu* (‚vicissitudo'). S vlasnim izručenjem. A. Georgiceo, nasl. 155. Po cilomu svomu izručenju. 211. Sa svim tvojim izručenjem . . . prikaž' ti sam tebe. 309. Izručeńe, izruǵba ‚auslieferung' ‚estradazione'. B. Petranović, ručn. knig. 84.

IZRŮČITEL, *m. čovjek koji izruči (preda).* — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚auslieferer'.

IZRÚČITI, izrûčîm, *pf. s različitijeh značeńa ove riječi trebalo bi razlikovati dva postańa: po jednome bi bilo složeno:* iz-ručiti, *po drugome bi postalo od* iz ruke *nastavkom* i *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* изрѧчити *i rus.* изручить. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izručiti, izminiti ‚sott' entrare, ajutare' ‚vicem sumere, vicem subire'), *u Belinu* (izručiti tkoga, izručujem ‚dar la muta ad un altro, subentrare in vece d'un altro' ‚alicujus vicem subire' 503b; izručiti tkoga ‚sottentrare in luogo d'un altro' ‚subire vicem' 691a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izručati), *u Voltigijinu* (izručiti, izručujem ‚rinunziare, consegnare' ‚übergeben, entsagen'), *u Stulićevu* (izručiti koga, izručivam *i* izručujem ‚succedere alicui vel in alicujus vicem, adjuvare; educere, liberare, extrahere, excipere'; izručiti komu ‚committere, tradere, credere, concredere, fidem committere'), *u Vukovu:* 1. ‚ausleeren' ‚vacuefacio'. 2. (u Crnoj Gori) ‚ablösen' ‚subeo', cf. izmijeniti *s primjerima:* Te Pipere dobro izručiše. (Ogled. sr. 288). Da izručiš Peja i Ahmeta. (244).

1. *složeno:* iz-ručiti. *glagol* ručiti *kao da je već u praslavensko doba (isporedi češ.* ručiti, *poļ.* ręczyć, *rus.* ручиться) *značio: jamčiti se za koga (objekat), koje će značeńe biti postalo od starijega: rukovati se, vaļa da je po tome, složivši se s* iz, *dobilo ńeka osobita značeńa.*

a. *izmijeniti (koga), vidi u rječnicima. amo možebiti pripada i ovaj primjer (ako ne pod* b *ili pod* c): Trudna sinka da izručim, ja ću težak križ nositi. M. Vetranić 1, 335.

b. *pomoći uopće, postaje od predašńega značeńa. vidi u Mikaljinu i u Stulićevu rječniku. amo možebiti pripadaju i ova dva primjera:* Sta ter me izruči moj niki ki reče: . . . Š. Menčetić 200. Eto te pak sreća izruči tak, da t' bule sve zavide. M. Pelegrinović 187.

c. *izbaviti, osloboditi. može se pomisliti da je postańe kao kod* 3. *ńeki bi primjeri mogli pripadati i pod* b.

a) aktivno. Dim . . . mene izručit od ļudskih jur zloba. Š. Menčetić 250. Podnese smrtne trude sobom narod da izruči. M. Vetranić 1, 347. Ter kako na muci viseći se mučim, od zalih tih vuci dokli ju izručim. H. Lucić 229. Ne pridavajte se tatu Aleksandru; ja bo silom velikom vas izručiti hoću. Aleks. jag. star. 3, 254. Pošļi pomoć i izruči me od ruk ļutih Macedońan. 271. Vojnici potekoše i izručiše ženu. 278. Aleksandar brata tvoga od mnogoga zla izruči. 310. Da narod izruči s tolike nevoļe. Đ. Baraković, jar. 58. I većkrat izruči iz nevoļe nike. 54. Nigdar ne izruči grišnika od tude. 118. Da ga Erkul ne izruči, bio bi jim tad u ruci. J. Armolušić 41. Skradin i Krupu rvaše Turci, da ne mogaše ju vzeti, ar ju Nijemci 'zručiše. P. Vitezović, kron. 137.

b) pasivno. Nag, izručen od svijeh požuda. A. Gučetić, roz. 220.

2. *postaje od* iz *(svoje)* ruke *nastavkom* i, *te znači:*

a. *prèdati.*

a) aktivno. Kada sam ja izručil to selo poštovanim otcem. Mon. croat. 91. (1461). Ivanu arhijerejstvo 'zruči. Š. Kožičić 28a. Izručista cesarastvo Galeriju i Konstanciju. 38b. Aleksandru bratu cesarastvo izruči. 45a. Kada v Rim pridosmo, centurijon veznike izruči kapitanu od vojske, a Pavlu bi dopušćeno da sam bude stati s jednim vojnikom čuvajući ga. Anton Dalm., nov. tešt. 218b. djel. ap. 28, 16. Čast svoju namistniku svomu s. Linu izruči. F. Glavinić, cvit. 20b. Cesar sudcu Asteriju, da uzrok vidi ńegov, izruči ga. 54a. Teodosijo posla po Grgura, ter mu biškupiju od Carigrada izruči. 136a. Izručiti drugomu dohodak crkveni. S. Matijević 83. Izruči papa poklisarom dvi knige, jednu na cara, drugu na Focija. A. Kanižlić, kam. 98. Dilo-

vańa sinoda jest izručio Zakariji i Teodoru, da u Italiji proglase. 159. Izruči mu sinove, da ih u nauku uzdigne. 372. Zakonitomu bašteniku vladańe carstva izručiti. 603. Ne znam te ja učit, nego ću te srići u ruke izručit. rož. 1. Vukašinu knjigu izručio. Nar. pjes. herc. vuk. 76. Izruči Vuku pozdrav očin i poruku. S. Ļubiša, prip. 80. On im izruči tri mazge. 116. A muselim dovabi hajduke, te vezirske izruči poruke. Osvetn. 4, 55. — *u osobitom značeńu.* Izručiti ‚ausliefern' ‚estradare'. B. Petranović, ručn. knjig. 34.

b) pasivno. Meštru od nauka i dvornoga držańa bio je izručen. A. Kanižlić, kam. 17. Ispitan potanko od izručena sebi posla. 127. Pape brigi izručena je crkva. 187. Ńezinoj brigi izručeno bijaše stado. utoč. 596.

b. *ostaviti, položiti (vidi u Voltigijinu rječniku).* Gdi fra Ivan od Parme generalstvo izruči svoje. F. Glavinić, cvit. 218b. — *može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Tim hćahu da slučit bude ih svitla čâs s vjerom kôm izručit ufahu svoj trud vas. D. Zlatarić 86a.

c. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka kao da znači: izvršiti. može biti da se izvršivańe (tjelesno) shvaća kao ispuštańe iz ruke.* Neka sada ńegove izručim dužnosti. F. Parčić 78.

d. *prema* izručivati, 1, a, *b) može biti da znači i: poručiti, ili preporučiti, ali nije potvrđeno nijednijem primjerom.*

3. *složeno:* iz *(tuđe)* ruke *nastavkom* i, *dakle: uzeti iz (tuđe) ruke. sumńivo je, može li se ovako tumačiti značeńe pod* 1, c. *moglo bi biti da ovako postaju i ova značeńa:*

a. *vadeći što iz ńečega (objekta) učiniti da ostane prazno, isprazniti. — Od* XVIII *vijeka (vidi i u Vukovu rječniku).*

a) aktivno. U bugaku koža bivoļača zalivena latinskijeh rušpi... Hajduci se onđe tovariše i svu oni kožu izručiše. Nar. pjes. vuk. 8, 488. I brže izruči krčag svoj u pojilo. Đ. Daničić, 1mojs. 24, 20. Uze tavicu i izruči preda ń. 2sam. 13, 9.

b) sa se, *pasivno.* Da se prazni i izruči *(torba).* V. Došen 65b.

b. *od predašńega značeńa mijeńańem objekta postaje značeńe: izasuti, prosuti. — U naše vrijeme.*

a) aktivno. Izruče hespap iz vreće. Nar. prip. vuk. 213. Neka zgrne pepeo, i neka ga izruči kod oltara. Đ. Daničić, 3mojs. 6, 10. Izručite kradimice u lonac ovaj prašak. S. Ļubiša, prip. 265. Izruči ugasni prašak u sred kotla. 274.

b) sa se, *pasivno.* Kucnu ńim u jedan kamen, a to se izruči iz ńega rpa rušpija zlatnijeh. Nar. prip. vuk.[2] 221.

IZRUČÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izručuje. — U Vukovu rječniku:* ‚das ausleeren' ‚vacuefactio'.

IZRUČÍVATI, izrûčujêm *i* izrûčîvâm, *impf.* izručiti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izručujem *kod* izručiti), *u Voltigijinu (praes.* izručujem *kod* izručiti), *u Stulićevu* (freq. v. izručiti, *a kod ovoga ima praes.* izručivam *i* izručujem), *u Vukovu* (izručivati, izručujem ‚ausleeren' ‚vacuefacio'). — *Nema dosta primjera sa potvrđeńe svakoga značeńa.*

1. *aktivno.*

a. *vidi* izručiti, 2, a, *a).* Nici u istinu sebe izručuju. A. Georgiceo, nasl. 211. U ruke tvoje mene izručujem. 318. Bože moj i arkanđela gospodine, kojim naređuješ i izručuješ naj veće poslove. A. Kanižlić, fran. 118. Život i svrhu života moga u blagodarnu ļubav tvoju izručujem. 241. Komu mene ostavļaš i izručuješ? utoč. 49.

b. *vidi* izručiti, 2, d. Ovi misec izručuje svima kojim marve različite ima, da ju triput prigledaju na dan. J. S. Reļković 55.

c. *vidi* izručiti, 3, a. Kad izručivahu vreće svoje. Đ. Daničić, 3mojs. 42, 35. Izručivahu kovčeg. 2dnevn. 24, 11.

2. *sa* se, *refleksivno, vidi* izručiti, 2, a. Izručujem se voļi tvojoj. A. Kanižlić, bogoļubn. 510. Zato se novi svit izručuje brigi tvojoj. fran. 25.

ÌZRUČKÊ, *adv. vrzimice, hitimice (bacajući iz ruke). — U Vukovu rječniku:* n. p. udario ga batinom izručke, vide vrzimice *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

ÌZRUČNICA, *f. pismo (osobito kod poštarskijeh ureda) kojijem se javļa i priposnaje da je onaj (kojemu se napiše) ńešto predao (izručio). — Načińeno u naše vrijeme.* Izručnica, merc. ‚postrecepisse, empfangsrecepisse'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

ÌZRUČNÎK, *m. čovjek što izručuje (predaje). — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚auslieferer'.

IZRÚDITI, izrûdîm, *pf. sve (kose) zaruditi. — Složeno:* iz-ruditi. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚crispare', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZRÚGATI SE, izrûgâm se, *pf. mnogo se narugati (s dat. ili s instr.). — Složeno:* iz-rugati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚beffare a bastanza' ‚satis, superque irridere' 185a) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚irridere, deludere, satis superque irridere'). Knez se ńim izruga i izasmije. S. Ļubiša, prip. 205.

ÌZRUĠBA, *f. djelo kojijem se izručuje (predaje). — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚aushändigung'.

IZRUĠBEN, *adj. koji pripada izruġbi. — Načińeno od predašńega. — U Šulekovu rječniku:* izručbeni ‚abgabs-'.

IZRUJITI, izrujim, *pf. na jednom mjestu* XVII *vijeka; po svoj je prilici štamparska pogreška, te treba čitati* izružiti. Da će ju oštrijem mučenjem izrujiti. B. Kašić, per. 184.

ÌZRUKA, *f. djelo kojijem se izručuje (u osobitijem značeńima). — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (izruka, izručenje ‚vicenda' ‚vicis') *i u Stulićevu* (v. pridańe).

a. *izmjena ili pomoć (vidi* izručiti, 1, a *i* b). Jagma ih umara, nimaju izruke, ogań im dogara. B. Krnarutić 36. Lenkovida šaļem tebi na izruku. I. Zanotti, skaz. 22. Ako mi uhraniš Klis grad do izruke. 22. Ova izruka ku pod Klis šaļete. 22. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka* na izruku *stoji adverbijalno kao* na izmjenu, izmjenice. Ki zajedno na izruku htješe pomoć svomu puku. J. Kavańin 115a. Jedan drugom' na izruku da dâ pomoć pram tom' puku. 254b. Jerbo tôke ruke za ń se rvaše na izruke. 327a. Tri ima dikle na izruku koje pri ńoj svečer stoje: svjet, razum i odluku, pak i druge tri gospoje: živu narav i kušanje i srčeno nastojanje. 354a. Neka s tobom na izruku stražio bi ńega dobro. 493a.

b. *predaja, predavańe (vidi* izručiti, 2). — *U Stulićevu rječniku, i u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚auslieferung'.

IZRUKOVÈDATI, izrukovèdâm, *pf. sakupiti (žito) u rukoveti. — Složeno:* iz-rukovedati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* izrukovedámo, izrukovedáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izrukovedâ, *u part. praet. act.* Izrukovedao, Izrukovedâla, *u part.*

praet. pass. izrukovedân. — *U Vukovu rječniku:* ‚handvoll weise legen' ‚in manipulos colligere' *s dodatkom da se govori u Srijemu i s primjerom:* Sve smo žito izrukovedali, ali nijesmo povezali.

IZRUKOVÈTATI, izrukovètâm, *pf. vidi* izrukovedati. — *Načińeno u naše vrijeme prema* izrukovedati. — *U Šulekovu rječniku:* ‚getreide abraffen' *kod* ‚abraffen'.

IZRUMÈNITI, izrùmenîm, *pf. samo u Stulićevu rječniku:* v. orumeniti. — *Složeno:* iz-rumeniti.

IZRŮŠITI, izrûšîm, *pf. u Stulićevu rječniku:* izrušiti, izrušivam ‚dissipare, dispergere'. — *Složeno:* iz-rušiti.

IZRUŠÍVATI, izrùšujêm *i* izrùšîvâm, *impf.* izrušiti. — *U Stulićevu rječniku: praes.* izrušivam *kod* izrušiti.

IZRŮŽÊŃE, *n. djelo kojijem se izruži.* — *Stariji je oblik* izruženje. — *U Belinu rječniku:* izruženje 455ª. 711ᵇ, *i u Stulićevu.*

IZRŮŽITEL, *m. ćovjek koji izruši.* — *U Belinu rječniku:* ‚injuriator' 404ª, *i u Stulićevu:* ‚qui dedecorat'.

IZRÙŽITEĻAN, izrùžitêļna, *adj. koji treba da se izruši.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚dedecorandus'. — *nepousdano.*

IZRÙŽITEĻICA, *f. žensko ćeļade koje izruši.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae dedecorat'.

IZRŮŽITI, izrûžîm, *pf. složeno:* iz-ružiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izružiti, izružujem ‚maltrattare con parole' ‚verborum acerbitate in aliquem invehi' 455ª; izružiti ‚strapazzare con parole' 711ᵇ), *u Voltiģijinu* (izružiti, izružujem ‚maltrattare, sformare, imbruttire' ‚entstalten, verunstalten'), *u Stulićevu* (‚dedecorare, dedecore, injuriis aliquem afficere'), *u Vukovu* (‚ausschimpfen' ‚convitiis obruo').

1. *aktivno.*

a. *uopće učiniti da što bude rušno, grdno, nagrditi, izgrditi (objekat može biti živo i neživo).* *(Koń)* vas ńegov obraz izruži. F. Vrančić, živ. 46. Neće kleknuti da plemenitijeh i gizdavijeh haļina ne izruže. M. Divković, bes. 146ᵇ. Štije se u narodije da Abram čińaše posvetilište Bogu od mésâ mrtvije, i dohođahu muhe i ptice, i da i ne bi izružili, tirao bi i od posvetilišta. M. Radnić 34ᵇ. Rane koje mu izružiše ļude, kuge koje mu smaknuše živine. A. d. Bella, razg. 149.

b. *ispsovati, izgrditi riječima.* Ńega zlijem jezikom izružiste. Đ. Bašić 95. Da Isukrsta svakim rugom izružite. I. J. P. Lučić, razg. 105. Neće ostat proklestva, s kojijem neće ńih pogrđet, izružit i ranit u živo srce. A. Kalić 841. Ko izruži psovkam, proklestvom oca i mater? 378. I tako ga iskaraju i izruže, da jedva bez boja ostane. Nar. prip. vuk.² 256.

2. *pasivno.* — *Između rječnika u Belinu* (biti izružen ‚essere ingiuriato' ‚injuria affici' 404ª). Sve tilo izruženo. B. Kašić, is. 47. Tako osta izruženo i priobrazeno da . . . 56. Onako izružena Židovom ukaza ga govoreći: ‚Ecce homo!' F. Glavinić, cvit. 85ᵇ.

3. *sa* se, *pasivno i refleksivno.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚infligere sibi turpitudinem'). Vele se lasno mogu iskaļati i izružiti. M. Divković, bes. 682ª. Nastoje očistiti papuče ali opanke, ako im se izruže i iskaļaju. 864ª.

IZRŮŽIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚dedecorans'. — *nepousdano (s aktivnijem značenjem).*

IZRUŽÍVATI, izrùžujêm *i* izrùžîvâm, *impf.* izružiti. — *U Belinu rječniku: praes.* izružujem *kod* izružiti, *u Voltiģijinu: praes.* izružujem *kod* izružiti.

IZRÈVATI, izrvêm, *pf. dobiti rvańem.* — *Složeno:* iz-rvati. — *U Stulićevu rječniku:* 1. ‚aliquid rixando, disputando, certando consequi'. 2. ‚extrahere', *gdje ima i drugo značeńe: izvaditi (?).*

IZRVÁVATI, izrvâvâm, *impf.* izrvati. — *U Stulićevu rječniku:* freq. *uz* izrvati.

IZŮBAHA, *adv. iznenada.* — *Sastavļeno:* izubaha; *ovo zadńe kao da je sastavļeno:* u-bah, *te shvaćeno kao supstantiv. Radi značeńa vidi* 1. bah, *gdje mislim da* bah *nije dobro tumačeno:* ‚ćovjek ohol' *i* ‚praska, buka, lupa, vika', *nego da u svijem primjerima može značiti: takovo postupańe da postaje u drugijem strah (s tijem se boļe slaže i Vukovo tumačeńe); a strah i iznenađeńe je srodno jedno s drugijem. vidi i* bahnuti, *kod čega sa sve primjere (dajbudi kod* 2) *vrijedi značeńe: doći iznenada.* — *U Vukovu rječniku:* vide iznenada *s dodatkom da se govori u Boci.*

1. IZŮBAVITI, izùbavîm, *pf.* izvadit n. p. mesa između kosti za pečenicu. Šlovinac. 1884. 80. — *Složeno:* iz-ubaviti *(vidi kod* 2. izubaviti).

2. IZŮBAVITI, izùbavîm, *pf. izbaviti.* — *Složeno:* iz-u-baviti *(istina kod stslov.* ubaviti *i rus.* убавить *drugo je značeńe:* umańiti). — *Samo u dva pisca Dubrovčanina* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (vidi kod* c).

a. *aktivno.* A bogate izubavi od dobara ke su imali. I. Akvilini 105. Ki me od smrti izubavi. 302. Progonitelje izubaviti od bijede. S. Rosa 67ᵇ.

b. *pasivno.* Izubavjena od onoga posla. S. Rosa 106ᵇ. Oni dragovani učenik biće izubavjen da ne bude umrijet. 170ᵇ.

c. *sa* se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Stulićevu* (v. osloboditi se). Izubavit se od tmina ovega svijeta. I. Akvilini 227. Izubaviti se od kučańa hvale. S. Rosa 76ª.

IZUBÍJATI, izùbîjâm, *pf. vrlo izbiti, isprebijati.* — *Složeno:* iz-ubijati. — *Od* XVIII *vijeka.* Mene izraniše i izubijaše. I. J. P. Lučić, razg. 90. Kad su me ovoliko izubijali . . . Nar. prip. bos. 1, 99. ‚Pobiše se juče u birtiji, pa jedan drugog na mrtvac izubija'. ‚Bome ga 'e gadno izubijalo, opaziče od sele svako vrijeme, ne treba mu kalendara uzimati'. ‚Izubijan je vrlo, ńemu e već svaka kost isprebijana'. J. Bogdanović. — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausmorden' *s drugijem značeńem: ubiti (kod mnogo objekata). ovako se kaže i u Dubrovniku:* ‚izubijati mnogo čeļadi'. P. Budmani.

IZUBĻATI, izubļâm, *pf. iscijepati podebļu glavńu na suble.* — *Postaje od* iz *i* zubļa *nastavkom* a. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Evo mi se vatra potrnula, nemam ništa sitna, da e propirim, ajde molim te od one velike glavńe štogod mi na vatru izubļaj'. ‚Uzmi de ove cijepanice, pa mi i izubļaj na sitno za propiru vatre'. J. Bogdanović.

IZŮBOŽITI, izùbožîm, *pf. postaje od* iz *i* ubog *nastavkom* i.

1. *prelasno, izbaviti iz uboštva.*

a. *aktivno.* — *U Stulićevu rječniku:* izubožiti koga, izubožujem *i* izubožîvam ‚aliquem pauperie liberare'.

b. *sa* se, *refleksivno.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚paupertate se liberare'.

2. *neprelasno, izbaviti se iz uboštva.* — *U Stulićevu rječniku:* izubožiti tko, izubožîvam ‚paupertate se liberare'.

Sve nepousdano.

IZUBOŽÍVATI, izubòžujêm *i* izubòžívâm, *impf.* izubožiti *(prelasno i neprelasno)*. — *U Stulićevu rječniku:* izuboživati, izuboživam, freq. ‚aliquem pauperie liberare', *a kod* izubožiti *ima praes.* izubožujem *i* izuboživam; *u istom rječniku ima i sa se, refleksivno:* ‚paupertate se liberare'. — *sve nepousdano.*

IZUČENÎK, *m. čovjek koji je sve izučio (što mu treba). — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚ausgelernte'.

IZÙČÊŃE, *n. djelo kojijem se izuči. — Između rječnika u Stulićevu* Nastojnim izučeńem svega pučkoga jesika. M. Pavlinović, razl. spis. 404.

IZÙČITI, izučîm, *pf.* ediscere, edocere, *sve naučiti. — Složeno:* iz-učiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izučiti, *rus.* изучить. — *Između rječnika u Voltigijinu* (‚insegnare molto, addottrinare, perfezionare nelle scienze' ‚aufklären, auslehren'), *u Stulićevu* (izučiti, izučujem *i* izučivam ‚perfecte edocere, erudire, instruere'), *u Vukovu* (1. ‚auslernen' ‚edisco'. 2. ‚auslehren' ‚edoceo'), *u Daničićevu* (‚ediscere').

1. ediscere. *subjekat pribavlja sebi nauku. raslike su u značeńu prema raslikosti objekata, vidi* učiti.

a. *aktivno.* Kto knigu izuči. Deč. hris. 62. Od ńega izuči hojeni(a) četrnadeste živin *(nebesnih).* Aleks. jag. star. 3, 227. Naredi tada Bog sva po dubokoj razumi tako da svi vladovci i upravitelji zemalja i púkâ nigda zadosta izučiti neće. E. Pavić, ogl. 125. Da je dobro izučila obsluživat riči Duha svetoga. B. Leaković, gov. 22. Čudno Simo knigu izučio. Nar. pjes. vuk. 2, 64. Onda ti se Osman pokrstio i moskovske knige izučio. 3, 566. Kad dak tako iz rukopisa izuči bekavicu . . . Vuk, dan. 2, 119. Izučio dobro *(sanat).* Vuk, poslov. 105. Miša izuči knigu. M. Pavlinović, rad. 130.

b. *pasivno.* Nikad mi to dete bez izučene lekcije nije došlo. D. Obradović, basn. 357. — *U ovijem primjerima stoji* izučen *kao adj. uz* knjiga *sa značeńem: u kojoj se svjedoči da je (šegrt) izučio svoj sanat.* Počtenoj majstoriji terziskoj izučenu knigu valja da pokaže, pak i majstoriju zna. Glasnik. 11, 8, 16. (1695). Izučeni šegrt dužan jeste 8 for. položiti, i posle toga jednu izučenu knigu poštenu pod rufetskim cehovnim pečatom neka mu u ruke dadu. 18.

2. *kausalno prema predašńemu, drugome (objektu) pribaviti svu nauku, učiniti da se posve nauči. nauka može stajati kao drugi objekat. radi raslikosti u značeńu vidi* učiti.

a. *aktivno.* Da ti zakon Žudjele ondi pribivaoce izuči. S. Rosa 17b. Što otac ga je izučio. 121a. Ti mene izuči samoga sebe zaboraviti. I. M. Mattei 21. Izučiti, izobraziti koga ‚jemanden ausbilden'. Jur. pol. terminol. 44.

b. *pasivno. nauka može stajati u loc. s prijedlogom* u. Sebastijan u Milanu uzdvignut i izučen bi. F. Glavinić, cvit. 23—24. Bi u veri izučena Isukrsta. 28b. Izučen ‚pratico'. S. Budmani 421a. Nije on bio daleko izučen preko svoga zanata. M. Pavlinović, rad. 64. Dobro izučena pamet i tvrda vjera. 137. Izučeni đak ‚absolvirter schüler'. Jur. pol. terminol. 8.

c. *sa se, refleksivno. nauka može stajati u acc. ili u inf. ili u podložnoj rečenici. — Između rječnika u Stulićevu* (‚perfecte instrui, rem aliquam addiscere'). Jur sam se prašati proštenje izučil i tužan stojati i plakat grijeha dil. N. Dimitrović 79. Ti se si izučil na službi ljuvenoj odavna govorit. D. Zlatarić 57a. Da izuči se moje srce o inomu ne misliti nego jedino o tvojoj ljubavi. I. M. Mattei 119. Utęću se k svetomu tvomu srcu, u ńemu ću se izučiti razloge primoguće. 166. Tvoj život moj nauk, da se izučim kako mojijem životom vladati. 274. Kad se dobro izučim. D. Obradović, živ. 22. Kad se izuči, biće kao i učitelj ńegov. Vuk, luk. 6, 40.

IZUČÍVATI, izùčujêm *i* izùčívâm, *impf.* izučiti. — *U Stulićevu rječniku:* izučivati, izučivam, freq. v. izučiti, *a kod ovoga ima praes.* izučujem *i* izučivam.

ÌZÛĆ, *adj. izvrstan, savršen (valja da je prvo značeńe bilo: izabran). — isporedi* izećan. — *Po svoj je prilici osnova ista što i kod* izećan, *te postaje od glagola* izeti *(uprav od part. praet. pass.* izet?) *miješańem glasa* e *(ńegda* ę) *na* u *(ńegda* ą) *i dodavańem nastavka* j. — *Od* xv *vijeka (ako je pousdan prvi primjer, ako ne, od* xvi), *a između rječnika u Belinu* (podpuno izući ‚perfettamente compito' ‚undique perfectus' 208a) *i u Stulićevu* (‚eximius, excellens, praestans, egregius').

a. *adj.* Izući statut iz staroga novi činimo na lita Gospodina Isukrsta 1440 (? ѓаѫм). Stat. pol. ark. 5, 241. Od koje do strile potraja, izuće o prsi od vile, man svaku trajuće. Ġ. Držić 440. Da vitez izući naših je bil strana. H. Lucić 242. Moje uzdvižući pisni i skladanja, koliko izući pisnivac da sam ja. H. Lucić 277. Ovo jest jedno izuće i izvrsno pohvaljenje. Š. Budinić, sum. C6a. Zač rasum izući priličan imihu. Đ. Baraković, jar. 40. Blagoslov izući od otca upita. 43. Izuće kriposti. 60. Mudrosti izuća! 85. Slava *(se)* uživa i pokoj izući. 123. Za tvoju i svih naših ljudih osobitu i izuću obet prema toj prislavnoj divici Mariji. M. Alberti x. Dilo izuće ljubavi Božje. I. T. Mrnavić, ist. 16. Kako ov pade sin dobrote izuće? I. Ivanišević 334. Gospoje visoka, slavna i izuća. J. Armolušić 111. Pisnica izuća toli skladno spiva. 36. Izvodi jednu priliku izuću i vele sličnu. P. Radovčić, ist. 84. Ako se ne bi jedna izuća pravda učinila. 54. Potegne ju na višinu od izuća razmišljanja. 92. Bog sve stvari u jedno izućim načinom poznaje. 157. Da se učini jedna izuća pomńa za vrimena. nač. 1. Jest jedna pomoć i straža vele izuća. 29. Ini pravedni od izuće svetińe. 81. Koji biše mnoga lita bil drhtavac s izućim ustrpljenjem. 264. Jer si ti Bog svemogući, pokripitelj svih izući. P. Hektorović (?) 151. Isprosite mi proščenje od mojih grihov i izuće s Bogom sjedińenje. L. Terzić 86. K nebu, kô ima dobra izuća, nekršliva. J. Kavańin 10a. Da čim *(Bog)* okom svojim izućim svud razgleda sve dozvane. 12b. Na izućoj tvôj trpizi gdi jim klańaš oborite sve jestojske. 23a. S kih mu otamni čast izuća. 56b. Mlad srjed Rima iska uminja svud izuća. 98a. Inima nauku daváš mnogo izuću, to 'e strah Božji. 107b. Tri biskupa kâ uzgoji i učitelja parca izuća. 118a. Jakov, koji u Vacimu budući izuć kipodiljac. 113b. Ter govorom svojim izućim predobi mu silu odmetnu. 122a. Neka kruni kuću, budući imao svijest izuću. 144b. I iz pruta prem izuća plod se izuć često izbaci. 148b. Lesandru srjećnu izuću vlastelinu pristupiše nova dobra mnogocjena. 151b. Da su skladni u ljubavi, misli krjepke, znanja izuća. 163a. Tri mudarca prem izuća. 178a. Domnižarska kuća priura pravit hoće izuća. 178a. Tute izuć slavodobit tebe čeka. 220a. Tu se ustoliš i u svem izuć da se ukažeš tvojima sini. 270a. Svijetlih gospoj broj izući. 279a. I poznikom izgled izuć od krjepčine ukazaše. 306b. Ima s toga prij' izuće svakim časom spomenuće. 429b. Nije moći razumjeti toli izuće

ńih prilike. 485a. Serafini Gospodinu svom izući šalju plamen od ljubavi. 502b. Poda duši dar izući. 512b. Mudros kojega izuća je *(griješkom* izučaje). 535b. — *U naše vrijeme u pisaca s osobitijem značenjem.* Izući, gr. (izredan, klasičan) ‚classisch', tal. ‚classico'.

b. *adv.* izûćê. — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Koga papa Pio izuće slavi u listu Jera Buće. J. Kavańin 118b. I on izvrstnost razmišljenja i djevčanstva vrati izuće. 179a.

IZUĆA, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚spolium'. — *sasma nepousdano (vidi* i obuća).

IZÛĆAN, izûćna, *adj. vidi* izuć *i* izećan. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Ima i adv.* izûćno. Izućno, art. stil. ‚mit bravour'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. IZÚĆE, *n. djelo kojijem se izuje.* — *Stariji je oblik* izutje. — *U Belinu rječniku:* izutje 641a, *i u Stulićevu:* izutje.

2. IZUĆE, *n. vidi* izućnost. — *Načińeno u naše vrijeme.* Izuće, art. stil. ‚bravour', tal. ‚bravura'. cf. izućnost. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IZÛĆNOST, *f. osobina onoga što je izućno.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Izućnost, art. stil. ‚bravour'. cf. izuće. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IZÙDARATI, izùdarâm, *pf. izbiti, istući, ismlatiti.* — *Složeno:* iz-udarati. — *Od* XVIII *vijeka.* Žudije nemilo izudaraše sv. Ugona. M. Pavišić 25. Na smrt osuđjen bi privezan uz niko stablo i izudaran zrnima puščenim. Blago turl. 2, 52. Vladavac ih učini šakam izudarat po ustim. 2, 82. Prekjuče je jedan od prvi jermenski bankijera od direktora kovnice cirske čibukom bio izudaran. Nov. sr. 1884. 202.

IZÙDATI, izùdâm, *pf. poudati sve (n. p. kćeri).* — *Složeno:* iz-udati. — *U naše vrijeme.* ‚Lako mu je sada, sinove poženio, a ćeri izudao'. J. Bogdanović. *i u Šulekovu rječniku:* ‚ausheiraten'.

IZUDITI, izudîm, *pf. raskomadati životińsko tijelo na uda ili uopće na komađe.* — *Složeno:* iz-ûditi. — *U naše vrijeme.* Zaklah vola bivola, izudih ga na udiće; svaki ud vola dade. *(odgonetłaj:* luk). Nar. zag. nov. 121. A ovna izudi, i operi drob i noge. Đ. Daničić, 2mojs. 29, 17.

IZUGRAF, *m. ime manastiru, vidi* Zograf Izugrafь. S. Novaković, pom. 134.

IZUJÉDATI, izùjêdâm, *pf. ujesti mnogo pasa.* — *Složeno:* iz-ujedati. — *U naše vrijeme.* Medved dipi iznenada, pregrize mu dva prsta u ruci i izujeda ga i izgrebe po nogama strašno. Nov. sr. 1884. 208.

IZUKA, *f. djelo kojijem se izući; ono što se izući, isporedi* nauka. — *U jednoga pisca našega vremena.* Poslovna mudrost može se uz veliku izuku sasvim dobro pristojati živjeńu trudnikovu. M. Pavlinović, rad. 20. Neće ih naj prostranija izuka osloboditi svagdańega tega. 146. Nedostatkom ńihove državoslovne izuke. razl. spis. 92. Sva ljepota i odlika izuke narodne gasi se. 391. To jedinstvo zemlje, naroda, jezika, imena, izuke. razg. 15. Obdario ga izukom i slobodom. 19.

IZULÁGATI, izùlâžêm *i* izùlâgâm, *impf. u Stulićevu rječniku:* izulagati, izulagam, iz ulagališta izvući ‚tirar dalla valigia' ‚e sacculo, e pera educere'. — *sasma nepousdano.*

IZULÁRITI, izùlârîm, *pf. skinuti ular (objekat je koń itd.).* — *Postaje od* iz ular *nastavkom* i. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Izulari to kljuse, pa ularem ispod repa, nek ide dolje u ńivetine što glocati'. — *Sa se, refleksivno.* ‚Naš se parip svaku noć izulari, pa će neđe ono goveda pobiti'. J. Bogdanović. *u prenesenom smislu:* Osloboditi se, kao izvući se iz ular; odulariti se. u Lici. V. Arsenijević.

IZULARÍVATI, izulàrujêm *i* izulàrîvâm, *impf.* izulariti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Zašto mu u veče ne pritegneš ular, da se ne izularuje?' J. Bogdanović.

IZULIC, *m. ime mjestu.* Izulicь (grad). nejasno. S. Novaković, pom. 134.

1. ÍZÛM, *m. ono što se izumi.* — *U naše vrijeme.* ‚To je, brate, ńegov izum'. J. Bogdanović. Odlučio je svoj izum dotjerati. M. Pavlinović, rad. 28. Izum, izumak, hist. stil. ‚erfindung', tal. ‚scoperta, ritrovamento' *(bolje* ‚invenzione'. P. Budmani). B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. ÍZUM, *m. vidi* izun. Izum dade srpski car Lazare. Nar. pjes. petr. 2, 178. Pod izumom naše krune zlatne. 2, 595. Ima li izum govoriti? Nar. pjes. kras. 1, 197.

ÍZUMAK, izûmka, *m. vidi* 1. izum.

IZUMÁKATI, izùmâčêm, *pf. umakavši sve pojesti.* — *Složeno:* iz-umakati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass.* izùmâkân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (n. p. čitav hljeb ‚durchs eintunken verzehren' ‚immersum consummo'). — *U ovom je primjeru objekat* vino. *(Vino)* piškotami izumakati. Z. Orfelin, podr. 47.

IZUMATI SE, izumam se, *u Stulićevu rječniku: uz* izumiti se *kod kojega ima i praes.* izumam se *(s dodatkom da je uzeto iz brevijara) po čemu bi bio imperfektivni glagol prema* 1. izumiti. — *nije dosta pousdano.*

IZUMIJÈVÂŃE, *n. djelo kojijem se izumijeva.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das erfinden' ‚inventio'.

IZUMIJÈVATI, izùmijevâm, *impf.* izumjeti. — -ije- *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega ê, te u istočnom glasi* izumévati, *u zapadnom* izumívati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* izùmijevâh (izùmêvâh, izùmîvâh) *i u part. praet. pass.* izùmijevân (izùmêvân, izùmîvân); *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *U Stulićevu rječniku:* freq. v. izumjeti, *i u Vukovu:* ‚erfinden' ‚invenio'.

IZUMIŃÂNCA, IZUMIŃÂNCIJA, *f. ispitańe kod suda.* — *Narod je načinio od* egzaminacija, egzaminancija (‚examinatio'). — *vidi* i izumińati. — *U naše vrijeme.* Ako ji pošlu s ńiovom izumińancom u sud da će biti osuđeni. G. Zelić 248. ‚Danas ili sjutra moram ići sudu na izumińanciju'. *u Lici.* J. Bogdanović.

IZUMIŃATI, izumìńâm, *pf. ispitati (kod suda).* — *Narod je načinio ovu riječ ili od lat.* examinare, *ili od tal.* esaminare. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Danas me 'e sudac izumińao'. — *Sa se, pasivno ili refleksivno.* ‚Ja sam se o toj stvari ovako i ovako izumińao'. J. Bogdanović.

IZUMIŃÁVATI, izumìńâvâm, *impf.* izumińati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Poče nas sudac ednog po ednog izumińavati'. ‚Ako nas bude ovako izumińava', ka 'e poč'o, neće s nami godinu dana biti gotov'. J. Bogdanović.

IZÙMÎRAŃE, *n. djelo kojijem se izumire.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚aussterben'.

IZÙMIRATI, izùmirêm, *impf.* izumrijeti. — *U naše vrijeme i u Šulekovu rječniku:* ‚aussterben'.

IZÙMISLITI, izùmislîm, *pf. izmisliti.* — *Složeno:* iz-umisliti. — *Od* XVIII *vijeka.* Izumisli dogovore, da se 'e dobro sadružiti. J. Kavańin 254b. Što se neće reći i izumisliti? M. Pavli-

nović, razl. spis. 422. Na svakojake zgode izumišljene. 880.

IZUMÍŠLJATI, izùmîšljâm, *impf.* izumisliti. — *U naše vrijeme.* Događa se, da mu je laži izumišljati. M. Pavlinović, rad. 120. Izumišljaj i to i ovo i ono. razl. spis. 96. Dično je izumišljati novih i tanko ispredenih osnova. 227. Što o kom može izumišljati taj zmijinski porod. 308.

IZÙMIŠLJÊNE, *n. djelo kojijem se izumisli.* — *Stariji je oblik* izumišljenje. S ovim izumišljenjem. A. d. Costa 1, 26.

IZÙMITELJ, *m. čovjek koji izumi (vidi* izumjeti). — *U jednoga pisca našega vremena.* Izumitelji i iznašlaci. M. Pavlinović, rad. 8.

IZÙMITELJAN, izùmitêljna, *adj. koji pripada izumitelju, koji je kao u izumitelja.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Watt je svojim duhom izumiteljnim iznašao uporabu pare. M. Pavlinović, rad. 158.

1. ÌZUMITI, ìzumîm, *pf. obezumiti.* — *Postaje od* iz uma *nastavkom* i. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izumiti, *rus.* изумить. — *Vidi i* izumjeti. — *Između rječnika u Vukovu* (‚bethören' ‚decipio, induco', cf. obezumiti).

a. *aktivno.* Malo veće od hiljade hoće izumit sve ostale. J. Kavanin 467b. ‚Već me e svekrva izumila, svela me e s pameti'. J. Bogdanović.

b. *pasivno.* Rečeni starci, čujući šta on govori, ostanu izumljeni. G. Zelić 216. ‚Došao sam svedno kao izumljen od kad sam čuo sa tu negovu nesreću'. ‚Ti divaniš svedno kao izumljena'. J. Bogdanović.

c. *sa se, refleksivno.* — *Između rječnika u Stulićevu* (izumiti se, izumam se ‚insanire, obstupescere, percelli stupore, stupefieri, a sensibus alienari, in mentis excessum rapi, mente abalienari') *i u Vukovu* (vide obezumiti se). Po čsto izumihomь se tolikь světilьnikь otьpustivьše otь grada našega? Domentijan[a] 838. Tako su se prepali i izumili da nisu znali . . . D. Obradović, sav. 15.

2. IZÙMITI, ìzumijêm, *pf. vidi* izmiti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚lavare, abluere'; glavu komu izumiti ‚aliquem arguere, reprehendae, objurgare'. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZUMÍVÂNE, *n. djelo kojijem se izumiva.* — *U Stulićevu rječniku.*

IZUMÍVATI, izùmîvâm, *impf.* 2. izumiti. — *U Belinu rječniku:* ‚lavar bene' ‚eluo' 428a, *i u Stulićevu:* ‚perluere', *gdje ima i refleksivno* izumivati se ‚perlui'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IZÙMJELAC, izùmioca, *m. čovjek što izumije.* — *U jednoga pisca našega vremena (sa sapadnijem oblikom* izumilac). Armstrong, izumilac vodokretnog stroja. M. Pavlinović, rad. 15. Veliki izumilci i rukotvorci. 186.

IZÙMJETI, izùmijem, *pf. složeno:* iz-umjeti, *ili (što mislim da je bolje) od* iz uma *nastavkom* ê. — -je- *i* -ije- *stoje u južnom govoru; u istočnom ih samjenjuje kratko i dugo* e: izùmeti, izùmêm, *u zapadnom kratko i dugo* i: izùmiti, izùmîm. — *Akc. se ne mijenja.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izumêti.

1. *prelazno. nalazi se i u južnom govoru s* i (izumiti), *te može biti da je gdjegdje drugo postanje: od* iz *i* um *nastavkom* i, *kod čega bi bio akcenat kao kod* 1. izumiti *(vidi osobito naj sadnji primjer kod* a, *a)).*

α. ismisliti, saznati. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚malitiosum, vitiosum reddere, depravare', *znače sasma nepousdano) i u Vukovu* (‚erfinden' ‚invenio').

a. *aktivno. α) ismisliti, iznaći (iz svojega uma nešto što se prije nije znalo).* Još ne bješe moje i tvoje izumjela nagla žeja. G. Palmotić 1, 249. *(Aristotel)* ki izumi sve nauke. J. Kavanin 96a. Šta se nije moglo izumiti i natrpati. D. Obradović, basn. 309. Da ga izumiju *(jezik)* i sanove. M. Pavlinović, razl. spis. 400. ‚Neće đavo izumiti što on'. J. Bogdanović. — *b) saznati, obaznati, pomati.* — *u jednom primjeru* XVI *vijeka.* Jedan dan na moj dvor ugledah će slugu, od ke mi razgovor odloži svu tugu, ar mi lip dar doni od moje gospođe, i zdravje pokloni, ter ončas tja pođe. za drugo, moj Bože, ne stvori ona toj, nego znat da može, kako stan stoji moj, neka da razumit onojzi od gospoj ka htiše izumit po svaki način toj. Š. Menčetić 282—283.

b. *pasivno.* Pri večeri dari, za njihove okićene tole i sličnâ izumljene časti. Osvetn. 1, 19.

c. *sa se, refleksivno, izvježbati se.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚callidum fieri, ingenii aciem acuere, experiundo addiscere'). Izumjeti se, izvježbati se. Slovinac. 1884. 31.

β. izgubiti s uma, zaboraviti (radi straha itd.). — *Između rječnika u Daničićevu* (izumêti ‚de statu mentis dejectus amitto'). Navьkleru mnogyhь radi vêtrь vьsu hytrostь pravljenija izumêvšu. Domentijan[b] 183.

2. *neprelazno. izvježbati se (isporedi* 1, c). Izmjeti ‚impraticarsi'. S. Budmani 421a.

IZÚMLJATI SE, izûmljâm se, *impf.* izumiti se. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. izumati se *s dodatkom da je useto iz brevijara.*

ÌZUMLJÊNE, *n. djelo kojijem se ko izumi.* — *U Stulićevu rječniku:* izumjene ‚extasis, mentis abalienatio'.

IZUMNA, *f. selo u Srbiji u okrugu vranjskom (u ondješnem govoru* i Izьmna). M. Đ. Milićević, kralj. srb. 306.

IZUMOITI, izumoidem, *impf. složeno:* iz umaiti. — *U Stulićevu rječniku:* v. izumati se. — *sasma nepousdano.*

IZUMRĆE, *n. djelo kojijem se izumre.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Valalo bi da prije misli o izumrću zakonite dinastije. M. Pavlinović, razl. spis. 347. — *U istoga pisca ima i oblik* izumrijeće *(po sapadnom govoru* izumriće). Opstoji do izumrića obiteli. 173.

IZÙMRÊNE, *n. vidi* izumrće. — *U jednoga pisca našega vremena.* Zadruga izumrenem postane inokosnom. V. Bogišić, zborn. 8.

IZÙMRIJETI, ìzumrêm, *pf. posve umrijeti (o jednome ili o više subjekata; u prvom primjeru iperbolički).* — *Složeno:* iz-umrijeti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u aor.* 2 *i* 3 *sing.* ìzumrije *i u part. praet. act.* ìzumrlo, ìzumrla *(u Vuka i u Daničića drukčiji je akc. kod praes.:* izumrêm); *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚aussterben' ‚exstinguor'). Rašljuti se Merima djevojka, od ljutine sva je prebljedila, od žestine malo potavnila, a od tuge veće izumrla. Nar. pjes. vuk. 1, 258. U prahu izumre paň negov. Đ. Daničić, jov. 14, 8. Pošto se natiskoše susjedi na Hrvatsku, i njoj izumri kraljevska porodica. M. Pavlinović, razg. 84. Čokoće toliko samo rane dobija da sasvim ne izumre. P. Bolić, vinod. 1, 115. Izumrlo pleme ‚ein erloschenes geschlecht'. Jur. pol. terminol. 188.

ĮZUN, *m. dopuštenje, isporedi* izum. — *Od (arapske) turske riječi* izn, izin. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide dopuštenje). Pa otide u careve dvore: bez izuna u dvor ušetala. Nar. pjes. vuk. 1, 569. ‚Daj mi aga izuna tvojega, da ja pođem u Petnicu kuli...' A aga mu izun darovao. 4, 493. Ja ne mogah bez izuna tvoga. 4, 496. Ja ne smijem tamo pogledati, a neka li da u kolo pođem, tek ću poći Đuliću Nuhanu, ne bi li ti izun izvadio. Pjev. crn. 209ᵇ. Izun uzet od starice majke. Nar. pjes. juk. 161. Daj mi izun, mila majko moja! 239.

IZUNUTREN, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. iznutrńen. — *nepoudano.*

IZÙNUTRŃÎ, *adj. unutrńi, iznutrńi (koje vidi).* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (samo n. pl.* izunutrńa, v. iznutrńa, *vidi* iznutrńi, b, *b)).* Bivši brez grija narešenja izunutrńega. I. Ančić, svit. 73.

IZUPÍTATI, izùpîtâm, *pf. ispitati.* — *Složeno:* iz-upitati. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Zapoveda da se s tepenjem izupita. Anton Dalm., nov. tešt. 208ᵇ. act. ap. 22, 24.

IZUPITOVATI, izupitujem, *impf.* izupitati. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ki ga hotihu izupitovati. Anton Dalm., nov. tešt. 209ᵃ. act. ap. 22, 29.

IZÙRVATI, izùrvâm, *pf. iskopati, razvaliti.* — *Složeno:* iz-urvati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Šta je moglo tako izurvati tu zemļu. M. Đ. Milićević, s dun. 70.

ĮZUST, *vidi* naizust.

IZUSTAN, *adj. samo adv.* izusno *sa značenjem: izrijekom, izrično.* Isukrst izustno izreče:... Š. Budinić, sam. Q4ᵇ.

IZÚSTITI, izûstîm, *pf. (uprav ispustiti iz usta), kao* izgovoriti, izreći, *ali se kod* izustiti *misli više na same riječi i na tjelesno djelo kojijem se izgovaraju, a mańe na smisao riječi, nego to biva kod ona druga dva glagola.* — *Postaje od* iz usta *nastavkom* i. — *Akc. je kao kod* ishvaliti *(u Dubrovniku je drukčijī:* izustiti, izustîm, *kao kod* izgaziti). — *Od* XV *vijeka (vidi kod* 1, b), *a između rječnika u Mikaļinu* (izustiti, izreći ‚profero, exprimo, pronuncio'), *u Belinu* (izustiti, izustivam ‚esprimere' ‚exprimo' 292ᵇ; ‚pronunciare, formar le parole' ‚pronuncio' 590ᵇ; izustiti, izustjujem ‚dico' 259ᵇ), *u Voltiģijinu* (izustiti, izustivam, izustjujem ‚sboccare, profferire, enunziare' ‚hersagen, ausdrücken'), *u Stulićevu* (izustiti ‚pronunciare, proferre, met. plenissime dicere, explanare'; čisto izustiti ‚articolar le parole' ‚distincte pronunciare, eloqui'), *u Vukovu* (‚aussprechen' ‚eloquor').

1. *aktivno.*

a. *vidi* izgovoriti *i* izreći *kod* 1, a. *a) vidi* izreći, 1, a, *c). aa) objekat je* riječ, govor, besjeda, *pa i* odgovor, poslovica, molitva, psost, pjesan, ime, svjet, nauk *itd.* Iz usti prisvetijeh riječ ovuj izusti. N. Naļešković 122. U bijesu čovjek ne može izustit razumne riječi. M. Bunić 26. Često bi izustio kojegod svete riječi. B. Kašić, fran. 177. Ove riječi u ļubavi bog izusti zatravļeni. I. Gundulić 56. Glasom nebeskijem iz medenijeh svojih usti ove riječi slatke izusti. 58. Ove izusti riječi tada. G. Palmotić 2, 180. A dobitnik srećni izusti inostranac riječi ove. P. Kanavelić, iv. 81. Riječ izusti naj poslije. A. Vitaļić, ost. 85. Riječ istina je ku isti nam ti izusti. J. Kavańin 312ᵇ. Strašnijem glasom kako gromom izusti joj ove riječi. B. Zuzeri 275. Da ne izusti koje riči sramotne. A. Bačić 380. Naj posli ove riči samo izusti. F. Lastrić, test. 104ᵃ. Ni izustivši rič ludu. And. Kačić, kor. 58. Riči, koje samo izustit znadijaše odmetnik. I. J. P. Lučić, razg. 95. Izustiti milu onu riječ i ļuvenu. I. M. Mattei 51. — Farizejskom skupu izusti mudre i znane sej govore. G. Palmotić 8, 29ᵃ. — Izusti im ovu besjedu. S. Rosa 68ᵇ. — Molimo, odgovor da budeš meni vjerni izustit. G. Držić 448. Da odgovor tako oholi biskupu si izustio. A. Vitaļić, ost. 126. — On opet tu poslovicu izusti. S. Ļubiša, prip. 211. — Izusti ovaku molitvu. I. Đorđić, ben. 144. — Da izusti kugodir psost. P. Radovčić, nač. 210. Koji od običaja ove psosti izustiti običaje. A. Bačić 78. Tko izusti psosti. J. Banovac, uboj. 88. Tko bi psost izustio. I. J. P. Lučić, razg. 25. — Hoće opeta da izusti jadnu pjesan. I. V. Bunić, mand. 83. *(David)* izusti onu pjesan. J. Matović 191. — Koje od srama izustiti ne bih imo slavna imena. G. Palmotić 2, 85. — Venere jom *(joj)* ove svjete tad izusti. N. Marči 25. — Ovi nauk Bog izusti. I. Đorđić, salt. 202. — *amo pripada i ovo:* Kada tko vičući mloga izprazna izusti. A. Bačić 282. Mnoga izprazna izusti. J. Banovac, uboj. 33. — *a mogu amo pripadati i ovi primjeri:* Što li ću ja naj prija izustit? D. Zlatarić 27ᵇ. Nu, da je vrh svih muka huda i naj veće zlo ću riti, ne moć jedno, jaoh, sred truda prid vil' dragom izustiti. I. Gundulić 260. Ne znajući što bi izustila. A. Kanižlić, utoč. 58. Što je protiva tomu i tomu izustio. Ant. Kadčić 258. Niti im išta izusti o ponovjeńu Jerusalema. S. Rosa 16ᵇ. — *bb) mj. objekta stoje same riječi izgovorene.* Sveti Agustin kako izvan sebe izusti: ‚Ah Bože!...' V. Andrijašević, put. 242. — *cc) mj. objekta stoji podložna rečenica.* Sada sam izusti, tko sviri boļe od nas; dobit si i pusti od glumca meni čas. I. Gundulić 188. Hoće mlada da izusti kako ona mre za ńome... 461. Proseć on izusti da mu udijeliš. I. Đorđić, salt. 60. Ni se strašim izustit da je svaki od vas bog onijeh duša. A. Kalić 298. — *b) vidi* izreći, 1, a, *a).* Izustiti naj skrovenije misli srca. J. Matović 127. — *c) vidi* izreći, 1, a, *b).* Tisuć krat je ktil da izusti putem tebi svoje rane. A. Čubranović 154. Meni izusti uzrok ki te izvodi. M. Bunić 12. Zač mu on izusti od svoga jazika stvar. Đ. Baraković, jar. 81. I da veće izusti svoj grijeh, treptje i izčeznu, riječ mu umrije posred usti. I. Gundulić 289. Neće istinu da izusti. J. Kavańin 31ᵇ. Da on uzrok svoj izusti. V. Došen 18ᵇ. Istu stvar aposto izusti riječima stavnijema. J. Matović 49. Koju malomań nedospivenu kugu izusti David s ovijem riječima. J. Matović 498.

b. *vidi* izgovoriti, 1, c *i* izreći, 1, b. Dobro ne izustivši, da ti će sve dati. M. Marulić 40. Neto gospe riječ izusti. M. Divković, plač. 11. Pri neg izustiš one beside naredjene. P. Radovčić, nač. 486. Toj izustiv, ljepšom se odi krnnom. J. Kavańin 247ᵃ. Ovo izusteć razcviļena. I. Đorđić, uzd. 79. Istom te riječi izusti. ben. 186. Čim to izusti. I. A. Nenadić, šamb. 15. Ova kada sluga Božji izusti. A. Kanižlić, kam. 7. To izusti, dušicu izpusti. And. Kačić, razg. 47. To izusti, pa dušicu pusti. Nar. pjes. vuk. 1, 212. To izusti, a dušu ispusti. 1, 289. To izusti, pa i dušu pusti. 1, 246. To izusti, pa dušu ispusti. 1, 607. To izusti, laku dušu pusti. 2, 118. To izusti, a dušu ispusti. 2, 469. To izusti, dušicu ispusti. 3, 518. — *amo pripada i ovaj primjer:* Prija neg su izustila ričma usta. A. Vitaļić, ist. 494ᵇ.

c. *vidi* izgovoriti, 1, d *i* izreći, 1, c. Drugo

polovjerstvo izusti Novato. V. M. Gučetić 62. — Poslije prokletstva koga protiva eretikom izustiše. A. Baćić 238. Izusti suproti ńemu osudu od proklestva. A. Kanižlić, kam. 24. Da te po naredbah crkvenih osuđena izustimo. 98. Proklestvo izustiti suproti arhiepiskopu. 160. Da protiva meni izusti naj poslidńu strašnu osudu. bogoļubn. 29. Ovako će izustiti sud od ńih. J. Matović 78. Osuda, koju *(Bog)* izusti protiva nami od početka. 487. Rasudļivu osudu izustiti. I. J. P. Lučić, nar. 58.

d. *vidi* izgovoriti, 1, e *i* izreći, 1, e. *kod mnogijeh primjera teško je razaznati, pripadaju li amo ili pod* a, *a) aa).* Glas izusti. Š. Menčetić 34. Moreš li, sunačce, izustit rič jednu? 182. Kada te rečene riječi hotje bogoļubno izustiti nadvor. A. Gučetić, roz. mar. 132. Uzmu u ruke krunicu pak ili se razgovaraju z drugim, ter sad onomu izuste jednu rič govoreći molitvu, a sad drugu z drugim razgovarajući se. J. Filipović 1, 286ᵇ. Kako jedni rič izuste od Boga koju milost proseći, hotili bi da su uslišani. 1, 297ᵇ. Andeli slišaju da ti štogod izustiš. 1, 566ᵇ. Kad bi se prokašļao, ili koju glasniju rič izustiti hotio. A. Kanižlić, fran. 93. Oni časoviti stid dok nikoliko riči izustiš. bogoļubn. 125. Ne može riči izustiti. M. Zoričić, zrc. 150. Poslušajte da riči izustim. And. Kačić, razg. 313. Napisa pisarčić pisma kako mu suđe izuste. S. Ļubiša, prip. 18. Nijesi takvu riječ izustio. 171. Zabraćeno je strogo svakomu djetetu da riječi izusti rumuńske ili bugarske. M. Pavlinović, razg. 55. Zakunem se u sebi da ne izustim ni jedne do sela. M. P. Sapčanin₂1, 101. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Izustilo je srce moje rič dobru (‚eructavit cor meum verbum bonum'). F. Lastrić, od' 3.

e. *vidi* izgovoriti, 1, f *i* izreći, 1, e. Ni usta koja bi je mogla izustiti. A. Gučetić, roz. jez. 224. Riči cilovito i bogoļubno neka izusti. M. Bijanković 26. Kad krste, da riči izusti dobro. 30.

2. *pasivno. — oblik je participu praet. pass.: a)* izušćen. Sad što da radim, riječ izušćena! S. Ļubiša, prip. 43. — *b)* izušten. Posli izuštene osude. A. Kanižlić, kam. 103. Tko je igda takvu rič čuo od onih izuštenu? 189. Izuštena je osuda. 347. Kao da je od svetih otaca izušteno. 799. — *Ili griješkom: c)* izustjen. A. d. Bella, rječn. 106ᵇ. 292ᵇ. 591ᵃ. Koja su izustjena od usta otrovani. Grgur iz Vareša 137. — *d)* izusten. Kako su izustene rečene riči svete. Ant. Kadčić 54. Po ričih izustenim a ne upisanim. 189. Odrješeńe izusteno s riječima redovnika. J. Matović 287. Pogodba izvanska izustena s riječima. 304. Jedan i drugi sud izusten iz justa Jesukrsta. 401. — *e)* izustit. Premda još ne bijaše ova osuda izustita. A. Kanižlić, kam. 27.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Usti iz kih rič jak no med slatka se izusti. D. Rańina 8ᵇ. Blažene i usti is kih se kako med slatka rič izusti. 66ᵃ. Gora ļudem odgovara, kê se izuste zadńe riči. J. Kavańin 405ᵃ. Da se izusti sad istina s vražijeh usti. 421ᵃ. Koje *(riči)* kako se od misnika izuste. A. Baćić 314. Koje *(riči)* kad se od misnika izuste, udiļ od bistva kruha bude bistvo tila Isukrstova. J. Banovac, razg. 228. Nije pravo da osuda izusti se. A. Kanižlić, kam. 158. Rič naša kada se na dvor izusti i rekno. I. Velikanović, uput. 1, 199. Osuda, koja će se izustiti od suca. J. Matović 78. Za da bude se *ſ* slađe izustiti. S. Rosa VIII. ‚Ch' hakom pridišući na Grčku ima se izustiti. VIII.

b. *refleksivno.*

a) javiti riječima što se o čemu misli. aa) uopće. Jakno u vijeću izusti se u sebi. S. Rosa 1ᵇ. Tijem čovjek postaje bogat svijem Bogom, kako se izusti ńeki od svetijeh otaca. 1. M. Mattei 196. Tako se sam spasiteļ izusti svojoj službenici. 33. Znam da se tako slavno bješe izustio. A. Kalić 568. Stara se Stana nadala, da će joj se zet štogod izustiti. V. Vrčević, niz. 301. — *bb) kao objekat stoje same riječi što se reku.* Tad se gospar izusti prid svijem gostima ‚Niko od onijeh koji bijahu zvani i ne hotješe doći, neće okusit moje večere'. Đ. Bašić 85. Vi deći Gospodin ovoliku opačinu na zemļi, izusti se: ‚Žalim er stvorih čovjeka'. 149. Sudac izusti: ‚Grih su spovidali'. M. Kuhačević 54. T bi da se otac vječni izusti: ‚Ovo je moj sin ļ bļeni'. I. M. Mattei 122. Tad poklisar... svijeta dvoran prid skupštinom ovako se je izustio: ‚O čestiti care uzmnozni...' P. Sorkočević 583ᵃ. Ovako se je poniženom slatkom riječi izustila: ‚Slavni cari glasoviti...' 587ᵃ. — *cc) kao objekat stoji podložna rečenica.* Jezus izusti se da ļedan od proroka nije ļubko primjen u svojoj otčevini. S. Rosa 89ᵇ. Ni se jošter čulo, nit' se j' iv izustil, da j' Bog sebi verne ikada zapustil. M. Kuhačević 46. Ne samo ga ne osudi, nego se izusti da u ńemu nije krivne. Đ. Bašić 55. Čestokrati sam se Bogu izustio, da bi vazda ńegovo bilo prvo mjesto u momu srcu, kakono gospodara. 1. M. Mattei 2. Oni dake koji se izustio da onemu, koji ima daće se još veće ter će obilovati. 70. Izustio si se, moj Gospodine, da naše srce služiti ne može dvojemu gosparu. 151. On se izusti da će udiļ odac. A. Kalić 491. Nije li Bog Jeremiji izustio se, da ga zaludu moli? 598. — *dd) kad ima i* riječ (riječi), *ovo stoji u acc. s prvedlogom* u. Ter se prid ńom svoj trojici u ove riječi ja izustih. A. Boškovićeva 56. Znam samo da se u ove radostive riječi izustio. A. Kalić 165. Izgubila je sa svijem ufańe, ter se u ove žalostive riječi izustila. 172.

b) javiti što uopće riječima. — U Stulićevu rječniku: nemoj se ovo komu izustiti ‚nemini dicas' *kod* izustiti.

IZÙSTIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. izgovoriv.

IZUŠĆ-, *vidi* izušt-.

IZUŠĆE, *n. vidi* izuštene. — *U Stulićevu rječniku:* izuštje ‚espressione, pronunziazione' ‚pronunciatio'. — *nepousdano.*

IZÚŠTATI, izûštâm, *impf.* izustiti. — *Može glasiti i* izušćati. — XVI *vijeka, i u naše vrijeme.* Rič kada izušta tvoj razum, gospođe. Š. Menčetić 22. Kad rič izušta. 202. Kad nam uzdah bol izušća. P. Preradović 40.

IZUŠTENIŠTE, *n. uprav mjesto gdje se što izusti. — Moglo bi glasiti i* izušćenište. — *U Stulićevu rječniku: (griješkom)* izustenište ‚locus ubi oracula edebantur vel eduntur'. — *nepousdano.*

IZÚŠTÊŃE (izuštêńe), *n. djelo kojijem se izusti. — Stariji je oblik s* -nje. — *Potvrđeno je sa* -šćnj. -št- *i (griješkom) sa* -stj- *i* -st-. — *Između rječnika u Belinu* (izustjenje 590ᵇ), *u Voltigijinu* (izustjeńe), *u Stulićevu* (izusteńe *i* izustjeńe). S ovim naj zadńim izušćeńem, kaže nam da se vazda imamo Boga bojati. J. Banovac, pripov. 87. Po izuštenu svetih riči. A. Kanižlić, kam. 492. Izušćeńem grečkoga jezika. S. Rosa 40ᵃ. Izusteńe i izgovor osude neće biti. J. Matović 70. Istinito je ovo izušćeńe. I. J. P. Lučić, razg. 3. Nut' poslušajmo izusteńe Božje, da nam ostane utvrdito u srcu. Đ. Rapić 17.

IZUŠTÍVATI, izùštujêm *i* izùštîvâm, *impf.* izustiti. — *Glasi i sa* -šć- *mj.* -št- (izuščivati), *te se ovaj oblik i češće nalazi, a još češće krivi oblik sa* -st- (izustivati) *uz koji ima i praes.* izustjujem. — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Belinu i u Voltiǵijinu (praes.* izustivam *i* izustjujem *kod* izustiti).

a. *aktivno.* Pak medene sej beside izustiva. Ǵ. Palmotić 5, 89ᵃ. Osip ričmi veselima svoje stvari izustiva. P. Vuletić 27. Izustivaju među sobom čudne beside. A. d. Bella, razgov. 135. Riči nepoštene izušćivat. J. Filipović 1, 146ᵃ. Oni jezici govoreńa goruća izušćuju. 1, 170ᵇ. Dan dnevu izušćuje rič. 1, 518ᵃ. Ne pristaju Bogom se zakliňati, viru i dušu psovati, vragu pridavati i tolike riči nepoštene izušćivati. 1, 578ᵇ. Iste riči izustivaše. A. Kanižlić, kam. 264. Izuštuju osudu suproti Nestoriju. 713. Svaka imade šest krila i izušćivaju nepristance pismu uzveličańa. E. Pavić, ogl. 668. Ja od tebe blago zaktivam ovo koje sada izustivam. Nadod. 24. Mnoge riječi izustivaše. S. Rosa 45ᵃ. Pros koja crkva izustjuje svoju vjeru. 99ᵃ. Izustivajući im ‚otče naš'. 107ᵇ. Hulu na Boga izustivaše. 155ᵇ. Proklińanja, što izustjuju roditeļi svrh dice raspustne i neposlušne, jesu li se kadgod ispunila? Blago turl. 2, 125. Koji izustuju ku rič. Ant. Kadčić 295. Da se čini koje bezakońe sudcem crkvenim izustujući ovi osudu od proklestva. 302. Pisa s. Dionisio izustujući i izgovarajući riječi obećavaoca. J. Matović 155. Izustivaju oni nemili glas protiva Bogu. 493. Tko psost izustjuje. I. J. P. Lučić, razg. 82. To izustivajuć izdahnu. M. Pavlinović, rad. 98.

b. *sa* se, *pasivno.* Pogrđivańa koja se protiva ńemu izušćivaju. E. Pavić, ogl. 665. Kad *(slovo C)* sebi slovo S združiva podebļe se tada izustiva. Nadod. 115. Kako se one *(riječi)* izustivaju. S. Rosa VII. Kad se izustjuje ńegovo s. ime brez pravoga uzroka. Blago turl. 2, 88. Za koju se stvar izustiva ono sveto sjedińeńe s imenom ženidbe. J. Matović 804. Jere se izustiva protiva misli i sudu srca. 850.

ÌZUTI, ìzujêm, *pf. svući, snimiti s noge ili s nogu ńešto što je nogama kao odijelo (obuću, crevļu, opanak, bječvu itd.); može biti objekat obuća, noga, čeļade.* — *Složeno:* iz-uti (uti *se nalazi samo složeno, vidi i* obuti *i* nazuti). — *Akc. je kao kod* izliti *(mislim da u part. praet. act. može biti i* izuo, izula); *u Vukovu je riječniku praes.* izujêm, *ali Daničić misli da je to pogreška, pošto sam Vuk piše* nȁzujêm *i* ȍbujêm. — *Riječ je ne samo stara, isporedi stslov.* izuti, *rus.* ИЗУТЬ, *nego i praslavenska, isporedi češ.* zouti, *poļ.* zuć. — *Korijen je* u *od indoevropskoga* ou, *isporedi lit.* auti, apauti, *obuti,* iszauti, *izuti, lat.* exuo, induo. — *Između riječnika u Vrančićevu* (‚exuere'), *u Mikaļinu* (‚excalceo, discalceo'), *u Belinu* (izuti, izuvam ‚scalzare, trarre altrui le calze, o scarpe' ‚discalceo' 647ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kod* izuvam), *u Voltiǵijinu* (‚scalzare, discalzare' ‚die schuhe und strümpfe ausziehen'), *u Stulićevu* (‚discalceare, calceos detrahere'), *u Vukovu* (koga, obuću ‚ausschuhen' ‚excalceo'), *u Daničićevu* (‚exuere').

1. *aktivno.*

a. *objekat je obuća (na sebi ili na drugome).* Ne ima cokula, crjevje je izula. M. Držić 273. Obuću svojijeh noga izuti. A. Gučetić, roz. jez. 162. Ne izuvši ni opanaka aliti čižama. P. Posilović, nasl. 87ᵇ. Ivan ne bijaše dostojan izuti obuću spasiteļu. M. Radnić 349ᵇ. Zapovjedi mu da izuje obuću. M. Radnić 412ᵇ. — *kad se isriče i* noga, *staji u gen. s prijedlogom* od *u starije doba, a kasnije s prijedlogom* s. Izuj sapogy ot nogu tvojeju. Domentijan[a] 318. — Da mu ja ne bih dostojan tińke odriješiti ni obuće s nogu izuti. M. Divković, bes. 60ᵇ. Izuju čizme s nog. B. Krnarutić 22. Izuo je crevļe s noga. B. Zuzeri 408. Razriši i izuj obuću s nogu tvojih. A. Kanižlić, utoč. 466. Izuj obuću s nogu tvojih. I. J. P. Lučić, bit. 48. Izuj obuću sa svojijeh nogu. Vuk, djel. ap. 7, 33. Neka mu izuje obuću s noge ńegove. Đ. Daničić, 5mojs. 25, 9. Izuj, momče, sa nogu opanke. Osvetn. 6, 46.

b. *objekat je noga.* Vidi noge bose ke biše izula. Đ. Baraković, vil. 133. Ja mu nisam dostojan izuti nogu. I. Ančić, vrat. 77.

c. *objekat je čeļade.* Kadano tko hoće drugoga pohvaliti i uzvisiti, veli govoreći: ‚Ja nijesam dostojan toga i toga izuti, ni mu vode na ruke uliti'. M. Divković, bes. 60ᵇ. Ne nahođaše se dostojan izut ga. I. Držić 357. Danas tebe obuje a sutra izuje. Đ. Rapić 444.

2. *pasivno.* — *part. praet. pass. je* ìzuven *i* ìzût. — *Između riječnika u Mikaļinu* (izuven), *u Belinu* (izut), *u Bjelostjenčevu* (izzuven), *u Voltiǵijinu* (izut *i* izuven), *u Stulićevu* (izut *i* izuven), *u Vukovu (nema kod* izuti, *a kod* obuti *ima samo* obuven). — *U svijem se riječnicima kaše samo o čeļadetu ili o nozi; u primjerima (samo* izut) *o nozi.* S lijevom nogom stane izutom raspasanoj u haļini, prospe kose, ... I. Gundulić 300. S izutijem nogama. I. Đorđić, ben. 196. Budući izute noge one premile. M. Lekušić, razm. 78.

3. *sa* se, *refleksivno, izuti (svoje) noge.* — *Između riječnika u Mikaļinu* (‚exuere calceos'), *u Belinu* (izuti se, izuvam se ‚scalzarsi, levarsi le scarpe, o calze' ‚calceos sibi detrahere' 647ᵇ), *u Voltiǵijinu* (izujem se, v. izuti se *a ovoga infinitiva nema napose), u Stulićevu* (‚calceos exuere'), *u Vukovu* (‚sich ausschuhen' ‚excalceor'). Da se izuju i noge operu. Đ. Baraković, jar. 40. Mnogi se i izuju ter dohode k tebi bosi. P. Knežević, pism. 182. — *U ovom primjeru stoji kao* izvući se, svući se, *ali u metaforičkom, duševnom smislu:* Kad se iz ovih udi telesnih izujem. Đ. Baraković, jar. 127.

ÌZUTRA, *adv.* iz jutra. — *Sastavļeno od* iz *i gen.* utra *(od starijega oblika* utro, *vidi i* sutra). — *U Mikaļinu rječniku:* ‚la matina' ‚mane', *i u Stulićevu:* ‚mane'.

IZUTROBITI, izutrobim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izutrobiti koga, izutrobivam, v. izcrijeviti. — *nepouzdano.*

IZUTROBĻÍVATI, izutròbļujêm *i* izutròbļîvâm, *impf.* izutrobiti. — *U Stulićevu rječniku: praes.* izutrobivam *kod* izutrobiti. — *nepouzdano.*

IZÙVÂČ, izuváča, *m. čovjek koji izuva; sprava kojom se izuvaju čizme bez pomoći ruku.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚auszieher; stiefelknecht'.

IZÚVALAC, izúvaoca, *m. čovjek koji izuva.* — *U Stulićevu rječniku:* izuvalac *i grješkom* izuvaoc ‚discalceans'.

IZÚVALICA, *f. žensko čeļade koje izuva.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚discalceans'.

IZÚVÂŃE, *n. djelo kojijem se izuva.* — *U Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

IZÚVATI, ìzûvâm, *impf.* izuti. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Riječ je ne samo stara, isporedi stslov.* izuvati *i rus.* ИЗУВАТЬ, *nego i praslavenska, isporedi češ.* zouvati, *poļ.* zuvać. — *Između riječnika u Belinu (praes.* izuvam *kod* izuti), *u Bjelostjenčevu* (izzuvam, izzuti ‚exuo calceos etc., excalceo, descalceo, detraho calceos'), *u Volti-*

ǵijinu (uz izuti), *u Stulićevu* (‚calceos alterius actu extrahere'), *u Vukovu* (koga, obuću ‚ausschuhen' ‚excalceo').

a. *aktivno.* Gospari hoće, da ih djevojke izuvaju. M. Držić 188. Hoću da ju vi sve u svem poslušate, v jutro opravite, večer izuvate. Oliva. 12. U druge su u devojke žute čizme do kolena, voleo b' i*(h)* izuvati nego s carem u lov ići. Nar. pjes. vuk. 1, 341. Kiso čoban kišnu struku suši, a nevjeste izuvaju muže. Osvetn. 1, 18. Ili neka izuva opanke. 6, 78.

b. *sa* se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu (praes.* izuvam se *kod* izuti se), *u Stulićevu* (‚calceos actu exuere'), *u Vukovu* (‚sich ausschuhen' ‚excalceor'). Ne vaļa se izuvati prije vode. Nar. posl. vuk. 196. Izuvah se da legnem. S. Ļubiša, prip. 198.

IZÙVÊŃE, *n. djelo kojijem se izuje.* — *Stariji je oblik* izuvenje. — *U Belinu rječniku:* izuvenje ‚scalzamento, lo scalzare, inteso di scarpe o calze' ‚calceorum vel tibiarum detractio' 647ª.

IZÙVIDJETI, izùvjedîm (izùvidîm, izuvijem), *pf. istražiti, ispitati, pa i posve saznati, obaznati nakom ispitivańa, istraživańa.* — -vid- *stoji mj. ńegdašńega* -vêd-. — *Složeno:* iz-uvidjeti. — *Radi oblika i akcenta vidi* ispovidjeti. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (izuviditi ‚scrutari'), *u Voltiǵijinu* (izuviditi, v. izviditi), *u Stulićevu* (izuvidjeti *i* izuviđeti ‚examinare, ponderare, perpendere, inquirere, exquirere, observare'), *u Daničićevu* (izuvêdêti ‚cognoscere'). Kako izuvedesmo i obnađosmo. Mon. serb. 280. (1397). Što izuvêmo, vašoj ļubvê hoćemo datь uznatь. Spom. sr. 1, 12. (1398). Da imaju izuviditi pravo odь ńihь. Mon. serb. 365. (1431). Da imaju izuvjedjeti pravo odь ńihь. 374. (1433). Izuvij istine. M. Marulić 24. Pamet se li boji, da toj izuvidiv dobro mi posvoji kigodir zavidļiv. H. Lucić 221. Ako li izuvidim da drugoga muža ļubiš. F. Vrančić, živ. 17. Da bih od toga mogal jistinu izuviditi. 27. Kada to izuvidi opatica. 87. Iznutrńa naša triba izuvidit. A. Georgiceo, nasl. 39. Hoće sva otajna moja izuvidit. 124. Sve nepravde tvoje izuvidi. 125. Naučih se neizuvijena tvoga bojat suda. 248. Pokle izuvidi svu stvar istinito. I. T. Mrnavić, osm. 47. Kad istinu Osman izuvidi. 49. Sve pomńivo izuvidi. P. Vuletić 3. Ki moć će imat cijelu vrjeću za ńih pjesme izuvidit? J. Kavańin 107ᵇ. Da oba *(kraļa)* mirne kroz beside razlog svači izuvide. 251ᵇ. Da ima odsvud izuvidit kuse i prahe od mrtvácâ. 560ª. Svaku do dlake izuvidio i proučio. M. Pavlinović, rad. 77.

IZUVÍĐALAC, izuvíđaoca, *m. čovjek koji izuviđa.* — *U Stulićevu rječniku:* izuviđalac *i griješkom* izuviđaoc ‚quaesitor, investigator'. — *sasma nepouzdano (vidi* izuviđati).

IZUVÍĐAŃE, *n. djelo kojijem se izuviđa.* — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano (vidi* izuviđati).

IZUVÍĐATI, izùvîđâm, *impf.* izuvidjeti *(ovaj je glagol krivo shvaćen kao da postaje od glagola* vidjeti, videre), *vidi* izuvijedati. — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (‚in perquisitione, investigatione esse'). Ne izuviđajuć, otkle li je. M. Pavlinović, razl. spis. 199. — *sasma nepouzdano.*

IZÙVIĐÊŃE, *n. djelo kojijem se izuvjedi.* — *Stariji je oblik s* -nje. — *Između rječnika u Stulićevu.* Od izuvidjenja čuvaj se neprudna prisvete svetińe. A. Georgiceo, nasl. 342. Po naredbi poglavitoga izuvidjenja. A. d. Costa 2, 122.

IZUVIJÈDÂŃE, *n. djelo kojijem se izuvijeda.* — *U Vrančićevu rječniku: (sa starijim oblikom)* izuvidanje ‚scrutinium'.

IZUVIJÈDATI, izùvijedâm, *impf.* izuvidjeti, *ispitivati, istraživati.* — -ije- *stoji po južnom govoru mj. ńegdašńega* ê, *u istočnom* e: izuvédati, izùvêdâm, *u zapadnom* i: izuvídati, izùvîdâm *(koje je samo potvrđeno).* — *Akc. je kao kod* ispovijedati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (izuvidati ‚sciscitare').

a. *aktivno.* Poče skrbju izuvidati od dojke svete Lucije, ča more biti. F. Vrančić, živ. 48. Cesar ne pristajaše izuvidati od ńe za to. 101. Pred Svemogim ki se sida i sam srca izuvida. J. Kavańin 561ᵇ. Koliko će bit strašniji, kad zakona izuvida! 564ᵇ.

b. *sa* se, *refleksivno, značeńe je kao kod* a, *a što bi ondje bio objekat stoji u acc. s prijedlogom* za. — XVI *vijeka u pisca Vrančića i u ńegovu rječniku* (izuvidati se ‚scitari'). Poče knez Almakius izuvidati se za blago. F. Vrančić, živ. 28. Zašto se ne izuvidaš? 30.

IZUVJÈDITEĻ, *m. čovjek koji izuvjedi.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (u zapadnom obliku).* Jere sam srca ja izuviditeļ. A. Georgiceo, nasl. 224. Izuviditeļ sam ja od srdac i bokov. 232. Ki izuviditeļ jest od veličanstva. 342.

IZÙZDÂŃE, *n. djelo kojijem se izuzda.* — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je riječ ruska.*

IZÙZDATI, izùzdâm, *pf. razuzdati.* — *Složeno:* iz-uzdati. — *U Voltiǵijinu rječniku:* ‚sbrigliare, levare briglia' ‚abzäumen', *i u Stulićevu:* ‚fraenum detrahere' *(s dodatkom da je riječ ruska).*

IZUZDÁVATI, izùzdâvâm, *impf.* izuzdati. — *U Stulićevu rječniku:* freq. *uz* izuzdati.

IZUZÉTAK, izuzétka, *m.* exceptio, *između stvari ili slučajeva iste vrste ńešto što se u čemu od drugijeh razlikuje ili ne spada pod ista pravila; i u apstraktnom smislu, djelo kojijem se tako ono od ostaloga odjeļuje (vidi* izuzeti *i* izeti, 1, a, *e)), isporedi* iznimka. — *U pisaca našega vremena.* Oni koji redovno zatim i ruše gde god vladaju, nisu ni u Vrańi činili izuzetaka. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 333.

IZÙZÊTI, izuzmêm, *pf. uzeti iznutra.* — *Složeno:* iz-uzeti. — *Akc. je kao kod* izasuti. — *U naše vrijeme.*

a. *aktivno, samo kod pisaca.*

a) excludere, *između ńekoliko stvari staviti jednu napose, ne brojiti je, ne držati je među ostalima.* Izuzeti ‚ausnehmen (ausschliessen)'. Jur. pol. terminol. 50.

b) excipere, *vidi* izeti, 1, a, *e).* Izuzevši, izvan, osim; izuzevši dva slučaja ‚ausgenommen; zwei fälle ausgenommen'. Jur. pol. terminol. 50. *vidi i* izuzimati, a.

b. *sa* se, *refleksivno, navaliti (na koga), vaļa da je prvo značeńe kao uzeti se izvan sebe.* — — *Između rječnika u Vukovu* (na koga ‚feindlich verfolgen' ‚insecto'). Kad se narod na što izusme i stane vikati. Vuk, poslov. 120. — *U ovom je primjeru pasivno s istijem značeńem:* Nije on izuzet na mene. M. P. Šapčanin 1, 53.

IZÙZIMÂŃE, *n. djelo kojijem se izuzima ili se ko na koga izuzima.*

a. *vidi* izuzimati, a. Da ću se neprijateļma u svima vojenim događajima i bez svakog izuzimańa krjepko i hrabro protiviti. Nov. sr. 1884. 83. Od ovoga prostoga značeńa postaje izuzimańe, u kome ili se onoga što znači reč koja stoji uz predlog *(‚osim')* ne tiče što se za drugo kaže bilo potvrđujući ili poričući, po čemu se za ń misli

protivno onome što se za drugo kaže, ili se tiče i ńega, ali se gleda koga se još tiče, i tako se ono prvo izuzima. Đ. Daničić, sr. sint. 272—273.

b. *vidi* izuzimati, b, *b). — Između rječnika u Vukovu*: ‚das feindliche verfolgen' ‚insectatio'.

IZÙZIMATI, izùzimâm *i* izùzim|êm, *impf.* izuzeti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izuzimâ. — *U naše vrijeme.*

a. *aktivno, samo u pisaca.* Tada car Asa sazva sav narod Judin, nikoga ne izuzimajući. Đ. Daničić, 1car. 15, 22.

b. *sa* se.

a) pasivno. Ili se tiče i ńega, ali se gleda koga se još tiče, i tako se ono prvo izuzima. Đ. Daničić, sr. sint. 273 *(vidi primjer kod* izuzimańe, a).

b) refleksivno. — U Vukovu rječniku: izuzimati se, izuzimam (izuzim|em) se ‚feindlich verfolgen' ‚insecto'.

IZÙZLÂŃE, *n. djelo kojijem se izuzla. — Stariji je oblik* izuzlanje. — *U Belinu rječniku:* izuzlanje 86ª, *i u Stulićevu.*

IZÙZLATI, izùzlâm, *pf. savezati mnogijem uzlima. — Složeno:* iz-uzlati. — *Samo u Belinu rječniku: part. praet. pass.* izuzlan ‚annodato con più nodi' ‚conduplicatis nodis nexus' 86ª *(vidi i* izuzlavati), *i u Stulićevu:* ‚legar con più nodi' ‚nodis ligare'.

IZUZLÁVATI, izùzlâvâm, *impf.* izuzlati. — *Samo u Belinu rječniku:* izuzlavati ‚annodare e aggroppare, far nodi o groppi' ‚nodo' 86ª, *i u Stulićevu:* freq. *uz* izuzlati.

IZÙZNÂŃE, *n. djelo kojijem se izuzna. — Stariji je oblik* izuznanje. Štampa s velijem izuznanjem učińena. M. Divković, zlam. 14.

IZÙZNATI, izùznâm (izuznâdêm), *pf. obaznati, saznati poslije istraživańa, vidi* izuvidjeti. — *Složeno:* iz-uznati. — *Od* XVII *vijeka.* Da ispita i izuzna sve koliko. M. Divković, nauk. 195ᵇ—196ª. Da nije izuznal od svitovńi' stvari nekorisni I. Ančić, vrat. 191. Sva ona izuznade. I. J. P. Lučić, izk. 9. Neće od tebe izuznati grije. razg. 47. Nabukodonozor izuznade iznevereńe Sedecije. 126. — *Sa* se, *pasivno.* Ako koja zaprika izuznala bi se. I. J. P. Lučić, nar. 50. *impersonalno.* Ako bi se izuznalo da su učinili. 78.

IZUZNÁVATI, izùznâvâm, *impf.* izuznati. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Zato svak ima vele pomńivo ovo sveto i slavno došastje željeti, iskati i izuznavati. M. Divković, bes. 38ª.

IZUŽÍVATI, izùžîvâm, *pf. používati mnogo, posve, do kraja. — Složeno:* iz-užívati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* (‚godere lungamente o molto' ‚perfruor' 352ª) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (izuživati koju stvar ‚goder fino al fine qualche cosa' ‚perfrui').

a. *aktivno.* Dobra koja kad izuživa kra| Salamun. Đ. Bašić 8. Sva rečena dobra izuživa. 97. Koji ne samo obide dobra svjetovna, nu svijeh izuživa. 96.

b. *sa* se, *refleksivno, posve se naužívati (čega ili uopće). — Između rječnika u Belinu* (‚godere lungamente o molto' ‚perfruor' 352ª) *i u Stulićevu* (izuživati se koje stvari *uz* izuživati). Bog je dobar, oprostit će, neka se sadar izuživamo. B. Zuzeri 39. Biće ti je veoma dobro utemeljeno, razširi se i izuživa' se. 161. Spomeni se malo od poklad tako veselo sprovedenijeh, u kojijeh si se na tvoj način izuživo. 192. Neka se izuživa vjerenica Isukrstova. 297. Zato odredi pospiješiti što bi mogo prije i veće na ovem svijetu izuživat se. 402.

IZVÁBITI, izvâbîm, *pf. vabeći učiniti da ko ili što izide na poļe, dovabiti na poļe. — Složeno:* iz-vabiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izvabiti, izvab|ujem ‚elicere, educere, extrahere'). Turci Nijemce izvabiše na busiju. P. Vitezović, kron. 179. Ja ću tebi izvabit hajduka. Osvetn. 2, 55. ‚Este li pse toru izvabili?' J. Bogdanović. — *I u prenesenom smislu:* izvabiti komu tajnu ‚einem sein geheimniss ablocken'. B. Šulek, rječn. *kod* ablocken.

IZVABĻÍVATI, izvàb|ujêm *i* izvàb|îvâm, *impf.* izvabiti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izvab|ujem ‚elicio', *i u Stulićevu: praes.* izvab|ujem *kod* izvabiti.

ÌZVADAK, ìzvatka, *m. uopće što se odakle izvadi; a u osobitom smislu: a) pismo u kojem je u kratko napisano šio ima u drugom pismu; b) što se hemički izvadi iz kakve biļke prvo rastapajući pa sušeći ono što se rastapańem iznašlo. — Načińeno u naše vrijeme.* Izvadak ‚auszug' ‚estratto'. B. Petranović, ručn. knig. 84. Izvadak spisa ‚actenauszug' ‚sunto degli atti'. 88. Izvadak iz tužbe ‚auszug (eine abgeschriebene stelle aus der klage)'. Jur. pol. terminol. 55. Izvadak, chem. lat. ‚extractus' ‚extract', tal. ‚estratto, sunto', frc. ‚extrait', egl. ‚extract'; izvaci (pl.), stil. lat. ‚excerpta' ‚excerpte', tal. ‚spoglio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IZVADAN, izvadna, *adj. izvađen. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* I *(zlato)* izvadno obilato hoće u hižah da pokoji. J. Kavańin 118ᵇ. — *nepouzdano.*

ÌZVADITI, ìzvadîm, *pf. učiniti da ńešto (objekat) izide na poļe iz mjesta gdje je bilo. kod toga se misli (ali ima i izuzetaka) da sam subjekat nije u mjestu iz kojega čini da objekat izide i da objekat izlazi samo s toga što ga subjekat vuče a ne po sebi. — Složeno:* iz-vaditi. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvaditi. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚eximere; depromere; promere'), *u Mikaļinu* (izvaditi, stavit na dvor ‚extraho, educo, elicio'; izvaditi na dvor da se vidi ‚expono, depromo'; izvaditi is tamnice ‚eximere e vinculis'; izvaditi mač, podrijeti mač ‚educere gladium, stringere ensem, evaginare, nudare gladium'; izvaditi pjeneze iz skrińe ‚promere pecuniam ex armario'; izvaditi komu jezik ‚evellere linguam'; izvaditi oči ‚eruere oculos, effodere, excludere oculos'; izvaditi zube ‚dentes evellere'; izvaditi crijeva ‚exentero'; izvaditi kosti ‚exosso, ut exossare pisces'; izvaditi, razlučiti ‚excipio, eximo, secerno'), *u Belinu* (‚cacciare, trarre o cavare' ‚extraho' 154ᵇ; izvaditi, izvađam *i* izvadjujem ‚cavar di dentro' ‚eruo' 181ª; izvaditi ‚liberare da qualche male' ‚eximo' 437ª; ‚spiantare, tor via la pianta' ‚explanto' 699ª; izvaditi čep ‚sturare, tor via il turaccio' ‚obturamentum eximere' 714ᵇ), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izvađivati), *u Voltigijinu* (izvaditi, izvađujem, izvadivam ‚estrarre, trarre, cavar fuora, prender fuora' ‚herausziehen, herausnehmen'), *u Stulićevu* (‚extrahere, educere, excipere', v. osloboditi), *u Vukovu:* 1. ‚herausnehmen, hervorholen' ‚promo'. 2. pjesmu ‚erfinden, dichten' ‚carmen condere'. 3. (stajaće) kavgu ‚anzetteln' ‚excito', cf. zametnuti. 4. u pjesmi ‚erwirken' ‚impetro'; *s primjerom iz narodne pjesme:* Ja ću ńemu mjesto izvaditi kod česara kod cara našega), *u Daničićevu* (‚eximere').

1. *aktivno.*

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem, u pravom smislu. ńeka razlika može biti u smislu po mjestu*

gdje je bilo ono što se vadi (ako se uz glagol izriče mjesto, stoji u gen. s prijedlogom iz, *u nekijem slučajevima s prijedlogom* od). *a) mjesto je uopće tako da je ńim opkoljen ili zatvoren objekat. takvo mjesto može biti n. p. jama, kladenac, rupa, sanduk, vreća itd.* Ako ti upaneš u onu jamu, tko će te izvaditi? J. Banovac, pripov. 20. Da kogagodi od vas vo ili kluse u dan subotńi upade u jamu, ne biste li potekli izvaditi ga? F. Lastrić, od' 272. Kad bi upo vo, ali oslić u jamu, ne bi ga ončas isti dan nastojo iz ńe izvadit? Đ. Bašić 142. Činivši ga izvaditi iz jame. And. Kačić, kor. 303. Nijednoga od ńih dobra vira iz jame neće izvaditi. I. Velikanović, uput. 3, 81. — Izvadit će iz grobnica tmaste hripe bijelih lica. J. Kavańin 563a. — Izvadivši ga iz bunara. E. Pavić, ogl. 79. Izvadiše ga iz gustirne. And. Kačić, kor. 38. Timotea, našavši sakrivena u jednoj gustirni, izvadi. 332. Da ga izvadi iz bunara. M. A. Reljković, sabr. 19. — Iz sanduka čedo izvadio. Nar. pjes. vuk. 2, 64. Nu pohitaj, sestro, na čardake, te otvori sanduk na čardaku, izvadi mu gospodsko ođelo. 2, 224. — A Todore otvora sepete, pa izvadi divno odijelo. 2, 596. — Već on otkri zlaćenu bešiku, pa izvadi dva banova sina. 3, 405. — Dobro košnicu zakadi dimom i tako možeš do po košnice meda izvaditi. F. Đorđević, pčelar. 41. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* S velikom mukom izvadiše čavle. M. Lekušić, razm. 186. Snaha mu je poljubila ruku, izvadila od zlata maramu, te dariva bega Dragutina *(može pripadati i pod b)).* Nar. pjes. vuk. 2, 46. Jug izvadi knige staroslavne. 2, 184. Izvadi onaj čepić. Z. Orfelin, podr. 207. Izvadiše końe iz podruma. Nar. pjes. vuk. 3, 125. — *i ovi:* Pade svrhu ńih kuća, i potekoše, da ji žive izvade. J. Banovac, razg. 185. Kopajući dakle sa strane, eto nađu ga živa i izvade. M. Zoričić, zrc. 199. — *b) ono što se vadi stoji pri samome subjektu, jer ga on uza se nosi. aa) izriče se mjesto u kojemu subjekat ono nosi, n. p. ńedra, ǵep, torba, pojas itd.* Izvadih peharac iz mojijeh njedar van. M. Vetranić 2, 122. Pak se maši u ńedarca, te izvadi svilen jagluk. Nar. pjes. vuk. 391—392. — Pruživši opet drugi put *(ruku)* u oni isti ǵep, izvadi i dade mu punu šaku novaca. A. Kanižlić, fran. 56. I bačila u ǵepove ruke te izvadi tri jabuke zlatne. Nar. pjes. vuk. 1, 158. On se maši rukom u ǵepove, te izvadi hiljadu dukata. 2, 186. — Izvadivši svoju pogaču iz torbe. Nar. prip. vuk. 169. — Te on izvadi fišek iz kese. Pravdonoša. 1852. 3. — Pa izvadi nože od pojasa. Nar. pjes. vuk. 3, 56. — Pa izvadi singir iz egbeta. 2, 413. — Te izvadi topuz iz terćije. 3, 220. — Ne možeš ga *(mač)* izvaditi iz kora. M. Radnić 473b. — Izvadivši ljubeznive strile iz strilnice. A. Georgiceo, pril. 24. — *amo pripadaju i ova dva primjera:* On izvadi od bedrice ćordu. Nar. pjes. vuk. 1, 580. Od bedrice sabju izvadio. 2, 28. — *bb) nije izrečeno mjesto kao kod aa), ali se ima u misli jedno od onakovijeh mjesta.* Mač s velicijem jedom izvadi. Zborn. 59a. Tko bez pravde mač izvadi. G. Palmotić 2, 129. Mač izvadi skup viteški. 1, 278. Mač izvadi, i Odriške vojske obori. J. Kavańin 212b. Britku i sabju tvû izvadi. 268b. Izvaditi mač ‚sfoderare, o sguainare, inteso di coltello, spada, e simili' ‚nudare ensem'. A. d. Bella, rječn. 674a. I oni mu izvadiše niku jaspru, gdi bijaše prilika rimskoga cesara. F. Lastrić, od' 285. Vojnik mač desnom izvadi. test. 201a. Kada no izvadivši mač jednoga rani. 328. Što godi zaiska, onomu izvadiv kesu dade. 332. Ako se ne obratite, mač izvadiće a luk je svoj pripravio. 431. Narsoević izvadivši sablju, odsiče mu glavu. And. Kačić, razg. 58. Izvadivši menđuše, darova divojku. kor. 23. Izvadi nož i ubode ga. 121. Izvadi mač, ter me posici. 128. Kad to viđe Todore vezire, on izvadi od zlata prsteńe. Nar. pjes. vuk. 2, 134. Tad izvadi mača zelenoga. 2, 150. Pa izvadi pletenu kanǵiju. 4, 54. Pa izvadi obje puške male. 4, 63. U strahu je ćordu izvadio. Nar. pjes. juk. 105. Turčin mu odmah izvadi gotove novce bez reči. Nar. prip. vuk. 48. Mašivši se rukom izvadi nož. Vuk, mat. 26, 51. — *uz* izvaditi mač *(ili drugo oružje) može biti i acc. (onaj kojemu se prijeti, koga hoće subjekat da ubije ili rani) s prijedlogom* na. Ako ćeš oštri mač izvaditi na mene. B. Kašić, per. 40. Ne znaš il' će prije na onoga starca mač izvaditi, ili na te odapeti luk jur pripravan. F. Lastrić, ned. 25. Nemaš na što sablje izvaditi, nit' je imaš o što krvaviti. Nar. pjes. vuk. 2, 145. Tadar izvadiše na mene noževe. Pravdonoša. 1852. 8. *ili s prijedlogom* suproć (suprot *itd.).* I sto maća izvadili suproć jednoj samoj ruci. I. Gundulić 411. — *c) može se izvaditi kome drugome što. aa) kad drugi ńešto kod sebe ima, drži, nosi itd. (isporedi b) aa)).* Jedan čavo nastojaše iz ruke mu izvaditi. P. Knežević, živ. 19. Biči, Jezus vas žudi, er ćete mu izvadit krv iz žila. Đ. Bašić 55. Izvadi *(med)* iz usta lavski. And. Kačić, kor. 185. Da m' izvadiš zmiju iz ńedarah. Nar. pjes. vuk. 1, 200. Izvadi joj nože od pojasa. 2, 16. Pa mu ruke u ńedarca baca, iz ńedara jabuk' izvadila. 2, 564. — *bb) iz tuđega tijela može se izvaditi koji dio, naj češće se kaže o očima, pa i o jeziku, o srcu itd.* Bratu svomu čini oči izvaditi. P. Kanavelić, iv. 4. Da vam izvadim svijem oko desno. I. Ančić, vrat. 194. Izvaditi oko ‚cacciare, cavare o trarre un occhio' ‚oculum effodere'. A. d. Bella, rječn. 155a. Izvaditi oči ‚cavar gl' occhi' ‚oculos eruere'. 181a. Bijahu odlučili izvadit mu oči. S. Badrić, ukaz. 28. Udilj mu čini obe oči izvaditi. J. Banovac, pripov. 235. Vrag ti oči izvadio. F. Lastrić, ned. 316. Izvadivši Joanu oči, oteo mu je carstvo. A. Kanižlić, kam. 620. A ńega, izvadivši mu oči, slipa u Babiloniju povede. And. Kačić, kor. 287. Ter da tebi on izvadi oči. M. A. Reljković, sat. C3a. Otilo bi se, da ti obe oči izvadimo. N. Palikuća 17. Živoga je cara uvatila, živom caru oči izvadila. Nar. pjes. vuk. 1, 160. Obadva joj oka izvadio. 1, 540. Pa na sablji glavu dohitio, Arapove oči izvadio. 2, 468. Ko ti je izvadio oko? — Brat. — Za to je tako duboko. Nar. posl. vuk. 157. — Eretici izvadiše jezik redovniku. M. Divković, zlam. 55. Pak mu jezik na vilice izvadiše. J. Banovac, pripov. 61. Izvadi mu jezik na vilice. Nar. pjes. vuk. 2, 208. — Srce izvadit mom desnicom hudomu ću nevjerniku. G. Palmotić 2, 261. U moru ću pak istomu izvadit mu srce zubim. 1, 282. Dokle... još mu srce ne izvadim. 2, 340. Soko kako ufati lovinu napri srce izvadi. S. Margitić, fal. 224. Te u srce ńega udarila, i na nožu srce izvadila. Nar. pjes. vuk. 1, 583. — Zub li te toj boli? ako li hoćeš sad da ti ga izmu tja, ištom mi rec': izvad', ućutit' neću ja. N. Nalješković 1, 186. — Iz prsi ńegovijeh izvadi jednu od ńegovijeh kosti. Zborn. 113b. Izvaditi kosti ‚disossare' ‚exosso'. A. d. Bella, rječn. 266b. — Bog mu izvadi jedno rebro. P. Macukat 25. — Izvaditi crijeva ‚sbudellare, cavar le budella' ‚exentero'. A. d. Bella, rječn. 646a. — Izvaditi tkomu moždani ‚scervellare, propriamente cavar il cervello ad uno' ‚alicui cerebrum detrahere'. 651b. — *amo*

može pripadati i ovo: Udara je po svilenu pasu, za nožu je čedo izvadio. Nar. pjes. vuk. 1, 611. — *ono što se vadi može i ne biti dio tijela.* Sulicom udri u prsi Isusove i izvadivši ju na dvor, izide krv i voda. M. Lekušić, razm. 184. — *d) kao iz tuđega tijela, može se i iz svojega tijela što izvaditi. značenje je pravo s toga što se vadi rukama (drukčije je kod* izbaciti, izbljuvati *itd.).* I ako li oko tvoje smućuje tebe, izvadi ga i odvrzi od sebe. I. Bandulavić 227b. mat. 18, 9. Sebi Izvadî oko jedno. J. Kavanin 344a. Ako oko tvoje smućuje tebe, izvadi ga, govori ti vanđele. A. d. Bella, razgov. 42. Ne mare sami sebi izvaditi jedno oko. 56. Ako oko tvoje bude uzrok da ti sagrišiš, izvadi ga. J. Filipović 1, 493b. Izvadili biste oči vaše. J. Matović 372. Za Đurđem je kosu odrezala, za đeverom lice izgrdila, a za bratom oči izvadila. Nar. pjes. vuk. 1, 217. *(u metaforičkom smislu, vidi kod* oko) Ako nije istina da je meni moj pokojni otac ostavio ovo oružje, s ovim si izvadio sam sebi oči. Pravdonoša. 1852. 31. — Reci mi, tko bi bil, iz tila ki srce sebi bi izvadil bez muke od smrce? N. Naljeković 2, 117. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Trnovu draču iz pete izvadi. M. Vetranić 2, 92. Izvadi prvo gredu iz oka tvoga. Anton Dalm., nov. tešt. 92a. luc. 6, 42. Izvadi naj prije brvno iz oka tvojega. Vuk, mat. 7, 5. — *e) kao mjesto iz kojega se radi shvaća se voda, ili drugo što, mane ili više žitko, kao krv, blato itd.* Da iz morske pučine izvadim zlato. M. Držić 244. Zemlju 'z vode van izvadi. Đ. Baraković, jar. 6. Sidra iz mora da izvade. G. Palmotić 1, 276. Izvaditi sidro ‚salpare l' ancora' ‚solvere anchoram'. A. d. Bella, rječn. 77b. Odredi sidra izvaditi i sva jedra raskriliti. B. Zuzeri 400. Jedra je otvorio, a sidara nije izvadio. (Z). Poslov. danič. Jedva njova tilesa na kraj izvadiše. M. Zoričić, src. 204. Zašto ga nisam iz vode izvadio. M. A. Reljković, sabr. 69. Izvadivši sviću iz vode, malo dublje zamoči. I. Velikanović, uput. 3, 503. Ak' utoneš, vadiću te, ak' izvadim, ljubiću te. Nar. pjes. vuk. 1, 368. Izvadi mi iz vode djevojku. 1, 464. Pa zagazi u vodu kladenca, te izvadi iz kladenca glavu svetitelja srpskoga Lazara. 2, 325. Baci njemu jedan kraj od platna, izvadi ga vodi na obalu. 2, 340. Noćom pusti ronce i ribare, te izvadi ključe od tavnice. 2, 445. Pak zapliva u tiho jezero, te izvadi sivoga sokola. 2, 628. Iz Morave njega izvadiše. 4, 350. — Nađe njega u krv umrljana, iz krvi ga malo izvadila. 3, 496. — Izvad' me iz blata. A. Georgiceo, nasl. 166. Povija se po kulašu Tale, te iz kala ploču izvadio. Nar. pjes. vuk. 3, 336. — *f) slično kao kod e), može se shvatiti kao mjesto i što sitno, kao n. p. zemja, žito itd.* Pokle dvadeseti izvadihu zemlje lakat. F. Glavinić, cvit. 124b. — Eto čaša svi vidiše gdi je u žitu zakopana ku kad vanka izvadiše . . . P. Vuletić 69. — *g) može se izvaditi i iz vatre.* Kad se pogača ispeče i izvade je iz vatre. Nar. prip. vuk. 202. — *h) ako je objekat voda ili drugo što žitko, glagol može značiti što i* iscrpsti. Molimo da vodu ove gustirne posvetiš, neka koji godi iz nje zacrpsti i izvaditi bude ali piti, svake kriposti i zdravja slatkost uživati budu. L. Terzić 240. Izvaditi ‚cavar acqua, vino e simili' ‚haurio'. A. d. Bella, rječn. 180b. Otide po mraku k bunaru, da vode izvadi. F. Lastrić, ned. 292. Ne more ni po što izvaditi vode iz bunara. M. Dobretić 27. — *premda je u ovom primjeru objekat* voda, *po smislu bi bolje pripadao pod a):* Kako tvrda iz kamena po Mojsesu vodu izvadi. P. Kanavelić, iv. 37. — *i) u pravom je smislu i kad je objekat čim pokriven, poklopljen, te se ispod onoga izvuče.* Ispod njega sablju izvadio. Nar. pjes. vuk. 3, 290. Zaboravi Turčin izvaditi ispod glave toke i dolamu. 3, 367. Izvadiše buljumbašu Meha ispod konja debela dorina. 4, 409.

b. *u više ili manje prenesenom ili metaforičkom smislu. a) kod računanja, vidi* odbiti. — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Izvadivši 3 iz 5 ostaju 2. M. Zoričić, aritm. 14. Iz umnožitelja izvadit valja sve 9. 30. — *b)* izvaditi sok *(n. p. iz biljke, lišća itd.)* ‚cavar il sugo' ‚succum extrahere'. A. d. Bella, rječn. 181a. — *c) miris iz bureta.* Miris iz bureta izvaditi. Z. Orfelin, podr. 65. — *d) suze kome iz očiju, metaforički: učiniti da se ko zaplače.* Ove riječi dobrom starcu suze su iz oči izvadile. B. Zuzeri 423. — *e) kome iz usta (riječ itd.), učiniti da ko što reče, ispovjedi.* Neka može izvaditi ona ka grišnik po sebi reći ne zna. Š. Budinić, ispr. 24. Ne može nikakove riječi izvaditi iž ne usta. M. Divković, zlam. 22. Izvaditi iz usta ‚cercar di sapere, o cavar di bocca' ‚expiscor'. A. d. Bella, rječn. 642a. ‚scalzare, qui val cercare di cavare da bocca altrui quel che si vuol sapere' ‚expiscor'. 647b. Čudi se kralj da ne može od kraljice riči izvaditi. A. J. Knezović 109. Ako pak ne more izvaditi joj iz usta nikakva griha. M. Dobretić 94. — *f) kome iz usta s posve drugijem značenjem nego je kod e): učiniti da ko nema prilike ili misli nešto kazati (uprav izvadivši mu iz usta, učiniti da mu nestane u ustima neka riječ).* Tko će igda svitu izvaditi iz usta da ne reče . . . M. Dobretić 107. — *g) s objektima* život, duša, *znači ubiti (ali s većom silom, kao da se izvuče život ili duša iz tijela).* Odista ga izgubit hoćaše, zubima mu život izvaditi. Nar. pjes. vuk. 4, 481. I na muke život izvaditi. 5, 85. Na muke mu život izvadio. Ogled. sr. 9. — Kojom mukom najvoliš mučiti, onom ću ti dušu izvaditi. Nar. pjes. vuk. 2, 321. — *h) srodno je predašnjemu značenju s objektom* carstvo *u jednom primjeru* XVII *vijeka gdje znači što i* oteti, ugrabiti. Er bez vojske malo paša carstvo Mustafi ako izvadi. I. Gundulić 504. — *i)* izvaditi ruke iz koga, iz čega, iz kojega posla, *metaforički: ostaviti, okaniti se, ne pačati se.* Razumivši Pilat, da je čovik Galilejanin, izvadi iz njega ruke i šalje ga k Irudu. J. Banovac, pripov. 78. Pisato g. Vujici Vulićeviću, da izvadi ruke sa svim i da se više ni u šta ne meša od one strane Rajа. Djelovod. prot. 78. — *k) kad je objekat čeljade, može značiti: učiniti da izide, drukčije nego je kod* a, *jer se ne ističe da subjekat sam svojijem rukama izvlači objekat, nego mu otvora mjesto gdje je bio zatvoren, ili mu drukčije daje oblast i moć da izide. aa) uopće.* Mati dojde prid kloštar da ga izvadi. F. Glavinić, cvit. 67a. Nu ka je moć bila ta, koja je izvadi iz dvora bogata, ki joj ti sagradi? I. Gundulić 86. On *(Luter)* tolike *(koludrice)* iz manastira izvadi. J. Filipović 1, 190b. Izvadivši srpsku vojsku iz Deligrada . . . Vuk, prav. sov. 30. ‚Dijete mi ne uči ništa, valja mi ga izvaditi iz škole'. S. Novaković. — *bb) pošto je nekakvo zlo iz kojega izlazi objekat, glagol znači i: izbaviti, osloboditi. aaa) iz tamnice (sužanstva, ropstva itd.), i uopće iz mjesta u kojem je zatvoren objekat.* Izvadiha ga is tamnice. Spom. sr. 2, 112. (1447). Milosrdje tvoje, kojim se dostoji mene iz sužanstva izvaditi. A. Gučetić, roz. jes. 191. Od sužanstva od djavla, da me budeš izvaditi i osloboditi. 222. Izvadi virni puk iz teških okovi. Đ. Baraković, jar. 396. Iz ke *(uze)* izvadivši ga, hoti *(sudac)* da idolom se pokloni. F. Glavinić, cvit. 289a. Izvaditi jedne udovice sina iz sužanstva. I. Ančić,

ogl. 30. Izvaditi iz tamnice ‚cavar di prigione' ‚eximere e vinculis'. A. d. Bella, rječn. 181a. Iz tamnice ga je sriča izvadila. A. Kanižlić, kam. 417. Izvadit ih iz sužanstva Faraunova. Đ. Bašić 196. Čini izvaditi iz spile pet kraļa. And. Kačić, kor. 118. Izvadivši iz tamnice punicu. 349. Da izvade iz robstva djevojke. J. Krmpotić, pjesm. 5. Te otvori prokletu tamnicu i izvadi tri vojvode mlade. Nar. pjes. vuk. 2, 254. Iz tavnice Janka izvadio. 3, 222. Te otvori na podrume vrata, pa izvadi Bogom pobratima. 3, 180. Izvadiće Štojka iz tavnice. 3, 123. — *bbb) iz* vječnoga izgubļenja, *pakla itd.* Da nas izvadi od vječnoga izgubļenja. Zborn. 69a. Jest iz linba izvadio svijeh. 101b. I tvoje iz ńega *(pakla)* sužńeve izvadi. N. Dimitrović 25. Divica Marija salazi u purgatorije za izvadit iz ńega one duše. J. Banovac, razg. 11. Izvadivši ji *(otce)* iz oni tmina. prisv. obit. 42. — *ccc) iz (ruka) neprijateļa, vragova itd.* Koja me iz ruka izvadi djavoļih. N. Dimitrović 34. Od djaval da te zlijeh izvadim iz ruke. N. Naļešković 1, 111. Izvadi me da utečem ja iz ruka protivnika. I. Akvilini 225. Uzroče izabrani sve radosti me do vika, od hudijeh obsjednika izvadi me i sahrani. I. Gundulić 195. — *slično je i ovo:* Ńihovo kraļestvo izvadio izpod rimskoga vladanja. A. d. Bella, razgov. 11. — *ddd) iz nevoļe, tuge itd.* Iz tuga izvadi život moj. Š. Menčetić 112. Iz nevoļe na veseļe izvadićeš dušu moju. I. Gundulić 208. Tužnijeh iz nevoļe svake jesi izvadio. P. Kanavelić, iv. 578. Iz nevoļe ti me izvadi. I. Đorđić, salt. 76. On pripušta zlo, jerbo iz zla može izvaditi. A. Tomiković, gov. 22. — *eee) iz grijeha itd.* Koji si Davida iz griha izvadil. A. Georgiceo, nasl. 347. Izvadi te iz grijeha. I. Držić 49. Da me izvadiš od pomańkanja. P. Macukat 49. — *fff) iz sumńe.* Tvoja nas besjeda izvadi od sumńe velike. M. Držić 438. Izvaditi iz sumļe onoga koji misli. M. Dobretić 191. Bi od potribe da je anđeo izvadi iz sumńe. Grgur iz Vareša 123. — *l) objekat je osjećańe, misao, sumńa, grijeh itd., a kao mjesto shvaća se čeļade, duša, pamet, glava itd. aa) objekat nije kod subjekta.* Iz mene izvadi ļuvenu nevoļu. Š. Menčetić 140. Da bi Bog i misli te im iz tikve izvadio. J. Kavańin 431a. Jel' ti izvadi pako iz glave smušeniju tašte slave? 454a. Koliko je teško komu izvaditi iz glave krivu sumńu. E. Pavić, ogl. 388. Za izvaditi ńima iz glave tu zlu misao, upita ńih. M. A. Reļković, sat. A1b. Izvadivši mu misli i sumļu iz pameti. M. Dobretić 118. No ko će meni izvaditi iz mozga pustiće i pustińike? D. Obradović, živ. 24. — *bb) objekat je kod subjekta, te ovaj sam sebi vadi.* Tada vele mučnije mogal bi ga *(grijeh)* izvaditi i skoreniti s duše svoje. A. Komulović 34. Siromah kapetan koliko može, toliko govori, pripovida i nastoja, da tu mahnitost izvade iz glave. And. Kačić, razg. 102. Mi smo zaboravili i iz glave izvadili da ćemo primiti ikakov dar. G. Zelić 544. — *m) kao kod l), ali je objekat tjelesno stańe. aa) objekat nije kod subjekta.* Boles mi svu izvadi. P. Kanavelić, iv. 578. — *bb) objekat je kod subjekta.* Neće se nasititi ni izvaditi glada. M. Radnić 370b. — *n) iz pisma, knige itd. donijeti koju riječ, misao, govor, čim se potvrđuje ono što se kaže ili uopće.* Govorenje ko vernim načinom od s. pisma izvadih. F. Glavinić, cvit. xx. Od istoga pisma svetoga izvadili su ono ča uče puke. A. Vitaļić, ist. 290. Sve je izvadio iz svetoga pisma. A. Baćić 21. Ovoga svega očito svidočanstvo rukopisja daju, iz koji' sam ove istine izvadio. J. Banovac, razg. vii. U staromu arboru aliti cablu Kačića iz koga sam sve ovo govoreńe virno izvadio. And. Kačić, razg. 208. Jedan početnik, od kojega ja ovo izvadio jesam, hoće da posvidoči . . . M. A. Reļković, sat. A5b. Iz ńega *(slovnika)* izvadivši sve one riječi. I. Jablanci 8. Sve skupili i izvadili pomļivo iz svetoga pisma. M. Dobretić v. Možemo izvaditi izglede od ove vrste od Davida i Salomuna. J. Matović 391. — *o) ovi se primjeri razlikuju od predašńijeh (kod n)), jer u ńima kao da je značeńe samo: prepisati, ili prevesti.* Zgora rečeno izvadih iz pisma hrvaskoga. Mon. croat. 44. (1379). Ako bi kraļ ovь zapisa izvadio u poveļu. Spom. sr. 2, 107. (1442). Tko ovoj pismo izvadio jest. Zborn. 90a. Oni nauk fra Matije izvadi iz jezika djačkoga. M. Divković, nauk. 1. — *p) značeńe može biti posve druktije nego kod n) i o): učiniti da ńeke riječi, misli itd. ne bude daļe u ńekom govoru, pismu itd.* Dakle nijesu Latini one riči nadometnuli nego Grci izvadili i odbacili. A. Baćić 24. One riči koje se nahode u simbolu, izvadili su. A. Kanižlić, kam. 738. — *q) učiniti da što (objekat) postane iz ńečega drugoga.* Izvadit te od nebitja na bitje. I. Držić 43. Bog sam iz zle stvari i hude umije dobro izvaditi. I. V. Bunić, mand. 6. Izvaditi iz dobra stvari dobre jest stvar dobra i čoečanska, ali izvaditi krepost iz zloće jest djelo božanstveno. M. Radnić 351a. Da izvadi iz kaosa i da jestvo zemļi poda. J. Kavańin 71a. Izvadivši buduć koega ńile iz nište svojim udihom. 72a. Izvadit nam likariju od prisvete krvi ńegove. F. Lastrić, test. 145b. Svemogućnost izvadila je iz ništa sve koliko što je na nebu i na zemļi. A. Tomiković, gov. 17. Osobito u smotreńu krčevine gorerečena odredba glasi, da krčevina pripada onome, koji je okrčio je i iz gore izvadio. Nov. sr. 1835. 75. — *r) kao* dobiti *(iz čega), naj češće s objektima* korist (fajda) *i* plod, *i to osobito u prenesenom duševnom smislu.* Izvaditi koris koju. I. Držić 30. Da budu ove spomene moguće izvadit korist duši. P. Radovčić, nač. 23. Koji plod jesi izvadio od vrimena što si služio svijetu? M. Radnić 7a. Koju su korist izvadili iz svojije nevoļa? 241a. Od bogoļubnih pomoćnikov izvadili smo plod za ne kajati se. M. Bijanković 9. Ili jerbo se uzdaju koju i tu ne malu korist izvaditi. A. Kanižlić, uzr. 33. Koju ću koris izvadit iz moje muke? Đ. Bašić 54. Nastojmo izvadit plod iz ovega otajstva. 60. Izvadit plod iz molitve pametne. 251. Dojde mudri, pak izvadi fajdu. M. A. Reļković, sat. 08a. Nastojiš duhovnijem načinom za izvadit naj veću koris. L. Radić 35. Da će veću korist učiniti i plod izvaditi. M. Dobretić 250. Koji će plod izvaditi vjerni iz tolikijeh otajstva. J. Matović 113. Izvaditi plod i koris duši. Čestitosti. 4. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Od koje (kako ufam) vi izvadićete toliki nauk. P. Posilović, nasl. xlv. Iz ovega radit ćemo izvaditi korisni koji nauk. B. Zuzeri 36. Ne znadu sebi korist i nauk duhovni izvaditi. E. Pavić, ogl. 201. Izvadi poznańe iz prsi istoga Gospodina. J. Matović 36. — Ako hoć napridak koji izvaditi, triba ti je virno i ponižno štiti. A. Georgiceo, nasl. 11. — A što je od tega izvadio, sve je obratio u svoje imanje. A. Kalić 342. — *s)* impetrare, *također dobiti, primiti, ali od koga molivši ga, tražívši.* Mitom izvade od gospode dopuštenje. I. Grličić 64. Naređuje da izvadi ončas od rodbine čist odgovor na onoriječ i ne u pismu. B. Zuzeri 359. Pak o tome onda radi, prostu knigu da izvadi. V. Došen 127b. A da više tko ne radi, neg' od Boga svog' izvadi . . . V. Došen 293a.

Kad ne bi ļudma odpušteńe grîhâ kod otca svoga izvadio. B. Leaković, nauk. 118. Da izvade dopušteńe. Vuk, dan. 3, 174. Poruči kmetovima, te mu izvade od paše buruntiju, i onda opet iziđe među ļude. živ. 269. — *mislim da amo pripada i ovaj primjer* (sebe *je dat.*): Da ti možeš dobit agaluke, naj prije bi sebe izvadio. Nar. prip. vuk. 2, 348. — *t) kod računańa kakvoga (n. p. trgovačkoga) posla, izračunati i uzeti za sebe ono što se prije uložilo (kupovnu cijenu, glavno, trud itd.).* Ufo si u onoj trgovini puno dobit, a jedva si tvoje glavno izvadio. B. Zuzeri 19. Izvadivši svoj trud od dobitka. A. Bačić 113. Da prodavši izvadiš novce. 121. Ima napre izvaditi cinu. F. Lastrić, svet. 116ª. Kad izvadiste iz ńih glavno. Đ. Bašić 181. Ako li do onog vremena ne isplati, to da je Jovanče vlastan onu haļinu prodati i svoji 100 groša izvaditi. Glasnik. II, 1, 168. (1808). — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Da damo polovinu svega onogaj dila, izvadivše namь četvrьti dio našь. Mon. serb. 452. (1452). *i ovaj:* Kako mogaahь pênezь moj izvaditi, koji su u ńihь komunu na petь po kantenaarь. Mon. serb. 368. (1432). — *u)* excipere, *vidi* izeti, 1, a, *e).* Stvar je stanovita, da je život naš diļi od sfijeh ostalijeh živina, izvadivši, kako govori Aristotile, elefanta. M. Orbin 50. Zašto od sto godišta, izvadivši vrime često u nemoći i vrime potraćeno spavajući, što će veće ostati? P. Posilović, nasl. 44ᵇ. Izvaditi ‚eccettuare' ‚excipio'. A. d. Bella, rječn. 283ª. Izvadivši malu dicu, od velikije zarad griha putenoga malo i se sarańuje. F. Lastrić, ned. 149. Događa se čudo veliko, da ista čeļad do smrti besidiše brez jezika, izvadivši samo dva. M. Zoričić, zrc. 116. Koji će pričestjeńu pristupiti, da oni isti dan ništa nije jizbine ili pića od po noći uzeo. izvadi ništanemańe bolesnike, koji se svetom poputbinom kripe. I. Velikanović, uput. 3, 58. — *v) slično je značeńu kod u) i kad je objekat čeļade što je između ostalijeh oslobođeno kakve dužnosti.* Tri stvari nas mogu izvaditi *(da nismo držani činiti ova dilovańa).* I. T. Mrnavić, ist. 158. Ako bi Isukrst bil kogagod izvadil iz ovoga obećańa. P. Radovčić, nač. 194. Dođe k sudu Todor Lazić i Maksim Đukić i mole se da bi ga izvadili iz vojske Zvorničke naije. Glasnik. II, 1, 126. (1808). — *x) razmišļańem i razloženem po ńečemu što je posnato dokučiti ńešto što nije posnato.* Ne bi pak hotio da tkogod iz ovoga izvadi: ‚dakle ne imamo od Boga ništa prositi'. P. Knežević, osm. 45. Kńiznik oni buduć po Jezusovoj besjedi razabro, da čovjek koji upade u razbojnike bješe Žudio, i da na ńega nije imo milosrdja ni posvećenik ni levita žudjelski neg jedan Samaritanin, izvadi odtleka *(štamparskom griješkom* odtelka), da, ako ne po nauku žudjelskomu, a ono po nauku i po potaknuću naravi čovječanske, svako čeļade svakomu čeļadetu . . . jest iskrńe. S. Rosa 106ª. — *y) načiniti jednu riječ (etimologički) od druge.* Riječ žudioska ‚pharos' od koje oni *(Farizeji)* ime izvadiše. S. Rosa 42ª. — *z) učiniti da čega posve nestane (razumije se ovo značeńe po drugom primjeru).* A hudu oholas da sasma izvadi *(Jesus).* N. Naļešković 1, 128. Kako Zadru s segaj svijeta može ime izvaditi. P. Kanavelić, iv. 232. Za izvaditi prokleti grijeh od oholosti, dopušta Bog druge grijehe. M. Radnić 341ª.

c. s objektom lice *itd. može značiti: načiniti sliku, naslikati. i ovo bi se značeńe moglo shvatiti kao preneseno s pravoga značeńa.* Na jagluku men' izvezla, moje lice izvadila. Nar. pjes. petr. 1, 128.

d. kao izbaciti, istjerati *itd. (kad se subjekat nahodi u samome mjestu odakle se objekat izbacuje itd.). postaje daļijem širińem značeńa kod* a, *d).* Rodna iz grada ki izvadi zla vladaoca silne vlasti. G. Palmotić 2, 492. Izvaditi, izvadivam ‚metter fuori' ‚emitto'. A. d. Bella, rječn. 485ª. ‚sbarcare' ‚expono'. 644ᵇ. Izvaditi malo jezik. H. Bonačić, nauk. 113. Izvadite zloga između sebe. Vuk, pavl. 1kor. 5, 13.

e. s objektom pjesma, *spjevati (izmisliti). može biti kao izvaditi iz sebe. — vidi u Vukovu rječniku.*

f. s objektom kavga, *sametnuti (isporedi* zavaditi). *u pjesmama (vidi u Vukovu rječniku).* Ja šćadijah, mati, preko reda da napojim mojega Šarina, ne dade mi dvanaest Arapa; mati moja, izvadismo kavgu. Nar. pjes. vuk. 2, 376. Šćaše Miloš izvaditi kavgu. 2, 519. S kaurinom izvadismo kavgu. Pjev. crn. 103ᵇ. Na čem ćemo izvaditi kavgu? 139ª. — *po ovome i u Šulekovu rječniku:* izvaditi raspru, svađu (kavgu) ‚einen streit anheben' *kod* anheben'.

2. pasivno.

a. u pravom smislu (vidi 1, a). Sa otsičenu ruku i izvadenim okom. Š. Kožičić 47ᵇ. Mojses iz vode ter iz škrińice bi izvajen. F. Glavinić, cvit. 89. Zubi ti bišе izbijeni i izvađeni. V. Andrijašević, put. 161. Mač izvađen drži. A. Vitaļić, ist. 23. Da bi mu se jedan mač zabio u prsi, a paka izvađen opeta bi mu se u prsi zabio. A. d. Bella, razgov. 101. Prigodi se da jednom čovjeku sredńe vrste gveroku lijevijem okom bi udarcem desno oko izvađeno. B. Zuzeri 198. Razlikos je prem velika među zlatom gdje se rađa i gdje raste u svojijeh rudah i zlatom jur na svjetlos izvan zemļe izvađenijem. 373. Ali su mu oštri zubi izvađeni. Đ. Bašić 191. Dvanajest stina bi iz Jordana izvađeno. And. Kačić, kor. 107. Poslavši mu mnogo zlato izvađeno iz azne kuće Božije. 235. Ako je prisveti sakramenat na oltaru izvađen. Ant. Kadčić 91. E su ńemu oči izvađene. Nar. pjes. vuk. 2, 36. Moje oči izvađene. P. Petrović, gor. vijen. 76.

b. u prenesenom smislu (vidi 1, b). Ova kopija je izvađena iz pravoga originala. Mon. croat. 127. (1486). Ovoj pismo bi izvađeno od jednoga velikoga pisma. Zborn. 92ᵇ. Od kudu izvadjen ili iznijet jes ta način? Š. Budinić, sum. 22ª. Iz poslova ne mogući tako lasno imat pamet izvađenu. A. Komulović 44. Ako je voda izvađena iz ružice. M. Divković, nauk. 144ª. Nauk duhovni izvađen iz svetijeh skupa. I. Držić III. Ovo je izvađeno iz papina pisma. I. Ančić, vrat. 173. Pogrđeńe izpraznosti od svijeta složeno i izvađeno u jezik slovinski iz sv. pisma. M. Radnić I. Nauk pravovijerni izvadjen iz svetijeh naučiteļa. I. Đorđić, salt. 193. Bi izvađena iz svoga dragoga zatvora. ben. 50. Malo prije nego li je izdahnuo, jednijem pogledom od čovjeka po rad straha ko izvan sebe izvadjena zapazi se u jednu stranu svoje pustošne kućarice. B. Zuzeri 54. Razložito dake ko izvan svijesti izvadjena Marija Mandalijena de Pazzi po svem svomu manastijeru vapila je: . . . 113. Koja je *(voda)* izvadjena iz ružica. J. Filipović 3, 17ª. Pisa mu samo ove riči iz s. pisma izvađene. F. Lastrić, ned. 369. Kńiga izvađena iz starih rukopisa. A. Kanižlić, kam. 14. Ova su izvađena iz glasovite one kńige. 137. Osuda ova izvađena je iz sedmoga dilovanja osmoga sabora. 283. Ona je *(kńiga)* virno izvađena iz bosanski jasni porađaja. Nadod. 4. Ova pisma bi izvađena iz kńige latinske. And. Kačić, razg. 70. Voda po meštriji izvađena iz cvita. Ant. Kadčić 121. Ortografija

iz talijanskoga pisańa jest izvađena il' uzaimļena. I. Jablanci 7. Jere ime djaka iz onoga bi izvađeno, da... J. Matović 291. Način nauka izvađen iz ńegove pjesne. 498. Uzmi vode izvađene iz trave citrouke. Z. Orfelin, podr. 302. Voda istištena iz voća oli po meštriji izvađena iz cvita. M. Dragićević 284.

c. *u ova dva primjera* izvađen *znači: ždrebańem izabran, kojemu značeńu nema potvrde kod aktivnoga glagola.* Tezeo kraļ, hrabren mladić i glasovit junak, izvađen i on na smrtni red mrzećega ugovora. I. Gundulić 8. Ja po sreći ko naj jači bih izvadjen suproć ńemu. G. Palmotić 1, 209.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Izvadi se jedna skomunika prima onomu. I. Držić 202. Kolika korist može se izvaditi i za sebe i za iskrńih. P. Radovčić, nač. 6. Od ovoga početka jemaju se razložno izvaditi potvrdjenja vire. 143. Od tvrdih mramorih izvade se prilike. ist. 168. Ah čin' da se žile tvoje u srid srca moga usade, da se u ńem u vik goje i iz ńega ne izvade. P. Vuletić 87. Vaļa da se trošak iz općene izvadi. A. Bačić 127. Premda se očito ne može iz pisma svetoga izvaditi baš kada ga je naredio. 280. Zaprosi da se ńemu izvadi jedno oko. F. Lastrić, ned. 111. Koji god plod iz tega uzbude izvaditi se. A. Boškovićeva VI. Naredi da mu se obadve oči izvade. E. Pavić, ogl. 353. Da se iz zla može izvadit koje dobro. Đ. Bašić 189. Dostojan je da mu se svi zubi izvade. N. Palikuća 31. Koja otajstva imaju se izvaditi iz ovoga glasa ‚oca'. J. Matović 17. Da svi imaju umrijeti, ne mogući se iko izvadit. 108. Lastno će se izvaditi od ovijeh broj od sakramenata. 184. Tomačenje koje se može izvaditi iz riječi Gospodinovijeh. 144. Da se strijela izvadi iz tijela. 269. Ńeke vrste od ļudi imaju se izvaditi i razlučiti. 279. Odkle se mogu izvaditi razlozi za mrziti ovu zloću. 385. Da se tuzga iz sobe izvadi. J. S. Reļković 244. Presuđeno Milošu Jovanoviću Šabčaninu, koga tuži Marko Dmitrović bećar za pusat, što mu je otuzeo od duga ortačkoga t. j. 80 groša, i odavde da se koń izvadi. Glasnik. II, 1, 128. (1808). Tu naredi da mu se oči izvade. M. Pavlinović, razg. 81.

b. *refleksivno.*

a) uopće. Ako se iz pogibili izvaditi bude. B. Kašić, rit. 53. Izvadit se izpod oblasti svitovńe. A. Bačić 408. Naučite ga kako se more izvaditi iz nevoļe. A. T. Blagojević, khin. 71. Buļumbašu dorat pritisnuo, ne može se Turčin izvaditi. Nar. pjes. vuk. 4, 408. — *prema ovome primjeru:* Ode sabļa od ruke do ruke, doď u ruke Kraļeviću Marku, sama mu se sabļa izvadila. Nar. pjes. vuk. 2, 342, *išli bi amo i ovi drugi (premda bi uprav pripadali pod* a): U kom još je rat gvozdeni, ki izvadit nije se dao. J. Kavańin 323a. Britku ću mu sabļu zatopiti, zatopiti onom slanom krvļu, da se ne da izvadit iz kora. Nar. pjes. vuk. 2, 107. Od pojasa sabļu potegao, izvadi se, ka' nova s kovača. 2, 328. Gleda sabļu malo i veliko, nikome se izvaditi ne da. 2, 342.

b) u osobitom značeńu, izgovoriti se, vidi izgovoriti, 1, *g i osobito pod* 3, a, *d). — Između rječnika u Voltićijinu* (‚cavarsene, scusarsi, sparire' ‚sich wegschleichen') *i u Stulićevu* (‚excusare se, purgare se apud aliquem'). Nikor se ne može izvaditi govoreći... P. Radovčić, nač. 51. Neka se nikor može izvadit aliti skužat. ist. 5. Moću se izvaditi govoreći:... P. Macukat 44. Nisam se mogao izvaditi, već mi se vaļalo poda ń *(brime)* podložit. J. Banovac, razg. 191. I tako koji s jednim, koji s drugim ogovorom svi se izvadiše. F. Lastrić, od' 235. Niti je znao kako bi se izvadio. M. Zoričić, src. 188. — *S genetivom i prijedlogom* od. Šest stotina ogovora iznahodiš za moći se od kora izvaditi. P. Knežević, osm. 133. Brez da se od ńe ikad ko može izvaditi. I. Garańin 25. — *S infinitivom.* S kojom hitrinom ištem uzroka i razloga, kojijem bih se izvadio posluh mu dati, da voļi mojoj pogodim? I. M. Mattei 61. A ti češ iznaći uzroka i ogovora, da se izvadiš otit mu se pokloniti. 101.

c) u drugom osobitom značeńu: naļutiti se. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚On se na me od skoro nešto jako izvadio'. ‚E, jako se edan na drugog izvadio, Bog zna će biti'. J. Bogdanović.

IZVADIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. isteživ. — *nepouzdano (dajbudi u aktivnom smislu).*

IZVÁĐÂŃE, *n. djelo kojijem se izvađa (vidi* 1. izvađati). Kod izvadjańa živadi ne vaļaju vištine. J. S. Reļković 157. U izvađańu svojih osnova. M. Pavlinović, rad. 110.

1. IZVÁĐATI, izvâđâm, *impf.* 1. izvesti *(uprav iterativno prema* izvoditi). — *vidi i* 2. izvađati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* izvajam ‚hinc inde congrego') *i u Voltićijinu* (izvajati ‚menare, condurre fuora' ‚herausführen'). Vidite smokvenicu i sva stabla: kada jure izvađaju iz sebe plod, znajte da blizu jest lito. I. Bandulavić 1b. luc. 21, 29—30. Odkle bila zora svitli dan izvaja. I. T. Mrnavić, osm. 141. Otac izvadja sina kako jednu riku. ist. 33. Koje grihe izvadja *(linost)?* 172. Iz dila kriposnije izvađa taštu slavu. M. Radnić 33b. Stabla, kada jurve izvađaju iz sebe voće. I. Zanotti, ined. priš. 30. S jazikom riči izvadja. A. Vitaļić, ist. 159a. Narav ovu nasladļivu i čudnovatu komediju jednu iza druge izvadja. M. A. Reļković, sat. L6a. Koje čovik ne zna izvadjati *(komedije i tragedije).* L6b. Vlastite ovce zove imenom i izvađa ih. I. Garańin 10. *(Gusak)* izvadja *(pjeva?)* kada koja snese, prid ńom vratom od radosti trese. J. S. Reļković 159. Kad bi vidili jednog pastira, koji ovce svoje rano na ugodne i zdrave paše izvađa. B. Leaković, gov. 104. Moj će babo svate dočekati, moja braća końe izvađati. Nar. pjes. petr. 1, 220. Smišļao je slike što je naumļivao izvađati. M. Pavlinović, rad. 66. Moglo se zamašne osnove snovati i izvađati. 182. Pjemont žrtvovao se i podmetnuo misli talijanskoj da ju izvađa. razg. 17.

2. ÍZVAĐATI, izvađâm, *impf.* izvaditi. — *Akc. je kao kod* izgrtati. — *Teško je kod mnogijeh primjera razaznati, pripadaju li amo ili pod* 1. izvađati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izvađam *kod* izvaditi) *i u Stulićevu* (‚extrahere'). Tko odveće uža, izvađa krv. Zborn. 20a. Ovo jest oni učenik, koji svidočastvo izvaja ot ovih i pisa ova. Postila. y1b. Vse ove riči svidočastvo izvajaju i na znanje daju jednoga živa čovika. Cc3a. U ovomu brani se i izvadja on koji razložito može ne znati tu opovid. Š. Budinić, ispr. 151. Jedni pobrajahu nepravde vezirske, nici izvadjahu privare nevirske. I. T. Mrnavić, osm. 170. Ovo se isto izvađa iz istomačeńa istoga uskrsnuća. J. Matović 109. Odkle se izvađa oni nauk posvetilišta novoga zakona. 228.

ÍZVAĐÊŃE, *n. djelo kojijem se izvadi.* — *Stariji je oblik sa* -nje. — *Griješkom se nalazi pisano* dj *i* d *mj.* đ. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izvađenje), *u Belinu* (izvadjenje 154b. 155a;

izvadjenje crijèvâ ‚sbudellamento, lo sbudellare' ‚evisceratio' 646a; izvadjenje zúbâ ‚sdentamento, lo sdentare' ‚dentium evulsio' 662b), *u Bjelostjenčevu* (izvađeńe, izvajeńe), *u Voltiǵijinu* (izvađeńe), *u Stulićevu*. Jedni se spuštaju, ali s kojimgod izvadenjem. B. Kašić, nasl. 177. Zabavļeńe istegnuto nosi sobom jedno nerazabrańe i izvađeńe voļe. M. Radnić 154b. Treći *(dio aritmetike)* izvađeńe činit. M. Zoričić, aritm. 1. Sedmi *(dio aritmetike)* izvađeńe korena činit. 2. Izvađeńe — sottrazione. 18. Za izvršit posve izvađeńe hoće se četiri broja. 20.

1. IZVAĐÍVATI, izvàđujêm i izvàđîvâm, *impf. vidi* 1. izvađati. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka (isporedi kod* 1. izvađati *primjere istoga pisca).* Otac i sin izvadjuju duha svetoga. I. T. Mrnavić, ist. 33.

2. IZVAĐÍVATI, izvàđujêm i izvàđîvâm, *impf.* izvaditi. — *U Belinu rječniku: praes.* izvadjujem i izvadivam *(vidi kod* izvaditi, 1, d) *kod* izvaditi; *u Bjelostjenčevu* (izvadivam, izvaditi .educo, exauspico, eximo, excipio, extraho, elicio, depromo' *i drugo iz Mikaļina), u Voltiǵijinu (kod* izvaditi *praes.* izvađujem i izvadivam).

IZVAJAŃE, *n. djelo kojijem se izvaja i u konkretnom smislu ono što je izvajano. — Naj stariji je oblik s* -nije. — *U jedinom je primjeru* -aja- *sažeto u* -a-, *vidi kod* vajati. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚sculptura' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (izvajanije ‚scalptura'). Izvanijami različnyhъ vidovъ istukannyhъ. Okáz. pam. šaf. 61.

IZVAJATI, izvajam, *pf. vidi* izrezati, a, *c).* — *Složeno:* iz-vajati. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚sculpere, insculpere, caelare' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (‚scalpere'). Bogorodice juže ukrasi . . . i izvaja. Domentijana 65. Prečudnu izvajanu obojudê postavi ju. 285. Izvajavšiimъ izlišnê. Glasnik. 11, 70.

ÌZVÂJKATI SE, izvâjkâm se, *pf. iskajati se.* — *Složeno:* iz-vajkati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nigda so izvajkati neću, što gada mlada oženi'. J. Bogdanović.

ÌZVALA, *f.* drvo izvaļeno iz zemļe. M. Ružičić.

1. IZVÁLITI, izvâlîm, *pf. oboriti, učiniti da što padne (obično s bukom, i misli se da je objekat ńešto poveće).* — *Složeno:* iz-valiti *(vidi kod* uvaliti). — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvaliti, *rus.* извалять. — *Između rječnika u Voltiǵijinu* (‚rivoltare, ribaltare' ‚umwerfen, umstürzen') *i u Vukovu* (1. ‚umwerfen' ‚everto, prosterno' *s primjerom:* Đe je magla pań izvalila. 2. oči ‚scharfen blick werfen' ‚rigidis oculis intueor' *s primjerom:* Izvalio na ńega svoje velike oči).

1. *aktivno.*

a. *prelasno. a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* On tu ploču krene i izvali. Ivan trog. 14b. Topovima izvališe od Novoga tvrde zide. Nar. pjes. bog. 175. S bumbama kule izvališe. 180. Da ga *(drvo)* slomi il' izvali *(vihor).* V. Došen 17a. Izvalite studeno mramorje. Nar. pjes. petr. 2, 82. Izvalila magla pań. (Kad što kazuju što nije prilike da je istina). Nar. posl. vuk. 97. Krše se drva, misliš sve će iz korena izvaliti. Nar. prip. vuk. 179. Gvozdenom polugom napadač izvali vrata. M. Đ. Milićević, zim. več. 316. — *metaforički.* Čekala sam da iz kuće izvalim prijeteške stijene moje kćeri. B. Zuzeri 187. — *b) s objektom* oči, *rastvoriti jako oči (od jeda, straha, čuda itd.).* I krvave oči izvalio. Nar. pjes. petr. 2, 551. *vidi i u Vukovu rječniku.* — *c) u prenesenom smislu, isléći (naroditi).* Boļe kokoš isporuči pura, ona dva put po više izvali il' kokoši il' pataka malih. J. S. Reļković 100.

b. *neprelazno, izići (kao* izvaliti se). — *U jednoga pisca našega vremena.* Ali mjesec na goru izvali. Osvetn. 1, 60. Pošto Luka na utrinu ravnu, dotle četa iz sela izvali. 2, 71.

2. *pasivno.*

a. *part. praet. pass. stoji prema značeńu kod* 3, b, *a).* Vojnike sve nadziru po briješćim ńege, ńeke pod dubjem i po ravnici izvaļene, gdje svakoga san bijaše priklopio. B. Zuzeri 124. Kod ńe bludnos izvaļena leži gnusnom na brļogu. N. Marči 66.

b. *part. praet. pass. stoji prema značeńu kod* 3, b, *b).* S izvaļenijem crijevima izdahnu. S. Rosa 157a.

3. *sa* se.

a. *pasivno (vidi* 1, a, *a)).* Deblo brez ploda imade se izvaliti i u vatru uvaliti. V. Došen 17a.

b. *refleksivno. a) lèći, prostrijeti se (obično ne dosta pristojnijem načinom, i o životińama). — između rječnika u Stulićevu:* izvaliti se, izvaļivam se ‚multum volutari, sternere se (imbibit autem ideam alicujus turpitudinis, immodestiae, impudentiae'), *i u Vukovu:* ‚sich hinwerfen' ‚procumbo'. Linac lulu kad zapali, pak se spusti i izvali. V. Došen 206b. Izvalio se kao pas. Nar. posl. vuk. 97. *(Medvjed)* pomisli da će drijen sazreti prije sviju ostalijeh drveta, pak se izvali poda ń da čeka. Nar. prip. vuk.2 312. Izvali se na posteļu. Nar prip. bos. 1, 50. Kad se ļeti na vrućini izvalio *(päs).* Vuk, poslov. XI. Na pustinu se izvalih te zaspah kao zaklan. Pravdonoša. 1851. 31. — *b) ispasti (vaļajući se).* Iz ńega se *(suda)* izvali grda zmija. I. Đorđić, ben. 126. Gnijezdo pade, ptičić se izvali. Nar. pjes. juk. 280. Izvališe se, padoše svi. Đ. Daničić, isai. 46, 2. — *c) izléći se, vidi* 1, a, *c).* Kada pako lêć se stanu mladi, ovo š ńima kućanica radi: često gleda i pomaže svako, da se more izvaliti lako. J. S. Reļković 161. — *i roditi se (kaže se s prezirańem).* Odonud se ti izvali, odkud krivci svi ostali. V. Došen 247a.

2. ÌZVALITI, izvalîm, *pf. vidi* 2. isfaliti. — *Složeno:* iz-vàliti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Sila nas je danas od prtine izvalilo' (t. j. nijesu svi došli na kidańe prtine, koji su imali doći). ‚Esu li tvoji kuruzi svi iznikli?' ‚Ma nijesu bome, sila i' je izvalilo'. ‚Moji nijesu izvalili, ma nikli, ne mogu ļepše, van Bog koji je onako da'. J. Bogdanović.

IZVÁĻATI, izvâļâm, *pf. složeno:* iz-vaļati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Riječ je stara, isporedi rus.* извалять.

1. *aktivno.* — *Između rječnika u Voltiǵijinu* (‚voltolare, rivoltare in giro, raggirare' ‚herumdrehen, rollen') *i u Vukovu* (‚herauswälzen' ‚provolvo').

a. *izvaditi vaļajući.* — *U Vukovu rječniku.*

b. *kad je objekat sukno itd., svršiti vaļańe u osobitom smislu (vidi kod* váļati). ‚Da je tebi znati, šta je ova stupa zimus sukna izvaļala'. J. Bogdanović. *u Šulekovu rječniku:* ‚ausmangeln'.

c. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka ne razlikuje se od* 1. izvaliti, a, *a).* Topovima izvališe od Novoga tvrde zide a bumbama Novske kule i junake izvaļaše. Nar. pjes. bog. 175.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, b. ‚Ovo sukno nije dobro izvaļano'. ‚Ovaj biļac nije naj boļe izvaļan'. J. Bogdanović.

b. *part. praet. pass. stoji prema značeńu kod* 3, b. U grisih izvaļan prostiram se na crnu zemļicu. A. Kanižlić, kam. 319.

3. *sa* se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu* (‚voltolarsi molto' ‚multum volutari' 778b), *u Stulićevu (uz* izvaliti se), *u Vukovu* (1. ‚sich herauswälzen' ‚provolvor'. 2. ‚sich satt wälzen' ‚satior volutando').

a. *izići vaļajući se (vidi* 1, a). — *U Vukovu rječniku.*

b. *kao perfektivni glagol prema vaļati se, ističući da se subjekat do voļe vaļao.* Sviňa u blatu kada se izvaļa. F. Lastrić, test. 233a. Kada se *(sviňa)* izvaļa u blatu. svet. 62b. U kom *(smradu)* kad se tko izvaļa mnogo smrdi. V. Došen 63b. Izvaļati se u glibu. Ant. Kadčić 507.

c. *vidi* izvaliti se *(kod* 1. izvaliti, 3, a, *a)).* Side se za trpezu, al' je sramota dignuti se dokle se veći dio ne izvaļa pjanije. F. Lastrić, od' 173.

IZVAĻÍVÂŇE, *n. djelo kojijem se izvaļuje.* — *U Vukovu rječniku.*

IZVAĻÍVATI, izvàļujêm *i* izvàļîvâm, *impf.* 1. izvaliti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (izvaļivati, izvaļujem ‚umwerfen' ‚prosterno').

a. *aktivno.* Potok izguļuje cvijetje i trave i izvaļuje prisade. M. Radnić 321b. Otrovnoga korena s žilam poganim ne izvaļuju. I. J. P. Lučić, doct. 10. Dobar dore na kukove pade, sve kaldrmom zečki poskakuje, iz kaldrme mermer izvaļuje. Nar. pjes. marj. 76. Sve nekakve prigovore kao zagonetke izvaļivala. V. Vrčević, niz. 25. Silni vetar izvaļivao matoro drveće. M. Đ. Milićević, zim. več. 308.

b. *sa* se, *refleksivno.* — *U Stulićevu rječniku: praes.* izvaļivam se *kod* izvaliti se, *i u Vukovu:* ‚sich hinwerfen' ‚prosternor'.

ĮZVAM, *vidi* 1. izvan.

1. ĮZVAN, *adv. praep. conj.* extra. — *isporedi* izvani, izvanka *itd.* — *Sastavļeno:* iz-van *(prijedlog se* iz *dodaje radi veće sile).* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvъnъ, *rus.* извонъ. — *Nalazi se pisano i* izvam, *što u kojem primjeru može biti i štamparska pogreška, ali kod većega dijela biće pisarska pogreška samijeh pisaca koji nijesu dobro poznavali razliku između glasova* m *i* n *na kraju riječi; takovi se oblik nalazi:* B. Betera, ćut. 43; K. Maģarović 44; F. Lastrić, od' 127; ned. 132; L. Vladmirović 31. 93; L. Radić 14. 28. 38; I. J. P. Lučić 29; T. Ivanović 117. — *u dva pisca (oba, kao što se čini, Bugarina) ima oblik* izvań: K. Pejkić 7; P. Bakšić 55. 66. 84. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izvan, s dvora ‚extra'; izvan, vanka, na dvor ‚foris'; izvan sebe, žalostan ‚perculsus, percussus, afflictus'; izvan, osvem ‚extra, praeter, excepto quod'; izvan načina ‚ultra modum'), *u Belinu* (‚fuora e fuori' ‚foras'; ‚fuori' ‚extra' 334a; ‚apparentemente, in apparenza' ‚specie' 90b; izvan ‚eccetto' praeter' 283a; izvan toga ‚oltre che' ‚praeterquam quod'; izvan ovoga ‚oltra di questo' ‚praeterea' 523b; izvan ‚oltra, e oltre, cioè fuori, e doppo' ‚praeter' 523b), *u Bjelostjenčevu* (‚dempto, excepto'), *u Voltiģijinu* (izvam *i* izvan ‚fuorchè, salvochè, eccettochè, fuor di' ‚ausser, ausgenommen'; izvan ńega ‚eccettuato lui' ‚er ausgenommen'), *u Stulićevu* (‚praeter, praeterquam quod, excepto quod, extra, extrinsecus'; izvan da ‚praeterquam quod'; izvan načina ‚immodice, nimium, praeter modum'; izvan puta ‚fuor di proposito' ‚ab re'; izvan sebe ‚sui impos, phreneticus'; izvan svijesti ‚non sui compos'; izvan toga ‚praeterea, insuper, ad haec'; izvan vremena ‚intempestive'; izvan i iznutra ‚intrinsecus et extrinsecus'; izvan što ‚praeterquamquod'), *u Vukovu:* ‚(mit gen.) ausser' ‚extra' *s primjerom:* On je izvan sebe *s dodatkom da se govori u Hercegovini; u Daničićevu* (izvьnъ ‚extra').

A. *adv. spoļa, zdvora.*

a. *kod stajańa.* Paklom ju pomaži iznutra i izvan. N. Rańina 115a. gen. 6, 14. V koj *(celi)* izvan biše napisana figura sv. Jerolima. Transit. 247. Jablka od cedra je izvan slatka a znutra jedno malo kisela. Korizm. 11b. Crkve ćeš još vidit iznutra ter izvan tač lipe. H. Lucić 190. I vide se *(taki ļudi)* izvan u tisknu živinju, iznutra budu stan čudnomu uminju. P. Hektorović 44. Svi te glasom hvale do neba i čtuju, veli razumnici, ne mišćane sami, da izvan knižnici. 63. Kako iznutra kremen kami vazda gori a izvan stine. A. Čubranović 151. Vas kip moj i izvan i iznutra svetom milosti tvojom oplakati. A. Gučetić, roz. jez. 164. Puk izvan stojeći moļaše. F. Glavinić, cvit. 195b. Hote biti izvan svit goreći, iznutra conscijencija. 396a. Da posve vre i kipe 'znutra, izvan tvrdni stražnici pri Bogu biti dostojite se. svitl. 133. Što god srce u sebi prvo odlučuje, to izvan potle dili izvršuje. A. Georgiceo, pril. 93. Ki izvan staše u taboru. J. Kavańin 247b. Izvan susi, blijedi, mrazni, pak iznutra vrući i krasni. 377b. Koje sriče ne imaju oni, koji su izvan. F. Lastrić, test. 277a. Izvan s vodom se opiramo. J. Matović 125.

b. foras, *napoļe, nadvor, kod micańa.* Ni vnutre zatvoren ni izvan pritvoren. Transit. 124. Dovodim vama ńega izvan. B. Kašić, rit. 128. Sada poglavica ovoga svijeta izagnati će se izvan. J. Matović 51. Vlasi žene neka ne budu izvan spuštene. 392. Lupeži, koji se izvan zatvaraju s ključima. 397. Koji izajde izvan, zaplaka se gorko. 505. I izvan neće već izajti. 517.

c. *osim* iz *mogu stajati sprijeda i drugi prijedlozi, koji ne mijeńaju značeńe, nego mu podaju veću silu: a)* na: na izvan. Sve na izvan jednaci. I. Ančić, vrat. 19. Na izvan ‚apparentemente, in apparenza' ‚specie'. A. d. Bella, rječn. 90b. — *b)* od: od izvan. Kraļ pride s vitezi iz lova od izvan. Oliva. 12. Ako se ne bi od izvan postavila zaprijeka. J. Matović 475.

B. *praep.* extra, *s gen.*

1. *s glagolima koji znače stajańe (ne micańe) i uopće kod stajańa, pokazuje da ńešto nije u onome što je u gen.*

a. *uopće, sa značeńem sprijeda kazanijem (u pravom i prenesenom smislu). a) o pravom mjestu.* Iže su izvьnь manastyrja. Sava, tip. stud. glasn. 40, 168. Jaže sutь vьnutrь i izvьnь monastyirja. Mon. serb. 79. (1302—1321). Ašte kto užežetь izvnь sela gumno. Zak. duš. pam. šaf. 37. U vsemь ńegovê gospodьstvê i paače izvьnь ńegova gospodьstva. Spom. sr. 1, 62. (1405). Na ovom konfini aliti izvan konfina. Mon. serb. 103. (1468). Oltar v crikvi ali 'zvan crikve. Naručn. 26a. Ali u tijolu ali izvan tijela, ne znam. N. Rańina 35a. Petar staše na vratijeh izvan dvora. 108b. A u večer izvan kuće stoji. M. Držić 167. Izvan kuće mi se valent mladić čini. 182. Ovako se mani vidi ńega sa častju i darmi susristi ga izvan držanja afinskoga. Aleks. jag. star. 3, 240. U crkvi svetoga Lovrijenca izvan mira. A. Gučetić, roz. mar. 65. Stacijoni unutra i izvan mira od Rima. 66. Da se nima izvan crikve misa govoriti. F. Glavinić, cvit. 154b. Teže jest krivo svjedočiti na sudu nego li izvan suda. S. Matijević 36. Jedna stvar izvan svoga mjesta naravnoga ne opočiva. M. Radnić 371b. On je na grijeh i u kući i izvan kuće prisotonio puno duša. B. Zuzeri 96. Svidočanstvo jest svako prikazańe

il' mu učińeno na sudu il' izvan suda. F. Lastrić, ned. 177. Podnositi samo za tri dneva oštrinu od pustińe izvan doma svoga. 294. Stvari inačije dopuštene činiti se na drugomu mistu izvan crkve. 318. Tilo ima svoje dile koji su jedan izvan drugoga, kako ruka izvan glave. J. Filipović 1, 364a. Izvan Rima nahode se primlogi manastiri. A. Kanižlić, kam. 453. U Carigradu i izvan ńega. 562. Umro u drugom mistu izvan manastira. M. Zoričić, zrc. 18. Nemamo mira ni pokoja ni u kući ni izvan kuće. Đ. Bašić 13. Po gradu i izvan grada. And. Kačić, kor. 66. Bi ukopan izvan crkve. Blago turl. 2, 86. Ako robe izvan mora papi podložna. Ant. Kadčić 283. Da se svakoga miseca imadu ispovidit po jedan put svi redovnici toliko u monastiru koliko izvan manastira. M. Dobretić 164. Planina Kalvarija izvan vrata grada Jerusolima. I. Velikanović, uput. 1, 169. Pribivajući izvan svoje državе. I. J. P. Lučić, nar. 56. Ako je u raju potreban bio post, a kamoli izvan raja. J. Rajić, pouč. 1, 49. Živina ova izvan svoga rodnoga mista nije mogla za dugo živiti. A. Tomiković, živ. 269. Gdi su morali biti ako ne na svitu? ili zar su bili izvan svita? gov. 68. Izvan pašaluka biogradskoga daļe je naija Kladovska. Vuk, dan. 2, 55. Prorok ne može poginuti izvan Jerusalima. luk. 33, 33. Jedni se *(nadimci)* nadjenu djetetu u kući kao od milosti, a drugi poslije izvan kuće. rječn. *kod* nadimak. Vidio sam ih nekoliko blizu seoske crkve, ali izvan porte. *kod* stećak. I ni jedan nije izvan kuće. P. Petrović, gor. vijen. 67. U kući ili izvan kuće. Đ. Daničić, 3mojs. 18, 9. — *b) mjesto je* put, *te se* izvan puta *shvaća u pravom (stramputice) i u prenesenom smislu.* Ako je izvan puta. A. Gučetić, roz. jez. 11. On je samo u pustiňi i izvan puta. M. Divković, bes. 111b. Nije čudo da je grešnik izvan puta. 252a. Po širokom Oceanu Erkulova izvan puta. G. Palmotić 2, 8. Putnik koji izvan pravoga puta hodi. I. Grličić xvi. Da ga bdeća uzčuva izvan puta. J. Kavańin 158b. Da nijesmo izvan puta neg da uprav putujemo. B. Zuzeri 28. Istinito jest, da su izvan puta spaseńa od crkve prokleti. I. Velikanović, uput. 1, 245. Brzo ide, ali izvan puta. Nar. posl. vuk. 29. — *c) u genetivu može stajati ili kolektivno ime kojijem se pokazuje mnoštvo čeļadi (a i životińa, n. p.* jato) *ili sam plural.* Junačkoga izvan zbora sam dni traješ. G. Palmotić 2, 480. Ilija bijaše izvan naroda i svakoga ļudskoga općeńa kada vidi anđola. M. Radnić 420b. Igrat izvan kola. (Đ). Poslov. daničić. Ptica izvan svoga jata lasno pogine. (Đ). Gubavac, dogod je gubav, stoji izvan ostalije sam. F. Lastrić, ned. 350. U kolu je Milica, izvan kola Danica. M. Katančić 75. Da se mnogima krśteno ime slabo i zna izvan kuće i rodbine ńegove. Vuk, rječn. *kod* nadimak. — *amo može pripadati i ovo:* Ne ženi se izvan roda moga. Nar. pjes. istr. 2, 76. *i ovo (vidi kod* svijet): Tu u zaklonoj mirnoj strani kalujerstvo izvan svita. J. Kavańin 861b. — *d)* izvan kalendara. Svetci koji su izvan kalendara. M. Divković, nauk. xvi. Postovi, koji su izvan kalendara. P. Posilović, nasl. xv. — *e) u gen. je* crkva *ili* vjera. Zato se u vik gube svi izvan temeļite crkve. I. Ančić, svit. 102. Da se tko more saraniti izvan ove prave vire. F. Lastrić, test. 275b. Izvan crkve nejma spaseńa. A. Kanižlić, kam. 275. Koji je izvan prave vire. utoč. 42. I koji se nahodi u skutu svete crkve i koji žive izvan ńe. Đ. Bašić 21. — *f) u gen. je* zakon (red zakona). Da je Isus izvan reda zakona blagovao vazam. A. Kanižlić, kam. 581. — *u ovom primjeru* izvan zakona *znači: koji nije po zakonu, koji je nezakonit.* Običaj izvan zakona jest oni koji proglasuje zakon novi prvo nevidjen ni čuven . . . A. d. Costa 1, 9. — *g) u gen. je* običaj. Da te mnokrat zamišļena vidim izvan običaji. G. Palmotić 1, 298. Ńešto mi se zasramila izvan svoje običaji. 2, 226. — *h) u gen. je kakvo djelo, te se ističe da je ńešto zakonito samo uz ono djelo. takovo djelo može biti, n. p.: aa) ispovijed.* Reći izvan 'spovidi. Naručn. 92b. Pače da bi misnik i znao tvoj grih s drugu stranu, izvan tvoje ispovidi ne more ga odrišiti ni oprostiti. F. Lastrić, ned. 46. — *bb) ženidba.* Uzbuditi se na blud izvan matrimonija ali ženidbe. S. Matijević 68. Koji su rođeni izvan ženidbe zakonite. Ant. Kadčić 25. — *cc) boj.* Premda izvan boja sagrišuju to nepravedno čineći. Ant. Kadčić 283. — *i) u gen. je vrijeme, te može biti: aa) ńeko osobito, te je značeńe: kad nije ono vrijeme.* Izvan posta malo kad što blagujući. P. Knežević, živ. 41. U dneve prisnika prikazivali jesu u prisnu, a izvan ńih u kiselu. A. Kanižlić, kam. 546. — *bb) vrijeme uopće, te je značeńe: u nevrijeme.* Da ne bi izvan vrjemena odmaknuli sakramenat krštenja. J. Matović 153. — *k) u gen. je čeļade. aa) uopće.* Neka se čini od ovoga časa do smrti moje tvoja sveta voļa, u meni, po meni, izvan mene, oko mene, i svemu momu. Azbukv. 1690. 22. Nikakva stvar nije toliko izvan nas kakono pinez, nit' je stvari koja nam mańe koristi čini. M. Radnić 81a. Što Bog izvan sebe diluje, diluje općeno i skupno sve trojstvo. J. Filipović 1, 161a. — *bb) u gen. je Bog, te je smisao teologićan i mistićan.* On je izvan Boga i izvan milosti Božje. M. Divković, nauk. 109. U Isusu se ja ponavļam, a izvan ńega ja se gubim. M. Jerković 21. U istinu ti si *(Bože)* moj smiriteļ u komu je privišńi mir i pravi pokoj, izvam koga nije drugo neg bolest, trud i nevoļa. L. Radić 14. — *također teologički i mistički, ali u drugom smislu stoji u ovom primjeru:* Vas je otac u sinu i u duhu s.; vas sin u ocu i u duhu s., i vas duh s. u ocu i u sinu: ‚nullus horum extra quemlibet eorum est': nijedan od oviziju nije izvan drugoga. F. Lastrić, test. 271b. — *l) s gen.* sebe *znači stajańe u kojemu čovjek ili posve ne misli (n. p. kad padne u nesvijest), ili ne može da razloži (n. p. u ludosti, u grozmici, u strahu, u čudu, kad je zanesen itd.). suprotno je* u sebi, pri sebi. *isto je značeńe i s gen.* pameti i svijesti. *aa)* izvan sebe, *vrlo često.* Izvan sebe bjehu cijeć što se bješe prigodilo. N. Rańina 184a. On je plačan izvan sebe, ne umi od straha poći kamo. F. Lukarević 295. Hoditi će kako izvan sebe. M. Divković, bes. 29a. Nego li ako je bio mahnit ali izvan sebe. M. Orbin 4. Ja se snebivam i ostajem izvan sebe istoga. 27. Eto Milijenko u crkvu ide, izvan sebe k'o vas da je. I. Gundulić 170. U ovoj bijesti izvan sebe udarajuć na sve strane ne pristaše. 559. Kô zamišļen i izvan sebe. P. Kanavelić, iv. 2. Ne bi li bio on budalast i brez pameti i izvan sebe i čovik brez nijednoga razloga? P. Posilović, nasl. 7b. Kad uzbudem izvan sebe bez pameti. I. Akvilini 326. Izvan sebe poče u glase. I. Đorđić, uzd. 17. Stojeći kako izvan sebe. M. Lekušić, razm. 145. Svi scińahu da izvan sebe govori. J. Banovac, razg. 85. Iđaše s. Marija Mandalina de Pazzi kao izvan sebe po mostiru govoreći: . . . 42. Nikostrat, veliki pengadur, vidivši jednu priliku upenganu od Zeuxi drugoga pengadura, tako se u ńu zagleda, da izvan sebe osta. 98. Nisam ja, veli sveti naučiteļ, izvan sebe, da mogu dat' uzdańe dobro umirat, ko je zlo živio. 180. Ona izvan sebe od

ļubavi i žalosti ne mogaše se umiriti. 150. Izvan sebe od veseļa. pripov. 90. Od velike slatkosti, veseļa i radosti kao izvan sebe zavapi: ‚Eno vidim nebesa otvorena!' F. Lastrić, od' 388. Začuđen cesar osta kao izvan sebe. test. ad. 86ᵇ. Scine redovnici koji su oko ńega, da on u ogńu viče izvan sebe. ned. 26. Tako osta kao izvan sebe. 32. Jesi li u sebi il' izvan sebe? 49. Pade kao izvan sebe prid propetjem. 182. Koju vidivši Katarina prinemože se i osta kao izvan sebe. 333. Il' mu ogań digne svijest, te je izvan sebe. 344. Da videć ga ostajaše izvan sebe svaki čovik. P. Knežević, živ. 88. Izvan sebe od nike slatkosti i veseļa uzete divice. A. Kanižlić, utoč. 527. Što će počet mati kao izvan sebe? rož. 20. Čuvši oni ovo, postadoše od ļutine kano izvan sebe. E. Pavić, ogl. 645. Na ove riječi nenadane osta mladić kô izvan sebe. Đ. Bašić 236. Ostade iz početka izvan sebe. And. Kačić, kor. 90. Mlogi taki od prvoga praska izvan sebe ostane. M. A. Reļković, sat. L8ᵇ. Jeda si izvan sebe? N. Palikuća 44. Kakono izvan sebe su od radosti i veseļa. Blago turl. 2, 98. Saul leti kako izvan sebe. I. J. P. Lučić, razg. 83. Ostadoše od stida izvan sebe. 48. Kad jih bolest obuzme i budu izvan sebe. B. Leaković, nauk. 220. Poče tamo amo bježati, te u pustińu kao izvan sebe. Nar. prip. vuk. 141. Govorahu da je izvan sebe. Vuk, mar. 3, 21. — *amo pripada i ovaj primjer, u kojemu je subjekat* jezik: Ako jezik izvan sebe sad govori bez razloga. I. Gundulić 38. — *bb)* izvan pameti. Stahu vsi izvan pameti. Transit. 259. O zasljepļenici izvan pameti. Zborn. 48ᵃ. Ako bi bio izvan pameti. S. Matijević 29. Kakonoti jadna da je izvan pameti. M. Lekušić, razm. 59. Da je izvań pameti i razloga. P. Bakšić 66. Koji za nasladjeńi hlepe izvan su pameti. P. Knežević, osm. 275. — *cc)* izvan svijesti. Ki su izvan svoje svijesti i ostale mahnice. M. Orbin 88. Izvan svijesti ‚fuor di sè' ‚non sui compos'. A. d. Bella, rječn. 334ᵇ. Kako može, ako nije izvan svijesti, istinito se oradostivit, tko se vidi da je izišo izvan puta od blaženstva? B. Zuzeri 29. Što ne bi mogao pofalit, neg tko bi bio izvan svisti. Blago turl. 2, 6. Budući n. p. oli pjana, oli zaspala, oli izvan svoje svisti. Ant. Kadčić 428. — *m) u ovom se primjeru shvaćaju metaforički* oči *i* pamet *kao mjesta u kojijem ńešto nije (posve je drugo* izvan pameti *kod l) bb))*. Izvan očiju izvan pameti. (Daleko od očiju daleko od srca). Nar. posl. vuk. 97.

b. praeter, *kao kod* osim, *od pravoga značeńa (bavļeńa nadvoru) prelazi se na preneseno: izuzimańe.*

a) značeńe je, da ono što je u gen. s prijedlogom izvan *ne pripada u ono što se kaže u rečenici. aa) kad je misao pozitivna (kad se ńešto tvrdi)*, izvan *odgovara od prilike riječima: samo ne.* Vas svit, izvan nikoliko malo idolatrov, veru slijaše Isukrstovu. F. Glavinić, cvit. 74ᵃ. Ki se ovdi brojim, izvan kraļa, od svijeh veći. Ġ. Palmotić 1, 821. Izvan smrti lijek je svemu. 2, 174. Tako naspet zadobi vsu Dalmaciju izvan Zadra. P. Vitezović, kron. 114. Viši od sfijeh ļudi izvan samoga Isukrsta. Čestitosti. 50. Ako vi zazivate sva ostala stvorenja izvan čovika. F. Lastrić, test. 98ᵃ. Svi kolici, izvan Marije, u viri pomankat*(će)*. 105ᵇ. Sve mu tijelo osta izrańeno, izvan glave samo. 159ᵇ. Poščaše sve dneve života svoga izvan svetkovina. ned. 186. Svi mu se pokloniše izvan samo tri mladića. 396. Ona je *(bludnost)* tako brezobrazna, da niti se boji unići k staru ni mladu, izvan male dičice (izvan *ne stoji za cijelu rečenicu nego samo za* mladu). ned. 400. Svi episkopi privoļiše izvan peterice. A. Kanižlić, kam. 786. Giganti činńahu od svake vrste zloće, i svi ostali ńih gledajući, izvan sama Noja ... And. Kačić, kor. 7. Isikoše staro i mlado izvan samih divojaka. 101. Svi se pokloniše kipu zlatnomu izvan triju mladića. 291. Jisti i piti u gostionici općenskoj izvan potribe od putovanja. Ant. Kadčić 3. Koje izbigivaju iz svojih manastiri, izvan triju događaji. 295. Voda sve nosi izvan sramote. (Sramota se ne da oprati s čoeka). Nar. posl. vuk. 37. — *bb) u negativnoj ili interogativnoj rečenici* izvan *odgovara od prilike riječima: nego, nego samo, samo (vidi i dd))*. Izvan otca moga ničta tolikoj ne ļubim koliko tebe. Zborn. 121ᵃ. Izvan moje persone nikoga ne primi u kuću. M. Držić 386. Ne imaše gdje svoje glave prikloniti, izvan križa. A. Gučetić, ros. jes. 9. Naredio je da se ne može skup učiniti u nijednomu mjestu izvan crkve. 29. Tko bi je *(čašu)* izvan tebe ni mogao popiti? 178. Ja sam Gospodin i nije veće: izvan mene nije Boga. I. Bandulavić 6ᵇ. isai. 45, 5. Nikakva stvar izvan Boga ne nasića nas. M. Radnić 871ᵇ. Ništa ne ļubi izvan mene. S. Margitić, fal. 224. Koja ostali učenici, izvam Petra, ne vidiše. F. Lastrić, od' 127. Nije bilo moguće nikomu uteći od potopa izvan onije, koji su u korabļi. ned. 99. Tko more grihe opraštati izvan Boga? 348. Kada sva naj skrovitija srca tvoga koja si scinio da su u ńemu se strunula, i da izvan tebe nitko ne zna, kada i vidiš sva očitovana svemu svijetu. 384. Ne htje da itko izvan ńega uljeze. S. Rosa 89ᵃ. Ne biše nijedan od onizih koji prođoše dvajest godina, kada iz Egipta izađoše, izvan sama Mojsije, Kaleba i Josue. And. Kačić, kor. 102. Ma ne kraļeva izvan tri miseca. 286. Nejma nikoga izvan mene sama. N. Palikuća 50. Koja stvar izvan ńega može biti moje ļubavi dostojna? I. M. Mattei 2. Tko će znati izvan zaručnika? Osvetn. 2, 60. — *cc) uz adjektive* drugi *ili* ini, izvan *odgovara od prilike riječi: nego.* Vai koji nasljeduju koju hoćeš inu vêru izvan ili razve ove svete i istine vêre, ti v istinu tašće i zaludu misle. Š. Budinić, sum. 16ᵃ. Misliti na drugu ženu izvan svoje. S. Matijević 85. Ako imam tkoga drugoga izvan tebe obļubiti. B. Zuzeri 91. Tilo *(h)*rani se drugim jizbinam izvan kruha kako ribam, mesom ... J. Filipović 1, 421ᵇ. — *dd) kad u rečenicama negativnijem ili interogativnijem ima* drugi *ili* ini, *ne znam pripadaju li pod bb) ili pod cc)*. I bihomo zajedno, i nitkor drugi s nami u kući izvan nas dviju. I. Bandulavić 57ᵃ. 3reg. 3, 18. Ja ovdi ne vidim druzijeh izvan nas. I. Gundulić 166. Drugu svitlost izvan samo sebe istoga ne ima u sebi *(Bog)*. 211. Zaručnika drugoga izvan Isukrsta ne poznavam. F. Glavinić, cvit. 412ᵃ. Ne hoti imati drugoga boga izvan mene. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 14. Izvan mene nitko ini priličan se ne nahodi. Ġ. Palmotić 1, 293. Ali kô ću ja podnijeti, da te uživat druga bude izvan mene na sem svijeti? 1, 294. *(Zakleh se)* izvan ńega da se ne ću združit s inijem vjerenikom. 1, 312. Od većega glasa i scjene nije drugoga cara i kraļa nad ńe ćaćkom izvan mene. 2, 225. Neće drugu vjerenicu izvan same ńe uzeti. 2, 284. Izvan kraļa ne pomisli na drugi kip. I. Ančić, svit. 23. Nije drugoga boga izvan tebe. P. Posilović, nasl. 158ᵃ. Drugoga prijateļstva nij' na sviti koristnijega izvan tvoga. J. Kavańin 544ᵇ. Inu pratež s sobom ne unese izvan jedne bodežļive kostreti. I. Đorđić, ben. 22. Niti je drugi bog izvan mene. A. Bačić 4. Sin ne dišo drugim dihańem izvan očina. 26. Izvan pape drugi ne

može ga odrišit. 63. Sveta Marija de Pacis ne posnade druge ljubavi izvan Isukrstove. J. Banovac, razg. 133. Da nikakve druge slatkosti ne čujem izvan tebe. B. Pavlović 29. Ne imam, ne, drugoga kralja izvan Gospodina Isusa. F. Lastrić, test. 70b. Drugi izvan Boga biti ne more. test. 229a. Nikad niskim ne govoreći niti drugo okušajući izvan kruha i vode. ned. 365. Da bi tko krstio s kojijem drugijem riječima izvan ovijeh. I. A. Nenadić, nauk. 100. Nejmaj drugih bogova izvan mene. A. Kanižlić, kam. 581. Gospodin jeste istinito bog i nije drugog izvan njega. E. Pavić, jezgr. 88. Stari pustinjaci ne blagovahu ino izvan kruha i trave. Đ. Bašić 35. Niti se mogu narediti od drugoga izvan samoga Boga. J. Matović 180. Nije drugo dopušteno prikazati izvan kruha. 197. Nikad više drugoga ne pogleda izvan svoga zaručnika. I. J. P. Lučić, razg. 73. Erbo nije drugoga boga izvam tebe. T. Ivanović 117.

b) značenje je da se nešto kaše ne samo o onome što je u gen. s izvan, *nego i o čemu drugome, odgovara dakle od prilike značenju prijedloga* preko, *ili riječima: ne samo — nego i.* Kojemu ide od ruke postaviti se da ugrabi kraljevstvo i gospoctvo Isukrstovo ... postavi se izvan toga, da ugrabi vjerenicu njegovu, to jest narav čovječansku. A. Gučetić, roz. jez. 219. Kada nam što veće daje izvan kruha. M. Divković, nauk. 180. Otac duhovni izvan oblasti koja mu je dopuštena veća ali mana, ima zadovoljnost znanja i razabranja duhovnoga. S. Matijević 6. Ostaše u tom boju 4 jezera Turak izvan onih kih je vnogo već u Dunaj natiranih poginulo. P. Vitezović, kron. 207. Saltijer je izvan toga zrcalo od duša. I. Đorđić, salt. xvii. Kada izvan riči iziskuje se pismo. A. Bačić 119. Imaše čeljad od pet sat konikov oružanih izvań drugoga mnoštva pešakov. P. Bakšić 55. Izvan neizrečenih muka hotio si nositi križ. J. Banovac, prisv. obit. 88. Mnogi drugi izvan mene ovo mogu potvrditi. P. Knežević, pism. 81. Izvan konopaca singir na vrat mu staviše. F. Lastrić, test. 109b. Izvan ostalije pogrda zaušnicu primi. 158b. Izvan ovi sviju griha još je jedan put poželio tuđa konja i odlučio ukrasti. ned. 54. Ljubav i dobra prilika općena je svima, a izvam ovoga dužni su roditelji čuvati dicu svoju oda zla društva. 182. Bijaše bo okolo pet iljada ljudi izvan žena i dice. 156. Običaju kralji izvan dvora koje imaju u gradovi, načiniti i držati dvore i na seli. 318. Izvan ove smrti duhovne imaju dvi vrste smrti. 364. Hoti mu udijelit izvan svetiće još i mudros. V. M. Gučetić 170. Što čini izvan redeća episkop što ne čini i misnik? A. Kanižlić, kam. 284. Izvan drugih razloga dva ovde stavljam. 667. Ako bi ga izvan tebe komu drugomu prikazao. M. Zoričić, osm. vi. Da mu ima jošte davat gospodar po beč izvan 3 soldina. aritm. 118. Isiče ih okolo trideset iljada izvan onisih koji se utopiše. And. Kačić, razg. 9. Gospodin Bog tako obogati Abrama i Lota u posidovanju, izvan srebra i zlata, životine od svake vrste. kor. 15. Izvan ostali griha, bihu pogani bludnici. 18. Izvan ostalih zala čini posići braću svoju. 257. Pod molitvu pada izvan molba rožarija i priličnih ispovid i pričešteńe. Ant. Kadčić 358. Izvan nèvîrnîkâ nije dopušteno također ženidbu i udadbu činiti s poluvircima. I. Velikanović, uput. 3, 218. Izvan unutarńega redovništva nahodi se drugo izvansko. J. Matović 296. Izvan rečeni uzroka ima i drugi mnogi. M. Dobretić 439. Sakupio pješca i konika tridest hiljad po izbor vojnikah izvan vojske što je ostavio po granicah na četiri strane. Ogled. sr. 222—228.

c. *od značeńa: na dvoru, na polu, postaje značeńe: na višem mjestu (nego je ono što je u gen.), ali svagda u prenesenom smislu, te* izvan *odgovara od prilike riječima:* preko, nad, više od *(vidi kod b) što Daničić misli o ovome značeńu). a)* izvan *pokazuje da ko u čem nadmašuje ostale (u gen.). isporedi* nad, više (od). *u čemu se nadmašuje izrečeno je: aa) cijelom rečenicom.* Sve imaš milosti izvan svijeh osobne. Š. Menčetić—G. Držić 490. Umiješ dobra bremena uzet izvan svijeh ostalijeh dobrijeh žena. M. Držić 164. Pomaza tebe Bog s uljem veselja izvan svijeh družbenika tvojijeh. J. Matović 30. Ovi izvan drugijeh kušaju priveliku dobrotu. 31. Koju *(slavu)* dostignu izvan svijeh ostalijeh. 64. — *amo bi mogao pripadati i ovaj primjer u kojemu* izvan *doista kao da znači što i* između; *ali se u isto vrijeme ima u misli da subjektu ńešto više pripada nego drugima:* A to podnijet ne mogući, da izvan svijeh se on nahodi, sam neplodne dni koji vodi. I. Gundulić 65. — *bb) adjektivom ili participom.* Kći matere zoveš se zle izvan svijeh na svijet. D. Zlatarić 9a. O lijepa ... eto ja izvan svih ljepotom smamljen tvom, mlijeko psim, a ostavih imanje vukovom. I. Gundulić 157. Izvan drugijeh Isaije proročanstva toliko su otvorena. J. Matović 45. — *amo bi mogao pripadati i ovaj primjer u kojemu ne stoji adjektiv* (lijep) *nego apstraktno ime što od ńega postaje:* Ne bi li dake grijeh u tvomu vid sudu taj ljepos izvan svijeh da stoji zaludu? N. Naljeśković 1, 282. — *cc) adjektivom komparativom, s čega* izvan *znači što i* nego, od. Boljega mladca nije u svijeh djelijeh izvan ńega. G. Palmotić 2, 90. Tri *(sakramenta)* ... govoru se potrebitija izvan ostalijeh. J. Matović 155. — *b) kad je* izvan *s gen.* mjere, načina, reda *postaje adverbijalno značeńe, kao kod* preko. *Daničić* (sr. sint. 141) *piše da se ovaki primjeri nalaze samo u književnika, i doista može biti da su ovaki adverbi postali od talijanskijeh:* fuor di misura, fuor di modo. Budući izvan načina nadaren tisijema izvrsnosti. A. Gučetić, roz. jez. 68. I od otca kako prvorojenomu izvan načina dana *(bi)* oblast. F. Glavinić, cvit. 50b. Gorim, sva sam jedovita, prika i vrla izvan mire. G. Palmotić 1, 51. Ljubi izvan mjere i načina. 2, 29. Ja sam ovu slavnu izvan mire prividjela vjeru tvoju. 2, 267. Lijepijem darim izvan mjere. 2, 523. Nu čim tužna izvan mjere sebe okrivlja. I. V. Bunić, mand. 22. Izvrstan izvan mjere. P. Kanavelić, iv. 149. Druga sgriješi kô izvan mire. J. Kavańin 345b. Izvan mjere ‚oltramisura, smisuratamente' ‚immodice'. A. d. Bella, rječn. 523b. Polje od voda obtječući pokrajine od pridmorja brazilskoga po prostranijeh izvan reda dalečinah mlati i plače jednu i drugu Ameriku. B. Zuzeri 20. Koji ga bijahu po rad toga izvan načina obljubili. 35. Pripovijesti jednoga zlotvorstva krvna, nesmiljena izvan mjere. 260. — *c) u ova dva primjera* izvan *znači što i* preko, više od *(drugi primjer mogao bi pripadati i pod* b, *a) bb)).* Sve što mu ostajaše izvan svoje potrebe, ljubko ubozima razdjeljivaše. A. d. Bella, razg. 31. Ne budući mu tada izvan devet godišta. And. Kačić, kor. 331. — *može pripadati amo i ovaj treći primjer u kojemu* izvan glasa *znači: jače nego običnijem glasom (kojijem se govori):* Kako govoriš toliko i tako jako i izvan glasa? M. Radnić 425b.

d. *od značeńa: biti izvan čega, postaje: ne imati ono, s toga* izvan *može značiti od prilike što i* bez *(u kojemu primjeru može biti i* preko, *isporedi* c), *ali u gen. može biti samo apstraktni supstantiv.* Tko ne bi izvan volje i posluha na-

šega. Mon. serb. 467, (1454). Sad tebe izvan ufanja ugledah. D. Zlatarić 29a. Nije izvan razloga pokloniti ovi dar. M. Divković, zlam. 7. I ne bi izvan prilike med dvimi škodami mańu obrati. F. Glavinić, cvit. 100b. Kad se po sebi ne ište *(izbiveńe)* nego zdravļe materino, i dade joj se lik po kojemu pak izvan misli slidi izbiveńe zametka čovičanskoga. Ant. Kadčić 543. Neuredno i nepristojno želimo, kada izvan potribe i za samo naslađeńe želimo. I. Velikanović, uput. 1, 354.

2. *s glagolima što znače micańe, kao kraj, cil micańu. Daničić* (sr. sint. 141) *misli da se u ovakom slučaju smije upotrebļavati* van *i* izvan *samo u primjerima kao kod f), i da se kod:* Ko pruža noge izvan bjeļine, ozepšće mu. Nar. posl. vuk. 152 *i:* Udare na sve strane u napredak izvan pašaluka beogradskoga. Vuk, građ. 6, *može rasumjeti i samo bavļeńe. ali, i da ne govorim o ova dva primjera, mislim da ima dosta razloga s kojijeh ne bi bila pogreška upotrebiti ovaj prijedlog uz micańe u svakom smislu: naj prije, ako nije pogreška kod f) u onom prenesenom smislu, zašto bi bila pogreška u drugijem slučajevima? drugo, potvrđeno je ovako upotrebļavańe mnogijem primjerima iz svakoga vremena; treće, u praslavenskom jeziku za stajańe bio je prijedlog* vъnê, *a za micańe samo* vъnъ *(vidi* F. Miklošić, vergl. gramm. 4, 515) *kojemu slagańe s* iz *moglo je samo jače istaknuti micańe, a ne promijeniti mu smisao na bavļeńe, te bi po tome* izvan *bilo uprav za micańe a ne za stajańe (ili bi još bolje ovaj prijedlog uprav pokazivao odaļivańe iz mjesta, kao što je u ovom primjeru u kojemu osim gen. s* izvan *ima kao kraj micańu adv.* ovdi: Koja čes vesela izvan mjesta blaženoga ovdi te je sad dovela? Ġ. Palmotić 2, 470. — *vidi i naj prvi primjer kod* a, *a)).*

a. izvan *stoji bez drugijeh prijedloga. a) o pravom mjestu (isporedi* 1, a, *a)).* Pojde izvan grada u Betaniju. Bernardin 29. mat. 21, 17. Izvedoše ga izvan vinograda. N. Rańina 5b. Izgoneći ńega izvan grada. 23a. Pođe izvan grada. 44a. Izagnaše ńega izvan grada. 61b. Vas puk idiješe suproć ńemu s velicijem veseljem izvan grada. Zborn. 13a. Izljesti hoće na dvor izvan vrata. 81a. Da plav moju izvedu izvan ovijeh škoļa. 147b. Pošao je izvan grada. M. Držić 408. Kada bi izagnan čovjek od anjela izvan ovoga raja. M. Orbin 22. Zato prije neg' se krene mlad car izvan Carigrada, podiže se da spomene ... I. Gundulić 298. Podranili bjehu u zoru lov loviti izvan grada. 397. Izpeļahu ga priprosta dičica izvan mesta. F. Glavinić, cvit. 276b. Peļajući je dakle izvan grada. 300b. Što ste izišle izvan grada? Ġ. Palmotić 1, 132. Izide izvan grada. 2, 180. Prosuti sjeme izvan mjesta dužnoga dobrovoļno, grijeh jest. S. Matijević 85. Dijeli se i ona i naj preče izvan crkve sama pođe. I. V. Bunić, mand. 10. Kad bi išao izvan plota svoje (?) vjere naše bditi. J. Kavańin 505a. Kad bi kuda izvan namastira izašla. J. Banovac, prisv. obit. 86. Nije znala izvan kuće ići. A. Kanižlić, utoč. 681. Golubica izašavši izvan korabļe Nojeve. M. Zoričić, osm. 115. Ne ustaviše se dok izvan mejaša izraelskih ne izađoše. And. Kačić, kor. 257. Oli je izašao izvan mista. Ant. Kadčić 71. Prolijući izvan suda naravskoga. 197. Dokle ga *(tilo poluvirca)* izvan toga mista izmetnu. 805. Nećeš iznijet izvan ovijeh mira tvoje stupaje. A. Kalić 500. Ne smijaše ńima ispanuti izvan grada lovca ni trgovca. Ogled. sr. 484. Ne ima kročiti izvan svoje granice. Pravdonoša. 1851. 88. — *b) o putu, isporedi* 1, a, *b).* Ne scijeńu da ćemo izvan puta izaći ako ukažemo ... B. Gradić, djev. 61. Ako neće izvan puta iziti. R. Gamańić D2b. Da nikadare ne izidem izvan puta od ļubavi tvoje. M. Jerković 70. Pojti izvan puta. P. Radovčić, ist. 166. Izišo sam izvan puta od istine. B. Zuzeri 192. Izišla sam izvan puta od istine. 196. Da nije izišo izvan puta nego da ide sveđer u prav put zamjerka žudjenoga. 28. — *c) o mnoštvu čeļadi, isporedi* 1, a, *c).* Izvan zbora tač hrabrena ti se sam hoć izdijeliti. Ġ. Palmotić 1, 166. — *d) o oblasti (moglo bi pripadati i pod a)), isporedi* 1, a, *f).* Da mlogi otide izvan oblasti svoga starešine. M. Zoričić, osm. 25. — *e)* izvan kreposti što staviti ‚ausser kraft setzen'. Jur. pol. terminol. 460. *isporedi i* 1, a, *f) i g).* — *f)* (izići, doći) izvan sebe (pameti *itd.), pasti u nesvijest, poludjeti itd. vidi* 1, a, *l).* Ah! kad smislim, ki čestiti vođah život ja kon tebe, spomena me čini mriti, jaoh! izhodim izvan sebe. I. Gundulić 250. Ona izišla izvan sobe od bolesti buduć kliče:... 467. Francisko od veselja, straha i čuda izvan sebe izajde. F. Glavinić, cvit. 336a. Sveti Franceško koliko bi se puta od one slave spomenuo izvan bi sebe izišao. S. Margitić, fal. 62. Dvi me stvari izvan sebe čini *(sic)* izlaziti. J. Banovac, razg. 149. Izlazim izvan sebe, gledajući Krstjane gdi u ovom Žudije nasliduju. pripov. 56. Od začuđeńa izvan sebe izišavši. F. Lastrić, test. 351b. Kao izvan sebe izišavši. test. ad. 38a. Izvan sebe izodim. svet. 101b. Rad velikoga začuđeńa izađe kano izvan sebe. E. Pavić, ogl. 293. Izađe izvan sebe. M. Zoričić, zrc. 38. Da od stra izađeš izvan sebe. osm. 21. Govori kako da je izišo cijeća čuda izvan sebe. Đ. Bašić 168. Kraļ videći nagrđena i razumeći što se ostalim dogodi, poblidi i izađe izvan sebe. And. Kačić, razg. 77. Često bi izvan sebe izišla. I. M. Mattei 97. Dođe izvan sebe. Vuk, djel. ap. 10, 10. Đ. Daničić, 1car. 10, 15. 2dnevn. 9, 4. — *amo pripadaju i ova dva primjera:* S česa nijesi za nime zatravjena i zanesena izvan sebe? I. M. Mattei 55. Čovik koji izvan pameti stupio nije. A. Kanižlić, uzr. 44.

b. *pred* izvan *ima prijedlog* na *(isporedi* A, c, *a)).* Biše naslonila glavu na livi dlan, a desnu na izvan oždriļa prostrla. Đ. Baraković, vil. 28. Paše na izvan tabora vojnike skupiše. I. T. Mrnavić, osm. 56.

C. *conj.* praeterquam, nisi, *osim, razlikuje se od* B, 1, b *samo tijem što nema uza se genetiva kao pravi prijedlog.*

a. *uz* izvan *stoji supstantiv u onom padežu u kojemu bi stajao da nema* izvan. *a) u nom. radi značeńa u svijem primjerima vidi* B, 1, b, *a) bb) i dd).* Ne mogaše nitko ini izvan višńa vlas visoka strašnoj otet nas vrlini. Ġ. Palmotić 1, 92. Nijedna druga lipota ne nadodi onu od duše izvan sam Bog. J. Banovac, razg. 97. Što li *(čini)* Adama izagnati iz raja zemaļskoga izvan ńegova voļa? 114. Tko dade i daje plod tvojoj zemļi i napridak tvome dilovańu? nitko izvan Bog. 159. Da izvan misnik niko drugi ne može od griha odrišiti. 240. Svaka se vrata mogu zatvoriti izvan ona od smrti. pripov. 1. Jer od dangube ne ima se drugo čekati izvan zlo. 242. U komu nije nijedan patrijarka bio izvan Konstantin. iskaz. 25. Jeli moguće da od desetorice ne nađe se koji bi poznao dobročinstvo i pokazao harnost i spoznanstvo i zafalio na ozdravļeńu izvan ovi jedan samo inostranac? F. Lastrić, od' 265. Kļuča drugoga ne ima izvan božanstvena krv tvoja. test. 109a. Tko more odpuštati grihe izvan sami Bog? test. ad. 18a. Nitko ne poznaje sina izvan otac

ned. 256. — *radi ovijeh primjera vidi kod* nego: Oni božanstveni sakramenat tila Isusova nije izvan prilika jednoga Boga u sakramentu. J. Banovac, razg. 41. Ne čuje se izvan krađe, otimańa, uzdržańe tuđega, kamate... 87. Kako se nije našla među svim ženam od većega dostojanstva, za da bude mater sina Božijega izvan divica Marija. 124. Bijahu mnogi ļudi došli k Eližeu proroku, da bi od gube ozdravili i ne ozdravi izvan samo Naman Širijanin. pripov. 128. Ne može se znati izvan ovo. And. Kačić, razg. 23. — *b) u dat. radi značeńa vidi* B, 1, b, *a) bb).* Nijedna jest *(sic)* stvar na svijetu koja tebi ne čini tuga, izvan onomu koji poznaje Boga. K. Maģarović 29. Djavao ne more nikom nauditi, izvan onom tko k ńemu pristupa. J. Banovac, razg. 88. Nikomu nije bilo ufańa osloboditi se izvan samo onizim... F. Lastrić, test. 276b. Nije nikomu naudio izvan Adamu. And. Kačić, kor. 374. — *radi ovijeh primjera vidi kod* nego: Ja se, kraļu, ne klańam izvan Bogu živomu. And. Kačić, kor. 301. Ne ima se virovati izvam evanđeļu. L. Vladmirović 31. — *c) u acc. aa) radi značeńa vidi* B, 1, b, *a) bb)* i *dd).* Mi ne ištemo plate ine izvan samu čas u rati. Ģ. Palmotić 2, 359. Ne može rič ùpućena naći lipšega ni dražega bisera za doniti nama na ovi svit izvan oni od s. mira. J. Banovac, pripov. 112. Nisam druge svrhe imao izvan poklon. prisv. obit. 8. Od tilesnoga oružja ništa ne imajući izvan lučaricu. F. Lastrić, test. 20a. Niti more reći drugo izvan istinu. 67a. Da drugoga ne imamo maknutja izvan samo visinu. 270b. Ne videći druge svitlosti izvan sivańe od muńa. Đ. Rapić 14. — *radi ovijeh primjera vidi kod* nego: Bogatac imadiše dosta ovaca i volova, ubogi ne imadiše izvan jednu ovčicu. J. Banovac, razg. 106. Ne imam izvan samu jednu dušu. pripov. 17. Ne vidi 'zvan žalost, tugu i nevoļu. M. Kuhačević 97. — *bb) radi značeńa vidi* B, 1, b, *a) cc).* Da on ļubi koju drugu izvan lijepu mu gospoju. Ģ. Palmotić 1, 297. — *d) s prijedlozima.* Plače se za svako izgubļenje izvan za ono. I. P. Marki 86. O čem se Krstjani razgovaraju? ah o svačem drugom izvan o ńiovu spaseńu! J. Banovac, razg. 87. Da ga ne imadihu u što poviti izvan u ništo siromašnih krpa. pripov. 93. — *amo pripada i ovaj primjer u kojem je izostavļen prijedlog* o *pred lokativom:* Papa potvrdi sabor u svemu izvań onomu što se posle bijaše učinilo. K. Pejkić 7.

b. *što nema genetiva uz* izvan *može se shvatiti, kao da je genetiv izostavļen a dopuńa se drugijem riječima što mu pripadaju. a) dopuńa se padežem i prijedlogom. u jedinom je primjeru značeńe kao kod* B, 1, b, *a) aa).* Ima se računati daļe koļeno izvan od prijazni krvne. Naručn. 64a. — *b) dopuńa se relativnom rečenicom. aa) značeńe je kao kod* B, 1, b, *a) bb)* i *dd).* Mi ćemo u to počivati bez svjetlosti ovdi ine, izvan ku nam zvijezde čine. I. Gundulić 20. Ako vidi tvoje srce bres prave bolesti izvan samo što ustmi klapaš lažļivo, bres bolesti. J. Banovac, pripov. 85. Nit' na drugo dilo onda nastoji izvan o kom diluje. 240. Nejmaš ništa izvan što pojideš. M. A. Reļković, sat. E6b. — *bb) značeńe je kao kod* B, 1, b, *b).* I izvan što nas vira uči, poznati bistro možemo. A. Bačić 193.

c. *uz* izvan *stoji adverab, i to: a) pravi. u jedinom je primjeru značeńe kao kod* B, 1, b, *a) dd).* Ovo učinio jesam za službu onih ļudi, koji izvan slovinski, drugim jezikom govoriti ne znadu. And. Kačić, razg. 317. — *b) u adverbijalnom smislu stoji više riječi (supstantiv s prijedlogom). aa) značeńe je kao kod* B, 1, b, *a) aa).* Dužni su kleknut na kolina, izvam u nediļu. L. Vladmirović 92—93. — *bb) značeńe je kao kod* B, 1, b, *a) bb).* Ipak gdi se veće čuje i nahodi izvan u krstjanluku? J. Banovac, pripov. 185. Ne nađe mista, izvan u jednoj gostionici. prisv. obit. 54. Nejmajući ufańa da će igda primiti tilo i krv Isukrstovu izvan na čas smrti. A. Kanižlić, kam. 128. — *c) mj. adverba stoji gerundij. radi značeńa vidi* B, 1, b, *a) bb)* i *kod* nego. Vrime prošasto nama ne služi izvan plačući ńegovo izgubļeńe. J. Banovac, pred. 45.

d. *uz* izvan *stoji infinitiv. a) značeńe je kao kod* B, 1, b, *a) bb).* Ne mislim ja ničesa izvan častit roditeļe. Ģ. Palmotić 2, 113. — *radi ovijeh primjera vidi kod* nego. Nit' imadu jakost *(ovake molitve)* izvan Boga na sržbu probudit. J. Banovac, razg. 22. Jer djavao ne more, izvan napastovat što našu voļu ne pridobi, kad ona oće. 110. Ńegova bogastva i dostojanstva nisu mu služila izvan držati ga daleko od Boga. pripov. 7. Drugo ne ostaje 'zvan moliti Boga. M. Kuhačević 145. — *b) značeńe je kao kod* B, 1, b, *a) dd).* Koje muke mogu dati poglavice svitovńe jednom krivcu? ne druge, izvan mu uzet što ima i život vrimeniti. J. Banovac, razg. 30. Nevoļe koje Bog svrhu nas šaļe, ne ima *(sic)* druge svrhe, izvan očistiti nas od svakoga grišnoga truna. pripov. 101. Što će biti od onih koji za drugo ne znaju izvan jisti, piti i spavati? 244. Da prikazivati *(misu)* nije drugo izvam dati nami Krsta za blagovati. I. J. P. Lučić, nar. 23.

e. *uz* izvan *stoji podložna rečenica. a) ovakovom se rečenicom pokazuje uvjet, i to konjunkcijom: aa)* kad. *u svijem je primjerima značeńe kao kod* B, 1, b, *a) bb).* Velim da se ne ima nijedna razlikos činiti, izvan kada bi ista riječ dvije stvari zlamenovala. R. Ģamańić C8b. Vi, žene, znajte da ste dužne pod smrtni grih vazda bit' podložne vašim muževom, izvan kad je zaprika naravska, pijanstvo, bolest... J. Banovac, razg. 81. Ni čuje kad je ribari ufate, izvan samo kad je na ogań metnu. pred. 11. Da između ńih ne izlazi izvan kad je potriba. pripov. 151. Rodećem voću više se kora ne para, izvan kada mlogo cvita ponese. J. S. Reļković 185. — *bb)* ako. *aaa) značeńe je kao kod* B, 1, b, *a) aa).* Svikolici klečeći izvan ako su koji starišine. I. Bandulavić 80b. Vani iz velikoga telesnika jimaju se *(ruke)* prostiravati prvo posvećenja, zvan ako bi kruto velik bio. I. Kraļić 57. — *bbb) značeńe je kao kod* B, 1, b, *a) bb).* Nemojte se ni po jedan put ni način kleti... izvan ako bi potreba razložita bila, ter bi pravda i starješina toj iskala. A. Gučetić, roz. jez. 86. Da rečeni likari ne pristupaju treći put pohoditi rečenoga nemoćnika ako nije ispoviđen, izvan veće ako bi za koju stvar pravednu rečena ispovid bila od ispovidnika produžena. P. Posilović, nasl. 87a. Jesu vazda zle i grišne, premda nisu vazda grih smrtni izvan ako su lažļive. F. Lastrić, ned. 115. — *cc)* da. *u jedinom je primjeru značeńe kao kod* B, 1, b, *a) bb).* Stupiti ne imadu na viši red, izvan da bi se inako biskupu činilo. I. J. P. Lučić, nar. 41. — *b) u podložnoj je rečenici* da *sa značeńem kao kod* 1. da, I, A, 2, a. *aa) radi značeńa vidi* B, 1, b, *a) dd).* Mi ne ištemo druge osvete izvan samo da rečete da ste od nas pridobiti. Ģ. Palmotić 2, 357. — *bb) radi značeńa vidi* B, 1, b, *a) bb) (i* c, *a) cc)).* Ništa mu ne mogahu boļe ni srićnije navistiti, izvan da pođe u miru. J. Banovac, pripov. 114.

f. izvan *postaje konjunkcijom tijem što ima sa sobom još koju konjunkciju:* što, da, jer, zato, nego, *te obično stoji pred podložnom rečenicom*

u kojoj se kaže što se izuzimļe iz onoga što se u glavnoj rečenici javļa. a) značeńe je kao kod B, 1, b, *a) aa).* U ovome saboru sasvim su odbačene i odmetnute prilike svetih i držane za idole, izvan samo što su križ ostavļli. J. Banovac, izkaz. 25. Onu noć u vrtlu od Getsemana sasvim je bilo *(čovičanstvo Isusovo)* zapušteno u slabosti svojoj naravnoj, izvan što život uzdržavaše se svrhunaravnim načinom. F. Lastrić, test. 158b. Sva ostala priprosti misnik čini, izvan što ne more svete redove davati. A. Kanižlić, kam. 234. Pobivši sve sinove i svu dicu izvan što po milosti Božjoj uteče jedino dite mužko. And. Kačić, razg. 81. Koji od polak tila gori kako i drugi ļudi bijahu, izvan što duge i zašiļaste uši i rogove imadijahu. M. A. Reļković, sat. A4b. — *amo pripada i ovaj primjer u kojemu uz* izvan da *nije cijela rečenica:* Ako bi tko rekao da *(čovik)* more učuvati se od svi grija, izvan da po Božjemu nadarenju. I. J. P. Lučić, nar. 7. — *b) značeńe je kao* B, 1, b, *a) bb) i dd).* Nijedan narod ni človik nî tajil i ne taji da bi Boga ne bilo . . . izvan zato, ako ki norac ne bi bil. F. Glavinić, cvit. prih. 1—2. Ne umiju se otvoriti za potrebu inu usti izvam nego za služiti nenasitne sladokusti. B. Betera, čut 43. Bažilio nije druga dobročinstva primio izvan što ga je od smrti obránio *(sluga).* J. Banovac, razg. 156. Razbojnik nikada ti drugoga dobra nije učinio, izvan što te izpovidio sada. F. Lastrić, test. 117b. Ah, s krivine druge koje nezgoda me je saj dopala, izvan samo srce moje jer sam tebi darovala? P. Sorkočević 581b. — *c) značeńe je kao kod* B, 1, a, *b).* Jer izvan da je on *(nebo)* opasan i obujmļen ogńem, anjeli ga čuvaju. M. Orbin 23. Ere izvan tvrda i jaka što se i sama mjesta vide, od naj boļijeh sprijed junaka stahu u ogńu ńih obzide. I. Gundulić 322. Izvan er je velik grijeh, bićeš uzrok da se izgubi ona duša. I. Držić 224. Izvan što je jur na nebi udjeļano vječna u slova, u hrabrenom tomu boju neumrlu češ čas dobiti. G. Palmotić 1, 152. Ovo je ńiov ugovor na vinčańu, koga ako ne ispune, sagrišuju, izvan što od takoga neposluha mnogi se grisi porađaju. J. Banovac, razg. 79. Oće svi jednako, izvan što će dobri uživat pokoj. F. Matić 53. Ako li je izgubio život zarad tvoga kriva svidočanstva, poznaj da si ubojica, i izvan što imaš veliku pokoru činit, dužan si ńegovoj obitoli svu štetu naknadit. 72. Mojsija 40 dana ulagajući, izvan da nauči primučni posao, vladańe puka, izvan da tihoću i krotčinu u samu sebi podpuno dostignu, osta odviše ukrijepļen. I. J. P. Lucić, bit. 71. Tko god štiti bude pomńivo ova govoreńa, izvan da će se sve to više zaļubiti u bogoļubstvo prama Mariji, poznaće od više . . . Grgur iz Vareša 16.

g. u ova dva primjera stoji cijela rečenica kao kod t, ali uz izvan *nema druge konjunkcije:* Jest iskrńi svaki, koji ima narav ļudsku, izvan djavli i osuđeni nisu naši iskrńi. J. Banovac, razg. 38. Dajem ti oblast svrhu svega imanja ńegova, izvan samo neću da u ńega tikneš. And. Kačić, kor. 57.

2. IZVAN, *adj. vidi* izvańi. — *Postaje od* izvan *nastavkom* ъn *po čemu bi mu naj stariji oblik bio* izvъnъnъ, *ali, pošto je ispalo* ъ *između dva* n, *od ova se dva glasa čuje samo jedno. — Riječ je stara, isporedi rus.* извонный.

a. *adj. — Samo u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (jamačno štamparskom griješkom* ‚izvamy' ‚exterus'; ‚izvanny' ‚extraneus'). Da ostaviš ove stvari izvane. M. Radnić 4a. Jeda izvane puke s carom bi prikučio crkvi občenoj. J. Kavańin 98a. Kad je riječ, da svo'a mještani boļe znaju, neg izvani. 116a. Obi Taliju brane, da 'u ne sgrabe vlasti izvane. 225b. Pak s Filipom na izvane trčeć boje. 248b. Zvijezda leti od iztoka na izvane župe afriske. 454b. Plemenite vidi izvane sve sionske mile graje. 497b.

b. *adv.* izvano. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚apparentemente, in apparenza' ‚specie'). Hoditi skitajući se izvano. M. Radnić 420b.

ÌZVÂNA, *adv. vidi* 1. izvan, A. — *Sastavļeno:* iz-vana *(što je po obliku genetiv od* van, *a ovo je shvaćeno kao supstantiv). — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (‚di fuori, al di fuori' ‚von aussen').

a. *vidi* 1. izvan, A, a *(u pravom i u prenesenom smislu).* Vi jeste podobni k grobom lipim 'zvana. Korizm. 84b. Premda izvana ukazivau da su pravi katolici, sa svijem tijem iznutra pravi su bili Arijani. A. Baćić 249. Knige izvana zlatom narešene. A. Kanižlić, kam. 261. Snig je ne samo izvana nego i iznutra čist. utoč. 367. Da izvana nenarednu koju žalost ne ukažemo. 642. Da se posvetim iznutra i izvana. bogoļubn. 332. Jer iznutra niti baš izvana nije ona ničim umazana. M. A. Reļković, sat. G3a. Pak kod kuće i izvana miran. J. S. Reļković 15.

b. iz *uzdržava svoje značeńe, te* izvana *pokazuje mjesto odakle počińe micańe.* Bez zidova boļe liši od zasjeda svih izvana. J. Kavańin 209a.

IZVÁNAC, izvánca, *m. čovjek koji je izvana (vidi* izvana, b), *u osobitom smislu: tuđin, stranac. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚advena, peregrinus, exterus'). Koji bi izdao Grbļanin Grbļanina neprijateļu izvancu za mito ili za ajtor. Pravdonoša. 1851. 34. Koji bi uvrijedio izvanca čovjeka. 35. *i u Šulekovu rječniku:* ‚auswärtiger'.

IZVANARAVNI, *adj. vidi* prekonaravni. — *Postaje od* izvan naravi *nastavkom* ъn. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Da budu steći svrhu izvannaravnu nebesku. I. Držić 265.

ÌZVÂNI, *adv. vidi* 1. izvan, A. — *Sastavļeno:* iz-vani *(vaļa da se* vani *shvatilo kao genetiv, vidi kod* izvana). — *Od* XVI *vijeka kod čakavaca, a između rječnika u Stulićevu* (‚foras, foris, extra').

a. *sa značeńem kao što je kazano kod* 1. izvan, A, *isporedi* izvana, a. Cecilija izvani biše zlatnimi sukńami opravna. F. Vrančić, živ. 16. Izvani su, jere su izašli. I. T. Mrnavić, ist. 40. Kaže, što se kazat može, što 'e izvani, ne pod kože. J. Kavańin 181a. Karatel, ki je znutri s čavlin nabijen, a 'zvani ńin vrh ostane. Nar. prip. mikul. 87.

b. *vidi* izvana, b. Koji se uklańa samo zla izvani. A. Georgiceo, nasl. 24.

c. *osim* iz, *radi potvrde značeńa kao što je kod* b, *stoji i prijedlog* od. Na grad svoj vam u toj doba zlatom prispi od izvani. J. Kavańin 185b. Staš, ki pride od izvani. 321b.

ÌZVÂNKA, *adv. praep. vidi* 1. izvan. — *Sastavļeno:* iz-vanka. — *Od* XV *vijeka kod čakavaca i u zapadnom govoru, a između rječnika u Voltigijinu (uz* izvana), *u Stulićevu* (‚extra, extrinsecus, foris'), *u Vukovu* (‚draussen' ‚foris', cf. spoļa).

A. *adv.*

a. *vidi* 1. izvan, A, a. Brez onih ka izvanka jesu. Bernardin 20. paul. 2cor. 11, 28. Evo mati ńegova i bratja ńegova stahu izvanka, hoteći mu govoriti. 31. mat. 12, 46. I ulizši Mojzes i Aron u crikvu od zakona, a ostavifši mnoztvo izvanka padoše ničice na zemļu. 48. num. 20, 6. Petar

staše na vrata izvanka. 87. joann. 18, 16. Ne kti ino kriti iznutra a ino kazati izvanka. Nauk. brn. 12a. Izvan onih ka su izvanka. I. Bandulavić 25b. paul. 2cor. 11, 28. Evo mati ńegova i bratja stahu izvanka ištući govoriti ńemu. 87b. mat. 12, 46. Petar staše na vratih izvanka. 103b. joann. 18, 16. Da u svaki čas iznutra i izvanka kripci stražci meni se dostojite biti. M. Alberti 422. Da smo čisti ne samo izvanka, da jošte iznutra. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 18. Pribivaju izvanka. ist. 40. Ostaje izvanka obličje kruha. 127. Ne biše takov iznutra kakov se kazaše izvanka. P. Radovčić, nač. 260. U tabernakulu, ali od mramora ali od drva pozlaćena iznutra lipo načińeno i izvanka dobro potvrdjeno... M. Bijanković 86. Izvanka da lipe ti gojiš cvite. A. Vitaļić, ost. 393. Misnikom ne mažu se ruke iznutra na dlanu, nego izvanka. L. Terzić 13. A Petar staše na vratih izvanka. 26. Od pošteńa što se Bogu čini izvanka ričma. Blago turl. 2, 87. Voda ima za porod svoj vlastiti prat izvanka. 2, 208. Koliko iznutra toliko izvanka. A. d. Costa 1, 177. Kojoj nije izvanka razbiven zatvor sramežļivosti. Ant. Kadčić 531. Vrućinu ļubavi pokazivaše i izvanka. I. J. P. Lučić, izk. 9. Dilovańa Božja izvanka jesu općena sve trima božanstvenima kipovima. B. Leaković, nauk. 49. Od potribe je ńoj stati izvanka. Grgur iz Vareša 70. Što se izvanka prikupilo. M. Pavlinović, razl. spis. 412.

b. *s prijedlogom* **na** *(samo u prenesenom smislu).* Častit na izvanka ńiovo ime, prilike, grebe, crkve... Blago turl. 2, 64. Niki mudraci klańau se ńima na izvanka. 2, 81.

c. *s prijedlogom* od, *vidi* izvani, c. Koju *(rat)* od izvanka podnosi. A. Vitaļić, ist. 114. Kažu se tako od izvanka kako za strah. 193.

B. *praep. a) vidi* 1. izvan, B, 1, a, *h) aa).* Reče ona vsa 'zvanka spovidi. Naručn. 92b. — *b) vidi* 1. izvan, B, 1, b, *b).* Ča koli se udržuje od službenikov crikvenih 'zvanka piće i odiće. Naručn. 94b.

IZVANKI, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. izvańi. — *nepouzdano.*

IZVANKIŃA, *f. žensko ćeļade izvana (tuđinka).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚mulier extera'. — *nije dosta pouzdano.*

IZVANMJERAN, izvanmjerna, *adj. koji je izvan mjere (vidi* 1. izvan, B, 1, c, *b)).* — *Postaje od* izvan mjere *nastavkom* ъn. — *U Stulićevu rječniku ima samo adv.* izvanmjerno ‚immodice, nimium, praeter modum'.

IZVANOBIČAJAN, izvanobičâjna, *adj. koji je izvan običaja (vidi* 1. izvan, B, 1, a, *g)), koji nije u običaju.* — *Postaje od* izvan običaja *nastavkom* ъn. — *U ńekijeh pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Niki su *(procesijuni)* izvanobičajni. B. Kašić, rit. 293. Po moguštvu izvanobičajnu. A. Bačić 270. Po zakonu brezobičajnomu iliti izvanobičajnomu. 271. Sa svim tizim mogao bi Bog po mogućstvu izvanobičajnomu učiniti, da služe sakramente anđeli. J. Banovac, razg. 206. Što se je moglo prvo misto dati ńemu, barem kano izvanobičajnomu poklisaru. A. Tomiković, živ. 239.

IZVANOBREDAN, izvanobredna, *adj. vidi* izvanredan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚extraordinarius'. — *sasma nepouzdano.*

IZVANOBREDNIK, *m. izvanobredan čovjek.* — *U Stulićevu rječniku: uz* izvanobredan. — *sasma nepouzdano.*

IZVANRÊDAN, izvanrêdna, *adj.* extraordinarius, insolitus, *koji je izvan reda, koji se razlikuje od svijeh ostalijeh iste vrste, neobičan (češće u dobrom smislu).* — *Postaje od* izvan reda *(vidi* 1. izvan, B, 1, c, *b)) nastavkom* ъn. — *Kod pisaca od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. izvanobredan).

a. *adj.* U to doba ne bi u gradu ni trešńa ni kuga ni glad ni nezgoda ijedna druga izvanredna, neg običajne samo nemoći. B. Zuzeri 27. Jedno čudo izvanredno. 110. Jedna dumna kreposti i dobrote izvanredne. 145. S jednijem veseļem izvanrednijem kažući se da je zvan od Boga. 406. Oblast izvanredna i neobičajna. A. Kanižlić, kam. 230. Prigodi se, da se kad očutimo teško pritisnuti ili unutrńom ili izvańom izvanrednom potrebom. I. M. Mattei 299.

b. *adv.* izvanrêdno. — *U Stulićevu rječniku:* v. izvan puta (!).

ÌZVÂNSKÎ, *vidi* izvański.

ÌZVÂNSTVO, *vidi* izvaństvo.

ÌZVANSÛDNÎ, *adj. koji se obavļa izvan suda.* — *Načińeno u naše vrijeme od pisaca.* Izvansudni ‚aussergerichtlich'. Jur. pol. terminol. 55. *i u Šulekovu rječniku:* ‚aussergerichtlich'.

IZVÁNŠTINA, *vidi* izvańština.

IZVAŃA, *f. na jednom mjestu* XVII *vijeka, može biti da znači što i* taština, isprasnost *(vidi* isprazan, a, *h)).* Ovo gospodovańe vidi se u zauzdańu ustrpļeńa čoečjega unutrńega od hoteńa nepristojnije, od osvete i od izvańe. M. Radnić 276a.

IZVÁŃAC, izvańca, *m. čovjek koji je izvan čega.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka u osobitom smislu o ļudima koji su izvan crkve.* Tilo sveta crkva, glava joj na nebu Isus a na zemļi papa, uda svi Krstjani zajedno u viri primaju dobra, izvańci svi u pakao. I. Ančić, vrat. 280a. Šizmatici, eretici i svi izvańci od svete crkve. svit. 77.

IZVAŃAN, izvańna, *adj. vidi* izvańi. — *Samo oblik* izvańno *(ne sna se jeli adjektiv srednjega roda ili adverab) na jednom mjestu* XVII *vijeka. nije pouzdano, jer može biti i štamparska pogreška.* Nemoj se pasti onizijem što ti svijet ukazuje izvańno. M. Radnić 191a.

1. IZVAŃE, *adv. vidi* 1. izvan, A. — *Sastavļeno:* iz-vańe (vъnê). *takovo je postańe bez sumńe u primjeru pisanome crkvenijem jezikom i u rječnicima; u pisca Kašića može biti da postaje od adj.* izvańi. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚extrinsecus, extraforis') *i u Daničićevu* (izvънê ‚extra'). Ukrasihъ vnutrь i izvънê. Mon. serb. 562. (1322). Tko se samo uklańa izvańe. B. Kašić, nasl. 21. Ako se ne haješ biti utješen izvańe. 65. — *S osobitijem značeńem: naisust.* Da bi ti znao svu bibliju izvańe. B. Kašić, nasl. 2.

2. ÌZVÂŃE, *n. djelo kojijem se izove, vidi* izazvańe. — *Stariji je oblik* izvanje. Ako otvori oči za promisliti ono ča skrovitim načinom učinila je dobrota Božja s čestimi nadahnutji izvanjem *(može se čitati i:* i zvanjem) iznutrńim potičući ga. P. Radovčić, nač. 215.

ÌZVAŃÎ, *adj. koji je izvan, na poļu, na dvoru, spoļašńi.* — *isporedi* 2. izvan, izvański. — *Od* XVI *vijeka (možebiti i od* XV, *vidi dva naj prva primjera), a između rječnika u Mikaļinu* (izvańi, izvanski, zdvora ‚exterior'), *u Belinu* (‚exterior' 295b), *u Stulićevu* (‚externus, exterior, extraneus'), *u Vukovu* (‚äusserlich' ‚externus', cf. spoļašńi *s dodatkom da se govori u Paštrovićima).* — *Radi adverba vidi kod* 1. izvańe.

a. *u pravom smislu, koji je izvan ńekoga mjesta.*

a) uopće. Vrzite ga u tamnosti izvańe. N. Rańina 166b. mat. 22, 13. Metnite ga u tamnosti izvańe. M. Divković, bes. 40b. — *b) o čeljadetu, tuđin, stran.* Ako li bi ubio ali òbranio izvańi izvańega u Poļicih. Stat. poļ. ark. 5, 254. Nu li bi. bilo od izvanļńega do Poļičanina. 274. Ako ć komu podobriti od izvańih al' u rodu, vazmi, čim mož', svu prigodu. M. Pelegrinović 177. Gdi godi te putem stane, il' su izvańi tuj il naši, šalı, špota, i tamaši. 182. Gdi god budeš jes' putnik i izvańi. A. Georgiceo, nasl. 75. Potvoren bi i progońen od izvańijeh. I. M. Mattei 147. — *c) u ovom primjeru znači: koji dolazi izvana (sdvora, spoļa).* On je tvrdo zagvozdio tvojijeh vrata sve zatvore, da ti izvańi boj nemio nauditi vik ne more. I. Đorđić, salt. 489.

b. u prenesenom smislu. a) kao tjelesni *(nasuprot* unutrńi, *duševni).* Da se dva načina nahode od rečene molitve, to jes unutrńi i izvańi. A. Gučetić, roz. mar. 7. Ne išće lipost izvańu. Nauk brn. 11a. Pokora je jedna iznutrńa, druga je izvańa. M. Divković, nauk. 182b. *(Smrt)* ubije čoeka izvańega neka unutarńi ima život. M. Radnić 879b. I puno iznutrńe i izvańe zdravje milosrdno povrati. L. Terzić 14. Sva maknuća trijeznost steže, unutarńa i izvańa. J. Kavańin 848a. Izvańom telesnom silom. S. Rosa 9b. Izvańijem podušeńem i omiveńem zlamenujuć unutrńe podušeńe. S. Rosa 44b. Prigodi se da se oćutimo kad teško pritisnuti ili unutrńom ili izvańom izvanrednom potrebom. I. M. Mattei 299. Djelovańa i trpjeńa izvańa i unutrńa. Štit. 23. — *b) uopće, o onome što nije u nama.* Svi imamo takoje za izvańe svitovne riči prositi z veru. Postila. F4a. Kakov je svak unutra, taka sudi izvańa. B. Kašić, nasl. 69. Nu bi šteta mala bila dobra izvańa izgubiti. I. Gundulić 224. Razložno je naresiti i uresim izvańima. G. Palmotić 1, 183. Tri zlotvora naš duh ima: svijet, hudobu, sama sebe; nu nadstupim izvańima može odrvat sred potrebe: naj štetniji mi smo nami unutrńijem zasjedami. I. Đorđić, uzd. 46. — *c) o onome što se vidi (što se pokazuje, govori, radi itd. pred svijetom). suprotno je ono što se u sebi misli, radi u duši itd.* Njeku izvańu žalost pokazaše. M. Divković, bes. 351a. Život izvańi ovoga čovjeka. B. Kašić, fran. 175. Ļudi sude po izvańemu. M. Radnić 65a. Po razgledanju pomńivu ne ištom izvańijeh čina i besjeda ali muka Jezusovijeh, nu poglavito razgledanjem srca ńegova božanstvenoga. I. M. Mattei XI. Sve što znamo o izvańemu životovanju Jezusa Hrista jest ništa pri onomu što opravļaše u srcu svomu. 184. — *d) u širem smislu od predašńega (kod c)): očiti, javni.* Razdiļuje se u kamatu izvańu očitnu . . . B. Kašić, src. 85. Nose samo priliku ńegovu na haļini izvańoj. M. Radnić 400b. — *e)* vanus, *od značeńa kod a) i c) daļijem šireńem smisla postaje značeńe kao kod* isprazan, a, *f).* Od stvari izvańije imamo obrezati vinograd duše naše. M. Divković, bes. 217a. Nije dakle mira u človiku izvańima stvarima pridanu. B. Kašić, nasl. 11. Dobro izvańe, zamjerna ļepota. G. Palmotić 1, 337. Lažive su segaj svita veličine sve izvańe. 2, 75. Ako se digneš od poslova izvańi, uživaćeš dobar mijer. M. Radnić 4a. Priprostiti fale ova sagrađeńa izvańa. 65a. Prignu se na razlika izvańa nerazborstva. I. Đorđić, salt. 103. Daleko od svake izvańe zahvale. ben. VI. Diže neizmirno dobro koje među svim izvańim dobrima može se na ovemu svitu steći. A. d. Bella, razgov. 191. Uzdigni se više bune i treske koju čine oko tebe svjetovne izvańe stvari. B. Zuzeri 18. Sve su stvari izvańe i bjeguće. 75.

IZVAŃÎK, *m. izvańi (vidi* izvańi, a, *b)) čovjek. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚alienigena, advena, exterus'.

IZVÂŃSKÎ, *adj. vidi* izvańi. — *Često mj.* -ń- *nalazi se i* -n-: izvânskî. — *Od* XV *vijeka ili još od prije (vidi kod* 1, a, *b)).* — *Između rječnika u Mikaļinu* (izvanski *kod* izvańi), *u Belinu* (izvanski ‚exterior' 295b), *u Bjelostjenčevu* (izvanski ‚exter, externus'), *u Voltigijinu* (izvanski ‚straniero, forestiero, esterno' ‚fremd, äusserlich'), *u Stulićevu* (izvański *i* izvanski, v. izvańi).

1. *adj.*

a. *u pravom smislu. a) uopće, vidi* izvańi, a, *a).* A sinove ovoga kraļefstva izrenut se u tamnosti izvańske. Bernardin 17. mat. 8, 12. Bacite ga u tmine izvańske. I. Ančić, svit. 68. Vrženi u tmine izvanske. A. Vitaļić, ist. 148. A zla dila bacit će u tmine izvanske. S. Margitić, fal. 248. U izvanske tmine otit će. J. Kavańin 12b. Gdi izvańske srijedu tmine mrem od glada kod jesbine. 447b. Metnite ga u tmine izvanske, ondi će biti plač i škripańe zubi. F. Lastrić, ned. 390. Stavite ga u tmine izvanske. svet. 126a. Po izvanskoj ploči kud se u špiļu ide. A. Kanižlić, rož. 55. Rane mu se toliko izvańske koliko iznutreńe tako usmrdiše. And. Kačić, kor. 330. Bace ga u tmine izvańske. M. A. Reļković, sabr. 24. Bace nas u tmine izvańske. L. Vladmirović 47. Vrzite u tmine izvanske. J. Matović XXXI b. — *b) tuđ, stran, isporedi* izvańi, a, *b).* Ako li bi ubio Poļičanin izvańskoga. Stat. poļ. ark. 5, 253. Ili bi Poļičanin ili izvanski. 254. Ako li *(bi)* izvański Poļičanina *(ubio).* 254. Ne mogu uzeti izvanskoga porotnika. 247. U tolikomu množtvu od vojnikov izvanskih hoćemo sluge od naše kancilarije da budu pripomļivi. M. Bijanković 69. Nastojanje od redovnikov toliko gradskih koliko izvanskih. 80. Meu trieset i šest župih izvanskih od našega vladanja. 103. Svim drage su dojke iz Puje, er su izvanske, er su tuje. J. Kavańin 21b. Predavanja ka nimaše pisci izvanski, grčki, latinski. 116a. Poglavice i izvanske svjetim tvojim se uzdržaše. 162a. Grižńe pram iskrńem kućnim ili izvańskim. J. Banovac, pripov. 114. Izvanski narodi. F. Lastrić, od' 295. Da ga primimo ne kako gosta izvanskoga. test. 331a. Prijateļ il' neprijateļ, domaći il' izvanski. ned. 177. Ona je *(knjiga)* virno izvađena iz bosanski jasni poradaja, dalmatinski stari događaja upisani perom talijanski i ostali pisaca izvanski. Nadod. 5. Svojim elčijam, koji kod izvanskih kraļa bijau. I. Zaničić 5. Nauk je sa svim obćeni u crkvi katoličanskoj protiva nikim izvanskim. M. Dobretić 81. Koje bi selo pustilo izvanske stoke na zimnicu. Pravdonoša. 1581. 84.

b. u prenesenom smislu. a) vidi izvańi, a, *a). koji bi primjer mogao pripadati i pod c).* Iznutrńe ć gizde brati, a izvanske odpušćati. M. Marulić 270. Misli prihode po obćenjih izvańskih. A. Georgiceo, pril. 8. Koliko z grubļijem načinom izvršuje se izvańsko djelovanje, toliko je teže. S. Matijević 40. Dila nih iznutrńa i izvańska. P. Radovčić, nač. 8. Ćućenja iznutrńa i izvańska. 489. Narešenje misničko je iznutrańe i izvańsko. I. Ančić, svit. 73. Ričmi i činjeni unutrińim, izvanskijem. P. Posilović, nasl. 100a. Da se rači pomazati sva moja ćućenja iznutrńa i izvańska. L. Terzić 67. Da ovo dilo izvańsko kojim Boga štujemo, jest jedno svidočanstvo onoga poklona, i pošteńa, koje mu činimo u našoj duši. J. Banovac, razg. 74. Oni poklon izvański služi za svidočanstvo poklona, koji se ima u duši. 76. Grih tilesni iliti iz-

vański. J. Banovac, uboj. 6. Očućeńem izvanskim. A. Kanižlić, uzr. 10. Umrtveńe s. Saverije i nutarńe i izvansko. fran. 157. Zašto bi nami zabrańeno bilo ovim izvanskim pošteńem radovati se svetim? bogoļubn. XIV. Ispovidanje oli izgovaranje izvansko. Blago turl. 2, 26. Pravedno i pristojno bilo bi, da čovik u svako doba poštovanjem iznutrenim i izvanskim služi Boga. 2, 102. *(Krstjeńe)* jest jedno prańe izvansko. Ant. Kadčić 120. U kojoj *(glavi)* sva čućeńa i unutrńa i izvanska živu. J. Matović 150. Na koji se način imaju prositi dobra telesna i izvanska. 487. Da slušamo Boga, koji išče od nas štovańe ne samo nutarńe nego i izvansko. I. Velikanović, uput. 3, 312. S izvańskom podobnom čašću govoriti božanstveni oficij. I. J. P. Lučić, bit. 64. Koja priprava dvostruka ima biti: jedna nutarńa, druga izvanska. B. Leaković, nauk. 189. Ova pak priprava dvostruka ima biti; jedna nutrńa a druga izvanska. gov. 92. — *b) vidi* izvańi, b, *b)*. Ali jesu izvanske protivštine kakoti nemoći, progonstva. P. Posilović, nasl. 178[b]. Ima po isti način izvanski uzrok griha. A. Baćić 210. Ne imamo se bojati protivština izvanskih. E. Pavić, ogl. 27. — *c) vidi* izvańi, b, *c)* i *d)*. Stvari koje toliko iznutra išču se za bitje pravo od sakramenta, toliko s izvanskim načinom ... M. Bijanković 26. Primi na milosrdje ovo moje posvetilišče iznutrńe i izvańsko. L. Terzić 75. Neka izvansko ruho krije ljepšu bolest. J. Kavańin 65[a]. Brez nijednoga ni unutrńega, ni izvańskoga nesklada. A. d. Bella, razgov. 76. Od stvari izvański sakramenata. J. Banovac, rasg. 205. Premda se ukazuje veseo izvanskim načinom. A. J. Knezović 109. Izvanskim držańem u poniznosti. A. Kanižlić, kam. 41. Prijateļstva izvanska, na oči, u riči. 257. On se je poufao po izvanskomu poniženstvu prvašńu svoju brezobraznost pomrsiti. 272. Nutrańu srčbu ni licem ni izvanskim dilovańem ne ukaza. 341. Prem ako izvanska toliko duhovna koliko tilesna dila potribita jesu. E. Pavić, ogl. 572. U ńemu *(sakramentu)* jesu zlameni izvanski. J. Matović 192. Premda se ona izvanskijem načinom događaju. 384. Stvari koje se izvan-kim načinom diluju. M. Dobretić 8. Da ńegova dobrota jest samo izvańska. 127. Ļubavju toliko iznutarńom koliko izvanskom. I. Garańin 20. Vrag s propasnim izvańskim pričińeńem poče s Evom prigovarati se. I. J. P. Lučić, razg. 14. Zlameńa izvańska milosti. nar. 11. Po prikladnosti odiče izvańske. 103. Ostaje samo izvańsko obličje. doct. 31. Kad Bog izvanskim načinom štogod diluje. B. Leaković, nauk. 48. Nika prikaza izvańskoga bogoļubstva. Grgur iz Vareša 112. Pošteńe živļeńa izvansko. M. Dragićević 8. Prikazańe izvansko stvari vidive. 117. — *d) vidi* izvańi, b, *e)*. Ima se čovjek ukloniti od izvanskijeh negocija. B. Kašić, nač. 6. Sve misli izvanske vaļa ostavit. J. Filipović 1, 280[b]. Kada ļudski duh se tako oplemeni, da mu sredstvo izvańske sjajnosti biće jošte samo u spomeni ... tad će sveti ļudi zemļe svake svagdańi joj domaćnici biti. P. Preradović 150.

2. *adv.* izvâński (izvânski), *prema značeńu kod* 1, b, *c)*: *po onome što se vidi (a što može uprav i ne biti)*. — *U Belinu rječniku:* izvanski ‚apparentemente, in apparenza' ‚specie' 90[b], *i u Stulićevu:* izvanski, v. izvano.

IZVÂŃSTVO, *n. osobina onoga što je izvańe.* — *Nalazi se i s* -n- *mj.* -ń-: izvânstvo. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izvaństvo i izvanstvo ‚exterior pars'). Ubiće te izvaństvom od pameti. I. Ančić, ogl. 160. *i u Šulekovu rječniku:* izvaństvo ‚äusserlichkeit'.

IZVÁŃŠTINA, *f.* vanitas, *osobina onoga što je izvańe, ili, u konkretnom smislu, ono što je izvańe* (izvańe *se shvaća u smislu prema* izvańi, b, *e)*; *i samijem se nastavkom ističe da je useto u zlom smislu), isprasnost.* — *Nahodi se i s* -n-*mj.* -ń-: izvánština. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izvanština ‚moda' ‚novus mos' 491[a]) *i u Stulićevu* (‚mores, vivendi ratio etc. patriis moribus contraria'). *a) uopće.* Činaše jih ni za koju ispraznu izvańštinu. B. Kašić, is. 82. Napastovaše ju dragim kamenjem i drugijemi izvanštinami. per. 17. Čeļad u izvanštinah svjetovnijeh zadubena. B. Zuzeri 7. Nego ih je umiļenstvo i potlačeńe svjetovnijeh izvanština svojijem riječima i izgledima naučila. 10. Sve izpraznos i izvanštine. 18. Ah djetińa izvanština od svijeh veličina svjetovnijeh! 81. Jeli grijeh da se izgubi za svjetovnijem izvanštinam jedna mlados tako od Boga urešena? 120. Na vremenite izvanštine prilijepļeni. 161. Sve stvari ovega svijeta jesu laži, himbe, izvanštine i ludosti. V. M. Gučetić 209. Mladica koja se čuva od izprasnosti i izvańštine. Đ. Bašić 14. Slušaju pokaranje za savišńu slobodu u općenju, za tolike izvańštine i tolike izprasnosti u oblačenju. 17. Učahu mnogo inijeh izvanština. S. Rosa 42[b]. Nemojte za ovijem iziskanijem izvanštinam hoditi. 135[b]. Cijeća taštijeh izvanština. L. Radić 58. Kakva svjetovna miso, kakva izvanština, uprav ne mogu rijeti ni to da je. M. Vodopić, tuž. jel. dubr. 1868. 195. — *b) u osobitom smislu, vidi* moda *(ovo je značeńe i u rječnicima)*. U nove i različne izvanštine pineze tratiti. A. d. Bella, razgov. 29. Za one izvanštine štetne kući. 245. Istina je, da ti od skora nosiš pokrivaču na glavi: jeli er ti je naredio Pâvô sv.: ‚Velet caput?' Da kako. Nije tako, nego, er je izvanština iznijela, donijela. A. Kalić 99. Ištem da se tjeraju iz ovoga mjesta trgovci izvanština, ništa maņe neg kužļivci. 102.

IZVAR, *m. u Mikaļinu rječniku:* izvar, bunar, puč ‚puteus, putous jugis', *i u Stulićevu:* ‚puteus, puteum'. — *Ista je riječ što* izvor.

ĮZVARAK, izvârka, *m.* scoria ferri, *što otpada od gvožđa kad se rastapa, jer ostaje na vrhu kao pjena.* — *Postaje od* izvariti *(isporedi i* varnica). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚schiuma di ferro' ‚scoria ferri' 811[b]; ‚schiuma di ferro ecc.' ‚scoria ferri' 658[b]) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (kajkavski* izvarek, v. železa, *a kod* železni *ima:* železni izvarek ‚scoria ferri, recrementum'), *u Voltiģijinu* (‚scoria, schiuma di ferro ecc.' ‚metallschaum, schlacke'), *u Stulićevu* (‚ferri scoria'). Na jeziku poļskom se izvarci zovu ‚žužel'. F. Kurelac, dom. živ. 62.

ĮZVARATI, izvarâm, *pf. složeno:* iz-varati. — *Akc. je kao kod* izgrtati. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* a, *b)), a između rječnika u Vukovu* (1. ‚auslügen' ‚ementior' *s primjerom:* Izvarao u ńega deset groša, cf. izlukaviti. 2. koga ‚mehrmals betriegen' ‚decipio').

a. *mnogo puta prevariti.*

a) aktivno. Što ga ńegovi duhovnici tako izvaraše. E. Pavić, ogl. 419. Jer ste Bogu puno dodijali i Latine težko izvarali. And. Kačić, razgov. 158. Mlogo si me mlada izvarala! Nar. pjes. vuk. 1, 823. I pones' sveca kaurina, kaurina vašeg sveca Savu kogano si na suncu sušio, dok si moju raju izvarao. 8, 74. Dosta ste mi strica izvarali. 5, 237. Kad čuje prorok, promisli u sebe da je dosta svijeta izvarao. Nar. prip. vrč. 4. Kako je ovi hoģa izvarao naše ļude. Nar. prip. bos. 1, 30.

b) pasivno. Har ište od vas izvarani, ere ste mu svi držani. J. Kavańin 458ª. ‚Neće me više niko varati, izvaran sam ja već više puta, a žežen kašu ladi'. J. Bogdanović.

b. *dobiti varańem. vidi u Vukovu rječniku.*

IZVÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se izvari. — U Stulićevu rječniku.*

IZVARICA, *f. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 144.

IZVÁRITI, izvârîm, *pf. složeno:* iz-variti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvariti, *rus.* изварить. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚scemar cuocendo' ‚decoquere') *i u Daničićevu* (‚excoquere').

a. *učiniti varećem da izvjetri sve što je žitko (ovako je značeńe u rječnicima). — U jedinom je primjeru sa* se, *pasivno.* Vrьbovu koru ili listija vьloži vь grьnьcь i svari sь vodomь i da izvarit se trišti. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 112.

b. *vršiti vareńe, pošto se mnogo varilo.* Ako slanu vodu skuha, pak u ńoj mrvo zobi skvasi i izvari, i s ńom, kada ohladi, jagance nahrani. I. Jablanci 181. ‚Rodo! esi li ti ono svoe pređe već izvarila?' ‚Bome moja drugo, nijesam još sve ni oprela, a kamo li izvarila'. J. Bogdanović.

IZVARÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izvaruje.* ‚Tvoe izvarivańe pređe više mi drva potroši nego li pô zime'. *u Lici.* J. Bogdanović.

IZVARÍVATI, izvàrujêm *i* izvàrîvâm, *impf.* izvariti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (izvarivati, izvarivam *us* izvariti). ‚Danas ne mogu nikud iz kuće, imam nešto pređe izvarivati'. *u Lici.* J. Bogdanović.

IZVARSKI, *adj. koji pripada izvaru ili izvarima. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚putealis, puteanus'.

ÌZVATI, izòvêm, *pf. vidi* izazvati. — *Složeno:* iz-zvati. — *U Voltiǵijinu rječniku:* izvati, izazvati, izazivam ‚chiamar fuora, provocare' ‚herausrufen'. — *vidi i* 2. izvańe.

IZVÁŽÂŃE, *n. djelo kojijem se izvaža.* Sa drva se izvažańem bavi. J. S. Reļković 334. Prevažańu i izvažańu ni kraja ni konca. M. Pavlinović, rad. 90. *vidi i naj sadńi primjer kod* izvažati, a.

IZVÁŽATI, izvâžâm, *impf.* 2. izvesti *(uprav iterativno prema* izvoziti). — *Akc. je kao kod* ispítati. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izvažam, izvesti ‚educo, eveho').

a. *aktivno.* Ńeg' se kućnik izvažati kini. J. S. Reļković 87. Žele na se izvažati gnoja. 397. ‚Zoveš me da ti u jutru orem, a istom sam poč'o izvažati đubar pod krumpijere, pa mi je mučno izvažańe đubra prekinuti, jer mi se suši đubar'. J. Bogdanović.

b. *sa* se, *refleksivno. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (izvažam se ‚enavigo'). Iza otoka od Teneda crni se aga u to izvaža *(veslima)* ki skri grčke plavi. I. Gundulić 364.

IZVÈČATI, izvèčâm, *pf. postati posve vetah. — uprav* izvetšati. — *isporedi* izveštati. — *Složeno:* iz-večati (vetšati). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvetъšati, *rus.* извѣтшать. — *Između rječnika u Stulićevu (samo part. praet. act.* izvetšali ‚inveteratus' *s dodatkom da je riječ ruska).* ‚Drva kad izvečaju blizu su truhļena'. *u Hercegovini.*

IZVEČÁVATI, izvèčâvâm, *impf.* izvečati. — *U Stulićevu rječniku:* izvetšavati ‚invecchiare, divenir vecchio (si dice delle cose)' ‚veterascere'.

1. IZVÉDATI, izvêdâm, *impf. kao da je isto što* izvoditi, *ali dolazi samo u osobitom značeńu (rađati). — Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kako koren zô izveda goru travu kud i kamo. J. Kavańin 75ª. — *nepouzdano.*

2. IZVÉDATI, *vidi* izvijedati.

IZVÈDÊŃE, *n. djelo kojijem se izvede. — Stariji su oblici* izvedenije *i* izvedenje. — *Između rječnika u Belinu* (izvedenje ‚il menar fuora' ‚eductio' 480ᵇ; ‚eminenza' ‚prominentia' 287ª; ‚rilevo e rilievo, lavoro di scultura o d' intaglio' ‚opus anaglypticum' 620ᵇ), *u Stulićevu* (‚eductio, eminentia'), *u Daničićevu* (izvedenije ‚eductio'). Za ńihь oslobođenije i izvedenije. Spom. sr. 1, 48. (1403). U izvedenju sinov Izraelskih iz Ejipta. A. Vitaļić, ist. 243. U izvedeńu sužańa iz limba. F. Lastrić, test. 182ª. On sniđe za izvedeńe ozdol sužańa. 203ª. U čistomu izvedjeńu riječi. I. Jablanci 9. Izvedeńe ‚anführung' ‚deduzione'. B. Petranović, ručn. knig. 23.

IZVÈDITEĻAN, izvèditêļna, *adj. koji treba da se izvede. — U Stulićevu rječniku:* ‚educendus'. — *nepouzdano.*

IZVÈDRÊŃE, *n. djelo kojijem se izvedri. — U Stulićevu rječniku.*

IZVÈDRITI, izvedrîm, *pf. učiniti da objekat (n. p. nebo, pa i što drugo u prenesenom smislu) postane posve vedar. — Složeno:* iz-vedriti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b).

a. *aktivno. — U rječnicima: u Voltiǵijinu* (‚rasserenare, schiarire' ‚ausheitern'), *u Stulićevu* (‚serenare'), *u Vukovu* (‚heiter machen, aufheitern' ‚sereno' *s primjerom:* Ovaj će vjetar nočas izvedriti).

b. *sa* se, *refleksivno. — Između rječnika u Stulićevu* (‚serenari') *i u Vukovu* (‚heiter werden' ‚serenor'). Za daždom izvedri se nebo. D. Zlatarić 66ᵇ. Jesu li se nebesa zatvorila, nisu li se izvedrila? S. Margitić, fal. 24. Ukaže se dúga plemenita i svi poznamo da će se brzo izvedriti i stojimo veselo. 45. Iļadu iļad puta izvedrilo se i naoblačilo. J. Bánovac, pripov. 210. Nebo se izvedri. M. A. Reļković, sat. L8ª. Viruješ li ti da se je izvedrilo nebo? N. Palikuća 25. Pred večer se nad tobom izvedri. P. Petrović, gor. vijen. 69. — *u prenesenom smislu.* Da se je izvedril *(svijet)* po novoj svitlosti. M. Vetranić 1, 315.

IZVEDRÍVATI, izvèdrujêm *i* izvèdrîvâm, *impf.* izvedriti. — *U Stulićevu rječniku:* izvedrivati, izvedrivam *us* izvedriti.

ÌZVEHNUTI, izvehnêm, *pf. posve uvehnuti (uvenuti). — Složeno:* iz-vehnuti. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Evo ja izvehnuh mlađahan za tebe. Š. Menčetić—G. Držić 461.

IZVELÌČÂŃE, *n. djelo kojijem se izveliča. — Stariji je oblik* izveličanje. Predan jest radi naših grihov i uskrsnul radi izveličanja našega. Postila. R4ᵇ. I molitva ka se k Bogu čini za Izdraela jest na izveličanje. Anton Dalm., ap. 13ᵇ.

IZVELÌČATI, izveličâm, *pf. složeno:* iz-veličati.

a. *u dva pisca glagoļaša* XVI *vijeka može svagda značiti: spasti (u teologičnom smislu).* Da je prišal na ovi svit grišnike koji pokoru čine izveličati. Postila. d3ª. Jere evangelije, govori sveti Paval Rimļ. na 1, jest jedna moć, ka izveliča i spasi svih koji va ń veruju. v3ᵇ. Da pogani i veli grišnici takoje pristoje i prijeti budu va Isukrstovo kraļestvo i radi vere va ńega izveličani budu. z1ª. I ńegovomu obećanju verujemo, ovo nas izveliča. N2ª. Istina jest, da ova sama naša

vera (kako jedno mišljenje i prikloњenje našega srca) nas ne izveliča. Ql[a]. Bog nî poslal sina svoga na sa svit da ga pogubi i osudi, nego da svit po ńem obranĕn tere izvelićan bude. Ee4[a]. Da se ńemu ne pristoji nijednoga drugoga izveličati, nego onoga koga je celo božastvo na veličanje, spasenje odlučilo. Ii2[b]. Viru koja sama vsakoga človika izveliča. Anton Dalm., nov. tešt. 1. predgovor.

b. *učiniti da je što (objekat) veliko ili veće.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, i u Stulićevu rječniku* (v. izveličiti *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Ponovi i izveliča grih zlobe. I. J. P. Lučić, razg. 129.

IZVELIČEŃE, *n. djelo kojijem se izveliči.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚amplificatio, augmentum'.

IZVELIČITI, izveličim, *pf. vidi* izveličati. *u jedinom primjeru* (XVI *vijeka) može biti da je značeńe kao kod* izveličati, a. — *Između rječnika u Stulićevu* (izveličiti, izveličujem *i* izveličivam ‚augere, ampliare, amplificare, ampliorem reddere'). Koje jest paki pravadne učinil, te iste jest takoje izveličil. Postila. hrv. posveta 8. — *U Stulićevu rječniku ima i refleksivno ili pasivno sa* se: ‚extolli, ampliorem fieri, augeri'.

IZVELIČÍVATI, izvelìčujêm *i* izveličîvâm, *impf.* izveličiti. — *U Stulićevu rječniku:* izveličivati, izveličivam *us* izveličiti, *a kod ovoga ima praes.* izveličujem *i* izveličivam.

IZVÈLJĚŃE, *n. pismo kojijem koja vlast javno što izveli (nije potvrđen glagol* izveljeti), *zapovjedi.* — *isporedi* poveja. — *U Stulićevu rječniku:* ‚edictum' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

IZVÈLJETI, izvèljîm, *pf. složeno:* iz-veljeti, *vidi kod* izveljeńe.

IZVEREKSÌJATI SE, izvereksijâm se, *pf.* kao u nekoj ļutavi sve izgovoriti što ti na srcu leži, pa kom bilo pravo, kom krivo. ‚Bome sam se sit izvereksija'. ‚Tako sam se izvereksija, da mi je odma odgalilo na srcu'. ‚Nemoj, kada on što više i kad vidiš da e ļut, za živu glavu štogod mu uz nos reći, nego pušti ga, nek se izvereksija'. *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *Složeno:* iz-vereksijati.

IZVERIŽITI, izverižim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izverižiti, izveriživam, iz veriga odriješiti ‚aliquem vinculis liberare, alicujus vincula solvere'. — *Načińeno od* iz veriga *nastavkom* i *pred kojijem se g mijeńa na ž.* — *nepousdano.*

IZVERIŽÍVATI, izverìžujêm *i* izverìžîvâm, *impf.* izverižiti. — *U Stulićevu rječniku:* freq. v. izverižiti, *a kod ovoga ima praes.* izveriživam. — *nepousdano.*

IZVERŮGATI, izverùgâm, *pf. učiniti da se nešto (objekat) posve savije (kao veruga).* — *Složeno:* iz-verugati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U Vukovu rječniku:* ‚schlängelicht machen' ‚sinuo'.

IZVESÈLITI SE, izvèselîm se, *pf. mnogo, posve se obeseliti.* — *Složeno:* iz-veseliti. — *Akc. je kao kod* izgovoriti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚exultare'). Ali se izradovat, izveselit s onijem, koji su ga uštedeli. A. Kalić 422.

1. IZVÈSTI, izvèdêm, *pf.* educere, *hodeći s kim ili s čim (objektom), učiniti da iziđe iz kakva mjesta.* — *Složeno:* iz-vesti (*od osnove* ved). — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* izvedémo, izvedéte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* Izvede, *u part. praet. act. nom. sing. m.* izveo *i* Izveo *(ali* izvèla, izvèlo *itd.), u nominalnijem oblicima (osim nom. sing. m.* izvèden) *part. praet. pass.* izvedèna, izvedèno *itd. (ali* izvèdenî, izvèdenâ *itd.).* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvesti, *rus.* ИЗВЕСТИ *i* ИЗВѢСТЬ. — *Oblike vidi kod* 1. vesti; *ovdje se dodaju samo osobiti oblici za ger. praet.:* izvedь. Deč. hris. 1; izvedši (izvetči). M. Divković, nauk. 68[b]; izvevši (!). A. Vitaļić, ist. 262. 266. 498; J. Kavańin 532[b]; izvèdâv. I. Ančić, svit. 97; izvèdâvši. F. Lastrić, test. 301[a]. 389[a]; test. ad. 86[b]. — *na jednom mjestu* XVIII *vijeka ima za aor.* 3 *pl. kraći oblik (radi stiha)* izveše *mj.* izvedoše. Nadod. 59. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚producere'), *u Mikaļinu* (izvesti na dvor, voditi na dvor ‚educo'; izvesti vojsku, voditi vojsku ‚ducere exercitum, ducere agmen vel copias militum'), *u Belinu* (‚menar fuora' ‚educere' 480[a]), *u Bjelostjenčevu (samo part. praet. pass.* izveden, v. izpeļan), *u Voltigijinu* (izvesti *i griješkom* izvedsti, izvodim ‚condurre, menar fuora, trasportare; sporgere' ‚ausführen, hinausführen; hervorragen'), *u Stulićevu (griješkom* izvedsti, izvodim ‚educere, exportare, afferre, proferre, adducere; producere, procreare, gignere; inquirere, interrogare, examinare'; izvedsti porod ‚filios suscipere'; izvedsti razgovor ‚sermonem instituere'), *u Vukovu:* 1. ‚hinausführen' ‚educo'. 2. ‚hinaufführen' ‚educo'. 3. vodu na kaku visinu ‚hinaufleiten' ‚educo'. 4. sjeme n. p. od luka, kupusa, repe itd. ‚erzeugen (samen einer pflanze)' ‚produco', cf. izvoda. 5. pjesmu ‚ausführen (ein lied)' ‚concino', cf. izvaditi; *u Daničićevu* (izvesti, izvedu ‚educere').

1. *aktivno.*

a. *značeńe je kao što je sprijeda kazano. subjekat može učiniti da objekat iziđe ili držeći ga dok sam iziđe, ili pokazujući mu put, ili puštajući ga da iziđe, ili zapovijedajući mu, ili goneći ga, ili ga nagovarajući ili kojijem drugijem načinom. može biti izrečeno mjesto iz kojega se vodi i u koje se vodi. α) objekat je čeļade. αα) uopće.* Izvedь inoplemenьniky na otьčьstvo svoje. Stefan, sim. pam. šaf. 19. Gospodine Bože naš ki si izvel puk tvoj iz zemļe Ejipta. Bernardin 35. dan. 10, 15. Ter jih iz uze izved'. M. Marulić 196. Iz tamnice s' izvel oce svete sobom. 197. Od dubine paklene izvede ih. N. Rańina 211[b]. Dakle me izvesti *(iz laberinta)* ne bude ńe rados. Š. Menčetić 167. Jedan dan izvede djevojku iz kuće od oca. M. Držić 385. Ki te izvedoh iz eđipacke zemļe. Kateh. 1561. A8[a]. Bog puk Izraelski iz zemļe od Eđipta izvede. B. Gradić, djev. 91. Ne znam tko drugi neg ti sam mogao bi izvesti mene iz mjesta iz moga. F. Lukarević 155. Iz koga krijući izvedoh tebe van. D. Zlatarić 1[b]. Izvetči svete otce treti dan. M. Divković, nauk. 68[b]. Silom izvedoše iz monastijera svetu Orsulu. B. Kašić, per. 14. Čemu si iz utrobe izveo mene? rit. 216. I nije toga da ustane, da slobodi, da ga izvede. I. Gundulić 518. Koji tebe izvedoh iz zemļe Ejipta. I. T. Mrnavić, ist. 73. One odtole *(iz Tesalije)* ńega izvede. G. Palmotić 1, 116. Iz dvora nemiloga samu izvede ona mene. P. Kanavelić, iv. 352. Izvede sve svete oce iz limba. I. Ančić, svit. 21. Abrama od Ura Kaldejskoga izvedav. 97. Izvede ga vanka. ogl. 8. Izvevši nas iz Ejipta. A. Vitaļić, ist. 262. Izvevši me iz utrobe. 498. Izvede svijeh otole i odvede ih na grobļe. I. Đorđić, ben. 162. Odma ga popadoše i na srid dvora izvedoše. J. Banovac, razg. 159. Koji su te izveli iz zemļe Eđipta i iz sužanstva. F. Lastrić, test. 15[a]. Majku svoju izvedavši iz tmina groba. 389[a]. Katarinu izvedavši iz tavnice. test.

ad. 86b. Tko Petra izvede iz tavnice. svet. 154b. Izveše ji u slobodne strane. Nadod. 59. Nastojeć izvestit ga između onoga puka. S. Rosa 84b. Tako udi| čini izvesti Vladimira iz tamnice. And. Kačić, razg. 33. Kako će jih Bog izvesti iz Ećipta. kor. 56. Koji su te izveli iz zem|e Egipta. M. A. Re|ković, sabr. 30. Koji izvedoh tebe iz zem|e Egipta. J. Matović 325. A Hirudu kratko pripovidaše da za ruku izvede ili nogom izturi ženu brata svoga. Đ. Rapić 21. Izvedoše ńu mlogi oružani soldati na misto od izgub|eńa. 182. Ter mu veli da izvede iz tamnice ta dva roba. P. Sorkočević 587a. Izvede |ubi pred dvore. Nar. pjes. vuk. 1, 65. Izved' mene iz zem|e Bugarske. 1, 126. Izvedi me u po|e široko. 2, 17. Tvoj tamničar na tamnička vrata, izvede me k tebe u avliju. 2, 274. Otvori mi od tavnice vrata, izvede me iz tamnice, majko. 2, 378. I Srbińe po Savi vataše, Bog im dade, Srb|e povataše, povatali, na suvo izveli. 4, 285. Izvedi me iz gore zelene. Nar. pjes. petr. 1, 265. Da me izvedeš i ostaviš pod jelom više izvora. Nar. prip. vuk. 107. Izvedavši ih reče. Vuk, djel. ap. 5, 19. Izvedavši ih na po|e. 16, 30. Izvedavši ih drugijem putem. pavl. jevr. 11, 31. Stari me izvede na samo i uklopi u šaku deset dukata. M. P. Šapčanin 1, 95. — *bb) kod vjenčańa kaže se često:* izvesti djevojku *(nevjestu).* Kad izvedu lepotu devojku. Nar. pjes. vuk. 1, 5. Izvedi, brate, sestru na ugled. — Izveo bi je, al' mi je žao. — Žao, ne žao, izvesti ćeš je, izvesti ćeš je i nama dati. 1, 24. Car izvede Arapu đevojku i opremi ruho đevojačko. 2, 396. Djeveri izvedu djevojku na molitvu. Vuk, nar. pjes. 1, xi. — *ovdje je u drugom smislu:* Neće{ izić ni izvest đevojke. Nar. pjes. vuk. 2, 147. — *cc) kaže se često:* izvesti vojsku *itd.* Ov Lehe izvede Turke dočekavši. I. T. Mrnavić, osm. 62. Da mi je bojnu vitezova vojsku izvesti za ovu silu nedostojnu oružanom rukom sresti. Ǵ. Palmotić 1, 165. Na me i braću moju bojnu vojsku izvedu neizbrojnu. 2, 351. Koju *(vojsku)* izvea sobom k raspu grada biše. I. Zanotti, en. 29. Ti podigni mlogu silnu vojsku, izvedi je na Jezera ravna. Nar. pjes. vuk. 2, 107. Ali Arap prije bješe došo i izveo sedam hi|ad Turak. 4, 305. Izvedoše vojsku na Mletičak. 4, 476. — *sličan je i ovaj primjer:* Ja hoću ńih na mejdan izvesti. Đ. Rapić 485. — *dd) u ovakovijem primjerima misli se: izvesti koga živa, spasti ga.* Ili nećeš odavde isići, ni izvesti svata ni jednoga. Nar. pjes. vuk. 2, 144. Udrih na ńeg sa trideset druga, ne izvedoh druga ni jednoga. 3, 315. — *ee) u osobitom se smislu kaže:* izvesti na put *(misli se: na pravi put), često i metaforički (u duševnom smislu).* Izvesti nike na put od spaseńa, koji veoma zaode s ńega. F. Lastrić, ned. 339. Da lińinu uoglavi i izvede na put pravi. V. Došen 266a. Izvesti hoću vas na put. Đ. Rapić 306. Hoćete li je vi u napredak moći opametiti i na pravi put izvesti, to ćemo vidjeti. Vuk, pism. 5. Vladiku moliš da te na put izvede a napasti učuva. S. |ubiša, prip. 108. — *ff) u prenesenom ili metaforičkom smislu shvaća se kao mjesto ńeko (loše) stańe, te* izvesti *može gdjegdje značiti što* i izbaviti, osloboditi. *aaa) kao mjesto shvaća se sužaństvo, služba itd.* I koji jest žudejski plk tudije na drugi dan ž ńegovu silnu ruku sigure i slobodne s velikim blagom is Egiptove tvrde službe i uze izvel i odrišil. Postila. z4b. Puče moj, ne stvori*(h)* li ja tebe, izvedo iz sužanstva, a kamo u čem pozna ti mene? J. Banovac, razg. 161. Tko bo je ńi izveo iz sužanstva Faraunova. F. Lastrić, test. 160b. Kada Gospodin Bog po Mojsiji izvede puk israelski iz strašnoga sužanstva. Đ. Rapić 246. — *bbb) u duševnom smislu. shvaća se kao mjesto pakao, nevjerstvo itd.* Da nasъ izvedeši otъ adъskyihъ uzъ. Mon. serb. 25—26. (1284—1240). Ot samêhъ ustъ smrъtonosnago ada istrъže me, i izvedъ posadi me na prêstoļa svetyhъ roditeļъ. Deč. hris. 1. Izvedi me iz ove tamnosti. Transit. 102. Izvede mene van iz tmaste mrklosti na sraku. M. Vetranić 2, 6. Izveo si dušu moju od pakla. I. Ančić, svit. 166. Izvedi iz tamnice dušu moju. M. Radnić 540b. Molite, jeda bi Bog dostojao se i ńi iz tavnosti nevirstva izvest. J. Filipović 1, 193b. Kad se jedan između ńih našao napredniji i jači, pa drugoga izveo iz divļači. M. Pavlinović, razg. 19. — *gg) također u prenesenom smislu, kad se kao mjesto shvaća ńeko stańe ļudske pameti, te je značeńe: učiniti da objekat ono izgubi, n. p.: aaa)* iz pameti. Koliko nenavid zaslipi i iz pameti izvede. F. Lastrić, ned. 111. Izvesti će vas iz pameti. svet. 182b. Jednoga kra|a može svako iz pameti izvesti. Đ. Rapić 352. — *bbb) s* iz *u genetivu stoji ńeko osobito stańe pameti (dobro ili zlo).* Da bi čovjeka iz vjere izveo. M. Divković, nauk. 245b. Redovnika izvede iz sum|e. I. Ančić, ogl. 12. — *hh) također u prenesenom smislu, kao mjesto shvaća se vrijeme (značeńe je slično kao kod ff)).* Što te je zdrava i vesela iz prošaste noći izveo. I. Grličić 269. — *ii) i u ovom je primjeru u prenesenom smislu, značeńe je gotovo kao lat.* educare, *odgojiti.* Slogom kojom vas je iz povoja izvelo. M. Pavlinović, razl. spis. 295. — *b) objekat je životińa. značeńe može biti kao kod* izagnati, *ali u ńekijem primjerima (n. p. ako je objekat koń) misli se na vođeńe u pravom smislu (držeći za uzdu ili za ular).* Iz vašega draga obora sjutra zorom kada izvedete pasti stada. D. Rańina 50b. Fariža bila ńemu izvedoše osedlana sedlom od kamena adamanta. Aleks. jag. star. 3, 244. Dvije pastirice izvedoše mile ovčice. A. Boškovićeva 1. Ovi o poklada izvedu na sokak ili na čaršiju jednoga bika. Đ. Rapić 364. Hajd' u|ezi caru u saraje, te izvedi gojena Labuda. Nar. pjes. vuk. 2, 27. Izvedoše końa Lastavicu. 2, 56. A |uba mu izvede čilaša. 2, 110. A sluge mu końa izvedoše. 2, 224. Uvatiše jarca u ovcama, izvedošo malo iz ovaca. 3, 177. — *c) objekat je što neživo. aa) često je objekat voda, te je značeńe: činiti da odńekle voda isteče ili navrativši je ili kojijem drugijem načinom (i čudom).* Kada izvedeš vodu iz stine. Bernardin 48. num. 20, 8. Koji je tebe *(vodu)* iza stine izveo. B. Kašić, rit. 47. Kada izvedeš vodu iz kamena, piti će sve mnoštvo i živina ńih. I. Bandulavić 55b. num. 20, 8. Tebe *(vodu)* puku žedjajućemu iz kamena izvede. 128a. Vojevoda srećna puka vodu izvede, netom udri sred oštroga gola kuka. Ǵ. Palmotić 3, 144a. Al' ponovit hotio si nad mnom čudo starijeh ljeta, kada vode izveo si iz kamena stanovita? I. V. Bunić, mand. 29. Iz kamena vodu izvede Mojses mudri. A. Vita|ić, ist. 245a. On za napojiti žedne iz kamena vode žive izvede. F. Lastrić, ned. 372. Što izvede i učini vrilo vriti na planini? V. Došen 261a. Iz blatnih ždrila va|a vodu iscijediti i izvesti. I. Jablanci 36. Sniže moji nogu vodu izvedite. Nar. pjes. vuk. 1, 393. Čelo glave vodu izvedoše. 3, 521. Spored ńega vodu izvedoše. Nar. pjes. vil. 1866. 438. I onu vodu štakom is kamena izveo. Vuk, dan. 1, 86. — *metaforički, o suzama.* Izvedi potoke od suza iz oči mojijeh. V. Andrijašević, put. 407. Izšastje su voda izvele oči moje. M. Divković, bes. 729b. Vrila

voda, veli, izvele su oči moje, zašto nisu pasile zakona tvoga. F. Lastrić, ned. 46. — *bb) može biti objekat i ogań slično kao voda.* Ogań iz kamena na našu službu izvesti otio si. L. Terzić (B. Pavlović) 189. — *cc) objekat je što drugo neživo što se može voditi.* Izišoše dva kra|eva sina, izvedoše od zlata kočije. Nar. pjes. vuk. 3, 252. — *d) premda su subjekat i objekat nežive stvari, shvaćaju se metaforički kao da su živi.* Skoro je dan bijeli danica izvela. M. Vetranić 2, 258.

b. *u prenesenom smislu, po predašńemu značeńu, javiti riječ, misao, svjedočanstvo itd. — Između rječnika u Belinu* (‚allegare, citare' ‚profero' 62b; ‚produrre, allegare' ‚profero' 587b; izvesti pisma ‚allegar scritture' ‚proferre tabulas' 62b). *a) iz čijih riječi kazati jednu ili više ih, ili javiti kakvu misao itd.* Ovi razlog izveo jest sveti naučite| iz sv. pisma. A. Kanižlić, kam. 770. Ovu riječ Jezus izvede iz Petrova odgovora. S. Rosa 102a. — *b) s objektom* svjedočanstvo (svjedočastvo). Ako sam zlo rekal, izvedi svidočastvo oda zla. Bernardin 87. joann. 18, 23. On će svidočastvo izvesti od mene, i vi svidočastvo izvedete od mene. 177. joann. 15, 26—27. Ovi pride za svidoka, da svidočanstvo izvede od svitlosti. I. Bandulavić 12b. joann. 1, 7. On dođe u svjedočanstvo, da svjedočanstvo izvede od svjetlosti. N. Rańina 22b. joann. 1, 7. Vidjeh i svjedočanstvo izvedoh da on jest sin Božji. 30b. On hoće svidočastvo izvesti od mene. Postila. 51a. Jerolim izvede ono svědočastvo govoreći: . . . Š. Budinić, sum. 55b. Evo od koga ti svjedočanstvo izvede. M. Divković, bes. 39b. Ako sam zlo rekao, izvedi svidočanstvo oda zla. 104a. joann. 18, 23. On će od mene izvesti svidočanstvo i vi ga izvedite. I. Ančić, vrat. 79. Svidočanstvo izvede od svitlosti. J. Banovac, blagosov. 48. Svidočanstva koja izvedoše bijahu neskladna. F. Lastrić, test. 112b. On će svjedočanstvo izvesti od mene. J. Matović 80.

c. *objekat je* svjedok, *te je značeńe slično značeńu kod* b, *b).* Na sudu izvede proti Ignatiji dva svidoka. A. Kanižlić, kam. 102. Izvešću ti tri svjedoka. Pjev. crn. 4a.

d. *rasmišlańem i razloženem po nečemu što je poznato dokučiti nešto što nije poznato. a) objekat je supstantiv.* Od ńihovih predstavaka radu izvest zato svrhe. J. Kavańin 376a. Neka izvede iz sv. pisma datu sebi oblast. A. Kanižlić, kam. 249. Od ovud Ivan izvede dvi istine. 684. — *nije posve isto u ovom primjeru:* Znadu izvesti iz jedne riči različna tomačeńa. A. Kanižlić, kam. 493. — *b) mješte objekta stoji podložna rečenica s konjunkcijom* da. Od ovud i iz ostalih knìga izvede da je Grigorija skinut od pape. A. Kanižlić, kam. 26. Iz evanđe|a ne možemo ništa drugo izvesti, nego da je Isus umro u petak. 514. Iz odgovora ovih izvede Andrija da Grci nepravedno okriv|uju crkvu rimsku. 676. Proročanstvom kra|a Davida iz koga izvestit ćemo da Bog poslan od Boga na spaseńe čovječansko jest sin Bog od otca Boga. S. Rosa 8a. Iz ovih dosada rečenih izvedi da se vas krstjanski život u ovomu Davidovu prirečku uzdržaje. I. Velikanović, uput. 1, 836. Tko ne bi iz ovih riči izveo, da ńima nije sakramenat naređen, da nam pristinito pridańe ne ukazuje, da se one onim načinom razumiti nejmaju. 1, 869.

e. *činiti da iz sebe ili iz drugoga izide, pa po tome u prenesenom smislu: roditi itd. ili činiti da rodi itd. a) o če|adetu, roditi, porodìti, naroditi.* I od vas taj narod da umnoži sinak moj, da izvede tolik plod, da mu se ne zna broj. M. Držić 455. Da će dat nam porod izvesti. D. Zlatarić 22a. Združeńe tilesno za izvesti odanle plod poroda ńiova. M. Dobretić 451. — *preneseno, u teologičnom smislu.* S ńom *(Riječju)* izvevši Duha sveta *(Otac).* J. Kavańin 532b. — *b) o životińi, uopće roditi.* Komar s orlom, a mrav s lavom vik poroda ne izvede. I. Gundulić 805. — *c) o pticama i drugijem životińama, izleći.* Žene kupo sad pom|ivo jaja, pak čuvaju da kokoš nasade, guska, patka da izvede mlade. J. S. Re|ković 98. *(Kvočka)* čeka dok joj se posade *(jaja)* da izvede koje vrsti mlade. 157. *(Gušćerice)* u ńemu zimu zimovale, na proliće izvele mladiće. Nar. pjes. bos. prij. 1, 37. Lakoma kvočka ne može piplića izvesti. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 165. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Muhe ako padu na stvar mrtvu, udi|e izvedu usmrđeńe i crve. M. Radnić 389a. — *d) o drvetu, grani, prutu itd.* Ono drivo koga je koren oskvrńen, velika je stvar ako more izvesti dobar plod. Transit. 257. Kada izvedu *(stabri)* od sebe plod. N. Rańina 13b. Prut izvede jedan cvit. P. Radovčić, ist. 39. Šipka Aaronova izvede omendule. M. Radnić 189b. — *e) o zemli, vodi itd.* Jere sam ja zem|a tašća i sva prazna . . . Daj mi bogo|ubstva vode, za zaliti lice suhe zem|e, plod dobar izvesti. A. Georgiceo, nasl. 180. Hipom izvede žito *(sem|a).* I. T. Mrnavić, ist. 16. Nisu te *(dušu)* izveli nebesa, zem|a, ali sunce, ali zvizde. P. Radovčić, ist. 128. Zem|a izvede trave i stabla zaradi naše koristi. M. Radnić 89a. Vodo, izvedi ribe. S. Rosa 1b. — *metaforički.* I kako to jedno pritilo po|e i od starješine kućne s načinom naređeno obilno voće dava, tako život Ivanov prisvijetle |udi izvede. A. Gučetić, roz. jez. 68. — *f) u kauzalnom značeńu: aa) učiniti da se što rodi.* Od simena tvoga tolik broj izvedu. Đ. Baraković, jar. 39. Peti dan *(Bog)* vrati se k zem|i, i tolikojer u jedan čas samo zapovidivši svake vrsti rib i ptic izvede. P. Radovčić, ist. 28. Prigne se izvestit sebi jedan navlaštiti narod. S. Rosa 4b. — *u osobitom značeńu.* Da bi od ńe izveo trag mrtvu Neriju. S. Rosa 24b. Neka bi mrtvu svomu bratu izveo sjeme. 55b. — *bb) učiniti da se što isleže.* Ne bih te trp|eo da bih znao e ću sokolove izvesti od tebe. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 194. — *cc) učiniti gojeńem da koja bi|ka dade od sebe sjeme. vidi u Vukovu rječniku i kod* izvoda.

f. *po predašńemu značeńu (kod* e) *da|ijem širećem smisla može značiti: stvoriti, načiniti, izraditi, svršiti. a) glagol uzdržava dońekle svoje pravo značeńe tijem što se kaže iz čega je objekat učińen.* Od kala omisi i izvede človika. P. Radovčić, ist. 164. Izvede iz ništa sve što po prostoru nebeskomu razgleda se. A. d. Bella, razgov. 195. Iz riječi Pava apostola izveo sam moju besjedu svu na uzdanu. B. Zuzeri 252. *(Lucifer)* iz drva čoviku smrt izvede. F. Lastrić, test. 48b. — *b) objekat je stvar tjelesna.* Iskra mala požar veće krat izvede. M. Marulić 134. Izvesti ili izvoditi građu ‚architettare, inventare o disporre la forma d'un edificio' ‚architector'. A. d. Bella, rječn. 98a. — *c) objekat je što umno ili duševno.* Unutrńe dumboke misli izveli ste. P. Zoranić 47b. Dobro izvedoh me požude. G. Palmotić 1, 60. Ku je *(kripost)* on po sebi izvel. P. Radovčić, ist. 135. Ima izvest mnogi ati od |ubavi. 174. Izvesti svoja djela kreposna. M. Radnić 390a. Izvedavši Gosp. Isukrst novi zakon. B. Leaković, nauk. 238. Nećeš izvest latinske divojke, 'ko ne izvedeš troje premudrosti. Nar. pjes. istr. 1, 48. Brunel je mogao do kraja izvesti čudo mjerničke znanosti. M. Pavlinović, rad. 52. To jedinstvo izvelo je jednu svijest. razg. 15.

g. slično je predašńemu značeńe, ali u osobitom smislu, kad je objekat pjesma, te znači: sapjevati (što je drugi spjevao). radi raslike u značeńu kod izvaditi, 1, e *vidi oba glagola u Vukovu rječniku.* Izveli okolni zborovi pjesmice i podruguše. S. Ļubiša, prip. 240. — *U današńijeh knńiževnika kaže se ne samo o pjevańu, nego i o svirańu, udarańu itd.* Izvesti, stil. art. ‚vortragen (ein tonstück)', tal. ‚eseguire'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

h. *s objektom* tanac, kolo *itd. značeńe je gotovo kao kod* f *i* g. Uhitivši svaki pastijer svoju vilu izvedu tanac. N. Naļeškoviċ 1, 200. Pak ćemo kon vode izvesti pojući tih tanac. 1, 208. Hotjejmo jedan čas svi tanac izvesti. 1, 222. Pak š ńim tance pune slave ovijem poļem izvedimo. Ġ. Palmotić 1, 28. Vrh ravnine sej zelene mili tanac izvedimo. 1, 129. Tač po poļu nebeskomu izvedoše triš okolo u veseļu neizmernomu s mednom pjesni čudno kolo. 3, 103a. Tančac izvedoše. P. Kanavelić, iv. 502. Slatke pjesni pripravite i tanačac izvedite. J. Palmotić 437. Izvedi nam kolo. (D). Poslov. daniċ. I ugodne tance i časne lijepim redom izvedite. A. Vitaļić, ost. 353. Izvesti tance ‚danzare o ballare' ‚salto'. A. d. Bella, rječn. 244a. L'jep bi tanac izvela prid dvorima ńegovijem. Nar. pjes. bog. 104. — *može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Zračne buduć jur stupaje po nebeskom poļu izvela. P. Kanavelić, iv. 134.

i. *izmisliti, slàgati, preneseno od značeńa kod* f. — *Samo u Belinu rječniku:* izvesti štogod ‚fingere o simulare' ‚fingo' 317a.

k. *s objektom* kavga, *isporedi* izvaditi, 1, f. S kaurinom izvedosmo kavgu. Pjev. crn. 104a.

l. *povesti na visoko mjesto, vidi* iznijeti, II, 1, c. Da ga na nebesa izvede. I. Ančić, svit. 82. Koja ga je na nebo u raj izvela. 219. Zato ga onako izrańena uze za ruku, i izvede na jedno misto visoko. J. Banovac, razg. 160. Izvede ga na jedan čardak. F. Lastrić, ned. 374. Izvede ga na treću planinu. And. Kačić, kor. 99. Izvedoše lijepu devojku, izvedoše na kulu visoku. Nar. pjes. vuk. 2, 58. Izvedoše ga u gorńu sobu. Vuk, djel. ap. 9, 39. — *metaforički.* Jegože izvel on biše na veliku čast. Š. Kožičić 47b. — *I s objektom* voda *u osobitom značeńu, vidi u Vukovu rječniku.*

2. *pasivno.* Krepostiju na toliku visotu izveden. Š. Kožičić 52a. Tvoj rob na svitlos izveden. M. Vetranić 2, 215. Na svjetlos bijela dana ona je ļubav izvedena dosle ļudem svijem tajana. Ġ. Palmotić 1, 178. I da bitje stvoru svomu izvedenu iz ničesa. I. V. Bunić, dubr. 3. Kruh iz zemļe izveden i porodjen. A. Vitaļić, ist. 252. Izvedeni iz onoga sužanstva. I. Grličić 12. Na put od spasenja primilostivo izveden. 156. Iz koga *(Edipta)* izvedenim dade anđela za vođu. F. Lastrić, test. 14b. Izvedeni ste na svitlost, po svitlosti odite. ned. 381. Sličan je *(čovjek)* ńimi *(živinama)* u ovomu što početak imo je od zemļe iz koje one takodjer riječim Božjom bile su izvedene. S. Rosa 1a. Spasiteļ imo se je roditi od sjemena ženskoga u koljenu velikoga otca vjěrnikâ Abraama izveden proz Izaaka, Jakoba, Judu i Davida. 6b. Dižu beden na bedene oko grada izvedene. V. Došen 193a. Što raztresa sad bedene na visinu izvedene. 227b. Veće bijaše zemļa iz ništa izvedena. D. E. Bogdanić 1. Petar bi slobodno izveden iz tamnice od anđela. J. Matović 451. Na priliku lista jergovana svaka nek je izvedena strana. J. S. Reļković 19. No košuļa na prste pletena, u kolijer upletena guja, a pod grlom izvedena glava. Nar. pjes. vuk. 2, 550—551. Po azdiji ispletene guje, povisoko izvedene glave. 2, 593—594. Ovako je pjesma izvedena. Ogled. sr. 35.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Da se izvede isъ tьmьnice. Zak. duš. pam. šaf. 47. Ostaj s Bogom, pođoh veće, car Mustafa da se izvede. I. Gundulić 518. Da se izvedu naški na svitlost sveta pisma. B. Kašić, rit. xvi. Mnozi razlozi se mogu izvesti vrhu izvrsnosti. I. T. Mrnavić, ist. 71. Djelo hudo izvede se, kad skri čudo. J. Kavańin 366b. Da se *(brod)* daleko u more izvede. J. Filipović 3, 14b. Da se sv. evanđeļe ispiše i da se po četverici izvede. E. Pavić, ogl. 463. Kako se može lasno izvesti iz nauka. Ant. Kadčić 231. Da se boļa od gorje izvede. J. S. Reļković 230. Kad ko što prisvoji ter smatra za svoje, n. p. komad šume, poļa ili livade, onda narod kaže da se imaju izvesti mejaši, t. j. stariji ļudi u selu i u okolici koji znadu iz starine, čije je dokle bilo . . . V. Bogišić, zborn. 401.

b. *refleksivno, u osobitom značeńu: uzdići se nad ostalijem (isporedi* 1, l), *stršiti. — U Belinu rječniku:* ‚sporgere in fuori' ‚promineo' 702a *i u Stulićevu:* izvedsti se ‚prominere'.

2. IZVÈSTI, izvèzêm, *pf.* evehere. *vozeći (u lađi ili na kolima) iznijeti. — Složeno:* iz-vesti *(od osnove* vez, *vidi* 2. vesti). — *Akc. je kao kod* 1. dovesti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvesti, izvezą. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* izvažati), *u Vukovu* (1. ‚herausführen' ‚eveho' *gdje grješkom stoji primjer:* Izveo ga iz kuće *što pripada uprav pod* 1. izvesti. 2. ‚hinaufführen auf dem wagen' ‚eveho' *s primjerom:* Da te izvezem uz ovo brdo).

1. *aktivno.*

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem. a) o lađi.* Kad izvezeš na stine lumbardu. And. Kačić, razg. 310. Dođe dragi i doveze lađu, i izveze iz jezera Maru. Nar. pjes. vuk. 1, 202. S mrtvim Markom sjede na galiju, izveze ga pod Vilindar crkvu. 2, 444. — *u Dubrovniku samo kad se vesla, vidi* 2. dovesti, a, *c). — b) o kolima.* A on reče svojemu vozaču: ‚Savij rukom svojom i izvezi me iz boja'. Đ. Daniċić, 2dnev. 18, 33.

b. *uznijeti uz brdo vozeći na kolima (vidi* iznijeti, II, 3, c). *u Vukovu rječniku.*

2. *sa* se, *refleksivno. — Između rječnika u Vukovu* (1. ‚landen' ‚in terram exire' *s primjerom iz narodne pjesme:* Drugu vojsku morem opravio da s' izveze Risnu na gabelu. 2. ‚ausfahren' ‚evehor').

a. *izići vozeći se: a) u lađi.* Izvezli se na more. F. Lastrić, svet. 95a. Da se izvezeš na pol mora. Đ. Rapić 65. — *b) na kolima.* Da je izvezao se na poļe. M. A. Reļković, sabr. 29.

b. *saći, izaći (pošto se nekoliko vozilo) iz lađe.* Izveze se trista kaluđera. Nar. pjes. vuk. 2, 100. Iz mora se zdravo izvezoše a pod Mletke grada udariše. 2, 547. Uveze se blatu širokome, izveze se selu Golubovcu. Pjev. crn. 142b. Nemačke lađe s vojskom ne pogode u Beograd, da se izvezu na određeno mjesto. Vuk, dan. 4, 11.

3. IZVÈSTI, izvézêm, *pf. svršiti vésêńe, pošto se sve veslo, sve navésti, povésti. — Složeno:* izvésti *(od osnove* vez, *vidi* 3. vesti). — *Akc. je kao kod* istresti. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚acu pingere, textili opere pingere, phrygio opere distinguere') *i u Vukovu* (‚sticken' ‚acu perscribo').

a. *aktivno. a) u pravom smislu. u svijem je primjerima subjekat ono čim se veze (zlato, biser itd.), premda je obićnije da je subjekat čeļade*

što veze. Gdje su ruha tva bogata s raskošnijem napravami kijeh izveze vrhu zlata bijeli biser, dragi kami? I. Gundulić 562—568. A on crnoj u haljini, na razliko koju cviješe pomno izveze i načini srebro. P. Kanavelić, iv. 29. Dva šatora lijepa iznese, izmiješana ka izveze svila s zlatom od istoka. 61. S napravami kih izveze vrhu zlata biser dragim kamicima. J. Kavanin 454a. — *b) u prenesenom smislu, kao naslikati uopće:* Ne divičanski obraz izpenga iliti priliku perom izveze. F. Lastrić, od' 369. — *c) u metaforičkom smislu, kao iskititi (govor, retorički?).* Da izvezem i izpišem na slavu ńezinu jedno govoreńe. A. Tomiković, gov. 298.

b. *pasivno.* Vrhu saga tkanijeh zlatom stoji tugdjela zgar crvena, zlatnom žicom i bogatom sva napravom izvezena. I. Gundulić 299. Šatori su izvezeni zelenoga dubja kitje. 377. Gizdavi stolovi, izvezeni svilom i s kadifom. J. Krmpotić, malen. 5. Kad bi joj se namijetilo vidjeti srce koje izpisano ali izvezeno. I. M. Mattei 158. Opreg rujnim izvezeni natkom. M. Katančić 66. Na nogu mu izvezene čizme. 68. I papuče šikosane, zlatom izvezene. Nar. pjes. vuk. 1, 515. Na pleći mu zelena dolama od kadive, izvezena zlatom. 2, 488. A na noge crvene čakšire od koljena zlatom izvezene. 3, 111—112. Među ńima je barjak sav od svile, pa po svili sav izvezen zlatom. 3, 421. Čisti skerlet zlatom izvezeni. 3, 519. Svod je odaji pozlatom izvezen. S. Ljubiša, prip. 28. Mirko s ńega snimi odijelo, dva fermena zlatom izvezena. Osvetn. 3, 139. — *U jednom primjeru stoji part. praet. pass. kao adj. u komp.* (izvezènijî). *radi značeńa vidi* **a**, *c).* Evanđelje je Lukino izvezenije nego Markovo. E. Pavić, ogl. 468.

c. *sa* se, *pasivno. subjekat je u jedinom primjeru* zlato *(čim se veze).* A on zelenoj u haljini po kojoj se zlato izveze. P. Kanavelić, iv. 30.

IZVÈŠČATI, *vidi* izveštati.

IZVÈŠTATI, izvèštâm, *pf. vidi* izvečati, *od čega* (izvetšati) *postaje premještańem slova* t i š. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U Vukovu rječniku:* ‚veralten' ‚obsolesco', cf. ovetšati. — *U Lici se još dalje mijeńa* št *na* šč: izvèščati. ‚Ali je N. od bolesti jako izveščа!' ‚Tako e od bolesti izvešča, da edva paru u sebi nosi'. ‚Bome, brate, ovaj tvoj sinac, kožun ili benevreci izdali su što su imali; već su sasvijem izveščali'. J. Bogdanović.

IZVETŠ-, *vidi* izveč-.

IZVÉZATI, izvêžêm, *pf. sve vezati (o mnogijem objektima, ili o cijelome objektu, ako je jedan).* — *Složeno:* iz-vezati. — *Akc. je kao kod* ispisati. — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* izvęzati. — *Između rječnika u Stulićevu* (izvezati, izvežujem *i* izveživam ‚colligare') *i u Daničićevu* (‚ligare').

a. *aktivno.* Turi i turice izvezavь, jako i pitomyj skotъ izvezavь, udastь my. Stefan, sim. pam. šaf. 29. Tuj nas izvezaše, za tim u planinu bijuć odagnaše kakono živinu. H. Lucić 239.

b. *sa* se, *refleksivno ili pasivno.* Dunaj vodu šajke zatvoriše, verugam se težkim izvezaše. And. Kačić, razg. 144.

IZVEZÍVATI, izvèzujêm *i* izvèzîvâm, *impf.* izvezati. — *U Stulićevu rječniku:* izveživati, izveživam ‚in colligando se exercere', *a kod* izvezati *ima praes.* izvežujem *i* izveživam.

IZVÍĆE, *n. djelo kojijem se izvije.* — *Stariji je oblik* izvitje. — *U Voltiǵijinu rječniku:* izvitje ‚sviluppo, analisi' ‚entwickelung', *i u Stulićevu:* izvitje ‚implicatio, involutio (haec parum lat. glomeratio)'.

ĬZVÎD, *m.* spectatio, examen, *djelo kojijem se izvidi.* — *Od* XVII *vijeka.* Izvid svisti. F. Glavinić, svitl. XVIII. Da ga zakonito iskušaju, da mu čine zakonito izvid. A. d. Bella, razgov. 21. Kad ti tvojega iskrńega sudiš brez izvida, bez iskuševanja. 23. *i u Šulekovu rječniku:* ‚prüfung'.

1. ĬZVÎDAN, ĭzvîdna, *adj. koji se može izvidati.* — *U poslovici* XVIII *vijeka (negativno* nĕizvîdan: *koji se ne može izvidati), a između rječnika u Belinu* (izvidni ‚medicabile, che si può medicare' ‚medicabilis' 468a) *i u Stulićevu* (‚sanabilis, medicabilis'). Nemoćnik je neizvidan ki svoju zled ne pozna. (Z). Poslov. danič.

2. ĬZVÎDAN, ĭzvîdna, *adj. koji se lako izvidi, dakle: razgovijetan, jasan.* — *Samo u Voltiǵijinu rječniku:* ‚chiaro, evidente' ‚klar, deutlich'.

IZVÍDÂNE, *n. djelo kojijem se izvida.* — *Stariji je oblik* izvidanje. — *Između rječnika u Belinu* (izvidanje ‚medicamento, medicazione' ‚medicatio' 468a) *i u Stulićevu.* Zamijerna djela ńegova u izvidanju od nemoćnika. A. Gučetić, roz. jez. 5. Tvoje bolesti, moje izvidanje. 182. Ne nahodiš izvidańe tvojijem tugami. M. Radnić 272b. Pomože Izraelu u Ediptu kada no stajaše oni puok brez ‚izviedańa' *(griješkom mj.* izvidańa). 526a. Nije veće izvidanju mista, kad su zlobe u običaj obratjene. A. d. Bella, razgov. 159. Ńegov pogled izvidańe od svake duhovne nemoći. I. Đorđić, ben. 37.

IZVIDAR, *m. u Bjelostjenčevu rječniku:* v. izvedavec. — *nije dosta pouzdano.*

1. IZVÍDATI, ĭzvîdâm, *pf. izliječiti, ozdraviti (u pravom ili u prenesenom ili metaforičkom smislu).* — *Složeno:* iz-vidati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 1, **a**, *b) bb)), a između rječnika u Belinu* (‚medicare, curare gl' infermi' ‚medeor' 468a; ‚sanare, render la sanità' ‚sano' 641a), *u Voltiǵijinu* (‚curare, medicare, risanare' ‚heilen, gesund machen'), *u Stulićevu* (‚mederi, sanare, curare'), *u Vukovu* (‚heilen, auskuriren' ‚medeor', cf. izliječiti).

1. *aktivno.*

a. *objekat je bolest, rana (naj češće). α) u pravom smislu.* Tko bude boles izvidat, neg samo ti odzgor? N. Dimitrović 89. Bolijes ću t' izvidat od male tej rane. D. Zlatarić 45b. Nu za izvidat zlo skončanje od neznane zledi prijeke svekoliko svoje imanje u zaludńe strati lijeke. Ǵ. Palmotić 8, 20b. Izvidati telesne nemoći. A. d. Bella, razgov. 162. Prah ńegov ima krepos izvidat razlike boli a naj liše nemoć od ogńica. I. Đorđić, ben. 114. Ljekara koji je vidao i izvidao ranu. Pravdonoša. 1852. 9. Ne štedite tijela zà rânâ, jer ste vikli ńiha donositi na pohvalu majci, pa su vi ih izvidale majke. Osvetn. 2, 122. A Tadiji hećime nađoše; kad Tadiji rane izvidaše . . . Nar. pjes. vuk. 3, 167. — *značeńe je kauzalno: učiniti da drugi izvida (u prvom je i u trećem primjeru rana kod samoga subjekta).* Ako Bog da, te rane izvidam. Nar. pjes. vuk. 2. 341. Zašto, Ture, da od Boga nađeš! nijesi mu rane izvidao? 2, 343. Te je Vuče rane izvidao. 3, 383. — *b) metaforički. objekat je: aa) rana, nemoć itd., ali u metaforičkom smislu o duševnom stańu.* Tijem hotjej izvidat ljute rane moje *(Bože).* N. Dimitrović 60. Ti sama sve moje izvidat mož' rane. D. Rańina 14b. S tvojom liposti izvida skrovene mê rane prijute. 17a. Er pak lako ne izvidam ranu, kom jih *(drage)* ja

porazim. M. Pelegrinović 172. Krepos sve rane u ljudijeh izvida. I. Đorđić, uzd. 142. — Izvidati poganu postimu od zloba mojijeh. V. Andrijašević, put. 197. — Umrli, pogledajte na pokorne ove pjesni, neka ńima izvidate tešku nemoć. I. V. Bunić, mand. pok. 8. — *bb) žalost, ljubav i drugo duševno stańe.* Jeda mi izvida tvoj ures ljuven vrid. Š. Menčetić 5. Jeda mi izvidat ushoće ljuven cvil. 42. Da mi ures tvoj ljuven stril izvida. 103. Zašto ne izvida ranice ljuveno? 150. Da mi cvil izvida. 218. — *cc) grijeh.* Ove grijehe ... ni drugi lijek izvida. V. Andrijašević, put. 66. — *dd) (tjelesna) ružnost.* Žena nastoji izvidati svoju ružnost. M. Radnić 465a. — *ee) ironički, izbiti, istući, izlijemati.* Cjepaničkijem uljem izvido ga je. (Z). Poslov. danič.

b. *objekat je nezdravo mjesto na tijelu, udo itd. a) u pravom smislu.* Izvida rame izagńilo Alderadu. I. Đorđić, ben. 31. — *b) metaforički.* On izvida bolesniva srca. I. Đorđić, salt. 487.

c. *objekat je čeljade (bolesno, raćeno itd.). u pravom i u metaforičkom smislu.* Izvidati onjezijeh, koji ne mogahu k tebi pristupiti. A. Gučetić, roz. jez. 149. Ranave si i razlike nemoćnike izvidao. 206. Ljekaru, izvidaj samoga sebe. 268. Liječniče moj, izvidaj mene. V. Andrijašević, put. 336. Ah vid mê kosti, ter me izvidaj, Gospodine. I. Đorđić, salt. 13. Izvida nijema. ben. 148. Bolna izvidali su. S. Rosa 189b. Nekada sam vidarica bila, ja bih tvoga brata izvidala. Nar. pjes. vuk. 2, 50. Sputite ga, ako hoćete da ga izvidam. Nar. prip. vrč. 56. — *ako je izrečena bolest (u pravom ili u metaforičkom smislu), stoji u gen. i s prijedlogom* od. Kroz toj me izvidaj i zledi izbavi. N. Dimitrović 55. Od inijeh nezdravi izvida neizbrojne bolnike. I. Đorđić, ben. 85. Dosta me si ti puta od otrovi izvidala. Nar. pjes. bog. 91. — *amo pripadaju i ovaki primjeri:* Da izvida iz jada mlađahtu mu mlados. G. Držić 447. O ljekaru od naravi ljucke, koja budući raćena, hotio si je umiljenstvom izvidati. A. Gučetić, roz. jez. 120. — *u ovijem je primjerima značeńe kauzalno:* Pa nabavi od mora ećima, svoga brata od ranah izvida. Nar. pjes. vuk. 2, 683. Raćenika sedam poniješe u Moraču, te ih izvidaše. 4, 415.

2. *pasivno.* Jeda smrtne rane naše od vas budu izvidane. N. Nalješković 1, 288. Ter izvidan od zla tega. I. Đorđić, ben. 201. Svi razlici nemoćnici da pokorom izvidani ustanu se svikolici. A. Boškovićeva u I. M. Mattei 346. — *U ovom primjeru* neizvidan *(kao adj.) znači: koji se ne može izvidati (isporedi* izvidan, *adj.). (Grijeh i običaj)* dohode činit se od potribe i kakono neizvidani. M. Radnić 269b.

3. *sa* se, *pasivno.* Neka se ‚izviedaju' *(griješkom mj.* izvidaju) rane dušine. M. Radnić 147b. Svojevoljstvo jest jedno zlo koje se ne može ‚izviedati'. 498a. Od ove se rane neću ja junak izvidati. Nar. pjes. bog. 58. Čijem bi se izvidali jadi. Osvetn. 6, 33.

2. IZVÍDATI, *vidi* 2. izvijedati.

IZVÍDAVAC, *vidi* izvijedavac.

IZVÌDILAC, *m. vidi* izvjedilac.

IZVÌDITEĻ, *vidi* izvjeditelj.

IZVÌDIV, *adj. vidi* 1. izvidan. — *Samo u Belinu rječniku:* ‚sanabile, add. che può sanarsi' ‚sanabilis' 641a, *i u Stulićevu:* v. izvidan.

ÌZVIDJETI, izvjdîm (izvidîm), *pf. vidi* izuvidjeti. — *Uprav složeno:* iz-vêdêti *(vidi* vijem *i* povidjeti), *ali pošto prvo* ê *ne samo u zapadnom govoru nego i u južnom (vidi* ispovidjeti, A, a) *glasi* i, *vremenom se zaboravilo u oba ova dva govora (ne znam, nalazi li se još u istočnom govoru pravi oblik* izvedeti) *pravo postańe, te se shvaća kao da je složeno:* iz-vidjeti, *što se vidi po obliku što upotrebljavaju Vuk i Daničić* (izvidjeti *a ne* izvjediti, *vidi kod* ispovidjeti), *i po imperfektivnom obliku* izviđati *(a ne* izvijedati). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvêdêti. — *Između rječnika u Belinu* (izvidjeti, izvidjam ‚cercare, investigare, far diligenza di trovare' ‚quaero' 185b; izviđeti, izviđam ‚considerare, pensar bene una cosa' ‚considero' 219a; izvidjeti srce i očutjenja ‚essaminare la conscienza' ‚conscientiam excutere' 298a), *u Bjelostjenčevu* (izvedeti *kod* izvedam), *u Voltiģijinu* (izviditi *i* izvidjeti ‚spiare, scrutinare, indagare; scuoprire' ‚nachforschen; entdecken'), *u Stulićevu* (izviditi *i* izvidjeti, v. izuvidjeti), *u Vukovu* (‚in augenschein nehmen, beaugenscheinigen' ‚coram inspicio'). — *Pravo se postańe poznaje po ńekijem oblicima, to su u praes.:* izvijem, izviješ *itd., vidi:* izviš. Korizm. 91b; izvê. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468); izvi. Mon. croat. 288. (1581); Aleks. jag. star. 8, 257; *također 3 pl.:* izvêdu. Pril. jag. ark. 9, 100. (1468); *aor. 3 sing.* izvêde *(mj.* izvêdê). Pril. jag. ark. 9, 127. (1468); *impt.* izviď'te. N. Rańina 81a; izviď. Š. Menčetić 46; N. Nalješković 1, 230; izvij. P. Hektorović (?) 147 *(istina ovi bi oblici u impt. mogli postati i od osnove* vid, *vidi kod* vidjeti).

n. aktivno. a) indagare, investigare, *istraživati, ispitati, iskušati, proučiti, postarati se oko čega (objekta) da se nađe što jest i što nije, istina. aa) uopće. aaa) nije izrečen objekat.* Ako toj pravo ni, nu izviď, sunačce. Š. Menčetić 46. Nu izvidi, ter hoćeš najti. F. Glavinić 269a. Daje mu svu oblast da izvidi i umiri. A. Bačić 158. Moj otac sumljaše od ovoga nepravedna posidovańa, niti izvidi, ni obistini se. J. Banovac, razg. 36. I pomljivo izvidivši, posla ... izkaz. 21. Tako Marko dao je svoj nož u 85 groša, a ostalo dok među sobom izvide. Glasnik. 11, 1, 146. (1858). Tada iztraži i raspitaj i izvidi dobro. Đ. Daničić, 5mojs. 13, 14. Izviditi, izviđati ‚nachforschen' ‚investigare'. B. Petranović, ručn. knig. 47. — *bbb) objekat je ime, zamjenica itd. u acc.* Želih to izviditi veće nego ine stvari. Transit. 204. Pojde Polikarpo u Rim izviditi nike sumńe od Anicceta pape. F. Glavinić, cvit. 37b. Prvo nego koga redi *(biškup),* ima nauk izviditi ili eksaminati ńegov. 216b. Hitrije hoće dubinu s. troistva izviditi. 296a. Ki izhod, prohod i nadhod vrhu nature ili naravi izvidihu. posl. 8. Svist ne izviditi. svitl. 28. Jeli svist svoju dobro izvidil? 51. Vrhu kńiga stojeć njeci, kad istine vjere izvide. J. Kavańin 378b. Izvidivši sva pomljivo. A. Bačić 171. Valja s velikom pomńom izviditi stvari. S. Badrić, ukaz. 26. Onda će sve po tanko izvidit. J. Filipović 1, 147a. Sotona svakoga naravna prignutja izvidi i vidi da je oni prignut na holost, oni na lakomost ... 1, 483b. To valja promotriti dobro i izviditi. F. Lastrić, ned. 328. Svaka koja su u tmina srdaca bila sakrivena potanko izviditi. 300. Da će doći biskup izviditi ovu stvar. svet. 147a. Iskušajte i izvidite svijest. A. Kanižlić, kam. 318. Ajde dakle, da ta izvidimo. Nadod. 5. Hoti polagano izviditi istinu. M. Zoričić, zrc. 119. To ćemo sutra izvidit. M. A. Reljković, sabr. 42. Neka on izvidit bude ńe zvanje. A. d. Costa 1, 115. Biskup ima izviditi uzrok. 1, 239. Ako prvje ne izvidimo ńe bitje općeno. Ant. Kadčić 1. Ima dobro izviditi istinu. 551. Da izvidi boje svoju dušu i poznade svoj život. M. Dobretić 94. Ima

pomļivo izviditi i odkriti istinu. 484. Sabor konstancijenski stvar pametno izvidivši, odredio je da . . . I. Velikanović, uput. 3, 65. Imaju i roditeļi i ova sva dobro i pomńivo sami izviditi i nastojati, da i dica pomńivo izvide. 3, 202. Stvar pomńivo izvidivši. I. J. P. Lučić, nar. 86. Neka svaki izvidi svoj život. Đ. Rapić 11. Ovo dakle u današńoj prediki hoćemo pomļivo izviditi i promisliti. 98. Sada da izvidimo samo tri poglavite moći duše. 229. Al' kako ćeš izviditi vodu? J. S. Reļković 290. Da poznam i izvidim i iznađem mudrost. Đ. Daničić, propov. 7, 25. — *ccc) kao objekat može biti i relativna rečenica.* Jedan od poglavitiji davaše im ovo viče, da dobro izvide, što čine. E. Pavić, ogl. 645. — *ddd) kao objekat je podložna interogativna rečenica.* On sam ima izviditi, ako bi ča pačalo. Naručn. 69b. Hoteći naplni izviditi ako to čudo bilo bi od Boga. Transit. 235. Izviďte što je boļe ne samo prjed Bogom ma jošte prida svijem ļudmi. N. Rańina 31a. Nu izvič ti sada jeli toj ugodno Bogu. N. Naļešković 1, 280. Da smo izvidili koliko je zel. Mon. croat. 262. (1567). Za izviditi jesmo li temeļiti. A. Baćić 87. Marija hoće pametno da izvidi, kako može ovo bit: divičansvo saranivši začet. J. Filipović 1, 77b. Tko bi dakle otac ovi, potribno je izviditi. P. Knežević, živ. 4. I vas molim, sestre moje, da se gradu potežimo i sve što je izvidimo. muk. 19. Za iskušati, jeli naša ļubav upravļena pram Bogom, dosta je izviditi i prociniti ļubilmo *(ļubimo l')* ga. F. Lastrić, od' 330. Za izviditi i suditi tko ga je ubio. test. 120b. Za izviditi, koliko dobro tomače ovi naučiteļi. 351a. Izvidivši napre jeli dostojno da . . . svet. 71a. Slidi da izvidimo kako se sprijateļiše. A. Kanižlić, kam. 80. Idem na planinu, da izvidim, jeli moguće ugasiti srčbu Božju. E. Pavić, ogl. 128. Dobro izvidi s pridńim nogami, more li je mraz ol' ti led podniti. M. Zoričić, osm. 57. Da izpitaš i s načinom izvidiš na što su iste duše prignute. 189. Navlastito da izvide potanko, jeli se oni puk poplašio. And. Kačić, kor. 104. Izviditi, jeli sve istina, što se govori. 228. Ter ćemo onde izviditi koji je pravi Bog. 239. Izviditi jesu li zadovoļna upitovańa za potribu od reda. Ant. Kadčić 5. Za izviditi jeli u ńemu koji bilig čovičanstva. 131. Za izviditi i izkusiti jeli nije li za veću korist crkve. 297. Dobro izviditi jeli živ oli mrtav. M. Dobretić 91. Da svrhu toga oči otvori i bistro izvidi kako idu stvari. 107. Izvidimo malo, jeli istina. I. J. P. Lučić, razg. 8. Podobno i dostojno jest čisto izviditi, kolika su sva dobra koja si po grihu zgubio. Đ. Rapić 78. Ne virujte svakome duhu, nego izvidite jesu li od Boga. 330. Da izvide što boļe bit more. J. S. Reļković 18. Da izvidi, jeli to potribito raditi, nije li. B. Leaković, nauk. 305. Da izvidimo, šta se radi u mistu s pepelom zagašenim. P. Bolić, vinod. 2, 15. — *eee) kao kod ddd), ali što bi bio subjekat u interogativnoj rečenici, stoji kao objekat u glavnoj.* Izvidit i obać Barbaru, jeli divica po ženam pametnim duševnim. M. Dobretić 515. Odkuda naj prije hoćemo ove grihe izviditi, koliko ńih ima u broju. Đ. Rapić 446. — *fff) kao objekat stoji podložna rečenica s* da ne, *jer se kod* izvidjeti *ima u misli ńeki strah.* Za izviditi, da ne budu i naj mlađemu bratu učinili kako ńemu. E. Pavić, ogl. 87. — *bb) ističe se osobito ispitivańe riječima. aaa) objekat je čeļade što se ispituje.* A po obitil htij poslati, tere izvij onih tako, vazeli su viru kako po Lovrincu odmetniku. P. Hektorović (?) 147. Ima staricu izviditi i ispitati svrhu oni stvari. M. Dobretić 92. — *bbb) ovako je snačene i u ovijem primjerima, u kojijem nije izrečen objekat, nego ono što se traži ispitivańem (u prvom primjeru u gen. s* od, *u drugom u acc. sa* za). Uprosi kraļe, da pomńivo od ditića izvide. F. Glavinić, cvit. 426b. Koji izvidjevši za mene šćahu da me puste. Vuk, djel. ap. 28, 18. — *cc)* explorare, *kao* uhoditi. Posla dakle u*(h)*ode da izvide kakve su planine. F. Lastrić, svet. 17b. Za izviditi što se čini u taboru turskomu. And. Kačić, razg. 127. Mojsije šaļe ļude, da izvide zemļu od obetańa. kor. 85. U četŕjest dana svu je izvidiše. 86. Posla dva izviditeļa, da izvide kakve te novine bihu. 259. Poslao je uhoda dvanaest koji bi zemļu kananejsku izvidili. I. Velikanović, uput. 1, 76. Izvidite čiji je ono čador. Nar. pjes. juk. 71. Izvidiću tko je i kako je. 71. — *dd) u osobitom smislu: iskušati.* Za izvidinje to čini, kako da neverstvo vaše izvi. Aleks. jag. star. 3, 257. Izvidil si ogńem srce moje, Gospodine. F. Glavinić, cvit. 271a. Hoteći ga *(s. Ludovika)* Bog izviditi. 292a. Ki *(Bog)* i u drugomu hteći ga izviditi, jednim taknu ga betegom. 334a. Kušaj me, Gospodine, i izvidi me. M. Radnić 276b. — *b)* certiorem fieri, *istraživańem dokučiti, obasnati. aa) nije izrečen objekat.* Ti ne viš sada, da po tom izviš. Korizm. 91b. Budući ona hitra i umića vilenica i svojom meštrijom izvidit mogaše. P. Zoranić 33a. — *bb) objekat je ime ili samjenica itd. u acc.* Bojaše se pogubiti carstvo, ako izvêdu slêpotu očiju jego. Pril. jag. ark. 9, 100. (1468). Ako to izvê moj gospodin Menelauš car, hoće te umoriti. 125. Izvêde ot ńega vsu tajnu trojsku i ubi ga tude. 127. Pridoše u Trnovinu s mnoštvom velikim vojske; i izvidivši toj kraļ, posla posle i listove. Dukļanin 3. Izvidivši to Sebastijan, uzboja se. F. Glavinić, cvit. 25a. Izvidi otac beteg ńegov. 28b. Izvidi to Aurelijan. 143a. Rimļani mudrost izvidivši ńogovu. 291b. Ovom stari izvidiše lika. J. S. Reļković 139. — *cc) kao objekat stoji interogativna podložna rečenica.* Ne mogahomo izviditi, u koga bi bilo. Mon. croat. 104. (1469). Ki *(papa)* hoteći, jeli to istina, izviditi. F. Glavinić, cvit. 91—92. Da kraļica želi od nas izviditi, gdi jest križ. 124a. Sve sam ja činio, da bi izvidio jel' Božje hoteńe. A. J. Knezović 46. Jer Rimļani izvidiše gdi ńihovo zlato biše. V. Došen 59a. Poklisar bi izvidio, ako su Moskovi zabludili, i ńih uputiti mogao. A. Kanižlić, kam. 358. Odoše do Antijokije, u koju budući došli, izpitaše, izvidiše u kojoj se tamnici Bodin nahodiše. And. Kačić, razg. 38. Izviditi, u komu se stańu nahode. kor. 88. Da izvidim ko ste i što ste. 45. — *ddd) kao kod cc), ali je subjekat interogativne rečenice objekat u glavnoj.* Ke Helena izvidivši gdi počivaju. F. Glavinić, cvit. 6a. — *eee) kao objekat stoji podložna rečenica s* da. Izvidi da u Siragozi dva popa nahode se. F. Glavinić, cvit. 80b.

b. *pasivno.* Sego že dobrodêtêli neizmêrьny i bosčislьny sutь i namь zemļьnyimь neudobь vêdomy, razvê jedinêmь zdateļomь Bogomь izvêdomy sutь. Domentijanа 182. Gdi *(na sudu)* budući izviđen ńegov život, sudac na smrt odsudi ga. J. Filipović 1, 318b.

c. *sa* se, *pasivno.* Ako se izvi nakon 10, 20 let ili 50. Mon. croat. 288. (1581). Svak da je prav na svijeti, kako bi se moglo tvoje milosrdje izvidjeti? N. Dimitrović 23. Drivo usrid zime ne pozna se, jeli suho ili sirovo, da u protulitju izvidit se. F. Glavinić, posl. 35. Izviditi mogla al' nije se hrabros, mudros sva od ovih. J. Kavańin 142a. Doklem se ne izvidi ima li koje zabrańeńe. A. Baćić 421. Da parok zabrani vin-

čańe za niko vrime, doklem se ne izvidi, ima li koje zabrańeńe od kanona. J. Banovac, razg. 269. Kad se vidi i izvidi što i tko bijaše. J. Filipović 3, 70a. Koja stvar budući se potanko izvidila. M. Dobretić 48. Kad se stvar izvidje. Đ. Daničić, jest. 2, 28.

IZVIDNOST, *f. osobina onoga što je izvidno (vidi* 2. izvidan). — *Samo u Voltiǵijinu rječniku:* ‚certezza, evidenza' ‚klarheit, deutlichkeit', *i u Stulićevu:* ‚evidentia, perspicuitas'.

IZVIDSTVO, *n. u Stulićevu rječniku: us* izvidnost. — *nepouzdano.*

IZVÍĐALAC, izvíđaoca, *m. čovjek koji izviđa.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Tko izviđalac jest veličanstva zatušiti će se od slave. F. Lastrić, svet. 80a.

IZVÍĐÂŃE, *n. djelo kojijem se izviđa.* — *Između rječnika u Voltiǵijinu* (v. izvidjeńe) *i u Stulićevu* (izvidjańe, 1. ‚acta forensia'. 2. ‚recognitio'). Približavaše se trenutak u koji će predsednik suda, pobrojavši sve što se izviđańem saznalo i posvedočilo, izreći. M. Đ. Milićević, des. par. 39.

IZVÍĐATI, izvîđâm, *impf.* izvidjeti *(koje vidi).* — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izvidjati ‚osservare, por mente, spiare gli altrui andamenti' ‚aliquem studiose observare' 581a, *a ima praes.* izviđam *i* izvidjam *kod* izviđeti *i* izvidjeti) *i u Stulićevu* (izvidjati, v. izuvidjeti *s dodatkom da je uzeto iz brevijara;* izviđati, v. izuvidjati).

a. *aktivno.* Ja sam Gospodin izvidjajući srca i iskušajući rebra. I. Bandulavić 45a. jer. 17, 10. Išćite joj i izvidjajte vrijedna uresa diku punu. A. Vitaljić, ost. 369. Da sudi ili da izvida od zakona. A. Bačić 240. *(Duša)* naravna potanko izviđa. 462. Zato ona *(Marija)* ovo izviđa prija nego svojom voljom pristane. J. Filipović 1, 77b. Sve naše potribe ona potanko izviđa. 1, 572a. Kad bude izviđati tvoju službu i iskati razloga. J. Banovac, pripov. 30. Što godi više po ss. pismi izviđamo svidočanstva božanstvena. F. Lastrić, test. 346a. Sa svitńaci i svićami izviđati dušu na sudu. ned. 26. Kad ji počne sudac sa svojim svitńaci izviđati. 27. Sudeći i izviđajući svaki sebe u životu. 309. U ono vrime izviđaću dušu sa svitńaci. 384. Ostale će grihe i krivice izvidati i tražiti. svet. 71a. Tuđe stvari izviđamo i od ńih govorimo. A. Kanižlić, kam. 562. Poslani za izviđati mista i gradove. And. Kačić, kor. 45. Učini inkviziture, to jest da izviđaju i brane viru svetu. Norini 11. A koji izvida srdca, zna što želi duh. I. Velikanović, uput. 3, 254. Slideće godine izviđaše u sudu kraljevskomu što bi iz tog učinili. A. T. Blagojević, khin. 5. Da izvidaju stvar. Đ. Daničić, jezdr. 10, 16. Slušao sam razloge vaše dokle izviđaste besjedu. jov. 32, 11.

b. *pasivno.* Taštine izvidjane, Gospodine, neizhitnijem tvojijem sudi. B. Betera, čut. 99.

c. *sa* se, *pasivno.* Gdje se s velikom pravdom izvidjaju i iznahode i ištu sve one stvari. M. Orbin 93. Da se imaju izviđati sudi božanstveni i iziskovati. J. Matović 12.

IZVIĐÁVATI, izviđâvâm, *impf. vidi* izviđati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka u kojega glasi (vidi kod* izvidjeti) izvjeđavati, *i u naše vrijeme.*

a. *aktivno.* Valja da prije sve ove zgode dobro izvjeđavaju, promotre i izmjere. I. Jablanci, prir. 40. Izviđavaj da se pupe na zaslepljenima lozama ne razvijaju. P. Bolić, vinod. 1, 213. Ako bi javna vlast vinsku zrelost grožđa izviđavala. 2, 130. Rakiju kušati i izviđavati. 2, 426. Izviđavati, ispitivati ‚erhebungen pflegen'. Jur. pol. terminol. 183.

b. *sa* se, *pasivno.* Da se loze od vremena na vreme izviđavaju. P. Bolić, vinod. 1, 153. Zadneveno bure izviđava se. 2, 105.

IZVIĐÊŃE, *n. djelo kojijem se izvidi (izvjedi).* — *Stariji je oblik s* -nje. — *Između rječnika u Voltiǵijinu* (izvidjeńe). Za izvidinje to čini, kako da neverstvo vaše izvi. Aleks. jag. star. 3, 257. Ovi kako u izvijenju skrbi verni našasti bihu. F. Glavinić, cvit. 355a. Da učinim zakonito izviđeńe svrhu griha jednog. F. Lastrić, test. 40b. Činiti proces iliti izviđeńe svrhu sagrišeńa anđeoskoga. 40b. Kakvo ti sciniš da će biti izkušańe ovo i izviđeńe? ned. 25. Ako će se dakle toliko pomljivo činit izviđeńe tada i razlog davati žestoko od misli skrovitije. 26. Pomljivo istraženje, promotreńe i izviđeńe sviju kolici misli, riči i djela. 87. Niti se traži drugo izviđeńe. svet. 71a. U sinodu je učińeno zakonito izviđeńe Grigorijovih zloća. A. Kanižlić, kam. 23. Bres izvidjenja sudbenoga prima se pozvanje. A. d. Costa 2, 70. Izviđeńe ńegova opaka života. M. Dobretić 122. Ne budući bio na izviđeńu oli ti na eksaminu. 316. Posli duga izviđeńa nahodi da je Akan oni grišnik. I. J. P. Lučić, razg. 49. Ako ne bi pomńivo izviđeńe učinili. nar. 50. Izviđeńe, saznańe ‚erforschung'. Jur. pol. terminol. 180. Izviđeńe učińenice ‚erhebung des thatbestandes'. 183. Izviđeńe, izviđańe ‚nachforschung' ‚investigazione'. B. Petranović, ručn. knig. 47.

IZVIĐÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izviđuje.* O izviđivańu alkohola. P. Bolić, vinodj. 2, 444.

IZVIĐÍVATI, izviđujêm *i* izvidîvâm, *impf. vidi* izviđati. — *Od* XVIII *vijeka.* — *U istoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima oblik* izvjeđavati *(vidi kod* izviđavati), *ima oblik* izveđivati.

a. *aktivno.* Sveti Job moljaše Boga: ‚Strašim se, moj Bože, jer znam da ćeš po tanko izviđivat svaka'. J. Banovac, razg. 92. Da se očito ukažu ona srdca iz koji pozdravljeńe izhodi kad ovu divicu pozdravljaju, što bi se vidilo? što bi se vidilo, neću sada izviđivati. J. Filipović 1, 577b. Izviđivaše potribita mista. E. Pavić, ogl. 360. Pravicu s kojom će oni veliki sudac izviđivati naj skrovitija. 690. Koji su vješti i razumni izveđivati i suditi. I. Jablanci 40. Stavi se jedan put izviđivati i istraživati, koje udo tila covičjega jest naj gorje. Đ. Rapić 257.

b. *sa* se, *pasivno.* Izvidivala su se pisma. A. Tomiković, živ. 239.

IZVÌJÂČ, izvijáča, *m. ono što izvija (čim se izvija) i ono što se izvija; nahodi se u osobitijem značeńima.*

a. *šipka s burmom, što se ńom čisti puška.* — *U Stulićevu rječniku:* izvijač puškarski ‚cavastracci (istrumento noto col quale si netta lo schioppo, l'archibuso etc.)' ‚virga lignea vel ferrea qua utuntur balistis ligneis purgandis'.

b. *mjesto gdje se put izvija, vidi* zavijač. — *U Stulićevu rječniku (gdje nije dobro tumačeno):* ‚raggiro, confusion di strade' ‚anfractus, anfractum'.

IZVIJALAC, izvijaoca, *m. čovjek što izvijava (žito itd.).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ventilator'.

1. IZVÍJÂŃE, *n. djelo kojijem se izvija (vidi* 1. izvijati). — *Stariji je oblik* izvijanje. — *Između rječnika u Belinu* (izvijanje ‚processus flexuosus' 670a), *u Stulićevu* (‚incessus in orbem serpentis instar; spira, cochlea'), *u Vukovu.* Stega na izvijanje. P. Kanavelić, iv. 349. Onda neće

pomoći razloženje ni izvijańa. M. Radnić 452a. Po silnijem ńihovijem izvijańim svetijeh proročanstva. S. Rosa 10b. Izvijańem starinske *(riječi)*. M. Pavlinović, razl. spis. 404. *i u Šulekovu rječniku*: ‚schlangenlauf'.

2. IZVIJÂNJE, *n. djelo kojijem se izvije (vidi* 5. izvijati). — *Stariji je oblik s* -nje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izvijanje ‚ventilatio'), *u Bjelostjenčevu* (izvejańe ‚eventilatio'), *u Stulićevu* (‚ventilatio'). Ona zrna koja pod izvijańem naj dalje odskoče. I. Jablanci 67.

1. IZVÍJATI, izvîjâm, *impf.* izviti. — *Akc. je kao kod* ispítati *(impf.* izvîjâh, *ger. praes.* izvíjajûći). — *Od* xv *vijeka (vidi kod* 1, c, *a)), a između rječnika u Belinu* (‚girare, circondare, andar attorno' ‚circuo' 347b; ‚rotare, far la ruota' ‚roto' 633a), *u Bjelostjenčevu* (izvijam, izviti, izmotavam ‚glomero'), *u Voltigijinu* (‚girare attorno, svogliere, rotare'), *u Stulićevu* (izvijati drum ‚vias circumire; glasom izvijati ‚vocem cantu inflectere', *a kod* izviti *ima praes.* izvijam), *u Vukovu* (1. ‚ersinnen, ausspintisiren' ‚excogito' *s primjerom:* Izvija kojekakva jela. 2. ‚auswinden, hervorziehen' ‚protraho', n. p. čiviju. 3. ‚auspressen' ‚exprimo', cf. ižimati).

1. *aktivno.*

a. *posve savijati. a) u pravom smislu. aa) objekat je ono što postaje savijańem.* Kravošac krug mu izvija priko oči niz obraze. N. Marči 59. — *bb) objekat je ńešto što mijeńa oblik savijańem.* Pas verige sve zubima snažno glođe i izvija. N. Marči 58. — *cc) s instrumentalom.* Stijezim blazi vjetri izvijahu. P. Kanavelić, iv. 500. — *b) u prenesenom smislu, kao* mučiti. *aa) s acc.* Tuga me srce izvija s korijenkom iz kruga. M. Vetranić 1, 154. Ki *(čemer)* ranom bez lijeka me srce izvija. 1, 191. Plač i tužba mê srce izvija. 1, 278. Gdje tuga na izmit mê srce izvija. 2, 319. Izvijahu tako mene misli. P. Kanavelić, iv. 228. — *bb) s instrumentalom.* Sada nemoć ńim izvija. P. Kanavelić, iv. 510. Zli drug bijaše nasrnuo i obsio jednoga ter ńime izvijaše trgajući ga. I. Đorđić, ben. 111. — *c) s objektom* pamet *ili* misao *značeńe je slično predašńemu, te je smisao: preko mjere truditi pamet da se što izmisli ili dokuči.* Zato govorim vami, da se ne pečalite životom vašijem izvijajuć miso što ćete jesti. S. Rosa 77b. Oni izvijahu miso kako bi mu život digli. 118b. Uzjeđeni izvijahu pamet. 133b. — *d) objekat je* kolo, stupaj *(kod igre) itd.* Izvijati stupaj u tancu ‚danzare o ballare' ‚salto'. A. d. Bella, rječn. 244a. Srcu momu omili u tanačcu skladno izvijat stupaj mili. I. Đorđić, uzd. 19. Kô zračna kad lica sunačcu okolo jutrńa danica izvija svoe kolo. pjesn. 14. Sunce izvijati uči kolo. A. Kanižlić, rož. 80. — *e)* izvijati glasom, u glas, grlom *itd. znači pjevati, vaļa da prelazeći s jednoga na drugi glas (notu) ili s čestijem modulacijama (prelazeći s jednoga tona na drugi).* Grlom izvija. Š. Menčetić 91. Poreda s slavici glasom izvijajuć. H. Lucić 238. Bog od Arkadije u sladak glas izvijajući navještuje veselje. M. Držić 402. — *f) kad je objekat mjesto, može značiti: hoditi ili putovati tamo i amo.* Tere drum izvija jaki no plah jelin. Š. Menčetić 21. Mnoge strane i države tukući se koja izvija. G. Palmotić 2, 264. Duzijem putim gore izvija i planine. 3, 27b. — *g) s objektom* vijek *znači: vjekovati, provesti. ili je preneseno od predašńega značeńa ili je načińeno od* vijek *po sličnosti glasova (aliteracija ili etimologička igra).* S kime ću ja vijek izvijati. Nar. pjes. petr. 1, 271. ‚U čem i kako ja moj vijek izvijam, a videre ńega!' J. Bogdanović.

b. *vijeńem vaditi (u prenesenom smislu i dobivati). a) u pravom smislu, n. p. čiviju. vidi u Vukovu rječniku.* — *b) savijańem ižimati, tiještiti što šitko.* Iz pelena b' vodu izvijala . . . Iz ruže bi vodu izvijala. Nar. pjes. vuk. 1, 290. — *c) s objektom* ogań, *tarući dvoje drvļadi činiti da se raspale i tako dobiti ogań.* — *u Vukovu rječniku:* ogań ‚herausbringen' ‚evolvo'. cf. izviti ogań *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *d) izmišļati koješta (ne razloživši dobro), prevrtati smisao riječî da se što pokaže što nije itd.* Ostalo sve što g. Svetić o ovome izvija, samo je za one ļude . . . Vuk, odg. na utuk 9. *vidi i u Vukovu rječniku.*

c. *razvijati. u svijem primjerima u prenesenom smislu. a) pripovijedati.* Prid ńimi izvija sve ča mu se steče. M. Marulić 26. — *b) rasmišļati, tumačiti.* Kadê izvija i tumači one rêči. Š. Budinić, sum. 112a. Čin pravednosti apustol izvija i otvara ovêmi rêčama: . . . 161b. Sveto je i nepregorivo tu ćut razabirati, tu pomisao izvijati. M. Pavlinović, razl. spis. 157.

2. *sa* se, *refleksivno i pasivno.* — *Između rječnika u Belinu* (‚distorcersi' ‚contorqueor' 270b; ‚girando stendersi, come fà la serpe' ‚explicare' 347b; ‚serpeggiare, serpere, andar a onde, a guisa di serpe' ‚serpo' 670a), *u Voltigijinu* (‚serpeggiare, strisciare, svogliersi agguisa di serpente' ‚sich krümmen, sich schlängeln'), *u Stulićevu* (‚distorcersi come fa la serpe, o chi à dolori' ‚contorqueri').

a. *u pravom smislu.* Gdi mi se svaki vlas izvija na glavi. M. Vetranić 1, 70. Bez reda i načina smeteno se *(púti)* izvijaju. G. Palmotić 2, 415. A za ńim *(vragovima)* kude grde ko zmaj ogńen izvijaju. 3, 8a. Mješte prama svijem se izvija vitoroge oko glave razdraženijeh kolo zmija. 3, 8a. A kô zmaj se njeko izvija. J. Palmotić 54. A vrh vitijeh kopļa stijezi izvijahu svud se okolo. 170. Tim u tancu čim oholo i junački one igraju, košuļe se u okolo svud oko ńih izvijaju. 224. Zmija mu se još nemila izvijaše po utrobi. 244. Ńim na rozijem više glave toboci se izvijahu. 410. Da se duga na poļe ne izvija. P. Bolić, vinodjel. 2, 95. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Tu bez srama kći nemila ńega ļubi nepoštene bješe tančac učinila . . ., na razlike ter načine izvija se, skače i leti. G. Palmotić 3, 140a. Koji *(koń)* neda ustavit se, neg se izvija, puha i rži. P. Kanavelić, iv. 80. A u višńoj oro strani izvija se svud bez straha. J. Palmotić 321. — *metaforički.* Gdi mi se izvija srdačce jak zmija. M. Vetranić 2, 319. Izvija mi se srdačce, jaki no zmija u procijep kad pade. M. Držić 468.

b. *također u pravom smislu, previjati se (od boli).* Sad na ovu, na onu sada stranu od muke izvija se. P. Kanavelić, iv. 297. Uared ogńa razžarena izvijat češ se za jedan grijeh zatajan. B. Zuzeri 21. Nahodi je u svomu odru smutjenu gdje se izvija i pati u duši vele veće nego u tijelu. 38. Nebogi mladić crkńivaše od bolesti i po odru vas izčeznut kako zmija izvijaše se. 205. Izvijaće se jaučući sva čeļad. S. Rosa 137b.

c. *izvijati glasom (vidi* 1, a, *e)).* Kad moj slatki glas začina, kako slavic ki se izvija, na ń doteku iz planina Hoja, Lero, Dolerija. I. Gundulić 140.

2. IZVÍJATI, izvîjâm, *impf.* izvinuti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izvijam, izvinuti, razglabam ‚luxo, eluxo'.

3. IZVÍJATI, izvîjâm, *pf. istjerati, izagnati.* — *Složeno:* iz-vijati. — *Akc. je kao kod* ispítati.

a. *aktivno, sa značeńem sprijeda kazanijem.* —

U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu (‚hinausjagen' ‚expello') *s primjerom:* Kad to baba opazila, žarilom ga izvijala. (Nar. pjes. vuk. 1, 350).

b. *sa* se, *refleksivno (mislim da amo pripada), izletjeti, uzletjeti, dignuti se u visinu. — Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (‚sich winden' ‚evehor, sublimis feror' *s primjerom:* Izvijao se orao pod oblake). Gdi se iz rasta izvijaju stršeni. M. A. Reljković, sat. G3b. Kad se vila dobavila svoji krila i okrilja, okrenula dvaput s kolom, a treći put diže krila, izvija se iznad kola. Nar. pjes. petr. 1, 15. Već s' izvija kajno lastavica. 3, 350. Izvija se nebu pod oblake. 3, 395.

4. ÌZVIJATI, ìzvijêm, *pf. posve zavijati (kao vuk itd.); dobiti, izgubiti zavijanem. — Složeno:* iz-vijati *(korijen je* vy). *— Akc. je kao kod izgrtati. — U naše vrijeme.* Nas *(će)* Seńane izvijati vuci. Nar. pjes. hörm. 2, 387. ‚Orš, vuk te ujo, tu si sta bez nužde vijati, vuka izvija'. J. Bogdanović. ‚Glavu svoju izvijao!' rečo se, kad vije čiji pas. u Lici. V. Arsenijević.

5. ÌZVIJATI, ìzvijêm, *pf. svršiti vijańe (žita itd.), sve ovijati (i metaforički). — Složeno:* izvijati *(korijen je* vê, *te u istočnom govoru glasi* izvejati). *— Riječ je stara, isporedi stslov.* izvêjati, *rus.* извѣять. *— Između riječnika u Mikošinu* (izvijati, vijati ‚evano, ventilo'), *u Belinu (samo part. praet. pass.* izvijan ‚ventilato, intendendosi di grano' 759a; ‚ventolato' ‚ventilatus' 759b), *u Bjelostjenčevu (inf.* izvejati *kod* izvejavam), *u Voltigijinu* (izvijati ‚sventolare' ‚durchwehen'), *u Stulićevu* (‚ventilare, agitare, aërem commovere'), *u Vukovu* (‚worfeln' ‚evanno', cf. ovijati), *u Daničićevu* (izvêjati ‚efflare'). Če no tko usije, ono t' i požańe, i požav izvije veće ali mańe. M. Marulić 84. Ako bi tko jedno tijelo ižegao, paker istuokao naj sitnije, i istuokši na vjetar izvijao neka oni prah raznese vjetar. M. Divković, bes. 400ab. Kad nije već stiña da tvore tikule, doli se potule, s rukama obiju cvit zemļi izgule a srce probiju, a pak ju prosiju istribif do žile, i dobro izviju jak slamu na vile. Đ. Baraković, vil. 56. Aj zla česti sega svita, s ke sam većkrat smih posija a napokom plač izvija! 248. Smlativ ga izvije. jar. 26. Ufa u ń *(u Boga)* rataj kada sije, a pozna ga, kad izvije. J. Kavańin 539b. Kad izvije žito. J. Banovac, pripov. 91. Za to ću ih izvijati vijačom. Đ. Daničić, jer. 15, 7. *— U ovom primjeru (kao i u Daničićevu rječniku) šire je značeńe: duhnuti, ispuhati.* Izvêju otъ duha mojego na vьsaku plъtь. Mon. serb. 71—72. (1275—1321).

IZVIJÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se izvijava. — U Vukovu rječniku.*

IZVIJÁVATI, izvijâvâm, *impf.* 5. izvijati. *— Akc. je kao kod* izgovarati. *— U Bjelostjenčevu rječniku:* izvejavam, izvejati ‚eventilo', *i u Vukovu:* ‚worfeln' ‚evanno'.

IZVIJÈĆÂŃE, *n. djelo kojijem se izvijeća. — U Stulićevu rječniku.*

IZVIJÈĆATI, izvijećâm, *pf. vijećańem primiti, odobriti. — Složeno:* iz-vijećati. *— U Stulićevu rječniku:* ‚affirmare, confirmare, comprobare' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

IZVIJÈĆITI, izvijećîm, *pf. iz vijeća izagnati. — Načińeno od* iz vijeća *nastavkom* i. *— U Stulićevu rječniku:* izvijećiti koga, izvijećivam, iz vijeća ga izgoniti ‚senatu aliquem ejicere, expellere'. *— nepouzdano.*

IZVIJÈDAŃE, *n. djelo kojijem se izvijeda. — U Bjelostjenčevu rječniku:* izvedańe, *u Jambrešićevu:* izvedańe, *u Stulićevu:* izvedańe *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

1. IZVIJÈDATI, izvijedâm, *impf.* izvidjeti *(vidi i* izviđati). *— Akc. je kao kod* isijecati. *— U svijem primjerima i riječnicima stoji po istočnom govoru* izvédati *(mislim svakako da amo pripada i jedini primjer — Palmotićev — i Delabelin riječnik: zašto je u Palmotića -e-, može se tumačiti po tome što i u drugijeh pisaca Dubrovčana stoji* ê *poslije* v *po istočnom govoru, isporedi* vijenac; *a s druge strane, pošto se samo jedan put nalazi u cijeloj književnosti, može biti i pisarska pogreška). — Na jednom mjestu* XVII *vijeka (kao što je prije kazano) i to u osobitom smislu: objekat je čeļade, te je značeńe: vaditi mu riječi iz usta, saznavati što od ńega lukavstvom; između riječnika u Belinu* (izvedati koga ‚scalzare, qui val cercare di cavare da bocca altrui quel che si vuol sapere' ‚expiscor' 647b *gdje se potvrđuje riječ i značeńe Palmotićevijem primjerom), u Bjelostjenčevu* (izvedam, izvedeti, oprašam ‚exploro, exquiro, occulta et secretiora investigo, quaero'. v. izpitavam), *u Jambrešićevu* (izvedam ‚exploro, inquiro'), *u Stulićevu* (izvedati, v. izuviđeti *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).* Ti mi samo sve s načinom što te pitam, čaćko, kaži, ne izvedam te ja s hitrinom. G. Palmotić 3, 81b.

2. IZVIJÈDATI, izvijedâm, *impf. vaļa da je isto što* izvoditi. *— Nalazi se samo u zapadnom (?) obliku:* izvídati *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Pčela iz cvijeća med ne izvida. P. Kanavelić, iv. 154. *— nije pouzdano.*

IZVIJÈDAVAC, izvijèdâvca, *m. čovjek koji izvijeda.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka, a između riječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* izvedavec, izvidar ‚explorator, inquisitor; emissarius') *i u Jambrešićevu* (izvedavec ‚explorator'). Kako zali izvidavac. Michelangelo. 82.

ÌZVIJEST, *f. izvjesno znańe; kazańe ńečega što je izvjesno. — Postaje od osnove* izvêd *glagola* izvidjeti *(vidi kod* vijest). *— Može biti stara riječ, isporedi stslov.* izvêstь. *— Između riječnika u Voltigijinu* (‚certificazione, accertatezza' ‚versicherung') *i u Stulićevu* (‚cognitio, notitia certa, veritas explorata' *s dodatkom da je uzeto iz misala).* Izvijestim i izvodim priobilnijem da je on Boga sin i svijeh stvari tvoritel kazaše. S. Rosa 165a. *— U naše se vrijeme upotrebļava kod pisaca u značeńu: pismo (a i riječi) kojijem se daje što kome na znańe.* Izvijest (f.), merc. (obavijest) ‚bericht, auskunft', tal. ‚ragguaglio; informazione; rapporto'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ÌZVIJESTAN, *vidi* izvjestan.

IZVIJÈSTITI, izvijestîm, *pf. podati (cijelu) vijest kome, obavijestiti koga. — Akc. je kao kod* istještiti. *— Postaje od* izvijest *nastavkom* i. *— Riječ je stara, isporedi stslov.* izvêstiti, *rus.* извѣстить. *— Između riječnika u Voltigijinu* (izvijestiti, izvjestjujem ‚certificare, accertare, avvisare, ragguagliare' ‚kundmachen, versichern'), *u Stulićevu* (izvijestiti, izvjestivam, v. izvijećati *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Daničićevu* (izvêstiti ‚certiorem facere').

n. *aktivno. a) objekat je čeļade kojemu se daje vijest.* Izvijestiti koga o čem jemanden von einer sache unterrichten'. Jur. pol. terminol. 537. *— b) objekat je ono o čemu se daje vijest, a čeļade stoji u dat.* Na kob zjaju, al' obrat ne znaju, nit' kog ima da izvijesti ńima. Osvetn. 4, 53. *— c) za ove se primjere ne zna, pripadaju li pod a) ili pod b).* Izvijestiti, dati izvješće ‚bericht erstatten'. Jur. pol. terminol. 76. Izvjestiti, iz-

vješćivati ‚berichten' ‚rapportare'. B. Petranović, ručn. knig. 69. Izvijestiti ‚den bericht erstatten' ‚rassegnare rapporto'. 70. Izvijestiti, stil. merc. ‚bericht erstatten', tal. ‚rapportare'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

b. *pasivno. a) vidi* a, *a).* Izvješteni od anđela da se već ne vrate k Jerudu. S. Rosa 86ª. Već su učińena uslovija, o kojima ćete izvješteni biti. Nov. sr. 1884. 112. — *b) vidi* a, *b).* Prijdi, ljubitelju čeda tvojego, o ńemiže ti izvěšteno bysta duhomь svetyimь vь roždeniji jego. Domentijanª 149. Stvar je izviještena prid zvjezdoznancima. S. Rosa 141ᵇ. Ne bi se imala uvrijedit istina izviještena. 78ª.

c. *sa* se, *pasivno ili refleksivno (prema značeńu kod* a, *a)).* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚certiorem fieri, certiorari'). Vьsi kako věrujemь, da izvěstimь se. Domentijanᵇ 146.

IZVIJÈŠTATI, izviještâm, *impf.* izvijestiti. — *U knigama pisanima crkvenijem jesikom, a između rječnika u Daničićevu* (izvěštati ‚nunciare'). Cělovanije carevo izvěštajetь otьcu. Domentijanᵇ 48.

IZVIJÈŠTĚŃE, *n. djelo kojijem se izvijesti.* — *U knigama pisanima crkvenijem jesikom (s oblikom* izvěštenije), *a između rječnika u Daničićevu* (izvěštenije ‚enunciatio; confirmatio'). Dovlějetь namь izvěštenije sije tvojeje milosti. Domentijanᵇ 75. Na boljeje izvěštenije istinnyje věry. 105. Po izvěšteniji svetago evangelija. 149.

IZVÌJOTINA, *f. ńešto što se dobije izvijańem misli (vidi* 1. izvijati, 1, b, *d)), izmišljotina.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚perissologia, vitiosa circumlocutio, dictio male amplificata'). K tomu prilagaju i drugu izvijotinu, to jest, da rečeni Hrist ne ima umrijeti, neg da ima živjet i kraljevat u vijeke na pristolju Davidovu. S. Rosa 10ᵇ.

IZVÍKÂŃE, *n. djelo kojijem se izviče.* — *Stariji je oblik* izvikanje. — *U Belinu rječniku:* izvikanje ‚bravata, riprensione' ‚obiurgatio' 147ᵇ.

IZVÍKATI, izvîčêm, *pf. složeno:* iz-vikati. — *Akc. je kao kod* ispisati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚bravare, fare ad alcuno una bravata' ‚obiurgo' 147ᵇ), *u Stulićevu* (izvikati koga ‚chiamar qualcuno' ‚evocare'), *u Vukovu* (1. ‚durch geschrei etwas bewirken' ‚clamore assequor' *s primjerom:* Toliko si vikao, pa nijesi ništa izvikao. 2. ‚ausschelten' ‚objurgo', cf. iskarati, ispsovati *s primjerom:* Izvikao me i *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* 3. koga ‚in üblen ruf bringen, verrufen' ‚infamo' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).*

1. *aktivno.*

a. *kao* iskarati, ispsovati, *ali u slabijem smislu.* Izvika oštro bojnike. B. Kašić, iń. 81.

b. *dobiti vičući. a) uopće (vidi u Vukovu rječniku).* Telal viče, ništa ne izviče. Pjev. crn. 227ª. — *b) dosvati koga vičući (vidi u Stulićevu rječniku).* Ti izviči tvog Koruna sina, nek iziđe na megdan junački. Nar. pjes. stoj. 2, 5.

c. *osloglasiti, vidi u Vukovu rječniku.*

2. *sa* se, *refleksivno, svršiti vikańe, umoriti se vičući (i u osobitom smislu: vičući na koga, karajući ga).* — *U Belinu rječniku:* ‚stancarsi gridando' ‚lassari vociferando'; izvikati se na tkoga ‚gridare o sgridare uno ad alta voce' ‚voce magna objurgare' 359ª, *i u Stulićevu:* ‚exclamando defatigari, laxari'.

ÌZVIKNUTI, izvîknêm, *pf. naučiti, naučiti se čemu (objektu).* — *Složeno:* iz-viknuti *(osnova je* vyk, *vidi kod* naviknuti *i* obiknuti). — *Akc. je kao kod* izmetnuti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvyknąti, *rus.* вызыкнуть. Vьsakyje mudrosti hudožьstvo izvykь do konьca. Danilo 849. Turski major Asan-beg otišao je u Beč, Pariz i London, da vojničke škole posmotri, uredbu ńiovu izvikne. Nov. sr. 1884. 205.

IZVÍKNUTI SE, izvîknêm se, *pf. jedan put savikati.* — *Složeno:* iz-viknuti *(isporedi i* izvikati). — *Akc. je kao kod* izmahnuti. — *U naše vrijeme.* On se na to na ńu izvikne. Nar. prip. vil. 1868. 450.

ÌZVIKSATI, izvikšêm, *pf. isbiti, istući (koga).* — *isporedi* izviskati. — *Od ńem.* auswichsen. — *Akc. je kao kod* izgrtati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bome sam ga jutros dobro brezom izviksao, upantiće, kada se e jogunio'. ‚Ma ga je ljucki izviksa, neće mu se više militi ciganiti'. J. Bogdanović. — *Sa* se, *refleksivno, naučiti se, izvježbati se (obično u zlom smislu: postati lukav).* ‚Izviksaće se on sam, ali će onda već biti kasno'. J. Bogdanović.

IZVINITI, izvinim, *pf. vidi kod* izvińeńe.

IZVINOVLÁVATI, izvinòvljâvâm, *impf. vidi* izgovarati, 1, g. — *Načińen je kao imperfektivni glagol prema perfektivnome* izvinuti *istoga značeńa (kao* izgovoriti, 1, g) *kojemu nema potvrde; svakako ni jedan ni drugi glagol nijesu narodne riječi.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Neću sebe ni malo izvinovljavati. D. Obradović, živ. 84.

IZVINÚĆE, *pf. djelo kojijem se izvine (vidi* 1. izvinuti). Mnozi konopima privitijem do izvinuća svijeh kosti raztegnuti. B. Zuzeri 333.

1. IZVÍNUTI, izvînêm, *pf. navinuti, iščašiti, uganuti.* — *Složeno:* iz-vinuti *(vidi kod* navinuti). — *Akc. je kao kod* izmahnuti. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b).

a. *aktivno.* — *U Belinu rječniku:* ‚slogare, dicesi d'un osso che si muove dal suo luogo' ‚luxo' 679ᵇ; izvinuti stegna ‚scosciare, guastare le coscie' ‚coxas luxare' 660ª; *u Bjelostjenćevu: vidi kod* 2. izvijati; *u Voltiģijinu:* ‚slogare, scavezzare' ‚verrenken, verstauchen'; *u Stulićevu:* izvinuti, izvinujem *i* izvińivam ‚contorquere, inflectere', *i u Šulekovu:* izvinuti ruku ‚den arm ausheben' *kod* ausheben.

b. *pasivno.* Kako smradni, ištetjeni i izvênuti udi. Š. Budinić, sum. 13ᵇ. Uda u zglobih izvinuta. B. Kašić, is. 46. Kostima ondi izvinutijem viseći o tri čavla nagom puti. B. Zuzeri 127.

c. *sa* se, *pasivno ili refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu* (‚slogarsi' ‚luxor, loco, vel sede moveri' 679ᵇ). Kako je konopima protegnut bio, da mu se kosti sve izvinu. B. Zuzeri 380.

2. IZVINUTI, izvinem, *pf. vidi kod* izvinovljavati.

IZVIŃEŃE, *n. djelo kojijem se izvini (opravda, oprosti, izgovori).* — *Glagol* izviniti *nije potvrđen, a i supstantiv* izvińeńe *nije narodna riječ, isporedi* izvinovljavati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nije ńimi izvińeńa iz grijeha. S. Rosa 149ª.

IZVIŃÍVATI, izvińujêm *i* izvińîvâm, *impf.* 1. izvinuti. — *U Stulićevu rječniku:* izvińivati, izvińivam ‚in contorquendo etc. esse', *a kod* izvinuti *ima praes.* izvinujem *i* izvińivam.

ÌZVIR, *m. vidi* izvor. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚fons, scatebra, scaturigo'), *u Vukovu* (vide izvor *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Izvir voda izvirala, b'jelu pjenu izmetala. U planini izvir vode ladne). Ov grih . . . svojim

izvirom ishodi od grêha žrlstva. Transit. 83. Izvir svjetlosti vjekovite. L. Radić 29. Izvir voda izvirala ispod pańa orahova. Nar. pjes. petr. 1, 99.

ĮZVIRAK, izvîrka, *m. izvir (uprav deminutiv). — U dva pisca* XVIII *vijeka (u prvoga ima osobito značeńe, jer se* izvirak *ističe kao voda što izvire, a* izvir *je mjesto gdje izvire; tako je i u drugom primjeru gdje stoji u prenesenom smislu).* Ļubav vaša prema meni bit će ko vir, ļubav prema iskrńemu ko izvirak. A. Kalić 248. Svako ino dobro izvirak je od ńega. 294. Na izvirke i slaništa hode. J. S. Reļković 59.

IZVIRAN, izvirna, *adj. koji izvire, ali samo u prenesenom smislu: koji od čega ili odakle postaje. — U Stulićevu rječniku:* ‚derivatus, oriundus'. — *nepousdano.*

ĮZVIRÂŃE, *n. djelo kojijem se izvire, i u konkretnom smislu, izvor (mjesto). — Stariji je oblik* izviranje. — *Između rječnika u Belinu* (izviranje ‚scaturigine' ‚origo' 650b), *u Stulićevu, u Vukovu.* Andrija od Kandije naziva ńu izvirańem dobre svitlosti. A. Tomiković, gov. 312.

1. ĮZVIRATI, izvirêm (izvirâm), *impf.* izvreti, *istjecati (o vodi i o čemu drugome što je šitko) iz kakva mjesta (izvora). — isporedi* izavirati. — *Akc. je kao kod* izgrtati *(ili kod* izgledati). — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* izvirati, izvirają. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izvirati, isticati ‚scateo, scaturio, emano, erumpo, effluo'), *u Belinu* (izvirati, izvirem ‚scaturire, sorgere, uscir fuori' ‚scateo' 650b; ‚dependere, derivare, haver l'origine' 250a), *u Bjelostjenčevu* (izviram, izvirati ‚scateo, scaturio, erumpo, emano, dimano'), *u Voltiģijinu* (izvirati, izviram, izvirem ‚sgorgare, zampillare, scaturire' ‚hervorsprudeln, hervorquellen'), *u Stulićevu* (izvirati, izvirem ‚scatere, emanare, originem ducere'), *u Vukovu* (izvirati, izvire, t. j. voda ‚entspringen' ‚scaturio').

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem. α) u pravom smislu, o vodi, rijeci, izvoru itd.* Istočnik živi izviraše. Š. Kožičić 5a. Prozre se jak vrilo gdi čisto izvire. G. Držić 348. Od svud nam izviru kladenci od vode. N. Naļešković 1, 225. Vruļica iz mramorne i živice stine izvirajući. P. Zoranić 10a. K vruļi jednoj ka iz živice stine izviraše. 66a. Sava izvira u stranah vojvodstva Karnijole. F. Glavinić, cvit. xv. Kraj lijepoga perivoja vir izvire bistre vode. G. Palmotić 2, 416. Tuj vrutak vodice pribistre izvire. J. Armolušić 86. Izviru i protiču u dolinah vrućci vodeni izpodan gora. A. Vitaļić, ist. 348. Želi krušve u jeseni, u kris vodu ka mu izvire. J. Kavańin 56a. Mjesta iz kojijeh bi veće i mańe živijeh voda izviralo. B. Zuzeri 19. Koji tebe *(vodu)* u četirih rikah izvirati zapovidi. J. Banovac, blagosov. 84. Potočić izvirajući iz koje planine. F. Lastrić, test. ad. 102a. Priporučuje da se zatisne vrilo iz koga ‚izvjera'. ned. 360. U dubravi gdi jezero bistro izvira. A. Boškovićeva 1. Rike koje iz jednoga vrila izviraju. A. Kanižlić, utoč. 27. Vodu živu i tekuću izgrabiti i ispiti ne mogu zašto bo sve udiļ izvira. uzr. 14. Rika iz planine izvirući. And. Kačić, kor. 407. Kako da vrutak izvire iz iste jame sladko i gorko. J. Matović 414. Kako iz vrila vode izviru. I. J. P. Lučić, razg. 82. Jordan iz Libana kitna izvira. N. Marči 76a. Izvirala studena vodica. Nar. pjes. vuk. 1, 157. Da sam jadna studena vodica, ja bi znala gdi bi izvirala. 1, 262. Izvor voda izvirala bistra studena. 1, 293. U livadi pod javorom voda izvire. 1, 420. Svi gledaju otkud izvire, a niko ne gleda kud ponire. Nar. posl. vuk. 282. Kazivali su mi da u ńemu kraj Morave izvire vruća voda. Vuk, dan. 1, 23. Iz te stijene izvire izvor. 1, 86. Voda je Cetińa čak u Dalmaciji (izvire blizu varošice Vrļika i utječe u more kod Omiša). Vuk, nar. pjes. 2, 537. — *b) o čemu drugome što istječe kao voda, n. p.: o krvi.* Da krv ja izvirat. M. Marulić 254. Iz ńega, kako vrutak vodeni krv izviraše. F. Glavinić, cvit. 102b. Krv izvire iz pobjena mnoštva ļudi. P. Kanavelić, iv. 379. Kako ju je lako udarila, iz nosa joj krvca izvirala. And. Kačić, razg. 56. — *o suzama, plaču.* Gdi suze izviru. Š. Menčetić 169. Suze ke izviru. Đ. Baraković, jar. 109. Pokorna mu voda izvire s plačnijeh oči lijepo dosti. A. Vitaļić, ost. 29. I sad mi iz samoga srca izviru suze. D. Obradović, basn. 372. Nepristajno ki mi *(plač)* izvire već iz srca, neg' iz oči. P. Sorkočević 577a. — *o znoju.* Trudnu mi krvav znoj iz tijela izvira. M. Vetranić 2, 48. — *o uļu.* Da t' s maslina uli izvire. A. Vitaļić, ost. 9. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Tomu med izvira. Đ. Baraković, jar. 27. Gdi sumpor i pakao s plamenom izvira. M. Vetranić 1, 115. *i ovaj:* Hoću da iz ńega cekini izviru. Nar. prip. vuk. 121. — *c) u metaforičkom smislu, o čemu umnome, duševnome.* Iz ļubve izviraju vse dobrote. Transit. 86. Najde da vsi skandali izvirahu od kuhara. Mirakuli. 126. Da ti med iz usti, kad hoćeš, izvira. P. Hektorović 64. Iz ńegove utrobe izvirati će kladenac od žive vode. A. Gučetić, roz. mar. 221. Odkle izvira ļupka siļa. B. Kašić, nač. 54. Iz usta im med izvire. G. Palmotić 1, 83. Jes ko našijeh vrhu dila cijeni zvijezde da gospode, da udesnoga ńih iz krila dobre izviru i zle zgode. 1, 133. Koje su ovo ovdi sile? koja izvire zla privara? 1, 165. Iz ńegove medne riječi rijeke izviru od sladosti. 1, 187. Plahosti su prem velike, iz kijeh teška zla izviru. 1, 266. Veća ńemu čas izvira s drago kćerce Bisernice. 2, 283. Bogu od koga sva dobra izviru. R. Gamańić A2b. Videć svakčas gdje jad gori iza jada izviraše. J. Palmotić 24. Vrhu smeća gore smeće, Ana sestro, izviraju. 450. Od kojih iztječu i ‚izvjeraju' sva dobra djela. I. Grličić 282. Sveta duha s koga izvira sva tegota s kom svijet stoji. J. Kavańin 348b. Tuj sveť nova slas izvire. I. Đorđić, uzd. 58. Boga u s. sakramentu od koga sva dobra dolaze i milosti izviru. J. Banovac, razg. 48. Vrilo otrovno iz koga izviraju svi grisi. F. Lastrić, ned. 312. Odkle izvire ńegova svetińa. V. M. Gučetić 157. Bio je pun mudrosti iz vrutka Duha svetoga izvirajuće. A. Kanižlić, kam. 738. Koja slatkost izvira iz srdca tvoga. utoč. 344. Budući pako da tako spasonosna od milosti rika iz duhovne glave naše, to jest Gospodina Isukrsta, izvira. uzr. 49. Milosti koje iz ńega kanoti vrutka izviraju. 178. Iz koga začetja izvire svako naše dobro. M. Zoričić, osm. 39. Jerbo si ti vrilo iz kojega sva dobra izviru. 155. Po dostojanstvu muke Isukrstove iz koje izvire *(sakramenat).* Ant. Kadčić 117. Sve iz prolite krvi Isukrstove izvira i izhodi. I. Velikanović, uput. 1, 6. Iz koga vrutka izvire svako pomankańe, svaka opačina. J. Matović 404. Muke Jesukrstove, odkle izvire oni vjekovni vrutak. 495. Zašto su *(smrtni grisi)* kakono sedam vrutaka od kojih svi ostali *(grisi)* izviru i izlaze. M. Dobretić 202. Mi smo nepristano potrebni svakojacijeh milosti koje iz ńega izviru. I. M. Mattei 32. Razgledati svetińu srca ńegova iz koga izvirahu sva ta naučeńa. 81. Jest srce tvoga spasiteļa, iz koga izvirahu mile one riječi. 139. Ńegove reči moraju iz drugog koga izvirati i proizhoditi izvora. D. Obradović, basn. 412. Kako

iz naj prvi vrutaka izviru sva plemenstva Marijina. Grgur iz Vareša 114. Ime Božje od kud svaka pravica mir i sloga izvire. Pravdonoša. 1852. 80. Iz slobode osobne izvire obilna rijeka goja ingleškoga. M. Pavlinović, rad. 10. Materinski mu jezik iz usta i iz srca izviraše. 48. Slike su mu iz glave i iz pernika izvirale. 66. Od lasnoće kojom se danas može štiti izvire žeļa . . . 150. Prirodno ļudstvo, koje izvire iz lijepa srca. 173. — *d) također metaforički, o mnoštvu čeļadi, ishoditi, vrvjeti.* Blažen ko ih vidjet može, svakčas za ńim puk izvira. J. Palmotić 37. Puk izvira oda svudi. 233. Izvira ih *(bojnika)* sa sve strane množ neizbrojna. 866. — *e) u prenesenom smislu, o krvi (o rodu), ishoditi, rađati se.* Svijetlę krvi ka iz Rima po plemenu slavna izvire. G. Palmotić 1, 8. Kojijeh krvi plemenite neockvrńeni rod izvira od Rimjana. 1, 848. Ovijeh ļudi krv izvire od zlijeh Gota. 1, 66. — *slično je i u ovom primjeru (ali u teologičnom smislu):* Od ńih oba *(oca i sina)* koji izvira *(duh sveti).* I. Đorđić, uzd. 122. — *f) također u prenesenom smislu, kod biļaka, rađati se.* Mńah iz rose da ģiļi izviru. Š. Menčetić 254.

b. *značenje je kauzalno prema predašńemu: ispuštati iz sebe (kao izvor vodu). a) prelazno, objekat je ono što istječe (u metaforičkom smislu).* Isukrst nam podade vrutke spasonosne tkoji izviru dobročinstva. Blago turl. 2, 68. — *b) ono što istječe stoji u instr.* Rane krvju izvirući. M. Marulić 176.

2. IZVÍRATI, ìzvîrâm, *impf.* 1. izviriti. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* S jedne strane brk gori izvira. J. S. Reļković 131. Svakom glava *(traju)* nek se lipo tira, nek nad zemļom vrlo ne izvira. 178.

IZVIREŃE, *n. vidi kod* 2. izviriti.

IZVÌRIJA, *f.* kad ko očekuje koga, pa neprestano izviruje na onu stranu, s koje mu se nada, rekne mu se u šali: ‚Dobićeš izviriju'. M. Medić.

1. IZVÍRITI, ìzvîrîm, *pf. poviriti iz kakva mjesta.* — *Složeno:* iz-viriti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚sistere se fenestrae, januae etc.') *i u Vukovu* (‚hinausspähen' ‚prospicio'). Nadvor izviri, Izaka hodeći jeda gdje zamiri. M. Vetranić 2, 323. Sad izviri na vratijeh stojeći, jeda gdje zamjeri Izaka hodeći M. Držić 475. Pomiļat se = pokomoliti se, izviriti. I. Đorđić, salt. 505. Iz čaršije izić ne smijemo, nit' na vodu Drinu izviriti. Nar. pjes. vuk. 4, 241.

2. IZVIRITI, *pf. izvreti, izavreti (o vodi iz izvora).* — *Nema potvrde; samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka ima supstantiv* izvireńe *(u starijem obliku* izvirenje), *djelo kojijem se izviri.* U izvirenju od voda. A. Vitaļić, ist. 370. — *Nije pouzdan ni glagol ni supstantiv.*

IZVIRÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izviruje (vidi* 1. izvirivati). — *U Vukovu rječniku.*

1. IZVIRÍVATI, ìzvirujêm *i* ìzvirîvâm, *impf.* 1. izviriti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izvirivati, izvirivam ‚clam sistere se fenestrae, januae etc.') *i u Vukovu* (izvirivati, izvirujem ‚herausspähen' ‚speculor ex —'). Izviruje, pogleda kakvi su to momci. J. Rajić, boj. 108. Lud mišić ne može da miruje, izviruje. D. Obradović, basn. 90. Trava i listje podigne ńiove zelene brke, i izviruju iz zemļe napoļe. M. A. Reļković, sat. L6ᵇ. Veće Simo drumom putovaše, pa na Turke često izviruje. Nar. pjes. vuk. 4, 282. Nasred sobe velika gomila mrtvih miševa i pacova, a po sobi slabo je još koji trčao, nego su izvirivali iz jama. Nar. prip. vuk. 58. Hajduk hoda od jele do jele, izviruje na drumove ravne. Osvetn. 2, 41. Kad od tebe jadne čuje glase, izvirujuć na oboru svomu. 8, 50.

2. IZVIRÍVATI, ìzvirujêm *i* ìzvirîvâm, *impf. vidi* 1. izvirati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Rike, koje su iz raja zemaļskoga izvirivale. A. Kanižlić, kam. 312.

IZVIRKÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izvirkuje.* — *U Vukovu rječniku.*

IZVIRKÍVATI, ìzvirkujêm *i* ìzvirkîvâm, *impf. dem.* 1. izvirivati. — *U Vukovu rječniku:* izvirkivati, izvirkujem.

IZVISAN, izvisna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. uzvišen *s dodatkom da je uzeto iz misala.* — *nije dosta pousdano.*

IZVISATI, izvisam, *pf. u Stulićevu rječniku:* izvisati *i* izvisavati, v. uzvisiti *s dodatkom da je uzeto iz misala.* — *nije dosta pousdano.*

IZVISAVATI, izvisavam, *impf.* izvisati. — *vidi kod* izvisati. — *nije dosta pousdano.*

IZVÌSIT, *adj. samo adv.* izvìsito *(u značeńu: visoko, u visinu) na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Pak nek trave posli gleda mlade, kako gusta izvisito hodi, kao da ju tko, uzam za brk, vodi. J. S. Reļković 41.

IZVÍSITI, ìzvîsîm, *pf. složeno:* iz-visiti *(vidi kod* uzvisiti). — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* izvišujem), *u Voltiģijinu (griješkom* izvišiti, izvišujem ‚innalzare, sublimare, esaltare' ‚erheben'), *u Stulićevu* (v. uzvisiti).

1. *aktivno.*

a. *uzdignuti u visinu (u svijem primjerima u prenesenom, umnom smislu).* Život im pogubiše. živu a dušu izvisiše. J. Kavańin 343ᵃ. Kada ji puk želi na išta izvisiti. E. Pavić, ogl. 548. Kako je sv. Matiju na dostojanstvo apoštolsko izvisio. 571. Doklo Bogu bude povoļno izvisiti ji. 571. — *U ovom primjeru s osobitijem značeńem, uzdignuti hvalom nad ostalijem:* Svak svoj zanat izvisiti kani. J. S. Reļković 5.

b. *nadvisiti.* Vode uzrastoše i izvisiše svakolika brda. E. Pavić, ogl. 16. ‚Izvisio i nadvisio sve svoe, Bože daj!' ‚Izvisio Bože daj, ka ora nebu pod oblake'. J. Bogdanović.

2. *pasivno (prema* 1, a). Nad svijem je dičan i izvišen. S. Rosa 55ᵃ. Tko unižuje se bude izvišen. 114ᵃ. Ona izvišena vrst ļudi. D. E. Bogdanić 6. Ńene mlade prsi, samo malko izvišene. M. Svetić, vuk. dan. 2, 145. Kroz tamne, izvišene ćemere. M. Pavlinović, razl. spis. 419. Srčeni žiteļi izvišene zemļe. 426.

3. *sa* se, *refleksivno (prema* 1, a). Ne davši izvisit se izdihańu svrhu voda. A. Baćić 437. S. Ivan izvisi se s krili privisoke mudrosti. F. Lastrić, svet. 184ᵇ. Da se k Bogu popnu i k ńemu izvise. E. Pavić, ogl. 169. Ali ovi kano orao izvisio se je svrhu čovičanske slabosti. 471.

IZVISÍVATI, *vidi* izvišivati.

IZVÍSJETI, izvîsîm, *pf. suviše usrasti (o djetetu, živinčetu, mladoj biļci što prije vremena visoko uzraste).* — *Složeno:* iz-vîsjeti *(što postaje od* vis, *vidi* vis, visina, *nastavkom* ê). — *Akc. se ne miješa.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚crescere in altezza' ‚excrescere', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ÌZVISKATI, ìzviskâm, *pf. vidi* izviksati *od čega je postalo premještańem glasova* k *i s.* — *U Vukovu rječniku:* ‚auspeitschen' ‚flagris caedere', cf. išibati.

*

IZVIŠ, *m. ili f.? vidi* izvišeńe. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Veli Kosta, mat' Jeljena, i Kostanca ńiho dite, kim neumrla svej zelena do tri vijenca čela kite, ńih bo izviš križa sveta preuzvisi k nebu od svijeta. J. Kavańin 298b.

ĮZVIŠE, *praep. i adv. sastavļeno:* iz-više. — *Akc. je kao kod* ispreko. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 1, c).

1. *praep. s gen.*

a. *pokazuje odmicańe od mjesta koje je više onoga što stoji u gen.* Klak razgrnu izviše ńega i iznađe djevičansko ono tijelo u ičemu neištetjeno. B. Zuzeri 408. — *amo pripada i ovaj primjer:* Bijela je pokliknula vila s Stologlava izviše Sušice. Ogled. sr. 484.

b. *pokazuje se micańe više onoga što je u genetivu.* Prođe izviše ńega crni oblak. A. Kalić 78. Kad ideš izviše a kad izniže pravoga puta. 862.

c. *pokazuje bavļeńe na mjestu više onoga što je u genetivu. — U jedinom primjeru stoji u osobitom, prenesenom smislu: preko, više od, veće od.* Neće trpjeti da ste napastovani izviše onogaj što morete. N. Rańina 158a.

d. *pokazuje primicańe mjestu koje je više onoga što je u genetivu.* Ludos izviše svijeh zvijezda hoće se propeti. M. Vetranić 2, 88. Uzrasli *(sic)* ti su uši izviše glave. (D). Poslov. daničić.

2. *adv.*

a. *mnogo, vrlo.* Danas izviše silnim ogńem straše. P. Vitezović, odil. 7. Vivat svom armadom i Laudon izviše. M. Kuhačević 165.

b. *veće, više, preko onoga što već jest.* Ću ti dati sto pogač i još jednu izviše. Jačke. 309.

ĮZVĪŠENOST, *f. osobina onoga što je izvišeno. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚eminentia') *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (‚eminenza, sublimità' ‚erhabenheit'), *u Stulićevu* (‚eminentia'). Da bi božanstvene ļubavi izvišenost mogao iztomačiti. P. Knežević, osm. 304.

IZVIŠĒŃE, *n. djelo kojijem se izvisi. — Stariji je oblik* izvišenje. — *Između rječnika u Voltigijinu.* Na izvišenje sv. mise. Naručn. 26a. Jest dostojno da voļa stvoritelja od svije voļa ima gospodovańe i izvišeńe svrhu svijeh ostalijeh. M. Radnić 395a. Vladańe ńegovo ne imaše onu jas i izvišenost koja pridobiteļe slijedi. D. E. Bogdanić 32.

IZVIŠĪVATI, izvlšujêm *i* izvišîvâm, *impf.* izvisiti. — *Često pisano sa* -s- *mj.* -š-. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (1. izvišujem, izvisiti, iznašam, iznesti, uzvišujem, usnosim ‚effero, extollo, exalto'. 2. izvišujem koga hvalum ‚exalto aliquem laudibus, orno quempiam laudibus, laudo, extollo aliquem', v. hvalim), *u Voltigijinu (praes.* izvišujem *kod* izvišiti), *u Stulićevu* (izvisivati, izvisivam, v. uzvisiti).

a. *aktivno.* Ne uzdiže se u visini nijedna gora, ka prid ńime malahan se brijeg ne čini: tako izvisje *(radi stiha mješte* izvisuje; *vaļa da će biti pisano* izvisu'e) svîm rozime. J. Palmotić 55. Koji izvisuju tebe falami. P. Posilović, nasl. 80a. Ako nalazi da izvisuju četvrto kolino. Ant. Kadčić 426.

b. *sa* se, *pasivno i refleksivno. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (izvišujem se ‚effero, exalto, extollo me, efferor etc.', v. orijašim se). A kreposnijeh *(žena)* izvisuju se djela uresna i hrabrena. J. Kavańin 45b. U pivańu ne imadu se riči izvisivati. P. Knežević, osm. 137. Niti se izvišuje nad zemļacima. S. Rosa 55a. Tko god izvisuje se bude unižen. 114a.

IZVIŠNOST, *f. vidi* izvišenost. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Urešen u duši izvišnostim prosvijetļeńa. S. Rosa 8a.

1. ĮZVÎT, *m. vidi* izvitak. — *U jednoga pisca našega vremena.* Vode i na izvit drumom se vođaju. M. Pavlinović, razl. spis. 425.

2. IZVIT, *f. vidi* izvitak, b, *b). — U Stulićevu rječniku:* ‚ambages'. — *nepouzdano.*

IZVÍTAK, izvítka, *m. izvijâńe, ili u konkretnom smislu ńešto izvito, nahodi se u osobitijem značeńima. — Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Voltigijinu* (‚giravolta, raggiro' ‚umschweif'), *u Stulićevu* (‚parabola, spira, cochlea').

a. *u pravom značeńu. a) uopće; konkretno, ńešto izvito, n. p. kao spuž, vidi u Stulićevu rječniku gdje ima i* stepeni na izvitak ‚scala cochleae instar'. — *b) o brodu,* jedriti na izvitak, *jedriti suprot vjetru (tamo i amo), burdišati. — u jednoga pisca našega vremena.* Na zapovijed kapetanovu *(brod)* use tada jedriti na izvitak protiva vjetru. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 251.

b. *u prenesenom smislu, vidi* 1. izvijati, 1, b, *d). a) izmišļotina.* Ova ńihova pričańa ludi su izvitci glave ih. S. Rosa 6a. Suproć izvitcima svojijeh stranputnijeh misli. 78a. — *b)* ambages, *kad se u govoru što ne kaže pravijem riječima (nego se okolišuje).* Sve ove stvari bez izvitaka da su bile rečene. S. Rosa 138b. Govoriće im oblo bez izvitaka. 150a.

ĮZVÎTAN, ĭzvîtna, *adj. izvit. — U Stulićevu rječniku:* put izvitan ‚via flexuosa' *kod* izvitan (izvjetan). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka ima adv.* ĭzvîtno *u prenesenom smislu (nepravo rasložeći, vidi* 1. izvijati, 1, b, *d)).* Iz tijeh i takijeh stvari izvitno zaglavjuju S. Rosa 178b; *a u posve protivnom smislu u Stulićevu rječniku:* ‚particulariter, speciatim, distincte'.

ĮZVITI, ĭzvijêm, *pf. složeno:* iz-viti. — *Akc. je kao kod* ispiti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izviti, *rus.* извить. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izviti, izmotati ‚glomero'), *u Belinu* (‚distorcere' ‚distorqueo' 270a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* 1. izvijati), *u Voltigijinu* (‚svogliere, sviluppare, svoltare', auflösen, aufknöpfen'), *u Stulićevu* (izviti, izvijam ‚volvere, evolvere, explicare, glomerare'), *u Vukovu* (1. ‚fertig winden' ‚necto'. 2. ‚auswinden, hervorziehen' ‚protraho, elicio' *s primjerom iz narodne pjesme:* On izvadi durbin od biļura, pa ga izvi na dvanaest kata. 8. vodu iz šta ‚auspressen' ‚exprimo', *cf.* izažeti. 4. ogań ‚herausbringen' ‚evolvo' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). — Vidi i* 1. izvijati, *gdje su obilniji primjeri.*

1. *aktivno.*

a. *posve saviti. a) u pravom smislu — u primjerima je objekat ono što postaje savijańem, te je značeńe kao kod* saviti. Izvila na glavi vijenčac je od vlasa. Š. Menčetić 82. Izvila je tri zelena venca. Nar. pjes. vuk. 1, 232. — *b) u prenesenom smislu, govor tako promijeniti da nije posve istinito što se kaže.* Te sam ovako izvila besjedu svoju. Đ. Daničić, 2sam. 14, 20. — *c) proputovati, isporedi* 1. izvijati, 1, a, *f).* Jur dva dela segaj svita izvili smo od tej strane radi naše brižne hrane, jak cić medna pčela cvita. A. Čubranović 141. Zemļe, rijeke, pakal, more, sve gradove, poļa i strane, izvila sam luge i strane, za doć odi, i sve gore. Jeđupka nesm. pjesn. 239. Tač kroz pute kroz neznane bivši mnoge zemļe izvio unutrńe jur bjeh strane ravna Eđipta uhitio. G. Palmotić 8, 112b. — *d)* izviti vijek, *vidi* 1. izvijati, 1, a, *g).* Vrimena toli kra-

vik ljudski izviše. I. T. Mrnavić, osm. 15. ‚Da ti znaš, u kakvije sam patńa i mukami ja moj vijek izvio'. J. Bogdanović.

b. *izvaditi vijući. a) uopće. vidi u Vukovu rječniku gdje ima i primjer iz narodne pjesme. — b) objekat je voda, te je značeńe kao kod* izaći. *vidi u Vukovu rječniku. — c) objekat je ogań, te je značeńe: taruć dvoje drvļadi učiniti da se raspale. vidi u Vukovu rječniku i kod* 2, b.

c. *rasviti. a) objekat je ono čim je što savito.* Ar kad bil izvi trak (ovo dim istinu) ončas mńah sunač srak u okol da sinu. Š. Menčetić 28. — *b) objekat je ono što je u čemu savito, povito.* I tako oni čas ditića izviše, povoj mu odviše, planice rasviše. Oliva. 50. Izvij lišce iz marame, b'jele ruke iz rukava. Nar. pjes. vil. 1868. 624. — *c) u prenesenom smislu, istumačiti, obrazložiti, pripovijedjeti.* Za izviti, otvoriti i pokazati ovu stvar. Š. Budinić, sum. 94b. — *d) može biti da amo pripadaju i ova dva primjera u kojima* izviti vrat *kao da znači: pokazati, prušiti vitak vrat.* Izvila j' bijeli vrat. G. Držić 419. Pozri joj bijeli vrat koji je izvila. Š. Menčetić–G. Držić 489.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. *a) u pravom smislu. (Ribe)* kudam izvitijeme valovite pjene biju. G. Palmotić 3, 25a. Izvita trubļa. B. Zuzeri 269. U izvijenima kosama. J. Matović 392. — *b) u prenesenom smislu, o čeļadetu, kao da znači: lukav. sar po ńem.* verdreht? — *u jednoga pisca našega vremena.* Izvijeni ostrvļanin razmijeńa se s okoštim zagorcem. M. Pavlinović, razl. spis. 122.

b. *vidi* 1, b, *c).* Izviti ogań, (u Crnoj Gori) ogań koji se izvije iz lipova drveta. taki se ogań onamo upotrebļava i u bajańu od različnijeh bolesti. cf. živi ogań. Vuk, rječn.

c. *vidi* 1, c, *c).* Sve ovo tumačeno i izvito jes u simbolu. Š. Budinić, sum. 15b.

d. *u ovom primjeru kao da part. praet. pass.* izvit *stoji prema* 3, d: Još iz dna izvita ne biše sva zora. M. Marulić 10.

3. *sa* se, *refleksivno. — Između rječnika u Stulićevu* (‚contorqueri, circumvolvi') *i u Vukovu:* ‚sich entwinden, sich emporwinden' ‚evehor' *s primjerom:* Izvio se orao nebu pod oblake *(vidi kod* d).

a. *vidi* 1. izvijati, 1, a, *d).* Izvi se tanac iz grada, na tancu tanka košuļa. Nar. pjes. vil. 1868. 31.

b. *izvući se vijući se, isporedi* 1, b. *a) u pravom smislu.* Izvi se iz vriće. M. Marulić 87. Kada se izvije i svuče *(duša)* iz tijela. M. Vetranić 1, 877. Izvila se zlatna žica vrhom iz mora. Nar. pjes. vuk. 1, 88. — *b) u prenesenom smislu, kao izbaviti se, osloboditi se.* Gdi se ću ja izvit tolike žeļe moć. Š. Menčetić 119. Tuj se ćeš izvit moć ļuvene boljezni. 199. ‚Da se kako ja otolen mogu izviti, to bi naj voļeliji'. J. Bogdanović.

c. *nije dosta rasgovijetno značeńe u ovom primjeru:* Izvila se sveta gora zelena. Nar. pjes. vuk. 1, 121.

d. *uzdignuti se u visinu (ne može se za cijelo smati, pripada li amo ovo značeńe, vidi* 2. izvijati). Izvila se nebu pod oblake. Nar. pjes. petr. 2, 48. Siv sokole, sivo perje moje! izvij der se nebu pod oblake. Nar. pjes. kras. 1, 182. *vidi i u Vukovu rječniku.*

IZVITI SE, izvijêm se, *pf. vidi* izviti, 3, d.

IZVÍTLATI SE, izvítlâm se, *pf. izbaviti se, isporedi* izviti, 3, a, *b).* — *Složeno:* iz-vitlati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Da se kako mogu iz ovog vražijeg kola izvitlati, vala ćemo se drugi put boļe žacati'. J. Bogdanović.

IZVITOGOVOR, *m. vidi* izvitak, b, *b).* — *U Voltigijinu rječniku:* ‚giravolta, raggiro, sofisticheria, ciurmeria' ‚umschweif'. — *nepousdano.*

IZVITOGOVORAN, izvitogovorna, *adj. koji pripada izvitogovoru, u kojemu je izvitogovor, koji upotrebļava izvitogovor. — U Stulićevu rječniku:* ‚ambagiosus'. — *nepousdano.*

IZVITOGOVOREŃE, *n. djelo kojijem se izvitogovori. — U Voltigijinu rječniku (uz* izvitogovor) *i u Stulićevu:* ‚ambages'. — *nepousdano.*

IZVITOGOVORITI, izvitogovorim, *pf. goveriti vrļajući, okolišujući. — U Voltigijinu rječniku:* ‚raggirare, sofisticare, imposturare, ciurmare' ‚umgehen, zaudern, hintergehen'. — *nepousdano.*

IZVITÒPERITI SE, izvitòperîm se, *pf. iskriviti se (o komadu drva, dasci itd.).* — *Složeno:* iz-vitoperiti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* izvitoperî. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚sich werfen (vom holze)' ‚resilio', cf. izvrći se *(s primjerom:* Daska se izvitoperila). Kažite onom što se izvitoperio kao bukova greda da stane pravo. M. Đ. Milićević, međudnev. 99.

IZVITORJEČAN, izvitorječna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. izvitogovoran. — *nepousdano.*

IZVITORJEČJE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. izvitogovoreńe. — *nepousdano.*

IZVJEĆÁVATI, izvjèćâvâm, *impf.* izvijećati. — *U Stulićevu rječniku: us* izvijećati.

IZVJEĆE, *n. vidi* izvjet. — *Dolazi sa starijem oblikom* izvêtije *na jednom mjestu u knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (izvêtije ‚excusatio'). Izvêtije koje imêl bimь o takovyhь. Domentijanb 14.

IZVJEĆIVATI, izvjećujem *i* izvjećivam, *impf.* izvijećiti. — *U Stulićevu rječniku:* izvjećivati, izvjećivam, v. izvijećiti. — *nepousdano.*

IZVJÈDILAC, izvjèdioca, *m. vidi* izvjeditelj. — xviii *vijeka (u sapadnom obliku* izvidilac, *vidi i* izvidjeti). Poslani od Mojsije izvidioci u zemļu obećanu. A. Kanižlić, utoč. 471.

IZVJÈDITELJ, *m. čovjek koji izvjedi (izvidi).* — xviii *vijeka (samo sa sapadnijem oblikom* izviditelj, *vidi* izvidjeti). Ne ktiše poklisare imati kao izviditeļe ili sudce. A. Kanižlić, kam. 71. Kaleb i Josue koji također izviditeļi bijau. E. Pavić, ogl. 152. Prvi grad koga posli prilazeća priko Jordana imadoše otimati bi Jeriko; za lašńe ga dakle uzeti, posla Josue u ńega izviditeļe. 169. Uzamši dva od ono pet końa, posla na ńima izviditeļe. 828. Po računu izviditeļâ dvora Bečkoga. I. Zaničić 242. Vi ste nikakove uhode, izviditeļi i spijuni. And. Kačić, kor. 45. Posla dva izviditeļa, da izvide, kakve te novine bihu. 259. Da bi obznanio, da je on sâdcâ izviditeļ i gospodin. I. Velikanović, uput. 1, 470. Prije nego ova se dobra izvide, sudac ili starišina ili od ovih poslan izviditeļ pita i traži da nisu što od stvárî mrtvoga uzeli. 3, 285. Poslao je odmah u Mosku svoga jednoga ujaka s principom Boris-Galicinom, da izvide jeli istina ili nije što se je prikazalo. jedva su na pol puta bili ova dva izviditeļa . . . A. Tomiković, živ. 50—51.

IZVJEĢBATI, izvjeģbâm, *pf. vidi* izvježbati. — *U Stulićevu rječniku:* izvječbati, v. uvježbati.

IZVJEKÒVATI, izvjèkujêm, *pf. provesti dug vijek (život).* — *Složeno:* iz-vjekovati. — *Akc. je kao kod* iskupovati. — *U Vukovu rječniku:* ‚ausleben' ‚satis superque vixisse' *s primjerom:* Ja sam već izvjekovao, t. j. proveo sam svoj vijek.

IZVJESITI, izvjesîm, *pf. složeno:* iz-vjesiti *(vidi kod* objesiti *i* visjeti). — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *U naše vrijeme.*

a. *objesiti (o mnogijem objektima).* ‚Izvjesi ono meso na dim nek se suši'. J. Bogdanović.

b. *skinuti nešto što je obješeno.* — *U Voltigijinu rječniku:* izvisiti ‚disimpiccare, distaccare, slacciare' ‚ablösen, abnehmen'.

IZVJESNÎK, *m. čovjek koji izvijesti, ali samo u osobitom smislu: činovnik koji proučivši kakav posao, načini i predade vlasti izvješće o onome.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Izvjesnik ‚berichterstatter (referent)'. Jur. pol. terminol. 76. Izvjesnik ‚referent'. 420. *i u Šulekovu rječniku:* ‚referent'.

IZVJESNOST, *f. osobina onoga što je izvjesno.* — *Načińeno u naše vrijeme po rus.* извѣстьность. Sa izvjesnostju reći možemo. Nov. sr. 1885. 178. Izvjesnost ‚gewissheit'. Jur. pol. terminol. 254. *i u Šulekovu rječniku:* ‚gewissheit'.

IZVJEST, *adj. vidi* izvjestan. — *Postaje od* iz-vêd *(vidi* izvidjeti) *nastavkom* t *pred kojijem se* d *mijeńa na* s. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvêstъ. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom (sa starinskijem oblikom* izvêstь), *a između rječnika u Daničićevu* (izvestь ‚certus')

a. *adj.* Pečalь že svoju vьsu vьzloživьša na Boga sь izvêstyimь upovanijemь. Domentijan[a] 170. — *O čeladetu, pousdan.* Blagyj rabe izvêstyj, jako otь malyihь izvêstь bystь, nadь mnozêmi te postavļu. Domentijan[a] 289.

b. *adv.* Se razumêj dobrê i izvêsto ti budi. Domentijan[a] 81. Jako izvêsto mi glagoļu ti. [b] 85.

IZVJESTAN, izvjesna, *adj.* certus, *o kojem nije sumńe, dobro posnan, pousdan, istinit.* — *Postaje od* izvijest *nastavkom* ьnъ. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvêstьnъ, *rus.* извѣстный. — *Akc. je sabiļežen po Vukovu pisańu, premda bi možebiti bilo boļe izgovarati* Izvijestan *(prema* Izvijest, *vidi* povijest), *tako je i u Stulićevu rječniku:* izvjēstan. — *U starijim knigama nahodi se do* xv *vijeka (vidi kod* 1), *pa opet od* xviii *kod pisaca, a nije narodna riječ, premda je i Vuk upotrebļava.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚certus, exploratus, haud dubius, compertus' *s dodatkom da je uzeto iz misala) i u Daničićevu* (izvêstьnь ‚certus').

1. *adj.* — *Komp.:* izvjèsnijî *(u Stulićevu rječniku:* izvjestniji).

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.* Sije izvêstno zlatopečatnoje slovo carьstva mi zapisa se. Mon. serb. 145. (1349). Izvêstnago radi utvrьždenija sija izloži smirenije mi. 214. (1376—1389). Uzeće za šļeme sudbu izvjestnu (‚accipiet pro galea judicium certum' sap. 5, 19). S. Rosa 9[a]. Da je i do odmora i po odmoru po jedan daktil i po jedan trohej, to je svuda izvjesno. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 57. U kome su sve riječi prošle preko suda Bog zna koliko puta i svakoj svoje izvjesno značeńe određeno i mjesto naznačeno. Vuk, pism. 64.

b. *o čeļadetu, koje za cijelo zna, koje nema sumńe.* Marija tako izvjestna skloni voļu svoju. S. Rosa 28[a].

2. *adv.* izvjesno *(u naj starijem primjeru s oblikom* izvêstnê). — *Komp.:* izvjèsnijê (izvêstnije. Spom. sr. 1, 133 *god.* 1416). — *Između rječnika u Stulićevu:* izvjēstno ‚certo, certe, quidem, revera, profecto, sane'. Starcu izvêstnê priveza se kь vêrê jego. Sava, sim. pam. šaf. 2. Čedomь svojimь izvêstьno hotê pokazati Hristomь darovanuju jemu blagodêtь. Domentijan[a] 80. Sьdi i joštь izvêstnije prijazni ti pišemo. Spom. sr. 1, 133. (1416). Ove su glavne granice same po sebi izvjesno naznačene. Vuk, dan. 2, 26.

IZVJESTILAC, izvjestioca, *m. vidi* izvjestitelj. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚rapporteur'.

IZVJÈSTITEĻ, *m. kao* izvjesnik, *ali u širem smislu.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Izvjestitelj ‚referent' ‚referente (relatore)', on je izvjestitelj u ovoj parnici ‚er ist referent in diesem prozesse' ‚egli è referente in questa causa'. B. Petranović, ručn. knig. 70. — *U Šulekovu rječniku:* ‚berichterstatter; referent'.

IZVJESTOVATI, izvjestujem, *impf. potvrdivati.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvêstovati. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (v. izvijećati). Mnogyje uvêrajetь i utvrьždajetь i izvêstujetь vьsêmь svoju vêru božьstvьnuju. Domentijan[a] 240. — *Sa* se, *refleksivno. u Stulićevu rječniku:* ‚commoveri, aliquid in animum inducere' *s dodatkom da je riječ ruska.*

IZVJESTVOVATI, izvjestvujem, *impf. vidi* izvjestovati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvêstvovati, *rus.* извѣствовать. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (izvêstvovati ‚confirmare'). Simь čistotu duše svoje izvêstvovaše. Domentijan[b] 202.

IZVJEŠATI, izvješâm, *pf. objesiti (kad je mnogo objekata) sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-vješati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvêšati, *rus.* извѣшать. — *Između rječnika u Vukovu* (‚nach der reihe henken' ‚suspendo alium ex alio').

a. *aktivno. a) objekat su čeļad.* Kijeh *(gusare)* činiše izvješati izvan grada. J. Palmotić 209. Nema kuda srpski car Stepane, već namače do devet ġelata, te izveša devet vezirova. Nar. pjes. vuk. 2, 166. Knezove ću ńime izvešati. 4, 212. Pisali smo kapetanu Đorđu Simiću, vojevodam Milošu i Anti da ih *(hajduke)* izvešaju. Djelovod. prot. 178. Razumjeli *(smo)* da su izvešali one ajduke. 175. — *b) objekat je što drugo.* ‚Danas treba ono meso iz salamure izvaditi, pa ga na dim izvješati, mislim da se već dosta usalamurilo'. ‚Danas sam sve kuruze na pod izvješa'. J. Bogdanović.

b. *pasivno.* Izvješane vezene šešane. Nar. pjes. juk. 280.

c. *sa* se, *pasivno.* Da se izvišaju svi nedevoti misnici i krstjani, bojim se da bi opustio svijet. I. Ančić, svit. 19.

IZVJEŠĆE, *n. djelo kojijem se izvijesti, a u osobitom smislu, djelo (pismo, spis) kojijem ko (n. p. činovnik) o čemu obavijesti vlast.* — *Načińeno u naše vrijeme po stslov.* izvêstije *i rus.* извѣстіе. Bavio se sastavļańem saborskih izvješća. M. Pavlinović, rad. 80. To svjedoče sva ratna ugarska i mletačka izvješća. M. Pavlinović, razg. 27. Izvješće ‚bericht'. Jur. pol. terminol. 76. Izvješće ‚referat'. 420. Izvješće davati ‚referiren'. 420. Izvješće ‚relation (bericht)'. 426. Izvješće ‚bericht' ‚rapporto (relazione)'. B. Petranović, ručn. knig. 69. Izvješće ‚referat' ‚referato'. 70. Izvješće ‚bericht' ‚relazione'; izvješće posmrtno ‚todfallsaufnahme' ‚relazione sopra un atto di suggellamento'. 71.

IZVJEŠĆÍVÂŃE (izvještívâńe), *n. djelo kojijem se izvješćuje.* — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* izvještivańe ‚angabe'.

1. IZVJEŠĆÍVATI, izvjèšćujêm *i* izvjèšćîvâm, *impf.* izvijestiti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Voltigijinu* (izvjestivati *uz* izvijestiti.

a kod ovoga ima praes. izvjestijujem) *i u Stulićevu* (izvjestivati, v. izvijećati *s dodatkom da je uzeto iz brevijara; a kod* izvijestiti *ima praes.* izvjestivam). Knez isti izvješćuje o tom po dužnosti, da je on sa 8 kolone na neprijatelja udario. Nov. sr. 1834. 99. Bole se o svemu izvješćivati nego on. 1834. 130. Izvješćivati ‚berichten' ‚riferire'. B. Petranović, ručn. knig. 78. — *I u Šulekovu rječniku sa* -št- *mj.* -šć-: izvještivati ‚referiren'.

2. IZVJEŠĆÍVATI, izvjèšćujêm *i* izvjèšćîvâm, *impf.* izvještiti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kad u svoje zalaze imane i težačko izvišćuju stanje. J. S. Reljković 5.

ÌZVJEŠTITI, izvještîm, *pf. postaje od* iz *i* vješt *nastavkom* i. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *aktivno. a) kušanem (iskustvom), vježbanem naučiti.* Poljske posle izvištiše svake. J. S. Reljković 5. Jer što ńima izlazi za rukom, i što oni izvištiše s mukom. 33. Al' ja način tom' bolji izvištih. 165. — *b) u jednoga pisca znači uopće: saznati, obaznati.* Izvištivši ja, da je svakomu dražje govoreńe koje je kratko a dobro. B. Leaković, gov. v. Ostali starešine neposluh i nevirnost u mladima izvište i opaze. nauk. 314.

b. *pasivno (vidi* a, *a)).* U toj stvari nisi dobro izvještit. M. A. Reljković, sabr. 66.

c. *sa* se.

a) refleksivno, vidi a, *a).* — *Između rječnika u Vukovu* (‚durch versuche und erfahrungen zu kenntnissen kommen' ‚peritum esse'). Nek divojka svaka bude višta, kad se uda, šiti i kuvati; . . . kada tako izvišti se vele, ńu nek prosci od svakuda žele. J. S. Reljković 70.

b) pasivno impersonalno (vidi a, *a)).* Što na više načina može biti, kakono se je jurve iz mlogih nesrićnih događaji izvištilo i upamtilo. B. Leaković, nauk. 454.

IZVJEŠTÍVÂŃE, IZVJEŠTÍVATI, *vidi* izvješć-.

1. ÌZVJET, *m. vidi* izgovor. *e).* — *Postaje od* iz *i* vêt *(vidi kod* zavjet). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvêtъ, *rus.* извѣтъ. — *Između rječnika u Voltigijinu* (izvet ‚pretesto, scusa' ‚vorwand') *i u Stulićevu* (‚praetextus, praetextum, causa, species, color'). Nyńa izvêta ne imate o grêsê vašemь. Domentijan[a] 145. Zamêniti nuždniim zamêńenijemь ili iniimь kiimь izvêtomь ottrьgnuti. Glasnik. 24, 264. (1382). Uzrok kim bi mogao biti izvit. Stat. polj. ark. 5, 278. Trudom brez izvita u dne ter u noći. M. Marulić 28. Izvit imit ne morete; kuda htiste, tuda grete. 299. I ako t' ni dosti izvit ki zgar pravlam, molim te oprosti. H. Lucić 267. Prinoseći na izvit tvoju slabost. I. J. P. Lučić, razg. 22. Nije već drugoga ogovora, niti izvita. 32. Izvit krštjanski zabava nebogočasnoj sloboštini. Grgur iz Vareša 112. Svoje djelo na svaki naj mańi izvjet zanemari. M. Pavlinović, rad. 83. To je čestoput puki izvjet kojim se služi leniva čeljad. 105. Nikakav obzir, nikakav izvjet ne može nikoga opravdati. razl. spis. 8. Odgađaju polagane svojih narodnih povlastica, izvjetom da još nije zrjeo zanemareni narod. 172. Nema izvjeta. 341. — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausflucht'.

2. IZVJET, *m. na dva mjesta* XVIII *vijeka kao da znači: čovjek koji što tvrdi, pa u prvom primjeru može značiti u osobitom smislu: istorik, a u drugom: prorok.* Zato da Toma i Maruli neistini su izvjet, *(Ivan Lučić)* hoti. J. Kavańin 114[b]. Kako je Božiji izvjet prorokovo. S. Rosa 150[a]. — *Nepousdano, jer su obje knige vrlo slo i nepomńivo naštampane.*

IZVJETATI SE, izvjetam se, *impf. vidi* izvjetovati se *kod* izvjetovati, b. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka (u zapadnom obliku).* A sada da t' stvoru milost ku t' obitam, i kako t' govoru, da t' se ne izvitam. M. Marulić 42.

ÌZVJETOVÂŃE, *n. djelo kojijem ko izvjetuje ili se izvjetuje.* Zašto su riči od opačine izvitovańe. S. Margitić, fal. 233. Tu nema izmicańa, tu nema izvjetovańa. M. Pavlinović, razl. spis. 235.

ÌZVJETOVATI, izvjetujêm, *impf. postaje od* 1. izvjet. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvêtovati se, *rus.* извѣтоваться.

a. *aktivno.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka sa značeńem: opraštati.* A gdi najdeš da nije naprav upisano ali lijepo iztomačeno u jezik bosanski, ondi skužaj i izvituj moje neumitenstvo. S. Margitić, fal. III.

b. *sa* se, *refleksivno, izgovarati se.* Bogu duge plati, inim se izvituj. M. Marulić 199. Ne ima se kijem izvjetovati. M. Divković, nauk. 201[a]. Mnozi se izvjetuju govoreći . . . 279[b]. Vaditi se = izvitovati se. I. Bandulavić 299. Siromasi se izvituju da ne imaju knjiga. S. Margitić, fal. III. Ne može se nitko izvitovat siromaštvom. 132. Zašto se niko ne može izvitovat da nije Boga poznao. 216. Da se skužajemo i izvitujemo. 233. Zvani smo a mi se izvitujemo. 233. Ne može se nitko izvitovati da ne zna. ispov. 27. Za kralja ga poznati ne ktišc, izvitujući se s ovim razlogom. And. Kačić, razg. 29. Izvitujući se da je mucav. kor. 64. Ali se ona izvitova ponizno. 127. Izvitujući se kraljevom zapovidu. 168. Ne izvitovaše se sebi mesti svoj stan. I. J. P. Lučić, izk. 14. S slabostju ne izvituj se. razg. 22. Ni ogovora prinosi, izvitujući se. 99. Ne ogovarajmo se, niti se izvitujmo ispuniti naše dužnosti. Grgur iz Vareša 62. Da se tako lakše on sam od radńe izvjetuje. M. Pavlinović, razl. spis. 282.

IZVJETRÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se izvjetrava.* Izvetravańem *(vina)* ništa ne gube. P. Bolić, vinodjel. 2, 160.

IZVJETRÁVATI, izvjètrâvâm, *impf.* izvjetriti. — *U jednoga pisca našega vremena.* Kroz šuplikave čepove izvetravaju. P. Bolić, vinodjel. 2, 288. Da ne bi častice cveta izvetravale. 2, 292. Kao magla izvetravaju. 2, 371.

ÌZVJETRÊŃE, *n. djelo kojijem se izvjetri.* — *Stariji je oblik* izvjetrenje. — *U Mikalinu rječniku:* izvitrenje; *u Belinu:* izvjetrenje ‚svanimento, lo svanire, cioè perdere il vigore' ‚virtutis decessio' 715[a]; *u Bjelostjenčevu:* izvetreńe; *u Voltigijinu:* izvetreńe; *u Stulićevu.*

ÌZVJETRITI, izvjetrîm, *pf.* exhalari, evaporari, *uprav rasići se u vjetar, t. j. promijeniti se u paru, te tako sasvijem nestati (o vodi ili o drugom čemu što je žitko, ali se može kazati i o čemu što nije žitko); kaže se i o mirisu i o čemu mirisnom kad nestane mirisa; u svetom pismu o soli, kao da izgubi svoju krepost.* — *Složeno:* iz-vjetriti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XV *vijeka (stariji je oblik bio* izvêtrêti, *isporedi stslov. part. praet. act.* izvêtrêlъ, *rus.* извертѣлъ, *ali ima i rus.* извѣтрился, *i aktivno* извѣтрить *kao prelazni glagol), a između rječnika u Mikalinu* (izvitriti, otiti u ništa ‚evanesco, in nihilum recido'; izvitriti, produšiti ‚evaporo'), *u Belinu* (izvjetriti, izvjetrivam ‚andar in

fumo, cioè svanire' ‚in vanum ire' 78b; izvjetriti ‚svanire, perdere il vigore' ‚evanesco' 715a)' u *Bjelostjenčevu* (izvetriti *kod* izvetrivam), u *Voltiđijinu* (izvetriti, izvetrivam ‚sventolare, sventare, svanire' ‚auslüften, verrauchen'; izvitriti ‚sventare, svanire, sfumare, sparire' ‚auslüften, verrauchen'; izvjetriti, v. izvitriti), u *Stulićevu* (‚evaporare, evanescere, met. distrahi, evagari'), u *Vukovu* (‚ausrauchen' ‚evaporor').

1. *sa značenjem sprijeda kazanijem. premda je neprelazni glagol, ima primjera i za pasivni i za refleksivni oblik.*

a. *aktivno. a) u pravom smislu.* Vi ste sol zemļe, jere ako sol izvitri, čim će se soliti? Bernardin 174. mat. 5, 13. Da ne izvjetri dobro sjeme. J. Kavańin 475b. Za to soka što po malo nose koji izvitri. J. S. Reļković 26. Kad izvitri što soka imade. 108. Ranļiv sok nije mogao sa isparivańem izvetriti. P. Bolić, vinod. 1, 177. Voda ozgor pliva, i naj posle izvetri. 2, 12. Kad izlišńa voda toplotom izvetri. 2, 32. — *b) u prenesenom ili metaforičkom smislu, posve nestati (o čem živome i nežívome, i o čem umnome ili duševnome).* Eto će kakono dim izvitriti obilnici na svijet. B. Kašić, nasl. 124. Jere su izvitrili kakono dim dnevi moji. rit. 88. Da izvitrite po ajeru *(vragovi!).* 431. Da otidete od ovoga mista brez naudjenja kogagodi človika ili mista ili broda ili zemļe, da izvitrite po ajeru. L. Terzić 331. Naravno je svijem nami malo ļubit što će nam brzo izvjetriti. B. Zuzeri 11. Sve izpraznos i vanštine koje izvjetre nakon malo. 18. Ako si pomńiv radeć i zamišļen više stvari prohodećijeh koje izvjetre u jedan čas. 20. Umrije oni rodjak prije ńega tere izvjetri sva ona odmjena odredjena. 145. Sve što može na svijetu nas priblazniti, veoma brzo izvjetri nam. 163. Tašta sjena koju ste zaman s obje ruke stišńivali i koja je u tini čas izvjetrila. 241. Ovi svi životi na prvi pogled tako dugi izvjetrili su. 304. Istina je, da oni nepravedno steče i u kuću unese, ma li je pak istina, da Bog dopusti, da mu iz kuće izvitri. J. Banovac, razg. 33. Mi smo sunce svita i to slatkosti, ako daklen izvitrimo od kriposti i pomrčimo od ispraznosti, jao nama. pripov. 223. Da izvitrite po ajeru. blagosov. 319. A kako se dokuče, vira doisto izvitri i odstupi, a naside i pristupi znańe i iskušańe. F. Lastrić, od' 215. Ne more dilo sveto izvitriti nikada. svet. 169b. Bogatstva izvitre, pribiva vikovičnost. P. Knežević, osm. 164. Sve mučnosti u čas izvitrit će. 301. Posli nego izvitri vas dio baštine tvoje. M. Zoričić, osm. 38. Kud su jim te slave? ipak sve izvitriše. L. Vladmirović 32. Poznaduše ga, a on izvitri iz očiju ńiovih. Blago turl. 2, 267. Razidoše se među pogane i izvjetriše. S. Rosa 41b. Otvorila ti se sreća, nemoj da izvjetri. S. Ļubiša, prip. 221. — *u ovom primjeru vaļa da znači što i* umrijeti: Mudri Tikva izvjetri' je, a ne živu Nikulande. J. Kavańin 375a. — *c) također metaforički: o čeļadetu, oslabiti pameću, ili o pameti, oslabiti.* Zato izvitre u ńih misli. B. Kašić, nasl. 8. Izvjetriti pameti ‚ammattire, impazzire, divenir matto' ‚insanio'. A. d. Bella, rječn. 74a.

b. *grješkom se nahodi u pisaca part. praet. pass.* izvjetren *u značenju: koji je izvjetrio.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (izvitren ‚evaporatus, evanidus'), *u Belinu* (izvjetren ‚evanito, che ha perduto il vigore' ‚evanidus' 715a), *u Bjelostjenčevu* (izvetren, izhlapļen ‚evaporatus'), *u Voltiđijinu* (izvetren ‚verraucht'), *u Stulićevu* (izvjetren ‚evaporatus'). Ako daju lijeke ištećene ali izvjetrene. I. Držić 310. Što ćeš ikad ti učinit, nesvistńače izvitreni? Blago turl. 2, 248. Ova imena prazna su, izvjetrena. A. Kalić 340.

c. *sa se, refleksivno, značeńe je kao kod aktivnoga glagola (vidi sprijeda i ruski oblik).* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* izvjetrivati). Magla koja se u kratko iznenadne sva izvjetri. B. Zuzeri 284.

2. *prelazno, podati čemu (objektu) čista vazduha (n. p. sobi, otvorivši prosore, ili odjelu, iznesavši ga na polje).* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (samo part. praet. pass.* izvetren ‚ventilatus') *i u Voltiđijinu* (‚sventolare, sventare' ‚auslüften'). Kako ju *(kuću)* izvitriti vaļa. J. S. Reļković 71.

IZVJETRIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. istruhovjetriv. — *nepousdano.*

IZVJETRÍVATI, izvjètrujêm *i* izvjètrîvâm, *impf.* izvjetriti. — *U Belinu rječniku: praes.* izvjetrivam *kod* izvjetriti; *u Bjelostjenčevu:* izvetrivam, izvetriti, hlapem, hlapeti ‚evaporo'; *u Voltiđijinu: praes.* izvetrivam *kod* izvetriti; *u Stulićevu:* izvjetrivati, izvjetrivam, freq. *us* izvjetriti. — *Sa se, refleksivno. u Bjelostjenčevu rječniku:* izvjetrivam se, t. j. na ništar dohajam ‚evanesco, ad nihilum recido'.

ÌZVJEŽBATI, izvježbâm, *pf. naučiti (koga) vježbańem.* — *isporedi* izvježbati. — *Složeno:* izvježbati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. uvježbati).

a. *aktivno.* ‚Sad izvježbaj sina Nika, da ti bude čâs i dika'. *(u Dubrovniku).* A. Kazнačić.

b. *pasivno.* Radińost u mańih strukah našega uzgoja izvježbana. M. Pavlino ić, rad. 141. ‚Ona 'e u svačem, što god zaumiš, izvježbana'. J. Bogdanović.

c. *sa* se, *refleksivno.* Sam se izvježbao u glavnim jezicim evropejskim. M. Pavlinović, rad. 113. ‚Treba da se u svakom poslu dobro izvježbaš'. ‚Stani ti, dok se on malo po malo izvježba, biće on dobar'. J. Bogdanović.

IZVJEŽBÁVATI, izvjèžbâvâm, *impf.* izvježbati. — *U naše vrijeme.* ‚Ko se iz malena ne počne u svačem vježbati i izvježbavati, kašńe to mučno ide'. J. Bogdanović.

IZVLÁČÊŃE, *n. djelo kojijem se izvlači.* — *U Vukovu rječniku.*

IZVLÁČITI, izvlâčîm, *impf.* izvući. — *Akc. je kao kod* ishvaliti *(impf.* izvlâčâh, *ger. praes.* izvlâčêći). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvlačiti, *rus.* изволочить. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (izvlačim, izvleći ‚extraho'. 2. izvlačim opravu, izslačim, raspravļam se ‚exuo, extraho vestimenta'), *u Stulićevu* (v. izvući), *u Vukovu* (1. ‚herausziehen' ‚extraho'. 2. ‚hinausziehen' ‚extraho').

1. *aktivno.* Moju plavcu kad izvlaču u spilicu. M. Vetranić 1, 17. Nut' kako ona maca ispod ńega pońavicu izvlači. F. Lastrić, ned. 178. Vodu izvlače na čekrk. D. Obradović, basn. 382. A kad uzduž izvlačiš stapine. J. S. Reļković 166. Kad izvlače iz uļišta smeta. 242. Krava stane kuđeļu u usta uzimati i žvatati a đevojka na uho ńezino žicu izvlačiti i motati. Nar. prip. vuk. 158. On izvlači iz zamke noge moje. Đ. Daničić, psal. 25, 15. — *u metaforičkom smislu.* Ne može rasada kripost kakvu iz ńe izvlačiti. I. Jablanci 18. Gospodina Boga naslidujući, koji iz mlogi zala neizbrojena izvlači dobra. Đ. Rapić 20. Neću čekat što daļe izvlačiš *(govoriš, blebećeš).* J. S. Reļković 389. Koji izvlači i mami rič od drugoga. G. Peštalić 205.

2. *sa se.*

a. *pasivno.* I lagje se lan s ravna izvlači. J. S. Rejković 129. Da bi kiselina ńiova lakše u vapno probijala, i s ovim sa svim iz voća izvlačiti se mogla. P. Bolić, vinod. 2, 17. Rakija se u kotlu pravi i napoje izvlači. 2, 29. Sok, koji se iz sokova rastjenija izvlači. 2, 84. Zahar se naj lakše iz zaharne trske izvlači. 2, 154.

b. *refleksivno. — Između rječnika u Voltigijinu* (‚svestirsi, spogliarsi' ‚sich ausziehen, sich entkleiden'). A kad ništa ne opazi, izvlači se i izlazi *(ispod klade).* V. Došen 124a. Iz dubokijeh tadar jama noćne zvijeri izvlače se. N. Marči 19. Iz ložnice guja s' izvlačaše. Nar. pjes. petr. 2, 35. Kad nas divjaci ugledaše, stane se jedno po jedno iz čadora izvlačiti. G. Zelić 240.

IZVLAČÍVATI, izvlàčujêm *i* izvlàčîvâm, *impf.* izvući *(uprav iterativni glagol prema* izvlačiti). *— Samo u Stulićevu rječniku:* izvlačivati, izvlačivam, freq. v. izvući.

IZVLÁDALAC, izvládaoca, *m. koji veće nije vladalac. — U Stulićevu rječniku:* ‚qui praefectura functus est', *sa koji je i načińena ova riječ* (iz *po lat.* ex). *— sasma nepousdano.*

IZVLASNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* izvlastnik, v. izvladalac. *— sasma nepousdano.*

IZVLÁSTITI, izvlâstîm, *pf. oteti kome (objektu) vlast. — Načińeno od* iz vlasti *nastavkom* i. *— U Stulićevu rječniku:* v. odvlastiti, *i u pisaca našega vremena.* Izvlašćeni, vidi razvlašćeni. M. Derenčin, tumač građ. zak. 2, 150.

ÌZVLÂŠ, *adv. vidi* ovlaš. *— U naše vrijeme.* Ali je on potegnuo kao bjesomučan, a nije stio izvlaš potezati. Magaz. 1868. 60.

IZVLÀTATI, izvlàtâm, *pf. vidi* isklasati. *— Složeno:* iz-vlatati. *— Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Sime ko sijasmo lipo je izniknulo, busje ko plijasmo već se je ubusilo, iz busja kolinca jur su se izvlatala, nagnuta vratilca klasje su podpala. I. T. Mrnavić, osm. 126.

ÌZVOČAC, izvočca, *m. dem.* izvod, *uprav dem.* izvodac. *— U Stulićevu rječniku:* izvodčac *us* izvodčić. *— nepousdano.*

ÌZVOČIĆ, *m. dem.* izvod, *uprav dem.* izvodac. *— Samo u Stulićevu rječniku:* izvodčić, mali izvod ‚processetto' ‚causula'.

ÌZVOD, *m. djelo kojijem se izvodi, ili, u konkretnom smislu, ono što se izvodi. — Riječ je stara, isporedi stslov.* изводъ, *rus.* изводъ. *— Između rječnika u Voltigijinu* (‚analisi, sviluppo, derivazione' ‚entwickelung'), *u Stulićevu* (‚originale, come di scrittura, pittura; processo, informazione' ‚exemplar, exemplum; acta forensia, inquisitio, causa'), *u Daničićevu* (izvodъ ‚ductus aquae; eductio; exemplar'). *— Dolazi u osobitijem značenima, n. p.:*

a. *djelo kojijem se vodi ko na sud, pa po tome i raspra pred sudom, vidi u Stulićevu rječniku; može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Kto nê prêlъ i odъprêlъ ļudi i izvelъ, po semъ sega da ne preči suda za ļudi ni izvoda. Mon. serb. 566. (1822).

b. *mjesto kud se izvodi voda.* Da kraļevьstvo mi crьkvi jepiskupiji lipļanьskoj ribnike vse odъ izvoda rodimьskago dori kako uteče u Sitnicu... i što se nahode vodênice po tomъ izvodu na Pauni odъ gorńega ribnika do Sitnice. Mon. serb. 563. (1322).

c. *što se iz koje knige prepiše (posve ili u kratko).* Izvijestim i izvodim priobilnijem kazaše. S. Rosa 165a. Izvod iz testamenta blaženopoč. imperatora Franca. Nov. sr. 1835. 94. Sjeverna pčela sadržava sļedujući izvod pisma nekog iz Jerusalima. 1835. 171. Varmeđa je zahtevala da kratak izvod iz Šaptala našim jezikom napravim. P. Bolić, vinod. 1, XIII. On je francuskoj akademiji dostavļao svoje knige i izvode i prevode. M. Pavlinović, rad. 92.

d. *postanje.* Vila ta hoću da mi svidok bude, jer ona dobro izvod od misli moje zna. P. Zoranić 75b. U izvodu od muńe i vitrov. A. Vitaļić, ist. 479.

e. *kod razloženja, osobito ili neposnato što se dokuči, razlučeći o općem ili poznatome, ili način kojijem se razloži.* U izvodu svoga razloženja stranputo zahodijahu. S. Rosa 154a. Izvod, stil. lat. ‚deductio' ‚deduction, herleitung', tal. ‚deduzione'. cf. dovod, izvodak; verižni izvod, phil. lat. ‚sorites' ‚kettenschluss, haufenschluss'; varav izvod, phil. lat. ‚sophisma', σόφισμα, ‚trugschluss'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

f. *što iz čega postaje.* Vaj stvorenju koji sebi sebe usladjuje a ne slastuje u Bogu Bogom! u čas izgubi sve dike svoje. to je izvod strašni grijeha. S. Rosa 2a.

g. *mladika što udara iz korijena.* Nagnutje na zlo, iz koga, kako iz korena izhode tri izvoda, a iz ńih sve vrste grihâ. I. Velikanović, uput. 1, 35. *— amo vaļa da pripada i ovo:* Rezati na izvod, tal. ‚tagliare la vite a ceppo alto' ili ‚a becchi'. *na Braću.* A. Ostojić.

ÌZVODA, *f. glavica kupusa ili drugoga kakvoy povrća, što se ostavi za sjeme. — vidi* 1. izvesti, 1, e, *f) cc). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu gdje je onako tumačeno.* Kud ukapaš izvode... Izvode, stvari koje za izvesti ili dobiti sime, služe... Punog daje izvodam zameta. J. S. Rejković 184. Što izvode sad imadu srilo. 259.

IZVODÀĆIJA, *m. onaj koji izvodi nevjestu, vidi* 1. izvesti, 1, a, *a) bb). — Načińeno turskijem nastavkom ćija* (ći) *od* izvoditi *(ili od* izvodati?). *— U naše vrijeme.* Kad misle da je *(djevojka)* gotova, zamoli kum da ju izvedu; uslijed čega brat ili stričević za ruku ju uzme i izvede. izašavši iz sobe nazove izvodaćija dobru veče i zapita: ‚Ko se prima moje sestre?' na što kum ili otac momkov odgovori: ‚Bog pa ja', i izvodaćiji cvanciku u šaku stisne. V. Bogišić, zborn. 169.

ÌZVODAK, izvotka, *m. izvod (u konkretnom smislu), što se izvodi, ali u osobitijem značenima. — U pisaca našega vremena.* Svaki je veliki zamišļaj izvodak prošlosti. M. Pavlinović, rad. 29. Izvodak, phil. math. ‚das gefolgerte; folgerung; folgesatz', tal. ‚conseguenza'; phil. lat. ‚conclusio', συμπέρασμα, ‚schlusssatz'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ÌZVODAN, izvodna, *adj. koji pripada izvodu, iz kojega se izvodi; koji se izvodi, u osobitijem značenima. u naj starijem primjeru nije jasno značeńe (može se pomisliti na* pitom; *ali u drugom rukopisu ima oblik* uzvodan *što Miklošić u* lex. palaeoslov.[2] *kod* възводьнъ *misli da može značiti: koji leti).* Tisuć tisući końi zobnih; lavov i pardusov lovnih, (sokol) i griposov izvodnih kim čisla ne mogu pisati. Aleks. jag. star. 3, 276. Izvodan, phil. ‚consecutiv'; izvodna svojstva ‚consecutive eigenschaften'; v. zaključajni. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *— U Stulićevu rječniku ima i adv.* izvodno, v. ishodno.

IZVÓDATI, izvôdâm, *pf. prošetati (konja, da se odmori). — Složeno:* iz-vodati. *— Akc. je kao kod* ispítati. *— U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* n. p. końa ‚überführen (das pferd)' ‚circum duco equum sudantem'.

a. *aktivno.* Dobre konje Turci izvodaše, pa im onda zopcu ustakoše. Nar. pjes. vuk. 3, 152. Odjahati pa ga izvodati. Nar. pjes. petr. 3, 412. Kad pred hanom majstor sjaše s konja, šegrt vala odmah da ga izvoda. Vuk, živ. 264.

b. *sa* se, *pasivno.* Svatovski se konji izvodaše. Nar. pjes. juk. 230.

IZVÒDILAC, izvòdioca, *m. vidi* izvoditelj. — *U Stulićevu rječniku: grješkom* izvodioc ‚qui producit'.

IZVÒDITELJ, *m. čovjek koji izvodi.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚chi allega, chi cita' 68a) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (‚sviluppatore, allegatore' ‚entwickler'), *u Stulićevu (uz* izvodioc). Da protresemo ovo izvođeńe *(riječi ἄρτος)* komu od ostalih izvoditelja nitko ne pristaje. A. Kanižlić, kam. 493.

IZVODITELJAN, izvoditelna, *adj. koji treba da se izvodi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚educendus'. — *nepouzdano.*

IZVÒDITELJICA, *f. žensko čeljade koje izvodi.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚quae producit'). Sûz izvoditeljica. A. Georgiceo, nasl. 266.

IZVÒDITI, izvodîm, *impf.* 1. izvesti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvoditi, *rus.* выводить. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izvoditi, vaditi nadvor ‚educo'), *u Belinu* (‚allegare, citare' ‚profero' 62b; ‚produrre, allegare' ‚profero' 587b; izvoditi pisma ‚allegar scritture' ‚proferre tabulas' 62b; izvoditi pisma, knige etc.' ‚produrre, cavar fuori libri o scritture' ‚exhibere litteras etc.' 587b; izvoditi svjedoke ‚mostrare scritture, o testimonii' ‚perhibeo' 500a; izvoditi ‚inferire, conchiudere una cosa da un altra' ‚infero' 400a), *u Bjelostjenčevu* (izvodim, v. izvajam, *vidi kod* izvađati), *u Voltigijinu* (‚condurre fuora, produrre, analizzare; allegare' ‚herausführen, entwickeln; anführen'), *u Stulićevu* (‚educere, producere, examinare, interrogare, inquirere, quaestionem in aliquem instituere'), *u Vukovu:* 1. ‚herausführen' ‚educo'. 2. ‚hinaufführen' ‚educo'. 3. vodu na kaku visinu ‚hinaufleiten' ‚educo'. 4. sjeme oda šta ‚erzeugen' ‚produco'. od koga povrća nijedan struk prvoga ljeta ne proraste i ne ucvati, od onoga se u jesen ostave ‚izvode' ili ‚prijeranci', pak se na proljeće nanovo posade te prorastu i ucvate, i tako se ‚izvede' sjeme, cf. izvoda. 5. ‚ausführen (ein lied)' ‚concino'; *u Daničićevu* (‚educere').

1. *aktivno.*

a. *vidi* 1. izvesti, 1, a. *a) objekat je čeljade. aa) uopće.* Gdje žena kad rodi djavla izvodi iz pakla na saj svijet. M. Vetranić 1, 220. Oni ga *(cara)* iz grada svojega izvode. I. T. Mrnavić, osm. 97. Kralj s kraljicom na dvor hodi, mir, za dana ki je ovoga među nami, ńih izvodi. Ġ. Palmotić 2, 89. Zato u crikvu ńu ne izvodi. I. Ivanišević 175. Izvode ga iz stana Aninijeh. S. Rosa 155a. Jest ńih na očito misto izvodio i na ńih živine nerazložite napuštao i pikao. Đ. Rapić 377. Da izvode robje na sunašce. Nar. pjes. vuk. 3, 567. Po svili uvodi, a po trńu izvodi. Nar. posl. vuk. 253. — *bb) vidi* 1. izvesti, 1, a, *a) bb).* Ne donose voštane svijeće, već po mraku izvode đevojku. Nar. pjes. vuk. 2, 134. More care! izvodi đevojku. 2, 389. Hazurala, kićeni svatovi! prijatelju, izvodi đevojku, daleko je Savi putovati. 2, 583. Dva su brata sestru izvodila. 3, 517. Još na ogled izvode đevojku. Pjev. crn. 261b. — *cc) vidi* 1. izvesti, 1, a, *a) cc).* Naglo iz grada vojsku izvodi. P. Kanavelić, iv. 240. U Zabrđe vojsku izvodio. Ogled. sr. 388. — *dd) u osobitom se značeńu kaže* izvoditi robje *itd.*; *značeńe je kao po porobljeńu izgoniti.* Ke *(krstjane)* sada izvode prognane jak ovce u stada. M. Vetranić 1, 100. Što *(staros i mlados)* u plijenu izvode. 1, 130. Da robje izvodiš. 2, 202. Robja ter imanja razlika izvode. H. Lucić 270. Iz kaura robje izvodili, iz kaura iznosili glave. Nar. pjes. vuk. 3, 262. — *ee) vidi* 1. izvesti, 1, a, *a) ee).* Slijepe na put izvodi. P. Kanavelić, iv. 345. Ako i ne otvoraju vrata vičńeg života, izvode na put za naći ova vrata. F. Lastrić, ned. 286. Naukom spasonosnim izvodeći na stazu od spaseńa narode. svet. 141b. — *ff) vidi* 1. izvesti, 1, a, *a) ff).* Koga milos izvodi iz mraka na svitlos. M. Vetranić 2, 42. Da sveti otci van iz limba izvodi. Đ. Baraković, jar. 104. Koji je mloge grišnike iz prijaki grišni singira iz tavnice izvodio vražje. Đ. Rapić 20. — *gg) vidi* 1. izvesti, 1, a, *a) gg). aaa) iz* pameti. Koja ga *(bolest)* običaje iz pameti izvodit. I. Grličić 163. Zar ludueš, Pavle! mnoge te knige izvode iz pameti. Vuk, djel. ap. 26, 24. — *bbb)* iz vjere. Odkuda ti nove knige sad nahodiš, po kojijeh Židove iz vjere izvodiš? N. Naljeśković 1, 130. — *hh) metaforički, jer je subjekat ńešto neživo (umno) što se shvaća kao čeljade.* Čes pak nas izvodi po trnu dračnomu. M. Vetranić 2, 78. Koja miso toli prika, koji te iz dvora trud izvodi? Ġ. Palmotić 2, 8. — *b) objekat je životińa, vidi* 1. izvesti, 1, a, *b).* Lofčari ne smiše izvodit van hrta. Đ. Baraković, vil. 76. Ti ovčice tvo'e slobodi koje tvoja ruka izvodi. A. Vitaljić, ist. 321a. Pastir ovčice rukom svojom izvodi. 322. Zvir ni tvrdo prikovanu nitko tamo ne izvodi. V. Došen 105b. Te je majku svoju poslušao, i Labuda svoga izvodio. Nar. pjes. vuk. 2, 27. Iz potaje konja izvodila, osedla ga i nakiti lepo. 2, 452. On izvodi svojega vrančića. Pjev. crn. 227a. Ljuba mu je konja izvodila. 267a. — *c) objekat je što neživo, n. p.: aa) voda, vidi* 1. izvesti, 1, a, *c) aa).* Sladkom manom on te pita, izvodeć ti vode hladne iz kamena stanovita. Ġ. Palmotić 8, 191a. Sad iz živoga kamena izvodi velike rike. F. Lastrić, test. 14b. Izvodi potoke iz kamena. Đ. Daničić, psal. 78, 16. — *metaforički.* Da bi Bogu ugodna dila iz srca kakono iz vrućka izvodili. A. Georgiceo, pril. 95. — *bb) objekat je što drugo neživo. aaa) uopće. objekat može biti što tjelesno ili umno.* Da jih *(grihov)* nećeš izvoditi prid lice tvoje. A. Vitaljić, ist. 280. Sad jih *(knige)* na dvor van izvodi. J. Armolušić 5. — *bbb) u ovom primjeru* izvoditi *znači što i* izvoziti. Koji izvode iz mista papi podložna pšenicu, žito, sočivo, ulje ... Ant. Kadčić 303. — *d) vidi* 1. izvesti, 1, a, *d).* Tada ńim bio danak danica izvodi. M. Vetranić 1, 123. Kad zora zvijezde tjera, a veseli dan izvodi. Ġ. Palmotić 2, 247. Izvodi dan danica. P. Kanavelić, iv. 235. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Sunce opet nam svom stranom svoj istok izvodi. M. Vetranić 1, 123. I ružicam ruže rane izvođaše dan veseli. P. Kanavelić, iv. 90. — *e) metaforički stoji i u ovim primjerima:* Lijepa dušo, ka u nas shodiš neumrla, čista i bijela, ti od života dan izvodiš. I. Gundulić 236 237. I vam da se miran skaže, da zla na vas ne izvodi. P. Vuletić 60.

b. *vidi* 1. izvesti, 1, b, *b).* Ti od samoga sebe svidočastvo izvodiš. Bernardin 60. joann. 8, 23. Kriva svidočastva ne izvod' suprotiv onomu. M. Marulić 222. Ti od tebe samoga svjedočbu izvodiš. N. Ranina 79a. Ti svjedočanstvo od tebe izvodiš, tvoje svjedočanstvo nije istinito. M. Divković, bes. 98–99. Krivu svjedočbu izvodeći. 736b. Tako vrijednom svom pisarcu, svjedo-

čanstva da izvodi, zapovijeda. J. Kavańin 60b. Svjedočanstva koji kriva izvodiše suproć bratu. 448b. Jedan protiva drugomu kriva svidočanstva izvodi. J. Filipović 1, 459a. Od kojih duh Božji svidočanstvo izvodi. A. Kanižlić, uzr. 250.

e. ***znati, misliti, kazati da ńešto odakle postaje. a) s objektom*** rod, ***postajati, biti od ńekoga plemena.*** Kuća pričestita od Austrije izvodi rod svoj od istijeh plemenitijeh Aničija. I. Đorđić, ben. 9. — ***b) kazati, da ko (čeļade, pleme itd.) postaje, rođen je od ńekoga čeļadeta, plemena itd.*** Izvodio je pleme cara Vasilije od Tiridata kraļa Armenije. A. Kanižlić, kam. 370. — ***c) kazati da ńeka riječ etimologički od druge riječi postaje.*** Nikoji izvode *(ovo ime)* od riči moskovske. A. Kanižlić, kam. 470. Koreni iz kojih imamo riči slovinske na misto turskih izvoditi. uzr. xi.

d. ***vidi*** 1. izvesti, 1, d. Iz ovoga razloženńa izvode ovu istinu. A. Kanižlić, kam. 893. Iz ovijeh riječi ja izvodim da pri početku godišta (to jest mjeseca ģenara) i Gospodin govorio je s Samaritankom i Ivan bio je utamničaren. S. Rosa 57b. Naučiteļi ovo izvode od odgovora. A. d. Costa 1, 133. Iz posobnih ļudi zloća i opačina krivo i nepravedno iznose i izvode, da nikoga nejma koji bi sveto živio. I. Velikanović 1. 296.

e. ***kao*** roditi, ***vidi*** 1. izvesti, 1, e. ***a) uopće, vidi*** 1. izvesti, 1, e, ***a) e).*** A zač ih odbjegne *(vran svoje ptiće)?* zač se bijeli rode, tere se ńemu mne, golubi ih izvode. Ģ. Držić 417. Ti jesi zemļa blagosovļena koja izvodi plod od drveta života. P. Posilović, nasl. 74b. Gdi pipliće svoje izvodi. A. Vitaļić, ist. 274a. Er iz sebe ono *(vođe)* izvodi što začeto u ńem biva. A. Vitaļić, ost. 158. Zaklińem vas, vinogradi, masline i ostala stabla onim koji čini da izvodite plod iz lisa drvenoga. L. Terzić 814. Prut, cvijet vječńi ki izvodi. J. Kavańin 519b. Zaklińem vas, stabla, da izvodite plod. J. Banovac, blagosov. 183. Da jim loza plod slađi izvodi. J. S. Reļković 181. Oči pile *(guje)*, u kosu se krile, iz kose mu tiće izvodile! Nar. pjes. vil. 1866. 485. Golub tico, izvodi piliće. Nar. pjes. petr. 1, 135. — *amo pripada i ovaj primjer:* Kako narav sad izvodi svašto. J. S. Reļković 168. — ***b) kauzalno, vidi*** 1. izvesti, 1, e, ***f).*** Pticu iz jaja tko nadvor izvodi? M. Vetranić 1, 357. Sunčanoj naravi nije razlog dan toj dobi na travi izvodit sjeme van. 2, 44.

f. ***preneseno od predašńega značeńa, kao*** stvarati. ***a) objekat je što umno.*** I zali jazici ki smetńu izvode. Đ. Baraković, vil. 314. Utihu izvodi tva svitlost. jar. 128. Koji grisi izvodi *(požrlost)?* I. T. Mrnavić, ist. 171. Ne svaki ki izvodi ali tvori jednu stvar, otac je od te stvari. P. Radovčić, ist. 42. Duša ļudska izvodi jednu rič i voļa izvodi jednu ļubav. 178. Ovi sakramenat izvodi krepost i plodnost iz muke. J. Matović 151. — *amo pripada i ovaj primjer:* Ali da tako kripost od nebeskih zlamenof mej ńimi jednako izvojaše. P. Zoranić 27a. — ***b) objekat je što tjelesno.*** Budim grad zidati, kule izvoditi. Nar. pjes. vuk. 1, 218. — ***c)*** izvoditi sebi ***može značiti dobivati.*** Iz svakog novog pokušenija sebi polzu izvodeći. Nov. sr. 1834. 115. Nismo li do sad mi umeli s predostorožnostju iz tuđi iskustva dobre i spasiteļne nauke za nas izvoditi. 1834. 116.

g. ***vidi*** 1. izvesti, 1, g. ***značeńe može biti i spijevati.*** I pime izvođahu pripijevajući ńemu na sramotu. F. Lastrić, test. 112a. Nije lasno po svitu hoditi, od junaka pisme izvoditi. And. Kačić, razg. 2. Lipe ona pisme izvodila. 35. Ona im pesme izvodi. Nar. pjes. vuk. 1, 224. Ter vesele pjesme izvođahu. 4, 155. Kolo vodiš, a pjesme izvodiš. Nar. pjes. juk. 403. Oblińa sela počnu izvoditi pjesmice. S. Ļubiša, prip. 240. — ***nije isto u ovom primjeru:*** Pjesni iz dubin sirene na skorup izvode. M. Vetranić 1, 207.

h. ***vidi*** 1. izvesti, 1, h. Mni mi se, po ravnu da tanac izvodi. Š. Menčetić 63. Bi rek tančac da izvodi, tim se ona ne ponosi. H. Lucić 211. Da ih ćemo nać gdigodi tihe tance izvodeći. N. Naļeśković 1, 227. Tanačac izvodi. M. Držić 6. A lijepe sve vile pod sjencom kraj vode, pod pjesni primile tanačce izvode. I. Gundulić 180. Poļa neba svoga, po kim zvijezdam kolo izvodi. I. Gundulić 183. Da u jedno vrijeme izvodi tančac stupom, dan očima. 381. Djevojčice izvođahu mirna kola. Ģ. Palmotić 1, 143. Hoće *(djevojke)* tanac izvoditi. 1, 313. Tance izvode ribe nijeme. 2, 72. Kada izvodi tančac. P. Kanavelić, iv. 67. Njeki hitro kolo izvode. 419. Prvi izvodi sionim kolo, ni muha mu na nos neće. J. Kavańin 54a. Izvoditi tance ‚danzare o ballare' ‚salto'. A. d. Bella, rječn. 244a. Diklice izvodeći kola bjehu začele ovaku pjesan. I. Đorđić, salt. ix. Gozbe časti, tance izvodi. 215. Da prid ńima tance izvode. ben. 88. Sveđ vile tance izvode. Nar. pjes. vuk. 1, 191. Kako će ti sad biti veselo, kad umire Mali Radoica, koji im je kolo izvodio? 1, 572. Veselo je pred ńi išetala i gospodsko kolo izvodila. 2, 243. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Da iz nebes jednak ńih voj od zvizd izvojaše. P. Zoranić 84b.

i. ***kao kazati, govoriti.*** Pustih pero, neka ište, kako iznađe, neka izvodi život, pute i istine. J. Kavańin 2b. — ***u ovijem se primjerima ističe uz predašńe značeńe i drugo: tužiti, potvorati (isporedi*** k). Ne znam toga, ženo, što tva na me riječ izvodi. A. Vitaļić, ost. 138. Koje *(krivine)* izvođahu na ńega. S. Rosa 40a.

k. ***s objektom*** pravda, ***isporedi*** 1. izvesti, 1, k. Izvodeći pravdu o goru rečenomu sagrišeńu. S. Rosa 4a. Izvodiće pravdu suproć ńima. 109a.

l. ***kad je objekat čeļade, može značeńe biti i: ispitavati (osobito lukavstvom) dok se ńešto sazna, vidi*** 1. izvijedati. Hitrijem riječim izvodi ga i vuhveno pita i kuša. Ģ. Palmotić 3, 73b. Izvoditi tkoga ‚scalzare, qui val cercare di cavare da bocca altrui quel che si vuol sapere' ‚expiscor' *(s Palmotićevijem primjerom).* A. d. Bella, rječn. 647b.

m. ***vidi*** 1. izvesti, 1, l. ***u Vukovu rječniku.***

2. ***pasivno.*** Mažurane u čudna okrugla na midenih žicah izvojene. P. Zoranić 68b. Niti je od nijedne materije izvojena. P. Radovčić, ist. 154. A još nisam ni jedan put na sud izvođen. M. A. Reļković, sabr. 67.

3. ***sa*** se, ***pasivno.*** Da imь se daje solь sь crьkvnimi kobilami, i da se izьvodi u pirьgь. Mon. serb. 61. (1298—1302). Odi se izvodi tanačac. Ģ. Palmotić 1, 80. U stanu od dvora velikomu jedno tancańe plemenito izvodi se. B. Zuzeri 368. Iz ove pako laži izvodi se istina. A. Kanižlić, kam. 59. Odovle se izvodi da u crkvi latinskoj priprosti misniki ne mogu podiļevati sakramenat od krizme. A. d. Costa 1, 132. Od koji mala korist izvodila se je. 2, 198. Od hrabrenijeh roditeļa hrabreno se pleme izvodi. P. Sorkočević 588b. Kad se devojka izvodi, svatovi obore plotun iz pušaka. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 56. To sve da se na leto izvode mnoga pilad. 2, 22.

IZVÒDIV, *adj. koji se može izvoditi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quod produci potest', *i u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚ausführbar'.

IZVODIVOST, *f. osobina onoga što je izvodivo.* — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚ausführbarkeit'.

ÌZVODNÂ, *f. u Vukovu rječniku:* 1. pošljedńa leturđija što se mrtvome za dušu služi ‚letzte todtenmesse', ‚ultimum sacrum piaculare'. 2. ručak koji se onda popovima daje ‚das mahl das bei dieser gelegenheit den priestern gegeben wird' ‚epulum hac occasione sacerdotibus praeberi solitum' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori; i u jednoga pisca našega vremena:* Ti baš, Pero, očita izvodńu tomu. M. Pavlinović, razg. 68. — *Valja da postaje od* izvoditi.

IZVÒDNĆETI, izvòdnīm, *pf. postati vodno, ili postati vodom.* — *Složeno:* iz-vodńeti. — *U naše vrijeme.* ‚Ma što ti ńu obadiraš, ta vidiš li, da joj je već mozak izvodnio?' *ili* ‚da joj je već pamet izvodńela?' ‚O ženo! meni se čini da u ovoj mojoj boci sve to mańe rakije osviće'. ‚Muči! varaju te oči, ako je što mańe u boci, to je izvodńela, pa znaš li da svako piće vodni'. *u Lici.* J. Bogdanović. Ter mu krvca izvodńela rujna. Osvetn. 5, 15.

IZVOĐA, *m. i f. onaj koji (ona koja) izvodi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚educens'. — *nepousdano.*

IZVÒĐĒŃE, *n. djelo kojijem se izvodi.* — *Stariji je oblik* izvođenje. — *Griješkom se nalazi pisano i s* dj *i s* d *mj. č.* — *Između rječnika u Belinu* (izvodjenje ‚allegatione, citatione' ‚productio' 63a; ‚il produrre, l'allegare' ‚productio' 587b), *u Voltiđijinu* (izvodjeńe ‚analisi, deduzione' ‚das entwickeln'), *u Stulićevu* (izvodjeńe ‚eductio'), *u Vukovu.* U izvodeńu čudnovatije plodova. F. Lastrić, test. 277b. Druga ovim prilična izvođeńa i porođeńa. 279b. Da protresemo izvođeńe *(riječi* ‚ἄρτος') Cerularija. A. Kanižlić, kam. 498. I tako . . . hoće se izpuniti, što sam u izvođeńu i početku moje predike rekao. Đ. Rapić 298. Izvođeńe ‚folgerung'. Jur. pol. terminol. 218.

ÌZVOJAC, izvôjca, *m. izvijač (?), burma (?).* — *U jednoga pisca našega vremena.* S končićima se loze za sosjedne predmete vataju, i kao izvojac nekoliko puta okolo ńi uvijaju. P. Bolić, vinod. 1, 27. Da se *(zapušači)* bez izvojca napoje izvlačiti mogu. 2, 289. Sa izvojcem se ne kvare *(zapušači).* 2, 289.

IZVOJÈVATI, izvòjujêm, *pf. dobiti vojevańem (često i u prenesenom smislu, isporedi* izvojštiti). — *Složeno:* iz-vojevati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (izvoevati i izvojevati, v. izrvati). Vojvodstvo sam sâm izvojevao. Osvetn. 3, 80. Vidjeste li, Turci Nikšićani, gdje sudbina izvojeva vojna, o štono se nigda ne klađasmo? 5, 114. Požrtvivost vojnika izvojuje naj glasovitije pobjede. M. Pavlinović, rad. 8. Wellington izvojeva pobjede hitrimi osnovami. 86. ‚Od ńega ako š što dobiti, ne moš var. izvoevati, u lijepu načinu ne dade nikako. J. Bogdanović. — *Pasivno.* Slavodobića izvojevanih ima toliko. M. Pavlinović, rad. 11.

IZVÒJŠTĒŃE (izvôjštêńe), *n. djelo kojijem se izvojšti.* — *U Stulićevu rječniku.*

IZVOJŠTITEĻAN, izvojštitẹ̀lna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. izrvatẹ̀lan. — *nepouzdano.*

IZVÒJŠTITI, izvôjštîm, *pf. vojšteńem dobiti, ali samo u prenesenom smislu: velikom mukom (tražeći od koga ili od više čeljadi neprestance) dobiti (u obadva rječnika nije dobro zabilježeno značeńe).* — *Složeno:* iz-vojštiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti *(ovako je po Vukovu rječniku, a drukčije je u Dubrovniku:* izvôjštiti *kao kod* iskamčiti, *vidi i* vojštiti). — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* (1. ‚ottenere qualche cosa con gran difficoltà' ‚superatis difficultatibus aliquid consequi'. 2. ‚giugner a qualche cosa per astuzia ed inganno' ‚obrepere') *i u Vukovu* (naći makar otkud ‚allerdings verschaffen' ‚omnino comparare' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).*

IZVOLIJÈVÂŃE, *n. djelo kojijem se izvolijeva.* — *U Vukovu rječniku.*

IZVOLIJÈVATI, izvòlijevâm, *impf.* izvoljeti, *govori se samo u značeńu: izbirati (kad se ko lako ne zadovoljava onijem što ima, n. p. hranom, nego hoće da izabire što je naj bolje ili naj ugodnije).* — *Akc. je kao kod* ispovijedati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚auskauben' ‚deligo' *s primjerom:* Nemoj ti meni tu izvolijevati koješta, nego jedi što ti se donese). Kad ko izvolijeva sad jedno sad drugo. Vuk, poslov. 182 *kod poslovice:* Kao trudna žena. Narod mu je u šakama, pa izvoleva kako da muči sirotińu. M. Đ. Milićević, zim. več. 291. Izvolijeva kao trudna žena ‚er will lauter pasteten haben'. B. Šulek, rječn. *kod* pastete.

IZVÒLITEĻ, *m. čovjek koji izvoli.* — *Samo u Stulićevu rječniku: (griješkom)* izvoljitẹ̀ ‚elector'.

IZVÒLITEĻICA, *f. žensko čeljade koje izvoli.* — *Samo u Stulićevu rječniku: (griješkom)* izvoljitẹ̀lica ‚quae eligit'.

IZVÒLITI, *vidi* izvoljeti.

IZVOLJATI, izvoljam, *impf.* izvoljeti (izvoliti). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvoljati, *rus.* изволять. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom.* Izvoljaje po ńej съмрьть prijeti. Danilo 341.

IZVOLJÁVATI, izvòljâvām, *impf.* izvoljeti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Izvoljava da mu pišem. D. Obradović, sav. 25.

ÌZVOLJENÎK, *m. čovjek izvoljen (izabran).* — *Od glagola* izvoliti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvoljenikъ. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚electus, designatus'). Blagovêrьnyimь sъprêstolьnikomь svetaago Simeona izvoljenikom kirь Stefanomь. Domentijana 203.

IZVÒLJÊŃE, *n. djelo kojijem se izvoli (od glagola* izvoliti i izvoljeti). — *Stariji su oblici s* -nije *i* -nje.

a. *od* izvoliti. — *Između rječnika u Daničićevu* (izvoljenije ‚placitum'). Izvoljenijemь Božijemь rodi sego otroka. Stefan, sim. pam. šaf. 2. Jakože budetь izvoljenije muža jeje. Mon. serb. 14. (1222—1228). Da se izbiirajetь izvoljenijemь vьsega sьbora. 81. (1302—1321). Po izvoljenju Božju kralica Srьbljemь. 280. (1397).

b. *od* izvoljeti. — *Između rječnika u Daničićevu* (izvolênije ‚placitum'). Bihь izabranь izvolinьjemь Božijemь kralь Stefanь Tomašь. Mon. serb. 427. (1444).

c. *ne zna se, jeli od* izvoliti *ili od* izvoljeti. — *Između rječnika u Stulićevu* (izvoljeńe, *po svoj prilici od* izvoljeti, *jer* izvoliti *nema u ovom rječniku).* Kada bude izvoljenije roditi se višńemu. Pril. jag. ark. 9, 93. (1468).

IZVÒLJETI, izvolîm, *pf. (naj starije značeńe) izabrati.* — *Isprva je glasilo* izvoliti *(isporedi stslov.* izvoliti, *rus.* изволять), *pa us to već od prvijeh vremena i* izvoljeti (izvolêti). — *Složeno:* iz-voliti (voljeti). — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Između rječnika u Stulićevu* (izvoljeti ‚malle' *s dodatkom da je useto iz brevijara),* u

Vukovu: izvoljeti ‚belieben, sich würdigen (in den klöstern und in den städten)' ‚placeat, dignetur (‚in Ungern'), *u Daničićevu* (izvoléti ‚velle'; izvoliti ‚eligere; velle').

1. *aktivno.*

a. *sa značenem sprijeda kazanijem. — u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom. a)* izvoliti. Ašte ne bi vladyka izvolilъ siju svetuju goru vъ pribêžište črъnьčьskago ispravljenija. Stefan, sim. pam. šaf. 13. Jegože po pravdê izvoli kraljevьstvo, sego arhijepiskupъ blagoslavljetъ. Mon. serb. 14. (1222—1228). Jegože izvolii Bogъ po mnê kraljevьstvovati. 75. (1302—1321). Bogъ te je izvolilъ i postavilъ silna gospodina. Spom. sr. 1, 158. (1421). Izvoli inočьskoje žitije. Okáz. pam. šaf. 52. Na to zapovêda, da izmej krstjan jednih izvole ter izberu. Anton Dalm., ap. 25b. — *b) ne zna se, jeli* izvoliti *ili* izvoljeti. Učiniti ga izvoliti i počtovati. Transit. 142. Gospodin Bog jest po ńegovoj velikoj milosti Abraama izvolil i pozval iz poganosti k pravoj veri. Postila. E2a. Ki odlučil je da nas izvoli za sinove. Anton Dalm., ap. I7b. Bože, ašće jesi izvolil priti na zemju . . . Pril. jag. ark. 9, 96. (1468).

b. *hotjeti. a)* izvoliti. Bogu izvolivšu prijetъ vladyčьstvo. Sava, sim. pam. šaf. 14. Hristu izvolьšu tako. Mon. serb. 5. (1198—1199). Jako samъ izvolii, postrada plьtiju. 77. (1302—1321). Izvolihъ prinesti darъ syj k tebê. 143. (1349). Koji izvole pomoći. D. Obradović, živ. 9. No zar je tako izvolila sudbina. 20. — *b)* izvoljeti. Izvolê kraljevьstvo mi. Mon. serb. 225. (1395). Izvole neizrekoma milostь Višńago. 237. (1399). — *u naše vrijeme (premda se i u pjesmama nalazi, nije narodna riječ nego je uzeta iz ruskoga jezika) kaže se od uljudnosti kome da što učini (n. p. gazda kaže gostu da sjede:* ‚Izvolite!'). *vidi u Vukovu rječniku.* Po trojicu u dvor uvodila; sadi kuma jednog do drugoga, starog svata jednog do drugoga, mladoženju jednog do drugoga; pa se onda svatom okrenula: ‚Vi ostali kićeni svatovi izvolite, dobri prijatelji!' Nar. pjes. vuk. 2, 248.

2. *pasivno (vidi* 1, a, *a)).* Bogomъ izvoljenago i blagoslovenago otьcemъ. Sava, sim. pam. šaf. 18.

3. *sa* se, *refleksivno,* placere, *s dat. postati po volji. — Između rječnika u Stulićevu* (izvoljeti se komu ‚placere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu (kod* izvoliti): u posljednjem značenju (‚velle') *i sa* ‚se'. Ne izvoli se gospodevi mojemu. Stefan, sim. pam. šaf. 12. Izvoli se carьstvu mi kupiti to. Mon. serb. 126. (1347).

IZVOLJETI SE, izvolim se, *pf. (od čega) omrznuti na što. — Postaje od* iz volje *(misli se* izići *ili tako što). — Može biti načińeno po tal.* svogliarsi. — *U Stulićevu rječniku:* izvoljeti se ko od šta ‚fastidire, taedio affici'. — *nepouzdano.*

IZVÒLJIV, *adj. koji se može izvoljeti (izabrati). — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚qui eligi potest'.

IZVÔLNÎK, *m. vidi* izvoljenik. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom.* Vьzleže na večeri nebesnêj sь vsêmi izvoljeniky Božiji. Domentijan 80. Izvoljeniku Božiju i svojemu ljubimiku. 218. Hristosь javitъ se ljubeštiimь jego izvoljenikomь svojimь. 330.

IZVÒŃATI SE, izvońam se, *pf. vidi* uzvońati se. — *Složeno:* iz-voňati. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Da b' se vode ne gibale vode bi se izvońale. P. Vitezović, cvit. 63.

IZVOR, *m.* fons, *mjesto odakle voda (živa, ili rijeka itd.) izvire. — Postaje od osnove* izvr *glagola* izvreti *tijem što se* r *mijeńa na* or. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. izvir), *u Vukovu* (‚der ursprung eines flusses, die quelle' ‚scaturigo'), *u Daničićevu* (izvorъ ‚fons').

a. *u pravom smislu. a) uopće.* Kako ishodi otъ Črste nizъ polje izvorъ Meslêkovce. Mon. serb. 194. (1380). Vod naših izvori bihu zavalili. M. Marulić 62. Povede ih u Šaru planinu, te nađoše do trista izvora. Nar. pjes. vuk. 2, 125. Viš' Zvornika Spreči na izvoru. 2, 212. Uvatiše vodu od izvora. 2, 597. Od izvora do vrela uvora. Nar. pjes. petr. 2, 275. Da me izvedeš i ostaviš pod jelom više izvora. Nar. prip. vuk. 107. Dođu na jedan izvor. 176. Privuku stoku na naše izvore i korita, da je poje. S. Ljubiša, prip. 159. Pojili me hladni izvori. 175. Presuši živi izvor pod Jasenom. 203. Za današńu Hercegovinu sve do izvora Neretve. M. Pavlinović, razg. 44. — *b) o samoj vodi što izvire.* Njeperski izvor mirno brodimo. I. T. Mrnavić, osm. 82. Iz te stijene izvire izvor. Vuk, dan. 1, 86. — *amo pripadaju i ovakovi primjeri:* Izvor voda izvirala bistra studena. Nar. pjes. vuk. 1, 293. — *c) u pjesmama se često čuje* moru na izvoru; *ovo je jamačno isprva načińeno radi slika od čeljadi što nijesu ni po što znala kakvo je more (nego su mislila da je kao rijeka).* Tvome bratu guńu od sto lista, uzrasla je moru na izvoru. Nar. pjes. vuk. 1, 551. Da ponese mrežu od bisera, da je zapne moru na izvoru. 2, 61. — *d) amo mogu pripadati ovaki primjeri u kojima se ne govori o vodi nego o čemu drugome što je žitko. u prvom primjeru stoji u metaforičkom smislu.* Suzam ustaviv izvora. M. Marulić 27. Iz pećine stanovite stijene izvor crne krvi udario. Osvetn. 1, 8.

b. *u metaforičkom smislu.* Strah Božji jest vrutak, istočnêk i izvor mudrosti. Š. Budinić, sum. 178b. Hoćeš čist da se nazovem tve krvi izvorom. I. T. Mrnavić, ist. 185. Svakčas kako izvorom množtvo k nam dohodi. osm. 55.

c. *u prenesenom smislu, ono od čega što (tjelesno ili umno) potječe, počińe, odakle se crpe itd.* Ne mogu ni jastreba bistre oči doseć izvor zlata. J. Kavańin 192b. Od izvora i početak besjedit ću sad prigodno. 277a. I s tijem tobože namjereńem udara naj prije na mene, kao na glavni izvor za inostrane zemje. Vuk, odg. na laži. 5. S toga se uvijek upiralo na zakone, kao na izvor napredku ljudskomu. M. Pavlinović, rad. 5. Obrtnikovańe nije samo obilan izvor narodnoj dobrobiti. 19. Otrovali su izvore svoga života. 151. Obilan izvor zadovoljstvu. 172. Izvor dohotka ‚erträgniss-quelle'. Jur. pol. terminol. 195. Izvor ‚ursprung'. 544. Izvor znańa ‚grund seines wissens' ‚causa della scienza'. B. Petranović, ručn. knig. 11. — *U osobitom značenju kod književnika, knige i drugo odakle se crpe kakvo znańe.* Tako su izvori istorije naše bili svagda pripovedańe. Vuk, grad. IX. Nego samo napomińem nepobitne izvore. M. Pavlinović, razg. 32.

d. *ime vodama i mjestima, n. p.: a)* rijeka na kojoj je bilo selo istoga manastira Novaci: ‚na rêci Izvoru'. (Mon. serb. 194 *god.* 1380). Đ. Daničić, rječn. — *b)* selo koje je crkvi bogorodičinoj u Arhijevici dao sevastokrator Dijan a car Stefan potvrdio. (Mon. serb. 191 *god.* 1379). Đ. Daničić, rječn. — *c) u Srbiji. aa) mjesto u okrugu biogradskom.* Livada u Izvoru. Sr. nov. 1875. 789. — *bb) selo u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 179. — *cc) dva sela u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 112. 115. — *dd) mjesto u okrugu valjevskom.* Livada u mestu Izvoru. Sr. nov. 1875. 759. — *ee) selo u okrugu pirotskom.* M. Đ. Miličević, kralj. srb. 286. — *d) u množini:* Izvori.

aa) Priide vъ prêdêlъ zemļe blъgarьskyje vъ mêsto rekomo Izvori. Danilo 193. — *bb)* u staro vreme Bela Palanka se zvala: Izvori. M. Đ. Milićević, s dun. 53. ‚Belu Palanku' naši letopisci zovu ‚Izvori'. kraļ. srb. 232. — *cc) u Crnoj Gori dva sela:* Izvori gorńi i dońi *u Cucama.* Glasnik. 40, 18. I na Trńine i na Izvore. Nar. pjes. vuk. 5, 539. Ne smijem ih javit' na Izvore. Ogled. sr. 114. Noću svede u Izvore vojsku. 145. Udariti na Izvore ravne. 145. Što su ovce na Izvore dońe . . . One što su na Izvore gorńe. 187. — *dd) mjesto i više izvorića u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 160.

ĮZVORAC, izvôrca, *m. dem.* izvor. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* izvorâcâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. a) uopće.* Koje prije sa izvorca ispod te i te planine vode donese. Nar. prip. vuk.[2] 274. — *b) kao ime vodama i mjestima u Srbiji. aa) mjesto u okrugu požarevačkom.* Jedna kola sena u Izvorcu. Sr. nov. 1868. 388. — *bb) mjesto u okrugu valjevskom.* Niva kod Izvorca. Sr. nov. 1872. 688. — *cc) izvor i voda u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 159. 160.

1. ĮZVÔRAN, izvôrna, *adj. koji pripada izvoru.* — *U naše vrijeme.*

a. *u pravom smislu, o vodi koja teče iz izvora.* Laka izvorna voda. P. Bolić, vinodj. 2, 419.

b. *u prenesenom smislu, koji je onaki kakav je izvor, koji je onaki kakav je sam po sebi ne ugledavši se u drugoga.* Pod imenom izvornoga izuma. M. Pavlinović, rad. 29. Nalik svim ļudem izvorna uma. 58. Izvoran ‚ursprünglich'. Jur. pol. terminol. 544. Izvoran, hist. ‚original- (in zus.), ureigenthümlich, originell', tal. ‚originale'; ‚ursprünglich', tal. ‚originario'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. IZVORAN, izvorna, *adj. na jednom mjestu* XVII *vijeka kao da znači: nevjeran. po svoj je prilici pisarska pogreška.* Ako bi se tko našao koji bi bija izvoran izmeu braće, ter bi se poznale od koga koja nevira, biti će nevirnik bratinski. Stat. poļ. ark. 5, 218. (1677).

IZVÓRDATI, izvôrdâm, *pf. iskarati, ispsovati.* — *Složeno:* iz-vordati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Esi li čuo, kako ga izvorda, ma svega ga psu pod rep saćera'. ‚Živ krst nije čojka izvorda ka on ńega'. J. Bogdanović.

ĮZVOREV, *adj. koji pripada izvoru (bolje bi bilo* izvorov). — *U imenu mjesta sa našega vremena.* Vinograd u Brdo Izvorevo *(u Srbiji u okrugu ćuprijskom).* Sr. nov. 1875. 621.

ĮZVORÎŠTE, *n. izvor (kao mjesto).* — *U naše vrijeme.* Glavno je izvorište oblacima ńegovim u dolinama zapadno od ńega. Glasnik. 43, 279. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada kod Izvorišta. Sr. nov. 1865. 388. — *U Šulekovu rječniku s drugijem značenem: kraj gdje ima mnogo izvora:* ‚quellenland'.

ĮZVÔRNÎK, *m. vidi* izvor *(kao mjesto).* — *U naše vrijeme.*

a. *u pravom smislu.* Još da ima vode s izvornika. Osvetn. 5, 113.

b. *kod pisaca, ono (n. p. kniga) odakle se što prepiše ili prevede.* Uprao je *(upŕo je)* pod starost u ńemački, da bi mogao štiti Niebuhra u izvorniku. M. Pavlinović, rad. 157. Izvornik ‚original (urschrift) einer urkunde'. Jur. pol. terminol. 378. Izvornik, hist. stil. etc. (matica), lat. ‚originale' original'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ĮZVÔRNOST, *f. osobina onoga što je izvorno (u prenesenom smislu).* — *U naše vrijeme kod pisaca.* Te su pripovijesti s ńihove izvornosti mnogijem oslačale. S. Ļubiša, prip. III. Izvornost Arkwrightu poriču mnogi. M. Pavlinović, rad. 32. Izvornost, stil. ‚originalität', tal. ‚originalità'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ĮZVORSKÎ, *adj. koji pripada izvoru, izvorima.* — *U naše vrijeme. a) uopće.* Na izvorska vrata. Đ. Daničić, nemij. 2, 14. — *b) koji pripada mjestu Izvoru ili Izvorima.* Izvorska *(opština).* K. Jovanović 112. 115. — *kod imena voda.* Izvorski potok. Glasnik. 19, 289. Izvorska reka. 295. *(oboje u Srbiji u kneževačkom okrugu).* Izvorska reka izvire iz prisoja kose Vidliča i posle kratkoga toka uliva se u Nišavu kod sela Izvora. *(u pirotskom okrugu).* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 772. *(Čoštička reka prima)* reku Izvorsku ispod Kalanske Kule. 174.

IZVÒŠTITI, izvoštîm, *pf. posve namazati voskom, navoštiti (n. p. konac pri šiveńu).* — *Složeno:* iz-voštiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *U pravom smislu u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *U prenesenom smislu, vidi* izviksati. — *u Vukovu rječniku:* ‚auswichsen, ausprügeln' ‚dedolo'.

ĮZVOZ, *m. vidi* izvožeńe. — *U naše vrijeme, ali može biti i stara riječ, isporedi stslov.* izvozъ, *rus.* извозъ. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚evectio, translatio' *s dodatkom da je riječ ruska) i u Vukovu* (1. ‚das führen' ‚vectura'. 2. ‚die ausfuhr' ‚exportatio' n. p. na đerdapu). *a) uopće.* Turci postave dvije velike galije, da brane ladama Ivanbegovijema izvoz niz jezero. S. Ļubiša, prip. 82. — *b) u osobitom smislu, trgovine što se izvoze iz jedne države u drugu.* Izvoz ‚ausfuhr'. Jur. pol. terminol. 46. Izvoz ‚ausführung (ausfuhr)'. 47. Izvoz, stat. merc. ‚ausfuhr, export', tal. ‚estrazione, esportazione'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ĮZVOZAN, izvozna, *adj. koji pripada izvozu, koji se izvozi.* — *U naše vrijeme kod pisaca.* Izvozna trgovina ‚ausfuhrshandel'. Jur. pol. terminol. 46. Izvozni, stat. merc. ‚ausfuhr-, export- (in zus.)'; izvozna trgovina ‚ausfuhrhandel, exporthandel'; izvozna roba ‚ausfuhrartikel, exportartikel, ausfuhrgut'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ĮZVOZBINA, *f. koja trgovina (roba) što se izvozi.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Izvozbina, stil. (?) ‚ausfuhrgut, ausfuhrwaare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IZVÒZILAC, izvòzioca, *m. čovjek (trgovac) koji izvozi iz države trgovinu i prodaje u drugoj državi.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Izvozilac, merc. ‚ausfuhrhändler', frc. ‚exporteur'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IZVÒZITI, izvozîm, *impf.* 2. izvesti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Riječ je stara, isporedi rus.* извозить. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. izvoditi *s dodatkom da je riječ ruska)* i *u Vukovu* (1. ‚herausführen, führen' ‚veho'. 2. ‚hinaufführen' ‚eveho'). Što joj *(zemļi)* đubre izvoziš čošće. J. S. Rejković 39. Junaci se iz mora izvoze. Nar. pjes. vuk. 1, 217. Izvoziti ‚ausführen (aus dem lande)'. Jur. pol. terminol. 46. Izvoziti, merc. (robu) ‚ausführen, exportiren', tal. ‚esportare, estrarre'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ĮZVOZNINA, *f. carina što se plaća za izvoženje trgovine.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Izvoznina ‚ausgangsgebühr (ausfuhrgebühr)'. Jur. pol. terminol. 47. Izvoznina, stat. merc. ‚ausfuhrzoll, esitozoll, ausgangszoll', tal. ‚dazio di sortita, d'uscita o d'esito'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IZVÒŽÊŃE, *n. djelo kojijem se izvozi.* — *U Vukovu rječniku.*

IZVRÁČATI, izvrâčâm, *pf. dobiti vračańem.* — *Složeno:* iz-vračati. — *Akc. je kao kod* ispítati. — *U Vukovu rječniku:* ‚erwahrsagen' ‚acquiro vaticinando'.

IZVRÁČĆĚŃE, *n. djelo kojijem se izvrači.* — *U Voltiǵijinu rječniku.*

IZVRÀČITEĻ, *m. čovjek koji izvrači (liječnik, ļekar).* — *U Voltiǵijinu rječniku:* ‚risanatore, medico' ‚arzt'.

IZVRÁČITI, izvrâčîm, *pf. izlječiti.* — *Složeno:* iz-vračiti. — *U Bjelostjenčevu rječniku: vidi kod* izvračivati; *u Voltiǵijinu:* ‚risanare, curare, medicare' ‚heilen, gesund machen'; *u Stulićevu:* v. izļekariti *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

IZVRAČÍVATI, izvràčujêm *i* izvràčîvâm, *impf.* izvračiti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izvračujem, izvračiti, ličim, ozdravļam ‚sano, curo, medeor, remedium affero, curam l. curationem adhibeo'.

ÌZVRAĆÂŃE, *n. djelo kojijem se izvraća.* — *Stariji je oblik* izvraćanje. — *U Belinu rječniku:* izvraćanje ‚inversio' 170ª. 629ᵇ, *i u Vukovu.* Ono krivļenje od usta i izvraćanje od očiju. M. Orbin 42. Da ne smeta izvraćańe misli. M. Pavlinović, razg. 72.

ÌZVRAĆATÍ, izvraćâm, *impf.* izvratiti. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Riječ je stara, isporedi rus.* извращать *i* изворочать. — *Između rječnika u Belinu* (izvraćati ‚capivogliere, vogliere una cosa a rovescio' ‚inverto' 170ª; ‚conturbare, disturbare, mettere sottosopra' ‚conturbo' 225ᵇ; ‚rivoltare, riversciare come vesti o in senso simile' ‚inverto' 629ª, *i uopće kod* izvratiti *ima praes.* izvraćam), *u Bjelostjenčevu* (izvraćam, prevraćam, izvrnuti ‚inverto'. 2. ‚everto'. 3. v. podplantujem), *u Voltiǵijinu* (‚ribaltare, rivoltare, capovolgere' ‚umwenden'), *u Stulićevu* (‚in invertendo, subvertendo esse'), *u Vukovu* (‚wenden' ‚verto').

A. *prelazno.*

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu. α) uopće.* Vali mora nemilosna ko srdito izvan mjere bojna kola i ponosna smeta, izvraća, duši, ždere. Ġ. Palmotić 8, 62ᵇ. Na obadvi strano brazde izvraćat ne more. J. S. Reļković 18. — *b) objekat je odijelo.* Marko . . . izvraća ćurak naopako. Pjev. crn. 56ᵇ. A izvraćaš na sebi haļine. Nar. pjes. petr. 2, 344. — *c) objekat su* oči. Oči k nebu izvraćati, kao da istom nebu pritiš. F. Lastrić, ned. 218.

b. *kao vraćati natrag. α) novce kod razmjenivańa. u Lici.* ‚Pazi, kad ti u butigi stanu izvraćati novce, nemoj da te prevare'. ‚Čini mi se, kad mi je izvraćao poslije pazara novce, da me je prevario'. J. Bogdanović. — *b) odvraćati, povraćati na pravi put (i metaforički).* Mi ćemo vas izvraćati kad budete na stranputici. M. Pavlinović, razl. spis. 96. Izvraćajuć zašlace na pravu stazu. 193.

c. *u prenesenom smislu, kad je objekat što umno, n. p.: α) objekat može biti* vlada. Da za ń kroji zakone, da vladu izvraća. M. Pavlinović, razl. spis. 17. — *b) promjeńivati što u pismu, knizi, ili krivo tumačiti.* Himbeno izvraćaju knige. Š. Budinić, ispr. 128. Ma ti naopako izvraćaš. V. Andrijašević, put. 248.

d. *također u prenesenom smislu, kad je objekat govor (psovka, kleveta), kao izbacati (vidi kod* izvratiti *u Belinu rječniku s objektom* ijed *i sa značeńem: iskaliti).* I sve gore što mogaše suproć nami tad izvraća. P. Vuletić 55. U tamnicu svih zatvori izvraćajuć na nas svake. 54. Grišne beside i šale pogane izvraćajući. A. Kanižlić, uzr. 199.

2. *sa* se, *pasivno i refleksivno.* Da ki no se odvraća od dobra nauka, prida ń se ne izvraća ča se totu kļuka. M. Marulić 49. Zašto se izvraća običaj od sviju primļen. A. Bačić 183. Kada se pako zemļa s plugom nadvor izvraća. I. Jablanci 52. Utemeļena i pridobro stavna bogastva izvraćaju se. J. Matović 403. Stubńevi u proliće izvraćaju se. J. S. Reļković 285. — *Kao* obraćati se, povraćati se. Mi se nećemo izvraćati na diobu. M. Pavlinović, razl. spis. 395.

B. *neprelazno, kao* izvraćati se *(o lađi).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ki da plavca k ńim obraća, nič ne haju da izvraća. J. Kavańin 378ª.

IZVRÁĆĚŃE, *n. djelo kojijem se izvrati.* — *Stariji je oblik* izvraćenje. — *Između rječnika u Mikaļinu:* izvraćenje; *u Belinu:* izvraćenje ‚inversio' 633ᵇ; ‚perturbatio' 657ª; izvratjenje ‚inversio' 629ᵇ; *u Stulićevu:* izvratjeńe.

IZVRÀGATI, izvràgâm, *pf. u naše vrijeme u Lici.* ‚Vala se i ti svaki dan djecom sita navragaš i izvragaš, oćeš se ikad već izvragati'. J. Bogdanović.

IZVRAGÒLISATI, izvragòlišêm, *pf. u naše vrijeme u Lici.* ‚To su, brate, sve ńegove vragolije, vrag neće izvragolisati što on'. ‚E znam ja, to e sve ńegovo maslo, to e on sve izvragolisa'. J. Bogdanović.

ÎZVRATA, *f. izvraćańe.* — *U pisaca našega vremena.* Nami su zaštеđene sve izvrate i svi oni gorki pokušaji. M. Pavlinović, razl. spis. 101. — *u Šulekovu rječniku:* ‚ausstura'.

ÌZVRATAK, izvratka, *m. u jednoga pisca našega vremena znači što i* povratak. Dok današńa prava . . . izvratak su na jedinstvo. M. Pavlinović, razl. spis. 164.

IZVRATAN, izvratna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚qui facile everti potest' *s dodatkom da je riječ ruska.* — *nepouzdano.*

IZVRÀTITEĻ, *m. čovjek koji izvrati.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚eversor'.

IZVRÀTITEĻAN, izvràtitêļna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚subvertendus, invertendus'. — *nepouzdano.*

IZVRÁTITI, izvrâtîm, *pf. učiniti da što (objekat) promijeni posve svoj naravni ili obični položaj (n. p. da što je gore bude dole, što je unutra bude napoļu itd.).* — *Složeno:* iz-vratiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Riječ je stara, isporedi rus.* извратить, изворотить. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izvratiti kako jednu haļinu ‚inverto'; izvratiti svaka, smutiti, smesti ‚turbo, interturbo, perturbo, confundo, misceo, permisceo'), *u Belinu* (izvratiti, izvraćam ‚capivogliere, vogliere una cosa a rovescio' ‚inverto' 170ª; ‚conturbare, disturbare, mettere sottosopra' ‚conturbo' 225ᵇ; ‚rivoltare, riversciare come vesti o in senso simile' ‚inverto' 629ª; ‚roversciare, voglier sossopra' ‚inverto' 633ᵇ; ‚scompigliare, porre sossopra' ‚vertere' 657ª; ‚voltar sottosopra' ‚permisceo' 778ª), *u Voltiǵijinu* (‚rivoltare, capovolgere, rovesciare, voltar sossopra' ‚umkehren, untereinander werfen'), *u Stulićevu* (‚invertere, subvertere, perturbare'), *u Vukovu:* ‚wenden (umwenden)' ‚everto', n. p. kola, haļinu cf. izvrnuti.

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu. α) uopće.* Uzamši mu ruke i izvrativši ih na opako . . . P. Bašić 94. — *b) objekat je lađa.* Da mu plav ne izvrati. M. Ve-

tranić 1, 116. — *c) objekat je odijelo ili koji dio od odijela, te je smisao da se okrene unutrašńa strana na polje.* Izvratio je gaće naopako. (Z). Poslov. danič. On izvrati ćurak od kurjaka i izvrati kapu od kurjaka. Nar. pjes. vuk. 2, 397. Pak na sebi izvrati haljine. Nar. pjes. petr. 2, 342. — *d) slično kao kod c) kaše se* i izvratiti kožu (naopako), *ali u metaforičkom smislu, te znači: rašljutiti se.* Ako izvratih kožu naopako. (D). Poslov. danič. Pak se okrene na Turke, izvrati kožu: ‚Vi jedne keseǵije, vi jedni buntovnici svoga cara . . .!' Đ. M. Nenadović, mem. 87. — *e) objekat je* oči, *te je značeńe kao* izbečiti *(rastvorivši jako oči ili iskrivivši ih ukazati bijelo od oči), n. p. od ljutine.* Kad oči izvrati. M. Vetranić 2, 204. S ovijem riječi oči izvrati. J. Palmotić 335. *(Zmaj)* svê krvavo oči izvrati dubrovačke na pokoje. 52. Izvrati, kao besan, na ńega oči. D. Obradović, basn. 304. Namesnik izvrati na me poprijeko oči. G. Zelić 29. Kad bi se opio izvratio bi nekakve crljene oči. 268. On izvrati na me svoje surove i krvave oči. 337. — *amo pripada i ovaj primjer:* Prid kijem mnozi strašno blide kad izvrati pogled zlobni. J. Palmotić 78.

b. *vratiti natrag, povratiti (u primjerima samo o novcu).* Veliko bjeh zaimao zlato i srebro i ne imaju česa izvratiti državniku. Nov. pril. jag. star. 5, 106. (1520). ‚Očeš li mi što izvratiti'. ‚Koliko ti je izvratio natrag novaca?' J. Bogdanović.

c. *u prenesenom smislu, promijeniti kod govora ili knige koje riječi ili krivo tumačiti tako da postane posve drugi smisao.* Ne ima okrêviti, izvratiti ni sopačiti pravi ili pru nêčigovure. Š. Budinić, sum. 89b. Na udesni grob se vrati, i na kobnoj onoj ploči u ovi način slova izvrati: . . . P. Kanavelić, iv. 417. Pobratim mi nije nijedne *(riječi)* izvratio ili išarao. S. Ljubiša, prip. 282. Izvratiti, izopačiti smisao zakona ‚den sinn eines gesetzes verkehren'. Jur. pol. terminol. 566.

d. *također u prenesenom smislu, kao rasvaliti, ištetiti, uništiti.* Sam si razumio što posal izvrati. I. T. Mrnavić, osm. 108. Da kad sriću tvoju sam si prikršio, virnu službu moju hoteć izvratio. 159. Grad s građanim izvratiti. P. Kanavelić, iv. 178. Vojsku svukoliku Goroslava bana izvrati. 241. Nom smeto i izvrati i naj jaču *(stvar).* 532.

e. *kao* odvratiti, obratiti, povratiti, *ali u prenesenom smislu.* Ako me izvratiš na stare pisce. M. Pavlinović, razl. spis. 393. I htjeli bi ga izvratiti razborom slovničarskim. 400. On izvrati mnogo čeljadi zločinstvom oprljane na put pošteńa. rad. 126.

f. *s objektom* jed *znači: iskaliti, isporedi* izvraćati, A, 1, d. — *U Belinu rječniku:* Izvratiti ijed na tkoga ‚sfogare la collera contro alcuno' ‚stomacum erumpere in aliquem'. 200a.

2. *pasivno.* Prêlikom korablje u moru razbêne i izvraćene. Š. Budinić, sum. 191b. Ako i ‚Rim' i ‚mir' zvati možeš slovima izvraćenijem. P. Kanavelić, iv. 381. Na kola izvraćena svak ruku stavlja. (D). Poslov. danič. Blaga na zlo izvraćena mene a činiše tu upasti. J. Kavańin 396a.

3. *sa se, refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu* (‚voltarsi sossopra' ‚pervertor' 778a) *i u Stulićevu* (‚perverti').

n. *u pravom smislu (u svijem primjerima o lađi).* Neka se plavca taj brodeći ne izvrati. M. Vetranić 1, 168. Moja plav krcata neka se ne izvrati. 1, 178. *(Lađa)* s jedrima se svijem izvrati, izvrati se i iz dna svoga izgubjenoj svoj družini nemilostan grob učini. Ǵ. Palmotić 1, 52. Utez od sovrńe, koja nas drži da se bezredno tamo i amo ne valjamo i naj poslije ne izvratimo, jes strah od suda. B. Zuzeri 279. Naj poslije izvrate se za u vjeke potonuti. 279. Nasrnuvši niki brodovi razklopili su se a drugi izvratili. A. Tomiković, živ. 153.

b. *pokvariti se.* Ah kako si, svijete slipi, u brzo se izvratio! A. Vitaljić, ost. 118.

c. *iskrenuti se, u prenesenom smislu.* Da se na nas iznenada koja zloba ne izvrati. P. Vuletić 62. Sva srǵba i svi jadi na dobroga Ksaverija se izvratiše. B. Zuzeri 398.

d. *povratiti se.* Tudije bi se hrlo natrag izvratili. I. T. Mrnavić, osm. 53.

e. *naljutiti se.* Kad se na te Bog izvrati. J. Banovac, pred. 99. A sudac veseo i smiješan u neka se doba nasumoren izvrati. M. Pavlinović, razl. spis. 108. ‚Divanio bi ja ńemu, ali on se nešto na me od skoro izvratio'. J. Bogdanović.

IZVRATIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚qui invertitur, evertitur'. — *nepouzdano (dajbudi u ovom značeńu).*

IZVRÁŽITI SE, izvrâžîm se, *pf. kao* naljutiti se, svaditi se. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nešto se na me Luka od nekidan izvražio, ne znam što mu je'. J. Bogdanović.

IZVRĆÊŃE, *n. djelo kojijem se izvrti.* — *Stariji je oblik* izvrćenje. — *Između rječnika u Belinu* (izvrtjenje ‚trapanamento' ‚terebratio' 741b) *i u Stulićevu* (izvrtjeńe). Promjena ova i izvrćenje momu biću nepriličnо. P. Kanavelić, iv. 468.

1. ÌZVRĆI, izvrŝêm, *pf.* ejicere, *vrći na polje, izbaciti, izmetnuti.* — *Složeno:* iz-vrći *(od osnove* vrg). — *Akc. se ne mijeńa.* — *Često se zamjeńuje glagolom* izvrgnuti *koji vidi (dan današńi slabo se gdje govori praes.* izvržem, *te ga zamjeńuje* izvrgnem; *i u impt. običnije je* izvrgni *nego* izvrzi, *i u part. praet. pass.* izvrgnut *nego* izvržen). — *Oba su glagola stare riječi, isporedi stslov.* izvrêšti i izvrьgnąti, *rus.* извергнуть. — *Radi oblika vidi* 1. vrći; *ovdje mi je dodati da se do* XVII *vijeka nalazi kod čakavaca stariji oblik za inf.* izvrići *(prema* izvrêći): Bernardin 68; Aleks. jag. star. 3, 287; F. Glavinić, cvit. 247b. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izvrći, izmetnuti ‚ejicio'; izvrći, izbljuvati ‚vomo, evomo, ejicio'; izvrći dijete, ištetiti se ‚aborior, aborto, facere abortum'), *u Belinu* (‚gettar fuori' ‚eiicio' 342a), *u Bjelostjenčevu* (izvrći po vračtvu, po likariji ‚partum medicamentis abigere; *vidi i kod* izvrgivati), *u Voltiǵijinu* (izvrći, izvržem ‚gittar fuora, sgravidarsi; disperdere' ‚herauswerfen'), *u Stulićevu* (v. izmetnuti), *u Vukovu:* izvrći, izvrgnem: 1. n. p. pušku ‚entladen, losschiessen' ‚ejaculor'. 2. *(s dodatkom da se govori u Dubrovniku)* iz ruke, n. p. žmuo na tle, t. j. ispustiti ‚fallen lassen' ‚dimitto'. cf. izvrgnuti; *u Daničićevu* (izvrêšti, izvrьgu ‚ejicere').

1. *aktivno.*

a. *vrći iz sebe na polje. a) uopće.* Ašte bi gde voda izvrьgla. Domentijan[b] 106. Svraka žive sve mravi prohodom izvrže. M. Vetranić 2, 86. Kada umrije oni tužan sin, ukopaše ga, ma ga nađoše zautradan dje ga je zemlja izvrgla. I. Držić 162. Pokli je gńevno more nas izvrglo na ove žale. Ǵ. Palmotić 2, 371. Gora plamenita svana Vezuvio toliki plam i toliku poplavicu od rastopljena sumpora izvrže iz sebe. I. Đorđić, ben. 171. Netom se podigneš, imaš golema tri kamena izvrći i od tvoje boli svršeno ozdraviti. 179. Jeda li će ga *(utopljenika)* voda dignuti i na brig izvrći. A. Kanižlić, utoč. 77. — *metaforički.* Čistoća

Božja izvrše ga kako jednu stvar gnusobitu. P. Radovčić, nač. 309. — *b) u osobitom smislu, isbljuvati.* Iščisti se naj brže, izvrzi hitno otrovi, pospiješi se uzeti ljekariju. B. Kašić, nasl. 272. Pobljuva se i u oni smrad izbaci oni s. sakramenat, i kako ga izvrže odma mu lašńe bi. J. Banovac, pred. 132. — *metaforički.* Izvrže dušu. Okáz. pam. šaf. 57. Izvrzi grčilo od ljubavi stvari bremenitijeh. V. Andrijašević, put. 264. Izvrglo je srce moje riječ dobru. S. Margitić, fal. 18. — *c) u osobitom smislu, o trudnoj ženi, ispustiti iz sebe dijete prije vremena.* Kada *(žena)* noseća jest, budući tada očiti perikul ili pogibil da izvrže. Š. Budinić, ispr. 83. Ako daju lijeke za ne začet ali izvrć. I. Držić 309. Činiti da žena noseća izvrže dijete navlaš. S. Matijević 62. Izvrći iz utrobe dite. H. Bonačić 71. Tko bi učinio tkoju stvar za ne imati djece, ali za izvrć iz utrobe. I. A. Nenádić, nauk. 129. Žene tkoje po likarijam oli drugako traže i nastoje izvrć, grišе li brž protiva ovoj zapovidi? Blago turl. 2, 128. Tko nastoji da žena izvrže. 2, 128. Izvrći porod. A. d. Costa 2, 159. Izvrći iz utrobe svoje čedo. 2, 168. Da bi ga mogla izvrći *(sametak).* Ant. Kadčić 544. Izvrći ‚die leibesfrucht abtreiben' ‚abortire'. B. Petranović, ručn. knig. 1. — *d) kao* roditi *uopće.* Izvrže zemlja travu. N. Rańina 113ᵇ. genes. 1, 12. Smokvenica izvrže jedarnice svoje. I. Bandulavić 213ᵇ. cant. 2, 13. Nalip prihudi izvrže smrt huda. J. Armolušić VII.

b. subjekat ne baca iz sama sebe. a) samo izbacańe misli se da biva niekijem mahom (i u primjerima u kojima je metaforički smisao). Izabraše dobre ribe u sude, a zale van izvrgoše. Bernardin 175. matt. 13, 48. Bog je izvrgal moćnih iz njih sedališć. Korizm. 34ᵇ. *(Bog)* 'zvrže ga s nebes. 57ᵃ. Vratar izvrgši sukńe od sebe svetim se pridruži mučenikom. F. Glavinić, cvit. 71ᵃ. Imaš bandeškat i izvrć iz tvoje kuće libra. I. Držić 72. Izvrgao iz ruke bocu zločestu. M. Radnić 564ᵇ. Gdje će izvrć van zle ribe *(Bog na dan sudni).* J. Kavańin 12ᵃ. Da nij' treba motik mali' za izvrć travu. 379ᵇ. Izvrže iz očine kuće otar od Baala. I. Đorđić, ben. 100. — *b) u osobitom smislu, o pušci, topu itd., ispaliti. (Topćije)* viš hiljade pet sat hitac izvrgoše. I. T. Mrnavić, osm. 56. Izvrći pušku ‚scaricare, sparare, inteso di bombarde o moschetti' ‚explodo'. A. d. Bella, rječn. 649ᵇ. Među mnozijem topovima, kojijem bijaše on isti izvrgo mnokrat, jednoga izabra. B. Zuseri 199. S topom na ń jedan put sami neka izvrže. 199. Tanke puške izvrgoše, potegoše britke mače. Nar. pjes. bog. 152. Izvrgoše svoje tanke puške. 193. Izvrgoše puške čeferdare. 208. Usrnuše u pola dundara, po dvije samo izvrgoše male. Osvetn. 3, 114. Onda Đorđe veselje učini i izvrže trideset topova. Nar. pjes. vuk. 4, 309. Izvrže pušku. V. Vrčević, nis. 180. — *amo pripada i ovaj primjer:* Tada Kuči šenluk izvrgoše. Pjev. crn. 45ᵃ. — *c) u osobitom se smislu kaže* izvrći strijelu. Izvrzi strijele tvoje. B. Kašić, nasl. 199. Izvrzi strile tvoje. J. Banovac, blagosov. 333. — *d) uopće udaljiti (bez maha).* Gubavu ćemo kozu izvrć is stada. M. Držić 180. Pastijer izagne i izvrže iz stada jednu ovcu gubavu. I. Držić 201. Boleći zub tribuje skoro izvrići; ne istrg bo mnogo stradati imaš od njega. Aleks. jag. star. 3, 287. Nisu me mogli izvrći odovude. F. Vrančić, živ. 92. Ne izvrgavši vanka grišnike između pravednije. M. Radnić 96ᵃ. — *e) u prenesenom smislu, svrći koga s mjesta, sa službe.* Rimljane izbrali behu preje Leona potom že izvrgoše ga. Š. Kožičić 21ᵇ. Dlgovati načese izvrgli da bi ga *(papu).* 29ᵃ. *(Car)* izvrže lašne arhijereje. 52ᵃ. Arhibiškup koga Agapit papa izvrže radi heresije. F. Glavinić, cvit. 193ᵃ. — *f) u osobitom smislu, ispustiti s lađe na kraj, iskrcati.* Odlučihu na niki otok izvrići ga *(mornari).* F. Glavinić, cvit. 247ᵇ. — *g) u metaforičkom ili prenesenom smislu,* izvrći iz srca *ili* iz pameti. Nu je *(požudu gospostva)* ti izvrzi iz srca svakako. M. Bunić 29. Da budemo izvrći iz našega srca neredne misli. A. Gučetić, roz. joz. 129. Molim te, da mi daš jakost da bih mogal iz srca moga tu grdobu izvrći. A. Georgiceo, pril. 80. Izvrgoh iz njega *(srca)* gnusobu. I. Držić 10. Pri neg bih iz moga srca te izvrga. I. Ivanišević 271. — *h) uopće učiniti da čega gdje nestane, pa po tome izbrisati.* I zlobu mû smrsi, smijerno te molim ja, i moje izvrzi grjehove iz broja. N. Dimitrović 66. Neću 'zvrići iz knig života. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 177. apoc. 3, 5. — *i) može značiti i: istrošiti.* ‚U koe si doba ti sa svojom krmom?' ‚Ma bome niđe, već sam više od polovice izvrga a đe još polovica zime, još ni sredozimci nijesu došli'. ‚Već sam svu slamu blagu izvrga'. ‚Otegla se ova zima ka nikad, pa ono lepšeg sijena, što sam za orańe ostavio, već sam ga skoro svega blagu izvrga'. J. Bogdanović. — *k) u pisaca našega vremena nalazi se i* izvrći koga pogibli. Taj prirast lako da bi ih izvrgao pogibeli. M. Pavlinović, razg. 22. Izvrći koga pogibelji ‚jemand in gefahr versetzen'. Jur. pol. terminol. 584.

c. kao vrći *uopće. — rijetko.* Telo moje 'zvrzite kamo vshoćete. Š. Kožičić 28ᵃ. Sila od sjevera izvrže me i dotjera od Libije na zle kraje. G. Palmotić 2, 472. Zemaja u kojijeh izvrgoh njih. J. Matović 327.

2. *pasivno.* Ki *(redovnik)* bi iz reda izvržen. Naručn. 48ᵇ. Klevetnici osujeni sut i iz crikve 'zvrženi. Š. Kožičić 10ᵇ. Ž njegove *(jerejstva)* pravo zvržen biše ot Ivana pape. 20ᵃ. 'Zvržen bisi s papstva i v kloštre zaprt. 20ᵇ. Izvržen bisi s cesarastva. 47ᵇ. Budu iz Božjega kraljestva izvrženi i prokleni. Postila. G1ᵃ. Na niki otok potribno jest da budemo izvrženi. Anton Dalm., nov. tešt. 216ᵇ. act. ap. 27, 26. Da nijedan duhovni od svoje časti more izvržen biti. F. Glavinić, cvit. 96ᵇ. Da nijedan pop nima biti izvržen, ako prvo ni osvajen. 153ᵃ. I kano na kraj bih izvržen. S. Margitić, fal. 277. Premda rečena dobra nahode izvržena na kraj. Ant. Kadčić 283. Izmetak izvržen iz utrobe. 548.

3. *sa* se.

a. *pasivno, prema značenima kod* 1. Da izvrženta se oba otc sana. Zak. duš. pam. šaf. 80. Da se izvrgu sana. 50. Oba *(lista)* da se izvrgu. Spom. sr. 2, 51. (1404). Sada će se nepodoba, ki jest poglavica ovoga svita, izvrići vanka. Bernardin 68. joann. 12, 31. Ako tko ne bude u meni pribivati, izvržet se vanka kako i lozje. Bernardin 165. joann. 15, 6. Pljujući da bi se ne izvrglo *(sveto tijelo iz ustiju).* Naručn. 35ᵃ. Da se dijete izvrže iz utrobe materine. B. Kašić, zrc. 67. Imadu se izvrć iz pameti. I. Ančić, svit. 49. Podpisaše se da se izvrže s. Ignacio. S. Badrić, ukaz. 27. Da se prva pljuvaka izvrže u misto čisto. Ant. Kadčić 168.

b. *refleksivno.*

a) izrasti (po koži). Jegda izvražetь se človêku po licu jakože lećeva zrlna. Starine. 10, 110.

b) izroditi se. — U Belinu rječniku: ‚imbastardire in neut., allontanarsi con peggioramento dal proprio essere, tralignare' ‚degenero' 876ᵇ; *u Stulićevu:* ‚degenerare'; *u Vukovu:* ‚ausarten' ‚degenero'.

c) izvitoperiti se. — *U Vukovu rječniku:* ‚sich werfen (vom holze)' ‚rejicior, resilio'.

2. IZVŔĆI, *vidi* izvrijeći.

IZVRĆÍVATI, izvŕćujêm *i* izvŕćîvâm, *impf.* izvrtjeti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiđijinu (praes.* izvrtivam *kod* izvrtati). Kapļica vode izvrćuje tvrdi kamen. Ant. Kadčić 232.

IZVRETÈNATI, izvretènâm, *pf. prorasti (izbaciti klicu kao vreteno).* — *Složeno:* iz-vretenati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U Vukovu rječniku: (s dodatkom da se govori u Dubrovniku)* izvretenao luk, t. j. prorastao ‚treiben (von pflanzen)' ‚emitto germen'. cf. vreteno.

ÌZVRETI, ìzvrîm, *pf. složeno:* iz-vreti, *vidi* izavreti. — *Akc. se ne mijeńa.* — *Od* XVI *vijeka (vidi* 1, a, *b)), a između rječnika u Stulićevu* (izvrjeti, v. uzavreti *s dodatkom da je riječ ruska).*

1. *neprelazno.*

a. *vidi* izavreti, a. *a) u pravom smislu.* O vodo studena, u nečas izvrila! M. Vetranić 2, 116. Ondi tri zdenci izvrihu. F. Glavinić, cvit. 208ᵇ. Nakon sedam dana izvriše vode sa sviju strana. I. Ančić, vrat. 98. Iz kamena vode izvriše. P. Vuletić 87. Rijeka, mala ka izvri vanka, lijeva more u more. J. Kavańin 8ᵃ. — *b) u prenesenom i u metaforičkom smislu.* Izvrila s jezerom jur u hip od zmaja. Š. Menčetić 87. Odkle su *(sla djela)* izvrela. M. Vetranić 1, 145. Pak će u istoku izvrjeti jezero ogńeno. 1, 290. Stvar gruba jak da je zla srda iz pakla izvrila. 2, 167. I taj krv prolita kad bude izvrjeti, sve zledi od svita s grijesi će odmiti. M. Držić 457. Odkle izvri vir spašeni čudne krvi. J. Kavańin 328ᵃ. Jere kako se s gvozdima prokidaju obuhnute i otečene rane, da bi mogao izvreti gnilad i strž zatvoren. J. Matović 245. Da iz ovake žeļe ne izajde i ne izvrije žeļa ili priļubodinstva ili druge bludnosti. I. Velikanović, uput. 1, 469. S pravog srdca kad jedina suza izvre Krstjanina. prik. 93.

b. *ne vreti dalje, prestati vreti (n. p. o vodi na ogńu, o mastu).* Kada vino jurve čitavo izvrelo. I. Jablanci 210.

2. *prelazno,* excoquere, *učiniti da čega nestane vrući (na ogńu).* Izvreti ću do čistoga pjenu tvoju. J. Matović 408. isai. 1, 25.

ÌZVRG, *m. što se izvrgne.* — *U naše vrijeme.* a. *dijete što se izvrgne prije vremena.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚abortum, abortio'.

b. *uopće (u jedinom primjeru o čeļadetu).* Paša egipetski poprimao je naj pre sve izvrge iz škola francuski u svoju ļekarnu službu. Nov. sr. 2, 8.

IZVŔGATEĻAN, izvŕgatêļna, *adj. koji se izvrgne prije vremena (o djetetu).* — *U Voltiđijinu rječniku:* ‚abortivo, aborticcio' ‚unzeitig geboren'. — *nepouzdano.*

IZVRGIVATI, izvrgujem *i* izvrgivam, *impf.* izvrći. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* izvrgujem potius izmećem, izvrći ‚abortio, aborior, immaturum foetum ejicio, foetum imperfectum adhuc ante tempus emitto'.

ÌZVRGNUTI, izvrgnêm, *pf. vidi* izvrći. — *Složeno:* iz vrgnuti. — *Akc. je kao kod* izmetnuti. — *Između rječnika u Vukovu* (vide izvrći). Oli izvrgnu oli prija vremena rode. Blago turl. 2, 128. Koje su ovce obrane, koje li izvrgnute. Đ. Rapić 299. Jer se kvari od jednoga stada marva i s tog izvrgne se rada. J. S. Reļković 191.

ÌZVRH, *praep. pokazuje udaļivańe s mjesta što se naznačuje prijedlogom* vrh, *vidi* iziše. — *Sastavļeno:* iz-vrh. — *Akc. je kao kod* ispod. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (izvŕh ‚von oben herab' ‚desub' *s primjerom iz narodne pjesme:* Teče voda izvrh brda). Dikla ruke naše skoči izvrh gradnijeh mira. J. Kavańin 247ᵇ. Kliče i izvrh tvrde gore k Samuelu mio pospješi. 252ᵃ. Bijeli ora' sleti slavskih izvrh gora. 288ᵇ. Tmasti večer izvrh gora duge osine hrlo stere. 418ᵃ. Oba brata izvr Vukovija. Nar. pjes. vuk. 4, 171.

IZVŔHATI, izvŕhâm, *impf.* izvrijeći. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚battere abbastanza il grano' ‚satis superque triturare'.

IZVRIJÈĆI, izvŕšêm, *pf. posve ovrijeći (žito).* — *Složeno:* iz-vrijeći. — *Akc. je kao kod* istresti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvrěšti, izvrъhą. — *Infinitiv može glasiti i* izvŕći *(vidi kod* vrijeći). — *Između rječnika u Stulićevu* (‚battere abbastanza il grano sull'aja' ‚satis superque triturare') *i u Daničićevu* (izvrěšti, izvrъhu ‚frumenta exterere'). Da go požnuta i izvrъhuta. Mon. serb. 68. (1293—1302). Pšenično zrno u klasu u slami ne može izpasti ako se ne izvrše. S. Margitić, fal. 152. ‚Nemarim više vrijeći, ovaj je vršaj izvršen, vodi końe van'. ‚Esam li ti kaza da se šenica mudro vrše, vidiš evo da nije izvršena, ostala e sva tretina u slami'. J. Bogdanović. — *U Šulekovu rječniku:* izvrći ‚ausstampfen'.

IZVRIJÈĐATI, izvrijeđâm, *pf. mnogo ili često uvrijediti.* — *Složeno:* iz-vrijeđati. — *Akc. je kao kod* isijecati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚sat aliquem laedere'). Ovdi izvrijeđa put hridima i zlijem dračam iskrvavi. I. Đorđić, ben. 202. Koliko ga je izvrijeđo u slobodnu životu. Đ. Bašić 272. Grijehe, kojijem su ga izvrijeđali i svakčas vrijeđaju. I. M. Matei 205. Bezakonja, kojijem sam te izvrijeđo od moga postanka. 210. Pribolesno kajući se što sam toliko izvrijeđo. 264. Na zaplatjenje tolicijeh pogrdjenja, kojijem sam izvrijeđo božanstveno tvoje srce. 278. Tolicijem grijesima izvrijeđalo te i slijedi te vrijeđati bez pristanka. 328. Vaj! izvrijeđah tebe Boga! 374.

IZVRÍŠTATI, izvrîštîm, *pf. dobiti vrištańem.* — *Složeno:* iz-vrištati. — *U naše vrijeme u Lici.*

a. *aktivno.* ‚Sinoć cure na prelu, svedno ka angiri vrište; neka vrište neka, izvrištaće koja, pa će se na rep obazirati'. J. Bogdanović.

b. *sa* se, *refleksivno, svršiti vrištańe pošlo se mnogo vrištalo.* ‚Bome ste se i vi, cure, sinoć izvrištalo, više ste vrištale nego li prele'. J. Bogdanović.

IZVŔNČATI SE, izvŕnčâm se, *pf.* ‚La! šta se naroda oće navrnčalo!' ‚Izvrnčaće se ovo sve polagano malo po malo van'. *u Lici.* J. Bogdanović.

IZVRNÚĆE, *n. djelo kojijem se izvrne.* — *Stariji je oblik* izvrnutje. — *U Stulićevu rječniku:* izvrnutje.

IZVŔNUTI, izvŕnêm, *pf. vidi* izvratiti. — *Složeno:* iz-vrnuti. — *Akc. je kao kod* izmahnuti. — *Riječ je stara, isporedi rus.* извернуть. — *Između rječnika u Belinu* (izvrnuti, izvrńujem ‚mutare, variare' ‚muto' 503ᵇ; izvrnuti brod ‚ribaltare la nave' ‚evertere navim' 614ᵇ; izvrnuti besjedu ‚divertire altrove il ragionamento' ‚alio sermonem avertere' 272ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (1. izvrńen, preobrńen, privraćen ‚inversus'. 2. izvrńen, prevrńen, razrušen, razoren ‚eversus'. 3. izvrńen čisto do temela, razvalen ‚funditus eversus', *vidi i kod* izvrńeńe), *u Voltiđijinu* (izvrnuti, izvrnivam, izvrńujem ‚rivoltare, ribaltare, rovesciare' ‚umstürzen, umwerfen'), *u Stulićevu* (v. izvratiti), *u Vukovu* (‚umwerfen' ‚everto').

A. *prelasno.*

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu. a) uopće.* Trešńa oni temelj izvrnu i razruši. J. Filipović 1, 85b. Kakvi godir jak vjetar takvoga krsta neće moći izvrnuti. I. Jablanci 79. Ovu zemļu pak plugom izvrni. J. S. Rejković 373. Izvrnuo noge sve četiri. Nar. pjes. juk. 113. Ne ispijaj svakoj čaši dance, izvrnućeš u nebo prkance. Nar. posl. vuk. 200. Operu vodom kuļu bravļu te ju izvrnu snaopaka. V. Bogišić, zborn. 613. — *b) objekat je lađa.* Uždi jaki vjetar, te lađu izvrne. Nar. prip. vrč. 25. Puhne žestok vjetar te izvrne lađu 47. — *c) objekat je odijelo.* Kad izvrnem kožuh naopako. (Kad se rasrdim kao što je Marko Kraļević u II knizi narodnijeh srpskijeh pjesama na strani 338 stih 265 — srdit prigrnuo ćurak naopako). Nar. posl. vuk. 117. — *d) objekat je koža (vidi* izvratiti, 1, a, *d)). sar je acc.* kožu *postao od riječi* kožuh *(vidi c)) što se nije dobro izgovorila i shvatila ili nasuprot?* Izvrnut kožu na opako. (D). Poslov. danič.

b. *promijeniti uopće na nešto posve suprotno. a) uopće.* Moj taj vas govor kroz njeki čudan stvor na drugo izvreš. D. Rańina 34a. Činiješ da opako izvrnem ja mû ćud. 36b. Nu ako slascu tuj pokońu ja od tebe prašam, na tuj ričcu gluha meni ončas se ukažeš, ter besjedu hitro moju na drugo izvreš. 104b. Svit mi da zao poraz, izvrnu nemilo svu moju mednu slas u ļuto grčilo. 142a. Izvrnu i izopači ime. I. Đorđić, salt. XIV. Neprijateļi mu izvrnuše ovu odluku. A. Kanižlić, kam. 27. Običaj po običaju izvrnuti i dignuti. 208. Bog izvrnu odluku ńegovu. 341. Spasonosnu ovu odluku izvrnu vojska. 599. Veoma ga je ovi događaj smutio, ali mu nije izvrnuo ono kripko srdce. 631. Ovu ńegovu odluku izvrnu buna. 857. Ali jer Bog što obeća, ono neće izvrnuti. E. Pavić, ogl. 20. Da nitko ne može ńegove voļe izvrnuti. 89. Ne mogaše ni plač niti post ńegov izvrnuti suda Božjeg. 270. — *b) vidi* izvratiti, 1, c. Djavao je istinu izvrnuo. A. Kanižlić, kam. VI. Hoće da izvrnu jevanđeļe Hristovo. Vuk, pavl. gal. 1, 7. Nemoj izvrnuti pravde siromahu. Đ. Daničić, 2mojs. 23, 6. Koji bi izvrnuo pravicu došļaka. 5mojs. 27, 19. Što je pravo izvrnuo. jov. 33, 27. Izvrnuti činńenicu ‚entstellen eine thatsache'. Jur. pol. terminol. 174.

c. *vidi* izvratiti, 1, e. Sada ću izvrnut na nice svu službu i slavu. Š. Menčetić 161. Ako prem na moj dom navalite, nećete ga moći izvrnuti. F. Vrančić, živ. 41. Da obćinu privrnete i strmoglav izvrnete. V. Došen 173b.

d. *obrnuti.* Pastir tuj satvar stvoriti veleć mu zabrani: ‚Izvrni tvoj stupaj ter k ogńu ne hrli'. D. Rańina 44a. Pute u krivo izvrnuše. A. Vitaļić, ist. 249b. Svit ležeći naopako opet natrag izvrnuti. V. Došen 42a. Nek izvrne koňa iz alaja. Nar. pjes. juk. 373. Htiše Halko izvrnut dorata. 375.

2. *pasivno (oblik je part. praet. pass.* izvrnut, *a u jednom primjeru* izvŕńen: Da je po carskoj oblasti i ruci sud izvrńen i izopačen. A. Kanižlić, kam. 291). Od svojega porojenja noge izvrnute imiše. Transit. 279. Ta prst bi izvrnut i suh. Mirakuli. 110. Grabša glavom izvrnuta. P. Kanavelić, iv. 489. Nima'u skute, a oči ima'u izvrnute. J. Kavańin 171a. Izvrnute su mu vije *(Belsebubu).* 413b. Izvrnuta su svakolika vića ńegova. A. Kanižlić, kam. 272. Videći cara i svoj trud u jedan čas izvrnut. 633. Ili se izvrnutom zubačom ravna. J. S. Rejković 211. Postaće ļudi koji će govoriti izvrnutu nauku. Vuk, djel. ap. 20, 30.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Da ne bi se kuće stina izvrnula. J. Kavańin 169b. Da se riči sv. evanđeļa ne pometu niti izvrnu. E. Pavić, ogl. 468. Da se izvrne pravda. Đ. Daničić, 2mojs. 28, 2. Zbrisaću Jerusalim, kao što se briše zdjela, izbriše se pa se izvrne. 2car. 21, 13.

b. *refleksivno.* More se zgodat da se kalež 'zvrnuvši prolije. Naručn. 42b. Svi se na me izvrnuše kako vuci. M. Vetranić 1, 336. Već mi se je Radosave junački izvrnuo, tere to mu vito kopje na peren šćitak prija. P. Hektorović 21. Bi li mi se umio pri potribi izvrnuti? 21. Turska se zled 'zvrnu, tako da Siget pun ih se nagrnu. B. Krnarutić, vaz. 40. Ma kad ih stigoše, izvrnu se mladić nazad i ubi jednoga. J. Banovac, pripov. 11. Prošavši od samrti Josipove mlogo godina, izvrnu se kolo naopako u Egiptu. E. Pavić, ogl. 96. Izvrnuše se pod ńim kočije. 447. Izvrnula se je sada srića. 580. Sabļom se je u ruci prima ńima izvrnuo. Nar. pjes. bog. 8. Posli po ure izvrni se na istu ruku. J. Vladmirović 40. Također se jesu izvrnula svaka, i promijenila u goru stranu. J. Matović 486. Izvrne se čun, te svi u blato. Nar. prip. vuk.2 294.

B. *neprelazno, sa značenjem kao kod* A, 3, b. Za prvijema zadńi srnu kako u pravom da su boju, oni opeta na ńe izvrnu za ukazat im krepos svoju. J. Palmotić 225.

IZVŔŃÊŃE, *n. vidi* izvrnuće. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* izvrneńe, preobrneńe, privraćeńe, prikovraćeńe ‚inversio'. 2. izvrneńe, prevrneńe, razrušeńe, razoreńe, rasutje ‚eversio'.

IZVRŃÍVATI, izvŕńujêm *i* izvŕńîvâm, *impf.* izvrnuti. — *U Belinu rječniku: praes.* izvrńujem *kod* izvrnuti, *i u Voltigijinu: kod* izvrnuti *praes.* izvrnivam *i* izvrńujem.

IZVRSA, *f. vidi* izvrsnost. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Naravsku svak izvrsu ima imat na uzkrsu. J. Kavańin 560b. — *nepouzdano.*

IZVRŠIT, *adj. vidi* izvrstan. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. izvrstan).

u. *adj.* Prikazati Bogu izvrsita posvetilišća. Živ. kat. star. 1, 218. Divica izvrsitom i jedinom lipostju narešena. 218. Svakoga nauka knižnoga urehom izvrsitom urešena. 218. Razglijedajući izvrsitu diku ńeje liposti. 224. Ļubav ńegova u nas izvrsita jest. N. Rańina 147b. Izvrsitu od znanja ļubav. 158b. Da morete u sve stvari izvrsiti stati. 167a. Pripraviti Gospodinu puk izvrsit. 182b. Izvrsita svoja mlados po načinu sklada pjesni. M. Vetranić 1, 211. I čteći ne čini, da stoji navrsit tvoj obraz jedini, ki je svim izvrsit. H. Lucić 187. A mnoge pak ine izvrsite ļudi grdi, što protivne u tom biše ćudi. 275. Krêpost Boga otca izvrsitêm načinom obsênu ńu. Š. Budinić, sum. 28a. Plod u istinu izvrsit. 164b. Izvrsita dobrota. ispr. 18. Protumačih nikoliko izvrsitih divic život. F. Vrančić, živ. 3. Obratiti ga na život pridobar i izvrsiti. B. Kašić, fran. 9. Imao je i on jošte izvrsitijem načinom sve ove četr stvari. 43. Tko god izvrsito ovo djelo gledaše. per. 58. Prisfitlomu i izvrsitomu momu gospodinu. M. Gazarović 133b. Jer ki narod drugi jest izvrsit tako . . . ? A. Georgiceo, nasl. 331. Sudac izvrsiti. I. T. Mrnavić, ist. 24. Pod posluhom izvrsitoga pape. 86. Izvrsiti gospodin svake stvari. 52. Jere ga drži za izvrsito dobro. 75. O stablo vridno i nada sva ostala stabla izvrsito. M. Jerković 70. Dojdi, duše sveti, moj izvrsiti milosniče. 88. Izvrsita

*

jesi, Marijo! S. Badrić, prav. nač. 70. Rodi se u Splitu gradu izvrsitomu. I. J. P. Lučić, izk. 8. Izvrsit bijaše ńegov post i pokora. 15. Ako je grad izvrsit i napučen. nar. 81. Podati će se redovnicima izvrsite kriposti. 128. Ispovid i skrušeńe izvrsito. razg. 16. Jedan izvrsiti plemić po rodu i krvi. 100. Uzdržite prid očima pameti blaženoga Stipana koji ciča izvrsite čistoće ńegove bi od apostola odabran na dila vaša. bit. 86. Toliko izvrsita čast ne pristoji se ni dostojanstvu anđeoskomu. 37. Biti ćeš po isti način kripko odlučio provoditi izvrsiti pravoga crkovńaka život. 70. Poznati razlikost skrušeńa izvrsitoga od neizvrsitoga. doctr. 11. Između toliki izvrsiti ńegovi kriposti. Grgur iz Vareša 12. Izvrsiti su u ļubavi. 29. Kerubine izvrsite po mudroznańu. 81. Po sudu s. Tome i drugi mnogo izvrsiti otaca. 122. Oženio se djevojkom izvrsite duše. M. Pavlinović, rad. 182. — *Komp.:* izvŕsitijî. Jere je ova *(molitva)* izvrsitija svih inih. I. T. Mrnavić, ist. 48. Naj izvrsitija molitva. 65. Naći ćeš biser, naj izvrsitiji dragi kamen. M. Radnić 366ᵇ. Naj izvrsitija kita društva gosposkoga. I. J. P. Lučić, razg. 8. Svaka stolna i ostale izvrsitije crkve. nar. 74. Koliko izvrsitija jest narav anđeoska. Grgur iz Vareša 22. Kraļestvo naj izvrsitije od svega stvora. 88. Ona koja je od svi ostali duša naj izvrsitija. 105. Uvijek je bivalo ļudi izvrsitijih koje ļudstvo slavi. M. Pavlinović, rad. 8.

b. *adv.* izvŕsito. Dospiti izvrsito s ńom put početi. B. Kašić, fran. 6. Što je on namislio izvrsito dovršiti. 25. Što ne mogući mi učiniti tako izvrsito. zrc. 38. Da što virno pitamo izvrsito stečemo. rit. 345. Izvrsito tebe triba da ponižiš. A. Georgiceo, nasl. 334.

IZVRSITOST, *f. osobina onoga što je izvrsito.* — *Od* XVI *vijeka.* Agustin vadi vse te izvrsitosti (‚izvêrsitosti') sakramentske iz svetoga piama. Š. Budinić, sum. 64ᵇ. Promiali gostidbe nebeske izvrsitost. A. Georgiceo, pril. 85. Biti ćeš dostigao plod evanđeoske izvrsitosti. I. J. P. Lučić, bit. 70. Osta odviše ukripļen od tolikih i tolikih nadareńa i izvrsitosti. 71. Procini dužnosti veličanstva tvoga koje nadlazeći izvrsitosti anđeoske u tebi iziskiva živļeńe anđeosko. 42. S napuńeńem nadlazućim u izvrsitosti sve pribivaoce nebeske. Grgur iz Vareša 182.

ÌZVRSNÎK, *m. čovjek u čemu ili uopće izvrstan.* — *Uprav* izvrstnik, *ali se* t *ne čuje između* s *i* n, *ako se i nalazi pisano.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Početnici, napredkavci i izvrstnici. J. Kavańin 365ᵇ. — *I u osobitom smislu: majstor (umjetnik) koji je u svojem zanatu (umjetnosti) do izvrsnosti dotjerao.* — *načińeno u naše vrijeme.* Izvrsnik ‚meister (künstler)'. B. Šulek, rječn. Izvranik, art. ‚virtuose', tal. ‚virtuoso'. rječn. znanstv. nas.

IZVRSNINA, *f. izvrsna radńa (majstorska, sanatlijska, umjetnička).* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚meisterwerk'.

IZVŔSNIT, *adj. vidi* izvrstan. — *Postalo je tijem što se ujedno mislilo na* izvrsit *i na* izvrstan. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. izvrstan).

a. *adj.* Majstor naj izvrsniti*(ji)*. M. Divković, nauk. 79ᵇ. Izvrsniti pisac zvan je. Đ. Baraković, vil. 180. Sta zbrajati svitle slave izvrsnita gospodina. 186. Tad gospodin kada sliši govorenje izvrsnito. 187. Od izvrsnite i visoke pameti. I. Ivanišević 12. Spomena od toga izvrsnitoga obranja. 84. Pribivaš toli u miru izvrsnitu. 269. U ovoj izvrsnitoj i temeļitoj viri. P. Posilović, nasl. 98ᵃ. Poglaviti i izvrsniti dan u koji tuźni čovik uniodi rvati se sam, jest naj poslidńa ura od smrti. 117ᵃ. Za izvrsnitu milost Božju. 150ᵇ. Od ovoga izvrsnitoga človika. F. Parčić 4. Glas ovoga toliko izvrsnitoga pripovidaoca. F. Lastrić, od' 163. Izvrsnitim načinom miris je davao od uzdržańa čistoće i postidnosti. 322. Dati mu likariju toliko izvrsnitu. test. 12ᵃ. Na osudu velikije i izvrsnitije bogoslovaca. 36ᵇ. Tako me uče izvrsniti bogoslovci. 148ᵃ. Izvrsniti vojvoda Mojsije. 180ᵇ. Sakramenat od otara jest dar u sebi toliko izvrsnit. 295. Stvori ga malo mańe od anđela izvrsnita i nakićena. ned. 267. Dar uzveličan veličanstvom toliko izvrsnitim i ritkim. svet. 84ᵃ. Vrtao nasađen voćem izvrsnitim. 118ᵃ. U zanatu izvrsnitoga pećgaoca. 144ᵇ. Cesar s mnogom izvrsnitom gospodom. A. d. Costa 2, 13. Bitje podpuno izvrsnito. I. Velikanović, uput. 1, 15. — *Komp.:* izvrsnitijî. Trudi se za iznaći izvrsnitije i vještije ljekare. S. Matijević 6. Ništa nije izvrsnitijega nego je misnik. I. Ančić, ogl. 79. Zašto jest stanovito naj izvrsnitija stvar za održati svaku milost od Gospodina. P. Posilović, nasl. 35ᵃ. Od očenaša dakle nit' ima molitve izvrsnitije ni Bogu draže. F. Lastrić, od' 42. Budući zakon od ivanđeļa podpuniji i izvrsnitiji od zakona Mojsijeva. 243. Niti ima molitve izvrsnitije ni kriposnije od očenaša. 289. Koji sakramenat . . . jest . . . izvrsnitiji od obrizovańa. test. 39ᵃ. Kraļestvo izvrsnitije i veće od sviju ostalije. 64ᵇ. Veći i izvrsnitiji darovi. 296ᵇ. I jur veće nije prvi i naj izvrsnitiji. ned. 110. Posli anđela izvrsnitije ni gizdavije stvari Bog nije stvorio od duše razložite. 143. Od ovizije zapovidi s. pismo veli, da su izvrsnitije i žeļnije svrhu zlata i dragoga kamena. 202. Jeda si ti izvrsnitiji od anđela? 205. Molitva je dilo naj izvrsnitije. 225. Koji nam ukazuje naj izvrsnitiji način ļubiti Boga. 277. Neka čini plodove lipe koliko mu drago, ili ti dobra dila naj izvrsnitija. 284. Svatko znade, kako je zlato među svima rudoplavi naj izvrsnitije i naj glasovitije. 339. Alat doisto toliko jače diluje, koliko je u ruci u jačoj i izvrsnitijoj. 390. Koliko je kip živi izvrsnitiji od prilike upengane. svet. 84ᵇ. Zadobiva izvrsnitiju falu i diku od ostalije. 148ᵃ.

b. *adv.* izvŕsnito. Koji nauk i dobrotu izvrsnito je uživa. F. Parčić 4.

IZVRSNITI, izvrsnim, *pf. vidi* izvršiti. — *Načińeno od* izvrstan *(koje vidi).* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izvrsniti, izvrsnivam ‚perfezionare', ‚perficere, explere, absolvere'). Došo sam ispuniti ih i izvrsniti ih. S. Rosa 70ᵇ. Za izvrsnit zapovijed davńega zakona. 72ᵃ. — *nepousdano.*

IZVRSNITOST, *f. osobina onoga što je izvrsnito.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. izvršitost). Od izvrsnitosti ļubavi božanstveno. M. Radnić XI. Druga izvrsnitost jest da . . . J. Filipović 3, 270ᵇ. Budući da zaradi neizrečene izvrsnitosti zove se kruh anđeoski. F. Lastrić, od' 335. Imamo štovati ovoga velikoga principa i poglavara nebeskoga zaradi dostojanstva i izvrsnitosti ńegove. 364. Zaradi dostojanstva japije i izvrsnitosti. test. II. Orużje ovoga izvrsnitost. 18ᵃ. Naslađujući se u svojoj izvrsnitosti. 41ᵃ. Zove se brdo zaradi izvrsnitosti. 65ᵃ. Izvrsnitost i veličanstvo od darova. 295ᵇ. Govoriti od neistomačni izvrsnitosti divice Marije. 345ᵃ. Mudrost nestvorena izvrsnitostma majku nakiti. 349ᵇ. Nego ‚per anthonomasiam' iliti po izvrsnitosti. test. ad. 81ᵇ. Od Ivana more se reći, da je po izvrsnitosti dilo privisokoga.

38ª. I želi izvrsnitost svrhu drugi. ned. 109. Tvoja slava, fala i izvrsnitost. 112. Ali znajte da ove izvrsnitosti ne ima molitva svakojaka, nego samo molitva učińena sa svojim začinama. 225. Izvrsnitost, moć i snaga s. molitve. 238. Bog koji je u sebi neizmirne izvrsnitosti i slave. 269. Ukazaću vam dakle izvrsnitost s. ustrpļeńa. 294. Izvrsnitost ove kriposti zadosta sja u tomu. 295. O neizrečene izvrsnitosti duše razložite! 330. Od izvrsnitosti svete vire. svet. 71. Uzdignuti pamet vašu na poznańe izvrsnitosti tolikoga dara. 84ª. Gospoja izvrsnitostju svakom nakićena. 134ª.

IZVRSNIV, *adj. vidi* izvrstan. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Blagodarnos je izvrsniva, kom dariva nehoteće, kad se sasvim blag razliva. J. Kavańin 538ᵇ. — *nepouzdano.*

IZVRSNÔST, izvrsnosti, *f. osobina onoga što je izvrsno.* — *Uprav* izvrstnost, *ali se* t *ne čuje između* s *i* n, *premda se gdjegdje nalazi pisano (vidi* i izvrstan). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚praestantia, excellentia'), *u Belinu* (‚excellentia' 288ª; ‚perfezione, eccellenza, stato perfetto di una cosa' ‚perfectio' 554ᵇ; ‚vantaggio, eccellenza' ‚praestantia' 751ᵇ; ‚qualità, virtù, dote' ‚virtus' 599ª; ‚habilità, dispositione o attitudine' ‚habilitas' 365ª; ‚esattezza' ‚accuratio' 290ᵇ), *u Voltiǵijinu* (‚izvarsnost' ‚compimento, perfezione, squisitezza' ‚vollkommenheit, vollständigkeit'; ‚izversnost' ‚perfezione, compimento ‚vollkommenheit, vollziehung'), *u Stulićevu* (izvrstnost, v. izvršitost). Neka svom' živinju dobude on platu ne u srebru ni zlatu, neg u tojzi stvari, koja nigda vari u ničem ne ima, bivši ona nad svima izvrsnos izvrsna. D. Rańiha 109ª. Doveši ju *(pripovijes)* na izvrsnos. D. Zlatarić v. Poznati plemštinu i izvrsnost od družbe. A. Gučetić, roz. jez. 1. Skup od svijeh izvrsnosti. 2. Razmišļati kriposne izvrsnosti. 73. Ļubav od izvrsnosti kreposnijeh. B. Kašić, iń. 28. Velika je mudrost i izvrsnost. nasl. 5. Poznavaše izvrsnos od trava i od voća. M. Orbin 48. Druge izvrsnosti od tijela. 210. Ali zlatne prame od kosi, ali ostale tve ljeposti, u kojijem se još ponosi slava prave izvrsnosti. I. Gundulić 266. Još tridesti britkijeh sabļa, kijem izvrsnos istok dava. 425. Izvrsnostim svak se čudi: nebo je od zgar, semļa okolo, stijezi, trubļe . . . 433. Ah! ńegova slika u tkańu stekla izvrsnos toliku je, da bi reko pazeć na ńu, i sad misli i svjetuje. 442—443. Vrhu izvrsnosti ovoga zakona. I. T. Mrnavić, ist. 71. Gdi je izvrsnos tve kriposti? G. Palmotić 1, 296. Izvrsnos je nu naj veća blagodarne tve desnice. 2, 165. Gdi sve rajske izvrsnosti združila je narav znana. 2, 333. Izvrsnos je, da naprijeda ne idu druzi tvojoj vlasti. 2, 481. Izvrsnos je moć živjeti s malijem. 2, 498. Svijetla izvrsnos tvoga znanja na kreposna djelovanja ļubko srce svijeh priteže. 2, 525. Spomeni se svak da djela naša u početak nijesu izvrsna, neg malo po malo dovode se na izvrsnost. R. Gamańić C6ᵇ. Stisnut izvrsnostju sinovļe ļubavi. P. Bakšić 97. Da poznate osobitu vlastitost i izvrsnost ovoga ispovijedaonika. S. Matijević 7. Svijeh nauka sve izvrsnosti bješe pomno naučio. P. Kanavelić, iv. 68. Izvrsnos od istine. 314. Kim dosta bihu te izvrsnosti i hitrije za da takovi bozi budu. P. Radovčić, nač. 152. Cesarstvo i zapovijedańe jest izvrstnost od pošteńa svjetovńega. M. Radnić 193ᵇ. I on izvrstnost razmišļenja i djevčanstva vrati izuće. J. Kavańin 179ª. Pravde, trizme, jakosnosti uzeh pjevat izvrsnosti. 333ᵇ. Toj ńegove izvrsnosti isprvice on okuša. 384ª. I sva izvrsnos od jednoga Krstjanina bit će da umi prikrstiti se i da dođe kadagod u crkvu. A. d. Bella, razgov. 108. Svjedočanstva više osobite izvrsnosti od Davidova saltijera. I. Đorđić, salt. XVII. Samo vašem dostojanstvu oči obraćam i razmiram u vami kriposti, izvrsnosti, u kojim od rodjenja cvatiste. J. Banovac, razg. VII. Makarijo, sa svom tvojom svetińom nisi dokučio na izvrsnost dviju žena združeni s dvama bratjom po sakramentu ženidbe. 78. Koji te naresi svim izvrstnostima. prisv. obit. 5. Dopreše do izvrsnosti. I. P. Marki 11. Radi tvoje neizmirne izvrsnosti. H. Bonačić 22. Ovi darovi sa svom izvrsnostju biše u duši Isusovoj. J. Filipović 1, 172ᵇ. U odići izvrsnost ļubiš. P. Knežević, osm. 185. Da izvrsnosti i podpunosti u jednomu istoga plemena sjaju. F. Lastrić, test. ad. 81ª. Ne poznaju mlogi Krstjani snage i izvrsnosti svetoga ustrpļenja. ned. 294. Da ga ļubimo radi ńegove izvrsnosti, dobrote i ļubavi. I. A. Nenadić, nauk. 86. Žude doprijeti na izvrsnost. 154. Kanon apoštolske izvrsnosti. A. Kanižlić, kam. 214. Osobita podpomoć na izvrsnost života krštjanskoga. fran. 162. Nastojmo pomńivo kratkost života našega nadomistiti mloštvom i izvrsnostju dobrih dila. 258. Ako li bi razum onu neizmirnu lipotu, plemenitost, izvrsnost poznao. usr. 2. Da pravo poznademo podpunosti iliti izvrsnosti. 167. Zarad poznane ńegove dobrote, mudrosti i ostalih izvrsnosti. bogoļubn. 122. Izvrsnos ‚eccellenza'. S. Budmani 415ᵇ. Jeda bi poznali izvrsnost redovničku. M. Zoričić, osm. VIII. Izvrsnost krštjanska. 7. Doći na pravi skalin od izvrsnosti. 45. Izbor izvrsnosti zakonskoga obslužeńa. S. Rosa 42ª. Vi mi odgovarate da se nejma iskat tolika izvrsnos u ļudih svjetovnijeh. Đ. Bašić 188. S haļinom od podniženstva pokri Josef svoje kreposti i svoje neizbrojne izvrsnosti. 200. Samo svojijem izgledom pritežu na izvrsnos. 241. Među istima biskupima bila je izvrsnost. A. d. Costa 1, 19. Premda opako bijaše uziša na kraļestvo, ništanemańe imadiše mnoge kriposti i izvrsnosti naravske. And. Kačić, razg. 49. Anđelski bogoslovac šesnajest izvrsnosti daje ispovidi. Ant. Kadčić 205. Rekli smo brojeći izvrsnosti ispovidi. 211. Da redovnici svetoga Dominika oli male braće nisu u stańu od izvrsnosti. 296. Dobro neizmirno, obilno svake božanstvene izvrsnosti. 384. Privara u izvrsnosti jest, kad zaručnik misli da rukuje jednu divicu, oli lipu . . . 433. Pop, redovnik od koje mu budi izvrsnosti i dostojanstva. 547. Svaka izvrsnos, kakono blago, slobodnost, slava. D. E. Bogdanić XII. Izvrstnost ovoga člana. J. Matović 63. Da je duh sveti nedospivene izvrstnosti. 78. Što tko veće pridružuje se svitu i dalje od Boga jest, to gorji jest, to dalje od izvrsnosti jest. I. Velikanović, uput. 1, 536. Spomeni se da tvoja sva izvrsnost stoji u sprilikovańu tvoga živļeńa i djelovańa tvoga s naucima svetijem. I. M. Mattei 84. Napredovati na putu izvrsnosti hristjanske. 184. Erbo je Bog po svomu biću ista izvrstnost. T. Ivanović 19. Da uzdrži se sva izvrsnost pravoga pastira. I. Garańin 8. Našli su odabrane urešene s izvrsnostima. I. J. P. Lučić, nar. 53. Ako bi sve ostale ove izvrsnosti u ispovidniku pomańkale. doct. 26. Govori se od izvrsnosti naravi anđeoske. Grgur iz Vareša 19. — *Po nešto u osobitom (teologičnom) smislu, o Božijem osobinama. između rječnika u Belinu* (izvrsnosti Božje ‚attributi, perfezioni divine' ‚göttliche vollkommenheiten'). Slavi veličanstvo, blagodarnos i ostale božanstvene izvrsnosti. I. Đorđić,

salt. 481. Tvê božanstvene svekolike izvrsnosti. uzd. 89. Svi su tri jednaci u svakoj izvrsnosti. I. A. Nenadić, nauk. 39. Svu svoju slavu u poznańu božanstvenih izvrsnosti stavļaju. A. Kanižlić, utoč. 18. Odkriveno sa svijem božanstvenima izvrsnostima. Đ. Bašić 315. Koje su izvrsnosti iliti vlastitosti aliti posobitosti Božje? I. Velikanović, uput. 1, 12. Huliti Boga, mrzjet ga, prilagat mu nepristojnosti, skraćivati izvrsnosti. T. Ivanović 55. — *U dva pisca* XVIII *vijeka* po izvrsnosti, *kao grč.* κατ' ἐξοχήν, *lat.* per antonomasiam, *franc.* par excellence, *znači da se ńekome ili ńečemu pristoji ili pripada ńeko opće ime boļe nego ićemu drugome od iste vrste.* Dobra ima se reći ńe današńa rič ‚budi' doisto ‚per anthonomasiam' iliti po izvrsnosti. F. Lastrić, test. 365ᵃ. Ona je po izvrsnosti gospoja i kraļica sviju stvoreńa. B. Leaković, nauk. 429.

IZVRSNOSTAN, izvrsnosna, *adj. vidi* izvrstan. — *Nema prave potvrde nego samo u jednoga pisca* XVII *vijeka komp.* izvrsnostiji *što će po svoj prilici biti štamparska ili pisarska pogreška mj.* izvrsnostniji. Prem da život razmišļivi jest izvrsnostiji . . . M. Radnić, pogr. 491ᵃ.

IZVRST, *adj. vidi* izvrstan. — *Na dva mjesta* XVIII *vijeka (u prvome komp.* izvrstiji); *ali po svoj prilici u oba dva treba shvatiti kao pisarsku ili štamparsku pogrešku, u prvome mj.* izvrstniji *ili* izvrstitiji, *u drugome mj.* izvrstnima *ili* izvrstitima. Lucifer biše naj izvrstiji među svim anđeli. J. Filipović 1, 65ᵇ. U drugima izvrstima kripostima. A. d. Costa 1, 89.

IZVRSTAN, izvrsna, *adj.* excellens, praestans, perfectus, *koji je naj boļi od drugijeh iste vrste (naj veća pohvala što se može dati kome ili čemu).* — *Postaje po svoj prilici od* iz vrste *(t. j. koji se ističe iz svoje vrste) nastavkom* ьn. — *U osnovi* izvrstn t *se ne čuje između* s i n *(ali se gdjegdje nalazi pisano); po oblicima bez* t *ńeki su pisci načinili i nominalni nom. sing. m.* izvrsan, *a možebiti i po tome što su mislili da je srodno s glagolom* izvršiti. — *S ove tobožńe srodnosti s* izvršiti *ńeki pisci daju ovoj riječi značeńe: svršen, drugi upotrebļavaju oblik* izvršan, *i možebiti s istoga razloga i* izvrsit. — *Od* XV *vijeka (vidi* 2 *na kraju), a između rječnika u Mikaļinu* (izvrstan, izvrsan ‚praestans, excellens, egregius, eminens'; izvrstan čovjek, zamjeran, čudan ‚vir egregius, insignis, singularis'), *u Belinu* (‚eccelente' ‚eximius' 282ᵇ; ‚egregio' ‚egregius' 285ᵇ; ‚esquisito' ‚exquisitus' 292ᵇ; ‚habile, idoneo, sufficiente' ‚habilis' 365ᵃ; ‚perfetto, che ha in se perfezione' ‚perfectus' 555ᵃ; ‚qualificato, termine di persona eccellente' ‚vir egregius' 599ᵃ; ‚segnalato, eccellente' ‚eximius' 665ᵃ; izvrsni ‚pellegrino, cioè raro, eccellente' 550ᵇ), *u Voltiģijinu:* izvrsni (‚izvarsni') ‚compito, eccellente, perfezionato' ‚vollendet, vervollkommnet'; izvrstan (‚izvarstan'), v. izvršan; izvrsan (‚izversan, izversen') ‚compito, perfetto' ‚vollkommen, vollendet'; *u Stulićevu* (‚perfectus, integer, excellens, praestans, insignis, egregius'), *u Vukovu* (‚ausserordentlich, ausgezeichnet' ‚egregius, insignis' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).*

1. *adj.* — *Komp.:* izvrsnijî *u Belinu rječniku:* ‚praestantior' 282 *i još:* I. Gundulić 533; Ġ. Palmotić 2, 376. 2, 444. 2, 492; J. Kavańin 17ᵇ. 80ᵃ. 126ᵇ. 350ᵃ. 369ᵇ; J. Banovac, uboj. 3; F. Lastrić, test. 17ᵃ. 70ᵃ; A. Kanižlić, uzr. 56; kam. 2; F. Matić 9; Poslov. danič. 48; V. Došen 16ᵇ; I. Velikanović 1, 536. 3, 321; I. J. P. Lučić, nar. 10; izvrstniji *u Stulićevu rječniku i još:* Naručn. 28ᵃ; J. Kavańin 114ᵇ. 334ᵇ; A. Kanižlić, uzr. 157.

a. *o čeļadetu i o onome što se misli kao čeļade. α) uopće (uprav o moralnoj dobroti).* Budite i vi izvrsni kakoto vaš otac nebeski izvrsan jest. N. Rańina 40ᵃ. Izvrsan našast jest. 206ᵇ. Izvrsna kraļica. Zborn. 45ᵇ. Cesare izvrsni. 84ᵇ. Od svetijeh i pravednijeh i izvrsnijeh žena. 101ᵇ. Lijepa t' je na svijet stvar gospođi izvrsnoj služiti, još na dar ako se služi ńoj. N. Naļešković 2, 92. Djevstvo dake s podniženstvom sadruženo izvrsnu djevicu čini. B. Gradić, djev. 71. Ne budući Eva tako izvrsna i krepka kako Adam. M. Orbin 20. Pravedan si ti u svemu i izvrstan nad sve ine. P. Vuletić 71. Tebe izvrsna tvoja mati nuka. J. Kavańin 103ᵃ. I da su u svem izvrsnije *(dumne).* 369ᵇ. Izvrstnoga Boga. 534ᵇ. Budite izvrsni kakono i otac vaš nebeski izvrstan jest. A. d. Bella, razgov. 199. Učiniti te vikarom izvańskim kao naj izvrsnijega između drugi. J. Banovac, uboj. 3. Budite izvrsni kako je otac vaš nebeski izvrstan. V. M. Gučetić 65. Budući hotio ńega jednoga izvrsna čovika učiniti. A. Kanižlić, uzr. 189. Hodi prida mnom i mojim očima, i izvrstan budi. 189. Ako žudiš biti izvrstan, otidi ter proda' dobra koja uživaš. Đ. Bašić 84. Što tko daļe jest od požude svita i veće prilaže se Bogu, to izvrsniji jest. I. Velikanović, uput. 1, 536. Gospoja koja se priprostito nosi, ona nije među izvrstne žene pristala. Đ. Rapić 386. — *b) u osobitom smislu, kad se čeļade imenuje po poslu (zanatu), službi kojom se bavi, te je značeńe da je ono u onom poslu vrlo vrijedno.* Naučiteļa izvrstnoga Avgustina. Naručn. 2ᵇ. Od izvrstnoga końika. Zborn. 46ᵇ. S naukijeri izvrsnijemi. 69ᵇ. Po izvrsnomu i slovitomu spijevaocu. M. Držić 62. Prorok izvrsan ti bivši . . . D. Zlatarić 35ᵇ. Veoma izvrsan bi pripovijedalac. A. Gučetić, ros. jes. 69. O izvrsni ljekaru! 120. Izvrsni pop. I. T. Mrnavić, ist. 18. Tomu i Marka samo grdi, izvrstnije pisce naše. J. Kavańin 114ᵇ. Tijeh izvrsnih govornika slavoriječje. 209ᵇ. Er su izvrsni ļudski lovci *(Jezusovci).* 373ᵃ. Izvrsniji krstjanin nego vojnik. A. Kanižlić, kam. 2. Poslao je Maksima izvrsna katolika. 484. Koliko je lačniji gospar, toliko je izvrsniji kuhač. (Z). Poslov. danič. Od ńega kako poglavice izvrsnoga. Ant. Kadčić 100. Drugi brez broja izvrsni bogoslovci. M. Dobretić 228. Kako je on mogao tako izvrstan slikar postati. M. Pavlinović, rad. 50. — *može biti i o kakvom zlom poslu, kao u ovom primjeru* (izvrstan *može se shvatiti i u ironičkom smislu).* A moj glad ovi dan kradom se utješa, lupeš sam izvrstan, izvrsna izješa. I. Gundulić 148. — *c) dodaje se što čim se ograničuje značeńe kao kod b) (ali ne svagda, kao n. p. kad se kaže:* izvrstan u svemu; *i ovako se može govoriti uopće o moralnoj dobroti). dodaje se n. p.: aa) prijedlog* u *s loc. naj češće.* Izvrstan u božanstvu. B. Kašić, rit. 75ᵃ. Tko u boju izvrsniji bude ovomu. Ġ. Palmotić 2, 376. Razlog prosi u onemu, koji vojskam zapovijeda, da je izvrstan on u svemu. 2, 482. Mnozi ļudi izvrsni u svetiši. M. Bijanković 9. Tko je majstor u svom zanatu priizvrstan, ne ima se na smrt osuditi. B. Zuzeri 199. Izvrstan u svakoj vrsti od dobrote. V. M. Gučetić 213. Čini nas izvrsne u putu Gospodinovu. I. A. Nenadić, nauk. 157. Neka more učenik posve biti izvrstan u ovomo poslu. M. Zoričić, aritm. 35. U slikotvorstvu biše izvrsniji od druzijeh. Đ. Bašić 230. Izvrstan u posli duhovnih. A. d. Costa 1, 88. Poganina koji je bio izvrstan u kojoj kriposti naravskoj. Ant. Kadčić 133. Čovik u zanatu svomu izvrstan. I. Velikanović, uput. 1, 352. Na dva se načina

čini čovik izvrsan u životu tilesnomu. M. Dragićević 219. Učiniti izvrsna čovika u životu duhovnomu. 219. — *bb) prijedlog* u *s acc. u jednom primjeru* XVII *vijeka.* On kô izvrstan u sva djela izvan mjere bješe i hvale. Ġ. Palmotić 18ᵃ. — *cc) prijedlog* od. *u jednom primjeru* XVII *vijeka.* Ludi izvrsni od razuma. M. Bijanković 42. — *d) u jednom primjeru Vuk upotrebljava ovu riječ u nekom osobitom smislu: o čeljadetu koje ne pripada prostome narodu, koje u odijelu i ponašanju pokazuje zapadnu evropsku kulturu.* Bog daj gospodinu! (Odgovore žene — u Paštrovićima i u Crnici — kad im izvrstan čoek nazove Boga). Nar. posl. vuk. 17.

b. *o stvari tjelesnoj, n. p.: a) o plodu, cvijetu.* Učini drago posvetilište od naj izvrsnijeh prvina ploda zemļe. A. Gučetić, roz. mar. 151. Izvrstniji plod da dava *(vojka).* J. Kavańin 334ᵇ. Kih izvrsni er su cviti rad bi ih zlatom moć obviti. 157ᵃ. — *metaforički.* Plod izvrstan dat ne more *(duša).* J. Kavańin 5ᵃ. — *amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* I ke izvrsni tamjan plode ponosite zemļe ostavļam. Ġ. Palmotić 3, 111ᵇ. — *b) o hrani, piću.* Tim probirah sa svih strana piće izvrsne, vina izbrana. I. Gundulić 226. Jednu bačvu vina izvrsnoga. P. Knežević, osm. 47. Koji slijedu izabrane i izvrsne jezbine i vina. J. Matović 490. — *c) o (ļudskom) tijelu.* Tako izvrsne slike i tijela bješe nad sve ļudi ostale. Ġ. Palmotić 13ᵃ. — *amo pripada i ovaj primjer:* Biju onoj meso izvrsno. Zborn. 54ᵃ. — *d) o lijeku, travi.* Lijek ovoj duhovnoj rani izvrsan iznađoše. A. Gučetić, roz. jez. 16. Nad sve trave izvrsnije koja *(riječ Božja)* liječi. Ġ. Palmotić 3, 187ᵃ. Izvrsnijega nije bo lijeka neg u miru kad duh stoji. J. Kavańin 80ᵃ. — *e) o mjedi.* Ob mitu se hrane mida izvrsnoga. Đ. Baraković, vil. 110. — *f) o sgradi.* Ne bi sgrade izvrsnije. P. Kanavelić, iv. 5. — *g) o čemu drugom tjelesnome.* Koliko se izvrsna perla gubi. I. Držić 286. Sabļa izvrsna srebrni se. P. Kanavelić, iv. 80. — *u ovom primjeru* izvrsna *stoji mj.* svršena: Tadaj izvrsna jesu nebesa i zemļa. N. Rańina 114ᵇ. gen. 2, 1.

c. *o tjelesnom stańu, n. p. a) o zdravļu.* Steče izvrsno i hrabreno zdravje. B. Kašić, iń. 94. Nemoćnici izvrsno zdravje primiše. V. Andrijašević, put. 178. Povratiće se na prijašńe izvrsno zdravje. S. Rosa 81ᵇ. — *b) o ļepoti (vidi i prvi primjer kod* b, *c)).* Svim vaze anđelom izvrsne liposti. Š. Menčetić 75. Neka se ne snizi izvrsna ńe gizda. Ġ. Držić 347. Pastir izvrsne liposti. M. Držić 38. Izvrsnom svom ļeposti ona lijepe sve dobiva. Ġ. Palmotić 2, 180. Ne bi izvrsne ńe ļeposti ļubio. J. Kavańin 518ᵇ. Ļepota ako nije mila, nije izvrsna. (Z). Poslov. danič. — *c) o očućenu.* Od pet očuteńa izvrsnije tijela našega. P. Posilović, cvijet. 7.

d. *o djelu i o djelovańu (uopće ili osobito), i u moralnom i u drugom smislu.* Meju kimi je *(djeli)* naj izvrsnija sv. misa. Naručn. 85ᵇ. Toliko bihu izvrsna ńegova djela. B. Kašić, iń. 23. I nauči sve hitrine od izvrsna natjecańa. Ġ. Palmotić 1, 125. Izvrsna su djela ona, kijem korisno zao pogine. 2, 494. Spomeni se svak da djela naša u početak nijesu izvrsna. R. Gamańić C5ᵇ. U rajskoj strani gdje od Višńega svi smo zvani doć izvrstnijem po djelima. B. Betera, dubr. 23. Nije vremena, ko ponavļa djela izvrsna od krjeposti. J. Kavańin 27ᵇ. Prem izvrsno očišćenje, u kom stoji tvo'e spasenje. 510ᵇ. S djelovańem izvrsnime od kreposti i svetiňe. I. Đorđić, uzd. 191. Sama djela izvrsna čine vjekovitu ļudsku uspomenu. B. Zuzeri 8. Kip ovi iliti prilika jest jedno izvrsno od majstorije dilo. A. Kanižlić, fran. 7. Kano ńezine majstorije izvrsni posao. uzr. 68. Ńegova izvrsna djela. Đ. Bašić 60. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri (o molitvi):* Naj izvrstnija meju molitvami je molitva sv. mise. Naručn. 26ᵃ. Zašto je ona *(molitva otčenaš)* naj izvrsnija? F. Matić 9. Izvrsna je molitva tako moguća. Đ. Bašić 78.

e. *o dobru, daru itd. a) o dobru, blagu (u tjelesnom i u duševnom smislu).* Vsebojno izvrstno dobro. Korizm. 27ᵃ. Bez ke *(kriposti)* izvrsna dobra nije. Ġ. Palmotić 2, 202. Gdi se izvrsne rajske česti, vječna dobra uživaju. 2, 512. Blago izvrsnije od zlata svakoga. F. Lastrić, test. 70ᵃ. I koja dobra kako velika, kako izvrsna! Đ. Bašić 288. — *b) o daru.* Svaki dar izvrsan jest odizgara. B. Gradić, djev. 24. Kê izvrstne čini im dare. J. Kavańin 18ᵃ. Ńu slijedi dvorba izvrsnijeh od darova. I. Đorđić, uzd. 69. Darovi Isukrstovi jesu u dostojanstvu izvrsniji. A. Kanižlić, uzr. 56. — *c) o pomoći.* Izvrsniju pomoć komu daje, a komu dat ju neće. J. Kavańin 17ᵇ.

f. *o duševnom stańu. a) o kreposti uopće i osobito.* Izvrsnu čistoću. Zborn. 16ᵇ. Po tvojoj izvrsnoj dobroti. A. Gučetić, roz. mar. 169. Izvrsan stanovito posluh. roz. jez. 175. I što huđa i opačija bi prvina ńe života, toliko se izvrsnija pak objavi ńe dobrota. Ġ. Palmotić 3, 15ᵃ. To je jakos hrabrenija, svih ostalih izvrsnija. J. Kavańin 350ᵃ. Izvrsni posluh. J. Banovac, prisv. obit. 28. Kripost izvrsna. A. Kanižlić, fran. 217. Ona je od sviju kriposti naj plemenitija i naj izvrstnija. uzr. 157. — *b) o življenju, životu uopće.* Život izvrstan provoditi. A. Gučetić, roz. jez. 121. Život u svacih kripostih izvrstan. B. Kašić, is. 82. Staviti se u život izvrsni. P. Radovčić, nač. 501. Način od izvrsnoga življeńa. A. Kanižlić, kam. 22. — *c) o ļubavi.* Ļubite izvrsnom ļubavi grad Dubrovnik. D. Zlatarić 86ᶠ. Duha kom' hvala je vlastna izvrstne od ļubavi. J. Kavańin 531ᵇ. — *i u osobitom, teologičnom smislu, o ļubavi Božjoj (isporedi i d)).* Ova ļubav nije prava i izvrsna ļubav. A. Kanižlić, bogoļubn. 120. Tko se kaje radi same izvrsne ļubavi Božje, izvrsno se kaje. I. A. Nenadić, nauk. 168. — *d) o kajańu, skrušeńu, bolesti u osobitom, teologičnom smislu* (‚contritio perfecta'): *kad se čovjek kaje svojijeh grijeha samo radi ļubavi Božje.* Ovo je skrušeńe dvostruko: izvrsno i neizvrsno. J. Banovac, pripov. 34. Potrebuje da se istinito pokaje boljestju i skrušeńem izvrsnijem. I. A. Nenadić, nauk. 51. Uzrok od pokajańa izvrsnoga. 163. Bolest izvrsnu i ļubeznivu od srca ciča griha. Ant. Kadčić 104. Skrušeńe izvrsno. 340. Skrušeńe jest dvostruko: jedno izvrstno, drugo neizvrstno. I. Velikanović, uput. 8, 74. Tribovalo bi da se skruši u srcu skrušeńem izvrsnim. M. Dragićević 145. Začme u svomu srcu skrušeńe izvrsno. 225.

g. *o čemu umnome uopće.* Vojvoda izvrsne oblasti. Đ. Baraković, vil. 16. — Moja ļepos, ka je od zlata izvrsnije dike i slave. Ġ. Palmotić 2, 444. — Početci nigda nijesu tako izvrsni. R. Gamańić D8ᵃ. — Ispraznost koja jest bila izvrsni uzrok od rasutka. P. Posilović, cvijet. 6. — Ja s načinom izvrsnime samiriću tebe š ńime. Ġ. Palmotić 1, 169. Slobodno rijeti smijem da se ne nahodi koji izvrsan način u tomu pismu. R. Gamańić A4ᵇ. Ovo je izvrstan način. A. Kanižlić, fran. 217. *(amo može pripadati i ovo:* Vele izvrsnijem putom hodi naša sprava po mom sudu. Ġ. Palmotić 1, 47). — Svaka li je mliš visina izvrsnija od nizina? V. Došen 16ᵇ. — Ukasuje da će misništvo ono svrhu imati i da je samo

prilika mišništva Isukrstova, prilika, velim, neizvrsna od koje izvrsnija nahodi se druga u pismih. I. Velikanović, uput. 3, 321. — Krug devetnadestni zlatnoga broja nije izvrstan *(potpun)*. B. Kašić, rit. 5ᵃ.

b. *u ovom primjeru znači što i* potpun, *ali posve u zlom smislu.* Petogradnost izvrsna. Ant. Kadčić 535.

2. *adv.* izvrsno. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izvrsno ‚egregie, eximie, praeclare'), *u Belinu* (‚eccellentemente' ‚excellenter' 283ᵃ; ‚egregiamente' ‚egregie' 285ᵇ; ‚esattamente' ‚accurate' 290ᵇ; ‚habilmente, idoneamente' ‚apte' 365ᵃ; ‚acconciamente, aggraziatamente' ‚eleganter' 19ᵃ; ‚a penello, dicesi di cose fatte con diligenza e squisitezza' ‚affabre' 89ᵃ), *u Voltiđijinu* (izvrstno ‚compitamente' ‚vollkommen'; ‚aggiustatamente, compiutamente' ‚vollkommen'), *u Stulićevu* (izvrstno, v. izvršito). Elena bila jest izvrsno lipa i uljudna. H. Lucić 185. Jere se u ńem nitkor izvrsno sahranit ne more. B. Gradić, djev. 24. Slaveći *(ga)* izvrsno. B. Kašić, zrc. 158. Jerbo čovjek ima uzkrsnuti sasma izvrsno. M. Orbin 209. O slobodo slatka i draga, izvrsno te vik ne ljubi, tko te ovako ne izgubi. I. Gundulić 365. Koli izvrsno ti hińaše sliku mlade djevojčice. Ǵ. Palmotić 1, 318. Izvrsno si učinila, što se jesi uklonila. 1, 367. Gluh izvrsno sluh otvori. P. Kanavelić, iv. 518. Da je toliko izvrsno živ da... P. Radovčić, ist. 18. Ne *(h)*raniše se izvrsno, ma samo potribito. I. Ančić, ogl. 101. Čim su izvrstno side hitre sgradili u hip. J. Kavańin 198ᵃ. Ko se od nas ljubi izvrsno cić dobrote svoga bitja *(Bog)*. 500ᵇ. Nijesu umjeli izvrsno molit Boga. V. M. Gučetić 45. Budući grčki jezik izvrsno razumio. A. Kanižlić, kam. 449. Grad ovi jest izvrsno krstjanski i pravovirni. 461. Grčki jezik izvrsno znajući. 656. Nije li istinitim načinom podpuno i izvrsno Isukrst naš? uzr. 74. Kad ženidba ne može podpuno ni izvrsno zlamenovati sjedińeńe. Ant. Kadčić 24. Izvrsno prid oči postaviti. D. E. Bogdanić xi. — *U naj starijem primjeru znači: osobito.* Grubo je viditi, redovnik sa svima dug jasik imiti, ki razbora nima. izvrsno divica, Boga ka je obrala za svoga nevistca, ter mu divstvo dala, tiha biti ima tere umiljena. M. Marulić 108.

IZVRSTEN, *adj. vidi* izvrstan. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka (nepouzdano, jer stoji samo radi slika).* Er kô tri su zla korena kâ otrovnim sokom more, tri i lijeka izvrstena protu ńima da se otvore. J. Kavańin 362ᵃ.

IZVŔSTI SE, izvŕzêm se, *pf. u Vukovu rječniku:* na koga, kao napasti, omrznuti, početi vikati na koga ‚anfeinden' ‚infesto'. — *Složeno:* izvrsti. — *Akc. je kao kod* istresti.

IZVŔSTISTVO, *vidi* izvrstitstvo.

IZVŔSTIT, *adj. vidi* izvrstan. — *Od* xv *vijeka.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (izvrstiti ‚privatus' ‚particolare') *i u Stulićevu (us* izvrstan).

1. *adj.* — *Komp.:* izvrstitijî (Korizm. 40ᵃ; M. Divković, nauk. 41ᵇ; I. Ančić, ogl. xxi. 51; svit. 61. 176. 227; vrat. 112; A. Baćić 308; A. Kanižlić, uzr. 157; bogoljubn. 2; F. Matić 9. 10; And. Kačić, kor. 97; M. Dobretić 90).

a. *o čeljadetu (vidi* izvrstan, 1, a). Bog te stvori na svu priliku dobru, mnogo plemenitu, i razumnu, izvrstitu. M. Marulić 317. Beseda izvrstitoga i slavnoga doktura. Naručn. 18ᵃ. Od takova velika i izvrstita oca. Transit. 140. Izvrstiti likar. Korizm. 5ᵃ. Naukom, svetińeju 'zvrstit. Š. Kožičić 10ᵇ. Človik naučen mnogo i rečnik 'zvrstiti. 16ᵇ. Učitelja 'zvrstitago. 80ᵃ. Ka jednomu izvrstitu mužu. F. Vrančić, živ. 20. Jesi pri Bogu izvrstita. 105. Pod osinom plemenita, izvrstita i golemna gospodina. M. Gazarović v. Misnici su izvrstitiji od kralja zemaljski. I. Ančić, ogl. xxi. Ako nije izvrstitiji znanjem. 51. Biskup izvrstiti. svit. 98. Gospoda vas među ostalim toliko izvrstita nađoše, da vas staviše za vladaoca. J. Banovac, razg. viii. Ako ćeš živit životom duhovnim, i u ńem napridovat, da budeš u ńem svršen i izvrstit, čini molitvu. 21. Bog je u sebi tako izvrstit da sve ono što je moguće bit izvrstitosti jest u ńemu. J. Filipović 1, 29ᵇ. Izvrstiti gospodaru! 8, v. O privedra i izvrstita divico Marijo! B. Pavlović 49. Izvrstit si među svimi. P. Knežević, pism. 7. Bi proslavljen kako vitez izvrstiti. živ. 48. Focio je u svakovrstnomu znańu izvrstit bio. A. Kanižlić, kam. 12. U poniženstvu i uzdržańu požuda svojih izvrstit. 50. Tako mudra i u svemu izvrstita čovika nije istok vidio. 114. Stara i izvrstita Krstjanka. 145. Vojnici izvrstiti pod zastavom Isukrsta. 241. U kripostima je svrhu drugih izvrstit. 394. Čifuti bijau vele izvrstiti u obsluživańu zakona. 522. Nitko, premda svet i izvrstit. bogoljubn. 487. Po običaju ljudi izvrstiti*(h)*. F. Matić 39. Videći ga mudra i u svemu izvrstita. F. Radman 8. O kako bi lijepo bilo gledati jednog starog čovika, jednu staru ženu koji su u svima kripostima izvrstiti! B. Leaković, gov. 27. Koji izvrstitu i kriposnu dušu imade. 100. Ne može biti izvrstit Krstjanin. nauk. 174.

b. *o čemu tjelesnom (vidi* izvrstan, 1, b). O 'zvrstita jistvino! Transit. 180. Nošaše jednu zdelu plnu jistvin izvrstitih. Mirakuli. 180. Uzdržati se od jedenja nenarejena izvrstita. Korizm. 2ᵇ. Zaručnici se prsten od srebra i zlata daje, naj izvrstitiji ruda. I. Ančić, vrat. 112. Budući da je kruh pšenični naj izvrstitiji. A. Baćić 308. Jerbo je tako većma izvrstit zemaljski okoliš. J. Banovac, pred. 41. — *metaforički.* Od koje kuće gosposke toliki sinovi u različita vrimena u kripostima i izvrstiti skalini vladańa biše. J. Banovac, razg. vi. Kruni ji s krunom izvrstitom. A. d. Costa 1, 115.

c. *o tjelesnom stańu (vidi* izvrstan, 1, c). Izvrstita je smrt ńegova. I. Ančić, ogl. xviii.

d. *o djelu (vidi* izvrstan, 1, d). Kada človik oće učiniti niko 'zvrstito činjeńe. Korizm. 60ᵃ. Pokle 'zvrstitaja dela stvori. Š. Kožičić 48ᵃ. Koliko je posao izvrstit, toliko valja da se izvrstitije pripravi oni koji je zamislio da ga čini. J. Filipović 1, 279ᵃ. — *amo bi mogli pripadati i ovi primjeri:* Slatkost riči ńegovih veće izvrstitih od vsih inih. Transit. 22. Očenaš, naj izvrstitija molitva. I. Ančić, svit. 227. Izvrstiti odgovor dade. S. Badrić, ukaz. 18. Koja je molitva naj izvrstitija i naj plemenitija? F. Matić 9. Knez Vukosav Vladimirović imade izvrstitu diplomu od Kotromana. And. Kačić, razg. 188.

e. *vidi* izvrstan, 1, e. Radi dobar izvrstitih koje mi je podilio. L. Tersić 41. Koji je dar izvrstitiji? A. Kanižlić, uzr. 157.

f. *o duševnom stańu (vidi* izvrstan, 1, f). On je velik po ńegovu 'zvrstitomu životu. Transit. 160. Ako ne imade izvrstita nauka i života. I. Ančić, ogl. 68. Jeda bi mu Bog darivao kripost naj izvrstitiju. svit. 176. Zato nije čudo, da se gledaju tolike sluge Božje nastojati s tolikim mlogim trudima na spasenje i zdravje svoga iskrńega a to za naslidovati milosrdnu ljubav izvrstite volje istoga Boga. L. Tersić vii. Svoju narav i bitje izvrstito ima od oca. S. Badrić, ukaz. 88. One izvrstite kriposti. J. Banovac,

pred. III. Koliko može jedno izvrstito skrušeńe. 76. Divičanstvo jest jedna kripost izvrstita. razg. 50. Daruj mi izvrstito poniženstvo. prisv. obit. 31. Prilika od izvrstite čistoće. 52. Podpunu izvrstitu viru ište. A. Kanižlić, kam. 121. Probuđivao srdce svoje na izvrstitiji život. bogoljubn. 2. Udili mi ljubav izvrstitu. 189. Podložan bijaše svojim starijim po priizvrstitomu posluhu. fran. 121. Način od izgledna i izvrstita života. 140. Pošteńe i ljubav jesu kriposti izvrstitije nego strah. F. Matić 10. Što imaše ti prikazati dobromu Isusu na posvetilište sa izvrstitu ljubav? M. Lekušić 108.

g. *o čemu umnom (vidi* izvrstan, 1, g). To je račun 'zvrstit. Naručn. 77a. Urišen izvrstitim dostojanstvom. Transit. 26. Rěči koristi naj izvrstitijih. Korizm. 40a. Od hvale imena velikoga izvrstitoga. 79a. Človik dobar i izvrstita nauka. Š. Kožičić 30a. Da nam zakon vele plemeniti i izvrstiti. M. Divković, nauk. 10b. Moć naj izvrstitija. I. Ančić, svit. 61. Izvrstito poznańe od svih moji griha. J. Banovac, prisv. obit. 46. Pun i izvrstit nauk od Duha svetoga. A. Kanižlić, kam. 756. Da s tobom se izvrstitim načinom sjedinim. bogoljubn. 179 Jedan izvrstiti izgled. A. Tomiković, živ. III.

h. *o ‚stvari' uopće.* Nijedna stvar nije izvrstitija nego li je imati čistu dušu. M. Divković, nauk. 41b. Stvar izvrstitija i potribitija to jest materija. M. Dobretić 90.

2. *adv.* izvŕstito. — *Komp.*: izvrstitijê (I. Ančić, vrat. 191; J. Filipović 1, 279a). Ubogije i stranije vsljubi i pomože 'zvrstito že sini Paleologov. Š. Kožičić 83a. Tko izvrstito rani slugu svoga. I. Ančić, ogl. 113. Da ne bi se oblačio izvrstitije od svoji mlađi. vrat. 191. Da što virno prosimo, izvrstito dostignemo. L. Terzić 358. Jer vas izvrstito među ostalim nahodim dostojne, i u gospostvu roda i plemena još od vrimena stari uzvišene. J. Banovac, razg. v. Ozdravi izvrstito odma pred. 145. Da što virno prosimo, izvrstito da dostignemo. blagosov. 47. Mandalina tako se izvrstito k Bogu obrati, da bi ona svetica. J. Filipović 1, 249a. Toliko vaja da se izvrstitije pripravi oni. J. Filipović 1, 279a. Obd žavati podpuno, cilovito i izvrstito čistoću. A. Kanižlić, kam. 210. Isus je zakon izvrstito ispunio. 514. Odluči tako izvrstito činiti. M. Zoričić, osm. 8. Između ostalih izvrstito gledau. And. Kačić, kor. 458. Jesu izvrstito gledani od principa. 478. Isus ljubio je nas izvrstito jerbo je ljubio znajući i sami ljudi bili su izvrstito ljubiti jerbo su bili ljubiti ne znajuć. A. Tomiković, gov. VI. Sam je Isus ljubio pravo i izvrstito. 64. Nitko od nas nije tako i toliko izvrstito zdrav da ne ima na sebi kakvu takvu bolest. 301.

IZVRSTITOST, *f. osobina onoga što je izvrstito.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. izvršitost). Tvoj otac ima niku 'zvrstitost nad tobu ke ti nimaš svrh ńega. Korizm. 42b. Da se po dostojanstvu veličanstva i izvrstitosti ima dati i učiniti čast i počtenje komu se pristoji. M. Divković, bes. 58a. Imade izvrstitost svrhu svije. I. Ančić, svit. 153. Darovma i izvrstitostma naravnim. A. Bačić 451. Da je sklad jedna izvrstitost. J. Banovac, pred. 89. Ostaviši svitu odkrivat vaše bratje Frane, Kažimira i Krste izvrstitosti. razg. VII. Bog je u sebi tako izvrstit, da sve ono što je moguće bit izvrstitosti jest u ńemu. J. Filipović 1, 29b. Ova crkva da je prava crkva četiri navlastito izvrstitosti u sebi ima imat. 1, 178b. Jaspre koja je našega savećańa i naše izvrstitosti razrušeńe. P. Filipović 16. Kako u jednomu redovniku ubogomu jest kripost i izvrstitost uboštvo. 85. Ovi vaše očinske izvrstitosti namistnici. A. Kanižlić, kam. 118. Substantivum po sebi zlamenuje izvrstitost i kripost. 193. Stari kanon apoštolske izvrstitosti. 213. Naučiti možemo izvrstitost u posluhu. E. Pavić, ogl. XIII. Moreš doći u poznańe izvrstitosti i veličanstva jezika tvoga. And. Kačić, kor. 12. U ńima našlo se je okolo sto zabluda protiva naravi i posobitostima iliti izvrstitostima Božjima. I. Velikanović 1, 291. Koji sciňahu, da izvrstitost krstjanska uzdržavaše se u nikoliko dila od kriposti. Đ. Rapić 151. I hoćeš kod ńega naučiti, u kolikoj cini i izvrstitosti imaš tvoju držati dušu. 411. Poznati će Božje izvrstitosti i kriposti. B. Leaković, nauk. 12. Druge neskončane izvrstitosti. 144. Hotio je u ńemu Bog svoju slavu, izvrstitost i veličanstvo pokazati. 416. Kad bi promišljali Božje izvrstitosti. 437. Kad su oni došli na ovoliku izvrstitost. gov. 27. On neizvržena i neskončana izvrstitost. 137. Izvrstitost od koga zanata. A. Tomiković, živ. III.

IZVRSTITSTVO, *n. vidi* izvrstitost. — *Na dva mjesta* XVI *i* XVII *vijeka (na drugom je ispalo* t *ispred* s). Po izvrstitstvu svetih pisam. Transit. 163. Komu budi fala, poštenje i izvrstistvo u vike. P. Posilović, nasl. 98b.

IZVRSTVO, *n. vidi* izvrsnost. — *Uprav* izvrstetvo, *ali* t *ispada između dva* s. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Cića izvrstva dila i čistiňe srca. Nauk. brn. 11b.

1. ÌZVRŠAN, izvršna, *adj.* perfectus, *vidi* izvrstan, *od čega je načińeno kao da postaje od* izvršiti. — *Od* XVII *vijeka kod pisaca, a između rječnika u Belinu* (‚perfetto, che ha in se perfezione' ‚perfectus' 555a).

a. *adj.* — *Komp.*: izvršnijî (I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 10; 1708. 9; J. Matović XVIIa. 50. 116 *i još na nekoliko mjesta).* Onaj izvršna istina. B. Kašić, nač. 25. Oni izvršni parac. 40. Bog i čovjek pravi istini i izvršni. 46. Čovjek veoma u kripostijeh izvršan. 60. Naj izvršnija i boja od svih inih. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 10. Ne ovakovu spomenu toliko izvršnu, nego jednu spomenu običajnu. P. Radovčić, nač. 21. Sinu izvršne dal si hvale. A. Vitaljić, ist. 27a. Ki 'e izvršna mo'a didina. 44b. Koje se pristoje k jednoj izvršnoj pravednosti. 50. Sve po izvršnoj tvoj mudrosti stvorio jesi. 351b. S izvršnim i s punim pokojem počinuti. 474. S tebe izvršnu diku primam. ost. 189. Bolesti izvršne od grihov. H. Bonačić 23. Ovo je ljubav izvršna. 39. Druga dila ne toliko izvršna. 52. Opet se skrušeńem izvršnim s Bogom sjedinio. A. Kanižlić, uzr. 147. Bi dana izvršnija krepost našijema redovnicima, nego Mojsesovijema. J. Matović XVIIa. Čovjeka ockvrnuta povraćaju na izvršno zdravlje. XVIIa. Ovdi imaš priliku izvršne molitve. XXa. Od ńega izlaze svaka izvršna dobra. 14. Budite izvršni, kako i otac vaš izvršan jest. 14. Bi izvršni bog i izvršni čovjek. 37. Budući Jesukrst pravi i izvršni čovjek. 45. Privelika i izvršna ljubav Jesukrstova. 46. Tijelo mnogo izvršnije. 50. Ne mogu ljudi dostignuti izvršno blaženstvo. 107. Uskrsnuti će s cijelijem i izvršnijem tijelom. 109. U ovomu naši sakramenti primnogo jesu izvršniji od sakramenata staroga zakona. 183. Stavniji i mnogo izvršniji vojnik Jesukrstov. 177. Da su se prikazala izvršnija poglavja od onijeh stvari. 231. Jedan nauk izabrani i izvršni. 301. Da je ńegova narav mnogo veće izvršnija. 309. Plode prinosi obilate i izvršne. 365. Ako koji u riječi ne pomankaje, ovi izvršan jest čovjek. 406. Ne-

besa se uzdržuju nerazsutna i izvršana *(jamačno štamparskom griješkom mj.* izvršna) u jakosti. 459. Da je slava ńeka milost blaženа i izvršna. 470. Po naravi jesu izvršniji od ļudi. 503. Odkud samo s vrimenom i godinama jest izvršne kriposti pokazivao. B. Leaković, gov. 26.

b. *adv.* izvršno. — *Komp.:* izvršnijê (J. Matović 159). Ki ta rajska dobra mnoga dâ mi izvršno razumiti. A. Vitaļić, ist. 44ᵇ. Nijesu izvršno istomačene ovdi sve naredbe. 4. Nemu će se podložiti podpuno i izvršno stvari. 31. Ne možemo izvršno razumjeti božanstveno biće. 119. Izvršnije budu uvježbani u naredbami. 159. Kako bi ļudi izvršno obslužili ovi zakon. 880. Kako bi ovo istinito mogli izvršno činiti 518.

2. ÌZVRŠAN, izvršna, *adj. koji pripada izvršivańu, koji izvršuje. — Načińeno u naše vrijeme od pisaca, ali se nalazi i u Stulićevu rječniku:* ‚efficax' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara (?).* Izvršni umjetnik ‚ausübender künstler'. Jur. pol. terminol. 53. Izvršna vlast ‚vollstreckende gewalt'. 605. Izvršna zaporka ‚vollstrekungs-clausel'. 605. U §. 20. izvršnoga propisa (‚vollzugs-vorschrift'). Zbornik zak. 3, 101.

ÌZVRŠĆINA, *vidi* izvrština.

IZVRŠENOST, *f. osobina onoga što je izvršeno. — Od* XVIII *vijeka.* Jerbo se na prvoj uči izvršenost, koja sve svete kruni. E. Pavić, ogl. 296. Približivaše Babilonija k velikoj izvršenosti. D. E. Bogdanić 44. *u Šulekovu rječniku:* ‚eminenz'.

IZVRŠENSTVO, *n. vidi* izvršenost. — *Samo u Stulićevu rječniku (s osobitijem značeńem):* ‚forma (in Peripateticorum sensu)'.

IZVRŠÊŃE, *n. djelo kojijem se izvrši. — Stariji je oblik* izvršenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izvršenje), *u Belinu* (izvršenje ‚adempimento, esecutione' ‚executio' 33ᵇ; ‚essecutione' ‚executio' 293ᵇ; ‚perfezione, compimento' ‚perfectio' 554ᵇ; izvršenje poželjenja ‚adempimento di desiderio' ‚optati effectio'; izvršenje obećanja ‚adempimento di promessa' ‚promissi effectio' 33ᵇ), *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Daničićevu* (izvrьšenije ‚perfectio'). Vь izvrьšenje sveprêsvetago duha. Mon. serb. 480. (1445). Ova ļubav jest ispuńenje i izvršenje zakona. Š. Budinić, sum. 27ᵇ. Izvršenje i posluh zapovêdij Boga. 54ᵃ. I da slavni pir čini se za izvršeńe moje sreće. G. Palmotić 2, 170. Za uzaći na podpunstvo i izvršeńe vaļa napre da se razlučiš od svake zloće. M. Radnić 477ᵇ. Za izvršenje od ove naredbe. M. Bijanković 6. U izvršeńu moje odluke. I. Đorđić, salt. 1. Čijem sam na očigled većekrati ńihovo izvršeńe zamjerio. ben. 164. Izvršeńe pokore. A. Baćić 388. Govore niki naučiteļi, da izvršeńe pokore nije dio od bistva sakramenta. J. Banovac, razg. 246. Ļubavi Božije iskušańe jest zapovijedi ńegove izvršeńe. F. Lastrić, test. 68ᵃ. Po izvršeńu zapovidi ńegovi i zakona. test. ad. 41ᵇ. Izvršeńa pokore naređene. A. Kanižlić, bogoļubn. 114. Za izvršeńe tijeh događaja. S. Rosa 16ᵃ. Imo je svoje raspremjeno izvršeńe. 21ᵃ. Sve bješe imalo svoje izvršeńe. 161ᵃ. Izvršenje sviju sakramenata. A. d. Costa 1, 58. Da pivanjem i ostalim lipim izvršenjem veličiti se bude. 1, 126. Ako se ne može odmaknuti izvršeńe suda. Ant. Kadčić 159. Da se u ńemu uzdržuje izvršnost i izvršeńe svijeh stvari. J. Matović 65. Ova jedna posvetnica kako izvršnost i izvršeńe svijeh *(posvetilišta).* 229. U 4. dilu izvršeńa svoje bogoslovice. M. Dobretić 86. Srcem skrušeńe, usti ispovińenje i s dilom izvršeńe pokore. 149. Srčano napridova u izvršeńu pastirski dužnosti. I. J. P. Lučić, izk. 9. U izvršeńu bogoļubstva. J. S. Reļković 442. Po izvršeńu s. mise. M. Dragićević 198. Ļubav je izvršeńe zakona. Vuk, pavl. riml. 13, 10. *(u predgovoru k Novom Zavjetu god. 1847 na str.* VII *Vuk broji ovu među riječi što nije čuo u narodu da se govore, nego ih je sam načinio).* Nego da ima stanovito izvršeńe proti svakomu. Pravdonoša. 1852. 2. Izvršeńe kazni ‚straf-vollstreckung, vollziehung'. Jur. pol. terminol. 489. Izvršeńe ‚vollführung'. 604. Izvršeńe ‚vollziehung, vollzug'. 605.

IZVRŠÉTAK, izvršétka, *m. djelo kojijem se izvrši, ispuńeńe. — Ovom riječi Vuk prevodi u novom zavjetu grčku* πλήρωμα. Za uredbu izvršetka vremena (εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος). Vuk, pavl. ef. 1, 10.

IZVRŠÈVATI, izvršujêm, *impf. vidi* izvršivati. — *U pisaca čakavaca i u ńekijeh štokavaca od* XVI *do* XVIII *vijeka.* Da tvoju voļu budem podpuno izpuńati i izvrševati. A. Gučetić, roz. mar. 169. Ńegove zapovijedi izvrševahu. 300. Tvoje zapovijedi podpuno izvrševati. roz. jez. 268. Jedan će grijeh drugi izvrševati. M. Divković, bes. 884ᵃ. Izvršujemo zavjet koji smo zavjetovali. nauk. 85ᵇ. Molbe uženijenje izvrševati pohiti. B. Kašić, nasl. XIII. Da vazda izvršavati buden voļu vašu prisvetu. P. Radovčić, nač. 578. Ki izvrševahu to. ist. 56. Izvrševati zakone. A. d. Costa 1, 5. Što imamo virovati, ufati, izvrševati i uzimati. Ant. Kadčić 31.

IZVRŠILAC, izvršioca, *m. vidi* izvršiteļ. — *U Šulekovu rječniku:* ‚vollzieher'.

IZVRŠINA, *f. vidi* izvrština. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (može biti da je štamparska pogreška i da treba čitati* izvrštinu). Tko bi reko da još grih današńi ima svoju izvršinu, još jesu bilila i rumenila za opačine. A. d. Bella, razgov. 40.

IZVRŠIT, *adj. vidi* izvrstan, izvršan, izvrstit. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚praecipuus') *i u Stulićevu* (v. izvrstan).

a. *adj.* — *Komp.:* izvršitijî (M. Jerković 7). Koji bi u svemu izvršit bil. F. Vrančić, živ. 104. Mjerom dobrom, izvršitom, natrepanom i svrhuobilatom. M. Divković, bes. 690ᵇ. Gospodarica izvršitim načinom svake stvari. I. T. Mrnavić, ist. 3. Budući pamet naša naj plemenitiji i izvršitiji dar kojim nas Bog nadari. M. Jerković 7. Od ke se ne može misliti stvar veće izvršita. P. Radovčić, ist. 16. Poglavitim i izvršitim načinom. 85. U stvoreńu ne mogu biti veseļa izvršita zašto samo veseļe Božje jest izvršito. M. Radnić 10ᵇ. Neka se učini svim, primajući ju, izvršiti lik. L. Terzić 168. Duh sv. izvršita učini naša dilovanja. F. Parčić 13. Do svrhe izvršitim načinom. 68. Uvridih tebe, trojstvo izvršito. 77. Izvršita učini dilovanja moja. 87.

b. *adv.* izvršito. — *U Stulićevu rječniku:* ‚perfecte, absolute, eximie, egregie, praestanter'.

IZVRŠITEĻ, *m. čovjek koji izvrši. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚compitore, colui che compisce' ‚perfector' 208ᵃ; ‚essecutore' ‚executor' 293ᵇ), *u Voltigijinu* (‚adempitore, perfezionatore' ‚vollender'), *u Stulićevu* (‚perfector'). Kako izvršiteļi pravde Božje. P. Radovčić, nač. 87. Ubojica je izvršiteļ onoga što mu je zapovińeno. M. Radnić 384ᵇ. Dake Židovi su bili samo izvršiteļi, Božija je pravda osudila. B. Zuzeri 58. S arkańeli većih izvršiteļa dilovańa. J. Banovac, blagosov. 307. Starog zakona izvršiteļ. E. Pavić, ogl. 99. Ne zapovidi svojima slugama

to jest izvršiteļom djavlom. 598. Izvršiteļi napokone voļe. Blago turl. 2, 174. Izvršenje bude se dilovati prid izvršiteļem. A. d. Costa 2, 69. Protiva sudcima svitovńim, ńihovim piscem, svitnikom, izvršiteļom. Ant. Kadčić 289. Jesukrst, nareditelj i izvršiteļ poštovanijeh sakramenata. J. Matović 310. Izvršiteļ ‚vollzieher'. Jur. pol. terminol. 605. Izvršiteļ oporuke ‚testaments-executor' ‚esecutore testamentario'. B. Petranović, ručn. kńig. 32. *i u Šulekovu rječniku:* ‚ausüber'.

IZVRŠITEĻICA, *f. žensko čeļade koje izvrši. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (kod* izvršiteļ 208a) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚quae perficit'). Makar za ista bila izvršiteļica. A. Tomiković, živ. 52.

IZVŔŠITI, izvŕšîm, *pf.* peragere, exsequi, efficere, explere. — *Složeno:* iz-vršiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* izvrъšiti. — *Između rječnika u Mikaļinu* (izvršiti, dospiti, svršiti ‚absolvo, finio, conficio, perficio, expleo'; izvršiti zapovijed ‚exequor mandatum'), *u Belinu* (izvršiti, izvršujem i izvršim ‚adempire, cioè eseguire' ‚exequor' 33b; izvršiti zavjet ‚adempire il voto' ‚votum solvere'; izvršiti držanje ‚adempire il suo officio' ‚exequi munus' 34a; izvršiti, izvršujem ‚perfezionare, compire qualche cosa' ‚perficio' 554b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* izvršivati), *u Voltigijinu* (izvršiti, izvršujem, izvršivam ‚compiere, terminare, finire, perfezionare' ‚endigen, vollziehen, vollenden, vervollkommnen'), *u Stulićevu* (izvršiti, izvršujem i izvršivam ‚facere, efficere, conficere, finire, complere, expedire, absolvere, alicui rei imponere finem, explere, adimplere, peragere, exequi, satisfacere, consumere'; izvršiti zapovijed ‚jussa exequi, mandatis obtemperare'), *u Vukovu* (‚vollbringen' ‚perficio'), *u Daničićevu* (izvrъšiti ‚perficere').

1. *aktivno.*

a. *izraditi, učiniti ńešto što je promišļeno, rečeno, ili što je dužnost da se učini. a) objekat je ńešto što je zapovińeno ili drukčije izrečeno subjektu da učini, ili što mu je dužnost itd. uopće ńešto takovo što ne ishodi iz same voļe subjektove. aa) objekat je tuđa voļa, zapovijed, riječ itd. aaa) uopće.* Izvrъši imь kako je vaša milostь rekla. Spom. sr. 1, 77. (1406). Hote izvrъšiti vsu voļu velikoga vojevode. Mon. serb. 393. (1438). Da izvrši ča budete veliti. M. Marulić 4. Hotjenje da tvoje budem izvršiti. N. Dimitrović 80. Ter čini *(Bože)* da voļu izvršim ja tvoju. N. Naļešković 1, 149. Moju si zadosti zapovid izvršil. M. Držić 472. Negovo htjenje izvršiti. A. Gučetić, roz. jez. 100. Ka su tebi ugodna sa svom ļubavju izvrše. M. Alberti 360. Dopusti mi, Bože, ka su tebi ugodna vruće želiti, svrńeno izvršiti. 480. Dokli izvršim voļu tvoju. G. Palmotić 1, 402. Pospiješi se ti put luke, ter izvrši žeļu moju. 2, 24. Što višńa moć naredi, izvršiti sve trijebi je. 2, 459. Jeste li izvršili što vam je kraļ naredio? I. Ančić, svit. 23. Žudeći u svemu izvršiti ńegovu prisvetu voļu. L. Terzić 8. To je virni sluga u svemu i podpuno izvršio. P. Vuletić 66. Daklen vaļa svaka izvršiti, kao naredi ispovidnik za nepovratit se na grihe. J. Banovac, pripov. 42. I što reče oni kraļ to izvrši. 118. Izvršio je sve po voļi ovoga čaratara. A. Kanižlić, kam. 7. Zapovid ovu izvršiše. 424. Izvršivši oni sve naredbe. E. Pavić, ogl. 168. Kad službenik izvrši naredbu svoga gospara. Đ. Bašić 85. Jur bijaše izvršio do kraja sve naredbe. 206. Jozep sve izvrši što mu naređeno biše. And. Kačić, kor. 51. Naredbu Gedeon pomļivo izvrši. 124. Ti nisi izvršio ovu zapovid. M. A. Reļković, sabr. 69. Ko izvrši voļu Božiju onaj je brat moj. Vuk, mar. 8, 35. Izvršite što je Gospod zapovjedio. Đ. Daničić, 3mojs. 8, 35. Nije izvršio mojih riječi. 1sam. 15, 11. Izvršiti ‚vollziehen' ‚eseguire'; izvršiti nalog ‚einen auftrag vollziehen' ‚eseguire un ordine'. B. Petranović, ručn. kńig. 33. — *bbb) u osobitom smislu, objekat može biti što je suđeno.* Da rečeni anjeo bude izvršiti rečenu osudu. M. Orbin 100. Izvršiću na tebi sudove. Đ. Daničić, jezek. 8, 10. I potpuno izvrše ovu osudbinu. Pravdonoša. 1852. 1. Izvršiti presudu ‚exequiren (vollziehen) ein urtheil'. Jur. pol. terminol. 200. Izvršiti izreku suca ‚den ausspruch des richters vollstrecken'. 605. Izvršiti presudu kakovu ‚ein urtheil vollstrecken'. 605. — *ccc) u osobitom smislu, objekat je pokora koju odredi ispovjednik.* Jeli pokoru izvršio danu mu od ispovjednika? S. Matijević 28. Koji je *(pokoru)* dužan pokornik primiti i izvršiti *(štamparskom grješkom* izvrstiti). I. Ančić, svit. 91. Ne izvršivši pokoru. A. Baćić 389. Izvršit pokoru. S. Badrić, prav. nač. 55. Izvršiti pokoru. I. A. Nenadić, nauk. 177. Da će tu pokoru izvršiti u muka od očišteńa. M. Dobretić 73. Primiti i izvršiti pokoru. 141. Dužan je drugu *(pokoru)* pitat za izvršiti svoj dug. 255. — *ddd) također u osobitom smislu, objekat je* testamenat, oporuka *itd.* Nijesi izvršio naredbenosti od testamenta. B. Kašić, zrc. 55. Testamenat dužni su izvršiti oni kojim je ostavļen. A. Baćić 128. Voļu onoga koji čini testamenat vaļa izvršiti kako zakon. 128. Koju *(oporuku)* otje otvoriti i izvršiti. F. Lastrić, test. ad. 39a. — *amo pripada i ovo:* Rašta nijesi izvršio materinu zadužbinu? S. Ļubiša, prip. 217. — *bb) objekat može biti zakon (ili što se u zakonu određuje), pravda, pravica, pa po tome i dužnost.* Tko ļubi iskrńega, zakon je izvršio. F. Lastrić, ned. 291. Ko izvrši vas zakon Božji. Đ. Bašić 25. Ko ńu izpuni, može se rijeti istinito da je vas zakon izvršio. 142. Izvršiti zakon ‚ein gesetz vollführen'. Jur. pol. terminol. 604. — Imate na svaki način izvršit ovu crkovnu zapovijed. Đ. Bašić 33. Izpuni vas zakon i izvrši sve Božije zapovijedi. 25. Da zapovid pokore izvrši i obsluži. I. J. P. Lučić, razg. 19. Zapovid ļubavi naj većma čovika duži i steže da ju izvrši i obsluži. B. Leaković, gov. 222. — Budući izvršil tvu pravdu vrh nebes anđelske zlobe dil. N. Dimitrović 86. Ovo je služiteļ pravde Božje i evo grede izvršiti ju prema meni. P. Radovčić, nač. 33. Ali pravdu naj posli izvrše. S. Margitić, fal. 142. Da onu pravicu u dilu izvrši. M. A. Reļković, sabr. 8. — Koliko ćete Bogu odgovarat, ako vaše držanstvo ne izvršite. Đ. Bašić 4. Izvršiti držanstvo kraļevo ali redovničko. J. Matović 30. Izvršiti svoje držanstvo. 301. — *b) subjektu može što postati dužnost, ali ne kao kod a), po tuđoj voļi ili po općem zakonu, nego tijem što se sam vezao svojom riječi da će što učiniti. objekat tad može biti n. p.: aa) uopće riječ, besjeda.* Ali mi izvrši rečenje ļubovno. Š. Menčetić 184. Zakle se, da će izvršit svo'u besjedu. I. Đorđić, uzd. 191. Jer će on izvršiti riječ svoju. Vuk, pavl. rimļ. 9, 28. — *bb) obećańe.* Što obećaš izvrši. N. Dimitrović 18. Izvrši u meni tvoje obećanje, jak u Mandalijeni. 94. Mnokrat sam obećao, što izvršivši sâm se sam od sebe čudio. M. Držić 3. Da Isukrst obećanje svoje ispuni i izvrši. M. Divković, bes. 545ab. I tako sam izvršio kako mu sam obećao. R. Gamańić A3b. Pomno izvrši sve što obeća. I. Đorđić, salt. 332. Koji je obećao nije dužan iz-

vršit ga. A. Baćić 120. Ja ću moja obećańa izvršiti. E. Pavić, ogl. 93. — *cc) zakletva.* Ne imajući odluku izvršiti od šta se zakliñe. A. Baćić 69. Vaļa da izvrši zakletvu. Ant. Kadčić 264. — *dd) zavjet.* Zavjete zavjetujte i izvršite Gospodinu Bogu. M. Divković, nauk. 35b. Za izvršiti mê zavjete. I. Đorđić, salt. 398. — *ee) ugovor, pogodba.* Izvršiti ugovor ili pogodbu. A. Baćić 119. Kako će on sad pogodbu da izvrši. M. Pavlinović, rad. 44. — *ff) u narodnoj pjesmi, pobratimstvo.* Mož' li znati, jes' li zapazio, kada smo se, pobro, bratimili, bratimismo, a ne izvršismo? Hodi, pobro, u pitomu Župu, da mi bracku našu izvršimo, da se, pobro, darujemo darom. Nar. pjes. vuk. 4, 89. — *gg) i prijetńa se može shvatiti kao obećańe.* Da onaj, koji priti i straši, može izvršiti svoje priteńe. Ant. Kadčić 446. — *c) objekat je što sam subjekat odluči, namisli, želi itd.* Pak ću izvršit me odluke. Ġ. Palmotić 1, 51. Poći i izvrši tve odluke. 1, 320. Kô izvrši odluku, umrije ne do dugo. I. Đorđić, ben. 166. Odluči otići živiti u jednoj špiļi i ovu dostojnu odluku izvrši. F. Lastrić, od' 304. — Ne ću smetat srca tvoga, u to izvrši voļu tvoju. Ġ. Palmotić 2, 435. — Znadući da će izvršiti što namislili bihu. And. Kačić, kor. 12. Što naumio biše izvrši na silu. 200. Izvršiti tu zlu misao. Ant. Kadčić 244. Izvršiti svoju tamnu misao. 546. — Poželińa puti ne izvršite. I. Bandulavić 171b. paul. gal. 5, 16. Da izvršim mu požudu. Ġ. Palmotić 1, 50. Da izvršim žeļe hude. J. Kavańin 395b. Poželeńa puti ne izvršite. J. Matović 420. Sve što žudiš da izvršiš. A. Kalić 329. — *amo pripada i ovaj primjer (u kojemu može značeńe biti kao i kod* iskaliti): Kad izvršim ġnev svoj na ńima. Đ. Daničić, jezek. 5, 13.

b. *značeńe može biti uopće izraditi, učiniti, a objekat koje mu drago djelo ili posao.* Izvrši čuda sva nebeski kraļ. M. Marulić 242. Djelo koje ne mogaše izvršiti bez prolitja od krvi. A. Gučetić, roz. jez. 117. Priobraćenja koja on izvršio jest. B. Kašić, fran. 111. I za to steć, nijedno priko djelo izvršit vik ne krati. I. Gundulić 302. Za to izvršit, ja načine ne umjeh boļe izmisliti. Ġ. Palmotić 1, 317. Stvar, koju s malo muke sam si mogo izvršiti. 2, 348. Za izvršiti svoje opako djelo veće ļudi uzbudi i zove. S. Matijević 87. Podaj milost da slobodno more izvršiti dila ženidbe za začeti, poroditi i uzraniti porod svoj Bogu i ļudem ugodni. L. Terzić 264. Razdrišujem sva ona zavezanja, kojim si ti vezan i začaran da ne moreš izvršiti posla ženidbe. 273. Da vam na pomoć bude za izvršiti vašu opačinu začetu. F. Lastrić, test. 24a. Na sakramentu od pokore, kad ga spodobno izvrši. 304b. Ove on poslove s osobitom falom svoje mudrosti jest izvršio. A. Kanižlić, kam. 13. Da vrijedni bivamo štogod sveto primiti ili izvršiti. E. Pavić, jezgr. 45. Izvršiti smradno dilo. V. Došen 165b. Za izvršiti posvetilišće. Ant. Kadčić 52. Koji bi spasonosno izvršili ovi posao. I. J. P. Lučić, nar. 59. Juda s izdajstvom svojim razbojstvo izvrši. razg. 98. Misnik koji još nije izvršio misa. M. Dragićević 140. Da misnik u toj potribi Petrovoj ne izvrši mise. 141.

c. *kod izrađeńa ističe se da to biva potpuno (da ništa ne preostaje).* Za izvršit posve izvađeńe hoće se četiri broja. M. Zoričić, aritm. 20. Što ja nisam svršeno učinio po mojoj slabosti, on će nadopuniti i izvršiti po svojoj kriposti. V. Došen x. — *objekat može biti ne samo djelo nego i stvar.* Uha si izvršio meni. B. Kašić, rit. 207. Što sudjaše da će pomoći razviti i izvršiti vlasti duha mojega. D. E. Bogdanić vr.

d. *kad je objekat vrijeme, može značiti što i: navršiti, probaviti.* Prije voli i hoće trpjeti sve nemoći, negoli izvršiti jednu uru u purgatoriju. M. Orbin 126. Izvrševši svoje godine. M. Dobretić 317. Posli nego izvrše i dojdu na godine. 514.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a *(radi prvoga i drugoga primjera vidi kod* 3, a). Od mene sva pisma jur su izvršena. M. Marulić 172. Proročanstva izvršena istinitije razumiti se mogu. F. Lastrić, test. 61b. Naredba biše brzo izvršena. And. Kačić, kor. 114. Budi u svemu voļa tvoja izvršena. L. Radić 96.

b. *vidi* 1, c. Sve je do kraja taj čas izvršeno. Đ. Bašić 70. Ženidba jest od tri vrste, to jest zakonita, potvrđena i izvršena. M. Dobretić 452. Izvršeno zločinstvo ‚vollbrachtes verbrechen' ‚crimine consumato'. B. Petranović, ručn. knig. 21.

c. *vidi* 1, d. Da je ńihov rok i pogodba sa starcem učińena jurve izvršena. M. A. Reļković, sabr. 44. Od dvadeset i dva godišta izvršena. M. Dragićević 90.

d. *part. praet. pass.* izvršen *shvaća se kao adjektiv, te znači što i* svršen *ili* izvrstan *(isporedi* c), perfectus. — *Kao adj. ima i komp.:* izvršènijî (A. Baćić 45; D. E. Bogdanić 21). Srjed hrabrenstva i mudrosti i izvršene srjed krjeposti. J. Kavańin 87a. Izvršen ‚compito, compiuto, che ha la sua perfettione' ‚perfectus'. A. d. Bella, rječn. 208a. Ļubav je kripost naj veća i naj izvršenija. A. Baćić 45. Živiše bez uredba građanskih, bez vladaoca, u izvršenoj slobodnosti. D. E. Bogdanić 11. Ovako se učini društvo izvršenije. 21. Bog je podpuno izvršen. I. Velikanović, uput. 1, 12. Odveće neizvršena ona bijau, da bi svaka ponase mogla sve Isukrstovo posvetilište prikazati. 3, 320. Čovik putnik nijedno podpuno i izvršeno ne ima blaženstvo. 3, 524. — *i u teologičnom smislu.* Dobiti oprošteńe izvršeno od tvojizije grijeha. M. Radnić 387a. Da bude *(ispovijed)* cjelovita i izvršena. J. Matović 256. — *Ima u Bjelostjenčevu rječniku i adv.* izvršeno ‚perfecte, absolute'.

e. *part. praet. pass. shvaćen kao adj. i sastavļen s* ne (neizvršen) *u dva primjera znači: koji nema kraja ni konca, beskrajan, beskonačan (lat.* infinitus). Grijeh je jedna pogrda neizvršena od Boga. I. Držić 32. Jeli pravo da ja od vas primam tolika zla i uvride za neizvršena dobra, koja vam učinih? J. Banovac, pripov. 19.

3. *sa se, pasivno.* — *Između rječnika u Belinu* (‚adempirsi, effettuarsi' ‚impleri' 34a) *i u Vukovu* (izvršiti se, izvrši se, n. p. voļa čija ‚vollbracht werden' ‚exeo, perficior').

a. *vidi* 1, a. Nego se ima napuniti i izvršiti odluka. Stat. poļ. ark. 5, 301. Da se naj brže tve voļe izvrše. M. Držić 460. Kad se svršeno izvrši obit moj. D. Rańina 20b. Ńegova se žeļa izvrši. A. Gučetić, roz. jez. 68. Pilat odluči da se izvrši prošńa ńih. I. Bandulavić 99a. luc. 23, 24. I da zakon tvoj nepravi izvrši se vrh tve glave. Ġ. Palmotić 1, 208. Izvrši se odluka svrhu nepravednoga. P. Radovčić, nač. 76. Da se izvrši Božja voļa. J. Kavańin 346a. Koja osuda ne može se ni prinijeti na drugoga sudca prigledanje ni da ureda izvrši se ijednijem molbam zadržati. B. Zuzeri 98. Zaviti i obećańa ako se ne izvrše. F. Lastrić, od' 72. Ovo obećańe na porođeńu Isusovu jur izvršilo se. test. 39b. Kako sagriši, udiļ se izvrši svrhu ńega osuda. ned. 205. Dosta je da se Božja riječ izvrši. Đ. Bašić 10. Zapovidi, da se izvrši ńe odluka. And. Kačić,

razg. 17. Mogaše odrediti da se osuda izvrši. I. J. P. Lučić, razg. 40. Hoće da se ńegova zapovijed po svaki način izvrši. A. Kalić 276. Ova zapovijed sutradan se odmah izvrši. M. Pavlinović, rad. 99. — *Amo pripadaju i primjeri u kojima se govori o čemu što se prorokovalo.* Da se izvrši pismo. N. Rańina 111a. Sva se tada proročanstva izvršiše. A. Gučetić, roz. jez. 94. Jere će se izvršiti u tebi koja su rečena tebi od Gospodina. I. Bandulavić 5ab. luc. 1, 45. O kojemu Biond scini da se izvrši proročanstvo. J. Kavańin 238b. Koje se *(proročanstvo)* poslije po tanko izvrši. I. Đorđić, ben. 117. Jere jest potribno, da se proročanstva izvrše. M. Lekušić, razm. 22. Toliko gorak plač čińahu, da se bijaše istinom izvršilo govorenje proroka Jeremije. M. Lekušić, razm. 137. Al' da se izvrši proročanstvo s. Isaije. F. Lastrić, test. 159b. Tomačeći da su se izvršila pisma i proročanstva od Mosije došastoga. ned. 59. Izvrši se pak i drugi dio ńegovoga proročanstva. E. Pavić, ogl. 328. Tada se izvrši što je kazao prorok. Vuk, mat. 27, 9. Da se izvrši sve što je napisano. luk. 21, 22. Da se izvrši riječ što reče . . . jov. 18, 9. Izvrši se pismo. jak. 2, 22. *i ovaj primjer:* Da su se vse kletvi na ńemь izvrьšile. Mon. serb. 237. (1399).

b. *vidi* 1, b *i* c. Sej zapisanjo izьvrьši se vь lêto 1442. Mon. serb. 424. Tva zahvala izvrši se štetom glave tve. Ġ. Palmotić 2, 357. Da se u crkvi izvrše ceremonije. Ant. Kadčić 135. Neka bi se izvršilo otajstvo spaseńa i odkupļeńa. J. Matović 60. Prid svidocima ženidba izvršiti će se. I. J. P. Lučić, nar. 47. No iz crkve izļegoše Turci, dok se zakon izvrši hrišćanski. Nar. pjes. vuk. 3, 69.

c. *o vremenu, vidi* 1, d. Brijeme se izvrši. M. Vetranić 2, 207. Jurve se je treti dan puno izvršio. M. Držić 417. Sva vremena kad se izvrše. J. Kavańin 440a. Izvršili se jesu dnevi od poroda, i porodi sina svoga. J. Banovac, razg. 47. Moleći Boga i čineći pokoru, doklen se tri godine izvrše. 82. Izvršili se jesu dnevi da porodi. F. Lastrić, test. 322. A kad mi se izvrši, djevojko, osmi danak. Nar. pjes. bog. 12. Već se peti sahat izvršio. Nar. pjesm. hörm. 2, 158. Jerusalim će gaziti neznabošci dok se ne izvrše vremena neznabožaca. Vuk, luk. 21, 24.

d. *o broju uopće, ispuniti se.* Dokle se broj od izabranijeh ne bude izvršiti i ispuniti. M. Orbin 192. Da se broj opačina tvoji izvršio. F. Lastrić, svet. 155b.

e. *u jednom primjeru* XVII *vijeka znači: svršiti se, pa po tom nestati.* Ļubav nikada se neće izvršiti, nego u vike pribivati. I. Ančić, vrat. 113.

f. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka znači: napuniti se do vrha.* Kada se nađe jedna lađa na moru među valovima, što prvi put i drugi u ńu zapļusne vode morske, ne more ju potopiti ali često zapļuskujući napuni ju tako, da naj poslidńi pļusak, premda mańi od drugije, potopi ju, zašto se izvrši. F. Lastrić, ned. 169.

IZVRŠITOST, *f. osobina onoga što je izvršito, vidi i* izvrština. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚perfectio, excellentia, praestantia'). Da po vlasti svaki prsten nosi na ruci, izvršitost samim naučiteļima dopuštena i onim koji su uzneseni na crkovna dostojanstva. J. P. Lučić, bit. 19.

IZVRŠITSTVO, *n. u Stulićevu rječniku: uz* izvršitost. — *nepousdano.*

IZVRŠIV, *adj.*

a. *u aktivnom smislu, koji izvrši.* — *U dva pisca* XVIII *vijeka u osobitom teologičnom značeńu o milosti Božjoj* (efficax), *i u Stulićevu rječniku* (‚exequens'). Milost plodiva oli ti izvršiva. Ant. Kadčić 9. M. Dragićević 20.

b. *u pasivnom smislu, koji se može izvršiti.* — *U pisaca našega vremena.* Izvršiv ‚vollziehbar'. Jur. pol. terminol. 605. *i u Šulekovu rječniku:* ‚ausführbar; vollziehbar'.

IZVRŠÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se izvršuje.* — *Između rječnika u Vukovu.* Popečiteļ pravosudija dužan je osnovati, popraviti i nagledati sve, što služi k točnome i sovjestnome izvršivańu zakona. Nov. sr. 1885. 81. Popečiteļ crkveni djela i narodnoga prosvešteńa dužan je motriti na izvršivańe bogosluženija. 1835. 85. Izvršivańe ‚ausübung'. Jur. pol. terminol. 53. Izvršivańe ureda ‚versehung eines amtes'. 584. *i u Šulekovu rječniku:* ‚vollziehung'.

IZVRŠÍVATI, izvršujêm *i* izvršîvâm, *impf.* izvršiti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 2), *a između rječnika u Belinu (praes.* izvršujem *i* izvršivam *kod* izvršiti), *u Bjelostjenćevu* (izvršujem, izvršiti ‚perficio, absolvo', v. obvršujem), *u Voltiģijinu (kod* izvršiti *ima praes.* izvršujem *i* izvršivam), *u Stulićevu* (izvršivati, izvršivam ‚agere, efficere', *a kod* izvršiti *ima i praes.* izvršujem), *u Vukovu* (izvršivati, izvršujem ‚vollenden' ‚perficio').

1. *aktivno.*

a. *vidi* izvršiti, 1, a. Koji zlovoļno naručeni posluh izvršuju. A. Gučetić, roz. mar. 210. Izvršujući naredbu svetoga zbora tridentinskoga. M. Alberti IX. Što god srce u sebi prvo odlučuje, to izvan potle dili izvršuje. A. Georgiceo, pril. 98. Neg sve zlobno što zamisli kraļ zločudni izvršiva. P. Kanavelić, iv. 19. Izvršivaj tvê zavjete. I. Đorđić, salt. 162. Zavjete obećane izvršivaj vrh otara. 254. *(Bog)* izvršuje obećańa. 355. Što obećaš izvršuješ. 375. Sve mu obeća i što je ļepše hoće sve izvršivat. B. Zuzeri 15. Ne izvršuje dužnosti. A. Bačić 89. Jedni se ispovidaju, a ne izvršuju što ispovidniku na ispovidi obećaju. J. Banovac, razg. 166. I ove je pritńe Bog izvršiva pedipsavajući priļubodivce. J. Banovac, pripov. 183. Ne zapovidi primajući i izvršujući. F. Lastrić, test. 393b. Ostala su stvoreńa naredbe tvoje podpuno izvršivala. ned. 11. Jesu li virno naredbe ńegove izvršivali i zapovijedi obslužili. 406. Primivši odrišeńe, pokoru izvršuje. A. Kanižlić, bogoļubn. 114. Svak izvršiva svaku tvoju zapovijed. Đ. Bašić 70. Koji izvršuje rečeno osuđeńe. Ant. Kadčić 25. Izvršivati svoje sklonosti. J. Rajić, pouč. 1, 40. Lasno je zapovijedati, al' je mučno izvršivati. Nar. posl. vuk. 166. Počeo sam je *(želu)* izvršivati. Vuk, dan. 1, 2. Onaj koji je neobrezan i izvršuje zakon. pavl. rimļ. 2, 27. Izvršuj jednako što je zapovjedio da izvršuješ. Đ. Daničić, 5mojs. 11, 1. Ko ne bi izvršivao zakona. jezdr. 7, 26. Ne izvršivaše zakona tvojega. nemij. 9, 34. Blagosiļajte Gospoda, anđeli ńegovi koji ste silni krjepošću, izvršujete riječ ńegovu. psal. 103, 20. — *Amo mogu pripadati i ovakovi primjeri (jer se služba shvaća kao dužnost).* Da podobno moremo izreći načine od velike službe, i da oni budu umiti dobro prociniti i virno izvršivati. M. Bijanković 98. Da su službe mańijeh redova pomļivo izvršivali. A. Bačić 409. Ńega sudac glavni jest primio, da pravije izvršuje vladu u Perugi. Nadod. 29. Koju ćemo *(službu)* mi izvršivati. M. A. Reļković, sabr. 38. Nego su izvršivali beratlijnske službe. Vuk, dan. 2, 97. Izvršivati

pravosuđe ‚die rechtspflege ausüben'. Jur. pol. terminol. 58. Izvršivati ured ‚ein amt versehen'. 584. Izvršivati ured ‚ein amt verwalten'. 593. — *i ovaj primjer*: Ako dilom izvršujemo što virujemo. S. Margitić, fal. 246.

b. *vidi* izvršiti, 1, b. Koji tjelesna djela izvršuju. M. Divković, bes. 618ª. Jedno misli, drugo odkriva, izvršiva troće dilom. I. Gundulić 470. Zlobe slične srcu svomu dje izvršiva u vrlini. P. Kanavelić, iv. 4. Koje *(ispoviđeńe od vire)* za dičicu, kako i sada na krśteńu roditeļi izvršivahu. F. Lastrić, test. 38ᵇ. Nikad više požudama tilesnim vrata ne otvoriti nego žestokim pokorama tilo svoje morit i zauzdavati, što i izvršiva za 30 godina. svet. 118ª. Doklen ćeš u meni izvršivat na izprazno tolike trude. M. Zoričić, osm. 45. Nejma prilike izvršivati ono što zna. M. A. Reļković, sabr. 5. Misa uzdrži u sebi tri kriposti, to jest dostojnļivu, isprosujuću i izvršujuću. M. Dobretić 368. Koji dobra dila i kriposti svete izvršuju. B. Leaković, gov. 3. Kad bi kriposti svete izvršivali. 58. Mlogi ļudi izvršuju takve kriposti koje su vridne platje vičńe. nauk. vi. Blago tome sluzi kojega došavši gospodar ńegov nađe da izvršuje tako. Vuk, mat. 24, 46. Izvršivaše osvetu na domu Ahavovu. Đ. Daničić, 2dnevn. 22, 8.

c. *na jednom je mjestu* xviii *vijeka objekat* muke *(u purgatoriju), te je vršeńe uprav pasivno trpļeńe. mogao bi pripadati ovaj primjer i pod* a, *jer su muke od Boga naložene.* Ima tako misto gdi duše izvršuju muke vrimenite. A. Bačić 520.

d. *vidi* izvršiti, 1, c. Ispovijed izvršuje skrušeńe, to jest čini ga izvršna. J. Matović 251. A jere milost izvršuje narav. 306. Izvršujući svetost u strahu Božjemu. 389.

2. *sa* se, *pasivno.* — *Između rječnika u Vukovu* (izvršivati se, izvršuje se ‚vollendet werden, in erfüllung werden' ‚fit satis e. g. voluntati divinae'). Odijeļenje oda zla što se po strahu izvršuje. B. Gradić, duh. 9. Ali se istinito izvršuje sveto pismo, koje je rečeno u salmu. M. Divković, bes. 205ª. Koliko s grubļijem načinom izvršuje se izvańsko djelovańe, toliko je teže. S. Matijević 40. Koliko se ima pokore izvršivati. F. Lastrić, svet. 126ª. Grih koji se s dilom izvršuje. J. Banovac, pred. 131. Na ispovidi se obećaju a ne izvršuju. pripov. 41. Da se na ńem izvršuje govoreńe Jobovo. M. Zoričić, osm. 47. Koji *(dani)* izvršivahu se na prvi dan ģenara. S. Rosa 32ᵇ. Da se po dva načina ova oblast od kļuča izvršuje u svetoj crkvi. Ant. Kadčić 225. Kraļestvo na zemļi počińe, a na nebu izvršuje se. J. Matović 31. S kojijem se načinom izvršuje sakramenat krśteńa. 144. Da se istinito čini i izvršuje krśteńe. 149. S kojom formom, to jest, s kojijem riječima izvršuje se ovi sakramenat? 277. Ako ima još kakva druga zapovijest, u ovoj se riječi izvršuje. Vuk, pavl. rim. 13, 9.

IZVRŠIVOST, *f. osobina onoga što je izvršivo.* — *U pisaca našega vremena.* Izvršivost ‚vollziehbarkeit'. Jur. pol. terminol. 605. *i u Šulekovu rječniku*: ‚ausführbarkeit'.

IZVRŠNIČKI, *adj. koji pripada izvršivańu (uprav izvršnicima).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Izvršnički ‚executions- (vollziehungs-)'. Jur. pol. terminol. 199.

IZVRŠNIK, *m. vidi* izvršiteļ. — *Načińeno u naše vrijeme.* Izvršnik ‚vollstrecker'. Jur. pol. terminol. 605. Izvršnik oporuke ‚testaments-executor'. 502.

IZVRŠNOST, *f. osobina onoga što je izvršno.* — xvii *i* xviii *vijeka.* Svaka čovječanska izvršnost. B. Kašić, nač. 19. Za izvršnos koje si dostojna. B. Kašić, nač. 83. Kada budu proticati vrhe od evanjelske izvršnosti. A. Vitaļić, ist. 85. Razmišļa dobrotu i izvršnost Božju. 106. Prija nego zloba ńihova uzreste do svoje izvršnosti. 173. Radi tvoje neizmirne isvršnosti. H. Bonačić 23. Pun svake izvršnosti i dobrote. 25. Na duhovničku izvršnost i svetińu svitovati. A. Kanižlić, kam. 4. Što diluju ovi ovde? nije li za izvršnost nauka? A. T. Blagojević, khin. 58. Prevelika i slobodna i nepodloživa izvršnost. J. Matović 14. Kada pridajemo Bogu priveliku dobrotu i izvršnost. 15. Da se u ńemu uzdržuje izvršnost i izvršeńe svijeh stvari. 65. Izvršnost sakramenata novoga zakona. 133. Aposto zove ńih poglavice radi izvršnosti naravi. 508.

IZVRŠŃIVATI, izvršńujem *i* izvršńivam, *impf.* izvrsniti. — *U Stulićevu rječniku: praes.* izvrsnivam *kod* izvrsniti. — *nepouzdano.*

IZVRŠTINA, *f. vidi* izvrsnost. — *Postaje od osnove* izvrst *adjektiva* izvrstan *nastavkom* jina. stj *mijeńa se na* št *a kod čakavaca i ńekijeh štokavaca na* šć (izvršćina). — *Od* xvi *vijeka (vidi kod* b).

a. *uopće.* — *Između rječnika u Stulićevu* (izvršćina, v. izvršitost *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).* Naredna stanja i jime izvršćine gledajući. P. Zoranić 42ª. Ti ćeš me vladati, ti ma izvršćina! I. T. Mrnavić, mand. 51.

b. primae partes, jus praecipuum, privilegium, *ńešto što se kome daje ili priznaje kao bojemu od ostalijeh.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚der vorzug' ‚praestantia, primae partes', n. p. svakoga otmičara osude na pet godina, a mladoženu za izvrštinu na šest *s dodatkom da se govori u Dalmaciji).* Koji imaju v sebi častnu oblast i izvršćinu. Š. Budinić, sum. 101ᵇ. Jeli prenjimal u mislih počteńa i izvršćine. ispr. 70. Komu izvršćine takove udili. I. T. Mrnavić, osm. 60. Ona je sama sdružila osobitom izvršćinom Božjom čast svršena divstva. 68. Plemena vridnoga stara izvršćina. mand. 3ᵒ. Ako komu izvršćina osobita od pape ne bude učińena. A. d. Costa 1, 84. Staršišini kod diobe dadu štogod za izvrštinu. V. Bogišić, zborn. 346. Uz dio arambašin dadu kakvu izvrštinu n. p. lijep jatagan. 611. — *radi ovijeh primjera isporedi* izvrsnost *pri kraju*: Za izvršćinu zove se Bog duh sveti. I. T. Mrnavić, ist. 33. Nije li jošte otac i sin po izvršćini duh sveti? 84.

1. IZVRT, *m. vidi* svrdao. — *U Stulićevu rječniku*: ‚trapano' ‚terebra'. — *nepouzdano.*

2. IZVRT, *f. u Stulićevu rječniku: uz* 1. izvrt. — *nepouzdano.*

1. IZVRTAJ, *m. rupa što se probije svrdlom (izvrćući).* — *Samo u Belinu rječniku*: ‚forame, pertuggio fatto con trivello o simile' 323ᵇ; *u Voltigijinu*: ‚forame, pertugio, buco fatto con trivello' ‚loch'; *u Stulićevu*: ‚foramen'.

2. IZVRTAJ, *f. u Stulićevu rječniku: uz* 1. izvrtaj. — *nepouzdano.*

IZVRTAJČAC, izvrtajčca, *m. u Stulićevu rječniku: uz* izvrtajčić. — *sasma nepouzdano.*

IZVRTAJČIĆ, *m. dem.* izvrtaj. — *U Stulićevu rječniku*: ‚angustum foramen'. — *nepouzdano.*

IZVRTAK, izvrtka, *m. samo u Stulićevu rječniku*: v. zavitak.

IZVRTALAC, izvrtaoca, *m. čovjek koji izvrće.* — *U Šulekovu rječniku*: ‚verdreher'.

IZVRTAN, izvrtna, *adj. izvraćen, izvrnut.* —

Na jednom mjestu XVIII *vijeka.* Kâ *(korablja)* izvrtna, kâ polutna, družini od dna svoga grob učini. J. Kavanin 212b. — *nepouzdano.*

ĪZVȒTAŃ, īzvȓtńa, *m. u naše vrijeme a Lici. a)* malo vrelce zovu izvrtńom. ‚Đe tu vrelo, to je samo mali izvrtań'. — *b)* znači što i dubljanac. ‚Ne idi tamo daleko u vodu, tamo je jedan veliki izvrtań, pa 'š se utopiti'. — *c)* ono mjesto na sred vode, đe ka voda u okrug leti, zovu izvrtńom. ‚Ne plivaj blizo onog izvrtńa, jer će i s tobom onako okružiti i maum proždrijeti'. J. Bogdanović.

ĪZVRTÂŃE, *n. djelo kojijem se izvrće.* — *Između rječnika u Vukovu.* Da prosvjeduje proti ovakovom izvrtańu bistra zakona. M. Pavlinović, razl. spis. 88.

1. ĪZVRTATI, īzvrćêm (īzvrtâm), *impf.* izvrnuti. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Praes.* izvrtam *nalazi se u naj starijem (Marulićevu) primjeru (vidi kod* 3*). iz prezenta u novije vrijeme prelazi* ć *i u infinitiv:* īzvrćati. — *Od* XV *vijeka (vidi kod* 3*), a između rječnika u Stulićevu* (izvrtati, izvrćem, v. izvratiti), *u Vukovu* (izvrtati, izvrćem, 1. ‚umwerfen' ‚everto'. 2. ‚verdrehen' ‚detorqueo').

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu, vidi* izvrnuti, A, 1, a *i* izvratiti, 1, a. Gdje krive usta, gdje oči izvrću. M. Orbin 41. Psovaoci izvrću svoj jezik za pogrdu Božju. I. J. P. Lučić, razg. 85.

b. *vidi* izvrnuti, A, 1, b, *b) i* izvratiti, 1, c. A kad vidim poslije, da gdjekoji ove moje rodoljubive misli izvrću. Vuk, odg. na laži. 16. Da ne izvrćemo riječ Božiju. pavl. 2kor. 4, 2. Poklon zaślepljuje oči mudrima i izvrće riječi pravednima. Đ. Daničić, 5mojs. 16, 19. Ne izvrći pravde. 16, 19. Ne izvrći pravice došljaku. 24, 17. Beskuća izvrće talijanski ovako. S. Ljubiša, prip. 254.

c. *vidi* izvratiti, 1, d. To ne izvrće ovi kanon. A. Kanižlić, kam. 816. Da je Elizeo prorok taj koji mu sve odluke izvrće. E. Pavić, ogl. 325.

d. *vidi* izvrnuti, A, 1, d. On izvrće plemića dorata. Nar. pjes. juk. 372.

e. *u prenesenom smislu, bacati na drugoga krivicu.* Rad prvańe one plaće svaka na nas izvrtaće. P. Vuletić 61. Ti izvrćeš na drugoga = bacaš na drugoga. J. Grupković.

f. izvrtati *glasom, vidi* 1. izvijati, 1, a, *e).* Koli bi junaci ljepše popijevali, koli bi glasom ljepše izvrtali. M. Držić 899.

2. *pasivno.* Flaviji *(biše)* sve lice, sve prsi, sve ruke gvozdenijem kliještima izvrtane. I. Đorđić, ben. 36.

3. *sa* se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Stulićevu* (izvrćati se ‚retrospicere'). Dobrom se obita onim ki ga ljube, pak se zlom izvrta, Božju milost gube. M. Marulić 108. Poznavši kralj da mu se svakolika skrovita vića izvrću. E. Pavić, ogl. 324. Jezus izvrće se obazrivši se. S. Rosa 49b. Izvrće se Durutović Mejo. And. Kačić, razg. 239.

2. IZVȒTATI, īzvȓtâm, *impf.* izvrtjeti. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvrѣtati, *rus.* изверт̀ать. — *U našem se jeziku nalazi u jednom primjeru* XVII *vijeka (pasivno), a između rječnika u Voltiġijinu* (izvrtati, izvrtivam ‚forare, trapanare, pertugiare, trivellare' ‚ausbohren, durchbohren'). Nikim oči bihu izvrtane. F. Glavinić, cvit. XVIII.

IZVȒTITEĻ, *m. čovjek koji izvrti (izvrne).* — *U Belinu rječniku:* ‚chi capivoglie' ‚inversor' 170a.

IZVRTÍVATI, izvȓtujêm *i* izvȓtívâm, *impf. iterativno prema* 2. izvrtati. — *Samo u Voltiġijinu rječniku: praes.* izvrtivam *kod* izvrtati.

IZVȒTJETI, izvȓtîm, *pf. probiti, iskopati, izdupsti vrteći.* — *Složeno:* iz-vrtjeti. — *Akc. se ne mijeńa.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* izvrѣtêti, *rus.* изверт̀ать. — *Između rječnika u Belinu:* ‚forare con trivello' ‚terebro' 323b; izvrtiti pušku ‚scaricare, levar il carico dallo schioppo, o simile' ‚sclopum exonerare' 649b), *u Stulićevu* (izvrtjeti *i* izvrtiti *i* izvrćeti ‚terebra extrahere'), *u Vukovu:* 1. ‚zerbohren' ‚perforo'. 2. ‚herausziehen (den schuss aus der flinte)' ‚evacuo telum'; *u Daničićevu* (izvrѣtêti ‚effodere').

1. *aktivno.*

a. *sa značenjem kazanijem sprijeda.* Približiti se jemu spěštu i oči jego izvrѣteti. Stefanit. star. 2, 272. Jemuže oko izvrѣte. Glasnik. 10, 289. Kolak spile kû izvrti narav usred hridnijeh stijena. A. Gleđević 267a. Budući izvrtili križ. M. Lekušić, razm. 95. Česta kapla kami izvrti. (Z). Poslov. danič.

b. *izvaditi vrteći.* — *u osobitom smislu kad je objekat nabaj u pušci, vidi u rječnicima.*

2. *pasivno.* K izvrtjenijem biljezima potežu mu ruke bile. G. Palmotić 8, 182a.

3. *sa* se, *pasivno.* Kad bi se kupusna glavica izvrtjela pa nadjela. Vuk, pism. 40.

IZVRTNIK, *m. čovjek koji izvrne (uništi).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Fusk i Madij grada slavna izvrtnike Gote vele. J. Kavanin 114b.

IZVȒTŃIĆ, *m. dem.* izvrtań. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nije ono nikakvo vrelo, nego samo neki mali izvrtńić'. J. Bogdanović.

IZVRTOGLÀVATI, izvrtoglàvâm, *pf. otići kao stranputicom, ne znajući kuda (kao vrtoglavo čeljade).* — *U naše vrijeme u Lici gdje se kaže u istome značenju* izvrtoglaviñati. ‚Kud je ona vrtoglav izvrtoglavala?' ‚Ja ne znam'. ‚Ma zbilja, kud je izvrtoglaviña?' ‚Kažem li ti, da ne znam'. J. Bogdanović.

IZVRTOGLAVÍŃATI, izvrtoglàvîńâm, *pf. vidi* izvrtoglavati.

IZVȒVJETI, izvȓvîm, *pf. izići vrveći (o mnoštvu).* — *Složeno:* iz-vrvjeti. — *Akc. je kao kod* izgorjeti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚herausströmen' ‚effundi, se effundere' *s primjerom:* Izvrvješe ljudi iz grada). A kad sila konjska izvrvjela. Pjev. crn. 275a.

ĪZVRŽAK, īzvrška, *m. što se izvrgne (u osobitom smislu).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* 1. ‚sordes, purgamentum'. 2. ‚abortus', *i u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚auswürfling'.

IZVRŽATI, izvržam *i* izvržem, *impf.* izvrći *i* izvrgnuti. — *U Voltiġijinu rječniku:* izvržati, izvržem ‚gittar fuora, lanciare, rigettare; scartare' ‚hinauswerfen, verwerfen, ausschiessen', *i u Stulićevu:* izvržati, izvržam ‚ejicere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *nepouzdano.*

IZVRZBA, *n. djelo kojijem se izvrši (osobito kod suda, pravde).* — *Načińeno u naše vrijeme od osnove glagola* izvršiti *nastavkom* ba *pred kojijem* š *glasi kao* ž. Nitko nije bio vlastan obustaviti izvržbu rješidbe. M. Pavlinović, razl. spis. 83. Izvržba ‚execution'. Jur. pol. terminol. 199. Izvržba ‚vollstreckung'. 605. Izvržba na osobu ‚personal-exekution'. 385. Izvržba presude ‚urtheils-vollstreckung'. 545. *i u Šulekovu rječniku:* ‚ausführung; realexecution; vollstreckung'.

IZVRŽBEN, *adj. koji pripada izvržbi.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Izvržbeni ‚executions-'.

Jur. pol. terminol. 199. Izvršbena tužba ‚executions-klage'. 199. Izvršbena moć ‚executive gewalt'. 200. Izvršbeno djelańe ‚executionsschritt'. 451. Izvršbeni propis ‚vollzugs-vorschrift'. 606.

ÌZVRŽÊŃE, *n. djelo kojijem se izvrže (izvrgne).* — *Stariji su oblici* izvrženije, izvrženje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (izvrženje), *u Belinu* (izvrženje ‚il gettar fuori' ‚eiectio' 342a; ‚aborto, cioè il disperdersi la creatura' ‚abortus' 10a; ‚l'imbastardirsi' 376b), *u Bjelostjenčevu, u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Daničićevu* (izvrženije ‚ejectio'). Da ga *(kaluđera)* ne izmetu nikojima uzrokoma, liše ako se obrête do ńega takova viina, jaže jesta podobna izvrženiju. Mon. serb. 81. (1302—1321). Ako nastojal jest neplodnosti žene ili izvrženju. Š. Budinić, ispr. 62. Ako je kojagod nastojala na izvrženje. B. Kašić, zrc. 60. Učiniti izvrženje poroda. A. d. Costa 2, 159.

IZVRŽIV, *adj. koji se može izvrći.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚quod abortiri potest'.

IZVÚČÊŃE, *n. djelo kojijem se izvuče.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* izvlečeńe, izvučeńe; *u Jambrešićevu:* izvlečeńe; *u Stulićevu.*

IZVÚĆI, izvúčêm, *pf. složeno:* iz-vući. — *Akc. je kao kod* istresti. — *Radi starijih oblika u kojima mješte sadašńega* u *ima* lê, la *ili* ul, *vidi kod* vući. — *Riječ je stara, usporedi stslov.* izvlêšti, *rus.* извлечь. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚exuere; nudare'), *u Belinu* (izvući brod ‚tirare la barca in terra' ‚subducere navim' 782b; izvući sidro ‚salpare l'ancora' ‚solvere anchoram' 17b), *u Bjelostjenčevu* (‚extraho', v. izvlačim), *u Voltiđijinu* (‚estrarre, tirar fuora, salpare' ‚herausziehen'), *u Stulićevu* (‚extrahere, educere, proferre, promere, producere'), *u Vukovu* (1. ‚herausziehen' ‚extraho'. 2. ‚hinaufziehen' ‚extraho' *s primjerom:* Ne mogu końi natovarena kola izvući uz ovo brdo), *u Daničićevu* (izvlêšti ‚extrahere').

1. *aktivno.*

a. *izvaditi, izvesti vukući. a) u pravom smislu.* Učiniše ju izvlči iz ogńa. Mirakuli. 10. Neće li ga izvleći van. Anton Dalm., nov. tešt. 109. luc. 14, 5. Izvuče ga iz ošpedala. B. Kašić, fran. 25. Izvuci mene iza kalja. nasl. 140. I izvukši na kraj plavčice naslidovaše ńega. L. Terzić 288. Izvukavši ga vanka. M. Lekušić, razm. 55. Dođoše dva psa crna, i ono prokleto tilo nadvor izvukoše. J. Banovac, razg. 181. Ribari izvukoše *(iz ribńaka)* šest hiljada glavica. A. Kanižlić, kam. 86. Da ne bi zmiju iz ńe za rep izvukao. M. A. Reljković, sat. G3b. Ne mogu izvuć svojih iz gusteži nogu. J. S. Reljković 65. Već izvukoh rańena junaka. Nar. pjes. vuk. 2, 847. Pusti mene na čekrk uzicu, izvuci me do pola tavnice. 3, 122. I izvuče od boja topove. 4, 372. Zgrabi babu pa je izvuče ispod kreveta. Nar. prip. vuk. 20. Komarcu izvuci nogu, eto crijeva na dolinu. Pravdonoša. 1851. 31. Zgrabi mač ńegov i izvuče ga iz korica. Đ. Daničić, 1sam. 17, 51. Izvući će mačeve svoje na Misir. jezek. 30, 11. — *amo mogu pripadati i ovaki primjeri:* Ima li u ńemu meda koga bi ona mogla izvući. M. A. Reljković, sabr. III. Vrućina svu vlagu iz ńe prije vrjemena izvuče. I. Jablanci 18. Sunce iz ńih izvuče žutinu. J. S. Reljković 393. Kao da vatra izvuče vatru i bol. Vuk, poslov. 32. Možemo pecivom od vina rastaviti i na polje izvući *(vinski spirit).* P. Bolić, vinod. 2, 9. Ako kiselinu iz vina izvučeš. 2, 28. Vidi jesu li pčele sav med izvukle. F. Đorđević, pčelar. 38. Ako su pčele sve izvukle a ti onda meti tu košnicu na svoje mesto. 48. Peel podmetnu pladań zamašćen po nacrtima i izvuče neloš utis. M. Pavlinović, rad. 86. — *b) metaforički.* Ljudi i zemlju svojego vladyčastvija jako iz bezdni izvlêkь. Stefan, sim. pam. šaf. 15. Iz glubiny nevêrьstvija izvlêče jezykь svoj. 25. Zlo se tiskat bez jakosti, ko je nekrepka k'o ja stupa; jedva izvukoh starc kosti, i izkopah se svih iz skupa. I. Gundulić 163. I nek sebi pravdu vuče koju ńegov vo izvuče. V. Došen 64a. Vojska mu se u skerlet obuče, sve bogastvo iz ńega *(Sarajeva)* izvuče. And. Kačić, razg. 223. Tako sam i ja iz različitih knjiga izvukao ono. M. A. Reljković, sabr. III. Travurina zemji mlogo snage izvuče. I. Jablanci 208. Sebe ne može iz svojega uboštva izvući. A. T. Blagojević, khin. 39. Izvući iz ništa zvizde, nebesa, zemlju, more, dubine. A. Tomiković, gov. 17. Iz ništa izvuče stvorena. 88. Izvukao je iz gliba 300 složinaca. M. Pavlinović, rad. 126. — *amo mogu pripadati i ovaki primjeri:* Stade da pripituje i iskušaje Ruku, tek da joj izvuče koju riječ. Š. Ljubiša, prip. 61. Ove uhode nijesu smjele ni doprijeti do Šćepana, a kamo li mu koju riječ izvući. 100. Tamo pritvrdi svjedoćbu, koju su mu pod mukama iz ustiju izvukli. 221.

b. *vukući iznijeti na više mjesto, isporedi* iznijeti, II, 1, c. — *vidi u Vukovu rječniku.*

c. *kao* svući. — *samo u čakavaca (vidi i u Vrančićevu rječniku). a) objekat je odijelo.* Rubaču mi čistu nos' da se obučem, a ovu nečistu da izvučem. B. Krnarutić 38. — *b) objekat je čeljade.* Tad gola ali ti naga izvući čini me. P. Zoranić 66a.

2. *pasivno.* Drijevo izvučeno u jedan orsan. B. Kašić, fran. 144. Iz naj boljih početnika izvučeno. M. A. Reljković, sabr. I. Koji su zdravi ulizli večer u postelju, ali nisu iz ńe izašli, neg mrtvi izvučeni. Ant. Kadčić 247. Rđa nije ništa drugo, nego gvožđe s kisolorodom, ili iz parokružija, ili iz vode izvučenim. P. Bolić, vinodjel. 20.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Kiselina može se iz kljuka izvući. P. Bolić, vinodjel. 2, 28.

b. *refleksivno.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚reptando egredi') *i u Vukovu* (1. ‚sich herausziehen' ‚se extrahere' *s primjerom:* Izvući se iz kuće. 2. ‚sich zurückziehen' ‚se subtrahere'. 3. izvukli se koni, t. j. malaksali ‚durch ziehen ermatten' ‚debilitari').

a) vidi 1, a. *značeńe je izići mûkôm a i potajno, a u kojem slučaju i povući se natrag (ispred nesreće, neprilike). vidi u Vukovu rječniku* 1 *i* 2. Sada će se nepodoba izvući vanka. N. Rańina 88a. Šturak moj kradom se izvuče k livadi. M. Vetranić 2, 290. Izvuče se iz pridubokih tmina. I. Grličić 265. Kud se u mrak dim more izvući. J. S. Reljković 409. Oj Čupiću, zmaju iz Noćaja! izvuci se, more, iza bara! Nar. pjes. vuk. 4, 288. Izvuče se jedan na kulašu. Nar. pjes. juk. 431. Izvuče se iz duvara guja. Nar. pjes. petr. 2, 29. Kako bi se izvukao iz neprilike. M. Pavlinović, rad. 120. — *u impt. kad se ko odakle tjera s ńekijem presirańem.* Izvuc' se, pođi tja; kud reneš? tamo stoj. N. Nalješković 1, 176. Izvuc' se s vragom tja! 1, 251. Izvuc' se od tudo; stavi me na karu! 1, 261. Izvuc' se! ne meni na oči veće! M. Držić 325. Izvuci se od men'! B. Gradić, djev. 104.

b) vidi 1, b *(metaforički).* Izvukši se iz vethoga človêka. Š. Budinić, sum. 69b.

c) umoriti se od velikoga vlačeńa (o konima, volovima itd.). vidi u Vukovu rječniku, 3.

1. IŽ, *vidi* iz.

2. IŽ, *ime slovu* ž *u jednoga pisca Bošnjaka* XVII *vijeka.* Imena slova: a, b, va, ge, de, e, iž, zet, i . . . I. Ančić, svit. VIII. vrat. XII. — *Jamačno po tome što je bilježio glas* ž *slovom* x (iks).

3. IŽ, *m. ime dvjema selima u Dalmaciji u kotaru sadarskom.* Iž veliki i Iž mali. Repert. dalm. 1872. 36.

1. IŽA, *f. vrućina (?).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Oživljenu glazbom i ižom naroda. M. Pavlinović, rasl. spis. 415. Umoran sam opočivao od iže i vrućine. 416.

2. IŽA, *m. ime muško.* — *U narodnoj pjesmi prošloga vijeka.* Pred ńima je Iža Rišńanine. Nar. pjes. bog. 191.

IŽAIJA, *m. vidi* Isaija. — *U pisaca Dalmatinaca i Bošnjaka od* XV *vijeka (u Dalmaciji se tal. glasno* s, *naše* z, *izgovara* š). Jere s' Ižaije proročastvo štila. M. Marulić 178. Po usta Ižaije proroka. M. Divković, nauk. 4b. Govori Ižaija prorok. I. Ančić, svit. 88. Šti Ižaiju. M. Lekušić, razm. 153. Licumirci, dobro je od vas prorokovao Ižaija, govoreći: ‚Pak ovi ustmi mene štuje'. J. Banovac, razg. 75. S Ižaijom ću jaukati. 89. Riči Ižaije proroka. pred. 19. Toliko je u svetomu Ižaiji napomenuto. F. Lastrić, test. ad. 111.

IŽAK, *m. vidi* Isak. — *U pisaca Dalmatinaca i Bošnjaka od* XVII *vijeka (vidi* Ižaija). Pak Ižaka rodi Šara Đ. Baraković, jar. 37. Kako si oslobodio Ižaka od onoga posvetilišta. P. Posilović, nasl. 157a. Ižak govori Isusu. S. Margitić, ispov. 210. Kakono si oslobodio Ižaka. L. Terzić 20. Ižaku i Jakovu. 210. Jedan Abel od brata ubijen, jedan Ižak stati pod golim nožem otca Abrama. J. Banovac, razg. 156. Istiravam vas po Ižaku. blagosov. 143.

IŽAKOV, *adj. koji pripada Ižaku.* Bože Abramov, Bože Ižakov, Bože Jakovljev. L. Terzić 324. Šara mater Ižakova. J. Banovac, pripov. 249. Bože Ižakov! blagosov. 41.

IŽALITI, ižalîm, *pf. vrlo požaliti, dosta požaliti.* — *Složeno:* iz-žaliti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *U naše vrijeme.* Tužno srce dobro ižalila. Nar. pjes. petr. 2, 324. Ako će i žalit potragu, neće ižaliti. Nar. posl. stoj. 9. ‚Nigda ižaliti neću, što mu još i tu volu ne ispuni'. J. Bogdanović.

IŽANIN, *m. prezime ili ime kojijem se pokazuje rodno mjesto? (Iž? Ižanovac?).* — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Luku Ižanina. Mon. croat. 112. (1473).

IŽANOVAC, Ižanovca, *m. vidi* Vižanovac.

IŽDÈĆI, *vidi* iždeći.

IŽDEGATI, iždegam, *impf.* iždeći. — *U Stulićevu rječniku: uz* iždeći. — *nepouzdano.*

IŽDENATI, iždenam, *pf. vidi* izagnati. — *U Stulićevu rječniku:* izždenati, izždenam ‚expellere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara i s primjerom:* Ako eretike ne izždene; iždenati, iždenam ‚ducere, propellere, ejicere'. — *Očito je Stulli načinio inf.* iždenati *i (što je čudnovatije) praes.* iždenam *po primjeru u kojem je praes.* iždenem, *te je sve sasma nepouzdano.*

IŽDENITI, iždenim (?), *pf. vidi* izagnati. — *U Stulićevu rječniku:* izždeniti, izždenivam ‚propellere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara (?);* iždeniti, iždenujem *i* iždenivam *uz* iždenati. — *sasma nepouzdano (vidi i* iždenati).

IŽDENIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. izgoniv. — *sasma nepouzdano.*

IŽDENIVATI, iždenujem *i* iždenivam, *impf.* iždenati. — *U Stulićevu rječniku:* iždenivati, iždenivam *us* iždenati, *a kod* iždeniti *ima i praes.* iždenujem. — *sasma nepouzdano.*

IŽDENUTI, *vidi* izagnati, I, 1, b, *b).*

IŽDÈRATI, iždêrâm, *pf. sve požderati.* — *Složeno:* iz-žderati. — *Od* XVII *vijeka.* Nive, dubja, stada, ljudi splesa, obori, pokla, iždera. G. Palmotić 1, 6. *i u Šulekovu rječniku:* ‚abfressen'.

IŽDE ZÓRÂ, *adv. iz zora, iz rana jutra.* — *Nejasna je riječ* iže, *može biti da postaje od* iz dnesora *što vidi.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚summo mane'). Stanište svoje privišńi usvetio je rano iže zora. S. Rosa 175a.

IŽDRÁČITI, iždrâčîm, *pf. u Vukovu rječniku:* n. p. oči, vide izbečiti. — *Složeno:* iz-ždračiti (?). — *Akc. je kao kod* ishvaliti.

IŽDRÁLITI, iždrâlîm, *pf. vidi* iždračiti. — *Složeno:* iz-ždraliti(?). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Šta si tako oči iždralio?' ‚Iždralio u ńu oči, reka bi, da će je očima proždrijeti'. J. Bogdanović.

IŽDRIJÈBITI, iždrijebîm, *pf. (o kobili) roditi mnogo ždrebadi.* — *Složeno:* iz-ždrijebiti. — *Akc. je kao kod* istiješćiti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚werfen (von stuten)' ‚enitor'. Ona je kobila iždrijebila sve te konje.

1. *aktivno.* Sve ih, kleta, iždrijebila bише. Nar. pjes. juk. 84.

2. *sa* se, *refleksivno.*

a. *roditi (o mnogijem kobilama).* — *Između rječnika u Vukovu* (t j. kobile ‚insgesammt werfen' ‚enititur alia ex alia' *s primjerom:* Sve su se kobile iždrijebile). Kobile se iždrebile. Nar. pjes. vuk. 1, 114.

b. *(o kobili) pobaciti.* — *U Lici.* ‚Juče mi se kobila iždrijebila'. tako reku kada kobila pobaci ili mrtvo oždrijebi ždrijebe. J. Bogdanović.

1. IŽE, *ime slovu* i (и) *u ćirilovskom alfabetu.* И to jest iže u cirilskomu bukvaru. S. Rosa VIII. Na sircu iže, ali sirca niže. Nar. posl. vuk. 191. Slovo iže, ali sirca niže. (Zapisao kaluđer na sircu — đe se reže — ‚iže' — и —, da bi poznao ako đak odsiječe malo. kad kaluđer izide iz sobe, đak uzme sirac da odsiječe malo, a kad vidi na sircu ‚iže', on odsiječe poveliku krišku, pa zapiše opet onako ‚iže' kao što je i bilo. kad dođe kaluđer, pogleda sirac i uzme u ruke: ‚Va istinu, slovo ize, ali sirca nize'. 289. Nar. prip. vuk.2 800.

2. IŽE, *pron.* qui, *koji (samo relativna, ne interogativna zamjenica).* — *Riječ je praslavenska, ali se nalazi samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom i kod pisaca koji inače pišu narodnijem jesikom kad navode sveto pismo.* — *Između rječnika u Stulićevu i u Daničićevu* (iže ‚qui', zamjenica ‚i', koju vidi, složena sa ‚že', čim postaje relativna: ‚Iže ne ostavitъ vsêhъ i vъ slêdъ mene ne idetъ, nêstъ mi dostoinъ'. Mon. serb. 8 *god.* 1198. ‚Jegože blagoslovismo'. 18 *god.* 1222—1228. ‚Ježe inomu ne priložit se'. 8 *god.* 1198. ‚Vъ obrazê vъ ńemьže mi otide'. 8 *god.* 1200. u nominativu muškoga roda dolazi i kad bi trebao drugi rod, jamačno za to što mu se cijelo značenje već zaboravljalo pa se uzimalo da samo veže rečenice: ‚Jakože i ina iže sutь vъpisana'. 68 *god.* 1293—1302. u srednjem rodu jed. dolazi i onda kad mu je predikat drugoga roda mn. kao danas što: ‚Ježe sutь ubozii, . . . da uzimljetь arhijepiskupija'. 15 *god.* 1222—1228. dolazi i mjesto grč-

koga članka: ‚Vsa jaže na zemji'. 3 *god.* 1198. tada često ostaje u nominativu muškoga i srednjega roda ako je i drugoga roda i u drugim padežima ono uza što stoji: ‚Dijavola iže na nasъ branъ razdruši'. 134 *god.* 1348. ‚Revnuju iže prěžde mene byvšimъ'. 196 *god.* 1381. ‚Hramъ tvoj ježe u Vraninê'. 112 *god.* 1321—1336. grčkom članku odgovara i uz infinitiv: ‚Blagoslovi syna svojego, ježe posъpěšьstvovati jemu'. 5 *god.* 1198—1199. u srednjem rodu veže dvije rečenice kad je u jednoj uzrok drugoj, kao sada što, kad mjesto relativnih zamjenica dođoše interogativne: ‚Blagodaru te, ježe spodobilъ me jesi vidêti puti spasenija tvojego načelo'. Stefan, sim. pam. šaf. 11. još više dolazi u tom poslu s predlozima koji čine te se i uzrok jače javlja: ‚Za ńeže dobrodêtelь si jestь ljubvo radi'. Mon. serb. 8 *god.* 1198. ‚Za ńeže donese nam krъmitelja našego'. Stefan, sim. pam. šaf. 13. ‚Po ńeže i proroci veštajutь'. 1. ‚Po ńeže i razbojnikъ malъ glas ispusti, nь veliju vežu obrête. Mon. serb. 567 *god.* 1389—1405. — još u naj starijim spomenicima ‚že' u ovoj riječi glasi i ‚re', ali se s tom promjenom sačuvala samo u srednjem rodu u nominativu i akusativu ‚jere' koje vidi). *(Bog)* iže sam sebe da za nas. Š. Budinić, sum. 10a. Onih iže Isusa uhitihu. F. Glavinić, cvit. 58a. Postiti imamo proti Adamu iže postiti ne hti. 61a. U Isukrsta, iže jest pravi težor. 270b. Otac iže star jur budući. 366b. Tako jest život naš iže u porodu se otvori. posl. 9.

IŽĚĆI, ižěžêm, *pf. ispaliti, izgorjeti (prelasno).* — *Složeno:* iz-žeći; *z može ispasti u govoru ispred ž (ako se i nalazi pisano), ili se zž mijenja na žd (isporedi n. p.* izagnati, I, 1, a, *a)):* iždèći, iždèžêm. *ovaj je oblik običniji u starija vremena. radi oblika vidi još i* žeći. — *Akc. je kao kod* ispeći. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iždešti, *rus.* изжечь. — *Između rječnika u Mikaljinu (kod* ispaliti i izgoriti), *u Voltigijinu (štamparskom griješkom* izeći, v. ižigati, *ali ovoga nema napose), u Stulićevu:* ižeći, ižižem ‚comburere, concremare'; izžeći, v. ižeći; iždeći ‚ducere, propellere, ejicere' *(sasma nepouzdano: pisac je pomiješao sa sličnijem oblicima glagola* izagnati). 2. v. ižeći; *u Daničićevu* (iždešti, iždegu ‚comburere').

1. *aktivno.*

a. *subjekat je ogań i drugo što samo pali.* Ogań mi smańkaju, neka me u hrli, vilo, ne izžeže. H. Lucić 207. Zrake sunčane ne može ogań ižeći. M. Divković, nauk. 291a. Neka joj ogań put izžeže. B. Kašić, per. 42. Prvo vatra ižeže stvari bližńe nego daleke. M. Radnić 57b. Da možjani sve mu izžegu *(plasti ražežene).* P. Hektorović (?) 137. Da ne ižeže me vičńi ogań. L. Terzić (B. Pavlović) 68. Ogań veliku šumu izžeže. A. Bačić 102. Saći će ogań s neba i izžeći će naslidnike ńegove. 499. Da će ogań izžeći neprijatelje ńegove. 502. *(Bog)* čini da se u pustiňi mnogi sagńiju, da ji zemlja proždre, ogań ižeže. J. Banovac, razg. 24. Svion kalpak ižeglo mu zrńe. Osvetn. 2, 155.

b. *značenje je kauzalno, jer je subjekat čeljade koje čini da objekat izgori.* Knigy nečьstivyije iždegь. Stefan, sim. pam. šaf. 8. Ako bi ča ostalo, na ogńi izžezite. Bernardin 86. exod. 12, 10. Na ogńu ižežite. N. Rańina 108a. exod. 12, 10. Ako bi tko jedno tijelo ižegao. M. Divković, bes. 400a. Povjesmo ima ižeći, ižekši staviti gdigdi u crkvi. 243a. I obraz mu *(Nehanu)* vas izžeže *(Dilaver).* I. Gundulić 522. Ter ga *(gusara)* isijeći, ter pohara', satariši, sprži, iždeži. G. Palmotić 2, 248. Ovi je cesar izžegao onu razglašenu knińarnicu. A. Bačić 258. Da izžegu rečenu maramicu. 290. Ižeći sve u čemu nađe pašu. 441. ‚Ni veličar mi nije drugojačije moga rane izliječiti, nego e mora naj prije nekijem vragom ižeći; ali ga boli, moj brte, kad mi je sta ranu žeći, bio sam se iznesvijestio'. J. Bogdanović.

2. *pasivno.* Ako će on biti ubijen, ali mu glava osičena, ali ižežen. P. Posilović, nasl. 126b. Da svoje tijelo bude ižeženo. cvijet. 152. Ižeženi od sunca. M. Radnić 64b. Nađu ižeženu dušu. 186b. Sve vode morske biti će ogńem izžežena. I. Grličić 262. Jedna u svetac kruh kuvajući, osta ižežena od ogńa neviđenoga. J. Banovac, pripov. 143. Kad je crkva bila izžežena. P. Knežević, pism. 82. U Japoniji za viru Isukrstovu živ izžežen. A. Kanižlić, utoč. 71. Ali koliko zlo iziđe od ovoga ‚esnoda', vi kažite plemenita stabla izžežena koja se nećete nikada pozeleniti. Đ. Rapić 138.

3. *sa* se, *pasivno.* Da se tьzi ubijca iždežetь na ogńi. Zak. duš. pam. šaf. 87. Jegda kto iždežetь se. Sredovječn. lijek. star. 10, 111. Nitko ne može sakriti ogńa u sebje da mu se haljine ne izžegu. Zborn. 18a. Tko se ima na ogńu ižeć. I. Ančić, ogl. xxv. Kada osuđeni imao bi se ižeći. P. Posilović, nasl. 128a. Za čuvati one mladce da se ne izžegu u peći od Babilonija. M. Radnić 165a. Gdi no *(na plamenu)* se oprlje i ižegu. 540a. Da se u pepeo ižeći mogu. I. Jablanci 41.

IŽĚDŃETI, iždnîm, *pf. posve ošedńeti.* — *Složeno:* iz-žedńeti. — *Akc. je kao kod* izgorjeti. — *U naše vrijeme.* Kad bi Mile vrlo iždnio, rosicu bi s tratine lizao. Nar. pjes. marj. 19. Svim je Jandre čaše iskapio, jer je junak vrlo iždnio. 83.

IŽĚDOMAC, iždômca, *m. starosjedilac, domorodac.* — *U jušnoistočnoj Srbiji u naše vrijeme.* M. Đ. Milićević, s dun. 108.

IŽEKAŽDO, *pron.* quicumque, *ko god.* — *Riječ crkvena (vidi* 2. iže) *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Iže každo u krstu kršteni jeste, krsta obulkoste. Š. Budinić, sum. 69b.

IŽĚNITI, iženîm, *pf. (kod mnogo objekata) oženiti, učiniti da se ožene.* — *Složeno:* iz-ženiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Od* xviii *vijeka (vidi kod* o), *a između rječnika u Vukovu* (‚nach einander verheirathen' ‚collоco filios' *s primjerom:* Sve je sinove iženio).

a. *aktivno.* Sinove izženiti. D. Obradović, sav. 7. Rani majka devet mili sina, svi je devet iženila majka. Nar. pjes. vuk. 1, 125. Sve si sluge, care, iženio. 2, 181. U mladosti šćeri poudao, u starosti sine iženio. 3, 486. Sve sinove majka iženila. Nar. pjes. juk. 90. I sinove iženio. Nar. pjes. petr. 1, 14. Te iženi trideset veslara. Nar. pjes. stojad. 2, 102.

b. *pasivno.* Iženeno raženila. Nar. pjes. petr. 1, 167.

c. *sa* se, *refleksivno, oženiti se (o mnogijem subjektima).* Da se pošteno izžene i poudaju. F. Lastrić, test. 397b. A djeveri skoro s' iženili. Nar. pjes. vuk. 1, 807. A kako se braća iženiše, devet b'jelih kuća načinismo. 2, 41. I gori se od nas iženiše, iženiše i porod imaše. 2, 227. Svi se vaši iženili momci. Osvetn. 2, 161. Ižene se onim devojkama. Nar. prip. vuk. 89. Braća, kad se ižene odmah se dijele. V. Bogišić, zborn. 5.

IŽĚSTITI, ižêstîm, *pf. učiniti da ko ili što postane žestoko (u prenesenom smislu rasrditi).* — *Složeno:* iz-žestiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U Stulićevu rječniku:* v. ožestočiti *s dodatkom da je uzeto iz misala, i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ÌŽÊTI, ìžmêm, *pf. vidi* 1. izažeti. — *Složeno:* iz-žeti (žmem). — *Akc. kaki je u praes. taki je u aor.* 2 *i* 3 *sing.* žê, *u part. praet. act.* žeo, žêla *(u Dubrovniku* ižéla), *u part. praet. pass.* žêt; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (impt.* žmi). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iždęti *(radi* žd *vidi kod* ižeći) *i* ižęti, *rus.* нажать. — *Između rječnika u Belinu* (izžeti, izžimam *i* izžimļem ‚spremere' ‚exprimo' 702ᵇ), *u Voltiǵijinu* (izžeti ‚spremere' ‚auspressen'), *u Stulićevu* (izžeti, v. izažeti), *u Vukovu* (vide izažeti).

a. aktivno. On iže iz trava razlicih jedan sok. F. Lukarević 201. Er kao dah joj sve mê blago, i veće ona vidje u plati, da uboštvo moje nago ne imaše joj česa dati, i da mi je kosti ižela... I. Gundulić 227. Iz kojega hoćete izžati vino. Michelangelo. 40. Znajuć, jedne kapļe vina da neće ižot grožđa iz suha. P. Kanavelić, iv. 37. Sve se resi i oholi *(dikla)*, iz svijeh zlata izžet ište. J. Kavańin 37ᵇ. Da ne umije iz rana izžeti ostaranijeh gnoj pogani. B. Zuzeri 96. Kad si izžeo s obje ruke sok naj ļepši svijeh razbluda, sadar Bogu mećeš koru. 118. Koliko bi platio svaki od vas za moć izžeti ne govorim iz samijeh usta nego iz srca jedno ‚Pater peccavi'. 313. Koje grozne suze nijesu izžela iz mojijeh oči stvorenja, erbo ih ļubih bez načina? I. M. Mattei 149.

b. pasivno. Da nije voda iz koje trave izžeta. M. Divković, nauk. 142ᵇ.

c. su se, *pasivno.* Dokle se spenga ne stisne, ništa se ne ižme. (D). Poslov. danič.

IŽÈŽÊŃE, *n. djelo kojijem se iže še.* — *Stariji je oblik* ižeženje. Ako bih... isto tijelo moje pridao na ižeženje. M. Divković, bes. 458ᵇ.

ÌŽGATI, ìždêm (ìžgêm), *pf. ižeći.* — *Složeno:* iz-žgati *(vidi kod* užgati). — *Na dva mjesta* xv *i* xvii *vijeka.* Izžgête *(t. j.* ižgite) têlo jego i popel vsipļite v jedan krčižьc zlat. Pril. jag. ark. 9, 132. (1468). Sveti koji su ižgani. P. Posilović, nasl. 128ᵃ.

IŽĠIGĻATI, ìžģigļâm, *pf.* izrasti (osobito u visinu samo). n. pr. ‚Koliki je ižģigļao!' S. Vulović.

ÌŽICA, *f. ime slovu* ѵ *u ćirilovskom alfabetu.* Iz ńegovoga pera izašla je i knńiga, koja je sva, od aza do ižice, naj ļepša pjesma naj milijemu na zemļi imenu — imenu Majka. M. Đ. Milićević, omer. 119. Pisao je i uk i ot i ižicu. M. P. Šapčanin 1, 26.

IŽIDORCI, *m. pl. pusta u Slavoniji blizu Pakraca u županiji pošeškoj.* Schem. zagr. 1875. 50. — *maǵarski* Izidorhaz. Razdijeļ. hrv. 128.

IŽIGATI, ižižem *ili* ižigam?, *impf.* ižeći. — *Samo u Voltiǵijinu rječniku (vidi kod* ižeći).

ÌŽILITI, ìžilîm, *pf. izguliti do šila, iz šila.* — *Postaje od* iz žila *nastavkom* i. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka, a između rječnika u Voltiǵijinu* (izžiliti ‚sradicare, schiantare, sbarbicare' ‚ausrotten, ausreuten') *i u Stulićevu* (izžiliti, izžilivam, v. izguliti). Lik za izžiliti prigrišenja Š. Budinić, ispr. 152.

IŽIĻÍVATI, ìžiļujêm *i* ìžiļîvâm, *impf.* ižiliti. — *Samo u Stulićevu rječniku: praes.* izžilivam *kod* izžiliti.

IŽÍMÂŃE, *n. djelo kojijem se ižima.* — *U Vukovu rječniku.*

IŽÍMATI, ìžîmâm (ìžimati, ìžimļêm), *impf.* iżeti, *vidi* izažimati. — *Akc. je kod* ižímati *kao kod* ispítati, *a kod* ìžimati *kao kod* isgrtati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iždimati *(radi* žd *vidi kod* ižeći), *rus.* нажимать. — *Između rječnika u Belinu (praes.* izžimam *i* izžimļem *kod* izžeti), *u Voltiǵijinu* (izžimam, izžimļem, v. izžeti), *u Stulićevu* (izžimati, v. izgnetati), *u Vukovu* (ižímati, ìžîmâm ‚ausdrücken' ‚exprimo').

a. aktivno. Ke *(riječi)* neučeni i nestanoviti izžimaju. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 181ᵇ. 2petr. 3, 16. Sam sam izžimao torkulu od krvi moje. S. Margitić, fal. 202. Ka izžima vina rija trs od Lesba i od Šija. J. Kavańin 28ᵇ. Ne mogući u vinogradu okopavati, nositi, izžimati. F. Lastrić, test. 398ᵇ.

b. sa se, *pasivno.* Da sve moje čemerne suze iz srdašca izžimahu se. P. Zoranić 66ᵇ.

IŽIP, *m. selo u protopresviteratu mohačkom.* Šem. prav. 1878. 40.

IŽÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se iživa.* — *U Vukovu rječniku.*

IŽÍVATI, ìžîvâm, *impf. u Vukovu rječniku:* vide ižimati *s dodatkom da se govori u Baraći.*

IŽIVITI, iživim, *pf. na jednom mjestu* xviii *vijeka gdje nije dosta jasno snačenje: oživiti? oprati? može biti i štamparska pogreška.* Er se Gospodin služi ogńem za iživit ih od naj mańega ockvrnuća s kojijem su se izgnusile. Đ. Bašić 43.

IŽIŽGATI, ižižgam, *pf. u Voltiǵijinu rječniku:* izžižgati, v. izežgati. — *nepousdano.*

IŽLIJÈBITI, ìžlijebîm, *pf. izdupsti (kao žlijeb).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ovu si mi zdjelu, ili korito, ili žlijeb slabo ili malo ižlijebio'. ‚I kašike od mlinskog kola slabo su ili malo ižlijebļene'. — a za načve, a i za korito reku ‚iskopati'. J. Bogdanović.

IŽĻ-, *vidi* iz|-.

IŽĻEBINA, *f. mjesto izdubeno od vode (potoka), kao žlijeb.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Homoļe ima jednu jedinu dolinu, koja u punom smislu te reči zaslužuje to ime, t. j. dolinu koja je između dve planine. sve ostalo su samo ili planinske pukotine, kao što je slučaj kod južnih homoļskih planina, ili duboke ižļebine koje je voda kroz vekove sebi napravila. Glasnik. 43, 323.

IŽMAELÍĆANIN, *m. Izmaelićanin, Ismaiļac.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Prodadoše ga Ižmaelićanom. M. Radnić 301ᵃ.

ÌŽMIRATI, ìžmirâm, *pf. dobiti ili izgubiti kod šmirańa (igre).* — *Složeno:* iz-žmirati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Djeco! ižmiraće koe oko iz glave, dosta e već vašeg žmirańa'. — *Sa* se, *refleksivno, izigrati se šmirańa.* ‚Ižmirali smo se'. ‚Este li se, djeco, danas siti nažmirali i ižmirali?' J. Bogdanović.

ÌŽNAD, *praep. iznad (po crnogorskom govoru).* Vijale se ižnad b'jela grada. Nar. pjes. vuk. 4, 6.

ÌŽŃUHATI, ìžńuhâm (ìžńušêm), *pf. vidi* izńušiti. — *Složeno:* iz-ńuhati. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Bili su svjesniji nego smo mi za ižńuhat istinu. S. Rosa 51ᵇ.

1. ÌŽÔP, *m. vidi* isop. — *Od* xv *vijeka.* Noseć smočen ižop. M. Marulić 58. Vidjaše posvećena ižopa grmke. P. Zoranić 68ᵇ. Ošaropis me, Gospodine, ižopom. M. Alberti 389. Ižopom krvi tvoje oškrop' zlobe moje. A. Vitaļić, ist. 156ᵃ. Oškropiti ćeš mene ižopom. L. Tersić 94.

2. ÌŽÔP, *m. vidi* Izop. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Štije se u Ižopu. P. Posilović, cvijet. 93.

IŽOTA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 65.

IŽRÀEL, *m. Israel, Israilj.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Prav Ižraela did. Đ. Baraković, jar. 40.

ÌŽRVNATI, ìžȓvnâm, *pf. samļeti u žrvńu (žrvnu).* — *Složeno:* iz-žrvnati (?). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Esi li već ižrvnala? voda odavno kļuča'. J. Bogdanović.

IŽÚČITI, ìžûčîm, *pf. u Stulićevu rječniku:* iz-žučiti, v. požučiti. — *nije dosta pousdano.*

ÎŽULA, *f.* insula, *otok, ostrvo, tal.* isola. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* U ižuli od Patma. I. Ančić, vrat. 150.

IŽVÁTATI, ižvâćêm, *pf. posve prošvatati.* — *Složeno:* iz-žvatati. — *Akc. je kao kod* ispisati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Tvrdo je, ne mogu ižvatati'. P. Budmani.

J

1. J, *slovo.*

1. *koliko ja znam, glas ovoga slova nije posve kao ńem.* j *u* jahr, jubeln *itd.* (palatalis spirans) *nego kao tal.* i *ili* j *u* ieri *ili* jeri *itd.* (semivocalis), *to jest razlikuje se od vokala* i *tijem samo što ne čini sloga po sebi. može biti da nije svuda ovako kod našega naroda, i osobito bi se moglo sumńati jeli kod čakavaca ovakovi glas kod* j *što odgovara štokavskom* đ, *n. p. u* mejâ (međa).

2. *naj veći dio fonetičkijeh promjena postaje u našem jeziku (a još više u sjevernijem slavenskijem jezicima) od ovoga glasa.*

a. *uopće našemu narodu nije milo da riječ počińe vokalom, te pred takove riječi meće često* j, *n. p.* jâ *(stslov.* azъ), jagńe *(stslov.* agnę), jutro (utro), jur *(od* uže), jopet *(i* opet) *itd. kod ńekijeh čakavaca stoji često ovakovo* j *pred* i *u govoru i u pismu, n. p.* jime, jigla, jima, Jivan *itd.*

b. *među dva vokala da ne bude zijeva umeće se* j: *to se većijem dijelom dogodilo već u praslavensko doba, n. p.* lajati, lajem, laju, *mj.* laati, laem, lau *itd.; a zbiva se i u naše doba i kod tuđijeh riječi, n. p.* poezija *i* pojezija, idea *i* ideja *itd. ima tome i ńekoliko izuzetaka, n. p.* au *uzdržava zijev kod* pauk, jauk *itd. i kod tuđijeh* paun, paur *itd.; ostaje zijev i u složenijem riječima, kao* crnook, zauzeti, poubijati *itd.; kod* o *što je postalo od* l, *kao* zao, veseo, čuo, zaova *itd.; kad je ispao konsonanat između vokala, n. p.* dvaest, jedanaest, čoek *itd. (tako je uopće i gdje se* h *ne izgovara, n. p.* oraa, orau, oraom *itd., ali vidi* 1. h, a, *a) dd)); i kod turskijeh riječi, n. p.* mukaet. *fizijologički je zakon (ne samo u našem jeziku) da kad* i *stoji uz drugi vokal (prije ili poslije) u srijedi se izgovara svagda* j; *prema tome je uređena Vukova ortografija po kojoj se piše* stariji, starija, sudija, sudiji, opijam, pijem, sijati, sijem, lijep, rijeka *(diftonga* ie *nema; u talijanskom je jeziku* ie *ńešto posve drugo),* kroji *(glagol i supst.),* moji, koji, krajina *itd. ali se po analogiji prema gorńijem izuzecima piše* bio *(od* biti), nosio, nosioca *itd., pa i* bio (bijel), Biograd, dio, dioba, vidio, gorio *itd. gdje* i *postaje od* ê *(Vuk je isprva pisao* bijo, Bijograd, dijo, dijoba) *prema* zao, veseo, čuo, zaova; kail *itd. prema* mukaet.

c. *kad se u naj starije praslavensko doba našao konsonanat pred* j, *slio se obično s ovijem u jedan glas, to se može zvati ‚omekšavańe' onoga konsonanta. radi ovakovoga omekšavańa: a)* dj i tj *u našem je jeziku kod štokavaca postalo* đ *i* ć, *n. p.* međa, hoću; *kod čakavaca* j *i* ć *(s drukčijem izgovorom kao* ть *u ruskom jeziku ili* t' *u češkom ili* ty *u maďarskom); kod kajkavaca* j *ili* đ (ǵ?) *i* č; *i u Slovenaca je* j *i* č; *u Bugara kao i u stslovenskom* žd *i* št; *u sjeverozapadnijem slavenskijem jezicima* dz *ili* z *i* c. — *b)* gj, kj *i* hj, *također i* zj, cj *i* sj *promijenilo se na* ž, č *i* š, *n. p.* lažem, draži, skačem, gŕčî, pišem, gluši; gažen, bačen, nošen. — *c)* lj *i* nj *na* ļ *i* ń: hvaļen, promijeńen; *kao* ļ *i* ń *bilo je negda i ńekakvo mekano* r *u koje bi se mijeńalo* rj; *tomu je traga i dan današńi u oblicima* gori, gorega, carem *itd., premda se u tijem riječima* r *izgovara kao i u drugijem. — d) poslije* b, p, v, m, *mijeńa se u južnijem jezicima i u ruskome* j *na* ļ: dubļi, kupļen, ozdravļen, zemļa.

d. *osim praslavenskoga omekšavańa ima i drugo mlađe što se u našem jeziku pojavļa od prilike* XVII *vijeka. takovo je omekšavańe:*

a) kod ńegdašńega slova ě *u južnom govoru kad glasi* je. *aa)* dj *i* tj *mijeńa se na* đ *i* ć, *ali samo u ńekijem krajevima: u Hercegovini, Crnoj Gori, Boci kotorskoj, u sapadnoj Srbiji i možebiti u istočnoj Bosni, n. p.* đevojka, viđeti, ćerati, lećeti, *dok se u drugijem krajevima još izgovara* dj *i* tj: djevojka, vidjeti, tjerati, letjeti. *čini se kao da onaj prvi izgovor sve to više otimļe mah, te se u ńekijem mjestima, kao u Lici ili u Dubrovniku (gradu) uz* djevojka *čuje đe (mj.* gdje), viđeti, ćerati, lećeti; *koliko mi je poznato u Cavtatu se naj bolje uzdrżao stariji izgovor:* dj *i* tj. *ovaj je također od Vuka i od drugijeh za ńim primļen za književni jezik. — bb)* zj, cj *i* sj (g, k, h *nema nigda pred* ě) *u Hercegovini, u Crnoj Gori, u Boci kotorskoj, u okolici dubrovačkoj izgovaraju se osobitijem glasom, t. j.* cj *gotovo kao* ć, *a* zj *i* sj *kao u poļskom jeziku* ż *i* ś, *n. p.* čedilo (cjedilo), mrżeti, viśeti; *ali u drugijem krajevima nema takove promjene, te nije primļena ni u književni jezik. — cc)* lj *i* nj *glasi* ļ *i* ń: ļeto, sńežan *ili* śńežan. *taj je izgovor počeo po svoj prilici od* XVII *vijeka, a danas je opći kod svijeh štokavaca južnoga govora (s rijetkijem izuzecima, kao n. p.* vrijeme snježano *u Dubrovniku). — poslije* r *ispada* j *obično, n. p.* vreća, vremena, rezati, pred *itd., ali se gdje i uzdržalo, n. p. kod* gorjeti *(i* goreti), rječit *(jamačno novija riječ),* grješnik *(vidi kod* grešnik). *u starijeh se pisaca nalazi pomiješano* rje *i* re. — *dd) poslije* b, p, v, m, *ostaje* j *nepromijeńeno, n. p.* bjelilo, pjesma, vjera, mjesto; *samo u inf. glagola trećega reda* j *mijeńa se u ńekijem krajevima na* ļ: svrbļeti, trpļeti, živļeti, grmļeti *mj.* svrbjeti, trpjeti, živjeti, grmjeti. *Vuk je prve oblike (s* ļ) *primio u književni jezik, ali ih je poslije Daničić odbacio.*

b) kad je ispao vokal i *između konsonanata i nastavaka* je *(kod supstantiva srednjega roda),* ji *(kod adjektiva posesivnijeh),* ja *(u riječi* braća, *ńegda* bratija), ju *(u instr. sing. ženskijeh imena kao* stvar). *u ovakovijem slučajevima počevši od* XVII *vijeka omekšavaju se ńeki konsonanti. aa)* dj *i* tj *mijeńa se na* đ *i* ć: gvožđe, govedi, zapovijeđu, pruće, teleći, braća, smrću *itd. (može biti da gdjegdje još ostaju stariji oblici, osobito*

kod čakavaca i kajkavaca, gvozdje, prutje itd.; i kod nekijeh štokavaca po Vukovu svjedočanstvu čuje se još bratja *i* tja). — *bb)* zj, cj *i* sj *ne mijenjaju se:* lozje, kozji, klasje, pasji *itd., ali u nekijem krajevima mijenjaju se kao kod a) bb). — cc)* lj *i* nj *mijenja se na* ļ *i* ń: veseļe, đavoļi, soļu, mišļu, kameńe, pisańe, zeleńu *itd. —* rj *ne gubi* j: perje, stvarju *itd. — dd)* žj, čj, šj *ne mijenjaju se:* oružje, božji, naličje, riječju, orašje, kokošju *itd. — ee) poslije* đ *i* ć *(dajbudi kod većine naroda) ispada* j: čađu, noću *itd. — ff) poslije* b, p, v, m, *mijena se* j *na* ļ: dubļe, konopļe, bravļi, grmļe, zobļu *itd.*

3. *u govoru (osobito kad se brzo i nepomnivo govori) može se* j *ne čuti ili sasvijem ispasti; to biva naj češće na kraju riječi, n. p. kod impt.:* gleda' *mj.* gledaj, čuva' *mj.* čuvaj *itd. takovi se izgovor nalazi ne rijetko i od prvijeh vremena, ali ne kao osobina kojega dijalekta, nego kao izgovor pojedinijeh ļudi (samo mi je poznato da se u nekijem selima u Rijeci blizu Dubrovnika izostavļa svagda* j, *pa i još mj.* ļ *i* ń *govori se* l *i* n). *česti su ovakovi primjeri u pisca Divkovića, n. p.* po milosti Božjo'. bes. 8b, *a opet* naj poslije *na istaj strani.* Da budemo pribivati u ńegovo' svetoj milosti. nauk. 85a. U prvo' zapovijedi . . . u onoj drugo' zapovijedi. 129b *itd. kod ovoga pisca može biti uzrok i to što on u ćirilici kojom piše ima samo jedno slovo* (и) *za* j, *kao za* i *i* ji. — *Ne samo na svrhu riječi i slovke izostavļa se gdjegdje* j, *nego i na početku, te nijesu rijetki primjeri u pisaca sa* e *mj.* je, moe *mj.* moje *itd. — U resavskom govoru (u okrugu požarevačkom u Srbiji) kaže se:* ta čovek; ona grm; moa livada; na mou štetu *itd. (vidi* M. Đ. Milićević, srb. 1077).

2. J, *dodaje se demonstrativnijem zamjenicama i adverbima u onijem oblicima što se svršuju na vokal, može biti da im se ojača značeńe. — Daničić* (rječn. 1, 388) *kaže:* Od ove riječi *(zamjenice* i, *vidi kod* iže) mislim da je glas ‚j' koji se dodaje demonstrativnim riječima te im značeńe demonstrativno dolazi jače: ‚ovoj, ovogaj, ovomuj, ovakoj, ovolikoj, ovьdej, onoj, onogaj, onomuj, onakoj, onьdaj, onьdej, onudej, segaj, semuj, takoj, tolikoj, tudej, tuj, tьdaj, togaj. — *vidi primjere kod pojedinijeh riječi. — Rijetko se nalazi kod drugijeh riječi, n. p.* budemoj *(samo radi slika) u* U malo za rijeti, besjedit već nemoj, ja hoću živjeti, da oba budemoj. M. Bunić 48. — *Javļa se od prvijeh vremena, ali je u naše vrijeme gotovo posve nestalo, vidi samo* ondaj. Nar. pjes. vuk. 1, 541. 3, 379. 3, 380.

1. JÂ, *pron.* ego, *riječ kojom onaj što govori pokazuje sama sebe (prvo gramatikalno lice). — Oblici postaju od različitijeh osnova, te su većinom praslavenski a djelomice i indoevropski. — Između rječnika u Vrančićevu (nema* ja, *ali ima* meni ‚mihi', mi ‚nos', *a na strani* 128: ja (jesam ‚ego sum'), *u Mikaļinu, u Belinu* 419b, *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stulićevu* (ja *i* az; *kod ovoga zadńega ima dodatak da je uzeto iz misala), u Vukovu, u Daničićevu* (azъ; ja; jazъ).

A. *oblici. — isporedi* ti *i* sebe.

1. *nom. sing.* jâ *postaje od praslavenskoga oblika* azъ, *isporedi stslov.* azъ. *u našemu se jeziku primilo ne samo* j *na početku pred* a *(isporedi* jagńe) *nego je i* z *otpalo kao u ostalijem slavenskijem jezicima (osim novoslov.* jaz, *bug.* as *i* jas), *isporedi rus.* я, *češ.* já, *poļski* ja *itd. misli se* (F. Solmsen u Zeitschrift für vergleich. sprachforschung 29, 79) *da je* z *naj prije otpalo ispred riječi što počińu sičnijem glasom* (s, z), *pa da se izgovor* ja *utvrdio po tome što se i zamjenica sa drugo lice* ti (ty) *sastoji iz dva sama glasa. ovaj drugi razlog može biti dosta dobar radi sličnosti koja je i između ostalijeh oblika kod ove dvije samjenice (n. p.* mene, tebe; mi, vi; nas, vas *itd.); ali nije toliko dobar prvi, jer se ne zna koje bi riječi sa sičnijem slovom dolazile često poslije* az *ili* jaz, *osim kraćega oblika bez* je *glagola* jesam (jaz sam = ja sam), *ali baš ovaj skraćeni (enklitični) oblik zamjenuje svagda duļi oblik sa* je *u slovenskom* (sem, sam, sim) *i u bugarskom jeziku* (съm) *koja su oba uzdržala* z; *od ostalijeh slavenskijeh jezika izgubili su posve* je *samo češki* (jsem, *izgovori* sem) *i dva lužička (gorńosrpski* sym, *dońosrpski* som), *dok poļski jezik i ruski i nemaju enklitičnijeh oblika (u prvome je stariji oblik* jesm *i mlađi* jestem, *u drugome stariji oblik* есмь *nije dan današńi narodni, te se izostavļa sasvijem ili ga zamjenuje gdjegdje treće lice* есть) *a u našemu se jeziku uz enklitično* sam *uzdržalo i duļe* jesam *(koje vidi). — U našemu se jeziku javļa* ja *od prvijeh vremena, n. p.* Ja banъ bosьnьski Kulinъ. Mon. serb. 1. (1189). Ja Stefanъ Vladislavъ. 21. (1238). Prodahъ ja Dobrońa. Starine. 3, 208. (1185 *prepis.* 1250). Ja Joannъ kanunykъ. 210. (1250). Ja Stipan od staroga Dubrovnika. Mon. croat. 1. (1288?). — *Oblik* az (azъ) *nije narodni, vidi* az. *također je i oblik* jaz (jazъ) *uzet iz stslovenskoga (crkvenoga) jezika, n. p.* Jazъ knezъ Miroslavъ. Mon. serb. 1. (1186). Jazъ grêšьnikъ Simeonъ. 6. (1198—1199) *itd., ili iz slovenskoga kao što je u ovom primjeru:* Jas *(ili* jaz?) Janoš Gubašoci sodec Varaždinske gracke međe. Mon. croat. 288. (1587). — *Da je indoevropska riječ ne može se sumńati, isporedi lit.* asz, *starije* esz *(u oba dva oblika* š *na kraju izgovara se i piše mj.* ž), *let.* es, *stprus.* es, as *(može se čitati i* ez, az), *snskrt.* aham, *send.* azem, *stpers.* adam *(po nekom osobitom foničkom zakonu stoji* d *mj. starijega* z), *jerm.* es, *grč.* ἐγώ, *lat.* ego, *got.* ik. *ali je dvoje kod toga posve najasno: ne zna se, postaje li slavensko* z *od indoevr.* gh *(prema sanskrtu) ili od* g *(prema grčkome, latinskome, gotičkome); drugo je da slavenski vokal ne odgovara indoevropskome koji je jamačno bio* e, *te se ne zna kako je od ovoga postao slavenski* a. *istina, trašilo se tumačiti tijem što bi* e *produļivši se postalo* ê, *a ovo bi tobože glasilo u praslavenskom jeziku na početku riječi kao* ja; *a to se ne može primiti s dva razloga: prvi je da je stariji oblik* azъ *nego* jazъ *(što se potvrđuje imenom prvoga slova u glagoļskom i u ćirilovskom alfabetu, i tijem što je lako da u slavenskijem jezicima* jazъ *postane od* azъ, *ali ne* azъ *od* jazъ), *drugi je da, ako je* ê *u stslovenskom jeziku i glasilo kao* ja *dajbudi na početku riječi, takovi se glas ne može shvatiti kao praslavenski, jer se u svijem slavenskijem jezicima nalazi glas za ovo slovo drukčiji nego* ja *(osim bugarskoga i poļskoga jezika) i to na početku riječi kao i na drugijem mjestima, vidi kod* jesti.

2. *kod nekijeh padeža jednine treba razlikovati oblike s akcentom što se upotrebļavaju samo kad ih treba isticati, i enklitičke oblike što se u ostalijem slučajevima upotrebļavaju.*

a. *oblici s akcentom svijeh padeža (osim nominativa) jednine postaju od osnove* men, *kod koje se u praslavensko doba promijenilo* e *u dat.* i *u lok. na* ь, *a u instrumentalu na* ъ. *ova osnova postaje od indoevropskoga oblika* mene *za gen. sing., isporedi lit.* manę, *let.* mana, manis, *send. i stpers.* mana, *got.* meina *(drukčije su se*

rasvili oblici snskr. mama, *grč.* ἐμεῖο, ἐμοῦ, μεῦ, μοῦ, *lat.* mei *itd.), te je prešla i u ostale padeže baltičkoslavenskijeh jezika isagnavši starije indoevropske oblike.*

a) gen. jedn. aa) mène, *praslavenski oblik, isporedi stslov., malorus.* mene *(rus.* меня *kao od* menę), *češ.* mne, *pol.* mnie. Do koje u mene budu. Mon. serb. 2. (1189). — *bb)* menje *na dva mjesta* XV *i* XVI *vijeka (na prvome je mjestu uprav acc., vidi c) bb)).* Menje vojevodu Radosava. Mon. serb. 376. (1433). Rečenje od menje *(vaja da treba čitati* meńe) ovoj kad ču, taj čas tuj svrnu lice ńe, pustivši ovi glas. Ǵ. Držić 391. *u prvom je primjeru pisareva pogreška, jer se u istom spomeniku nalazi* je *mj.* e *u* dojdje, koje su pisanje, rotismo sje, vlastelje, da im sje zakune kada oni ushotje, veće; *u drugom stoji samo radi slika (vaja da je pisac načinio po analogiji prema dat., vidi b) cc)). — cc) biće pisarska pogreška i* mne *(ali vidi i dd)) u ovom primjeru:* Nêsu ni u mne ni u moga brata. Mon. serb. 183. (1373). — *dd) u nekijeh se čakavaca nalazi i oblik* mane, *koji je postao po analogiji dativa* mani *(vidi b) bb)), i to i u naše vrijeme.* Otidite od mane. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 9ᵇ. Ne imaj tujih bogov poli mane. Kateh. 1561. A7ᵃ. Brez mane nikudar ne veju t' hoditi. Oliva. 25. Šajte ga do mane. Nar. pjes. istr. 2, 88.

b) dat. sing. — praslavenski je oblik mьnê *(ne* mъnê, ъ *prema* e *u* tebê, sebê, *isporedi d) aa)), isporedi stslov.* mьnê, *rus.* мнѣ, *češ.* mně, *pol.* mnie, *a i lit.* manei, *stprus.* mennei. *aa) u prva vremena* mьnê *i to ne samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem nego i narodnijem jezikom.* Mьnê prikjučšu se vrêmeni. Mon. serb. 5. (1198—1199). Ako hoćete vi mьnê moje ljudi vratiti. 42. (1253). Ke je dalъ kralъ Vladislavъ mьnê i mojej ženê. 54. (1240—1272). — *i bez* ъ: Da nêsu držani vlastele dubrovčki dati mnê dohodka. 183—184. (1378). Kada dojde ka mnê. 461. (1458); *u istom se spomeniku nalazi i* manê (8 *puta),* mnije, menije *(vidi dalje).* Ja ću k vamъ pravo, a vi ka mnê kako vamъ je ugodno gospoctvu. 557. (XVI *vijek).* — *po istočnom govoru:* mne. Kъ mne dođoše više rečeni vlastele dubrovьci. 207. (1387); *u ovom se spomeniku piše po istočnom govoru i* videvъ, mestu, svedočbu *itd.* Zvrhu moje škodi, to jest mne škodu čineć. Zak. vinod. 79. — *po južnom govoru:* mnije *(ili treba čitati* mnje?, *vidi cc) bbb)).* K mnije vojevodi Radosavu. 312. (1421). Kada dođe ka mnije. 461. (1458). — *po zapadnom govoru:* mni. Posilaše ka mni. 281. (1418); *u istom spomeniku ima* vičnо, človika, vidiv *itd.* Ka mni vojevodi Radosavu. 314. (1421); *u istom spomeniku ima* smirni, naslidnikъ, nepristano, hotismo *itd.* Ki ka mni dolika posla svoju milost. M. Marulić 180. Kad samo tvoj ka mni obrnut neć pogled. Š. Menčetić 5. Kažući jur ka mni vazda se vesela. 167. More se protiv mni obranit. Ǵ. Držić 445. Govoreći ka mni. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 195. apoc. 14, 18. — *bb) u predašnjem obliku umeće se* a *među* m *i* n *mj. negdašnjega* ъ: manê, mani, mane. — *od* XV *vijeka.* — *ovi su oblici bez sumńe čakavski, te su se kod čakavaca uzdržali do našega vremena; vrijedno je opaziti da primjeri iz štokavskijeh spomenika (osim drugoga kod aaa) koji imamo samo u kasnijem prijepisu latinicom, te je sato mańe pouzdan) svi su pisani (ili bolje potpisani) od koga iz kuće Hranića (od Sandalja i njegova unuka Stjepana hercega i praunuka Vladislava). aaa) naj prije se javja zapadni oblik* mani. Suproću mani. Mon. serb. 274. (1410); *u istom spomeniku ima i* prid, viromъ, bezъgrišni, tribuje *itd.* Dobro posluženje mani ... Mani ili mojim ... 385. (1422—1485 *prepisano latinicom* XVI *vijeka).* Koliko mani dopusti Gospodь Bogъ moći. 445. (1451). Oni ju mani lipo platiše. Mon. croat. 57. (1488). Prived' toga k mani. M. Marulić 184. Bješe daj na znanje onada dat mani. Š. Menčetić 161. Od kih slat stril' mani sve srce izrani. Ǵ. Držić 354. Viruj mani sada. 380. Tobom vsêm i mani daj Bog milost svoju. Š. Budinić, sum. 25ᵇ. Bog je razum mani dal. Kateh. 1561. B2ᵇ. I Kreuza tad zgodi se žena moja na um mani. I. Zanotti, en. 38. *i u naše vrijeme kod čakavaca. — bbb)* manê. — *oba su spomenika (Stjepana hercega) iz kojijeh vadimo ove primjere pisana iste godine i možebiti istom rukom po južnom govoru, ali se čini da pisarev govor nije bio južni, jer gdjegdje piše* ê *gdje bi trebalo* i: *u prvom spomeniku* rêčê, *u prvom i drugom* po zapovêdê, *i gdje bi trebalo* e: *u prvom spomeniku* sêgasvêtnomь *(na drugom mjestu* segasvêtńemь), *u drugom* sêgaj. Da su manê odь ńihь na punu osudbine po zakonu ... Dokla godê oni manê stoje u posluhu. Mon. serb. 460. (1453). Što je učinio bezьpravadno i suprotivno manê roditelju svomu. 461. (1458). Ako bi koji ńiju izašao manê roditelju svomu iz volje i izь posluha ... Ako li bista hotêla oba učiniti suprotivno i neposlušno manê ... 462. (1453). — *ccc)* mane, *kod sjevernijeh čakavaca u naše vrijeme.* Ukradi kožu i valje ju mane podaj. Nar. prip. mikul. 8. Mane je pravo. 34. — *cc) iz genetiva je došlo* e: menê *od kraja* XIV *vijeka (vidi kod ccc) i ddd)). oblik zapadni* meni *i istočni* mene *ostali su sami do dana današńega kod štokavaca. aaa)* menê. — *u nekijem spomenicima prve polovice* XV *vijeka.* Menê Vlьkosavu. Spom. sr. 1, 103. (1411). On menê izvrьšivъ onu službu. 146. (1419). Menê gospodinu vojevodi Sandalju. Mon. serb. 302. (1420). Menê vojevodi Radosavu. 337. 339. 341. 349. (1427). — *bbb)* ê *je isprva u južnom govoru glasilo* ije *ili* je. *za drugi izgovor svjedoči sadašńe* meni *i* mene *(s kratkijem* i *i* e); *za prvi pisańe (ne posve pouzdano) u ćirilovskijem spomenicima:* Koje dukate jesta postavio gospodinь vojevoda Sandalj u komunь dubrovački, i menije (‚menie', *ali se može čitati* i meni je) po sebi ostavio. Mon. serb. 441. (1450). Menije (‚menije') hercegu Stêpanu. 461. (1453). Menije (‚menie') hercežici Cicilije. 501. (1467). Što je menije (‚menie') ostavljeno. 507. (1469). *tome se ne protive ova dva primjera:* Menje gospodinu vojevode Stepanu. *(u istom spomeniku ima dva puta* dvje *mj.* dvije). Spom. sr. 2, 104. (1443). Menje i mojoj bratje. *(u ovom spomeniku stoji svagda* je *mj.* ije). 113. (1448). *već se protivi ovaj:* Kašteo koji si pogradio protivь menêe. *(u istom spomeniku ima* indêe gdêe *mj.* indje gdje). Mon. serb. 501. (1466—1500). *drugo što svjedoči za ovakovi izgovor stihovi su u kojima treba radi metrike čitati* menije *s tri sloga:* Vajmeh si menije, što ću ja za Boga! M. Vetranić 2, 289. Pravo nije, što ne da menije kraljestva od grada. M. Bunić 27. *mańe vrijedi što dosta često stoji u sliku s* nije *i* dvije: Ja cijenim da tuga nikomu t' ova nije, ni druga ne mogu t' nać menje. N. Nalješković 1, 181. Što želah naj veće da nitkor sa mnom nije, to ńega nesreće doniješe sad k menje. 1, 185. Pokoli obje dvije, sudče moj, htje slišat, molim te i menje da posluh budeš dat. 1, 221. Taj veli: triš menje učini moj danas, gdi meni volja nije da š ńim ijem, na mu čas. 1, 254. Frano: Amanca kurva nije. Maro: Da ki je vrag ino? vjeruj, Frano,

menje. 1, 288. Nu toga tajati način mi bio nije, zač vila javljati ktiješe se svud menje. 1, 298. Rijeh pisat, Frano moj, otajno da ti nije, kako ti bratac tvoj prijatelj drag menje . . . 1, 320. Tužica jeli taj kad bila, komu se dušica dijelila iz tila, kako je sad menje na ovom dijeljenju, prilike er nije mojemu cviljenju. 2, 104. A tomuj jes uzrok, za što se mni menje od veće velik rok, da mi te vidjet nije. 2, 107. Tko li sad da menje u putu cvijetak da, pokli mi tebe nije sresti moć od sada? 2, 109. *(premda s ovijeh rasloga mislim da bi bolje bilo* menje, *pišem* menje *u ovijem i drugijem primjerima, kao što je Daničić mislio da je bolje).* — XV *(vidi sprijeda)* i XVI *vijeka (dosta često u Dubrovčana, ali već od početka ovoga vijeka u istijeh pisaca ima* meni i *češće). evo primjera* XVI *vijeka.* Da dođe mati Gospodinova k menje. N. Rańina 16b. luc. 1, 43. Tko nije sa mnom suprotiva menje jest. 60a. *i još na strani* 15a, 25b, 31a, 42a *itd. i u Zborniku na str.* 25b, 29a, 34b, 172a. *u poeziji obično (radi slika) na kraju stiha ili polustiha (vidi i sprijeda primjere Vetranića, Bunića, Nalješkovića), n. p.* Tri stvari na izbor među sve da menje. Š. Menčetić 136. Dosta je toj menje, prid Bogom da sam prav. 285. Toj sve kroz počtenje, s ljubavju bez mjere ko nosiš proć menje, o rijeko od vjere. 311. Ne znaš me ti tko sam, ter veliš toj menje. N. Naljeković 1, 186. Pero dava menje kćer ku sam vidio. 1, 290. *rijetko je drukčije.* Ar menje svaki trud i svake žalosti, koliko na moj sud, čine se radosti. Š. Menčetić 333. Nesreća i ljubav menje su pritvrde. G. Držić 365. Ter tužni nepokoj menje se prikrati. M. Vetranić 1, 181. — *ccc)* mène *što bi uprav bilo po istočnom govoru nalasi se jedan put u starije doba u spomeniku pisanom zapadnijem govorom u kojemu ima često* i ê, *a i dat.* tebê, *te nije dosta pouzdano:* Mene videštu. Mon. serb. 283. (1399). *poslije, ne nalasi se u književnosti (osim možebiti jedinoga primjera:* Ne svaki, koji govori mene Gospodine, Gospodine, uljesti će u kraljestvo nebesko. J. Matović 467. (mat. 7, 21), *gdje će biti po svoj prilici štamparska pogreška, jer na strani* 466 *stoji:* Neće meni išta pomankati), *nego opet u naše vrijeme kod naroda (i južnoga i istočnoga govora) uz obične* meni. *Vuk istina veli:* Mjestoimenija prvoga i drugog lica imaju u dat. jed., osim ‚mi' i ‚ti', još dvojako: ‚meni' ili ‚mene', ‚tebi' ili ‚tebe'. narod po naj više govori ‚mene, tebe', a spisatelji i književnici ‚meni, tebi' (da se razlikuje od vinitelnoga!). rječn. (1818). L; *ali ovo ne nalazim nigdje potvrđeno, nego se čini da su oblici* mene i tebe *bili običniji Vuku jer ih je čuo u kraju gdje se rodio (u samom selu Tršiću? ili u cijelom Jadru? ili u podrinskom okrugu? ili po svoj zapadnoj Srbiji?), te ih je u narodnijem pjesmama možebiti gdje i napisao gdje bi trebalo da bude* meni i tebi, *kao što je i V. Vrčević upotrebljavao prve oblike, ako se i ne govore u Trebinju, jer ih je on naučio u svom rodnom mjestu u Risnu (vidi n. p. u pripovijeci što je Vrčević čuo od Sarajevca:* Oni koji je tebe naredio da doneseš japiju i mene da gradim. Nar. prip. vrč. 97). — *po narodnijem pjesmama valja da se* mene i tebe *u južnom govoru čuje u zapadnoj Srbiji (ili dajbudi u kojem kraju), u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj (dajbudi u nekijem mjestima, kao u Risnu), a u istočnom govoru u Kosovu polju (ali u istočnoj Srbiji ne svuda). evo primjera: iz Tršića:* Daj ti mene dva ronca junaka, i daj mene dva bijela rta, i daj mene dva siva sokola. Nar. pjes. vuk. 1, 183. *iz Crne Gore:* Daj ti mene čedo Vlahińino. 2, 19. I uteče mene uz planinu. 2, 21. Hodi k mene, da mi lice ljubiš. 2, 29. *iz gorńega primorja (ovako je Vuk sabilježio, ali pjesma nije ni iz Dubrovnika ni iz dubrovačke okolice):* Podaj mene svjetlost tvoju. 1, 150. *iz Risna:* Dok su mene dva sestrića. 1, 182. To bi mene mnogo milo bilo. 1, 221. *iz Kosova polja:* Nemoj mene proterivat stado. 3, 176. Hajde mene moru na zakuke. 3, 211. Ko bi mene nega uvatio. 3, 325. *da se i u samom resavskom govoru u Srbiji čuje* meni *svjedoče ovi primjeri:* Meni nije do tvoje udadbe, no je meni do moje nevolje. *(u kruševačkom okrugu).* M. Đ. Milićević, srb. 766. Dajte meni oštre nože. *(u okrugu aleksinačkom).* 818. — *ddd)* mèni (i *na kraju riječi mj.* ê *kao n. p. u* ženi *prema stslov.* ženě) *javlja se od* XIV *vijeka, te od onda vrijedi za sva tri govora,* XVI *vijeka dolazi uz* menje *(vidi bbb)) kod Dubrovčana, poslije je jedini oblik u pisaca, a u naše vrijeme kod velike većine naroda (vidi kod ccc). — naj stariji su primjeri:* Kralju i meni *(četiri retka više* ka mini *jamačno štamparskom griješkom).* Spom. sr. 2, 43. (1399). Meni gospodinu vojevodi Sandalju. Mon. serb. 290. (1419). Jestь tej svitė oporučila meni gospodinu vojevode Stepanu. Spom. sr. 2, 124. (1443). Koje meni daše u zajamь. Mon. serb. 443. *(oko* 1450). Ona po sebi je meni ostavila. 495. (1466). Budi meni po riči tvojoj. Bernardin 4. luc. 1, 38. Uzajdi k meni na goru. 30. exod. 24, 12. Ňu primite a meni zapovijte. M. Marulić 4. Meni miliji. 10. Meni je kako man i slatko u svemu. 46. Lažno su smišljena svidočtva pram meni. M. Marulić 85. Odkuda toj bi meni? N. Rańina 16a. Pridite k meni. N. Rańina 197b *i još na nekoliko mjesta.* K meni si došla. Zborn. 68a *i još na nekoliko mjesta.* Meni bi viditi još lipšu ner vilu gospoju sjoditi u rušcu pribilu. Š. Menčetić 3. A za toj jur meni gledati ne brani. 4. Kako bi ti meni stvorila veći dar. 5 *itd.* Zaman jes meni. G. Držić 358. Jeli ki lik meni. 365 *itd.* Er kad pride k meni koja. M. Vetranić 1, 14. Trudnu meni da pomože. 1, 17 *itd.* I hotjej meni dat tvoje ustrpljenje. N. Dimitrović 52. Pepeo se kako kruh jur meni jediješe. 70. Meni se taj muka dostoji za moj grijeh. N. Naljeković 1, 110. Meni jes podnijeti svaki trud i muke. 1, 122 *itd.* Reče k meni. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 198b. apoc. 17, 1. Evo ja i djeca koju da meni Bog. B. Gradić, djev. 184. Meni vječni trud. M. Bunić 6. Tko tu zvijer dobude da je muž meni ti. 7 *itd.*

c) acc. sing. — praslavenski je oblik mę *od kojeya postaje enklitika* me *(vidi* b, *c)). već u praslavensko doba kod jačega isticańa zamijenio ga je genetiv (kao kod muških supstantiva koji znače što živo), te je tako u svijem slavenskijem jezicima. aa)* mène. Mene izbravь. Mon. serb. 9. (1222—1228). Pomiluj mene, Gospodine! Bernardin 31. mat. 15, 22. *i tako je svagda i svuda kod štokavaca, a i kod mnogijeh čakavaca.* Da ljubim jednu stvar, ka hoće zlo mene. D. Rańina 94a. I navijesti tva dobrota skladnijem pismom mene svoga od življenja dobra tvoga, vrijedna stanja i života. M. Pelegrinović 196. — *bb) radi* menje *vidi a) bb).* — *cc)* mane. *kod nekijeh čakavaca, vidi a) dd).* Ki ljube mane. Kateh. 1561. A8a. Ki vas posluša, ta mene posluša, a ki mene pogrdi, ta pogrdi onoga, ki je mane poslal. A6b. I mane za ruku držeći. Mon. croat. 269. (1572).

d) instr. sing. — mislim da su u praslavensko doba bila dva oblika (što odgovaraju posve dvojakom obliku instr. sing. ženskijeh supstantiva

na a: ženoją *i* ženą): mъnoją *i* mъną (ъ *prema* tobom *i* sobom); *radi prvoga isporedi stslov.* mъnoją, *u našemu jeziku oblike kod aa), rus.* мною; *radi drugoga novoslov.* menô, *u našem jeziku oblike kod bb), češ.* mnou, *poļ.* mną, *gorńe i dońe luš.* mnu. *aa) od* mъnoją *postaje: aaa)* mnoju. — *samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom.* Malo prêbyvъ sъ mnoju. Mon. serb. 4. (1198). Duhovьnikъ Nikandarъ staracь jeruzalimski i Jovanъ kaluđerъ *(vaļa da je jedan od nih, po svoj prilici prvi, i napisao ovaj spomenik)* i Dobrъko Marьnićь i svakoga ńihь osoba saklesmo vrьhu testamenta gospođe Jelle ... Mi gospođa Jelena dašti gospodina knеza Lazara ... Kadi se sa mnoju staja u Goričanehь. Mon. serb. 415. Spom. sr. 2, 121. (1442). — *bbb) s umetnutijem* a: manoju. — *samo na jednom mjestu po crkvenom jeziku:* Ne imiješ boge tuje pred manoju. Š. Budinić, sum. 28ª. — *ccc)* ju *se miješa na* v *(preko* u): mnov (mnovь), *kao što biva i kod ženskijeh imena na* a *(vidi* pravovь vêrovь, svojovь voļovь *u Kulinovoj poveļi.* Mon. serb. 2). — *ovo je naj stariji oblik u našem jeziku, ali mu nema potvrde nego* XIII *vijeka.* Do kolê stoje sъ mnovь u pravdê. Mon. serb. 27. (1284—1240). Da se pri predь mnovь. 33. (1249). — *ddd) po analogiji prema nastavku instrumentala sing. imena, adjektiva i samjenica, kod predašńega oblika* v *mijeńa se na* m: mnôm. — *od* XIV *vijeka.* Sь mnomь knezomь. Mon. serb. 174. (1356—1357). Među mnomь i među banomь bosnьskimь. 186. (1300—1376). S mojomь bratjomь i sь mnomь. 193. (1379). Sa mnomь kraļemь Dabišomь. Spom. sr. 2, 84. (1392). — *ovaj je oblik nadvladao druge i ostao je u govoru kao jedini obični oblik do dana današńega kod gotovo sviju štokavaca a i kod ńekoliko čakavaca. — može se dodati i* e *na kraju:* mnóme. *od* XVI *vijeka* (N. Rańina 191ª). — *i* mnom *i* mnome *mogu stajati bez prijedloga (u naše vrijeme kao da je tad običnije* mnome), *te je pogreška što se u ńekijem krajevima i kod ńekijeh pisaca nalazi* sa mnom *(n. p.* Ti se sa mnom rugaš) *gdje ne treba prijedloga* sa. Jur mnom se svak boli. Ġ. Držić 359. Ti se, pjanico, rugaš mnom. M. Držić 244. Takojer će voda rijeti: ‚Mnom se peru od svake nečistoće'. M. Divković, bes. 33ᵇ. Mnom se istijem kunem. V. Andrijašević, put. 40. Budi na čas kraļu, koji mnom gospodi. I. Đorđić, salt. 144. — I mnome se trudnijem ruga. M. Vetranić 1, 21. Sve se vile mnome diče. N. Naļešković 1, 206. Nek ti mnome, ja tobome uživamo. I. Đorđić, salt. 182. Ne daj mnome da gospodi. 422. Toke nosi, mnome se ponosi. Nar. pjes. vuk. 1, 166. Da hvala vaša mnome izobiluje u Hristu Isusu. Vuk, pavl. filib. 1, 26. — *prijedlosi* s, nad, pod, pred *svagda primaju pred* mnom *glas* a: sâ mnôm *ili* sâ mnôme, nâda mnôm *ili* nâda mnôme *itd. (rijetki su primjeri gdje toga nema i u ńima nema* a *samo radi stiha:* Nebeska taj duga nad mnom se zgar svela. M. Vetranić 2, 189. Prid mnom stat nemoj. B. Krnarutić 82. Ki se inadom negda lupi s mnom. J. Kavańin 125ª. Htij s mnom paklu se odpraviti. 391ª. Nad mnom visi. I. Đorđić, uzd. 13). Sa mnom. Mon. croat. 133. (1487). Poda mnom da će stat. M. Marulić 10. Da sa mnom sta. 88. Djeca moja sa mnom jesu u odru. N. Rańina 184ᵇ. Sad sa mnom svak tuži. Š. Menčetić 105. Poda mnom podloži kraļevstva razlika. M. Vetranić 2, 217. Nije grijeh prida mnom do sad bil. N. Naļešković 1, 184. Nemoj preda mnom tujih bogov imati. Kateh. 1561. A8ª. Častite sa mnom Boga. C7ᵇ. Sile ni istor nada mnom vćińene. Mon. croat. 309. (1598). I riči zaludo ne troši sa mnom. F. Glavinić, cvit. 47ª. Mladost koja sa mnom pusi. J. Kavańin 89ª. Matej ki učenik sa mnom u Spjet za'edno biše. 98ᵇ. Pero, sa mnom utješi se. 104ᵇ. Hajde sa mnom. A. Kanižlić, kam. 7. Dok te sa mnom izjednači. V. Došen 45ª. Ovo isto sa mnom biva. 51ª. — Sa mnome pribivat. Ġ. Držić 448. Za ļubav veliku ku imaš sa mnome. Š. Menčetić—Ġ. Držić 455. 491. I moj plač i tuge sa mnome podijele. M. Vetranić 1, 62. Da se kuf pribijeli sa mnome sadruži. 2, 26. Nikad veće nije pošal sa mnome vojevati. Nar. pjes. u P. Hektorović 19. Nebore, jeda ć doć sa mnome, Radate? N. Naļešković 1, 185. Gdi mrtva stvar ova sa mnome govori. 2, 92. Reče: ‚Amen!' ter se uputi k ljepšim vratam preda mnome. J. Kavańin 492ª. Sa mnome su uzdasi. I. Đorđić, uzd. 18. *rasumije se po sebi da sa prijedloge* s *i među ne treba i ne može biti promjene.* I veļe potjere za mnome činaše. M. Vetranić 1, 451. Sudio Bog među mnom i tobome. I. Đorđić, salt. XI. Među mnom i zemļom. A. Kanižlić, utoč. 262. — *eee) mnogi čakavci umeću, kao i kod dativa (vidi b) bb)),* a *među* m *i* n: mânôm. — *ovaj se oblik nalazi od* XV *vijeka do našega vremena.* Za manom ne cvili. M. Marulić 176. Ti promisli manom, duhom me zlim ne daj. 226. Moja ļubčica biga prid manom. P. Zoranić 48ᵇ. Da se manom pače li sobom sramuju i stide. 70ª. I pred manom sudcem stola zagrebskoga. Mon. croat. 268. (1572). Prid manom. F. Vrančić, rječn. 123. Sa manom hoćeš stati u kraļevih dvori*(h).* živ. 11. Koji su pod manom. 14. Smiluj se nad manom. 94. Ter sina u kusi prid manom zakoļi. Đ. Baraković, jar. 40. Prid manon se skri udiļe. drag. 369. Danaska budeš z manom u raju. F. Glavinić, cvit. 172ª. Fra Antone, ča se z manom rugaš? 188ª. Da vi oba z manom ńim se poklonite. 192ª. Tako li smiš prid manom govoriti? 218ª. Hodite za manom! 424ª. Vladaj manom. svitl. 126. Danas hoćeš s manom biti u raju. Michelangelo. 13. Nikor vas se s manom mari. I. Zanotti, skaz. 8. A to dobro razmisliste tere manom pomisliste. 10. Reci s manom: ‚Bog mu pokoj podaj vični!' M. Kuhačević 70. I nad manom hladak učinio. Nar. pjes. istr. 1, 36. Pojdi s manom. 2, 31. A ti češ se za manom plakati. Nar. pjes. mikul. 155. — *fff) u ńekijeh se čakavaca čuje i* manum (manun) *što ili postaje od* manu *(vidi bb) bbb)) ili je prešlo iz kajkavskoga govora.* Hodi s manun. Nar. prip. mikul. 11. Moraš poć s manun. 76. Za manum. Jačke. 32. — *ggg) po Slavoniji se čuje u naše doba i* mênôm, *što postaje po analogiji prema ostalijem padežima. — hhh) u Srbiji u okrugu jagodinskom kaže se* monom *(prema* tobom, sobom). M. Đ. Milićević, srb. 213. — *bb) od* mъną *postaju oblici* mnu *i* manu, *koji se nalaze u rijetkijem primjerima i to samo kod čakavaca. aaa)* mnu. — XVI *vijeka.* Nisu preda mnu. Mon. croat. 196. (1510). Prida mnu. Anton Dalm., nov. tešt. 131. *radi* a *kod* preda *u oba primjera isporedi aa) ddd). — bbb)* mânû *(radi* a *isporedi* manom *kod aa) eee)). — od* XV *vijeka.* Biše pred manu. Mon. croat. 122. (1484). Za manu. Anton Dalm., nov. tešt. 131. Govoril jest s manu. 2, 205ᵇ. apoc. 21, 9. — *i u naše vrijeme kod ugarskijeh čakavaca i na otoku Krku.* Ča misliš ti sis manu? Jačke. 10.

e) loc. sing. — praslavenski je oblik kao kod dat. mъnê, *te se i u ostalijem slavenskijem jezicima ne razlikuje od onoga padeža. u litavskom je jeziku* manyje. — *i u našemu se jeziku ne*

razlikuje od dativa. aa) мнѣ *i* мнѣ, *vidi b) aa). — do* XV *vijeka.* Semu že konьčavьšu se o мьнѣ. Mon. serb. 5. (1198—1199). U mnê u vojevodi Radosavu. 887. (1427). — *po zapadnom govoru* mni. XV *i* XVI *vijeka.* Mošti svete što su prь mni. Mon. serb. 415. Spom. sr. 2, 121. (1442). Čeļad koja je sada prь mni. 122. Tisnu se va mni utroba moja. Mon. croat. 107. (1470). Udahni duh pravi u mni ļubav tvoja. M. Marulić 7. Čini u mni sminje. 37. Da pri mni milosti imala budeš. 46. Da vidiš ti na mni ku trpļu za te zled. Š. Menčetić 5. Kamen se mniš va mni. 343. Ki u mni pribivaš. G. Držić 851. O mni se razbija, jak vali kraj mora. 894. Mogal je ļubven plam u mni ugasit. P. Zoranić 16b. Višńi promisal o mni. Aleks. jag. star. 8, 231. Ako gdo drugi po mni dojde. 284. Na mni vrši se nikoga človika pritča. 801. — *bb)* mani *(vidi b) bb) aaa)).* Vazda pri mani budi. Kateh. 1561. C6a. — *cc) s umetnutijem* e *(vidi b) cc)). potvrđeni su oblici* menje *(ili* menije? *vidi kod b) cc) bbb))* i meni; mene *vaļa da nema, jer Vuk spomińe ovaj oblik samo za dat. sing. (vidi b) cc) ccc)). aaa)* menje. *u pisaca Dubrovčana* XVI *vijeka u kojijeh se još češće nalazi* meni. Koji po menje ima prići. N. Rańina 15a. A staje na menje bez nijedne milosti da pukne kamenje. Š. Menčetić 40. Neg vazda na menje htjela bi jahati, a kad je da se ije, dobra si svijati. N. Naļešković 1, 243. Tere se daj smeća nahodi u menje da nije bil' veća u prvo stvorenje. 1, 823. U robstvo ja velim koje mi teško nije, danu ga još želim umnožit po menje. 1, 887. — *bbb)* mêni. — *od* XV *vijeka pa i u naše vrijeme.* Po meni. Mon. serb. 416. Spom. sr. 2, 122. (1442). Ki ne bude smućen u meni. Bernardin 2. matt. 11, 6. Koji se ne sablazni o meni. N. Rańina 14a. Koliko u meni da niku vidiš sled. Š. Menčetić 4. Da kamen srce je u meni. 21. Srid srca u meni. G. Držić 851. 416. Ča s tobom besidi o meni o tvomu. P. Hektorović 69.

f) radi oblika menéka, menékar, menekárena, i menika, menîkar, menikárena *vidi* ka, kar, karena.

b. *enklitični oblici dolaze u gen., dat., acc. — Oni su uopće praslavenski, jer se (ako i ne svi) nahode u svijem slavenskijem jezicima, osim velikoruskoga, ali su i indoevropski, kako svjedoče enklitike, ne samo u litavskom jeziku* mi, *nego i u sanskrtu i u sendu* mā i me, *u stpersijskom* mā, mai, *u grčkom* μου, μοι, με. — *Enklitički se oblici upotrebļavaju od prvijeh vremena sve do današńega dana kad ih ne treba istaknuti, a enklitike za akuzativ i s prijedlozima.*

a) gen. sing. me. — *došao je ovaj oblik iz akuzativa već u praslavensko doba, pošto su se ova dva padeža među sobom pomiješala. isporedi stslov.* mę, *češ.* mě, *poļ.* mię. Da me se svak boji. M. Marulić 11. Nije me dostojan. N. Rańina 208a. *(ne znam, ima li starijih primjera od ova dva; Daničić kaže samo:* Za enklitički genitiv uzima se akusativ ‚me, te'. Istor. obl. 216, *ali ne donosi nijednoga primjera).* Neć me se ti ostat? N. Naļešković 1, 179. Lupeža, koga ti u meni ugleda, bez smeće, veļu ti, ohaj me se ureda! I. Gundulić 149. Boji me se. Vuk, rječn. (1818). L.

b) dat. sing. mi. — *oblik je praslavenski, jer dolazi u svijem slavenskijem jezicima, pa i u litavskom. — postaje od indoevropskoga* moi, *isporedi snskrt.* me, *send.* mē, *stpers.* mai, *grč.* μοι. — *Naj stariji su primjeri u našem jeziku:* Što mi kto da svojovь voļovь poklonь ... Tako mi Bogь pomagaj ... Mon. serb. 2. (1189). Nêstь mi dostoinь. 8. (1198). Mudrostiju danovь mi otь Boga. 4. (1198—1199) *itd. — Rijetko je okrńeno, i to samo u stihu.* Prisvitla gospođe m', prisvitlo sunačce m', nemoj da ja pođem ovileći srdačcem. Š. Menčetić 176.

c) acc. sing. me, *praslavenski* mę (men), *isporedi stslov.* mę, *malorus.* мя, *češ.* mě, *poļ.* mię. *— može biti indoevropska riječ* (mēm), *isporedi stprus.* mien, *snskr., send., stpers.* mām, *ako nije kasnije postala od osnove* men *(vidi* a). — *Po svoj prilici i u praslavensko se doba upotrebļavala i kod isticańa (kao emfatička riječ) i kao enklitika dok se za prvi slučaj nije usco genetiv* mene *(vidi* a, *a)). od prvoga slučaja ostaje traga u primjeru:* Spodob(i) me grěšьnago iga jego blagago. Mon. serb. 5. (1198—1199). *i u tome što staji uz prijedloge (prijedlozi kojima je zadńe slovo konsonanat uzimļu* a *na kraju, isporedi* a, *d) aa) ddd), a svagda je vokal pred* me *dug, n. p.* ú me, zá me, ná me, prědâ me, pôdâ me *itd.), n. p.* Ļuveno mimo mo kad mine tve liče rumeno. G. Držić 422. A po tem ne žudi nikogar mimo me. H. Lucić 195. Nego ću ja tobe u me obratiti. M. Divković, nauk. 156b. Ili jes, ili ni, to mati ļubi me, naj brže učini, da dođe prida me. I. Gundulić 104. I vjerovat u me neće. J. Kavańin 50b. Brat pomoli za me Boga velikoga. 110b. Sve su uza me. 407a. Za mene ili za me, pred mene ili preda me. Vuk, rječn. (1818). L. — *Naj stariji su primjeri:* Postavi me velijega župana. Mon. serb. 4. Sьpodobi me vladika moj byty jemu kьtitoru. 5. (1198—1199).

3. *nom. pl.* mî, *od praslavenskoga* my, *isporedi stslov., češ., poļ.* my, *rus.* мы. — *Po svoj je prilici indoevropski oblik bio drukčiji* (vei), *isporedi snskr. i stpers.* vajam, *send.* vaēm, *got.* veis, *a u slavenskijem je jezicima* m *samijenilo* v *prešavši iz padeža jednine, kao što je i u lit.* mẽs *i u jermenskom* mek' *(drukčije je grč.* ἡμεῖς *što je postalo od* ἄμμες, *a ovo je iz osnove drugijeh padeža množine, vidi kod* 4). — *Misli se da je* my *isprva bio akuzativ (isporedi acc. lit.* mus *prema nom.* mẽs, *stprus.* mans *prema nom.* mes), *te da je prešao u nominativ, ali pošto bi tad trebalo uzeti za prva vremena dva oblika u acc* my *i* ny, *jasnije mi se čini tumačeńe, ako se reče da je* my *dobilo ovaj oblik od drugoga lica* vy *(vidi kod* ti). — *Naj stariji primjeri:* Mi i naša opьćina. Mon. serb. 21. (1288). Da je my platimo. 22. (1284—1240). A my da te ispratimo ... Takođe ti se i my klьnemo. 23, *itd.*

4. *ostali padeži množine postaju od osnove* nas, *ali s ispada pred nastavcima. — U indoevropsko doba bilo je ńekoliko osnova (vidi* K. Brugmann, grundriss der vergleichenden gramm. der indogerm. sprachen, 2, 803. 818): nes, *isporedi snskr.* nas *(enklitika sa gen., dat., acc.), send.* nō, *kelt.* ni; nōs, *send.* nao *(uz* nō), *lat.* nōs; *ns, got.* uns; nsme, *snskrt.* asma-, *send.* ahma-, *stpers.* a(h)ma-, *grč.* ἄμμε, ἡμεῖς *itd. prve su tri osnove bile enklitične. — Vaļa da su ne samo slavenski nego i baltički oblici postali od enklitike* nōs; *treba dodati da je u stpruskom* m *prešlo iz nom. u acc., a u litavskom i letskom u sve padeže. — Radi oblika* naju *vidi* 5, a. — *Kao kod jednine raslikuju se oblici s akcentom od enklitičnijeh.*

a. *oblici s akcentom.*

a) gen. plur. nâs. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* nasъ, *rus.* насъ, *češ.* nás, *poļ.* nas. *— Postaje od baltičkoslovenskoga* nō(s)sōm, *isporedi stprus.* nouson, *lit. i let.* mūsu. — *U sva vremena. — Naj stariji su primjeri:* Da ti ne ispakosti ništare u nasь budę ... Koliko vazļubiši prêbiti u nasь ... Kьga si vьshoćeši pojti

inamo odь nasь ... Mon. serb. 22. (1284—1240) *itd.*

b) dat. pl.: aa) nâm, *naj stariji oblik, praslavenski* namъ, *isporedi stslov.* namъ, *rus.* намъ, *češ.* nám, *pol.* nam; *stprus.* noumans, noumas, *lit.* mumus, mums. — *naj stariji primjeri:* Pribêgne u našь gradь kь namь ... Pribêgneši u našь gradь kь namь. Mon. serb. 22. (1284—1240). Da imь prьêmo jako i samêmь namь. 23. — *kasnije:* Vjeruju u sina koga je otac sam s nebescijeh visina na zemļu poslao k nam. M. Vetranić 1, 379. Da pod slatke skladne glase nam vjenačce tej vijemo. I. Gundulić 70. Rane, nam od griha svim zadane. V. Došen 24b. Da kada te grom ošine, nam pokoru s duše skine. 40a. — *kasnije je ovaj oblik postao kod većine naroda enklitičan (vidi* b, *b)). kad se to dogodilo ne mogu kazati, jer nemam primjera (Daničić u istoriji oblika ovo i ne spominje). vaļa da je to bilo* xv *vijeka kad su se počeli upotrebļavati s akcentom oblici* nama *i* nami *(ne samo za dat. nego i za instr. i, možebiti kasnije, za loc. kao i kod supstantiva oblici na* ma *za ove padeže, vidi* Đ. Daničić, ist. obl.), *a možebiti i prije, tako je u ovom primjeru* namь *po svoj prilici enklitično:* Bog da namь je svêditeļь. Spom. sr. 1, 4. (1399). — *ovaj se oblik do današńega dana usdržao kod čakavaca a možebiti i kod kojijeh zapadnijeh štokavaca. — bb)* nâma. — *sad naj običniji oblik kod velike većine štokavaca (Vuk sma samo za ovaj oblik). — od* xv *vijeka. — u prva su vremena primjeri rijetki (vidi i* 5, b): Višerečeni posli došadь k naamь s vaše strane nama mnogo počteno i razumno o vьsemь govoriše. Spom. sr. 1, 151. (1421). Dati nama u sfakoj stvari nauk od podniženstva. B. Kašić, is. 5. Biti nama izgled. 27. Koji čine nama zlo. 80. Nama hti ukazati. 42. Evo Huseina paše prema nama bosanskoga sina vridna meu pašama. I. T. Mrnavić, osm. 131. Da budu nama na dobru hranu. Azbukv. 1690. 10b. Grijeh živote nama skraća. J. Kavańin 4a. Što je nama vas svijet ovi? 78a. Odpusti nama kao i mi odpuštamo. J. Banovac, razg. 56. Da ne imate nama nauditi. blagosov. 326. Što je očitovao s. crkvi i ova nama. F. Lastrić, ned. 105. Otac ne dava nama oštre zapovijedi. V. M. Gučetić 55. Tako se učini čovik nama priličan. F. Matić 8. Ele oni nama kaže. V. Došen 28b. Nit' je nama to zadosti. 66b. Ostavļajući nama priliku. L. Vladmirović 24. — *cc) iz instr. prelazi oblik* nâmi. — *od* xvi *vijeka dosta često.* Nami kńigu donesь. Mon. serb. 558—554. (1537). O zoro svjetlušta ka ovi blažen dan prisvijetlo ispušta sunačce nami van. N. Dimitrović 25. Sakrivil nami jes. 28. Početak vremenitoga života nami bišo. B. Gradić, djev. 17. Nami se sličan učini. 18. K nami. duh. 81. Nami dan ne osvita. D. Rańina 52a. Gdi nami sve stvara žestok vaj. 93a. Da nami nije moć imati prijateļa. D. Zlatarić 22a. K nami. 97a. Nami potrjeban. A. Gučetić, roz. mar. 3. Koja se pristojaše nami. 81. Objavi ih nami. 185. Proć nami tužnijem. 189. Ostavivši nami svoje tijelo. M. Orbin 61. Jedan sladak posmijeh nami žeļu svaku samiriva. I. Gundulić 86. Umrijeti je trijeba nami. 265. To vi isti nami umiste kazati. I. T. Mrnavić, osm. 107. Što nami slišiti jur vidim muka je. 111. Dativo: ‚a noi' nami. J. Mikaļa, gram. 10. Da nami bude darovano. V. Andrijašević, put. 157. Dajući nami. M. Radnić 48a. K nami. 49a. Običaj tamnu da je izkorijepit mučno nami. J. Kavańin 5b. Trijeba je nami ovako svej žuditi. 162b. Ono srce kamenito koje ne ļubi ovo djetešce milo, lijepo, božanstveno nami i za nas porođeno. B. Zuzeri 25. Koliko je D. Marija moguća, i milostiva prama meni. J. Banovac, razg. 7. Odpusti nami duge naše. 56. Ti si nami u pomoć bio. A. Kanižlić, kam. 117. Godina se s godinami izmińuje često nami. V. Došen 45a. Reći ćete: blago nami! 128b. Od Boga je nami hrana dana. 145b. Odpušti nami duge naše. J. Matović VIII. I nami zapovida da popravļamo. B. Leaković, gov. 17. Pokaza još veću ļubav svoju prama nami. 228. *i u naše vrijeme u Dubrovniku (a i još gdjegdje) čuje se us* nama.

c) acc. pl. nâs. — *ovo je uprav genetiv, ali je već u praslavensko doba zamijenio stariji oblik* ny *(vidi* b, *c) aa)) što je bio enklitičan. — da ova zamjena nije postala u našem jeziku istom* xv *vijeka, kao što tvrdi Daničić* (ist. obl. 220), *nego da je bila praslavenska, svjedoče svi ostali slavenski jezici (i stslovenski), a i u našem jeziku ima primjera već od* xiii *vijeka:* Svojimь si blagovoļenijemь vênьca nasь. Mon. serb. 9. (1222—1228). Tako da nasь Bogь sьhrani. 23. (1284—1240). Jako da nasь, grêšnyihь i nedostojnyihь rabь svojihь izvedeši otь adьskyihь uzь. 25—26. (1284—1240). Da ga ne primemo među nas ... Mi sami za nas ... 32. (1247). Da na nasь ne ustane nikьtore. 33. (1249). Nasь ne pustiti bezь mira. 36. (1258) *itd.*

d) instr. pl.: aa) naj stariji je oblik nâmi, *a i praslavenski, isporedi stslov.* nami, *rus.* нами, *češ.* námi, *pol.* nami, *a i lit.* mumis. Među nami. Mon. serb. 23. (1284—1240). 34. (1249). Da čine s nami. Spom. sr. 1, 2. (1395). Biše pisano i nami potvrđeno. Mon. serb. 305. (1420). Ki vladaš svijem nami. M. Vetranić 1, 43. Bog koji nad nami sazdaje čudesa. 1, 360. Nudire izusti prid nami totu steć. P. Hektorović 10. Da budu bit svade meu nami u vike. N. Naļešković 1, 211. Svuda ga s nami nosimo. B. Gradić, djev. 68. Ne trudite se tako teško nego se sa nami veselite. F. Vrančić, živ. 25. Zajedno s nami ‚nobiscum'. J. Mikaļa, rječn. 814a. S nami Bog trguje slavu vjekuvječnu. V. Andrijašević, put. 256. Nad nami stoji raj otvoren, a pod nami pakao raširen. J. Banovac, razg. 86. Odi s nami u Kašteo tvrdi. And. Kačić, razg. 228a. Ļubav s kojom se imamo ļubiti među nami. J. Matović 131. *u naše vrijeme još kod čakavaca a gdjegdje i kod štokavaca. — bb)* nâma *(isporedi dat. i loc.). — od kraja* xiv *vijeka.* S nama. Spom. sr. 1, 11. (1397). 1, 143. (1415). 1, 156. (1422). Mon. serb. 308. (1420 *u posnijem prijepisu*). 309. (1421). Među naama. Spom. sr. 1, 66. (1405). 1, 151. (1421). Mon. serb. 446. (1451). Meju nama. Mon. serb. 445. (1451). Među našimi starimi i nama. Mon. serb. 446. (1451). Svijeti sad nad nama kon Božje milosti. M. Vetranić 1, 204. Da i drugi s nama uskrsnu. J. Banovac, razg. 169. Što ćemo tražiti svidočanstva po ss. pismi, kad ga imamo svaki dan među nama? F. Lastrić, ned. 314. Nek i seka s nama ide. V. Došen 168a. *u naše vrijeme kod većine štokavaca istjeralo je druge oblike (Vuk sna samo sa* nama). — *cc)* nam, *što je ili okrńeno* nami *ili je useto iz dativa. — pouzdano od* xvi *vijeka (stariji primjeri nijesu pouzdani i za to što pisarskom griješkom može stajati* ь *mj.* a). Mirь Boži sь namь. Mon. serb. 29. (1240). 33. (1249). *(ova dva spomenika, osobito prvi, pisana su vrlo nevaļalijem jezikom i nejednakom ortografijom, n. p.* po milosti Bosje svojovь si dobro hьtenije pridohь si u Dubrovnikь; prijateļomь; sь mojimi boļarimi; sь prepisanimь mojimi boļarimi; kleh sě; bosenski

съ Dubrovčanom *itd.*). Jer̀ bi radь s naamь ļubovь i jedinьstvo imati. Spom. sr. 1, 41. (1402). Molim te za ļubav, među nam koja bi. G. Držić 480. S nam. I. Bandulavić 78ᵇ. Svi ostali, što su prid nam ovde stali. V. Došen 226ᵇ. — *uopće se nahodi dosta rijetko; u jednoj narodnoj pjesmi našega vremena biće okrńeno* nama *radi slika.* Pod nam' će se zemļa provaliti. Nar. pjes. vuk. 2, 886.

e) loc. pl. — praslavenski je oblik nasъ, *isporedi stslov.* nasъ, *rus.* насъ, *češ.* nás, *poļ.* nas. — *postaje od baltičkoslavenskoga oblika* nā(s)su, *isporedi lit.* mūsu, mūsy, mūsyje. — *i ovaj se oblik do našega vremena (dajbudi kod štokavaca) slično promijenio kao dat. i instr. — Naj stariji oblik* nas *od* XVII *vijeka biva sve to rjeđi, a u naše vrijeme nestalo ga je posve u štokavaca; ali ga već od prije često zamjeńuju oblici* nami *iz instr.,* nam *iz dat. ili okrńeno* nami *(za ovaj oblik nemam pri ruci primjera),* nama *što kao kod dat. i instr. samjeńuje ostale oblike u naše vrijeme kod štokavaca. aa)* nâs. Krьvь jego na nasь i na čeđâhь našihь. Mon. serb. 16. (1222—1228). Da je na nasь kletva sija. 22. (1284—1240). Koga izvoli Bogъ gospodьstvovati po nasь. 87. (1327). Popeći se o nasь i o našoj duši. Spom. sr. 2, 128. (1442). Umrit će i ovi ki se rode po nas. M. Marulić 151. Riječ put stvorena jest i pribiva u nas. N. Ranina 22ᵇ. joann. 1, 14. K tomuj češ zabiti sve od svijeta žalosti i po nas dobiti vjekušte radosti. M. Vetranić 2, 157. Po duhu sfetomu ki pribiva u nas. B. Gradić, djev. 109. Da se srce naše u nas ne ostudi. duh. 88. Pri nas jada svijeh sila. D. Ranina 52ᵃ. U ovomu se je skazala ļubav Božja u nas. I. Bandulavić 160ᵃ. joann. 1ep. 4, 9. Nismo mi koji govorimo nego duh otca našega koji govori u nas. A. Vitaļić, ost. VIII. Ne činimo ovo po nas, nego svjetom od liječnika. Đ. Bašić 84. — *bb)* nâmi. — *od* XVII *vijeka.* Ah, opaka kleta česti! i jošter je duh u nami? I. Gundulić 268. U nami ponoviti. V. Andrijašević, dev. 113. Vječne slave breme teško u nami se djeluje. put. 256. Koliko se usilujemo biti unutra u nami mijerni. M. Radnić 4ᵃ. Bog jest oni koji diluje u nami hotenje i sliđenje. 32ᵃ. Ali vjere nije u nami. J. Kavańin 578ᵇ. *i još gdjegdje i u naše vrijeme kod štokavaca i kod čakavaca. — cc)* nâma. U nama pravovirnim. F. Lastrić, test. III. *ne znam ima li starijih primjera. — u naše vrijeme kod velike većine štokavaca (Vuk sna samo za ovaj oblik).*

b. *enklitički oblici doluse, kao i u jednini, u gen., dat., acc. — I u praslavensko je doba bilo enklitičnijeh oblika, ali po svoj prilici samo* ny, *te su druge enklitike postale istom u našem jeziku. — Kod većine su štokavaca postali enklitični oblici* nas *(vidi* a, *a) i c))* i nam *(vidi* a, *b) aa)) izgubivši akcenat i duļinu vokala.*

a) gen. pl. nas. — *premda Vuk i Daničić ne spomińu* nas *kao enklitiku, nema sumńe da se ovaj oblik upotrebļava bez akcenta dajbudi od prošloga vijeka (vidi i c) bb)), vidi:* Ne znam, ima li vas (‚imalivas') ovaki*(h)* ovde. J. Banovac, razg. 65. *(nemam pri ruci nijedan primjer za* nas, *ali što vrijedi za drugo lice vrijedi i za prvo). i u naše se vrijeme kaše:* Niko nas se *(izgovori:* nîkonase) ne boji. Prođite nas se *(izgovori:* prôđitenase) *itd.*

b) dat. pl.: aa) stariji je oblik ni, *stslov.* ny *(u jednoj knizi). — postańe nije dosta jasno, može biti prešlo iz akusativa.* Da vi ni ste rekli... Dê ni nê zakonь... Mon. serb. 7. (XII *vijek).* Da ny prostišь toga lêta vse čto imamo zakonь davati jako i dêdь ti i otьcь ti, kьga ima smo pomagali, praštala ny sta. 28. (1234—1240). Govori ni odь vas. 177. (1368). Što ni pišete. Spom. sr. 1, 1. (1395). Kako ni si pisalь. 1. 71. (1405). Nego ni sve prêdaše na puno. Mon. serb. 479. (1457). Što ni sto pisali i poručili. 535. (1451—1487). Kaže ni i uči nas. Š. Budinić, sum. 15ᵃ. Da ni dopusti dobra dêlovati, da ni odpusti grêhe. 18ᵃ. — *ostao je do dana današńega ovaj oblik po istočnijem krajevima (u istočnoj Srbiji pa preko Kosova u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj i u sjevernoj Arbaniji). u istočnoj Srbiji:* ‚Ako bi ni vlast dodala čkolu u selu, bilo bi ni mnogo lašńe za decu' *(u jagodinskom okrugu).* M. Đ. Milićević, srb. 218. ‚Dao ni je' *(u krajinskom okr.).* 1003. *vidi i:* U Krajini Negotinskoj i u Crnoj Rijeci govore i ‚ni' (mjesto ‚nam'), n. p. ‚Da ni si ti živ, gospodaru!' ‚Da ni je Bog dao!' itd. Vuk, rječn. (1818). L. — *u Kosovu:* Već ni ništa čekat nije vajde. Nar. pjes. vuk. 3, 215. Aman, pašo! vidi ni zuluma od kurvića majstora Manojla. 3, 328. — *u Crnoj Gori:* Koja će ni jade zapijevat. 3, 219. Što ni bjehu boļi naši stari. 3, 272. Čeraju ni golema plijena, od vode ni satvoriše vrata, no ni podaj vojsku i topove. 4, 111. — *u Boci kotorskoj:* O Boga ni, prelijepa Stane! Vuk, kovč. 94. — *bb)* nam, *vidi* a, *b) aa). — svud se govori osim istočnijeh krajeva (vidi kod aa)).* Izvidate u srdašcijeh naše rane, koje nam su od vas dane. N. Naļešković 1, 167. Združi se nam pokoj pravi. 1, 169. More bit ku godi da se nam prigodi uhvatit. 1, 226. Vil' ku nam su uzeli. 1, 231. Slatki drag pokoj ki nam će bit po ńoj. I. Gundulić 108. Tim. goste, kad sreća donije te prijateļa u ovi dan, naj veća kad nam su veseļa. 129. Pomagajući nam veliki Jove. F. Glavinić, cvit. xv. Blagosovi, oče nebeski, sve ove jestvine i pitvine, koje si nam dao. Azbukv. 1690. 10ᵇ. Nalip kijem nam umorenja vrag da. J. Kavańin 3ᵇ. Uzrok nam umorenja vrag da. I od Boga nam su dane *(ruke).* 355ᵃ. Kaže nam (‚kaženam') Gospodin Isukrst J. Banovac, razg. 61. Navištuje nam (‚navištujenam') crkva sveta. 84. U kom nam je vike viti. V. Došen 48ᵃ. Za malo nam vjerna bješe. Nar. pjes. vuk. 1, 25. Ne gńev'te nam gizdave devojke. 1, 30. Sunce nam je na zahodu, brzo će nam zać; a nevjesta na othodu, brzo će nam poć. 1, 35.

c) acc. pl. — praslavenski je oblik ny *(koji se još uzdržao u stslovenskom i u stčeškom jeziku). — Oblik je postao po analogiji prema acc. pl. supstantiva (stslov.* raby, *robove,* ryby, *ribe), isporedi i lit.* mus, *stprus.* mans. — *Već je u praslavensko doba bio enklitičan (vidi* a, *c)). aa)* ni, *od* ny *(u ńekijem starijim spomenicima i ovako je pisano).* Da ny Bogъ sьpne. Mon. serb. 28. (1234—1240). Ugьnaše ny v kletьvu. 32. (1247). Da ni ne ubije Bogъ. 48. (1254—1256). S vama imamo uvêtь da ni ne usilujete nigđê poslati lêčiti. Spom. sr. 1, 9. (1397). *poznijih primjera Daničić ne piše, vaļa da ih i nema (osim ovoga jednoga u kojemu jamačno* ni *stoji po crkvenom jeziku:* Odkupio ni jest od sužanstva. Š. Budinić, sum. 9ᵃ). *istina da se* vi, *kao acc., nalazi i kasnije, ali se uopće može misliti da se oblik* vi *boļe usdržao nego* ni *(vidi kod* ti). — *ovaj se oblik nalazi i uz prijedlog (isporedi* 2, b, *c)).* Kьda na ny pođu drêva zamorska i bьnetьčska na našь gradь, tьda vaša drêva polьgь ńihь gredu na ny. Mon. serb. 54. (1240—1272). — *bb)* nas. — *Vuk i Daničić ne kažu da je ovaj oblik enklitičan, ali po svoj prilici dolazi kao enklitika već od onda kad je ne-*

stalo ni, *premda imam pri ruci primjera samo od prošloga vijeka.* Ovonu nas (‚ovomunas') uči isti Bog. J. Bʀnovac, razg. 54. Pošaļi nas (‚pošaļinas') u stado praseńa. 71. Izprazno nas (‚izpraznonas') varaju. F. Lastrić, ned. 881. *amo pripadaju i ovi primjeri iz našega vremena (u ovakovijem primjerima iz narodnijeh pjesama, kakovijeh se još može ńekoliko naći, stih ne bi vrijedio da* nas *nije enklitika).* Ne bi li nas i Bog veselio! Nar. pjes. vuk. 2, 180. Bacio nas na dno u tavnicu. 2, 246. Odbežo nas Ļutica Bogdane. 2, 452. Prevari nas, odvede nam vranca. 2, 459. I gosti nas često pohodiše. 2, 634. Na to su nas i rodile majke. 3, 298. S końem će nas, braćo, pogaziti. 3, 306. Isusa Hrista koji nas je blagoslovio. Vuk, pavl. ef. 1, 3. — *cc) u istočnijem krajevima gdje je u naše vrijeme u dat. enklitika* ni *(vidi aa)), u akuzativu je enklitika* ne. *ova je postala po analogiji prema acc. pl. kod supstantiva i adjektiva i to ili od staroga* ny *ili se načinila prema dat.* ni. — *nema potvrde prije našega vremena (što u Marulićevu rukopisu ima* S ńom ne razlučiste. M. Marulić 86, *to je bez sumńe pisarska pogreška mj.* me). *u istočnoj Srbiji:* ‚Da ne provede prekem putem u Kaleniće' *(u okrugu jagodinskom).* M. Đ. Milićević, srb. 213. ‚Da ne poji ženom rakijom' *(u okr. krajinskom).* 1003. — *u Kosovu:* Nas eto ne trideset Seńana. Nar. pjes. vuk. 3, 173. — *u Crnoj Gori:* Da bježimo, sinko, po svijetu, đe ne care ni čuti ne može. 2, 27. E ne biju s tri četiri strane. 4, 111. Fala ti te ne žive pušta. Pjev. crn. 54ᵇ. — *u Paštrovićima:* ‚Ti ne nemoj bandunati. Nar. pjes. vuk. 1, 92.

5. *dvojina se u naše vrijeme ne razlikuje od množine, ali joj ima traga u starija vremena, osim nominativa (praslav.* vě) *kojega je u prva vremena nestalo i akuzativa (praslav.* na) *koji je (kao kod jednine i množine) zamijenen genetivom. — Osnova je indoevropska sa ostale padeže* nō, *isporedi snskr.* nāu, *grč.* νώ, νῶι, νῶιν, νῷν.

a. *gen. i loc. (kao što je sprijeda kazano i acc.)* naju. — *oblik praslavenski, isporedi stslov., novoslov., stpoļ., gorńuž., dońluž.* naju, *stčeš.* najú. — *Nalazi se do* XVII *vijeka, ali ne samo za dvojinu nego i za množinu i to i za druge padeže, osim ona tri.*

a) gen. dual. Prinosivě tvoja otъ tvojihъ vъ molьbnuju pametь naju. Mon. serb. 11. (1222—1228). Azъ carь Stefanъ i sъ bogodarovanьnoju mi caricеju Jelenoju i s vъzļubļennimь i blagověrnimь sinomь naju. 183. (1348). Ja gospodinъ Grьgurь i gospodinъ Đurьđь i s prěvъzļubļennimь naju bratomь Lasaromь. 269. (1405). Na obiju naju (‚nau') potribu. 505. (1466). Ako li te bude mila majka uprašati, što mi ti je, sinko, sabļica sva krvava? nemoj to joj, mili brate, svu istinu kazovati, ni naju majku nikako zlovoļiti. Nar. pjes. u P. Hektorović 18.

b) acc. dual. Andrijaš se moļaše ne toliko za sebe koliko za brata Lazara: ‚Puščaj naju, bašo!' Nar. pjes. u P. Hektorović 23.

c) za lokativ slučajno nema primjera (vidi kod ti).

d) u množini. — Od XV *vijeka. aa) gen. pl.* E Bože, odnesi jur taj bič od naju! M. Marulić 245. A ti ki s' propeti Bog gospodin naju. 248. Tada grišnici rekoše ovako: ‚Hvala t' budi, o gospoje ka usliša naju molbe!' 338. Ova se vrh naju nesrića rasprti. H. Lucić 233. Čim dođe do vaju s vlasteli svojimi poglavica naju koji je nad svimi. 258. Kriposnije dosti zviri su od naju. 274. Čudo vidit biše svim totu meu nami gdi rika teciše pod naju nogami. P. Hektorović 12. Kada tuj dojdosmo, nuti sriće naju! 27. Istom straža pripade k Radosavu vojevodi: ‚Da ti je u znanje, naju mili gospodine . . .' Nar. pjes. u P. Hektorović 20. U svih naju duš na sviti. A. Čubranović 163. Nitko ne smi, znaj, zapriti tvem gospodstvu radi naju. M. Gazarović 69. Cvite naju izabrani. M. Jerković 93. — *bb) dat. pl.* Imiju sminost stati protiv naju *(po svoj prilici dat., a ne gen.).* M. Marulić 22. — *cc) acc. pl.* Čuvaj, brani naju. M. Marulić 27. Milostiv ti primi na milost svih naju. 31. A ļubimo tada mi ńih, oni naju. 204. Odvrati jur gńiv tvoj, ter pomiluj naju. 244. Budući pamet naša naj plemenitiji i izvršitiji dar kojim nas Bog nadari i ureši naju. M. Jerković 7. — *dd) instr. pl.* Bogatac mnogo je bil', kih se sad meu naju spomene sva zgubil', ter se već ne znaju. D. Ranina 58ᵃ. S nami vel s naju. B. Kašić, gram. 69. — *ee) loc. pl.* Da si ti pri naju, Dijana divica. Đ. Baraković, vil. 30.

b. *dat. i instr. dual.* nama. — *oblik praslavenski, isporedi stslov., stčeš., doňoluš.* nama. *Daničić* (ist. obl. 233) *donosi samo jedan primjer za dativ iz* XV *vijeka a i taj je sumńiv, jer se može shvatiti kao dat. pl.:* Koji je gradь bio u drьžanije nama s Pavlomь na poli. Mon. serb. 301. (1420). *(govori Sandaļ Hrańić s braćom:* Mi gospodinь vojevoda Sandaļь Hrańić . . . i s mojomь bratjomь i knezemь Vukoemь i s knezemь Vukomь . . . 300, *i u cijelom spomeniku staji* mi, *a ne* ja). — *vidi i kod* ti.

Kako se enklitike ove zamjenice namještaju s ostalima vidi kod hotjeti (I, b, *b))* i jesam.

B. *o značeńu uopće nema se što reći, kasaću samo ńeke osobine.*

1. *kao što se kod ostalijeh padeža ističe raslika jeli ili nije sila govora na samjenici, tako i u nominativu* ja *i* mi *obično se kažu i piśu ako je na ńima sila govora, a ako nije, izostavļaju se, jer se imaju u pameti i razumiju po samome obliku glagola, n. p.* Ja znam, a ti ne znaš. Znam da je tako *(istina, ovome će se naći mnogo izuzetaka i kod pisaca i u govoru, često radi metra u poeziji, a i po sjevernijem varošima u govoru prema ńemačkom jeziku, vidi osobito ovaj primjer u kojemu* ja *po zakonima našega jezika ne bi moglo stajati:* Meni štetu činiti, koji ja *(ńem.* der ich) plaćam. M. A. Reļković, sabr. 57). Jazъ knezь Miroslavъ klьnь se i podьpisahъ. Mon. serb. 1. (1186). Ja banь bosьnьski Kulinь prisezaju tebě, kneže Krьvašu. 1. (1189). Takođe ti se i my klьnemo, kako ti se su i ty boļare posli naši kleli. 23. (1234—1240). Ja knezь veli hlьmьsky Anьdrějь sь vьsěmi vlastely svojimi klьnu se knezu dubrovьčkomu. 24. (1234—1240). Jere sьmь ja jedьnь odь vasь, a vi ste u momь vladani*(ji)* koliko ja. 247. (XIV *vijek).* Od moje ja strane rad zloba primiti spravan sam sve rane i muke podniti. N. Dimitrović 86. Ja sam, ja, ova nakaza. P. Knešević, osm. 104. Te ovako što ja nisam svršeno učinio po mojoj slabosti, on će nadopuniti po svojoj kriposti. V. Došen x. Mi nacinismo tojan! mi nacinismo tojan! M. A. Reļković, sat. A1ᵇ. Kako da bi to suprot vojništva bilo i junaštvu smetalo, što ja kako vojnik u satiru gdikoji redak svetoga pisma dotaknuo jesam. A3ᵃ. A ni tebi neće biti dobro, to ti kažem ja, moj dragi pobro. C8ᵃ. Da sam ńome, ja na babu Maru ne bi išla da živim u karu. D2ᵃ. Nego hodim ja i dica bosa. E2ᵃ. Ja gospodar a ti moja žena. F3ᵇ. Mi se drugi po vas dan mučimo. K2ᵇ. Ako li sam ja i skrojio dolamu, ja nisam pravio sukno.

L4a. Znaju li bogovi što mi ljudi činimo na svitu? sabr. 7. Stadoše govoriti jedan za drugijem: ‚Da ne ja?' Vuk, mar. 14, 19. *radi jačega isticańa dodaju se ńeke riječi, osobito sâm*: ja sam, mi sami *(kod ove riječi može i izostati samjenica, n. p.* ne znam ni sam, ne znamo ni sami), isti, glavom, u glavu, *vidi* sam, 1. isti, 1, c, *b) aa)*, glava, a, *α) f) bb) i dd)*. Ako li ja samь ili moji ljudy bismo nêčьto pakostili. Mon. serb. 44. (1254). — Ja isti ‚io proprio' ‚ego ipse'. A. d. Bella, rječn. 419b. Jer ću te ja ista prikoriti, i u obraz udriti prid Bogom. J. Banovac, razg. 189. Čuj me, Jakobe i Izraele, koga ja zovem; ja isti, ja prvi i naj posljedńi. S. Rosa 7b. — Ja glavom ‚io stesso' ‚egomet'. A. d. Bella, rječn. 419b. Mi glavom ‚noi medesimi' ‚nos ipsi'. 512b. — Ja u glavu ‚io proprio' ‚ego ipse'. 419b. — *amo pripadaju i ovakovi primjeri (vidi* ne *i* jok): ‚Zar ne misliš raditi kao i ostali ljudi?' ‚Jok ja!' odgovori joj on. Nar. prip. vrč. 17. ‚Jesi li čuo za oni struk zeља, te je izniknuo u naše selo?' ‚Kakovo zeље? ne ja', odgovori paralaž. 79. Kadija upita Turčina: ‚Imaš li šaita da ti je sveca opsovao?' ‚Jok ja, efendija!' 81. ‚Poznaješ li ih?' upitaće je Boško. ‚Ne ja ni jednoga'. V. Vrčević, niz. 187. *i ovi:* Ajme ja nesrićna! J. Filipović 8, 170a. Srićan ja, ako oni poviču! M. A. Reљković, sat. A8b. — *Gdjegdje se izostavља* ja *gdje bi mu bilo mjesta, n. p.* Stepanь Vladislavь, milostiju Božijov kraљь srьbski, davaju svoju milostь prijateљemь svojimь vlastelomь dubrovьčkimь. Mon. serb. 27. (1284—1240).

2. drugi ja *prema lat.* alter ego, *u pisaca.* Tako da je svaki meni drugi ja. P. Knežević, osm. 170. Vodi me u krilo jedne mile vrste koja je meni vrlo prilična i samo što nije drugi ja. G. Peštalić 169.

3. *vladaoci govoreći o sebi upotrebљavaju često mnošinu* mi, *ali ne rijetko i jedninu* ja *(vidi prve primjere kod* 1) *i to gdjegdje u istom pismu.* Mi Stêfanь Dabiša, po milosti Gospoda Boga kraљь Srьbљemь . . . Mon. serb. 224. (1393), *na kraju istoga spomenika:* Ja gospodinь kraљь Stêfanь Dabiša. 225. Mi gospodinь kraљь Ostoja . . . Ja gospodinь kraљь Ostoja . . . 280. (1418). Mi višerečeni gospodinь vojevoda Stêpanь i ja knezь Vladislavь i ja knezь Vlatko. 403. (1440). Mi gospodinь Vlatko hercegь svetoga Save i veće i ja gospodinь knezь Stepanь, bratь rečenomu gospodinu hercegu Vlatku. 507. (1470). Mi knez Fedrig Raspla tvrdimo se. Mon. croat. 2. (1309). Mi Aleksandro Filipa kraља od Macedonije sin. And. Kačić, razg. IV. *i pisci govoreći o sebi često upotrebљavaju mnošinu.*

4. *u dativu se upotrebљava ova samjenica (kao i ti i sobe i on) u ńekijem osobitijem slučajevima još češće nego druge riječi (supstantivi, adjektivi itd.), n. p.:*

a. *dativ vrijedi kao posesivna samjenica, vrlo često.* Milostь stvori gospodstvo mi. Mon. serb. 16. (1195—1228). Piše kraљevьstvo mi. 16. (1222—1228). Da je pravo i bezьgrêšьno kraљevьstvu mi. 20. (1284). Jeliko bystь moštьno carьstvu mi. 125. (1347). *ovako na mnogo mjesta vladalac govori o samu sebi.* Gospodina ni i prêpodobnago otьca Simeona. 110. (1336—1347). Po prêstavљeniju brata mi. 226. (1393). Otь junostnaago mi vьzrasta. 331. (1405—1427). Roditeљь ni gospodinь Sandaљь. 403. (1440). U gospostva ni. 435. (1445). Hrana duhovna uzdržaje nam i pokripљuje dušu. I. Grlićić 118. Nego ste mi na prediku došli. J. Banovac, pred. 120. Końi su nam hitre vile. V. Došen 228a. Koji mi su u kući. S. Rosa 105a. Pak avliju moju izrovaše i kuću mi malne podkopaše. M. A. Reљković, sat. D7a. Lako ćeš mi majci ugoveti. Nar. pjes. vuk. 1, 60. Sada mi je jagńešce od svi ovac naj boље. 1, 131. Stala si mi na nogu. 1, 179. Pauna nam noge bole. 1, 184. Kad mi dragi ispred dvora prođe. 1, 237. Plaćajte mi slugi melemašče. 2, 436. Jesu nama u životu sluge. 2, 448. Onaj mi je brat, koji mi je dobru rad. Nar. posl. vuk. 288. Đe ti je majka? Vuk, poslov. 229.

b. *u zakletvama.* Smrt mi s tej imati, ku godi ja inu tuj dođoh gledati neg tebe jedinu! N. Naљešković 2, 117. Boga mi, krsta mi, duše mi! F. Lastrić, ned. 117. O! sunca mi našeg boga, što vam reko, eto toga. V. Došen 228b. Ove mi duše kojom dišem! M. A. Reљković, sat. B1a. I tako mi Pluta i Minerve! B5a. O tako mi, stari svat od svata! Nar. pjes. vuk. 1, 40. O Boga mi, moja stara majko! 1, 542. Oj Boga nam, carice Milice! 2, 298.

c. *samo kod* ja *i* ti, *kad onaj što govori hoće da pokaže da mu je ńekako stalo za ono o čemu govori* (dativus ethicus). *često i bez potrebe, osobito u starijim narodnijem pjesmama gdje stoji samo da bude jedan slog veće u stihu.* Dva mi sta siromaha dugo vrime drugovala. Nar. pjes. u P. Hektorović 17. Jeda mi te mogu, mili brate, namoliti. 18. Kada mi se Radosave vojevoda oddiљaše od svojega grada divnoga Siverina, često mi se Radosav na Siverin obziraše, tere to mi ovako belu gradu besijaše. 19. Brzo mi su junaci brze końe pohitali, tere mi su poseli junačke dobre końe; Radosav mi ne može svoga końa uhvatiti. 20. Stavši to mi vitez Vladko Radosavu uzbesidi. 21. Sunce mi se diči zrakom. Đ. Baraković, vil. 95. Cvilu to mi cviљaše drobna ptica lastovica. Nar. pjes. u Đ. Baraković, vil. 197. Ter mi side bila vila staroj majci besiditi. 198. Da mi ti se što ne dogodi. F. Lastrić, test. 163a. Vrla mi i viteška ustrpљeńa! A. Kanižlić, uzr. 108. Ne kti za ńeg ni jedan *(od likara)* da mari rekav svaki: ‚Taj nam ne ozdravi!' Nadod. 86. Bog daj tebi, divojko, i tebi mi dobra sreća! Nar. pjes. mikl. beitr. 80. Jednoga od nas oberi koga mi je tebi drago. 80. Poče ti mi vitez Mitar tuj djevojku proklinati. 80. Ah dje mi si, dje mi si, dundo Janko vojevoda? 87. Božju mi im pomoć toj gospodi nazivaše. 49. Moga mi mejdančije! And. Kačić, kor. 162. Ti ćeš mi se udati k večeri. M. A. Reљković, sat. F4a. Zdrav mi bio! G5b. Vas molim da mi branite ovu moju pokornicu. N. Marči 4. Nemoj mi se ponositi mlada! Nar. pjes. vuk. 1, 8. Pa će mi te, bosioče, mlada potrgati. 1, 7. Ne gńev'te nam gizdave devojke. 1, 30. Da ni pomože Bog i svi sveti našega brata domaćina! 1, 78. Gospod mi te darivao! . . . Gospod mi vam zdravље dao! 1, 146. Fala mi ti, desna ruko. 1, 147. Vala Bogu! vala jedinome! gde mi Vlasi žańu u nedeљu. 1, 168. Legoše mi pospavati. 1, 170. To nam jedi, pa nam probesjedi. 1, 219. Nu mi pita gromovnik Ilija. 2, 1. Smjerno mi se caru pokloniše. 8, 79. Pa je baci u tavnu tavnicu, gdino mi je endek do koљena. Nar. pjes. bos. prij. 1, 48. Sele moja prokleta mi bila! Nar. pjes. istr. 1, 18. — *Mogu biti ujedno i oba dativa:* mi *i* ti. Ona ti mi išetala na prozoru od bijele kamare. Nar. pjes. mikl. beitr. 81. Okom mi ti pogledala niz Kosovo ravno poље. 31. Ono mi ti nijesu tri vile na tri jeљena. 81. Ona mi ti zabavља lijepoj sibinskoj gospodi. 49. *i* mi *i* si: Blago mi si nam! A. Vitaљić, ist. 218.

5. *nalazi se ne rijetko gdje bi trebalo da bude refleksivna zamjenica (vidi kod* sebe). — *od* XIII *vijeka.* Mi sami za nasь. Mon. serb. 32. (1247). Ja ću želit meni, da bi mi taki dni često dohodili. P. Hektorović 49. To joj će biti dar, kad mene umorim. N. Naļeškovič 2, 39. Ja sade nikomu da nijesam, neg meni s dosade. 2, 89. Tuda čime vale moje sa mnom nosim skrovnijem putom. I. Gundulić 93. I u naj većem hudom skupu požderivca kladoh mene. J. Kavańin 447b. I kad u slast nam godimo. V. Došen 47b. Nismo od nas gospodari, dal' stražani. 180a. Svaka ću pritegnuti k meni. J. Matović 51. — *Amo pripadaju i ovi primjeri (vidi* 4, c). A ja mi ću plakati braca moga rođenoga. Nar. pjes. mik. beitr. 33. Ala mi ću ja žaliti Ugrin-Janka vojvodu. 33. Ja mi ńojzi ostavļam lijepe zlatne noževe. 50. Neka mi se ja naļubim jednoga gizdava junaka. 58.

2. JÀ, *conj. i interj.* — *Postaje od* à *tijem što mu se dodalo* j; *da bi* ja *bilo starije od* a *ne potvrđuje se istorijom slavenskijeh jezika, jer se* ja *nalazi samo u bugarskom i u našem jeziku.* — *Jeli* a *starije kao konjunkcija ili kao interjekcija, neću ovdje razlagati; ali za* ja *svakako su stariji primjeri u kojima je konjunkcija (vidi* F. Miklošič, lex. palaeoslov.[2] *kod* ja). *dodaću da u nekijem slučajevima nije jasno, treba li shvatiti* ja *kao jedno ili kao drugo.*

A. *conj.*

a. *veže dvije rečenice ističući da u drugoj ima nešto što je suprotno ili uopće drukčije ili nenadno prema onome što je u prvoj (vidi* à, II). — *Od* XVI *ili* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚aber' ‚at' *(rijetko se govori),* cf. a *s primjerima:* Ostavio si otvorena vrata, ja da su došli hajduci ... Ja da bude negde na megdanu *(iz narodne pjesme). a) značenje je posve kao što je sprijeda kazano.* Takoj zavidiši umь svoj da ne pomenči otь kude ti došlo jestь? Physiol. novak. star. 11, 201. Vidiši zlato i srebro na sebe, ja ubogago ne pomenuješi! 201. Žaba sušna mnogo trpitь žeđu i zimu, ja vodena žaba ne možetь takoj trьpeti. 202. A davori! da moj gospodaru! ja što si se na me naļutio? Nar. pjes. vuk. 3, 496. Jesam tebi vavijek govorio, da se junak ja ženiti neću, dok ne nađem pod pizmom đevojku, doklen sreću svoju ne okušam, ja ti slušaj, što ću divaniti. Nar. pjes. kras. 1, 38. ‚Udaću te, ćero'. ‚Ja za koga, majko?' 1, 150. Eto gori sva šura, pak sam morao tamo ići, ja kud bi na drugu stranu! Nar. prip. bos. 1, 49. Hoću, ja šta ću? M. Đ. Milićević, zim. več. 19. Kad neću sebi, ja kome ću? let. več. 183. — *i pred* nekmo li (nekamo li), kamo li, *isporedi* à, II, B, 3, a, *c) i d)* (I, *str.* 18a). Meni se u to vreme smrtni greh vidio svrh česalibo naj maće i razsuđivati, ja ne kamo li sumńati. D. Obradović, živ. 102. Nećeš izić ni iznijet glave, ja nekmoli izvesti đevojke. Nar. pjes. vuk. 2, 470. Ti s' ne možeš o końu držati, ja kamo li vojskom upravļati. Nar. pjes. kras. 1, 82. Ja kamo li mušku dočekati. Nar. pjes. petr. 3, 608. — *b) gdjegdje (u pjesmama) gubi gotovo posve svoje (adversativno) značenje. vidi u Vukovu rječniku:* u pjesmama na nekijem mjestima gotovo ne znači ništa, nego se dodaje samo da iziđe puna vrsta, n. p. Ja kada se ponapiše vina. Kada viđe Čupiću Stojane ja u boju Crnobarca Stanka. Ja dva vrana, dva po Bogu brata *(radi ovoga primjera vidi* B, c). — *amo bi mogli pripadati ovaki primjeri:* Ja kada se napojiše vinca, te im vince iziđe u lice, a rakija priče govoriti, poče im se Čupić tugovati. Nar. pjes. vuk. 4, 178. ‚Oklen tebi kraļevića Šarac? a oklen ti Kraļevića ćorda?' Ja govori Kraļeviću Marko: ... Nar. pjes. kras. 1, 24. Ja evo ti lijepe đevojke, nu kakva je Bog je ne ubio! Nar. pjes. vil. 1866. 99. Ja kad Marko reči razumeo od mila se čisto zgoropadi. 99. Ja kada se bješe razvedrilo, razvedrilo i sunce granulo, na galiji otvori prozore. 630. Kad viđeše dvije sultanije, ja da su se mlado osužnile. 630. Ja podviknu Duđević-Dragojle, ja podviknu đecu janičare. 646. Išo pope poslom duhovnijem, ja da komu panahiju dijeli. Osvetn. 2, 92. *i osobito ovaki (vidi i drugi primjer u Vukovu rječniku):* Nije li se u kog dogodilo ja višeka, da nama dokući? Nar. pjes. vuk. 4, 178.

b. *udvojeno:* jà—jà *samo u Mikaļinu rječniku:* ja ja, đa đa, kad i kad ‚interdum, aliquando, nonnunquam'. — *isporedi:* Kome je o vratu visio veliki jedan mrtav ćuran i leļeao mu se a na desno a na levo. M. Đ. Milićević, zim. več. 278 *(vidi kod* à, I, 1).

c. aut, sive, an, *znači što* ili, b—g. — *Ovo značenje može biti bilo i kod* a, *vidi:* Jeli od tvoje voļe a od nevoļe? V. Vrčević, niz. 103, *isporedi* T. Maretić, veznici u slovenskijem jezicima (rad. 86, 97), *ali može se pomisliti da postaje i od turske riječi* ja, *ili.* — *vidi i* jali. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (ja, al', ali kako ti: ja on ja ti ‚aut, sive, vel') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (ja, ja on ja ti ‚vel ille vel tu, aut ille aut tu'), *u Vukovu* (jà ja, jà ti ‚entweder ich oder du' ‚aut ego aut tu'). Govori ispovidnik: ‚Vaļa pošteńe povratiti, oblagivajući se pred kim si se šalio, ja se oblagati i nasvat lažac prid Gospodom'. J. Banovac, razg. 121—122. Ako koju muž pokara, ja izbije, odma počmu u jidu govoriti: ‚U za čas se na te namirila!' pripov. 64. Ako se čuje ja vidi jedno pomańkańe. 152. Tko prokune otca ja mater, smrću će umriti. 256. Jesi li ubio koga, ja pokrao, ja popalio? F. Lastrić, ned. 97. Može Marko čuti ja viđeti. Pjev. crn. 218b. Nije l' majka rodila junaka, ja sestrica brata odgojila. Nar. pjes. vil. 1866. 647. — *Još češće stoji* ja *i pred prvom riječi ili rečenicom.* Ja pop, ja djak, samo da je golem junak. (Z.) Nevjesta ja mala, ja velika, vaļaju joj svatovi. (Z). Poslov. danič. Ja đevojku, ja nevjestu mladu. Nar. pjes. vuk. 2, 468. Ja ću svoju glavu izgubiti, ja ugrabit sańgak barjak carski. 5, 36*i*. Nu ti Batrić bez jada ne dade ja bez rane ja bez mrtve glave. Pjev. crn. 42b. Ja ću svoju izgubiti glavu ja izbavit sestru Anđeliju. Nar. pjes. petr. 2, 635. Ja t' je sanak, ja t' je suđen danak. 3, 429. Neko više: ‚Ne spominji majke, već spominji Boga velikoga, i kod sebe kakva goda druga, kojino te ostaviti neće, ja brez rane, ja brez mrtve glave!' Smailag. meh. 60. Ja ću svoju glavu izgubiti, ja tavnicu plećim' napuniti. Nar. pjes. hörm. 1, 325. Ja mi uzmi glavno dugovańe, ja mi snimi sa ramena glavu. 2, 288. Ja vuk ne doći, ja šuke ne naći. Ja ja, ja on. Ja je čela, ja brus, ja od motike štene. Nar. posl. vuk. 107. Ja kuj, ja ne mrči gaća. 108. Ja pravo, ja nikako. 109. Ja sad, ja nikad. Ja umio a ne imao, ja imao a ne umio. 110. Ja se utopio u moru, ja u potoku, jednako je. Nar. blago. mehm. beg kapet. 86. Ja ńu ja nijednu. Nar. prip. vuk. 219. Seļanin odgovori: ‚Ja kuvati, ja peći na toliko načina'. Nar. prip. vuk.[2] 287. Daj mi Bože ja oraščić, ja leščičić. Nar. prip. vil. 1868. 111. Da uhvati Vidoja ja živa ja mrtva. Djelovod. prot. 96. Ja izlazi ti od nas da ne trpimo mi s tebe, ja mi ćemo svi grnuti na poļe. P. M.

Nenadović, mem. 88. Krenuće se ja danas ili sutra. 315. Ja dva više ja dva mańe. V. Vrčević, nis. 48. Godinama ja će biti što stariji od Jovana, ja neće. M. Đ. Milićević, zim. več. 8. Vratiću se ja večeras, ja sutra na veče. omer. 86.

B. *interj. vidi* à, I. — *U naše vrijeme.*

a. *u čudu.* Ja kakva je, jada ne dopala! Nar. pjes. vuk. 2, 228. Ja da ti je okom pogledati, kad s' obuče jedan krilat junak! 2, 229. Ja da možeš okom pogledati i ušima jaku poslušati! 2, 586. Ja kad puče trideset topova, pa kad puče Krčo i Zelenko, poļe tutńi a planina ječi 2, 548. Ja kakve su Fočanke djevojke, mamilo bi sa neba oblake. 3, 568. Jedan veli: ‚Ja dobra junaka!' Nar. pjes. petr. 1, 239. Ja lud ti si, dragi pobratime! 3, 601. Bože mili, ja dobra junaka! Nar. pjes. stojad. 1, 123. Snaho moja, ja lijepa veza! Nar. pjes. vil. 1866. 487. Ja kako je snahu svoju odeo! 1867. 13. Moja draga ja lijepa ti si! 716. Pitali ciganina: ‚Zašto je naj prije objesio oca kad je carem postanuo?' ‚Za to, neka svijet reče: ja pravedna cara!' Nar. prip. vrč. 218. Ja kakva je silna bila straža! Osvetn. 2, 37. Ja da vidiš čudna pobandańa! 3, 115. — *Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer u kojemu se uz čudo pokazuje i nezadovoļstvo:* Kada su se oni uplašili od živoga jarca oderana, ja kako će sjutra dočekati, dočekati Hasan-agu Kunu! Nar. pjes. vuk. 3, 288.

b. *u želji.* Ja da Bog da da ne dođe! Nar. pjes. petr. 1, 86. Lijep ti je vesela mu majka! ja da nam ga Bog u sreći dade! 1, 250.

c. *pred vokativom, kao tražeći pažńu onoga s kojijem se govori.* Ja dva vrana, dva po Bogu brata! Nar. pjes. vuk. 4, 165. Ja Tomica, dragi pobratime! Nar. pjes. juk. 611. Ja aferim moja snaho mila! kad si tako lico odgajila, možeš meni Marku pristanuti. Nar. pjes. vil. 1867. 362.

d. *pridaje na nekì način veću silu onome što se već kazalo.* Gazda-Smiļko ima puno pravo: ne da čovek na se, jâ; nego zar da pusti, da ga svaki gazi? M. Đ. Milićević, zim. več. 98. Pravo veliš, on ima dosta, ja! Ima, jâ! jur. 6. — *U dubrovačkoj se okolici često ovako govori, i to n. p. ili da se traži veća pažńa:* ‚Čuješ jâ!' ‚Đe si jâ?', *ili da se da veća sila zapovijedi:* ‚Hodi amo jâ!' ‚Kaži jâ!', *ili možebiti da se ohrabri:* ‚Ne boj se jâ!' ‚Hodi jâ, neću ti ništa', *ili uopće da se potvrdi što se već kazalo:* ‚Ne mogu jâ' ‚Nije mi stalo jâ' *itd. u svijem se ovijem slučajevima izgovara* ja *većom silom (s toga sam ga u svijem primjerima zabilježio akcentom).*

C. sane, vero, ita, recte, *vidi* 1. da, II, 1, a. — *ovo značeńe može biti postalo od predašńega (kod* B, d). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚ja' ‚ita' *s primjerima:* A. Jeli tako? B. Jest ja. ja bogme, cf. da). Jest, ja, vi mislite da sam ja ispustio vrh drveta, što ga nisam mogao držati. Nar. prip. vil. 1867. 717. Jesu li to već činili? Jesu, ja kako. M. Đ. Milićević, zim. več. 197. E tako je, ja! 284. Jes, ja, tako je. 285. Jâ, sane *(u Istri).* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 3, 60.

3. JÂ, *vidi* 2. ja, A, c.

JÀBA, *f. ime ovci i kozi.* — *isporedi* jabuka, E.

JABÀNA, *m. i f. tur.* jaban, *pustińa, tuđa semļa; divļi, tuđin.* — *Akc. se mijeńa u acc. sing.* jâbanu. — *U naše vrijeme (ali vidi i* jabanlija), *a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚die fremde' ‚terra extera' *s primjerom:* Nije mi jabana (t. j. rod mi je, svoje mi je) ‚er ist mir nicht fremd, er ist mir etwas verwandt' ‚est propinquus mihi'. 2. ne govori nâ jabanu ‚nicht ungereimt, nicht befremdend' ‚non insolite'.

a. *f.* terrae externae, gentes externae, *tuđa semļa, tuđi narod.* Brže vraćaj sa jabane blago. Nar. pjes. vuk. 2, 558. Ako Srbļa bude sa jabane. 4, 255. Daću tebi od jabane vino. Pjev. crn. 9[a].

b. *m. i f.*, externus, extraneus, *čovjek (a moglo bi se kazati i o ženskom čeļadetu) iz tuđe semļe, tuđin, pa i u drugom smislu: koji nije svojta (vidi u Vukovu rječniku).* Jel' jabana ili Crnogorac? Nar. pjes. vuk. 5, 486. Da ne vodim jabanu đevera. Pjev. crn. 217[a]. Ne vodi mi jabane đevera. Nar. pjes. petr. 2, 602. Nemoj slati malenih svatova, ni spremati jabane đevera. Nar. pjesm. hörm. 1, 98. Po jeziku poznaje se, koji su ļudi među sobom svojta, a koji su jabana *(kao da je kolektivno).* M. Đ. Milićević, omer. 27.

c. govoriti na jabanu, *govoriti svašta bez smisla, vidi u Vukovu rječniku.* — *isporedi tur.* jabane söjlemek, *što isto znači.*

JABÁNAC, jabánca, *m. tuđinac, čovjek iz tuđe semļe.* — *Postaje od* jabana *nastavkom* ьcь. — *Akc. se mijeńa u voc.* jâbânče, jâbânci, *i u gen. pl.* jâbânâcâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der fremde' ‚alienus', cf. tuđin). Da se ćari s jabancima podaleko od grada. Djelovod. prot. 175[b]. Da jabancu bez pisma starešinskog nikom ne date kroz nahiju proći. Golubica. 5, 195. Kada bi jabanac od kuda došao. Pravdonoša. 1851. 25. Koji bi prodao baštinu jabancu a ne bi htio Grbļaninu. 32. Što je od onoga jabanca ječima, liječi li još po narodu? S. Ļubiša, prip. 97. Čudni su ļudi ovi jabanci! M. Đ. Milićević, omer. 9. Gđe su dva jabanca, koji su danas tu došli iz Peći? 167. Da će svakog jabanca prevesti žedna preko vode. Bos. vila 1887. 291. Odbjegla za jabanca. 1890. 225.

JABÀNĆIJA, *m. vidi* jabanac, *tur.* jabanğy. — *U naše vrijeme.* Nije ono momak jabanćija. Nar. pjes. vuk. 3, 485. Budi zdravo, momak jabanćija! Nar. pjesm. mag. 1851. 121. Jabanćijo, oklen te imamo? Nar. pjes. petr. 2, 431. Bog pomogo Mehi jabanćiji! Smailag. meh. 16.

JABÀNLIJA, *m. vidi* jabanac, *tur.* jabanly. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu (us* jabanac). Stanko iz Erčina jabanlija. Glasnik. ii, 3, 78. (1706—1707). Jabanlija, okreni se amo. Pjev. crn. 128[b]. Dobili smo jednog jabanliju. Nar. pjes. petr. 2, 592.

JÀBÂNSKÎ, *adj. tuđ, tuđinski (koji pripada jabani).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚fremd' ‚alienus', cf. tuđ). Nikoga od jabanski ļudi u grad da ne pušta. Djelovod. prot. 175[b]. Brašna neka bude 30 tovara samleveno za jabansku vojsku. Protokol mat. nenad. 8.

JABER, *m. ime biļci.* Jaber, Satureja hortensis L. (Vujičić). B. Šulek, im. 116.

JABEŠA, *f. ime kosi.* — *isporedi* jaba.

JÀBLÂN, *m. isprva jabuka (drvo), ali u naše vrijeme znači kod većine naroda onu vrstu topole što raste vrlo visoko* (Populus pyramidalis Rozier), *a i drugo što.* — *Postaje od iste osnove od koje je i* jabuka, *te je riječ praslavenska* (jabolnь), *isporedi stslov.* jablanь, *rus.* яблонь, *češ.* jabloň, *poļ.* jabłoń, *u svijem ovijem jezicima jabuka (drvo).* — *Radi različitijeh značeńa vidi:* Jablan, platanus (Bjelostjenac, Parčić), acer (Bjelostjenac), 1. pomus (Bjelostjenac), Pyrus malus L. (Freyer); 2. Populus nigra L. (Praunsperger, Siń); 3. Populus pyramidalis Ros. (Vuk, Pančić); 4. Malva L. (Vuk). B. Šulek, im. 116. — *Is-*

među rječnika u Bjelostjenčevu (‚platanus'. 2. v. jabuka. 3. v. javor), *u Jambrešićevu* (‚pomus'), *u Voltiđijinu* (‚pomo' ‚apfel'), *u Stulićevu* (‚platanus'), *u Vukovu* (1. ‚italienische pappel' ‚Populus pyramidalis'. 2. nekakav cvijet ‚das pappelkraut' ‚malva' *s primjerom iz narodne pjesme:* Planine se nakite jablanom).

a. *u pravom smislu kao ime drvetu. a) jabuka.* ‚Ad arborem jablan id est pomerium'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 96. (1252). Svaka jablan i hrušva, ako se prem zeleni i plna jest ploda, ni zato dobra. Postila. g2a. — *po svoj prilici pripadaju amo i ovi primjeri:* Gdi stablo jablana šćićaše ńih listom. M. Marulić 80. Reću i tebi, moj jablane, stvar istinu, ne od laži. M. Pelegrinović 179. Piri, tanci, sva veselja hoće sa svim da su tvoja, i da s' po srid svih gospoja kako jablan po srid jelja. 182. Pred kućom joj jablan drvo raste. Nar. pjes. istr. 2, 51. *možebiti i ovaj:* Za tu svrhu iđe ona u istočne strane gori do Golgote i Siona, da za ń pita i da zbori, kako bi se križ našao i na svitlost izašao jablan rajski i zeleni. And. Kačić, razg. 16b. *to se ne može reći o ovome (ne zna se što je pjevač mislio da su* jablanske jabuke): S jablan' drva jablanski jabuka. Nar. pjes vuk. 1, 288. — *b)* Populus pyramidalis Rozier. Il' si rasla na bor gledajući, il' na jablan drvo plemenito? Nar. pjes. vuk. 1, 313. Nema lepšeg grada od Budima, ni debļega lada od jablana. 1, 369. Kajno čela jablan-kitu žutu. Nar. pjes. petr. 1, 135. Soko nabra tri kite jablana. 8, 17. Jablan, topola, jagńed i jasika, sve je nalik jedno na drugo, ali se opet jedno od drugoga razlikuje koje maňe koje više: na jablanu grane rastu uz deblo u visinu i ovoga drveta ja u Srbiji nijesam vidio prije dok nijesam došao u Biograd; topola i jagńed može biti da je jedno; jasike debele, kao što su topole i jagńede ja nigda nijesam vidio, premda ih u Tršićkoj planini ima sila Božija. Vuk, rječn. *kod* jablan Osjenile se grane gustog jablana. S. Ļubiša, prip. 195. Jablan, Populus pyramidalis Lam. J. Pančić. glasnik. 80, 278. šum. drv. 172. *i o drugijem vrstama:* Jablan, Populus alba. Čas. čes. muz. 1852. 2, 51. *vidi i u Šulekovu imeniku. — c) nekakav planinski cvijet (vidi u Vukovu rječniku i u Šulekovu imeniku).* Planine se nakite jablanom. (Pjevač mi reče, da ovdje ‚jablan' znači nekakav planinski cvijet. Vuk). Nar. pjes. vuk. 4, 211. — *d) druga značeńa u rječnicima* (Platanus, Acer) *nijesu ni po što pouzdana.*

b. *ime mjestima. a) dva se sela u Bosni ovako zovu: jedno u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 72, *drugo u travničkom.* 186. — *b) selo u Hrvatskoj u modruško-riječkoj županiji.* Razdiļe. 63. — *c) selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 21. — *d) mjesta u Srbiji. aa) (brdo) u okrugu kneževačkom.* Glasnik. 19, 297. — *bb) u okrugu požarevačkom.* Livada u mestu Jablanu. Sr. nov. 1867. 528. — *cc) u okrugu smederevskom.* Zemļa u mestu Jablanu. 1875. 658. — *e) dale nepoznato mjesto prije našega vremena.* Jablanь. S. Novaković, pom. 152. — *f) u množini* Jablani. — *u Daničićevu rječniku:* selo u Braničevu koje je car Lazar priložio Ravanici: ‚Jablany', međa mu je bila ‚gdê isteče blato izь Morave i upada u Moravu' (Mon. serb. 199 *god.* 1381).

c. *ime muško. — Prije našega vremena.* Jablanь. S. Novaković, pom. 118. — *i prezime.* Nikola Jablan. Glasnik. 49, 12. (1734).

d. *ime volu (isporedi* jaba *i* jabuka). F. Kurelac, dom. živ. 24.

JABLANA, *f. vidi* jablan, a, *a).* — *U dva pisca čakavca* XVI *vijeka koji su po svoj prilici uzeli ovu riječ iz slovenskoga jezika.* Ako on buda ot prepovidane jablane jesti, takmen bude Bogu. Postila. g1a. Da bi on ne imel jesti sada ot jablane spoznanja. Anton Dalm., ap. d2b.

JÀBLANAC, jàblânca, *m. dem.* jablan.

a. *u pravom smislu na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Uzbuja kako gaj jablanci i jeljem. Đ. Baraković, vil. 46.

b. *ime mjestima. a) selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļe. 88. — *prije je bio grad i varoš.* 1251. Stefan ban slovenski poče zidati grad i varaš Jablanac, grad za kraļa, varaš za pučane, odlučivši varašu velike slobošćine, da knеza između kraļevih ļudih a druge častnike između Rablanov zbiraju, ar Rablani nikoji obećahu se naseliti i odičiti varaš Jablanac. P. Vitezović, kron. 94. Na 1252 Stipan ban slovinski zidati poče grad Jablanac. And. Kačić, kor. 428. — *b) selo u Slavoniji u požeškoj županiji.* Razdiļe. 126.

JÀBLANAK, jablânka, *m. dem.* jablan. — *U naše vrijeme.* Zaspa Janko pod jablankom. Nar. pjes. vuk. 1, 326. O jablanče tanko drvce! 1, 509.

JÀBLANICA, *f. ime vodama i mjestima. — Postaje od* jablan.

a. *dvije vode u Srbiji: a) u zapadnoj Srbiji u Vukovu rječniku:* voda koja se više Vaļeva sastaje s Obnicom, i odande se daļe zove Kolubara. — *(Kolubara)* postaje na četvrt sata više Vaļeva kod Pećine, kad se tu sastanu dve reke: Jablanica i Obnica. M. Đ. Milićević, srb. 862. — *b) u istočnoj Srbiji. (Medveđa)* u Lebanima prima u se reku Šumansku, pa se odatle zove Jablanica. prolazi pored sela Portate nedaleko od varoši Leskovca, pa više Čečinskog Mosta pada u Moravu. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 9.

b. *pet sela u Bosni: a) dva u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 12. 60. — *b) dva u okrugu bańolučkom.* 76. 96. — *c) jedno u okrugu Donje Tuzle.* 182.

c. *u Hercegovini dva sela u okrugu mostarskom:* Jablanica doňa *i* Jablanica gorňa (Podbrežje). 234.

d. *u Srbiji: a) selo u okrugu crnoriječkom.* K. Jovanović 166. — *b) u okrugu kruševačkom selo.* 128, *i zasclak.* 127. — *c) selo u okrugu rudničkom.* 146. — *d) selo u okrugu užičkom.* 164. — *e) mjesto u okrugu biogradskom.* Livada u Jablanici. Sr. nov. 1875. 827.

e. *vidi u Daničićevu rječniku:* kraļ Stefan Dečanski ‚zamêni arhijepiskupu Danilu za Jablanicu selo Kumanovo' (Mon. serb. 94 *god.* 1330). — Selo koje car Stefan dade crkvi arhanđelovoj u Prizrenu: ‚Jablanica', međa joj je bila ‚kako potêče potokь struškyj' (Glasnik. 15, 279). ‚Iz Jablanice' bješe jedan kovač kojega car Stefan dade istoj crkvi (Glasnik. 15, 309).

JÀBLANIČKÎ, *adj. koji pripada Jablanici.* Jablanički srez. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 385. Jablanička *(opština).* K. Jovanović 164. 166.

JÀBLANIĆ, *m. uprav dem.* jablan, *nalazi se kao prezime (vaļa da Jablanov sin) i kao ime mjestu.*

a. *prezime.* — XIV *vijeka.* — *u Daničićevu rječniku:* ‚Jablaniću', otac kneza Pavla Radinovića knez ‚Radinь Jablaniću', pomiņe se samo mrtav 1397 (Mon. serb. 229). — Vlastelin kraļa bosanskoga Tvrtka knez ‚Pavьlь Jablaniću' 1382 (Mon. serb. 202). a to će biti sin istoga Radina pa se pisao i tijem prezimenom kao i otac ma i prezimenom po ocu Radinović. cf. ‚Radênoviću'.

b. *ime mjestima. a) u množini* Jablanići, *selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 248. — *b) vidi* Jablanac, b, *a).* Sam Jablanić kog osnova Stjepan na čas kraļa Bele. J. Kavańin 229a.

JÀBLANÎK, *m. ime planini u Srbiji u okrugu vaļevskom.* M. Đ. Milićević, srb. 361. — *Između rječnika u Vukovu* (planina u Srbiji). — *Može biti isto što se pomińe prije našega vremena.* Jablanikъ. S. Novaković, pom. 152.

JÀBLÂNKA, *f. ime kravi i ovci.*

JÀBLÂNKO, *m. ime volu.*

JABLANO, *n. ime mjestu.* — XV *vijeka.* — *U Daničićevu rječniku:* Ivan Crnojević priloži manastiru cetińskom ‚stupь zemļê na Jablano' (Mon. serb. 532 *god.* 1485).

JÀBLÂNOV, *adj. koji pripada jablanu.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚pappel-' ‚populeus'). Te naberi jablanova cvijeta. Nar. pjes. petr. 1, 89. Gledaju ga jablanove grane. 8, 814. Jablanovo drvo. P. Bolić, vinod. 1, 202. — Jablanov vrh, *planinski vrh u Crnoj Gori.* Glasnik, 40, 27. 80. Kad dođoše vrhu Jablanovu. Nar. pjes. vuk. 5, 408.

JÀBLANOVAC, Jàblanôvca, *m. kajkavski* Jablanovec, *selo u Hrvatskoj u zagrebačkoj županiji.* Razdijeļ. 84.

JABLANOVIĆ, *m. presime.* Jablanović od Neretve. And. Kačić, razg. 179b. kor. 455.

JABLANOVIK, *m. ime mjestu. a) u Daničićevu rječniku:* ‚Jablanovikъ', selu je Slovińu išla međa ‚na Jablanovykъ' (Mon. serb. 128 *god.* 1336—1347). — *b) zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 178.

JÀBLANOVINA, *f. jablanovo drvo.* U meka drva broje se: omorikovina, jelovina, borovina, arišovina, lipovina, vrbovina, jablanovina. Đ. Popović, poznav. rob. 864.

JÀBLANSKÎ, *adj. koji pripada jablanu, jablanima.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚von pappel' ‚populeus'). Ja ću tebi ponude doneti: s jablan' drva jablanski jabuka, suvi šļiva sa sirovi grana. Nar. pjes. vuk. 1, 283. Pod jablanskim lugom. M. Pavlinović, razl. spis. 418.

JABLANSKO, *n.* tkanina na 4 nita rađena, inače eblemska ili eblanska. I. Kršńavi, list. 49.

JABOČNO, *vidi* Jabučno.

JABRENKA, *f. resa u lijeske. u Brihovu u Hrvatskoj.*

JABUČA, *f. potok u Srbiji u okrugu krajinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 943.

JÀBUČAC, jàbučca, *m. ime bilci.* — *Postaje od* jabuka. Jabučac, Cyclamen europaeum L. (Lambl), v. jabučica konska. B. Šulek, im. 116.

JÀBUČAN, jàbučna, *adj. koji pripada jabuci, jabukama.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (u kojemu ima i značeńe: koji je plodan jabukama):* ‚pomifer, pomarius'; jabučna sprema ‚cella pomaria'. Jabučno stablo. M. Divković, zlam. 11. Stablo jabučno. A. Baćić 447. Imao sam u bašči jedno stablo jabučno. V. Vrčević, igr. 11. Vino jabučno. P. Bolić, vinodjel. 2, 28. Jabučna kiselina. 2, 24. *i u Šulekovu rječniku:* jabučni ‚apfel-'.

JÀBUČANIN, *m. u pripovijeci našega vremena kao presime ili kao ime rodnoga mjesta.* Milovan se Jabučanin u mislima zanio. V. Vrčević, niz. 140.

JÀBUČÂR, *m. uopće čovjek koji se bavi jabukama.* — *Od* XVII *vijeka.*

a. *čovjek koji prodaje jabuke (a i drugo voće).* — *U Mikaļinu rječniku:* jabučar, koji prodaje jabuke ‚pomarius' *(gdje se naj prije nahodi), u Belinu:* ‚fruttaiolo, fruttarolo' ‚pomarius' 332a; *u Voltigijinu:* ‚fruttajuolo, fruttarolo' ‚obsthändler'; *u Stulićevu:* ‚fructuum venditor, pomarius'; *u Vukovu:* ‚der äpfelkrämer' ‚pomarius, poma vendens'.

b. *koji rado jede (a možebiti i koji rado goji) jabuke.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der liebhaber von äpfeln' ‚qui amat mala'.

c. *u Srijemu s osobitijem značeńem (vidi* jabuka, A, e, *b)). (Roditeļi momka i djevojke, kad ugovaraju vjenčańe, pregledaju momkovu kuću),* pa onda se ļubeći rastanu, ugoverivši kad čedu na jabuku (prsten) doći ... Na ugovoreni dan dođu jabučari ili prstenģije. oni se dovezu na dvojima kolima: na jednima je svekar i svekrva, a na drugima stari svat i starosvatica i s ńima momak, pa tako idu upravo djevojačkoj kući ... onda se mladenci daruju: mladožeńa da nevjesti dukate, a ona ńemu košuļu ... kad pečeńe dođe na sto, onda djevojka daruje svekra i svekrvu košuļom i preda dar za sve u kući i u rodu, a ovi za uzdarje daju po dukat, talijer ili koju cvanciku, a i stari svat i starosvatica dobiju kakvi dar. i tako vesele se i pjevaju, a kad pođu kući, onda djevojkine drugarice na domaćinskim kolima prate jabučare pjevajući pjesme ... Poslije jabuke ide ko od momačke kuće djevojačkoj *itd.* Vuk (?), živ. 304—305.

d. *mjesto, vrt gdje se sade i goje jabuke.* — *Samo u Šulekovu rječniku:* ‚apfelgarten', *ali se nalazi i kao ime mjestima u Srbiji: a) u okrugu biogradskom.* Livada u mestu Jabučaru. Sr. nov. 1875. 725. — *b) u okrugu ćuprijskom.* Ńiva kod Jabučara. 1875. 602. — *c) u okrugu kragujevačkom.* Livada u Jabučaru. 1861. 137. — *d) u okrugu smederevskom.* Na po sata od Palanke, među rečicom Kubršnicom i Jasenicom, ima mesto koje se sad zove Jabučar, a do skora se zvalo Nekudim. M. Đ. Milićević, srb. 164.

JÀBUČARA, *f.*

a. *lađa u kojoj se nose jabuke.* — *U Šulekovu rječniku:* lađa jabučara ‚apfelschiff'.

b. *ime livadi u Srbiji u okrugu kragujevačkom* Sr. nov. 1867. 342. — *isporedi* jabučar, d.

JÀBUČÂRAN, jàbučârna, *adj. vaļa da znači: koji pripada jabučarima.* — *Samo kod imena mjesta u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Jabučarno orańe. Sr. nov. 1870. 294.

JÀBUČÂREV, *adj. koji pripada jabučaru.* — *isporedi* jabučarov. — *U Vukovu rječniku.*

JÀBUČARICA, *f. žensko čeļade što prodaje jabuke.* — *isporedi* jabučar, a. — *U Šulekovu rječniku:* ‚apfelhändlerin'.

JÀBUČÂROV, *adj. vidi* jabučarev. — *U Vukovu rječniku.*

JÀBUČAST, *adj.*

a. *koji je u čemu nalik na jabuku. a) o konju bijelome ili sivome po kojemu se oble ļage mrke boje (kao jabuke), isporedi ńem.* apfelschimmel, *franc.* cheval gris pommelé. — *od* XVII *vijeka.* Koń jabučast. B. Krnarutić 14. Jabučasta kobila. F. Kurelac, dom. živ. 10. Jabučasti, *ime konju.* 10. — *isporedi* Jabučilo. — *b) o čemu uopće kod čega je oblik sličan jabuci.* — *u Šulekovu rječniku:* ‚apfelförmig'. — *a osobito o voću.* Naj pre se kalami koštičavo voće, a posle jabučasto voće. K. Crnogorac, bot. 66. — *c) onako*

selen kao jabuka. — *u Šulekovu rječniku:* ‚apfelgrün'.

b. *plodan jabukama.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚pomifer, pomis fertilissimus'. — *nije dosta pouzdano.*

JÀBUČAT, *adj. obao (kao jabuka).* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka o topovskom tanetu.* Jabučat gvozden kus iz gńizda ogńena izleti kako trus, strahota općena. Đ. Baraković, vil. 108.

JABUČAV, *adj. u Stulićevu rječniku (us* jabučast). — *nepouzdano.*

JABUČETA, *n. pl.(?) selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdije|. 107.

JABUČÈTINA, *f. augm. jabuka, vidi* jabučina. — *U naše vrijeme.* Bos. vila. 1887. 429. — *I u Dubrovniku.* P. Budmani.

JABUČEV, *adj.* pomifer, *koji rađa jabuke (i drugo voće).* — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Plodi zemļa zelenim i ko čini sime i cablo jabučevo, ko reste plodom. Bernardin 93. gen. 1, 11.

JÀBUČICA, *f. dem.* jabuka. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚jugulus'), *u Mikaļinu* (jabučica, mala jabuka ‚parvum malum', jabučica na grlo čovječje ‚jugulum, jugulus'), *u Belinu* (‚meluzza, mela piccola' ‚malum pusillum' 469b; ‚gozzo, pometto della gola' ‚jugulum' 354a), *u Bjelostjenčevu: (biće štamparskom griješkom)* jabučnica, vu kolenu ‚patella'. 2. jabučica u grlu ‚jugulus, l. jugulum'. 3. jabučica, mala jabuka ‚pomum nanum, malum parvum'; *u Jambrešićevu* (jabučica na kolenu ‚patella; jabučica vu grlu ‚jugulum'); *u Voltiġijinu:* jabučica i jabučnica *(što će biti uzeto iz Bjelostjenčeva);* ‚pometto' ‚ein kleiner apfel'; *u Stulićevu* (‚malum, dim.; os gutturis prominens'), *u Vukovu* (1. dim. von jabuka. 2. ‚der adamsapfel' ‚pomum Adami'. U nas se pripovijeda da Adam onu jabuku što mu je Jeva dala da izije, nije proždro, nego je sažvatao pa mu stala u grlu, i otuda u ļudi da je postala jabučica koje žene nemaju).

a. *u pravom smislu.* Medene jabučice vam rodile. M. Držić 124. Izjesti jednu jabučicu. B. Kašić, zrc. 121. Gdje se mlada ona meće jabučicom pozlaćenom. Nar. pjes. bog. 118. Podoban lepoj jabuki podivjoj, koja da je nakalamļena, za carsku bi trapezu plod prinosila, a tako rađa kojekakve jabučice, no bez lepote, bez mirisa i bez sladosti. D. Obradović, basn. 440. Đe se muńa gromom igra, a javore jabučicom. Nar. pjes. vuk. 1, 52. — *Metaforički.* U ńe jabučice u ńidri u otaj. P. Zoranić 14b. A capte joj jabučice sred tratora i ružice. J. Kavanin 36b.

b. *što je nalik maloj jabuci.*

a) u grlu, vidi jabuka, A, f. *u rječnicima, osobito u Vukovu.* — *i kod životińe.* Kako puok uhiti bravče, tudije mu stisne o grlu i o jabočici, da ne može blejati. M. Divković, bes. 288b.

b) jabučice, one debele kosti pod okom. *na Rijeci.* F. Pilepić. — *isporedi* jagodice.

c) na maču, vidi jabuka, A, d, *a).* Bijahu ga neki jabučicami koje su na ručicah od mača. P. Bakšić 62. Udarajući ga jabučicami mačnijemi. 114.

d) uopće štogod načińeno nalik maloj jabuci. Uzme s. sakramenat, podade ga misniku klečećemu prid oltarom, koga misnik uzme s jednom rukom za jabučicu kazala a s drugom za dno. L. Terzić 350. U salivenoj od zlata jabučici. A. Kanižlić, uzr. 184. Na svima sedam civi imadijau biti jednake kupe i jabučice s razcvatanima liļani. E. Pavić, ogl. 140. Ozdo oko košuļe bijaše 72 zlatni što praporaca što zrnati jabučica. 146.

c. *u prenesenom smislu, mali dar, vidi* jabuka, A, e. Primite od vašega, neću reći zemļaka, nere naj mańega sluge ovu malu jabučicu. M. Alberti VI.

d. *biļka drukčija od jabuke.*

a) samo. Jabučica, češ. liščí jablko, 1. Physalis alkekengi L. (Sabļar, Goļak); 2. pistolochia *(u sińskom rukopisu),* Aristolochia clematitis L. (Srpski arkiv za celokupno lekarstvo). B. Šulek, im. 116.

b) s pridjevima. aa) jabučica crļena. — *između rječnika u Stulićevu:* ‚pomo d'oro' ‚pomum aureum', *u Vukovu:* ‚paradiesapfel' ‚Solanum lycopersicum Linn.', cf. *patlidan s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Jabučica crļena, pomo d'oro (Kuzmić, Aquila i Buć, Skurla), Solanum lycopersicum L. (Alschinger, Vuk u Dubrovniku). B. Šulek, im. 116. — *bb)* Jabučica końska, ciclamen (Vujičić, Sabļar), Cyclamen europaeum L., v. jabučac. B. Šulek, im. 116. — *cc)* Jabučica kurjačja (Vuk), jabučica vučja, češ. vlkové jablko, 1. Aristolochia clematitis L. (Pančić); 2. Physalis alkekengi L. (Lazić); 3. Cyclamen europaeum L. (u Istri). B. Šulek, im. 116. — *dd)* jabučica vučja, *vidi cc).* Vučja jabučica, Aristolochia clematitis'. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 73. Treba pomešati travu vučju jabučicu s travom romanikom. 57. — *ee)* Jabučica zemļska, rus. земляныя яблоки (Helianthus tuberosus), panis porcinus, cissanthemos, rapum porcinum (Bjelostjenac), Cyclamen europaeum L. (Parčić). B. Šulek, im. 117. — *ff)* Jabučica zlatna (prema lat. malum aureum), aurea mala (Durante), Solanum lycopersicum L. B. Šulek, im. 117.

e. *presime ili nadimak.* K meni pade Jabučica Šalko. Osvetn. 6, 40.

f. *ime mjestima u Srbiji. a) brdo u okrugu užičkom.* Ļ. V. Stojanović. — *b) pl.* Jabučice, *mjesto u okrugu šabačkom.* Ńiva u Jabučicama. Sr. nov. 1866. 81.

JÀBUČIĆ, *m.*

a. *malo jabukovo drvo.* — *U Vukovu rječniku:* ‚ein junger apfelbaum' ‚malus parva'.

b. *divļa jabuka.* — *u Istri.* Jàbučić ‚malus agrestis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 57. Jabučić, Pyrus malus silvestris Mill. (u Istri). B. Šulek, im. 117.

JÀBUČÎK, *m. mjesto, vrt gdje se sade i goje jabuke.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚apfelbaumgarten'.

JÀBUČILO, *m. u narodnoj pjesmi našega vremena, ime krilatome końu vojvode Momčila.* — *U istoj su pjesmi i skraćeni oblici:* čilaš i čile. — *Po svoj prilici znači što i* jabučast, a, *a).* — *Između rječnika u Vukovu* (ime końu Momčilovu). Momčil' ima końa Jabučila, Jabučila końa krilatoga. Nar. pjes. vuk. 2, 106—107. Jabučilo krila popuštio. 2, 109. *vidi i cijelu pjesmu i osobito što je Vuk dodao na str.* 106.

JÀBUČINA, *f. augm.* jabuka *(nevaļala, gńila jabuka).* — *isporedi* jabučetina. — *Od* XVII *vijeka.*

a. *u pravom smislu.* Metnuo na ńega gńilijeh jabučina. B. Kašić, iń. 86.

b. *preneseno na druge biļke.*

a) samo. Jabučina, 1. Mandragora officinarum Bertol. (u hrvatskom primorju, Vodopić); 2. Aristolochia pallida Wald. (Vodopić). B. Šulek, im. 117.

b) s pridjelogom vučja. Jabučina vučja, Physalis alkekengi L. (Lambl, Sabļar). B. Šulek, im. 117.

JÀBUČÎŠTE, *n. mjesto gdje su posađene jabuke.* — *U Mikaļinu rječniku:* jabučišta, voćnak ‚pomarium', *i u Stulićevu:* ‚locus malis consitus'.

JABUČIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku: us* jabučište. — *sasma nepousdano.*

JÀBŮČJE, *n. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Jabučje, brdo u Begaljici. Lj. Stojanović. Ńiva u Jabučju. Sr. nov. 1873. 827. — *b) selo u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 116. *vidi i:* Livada u Jabučju. Sr. nov. 1868. 509. — *c) u okrugu smederevskom.* Jabučje, u dno Godomina. M. Đ. Milićević, srb. 151. — *d) selo u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 396. — *e) dva sela u okrugu valjevskom.* Jabučje gorńe i dońe. K. Jovanović 105.

JÀBUČJÎ, *adj. koji pripada jabukama.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tako druga od voća simena kruškova il' jabučjeg imena. J. S. Rejković 46. Nek jabučje *(deblo)* poznaje jabuku. 272.

JÀBUČKÎ, *adj. koji pripada Jabučju.* Jabučka *(opština).* K. Jovanović 105.

JABUČKO RAVNIŠTE, *n. izvor Čoštičkoj Rijeci u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 174.

JABUČNICA, *f. vidi kod* jabučica *(u Bjelostjenčevu i u Voltiđijinu rječniku).*

JABUČNO, *n. u Daničićevu rječniku:* Jablъčьno, selo u ‚ljubovigьskoj župě' koje je kralj Stefan Dečanski dao Dečanima: ‚sь selomь Jablъčьnomь' (Mon. serb. 96 *god.* 1330). nominativu nema potvrde. — Jabočьno, selu je Vilskoj išla međa ‚na Jabočno' (Mon. serb. 144 *god.* 1349). može lako biti pogrješka u prepisivańu mjesto ‚Jabučno', t. j. ‚Jablъčьno'.

JÀBUČŃÀK, *m.*

a. *ime biljkama.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (jabučńak, komonika ‚chamaemelon, anthemis, chamomilla') *gdje se naj prije nahodi.* Jabučńak, češ. jablečník (Marrubium), 1. chamomilla, anthemis (Bjelostjenac), Aristolochia clematitis L. (Sabljar); 2. suvrst oraha (Valjavac, u Zagrebu). B. Šulek, im. 117. Neka kaže oni siromah, svrhu koga je Elisabeta brigu imala i toliko puta u jabučńaku za uklonit se od očiju službenica, ńegovu glavu prala. A. Tomiković, gov. 355. Jabučńak, Viscum album. Bukovac u Međumurju.

b. *kolač, slatko tijesto s jabukama.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚apfelkuchen'.

c. *ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Ńiva u Jabučńaku. Sr. nov. 1873. 611.

JÀBUKA, *f.* malum (Pyrus malus L., fructus), *poznato voće, slično kruški i duńi.* — -u- *stoji mj. ńegdašńega* l, *te se u starijim knigama nalazi pisano i* jablka. Naručn. 20ᵇ; Korizm. 8ᵃ. 11ᵇ. 35ᵃ. 44ᵃ, i jabulka. Korizm. 35ᵃ, i jabelka *(možebiti po slovenskom).* Postila. L2ᵇ. — *Praslavenski je oblik* ablъko *i* jablъko, *isporedi stslov.* ablъko i jablъko, *rus.* яблоко, *češ.* jablko, *pol.* jabłko. *u našemu je jeziku postalo ženskoga roda, jamačno prema drugijem imenima voća, kao* kruška, šljiva *itd.* — *vidi i* jabuko. — ablъko *ili* jablъko *postaje nastavkom* ъko *(kao dem.) od* (j)ablo *što se usdržalo u slovenskom i češkom jeziku* (jablo). — *Ista je osnova u litavskom* obůlas, obůlys, *u germanskijem jesicima, isporedi stvńem.* apfůl, *novovńem.* apfel, *anglosaks.* aeppel, *engl.* apple, *u staroir.* aball, *i može biti da postaje od imena talijanskoga grada* Abella *(vidi* O. Schrader, sprachvergleichung u. urgeschichte ² 400), *te da su prvi Kelti ovu riječ primili, a od ńih Germani, a od Germana baltički i slavenski narodi (produšivši* a). — *Od* XIV *vijeka (vidi* B), *a između rječnika u Vrančićevu* (‚malus; pomum'), *u Mikaljinu* (jabuka, voće ‚malum, pomum'; jabuka, dub, stablo ‚malus'), *u Belinu* (‚mela, frutto noto' ‚malum' 468ᵇ; ‚pomo, frutto d'albero' ‚pomum' 571ᵇ; ‚melo, arbore' ‚malus' 469ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (1. jabuka, jablan, jabučno drevo ‚pomus'. 2. jabuka, sad ili voće ‚pomum, malum'), *u Jambrešićevu* (‚pomum, malum'), *u Voltiđijinu* (‚pomo, albero' ‚apfelbaum'; ‚mela' ‚apfel'), *u Stulićevu* (jabuka, stabar ‚malus'; jabuka, voće ‚malum'), *u Vukovu* (1. ‚der apfelbaum' ‚malus'. 2. ‚der apfel' ‚malum'), *u Daničićevu* (jablъka ‚pomus').

A. *voće.*

a. *u pravom smislu. a) uopće.* Vazda kradiše nigda jablků nigda jaje. Korizm. 44ᵃ. Ako vidiš *(u snu)* da bereš jabuke, toj prilikuje suprotivstvo. Zborn. 137ᵃ. Ili jednu jabelku z ruk vasimļe, hoteć mu ju vaspet dati. Postila. L2ᵇ. U jesen jabuka sladko se rumeni. I. T. Mrnavić, osm. 87. Otrova se ženskijem darom lijepe i škodne od jabuke *(Adam).* J. Kavańin 25ᵃ. Uzmi i jidi ove jabuke. P. Mačukat 26. Zašto ne jedeš od ove jabuke? 26. Čini mi se u prilici vas Tobija moj bratuče: puki on, ko jabuka razrezana. B. Zuzeri 31. Ona siromaška djevojčica bješe kraļici tako prilična kako jabuka razrezana. 194. Jabuka trula među zdravim. F. Lastrić, od' 183. Na tri grane tri jabuke. Nar. pjes. vuk. 1, 177. I jabuke za rose uzbrane. 1, 284. I tri duńe nezdrele i četiri jabuke. 1, 287. Ko je bolan nek jabuke jede. 1, 567. Tolike ti jabuke rodile u pitomu Nestopoļu tvome! 2, 142. Jabuka koja dockan sazri, dugo stoji. Nar. posl. vuk. 107. Kada vrba grožđem rodi, suvi javor jabukama. 116. Kao da si jabuku razrezao po napoli. Nar. prip. vuk. 149. Ja ću jednu jabuku pojist. Nar. prip. mikul. 41. *(Nevjesta daruje)* pirnike i pirnice jabukama. Vuk, nar. pjes. 1, 73. I sad je u Srbiji običaj, kad se jabuka kome svome šaļe, da se malo zagrize, samo da se poznaju zubi. 1, 288. Za toliko godina ne spomenu mi se ni gorkom jabukom. Pravdonoša. 1852. 28. Ja ga slušao i darivao, a on meni ni zelene jabuke. M. Pavlinović. Stijene jesu, jer jabuke nisu. Osvetn. 1, 9. Puste mnoge upadaju glave, kô jabuke kad ih vihar truni. 8, 138. — *b) u poeziji se često dodaju ńeki pridjevi, kao: rumen.* I pripravļaj gospodske darove: iz bostana rumene jabuke. And. Kačić, razg. 108ᵇ. A u ruke rumenu jabuku. Nar. pjes. vuk. 1, 244. Lijepa ti je rumena jabuka! Osvetn. 2, 87. — *crven.* Po jedinu crvenu jabuku. Nar. pjes. vuk. 1, 414. — *zelen.* A u ruke zelene jabuke. Nar. pjes. vuk. 1, 240. — *amo pripada i ovo:* Biserno lišće, merđan jabuke. Nar. pjes. vuk. 1, 60. — *c) treba osobito pomenuti da se u pjesmama bacaju jabuke u igri.* Bacala Toda jabuku: na koga padne jabuka, onoga Toda da ļubi. Nar. pjes. vuk. 1, 289. Metnu mu se duńom i jabukom. 1, 461. Pa se baca guńom i jabukom. 1, 469. Hodi, pobro, da se poigramo, ti korunom, a ja ću jabukom. 2, 82. Jabuka je dečina zabava. 2, 244. A titra se zlatnim buzdovanom, ko đevojka zelenom jabukom. 4, 260. Pravo palo komu se poslalo, ko u kolu rumena jabuka. Osvetn. 2, 18.

b. *u metaforičkom smislu. a) o dojkama (isporedi:* Rastu li ti u bašči jabuke, kao moje u ńedrima dojke? Nar. pjes. vuk. 8, 297). Tko grlo iz bila mramora i ruke i prsi izdila z dvi drage jabuke? H. Lucić 208. Od kosi dva prama, koraļne dvi usti, jabuke dvi mile, iz kojih sve strile izliću ogńene. D. Rańina 46ᵃ. U lijepijeh njedreh jabuke draže imaš. D. Zlatarić 50ᵇ. I od prsiju dvi jabuke. J. Kavańin 41ᵃ. — *b) tane.*

Odgovarati im na jabuke, to jest puščano pucańe. V. Bogišić, zborn. 247. I svoje su tope nazobali, pa na uzdar jabuke poslali. Osvetn. 7, 42.

c. *u pjesmama se često pomiňe jabuka načińena (saļevena) od zlata. a) uopće.* Il' je glava, il' zlatna jabuka. Nar. pjes. vuk. 1, 547. Al' govori Mrļavčević Gojko: ‚Imao sam od zlata jabuku, pa mi danas pade u Bojanu'. Ne sjeća se tanana nevjesta, no besjedi svome gospodaru: ‚Moli Boga ti za tvoje zdravļe, a salićeš i boļu jabuku'. 2, 122. Na kopļu je od zlata jabuka, ti strijeļaj kroz prsten jabuku. 2, 148. — *b) kao ńešto što se baca u igri, isporedi* a, *c).* Igrah se zlatnom jabukom. Nar. pjes. vuk. 1, 41. Mirko joj se s grada baca zlatnom jabukom. 1, 420. Pa se igra jabukom od zlata. 2, 10. Baciću se zlaćenom jabukom. 2, 72. Pa mu baci jabuku od zlata. 2, 476. — *c) kao ńešto što se u ńekijem prigodama daruje (isporedi* e). I bačila u ģepove ruke, te izvadi tri jabuke zlatne. Nar. pjes. vuk. 1, 158. Ja mu dadoh kitu bosioka, a on meni od zlata jabuku. 1, 285. I izvadi od zlata jabuku, u jabuci tri kamena draga. 2, 186. Kumu dade košuļu od zlata, starom svatu od zlata siniju, vojevodi od zlata jabuku. 2, 520. Pa se maši rukom u ģepove, te izvadi od zlata jabuku, uz jabuku hiļadu dukata. 2, 577. — *d) kao nakit, ures.* Nad Emkom je tubre načinio, po tubretu zlaćene jabuke. Nar. pjes. vuk. 1, 480. Na čadoru od zlata jabuka. 2, 272. Na barjaku od zlata jabuka, iz jabuke od zlata krstovi. 2, 290. Na ńima su *(na kočijama)* četiri jabuke sve od čista saļevene zlata i na ńima dragi kamenovi. 3, 154. Jedan čador zelen i jabukom na završku zlatnom. Osvetn. 2, 116.

d. *na različitijem stvarima ńešto što je načińeno nalik jabuci, n. p. a) na balčaku od mača. — između rječnika u Belinu* (jabuka od mača ‚pomo di spada' ‚capuli pomum' 571[b]), *u Bjelostjenčevu* (jabuka na meču ‚pomum capuli'), *u Stulićevu* (jabuka od mača ‚pomo di spada' ‚capulus'), *u Daničićevu:* ‚umbo'. Jedna jabļka odь korde odь kamene crļena (Spom. sr. 2, 74 *god.* 1420). Stavļa ruku svrhu jabuke od paloša vicekraļeva. Đ. Rapić 17. To je mač despota Štiļanovića, eto mu grb na jabuci. S. Ļubiša, prip. 87. — *b)* na pištoļu nakraj kundaka. Vuk, rječn. *kod* jabuka. — *c) na kopļu.* Na troje se kopļe salomilo do jabuke i do desne ruke. Nar. pjes. vuk. 2, 282. Te on razvi svilena barjaka, okrvavi na kopļu jabuku. 3, 468. — *d) na prednjoj strani od sedla. — između rječnika u Belinu* (jabuka od sedla ‚pomo da sella' ‚ephipii pomum' 571[b]), *u Bjelostjenčevu* (jabuka na sedlu, unkaš ‚ephippii pomum'), *u Vukovu* (na sedlu ‚sattelknopf' ‚umbo sellae', cf. obluk). Pa se zavi sedlu na jabuku. Nar. pjes. vuk. 2, 57. Na ńegova sedla u jabuci isturena dva kamena draga. Pjev. crn. 215[a]. Po šarcu se końu položio, na jabuku naslonio glavu, pak boravi sanak na šarinu. Nar. pjes. petr. 2, 664. Pusti đogu dizgin po jabuci. Nar. pjesm. hörm. 2, 104. — *e) na kalešu.* Tri prsta live ruke držati se jimaju pod nogu kaleža, a s desnom jabuku. I. Kraļić 64.

e. *dar uopće i u ńekijem osobitijem slučajevima. ovo značeńe vaļa da je došlo od toga što se ispva davala (a i dan današńi dava) prava jabuka kao znak ļubavi i milosti (pa i zagrizena, vidi kod* a, *a)), može biti da su se tom namjerom činile i davale i zlatne jabuke (tako je dajbudi u pjesmama, vidi* c, *c)). treba još dodati da se u ńekijem slučajevima novci što se daruju zabadaju u pravu jabuku, n. p. kod svadbe (vidi kod b)); tako se radilo i kod djevojačke sprave u Dubrovniku (Vuk kaže da bi se na gdjekojijem spravama metala na sto glava od voska te se u ńu novci zabadali.* rječn. *kod* sprava, *ali ja znam da bi bilo u tom slučaju ńekoliko jabuka za zabadańe novaca); tako i dječurlija u Dubrovniku idu na novu godinu čestitati po kućama novci sa sobom jabuku u koju zabadaju mjeđene novce što primaju. — Između rječnika u Vukovu* (otišli na jabuku, cf. kolači; n. p. tvoja jabuka neće poginuti ‚geschenk' ‚donum'). *a) uopće.* I ako žudiš znat, od kude donijela t' sam sej jabuke koje gredu u tve ruke . . . Jeđupka nezn. pjesn. 240. A šesti ćilim vašemu gospostvu za jabuku. Starine. 11, 144. (1686). I vala vi na jabuci i na ļubavi! 10, 20. Odsiću mu glavu na mejdanu, tebi ću ju care darovati za jabuku momu gospodaru. And. Kačić, razg. 104[a]. Bosiļak se od mirisa daje, jabuka se od milosti daje, a prsten se daje po zakonu. Nar. pjes. vuk. 1, 422. Ńemu mlada bješe opravila u jabuci stotinu dukata. 8, 22. Poslaću ti lijepu jabuku, uz jabuku stotinu dukata. 8, 466. Mato posla na dar matici dalmatinskoj lijepu jabuku: 100 dukata. M. Pavlinović, rad. 113. — *b) kod svadbe (vidi* 1. dar, b, *g) i kod* jabučar, c. Sada vaļa dat jabuku, prsten opet sad na ruku. V. Došen 154[a]. Što je, Fato, u Alila blaga, to će Jemin uz jabuku dati. Nar. pjes. vuk. 1, 614. Dok postavi prsten i jabuku, i poreza ruho na đevojku. 2, 322. Jerina je jeste isprosila za Tomaša braca rođenoga, prsten dala i jabuku zlatnu. 2, 491. Dok on dade prsten i jabuku. 2, 514. Nit' je prosi, ni jabuke daji. 3, 516. On predade prsten i jabuku. 3, 524. Ugovor, prošńa, prstenovańe, jabuka ili svila negdje, vjenčańe, pohađańe. V. Bogišić, zborn. 163. Momak ako zavoli đevojku, on je nudi sa parama. Ako hoće za ńega da pođe, ona će primiti te pare; obično se daju zadjevene u jabuci, za to neki zovu ovaj dar: jabuka, to jest, kaže se: jeli primila jabuku? 165. Spremite što treba za jabuku i svadbu. M. P. Šapčanin 1, 93. — *c) kao znak zahvalnosti i kao naknada za ńešto što je učińeno na korist ili na radost. — isporedi* 1. dar, b, *h) i i).* Tvoja jabuka neće poginuti. (Kad ko koga za što moli; i znači da mu neće biti zabadava ako mu ono učini, nego da će mu što pokloniti, ‚kao prijateļ prijateļu što da ili pošaļe jabuku'). Nar. posl. vuk. 312. Tvoja jabuka kod mene neće poginuti. Vuk, dan. 8, 150. Ako se nam posao okonča onako, kao što smo od cara prosili, ńemu će od nas jabuka neprestano ići. Djelovod. prot. 106. Kumim te Bogom, pazi ga i uči kako ti već znaš i umeš, a već jabuka ti ne gine. M. P. Šapčanin 1, 47. — *d) naknada za mrtvu glavu.* Kad se *(o mrtvoj glavi)* pogode koliko će se dati za jabuku, a koliko za ukop. V. Bogišić, zborn. 579. — *e)* u *Konavlima blizu Dubrovnika domaćica daje gostu na odlasku štogod (n. p. slatki kolač) kašući:* Ńi ti, goste, jabuku. — *isporedi* 1. dar, b, *l)* i kolač.

f. *u odraslijeh muškaraca mjesto ispupčeno na grkļanu, kojega nema u ženskińa, zove se* Adamova jabuka *i samo* jabuka *(vidi kod* jabučica).

g. *vrh od bedra (kosti) koji je uvučen u zglobu na boku, a to osobito u vola, pa i meso što je naokolo. — u Dubrovniku.* ‚Meso od jabuke'. P. Budmani.

h. *ispoređuje se čeļade, a osobito dijete, s jabukom, ako je zdravo, lijepo i rumeno.* Utišaj ter ovom jabukom *(kćerju)* diči se i nišaj. H. Lucić 235. I rodila ka' jabuku sina. Nar. pjes. herc. vuk. 61. Kao zlatna jabuka (reče se n. p. za lijepo dijete). Nar. posl. vuk. 181.

i. *kaže se od mila čeljadetu.* Snaho moja, od zlata jabuko! Nar. pjes. vuk. 1, 41. Oj Stojane, jabuko od zlata! 3, 169. Brate Gojko, zelena jabuko! 4, 331. *u ovom primjeru i svojoj ruci:* Moja ruko, zelena jabuko! gdje si rasla, gdje l' si ustrgnuta? Nar. pjes. vuk. 2, 306—307.

k. *drugo voće što je nalik na jabuku.* Jablka od cedra je izvan slatka. Korizm. 11b. S jablan' drva jablanski jabuka. Nar. pjes. vuk. 1, 283. Ja bih, sinko, sa bukve jabuka. 2, 81.

B. Pyrus malus L., *drvo.* — *vidi* jablan, a, *a).* ‚Na sladimu jablьku' išla je međa Budrezima (Mon. serb. 198 *god.* 1881). međa je Livoči bila ‚na onoj straně na rêčê jablьka, i odь jablьke podь Vlьči Gromь' (Mon. serb. 264 *god.* 1389—1405). i konuška je međa išla ‚na jablьku' (264). Đ. Daničić, rječn. *kod* jablka. Kako je njegdje bila jabuka u čovjeka na brijegu rijeke i što godijere hotiješe roditi, toj sve voda odnošaše. Zborn. 37a. Nasadila guńe i jabuke. Nar. pjes. vuk. 1, 18. Rasla jabuka Janku pred dvorom. 1, 60. O jabuko, . . . što s' toliki rod rodila. 1, 177. Sadih krušku ukraj puta, ja mļah, jabuka da je. 1, 346. Jabuka se vjetru moli, da joj grane ne odlomi. 1, 488. Iznikla jabuka usred Budve grada. 1, 495. U Bogdana devet vinograda i deseta orļenka jabuka. 1, 548. — *u ovom primjeru kao da se kaže o cvijetu:* Falila se žuta duńa na more, da je cvijet na 'vi svijet naj ļepši; to začula zelenika jabuka: ‚Što se fališ, žuta duńo na more? Ja sam cvijet na 'vi svijet naj ļepši'. 1, 448. — *Mnogo vrsta jabuke nabrojeno je u Šulekovu imeniku* 117—119.

C. *s nekijem pridjevima znači druge biļke, n. p.*

a. *u Mikaļinu rječniku:* jabuka Adamova, vrsta naranče ‚malum citrium Adami'.

b. Jabuka bodeća (ńem. stechapfel), češ. bodlavé jablko, Datura stramonium L. (Parčić, Alschinger). B. Šulek, im. 119.

c. Jabuka divja, 1. Pyrus malus silvestris Mill. (Pančić); 2. Aristolochia clematitis et rotunda L. (Petter); 3. coloquintida (Kuzmić, Anselmo da Canali), Cucumis colocynthis L. B. Šulek, im. 119.

d. Jabuka gorka, (Cucumis) colocynthis L. (Durante). B. Šulek, im. 119.

e. Jabuka konska, ciclamine (Vujičić), Cyclamen europaeum L. B. Šulek, im. 119.

f. Jabuka vučja, 1. Cyclamen hederaefolium Ait. (Vujičić); 2. Solanum lycopersicum L. (Alschinger); 3. Aristolochia pallida Waldst. (Vodopić); 4. Aristolochia clematitis L. (Pančić), v. jabučica. Jabuka vučja duga, aristolochia lunga (Pizzelli, Aquila i Buć, Skurla), Aristolochia clematitis L. Jabuka vučja obla (iabolcha vulçga oble) (u mletačkom rukopisu), aristolochia ritonda (Pizzelli, Aquila i Buć, Kuzmić), Aristolochia rotunda L. (mletački rukopis, Missiroli). Jabuka vučja vela (vulçge iabolcha vele), aristolochia longa (mletački rukopis), Aristolochia clematitis L. B. Šulek, im. 119.

g. Jabuka zemļska, češ. zemské jablko (Solanum tuberosum), Cyclamen europaeum L. (Sablar), v. jabučica zemļska. B. Šulek, im. 119.

h. Jabuka zlatna, češ. zlaté jablko, poļ. złote jabłko, Solanum lycopersicum L. (Visiani), v. jabučica zlatna. B. Šulek, im. 119.

i. Jabuka zrnata (prema lat. pomum granatum, ńem. granatapfel), Punica granatum L. (Bjelostjenac), v. šipak. B. Šulek, im. 119.

D. *ime žensko.* — *isporedi* A, 1. Zemļak. 1671. 2.

E. *ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. *i ovci.* 31. — *isporedi* A, i. — *vidi i* jaba, jabeša, jablan *itd.*

F. *mnoga se mjesta zovu* Jabuka *ili* Jabuke, *n. p.*

a. Jabuka.

a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 20.

b) dva sela u Hercegovini. aa) u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 244. — *bb) u okrugu sarajevskom.* 24.

c) selo u Crnoj Gori. Glasnik. 40, 48.

d) mjesta u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom. Livada kod Jabuke. Sr. nov. 1861. 311. — *bb) u okrugu podrinskom.* Sr. nov. 1867. 309. — *cc) u okrugu valjevskom.* Zemļa u mestu Jabuki. Sr. nov. 1871. 218.

b. Jabuke.

a) selo u Crnoj Gori. Glasnik. 40, 18.

b) mjesta u Srbiji. aa) u okrugu kruševačkom. Sr. nov. 1871. 612. — *bb) u okrugu podrinskom.* Plug zemļe na Jabukama. Sr. nov. 1861. 702. — *cc) u okrugu valjevskom.* Livada u Jabukama. Sr. nov. 1865. 340. Zemļe u Jabukama. 1870. 37. Voćńak u Jabukama. 1872. 351.

JÀBUKE, *f. pl. vidi* jabuka, F, b.

JÀBUKO, *n. vidi* jabuka. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, kod nekijeh čakavaca i u naše vrijeme a kod štokavaca samo gdjegdje u pjesmama.* — *Između rječnika u Vukovu* (vide jabuka *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom iz narodne pjesme:* Što j' jabuko krvav' u ńedrima?) *i u Daničićevu* (jablko ‚pomum'). Zlato jablko dano budi naj lêpļoj gospoji v Troji. Pril. jag. ark. 9, 123. (1468). Jablka slasti duše tvoje otidoše od tebe. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 200b. apoc. 18, 14. Ne suštu sveštenniku tu blizь pogubļenija ihь, jablьko razdêliše sebe vь ime têla i krьvi Hristoviji priješe. Okáz. pam. šaf. 62. Iz ńedara jabuk' izvadila, al' jabuko svo u krv oblito. Nar. pjes. vuk. 2, 564. Jabuko ‚malum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1. ftg. 10.

JABUKÒPLODAN, jabukòplodna, *adj. vidi* jabukorodan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. jabučast.

JABUKÒRODAN, jabukòrodna, *adj. koji rađa jabuke.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. jabučast, *pa i u Šulekovu:* ‚apfelerzeugend'.

JÀBUKOV, *adj. koji pripada jabuci, jabukama.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚apfel-' ‚mali' *s primjerom:* Jabukova voda, t. j. jabukovača: Opila se i odrla strina da oda šta ne bih ni žalio, već od poke vode jabukove *iz narodne pjesme).* Zelenim grančicama jabukovim. F. Lastrić, test. 387b. Zašto ne pripravļate jabukova grańa? 387b. Jabukovo drvo. I. Jablanci 186. Iz ove pričine razdeļene su i razlike jabukova i kruškova drveta. P. Bolić, vinod. 1, 31. — *I kod imena mjesta:* Jabukovo poļe *u Srbiji u okrugu valjevskom.* Livada u Jabukovom poļu. Sr. nov. 1866. 11.

JÀBUKOVAC, jàbukôvca, *m. postaje od* jabukov *nastavkom* ьcь. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* jàbukovâcâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚ein stab von apfelbaum' ‚baculus e malo'. 2. brdo u Velebitu).

a. *štap od jabukovine.* — *U Vukovu rječniku.*

b. *màst od jabuka načińen.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚apfelmost'.

c. *ime mjestima.*

a) vidi u Vukovu rječniku.

b) selo u Crnoj Gori. Glasnik. 40, 18.

c) ime mjestima u Srbiji. aa) selo u okrugu aleksinačkom. K. Jovanović 91. — *bb) selo u*

okrugu krajinskom. K. Jovanović 128. — *cc) selo u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 118. — *dd) polje u okrugu užičkom.* Lj. Stojanović.

d) selo u Hrvatskoj u kotaru petrińskom. Razdijelj. 79.

JÀBUKOVAČA, *f. postaje od* jabukov *nastavkom* ača. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚der cider' ‚cidrus'. 2. rakija od jabuka ‚apfelbranntwein' ‚crematum e pomis' *s primjerom:* Hoćeš piti jabukovače?).

a. *vino od jabuka, i rakija iz jabuka. vidi u Vukovu rječniku.*

b. *ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Jabukovači. Sr. nov. 1871. 278.

JÀBUKOVAČKÎ, *adj. koji pripada Jabukovcu.* Jabukovačka *(opština).* K. Jovanović 128. Vinograd u jabukovačkom brdu *(u okrugu aleksinačkom).* Sr. nov. 1868. 552. Ńiva u bregu jabukovačkom. 1866. 12.

JÀBUKOVÎK, *m. u Vukovu rječniku:* vide jabukovača.

JÀBUKOVINA, *f. drvo od jabuke. — U Vukovu rječniku:* ‚apfelholz' ‚lignum mali'.

JÀBUKOVO, *n. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu vranjskom.* Gorńe i Dońe Jabukovo. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 303.

JABÙRDISATI, jabùrdišêm, *pf.* jurišiti, natrčati na koga. M. Ružičić. — *isporedi tal.* abbordare, *udariti (o lađama, jedna na drugu).*

JÀBUŠOLITI, jàbušolîm, *impf. teško hoditi. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Kako mi, moj starče?' ‚Nikako, oslabio sam, ostario sam, obnemoga sam, iznemoga sam, edva evo po zemļi jabušolim'. J. Bogdanović.

JACANOVIĆ, *m. presime. — U naše vrijeme.* Došao sudu Ivan Jacanović. Glasnik. II, 1, 122. (1808).

JÀCIJA, *f. vrijeme (kasnije doba u večer) poslije akšama, kad Turci klańaju petu molitvu, i sama ova molitva, tur.* jatsy, *lijegańe, spavańe, peta molitva. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die fünfte betzeit der Türken' ‚hora quinta orandi Turcarum'). *a) vrijeme.* Kad je bilo noći po jaciji. Nar. pjes. vuk. 2, 43. Nek ti đoga do jacije voda. Pjev. crn. 274a. Akšam prođe, a jacija dođe. Smailag. meh. 51. Već je jacija odavno prošla. Bos. vila. 1887. 184. — *kao da se dijeli u više vremena, jer se pomińe* prva *i* velika jacija *i množina* jacije. A kad bila velika jacija, saučiše hoće na ġamijam'. Nar. pjes. vuk. 2, 624. Po akšamu, u jaciju prvu. Nar. pjes. juk. 122. Kad je bilo oko jacija . . . Nar. prip. bos. 1, 131. — *b) sama molitva.* Po večeri jaciju klańali. Nar. pjes. marj. 153. Stara klańa po vaktu jaciju. Bos. vila. 1892. 155.

JACIJENA, *m. nejasna riječ u poslovici* XVIII *vijeka. — Biće po svoj prilici ime bugarskoga kraļa Asena.* Doveo je Jacijenu cara za bradu. (Z). Poslov. danič.

JACINČAC, jacinčca, *m. dem.* jacintac. — *U Stulićevu rječniku:* jacintčac *us* jacintac. — *nepousdano.*

JACINČIĆ, *m. dem.* jacintac. — *U Stulićevu rječniku:* jacintčić *us* jacintac. — *slabo pousdano.*

JACINT, *m. grč.* ὑάκινθος, *lat.* hyacinthus: *a) cvijet, vidi* carević, sumbul; *b) dragi kamen žutocrvene boje (kao med ili neranča).* — XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (jacint, cvet ‚hyacinthus'. 2. dragi kamen), *u Voltigijinu* (‚giacinto' ‚hyasint'), *u Stulićevu* (v. carevak *s dodatkom da je riječ ruska).* S jacinti topaci. B. Krnarutić 8.

JACINTAC, jacinca, *m. uprav dem.* jacint, *ali dolazi s osobitijem značeńem (vidi* jacint, *b)). u Stulićevu rječniku:* jacintac, dragi kami ‚hyacinthus'. — *nije dosta pousdano.*

JACINTAK, jacintka, *m. u Stulićevu rječniku: us* jacintac. — *nije dosta pousdano.*

JACINTIČKI, *adj. iste boje kao i jacint. — U Stulićevu rječniku:* ‚del color di giacinto' ‚hyacinthinus'. — *nepouzdano.*

JACINTIĆ, *m. u Stulićevu rječniku: us* jacintac. — *nije dosta pousdano.*

JACINTO, *m.* Hyacinthus, *tal.* Giacinto, *ime muško.* — XVII *vijeka.* U smrt sina svoga Jacinta. I. Ivanišević 320.

JÀC JÂCO, *glas kojijem se vabi jarac. — Po svoj prilici načińeno od* jarac, *poput djetińskijeh riječi. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚laut um den bock zu locken' ‚vox allicientis caprum'). Vabeći jarca: ‚Jac jaco, jac jaco!' Nar. prip. vuk.2 245.

JACU, *u Stulićevu rječniku:* ‚io credo' ‚ego puto, sentio'; jacubo? ‚forse?' ‚num? nonne?' — *Riječ je posve nejasna postańa i sasma nepouzdana, te nije fajde tražiti kako bi Stulli do ńe došao.*

JÀČÂŃE, *n. djelo kojijem ko jača ili se jača. — U Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

JÀČAONICA, *f. mjesto gdje se uči i vježba jačańe (jačeńe). — U Šulekovu rječniku:* ‚ringschule'.

1. JÀČATI, jàčâm, *impf. postaje od komp.* jači *(od* jak) *nastavkom* a. — *isporedi* jačiti. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* jačámo, jačáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* jàčâ, *u part. praet. pass.* jàčân.

1. *prelazno, činiti da objekat bude jači. — Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (v. jačiti) *i u Stulićevu* (‚fortificare, corroborare').

a. *aktivno.* Koje ufanje krijepi i jača človĕka. Š. Budinić, sum. 16b. Da je Bog gospodin koji svoje jača, ne s mačem i s kopjem, veće svojim blagosovom. E. Pavić, ogl. 240. Jačaj u nam vjerovańe. jezgr. 153.

b. *sa* se, *refleksivno.* V ovom sakramentu krêsme tvrdimo, jačamo i krêpimo se na rvanje. Š. Budinić, sum. 73b.

2. *neprelazno, postajati to jači. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚stärker werden' ‚vires assumo'). *(Svilene bube)* jačaju, i veoma zdrave sladko jidu kano da se dave. J. S. Reļković 244. Dijete rastijaše i jačaše duhom. Vuk, luk. 1, 80. Kako jača mlad ńihova. Đ. Daničić, jov. 39, 7.

3. jačati se, *recipročno, rvati se, jačiti se. — U Vukovu rječniku:* djeca se među sobom jačaju, t. j. rvu ‚ringen' ‚luctor'.

2. JÁČATI, *vidi* ječati.

JAČEBINE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Jačebinama. Sr. nov. 1877. 399.

JÀČÊŃE, *n. djelo kojijem ko jači ili se jači. — Stariji je oblik* jačenje. — *U Mikaļinu rječniku:* jačenje, rvanje ‚palestra, lucta'; *u Belinu:* jačenje ‚lotta, palestra' ‚lucta' 444a; *u Bjelostjenčevu:* jačeńe, tvrđeńe, utemeljeńe, potvrdeńe ‚fortificatio, confirmatio, munitio'. 2. v. krepleńe; *u Voltigijinu:* ‚rinvigorimento, vigoria' ‚verstärkung'; *u Stulićevu:* ‚lucta, luctatio, pugna, certamen'.

JAČÈRMA, *f. vidi* đečerma. — *Od* XVIII *vijeka, vidi*: Jačerma ‚tunicae genus' vrsta prsluka bez rukava ili žileta. u Vuka dolaze oblici: đečerma i ječerma, ali jačerma nema, a uprav se taj pošljeđńi u cijelom dońem *(popravi:* gorńem) primorju i čuje. V. Bogišić, nar. pjes. 867. Postavit 10 jačerama skerletni. M. Zoričić, aritm. 79. Kružat, koret, jačarma, široke gaće. S. Ļubiša, prip. 8. Vidiš jaku uz jačermu. M. Pavlinović, rasl. spis. 122. Naše bogate jačerme. 276. Košulja i svrh ńe jačerma. V. Bogišić, zborn. 128.

JAČÈRMICA, *f. dem.* jačerma. Dubrovnik. 1870. 18.

JAČEVO, *n. u Daničićevu rječniku:* manastir je Treskavac imao ńivu ‚vъ Jačevê'. (Glasnik. 11, 185).

JAČIBRDO, *n. ime ili dvjema mjestima u Srbiji u okrugu šabačkom i valjevskom, ili jednome mjestu na granici između ova dva okruga. a) u okrugu šabačkom.* Zemļa zvana Jači-brdo. Sr. nov. 1875. 1252. — *b) u okrugu valjevskom.* Zemļa zvana Jačibrdo. Sr. nov. 1873. 875.

1. JÂČICA, *f. dem.* jaka *(i u osobitom smislu). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* dim. von jaka (naj više u košuļa). Jačica = ogrlica. u Strizivojni. — Jačića, komadić platna što se meće iznad latice pod rukav od košuļe. u Dobroselu.

2. JÂČICA, *f. jačina, sila. — Vaļa da je tako značeńe u ovom primjeru našega vremena:* A kad vam nestade zemļe, te počeste dijeliti šume i muše, pak ni to po pušaka, ni po krdova, nego po jačici, silom svjati Bože. S. Ļubiša, prič. 98.

JÂČILÎŠTE, *n. mjesto gdje se ļudi jače, vježbaju u jačeńu. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚palaestra'.

JAČILIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku: us* jačilište. — *sasma nepouzdano.*

1. JAČÍNA, *f. vidi* jakost. — *Postaje od* jak *nastavkom* ina, *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* jâčini, *u acc. sing.* jâčinu, *u voc. sing.* jâčino, *u nom., acc., voc. pl.* jâčine, *u gen. pl.* jačínâ. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die stärke' ‚fortitudo'). Ki svojom žestinom nadhode lavov svih sve sile jačinom. M. Marulić 20. U krilo se uviv izgubi jačinu. 39. Ne bi mu jačinu kušali tužbeni. 42. U čem biše jačina ńegova. 69. Spanje oblama jačinu. 126. Koga možeš biti sam svojom jačinom. 132. Da popenga jačine vojske. M. Radnić 9a. Dostignuše u jačini sva dobitja s tijem načini. J. Kavańin 209b. Sve jačine i moguće smijenos nima'u s tijem ikada. 221a. Tri stvari vaļa da ima, to jest slipoću, hitrinu i jačinu. P. Filipović 14. Primiše jačinu i kripost podnositi progonstva. F. Lastrić, ned. 241. Il' mu ti imao lipotu, jačinu, bogastvo itd., sve je od Gospodina. 329. Promisliti jačinu srca divičanskoga. svet. 12a. U nepridobitnoj jačini i slobodi prislavnoga mučenika. 49a. Slavu jačine dade istini. 49b. U jačini i slobodi tilesnoj. 137a. Osloniše se na gradske zidove, a ne na jačinu svoju. E. Pavić, ogl. 169. Naj pri očitova jačinu. 197. U čemu stoji ńegova tolika jačina. 204. Babilonci osloniviši se na jačinu svojih zidova gradskih. 407. Misto u jačini glasovito. I. Zaničić 2. Osim jačine bedenova, ljepote bostana . . . 5. Izvan varoša, u jačini dosti glasovita, imenom Gabel. 103. Za jačinom vik nagnuti već smrt sgrabi. V. Došen 182b. Što ti rastu u jačinu veće. J. S. Reļković 242. Nego je svagdi jačinu kriposti svoje pokazala. B. Leaković, gov. 22. Gorušica ima zrnca sitna, koja dok se ne stuku, ne poznaje se koliku kripost i jačinu u sebi imadu. 51. On *(Marko Kraļević)* bez vina nije mogao nikud i prema jačini svojoj mnogo ga je mogao popiti da se ne opije. Vuk, živ. 240. Jesi li ti dao końu jačinu? Đ. Daničić, jov. 39, 22. Jačina im je da sjede s mirom. isai. 30, 7. Jačina vina. P. Bolić, vinodjel. 2, 58. Doznavańe jačine rakijske. 2, 148.

2. JAČINA, *f. odrpina, drońak, krpa.* (M. Rešetar). — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Oblačili prńe i jačine. P. Petrović, gor. vijen. 61.

JAČINOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Arsenije Jačinović. Rat. 588.

JAČINT, *m. vidi* jacint. *a) cvijet. — na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Man jačinta svim nazvana cvijet razloga mirisana. J. Kavańin 257b. — *b) dragi kamen. — na jednom mjestu* XVII *vijeka.* One ruke od zlata ustrugane na toran, pune ne jačinta ma krvi. I. Držić 333.

JAČINTIĆ, *m. dem.* jačint, jačinto. — *U Mikaļinu rječniku (s osobitijem značeńem, vidi* jacint, *b)):* jačintić, dragi kami ‚hyacinthus, chrysolithus'.

JAČINTO, *n. (ili m.?), vidi* jacint, *a). — Po talijanskom* giacinto. — *U Mikaļinu rječniku:* jačinto, cvijet ‚hyacinthus'.

JÂČÎŠTE, *n. u Stulićevu rječniku: us* jačilište, *i u Šulekovu:* ‚ringschule'.

JAČITEĻAN, jačiteļna, *adj. koji pripada jačeńu. — U Stulićevu rječniku:* ‚palaestricus'. — *nepouzdano.*

JAČITEĻSKI, *adj. u Stulićevu rječniku: us* jačiteļan. — *nepouzdano.*

1. JÂČITI, jâčîm, *impf.* fortificare, *činiti da što (objekat) bude jače. — isporedi* 1. jačati. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* jâčî). — *Postaje od komp.* jači *(vidi kod* jak) *nastavkom* i. — *Od* XVII *vijeka (vidi* 2, b).

1. *aktivno. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (jačim, tvrdim, temelim ‚fortifico, munio, communio, vallo, corroboro, roboro, confirmo, munio et firmo, corroboro atque confirmo, firmum facio'. 2. v. krepim), *u Jambrešićevu* (jačim ‚fortifico, firmo'), *u Voltigijinu* (‚fortificare, rinvigorire' ‚verstärken'), *u Stulićevu* (v. jačati). Trud človiku jači tilo. P. Vitezović, cvit. 63. Vino dobru voļu jači, al' razumu mnogo pači. 102. Vira svota čudno jači snagu. A. Kanižlić, rož. 93. Jerbo potvrđuje, jači, temeļi i završuje Krstjanina u novomu životu. I. Velikanović, uput. 3, 35. Koje *(mliko)* ždribe osobito jači. J. S. Reļković 232. Jači srca čovičanska na dobra i kriposna dila. B. Leaković, nauk. 188.

2. *sa* se. — *Između rječnika u Mikaļinu* (jačiti se, činiti se jaki ‚vigeo, floreo'; jačiti se, rvati se ‚luctor'), *u Belinu* (jačiti se s kijem ‚lottare, far alla lotta' ‚luctor' 444a), *u Bjelostjenčevu* (jačim se ‚irroboror, invaleo, invalesco, robur et firmitatem acquiro, confirmor, corroboror'), *u Stulićevu* (‚luctari, deluctari, pugnare, contendere').

a. *refleksivno, bivati to jači.* Nek se stalnost tvoja s ovim pismom jači. A. Kanižlić, rož. 55.

b. *recipročno, rvati se.* Ko god plahu tuj zvijer iska, svaki se rve, svaki jači, svaki s oštrom harbom tiska, da je satre i potlači. G. Palmotić 3, 70b. Tako snažni kad kovači tvrde oklope kovat budu, ter se svaki rve i jači svrhu podat svomu trudu . . . 3, 227b. Š ńima se jačiti i od ńih se osloboditi. V. Andrijašević, put. 333. Nije moći na zemļi, koja se s ńim može jačiti ni na-

tjecati. 372. S vami se ne mogu jačiti. 390. Kako će se moć jačiti s oholasti ńih nepravom? J. Palmotić 88. Er ih oni *(gusari)* izstrijeļaše u načinu veomi hudu, ter im blizu proć ne daše da se š ńima jačit budu. 189. *(Oro)* zasjede mu *(medvjedu)* vrhu vrata jur bivši ga mrtva čuo, ponoseć se s mnogom dikom da je taki boj svršio, gdje s živinom toli prikom natjeco se i jačio. 328. A ti, osvetiteļu, koji si potišteniji od crva, ti se hoćeš jačit s ńim? Đ. Bašić 100. Kako se rvat i jačit ter iz ropstva izbavit. A. Kalić 130. Duh se jači, duh se s ńome rve. 191. Koji se jači za iziti. 294. Još su voļni voļet što im rači, ne biv sile da se s ńimi jači. Osvetn. 4, 53. Druzi tope uza końe vlače, ter se s ńima uzbrdicom jače. 7, 47.

2. JAČITI, jačim, *impf. pjevati.* — *Postaje od* jak *a ovo od* djak, *te bi prvo značeńe bilo: pjevati kao đaci (u crkvi? latinski?).* — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Daleko je čuti bečke zvone zvonit, još je daļe čuti moju milu jačit. Jačke. 38. Kumaj grlo otvorimo, kad pod oblokom jačimo. 219. Lipe jačke jačite. 274. Da nam Bog da zadobiti kâ mi jačeć prosimo. 281.

JAČKA, *f. pjesma (u ugarskijeh Hrvata).* — *Od osnove od koje je* i 2. jačiti. — *U naše vrijeme.* Kako je čut vsaku pticu u visokoj gori, jedna vsaku jačku spiva. Jačke. 224. Od ńih jednu jačku veļek bi zajačil. 257. Lipe jačke jačite. 274.

JAČKI, *adv. jako.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* I tvrdina ka vrh stoji sagradjena negda jački. J. Kavańin 138a. — *nepouzdano.*

JÀČMEN, *m. vidi* ječam. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (jačmen, ječam ‚hordeum'), *u Jambrešićevu* (‚hordeum'), *u Voltiģijinu* (‚orzo' ‚gerste'), *u Stulićevu* (v. ječam *s dodatkom da je riječ ruska).* Tri mere jačmena za pinez jedan. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 180b. apoc. 6, 7. Jačmen, Hordeum vulgare L. (Sabļar, u Zagrebu), v. ječam. B. Šulek, im. 119. — *Ima i u Vukovu rječniku, ali staji uz* jačmičak, *te ima drugo osobito značeńe, vidi* ječmik, ječmičak.

JAČMENAC, jačmenca, *m. vidi* ječmik, ječmičak. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* jačmenec, ječmic, na obrve očne, ali okolu oka ‚critha, crithe', *i u Jambrešićevu:* jačmenec ‚hordeolum'.

JAČMENČICA, *f. postaje od* jačmen. Jačmenčica, suvrst šļive (u Zagrebu). B. Šulek, im. 119.

JÀČMENÎ, *adj. vidi* ječmeni. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (jačmena voda ‚zythum, zythus, ptisana, thyrum'; jačmeni kruh ‚hordeaceus panis'), *u Jambrešićevu* (jačmena voda, piva ‚zythum'; jačmeni ‚hordeaceus'), *u Stulićevu* (jačmeni, v. ječmen *s dodatkom da je riječ ruska).* Jačmenno brašno. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 86. Tomu końu jačmenu travu dajem u štali. Mon. croat. 261. (1564). S petimi jačmenimi hlibi. Postila. M4b. Pet hlebov jačmenih. Anton Dalm., nov. tešt. 139b. joann. 6, 9.

JAČMENICA, *f. vidi kod* ječmenica. Jačmenica, velika slatka jabuka, dozrijeva kad i ječam (Vaļevac). B. Šulek, im. 119.

JAČMENKA, *f. isporedi* ječmenka. Jačmenka, 1. suvrst kruške (Vaļa ac, u Zelini); 2. suvrst šļive (u Samoboru). B. Šulek, im. 119. Jačmenka, ime ranim plavim šļivam u Prigorju. F. Hefele.

JAČMENOV, *adj. vidi* jačmeni. — *U Voltiģijinu rječniku:* ‚di orzo' ‚von gerste'.

JAČMEŃAK, *m. vidi* ječmeńak. — *U Mikańinu rječniku:* jačmeńak, ječmeńak, frčng ‚orzolo' ‚crithe, hordeolum', *i u Stulićevu:* v. ječmeńak.

JAČMER, *m. vidi* ječmik, ječmičak. M. Pavlinović. — *isporedi* jačmir.

JAČMÍČAK, jačmíčka, *m. uprav dem.* jačmik. *a) vidi* ječmičak. — *u Vukovu rječniku:* ‚(österr. die gerste) ein augenübel' ‚dolor quidam oculorum', cf. čmičak. — *b) vidi* ječam. Jačmičak (Sabļar), v. jačmen. B. Šulek, im. 119.

JAČMIK, *m. vidi* ječam. Za jednu pest jačmika. Postila. g2b. Prodavaju jačmik, grah, luk... V. Bogišić, zborn. 111. Rodilo i šenice i jačmika. Nar. prip. mikul. 94. Jačmik, hordeum. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 29. Jačmik, Hordeum vulgare L. (u Istri), v. ječam, jačmen. Jačmik-samopah, vrst ječma koji se lako opaha (u Istri), Hordeum nudum Ard. B. Šulek, im. 119.

JAČMIKOV, *adj. ječmeni (koji pripada jačmiku).* — *U naše vrijeme u Istri.* Jačmikov, hordeaceus. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 2ftag. 45.

JÀČMIR, *m. vidi* ječmik, ječmičak. — *isporedi* jačmer. — *U naše vrijeme na Braču.* Jačmir, Acne, v. Blepharadenitis ciliaris, ńem. augenliderrandentzündung. V. Tomić.

JAČVIN DIO, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneševačkom.* Vinograd u Jačvinom Delu. Sr. nov. 1871. 180.

JÀĆIM, *m. vidi* Aćim. — *Od* XVIII *vijeka.* Jaćim iz Halmaša. Glasnik. II, 8, 78. (1706—1707). Jaćima. S. Novaković, pom. 115. Jaćima. Rad. 1, 187. Jaćim. M. Đ. Milićević, jur. 15. Jaćim Radujević. Rat. 358.

JÀĆIMA, *f. vidi* Aćima. — *Dolasi prije našega vremena.* Jaćima. S. Novaković, pom. 115.

JÀĆIMOV, *adj. koji pripada Jaćimu.* Jaćimova žena. M. Đ. Milićević, jur. 17. — *I kod imena mjesta (u Srbiji u okrugu crnorječkom).* Zabran u mestu Jaćimov Potok. Sr. nov. 1867. 71.

JÀĆIMOVIĆ, *m. prezime, po ocu Jaćimu.* — *isporedi* Aćimović. Daje vam na znańe za ovoga imenovatog Lazara Jaćimovića. Golub. 5, 206. Simeon Jaćimović. Rat. 90.

1. JÂD, *m.* venenum; ira, *vidi* jed. — *isporedi* i 4. jad. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jadъ, *slov.* jad, *rus.* ядъ, *doňoluš.* jad *(veća je prilika da je bug. i poļ.* jad *isto što naše* jed). — *Osnova je kao kod glagola* jesti; *ja mislim da a postaje od* ê, *kao u* sad *od* sjesti *(osn.* sêd), laz *od* ļesti *(osn.* lêz) *itd.; ako je u ovijem riječima i drugijem ovakovijema, kao što Miklošić misli, a postalo od* e, *onda se može pomisliti na korijen* ed *od kojega postaje produļivańem* êd *kod* jesti. — *Dolasi do našega vremena kod ńekijeh čakavaca i po sjevernijem krajevima.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (jád, čemer, otrov, stupa ‚venenum, toxicum, virus'), *u Jambrešićevu* (jâd ‚venenum, virus'), *u Voltiģijinu* (‚velleno; collera, rabbia' ‚gift; zorn'), *u Stulićevu* (v. ijed), *u Daničićevu* (jadъ ‚venenum').

a. *otrov. a) u pravom smislu.* Pri će gorak bit med, sladak jad i nalip. M. Marulić 220. Koliko jad ali pauk. Naručn. 42b. Otrovan umri jadom v kalež vavrženim. Š. Kožičić 24a. Ni budi jadom da te ne raspļuju. Zborn. 33a. Zmija nigdar se ne stara, ka se u krug svija i rani jad stvara. G. Držić 362. Čto je toj, neg napit zdravjem, a pak dati čemer i jad popit, neka me potrati? H. Lucić 202. Ovi svijet... gorči je neg nalijep, žestoči neg li jad. N. Dimitrović 35. Srce mu užeži i jadom tvojim otruj. M. Držić 88. Zmije što rađaju sve to prokleto sjeme jadom

meće. 307. Pak s jadi gorkimi s očiju se zviše zmije. P. Zoranić 4b. Zmija jestь ļuta veštь, jadь imatь ļutostь veliku. Physiol. nov. star. 11, 200. Izbļujetь jadь na kraj vode. 201. Bojeć se, hteć meda, okusit gorki jad. Đ. Baraković, vil. 11. Strilu smrtnim jadom naperenu. 229. Sada srče na sve boke žuč drokuna, jad poskoke. J. Kavańin 441b. Ubila je kaču jadovitu, natočila do dve čaše jada, a tretu je jada i čemera. Nar. pjes. istr. 2, 158. Daj der meni pola kupe jada da otrujem sina jedinoga. Nar. pjes. kras. 1, 115. — *b) metaforički.* Sъmrъtonosnago svojeje jeresi jada prêpodajetь. Glasnik. 11, 53. Vsaki jad zla hotińa. Korizm. 51a. More dati jad s slatkimi riči. 52b. Prihode s medom v ustih a s jadom v srci. 103b. Kojo *(nesriće)* jad na dobrih vazda se proliva. H. Lucić 274. Da su tve slasti pune jada. P. Zoranić 8b. Srce s' mi zranila, pak u jad stavila od tvoje gorkosti. 4a. Da jadi zapriči otrovna jazika. Đ. Baraković, vil. 20. Dvi su meni ļute rane na mojemu žeļnom srcu, obe su mi jadovi ļute rane otrovane. Nar. pjes. u Đ. Baraković, vil. 198. Čemernoga ģńiva takoga jad brusi. I. T. Mrnavić, osm. 49. Drugi scine da krivovirci monotelite jesu početnici ovoga zabluđeńa . . . Jad (‚jaad') ovi ponovļen jest od cara Konstantina Kopronima. A. Kanižlić, kam. 185.

b. *gńev, ļutina.* Gdi strašno na mene pun jada i gńiva ļuti zmaj ogńene čeļusti razziva. H. Lucić 281. Sam sebe udril jest za jad i rasržbu. Š. Budinić, ispr. 68. Od jada trepoće, nij' jak dat srcu red, kim sržba primeće. Đ. Baraković, vil. 67. Pun jada, učini ju za ruke obisiti. F. Glavinić, cvit. 50a. Sudac, od jada bradu trzajući, zgrabi meč. 418a. Herud od straha i jada strese sobom. 427b. A da bratu sunce sijeva, od jada ti sebe ubi. J. Kavańin 59b. Kad to iz jada nagrundi se. 416a. Ali zvire samo biti, koje ne zna neg grabiti, kano vuci od svog glada, ili lavi od svog jada. V. Došen 72a. Da opsuje i zakine, da obruži i ukine, nek i drugi od svog jada u dubine š ńime pada. 195a. Ti ju zoveš da ide ručati, ali ona neće ni gledati, nego veli: ‚Pri*(d)* tobom je, žderi, neću jisti ni sad ni k večeri, volim ovdi umriti od glada, jer ću puknut od težkoga jada. M. A. Reļković, sat. G1b. Jâd, gen. jâda ‚ira'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

2. JÂD, *f. jelo, jedivo.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* jadь, *rus.* ядь. — *Postańe je kao kod* 1. jad. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom.* Nesytьstvьnoju jadiju pitâti se. Danilo 81. Vъ mêsto dobraago piva prêdьstavļaahu jemu ocьtъ ili nedobrê upravļenu jadь. 241.

3. JAD, *m. pakao.* — *Isto je što* ad *koje vidi.* — *U dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka.* Pohodi i ti, duše moja v jad. Aleks. jag. star. 3, 233. Sada v jad odhoju. 274. Začto nî na smrti ki se spomenet od tebe; a u jadu ko li se ispovidit tebi? M. Alberti 259. 315. Začto u jadu nî nikakova odkupa. 280. Neće mrtvi hvaliti tebe, gospodine Isuse, ni svi, ki nizhode u jad. 429. — *Može se pomisliti na ovakovo značeńe i u ovijem primjerima, ali mogu pripadati i pod* 4. jad. Prijat utjehu al' razhladu u neizrečnom razpra jadu. J. Kavańin 408b. Slaje se umit vodom sada, neg vrjet u ogńu posred jada. 446b.

4. JÂD, *m.* calamitas, miseria, aerumna; dolor, maeror, *veliko duševno ili tjelesno zlo (bijeda, nevoļa, nesreća), velika žalost. nije lako svagda razaznati jedno značeńe od drugoga već po tome što je žalost duševno zlo. — Nije jasno postańe: misli se uopće da je ista riječ što* 1. jad *(razlika u akcentu ne smeta mnogo; pa i neki čakavci izgovaraju* jâd *i s ovijem značeńem), te da se od značeńa: ‚otrov, ļutina', prenijelo na ‚žalost', a od ovoga se dalje razvila druga značeńa; moglo bi se i na drugo pomisliti: na* 3. jad, *kod čega bi se bolje razumjela i raslika u akcentu prema* 1. jad, *a od značeńa: ‚pakao' lakše je prijeći na ‚muke' i na zlo duševno i tjelesno; ali nema svjedoģbe da je igda* ad *ili* 3. jad *postala narodna riječ. — Od* XV *vijeka (vidi* c), *a između riječnika u Belinu* (‚gual, sciagure' ‚erumnae' 360b; ‚afflitione, noia, cordoglio, tormento' ‚afflictio' 46a), *u Stulićevu* (‚gemitus, querela, malum, calamitas'), *u Vukovu* (‚der kummer, das weh' ‚aegritudo'). — *S istijem značeńem kao i jednina, upotrebļava se često i množina* jadi *ili* jadovi *(ovaj je oblik rjeđi od prvoga u naše vrijeme;* XVI *vijeka ima i stariji oblik* jadove. M. Vetranić 1, 76. 2, 169).

a. calamitas, miseria, aerumna, *veliko zlo, velika bijeda, velika nevoļa, velika nesreća. a) uopće.* Srce mi veļašo, kudi se spravļaš sad, koliko da znaše jere ću prit na jad, sad poznam, što je plač i što je tužiti. Š. Menčetić—G. Držić 518. I ostali jadove ke nije moć zbrojiti, ki čine gradove gori dnom oriti. M. Vetranić 2, 168. Er znam, da mnokrati mojijemi jadovi boliš se većma ti neg moji sinovi. M. Bunić 5. Jadi mi odreni koji me tiraju. Đ. Baraković, vil. 80. Podnije vrijednos tva visoka stavno i krepko take jade. I. Gundulić 270. Ali slušaj svu nezgodu, i naš teški jad nemili: s očima smo i slobodu slatku i dragu izgubili. 388. Koliko su ļuti jadi stat sred uza. 536. Približa se svrha veće ńih čemernom jadu i vaju. G. Palmotić 2, 47. Trpi tužna zemļa ova jado i tuge neizrečene. 2, 106. U ki upadoh jad i tugu! 2, 229. Mnogi na ń dojde jad. B. Krnarutić 86. Take očuti zatijem jade Korint, Argo i Mičena. P. Kanavelić, dubrovn. 11. Evo on za te sada grede na jad gorki na smrt tešku. A. Vitaļić, ost. 106. Nije hipa da me ostavi jad moriti. 271. Nu ti možeš sloboditi mene od sega gorka jada. 299. Da će podnit veće jade. J. Kavańin 430a. Onoliko bit će jadi, zloć koliko. 431a. Črnijom dušom pade u prečrne ove jade. 457a. Propade u paklene vječńe jade. 500b. Sve hude nesriće i jade kojim može biti podložna naša tužna narav. A. d. Bella, razgov. 68. U svakoj nevoļi, u svakom jadu. 138. Drugo nije za sebe osvojio, nego siromaštvo, nego jade. 281. Kojoj ļubav neizrečena prave u jadu slasti objavi. I. Đorđić, uzd. 104. Te bi majke jadne oči odvraćale da ne vide jada dičice svoje na obrizovańu. F. Lastrić, ned. 376. Ah! velika jada prokletim! M. Zoričić, osm. 87. Hoćete li izabrat za četr dni bjegućega uživańa jade i muke vjekovite? Đ. Bašić 29. Otvora vrata od svijeh tuga i jada vjekuvječnijoh. 197. Ili progońen od neprijateļa, ili pečaļen od jada. 199. Jerbo ću ti sada izdanuti baš od glada, velikoga jada. And. Kačić, razg. 141. U mene se ispovidaše i svoje jade izkazivaše mi grozno cvileć. Blago turl. 2, 13. S dvostrukim suzama plači ńegov jad i nesriću. Ant. Kadčić 208. Čuti jade i potrebe nas nevoļnika. L. Radić 89. To t' tolike podnijeh trude, samo jade tve prihude da prije vide mê zenice? P. Sorkočević 581a. Jadi poći, a dvoji ne poći. Nar. pjes. vuk. 1, 395. Pak da pišem tri godine dana, ne bi moji ispisala jada. 1, 401. Bog zna, jesi u golemu jadu. 1, 509. Odmah se je jadu dosjetila. 1, 564. Za veļe ga jade upitala. 2, 86. No da vidiš jada iznenada! 2, 264. Kaže jade tastu na uranku. 2, 268. Al' da vidiš jada na nevoļi! 2, 271. Hoćeš, stari, jada dopanuti. 2, 278. Tamo su

me jadi zabušili. 2, 275. I uma se jadu osjetio. 2, 458. Da ja tebe jedne jade kažem. 2, 540. Maksim gleda jade isprijeka. 2, 552. No da vidiš jadu započetka. 2, 552. No se Janko u jad domislio. 3, 221. Al' da vidiš jada još gorijeh! 3, 284. A ne vidi jade isprijeka. 3, 308. On se svome jadu dosjetio. 3, 415. Ali evo jada iznenada. 3, 488. Stan' de, kado, al' su jadi straga. 3, 564. ‚J'o dva vrana, jada golemoga!" ‚Moja kado, još tu jada nema, sad ćemo ti jade da kažemo'. 3, 564. A još može više jada biti. 4, 264. Da je kome stati, te gledati i ļuta se jada naslušati, kako viju po kosama vuci. 4, 312. Ja se bojim jada velikoga. 4, 327. Ti si jutros u jad udario. 4, 425. Al' da ti se jada nagledati, đe se koļu dva bijesna vuka. 4, 431. Tada su je jadi zadesili. 4, 503. Na jad će vi jutro osvanuti a na devet sunce ogranuti. 4, 512. Tako mi sveta neđeļa jade ne nanijela! Nar. posl. vuk. 304. Videći me oni ļudi šaku jada *(videći me malena).* S. Ļubiša, prip. 12. Jadu se svomu dosjete. 168. Da Bog čuva od rata i glada, muńe, groma i svakoga jada! Osvetn. 3, 24. Nit' tko žali te ńihove jade. 4, 35. — *u ovijem primjerima* smrtni jad *znači što i* smrt: Pokoli smrtni jad ovomu ne prosti. N. Naļešković 2, 125. Koji život traje sada, gdi žestokoj u bolesti sred smrtnoga gine jada. I. Gundulić 266. I ako češ s družbom sada ne okusit smrtna jada. P. Hektorović (?) 90. — *u pjesmama o ļubavi k drugome spolu.* Pođosmo po svijeti, ne za moć uteći ļuvenijeh od jada. N. Naļešković 1, 237. Kako sve ne moreš izrijeti žestoke jadove. 2, 14. I da je od svih van ļuvenijeh jadova u ovi prvi dan rođenja ńegova. 2, 77. Jad sle ļubavi ončas me s oružjem tim mojim rastavi. D. Rańina 15b. Videći da meni ļuven jad dodija u muci pakļeni. 56a. Blažen plam, luk i stril, naj prije kad meni u tuzi zada cvil, žestok jad ļuveni. 65a. Nu čin', da te razlog vlada, er pravedno nije, sluzi vernu činit, da u tuzi sve uzdiše grozno s jada, ki ga mori. 111b. Ne zadaji jad momcima; i meni si jad zadala *(vidi g) aa)).* Nar. pjes. vuk. 1, 288. — *b)* od jada *može značiti: od nevoļe (kad se drukčije ne može).* Od jada se Vuče preobuče. Nar. pjes. vuk. 3, 404. Pa od jada svi sedam dahija načiniše od stakla tepsiju. 4, 182. Kńigu uči, grozne suze roni, pak od jada na noge skočio. 4, 296–297. — *c)* bez jada *može značiti: bez velike muke (sebi ili drugome), bez nevoļe.* Virna slugo, dizdar od Novoga, ne daj grada brez velika jada. And. Kačić, razg. 289b. Bez jada se izbaviti nećeš. Nar. pjes. vuk. 2, 383. Kud te sila slomi preko mora, preko mora, da ne vidiš doma, ni bez jada dovedeš đevojku. 2, 530. Ne daj grada bez velika jada. 4, 249. Nu ti Batrić bez jada ne dade. Pjev. crn. 42b. — *d) i u ovijem primjerima* jad *znači: nevoļa, neprilika, muka.* Tad se Mujo na jadu vidio. Pjev. crn. 54a. Dosta sam jada vidio, dok sam kćer toliku podigao. S. Ļubiša, prip. 31. Na još gore jade udario Jenner. M. Pavlinović, rad. 58. — *e) kao nesreća u užem smislu, zla sreća, zao udes: aa) s pridjevom* nesiti. Jade nesiti! Nar. posl. vuk. 107. I od onog jada nesitoga. Nar. pjes. petr. 2, 11. I po onom jadu nesitome. 2, 11. Nije se nalazio (jade nesiti!) čovo koji bi pristupio. M. Pavlinović, rad. 31. — *bb)* za jad, za jade, na jad *može značiti: za nesreću.* Za jade me oženila majka. Nar. pjes. vuk. 1, 231. Za jad joj se oči otkinuše, te pogledne niz Goleč planinu. 2, 279. Sve se na jad slomi u svatove. 2, 537. — *f) uzrok bijede, nesreće itd.* O žene, ne žene, jadi prihudi, za rasap stvorene i štetu od ļudi! F. Lukarević 28. Babin dvore, moj veliki jade! Nar. pjes. vuk. 1, 479. Šabac-grade, moj veliki jade! 1, 494. — *g) osobitijem se načinima izriče da je ńeko (hotimice) uzrok čijemu jadu. aa) glagolima* dati, zadati. K tuzi se pristati čovjeku ne ima, ni mu jad davati besjedam kojima. N. Dimitrović 19. Vili toj, ka tebe sad zove a meni nebogu zadava jadove. N. Naļešković 2, 53. Zlo toli ne cvili Prońina sestra tad, Tereo nemili kad joj da gorki jad. 18b. Ako mi davat taj tač budeš jad ļuti. 30b. Ali mi veći jad zadava strašni grijeh od vjere, koju sad pogrdit ovdi tjeh. I. Gundulić 22. Gdi zmije otrovne, zmaji gorući, srde vrle huđe jade, nemir ļuti daju kletim ki se prle. 236. I nijesu se ustavļali dat mi jade svrhu jada. I. Akvilini 90. Da se malo ustave Brđani koji daju jade gradovima. Nar. pjes. vuk. 4, 126. Jedan drugom ļute jade daje. 4, 233. Koji su nam mnogo jada dali. 4, 397. Koja nama crne jade daje. 5, 908. Da zadaju jade Rišćanima. Ogled. sr. 428. Koliko mi je jada zadao. S. Ļubiša, prip. 171. I one zadavahu mnogo jada Isaku i Reveci. Đ. Daničić, 2mojs. 26, 35. — *bb) glagolima* činiti, učiniti, načiniti, počiniti; graditi; raditi. *aaa) opća.* Više b' Vuče jada učinio. Nar. pjes. vuk. 2, 591. Dosta ļutih počiniše jada. 3, 459. I dosta si jada učinio. 4, 163. Al' bi dosta jada počinio. 4, 232. — Pa po gradu veļe jade grade: robe robļe, s sijeku glave. 2, 607. — Malo jada po Turčiji radiš? 4, 209. — *bbb) s dativom.* Ma im dosta jada učiniše. Nar. pjes. vuk. 4, 518. — *ccc) s genetivom i prijedlogom* od. *osobito kod bitke, rata.* Od ńi grdne počiniše jade. Nar. pjes. vuk. 4, 351. I ńegovu pogubili glavu, i od ńega jade načinili. 4, 503. Od Turaka jade počiniše. Ogled. sr. 71. Srbi učine od Turaka trista jada. Vuk, građa. 9. — Od Turakah mnogi jada gradi. Nar. pjes. vuk. 4, 88. — Može li mu podnijet sultanstvo, da ovake od nas jade rade? Osvetn. 2, 182. — *h) korelativno prema g) aa) kaže se i:* primati (prijati) jad, jade. Posila t' zdravļe sad priklono zadosti, ka prija žestok jad cijeć tvoje mladosti. N. Naļešković 2, 82. Pastijeri od slijeh zvijeri sve primaju jade i tuge. G. Palmotić 2, 379. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Svijeh, jad i tuga od kijeh duši moj se stvara, pogubićeš. I. Gundulić 203. Da je cijeli grad od ńega na jadima bio. Nar. prip. vuk. 119. — *i) u adj. posesivnom i u gen. s prijedlogom* od *stoji obično ko jad trpi.* Svakome se jadu domišļaju, Smail-aga, i mome i tvome, kako će nam glave izgubiti. Nar. pjes. vuk. 4, 465. Za Novicu za krvnika tvoga što se tvome jadu domislio. 4, 485. Pa sve misli o jadu turskome. 4, 514. Oj đevojko, moj te jad ubio! Nar. pjes. *u* Vuk, rječn. *kod* jad. *tako je i ovo:* Evo seman i vrijeme dođe, ako Bog da, da mi jade plačaš. Nar. pjes. vuk. 4, 522. — Od tebe bi trista jada bilo. 2, 409. Da vidite jada od Turaka! 3, 261. Nuto, braćo, jada od Srbije! 4, 196. Videćete jada od Turaka. 4, 256. Pa kad zgleda jade od drugova. Osvetn. 3, 51. — *rječe je, kao što je u ovom primjeru, da se adj. posesivnijem naznačuje onaj koji zadaje jad.* Koji zemļe mloge ustrašio š ńegovijem jadom iršumom. Nar. pjes. vuk. 3, 305. — *k)* nī pō jāda *kaže se često u naše vrijeme, kad se hoće izreći da se za kakvo zlo, nesreću itd. ne bi toliko marilo, da nije ńešto osobito kod onoga bilo.* Da za koga, ni po jada moga. Nar. pjes. vuk. 1, 394. Od junaka da bi poginuo, ne bi meni ni po jada bilo. 3, 397. Da bi đegođ ni po jada moga. Nar. pjes. herc. vuk. 227. I što je zatvoren ni po jada, ali je

zatvoren za prļavu kriviću. M. Đ. Milićević, des. par. 36. — *l) u ovakovijem primjerima stoji* jad *u prenesenom smislu kao* psovka. Todosije puče svake jade na Šćepana. S. Ļubiša, prip. 109. Ona puče na mene svake jade. 200. Điko poče na Mrđena svake jade: ‚Gdje ti se djela svijest?...' 236. Dođe Mijatovica i puče na kneza svake jade. 241. Trista jada na koga, t. j. iskarao ga. Vuk, rječn. *kod* jad. — *m) često se u naše vrijeme ova riječ čuje kod proklińana (ali ne svagda ozbiļno) i to u nekijem osobitijem slučajevima. aa) u čudu (može biti da se proklińańem hoće da uništi urok što narod misli da postaje od divļeńa).* Sve izjede, jad ga zadesio! Nar. pjes. vuk. 1, 528. L'jepa ti je, jadi je ubili! 1, 586. Divan li je, jad ga zadesio! 2, 63. Da kaka je! jadi je ubili! 3, 137. A kakva je, tri je jada bila! 3, 144. A kakav je, tri ga jada smela! 4, 506. Divna pisma! jadi ga ubili! P. Petrović, gor. vijen. 83. Nu kakav je, zgodili ga jadi! Osvetn. 2, 156. Kaluđer se grohoće, jad ga naša'! što hoće? Nar. prip. vrč. 18. — *ovdje nije pravo proklińańe:* Ja kakva je, jada ne dopala! Nar. pjes. vuk. 2, 223. — *bb) kad se ko opomińe, uči, kara.* Strahiniću, jada dopanuo! đe ti dođe, da poginеš ludo! Nar. pjes. vuk. 2, 276. ‚Kakvi je ovo novac?' ‚Dukat, jada ne vidio!' Bos. vila. 1888. 176. — *često se uz* jad *upotrebļava isti glagol što je u drugoj rečenici.* Vez'te brzo, u jadu ga vezle! Nar. pjes. vuk. 1, 389. Znaš li, bane, ne znali te jadi! 2, 274. Dal' ne vidiš? jadi te videli! Pjev. crn. 73b. — *cc) kad se nu koje pitańe ne zna odgovoriti, često (ali u nezadovoļstvu) kaže se:* Jadi ga znali! *itd.* Marko Tanović upita Vuka: ‚Zbiļa kaži mi, Vuče, čemu se izglibi *(Šćepan mali)* po obrazu onaj dan kad niz poļe slazaste?' A Vuk: ‚Jadi ga crni znali!' S. Ļubiša, prip. 97. ‚A što brtļi kaži mi na tajno'. ‚Jadi ga crni znali!' 142. ‚Plati li baba otkup?' pripita Novak. ‚Jadi je crni znali, ka' su je i znali!' 202. *ovako je u Boci kotorskoj i u okolici dubrovačkoj, n. p.* ‚Kako mu je ime?' ‚A jadi ga ńegovi znali!' P. Budmani. — *isporedi naj sadńi primjer kod* đavo, *b) aa) ccc).* — *n) u ļutini ili samo u nezadovoļstvu reče se* jad *ili* jadi *da se ne spomene đavo (vidi* đavo, *b)).* — *isporedi i m). aa) uopće.* Jadi je ponijeli da ugoni mlad u torinu. S. Ļubiša, prip. 91. Čuvaj da te jad ne nađe, da popaseš svoju zemļu. 161. Na ugnojeno tijelo pala muha i svaki gad i jad. 234. — *bb) u pitańu, isporedi* đavo, *b) aa) bbb).* Kog će jada tamo? D. Obradović, basn. 279. Koje jade gledaš na planini? Nar. pjes. vuk. 2, 284. Što grajete? Koji su vi jadi? P. Petrović, gor. vijen. 7. Koje jade dangubite, ļudi? 12.

b. *velika žalost.* Jad me, videć mnoga ka vidim, obteče. H. Lucić 193. Srcu mom jada s čemerom dosti dal'. N. Dimitrović 59. Kad bo se ozrim zad, tuge me obajdu, srce mi projde jad, ne znam, gdi se najdu. P. Hektorović 58. Er suze tej vaše daju mi smrtni jad. N. Naļešković 1, 139. Ni nam srca jad podira. 1, 169. Kolici do sada od muke i jada sami se ubiše. 1, 194. Tko bi moj gorki jad mogao izrijeti? 1, 228. Ne pozna *(ma mlados)* još rados, nego plač i gork jad. 2, 36. Sad promisli tva mlados, koliko žestok jad obrnu u rados. 2, 60. Kada mi na pamet žalosnu bude prit, ostanem jadom spet, suzami vas oblit. 2, 82. Nije trijebi, gospoje, da t' kažu, kolik jad očutih cijeć tvoje žalosti ove sad. 2, 126. Radosti ter moje i jošte ńegove obrnu *(smrt)*, gospoje, u gorke jadove. 2, 127. Nepokoj i gork jad. M. Držić 9. Koji u srcu nosi gorki jad. 130. Ki rabom od ruke život svoj provode, od pjesni slasti pojućom slade jad prigrki trudnoga umora. D. Ranina VIIIa. Zašto sam puna jada i velike gorkosti zaradi vele tužne muke i smrti sinka moga. M. Divković, bes. 352a. Vidi se sunčen zrak te sile uzbojat, namače tmine vlak, od jada ne hti sjat, skri obraz, ne hti znat ni vidit kako stah žaleći moju rat. Đ. Baraković, vil. 281. Nu vele prije od svijeh *(boljesni)*, ke nam jad gork čine, od rana ļuvenijeh muka i trud pogine. I. Gundulić 26. Netom ovi zrak *(milosti Bońje)* udari u stražnika žirnijeh stada, vidje i pozna sve privari, ke mu uzrok bjehu od jada. 229. I ištući što je ugodno, nađoh jade, brige i tuge. 232. Sahnem, ginem, mrem od glada, ubog, tužan, gao, pun jada. 250. Na daleče da se odile od ńe muke sve ļuvene: boles, uzdah, jade i cvile, ja uzimam sve na mene. 256. Slijedi teški put u jadu. 321. Prvi poče, ko njekada od hercega od Stjepana ugrubi se ļubi mlada... i ki je ona jad i smeću i ćutjela i podnila. 382. Ah, čijeme ćeš jade i smeće teške tvoje samiriti? 393. Nu u veselju općenomu sama odkriva jad sred lica, i u životu čozne svomu Korevskoga vjerenica. 457. Na srce je krv utekla, gdi ju teški jad satira. 547. Često pokoj niče iz jada, a med slatki iz čemera. G. Palmotić 1, 196. Bismo puni jada i tuge. 1, 303. Toliko sam puna jada i čemera. 1, 368. Pusti tuge ke te kolu, jad ostavi tvoj ledeni. 2, 24. U komu jadu i trudu bit će vaše majke i ļubi, uzaznati kada budu, da vas ženski mač pogubi! 2, 400. Mandalijena puna jada, smeća i tuga. I. V. Bunić, mand. 15. A mre majka s tuge i jada. 31. Gdi joj jadi srce đeru. M. Jerković 71. Veseliti se hoće vazda, neće imat nigdar jada. P. Posilović, cvijet. 224. Nu nad sve ino, jaoh! ovo je jad u srcu mom nemio. B. Bettera, pjes. 21. Drag prijateļ nada svima jad srjed srca ćuti svoga. 22. Žalostan ću ja od jada dovršiti moje vrime. P. Vuletić 56. Jednom bijednom nesrjećniku, punom jada i gorkosti. J. Kavańin 408b. Ti si nam jad dreseo naveo. I. Đorđić, salt. 212. U ń uprije puna jada svo'e poglede. uzd. 35. Pun pečali, brige i jada. 76. U srcu jad i čemer. B. Zuzeri 250. Kakvu će mlogi osuđeni tugu imat i jad u srcu! F. Lastrić, ned. 17. S jada grizu svoja usta. I. A. Nenadić, šamb. 27. S jadom pođe buditi Olivera, slugu vjerna. Nar. pjes. mikl. beitr. 20. Vraćahu se s onoga pozorišta u jadu. S. Rosa 161a. Razboli se Nemańić Stipane, od jada se na ćordu naslońa, ne boluje od teške bolesti, već od tuge, jada i žalosti. And. Kačić, razg. 45a. Car Mehmed gledajući svojim očima što se od ńegovih galija čińaše, malo od jada ne crče. 149. Nu veseļe malo od časa u gorki se jad obrati. P. Sorkočević 580b. Ma li ti se s jadom molim. Nar. pjes. vuk. 1, 91. Još te, bane, s jadom molim... još te molim s jadovima. 1, 92. Ne pada mu san na oči, već mu pada jad na srce. 1, 222. Tavna noći, puna ti si mraka! srce moje još punije jada. 1, 225. Sad su meni dvoji, troji jadi: jedni jadi, ženi mi se draga; drugi jadi, mojom drugaricom; treći jadi, što taji od mene. 1, 265. Nek su ńemu dvoji, troji jadi: jedni jadi đe se ne viđesmo, drugi jadi đe se ne sastasmo, treći jadi đe se ne ļubismo. 1, 280. A moj kavad u jadu nosila! 1, 376. Da on traje u jadu godine. 1, 385. Srce moje, puno ti si jada! 1, 409. Od jada se na mač naslońaše. 1, 416. Daj mi sukńu, u jadu kukala! 1, 531. Od jada joj srce prepuknulo. 1, 574. Od jada mu usta ispucaše. 1, 583. Može jada biti na veseļu. 2, 540. Viđe svekar, i za jad mu bilo. 2, 553. To Maksimu

vrlo za jad bilo. 2. 559. Ja ne mogo od jada gledati. 3, 170. A od jada crnoj zemļi pade. 3, 566. I to bismo s jadom podnosili. 4, 485. Kad to začu Ćerimagić Mujo, od jada ga zaboļela glava. 4, 511. A kakav je crni Harapine, od jada ga ni gledat ne mogu, a nekmo li s jadom ga ļubiti. Pjev. crn. 278b. Tako u jadu ne kukala! Nar. posl. vuk. 311. Ja se napunio jada od grla do dimańa. S. Ļubiša, prip. 11. Jad na srce slijevam od sraka do mraka. 266. A otac od jada umre. M. Pavlinović, razg. 81. U jadu duše svoje. Đ. Daničić, jov. 7, 11. Idi, drugo, s milim Bogom, nemoj mi stajati na jade! M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 839.

c. querimonia, lamentum, *riječi kojima se iskazuje žalost.* Jad grlu prisida od toke netvore. M. Marulić 88. Suzana neboga suzami roňaše, ter muče sliňaše, jadi ponavļaje. 88. Tad gospa čemerni jadi prolivaše, i svi svoji verni na plač k sebi zvaše. 188. Gdi gorče od jada kraj rijeke cvileći jadove uklada. M. Vetranić 1, 3. Posluh mi, kruno, daj, ter ovi žestok jad i moj plač poslušaj. N. Naļeškoviċ 2, 46. Jad ustavi tvoj nemili, smiri uzdahe tvoje ogńene. Ġ. Palmotić 2, 95. Što su te suze, ti jadi, te tužbe? A. Kalić 401. Jad jadujem, nikom ne kazujem, majke nemam, da joj jade kažem. Nar. pjes. vuk. 1, 225. Tri je jada nad ńim izjadila. 1, 259. Jelen pase po zagorju travu, za dan pase, za drugi boluje, a za treći jade jadikuje. 1, 278. Majka ć' glavu sušiti na suncu, nad ńome će jade provoditi, ožaliti jedinoga sina. 1, 627. Nad ńim Predrag jade jadikuje. 2, 81. Jedna drugoj jade izjadite. 4, 333. Otide mu jade jadovati. Pjev. crn. 185a. Već na sve duge jade otac mu se opet skloni. Nar. prip. vuk.2 249.

JADA, *f. ime mjestima.*

a. *zaselak u Hrvatskoj u kotaru Grubišnog Polja.* Razdiļeļ. 111.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Zemļa u mestu Jadi. Sr. nov. 1878. 827.

JADAC, *vidi kod* gladac, *a).*

JÂDAK, jâtka, *m. dem.* 4. jad. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Veseļe ne malo, radost kruto slatka, ma bi li, moļu vas, brez svakoga jatka? M. Kuhačević 41. Zadavahu jatke od maca oštrije. 77.

JADAM, *m. vidi* Adam. — *Prije našega vremena.* Jadamь. S. Novaković, pom. 113.

1. JÂDAN, jâdna, *adj. postaje od* 1. jad *nastavkom* ьnъ. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* ядный. — *Između riječnika u Voltigijinu* (‚arrabbiato, corruccioso' ‚aufgebracht').

a. *adj. a) ŏtrôvan, pun otrovi.* Tu vide gluhe jaspide i jadne vipere. M. Vetranić 1, 160. Jadan stril. 1, 388. Vidjah basiliske jadne. 2, 101. A nut' što su jadne strile, ke pastire naše dave. N. Naļeškoviċ 1, 148. Oh da bi tve vrilo jadnim se zmijami tač ļuto smutilo, da te svi pastiri ostave! D. Rańina 129a. Ova, jadni crv, pijaše moju krv. D. Zlatarić 18b. Ter da mu jadan pir za piću pripravi. Đ. Baraković, vil. 64. Ali mu jadan smok nevoļa pripravi. 275. — *b) ļutit, jedovit.* I jadna mora mut obuja bistrilo. Đ. Baraković, vil. 285. Na to još već jadan cesar poveli ih na katastu položiti. F. Glavinić, cvit. 189—190. Otac, jadan kruto, golu čini ju zvući. 286a. Herud poče zubi škripati, jadnimi očima obraćati. 427b. Zla navidos, jadna zloba, nemir, smeća, smrad od groba. M. Orbin 26. Muž je već bil jadan na ženu ča ne rodi diteta. Nar. prip. mikul. 7. A kako je bila isvekrvna ńu jadna. 21. Jâdan ‚iratus'. D. Nemanić, čak. krost. stud. 2ftsg. 28.

b. *adv.* jâdno, *ļutito.* — *Između riječnika u Voltigijinu* (‚rabbiosamente, furiosamente' ‚rasend, toll'). Cesar jadno rasrdjen proglasi odluku svoju. Živ. kat. star. 1, 228. Pače nije nigdi nitko, komu dala nis' zabave, kako da je vlah s Krbave, grdeći ga jadno i britko. M. Pelegrinović 190. On je malo zlovoļan, pa odgovori jadno. Nar. prip. mikul. 75. Odgovori jadno ča mu ni otel posal na ruku. 76.

2. JÂDAN, jâdna, *adj. postaje od* 4. jad *nastavkom* ьnъ. — *Od* XVI *vijeka (vidi* 1, a, *a) aa) bbb)), a između riječnika u Mikaļinu* (jadan, jadovan, žalostan ‚afflictus, aerumnosus, moestus'), *u Belinu* (miserabile, pieno di miserie' ‚miserabilis' 489a; ‚travagliato' ‚exagitatus' 743b; ‚afflitto, cioè pieno d' afflittioni' ‚afflictus' 46a), *u Bjelostjenčevu* (v. jadoven), *u Voltigijinu* (‚misero, tapino' ‚mühselig'; jadan ti sam ja! ‚oimè povero me!' ‚o mich elenden!'; jadni ‚miserabile, tapino' ‚mühselig'), *u Stulićevu* (‚afflictus, miser, moestus, infelix, miserabilis, anxius'; jadan ti sam! ‚o me miserum!'), *u Vukovu* (‚arm, unselig, unglücklich' ‚miser').

1. *adj.* — *Komp.:* jâdnijî (J. Kavańin 290a; A. d. Bella, rječn. 489b; And. Kačić, razg. 249b; kor. 188 *itd.).*

a. *o čeļadetu.*

a) miser, infelix, *vrlo nesrećan, bijedan (vidi* 4. jad, a). *aa) kaže se o nekom trećemu (o trećemu gramatikalnom licu). aaa) uopće.* Ne sitiste mene gladna u prilici prosca jadna. J. Kavańin 491b. I pita ga, tko ga je stvorio, tko li jadna gorko odkupio. M. A. Reļković, sat. C7b. Naj jadniji je sužań onaj koji je rob svomu neznanstvu. M. Pavlinović, rad. 6. — *bbb) kod pripovijedańa pridaje se kao pridjev onome o kome se govori. tijem često onaj što govori pokazuje sam sažaļavańe nad onijem o kome pripovijeda.* Ki navode jadne umrle u zločinstvu da se smrznu. Ġ. Palmotić 1, 103. Zlatočinje, ko istom jadne ļude blazni. J. Kavańin 55b. Oni jadni s jarmom na vratu bijahu ko živine usilovani potezat ju *(kočiju).* A. d. Bella, razgov. 25. Jadan ne mogaše imat mira. 55. Klańaše se jadan opakim ļudim. 288. Ožalostivjen jadni otac molio ih je da ne propuste ni ovu dlaku tanku od ufańa. B. Zuzeri 148. Paka jadan pokliknu iz svojega grla tanka. Nar. pjes. mikl. beitr. 23. S drveta si privario jadnu Evu našu mamu. And. Kačić, razg. 16b. Čini jadan da ne čuje niko. 84a. Ona viče, čak se u mlin čuje, kako jadnu kuharicu psuje. M. A. Reļković, sat. D4b. A moja jadna sama spi. Nar. pjes. vuk. 1, 224. Al' je jadan noćas izdanuo. 1, 258. Koja kuka, nikad ne prestaje, to je jadna Jovanova majka. 1, 430. Eto danas devet godin dana, kako se je jadan oženio, i ne ima od srca poroda. 2, 52. U jadnoga Mihaila bana kako nema muškoga ďeteta. 2, 61. Onda viđe što je jadnu nađe. 2, 123. Bježi jadno momče Prijepoļče, dostiže ga Miloš na kulašu, te i ńega kucnu šestopercem. 2, 142. Pišti jadan po tamnici Marko. 2, 379. Cvili jadna kako ļuta guja. 2, 389. Na jadnoga Marka potvoriše. 2, 481. One jadne porez sastavļale. 2, 461. Još kad jadni nabasali Turci na onoga Mandušića Vuka koji nema ni jednoga druga; nasred puta noge prekrstio, a kad Vuče osjetio Turke, i on skoči na noge lagane; kad se Vuče u Turke uvuče, tri stotine glava odsiječe. 3, 261. Na vatri ga jadna sagoreše. 3, 346. Jadno Grče pade zemļi čarnoj. 3, 507. Osta jadna samorana majka. 3, 528. Na

jednu se nagońahu raju. 4, 48. Sijekući jadne Hercegovce. 4, 56. Žalim to jadno dječice. S. Ļubiša, prip. 145. Jadan ćaća puno dužan daća. Osvetn. 4, 8. — *ccc) kao usklikom pokazuje se sažaļavańe.* Jadne matere! A. Kalić 335. — *često u ovakovijem primjerima u kojima se kara ńeko za ono što je uradio (a gdjegdje mu se i prijeti).* Što ćeš sade, jadna tvoja majka! Nar. pjes. vuk. 2, 459. Tako što si uradio, jadna ti majka! S. Ļubiša, prip. 226. ‚Jadna ti tvoja majka! što to uradi!' J. Bogdanović. — *bb) subjekat govori o samome sebi. aaa) uopće.* Što da veće ištem slijepa? ke me ufanje jadnu ustavļa? I. Gundulić 94. Da u greb padan prijo vremena, sirot jadan. J. Kavańin 237ª. Imaj milosrdje svrhu mene jadnoga slipca. F. Lastrić, od' 190. Zaštobo sam ja vele jadna sirota. A. Kanižlić, utoč. 39. Da sam znao lani što ove godine znam, ne bih bio jadan. Pravdonoša. 1852. 10. — *bbb) pridjev kao kod aa) bbb) vrlo se često upotrebļava u naše vrijeme (osobito od ženskijeh) kao da subjekat žali sama sebe, gdjegdje i bez osobite potrebe.* Sinoć me je potvorila, da sam jadna muža bila. Nar. pjes. vuk. 1, 177. A ja jadna luda mlada niti berem, niti vijem. 1, 189. A ja jadna majke želim. 1, 190. Da sam jadna studena vodica, ja bi znala gdi bi izvirala. 1, 262. Nasloña se cmiļe na bosiļe, svaka draga na svojega draga, a ja jadna nemam na kojega. 1, 268. Skočih jadna iz dušeka da dam vode svekrvici. 1, 308. Jao jadna! lepa ti sam! još da mi je zelen venac, još bi jadna lepša bila. 1, 336. Ne znam jadna vas kako žaliti. 1, 405. A šta mi jadnoj noćas donese. 1, 491. Što sam jadna od ńeg' pretrpila! 2, 219. Već sam jadna sreću izgubila. 2, 418. Ja ne ćeram, već ja jadan bježim. 3, 33. Nego ću ti svećom svijetliti, ako jadna neću ni spavati. 3, 43. Jer sam jadan teško oboļeo. 3, 266. A zar ste se na me rasrdile, da ja tužna malo dara nosim? a ja jadna dosta dara nosim. 3, 505. Ne znam jadna čijega sam roda. Nar. pjes. istr. 1, 21. — *ccc) kod usklika od žalosti.* Ah moj Bože, jadna ti sam! P. Knežević, muk. 17. Vajmeh meni, umrijeh jadan! V. M. Gučetić 10. Jadan ti sam sada! And. Kačić, kor. 38. Jao jadna! ude ti sam sreće! da se jadna za zelen bor vatim, i on bi se zelen osušio. Nar. pjes. vuk. 2, 319. — *cc) kaže se o čeļadetu s kojijem se govori (o drugom gramatikalnom licu), i to naj češće: aaa) kod proklińańa uopće.* Tužan bio! jadan se rodio! And. Kačić, razg. 267ᵇ. Udaji se, udala se jadna! s moga koña nogu salomila! Nar. pjes. vuk. 1, 375—376. Šarengaća, dugo jadna bila! 1, 528. Simeune, dugo jadan bio! 2, 68. Muči snaho, dugo jadna bila! Nar. pjes. herc. vuk. 201. — *bbb) ovako se osobito kune riječima* jadan bio! *(ili se odvraća proklestvo riječima* jadan ne bio!) *kad se ko kori za ńešto što je učinio ili što misli učiniti.* Ej Pilate, jadan bio! što si sada učinio! P. Knežević, muk. 31. — Oko šta ste ruke skrstili, jadni ne bili? M. Pavlinović, razg. 5. ‚Jadan ne bio! što to uradi?' J. Bogdanović. — *ccc) kao pridjev s vokativom.* Misli o tomu, jadni brate! J. Kavańin 517ᵇ. Ah jadna nesvisnice! J. Banovac, pred. 94. Bižte, jadni, bižte, tere kaž'te kraļu! A. J. Knezović 214. I ovo jih ne mogu, jadna majko, priboliti. Nar. pjes. mikl. beitr. 12. Ah jadna ćerce! And. Kačić, kor. 131. Biži, jadan, ter sarani sebe. F. Radman 36. — *često u naše vrijeme i nije u pravom smislu, nego se hoće pokasati ili čudo, ili nezadovoļstvo, te može biti da stoji mj.* jadan ne bio! *(isporedi* 1. bolan, 3, *a)).* O jadan brate Manojlo! Oli me poznat ne možeš? Nar. pjes. vuk. 1, 311. Idi reci, jadna, tvojoj majci, da ne rodi, jadna, drugo čedo, drugo čedo, jadna, kao tebe *itd.* 1, 389. Proći me se, Imbro, jadan sinko! 1, 474. Jadna Mare, činiš mi se gruba! 1, 526. U što si se, jadna, zagledala? 1, 578. Jadna majko, otvori mi vrata. 2, 42. Aoh jadan, Sarajlija Mujo! zaludu ti moje govoreńe. 1, 822. Ne trun', jadan, u tavnici, Marko! 2, 377. Id'te, jadne, devet kukavica! 2, 510. Nisam li ti, jadan, besjedio? 2, 512. Jadan babo, ne griješi duše, već nosite sužńa sakopajte. 3, 360. Avaj jadan Ļubovića bego! kamo tebe sinoćne oćelo? 3, 539. A da Draško jadan brate dragi! 4, 64. Hajte jadni, dva Mećikućića! 4, 112. Što, jadan? Nar. prip. vuk. 209. Bježi, jadan, kuda godir znadeš! Osvetn. 2, 81. — *ddd) u uskliku.* O Javore, jadan ti si! Nar. posl. vuk. 54. — *dd) amo može pripadati i kad se kaže o držańama, semļama.* Jadne Italije. J. Kavańin 216ª. Moltke užasno pritisnu jadnu Francusku. M. Pavlinović, rad. 91. Al' necvijeli, jadan zavičaju! Osvetn. 3, 164.

b) i o čeļadetu govoreći kako o čemu drugome može biti značeńe: s kojega jadi postaju, ali se to svagda kaže kao od ruga (isporedi f). Jakoļudna ženica od ļubavi dala se za muža, al' jadan joj i muž i mužaństvo. Osvetn. 4, 17.

c) vrlo žalostan. Jadan starac tud uzdiše. P. Vuletić 58. Tko je jadna ova gospođa? B. Zuzeri 235. Ah! koliko jadna i žalostna uzdisaše! A. Kanižlić, utoč. 151. Da smo jadni i žalosni. Nar. pjes. vuk. 1, 92. Otolen mi jadan Mujo pođe. 1, 568. Mi smo jadni, sinko, obojica, hod' da malo igru zametnemo. 2, 29.

d) u Dubrovniku se često kaže u osobitom smislu o tjelesnom stańu, te znači od prilike: mršav, blijed, n. p.: ‚Strah me je hoće li ozdraviti: jako je jadan'. ‚Što ti je? nešto si jadan'. ‚Ne znam kako je; učinio mi se jadan'. P. Budmani.

b. *o dijelu od čeļadeta (i u tjelesnom i u duševnom smislu pa i o samoj duši). a) o duši. značeńe je uopće: nesrećan.* Jadnu dušu kâ ne umire. J. Kavańin 12ᵇ. Vrijeme kô postavļa jadnu dušu u tamnosti. 27ᵇ. Pri ovoj škodi, što podnosi jadna duša u ponori. 424ᵇ. Spomeni se jadne duše tvoje! And. Kačić, razg. 64ᵇ. Ja ne žalim nit' se toga strašim, mi vojvode što bi izginuli, ali što će naše jadne duše? duše neće viđet Božjeg lica. Nar. pjes. vuk. 4, 245—246. Ima trgovaca jadne duše — to su varalice. M. Pavlinović, rad. 112. — *b) o srcu. značeńe je obično: žalostan.* Od šta ufanje tužna mlados i me jadno srce goji. S. Bobaļević 216. Ali tuga i nevoļa srce t' jadno tuč razcviļa, da nepokoj i zla voļa od tebe se čas ne odiļa. M. Pelegrinović 194. Sladeć s gledom srce jadno. Đ. Baraković, vil. 235. Gdje si, čajko, tve treskove ostavio svijem nemile, jaoh, da sada tužne ove srce jadno ne prostrile? I. Gundulić 75. Jaoh, er pitam samo, da je ugodna joj boles, koja jadno srce me skončaje, i s ńe mirom da je smrt moja. 257. Da ne puca jadno srce moje. Nar. pjes. vuk. 3, 581. — *c) o misli, pameti. u prvom je primjeru značeńe: žalostan, u drugome: nesrećan.* Nek vas jadna misao mori. J. Kavańin 423ᵇ. Pameti jadne naše prosjaj tamnosti. P. Knežević, pism. 158. — *amo može pripadati i ovaj primjer (sa značeńem žalostan):* Jadna u srcu uspomena caru Osmanu bješe ostala. I. Gundulić 286. — *d) o oku, uhu: žalostan.* Te bi majke jadne oči odvraćale, da ne vide jada dičice svoje na obrizovańu. F. Lastrić, ned. 376. Jadne uši bi rade ćutile. M. A. Reļković, sat. K8ᵇ. — *e) u jednom*

primjeru o glavi (odsječenoj). značeńe je po svoj prilici kao kod a, *a) aa) bbb).* Turske jadne glave zijevaju. Nar. pjes. vuk. 4, 85.

c. *o zemji: žalostan (kao da je čeļade), i o svijetu: nesrećan, nevoļan.* Kada se nebesa zatvore i ustave kišu i rosu, te se zemļa počne sušiti dugom žestinom od vrućine, kako se jadna učini i ožalosti! F. Lastrić, ned. 251. Na jadni svit rodi se. P. Knežević, pism. 22.

d. *o životińi: nesrećan (isporedi* a, *a) aa) bbb)).* Što je godir u Prologu sniga, sve se ono u Cetinu sliva; a kako je jadna riba živa od onoga prološkoga sniga! Nar. pjes. vuk. 1, 593.

e. *o čemu što je uzrok jadu, jadima, s čega postaju jadi.*

a) ono o čemu se govori već je po sebi slo, nesreća, nevoļa, te se ovo značeńe pridjevom jadan *još jače ističe.* Da se stre hud poraz zle jadne boljezni. D. Rańina x[a]. Usti tvoje podniješe muke jadne i žestoke. A. Gučetić, roz. mar. 191. Svak tote smrt želi, svak žudi bit ńe brat, svaki se veseli ńe vidit jadnu rat. Đ. Baraković, vil. 315. Da čigov jadni vaj kom se slastju smuti. I. T. Mrnavić, osm. 15. Zaplaka se i procvili tužna mjesta jadne štete. G. Palmotić 1, 24. U tako jadnoj muci. 1, 92. A tiskahu sebe kruto jadna studen i vrućina. J. Kavańin 71[a]. Ki im jadne pļuske dava. 154[a]. Kraļ Uroš jadne rati vam pripravi. 182[b]. Jadne i čini s Ugri boje. 229[a]. Ki od ļudstva ko od živine mesariju jednu čine. 459[b]. — *Nije posve isto u ovom primjeru, u kojemu* jadan *znači da će uz smrt biti i drugi jadi, muke:* Jadnom bi te smrću umorio. Nar. pjes. vuk. 1, 545.

b) ono o čemu se govori nije po sebi slo. Pokli me ovakoj svojima nehari ļuveni nepokoj žestoko privari, i zli svit himbeni kroz svoju jadnu slas nevoļnu, vaj, meni satvori hud poraz. D. Rańina 144—145. Meju tvrdim jadnijem hridim ova žive. J. Kavańin 349[a]. Trajati jadne dnevi ‚tapinare in neutro, cioè vivere in miserie' ‚misere vivere'. A. d. Bella, rječn. 722[a]. Četvrta im je samo utekla *(lađa)* za svojijem jadnu zgodu doglasiti. B. Zuzeri 400. Što bi dakle jadno? vaļalo bi mu poginuti, nije drugo, da mu nije milostive majke. F. Lastrić, ned. 379. Jadno stańe prokleti*(h).* M. Zoričić, osm. 68. Radniću je loša srića bila, a Turčinu gora i jadnija. And. Kačić, razg. 249[b]. Dršte tvrdo na pameti jadne stare zgode naše. N. Marči 61. Muhamed oplakuje svoje jadne danke. J. Rajić, boj. 107. To da bude i principu jadno. Pjev. crn. 308[a]. Događaji vele jadni i vele užasni. Osvetn. 3, 184.

f. *značeńe je uopće kao i predašńe (kod* e), *ali se iskazuje* jadan *o čemu s nesadovoļstvom i često kao s rugom i s prezirańem, ističući da je ńešto slo što bi se moglo misliti i da je dobro.* Jadno ti je tako dobro! B. Zuzeri 346. Jadnu plaču gdi nahode *(nenavidni u paklu).* V. Došen 144[a]. A jadno vam to veseļe vaše! And. Kačić, razg. 37[a]. Al' je jadno u te pouzdańe. Nar. pjes. vuk. 2, 150. Jadni će mi biti agaluci! 4, 331. A jadno ti to vezirstvo! Nar. pjes. herc. vuk. 235. A jadno im i jelo i prelo! Osvetn. 1, 49. Jadne noći, jadnijega sijela. 1, 73. ‚Jadan ti sam kruv š ńim pojela!' J. Bogdanović.

g. *može značiti i da što nije lijepo ili dobro (da je grdno ili nevaļalo), i to s ńekijem prezirańem.* Slike na posudu bile su jadne i nakazne. M. Pavlinović, rad. 68.

h. *o glasu i o glasniku koji javļa kakvo slo (jade).* Da ni ovo môj mladosti jadni glasnik i tužbeni, jaoh, od muke i žalosti? I. Gundulić 29. Jadni ovi glasi ražalostiše papu. A. Kanižlić, kam. 810. Ta jadni glas ožalosti Jakova. And. Kačić, kor. 46. Razumivši te jadne glase. 180. — *Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer:* Moja mati, jadna razgovora! Nar. pjes. vuk. 4, 15.

i. *pun žalosti, ili koji postaje od žalosti, o čemu čim se pokazuje žalost, n. p. o plaču, jauku, glasu, pa i pjesmi itd.* Još mi je u ńem lijek od jadne suzice. Š. Menčetić 10. Kad bude uvehnut od jadne suzice. Š. Menčetić — G. Držić 457. Jadnim plačem ukorena. Đ. Baraković, vil. 205. Svak jadne suze tre. 353. Izrijet jednu riječ ne more, jadnu pjesan da ponovi. I. V. Bunić, mand. 20. Hoće opeta da izusti jadnu pjesan. 33. Oni ju zakopaše s jadnim cvilenjem. B. Krnarutić 41. U jauke jadne lupi. J. Kavańin 433[b]. Nek jadne vike miri. V. Došen 11[a]. Do neba se jadan glas čujaše, viska końa a jauk junaka. And. Kačić, razg. 28[b]. Poslušajte jadne tužbe razpetoga Nazaranina. I. J. P. Lučić, razg. 90. *tako je i ovo:* Mi ulazimo jadnijem licom poniknute. I. Đorđić, uzd. 76. — *Amo mogu pripadati i ova dva primjera:* Stvari ļudskih nij' od tega na svijet sgleda jadnijega. J. Kavańin 290[a]. Sve joj je platno od suza mokro, a žuto zlato od jada jadno. Nar. pjes. vuk. 1, 491.

2. *adv.* jâdno, *na jadan način; kod toga* jadan *može imati koje mu drago značeńe kasano kod* 1, *ali nije lako to spoznati u svakom primjeru.* — *Komp.:* jâdnijê (And. Kačić, kor. 41). — *Između riječnika u Mikaļinu (kod* jadovno), *u Belinu* (‚miserabilmente, miseramente' ‚misere' 489[b]; ‚addoloratamente, con dolore' ‚dolenter' 31[a]; ‚afflittamente, con afflittione' ‚meste' 46[a]; ‚mestamente, malinconicamente' ‚maeste' 484[a]), *u Stulićevu* (‚moeste, misere, miserandum in modum'). Ti takovi hoće jadno i ļuto osuđjeni biti. Š. Budinić, sum. 86[b]. Dni jadno sve trajat. D. Rańina 10[a]. *(Moju mlados)* jadno sve moriš. 36[a]. Doli pak glava mi k vodi se prikuči, ka s čudnim mukami jadno me izmuči. 61[a]. Spravih se veće krat za tebi izriti boles mû, ka jadno čini me sve mriti. 93[b]. Er ni' pravo, da tko verno sve dvoreći služi, da svoj život svakčas gubeć grozno i jadno tuži. 105[b]. Ne'a se toli ne oholi ńe lipota vrh života moga, puna zla nemira, kroz ki jadno sve umira. 117[a]. Pak jadno za time na drvu gdi biše, zlim kopjem bojnime prsi mu raniše. 148[b]. Glasi mu donesoh, s kih jadno procvili. Đ. Baraković, vil. 296. Miso ka me jadno siječe. G. Palmotić 2, 10. Kaže izdavnik lice dvorno, a u sebi se jadno krši. 3, 63[b]. Kalvariju on gledaše, neukopanijem ļudskijem kostim ka se jadno svud bijeļaše. 3, 174[b]. Toliko je jadno i grozno i žestoko ucviļena. 3, 184[a]. Pak i lava paklenoga stisnu, da ga jadno biža. J. Kavańin 27[a]. Faraun će od iztoka jadno bubnut iz visoka. 215[b]. Tri brata grusteć jadno nemir grajskijeh od zavada. 260[a]. Galije, s kima rvu jadno s dvora turske grade i đemije. 385[b]. Tako su jadno rastužene. J. Banovac, pred. 128. Na križu jadno priminu. V. M. Gučetić 151. Korabļa jadno se vidi srditijem morem. 166. Na stupu jadno bičevan. 190. Razboļe se jadno. S. Rosa 38[a]. Sedam krava toliko mršavih, da se gore ni jadnije ne mogaše. And. Kačić, kor. 41. Što će ti biti jadno, kada dostigneš. I. J. P. Lučić, razg. 10. Jadno uzdiše. N. Marči 43. Pokornici oštro i jadno haraju se. 88. A oni hoće jadno i čemerno svoje izgubļeńe uzdisati. Đ. Rapić 9. Da su ńezini kućani od žalosti jadno plakali. 188. Jadno se je Marko prepanuo. Pjev. crn. 116[a]. Strašno li te pregledati, jadno li te pregorjeti! Vuk, kovč. 107. Jadni aga jadno se odziva. Osvetn. 1, 72. Jadno robļe jadno odgovara. 2, 181. Turci końe žegu a tabane jare,

donijet glase kapetanu, kô su jadno prošli na mejdanu. 4, 84.

JÀDÂŃE, *n djelo kojijem ko jada ili se jada. — Stariji je oblik* jadanje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (jadanje), *u Voltiđijinu (vidi* jadost, *ali ove riječi u istom rječniku nema), u Stulićevu* (‚afflictio, aegritudo, anxietas, molestia, res adversae'), *u Vukovu* (‚das klagen' ‚questus'). Uzdigavši oči k ocu svomu nebeskomu s jadańem i plačem velikim. F. Lastrić, od' 259. I tada čuti će se jadańa, plač i žalosti. 291. Porad štete ubiližive i jadanja što donosiš tvomu iskrńemu. Blago turl. 2, 171. A Mirku se dade na jadańe. Osvetn. 8, 157. Zabuńeni govori, mucańe, plakańe, jadańe ne mogu biti razlozi sumńe. Zbornik zak. 1863. 665.

JÁDAR, Jádra, *m. ime vodama u Srbiji i u Bosni i u Dalmaciji, i ime mjestu u Srbiji. — Akc. se mijeńa u voc.* Jádre. — *U Vukovu rječniku:* 1. voda u Srbiji koja izvire u nahiji Vaļevskoj i teče doļe između Cera i Gučeva i utječe u Drinu niže Ļešnice. 2. knežina oko te vode. 3. Crni Jadar, voda u Bosni (izvire u Kraļevoj gori pod Kušlatom). — *Jedno se pomińe prije našega vremena.* Jadarь. S. Novaković, pom. 152. — *Mala rijeka u Dalmaciji blizu Solina.* Njeki i hlepeć rijeku Jadra dašo ime gradu Zadra. J. Kavańin 229ᵃ.

JADÁRAC, Jadárca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom, uprav dem.* Jadar. Niva u Jadarcu. Sr. nov. 1870. 719.

JADARCE, JADARSKI, *vidi* jed-.

JADAST, *adj. u Voltiđijinu rječniku: kod* jadav, *u Stulićevu:* ‚multis calamitatibus pressus'. — *nije dosta pouzdano.*

JÀDÂŠ, *m. ime izmišļeno u poslovici za čovjeka koji je jadan ili koji mnogo jada. — U Vukovu rječniku:* Teško Vujašu i jadašu! cf. Vujaš.

JÀDATI, jàdâm, *impf. postaje od* 4. jad *nastavkom* a. — *isporedi* jaditi. — *Od* XV *vijeka.* 1. *neprelazno, iskazivati svoj jad plačem, riječima ili drugijem načinom. — Između rječnika u Mikaljinu* (jadati, žalostiti se ‚afflictare sese, macerare sese, moereo, confici dolore, confici squallore, esse in luctu, jacere in luctu et squallore'), *u Belinu* (‚doleo' 275ᵃ), *u Voltiđijinu* (‚dolere, sentir dispiacere' ‚leid tragen'), *u Stulićevu* (v. jaditi), *u Vukovu* (‚klagen' ‚queror' *s primjerom iz narodne pjesme:* I on ode dvoru jadajući). Prste lomiti jaše jadajući. M. Marulić 81. Jadajuć u grli. 88. Još jadaš plakanjem. 156. Da narod ne jada koji ste cvijelili. M. Vetranić 1, 40. Što jadaš, što cvijeliš? 1, 95. Na te se boleći piham i jadam. 1, 114. Ner ste vi uzrok vas a na me jadate. 1, 116. Cvileći jadam. 1, 189. Ļuveni kufe moj, pojući gdje jadaš, k tužici ter takoj boljezan prikladaš. 2, 25. Ter jadah ter pihah. 2, 191. Ja ne znah, što je cvil, ni što je jadati. N. Naļeśković 2, 13. Tuga priļuta čini me da jadam. M. Držić 488. Voļno drži v uzi srdačce jadajuć. P. Zoranić 22ᵇ. Jadaj, tuguj. Nauk brn. 6ᵇ. Isus žeļno poče jadat. M. Divković, plač. 15. Da jada, da trudi uzdišuć s jauci. Đ. Baraković, vil. 59. Koji *(puci)* žalosno jadaju pod uzom turačkome. I. T. Mrnavić, osm. 8. Danas ćeš jadati. 25. Mnokrat jadajući noćni mir razbiše. ist. 183. Ki smrtno jadahu rad gûj pustińajskih. 186. Ali dikla kâ naj veće tužbam bješe tu jadala. J. Palmotić 186. Ne jadajte, ne plačite! 197. Mâ je žeļa jadati. I. Đordić, uzd. 71. A prost sužań već ne jada. J. Banovac, izkaz. 35. Ah srdce mi cvileć jada u smrtnomu nepokoju! P. Knežević, osm. 85. Plačem, jadam i tugujem. pism. 99. Svezan sužań već ne jada. 165. Zato uzdiše, jada i plače. F. Lastrić, ned. 336. Stala bješe djevojka i plakati i jadati. Nar. pjes. mikl. beitr. 50. Sad će majka za tobom jadati. Nar. pjes. u Slavoniji (Đ. Šurmin). — *U rječnicima ima i značeńe: osjećati jad.* 2. *prelazno.*

a. *aktivno, davati, činiti jade kome (objektu). — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Gńiv i milos veće od sada, jaoh, od hude česti svoje na srdačce slazi moje, ter me gorka žalos jada. I. Gundulić 12. Trud, ki dragu rados diše tvom' pogledu slatkom' sada, me srdačce, jaoh, suviše tužno mori, smrtno jada. 17. Ah Biserko, odkli ishodi taj bojazan ka te jada? 34. Ki pravedan gńiv te jada i razgara ļuto odviše? 38. Ali ne znam, ču li ikada, kolika je prevelika boles ka mi srce jada s robstva draga vjerenika. 349.

b. *sa* se, *refleksivno, značeńe je kao kod* 1. Nu bi voļa ovo od nebi, za to na me ne jada' se. G. Palmotić 2, 52. Ni se jadaj ni se priječi na ove gńevne riječi. 2, 59. Boļaše se i jadaše se. S. Rosa 152ᵃ. Vas neveseo jada se prid svojim prijateļima. I. J. P. Lučić, razg. 3. Da se toliko na ńu jadaju. M. Pavlinović, razl. spis. 289. Jada se tužan na sudbu. Bos. vila. 1889. 50.

JÀDAV, *adj. vidi* 2. jadan. — *Samo u Voltiđijinu rječniku:* jadav, jadast ‚doloroso. calamitoso' ‚schmerzlich', *i u Stulićevu:* v. jadast.

JÀDAVA, *f.* (đeko reče i ‚Jadova'), potok koji kroz sve ličko prisoje teče; izviro u selu Vraniku kod Lovińca, te prolazi kroz sela: Ploču, Mogorić, Buļmize, Pavlovac, Zavođe, Vrebac, Barlete i pod Ostrvicom kod sela Kulice salijeva se u Liku. O ovoj Jadavi u ličkom prisoju, a naročno u selu Mogoriću ova narodna pripovijetka stoji: U Mogoriću govore, da se ova Jadava naj prije zvala ‚Milova', te jedne udovice sin, jedinac, iz Mogorića utopi se u tu Milovu, i kad su joj mrtva sina iz vode izvadili, stane udova mati više ńega i više vode na glas jaukati, plakati i bugariti: ‚Jao moj jedini sinko! jao moja Milova, kako si kindisala moga jedinka sina ugušiti, nijesi ti moja Milova, van si ti moja Jadava!' I od tadaj, velc, prozva se ta Milova Jadavom. J. Bogdanović.

JADEŃE, *vidi* jedeńe.

JADEŽ, *m. ime ńekoj kosti na prsima u kokoši, i po tome ime igri. — vidi* kobilica. — *Neposnata postańa. — U naše vrijeme.* Čuo sam *(riječ jadež)* kao po primorju tako i po Crnoj gori i po Dalmaciji, pa i istu igru *(jadež)*, no niti ja znam niti mi je iko drugi kazao, čija je ovo riječ izvorna; a igra evo kakva je: pri trpezi uzme muško ili žensko kost dvorogu te je nad prsima i ispod voļe kokoši (tako nazvani jadež), pa ponudi pri trpezi koga mu drago, hoće li s ńime igrati jadeža. ko prvi reče: ‚Ja ću', uzme za jedan vrh od ona dva, a oni drži za drugi, te se u dva komada prelomi . . . Jedno od ńih kad primi, a ne reče odmah: ‚Jadež', izgubio je oklad. V. Vrčević, igr. 24.

JÀDIČ, *m. ime ńekijem travama. — Postaje po svoj prilici od* 1. jad. — *U naše vrijeme u Lici.* Jadić *(jamačno pogreška mj.* jadič, *vidi dalje),* 1. Aconitum anthora L. (Sabļar, u Lici), v. jedić; 2. Aquilegia vulgaris L. (Sabļar, u Gospiću). B. Šulek, im. 119. Jadič, nekakva otrovna biļka. ovca ili koza, kad je samo malo pojede po osam dana borta, bļuje i pjeni na usta, a kad

je što više pojede, nadme se i krepa. za lijek protiv jadiča, kad ga se ovca naije, i nadme, puštaju krv, i varenikom zalijevaju ovcu. J. Bogdanović.

JADIĐÂR, jadiđára, *m. vidi* adiđar. Sanduku gdi jadiđari stoje. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 44. Pojavi se jadiđar Ajkuna. Nar. pjesm. hörm. 2, 61. A voda ga jadiđar Ajkuna. 2, 67.

JADIK, *m. ime gori u Velebitu.* Dođe jeka do gore Jadika, a na klete jadikove klance. *(Nar. pjes.)* M. Pavlinović. — *isporedi* jadikov i jadikovac.

JÀDIKA, *f.* Salix babylonica L., *vrsta vrbe kojoj grane i lišće nisbrdo visi. — Postaje od* 4. jad *(shvaća se kao znak žalosti, isporedi franc.* saule pleureur, *ńem.* trauerweide *itd.). — U naše vrijeme.* U ńem na stotine jadika, jablana. M. Pavlinović, razl. spis. 59. Pa onda kladenac, pored koga jadi kakva tužna jadika. M. Đ. Milićević, međudnevn. 46. Jadika, Salix babylonica L. (Rossi, u Spļetu). B. Šulek, im. 120.

JÀDIKOV, *adj. od jadike, od jadikovine; jàdan. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚jammer-' ‚questus' *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom:* Pod grlom joj puce jadikovo, kud god hodi neka jadikuje. (Nar. pjes. vuk. 3, 505). *a) načińen od jadikovine (drva), ali se kod toga svagda misli na jad ili na jadikovańe.* Oplešće ti jasle jadikove. Nar. pjes. vuk. 1, 15. Pod grlom joj *(košuļi)* puce jadikovo, jadikovo i čemerikovo: kud god odiš neka jadikuješ. 2, 25. I gudalo drvo jadikovo. Nar. pjes. petr. 2, 492. U kļunu joj zrno jadikovo. Nar. blag. mehm. beg. kap. 340. — *b) jadan, pun jâdâ, kao pridjev us* klanac. — *vidi* Jadik. — *isporedi* jadikovac. Zadovoļno, da je prebrdilo jadikov klanac. M. Pavlinović, razl. spis. 80. Na jadikov klanac. 309. Jadikove klance prebirući. Osvetn. 7, 2.

JÀDIKOVAC, jàdikôvca, *m. u pjesmi us* klanac, *o tijesnom (dakle teškom za prolažeńe, punom jâdâ) klancu. — isporedi* jadikov, *b) i* Jadik. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚jammer-' ‚questus' *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom iz narodne pjesme:* Zagazićeš u klance tijesne, Boga mi su klanci jadikovci: jer ne mogu ni dva naporedo, koń za końem, junak za junakom, onde mloge jadikuju majke). Pa zagradi klance jadikovce. Nar. pjes. juk. 204. Pusti klisi, klanci jadikovci. Osvetn. 1, 2. Tiskaju u klance, crne klance smrtne jadikovce. 3, 19.

JÀDIKÔVAN, jàdikôvna, *adj. vidi* 2. jadan. — *isporedi i* jadikov *od čega postaje. — U naše vrijeme.* Jadikuje pjesme jadikovne. Nar. pjes. petr. 3, 296. Ne bi toli jadikovno bilo. Osvetn. 5, 7. Osta kuća pusta jadikovna. 6, 80.

JÀDIKOVÂŃE, *n. djelo kojijem se jadikuje. — Između rječnika u Vukovu.* Ne haju na moja jadikovańa. M. Pavlinović, rad. 42.

JÀDIKOVATI, jàdikujêm, *impf. iskazivati svoje jade riječima, jaukańem, kukańem, plačem itd. — Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* jâdikovâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚wehklagen' ‚lamentor' *s primjerom:* Kud god hodi, neka jadikuje. (Nar. pjes. vuk. 3, 505).

1. *neprelazno.* Kud god odiš neka jadikuješ. Nar. pjes. vuk. 2, 25. Jadikuje kano kukavica. 4, 208. Ode kleti i jadikovati. 4, 393. Jadikuje a dozivļe majku. Nar. pjes. herc. vuk. 80. Narod za tobom živijem jadikuje. S. Ļubiša, prip. 70. Okolo rasapa Kosovskoga okupila se starija narodna pjesma, da jadikuje. M. Pavlinović, razg. 79. Jadikuju na zlu svoju sreću. rad. 105. Priče Piva romoniti hladna, s gore vila jadikovat jadna. Osvetn. 3, 50.

2. *prelazno.*

a. *objekat je* jade. Jelen pase po zagorju travu, za dan pase, za drugi boluje, a za treći jade jadikuje. Nar. pjes. vuk. 1, 273. Nad ńim Predrag jade jadikuje. 2, 81.

b. *objekat je ono radi čega su jadi, n. p. ako je čeļade, jadi su s ńegove smrti.* Gdjeno majke jadikuju sinke. Nar. pjes. juk. 330. Evo Luka proz planinu prođe, jadikujuć svoje sudbovańe. Osvetn. 2, 14.

JÀDIKOVINA, *f. jadika (uprav drvo od jadike). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚trauerbaum (?)' *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom:* Gusle javorove i gudalo od jadikovine. I gudala od jadikovine. Nar. pjes. stojad. 1, 162. Gusle moje od jadikovine! Smailag. meh. 1. Evo Luka proz planinu prođe, proz planinu proz jadikovinu. Osvetn. 2, 14. A nosila od jadikovine. Bos. vila. 1888. 112. Jadikovina (Vuk), cf. jadika. B. Šulek, im. 120.

JÀDINA, *f. augm.* 1. jad. — *U naše vrijeme na Rijeci.* Jadina (krupno rečeno), jad, velika sržba. F. Pilepić.

JADINAC, Jadinca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Jadincu. Sr. nov. 1868. 699.

JÀDIŃÎ, *adj. u Vukovu rječniku:* vide jadan *gdje ima i primjer iz narodne pjesme:* Vino pije Seńanine Ivo nasred Seńa grada bijeloga na jadińe guvno Desančića.

JÀDISATI, jàdišêm, *impf. jadikovati. — U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Ondi ranav ječi i jadiše. A. Kalić 268.

1. JÁDITI, jâdîm, *impf. jediti. — Postaje od* 1. jad. — *U naše vrijeme u Istri.*

a. *aktivno.* Padi već jedan put, a ne jadi me. Nar. prip. mikul. 18.

b. *sa* se, *refleksivno. — Između rječnika u Voltigijinu* (jaditi se ‚arrabbiarsi, adirarsi' ‚sich zörnen'). Ja bin van povedal, ale me je sran, a i vi bite se jadili. Nar. prip. mikul. 16. Jadi se neka ti vaļe daju večeru. 92.

2. JÀDITI, jâdîm, *impf. postaje od* 4. jad *nastavkom* i. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* jâdî). — *Od* XVII *vijeka.*

1. *prelazno.*

a. *aktivno.*

a) sadavati kome (objektu) jade, činiti da bude jadan. — Između rječnika u Belinu (jaditi ‚affligere, dare affittione' ‚affligo' 45b; ‚affannare, dar affanno' ‚ango' 40a), *u Stulićevu* (jaditi koga, v. uoviliti). Za s ovom sumńome mu mlados ne jadit. G. Palmotić 1, 869. Vaj čemerni ki ga jadi on iz srca ńemu tira. 3, 68b. Sad već mlade svijet ne rese, neg svijet jade. J. Kavańin 563a. Koga glava boli, koga zubi jade. V. M. Gučetić 163. Bog ne jadi i ne bijedi vjernike. S. Rosa 178b.

b) s objektom jad *ne razlikuje se od značeńa kod* 2. Sveta majka jad jadeći. Nar. pjes. herc. vuk. 332. Jad jadi. Bos. vila. 1889. 201.

b. *sa* se, *refleksivno, značeńe je kao kod* 2 *ili kod* jadikovati. — *Između rječnika u Belinu* (‚affliggersi o star afflitto' ‚affligor' 46a; ‚affannarsi, star molto sollecito' ‚anxium esse' 40a), *u Stulićevu* (‚moerore, dolore, squalore confici, adversis rebus afflictari, miseriis et aerumnis premi'), *u Vukovu* (kome ‚sich beklagen' ‚conqueri'). Oni

u strahu čim se jade da ne izgube staru vjeru, smrtni poraz ńemu grade. G. Palmotić 8, 10ª. Smjet će jadit se Krstjanin. A. Kalić 410. Vidi svoju vjerenicu gdje se tuži, jadi i nevoļi. V. M. Gučetić 208. Još se baba jaditi hoćaše. Nar. pjes. vuk. 2, 14. Jadim se samo take da mi nije na srcu. Pravdonoša. 1851. 31. — *U Belinu i u Stulićevu rječniku ima i značenje: biti žalostan.*

2. *neprelasno, jadikovati (u Belinu i u Stulićevu rječniku: biti jadan). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚tapinare in neutro, cioè vivere in miserie' ‚misere vivere' 722ª), *u Stulićevu* (jaditi ko *uz* jaditi se), *u Vukovu* (‚klagen' ‚queror'). Stala bješe djevojka i plakati i jaditi. Nar. pjes. bog. 26. Neće slavuj da peva nego oće da jadi. Nar. pjes. vuk. 1, 482. Grujo poče da još više bjesni i jadi. S. Ļubiša, prip. 142. Stoji kao osuđena, tuži, jadi, pa se gubi. B. Radičević (1880) 297. Bijedna Ļuba jadila bi, plakala bi hudo. Osvetn. 2, 6. A za ńime pa ne jadi majka. 2, 14. Pa čuo si, ne jadio majci! 5, 19. Bake jade i kadune mlade, po čardacim vriskom uzvrišćale. 7, 48. A pevala ih je često i kad se veseli i kad za čim jadi. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 843. Pa onda kladenac, pored koga jadi kakva tužna jadika. međudnevn. 46. Ako hajduk hajdukuje, a 'no jadi i gladuje. V. Bogišić, zborn. 597.

JÀDNICA, *f. jâdno žensko čeļade. — isporedi* jadnik. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚mulier miseriis et aerumnis pressa') *i u Vukovu* (‚die arme' ‚misera'). Jadnicam *(plesačicam)* mozak puca i život se lomi vježbajuć se. M. Pavlinović, rad. 42.

JADNÍČE, jadníčeta, *n. jadno dijete. — isporedi* jadnik. — *Nema množine. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚unglückliches kind' ‚miser!'). Zarezila bi to dete samo u sobi, te bi jadniče sviskavalo od plača. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 167.

JADNIĆ, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚miserello' ‚miser, infelix, misellus'. — *nepousdano.*

JÀDNÎK, jadníka, *m. jâdan čovjek (kaže se obično od sažaļavańa, ali gdjegdje i s prezirańem). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* jâdnîče, jâdnîci. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚miserabile, misero in sost.' ‚miser' 489ª) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiģijinu* (‚misero, tapino' ‚ein elender mensch'), *u Stulićevu* (‚homo miseriis et aerumnis confectus'), *u Vukovu* (‚der arme' ‚miser!', cf. ojađenik). Poče jadnike užasno žariti. J. Rajić, boj. 67. Pa sad naj potle evo ti, moj jadniče, što nema broja. Nar. prip. vrč. 58. Treći opet jadnik isporiječi. Osvetn. 1, 38. Šta bi tužni vijećali jadnici! 3, 74.

JÀDNITI, jâdnîm, *pf. u Stulićevu rječniku:* v. jaditi *s dodatkom da se nahodi u pisca S. Rose, a u ovoga ima samo refleksivno* jadniti se *(kao* jaditi se). Vi ćete se jadniti a jad vaš obratiće se u veseļe. S. Rosa 150ª.

JADNÒĆA, *f. osobina onoga koji je jâdan ili onoga što je jâdno. — U naše vrijeme u Crnoj Gori u ńekijem osobitijem izrekama.* No da vidiš Petrović-Đorđije, koliko mu na jadnoći bilo, niti spava nit' se razgovara. Nar. pjes. vuk. 5, 21—22. Pa se mrkle noćce dohvatiše, jošte b'jelu crkvu ne puštiše; koliko je na jadnoći bilo, na ńu svu noć jurišuju Turci, još je jadni Srbi ne puštaju. 5, 102—103. Koliko mu na jadnoći bilo, svu noć turaku vojsku prolasio. 5, 119.

JADNOST, *f. osobitost onoga koji je jâdan ili onoga što je jâdno. — U dva pisca čakavca* XVI *i* XVII *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* (v. jadovitost). Vidite ofdika ke plodi, rodi vaš nauk puteni, to jest ardbe, jadnoste i psovanja. Starine. 17, 240. (XVI *vijek).* Izliči ran jadnosti. M. Alberti 358.

JADNÒVIT, *adj. jedovit. — Postaje od* 2. jadan. — *Samo adv.* jadnòvito *u pjesmi istarskoj našega vremena.* Kada san te našal i pozdravil lipo, niti me ne gledaš nego jadnovito. Nar. pjes. istr. 2, 172.

JÀDŃAHAN, jâdńahna, *adj. dem.* 2. jadan. — *isporedi* jadńašan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚misellus'.

JÀDŃAŠAN, jâdńašna, *adj. vidi* jadńahan. — *Samo u Stulićevu rječniku (uz* jadńahan).

1. JÂDO, *riječ bez smisla (ali vidi i* 2. jado) *što se pripijeva u ńekijem turskijem pjesmama. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* pripijeva se gdješto u pjesmama, n. p. Dali mi je, jado! jedna litra zlata, da pozlatim, jado! Bogdanova vrata *itd.* (Nar. pjes. vuk. 1, 261). Zafali se, jado! Edem momče mlado u kavani, jado! među jaranima *itd.* Nar. pjes. vuk. 1, 262. Razboļe se, jado, Jovo momče mlado, u kafani, jado, među jaranima. Nar. pjes. petr. 1, 329.

2. JÁDO, *m. hyp.* jadan, jadnik. — *Akc. se mijeńa u voc.* jâdo. — *U naše vrijeme.* Razboli se jado čelebija. Nar. pjes. petr. 1, 322. Na ruke mi nabreknu žuļi, a ti jado, jade ti Bog da! manastire krasiš. S. Ļubiša, prip. 266.

JADÒČIŃA, *m. i f. onaj koji čini jade. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚unglückstifter'.

JADÒLIK, *adj. vidi* 2. jadan *(uprav nalik jadu). — Samo adv.* jadòliko *u Vukovu rječniku:* ‚traurig' ‚triste', cf. žalosno *s primjerom iz narodne pjesme:* Kako tice jadoliko graču, sa krila im brčno perje skače.

JÀDOSAV, *m. ime muško načińeno od* 4. jad *prema* Radosav *(koje vidi). — U narodnoj zagoneci našega vremena.* Kukavica kukuće Jadosavu viš' kuće; Jadosav se okreće, traži đeci odeće *(odgonetļaj: sima).* Nar. zag. nov. 61.

1. JADOV, *adj. pakleni, koji pripada jadu (vidi* 3. jad). — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Obidoše me bolizni smrtne i pogibili jadove najdoše me (‚circumdederunt me dolores mortis, et pericula inferni invenerunt me'. psal. 114, 3). M. Alberti 238.

2. JÂDOV, *adj. koji pripada jâdu (vidi* 1. jad). — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Metu kuge tri jadove svijet okolo: oholija, lakomija, blud. J. Kavańin 377ᵇ.

3. JÀDOV, *adj. koji pripada jâdu (vidi* 4. jad), *isporedi* jadikov, *b). — U jednoga pisca našega vremena.* I sjatni se zamamiše sini uz jadiku i jadove klance. Osvetn. 1, 8.

4. JADOV, *m. jadnik (s većom silom značena).* Pop Živojin *iz Srbije.*

JÀDOVA, *f. vidi* Jadava.

1. JÀDÔVAN, jadôvna, *adj. vidi* 1. jadan. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* ядовный; *u našemu se jeziku javļa od* XV *vijeka (vidi* 1. jad). — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* jadoven, v. jadovit; v. bisan) *i u Voltiģijinu* (jadoven *uz* jadovit; jadovni ‚iracondo, affannato' ‚zornig, aufgebracht, aufbrausend').

1. *adj.*

a. *ötrôvan.* Netom smrt jadovna iskusi svoj nalip. M. Marulić 232. Ļuveno srce prominu od

ńe jadovna strila. Š. Menčetić 78. Gdi su sa svijeh strana od jadovnijeh gušterica i od zmija ogrizana. M. Vetranić 1, 80. Rana ozdravi, jadovna ka bješe. 2, 188. Gorčija nalipa i trava jadovnih. M. Držić 11. Jadovna zla zmijo! F. Lukarević 63. Čemer jadovan. 95. Zmije je jadovne ńih mlijekom hraniše. D. Rańina 45ᵇ. Jadovnu glavu digne. V. Došen 11ᵇ. I jadovnu ranu dade. 99ᵃ. Jadovne zmije preže. 237ᵇ.

b. *srdit, ļutit.* — *Vaļa da amo pripadaju ovi primjeri (vidi u rječnicima):* Jadovni zleče moj, zavidos s kim bijesni! D. Rańina 89ᵃ. A jadovnih množ krvnika sunovrato da pogine. J. Kavańin 351ᵃ.

2. *adv.* jȁdôvno. — *Između rječnika u Belinu* (‚furiosamente' ‚furenter' 335ᵃ).

a. *vidi* 1, a. Lijepe su na svijeti od zlata te mravi, jadovno zadosti nu štipļu. M. Vetranić 2, 165. Jere se me rane velmi usmrdješe, i sa svake strane jadovno sagnješe. N. Dimitrović 61. I jadovno svit okuži *(ašdaja).* V. Došen 9ᵇ. I jadovno ranit zine. 10ᵃ.

b. *vidi* 1, b. Djavlu paklenomu koji nepodnosno, trudno, teško i jadovno podnaša da Bog množa, uzdrži i hrani milost u človêku. Š. Budinić, sum. 135ᵇ. Koji jadovno, nemilo i ļuto smiju risati. ispr. 143. Ka si se uzela jadovno svetiti za jedne vil' poraz. F. Lukarević 172. Car jadovno odgovor davaše. I. T. Mrnavić, osm. 86.

2. JADOVAN, jadovna, *adj. vidi* adovan. — *Postaje od* 8. jad. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Sada v jad odhoju . . . kada snidu v jadovno istlenije. Aleks. jag. star. 8, 274.

3. JÀDÔVAN, jȁdôvna, *adj. vidi* 2. jadan. — *Od* XV *vijeka (vidi* 2), *a između rječnika u Mikaļinu (kod* jadan), *u Belinu* (jadovni ‚afflitto, cioè pieno d' afflitioni' ‚afflictus' 46ᵃ), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* jadoven, jadan ‚afflictus, calamitosus, aerumnosus'), *u Stulićevu* (v. jadan), *u Vukovu* (vide jadan, žalostan).

1. *adj.* — *Komp.:* jadȍvnijî (Đ. Baraković, vil. 73; A. d. Bella, rječn. 46ᵇ).

a. *o čeļadetu, vidi* 2. jadan, 1, a. Molim vas jadovan. M. Vetranić 1, 66. Jer dušu i tijelo, stojeć tač jadovan, umaraš nemilo. N. Dimitrović 80. Ako sam jadovan minuto vrijeme toj od tebe stojal van za zlobu i grijeh moj. 41. Nu što ću jadovan od mene ja riti? 49. Posteļu moju roneći gorki plač polijevam jadovan. 56. Koji te tač moli priklono kako ja jadovan. 76. Jer velmi jadovan bolim se zadosti. 94. Ovo ti jadovan ni pisat ne mogu. N. Naļešković 1, 299. Žalosti i nemire ne bih ti izreći mogao jadovan. 1, 303. Godišta prvi dan tvoj mi dar svjedoči, da suze jadovan lijevat ću iz oči. 2, 32. Ali ću jadovan tobom se objesit, neka sam tuga van. 2, 54. Da ne on glumļivi i blagoviti, da tužni i jadovni svakomu vidit bih. P. Zoranić 2ᵃ. Jadovna Zagorka. F. Lukarević 45. Zlo ti sam jadovan, vaj meni nebogu! uhitit svu noć san me oči ne mogu. D. Rańina 40ᵃ. Što ja sad jadovan, vaj meni nebogu! ovoga svijeta van biti s tobom ne mogu? 133ᵃᵇ. Tukući se on jadovan cijeć gorušte ńe ļubavi. A. Sasin 107. Ovo zlo ter gore ja čekam jadovan. 129. Tim jadovna svoje razmeće prame ončas niz vrat bijeli. G. Palmotić 8, 183ᵃ. Jadovne majke. I. Zanotti, skaz. 24. A jadovna družbo moja, nije nami š ńime boja. S. Margitić, ispov. 188. Naizmjenice su dakle jadovni osuđeni sad u vodi sad u vatri. F. Lastrić, ned. 391. Pjančina opako namaza jadovnu ženu udarci. 425. One mi ti mrtvu ruku grleći celivahu, jadovne gospoje. Nar. pjes. bog. 20. Bježi k mene, jadovna đevojko! Nar. pjes. vuk. 4, 64. Pope Jove, jadovna ti majka! Pjev. crn. 16ᵇ. Pobjegoše jadovni Francuzi. 73ᵇ.

b. *o srcu, vidi* 2. jadan, 1, b, *b).* Srce jadovno. M. Držić 16. Kom mori na svak čas jadovno srce me. F. Lukarević 40. Srce me zlo koļe jadovno. D. Rańina 85ᵃ. Dubja se gore zelene, kim mnokrat slobodno hti odkrit bez sile me srce jadovno sve misli nemile. 129ᵇ. Komu je plač hrana a srce jadovno, što ć drugo da ti da vik na dvor od jada? S. Bobaļević 210.

c. *o svijetu, vidi* 2. jadan, 1, c. Toli je pun tuga jadovni ovi svit. N. Dimitrović 10.

d. *o životu, nesrećan, žalostan.* Nevoļu, koja mi noć i dan život jadovan skončava. N. Naļešković 1, 301. Za tvoju ļuvezan, koja je život moj jadovni skončala. 2, 68. Jadovni život. F. Lukarević 115. Jedan lip drag pogled, jedan smih drag smamiše tolikoj kroz silnu tuj ńih moć jadovni život moj, da sve mre dan i noć. D. Rańina 8ᵇ. Voda bi potopil' jadovni život moj. 81ᵇ. A da bih plač imal, plakal bih tolikoj, dokle bih prikratil jadovni život moj. 94ᵃ. Da boles prikraća jadovni život moj. 109ᵇ.

e. *vidi* 2. jadan, 1, e.

a) o čemu što je po sebi slo. Jadovne bolesti. Š. Menčetić—G. Držić 470. Nesreći jadovnoj prisuđen. M. Vetranić 2, 78. Dug je naš ovi boj i velmi jadovan. N. Dimitrović 95. Pjesance ti moja, za tim joj svu skaži jadovnu boljezan, ka život moj praži a kroz ńe ļuvezan. N. Naļešković 2, 52. Molim te, pođi k ńoj, tere joj pokaži jadovni nepokoj, ki život moj praži. 2, 55. Pomozi za milos jadovne tuge me. F. Lukarević 103. Ni veće ne znamo ni časa ni hipa, kada će doć na nas jadovne smrt slipa. D. Rańina 100ᵇ. O smrti jadovna, žestoka zla smrti, tvoja stril otrovna zlo ti me usmrti! 126ᵇ. Koliko da sita nijesi još me tuge jadovne od svita. 136ᵇ. Jadofnije rati ja nisam vidila. Đ. Baraković, vil. 78. Al' jadovnog eto kvara, med puk bisna kad udara. V. Došen 95ᵇ.

b) o čemu što nije po sebi slo. Sada noć i dan i s jutrom vas večer meni je jadovan. Š. Menčetić 178. Toliku boljezan i čemer priļuti jadovni oni dan u sebi očuti. N. Dimitrović 35. Oni dan, ki velmi jadovan osvanu za mene. 37. Nu ti za me malo haja, pokli ovako hotje uteći, ostavivši mene speći kod jadovna pusta kraja. S. Bobaļević 227. Koli oni dan jadovan osvanu. D. Zlatarić 6ᵃ. Jadovnu t' ćes družim. D. Zlatarić 19ᵃ. Kuća ta jadovna, koja je vele grkla. A. J. Knezović 178. Nikom niče uza stijenu hladnu, al' stijena jadovna i hladna. Osvetn. 2, 81.

f. *vidi* 2. jadan, 1, *f i g.* O nesvisne vrlo cine! o jadovne trgovine! V. Došen 55ᵃ.

g. *vidi* 2. jadan, 1, h. Daće glas jadovni kraļići, jaoh, sada. A. Sasin 222.

h. *žalostan, vidi* 2. jadan, 1, i. Tko bude pročtiti jadovne me pjesni. M. Vetranić 2, 8. S jadovnom tužicom. 2, 13. Roneći jadovne suzice. 2, 88. Da tebe daj čuje, ter da se povrati do mene koji dan, neka mi prikrati ovi plač jadovan. N. Naļešković 2, 55. Mori me jadovno dreselje. M. Držić 82. S gorkim plačem i usdasi jadovnimi. P. Zoranić 1ᵃ. Plač jadovan. F. Lukarević 65. Niz obraz, vajmeh! moj lijevah plač jadovni. A. Sasin 207. Protivščine gorke toli i jadovne, plačne i krute. M. Gazarović 42. Ko Turkom plakanje jadovno ostavi. I. T. Mrnavić, osm. 57. Upi bez pristanka jadovni glas ucviļenijeh duša. A. Kalić 287.

2. *adv.* jȁdôvno. — *Između rječnika u Mikaļinu* (jadovno, jadno, žalosno ‚moeste'), *u Belinu*

(‚afflittamente, con afflittione' ‚meste' 46ª), *u Stulićevu* (v. jadno). Jadovno suzeći reče mu. M. Marulić 179. *(Lav)* jadovno skučeć, jer se biše nabol. Transit. 285. Jadovno rascviļen. Š. Menčetić 123. Tko ne bi pobolil tadaj se jadovno? 31. Da ne bi jadovno i grozno cvililo. M. Vetranić 1, 3. Jadovno se još tuguje. 1, 29. Čes trud nam naš plaća jadovno zadosti. 2, 79. Mene jadovno zadosti vrh gore zelene zanese sjeverov vihar. 2, 90. Jadovno tvojijeh rad grjehova cvileći. N. Dimitrović 86. I duša jaoh moja jadovno potamni. 39. Jadovno cvileći s velikom žalosti i k tebi vapeći. 40. Tuj majku on nađe jadovno gdi plače. N. Naļešković 1, 137. Cić ļute žalosti jadovno uzvenu. 1, 300. Jadovno gdi cvijeli i tuži milos tva. 1, 305. Da veće ovakoj jadovno ne tužim. 2, 6. Poznah, da u ńe milosti ja jesam, za ku mrah jadovno zadosti. 2, 8. Er poznam, jadovno ma mlados ka tuži, da nije podobno takuj vil da služi. 2, 10. Jer cvili i preda, kada te ne vidi, a kad te ugleda, jadovno problidi. 2, 71. Ovo ja za ļubav njekoga i viru nemila, kako lav, jadovno umiru. 2, 88. Jadovno gdi vika i žeļno gdi tuži, jere nas smrt prika ovako razdruži. 2, 132. Tvoja me ļuvezan čini mrit jadovno. D. Rańina 70ª. Ka *(ļuvezan)* prokleta svaku mu misal jadovno sve smeta. 82ᵇ. Kad moj plam ļuveni ugasit mogaše, s koga me jadovno zla muka moraše. 100ª. Oh čim vi živiti dana 'e vlas, nemojte već htinjom dvoriti, za paka u tugah jadovno ne mriti. 145ª. Ječi jadovno. A. Georgiceo, nasl. 307. Ki nas svijeh jadovno smeta i krši. G. Palmotić 3, 10ᵇ. Kroz jednoga da krivinu ka jadovno svijet oprli, ne dopusti da poginu tač svršeno svi umrli. 3, 26ᵇ. Na bolesti ńe velike od žalosti biljeg daše bližńa dubja, gore i rike, ter jadovno proplakaše. 3, 185ᵇ. Koliko tužno i jadovno ter dosadno biše to videnje. M. Lekušić 107. I jadovno jecat stane. V. Došen 99ᵇ.

JADOVANKA, *f. pjesma jadovna, žalosna (stoji uz* pjesma). — *Gen. pl.* jadovanki *u naše vrijeme u Bosni.* Oplete vijenac pjesama jadovanki. Bos. vila. 1889. 40.

JÀDOVÂŃE, *n. djelo kojijem se jaduje.* — *Stariji je oblik* jadovanje. — *Između rječnika u Vukovu.* Jadovanje zalo kušat razumiti. I. T. Mrnavić, osm. 95. Već se jadovanja smrtna odpravše. 118. Štijeńe tvojijeh tužba, tvoga jadovańa. A. Kalić 74. Žaludu im molbe, jadovańa. Osvetn. 1, 24. Il' će udar biti za pjevańa, il' za tvoga gorka jadovańa. 2, 188. Ma ko će vam pomoć jadovańu? 3, 147.

JÀDOVATI, jȁdujêm, *impf. vidi* jadati *i* 2. jaditi *(pod* 2); *može značiti i: osjećati jad u sebi i ne iskazujući ga drugima (vidi u Vukovu rječniku i primjer kod* 2, a *iz* Nar. pjes. vuk.). — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.:* jȁdovâ, *impt.* jȁdûj, *part. praet. act.* jȁdovao, jȁdovâla, *part. praet. pass.* jȁdovân). — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu:* v. jaditi *(ima samo* jaditi se), *i u Vukovu* (‚sich grämen' ‚ingemo').

1. *neprelazno.* Plačeš i jaduješ. Zborn. 47ᵇ. Jadovaše i plakaše. 108ᵇ. Kim jadom, kadija, žalosno jaduješ? I. T. Mrnavić, osm. 95. U propasti će se paklenoj mučiti, gorjeti, jadovati i plakati. V. Andrijašević, put. 269. Da već suzno ne jaduje. V. Došen 99ᵇ. Tvoja kuća da jaduje potle pira. 167ᵇ. A kad svrši vojevati i na mir se doma vrati, nitko onda ne jaduje. 182ªᵇ. Tko će indi jadovati, tko l' se neće radovati. 182ᵇ. Š ńime ću cviliti i jadovati. I. M. Mattei 56. Jedan trnak, koji te jest u ruku ubo, kako te čini huktati i jadovati? Đ. Rapić 221. Il' je tuga ostala bez druga, pa jaduje u planini sama. Osvetn. 1, 1. Neće mu se tiho hladovati, nit' na istom mjestu jadovati. 2, 41. Tako jadno u mraku srdašce jadovalo. 3, 8.

2. *prelazno.*

a. *aktivno, samo s objektom* jad *ili* jade. Jad jadujem, nikom ne kazujem. Nar. pjes. vuk. 1, 225. Otide mu jade jadovati. Pjev. crn. 135ª. Sede jadna jade jadovati. Nar. pjes. vil. 1866. 436. Rvaše se ļeta ńekolika i jadova jada raznolika. Osvetn. 4, 69.

b. *pasivno.* A kad smrači, opet pojednači moje jade jurve jadovane. Osvetn. 3, 5.

c. *sa* se, *refleksivno, značeńe je kao kod* 1. Vrlo ti 'e meni sladko spominȁti se, da se neću veće toliko jadovati s nelagodnosti moga srca. I. M. Mattei 192.

JÀDOVICA, *f. načińeno ime ptici prema* kukavica. — *U narodnoj pjesmi (molitvi) na Braču.* Koje duše krive budu u pakal će odletiti kano tice jadovice. A. Ostojić.

JÀDOVIĆ, *m. jȁdan (ptić).* — *U jednoga pisca našega vremena koji je mošebiti ovu riječ i načinio.* Soko leže ptiće smjeloviće, ļuta ala uz ńih jadoviće. Osvetn. 1, 5.

JADÒVISTVO, *n. vidi* jadovitost. — *Postaje od* 1. jadovit; t *je ispalo ispred* s. — *U jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka.* Za ispuniti svoju bisnost i jadovistvo. P. Radovčić, ist. 52.

1. JADÒVIT, *adj. vidi* 1. jadan *i* 1. jadovan *i* jedovit. — *Ne zna se, jeli riječ praslavenska, premda ima i rus.* ядовитый *(koji se može jesti) i pol.* jadovity, *ali se kod prvoga, a izgovara* je *i može biti da bi trebalo pisati* едовитый, *a kod drugoga* ja *može odgovarati našemu* je (ê). — *U našemu jeziku javļa se pouzdano od* xv *vijeka (naj stariji primjer u crkvenom jeziku može biti napisan po staroslovenskoj ortografiji), a između rječnika u Mikaļinu* (jadoviti, srditi ‚rabiosus, rabidus, furenter iratus, iracundia effervescens', *a kod* pauk *ima* pauk jadovit ‚aragno venenoso' ‚falangius'), *u Bjelostjenčevu* (jadovit, čemeren, jadoven, jadan ‚virulentus, venenosus, virosus, virulens, venenifer; venenatus'), *u Jambrešićevu* (‚virulentus, venenatus'), *u Voltiģijinu* (‚arrabbiato, collerico, stizzoso' ‚zornig, zänkisch'), *u Stulićevu* (v. jedovit *s dodatkom da je riječ ruska).*

1. *adj.* — *Komp.:* jadovìtijî (F. Glavinić, cvit. 102ᵇ).

a. *ôtrôvan.* Сѣчь jadovityj. Danilo 26. I udri ga Parіž strêlu jadovitu v petu. Pril. jag. ark. 9, 132. (1468). Dvigni od mene jadovitu oholiju. Transit. 156. Vsu svoju plt otr nikim zeljem jadovitim. Mirakuli. 83. Zmije jadovite. Korizm. 17ᵇ. Ki bi mogal pobignuti od takovih jazikov jadovitih? 52ᵇ. Ajme, strilo jadovita, brzo ti me dostignu! H. Lucić 214. Treti del, da on odseli sa vsu moću čuva se pred grihi kako pred zalimi i jadovitimi zmijami. Postila. d8ᵇ. I vsa množica zmišanih spletenih smrdećih jadovitih črvi človičaskih zakonov i naredbi. Anton Dalm., ap. b3ª. Koliko velike i jadovite jesu rane grišne. Š. Budinić, ispr. 27. Jadovite trave. F. Lukarević 263. Dali hotje taj tvoja sila i taj tvoj stril jadoviti. A. Sasin 164. Berući Paval drva, vipera jadovita uji ga. F. Glavinić, cvit. 207ª. Od nikoga jadovita *(voća)* ugriznuvši upade u smrt. posl. 6. U zelenoj travi jadovita preži kača. 11. Tva je rana jadovita. I. Ivanišević 322. Otrov biva jadovita. V. Došen 73ᵇ. Jer ta zmija jadovita sobom hita. 90ª. Likarijam mučnim i jadovitim niko nije podložan. A. d.

*

Costa 2, 162. Koji su bili zmije jadovite. D. Obradović, basn. 92. Protekla je u tu črnu goru, iskala je kaču jadovitu. Jačke. 148. Pod gorami kače jadovite. Nar. pjes. istr. 2, 158.

b. *srdit, ljutit.* Kako jedan lav jadovit. Korizm. 45a. Oni psi jadoviti. 97a. Lav zabora*(vi)*vši jadovitu narav svoju. B. Kašić, per. 8. Oboriti onoga jadovitoga i strahovitoga giganta. is. 26. Jadovit *(cesar)* zapovida joj glavu odsići. F. Glavinić, cvit. 21b. Tada još već jadovit sudac reče. 47b. Cesar još jadovitiji reče. 102b. Jadoviti ovi lav. P. Radovčić, nač. 70.

2. *adv.* jadòvito. — *Komp.:* jadovltijê *(u Belinu i u Voltiđijinu rječniku).* — *Između rječnika u Mikaljinu* (jadovito, srdito ‚rabide, rabiose'), *u Belinu* (‚fieramente, con fierezza' ‚immaniter'; jadovitije ‚più fieramente' ‚immanius' 314b), *u Bjelostjenčevu* (jadovito ‚virulente, venenate'), *u Voltiđijinu* (‚rabbiosamente, fieramente'; *komp.* jadovitije ‚più fieramente, più rabbiosamente' ‚zorniger, zänkischer'). — *U svijem primjerima znači: srdito, ljutito.* Ulezoše mahnito i jadovito u kršćanske kuće. B. Kašić, per. 54. Tad pristupih k tmastu osinu ki raskinu jadovito. J. Kavanin 394a.

2. JADÒVIT, *adj. vidi* 2. jadan i 2. jadovan. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. jadan) *i u Vukovu* (vide jadan *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* I u gori kamen stanoviti, pod ńim sjedi Mujo jadoviti. Kučko Fate, jadovita bila!).

a. *adj.* — *Komp.:* jadovltijî (Š. Budinić, sum. 118a). Velmi jadovit ljuvenom željom jes. Š. Menčetić 14. Kad godi spomenu oni dan jadovit. 111. Ter ćeš čuti jadovite moje pjesni. M. Vetranić 1, 12. Jadovit uzdah tvoj. 1, 65. Zlamenja se pokazaše čudna, strašna i jadovita. 1, 323. Jadovit nepokoj u srcu gojeći. 2, 88. Neka plač jadovit utješit bude nam. N. Dimitrović 86. Jere sam zadosti odmaknut jadovit od tvoje milosti. 40. Ovi svit koji je tužan vas i velmi jadovit. 64. Jurve se jadovit sahoh kako sijeno. 71. I neka uši tve nastojne budu bit na glas me molitve i na plač jadovit. 76. Nije stvari goršije, jadovitije, tužnije i pečalnije od tej smrti. Š. Budinić, sum. 118a. Cvileći noć i dan u javi i u san, u trudu i suzah i vidiv jadovit, da moj plač i uzdah bez svrhe ima bit. S. Bobaljević 210. Toliko jadovit vrh ńe plač čińaše. A. Sasin 279. Ah! kako će, jaoh! do skora u žalosti jadoviti gorkijem plačom svi zamniti bližńi otoci! I. Gundulić 8. Da jeste li pak vidili, ki u trudu jadovitu skončavaše strah nemili gospođu onu plemenitu? 35. Još da pitam ove gore, jeda one odgovore na me tužbe jadovite. 86. Plakaše jadovita mati prid biškupom. F. Glavinić, cvit. 194b. Ne pristaju jadoviti naši trudi. Đ. Palmotić 1, 10. Razmišljenje težkih i jadovitih zgodjenjih. P. Radovčić, nač. 78. Ta je muka mnogo jadovita. T. Babić 12. Jaoh, sele, jadovita bila! Nar. pjes. bog. 178. Videći ńiovo jadovito stańe zgrozi se. I. J. P. Lučić, izk. 11. Biti će poraženje, reče Izaija, toliko jadovito razrušeńe da ne bude više različnosti. bit. 41. Crna goro, žao mi je na te, u tebi je kamen stanoviti, pod ńim sjedi Mujo jadoviti. Nar. pjes. vuk. 1, 367. Eto tebi knige jadovite! Nar. pjes. petr. 2, 272. Poslo mi je knigu jadovitu. Nar. pjes. juk. 466. Kučko Fato, jadovita bila! Smailag. meh. 108. Jer ga bojaz i nevolja miti i sužaństva udes jadoviti. Osvetn. 1, 58. I pristupi crna i jadovita zima. Bos. vila. 1892. 172.

b. *adv.* jadòvito. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. jadno). Koli jadovito sve vene i blid *(moj obraz).* Đ. Držić 875. Sve cvijelijahu jadovito. Đ. Palmotić 3, 178a. Te toliko jadovito cviliš. Nar. pjes. hörm. 2, 517.

JADOVITAN, jadovitna, *adj. vidi* 2. jadovit. — *Samo adv.* jadovitno *na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Niko dite malolitno ja spivati jadovitno. Đ. Baraković, vil. 195.

JADOVITI SE, jadovim se, *impf. u Mikaljinu rječniku:* jadoviti se, raljutivati se ‚irascor, rabio, furenter irascor'. — *Postaje od* 1. jad. — *U Stulićevu rječniku ima i aktivno* jadoviti, v. jaditi.

1. JADOVITOST, *f. osobina onoga koji je jadovit (vidi* 1. jadovit). — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (jadovitost, rasrčenje ‚furor, rabies, ira, acerbitas animi'), *u Belinu* (jadovitos ‚fierezza, fierità' ‚feritas' 314b), *u Voltiđijinu* (‚rabbia, accoramento, fierezza', wuth, zorn'). Jadovitošću cesar porinut zapovidi. B. Kašić, per. 8. Radi zališna pohotinja od pohleposti i od jadovitosti. fran. 49. Vojska udrije na sve ono primorje s tolikom jadovitosti. 191. Činiše ga naj posli s tolikom jadovitosti zlo isprebijati. iš. 35. Sciněći da će se pučanska jadovitost zagasiti. is. 56. Lupeština učińena s jadovitošću. A. d. Costa 2, 145.

2. JADOVITOST, *f. u Stulićevu rječniku:* v. jadańe. — *Postaje od* 2. jadovit.

JADOVITSTVO, *n. vidi* 2. jadovitost. — *isporedi* jadovistvo. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

JÀDÔVNÎK, *m. vidi* jadnik. — *U Stulićevu rječniku.* — *I kao ime planini.* — *u Vukovu rječniku:* planina u Srbiji (prema Jadovniku ima drugo visoko brdo koje se zove ‚Kukavica') *s primjerom:* I Pavlicu ispod Jadovnika. (Nar. pjes. vuk. 2, 199). — *ne znam, misli li kod toga Vuk na planinu u Staroj Srbiji, vidi:* Uvac izvire više varoši Senice iz gore Jadovnika. M. Đ. Milićević, srb. 579.

JADOVNO, *n. zaselak u Hrvatskoj u kotaru gospićkom.* Razdilj. 31.

JADOVNOST, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. jadańe.

JADOVSTVO, *n. samo u Stulićevu rječniku:* v. jadańe.

JADR-, *vidi* jedr-.

1. JADRA, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚guaina, fodero di spada' ‚vagina' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *Nije dosta pouzdano, ali vidi* jedro.

2. JADRA, *m. ime muško, jamačno isto što* Andrija. — *Dolazi kod imena mjesta prije našega vremena.* Na Obliku kod svetoga Jadra. Stat. pol. ark. 5, 318.

JADRAN, *m. valja da je isto što* Jedrene. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Do Jadrana bijeloga grada. Nar. pjes. vuk. 5, 76.

JÁDRANIN, *m. čovjek iz Jadra.* — *Plur.:* Jádrani. — *U Vukovu rječniku:* ‚einer aus Jadar'.

JÁDRÂNKA, *f. žensko čeljade iz Jadra.* — *U Vukovu rječniku:* ‚eine aus Jadar'.

1. JÀDRANSKÎ, *adj. koji pripada Jadru ili Jadranima.* — *Od* XVIII *vijeka (prvi put u rukopisu pisanom (rusko-)crkvenijem jezikom), a između rječnika u Vukovu* (‚von Jadar'). U kadiluku zvorničkomъ, u predělu jadranskomъ, u gori Gučevu. Glasnik. 5, 58. (1791). Antoniju Bogićeviću, vojvodi jadranskom. Vuk, nar. pjes. 1, 500. — *I kod imena mjesta.* Jadranska Lešnica, *selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 187.

2. JADRANSKI, *adj.* adriaticus. — *isporedi* adrijačkì, adrijanskì, adrijatìk, adrijatìnskì, adrijatskì. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Balkanski poluotok, zamеđašen Dunavom i obalama Jadranskoga mora. M. Pavlinović, rasg. 15. — *u Šulekovu rječniku:* jadranski ‚adriatisch'; Jadransko more ‚adriatisches meer'.

JADRČ, *m. dva sela:* Jadrč mali i Jadrč veliki *u Hrvatskoj u kotaru vrbovskom.* Razdiję. 62.

JÂDRE, Jâdreta, *m. hyp.* Jadrij. — *U naše vrijeme u Istri.* D. Nemanić, čak. kroat. sud. 88.

JADRENA, *f. vidi* Jedrene. — *U jednoga pisca našega vremena.* Jednoč pade Tatar bojovijestan u Jadranu od Moskova kraļa. Osvetn. 8, 17.

JADRENE, *n. vidi* Jedrene. — *U jednoga pisca našega vremena.* Rumelija sva do moga Jadreneta stojna. Osvetn. 8, 62.

JÀDRIĆ, *m. dem.* Jadrij. — *U naše vrijeme u Istri.* Jadrìć. D. Nemanić, čak. kroat. stud. — *I kao presime (u Dalmaciji).* Schem. siben. 1875. 26.

JADRIĆI, *m. pl. zaselak u Hrvatskoj u kotaru karlovačkom.* Razdiję. 75.

JADRIJ, *m. vidi* Andrij. — *U jednoga pisca čakavca* XV *vijeka.* Jedan od učenikof ńegovih Jadrij brat Simuna Petra. Bernardin 52. joann. 6, 8. Pojde tada Philip i reče Jadriju, a Jadrij drugovja i Philip rekoše Isusu. 67. joann. 12, 22.

JADROŠIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. jadert. 1876. 52.

JADRTOVAC, Jadrtovca, *m. selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom (tal.* Castell' Andreis). Repert. dalm. 1872. 26. — *isporedi* Jadrij, Jadre.

JADRULIĆ, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Juraj Jadrulić. Mon. croat. 190. (1505).

JADUĻA, *f. vidi* jadnica. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Pop Živojin.

JÂĐAHAN, jâđahna, *adj. dem.* jadan. — *Od* XVIII *vijeka.* — *Svi su primjeri iz mjesta u kojima se ne izgovara* h, *te sato se nalaze samo oblici* jâđan, jâđana *itd. (u Dubrovniku bi se kasalo* jađahan). Šta to reče jađan? D. Obradović, basn. 61. Što jađane luče ita. B. Radičević (1880) 309. A za ńime jađani Nisami. Osvetn. 5, 111. Jađana ti sam! Bos. vila. 1887. 67. Svojih misli jađanih se lati. 1892. 168.

JÂĐEN, *adj. jađan, uprav je part. praet. pass. glagola* jaditi. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ferik-Salih, jađena mu majka! Osvetn. 3, 128. Drug nesjetļiv vijek na svjete bio, ne posluša, jađena mu majka! 4, 58. Nisu marve poplašili vuci, no jađenu samoriše Turci. 5, 18. Jađen Brode, tebi fala mala! 7, 19. Kuku ńima u jađenu staću! 7, 87.

JÂĐENÎK, *m. jadnik.* — *U istoga pisca našega vremena u kojega ima i* jađen *u značeńu: jadan.* Procvijelio momče jađeniče. Osvetn. 6, 62.

JÂĐĒŃE, *n. djelo kojijem se jadi (vidi* 2. jaditi), *jad (vidi* 4. jad). Boga vama, jańičari Turci! jađeńa vam gora u pomoći. Nar. pjes. kras. 1, 75.

JÀER, *m. vasduh, lat.* aër. — *vidi* i jajer. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Izabrani više zemļe u jaeru uzvišeni, laki i svijetli nadrivat će isto sunce. B. Zuzeri 840.

JÀFET, *m.* Japheth, *ime bibličko.* Noe Sema i Jafeta blagoslovi. M. Marulić 70. Ti Jafet, vladaj i brani. F. Glavinić, cvit. XIII. Trim sinom, t. j. Sem, Kam i Jafet, odluči čast. XIII. Jafet treći, kako Mojses piše. M. A. Reļković, sat. K4ᵃ.

JÀFETOV, *adj. koji pripada Jafetu.* Ki od tira Jafetova sina Noema izajdohu. J. Kavańiń 272ᵇ. Jafetovi u Skandinaviju. M. A. Reļković, sat. K7ᵇ.

JÀFTA, *f. ceduļa u kojoj je zabiļešen (n. p. strancu, vojniku, svatu) stan (isporedi* stanovnica), *tur.* jafta, *oglas (što se prilijepi na zid).* — *U naše vrijeme.* Svijem beže jafte iznosio. Nar. pjes. petr. 2, 605. Dok evo ti od grada građane, iznesoše jafte prid svatove. Smailag. meh. 45. Na jafte ih *(svatove)* paša razređuje. Nar. pjesm. hörm. 1, 542. Sve svatove po jaftama baci. 2, 211. Namirio svate po jaftama. 2, 434.

JAFUČIJE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u Jafučiju. Sr. nov. 1871. 474.

JAG, *m. mirisno uļe, mirisna mast, tur.* jag, *mast, uļe.* — *U naše vrijeme.* Dok si mi mlado, svakom si mi drago kô kutija jaga iz ńedara, čim đevojke obrve navlače. Nar. pjes. petr. 1, 70. Jedna nosi od jaga kutiju. 1, 81. Daću ti, draga, kutiju jaga, te navuci tanke obrvice. 1, 137. — *I sastavļeno s* kutija *kao da je jedna riječ.* Iza kite jag-kutiju. 1, 127.

1. **JÂGA**, *f. dem.* Jagoda *(kao ime žensko i životińsko).* — *Akc. se mijeńa u voc.* Jâgo. *a) žensko ime.* — XVII *vijeka.* Doklam biše mlada Jaga, vsakomu je bila draga. P. Vitezović, cvit. 64. — *b) ime krmači.* — *Bastaja, Daruvar.*

2. **JÂGA**, *f. lov, ńem.* jagd. — *U naše vrijeme u Istri.* Sad pasiva tuda kraļev sin ki je bil na jagu došal. Nar. prip. mikul. 15. Dojde kraļev sin i danas napočno tamo na jagu. 16. Ta va gore bil je kraļev sin va jage. 27. Jâga ‚venatio'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. Iftg. 25.

JAGÁČEVINA, *f. ime biļci, vidi* jagočevina. — *U naše vrijeme.* Kad opaze da raste čir, uzmu listić od jagačevine. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 56. Jagačevina, Primula sylvestris. 2, 78. Jagačevina, Primula acaulis Jacq. (Milićević), v. jagačina. B. Šulek, im. 120.

JAGAČINA, *f. vidi* jagačevina. Jagačina, Primula acaulis Jacq. (Srpski arkiv za cjelokupno lekarstvo). B. Šulek, im. 120.

1. **JÀGANAC**, *vidi* jagańac.

2. **JAGANAC**, Jaganca, *m. ime muško (turško?).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A Jaganca turaku buļubašu. Ogled. sr. 72.

JAGÀNČATI, jagànčâm, *pf. dobiti (s mukom).* — *Kaše se i* jagańčati. — *Biće srodno s* jagma, jagmiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Da ja mogu samo, kako tu i tu stvar od ńega jagančati, bome e već neće nikada viđeti'. J. Bogdanović.

JÀGÂNČIĆ, *vidi* jagańčić.

JÀGAŃAC, jâgâńca, *m. muško jagńe i jagńe uopće (gdjeko shvaća kao dem.); u naše vrijeme kod većine naroda upotrebļava se samo plural* jagańci *kao mnošina prema* jagńe *(vidi u Vukovu rječniku).* — *vidi i* jagńe. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* jâgańâcâ. — *Ista je riječ što i* jagńac *(koje vidi), samo što je radi eufonije umetnuto* a *među g i* ń. — *Dosta često od* XVI *vijeka (u starijem primjeru:* aganьcemь. Zak. duš. pam. šaf. 50 *po svoj prilici treba čitati* n *kao* ń) ń *pred* c *ili* č *mijeńa se na* n: jâgânca, jâgâncu, jâgânče *itd., ali u nom. sing. i u gen. pl. ostaje* ń *nepromijeńeno i kod onijeh pisaca što u drugijem oblicima imaju svagda* n, *osim Margitića (u kojega ima i* jagańac) *i Kanišlića koji su po ostalijem oblicima načinili nom. sing.* jâganac (jaganac. Zborn. 48ᵃ. 94ᵇ *može se čitati*

i jagańac; jaganac. I. Akvilini 261 *može biti štamparska pogreška, jer na drugom mjestu ima* jagańac. 271), *što se nahodi i u Bjelostjenčevu i u Voltiǵijinu rječniku.* n *pred* c *ili* č *ne može se reći da je osobina kojega dijalekta ili govora nego je uprav po individualnom izgovarańu (a možebiti samo i pisańu, ortografiji) pojedinijeh pisaca; nalazi se u N. Rańine, Vetranića, Komulovića, Bandulavića, Mrnavića, Posilovića, Margitića, Terzića, Dellabelle, Bačića, Kraljića, Pavlovića, Kneževića, Lastrića, Nenadića, Kanišlića, Pavića, Ant. Kadčića, Matovića, Dobretića, Rapića, Dragićevića (i u naše vrijeme ima* jagance. Nar. pjes. herc. vuk. 255; S. Ljubiša, prip. 175); *i* ń *i* n *nahode se u Kavańina (češće* n) *i u Banovca (češće* ń). — *Rijetki su primjeri bez* j: agańьcemь. Zak. duš. pam. šaf. 50; aganca. I. Kraljić 8, 30; aganče. 65. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (jagańac, jańe ‚agnus'), *u Bjelostjenčevu* (jaganac, v. agnec), *u Voltiǵijinu* (jaganac ‚agnello' ‚lamm'), *u Stulićevu* (‚parvus agnus'), *u Vukovu* (plur. jâgânci ‚die lämmer' ‚agni'). *a) u pravom smislu.* Ovcu s agańьcemь. Zak. duš. pam. šaf. 50. Pod mišcu svoju skupi jagance. N. Rańina 17ᵇ. Vidjeh jaganca. 24ᵇ. Kakoto jagańac krotki koji se vodi na zaklanje. 95ᵃ. U tisuću jagańac pritilijeh. 84ᵇ. Ima biti jagańac bez iskaljanja. 107ᵇ. Da bi izblagovali jaganca. 107ᵇ. Kako krotki jaganac. Zborn. 48ᵃ. Lav kako jagańac slijeđaše blagi red. M. Vetranić 1, 9. Jagance i lave. 1, 44. Priklono staše jak tihi jaganci. M. Vetranić 2, 108. Kozlići, jagańci, kopuni. M. Držić 210. S požudom velikom sam žudio blagovati s vami ovoga jagańca. I. Držić 315. S neizbrojnim jagańcima. G. Palmotić 1, 119. Ovce začińahu jagańce šarovite. M. Radnić 45ᵃ. Ko jaganac na ubijeńe doveden je Jezus bio. I. Akvilini 261. Kako pravedan jagańac na svetilište bit doveden. 271. Isukrst bi prikazan kano jaganac neockvrńeni. S. Margitić, fal. 8. Josip i blažena D. Marija jaganca ne prikazaše. 10. Da se miluje oko ńega kano jaganac oko matere svoje. 31. Blagoslov jaganca. L. Terzić 208. Sa svojimi ki jaganci ukloniše vučje štete. J. Kavańin 92ᵇ. I jagańce pojedaju. 93ᵇ. Ki se oblače kožicami od jaganca. 377ᵇ. Prikazivaše Bogu pravedni Abel naj pretilije juničiće, jagance naj lipše. A. d. Bella, razgov. 54. Sto tisuć jagańaca. I. Đorđić, salt. 197. Blagovańe jaganca. A. Bačić 300. I tada se blagovaše jagańac. 300. Sidi prikrotki jagańac po srid blagih ovčica. M. Lekušić 32. Poslije kako blagovaše jagańca vazmenoga. 32. Koga neće kao krotkoga jagańca gledati. J. Banovac, pripov. 5. Sad je s nama kao mirni jagańac. 27. Kako jedan prikrotki jagańac muči. J. Filipović 1, 87ᵇ. Jaganca blagovati. P. Knežević, muk. 10. Pristoji se da naslidujemo ovčicu koja daje vunu, mliko i jagance. F. Lastrić, od' 218. Jaganca vazmenoga blagovati. test. 101ᵇ. Sada, kako krotki jagańac, on moli otca za grišnike. ned. 9. Dnevi vazmeni ili ti svetkovina od jaganca. 57. Jaganci giňahu. svet. 197ᵃ. Kolje volove i jagańce. V. M. Gučetić 207. Kô jagańac on će biti. A. Boškovićeva 48. Kô jagańac tih i mio. A. Boškovićeva *u* I. M. Mattei 360. Kakono jagańac pravedni na posvetilište poveden. I. A. Nenadić, nauk. 260. S jagancom blagovati prisnike. A. Kanižlić, kam. 505. Jaganac se ima blagovati. 512. Da se jaganac s ovcom prikaže. utoč. 318. Jagańac uskrsńi. E. Pavić, ogl. 109. Kako dakle s ńima jaganca uskršńeg blagova. 605. Ova imade dva roga kano jagańac. 681. Jakno jagańac omučaće. S. Rosa 11ᵃ. Držati jednoga jagańca. And. Kačić, kor. 71. Jagańac vazmeni. Ant. Kadčić 115. Jagańac koga Žudjeli prikazaše. J. Matović 45. Blagovati jaganca. 88. Budući svršena večera jaganca vazmenoga. 190. On ko jagańac miruje. A. Kalić 871. Jagańac prikrotki. Đ. Rapić 55. I kako mladi jaganci poskakivale. 292. Gojit ždribad i jagańce mlade. J. S. Relković 2. Žito jidu i jagańci mladi. 176. Jagańac vazmeni. M. Dragičević 223. Dao bih mu hiljadu ovaca i pod ńima bijele jagańce. Nar. pjes. vuk. 3, 145. I otesmo trides jagańacah, te dadosmo ovcama jagańce. 3, 431. Kao vuci bijele jagańce. 3, 459. Momčić čuva jagance. Nar. pjes. herc. vuk. 255. Krade osobito prasce i jagańce. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 27. Mesari peku jagańce. dan. 2, 109. U djetinstvu sam čuvao jagance. S. Ljubiša, prip. 175. Jal' će kulu porobit hajduci, jal' će moje klat jagańce vuci. Osvetn. 1, 54. Jal' bogalja privest bolesnika, il' dovesti gojena jagańca. 2, 18. — *b) u teologičkom jeziku, mistički je* jagańac (jagańac Božji *ili samo* jagańac) *slika Isusa Hrista, i znači ńega. prvi je uzrok tome u* joann. 1, 29. 36, *za tijem jagńe što su po zakonu žrtvovali Jevreji u različitijem prigodama, a osobito o pashi, vidi i* isai. 53, 7 *i* act. ap. 8, 32 *i dalje, osobito pak* apoc. 5, 6 *i dalje.* Ovo jagańac Božji. N. Rańina 30ᵃ. Dostojan jest jagańac. 199ᵇ. Tako s Božjijem jagańcem ste vi u družbi. N. Dimitrović 27. O pravedni jagańče! A. Gučetić, roz. jez. 187. Ti koji si oni pričisti jagańac. 137. Evo jagańac Boži, evo koji odnima grijehe svijeta. M. Divković, bes. 13ᵇ. Jagańče Boži koji odnimaš grijehe svijeta. M. Divković, nauk. 441—412. Evo jagańac Božji! B. Kašić, rit. 63. Jagańče Božji. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 34. O jagańče Božji. P. Kanavelić, iv. 106. Jagańče Božji! P. Posilović, nasl. 81ᵇ. Evo jagańac Boži. P. Posilović, cvijet. 168. Evo jagańac Boži! 8. Margitić, fal. 32. Evo jaganac Boži! 33. Evo jagańac Boži! K. Magarović 88. U cvijeńu jagańca onega priblagoga spoznavaše sve režańe lava od Jude. B. Zuzeri 95. Prodati onu mnogocinu krv onoga umijenoga jagańca. M. Lekušić 14. Prva misa na kojoj jagańac neoskvrńeni prikaza samoga sebe Bogu. 38. S kolikimi nemilostivimi pogrdami bi naružen i poražen oni jagańac prikrotki. 58. U lica umijenoga aganca i odkupitelja pljuješ. I. Kraljić 8. Podaješ život svitu od tvojega tila svetoga i blagoslovjenoga, aganca u jistinu pričistoga. 30. Planine, padnite svrhu nas, i sakrite nas od obraza sidećega svrhu pristolja i od sržbe jagańca. J. Banovac, razg. 5. A usuđuješ se k trpezi Isukrstovoj pristupiti za primiti Isukrsta jagańca. 55. Isukrst, jagańac neoskvrńeni, prolio je svoju krv za nas odkupiti. 93. Ufativši proklete Žudije onoga jaganca krotkoga. 159. Jagańče Božji! blagosov. 853. Zove se lav slobodni a drugša jagańac krotki. pripov. 258. Daješ život svitu od tvoga svetoga i blaženoga tila, to jest jaganca neoskvrńenoga. B. Pavlović 27. Evo jagańac Boži! F. Lastrić, od' 340. Dostojan jest jagańac primiti kripost. test. 69ᵃ. U krvi ovoga jaganca neockvrńenoga. 113ᵃ. Gospodin Bog svemogući i jagańac. 278ᵃ. Po pristolju Boga i jaganca. 393ᵇ. Zašto se prikazivaše jańe Bogu na posvetilište za pridzlamenovańe prikazańa na križu neoskvrńenoga jaganca. ned. 57. Jagańče Boži koji dižeš grijehe svijeta. I. A. Nenadić, nauk. 248. Prisveto tilo neoskvrńenoga jaganca. A. Kanižlić, kam. 34. Jagańče Božji! fran. 188. Isukrsta jaganca Božjega molimo. bogoljubn. 69. Evo jaganac Božji! 385. Evo, ovo je jagańac Božji. E. Pavić, ogl.

505. Jagańče Božji koji odnimaš grihe svita. F. Matić 106. Neće moć krv neprocijeńena jagańca Božijega rasladit. Đ. Bašić 31. Isukrsta Gospodina našega, tkoji jest pravi jagańac brez skvrne jur prstom ukasan od s. Ivana Krstitela onisim rićma: ‚Evo jagańac Božji, evo tkoji odnosi grihe svita'. Blago turl. 2, 48b. Budući Gospodin pun krotčine i jagańac iste tihosti. Ant. Kadčić 25. Da dostojno Bogu prikaže pričistoga jaganca. 98. Jaganče Božji. M. Dobretić 410. Jagańac ubijen od početka svita. I. Velikanović, uput. 3, 320. Jaganca čista Jesukrsta. J. Matović 52. Ovi će s jagancem boj biti. 516. U krvi jagańca nebeskoga. I. J. P. Lučić, razg. 18. Cića krvi jagańca neoskvrńenoga. 116. Desne Ivanove ruke prst pružit koji je jaganca nebeskoga ukasao. Đ. Rapić 20. Jeste li vi oni koji ste pod poniznim barjakom ovoga jaganca bili? 74. Cića časti i poštovańa koje se pristoji pričistomu jagancu Božjemu. M. Dragićović 146. — *i dio mise u kojemu se govori: ‚Jagańče Božji'.* Na Aganče Božji! I. Kraljić 65. ‚Jagańče Božji' napominje nam *itd.* Blago turl. 2, 254. — *c) jagańac Božji, agnusdei, malo jagńe načińeno od voska što ńeki katolici nose o vratu kao bošak (kod* bošak *nije dobro istumačeno:* bošak, *a) i c) jedno je te isto, t. j. moći ili drugo što se drži kao sveto, n. p. komad papira na kojemu je što napisano iz svetoga pisma ili uopće iz rituala, sašveno u platno ili u kožu te se nosi o vratu; u prvom primjeru iz Kašića* ili *ne znači da su* bošak *i* agnusdei *jedno te isto). vidi:* Jeli stvar učitavjiva nosit jagańca Božjega o vratu, kakono jest običaj zvat ga pri katolicim? Blago turl. 2, 48a. Za tkoji raslog zove se jagańac Božji? — Jer u bilomu vosku, od šta jest složen, nosi upečatjenu priliku jednoga jagańca. — Što slamenuje ovi jagańac? — Isukrsta Gospodina našega. 2, 48b.

JAGAŃAD, *f. vidi* jagńad. — *U Stulićevu rječniku:* ‚magna vis vel copia agnorum'. — *nepousdano.*

JAGAŃAR, *m. čovjek koji čuva i pase jagańce. — U Stulićevu rječniku:* ‚agnorum pastor'. — *nepousdano.*

JAGAŃAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jagańaki. — *nepousdano.*

JAGAŃCA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. jagńica. — *nepousdano.*

JAGAŃCE, *n. dem.* jagńe. — *U Belinu rječniku:* ‚agnelletto e agnellino' ‚agnellus' 58b. — *I u jednoga pisca* XVIII *vijeka može se tako pročitati na jednom mjestu:* Bože, koji za odkupļeńe svita otio si se . . . kako jagance (‚jagancze') neoskvrńeno na posvetilište voditi. B. Pavlović 56. *vidi i kod* jagńece.

JAGAŃČAC, jagańčca, *m. dem.* jagańac. — *U Stulićevu rječniku:* v. jagańac. — *nepousdano.*

JÀGAŃČÂD, *f. coll. vidi* jagańče. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. jagańad.

JAGÀŃČATI, jagàńčâm, *pf. vidi* jagančati.

JÀGÂŃČE, jàgâńčeta, *n. dem.* jagańac. — *Plur.:* jàgańčâd. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. jagańac.

JAGAŃČEŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. jagańad. — *sasma nepousdano.*

JÀGÂŃČEV, *adj. koji pripada jagańcu.* Zlamenjem krvi jagańčeve. B. Kašić, rit. 406. Zlamenja jagańčeva. I. Ančić, svit. XXX. Vrata namasana krvju jagańčevom. M. Radnić 335b. Krvi jagańčeve. S. Rosa 144b.

JÀGÂŃČICA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. jagńica.

JAGÀŃČIĆ, *m. dem.* jagańac. — *Često mj.* ń *stoji* n *(vidi kod* jagańac): jagàńčić. — *Od* XVII *vijeka.*

a. *s* ń. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. jagańac) *i u Vukovu* (plur. jagàńčići, dim. von jagańci). Poslan k meni kako jedan tihi jagańčić. B. Kašić, per. 157. Jagańčić se bez biļega u žeravi živoj spraži. I. Gundulić 170. Uz ovčicu svoju milu mlad jagańčić travu pase. 353. Zapovidje prave ubijat jagańčiće. G. Palmotić 8, 31b. Tih jagańčić. 8, 169a. Tu sveđ pasu razne trave jagańčići, ovce i krave. J. Palmotić 329. Po plandištu jagańčići. I. Đorđić, salt. 391. Jagańčić priklan. usd. 86. Nasrnula si na ńega kako jedoviti vuk na mirnoga jagańčića. Misli. 73. O jagańčići, moji mladunčići. Nar. prip. vrč. 187.

b. *s* n. — *Između rječnika u Mikaļinu* (jagančić, mali jagańac ‚agnellus'), *u Belinu* (jagančić ‚agnelletto e agnellino' ‚agnellus' 58b). Pticam, jagančićem, ribam . . . B. Kašić, nač. 18. Jagančić je on vazmeni. 77. Svega ruda jagančića pasem dragoj, koj me sreća, da sam vječni rob, zapisa. I. Gundulić 140. I toli krat ovce bijele jagančiće (*var.* jagańčiće) kote svoje. 318. Nut' jagančić (*var.* jagańčić) gdi moj veći, igrajući od veseļa. 354. Neki mlada jagančića *(donese).* G. Palmotić 8, 102b. Od dvaju bili jagančića. A. d. Costa 1, 30. Prilikovo ga jagančiću. A. Kalić 278. Krotki jagančića. D. Obradović, sav. 8.

JAGAŃSKI, *adj. koji pripada jagańcima. — U Stulićevu rječniku:* ‚agninus'. — *nije dosta pousdano.*

JAGAR, *m. lovac, ńem.* jäger. — XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima.* Lovci ili tako nazvani jagari. I. Jablanci 195. Prikladni jelenom kê kad jagar tira. M. Kuhačević 122. Učiniti ću vas jagare iliti lovce. Đ. Rapić 254.

JAGARSKI, *adj. koji pripada jagarima.* Poradi ovih jagarskih ļudi. I. Jablanci 195.

JAGAT, *m. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Jagatъ. S. Novaković, pom. 152.

JAGATIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 83. Schem. zagr. 1875. 213.

JÀGAZ, *m. vidi* jagra. — *U naše vrijeme u Bosni.* A uzjaha debela jagaza. Nar. pjes. juk. 610. Dok je moga gazde i ńegova jagaza, ja ne mogu biti gladan. Nar. prip. bos. 1, 3. Zar si mi jagaza učurisao? 1, 3. Suńo mu doneše nove haļine i koňa jagaza. 1, 13.

JAGETA, *m. (ili f.?) ime muško (ili žensko?). — isporedi* Jagetić. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 113.

JAGETIĆ, *m. prezime (po ocu Jageti).* — XV *vijeka.* Mikula Jagetić. Mon. croat. 320. (1465).

JAGETIĆI, *m. pl. zaselak u Hrvatskoj u kotaru novskom.* Razdijeļ. 47.

JAGI, *m. (?) pl. vidi* gomoļak *i* gomoļika, *b). — U rukopisu prošloga vijeka iz starije knige.* Jagi, tartuffi (Anselmo da Canali), Tuber cibarium Sibth. B. Šulek, im. 120. — *nije dosta pousdano.*

JÀGICA, *f.*

a. *ime žensko. radi prvoga primjera vidi* Jańa, *u drugome može biti isto, a može biti i hyp.* Jagoda. Jagica ali Jańe il' ti Jagńa. I. Ančić, svit. 217. Našoj robiňi Jagici. Starine. 1, 111. *(oko* 1664).

b. *ime ovci (hyp.* jagoda). *u Bruvnu.*

JÀGIČIN, *adj. koji pripada Jagici.* Za Jagičinu glavu. Starine. 11, 111. *(oko* 1664).

JÁGIĆ, *m. presime (od* Jaga). — *Od* XVI *vijeka.* Martin Jagić. Mon. croat. 325. (1552). — *U naše vrijeme i u Hrvatskoj* (Vatroslav Jagić); A. Jagić. Schem. zagr. 1875. 262. *i u Bosni.* Schem. bosn. 1864. XXVII.

JAGIŃAC, Jagińca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva na Jagińcu. Sr. nov. 1875. 411.

JAGITA, *m. (ili f.?) ime muško (ili žensko?).* — *isporedi* Jageta. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 118.

JAGIZATI, jagižem, *impf.* micati se tamo amo. M. Pavlinović. — *isporedi* jangizati.

1. JÀGLA, *f. vidi* igla. — *Samo kod čakavaca.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚acus'). Ki nauk mogu dat krosna i jagla i ruka. H. Lucić 287. Sve toj a bres muke, i sve čto bi htila, hitrost tvoje ruke jaglom bi stvorila. 288. Koji *(mih)* ako jednom jaglom probodeš nije veće nadut. F. Vrančić, živ. 80. Kada šiješ, za iglom ti gre konac, i jagla učini misto koncu. Nauk brn. 5b. Ta jaglu provira. Đ. Baraković, jar. 27. — *u ova dva primjera stoji metaforički, ali nije dosta jasan smisao:* Vila od Parnasa rači te slaviti, Jurju diko naša, u svem plemeniti, želi t' postaviti krunu od javora, ako ć ostaviti jagle razgovora, nećeš prigovora podnosit rad toga, nego l' dogovora priplemenitoga. A. Justinijanović *u* Đ. Baraković, vil. 363—364. — *(Baraković odgovara:)* . . . ako ć mi priseći hranu mi dat osob, zač moreš hoteći, a ja te slideći jaglu ću ostavit, obitam dil veći tve slave proslavit. 364.

2. JÁGLA, *f. kukuruzovo srno što je puklo kod kokańa.* — *Nepoznata postańa (moglo bi biti srodno s* jagoda, *isporedi* jaglac, jaglika *itd.).* — *U Vukovu rječniku:* ‚ein durch braten geborstenes korn kukuruz' ‚granum zeae tostione diruptum', cf. kokica.

3. JAGLA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 118.

JÀGLAC, *m. ime nekom cvijetu.* — *isporedi* jaglika. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide jagovčina *s dodatkom da se govori u Barańi).* Odmah jaglac u šumarku sine. J. S. Reļković 107. Jaglac, rum. agliš, rus. яглo (lappago), 1. Primula acaulis Jacq. (Pavić); 2. Primula veris L. (Vuk, Barańa, Spļet, Sabļar). B. Šulek, im. 120. Jaglac, nekakav žuti cvijet, koji vrlo rano po grmovima u proļeće iscvjeta; djeca ga sa ostalijem cvijećem na Lazarevu subotu u veče beru i pro noći u vodi drže, te se na cvijetnu nedeļu rano š ńime umivaju, i upletena na drenovijem grančicama nose na jutreńu cvijetne nedeļe na osvećeńe; i od ńega vijence pletu, i te vijence naj više na čelńake bacaju'. J. Bogdanović.

JÀGLAK, *m. u Vukovu rječniku:* vide jagluk *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme:* I jaglake na ńih omrčio.

JAGLAVĻEŃE, *n. u Voltiģijinu rječniku:* ‚conclusione, chiusa' ‚schluss'. — *Jamačno je pisac gdje slo pročitao riječ* zaglavļeńe.

JAGLE, *f. pl. vidi* jagli. Jagle, kaša. u Posavini. F. Hefele.

JAGLEDNICA, *f. u Danićićevu rječniku:* Jagleďnica, blizu Prizrena kao da je planina: meća je selu Ļubižńi crkve arhanđelove u Prizrenu bila ‚Jaglednica i kako pohodii Jaglednica nis poļe i staje se s Posuđomь' (Glasnik. 15, 273). ‚među Posuđomь i Jaglednicomь' (273). selu je Posuđu išla meća ‚otь Jaglednice, kako isteče Jaglednica, i nizь Jagleďnicu kako upada do meće srьbičьke' (274). selu je Selčanima išla meća ‚pravo u Jaglednicu' (303). ona kao da je grješkom jedan put napisana u poznijem prijepisu ‚Ogleďnica' koju vidi.

JÀGLEN, *adj. koji pripada jagli (vidi* 1. jagla). Da kamilija ulize u jaglene uši. Nauk brn. 52b.

JÀGLI (jágli), *m. pl. prosena kaša.* — *U Hrvatskoj i u Istri.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (jagli, prosena kaša ‚puls miliacea candida, pifa') *i u Voltiģijinu* (‚miglio spelato' ‚gries'). Jàgli, puls setariae, gen. jagâl. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 17. Jägll, puls setariae, gen. jägâl. 28. Jagle, jagli, slov. i jagliči, jegliči, češ. jahly, poļ. jagły, luž. jagi, jały, jahva (ostupano proso), rus. ячмень (Lichen), milium (Belostenec), Panicum miliaceum L. B. Šulek, im. 120.

1. JÀGLICA, *f. dem.* 1. jagla. — *Samo u osobitijem značeńima.*

a. *vidi* iglica, b. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Iglica ili jaglica (u Makarskoj), angusigola. L. Zore, rib. ark. 10, 341. Jaglica, Bellone acus Risso. Đ. Kolombatović, pesci. 21.

b. *ime biļkama.* — *isporedi* iglica, c, *i* jaglika. — *Od* XVII *vijeka.* Obajdoh dobar kus otočne glavice, jeda bih naša' bus zelene travice, svińaka, jaglice . . . Đ. Baraković, vil. 331. Jaglica, rus. яглица (Aegopodium podagraria), caucalide (Anselmo da Canali), hipposelinum (Stulli), 1. Caucalis platycarpos L. (Petter); 2. Orlaya grandiflora Hoffm. (Alschinger); 3. Erodium cicutarium Herit. (Visiani), v. iglica; 4. Narcissus poëticus L. (Visiani); 5. Primula suaveolens Bert. (Lambl), v. jaglika. B. Šulek, im. 120.

2. JÀGLICA, *f. dem.* 2. jagla. Jaglica (kokica kad se koka kukuruz). S. Novaković, nar. zag. 72. Jaglica ‚geröstete kukuruzkörner'. V. Ilić *iz Srbije.*

JAGLIČE, *n. (?) selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 120.

JAGLIČIĆ, *m. presime.* Tu prebiše, dragi pobratime . . . Jagličića za Mićunovića. Pjev. crn. 23b. Ogled. sr. 56. Jagličića za Tomanovića. Ogled. sr. 72.

JÀGLIĆI, *m. pl. dem.* jagli. — *U naše vrijeme u Istri.* Jaglići, dim. jagli, puls setariae, gen. jaglîć. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 38.

JÀGLIKA, *f. može biti da postaje od* 1. jagla *ili od* jagoda. — *isporedi* jaglac, jaglika, jagočevina. — *Između rječnika u Vukovu* (1. vide jagočevina *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* 2. ‚frauenname' ‚nomen feminae'. 3. u zagoneci, cf. kukrica).

a. *ime biļkama.* Jaglika, rus. яглo (Lappago racemosa), 1. Primula acaulis Jacq. (Gospić); 2. Primula suaveolens Bert. (Pančić, Vodopić, Lambl); 3. Primula veris L. (Vuk, Sabļar); 4. Narcissus poëticus L. (Lambl, Sabļar Perast), v. jaglica. B. Šulek, im. 120.

b. *u zagoneci (grozd), vaļa da se misli na* jagoda. — *isporedi* jagļika. Majka kukrica, otac jaglika *(štamparskom griješkom* jaklika), dječica manita (čokot, grozd i vino iliti rakija). Nar. zag. vuk, rječn. *kod* kukrica. Mati jaglika, djeca manita. Bos. vila. 1890. 214.

c. *ime žensko.* — *Od prije našega vremena.* Jaglika. S. Novaković, pom. 118. Od Jaglike Muškobane. *u* Pjev. crn. 181a.

JÀGLIKOV, *adj. o gori na kojoj rastu jaglike (vidi* jaglika, a). — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Jedno gora jaglikova, drugo gora brštanova, treće gora kupjenova. Nar. pjes. herc. vuk. 334.

JÀGLIKOVAC, Jàglikôvca, *m. ime gori.* — *isporedi* jaglikov. Jaglikovac (Jaglikovački kamen) *vrh Suhe Planine u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 2.

JÀGLIKOVAČKÎ, *adj. vidi* Jaglikovac.

JÀGLIKOVINA, *f. ime bilci.* — *isporedi* jaglika. Jaglikovina, bellidis (Vujičić), Bellis perennis L. B. Šulek, im. 120.

JAGLOKA, *f. ime budiji, ćurci. u Daruvaru.*

JAGLUČICA, *f. nejasna riječ u narodnoj pjesmi našega vremena.* — *vidi* jagluk i jaglučić. U dvorima đevojčica b'jele dvore motijaše igličicom jaglučicom. Nar. pjes. herc. vuk. 273.

JÀGLUČIĆ, *m. dem.* jagluk. — *U Vukovu rječniku.*

JÀGLUK, *m. veseni (obično svileni) ubrusac, rubac što se pri sebi nosi za utiranje znoja itd., tur.* jaglyk. — *isporedi* jaglak. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚ein gesticktes schweisstuch' ‚sudarium (acu pictum)'. Na jednoj se vodi umivali, o jedan se jagluk otirali. Nar. pjes. vuk. 1, 266. Umori se, oznoji se; pak se maši u ńedarca, te izvadi svilen jagluk, utr sebe, pa djevojku; pak djevojci jagluk dade: ‚Naj ti, dušo, svilen jagluk, oper' mi ga, ub'jel' mi ga'. 1, 391—392. Istrunu mi jagluk i marama: u marami grožđe odnoseći, a jaglukom suze utirući. 1, 441. Pa ga briše svilenim jaglukom. 3, 496. Iz ńedara jagluk izvadila. Pjev. crn. 10b. Mahati će bule jaglucima. 128a. Sinoć sam ti dolazio, alov jagluk izgubio. Nar. pjes. u M. Đ. Milićević, kraj. srb. 144. Izvadila jagluk srmom vezen. Bos. vila. 1888. 119. — *U jagluk se može i samotati nešto što se nosi.* Pa ih zavi u svileni jagluk. Nar. pjes. vuk. 2, 241. Zavi komat u vezeni jagluk. 2, 285. Arapove oči izvadio, oči zavi u tanka jagluka. 2, 468. Pa izbroji hiljadu dukata, u zlatan ih jagluk zaveznje. Nar. pjesm. hörm. 1, 558. *tako je i ovo:* Po jagluka slomila igala. Nar. pjes. herc. vuk. 4. — *Nosi se i kao ruho.* Vije l' mu se jagluk na ramenu, kojino sam tri godine vezla? Nar. pjes. vuk. 1, 264. Ona snimi svilena jagluka. 3, 360. Pa ga pokri srmali košuljom, a po glavi zlaćenim jaglukom. 3, 495. — *Pošto je skupa stvar, često se daruje (n. p. kod svadbe).* Jel' ti druga vezen jagluk dala? Nar. pjes. vuk. 1, 196. Da mi oče dever biti, dala bi mu zlatan jagluk. 1, 358. Divne bih mu ponijela dare: tri jagluka, tanka boščaluka. 1, 384. Sve svatove redom darivao, kog jaglukom, koga boščalukom. 2, 517. Nekom jagluk, a nekom boščaluk. Nar. pjes. petr. 2, 669. Dade ńemu vezena jagluka. Nar. blag. mehm. beg kap. 340.

JÀGLÛN, jaglúna, *m. vidi* iglun. — Jaglun, Histiophorus belone. Đ. Kolombatović, pesci. 11.

JAGLJEŃAK, *m.* kamen zrnat, obično gorńak u mlinu. u Posavini. F. Hefele. — *Radi postańa vidi* jagli.

JÀGLJIKA, *f. vidi* jaglika, b. Otac im kukljica, mati im jaglika, đeca im manita. Nar. zag. nov. 117.

1. JÀGMA, *f. tur.* jagma, *plijen, plijeńenje.* — *Akc. se mijeńa u acc. sing.* jàgmu i *u voc. sing.* jàgmo. — *Od* XVI *vijeka (vidi* b), *često i kod Čakavaca, a čuje se i kod Slovenaca; između rječnika u Bjelostjenčevu* (jagma, jagmeńe, sila, usilnost, nahrupa ‚impressio, irruptio, impetus'. 2. jagma nagla i nenadeana ‚impetus improvisus, insultus inopinatus'), *u Voltiģijinu* (‚empito, irruzione, attacco' ‚anfall'), *u Stulićevu* (‚renixus, adversus conatus, obstaculum'), *u Vukovu:* nȁ jagmu ‚reissend (geht die waare ab)' ‚raptim (vendidi)'.

a. praeda, *plijen, plijeńenje.* — *U rukopisu* XVIII *vijeka (prepisanu iz starije knige).* Trgovac ki se nađe u kom selu, na prvo da suveni onom robom, ka je za trg, svoje selo, i suveniv selo, vanjane; inako učiniv, da mu je oni trg za jagmu općeno. Stat. poj. ark. 5, 307.

b. impetus, *navala, juriš.* Rvanja i velike sȇlne jagme ńu *(crkvu)* ne prêmogu. Š. Budinić, sum. 50b. Crkva rvanji i jagmama rvana, jagmovana bila bi. 156b. Novimi jagmami juriš ponovišo ... Kozake jagmom prodirući ... I. T. Mrnavić, osm. 51. Turkom jagmu dašo. 53. Gradu jagmu dašo. B. Krnarutić 34. Naši tu jagmu odbiše. 35. Lumbarde sve krcajte, tero Malti jagmu dajte. I. Zanotti, skaz. 5. Svakčas mi jagmu daju. 8. Trinadestekrat šturmu, juriš oli jagmu dajući im. P. Vitezović, kron. 140. Nikoliko sil i jagmi čineći. 174.

c. turba, *kad se svjetina oko čega tiska i hoće da ono grabi, te i jedno drugome grabi i na silu otimlje.* Novac se u ruku iz ruke kotura, jagma je u puku. A. Kanižlić, rož. 75. I jagma se na dvi strane oko snaše činit stane. V. Došen 100b. Tu se jagma čini, gule kike. 166a. Za misto se jagma čini. 154b. Kad se tako kao na jagmu živi. J. S. Rejković 15. — *U naše vrijeme* nȁ jagmu *staji adverbijalno, te znači (n. p. kod prodaje kakvijeh stvari) da se ljudi oko onoga grabe ko će prije kupiti (vidi u Vukovu rječniku).* Ode na jagmu kao alva. (kad se što brzo rasproda). Nar. posl. vuk. 283. Prodao (na jagmu) kao alvu. 268. I da se lovina dariva na jagmu. M. Pavlinović, razl. spis. 384.

2. JAGMA, *f. selo u Slavoniji u kotaru pakračkom.* Razdijelj. 127.

JAGMATI, jagmam, *impf. (?) postaje od* 1. jagma. — *isporedi* jagmiti.

a. *navaljivati na što (objekat).* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Stane otidoše ńihove jagmati. I. T. Mrnavić, osm. 127.

b. *grabiti.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ki i bezstidno svim jagmaše čas i pratež. J. Kavańin 229a.

JAGMILO, *n.* pritornik. M. Pavlinović.

JÀGMITI, jàgmîm, *impf. postaje od* 1. jagma *nastavkom* i. — *isporedi* jagmati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* jagmímo, jagmíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* jȁgmî, *u part. praet. pass.* jȁgmljen. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚acchiappare, pigliar all' improviso e con forza' ‚arripio' ‚propriamente significa in competenza con uno o più prendere una cosa' 15b), *u Bjelostjenčevu* (jagmim, silum jemljem, grabim ‚dirripio, depopulor, spolio, in diversas partes rapio'. 2. jagmim neprestance ‚impetu continenti peto, impressione continua irrumpo'. 3. jagmim, navaljujem, navudiram ‚adorior, invado, facio impressionem, irrumpo, irruptionem facio, aggredior', v. nadpadam), *u Stulićevu* (‚resistere, obsistere, arripere'), *u Vukovu* (‚sich um etwas reissen' ‚rapio').

1. *aktivno.*

a. impetum facere, aggredi, *navaljivati, nasrtati. a) kad je objekat grad, mjesto, znači što i* jurišati. Kada stotinom lit sam grad Beč jagmimo.

I. T. Mrnavić, osm. 90. Na Siget navali, jagmi ga i mori. B. Krnarutić 82. Pride u porat sva armata vojske k Malti, pak na vrata, jer ju jagmit tako jaše. I. Zanotti, skaz. 6. Hod' da Malti damo pomoć koju jagme. 12. Huzrem beg bosanski i Murat beg kliški Zrin grad jagmiše, da ne mogoše ga uzeti. P. Vitezović, kron. 143. Tokaj grad Turci i Tatari jagmiše velikom silom; Jakob Rominger obrani i obdrža grad. 155. — *b) kad je objekat čeljade, znači: nasrtati, pa i progoniti.* Od svuda nasrtajuć i silom ga jagmeć. A. Georgiceo, pril. 16. Jagme mene, ter me obtiču. I. Zanotti, skaz. 9.

b. auferre, *grabiti.* Koji jagme stvari crikvene. M. Bijanković 100. I jagmi što je tuje. J. Kavanin 54b. Uzdignuti glavom gori *(vragovi)* uzdržite veličanstvo, nek vas jadna misao mori, da jagmite još božanstvo. 423b. Koji istiskuju pineze i jagme dobra crkvena za zločinstva žaknov. Ant. Kadčić 297. Glasovito crno more, svih sultana desno krilo, list rosjanske jagmi goro. J. Krmpotić, kat. 84. — *U metaforičkom ili u prenesenom smislu.* Djavao jagmi riječ Božju od srca. S. Margitić, fal. 178. A ti sada jagmi vrime prvo. J. S. Reljković 186. Tu kopriva misto jagmi travi. 204. Vrime za žetvu valja suho jagmiti. 302. Vrijeme jagmi istinu, da je zakloni od nenavidosti. M. Pavlinović, rad. 66. Stražani bi jagmili bježańa. Osvetn. 6, 75.

2. *sa* se. — *Između rječnika u Voltigijinu* (‚fare impeto, cogliere in competenza, acchiappare' ‚um etwas raufen'), *u Vukovu* (oko šta ‚sich drängen, reissen um etwas' ‚rapio, diripio, emo, distraho certatim').

a. *recipročno, grabiti se među sobom.* Svit jagmeći se raznese nosila. A. Kanižlić, kam. 375. Onda s' počne vojska vsa skupa jagmiti. Jačke. 210. Kad umri Domogoj, sinovi mu se staše jagmiti među sobom. M. Pavlinović, razg. 84. — *Kad je izrečeno radi čega se jagme, može stajati u acc. s prijedlogom* za: Za krunu se počmu jagmiti. A. Kanižlić, kam. 440. Po deset se za jednu jagmeći. J. S. Reljković 186. *ili u instr. s prijedlogom* za: Sad kokoši za gńizdi jagme se. J. S. Reljković 196. Posli jagmit za poslom se neće. 440. *ili u loc. s prijedlogom* o: Koje o ńem ne jagme se rade. J. S. Reljković 424. I djeca se ob okomku jagme. M. Pavlinović, razl. spis. 210.

b. *refleksivno, truditi se i rvati se da se ugrabi ili uopće dobije.* Što se ńemu za bolje kaže za tim se svom snagom jagmi. J. Rajić, pouč. 1, 146. Sad se jagmi, kada puta ima. J. S. Reljković 381. Svaki se jagmi na čestiti soj. M. P. Šapčanin 1, 85.

JAGMÍVATI, jàgmîvâm, *impf. iterativno prema* jagmiti. — *isporedi* jagmovati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* jagmivati, jagmivam, freq. *uz* jagmiti.

JÀGMLĘ̂ŃE, *n. djelo kojijem ko jagmi ili se jagmi.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jagmeńe *kod* jagma, *i u Voltigijinu:* jagmeńe *uz* jagma.

JAGMÒVATI, jàgmujêm, *impf. vidi* jagmiti, 1, a, *b).* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka u kojega ima i pasivni oblik.* Vêhri progońenja eretêčaskoga rvu, biju i jagmuju crkvu. Š. Budinić, sum. 58b. Crkva rvanji i jagmama rvana jagmovana i bêna bêla bi. 152b.

JÀGN-, *vidi* jagń-.

JAGNETIĆ, *m. (može se čitati i* Jagńetić), *prezime.* — XV *vijeka.* Ivana Jagnetića. Mon. croat. 86. (1459).

JAGNEŽIĆ, *m. (može se čitati i* Jagńežić), *prezime.* — XV *vijeka.* Vaļak Jagnežić. Mon. croat. 86. (1459).

JÀGNIČÂR, *m. vidi* jańičar. — *U Stulićevu rječniku:* ‚gianizzero, soldato della milizia turchesca' ‚(miles apud Turcas notus)'. — *Po svoj prilici Stulli je gdje slo pročitao riječ* jańičar *u starijoj ortografiji u kojoj* gn *glasi kao* ń. — *isporedi* jagńićar.

JAGNIJA, *f. (može se čitati i* Jagńija), *ime žensko, vidi* Jańa. — *Prije našega vremena.* Jagnija. S. Novaković, pom. 118. — *vidi i* Jagnijin.

JAGNIJIN, *adj. (može se čitati i* Jagńijin) *koji pripada Jagniji (ili Jagńiji).* — *Na jednom mjestu* XV *vijeka gdje se ne zna jeli* Jagnija (Jagńija) *muško ili žensko ime.* Petar sin Jagnijin. Mon. croat. 77. (1451).

JAGNIK, *m. samo u Voltigijinu rječniku:* jagnik, jańčić ‚agnellino, agnelletto' ‚lämmchen'.

JAGNITA, *f. (može se čitati i* Jagńita) Agnes, *ime žensko, isporedi* Jańeta. — *Prije našega vremena.* Jagnita. S. Novaković, pom. 118.

JAGŃA, *f. vidi* Jańa. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Jagica ali Jańe il'ti Jagńa. I. Ančić, svitl. 217.

JÀGŃAC, *m. radi značeńa vidi* jagańac. — *Drugo* -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь. — *Postaje od osnove, što je i kod* jagńe, *nastavkom* ьсь. — *U oblicima* agnьсь *i* jagnьсь *praslavenska je riječ, isporedi stslov.* agnьсь *i* jagnьсь, *rus.* ягнецъ, *češ.* jehnec. — *U našemu jeziku dok je* ь *začińavalo slog za sebe, oblici su bili* jagńьc, jagńьca *itd. (radi* ń *vidi kod* jagńe); *kasnije se* ь *u nom. sing. i u gen. pl. promijenilo na* a *po općem pravilu, a u ostalijem je padežima ostala osnova* jagńc-, *ali pošto su oblici kao* jagńca, jagńcu *itd. teški za izgovarańe, ili se* ь *promijenilo na* a: jagńaca, jagńacu *itd., ili se umetlo* a *među* g *i* ń: jagańca, jagańcu *itd., pa je od takovijeh oblika postao kasnije i nom. sing.* jagańac *(vidi), ili je* g *ispred* ń *ispalo:* jańca, jańcu *itd., pa po tome i u nom. sing.* jańac *(vidi). po analogiji prema ovome valja da je ispalo* g *i u* jagńe *i u riječima što iz ovoga postaju.* — *Gdjegdje ima primjera bez* j, *vidi dalje (i kod* jagańac). — *Nom. sing. naj češće se nalazi, između rječnika u Voltigijinu* (‚agnello' ‚lamm') *i u Stulićevu* (v. jagańac). *i u Daničićevu rječniku ima* agnьсь *(ili* agńьсь), *ali jedini primjer što dovodi pripada pod* agańac *(vidi prvi primjer kod* jagańac, *a)).* Kako ovca na zakoļonije veden bê i kako agńac prêd rêgućimi bezglasan. Pril. jag. ark. 9, 102. (1468). Jagńac duhovni Isukrst ki svita pograbi grihe. F. Glavinić, cvit. 43a. Evo jagńac Božji! F. Glavinić, cvit. 299a. Ovo agńac Božji! 388b. Sad je vuk, sad jagńac. M. Kuhačević 35. — *Ređi su primjeri za ostale padeže, tako s* ь: 100 ovьсь sь jagnьci *(može se čitati i* jagńci). Deč. hris. 12. 4 sta ovьсь sь jagnьci *(ili* jagńci). 64. — *s* a: Po jideniju agńaca. Naručn. 3b. Agńaca Božjega, Jezuša dragoga. Jačke. 273.

JÀGŃÂD, *f. coll. jagańci (kao množina od* jagńe). — *Govori se s* g *i bez* g: jâńâd. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod b)).* — *Između rječnika u Stulićevu* (jagńad, v. jagańad) *i u Vukovu* (jagńad *i* jańad ‚junge lämmer', vide jagańci). *a) s g.* Otkud ću im jagńad pripuštiti! Nar. pjes. vuk. 3, 431. Zaklaše mi četrest jagńadi. 4, 38. Stoji bleka ovce i jagńadi. 4, 401. Odvajaju ovce od jagńadi. Pjev. crn. 244b. Tolika sila mladića u jagńad se prometnula. Nar. prip. vuk. 127. U kojoj su bila zatvorena jagńad. Nar. prip. vrč. 187.

Ostaše nam jagńad bez ovaca. V. Bogišić, zborn. 492. Dvoje jagńadi i dvoje kozladi. V. Vrčević, nis. 337. — *b) bez g.* Kako se mlada jańad prirańuje. J. S. Rejković 97. Mlada jańad koja jisti uči. 97. Stvore se u dvoje lijepe jańadi... Počme pitati po dvoru, čija su jańad? Nar. prip. bos. 1, 5. Nemamo osim ono četvero jańadi. 1, 91.

JAGŃAR, *m. u Stulićevu rječniku:* v. jagńetar. — *nepouzdano.*

JAGŃATINA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. jagńevina. — *nepouzdano.*

JÀGŃE, jàgńeta, *n.* agnus, *mladi ovan, mlada ovca.* — -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę, *a možebiti i* ń *mj. ńegdašńega* n. — *Riječ je praslavenska u obliku* agnę (agnen) *od osnove* agnęt (agnent); *isporedi stslov.* agnę *i* jagnę, *rus.* ягня, *češ.* jehně, *pol.* jagnię. *u našemu jeziku stoji* ń *(isporedi* gnoj *i* gńoj, gnusan *i* gńusan), *i to već od prvoga doba, te u ćirilovskijem i glagolskijem spomenicima treba čitati* n *kao* ń *(ali može biti da kod kojega pisca treba čitati* n *po crkvenom jeziku); j se izgovaralo ispred* a *možebiti djelomice već u praslavensko doba, u starijih pisaca (samo u crkvenom jeziku:* Domentijan[a] 52. 25; Danilo 276) *ima i u našem jeziku primjera bez* j, *ali su rijetki.* — *Osnova je indoevropska (samo u Evropi)* agun, *isporedi grč.* ἀμνός *(mj.* ἀβνός), *lat.* agnus, *staroir.* uan. — *Po oblicima riječi* jagńac *(vidi) ispada često* g *i kod ove riječi:* jàńe, jàńeta, *i to od* XVI *vijeka.* — *Nema množine; kao množina upotrebljava se* jagńad *(vidi) ili* jagańci *(vidi kod* jagańac). — *dvojina je* jagńeta *ili* jàńeta (F. Glavinić, cvit. 245[b]), *u crkvenom jeziku* jagneti *(ili* jagńeti). Deč. hris. 56. — XIV *vijeka, ali u knigama pisanima crkvenijem jezikom, ima za instr. sing. stariji oblik* jagnetemь *(ili* jagńetemь). Deč. hris. 62; jagńetemь. Mon. serb. 98. (1330). Glasnik. 15, 310. (1348?). — *Između rječnika u Mikaljinu* (jańe), *u Belinu* (jańe ‚agnello' ‚agnus' 58[b]), *u Bjelostjenčevu* (jańe), *u Jambrešićevu* (jańe), *u Voltigijinu* (jagńe *uz* jagńac; jańe ‚agnello' ‚lamm'), *u Stulićevu* (jagńe *i* jańe, v. jagańac), *u Vukovu* (jagńe *i* jańe ‚das lamm' ‚agnus'), *u Daničićevu* (jagńe ‚agnus'). *a) u pravom smislu.* Kъto ovce pasu, da uzimaju na Đeorđijevъ dьnь ovьcu sъ jagńetomь. Mon. serb. 98. (1330). 2 ovьna i 2 jagneti *(može se čitati i* jagńeti). Deč. hris. 56. Ovьcu sъ jagnetemь *(ili* jagńetemь). 62. Da daju otь petьdesetь ovcu sъ jagńetemь a drugu jalovu i s runy. Glasnik. 15, 310. (1348?). Posla Abram sina Izaka da dovede jagne *(ili* jagńe). Pril. jag. ark. 9, 87. (1520). I oni vučić veli: ‚Kozle i jagńe *(ili* jagńe)'. 147. Te sam jagńe ranio. Nar. pjes. vuk. 1, 131. Jagńe sam klala, te sam krvava. 1, 216. I jagńeta prije premaleća. 1, 285. Vala mu dati jagńe pečeno. 1, 385. N'jesam jagńe da me zakoljete. 1, 398. Provrže se crnijem jagńetom. 2, 21. Kolik' jagńe od pola godine. 2, 249. Zaspa Jovo kako jagńe ludo. 3, 105. Umiljato jagńe i dvije ovce pose. Umiljeno jagńe dvije ovce doji. Nar. posl. vuk. 333. Na Đurđev dan svaki gleda da zakolje jagńe. Vuk, živ. 28. A jagńe ili jare da vam bude zdravo, muško, od godine. Đ. Daničić, 2mojs. 12, 5. Svako magare prvenče otkupi jagńetom ili jaretom. 13, 13. — *bez g.* Jest pripravio jańe menje dati jesti. Zborn. 40[a]. Predajući kako jańe blizu vuka. Đ. Baraković, vil. 169. Tako jańe s majkom teče, čim potribu ima od hrane. I. Ivanišević 156. Izgubljeno jańe. P. Posilović, nasl. 149[b]. Malahno jańe. A. Vitaljić, ist. 456. Jańe se striže. J. Filipović 8, 266[b]. Zašto se prikazivaše jańe Bogu na posvetilište. F. Lastrić, ned. 57. Da priprave jańe. 264. Pečeno jańe. A. Kanižlić, kam. 496. Naredi da svaki pučanin ńemu posveti jańe. E. Pavić, ogl. 109. I jańeta prije premaljetja. Nar. pjes. vuk. 1, 286. Jeli veće jańe za zaklańe? 3, 373. Jańe peci, a tuku pirjani. 4, 104. Pojala je četiri ovce z jańeti. Nar. pjes istr. 3, 9. — *često se ispoređuje čeljade (a i životińa) s jagńetom radi mirnoće, krotkosti, nedušnosti.* Jako agne *(ili* agńe) nezlobivo poteče vь slědъ jego. Danilo 276. Mučen bi i zlostavljen, ali ne otvori usta svojih; kao jagńe na zaklańe vođen bi. Đ. Daničić, isai. 53, 7. — *bez g.* Kako jedno jagńe ukroti se. F. Glavinić, cvit. 189[b]. Miran kano jańe. S. Margitić, fal. 56. Pravedan kao jańe bez grijeha. Pisanica. 16. Kako jańe Isus staše. P. Knežević, muk. 34. Kako jańe krotak. F. Lastrić, ned. 317. Mirna i krotka kako jańe. I. J. P. Lučić, doct. 28. — *b) u teologičkom jeziku. aa)* jagńe *kao i* ovca *kaže se o čeljadetu ili duši (prema Bogu = pastiru).* Obrête tu ljubimoje svoje agńe Hristomь nabêlêženoje. Domentijan[a] 52. Agńe že Hristovo kь pastyru svojemu Hristu vьpijaaše. 125. — *bb) vidi* jagańac, *b).* Nasred prijestola i četiri' životińe, i posred starješina jagńe stajaše kao zaklano. Vuk, otkriv. 5, 6. Dostojno je jagńe zaklano da primi silu i bogastvo... 5, 12. — *bez g.* Ne znaš li da je Isukrst jańe dobre odkupljujući? F. Lastrić, ned. 43. — *c) kaže se čeljadetu od mila.* Pospavaj, jagńe, kod mene. Nar. pjes. vuk. 1, 346. Jagńe moje, Rade nejmare! 2, 207. — *bez g.* O Tadija, moje jańe drago! Nar. pjes. kras. 1, 42. O Dejane, moje jańe drago! 1, 57.

JÀGŃECE, *n. dem.* jagńe. — *isporedi* jagańce. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Koliko da pravi jagńece tiho toj. M. Vetranić 1, 154.

JÀGŃEČCE, *vidi* jagńešce.

JÀGŃEĆÎ, *adj. koji pripada jagńetu, jagńadi.* — *Radi oblika bez g:* jàńećî, *vidi kod* jagńe. — *Postaje od osnove* jagńet *nastavkom* (i)j, *te se* t *mijeńa na* ć, *ali ima i nesažetijeh oblika, n. p.* kože jańetije. I. Ančić, svit. 68, *i prošloga vijeka:* jańetiju. F. Lastrić, od' 251; jagńetju. I. J. P. Lučić, razg. 85; *i u naše vrijeme ima u pjesmi radi stiha* jańećije. Nar. pjes. hörm. 1, 336 *(vidi i u Mikaljinu i u Stulićevu rječniku). — Između rječnika u Mikaljinu:* jańetje *(sic),* od jańeta ‚agninus', *a kod koža ima* jańetja, *u Bjelostjenčevu* (jańeći, jančev ‚agninus'), *u Voltigijinu* (jańeći, v. jančev), *u Stulićevu* (jagńetiji *i griješkom* jańeći, *vidi* jagański), *u Vukovu* (jagńeći *i* jańeći ‚lamm-' ‚agni'), *u Daničićevu* (jagńeći ‚agninus' *s primjerom:* Pljuću koziju ili jagńeću polagaj na ranu. III. jahrb. bd. 53. anz. bl. 116). U nakazi imajućoj kožu jagńetju svrhu sebe. I. J. P. Lučić, razg. 85. Više je jagńećih koža na pazaru nego ovčijih. Nar. posl. vuk. 86. Pod jagńećom kožom mnogo puta kurjak leži. 251. Prije Đurđeva dne ne jedu jagńećega mesa. Vuk, živ. 28. — *bez g.* Dade im odiću od kože jańetije. I. Ančić, svit. 68. Niti imajmo dvostrojnosti vučije i lisičije nego priprostitost jańetiju. F. Lastrić, od' 251. Jeda koju rič oštru odgovori? Ne, nego s jednim poniženstvom i s jańećom krotčinom. ned. 59. Janeće *(možebiti štamparskom griješkom mj.* jańeće) meso. A. Kanižlić, kam. 245. Nahrani ga mesom jańećijem. Nar. pjes. kras. 1, 15. A donese vino i rakiju, i pečeno meso jańećije. Nar. pjesm. hörm. 1, 336. Dijelit mejdane o jańeće i ovnujske glave. Osvetn. 2, 53.

JÀGŃÊD, jagńéda, *m. vrsta topole (vidi kod*

jablan). — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* jȁgnjêde, jȁgnjêdi. — *-e- stoji mj. negdašńega* n *(isporedi* jagńe), *ali se gdjegdje ovo i uzdržalo.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* agnędъ, *češ.* jehněd (‚amenta; palma'). — *Postańe nije jasno: može biti srodno s grč. ἄγνος, vrsta vrbe, ili (kao što Matzenauer misli) može postati od* jagńe *kao što bi grč. αἴγειρος s istijem značenjem postalo od αἴξ, koza.* — *Može izgubiti g kao i* jagńe, *vidi u Mikaljinu rječniku:* jaśet, dub ‚haec populus, populus nigra'. — *Po zapadnom govoru može glasiti i* jagńid: Jest od kore jagńida ozgor čep. M. Katančić 46. — *Oblik* jagńed *nalazi se između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚populus nigra, aegiros'), *u Jambrešićevu* (‚populus alba, nigra'), *u Stulićevu* (‚populus nigra'), *u Vukovu* (‚der pappelbaum, die pappel', populus'. cf. jablan). Gre k drivu jagnedu *(može se čitati i* jagńedu). Mon. croat. 169. (1498). Jagned, Jagńeda (jańa, jańac, janić), slov. jagned, cslav. agnędъ, jagnędъ, češ. jehněda, slovački jahněda, 1. Populus nigra L. (Belostenec, Vuk); 2. Populus tremula L. (Sabljar, Marinković). B. Šulek, im. 120. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Jagńedu u selu Lapovu. Sr. nov. 1867. 584.

JÀGŃEDA, *f. vidi* jagńed. — *Može biti praslavenska riječ, isporedi češ.* jehněda (Populus alba), *ali se u našem jeziku javlja istom u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide jagńed). Jagńeda, 1. Populus tremula L. (Lazić, Pančić); 2. Populus nigra L. (Sabljar). B. Šulek, im. 121. — *Kaže se i* jàgńida *(i u istočnom govoru).* Vrań ot jagńide. P. Bolić, vinodj. 2, 340. *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u Jagńidi. Sr. nov. 1867. 67.

JAGŃEDOV, *adj. koji pripada jagńedu, jagńedima.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu:* ‚populetus' *(sic), u Jambrešićevu* (‚populeus'), *u Stulićevu* (‚populeus'). Jagnidovo drvo. I. Jablanci 196. U velikom bakraču kuva se lišće leskovo, topolovo i jagńedovo. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 40. — *I kod imena gljive.* Jagnedov škripaļ, dobra gļiva za jelo (Sabļar). B. Šulek, im. 121.

JAGŃEDOVAC, Jagńedovca, *m. selo u Hrvatskoj u kotaru koprivničkom.* Razdijeļ. 118.

JAGŃEDOVINA, *f. vidi* jagńed, *uprav drvo od jagńeda.* — *U naše vrijeme.* U meka drva broje se: omorovina, jelovina, borovina, arišovina, lipovina, vrbovina, jablanovina, topolovina, jagńedovina. Đ. Popović, poznav. robe. 364. Jagńedovina (Sabļar), v. jagńed. B. Šulek, im. 121.

JAGŃEĐE, *n. coll. mnogo jagńeda, mjesto gdje jagńedi rastu.* — *Stariji je oblik* jagńedje. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jagńedje, mesto gde jagńedi rastu ‚populetum'; *u Jambrešićevu:* jagńedje ‚populetum'; *u Stulićevu:* jagńedje ‚populetum'.

JÀGŃÊNCE, *n. dem.* jagńe. — *Od* XVII *vijeka (bez g).* Kad ja stadoh popu plaćat na krstinu po ovninu, na snopčence po jagńence. Nar. pjes. vil. 1866. 384. Čuvah ovce tri godine, jagńence mlado. 1867. 284. — *bez g.* Sjedi prikrotko jańence po srijedi blagijeh ovčica. P. B. Bakšić 29. Vuci gladni uhvatiše jańence prikrotko. 77.

JÀGŃÊŃE, *n. djelo kojijem se (ovca) jagńi (jańi).* — *I bez g:* jàńêńe. — *U Vukovu rječniku:* jagńeńe i jańeńe. — *U Stulićevu rječniku* (jagńeńe, v. jagańad) *stoji kao kolektivno ime, ali je to sasma nepouzdano.*

JÀGŃEŠCE, *n. dem.* jagńe. — *Radi postańa isporedi* djetešce. — *Stariji je oblik* jȁgńečce *i nalazi se samo u naj starijim (Divkovićevijem) primjerima (bez g).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (jagńešce ‚agnelletto e agnellino' ‚agnellus' 53b), *u Stulićevu* (jagńešce, v. jagańac), *u Vukovu* (jagńešce *i* jańešce, dim. v. jagńe). Ne imade poniznije živine od jagńešca. I. Ančić, svit. 250. Jagańca aliti jagńešce muško. And. Kačić, kor. 71. Ali ide jagńešce preko poļa blejeći . . . Uze Stevan jagńešce. Nar. pjes. vuk. 1, 131. — *bez g.* Tih kakono ti jedno jańešce. M. Divković, bes. 13b. Joštare se običaji ovčica svako godište jańešce objańiti. 465a. Muoća kakonoti jańešce koje strigu. M. Divković, nauk. 25. Hodjaše kakonoti jedno jańešce. zlam. 12. Kako vuci gladni uhvatiše jańešce prikrotko. M. Lekušić 66. Kako jańešce muča. F. Lastrić, test. 160a. Tada će vidit sina čovičanskoga doodećega ne malašnim dìtešcom, kao jańešce u ubuoštvu i ponižen̄stvu krotka. F. Lastrić, ned. 6. Kako jańešce mučao je. A. Kanižlić, uzr. 108. Držaše se Isus kano jańešce. E. Pavić, ogl. 628. Kakono jedno mirno jańešce. And. Kačić, kor. 22. Kada se jańešce jurve izleglo. I. Jablanci 130. Po ovima istima stopama išao je Rok još od ovatuće svoje dobi, jańešce pravedno. A. Tomiković, gov. 240. Ništar mi ni dilila nego jednu ovčicu i to jedno jańešce. Nar. pjes. istr. 6, 42. Kad ga hvali jańešce blejańem. Osvetn. 3, 25.

JÀGŃETAN, jȁgńetna, *adj. koji pripada jagńetu, jagńadi.* — *U Belinu rječniku:* jańetni ‚di agnello' ‚agninus'; jańetno meso ‚carne di agnello' ‚caro agnina'; koža jańetna ‚pellis agnina' 53b; *u Voltigijinu:* jagnetan, v. jagńetni; jagńetni ‚di agnello' ‚lämmernes'; *u Stulićevu:* jagńetan, v. jagański.

JAGŃETAR, *m. čovjek koji pase i čuva jagńad.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚agnorum pastor'. — *nepouzdano.*

JAGŃETIĆ, *vidi* Jagnetić.

JAGŃETIN, *adj. vidi* jagńeći, jagńetan. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (bez g).* Jadna ovčica poznajući glas jańetin. A. Vitaļić, ost. 261.

JÀGŃETINA, *f. jagńeća koža; jagńeće meso.* — *I bez g:* jańetina. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (jańetina, kožica od jańeta ‚pellis agnina'), *u Belinu* (jańetina ‚pelle di agnello' ‚pellis agnina' 53b), *u Bjelostjenčevu* (jańetina, jańeće meso ‚agnina caro, agnina'), *u Voltigijinu* (jańetina ‚agnina, carne d'agnello' ‚lammfleisch'), *u Stulićevu* (jagńetina ‚pellis agnina'), *u Vukovu* (jagńetina *i* jańetina, 1. ‚das lämmerfleisch' ‚caro agnina'. 2. ‚das lammfell' ‚pellis agnina'), *u Daničićevu* (jagńetina ‚pellis agni'). *a) koža.* Jagńetinu vьsakъ da daje *(manastiru).* Mon. serb. 98. (1330). Da ne davaju ni jagьńetinьı *(pisano s* n) ni kogare dohodьka. Deč. hris. 64. Da imь ne uzimaju lьna ni jagńetinь. Glasnik. 15, 276. (1348?). Ni lьna ni jagńetine da ne daju. 305. Da daje stasь jagńetinu i isporьkь. 305. O biri i o jagńetinahь, mitropolitь têmь da ne oblada, razvê igumьnь. 308. Da daju otь klêtišta jagńetinu i isporkь. 310. — *b) meso.* Iš otole, orletino! nije ovo jagńetina. Nar. pjes. horc. vuk. 239. Ne samo jesti jagńetine nego i odvojiti jagńe od majke pre Đurđeva dne drže mnogi da je grehota. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 21.

JÀGŃETOV, *adj. koji pripada jagńetu.* — *U jednoga pisca našega vremena (u oba primjera jagńe se shvaća kao čeļade, vidi jagńe, b) bb)).* Sakrijte nas od lica onoga što sjedi na prijestolu i od gńeva jagńetova. Vuk, otkriv. 6, 16. Dođe

svadba jagńetova, i žena ńegova pripravila se. 19, 7.

JÀGŃEVINA, *f. vidi* jagńetina, *b*). — *U Stulićevu rječniku*: ‚carne di agnello' ‚agnina'.

JAGŃEŽIĆ, *vidi* Jagnežić.

JÀGŃICA, *f. žensko jagńe.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* jâgńîcâ. — *I bez g*: jâńica. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (jańica ‚agnella, pecora giovane' ‚agna' 58b), *u Voltiġijinu* (jagńica ‚agnellina, agnelletta' ‚lämmchen'), *u Stulićevu* (jagńica ‚parva agna'), *u Vukovu* (jagńica, žensko jagńe ‚ein weibliches lamm' ‚agna' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori*). Pri nego voļu svu prignuti usbude, jagnicu *(jamačno ovako ne treba čitati nego ili* jagńicu *ili* jańicu) mršavu darovat da bude. I. Gundulić 155. Svaka ovca po jagńicu dala. Nar. pjes. herc. vuk. 386. Vara, vari jarice da se rađu jarice i bijele jagńice. Vuk, živ. 2. — *bez g.* Dobata sva bijela starica ... kakono jańica. M. Vetranić 2, 191. Kakono jedna jańica tebi se jest darovala. F. Vrančić, živ. 18. Pitoma *(će)* jańica dvi majke pomusti. I. T. Mrnavić, osm. 115. Istom siti da rasbludu, nek jańice grabne budu. I. Kavańin 216a. Da jańicam stat nij' zdravo vuka blizu. 368a. Jańice i muške glavice i svake srećice. Vuk, živ. 1. — *I kao ime kravi:* jańica. F. Kurelac, dom. živ. 24.

JÀGŃIČÂR, *m. vidi* jańičar. — *Ili po krivom čitańu (isporedi* jagničar) *ili po krivoj etimologiji (kao da postaje od* jagńe). — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* I šes tisuć jagńičara. A. Sasin 177b.

JÀGŃIČICA, *f. dem.* jagńica. — *I bez g*: jâńičica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (jańičica ‚agnelletta e agnellina' ‚agna parvula' 58b) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiġijinu* (jagńičica *us* jagńica), *u Stulićevu* (jagńičica, v. jagńica), *u Vukovu* (jagńičica, dim. v. jagńica *s primjerom iz narodne pjesme:* Provrć' ću se jagńičicom). Ufatiću jagńičicu. Nar. pjes. vuk. 1, 485.

JAGŃIČKI, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jagański. — *sasma nepousdano.*

JÀGŃIĆ, *m. muško jagńe (ujedno i deminutiv).* — *I bez g*: jâńić. — *Od* XVIII *vijeka; a između rječnika u Belinu* (jańić ‚agnelletto e agnellino' ‚agnellus' 58b) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (jagńić, v. jagańčac), *u Vukovu* (jagńić, vide jagńe *s dodatkom da se govori u Dubrovniku*). Sad jagńiće, nek ima veseļe. M. A. Reļković, sat. L4b. Poziv|u igrajuće jagńiće na ugodne paše. L7a. Navrv|eše okolo ńega Bog zna koliko jagńića. Nar. prip. vuk. 127. — *bez g.* Te se je ńezin sin bavio čuvańem jańića. Nar. prip. bos. 1, 91. — *U Dubrovniku se kaže u prenesenom smislu o vrsima morskijeh valova, kad se s jakoga vjetra s kraja (sjevernoga, bure, istočnoga) razlijevaju s bijelom pjenom.* ‚Ima jakoga (freška) vjetra, eno su po moru sve jagńići'. P. Budmani.

JAGŃID, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 184. — *vidi* jagńed.

JAGŃIJA, JAGŃIJIN, *vidi* Jagnija, Jagnijin.

JAGŃILIŠTE, *n. vidi* jagńilo. — *U jednoga pisca našega vremena.* Crna zemļo, jeli tebi žao što će tvoje potavniti lišce, ... pa u tebi jurve rasti neće nit' bjelica nicati pšenica, nit' na tebi ńoj biti vršaja, nit' bijeloj jagńilišta marvi? Osvetn. 2, 127.

JÀGŃILO, *n. mjesto gdje se jagńe ovce.* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚locus ubi oves foetant'), *u Vukovu* (mjesto gdje se jagńe ovce ‚ort wo die schafe lammen' ‚locus ubi oves pariunt', cf. jagńivo), *u Daničićevu* (‚agnorum stabulum'). Utesaše međe Srêdьńemu Selu ot Kuьmina u Dьmitrova jagńila *(može biti i ime mjestu, isporedi dalje).* Deč. hris. 26. 95. Vlasi jagьńila da grade. Glasnik. 15, 310. (1348?). Jagńilo, mjesto dje se ovce jagńe. S. Budmani 419a. — *bez g*: jâńilo. Eno je doma u jańilu. V. Vrčević, niz. 117. — *I ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 120. — *b) selo u okrugu vrańskom:* Jagńilo (ili Babin nos). M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 303. — *c) mjesto u okrugu biogradskom.* Ńiva u Jagńilu. Sr. nov. 1870. 45. — *d) mjesto u okrugu knežевačkom.* Ńiva u Jagńilu. Sr. nov. 1875. 887.

JAGŃILOVIĆ, *m. presime.* — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* U tamnici stojaše Komjene Jagńiloviću. Nar. pjes. bog. 136.

JÀGŃITI, jâgńîm, *impf. postaje od osnove supstantiva* jagńe *nastavkom* i. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.*: jâgńî). — *Može biti i bez g*: jâńiti. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 2).

1. *aktivno.*

a. *(subjekat je ovca) rađati (jagńe).* — *Između rječnika u Vukovu* (jagńiti i jańiti ‚lammen' ‚edo agnum, enitor' *s primjerom:* Ova ovca jagńi svake godine po dvoje jagańaca). Jagńit ‚fetare la pecora'. S. Budmani 419a.

b. *(objekat je* ovca) *čuvati ovcu dok bude sjańna i dok se ojagńi.* — *U naše vrijeme.* Treću šaļe da mu jagńi ovce. Nar. pjes. herc. vuk. 835. Jagńi ovce Rugovac Staniša u nekakve vojinovske luge. Nar. pjes. *u* M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 21. — *bez g.* Ovce čuva i ovce mu jańi. Nar. pjes. petr. 1, 46. Ovce jańi, dragu žali. 1, 67.

2. *sa* se, *refleksivno, o ovci, rađati (bez objekta).* — *Između rječnika u Stulićevu:* jagńiti se ‚foetare (de ovibus)' *i u Vukovu:* jagńiti se *i* jańiti se ‚lammen' ‚pario (de ove)' *s primjerom:* Ovce se jagńe već. — Jagńe se ovčice. M. Držić 428. Mnogo su mu se ovce jagńile! M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 322. — *bez g.* Kad se jańe u planini ovce. Nar. pjes. petr. 1, 104.

JÀGŃÎVO, *n. vidi* jagńilo. — *U Vukovu rječniku:* jagńivo *i* jańivo ‚das lammen' ‚agnorum partus' *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom:* ‚Da grdne crkve! a bijesni svetaca! čudna mjesta za jagńivo! ustavite końe, da se pusta Boga namolimo!' (pripovijedaju da je rekao nekakav Hercegovac kad je udario pored nekakva velikog namastira), cf. jagńilo.

JAGOCA, *f. ime bilci.* — *Vaļa da postaje od* jagoda. Jagoca, Jagoce, Jagočina, Jagočevina (Vuk), Primula veris L. (Sabļar, Stative), v. jagaševina, jaguc. B. Šulek, im. 121.

JAGOCE, *n. (?) vidi* jagoca.

JAGÓČEVINA, *f. vidi* jagoca. — *U Vukovu rječniku:* ‚art pflanze' ‚herbae genus'.

JAGOČINA, *f. vidi* jagoca.

JÀGODA, *f.* bacca, acinus, *isprva svaki omaņi oblastî plod, osobito ako je mesat i sjeme (sa svojom korom) staji u samome mesu a ne kao u kućici, po tome se sove* jagoda *plod kod grožđa, bršļana, lovorike itd. (a i kod smrijeka premda nije baš mesat); n. p. jabuka, oskoruša nijesu* jagode, *jer im je sjeme u kućici, a nijesu ni breskva ni kajsija ni šljiva jer su velike.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jagoda, *rus.* ягода, *češ.* jahoda, *poļ.* jagoda. *po lit.* ûga *(s istijem*

općijem značenem, i s osobitijem: trešńa) korijen bi bio ōg *i može biti isti što je kod lit.* ûglis, *mladica,* ûglus, *biļka; ove bi riječi onda srodne bile s našijem* jaglac, jaglika *i drugijem od iste osnove* jagl. *ne može se reći da je indocvropska riječ (lat.* acinus *ili* acinum *po svoj prilici nije srodno). — Između rječnika u Vrančićevu* (jagode ‚fraga'), *u Mikaļinu* (jagoda od koga stabla ‚baccha'), *u Belinu* (‚acino, il granello dell' uva, ellera e simili' ‚acinus' 26b; ‚coccola e bacca, come di lauro e simili' ‚bacca' 197a), *u Bjelostjenčevu: (u dodatku)* ‚fragum'; jagoda vsakoga sada ‚bacca, baccula, acinus, corymbus'; *u Jambrešićevu* (‚fragum'), *u Voltiģijinu* (‚acino, granello d' uva; fragola' ‚weinbeerkern; erdbeere'), *u Stulićevu* (‚acinum, acina, acinus, bacca'; jagoda, *ili* jagoda podzemļuha, voće ‚fraga'), *u Vukovu* (1. ‚die erdbeere' ‚fragum'. u Dubrovniku se kaže ‚jagoda pozemļuša'. 2. ‚frauenname').

a. *uopće, u značenu kao što je sprijeda kazano.* Riži grozdovje, jere su ńih jagode zrelo. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 195. apoc. 14, 18. Jagoda grozdja ‚acinus vinaceus'. A. d. Bella, rječn. 26b. 356a. Proždro bi ga u jagodi grozdja. (Z). Poslov. danič. Jagoda grozdja ‚acinus uvae'. J. Stulli, rječn. Jagode od šepurina rastavļati. P. Bolić, vinodjel. 2, 59. Zrelost grožđa pokazuje se, ako je petoļka jagoda mrka i suva ... 2, 125. — Aptine jagode. P. Bolić, vinodjel. 2, 145. — Jagoda od brštrana ‚corymbus'. J. Mikaļa, rječn. Uzmi jagoda od brštana. J. Vladmirović 21. — Jagoda crļene masti ‚cocca, herba o frutice con le cui coccole si tingono panni in rosso o pavonazzo' ‚coccus'. A. d. Bella, rječn. 197a. — Jagoda čipresova. J. Mikaļa, rječn. *kod* čipresov. — Jagoda od kupine, kupińača ‚mora rubi'. J. Mikaļa, rječn. — Uļe ožeto iz jagoda maslinskijeh. J. Matović 277. — Jagoda od smrijeka, smrička ‚bacca juniperi'. J. Mikaļa, rječn. Jagode od smreke ‚il frutto del ginepro' ‚iuniperi bacca'. A. d. Bella, rječn. 344a.

b. *u osobitom smislu. a)* Fragaria vesca L., *poznato crveno mirisavo voće što raste u travi i sri na kraju proļeća. ovo je značeńe naj poznatije u naše vrijeme (vidi i u rječnicima). aa) naj češće staji samo.* Sve ćemo pribivaoce pozobati kano jagode. E. Pavić, ogl. 152. S golim grlom u jagodo (poći ili dignuti se kad pođe kud nespremļen kao što treba — kao da bi čoek pošao da bere jagode, a ne ponio suda nikakvoga). Nar. posl. vuk. 283. Hvaļene jagode, prazne kotarice. 341. Jagoda, cslav. jagoda, rus. ягода, bug. jagodъ, češ. jahoda, poļ. jagoda, luž. jagoda, jagvoda, jahodka, Fragaria (vesca) L. (mletački rukopis, Vuk, Brek). B. Šulek, im. 121. — *bb) uz druge riječi što ograničuju značeńe.* Jagode od trave ‚fraga'. J. Mikaļa, rječn. Jagoda-pozemļuha, Jagoda-pozemļuša, rus. земляника, земляница, землянка, poļ. poziemka, Fragaria (vesca) L. (Pizzelli, Skurla). B. Šulek, im. 121. *vidi i u Stulićevu i u Vukovu rječniku. — b) vidi* kupina. *u sjevernoj je Dalmaciji ovo značeńe i bez pridjeva.* P. Budmani. Crne jagode ‚der brombeerstrauch' ‚Rubus fruticosus'. G. Lazić 135. — *c) zrno grožđa. — u Voltiģijinu rječniku.*

c. *osobito značeńe ima i s ńekijem pridjevima (vidi i* b, *a) i b)).*

a) Jagoda crļena, rus. ягода михункова, Physalis alkekengi L. (Sabļar). B. Šulek, im. 121.

b) Jagode svračije, rus. сорочьи ягоды (Blitum virgatum), Blitum capitatum L. (Lazić). B. Šulek, im. 121.

d. *u prenesenom smislu, ńešto što je načińeno tako da je slično pravoj jagodi (u primjerima tane).* I suha olova ko buduć raskova na drobne jagode, ter gre van obrova gdi Turci dohode; dočekaf prigode doli se pak sleže, gdi oči pogode, tad pušku ožeže. Đ. Baraković, vil. 78. Ter jagoda od olova da bi srce tvo'e probila. 217.

e. *u prenesenom smislu, kad oteku ńeke žlijezde (osobito u grlu ili oko vrata), zovu se* jagode *po sličnosti. — Od* XIV *ili* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (vidi kod* glanda). O jagodê (to je nekakva bolest u ustima ili vratu. V. Jagić). Srodovječn lijek. star. 10, 88. O jagodê. Vъzmi kupusъ i razьžvi i podrьži vъ usta i razydet se. 102. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku:* ‚Ovemu su se djetetu napele nekakve jagode po vratu', *a mislim da se kaže i o drugijem žlijezdama (n. p. ispod pazuha, na bedru itd.).* P. Budmani.

f. *vidi* jagodica, b. Jer kada, gospoje, pogledaš na mene, nasmijav tej tvoje jagode rumene ... H. Lucić 204.

g. *kaže se od mila ženskome čeļadetu.* O jagodo, za'vo moja. Nar. pjes. herc. vuk. 282. Znam, đevojko, znam, jagodo. Nar. pjes. petr. 1, 127.

h. *ime domaćijem ženskijem životińama (vaļa da od mila kao kod* g). *a) ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *b) ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32. — *c) ime kozi. u Bastaji.*

i. *ime žensko, isporedi* g. — *Od prije našega vremena.* Jagoda. S. Novaković, pom. 113. Red dopao Jagodi zaovi, al' ne smije Jagoda đevojka. Nar. pjes. vuk. 1, 584. To je bila Jagoda đevojka. 1, 586. Rano rani Jagoda na vodu. Nar. pjes. petr. 1, 258. Ranila je Jagoda na vodu. Nar. pjes. istr. 2, 124.

k. *ime mjestima.*

a) u narodnoj (?) pjesmi XVIII *vijeka biće* Jagodina *(koje vidi).* Princip pade sred poļa Vračara, Brandeburgo na poļe Pančevo, kraļ poļački pade sred Zemuna, a moškovski pade u Jagodu. Nar. pjes. bog. 320.

b) gora u Bosni. F. Jukić, zemļ. bosn. 34. 71.

JAGODAČA, *f. ime svińi. u Teresovcu.*

JAGODAK, *m. ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

JÂGODAN, jâgodna, *adj. koji pripada jagodama; koji je nalik jagodi. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. zrnan). Imade opet štabre od jagodnovoga voća. I. Jablanci 186.

JAGODANA, *f. ime mjestu. —* XI *vijeka.* ‚In Jagodana'. Doc. račk. 171. (1080—1085).

JAGODARAK, Jakodarka, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Jagodarku. Sr. nov. 1863. 204.

JÂGODAST, *adj. koji rađa jagode (ovako je tumačeno u rječnicima; ali mislim da bi pravo značeńe bilo: koji je nalik na jagodu). — U Belinu rječniku:* ‚che ha coccole' ‚baccatus' 197a, *i u Stulićevu (us* jagodav).

JÂGODAV, *adj. vidi* jagodast. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚baccis abundans'.

JÂGODICA, *f. dem.* jagoda. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* jagodica, *rus.* ягодица. — *Između rječnika u Mikaļinu* (jagodica, mala jagoda ‚baccula'), *u Belinu* (‚coccoletta e coccolina' ‚baccula' 197a), *u Stulićevu* (1. ‚bacca minor, baccula'. 2. ‚gena'), *u Vukovu* (1. dim. v. jagoda. 2. jagodice, pl. ‚die wangen' ‚genae').

a. *u pravom smislu.*

a) kod grožđa. Kako se kruh čini od mlogoga zrńa i vino iz mlogo jagodica. A. Bačić 908. Jer kako se kruh čini od puno zrńa i vino od

puno jagodica. J. Banovac, razg. 227. Vino iz mlogih grozdenih jagodica skupļeno. I. Velikanović, uput. 3, 454.

b) kod kupine. — mislim da amo pripada ovaj primjer: Crne oči tvoje kot dvi jagodice. Nar. pjes. mikul. 165.

c) Physalis alkekengi L., *vidi* mohunica, mjehurac. Jagodice, Physalis alkekengi L., ļoskovac, pupator. u šabačkom okrugu. V. M. Jovanović. javor. 1878. 1391. — *i s pridjevom* gospina. Jagodica gospina, Physalis alkekengi L. (Visiani, Sabļar), v. jagoda crļena. B. Šulek, im. 121.

d) Jagodica-rast, mrus. вовчи ягидки (Arctostaphylos), Arbutus unedo L. (Sabļar, Istra). B. Šulek, im. 121. — *vidi* planika, magiņa.

b. gena, *u prenesenom smislu (češće u množini), dio ļudskoga lica ispod oka koji je obično rumeniji od ostaloga lica. — Od* XVI *vijeka, ali može biti i staro značeńe, jer se nalazi i u ńekijem ruskijem dijalektima.* Na jagodicah se kazuje sram. Nauk brn. 13b. Koja skočivši, ńemu se prilipi za jagodicu od obraza. J. Banovac, pripov. 255. Jesi l' iš'o u čaršiju? jes' video list hartije? onako je lice moje. Jesi l' iš'o kad u krčmu? jes' video rujno vino? onake su jagodice. Nar. pjes. vuk. 1, 325. U Milice duge trepavice, prekrile joj rumen' jagodice, jagodice i bijelo lice. 1, 431. Vino piše . . . jagodice dok im zarujišc. Pjev. crn. 184a. ‚Jagodica' znači samo ono pod očima kud u ļudi ne raste brada. Vuk, dodatak k snktpet. rječn. 7. Boinović je bio krupan čovek, suvi dugački obraza s ispalim jagodicama. dan. 4, 20. Ošine ga čibukom, te ga malo očebrsne više lijeve jagodice. Pravdonoša. 1851. 8. *i metaforički.* Krv ńegova naresi i narumeni jagodice duše naše. I. Ančić, ogl. 49.

c. *u prenesenom smislu, predńi mesnati vrh od prsta (s druge je strane nokat) u čeļadeta.* Opažańe kože jeste u vrhovima prstiju, jer se tu mlogi nervi skupļaju u bradavičice ili jagodice. K. Crnogorac, zool. 19. Vrhove od prsta zove narod jagodicama: ‚Ubo sam se ili poreza po sred srijeda jagodice'. ‚Ugrdio sam se u vr vrce jagodice pa me boli ka u zenici'. J. Bogdanović. Jagodica (od prsta), zool. ‚fingerspitze', tal. ‚punta del dito' *(uprav* ‚polpastrello'). B. Šulek, rječn. znanst. naz.

d. *u prenesenom smislu, ono (crveno) što visi puranu na vratu. — u Bošjakovini.*

e. *ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada na Jagodici. Sr. nov. 1868. 425.

JÀGODIČAN, jàgodična, *adj. koji pripada jagodicama (vidi* jagodica, b). — *U jednoga pisca našega vremena.* A lišce im mio zalog dari divna čara s jagodična žara. Osvetn. 2, 170.

1. JÀGODIĆ, *m. prezime (po majci Jagodi?). — U naše vrijeme.* Našao konja svoga kod seļaka iz Bagańa, imenem Luka Jagodić. Glasnik. II, 1, 27. (1808). Jagodić. Nar. pjes. vuk. 2, 659 *(među prenumerantima).* Schem. zagr. 1875. 212. Schem. diak. 1877. 67.

2. JAGODIĆ, *m. ime jarku u Slavoniji.* Regulac. sav. 19.

JÀGODIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 180.

JAGODIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Jagodiku. Sr. nov. 1868. 204.

1. JÀGODIN, *adj. koji pripada Jagodi.* Za Radojom Jagodina majka. Nar. pjes. petr. 1, 259. Uteknu ga majka Jagodina. Nar. pjes. istr. 2, 124.

2. JAGODIN, *m. ime ovnu.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

JÀGODINA, *f. augm.* jagoda.

1. *ime mjestima.*

a. *varoš u Srbiji.* K. Jovanović 106, *i u Vukovu rječniku:* varoš (i zidine) u Srbiji blizu Morave.

b. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 60.

2. *ime biļci.* List duvana namazan medom, posut paprikom, travom jagodinom (lubeničicom). M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 57. Jagodina (Milićević), rus. ягодина (Ficus sycomorus), češ. jahodina (Fragaria), Physalis alkekengi L. (Sabļar). B. Šulek, im. 122.

JAGODÍNAC, Jagodínca, *m.*

a. *čovjek iz Jagodine. — Akc. se mijeńa u voc.:* Jagòdînče, Jagòdînci, *i u gen. pl.* Jagòdinâcâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚einer von Jagodina'). — *I kao prezime:* Za dug počivšega Ilijo Jagodinca. Glasnik. II, 1, 15. (1808).

b. *ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Jagodincu. Sr. nov. 1868. 32.

JAGÒDÎNKA, *f. žensko čeļade iz Jagodine. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* Jagòdinâkâ. — *U Vukovu rječniku:* ‚eine von Jagodina'.

JAGÒDÎNSKÎ, *adj. koji pripada Jagodini; koji je iz Jagodine. — U naše vrijeme, a između rječnika a Vukovu* (‚von Jagodina'). Jagodinska *(opština).* K. Jovanović 106.

JAGODIŃAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Gradina na Jagodińaku. Sr. nov. 1875. 1183.

JAGODIŠTE, *n. kajkavski* Jagodišće, *zaselak u Hrvatskoj u kotaru zagrebačkom.* Razdijeļ. 89.

JAGODITI SE, jagodim se, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. ojagoditi se. — *nepouzdano.*

JAGODNA, *f. u Daničićevu rječniku:* Jagodna, despot Stefan Visoki pisa hrisovuļu ‚u Jagodnoj' (Mon. serb. 571). to mislim da je sadašńa Jagodina, koju i strani putnici XVII vijeka još pišu Jagodna.

JAGODNIK, *m. jagoda (vidi* jagoda, b, *a)), biļka. — U Stulićevu rječniku:* ‚fragraria'. Jagodnik, rus. ягодникъ, Fragaria (vesca) L. (Stulli). B. Šulek, im. 122.

JAGODNO, *n. ime mjestima i vodama.*

a. *selo u Hrvatskoj u kotaru Velike Gorice.* Razdijeļ. 68.

b. *potok.* — XV *vijeka.* Potok Jagodno. Mon. croat. 170. (1498).

c. *ime ńekakvom mjestu prije našega vremena.* Jagodno. Ļ. Stojanović, pom. 189.

d. *ime mjestu u naše vrijeme.* Ako bi hoteo s vojskom da ode na Jagodno. Protokol mat. nenadov. 132.

JÀGODŇÂ, *f. ime mjestima.*

a. *u Vukovu rječniku:* brdo u Rađevini.

b. *selo u Bosni u okrugu Dońe Tusle.* Statist. bosn. 152.

JAGODŇAČ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Niva u Jagodńaču. Sr. nov. 1868. 150.

1. JÀGODŇÁČA, *f. ime voću: vidi* jagoda, b, *a) i b), i vrsta kruške. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (t. j. kruška ‚eine art frühbirnen' ‚piri maturi genus'). Jagodńača, 1. Fragaria (vesca) L. (Vujičić); 2. slatka kruščica, dozrijeva kad i jagode (Stojanović); osredńa žuta dugoļasta vodena i slatka kruška, dozrijeva oko Petrova (Veselić, Vuk); 3. Rubus L. (Sabļar). B. Šulek, im. 122.

2. JAGODŃAČA, *f. kost u jagodicama na obrazu.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kosti lica ovo su . . . 2 jagodńače (de su jagodice na obrazima) . . . K. Crnogorac, zool. 4. Jagodńača, zool. lat. ‚os zygomaticum' ‚wangenbein, jochbein', tal. ‚osso jugale'; nastavak jagodńače, lat. ‚processus zygomaticus' ‚jochfortsatz'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÀGODŃÂK, *m.*

a. *u Vukovu rječniku:* mjesto gdje jagode rastu ‚erdbeeronstrauch' ‚fragetum (?)'. — *I ime osobitijem mjestima u Srbiji: a) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Jagodńaku. Sr. nov. 1865. 158. — *b) u okrugu užičkom.* Zemļa u Jagodńaku. Sr. nov. 1875. 77.

b. *ime biļkama.* Jagodńak, 1. Fragaria vesca L. (Sabļar, Vujičić); 2. Caltha palustris L. (Gospić); 3. Blitum capitatum L. (Šulek); 4. Potentilla fragariastrum L. (Skradin). B. Šulek, im. 122. Jagodńak ‚der himbeerstrauch' ‚Rubus idaeus'. G. Lazić 185.

JAGODŃE, *n. ime mjestima.*

a. *dva sela u Dalmaciji u kotaru Benkovačkom:* Dońe i Gorńe Jagodńe. Repert. dalm. 1872. 5. — *Kao da se pomińe još* XI *vijeka.* ‚De terra quae est in Jagothne'. Docum. račk. 167. (1070—1078).

b. *selo u Hrvatskoj u kotaru udbinskom.* Razdijeļ. 41.

c. *nepoznato mjesto, prije našega vremena.* Jagodńe. S. Novaković, pom. 152.

JAGODOPLODAN, jagodoplodna, *adj. samo u Voltiģijinu rječniku: kod* jagodorodan, *i u Stulićevu uz* jagodorodan.

JAGODORODAN, jagodorodna, *adj. koji rađa jagode.* — *U Belinu rječniku:* ‚che ha coccole' ‚baccatus' 197ª; *u Voltiģijinu:* jagodorodan, jagodoplodan ‚fertile di fragole' ‚ein grund wo die erdbeeren gut gerathen'; *u Stulićevu:* ‚granifer, baccifer'.

JAGODOTVORAN, jagodotvorna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚fatto d' acini' ‚acinaceus'. — *nepouzdano.*

JAGODOV, *adj. koji pripada jagodama; koji je načińen od jagoda.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Jagodovo crļeno masno vino. A. T. Blagojević, khin. 9.

JÀGODVICA, *f. dem.* jagoda *(obliku* jagodva *nema potvrde).* — *U naše vrijeme u Istri.* Te tvoje očice kako jagodvice. Nar. pjes. istr. 2, 19.

JAGOMIR, *m. ime muško izmišļeno u narodnoj zagonetci našega vremena.* Sjedi vila više vira, drži sina Jagomira. (misli se sireńe i kotao). Nar. zag. nov. 206.

JAGORČAC, jagorčca, *m. ime biļci.* — *isporedi* jagorčevina. — *U Stulićevu rječniku:* jagorčac, trava ‚tassobarbasso, erba' ‚verbascum'. Jagorčac, Verbascum L. (Stulli). B. Šulek, im. 122. — *nije dosta pouzdano.*

JAGÓRČEVINA, *f. ime biļci.* — *isporedi* jagorčika, jagočevina. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide jagočevina *s dodatkom da se govori u Srijemu).* Jagorčevina, 1. Primula veris L. (Vuk); 2. Primula silvestris Scop. (Pančić), v. jagoca, jagočevina. B. Šulek, im. 122.

JAGÓRČIKA, *f. vidi* jagorčevina. Jagorčika, Jagorčina (Vujičić), Jagotac (Istra), 1. Primula acaulis Jacq. (Gospić); 2. Primula veris L. (Sabļar, Dalmacija). B. Šulek, im. 122.

JAGORČINA, *f. vidi* jagorčika.

JAGOŠTICA, *f. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 168.

JAGÓŠTIČANIN, *m. čovjek iz Jagoštice.* Ļ. Stojanović. — *Plur.:* Jagóštičani.

JAGOTAC, jagoca, *m. vidi* jagorčika.

JÀGOTKA, *f. dem.* jagoda. — *U jednoga pisca našega vremena.* Blagovkusne nalazi jagotke. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 329ª.

JÀGÔVČINA, *f. u Vukovu rječniku:* vide jagočevina *s dodatkom da se govori u Baraći.*

JAGREVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 276. Schem. zagr. 1875. 228.

JAGROVAC, Jagrovca, *m. selo u Hrvatskoj kotaru vojničkom.* Razdijeļ. 59.

JÀGRZ, *m. bijeli koń s riđastijem pjegama tur.* jaghyz, *mrk.* — *isporedi* jagaz, agazli. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der fuchsschimmel' ‚equus variegatus'). Izlijoče Baka Milosave na jagrzu końu velikome. Nar. pjes. vuk. 4, 244. Pod Bakalom jagrz posrnuo. 4, 268. Pa mu ne da jagrza uzjati. 4, 269. Dva jagrza dubrovničkog bana. Nar. pjes. hörm. 2, 400. Na jagrzu, ko na gorskom vuku. 2, 591.

JÀGRZAST, *adj. bio s riđastijem ļagama (o końu), vidi* jagrz. — *U Vukovu rječniku:* ‚klein geschäckt' ‚equus variegatus'.

JÀGRZOV, *adj. koji pripada jagrzu.* — *U Vukovu rječniku:* ‚des fuchsschimmels' ‚equi variegati'.

JAGUC, *m. ime biļkama.* — *isporedi* jaglac. Jaguc, 1. Picridium vulgare Desf. (Visiani); 2. Primula veris L. (Lobor, Praunsperger, Sabļar), v. jagoca. B. Šulek, im. 122.

JAGUDAC, *m. ime biļkama.* Jagudac, Primula veris L. (Sabļar, Goļak), cf. jagorčika, jagotac. B. Šulek, im. 122.

JAGUMAN, *m. ime muško izmišļeno u narodnoj zagonetci.* — *isporedi* Jagomir. Sjedi vila pokraj vira, drži svoga sina Jagumana. (misli se na ženu kad podsiruje mleko). Nar. zag. nov. 51.

JAGUNIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 204.

JAGUPAĻKA, *f. vrsta jabuke.* Jagupaļka (Parčić), v. jakopaļka. B. Šulek, im. 122.

JAGUPLIJE, *f. pl. selo u Slavoniji u kotaru požeškom.* Razdijeļ. 129.

JAGURE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu banjolučkom.* Statist. bosn. 72.

JAGUŠTIĆ, *m. presime.* — XVII *vijeka.* Tomašu Jaguštiću, kanoniku zagrebačkomu. Starine. 11, 121. (1678). Tomašu Jaguštiću. 125. (1679).

1. JÂH, *adv. kako, vidi* 2. jak.

2. JÂH, *m. jahańe.* — *isporedi* jaha. — *U nak vrijeme.* Naka jaha u nakog konica. Bos. vila. 1890. 154. *i u Šulekovu rječniku:* ‚ritt'.

3. JAH, *interj. vidi* 2. ja, B. — -h *može biti da je pridano od pisaca, koji ga i onako nijesu izgovarali, samo kao ortografički znak.* — XVII *vijeka, i u naše vrijeme.* Jah, pazi, Pilate, da . . . P. B. Bakšić 91. Jah starice mila majko moja! Nar. pjes. juk. 126. Jah kakvi je, sile ga ubile! 345. Lako je, jah! uvijek s ļudima! M. Pavlinović, razg. 118.

JÀHA, *f. jahańe.* — *isporedi* 2. jah. — *U nak vrijeme u Bosni.* Jaho đoga, vraćao do hana, na tvojoj sam jahi tebe poznavala. Nar. pjes. hörm. 1, 272. Gde je taku naučio jahu? 2, 186.

JÀHÂČ, *m. čovjek koji jaše (konja itd.). — U naše vrijeme, a između rječnika u Voltiđijinu* (‚cavalcatore' ‚reiter'). Jahač ga drži uzdom, te ide u naj tiši hod. M. Đ. Milićević, zim. več. 217.

JÀHAĆÎ, *adj. koji je za jahańe (o konju). — isporedi* jahatiji. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. jahav; *kod ovoga je drugo, nepouzdano značeńe) i u Vukovu* (jàhaćî, n. p. koń ‚reit-' ‚equitatorius', cf. jašaći). Ti odjaši konja jahaćega. Nar. pjes. vuk. 3, 268.

JÀHALAC, jàhaoca, *m. vidi* jahač. — *U Stulićevu rječniku:* jahalac *i griješkom* jahaoc ‚equitans'.

JÀHALICA, *f. a) koń na kojemu kiriđija goni svoju prtļagu, a kad hoće i sam ga jaše; b) vidi kod* klis. — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚das nebenpferd des saumfuhrmanns, das sein gepäck trägt, und das er zuweilen selbst reitet' ‚equus jumentarii equitatorius'. 2. ‚der triumpfwurf im klisspiel' ‚jactus victor in ludo klis, quem vide'.

JÀHALÎŠTE, *n. mjesto gdje se uči jahańe. — Načińeno u naše vrijeme.* Viša vojnička učilišta jesu: vojničko centralno jahalište (‚equitationsinstitut') . . . Zbornik zak. 8, 276.

JÀHÂŃE, *n. djelo kojijem se jaše. — Stariji je oblik* jahanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (jahanje), *u Belinu* (jahanje ‚equitatio' 178a), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Izabrati sebi koña za jahanje. I. Ivanišević 179.

JAHAONIK, *m. vidi* jahač. — *U Stulićevu rječniku:* ‚equitans'. — *nije dosta pouzdano.*

JAHARAN, jaharna, *adj. samo na jednom mjestu u pisca čakavca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚brillante' ‚emicans, coruscans') *gdje je značeńe: svijetao, sjajan, ovo isto može biti u primjeru.* Anjeli napišuju se mladi jere su vazda lipi i jaharni. I. T. Mrnavić, ist. 82. — *U ostalom riječ sasma neposnata.*

1. JAHAT, jahta, *adj. vidi* jahaći. Jahti koń, za jašeńe (a tovarni za tovar). M. Pavlinović.

2. JAHAT, *vidi* jahatiji.

JÀHATI, jâšêm, *impf.* equitare, equo vehi, *sidjeti na konju (i na drugoj životiňi na kojoj se putuje, pa i na čemu mu drago drugom) raskoračivši noge (starije je značeńe i voziti se uopće pa i putovati na konju). — Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.:* jâhâ). — *Riječ je praslavenska, ali samo u inf. i u prošlijem vremenima, isporedi stslov.* jahati, *rus.* ѣхать, *češ.* jechati, *poļ.* jechać; *samo je u sadašńijem južnijem jezicima osnova* jah *i u sadašńijem vremenima, u ostalijem je jezicima za ove oblike osnova* êd *(isporedi* jezditi) *a kod inf. i prošlijeh vremena kao da je osnova* êh *(ali to se ne zna jeli u poļskome, gdje bi trebalo da inf. glasi* jachać, *što se istina i nalazi u starije doba, ali rijetko). nije dosta jasno postańe; misli se da osnova* êd *postaje od* jad *(isporedi lit.* joti, *jahati,* jodyti, *na okolo jahati), vidi* J. Zubatý *u* archiv für slav. philol. 13, 625; *Miklošić misli da je indoevropski korijen* jā, *isporedi snskr. i send.* jā, *ići. K. Brugmann* (grundriss der vergleich. gramm. 2, 1054. 1026) *misli da je* d *nastavak u praes. kao kod* budem, *a* s (h) *u inf. — može biti da su* êd *i* jah (jas) *dva različita korijena (kao što biva kod* biti, jesam *i* iti, (i)šao), *te da je* ê *iz presenta prešlo i u inf. — Rijetki su primjeri gdje je i u praes. osnova* jaha: jâhajû. G. Držić 435; jâhâj. Aleks. jag. star. 3, 295; jâhajûći. 258; M. Divković, bes. 184a; jâhâ. M. Divković, bes. 292a. — *Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h *kaže se* jâti *i (sašeto)* jâti *itd., ali u sadašńijem vremenima* jašem *itd. — ima u jednom primjeru našega vremena* jaša*(h) što Vuk tumači da stoji mj.* jahah, *ali može biti da je imperfekat glagola* jašiti: Jaša (‚jaša' mjesto ‚jaa', upravo ‚jahah'. Vuk) koña agamiju, nanese me na vlaińu. Nar. pjes. vuk. 1, 352. — *Između rječnika u Mikaļinu* (jahati, jezditi ‚equito, vehi equo, sedere in equo, advehi equo'), *u Belinu* (‚cavalcare, cioè andar a cavallo' ‚equito' 178a; koňe jahati na promjenu ‚viaggiare per le poste' ‚mutatis ad celeritatem jumentis iter agere' 764b), *u Voltiđijinu* (‚cavalcare' ‚reiten'), *u Stulićevu* (‚equitare, equo insidere'), *u Vukovu* (‚reiten' ‚equito, vehor equo').

A. *prelasno.*

1. *aktivno.*

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem. a) u pravom smislu. aa) objekat je u svijem primjerima koń (kod toga se obično misli da koń ide, trči).* Ni bojne tej koňe prošetom jahati. D. Rańina 5a. Onako djavao posjeduje grešnika kakono ti jaki i razuman vitez jaha i posjeduje svoga koňa. M. Divković, bes. 292a. Sada jedne a sad druge koňe jaše na promjenu. I. Gundulić 312. S gizdom koňa jaha svaki. 324. Jašu koňe jak snijeg bijele. 331. Pašu sabļe plemenite, jašu koňe vjetra brže. 444. Vrana koňa Turčin jaše. 538. Tko god bojna koňa jaše. G. Palmotić 1, 384. Junačkoga koňa jaše. 2, 221. Jahahu živine od male cijene. M. Radnić 259a. Ki su koňe svo'e jahali. A. Vitaļić, ist. 236b. Koňa da ne jaše, sabļu da ne paše. Nar. pjes. vuk. 1, 105. Za ńom momče koňa jaše. 1, 427. Jašu koňe bule janči-bule. 1, 615. Jesi l' mi se jučer umorila a jašući koňa velikoga? 2, 46. I on jaše đoga babovoga. 2, 176. Ili jaši ždrala visokoga. 2, 207. Kakva jaše vranca od megdana. 2, 455. Jaši, brate, kosnata dorata. 2, 599. Jaše koňa na prama vezira. 2, 608. Jaše alču i tovari Hajku. 3, 187. Jaše stari suru bedeviju. 3, 274. Pa odreši dva koňa viteza, jednog jaše a drugoga vodi. 3, 400. S mirom jaše debela putaļa. 3, 479. Sabļu paše a brńaša jaše. 4, 490. Sabļu paše, a arabu jaše a zelenka u povodu vodi. 5, 218. Zajahali na bijele koňe pak je jašu va Radove dvore. Nar. pjes. istr. 2, 95. Ko vino pije, opiće se, ko koňa jaše, ubiće se. Nar. posl. vuk. 186. Koń ne liči onome koji ga umije jahati, nego onome koji ga ima. 150. Paši sabļu a jaši zelenka. Osvetn. 3, 61. Da se mlada učim koňa jati. Bos. vila. 1889. 90. — *i u ovijem je primjerima glagol prelazan, u objekat je isostavļen:* Moli mu se krajina za to da im ne uzimaju koňa i ne jašu, ipak su uzimali i jali i tovarili jošte boļe nego i prije. Starine. 12, 86. (1712). Mlogi jaše, a koňic mu svezat. Nar. pjes. vuk. 4, 889. ‚Ja ne znam jati, dok usjašem na koňa, ja odma na vr glave doļe'. J. Bogdanović. — *bb) ono što se jaše može ne biti životiňa što se obično jaše, nego n. p. čeļade kao što je u ovijem primjerima:* Aristotla ļubi plaha ne zauzda li, i ne jaha? J. Kavańin 7a. No još vidi Banovića Đura! on odsijeda hata pašinoga, a zakroči istog Mehmedpašu, pa mu meće noge u ģepove, izjaho ga u Vasojeviće . . . Batriću je pašu poklonio, no Batrić ga pogubit ne hoće, tek muči ga za neđeļu danah i jaše ga proz Vasojeviće. Pjev. crn. 43b. — *b) u prenesenom smislu (u jedinom primjeru o plavima što stoje nad valovima).* Plavi tihe jašu vale. N. Marči 34. — *c) metaforički, držati koga posve u svojoj oblasti, ne puštati ga da radi drukčije nego je po voļi sama subjekta.* Pak da

ona uzdom vlada jašuć muža, kud je rada. V. Došen 106a. Tamnoj rđi da dvorite, koja jaše a ne hrani. 149b. Gašpar se požali Bubiću, kako ga knez paštrovski jaše. S. Ljubiša, prip. 49.

b. *kad je objekat mjesto, značeńe je putovati jašući. — Samo u narodnijem pjesmama našega vremena iz Istre.* Kraljeviću Marko črnu goru jaše, črnu goru jaše i ńu proklińaše. Nar. pjes. istr. 1, 28. Goru jaše Kraljeviću Marko. 1, 69.

2. *pasivno. — U Belinu rječniku:* Jahan ‚cavalcato' ‚equus qui dorso recepit' 178b.

3. *sa* se.

a. *refleksivno ili pasivno. — Između rječnika u Vukovu:* dobro se jaše ovaj koń ‚sich reiten lassen' ‚equitari (?)'. *aa) u pravom smislu.* Koń, koji se bijesan jaha, s napuhanijem nozdram prije blag i krotak zelen milu na livadah sad uživa. I. Gundulić 399. Koń kad se Turkom jahat pušta. J. Kavańin 287b. — *bb) metaforički, vidi* b, *c).* Radmio pastijer zaslijepjeni ki se poda jahat ženi. A. Gleđević 284a. Ki se svakom jahat pušta, vele trudi, malo husta. J. Kavańin 155b.

b. *recipročno, u prenesenom smislu, vidi kod* klis. — *U Vukovu rječniku:* jašu se djeca, n. p. kad se igraju klisa ‚einander reiten' ‚equitat alius in alio'.

B. *neprelazno.*

1. *značeńe je kao kod* A, 1, a, *samo ono što bi bio objekat kod* A *stoji u loc. s prijedlogom* na *(nalazi se i acc. mj. lokativa, ali je to ili pišćeva pogreška ili osobina kojega govora, n. p.* Na końe nećemo jahati. N. Rańina 161b. Neg ga guli, neg ga sisa, i hoće ona, da na ń jaše. J. Kavańin 38a. Svi tri jašu na końe gavrane. Nar. pjes. vuk. 5, 278).

a. *u pravom smislu. a) o końu ili o drugoj životińi.* Jutri hoćete viditi ga na velikom końu zdrava i vesela jahajući. Aleks. jag. star. 3, 258. Końa odsijeda, na kom jaše. I. Gundulić 428. Jašeš li kad na końu? B. Zuzeri 156. Imahu jahat na końijeh izabranijeh. Đ. Bašić 215. Koń, na komu jahaše. And. Kačić, kor. 430. Jašući na końu. Ant. Kadčić 165. Čiča Jakov na đogatu jaše. Nar. pjes. vuk. 4, 171. — Na oslu ne jaše. M. Vetranić 2, 167. Najti hoćete pulića tovarice privezana na komu nitkor ljudi nije jahao. I. Bandulavić 81b. Jašući na svojoj tovarici Balam prorok. I. J. P. Lučić, razg. 45. Magarac na kom je Hristos jao. D. Obradović, živ. 103. — Jahajući na jednomu drakunu. M. Divković, bes. 184a. — I na ovnu priko siće noći leti vragoduha na kom jaše sveđ bez straha k planinskomu vilozmaju. I. Gundulić 301. — Kao da na Pigasu Velerofontovu końu jašem. D. Obradović, basn. 326. — *b) o čemu neživu.* Junona a pake tudijer se odijeli, nad višńe oblake u svoj dvor pribijeli, jašući na duzi. M. Vetranić 2, 189. Kako štijemo od jednoga svetoga koji vidi djavla gdi se smije i upita ga čemu se smije, odgovori mu, veli: ‚Vidi*(h)* druga moga jašući na odići ženskoj, i poteže žena skut, tako on i upade u blato'. S. Margitić, fal. 195. On dođe na trsci (mjesto końa) jašući. Vuk, nar. pjes. 1, 350.

b. *metaforički. a) vidi* A, 1, a, *c).* Ne imaš daj srama, neg vazda na menje htjela bi jahati? N. Nalješković 1, 248. Svaki je muž ženi na svijetu gospodar, a ti hoć na meni jahati, lijepa stvar! 1, 255. — *b)* jahati kome na vratu *može značiti (iperbolički) biti vrlo blizu ili imati u svojoj vlasti.* Smrt mu jaše jur na vratu. B. Zuzeri 124. Jaše mu na vratu. (Z). Poslov. danič. — *c)* jahati na zvjezdama *znači biti oho, ponosan (u jednom primjeru* XVII *vijeka).* Na zvizdah ti srce jaše a činiš se ponižena. I. Ivanišević 160. — *d) u ovom primjeru o slepoći se govori metaforički kao o końu.* Jašući bo na slipoći u jamu je lako doći. V. Došen 27b.

2. *putovati na końu (ili na drugoj životińi). ovo je značeńe praslavensko (vidi sprijeda); ali u našemu jeziku nema značeńa: voziti se.* Pođe hodeći i jašući po mnozijeh stranah. Zborn. 47a. Jaši ka gradu. 47b. Ako vidiš *(u snu)* da jašeš, prilikuje dobro. 129a. Svi lako jahaju pod jelom našad stan. G. Držić 435. Jašuć gorom gospodičić jedan. D. Rańina 52b. Jašući Aleksandro cesarь po jednomь mjestu pustu u Babiloniji. Pril. jag. ark. 9, 77. (1520). Jahaj brže na boj. Aleks. jag. star. 3, 295. Proz gomile turskijeh kosti jaše paša. I Gundulić 335. I od vrućine od poludna jaše u dubje polak vira. 408. Nu k istočnim stranam svijeta čim bojnica lijepa jaše, crni ju hadum eto sreta. 414. Ali uz vedra kraljevića veće u Varšov družba jaše svijetlijeh mladic i mladića. 422. Pod klobucim kamilovcim krajičnici za ńim jašu. 440. On jahaše prav. B. Krnarutić 9. Tiho jaše, po vojski pogleda. 21. Kada Josafat bude jahati po gradu. P. Macukat 15. Kada kralь slave jahaše tako ponizno. M. Lekušić 16. Asan-aga kroz goru jahaše. Nar. pjes. vuk. 1, 271. Drumom jašu gospoda svatovi. 8, 16. Ja otidoh jahat u Drobńake. 4, 471.

3 *u prenesenom smislu (o valovima koji se bacaju jedan nad drugijem kao da jašu).* Vali jašu do vrh stijena. M. Vetranić 1, 16.

JAHATIJI, *adj. vidi* jahaći. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Dvanajest iljada końa jahatiji od sedla. And. Kačić, kor. 224. — *U jednoga pisca našega vremena stoji kao gen. pl.* jahatih, *te se ne zna jeli to oblik od adj.* jahat, *ili je (što je veća prilika) pisano mj.* jahatijih: Końa jahatih. M. Pavlinović, rasl. spis. 376.

JÀHAV, *adj.*

a. *mjesto po kojemu se može jahati. — U Belinu rječniku:* ‚cavalcabile, cavalcareccio, dicesi di luogo per il quale si può cavalcare' 178b, *i u Stulićevu:* ‚planities, via equitabilis'.

b. *vidi* jahaći. — *U Voltigijinu rječniku:* ‚cavalcabile, cavalcareccio' ‚reitbar'.

JAHIBAŠIĆ, *m. prezime (tursko).* — *isporedi* Jahijapašić. — XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Jahibašićь, sanǵak smederevski). Mehmetь bêgь Jahibašićь. Mon. serb. 553. (1536—1537).

JAHIJA, *m. ime tursko.* — *isporedi* Jahjabaš, Jahibašić, Jahijapašić. S ovijem riječim da prid cara Jahija pođe. I. Gundulić 491. A od muftije velikoga na mjesto se Jahija obra. 561.

JAHIJAPAŠIĆ, *m. vidi* Jahibašić. — XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Jahijapašićь). Mehmed begu Jahijapašiću. Mon. serb. 553. (1536—1537).

JAHJABAŠ, *m. ime (tursko).* — *isporedi* Jahija, Jahibašić, Jahijapašić. — *Prije našega vremena.* Jahjabašь. S. Novaković, pom. 152.

JAHLA, *f. vidi* jagla. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka u pisca čakavca* (h *može biti da je štamparska pogreška mj.* g). Prošlo bi kroz uši jahle. I. T. Mrnavić, ist. 128.

JAHLICA, *f. oruđe za češljańe lana. — Neposnata postańa (ne može postati od* jaglica, iglica). — *Kod kajkavaca, i to u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚pecten ferreus pro lino, ex subtilissimis stilis, in quo linum molle secundario perpurgatur, subtilisatur et pectitur'; *u Jambrešićevu:* ‚pecten'; *u Stulićevu:* ‚pecten pro lino' *(gdje je zabilježeno* Mil. *kao ime pisca u kojega je Stulli*

ovu riječ našao; sar je štamparskom griješkom mj. Mul. = Mulih?).

JAHLATI, jahlam, *impf. češljati (lan) jahlicom. vidi* jahlica. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jahlam ‚linum molle in pectine ferreo e subtilissimis stilis pexo, linum in pectine ferreo subtilizo', *i u Stulićevu:* ‚linum pectine crispare'.

JAHLIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jahav. — *nepouzdano.*

JÀHNIJA, *f. nekakvo jelo načińeno od mesa, tur.* jahni. — *U Vukovu rječniku:* janija ‚art fleischspeise' ‚cibi genus' *s primjerom iz narodne pjesme:* I arami od ovna janiju.

JAHNUTI, jahnem, *pf. uzjahati.* — *U naše vrijeme.* Marko jahnu svojega šarina. Pjev. crn. 153ᵃ. Jahnu momak na koña dorata. Nar. pjes. hörm. 1, 850. Ruža jahnu vitku bedeviju. 2, 28. Jahnu brže hata. Bos. vila. 1891. 283.

JAHO, *vidi* jaoh.

JAHO-BEJ, *m. ime tursko.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* On doziva Jaho-beja Kopilićevića. Pjev. crn. 248ᵃ.

JAHOR-, *vidi* javor-. — *U Vukovu rječniku:* vide javor ‚mit allen ableitungen' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *Kao da su neki Crnogorci čuli riječ* javor *(i druge što od ńe postaju) od susjeda koji ne izgovaraju* h *nego ga zamjeńuju glasom* v.

JAHOVINA, *f. što se plaća za jahańe jednoga dana.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Županijski činovnici imadu pri službenih putovańih u području uredovnom preduzetih dobivati svagdašńu jahovinu. Zbornik zak. 1865. 293.

JAHRA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 115.

JAHRIDA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 115.

JAHŠIĆ, *m. vidi* Jakšić. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* L'jepu jezdu jezdijahu dva Jahšića mila brata. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 29. — *Ovakovo je presime i u Dubrovniku.* P. Budmani.

JAHUD, *m. vidi* Jahudija. — *U naše vrijeme.* Jeste Muhamedovac, kâ i Jahud, vrlo srca milostivog prema ubogom i nevoljniku. F. Krauss u Smailag. meh. 93.

JAHÙDIJA, *m. vidi* jehudija. — *Između rječnika u Mikaljinu* (Jahudija, Židov ‚Judaeus, Hebreus'). Pa opet su ga se svi bojali, osobito seljaci Jahudije. Bos. vila. 1889. 28.

JAHÙDIJIN, *m. koji pripada Jahudiji.* — *U Mikaljinu rječniku:* Jahudijino, od Jahudije ‚judaicus, hebraicus'.

JAHÙDÎNKA *(uprav* Jahùdijînka), *f. vidi* Jehudinka. Jahudinka. Bos. vila. 1889. 89.

JAHÙDÎNSKÎ *(uprav* jahùdijînskî), *adj. koji pripada Jahudijama.* — *Samo adv.* jahùdînski *u Mikaljinu rječniku:* ‚hebraice, judaice', *i u Stulićevu:* ‚Haebraeorum more'.

JÀIJA, *m. pješak, tur.* jaja. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide pješak). Kup' jaiju, careva pješaka. Nar. pjes. vuk. 4, 356.

JÀIZ, *m. u Vukovu rječniku:* nekakva vodena tica, kao čapja, ali je odozgo crna i jede se ‚art wasservogel' ‚avis aquatica' *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.* — *isporedi rus.* аистъ, *štrk, roda.*

JÂJ, *interj. usvik od boli, žalosti, vidi* jaoh. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (jaj, ojme, ohoj, haj ‚heu me, heu mihi, hem, vae'), *u Jambrešićevu* (‚heu, vae'), *u Voltigijinu* (‚oimè! guai!' ‚ach! weh!'), *u Stulićevu* (v. jaoh *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).* Jaj i pomagaj do Boga miloga. Starine. 11, 105. (1662). — *Bez smisla u pripjevu kod narodne pjesme.* Ej jaj giga ga. Nar. pjes. herc. vuk. 277.

JÁJAC, Jájca, *m. Jajce (grad u Bosni), vidi* jajce, e, *a).* — *U naše vrijeme.* Da Stamboloi u Jajac dođoše. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 93ᵇ. Dva se grada naporedo grade, jedno Jajac a drugo Jezerac. Nar. pjes. marjan. 200. I kako će do u Jajac saći. Osvetn. 7, 37.

JÀJAČA, *f. vrsta šljive.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (uz* jajara). Jajača, rus. яичникъ (Chrysosplenium alternifolium), pol. jajówka, vrst krupne šljive u Zrinu (Sabljar). B. Šulek, im. 122.

JÀJAČKÎ, *adj. koji pripada Jajcu (gradu).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚von Jajce'). Suprot Hrvoji Vučiću, gospodinu jajačkomu. P. Vitezović, kron. 118. Kad je bio uz jajačko polje. Nar. pjes. bog. 291. Ban u jajačkomu. And. Kačić, kor. 480. Pokraj Jajca poljem jajačkijem. Nar. pjes. vuk. 3, 334. Ti se vrni Jajcu bijelome, te ti čuvaj jajačka goveda. 3, 338. Jajačka nahija. F. Jukić, zemlj. bosn. 28. — *Od* XVIII *vijeka i sa* š *(ispred* k) *mj.* č: Otidoše u polje jajaško. Nar. pjes. bog. 304.

JAJAJICA, *f. vidi* jajińak. — *U Stulićevu rječniku:* ‚ovaja, la parte interiore dove gli uccelli ed altri generano l'ova' ‚ovorum sedes'. — *nepouzdano.*

JÁJAN, jájna, *adj. koji pripada jaju.* — *U rukopisu* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚dell' uovo, ovato, ovale fatto a norma d'uovo' ‚ovatus') *gdje ima i drugo značeńe, vidi* jajast. Bѣlъcь jajny. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 105. 110. Sь bѣlъcemь jajnymь. 108. Bѣlъcь jajni. 109. — *Nejasno je u ovom primjeru (može biti da treba drugako čitati):* Koji kažu smiješne slike, voske i jajne u gostari. J. Kavańin 470ᵃ.

JÀJÂŃE, *n. djelo kojijem se kome jaja (usrig).* ‚Preždirem se svaku veče, pa mi dodija svu noć i izjutra jajańe'. J. Bogdanović.

JÀJÂR, jajára, *m. kaše se u rugu čovjeka koji sporo ide ili radi, ili se ne umije na što odlučiti.* — *Biće postalo od toga što se kaše:* ‚ide kako po jajima' *kad ko sporo ide.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚S tobom se ništa ne može učinit; pravi si jajar! ovakoga jajara još nijesam vidio'. P. Budmani.

JÀJARA, *f. vrsta šljive.* — *isporedi* jajača. — *U Vukovu rječniku:* t. j. šljiva ‚art grosser, weisser pflaumen' ‚pruni genus'. Jajara, bijela velika šljiva (Vuk), eierpflaume. B. Šulek, im. 122.

JAJÀRICA, *f. hljeb što se peče za uskrs s (cijelijem) jajetom u sriједi.* — *isporedi* teharica. — *U naše vrijeme u Istri.* Jajarica ‚panis paschalis cum ovo intexto'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1 frtsg. 61.

JÀJAST, *adj. obao i duguljast kao jaje.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jajast, bot. math. lat. ‚ovalis, ovatus' ‚oval, eirund', frc. ‚ovale', egl. ‚oval'; obrnuto jajast (objajast), lat. ‚obovatus' ‚verkehrt eiförmig'; jajasta crta ‚ovallinie', tal. ‚linea ovale'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JAJAŠCE, *n. dem.* jaje. — *U naše vrijeme načińeno.* Jajašce, jajce, zool. bot. lat. ‚ovulum' ‚eichen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

*

JÀJAT, *adj. s jajima* (cum testiculis). — *U poslovici* XVIII *vijeka.* Žiri kapuna jajata. (Z). Poslov. daničić.

JÀJATI SE, jàjâ se, *impf. (impers.) kome usrigivati se s vonom od smrdećijeh jaja. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Sve jutro mi se jaja'. ‚Ne prežđiri se u veče, pa ti se neće nikad jajati'. J. Bogdanović.

JAJATNICA, *f. jajasta crta. — Načińeno u naše vrijeme.* Jajatnica, math. ‚das oval, ovallinie', tal. ‚ovale, linea ovale', frc. ‚ovale', egl. ‚oval'. B. Šulek, rječn. znanstv. nav.

JÀJCATI, jàjcâm, *impf. nositi jaja (o kokoši). — U naše vrijeme u Srbiji u okrugu smederevskom.* A. Hoću da ubijem ovu kokoš. B. Nemo', bolan, ona mi jedna i jajca; druge neće, ubij drugu. M. Đ. Milićević. *i u biogradskom.* S. Novaković.

JÀJCE, *n. dem.* jaje, *ali po sjevernijem i sjeverozapadnijem stranama znači isto što* jaje *(bez obzira na veličinu) i zamjeńuje ovu riječ. takovo je značeńe dobila ova riječ jamačno već u praslavensko doba, isporedi (s ovakovijem općijem značeńem) stslov. i novoslov.* jajce, *bug.* jejce, *rus.* яйцо, *češ.* vejce, *pol.* jajca *(u množini uz* jaja, *a u jednini* jaje). — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* jâjâcâ *ili* jajácâ. — *Nalazi se i oblika od osnove* jajcet *(isporedi* jaje): 12 jajceta. Z. Orfelin, podrum. 217.

a. *kao deminutiv, malo jaje. — Između rječnika u Belinu* (‚ovo piccolo' ‚ovum exiguum' 533a), *u Stulićevu* (‚ovum exiguum'), *u Vukovu* (dim. v. jaje). Jajce na žeravi. M. Vetranić 1, 318. Dva jajca ispekoh. 2, 324.

b. *znači što i jaje uopće (osobito kokošje ili uopće ptičje). — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (jajce, jaje ‚ovum'), *u Jambrešićevu* (‚ovum'), *u Voltigijinu (uz* jaje), *u Daničićevu* (‚ovum'). Jakože jajca tiganisana. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 85. Vranovo jajce. 87. Rofita jajca. 109. Jedna *(jarebica)* drugoj jajca krade. Zborn. 4b. Jednu kokoš mladu, tri jajca... Mon. croat. 255. (1553). Oral volik mimo lete i jajce ispusti na krilo Filipovo. Aleks. jag. star. 3, 225. Strъkokamilь jestъ vêlija ptica: jegda raždajetъ jajce, vъ vodu snositъ jego. Physiol. nov. star. 11, 197. Jerebica jestъ hitra ptica, strojitъ sebê gnezdo i nositъ jajca. 199. Ka ptica ptiće ji i jajca rodjena. Đ. Baraković, vil. 164. Stavi jajce *(na hartiju)* i po tomь brьzo stavi zlato. Glasnik. 25, 36. (XVII *vijek).* Cilu godinu dana provede o jednomu isto jajcu živući. A. Kanižlić, bogoljubn. 450. Svaki dan jednim istom jajcem tilo svoje hrańaše. uzr. 218. Čisto belo jajce. Z. Orfelin, podr. 94. Metni u vino jajce. 95. Uzmi iz 12 jajceta žumanca. 217. Onda veće jajce za plod ne valja. J. S. Rejković 99. Patka ridko nad jajcem prisidi. 100. Majka leži na ptićima ili na jajcima. Đ. Daničić, 5mojs. 22, 6. Ima li slasti u biocu od jajca? jov. 6, 6. Koji snese na zemji jajca. 89, 17.

c. *malo jaje, ali ne kokošje ni ptičje uopće. — Između rječnika u Belinu* (jajca ‚bottarga, specie di salume fatto d'ova di pesce' ‚ova piscium salita' 145b), *u Bjelostjenčevu* (jajca ribja, v. ikre), *u Voltigijinu* (jajca ‚bottarga, salume d'uova di pesci' ‚roggen'). Matica počińe nositi jajca u početku januara. F. Đorđević, pčelar. 51. *vidi:* Jajce, bot. lat. ‚ovulum' ‚eichen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

d. testiculus. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (jajce, mudo; jajca, jaja muška ‚testes, testiculi' 50b). On ki nima obi jajci *(dvojina).* Naručn. 61a. Ki bi imil obi dvi jajci suhi ne more se oženiti. 62a. Drugim ovca runo goji, drugim breber jajca stroji. P. Vitezović, cvit. 62. Može se prilikovati krepost od mira kastoru što jest jedna živina koja zna po naravi da je lovci nasleduju cijeća ńegovijeh jajaca (citja ńegovi jajaca. P. Posilović, cvijet. 55). K. Mađarović 30. Ako je čovik i bez jednoga i bez drugoga jajca. Ant. Kadčić 462. Ako si muško, pukla ti jajca! ako si žensko, prsle ti dojke! M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 104. Izvadi se jajce od psa. 2, 55.

e. *ime mjestima. a) grad u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 194. — *od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (Jajce, grad ‚Arauzonia'), *u Bjelostjenčevu* (Jajce grad ili Jajo grad ‚Arx luculina, Arauzona, Ovia'), *u Vukovu* (‚festung in Bosnien' ‚arx Bosnae'), *u Daničićevu* (grad u Bosni, stolica kralja Stjepana Tomaševića). U Jajci. Spom. sr. 1, 176. (1412). Va slavni dvorь kralevьstva mi u Jajce. Mon. serb. 486. (1461). U našemь slavnomь stonomь gradu u Jajcu. 488. 491. (1461). Oće Jajce vzeti. Mon. croat. 217. (1526). Mahomet podsede Jajce grad. P. Vitezović, kron. 125. Da ga upitamo kuda ide,... idem u Jajce. S. Margitić, fal. 62. Sad je kažu u bijelomu Jajcu. Nar. pjes. bog. 290. Dođe u grad Jajce. Nadod. 208. Pored Jajca grada bijeloga. Nar. pjes. vuk. 3, 332. Ivan dođe Jajcu na kapiju. 3, 333. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Bašta u Jajcu. Sr. nov. 1874. 85.

f. *pl.* jajca, *ime bilci.* Jajca, trasi (Siń), Cyperus esculentus L. B. Šulek, im. 122.

JAJČAK, *m.* samac od svińe, neskopljen. F. Kurelac, dom. živ. 40. — *u Zagorju.*

JAJČAN, *adj. u Daničićevu rječniku:* jajčani ‚ovatus' (valja da je to). Tri lažice jajčane (Mon. serb. 408 *god.* 1441). drugi je pročitao ‚sajčane' (Spom. sr. 2, 100), ali to mislim da je pogrješka. *može biti da je značeńe onakovo kao što je Daničić mislio; ali bi moglo biti da je smisao: (male) lažice kojima se jaja jedu.*

JAJČANIĆ, *m. presime. — Prije našega vremena.* Ferenc Jajčanić. P. Vitezović, kron. 172.

JÁJČANIN, *m. čovjek iz Jajca. — plur.:* Jájčani. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚einer von Jajce' *s primjerom iz narodne pjesme:* Kulu gradi beže Jajčanine). Jajčana je š ńim tisuća. J. Palmotić 76.

JAJČEN, *adj. koji pripada jaju, jajcu. — U Jambrešićevu rječniku:* jajčena lupina ‚putamen'; jajčeni žutańek ‚vitellus'; jajčeni belańek ‚albumen'; *u Voltigijinu:* jajčeni ‚di uovo' ‚von ey'; *u Stulićevu uz* jajan.

JAJČENICA, *f. uskršńi kolač (pletenica) sa crvenim jajetom u sredini, jajčenik. u Banatu.* Javor. 1880. 87. — *isporedi* jajčenik, jajarica, tcharica.

JAJČENIK, *m. a) vidi* jajčenica. *u Banatu.* Javor. 1880. 791. — *b) jelo načińeno od prosjena brašna i od jaja i od mlijeka. — u Srbiji u okrugu kneževačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 855—856.

JAJČEVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Schem. bosn. 1864. 78.

JAJČIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 102.

JAJČIŠTA, *n. pl. u Daničićevu rječniku:* selima Samodraži, Dobrodoljanima, Neprobištima, Momuži i Bijeloj Crkvi išla je međa ‚odь Jajčišть na Okruglu rupu' (Mon. serb. 87 *god.* 1327), ako nije pogrješka mjesto ‚Janьčišta' koje vidi.

JÁJE, jája (jájeta), *n.* ovum, *ono iz čega se*

razvije mlado živinče (obično se misli na kokoš ili na drugu pticu). ptice i mnoge druge životiće ne rađaju mlado svoje živo nego nose jaja, ali se dan današnji zna da je u svakoj ženskoj životiňi (a i u ženi) i koja živo rađa, jaje u kojemu se razvije mlado prije nego se rodi. u kokošiju i u drugijeh ptica i u ńekijeh drugijeh životiňa jaja su oblasta i duguļasta; bijela su u kokoši ali nijesu u svake ptice; u mnogijeh životiňa pak imaju vrlo različne oblike i boje. — Akc. je zabiļežen kao što je u Vukovu rječniku i kod većine naroda; u Dubrovniku je drukčiji: jâje, *gen.* jâja, *dat.* jâju *itd., ali je množina* jája, jájâ, jájima. — *Riječ je praslavenska, isporedi poļ.* jaje, *gorńoluž.* jejo, *doňoluž.* jajo *(vidi i kod* jajce). — *Postaňe nije dosta jasno: čini se da je srodna osnova u germanskijem jezicima, isporedi stvišńem.* ei, *stskandin.* egg, *anglosaks.* aeg, *engl.* egg, *(isporedi i staroir.* og); *može biti da je srodno i s lat.* ovum, *grč.* ᾠόν, *ali se ne zna kako bi kod ovijeh ispalo* v. — *Od* XVII *vijeka kod velikoga dijela naroda osnova je u jednini* jajet: *gen.* jájeta, *dat. i loc.* jájetu, *instr.* jájetom *(vidi u primjerima kod* a); *ali u množini nema nastavka* et: jaja *itd.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena ima voc. sing.* jâju. Nar. pjes. herc. vuk. 286 *(po svoj se prilici shvaća kao da je što živo i zaboravļa se s toga na sredńi rod).* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚ovum'), *u Mikaļinu* (‚ovum'; vrh od jaja *kod* vrh), *u Belinu* (‚ovo' ‚ovum' 533ª), *u Bjelostjenčevu (kod* jajce), *u Voltigijinu* (‚uovo' ‚ey'), *u Stulićevu* (‚ovum'), *u Vukovu:* jâje, jájeta (jája), 1. ‚das ei' ‚ovum'. 2. ‚die hode' ‚testiculus'. 3. kantarsko.

a. *kod kokoši ili druge ptice.* Kradiše... nigda jaje nigda kokoš. Korizm. 44ª. Ako uprosi jaje, jeda će dati ńemu skorpijuna? N. Ranina 134ᵇ. Ako vidiš *(u snu)* da kokoš nosi jaja, toj prilikuje dobit. Zborn. 132ª. Ako vidiš *(u snu)* jaje, toj prilikuje uklońenje od privarke. 133ᵇ. Ako vidiš *(u snu)* jaja bijela, toj prilikuje dobro. 136ª. Ļuska od jaja. M. Držić 218. Ne bi se jaje izpeklo, odkle ga sam ostavila u kući našoj. 412. I crna kokoš bijelo jaje nosi. (D). Leži na jajijeh. (D). Poslov. danič. Vьzmi ot jajeta bêlo. Glasnik. 25, 85 (XVII *vijek).* U krajih mora zakopa jaja. S. Margitić, fal. 243. Blagoslov jaja. L. Terzić 209. Jaje od guske. P. Macukat 41. Snijeti jaje ‚far o partorir l' ovo' ‚ovum edere'. Jaje mekoļusko, jaje mękahne ļuske, meke kožice ‚ovo colla scorza tenera' ‚ovum molliculum'. Jaje od dva žumanca ili žuca ‚ovo di due rossi' ‚ovum geminum'. Jaje sneseno ‚ovo fatto' ‚ovum procreatum'. Jaje skoro sneseno ‚ovo fresco' ‚ovum recens'. Staro jaje, jaje hmućavo ‚ovo stantivo' ‚ovum requietum'. Jaja pečena ‚ova arrostite' ‚ova assa'. Jaja pripečena ‚ova indurata' ‚ova durata'. Jaja razbijena u vodu ‚ova sperdute, cioè cotte in acqua senza guscio' ‚ova dispersa'. Srknuti jaje ‚beversi un ovo' ‚sorbere ovum'. Staviti jaja pod kokoš ‚por l' ova sotto la biocca' ‚ova gallinae supponere'. A. d. Bella, rječn. 533ª. Jednim samim jajem pokripiti se. razgov. 113. Razbijena jaja, tići ugrabļeni. B. Zuzeri 168. Latini uz korizmu jidu jaja. A. Kanižlić, kam. 159. Srce prilično jaju. A. Kanižlić, utoč. 110. Da će prije kvočka s jaja ustat. V. Došen 207ᵇ. Crkovna zapovijed zabraňiva pravovjernicim u oči ńecijeh svetkovina da se ne služe ni mlijekom, ni jajima. Đ. Bašić 34. Bilance od jaja. And. Kačić, kor. 277. Davaj po pô drama istoga prâ u ogružanu jaju. J. Vladmirović 12. Davaj piti u jaju. 19. Ļupoļine od jaja. 20. Malo kada propustiće dana bez jajeta. J. S. Reļković 63. A ti, koke, jaja nosi, a ti, jaju, pilu lozi. Nar. pjes. herc. vuk. 286. A kamo ta koka? Snijela je jaje. Nar. pjes. petr. 1, 292. Vara ga kao dijete šarenim jajetom. Nar. posl. vuk. 31. Ili jaje kamenu, ili kamen jajetu (prikučio, svo jedno, jaje će se razbiti te razbiti). 102. Koja kokoš mnogo kokoće, malo jaja nosi. 140. Mladom zetu jaja peku, a starome suze teku. (Prigovore katkad starome zetu u Risnu). 180. Našao bi dlaku u jaju. 192. Ne treba kvocati, nego jaja nositi. 210. Nije ni onđe koke, koja snese jaje, pa ga otkakoće. 216. Traži u jajetu dlaku. 319. Čoek je (kad se pomisli što podnijeti može) tvrđi od kamena, a (kad se pomisli kako naj zdraviji čoek u jedan put zakovrne i umre) slabiji od jajeta. 348. Neka mi iz tijeh jaja izleže pilad. Nar. prip. vuk. 132. Kažu mu da je tica snijela dva jaja. 186. A on je išao kao da je jaja na glavi nosio. Vuk, nar. pjes. (1824). 1, 24. Idu po selu od kuće do kuće te ištu sira, masla, jaja itd. živ. 18. Gdje im se ništa ne bi dalo onđe potognu jajetom u vrata. 18. O vaskrseniju se tuku šarenijem i crvenijem jajima. 26. Djevojke metnu bjelance od jajeta u čašu vode. 68. Jaja ispod kape *(igra)*... Kad dođe do onoga te ima jaje pod kapom... V. Vrčević, igr. 50. Kad krv čudne, tad mu bave sluge kojeg mučenika; turi vrelo u ńedra mu jaje. Osvetn. 4, 16. Načupa se u starom kućerku jaja i slanine. M. Pavlinović, rad. 12.

b. *kod čeļadeta, i kod životiňe što nije ptica.* Govore anatomici, u utrobi, kad bude vrime od godina ukažu se nika zlamońa od poroda kao niko zrńe il' malešna jaja po sebi neplodna koja čovik svojim simenom uplodi, od koga se začme i rodi čovik. M. Dobretić 568. — Zmijino jaje ‚ovo di serpe' ‚ovum anguineum'. A. d. Bella, rječn. 533ª. Šaruļa ne leže jaja kakono ostale vrste od zmija nego zmijiće u utrobi svojoj začne. F. Lastrić, ned. 361. Jaja zmije gluhe. Blago turl. 2, 33. — Jaja od ribe, ikre ‚pinnae'. J. Mikaļa, rječn. Ribńa jaja ‚ova di pesci' ‚piscium ova'. A. d. Bella, rječn. 533ª. Jaja ribńa ‚pinnae'. J. Stulli, rječn.

c. *u prenesenom smislu,* testiculus. — *U Belinu rječniku:* ‚testicolo, parte nota dell' animale' ‚testis' 731ª, *i u Bjelostjenčevu (vidi kod* jajce). — *S ńekijem pridjevima i kao ime biļaka.* Jaja kokota, suvrst vinove loze bijela grožđa (u Dalmaciji). — Jaja pasja (prema lat. testiculi canis), testicoli (Šalinović) Orchis L. B. Šulek, im. 122.

d. *u prenesenom smislu, gvozdena ili mjedena lopta što visi na kantaru i pomićući se pokazuje težinu onoga što se mjeri. — U Stulićevu rječniku:* jaje od mjerila ‚globulus ferreus vel plumbeus qui staterae scopo appenditur'. *vidi i u Vukovu rječniku.*

e. *Jajce, grad u Bosni. — Samo u Bjelostjenčevu rječniku: kod* jajce.

JÁJER, *m. vidi* ajer (âjer, *a ne* âjer *kao što je naštampano), lat.* aër. — *Od* XVII *vijeka.* Koji se jajerom hrane. M. Držić 245. Živu od jajera. K. Magarević 28. I nitom izađe na jajer. 70. Zadjeli se bijahu u jajeru vedra neba soko i ļuta zmija. Nar. pjes. bog. 57. Soko se vijaše po jajeru vedra neba. 57. Vode i jajer. J. Matović 24. Po kreposti božanstvenoj priko jajera preneseni. 63. Biti ćemo uzeti š ńima u oblacijeh prema Jesukrstu u jajer. 108. No pod nebom u jajeru. Nar. pjes. herc. vuk. 324.

JÁJEROV, *adj. koji pripada jaju (!). — Samo u Istri u brojenici kod djetińske igre.* Pen, pen, penica, jajerova korica, stan' glat, man' glat, popečak, stara baba va dolac. Nar. pjes. istr. 4, 10.

JAJEVAC, Jajevca, *m. ime dvjema mjestima* (doñi i gorñi J.) *u Srbiji u okrugu čačanskom.* Ornica u Doñem Jajevcu. Zemļa u Gorñem Jajevcu. Sr. nov. 1874. 187.

JÂJICA, *f. vidi* jaje. — *U naše vrijeme u Istri.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 84.

JAJIČINA, *f. mjesto (voda?) u Srbiji u okrugu rudničkom.* Zemļa preko Jajičine. Sr. nov. 1868. 814.

JAJIĆ, *m.*

a. *prezime.* Schem. zagr. 1875. 262. Schem. diak. 1877. 67.

b. *ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Ńiva u Jajiću. Sr. nov. 1878. 228.

JAJIĆI, *m. pl. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Ļ. Stojanović, pom. 189.

JAJIŃA, *f. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu niškom.* Gorńa i Dońa Jajina. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 122.

JAJINCI, Jajinaca, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 98.

JAJINICE, *f. pl. kao vrećice u kojima stoje jaja nekijem sitnijem životińama.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jajinice (pl.), zool. ‚eiersäcke'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JAJIŃAK, *m. mjesto (osobita sprava) gdje postaju i stoje jaja u ženskijem životińama (a i u biļkama).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jajińak, bot. zool. lat. ‚ovarium' ‚eierstock', tal. ‚ovaja'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÀJIŃÎ, *adj. koji pripada jaju.* — *U Vukovu rječniku:* jaińi, n. p. ļuska ‚ei-' ‚ovi'.

JAJNICA, *f. u Stulićevu rječniku: us* jajnik.

JÂJNÎK, *m.*

a. *jelo od ispršenijeh jaja.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚frittata di ova' ‚ova in librum coacta' 381a), *u Voltiģijinu* (‚frittata' ‚eyerkuchen'), *u Stulićevu* (v. priganica). Hoćete l' od mene oni prisnac veli, al' turtu ku žene peku na padeli, al' da vam jajnik tuj prinesem? P. Hektorović 8. S medenimi jajnicima, suhoparci i prisnaci. J. Kavańin 21a.

b. *vidi* jajčenik. Jâjnîk, uskršńi kolač s jajem (u primorju). Đ. Daničić. Jâjnik ‚panis paschalis cum ovo intexto'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 34.

JAJNOST, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚spatium ovatum'. — *sasma nepouzdano.*

JAJONOS, *m. vidi* jajińak. Jajonos, opna u kokoši u kojoj se jaja začińu i rastu. M. Pavlinović.

JÂJSKÎ, *adj. vidi* jajińi. Vratilom se opasala, zaštikalom poštapila, ušla u jajsku ļusku, utopila se u morsku pučinu. Nar. pjes. u Vuk, živ. 217.

JAJSTVO, *n. u Stulićevu rječniku: us* jajnost. — *sasma nepouzdano.*

JÀJUŠA, *f.* u tepsiji pečena smjesa kao pita od kukuruzna brašna, jaja, sira i masti. u bosanskoj krajini. Ļ. Stojanović.

1. JÂK, jáka, *adj.* potens, fortis, validus, firmus. — *Akc. kaki je u nominalnom nom. sing. taki je i u acc. sing., kad je jednak s nominativom, i u svijem složenijem oblicima:* jâkî, jâkâ, jâkô, jâkôga *itd., u ostalijem je nominalnijem oblicima onaki kaki je kod* jáka: jáko, jákê *itd.* — *S ovijem se značeńem nahodi ova riječ samo u južnijem jezicima, isporedi slov. i bug.* jak. *po svoj je prilici ista riječ što praslavenska relativna zamjenica* jakъ, *kaki, isporedi stslov.* jakъ, *malorus.* яκий, *češ.* jaký, *poļ.* jaki, *(a i lit.* joks), *vidi i*

2. jak. *Miklošić ispoređuje grč.* ὀλός τε. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (‚fortis; lacertosus; robustus'), *u Mikaļinu* (jaki, snažan, hrabren ‚strenuus, fortis, validus, vegetus, robustus, nervosus'), *u Belinu* (jak ‚bastevale, bastante' ‚sufficiens' 131a; ‚gagliardo, robusto' ‚valens' 336a; ‚prospero, cioè sano, gagliardo' ‚validus' 592a; ‚sano, che ha sanità' ‚sanus' 641b; jaki ‚efficace' ‚efficax' 285a; ‚vigoroso, che ha vigore' ‚vegetus' 766a; ‚forte, inteso del corpo' ‚robustus' 325b), *u Bjelostjenčevu* (jak, možen, žestok, krepek, silan, hrabren, srčen, žestočan ‚fortis, validis viribus praeditus, validus, strenuus, robustus, in adversis infractum habens animum'), *u Jambrešićevu* (‚fortis, validus, robustus'), *u Voltiģijinu* (jak ‚forte, robusto, gagliardo' ‚stark, fest'; *komp.* jačij ‚più forte, più intrepido' ‚stärker'), *u Stulićevu* (‚fortis, robustus, validus, strenuus, nervosus, virilis, animosus, patiens etc.'; *komp.* jači ‚fortior'), *u Vukovu* (‚stark' ‚robustus, fortis, firmus', n. p. čovjek, koń, rakija, duvan, vino; *komp.* jâčî), *u Daničićevu* (jakъ ‚potens').

1. *adj.* — *Komparativ postaje nastavkom* j, *te se* kj *mijeńa na* č: jâčî; *rijetko se nalazi* jâčji: jačji. I. Ivanišević 152; A. Vitaļić, ost. 81; J. Filipović 1, 478a. 3, 2b; jačjom. A. Vitaļić, ist. 471; jačje. J. Filipović 1, 488a. 479b; jačjega. A. Kanižlić, kam. 59 *(i u Kavańina ima takovijeh primjera, ali su nepouzdani); u jednom je primjeru prošloga vijeka nastavak* ij: jačiji. J. Matović 515. — *u jednom primjeru* XVI *vijeka ima oblik* jakši. Ġ. Držić 366.

a. *naj starije je značeńe (već od prvijeh vremena): koji može (ima moć, snagu, silu) što da učini, podoban. što može učiniti izriče se: a) infinitivom. aa) o čeļadetu.* Sirota koja nêsta jaka prêti ili otpirati. Zak. duš. pam. šaf. 35. Ne biše jaci tisi ktitori okrmļati mêsto sije. Mon. serb. 182. (1371—1395). Kude bude jaki rastrebiti. Glasnik. 24, 240. *(cko* 1350). Nepravde bud' jak moći podnositi. M. Marulić 156. I ako jak dosti nijes' joj se braniti. N. Dimitrović 4. Lje se žena ne nahodi jaka slomit vragu silu. N. Naļeśković 1, 155. Mi li bismo jaci bili ļubavi se toj oprijeti? 1, 164. Od jada trepeće, nî jak dat srcu red. Đ. Baraković, vil. 67. Istok stavit vas poda se s malijem vojskam biše jaci. I. Gundulić 369. I da *(Turčin)* žena držat bude koliko ih je hranit jaki 574. Tko vladati sve požude i svu voļu jaki nije. Ġ. Palmotić 1, 150. I na tvoje jes govore s razlogom se jaki oprijeti. 1, 293. Ja ti nijesam jaka izrijeti. 2, 12. Temeļitijeh red udesa jaki nije nitko smesti. 2, 102. Iz tve ruke nijesu jaci dragu plijenu sloboditi. 2, 311. Svi Tatari nijesu jaci našoj vlasti odoljeti. 2, 341. Odoljeti jesu jaci. P. Kanavelić, iv. 11. Udriti je na dva jaki. 98. Suprot tebi ti junaci protivit se nisu jaci. I. Zanotti, skaz. 4. Ne bijuć jaki ńim se oprit. J. Kavańin 230a. *(Mandaljena)* pokoj naći jaka nije. I. Đorđić, uzd. 3. *(Seļanin)* ustrašen žudeći uklonit se u skrovito, ne bi jaki ni pristupit naprijeda, ni žito s ramena rasprtiti. ben. 185. Svi su jaki povlačiti se po parbi i pravdi. Đ. Rapić 234. Jer tko vladat sve požude i sve voļe jaki nije, kô da drugijeh vladat bude? P. Sorkočević 577b. — *amo pripada i ovaj primjer u kojemu se ima u misli inf. po onome što je prije kasano:* Ako sam se kitio ali činio koja veličanstva veće nego sam jaki, za taštu slavu. P. Posilović, nasl. 111b. — *pripadaju također amo i ovi primjeri u kojima je govor o više čeļadi (kolektivno):* Da vas saj svijet na me dođe, nije mi jaki otet tebe. Ġ. Palmotić 2, 338. Kažu i srce toli snažno,

da nije jako ńih zamesti sve hudobńe mnoštvo lažno. 8, 88b. — *bb) o stvari tjelesnoj (nešivoj).* Likarijo, da si moguća i jaka prognati djavle. L. Terzić (B. Pavlović) 206. Naša slama jaka je u klačini ili japnenici raztopiti stanac kami. A. d. Bella, razgov. 217. *i u ovom primjeru (metaforički):* On podloži svoju put razlogu i učini da nije jaka odmetat se zapovijedima svoga stvoritelja. I. Đorđić, ben. 62. — *cc) o mjestu.* Pustoš svaka ni jaka potezat svud ńima. M. Držić 85. — *u ovom se primjeru ‚semja' shvaća kao čeljade:* O božice, zla usilos, s kom se rvat jaka ne bi *(semja)*, čini skrit joj kćercu tebi. I. Gundulić 91. — *dd) o djelu.* Čari ako su ńih viliňe zrake tminom jake smesti, dan pocrnjet. Ġ. Palmotić 2, 28. Nijesu jaka moja dila ńih ispravit pamet prijeku. 8, 81a. — *amo može pripadati i ovo:* Plač, ki mi s oči teče, nije jaki ńega smesti. Ġ. Palmotić 2, 28. — *ee) o riječi, molitvi.* Množtvo svetih tila mâ riječ izrijet nije jaka. J. Kavańin 219a. Koliko je jača *(molitva)* prignut ga *(Boga)* da nam dade one milosti. J. Banovac, razg. 18. Koliko je pak *(molitva)* jaka izbaviti nas od naši neprijatelja duhovni. 20. — *ff) o čemu umnom, duhovnom, n. p. o sili, moći, vrlini.* S bojnom slavom sila tvoja jaka je pakô pridobiti. I. Gundulić 356. Vojska od kozaka koj se oprijeti nije jaka ičija sila, igdi stupi. 444. Velika je moć viliňa i jaka je djelovati. Ġ. Palmotić 2, 11. Moć umrla, slaba u sebi, Bogu odoljet jaka nije. 2, 65. Nepridobitne tvrđe, kojijeh vrlina neprijateljskih topova ne bi jaka oboriti. A. d. Bella, razgov. 246. — *o slavi.* Nu tva slava ne bi jaka dugo u spili stat skrovena. I. Đorđić, ben. 208. — *o naravi.* Bremena vam postavljaju, ka nije narav podnijet jaka. Ġ. Palmotić 8, 30b. Ljudska narav . . . bez osobite Božije milosti i pomoći nije jaka sama po sebi ni htjeti ni djelovati nikakva dobra. I. Đorđić, salt. 192. — *o svijesti.* Kroz sve tvoje vuhovanje, o izprazna ljudska svijesti, temelito Božje znanje nijesi jaka vijeku smesti. Ġ. Palmotić 8, 29a. — *o slasti.* Slas taka vječni život dat je jaka. I. Đorđić, uzd. 94. — *b) podložnom rečenicom s konjunkcijom* da. Jezik moj bi li jak ńe ures da slavi? Š. Menčetić 78. Majka tuj gledaše, jeda jak tko mine da sinka ńoj skine. N. Naleśković 1, 144. Strašna vojska bješe jaka, iz po svijeta ka se sklopi, da dobude ne Poljaka, nu krstjanstvo sve potopi. I. Gundulić 475. — *c) infinitivom s prijedlogom* za *(po talijanskom jeziku, vidi kod* za). Da bude človjek jači za podnositi suprotivna. B. Kašić, nasl. 82. Da je tako jaki za poteći po polju. A. Vitaljić, ist. 524. Da je molitva mnogo jaka kod Boga za prignut ga na milosrdje. J. Banovac, razg. 17. Uļe jest za užgati ogań mnogo jako. J. Filipović 3, 39b. — *d) u jednom primjeru* XVIII *gerundijem sadašńijem.* Budi jaki podnoseći i trudeći svaka dobrovoljno. M. Zoričić, osm. 14. — *e) često stoji* jak *s ovijem značenjem u relativnoj rečenici, u kojoj se tad ograničuje značenje riječima* kako, koliko, što, u što, u čem *itd.* Kudê bude moja vladanja i kudê budu jaki. Mon. serb. 178. (1368). Dali su, postavivši svoje ļude, vola dva, kako tko jaki, da oru. Spom. sr. 1, 26. (1399). Na nas se naslonite, što smo jaci. Starine. 10, 12. (1558). Koliko je jaki i koliko može. M. Divković, nauk. 88. Sve što je jaka moja kruna, na službu će ńemu biti. Ġ. Palmotić 1, 398. Svaki moju dragu vjerenicu nastoj dvorit sve što je jaki. 2, 170. Sve što je znańe moje jako, držana sam ja služiti gospodara blaga tako. 2, 331. Neću se kratiti služiti što jaki budem. Starine. 11, 101. (1665). Ako bi u blagovańe tratio i činio što nisam jaki. P. Posilović, nasl. 114a. A i mi hoćemo poslužiti vašoj milosti u čemu uzbudemo jaki. Glasnik II, 3, 108. (1708). Koliko je tko jaki ‚a misura del suo potere, del suo essere' ‚pro viribus'. A. d. Bella, rječn. 490b. Odlučivam također izporaviti, koliko budem jak, sva potlačenja, kojijem te ruže svi krivovjerci, nevjernici i opaci Hristjani. I. M. Mattei 201. Dohodim očito izporaviti, koliko sam jak, i zaplatiti prisramotne uvrjeđe. 261. Da mu zaplatimo, koliko smo jaci, krivine kojijem je vrijeđan. 333. — *f) verbalnijem supstantivom koji može stajati: aa) u lokativu s prijedlogom* u. Ka je bila toliko jaka v pokajanji. Narnčn. 82a. Čini čovjeka jakoga u službi Božijoj. I. Držić 319. — *bb) u akuzativu s prijedlogom* na *(može u jedinom primjeru značiti i: (tijelom) snažan).* Ima biti kripak na rvanju i jaki na nošenije brimena. Naručn. 18a. — *cc) u instrumentalu (u jedinom primjeru stoji instr. relativne zamjenice, a ova zamjeńuje verbalni supstantiv* bježańe). Neć moć lasno bježat veće, čijem si jačí od svakoga. Ġ. Palmotić 1, 210.

h. koji mnogo može, koji ima veliku moć, mogućan, moguć, ali ne u svem, jer se izrijekom kaže u čemu se sastoji moć, n. p.: a) instrumentalom. Kad padu ovi bez milosti, tko ti ostaje? čijem smo jaci? I. Gundulić 503. Jaki sobom oda svudi u obzidi se tvrdoj kaže. 520. Dva nećaka, dragamanstvom svijetla i jaka. J. Kavańin 188a. Budući dobitjem sričan i tolikom jaki vojskom. F. Lastrić, test. ad. 14a. — *b) lokativom s prijedlogom* u. Koji smo u ļudma i u oružju jaki. Đ. Kapić 458. — *c) lokativom (o mjestu) s prijedlogom* na. Već junaka na razboju jaka. Nar. pjes. juk. 318. Jaki na braniku. Nar. posl. vuk. 108. Ko jači na megdanu ńegov megdan. Pravdonoša. 1852. 10. — *d) lokativom s prijedlogom* po. Koji jači po sili su bili. Osvetn. 4, 12. — *e) akuzativom s prijedlogom* za, *čim se kaže na što se može djelovati.* Ne ima jače likarije za dušu nego je rič Božja. J. Filipović 1, 488a. — *f) prijedlozima* protiva, prema *pokazuje se da se može neprijateljski postupati, boriti se.* Čini ju *(dušu)* jaku protiva svim duhovnim neprijateljem. I. Grličić 118. Neka vam ova jedna prilika dosta bude za vidit koliko je molitva jaka protiva djavlu. J. Filipović 1, 308a. Pram bogom . . . bio si jaki. F. Lastrić, test. 368b.

c. koji uopće mnogo može, koji ima veliku moć, mogućan, moguć. a) o čeljadetu, o čeljadi, ili o onome što se misli kao čeljade. aa) o Bogu. Nu se tebi, jaki bože, utječemo s molbam hrle, brani tvoj puk od zle rati. M. Bunić 18. Blagosove podavamo tebi, slavni Bože jaki. P. Kanavelić, iv. 56. Gdi duh preda Bogu jakom. J. Kavańin 308a. Od koljena Judinova ki se jaki Bog nareče. 337b. Gospod moćni i jaki. I. Đorđić, salt. 72. Jaki Bože! oprosti mi greha. Nar. pjes. vuk. 3, 327. Bog je jak! Nar. posl. vuk. 17. Sunce na istok, a jaki Bog na pomoć. Nar. prip. vuk. 125. Da joj jaki Gospod Bog pomože. Vuk, kovč. 128. Bog ga jaki i mrtva ubio! P. Petrović, gor. vijen. 80. Uzdam se u jakoga Boga. Pravdonoša. 1832. 9. Mili Bože, otac si svakomu, al' pomozi jaki nejakomu. Osvetn. 2, 126. — *bb) o svecu.* Priždi dvije svijeće voštanice pred likove svetitelja jacih. Osvetn. 2, 27. — *cc) o vragu, đavolu.* Dobar je Bog, ali su i đavoli jaki. Nar. posl. vuk. 59. — *dd) o osobitom čeljadetu (misli se o svakoj vrsti moći, samo ne o tjelesnoj snazi).* Ako s' sebe dobil, Aleksandra s' jači. M. Marulić 155. Jača i sminija biti ćeš nad slugom. H. Lucić 216. Naaman Širijanin bješe čovik jaki i bogat. M. Div-

ković, bes. 44b. Ni imena druzijeh uda grajskijeh, mudrijeh, jacijeh. J. Kavańin 104a. Da su mudri, da su jaci. 168a. Tko u duhu predobije, ti vrjednji i jači je. 350a. Ako li pak poslovi tvoji i žeje idu napričano, ako su dooci obilni, prijatelji jaki i ostalo, imaš se sve to više ponizivati. F. Lastrić, od' 258. Ova sama *(Marija)* bi jača od sviju. test. 368b. Jačega kapom a nejačega šakom. (Jačemu valja se moliti s kapom u ruci, a od nejačega može se i braniti). Nar. posl. vuk. 111. Jače je selo od svatova. Jače selo od međeda. 111. Ko jači onaj i kobači (grabi sebi ili prisvaja. U Hrvatskoj). 140. Ko je jači onaj i stariji. Ko je jači taj i tlači. 141. Ko se jačemu ne umoli ta se ne obrani. (U Crnoj Gori). 158. — *ee) o kralju, caru, vladaocu.* Ti se bojiš kralja zač je jaki i može učiniti stvari dovolje. Korizm. 30a. Od cara jaka i tvrda utvrdi i obrani grad Novobrda. J. Kavańin 185a. Ciprijanski otok koga obsjede Selim jaki. 190b. On tolike kralje jake uzdrži. 222a. Kralji jaci jakno Slavi. 261a. Druzi jaci kralji leški. 264a. Radigost dođe u Dalmaciju, ter se mnogo jaki učini. And. Kačić, razg. 5. Naj jači je na svijetu car padiša Mustafa. S. Ljubiša, prip. 121. — *amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* Sva podolska zemja i ruska Tatarinu bješe uska, dokli ńega jači dobi. I. Gundulić 334. — *ff) o vojsci, straži.* Zemaljskom slavom silan je i vojsku jaku ima. Aleks. jag. star. 8, 240. Nu ne htje ga car nikako s naj višega dignut mista, što ga od prije ne utvrdi jakom stražom oda svudi. I. Gundulić 506. Jaku stražu druzim poda, a on bez svake straže osta. 506. Nu još tvrđi s množtva od ljudi, kijeh ga obstiru jake straže. 520. Kupeć pod ńim vojsku jaku. J. Kavańin 278a. — *gg) o družbi, zboru.* Družba ova krepka i jaka svem bi svijetu odoljela. G. Palmotić 1, 11. Svi sabori mudri, jaci, dobrostvori. J. Kavańin 207b. — *hh) o narodu, državi, plemenu, brastvu, kući (rodu) itd.* Za to se zovijaše slavni, jaki ovi narod. And. Kačić, razg. 2. *amo pripada i ovaj primjer:* Ako Sirci budu jači od mene dođi mi u pomoć. Đ. Daničić, 2sam. 10, 9. — Nu ako se veće i jače neg' sve turske kraljevine Osmanovo carstvo smače, Mahumetov zakon gine. I. Gundulić 477—478. — Od Pipera plemena jakoga. Nar. pjes. vuk. 4, 61. Od Drobńaka, od plemena jaka. 4, 463. Ogled. sr. 893. U tebe stoji da pomutiš dva jaka plemena. Pravdonoša. 1852. 23. — Dok su došli do jakoga brastva, do jakoga brastva Vukčevića. Nar. pjes. vuk. 4, 84. Jako brastvo brzo zapleće. (U Crnoj Gori). Jaku brastvu jaka i pravda. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 108. — Čovjeka razumna, pametna i književna, aliti kuće plemenite, moguće i jake. M. Divković, bes. xv. — *b) o čemu što nije živo,* efficax, *što ima moć, silu da učini ono na što je namijeńeno. aa) o čemu tjelesnom.* Otrova jačega od griha ne ima. F. Lastrić, test. 16b. Nema jačeg pića od vode. Nar. posl. vuk. 208. — *bb) o djelu, riječi (molitvi).* Jače je đelo nego besjeda. Nar. posl. vuk. 111. — Bez obrane jake tvoje. P. Kanavelić, iv. 140. — Imala bi bit čašćena radi vlasti i jacih slova. J. Kavańin 290a. — Od svakoga zla jača je molitva. Nauk brn. 54a. Tako je jaka molitva ponizna, da ona usiluje Boga učinit ono, za što ga moli sluga. J. Banovac, razg. 19. — Svem' da jake odgovore kô orako. J. Kavańin 96b. — Klemente nije mogao s jačijem mudrogovorom potvrditi nauk. J. Matović 178. — Dobar i jaki razlog. Š. Budinić, ispr. 14. Ne ima jačega razloga. J. Filipović 1, 92a. Razlog je naj jačji ovi:... J. Filipović 8, 2b. To prikazuje s velikim i jacim razlozi. M. Dobretić 116. — Svekoliko su činili i prikazali jake uzroke caru, da ga odvrate. A. Tomiković, živ. 114. — Svidočanstvo jačje od ovoga imat ne možeš. J. Filipović 1, 479b. — Običaj jaku zapovid oslablja. A. Kanišlić, kam. 561. — *cc) o dijelu mise (glavnom).* Ne budući jaki dio od mise. Ant. Kadčić 96. — *dd) o čemu umnom, duševnom.* Jaka je ljubav kako smrt. Naručn. 82a. Jače su prilike negoli riječi. M. Divković, bes. 408b. I kako me smrt razjidi, vrhu svake stvari jača. Đ. Baraković, vil. 218. Ali vele veća i jača *(od ljubavi)* u kraljevskom srcu biva čas. I. Gundulić 395. Da jest ljubav jaka kakonoti smrt. P. Posilović, cvijet. 27. Ljubav jest jača nego smrt. M. Radnić 379a. Jakim i istinitim ufanjem. I. Grličić 19. Poželjenje vrlo jako i moguće. 241. Zakon prave vire jačji 'e od mira i od kamena. J. Kavańin 190a. Svaki živi svej se vrti okol' jake praga smrti. 401b. Il' je dobrota Božja jača. F. Lastrić, test. 14b. Jača rđa od bijesa. Nar. posl. vuk. 110.

d. *u osobitom smislu, snažan (o tjelesnoj snazi). a) o čeljadetu, o čeljadi.* Kada jaki oružnik čuva polaču svoju mirne jesu sve stvari koje zdrži. N. Rańina 59b. Naj jači čovjek na svijetu. Zbor. 6a. Ostal bih veće zdrav ner jelin od gora, jakši nego lav ter tvrđi mramora. G. Držić 366. Koje svite jedva bi jaki bastah ponio. M. Držić 134. Mi smo jaci mnogo i mladi. A. Sasin 197b. Na konjijeh svi Bošńaci sjahu svijetlo odjeveni, zatočnici i jaci. I. Gundulić 326. Silna vitra jači i brži. 522. Nijesmo imali ni boljega zatočnika ni jačega vojevode. G. Palmotić 1, 862. Sansuna jačji biti. I. Ivanišević 152. U Armeni*(ji)* četrdeset jaki vojnika. S. Margitić, fal. 80. Jak Alcide ni l' se stavi' prest kudjelu cić ljubavi? J. Kavańin 7a. Druga *(prilika)* bi od jakoga Sansona. M. Lekušić 152. Nisi ti jačji nego Sampson. J. Filipović 1, 478a. Ti nisi jači od Samsuna. P. Filipović 18. Jake vojnike Moabove obuze strah. F. Lastrić, svet. 34a. Al' da b' jaki ti i bio, tu bi cinu izgubio kod volova. V. Došen 20b. Proždri voda i jakoga viteza Reju. And. Kačić, razg. 9. Velik biše i jak jogunica. M. A. Reljković, sat. C7b. Buduć dakle da je žena svaka i slabija i ni tako jaka. G1a. Koji bijaše jači turi onoga drugoga u vodu. sabr. 68. Jači od Samsuna. M. Dobretić 107. A Krsto se jači namjerio, pak osvoji Asan-begovića. Nar. pjes. vuk. 4, 101. Ako je ko jači, no i Bog je svačiji. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 4. Jak kao vjedogońa. (U Risnu). Jak kao zemja. Jak kao međed. 108. Jača su dvojica nego sam Radojica. 111. Jak kodi Golijat. Nar. prip. mikul. 109. Vidite zemju kakva je i kakav narod živi u ńoj, jeli jak ili slab, jeli mali ili veliki. Đ. Daničić, 4mojs. 13, 19. Nejakom je za nevolju ljutu, da se s jačim priječi i krvači. Osvetn. 2, 126. Jami druže, ti si jači, druže. 2, 141. — *u nekijem je primjerima ograničeno značeńe instrumentalima* tijelom, rukom, snagom. Biše slavna srca i tilom jaki i ogńen junak. Dukljanin 6. David hoće rijeti uzorit pogledom a jaki rukom. M. Divković, bes. 72a. Aleksandar... mao tijelom, a jak snagom. J. Kavańin 241b. Srcem krjepci, snagom jaci *(vitezi).* 385b. — *b) o življenju.* Eto lav, naj jača živina ka po zemji hodi. Živ. jer. star. 1, 231. Nego kako lav jaki mnokrat mi dodija. N. Naljeśković 1, 264. Slon veliki, snažni i jaki, dugu trubju na čas svaki stavno kupi, stere smjeno. I. Gundulić 554. Tote se udriše kako jaci lavi. Radojević 46. Ljubav od jakoga lava učini ponizna jagańca. M. Radnić 378b. Namakni der dva dobra predńaka *(o volovima)*, il'

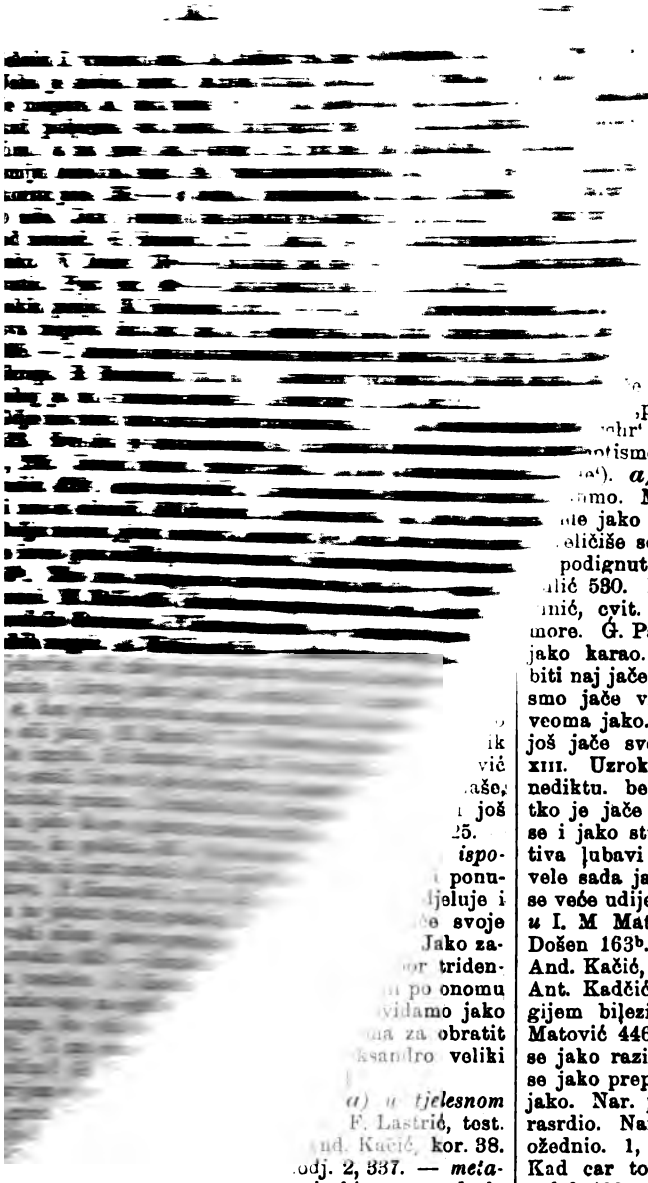

…rćući poče vapiti jako. P.
…oš jače sviriti. M. Radnić
…o nisam, nego sam ih slavio
…3a. Vapiće mnogo jače. J.
Udi] poče vikati jako: ‚Isuse
Lastrić, od' 190. Kako bo sin
…ako zavapi. test. 168a. Vičite
…, kor. 240. Čak se čuje kako
A. Re]ković, sat. D4a.
…*go, veoma, vrlo, isporedi* 1, m. —
…*ka u Belinu* (jako obilat ‚molto
‚percopiosus' 6b), *u Bjelostjenčevu*
…alde, efflictim', v. kruto; *komp.* jače
Jambrešićevu (‚valde'), *u Voltigijinu*
…‚più, avverbio comparativo come' jače
‚più virtuoso' ‚tugendhafter'), *u Vukovu*
…hr' ‚valde', cf. zdravo, vrlo *s primjerom:*
…tismo se — te jako, jako!), *u Daničićevu*
…'). *a) s glagolom.* Mi se tomu jako obra-
…mo. Mon. serb. 554. (1587). Bližńe verne
…ie jako]ubi. Aleks. jag. star. 8, 227. Jako
…eličiše se dila tvoja, Gospodi. 316. Za jače
podignuti čâs je i koris pasti ovako. I. Gun-
…lić 530. Ki jako krščenike progańaše. F. Gla-
…mić, cvit. 49a. Ja te]ubim što se jače]ubit
more. Ġ. Palmotić 2, 12. I kako ih jest veoma
jako karao. P. Posilović, cvijet. 32. Onda češ
biti naj jače napastovan. M. Radnić 217a. Dužni
smo jače virovat. I. Grličić 285. Prevario se
veoma jako. K. Maġarović 84. Misleći, kako bi
još jače svemogućega počastio. I. Đorđić, salt.
XIII. Uzrokovahu da raste još jače]ubav u Be-
neditktu. ben. 68. I scijeńen je srećan, blažen,
tko je jače nasiso se. B. Zuzeri 18. Strašit će
se i jako strašit. 37. Kada se sagriši jako pro-
tiva]ubavi Božjoj. A. Bačić 216. Tužim ovde
vele sada jako. A. J. Knezović 19. Sve što joj
se veće udijeli, jače ńu sve ište i želi. A. Đ. Paoli
u I. M Mattei 368. Koje može skakat jače. V.
Došen 163b. Rasrdivši se jako protiva Eliseu.
And. Kačić, kor. 256. Jako ga pokarati i koriti.
Ant. Kadčić 210. Kadgod s riječima i s dru-
gijem bi]ezima jačije potičemo nas istijeh. J.
Matović 446. Jedno mu se srce umorilo, a drugo
se jako razigralo. Nar. pjes. vuk. 2, 409. Zaista
se jako prepadoše. 4, 339. I tu sam se prepanuo
jako. Nar. pjes. marjan. 31. Tu se Marko jako
rasrdio. Nar. pjes. kras. 1, 23 Jako Marko vina
oždnio. 1, 47. Ja jesam ostario jako. 1, 70.
Kad car to vidi, jako se obraduje. Nar. prip.
vuk.2 192. U onome se selu nešto jako za-
vade dvije komšije. Nar. prip. vrč. 100. — *b)*
s adjektivom ili s adverbom. — *pokojni je J.*
Bošković (O srpskom jeziku. 76—77) *mislio da*
je ovako značeńe (n. p. kod jako dobar) *ro-*
manizam i germanizam i da se smije kasati
samo: vrlo dobar, veoma dobar: *da je germa-*
nizam hoćaše da potvrdi ńemačkijem primjerima:
‚starke mahlzeit, starke familie haben, starke
summe, starke gesellschaft, ein starker violin-
spieler, man redet stark davon, stark spielen,
stark gehen, sich stark irren', *ali ovaki primjeri*
nijesu vrlo česti u ńemačkom jeziku i kod ńih
stark *nema nigda uopće značeńe što je kod* sehr,
a drugo je da se jako *s ovijem značeńem čuje*
osobito po krajevima gdje se ne poznaje ńemački
jezik; kad je tvrdio da je romanizam, mogao je
misliti samo na francusko fort *(vaļa da nije na*
lat. valde = valide), *a odakle bi se ovo ‚fran-*
cusko' značeńe k nama uvuklo? a nije nikakva
razloga da je jako *dobilo ovo značeńe po tuđijem*
jezicima: ovo je postalo posve naravnijem lo-
gičnijem putem (kao što se vidi kod l: jak *je do-*
bilo isprva značeńe: podoban, a od toga se pre-

…ik
…vić
…aše,
… još
…25.
…ispo-
…ponu-
…ljeluje i
…e svoje
Jako za-
…or triden-
…po onomu
…vidamo jako
…na za obratit
…ksandro veliki
a) u tjelesnom
F. Lastrić, test.
…nd. Kačić, kor. 38.
…odj. 2, 337. — *meta-*
…ami, ki vezaste dosle
…and. 18. — *b) u umnom*
…jako podnosi protivščin
…ć 100. Krepkije, jačije
…iese bolezni. Š. Budinić,
…no služiti. ispr. 31. Uzdrže
…losti Božjoj. A. Komulović
…ko i jako, naj čestiti car se
307. Jako Poļaci i smiono
…m) bjehu se utvrdili. 322. A
…ako satrće se s raspa plaha, ako
…d jako nije od bojazni i od straha.
…e i krepčije na nebu je jur sklo-
…jera). Ġ. Palmotić 1, 154. Tvrdo
…oli skup zlotvora dođe na me. 2, 181.
…svakojako nosiste se svejer jako. J.
…6a. On za jače uńedriti nepristojnos
…S. Rosa 124a. Mnozi ostali toliko bogo-
…liko naučitelji od zakona crkvenoga jako
Ant. Kadčić 519. Podnosimo stavno i
…godne suprotivne. J. Matović 524. Carstvo
…govo utvrdi jako. Đ. Daničić, 1car. 2, 12.
… o glasu, zveku, vidi 1, l. Ļuto u srcu svom
smuti, i zavika Derviš jako. I. Gundulić 530.

mu se dade za grihe jaka pokora. 249. Obećao jaku sogbinu. Pravdonoša. 1851. 81.

n. firmus, *kao* tvrd, čvrst, *koji se ne da slomiti, razbiti, uopće raščiniti, razmetnuti (i u prenesenom smislu). a) o kamenu, gvožđu itd.* Kami tvrd i jak vrh spile vidi se. F. Lukarević 137. Dvanadeste stijena jakih podumint mu stanovit je. J. Kavańin 483a. — Imade šiļke od naj jačega gvozdja. I. Jablanci č6. — *b) o drvetu.* Mir lupajuć jače obsječenijem borom jacim. I. Gundulić 524. Tvrd i jak dub ima svrhu s crva. J. Kavańin 214b. Uzmi pojako drvo. Z. Orfelin, podr. 133. Jako borje po vodi stanulo. Nar. pjes. vuk. 4, 448. — *c) o čemu što je načińeno od gvošđa ili od drva.* Nije ostroge ni šiļka jačega. I. Držić 135. Kļučanice s jakimi krakuni ustanovitjene. A. Vitaļić, ist. 527. Jako sidro od ufanja *(metaforički).* J. Kavańin 368a. Kojih oštrih i u glavi jakih deset redki nek vaļ ima svaki. J. S. Reļković 28. — *d) o čemu što je zgrađeno od kamena (a i od drva), kao n. p. zid, temeļ, kuća, grad, tvrđa itd. (pa i o plavi) što se ne može razrušiti, i u po ńešto prenesenom smislu, što se ne može (n. p. o gradu) osvojiti.* Jaku fondamijentu. Zborn. 91a. Mi mnoge tvrde i velike i jake grade razbivši prijasmo. Aleks. jag. star. 3, 248. Ere izvan tvrda i jaka što se i sama mjesta vide. I. Gundulić 322. Ne more tvrde i jake probit mire. G. Palmotić 1, 78. Krepka i jaka plav. 2, 419. S desna i s lijeva svud okolo obastrti tvrđam jacim. 8, 57a. Jak, tvrd, dug miļu most. B. Krnarutić 17. Jaki zidovi. M. Radnić 64a. U Stambul gradu jaku. J. Kavańin 269a. Zid, bedeni, turni jaci. 327b. Premudrosti kuća jaka. 378a. Kula jaka i visoka. F. Lastrić, test. 251a. Veće koristi ne more težak učiniti vinogradu svomu ili vrtlu za uzdržati u ńemu plod, nego ga dobrom građom i jakom ograditi. ned. 375. N ki motriše lipe zemļe, jake gradove. M. A. Reļković, sat. A2a. Ali Kruju osvojit ne može, jer je ona silnovito jaka. Pjev. crn. 298a. — *e) o pečatu (u primjeru stoji metaforički).* Jaki pečat od mudrosti drugo nije neg mučanje. J. Kavańin 356b. — *f) o čemu čim se ko veže, n. p. o verisi, okovu itd. (pa i o mreži), ili zatvoru, i u prenesenom, metaforičkom smislu.* Zašto su jače tve uze tej ļuvene. N. Naļešković 2, 333. Tač jakim pramenom veza me gospoja. Đ. Baraković, vil. 272. Ni jača veruga veza ga. jar. 77. Ruke i noge sve mu stežu veomi jacijem okovima. G. Palmotić 3, 185a. Ļubav me poteza, tere me bez mire jakom uzom veza. B. Krnarutić 27. Kršiš naj jače gvozdene zatvore. V. Andrijašević, put. 223. Nije jačega ni tvrđega zavežaja. 329. Lûk su obrve, oči strile, jaka mreža drago lice. J. Kavańin 199a Vežući ga za vrat jakom uviti. I. Đorđić, ben. 172. Tko rob biva kod Turaka, on dopada vežńa jaka. V. Došen 86a. — *g) o oružju uopće, i o svakoj vrsti oružja (mnogi bi primjeri mogli pripadati i pod c)); i u metaforičkom smislu.* Kako štit tvrd i jaki suprotiva svijem napasti od hudobe. M. Orbin 85. Svi imahu końa dobra, sabļu britku i luk jaki. I. Gundulić 328. Treći *(djavli staše nabuńivati)* gospođe i carice carskijeh dvora i polača, ke su davńe ńih bojnice i oružja ńih najača. 481. Moćno i jako oružje. A. Georgicec, pril. 49. Svaki pogled i riječ svaka od Božjega sina živa dikli je mladoj strijela jaka. I V. Bunić, mand. 8. Naj jača oružja koja ima djavao jesu žene. M. Radnić 120a. Probi srce okameno jakom strijelom tvo'e milosti. J. Kavańin 446a. Nu čestokrat uzima za svoje naj jače oružje. I. Đorđić, ben. 25. Sulica tako jaka, da nadobije. F. Lastrić, test. 155b. Jake Turci imavši topove, biograđake razbiše zidove. Nadod. 46. Ńem zadade smrt po jakom maļu. 199. Top je bojni jaki vrlo. V. Došen 175a. Nije tako jaka ni strijela. Nar. pjes. vuk. 4, 72. — *h) o čeļađetu, koje ne mijeńa svoju odluku.* Stoj kripak i jaki, ne daj se dobiti. A. Komulović 70. — *često je ograničeno lokativom s prijedlogom* u. Naje ju stanovitiju i jaču u ńe svetoj odluci. B. Kašić, per. 97. Tvrdi i jaki u veri stojte, braćo. F. Glavinić, cvit. 70b. Od srca je plemenita u nevoļah jaki biti. G. Palmotić 2, 51. U svomu odlučku jak i neganut kaono u moru stina. A. Kanižlić, kam. 40. — *i) o ćudi, duhu, srcu, svijesti, kreposti, misli uopće.* Triba je jača ćud i rasum poveći. Đ. Baraković, vil. 104. — Srce kažuć kripko i jako gusarom ćeš poći riti. G. Palmotić 1, 304. Sva podložna tva država ište srce krepko i jako, ne od kune, nego od lava. 1, 343. I kažući srce jako ovo riječi ćaćku reče. 1, 372. Oni što sveđ srce jako kazali su, čim živješe. 2, 360. I ja imam srce jako. P. Kanavelić, iv. 77. Učiniti ćeš se jakoga srca. P. Radovčić, nač. 225. Jakim srcem rve se. I. Grličić 241. I pripravi srce jako na prigode uzdisane. J. Kavańin 226a. Marci, Haisler srca jaka. 265b. Jakoga srca ‚forte' ‚intrepidus'. A. d. Bella, rječn. 325b. To jest, kad je srce jako, da ga svladat nije lako. V. Došen 49b. — Nij' duh jaki koga svaka psost pregińa. J. Kavańin 350a. — S tobom budi tvo'e nećake, neka budu svijesti jake. J. Kavańin 152a. — Scineći, da je kripost Evlogija jaka i temeļita i tvrđa od kameńa. A. Kanižlić, utoč. 132. — Odredih s mislim jakom ne rastat se š ńim nikada. G. Palmotić 2, 196. — *k) o vjeri (kao kreposti), ufańu.* Jaku vjeru, kâ ne vara, čujte mrtva ki izgovara. J. Kavańin 396a. Da bi imali viru živu i jaku u srcu vašemu, ne biste toliko saviše mislili o nevoļi vašoj. F. Lastrić, od' 121. — Ufańe krepko i jako u dobrotu tvu postavih. I. Đorđić, salt. 32. — *l) o vjeri (što se drugome zadaje), o riječi, što se neće prekršiti.* Kume Vuče, jeli vjera jaka? Osvetn. 2, 70. Što se rekne, da je riječ jaka. 3, 59. — *ne znam, pripadaju li amo ovi primjeri ili pod* c, *b) bb):* Budi *(ispovijed)* ugodna, sramežļiva, jaka. Naručn. 80b. *(Ispovijed)* ima biti jaka i osvadļiva. M. Dobretić 142.

2. *adv.* jâko *(na jednom mjestu radi stiha okrńeno* jak': Nu što je čis *(pas)*, gladak, nu što je vidjet brz, a kako laje jak'; nudijer mu kruha vrz'. N. Naļešković 1, 183). — *Komp.:* jâčê *(vidi u primjerima); rijetko* jačje. J. Filipović 1, 493b. *(češće u Kavańina, ali primjeri nijesu pouzdani);* jâčije. Š. Budinić, sum. 98b; J. Matović 416. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚fortiter'), *u Mikaļinu* (jako, snažno, hrabreno ‚strenue, viriliter, fortiter, constanter, valide, nervose, enixe, praevalide'), *u Belinu* (‚fortemente, con fortezza' ‚acriter' 325b; ‚gagliardamente' ‚strenue' 336a; ‚con nervo, con gagliardia' ‚nervose' 509b; ‚forte cioè ad alta voce' ‚elata voce' 325b; jako zagrliti ‚abbracciar stretto' ‚arcte amplecti' 8a; jako zaspati trudan san ‚addormentarsi bene' ‚somno consopiri' 32a), *u Bjelostjenčevu* (jako, moćno, žestoko, hrabreno, po muški ‚fortiter, valide, animose et fortiter, infracto animo, strenue, viriliter'; *komp.* jače ‚validius, vehementius, fortius'), *u Jambrešićevu* (‚fortiter'), *u Voltiģijinu* (‚fortemente, validamente' ‚stark, ausgiebig'; *komp.* jače ‚più fortemente' ‚stärker'), *u Stulićevu* (‚fortiter, viriliter, valide, strenue, infracto animo, forti magnoque animo, acriter, vehementer etc.'; jače ‚fortius').

a. *s glagolima* biti se, vojevati, rvati se *itd. znači od prilike što* junački, hrabro, hrabreno. Jače se i dobrovoljnije biju. M. Divković, bes. 242a. Kako žestoko i jako boj biju. F. Lastrić, test. 158b. Tko ne bi vo'evao jako suprot žudijom za ovake lipe žene i gizdave? ned. 334. Tko dakle ne bi vo'evao jako za ńu i junački? 334. I Ociňani se jako rvaše. I. A. Nenadić, šamb. 20.

b. *s velikom silom, snagom (o tjelesnoj snasi, isporedi* 1, d). *u mnogijem se primjerima može shvatiti da je značeńe kao kod f.* S obje strane hrlo tada viteška se sablja trže, plaho leti, jako pada, gdi ju desnica snažna vrže. I. Gundulić 345. Mir lupajuć jače, vlada obsječenijem borom jacim. 524. Dilaver mu opet jače drugi udorac rve od zgara. 528. Sama plata i ńe ufańe jače neg stvar druga nijedna žeže i nuka srca vrijedna. G. Palmotić 1, 345. Ńim otresa sve što jače može. P. Kanavelić, iv. 80. Hoću da je frustan jako gvozdenimi skorpijuni. P. Hektorović (?) 140. Kada trešńa sasma jako strese svaku veličinu. B. Betera, dubrovn. 20. Živa miso naše smrti malo pojače zaškakļe nas. B. Zuzeri 150. Mačem udri koliko jačje moreš. J. Filipović 1, 493b. I zamahnut vrlo jako. V. Došen 10a. Ne izađe mu kako biše namislio, jer mu se kraļ Stipan toliko jako opri. And. Kačić, razg. 49. Dočeka ji na oružju Jako, Turke siče nemilo i jako. 144b. Da jedan natuče jako drugoga. Ant. Kadčić 79. Koji bi se o toliko jako oparo *(opŕo)*. J. Matović 99. Da jedan čovik udre drugoga jako šakom u nos. M. Dragićević 157. Plasne ńega po pleću junačkom, jako maše, milo udaraše. Nar. pjes. istr. 1, 35. Udri još jače i raskopaj ga. Đ. Daničić, 2sam. 11, 25.

c. *s velikom silom (u duševnom smislu, isporedi* 1, c, *b) bb))*. Poznanje svrhe gibļe i ponukuje djelujućega da jače i dobrovoljnije djeluje i trudi. M. Divković, bes. 81a. Vele jače svoje molbe ponoviše. P. Kanavelić, iv. 393. Jako zapovidamo. M. Bijanković 32. Sveti zbor tridentinski jako je zapovidio. 130. Živući mi po onomu zakonu koga ispovidamo tako pripovidamo jako nevirnikom da jačega načina ne ima za obratit ji. J. Filipović 1, 374b. Ove Aleksandro veliki jako oblada. And. Kačić, razg. 4.

d. *čvrsto, tvrdo, vidi* 1, n. *a) u tjelesnom smislu.* Koji će ga jače svezati. F. Lastrić, test. 109b. Zatvoriše jako vrata. And. Kačić, kor. 38. Jako skopčan. P. Bolić, vinodj. 2, 337. — *metaforički.* I vi moji tašti prami, ki vezaste dosle jako sužne. I. V. Bunić, mand. 18. — *b) u umnom ili duševnom smislu.* Ko jako podnosi protivščin svih teškost. M. Marulić 100. Krepkije, jačije i već tvrdostano podnese bolezni. Š. Budinić, sum. 98b. Jako i snažno služiti. ispr. 31. Uzdrže se kripko i jako u milosti Božjoj. A. Komulović 36. I utvrđen krepko i jako, naj čestiti car se zvati. I. Gundulić 307. Jako Poļaci i smiono pod ńim *(Hotimom)* bjehu se utvrdili. 322. A najače carstvo svako satrće se s raspa plaha, ako ograđeno od svud jako nije od bojazni i od straha. 498. Vele jače i krepčije na nebu je jur sklopjena *(naša vjera)*. G. Palmotić 1, 154. Tvrdo i jako speći toli skup zlotvora dođe na me. 2, 181. U vrijeme svakojako nosiste se svejer jako. J. Kavańin 186a. On za jače uńedriti nepristojnos moļeńa. S. Rosa 124a. Mnozi ostali toliko bogoslovci koliko naučiteļi od zakona crkvenoga jako uzdržu. Ant. Kadčić 519. Podnosimo stavno i jako zgode suprotivne. J. Matović 524. Carstvo se ńegovo utvrdi jako. Đ. Daničić, 1car. 2, 12.

e. *o glasu, sveku, vidi* 1, l. Ļuto u srcu svom se smuti, i zavika Derviš jako. I. Gundulić 530. Vas pristrašivši se i drćući poče vapiti jako. P. Posilović, nasl. 4a. Još jače sviriti. M. Radnić 44b. Krjepostnih tajao nisam, nego sam ih slavio jako. J. Kavańin 168a. Vapiće mnogo jače. J. Filipović 1, 143b. Udiļ poče vikati jako: ‚Isuse sinu Davidov!' F. Lastrić, od' 190. Kako bo sin Božiji na križu jako zavapi. test. 168a. Vičite jače. And. Kačić, kor. 240. Čak se čuje kako jako puše. M. A. Reļković, sat. D4a.

f. valde, *mnogo, veoma, vrlo, isporedi* 1, m. — *Između rječnika u Belinu* (jako obilat ‚molto abbondante' ‚percopiosus' 6b), *u Bjelostjenčevu* (jako, vrlo ‚valde, efflictim', v. kruto; *komp.* jače ‚magis'), *u Jambrešićevu* (‚valde'), *u Voltiġijinu (komp.* jače ‚più, avverbio comparativo come' jače krepostan ‚più virtuoso' ‚tugendhafter'), *u Vukovu* (jâko ‚sehr' ‚valde', cf. zdravo, vrlo *s primjerom:* Osramotismo se — te jako, jako!), *u Daničićevu* (‚valde'). *a) s glagolom.* Mi se tomu jako obradovahmo. Mon. serb. 554. (1587). Bližńe verne i vele jako ļubi. Aleks. jag. star. 8, 227. Jako uzveličiše se dila tvoja, Gospodi. 316. Za jače se podignuti čas je i koris pasti ovako. I. Gundulić 580. Ki jako kršćenike progańaše. F. Glavinić, cvit. 49a. Ja te ļubim što se jače ļubit more. G. Palmotić 2, 12. I kako ih jest veoma jako karao. P. Posilović, cvijet. 32. Onda ćeš biti naj jače napastovan. M. Radnić 217a. Dužni smo jače virovat. I. Grličić 285. Prevario se veoma jako. K. Maģarović 84. Misleći, kako bi još jače svemogućega počastio. I. Đorđić, salt. XIII. Uzrokovahu da raste još jače ļubav u Benediktu. ben. 68. I scijeńen je srećan, blažen, tko je jače nasiso se. B. Zuzeri 18. Strašit će se i jako strašit. 37. Kada se sagriši jako protiva ļubavi Božjoj. A. Baćić 216. Tužim ovde vele sada jako. A. J. Knezović 19. Sve što joj se veće udijeli, jače ńu sve ište i želi. A. Đ. Paoli *u* I. M Mattei 368. Koje može skakat jače. V. Došen 163b. Rasrdivši se jako protiva Eliseu. And. Kačić, kor. 256. Jako ga pokarati i koriti. Ant. Kadčić 210. Kadgod s riječima i s drugijem bilezima jačije potičemo nas istijeh. J. Matović 446. Jedno mu se srce umorilo, a drugo se jako razigralo. Nar. pjes. vuk. 2, 409. Zaista se jako prepadoše. 4, 339. I tu sam se prepanuo jako. Nar. pjes. marjan. 31. Tu se Marko jako rasrdio. Nar. pjes. kras. 1, 28 Jako Marko vina ožednio. 1, 47. Ja jesam ostario jako. 1, 70. Kad car to vidi, jako se obraduje. Nar. prip. vuk.[2] 192. U onome se selu nešto jako zavade dvije komšije. Nar. prip. vrč. 100. — *b) s adjektivom ili s adverbom. — pokojni je J. Bošković* (O srpskom jeziku. 76—77) *mislio da je ovako značeńe (n. p. kod* jako dobar) *romanizam i germanizam i da se smije kazati samo:* vrlo dobar, veoma dobar: *da je germanizam hoćaše da potvrdi ńemačkijem primjerima:* ‚starke mahlzeit, starke familie haben, starke summe, starke gesellschaft, ein starker violinspieler, man redet stark davon, stark spielen, stark gehen, sich stark irren', *ali ovaki primjeri nijesu vrlo česti u ńemačkom jeziku i kod ńih* stark *nema nigda uopće značeńe što je kod* sehr, *a drugo je da se* jako *s ovijem značeńem čuje osobito po krajevima gdje se ne posnaje ńemački jezik; kad je tvrdio da je romanizam, mogao je misliti samo na francusko* fort *(vaļa da nije na lat.* valde = valide), *a odakle bi se ovo ‚francusko' značeńe k nama uvuklo? a nije nikakva razloga da je* jako *dobilo ovo značeńe po tuđijem jezicima: ovo je postalo posve naravnijem logičnijem putem (kao što se vidi kod* 1: jak *je dobilo isprva značeńe: podoban, a od toga se pre-*

nijelo na drugo: mogućan, pa na treće: veliki, te je prepna ovcme značenu posve naravno da je jako *isto što* veoma), *i bolje je opravdano nego* zdravo *ili* čisto *ili* kruto *za ovo isto značeńe. istina govori se da je smiješno kazati:* jako slab, *ali to nije ni po što smješnije nego je* zdravo bolestan *ili (u Hrvatskoj)* čisto zamazan; *a jeli bolje:* vrlo nevaljao, vrlo lijen, veoma malo? *priznajem ipak da u jeziku maće vrijedi zakon logičnoga razvijańa nego običaj, pa kad bi cijeli narod pristao da se kaže* zdravo bolestan, *a ne* jako snažan, *zaludu bi bilo protiviti se tome u rječnicima i u gramatikama.* Velikъ tovarъ nosimъ na svojemъ ramenu, jako vrьlo brême. Mon. serb. 555. (1587). Zvišeńe i kripost od molitve veliko je jako. Korizm. 7a. Svi dostojni zasve jako. J. Kavańin 523b. Bio je on načina u općenstvu lijepijeh jako i uljudnijeh. B. Zuzeri 385. Da i vješta ruka jako iznači ga jedva umije. A. Bošković̀eva 14. Bez ńega smo slabe jako. 16. Veliš da si vatren jako. V. Došen 196a. Jer si, sine, jako nerazuman. Nar. pjes. vuk. 8, 392. Obadva su pjene popanule, Radu jako b'jele započele, a Turčina b'jele i krvave. Nar. pjes. petr. 2, 544. Kako je jako prazan Srem. Golubica. 5, 128. — Jako skladno ko žuberi rado i zvižda. J. Kavańin 195a.

2. JÀK, *adv. vidi* 1. jako. — *isporedi* jakno. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* якъ *(u dijalektima), češ., pol., gorńoluž.* jak, *dońoluž.* ak. — *u našemu se jeziku nalazi kod pisaca sve do* XVIII *vijeka, ali je vrlo sumńivo, jeli narodna riječ. — Između rječnika u Belinu* („a guisa' ‚instar' 55b; ‚in guisa, a modo' ‚instar' 405b; ‚foggia, guisa, modo e maniera' ‚modus' 821a) *i u Stulićevu* (v. jakno; jak da ‚ac si, perinde ac si, perinde quasi'; jak daleko? ‚quousque tandem?', jak davno? ‚quanto ab hinc tempore? quot ab hinc annis?'; jak dugo? ‚quandiu?). — *U dva pisca* XVII *vijeka oblik je* jah *(u jednoga, Gazarovića, jedan put; u drugoga, Ivaniševića, često).*

1. *relativno,* ut, sicut, *kako, kao.*

a. *kao kod* kao, kako, *isporeduju se same stvari.* Za vrć ju u paklen žar trudi jak lav i vol. Živ. kat. star. 1, 221. Čuj se ukrasti, jak i ljuta zmaja. M. Marulić 222. Ozriv se jak jelin. Š. Menčetić 4. Slavno iđaše jak vitez ova vil. 54. Nemoj bit jak kokoš. N. Dimitrović 12. Sjaju ńe oči jak zvizda. M. Držić 5. S vlasi jak zrak sunčen. P. Zoranić 14b. Oni omrazu jak suproć zloj ženi u svomu obrazu sveđ kažu proć meni. F. Lukarević 287. Da bih broj ja imal od oči jak zvizda. D. Rańina 71a. Bez tebe ostah ja prem tužno sve hode, jak polje bez cvitja i rike boz vode. 134b. Dihat duh neće i bićèš jak mrtva. A. Sasin 273. Sve sam drage noći bdio, tere sam se učinio jak modrokos sam na strihi. I. Gundulić 203. Jašu końe jak snijeg bijele. 331. A ti cviliš jak priprosta pastirica u dubravi? 355. Pače pasеć *(vrag)* na veselja poljačkoga svega puka s istjerana neprijatelja, jak uboden bivo muka. 472. Ti me išćeš potegnuti jah tamńuru na tvu volju. M. Gazarović 103. Među ńim se ponosito jak božica rajska diči. G. Palmotić 1, 33. Čuvajte se sej čeljadi treskovite jak od muńe. 3, 30b. Prolitah jah soko. I. Ivanišević 7. Pak se učini jah danica. 202. A ja u mistu jah tujemu pripravih se. 206. Sad si jah travica zelena. 273. Na tle ravno pade jak posječen dub. P. Kanavelić, iv. 360. Senko, ubiže ki jak vjetar u Dubrovnik. J. Kavańin 231b. A otvrdnuta jak živ kami Božji zakon ne hajaše. 393a. Nositi kraliješe i sotijere na grlu jak bogomile neprocijeńene ogrljaje. I. Đorđić, ben. 73. Sanson prikide jak vlas od lana neprijateljske uze. 100. Tebi jak svom streniteju pako otstupi pun sramote. 211. I svjetovno sve što je odi jak izpraznost nu tlačimo. A. Đ. Paoli *u* I. M. Mattei 366. Nejak, pus osto je, jak posječen dub u gori. P. Sorkočević 577a.

b. *kao kod* kao što, *isporeduju se rečenice.* Držat ću svaki red, jak misli tve žude. F. Lukarević 20. Ako, jak te glase, dostojan si carstva tvoga, hod' na polje! I. Gundulić 342. Poklańa se i poniža, jak zakoni turski prose. 447. Neka ona dobrijeh nauk nakupi se jak med kupi pčela iz cvijeta. G. Palmotić 2, 202. — *amo pripadaju i ovi primjeri u kojima je kod rečenica gdje je* jak *izostavljen glagol, ali se ima u misli:* Ne bi joj pridali uręhe ni gizde, da od ńe prijali, jak od sunca zvizde. H. Lucić 208. Vrijeme utječe, jak voda niz stine. N. Dimitrović 4. Jak staro crv drvo, kada u ń zaljeze, čovjeka još prvo zavidos izgrize. 16. Ali ti nije grijeh vrijeđat me na svak čas, jak danas kad vidjeh sunčani tvoj obraz? N. Naleśković 2, 29. Jur dva dela segaj svita izvili smo od tej strane radi naše brižne hrane jak cić medna pčela cvita. A. Čubranović 141. Jak iz cvitja i iz trave koga otrovna zmija peči, Krunoslava na gizdave Turkińice osta riječi. I. Gundulić 466. Da jah duša na nebesi ista u svemu vazda jesi. I. Ivanišević 268. Jak na vitru moj hud ogań planu. I. Đorđić, uzd. 30. Tovi se jak bubreg u loju. (Z). Poslov. danič. — *U drugoj rečenici može biti i korelativno* tako (tak, tač). Jak travi od polja prituži sunašce, tać ovaj zla volja skonča me srdašce. Š. Menčetić 184. Tko bi mnio ikada tač na zlo s dobra sit, jak sidoh ja tada? F. Lukarević 158. Jak prid suncem noćne tmine, pri našijeh se stranah tako gubi od svijeta mjesto svako. I. Gundulić 116. Jak lavica, kad srjed stijena laviće joj lovac digne, tač na końu ona hrlu s kopjem leti. 341. Jak na dmijenje od sjevera kad zapjeni sine more, tako uzbuča ... 490. Ter jak sve što je njegda bilo, sve sada se pripovijeda, tač sadańe svako dilo spovijedaće se u naprijeda. 501. Ti htje, jak Bog od nebesa, tač da je jedan car od svita. 578. Jak glasnica bijela dana od svijeh zvijezda ljepša se kaže, tač svom dikom vila izbrana sve ostale nadhođaše. G. Palmotić 1, 143. Jak prvoga blizu vira hrli Dunaj, kralj od rijeka, široko se ne prostira ... tač po malo sin dostojni velikoga kralja od nebi skup čeljadi neisbrojni sadružio bješe k sebi. 3, 4a. Volja tvoja vazda budi jah na nebu tako i doli. I. Ivanišević 127. Jak vaskolik svijet se ori, tako zuče i trjeskaju. N. Marči 57.

c. jak da, kao da, *vidi* 1. da, I, E, 17, c. Jak da nas lav žđene. Š. Menčetić 33. Procvilih jak da me vadre mač. 260. Ter mu se čini dan jak da je tmasta noć. M. Vetranić 1, 10. Jak da mi bridak mač trudan duh prohodi. 2, 75. Ne poniz' tve čelo, jak silom da davaš. N. Dimitrović 5. Jak da je besudno pribivat kadgodir žalosno. 53. Jesusov duh gdi sja, jak sunce da bješe. N. Naleśković 1, 146. Kunući smrt priku, jak da t' je slomila naj dražu stvar niku, i sasma odnila. 2, 124. I tuj ti kros tuj slas, jak da se otravi, uzdiše ... D. Rańina 59a. Dal' uzdah moj plačni ništare opravi jak da sam opačni prijatelj nepravi. Đ. Baraković, vil. 18. Ta polja poznati odlučil bih sasvim, hteć srcu lik dat, jak da ću vidit Rim. 25. Biše naslonila glavu na bili dlan jak da bi hotila uživat slatki san. 28 Niki se zlamena jak da j' rok potopa. 55. Talisman sta prida mnom kipom, jak da je sebe van. I. T. Mrnavić, osm. 31. Ter ko vjetar hro

pobjegnu jak da rane ne imaše. Ġ. Palmotić 1, 208. Jak da blago u proljeće pomnom rukom tko sastavi raspršano ke je cvijeće niklo u polju... P. Sorkočević 575b.

d. *slično je značenju kod* c, *kad mješte podložne rečenice s* da *stoji part. praet. pass.* Tote svi ostaše jak nožem zaklani. I. T. Mrnavić, osm. 34. Ko začu te riječi Rigo, jak vihrom zanesen posrnu na tle. I. Đorđić, ben. 119.

e. *kad se nabrajaju dvije ili više stvari* tako — jak *znači što:* i — i. Ona sama sve isprži tako mudre jak brezumne. M. Lekušić, razm. 158.

2. *interogativno,* quomodo? *kako? — Samo u Stulićevu rječniku.*

1. JÀKA, *f. na odijelu onaj dio što stoji oko vrata, tur.* jaka. — *isporedi* ogrlica, kolijer. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide kolijer). Čini ušiti u jaku od aljine ovi zapis. L. Terzić 262. Nikad neće imati tri jake za vratom. (Nikad neće steći da obuče tri haljine). Nar. posl. vuk. 219. No aščija pograbi za jaku. Bos. vila. 1889. 81. Peglale jake i naprsńake. 1890. 329. Jaka, na gorńem odijelu sukno koje je oko vrata prišiveno, a mnogo ga je na leđima. U Hrvatskoj. Đ. Šurmin. *i u prenesenom smislu:* Strašńi dio vrata kod ljudi i volova. u Lici. F. Hefele.

2. JÀKA, *f. u Vukovu rječniku:* n. p. nas je jaka; t. j. mnogo, jaki smo ‚viel' ‚multi', cf. jačina, jarka. *vidi i:* Ka' na jaku udsri Turaka. Ogled. sr. 287.

3. JÁKA, *f. ime žensko, hyp. (od muškoga* Jakov *ili* Jakob). — *Akc. se mijeńa u voc.* Jâko. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚Giacoma e Giacopa' ‚Jacoba' 343b). Mnogo svitloj i priplemenitoj gospoji Jaki Kabogi pozdrav i poklon. B. Kašić, is. v. Sad cvijet Jake Kolombine resi kuću, maža, sine. J. Kavanin 148b. Jaka S. Novaković, pom. 119.

4. JÁKA, *m. ime muško, vidi* Jako. — *Od* XVIII *vijeka.* Dade vaša dva sina Ivu i Jaku. L. Vladmirović 6.

JÀKAČA, *f. u Vukovu rječniku:* u zagoneci: U nas koza jakača, jaka sina rodila i unuka manita. *(odgonetaj: loza ili grozd, vino, rakija* Nar. zag. nov. 116).

JAKAČIĆI, *m. pl. zaselak u Slavoniji u kotaru brodskom.* Razdiječ. 121.

JAKAĻ, *m. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 163. — *Biće isto što se pomińe prije našega vremena.* Jakalь. S. Novaković, pom 152.

JAKANČIĆ, *nejasna riječ na jednom mjestu* XVII *vijeka, po svoj je prilici pokvarena štamparskom griješkom.* Sunce j' vazda sfijetlo i zvijezde, misec nigda ne mini se, od slavnoga j' grada sfjetlos jakančić ki ne zahodi *(u raju).* B. Kašić, nać. 90.

JÀKANICA, *f. rubac, ubrusac.* — *isporedi* jagluk. — *U naše vrijeme u Istri.* U mojem dolamu dva su žepa svilna: u jednomu mi je prsten i jabuka, u drugemu mi je svilna jakanica: s svilnu jakanicu sveži rane moje. Nar. pjes. istr. 2, 130

JAKAR, *m. seoce u Bosni blizu Glamoča.* Schem. bosn. 1864. 71.

JAKARICA, *f.* u otocih nadimak mazgi na kojoj se jaše. M. Pavlinović.

JAKAŠ, *m.* Ajax (Αἴας), *grčko ime muško. — U rukopisu* XV *vijeka.* I poslasta cara Jakaša Telemonića. Pril. jag. ark. 9, 126. (1460).

JAKATI, *impf. na jednom mjestu* XVIII *vijeka, valja da treba čitati* jaukati. Svaki će strašno jakati. A. J. Knezović 178.

JAKČIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Boca 6.

JAKČIN, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 212.

JÁKE, Jâketa (Jâketê), *m. hyp.* Jakob. — *Osnova je* jaket, *i mijeńa se kao ženska imena na* a *(osim nom. sing.). kasnije je i nom. sing. postao* Jâketa *po ostalijem padežima (vidi* Jaketa). XV *vijeka dolazi i gen. sing.* Jaketa. — *U Dubrovniku* XIV *i* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Jake, Jakete ‚Jacobus'). Jake Mančetićь. Mon. serb. 168. (1360). Jako Menčotićь... Prijateļa srdčanoga Jakete. 177. (1368). Jakje *(sic)* Sorkočevićь. 180. (1370). Jake Gundulićь. 204. (1386). Marinь Jakete Gundulića sinь. 282. (1419). Prêdь Jaketa Gundulića. Spom. sr. 1, 117. (1418).

JAKEŠ, *m. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 86.

1. JÀKETA, *m. vidi* Jake. — *U Dubrovniku od* XV *vijeka (u naše vrijeme nije poznato).* Jaketa Gundulićь. Mon. serb. 259. (1405). Jaketa i Luka. 552. (1520—1523). Jaketa Palmotić. J. Palmotić I. — *Amo pripadaju po svoj prilici i ovi primjeri (a ne pod* Jake): Prêdь gospodina kneza grada Dubrovnika gospodina Jaketu Gundulića. Spom. sr. 2, 127. (1466). Po knezu Jaketi. Mon. serb. 504. (1468). Po knezu Jaketije Marojeviću. 506. (1469). Što ću od Jakete i Jaketine brade? (Z). Poslov. danič.

2. JÀKETA, *f. muško gorńe odijelo kratko (do pasa) s rukavima, tal.* giacchetta, *mlet.* jacheta. — *U naše vrijeme u Istri.* Iglu nosi v jakete. Nar. pjes. istr. 4, 22. Jakêta ‚vestimenti genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftag. 39.

JAKETIĆ, *m.*

a. *prezime. —* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Jaketićь). Kneza Živьka Jaketića. Mon. serb. 375. (1433). Mikula Jaketić. Mon. croat. 320. (1465).

b. *selo u Bosni u okrugu Dońe Tusle.* Statist. bosn. 152.

JÀKETIN, *adj. koji pripada Jaketi (vidi* Jake *i* 1. Jaketa). Što ću od Jakete i od Jaketine brade? (Z). Poslov. danič.

JAKI, *adv. kako, kao (relativno), vidi* jako *i* jak. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* aky, jaky, *češ.* jaký. — *Premda se nalazi kod pisaca (često* XVI *vijeka, a jedan put i* XVIII), *po svoj prilici odavna nije narodna riječ.* Kej su *(očice)* jaki zvizde. Ġ. Držić 375. Stid me je i sram jaki sve mladahtu i čistu djevicu. M. Držić 421. — *Češće se dodaje riječca* no *(isporedi* jakno), *te se piše ujedno ili napose. — Između rječnika u Stulićevu* (jakino *us* jakno). Zgoni me taj ļubav prid slavni tvoj okol jaki no zviri lav. Š. Menčetić 10. Kad zgara me srce jaki no plamen vruć. 20. Pridu na mene jaki no na tradna svo žeļe. 169. U plijenu jaki no sve ludi činite nescijenu od Boga. M. Vetranić 1, 40. Sirene... plovom se skitaju jaki no manene. 1, 207. Da nu prem vino sve tuge pojavi, u ogań jaki no kad ogań tko stavi. H. Lucić 192. Iz kojih *(grihov)* skočih van jaki no koń jedan uboden iz glibi. N. Dimitrović 60. Tašta ma slava parjal' je sve hvale, jaki no dubrava... 62. Nu srce imahu jaki no od stine. N. Naļeśković 1, 121. Ki bišo jaki no kraļica sjedeći naj više. 1, 345. Mrem od muke ļuvene, jaki no jedan prem rumen cvijet kad vene. 2, 6. A ne toj za ino, neg pokoj da

mogu skončat nam, jaki no Leandru nebogu. 2, 59. Toga cijeć ovi grad sada je ostao, jaki no dubak mlad, kad mu je lis opao. 2, 129. Nosi ures jaki no Dijana. M. Držić 5. Kad sam ja bila, jaki no veliš ti, toliko nemila? F. Lukarević 81. S kojom sam jur živil jakino u raju. D. Rańina 70b. I nidne milosti ńegovim tugami ne imaš, stojeći jakino tvrd kami. 94b. Sred pakla ne imajuć pokoja jaki no tužan ja. Š. Bobaljević 211. Pade jaki no posječen viti bor. D. Zlatarić 101a.— *U jedinom primjeru* XVIII *vijeka znači što i* kaonoti. U komu imaše, jakino u svojoj crkvi, biti častjen Bog svemogući. I. Đorđić, salt. 158.

JAKIC, *m.* sarda, *vrsta tvrdoga kamena (kremika) crvene boje što se kod našega naroda često nosi u prstenu i drukčije kao nakit, tal.* corniola, *ńem.* karneol. — *Može biti da postaje od tur.* jakut (*yâqıvθoς*), *rubin.* — *U Boci kotorskoj u naše vrijeme.* Srebrne brńice i uskosnici u kojima su uloženi crveni jakici (crveni kamički ‚corniole'). S. Ljubiša, prič. 124. Natakla nevjesta na prste burme, topce, jakice i svakojake prsteńe. 126.

JAKIĆ, *m.*

a. *prezime.* — *Od* XVIII *vijeka.* Pava Jakić. Norini 41. Da naplate dug od Koste i Ranka Jakića. Glasnik. II, 1, 6. (1808).

b. *ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu smederevskom.* Vinograd u Jakiću. Sr. nov. 1878. 48. — *b) u okrugu valjevskom.* Niva u Jakiću. 1865. 562.

JÂKÎ ÌZVOR, *m. voda u Srbiji u okrugu valjevskom.* M. Đ. Milićević, srb. 862.

JÀKIJA, *f. mehlem od sapuna i rakije i jaja što se meće konju na ranu koju mu je natrlo sedlo, tur.* jaky. — *U Vukovu rječniku:* ‚das pflaster (von seife, brantwein und eiern) auf die stelle des pferdrückens, die vom sattel wund gerieben ist' ‚emplastrum in dorsum equi attritum a sella'.

JAKIM, *m. vidi kod* Jakimovo.

JAKIMIR, *m. ime muško (uprav prezime izmišljeno od jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka).* A pak redom učiniše poklisare na sve strane: Jakimira i Bunića silnom caru otmanskomu . . . J. Palmotić 88. Jakimir mu list pokloni dubrovačke od gospode. 303.

JAKIMOVO, *n. ime mjestu prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 152. — *Uprav je pridavnik srednjega roda, te bi* Jakimov *značilo: koji pripada Jakimu (Aćimu, Jaćimu), ali ovome imenu nema potvrde.*

JÀKÎN, Jakína, *m.* Ancona, *grad u Italiji.* — *Pred* a *na početku metlo se* j, n *je ispalo, a* o *se promijenilo na* i *(isporedi* Rim, Labin, Skradin). — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚Ancona, Picena, Ancon'), *u Belinu* (‚Ancona, città d' Italia' ‚Ancon' 77b), *u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (Jakina ‚Ancona'). Bliza grada glagoljâmago Jakyna. Mon. serb. 530. (1485). Pride v Jakin. Š. Kožičić 38a. U Jakinu. I. Gundulić 1. Plav dojedri iz Jakina. J. Palmotić 28. U Jakinu na štampi od biskup*(ata).* I. Ančić, svit. 1. Umre v Jakinu. P. Vitezović, kron. 124. U Jakinu MDCCLXIII. J. Banovac, razg. 1. U Jakinu. And. Kačić, razg. 1. Ispod grada bijela Jakina. Nar. pjes. petr. 1, 828.

JAKIN-, *vidi* jakiń-.

JAKÌNLIJA, *m. Jakińanin.* — *Postaje od* Jakin *turskijem nastavkom* li. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Vozila se lađa od merđana ispod grada bijela Jakina i u lađi Jakinlija Jovo. Nar. pjes. petr. 1, 828.

JAKINO, *vidi kod* jaki.

JAKÍŃANIN, *m. čovjek iz Jakina.* — *Plur.:* Jakińani. — *U Mikaljinu rječniku; u Belinu:* ‚Anconitano, nome gentilizio' ‚Anconitanus' 77b; *u Voltiđijinu.*

JÀKÎŃKA, *f. žensko čeljade iz Jakina.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Jàkińākâ. — *Nalazi se samo s* -n- *mješte* ń *(u Dubrovniku se kaže i* Jakińka). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (Jakinka ‚donna anconitana' ‚mulier anconitana' 77b) *gdje se naj prije nahodi.* Gledale ga Jakinke djevojke. Nar. pjes. petr. 1, 828.

JÀKÎŃSKÎ, *adj. koji pripada Jakinu.* — *I sa* -n- *mj.* ń. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (jakiński ‚anconitano' ‚anconitanus' 77b). Iz jakinske pokrajine. J. Palmotić 89. Biskupu jakinskomu. I. Ančić, vrat. 1. — *Adv.* jàkiński. — *u Belinu rječniku:* jakiński, na jakińsku ‚all' anconitana' ‚more anconitano' 77b.

JAKIR, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 190

JÁKLAD, *adv.* čini mi se, možda. ‚Jaklad sam i ńega opazio' čini mi se da sam i ńega opazio. na Braču. A. Ostojić. — *Postaje od* 2. jak.

JAKLEN, *adj. jesgrovit (?).* — *Postaje od* jaklo. — *Samo u kajkavaca.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚nervosus' od živuće govori se stvari, a od neživuće ‚praestantissima portio et subtilior pars materiei', a to od dreva, železa; jaklena jagoda ‚succosum aut pingue granum'; jakleno zrno pšenično ‚pingue l. plenum granum triticeum') *i u Voltiđijinu* (‚forte, nerboruto' ‚stark, nervicht, knochicht'). Jakleno mlijeko, t. j. masleno. P. Brantner.

JAKLENOVIĆ, *m. prezime.* Boca 16.

JÀKLI, *adv. vidi* 2. jak. — *Sastavljeno* jak i li, *ali se piše i razdijeljeno.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Jak li kada u proljeću žito u rupe vuku mravi . . . tač je žamor prešna puka. J. Palmotić 6. Neka skladno tač živemo zaedno š ńima jak li u raju. 122.

JAKLICA, *f. jamica, šuplica na licu.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚wangengrübchen'.

JAKLIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228.

JAKLIĆI, *m. pl. dva sela u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 180. 208.

JAKLIKA, *m. ili f. u zagoneci, vidi* jakača, jaglika. Majka kukrica, otac jaklika, đeca im manita. Nar. zag. nov. 117.

JAKLO, *n. jesgra.* — *Neposnata postaća.* — *Samo u kajkavaca, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (jaklo, samo od žitka vsakojačkoga, substantia sola seu medulla frumenti, et sic de aliis). Ne samo u žitu već i u mlijeku, na ime maslo. P. Brantner. — *S drugijem značenem u Istri* (nado). Jâklo ‚chalybs'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 4.

JÀKNO, *adv. sastavljeno* (2.) jak *i* no *(vidi oboje).* — *Nalazi se sastavljeno i razdijeljeno.* — *Od* XVI *vijeka, ali po svoj prilici nije narodna riječ.* — *Između rječnika u Belinu* (‚come o siccome' ‚quemadmodum' 204a; ‚a guisa' ‚instar' 55b; ‚in guisa, a modo' ‚instar' 405b; ‚foggia, guisa, modo e maniera' ‚modus' 821a), *u Voltiđijinu* (‚agguisa, in maniera' ‚wie, auf die ungefähre art'), *u Stulićevu* (‚uti, sicuti, quemadmodum').

1. *relativno.*

a. *upoređuju se riječi.* Sine u tanci jak no dan općeni. Š. Menčetić 85. Od straha ostanem jak

no smamljen vas. N. Dimitrović 49. U licu kojoj sja jak no srak sunčani milos. F. Lukarević 7. Jer se veće puta sgodi lijepoj jak no tebi i dobroj da se sdruži... S. Bobaljević 206. Er se od tebe, znaj, ne kriju ner te ljube, jak no i sebe. Jeđupka nezn. pjesn. 240. Tere sam se učinio jakno čovjek ki ne čuje. I. Gundulić 198. Ije sa mnom, sa mnom pije; jakno zmija vrat mi obkruži. 226. I pokorom jak no zmija svlači stare sve promjene... 288. Jakno rusa, ku okoli bodežljiva drača od svudi, ljepota se ńe oholi. 332. Uzrastom je Krunoslava jakno u gori vita jela. 313. Plove jak no laka riba. 413. Zatravljena Sokolica, da prije vidi cara mlada, s drugam leti jak no ptica put bijeloga Carigrada. 415. S jedne strane tuj pazi se i bez svrhe i bez mjere turska strašna vojska gdi se jak no mjesec na luk stere. 434. Š ńome *(sabljom)* Murat isti stupi naprijed jak no strijela plaha. 566. Bijaše bisan jak no pas. P. B. Bakšić 4. Zloba otvrđa, ne omekčaje srca ljudska, jakno kami. J. Kavańin 5b. Drug se kaže gizdav i vruć jakno sunce. 35a. Učiniv s boli prijeke jakno more svo'e skrušenje. 65a. Jakno oro reć bi, k suncu da diže se 194a. Vladike vaše sjaju jakno zvijezde vrh nebesa. 206a. Ovi uzgoji šest sinova jakno bistrih šest orlova. 245b. Ki stupajuć jakno lavi. 260b. I tu krjepos nam poraja jakno i cvijet iz granice. 340a. U Abramovu vidih krilu lijepu dušu jakno vilu. 398b. Nauci za kojimi jakno rike potekoše bludni puci. 455a. Bit će on jakno dub seleni. I. Đorđić, salt. 1. Stvori ih jakno slamu. 285. Nebo zvijezdam milim jakno cvijećem nakićeno. uzd. 100. Ti djevicam neizbrojnijeme jakno zvijezdam raj naresi. ben. 57. Gradi s trenućom jakno slama sprźiše se u sred plama. N. Marči 29.

b. *ispoređuju se rečenice.* Jakno nebo, kad u ijedu strašnu godinu ori u buci, nosi muńu u pogledu, grom u glasu, trijes u ruci. I. Gundulić 340. Jakno i skoro kralju Šveku strese s krunom nagloa prijeku. J. Kavańin 268a. Jakno i sol potrjebna je i potisnijem i velima. 358b. — *amo spadaju i ovi primjeri kod kojijeh nema glagola u rečenici u kojoj je* jakno, *ali se ima u misli:* Tuga mu je srcu stan, jak no ribam more. N. Dimitrović 88. Ah, da bi u vik jakno sade živio miran i slobodan, Dubrovniče! I. Gundulić 390. Tim kad još bi veće puta jak no i lani izgubio. 450. S Boleslava ki 'e isteko, jakno i cvijetje iz granica. J. Kavańin 131b. Cvate jakno ljan meju drače. 136b. Ki dni traju u pustoše, jakno njegda Pitagorci. 356a. Priko svega godišta postijaše jakno u poste zapovjedne. I. Đorđić, ben. 35. Jakno u vijeću izusti se u sebi. S. Rosa 1b. — *U drugoj rečenici ima korelativno* tako (tač) *ili* taki. Jakno sunce iza oblaka draže objavi sve svjetlosti iza oružja sviću tako dva sunca ova od ljeposti. I. Gundulić 345. Jak no plahi sjever kada priko mraznijeh gora ulijeta u dubravu listopada, u ku se ogań jur upreta, pali, prži, do nebesa strahovite plame diže: tako planu na riječi ove od prije užežen Daut vrli. 513. Nu jak no opet val uzrasti, i vraća se protiv kraju: tako odmetni istom vlasti sveć nasrću i ustupaju. 523. Jak no soko, kad ga sila jata od ptica stisne od svudi, oštre čapje, brza krila iz visina se oreć trudi taki je vidjet vezijer silni. 548. Jakno sunce caklo bijelo svojim zdrakom kad probije još ostavi bistro i cijelo, nit' ga šteti, nit' razbije; vječna krjepos tako obsinu djevu, a djevstvo ne poginu. J. Kavańin 49a. Jakno zvijezde, kad u miru more stane, u njem sjaju, tako i djeve u ovom viru svom ljepotom laskataju. 197a. Jakno glavor ne prašća tako i car ne hti prostit. 234b.

c. jakno da, kao da, *vidi* 1. da, I, E, 17, c. Jak no da od nebes vladalac u temu sakrivil nami jes. N. Dimitrović 28. Osta ulupjen jak no da sud od gvozdja a hrid od voska bijaše. I. Đorđić, ben. 83.

d. *kaonoti.* Ova sva pisma jakno varava proklo papa. S. Rosa v.

2. *interogativno.* — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Tvo'e da stanje sve spomińem, i inim pravljam, jakno goriš. J. Kavańin 394b.

1. JÀKO, *adv. kako (relativno), kao.* — *isporedi* 2. jak, jaki. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., češ., pol.* jako. — *U našemu jeziku nije narodna riječ nego je zamjenuje (interogativno)* kako *(koje vidi) ne sna se od kojega doba.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (jako, kakono ‚sicut, instar, quemadmodum, ut'; jako mnim, kako mi se čini ‚ut mea fert opinio, meo judicio, mea sententia'), *u Bjelostjenčevu* (v. kak), *u Voltigijinu* (‚come' ‚wie'), *u Stulićevu* (jako da, 1. ‚in quanto' ‚quatenus'. 2. ‚come se' ‚ac si'; jako običaje se ‚de more'; jako obraza radi, jako rekši ‚exempli causa'), *u Daničićevu* (‚uti; quia; quod, ut'). — *Rijetko je sastavljeno s riječcom* no *(isporedi* jakno *i* jakino): Mene vodeći jako no veran drug. M. Vetranić 2, 177.

a. uti, sicut, *kako, kao.* Snideть jako dъždь na runo. Stefan, sim. pam. šaf. 1. Jako i tamo opravda, tako i zdě. Mon. serb. 3—4. (1198). Divьno vъzьrěnije jako i dymъ mi bystь vidimo. 5. (1198—1199). Da te primemo jako gospodina. 22. (1234—1240). Vsa jako i riza obetъšajuть. 25. (1234—1240). Jako je pisano vъ starihъ knigahъ. 39. (1253). Jako hoće sije shraniti kraljevьstvo mi, tako da me Bogъ shrani. 46. (1254). Da se prodaje jako našimъ ljudemъ tako i tvojimъ. 47. (1254—1256). Da rabotaju jako i sokalьnici. 98. (1330). Da je ně, jako ně ni bilo. Spom. sr. 1, 183. (1416). Ter mu će smrt zadat jako razbojniku. N. Dimitrović 78. Koja jes jako lij mežd trnom. Š. Budinić, sum. 23b. Jako se oholit u dobru ne prima, tako se ni bolit zlo u slu ne ima. D. Rańina 130b. Ni ja tako nemilostiv jesam, jako se tebi mni. Aleks. jag. star. 8, 268. Jako žarko sunce kad zapade pak iztiče. I. T. Mrnavić, osm. 184. Jako dosle, u glas mukli. J. Kavańin 394b.

b. quia, *jer.* Naučite se otъ mene, jako krotъkъ jesmь. Mon. serb. 5. (1198—1199). Gorje tomu, jako otimetъ otъ ńego svoju milostъ Spasъ. 81. (1302—1321). Ponučite se od mene, jako krotak jesam. Š. Budinić, ispr. 92. Sada pusti raba tvoga po riči tvojoj u miru, jako vidihu oči moje spasonje tvoje. F. Glavinić, cvit. 44b. Put sveti tvoj ukaži meni, jako rab tvoj hoće naslidovati ńega. 295a. Vrata ova... ne otvore se, jako Gospodin Bog Israelski ulizal jest kroza ńa. 418a. Leteća jest *(smrt),* jako na sve četiri strane... najde se. posl. 10.

c. *vidi* 1. da, I, B. Vidêhъ jego, jako gotovit se kъ othoždeniju. Sava, sim. pam. šaf. 11. Viždь, jako pogybajemъ. Domentijanb 183. Povêdaše carьstvu mi. jako jestъ mêsto na Prêvlacê. Mon. serb. 126. (1347). Ne verovaše jako sin togoje sućanstva je s ocem. Š. Kožičić 17b. Ki slavit se znati i poznati mene, jako ga jesam Gospod. F. Glavinić, cvit. 453a.

d. ut, *vidi* 1. da, I, A, 2. Da imь se da vêdênije trьmi mêseci, jako si mogu otiti. Mon. serb. 55. (1281). Koji se rotismo, jako vse više pisanьno hoćemo sahraniti. 273. (1409). — *Češće se kod*

ovoga značeńa dodaje da. Takovo imamь obêtovanije, jako da prêdь ńeju ispuštu duhь moj. Sava, sim. pam. šaf. 11. Prijem(yj) strastь voļnuju, jako da nasь izvedeši. Mon. serb. 25—26. (1234—1240). Da se klьnu, jako da pravo sudê. 46. (1254). Potvrьdihь, jako da je vsakomu verovano. 103. (1332). Umolih že jako da se potrude. 126. (1347). Za sija sela uspomenu, jako da si utešo međe. 144. (1349). Sьtvorihь milostь, jako da imь jestь svoboda dvê godinê otь unьčь. 884. (1405—1427).

c. *značeńe je kao kod* d, *ali glagol stoji u inf.* Ispļni moje želanije, jako poslêdovati tvojimь učenijemь. Mon. serb. 78. (1302—1321). Ježe vьdahь vь darь, jako pomenu i molьbê byti za ńь. 75. (1302—1321). Zaprêštamь, jako semu ne razorjenu byti. 80. (1302—1321).

2. JÀKO, *adv. istom, sad.* — *Vaļa da je ista riječ što* 1. jako, *ali nije dosta jasan prijelaz od onoga značeńa na ovaj.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (jako, jakoli, to jest sada ‚nunc modo'), *u Belinu* (‚instantemente' ‚instanter' 410b), *u Vukovu* (vide sâd).

a. *istom.* — *U naj starijem primjeru.* Djetčica mala koja se jako rode... Djetčica malahna jako rođena... M. Divković, nauk. 145b. — *Amo bi mogli pripadati i ovi mlađi primjeri:* Tvoj se Orlan jako oženio tvojom Anom i lijepom Begom. Nar. pjesn. hörm. 1, 293. Dva jo nova groba opazio, jako mrci istom pokopati. 1, 489. Posokoli jako došle momke. Osvetn. 5, 51. Jer suđeni jako svanu danče, da se rodu sreća preporađa, pa iz naših novijeh grobova uskrsnut će svim sloboda zlatna. 5, 94. A oko ńe vilovići mali, što se jako perja dočepali. 6, 70. Baš jako udariše novu slavinu. M. P. Šapčanin 1, 103. Iz bureta, što sam ga jako otvorio. 1, 191. — *I u ovijem primjerima* jako *kao da znači: istom, baš.* Al' mi višńa jako za trgańe, al' mi kona jako za ļubļeńe. Nar. pjes. vuk. 1, 361. Udovice lice obļubļeno, djevojačko jako za ļubļeńe; udovice ruho poderano, djevojačko jako za derańe. 1, 227.

b. *sad. a) uopće.* Triput si me ropstva oprostio, a jako si u ropstvo zapao! Nar. pjes. vuk. 3, 89. Mili Bogo! što li ću ti jako? 4, 285. Eto jako što se od nas radi. 4, 270. Jako idem da ti jade kažem. Nar. pjes. vil. 1866. 485. Pišite mi, brate, kako je jako tamo. Golubica. 5, 128. Pa odoh jako u Stolac da joj skuham poparu. M. P. Šapčanin 1, 128. — *b) s prijedlozima* od *i* do *znači što i* odsele, doslije. Ot jako da ne možemo sa šńimi pomešati i upleteni biti. Glasnik. II, 3, 83. (1704). Deco, veli, vi ćete od jako učiti čitati i pisati. M. P. Šapčanin 1, 47. Od jako, Bože zdravļa, videćemo. 1, 91. — Do jako je preko devet brda. (Otišao je daleko). Nar. posl. vuk. 62. Koji ima do jako naštampane pjesme. Vuk, odg. na laži. 32. Druge je gledaju kano i do jako. V. Bogišić, zborn. 631. — Do jako si pila sinotńicu, od jako ćeš piti jutrošńicu. Nar. pjes. vuk. 1, 45. Do sad si mi verna sluga bio, od jako si Bogom pobratime. 2, 300.

3. JAKO, *conj. vidi* ako. — *U Daničićevu rječniku:* grješkom iza riječi ‚i' mjesto ‚ako': I jako vi ja pravinê ne činu. (Mon. serb. 29 *god.* 1240). I jako Bogъ pomožetь. (88 *god.* 1253).

4. JÁKO, *m. hyp.* Jakov, Jakob. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jâko. — *Može biti od* XIII *vijeka, a između rječnika nahodi se u Belinu* (‚Jacobus' 343b) *i u Voltiģijinu* (Jako, Jakob ‚Giacomo' ‚Jakob'). ‚Wlko filius Zybislay et Jaco'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 97. (1252). Ne plaši se, brajne Jako. J. Armolušić 3. Jako Natali. B. Bettera, čut. XVIII. Tvrtkovčanin fra Jako. Nadod. 59.

JÀKOB, *m. ime muško, vidi* Jakov, *od lat. oblika* Jacob *ili* Jacobus. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚Jacobus' 343b), *u Voltiģijinu (kod* Jako), *u Daničićevu* (Jakobь ‚Jacobus'). Jakobь Negomiričь (Neg-). Mon. serb. 39. (1253) Jakobu Nikojeviću. Spom. sr. 1, 49. (1404). Jakobь Tamaričь... Jakobь Sorьgočevičь. Mon. serb. 419. (1412). I napitam tebe baščine Jakoba otca tvoga. Bernardin 26. isai. 58, 14. Abram, Isak, Jakob. M. Marulić 33. Iz manastira svetoga Jakoba. B. Gradić, djev. 7. Kti službu veselu svim Jakob satvorit za moći Rakelu kakogod izdvorit. D. Rańina 12b. Po ńoj ima Izak od Rebeke neplodne Jakoba oca. A. Gučetić, roz. mar. 4. Pogledaj patrijarku Jakoba. roz. jez. 255. Jakobu *(bi suprotivnik)* Esav. F. Glavinić, cvit. 454a. Abramu i Jakobu. J. Kavańin 504a. Jakob stari dozva k sebi sine svoje. P. Vuletić 45. Iz riči svetoga Jakoba apoštola. A. Bačić 398. Patrijarka Jakob. Čestitosti. 48. Sveti Jakobe. A. Kanižlić, bogoļubn. 373. Jakoba Maruškovića. Nar. pjes. bog. 221. Hoću, odgovori mu Jakob. Đ. Bašić 39. Napitati ću te baštinom Jakoba otca tvoga. Blago turl. 2, 107. Uze Jesus Petra, Jakoba. J. Matović xxa. Jakob, kada posla sinove k Josefu. 19. Jakob brat Gospodinov. 299. Gospodine koji si reko po apostolu tvomu Jakobu: Jeli tko nemoćan među vami? T. Ivanović 131. Prid Jakoba *(dan sv. Jakoba).* J. S. Reļković 172. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

JAKOBĻE, *n. dan svetoga Jakoba.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Koji k Jakobļu opet se rasadi. J. S. Reļković 265.

JÀKOBĻEV, *adj. koji pripada Jakobu, isporedi* Jakobov *i* Jakovļev. — *U dvojice pisaca* XVIII *vijeka.* Šest sto tisuć ļudi roda Jakobļeva tad se najde. P. Vuletić 81. Kraļevaće u kući Jakobļevoj u vike. I. Velikanović, uput. 1, 127. Niki zvali su ga zvizdom Jakobļevom. 1, 204.

JAKOBOJAN, jakobojna, *adj. jak u boju.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚bellator, rei militaris strenuus, bellipotens'. — *nepouzdano.*

JAKOBOJNIK, *m. jakobojan čovjek.* — *U Stulićevu rječniku: us* jakobojan. — *nepouzdano.*

JAKOBOJNOST, *f. osobina onoga koji je jakobojan.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚indoles bellica, bellicosa, belligera'. — *nepouzdano.*

JAKOBOJSTVO, *n. u Stulićevu rječniku: us* jakobojnost. — *nepouzdano.*

JÀKOBOV, *adj. koji pripada Jakobu.* — *isporedi* Jakobļev. Na dom boga Jakobova. N. Rańina 15a. U kući Jakobovoj. A. Gučetić, roz. jez. 279. Bože Jakobov. B. Kašić, rit. 31. I kraļevat će u kući Jakobovoj u vijeke. I. Akvilini 189. A što potaknu Jakobove sinove A. d. Bella, rasgov. 54. Pritežke službe Jakobove. 230. Po Jakobovu glasu. A. Bačić 393. Kraļevati će u kući Jakobovoj. J. Matović 31. Odpuštiti će se zloća kuće Jakobove. 495. Rakela, žena Jakobova. A. Kalić 499. Drugo Maru Jakobovu. Nar. pjes. herc. vuk. 329. — Dakle hoćeš oko Jakobova *(ima se u misli* dne). J. S. Reļković 138.

JÀKOBOVAC, Jàkobôvca, *m. selo u Slavoniji u kotaru pakračkom.* Razdiļeļ. 127.

JÀKOBÔVKA, *f. vrsta kruške.* Jakobovka, čeļjakubka, žutocrļena kruška, dozrijeva u Jakopovu dne (Vaļavac). B. Šulek, im. 122.

JAKOBUČ, *m. ime muško.* — *U Daničićevu rječniku:* Jakobučь, čovjek kralja mađarskoga Vladisava ‚Jakobučь' u Dalmaciji 1406 (Spom. sr. 1, 81).

JAKOČEVIĆ, *m. prezime.* — XVIII *vijeka.* Martin Jakočević. Glasnik. II, 8, 214. (1719).

JAKODUHNOST, *f. osobina onoga koji je jakoga duha, isporedi* jakodušan, — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jakoduhnost iliti srčanost. B. Leaković, nauk. 477. — *nepousdano.*

JAKÒDUŠAN, jakòdušna, *adj. koji je jakoga duha (hrabar).* — *Samo u jednoga pisca* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚strenuus, intrepidus'). U čoloviku krepku i jakodušnomu. Š. Budinić, ispr. 126.

JAKÒGLÂSAN, jakòglâsna, *adj. u kojega je jaki glas.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚voce forti pollens'.

JAKOJE, *m. ime muško, isporedi* Jakov, 4. Jako. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Deč. hris. 60.

JAKOKOSNIK, *m. jakokostan čovjek.* — *U Stulićevu rječniku:* jakokostnik *us* jakokostan. — *nepousdano.*

JAKOKOSNOST, *f. osobina onoga koji je jakokostan.* — *U Stulićevu rječniku:* jakokostnost ‚corporis firma constitutio'. — *nepousdano.*

JAKOKOSTAN, jakokosna, *adj. u kojega su jake kosti (pa uopće jak, čvrst).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚robustus, firma corporis constitutione praeditus', *gdje ima i adv.* jakokosno (jakokostno ‚nervose, viriliter'). — *nepousdano.*

1. **JÀKOM**, *adv. vidi* 2. jako, a. — *U Vukovu rječniku:* sad tek (n. p. staće ļudi to govoriti), od jako ‚erst' ‚vixdum', cf. tek, toprv.

2. **JAKOM**, *adj. čist, svjež (o vazduhu).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Što više oksigena udisujemo, tim više karbonske kiseline izdisujemo; t. j. više se toplota rađa, pa samo je čist i jakom (svež, taze) vazduh potreban. K. Crnogorac, zool. 85. — *isporedi* jakovan.

3. **JAKOM**, *m. vidi* Jakov, *tal.* Giacomo. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka (po svoj prilici o Talijancu), i otale u Daničićevu rječniku* (Jakomь). Što namь pišete za lêkara za Bartola ili Jakoma da jednoga odь ńihь pustimo dojti do vasь. Spom. sr. 1, 116. (1418).

JÀKONO, *vidi* 1. jako.

JAKÒNOG, *adj. u kojega su jake noge.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚cujus pedes sunt validi'.

JAKONOŠKA, *f. jakonogo žensko čeļade.* — *U Stulićevu rječniku:* jakonožka *us* jakonog. — *nepousdano.*

JAKONOŽAC, jakonošca, *m. jakonog čovjek.* — *U Stulićevu rječniku: us* jakonog. — *slabo pousdano.*

JAKÒNOŽAN, jakònožna, *adj. samo u Stulićevu rječniku: us* jakonog.

JAKOORUŽAN, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚armipotens'. — *nepousdano.*

JAKOORUŽANIK, *m. čovjek jako orušan.* — *U Stulićevu rječniku: us* jakooružan. — *nepouzdano.*

JÀKOP, *m. vidi* Jakov, *tal.* Jácopo. — *Na dva mjesta* XVI *i* XVII *vijeka.* Negovomu stričiću Jakopu. Mon. croat. 291. (1589). Po usta svetoga Jakopa. M. Divković, nauk. 44a.

JAKOPAĻKA, *f. vrsta kruške.* Jakopaļka, jakobibirn (Stojanović), v. jakobovka. B. Šulek, im. 122.

JAKOPČICA, *f. vrsta kruške.* — *isporedi* jakobovka, jakopaļka. — *U Vindi.*

JAKOPČIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Pred Vinčekom Jakobčićem. Mon. croat. 297. (1592).

JAKOPĻEVKA, *f. vidi* jakopaļka. Jakopļevka, suvrst kruške (Vaļavac, Međumurje). B. Šulek, im. 122.

JAKOPOVAC, Jakopovca, *m. ime selima u Hrvatskoj. a) u kotaru bjelovarskom.* Razdijeļ. 107. — *b) kajkavski* Jakopovec, *u kotaru pregradskom.* 99.

JAKOPOVČICA, *f. vidi* jakopaļka. Jakopovčica, Jakopovka (Vaļavac), v. jakobovka. B. Šulek, im. 122.

JAKOPOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Nar. pjes. vuk. 2, 658 *(među prenumerantima).* Schem. zagr. 1875. 262.

JAKOPOVKA, *f. vidi* jakopovčica.

JAKOPSKI, *adj. koji pripada Jakopu.* — *Kod neke vrste grožđa.* Jakopsko grožđe, suvrst vinove loze (Oraovica). B. Šulek, im. 122.

JAKOPŠČICA, *f. vidi* jakopaļka. Jakopščica, suvrst kruške (Varaždin). B. Šulek, im. 122.

JÀKORE, *adv. i conj. sastavļeno* jako *i* re (že). — *Samo* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚uti', cf. ‚jakože' kojemu se ‚ž' pretvorilo u ‚r'; ‚ut', ali svagda ima uza se i ‚da').

a. *vidi* 1. jako, a. Niz Sutêsku aь vьsêmi pašami, jakore prêemļe crьkovьna meda. Mon. serb. 12. (1222—1228). Vsaku počьstь, jakore je byla gospodinu ni dêdu ti. 47. (1254—1256).

b. *vidi* 1. jako, d. Utvrьdihь, jakore, ako mi Bogь da i budu gospodarь kako sьmь byl, da si hode svobodno. Mon. serb. 19. (1234). Da se isъpravļa sudomь, jakore da je pravo kraļevьstvu mi i vamь. 20. (1234). Klьnemo se tebê, jakore odь dьnešńega dьne da ti smo prijateļi. Mon. serb. 22. (1234—1240). Obećavaju se vamь, jakore odь dьnešńega dьne... da vy držьu u vьsakoj pravьdê. 25. (1234—1240). Povelênije piše kraļevьstvo mi, jakore odь sego dьne da si hode vaši kupci svobodьno. 41. (1253). Klьnemo se, jakore odь dьnešńega dьne da imamo kraļevьstvu ti vsaku počьstь. 47. (1254—1256).

JAKORIJEČ, *f. u jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka nalazi se samo adverbijalno* na jakoriječ *u značenju: riječima, izrijekom, javno.* Ovo učini i naredi na jakoriječ sveti papa Grgur. A. Gučetić, ros. mar. 83. Papa Pio naredi, ukaza i istomači na jakoriječ otvoreno da... 85. Inočento papa osmi također dopuštuje na jakoriječ rečenoj bratji i sestrami puno proštenje. 44. Grgur bez molbe ničigove na jakoriječ isto to potvrđuje. 81. Rečena proštenja jesu upisana i potvrđena od bula apostolskijeh na jakoriječ datijeh. 90. Dobio bi ono isto proštenje na jakoriječ dopušteno od pape. 92. — *ovako se nalazi i u jednoga pisca Hercegovca našega vremena.* Tko zna kako na jakoriječ kaže? Osvetn. 1, 17. Pa ne može glava podnijet sreda, da šta šćeli na jakoriječ Turci. 2, 116. On Tataru na jakoriječ spriječi. 8, 18. *ali u istoga pisca ima i uopće* jakoriječ *kao supstantiv (govor, dogovor itd. uopće što se riječima, a ne pismom, iskazuje).* Ļudi prosti nadozvani, hoće jim se vijeća s jakoriječi. 2, 90. Da se niko miješati nema, u zajemna naša patrgańa, niti kńigom niti jakoriječju. 3, 70. A nijesu za poruku stvari, no nam vaļa na jakoriječ doći. 8, 86.

JAKÒROČE, jakòročeta, *n. dijete istom rođeno (vidi* 2. jako, a). — *U naše vrijeme.* Pa nađite čedo jakoroče. Nar. pjes. petr. 2, 510.

JAKORUČAC, jakoruča, *m. jakoruk čovjek.* — *U Stulićevu rječniku: us* jakoruk. — *sasma nepousdano.*

JAKÒRUK, *adj. u kojega su jake ruke.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚cujus manus summa vi pollent, cujus vires in manibus sitae'.

JÀKOSAN, *vidi* jakostan.

JAKOSCA, *f. dem.* jakost, *od čega postaje nastavkom* ьca, *te se* t *ispred* c *ne izgovara.* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (jakostca ‚exiguae vires'). Jaohi meni moja jakosca njekadašńa! M. Držić 391.

JAKOSILAN, jakosilna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚quanto può' ‚pro viribus'. — *nepousdano.*

JAKOSNOST, *f. osobina onoga koji je jakostan, vidi* jakost. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (jakosnos ‚vigore, vigoria, gagliardia' ‚vigor' 765ᵇ), *u Voltiǵijinu* (jakostnost ‚complessione forte' ‚eine starke leibesbeschaffenheit'), *u Stulićevu* (jakostnost, v. jakost). I triju druzijeh *(krjeposti)* vrijednih jošće od četiri poglaovnih, pravde, trizme, jakosnosti, uzeh pjevat izvrsnosti. J. Kavańin 388ᵇ.

JÀKÔST, jàkosti, *f.* vis, vires, *osobina onoga koji je jak ili onoga što je jako.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., loc. sing.* jakòsti, *gen. pl.* jakòstî, *dat., instr., loc. pl.* jakòstima *(pošto ove riječi nema u Vukovu rječniku, sabiļežio sam akcenat po dubrovačkom govoru, vidi* ludost, mladost *itd., isporedi i* dragost). — *Od* XIV *vijeka (vidi kod* a, *d)), a između rječnika u Vrančićevu* (‚fortitudo'), *u Mikaļinu* (jakost, hrabrost tila ‚fortitudo, robur, alacritas, firmitas corporis, vigor, vis, vires' *i kod* hrabrenost), *u Belinu* (jakos ‚vigore, vigoria, gagliardia' ‚vigor' 765ᵇ; ‚energia, vigore, forza nel dire' ‚sermonis efficacia' 288ᵇ; jakost ‚gagliardezza, gagliardia' ‚robur' 836ᵃ; ‚fortezza del corpo' ‚robur'; ‚fortezza, una delle quatro virtù cardinali' ‚fortitudo' 825ᵇ; po jakosti ‚conforme alle forze' ‚pro facultate' 826ᵇ; po jakosti bitja svoga ‚a misura del suo potere, del suo essere' ‚pro viribus' 490ᵇ; biti u jakosti ‚vigoreggiare, esser nel suo vigore' ‚vigeo' 766ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (jakost, krepost ‚fortitudo, robur, munimentum, animus ac robur, animi robur ac nervi'. 2. jakost grada, tvrđa varaša ‚firmamentum, munitio, munimentum, vallum, propugnaculum, agger'. 3. jakost vsega orsaga ‚arxomium regni, provinciae etc.'), *u Jambrešićevu* (‚fortitudo, robur'), *u Voltiǵijinu* (‚fortezza, gagliardia, robustezza' ‚stärke, festigkeit'), *u Stulićevu* (‚vis, robur, fortitudo, vigor'), *u Daničićevu* (jakosta ‚vis'). — *Ne rijetko nalazi se kod pisaca množina prema lat.* vires.

a. *podobnost, môć nešto učiniti, vidi* 1. jak, 1, a. *a) s infinitivom.* Da ima sam Otac jakost dihati Duha svetoga. A. Baćić 26. Molitva učińena od jedne duše pravedne imade jakost prignut Boga na milosrdje. J. Banovac, razg. 16. Sakramenti imaju jakost oprati dušu od griha. 211. Koje *(riči)* po naredjeńu Božijemu imaju jakost bitje kruha i vina obratiti u bistvo tila i krvi Isukrstove. 221—222. Niti imaju jakosti i kriposti od naravi svoje učiniti ono što želiš. F. Lastrić, ned. 824. — *b) s podložnom rečenicom u kojoj je konjunkcija* da. Jer nijedna stvar ne ima u sebi jakosti, da je milost Božiju zlamenujuća. J. Banovac, razg. 198. — *c) s infinitivom i prijedlogom* za *(po talijanskom i ńemačkom jeziku, vidi kod* za). Darova joj jakost za obraniti se. B. Kašić, per. 120. Otrov ne ima jakosti za dignut mu život. I. Đorđić, ben. 139. Papa ukaza crkveničku jakost za obraniti pravdu. A. Kanižlić, kam. 90. Ikakva stvar ne može imati veću jakost za uzbuniti. J. Matović 46. Muka Jesukrstova odkle je imala jakost za dostojati nami tolika dobra? 51. Ima priveliku jakost za ukrotiti zle požude. 75. Budući u ńih *(prilikah)* privelika jakost za razžeći srca mladićâ. 892. — *d) u relativnoj rečenici (s glagolom* moći), *isporedi* 1. jak, 1, a, *e).* Da pomože koliko može naša jakosta. Mon. serb. 106. (1838). — *e) s verbalnijem supstantivom u genetivu.* Obadva imaju jednu jakost dihańa. A. Baćić 80.

b. *moć uopće, vidi* 1. jak, 1, c.

a) kod čeļadeta ili onoga što se misli kao čeļade. aa) kod Boga. Gospodin Bog vaš hoće u jakosti priti. N. Rańina 17ᵇ. Koga isvede iz zemļe od Ēdipta u jakosti velikoj. 72ᵃ. Molimo Boga i ńegovu veliku jakost. Zborn. 46ᵃ. Od božastvene jakosti. 98ᵃ. Velika jakost Božja pokaza se na stvorenji svita. Korizm. 15ᵇ. Da ista jakost Božja mučno ga izvadi. S. Margitić, fal. 185. Zaklińam vas kripostju i jakostju Boţjom. L. Terzić 322. U tebi su *(Boše)* sve jakosti. A. J. Knezović 8. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Kako je ugodno višńoj jakosti. Zbora. 60ᵃ. Isukrst, jakost oca nebeskoga. A. Gučetić, ros. jez. 183. — *bb) kod vraga.* Da je jakost djavla toliko velika. Korizm. 32ᵇ. Svu jakost djavaosku dospivam. J. Banovac, blagosov. 277. Ah, velika je jakost djavaoska! pripov. 4. — *cc) kod čeļadeta u ušem smislu, kad se shvaća ne u tjelesnom nego u duševnom, moralnom smislu. aaa) uopće.* Na ove ti lijepe sreće zahvaļivam svom jakosti. A. Gleđević 28ᵇ. Človik ih svojom jakostju ne dobije nego s darom od milosti Božje. A. Georgiceo, pril. 10. Da sve jakosti svoje i nastojanja naređuje i namišta na onu svrhu uživati ono blago. P. Posilović, nasl. 27ᵃ. Neka nastoje sa svom jakostju. M. Bijanković 150. Pravu jakos ne imaše Lehsandr. J. Kavańin 351ᵇ. I ne mogu od jakosti svoje dilovati milost Božju. A. Baćić 267. Sa svom mojom jakostju tebe molim. P. Filipović 57. Metni, redovniče, svu jakost za steći ovo blago. M. Zoričić, osm. 40. Koji uzapevši se sa svom jakostju suprot satira braniše stare sliparije. M. A. Reļković, sat. A8ᵃ. Paroki neka postave svaku moć i jakost srca i pameti za priobratiti srca vjernijeh. J. Matović 508. Ulaga svu svoju jakost nastojeći . . . I. J. P. Lučić, razg. 128. *amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Ti si jakost moja. F. Glavinić, svitl. 26. Zato k tebi, Gospodine, jakosti moja, ponizno se utičem. A. Kanižlić, bogoļubn. 203. — *često u ovakovijem primjerima po jevanđeļu:* Ļubi Gospodina Boga tvoga od svega srdca tvoga i od sve duše tvoje i oda svih jakosti tvojih. I. Bandulavić 285ᵇ. Da ga ļubi . . . iz sve jakosti. I. Ančić, ogl. 1. Dali te hoćemo ļubiti i služiti sa svim našim srdcem, sa svom našom dušom i sa svom našom jakostju. L. Terzić 184. Kraļem . . . dajemo niko svitovne pošteńe s prignutjem tila, a Bogu iz sve pameti, voļe i jakosti s dušom i tilom klańamo se. J. Banovac, razg. 77. Naj veća zapovid jest ona, koja zapovida, da se ļubi Bog sa svim srcem, sa svom dušom i sa svom jakostju. F. Lastrić, od' 278. Kada ļubimo Boga sa svom jakostju. 331. Ļubim te iz svega srdca, sve jakosti. A. Kanišlić, bogoļubn. 168. Ļubim ga sa svijem srcem, sa svom dušom, sa svom jakosti. Đ. Bašić 88. Ļubićeš Gospodina Boga

tvoga iz svega srdca tvoga i iz sve duše tvoje i iz sve jakosti tvoje. I. Velikanović, uput. 1, 388. Ljubiti . . . sa svijem srcem, sa svom dušom i sa svijem jakostima. J. Matović 367. Hoću te od sad ljubiti sa svom dušom, sa svom jakosti. I. M. Mattei 8. — *bbb) nestrašivost, hrabrost, junaštvo, suprotno je* strah. Od straha koji je suprotivan jakosti. Zborn. 6b. Jakost je, aliti junaštvo, na veće načina. K. Magarović 72. Strah je zloća protiva jakosti. 78. Jakost duh pripravlja, da od straha ne uspreda. J. Kavanin 349a. — *ccc) u teologičnom moralnom smislu, jedna od četiri stožernjeh (kardinalnijeh) kreposti.* Pohiti kripenja duhovne jakosti. A. Komulović 70. Svet Petar imade mudrost, sve*(t)* Toma jakost. S. Margitić, fal. 12. Od svetaca, ńih jakosti, čudes, muka... J. Kavanin 295a. Daj mi jakost, Isuse. J. Banovac, prisv. obit. 31. Molim ti se da mi daruješ milost, snagu i jakost. I. A. Nenadić, nauk. 58. Tkoje su kreposti stožerne? Razboritost, pravica, uspregnutje i jakost. 156. Što djeluje u nami jakost? 156. Što je jakost kršćanska? E. Pavić, jezgr. 184. Potvrđeńe po komu se daje jakost duhovna. Ant. Kadčić 118. Primajući jakost i kripost duha svetoga. M. Dobretić 57. Duh svjetovańa i jakosti, duh znańa. J. Matović 81. Daje se nova snaga jakosti i novo umnoženje milosti Bžje. M. Dobretić 52. Trebuje krijepit u ńemu jakos duhovnu. A. Kalić 368. Naj posli četvrta stožerna kripost jest jakost . . . Jakost jest takva kripost, koja raslošno prigiba voju čovičansku za podniti teške i trudne poslove i sa pustiti se u pravedne pogube. B. Leaković, nauk. 476. — *ddd) na dva mjesta kao* krepost *uopće (u teologičnom moralnom smislu).* Ter ćete imati ustrpinja jakost. M. Marulić 150. Po ovima trima jakosti bogoslovnima. A. Bačić 42. — *dd) kod množtva čeljadi (u ńekijem primjerima može biti i da se misli na tjelesnu snagu).* Tvoju jakost od tvoga puka vrijednoga skupi brzo. Zborn. 78a. S našijem ljudctvom i s jakostju, i s jakostju jošte našega cesara s dobrom vojom pođimo. 74b. Pridobivate jakosti neprijatelske. D. Zlatarić VII. Takova i tolika vojska branit te ima u jakosti. J. Kavanin 317b. Jakost nárôdâ. A. Kanižlić, kam. 899. Videći Alcimo, da jakost Judina restiše. And. Kačić, kor. 389. Usilovao se jest sa svijem jakostima naskočiti ovu tvrđu. J. Matović 251. Da su velike jakosti neprijatéljâ. 509. To svjedoči jakos i broj carskijeh četa. P. Sorkočević 585b.

b) jakost duha *ili* duše *ima značeńe kao kod a).* Posvećujem ti i darijem moj duh sa svim jakostima. L. Terzić 74. Sve jakosti duše moje. J. Banovac, prisv. obit. 28.

c) kod životińe. Ne porodi miš lavića, još da jakost svu postavi. P. Knežević, živ. 68.

d) kod čega nešiva, efficacia. *aa) o čemu tjelesnom.* O jakosti oka ogńena. I. V. Bunić, mand. 8. Virujem stanovito u onoga, koga križ ima toliku jakost. M. Zoričić, src. 9. Odkle se potvrđuje krepost relikvijah, to jest svetijeh moćih, i ukažuje se jakost i moć ńihova? J. Matović 332. Jakos svoju ne odkriva *(iskra u pepelu).* P. Sorkočević 587b. — *amo može pripadati i ovo:* Koja podaje vidjeńe očima i razlike jakosti drugijem ćućeńima. J. Matović 90. — *bb) o djelu, riječi.* Ti u jakosti zaštitenja tvoga svetca ne imaš straha. J. Kavanin 315a. Dila koja imadoše toliku jakost u crkvi svetoj. M. Zoričić, osm. VIII. Grijesi ne bi imali narav i jakost grijeha, ako ne bi bili povoljni. J. Matović 501. — *(Molitva)* ima u sebi 5 navlastitih jakosti. Korism. 7a. Otče, i sada se molitve čine, al' se ne vidi ta jakost, jer se ne prima milost, koja se prosi. J. Banovac, razg. 20. Davajući moć i jakos svomu govoreńu. V. M. Gučetić 8. Neka se poznade jakost molitve. L. Vladmirović 66. Naše će molitve imat jakost kod Boga. 72. Ulaga svu svoju pomńu i jakost beside. Ant. Kadčić 546. Koliko se daleko pružuje jakost i krepost ove zapovijedi. J. Matović 365. Da bi znali vjerni, koja je jakost ovoga proseńa. 478. — Jer u odrišeńu sva jakost sakramenta stoji. A. Bačić 378. — *cc) o čemu umnom, duševnom.* Kriposti tvoje nedobitnu jakost molim, Gospodine sveti. I. Bandulavić 276a. Običaj ima toliku jakost. P. Posilović, nasl. 82b. Po jakosti imena Božjega. A. Bačić 68. Da ga ista narav svojom jakošću istirat ne može. J. Banovac, pred. 7. Kriposti tvoje nepridobitnu jakost. blagosov. 10. Podnese je svom jakostju moći svoje. M. Zoričić, osm. 110. Bog svojijem vladańem ne privraća jakost drugijeh uzroka. J. Matović 25. Vira bo je sveta tolike jakosti i kriposti, da š ńom možemo činiti ista dila i čudesa, koja je Isukrst činio. B. Leaković, nauk. 20. Pogled mê pameti naravnome svôm jakosti nije podoban. Zgode. 2.

e. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka, prema lat.* vis, *staji kao* značeńe. Ova riječ ‚vjerovati' u ovomu mjestu ne zlamenuje ‚sumjeti, cijeniti, mnjeti' o ‚suditi'; ma, kako uču sveta pisma, ima jakost priistinitoga vjerovańa. J. Matović 12. Što dakle pristoji istomačeńu šestoga članа, koja je ńegova jakost i ćućeńe o uzdržańe ima se otvoriti i prikazati. 68. Kojega člana ova je jakost i razlog. 69. Od jakosti i poznańa koje postavljeno jest u riječi ‚duha svetoga'. 76. Ona riječ ‚kako' ima jakost prilike. 502.

d. *tjelesna snaga, vidi* 1. jak, 1, d. Jakost od tvojih ruk oblomi ovoga. M. Marulić 20. Ako vidiš *(u snu)* suze, toj prilikuje jakost. Zborn. 137b. Kamo jakos tvoja, Silvano nebore? A. Sasin 133. Sanson toliko neizmijernom jakosti od Boga nadaren. A. Gučetić, roz. jez. 187. Zaludu sam stratio jakost moju. M. Divković, bes. 390a. Jakost ńihova da se skrši. I. Bandulavić 74a. dan. 3, 44. Pripasa jakostju boke svoje. 255a. prov. 31, 17. Tijelo Adamovo bi vele veće plemenitije rad ńegove jakosti i snage. M. Orbin 24. O slaba jakosti ljudska! 78. A sunčano svijetlo oko svjedočit im jakos ima. I. Gundulić 845. 588. Srce jest početak svih udih i jakostih naravskih. A. Georgiceo, pril. 92. Ki da ne zna, da je veća stavna pamet od jakosti? G. Palmotić 1, 224. Kad stupi na dobu jakosti. J. Armolušić 56. Kada dva neprijatelja jesu jednaci u jakosti. P. Posilović, cvijet. 56. Gdi je jakost Šanšonova? nasl. 13a. Što jakos ne može, pamet učini. (D). U ubogu mudros, a u kurvi ljepos, a u bastahu jakos nije vrijedna dlake. (D). Poslov. danič. I tako tepleći ja se obraćati, v tilo se jakost poča povraćati. Oliva. 51. Da je ukazao jakost u ruci svojoj. S. Margitić, fal. 275. Druge molitve se štiju nad bolesnikom ili dokle je jošće u jakosti ili kad veće onimi. L. Terzić 112. Svaka jakos mlohava je, svaka mudros beznana je. J. Kavanin 89a. Lav ki privodi svom jakosti dvije djevice. 210a. Dvaš ti otrovim jakos ote. I. Đorđić, ben. 210. S jakošću svoje desnice. J. Banovac, pred. 34. I tako ga *(križ)* noseći, bijau mu obnejačale jakosti naravne od tegoće onoga križa. razg. 161. Naše zdrave jakosti i od malanih bolesti oslabljaju. pripov. 148. Jere je isprazna jakost ljudska. blagosov. 258. Isukrstu bijahu jakosti pomańkale zarad prolitja tolike krvi. J. Filipović 1, 91a. Zato imadu potribu od desnice

i jakosti tvoje. P. Filipović 28. Da se u vištinu i jakost junačku ufati vaļa. E. Pavić, ogl. 80. Kad poozdravi i štogod jakosti steče. M. Zoričić, zrc. 216. Jakost tila živinska cina. V. Došen IV. Morebit si u jakosti Samson drugi. 20b. Zašto srca od kriposti i desnice od jakosti gdi udare... 228b. Hotio bih imati danas toliko snage i toliko jakosti. Đ. Bašić 47. Odkrio naj poslije u čemu staše ńegova *(Sansonova)* jakos. 151. Čudnovate jakosti i veličine ļudi. And. Kačić, kor. 86. Nemoj se bojati od veličine, jakosti ni oholosti kraļa Oga. 96. Jedna se ufajući u mogućstvo Božije a druga u mnoštvo vojnika i jakost ńiovu. 332. Uzmnoživajući se *(čovik)* i dobivajući jakost života. Ant. Kadčić 113. Da je koji mladić po jakosti od života vridan rađati dicu. 463. Pokrijepiti jakosti tijela svaki dan s manom. J. Matović 222. Koji ufaju u bogastva i u jakost telesnu. 329. Služiti se s hranom za pokrijepiti jakosti. 486. Videći djavo, da su jakosti tila ovoga nevoļnoga bolesnika sasvim jurve pomańkale. B. Leaković, nauk. 218. Jakost koju ļudi zdravi i mladi od naravi svoje u tilu imadu. 476. I poļačke cvijet mladosti kaže djela sve jakosti boju slične kroz zabave. P. Sorkočević 584b. U Turakah sva jakost nestade. Nar. pjes. vuk. 4, 378. — *i o dobi u kojoj čeļade (a i živinče) dođe do snage.* Došavši oni do jakosti odoše po svijetu. Nar. prip. bos. 1, 1.

e. *kod pića i jela, vidi* 1. jak, 1, h. Radi žestokosti ali jakosti od vina. J. Matijević 89. Kad ne zna jakost vina. A. Bačić 238. — Koje *(voće)* jakost i oštrinu ima. J. S. Reļković 124.

f. *kod bolesti, rane, studeni itd., vidi* 1. jak, 1, k. I onamo trči misao pameti, gdi je jakost bolesti. J. Banovac, razg. 243. To jest prikažuje jakost rane. J. Matović 498. Neće moći ńima nauditi jakost studeni. 111.

g. *kod glasa, vidi* 1. jak, 1, l. Uzdvigni u jakosti glas tvoj. Bernardin 5. N. Rańina 17b. isai. 40, 9.

h. firmitas, *vidi* 1. jak, 1, n.

a) kod čega tjelesnoga. Ista mramorna tvrdoa, ista gvozdena jakos... A. d. Bella, razg. 5. Od jakosti oružja ovoga za pridobitje. F. Lastrić, test. 24b.

b) u duševnom, moralnom smislu (teško je u kojem primjeru raslikovati od značeńa kod b, *a) cc) ccc)).* Daj mi jakost, Bože, pravu, i u mukah pamet zdravu. P. Hektorović (?) 137. Za spasenje i jakost duše moje. I. Ančić, svit. 108. Jakost u viri svetoj. S. Margitić, fal. 30. Ovi sakramenat tijela neka bude jakost slabosti mojih. ispov. 69. Stalnost i jakost srca. I. Grličić 254. Nek jakosti prevelikom priprave se na mučenja. J. Kavańin 49b. U jakosti ko se prida na mučenstvo i uboštvo. 306a. Mučenika veće scine svetu jakost. 349b. Jakost i stalnost u viri krstjanskoj. A. Kanižlić, utoč. 405. Zlamenuju odluku i jakost protiva napasti djavaoskoj. Ant. Kadčić 104. Na umrću jes nam potreba naj veća vrle jakosti, da napastniku odolimo. I. M. Mattei 71.

i. *kod zakona, dogovora itd. vrijednost.* Sabor sveti diže im svu jakost i oblast duhovnu. S. Badrić, ukaz. 14. Da bi imali jakost zakoni ńegovi po svemu okolišu zemaļskomu. J. Matović 474. Tada baš prima jakost, vaļalost i stanovitost ńiova ženidba. M. Dobretić 496. Ovi članci dodatni imati će jakost kao i ugovor. Zbornik zak. 1867. 88. — *Slično je i u ovom primjeru gdje je značeńe: potvrda.* Za veće veruvanja i jakosti radi dasmo ov list. Mon. croat. 308. (1598).

JÀKOSTAN, jàkosna, *adj.* u *kojega je jakost, vidi* 1. jak. — *Postaje od* jakost *nastavkom* an; a u *nom. sing. m. (i u akusativu kad je jednak s nominativom) promijenilo se na* a, *ali ispada u svijem ostalijem oblicima, te onda ispada* i *između* s i n, *premda se nalazi pisano; po osnovi* (jakosn) *ovijeh drugijeh oblika kaže se sad* i u *nom. sing. m.* jàkosan *(vidi u Vukovu rječniku).* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika* u *Belinu* (‚vigoroso, che ha vigore' ‚vegetus' 766a; ‚forte, inteso del corpo' ‚robustus' 325b), u *Voltiģijinu* (jakostan, jakosna ‚forte, vigoroso' ‚stark'), u *Stulićevu* (v. jak), u *Vukovu:* jàkostan (jakosan) ‚mächtig, stark' ‚potens (meist von Gott)' s *primjerom:* Bog je jakostan; u *Daničićevu* (jakostan ‚potens').

1. *adj.* — *Komp.:* jakòsnijî (Bos. vila. 1888. 177).

a. *vidi* 1. jak, 1, a. Gospodstvo ti vsakojima počtenijema počitamo i ļubimo s koliko smo jakosni. Spom. sr. 1, 8. (1397). Gore satrt je jakosna *(nevoļa).* Š. Menčetić 296. Da budem podoban za ļubiti, jakostan za trpjeti. L. Radić 100. ‚Koliko sam jakostan bio, spremio sam mu'. ‚Nisu oni tako jakosni'. S. Agić u Trsteniku.

b. *vidi* 1. jak, 1, b. Učini ih jakosnijeh protiva suprotivnikom. A. Gučetić, roz. mar. 249. Riječi od očenaša... veoma *(su)* jakosne za sve naše potrebe. I. Držić 94.

c. *vidi* 1. jak, 1, c.

a) o čeļadetu i o onome što se drži kao čeļade. Bog jakostan i krepostan. L. Đorđić, salt. 150. O jakosni Gospodine! 288. O jakostni Gospodine! I. Kraļić 12. Bog je jakostan! Nar. posl. vuk. 17. — Jakosna pomoćnice! J. Banovac, prisv. obit. 68. — Gospodina kraļa a i gospodstvo ti jeste jakosnē i uzmožni. Spom. sr. 1, 86. (1401). Ko svi skladni, ko jakosni u jedinstvu svijem napravu kažu mu se nemilosni. G. Palmotić 8, 146a.

b) vidi 1. jak, 1, c, *b).* Životi od sfetijeh nami su jakosno branitelstvo. B. Kašić, per. v. Toliko je jakostan i moguć nauk i život od prave kreposti. 121. O jakosno o kriposno otpuštenje! nač. 40. Ako nije sa mnom tvoja prisveta jakosna milost. nasl. 221. Uzdajući se u jakosnu pomoć Božju. J. Banovac, blagosov. 8. Bit će ganutje naj posledńe ļubavi prema tvomu srcu; ali ļubavi istinite, sladke, jakostne, izvrstne. I. M. Mattei 193. Da jakostna bude tad u meni vjera, ufańe, ļubav i ustrpjenje. 295.

d. *vidi* 1. jak, 1, d. Odolivaše tolicijem ļudem snažnijem i jakosnijem. B. Kašić, per. 197. Na Turčina ki jakosna zateć se ončas ne uzmeće. I. Gundulić 588. I jakosne svoje vojare za obranu mu kē ostavi. J. Kavańin 181b. Nu krstjanski vitez time za'edno mudar i jakostan. 352a. Ter su na moj stan kē jakosne guse udrili. I. Đorđić, salt. 189. Da je Jozef bio mlad jakostan. S. Rosa 51a. Ovo je puk sad nejak ko plašivo stado, sad jakostan ko lav silni. A. Kalić 581. — Ove jakosna koljena tvoja grlim ja. F. Lukarević 65. Govori da je ńegova kuda tako jakosna da koga zahiti i ovije s ńom ne može mu se izmaknut. A. Kalić 118. U junaka jakosnije ruke. Bos. vila. 1888. 177.

e. *vidi* 1. jak, 1, g. Što ti bijah u jakosnoj dobi, hoću ti se i snemoglu naći. Osvetn. 7, 2.

f. *vidi* 1. jak, 1, k. Stvar je lijepa i kreposna čovjek, mučat ki umije, kad velika i jakosna razrģba ga pridobije. I. Gundulić 88. Čini da imam jakosnu žeđu od tvoga pošteńa. J. Banovac, prisv. obit. 89.

g. *vidi* 1. jak, 1, l. Zovau je muž s jakosnim glasom. J. Banovac, pred. 150.

h. *vidi* 1. jak, 1, n.

a) o čemu tjelesnom. Imamo oružje jakostno. J. Banovac, pred. 17. Ukaž'te se usione suproć meni i jakosne *(ljute strijele!).* I. Gundulić 187.

b) o čemu duševnom, umnome. Daruj tebi Gospodin Bog duh veličnі i jakosni. Živ. jer. star. 1, 226. Toliko ufam u tvoje jakosno odvitovanje. J. Banovac, prisv. obit. 101.

2. *adv.* jȁkosno, *vidi* 1. jak, 2. — *Između riječnika u Belinu* (‚vigorosamente' ‚fortiter' 766ª). Jakosno zaštitiće ńega. I. Đorđić, salt. 58. Bog se objetova pravednika jakosno pomagati. 462. Priporučujem jakosno pokoj i mir vičńi. J. Banovac, prisv. obit. 94.

JAKOSTITI, jakostim, *pf. ojačati.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚vires sumere'. — *nepousdano.*

JAKOSTIV, *adj.* efficax, *jakostan, ali samo u teologičnom smislu o milosti Božjoj.* — *U dva pisca* XVIII *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (‚efficax'). Milos jakostiva aliti efikača. I. Đorđić, salt. 193. Milost dilotvorna i jakostiva iliti moćna. I. Velikanović, uput. 8, 2. Izvan milosti dilotvorne, jakostive iliti moćne, jesu i milosti nemoćne. 8, 8.

JAKOSTIVATI, jakostivam, *impf.* jakostiti. — *U Stulićevu rječniku:* jakostivati, jakostivam, freq. v. jakostiti. — *nepousdano.*

JAKOSTVO, *n. vidi* jakost, jakota. — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (v. jakota). Jakostvo imati. K. Maǵarović 24.

JAKOSTVOVATI, jakostvujem, *impf. biti jaki, jakostan.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚miris viribus pollere'. — *nepousdano.*

JAKOŠĆAHAN, jakošćahna, *adj. dem.* jakostan. — *U Stulićevu rječniku:* jakostjahan ‚valentulus'. — *nepousdano.*

JAKOŠĆAŠAN, jakošćašna, *adj. vidi* jakošćahan. — *U Stulićevu rječniku:* jakostjašan *us* jakostjahan. — *nepousdano.*

JAKOŠIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Pera Jakošić. Rat. 140.

JÀKOŠNÎ, *adj. koji biva jako (vidi* 2. jako), *sadašńi.* — *U Vukovu rječniku:* ‚itsig' ‚qui nunc est'.

1. JAKÒTA, *f. vidi* jačina, jakost. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* jȁkoti, *u acc. sing.* jȁkotu, *u voc. sing.* jȁkoto, *u nom., acc., voc. pl.* jȁkote, *u gen. pl.* jakótā. — *Od* XVI *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (v. jakost) *i u Vukovu* (‚die stärke' ‚fortitudo'. cf. jačina). I ako jakota nij' taka u mene. A. Sasin 291. Vrisne baba da se sve brdo od jakote počne drmati. Nar. prip. vuk.² 221.

2. JAKOTA, *m. ime muško, Jakov, isporedi* Jake *i* Jaketa. — XIV *vijeka.* Deč. hris. 55. 90. — *Nalazi se i na jednom mjestu* XVI *vijeka:* Jakota Gondelića *(sic).* Mon. serb. 549. (1513), *i otale u Daničićevu rječniku:* ‚Jacobus', samo na jednom mjestu, pa može biti i pogrješka mjesto ‚Jaketa', *i tako i jest po svoj prilici.*

3. JAKOTA, *m.* jaki vo. u Lici. F. Hefele.

JAKOTINA, *f. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 72.

JAKOTJELESAN, jakotjelesna, *adj. koji je jakoga tijela.* — *Samo u Voltiǵijinu rječniku:* jakotelesan ‚gagliardo, robusto, corpolento' ‚starkleibig', *i u Stulićevu:* jakotelesan ‚corpore robustus, fortis'.

1. JÀKÔV, Jakòva, *m.* Jacob, Jacobus, *Ἰάκωβος, ime muško bibličko (jevrejski* Ja'akob), *pak i hrišćansko i vrlo obično i u naše doba.* — *Postaje od grčkoga oblika (β = v), ali se čuje jednako kod Hrišćana jedne i druge ruke.* — *isporedi* Jakob, Jake, Jaketa, Jakota, Jakša. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* Ijakovъ, *rus.* Іаковъ, Яковъ. — *U knigama pisanijem crkvenijem jesikom naluze se i oblici* Jakovь *i* Ijakovь. — *Između riječnika u Vukovu* (‚Jacobus') *i u Daničićevu* (Jakovь ‚Jacobus'). Jakože blagoslovi Isakь Ijakova. Mon. serb. 5. (1198—1199). Jakovь Kašica. 7. (XII *vijek).* Jakovu Dalьfinu. 82. (1249). Svetago Ijakova. 76. (1302—1321). Konstantinь i synovi jego Ijakovь i Kalojanь i Dmitrь. 183. (1371—1395). Jakova Bavželića. 205. (1587). Gospodara Jakova Barbariga. Mon. croat. 61. (1487). Dan svetoga Jakova veloga. Stat. poḷ. ark. 5, 285. Jakov obuče se v svite Isavove. Naručn. 80ᵇ. Sliši svetoga Jakova. Korizm. 15ª. Rečeno biše Jakovom prorokom. Š. Kožičić 8ª. Sveti Jakove. M. Alberti 329. S. Jakov u pištuli svojoj zapovida. I. T. Mrnavić, ist. 86. Otac Jakov Mikaḷa. J. Mikaḷa, rječn. 1. Svetoga Jakova od Galicije. I. Ančić, svit. 10. Sveti Jakov apošto. M. Radnić 62ᵇ. Jakov Isusu govori. S. Margitić, ispov. 212. Jakov apostol. L. Terzić XX. Osipov otac Jakov. P. Vuletić 45. Jakov s Rakle, Sikem s Dine. J. Kavańin 7ª. Jakov Gundul, Maro Bunić. 185ª. Pogleda sad na Petra, sad na Jakova. F. Lastrić, test. 104ª. Virujte, ne meni, nego s. Jakovu apoštolu. ned. 376. Patrijarka Jakov. And. Kačić, kor. 44. Ežaun prodade prvorođeńe svomu bratu Jakovu. L. Vladmirović 67. Od Jakova ńegova unuka. Grgur iz Vareša 41. Čiča Jakov na đogatu jaše. Nar. pjes. vuk. 4, 171. Al' evo ti vojvode Jakova. 4, 449.

2. JAKOV, *vidi* kakov, kakav, kaki *(ovo su interogativne riječi koje su samijenile relativnu* jakov, *isporedi stslov.* jakovъ, *češ.* jakový, *poḷ.* jakowy). — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jesikom (u kojima staji i interogativno), a između riječnika u Stulićevu* (‚qualis, cujus speciei' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (jakovь ‚qualis'). O, jakovь glasъ paky slyšitь se. Glasnik. 11, 114.

1. JÀKOVA, *f. ime žensko, po muškome* Jakov. — *Prije našega vremena.* Jakova. S. Novaković, pom. 118. *i u naše vrijeme.* ‚A. Kako ti je ime ženi? — B. Jakova'. Ž. Radońić.

2. JAKOVA, *f. vrsta kruške.* Jakova, crḷenkasta brašnava kruška (Veselić). B. Šulek, im. 122.

JAKOVAC, Jakovca, *m.*

a. *ime muško, vidi* Jakov. — *Od* XIV *vijeka.* Jakovьcь. Glasnik. 24, 255. (1880). Jakovac Vitulović. Mon. croat. 157. (1493). Jakovac Nemańić. 187. (1504).

b. Jakóvac, presime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

c. *selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 115.

JAKOVAḶ, Jakovļa, *adj. koji pripada Jakovu.* — *Riječ je uzeta iz crkvenoga jesika, isporedi stslov.* Ijakovļь, Jakovļь; *složeni oblik* Jakovļi *može biti da je gdje i narodni.* — *Između riječnika u Daničićevu* (Jakovļь ‚Jacobi'). Bože Jakovļь. Sava, stef. pam. šaf. 11. Bogъ Ijakovaļь. Glasnik. 10, 262. Glas stanovito glas Jakovaḷ jest, da ruke ruke su Ezauove. Bernardin 41. gen. 27, 22. A biše ondi studenac Jakovaḷ. 48. joann. 4, 6. Meju kimi biše Marija Magdalena i Marija Jakovļa... 74. matth. 27, 56. Čini prodati sini Jakovļih. Korizm. 87ª. Zavidošć ganu sine Jakovļe. 65ᵇ. Hižo Jakovļa. N. Rańina 15ᵇ.

Bog Jakovaḷ. Anton Dalm., nov. tešt. 84ᵇ. Gospodin sil s nami, zastupnik naš Bog Jakovaḷ. M. Alberti 18. Ḷubi gospodin vrata Siona nad sfimi seli Jakovḷi. 14. Usliši moḷeńe moje: primi, Bože Jakovaḷ. I. Kraḷić 18.

JAKOVAN, jakovna, *adj. skorašńi, nov, mlad, prijesan (isporedi snačeńa kod* frišak). — *Postaje od* 2. jako. — *U jednoga pisca našega vremena. a) o voću i cviječu, isporedi* frišak, 2, a, *b) bb).* Nekad se još te šare iskite voćem i cvećem pa da to ne bi tamnelo, ozdo se zatvori stakletom, te se uvek vidi živo i jakovno. M. Đ. Milićević, zim. več. 135. Žena je voće koje se jede dok je sočno; a kako se spari, baca se, i uzima se drugo jakovno. omer. 15. — *b) o čemu što je skoro sgrađeno.* I uza starije osvetničke grobove nicali su sve novi i jakovni. pomenik. 5, 757. — *c) o vodi istom sahvaćenoj, te znači što i* hladan, *isporedi* frišak, 2, a, *a).* Ode na vodu da donese jakovne vode za umivańe. živ. srb. 1, 47.

JAKOVCI, *m. pl. selo u Hrvatskaj u kotaru karlovačkom.* Razdiḷ. 73.

JAKOVČIĆ, *m. presime.* — xv *i* xvi *vijeka.* Gospodinom Jurjem Žančićem i Jakovčićem. Mon. croat. 68. (1447). Braje Jakovčić. 86. (1459). Pero Jakovčić. 137. (1489). Ivan Jakovčić. 188. (1501). Matijaš Jakovčić. 238. (1527).

1. JAKOVICA, *f. ime žensko, vidi* Jakova. — *Od* xii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚Giacoma e Giacopa' ‚Jacoba' 843ᵇ) *i u Daničićevu.* Jakovica Čikṭlina. Mon. serb. 7. (xii *vijek).*

2. JAKOVICA, *m. ime muško, vidi* Jakov. — *Na jednom mjestu* xv *vijeka, a između rječnika u Voltiǵijinu* (‚Giacomo' ‚Jakob'). Na prvi kant bi dan Pavlin, na drugom kanti bi dan Jakovica. Mon. croat. 52. (1428).

JAKOVIČIĆ, *m. presime.* — xvii *vijeka.* Marko Jakovičić. Stat. poḷ. ark. 5, 311. (1662).

JAKOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Luka Jaković. Rat. 388.

JAKOVIĆI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* selo negdje između Morave i Kučajine koje je car Lazar priložio Ravanici (Mon. serb. 197 *god.* 1381).

JÀKOVIN, *adj. koji pripada Jakovi.* ‚Ovo je preslica Jakovina'. ‚Jakovino povesmo'. Ž. Radońić.

JAKOVINA, *f. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 262.

JAKOVḶE, *n. ime mjestima. a) selo u Hrvatskoj u kotaru stubičkom.* Razdiḷ. 84. — *b) selo u Srbiji u kotaru aleksinačkom.* K. Jovanović 94.

JAKÒVḶEV, *adj. koji pripada Jakovu.* — *Po svoj prilici načińeno od* Jakovaḷ *nastavkom* ev, *jer* Jakovov *nije vele ugodno čuti.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚des Jakob' ‚Jacobi'). Kraḷevati bude u kući Jakovḷevoj u vike. I. Bandulavić 4ᵇ. matth. 1, 32. Glas Jakovḷev jest, da ruke ruke su Ežaulove. 48ᵃ. gen. 27, 22. Narod žudejski Jakovḷeva ploda. Đ. Baraković, jar. 43. Bi Petar, Andrij, . . . Juda Jakovḷev. F. Glavinić, cvit. 57ᵇ. Bog Jakovḷev. Michelangelo. 38. Bože Abramov, Bože Iłakov, Bože Jakovḷev! L. Terzić 324. Sinovi Jakovḷevi. A. d. Bella, razgov. 192. Svrhu glave Jakovḷeve. J. Banovac, blagosov. 148. U kući Jakovḷevoj. J. Filipović 1, 72ᵃ. Skala Jakovḷeva. P. Knežević, osm. 175. Glas u istinu jest Jakovḷev. E. Pavić, ogl. 61. Ḷestve Jakovḷeve. 62. Deset sinova Jakovḷevih. And. Kačić, kor. 44. Levi sin Jakovḷev. 56. Pošašće Jakovḷevo *(štamparskom griješkom* Jakovḷeno) u Ejipat. A. d. Costa 1, 184. Pogodba Jakovḷeva s Labanom. I. J. P. Lučić, razg. 7. Ugovor utvrdi vrhu glave Jakovḷeve. Grgur iz Vareša 41. Kraḷevaće vrhu sve kuće Jakovḷeve. 128. Dok pogubi Stevu Jakovḷeva. Nar. pjes. vuk. 4, 188. Da dočeka vojsku Jakovḷevu. 4, 165. Pisato vojevodi Jefremu Jakovḷevu Ṇenadoviću. Djelovod. prot. 176. Još kako je Ćurčija Jakovḷeve ḷude rašćerao. Vuk, dan. 8, 204.

JAKÒVḶEVAC, Jakòvḷêvca, *m. čovjek koji pripada Jakovu, koji je s Jakovḷeve strane, Jakovḷev vojnik itd.* — *Akc. kaki je u gen. sing. u taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* Jakòvḷevâcâ. — *U naše vrijeme.* Jakovḷevci sjednu sa Simom na nekakoj kladi. Vuk, dan. 8, 206.

JAKÒVḶEVIĆ, *m. postaje od* Jakovḷev. a. *presime (po ocu Jakovu).* — *U naše vrijeme.* Koga danas vadi Bogić Jakovḷević. Glasnik. n, 1, 17. (1808). Jakovḷević. D. Avramović 190. Nar. pjes. vuk. 8, 587 *(među prenumerantima).* b. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 200.

JAKOVḶIĆ, *m. presime (po ocu Jakovu).* — *Postaje od* Jakovaḷ. — xvi *vijeka.* Filip Jakovḷić. Mon. croat. 182. (1501). Lovrenac Jakovḷić. 189. (1505). Ivana Jakovḷića. 383. (1568).

JAKOVO, *n. selo u Slavoniji u kotaru ṁunskom.* Razdiḷ. 152.

JAKÒVOV, *adj. vidi* Jakovḷev. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide Jakovḷev). K domu Boga Jakovova. I. Bandulavić 3ᵇ. isai. 2, 3. Sini Jakovovi. M. Radnić 61ᵃ. Kraḷevat će u kući Jakovovoj. S. Margitić, fal. 184. I ostade sabḷa Jakovova. Nar. pjes. vuk. 4, 447. Zdravo siđe Jakovovoj kuli. 4, 456.

JAKÒVOVIĆ, *m. presime (po ocu Jakovu).* — *U naše vrijeme.* Nega ubi Jakovović Anto. Nar. pjes. vuk. 4, 444.

JAKOVSKI, jakovskoga, *m. mjesec srpań.* — *U naše vrijeme u Istri.*

JAKOŽE, *adv. sastavḷeno* jako *i* že *(vidi* 1. jako *i* že). — *isporedi* jakore. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚uti', cf ‚jako' kojemu je dodano ‚že' koje vidi). Blagoslovihъ i vsakimъ blagoslovḷenijemъ, jakože blagoslovi Isakъ Ijakova. Mon. serb. 5. (1198—1199). Da nakazujet se jakože budetъ izvoḷenije muža jeje. 14. (1222—1228). Vsěhъ prijetъ zemḷa jakože i mati. 90. (1330). Jakože pisano je o ńem. Š. Kožičić 8ᵃ. S kletvoju priseže jakože prav ili nepovinan biše. 18ᵃ.

JÀKREP, *m. vidi* skorpija, škrpijun, špurak, *ar.* 'aqrab, *tur.* akrep. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der skorpion' ‚scorpio, scorpius', cf. špurak *s primjerom iz narodne pjesme:* Te plivaju guje i jakrepi). Niti gmiju guje i jakrepi. Nar. pjes. vuk. 2, 70. Tude idu zmije i jakrepi, hoće zmije oči da popiju, a jakrepi lice da nagrde. 2, 379.

JAKSENICA, *f. voda u Hercegovini.* Schem. herceg. 1878. 16.

1. JÀKŠA, *m. vidi* Jakov. — *Radi postanka isporedi* Lukša, Nikša, Vukša *itd.* — *Od* xiii *vijeka (u latinskom spomeniku), a između rječnika u Vukovu:* ‚mannsname (v. Jakob?)' ‚nomen viri', *i u Daničićevu* (Jakъša ‚Jacobus'). ‚Pristaldus Jaxa'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 185. (1266). Prěd satnikom Jakšu. Mon. croat. 48. (1375). Nikъša Krъvetićь i bratь mu Jakša. Spom. ṁ. 1, 87. (1402). Jakša Kotruḷevićь. 1, 103. (1411).

O Jakšći Buniću. 1, 112. (1412). Za oslobođenje Jakše Bevenutića. 2, 62. (1415). Za Jakšu Zeca. 2, 110. (1444). Koja polača bila je Jakšše Vodopijića. Mon. serb. 454. (1452). Jakša Kraščić. Mon. croat. 140. (1490). Poočime, Jakša kapetane! Nar. pjes. vuk. 2, 581. Pobratima Jakšu Gačanina. 4, 402. Baš sokola Jakšu Gačanina. Ogled. sr. 440. A na kulu Jakše kapetana. 484.

2. JAKŠA, *f.* obična pletenka od kose. I. Krišnavi, list. 70.

JAKŠAR, *m. ime muško (tursko, nije isto što* Jakša). — *U narodnijem pjesmama crnogorskijem našega vremena.* Toke Babića Jakšara. Pjev. crn. 88ª. Sjajne toke Babića Jakšara. Ogled. sr. 148.

JAKŠE, JAKŠETA, *m. vidi kod* Jakšetić.

JÀKŠETIĆ, *m. presime po ocu Jakšeti, ali nije potvrđeno* Jakšeta, *ni* Jakše *(vidi* Jakša). — *I samo presime nije potvrđeno nego adj.* Jakšetićev *(koji pripada* Jakšetiću) *na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Koje selo Jakšetićevo bilo. Mon. croat. 272. (1573).

JÀKŠETIĆEV, *adj. vidi kod* Jakšetić.

JAKŠEVAC, Jakševca, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 268.

JÀKŠEVIĆ, *m. presime (isto što* Jakšić). — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Al' besjedi Mitre Jakševiću. Nar. pjes. vil. 1867. 458. O moj brate Mitre Jakševiću. Nar. pjes. petr. 2, 49. Ostavite braće Jakševića. 2, 287. Za Sekulom do tri Jakševića. 2, 665. Kad viđeše do tri Jakševića, to Jakšići jedva dočekaše. 2, 682.

JAKŠEVKA, *f.* ime jednoj vrsti slatkih smeđocrvenih jabuka u Prigorju. F. Hefele.

JÀKŠIĆ, *m. presime (po ocu Jakši).* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* Jakšьićь, vojvoda ‚Dimitrь Jakšićь zagybě' u Smederevu 1486 (Okáz. pam. šaf. 82). — Vojvoda ‚Stefanь Jakšićь prěstavi se' u Beču 1489 (82). Despot je Jovan bio oženen kćerju ‚Stepana Jakšića' (64). Brat Jovanov vladika Maksim ‚isprosivь otь svojihь svatovь Jakšićь Stefana i Marka město Krušedolь' (Glasnik. 11, 128). — ‚Dimitrь Jakšićь 1510 ubi Mihnu vojevodu u Sibiňu'. (Okáz. pam. šaf. 82). Luka Jakšić (‚Jaxich'). Mon. croat. 306. (1598). Poće Mitar Jakšiću Stjepanu besjedovati. Nar. pjes. mikl. beitr. 28. Jakšić od velikoga Biograda. And. Kačić, kor. 455. Piju vino dva Jakšića mlada, Jakšić Mitre i Jakšić Bogdane. Nar. pjes. u M. A. Reljković, sat. 16ᵇ. Do dva brata, dva Jakšina sina, Jakšić-Dmitra s nejakim Stjepanom. Nar. pjes. vuk. 2, 580. Al' eto ti dva Jakšića mlada. 2, 582. A Jakšići narede đevojku. 2, 589. *(često u istoj knizi od strane* 580 *do* 636). Onđe bjehu dva Jakšića mlada: Jakšić Dmitar s vojvodom Stjepanom. 3, 58. I Jakšića kulu poharaše. Pjev. crn. 9ᵇ. Jakšić Mitre i Jakšić Šćepane. 10ᵇ. Dvorbu dvori Jakšiću Stjepane. 163ᵇ. Na Jakšiće oči iskolači. Nar. pjes. petr. 2, 672. Dođe k sudu jedna devojka po imenu Marija, sestra Mihajla Jakšića iz Slepčevića. Glasnik. 11, 1, 137. (1808). — *U narodnijem se pjesmama nalasi i oblik* Jakšević *(koji vidi).*

JÀKŠIĆA LÍVADA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 162.

JÀKŠIĆEV, *adj. koji pripada Jakšiću.* U ńima je sestra Jakšićeva. Nar. pjes. vuk. 2, 622. Niz Nebojšu kulu Jakšićevu. 4, 188. — *I kod mjesnijeh imena u Srbiji u okrugu biogradskom.* Jakšićev izvor, *voda.* Glasnik. 19, 162. Jakšićev zabran. Sr. nov. 1868. 806.

JAKŠIĆI, *m. pl. ime mjestima. a) selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. 62. — *b) selo u Slavoniji u kotaru pošeškom.* 180.

JÀKŠIN, *adj. koji pripada Jakši.* — *Između rječnika u Daničićevu* (Jakšьinь). Bratu Jakšinu. Spom. sr. 1, 118. (1412). Do dva brata, dva Jakšina sina. Nar. pjes. vuk. 2, 580. Zove kraļe dva sina Jakšina. Pjev. crn. 123ª. Baš Iliju brata Jakšinoga. Ogled. sr. 484. — *I kod mjesnog imena:* Jâkšin dèbļâk, *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Jakšinom debļaku. Sr. nov. 1878. 827.

JAKŠINAC, Jakšinca, *m. kajkavski* Jakšinec, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 85.

JAKÙDIJA, *m. vidi* Jahudija. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (može biti da* k *griješkom stoji mj.* h). Ženom djevu bro'eć Mariju, a Isukrsta Jakudiju. J. Kavańin 458ª. Jakudije biše sluge i pod težkim jarmom stahu. 458ª. Nego starih prikazanja Jakudija u zakone. 458ª.

JÀKUP, *m. ime muško, Jakov (ali samo kod Turaka).* — *U naše vrijeme.* Veli Jakup aga Šerdarević. Nar. pjes. vuk. 4, 76. Tu pogibe Jakup Serdarević. 4, 77. I Jakupa Serdarević bega. Pjev. crn. 248ª. Veli Jakup Serdarević aga. Ogled. sr. 218. Vjerna ļuba Dizdar Jakup age. 447.

JÀKUPOV, *adj. koji pripada Jakupu.* Jakupove dvore upališe. Ogled. sr. 463.

JAKUPOVCI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 72.

JÀKUŠA, *f. ime žensko, Jakova.* — *U Belinu rječniku:* Jakuša ‚(si dice delle villane) Giacoma, Giacopa' ‚Jacoba' 348ᵇ.

JAKUŠEVAC, Jakuševca, *m. ime selima u Hrvatskoj. a) kajkavski* Jakuševec, *u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 68. — *b)* Jakuševec, *u županiji varaždinskoj.* 94.

JAKUŠKIĆ, *m. presime.* — *U Daničićevu rječniku:* Jakušьkićь, Dubrovčanin ‚Pero Jakuškićь' prije godine 1395. Spom. sr. 1, 314.

JAKVINTA, *f. ime žensko (u istoriji se javļa* X *vijeka).* — *U poslovici* XVIII *vijeka.* Varuj se, Jakvinta je. (Z). Poslov. danič.

JAKVUK, *m. ime hrtu* (jak vuk) *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Svojim hrtom koga Jakvukom soviše, a to jer većekrat se s vuci bijuć slavu dobil biše. P. Zoranić 86ᵇ.

1. JÂL, *m.* invidia, *zavist.* — *Riječ nejasna postańa, isporedi* alъ *u glagoļskijem spomenicima* (alъ ‚nequitia'. F. Miklošić, lex. palaeoslov.²). *po svoj prilici ne postaje od turskijeh riječi* al, *lukavstvo, prijevara,* jalan, *laž, lažan s dva razloga: prvo što se ne slaže dosta u značenu, drugo što se čuje samo kod kajkavaca i kod Slovenaca* (‚der neid, die missgunst; das übel'. M. Pleteršnik, slovensko-nemški slovar). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jal, omraza ‚invidia, odium', v. nenavidnost; *u Jambrešićevu:* ‚invidia'; *u Voltićijinu:* ‚invidia, odio' ‚neid'; *u Stulićevu:* v. nenavidost *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva.*

2. JAL, *m. jad, slo, nesreća.* — *Mislim, premda i u slovenskom jeziku može značiti slo uopće (vidi kod* 1. jal), *da je isto što* hal (h *ne izgovara se, a pred* a *metnuto je* j). — *U jednoga pisca Hercegovca našega vremena.* Aj! sudbino, ti ne sudbovala! jer si na me ukomila jale. Osvetn. 1, 5. Jeli vama muka dodijala od nemile sudbine i jala? 1, 50. Vile harnu sreću ńima naviještale:

ļute nože da u krvi kale, dokle kivne ne iskale jale. 4, 30. Na jal zgrmi Sarajevo cijelo. 4, 62. Duša gadnom putju strta cvijeli, što se iz svog gńusna stana dijeli, makar jala paklenih dopala! 4, 69. Da iskale jale patenika. 5, 28.

JAL', *vidi* jali.

1. JALA, *f. prijevara. — I kod ove riječi kao kod* 1. jal *može se pomisliti da je iz turskoga jezika; ali se tome priječi što se nalazi samo kod čakavaca u dosta staro doba. ja mislim da je srodna s riječi* jalov. — XV *vijeka.* Breza vsake jale ili prehine. Mon. croat. 149. (1492). Ne budući ke hinbe ali jale voļa privarke. Stat. poļ. ark. 5, 262. Ako ne bi bila koja jala ali hitrost. 272. Prez ike jale ali hitrosti. 278.

2. JÀLA, *f. rijeka u Bosni.* F. Jukić, zemļop. 42. 71. Glasnik. 22, 55.

3. JALA, *vidi* jalah.

JÀLACI, *m. pl. ime mjestima u Srbiji (uprav množina od* jalak). *a) u okrugu kragujevačkom.* Livada u Jalacima. Sr. nov. 1873. 563. — *b)* livada u Zaovinama *(u okrugu užičkom).* Ļ. Stojanović.

JALÀH, *interj. usvik kojijem se sokoli, ili se pokazuje čuđenje ili žalost, arap. tur.* jallah, *o Bože! — Čuje se gotovo samo kod onoga dijela našega naroda što ne izgovara* h, *zato se često govori i piše* jalà. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu:* jalà ‚ha! (beim Allah!)' ‚heus, hercle'. Jala, kardaš, juriš na dušmana! Nar. pjes. vuk. 4, 174. Jalah kardaš, jurиš na dušmana! 4, 270. Jala kardaš! kako j' u Srbiji? 4, 272. Jala more čuda velikoga! 5, 37. Jala, braćo, ako Boga znate! 5, 108. Jala tužni i žalosni Turci! 5, 116. Jalah šućur, milu Bogu fala! 5, 521. Jalah, Turci, zlo li dočekasmo! 5, 498. Jalah Bosno, moja rano grdna! Nar. pjesn. hörm. 1, 484. ‚Jalah' reče, posjede đogata. 2, 135. Koni gńeče, rańenici ječe; neko viće: ‚Jalah meni majko!' Smailag. meh. 60. Jallah! putem ne počasi, sine! Osvetn. 8, 64.

JÀLAK, *m. jarak, jaruga, tur.* jalak, *korito. — U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚der graben, kanal' ‚fossa', cf. jarak). *(Paša)* zapovedio je naj pre da se sva srpska telesa zagrnu u jedan jalak. M. Đ. Milićević, kraļ. sr. 79. — *I kao mjesno ime u Srbiji: u okrugu ćuprijskom.* Niva u Jalaku. Sr. nov. 1868. 24; *u okrugu šabačkom:* Zemļa u Jalaku. 1872. 622; *u okrugu užičkom:* Zemļa u Jalaku. 1861. 98.

JALÀKÂŃE, *n. djelo kojijem se jalače. — U Vukovu riječniku.*

JALÀKATI, jalàkâm (jàlačêm), *impf. vikati* jala (jalah). — *isporedi* alakati, halakati. — *U Vukovu riječniku:* ‚jala-rufen' ‚exclamo jala!'

JALÁKNUTI, jàlâknêm, *pf. zavikati* jala (jalah), *isporedi* jalakati. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚jala-rufen' ‚exclamo jala'). Kad li bolan Turci jalaknuše. Nar. pjes. vuk. 4, 174.

1. JALAN, jalna, *adj. zavidan; sao; lijen. — Postaje od* 1. jal. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka, a između riječnika u Bjelostjenčevu: kajkavski* jalen ‚invidus, invidiosus', v. nenaviden. 2. jalen, len, nemarļiv, neharan *(jamačno treba čitati* nehajan) ‚negligens, indiligens, transl. vero iniquus, homo injustus et improbus'; *u Jambrešićevu* (jalen ‚invidus'), *u Voltiģijinu* (jalen ‚invidioso' ‚neidig'), *u Stulićevu* (jalen, v. nenavidan *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).*

a. *adj. a) zavidan.* Općinskom vsega kršćanstva dobru neprijatelj jalni. P. Vitezović, kron. 84. Jalan človik v tom tuguje, da mu j' žal na dobro tuje. cvit. 67. — *b) sao, nepravedan. — ovo značenje lako može postati od predašńega, ako se ovo shvati u širem smislu, ali je čudnovato da u Bjelostjenčevu rječniku (u kojemu se jedinome ovo značenje nalazi) pisac ga izvodi kao da je preneseno od značenja kod c). — c) lijen, nemaran. — moglo bi biti u svezi s* 1. jala *i* jalov. — *samo u Bjelostjenčevu rječniku.*

b. *adv.* jalno. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jalno ‚invide, invidiose', v. nenavidno. 2. jalno, leno, nemarļivo, neharno *(jamačno* nehajno), nepomnivo ‚negligenter, indiligenter, transl. vero inique, injuste, improbe, simulate, ficte', v. himbeno *(radi ovoga značenja vidi* 3. jalan); *u Jambrešićevu:* ‚invidiose'; *u Voltiģijinu:* ‚invidiosamente, fintamente' ‚neidig'; *u Stulićevu:* v. nenavidno *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva.*

2. JALAN, jalna, *adj. jadan. — Postaje od* 2. jal. — *U istoga pisca u kojega ima i* 2. jal. Da joj nije teška u rod skvrna, stiskla bi si ušem u vrat dušu jalnu. Osvetn. 4, 17. Osta jalan na cjedilu Lojo i ukoran od naroda ļuta. 6, 18.

3. JALAN, *adj. lažan, neprav, pretvoren, tur.* jalan. — *U Šulekovu rječniku:* jalan biser ‚falsche perlen' *kod* ‚falsch'. — *isporedi i* 1. jalan, b *i* jaliti.

4. JALAN, *m. laž, tur.* jalan. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Do sad si mi žuti dukat bio, a od sada zlato jalanija, jalan biše i besjede naše, i besjede i ašikovańe. Nar. pes. petr. 1, 209.

JALÀNĠIJA, *m. laživac, laža, tur.* jalanģy. — *U naše vrijeme.* Bostanģije, jedne jalanģije! Nar. pjes. petr. 1, 186. O haģijo jedan jalanģijo! Smailag. meh. 64.

JALÀNIJA, *f. (?) vidi* 4. jalan *(s primjerom).*

JÀLAPA, *f.* Ipomoea jalappa, *biļka što joj je smola lijek sa želudac. — Tuđa riječ.* Smola od jalape (‚Jalappaharz') spada među stvari apotekarske, te se ocarińuje u prometu. Zbornik zak. 1853. 1016. — *i u Šulekovu rječniku:* jalapa' (‚Ipomoea jalappa').

JALAV, *m. mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa Jalav. Sr. nov. 1875. 347.

JALBOTINA, *f. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 288.

JALDÙZLI, *adj. poslaćen, tur.* jaldyzly. — *Stoji svagda pred supstantivom i ne mijeńa se po padežima. — U naše vrijeme u narodnijem pjesmama.* Desnom rukom i jalduzli čašom. Nar. pjes. petr. 1, 186. Hasan osta u jalduzli stocu, svu noć sjedi. Nar. pjesn. hörm. 1, 385. I jalduzli pjenom obliveni. 2, 279.

JALE, jaleta, *n.* greben za grebenańe konopļa. u Lici. F. Hefele.

JALEKSA, *m. ime muško, vidi* Aleksa. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 114.

JALES, *m. ime dvjema selima u Hrvatskoj (može biti da bi po štokavskom govoru glasilo* Jalas). *a) u županiji varaždinskoj.* Razdiļe. 98. — *b)* Jales (Podjales) *u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* 118.

JÀLI, *conj. vidi* ili. — *isporedi i* ali *(pod* 1 *i* 2), ja *(pod* A, c), oli, li. — *Nije dosta jasno postańe: može biti ista riječ što* ali, *ili je sastavļeno* ja *(ako je turska riječ, vidi* ja, A, c) i li. — *Često je okrńeno:* jal'. — *Kad dolazi više puta, gdjegdje se zamjećuje koji put riječima istoga značeńa:* ja, ali, ili *itd. — Od* XVIII *vijeka*

(ali vidi ked e), *a između rječnika u Vukovu* (‚oder' ‚ant', cf. ili, ali).

a. *vidi* ili, a. Trpiti nevolje jali suprotivštine. F. Lastrić, test. 208b. Dade nam dio, jal' udili nam. 299b. Ajme kud ću, jal' kamo ću? P. Knežević, muk. 46. Kandila, koja se ne meću pod sud jali škaf. E. Pavić, ogl. 141. Koja se kreda jali krajda imenuje. I. Jablanci 17. Diviti se hitrini jali vještini. M. Pavlinović, rad. 171.

b. *vidi* ili, b. Zabranjuje poznavati, imati i štovat više bogova, jali drugoga izvan stvoritelja neba i zemlje. F. Lastrić, ned. 105. Il' mora on mojoj sad voji pristati, il' Moldavu vodu po sili miriti, jal' mi mora kazat što ću ga pitati, jal' će stanovito morat Moldavu lokati. A. J. Knezović 198. Jali se vladaj kako Aleksander, jal' ne nosi moga imena. M. A. Reljković, sabr. 81. Jal' je vi udajte, jal' je nama dajte. Nar. pjes. vuk. 1, 98. Jal' udata, jali ukopata. 1, 298. Đe rečemo, da se sastanemo, jal' u mome, jal' u tvome dvoru, jal' u bašči pod žutom narančom. 1, 354. Jal' izvešaj devet vezirova, jali ću se i ja obesiti. 2, 166. Jal' će mi je care pokloniti, jali će mi na mejdan izići. 2, 387. Mani, Marko, jali da omanem. 2, 408. Kad zaprosiš lijepu đevojku, jal' je vodi, jali je ne prosi. 2, 531. Te udari na Maksima tvoga, jal' naprijed ni kročiti neću. 2, 555. Ja ću Hajku sebe dobaviti, jal' ću za ńu izgubiti glavu. 3, 144. Jal' j' odvesti, jali glavu smesti. 3, 257. Jal' dobiti, jali izgubiti. 3, 279. Ja povratit šalu za sramotu, jali svoju izgubiti glavu. 3, 458. Ja ću mlada baš za ńega poći, jali za ńga, jal' već ni za koga. 3, 484. Jali, more, moju ne izneti, jali tvoju š ńom na par odneti. 3, 560. Jali sada, ja više nikada. 4, 345. Da će agi glavu izgubiti, jali sve tri svoje izgubiti. 4, 465. Jali bježi al' se želi š ńome. Nar. pjes. hero. vuk. 212. A jutros mi sitna knjiga stiže, da ja idem na carevu vojsku, jal' da idem, jal' zamenu nađem. Nar. pjes. vil. 1866. 486. Ja ću svoju izgubiti glavu, jali našu sestru izbaviti. Nar. pjes. petr. 2, 685. Ja ti valja sa mnom ratovati, jal' poslati ključe od stolice. 3, 108. Sada valja tebi umrijeti, jal' ti valja meni kazivati Nar. pjesm. hörm. 2, 4. Jali da se okane, jali š ńima zajedno na odgovor da dođe. Djelovod. prot. 78. Posestrimo draga! jal' pomozi meni jal' Turčinu. Osvetn. 2, 148. Ostaj, rodan naš gusti Krńine! jal' već doći u te, jal' ne doći! 4, 59.

c. *vidi* ili, c. Ako se žalosti u čemu tkogodi od vas, jali se približa k zamčici od smrti, neka ne kasni začiniti srca svoga i usta ujem nebeskim. F. Lastrić, test. ad. 127a. Promisli, da bude on ovo moje uzeo, jali da drži priko moje volje, jal' mi učinio štetu. ned. 167. Ne imam druge časti jal' većega dara. A. J. Knezović XXVIII. Naredbama vire, jali dobrim ljudskim običajem ni u čem protivna. E. Pavić, ogl. VIII. Mlogo bi mu bolje bilo, da bude ostao u priprostom stańu, jali da jo kripost slidio. 258. Nije moguće, da se kakva maća na nogu, jali na ruku ne prilipi. 290. On vazda jali za viru, jali s progoniteji vire, ili za dobro ispravljeńe svoji podložnika, jali rad iskvareńa dobrog života vojuje. 445. Teb' Ilijom jal' Ivanom tvore. Nadod. 15. I vaše se divojke ufate jal' kod Mujo jal' ńegove Fate. M. A. Reljković, sat. B7b. Jali pravo jest, jali pravo nije. sabr. 52. Kod šureva neću poginuti jali rane lasno dopanuti. Nar. pjes. vuk. 2, 269. K mene ga je care opravio, jal' je care, jal' Memed vezire. 2, 280. Eda bi mu glavu osjekao, jal' Turčinu ruke obranio. 2, 283. Jal' ne mare, jal' ne čuju za te. 2, 624. Nek ti vidi ostarjela majka, ja kako ćeš, Ture, poginuti, jal' kako ćeš mene pogubiti. 3, 107—108. Jal' nijesmo druma pogodili, jal' smo staru sreću izgubili, jali nas je netko prevario. 3, 304. Ne vodi mi tuđina đevera, do ja brata jali bratučeda. Pjev. crn. 215b. Jur se svomu ne vraćaše domu, jal' bez rane, jal' bez mrtve glave. Osvetn. 1, 12. Straže bi zamirale, jal' bježale na glas groma. S. Ljubiša, prip. 227. Sreće jal' nesreće. M. Pavlinović, razl. spis. 140. Kad se ljudi ojaspre, oni se običajno ulakome jali poživinče. rad. 188.

d. *vidi* ili, d. Pak u svaku iljadu il' 10, jali i 100 iljada godina uzmem po jedno samo srnce. F. Lastrić, ned. 408. Da se oni ne boje gladi, jali žeđe, jali ostale nevolje. E. Pavić, ogl. 502. Što nam Bog govori, jali što nam po svojima slugama čini naviščivati. 539. Budući da kojigod od pravovirni imadijaše ńivu, kuću jali drugo koje imańe. 642. Da može bit danas jali sutra. 688. Da ne bude ovomu jali onomu zlu priliku dao. jezgr. 66. Tko samo rad stida jali rad pokarańa koja on pred svijetom za grijehe svoje podnosi, žaleńe imade. 70. Jeli velik grijeh u petak jali u subotu meso jesti? 109. Kada ga molimo, jali kada mu za dobročinstva zahvaljujemo. 144. Kad te moli koja udovica jali druga koja sirotica. M. A. Reljković, sat. E6b. Da bi od koga zafalnost jali ponude i mitove čekao. G. Peštalić 206. Dušo Mero! otvori mi vrata, jali vrata, jali staklen penger. Nar. pjes. vuk. 1, 253. Dali mi je čuti, jal' vidjeti. 1, 267. Da joj Bog da od srca poroda, jal' muškoga, jal' đevojačkoga. 1, 470. Zašt' mi nisi braca porodila, jali braca, jali milu seju? 2, 77. Izbavljaj me, pobratime Marko, jal' za blago, jali na junaštvo. 2, 246. A đeveri dobroga junaka, jali brata, jali pobratima. 2, 579. Nema l' ovđe u vašim Brdima ja đevojka, jali udovica, da koja bi bila pašinica? 3, 89. Ne bi l' mog'o snahu odmoliti, odmoliti, jali otkupiti. 3, 92. Donesi mi jednu kupu vina, jali vina, jali vode ladne. 3, 266. A na domu ima staru majku, jali majku, jali ljubu vernu, jali braca, ja sestru rođenu. 3, 299. Da te vode, jal' kako ti drago. 4, 158. Što ne hvališ sebe jal' dorata? Smailag. meh. 2. Pa za tijem, moji sokolovi, pa za tijem da vam pismu kažem, jali cijelu, jali polovinu. 71. Trud svoga tijela jal' svoga uma. M. Pavlinović, rad. 91.

e. *vidi* ili, *g, a) (prvi je primjer vrlo nepouzdan s toga što po svoj prilici* jali *treba pročitati* jâ li). Jali ću se drvenijem i kamenitijem tvojijem bogovom pokloniti? jali ću ostaviti Boga živoga? B. Kašić, per. 89. Jesu l' zdravo ovce i čobani? jal' da nisi dušmane gledao? Nar. pjes. vuk. 3, 334. Jali grmi, jal' se zemja trese? 3, 357. Nije l' majka rodila junaka, jal' sestrica braca odńijala? 3, 440.

JÂLICA, *vidi* jahalica.

JALIĆE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Jalićama. Sr. nov. 1875. 91.

JÀLIJA, *f. brijeg, kraj mora, obala, tur.* jaly. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚das ufer' ‚ripa, litus' *s primjerima:* Mrtva Marka na svog koña vrže, pa ga snese moru na jaliju. (Nar. pjes. vuk. 2, 444). Ne nosi je sužńu na galiju, već je nosi moru na jaliju. — Pak otide moru na jaliju. Nar. pjes. vuk. 3, 536. Ti ga *(koña)* spremi moru na jaliju. Nar. pjes. hörm. 2, 536. — *Shvaća se i kao poveće ravno mjesto pokraj vode, pa i kao poljana uopće, vidi:* Sam se đogo po jaliji voda. Nar. pjes. juk. 386. Jalija, prostor mjesta. 619. Pod ružicom bijela jalija, po jaliji prostrta sergada. Nar. pjes. petr.

1, 200. Jalija, prostor po kraj vode. 1, 844. Jalija, poljana. 2, 698. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Niva na Jaliji. Sr. nov. 1866. 81.

JALITI SE, jalim se, *impf.* simulare, *pretvarati se (kad se ko laživo pokazuje drukčiji nego jest uprav).* — *Pošto se ova riječ nalazi samo kod kajkavaca i kod Slovenaca, po svoj prilici ne postaje od turske* jalan *(vidi* 3. *i* 4. jalan*) nego je možebiti srodna s* jalov. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jalim se, hinim se, ližimirim se, kažem se drugah neg jesem ali mislim ‚fingo me, simulo me, prae me fero quod non est, fictam alicujus rei similitudinem fero, pro vero falsum ostendo, ut: dum me fingo inique esse infirmum, cum tamen sim sanus, etc.'; *u Jambrešićevu:* jalim se ‚simulo'; *u Voltiǵijinu:* ‚simularsi, fingersi' ‚sich verstellen'; *u Stulićevu:* ‚morbum simulare, praetendere' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva.*

JALITO, *n.* kobasica velika, od naj debljega crijeva (krv, brašno). u Lici. D. Trstenak.

JÂLKA *(uprav* jȁhâlka*), f. vidi* jahalica, *b).* — *U Vukovu rječniku (u dodatku) gdje je rečeno da se govori u Šumadiji.*

JALKOVAC, Jalkovca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Jalkovec. Razdilj. 102.

JALKOV POTOK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu pošarevačkom.* Livada u Jalkovom Potoku. Sr. nov. 1875. 775.

JÀLKUNÎĆI, *m. u Vukovu rječniku s primjerom:* Tu se tići jalkunići legu (Nar. pjes. vuk. 1, 337) *bez tumačeńa.*

JÀLMAN, *m. kundak (na puški) od kraja sve do gvóždâ.* — *Riječ je turska.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59. 101. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der flintenschaft bis zum schloss' ‚scapus teli'). Kojano je obljevena zlatom od jalmana do gorńeg nišana. Nar. pjes. vuk. 4, 268.

JALNIK, *m. laživ čovjek.* — *Kao i* jaliti se *vaļa da nije srodno s* 3. *i* 4. jalan, *nego s* 1. jala *(možebiti i s* jalov). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jalnik, himbenik, vuhenik, ližimirac ‚simulator, deceptor, circumventor', v. jalen; *u Voltiǵijinu:* ‚simulatore, fingitore' ‚versteller'; *u Stulićevu:* v. himbenik *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva.*

JALNOST, *f. osobina onoga koji je jalan (vidi* 1. *i* 3. jalan; *radi ovoga sadńega vidi što je kazano kod* jalnik *i* jaliti se). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jalnost, nemarļivost, lenost, neharnost, nepomnivost, nehajstvo ‚negligentia, indiligentia', v. nemar, transl. vero iniquitas, simulatio, fictio, simulata et ficta alicujus rei internae per vultum seu corporis constitutionem repraesentatio, figmentum, artificiosa formatio corporis et vultus', v. himba, *i u Voltiǵijinu:* ‚finzione, simulazione' ‚verstellung', *i u naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata.* Nisam znala za žalosti, nit' za junačke jalnosti. Jačke. 279.

JALOK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Jaloku. Sr. nov. 1861. 774.

JALOPITA, *f. ime ńekakvoj biļci.* Jalopita, sabur turski (Vujičić). B. Šulek, im. 122.

1. JÂLOV, *adj.* sterilis. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jalovъ, *rus.* яловый, *češ.* jalový, *pol.* jałowy. — *Postaće nije jasno. čini se da je ńegda bio i kraći oblik* jalъ, *isporedi novoslov.* jal *i ruski (u dijalektima)* ялая корова; *može biti srodno s* 1. jal, jala, 1. jalan, jaliti se *itd. (vidi ove riječi), jer se od starijega značeńa ‚neplodan' mogu biti razvila i druga, kao: ‚lažan, lijen' itd. Miklošić* (etymol. wörterb.) *isporeduje lit.* olaus, *neošeńen,* olava, *neudata, i let.* jēla, *nesrio, i* šlava, *jalov (ali misli da je ova sadńa riječ, kao i one dvije litavske, uzeta iz slavenskijeh jezika), i stvńem.* galt, *novovńem.* gelt, *ali mi se čini da se ne može pokazati srodnost ovijeh riječi s* jalov. — *Između rječnika u Mikaļinu* (jalova krava, al' ino imanče ‚non foeta, non praegnans'), *u Belinu* (‚bestia, che non sia stata mai gravida' ‚nunquam praegnans' 358b), *u Bjelostjenčevu* (jalova krava ali drugo živinče ‚non foeta, non praegnans, sterilis vacca, ovis etc.'), *u Voltiǵijinu* (jalova krava, semļa ec. ‚vacca, terra ec. infeconda, sterile' ‚unfruchtbar'), *u Stulićevu* (krava jalova ‚vacca sterilis' *kod* krava; semļa jalova ‚terra nunquam culta' *kod* semļa), *u Vukovu* (1. n. p. semļa ‚unfruchtbar' ‚sterilis'. 2. n. p. krava, ovca ‚gelt' ‚non praegnans'), *u Daničićevu* (jalovъ ‚sterilis').

a. *o ženskoj životińi (naj češće o kravi ili drugoj domaćoj životińi), rijetko o ženskom čeļadetu, što ne rađa (u svakom smislu: ili što ne može nigda rađati, ili što još nije mogla rađati radi mladosti, ili što onaj put nije zatrudńela). a) o životińi.* Da daju otъ petъ desetъ ovcu sъ jagńetemъ a drugu jalovu i s runy. Glasnik. 15, 810. (1848?). Među jalove ili bresmlijećne ovce. I. Jablanci 182. I na Stambol on nametnu namet: sve na noćcu po jalovu ovcu. Nar. pjes. vuk. 2, 889. Ja pojavih u Moravu ovce, ja hiļadu dadoh za sijeno, a hiļada po putu ostade, ostade mi trista jalovijeh. 3, 490. Iz jalove bi krave tele izmamio. Nar. posl. vuk. 98. Jalova matica, sakata košnica. I. Živanović, javor. 1879. 310. Oćera jalovu, doćera steonu. Bos. vila. 1888. 209. Jalovu kozu musti ‚den bock melken' *u Šulekovu rječniku kod* melken. — *b) o ženskom čeļadetu.* A kako kravine vazda su jalove. M. Držić 34. Sagrišile su, zašto su činile te stvari za ostat jalove. F. Lastrić, ned. 141. Al' kako se svakud smuca, jalova je i za dugo *(djevojka).* V. Došen 119b. Sokole, sokole, žene su ti jalove. Nar. pjes. istr. 4, 20. — *metaforički.* Mrmļaće nije nikad mati jalova, nego porađa ozloglašeńe. F. Lastrić, ned. 417.

b. *o muškoj (domaćoj) životińi, uškopļen.* Da daju prolêtiji po dva brava jalova. Glasnik. 15, 810. (1848?). Jalov ‚castrato'. S. Budmani 419a. Na Solun je porez udario: sve na dvora po jalova ovna. Nar. pjes vuk. 2, 461. On im zakla brava jalovoga. Ogled. sr. 78. Ako stigne gdje jalova brava. Osvetn. 2, 85.

c. *o biļci (a i o dijelu biļke) što ne rađa, što ne nosi ploda.* Kalopere, jalovo cvijeće. Nar. pjes. petr. 1, 17. Na jalovem drovu kad se vrane skubu. Nar. pjes. istr. 4, 20. Jalove prašnice. J. Pančić, flor. beog.[2] 437. Jalova grana, koja ne plodi. u Zagorju.

d. *o semļi što ne rađa.* Zemļe ostale bez gnoja jalove. S. Ļubiša, prip. 160. Da oženi jalovu zemļu za namješće nove crkve. prič. 107.

e. jalova čorba, *ńekakva juha.* — *U Vukovu rječniku:* jalova čorba ‚eine art suppe' jusculi genus'.

f. *u prenesenom smislu, bez koristi, saludan. a) o djelu ili uopće o čemu umnome.* Običaj svaki porađa se od mlogih čestih dila, al' nije ni on jalov, zašto porađa u čoviku lasnoću, prignutje i slobodu činiti ista dila. F. Lastrić, ned. 120. Jalovo je tvoje domoļubje. M. Pavlinović, rasl. spis. 6. Za sve primi zahvalnost jalovu.

Osvetn. 4, 66. A knez neće jalova mireña. 5, 91. — *b) o čeljadetu kojemu nije uspjelo uraditi ono što je namjeravalo.* Kad otmičari ostanu jalovi. Vuk, nar. pjes. (1824) 1, XXVI. Svemu *(je)* selu sramota kad se iz sela otme djevojka (a otmičarima još veća kad se vrate jalovi). M. Đ. Milićević, opšt. 9.

2. JALOV, *adj. vidi* jelov. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚abiegnus, ut': jalov stol ‚abiegna mensa'. 2. ‚abietarius'; *u Jambrešićevu:* ‚abiegnus'; *u Voltiđijinu:* ‚di pino' ‚von eichenholz *(sic)*'; *u Stulićevu:* v. jelov *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva.*

JÀLOVA, *f. vidi* jalovica. — *U Stulićevu rječniku:* juvenca' *s dodatkom da se nalazi u pisca Gundulića (?). — nije dosta pouzdano.*

JALÓVAC, jalóvca, *m. jalovo (vidi* 1. jalov, b) *muško živinče. — U Vukovu rječniku:* n. p. ovan ‚unfruchtbar, verschnitten' ‚sterilis, castratus'.

JALOVAK, *m. ime biljci.* Jalovak, rus. яловникъ (Thalictr.), Carex brevicollis DC. (Pančić). B. Šulek, im. 122.

1. JÀLÔVAN, jālôvna, *adj. vidi* 1. jalov. — *Od* XVIII *vijeka.* Ona tako jalovna ostari. J. S. Reljković 95. Nas Moskovima zvali u vreme naše sreće, a sad nam se porugavaju i zovu nas jalovnim Moskovima. P. M. Nenadović, mem. 220—221.

2. JÀLÔVAN, *m.* čovjek, koji *(po svom zanatu)* volove ili konje jalovi. djecu obično straše jalovanom. ‚Bješ'te djeco, eto jalovana!' *u Lici.* J. Bogdanović.

1. JÀLOVICA, *f. uopće jalova ženska životińa, pa u osobitom smislu krava; jalova zemja. — Riječ je praslavenska (u osobitom smislu: mlada krava), usporedi rus.* яловица, *češ.* jalovice, *pol.* jałowica. — *Između rječnika u Mikaljinu* (jalovica, junica ‚juvenca'), *u Belinu* (‚giovenca, vacca giovane' ‚juvenca' 342ª; ‚vitella' ‚vitula' 770ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (‚sterilis vacca'. 2. ‚juvenca bos'), *u Voltiđijinu* (‚giovenca' ‚eine junge kuh'), *u Stulićevu* (‚parva juvenca'), *u Vukovu:* 1. n. p. krava, ovca ‚gelt' ‚non praegnans, sterilis', cf. jalovka *s primjerom iz narodne pjesme:* A šenice iz ravna Srijema i debela s jalovice mesa. 2. neusorana ńiva ‚unbebauter acker' ‚ager sterilis'. 3. (u Dubrovniku) malo tele koje još samo sisa.

a. *mlada krava što još nije bila steona (u Vukovu rječniku nije dobro istumačeno pod* 3). I lug se jalovice oškropivaše. Bernardin 61. paul. hebr. 9, 13. Znaš kad mi ukrade dvije jalovice? M. Držić 64. Bilu jalovicu na to pripravnu meju roge ubodši. P. Zoranić 40ᵇ. Krv kozletja ali ti junca i prah jalovice pokropljen. M. Divković, bes. 326ᵇ. Gdi me još sve čeka me dobro uzdano, jalovica od mlijeka varena snježano. I. Gundulić 153. I pošlji mi tridest jalovicah. Pjev. crn. 85ª.

b. *koja mu drago ženska domaća životińa jalova (koja ne rađa ili ne može rađati).* Krava jalovica i volovi orači. — Kravu jalovicu ranio seljanin, kad odebla da je sakole. Đ. Obradović, basn. 114. I debele krave jalovice. Nar. pjes juk. 225. I povedem ovcu jalovicu. Nar. pjes. petr. 1, 47. Veće kolje ovce jalovice. 3, 2. I bijele ovce jalovice. 3, 567. Ovca jalovica. Bos. vila. 1889. 29. Na bulуke ovce jalovice. 1892. 186. *(Igra)* jalovice (krave). V. Vrčević, igr. 56.

c. *jalova zemja. — U Vukovu rječniku.*

2. JALOVICA, *f. u Daničićevu rječniku:* godine 1442 sept. 6 ‚boj bysta Jankulu i baši na Jalovicě' (Okńs. pam. šaf. 77). drugi ļetopisac veli ‚na Jalovnicu' (77).

JÀLOVIČICA, *f. dem.* jalovica *(pod* a). — *U Mikaljinu rječniku:* ‚juvencula', *i u Stulićevu:* ‚exigua vitula'.

JALOVIČKI, *adj. koji pripada Jaloviku.* Jalovička *(opština).* K. Jovanović 177.

JALOVIĆ, *m. presime. — U naše vrijeme.* Radovan Jalović. Glasnik. II, 1, 57. (1808).

JALOVIK, *m. ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 177. — *b) zemja u okrugu valjevskom.* Sr. nov. 1874. 85. — *c) brdo u okrugu vranjskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 275. — *d)* Jalovik-Izvor, *selo u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 238.

1. JALOVINA, *f. jalova zemja (?). — Na jednom mjestu u rukopisu* XVI (?) *vijeka.* Vojno je ono selo svako svoje gaje gajiti i pojmati dobitak, kakono je zakon svuda da svako selo svoje gaje gaji i čuva jedan od drugoga dotle dokle se ispase vomi i urne se jalovina. Stat. poj. ark. 5, 264.

2. JALOVINA, *f.* batvići, koji se posijeku uz glavno batvo kuruze. Osalj.

3. JALOVINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Jalovini. Sr. nov. 1875. 595.

JALÒVÎŃE, *n. coll. jalove domaće životińe (muške i ženske). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das gelte vieh' ‚pecus sterile'). Napasaju volove, teoce, jagańce i drugo jaloviňe. M. Đ. Milićević, zlosel. 280.

JALOVIŠTE, *n. méka, mamac (za ribe). — Sa -šć- mj. št u jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Ništar mań ostavit ne mogu ļubki uvit, da teku navadit jalovišće *(vaļa da sam u akademičkom izdańu, str.* 85, *slo razdijelio:* ja lovišće) kako riba nepogub svoj. P. Zoranić 24ᵇ. *i u naše vrijeme u Istri:* jālovišće ‚esca'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 187g. 10.

JÀLOVITI, jālovîm, *impf. činiti da objekat bude jalov. — Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* jālovî, *ger. praet.* jālovîvši). — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* 2).

1. *aktivno.*

a. *slostavljańem činiti da se domaća ženska životińa (objekat) izjalovi. — U Vukovu rječniku:* kravu, kobilu, ovcu ‚durch misshandlung um die frucht bringen' ‚facio abortire'.

b. *kad je objekat muška životińa, znači: škopiti. — U Vukovu rječniku:* ovna ‚verschneiden' ‚castro' ‚gelten, unfruchtbar machen' ‚reddo sterilem'.

2. *sa* se, *refleksivno. — Između rječnika u Mikaljinu* (jaloviti se, izjaloviti se ‚foetum immaturum abigere, facere abortum, aborior') *gdje se naj prije nalazi, u Belinu* (‚far aborto, inteso di vacca' ‚vaccam abortum facere' 10ª), *u Bjelostjenčevu* (jalovim se ‚abortio, abortior, aborto, foetum immaturum abigo, abortum facio, immaturum foetum edo, causo abortum'. jaloviti boje se dostoji reći od živine, kakti krave, ovce etc.), *u Voltiđijinu* (‚abortire, disperdero, e propriamente di animali' ‚vor der zeit gebähren'), *u Stulićevu:* ‚abortum facere (Illyrii dicunt de vacca)'; *u Vukovu* (n. p. krava, kobila ‚kommt um die frucht' ‚abortit' *s primjerom:* Svake mi se godine jalovi po jedna krava).

a. *o kravi i o drugoj životińi, pobacivati (rod).* S tog bo krave jalove se. J. S. Reljković 57. Krave ńihove tele se i ne jalove se. Đ. Daničić, jov. 21, 10. — *i o ženskom čeljadetu, u jednoga*

pisca našega vremena. Nit' se naške jalovile majke. Osvetn. 5, 2. *rod stoji u instr.* Neki kune na izdahu majku, što se nije jalovila ńime. 3, 107.

b. *u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj, o oblacima* (Oblaci se jalove, kada mjesto kiše, koja je ńihov koristan plod, sipļu na poļa grâd. M. Rešetar. gor. vijen.[II] 17). Đe s' poda mnom jalove oblaci. P. Petrović, gor. vijen. 6. Oblaci se sukobe i jalove u tijesnac kao u korito. S. Ļubiša, prip. 7. Jalovili se oblaci u potočine kao mješine. 192.

JÀLÔVKA, *f. vidi* jalovica, b. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus* яловка, *češ.* jalůvka, *poļ.* jałówka *(ruska i poļska riječ znači: mlada krava, vidi* jalovica, a). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide jalovica 1). Jalovka ‚ovis quae numquam peperit'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 33.

JÀLOVĻÊŃE, *n. djelo kojijem se jalovi.* — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚das verschneiden' ‚castratio'. 2. ‚das misswerfen' ‚abortus'.

JALOVNICA, *f. ime mjestu.* — *Između rječnika u Daničićevu* (Jalovьnica, gledaj Jalovica). Razbi Jankuļa Hadumа pašu na Jalovnici. Stari sr. hrisov. stojan. 141.

JALŠA, *f. vidi* joha. — *Kod kajkavaca, a između rječnika u Bjelostjenčevu:* jalša, jalševo drevo, joha ‚alnus'; *i u Stulićevu:* jalsa *(Stulli je slo pročitao slovo s)*, v. joha *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.* Jalša, Alnus Dec. (Zagreb), v. joha. B. Šulek, im. 122.

JALŠEV, *adj. koji pripada jalši, jalšama.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚alneus', *i u Jambrešićevu:* jalševo drevo ‚alnus'.

JALŠEVAC, Jalševca, *m. ime selima u Hrvatskoj (u svijeh je kajkavski oblik* Jalšovec). *a) tri sela u županiji zagrebačkoj.* Razdiļ. 63. 64. 88. — *b) u županiji varaždinskoj: selo.* 99. *dva sela:* Jalševec gorńi i dońi. 100. — *Postaje od* jalša.

JALŠEVINA, *f. vidi* jošik. — *Postaje od* jalša. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jalševina, johišće ‚alnetum'.

JALŠIKA, *f. vrsta jabuke.* — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Jalšika, crvenkasta kao joha (jalša) pjegava jabuka (Vaļavac). B. Šulek, im. 122.

JALŠJE, *n. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiļ. 94.

JALUN, *vidi kod* jelun.

JALVA, *f. vidi* 1. jela. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jalva, jelva, jalovo drevo ‚abies'; *u Jambrešićevu:* jalva mala ‚abiecula'; *u Stulićevu:* v. jela *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.* — Jalva, abies (Bjelostjenac), Abies excelsa et pectinata DC. B. Šulek, im. 123.

JALVICA, *f. dem.* jalva *(može značiti i doňe deblo u jele niže nego se rasgranava).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jalvica, jelvica ‚abiecula'. jemļe se takaj za steblo ili doļńi kraj jalvo ko je prez svržih.

JALZEMIN, *m. vidi* čemin. Jalzemin (tal. gelsomino), Jasminum officinale L. (Sabļar). B. Šulek, im. 123.

JALŽABET, *m. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiļ. 102.

JALŽABETINA PUSTA, *f. ime mjestu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdiļ. 141.

JAĻICA, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚hyposelinum', *ali je sama piščeva pogreška, vidi:* Jaļica (Stulli), **pogriješno** mjesto jaglica. B. Šulek, im. 122.

JAĻINA, fina kudjeļa. u Ogulinu. F. Hefele.

JÀMA, *f.* fovea, scrobis, *uopće (naj češće u zemļi) mjesto prazno i dublje nego su mjesta naokolo, mjesto izdubeno, iskopano.* — *isporedi* rupa. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., rus., poļ.* jama, *češ.* jáma. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚caverna; fossa; fovea; scrops; specus; vorago'), *u Mikaļinu* (‚fovea, scrobs'), *u Belinu* (‚fossa' ‚scrobs' 826b; ‚antro, caverna' ‚antrum' 88b; ‚grotta, cava sotterranea' ‚specus' 860a; ‚trabocchello, e trabocchetto, luogo fatto con insidie da precipitarvi alcuno' ‚fovea' 788a), *u Bjelostjenčevu* (jama, rupa ‚fossa, foramen, fovea, scorpa, specus'), *u Jambrešićevu* (‚fossa, fovea, scrobis'), *u Voltiģijinu* (jama' ‚caverna, tana' ‚höhle'; ‚jamma' ‚fossa, spelonca, vuoto sotterraneo' ‚graben, kluft'), *u Stulićevu* (‚fovea, fossa, fossatum, met. fraus, dolus, insidiae'), *u Vukovu* (‚die grube' ‚fovea', cf. rupa), *u Daničićevu* (‚fovea').

a. *mjesto duboko, iskopano u zemļi. a) u pravom smislu, uopće.* I oba se v jamu upadeta. Korism. 60a. Najdoše ga i ubiše ga i v jednoj jami ot sniga pogreboše ga. Mirakuli. 67. Slijep ako slijepa vodi, brzo i oba u jamu upadu. N. Rańina 63b. Ako vidiš *(u snu)* jame ali da se u ńe ukidueš, toj prilikuje psost. Zborn. 181a. Sve morske dubine, jame sve zemaļske. B. Kašić u M. Orbina III. Obiļežja crkve nije, neg' što na glas prazne jame iz pustoši k svakom kraju zamnivaju. I. Gundulić 366. Kijeh pustoši i planine goje u jamah posred stijenja. 555. I jezerske ove jame, gdi stanuje jek glasiva. J. Kavańin 405b. Obadva će u jamu upasti. A. Bačić 104. Mali joj ne dade oni vođak, veće je odvede nis planinu u jednu mrčnu jamu. J. Banovac, razg. 94. Slip slipa vodeći obadva u jamu padaju. 250. Upadc u jednu jamu iliti rupu. F. Lastrić, ned. 388. Jame i jarugc s tilesi napuniše. A. Kanižlić, kam. 823. Koji stoje u jama*(h)* i dubinam. M. Zoričić, osm. 109. Sakrivši se u jame. And. Kačić, kor. 152. Puštio si svezane iz jame, u koju nije voda. J. Matović 56. Kako da vrutak izvire iz iste jame. 414. Povedi ga zelenom planinom, te ga bači u jamu studenu. Nar. pjes. vuk. 2, 33. Povede ga zelenom planinom, silnu jamu u kraj druma nađe, pa ga jami u dubļinu bači. 2, 34. Stanoja mi u jamu turiše. 3, 462. Zabrinuo se kao kurjak u jami. Nar. posl. vuk. 82. Prele đevojke kod goveda oko jedne duboke jame, a dođe nekakav starac. Nar. prip. vuk. 157. Zamite konop, pa me po ńim pustite nutar va jamu. Nar. prip. mikul. 88. Da nije jame, ne bi bilo lupeža. V. Bogišić, zborn. 598. — *kaše se:* iskopati, izdupsti, *a i* učiniti jamu. Iskopati jamu. Zborn. 84b. U mistu onomu jamu jednu zapovida iskopati. F. Glavinić, cvit. 110b. Dubite i kopajte jame iliti bunare. And. Kačić, kor. 252. Jamu izdube. I. Đorđić, salt. 17. I u mistu onom jamu veliku učinivši. F. Glavinić, cvit. 128b. — *b) u istom značeńu kao kod a), ali metaforički: ili zasjeda ili nesreća (često u poslovicama).* Vьpade se vь jamu juže stvori. Stefan, sim. pam. šaf. 6. Vьpadoše se vь jamu juže stvoriše. Domentijan[a] 15. Jeda se jima odvratiti zlo za dobro, da su iskopali jamu duši mojoj? Bernardin 67. jer. 18, 20. Ako nećeš pasti v jamu ku kopaš. Transit. 271. Iskopali jesu jamu duši mojoj. N. Rańina 86b. jer. 18, 20. Koji jamu kopa, u ńu se ukida. Zborn. 3a. Ki tebe hvaleći usta i ne stiane, dokle te gladeći u jamu potisne. P. Hektorović 41—42. Tko jamu gdikade izdube za drugijeh, on u ńu upade. N. Dimitrović 11. Jamu mi smrt dube, umiru ja s prave. N. Naļeśković 1, 186. Vidjet

ćeš naj većma gdi se dva usļube, a jamu sa plećma drug drugu pak dube. 1, 824. Jeda li se vraća za dobro zlo, jere su iskopali jamu duši mojoj? I. Bandulavić 75ᵇ. jer. 18, 20. Sebi al' čovjek jamu kopa ištuć zlato. J. Kavańin 56ᵇ. Ne bi se tako iskrńi nenavidio ni pod ńim jama kopala. J. Banovac, pripov. 8. Jedan drugoga zlobi ter pod ńim jamu kopa. 119. Imade priliku uvaliti Ignatiju u jamu, koju je ńemu odavna kopao. A. Kanižlić, kam. 85. Poznaj u kakvu jamu upadaš. J. Rajić, pouč. 1, 138. Jamu komu izdubsti ‚insidias alicui parare'. J. Stulli, rječn. Zao čoek s tobom jede i pije, a jamu ti kopa. Nar. posl. vuk. 85. Ko drugomu jamu kopa sam će u ńu pasti. 187. Svoj svoga nad jamu vodi, al' opet neće u jamu da ga turi. 288. Brat brata na jamu vodi, ali ga u jamu ne uvaļuje. Pravdonoša. 1852. 10. — *c) također metaforički, ali drukćije nego kod b).* Put koji peļa na jamu grêha. Š. Budinić, sum. 118ᵇ. Da ne upade u jamu od neufanja. L. Terzić 112. — To u jamu od propasti brez traga će sve propasti. V. Došen 121ᵇ. — Da nek jama od proždora bude nego prije gora. 171ᵇ. — *i o čeļadetu.* Jama koju na sem sviti nitko neće zajaziti *(sla žena).* M. Orbin 26. Duboka jama ‚mangiatore, mangione' ‚edo'. A. d. Bella, rječn. 459ᵃ. — *d) grob.* To li ukopna ima jama branit mom se ļubovniku. I. Gundulić 550. Smrtna jama, ukopna jama ‚sepolcro' ‚sepulcrum'. A. d. Bella, rječn. 669ᵃ. — *e) tamnica izdubena pod semļom.* Iz dno jame, u koj sada trpi muke sveđ nemile *(Korevski)* . . . slobodit ga. I. Gundulić 349—350. Tvrde mire, kim se jama tve svjetlosti obgradila, oboriti ne mož' sama. 356. Na dno tamne jame stoji u okovijeh gvozdja teška. 464. Pod zemļu se put obrne iz duboke jame ove put tamnice tamne i crne. 471. U kraj građe kroz gvozdena vrata uska, tijesna i mala dno ponora udubena dubļa je jama još propala. 471. U dno tamne jame stoji. J. Kavańin 252ᵇ. Al' snim, ali probuđena sred ove te pasim jame? P. Sorkočević 581ᵃ. — *f) u osobitom smislu, mjesto izdubeno pod semļom gdje se hrani žito.* Jame za držati žito ‚siri'. J. Mikaļa, rječn. Kuće i jame nasipaše žita. P. Vuletić 42. Žitna jama ‚granajo sotterra' ‚horreum subterraneum'. A. d. Bella, rječn. 855ᵃ. Kada ti žitom hambare, košove i jame, a podrumi vinom napuni? Đ. Rapić 481. Raž jamu puni. (Za Srbļe u turskim državama neće biti suviše ovđe napomenuti da se u vojvodstvu, osobito u Bačkoj, sipa raž, a kašto i drugo žito, u jame mjesto ambara ili koševa). Nar. posl. vuk. 269. — *g) pakao.* Oslobodio si mene . . . od dubine jame paklene. I. Bandulavić 220ᵃ. Iz ogńenijeh strašnijeh jama na svjetlos se sada vratih. I. Gundulić 65. Zvijer sred jame ka pribiva, zapańena i strašiva, još se s jamam istijem trese. 79. Tužna kćerce, kamo sama bez nesrićne majke pođe sred onezijeh tmastijeh jama? 94. Po tminah sej jame svak da gre slobodan? 102. Kćerce, ka je ļubi izbrana kraļa od ovijeh silnijeh jama. 104. Zli će pasti u ponore dno pakļenih crnih jama, da tu u vijeke vijeka gore. 286. Grohoću se strašnim tresom na glas ńegov noćne jame. J. Kavańin 414ᵇ. Trijeba 'e im se povratiti u ponorne jame svima. 508ᵇ. Jame pakļene ‚inferno' ‚inferi'. A. d. Bella, rječn. 400ᵃ. Grišniče, promini život, ako ne misliš upasti u onu jamu punu svaki zala i muka. J. Banovac, razg. 95. I utopi mu tilo u more crļeno a dušu u jamu paklenu. pripov. 74. Kroz paklene jame vrata. V. Došen 10ᵇ. On paklenoj jami dvori. 180ᵃ. Đok paklena jama zjaje. 222ᵃ. S drveta si ponorio u paklenu doli jamu. And. Kačić, razg. 16ᵇ. Boļe je da s jednim okom uliseš u kraļestvo nebesko nego s dvama u jamu ogńenu. Ant. Kadčić 252. — *h) jarak, jaruga (u osobitom smislu, kao vojnička radńa, sa utvrđenje grada, okola itd.). (Turci)* rih da jame kopaju protiv ńim na pospih. H. Lucić 272. Mnozi su pak od ńih, tja doli duboke ki dubu na pospih jame ter potoke. 272. Od zapada jame čudne bjehu izdubli oko sebe *(Poļaci).* I. Gundulić 322.

b. značenje može biti drukćije nego je kod a s toga što se ne misli o mjestu izdubenom u semļi. a) može se izdupsti u kamenu. Kapļa često padajući jamu učinit hoće u stini. I. Ivanišević 31. — *b) jame mogu postati na licu (n. p. od velikijeh krasta).* Grdne jame nagrdile lice. P. Petrović, gor. vijen. 88. — *c) uopće, n. p.* Jama Morgańova ‚ventriculus Morgagni'. J. Pančić, zoolog. 105.

c. uopće se misli da kod jame ima svagda dno (isporedi rupa); *ali ima primjera u kojima se ističe da dna nema pridjevima* bezadna, bezdana *itd. a) u pravom smislu.* Jama bezadna ‚abyssus, altitudo'. A. d. Bella, rječn. 5ᵇ. Jama bezdna ‚abisso' ‚fovea fundo carens (idest maxima profunditas)'. J. Stulli, rječn. On ga baci u jamu bezdanu. Nar. pjes. vuk. 4, 454. Tako se ne ambisao kao jama bezađica! (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 309. — *b) metaforički. (Duša)* stisnuta od pretegotnih muk i od propastne jame bezdanne. Korism. 22ᵇ. — Ere je čovječje srce u požudi od imutća jama bezadna. I. A. Nenadić, nauk. 184. Kad u jamu tu brezdanu mrtvog' stvari već propanu. V. Došen 172ᵃ. — Da je šamac jama bezdanica. Osvetn. 8, 186. *i o čeļadetu.* Jama bezadna ‚mangiatore, mangione' ‚edo'. A. d. Bella, rječn. 459ᵃ.

d. antrum, specus, pećina, špiļa, spila. a) uopće. po svoj prilici amo pripadaju ovi primjeri: Što ne orim spile i jame od gore, gdi se kriju vile ke nami rug tvore? M. Držić 110. Ne kako iz jame, nego kako iz raja da bi izašal *(s. Anton).* F. Glavinić, cvit. 18. Kri se u jame gorskijeh hridi: smrt svuda te slidom slidi. I. Gundulić 238. Pobjegoše . . . u planinskoj iskat strani štit sred jama u litici. 340. Sred jama i planina, gdi se tužan krije i tuče. G. Palmotić 1, 206. Skitajuć se po gori zelenoj, ištuć jame i guste dubrave. And. Kačić, razg. 102ᵇ. — *b) u osobitom smislu, pećina (velika ili mala) u kojoj živе divļe svijeri.* Iznać stupaje i jame od zvijeri. D. Zlatarić 39ᵇ. Lisice na semļi imaju jame. A. Gučetić, ros. jez. 9. Biše blizu Rima u nikoj jami drakun jedan. F. Glavinić, cvit. 150ᵇ. Jama od zvijera ‚caverna, fovea'. J. Mikaļa, rječn. Jama ‚tana, caverna, nascondiglio di fiere' ‚specus'. A. d. Bella, rječn. 721ᵇ. Kune imaju svoje jame. V. M. Gučetić 107. Nijesu iztrčali medvjedi iz svojijeh jama. Đ. Bašić 49. Iz jame se libi lisićina, da zakoļe orla nastojaše. And. Kačić, razg. 318ᵃ. Lisice imaju jame i ptice nebeske gnijezda. Vuk, mat. 8, 20. — *drugo je u ovijem primjerima (u kojima bi značenje bilo od prilike kao kod* a, *a)):* Staviše ńega u jamu od lavov. N. Rańina 82ᵃ. dan. 14, 30. Vrgoše ńega u jamu lavsku. I. Bandulavić 71ᵃ. Izajde kako Danijel iz jame lavov. F. Glavinić, cvit. 89ᵇ. Koji ga baciše u jamu lavsku. E. Pavić, ogl. 410. Bacivši ga u jamu lavsku. And. Kačić, kor. 298.

e. kao ime mjestima. a) u Daničićevu rječniku: Car je Stefan dao crkvi arhanđelovoj nekako mjesto kojemu je ime ‚Jama sa vsêmi međami' (Glasnik. 15, 298 *god.* 1848?). selu je ‚Kupêli-

niku' išla međa ‚na Jamu' može biti istu (288). — *b)* Vojvođina-jama, *selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 18.

JÂMAC, jâmca, *m. čovjek koji se za nešto ili za nekoga jamči, poruk.* — *isporedi* jemac *(gdje vidi i postaće).* — *Akc. se ne mijeńa (ovako je po Vukovu rječniku; ali može biti da tako nije svagdje: kod istarskijeh je čakavaca akc.* jâmȁc, jâmcȁ. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 26; *prema tome bi moglo biti gdjegdje i kod štokavaca:* jámac, jámca, *pa u voc.* jâmče, jâmci, *u gen. pl.* jâmâcâ). — *Kako se upotrebljava ova riječ, vidi u primjerima, tako n. p. kaše se* uhvatiti se (uhititi se) jamac *ili* jamcem, dati jamca, *daje se Bog kao ‚jamac' kod zakletve itd.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚fidejussor; obses; praes; vas'), *u Mikaljinu* (jamac, poruk ‚fidejussor, vas, sponsor, praes'; dati jamce *kod* dati), *u Belinu* (‚pieggio' fideijussor' 564ª; ‚sicurtà, colui, che fa sicurtà' ‚sponsor'; uhititi se za jamca iliti jamac ‚far la sicurtà ad uno' ‚pro aliquo spondere'; dati jamca ‚dar sicurtà' ‚satis dare' 676ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (v. poruk), *u Voltigijinu* (jamac biti, jamca ‚essere mallevadore, pieggio, affidare' ‚bürge seyn, gutstehen'), *u Stulićevu* (‚praes, vas, sponsor, fidejussor, adpromessor'), *u Vukovu* (vide jemac), *u Daničićevu* (jamьcь ‚vas').

Ne mogući jamьce imatь, prosi odь nasь da mu ga svežemo i stavimo u tamnicu. Spom. sr. 1, 99. (1409). Da ne izide izь našihь tьmnicь dotolȇ, dokolȇ da jamьce, da stane na pravьdu vьsakomu. 1, 100. (1410). Rekosmo: ‚Hoćete li biti jamьca za Rahca što ga sudь obori da onoj plaća?' A oni rekoše, jer z bahь jamьca za platu nete biti, razmȇ za glavu. 1, 101. (1410). Jamacь koji bi za Vlahušu. 2, 111. (1447). Da su jamci duožni za ńega platiti. 2, 112. (1447). Koji se učiniše jamci i odgovornici za svoja sela. Stat. pol. ark. 5, 810. I bi jamac Tadija Jerčić za svoga sinovca. 812. To li ti milo jes za druzijeh jamac bit. N. Dimitrović 21. Jamac se ne hitam. M. Držić 49. Ako jamca ili poruka ne dadu na sridu. Š. Budinić, ispr. 48. Ti se si učinio jamac za ovi dug. B. Kašić, nač. 89. Ne more biti jamac al'ti poruk ni za koga. I. Ančić, ogl. 100. Da on ima dati jednoga za jamca. P. Posilović, cvijet. 33. I da ovi jamac obeća se. 88. Neka se ne hitaju jamci za svitovne. M. Bijanković 96. Ako nijesi dužan, budi jamac. (D). Jamac platac. (D). Tko za druzijeh obećava ili se jamac hita, u dug se stavlja. (D). Poslov. danić. Ako mu da jednoga za jamca. K. Magarović 16. On je jamac, neka ih plati svojijem mukam. B. Zuzeri 58. Koji će iza take vrste od života do svrhe grešna za smrt ńegovu htjet prid Bogom dobar jamac uhitit se. 118. Zato se za ńega Danijel jamcom use. A. Kanižlić, utoč. 132. Bješe se uhitio jamac. S. Rosa 159ᵇ. Poče ga moliti . . . lažući mu i dajući tvrdu viru i Boga jamca. And. Kačić, razg. 82. Al' ovo ti tvrdu viru dajem još i jamca Boga velikoga. 89ᵇ. Da jamca dade za to oli zaklad, da će izvršiti. Ant. Kadčić 275. Da za krštenoga, ako je ditešce, odgovaraju crkvi i budu kako jamci i poruci slavnih i svetčanih obećańa. I. Velikanović, uput. 8, 25. Oni se sada zovu kumovi, a jednom jamci. J. Matović 154. Da ste postavljeni jamci prid Bogom za onijeh. 155—156. Koji misto onoga ditešca u viri jest jamac bio. Đ. Rapić 337. Za ńeg jamac starina se više. J. S. Rejković 9. Ja jim jamac za to stajat neću. 116. Odkako je sin Božji prid otcem svojim hotio jamac za nas postati, da će on sve štete naše sobom popraviti. B. Leaković, nauk. 56. Kakono jamca i zagovoritelja našega. 88. Tvrda ću ti jamca ostaviti, tvrda jamca, Boga istinoga, drugog jamca, Božu vjeru tvrdu, kako ću ti otkup donijeti. Nar. pjes. vuk. 2, 275. Imaš, pobro, tvrde jamce za se? 4, 199. Ja uvijek po tri jamca držim: jednog jamca Boga velikoga, drugog jamca moju tvrdu vjeru, trećeg jamca: prevarit te neću. 4, 199. Toliko bolega zavjeta posta Isus jamac. Vuk, pavl. jevr. 7, 22. Pa vi Boga dobra jamca dajem. Osvetn. 2, 115. Nek se znade pri komu je krivda, il' pri jamcim il' pri davaocu. 3, 80. Predajte se na carske ponude, za ke jamac nek moj život bude! 4, 52. Za mene vi Boga jamca davam, da vi neću ucvijelit kućane. 5, 115. Jamac platac. V. Bogišić, zborn. 459.

JÂMAČAN, jâmačna, *adj. jak, čvrst.* — *Nije dosta jasno kako je ova riječ dobila ovo značeće; ako postaje od* jamac, *kao što je sva prilika* (3. jamak, *koje vidi, nije pousdano), valja da bi prvo značeće bilo: sa kojega se jamči, pa otale: jak u duševnom i u tjelesnom smislu; ipak je to sve sumńivo.* — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 2, a), *a između rječnika u Belinu* (‚forte, inteso del corpo' ‚robustus' 325ᵇ), *u Voltigijinu* (‚magnanimo, forte, grande d'animo' ‚grossmüthig'), *u Stulićevu* (‚corpulentus, obesus, robustus, fortis, magnus'). — *U naše se vrijeme čuje samo adverab (vidi* 2, c).

1. *adj.* — *Komp.:* jamačnijî *(u Belinu rječniku:* ‚più forte, più gagliardo' ‚robustior' 325ᵇ, *vidi i primjer V. M. Gučetića kod* a, *b)).*

a. *u tjelesnom smislu. a) o čeljadetu.* Tilo golo imadijaše biti zvezano za stup, ter od jamačnih *(štamparskom griješkom* jamasnih) krvnika islupano. A. d. Bella, razgov. 100. Bolnomu čeljadetu čini se da neće on moć nigdar dilovati što zdravo i jamačno (‚jamasno') čeljade čini. 196. Nabuńena suproć ńemu četa jamačni bojnika. 204. Za da on bude joj štititelj, hranitelj, pratitelj, to jest jamačan i podoban hodit i trudit. S. Rosa 51ª. — *b) o drvetu.* Dubak prinesen u meku i pretilu zemlju čini se jamačni *(po svoj prilici treba čitati* jamačniji), debli u svomu hreku. V. M. Gučetić 187.

b. *u duševnom smislu, isporedi* 1. jak, 1, n, *h)—l). može biti da amo pripadaju ova dva primjera:* Hotih se uteći u moj grad otačni, biti mu želeći pravi sin jamačni. Đ. Baraković, vil. 18. Ni dobro ni časno, kad život ostine, kad srce jamačno nesrića otkine. 264. — *također je u duševnom smislu u Voltigijinu rječniku gdje je značeće: (o čeljadetu) velike duše, velikoga srca.*

2. *adv.* jâmačno.

a. *u naj starijem primjeru stoji us* hote *kao da se ne razlikuje u značeńu od ove riječi (s čvrstom vokom?).* Jeda su hote il' jamačno upisali pismo. Š. Budinić, ispr. 88.

b. *u drugom primjeru* XVI *vijeka moglo bi biti značeće kao kod* c, *ali mislim da nije nego: čvrsto, tvrdo u prenesenom smislu (kod obećańa).* Jamačno t' se, gospe, obitju, pri 'ner jesen bude izajti, da ó čestito brime najti a u većem u dobitju. M. Pelegrinović 180.

c. *bez sumńe, za cijelo, zanago, saista (kao da se može za ono jamčiti).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚verlässlich, gewiss' ‚certo, certe'). Ja tebi ne mogu jamačno kazati. M. A. Rejković, sabr. 12. Veruj Boga i svetog Jovana, da t' jamačno prevariti neću. Nar. pjes. vuk. 8, 181. Neka gleda da daije dođu Srbima u ruke, da se jamačno uvjere, da ńi više nema. Vuk, dan. 8, 210. Nego ću ti je poslije jamačno donijeti. 8, 150. Jamačno će i onđe biti još više

ovakovijeh riječi. poslov. XXIV—XXV. Jamačno bih našao još mnogo znatnijeh riječi. rječn. predg. I. Narod će se sabrati jamačno, jer će čuti da si došao. djel. ap. 21, 22. Jamačno ova pjesma nije spjevana za proviđbu. nar. pjes. 1, 8. ‚Srbļa' jamačno će ovdje biti mjesto ‚Grbļa'. 2, 572. Bi li ste ih vi tim imenom nazvali? Jamačno ne biste. M. Pavlinović, razg. 18.

JÀMAČNÔST, jāmačnosti, *f. osobina onoga što je jamačno.* — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Belinu* (jamačnos ‚fortezza del corpo' ‚robur' 525b; ‚lena, forza, possanza' ‚robur' 433a; ‚machina, e mole, ogni cosa grande' ‚moles' 449b), *u Voltiǵijinu* (‚fortezza d' animo' ‚grossmuth'), *u Stulićevu* (‚corporis magnitudo'). Zauzimaše se u jamačnosti tijela. S. Rosa 189b. — *U pisaca našega vremena nalazi se kao apstraktno ime od* jamačno *(vidi* jamačan, 2, c). Jamačnost i vjerodostojnost spisa o porodu, krštenu i smrti. Zbornik zak. 1868. 176.

JAMAČTVO, *n. u Stulićevu rječniku: us* jamačnost. — *nepouzdano.*

1. JÀMAK, *m. barjaktarev zamjenik (vidi u Vukovu rječniku), tur.* jamak *(pomoćnik uopće i u istom osobitom smislu).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der vice-fahnenträger' ‚signifer vicarius'. Jamak ide za barjaktarem, ako bi ńemu što bilo, da on odmah barjak primi). Zelen ga je barjak oklopio, a jamaka kita od barjaka. Nar. pjes. vuk. 3, 194. Alaj-bajrak ńega poklopio a jamaka kita od barjaka. Pjev. crn. 228b. Bajrak nosi Crničić Alija, a jamak mu aga Mehmed-aga. Nar. pjesm. hörm. 1, 305. Jamak, podbarjaktar. *u* Nar. pjes. petr. 1, 344. Jamak, zamjenik. 2, 698. Barjaktar, za ńim jamak. Bos. vil. 1890. 42.

2. JAMAK, *m. ime mjestu (u Crnoj Gori ili u bližńoj Hercegovini).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Sa Jamaka Mirkovića Jova. Nar. pjes. vuk. 4, 489.

3. JAMAK, jamka, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚già cresciuto, forte, grande' ‚adultus'. — *nepouzdano (vaļa da je sam Stulli načinio ovu riječ od* jamačan).

JAMAKOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Na ime ga Jamaković viču. Osvetn. 6, 46.

JÀMAN, jāmna, *adj. koji pripada jami.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚fossae, ad fossam spectans'; dno jamno ‚solum fossae'. — *nepouzdano.*

JAMANDIN, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Jamandinь. S. Novaković, pom. 114.

JÀMÂŃE, *n. vidi* jemańe *(od glagola* 1. jamati). — *U Vukovu rječniku (po kojemu je zabilježen akcenat).*

JÀMÂR, *m. koji živi u jami (možebiti i koji kopa jame).* — *U naše vrijeme.*

a. *kao pridjev osobitoj vrsti goluba, isporedi* dupļaš *i* šupļaš. Golub jamar, Columba oenas. Progr. spal. 1880. 38. Golub jamar, Columba migratoria. Slovinac. 1880. 31b.

b. *čovjek koji dube jame.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚teichgräber'.

c. *u narodnoj pjesmi iz Istre nije jasno značenje.* Pasinci su jamari. Nar. pjes. istr. 2, 164.

JÀMARAČKÎ, *adj. koji pripada selu Jamarju.* V. Arsenijević.

JAMÀRČANIN, *m. čovjek iz Jamarja.* V. Arsenijević. — *Plur.:* Jamàrčani.

JAMÀRČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Jamarja.* V. Arsenijević.

JAMARICA, *f.*

a. *ime biļci.* Jamarica, reste po jamah gdi sunce ne dohodi, Cortusa L. (Durante). B. Šulek, im. 128.

b. *jeguļa (u Vrańicu).* L. Zore, rib. ark. 10, 389.

c. *selo u Slavoniji u županiji pošeškoj.* Razdijeļ. 126.

JÀMÂRJE, *n. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 58.

JÀMAST, *adj. izduben kao jama; dubok kao jama; pun jāmâ; prazan (?).* — *Od* XVIII *vijeka.* — *Komp.:* jamàstijî *(vidi u Belinu rječniku kod* a).

a. *izduben (poput jame).* — *Između riječnika u Belinu* (‚concavo, cavo, cupo' ‚cavus'; jamastiji ‚più concavo' ‚magis concavus' 210a) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiǵijinu* (‚cavo, concavo, cupo' ‚hohl'), *u Stulićevu* (‚concavus'). Papki dugački i šupļi ili jamasti. I. Jablanci 118. Jamast, phys. math. ‚concav, hohl', tal. ‚concavo'; jamasto staklo ‚hohlglas', tal. ‚vetro concavo'; jamasta leća, jamast leća ‚concave linse', tal. ‚lente concava'; jamasta ploha ‚concave fläche', tal. ‚piano concavo'; jamasto zrcalo ‚concav-spiegel, hohlspiegel', tal. ‚specchio concavo'; bot. (plod) jamaste roške, lat. ‚coelospermus' ‚hohlkernig (s. b. schliessfrucht)'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *dubok (kao jama).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Proždrlos . . . s jamastijem se crijevim diči. N. Marči 67.

c. *pun jāmâ.* — *U narodnoj zagoneci našega vremena.* Što j' iznutra šupļe, a izvana jamasto? *(odgonetļaj: naprstak).* Nar. zag. nov. 270.

d. *prazan.* — *Kao da je ovo značenje u drugoj zagoneci našega vremena.* Načine mu punu jama, a jamaste me neće. *(odgonetļaj: tobolac).* Nar. zag. nov. 228.

1. JÀMATI, jāmâm *ili* jāmļêm, *impf. vidi* jemati. — *Akc. je zabilježen po Vukovu rječniku, drukčiji je kod* jemati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide jemati *s dodatkom da se govori oko Spļeta).* Ako bi pošao jamati *(u druga dva rukopisa* trgati) oni vinograd skrovito, lupeški. Stat. poļ. ark. 5, 292.

2. JAMATI, jamam, *impf. kopati jame.* — *U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* jamičati), *i u Voltiǵijinu:* ‚minare, scavar terra' ‚ausgraben'.

JAMATOST, *f. osobina onoga što je jamasto (vidi* jamast, a). — *Načińeno u naše vrijeme od pisaca (uprav od* jamat, *ali ove riječi nema).* Jamatost, phys. ‚concavität', tal. concavità'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÀMATVA, *f. u Vukovu rječniku:* vide jematva *s dodatkom da se govori oko Spļeta.*

JÀMAV, *adj. samo u Stulićevu rječniku: us* jamast.

JAMBO, *n. ἴαμβος,* iambus, *u metrici stopa (dio stiha) što se sastoji iz kratkoga i dugoga sloga* (∪—), *tal.* jambo. — *U pisaca od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (jambo, ime od noge od versa ‚jambus') *i u Stulićevu* (jambo, ime od noge od stiha ‚jambus'). Ne sumńih uzet ovi naš veras odriješen koji taki ugađa se njekoliko s jambom. D. Zlatarić 86f. Pjesan je asklepijadeo i jambo. P. Knežević, pism. 167.

1. JÂMBOR, *m. vidi* katarka, *tal.* álbero. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (jambor, arbuo od drijeva ‚albero della nave' ‚malus') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚albero della nave' ‚malus' 60a), *u Bjelostjenčevu* (jambor, jedrna jela, katarka ‚arbor'), *u Stulićevu* (jambor, arbuo od drijeva ‚malus'). Kada im se prilomi

jambor. M. Radnić 286b. Ako šeta, pomļivim okom gleda jambore, jedra. A. d. Bella, razgov. 286. Lomļavina jâmbôrâ. J. Banovac, pred. 9.

2. JÂMBOR, *m.* jaćeća kožica, koja se može mjesto cakla na p·ozore. u Lici. V. Arsenijević. — *Neposnata postańa; sar od tur.* anbar *(vidi* 1. ambar) *što može značiti i krov na brodu?*

JÂMBÔRJE, *n. svi jambori i ńihovi dijelovi na jednom brodu. — U Šulekovu rječniku:* ‚mastwerk'.

JAMBREČAK, *m. presime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 204.

1. JAMBREK, *m. na jednom mjestu* XVII *vijeka kao da znači: pijanac. — Neposnata postańa, mošebiti od tal. mlet.* imbriago. Spoznaje se junak v boju, a pijanac u pokoju; junak svoju krv proliva, jambrek žmuļe vu se zliva. P. Vitezović, cvit. 82.

2. JAMBREK, *m. ime muško. —* XVI *vijeka.* Imaju se dati Stefanu i Jambreku. Mon. croat. 291. (1589).

JAMBREKOVIĆ, *m. presime (po ocu Jambreku). —* XVI *vijeka.* Gašpar Jambreković. Mon. croat. 289. (1588).

JAMBRUŠIĆ, *m. presime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 213.

JAMČAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Niva u Jamčaru. Sr. nov. 1872. 925.

JAMČARINA, *f.* jamčeńe. M. Pavlinović.

JÂMČÊŃE, *n. djelo kojijem se jamči. — Stariji je oblik* jamčenje. *— Između rječniku u Mikaļinu* (jamčenje), *u Voltiġijinu, u Stulićevu, u Vukovu.*

JÂMČÊVAN, jâmčêvna, *adj. koji pripada jamčeńu. — Načińeno u naše vrijeme.* Zadužnice proviđene vezom jamčevnim. Zbornik zak. 1863. 57.

JÀMČEVINA, *f. jamčeńe, u konkretnom smislu ono (novci ili drugo što) čim se ko jamči za koga ili za što. — Načińeno u naše vrijeme.* Jamčevina ‚vadium'. Jur. pol. terminol. 545. Jamčevina ‚caution' ‚cauzione'. B. Petranović, ručn. knig. 12. Uz položeńe jamčevine ima se optuženik ostaviti u stańu slobodnom samo u slučajevima onim, gleđe kojih glavna rasprava i rješidba spada pred kotarske sborne sudove. Zbornik zak. 1858. 115. Ako je u osudi kaznenoj izrečen posvemašńi ili dioni gubitak jamčevine, položene za povremeni koji tiskopis... 1858. 717. Državne zadužnice mogu se primati kao jamčevina samo onda... 1863. 37. Do sada položene putne jamčevine imadu se odmah povratiti. 1870. 7. Jamčevina, merc. ‚caution', tal. ‚cauzione, sicurtà'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÀMČITI, jâmčîm, *impf. postaje od* jamac *(osnova* jamьc, jamc) *nastavkom* i *pred kojijem se* c *mijeńa na* č. *— isporedi* jemčiti. *— Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* jâmčî, *ger. praet.* jâmčîvši). *— Od* XV *vijeka.*

1. *aktivno. — Između rječnika u Mikaļinu* (jamčiti, izjamčiti ‚fide jubeo, satisdo, dare se vadem, promitto'), *u Stulićevu* (‚vadom dare'), *u Vukovu* (vide jemčiti), *u Daničićevu* (jamьčiti ‚vadari').

a. *prelazno.*

α) vadari, *činiti da ko dade jamca ili salog (iz svojega imańa) da će platiti neki dug ili uopće da će nešto izvršiti što je dušan. — U naj starijim primjerima a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu.* Iska jamčiti Franka; i ne mogući jamьce imati, prosi da mu ga svežemo i stavimo vь tamnicu. Spom. sr. 1, 99. (1369). Ne imasmo ihь odь šta jamьčiti, jerь su mladi a ne najdosmo imь ništorь odь očina. 1, 153. (1421).

β) jamčiti se (vidi 2) *za koga (objekat). — U dva primjera* XVII *vijeka.* Daju zao život kmetom odiruć ih, i ostalijem koji mu su podložni da jih jamče. I. Držić 272. Činiti im silu strahom da ih jamče, ali se oblegaju za platit ńih duge. 299.

b. *neprelazno, jamčiti se (vidi* 2). *α) uopće.* Daj mi ko će jamčiti kod tebe. Đ. Daničić, jov. 17, 8. Jamčiti, biti poruk ‚garantiren, sicherheit leisten' ‚garantire'. B. Petranović, ručn. knig. 36. *— β) za koga ili za što.* Kvestura jamči za istinitost svoje svjedoģbe. Zbornik zak. 1874. 887. *— γ) ono za što se subjekat jamči stoji u podložnoj rečenici s* da *ili u inf.* Ako tko prenosi stvar na drugoga za plaću, mora jamčiti, da ta stvar ima one vlastitosti, koje su izrijekom ugovorene. Građ. zakonik. 2, 170. Glavom jamči niz Nahiju zaći. Osvetn. 4, 89.

2. *sa se, refleksivno, davati svoje imańe (a i sama sebe) u salog za tuđi (a i sa svoj) dug. — Čeļade ili stvar za što se daje salog stoji u acc. s prijedlogom* za. *— Između rječnika u Vrančićevu* (‚fidejubere'), *u Belinu* (jamčiti se za koga ‚far la sicurtè ad uno' ‚pro aliquo spondere' 676b), *u Bjelostjenčevu* (jamčim se, v. porukujem se), *u Voltiġijinu* (‚fare pieggio' ‚bürgschaft leisten, gutstehen'), *u Stulićevu* (‚actu se pro aliquo spondere'), *u Vukovu* (vide jemčiti se *s primjerom:* Sve se jamči jedan za drugoga). Ja ti se jamčim za ń. Đ. Daničić, 1mojs. 43, 9.

JÀME, *f. pl. ime mjestima (pl.* jama).

a. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļ. 66.

b. *pomińe se mjesto u Hrvatskoj s ovijem imenom* XVI *vijeka.* Zemļe oratje na Jamah. Mon. croat. 271. (1572).

c. *u Srbiji. α) mjesto u okrugu crnoriječkom.* M. Đ. Milićević, srb. 915. *— β) mjesto u okrugu požarevačkom.* Niva u Jame. Sr. nov. 1867. 47.

JAMENA, *f. vidi* Jamina *(kod* jamina, b, *α).*

JAMENA SKELA, *f. ime skeli (u Srijemu). — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Na Jamenoj skeli Subotište. Nar. pjes. vuk. 4, 279. Al' promiču na skelu Jamenu. 4, 280.

JAMÈTINA, *f. augm* jama. *— Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Mnoga voda čini jametina gdi se rađaju žabe i zmije. M. Radnić 118a.

JÀMICA, *f. dem.* jama. *— Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (jamica, mala jama ‚fossula'), *u Belinu* (‚fossetta' ‚scrobiculus' 827a), *u Bjelostjenčevu* (jamica, mala jama ‚scrobiculus, fossula, foveola'), *u Jambrešićevu* (‚fossula'), *u Voltiġijinu* (‚fossetta, cavernetta' ‚grübchen'), *u Stulićevu* (jamica, mala jama ‚fossula, scrobiculus'), *u Vukovu* (dim. v. jama).

a. *uopće sa značenjima što su kod* jama. Lisice imaju jamice i ptice nebeske gnijezda. M. Divković, bes. 79b. Da hitrije hoće on žlicom u jamicu sve more izliti. F. Glavinić, cvit. 296a. Mi ne može ulisti u onu jamicu kud je ulizao. M. Radnić 268a. Vazda mu djavao stavļa jamice u koje da upade. 310a. Učini bo jedan sanduk ili škrińu s zatvorom, na komu ozgor ostavi jamicu. E. Pavić, ogl. 335. Jamica pet, u koje pet zrna tamjana metnuto je, vidi se da pet Isukrstovih rana prikazuje. I. Velikanović, uput. 1, 499.

b. *u osobitijem značenjima. α) na ļudskom licu (na bradi, ili s jedne ili s obje strane od usta).*

Tvoja bradica, na kojoj jamica. Nar. pjes. istr. 2, 19. — *b) male rupice na koži ljudskoj i životinskoj kud izlazi znoj.* — *u Voltiǵijinu rječniku:* jamice ‚pori' ‚schweisslöcher'. — *c)* mali otvori u šari od čarapa zovu se ‚jamice'. u Dobroselu. — *d)* jamice sluzaste ‚cryptae mucosae'. J. Pančić, zoolog. 45.

JAMÍČAK, jamička, *m. vidi* trnokop. — *U Vukovu rječniku:* vide trnokop *s dodatkom da u govori u Slavoniji.*

JAMÍČATI, jamîčâm, *impf. kopati jamice, jame.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jamičam, jamam ‚fodio, scrobiculos l. scrobes facio'; *u Voltiǵijinu:* v. jamati; *u Stulićevu:* ‚fodere, scrobiculos facere'. — *U naše vrijeme u Lici, vidi* kućićiti. J. Bogdanović.

JÀMIČAV, *adj. koji je pun jamica.* — *Načiśeno u naše vrijeme od pisaca.* Za mańe nejednakosti na površini biljnih organa upotrebljuju se izrazi: jamičav... J. Pančić, bot. 29. Jamičav, bot. lat. ‚scrobiculatus', ‚grubig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÀMIČICA, *f. dem.* jamica. — *U Belinu rječniku:* ‚fossetta' ‚scrobiculus' 327ª, *i u Stulićevu:* ‚parva fossula'.

JÀMÍĆ, *m. mala jama u vinogradu iskopana za sađeńe loze.* — *U Vukovu rječniku:* ‚im weinberge die rebgrube' ‚fovea viti serendae'.

JAMIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 24.

JAMILO, *n. u narodnoj sagoneci.* Pod sipilom jamilo, pod jamilom gladilo (nos, usta, brada). Nar. zag. nov. 99.

JÀMINA, *f. augm.* jama. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚fossa grande' ‚fovea ingens' 326ᵇ; ‚concavità, luogo concavo' ‚cavus' 210ª), *i u Stulićevu* (‚alta vorago').

a. *uopće.* Nad more vazdi krug a krugom jamine. Đ. Baraković, vil. 333. Pa uteče opet u jaminu. Nar. pjes. vuk. 5, 512.

b. *kao ime mjestima. a) selo u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Šem. prav. 1878. 11. Reg. sav. 15. 189. — *drugdje je pisano* Jamena. Razdiljeļ. 148. 165. — *b) na Pilama u Dubrovniku sove se (sad rijetko) jedno mjesto* Jâmine. P. Budmani.

JÀMINAC, Jâmînca, *m.* čovjek iz Jamine. V. Arsenijević.

JAMINAST, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. jamast.

JAMINIŠTA, *n. pl. u Stulićevu rječniku:* jaminišta *ili* jaminištva ‚loca aquaeductibus apta'. — *nepouzdano.*

JAMINIŠTVA, *n. pl. u Stulićevu rječniku kod* jaminišta. — *sasma nepouzdano.*

JÀMÎNKIŃA, *f.* žensko čeljade iz Jamine. V. Arsenijević.

JÀMINSKÎ, *adj.* koji pripada selu Jamini. V. Arsenijević.

JAMIŠA, *f. ime selu.* — *Prije našega vremena.* Jamiša (selo). S. Novaković, pom. 152.

1. JÀMITI, jâmîm, *pf. i impf.* capere, auferre, tollere. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* jâmî, *ger. praet.* jâmîvši). — *Po svoj prilici osnova* jam *stoji mj.* jȧm, *te je glagol istoga postańa kao* imjeti. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (jamiti, uzeti, odniti ‚aufero'), *u Voltiǵijinu (samo part. praet. pass.* jamļen ‚tolto, levato, portato via' ‚weggenommen'), *u Stulićevu* (jamiti, jamivam ‚abripere, auferre'), *u Vukovu: (stoji uz* 2. jamiti *kao imperfektivni glagol)* ‚wegräumen' ‚tollo, aufero' *s primjerom:* Jami to s puta. Jami šalu; ‚ergreifen' ‚capio', cf. spopasti, ščepati *s primjerom:* Jamio ga za vrat *(i s dodatkom da se govori u Dubrovniku, vidi* 1, a *na kraju).*

1. *aktivno.*

a. *pf. ščepati, spopasti, zgrabiti, uhvatiti, uzeti (u naj starijem primjeru može biti značeńe i držati, isporedi* b *i* c). Koga godi ja celuju, on je, jamite ńega i povedite razumno (‚Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum et ducite caute'. marc. 14, 44). Bernardin 52. 77. marc. 14, 44. Jamihu ih i uresahu im uši. Korizm. 46ª. Ako jamim svijetla ǵeverdara. Nar. pjes. juk. 382. Jamiše ga četiri soldata, odvedoše ńega... Nar. pjesm. mag. 1851. 129. Jamiše joj guju prisojkińu. Nar. pjes. petr. 1, 334. Jâmî hoǵu za bijelu ruku. Smailag. meh. 5. Kad nam vojska Temišvaru siđe, i mi ćemo našu jamit vojsku. Nar. pjes. hörm. 1, 27. Pa on jami od tamnice ključe. 1, 187. Svoga brata po pasu jamila. 2, 182. A kad li se namirili mesom, jami aga pleće oglodano. Osvetn. 1, 21. Gotovi su vrijedni samotnici sklopit knige a jamit oružje. 2, 17. Jam'te mlijeko i kostret sa koza. 4, 14. Jam'te, braćo, hvoja vrbovije. 5, 6. Jabuke su Spuž i Podgorica, koje kad bi jamio im kneže, oba bi im oka iskopao. 5, 128. Jamiv glavńu u desnicu ruku usadila u semļicu ornu. 7, 83. On jamio pušku, pa u goru. M. Pavlinović, rad. 44. Ona jami od zlata maštrafu. Bos. vila. 1886. 108. Pa jamio tešku topuzinu. 1890. 347. Jami curu za bijelu ruku. 1892. 205. *Vuk u rječniku tvrdi da je čuo ovo značeńe u Dubrovniku; ali to nije istina, jer se ova riječ ni u jednom značeńu i ne razumije u Dubrovniku.*

b. *u jednom primjeru* XVI *vijeka kao da znači: isabrati (uzeti za se).* Ter bi taj čas jamil s dušom bit rastavļen. Š. Menčetić 280.

c. *impf. vidi* brati, I, 4, *u pravom i u prenesenom smislu.* Da nij' moga' vas svijet jamit kraļa toga. J. Kavańin 241ᵇ. Tihi pristaj ki plavojaku svaki jami. 328ᵇ. Preduboke ove jame, toko ļudstvo koje jame. 441ª. Toli širok i prostaran, da sve duše jami u se. 514ª. Otca i Sina srce jami. 583ᵇ. Sadržaj kakvog suda pita se: ‚Koliko jami?' Slovinac. 1880. 389.

d. *pf. uzeti što ukloniti, pa i ostaviti (u pravom i u prenesenom smislu).* Scinu od svoje pameti jamiti. S. Margitić, fal. 137. Sve stvari svitovńe vaļa jamiti koje nebeska zabrańuju. 161. Bakļu jami, jer kući ne vaļa. J. S. Reļković 104. Niti vaļa usta prvo zatvoriti, dok misnik ne jami svoju ruku. B. Leaković, nauk. 194. Jami razboritost i svaka kripost biti će zloća. 470. Jami mrtve prćije, već drži za moć. (U Srijemu pripovijeda se u šali da je kazao Hrvat svome drugu koji je vukao za uzdice kad im se poplašio koń u taļigama na kojima su sjedili. mjesto ‚prćije' — kao da su uzdice bile od ‚prtenijeh' uzica — jedni vele ‚kožetine'; a ‚moć' ovdje znači ‚rep'). Nar. posl. vuk. 108.

2. *sa* se.

a. *pasivno.* Ako se dignuti ali jamiti brez smutńe ne more. I. Ančić, vrat. 209.

b. *refleksivno. s genetivom, držati se, hvatati se čega.* Jer se jamih domodara, ter ļubeć ga dvorno i ļubko, koj' mi vazda, brižna jejupko, doskitaše svakih dara. M. Pelegrinović 175. Hvatili se poļa selenoga i jamili zelene planine. Nar. pjesm. hörm. 2, 244.

c. *recipročno, ščepati se, uhvatiti se.* Jamiše se po pleći junačke. Nar. pjes. petr. 2, 416. Jamiše se po kosti junačke. 2, 479.

2. JÀMITI, jâmîm, *impf. postaje od* jama. — *Akc. je kao kod* 1. jamiti. — *U Stulićevu rječniku:* jamiti, jamu dubsti, u jamu vrći: 1. ‚foveam construere'. 2. ‚in foveam immittere', *i u Vukovu:* kopati jamiće ‚rebgrubon machen im weinberg' ‚fodio vineam'.

a. *dupsti jamu, u osobitom smislu, dupsti jamiće.* — *U oba rječnika.*

b. *pf. (?) baciti u jamu.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

JÂMKA, *f. dem.* jama. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* jâmâkâ. — *Između rječnika u Stulićevu:* ‚fossula, scrobiculus', *i u naše vrijeme na Rijeci.* F. Pilepić.

JÁMLATI, jâmlâm, *impf.* 1. jamiti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (jamjati *se* jamiti). Golom rukom za jelo si jamlo. Nar. pjesm. hörm. 1, 272. Dugu šaru jamla po srijedi. Osvetn. 2, 1. Hajde tko će u kmetove sići, da prividi što ljetina daje, a kamo li da gotovu jamla. 2, 52. Jamla Luku Novica za ruku. 2, 132. Jamla svaki *(oružje)* da se Loji hvali. 6, 72.

JÀMLJÊNJE, *n. djelo kojijem se jami (vidi* 2. jamiti). — *U Vukovu rječniku:* ‚das graben der rebgruben im weinberg' ‚fossio vineae'.

JAMLJIVATI, jamljujem *i* jamljivam, *impf.* jamiti. — *U Stulićevu rječniku:* jamivati, jamivam *se* jamiti. — *nepouzdano.*

JÀMNICA, *f. ime mjestima u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* — *Između rječnika u Vukovu:* kao mala knežina u Hrvatskoj (u drugoj banskoj regementi) na turskoj granici. cf. Crna Kraljica. *a) selo u kotaru kostajničkom.* Razdiljl. 77. — *b) kupalište u kotaru pisarovinskom.* 80.

JÀMNICKÎ, *adj. prezime u naše vrijeme u Hrvatskoj.*

JÀMNIČKÎ, *adj. koji pripada Jamnici.* Jamnička voda.

JAMNIK, *m. u Daničićevu rječniku:* Jamnikъ, selo koje je car Lazar priložio crkvi bogorodičinoj u Ždrijelu braničevskom: ‚Jamnikъ' (Mon. serb. 194 *god.* 1380).

JAMNO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiljl. 91.

JAMO, *adv. kamo (relativno), vidi* jamože. — *U Stulićevu rječniku:* ‚quo' *s dodatkom da je useto iz brevijara.*

JAMOMET, *m. prezime.* — XIII *(u latinskom spomeniku) i* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Jamometъ). ‚Comitem Joannem de genere Jamomethorum' (Jamometići. F. Rački). Doc. hist. rač. 482. Petru Jamometu. Spom. sr. 1, 173. (1423).

JAMOVAC, jamovca, *m. ime ńekakvoj biljci.* Jamovac, češ. jamovec (Phillyrea), ńekakvo drvo u Dalmaciji (Šabljar). B. Šulek, im. 123.

JAMOŽE, *adv. kamo (relativno).* — *Sastavljeno:* jamo *(od korijena* i *nastavkom* amo, *isporedi* kamo, tamo *itd.) i* že. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚quo' relativno). Jamože mnogo želanije imêaše pojti. Domentijan[b] 166. Daati jamože hoštetъ. Zak. duš. pam. šaf. 81. Jamože ne hotejuć on pojti. Š. Kožičić 31[b].

JAMSKI, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jaman. — *I kod mjesnoga imena u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Jamskom Liparu. Sr. nov. 1861. 774.

JAMSTVEN, *adj. koji pripada jamstvu.* — *U naše vrijeme kod pisaca.* O više ustanova k dogovoru jamstvenom za gradńu željeznice. Zbornik zak. 1863. 392.

JAMSTVO, *n. jamčeńe.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod* poručtvo, *a nema napose), u Belinu* (‚sicur à, pieggiaria' ‚fideijussio' 676[b]), *u Bjelostjenčevu* (v. poručtvo), *u Voltićijinu* (‚malleveria, pieggieria, sicurtà, cauzione' ‚bürgschaft'), *u Stulićevu* (v. jamčeńe), *u Daničićevu* (jamьstvo ‚sponsio') Za jamьstvo koje je učinilь za Dujma. Spom. sr. 1, 184. (1416). Pod jamstvom. Zborn. 6[a]. To li ti milo jes za druzijeh brojit tvoj pjenez, u jamstvo moreš prit. N. Dimitrović 21—22. Kojijem bihu dali jamstvo da ga će opet dovesti. B. Kašić, fran. 95. Ima dati zadovoljno jamstvo. rit. 55. Prodavalac od čensa dade jamstvo. zrc. 84. Jamstvo je blizu štete. (D). Poslov. danič. Radi ńegova mahnita jamstva. K. Mađarović 16. Za boje jamstvo da se zove imenom našega naroda ona obala pri moru, gdje se iskrcava naša trgovina. S. Ljubiša, prip. 23. Dobar početak jest jamstvo dobroj svrhi. M. Pavlinović, rad. 122. Redu postaje zakon znak i jamstvo. 145. Jamstvo ‚haftung'. Zbornik zak. 1853. VII. Ako je napućena roba pod jam tvom izdatnika očitovańa u uredno skladište uzeta. 1853. 418. Jamstvo, poručanstvo što se daje za drugoga. M. Pavlinović. Jamstvo, mero. (poručanstvo) ‚garantie, bürgschaft', tal. ‚mallevadoria, guarentigia, avallo, cauzione, sicurtà'; dati jamstvo ‚bürgschaft leisten', tal. ‚dar sicurtà, cauzione'; zajedničko jamstvo ‚mithaftung'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JAMSTVOVATI, jamstvujem, *impf. jamčiti se.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Na zavjete i zakletvu daše, a za tvrđav vile jamstvovaše. Osvetn. 4, 31.

JAMŠTINA, *f. jamčeńe, jamstvo.* — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka (sa* -šć- *mj.* št). Koja jest za me Bogu jamšćinu učinila. F. Vrančić, živ. 108.

JAMUR, *m. ime ńekakvoj biljci.* Jamur, jakovita ńeka trava (Srpski arkiv za celokupno lekarstvo). B. Šulek, im. 123.

JAMÙRINA, *f. augm.* jama. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Baciš ga u jamurinu. M. Radnić 43[a]. Biti će zabačeni u jamurinu od pakla. 43[b]. Žeđ ugasiti iz jamurina koje vodu ne imaju. J. Rajić, pouč. 1, 145. I tu bješe jedna jamurina. Nar. pjes. vuk. 5, 512.

JÂMUŽ, *m. vidi* jemuža. — *U jednoga pisca našega vremena.* Pobratim je nosio jamuža, ribe i po komad mrsa. S. Ljubiša, prip. 283.

1. JÂMUŽA, *f. vidi* jemuža. — *U naše vrijeme.* A posrka li ti ono jamuže u čeljiji? S. Ljubiša, prič. 6. Pa umije i čobane naći, kad bijele želi jamuže. Osvetn. 2, 86.

2. JAMUŽA, *f. augm.* jama, *vidi* jametina, jamurina. Jamuža, (u Šibeniku) grdna jama. M. Pavlinović.

JAMUŽINA, *f.* jelo od friškog mlijeka i udrobljena kruha. u Lici. F. Hefele. — *isporedi* 1. jamuža.

1. JAN, *m. vidi* Ivan, Jovan, Janko. — *Postaje od Ἰωάννης ili od* Joannes *sašimańem.* — *Isporedi češ. i pol.* Jan. — *Od* XIII *vijeka (rijetko), a između rječnika u Daničićevu* (Janъ, ime muško ‚Joannes'). Janъ. Mon. serb. 59. 61. (1298—1804). Uzdarь Janъ. Glasnik. 15, 309. (1348?). Jan Vidali Krkranin. *u* N. Nalješković 1, 351.

2. JAN, *m.* Janus, *bog (s dva obraza) iz rimske mitologije.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jan

dvobrasni i Sirene. J. Kavanin 85a. Ježi i vuci požderivci, velotrupci, dvojti Jani. 456a.

JÁNA, *f. ime žensko (po Vukovu rječniku bilo bi isto što* Jaña ‚Agnes', *ali mislim da je kod većine naroda isto što* Ana ‚Anna'). — *Akc. se mijeña u voc.* Jâno. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (u latinskom rječniku kod* Anna) *i u Vukovu* (vide Jaña). S mojom gospodaricom, imenom Janom. Mon. croat. 298. (1592). Jana. S. Novaković, pom. 114. A Jana sedi, te plače; teši je mila snašica: ‚Ne plači, Jano, zaovo!' Nar. pjes. vuk. 1, 303 Kako Jana mete dvor: ‚Oj ti Jano, biser' moj!' 1, 344. Što će mene za Janu dukati, kad je Jana sama od dukata? 2, 642. Te ju posla svojoj sestri Jani: ‚Brže, Jano, da si dvoru mome!' 3, 222. Jana rodi banović-Sekulu. Pjev. crn. 297b. — *U nekijem je mjestima nom.* Jáne, *a voc.* Jâne. Šećerli Stane, i dilber Jane! Nar. pjes. vuk. 1, 216. ‚O Jane, moja sestrice!' . . . Ma veli Jane đevojka. 1, 309. Dali smo Janu u gorńe poļe, ne um'je Jane kući razloga. 1, 519. Hranila je mati dvi jedine ćerce: jedna 'e bila Jane, druga 'e bila Mare. Jačke. 162.

1. JANAC, *vidi* jańac.

2. JANAC, Janca, *m. ime muško (dem.* Jan). — *Na jednom mjestu* XIII *vijeka.* Janac Saražin. Zak. vinod. 55.

JANAČ, Janča, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 254.

JANAĆ, *m. ime muško (vidi* Janićije). — *Prije našega vremena.* Janaćь. S. Novaković, pom. 114.

JANAĆKO, *m. ime muško, vidi* Janać. — *U naše vrijeme.* Janaćko Đorđević. Rat. 353.

JANAĆKOVIĆ, *m. prezime (po ocu Janaću). — U naše vrijeme.* Zdravko Janaćković. Rat. 388.

JÂNCI, *vidi kod* jańac.

JANČ-, *vidi* jańč-.

1. JANČA, *m. prezime (ili ime muško?). — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Još ti kažem veseloga čela, da ja imam veseļe u pčela, niki Janča od ńih lipo piše. M. A. Reļković, sat. H4a.

2. JANČA, *f. ime žensko. — isporedi* Janko *i* 2. Janče. — *Prije našega vremena.* Janьča. S. Novaković, pom. 114.

JANČAK, *m. nekakvo mjesto. — U pjesmi našega vremena.* Kad je bio od Jančaka Jure. Nar. pjes. marj. 121.

JANČANI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļe. 61.

1. JANČE, *f. pl. zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļe. 88.

2. JANČE, *m. ime muško (dem.* Janko?). — *Prije našega vremena.* Janьče, acc. Janča. S. Novaković, pom. 114.

JÂNČIĆ, *m.*

a. *prezime. — Od* XVI *vijeka.* Mike Jančića. Mon. croat. 808. (1598). *kod ženske* Jančićka *(Jančićeva žena).* Jele Jančićka. Mon. croat. 808. (1598). Milutin Jančić. Rat. 88. Milosav Jančić. 137. — *I kod imena mjesta u Srbiji:* Jančića potok *ili* Jančić potok *u okrugu biogradskom.* Livada u Jančića potoku. Sr. nov. 1861. 239. Livada zvana Jančić potok. 1873. 811. — Jančića poļe, *u okrugu kragujevačkom.* Livada u Poļu Jančića. Sr. nov. 1867. 228.

b. *ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Livada u mestu zvanom Jančić. Sr. nov. 1874. 399. — *b) u okrugu smederevskom.* Niva u Jančiću. 1871. 818. — *c) u okrugu valjevskom.* Livada zvana Jančić. 1875. 755.

JANČIĆI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu rudničkom.* K. Jovanović 147.

JANČIĆKA, *f. vidi kod* Jančić, a.

JANČIKA, *m. dem.* Janko *(vaļa da je po mađarskom jeziku).* — XVIII *vijeka.* Jančika Vlah. Glasnik. II, 8, 75. (1706—1707).

JANČIN POTOK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Jančinom potoku. Sr. nov. 1872. 158.

JANČISKI, *adj. koji pripada Jančištima (vidi* Jančišta). — *U Daničićevu rječniku:* janьčijskyj ‚τῶν Janьčišta': selu je Orahovcu koje sinovi Vuka Brankovića dadoše Hilandaru išla međa ‚na jančijskyj rovьnikъ do puta koji idetь otъ Janьčištъ u Hoču' (Glasnik. 11, 142).

JANČIŠTA, *n. pl. u Daničićevu rječniku:* Janьčišta, katun koji je car Stefan priložio crkvi arhanđelovoj u Prizrenu: ‚katunь Dobrušinьcь Jančišta' (Glasnik. 15, 291 *god.* 1348?). međa je ‚Jančištemъ' išla ‚otъ Orahovca u Vrьtačju' (292). zabjelu ‚Krušьčici' crkve arhanđelove u Prizrenu išla je međa ‚otъ Orahovьca . . . nadъ Janьčišta' (276). a selu Orahovcu koje sinovi Vuka Brankovića priložiše Hilandaru išla je međa ‚do puta koji idetь otъ Janьčištъ u Hoču' (142). cf. Jajčišta. — *može biti da bi trebalo čitati* Jańčišta.

JANČITOV POTOK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada zvana Jančitov potok. Sr. nov. 1873. 428.

JANČIPUST, *m. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Janćipustъ (moglo bi se čitati i Janići pustъ). S. Novaković, pom. 152.

JANDA, *adv. onda (može biti da je postalo od* i onda, *a isporedi i* anda). — *U narodnijem pjesmama iz sjeverozapadnijeh krajeva.* Marko peńe bile šatorove, pod ńih meće kićene svatove, janda peńe crļena šatora. Nar. pjes. marj. 7. Janda vavik Šeńanin Tadija gona svoga pomamna dorata. 68.

JÀNDAL, *adv. na strani, na stranu, tur.* jandan, *od strane, sa strane (isporedi* jandan). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (na strani ‚seitwärts' ‚a latere').

a. *na strani.* Jandal pješci, baška konjanici. Nar. pjes. hörm. 2, 208. Jandal pije Nakić-kapetane. 2, 490. *i sprijedlogom* od. Što je momak jandal od svatova. Nar. pjes. vuk. 3, 155.

b. *na stranu.* Te Maksima jandal ońušnuše. Nar. pjes. vuk. 2, 547. Nama jandal ońera dorina. Bos. vila. 1889. 91. *i s prijedlogom* iz. Koji će se prvi djetić naći, pa iskočit jandal iz svatova. Smailag. meh. 54.

c. *shvaća se gdjegdje kao da je supstantiv muškoga roda, te se upotrebļava s prijedlogom* na *(u acc. ili u loc.).* Na jandalu ugledao Muja. Nar. pjes. hörm. 2, 343. — *Može biti s prijedlogom* od *ili s genetivom bez prijedloga.* Po na jandal od careva dvora. Nar. pjes. petr. 2, 101. Dok ugleda dvanest hiļad vojske, on na jandal izlazio vojske. Nar. pjes. hörm. 1, 131.

JÀNDAN, *vidi* jandal. — *U naše vrijeme u narodnijem pjesmama iz Bosne.*

a. *vidi* jandal, b. Osman se je jandan izmaknuo. Nar. pjes. hörm. 2, 80.

b. *vidi* jandal, c. Oni sjede hladno plju pivo, na jandanu Limun harambaša. Nar. pjes. hörm. 1, 103. Jedna kula po na jandan sama. 1, 258. Beg na jandan istjera kobilu. 1, 328. On na jandan istjera goluba. 2, 74.

JÁNDRA, *m. hyp.* Andrija, Jandrija, Jandrijaš. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jândro. — *Od* XVII *vijeka samo s oblikom* Jándre *u nom. i* Jândre *u voc.* Skradińanin Jandre. P. Vitezović, kron. 199. Jandru jesu ujagmili. Nar. pjes. kras. 1, 45. Tada Jandre ńemu govorio. 1, 48. Pa je vrlo Jandre iždnio... Al' je Jandri govorio Marko... Nar. pjes. marj. 32.

JANDRAŠICA, *f. ime biljci, vidi* žućenica. Jandrašica, Jandrešica, Cichorium intybus L. (Sabļar, Zagreb). B. Šulek, im. 123.

JANDRAŠIKA, *f. ime biljci, vidi* kosmura. Jandrašika, Hieracium pilosella L. (Zagreb). B. Šulek, im. 123.

JANDRAŠKA, *f. vidi* jandrašica. Jandraška, Cichorium intybus L. (Sladović). B. Šulek, im. 123.

JANDRAŠONA, *f. vrsta jabuke.* Jandrašona, suvrst jabuke (Vaļavac). B. Šulek, im. 123.

JÁNDRE, *vidi* Jandra.

JANDREJA, *m. vidi* Andrija. — *Prije našega vremena.* Jandreja. S. Novaković, pom. 114.

JANDREŠICA, *f. vidi* jandrašica.

JANDREŠIKA, *f. vidi* jandrašica. Jandrešika (Sabļar, Goļak), v. jandrašica. B. Šulek, im. 123.

JANDRIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 268. Šem. prav. 1878. 81.

JANDRIJ, *m. vidi* Andrija. — XV *i* XVI *vijeka.* Jandrij kovač. Mon. croat. 79. (1451). Jandrija Kovača. 80. (1451). Brat gospodina Jandrija. 124. (1485). Na dan svetoga Jandrija. 283. (1581).

JÀNDRIJA, *m. vidi* Andrija. — *U naše vrijeme.* Ovce pasu dva čobana mlada, šećer-Marko i Jandrija zlato. Nar. pjes. marj. 194. Još sam tebi roda prirodila a rodila Kraļević-Jandriju. Nar. pjes. kras. 1, 45. Čuo sam od Jandrije Gogića Dalmatinca. *u* Nar. pjes. kras. 1, IX. Jandrija, Andrija. u Lici. V. Arsenijević.

JÀNDRIJÂŠ, *m. vidi* Andrijaš. — *Od* XV *vijeka.* Jandrijaš i Juran. Mon. croat. 69. (1447). Jandrijašu Županiću. Starine. 11, 87. *(okolo* 1648). Jandrijašu kapitanu sisačkome. 107. (1662). Rodila ti brata Jandrijaša. Nar. pjes. marj. 6. S ńime jaše brate Jandrijašu. 32.

JÀNDRIJEV, *adj. koji pripada Jandriju; samo u ženskom rodu* Jandrijeva *sa značeńem: dan sv. Jandrije. u Lici.* V. Arsenijević.

JANDRIJEVIĆ, *m. prezime (po ocu Jandriju).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jandrijević, Vodanović. J. Kavańin 135a.

JÁNDRO, *m. vidi* Jandra. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jândro. — XVII *vijeka.* Jandro i Toma. Starine. 11, 127. (1679).

JÁNE, *f. vidi* Jana.

JÀNGIJA, *f. požar, tur.* jangyn. — *U naše vrijeme u Bosni.* Ja čekam da bude gdje jangija. Bos. vila. 1887. 348.

JÀNGÎR, jangíra, *m. vidi* ajgir *i* angir. — *U naše vrijeme.* Jangir, neuškopļen žestok koń. M. Pavlinović. Amo końanici se đipaju na drvene jangire. razl. spis. 412.

JANGIZATI, jangižem, *impf. vidi* jagizati. ‚Upri u stinu, a nemoj s ńom jangizati'. M. Pavlinović.

JANGURA, *f.* Angora, *tur.* Engürije, *grč.* Ἄγκυρα, *grad u maloj Aziji.* — *Između rječnika u Daničićevu* (Janьgura ‚Ancyra'). Carь Demirь tby cara Bajazita podь Janьguromь. Okáz. pam. šaf. 75.

JÁNĠIK, *m. tur.* jaṅgyk, *košana torba.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide* tarčug). Jáṅgik, zagrčik ‚pera, bisaccia di pelle viatoria'. ‚Majstorija koze puse; pun jaṅgik i oštra sjekira'. S. Budmani 423b. Onde gdje su psi lajali nađu jaṅgik. M. Đ. Milićević, zim. već. 306. Jaṅgik, torba izvesne vrste, torba što se na konju sa strane priveže. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 101.

JANIC, *m. ime muško.* — *U Daničićevu rječniku:* Janicь, hyp. ‚Joannes' (vaļa da je to). Janiče moj, detence moje. Starine. 4, 83. *vidi i kod* Končin.

1. JÀNICA, *f. dem.* Jana. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Janica. S. Novaković, pom. 114. Janica Jovanova. Glasnik. II, 3, 74. (1706—1707). Uļeze s mladom Janicom. Nar. pjes. vuk. 1, 311.

2. JANICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom:* Livadu u Janici. Sr. nov. 1863. 281.

JÀNIČÂR, *m. vidi* jańičar. — *isporedi* janičarin. — *Od* XVII *vijeka.* Mnozi Turci i janičari. B. Kašić, fran. 141. Da satare janičare. I. T. Mrnavić, osm. 18. Razbi Turke janičare. P. Vitezović, kron. 144. Meju age i janičare pak usmu izpod Beča. J. Kavańin 265b. I ne smijem te ļubiti od carov'jeh janičara. Nar. pjes. mikl. beitr. 57. Još k otome trista janičara. Nar. pjes. vuk. 1, 160. Te pokupi Turke janičare. 3, 81. Ovamote, Turci janičari! 3, 826. Tristo janičarov. Jačke. 170. Tad druzi mu vrli janičari. Osvetn. 1, 11.

JÀNIČARIN, *m. vidi* janičar *(od čega se ne razlikuje u množini).* — *Od* XVIII *vijeka.* Albanes janičarin dođe u Bosnu. D. Obradović, basn. 152. Dva zlikovca janičarina. Ć. M. Nenadović, mem. 33.

JÀNIČARSKÎ, *adj. koji pripada janičarima.* Aga janičarski. I. T. Mrnavić, osm. 14. Janičarska vrh prestola nek s prčini glava lapļe. J. Kavańin 292a.

JÀNIČÂRSTVO, *n. coll. kao plur.* janičar. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pogibeļ joj čestu sije janičarstvo i spahije. J. Kavańin 225b.

JANIČEVIĆ, *m. prezime (po ocu Janicu?).* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Janičević). Bogdanъ Janičevićь. Glasnik. 15, 295 (1348?).

1. JANIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVIII *vijeka.* Janić Andre ti misnik bijaše. Nadod. 74. Jovan Janić. Rat. 342.

2. JANIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Janiću. Sr. nov. 1875. 799.

JANIĆI, *m. pl. mjesto u Bosni* XV *vijeka.* — *Između rječnika u Daničićevu* (mjesto u Bosni). Na Janićihъ. Spom. sr. 1, 51. (1404). — *Može se čitati i sa* ń. — *vidi* F. Rački. rad. 7, 164.

JANIĆIJA, *m. i f. ime muško i žensko, vidi* Janićije. — *Prije našega vremena.* Janićija (kaluđeričko i kaluđersko). S. Novaković, pom. 114.

JANIĆIJE, *m. ime muško (kaluđersko), vidi* Janikije. Janićije. S. Novaković, pom. 114.

JANIĆIJEVIĆ, *m. prezime (po ocu Janićiju).* D. Avramović 186. Dobromir Janićijević. Rat. 109.

1. JANIJA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Janija (monahińa). S. Novaković, pom. 114.

2. JÀNIJA, *vidi* jahnija.

JANIJAL, *m. vrh u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 778.

JANIKA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 114.

JANIKIJE, *m.* *Ἰωαννίκιος*, *ime muško.* — *Od prvijeh vremena (pisano s* k, *ali ovo može biti da glasi kao* ó, *isporedi* Janićije), *a između rječnika u Daničićevu* („Joannicius', pišu i „Ioanikije'). Igumena Janikija. Stefan, sim. pam. šaf. 25. Pri prootê Ijanikiji. Mon. serb. 66. (1502). Patrijarha Janikija. Glasnik. 15, 306. (1848?). Prêstavi se arhijepiskopъ svety Ianikije. 11, 194.

JANIKOVI VRTLOZI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Janikovim Vrtlozima. Sr. nov. 1873. 712.

JÁNIN, *adj. koji pripada Jani.* On se odbi od Janina lica. Nar. pjes. vuk. 3, 552. — *I kod imena mjesta (u Srbiji u okrugu kragujevačkom):* Janin grob. Zabran pašńak kod Janina Groba. Sr. nov. 1872. 129.

JANINA, *f. ime ńekakvoj planini.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Izdaj nam, sokole, Janinu planinu. Nar. pjes. vuk. 1, 487.

JANINČICA, *f. vrsta kruške.* Janinčica, suvrst kruške (Samobor). B. Šulek, im. 128.

JANINO, *n. ime mjestu.*

a. *u spomeniku* XIV *vijeka.* Kako ide dêlъ vyše Janina . . . Otъ Janina po dêlu. Spom. stoj. 25. (1827).

b. *pomińe se kao grad, može biti da je isto mjesto što kod* a. Janino, gradъ. Spom. stoj. 189.

JANINSKI, *adj. koji pripada Janinu.* — XIV *vijeka.* Putemъ janinskyimъ. Spom. stoj. 25. (1827).

JANISA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 114.

JANISEJA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Janisija. — *Prije našega vremena.* Janiseja (monahińa). S. Novaković, pom. 114.

JANISIJA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 114.

JANIŠTE, *n. vrh u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Glasnik. 19, 299.

1. JÂNKA, *f. vrsta mreže (vidi naj sadńi primjer).* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* jânâkâ. — *Po svoj prilici postaje od iste osnove od koje i glagol* jati. — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka.* Pletite i janke, i gamad ostalu, gambore i rake ter lov'te po kalu. M. Vetranić 1, 216. Crepje more jankom. (Z). Poslov. danič. Janka nije ništa drugo nego jedna mrežna vrećica vezana pri jednomu gvozdenomu ili drvenomu obruču sa dugijem drškom. mrežica je posve uska oka. š ńome se ribari služe kad kane vaditi iz vreće šabakine ribu. L. Zore, rib. ark. 10, 860.

2. JÂNKA, *f.* rupica izdubena u zemļi, osobito ona u koju djeca uspu žita, prosa itd. kad napińu plôke (pločice). — na Braču. — *uprav bi glasilo* jamka *(koje vidi).* A. Ostojić.

3. JÂNKA, *f. ime žensko, isporedi* Janko. — *Prije našega vremena.* Janъka. S. Novaković, pom. 114.

JANKAHIF, *m. ime ńekakvu mjestu (tuđa riječ).* — *Prije našega vremena.* Jankahifъ. S. Novaković, pom. 152.

JANKATI, jankam, *impf. vidi:* Vaditi *(iz vreće šabakine ribu)* s jankom sovu „jankati'. L. Zore, rib. ark. 10, 860.

JÀNKESA, *f. torba što se na strani nosi.* — *Složeno od turskijeh riječi* jan, *strana i* kesa. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (bez značenja).* Kada vas poslah bez vričice i bez jankese i bez sapog. M. Alberti 486. Reče dakle ńim, da sada ki ima vričicu, vazmet tokojer i jankesu. 486. Metnu glavu u jankesu pasu. (Ovu riječ „jankesa' nigda prije nijesam čuo, niti znam što je, ako nije ona kesa, što u katana visi doļe ostrag. Vuk). Nar. pjes. vuk. 3, 399. On se maši u jankesu pasu. 3, 402.

JÀNKÊTA, *m. augm.* Janko. *u Lici.* V. Arsenijević.

JÀNKÎĆ, Jankića, *m. dem.* Janko. — *U Vukovu rječniku.*

JÂNKO, *m.* Joannes (evangelista), *ime muško.* — *Osobito po sjevernijem krajevima čuje se često, a* Ivan *je drugo ime* (Joannes Baptista, *vidi kod* Ivan *i* Ivo). — *Postaje kao deminutiv od* Jan *nastavkom* ъko; *ne treba misliti na maģ.* Janko. — *Naj češće se u istoriji i u narodnijem pjesmama pomińe glasoviti ugarski (rumuński) junak* Sibińanin *ili* Ugrin *ili* vojevoda Janko, *erdeļski vojvoda i ugarski namjesnik (maģ.* Hunyadi János), *isporedi* Janoš, Janul, Januš. — *vidi i* Anko. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* („Giovanni' „Johann'), *i u Vukovu:* „mannsname (von Jovan?)' „nomen viri'. O Janko vojvodo. M. Vetranić 1, 56. I veća porodi slava mu se totu neg Janku vojvodi i Vuku despotu. H. Lucić 233. U ńih *(bugarkińah)* Janko vojevoda visoko se uzvisio. I. Gundulić 314. Janko i Lauš od svijeh bjehu samo ostali jošte živi. 878. Biogradu pomoć poda Ugrin Janko vojevoda. 888. Janko misli o boju. (D). Poslov. danič. Janko Mitrov i Saviša. J. Kavańin 185a. Kardinala previsoka i Ilira jošter Janka. 177b. Ugrin Janko, sunce žarko Biogradu ki je bio. 233a. Muči, Janko nebore, sudio ti Bog veliki! Nar. pjes. bog. 54. Lijep porod porodio Ugrin Janko vojevoda. Nar. pjes. mikl. beitr. 50. Janъko. S. Novaković, pom. 114. Poručuje kujunģija Janko. Nar. pjes. vuk. 1, 166. Šator peńe Ugrin Janko. 1, 181. Ču li mene, od Sibińa Janko? 1, 183. Kad sam bila za vojvodom Jankom. 1, 144. Čador peńe Sibińanin Janko. 1, 461. Božja pomoć, vojevoda Janko! 1, 594. Drugu šaļe od Sibińa Janku. 1, 625. A drugo je Nestopoļče Janko. 2, 141. Stari svate vojevodo Janko! 2, 244. Te dozivļe Jurišića Janka. 2, 320. Od vojvode Sibińanin-Janka. 2, 362. Ali eto od Sibińa Janka. 2, 473. Maģar-Janka od Erdeļ-krajine. 2, 485. Opravļa se vojevoda Janko, opravļa se na Kosovo ravno, i on vodi Sekulu nećaka. 2, 506. Donese ga Janku na čadora. 2, 511. A vojvodu od Sibińa Janka. 2, 516. Knigu piše od Kotara Janko. (Ovo je Janko Mitrović, otac slavnoga junaka Stojana Jankovića, i morao je živļeti oko polovine XVII vijeka. Vuk). 3, 107. Jeli l' čuo od Janoka Janka? 3, 254. A treće je od Konica Janko. 3, 369. Knigu piše Laketiću Janko. 4, 108. I Gagića Janka buļubašu. 4, 143. Katić Janko iz sela Rogače. 4, 178. Cincar Janko od Orida grada. 4, 227. Ne vodi me ujku svome, svome ujku Ugrin-Janku. Pjev. crn. 8b. Đurašković-Janka i Bogdana. Ogled. sr. 31. Čuješ li me, od Kotara Janko? Nar. pjes. juk. 328. Janko Drašković. Nar. pjes. vuk. 2, 651 *(među prenumerantima).* Janko Blagojević. Rat. 389.

JANKOMIR, *m. zaselak u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 89.

JÂNKOV, *adj. koji pripada Janku.*

a. *uopće.* Iz Suva sela došla sudu Marija Jankova. Glasnik. 11, 1, 43. (1808). Al' davori, Jankovo kopile! Nar. pjes. vuk. 2, 597. Stani malo, Jankovo kopile. 2, 603. Kam' Jankova tri ćemera blaga? kam' Jankovo ruho i oružje? 3, 375.

Umiļata vika omeči Jankovo srce. S. Ļubiša, prip. 164.

b. kod mjesnijeh imena.

a) Jankova klisura. *aa) saselak u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 125. — *bb) preslap na rijeci Blatašnici u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 342.

b) Jankov do, *brdo u Srbiji u okrugu ušičkom.* Ļ. V. Stojanović.

c) Jankov glog, *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva kod Jankovog gloga. Sr. nov. 1868. 372.

d) Jankov kamen, *planina u Srbiji u okrugu ušičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 579.

e) Jankovo selište, *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Rasdijeļ. 59.

f) Jankov potok, *blizu Daruvara.*

JÂNKOVAC, Jânkôvca, *m. ime mjestima. a) ime jednome ili dvjema mjestima prije našega vremena.* Janьkovacь. S. Novaković, pom. 152. Jankovecь. Spom. stoj. 189. — *b)* zabran u Cerovi, u Srbiji u okrugu čačanskom. I. Pavlović. — *c) pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Rasdijeļ. 189.

JANKOVCI, *m. pl. ime dvjema selima u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Jankovci novi. Rasdijeļ. 149. Jankovci stari. 151.

JANKOVČICA, *f. vrsta grožđa.* Jankovčica, violetter pineau (Zagreb). B. Šulek, im. 128.

JÂNKOVICA, *f. Jankova žena. — U naše vrijeme.* Platno beli mlada Jankovica . . . Slušao je Janko gospodaru. Nar. pjes. vuk. 1, 456. Te sestrimi Jankovu ļubovcu: ‚Bogom sestro Jankovice gospo!' Pjev. crn. 168ᵇ.

JÂNKOVIĆ, *m. presime (po ocu Janku). — Od* xvi *vijeka.* Grgur Janković. Mon. croat. 388. (1585). Juraj Janković. 301. (1596). Stojan Janković. And. Kačić, kor. 486. Po nastojańu grofa Jankovića od Daruvar. M. A. Reļković, sat. K4ᵃ. Stojan Janković. Norini 88. Ja sam glavom Janković-Stojane. Nar. pjes. vuk. 3, 120. Paun Janković. Nar. pjes. vuk. 2, 646 *(među prenumerantima). — I kod mjesnoga imena (u Srbiji u okrugu biogradskom).* Ńiva Jankovića. Sr. nov. 1868. 11.

JANKOVIĆI, *m. pl. ime mjestima. a) ime dvjema selima u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 174. 188. — *b) saselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Rasdijeļ. 40. — *c) ime dvjema saseocima u Srbiji u okrugu ušičkom.* Ļ. V. Stojanović. — *d) bratstvo i selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 19.

JÂNKOVO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Livada u Jankovu. Sr. nov. 1873. 183.

JANKUL, *m. (Sibińanin) Janko. — Oblik je rumuński. — Između rječnika u Daničićevu* (Janьkulь ‚Joannes', za Sibińanina Janka). Boj bystь Janьkulu i baši. Okáz. pam. šaf. 77. Bystь boj na Sitьnici, carь Muratь i Janьkulь, i ubijenь bystь Janьkulь. 78. Razbyjenь bystь carь Mehmedь podь Beagradomь *(sic)* od Janьkula. 79.

JANKULOV, *adj. koji pripada Jankulu. — Između rječnika u Daničićevu* (Janьkulovь). Mateašь synь Jankulovь. Okáz. pam. šaf. 80. I na bedri poļubi Jankulovu sabļu britku. Nar. pjes. bog. 68.

JANKULOVIĆ, *m. presime (po ocu Jankulu, u dva prva primjera znači: Jankulov sin). — Između rječnika u Daničićevu* (Janьkulovičь ‚filius τοῦ Janьkulь'). Odь Laslova Janьkulovića. Okáz. pam. šaf. 79. Janьkulovičь Laoslavь. Glasnik. 10, 278. Marjan Jankulović. D. Avramović 212.

JÀNKÛŠ, *m.* primorke tako zovu kolačica umiješenu od kostiju svetaca (‚ostia papale') kojoj na dvije strane metnu staklo, a okrajke oklope srebrom i vješaju o zažnuku. M. Pavlinović.

JÀNLIŠ, *adv. tur.* janlyš, *nepravo, griješkom, pogrešno. — U naše vrijeme u Bosni.* Govoreć mu da je janliš (fališno) upisano. Nar. prip. boa. 1, 82.

JANO, *m. ime muško, isporedi* Jan, Janko. — *Na jednom mjestu* xiii *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku.* Bratь mu Jano. Mon. serb. 63. (1298—1302).

JÀNOČKÎ, *adj. koji pripada gradu Janoku. — U Vukovu rječniku:* ‚von Janok'. On pokupi janočke katane. Nar. pjes. vuk. 3, 254. Nima ženi janočke bećare. 3, 255. Kad se zbiše u poļe janočko. 3, 256.

JÀNOČKIŃA, *f. žensko čeļade iz grada Janoka. — U naše vrijeme u narodnijem pjesmama.* U Janoku isprosi devojku, plemenitu Janočkińu Janu. Nar. pjes. vuk. 2, 637.

JANOJLA, *f. žensko ime. — Od prije našega vremena.* Janojla. S. Novaković, pom. 114. Tri se ptice, Jano! napevaše, Janojlo! Nar. pjes. srem. 64.

JÀNOK, Janôka, *m. ime mjestima.*

a. *grad u Ugarskoj (vidi u Daničićevu rječniku). — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Janokь, grad Đur u Mađarskoj). Na budimskoj strani, glagoļuše Janok. Glasnik. 22, 281. (1642). *(Car Muhamed)* posla vezira na gradь Bečь. dođo vezirь podь Janokь, posla cara Tatarhana preko Rabe vode, da pleni semļu nêmačku (1683). Okáz. pam. šaf. 86. Kad se ženi Budimlija Jova, u Janoku isprosi devojku. Nar. pjes. vuk. 2, 637.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu čačanskom.* Janok, mesto jedno na levoj obali Ibra. priča se da je nekad tu bila varoš. M. Đ. Milićević, srb. 658.

c. *u narodnijem pjesmama nekakav grad u Kotarima. isporedi* Jańok. — *Između rječnika u Vukovu* (nekako mjesto u pjesmi). Pogubiću od Janoka Janka, sav ću ńemu Janok poharati. Nar. pjes. vuk. 3, 255.

JÀNÔKA, *f. ime žensko. — isporedi* Anoka. — *Od prije našega vremena.* Janoka. S. Novaković. pom. 114. Došla sudu Janoka žena iz sela Lojanica. Glasnik. 11, 1, 86. (1808). Jànôka, ime žensko. I. Pavlović.

JANOSAĻIĆ, *m. presime.* Janosaļić iz Mostara. And. Kačić, razg. 179ᵇ. kor. 455.

JÂNOŠ, *m. ime muško, vidi* Janko, *maď.* János. — *Između rječnika u Daničićevu* (Janošь, u Mađara ‚Joannes', cf. Janušь). Janoša herdeļskoga vojevodu. Okáz. pam. šaf. 83. Janošь *(Zápolya)* kraļь ugrskij. Mon. serb. 553. 554. 555. (1537). Fekete Janošь. 555. (1537). Janoš Gubašoci. Mon. croat. 288. (1587). Janoš Ilijić. Rat. 224.

JANOŠA, *f. (?) ime žensko (?), isporedi* Janoš. — *Prije našega vremena.* Janoša. S. Novaković, pom. 114.

JANOŠEVIĆ, *m. presime (po ocu Janošu). — U naše vrijeme.* Miloš Janošević. Rat. 91.

JANOŠIĆA, *f. ime mjestima u Srbiji u okrugu kneševačkom. a) brdo.* Glasnik. 19, 247. — *b) stari razvaļeni gradić.* M. Đ. Milićević, srb. 834.

JANOVCI, *m. pl. selo u Slavoniji.* Schem. zagr. 1875. 44.

JANOVIĆ, *m. presime (po ocu Janu). — Od* xv *vijeka.* Pred Jakovom Janovićem. Mon. croat. 118. (1482). Stanko Janović. Rat. 370.

JANTAR, *m.* succinum, electrum, *ambar, ćelibar.* — *Riječ je ruska:* янтарь. — *U naše vrijeme kod pisaca, a između rječnika u Stulićevu (gdje je krivo napisano* jaitar, *jer je Stulli pročitao ćirilovsko* н *kao* и) *s dodatkom da je riječ ruska.* Jantar, chem. ‚bernstein', tal. ‚succino, elettro', frc. ‚ambre jaune, succin, electre', egl. ‚amber, yellow amber', min. ‚succinit, bernstein'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JANTARAN, *m. načińeno od* jantar. Jantaran, chem. ‚bernsteinsaures salz, succinat', fr. — egl. ‚succinate'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JANTAROV, *adj. koji pripada jantaru.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jantarova kiselina (jantarovina) ‚succinsäure, succinylsäure, bernsteinsäure'; jantarova sumporovina, chem. ‚succinschwefelsäure'. B. Šulek, rječn. znanst. naz.

JANTAROVINA, *f. vidi kod* jantarov. Jantarovina, chem. ‚succinsäure, succinylsäure, bernsteinsäure', frc. ‚acide succinique', egl. ‚succinic acid, salt of amber', tal. ‚acido di succino'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JANTARSKI, *adj. koji pripada jantaru.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jantarski pokost, tech. ‚bernsteinfirniss', frc. ‚vernis au succin', egl. ‚ambervernish'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JANTARUN, *m. načińeno u naše vrijeme od* jantar. Jantarun, chem. ‚succinon-'. B. Šulek, rječn. znanst. naz.

JANTOL, *m. ime muško (Antun), maǵ.* Ántal. — *isporedi* Antol. — *U spomenicima* XVI *vijeka.* Jantol i Kirin Štefanić. Mon. croat. 189. (1505). Jantol Ivančić. 288. (1585). Jantol Gereči. 331. (1566).

JANTOLČIĆ, *m. presime.* — XVII *vijeka.* Miha|u Jantolčiću. Starine. 11, 85. *(oko* 1648). Mihalo Jantolčić. 92. *(oko* 1655). Mihalu Jantolčiću porkolabu i vojvodi Siska grada. 102. *(oko* 1655).

JANTOLI, *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka, te nije lako pogoditi značeńe ni postańe: bez sumńe je adverab, a značeńe (osobito po drugom primjeru) može biti da je: samo, jedino.* Samo se vidi toj, jantoli gdi utira na čelu krvav znoj. M. Vetranić 1, 115. I toj se ne osoli, ni obuli, ni svari, sirove nego li blaguju te stvari, kad li se prigodi da blagdan počtuju, pokislo u vodi sočivo blaguju; i toj se jantoli, kad se blagdan slavi, obuli i soli rad Božje ļubavi. 1, 141. Nu se na mene jantoli oz(i)raše. 2, 95. I u surlu zvońaše, nu s veļom ļuvezni jantoli pojaše iz glasa u pjesni. 2, 189.

1. JANUAR, *m.* januarius, *prvi mjesec u godini, isporedi* januarij, siječań. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (januar, jenar, mjesec siječań januarius') *i u Daničićevu* (januarь). Mêseca januara. Mon. serb. 184. *god.* 1374. (samo tu. Đ. Daničić). Mjesec januar, siječań. M. Divković, nauk. 11. Januar ima dan 31. F. Glavinić, cvit. XXI. Biše tada miseca januara. 50a. Misec januar, sičań. P. Posilović, nasl. III. Na 27 januara. S. Badrić, ukaz. 69. Ovu pismu učini(h) ja fra Josip Radmanović, lektur ģenerali u Šibeniku na 1759 januara na 28. *u* Andr. Kačić, razg. 296. Miseca januara. J. Vladmirović 21.

2. JANUAR, *m.* Januarius, *ime muško (tal.* Gennaro). — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Pop niki, po imenu Januar. F. Glavinić, cvit. 137a. S Felicisimom, Agapitom, Januarom. 265a. Sveti Januar biše biškup od Beneventa. 313a.

JANUARIJ, *m. vidi* 1. januar. — *Po crkvenom jeziku.* Mêseca januarija. Starine. 18, 180 *(u rukopisu godine* 1886). *I Vuk piše* januarij, *vidi n. p. u ńegovijem Danicama.*

JANUS, *m. vidi* 2. Jan. — *U jednoga pisca* XV *vijeka.* Podobna češ se zvat k Janusu, ki se di, zad i sprid da j' okat, da s obi stran vidi. M. Marulić 187.

1. JANUŠ (slatki), *m. vidi* aniš, anič. — *Po sjevernijem krajevima od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu (kod* Nomina herbarum: ‚Foeniculum' slatki januš ‚feuchel' ‚kömény') *gdje se naj prije nańodi.* Slatki januš. I. Jablanci 183. Januš slatki, Foeniculum officinale All. (Lalangue, Sab|ar). B. Šulek, im. 123.

2. JÂNUŠ, *m. vidi* Janoš. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Januš, u Maǵara ‚Joannes'). Pred Korotnaj Januša. Mon. croat. 130. (1487). Kapitanu kra|a Januša. 221. (1527). Alapi Januš. 222. (1527). Hońadь Janušь. Okáz. pam. šaf. 79. Janušu vojvodi herde|skomu. 83. Januš od Zapo|a. P. Vitezović, kron. 138.

JANUŠA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 114.

JÂNUŠEV, *adj. koji pripada Janušu.* — *Između rječnika u Daničićevu:* Januševь. Po smrьti Januševoj. Okáz. pam. šaf. 84.

JANUŠEVAC, Januševca, *m. saselak u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. (kajkavski)* Januševec. Razdije|. 88.

JANUŠIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 263.

JANUZOVCI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 76.

JANVINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Janvini. Sr. nov. 1871. 180.

JANŽEČIĆ, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Andri(j) Janžečić. Mon. croat. 236. (1534).

JANŽEKOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228.

1. JÂŃ, *m. u Vukovu rječniku:* vide jasen *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.*

2. JÂŃ, *m. ime mjestima.*

a. *u Bosni, rijeka i kraj.* F. Jukić, zem|op. 25. 26. 71.

b. *pomińe se prije našega vremena mjesto s ovijem imenom, može biti da je isto, što kod* a. Jańь. S. Novaković, pom. 152.

c. *nepoznato mjesto u narodnoj pjesmi našega vremena, isporedi* Jańok *i* Janok. — *Između rječnika u Vukovu* (u pjesmi nekakav grad). Rani care u Jańu devojku. Nar. pjes. vuk. 2, 70. A kad dođe baš u Jańa grada, u Jańu se care prestavio. 2, 72.

3. JÂŃ, *m. u Vukovu rječniku:* vide jagńed. — *isporedi radi oblika* jagńac *i* jańac, jagńe *i* jańe *itd.*

JAŃ-, *vidi* jagń-.

1. JÁŃA, *f.* Agnes, *ime žensko (uprav hyp.), isporedi* Agnija *i druge oblike istoga imena u prvom dijelu ovoga rječnika, str.* 35b—36a *(kod ovijeh u svijem primjerima, osim Glavinićevijeh i Velikanovićeva, treba čitati* Ań- *a ne* Agn-). *vidi i* Ańa. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jáńo. — *Po zapadnijem krajevima nominativ može biti* Jáńe, *a vokativ* Jáńe. Sveta Jańe. I. Ančić, svit. 115a. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* (‚Agnese' ‚Agnes') *i u Vukovu* (1. ‚frauenname' ‚nomen feminae'. 2. crkva, *vidi naj sadńi primjer).* Jańa, diva (21 jan.). I. Bandulavić x.

Sveta Jańa divica. P. Posilović, nasl. III. Sveta Jańa druga. III. I ńe sestra, zvana Jańa po imenu. S. Margitić, ispov. 188. S lipom djevojkom Jańom Temešvarkom. J. Krmpotić, mal. 11. Poručuje kujunǵija Janko, poručuje Jańi hitropreļi: ‚Oj Boga ti, Jańo hitropreļo!...' Nar. pjes. vuk. 1, 166. Te pogubi lepu Jańu steruć ložnicu. 1, 613. Nasmija se krčmarica Jańa. 2, 415. U đevojke svetodne Jańe. Nar. pjes. herc. vuk. 804. Biše ondi Jańa udovica. Nar. pjes. juk. 96. Do mehane krčmarice Jańe. 416. Jańa vila seki odgovara. Nar. pjes. petr. 1, 16. Seko Jańo, na domu sam bila. 1, 44. Da izdvori Jańu mjesinicu. 2, 647. Ne sme mene niko kļučiti, da mu je majka Jańa. M. Đ. Milićević, zim. več. 301. — *Po imenu svetice sove se ovako i crkva:* Crkvu Jańu u Starome Vlahu. Nar. pjes. vuk. 2, 199.

2. JÁŃA, *f. ime kosi.* F. Kurelac, dom. živ. 88.

3. JÁŃA, *f. jagńed (vidi kod* 3. jań). — *U Vukovu rječniku:* vide jagńed *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.* Jańa (Vuk, Hrvatska), Populus nigra L., v. jańac, jagńed. B. Šulek, im. 128.

4. JÀŃA, *f. ime mjestima.* — *Između rječnika u Vukovu:* 1. ‚städtchen in der zvornička nahija' (na lijevom brijegu Drine). 2. ‚fluss der sie durchfliesst'.

a. *u Bosni. a) seoska općina u okrugu Donje Tusle.* Statist. bosn. 128. A Turaka Jańi donesoše pet stotina, onđe ukopaše. Nar. pjes. vuk. 4, 174. — *b) rijeka.* F. Jukić, zemļop. 48.

b. *selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 288.

5. JÁŃA, *m. ime muško.* — *isporedi* Jańo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jáńo. — *Od* XV (?) *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* Jańa, ime muško: za nekoga između pošļedńih despota grčkih: ‚Udavi carь Jańu i sinove jego u Carigradu' 1477 (Okáz. pam. šaf. 81). ‚Zakla carь Jańu i brata i synove mu, i otьnese ihь Paleologь u Galatu' (Glasnik. 10, 275). Jańa Grk Šajkaš. Glasnik. II, 8, 75. (1706—1707). Jańa Đorđević. D. Avramović 227.

1. JÀŃAC, jâńca, *m. radi snačeńa vidi* jagańac, *radi postańa vidi* jagńac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i gen. pl.* jâńâcâ *(ovakovi je bez sumńe akc., premda je u Vukovu rječniku drukčiji u jednini:* jáńac, jáńca *itd., ali sam Vuk kaže da je to rijetko čuo; a u množini biļeži* jâńci, jâńâcâ). — *Kao kod* jagańac *u ńekijeh se pisaca nalazi* n *pred* c *ili* č *mj.* ń: jânca, jânče *itd. (vidi što je o tome kazano kod* jagańac). *to biva kod pisaca Divkovića, Glavinića, Mrnavića, Ančića, u Azbukv. god.* 1690, *u pisaca Bijankovića, Bačića, Kanišlića, Dobretića, Katančića, Marči; tako je i u naše vrijeme u Istri, vidi:* Jânac, jânca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 20. *i* Nar. pjes. istr. 1, 89. *u Kavańina (izdańe nije pouzdano) i u Lastrića nalaze se jedni i drugi oblici. u Kanišlića ima na jednom mjestu* n *pred* a *(gen. pl.* janaca. kam. 169). *u glagolskijem spomenicima ne zna se treba li ćitati* n *ili* ń. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚agnus'), *u Belinu* (jańac, jańca ‚agnus' 58b), *u Bjelostjenčevu* (janac *us* jančec), *u Vukovu* (jáńac, jáńca ‚das lamm' ‚agnus' *s dodatkom da se rijetko govori;* jâńci, jâńâcâ, vide jagańci). *a) u pravom smislu.* Desetina od žita i vina i janac *(ili* jańac). Mon. croat. 28. (1325). Za vsakoga janca *(ili* jańca) ali kozlića plati soldinih 36. Stat. krč. ark. 2, 283. Olučeni jańci. 291. Kakono u tisućih jańac pritilih. Bernardin 65. dan. 3, 40. Da vuci se ne zakriju v stado, ki bi izjili jance *(ili* jańce). Naručn. 71a. Nigdare vlk ne živе s jancem *(ili* jańcem) vkup. Transit. 91. Ni od potribe ubijati jańac dobrih ni kozal. Korizm. 61a. Vsaki o vazmi imiše jisti janca *(ili* jańca). 91a. Kakono jańac zamukne. N. Rańina 101a. Nahital bih kańac, jer ovdi love se, procipov i jańac dokle on donese. P. Hektorović 28. Ja vas šaļu kako jańce meju vlke. Anton Dalm., nov. tešt. 100. Da se zakoļe vazmeni jańac. 122. I kako jańac na ubojstvo peļa se. F. Glavinić, cvit. 83a. Kako ono janci, ukrotihu se *(lavi).* 313b. Promini nam je janca vazmenoga u prisveto otajstvo. I. T. Mrnavić, ist. 91. Kakono jańac na ubitje doveden. I. Ivanišević 104. Prikazujuć jance sinove ovčije. I. Ančić, ogl. 74. Prikazivau kozliće, jance, golubove. vrat. 175. Tako i jańac tihi onimi i blejanja glas ne dviže. A. Vitaļić, ost. 171. Odveden kakono jańac pravedni na posvetilišće. L. Terzić 32. Jańca ubiti zapovidio si. 208. Nosi gradu ribe, voće, meso, zece, jańce izoće. J. Kavańin 143b. Glas ne janca, nego lava. 561a. Ne bijahu ni jańci mili, ni pravedna dica. A. d. Bella, razgov. 93. Od male životińe kako jance, kozliće. A. Bačić 198. Želaše Jakov patrijarka, da bi ńegove ovce objańile šarovite jańce. J. Banovac, pripov. 221. Š ńim jańca blagovasmo. P. Knežević, muk. 13. Kupujući jańce, volove, ptice, i ostala. F. Lastrić, od' 255. Evo ja šaļem vas kako jance među vukove. 868. Nisu oni trgovci ni prodavali tada ondi svašta nego samo jańce, golubiće i druga. ned. 318. Klati jańce. svet. 197a. Žali tolike ovce i jance. A. Kanižlić, kam. VII. Postadoše krotki kako janci. utoč. 264. Pure, jańce i teliće. V. Došen 151a. Kakono vuci kad udare na jańce. And. Kačić, razg. 21. Nek su zdravi Mrńavčevi jańci. 52b. Umiša se Skenderbeže bane među Turke jańičare mlade, ter ji koļe kano jańce male. 116a. Jańci, teoci i ostala polegoše se. kor. 31. Davaše arač na godište po sto iļada ovnova i toliko iļada jańaca. 251. Živine, kakono teoci, janci, golubići, grlice. M. Dobretić 340. Janci mladi. N. Marči 22. Tu jelini brzi, kozlići, janci, ptice. M. Katančić 48. Za noć bude po trista jańaca. Nar. pjes. vuk. 2, 150. Stoji bleka ovac za jańcima, stoji meka jańac za ovcama. 4, 187. Svi poklani kao mali jańci. Nar. pjes. herc. vuk. 41. Vino piju, a pripiču jańce. Nar. pjes. juk. 614. Svakog dana ćeš mi pošiļati po divojku i pečena janca. Nar. pjes. istr. 1, 89. Tere kano mrci vuci jańce prolasnike prežu i ubiju. Osvetn. 1, 46. Pa i milu promašio majku gdje mu gnaše u popasak jańce. 2, 2. Jer tu će se danas krvca vrći, a junaci klati kano jańci. 2, 127. Ne ostavļa krava od telaca, niti žali ovce bez jańaca. 3, 111. Kuni vuka, vuka ćud će vući: svoju mutńu jańcu pomećući! 4, 15. — *b) u teologičkom jeziku. aa) vidi* jagńe, *b) aa).* Razdjeļuje kozliće i jance. M. Divković, nauk. 67a. Razdilujući kozliće od jańac. S. Margitić, fal. 131. Oton pastijer, po kom janci tu umnožiše Božja stada. J. Kavańin 302b. Pasi jańce i ovce moje. F. Lastrić, od' 8. Pasi jance moje. A. Kanižlić, kam. 168. Sviju janaca i ovaca pastir. 169. Pasi ovce moje, pasi jance moje. utoč. 478. Razlučiti će Isukrst jańce od kozlića. M. Zoričić, osm. 86. — *bb) vidi* jagańac, *b).* Pričisti s' jańac ti. M. Marulić 170. Janac *(ili* jańac) nepovinni. Transit. 221. Isukrst kako janac *(ili* jańac) sveti. Korizm. 82a. On je ta pravi jańac Božji. Postila. C1b. On biše jańac nevinan. Š. Budinić, sum. 7a. Evo jańac

Božji. M. Alberti 217. Blaženi, koji na večeru pirovnu jańca jesu zvani. A. Georgiceo, pril. 85. Shranite nas od obraza sidećega na pristolje i od gńivna jańca. I. Zanotti, ined. priš. 27. Janče Boži, koji uzimaš grihe svita, prosti nam, gospodine. Azbukv. 1690. 81. Na uskrsenje od janca. M. Bijanković 72. Evo jańac Božji. L. Terzić 6. O jańče prikrotki Božji. F. Parčić 68. Pred prestoljem jańca stoje. J. Kavańin 809ᵇ. Kih tvrdinu omekčo je Božji jańac. 484ᵃ. Živa uz janca postavljena *(Krstitelja)*. 522ᵃ. Djevica, koje svud navlaš jańca slide. 528ᵃ. Boga i janca na sjedilu. 524ᵃ. Zemja i nebo pripravljeno primiti će janca Boga. 572ᵇ. Jańče Božji. J. Banovac, blagos. 214. Krst Gospodin naš, jańac pravedni. Blago turl. 2, 228. Evo jańac Boži. A. d. Costa 1, 31. Svetińa otara vrhu kojega posvećiva se jańac nebeski Bogu. I. J. P. Lučić, bit. 44. — *vidi* jagańac, *b) pri kraju.* Jańce Božji zlamenuje plač. I. T. Mrnavić, ist. 184.

2. JAŃAC, jańca, *m. vidi* jagńed. — *U Bakru.* Jańac, Populus nigra L. (Bakar). B. Šulek, im. 128.

3. JAŃAC, Jańca, *m. selo u Bosni blizu Zenice.* — *Vaja da je isto što* Jańići. Schem. bosn. 1864. 85.

JAŃAČ, *m. ime muško u naše vrijeme, a prezime* XVI *vijeka.* Grgo Jańača celo selo jedno. Mon. croat. 808. (1598). Jańač Kostić. Nar. pjes. petr. 1, 351 *(među predbrojnicima).*

JAŃA GORA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeḷ. 52.

JAŃAK, jańka, *m. vidi* 1. jańac. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Sve dragovoḷno podnese s mirom kano jedan jańak. I. Ančić, vrat. 169.

JAŃALIPA, *f. selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeḷ. 126.

JAŃARI, *m. pl. ime trima selima u Bosni u okrugu Doće Tusle. a)* Jańari pravoslavni. Statist. bosn. 180. — *b)* Jańari pravoslavni (ciganski). 126. — *c)* Jańari turski. 126.

JAŃAŽIĆ, *m.* ńekakva biḷka (Bakar). B. Šulek, im. 128.

JÂŃCI, jâńaca, *m. pl. vidi* 1. jańac.

JAŃČAC, jańčca, *m. dem.* 1. jańac. — *Mj.* -n- *piše se i* n. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kajkavski jančec, jaganac ‚agnellus'; *u Jambrešićevu:* jańčec ‚agnus'; *u Voltiġijinu:* jančec ‚agnello, agnellino' ‚lämmchen'; *u Stulićevu:* jańčec, v. jagańac *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva.*

JÂŃČÂK, *m.* mjesto u kome jańci stoje. u Dobroselu.

JÀŃČÂR, jańčára *ili* jâńčâr, jâńčâra, *m. čovjek koji čuva jańce.* — *U dva rukopisa* XV *i* XVI *vijeka* (jančar), *i u naše vrijeme u Lici.* Ne takmo lovas, da ako bi jančar opravil gospodinu pêčal, toj bi dobar človêk bil. Pril. jag. ark. 9, 145. (1468). Jančar bi mogao gospodinu potrjebu opraviti. 145. (1520). ‚Ne ubijaj me, da ti budu końuh kobilam tvojijem' . . . ‚Da ti budu ovčar ovcam tvojijem' . . . ‚Da ti budu jančar'. 147. (1520). Jâńčâr, čoban što čuva jańce. J. Bogdanović. Jâńčâr, muško čeḷade, koje čuva jańce. V. Arsenijević.

JÀŃČARICA, *f.* žensko čeḷade, koje čuva jańce. u Lici. V. Arsenijević.

1. JAŃČE, jańčeta, *n. dem.* 1. jańac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. jagańac.

2. JAŃČE, *vidi* 1. Janče. Schem. segn. 1871. 28.

JÂŃČEV, *adj. koji pripada jańcu (vidi* 1. jańac). — *U jednoga pisca* XVI *vijeka, a između rječnika (s* n *mj.* ń) *u Bjelostjenčevu* (jančev *kod* jańeći) *i u Voltiġijinu* (jančev ‚di agnello, agnina' ‚lämmernes'). Dva roga podobna jańčevim. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 193ᵇ. apoc. 18, 11. Prišal jest pir ženitve jańčeve. 201ᵇ. apoc. 19, 7.

JÁŃČEVINA, *f. jagńeće meso.* — *Postaje od* 1. jańac. — *U Vukovu rječniku:* meso od jańca ‚lammsfleisch' ‚agnina'.

JÂŃČEV JÈZIK, *m. ime biḷci.* Jańčev jezik, (prema lat.) arnoglossum, plantago (Bjelostjenac), Plantago L., v. jańeći jezik. B. Šulek, im. 128.

JÂŃČE ZÊḶE, *n. ime biḷci.* Jańče zeḷe, poligono minore (u visovačkom rukopisu), Herniaria glabra L. B. Šulek, im. 128.

1. JÀŃČIĆ, *m. dem.* 1. jańac. — *I s* n *mj.* ń (jàńčić). — *Kod većine štokavaca u naše vrijeme samo u množini.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚agnelletto e agnellino' ‚agnellus' 58ᵇ), *u Voltiġijinu (kod* jagnik), *u Vukovu* (jâńčići, pl. dim. v. jańci). Jańčića drži blaga. D. Baraković, vîl. 228. *(Lav)* pred ńe noge, kako krotak jančić pade. F. Glavinić, cvit. 21ᵇ. Da jančića ili dva golubiča doneset. 48ᵃ. Jančić jest krotko živinče. 48ᵃ. Ubij mu jančića, ki tri majke duli. Nar. pjes. istr. 2, 41. Češ li nan ti jančića dobre voḷe spodati? 6, 43. Jančić ‚agnellus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 38.

2. JÂŃČIĆ, *m.* prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

JÀŃČINA, *f. augm.* 1. jańac. — *U naše vrijeme u Istri (s* n *mj.* ń). Jančina, augm. ‚agnus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 89.

JAŃČITI SE, jańčîm se, *impf. jagńiti se.* F. Kurelac, dom. živ. 81.

JÂŃČJÎ, *adj. koji pripada jańcima (vidi* 1. jańac). — *U naše vrijeme u Istri.* Jânči ‚agninus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 15.

JÁŃE, *vidi* 1. Jańa.

JÀŃEĆÊ ZÊḶE, *n. ime biḷci.* Jańeće zeljo, (Teucrium) polium L. (u mletačkom rukopisu). B. Šulek, im. 128.

JÀŃEĆÎ ČÍČAK, *m. ime biḷci.* Jańeći čičak, eupatoria (Bartulović), Agrimonia eupatoria L. B. Šulek, im. 128.

JÀŃEĆÎ JÈZIK, *m. ime biḷci.* Jańeći jezik, (prema lat.) arnoglossa (Ilija Sabḷar), Plantago L., v. jańčev jezik. B. Šulek, im. 128.

JAŃET, *vidi* jagńed.

JÀŃETA, *f. ime ovci.* — *U naše vrijeme u Istri.* Jańěta ‚nomen ovis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 89.

JAŃETINA, *f. ime biḷkama.* Jańetina, 1. Teucrium polium L. (Lambl), v. jańeće zelje; 2. Arnoseris pusilla Grtn. (Lambl). B. Šulek, im. 128.

JÂŃETNÎ, *adj. crn (?).* — *U naše vrijeme u Istri.* Jâńetńi ‚niger'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 40.

JAŃETO ZEḶE, *n. ime biḷci.* Jańeto zelje (Sabḷar, Hvar), cf. jańeće zelje. B. Šulek, im. 128.

JAŃEV, *adj. koji pripada Jańu.* Jańeva žena z dêtiju. Svetostef. hris. 32.

JAŃEVAC, Jańevca, *m. čovjek iz Jańe.* Pri arsḥijepiskopu pećskomu Pajseju Jańevcu. Glasnik. II, 8, 28.

JAŃEVAḶ, *m. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeḷ. 48. — *Na drugom mjestu stoji u množini.* Jańevaḷi. Schem. segn. 1871. 48.

JAŃEVIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Za mog sina Jańević-Vidaka. Nar. pjes. petr. 2, 444.

JÀŃEVO, *n. ime mjestu (vidi u Daničićevu rječniku).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (nekako mjesto) *i u Daničićevu* (Jańevo, mjesto blizu Prištine koje ima i sada). Pri gospodarê bogospasnaago mêsta Jańeva gospodaru Marku Artofilahtu. Mon. serb. 558. (1618). I pokupi sve Jańevo ravno. Nar. pjes. vuk. 4, 217. I Jańevo i Braňevo župno. Pjev. crn. 105ª.

JÀŃICA, *f. dem.* 1. Jańa. — *U naše vrijeme.* Al' Jańicu ni viđet ne može. Nar. pjes. petr. 2, 647.

JÀŃIČÂR, *m. vojnik iz redovite turske vojske što je uredio car Orhan god.* 1329 *iz samijeh poturčenijeh zarobljenijeh Hrišćana i iz izabrane hrišćanske djece (kasnije su se u ńu primali i pravi Turci), koje je nestalo god.* 1826. — *Tur.* jeni ćeri, *nova vojska.* — *Može biti da je uprav u jednini* jańičarin *(koje vidi), isporedi i* janičar, jeńičar *itd.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚giannizzero, soldato della militia turchesca' ‚praetorianus miles turcicus' 343ᵇ), *u Vukovu* (vide jeńičar), *u Daničićevu* (jańičarь ‚statarius miles turcicus'). Jańičari sila i spahij još diju, kojih gvozdja cila do pedplat odiju. H. Lucić 271. Jańičarь aga. Okáz pam. šaf. 86. K jańičarom ter saviše vele veći broj iz nova po izboru još ispiše od istočnijeh vitezova. I. Gundulić 295. Da skup bijesni neće trpit spahoļana, jańičara bude ga odrijet i razdrpit gospodujuć mješte cara. 496. A od jańičar posta općeni vojevoda još u slavi Šaban dvornik potišteni. 561. Jańičara dva s' uspeše. J. Armolušić 48. Jańičari van skočiše. I. Zanotti, skaz. 5. Nije ogńenih jańičara. J. Kavańin 269ᵇ. Jańičara vrlu vojsku. 276ª. Er je care izabro trista Turak jańičara. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 37. Poletiše jańičari Turci. And. Kačić, razg. 134ᵇ. Pak odoše jańičari Turci. M. A. Reļković, sat. C4ª. Ogńevite jańičare Turke. Nar. pjes. vuk. 2, 266. I za agom tridest jańičara. 2, 357.

JÀŃIČARIN, *m. vidi* jańičar. — *Plur.:* jàńičâri. — *U primjeru* XVII *vijeka.* Jańičarin stari pravi. I. Gundulić 484.

JÀŃIČARSKÎ, *adj. koji pripada jańičarima.* — *Od* XVII *vijeka.* Ne daleče šator carskijeh glava od četa jańičarskijeh šator vrže. I. Gundulić 828. Aga u surah sjedište ima jańičarskoj na visini. 582. K Aliji se hrlo odpravi, jańičarske vojske glavi. 556. Tu pogibe veliki vezire, sedamnajest paša i vezira i velikih aga jańičarski. And. Kačić, razg. 228ª. Vojvoda Petraš zarobi mnoge jańičarske vođe. M. Pavlinović, razg. 48.

JAŃIČŃAK, *m. ime biļci.* Jańičńak, Linaria vulgaris Mill. (Gospić). B. Šulek, im. 128.

1. JAŃIĆ, *m. vidi* jagńed. Jańić, Populus nigra L. (Sabļar), v. jańa. B. Šulek, im. 128.

2. JAŃIĆ, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu smederevskom.* Livada u Jańiću. Sr. nov. 1875. 1327. — *b) u okrugu šabačkom.* Ńiva u lugu na Jańiću. Sr. nov. 1866. 806. *vidi i* M. Đ. Milićević, srb. 419, *i* S. Novaković, obl. 119.

3. JAŃIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Staše služit dva Jańića mlada. Pjev. crn. 168ª. Janko Jańić. Rat. 89. Trifun Jańić. 392.

JAŃIĆI, *m. pl. selo u Bosni u kotaru travničkom.* Statist. bosn. 210.

JAŃIJA, *f. nejasna riječ na jednom mjestu* XVIII *vijeka, vaļa da je isto što* janija (jahnija). Jist ga *(kozjak)* mogu i malana dica; u proliće govedske jańije, i kozjaka uz ńu mlada gdi je, u slast ondi gospodski se jide. J. S. Reļković 858.

JAŃIKORINA, *f.* jagńeda. Zemļak. 1871. 2.

JAŃILA, *n. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 110.

JÁŃIN, *adj. koji pripada Jańi.* Susrete ga mlađanićan Jańin brajine. Nar. pjes. vuk. 1, 618. Kada dođe do Jańina dvora. Nar. pjes. juk. 98.

JÂŃINA, *f. ime mjestima.*

a. *selo u Stońskom Ratu blizu Dubrovnika.* — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Jańinu. Mon. serb. 10. (1222—1228). Jańina. Schem. ragus. 1876. 44.

b. *selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 240.

c. *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Jańini. Sr. nov. 1874. 74.

d. Jańina planina, *ńekakvo mjesto u narodnijem pjesmama i otale u Vukovu rječniku.* Kroz nekakvu Jańinu planinu. Nar. pjes. vuk. 2, 414. Kolika je Jańina planina, ne mogu je ždrali preždraliti. Nar. pjes. kras. 1, 145.

JÁŃO, *m. ime muško.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Starcu Jańu od starine knezu. Nar. pjes. vuk. 2, 580. Starče Jańo, od Srijema kneže! 2, 581. Onđe bješe starac Kuzan-Jańo. 2, 58. I Jańo ga vide kapetane. Pjev. crn. 168ª. Kumi kumom od Srijema Jańa. Nar. pjes. petr. 2, 237. Nima veli ostario Jańo. 2, 443.

JAŃOČKI, *adj. koji pripada Jańoku.* On okrenu kroz Jańoka grada, ode pravo poļem jańočkijem. Nar. pjes. vuk. 3, 97. Primiše se jańočkoga luga. 3, 100.

JAŃÒGORAC, *m.* čovjek iz Jańe gore. V. Arsenijević.

JAŃÒGORICA, *f.* lučevina (trava za sijeno) iz Jańe gore. V. Arsenijević.

JAŃÒGÔRKA, *f.* žensko čeļade iz Jańe gore. V. Arsenijević.

JAŃÒGORSKÎ, *adj.* koji pripada selu Jańoj gori. V. Arsenijević.

JAŃOJKA, *f. ime žensko.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Jańojko dobra đevojko! Nar. pjes. petr. 1, 124.

JÀŃOK, Jańòka, *m. vidi* Janok, c. — *U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* ‚Ancona (?)'. Vino pije od Jańoka kraļu u Jańoku gradu bijelome. Nar. pjes. vuk. 3, 94. Od Jańoka Golotrbe Ivo. 3, 95. Pjevala vila Jańoka. Nar. pjes. petr. 1, 123. Ode do Jańoka crkve, da porobi baš Jańoku crkvu. Nar. pjes. kras. 1, 114. Tri puta sam ja Jańoku iša'. 1, 114.

JAŃÒKLIJA, *m. čovjek iz Jańoka.* — *Postaje od* Jańok *turskijem nastavkom* li. — *U Vukovu rječniku:* ‚einer von Jańok'.

JAŃOŠ, *m. ime ńekakvom gradu u narodnoj pjesmi našega vremena. isporedi* Jańok. Ono šeta uz Jańoša grada, uz Jańoša niz Jańoša grada. Pjev. crn. 67ª.

JAŃOŠA, *f. ime krmači. Bastaja, Daruvar.*

JAŃOTA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

JAŃOV, *adj. koji pripada Jańu.* I Jańovim sinom Milovanom. Nar. pjes. vuk. 2, 583.

JAŃOVA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. D. Trstenak.

JAŃŠICA, *f. vrsta kruške. Strmec kod Klańca.*

JAŃUĻA, *f. vidi* jeguļa. L. Zore, rib. ark. 10, 339.

JAŃUS, *m. vidi* jagańac, *c).* — *Latinska je riječ* jagnus *kao što se izgovara u Italiji i u Dalmaciji.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (jańus ‚agnus Dei, effigie di cera, che rappresenta Christo agnello celeste' ‚agnus cereus' 58b). Ti imaš sajune, košuļe, podveze, naprske, jańuse... N. Naļešković 1, 258. Ja ovdi od ovoga jagańca prisvetoga ne govorim, nego od onoga štono mi govorimo ‚jańus', koji je od voska bila učińen i ima na sebi priliku jagańca, zarad šta se zove jagańac Božji. J. Filipović 3, 266a.

JAŃUŠA, *f. ime žensko.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Seko moja Jańušo djevojko. Nar. pjes. petr. 3, 6.

JAŃUŠIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Boca. 80.

JAŃUŠKA, *f. ime žensko.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Nikad Janko jutra ne promeće, da Jańušci na bunar ne dođe. Nar. pjes. kras. 1, 88.

JÀO, *vidi* jaoh.

JAODAR, *m. ime mjestu (vaļa da treba čitati* Jadar). — *Prije našega vremena.* Jaodarь (cf. Jadar, jer lako može biti pogreška). S. Novaković, pom. 152.

JÀOG, *vidi* jaoh.

JAOGLAN, *m. po svoj prilici tur.* oglan, *mladić.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Za tijem ide na końima šeset mladijeh jaoglana. J. Palmotić 79.

JÀOH, *interj.* eheu, vae, *isprva usvik što se (i kao nehote) izriče od tjelesnoga bola, pa uopće pokazuje žalost, jad.* — *Može biti bez* h (jào) *i kod onoga dijela našega naroda što izgovara ovaj glas, a drugdje se* h *može samijeniti i drugijem slovima* (jàog, jàoj, jàok). — *isporedi i* joh, i ao, aoh, aoj *(vidi* à, I, 8, e—g). — *Pisci što ne izgovaraju* h, *pišu gdjegdje i* jaho. — *Od* XV *vijeka (vidi* f, *a)), a između rječnika u Vrančićevu* (jao. 122), *u Mikaļinu* (jaoh, joh ‚heu me, heu me miserum, heu me infelicem, hei mihi'; jaoh meni, teško meni ‚vaeh mihi'; jaoh tebi, teško tebi ‚vaeh tibi'; jaoh ńemu, teško ńemu ‚vaeh illi'), *u Belinu* (jaoh ‚ah, hai, per mostrare diversi affetti' ‚ah'; ‚ahi' ‚hei'; jaoh meni ‚ahimè, ohimè, voce di dolore' ‚hei mihi' 56a; jaoh ‚hoimè' ‚heu' 369b; ‚oi, voce di dolore' ‚hei' 523a), *u Voltigijinu* (jao *i* jaoh ‚guai, aimè, ah!' ‚ah! au weh!'), *u Stulićevu* (jaoh ‚heu me, heu me miserum, heu me infelicem, vae mihi'; jaoh meni, tebi, ńemu ‚vae mihi, tibi, illi'); *u Vukovu:* jao! (u Hercegovini) jaog! jaoj! ‚ach, weh!' ‚heu!' cf. jaoh *(ali ovoga nema napose).*

a. *stoji samo po sebi kao usvik (može stujati i više puta izasobice).* Jedan glas kričeć: jao, jao, jao! Korizm. 22a. Jaoh uzdišem. A. Komulović 77. I reci: jao, jao! S. Margitić, fal. 250. Kuća im je pristrašni pakao, gdi sve viču: jao, jao, jao! L. Ļubuški 66. Koji u onih mukah vapijahu: jao, jao, jao! J. Banovac, pripov. 187. Znam da ranjen ‚jao!' viče. V. Došen 250b. A Muhamed pun nevoļe ‚jaoh!' viče. J. Krmpotić, kat. 56. Ako uztražim u s. pismu, najti hoću 152 puta uspomenu jao, jao, jao. Đ. Rapić 2. Tako me puška ne ubila, da ne rečem ni jaoh. Nar. posl. vuk. 299. Siromah od teškog putovańa uzdahne i poviče: ‚jao!' Nar. prip. vil. 1867. 321. Ovi pade mrtav, ni jaoh! V. Vrčević, niz. 41. Pa ne viknu: ‚jao!' Osvetn. 2, 110.

b. *s rečenicom u kojoj se iskazuje uzrok bola ili žalosti. a) stoji pred rečenicom.* Jao kolici jesu krščeni, ki samo imaju ime! Transit. 40. Jaoh jer tko ńu *(put)* slidi i ovi tužan svijet... N. Dimitrović 35. Jaoh ali u tuzi, kad bješe da zene. N. Naļešković 1, 308. Jaoh, što mi boļe jes, da za čas zadružim jedini tvoj ures? 2, 51. Tijem sinova množ čestita tebe resi, jaoh! a mene strašni dusi, hude sjene sred kraļestva ogńevita. I. Gundulić 68. Jaoh! tresem se sva od straha. G. Palmotić 1, 279. Jao, jao, mogao bi umrijeti danaske! P. Posilović, nasl. 24a. Svaki govori: ‚Jao! svi umiramo'. 37a. Jao, jao, koliko dugo je ovo blagosovļeno godište! 45a. Jaoh! oče, što govoriš? B. Zuzeri 26. Jaoh! oče, scijenili smo da ćeš nas štogod razveseliť a ti si nas jošter gore pristrašio. 49. Dali jao! neće nam biti veće vrimena za usvistiti se. I. P. Marki 19. Prigibaše glavu, ištući gdi bi ju mogao nasloniti; ali jaoh ne imaše misto! M. Lekušić, razm. 80. Jao, jao, za grihe sam ovde upadnuo! L. Ļubuški 47. Jao! naš Nikola ostavio nas je. A. Kanižlić, kam. 92. Ali jao! sve uzaludu! bogoļubn. 42. Jao! da se bude on nad tobom osvetio, gdi bi sada ti bio? fran. 218. Jao! svit tako dobra dili! 153. Jao! ne mogu se osloboditi. 230. Jao! jesi i nisi! 251. Jao! neće nikad odpočinut dati. rož. 86. Jao, jao! ne smimo u ńega taknuti. M. Zoričić, src. 15. Jao, baba, šta ću? Nar. prip. vuk.3 228. Jao! šta sam dočekao da jedem! S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 40. — *b) umetnuto je u rečenicu.* I duša, jaoh! moja jadovno potamni. N. Dimitrović 89. Neće me, jaoh! vidjet vil, ka me zaveza. N. Naļešković 1, 191. A tužnu, jaoh! meni ne može mirna doć *(noć).* 2, 99. Duzi t' su, jaoh! dni, od koli, ma vilo... 2, 111. Požal'te, jaoh! mene. M. Držić 4. Tad svitu, jaoh! umrih. Đ. Baraković, vil. 318. Kako uzdiše, jaoh! u vaju peruć suzami lijepa lica. I. Gundulić 5. Ah, kako će, jaoh! doskora gorkijem plačom svi zamniti bližńi otoci! 8. Lice odkloni sveto tvoje od mojijeh grijeha u vike, jaoh! i smrsi sve kolike nepravedne zloće moje. 200. Grješnika me ne odreni ispred svijetla lica tvoga, jaoh! i duha prisvetoga nemoj uzet nikad meni. 201. Ogńilo bi moje žalosne tužbe izelo, jaoh! iz stijene srca tvoga, jaoh! milosne iskre, ako ne ļuvene. 261. O ma žeļo uzdisana, u životu, jaoh, jesi li? 351. Jedan dan mi vjerenika poda i uze, jaoh, opeta! G. Palmotić 1, 61. Čuh i vidjeh, jaoh! saviše. 1, 178. Što bjestujem, jaoh, na koga me se ogńeno srce gńivi? 2, 58. Za izprazne, jaoh! taštine pustih tebe, Gospodine. I. V. Bunić, mand. 10. Ako strašno svijem viđenje meni poraz tešku ukobi, da ne ļudi, nu zvjerenje, jaoh! na milos ganulo bi. P. Kanavelić, dubrovn. 8. Za mene, jao! vele neharnoga milosrdje isprosite. L. Tersić 59. Ki *(vrag)* posijeda, jaoh! za sebe istu dušu. J. Kavańin 4b. Er ne mogu, jaoh! drugako. 39b. I prije potop opra veće, jaoh! gnusobe svijeta ovoga. 65b. Dobros, mudros, u kom vira jednoskupno, jaoh! cvatiše. 84a. Dvije prebijele golubice, dva uzdana, jaoh! sjemena plijeni ostaše smrtne zlobe. 104a. Čim prikosiš, jaoh! okrutno cvijet mladosti i ljepote. 387a. Suze, jaoh! smućene skraćaju mene. I. Đorđić, uzd. 35. Naši didi i preddidi, jao! u vike poginuše. A. Kanižlić, fran. 44. Ja tebi i poļeńam tvojim, jao! toliko služila jesam. 251. Vidim, jao! lice, nije u ńemu ńega. rož. 43. Jarići, jao! koje jučeri plodna mati dade. M. Katančić 54. Kamo, jaoj! da to dočekam! M. P. Šapčanin 1, 189.

c. *često je s vokativom kojijem onaj što se tuži*

pokazuje: a) onoga kojemu se tuži. Jaoh prislatki moj meštre! M. Lekušić, razm. 139. ‚Jao! majko' reče. A. Kanižlić, rož. 114. Indi lupež neka plače: ‚Jao druže!' V. Došen 71a. Vele oni: ‚Jao naša majko!' And. Kačić, razg. 187a. Jao moje povesamce! Nar. pjes. vuk. 1, 133. Jao Duka, jao Leka vojvoda! 1, 208. Jao mužu! lele mužu! umreti oću. 1, 512. Reče Miloš: ‚Jao moja majko! jao Marko, Bogom pobratime! jao brate, vila me ustr'jeli'. 2, 216. Jao Šaro, moje desno krilo! 2, 217. Jedni viču: ‚Jao moja majko!' 2, 561. Jao babo, teško ti sam gladan! 3, 40. Jao babo, poseko ti ruku! 3, 41. Jao moji b'jeli sitni zubi! 3, 361. Jao Đurđu, dragi gospodaru! 3, 401. Veli Anto: ‚Jaoj moja majko!'. 4, 245. Jaoj tata, kako bih ja za oca pošla! Nar. prip. vuk.2 222. Jaoj, moj sinko, nema te sreće u nas! 257. — *b) onoga kojega žali.* Misnici zli jao! I. Ančić, svit. XVIII. Jaoh tužni! što će biti od tolikijeh riječi neprikladnijeh? B. Zuzeri 146. Jaoh crna! koji je život one gospođe! B. Zuzeri 195. Jao nesričnače! J. Banovac, pred. 6. Jaoj, Andro, moje čisto zlato! Nar. pjes. vuk. 1, 404. Jao ždrale, moje dobro drago! 2, 505. Jao Jovo, moje rane grdne! 2, 576. Jao Grujo, Bogom pobratime! 3, 89. Jao Tale, zaludu te vale! 3, 256. Jao Ćiro, rođeni devere! 3, 508. — *često o samome sebi.* Jao jadna, lepa ti sam! Nar. pjes. vuk. 1, 336. Jao jadna, ude ti sam sreće! 2, 319. — *c) onoga na kojega se tuži ili radi kojega žali.* Žalostnim glasom viču: jao! jao! o vikovičnost! A. Kanižlić, fran. 227. Jao! o ludosti! rož. 86. Ajme, ajme, dakle jao, jao, dneve sudńi! Đ. Rapić 5.

d. s genetivom, kojijem se pokazuje: a) na što se tuži. Jaoh me rane! I. T. Mrnavić, osm. 25. Pisne plačne jao! L. Ljubuški 47. Jao moje štete i sramote! Nar. pjes. vuk. 1, 586. Jaoh viteške nevolje! S. Ljubiša, prip. 182. — *b) radi koga se žali (u svijem primjerima o onome koji govori).* Jao mene nevolna! S. Margitić, fal. 133. Jao mene luda! A. Kanižlić, bogoljubn. 478. Jao žalostne i nesrićne mene, poginula sam! I. Velikanović, prik. 12.

e. s dativom kojijem se pokazuje čeljade ili drugo što se žali ili čemu se prijeti. isporedi teško. *u dativu može biti: a) prvo gramatikalno lice (čeljade koje govori). uopće se pokazuje žalost.* Jao nam tužnim i nevoljnim. Živ. kat. star. 1, 221. Jao nam, kada bi tako ne bilo! Korizm. 11a. Jaoh meni! evo je sebe sam ubio. N. Naljeković 1, 193. Jaoh meni! jeli sad itkore na svijeti? 1, 228. Jaoh meni! M. Držić 37. Jaoh nama, ako... B. Kašić, nasl. 45. Jao meni, zašto pribivalište moje produžilo se jest. P. Posilović, nasl. 45b. Jaoh meni i lele! I. Đorđić, ben. 33. Jaoh nami! poginusmo! B. Zuzeri 43. Jaoh meni! što govoriš? 428. Ljuto plakaše: ‚Jaho meni!' J. Banovac, pripov. 23. Jao nama! jao nama! F. Lastrić, test. 202a. Jao meni, ako ne uzljubim! ned. 269. Jao meni nevolnomu grišniku! A. Kanižlić, fran. 185. Majke žale, divojčice ciču, a neviste: ‚Jao meni!' viču. And. Kačić, razg. 256a. Ali jaho meni! mlogo se bojim, da drugojačije od nas ne uzgovore! Đ. Rapić 26. Jao meni, jer je izagnańe moje među progoniteljima produljito. B. Leaković, nauk. 142. Jao mene! ožeže ga. Nar. pjes. 1, 527. Jaoj mene do Boga miloga! 1, 562. Jaoj mene do Boga jednoga! 2, 59. Jaoh mene do Boga miloga! 2, 389 *(radi ova tri primjera vidi* Bog, 10). Jaoh mene, moja posestrimo! 2, 392. Jao mene, devere Manojlo! 2, 452. Jaoj mene, majko! Pjev. crn. 42a. Jaoj meni, moja mila majko, što me rani za mlada Turčina! Nar. pjes. vil. 1866. 385. Jaog mene do Boga miloga! Nar. prip. vuk.2 304. Jaok mene! Vuk, kovč. 108. Jaoj žalosnici meni! M. P. Šapčanin 1, 58. — *us* jaoh *mogu biti enklitike* ti ga *(vidi* ti *i* on). Jaho ti ga meni, otče! I. J. P. Lučić, razg. 56. — *b) drugo gramatikalno lice. u ovom slučaju može se žaliti, ali se često i prijeti, a gdjegdje želi zlo onome kome se govori.* Jao vam ki ste sada siti. M. Marulić 268. Jao vam, psi nimi, ki nećete lajati. Naručn. 99a. Jao jao vam, ki se pripravlate pojti! Transit. 54. Jao, jao, jao vam nevoljnim! 59. O grade plemeniti, jao tebi! Korizm. 45b. Jao i jao vam ipokritom! 84b. Jao vam koji zidete grobje od proroka. N. Rańina 229b. luc. 11, 47. Jao ti vazda! M. Držić 191. I vam jao! Anton Dalm., nov. tešt. 104a. luc. 11, 46. Jao vam koji ste sada siti! M. Divković, nauk. 22b. Jaoh tebi da ne umiješ se služiti! K. Magarović 73. Jao vama, smutljivci! J. Banovac, pripov. 225. Oh jao tebi, nesrićna skupštino žudinska! F. Lastrić, test. 114b. Jao vam koji vučete nepravdu užim od ispraznosti! ned. 121. Jao vama, Farizeji! 302. Jao tebi, Betsaido! 330. Jao, jao tebi! E. Pavić, ogl. 686. Jao tebi u vike vika! I. J. P. Lučić, bit. 69. Jaho tebi, o Makarska! izk. 16. Jao tebi! ako ovu ovčicu neprocińene cine vridnu vuk pakleni proždre. Đ. Rapić 39. — *c) treće gramatikalno lice. značeńe je kao kod b). aa) u dativu je čeljade (duša, glava itd.).* Jao ńim nevoljnim. Transit. 128. Jao tim ljudem ki se ne boje ńega. 241. Jao ljudem smrtnim. 205. Jao ubozim! Korizm. 37b. Grišnici nete razumiti, da teško i jao ńim! 76a. Jao tomuj človjeku po komu sin človječki izdan bude! N. Rańina 90a. matth. 26, 24. Za to jao jao jao čovjeku onomu! M. Divković, nauk. 87b. Ali po moj smrti veće taj na vrijeme milos nije; jaoh jednomu, ki mučeće bez će žive i umrije! I. Gundulić 255. Oboj hćeram, jao dici! I. Ivanišević 176. Jao Židovom! I. Ančić, svit. XXXII. Jao dakle onoj duši! S. Margitić, fal. 134. Jao čoviku onomu po komu pride smutńa. L. Tersić 182. Jao prisobnim i dojnicam! J. Kavańin 558a. Jaoh duši smionoj! I. P. Marki 84. Jao pastirom Izraelskim! H. Bonačić 7. Jao onom ko tute pribiva. T. Babić 15. Jao onomu, koji u životu ne zasluži, da mu D. Marija na smrti bude pomoćnica! F. Lastrić, od' 49. Jao onom grišniku, koji se ne razdriši pravoga pokajańa učiniti. 164. Jao pastirom puka moga, koji rańńu sami sebe. ned. IV. Jao onomu koji skupla lakomost zlu kući svojoj. 128. Jao holim glavama! 163. Al' jao onim, od koji piva David u duhu svetomu: imaju uši, al neće slišati. 342. Jao dakle doisto misnikom koji dostojanstva svoga prisvetoga visokim kripostma ne prosvitljuju! 347. Jao nesrićnim! A. Kanižlić, bogoljubn. 37. Jao, jao onima, koji na zemji pribivaju od žalosni sukova. E. Pavić, ogl. 673. Ali jao onisim, po kojim se drugi sviste. M. Zoričić, zrc. 168. Jao onda svoj obćini! V. Došen 138a. Jaho sinovom i kćerima! Ant. Kadčić 514. Jao onima, koji u ovoj stvari ludo sebe varaju! I. Velikanović, uput. 3, 82. Ali jao takovu nedostojnu crkovńaku! I. J. P. Lučić, bit. 49. Jaho bogatcu u sticańu, jaho u posidovańu! razg. 8. Jao takovim, i u vike jao, jao! Đ. Rapić 8. Jao dakle onome krstjaninu koji tako glasovitu imenu zadovoljno ne čini. 40. A jaho duši! Grgur iz Vareša 32. Jao majci, svi ti smo jednaci! Jaoh zlotvoru i caru turskome! Nar. posl. vuk. 109. Jaoh plašivici! M. Pavlinović, rad. 82. U tom općem komešańu opet jaho ti ga mańim! *(vidi kod a)*

na kraju). M. Pavlinović, razg. 72. — *narod gdjegdje upotrebljava treće lice mj. prvoga, vidi:* Jao ńemu do Boga miloga! (‚Ńemu' mjesto ‚mene' ili ‚meni' kaže pjevač za to kao da se ne bi primijenilo ‚ńemu'. tako se u ovakijem događajima i u govoru može čuti. Vuk). Nar. pjes. vuk. 3, 148. Do groba: ‚Jao ńoj!' a od groba: ‚Ko je moj?' Nar. posl. vuk. 62. — *amo bi mogao pripadati i ovaj primjer u kojemu se dativ ima u misli:* Tko bi se u griju pričestio, jao! I. Ančić, svit. 52. — *bb) u dativu je tjelesna stvar. vidi* teško. Ako stijena kotluši, jao kotluši! ako kotluša stijeni, jao kotluši! Nar. posl. vuk. 8. — *cc) u dativu je što umno. vidi* teško. Jaoh mojoj mladosti! M. Vetranić 2, 183. Misleći radosti, koje sad ostavljam, jaoh moj mladosti, kamo se odpravljam? N. Naljeković 2, 80. Jaoh dnevi onomu! A. Gučetić, roz. jez. 299. Jaoh onomu bremenu kada te nijesam ljubio! I. Držić 81. Ah jaoh tvomu i momu sljepilu! V. Andrijašević, put. 246. Jao, i u zao čas vrimenu onomu! A. Kanižlić, uzr. 182. Gdi se u vedru licu smije mila zora, jao čistoći! A. Kanižlić, fran. 182.

f. *od sama glasa prenosi se i na ono što je uzrok glasu, te po tome postaje kao supstantiv i znači: jad, nevolja, nesreća itd. a) kao subjekat s glagolom* biti. Jao zato bude človiku onomu, po kom se izda sin človičaski. Bernardin 70. matth. 26, 24. Tad mu će biti jao. I. Ančić, ogl. 50. Al' će jao vama biti. J. Banovac, pred. 47. Jao će biti onom grišniku, koji se bude uzdati na smrti se pokajati. razg. 89. Ako se to od vas izgubi rad moje nepomlje, jao će biti meni i mojoj duši. 191. Jao ti je onizim, koji uzbudu s djavli pribivati. pripov. 82. Jao ti je onizim kojino su puni griha. 103. Ah, jao ti će tebi onda biti! 152. Al' će jao ovakim i naj posli biti. 156. Jao ti je onoj duši koja umre u grihu. 212. Jao ti je čoviku, po kom smutńa izhodi! 225. Jao ńemu biti će. J. Filipović 3, 182a. A tko sudca ne podmiti, i pravu će jao biti. V. Došen 69a. — *b) kao objekat s glagolom* dati. Daje Bog zlim vladaocem jao. I. Ančić, vrat. 86. Jaoh ti Bog dao! Nar. prip. vuk. 106. — *c) obično je srednega roda kao supstantiv.* Jao bilo bi vsemu svitu. Korizm. 75b. Jaoh bi gradu bilo. Đ. Baraković, vil. 244. Komu je jao vičńe. I. Ančić, svit. xxvi. Da je vičńe jao onomu tko ne bi . . . 180. Bi jao bilo nami, da bi se sli i opaki ne kazali. Đ. Rapić 356. — *ali u jednom primjeru* xvi *vijeka pridjev je muškoga roda.* Jedan jao minul jest, i ovo po tom još dva jao pridu. Anton Dalm, nov. tešt. 2, 187. apoc. 9, 12. *tako će biti i u ovom primjeru u kojemu se* jaok *shvaća posve kao supstantiv:* Od velikog jaoka i žalosti. Nar. pjes. vuk. 5, 457. — *d) uzrok s kojega postaje jad, nesreća itd. može se izreći genetivom s prijedlogom* od. Jao ovakim od ocs, jao od sina, jao od duha svetoga, jao od svakoga stvorenja. I. Ančić, vrat. 87. Ali ako ne odgovorimo na ńegovu dobrotu, jao nama od ńegove pravde. J. Banovac, pripov. 66.

g. *ono s čega se žali može biti supstantiv u instr. s prijedlogom* za *(koji vidi).* Jao, majko, za onim junakom! Nar. pjes. vil. 1866. 710.

h. *radi veće sile kaže se i s drugijem usvicima, n. p.: a)* a, *vidi* å, I, 7, h (I, *str.* 8a). — *b)* ah, *vidi* ah, 7, d *i* e (I, *str.* 40a). — *c)* oh. Dali, oh jaoh! za Grdana, naj grđega od pastijera, ma Dubravka segaj dana, naj ljepša se sila vjera? I. Gundulić 165. — *d) gdjegdje se dodaje* si *i* si ve *i* ve si *(vidi kod* sebe). Ostavi me, jaoh si meni! J. Kavańin 286b. Iz srca uzdah tad oboriv, ‚Što me tiskaš, jaoh si!' reče. 394b. Bez Boga, jaoh si! stojim. 425b. Jaoh si meni! 444a. — Jaoh si ve među na tuđoj zemlji. (D). Poslov. danič. Jaoh ve si ńoj žalosnoj! I. Đorđić, uzd. vi. — *e) drugi usvici mogu biti* ajmeh, kuku, lele, teško *itd.* Jaoh ajmeh trudan! M. Gazarović 56. Ajme! jao! u vike nemir podnositi. J. Banovac, pripov. 211. — Jao kuku lele! J. Rajić, boj. 120. — Jaoh i lele tužnu meni! I. Akvilini 289. Ništa nego jao! lele! D. Obradović, basn. 294. Jao lele do žalosna glasa! Ogled. sr. 20. — Jao i teško onêm! Š. Budinić, sum. 106b. Jaoh i teško pastirom! I. A. Nenadić, nauk. 20.

i. *u rijetkijem primjerima ne znači ova riječ žalost nego koje drugo duševno osjećańe, te može n. p. kao u Matovićevu primjeru pokazati i radost.* Jao koliko mi je dobra učinil! Korizm. 75a. Jaoh! rajski tvoj obraz da bi mi celunut! N. Naljeković 1, 180. Jaoh! obradovaću se svrhu neprijatelja mojijeh. J. Matović 403. Jaoh! porastao zelen bore u Jokice pred bijele dvore! Vuk, kovč. 106. Na svršotku svakoga stiha dodaje se još prvi put: ‚Ajme, bane!' . . . a po drugi put: ‚E jaok!' Vuk, nar. pjes. 1, 90.

JÀOHI, *interj. vidi* jaoh. — xvi *i* xvii *vijeka.* Er tolikoj tuzi, jaohi! ni moć odolit. M. Držić 115. Jaohi meni, ajme meni! 321. Ma jaohi! strah me je. 324. Patih muke, trude i jade i prije u njeke dobre me dni, nu vik, jaohi tužnu meni! trudniji ne ostah nego sade. D. Rańina 49b. Jaohi vam koji se sada smijete, jer ćete plakati. M. Divković, bes. 26a. Jaohi meni tužnoj! zlam. 101.

JAOHSIVE, JAOHVESI, *vidi* jaoh, h, *d).*

JÀOK, *vidi* jaoh.

JÀOKATI, jàočêm, *impf. vikati ‚jaoh', isporedi* jaukati. — *U naše vrijeme.* Ječi i jaoče. M. Milićević, zlosol. 300.

JÀOKNUTI, jàoknêm, *pf. jedan put zavikati ‚jaoh'.* — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (vide jauknuti). Đe jaoknem, svi će jaoknuti. Nar. pjes. vuk. 2, 541. Koj' od rane jaoknuti neće, pored sebe uplašiti druga. 3, 301.

JÀORINA, *f. u Vukovu rječniku:* Jaorina (Javorina), planina u Bosni *s primjerom iz narodne pjesme:* Kolika je Jaorina planina, zlato!

JÀPA, *m. tata, ćaća, maj.* apa. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* japa, japek, japica, ćako ‚pater, abba', v. otec; *u Jambrešićevu:* japa, japek, japica ‚pater'; *u Voltiđijinu:* ‚padre, genitore' ‚vater'; *u Stulićevu:* japa, japek, japica, v. ćaćko, otac *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva; u Vukovu:* ‚papa' ‚tata' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu po varošima.*

JÀPÂD, *f. mjesto gdje sunce ne grije, osoje.* — *Akc. se mijeńa u loc.* japádi. — *Neposnata postańa (Miklošić,* türk. elem. nachtr. 2, 138, *izpoređuje s tur.* japmak, *pokriti).* — *U Vukovu rječniku:* mjesto gdje sunce ne dopire ‚schattiger ort' ‚locus opacus', cf. zapad, osoje.

JAPADAK, japatka, *vidi* japad. — *U naše vrijeme.* Zareče *(se)* breska da će odmah sama od sebe osušiti se čim počne činiti japadak lozi. Nar. prip. vil. 1868. 502.

JÀPÂDAN, jàpâdna, *adj. o mjestu gdje sunce ne grije, vidi* japad. — *Adj. se nahodi samo u Šulekovu rječniku:* ‚absonnig'; *ali adv.* jàpâdno *i u Vukovu:* gdje sunce ne dopire ‚schattig' ‚opacus' *s primjerom:* ‚Ovdje je japadno'.

JAPADI, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom, isporedi* japad. Vinograd u Japadima. Sr. nov. 1872. 106.

JAPADITI, japadim, *impf. činiti japad, hlad kome (objektu).* — *U naše vrijeme.* Samo breska i jablan zaištu se u vinograd među loze. vinograd ne da ni doći, veli: ‚Japadiće mi lozu'. Nar. prip. vil. 1868. 502. Breska kako bude u napun i počne japaditi lozu, osuši se. 502.

JÀPAGA, *f.* u šumi jama među škripima. cf. japuža. M. Pavlinović. Ponor, duboke jame uz pute, duboke doline uz visoke brdine, nu neplodne, puste. u Topolovcu. P. Brantner. *(Miklošić,* türk. elem. nachtr. 2, 133, *isporeduje s tur.* japmak, *pokriti).* — *Od* XVIII *vijeka.* Il' planinske u japage biže. V. Došen 191a. — *I kao ime mjestu.* Japaga, *zaselak u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijel. 128. *i u množini.* Japage, *selo u Bosni u okrugu Doće Tuzle.* Statist. bosn. 160.

JAPÀLAK, *m.* dječak. Lj. Stojanović. Odrasla dječaka zovu japalakom *(u Lici).* ‚Veliki je on već japalak, može za svašto u kući i oko kuće biti'. J. Bogdanović.

JAPAN, japna, *m. vidi* japno. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Kako jest to, da se japan užiga u isto doba kad se gasi? Blago turl. 2, 312. Raskopaju zid od svetih vrata kojih japan i kamena grabe inostranci. Ant. Kadčić 376.

JAPARHIJA, *f. vidi* jeparhija. — *U naše vrijeme.* Pisato g. mitropolitu da raspiše svuda po japarhiji. Djelovod. prot. 190. Pisato g. Agi-Melentiju, da raspiše po japarhiji. 193.

JAPAŠITI, japašim, *pf. uhvatiti, zgrabiti, tur.* japyšmak, *držati se čega.* F. Miklošić, türk. elem. nachtr. 1, 50.

JÀPICA, *m. dem.* japa. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* japa), *u Jambrešićevu (kod* japa), *u Voltigijinu (uz* japa), *u Stulićevu (kod* japa), *u Vukovu:* dim. v. japa.

JÀPIJA, *f.* materia, *građa (od čega se što gradi, naj češće o drvljadi), tur.* japu, japy. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (v. građa). *a) u pravom smislu.* Sikući japiju u jednoj pustiši. J. Banovac, pred. 125. Ti kad oćeš da učiniš jednu kuću, vala da prija pripraviš japiju, drvje, kamenje. J. Filipović 1, 60a. Oberster Schmid dade izvesti japiju. M. A. Reljković, sat. B4b. Ne smijemo sići japiju. G8b. Kako god jedna japija svrhu dobra temelja stavita svoju dugostalnost dobiva. Đ. Rapić 199. Mlogi halati, mloga japija. 396. Kad je Svemogući naredio Noju da ogradi jednu veliku lađu od toliko hiljada aršina dužine a toliko visine, odgovori mu Noje: ‚Po tvojoj volji, Bože, učiniću, ali kad ću ja toliku silnu japiju posjeći i prenijeti na mjesto đe će se graditi ova silna lađa?' Nar. prip. vrč. 96. Odu u planinu da japiju sijeku za kuće. Nar. prip. bos. 1, 14. Japija za šanac. Djelovod. prot. 182. Da su japije za građevine cijelog sela. V. Bogišić, zborn. 441. Iz ńe se sijeku koci i druga japija. Bos. vila. 1892. 362. — *b) preneseno, u teologičkom jeziku, prema lat.* materia. Pokajańe i naj posli cilovito izkazańe griha jesu građa i japija brez koje se ovi sakramenat učiniti ne more. F. Lastrić, od' 64. Po pravoj ispovidi koja jest druga začina iliti japija svetoga sakramenta od pokore. 106. Razmišljati japiju ńegovu iliti građu od koje je složeno *(dilo).* test. II. Ovo nije japija od ispovijedi. ned. 96. — *c) također u prenesenom smislu, jaki čovjek.* Dočeka ga Omović-Murate, i udari sila na japiju. Nar. pjes. vuk. 4, 87. Japija, čovjek gorostasan i debeo. V. Vrčević, nar. prip. 225.

JÀPIJÂR, *m. koji djela japiju.* Japijari u japiji bili. M. Pavlinović.

JÁPITI, jápîm, *impf. stajati otvoren (n. p. o vratima, rani).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. jape vrata t. j. stoje otvorena širom ‚klaffen, offen sein' ‚hiare'). I rane jape, vrela krvca lopi. Bos. vila. 1891. 217.

JAPLENICA, *f. vidi* japnenica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Blagoslov japlenice ali klačince. L. Terzić 221. Da ovu japlenicu posvetiti dostojiš se. 223. Blagoslovi, Bože, ovu japlenicu. 224. Pogledaj svrhu ove užgane japlenice. 224. Obajde se u okolo japlenica. 225.

JÁPNEN, *adj. koji pripada japnu.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* On biše u dubravi peć japnenu vidio. B. Kašić, per. 12.

JÀPNENICA, *f. peć gdje se gori japno, vidi* krečana, klačnica, klačina. — *Od* XII *ili* XIII *vijeka (vidi na kraju), a između rječnika u Mikaljinu* (japnenica, klačnica ‚calcaria, calcatorium, fornax calcaria'), *u Voltigijinu* (japnenica, japnica ‚calcinaja, calcara' ‚kalkgrube'), *u Stulićevu* (v. klačina), *u Vukovu* (‚der kalkofen, die kalkhütte' ‚calcaria'. cf. krečana *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* Jedni kamen vožahu, a drugi japnenice zidahu. Pril. jag. ark. 9, 95. (1468). Dasmo dražicu, v koj je japnenica bila. Mon. croat. 142. (1490). Cesar . . . poveli ga u goruću porinuti japnenicu. F. Glavinić, cvit. 103a. Naša slama jaka je u klačini iliti japnenici raztopiti stanac kami. A. d. Bella, razgov. 217. Japnènica ‚fornax calcaria'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftag. 55. — *U ovijem primjerima može biti mjesno ime:* Oda meje do Japnenice. Starine. 18, 207. (1185 *prepis.* 1250). Do Japnenice. Mon. croat. 316. (1280).

JAPNENIČAR, *m. čovjek što gori japno u japnenici.* — *U Belinu rječniku:* ‚fornaciajo di calce' ‚calciarius' 158b, *i u Stulićevu:* ‚colui che fa cuocer la calcina' ‚calcarius'.

JAPNICA, *f. vidi* japnenica. — *U Voltigijinu rječniku (kod* japnenica) *i u Stulićevu* (v. klačina). — *nije dosta pousdano.*

JAPNIČAR, *m. u Stulićevu rječniku:* v. japneničar. — *nije dosta pousdano.*

JAPNITI, japnim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. klačiti. — *nepousdano.*

JÁPNO, *n. vidi* vapno. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚calx'), *u Mikaljinu* (japno, klak ‚caementum, calx'; japno živo, pržinasto ‚calx viva'), *u Belinu* (‚calce o calcina, materia nota per fabricare' ‚calx' 158b), *u Bjelostjenčevu* (v. vapno), *u Voltigijinu* (japno ‚calcina' ‚kalk, kalkstein'), *u Stulićevu* (v. klak), *u Vukovu* (vido vapno *s dodatkom da se govori na Rijeci).* Jegda v prěbivanje japnom novo pomazano z gorućeju žeraviceju vnide. Š. Kožičić 40a. Kuća, polača u japno ili u pod. Stat. pol. ark. 5, 260. Obrnite u japno, bozi, kameni. F. Vrančić, živ. 26. Grad od dragoga kaminja brez japna. Aleks. jag. star. 8, 300. Da je naj veća muka naći japna ili klaka. B. Kašić, per. 12. Ukopano u klaku i japnu živomu. fran. 207. Spraviši klak i japno. rit. 276. Ta lopatu prosi čim se japno grne. Đ. Baraković, vil. 55. Niki vodom gasi japno. 56. Čini ga živim japnom posipati. F. Glavinić, cvit. 289a. Od kamenja, japna i drvja. I. T. Mrnavić, ist. 10. Dopusti da se ovi kameni dobro obrate u japno. L. Terzić 224. Mišano je brašno s krečom iliti s japnom. A. Kanižlić, kam. 590. Uzeo sam japno iliti kreč. utoč. XXV. U bilo se japno slěže *(kamen tvrdi).* V. Došen 102a. S tuđim japnom oli stinami sagrađuje kuću. A. d. Costa 2, 146.

JÁPNOR, *m. suh komad japna kod rasvaline.* — *U Belinu rječniku:* ‚calcinaccio, pezzo di calcina di muraglie rovinate' ‚rudus' 158b; *u Voltigijinu:* ‚calcinaccio, pezzo di calcina di muraglie diroccate' ‚schutt von eingerissenen gebäuden'; *u Stulićevu:* v. klačinara, *i u Šulekovu rječniku:* ‚mauerschutt'.

JÀPÔN, Japóna, *m. država u Aziji, isporedi* Žapan. — *Između rječnika u Belinu* (‚Giappone' ‚Japon' 344a). Jest Japon otok ili veće zajedno otoka pod ovijem imenom. B. Kašić, fran. 68. Prvi od ńih imenovan Japon ili Nizon, i koji je dao ime sfijem otokom ostalijem ... 69. Slišajte malo, što se dogodi u Japonu. J. Banovac, razg. 68. U Indija, u Japonu, u Kini. J. Filipović I, 374a.

JAPÒNÊSKÎ, *adj. vidi* japoneški. — *U jednom primjeru* XVII *vijeka (gdje može biti da s stoji mj. š).* Sfe poganije japoneske. B. Kašić, fran. 47.

JAPÒNÊŠKÎ, *adj. koji pripada Japonezima ili Japonu.* — *isporedi* japoneski. — *U Belinu rječniku:* ‚giapponese' ‚japonicus' 344a.

JAPÒNÊZ, *m. čovjek iz Japona, tal.* Giapponese. — *Od* XVII *vijeka.* Dva mladića Japoneza. B. Kašić, fran. 70. Japonezi su ljudi oholi. 100.

JAPONIJA, *f. vidi* Japon. — *Od* XVII *vijeka.* U Japoniji. I. Ančić, ogl. 118. Ustade Saverijo, koji na isti dan uznešeńa tvoga u Japoniju dođe. A. Kanižlić, utoč. x.

JAPONIJANAC, Japonijanca, *m. vidi* Japonez. *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Japonijancem Isukrsta navisti. A. Kanižlić, fran. 27.

JÀPRA, *f. rijeka i kraj u Bosni.* F. Jukić, zemlop. 48. 52. 71. Jàpra, rijeka u bosanskoj krajini, utiče u Savu s lijeve strane. M. Ružičić.

JAPRÀKLIJA, *f.* onaj leńir što je nalik na ćirilovsko slovo r čime se služe drvodjelje. M. Ružičić. — *Riječ je turska.*

JAPRICA, *f.* rijeka u Bosni.

JAPRIKA, *f. ńekakav lišaj (bilka).* Japrika, lichene (Siń), Marchantia polymorpha L. B. Šulek, im. 128.

JAPÙNĠA, *f vidi* japunge. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚mantello da viaggio' ‚penula' 461a; ‚tabarro, vestimento che si porta sopra le altre vesti' ‚penula' 719b). Ona ufati ńega za plašt iliti japunġu. Đ. Rapić 364.

JAPÙNĠE, japùnġeta, *n. vrsta kabanice protiv kiše, tur.* japunga, japynġy. — *isporedi* japunga. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (japunge, plašt za put, kapenak ‚penula, palium, lacerna') *gdje se naj prije nahodi i u Vukovu* (‚der mantel' ‚pallium'. cf. kabanica). Noseći vrabca pod japunġetom. D. Obradović, basn. 139. Pokrivaju sablje japunġeti, da im Marko ne vidi sabalja. Nar. pjes. vuk. 2, 422. Kad je lijepo vrijeme, japunge ponesi (sa sobom), a na zlome čini šta ti drago. Nar. posl. vuk. 117. Lasno je ispod japunġeta prstima pucati. 166. Otkud vjetar duva, odonud valja i japunge okronuti. 248. Poslije kiše japunge ne treba. 256. Ljudina ogrnuta crvenim japunġetom. M. Đ. Milićević, jur. 54. Na leđima je imao dugačko japunge, a u ruci štap. pomenik. 1, 66.

JAPUŽA, *f. vidi* japaga. u Šibeniku. M. Pavlinović.

1. JÂR, *adj. uprav koji pripada jaru (proljeću, vidi* 2. jar), *pa po tome vruć u pravom i u prenesenom smislu.* — *Postalo je od* 2. jar *nastavkom* ъ *još u praslavensko doba, isporedi stslov.* jarъ, *rus.* ярый, *češ.* jarý, *pol.* jary.

a. *u opće proljetni ili ljetni, a osobito o bilci što se sadi ili sije u proljeće.* — *Između rječnika u Mikaljinu (vidi* grah, a, *l)), u Stulićevu* (‚praecox, ad initium veris spectans, serotinus'; jaro žito ‚frumentum aestivum'; *vidi i* grah, a, *l)), u Vukovu* (jaro žito ‚sommer-' ‚aestivus'). Pir jari ‚avena sativa'. Čas. čes. mus. 1852. 2, 57. Jari grah, cicorchia (Stulli), Latyrus sativus L. B. Šulek, im. 124. Jaro žito, što se sije na jar. M. Pavlinović. Jari ječam, jara pšenica, jaro proso (rano proso). u Prigorju. F. Hefele. Jari ‚aestivus'. D. Nemanjić, čak. kroat. stud. IIftsg. 12. — *I o zemlji gdje se sije na jar. u Vukovu rječniku* (jari, n. p. zemlja, gdje se sije na jar ‚der boden wo das sommergetreide gesäet wird' ‚sementis trimestris').

b. *vruć.*

a) u pravom smislu. — *U jednoga pisca našega vremena.* Livingston prodire u jare pustare afrikanske. M. Pavlinović, rad. 18.

b) o duševnom stanju, vruć, raspaljen, žestok. — *Između rječnika u Stulićevu* (jari, v. gńevan *s dodatkom da je riječ ruska) i u Daničićevu* (jarъ ‚vehemens'). Gnêvomъ jaromъ održimi. Stefan, sim. pam. šaf. 4. Jarъ i nekrotkъ pokaza se. Domentijanb 105. Jar, žarak, vruć: ‚Ja sam u sebi čovik jar'. M. Pavlinović. — *Za ovo značeńe ima i adv.* jaro: Sice jaro glagolavša. Domentijanb 68.

c. *kod imena mjesta.* — *U Vukovu rječniku:* Jârî Jâsên, mjesto gotovo na vrh Kapele (od istočne strane).

2. JÂR, *m. proljeće.* — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* яръ *(sparina), češ. i pol.* jar, jaro, *proljeće.* — *Misli se da je indoevropska riječ, srodna s grč.* ὥρα, *vrijeme, sahat,* ὥρος, *godina, i s got.* jêr, *godina, stvńem.* jar *itd.; a da nije srodna s grč.* ἔαρ, *proljeće, lat.* ver.

a. *u pravom smislu samo u jednoj rečenici u naše vrijeme. vidi u Vukovu rječniku:* jar ‚in der redensart': posijao žito na jar ‚im gegensatze der wintersaat' ‚sementem feci vernam'.

b. *preneseno, vrućina, žestina (u duševnom smislu).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (smisao nije dosta jasan).* Moje dijete drago, gdi te odvede jar ulaka. J. Kavańin 237a. Nego grusteć jar pakleni naruči joj. 344b.

c. *vidi* 5. jar.

3. JAR, *m. vidi* ahar. Odvede końa u jarove. Nar. prip. vuk.2 198.

4. JAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Niva u Jaru. Sr. nov. 1863. 318.

5. JAR, *m. ili f.? ječam što se ljeti sije.* Jar, sommergerste (Stojanović), Hordeum distichum L., v. Jarić. B. Šulek, im. 123.

1. JÀRA, *f. velika vrućina.* — *Ista je riječ što* 2. jar *(koje vidi).* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* jara, *proljeće.* — *Između rječnika u Vukovu:* ‚die hitze (vom ofen)' ‚calor (fornacis)'. Daleče jaru oštuštaahu postignuti. Glasnik. 42, 270. (XV *vijek).* Reduša često prilazi k loncu, prisloni levu ruku uza čelo, te zasloni oči od žestoke jare. M. Đ. Milićević, međudnevn. 151. Guste grane od sunčane jare brane. Bos. vila. 1888. 126.

2. JÀRA, *f. u Vukovu rječniku:* kao naslon gdje stoka zimi stoji ‚art stallung' ‚stabuli genus' *s dodatkom da se govori u Dalmaciji.* — *I u Istri:* Jâra ‚stabuli genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 19. — *Može biti postalo od* ahar, *isporedi* 3. jar.

8. JARA, *m. ime muško. — Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Jara Bratijakovićь. Deč. hris. 50.

JARAA, *f. nejasno mjesno ime prije našega vremena, može biti da je adj. (vidi* 1. jar) *i da stoji kao pridjev uz mjesno ime ženskoga roda.* Jaraa (tako je napisano pored ‚Bešenova'). S. Novaković, pom. 152.

JÂRABI, *interj. tur.* ja rabym *(ili možebiti arap.* jā rabbi), *ah Gospodine (Bože) moj! — U naše vrijeme.* ‚Jarabi! može li to biti istina?' upita hoću. Nar. prip. vrč. 108. ‚Jarabi!' ili ‚jarabi Bože!' S. Vulović.

JARABIŃI, *vidi kod* zoļe.

1. JÀRAC, jârca, *m.* caper, *muško koze živinče odraslo i neuškopļeno (kod kajkavaca i sjevernijeh čakavaca, kao i kod Slovenaca znači: ovan). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i gen. pl.* jârâcâ. — *Vaļa da je stara riječ, isporedi stslov.* jarьcь, *novoslov. i bug.* jarec; *može biti da postaje od* 1. jar *(jer se kozlići i jagańci rađaju ili barem koļu u proļeće). da je praslavenska riječ, mogla bi se isporediti s lit.* ėras, *jagńe i s lat.* aries *(Miklošić izvodi i grč.* ἔριον, *vuna). — Između rječnika u Vrančićevu* (‚aries'), *u Mikaļinu* (jarac, brav ‚hircus, caper'), *u Belinu* (‚becco, il maschio della capra' ‚caper' 135ª; jarac uškopļen ‚caprone, cioè becco castrato' ‚caper' 172ª), *u Bjelostjenčevu* (jarac, oven ‚aries, mas ovium ad foetum relictus'), *u Voltiđijinu* (‚becco, caprone' ‚bock'), *u Stulićevu* (‚caper, hircus'), *u Vukovu* (‚der bock' ‚caper'). Mnil bi da su jarci, brade da jim zgleda. M. Marulić 82. Ni po krvi od jarca ali telac. N. Rańina 80ª. paul. hebr. 9, 12. Ako vidiš *(u snu)* da imaš ovnove ali jarce, toj prilikuje zalihost. Zborn 184ᵇ. S psim, jarcim i s martinim. J. Kavańin 452ª. Jarcem bradatim pribrojen ćeš biti. A. Kanižlić, kam. 226. Jarac kad se ponapoji. V. Došen 21ᵇ. Neg volovi, krmci, jarci. 44ª. Blatne svińe, smradni jarci. 149ᵇ. Koze i jarcevi. J. S. Rcļković 190. Nemoguće jest krvju bîkâ i jaraca dignuti grihe. I. Velikanović, uput. 8, 818. Pod ńom sjedi stari starac, ja mļah, jarac da je. Nar. pjes. vuk. 1, 847. Jedan jarac zađe po ovcama. 8, 176. Keca, jarče, dopadnuo muka! 8, 176. Da doļese ovna devetaka, dobra jarca od sedam godina. 8, 286. Kaurima da koļu jarčeve. 5, 501. Zgrčio se kao prčevit jarac na prtini. (Pripovijeda se da jarac u jesen viče: ‚Sve moje, sve!', a u zimu stane na prtini pa se krivi: ‚Čekaj!'). Nar. posl. vuk. 88. Vještice se pretvaraju sińastijem jarcem. S. Ļubiša, prip. 203. Progone ih kano vuci jarce. Osvetn. 3, 106. — *U ovom primjeru vaļa da znači: ovan.* 20 ovac i 4 jarac. Mon. croat. 110. (1472); *a u ovome jagńe:* Nih vazmenim jarcem siti s divļom travom. J. Kavańin 458ª. — *U prenesenom smislu znak na nebu u kojemu je sunce mjeseca decembra* (‚capricornus'). Kad je sunce ušlo u znak nebeskoga jarca. Vuk, dan. 1. kal. — *Također u prenesenom smislu, kao psovka čovjeku kojemu je žena nevjerna* ‚curruca', *isporedi* đidija. — *po talijanskom jeziku. — između rječnika u Mikaļinu* (jarac, komu žena sramotu čini ‚becco di moglie, cornuto' ‚curruca') *i u Bjelostjenčevu* (jarac, kurvin muž ‚curruca'). Ter što hoć, jarče, riti? M. Držić 31.

2. JARAC, jarca, *m. jari ječam. — U Vrančićevu rječniku:* ‚hordeum', *i u Bjelostjenčevu: (kajkavski)* jarec, jari ječmen, jarić, marit, škandeļ ‚hordeum exasticum'.

3. JARAC, jarca, *m. ime mjestima. a) mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom.* Niva u Jarcu. Sr. nov. 1869. 218. — *b)* Jarac bijeli, *pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Rasdiļe. 139.

JARAČA, *f. splaka. — Vaļa da postaje od* 2. jarak. — *U naše vrijeme.* Kola koja su bila u jaraču zapala. Bos. vila. 1886. 173. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚regenpfütze'.

JÀRAČÊŃE, *n. djelo kojijem se jarači. — U Vukovu rječniku.*

JÀRAČITI, jàračîm, *impf. pripremati koňa za trku. — Vaļa da je postalo od turske riječi* jarak, *vidi* 3. jarak *(ovako misli Miklošić,* tür. elem. 79); *Đ. Popović* (tur. reč. glasn. 59, 103) *misli da je od tur.* jaryš, *hod. — U Vukovu rječniku:* t. j. koňa za trku ‚das ross zum wettrennen vorüben' ‚exerceo equum ad cursum'.

1. JÀRAČKÎ, *adj. koji pripada jarcu, jarcima. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚di caprone' ‚capri' 172ª), *u Voltiđijinu (griješkom* jaracki ‚di becco' ‚bockfleisch'), *u Stulićevu* (‚di becco, di caprone' ‚hircinus'). Reći komu: ‚Jarački sinu!' grijeh je. A. Komulović 20.

2. JÀRAČKÎ, *adj.* koji pripada selu Jarku. V. Arsenijević.

JÀRÂD, *f. coll. kao množina od* jare. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚hircorum turma') *i u Vukovu* (‚junge ziegen' ‚capri et caprae juvenes'). S kožicami koje s jaradi sadre. E. Pavić, ogl. 60. Došao kaluđer u inoriju da kupi jarad i dvisad. Nar. prip. vrč. 41. Da čuva jarad. V. Vrčević, niz. 84. Kad su u jednom prisoju jarad čuvali. 106. Jes' vidio kad čobani vuka sastigoše štetna kod jaradi? Osvetn. 1, 17. Tko će diplit nek jaradi čuva. 2, 129. I ti, vuče, svoju kožu svuče, dosta si ih sadro sa jaradi. 4, 25.

JÀRADÂR, *m.* čovjek koji čuva jarad. u Lici. V. Arsenijević. *i s drugijem akcentom:* jarádār, jaradára, čoban što čuva jarad. J. Bogdanović.

JÀRADARICA, *f.* žensko čeļade koje čuva jarad. u Lici. V. Arsenijević. *i s drugijem akcentom:* jaradàrica. J. Bogdanović.

1. JÂRAK, jârka, *adj. svijetao i vruć. — Riječ je stara, isporedi rus.* яркій. — *Postaje od* 2. jar. — *Između rječnika u Vukovu:* jarko sunce ‚lichte (und warme) sonne' ‚lucidus sol et calidus' *s dodatkom da je stajaća riječ.*

a. *adj. osim dva primjera, u svijem ostalijem stoji kao pridjev uz* sunce. *a) u naj starijem primjeru znači: vruć (u duševnom smislu).* Nemoj zatiskivati tvojijem neuzdańami i slabostima srca jarke ńegove dobrote. M. Radnić 526ª. — *b) o suncu, vrlo često u pjesmama.* Jarko sunce tuj ne obsiva. A. Vitaļić, ost. 16. Jarko sunce. J. Rajić, pouč. 1, 1. Ajde, brate, na sunašce jarko, da se jarka sunca nagrejemo. Nar. pjes. vuk. 1, 12. Jarkim suncem obasjala. 1, 147. Kakav danak brez jarkoga sunca. 1, 253. Jarko sunce, lepša sam od tebe. 1, 305. U zemļici bez jarkoga sunca. 1, 552. Sinu lice, kao jarko sunce. 1, 584. Ona sija, kako jarko sunce. 2, 272. U neđeļu prije jarka sunca. 2, 315. U neđeļu prije jarkog sunca. 2, 439. Na čelu mu jarko sunce sija. 2, 455. A jarko ga ogrejalo sunce. 2, 491. Kao jarko kroz goricu sunce. 2, 518. Koji sjaje kako jarko sunce. 2, 550. Prije zore i jarkoga sunca. 3, 72. Kao jarko usred podne sunce. 3, 83. Sultan-care, naše jarko sunce! 3, 86. Taman jarko ogrijalo sunce. 3, 333. Ao kume, moje jarko sunce! 3, 495. Jarko mi je omrknulo sunce. 3, 520. Kuda jarko smiruje se sunce. 3, 523.

Viš' ńih jarko pomrčalo sunce. 4, 258. Kliče vila prije jarkog sunca. 4, 263. Blago nama, naše sunce jarko! Pjev. crn. 17ª. Rano poranio prije nego jarko sunce rani. Osvetn. 2, 88. — *u ova dva primjera može biti da se kaže i o mjesecu.* Jarkog sunca i meseca. Nar. pjes. vuk. 1, 142. Jarka sunca i meseca. 1, 145. — *c) o nebu, kao* svijetao, vedar. Ne bi znaka, krvna znaka pre'o neba jarka. Osvetn. 2, 177.

b. *adv.* jârko, *žestoko.* — *U jednom primjeru našega vremena.* Car se na to jarko rasrdio. Nar. prip. vuk.² 237.

2. JÂRAK, jârka, *m. duga, veće ili maše (od prilike jednako) duboka i široka jama.* — *Po svoj prilici od tur.* jaryk, *vidi i* jaruga. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (jarak, brazda za vodu ‚incile, canalis, aquagium, sulci aquarii, elices'; jarak, nasap ‚vallum, propugnaculum, agger'), *u Belinu* (‚canale o fossa da far correr l'acqua' ‚canalis' 164ª), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* jarek ‚vallis'. 2. jarek med slogmi, razgon, gda plug brazdu odmeće, gribja ‚sulcus, procissio terrae', a negde i brazda se zove. 3. jarek hrbteni med pleći ‚interscalpilium'. 4. jarek vodeni, prokop ‚canalis, aquagium', v. graba), *u Jambrešićevu* (jarek ‚vallis'), *u Voltiđijinu* (‚solco, canale, acquidotto' ‚wasserleitung, rinne'), *u Stulićevu* (‚bastione' ‚propugnaculum, terreus vel saxeus agger'; jarek ‚alveo, letto del fiume' ‚alveus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Vukovu* (1. ‚der graben' ‚kanal' ‚fossa', cf. jalak. 2. selo u Srijemu).

a. *prokop kud teče ili gdje leži voda (i o rijeci u Stulićevu rječniku).* Jarak velik na tom polji najde i prejti ga ne more. Aleks. jag. star. 3, 285. Pjevalac prilikuje čoeka pravetna k stablu usađenu kod jaraka vodenije. M. Radnić 318ª. Voda, zatiskavši ti usta od jaraka od kojih je izašla uzađe u visinu. 426ª. Isus kroz utrobu divice Marije projde kako voda kroz jedan jarak. J. Filipović 1, 551ᵇ. Pak siromah onim jarkom ide. M. A. Reljković, sat. G8ᵇ. Al' bar lip i drag spade va jarak. Jačke. 48. Opazi jedan jarak, projde tamo i napije se. Nar. prip. mikul. 126. Taj se jarak napuni vodom. M. Đ. Milićević, živ. arb. 1, 88. Jarak ‚suggraben'. Jur. pol. terminol. 667. — *metaforički.* Okušamo se tolike dobrote u komugod jarku od slatkosti. M. Radnić 299ª. Budući mi žlib ili jarak, kroz koji milosti ozgore proticu. E. Pavić, ogl. 477.

b. *brazda (kod orańa i sađeńa).* Da se jarci različiti tvore, ili dublji ili hoćeš pliće, kakvi zemlji probitačni bit će, da se sime u žilama pruži. J. S. Reljković 21. Il' sij jarkom (jarkom, redom uzduž po koncu oko dvi cipele daleko razmaknuvši struke). 78. — *Ovako može biti značeńe i u ovijem primjerima:* Za prteninu dobije svaka žena i đevojka jarak ili više zemlje za konoplje. *u Lici.* V. Bogišić, zborn. 108. Za sirote radi ona koja ńihov dio vune i jarak konopalja primi. *u Lici.* 123. Četinu još na polju ležeću dijele na jarke. *u Lici.* 341. Granice među zemljama različnijeh gospodara jesu: međa, živica ili plot, graba, jarak, kamen . . . 482.

c. *u prenesenom smislu, ńešto što je slično pravome jarku, n. p. a) među plećima u čeljadeta. u Bjelostjenčevu rječniku.* — *b) bora na licu.* Lica isorana jarke puni, maže. A. Kanižlić, rož. 31.

d. *u Mikaljinu i u Stulićevu rječniku ima i značeńe: nasap (kod utvrđivańa); to je jamačno pogreška, te će biti uzeto od značeńa: okop.*

e. *ime mjestima. a) selo u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijelj. 146. — *b) u Hrvatskoj. aa) kajkavski* Jarek, *selo u županiji zagrebačkoj.* 89. — *bb)* Jarek, *selo u županiji varaždinskoj.* 99. — *cc)* Jarek (Habekov), *selo u županiji varaždinskoj.* 104. — *dd)* Jarek Bisaški, *selo u varaždinskoj županiji.* 98. — *ee)* Dolański Jarak, *selo u županiji zagrebačkoj.* 71.

3. JÀRAK, *m. oruđje, tur.* jarak. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚arnese da guerra' ‚belli instrumentum' 102ᵇ) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiđijinu* (‚arnese da guerra, armatura' ‚ausrüstung, waffen'), *u Vukovu* (v. oruđje *s dodatkom da se govori u Dalmaciji i s primjerom iz narodne pjesme:* Pod odorom Stipurinovića, pod jarakom Diklića Janoša, na konicu Bojadinovića). Da vidite jednoga tlačiti i pogrđivati jarak kojim je udaran. F. Lastrić, ned. 214. Pogrđuje onoga koji se onim jarakom služio iliti alatom. 214. Nijesam s braćom jarake dijelio. Nar. pjes. bog. 259. Pokupiše ćurke i jarake. Nar. pjes. juk. 264. Stade jeka, a jaraka sveka. 357. Mali mu Mehmed-aga dođe u čizmama i pod jaracima. Smailag. meh. 25. A znaš dobro i Čengića silna po jaraku i po rusu brku. Osvetn. 1, 12. Stade sveka toka i jaraka. 2, 123. Na jarake naslonivši ruke. 5, 21. Počne nositi . . . muško odijelo, kao jarak, zapašńaču . . . V. Bogišić, zborn. 294. O kamenu jarak objesili. Bos. vila. 1890. 246.

JÀRAKOVIĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* Lj. V. Stojanović.

JÁRAM, járma, *m.* jugum, *sprava (naj češće se misli o dugom drvetu što se meće na vrat, vidi kod* palica) *u koju se uprežu volovi (obično po dva) kad što vuku (plug ili kola).* — *isporedi* igo. — *Riječ je praslavenska: muškoga roda na jugu, isporedi stslov.* jarъmъ, *novoslov.* jarem, *bug.* jarъm *(a i* jarmo); *srednjega na sjeveru, isporedi rus.* ярмо, *češ.* jařmo, *pol.* jarzmo. — *Neposnata postańa (misli se na korijen* ar *kod grč.* ἁραρίσκω, *uglaviti, uklopiti).* — *Između rječnika a Vrančićevu* (‚iugum'), *u Mikaljinu* (jaram volujski ‚jugum'; staviti jaram ‚imponere jugum'; svrći jaram s vrata ‚dejicere jugum, excutere jugum'; jaram od robstva ‚jugum servile'; jaram volov, to jest dva vola ‚jugum bovum'; jaram zločinac ‚jugum impiorum'), *u Belinu* (‚giogo' ‚jugum' 345ª; jaram volova ‚un paio di bovi' ‚bini boves' 151ª), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* jarem volouski ‚jugum'; jarem volov ‚jugum boum'), *u Jambrešićevu* (jarem ‚jugum'), *u Voltiđijinu* (‚giogo' ‚joch'), *u Stulićevu* (‚jugum'), *u Vukovu* (‚das joch' ‚jugum'; jaram volova, t. j. dva vola; vuče na dva jarma, t. j. na četiri vola).

a. *sa značeńem sprijeda kasanijem. a) u pravom smislu.* Dva vola u jarmu. Stat. pol. ark. 5, 292. Nit' bješe poznalo govedo u te dni ni jaram ni ralo. M. Vetranić 1, 7. Koń mu se priklańaše kako junac jarmu. Aleks. jag. star. 3, 229. Kakono se volovi stiskuju i vežu u jarme. M. Divković, bes. 616ᵇ. Pod jaram dobro vik stučit se ne more s juńcićem vo velik u pored da ore. I. Gundulić 146. Vo pod jaram sa me stupi; meni vrani końi jezde. 245. Buka jaka *(Pjastava)* pod jarmom se još proslavja, volovom ga s prva a paka neprijatejim svojim stavja. 427—428. Svak nek uči mlada vola jaram nosit mal po malo. J. Kavańin 76ª. I pod plugom jaram vuče *(vo).* V. Došen 88ᵇ. Vo od jarma kad počine. 54ᵇ. Kad vo stari jaram smeće, ni junac ga nosit neće. 216ª. Jeleni volovi, kaloper jarmovi. Nar. pjes. vuk. 1, 98. I jarmove javorove. 1, 161. Palice mi listale, a jarmovi cvatali. 1, 511. Jarmove na tavan dignuti (prodati ili pogubiti volove). Nar. posl. vuk. 110. Junicu

koja nije vukla u jarmu. Đ. Daničić, 5mojs. 21, 3. Podrani na orańe; pođe da uzme ralo i jaram. S. Ļubiša, prip. 202. I skoro smo makli hraniteļe iz jarmova prve. Osvetn. 1, 22. Jarmi su mu jaci i težaci. 1, 22. Pa *(volovi)* ne daju ni gledati na se, a nekmoli dati jarmu vrate. 2, 65. Pa se momku volovi predali i pod jarme pokorili glave. 2, 65. — *i u ovijem je primjerima u pravom smislu:* Oni jadni *(sušńi)* s jarmom na vratu bijahu kô živine usilovani potezat ju *(kočiju)*. A. d. Bella, razgov. 25. Jednoga svog roba uhvatio u jaram te orao na ńemu. Vuk, poslov. 106. *tako je od prilike i u ovom primjeru (gdje može značiti i verige):* Ban ki od jarma gvozdenoga koga uzdrži još zlamenja, i od duga je satren svoga u sužaństvu zlopatjenja. P. Sorkočević 590a. — *b) metaforički, stańe u kojemu je ko podložan kome ili čemu. aa) u političkom smislu, stańe država ili ļudi što su podložni ńekijem ļudima ili drugijem državama, isporedi* ropstvo, zulum. Dokla ne podbiše pod jaram svû šiju, pokol umoriše s proroci Mesiju. M. Marulić 66. Tim jarma nikadar na ńemu još ne bi. H. Lucić 268. Protivnik stisnu ga pod jaram želežan. Đ. Baraković, jar. 66. Tijem teško nam svime, i lele vrh svega pod jarmom teškime gospostva tuđega! I. Gundulić 129. Neka trpi jaram teški, ko ga obiknu više vrata. 849. *(Filip)* jaram stavi naj prije grčkoj jur slobodi. 878. Nu čim jaram nam na vratu nije, slobodu iskat nepoznatu opako bih odlučio. 489. Robovat s mnogo puka pod čijijem jarmom teške vlasti. G. Palmotić 1, 161. Ne htje od službe navrć ńima teška jarma ni carine. 2, 162. Strt slobodni grad im želi i ńim jaram postaviti. P. Kanavelić, iv. 99. Kad ste vašoj vi slobodi jaram stavit odlučili. 278. Budući po privičńemu daru Božjemu svržen jaram od nemilosti turske. M. Bijanković 42. I odmetni vjeri i Bogu pod krut jaram sva držahu. J. Kavańin 211a. Jaram ‚tirannia, dominio tirannico' ‚tyrannis'. A. d. Bella, rječn. 732b. Stavilo je Siriju pod jaram. razgov. 17. Jaram teški od sužanstva s sebe svrgli. B. Zuzeri 226. Pod turskim jarmom žalosno cvile. A. Kanižlić, kam. VII. Nego je još države pod jaram metnuo. 80. Pod jarmom Arapĭnâ cvile. 164. Budući one crkve pod jarmom Saracena. 267. Pod jarmom Saracena pritisnutim ne bijaše slobodno doći. 344. Dalmatini rimskoga zapovidništva jaram svrgoše. And. Kačić, razg. 5. Radi toga počeše i*(h)* puci zlo gledati i iskati sve načine kako bi ih iztirali i od ńiova se jarma oslobodili. 35—36. Od svi banovina slovinski, koje ječe pod težkim jarmom turskim. 156. Neka jim oblakša jaram kod arača i drugih davańa. kor. 231. Smetnut odavna jaram turski žudjahu. Zgode. 4. Ti hrabrenstvo veće objavi neg' pod jaram tvoje vlasti da kraļevstva sva postavi. P. Sorkočević 579a. I pod turskim jarmom ostanuti. Nar. pjes. vuk. 4, 345. Ne dajte se u jaram ropstva uhvatiti. Vuk, pavl. gal. 5, 1. Dalmacija toliko vrjemena steńe pod venecijanskim jarmom. G. Zelić 434. Sirotińa osta pod jarmom. S. Ļubiša, prip. 17. Brastva podlegla jarmu. 179. Nije tražiti sloge u tom, da se jedan drugomu u jaram podvrgnemo. M. Pavlinović, razg. 9. Narod koji spasujuć Evropu od sramotna jarma. 100. — *bb) u biblićkom jeziku, podložnost zakonu Božjemu.* Prêklańaju vyju moju podъ jarьmъ tvoj svetyj. Domentijana 128. Prije sъ ļuboviju jarьmъ Hristovъ. 152. Uzmite jaram moj svrhu vas. N. Rańina 230a. matth. 11, 29. Koji nosio jaram od svoje mladosti, jere jaram Gospodina Boga sladak jest podnesti. Ivan trog. 8a. Podloži vrat pod jaram Gospodinov. F. Glavinić, cvit. 352—353. Imao bi svak veselo Božji na se jaram stavit. A. Vitaļić, ost. 41. Oni jaram koga si ti učinio lagana i ugodna. L. Terzić (B. Pavlović) 4. Jaram Krstov ko 'e ugodan i lak. J. Kavańin 385a. Oni *(apoštoli)* pridobiše i pod jaram svetog evanđelija podložiše *(svit)*. J. Banovac, razg. 181. Jaram moj, ili ti zakon, ugodan jest i brime moje lagano. F. Lastrić, ned. 376. Zašto bo jaram moj sladak jest i brime moje lagano. I. Velikanović, uput. 1, 151. Jaram zakona Božjega. 3, 39. Koji budući odagnali prislatki jaram Boži. J. Matović 497. Jaram moj jest ugodan i brime moje lagano. M. Dobretić 218. Jer je jaram moj blag. Vuk, mat. 11, 30. — *cc) uopće stańe podložnosti (osobito u duševnom smislu) koje je teško podnositi.* Podkladajući ńih vrat jarmu lakomosti. Transit. 40. Pod jarmom ļubvenim voļno sprežen stojim. P. Zoranić 25a. Podbjenih pod igo ili jaram griha. Š. Budinić, sum. 6a. Tko s oholijemi opći, i on se upregne u isti jaram, to jest učini se oho. M. Divković, bes. 616b. Primiti od starješinstva jaram. B. Kašić, per. 123. Ti ideš naprćen tvojijem jarmom. M. Radnić 804a. A pod djavla teškim jarmom. S. Margitić, ispov. 258. Da ga pod svoj jaram odnit ne bi smjela. J. Kavańin 158b. Koji trudite pod jarmom kraļa paklenoga. F. Lastrić, svet. 118a. Unići pod jaram vojački. 124a. Neće se moći crkva od ovoga jarma osloboditi, koga je sebi nametnula. A. Kanižlić, kam. 334. Nemoj držati za težak jaram podložiti se starešini. M. Zoričić, osm. 121. Neka težki jaram nosi *(svit)*, kad laganog' ne podnosi. V. Došen 246b. Nego kod nas *(poklade)* kakono jednu veliku globu i jaram na vratu ostaviše. M. A. Reļković, sat. A6a. A mrko mu lišce osvanulo, kan' da jarma izbavi se teška. Osvetn. 2, 94. — *c)* jaram volova, *jer se obično upreśu dva vola pod jedan jaram, znači: dva vola, isporedi* par. Kupio sam pet jaram volov. I. Bandulavić 163b. luc. 14, 19. Job imadiše pet stotina jaram volova. J. Filipović 1, 418b. Drugi odgovara da je kupio pet jarmova volova. F. Lastrić, od' 235. Da s. divice nikako ne mogoše maknuti s onog mista ne samo ļudi, ma ni mlogi jarmovi volova, koje uprezaše. 382. 500 jarmov volova. test. 19a. 500 jarmova volova. ned. 210. Gdi oraše s dvanaest jarmov volova. svet. 148a. Pet stotina jarama volova. And. Kačić, kor. 56. Kupio sam pet jaram volova. J. Matović XXVIIa. Pet jarmova volova. B. Leaković, gov. 143. Pet stotina jarmova volova. Đ. Daničić, jov. 1, 3.

b. *ńekakva vrsta hļeba (vaļa da su dva hļepca sastavļena, isporedi* a, c)). — *U Belinu rječniku:* Jaram kruha ‚cacchiata, cioè pagnotte tra se unite' ‚panes compacti'; dva jarma kruha ‚due cacchiate di pane o pagnotte' ‚panum cohaerentium quaternio' 153b.

c. *mjerila, teresije (uprav palica na teresijama). — Na jednom mjestu na kraju* XV *vijeka ili na početku* XVI *o nebesnom znaku* (‚libra') *u kojem je sunce mjeseca septembra.* Jarьmь, strêlьcь, ... Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 119. (1500—1501).

d. *ńekakva sprava (vaļa da je slična pravome jarmu) što se upotrebļavala u Srbiji za pedepsanje* ženske čeļadi. Uz oto sudnice bilo je još nekih zgrada i sprava kao što su: ‚apsana, macke' i ‚jaram' ... U ‚jarmove' su ukoškavali žene kad su i ńih tukli! ... M. Đ. Milićević, opšt. 31.

e. *u pisaca našega vremena preneseno na ńeke stvari što su slične pravome jarmu ili što stoje po dvoje (par).* Jaram, techn. ‚joch'; jaram (za zvon) ‚glockenstuhl', tal. ‚mozzatura', v. zvonište;

parni jaram, mech. ‚dampfgatter'; jaram pile, frc. ‚porte-scie, chassis (de scie)', egl. ‚saw-frame' ‚sägegatter, sägegestell, sägerahmen', bot. (par), lat. ‚jugum' ‚paar (blätter)'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

f. Squalus zygaena, *ime nekoj ribi, jer je slična pravome jarmu. — U Šulekovu rječniku*: ‚hammerfisch' 1702.

g. *gora u Bosni.* F. Jukić, zemlop. 27. 71.

JARÀMAZ, *m. slikovae, sločinac, tur.* jaramas. — *U naše vrijeme.* Da po Bosni ćera jaramaze. Nar. pjes. vuk. 4, 866. Dohođahu m' jaramasi turski. Pjev. crn. 241ᵃ. Ako budu ljudi, dočekaćemo ih i ugostiti, a ako budu kakvi jaramasi da mi zla na božić rade, pokazaćemo im put. V. Vrčević, niz. 187.

JARAMÀZLUK, *m. sločinstvo, tur.* jaramazlyk. — *isporedi* jaramaz. — *U naše vrijeme.* Vaši su Korjenići silom i jaramazlukom u Boška Jokanova kuću došli. V. Vrčević, niz. 194.

JARÀMAZOVIĆ, *m. prezime.* — *Postaje od* jaramaz. — *U naše vrijeme.* M. Đ. Milićević, srb. 455.

1. JARAN, jarna, *adj. vidi* 1. jarak. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* A da lažu da b' je tilo jarnom vatrom rasladilo. V. Došen 137ᵇ.

2. JARAN, Jarna, *selu Rakošu* u Kjujavačky *išla je međa* ‚u Jarnu'. Spom. stoj. 9. (1254—1264).

3. JÀRÂN, jarána, *m. drug, prijatelj, pers.* jārān, *plur. od* jār, *prijatelj, tur.* jaran. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* jârâne, jârâni. — *Kaže se i o ženskom čeljadetu. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der freund' ‚vertraute' ‚familiaris', cf. drug, prijatelj *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Oj đevojko, moj stari jarane! — U đevojke, u jarana moga. — O jarane, bole li te rane? Da ne bole, ne b' se rane zvale). Ali cvili u gori jelinče za košutom svojizim jaranom. And. Kačić, rasg. 311. Zafali se jado! Edem momče mlado u kavani, jado! među jaranima. Nar. pjes. vuk. 1, 262. Pa otide obići jarana. Nar. pjes. herc. vuk. 18. Sretaju se Jovovi jarani. 47. Litaju ga njegovi jarani. 186. Mene jaran zove u svatove. 129. Ja imadoh jarana đevojku. 187. Ako s' igda meni jaran bio. Nar. pjes. juk. 530. Đevojka je jarana korila. Magazin. 1867. 84. Nejma para, nejma ni jarana. Nar. blag. mehm. beg kap. 144.

JARANA, *f. vidi* jaranica. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* I uz ovo toliko griha učini da prama svojoj jarani može ljubav ukazati. Đ. Rapić 447.

JARANDO (Jarandol), Jarandola, *m. saselak u Srbiji u okrugu čačanskom.* Jarando. M. Đ. Milićević, srb. 1185. Jaran dol. K. Jovanović 171.

JARÀNICA, *f. drugarica, prijateljica.* — *Postaje od* 3. jaran. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die vertraute, freundin' ‚amica, socia'). Živjaše u grihu jedan mladić s jednom nečistom divojkom, dogodi se da jedan dan pušta krv iz žile, i prid večer ode obać jaranicu. J. Banovac, rasg. 150. Na ruke mu dvije jaranice. Nar. pjes. vuk. 1, 321. Neću pasa *(omastiti)* rad junačkog glasa, ni košulje radi jaranica. 1, 381. Da nas stare zaborave majke i đevojke naše jaranice. Nar. pjesm. hörm. 1, 56. Podaj mi je jaranici Ani. Bos. vila. 1892. 139.

JARÀNÎK, jaranika, *m. vidi* 3. jaran. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der vertraute, freund' ‚amicus, socius' *s primjerom iz narodne pjesme:* Što ti žališ u široku Liku dal' Turčina kakva jaranika?). Domjan s osam mučenikov na svijet tašće ki boj biše, pak njegovih jaranikov ki s nim krunu dohitiše. J. Kavanin 306ᵃ.

JARÀNIKA, *f. u Vukovu rječniku:* vide jaranica *s primjerom iz narodne pjesme:* Te darova trista jaranika.

JARANITA, *m.? ili f.? ime muško ili žensko? — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 115.

JARÁNITI, jàrânîm, *impf. milovati se. — Postaje od* 3. jaran. — *U naše vrijeme.* Svak iz svoje, pa ćemo jaraniti (drugovati). Nar. blag. mehm. bog kap. 222. Jaraniti s kime, milovati se: ‚Ja imadoh djevojku jarana, s njom jaranih devet godin dana'. M. Pavlinović. — *S istijem značenjem ima i refleksivni glagol* jaraniti se. *u Vukovu rječniku:* ‚liebschaften haben' ‚amare', cf. milovati se *s dodatkom da se govori u Banatu.*

JARÀNLUK, *m. vidi* jaranstvo, *tur.* jaranlyk. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 102.

JARANOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. IX. XXVII.

JARÁNSTVO, *n. društvo, prijateljstvo. — Postaje od* 3. jaran. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die gesellschaft, vertrautschaft' ‚societas, necessitudo'). Jaranstvo Lazarević-Pavla. Bos. vila. 1890. 304.

JARAŠENOVCI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Voćnak u Jarašenovcima. Sr. nov. 1867. 315.

JÂRBOL, *m. vidi* jarbuo *i* arbuo. — *Kod čakavaca od* XVI *vijeka.* U velikom jarboli. Korizm. 11ᵇ. Uzeše 1 cedar za učiniti jarbol. 11ᵇ. Od tretoga jarboli. Nar. prip. mikul. 147. Sveti Luka (18 listopada) u jarbole lupa (nar. posl.). na Braču. A. Ostojić.

JARBOLAC, jarbolca, *m. dem.* jarbol. — *U naše vrijeme u Istri.* I načini Mikula s jednoga kusa jarbolac, a s drugoga timunac. Nar. pjes. istr. 6, 8—9.

JÂRBOR, *m. vidi* arbor. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Jarbor puče. M. Gasarović 89. Trisk udire u zvonike, u jarbore. 67.

JÂRBUO, jârbula, *m. vidi* arbuo. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (jarbuo od drijeva, vidi jambor) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. jambor). Jarbuli su od jelve zelene. Nar. pjes. istr. 2, 65.

JARCE, *f. pl. (?) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 64.

JARČA, *f. vidi* 2. jarak, jaruga. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Mladac malu u jarču prionuo prelijat more. J. Kavanin 529ᵃ.

JARČAC, jarčca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. jarčić. — *nepousđano.*

JÀRČÂĐ, *f. coll. kao množina od* 2. jarče. — *U Stulićevu rječniku:* v. jarad.

JARČANI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdilje. 117.

JARČANICA, *f. múka od jarka (vidi* 3. jarak). — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Koji blaguju potišan krušac od jarčanice. M. Divković, bes. 316ᵃ.

JÁRČANIN, *m.* čovjek iz sela Jarka. V. Arsenijević. — *Plur.:* Járčani.

JÁRČÂNKA, *f.* žensko čeljade iz sela Jarka. V. Arsenijević. — *Gen. pl.:* Járčanâkâ.

*

JÀRČÂR, jarčára, *m.* čovjek koji čuva jarce. u Lici. V. Arsenijević.

JÂRČA TRÁVA, *f. vidi kod* jarčji.

1. JARČE, *m. u Daničićevu rječniku:* Jarьče, ime muško: između ljudi koje car Stefan pisa crkvi arhanđelovoj u Prizrenu jednom bješe ime ‚Jarče' (Glasn. 15, 296 *god.* 1348?).

2. JARČE, jarčeta, *n. dem.* jarac. — *Mješte množine ima coll.* jarčad. — *U Stulićevu rječniku:* v. jarac.

1. JÂRČEN, *adj. koji pripada jarcu (vidi* 1. jarac). — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ne po krvi jarčenoj ali telčenoj. N. Rańina 164b. paul. hebr. 9, 12.

2. JARČEN, *adj. koji pripada jàrici ili jarcu (vidi* 2. jarac). — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Od kruha ržena ali jarčena. Naručn. 20a.

JARČENICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Jarčenici. Sr. nov. 1875. 259.

JARČEŃE, *n. coll. u Stulićevu rječniku:* vidi jarad. — *nije dosta pousdano.*

JARČE POLE, *n. vidi kod* jarčji.

JÂRČEV, *adj. koji pripada jarcu, jarcima (vidi* 1. jarac). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚arietinus'), *u Voltiġijinu* (‚di becco' ‚bockfleisch'), *u Vukovu* (‚des bocks' ‚capri'). Ni po krvi jarčevoj ali teletjoj. I. Bandulavić 178b. paul. hebr. 9, 12. Pa mu koža *(vukova)* ode za jarčevu. Osvetn. 2, 24. — *I kod imena jedne biljke.* Jarčev rog (prema αἰγοκέρας, ńem. bockshorn), Trigonella foenum graecum L. B. Šulek, im. 124. — *I kod mjesnoga imena.* Jarčevo brdo, *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 162.

JARČEVAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemlja u Jarčevači. Sr. nov. 1870. 317.

1. JÀRČEVINA, *f. jarčje meso.* — *U Stulićevu rječniku:* jarčevina, meso jarčije ‚caro hircina', *i u Vukovu:* ‚das bockfleisch' ‚caro caprina'.

2. JARČEVINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Zemlja u mestu Jarčevini. Sr. nov. 1861. 778.

JÀRČÎ, *vidi* jarčji.

1. JÀRČIĆ, *m. dem.* 1. jarac. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (jarčić, jare ‚hirculus') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚becco piccolo' ‚hirculus' 185a), *u Stulićevu* (‚hirculus'), *u Vukovu* (dim. v. jarac). ‚Prc, Marcu! ne bojim te se, moji jarčići petoroščići'. Vuk, poslov. 15.

2. JÂRČIĆ, *m. dem.* 2. jarak. — *Od* XVIII *vijeka.* Grabicu ili jarčića. I. Jablanci 181. Valja jarčiće ili grabice iskopati. 202. ‚Oto nam se 'edan mali jarčić pri kraju, bili bi sve uzorali'. *u Lici.* J. Bogdanović.

JÀRČIJÎ, *vidi* jarčji.

1. JÀRČINA, *f. augm.* 1. jarac. — *U Stulićevu rječniku:* ‚magnus hircus', *i u Vukovu:* augm. v. jarac.

2. JARČINA, *f. mjesno ime (uprav augm.* 2. jarak). Rimski ili Probov prijekop što ga narod zove ‚Jarčinom'. Regul. sav. 89. Dođosmo na Jarčinu, pređosmo most. M. P. Šapčanin 1, 80.

JARČIŠTE, *n. s čakavskijem oblikom* Jarčišće *nahodi se kod mjesnoga imena u spomeniku* XVI *vijeka.* Na Jarčišća polu. Mon. croat. 272. (1573). — *Ima i u Stulićevu rječniku:* jarčište, tor jarčiji ‚hircorum stabulum'.

JARČIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku (uz* jarčište). — *sasma nepousdano.*

1. JARČITI, jarčim, *impf.* coire, *uprav o jarcu, ali se kaže i o drugijem životińama.* — *Kao što je značeńe kod aktivnoga glagola, tako je i kod refleksivnoga (bolje recipročnoga) sa* se. Jarčiti, *o jarcu i o puranu.* F. Hefele. Jarčiti se, *o psima.* F. Kurelac, dom. živ. 45; *i o kokošima.* 52. 64.

2. JÂRČITI, jârčîm, *impf. dupsti jarke. u Prigorju.* F. Hefele.

JÀRČJÎ, *adj. koji pripada jarcu ili jarcima.* — *Nalaze se i oblici* jàrčijî *i* jârčî. — *Između rječnika u Mikaljinu:* jarčje *(sic),* od jarca ‚hircinus'; *u Belinu* (jarčiji ‚di becco' ‚hircinus' 135a), *u Stulićevu* (jarčiji ‚hircinus'; jarčija trava ‚pimpinella'), *u Vukovu* (jarčji, n. p. koža ‚bocks-' ‚hircinus').

a. *uopće.* Uze krvi jarčije i teleće. Vuk, pavl. jevr. 9, 19.

b. *kod imena biljaka. a)* jarčja dińica. Jarča dińica, Tragium peregrinum Spr. (Alschinger). B. Šulek, im. 124. — *b)* jarčja trava. — *u Mikaljinu i Belinu rječniku (vidi kod* dińica), *i u Stulićevu.* Crnpurin koren, dobiva se od crnpure male, a kaže se i: jarčija trava, Pimpinella Saxifraga L. Đ. Popović, poznav. robe. 229—230. Jarča trava, pimpinella (Stulli, Vujičić, Dellabella) Poterium sanguisorba L. B. Šulek, im. 124.

c. *kod mjesnoga imena.* Jarče polje, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Rasdije. 78.

JÀRČOVINA, *f. u Stulićevu rječniku:* jarčovina, koža jarčija ‚pellis hircina'. — *nepousdano (uprav bi glasilo* jarčevina).

JARČUJAK, *m. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 170.

JARDO (Jardo), Jardola, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Jardol. Statist. bosn. 174. Jardo. Schem. bosn. 1864. 83.

JÀRDUM, *m. tur.* jardym, *pomoć.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Tatar-care, moj po Bogu brate, budi meni danas u jardumu, svi mulući na me udarili. Nar. pjesn. hörm. 1, 49. Kad ti staneš graditi ćupriju, ja ću tebi na jardumu biti. 1, 70. Neće l' stići Mujo na malinu, da on tebi bude od jarduma. 2, 201.

JARDÙNGIJA, *m. tur.* jardymgy, *pomoćnik.* Komu je kadija davuġija (sudac), nek mu je Bog jardungija (zaštitnik). Nar. blag. mehm. beg kapet. 104.

1. JÀRE, jâreta, *n. dem. jarac, mladi jarac (može se kasati i o mladoj kozi).* — *Kao množina vrijedi coll.* jarad. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod* jarčić), *u Belinu* (jare utučeno ‚caprone cioè becco castrato' ‚caper' 172a), *u Stulićevu* (‚hoedus'), *u Vukovu* (‚ein junges stück ziegenvieh' ‚capella aut caper juvenis'). Ovca i jare *(može značiti što i* jagńe, *vidi kod* 1. jarac). Mon. croat. 110. (1472). Čera jare i magare; metnu jare na magare, magare mu nogu slomi, a jare mu vuk izjede. Nar. pjes. vuk. 1, 522. Kud će guba nego na jare? Nar. posl. vuk. 163. Od zla dužnika i kozu bez jareta (valja uzeti). 283. Svako magare prvenče otkupi jagńetom ili jaretom. Đ. Daničić, 2mojs. 13, 15. Pa ga tegli, da krivicu vrači; al' ne tegli ko se čovjek vlači, već ga vuče kano jare vûče. Osvetn. 4, 11. Miran kao jare. Nar. blag. mehm. beg kap. 406.

2. JARE, *f. pl. mjesno ime. a) u Daničićevu rječniku:* zaselak selu Gradu *po primjeru* XV *vijeka:* Zaselьkъ Gradu Jare. Mon. serb. 94. (1330). Deč. hris. 40. — *b) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 220.

JÀREB, *m. vidi* jarebica *(ne mogu znati, shvaća li se* jareb *kao muški prema ‚jarebici', ili kao*

osobita vrsta). — -e- *stoji mj. nègdašnjega* ę. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jarębъ *(i* jerębъ), *novoslov.* jereb, *(starorus.* орябка), *češ.* jeřab, *ždral), pol.* jarząb; *i lit.* érubė, jérubė, jérublė *(ženskoga roda), ještarka, let.* irbe. — *Miklošić* (vergl. gramm. I², 56 *i* etymol. wörterb. 275) *misli da je složeno od* ja *(rus.* o) *čim se slabi značenje i od osnove* rembъ, *šarovit (isporedi rus.* рябый *itd.). isporedi i rus.* рябчикъ, *ještarka, i nem.* rebhuhn *ili* repphuhn. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚perdix'), *u Mikaljinu (kod* kuroptva), *u Belinu* (‚pernice, uccello noto' ‚perdix' 556ª), *u Bjelostjenčevu* (v. jarebica), *u Voltigijinu* (jareb, jarebica, v. jerebica), *u Stulićevu* (jareb, ptica ‚perdix, mas'), *u Vukovu* (‚die steinhenne' ‚perdix saxatilis', cf. škrga *s dodatkom da se govori u Spletu).* Da *(garbin)* puše i da nosi množ jarebih. A. Vitaljić, ist. 246ᵇ. Množ jarebih prid ńih pade. 360ª. Ko lisice i jarebi. J. Kavańin 344ᵇ. Sigrava se jareb v zraku. Jačke. 225. Jareb grivoč, Perdix graeca. Progr. spal. 1880. 84. — *I kao presime u naše vrijeme.* Boca 10. 40.

JARÈBAC, jarépca, *m. mladi jareb.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚pullus perdicis'. — *nije dosta pousdano.*

1. JARÈBICA, *f. ovako se sovu dvije različite vrste ptica:* Perdix (Caccabis) saxatilis Meyer, *i* Perdix (Starna Bp.) cinerea Dress. *gdjegdje se u istom mjestu obje vrste zovu ovijem imenom; ali uopće, gdje je prva poznata, druga se zove* krža *i* skvržuja *(vidi* S. Brusina, ptice hrv.-srpske. 2, 181. 132). — *isporedi* jerebica. — *Vaja da je praslavenska riječ (isprva kao žensko ime prema* jareb), *isporedi stslov.* jarębica, *novoslov.* jerebica, *bug.* jerebicъ, *češ.* jarabice. — *U našemu se jeziku javja od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚perdix'), *u Belinu* (‚pernice, uccello noto' ‚perdix' 556ª), *u Voltigijinu (kod* jareb), *u Stulićevu* (‚perdix'), *u Vukovu* (vide jerebica). Jata doletiše jarebic brez broja. M. Marulić 257. Ovčica na prute šarana kako jarebica. M. Vetranić 2, 96. Primijeniti se može istina k jarebicam. Zborn. 4ᵇ. Vreću jarebica mu prodah. M. Držić 90. U ńoj *(plitici)* pritila patka i dvije jarebice. 262. Slovo o jarebici, kako živetь. — Jerebica jestь hitra ptica . . . Physiol. nov. star. 11, 199. Kapun pečen svijetla lica i ljuvena jarebica, ko naj ljepši segaj mjesta zet nami su i nevjesta. I. Gundulić 172. Zaziva ptičar jarebicu. M. Radnić 215ᵇ. Koji fata jarebice. 232ᵇ. Jarebica ukrade jaja tuđa i leže i' i izvede ptiće. 263ª. Jarebica ne vidi sama sebe. 301ª. More se prilikovati istina ptićem od jarebice. P. Posilović, cvijet. 128. Jarebica je izgubljena, kad nije vruća izjedena. (D). Poslov. danič. Može se prilikovati istina ptićem od jarebice. K. Mađarović 67. Golubove, jarebice. V. Došen 151ª. Kuvaj jarebice. J. Vladmirović 89. Kraj prija bi prostio, da budemo pobile sve jarebice. N. Palikuća 85. Izbina meni poćudna veće nego pite, stufadi, jarebice i druge izbine kraljeve. 69. A jarebice u rudinice. Nar. pjes. vuk. 1, 318. Dvije tice jarebice. 1, 524. Oni dižu tice jarebice, napušćaju sive sokolove, te fataju tice jarebice. 2, 47. Uk iše se ka' i jarebice. Ogled. sr. 11. Doleće ni jato jarebicah. P. Petrović, gor. vijen. 8. Jarebica, Perdix cinerea, Briss. J. Pančić, ptice u srb. 55. Prosta jarebica ‚Perdix cinerea' ‚das gemeine rebhuhn oder feldhuhn'. J. Ettinger 174. Jarebica, Perdix cinerea. Slovinac. 1880. 81ᵇ. Jarebica, Starna cinerea. Progr. spal. 1880. 84. Caccabis saxatilis (Meyer), Jarebica grivńa; Tetrao rufus Scop.; Perdix saxatilis Meyer; Caccabis saxatilis Dress. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 131ª. Caccabis petrosa (Gm.), Jarebica kršna; Tetrao petrosus Gm.; Caccabis petrosa G., Dress. 131ᵇ. Poljska jarebica, vidi skvržuja. 132ª. — *I ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 31. *i kosi.* 88.

2. JARÈBICA, *f. mjesno ime.* — *Po postanu biće isto što* 1. jarebica.

a. *ime nekakom mjestu prije našega vremena.* Jarebica. Spom. stoj. 189.

b. *ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu ćuprijskom.* Zemja u Jarebici. Sr. nov. 1873. 1007. — *b) u okrugu kragujevačkom (isporedi* Jarebice, *b)).* Zemja u Jarebici. Sr. nov. 1873. 495.

JARÈBICE, *f. pl. ime mjestima u Srbiji (isporedi* 2. jarebica). *a) selo u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 136. — *b) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Niva u Jarebicama. Sr. nov. 1872. 546.

JARÈBIČAN, jarebična, *adj. vidi* jarebičji. — *U Stulićevu rječniku:* ‚perdicum'. — *nije dosta pousdano.*

JARÈBIČICA, *f. dem.* jarebica. — *Od* XV *vijeka (u primjerima se kaže od mila ženskom čeljadetu), a između rječnika u Stulićevu* (v. jarebac). Moja jarebičice! M. Držić 133. Ako je tebi drago, Petruńelice, moja jarebičice! 273.

JARÈBIČJÎ, *adj. koji pripada jarebicama.* — *U Vukovu rječniku:* vide jerebičji. — *I kod imena biljke.* Jarebičje sime veće, litospermo maggiore (Durante), Lithospermum purpureo-coeruleum L. B. Šulek, im. 124.

JARÈBIČKÎ, *adj. koji pripada selu Jarebicama.* Jarebička *(opština).* K. Jovanović 136. — *Amo ide i ovo mjesno ime:* Jarebičko poje *u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemja u Polu Jarebičkom. Sr. nov. 1861. 702.

JARÈBIČŃÂK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Vinograd u mestu Jarebičńaku. Sr. nov. 1874. 121.

JAREBIĆ, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Juraj Jarebić. Mon. croat. 191. (1508).

JAREBINA, *f. vidi* oskoruša. — *Po svoj prilici nije narodna riječ, vidi* jarzebina. Jarebina, slov. jerebika, jerebikovc, rebika (Oxycoccus), rus. рябина, рябика, рябчикъ, рябинникъ, храбина, оробина, češ. jeřab, jeřabina, jeřábek, řeřáb, řerabina, pol. jarząb, jarzębina, luž. jerebina, herebina, Sorbus Aucuparia L. (Linde). B. Šulek, im. 124.

JAREBINO SJEME, *vidi kod* jarebiće sjeme.

1. JAREBIŃAK, *m. mjesto gdje se hrane jarebice.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚locus alendis perdicibus'.

2. JAREBIŃAK, *m. ime biljci.* Jarebińak, miglio del sole (Kuzmić, Anselmo da Canali), Lithospermum offic. L. B. Šulek, im. 124.

JAREBIĆE SJEME, *n. ime biljci.* Jarebiće sjeme, Jarebino sime, lithospermo (Durante), grano maggiore (Pizzelli, Anselmo da Canali), Lithospermum purpureo-coerulescens L. B. Šulek, im. 124.

JARÈBIŃÎ, *adj. vidi* jarebičji. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (us* jarebičan). Za svaki nî zubi meso jarebińe. Đ. Baraković, vil. 155.

1. JAREBITI SE, jarebim se, *impf. ljutiti se.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚rabie paulatim exardescere'. — *isporedi* 2. jar, *ali nije dosta pousdana riječ.*

2. JARÈBITI SE, jàrêbim se, *pf.* o kokošima i nopće o pticama kad gube prvo perje i oblače se u ono što će im ostati za života. G. Martić. — *Postaje od* jareb.

JAREČCE, *n. vidi* jare. F. Kurelac, dom. živ. 37.

JÀREĆÂK, *m. jareća mješina. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

JÀREĆÎ, *adj. koji pripada jaretu, jaradi. — U naše vrijeme, a između riječnika u Stulićevu* (v. jarčiji) *i u Vukovu* (‚bocks-' ‚haedi'). Jarećim kožicama obloži. Đ. Daničić, 1mojs. 27, 16. Krv jareću pijem. psal. 50, 18.

JARÈNCE, jarénceta, *n. u Vukovu rječniku:* vide jarešce.

JARÈNICA, *f. vuna s jagnjeta. — U Vukovu rječniku:* ‚die lämmerwolle' ‚lana agnina', cf. jarina *s primjerom iz narodne pjesme:* Ufatiću jagńičicu, prosuću joj jarenicu.

JARENIKA, *f. u narodnoj zagonetci.* Uz stubicu niz stubicu kost, tita, jarenika, puna kita remena *(odgonetļaj:* grozd). Nar. zag. nov. XVII.

JAREŃE, *n. vidi* jarad. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Stulićevu.* Što će meni muńena Buńovka, koja nije ništa naučila neg tirati po dračí jareńe? *(Nar. pjes. prim.)* F. Kurelac, dom. živ. 14.

JAREPČAC, jarepčca, *m. u Stulićevu rječniku:* jarebčac *us* jarebac. — *nepousdano.*

JAREPČIĆ, *m. samo u Stulićevu rječniku:* jarebčić *us* jarebac.

JÀREŠCE, jàrešceta, *n. dem.* jare. — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (v. jarčić) *i u Vukovu* (dim. v. jare). Zaklavši Manue jarešce. E. Pavić, ogl. 197. Da ne bude od koga jarešce ukrala. 364. Gdi si mi bilo, jarešce moje? Nar. pjes. srem. 71.

JÀRETINA, *f. a) jareće meso; b) jareća koža. — U Stulićevu rječniku:* v. jarčovina, *i u Vukovu:* 1. ‚fleisch von jungen ziegen' ‚caro haedi'. 2. ‚das ziegenfell' ‚pellis haedi'.

JARETŃAK, *m.* mijeh od jareta. M. Pavlinović.

JAREVAC, Jarevca, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Niva u Jarevcu. Sr. nov. 1873. 559. — *b) u okrugu valjevskom.* Zemļa u Jarevcu. Sr. nov. 1872. 842.

JAREVINA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. jarčevina.

JÂRGAN, *m. vidi* argan. Jargan, vital (‚krahnen'). Zbornik sak. 2, 692. Jargan, stup na lađi na koji se sidro vira. u Posavini. F. Hefele.

JÀRGOVÂN, *m. u Vukovu rječniku:* vide jorgovan *s dodatkom da se govori u Baraći.*

JARGOVO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 47.

JARGUŠA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Jarguši. Sr. nov. 1875. 595.

JARHA, *f. (?) ime žensko (?). — Prije našega vremena.* Jarha. S. Novaković, pom. 115.

JARHÌBISKUP, *m. vidi* arhibiskup. — XV *vijeka.* Gospodina Lovrinca Venerije jarhibiskupa. Mon. croat. 61. (1437). Na jarhibiskupi. Š. Budinić, ispr. 181.

1. JÀRICA, *f. mlada koza što još nije bila skosna. — Radi postańa isporedi* 1. jare, 1. jarac *itd. — Od* XVI *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (‚capra annicula') *i u Vukovu* (‚eine junge ziege' ‚capella'). I takoje jarice do godišta more se prodavati po cinu od kozla mladoškopca. Stat. poļ. ark. 5, 294. Podaj vuku varice, da ne koļe jarice. Nar. pjes. vuk. 1, 502. Jarica i jaričica. F. Kurelac, dom. živ. 37.

2. JÀRICA, *f. kokoš od jedne godine. — isporedi* 1. jarica. — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Bjelostjenčevu* (jarica, kokoš jednoga leta ‚gallina annicula') *gdje se naj prije nańodi, u Voltigijinu* (‚gallina d'un anno' ‚hühnchen von einem jahre'). Jarica i jaričica (koja još ne snesla). F. Kurelac, dom. živ. 52. Jârica ‚gallina annicula'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIteg. 84.

3. JÀRICA, *f. pšenica što se sije u proļeće, vidi* 2. jar. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* jârîcâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (t. j. šenica ‚sommerweizen' ‚triticum aestivum'). Litnom žitu govore ‚jarica'. J. S. Reļković 40. Jarici đubri se na dva sloga. 40. Za jaricom od litne češ raži sijat. 117. Po jarici, koja silovita jest, kućnica sa srpom se hita. 210. Ko za bijelu jaricu šenicu. Osvetn. 2, 65. Svi se vaši iženili momci, a jarica rodila vi šena. 2, 161. Između jarice i ozimice šenice ta je razlika, što se jarica seje u proleće, pa te iste godine požańe, a ozimica se seje u jesen, pa tek druge godine žańe. Đ. Popović, poznav. rob. 336. Jarica, rus. ярица, poļ. jarczyca (Secale cer.), jarka (Triticum aestivum), češ. jařina, Asperula arvensis L. (Durante). B. Šulek, im. 124.

JARICE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 106.

1. JÀRIČ, *m. unutrńa vatra (u prenesenom smislu, n. p. od ļubavi). — isporedi* 2. jar. — *U Vukovu rječniku:* ‚die liebesgluth' ‚aestus pectoris' *s dodatkom da se govori u primorju.*

2. JARIČ, *m. vidi* 2. jarić. Jarič, Sedum sexangulare L. J. Pančić, flor. okol. beogr. 137.

1. JÀRIČICA, *f. dem.* 1. jarica. — *Između riječnika u Vukovu* (dim. v. jarica). *i u* F. Kurelac, dom. živ. 37.

2. JÀRIČICA, *f. dem.* 2. jarica. F. Kurelac *(vidi kod* 2. jarica). Jâričica ‚gallina annicula'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIteg. 50.

JARIČIŠTA, *n. pl. ime selu. — Prije našega vremena.* Jaričišta (selo). S. Novaković, pom. 152.

1. JÀRIĆ, *m. vidi* jare. — *Upotrebļava se gotovo samo plur.* jarići, *kao množina prema* jare. — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (jarići, vide jarad). Kozu s dvim jarići. M. Katančić 41. Veka stoji kosa za jarići, a jarića dreka za kozama. Nar. pjes. vuk. 4, 187. U to dońe dijete s jarićima doma. Nar. prip. vrč. 41. Prinijeću ti teoce s jarićima. Đ. Daničić, psal. 66, 15.

2. JÀRÎĆ, jarića, *m. ime nekijem biļkama (žitu i povrću). — isporedi* 2. jarić. — *Između riječnika u Belinu* (‚cicerchia, legume noto' ‚cicercula' 192b; ‚scandella, specie di biada' ‚hordeum exasticum' 648b), *u Voltigijinu* (‚cicerchia, scandella, legume' ‚zisererbsen'), *u Stulićevu* (grah jari ‚cicercula'). Jarić, 1. Sedum acre L. (Marković, Pančić). 2. cicerchia (Dellabella), Lathyrus sativus L. (Visiani, Stulli, Vujičić). 3. Hordeum distichum L. (Vodopić), v. Jar, Jarik. B. Šulek, im. 124.

JARIĆAN, jarićna, *adj. koji pripada jariću (vidi* 2. jarić). — *U Stulićevu rječniku:* ‚cicerculae'. — *nepousdano.*

JARIĆEV, *adj. u Stulićevu rječniku: us* jaričan. — *nepousdano.*

JARIĆEVICA, *f. hljeb od jarića (vidi* 2. jarić). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚panis ex cicercula'.

JÀRIDA, *f. ime žensko. — U Vukovu rječniku:* ‚frauenname' ‚nomen feminae'.

JARIJI, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jarčiji. — *nepousdano.*

JÀRÎK, jarîka, *m. žito, povrće, lan što se sije u proljeće. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (jarik, grah jari ‚cicercula, arietinum') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (n. p. ječam, lan ‚sommer-' ‚aestivus'). Vari komorač i ostupan jarik. J. Vladmirović 45. Jarik (ječam), scandella (Skurla), Hordeum distichum L. B. Šulek, im. 124.

JARIN, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jarčiji. — *nepousdano.*

1. JÀRINA, *f. a) vuna jagnjeća; b) vuna kozja; c) kozja koša. — Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚pili hircini, lana hircina' *s dodatkom da je riječ ruska), u Vukovu* (vuna od jagańaca ‚wolle von lämmern' ‚lana agnina', cf. jarenica), *u Daničićevu:* ‚pellis caprina' (kao da je to). Da se daje kaluđeromь kapamь po dvê jarine. Glasnik. 15, 307. (1848?). I planinke vunu očešljale, i naprele jarine djevojke. Osvetn. 2, 29.

2. JARÎNA, *f. proljetno i ljetno voće. — U Vukovu rječniku:* ‚die sommerfrucht' ‚fruges aestivae, vernae'.

3. JARINA, *f. planina u Bosni.* T. Kovačević, bosn. 43.

JARINICA, *f. jamačno štamparskom griješkom mj.* jarenica *u narodnoj pjesmi našega vremena (vidi kod* jarenica). Ufatiću jagńičicu, prosuću joj jarinicu. Nar. pjes. vuk. 1, 485.

JARIŃE, *n. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 182. — *Pomiśe se od* XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* selo na Ibru koje je kraļ Stefan Dečanski dao Hilandaru: ‚Jarińe'. (Mon. serb. 86 *god.* 1327). ima i sada u sadašńoj Srbiji.

1. JARIŠTE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. jarčište. — *nepousdano.*

2. JARIŠTE, *n. vaļa da je semļa gdje se sije na jar, isporedi* 1. jar, a *na kraju. — U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Odonle po'še na jarišta. Pjev. crn. 175a. *i u Šulekovu rječniku:* ‚sommerflur'.

JÁRITI, jârîm, *impf. raspaljivati (vatru, žeravu miješańem). — Radi postańa vidi* 2. jar. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jariti, *češ.* jařiti *(u oba jezika u prenesenom smislu: ljutiti).*

1. *aktivno. — Primjeri su samo iz našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (v. gńeviti *s dodatkom da je riječ ruska).*

a. *sa značeńem sprijeda kasanijem, u pravom smislu.* Na to ban i ne sluša, vatru jari poboļma. Nar. pjes. marj. 177. Nasred poļa lončić vari; nit' mu ko jari ni podjaruje *(odgonetļaj: vrelo).* Nar. zag. nov. 24. Jariti žeravu, miješati, raspaljivati. M. Pavlinović. ‚Ništa drugo i ne radim van vavije u peć jarim'. J. Bogdanović.

b. *ugrijevati (tabane kod trčańa).* Turci końe žegu a tabane jare, donijet glase kapetanu. Osvetn. 4, 84.

c. *raspaljivati, u duševnom smislu.* Nije da mu zanzbije maha, veće da ga jari za boļega. Osvetn. 2, 96. Pjesma pjeva mrske događaje, ne da time na zle misli jari. 4, 1. Jer je Ruse Dunaj preplivao, na Zimnici gdje zimovat neće, no će jarit Bulgariju ravnu. 5, 104. Što su vrane izmamit dinare, da u narod tašte nade jare. 6, 65.

d. voda jari, juri. M. Pavlinović.

2. *pasivno, vidi* 1, c. Ta žeļa je jarena mišļu bez života. M. Pavlinović, razl. spis. 198.

3. *sa se. — Između rječnika u Vukovu* (‚in hitze kommen' ‚effervesco' *s primjerom iz narodne pjesme:* Kńigu čita, pa se jarom jari) *i u Daničićevu* (‚irasci').

a. *refleksivno ili pasivno, u pravom smislu, raspaljivati se.* Plamen je sve unaokol oblizao i počelo se jariti. M. Pavlinović, rad. 28. Sve se jari što je za goriva. Osvetn. 3, 90.

b. *u prenesenom smislu, ljutiti se.* Pobêdi že i jezyky mnogy jareštihь se i greduštiihь na otьčьstvo jego. Okás. pam. šaf. 58. (1458). Na togo ļudi jareštago se. Glasnik. 11, 58. A tko je taj ļuti zmaj što se tako jari? J. Rajić, boj. 7.

c. *o kobili,* coitum appetere, *vidi* pasti se. F. Kurelac, dom. živ. 9.

d. *o kozi, vidi* koziti se. F. Kurelac, dom. živ. 87.

1. JÀRKA, *f. vidi* 1. jaka. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

2. JARKA, *f. prijesan hļeb. — U naše vrijeme u Bosni.* Pristoji mu ko piletu jarka (prijesan ļeb). Bos. vila. 1888. 174.

3. JÀRKA (jârka), *f. kukuruz što se ļeti sije. — U naše vrijeme u Istri.* Jârka ‚Zea mais aestiva ad pabulum seminata'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 22. Jârka. 25.

JÀRKÂŃE, *n. djelo kojijem se jarka. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

JÀRKATI, jârkâm, *impf. često jariti (vidi* jariti, 1, a). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bome eto vavije jarkam, ali su drva sirova, pa neće da gore'. J. Bogdanović.

JARKI, *m. pl. ime dvjema selima u Hrvatskoj u varaždinskoj županiji.* Razdiļ. 99. 103.

JARKO, *m. ime muško. — U spomeniku* XIV *vijeka.* Jarьko. Deč. hris. 17. 32. 87. 85.

JAR-KOPRIVA, *f. vidi* kopriva. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Šatri u prah suhe jar-koprive. Z. Orfelin, podrum. 275. Jar-kopriva, urtica minor (Orfelin), Urtica urens L. B. Šulek, im. 124.

JARKÓVAC, Jarkóvca, *m. ime mjestima.*

a. *selo u Banatu.* V. Arsenijević.

b. *presedao u Srbiji u okrugu kneževačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 826.

JÀRKOVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Jarkovcu.* V. Arsenijević.

JARKOVCI, *m. pl. pusta u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdiļ. 147. — *S ovakovijem se imenom pomiśe mjesto prije našega vremena.* Jarьkovьci. S. Novaković, pom. 152.

JARKÓVČANIN, *m. čovjek iz sela Jarkovca.* V. Arsenijević.

JARKÓVČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Jarkovca.* V. Arsenijević.

JÀRMAC, *m. u Vukovu rječniku: us* jarmak.

JÀRMAK, *m. vidi* jaram *(prema čemu vaļa da je deminutiv). — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Jarmak je moj ugodan i bremeće moje lagahno. M. Divković, bes. 138a. — *U naše vrijeme s osobitijem značeńem (na kolima) u Vukovu rječniku:* ‚die wage (am wagen)' ‚woran die ždrepčanici (ortscheit, schwengel, österr. drittel)', cf. prekoruđe.

JARMAKI, *m. pl. mjesto u Bosni.* F. Jukić, zemļop. 60. 71.

JARMAN, jarmna, *adj. koji pripada jarmu. — Radi naj starijega primjera vidi* jaram, c. — *Od* XIV *ili* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. jarmiv) *i u Daničićevu* (jarьmьnь, na mjestu neraszgovijetnu: ‚rodi se otrokъ vъ čьstêhь jarьmnyhь'. Š. jahrb. bd. 58. anz. bl. 116) *ovo je isti primjer:* Rodi se otrokъ vъ čьstêhь jarьmnyhь. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 125. Kamatnici za priuze vlače jarmne vole. Osvetn. 4, 9.

JARMAST, *adj. u Stulićevu rječniku:* jarmast, koñi jarmasti ‚multijuges equi'. — *nepouzdano.*

JARMAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jarmast. — *nepouzdano.*

1. JARMEN, *adj. vidi* jarman. — *U naše vrijeme u Istri.* Pojala je nevestica sedam voli jarmenih. Nar. pjes. istr. 8, 10.

2. JARMEN, *m. ime nekijem biljkama.* Jarmen, poļ. jerźmianka, jarźmanka, češ. jarmanka (Astrantia), 1. Polygonum hydropiper L. (Podravina); 2. Matricaria chamomilla L. (Praunsperger, Sabļar); 3. Anthemis cotula L. (Vukasović); 4. Anthemis arvensis L. (Šulek); 5. Pulicaria vulg. Grtn. (Vaļavac). B. Šulek, im. 124.

3. JARMEN, *m. ime muško. — Prije našega vremena.* Jarьmenь. S. Novaković, pom. 115.

JARMÈNICA, *f. u Vukovu rječniku:* ono drvo što u lađara stoji preko prsiju kad vuku lađu (kao u vola jaram) ‚art joch' ‚jugum' *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

JÀRMENICE, *f. pl.* livada u Zaovinama *(u Srbiji u okrugu užičkom).* Ļ. V. Stojanović.

1. JARMENKA, *f.* gužva za jaram. u Prigorju. F. Hefele.

2. JÀRMÊNKA, *f. ime žensko, isporedi* Armenka. — *Od prije našega vremena, i u Vukovu rječniku:* ‚frauenname' ‚nomen feminae'. Jarьmenьka. S. Novaković, pom. 115.

JARMENOVAČKI, *adj. koji pripada selu Jarmenovcima.* Jarmenovačka *(opština).* K. Jovanović 144.

JARMENOVCI, Jarmenovaca, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu rudničkom.* K. Jovanović 144.

JARMÈŃAČA, *f.* ona doña letva na jarmu što stoji volovima ispod vrata. M. Ružičić. — *Vidi i* 2. jagodńača *(u pisaca našega vremena).* Jarmeńača, zool. lat. ‚os zygomaticum' ‚jochbein'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÀRMEŃÂK, *m. svrdao za probijańe jarma. — U Vukovu rječniku:* t. j. svrdao ‚der jochbohrer' ‚terebra jugo perforando'.

JARMICA, *f.* casula, planeta, *naj gorńe odijelo u katoličkoga sveštenika kad čati misu. — Jamačno postaje od* jaram. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚pianeta, veste sacerdotale nota' ‚vestis sacerdotalis' 560b) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚pianeta' ‚vestis nota apud sacerdotes catholicos'). Primi na dar jednu lijepu i bijelu jarmicu, aliti planitu. Đ. Bašić 236. U redeñu misnika ovako metne biskup svakomu jarmicu (planetu iliti kasulu) misničku. I. Velikanović, uput. 3, 185. Prikoramenica, to jest stola, jarmica iliti planeta. 3, 864. Jarmica, to jest kasula, planeta ili paramenta. 3, 865. Jarmica oliti paramenta. M. Dobretić 395.

JARMIĆ, *m. dem.* jaram *(vidi* jaram, b). — *Samo u Belinu rječniku:* jarmić kruha ‚cacchiatella, panettini uniti' ‚pastilli cohaerentes' 153b.

JARMINA, *f. selo u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdiļ. 150.

JARMITEĻAN, jarmiteļna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚jugalis'. — *nepouzdano.*

JÁRMITI, jârmîm, *impf. ujarmļivati. — U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (v. ujarmiti). — *Aktivno i pasivno.* Al' Jasona vila priučila, kô će bake jarmit nejarmļene. Osvetn. 2, 65.

JARMIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jarmiteļan. — *nepouzdano.*

JARMULIN, *m. vrsta kajsije, tal.* armellino. Jarmulin, suvrst kajsije (Vaļavac). B. Šulek, im. 124.

JARNEVIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Jurja Jarnevića. Mon. croat. 244. (1544).

JARNEVIĆ-SELO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļ. 75.

JARNIK, *m. jari ječam. — U naše vrijeme.* Bijelim mlijekom i ječmom jarnikom. Nar. pjes. juk. 278.

JÀRNUTI, jârnêm, *pf.* jariti, jarkati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚U toj peći slabo gori, nude malo jarni'. J. Bogdanović.

JAROGLAV, *adj. iskrivļen (o dasci). — U naše vrijeme u Lici.* ‚Pak daske postale na suncu jaroglave (iskrivļene)'. u Lici. F. Hefele.

JAROHLIN DO, *m. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Jarohlinь do. Spom. stoj. 189.

JAROJE, *m. ime muško. — isporedi* Jaroslav. — *U spomeniku* XIV *vijeka.* Deč. hris. 75.

JAROJEVIĆ, *m. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Jarojevićь. S. Novaković, pom. 152.

JAROMJER, *m. sprava kojom se mjeri velika toplina, vrućina, za koju nije dosta obični toplomjer (termometar). — Načińeno u naše vrijeme.* Jaromjer, phys. ‚pyrometer', tal. ‚pirometro', frc. ‚pyromètre', egl. ‚pyrometer'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JAROSAV, *m. vidi* Jaroslav. — *U Daničićevu rječniku (kod* Jaroslavь): ‚Makarije jeromonahь porekломь Jarosavь' u Mileševu 1689. (Gilf. bos. 312).

JAROSLAV, *m. ime muško. — isporedi* Jarosav. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* Jaroslavъ, *češ.* Jaroslav, *poļ.* Jarosław. — *U našemu se jeziku javļa do* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Jaroslavь). Jaroslavъ sь dêtiju. Mon. serb. 61. (1293—1302). Jaroslavъ Uvratičevićь. 96. (1330). Jaroslavъ Hlapovićь. Glasnik. 15, 297. (1848?). Jaroslavъ Vladovićь. 299.

JÁRÔST, járosti, *f. osobina onoga koji je jar (vidi* 1. jar), *pa po tome vrućina, i naj češće u prenesenom smislu: gńev. — Po svoj prilici riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jarostь *i rus.* ярость *(u oba jezika: gńev), i češ.* jarost ‚frischheit, jugendliche stärke' (Jungmann). — *Između rječnika u Stulićevu* (v. gńev *s dodatkom da je uzeto iz misala), u Vukovu* (vide gńev *s dodatkom da se po naj više govori u vojvodstvu po varošima), u Daničićevu* (jarostь ‚ira').

a. *u pravom smislu, velika vrućina. — Samo na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Od vrućosti i jarosti ogńa negasivoga. Zborn. 162a.

b. *naj češće, u prenesenom, duševnom smislu, gńev, ļutina, srditost.* Nyńa imatь prêložiti jarostь ihь na krotostь. Stefan, sim. pam. šaf. 28. Prêstati otь jarosti bujstva svojego. Domentijanb 109. Ni jarostiju tvojeju obliči mene. Mon. serb. 245. (1399). Dar sakriven ugašuje jarosti *(Bogu).* Korizm. 10a. Ne jarostiju tvojeju obliči me. 17a. Zubi zvirov pošļu na ńe s jarostiju. 25a. Na-

plńeni sut vsi jarosti. 47b. Pride v toliku srditost i jarost. 49b. Odvrati jarost tvoju od nas. M. Alberti 48. Sudac, pun jarosti, učini ogajn velik naložiti. F. Glavinić, cvit. 49b. Tada cesar pun jarosti reče joj glavu odsići. 386b. I nesvijesnim jarostima ńega stiskaju, ńega sile. J. Kavańin 12b. Odvratil se jesi od gńiva jarosti tvoje. I. Kraļić 13. Odvrati jarost tvoju od nas. 14. Muhamed u jarosti protrkuje ada. J. Rajić, boj. 8. Nemoj me karati u gńevu svojem, niti me nakaziti u jarosti svojoj. Đ. Daničić, psal. 88, 1.

c. *u ovijem primjerima jednoga pisca* XVI *vijeka može biti da je značeńe kao kod* b, *ali možebiti i drugo: duševna razdraženost uopće, sanesenost.* Eretici svêrovskom jarostiju tlačjahu ikonije. Š. Budinić, sum. 35b. Revnost i jarost muža ne prostit. 176a. Oštra *(rič)* gasi jarost. ispr. 95.

JAROSTAN, jarosna, *adj. gńevan, ļutit. — vidi* jarost, b. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. gńevan *s dodatkom da je riječ ruska).*

a. *adj.* Sudac jarostan kruto zapovida. F. Glavinić, cvit. 390b.

b. *adv.* jarosno. — *U Stulićevu rječniku:* jarostno, v. gńevno.

JAROSTIV, *adj. vidi* jarostan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚furibundus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

JAROŠKOPAC, jaroškopca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. utučeńak. — *nepouzdano.*

JAROVIĆI, *m. pl. ime dvjema selima u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 20. 46.

JAROVINA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. jarčovina.

JARSENOVO, *n. selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 120.

JARSKI, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. jarčiji.

JARSKODAHAN, jarskodahna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚hircum redolens'. — *sasma nepouzdano.*

JARSKODAHAV, *adj. u Stulićevu rječniku: us* jarskodahan. — *sasma nepousdano.*

JARŠA, *f. vrsta kruške.* Jarša, Ursula-birn (Sabļar). B. Šulek, im. 124.

JARUČIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa Jaručište. Sr. nov. 1873. 887.

JÀRUGA, *f. vidi* 2. jarak, a. — *Postańe nije dosta jasno; ako je srodna riječ s* 2. jarak, *tad je po svoj prilici primļena iz turskoga jezika; ali se tome dońekle protivi, što se nalazi i u ruskome* (яруга) *i u poļskome jesiku* (jaruga). *može biti, i ako je* jarak *primļeno u novije doba iz turskoga jezika (istina ima i rus.* ярокъ *i češ.* járek), *da je* jaruga *još u staro doba primļena od kakva turskoga plemena, dok još slavenski jezici nijesu ovako bili podijeļeni (korijen bi bio u tur.* jarmak, *cijepati). — Između rječnika u Mikaļinu* (jaruga, lokva, bara ‚palus, stagnum, lacuna, acqua reses'), *u Bjelostjenčevu* (‚fossa profunda, hians'), *u Jambrešićevu* (‚elix'), *u Voltiģijinu (griješkom* jarunga ‚fossa profonda' ‚ein tiefer graben'), *u Stulićevu* (‚fossa profunda'), *u Vukovu* (1. ‚die bergriese' ‚alveus de monte decurrens'. 2. vide jaz *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).*

a. *u pravom smislu.* Dojde na jedan potok aliti jarugu. S. Margitić, isp. 114. Jame i jaruge s tilesi napuniše. A. Kanižlić, kam. 823. Pade u jarugu okolograđnu. M. Pavišić 30. Ugleda jednoga gdi se uvalio u jednu jarugu. M. Zoričić, zrc. 14. Veliki sluga Božiji Petar Domitrović, biskup zagrebski, braneći i pripovidajući zakon Božiji, bi od zločińaca utopļen u jednu jarugu. And. Kačić, razg. 15. Ovi prvinci nesrićni tako izgiboše, da se od ńiovih tilesa napuniše jaruge carigradske. 152. Baci ga u jednu jarugu. N. Palikuća 41. Po naspu ćeš prokopat jarugu. J. S. Reļković 124.

b. *metaforički.* Tražili su mutne i smrdļive jaruge naslađeńa tilesnih. A. Kanižlić, uzr. 13.

c. *ime mjestima u Srbiji.*

a) bez pridjeva. aa) u okrugu kragujevačkom. Voćńak u Jarugi. Sr. nov. 1870. 509. — *bb) u okrugu smederevskom.* Voćńak u Jarugi. 1870. 719. — *cc) voda i mjesto u okrugu vaļevskom.* Zemļa do vode Jaruge. 1868. 48. Ńiva u Jarузi. 1861. 239.

b) s pridjevima. aa) Babina Jaruga, *u okrugu smederevskom.* Ńiva u Babinoj Jarузi. Sr. nov. 1875. 31. — *bb)* Drelova Jaruga, *u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1869. 262. — *cc)* Duboka Jaruga, *u okrugu smederevskom.* Livada u Dubokoj Jarugi. 1875. 35. — *dd)* Dugačka Jaruga, *u okrugu biogradskom.* Ńiva u Dugačkoj Jarузi. 1875. 879. — *ee)* Kladovita Jaruga, *u okrugu vaļevskom.* Ńiva zvana u Kladovitoj Jarузi. 1875. 1335. — *ff)* Kojina Jaruga, *u okrugu smederevskom.* Ńiva u Kojinoj Jarugi. 1875. 47. — *gg)* Lipova Jaruga, *u okrugu kragujevačkom.* Livada u Lipovoj Jarузi. 1875. 72. — *hh)* Nedina Jaruga, *u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Nedinoj Jarузi. 1875. 1039. — *ii)* Slačinska Jaruga, *u okrugu biogradskom.* Oraća u Slačinskoj Jarugi. 1869. 828. — *kk)* Toneva Jaruga, *u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Tonevoj Jarugi. 1875. 373. — *ll)* Vinina Jaruga, *u okrugu vaļevskom.* Ńiva Vinina Jaruga. 1870. 759.

JÀRUGE, *f. pl. ime mjestima.*

a. *selo u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 154.

b. *mjesta u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Jarugama. Sr. nov. 1866. 872. — *b) u okrugu podrinskom.* 1872. 928.

c. Dičine Jaruge, *mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Dičine Jaruge. Sr. nov. 1875. 285.

1. JÀRUH, *m. mladi sec. — isporedi* 1. jar. — *U zapadnoj Srbiji.* Jaruh, tako ovdje zovu mlade zečiće (divļe) do božića. M. T. Ibrovac *u Užicu.*

2. JÀRUH (jârûh), jàruha (jarúha), *m. jagńe. — isporedi* 1. jar i jare. — *U naše vrijeme u Istri.* Jaruh i jarušica (po Istriji). F. Kurelac, dom. živ. 81. Jarûh ‚agnus vernus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 86. Jarûh ‚agnus sero natus, aries anniculus', gen. jarûhâ. 46.

JÀRUHKA, *f. vidi* 1. jarušica. Jarûhka ‚agna sero nata'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 41.

JÀRULA, *f. lijeha (a može biti i sanduk) u kojoj je posađeno cvijeće. — Romanska je riječ od istoga postańa kao i* arla *(koje vidi). — isporedi i* jerula. — *U pisaca čakavaca* XVII *vijeka, a i u naše vrijeme u ńekijem zapadnijem krajevima, n. p. u Šibeniku, na otoku Krku (radi svega ovoga vidi što piše* J. Aranza *u* Archiv für slav. philol. 14, 77—78). Jarula urešena cvitjem od šest vikof svita. Đ. Baraković, jar. 1. Tu jarulu ku trudeći sagradih. 4. Reka se kriposti ne samo vile te, dal' još̀e vridnosti jarule ka cvate. 872. Jarulom nam danom cvateš. I. Tonković *u* Đ. Baraković, vil. 869.

JÀRULICA, *f. dem.* jarula. — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka.* Razabrane jarulice cvatú cvijećem u posmijehu. J. Kavańin 482a.

JARUMA, *f. na jednom mjestu* XVIII *vijeka ima* jarume *što po svoj prilici treba čitati* jame *(knjiga je puna štamparskijeh pogrešaka).* Lisice jarume imaju i ptice gnijezda. S. Rosa 104b.

JARUN, *m. ime vjestima.*

a. *u Daničićevu rječniku:* Jarunь, selo koje je car Lazar priložio Ravanici: ‚Jarunь', bilo je negdje između Morave i Kujačine. Mon. serb. 196. (1881).

b. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 90.

JARUŠA, *f. ime ovci. Kukuljanovo.*

JÀRUŠÂK, *m.* mlad zec. S. Novaković. — *isporedi* 1. jaruh.

JARUŠEVAC, Jaruševca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskom.* Sr. nov. 1872. 666.

1. JARÙŠICA, *f. žensko jagnje.* — *isporedi* 2. jaruh. — *U naše vrijeme u Istri.* F. Kurelac, dom. živ. 81. Jarušica ‚agna sero nata'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 61.

2. JÀRUŠICA, *f. djevojče od* 7 *do* 12 *ili* 18 *godina.* S. Novaković. — *Biće ista riječ što* 1. jarušica.

3. JARUŠICA, *f. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Jarušica gorńa i dońa. K. Jovanović 120.

JARUŠIČKI, *adj. koji pripada selu Jarušici.* Jarušička *(opština).* K. Jovanović 120.

JARUŠJE, *n. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 81.

JARUŠKA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 82.

JARUŠKE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu Donje Tusle.* Statist. bosn. 126.

JARUŽANI, *m. pl. dva sela u Bosni u okrugu banjolučkom.* Statist. bosn. 74. 76.

JÀRUŽICA, *f. dem.* jaruga. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu.*

a. *uopće.* Ovo se može videti pri jaružicama, koje sad postaju. Glasnik. 48, 326.

b. *kao ime mjestima u Srbiji. a) malo mjesto u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 162. — *b)* Kod lijepa mjesta Kragujevca u malenu selu Jaružici. Nar. pjes. vuk. 4, 528.

JÀRUŽINA, *f. augm.* jaruga. — *U naše vrijeme.* Ali se boja da se ne uvalim u kakvu jaružinu. G. Zelić 35.

JARZEBIČAN, jarzebična, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. oskorušan. — *sasma nepousdano.*

JARZEBINA, *f. u Mikaljinu rječniku:* jarzebina, oskoruša, stablo ‚sorbus', *i u Stulićevu (koji je jamačno uzeo iz Mikaljina):* v. oskoruša. — *Riječ je sasma nepousdana: vaja da je Mikalja (ne znam zašto i kako) prepisao poljsku riječ* jarzębina. *Linde* (słownik jęz. polskiego) *kod ove riječi navodi i* bosn. *(t. j. bosanski)* jarebina, oskuruscja; *ali pošto su sve riječi, koje on kao bosanske piše, uzete iz Mikaljina rječnika, to je jamačno on ponaćinio riječ* jarzebina *prema našemu jeziku, izostavivši* z; *te se po tome svemu može tvrditi da* jarebina *(koje vidi) nije narodna riječ.*

JAS, *m. i f. vidi* jasnost. — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Mikaljinu* (jas, svjetlost ‚splendor, nitor, fulgor, lux') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (v. jasnost), *u Voltiđijinu* (jas, jasnost ‚splendore, chiarezza' ‚glanz'), *u Stulićevu* (‚splendor, nitor, fulgor, lux, lumen'). — *U Voltiđijinu i u Stulićevu rječniku izrijekom je kazano da je muškoga roda, a u prva dva nije rod zabilježen; u primjerima (koji su svi iz jednoga pisca* XVIII *vijeka) ženskoga je roda svagdje osim u naj zadńemu.* Vladaće ńegovo ne imaše onu jas i izvišenost koja pridobitelje slijedi. D. E. Bogdanić 32. Izvede ga *(grad Babilon)* na toliku jas i izvršenost. 40. Tyrus još ne ima onu jas i onu izvišenost. 72. Staro vladaće i prošastu jas svoju povratiti. 90. Glas veličine i jasi Kresusa prosu se po svemu svijetu. 129. — Kada Dejoces grad Ekbatanu bijaše na veći jas podignuo. 58.

JASA, *m. (?) ime muško (?), po svoj prilici hyp.* Jasaf. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 115.

JASAF, *m. (biblićko) ime muško kaluđersko.* — *Prije našega vremena.* Jasafь (jeromonah). S. Novaković, pom. 115.

JÀSAK, jàska *(i* jàsaka, *vidi primjer iz* Nar. pjes. bog.), *m. zabrana (kad oblast što javnom naredbom zabrani), arap.* jassâq, *tur.* jasak. — *Od* XV *vijeka, a između riječnika u Mikaljinu* (učiniti jasak, staviti globu ‚edico, sancire edicto, edicere edictum, irrogare multam' *kod* učiniti s *napose nema), u Vukovu* (jasak, *gen.* jaska ‚das verbot' ‚interdictum', cf. zabrana), *u Daničićevu* (jasakь, turski ‚interdiotum'). Od ove rabote dubrovačkoj soli šteta budući žalujutь, za toj zapovědamь vamь, jasakь da učinite, što se u Novomь čini soo, kadь se podьpunu proda, pošadьše, odь druge strane soli donesavьše da ne prodaju. Mon. serb. 529. (1483). Koga vezir pita za jasak govoreći: ‚Na Dubrovnik jeli tvrd jasak i čińen?' Starine. 11, 116. (1678). To se čudo i do cara čulo, da s' ne boji careva jasaka. Nar. pjes. bog. 246. Car Suleman jasak učinio da s' ne pije uz ramazan vino. Nar. pjes. vuk. 2, 429.

JASÀKČIJA, *m. vidi* kavaz, *tur.* jasakčy. — *U Vukovu rječniku:* ‚der türkische geleitsmann' ‚comes et defensor'. Jasakčiju vode u Turskoj vladike i veliki trgovci.

JASÀKČIJIN, *adj. koji pripada jasakčiji.* — *U Vukovu rječniku:* ‚des geleitsmanns' ‚comitis'.

JASALAC, *m. u Stulićevu rječniku:* jasalac, jasalca * us* jasalce. — *nepousdano.*

JASALCA, JASALCE, *vidi* jasaoce.

JASAMIN, *m. vidi* čemin. — *Od latinskoga oblika, ili može biti od mletačke riječi u dalmatinskom govoru:* jelsomin. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Jasamin, čemin, Jasminum officinale L. 2. J. grandiflorum L. 3. J. humile L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 51. Jasamin, Jasminum officinale L. (Lambl). B. Šulek, im. 124.

1. JÀSAN, jàsna, *adj.* clarus, *svijetao, sjajan (razlikuje se po nešto od ove dvije riječi: prvo, što je značenje po nešto slabije, te ističe da se ono o čemu se govori po sve dobro vidi a da ne vrijeđa vid velikom svjetlosti, ipak vidi* 1, a, *a) hh); drugo, što se od vida češće prenosi i na druga tjelesna ili duševna svojstva). — Drugo* a *u nominalnom nom. sing. m. stoji mj. negdašnjega* ь. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jasьnъ, *rus.* ясный, *češ.* jasný, *pol.* jasny. — *O postanju se ne zna, isporeduje se lit.* aiszkus, iszkus. — *Između riječnika u Vrančićevu* (‚canorus'), *u Mikaljinu* (jasni, svitli ‚nitidus, fulgidus, fulgens, micans, lucidus, nitens'), *u Belinu* (jasni ‚lucido, lucente' ‚lucidus' 445a; ‚luminoso' ‚luminosus' 446a; ‚risplendente, rilucente' ‚nitens' 626a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* jasen ‚serenus'. 2. ‚sonorus', v. glasen), *u Voltiđijinu* (jasen ‚sereno, lustro, chiaro' ‚glänzend'; jasni ‚lucido, risplendente' ‚glänzend'; jasan ‚splendido, brillante

‚glänzend'), *u Stulićevu* („splendidus, nitidus, coruscus, lucidus, splendens'; jasniji ‚splendidior'), *u Vukovu:* ‚hell' ‚liquidus (de voce)'; *u Daničićevu* (jasna ‚clarus').

1. *adj.* — *Komp.:* jàsnijî *(vidi* I. Gundulić 62 *i u Stulićevu rječniku).* — *U jednoga pisca Dubrovčanina ima i oblik* jastan *mj.* jasan (S. Rosa 100b *dva puta,* 148b), *jamačno (ako nije štamparskom griješkom) s toga što je pisac pomiješao ovu riječ s onima (kao* izvrstan — izvrsan *itd.) u kojima* t *po postanju treba da bude u onom obliku a u ostalijem ispada između* s *i* n.

a. *u pravom smislu.*

a) o čemu što je po sebi svijetlo, kao što su osobito nebeska tjelesa (među ova mećem i mjesec, vidi ee), jer jamačno naš narod kad govori o ‚sjajnom mjesecu' misli o njemu kao da je po sebi svijetao, vidi i ii)), nebo, nebeski pojavi itd. pa i sama svjetlost uopće i oganj i svijeća. aa) o suncu. Na tisuće, na oblake crna jata izletješe, ter jasnomu suncu zrake usred podne potamnješe. I. Gundulić 481. Jasnom suncu. J. Kavanin 206a. Jasnom suncu i mjesecu. 288a. Jasno sunce. 496a. Sunce bo je jasno svima. 528a. Ko jasno sunce. V. M. Gučetić 172. Ti da b' jasno sunce bio. V. Došen 88a. Jasno sunce na visini pute čini. 280b. Prije danka i jasnoga sunca. Nar. pjes. vuk. 2, 537. Otkuda se jasno sunce rada. 3, 521. — *amo pripada i ovo:* Svijetli kralj od dana jasnijem kolom istok zlati. I. Đorđić, uzd. 40. — *ŏb) o zori.* Odkuda izide ova jasna zora. M. Marulić 44. Nu jur zvijezde blijede ostaju, bijelom rukom jasna zora od koralja vrata otvora. I. Gundulić 27. O Dubravko, sej Dubrave jasna zoro, svijetli uresu. 180. Za slijediti tvu ljepotu, tvu ljepotu, za kom cvili nebo, zemlja, voda i more, i smrt ista, ka dan bili skrati tvoje jasne zore. 267. Kud si tako prije dana s jasnom zorom podranila? Đ. Palmotić 2, 8. Bješe sunce jasnu zoru zatjeralo na daleče. P. Kanavelić, iv. 68. Pospiješi se jasna zora. 610. Još te ni u dalek jasna zora vedro lice rumeńaše. dubrovn. 6. Jasna zora bio dan vraća. B. Bettera 5. Gdje istječe jasna zora. I. Đorđić, salt. 288. Zabijeli jasna zora. N. Marči 37. Jasna zora, zrak sunčani iza noćnijeh slijedi tmina. P. Sorkočević 579a. Sinu zora iza gore jasna. Osvetn. 3, 116. A kad zora opučila jasna. 7, 23. — *amo bi mogli pripadati i ovi primjeri:* Dokli opeta na istočna vrata bijela jasnijem stupom zora išeta sva rumena. I. Gundulić 423. Bijela zora otvaraše suncu istočnom jasna vrata. P. Kanavelić, iv. 90. Nova zora hrlo izšeta svijetla u jasnom rumenilu. J. Kavanin 495b. — *cc) o istoku sunca, o istočnoj strani.* Cvjeta cvijeće po sve kraje, jasni s' istok cvijetjem resi. I. Gundulić 133. Put zapada triš mrkloga, triš na istok jasni pazim. Đ. Palmotić 1, 50. Narodi istoka jasnoga. 2, 479. Mrkli zapad, istok jasni. I. Đorđić, salt. 4. Car je sunce koje izhodi iz istočne jasne strane. P. Sorkočević 585a. — *dd) o danu.* Tu ih jasan danak ostavio. Pjev. crn. 43a. — *ee) o mjesecu (vidi što je sprijeda kazano).* Zač mjesecu tom jasnomu sunce svitlos svoju dava. D. Rańina 53a. Na ńe štitu zvijer je ona, proć mjesecu jasnom s nebi ka se klańa svim priklona. I. Gundulić 844. Da ga paše jasni mjesec preko pola. J. Kavanin 284b. Dje mi bješe na nebu jasan mjesec potamnio. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 20. Da mu svitlost vide kano jasne misečine. V. Došen 124b. Sanak snila ungarska kraljica, sanak snila, u sanku vidila, da je jasni misec pomrčao. And. Kačić, razg. 167a. Dal' je sunce, dal' je jasan mesec? Nit' je sunce, nit' je jasan mesec. Nar. pjes. vuk. 1, 18. U ńedrima jasnoga mjeseca. 1, 16. Ona kune jasnoga meseca. 1, 168. Ispod grla jasna mjesečina. 1, 365. Jasnom misečinom. Nar. pjes. istr. 2, 156. — *ff) o svijezdi.* Prijasna danice, odkri slavno lice. P. Zoranić 22a. Po nebesijeh eto goru jasne zvijezde svijete milo. I. Gundulić 20. Ah jaoh! ako vi žudite u gorjenju slikovati jasne zvijezde, koje sjati po nebesijeh sveđ vidite, zvijezde od zemlje lijepe i drage. 21. Među višńim tuj na nebi zvijezde ke su naj jasnije. 62. Sve naj ljepše gube ime prid uresom ńe uresa, jak prid suncem istočnime jasne zvijezde od nebesa. 880. Svijem jasnijem zvijezdami. Đ. Palmotić 2, 479. Lasno je vedrijeh sred nebesa jasne zvijezde ugledati. 2, 501. I od jasnijeh zvijezda kolo. A. Vitaljić, ost. 6. Kako da su plami ogńeni, al' kao jasne da su zvizde. 8. Ko danice jasne ljepos. J. Kavanin 345a. Vidim tu zvijezd jasnih čudo. 472a. Četa jasnijeh od zvijezda. I. Đorđić, uzd. 135. Koliko se sviti jasnih zvizda na nebesih. A. Kanižlić, utoč. 470. Danica je jasna zvizda. V. Došen 133b. Al' zvizdeno jasno jato na nebesim. 188b. Iz ńedara dvije jasne zv'jezde. Nar. pjes. vuk. 1, 365. Zdravo, kralju od Maćedonije, jasna zvezdo na Maćedoniji! 2, 481. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Sja jasna lica druga danica. Đ. Palmotić 2, 467. — *gg) o nebu, vedrini. (Bog)* učini nebo jasno. I. Đorđić, salt. 485. Kome jasno nebo služi? V. Došen 4a. — Na jasni vedrini po svu noć noćevah. Đ. Baraković, vil. 331. Sunce ko u zapadu sijevaš jasne srjed vedrine. J. Kavanin 180b. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri u kojima se govori o nebu, raju:* Stupja, kipja jasnijeh zida razkošnoga svi su vida. J. Kavanin 479b. Nebesni jasni dvori. V. Došen 4b. — *hh) o muńi.* Jasna muńa ka zablene. J. Kavanin 42b. — *ii) o oblaku (vidi što je kasano sprijeda o mjesecu).* Oblak jastan obujmi Jezusa. S. Rosa 100b. — *kk) o sraci, sraku.* Objavi, danice, jasni zrak objavi, čuj tihe vjetrice u ovoj dubravi. I. Gundulić 125. Jakno zlatna dva oblaka, u ke upira sunce od lita, sjaju puni jasnijeh zraka. 445. Noćna ptica sunčanoga svijetla lica ne podnosi jasne zrake. Đ. Palmotić 1, 134. Ne mož' podnijet pozdrak jasan. J. Kavanin 529b. Sve ńegove jasne zdrake. V. M. Gučetić 6. Da pokažeš jasnu zraku. V. Došen 30b. — *ll) o svjetlosti uopće.* Jasnu svitlost prema meni kako uz ogled zdrak sunčeni. I. Ivanišević 197. Svjetlost jasnu i sunčanu. J. Kavanin 429a. Vidi da je jasnom svitlostju obastrt. A. Kanižlić, uzr. 208. Jasna svitlos vas toran prosviti. Nadod. 31. Koji*(h)* jasna kaže svitlost. V. Došen 222a. Nego jasna svitlost sine. 255b. — *mm) o ogńu.* Bješe ona jedan grumen ogńa jasna. S. Rosa 86a. — *nn) o svijeći.* I ubave one jasne sveće. Nar. pjes. vuk. 2, 97. Užegoše veńer jasnu sveću. 2, 325. Veće prati one jasne svijeće. Nar. pjes. stojad. 1, 2. — *metaforički.* Hvarkoviće kojih jošter jasne sviće prosvijetaju u Trogiru. J. Kavanin 119b.

b) o čeljadetu, o duhu, o Bogu, pa i o licu, glavi itd. Dvije djevice pune uresa, jasne zdrakom od mudrosti. J. Kavanin 210a. Koga bježeć jasno lice Stjepan. 247a. Sunčan će obraz, jasna glava bit. 561a. Priuzet Benedik tom jasnom prikazni. I. Đorđić, ben. 128. Oni duhovi jasni. S. Rosa 2a. Obraz mu se učini jastan ko sunce. 100b. — *amo pripada i ovo:* Na devet su redi jasnijeh sveti dusi razdijeljeni. J. Kavanin 497b.

c) o čemu što ne pušta baš iz sebe svjetlost nego odsijeva ili pušta kroza se svjetlost (tuđu, ne svoju), n. p. aa) zlato, srebro i druge kovine

što odsijevaju svjetlost. Taji zlato jasno. I. T. Mrnavić, ist. 182. Zuk i svjetlost, kojom siva jasna zlata ruda živa. J. Kavanin 42b. Kad za ovo jasno zlato laž podmiče tamno blato. V. Došen 136b. — *amo može pripadati i ovo:* Jasnom dikom zlato uresi prame moje. I. Đorđić, uzd. 6. — Jasno srebro, snijeg s planine, kon biloće mile i drage bojnijeh diklic tamne ostaju. I. Gundulić 403. — *i ono što je načińeno od zlata, n. p. kruna (vrlo često).* Ovo li su krune jasne s kojim resiš prame moje? I. Gundulić 46. Pak i više jasne krune kabanina oštre vune. J. Kavanin 388a. Postavi jasnu, svijetlu krunu na glavu. V. M. Gučetić 127. Od ńega su krune jasne. A. Kanižlić, rož. 17. *i metaforički.* Glava im je narešena jasnom krunom od dobića. J. Kavanin 516a. Jasnu krunu tolikima kraljestvi nakićenu i sjajuću izgubiše. A. Kanižlić, kam. VII. Ne sumńi, jasna kruno, od istine. 417. Jasna kruno kraljevska. Đ. Rapić 326. *ogrlaj.* Jasni ogrlaj od zlata se suha skova. I. Gundulić 459. — *amo pripada i ovo:* Kaciga im s glave odleti s jasnom tvrđom od obraza. I. Gundulić 846. — *bb) o dragom kamenu, jantaru itd. (kao o tjelesima kod kojijeh ujedno svjetlost odsijeva i kroza ńih prolazi; ako se ovo zadńe istječe, značeńe je kao kod* bistar). Jasni dijamant. A. Kanižlić, utoč. 259. — A zanose svojim svićenjem jasni smiraldi i zafiri. J. Kavanin 483b. — Koraj, ambre i agate ńih svijetle se jasnimi traci. 483b. — U način jasne ambre razbistre se. B. Zuzeri 332. — *cc) o mramoru.* Sud učińen od mramora jasna. S. Rosa 130a. — *dd) o čemu što je svijetlo s toga što je načińeno od čega što pripada pod aa)—cc), ali nije izrijekom kazano što je.* Paze otare suhe od zlata i trpeze jasne i lijepe. G. Palmotić 8, 23a. U pozlatnoj vrh vrat ploči jasna slova laskataju. J. Kavanin 480a. Drži u ruci jasnu čašu. V. M. Gučetić 18. Jasnijem haljinami odjeven. S. Rosa 117a. — *ee) o oku i o vodi, značeńe može biti: svijetao ili bistar.* Zenice ńe jasne. Đ. Baraković, vil. 28. Nit' žubore potočići jasni. Osvetn. 4, 57. — *ff) u jednom primjeru o grani (uprav o lišću ili o plodu?).* Dub pod zlatimi plodi sveđ ugibļe sa sve strane svijem zelene jasne grane. I. Gundulić 78.

b. o vidu, u pravom smislu, ali je različito nego kod a, *jer je u aktivnom smislu: koji dobro (jasno) vidi.* Ki upazi glavu sijedu Ivanovu vidom jasnijem. J. Kavanin 324b.

c. kao svijetao, sjajan, *u prenesenom smislu znači: glasovit, dičan, častan. a) o ćeladetu (često o vladaocu, gdjegdje o Bogu).* Vrijedan vijenca jasna kralja franačkoga. J. Kavanin 120a. Asan, musar vrli, paša jasan. 133b. Rosan, arhidjakon crkve jasni. 142a. Da izhode još od jasnih kralja Scita. 147a. Kažu dukle sveta Marka i teftere Karla jasna. 147a. Jasne ļudi i gospodu. 188a. Jasnih ļudi, gospoj, srića. 201a. Jasan dikom i vedrinom *(dušd).* 207b. Velik gospar jasan. 229a. On ostavši samovlasni kralj bogati, moguć, jasni. 245b. Krjepkih žena, papa jasnih. 250b. Od svojih jasnih kralja. 261a. S istim vijencem jasna cara. 388b. Marija da bi istasna i u dobroti svakoj jasna. 519b. Kad pride Sudac jasni. 556b. Jer rđavog kažuć manu, vrsni, jasni s tim postanu. V. Došen 126b. Dali jasni sebi sine, a na tamnom leže tmine. 128a. Čovik, koji pravo čini, jasan stoji na visini. 133a. Reče: ‚Jasni gospodine!' 212a. Jasni princip zvan Eugenijo cesarovu vojsku jest vodio. Nadod. 63. Oni jasni kralji biše. 123. O Eleono:a jasna gospojo! Đ. Rapić 193. Uslijed osobitih dozvola naših jasnih djedova. Zbornik zak. 2, 910. — *b) o rodu, kolenu, obitelji, kući itd.* Od jasnoga kolina Arsacida. A. Kanižlić, kam. 254. Da svi biše jasna roda. V. Došen 163b. Od ovoga jasnoga plemena. And. Kačić, razg. 162a. Slidi kratko zabilizeńe od jasne i prisvitle obitili i kuće kneza Reļe Omućevića. 180. — *amo pripada i ovaj primjer:* Epidavra bijela grada svijetli rode, jasni iztoče. J. Kavanin 200b. — *c) o kraju, gradu, stanu.* Što su sada, kamo li su veličanstva jasnijeh kraja? J. Kavanin 485b. Sred jasnoga tvoga stana. I. Đorđić, uzd. 126. Tako jasni i faļeni grad, kakvi je Carigrad. A. Kanižlić, kam. 422. U jasnomu i glasovitomu gradu Beču. E. Pavić, jezgr. 7. — *amo mogu pripadati i ova dva primjera:* Saptija jasni ožak gdi je? J. Kavanin 266b. Tvoja domovina jasna biše od starina. V. Došen 32b. — *d) o prijestoļu i o (vladalačkom) dvoru.* Staro jasno pristoļe. V. M. Gučetić 119. Od cesarskog' jasnog' dvora *(pomoć iskati).* V. Došen 211b. — *e) o dici, veličanstvu, imenu, cijeni itd.* Gdi je vami jasna dika, da ste u tom Božja slika, da vladate? V. Došen 219b. — Jasno i strašno veličanstvo sudca uzmnožna. J. Kavanin 561a. Blizu doći jasnoj Božjoj velikoći. V. Došen 8a. — Jasno mu je vrlo ime. 239b. — Skačuć na visinu izgubićeš jasnu cinu. 29b. Pak odovud starešinu sudi, ima l' jasnu cinu. 239a. — *f) o djelu, o kreposti (uopće i o osobitoj kojoj kreposti).* Jasnijeh djela ‚prazne slike nisu unukom stavne dike. J. Kavanin 74b. — Tu se tamna zloća slavi, tu se jasna kripost davi. V. Došen 164b. I svitlosti svoje dosti ima, jasni(h) rad kriposti. 289a. Kad kriposti jasne gazi *(linac).* 248a. — Tako jasnu pravdu kvari. 248a. — *g) o dobi, godinama.* I tva doba i tva ljeta vječna i jasna tebi uzbudu. J. Kavanin 200b.

d. u prenesenom smislu, o obrasu, kao vesco *ili* vedar. Primite je jasnim obrazom. P. B. Bakšić VI.

e. od vida se prenosi na čuveńe, te se kaže o glasu koji se posve dobro čuje i shvaća, jer je jak, visok, bistar (vidi bistar, 2, h, *ff)). a) upravo o glasu (i o riječima, drugo je pod* f). Jasan glas kad zav'je u pjesni. Š. Menčetić 85. Iz svitlosti on oćuti jasne ove riči seb' ročene krasne. Nadod. 87. — *b) o onome iz čega postaje glas, n. p.: aa) o grlu.* Ali veli slavuj grlo jasno. Nar. pjes. vuk. 1, 279. — *bb) o svirali.* Nemam glase tanke vrule jasne. Bos. vila. 1888. 214. — *cc) o guslama.* Svedi glase a u gusli jasne. Pjev. crn. 81b. — *dd) o zvonu.* Kano jasna on odabra zvona, poklisare voļe svete svoje. Nadod. 8. Nije tada jasni zvona bilo. 72. — *ee) o talambasima, daulbasima itd.* Udariše jasni daulbasi. Nar. pjes. vuk. 2, 582. A lupiše jasni talambasi. 8, 50 Pociknuše jasni talambasi. Nar. pjes. petr. 2, 688. Teško jasni laju daulbazi. Nar. pjes. hörm. 2, 291. Udariše jasni tambrdini. Smailag. meh. 51. — *ff) o pušci.* Čim pukoše dvije cijevi jasne. Osvetn. 2, 128. Puče jasna isprijeka diļka. 8, 41.

f. u prenesenom smislu prema a *i* e, *razgovijetan, bistar, koji se dobro i lako razumije, shvaća, n. p. o govoru, mislima itd. (vidi i* 2, d *i* jasnoća). Jasne i razgovetne riječi ‚klare und verständliche worte'. Jur. pol. terminol. 586. — Koji bi istinu toliko jasnu ne priznavali. J. Rajić, pouč. 1, 6. — Zakonske ustanove same su po sebi jasne. Zbornik zak. 1887. 213. — Mišļenja veomi jasna. J. Kavanin 176b. — Jasan, phil. stil. ‚klar', lat. ‚clarus', tal. ‚chiaro'; jasni pojmovi, phil. ‚deutliche begriffe', tal. ‚chiare, distinte idee'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas. — *I u trgovačkom jeziku:* Jasan, merc. (očit, dokasan), likvidan dug ‚liquid', tal. ‚liquido'. B. Šulek, rječn.

znanstv. naz. Dužeńe je čisto ili jasno kad se može onakom od prilike lakoćom odrediti, kakvom i ono za koje bi trebalo da se prebije. V. Bogišić, zakon. 826.

g. *kao kod* bistar, 2, g, *značeńe je aktivno prema značeńu kod* f *(koji dobro, lako rasumije, shvaća).* Ima svjet prostorit, razum jasan. J. Kavańin 159a.

2. *adv.* jȁsno. — *Komp.:* jásnijê (jasnêje. Sava, tip. hil. glasn. 24, 171; jasnije. J. Kavańin 418a). — *Između rječnika u Vukovu (s primjerom iz narodne pjesme:* Jasno pjeva za gorom djevojka, *vidi* c).

a. *u pravom smislu, vidi* 1, a. *naj češće s glagolima* sjati, sjajati, sinuti *itd.* Jasnêje snêga ubêliše se. Sava, tip. hil. glasn. 24, 171. Da opet s jutra jasnije svane *(sunce).* J. Kavańin 418a. Nek u vlasti jasno sjaju *(svijesde).* 469b. Što po sebi jasno sjaje. V. Došen 183b. Kako jasno svitu sine *(sunce).* 260a. A na prsi križac izpod vrata, jasno sjaje, jerbo je od zlata. J. Krmpotić, mal. 18.

b. *u prenesenom smislu, vidi* 1, c. *a) uopće kao* glasovito, izvrsno, *često s glagolom* sjati, sjajati *itd.* Kad na moru i na kraju s Turcima se jasno biše. J. Kavańin 147a. Meu ostale jasno sjaju Karamanić, Kanaveli. 158b. Misliš da te jasno slavi. V. Došen 24a. S kojima *(kripostima)* jasno sjaju *(starešine).* 238b. Koji jasno puku sjaju *(starešine),* i svakdańu korist daju. 250a. — *b) o rodu (s glagolom* roditi se), *vidi* 1, c, *b).* Divojke oskvrńene da su jasno sve rođene. V. Došen 168b.

c. *vidi* 1, e. Jasno bi ti pivat htio. P. Knežević, pism. 100. Lupež biva pripogani, na kog' razlog jasno više. V. Došen 109a. Šta ti stvari jasno više, i mozak ti kano tiče. 262b. Oni ovo čudo jasno razglasiše. Nadod. 28. Oj za gorom za zelenom nešto jasno podvriskuje. Nar. pjes. vuk. 1, 213. Kad to viđe Veruša đevojka, ona jasno od radosti visnu. 2, 63.

d. *rasgovijetno, vidi* 1, f. Odgovor bi glava hola i mučeći jasno dala. V. Došen 45a. Jasno nam pokazuje. J. Rajić, pouč. 1, 5. Jasno znajući. 1, 30. Jasno usmotriti možete. 1, 32. Iz ovoga se jasno kao sunce vidi. D. Obradović, živ. 49. Onđe se *(u Dubrovniku)* on *(glas slova ‚h')* jasno čuje. Vuk, poslov. XIII. Govorio je jasno i otresno. S. Ļubiša, prip. 129. Povijest mletačkoga proširena dokazuje jasno kô dan ... M. Pavlinović, razg. 98.

2. JASAN, *m. vidi* 1. jasen. — *U naše vrijeme.* Jasan, Fraxinus ornus L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 51b.

3. JASAN, *m. ime muško (grčko? bugarsko? isporedi* Asen). — XIV *vijeka.* Pronijarije grьčьskci *(sic)* (T)utko, (Ja)sanь ... Spom. stoj. 26. (1382).

JȁSAOCA, *n. pl. vidi kod* jasaoce.

JȁSAOCE, *n. dem.* jaslo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima samo acc.* jasaoce, *te se uprav ne zna, pripada li amo, po što bi mogao biti i acc. pl. od nom. pl.* jasaoce *(kao dem.* jasle), *ali ovakovom nominativu nema potvrde. — U dva rječnika dolazi nom. sing.* jasalce *(bez promjene glasa* l *na* o): *u Bjelostjenčevu: kajkavski* jaselce ‚praesepiolum', *i u Stulićevu:* jasalce, jasalca ‚parvum praesepe'. Kako se rodih bih staļen u jasaoce. M. Divković, bes. 35b. Staļena u jasaoce. 71a. — *Osim toga ima na jednom mjestu u pisca čakavca* XVII *vijeka oblik samo sa množinu* jasalca: Jasalca ona, u kih Isukrst narodi se, iz Betlema donešena. F. Glavinić, cvit. 262b.

JASEĻE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Jaseļu. Sr. nov. 1867. 557.

JASEMIN, *m. čemin, isporedi* jasamin. — *U Bosni u naše vrijeme.* Jasemin-čibuk. Bos. vila. 1889. 107.

1. JÀSÊN, jàsena, *m. ime biļkama.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* jàsênâ. — *Riječ je praslavenska* (jasenъ *ili* jasenь?), *isporedi novoslov.* jasen *i* jesen, *bug.* jasen, *rus.* ясень, *češ.* jasen *i* jesen, *poļ.* jasion *i* jesion *(što je je u nekijem jezicima, to je samo radi asimilacije s drugijem slogom). — Srodno je s lit.* ûsis, *let.* osis, *stprus.* woasis, *i u germanskijem je jezicima ista osnova, isporedi stvnem.* asc, *novovnem.* esche, *anglosaks.* æesk, *engl.* ash, *stnord.* askr; *po svoj prilici amo ne pripada grč.* ὀξύη, *bukva, ni lat.* aesculus. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚fraxinus'), *u Mikaļinu* (jasen, dub ‚orno, albero' ‚ornus'), *u Belinu* (‚frassino, albero salvaggio noto' ‚fraxinus' 328b; ‚orno, arbore noto' ‚ornus' 529b), *u Voltiġijinu* (‚frassino, albero' ‚esche'), *u Stulićevu* (‚ornus, fraxinus'), *u Vukovu* (‚die esche' ‚fraxinus').

1. *ime biļkama.*

a. Fraxinus excelsior L., Fraxinus ornus L. Nije jele ni bora, hrasta ni jasena. M. Vetranić 1, 4. Pri stupu od borka, smrijeka i jasena. 2, 283. Jasen za jasenom uzdiše. D. Zlatarić 41b. Rudi jasen, brijes široki, bor zeleni i hras davńi tu se ustara. I. Gundulić 402. Debeo rast ili jasen odoliva jakijem vjetrovom. M. Radnić 541a. Tu u jasena i duba kori gledam slova rest, ka vele ... J. Kavańin 80a. Zatvoraju ńu spleteni rudi jasen, drijen žestoki. 195a. Kore od jasena. J. Vladmirović 10. Prođoh goru, prođoh drugu, zađede mi jasen klobuk, stegnuh końa da ja vidim, ali vila na jasenu. Nar. pjes. vuk. 1, 151. U jasena sitna resa. Nar. pjes. herc. vuk. 247. Jasen, Fraxinus ornus L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 51b. Jasen, slov. jesen, cslav. jasenь, rus. ясень, ясенникъ, češ. jesen, jasan, poļ. jesion, luž. jasen, 1. Fraxinus excelsior (Mletački rukopis, Pizzelli, Pančić); 2. Fraxinus ornus L. (Vodopić). B. Šulek, im. 124.

b. *s nekijem pridjevima. a)* Jasen beli (bijeli), Fraxinus excelsior L. (Pančić). B. Šulek, im. 125. *vidi i* c. — *b)* Jasen crni, Fraxinus ornus L. (Sabļar u Lici, Pančić). B. Šulek, im. 125. — *c)* Jasen gorski, orno (Kuzmić), Fraxinus ornus L. 125. — *d)* Jasen poļski, frassino campestre (Pizzelli, Aquila i Buć), orno (Pizzelli, Aquila i Buć), Fraxinus excelsior L. (Visiani). 125.

c. jasen bijeli, *vidi* jasenak. — *U Stulićevu rječniku.*

d. jasen pitomi. — *U Vukovu rječniku:* nekaka trava ‚art pflanze' ‚herbae genus' *s dodatkom da se govori u Paštrovićima.*

2. *ime mjestima.*

a. *selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 254.

b. *selo u boci kotorskoj.* Šem. bok.-kot. 1875. 19.

c. *u Srbiji. a) u okrugu aleksinačkom.* Niva u Jasenu. Sr. nov. 1875. 775. — *b) u okrugu krajinskom.* Livada kod Jasena. 1867. 267. — *c) u okrugu šabačkom.* Livada zvana Jasen. 1878. 472.

2. JASEN, *m. vidi* Asen. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Bugri krjepci, slavokruni, Jasen Boriš ... J. Kavańin 259b.

JASENA, *f. voda u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u reci Jaseni. Sr. nov. 1873. 922.

JASÉNAC, jasénca, *m.* Dictamnus albus L., *vidi* jasenak. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. jasenak).

a. *sa značenjem spomenutijem kazanijem.* Izkopaj jasenca trave. J. Vladmírović 6. Jasenac, Jasenak, Jaseńak, slov. jesenak, jesenov korem, rus. ясенецъ, ясенникъ, češ. jesenka, pol. jasieniec, jasionka, frassinello (Pizzelli, Anselmo da Canali), dittamo (Aquila i Buć, Siń), diapensia (Siń), diptamus (Mletački rukopis), ecelda (Pizzelli, Kuzmić), Dictamnus albus L. (Pizzelli, Kuzmić, Aquila i Buć). B. Šulek, im. 125.

b. *ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu aleksinačkom.* Bašta ispod Jasenca. Sr. nov. 1866. 124. — *b) u okrugu biogradskom.* Livada u Jasencu. 1870. 678.

JASENAČAN, jasenačna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚orneus'. — *sasma nepousdano.*

JASÉNAK, jasénka, *m. uprav dem.* 1. jasen, *ali se obično usimlje kao ime drugoj bilji (travi,* Dictamnus albus L.). — *vidi i* jasenac.

a. *dem.* 1. jasen. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (hyp. v. jasen *s dodatkom da se slabo govori).* Bistre izvirahu vodice izbrane, ke od sunca brane visoki jasenci. Đ. Baraković, vil. 46.

b. Dictamnus albus L., *neka mirisna trava. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (jasenak, trava ‚dittamo bianco' ‚dictamnum'), *u Belinu* (‚dittamo bianco' ‚dictamum' 272b; ‚frassinella o dittamo, herba' ‚dictamus' 828b), *u Voltiđijinu* (‚frassinella, dittamo' ‚diptam, eschwurz'), *u Stulićevu* (‚dictamnum'), *u Vukovu* (‚dictamnus albus L.' *s dodatkom da se govori u Srijemu).* Vazmi ruže i ljubice, i s jasenkom čičindari. A. Čubranović 148. Jasenak travu izbranu u čestitoj vidjeh vodi. G. Palmotić 2, 148. Trave jasenka ‚ditamo bianco'. J. Vladmirović 48. Uzmi korena od jasenka. Z. Orfelin, podr. 825. Jasenak, Dictamnus albus L. J. Pančić, flor. okol. beogr. 111.

c. *s pridjevom* bijeli *značenje je kao kod* b. Korena od biloga jasenka. J. Vladmirović 80. Jasenak bili, Dictamnus albus L. (Durante). B. Šulek, im. 125.

d. *s pridjevom* mali: Jasenak mali, herba bella donna (Siń), Atropa belladonna L. B. Šulek, im. 125.

e. *ime mjestima.*

a) selo u Hrvatskoj u ličko-modruškoj županiji. Razdijel. 51.

b) u Srbiji. aa) selo u okrugu biogradskom. K. Jovanović 95. — *bb) mjesto u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Jasenku. Sr. nov. 1867. 254. — *cc) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Jasenku. 1866. 485. — *dd) mjesto u okrugu smederevskom.* Livada u Jasenku. 1875. 649. — *ee) mjesto u okrugu šabačkom.* 1875. 600.

JASENAR, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu crnoriječkom.* Ńiva u mestu Jasenaru. Sr. nov. 1875. 805. — *b) u okrugu ćuprijskom.* Niva u Jasenaru. 1878. 564. — *c) u okrugu krajinskom.* Ńiva u Jasenaru. 1875. 252.

JASENAŠ, *m. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijel. 112.

JASENČAC, jasenčca, *m. u Stulićevu rječniku: uz* jasenak. — *sasma nepousdano.*

JASENČIĆ, *m. samo u Stulićevu rječniku: uz* jasenak.

JASÈNICA, *f. ime vodama i vrlo mnogijem mjestima. — Između rječnika u Vukovu* (1. ‚nom. propr. eines flusses der aus dem rudnikergebirge kommt und sich in die Morava ergiesst' ‚nomen fluvii'. 2. knežina oko te vode ‚gegend um den gleichnamigen fluss' ‚regio circa fluvium ejusdem nominis') *i u Daničićevu* (rijeka koja utječe u Moravu u sadašńoj Srbiji: međa je zemljama manastira Studenice išla ‚do Jasenice, na reku Jasenicu'. Mon. serb. 8 *god.* 1195—1224 *prepisano* 1619).

a. *rijeka i knežina u Srbiji (vidi u rječnicima).* Više vila s Rudničke planine iznad vode tanke Jasenice. Nar. pjes. vuk. 4, 310.

b. *sela u Srbiji. a) u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 123. — *b) u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 101. — *c) u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 383.

c. *sela u Bosni. a) u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 42. — *b)* Jasenica doña *u okrugu Doñe Tusle.* 120. — *c)* Jasenica gorña *u okrugu Doñe Tusle.* 120. — *d)* Jasenica Hađibeg *u okrugu bihaćkom.* 108. — *e)* Jasenica Hasanbeg *u okrugu bihaćkom.* 108. — *f)* Jasenica turska *u okrugu bihaćkom.* 108.

d. *tri sela u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 220. 242. 252. *itd.*

JASÈNICE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu Doñe Tusle.* Statist. bosn. 142.

JASÈNIČANIN, *m. čovjek iz Jasenice.* V. Arsenijević. — *Plur.*: Jasèničâni.

JASÈNIČKÎ, *adj. koji pripada selu Jasenici.* V. Arsenijević. Svećenik jasenički. Nar. pjes. petr. 1, 351. — *I kod imena mjesta:* Jasenički lug *u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Jaseničkom Lugu. Sr. nov. 1866. 538.

JASÈNIČKIŃA, *f. žensko čeljade iz Jasenice.* V. Arsenijević.

JASÈNIĆ, *m. dem.* jasen, *mladi jasen. — U naše vrijeme u Lici.* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

JASENÍĆAK, jasenića, *m. dem.* jasenić. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

JASÈNÎK, jasenika, *m. šuma od jasena.*

a. *s ovijem značenjem. — U Vukovu rječniku:* ‚der eschenwald' ‚fraxinetum'.

b. *ime mjestima. a) dva sela u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 230. 234. — *b) selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijel. 108.

c. *vidi* jasenak, b. Jasenik (Vujičić), Jaseńak, dictamnus (Vujičić, Bjelostjenac), Dictamnus albus L. B. Šulek, im. 125.

JASÈNINE, *f. pl.* predńi kraj Save pod planinom Prosarom u bosanskoj krajini. M. Ružičić.

JASÈNÎŠTE, *n. vidi* jasenik, a. — *U Belinu rječniku* (‚frassineto, luogo dove sono piantati molti frassini' ‚fraxinetum' 828b; ‚luogo piantato di orni' ‚locus ornis consitus' 529b), *u Voltiđijinu* (‚frassineto, luogo di frassini' ‚eschwald'), *u Stulićevu* (‚locus ornis abundans').

JASENIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku: uz* jasenište. — *sasma nepousdano.*

JASÈNOV (jâsenov), *adj. koji pripada jasenu, koji je od jasena. — Oba su akcenta po Vukovu rječniku. — Između rječnika u Belinu* (‚di frassino' ‚fraxineus' 828b; ‚di orno' ‚orneus' 529b), *u Stulićevu* (v. jasenačan), *u Vukovu* (‚eschen' ‚fraxineus').

1. *uopće.* Jasenovo drvo. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 94. Neka uberu dobar jasenov ražań. Nar. prip. vrč. 175. Kocima ih jasenovijem dobro i dobro isprebijaju. S. Ljubiša, prip. 154. Ležao je na traji spletenoj jasenovijem prućem. 284.

2. *kao pridjev kod mjesnijeh imena (vidi i* Jasenova, Jasenovo).

a. Jasenova Bara, *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Jasenovoj Bari. Sr. nov. 1871. 592.

b. Jasenovo Brdo, *mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Ńiva u Jasenovom Brdu. Sr. nov. 1875. 165.

c. Jasenova Dola, *selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 228.

d. Jasenov Do, *mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Ńiva u Jasenovu Dolu. Sr. nov. 1868. 141.

e. Jasenovo Polje, *selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 19.

JASENOVA, *f. ime mjestima, n. p.*

a. *selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 162.

b. *selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 22. Iz Jasenove u Morači dońoj. Pjev. crn. 158b.

1. JÀSENOVAC, jäsenôvca, *m. jasenov štap ili kolac. — U Vukovu rječniku:* ‚ein eschenstab' ‚baculus fraxineus'.

2. JASÈNOVAC, Jasènôvca, *m. mjesno ime. — Između rječnika u Vukovu* (varoš u Slavoniji ‚eine stadt in Slavonien' ‚urbs Slavoniae'). Jasenovac, *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdije|. 126.

1. JASÈNOVAČA, *f. jasenova batina. — U Vukovu rječniku:* ‚der eschenprügel' ‚fustis fraxineus'.

2. JASENOVAČA, *f. ime mjestima.*

a. *u Hrvatskoj. a) selo u ličko-krbavskoj županiji.* Razdije|. 80. — *b) dva sela,* Jasenovača mala i velika *u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdije|. 112. 111.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Ńiva u Jasenovači. Sr. nov. 1873. 902.

JASÈNOVAČKÎ, *adj. koji pripada Jasenovcu.* Krajine jasenovačke. Starine. 12, 29. *(oko* 1696 – 1703). — *I kao pridjev kod mjesnoga imena.* Jasenovačka pusta, *u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdije|. 134.

JASENOVČANI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdije|. 78.

JASENOVČIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Vinograd u Jasenovčiću. Sr. nov. 1866. 146.

JASENOVICA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) mjesto u okrugu šabačkom.* Ńiva u Jasenovici. Sr. nov. 1878. 511. — *b) zaselak u okrugu užičkom.* K. Jovanović 152. — *c) mjesto u okrugu valjevskom.* Livada u Jasenovici. Sr. nov. 1872. 562.

JASENOVIĆ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Ńiva u Jasenoviću. Sr. nov. 1871. 340.

JASENOVIK, *m. selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kra|. srb. 125.

JASÈNOVINA, *f. jasenovo drvo, drvo od jasena. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚legno di orno' ‚orni lignum' 529b), *u Stulićevu* (‚lignum orneum'), *u Vukovu* (‚eschenholz' ‚lignum fraxineum').

a. *sa značenjem sprijeda kazanijem.* Šipke od jasenovine. M. Radnić 186a.

b. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka kao da znači jasenovo lišće.* Goni ji u brdo ter jim davaj dubovinu ali rastovinu, ma ne jasenovinu. J. Vladmirović 45.

JASENOVO, *n. ime mjestima (vidi* jasenov), *n. p.*

a. *selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 26. Burin-bega od Jasenovoga. Nar. pjes. vuk. 3, 274.

b. *selo u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 181.

JASENSKI, *adj. vidi jasenov. — U Stulićevu rječniku:* v. jasenačan.

JASEŃAC, Jaseńca, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu ćuprijskom.* Livada u Jaseńcu. Sr. nov. 1873. 700. — *b) u okrugu krajinskom.* Livada u Jaseńcu. 1874. 263.

1. JASEŃAK, *m. vidi* jasenac i jasenik.

2. JASEŃAK, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu krajinskom.* Ńiva u Jaseńaku. Sr. nov. 1875. 134. — *b) u okrugu kruševačkom.* Ńiva u Jaseńaku. 1872. 558. — *c) u okrugu rudničkom.* Ńiva u Jaseńaku. 1875. 259.

JASEŃANI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 220.

JASEŃAR, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu crnorječkom.* Ńiva u Jaseńaru. Sr. nov. 1871. 174. — *b) u okrugu ćuprijskom.* Livada u Jaseńaru. 1873. 511. — *c) u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Jaseńaru. 1867. 577.

JÀSÊŃE, *n. coll. kao množina prema* 1. jasen. *— U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚eschenbäume' ‚fraxini').

1. *uopće.* Okolo dvora jaseńe. Nar. pjes. vuk. 1, 58. Tamo raslo kleńe i jaseńe. 3, 167.

2. *kao mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 80.

b. *selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 228.

c. *u Srbiji. a) selo u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 91. — *b) mjesto u okrugu biogradskom.* Vinograd u Jaseńu. Sr. nov. 1874. 85. — *c) mjesto u okrugu ćuprijskom.* Zemļa u Jaseńu. 1873. 1007. — *d) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Livada u Jaseńu. 1875. 547. — *e) mjesto u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Jaseńu. 1865. 846. — *f)* Jašeńe gorńe i dońe, *mjesta u okrugu smederevskom.* Ńiva u Gorńem Jaseńu. 1873. 463. Livada u Dolńem Jaseńu. 1873. 463. — *g) u okrugu valjevskom.* Livada u Jaseńu. 1870. 196.

JASEVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada kod Jasevice. Sr. nov. 1875. 603.

JASI, *m. pl. ime ńekakvu narodu srednjega vijeka, po svoj prilici isti što i* Alani *(vidi* I. Ruvarac. glasnik. 49, 21). Frugy i Turśky, Jasi že i Tatari. Danilo 341.

JASIČAK, jasička, *m. u narodnoj sagoneci (od iste osnove od koje je i* 1. jasan). Navrh jasička crven cvetićak. *(odgonetļaj: plamen).* Nar. zag. nov. 169.

JASIČANI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu Dońe Tusle.* Statist. bosn. 144.

JÀSIČICA, *f. dem.* Jasika. — *U Vukovu rječniku.*

JÀSIČIĆ, *m. mlada jasika. — U Vukovu rječniku:* ‚eine junge äspe' ‚populus parva'.

JÀSIČKÎ, *adj. koji pripada Jasici (selu), vidi* Jasika. Jasička *(opština).* K. Jovanović 108.

JASIČKI KLJUĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Ńiva Kļuču Jasičkom. Sr. nov. 1868. 15.

JASIĆ, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Jasiću. Sr. nov. 1866. 128. — *b) u okrugu rudničkom.* Ńiva u Jasiću. 1869. 328.

JASIJA, *f. vidi* Jaš. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* U Jasiji gradu Moldavije. A. Kanižlić, kam. 886.

JÀSÎK, jasika, *m. jasikova šuma.* — *U naše vrijeme.*

1. *uopće.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der äspenwald' ‚populetum'.

2. *kao ime mjestima.*

a. *selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 72.

b. *ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 162. — *b) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Jasiku. Sr. nov. 1868. 118. — *c)* Ravni Jasik, *u okrugu rudničkom.* Ńiva u Ravnom Jasiku. 1869. 828. — *d) livada u okrugu užičkom.* Ļ. V. Stojanović. — *e) u okrugu vaļevskom.* Zemļa u Jasiku. Sr. nov. 1872. 584.

1. JÀSIKA, *f.* Populus tremula L., *neko drvo, isporedi* trepetļika. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* jàsîkâ. — *Riječ je praslavenska, samo što gotovo u svijem drugijem slavenskijem jezicima stoji* o *mj.* ja, *isporedi (rus.* осина), *češ.* osika, *poļ.* osika; *ispred* s *ispalo je* p, *isporedi lit.* apuszis, *let.* apsa, *stprus.* abse; *sa* -sp- *(što će biti stariji oblik) mj.* -ps- *nalasi se u germanskijem jezicima, isporedi stvńem.* aspa, *novovńem.* espe *itd.* — *U našemu se jeziku javļa u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die äspe' ‚Populus tremula').

a. *u pravom smislu.* Svako drvo urodilo, a jasika ne rodila, već jasika trepetala usred ļeta i bez vjetra! Nar. pjes. vuk. 1, 119. Poznato je da list na jasici trepti gotovo bez naj mańeg vjetra. Vuk, živ. 280. Ima dosta i jasika i krušaka. Bos. vila. 1889. 142. Jasika, slov. jesika, cslav. osina, rus. осина, осыка, češ. osyka, poļ. osina, osika, osa, osica, luž. vosa, voseca, Populus tremula L. (Sabļar, Vuk, Vujičić). B. Šulek, im. 125.

b. *kao mjesno ime u Srbiji (vidi* i jasike). *a) selo u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 108. — *b) mjesto u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 162. — *c) u okrugu kneževačkom.* Sr. nov. 1872. 256. — *d) u okrugu šabačkom.* Ńiva kod Jasike. 1866. 512. — *e) u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Jasiki. 1871. 51.

2. JÀSIKA, *f. ime žensko.* — *U Vukovu rječniku.*

3. JASIKA, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Sima Jasika. Rat. 325.

JÀSIKE, *f. pl. ime mjestima u Srbiji (vidi* i jasika, b). *a) u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 162. — *b) u okrugu rudničkom.* Zabran u Jasikama. Sr. nov. 1870. 688. — *c) u okrugu vaļevskom.* Ńiva u poļu Jasikama. 1861. 710.

JÀSIKOV, *adj. koji pripada jasici, koji je od jasike (vidi* 1. jasika). — *Između rječnika u Vukovu* (‚äspen' ‚populeus'). Bara obrasla naokolo jasikovim drvom. Bos. vila. 1887. 188. — *I kod mjesnoga imena:* Jasikova međa, *mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva kod Jasikove Međe. Sr. nov. 1861. 295. — *vidi* i Jasikova i Jasikovo.

JASIKOVA, *f. dva sela u Srbiji u okrugu krajinskom:* Jasikova velika i mala. K. Jovanović 122.

JÀSIKOVAC, jàsikôvca, *m. postaje od* jasikov *nastavkom* ьць. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom.* i *acc. sing.,* i *gen. pl.* jàsikovâcâ. — *U naše vrijeme.*

a. *jasikov štap, kolac.* — *U Vukovu rječniku:* ‚äspenstab' ‚baculus populeus'.

b. veliki hrastovi gaj kraj Gospića, premda nema u ńemu ni jedne jasike (prosti ga narod češće zove ‚rastik' negoli ‚jasikovac'). J. Bogdanović.

c. *zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļe. 84.

d. gora i livada više Javornika. M. Medić.

e. *izvor u Loznici.* — *U Vukovu rječniku:* ‚name einer quelle in Loznica' ‚fons quidam'.

1. JÀSIKOVAČA, *f. jasikova batina.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der aespenstock' ‚fustis populeus'.

2. JASIKOVAČA, *f. ime mjestima u Srbiji, isporedi* 1. jasikovača i jasikovac. *a) u okrugu rudničkom.* Ńiva u Jasikovači. Sr. nov. 1873. 607. — *b) u okrugu šabačkom.* Zemļa u Jasikovači. 1871. 217. — *c) u okrugu vaļevskom.* Ńiva Jasikovača. 1870. 759.

JASIKOVAČKÎ, *adj.*

a. *koji pripada Jasikovi.* Velika Jasikovačka *(opština).* Mala Jasikovačka *(opština).* K. Jovanović 122. — Jasikovačka Reka, *u Srbiji u krajinskom okrugu,* teče kroz selo Veliku Jasikovu. M. Đ. Milićević, srb. 944.

b. *koji pripada Jasikovu.* Jasikovačka *(opština).* K. Jovanović 144.

JÀSIKOVICA, *f. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 130. — *S ovakovijem u imenom pomińe selo* XIV *vijeka.* Glasnik. 24, 274. (1895).

JÀSIKOVIČKÎ, *adj. koji pripada Jasikovici.* Jasikovička *(opština).* K. Jovanović 130.

JÀSIKOVINA, *f. jasikovo drvo, drvo od jasike.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das äspenholz' ‚lignum populeum'.

JÀSIKOVO, *n. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 130.

JASIN, *m. vidi* jasen. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (po zapadnom govoru kao da je isprva glasilo* jasên). — *isporedi* jasińe, jasjen, jasjenica. Jasin, brijest, javor... I. Jablanci 196.

JASINAK, Jasinka, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* — *isporedi* jasin. Ńiva u Jasinku. Sr. nov. 1871. 648.

JASIŃE, *n. vidi* jaseńe. — *isporedi* jasin. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Da se strańeg četvrta jasińe i brist siče. J. S. Reļković 49.

JASJEN, *m. selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle (zove se* i Drińača). Statist. bosn. 158. — *isporedi* jasin.

JASJENICA, *f. vidi* jasenak, b. — *isporedi* jasin. Jasjenica (Vujičić), v. Jasenak. B. Šulek, im. 125. — *I ime selu u Bosni blizu Brešaka.* Schem. bosn. 1864. 24.

1. JASKA, *f. nejasna riječ na dva mjesta u jednoga pisca* XVIII *vijeka; čini se i da je na jednom mjestu drukčije značeńe nego na drugome.* Prostire se ńih *(Mlečića)* vladanje vrhu Talije, Ilirika, Grčke i zemļe arbanaske, odkle im idu brane jaske. J. Kavańin 281b. Da ne traska po svem glibu, po svih jaska'. 350a.

2. JÀSKA, *f. trgovište u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļe. 69. — *zove se* i Jastrebarsko.

1. JASKO, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Gdi je Ļubdrag i Milestok i Jasko? J. Kavańin 238a.

2. JASKO, *m. ime konju. u Bruvnu.*

1. JASLA, *f. poganac, gnojnica.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jasla, poganac, gnojnica ‚apostema'. 2. smrad koji š ńe teče; *u Voltiġijinu:* ‚apostema' ‚geschwür, eiterbeule'; *u Stulićevu:* ‚apostema' *(jamačno iz Bjelostjenčeva).*

2. JÀSLA, *f.* žensko ime, samo u narodnoj pjesmi: Oj divojko Jasla, rastopi mi masla. A. Ostojić.

3. JÀSLA, jâsâlâ, *n. p. vidi* jasli. — *Kod pisaca čakavaca.* Celivala sam jasla u kih se plaka gospodin. Živ. jer. star. 1, 284. I svitlom tom množju nebeskih dvorani jasla zibku Božju, lipo obistrani. H. Lucić 279. Tad zvizdu vidiše nad jasli stojeći. Đ. Baraković, jar. 94. Obra jedna jasla. P. Radovčić, ist. 44. Gdi su prazna jasla, nij' vola, nij' krave. M. Kuhačević 44.

JASLADON, *m. mjesto u Bačkoj.* Šem. prav. 1878. 26.

JASLAN, jasaona (?), *adj. koji pripada jaslima.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (jaslьnъ ‚praesepis'). Jaslьne perьpere da ne daju. Glasnik. 15, 307. (1848?).

JASLANICA, *f. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 152.

JÀSLE, jâsâlâ, *f. pl. vidi* 1. jasli. — *Između rječnika u Mikaljinu (vidi kod* jasli), *u Belinu* (‚mangiatojo, luogo in stalla, dove mangiano le bestie' ‚praesepe' 459ª), *u Bjelostjenčevu* (‚praesepium, praesepe, praesepia'), *u Jambrešićevu* (‚praesepe'), *u Voltigijinu* (‚presepio, mangiatojo, mangiatoja' ‚krippe'), *u Stulićevu* (v. jasli), *u Vukovu* (‚die krippe' ‚praesepe'). U svite zavi ńega i postavi u jasle. Bernardin 8. luc. 2, 7. U jaslah. Nauk brn. 52ª. U jasle na sijeno bi staļen. M. Divković, nauk. 19ª. Rodi Marija našega odkupiteļa o polunoći meju dva životna u jaslah. M. Alberti 518. Prozva se još *(crikva)* s. Marija od jasal. F. Glavinić, cvit. 262ᵇ. Poli jasal gdi se Isus narodi. F. Glavinić, cvit. 329ª. Ona ga postavi u jasle. P. Radovčić, ist. 44. Iz utrobe u jasle, iz jasala na križ. I. Ančić, ogl. 7. Nego ga stavi u jasle na slamu. svit. 82. Marijo, koja sinka tvoga u jasle, u sijeno postavila si. P. Posilović, nasl. 181ª. One tvrde jasle. M. Radnić 5ª. Naći ćete djetićka postavļena u jedne jasle. 63ᵇ. Poznaje tovar jasle svoga Gospodina. 280ᵇ. U toj doba gluhe noći u jasle ga je postavila. A. Vitaļić, ost. 87. U jasle od zime kriti se. S. Margitić, fal. 26. Koń naj boļi stojeći na jasla a ne jaši se, izkvari se u nogu. 159. Najdoše ditića postavļena u jasle. L. Terzić 228. Povojci povit u jasla ležati otio si. 228. Postavi ga u jasle meu dvoje živinice. F. Parčić 45. Postavi ga u jasle. P. Macukat 29. Bi postavļen u jasle. K. Mađarović 11. Božijega sina pohoditi u jasle od živina postavļena. B. Zuzeri 283. Poznade magarac jasle Gospodina svoga. A. Bačić 469. Nać ćete ga u jasla povita. T. Babić 48. Ovde se rodi u jaslah. J. Banovac, pred. 25. S Isusom koga u jasle Marija postavi. blagosov. 126. Po Samuelu posvećenu Bogu od istih jasala. 145. Gledaše Isusa malakna u jasla. J. Filipović 1, 84ª. Gdi sin Boži ležaše u jasla. F. Lastrić, od' 297. Postavi ga u jasle, da ga parom svojom dvi živinice koje ondi za jaslam bijahu brane od zime. 385. Dok još ležase u jasla štalice Betlemske. test. 20ᵇ. Ditić Betlemski, ležeći u jasla. 71ᵇ. Bi postavļen u jasle. F. Matić 36. Imade jasle za kolivku. M. Zoričić, osm. 40. Da u jasle žderi meće. V. Došen 149ᵇ. U jasle ga stavļaše. F. Radman 48. Izbiraš leći u skotske jasle. J. Rajić, pouč. 8, 68. Kako końu znaš godit na jasla. J. S. Reļković 98. Ona sijeno iz jasala traži. 98. Položi se u živinske jasle. B. Leaković, nauk. 53. Stani, końu, stani, dobro moje! ako, końu, dobro dovedemo, biće dobro i mene i tebe: oplešće ti jasle javorove ...; ako l', końu, udo dovedemo, biće udo i mene i tebe: oplešće ti jasle jadikove ... Nar. pjes. vuk. 1, 15. Ne odrješuje li svojega vola ili magarca od jasala? Vuk, luk. 13, 15. Što dreždiš u me kao koń iza praznih jasala? M. Pavlinović, razg. 25.

JASLEN, *adj. koji pripada jaslima.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* jasleni ‚praesepis, ad praesepe spectans'.

JASLEŃAK, *m. ime biļci.* Jasleńak, Asperula odorata L. (Šulek). B. Šulek, im. 125.

JASLÈTINE, *f. pl. augm.* jasle. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Doću, pa natrpaju pune jasletine krme pred blago, a blago zapuše, pa onda neće da jede, nego sve iščuška van'. J. Bogdanović.

1. JÀSLI, *f. pl.* praesepe, *mjesto u konjušnici (ili u drugoj štali) načińeno kao pańega ili žlijeb i ograđeno daskama (gdjegdje opleteno prućem), gdje se meće sijeno i druga krma konjma i drugijem domaćijem životińama.* — *Nalazi se u različitijem oblicima i može biti srednjega roda, isporedi* jasle, jasla, jaslo. — *Riječ je praslavenska (ne zna se baš u kojem obliku i rodu), isporedi stslov.* jasli, *rus.* ясли i ясла, *češ.* jesle, *poļ.* jasła. — *Jamačno postaje od korijena glagola* jesti *(promjena glasa* e *na* a *nije mi jasna, vidi kod* jesti); *nastavak bi bio po Miklošiću* (vergleich. gramm. 2, 108) tlь, *te bi se* d *(u osnovi* jad) *promijenilo na* s *pred* t, *a poslije bi ovo ispalo između* s *i* l *(vidi* vergleich. gramm. 1², 225—226); *po Brugmannu* (grundr. der vergl. gramm. 2, 276) *bio bi nastavak* s-li, *te bi* d *ispalo ispred* s. *isporedi i* gusle. — *Po Vukovu rječniku ne bi bio običan u naše vrijeme oblik* jàslî *za gen., ali se nalazi nekoliko puta prije našega vremena:* Bernardin 139; N. Rańina 165ª; A. Gučetić, roz. mar. 145; I. Gundulić 451; B. Zuzeri 283, *i u ovoga zadńega pisca jedan put grješkom (kao da je adj.)* jaslijeh. 23. — *Između rječnika u Mikaljinu* (jasle, jasli ‚praesepe, praesepium'), *u Belinu* (‚mangiatojo, luogo in stalla, dove mangiano le bestie' ‚praesepe' 459ª), *u Voltigijinu (uz* jasle), *u Stulićevu* (‚praesepe, praesepium, stabulum'), *u Vukovu* (jàsli, jâsâlâ *uz* jasle), *u Daničićevu* (‚praesepe', cf. jaslьnъ). Mladencь vь jaslehь vьzležeštь. Mon. serb. 58. (1293—1302). Dva dinara na jasli. Glasnik. 15, 307. (1848?) Nitkor li od vas u subotu ne odriši vola svoga ali tovara od jasli? Bernardin 139. luc. 13, 15. Odluči se prebivati pri jasleh. Transit. 9. V crikvi sv. Marije k jaslem. S. Kožičić 27ᵇ. Postavi ga u jasli. N. Rańina 21ª. luc. 2, 7. U jasleh napravi ložnicu na sijenu. M. Držić 420. Koji iz onezijeh jasli posvećenijeh izlažahu. A. Gučetić, roz. mar. 145. Vić gdi ga skrovena u jasleh svijetu ukaza. A. Gučetić, roz. jez. 128. Kad se *(pastuh)* od bijesa s jasli otrgne. I. Gundulić 541. Stavļa ga majka u jasli. I. Držić 99. Pune uz jasli oštre pļeve ... tu ja svezah krotka oslića. G. Palmotić 3, 100ª. U jaslijeh leži sada. P. Kanavelić, iv. 336. U jaslih biti postavļen. P. Radovčić, nač. 464. Sina Božijega sred jaslijeh postavļena. B. Zuzeri 28. Više onijeh jasli čestitijeh. 283. Porodi slavna djevica Marija našega spasiteļa u ponoći među dvije živine u jaslijeh. I. A. Nenadić, nauk. 238. Ona ga položi u jasli. S. Rosa 81ᵇ. Položen u jasli na sijeno. I. M. Mattei 75. Boļa je i bobova slama nego prazne jasli. Nar. posl. vuk. 21. Dva ata na jednim jaslima ne mogu biti. 56. Dreždi kao (gladan) koń za praznim jaslima. 70. Koń za jaslima privezan s cijelijem takumom. Nar. prip. vuk. 10. Rodi sina svojega prvenca i metnu ga u jasli. Vuk, luk. 2, 7. Malene su jasli za dva hata. P. Petrović, gor. vijen. 88. Prida slame

volovima u jasli. S. Ljubiša, prip. 202. Tu su bili za jaslima jedan vo i jedan koń. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 12.

2. JÀSLI, *adv.* ponosito, *vidi* asli. ‚Vidi kako oni iđe jasli'. M. Pavlinović.

JÀSLICE, *f. pl. dem.* jasle. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. jasalac). Položi prisvetoga ditička na jaslice. B. Kašić, is. 9. Metnu u jaslice. J. Banovac, prisv. obit. 21. Koji se dostojao ležat u jedni jaslica za ljubav našu. F. Lastrić, od' 165. Plače ditešce metnuto u tijesne jaslice. test. 68a. Izgled ponižena u jaslicah Isukrsta. A. Kanižlić, kam. 457. Pastiri kod jaslica. E. Pavić, ogl. 481. Ditešce ležeće u jaslicah. 483. Priprostoj u štali rodi se nami, jaslica u malih, na goloj slami. jezgr. 158. Razgledaj slamne jaslice. I. J. P. Lučić, razg. 22. Josip je kod jaslica za otrti suze nebeskomu čedu. A. Tomiković, gov. 86. Tko trči onamo k jaslicama? 375.

JASLILCA, *n. pl. dem.* 3. jasla. — *Oblik nije jasan, može biti da ovako stoji u jedinom primjeru samo štamparskom griješkom.* Ona jaslilca i ono tvrdo sino. P. Radovčić, nač. 450.

JASLINICE, *f. pl. vidi* jaslice. — *U narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena.* Ondi ćemo najt stalčicu, va stalčice jaslinice. Nar. pjes. istr. 6, 85.

JÀSLO, *n. vidi* jasli. — *Od* XVI *vijeka (rijetko), a između rječnika u Vrančićevu* („praesepe') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. jasli *s dodatkom da se nalazi u pisca Lastrića?).* Koja stvar jest veće ponižena i grđa od jednoga jasla? M. Jerković 28. Jâslo ‚praesepe'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 4.

JASMIN, *m. čemin, ńem.* jasmin. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. čemin *s dodatkom da je riječ ruska).* Jasmin, Jasminum officinale L. (Sabljar). B. Šulek, im. 125.

JÀSNA (Jásna), *f. ime žensko.* — *Kod oblika* Jásna *voc. je* Jâsno; *kod* Jâsna *je isti kao nominativ.* — *Od prije našega vremena, a između rjčnika u Vukovu:* Jâsna (Jásna) ‚ein frauenname' ‚nomen feminae'. Jasьna. S. Novaković, pom. 115. — *Kod ńeke narodne igre nadjede se jednoj djevojci ime* Đuzel-Jasna. V. Vrčević, igr. 42—43.

JASNIĆ, *m. ime muško (po svoj prilici izmišljeno) u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Naredi Medar Jasniću da poje. P. Zoranić 15a. — *U naše vrijeme prezime (po majci Jasni?).* Trifun Jasnić. Rat. 358.

JASNIĆ-BRDO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiljel. 58.

JASNIN, *adj. koji pripada Jasni.* — XVIII *vijeka kao da je prezime.* Josip Jasnin. Glasnik. II. 3, 224. (1710).

JASNÌNA, *f. vidi* jasnost, jasnota. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka (može biti i stara riječ, isporedi stslov.* jasьnina, *rus.* яснина). Zaslijepi te ljubav od izpraznije jasnina stvari svitovńije. M. Radnić 300a. Po kom *(djelu)* svijeti u jasnini nov zdrak kući i otačbini. J. Kavańin 96a. Da jasninu od nebesa svojom zvijezdom već ne crni. 269a.

JÀSNITI, jâsnîm, *impf. činiti da što (objekat) bude jasno.* — *ispored* jasńeti. — *Postaje od* jasan *nastavkom* i. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jasьniti, *rus.* яснить, *češ.* jasniti, *polj.* jaśnić.

a. *aktivno, vidi* vedriti, razvedrivati. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* jasnim ‚sereno'.

b. *sa se, refleksivno, biti jasan, isporedi* svijetliti, svijetliti se, sjati, sjati se, sjajati se. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (jasnit se u sridu ‚risplender in mezzo' ‚intermico') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* („lucere, rilucere' ‚luceo' 445a; ‚risplendere, render splendore' ‚splendeo' 626a), *u Bjelostjenčevu* (jasnim se ‚fulgeo, rutilo, corusco', v. svetim se), *u Jambrešićevu* (jasnim se, svetim se ‚fulgeo, niteo, splendeo, rutilo'), *u Voltiģijinu* („risplendere, lucicare, raggiare' ‚glänzen'). Na pećine stina jasni se i sviti od bisera cina. A. Kanižlić, roš. 116. Od zlata čistoga jasne se ńe kola. 118.

JASNÒĆA, *f. vidi* jasnota. — *Daničić upotrebljava ovu riječ u značenju: razgovijetnost (vidi* 1. jasan, 1, f). Od tuda je ovoj knjizi velika istinitost i velika jasnoća. Književnik. 3, 586.

JÀSNÔST, jâsnosti, *f. osobina onoga što je jasno, isporedi* jasnota. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jasьnostь, *rus.* ясность, *češ.* jasnost, *polj.* jasność. — *Između rječnika u Mikaljinu* (jasnost, svitlost sunčana ‚solis candor, lux, jubar'), *u Belinu* (jasnos ‚luce' ‚lux' 444b; ‚lume, luce, splendore' ‚lumen' 445b; ‚splendore, lustro' ‚splendor'; jasnos sunčana ‚splendor del sole' ‚jubar' 701b), *u Voltiģijinu* („lucicore, splendore, lustro' ‚glanz, schein').

a. *vidi* 1. jasan, 1, a. O jasnosti vedre i čiste *(o svjesdama),* kim' se tamna sjena resi, svijetlo blago od nebesi i kamenja draga vi ste. I. Gundulić 20. Zvijezda jasnos potamniva sunčanome prid svjetlosti. 78. Misec muklo vrime od noći svojim jasnostima razveseliva. A. d. Bella, razgov. 181. Bog ga prosvijetli jasnostim od plama. I. Đorđić, salt. 222. U oblacih od jasnosti. P. Knežević, muk. 28. Sunce jasnost tad izgubi. 47. Oči, pram kim sunca jasnost mogaše se zvati tamnost. 52. Dostoj nam se tilo dati, da g' idemo pokopati, jer se sunca jasnost skrila. 55. Na nebu prikaza se jedna bistrina i jasnost neobična. S. Rosa 82a.

b. *metaforički.* Pomrknu ma jasnost i prisvital zrak moj. P. Zoranić 5a. Ono prisfitlo sunce pravednosti koje zrakovimi sfitlosti sfoje uzrok jest od svake bistrosti i jasnosti koja se sfitli u ńegovoj crkvi. B. Kašić, is. 1. Tmina ka razgoni lijepu jasnost od dobroće. J. Kavańin 55b. Rič božanstvena jest jasnos jednodobna s svitlošću. A. d. Bella, razgov. 129. Ali pri jasnosti otajstva toliko privisoka blište se . . . 225. Jasnosti istoka, moli za nas! A. Kanižlić, bogoljuba. 424. Dosadi mu krune jasnost. roš. 98. Jasnostim ńegova nauka zabliješteni. S. Rosa 165a.

c. *vidi* 1. jasan, 1, c. O Jezuse, jasnosti vječne slave! B. Kašić, nasl. 144. U jasnosti od slave veličanstva tvoga. 275. Ma obrana, ka u jasnosti bistroj sjaše. J. Kavańin 527a. Jasnos od vlastelstva ne pokriva, nego većma kaže gruboću od zlobe. A. d. Bella, razgov. 60. Jasnost kralj svoju *(hoti)* s ovim uzmložiti. A. J. Knezović 196. Ti obastrta suncem i jasnostju slave rajske. A. Kanižlić, utoč. III. Iz koje *(Marije)* kano iz zrcala siva jasnost čistoće i kriposti. 629. Još višje tamnosti, nego od jasnosti imaš svita slavo. roš. 49. Jao! jasnost dike u crnu promini se tminu. 86. Redu svetog oca Frane jasnost daje isto ispisańe. Nadod. 52. Tamnu zloću pruži, jasnost Božju da obruži. V. Došen 4a. Kad podložnik vriđa svoga jasnost kralja zemaljskoga . . . 142b. Jasnost slave. S. Rosa 94b. Da jasnostim zemaljske dostojnosti sjate. 146a. Tako dakle čudesa svojih jasnost i slavu uztego je i upravio. I. Velikanović, uput. 1, 148. Svetkovine ove

jasnost uzvisitu jest poznao Petar glava s. crkve. Đ. Rapić 51.

d. *vidi* 1. jasan, 1, d. Njekom posmijeh svoj otvora, njekom jasnos od pozora. I. V. Bunić, mand. 6. Gledaj glavu priblaženu, gdi joj je jasnos od obraza? 32.

e. *vidi* 1. jasan, 1, f, *i* jasnoća. Radi veće jasnosti ustanovljuje se. Zbornik zak. 3, 676.

JASNÒTA, *f. osobina onoga što je jasno.* — *isporedi* jasnoća, jasnost, jasnina. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* jâsnoti, *u acc. sing.* jâsnotu, *u voc. sing.* jâsnoto, *u nom., acc., voc. pl.* jâsnote, *u gen. pl.* jasnótâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* ясность, *češ. i poļ.* jasnota. — *U Vukovu rječniku:* ‚die helle' ‚claritas'.

JASNÒVIT, *adj. vidi* 1. jasan. — *U dva primjera jednoga pisca* XVI *vijeka.*

a. *adj. radi snačćńa vidi* 1. jasan, f. Očita i jasnovita jest tvrdost Žudejska. Š. Budinić, sum. 156ᵇ.

b. *adv.* jasnòvito, *radi snačćńa vidi* 1. jasan, 2, d. Gledaju ju čisto i jasnovêto bez zatvora. Š. Budinić, sum. 76ᵇ.

JASNUTI, jasnem, *impf. jasniti se, jasńeti.* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Iz gore ja jasnuti *(sunce)* zlaćenom glavom van. P. Zoranić 15ᵇ. Da obadva jasnuti počaše. 85ᵃ.

JASŃAR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livadu u Jasńaru. Sr. nov. 1863. 462.

JASŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚excellentia'. — *sasma nepousdano.*

JÀSŃETI, jâsnîm, *impf. jasniti se (vidi* jasniti, b). — -ńe- *stoji mj. ńegdašńega* nê, *te u zapadnom govoru glasi* jâsniti, *a u istočnom bi glasilo* jâsneti; *potvrđeni su samo zapadni oblici.* — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* яснѣть, *češ.* jasněti, *poļ.* jaśnieć. — *Između rječnika u Mikaļinu* (jasniti, ajati, svitliti se ‚splendeo, luceo, reluceo, colluceo, fulgeo, confulgeo, refulgeo, niteo, praeniteo, rutilo, corusco, mico') *i u Stulićevu* (v. jazniti). Dokol sunca svitlost svit bude obhoditi ni ščedeć svu milost i zvizde jasniti. P. Zoranić 15ᵃ. Tako jasńaše *(vila)* da oko moje stanovito u ńu ne mogaše pozriti. 75ᵇ.

JASOČ, *m. seoce u Hercegovini blizu Preńa.* Schem. ragus. 1876. 58.

1. JASÒFIJA, *f. sveta Sofija, ńegda hrišćanska crkva a sad turska ǧamija u Carigradu, grč.* Ἁγία Σοφία. — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* U Stambolu slavnu Jasofiju, Jasofiju cara Kostadina. Nar. pjes. petr. 3, 43. I veliku Jasofiju crkvu. 3, 68. Prihvatiće Jasofiju crkvu. 3, 99.

2. JASÒFIJA, *f. postaje od* philosophia *ili od tal.* filosofia, *ali isporedi i* 1. jasofija. — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj* (kamen od jasofije = lapis philosophorum). Dragi kamen od jasofije, iz kojega sijevaju varovnice, uz kojega se može večerati kao uza zubļu. S. Ļubiša, prip. 211.

JASON, *m.* Jaso, Ἰάσων, *ime muško iz grčke mitologije.* — *Od* XV *vijeka. (Medea)* zaradi Jasona što nije učinil'? D. Rańina 11ᵃ. — *I kao ime kaluđersko(?).* Jasonь. S. Novaković, pom. 115.

1. JASOTA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

2. JASOTA, *m. ime volu.*

JÀSPID, *m.* jaspis, *vidi* jašma. — *Postaje od latinske riječi.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (jaspid, kam dragi ‚jaspis') *i u Stulićevu* (jaspid, dragi kami ‚jaspis'). Kamiku jaspidu. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 178. apoc. 4, 3. Kojega obličje bi prilično jednomu jaspidu. E. Pavić, ogl. 667. Jaspis (jašma) ‚der jaspis' ‚jaspis'. G. Lasić 169. Jaspis spada među poludrago kameńe. Zbornik zak. 1853. 1056.

JÀSPIDA, *f. vidi* aspida. — *Na dva mjesta* XVI *vijeka.* Tu vide gluhe jaspide i jadne vipere. M. Vetranić 1, 160. Jaspida je ļuta vešt na svête. Phisiolog. nov. star. 11, 197.

1. JÀSPRA, *f. vidi* aspra *(i radi oblika i radi postańa; samo bi trebalo dodati da je i jedna i druga riječ došla iz grčkoga preko turskoga* aspre). — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 3, a, *b)), a između rječnika u Stulićevu* (jaspra, pjenez turski ‚aspro' ‚monetae turcicae species'; jaspri ‚nummi, pecunia'), *u Vukovu* (‚der asper' ‚numi genus': tri jaspre idu u jednu paru. cf. gazeta; jâspre, gen. jâsprî ‚aspern, geld' ‚numi').

1. *osobiti srebrni novac, vidi* aspra, 1. Pjenez nam se crni meće, bijela i drobna jaspra ugrabļa. I. Gundulić 485. Za dvanajest iļada bosanski jaspri bijaše vrića žita. S. Margitić, fal. 204. Kupimo dvista jaspri kruha. J. Banovac, blagosov. 170. Za ń davaju tri hiļade jaspri. Nar. pjes. bog. 295. Dobićeš do pridvečer sto jaspri. M. Zoričić, zrc. 127. Dvista jaspri srebrenih. And. Kačić, kor. 109. Pristoji ga arač od dvi jaspre. A. d. Costa 1, 33. Dvista srebrni jaspri. I. J. P. Lučić, razg. 40. Pokupiti jaspre i dukate. Nar. pjes. juk. 590.

2. *koji mu drago novac.* Razumi se svaka munita iliti jaspra. P. Filipović 7. Sto hiļada zlatni jaspri primao si. P. Knežević, osm. 100. Naći ćeš niku jaspru u usti. F. Lastrić, od' 99. Nuto mi pokažite jaspru kojom se služite. 285. Ako prodaješ jaspru nevaļalu pod vaļalu. ned. 158. Koji kuju krive jaspre. A. d. Costa 2, 179. Da proždre jaspru zlatnu, srebrnu, midenu. M. Dobretić 393.

3. pecunia, *novci; naj češće u množini.*

a. *u množini. a) s osnovom na* i *(samo gen. pl.).* Koliko godi jaspri ali ti dinara svojijem sinovom ostaļaju. M. Divković, bes. 106ᵇ. Toliko jaspri toliko druge robe. Stat. poļ. ark. 5, 315. (1670). Da ne nose jaspri ni bisaga. M. Radnić 307ᵃ. Baci golemu kesu jaspri. S. Margitić, fal. 205. Donesavši im punu kesu jaspri. J. Banovac, pred. 55. Pita u kuma, da joj dade malo jaspri. pripov. 166. Potribe koje se bres jaspri imat ne mogu. P. Filipović 8. Dužni smo znat, da nam je zabrańena svaka prošńa jaspri. 9. Uzdržat se i od doticańa jaspri. 9. Kojije jaspri ne smijući misnik uzet. F. Lastrić, test. ad. 57ᵃ. Dokle ne povrati jaspre onije. 57ᵇ. Izgubi jednu kesu jaspri golemu. ned. 435. Kad nemate jaspri. And. Kačić, kor. 53. Zarad jaspri meće na pogibio svoga jedinoga sina. 273. Da će ih cine moći kupiti za malo jaspri. 328. Moga' sam uzet što oću prsteni, bisera, jaspri. N. Palikuća 70. Lakomac neće se napuniti jaspri. J. Matović 490. — *b) s osnovom na* a *(u svijem padežima osim genetiva).* Dajte jim *(gusarom)* odbrojiv te jaspre, ke smaže. H. Lucić 229. Fratri kako mogu i gdi primat jaspre. I. Ančić, ogl. XXII. Ako bi dao na kamatu, zaimajući jaspre i uzimajući kojigodir dobitak. P. Posilović, nasl. 109ᵇ. Ako bi znajući tratio jaspre zle i nepravedne. 110ᵃ. Tko ļubi jaspre. M. Radnić 85ᵃ. Za crne oblake bijele jaspre. (D). Poslov. daničk. Da će jaspre izgubiti. S. Margitić, fal. 99. Sirotam jaspre bacaše. 137. Koji prodaje za male jaspre. ispov. 41. Papa pošaļe galije i jaspre. S. Badrić 68. Ništa nije gore što ļubiti jaspre.

J. Banovac, razg. 32. Ne ti otkupiti za male jaspre vojnike. pred. 129. Podade jaspre ostalim apoštolom. blagosov. 120. Običaj bijaše, da mu likar i specijal vrate jaspre što su uzeli. pripov. 95. Zakleše se na životu svoje dice, da ništa ne znadijahu za one jaspre. 166. Počme lipe aljine oblačiti i jaspre s dragim kamenem davat mu. 251. Ako si uzeo tuđe jaspre. uboj. 88. Držat jaspre. P. Filipović 6. Ova dobra, premda se mogu učinit u jaspre. 7. Toli veće vaļadoše jaspre. P. Knežević, muk. 19. Bacivši mu jaspre. F. Lastrić, od' 141. Sve jaspre nosi u crkvu. test. ad. 57a. Dati jaspre na kamatu. ned. 50. Uzima se tuđe s kamatom, zašto što se dade u zajam brez tvoje štete, a stvar od sebe nije plodna, ne more se ništa više uzet, nego samo glavno il' mu bile jaspre il' druga stvar u sebi neplodna. 158. One je jaspre našao jedan čovik. 436. Kad bi bilo za gotove jaspre, dali bi je *(robu)* za niže. M. Zoričić, aritm. 103. Al' se nađe jedan izdajica, komu bihu jaspre omilile. And. Kačić, razg. 104b. Jaspre koje su donili za kupiti ranu. kor. 46. Ti si donio jaspre s kojim ćeš kupiti vinograde. 254. Ovemu zajmio biše Tobija mnoge jaspre. 278. Donese sve jaspre koje mu Tobija zajmio biše. 276. Za jaspre kupiti. 372. Ima mnogo vrimena da sam ga ja kupila za moje jaspre. N. Palikuća 12. Naredi onome koji drži jaspre. 44. Jaspre ili darove primati će. I. J. P. Lučić, nar. 67. Ime apoštola davaše se onim, koje bi slali, da sakupļaju jaspre. Grgur iz Vareša 64.

b. *u jednini.* Bog plaća jasprom od milosti. I. Ančić, svit. 25. Jaspru mnogu daše vojnikom. ogl. 77. Vaļa veće jaspra nego krepost. M. Radnić 285b. Ovi prijatej duhovni troši i plaća svojom jasprom. P. Filipović 7. Koji bi tuđom jasprom upravļao. 11. Boļe je golem prijatej neg gotova jaspra. (Z). Poslov. danič. Koji kuju krivu jaspru. A. d. Costa 1, 181. Ne mogu se jasprom platiti. 1, 198. Na svojoj jaspri zgradi crkvu. 1, 254. Zove se ‚peculatus' krađa jaspre kraļeve. J. Matović 395. Videći u crkovńacima toliku pohlepu prikorednu za jasprom. I. J. P. Lučić, bit. 56.

2. JÁSPRA, *f. ime biļci.* — *U Vukovu rječniku:* nekakav cvijet ‚art pflanze' ‚herbae genus'. Jaspra, ńekakav cvijet (Vuk), Lysimachia nummularia L.? B. Šulek, im. 125.

JÀSPRE, jàsprî, *f. pl. vidi kod* 1. jaspra.

JASPREN, *adj. koji pripada jasprama.* — *Kakav je akc. kod nominalnijeh oblika, ne znam, kod složenijeh je* jasprênî. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (jasprênî, n. p. kesa ‚geld-' ‚numarius'). S pla/enjem jaspronim. A. d. Costa 2, 41. Jedna jasprena ćesetina. Bos. vila. 1891. 147.

JASPRÈŃÂK, jaspreńâka, *m.* theca in quam nummmi in futurum usum reconduntur, *semļani (ili drugi sud) samo s jednom rupom kroz koju se u ń bacaju novci jedan po jedan što se hoće štedjeti (ńem.* sparbüchse). — *Postaje od* jaspren. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Jaspreńak od zemļe prima sve ono što se u ńega baca. M. Radnić 355a.

JÀSPRI, *f. pl. vidi kod* jaspra.

JÀSPRICA, *f. dem.* 1. jaspra. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* jâsprîcâ.

a. *s ovijem značeńem.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Jedan čovik ubog svojom ženom imahu samo jednu jaspricu. M. Divković, bes. 688b. Dervišu tužnomu udil'te jasprice. I. T. Mrnavić, o m. 157. Vrzite mi u torbicu hljeba, smoka i jaspricu. I. Đorđić, pjesn. 194. Zamoli jednu jaspricu. F. Lastrić, od' 225. Ne mogu prigoriti siromahu jasprice ni komadiča kruha. 247. Ukrast jedan soldin oli jednu jaspricu zove se stvar malana. M. Dobretić 196. Beč ili ti jasprica. 234.

b. *vidi* šļoka. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Slavoniji.*

JÀSPRO, *m. vidi* 1. jaspra. — *U naše vrijeme u Istri.* Vadi Marko jaspra i dukate, da će platit tešku vodarinu. Nar. pjes. istr. 1, 29. Da bim bila jaspro jaspro uzimala, srebrom bim ja bila Dunaj okovala. 1, 29.

JÁSTÂVCI, *m. pl.* potok u okolini dračkoj. L. Đurđević.

JÀSTI, *vidi* jesti.

JÀSTOG, *m.* Palinurus vulgaris Latr., *veliki rak morski bez kliješta, što se vrlo slatko ije, od lat.* astacus, *ili od grč.* ἀσταχός. — *U knigama ga miješaju s drugom sličnom živinom* (Homarus vulgaris), *vidi* karlo. — *Po primorju od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (jastog, riba ‚astacus, gammarus, locusta'), *u Belinu* (‚ragosta, gambaro grosso di mare' ‚locusta marina' 605a), *u Stulićevu* (jastog, riba ‚astice, pesce' ‚locusta marina'), *u Vukovu* (morski veliki rak ‚locusta marina' *s dodatkom da se govori u primorju).* Udri dva jastoga dobra i ne mala. P. Hek'orović 48. Pun je k'o jastog, a slini ko spuž. (Z). Poslov. danič. Kao rak jastog. S. Ļubiša, prič. 139. Jastog (morski rak, Homarus vulgaris Edv.). K. Crnogorac, zool. 172.

JASTOK, *m. vidi* jastog. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* I s jastoci, bijeroi i raci. J. Kavańin 21a. — *nepouzdano.*

JÀSTRÊB, *m. ime ńekijem grabežljivijem pticama (po različitijem krajevima narod sove sad jednu sad drugu pticu ovijem imenom, vidi:* Ponegdje je sve, što nije orao ili soko, narodu jastreb, a opet ńegdje kaže orlušina za ‚Vultur', jastreb za ‚Aquila' itd. S. Brusina, ptice hrv.-srps. 2, 84a, *vidi i u Bjelostjenčevu rječniku).* — -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę, *ali se kod ńekoga dijela našega naroda ovo slovo promijenilo na* ê, *vidi* jastrijeb. — *Riječ je praslavenska* (jastrębъ), *isporedi stslov.* jastrębъ, *rus.* ястрябъ, *češ.* jestřáb, *pol.* jastrząb'. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚accipiter'), *u Mikaļinu* (jastreb, ptica ‚sparviere' ‚accipiter, nisus, aesalon'), *u Belinu* (‚astore, uccello di preda' ‚astur' 118b), *u Bjelostjenčevu* (jastreb, kraguļac ‚accipiter'; i veli se vsaka ptica iz šestnadeset fel, koja silum grabi, općinskem zakonom), *u Jambrešićevu* (‚accipiter'), *u Voltiğijinu* (‚sparaviere, astore, uccello di preda' ‚habicht'), *u Stulićevu* (jastreb, ptica ‚accipiter, astor'), *u Vukovu* (v. jastrijeb *s dodatkom da je po istočnom govoru).* I po tom pride ptica jastreb. Starine. 4, 84. *(Golubi)* sьbirajutь se da stregutь sebê otь jastreba. Physiol. nov. star. 11, 195. Sokoli s jastrebi. Zborn. 52a. Lovne jastrebe ovi *(lovci)* drže. I. Gundulić 407. Jastreb i soko. M. Radnić 79a. Svraka i jastreb lete mnogo. 265b. Prilični su pilužinam aliti jastrebovom. S. Margitić, fal. 187. Jastrebu, orlu i sokolu. J. Kavańin 11a. Ne mogu ni jastreba bistre oči doseć izvor zlata. 192b. Da mu ti pošaļeš tvoje jastrebe. P. Macukat 19. Ptica kad ugleda jastreba, tako se pristraši, da... J. Banovac, razg. 91. Odbacivaše Bog od posvetilišta orla, jastreba i druge ptice. pripov. 172. Golubica u noktih jastreba. A. Kanižlić, utoč. 68. Kao kad na poļu

grlicu su stisli jastrebi. rož. 128. Izleti jastreb, koji o ticam žive. M. Zoričić, zrc. 78. Vidi u ńoj sjenu od kraguļca ali jastreba grabežļiva. Đ. Bašić 215. Mahom sluge, kano jastrebovi kad na mirne usrnu golube. Osvetn. 1, 28. Ja ću plašit od tebe jastreba. 2, 35. Golovrati jastreb ‚Vultur cinereus' ‚der gemeine geier'. J. Ettinger 57. Bjeloglavi jastreb ‚Vultur fulvus' ‚der weissköpfige geier'. 59. Bradati jastreb ‚Gypaetos barbatus' ‚der bartige geieradler oder lämmergeier'. 60. Jastreb, Falco lanarius. J. Pančić, zoolog. 204. Jastreb, Astur palumbarius Bechst. ptice u srb. 27. Jastreb, Falco milvus. Slovinac. 1880. 30ª. Jastreb cipolaš, Landion Haliaetus. 1880. 80ª. (Pandion haliaëtus L.) u Dubrovniku, po Vodopiću, jastreb cipolaš. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 2, 85ᵇ. Po Doderlein-u u Dubrovniku ovome (škańcu, Falco buteo L.) pripada ime jastreb; tako isto ima Kosić, ali dodaje još kokošar, crni jastreb za tamniju odliku, b*(ij)*eli jastreb odlika svetlije boje, i na pošļetku jastrebina. 89ª. Vujić piše ‚jastreb' za ‚Falco milvus'. 90ᵇ. Vodopić ima (za luńu, Falco Milvus L.) dubrovačko ime jastreb . . . U Dubrovniku, po Kosiću, narodno je ime juna. 90—91. Kolombatović ima u prvom popisu *(sa* Accipiter korschun S. Gm) ime ‚jastreb mrki' kao narodno ime. 91ᵇ. Kadić tvrdi da mu je (Falco tinnunculus L.) hercegovački naziv ‚crveni jastreb'. 95ᵇ. Genus Astur Lacép. Rod Jastreb. Astur palumbarius (L.), Jastreb kokošar . . . Naj poznatije i jednoznačno narodno je ‚jastreb kokošar', kako sam uzeo god. 1882 i 1885, a tek su mi kasnije Kadić, Reiser i Seunik potvrdili da mu je pravo ime i u Hercegovini ‚jastreb'. 96ᵇ. Oko Varaždina i zove se (Falco nisus L.) ‚mali jastreb'. 96ᵇ. Mnogi su pisci i prije Kadića uzeli *(sa rod* Vultur L.) riječ ‚lešinar', drugi pak ‚jastreb' ili ‚strvinar'. 98ᵇ. Za ovu su pticu (Gyps fulvus Gm.) naši pisci upotrebili imena: kraguj, orlušina, jastreb *itd.* 99ᵇ. Za ovu pticu (Vultur percnopterus L.) u Torbara nalazimo ‚egipatski strvinaš' ili ‚sveti jastreb'. 100ª. — *U prenesenom smislu o čeļadetu.* Još je bio Turke jastrebove. Pjev. crn. 81ᵇ. — *I ime selu u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 20. *i planini.* Sa Jastreba visoke planine. Nar. pjes. petr. 2, 40. Sutra ćemo u Jastreb planinu. 2, 179.

JASTRÈBAC, jastrépca, *m. uprav dem.* jastreb. — *Akc. je sabiļežen kao što je u Vukovu rječniku, ali može biti da se gdjegdje govori* jâstrebac *ili* jàstrebac. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚pullus asturis') *i u Vukovu* (planina u Srbiji iza Kruševca ‚ein Berg in Serbien' ‚mons Serbiae').

a. kao dem. jastreb *u Stulićevu rječniku, pa po tome i kao ime nekijem grabežļivijem pticama.* Veliki jastrebac (kokošar) ‚Astur palumbarius' ‚der hühnerhabicht'. J. Ettinger 69. Mali jastrebac (ptičar) ‚Astur nisus' ‚der sperber'. 70. Genus Pandion Sav. Rod Jastrebac. Pandion haliaëtus (L.), Jastrebac cipoļaš . . . U Dubrovniku po Vodopiću ‚jastreb cipoļaš' . . . Držim da je naj zgodnije usvojiti dubrovačko ime, ali mjesto ‚jastreb' kazati ‚jastrebac'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 85ªᵇ. Ne možemo prihvatiti (za Falco nisus L.) Etingerovo ime ‚mali jastrebac', pošto jastrebac već znači mali jastreb. 96ᵇ.

b. ime planinama i mjestima u Srbiji. a) mjesto u okrugu kragujevačkom. Zemļa kod Jastrepca. Sr. nov. 1875. 95. — *b) planina u kruševačkom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 704. *vidi i u Vukovu rječniku.* Zasija se Jastrebac planina, a poleće zmaje od Jastrepca. Nar. pjes. ruk. 2, 257. U Jastrepcu visokoj planini. 2, 258. — *c) planina u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 8. — *d) selo u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 118. — *e) mjesto u okrugu smederevskom.* Vinograd u Jastrepcu. Sr. nov. 1876. 546. — *f)* Jastrebac veliki *i* Jastrebac mali, *planine u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 342. — *g) selo u okrugu vranjskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 808.

JASTREBAČA, *f. ime puri. u Bastaju, u Daruvaru.*

JÂSTRÈBÂR, jastrebára, *m. čovjek koji čuva i goji jastrebove (sokole, kraguje) za lov. — Od* XIV *vijeka (vidi kod* b, *b)), a između rječnika u Stulićevu* (‚asturum custos') *i u Daničićevu* (jastrebarь ‚qui accipitres ad venandum instituit').

a. *u pravom značeńu.* Reci jastrebarem svojijem da prinesu dva nojevića. Pril. jag. ark. 9, 145. (1520).

b. *kod imena mjesta. a)* Jastrebar, *planina u Srbiji u okrugu čačanskom.* M. Đ. Milićević, srb. 645. — *b) selu je Vilskoj išla međa* na Jastrebara Glavu. Mon. serb. 144. (1349).

JÂSTREBARSKÂ, *f. Jastrebarsko, Jaska, uprav adj. ženskoga roda, isporedi* jastrebarski. — *Od* XV *vijeka (u latinskijem spomenicima).* ‚Castrum Lyppowch ac opidum Jaztrebarska'. Starine. 5, 115. (1442). Lacko z Jastrebarske. Mon. croat. 236. (1534). Pod grad Lipovec i Jastrebarsku. 237. (1535).

JÂSTREBARSKÎ, *adj. vidi* Jastrebarska *i* Jastrebarsko. — XVIII *vijeka.* Turci porobiše oza|sko i jastrebarsko ladanje. P. Vitezović, kron. 187.

JÂSTREBARSKÔ, *n. trgovište u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj što se sad obično zove* Jaska — *isporedi* jastrebarski, Jastrebarska. — *Od* XV *vijeka.* Lipovcem i Jastrebarskim. Mon. croat. 82. (1455). Jastrebarsko (Jaska), *trgovište u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdije|. 69.

JASTRÈBAST, *adj. u kojega je boja kao u jastreba. — U Vukovu rječniku:* n. p. kokoš ‚geierfarb' ‚coloris vulturini' *s dodatkom da je ovako po istočnom i južnom govoru, i* jastrlbast *s dodatkom da je ovako po zapadnom govoru (ali vidi kod* jastreb).

JASTRÈBICA, *f. ime planinama i mjestima. a) naj veći vis u Bijeloj gori (u Zupcima). — b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 16.

JASTRÈBICE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Zemļa kod Jastrebica. Sr. nov. 1875. 95.

JASTRÈBIĆ, *m. uprav dem.* jastreb. — *U Stulićevu rječniku: us* jastrebac. — *I kao ime osobitijem grabežļivijem pticama.* U Kadića za Hercegovinu (Falco aesalon Tunst.) ‚jastrebić'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 95ª. Kadić ima ‚jastrebić' (Tinnunculus Naumanni Fleisch) za Hercegovinu. 96ª.

JASTRÈBINA, *f. augm.* jastreb, *ali se upotrebļava kao ime osobitijem grabežļivijem pticama.* Jastrebina, Falco buteo L. Slovinac. 1880. 80ª. Jastrebina, mišar, radoš, Buteo vulgaris. D. Trsteńak. *vidi i* S. Brusina, ptice hrv.-srp. 89ª.

JASTREBļAK, *m. ime biļci.* Jastrebļak, Hypochoeris maculata L. (Sladović). B. Šulek, im. 125.

JASTREBNICA, *f. u Daničićevu rječniku:* ‚Jastrebьnica, selište svetoga Dimitrija' (t. j. crkve ńegove ‚u Kočьnehь') ‚u Jastrebnicě'. Glasnik. 18, 297.

JÂSTRÊBOV, *adj. koji pripada jastrebu ili*

jastrebima. Perje štruca jest kakonoti svračije i jastrebovo. M. Radnić 265b. Narastoše mu nokti kano jastrebove panče. E. Pavić, ogl. 405. Iz nemili jastrebovi panča. I. J. P. Lučić, razg. 38.

JASTREBOVAC, Jastrebovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom*. Niva u Jastrebovcu. Sr. nov. 1865. 359.

JASTRÈBUŠA, *f. jastrebasta kokoš*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: ‚eine geierfarbene henne' ‚gallina coloris vulturini' *(ima oblik* jastrebuša *s dodatkom da je po južnom i istočnom govoru, i* jastrȉbuša *s dodatkom da je po zapadnom govoru, ali vidi kod* jastreb). Jastrebuša, *ime kokoši*. F. Kurelac, dom. živ. 58.

JASTREPČAC, jastrepčca, *m. dem.* jastrebac. — *U Stulićevu rječniku*: jastrebčac *uz* jastrebac. — *nepouzdano*.

JASTREPČIĆ, *m. dem.* jastrebac. — *Samo u Stulićevu rječniku*: jastrebčić *uz* jastrebac.

JÀSTRIJEB, *m. vidi* jastreb. — -ije- *stoji samo po južnom govoru, po zapadnom glasi* jâstrîb. — -ê- *dolazi već po prilici od* XVI *vijeka*. — *Između rječnika u Vukovu*: jastrijeb (južn.), pl. jâstrebovi ‚der (hühner-)geier' ‚vultur'; jâstrîb (zap.), *vidi* jastrijeb. Považdaje jastrêby na bêžešteje. Danilo 145. *vidi i u Miklošićevu rječniku* (lex. palaeoslov.2 *kod* jastrębъ). Koje ote i izbavi od jastrijeba paklenoga. F. Lastrić, test. 222a. Promotrite vi jastrijoba ili sokola. ned. 198. I pijana koka zna što je jastrijeb. Nar. posl. vuk. 104. Orao i jastrijeb. Đ. Daničić, 3mojs. 11, 13. Oni vode za priuze pseta, za ńim ńeki na ruku jastrijebe. Osvetn. 4, 19. Jastrijeb, Milvus regalis. Progr. spal. 1880. 8. Jastrijeb mrki, Milvus niger. 8.

JÀSTROKA, *f. ime ovci*. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da je čuo u Grbļu*. — *isporedi* jastrovka.

JASTROVKA, *f. ime ovci*. F. Kurelac, dom. živ. 82. — *isporedi* jastroka.

JÀSTUČAK, jâstučka, *m. dem.* jastuk. — *U pisaca našega vremena s osobitijem značenima*. Jastučak za uru ‚uhrenpolster'. A. Hajdenak 57. — *U Šulekovu rječniku*: ‚stechkissen'.

JÀSTUČIĆ, *m. dem.* jastuk. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. jastuk). Šiju kako jastučiće pod svaki ruke lakat. I. Velikanović, uput. 8, 128. — *Množina dolazi u naše vrijeme u prenesenom značenu*. Jastučići, neko jelo od tijesta, na masti pečena. u Banatu. Javor. 1880. 403.

JÀSTUK, *m. vidi* blasina, *tur.* jastyk, jastuk. — *Od* XVIII *vijeka*.

a. *u pravom značenu*. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. vańkuš), *u Vukovu* (‚das kissen, der polster' ‚pulvinum'). Ne meće se knìga na jastuk. A. Kanižlić, bogoļubn. 257. Na misto mekog jastuka tvrd kamen pod glavu stavivši. 64. Spustivši glavu na jastuk. And. Kačić, kor. 55. Kleknuvši svrhu jednoga jastuka. A. Tomiković, živ. 369. Mekša mi je tvoja desna ruka neg' četiri naj mekša jastuka. Nar. pjes. vuk. 1, 198. Na devet dušeka, na devet jastuka. 1, 207. Na jastuku od zmije košuļa. 2, 59. Pa s caricom leže na jastuke. 2, 257. A oko ńe četiri jastuka. 3, 188. Pa na ńemu četiri jastuka. 3, 283. Vrh dušeka mekane jastuke. Nar. pjes. herc. vuk. 79. Solomun je mirno i bez straha sjedio na jastuku. Nar. prip. vuk. 197. Al' se paša na jastuk nagnuo. Ogled. sr. 500. — *I kao ime narodnijem igrama: u Vukovu rječniku*: Jastuk ‚das kissen (eine art kolo-tanz)' ‚choreae genus'. Kad se igra jastuka, igrači se uhvate u kolo, a jedno stane unutra s jastukom, pa pred koga baci jastuk, s onijem se poļubi, pa onda ono iz kola uzme jastuk, a ono se uhvati na ńegovo mjesto u kolo itd. *s dodatkom da to biva u vojvodstvu po varošima; drukčija je igra s istijem imenom u Trebińu, vidi* V. Vrčević, igr. 74.

b. drvo što stoji po osovini (kod kola). Vuk, rječn.

c. u arnautskijeh pištoļa na tabanģetu kao mali jastučić, da luk ne bije u ruku. Vuk, rječn.

JASTVINA, *f. vidi* jestvina. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka*. Da ako tvoj brat ožalošćen bude radi jastvine tvoje. Anton Dalm., ap. 19a. Gojil sam vas pitjem mleka a ne s jastvinu. 29b.

JASUĻA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom*. Livada u Jasuļi. Sr. nov. 1868. 208.

1. JÁŠA, *f. hyp.* Jańa. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jâšo. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović. — *vidi i kod* 2. Jaša.

2. JÁŠA, *m. vidi* Jašo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jâšo. — *Između rječnika u Vukovu* (vide Jašo *s dodatkom da je po istočnom govoru*). — *Amo pripada i ovaj primjer*: Tomić Jaša, Jeloviću Vuče. Osvetn. 5, 59. *a može biti i ovaj (od prije našega vremena) ako ne pripada pod* 1. Jaša: Jaša. S. Novaković, pom. 115.

JÀŠAĆÎ, *adj. vidi* jahaći. — *U Vukovu rječniku*: ‚reit-' ‚equitatorius', cf. jahaći.

1. JÀŠAK, *m.* sud od zemļe sličan vrču, sa dva ručeļa jedan naprama drugomu, tal. ‚anfora'. A. Ostojić.

2. JAŠAK, Jaška, *m. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom*. Zemļa u Jašku. Sr. nov. 1867. 482.

JAŠAR, *m. vidi* Jakšar. Kakav li je Babiću Jašare! Nar. pjes. vuk. 4, 87. Na ļutu je guju nagazio, na Turčina Husović-Jašara, dočeka ga silan Jašar-aga. 4, 404. Kad pos'ječe Jašar-Turturojku. 4, 519. Kako što je Babiću Jašare. Pjev. crn. 240b.

JAŠARA, *f. u narodnoj zagoneci (o pčeli)*. Za kućom ti košara, u košari baba Jašara, skupo maslo prodava, ne da baba milina bez zlatnoga cekina. *odgonetļaj: košnica*. Nar. zag. stoj. 102.

JAŠAROVA VODENICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkom*. Livada kod Jašarove Vodenice. Sr. nov. 1867. 851.

JÁŠČANIN, *m. čovjek iz Jaske u Srijemu*. V. Arsenijević. — *Plur.*: Jáščani.

JÁŠČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Jaske u Srijemu*. V. Arsenijević.

JAŠĆE, *n. vidi* jedeńe. — *Naj stariji je oblik* jastije, *kasniji* jastje. — *U knìzi pisanoj crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (jastje, v. jedeńe). Odь trapezy mojoj jastije. Starine. 22, 214.

JÁŠĆER, *vidi* jašter.

JAŠENIK, *m. koń za jahańe*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: v. jezdenik. *i u naše vrijeme u Šulekovu*: ‚reitpferd'.

JÁŠÊŃE, *n. djelo kojijem se jaši*. J. Bogdanović.

JAŠIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Nikola Jašić. Rat. 394.

JAŠIĆI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Zemļa u Jašićima. Sr. nov. 1874. 115.

JÀŠIK, *m. vidi* ašik. Na đevojku jašik učinio. Nar. pjes. herc. vuk. 20. Svak se na ńu jašik učinio. Nar. pjes. magaz. 1869. 106.

JÀŠIKOVÂŃE, *n. djelo kojijem se jašikuje. — Između rječnika u Vukovu.* Od zla bola od jašikovańa. Nar. pjes. herc. vuk. 17. Jer ja nijesam bolesna ni od kakve bolesti nego od jašikovańa. Nar. prip. vrč. 4.

JÀŠIKOVATI, jâšikujêm, *impf. vidi* ašikovati. — *Između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Boci.* Zadirkivat i jašikovati. Nar. pjes. herc. vuk. 110. Al' boluje ali jašikuje. 117. A ja jašikujem s ćatipom mojega oca evo tri godine dana. Nar. prip. vrč. 4.

JÀŠILAC, jâšioca, *m. jahač, jahalac. — Od glagola* jašiti. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka, i u naše vrijeme u Lici (i tamo i amo stoji u nom. sing.* jašioc *mj. pravoga oblika* jašilac). Jašioc, koji na ńem siđaše, imadijaše luk. E. Pavić, ogl. 670. ‚On je dobar jašioc, on bi na vilenu konju jašio'. *u Lici.* J. Bogdanović.

JÀŠILICA, *f. od glagola* jašiti. — *U naše vrijeme u Lici.*

a. *aktivno, žensko čeljade što umije dobro jahati.* ‚E, ona je jašilica, da 'e na glavu usadiš na kļuse, neće pasti'. J. Bogdanović.

b. *pasivno, bedevija koja se dobro jaše.* J. Bogdanović.

JAŠIN, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Vasilij Jašin. D. Avramović 266.

JÀŠITI, jâšîm, *impf. kaše se mješte* jahati *u sjevernijem krajevima od* XVII *vijeka (istina naj starijì je primjer ger.* jašeć *koji nije dosta pouzdan). — Između rječnika u Stulićevu* (v. jahati). *Vuk nije primio ovu riječ u svoj rječnik, vidi dalje što o ńoj govori.* Androniko jašeć jezdi zelenoga koña plaha. P. Kanavelić, iv. 80. Ne bi dao na sebi jašiti takomu grihu. S. Margitić, fal. 184. Na krotku konju jašeći. I. Grličić 112. Jašeć na trsti i na soske već ne odlijetaju kroz prozore. J. Kavańin 451b. Nećeš koña jašiti. A. Bačić 72. Dokle će nas ogńi sažigati, i ogńene sotone jašiti? L. Ļubuški 58. Ne imadu jašit. P. Filipović 41. Koji bi smio jašiti koña silna brez uzde? F. Lastrić, ned. 48. Jašiti brez odore. V. Došen 65a. Końi štono mi jašimo. 149a. Jaša*(h)* koña agamiju. Nar. pjes. vuk. 1, 352. Tako se po spomenutijem gore krajevima *(u Srijemu i u Bačkoj i u Banatu)* govori i piše jašiti, jašim' mjesto ‚jahati, jašem'. Vuk, pism. 35. Svak može doznati da je ‚jahati, jašem' pravilnije i u više naroda običnije nego ‚jašiti, jašim', kako god i ‚mirisati, mirišem' nego ‚mirišiti, mirišim', i da su ove riječi isto onako pokvarene kao ‚pužati'. 86. Jedni s ńime jaše naporedo. Osvetn. 1, 31. Gdje zlo jaši jedno na goremu. 6, 42. Laž jaši na dugu. M. Pavlinović, rad. 120.

JAŠIV, *adj. vidi* jahaći *i* jahav. — *U Belinu rječniku:* ‚cavalcabile, bestia, che si può cavalcare' ‚equitabilis'; ‚cavalcabile, cavalcareccio, dicesi di luogo per il quale si può cavalcare' ‚equitabilis' 178b; *u Voltigijinu:* ‚cavalcabile, cavalcareccio' ‚reitbar'; *u Stulićevu:* v. jahav.

JÀŠÎVO, *n. što se plaća za jahańe (tuđega) koña. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Koje primi od vožńe, jašiva. J. S. Reļković 233.

JAŠKA, *f. ime mjestima.*

a. *selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 18.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Lirada u Jaški. Sr. nov. 1872. 629.

JAŠKOVO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 74.

JÀŠMA, *f.* jaspis, *tvrdi kamen velike cijene. — U naše vrijeme kod pisaca, a ovi su je uzeli iz ruskoga jezika* (яшма), *ali nije ni prava ruska riječ nego arapska* (jašam), *te je došla u ruski jezik preko pers. ili tur.* ješem. Kantaš ili jašma, nemački ‚jaspis'. Đ. Popović, poznav. rob. 17. Jaspis (jašma) ‚der jaspis'. G. Lazić 169.

JÀŠMAČÂR, *m. u Vukovu rječniku:* postav za jašmake ‚art leinwand aus welcher jašmak verfertigt wird' ‚panni genus' *s dodatkom da se govori u Kotoru.*

JÀŠMAK, *m. rubac ili koprena kojom Turkińe (a gdjegdje i hrišćanske žene) pokrivaju glavu i prsi, tur.* jašmak. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (ženska povezača ‚das kopftuch der frauen' ‚vitta' *s dodatkom da se govori u Dalmaciji).* Ob dan nose za jašmakom. Nar. pjes. herc. vuk. 252. A žena od jašmaka nije dobro vidjela. Bos. vila. 1887. 182. Ja tebe pokrila svojijem jašmakom. 1887. 258. Zabradak ili jašmak jesu beli ubradači, kojima se ubrađuju i naše seļanke i bule. Đ. Popović, poznav. rob. 360. Jašmak, ime bijelomu našlinganom rupcu za žene. u Lici. F. Hefele.

JÁŠO, *m. hyp.* Jakov. — *isporedi* Jaša. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jâšo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da je po južnom govoru.* Čiča Jašo, što si poluđeo? Nar. pjes. vuk. 4, 170.

JAŠPAR, *m. po svoj prilici isto što* jašma. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* jašparъ ‚iaspis' (vaļa da je to). Kondêrъ ... odъ kamena jašpara. Spom. sr. 2, 125. (1466).

JÀŠTARICA, *vidi* jašterica, c.

JÀŠTER, *m. isporedi* gušter. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jaštеръ, *rus.* ящеръ, *češ.* ještěr, *pol.* jaszczur. — *U našemu jeziku vrlo rijetko.*

a. angina, *bolest u grlu, skelencija, gronica. — Na jednom mjestu* XVII *vijeka (sa* -šć- *mj.* št). Pet *(ozdravļenijeh)* od skelencije ili jaščera. B. Kašić, iń. 102.

b. *u narodnoj zagoneci našega vremena uz* gušter. Gušter jašter plete gaće navrh kuće. *odgonetļaj: dim.* Nar. zag. nov. 48.

JÀŠTERICA, *f. uprav žensko prema* jašter, *te je jamačno u prvo doba značilo što i* gušterica *(tako je i u Stulićevu rječniku, ali nije pousdano), ali sad ima druga značeńa.*

a. *prištić, puhvica na jeziku. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚bolla o vessichetta nella lingua' ‚pustulula' 144a) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (‚bolla, vescichetta' ‚bläschen'), *u Stulićevu* (1. ‚lacerta'. 2. ‚parva pustula in lingua'), *u Vukovu* (‚eine hitzpustel an der zunge, im munde' ‚pustula in lingua, in ore'). Kad jašterica iziđe kome na jeziku, onda kažu da je neko nalagao nešto na ńega. ako je jašterica s desne strane, onda je muško nalagalo, ako li je s lijeve, onda je žensko. Vuk, rječn. *U Dubrovniku se nasuprot kaže da jašterica iziđe onome koji slâžê. Reče se u šali (a možebiti da ko i vjeruje):* Jašterica gušterica s mene na te, *kao da bi se tijem riječima onaj kojemu je jašterica ńe oslobodio i da bi ova prošla na onoga drugoga; ali prije toga treba tako izvesti razgovor da onaj drugi pita:* ‚Što ti je?' *ili* ‚Što imaš?' *ili* ‚Što ćeš mi dati?' *itd.* P. Budmani. O Vuče, gdje si, što si se potajio, ali ti je na jezik izašla jašterica? S. Ļubiša, prič. 28.

b. *u narodnoj sagoneci.* Jašterica kriješti, u careve kliješti; carica joj prijeti: ‚Tako mi ašloposti, slomiću te do kosti'. *odgonetlaj: uštipci.* Nar. zag. nov. 280.

c. jâšterica *i* jâštarica, umetak između neravnijeh brvana, t. j. kad kuću od brvana sasijecaju, pa trevi se na mjestima da se brvna zbog neravnoće šljubiti ne mogu, onda u tu šupljotinu zatešu i utisnu komad drugog drveta, i to drvo zovu ‚jaštericom'. *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

JÂŠTRÊB, *m. vidi* jastreb. — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj.* Jaštreb u ovu gorńu pilad. Nar. prip. vrč. 201. Od jaštreba. 186.

JAŠUNOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Anđelko Jašunović. Rat. 411.

JAŠUŃA, *f. selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 120. *i rijeka (vidi kod* jašuński).

JAŠUŃSKI, *adj. koji pripada* Jašuńi. U srezu zaplańskom *(u okrugu niškom)* kod reke Jašuńe ima stara crkva koja se zove ‚Jašuński Manastir'. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 26.

1. JAT, *m. ime slovu* ê (ѣ). Za jat ilirički. I. Ančić, svit. VIII. vrat. XII.

2. JAT, *m. vidi* jato. — *Na jednom mjestu našega vremena.* Neka gone krave i volove, na jatove karaman-ovnove. Nar. pjesm. hörm. 1, 320.

3. JAT, *m. u Stulićevu rječniku*: ‚rapina, praeda' *s dodatkom da je useto iz pisca Đorđića (?).*

JATAČICA, *f. žensko čeljade kao jatak (vidi kod* jatak, b).

JATAČITI, jatačim, *impf. biti jatak.* — *U naše vrijeme.* Jatake s kim si jatačio. Pjev. crn. 136b.

JATÀGAN, *m. veliki nož (turski) malo nakrivljen s oštre strane, što se nosi za pojasom, tur.* jataghan. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (veliki nož ‚eine art hirschfängers' ‚culter major' *s primjerom iz narodne pjesme:* Jatagane meću na tavane). Udari ga u prsi junačke, na pleći mu jatagan ispao. Nar. pjes. vuk. 4, 127. Desnu ruku na jatagan metne. 4, 139. Da potrgne jatagana noža. 4, 338. Ljut jatagan pojasu dodava. Osvetn. 2, 1. Onda, braćo, kolite se po polu krvavu ljutim zubma i jataganima. 2, 122. Neki dugu preo krila hrani, neki gladi jataganu zube. 3, 107.

JATÀGANSKÎ, *adj. koji pripada jataganima.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Jatagansko ispod vrata klańe. Osvetn. 5, 111.

JÀTAK, *m. uprav posteļa, ložnica, pa po tome mjesto (kuća) gdje se sakrivaju i zimuju hajduci, pa i mjesto gdje se prosti kradljivci sakrivaju, i na svrhu čeljade koje ih kod sebe sakriva, tur.* jatak. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Vukovu*: ‚der (diebs-)hehler' ‚receptator latronum aut furum'.

a. *posteļa.* Hodi *(care)* sa mnom do jataka tvoga. Nar. pjesm. hörm. 1, 48. Sjedu mladu na jatak, oko ńe po tri četiri uglednije gospođe. 1, 591. A spavamo na jednom jataku. 2, 325. Tu je lvi jatak i ložnica. Bos. vila. 1886. 174. — *i u množini s istijem značeńem.* Iđe Mujo u jatake ljubi. Nar. pjes. hörm. 2, 109. Omer momak sjede na jatake. 2, 295.

b. *čeljade koje sakriva hajduka ili kradljivca (vidi u Vukovu rječniku).* Gori je jatak od pustaije. D. Obradović. basn. 37. Mogu za neko vreme biti jataci. 429. Ne odajte vi jatake naše kod kojih smo zime zimovali. Nar. pjes. vuk. 3, 356. Kazuj, kurvo, družinu ostalu, i jatake kud ste dohodili, dohodili, zime zimovali. 3, 357. Nevjeran jatak. Pjev. crn. 135b. Jatak mi je Šaketiću Luka. 186b. Ne može biti hrsuzin bez jataka. Nar. posl. vuk. 205. Kad pred zimu ajduci otidu po jatacima. Vuk, dan. 1, 71. Oni *(hajduci)* dokle god idu, imaju svoje jatake, kojima dolaze, te se rane i daju koješta na ostavu. 2, 93. Stanu istraživati i pribirati ajduke koji su bili po jatacima. 3, 157. Hajduci ljeti žive po šumi i dolaze jatacima te se hrane. Vuk, živ. 267. Jere nismo s nikim ni bili jataci. M. Pavlinović, razl. spis. 280. U Bosni je Gliša imao dosta dobrih jataka. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 377. Da nema jataka, ne bi bilo lupeža. V. Bogišić, zborn. 567. Jatak je gori od lupeža. Pomagač lupeža zove se jatak: da nije jataka, ne bi bilo lupeža. ako jatak nije krao a 'no je krio. 598. Jatak ‚diebshehler' ‚ricettatore dei ladri'. B. Petranović, ručn. knig. 48. Jatak, jatačica ‚hehler, hehlerin'. Jur. pol. terminol. 276. — *U ovom se primjeru može samo misliti mjesto gdje zimuju hajduci:* Na jataku kao najamlik čuvajući ovce oženi se. Vuk, dan. 1, 71.

c. *na jednom mjestu* XVIII *vijeka: vidi* djever, c *(kod megdana).* Običaj pogrdivi mejdánâ, uveden od iznašastja djavalskoga, nek bude sasvim izgnan iz svita krstjanskoga . . . Oni pak, tkoji se budu bili i tkoji se zovu jataci nek upadu u pedips proklestva. Blago turl. 2, 131.

JÀTAKOV, *adj. koji pripada jataku.* Obilazi on ovčaru jatakovu. F. Kurelac, dom. živ. 37.

JÀTAKOVÂŃE, *n. djelo kojijem se jatakuje.* Ima li tu ljudi kojima je jatakovańe kao neki zanat? M. Đ. Milićević, zim. več. 199.

JÀTAKOVATI, jàtakujêm, *impf. biti jatak, raditi kao jatak.* — *U naše vrijeme.* Ovdje bi jatakovao patrijar, kad bi morao ovdje da živi. M. Đ. Milićević, zim. več. 196. Pa mu lepo i oni jatakuju. 307.

JÀTAN, jàtna, *adj. koji pripada jatu.*

a. *adj.* — *U Stulićevu rječniku* (‚catervarius'), *i na jednom mjestu* XVIII *vijeka, gdje je kazano o ženi što suviše živi u društvu (ženskom i muškom).* Da je svaka jatna žena jurve bludno okušena. V. Došen 94b.

b. *adv.* jâtno, *vidi* jatomice. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚affollatamente, con folla' ‚confertim' 46b), *u Voltiģijinu* (‚affollatamente, con folla, calca' ‚gedrängter weise'), *u Stulićevu* (‚catervatim, turmatim, gregatim'). Zač tako jatno razlike živine u jednom stadu pasu. P. Zoranić 55b.

JÀTARA, *f.* vrlo mala seljačka kućica. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *Vaļa da je srodno s češ. i pol.* jata, *koliba.*

JÀTARICA, *f. dem.* jatara. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

JÀTAST, *adj. sbit, zbijen, sabit, sabijen (uprav koji je u jatu).* — *U Belinu rječniku*: ‚affollato' ‚confertus' 46b, *gdje ima i komp.* jàtāstijî 47a; *u Voltiģijinu*: ‚affollato' ‚gedrängt', *gdje ima i komp.*: jàtāstijî; *u Stulićevu*: ‚calcatus'. — *nije dosta pousdano.*

JATAŠTVO, *n. osobina onoga koji je jatak.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jatašstvo ‚diebshehlerei'. Zbornik zak. 1, 79.

1. JATI, *vidi* jeti.

2. JÂTI, *vidi* jahati.

JÀTIMITI SE, jàtimîm se, *impf. skupļati se u jata, na jata.* — *U jednoga pisca našega vremena.* No se grozne jatimile zvijeri. Osvetn. 2, 61.

JÀTIMLJÊNJE, *n. djelo kojijem se ko jatimi.* Kad je vrijeme bilo jatimljenja. Osvetn. 7, 8.

JATINA SJENOKOŠA, *f. ime mjestu.* — XIV *vijeka.* V Jatinu Senokošu. Mon. croat. 2. (1309).

JÀTISÊRKA, *f. od šale izmišljeno ime ptici.* — *U Vukovu rječniku:* v. tebiserka.

JÀTITI, jâtîm, *impf. sakupljati (kao u jato).* — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Stulićevu* (‚congregare').

a. *aktivno.* Svakoga jateći u njihovu stranu. I. T. Mrnavić, osm. 112.

b. *sa se, refleksivno, isporedi* sjatimiti se. Vidih orli da se jate. Đ. Baraković, vil. 215. Mani se oblaci dosle ne jatiše. I. T. Mrnavić, osm. 118. Pokle se za pravdu braniti jatimo. 189. Stah gledat drobne zviri gdi se igraju, gdi se jate. I. Ivanišević 199. ‚Šta se vi toliki tu jatite?' *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

JÁTKA, *interj. riječ kojom se pokazuje sažaljenje.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der arme!' ‚miserlus!' *s primjerom:* Ostao sirotan, jatka! — *Jamačno je dem.* 4. jad; *ali ne znam treba li shvatiti kao gen. sing. od nom.* jadak, *ili kao nom. sing. ženskoga roda.*

JÀTKE, *f. pl. a)* materija u sirištu (u Kragujevcu); *b)* mezgra od mlada oraha. L. Đorđević.

JÀTMICÊ, *adv.* jatomice. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* On *(škvorac)* prolićem jatmice se diže. J. S. Reljković 186. S toga one *(pčele)* izliču jatmice. 237.

JÀTNICA, *f. ptica koja pripada jatu, koja je iz jata.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kad do ruke dođe tica lovcu, koja bi jatnica. V. Došen 94b.

1. JÀTNÎK, *m. u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori):* čovjek od bratstva u kome ima preko pedeset pušaka — iz jata ‚ein mitglied des montenegrinischen jato' ‚membrum τοῦ jato nigromontani'. — *vidi* jato, f, *e).*

2. JATNIK, *m. nekakva riba.* J. Pančić, ribe u srb. 8.

1. JÀTO, *n.* agmen, grex, *naj češće množtvo ptica što zajedno lete, pa u prenesenom smislu i množtvo drugijeh životińa i čeljadi što su skupa, i množtvo nežívijeh stvari.* — *Riječ je stara, jer se u starom ruskom jesiku nalazi (o pticama) prije* XII *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jato); *u današńemu je ruskom jesiku nema, ali se u nekijem dijalektima nalaze riječi što su od ńe postale:* ятво, ятовь, ятва *(o ribama).* — *Neposnata postańa.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚agmen; caterva; cohors'), *u Mikaljinu* (jato, množ ‚caterva, examen'; na jata ‚confertim, catervatim, manufacta'), *u Belinu* (‚frotta, moltitudine, caterva' ‚caterva' 332a; u jatu ‚in frotta' ‚confertim' 332a; u jato ‚in frotta' ‚confertim' 402a), *u Bjelostjenčevu* (‚agmen', v. čredo), *u Jambrešićevu* (‚agmen, grex'), *u Voltiđijinu* (‚mandra, armento, greggia; frotta, quantità d' uomini' ‚heerde; eine menge leute, gedränge'), *u Stulićevu* (‚agmen, turma, caterva'; na jato, u jatu, v. jatno), *u Vukovu* (‚ein trupp vögel' ‚agmen avium').

a. *o pticama. a) uopće.* Pomislih, dokle ptić prez jata pribiva, pitom kos i slavić, da lipše pripiva. Đ. Baraković, vil. 25. Jeli gdi ko jato s promaha kim ptićem iz gnizda u jato... 118. Videć s jatom drugo ptice. 169. Još govore: jato od ptica slijedeć dubja gnijezda primi, za od različijeh čuti žica i od glasa sklad jedini. I. Gundulić 313. A po granah leteć rado jato od ptica sved žuberi. 402. Ptica ohola *(soko)* sred visine plemenita jata tjera. 407. Tako i jato bijelo u vodi od snježanijeh kufa plove. 409. Jata vrla i plaha *(šdralova).* G. Palmotić 2, 256. Raslicijeh jato ptica. 2, 292. Gdi lijetaju drobnijeh ptica jata mnoga. A. Vitaljić, ost. 7. Da se raširi u grane jake jata ptičena na sebi držati. A. d. Bella, razgov. 48. Stada od zvijeri, ptica jata. I. Đorđić, uzd. 100. Ka ptica ptícu ije, taj jata ne vodi. (D). Poslov. danič. Izletilo jato sokolova. And. Kačić, razg. 245a. Jato prepelica. I. Velikanović, uput. 1, 64. Jato čavki prate ga. M. A. Reljković, sat. L6b. I po rpi palo jato golubova. Nar. pjes. vuk. 1, 102. Govori golubu svome golubica: ‚Ti si zaleteo u to tuđe jato'. 1, 102—103. Otud leti jato sokolova. 1, 162. Svaka tica k svome jatu (leti). Svaka tica svome jatu ide. Nar. posl. vuk. 277. U jato, golube (da te kobac ne odnese). 381. Letelo jedno jato gusaka. Nar. zag. nov. 283. Otište se jato vranih vrana. Osvetn. 1, 54. *u ova dva primjera* jato *znači što i množina* ptice *uopće:* Za te ajer, kopno, vode... jatom, stadom, ribom rode. J. Kavańin 14b. S brzijem jatim letuštijeme ribe nijeme. I. Đorđić, salt. 20. — *b) u instrumentalu ili s nekijem prijedlozima stoji adverbijalno, te znači od prilike što i* skupa. *aa) instr.* Ke jatom gredu ptice. P. Zoranić 30b. Okolo se brzijem jatom *(ptice)* prolijetahu. I. Đorđić, salt. 262. — *bb)* u jatu. Ptica koja ne gre u jatu neg samoživa boravi. I. Đorđić, salt. 345. Sad napose lete, sad opet u jatu. A. Kanižlić, rož. 6. — *cc)* na jata. Na jata su kano golubovi. Nar. pjes. vuk. 5, 279.

b. *o sitnijem životińama, osobito o onijem što lete (kao n. p. pčele), ili što skaču (kao n. p. skakavci) pa i o drugijem bubinama.* Množtvo od ljudi tako bijaše kako jata ljetnijeh od prugova. B. Zuzeri 42. Za svoj porod ima crve, da na jata iz ńeg' vrve. V. Došen 49a. *(Linac)* više ima bilog jata *(ušiju)* neg' u štali smradnog blata. 206a. Dok sve jato *(pčela)* u sito ne skloni. J. S. Reljković 239. Jere naleće jedno jato čela. Nar. prip. vuk. 209. — *i u instr. adverbijalno (isporedi* a, *a)).* Frižko đubre od konja buhače plodi — jatom on po zemlji skače. J. S. Reljković 159. Skakavci što jatima dolijeću kašto iz Azije. Vuk, poslov. 252.

c. *o ribama.* U morsko metat krilo u tišini čim ne raste, vrše uresne, mreže okaste nijemom' jatu. I. Gundulić 86. Strašnih riba jata vrla, hrlim plovom doletite. 47. Množ ribe, jato ‚multitudo, vel agmen, sive grex piscium'. J. Mikalja, rječn. *kod* množ. Jato ribe (u Grdelici). — *adverbijalno* u jata, *isporedi* a, *b).* I gdje u jata idu k badom *(ribe).* J. Kavańin 80b.

d. *o domaćijem životińama, n. p. o svińama.* Ako li je jato svíń... Stat. poljl. ark. 5, 268. Ako svińar zlo nagazi, blatnog jata kad ne pazi... V. Došen 220b. I što niža svińama je zgrada, bojom jato toplinom se vlada. J. S. Reljković 61. — *o kozama.* Reče mu da on otiđe u jato, pak da joj naj brže donese dva jareta. E. Pavić, ogl. 60. Jato koza kad ugleda. V. Došen 123a. Što takvog, Bože moj! neuvridno jato *(kosa)* sagriši? M. Katančić 53. — *o govedima.* Kao kad se gdi goveda brez svakoga krive reda, kadno i*(h)* se jato spravi grob opivat mrtvoj kravi. V. Došen 156a. — *o psima.* Da je pasjem jatu sličan. V. Došen 162a. — *o końma.* Brzo stiže jedno jato końa. Nar. pjes. juk. 517.

e. *o životińama uopće, i o divljem zvjerińu.* Krotko zvjerenje i oholo zbijeno u jatu jednom

teče. I. Gundulić 408. Za to l' drugom da ne služiš, k živinskom se jatu združiš? V. Došen 43a. Jer ni jato od zviradi o zlu svakom sve ne radi. 43b. Mnogo zvire na to pazi da od jata ne odlazi. 188b.

f. *o čeljadi (i o drugome što se drži kao čeljad).* *a) uopće (u gdjekojem primjeru s nekijem prezirańem kao da se govori o životińama).* Pastirov jato. P. Zoranić 72b. Van kraljeva jata da na stranu ide. Đ. Baraković, jar. 54. I ako sam još or'o sivi proć istočnom zmaju prši. nabuńeno jato krivi, ko mu ogńena krila skrši. I. Gundulić 495. Smišahomo sebe u grčku župu i jato. I. Zanotti, en. 27. Oko sebe ugledao često jato kletijeh Turci. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 85. I s ńime je otpravio vrlo jato dobrih Turak. Nar. pjes. bog. 98. Vi ste *(žene)* ono čisto jato, da ne znate ništa za to. V. Došen 92a. Da muževa jato broje. 96b. Danas ima jato sluga. 152a. Gòstî jato. 152b. O! čuj, počuj svatno jato! 155a. Staregina cilo jato tare krivi narod. 246b. Poveliko jato žive zdrave i vesele dece. M. Đ. Milićević, zim. več. 82.

b) adverbijalno, vidi a, *b). aa) u instr.* Rednim jatom Grkom u dvor it ne dahu. I. Zanotti, en. 31. — *bb)* na jata. Goneći na jata sužńe u želize. M. Marulić 8. Videć jednog od Krstjana gdi ih na jata goni i tira, kako ovce sa svijeh strana, viknuh ... I. Gundulić 291–292. Ne od hlapa, ki na jata zatjerani na boj hode, nu je tva vojska izabrata od vojevoda i gospode. 422. Bonici stanu rijevati na jata u Mahine. S. Ljubiša, prip. 91. Vraćajući se natrag iđahu na jata. S. Rosa 188b. — *cc)* u jato. Kadno u jato boj bijahu. I. Zanotti, en. 47.

c) o anđelima (u jedinom primjeru može biti da je preneseno od značeńa kod a). Ugledah eto vil s krilami od zlata, sletjela da bi bil' od anđel iz jata. G. Držić 486.

d) o vragovima (s prezirańem kao da su životińe). Strašivoga vrhu blata, kud se u pako brodi tmasni, na primučan put cijeć jata hudih, vrlih, zlih nakazni Orfeo ... zatravljeni stupaj stavi. I. Gundulić 51. Iz smrknutijeh gustijeh magla jazovite u ponore strahoća se jata nagla gromińaju, drožde ... 478. Ali vojstva zgar nebeska zbučaše se i sastaše, treskovim se sve razlijeska i razagna jato naše. 476. Na tisuće, na oblake crna jata izletješe, ter jasnomu suncu zrake usred podne potamnješe. 481. Nenavidnik gore čini neg duh tamni u dubini, koji bisno nenavidi, kad prokleta sebe vidi, i pomamnu želju ima naškoditi ljudma svima, al' s duhovim svoga jata zajer ni on nejma rata. V. Došen 116a.

e) u Crnoj Gori s osobitijem značeńem. u Vukovu rječniku: bratstvo u kome ima više od pedeset pušaka, cf. jatnik *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* U našoj je općini običaj, da se svak ženi u svomu jatu. S. Ljubiša, prip. 28. Ženi se u svomu jatu kao ostala paštrovska momčad. 35.

g. u prenesenom smislu, o neživijem tjelesnijem stvarima. Blago mu restiše na velika jata. Đ. Baraković, vil. 46. Mnokrat sam hodila na mista bogata, i blaga vidila skupljena na jata. 101. Al' zvizdeno jasno jato na nebesim. V. Došen 133b. Jato zdila izčekiva. 172a. Nebrojeno jato zvizda. 260a.

h. u prenesenom smislu, o čemu umnom. Mutne tužbe na jata stoje ńemu oko vrata. V. Došen 27a. Da uzmnože griha jato. 94b. Svi*(h)* bo skoro zala jata ... 131b. Gdi bolèstî leže jata. 171a. Da potare zloća jato. 240b.

2. JÀTO, *n. savjetrina.* — *Neposnata postańa.* — *U naše vrijeme u Istri.* Jàto ‚locus a vento tutus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 4.

JÀTOMICE, *adv. na jata, u jatu, vidi* 1. jato, a, *b).* — *isporedi* jatmice. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚schaarenweise' ‚catervatim'). *(Narodi)* jatomice zađoše zemljom. M. Pavlinović, razl. spis. 163.

JATOŃA, *m. ime volu. u Bruvnu.*

JATORAN, jatorna, *adj. jaki, snažan (u Stulićevu je rječniku drugo značeńe).* — *Nepoznata postańa.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚vividus, alacer, agilis, dexter, promptus') *i u Vukovu: samo komp.* jatòrnijî ‚stärker' ‚firmior' (za djecu i za ostale mlade životińe). U dvoru kavazi koji no su jatorni u snazi. Osvetn. 4, 59. Što li toli u pleća jatorni, kano da će poduvjerat grede. 5, 40. Koji je *(brat)* kao stariji i jatorniji, rabagovao kao i drugi siromašni Ostružničani. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 423. A jatorni volovi preživaju ukraj podine. M. P. Šapčanin 1, 82. — *U Stulićevu rječniku ima i adv.* jatorno ‚agiliter, expedite, prompte'.

JATORNOST, *f. osobina onoga koji je jatoran.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚alacritas, agilitas, dexteritas'.

JÀTOŠA, *f.* u stadu naj starija ovca (u kozama koza, u svińama svińa itd.) koja vodi stado. u bosanskoj krajini. M. Ružičić.

JATOVAC, Jatovca, *m. selo u Međumurju.* — *(kajkavski)* Jatovec. Schem. zagr. 1875. 142.

JÀTOVATI SE, jàtujêm se, *impf. vidi* jatiti se. — *U jednoga pisca našega vremena.* Sokolićem oporuke daje: ‚O tako se jatom jatovali!' Osvetn. 1, 7.

JATOVODAN, jatovodna, *adj. koji vodi jato.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (metaforički).* Tako snaša jatovodna. V. Došen 106b.

JATR-, *vidi* jetr-.

JAUČIN POTOK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Livada u Jaučin Potok. Sr. nov. 1873. 448.

JAUČITI, JAUČIM, *impf. vidi* jaukati. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Tuže, uzdišu, jauče i cvijele. G. Palmotić 8, 196b. — *nepouzdano.*

JAUD, *m. tursko ime muško, isporedi* Jaut. U Jauda poviše komina. Nar. pjes. herc vuk. 225.

JAUDOV, *adj. koji pripada Jaudu.* Neg' je ono Jaudova ljuba. Nar. pjes. herc. vuk. 225.

JÀÛK, *m. jaukańe.* — *Riječ može biti onomatopejska, ali mislim da je postala od glagola* jaukati *(koji vidi).* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚omei, lamenti' ‚gemitus' 524a; ‚lamento' ‚lamentatio' 423b), *u Bjelostjenčevu* (jauk, jaukańe, rikańe ‚ejulatio, ejulatus, lamentum; epicoedium'), *u Jambrešićevu* (‚ejulatio, lamentum'), *u Voltiģijinu* (‚lamento, grido, urlo' ‚wehklagen, jammer'), *u Stulićevu* (‚querelae flebiles'), *u Vukovu* (‚die wehklage' ‚lamentatio' *s primjerom:* Stado ga jauk, *i iz narodne pjesme:* Domaćine donesi jabuka, da ne bude po kući jauka'. V posti, v plači i v jauki. Naručn. 49b. Obrati se na plač i na jauk. 51a. On odgovori s jaukom i vzdihanjem. Transit. 253. Da ne ima vijek jauk ni gorke žalosti. Š. Menčetić – G. Držić 484. Vrag s hudobom jimi sinov: Zlo, Gniv, Trud, Jauk, Skuk ... P. Zoranić 9b. Čutiti jauk i lelek prokletijeh. M. Divković, nauk. 293b. Vidivši mrtva, jaukom zaviknu. B. Kašić, per. 20. Kad me ljuto, jaoh, posiječe glas nevoljne pun jauka. I. Gundulić 40. Posred suza i jauka. G. Pal-

motić 1, 98. Nu u jeci i jauku tužno srce. I. V. Bunić, mand. 16. Tužna pjesni stoprv spravi tužbe, cvile i jauke. 32. Gdje u jauke strahovite zlo zameten pako pasi. P. Kanavelić, iv. 556. Gdi će biti jauk velik. P. Posilović, nasl. 199ᵇ. Čuh jauke strahovite. P. Kanavelić, iv. 440. Zamuka trjeskovite u jauke. 560. Neće biti u napridak plača ni jauka. M. Radnić 565ᵃ. Neka uzrastu zli jauci i čemerni plam oholi. A. Vitaljić, ost. 359. Daje gorke ńim jauke. ist. 405ᵇ. Što si dobio? ne drugo nego nevolje, jauk. S. Margitić, fal. 95. Rad slatkosti od jabuke pozna tuge i jauke. ispov. 201. Uživati otačbinu vičńu, u kojoj nije plača ni jauka. L. Terzić 154. Najdoše me svi jauci. P. Macukat 91. A da u muci i u jauku porađa sine. J. Kavańin 25ᵃ. Svaku muku trpi u škripńi i u jauku. 65ᵇ. U to čuvši vrlu viku od plakanja i od jauka. 404ᵇ. U jauke jadne lupi. 483ᵇ. Koliko uzdasi, jauci i cvili jesi izustio. M. Lekušić 98. Gorku premda u jauku, blagoslivļam tvoju muku. P. Knežević, muk. 58. Žalosnim jaukom zemļu napuniti. F. Lastrić, ned. 17. Gdino će biti jauk i škripańe zubi. 848. Jauk, plač i vapaj u Pragu će biti. A. J. Knezović 262. Čuje se iz otvorena pakla jauk. A. Kanižlić, bogoļubn. 44. Čuti ćeš sto puta i jauk za ńime. rož. 23. Tako od Boga bi odbačen ńegov plač i jauk. E. Pavić, ogl. 62. Tada uniđe u Žudije takvi strah i jauk. 858. Rđarija nevrednosti kći, zločestariji sestra, uboštvu mati, tuzi i nevoļi baba, a jauku, leleku i poturu naj bližńa rodica. (Z). Poslov. danič. Jauk stoji, junaci se dave. I. Zaničić 101. Do neba se jadan glas čujaše, viska końa a jauk junaka. And. Kačić, razg. 28ᵇ. Stade plač i jauk. kor. 71. Ustade ga jauk. M. A. Reļković, sabr. 50. Ustade jih neutišļivi jauk. 58. Suzni potok roneć u glasni jauk se obrati. M. Katančić 56. S velikim jaukom hoće zavapiti. Đ. Rapić 8. Istom ti će s jaukom vika ustati: ‚Proklet sat u kome sam redovnik postao!' 7. Niti će biti plača, niti jauka. B. Leaković, nauk. 136. Da s' naslušam trupka od konica i jauka od dobri junaka. Nar. pjes. vuk. 2, 509. Stoji jauk rańenih junaka. 4, 258. Stade Turčina jauk, i veli . . . Nar. prip. vrč. 58. Kao voda rażļeva se jauk moj. Đ. Daničić, jov. 3, 24. Čuj jauk moj! psal. 39, 12. Krv ni jauk ništa ne pomaga. Osvetn. 4, 12.

JAUKA, *f. vidi* jauk. — *Na dva mjesta* XVII *i* XVIII *vijeka.* Moje se razviju netisne jauke. I. T. Mrnavić, osm. 16. Ne prestajuć naricati sva u plaču i u jauci. J. Kavańin 237ᵃ. — *nije dosta pousdano.*

JÀUKALAC, jàukaoca, *m. čovjek koji jauče.* — *U Stulićevu rječniku:* jaukalac *i griješkom* jaukaoc ‚qui ingemiscit'.

JÀUKALICA, *f. žensko čeļade što jauče.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae gemit'.

JÀUKÂŃE (jaùkâńe), *n. djelo kojijem se jauče, isporedi* jauk. — *Stariji je oblik* jaukanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (jaukanje, tužba, plač ‚gemitus lamentatio, ejulatio, fletus'), *u Belinu* (jaukanje ‚gemito, pianto' ‚gemitus' 339ᵃ; ‚lamento' ‚lamentatio' 424ᵃ), *u Bjelostjenčevu (kod* jauk), *u Stulićevu* (‚gemitus'), *u Vukovu:* jaùkâńe (jàukâńe) ‚das wehklagen' ‚lamentatio'. Oće ti dati javkanje tr jaukanje. Korizm. 30ᵇ. Jaukanje imaj sa žuberenje. Nauk brn. 61. Trudio sam u jaukanju momu. B. Kašić, rit. 83. Smiluj se na jaukanja ńegova. nač. 102. Onamo molbe i jaukanja svakdańa s suzami bogomilimi uputi. nasl. 50. Na jaukanju crnijeh vrana. P. Kanavelić, iv. 463. Tijem se pusti naj poslije neprestavno u jaukanje. 607. Upasti u vičńe jaukanje vičńega ogńa. P. Posilović, nasl. 188ᵇ. Neka izbavi te i sačuva Bog od onije jaukanja paklenije. M. Radnić 564ᵃ. Običaj staru i od naših pri namistnikov čestokrat zabrańenu, da nad mrci jaukanja i plakanja čine se. M. Bijanković 77. Smiluj se Gospodine na jaukanja, smiluj se na suze ńegove. L. Terzić 18. Drugo neće čuti nego jaukanje, plač. A. d. Bella, razgov. 218. Gdje se sliša buka kruta od jaukanja i od plača. J. Kavańin 29ᵇ. Nered od naravńega hukańa i jaukańa. I. Đorđić, uzd. vr. O kolike suze i jaukanja činahu! M. Lekušić 56. Glas u visoku slušan jest plača i jaukańa. J. Banovac, blagosov. 176. Od proklińanja i od jaukanja. Blago turl. 2, 311. Pridade odmetne na muke jaukańima paklenijema. J. Matović 28. Tu bijau tužbe i isto prominuto jaukańe. A. T. Blagojević, khin. 12. S jaukańem i s vikańem čuju se ove riči. I. J. P. Lučić, razg. 100. Čujući ńihovo žalosno hukańe i jaukańe. A. Kalić 42. Stane ga taki lelek i jaukańe. D. Obradović, basn. 176. Učiniti hoću ja opet, da tvoje uši čuju, ali ništa drugo, nego vičńi plač i jaukańe. Đ. Rapić 4. Pak naj posli metnuti se hoćeš u vičńe jaukańe. 273. Nit' tko čijeg žali jaukańa. Osvetn. 2, 134.

JAUKARICA, *f.* praefica, *žensko čeļade koje za plaču jauče kod mrtvaca.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* jaukarica, narekavica ‚praefica, nenia, neniae'.

JÀUKAST, *adj. vidi* jaukav. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚querulus, queribundus, gemens'.

JÀUKATI (jaùkati), jàučêm, *impf.* ejulare, *radi tjelesne ili druge boli jednako vikati ‚jaoh' (ili drugo što čim se pokazuje bolest, kao ‚kulu, lele' itd.).* — *Postaje od* jau *(vidi* jaoh) *glasa kojijem se kaže bolest nastavkom* k. — *Akc. je zabiļežen u infinitivu na dva načina (u Dubrovniku ima treći:* jàukati *što se ne mijeńa) po Vukovu rječniku, i mijeńa se svagda u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* jàukâ; *prema* jàukati *akc. se ne mijeńa u ostalijem oblicima, a prema* jaùkati *može biti i aor. (osim* 2 *i* 3 *sing.)* jaùkah, *impt.* jaùči, *ger. praet.* jaùkâvši, *part. praet. act.* jaùkao. — *Rijetko se nahodi praes.* jaukam *(vidi u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku, i ger. praes.* jaukajući. J. Matović 398). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚ejulare'), *u Mikaļinu* (jaukati, tužiti se ‚gemo, ingemisco, ingemo, ejulo'), *u Belinu* (‚gemere, lamentarsi' ‚gemo' 389ᵃ; ‚lamentarsi piangendo' ‚deploro' 428ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (jaučem, jaukam, rikam ‚ejulo, voce in altum sublata ploro, plango'), *u Jambrešićevu* (jaukam ‚ejulo, lamentor'), *u Voltigijinu* (jaukati, jaučem ‚piangolare, urlare, gemere' ‚wehklagen, jammern'), *u Stulićevu* (jaukati, jaučem ‚gemere, ingemiscere, ululare'), *u Vukovu:* jaùkati (jàukati), jàučêm ‚wehklagen' ‚lamentor' *(s primjerom iz narodne pjesme:* Oj djevojko moj stari jarane, da ja umrem bi l' ti jaukala?).

a. *uopće.* Tko ono jauče? rek' bi ga što koļe. N. Naļešković 1, 181. Sjetna ga ti jaukala, ne zadavaj mi tuge. M. Držić 215. Onako tvoje srce jauka. 258. Koji će jaukati i lelekati. M. Divković, nauk. 293ᵇ. Jauče dokle u tugah mnozijeh. B. Kašić, nač. 89. Jaukahu, plakahu. per. 22. Tada se već žalostivi i jauče. nasl. 19. Cvili, plače i jauče. G. Palmotić 1, 206. Uzdiše i tuguje, ojmeka i jauče. M. Jerković 47. Viču i jaučU. I. Ančić, ogl. 49. I v bidu jaukati prez utihe vsake. P. Vitezović, odiļ. 2. JaučU vladike. 27. Ako dojde grād, jaučemo. S. Margitić, fal. 168. Grozno tuži i jauče. P. Macukat 91.

Salamun gorko plače i jauče. 94. Tu neutješno da jaučU. J. Kavanin 448a. Jauče Oloferne, škripi zubima Juda. A. d. Bella, razgov. 74. Jaučući i tresući se. 180. Svi koji jur u paklu jaučU govorahu kako vi. 228. Sve plačući, uvik jaučući. T. Babić, pism. 27. Onda ćete jaukati i govoriti . . . J. Banovac, pripov. 30. Ne bismo se imali tužiti ni jaukati. 106. Kad dite bi na dno bunara, poče jaukati i vikati da ga potežu gori. 215. Jao vama koji se smijete sada, jer ćete jaukat i plakat! J. Filipović 1, 236a. Žalosni čovik ručući i jaučući unutra, činilo bi se da ruče junac od bromza. F. Lastrić, ned. 892. Sluga žalosni jaučući ondi sam bi čuven po srići od jednoga pustinaka. 484. *(Žena)* k crnoj zemļi savita jauče. A. Kanižlić, utoč. 191. Oko ńega jaučući. bogoļubn. 498. Jaučući rekoše. E. Pavić, ogl. 225. Neg' se plače i jauče po sve kraje i po sve strane. Nar. pjes. bog. 79. Prikrsti se, više ne jauči. I. Zaničić 84. Pogibe ji petnajest stotina, a ostali biže i jaučU. Aud. Kačić, razg. 256. ČU se velika buka djavola koji jaukahu. F. Radman 21. Poče jaukat. N. Palikuća 8. Nu sada, o bogatci, plačite jaukajući u nevoļah. J. Matović 898. Imadem se mučiti i jaukati brez pristanka. I. J. P. Lučić, razg. 50. Jaukaše cića muka pakleni. 100. Gorkostju pod kojom uvik vikom hoće čemerno uzdisati, jaukati i nevoļno kako pomaman revati. Đ. Rapić 486. Viditi će, ali će vikati, vijati, huktati, revati i jaukati. 18. Ne može učiniti da mi u bolesti ne jaučemo. A. Tomiković, gov. 245. Ali mlada plače i jauče. Nar. pjes. vuk. 1, 256. Raněni zna jaukati. Nar. posl. vuk. 270. Pa se prenemaži i jauči. Nar. prip. vuk. 215. Sjutra jauči od gladi. Vuk, poslov. 226. Smijući se i jaučući. V. Vrčević, igr. 16. Ne jauče pre nego što ga saboli. M. Đ. Milićević, zlosel. 294. Man se kune, moli i jauče. Osvetn. 1, 28. Kuka ćaća a jauče majka. 4, 46.

b. *izrečeno je što se govori kod jaukańa.* U paklu ćeš vazda trpit muki i jaukat ‚kuku, kuku!' L. Ļubuški 58. Poče jaukati: ‚Ajme ja nesrićna!' J. Filipović 3, 170a. Stade Mara jaukati: ‚Jao mene i do Boga!' Nar. pjes. vuk. 1, 288.

c. *uzrok jaukańu ili ono što se izgovara jaučući stoji u podložnoj rečenici s* da. Svaki dan jaučemo da ne imamo mijera. S. Margitić, fal. 196. A ono se stane previjati i jaukati da ga boli trbuh. Vuk, poslov. 354.

d. *uzrok jaukańu stoji u instr. s prijedlogom* za. Zato potrebuje meni za tobom jaukati, vapiti i moliti se. B. Kašić, nasl. 235.

e. *uzrok jaukańu stoji u acc. kao objekat.* Drage svoje muže 'z vsega grla jaučU. Jačke. 202. Vsi vojaki oca ino dicu jaučU. 215.

JÂUKAV, *adj. koji mnogo, često jauče.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚querulus, queribundus, gemens', *i u Vukovu:* jaûkav, n. p. mačka, koja mnogo jauče ‚klagend' ‚querulus' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku; ali se baš u Dubrovniku kaže i o čeļadetu (i češće nego o mački) i s onakijem akcentom kao što smo zabiļežili a ne kao što je u Vukovu rječniku.*

JAUKAVAC, jaukavca, *m. jaukav čovjek.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (jaukavac, koji jauče ‚gemebundus') *i u Stulićevu* (v. jaukalac). Oni će stati izvan prognanici i jaukavci. B. Kašić, nasl. 234. — *U prenesenom smislu u naše vrijeme.* Jaukavac, nadimak tamničarskomu crnomu kruščU. M. Pavlinović.

JAUKAVICA, *f. jaukavo žensko čeļade.* — *U Stulićevu rječniku:* v. jaukalica.

JAUKČAC, jaukčca, *m. dem.* jauk. — *U Stulićevu rječniku (uz* jaukčić). — *sasma nepouzdano.*

JAUKČIĆ, *m. dem.* jauk. — *U Stulićevu rječniku:* ‚brevis lamentatio'. — *nepouzdano.*

JAUKLAŠ, *m. zaručnik.* — *Riječ turska, vidi kod* jauklija. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Imadeš li svoga jauklaša što dolazi đozu i peńgeru? Nar. pjes. hörm. 2, 147.

JAUKLICA, *f. dem.* jauklija. — *U naše vrijeme u Bosni.* Da mi dojde jauklica Mara. Bos. vila. 1892. 26.

JAÛKLIJA, *f. zaručnica, od tur.* javuklu, javukly, *zaručnik.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide zaručnica *s primjerom iz narodne pjesme:* U selu je moja jauklija, kude mi je troji prosioci). A sada jesu poštena dila, kakonoti imati jaukliju, ašika. Đ. Rapić 471. U selu je moja jauklija, kude mi je troji kudioci. Nar. pjes. vuk. 1, 275. Nađe Hajku, svoju jaukliju. Nar. pjes. juk. 199. I tako mi po potoku trńu, i tako mi jauklija živa! Smailag. meh. 155. Traži zlatu svoju jaukliju. Nar. pj sn. hörm. 1, 300. Do koga će stati u žetini, ono mu je mlada jauklija. 1, 510. Jauklija mog brata Halila. 2, 107. Da je tvoja jauklija stara. Bos. vila. 1892. 74. Jauklija, ļepotica. *u* Nar. pjes. petr. 1, 344. Jauklija (zaručnica). Bos. vila. 1888. 224. Jauklija, ļubeznica. Nar. blag. mehm. beg kap. 297.

JAÛKNUTI, jàuknêm, *pf. zajaukati, jednom reći ‚jaoh!'* — *isporedi* jaukati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚wehrufen' ‚ejulo'). Kad ga ona ugleda, jauknu o*(d)* žalosti i izmače iz žepa nož. J. Banovac, razg. 150. K zemļi pade i jauknu glasno. S. Štefanac 40. Kad ko jaukne. Vuk, poslov. 109. Od rane jauknuti neće. V. Bogišić, zborn. 618.

JAUR, *vidi* jaurin.

JAURIN, *m. vidi* kaurin. — *Jednini nema po tvrde (mogla bi glasiti i* jaur), *a množina je* jauri. — *U jednoga pisca čakavca koji je načinio ovu riječ od tur.* gaur. Jauri po svemu gradu gospoduju. I. T. Mrnavić, osm. 31.

JAURSKI, *koji pripada jaurima, vidi* jaurin. Jaurske vire. I. T. Mrnavić, osm. 33. Svi ovi jaursko kolino ļubiše. 70.

JAURSTVO, *n. coll. kao množina prema* jaurin *koje vidi.* Kada jaurstvo bišo razdiļeno. I. T. Mrnavić, osm. 90.

JAUŠIĆI, *m. zaselak u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 94.

JAUT, *m. turško ime muško, isporedi* Jaud. — — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* To bijaše silan Jaut-bego. Nar. pjes. vuk. 4, 102. Kad ga viđe silan Jaut-beže. 4, 105.

JAUTANAT, jautanta, *m. vidi* adutanat. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* I dade mu svoga jautanta, jautanta Mičanina Vuka. Nar. pjes. vuk. 5, 90.

JAUTINA, *f. selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 101.

1. JÂV, *m. javļanje, češće u smislu: nešto čim se što javļa, pa može značiti po tome što i trag.* — *isporedi* 3. jav *i* java. — *Postalo je od glagola* javiti *u naše vrijeme, a drugo je praslavensko* javь *ili* javь, *vidi kod* javi. — *Između rječnika u Vukovu* (‚in der redensart': ni strva ni java, ‚etwa der schein, das zeichen' ‚signum'). Ali Turc'ma . . . niđe java do bez broja strva. Pjev. crn. 183b. Al' mi otud ni java ni glasa. 885a. I ti mi se

ne oživješ, krilat sine! trag ti ne znam, jav ne čujem, jad me čuo! *u* Vuk, živ. 204. Glas se razlegao iz brda u brdo, ali java ni otkuda! M. Đ. Milićević, zim. več. 148. Jedno srce veoma uznemireno kuca, pri naj manjem glasu ili javu. međudnev. 199. Nigde java od čoveka ili životiňe. 199.

2. JÂV, *f. stańe čeljadeta koje ne spava, vidi kod* javi. — *isporedi* java. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Baveći među snom i javi. I. Đorđić, ben. 179.

3. JAV, *f. vidi* 1. jav *i* java. — *U jednoga pisca našega vremena.* Pa se Turci ustraviše s javi, kano da su časi prikončali. Osvetn. 5, 69. Da im ne bje javi sa Nikšića. 5, 126.

JAVA, *f. javljańe, objava.* — *isporedi* 1. jav. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima samo loc. sing.* javi, *te bi nom. sing. mogao biti* i jav. S mnozijeh ljeta slike tame na zid jedva razbiru se, a u to doba puku same očigledno objavlju se, da u toj javi svi skupleni mnogo ostaše prisnećeni. J. Kavańin 311b. Za jutra ću t' druga riti, ka tribaju u ovoj javi, kad se bude povratiti k tebi stražnik pregizdavi. 494b. Otvor' oči, a ne drimi, vij, što dobrim Bog pripravi, i od ńegove ruke primi u nebeskoj spasnoj javi prem izvrsno očišćenje. 510b. Riječ privodca anđelskoga naježi me i uztrese, a otvor kasa blaženoga, svijest i pamet mû zanese, u naj višoj kada javi ovako me s nova uglavi. 530a.

JÂVAN, jâvna, *adj.* manifestus, *koji je takovi (živ ili nežív) da ga svak vidi ili čuje ili shvaća ili razumije ili posnaje kakav je.* — *Postaje od osnove* jav *(vidi kod* javi *i* 1. javiti) *nastavkom* ьnъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* javьnъ, *rus.* явный, *češ.* jevný, *pol.* jawny. — *Između rječnika u Voltiģijinu* (‚noto, rinomato, famoso' ‚berühmt'), *u Stulićevu* (‚evidens, publicus, clarus, manifestus, apertus etc.'), *u Vukovu* (‚öffentlich, offenbar' ‚manifestus').

1. *adj.* — *Komp.:* jâvnijî *(u Stulićevu rječniku).*

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.* Javni primer. J. Rajić, pouč. 1, 17. Sve će javno biti. 1, 88. Da se otkriju tajne koje nijesu bile javne do onda. Nar. prip. vuk. 157. Ne ustaje na me javni nenavidnik. Đ. Daničić, psal. 55, 12. I tu mu je lukavština javna. Osvetn. 3, 15. — *Srednji rod kao supstantiv s prijedlogom* na *znači što* i javnost. Ne valja da mi dela naša na javno iznosimo. J. Rajić, pouč. 1, 22.

b. publicus, *u naše vrijeme kod pisaca, prema ńem.* öffentlich *(a i prema češ.* jevný *i pol.* jawny), *prenosi se na značeńe: koji ne pripada jednome ciglome čeljadetu, nego cijeloj općini, državi, vladi itd. kaže se o živome i nežívome (vidi u primjerima).* Zaslužena tim načinom nadnica, da se u javno sokrovište na ostavu dade. Nov. sr. 1835. 98. Što može dobra volja na javnom i na književnom polju. M. Pavlinović, rad. 17. Javni učitelj u Ljubljani. 132. Pošla jedna četa javne sile da spali jednu nakazu koja se u grobu očajala. S. Ljubiša, prip. 254. Javnoj sili popada oružje iz ruka. 255. One stvari pak, koje su im dozvoljene samo na porabu kao: ceste, velike i male rijeke, luke i obale morske, zovu se općeno ili javno dobro. Građ. zakonik. II, 1. Pod javnom službom razumijeva se samo prava služba državljana. dodatak 4. Službovnici, koji nisu neposredno u javnoj službi. Zbornik zak. 1866. 23. U svrhu zadovoljeńa kakove javne potrebe. 1869. 203. One koje se posve ili djeloma troškom zemlje ili političke općine podižu i uzdržavaju jesu javne škole. Zbirka zak. 1, 284. Sve javne vlasti i svi javni uredi dužni su ... 2, 40. U poslovima javne uprave. 3, 572. Javno nasilje tvori se: 1. silovitim činom proti skupštini sazvanoj po vladi, da raspravlja javne poslove, proti kojemu sudu ili drugoj kojoj javnoj vlasti; 2. proti sborovom (korporacijam) zakonito priznanim ili proti skupštinam, koje se drže sudjelovańem ili pod nadzorom javne koje vlasti *itd.* Kazneni zakon. 1, 89. Javne knige ‚öffentliche bücher'. Jur. pol. terminol. 374. Javna knjiga ‚register (öffentliches buch)'. 422. Javna drašba ‚öffentliche versteigerung'. 587. Javni ‚öffentlich' ‚publico'. B. Petranović, ruč. kń. 68. Javni pokoj ‚öffentliche ruhe' ‚tranquillità publica'. 85. Javno nasilje ‚öffentliche gewaltthätigkeit' ‚violenza publica'. 89. Jedini se izuzetak toga osnovnog pravila može dopustiti u slučaju zamašnije javne (narodne) potrebe. V. Bogišić, zakon. 6. Javan, stil. stat. ‚öffentlich', tal. ‚publicc'; javna zaklada ‚öffentlicher fond', tal. ‚fondo publico'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *u ovom je primjeru ograničeno značeńe prema* državan: U državnoj se imovini mogu razlikovati dvije glavne vrste dobara. Jedne su vrste dobra upravo javna koja su izuzeta iz običnog saobraćaja, i to radi toga što se ńima sama država za svoje osobite cijeli neposredno služi (tvrđave, prašnice itd.), ili što su određena za opštu službu i upotrebu (javni putovi, mostovi, trgovi. pristaništa itd.). Dobra su druge vrste, državna osobina. država iz takih dobara, kao i svaki drugi imaonik, tek imovinsku korist vadi; taka su dobra: zemlje ili kuće koje u najam daje, novci kojima podmiruje svakojake potrebe svoje itd. V. Bogišić, zakon. 883—884.

2. *adv.* jâvno. — *Između rječnika u Voltiģijinu* (‚chiaramente, apertamente' ‚deutlich'), *u Stulićevu* (‚manifeste, clare, aperte, evidenter, perspicue, palam, liquido etc.'), *u Vukovu* (‚öffentlich, offenbar' ‚manifeste'). — *Komp.:* jâvnijê *(u Stulićevu rječniku).* — *U svijem je primjerima značeńe prema* 1, a, *te znači: očito, ili pred ljudima, pred svijetom, pred svakijem.* Svoga imena javno otriče se. J. Rajić, pouč. 1, 19. Sam ti kažeš da ti javno lažeš. Nar. pjes. vuk. 4, 870. Stanu javno četovati po Turskoj. Vuk, nar. pjes. 4, 459. Ja ću svakome u predgovoru javno blagodariti. poslov. LII. Što se javno vidi da nije istina. 253. Ja govorih javno svijetu. jov. 18, 20. Kada javno na krst časni pljuju. P. Petrović, gor. vijen. 12. U ostalom javno se vidi, da se Porta na svaki slučaj prepravlja. Nov. sr. 1835. 90. Karaman se boja javno uložiti u patrijara. S. Ljubiša, prip. 118. Već se po puku javno zbori. 209. Koji bi javno premrsio četvoro posta. Pravdonoša. 1851. 86. Premda mu je ukresalo bilo, što je s mene prvo zvono javno u kreševskoj crkvi slavičalo. Osvetn. 6, 10.

JAVARIN, *m. vidi* 2. Avarin.

JÀVÂŠ, *adv. polako, polagahno, tur.* javaš. — *U naše vrijeme.* Javaš, javaš, Bogom pobratime! Nar. pjes. hörm. 2, 336. Javaš, javaš, Đulić bajraktaru! 2, 455. Javaš, polako. V. Vrčević, nar. prip. 224.

JAVAŠAST, *adj. slab.* — *Postaje od* javaš, *isporedi i* javašati. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Vatra javašasta, pa ne može brzo da se zagrije voda. V. Ilić.

JAVAŠATI, javašam, *pf. oslabiti.* — *Postaje od* javaš. — *U naše vrijeme u Bosni.* Dobri ati sad su javašali. Nar. pjes. hörm. 2, 350.

JÀVČE, jàvčeta, *n. dem.* javka *koje vidi.* — *U Ljeskovcu, Tetovu.* M. Đurović.

JAVČITI, javčim, *impf. vidi* jaukati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Javčim obolni tužno; niti znam za što vapim. M. Katančić 56.

JAVER, *m. pomoćnik, adjutanat (vidi* ađutanat), *vidi i* pobočnik, *tur.* javer. — *U naše vrijeme.* Javer, podbočnik ‚ajutante'. V. Vrčević, nar. prip. 225. Dovede sa sobom carskoga javera. Bos. vila. 1888. 72. E je s toga dohodio carski javeru. 1889. 128.

JÁVI, *adv.* aperte, manifesto; vigilia *(abl. kao suprotno* somno *ili* somnio). — i *stoji jamačno mješte negdašnega* ê, *te je s oblikom* javê *riječ praslavenska, isporedi stslov.* javê *(i* avê) *s oba značenja, a i lit.* ovije *(na javi), vidi* F. Miklošić, vergl. gramm. 1², 105 *(Miklošić uspoređuje i sanskrtski adj.* āvis, *očit, ali treba paziti da kod ovoga po svoj prilici nije korijen* āv, *nego je složen prijedlog* ā *s korijenom* vis *koji je moćeobiti isto što i* vid, *znati). — Ucpće nije riječ jasna postaña; čini se da je isprva bio adjektiv* javъ, *ali se taj uzdržao samo u loc.* javê *kao adverab i u acc i u loc. s nekijem prijedlozima, isporedi stslov.* na javê *(u drugom značeńu), rus.* на яву *(u drugom značeńu), češ.* na jevě, na jevu *(u oba značeña),* na jevo *(očito), poļ.* na jawie, na javi *(u oba značeña),* na jaẃ, na jawiu, na jawią *(očito). po ovijem primjerima vidi se da se poslije načinio i u ovijem jezicima supstantiv* jav *muškoga ili ženskoga roda ili* java *(isporedi* 1. *i* 2. jav *i* java). *tako se i u našem jeziku shvaća* na javi *kao da je od nom. sing.* jáva *ili od* jav *(ženskoga roda). amo mećemo i* na javi *i* u javi *(vidi* 2) *uprav jer ne znamo pravo postańe. — Između rječnika u Belinu* (javi ili u javi djelovati ‚far vegliando alcuna cosa' ‚vigil aliquid operari' 755ᵇ), *u Stulićevu* (javi *i* javje ‚aperte, manifeste, evidenter, vigilanter'), *u Vukovu* (1. ‚gerade so wie' ‚plane ut': jávi kao lud ide. 2. cf. najavi; najávi (na javi) ‚in wachendem zustande' ‚vigilans'), *u Daničićevu* (javê ‚aperte').

1. javi (javê) *bez prijedloga.*

a. *otvoreno, očito, pred svakijem, javno. — Od prvijeh vremena do* XVI *vijeka, ali se uzdržalo i do našega vremena* javi kao *u značeńu: baš kao (vidi naj sadńi primjer i u Vukovu rječniku).* Javê tlъkъnuvъ vъ rebra. Stefan, sim. pam. šaf. 25. Zapovêdasьmy javê i nepokrъveno. Sava, tip. stud. glasn. 40, 177. Javê jako duhъ, ideže hoštetъ, dyšetъ. Domentijanᵇ 92. Koliku kъ ńimъ ļubovь imêje javê da sьtvoritъ. 118. Gdi javi zlo viđu. Š. Menčetić 124. Mogući moj Bože, komu su javi sva! 314. Tilo mrtvo javi gleda mrtva ova vidinja. Aleks. jag. star. 5, 314. Zadrhta kao poplašena košuta i stade javi kao ukopan. M. P. Šapčanin 1, 122.

b. *u stańu kad čeļade ne spi; suprotno je* u snu. — *isporedi kod* 2. — *U pisaca* XVI *vijeka.* Zač u san i javi ne daš mi pokoja. Š. Menčetić 101. Javi ni u san ne imam pokoja. M. Vetranić 1, 68. Ter javi i speći tmastu noć traju. 1, 140. Javi i u sni. 1, 150. Da nejmah pokoja ni javi ni u san. N. Dimitrović 82. Na plač krvavi ki tvorim do voļe i javi i u sni. 43. Posteļu moju i javi i u san roneći gorki plač polijevam. 56. Ni imam pokoja ni javi ni u sni. N. Naļešković 1, 182. I javi i u san da vazda gledam vas. 1, 326. Jer mi se svaki dan, i svaki hip i čas, i javi i u san prizira tvoj obraz. 2, 132. Ti me u sni i javi jadovno rascvili. P. Zoranić 8ᵇ. Da se ne samo u sni neznano negoli još javi po nevoļi tijelo bude ockvrniti. B. Gradić, djev. 48. Tko je taj ki prijeti ne u sni neg javi, a nigda nijednu rič ne veli ni pravi? D. Rańina 121ᵇ. Vrh svega te molit hoću, da me u srcu imaš tvomu javi, u sni, dnevi i noću. S. Bobaļević 218.

2. *s prijedlozima* na *i* u; *svagda je značeńe kao kod* 1, b.

a. na javi *(i u naše vrijeme, te se piše i sastavļeno).* Snim li ja ovo, ali sam na javi našao tezoro? M. Držić 222. U snu je bogat, na javi je ubog. A. d. Bella, razgov. 166. Ne na snu nego na javi. F. Lastrić, ned. 28. Bdio bi i sto na javi. S. Rosa 111ᵇ. Stojte dakle na javi. 138ᵇ. *(San)* ńima kaže zlato, što na javi biva blato. V. Došen 76ᵇ. Jeli to učinio u snu oli na javi. M. Dobretić 217. Čuvaš se ot toga što vidiš na javi. J. Rajić, pouč. 2, 118. Ne samo na javi, no i na snu ništa već nije bilo u umu i na srcu, razve... velike biblioteke, akademije, škole, učiteļi gdi različne nauke predaju. D. Obradović, basn. 318. De davori sa Javorja vilo, nije tlapńa, na javi je bilo! Osvetn. 8, 12. Turci šute, sveg ih ļeta mute mučne misli na snu i na javi. 4, 84.

b. u javi, *često do* XVIII *vijeka, ali kao da u naše doba nije poznato.* Ni u javi ni u sni već ne slišim pokoj. M. Marulić 187. U javi i u sni žalit će vik mene. Š. Menčetić 151. Ja mi se činiti u sni, jak u javi, u neznanoj biti nikojzi državi. H. Lucić 216. Uzmnožna ļubavi, ne imam pokoja ni u san ni u javi. N. Naļešković 2, 58. Tako ti nebog ja cijeć tvoje ļubavi ne imam pokoja ni u san ni u javi. 2, 100. U javi i u sni tužan. M. Držić 5. Cvileći noć i dan u javi i u san. S. Bobaļević 210. Od sna ustav žalostan bih, kako v javi rastah se s vami. Aleks. jag. star. 3, 289. Da se u javi zgodi, kako se u sni vidi. Nauk brn. 69. U sni mi se ovo čini ali u javi?... Sada u javi i u jistini hodimo. F. Vrančić, živ. 19. U javi ili bdeći. A. Komulović 25. U javi prikaza mu se približena djevica. B. Kašić, iń. 11. Ļubeći onesijeh u javi od kojijeh ti se sańa. zrc. 67. Mnoga bo trpih danas u javi ńega radi. M. Alberti 461. Ištom u sni i u javi sred srdačca strah boravi. I. Gundulić 29. Kako u javi toj sfe vijah. M. Gazarović 36. Kakovi su ti sni bili, ali u spanju, ali u javi. P. Vuletić 28. Sni u javi brzo s oči lete. I. Đorđić, salt. 248. Daj duše odredjene na vječno zaručeńe od višńega jeste li u javi i spravļene? B. Zuzeri 281. Poče misliti, ili mu se ono biše u javi prikazalo ili snijaše. J. Banovac, pripov. 11. Ni u snu ni u javi. And. Kačić, kor. 180. U javi. And. Kadčić 254.

JAVIĆ, *m. seoce u Dalmaciji na otoku Korčuli blizu Lumbarde.* Schem. ragus. 1876. 47.

JÁVILAC, jávioca, *m. čovjek koji javi. — U naše vrijeme kod pisaca s osobitijem značeńem: koji javļa, tuži kod suda, isporedi* tužiteļ. Javilac, odajnik ‚anzeiger'. Jur. pol. terminol. 30. — *isporedi* javiteļ.

JAVITEĻ, *m. vidi* javilac. Zahtjeve tjerati proti javiteļu i pritužiteļu. Zbornik zak. 3, 658.

1. JÁVITI, jâvîm, *pf.* manifestum facere, patefacere, aperire; divulgare, *učiniti da što bude javno, ili učiniti da ko što zna (ko onda zna izriče se dativom). — Akc. kaki je u praes. taki je u aor.* 2 *i* 3 *sing.* jâvî *i u part. praet. pass.* jâvļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* javiti *(pisano i* aviti), *rus.* явить, *češ.* jeviti, *poļ.* jawić; *ima i lit.* ovitis *(javiti se). — Postaje od korijena od kojega i* javi *(što vidi). — Između rječnika u Belinu* (‚mostrare, manifestare, far conoscere' ‚ostendo' 500ᵃ), *u Stulićevu* (‚manifestum aliquid facere, in vulgus edere, facere

palam, manifestare, detegere, declarare, indicare, aperire, patefacere, revelare'), *u Vukovu* (‚bekannt machen', publico, manifesto'), *u Daničićevu* (‚ostendere; patefacere').

1. *aktivno. svagda je prelazni glagol, i kad nije izrečen objekat (samo bi se u primjerima kod c, b) mogao shvatiti kao neprelazni glagol).*

a. *izrečen je objekat: α) akuzativom (kad je objekat čeljade, može glagol imati i osobito značenje: optužiti). αα) učiniti da ko što zna.* Svaki književnik naš koji dozna za značenje koje od ovijeh riječi, učiniće dobro ako ga zapiše i meni javi. Vuk, rječn. predg. 1. Da vam javim riječi Gospodńe. Đ. Daničić, 5mojs. 5, 5. Prizovu dakle parničare i presudu im jave. Pravdonoša. 1852. 1. — *ββ) učiniti da što bude javno (bez dativa).* Ihъže da umlъčju, ne podobajetъ bo javiti ihъ. (Š. jahrb. bd. 53. anz. bl. 116). Đ. Daničić, rječn. Javi o mně velikoje milosrьdyje svoje. Mon. serb. 90. (1330). Gospodo, rcête, da javi Urikšeš svoja dêla. Pril. jag. ark. 9, 183. (1468). Redovnik bi imel prvo trpiti ku godi muku nego javiti spovid. Naručn. 91b. — *γγ) kao pokazati pred svijetom nešto čega prije nije bilo, pa po tome i učiniti, uzdignuti (vidi naj zadńi primjer).* Mni mi se, na ssj svit ki čas me Bog javi, odlučen bih živit s nesrećom. Ġ. Držić 381. Na to te javih, da v tebi hrabrstvo moje pokažem. Anton Dalm., ap. 12b. Da javi sime bratu svomu (‚suscitet semen fratri suo'). nov. tešt. 119b. luc. 20, 28. — *b) podložnom rečenicom.* Ako bi ka vrbanska živina komugodê Baščaninu škodu činila . . . sudu imejte javit, čija je živina. Stat. krč. ark. 2, 288. A kad mu jave da je brńaš već u uskočkijem rukama. Vuk, nar. pjes. 4, 462. Ta je nesreća pomogla Inglezu da svijetu javi, koliko ńegovo pleme stoji čvrsto. M. Pavlinović, rad. 18.

b. *s dva akuzativa (drugi je predikat prvome te pokazuje kakvo se ono javlja).* Vъ brati mojej višьša me javivъ. Mon. serb. 9. (1222—1228). Bogъ strašьna vьsêmъ javi i. 9. (1222—1228.)

c. *bez akuzativa: a) jer se razumije po onome što je prije kazano.* Tuj gospodьstvo ti ne najdoše, tьda oni gospodinu hercegu javiše. Spom. sr. 1, 55. (1404). Idi vidi kako su braća tvoja i kako je stoka, pa dođi da mi javiš. Đ. Daničić, 1mojs. 37, 14. — *b) kaže se* javiti za što, za koga, *kod čega kao da se kaže da javljańe biva ńekako uopće, a ne potanko.* I javi mu za Raukovu smrt. Vuk, dan. 3, 142. On oďaše kod vladike, koji javi za ńga Kučuk-Aliji. 4, 10.

2. *pasivno.* Moja prêgrêšenija javljenьnaja i nejavljena. Mon. serb. 91. (1330). Hitrostьju tajnomь a ili javljennomь. Mon. serb. 458. (1453). Sveti ne znaju naše prošenje, da jest javljeno ńim od Boga. Korizm. 71a. Paši je odma javljeno, da je u Srbiju prebegao kapetan Radič. Vuk, dan. 4, 15.

3. *sa* se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (javiti se komu, pohoditi koga ‚adire aliquem, convenire aliquem'; javit se, zvati, dati glas ‚vocare, edere vocem'), *u Belinu* (‚manifestarsi' ‚patefieri' 459b; ‚mostrarsi, farsi vedere' ‚ostendere se' 500b; ‚comparire' ‚compareo' 206b; ‚rispondere ad uno che chiama' ‚vocanti respondere' 626b; ‚dimandar congedo cioè licentiarsi, dicesi di chi è di partenza' ‚abeundi facultatem petere' 216a; javiti se komu ‚visitare, andar a vedere uno' ‚viso' 769b; javiti se na rastanku tkomu ‚licenziarsi' ‚valedicere alicui, digredior' 438b), *u Voltiǵijinu* (‚annunziarsi, avvisare, insinuarsi, congedare' ‚sich beurlauben, sich ankündigen, ansagen'), *u Stulićevu* (‚manifestari, declarari, detegi, apparere'; javiti se za koga ‚opponi, interponi, defendere, tueri, pro aliquo pugnare'; javiti se komu ‚adire vel convenire aliquem'; javiti se komu, to jest zvati koga ‚aliquem alloqui, appellare aliquem, appellanti respondere'), *u Vukovu* (1. kome ‚sich melden, einsprechen, se ostendere *s primjerom:* Javi mi se kad pođeš. 2. ‚sich offenbaren, erscheinen' ‚adpareo'), *u Daničićevu* (‚apparere').

a. *uopće pokazati se, prikazati se (i u osobitom smislu o čemu duhovnom, o prikazi, o snu itd.), kad subjekat dođe (ili se drukčije na onom mjestu nađe) na mjesto gdje ga vidi onaj što je u dativu.* Ne javiti se imeni mojemu. Mon. serb. 90. (1330). Lice moje ne javitъ ti se. Domentijanb 198. *(Bog)* na zemli javlь se i sь človêky požive. Glasnik. 24, 242. (1359). Da se javetъ čjudesa Božija. Starine. 18, 199. Zvêzdámь javljьšimь se jako vь nošti. Okáz. pam. šaf. 76. Javi se opašata zvêzda. 84. Tadaj se javi caru anđeo. Pril. jag. ark. 9, 84. (1520). Kada se *(Isus)* javi dvima učenikoma. Naručn. 41a. B. D. Marija javi se ńemu s veliku svitlostiju i reče mu. Mirakuli. 14. Jednu noć mu se javi *(pokojni prijatelj).* Korizm. 25b. Kada te oću viditi, kada li se javlju pred licem tvojim? 27a. Sudac je odlučil Petru da stane na pravdi v petak, . . . ta se ne javi. 38b. Anjel Božji javi mu se. 57b. Djaval va tu noć se javi Pilatovi ženi va sni. 96a. Mnoga telesa svetih vstaše i javiše se mnozim. 97b. Javiše se tagda va Italiji mnoga čudesa. Š. Kožičić 21b. Prilika jego nakazana zelo javi se nekomu po jego semrti. 23a. Javi se i zvezda trakatica divnije veličine. 25a. Javi se ńim Isus. Zborn. 29b. A on va sni javi se ńim i reče. Aleks. jag. star. 3, 223. Kako ajerske gor' s višine kad se nagli vjetar javi. A. Vitaljić, ost. 2. Komu radost ova lipa u srcu se lijepo javi. 64. Kad se protiv vjetar javi, on ga silom na se odvede. 180. Da se je kuga javila. ist. 400. Abramu i Jakobu javiše se na podobu *(arkanđeli).* J. Kavańin 504a. Anđeo javi mu se u snu govoreći. A. Kanižlić, utoč. 503. Krasna zora čim se javi. I. M. Mattei 277. Pak se rani, dok ti s' sreća javi. Nar. pjes. vuk. 2, 420. A kad svanu i zora se javi. Ogled. sr. 197. Bog se javi na nebesi. Nar. pjes. petr. 1, 30. Ovo nikomu ne kazivaše, dok jednu noć u snu javi mu se nekakva prelijepa žena. Nar. prip. vuk. 189. A to mu se javi u snu anđeo Gospodńi. Vuk, mat. 1, 20. Tako će biti i u onaj dan kad će se javiti sin čovječiji. luk. 17, 30. Dođoše govoreći da su im se anđeli javili. 24, 23. Poslije mu se javi Gospod u ravnici. Đ. Daničić, 1mojs. 18, 1.

b. *značenje se po nešto razlikuje od predašńega tijem što se kod subjekta osobito ističe namjera da ga drugi (onaj što je u dativu) vidi, n. p. oglašenem itd.* Ni se niktore javio. Mon. croat. 189. (1506). Hodi mu se samo javi. Ġ. Palmotić 2, 266. Tim se ćaćku Vladislavu i kraljevim javit hodi. 2, 324. Držan si vazda pospješno za mene se javiti. V. Andrijašević, put. 142. Koja je tu moja, javi se, devojko. Nar. pjes. vuk. 1, 110. Javi joj se Kraljeviću Marko. 2, 394. Javi mu se iz oblaka vila. 2, 409. On se javi Mitru bratu svome. 2, 632. Kada viđe oko kuće Turke, on se ńima javiti ne ćede. 4, 146. Kad ovud pasate, javite se malo. Nar. pjes. istr. 6, 31. — *i u osobitom smislu, kod odlaska, kao* oprostiti se. Čemu dakle hoćeš ga, ne javivši se, ostaviti? A. d. Bella, razgov. 117. Iďu u Rim ne javivši se nami i brez znańa našega. A. Kanižlić, kam. 118.

c. *us subjekat ima i predikat kojijem se ističe kakav se pokazuje subjekat (isporedi* 1, b). Ne-

dostojny gospodê javļu se. Stefan, sim. pam. šaf. 5. Nepametivь vьsego javihь se. Sava, sim. pam. šaf. 10. Gorьši nevêrnyhь javiše se. Mon. serb. 89. (1380). Posmrajaju bo lica svoja, da javet se človikom posteći se. Naručn. 97a. Želio sam, prsima koje su me odojile blagodaran javiti se. D. Obradović, život. 8.

d. *u Dubrovniku (a možebiti i još gdje, vidi Lastrićev primjer) kaže se* javiti se komu *u osobitom smislu kao pozdraviti, pa bilo da se ka kome pođe ili pristupi, ili da se samo putem srete (isporedi i kod* b *pri kraju).* A ti, krajičniče, Orlandu se javi. M. Držić 32. Za koju staru svađu malo se dobro hoće i jedva se jave meju sobom. A. d. Bella, razgov. 75. Kako se lipo svakom javi, maskari se, veselo dočeka . . . F. Lastrić, ned. 179. Nijesi mu se držan javjat, kad bi mu se javio, svak bi o tebi zlo govorio. Đ. Bašić 15. Danas mu se javite ļubežļivo. 85. Jedali srce tvoje ne umije štogodi rijeti prijateļom koji ti se dođu javiti? I. M. Mattei 158.

2. JÁVITI, jâvîm, *impf. s objektom* ovce, *voditi ih idući pred ńima. — Jamačno nije ista riječ što* 1. javiti; *to se vidi po značenju i po tome što je imperfektivni glagol. — Može biti da postaje od kakve interjekcije (što nije potvrđena)* jâv *ili* ja *kojom se vabe ovce. — U naše vrijeme (osobito u Crnoj Gori), a između rječnika u Vukovu* (ovce ‚vor den schafen hergehen und sie leiten' ‚duco oviculas'). Tuda čoban svoje stado javi, stado javi, djevojci besjedi. Nar. pjes. vuk. 1, 600. I bijele pojaviše ovce uz Goliju visoku planinu; Turci jave, a ja pogledujem. 4, 40. Crnogorci neka jave ovce. 4, 41. Tik dvoru rano javi ovce. Pjev. crn. 95a. Đe javļaše niz Rudine ovce. 258a. Jave Turci uz Trešńevo ovce. Ogled. sr. 191. Nagleć pobjeć od sablazne stravi, niz prodoļe bijele ovce javi. Osvetn. 1, 53.

JÀVKA, *f.* prvonoska kokoška, t. j. mlada kokoška, pilica, koja prvi put pronese jaja. u Leskovcu, Tetovu. M. Đurović. — *isporedi* javče. — *Postaje po svoj prilici od osnove glagola* javiti.

1. JÀVKÂŃE, *n. djelo kojijem se javče (vidi* javkati). — XVI *vijeka (sa starijim oblikom* javkanje) *u pisca čakavca, i u naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata.* Oće ti dati javkanje tr jaukanje. Korizm. 30b. Oće nositi s sobu tolika javkanja, tolike teškoće i smućenja. 44b. Ali će bit zaman vse tvoje javkańe. Jačke. 105.

2. JÀVKÂŃE, *n. djelo kojijem se ko javka (vidi* javkati se). — *U Vukovu rječniku:* dim. v. javļańe.

JÀVKATI, jâvčêm, *impf. vidi* jaukati. — *U naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata (ali vidi i kod* 1. javkańe). Ona se plače i kruto javče. Jačke. 43. Počela je javkat mlada Lingavica. 175.

JÀVKATI SE, jâvkâm se, *impf. dem.* javļati se. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. javļati se). Viđaš majku, koja razbira za dom i rod onih, koji joj se javkaju za ćerku. M. Đ. Milićević, zim. več. 42. U tom sedeńu i gledańu poče se javkati umor na ńenim trepavicama. međudnev. 208.

JÀVKAV, *adj. vidi* jaukav. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Da mi objavi davni ov vaš rov javkavi *(pakao).* J. Kavańin 392b.

JAVLICA, *f.* vrst grebena od 400 zubi. u Turopoļu. F. Hefele.

JÀVĻÂČ, javļáča, *m. čovjek koji javļa. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚anzeiger; aussager'.

JAVĻALO, *n. čim se što javļa. — Načińeno u naše vrijeme.* Javļalo, mech. plivaće javļalo ‚allarmschwimmer'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

JÁVĻÂŃE, *n. djelo kojijem se javļa. — U Vukovu rječniku:* ‚das melden' ‚significatio'.

JÁVĻATI, jâvļâm, *impf.* 1. javiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* jâvļâh, *u impt.* jâvļâj, *u part. praet. pass.* jâvļân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Riječ je stara, isporedi stslov.* javļati, *rus.* являть. — *Između rječnika u Belinu (vidi kod* 2), *u Bjelostjenčevu* (javļam, objavļam, javiti ‚manifesto'), *u Jambrešićevu (vidi kod* 2), *u Voltigijinu (vidi kod* 2), *u Stulićevu* (v. javiti), *u Vukovu* (‚melden' ‚significo'), *u Daničićevu* (‚ostendere').

1. *aktivno.* Krstovu čast ļudem javļaje. Š. Kožičić 3b. Nit' javļa, a kamo li posla ocu knigu. V. Vrčević, niz. 24. Javļajte po narodima djela ńegova. Đ. Daničić, 1dnev. 16, 8. *(Lijepo je)* javļati jutrom milost tvoju i istinu tvoju noću. psal. 92, 2. Koji javļaš dobre glase. isai. 40, 9. Mahom s praga Božju pomoć javļa. Osvetn. 1, 49.

2. *sa* se. — *Između rječnika u Belinu* (‚rispondere ad uno che chiama' ‚vocanti respondere' 626b; javļati se tkomu ‚visitare, andar a vedere uno' ‚viso' 769b), *u Bjelostjenčevu* (javļam se, javiti se ‚manifesto 1. insinuo me'. 2. javļam se komu, pohađam koga ‚viso'), *u Jambrešićevu* (javļam se ‚insinuo, scil. me'), *u Voltigijinu* (‚rispondere a chi chiama' ‚einen anreden, einem antworten'), *u Vukovu* (‚sich melden' ‚saluto, ingredior'), *u Daničićevu* (‚apparere').

a. *pasivno.* Kolika bisi v ńem dobrota otsudu javļajet se. Š. Kožičić 35a.

b. *refleksivno.* Skorь vь pomoštehь javļaje se, Stefan, sim. pam. šaf. 27. Vь malê javļajet se. a vь skorê pogybajetь. Sava, sim. pam. šaf. 3. Bridьkь javļaše so. Domentijanb 109. Različьnovêrьny sь ьstijo javļajušte se. Mon. serb. 89. (1330). Anjel mu se javļaše govoreći. Korizm. 19a. *(Manna)* javļaše se kako jedna rosa. 85b. Javļahu se vsaki dan meju ńimi nove rati. Š. Kožičić 27a. Kakono muoña ishodi od istoka (i) javļa se do zapsdi. N. Rańina 170a. mat. 24, 27. Gdi te ja zovu, nećeš se javļati, ter mi se ne javļaš s jadovi tužice. M. Vetranić 2, 33. Što se ne javļaše? M. Držić 44. Počele mi se su persone javļat, koje me prije i ne znahu. 196. Izbran iz mlada javļaše se i krasьn. Aleks. jag. star. 3, 218. More mnozimi vali strašno javļa se onim ki po ńem plivaju. 221. U crkvi s očima u tle pribjenijem ne stavi se ko joj se javļa. B. Zuzeri 195. Zašto se ne javļam? A. Kanizlić, rož. 49. Nijesi mu se držan javjat. Đ. Bašić 15. Jedna ista *(rič)* ovdi se kratko ondi dugačko javļa. J. S. Reļković XIV. Nikome se i ne javļa, no se rodu licem klańa. Nar. pjes. vuk. 1, 6. Kada budeš preko kuće, nemoj se javļat. 1, 521. Pa se ńemu junački javļaše. 4, 267. Ako l' moja padne rusa glava, vi se onda javļati nemojte; već gotove końe posjednite . . . 4, 305. Sam se Gospod sa nebesa javļa. Nar. pjes. herc. vuk. 315. A Bogdan se ispod jele javļa. Nar. pjes. petr. 2, 378. Sad se opet javļa z dimńaka: ‚Padan, padan'. Nar. prip. mikul. 12. Ja ću mu se Gospod javļati u utvari. Đ. Daničić, 4moja. 12, 6.

JÂVĻE, *n. vidi* 1. jav *i* javi. — *Nalazi se pisano i* javje. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj.*

a. *vidi* 1. jav. Prođu dvije tri godine, a od ńega ne bi ni traga ni javļa. Nar. prip. vrč. 99. Ne znam im traga ni javļa. V. Vrčević, niz. 147.

Od kakve bolesti ne bijaše javļa ni pojavļa. S. Ļubiša, prip. 169. — *U ovom primjeru znači što i* javnost: Iznio sam na javje prvu polovinu pripovijesti. S. Ļubiša, prip. III.

b. vigilia, *stańe čeļadeta koje ne spava.* — *vidi kod* javi. Jeli javje od sna smućenije? P. Petrović, gor. vijen. 95. Ter ti se u snu preziru grubļe i stravičnije nego li na javļe. S. Ļubiša, prič. 80.

JAVLJENOST, *f. uprav osobina onoga što je javļeno.* — *Samo u Stulićevu rječniku gdje stoji:* v. javļeńe, *i gdje ima* javļenstvo *s istijem značeńem.*

JAVLJENSTVO, *n. vidi* javļenost.

1. JÁVLJÊŃE, *n. djelo kojijem se javi ili se što javi (vidi* 1. javiti), *a u konkretnom smislu i ono što se javi.* — *Stariji su oblici* javļenije *i* javļenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (javļenje ‚monitio, admonitio'), *u Voltiđijinu* (‚annunzio, risposta a chi chiama' ‚antwort'), *u Stulićevu* (1. ‚manifestatio'. 2. ‚nuncium, monstratio'), *u Daničićevu* (‚visum; manifestatio'). Sъnnymъ javļenijemъ. Domentijan[b] 206. Sъzda crъkovь svetago javļenija. Okáz. pam. šaf. 60. Ot togo časa nače Sêlvêkij vêrovati Bogu, čekaje javļenija Isuhristova. Pril. jag. ark. 9, 101. (1468). Na dan javļenija sv. Mihovila. Mon. croat. 183. (1502). Ako bi gdo znal po javļenju božastvenom, da su mu grisi prosti. Naručn. 52[b]. (Da) mnoštvo javļenja (ne) uzneset mene. N. Rańina 85[b]. paul. 2cor. 12, 7. I ovo evangelije ni se ga ot apustulov ni od ļudi naučil, nego od samoga sina Božjega javļenjem i s prikazanjem. Anton Dalm, ap. 64. Javļeńe za prisegu ‚eides-antretung'. Jur. pol. terminol. 144.

2. JÁVLJÊŃE, *n. djelo kojijem se jave orce (vidi* 2. javiti). — *U Vukovu rječniku.*

JÀVLJIV, *adj. koji se može javiti (vidi* 1. javiti). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚manifestabilis, declarabilis' *(s dodatkom da je uzeto iz brevijara), gdje ima i adv.* javļivo, v. javno.

JAVLJÍVATI, jàvļujêm *i* jàvļîvâm, *impf. iterativni glagol prema* javiti *i* javļati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku:* ‚Svaki nam dan javļivaju zle glase'. ‚Nije potreba da mu se javļivaš svaki put kad ga sreteš'. P. Budmani.

JÂVNÂ GÒRA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Javnoj Gori. Sr. nov. 1873. 851.

JAVNOCVAT, *f. osobina biļaka što su javnocvjetne.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Javnocvat (f.), bot. lat. phanerogamia. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JAVNOCVJETAN, javnocvjetna, *adj. (o biļci) u koje je javno cvijeće, vidi* javnorodan. — *Načińeno u naše vrijeme.* Javnocvjetan, bot. lat. ‚phanerogamus'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JAVNOCVJETKA, *f. javnocvjetna biļka.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Javnocvjetke, bot. lat. ‚phanerogamae' ‚samenpflanzen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JAVNOKŃÍŽAN, javnokńižna, *adj. koji pripada javnijem kńigama, vidi kod* javan, 1, b. — *Načińeno od pisaca u naše vrijeme.* Javnokńižna oblast ‚tabularbehörde'. Jur. pol. terminol. 497. Javnokńižna odnošeńa ‚tabularverhältnisse'. 497.

JAVNÒRODAN, javnòrodna, *adj.* phanerogamus, *o biļkama kod kojijeh se vidi cvijet, plod i sjeme.* — *isporedi* javnocvjetan. — *Načińeno u naše vrijeme od pisaca.* Javnorodne biļke. J. Pančić, flor. beog.[2] 487.

JAVNOST, *f. osobina i stańe onoga što je javno.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚manifestatio, declaratio, claritas, perspicnitas etc.'). Molimo svakoga, nek za sada još poštedi Radovana, ter mu u javnosti ne spominje pravoga imena. Osvetn. 4, VII. Kojih ļekarija recept nije na javnost stavļen. Zbornik zak. 1871. 418. Javnost ‚öffentlichkeit'. B. Šulek, rječn. Jur. pol. terminol. 374.

JÀVNUTI, jàvnêm, *pf. jednom (kao iznenada) javiti.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* jâvnû, *part. praet. pass.* jâvnût). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vidi kod* b).

a. *aktivno.* Javnu cura prevodnika svoga. Osvetn. 1, 60. Ter nam nebom opravio sina, da nas javne s nebesnih visina. 2, 90.

b. *sa* se, *refleksivno, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. javiti se). Javnu mu se Starina Novače. Nar. pjes. vuk. 3, 10. Mujo mu se sa đogata javnu. Nar. pjesn. hörm. 1, 283. Iz mraka se ńeko zvizgom javnu. Osvetn. 4, 51. Kad se u Srbiji u prvoj poli ovoga veka javnuo malko jači život i rad. M. Đ. Milićević, zim. več. 290.

JÀVÔR, jàvora, *m.* Acer, *ime ńekom drvetu; vaļa da se isprva ovako zvao cijeli rod, ali u naše doba vrijedi osobito za dvije vrste:* A. pseudoplatanus L. *i* A. platanoides L. *(za druge vrste ima drugijeh imena, n. p. za* A. campestre *vidi* kun *i* klen). *osim toga po sličnosti oblika sama drveta i lišća ovako se zove i* Platanus orientalis L. *i* Platanus *uopće i to već od starijega doba, a (jamačno po sličnosti glasa) i lovor, pak (s nepoznata meni razloga) i jasen i jablan i koja vrsta grožđa.* — *vidi i* jahor-. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i možebiti loc. sing.* javòru *(ili* jâvoru?) *i gen. pl.* javórâ *(ili* jâvôrâ?). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* javorъ, Platanus, *rus.* яворъ, Platanus *(maloruski* Acer), *češ.* javor, Acer, *poļ.* jawor, Acer *i* Platanus; *lit.* jaworas, Acer, *uzeto je jamačno iz slavenskoga, a po svoj prilici i* jowaras, *jablan.* — *Postańe se ne da raspoznati, premda su oblici ńem.* ahorn, *lat.* acer *(grč.* ἄκα-στος) *ńešto sličnі slavenskome, jer se ne može znati kako bi slavensko* v *odgovaralo grlenom slovu što se nalazi u onijem jezicima.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚laurus'), *u Mikaļinu* (javor, dub ‚platanus'), *u Belinu* (‚platanus' 568[b]), *u Bjelostjenčevu* (javor, drevo ‚acer, aceris, acernus, platanus germanica, acer major, crassivenium', v. ornus. 2. v. lorber. 3. v. jablan), *u Jambrešićevu* (‚ornus'), *u Voltiđijinu* (‚orno' ‚buchesche'), *u Stulićevu* (‚platanus'), *u Vukovu* (‚der ahorn' ‚acer platanoeides L.'), *u Daničićevu* (‚acer').

1. *u smućeńima sprijeda kazanijem (kao biļka), vidi:* Javor (jauor *u mletačkom rukopisu),* cslav. javorъ, rus. яворъ, bug. javor, češ. poļ. javor, lit. javoras (platanus, acer), 1. Laurus L. (u mletačkom rukopisu, na Cresu, Bartulović); 2. platano (Stulli, Durante, Aquila i Buć, Vujičić), Platanus orientalis L. (Vodopić, Alschinger); 3. Acer platanoides L. (Vuk, Visiani); 4. Acer pseudoplatanus L. (Visiani, Pančić). B. Šulek, im. 126.

a. Acer L., *osobito* A. pseudoplatanus L. *i* A. platanoides L., *vidi u Bjelostjenčevu, Vukovu, Daničićevu rječniku, u Šulekovu imeniku* (3 *i* 4), *i:* Javor, Acer pseudo-platanus L. J. Pančić, glasn. 30, 151. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri:* U javorъ. Glasnik. 15, 283. (1848?). Putemъ koji grede otъ javora. 290. Na kôj ni javora ni dubka zelena. Š. Menčetić 85. Ni suha javora ni brijesta zelena. M. Vetranić 1, 4. Prije će suh javor u gori procavtit. M. Držić 471. Kitni javor,

vita jela. I. Gundulić 402. Jele davne i javori od zabitne one pustiñe. B. Zuzeri 298. I hoćemo tu naći lijep javor, suho drvo. Nar. pjes. mikl. beitr. 29. Đe se muña gromom igra, a javore jabučicom, mladi Jovo đevojčicom. Nar. pjes. vuk. 1, 52. Sadeļajte guslice od suvoga javora. 1, 128. Oj javore, moj rođeni brate! puštaj grane do zelene trave. 1, 263. Vidiš, Maro, suvi javor, onđe ću te objesiti. 1, 283. U livadi pod javorom voda izvire. 1, 420. O javore, zelen bore! divan ti si rod rodio! na dv'je grane dv'je jabuke. 1, 449. Od mramora do suva javora. 2, 265. Kada vrba grožđem rodi, suvi javor jabukama. Nar. posl. 116. A ništa ti dužan bio nisam, ni zelenu boru ni javoru. Osvetn. 1, 5. Steļa stijena, kuća kabanica, viti dvori ceri i javori. 3, 74. — *i s pridjevima kojima se ističe vrsta (drugo je što u pjesmama često ima pridjev* suh). Javor bijeli, Acer pseudoplatanus L. (Sabļar, Lika). Javor crļeni, vrst javora (Sabļar), v. ġeverdan. Javor crni, 1. spitzahorn (Sladović), Acer platanoides L ; 2. Acer obtusatum WK. (Sabļar, Lika). Javor divji, (Acer pseudo-) platanus L. (Bartulović). B. Šulek, im. 126. Javor planinski, Acer macropterum Vis. (Pančić). 127.

b. Platanus orientalis L., *vidi u Mikaļinu, Belinu, Bjelostjenčevu, Stulićevu rječniku, u Šulekovu imeniku* (2), *i:* Javor, Platanus orientalis. Čas. čes. muz. 1852. 2, 51. — *amo vaļa da pripada ovaj primjer:* Javori uzresli u prikomirnu visinu kod voda. Grgur iz Vareša 115.

c. Laurus nobilis L., *lovor, lovorika.* — *vidi u Vrančićevu rječniku, u Šulekovu imeniku* (1), *i:* Javor, Laurus nobilis L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 51. — *amo pripadaju po svoj prilici ovi primjeri:* I krunu savitu od javora drugu dajmo mu. H. Lucić 276. Da t' krunu prikažu javora divice . . . 276. Sjever zli obori kraj rike moj javor zeleni. D. Rańina 180a. A javoru li nastojiš čim se glava tvoja kruni. Đ. Baraković, vil. 96. Vas javor do lista kruneć ga slomiše. 102. Nad oltarom javor staše. I. Zanotti, en. 35. Neć u boju slavan ostat srjed tabora, kruneć krunu od javora. J. Kavańin 76b. Gusti javor, brijest široki. 195a. Svetim počekańem, s kojim javorom okruńeni jesu mučenici. J. Banovac, blagosov. 58. Od radosti suze lete, Laudonu se javor plete. M. Kuhačević 139.

d. Fraxinus ornus L., *vidi* jasen, *samo u Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Voltiġijinu rječniku.*

e. Populus L., *jablan, samo u Bjelostjenčevu rječniku.*

f. *neke vrste grožđa.* — *U Hrvatskoj.* — *vidi:* Javor žuti, gelber plavec (Zagreb). B. Šulek, im. 127.

2. *ime mjestima.*

a. *u Bosni. a) u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 52. — *b) selo u okrugu Doñe Tuzle.* 162.

b. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļ. 69.

c. *u Srbiji. a) u okrugu užičkom: aa) gora, vidi* M. Đ. Milićević, srb. 578. *amo pripadaju ovi primjeri:* Dok poklikta sa Javora vila, više vila u Sjenicu grada. Nar. pjes. vuk. 4, 293. Jaoh Mučńu, mučan ti si! o Javore, jadan ti si! Nar. posl. vuk. 54. — *bb) izvor.* Do izvora Javora. Glasnik. 25, 66. — *cc) zaselak.* K. Jovanović 155. — *b) mjesto u okrugu kneževačkom.* Livada u Javoru. Sr. nov. 1872. 433. — *c) mjesto u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 168.

3. *ime muško.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Javor išetao, devojke gledao, pak je govorio. Nar. pjes. vuk. 1, 110.

JAVÓRAK, javórka, *m. dem.* javor. — *U naše vrijeme.*

1. *u pravom smislu, vidi* javor, 1. Počinuli pod javorkom. Nar. pjes. istr. 3, 4. Ja ga pođoh potražiti, ter ga nađoh pod javorkom. (Nar. pjes.) A. Ostojić.

2. *ime mjestima.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj (kajkavski* Javorek). Razdiļ. 81.

b. *ime gorama u Hercegovini. a) planina između Pive i Nikšića.* — *b) vidi* Glasnik. 20, 304.

JÀVÔRAN, jàvôrna, *adj. koji pripada javoru, isporedi* javorov. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (javorni, od javora ‚plataninus'), *u Belinu* (javorni ‚di platano' ‚plataninus' 568b), *u Stulićevu* (‚plataninus'). Dafne zrak skrivaše pod korom javornom. Đ. Baraković, vil. 136. Iz Dela otoka javorna pepela. 263.

JAVORANI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 72.

JAVORAŃ, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļ. 77.

JAVORIČAN, javorična, *adj. koji pripada javorici.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (javorični, t. j. iz javora ili lorbera ‚laureus, laurinus') *i u Voltiġijinu* (javorični ‚d' orno' ‚von buchesche').

JAVÒRIĆ, *m. dem.* javor. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

JAVORIK, *m. seoce u Hercegovini.* Schem. herceg. 1878. 174.

JAVÒRIKA, *f. vidi* javor, 1, c. — *U pisaca čakavaca* XVI *i* XVIII *vijeka. (Uļe)* od zrn javorike. Naručn. 56b. Lipa vam se j' zvila v nebu javorika. P. Vitezović, odil. 38. Da vičnom venčuje javorikom glavu. 88. Javorika, laurus (Jambrešić), Laurus nobilis L. (Visiani). B. Šulek, im. 127. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena staji (s* h *mj.* v, *vidi* jahor-) *kao ime vodi.* Na studenu vodu Jahoriku. Nar. pjes. vuk. 2, 606.

1. JÀVORINA, *f. augm.* javor. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚lignum plataninum') *gdje je tumačeno: javorovina, i u Vukovu (augm.* v. javor). Star je vojno trula javorina, vjetar duva, javorinu ļuļa, kiša ide, javorina trune. Nar. pjes. vuk. 1, 288. — *U Vukovu rječniku ima i:* planina, vide Jàvôrina *s primjerom iz narodne pjesme:* Kolika je Javorina planina! *(vidi kod* 2. javorina).

2. JAVÒRINA, *f. u Vukovu rječniku:* planina u Bosni blizu Bišine, cf. Jahorina; Jâhorina, vide Javorina *s primjerom iz narodne pjesme:* Kolika je Jahorina planina (Nar. pjes. vuk. 1, 236), *isporedi* 1. javorina *pri kraju.* — *radi* h *vidi* jahor-.

JÀVORÎŠTE, *n. mjesto gdje rastu javori.* — *U Mikaļinu rječniku:* javorište, mjesto od javora ‚platanetum', *i u Stulićevu:* ‚locus platanis consitus'.

JAVORIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* javorište. — *sasma nepouzdano.*

JÀVÔRJE, *n. coll.* javor. — *Stariji je oblik* javorije. — *Od* XIII *vijeka (vidi u Daničićevu rječniku), a između rječnika u Belinu* (‚lauretum' 429b), *u Stulićevu (uz* javorište), *u Vukovu* (1. coll. ‚ahornbäume' ‚acera'. 2. planina između Drobńaka i Morače), *u Daničićevu* (Javorije, planina blizu Nikšića gdje su i Nozdre i Lukavica: ‚Javorije', ńu je kraļ Stefan Prvovjenčani dao Žiči. Mon serb. 12. *god.* 1222—1228).

1. *u pravom smislu, javori.* Zeleno javorje. M. Marulić 77. Sjencu ti javorje stvaralo do vike.

D. Rańina 22b. Ckleni, bistri, tih Dunaju, koga s obi strane, sjene borja i javorja guste lipe grane. 105a. Kada stado uzplanduje, pod javorje gusto tiho sama k meni pridi. 106a. Popovi su dvori borjem ograđeni, borjem i javorjem. Nar. pjes. vuk. 1, 101. Sedlom bije o javorje, a kopitom o mramorje. 1, 276.

2. *ime mjestima (osobito brdima).*

a. *planina u Crnoj Gori.* Javorje između Morače i Uskoka. Glasnik. 40, 27. *vidi i u Vukovu i u Daničićevu rječniku. — amo pripadaju i ovi primjeri:* Bijela je klikovala vila od Javorja zelene planine, te doziva u Moraču gorńu. Nar. pjes. vuk. 4, 375. Ode četa na Javorje ravno. Pjev. crn. 180b. Sa Javorja viscke planine. 324a. — *i s* h *mj.* v, *vidi* jahor-. Ti proturi glase na Jahorje. Nar. pjes. vuk. 5, 274. Do Jahorja i mimo Jahorja. 5, 283.

b. *brdo u Bosni.* Glasnik. 20, 280.

c. *dva sela u Hrvatskoj. a) u županiji modruško-riječkoj.* Razdij. 49. — *b) u zagrebačkoj županiji.* 88.

d. *mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Livada u Javorju. Sr. nov. 1861. 56.

JAVORKA, *f. ime ovci. — U naše vrijeme u Bosni.*

JAVORNICA, *f. vidi* javor, 1, c. Javornica (jauornice Ml.), laurus (Ml.), rubaghe (Can.), Laurus nob. L. B. Šulek, im. 127.

JÀVÔRNÎK *(i* Javòrnîk, Javorníka), *m. ime gorama i selima. — isporedi* Javorje.

a. *gora u Hercegovini.* Glasnik. 22, 24.

b. *u Bosni. a) gora.* Glasnik. 21, 321. 323. — *b) selo u okruga sarajevskom.* Statist. bosn. 58.

c. *u Hrvatskoj. a)* Javornik dońi i gorńi, *dva sela u županiji lička-krbavskoj.* Razdij. 32. 33. — *b) u županiji modruško-riječkoj.* 45. — *c) selo u županiji zagrebačkoj.* 77. — *d) gora blizu sela Javornika kod a).* M. Medić.

JÀVOROV, *adj. koji pripada javoru, javorima, osobito koji je načińen od javorovine. — Od* XIV *vijeka (vidi pri kraju), a između rječnika u Belinu* (‚di platano' ‚plataninus' 568b), *u Stulićevu* (v. javoran), *u Vukovu* (‚von ahorn' ‚acernus'. u pjesmama se sve pjeva da su ‚gusle javorove'), *u Daničićevu (vidi pri kraju).* Dub javorov sa svimi žilami iz korena podri. P. Zoranić 28a. Gdi se prostirahu javorove grane. Đ. Baraković, vil. 46. Izvadiću crne oči tvoje i daću ti gusle javorove. And. Kačić, razg. 52a. Uza ń ćemo mi naći suho drvo javorovo. Nar. pjes. mikl. beitr. 27. Oplešće ti iasle javorove. Nar. pjes. 1, 15. Tamo kažu goru javorovu. 1, 158. I jarmove javorove. 1, 161. Sine Konda, jel' ti zemļa teška? il' su teške daske javorove? 1, 272. Načiniću dvore javorove. 1, 371. Suho drevo javorovo. Nar. pjes. mil. 146. Javorove duge. P. Bolić, vinodjel. 2, 107. Pak uzeše gusle javorove. Nar. pjes. petr. 2, 492. On zastavi gusle javorove. 2, 507. — *I kao ime ńekakvoj gori u narodnoj pjesmi našega vremena:* Preko gore preko Javorove. Nar. pjes. vuk. 1, 575. *i kod drugijeh mjesnijeh imena, vidi u Daničićevu rječniku:* Javorovъ Dolъ, selu je u Grnčarevu išla međa ‚u Javorovi Dolъ'. (Mon. serb. 95. *god.* 1330). Javorova poļana, selu je Businu crkve arhanđelove u Prizrenu bila međa ‚Javorova Poļana' (Glasnik. 15, 274 *god.* 1348?).

JAVOROVAC, Javorovca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdij. 112. — *ne znam jeli isto sto se pomińe* XVI *vijeka.* Na Javorovcu. Mon. croat. 272. (1573).

JAVOROVICA, *f. selo u Hrvatskoj blizu Modruša.* Schem. segn. 1871. 50.

JÀVOROVINA, *f. javorovo drvo. — U Stulićevu rječniku:* v. javorina, *i u Vukovu:* ‚ahornholz' ‚lignum acernum'.

JAVORSKI, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. javoran. — *nije dosta pouzdano.*

JÁVRA, *f. ime žensko (tursko). — Akc. se mijeńa u voc.* Jâvro. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Još je ļepša diздareva Javra. Nar. pjes. vuk. 1, 365. Srce, dušo, diздareva Javro! 1, 365.

JAVSTVAN, *adj. javan. — Postaje od* javstvo *(što nije potvrđeno u našem jeziku) nastavkom* ьn. — *Samo u primjerima iz knjiga pisanijem crkvenijem jezikom, i to adv.* javstvno, *a između rječnika u Daničićevu* (javьstvьnъ ‚manifestus', adverbijalno). Iže jesi podalь javьstvno namь. Mon. serb. 142. (1349). Javьstvno vъ dьne. Glasnik. 11, 76.

JÀVTA, *f. vidi* jafta. Sve padoše po javtam svatovi . . . nejma javte dvima seratlijam. Nar. pjes. juk. 353. Sve razredi po javtam svatove. 508. Po javtama i po konacima. Nar. pjes. petr. 3, 517. Rasturiše javte na svatove. 3, 632.

JAVÙKLIJA, *f. vidi* jauklija. M. Ružičić.

1. JAZ, *f. vidi* 2. jaz. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* U jazi pakļenoj. F. Lukarević 219. Eto sam došla ja iz jazi pakļene. 219.

2. JÂZ, *m. isprva (kao što je još u drugijem slavenskijem jezicima) nasap, ograda (i od pruća načińena kao plot za lovļeńe ribe) za uzdržavańe vode. iz ovoga su se u stslovenskom i u našem jeziku druga značeńa razvila. — vidi i* jez. — *Akc. se mijeńa u loc.* jázu. — *Praslavenska je riječ, te joj je stariji oblik mogao biti i* ězъ, *isporedi stslov.* jazъ, canalis, stomachus, *novoslov.* jaz *i* jêz, *rus.* язъ, ѣзъ, езъ, *češ.* jez, *poļ.* jaz; *amo pripada i lit.* ežė, *sklad, jedinica. jeli srodno i lat.* agger, *ne znam. — Između rječnika u Mikaļinu* (jaz, propast, hiatus, terrae discessus, eluvio, vorago, gurges, labes'), *u Belinu* (‚concavità, luogo concavo' ‚cavus' 210a; ‚voragine' ‚vorago' 779a; ‚profondità' ‚profunditas' 589a; jaz morski ‚abbisso o profondità dell' aqua' ‚aquae altitudo' 5b; jaz vodeni ‚scaturigine d' acqua stretta e profonda' ‚gurges' 650b; jaz pakļeni, jazi tamni ‚inferno' ‚inferi' 400a), *u Bjelostjenčevu* (v. propast. 2. v. jez), *u Voltiģijinu* (‚profondità, abisso, inferno' ‚abgrund, höhle'), *u Stulićevu:* ‚fovea fundo carens (h. e. maxima profunditas'), *u Vukovu:* ‚(bei der mühle) der ableitkanal neben dem wehr' ‚canalis praeter molem, aqua mole reducta'; *u Daničićevu* (jazъ ‚canalis').

a. agger, moles, *sa značeńem sprijeda kazanijem (nasap itd.). — U Bjelostjenčevu rječniku i u naše vrijeme u Hrvatskoj.* Jaz, saklon ‚das wehr'. Jur. pol. terminol. 635. Jaz, mech. (gat) ‚das wehr', frc. ‚barrage, bâtardeau, déversoir', egl. ‚weir', tal. ‚diga'; jaz s ustavom, arch. ‚schleusenwehr'; dolńi jaz (dolńi gat) ‚grundwehr. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. canalis, *od pređašńega je značeńa preneseno na ono što obično stoji uz nasap: jaruga kud teče voda, ili žlijeb. — Od prijeh vremena i u naše doba.* Nekakim podzemnim jazom uđu noću u grad. Vuk, dan. 3, 143. Kod jaza gorńega jezera. Đ. Daničić, 2car. 18, 17. Ko je razdijelio jazove povodńu i put svjetlici gromovnoj? jov. 38, 25. — *U osobitom smislu kod vodenice (vidi u Vukovu rječniku).* Nadь jazъ parьcuļeve vodenice. Mon. serb. 144. (1349). Poče se kopatь jazъ. 558. (1618). Šta smo puta trčali oko jaza i ne-

stašno podilazili pod vodenično kolo. M. P. Šapčanin 1, 48. Jaz (jaža) ‚zuflusskanal, mühlgraben, mühlkanal'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. hiatus, vorago, *jama vrlo duboka, pa i bezdana (u pravom i u iperboličkom i u prenesenom smislu). postaje od predašnjega značenja. — vrlo često. a) uopće u pravom smislu.* Ista glavica Kalvarija, koja je od živoga kamena, razpuknu se i razdili razcipljenjem takim da se učini prilduboka i neizmirna propast i jaz toliko širok koliko je tilo od človika. B. Kašić, is. 73. Prije poda mnom sve jazove rasrčena zemja otvori. G. Palmotić 2, 13. Pred njim jazovi, a za njim vukovi. (Z). Poslov. danič. Kud prolazi, za njim zjaju jazi. Osvetn. 3, 156. Tu su kliske vrleti i jazi. 4, 19. Jâz ‚vorago'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12. — *amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu se misli o otvorenom nebu:* Razjazi se nebo i iz toga jaza nebeskoga sleće Božji duh. S. Rosa 46a. — *b) pakao. obično uz neke pridjeve (kao* paklen, taman *itd.), ali može biti i bez toga. — vrlo često.* Neka se dušami paklen jaz zajazi. M. Vetranić 1, 11. Rit se može hudoj ženi da je u njoj jaz pakleni. M. Orbin 26. Da se propas strašna otvori, razvali se jaz paklени. I. Gundulić 66. Ko sît k jazu paklenomu slobodan će toli biti? 88. Gdje od mraka vjekovita pod jazovim zja pučina. 472. Sdrhtaše se jazi crni, propas plamom većijem buknu. 475. Ja po tmastijeh leteć jazih. G. Palmotić 1, 46. Mene sila sva goruća paklenoga jaza dvori. 2, 432. O nakazni strahovita paklenoga jaza ohola. 2, 445. I goruštijeh od ponora zagrmješe jazi tamni. 3, 7b. Kolikijem sam uzročila, da ih primi jaz paklени? I. V. Bunić, mand. 11. Na vrata od jaza paklenoga dovedena. V. Andrijašević, put. 39. Ki ti od pakla jaze otvora. P. Kanavelić, iv. 124. U paklenom jazu doli. A. Vitaljić, ist. 19b. Nu te čeka jaz paklени jedoviti. ost. 239. Da bih moga' od jaza paklenoga uklonit se. J. Kavanin 224a. Ko stijena svi prokleti propast će u jaz vjekovijeti. 571b. Pravo 'e, da se upravja u jaz paklen zlobnik. I. Đorđić, salt. 23. Nemoj me pridati jazu ognenom. 84. U jaz paklen put je od svudi. uzd. 24. Meni raj će biti jaz paklени. 102. Ni strahote od paklena jaza. T. Babić 40. Vragovi izlaze iz pakla, za moć privestiti Krstjane u jazove. V. M. Gučetić 197. Provode dneve u lasti, nore paka u jaz paklени. Đ. Bašić 27. Kako je jedan sami grih smrtni obalio anđela s neba i rinuo u jaz paklени. Ant. Kadčić 347. Koji slaze u jaz prokleti. L. Radić 32. No daj, da se u vik spuze nijedna u jaze, vaj! paklene! I. M. Mattei 255. Prolazi u brezdajne jazove paklene. I. J. P. Lučić, razg. 118. Iz propasti svi ponori u paklu se razlijegaju, ... slijepi jazi, spile strme s ponorima buče i grme. N. Marči 57. — *c) iperbolički, tamnica. — u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* U duboki jaz ponorit mlaca svedoh. P. Sorkočević 586b. Propas jaza dubokoga sva se zdrhta strašnom bukom. 590a. Da se ukopan živ nahodi u dubokom mrklu jazu 591b. — *d) morske dubine, pa i uopće more (neki primjeri može biti da pripadaju pod* d). On podlaga slugam ovijem jaze mora prestrašnoga. P. Kanavelić, iv. 48. Morske jaz dubine. I. Đorđić, salt. 86. Vodna iz jaza slobodi me. 226. Kad se jazi vjetrim tresu. uzd. 14. Sidošo iz morskijeh jaza u jazove paklene. ben. 36. Da me on oslobodi iz vodenijeh jazova. 127. Vidiš li more, kako se ondi s valovi u nebo diže i ondi opet u jaz propada? A. Kanižlić, fran. 23. Gdi vodena s pinom gora sad se u oblak pruža, sada u jaz pada. bogoljubn. 433. — *amo pripada i ovaj primjer (o jezeru):* A njih grade i države u sumporan jaz obrati. G. Palmotić 3, 51b. — *e) metaforički. — aa) beskrajno mnoštvo.* Jaz nedohitne dobrote ‚abbisso di bontà' ‚bonitatis altitudo'. A. d. Bella, rječn. 5b. Fali njega jer je dobra jaz svakoga. P. Knežević, osm. 366. Što je grijeh smrtni? jaz bezna dna od grdoće. Đ. Bašić 47. — *bb) nešto što se ne da napuniti (ili nasititi).* Jaz zajazi grla tvoga. P. Kanavelić, iv. 125. Triba biti vodotočak, a ne jaz. A. d. Bella, razgov. 29. Veće nemilosti bjehu u srcu, jazi u grlu. I. Dražić 18. — *cc) uopće kao dubina, bezdana u metaforičkom smislu.* Upasti u jaz od desperacijoni. V. Andrijašević, put. 88. Brcivam mene prid tobom u jaz moga ništa. P. Knežević, osm. 365. — *dd) prevelika razlika (kao velika dubina koja dijeli jedno od drugoga).* Velik je jaz između svećensko i svjetovske vlasti. M. Pavlinović, razg. 93.

d. vortex, *vrtlog, kolovrat (u moru i u vodi).* Al' se cura čudi bez bojazi, što se rijeke bujni mame jazi. Osvetn. 1, 52. ‚Pri kraju je velik jaz'. u Trpnu. M. Milas. — *I metaforički.* Tad me svega obađe jaz ludskog vrtloga. M. Pavlinović, razl. spis. 406.

e. *ime mjestima u Srbiji. a) u jednini bez pridjeva. aa) u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 160. — *bb) u okrugu kragujevačkom.* Bašta u Jazu. Sr. nov. 1861. 56. — *b) s pridjevima. aa)* Jaz Bogdanov čair *u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1873. 427. — *bb)* Mali Jaz *u okrugu kruševačkom.* Brdak kod Malog Jaza. Sr. nov. 1871. 731. — *cc)* Popov Jaz *u okrugu kneževačkom.* Livada nad Popov Jaz. Sr. nov. 1875. 796. — *c) množina* Jazovi, *mjesto u okrugu užičkom.* Niva u Jazovima. Sr. nov. 1875. 613.

3. JÂZ, *m.* Idus melanotus Heck. *(a ne* Cyprinus ballerus L.), *ime ribi. — Riječ je praslavenska* (язъ i ězъ), *isporedi novoslov.* jěz, Lanciscus jeses, Idus melanotus, *rus.* язь, Idus melanotus, *češ.* jes, Cyprinus cephalus L., *pol.* jaz, Cyprinus jeses. — *Između ribčnika u Vukovu* (‚der bratfisch' ‚Cyprinus ballerus'). Jaz ‚der bratfisch' ‚Cyprinus ballerus'. G. Lazić 80. Jaz u Beogradu protfiš ‚Cyprinus ballerus'. K. Crnogorac, zool. 120. Jaz, Idus melanotus Heck. Kn. J. Pančić, ribe u srb. 102.

4. JAZ, *m.* Lathyrus tuberosus, *crvena grašica.* Jaz, apios (Sin), Lathyrus tuberosus L. B. Šulek, rječn. 127.

5. JAZ, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚splendor'. — *Stulli je krivo pročitao na kojem mjestu* jas *kao da je* jaz; *dakle ove riječi nema. — isporedi* 2 jazan, jaznost, jazniti.

6. JAZ, *vidi* 1. ja.

1. JAZA, *f. vidi* 2. jaz. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka (može biti i štamparska pogreška).* Nemojte pognati od sebe u paklenu jazu dite. A. d. Bella, razgov. 37.

2. JAZA, *f. vidi* jeza.

JAZABENAK, Jazabenka, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada u Jazabenku. Sr. nov. 1873. 607.

JÀZAČKÎ, *adj. koji pripada Jasku (vidi* Jazak). — *U Vukovu rječniku:* ‚von Jazak'.

JÂZAK, Jâska, *m. ime manastiru i selu u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijel. 143. — *Pominje se od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. namastir u Fruškoj gori. 2. selo kod tog manastira). Leto Gospodne 1705 meseca maja 11 prijde svetyj carь Uroš *(t. j. tijelo njegovo bi preneseno)* vь monastir Jazakь. Glasnik. 22, 231.

Jer još jedan ima Ravanica, drugi Jazak, treći Petkovica. M. A. Reljković, sat. B3b. Il' Opovu, ili Krušedolu, il' će Jasku, ili Bešenovoj, il' Rakovcu, ili Šišatovcu, il' će Đivši, ili Kuveždinu. Nar. pjes. vuk. 2, 826.

1. JAZAN, jazna, *adj. koji pripada jasu; koji je (dubok) kao jas.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (jazni ‚fondo, profondo, affondo' ‚profundus' 322b; ‚profondo' ‚profundus' 589a; ‚voraginoso, pieno di voragini' ‚voraginibus frequens' 779a), *u Voltigijinu* (jazni, jaznovit ‚profondo, affondo, voraginoso' ‚tief, grundlos'), *u Stulićevu* (‚voraginosus'). Iz kosijera slike grube nos nezgromni na kljun pada, čeljupine jazne trube, zamršena visi brada. I. Gundulić 474. Okošena zdvor iz grma jama otvori jaznu tminu. 555. Er se od njega cijeli voli jaznijem *(grješkom* jasnijem) ustim proždirahu. G. Palmotić 1, 6. Nebo sipljuć jasne plame među goram vodenijema otkrivaše jazne *(grješkom* jasne) jame. 1, 19. Er mogaše *(drokun)* volom cijelim zajaziti jazno *(grješkom* jasno) grlo. 1, 23. Jeli gdjegod ponor jazni, da me skrije? 2, 34. On sto ruka, sto čeljusti i sto grla jaznijeh ima. 3, 8a. Jazni pako. P. Kanavelić, iv. 496. Razlijega se jazna tmina. 556. Ki čeljustmi jaznim' *(grješkom* jasnim') svite *(vrazi)*. J. Kavanin 409a. Iz razgrdnijeh jaznih *(grješkom* jasnih) usta sve čemerne riječi bljuje. 414a. Ponor jazni. A. Gledević 1b. Jazno grlo gladna vuka. 272a. Nejma istine sred njihovijeh jaznijeh usti. I. Đorđić, salt. 11. Dno zemlje ih svrže jaznu u spremu prosjedenu. 100. Moj duh ne pusti vrlijeh lava jaznijem usti'. 110. Crljeni ponor jazni *(Crljeno more)*. 265. More sa svom jaznom velikosti. 328.

2. JAZAN, jazna, *adj. u Voltigijinu rječniku:* ‚chiaro, splendente' ‚glänzend', *gdje ima i adv.* jazno ‚chiaramente, manifestamente' ‚schimmernd, funkelnd', *što se nalazi i u Stulićevu:* ‚lucide, nitide, splendide, clare, perspicue'. — *Riječ ne vrijedi ništa, jer su oba pisca krivo napisala z mj. s, vidi* 5. jaz.

JAZAV, jazva, *m. vidi* jazavac. — *U jednoga pisca našega vremena.* Tvrdac pod tle uđe, a iz njeg se vadina probuđe, jazvi laju, a jehine buču. Osvetn. 4, 70.

JAZAVA, *f. vidi* 3. jaz. Jazava, Idus melanotus Heck. Kn. J. Pančić, ribe u srb. 102.

JÀZAVAC, jàzâvca, *m.* Meles taxus Pall, *neka četveronožna zvijer što živi u rupi koju sama iskopa.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u svijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* jàzavâcâ. — *Riječ je praslavenska* (jazvьcь); *u našemu se jeziku mijeńa ne samo prvo* ь *na* a *(u nom. sing. i gen. pl.), nego se obično umeće* a *među* z *i* v *(ali vidi* i jazvac *i* jazbac), *isporedi stslov.* jazvьcь, *rus* язвецъ, *češ.* jezvec, jezovec, *pol.* jaźwiec. — *Radi postańa vidi* jazva. — *Između rječnika u Belinu* (‚mologna, animale noto torrestre' ‚melis' 493b; ‚tasso o mologna, animal sonnacchioso' ‚melis' 723b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* jazvac), *u Voltigijinu* (‚tasso, mologna, animale' ‚dachs'), *u Stulićevu* (‚melis et meles'), *u Vukovu:* ‚der dachs', ‚meles (Ursus melos Linn.)'. Uzet s mjerom stvari ove: od jazavac vitno rebro i od hrta lijeve desni . . . M. Pelegrinović 199. Pritio kako jazavac. (D). Jazavac mrtav a pas živ. (Z). Poslov. danič. Nemojte biti nadvoru jazavac, a u kući svojoj slipa krtica. Đ. Rapić 816. Na glavi mu kapa od jazavca. Nar. pjes. juk. 139. Kurjaci, lisice, jazavci tvorovi . . . Nar. prip. vuk. 179. Jazavac, Meles taxus. J. Pančić, zoolog. 178. — *I kao ime mjestima u Srbiji: u okrugu kragujevačkom.* Niva u Jazavcu. Sr. nov. 1875. 72. *i u okrugu šabačkom:* Niva u mestu Jazavcu. 1875. 613.

JÀZAVAČKÎ, *adj. koji pripada jazavcima.* — *Kod imena neke vode u Srbiji u okrugu užičkom.* Niva kod Jazavačke Vode. Sr. nov. 1870. 418.

JÀZAVČÂR, *m. pas s kojijem se love jazavci.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* (pas-) jazavčar ‚dachshund'.

JÀZAVČAST, *adj. siv kao jazavac.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚dachsgrau'.

JÀZÂVČEVINA, *f. ime zemji u Srbiji u okrugu valjevskom.* Zemlja Jazavčevina. Sr. nov. 1873. 251. — *Uprav jazavčja koža, tako je u Šulekovu rječniku* (‚dachsfell').

JÀZÂVČIJÎ, *adj. vidi* jazavčji.

JÀZÂVČINA, *f. jazavčje meso.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚dachsfleisch'.

JÀZÂVČJÎ, *adj. koji pripada jazavcu, jazavcima.* — *Kaže se i* jàzâvčijî. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (gdje je akc.* jàzavčjî, *ali mislim da je to štamparska ili pisareva pogreška):* n. p. trag ‚dachs-' ‚melis'. Kože jazavčije. Đ. Daničić, 2mojs. 25, 5. Od koža jazavčjih. 4mojs. 4, 6.

JAZAVICA, *f. selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiljel. 126.

JÀZBA, *f.* ‚uzeli na nas jazbu', kad ko koga mrzi i progoni ga iz mržńe. u Dobroselu. — *Nejasna riječ, može biti u svezi s* jeza.

JÀZBAC, *m. vidi* jazavac. — *Kod čakavaca po sjevero-zapadnijem krajevima, isporedi novoslov.* jazbec, *vidi i* jazbina. — *Između rječnika u Voltigijinu (uz* jazavac). Jàzbac, Meles taxus, gen. jàzbaca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 31.

JÀZBINA, *f. rupa u zemji, osobito što iskopa jazavac i u njoj živi.* — *Po svoj je prilici stariji oblik bio* jazvina *(isporedi* jazbac *i* jazvac), *ali vidi i kod* jazva. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (rupa u zemji ‚das dachsloch' ‚caverna melis').

a. *u pravom smislu.* Opazi Stojša u avliji jednu veliku jazbinu — otišla pod zemju . . . Što uteče u ovu jazbinu ono ostane. Nar. prip. vuk. 42. Ugledam jazavca kako nešto izvlači iz svoje jazbine. M. Đ. Milićević, međudnev. 283.

b. *kao ime mjestima.*

a) Jazbina mala i velika, *dva sela u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiljel. 81.

b) u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom. Niva u Jazbini. Sr. nov. 1872. 414. — *bb) u okrugu kragujevačkom.* Livada u Jazbini. 1861. 840.

JÀZBINE, *f. pl. ime mjestima (plur.* jazbina).

a. *tri sela u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiljel. 91. 100.

b. *u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Livada u Jazbinama. Sr. nov. 1865. 356. — *b) u okrugu kragujevačkom.* Livada u Jazbinama. 1863. 556. — *c) u okrugu šabačkom.* Zemlja u mestu Jazbinama. 1872. 136. — *d) u okrugu valjevskom.* Zemlja na Jazbinama. 1870. 235.

JAZBINKA, *f. ime ovci. u Bruvnu.*

JAZDITI, *vidi* jezditi.

JÁZE, *m. hyp.* jazik. — *U poslovici (čakavskoj) našega vremena.* Jaze guzu bije. *na Braču.* A. Ostojić.

JAZIČ-, *vidi* jezič-.

JÁZIĆ, *m. prezime u Dobroselu.*

JAZÌĜIJA, *m. pisar, tur.* jazyǵy. — *isporedi* i jazija. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide pisar). On prisivļe k sebe jaziǵiju, pa dovati jedan tabak knige . . . Nar. pjes. vuk. 2, 533. A dozivļe mlada jaziǵiju, pak ovako care govorio: ‚Piši, sine, list knige bijele . . .' 8, 60.

JÀZIJA, *f. pismo (u širem smislu: ono što se piše), tur.* jazy. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide pismo 1). Ne gor', knigo, ne gori, jazijo! Nar. pjes. vuk. 1, 469. Ne nos', vodo, knige ni jazije. 1, 469. List hartije knige bez jazije. 2, 218. Pa pustiše po knizi jaziju. 2, 533. Po listu ću pisati jaziju. 2, 558. Te vodila po knizi jaziju. 3, 288. Pa pogleda knizi niz jaziju. Nar. pjes. hörm. 1, 5. Jer ne znade turskijeh jazija. Bos. vila. 1889. 43. I hartije knige bez jazije. 1892. 155.

JÀZIK, *vidi* jezik.

JAZIKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Jaziki. Sr. nov. 1874. 289.

JAZINA, *f. ime mjestima u Srbiji (po svoj prilici augm.* 2. jaz). *a) u okrugu kragujevačkom.* Livada mala u Jazini. Sr. nov. 1873. 291. — *b) u okrugu šabačkom.* Zemļa u Jazini. 1872. 595. — *u istom okrugu ima i mjesto* Jazine *(u množini); ne znam jeli isto što predašńe.* Niva u Jazinama. Sr. nov. 1866. 114.

JAZINE, *f. pl. vidi* Jazina, *b).*

JAZIRCI, *m. pl. ime nekakvom mjestu.* — *Prije našega vremena.* Jazirci. S. Novaković, pom. 152.

JAZIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa u Jazištu. Sr. nov. 1869. 71.

JÁZITI, jâzîm, *impf. postaje od* 2. jaz *nastavkom* i. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* jâžâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* jâsî, *u part. praet. pass.* jâžen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.*

a. *napuńati jaz, jamu itd. (i u prenesenom, metaforičkom smislu).* — *U jednom primjeru* XVI *vijeka (sa* se, *pasivno), a između rječnika u Stulićevu (v.* zajaziti). Neka se ne jazi taj propas dušami. M. Vetranić 1, 445.

b. *navraćati (vodu).* — *U Vukovu rječniku:* ‚das wasser ableiten' ‚duco aquam'.

JAZLAC, *m. vidi* jazavac. — *U ugarskijeh Hrvata.* Ti drimuļa Jele, ča žmiriš kot jazlac? Jačke. 258.

JAZMIN, *m. vidi* čemin, *ńem.* jasmin. — *U naše vrijeme.* Jazmin ‚der jasmin' ‚Jasminum officinale'. G. Lasić 97. Zapalište jazmin-čibuke. Nar. pjes. hörm. 2, 569.

JAZNITI, *vidi* jasniti. — *U Voltiǵijinu rječniku:* jazniti se ‚risplendere, lampeggiare' ‚glänzen, schimmern', *i u Stulićevu:* jazniti *i* jazniti se ‚fulgere, refulgere, splendere, coruscare etc.' — *Oba su pisca krivo načinila ovu riječ, pročitavši* z *mj.* s, *isporedi* 5. jaz.

JAZNOST, *vidi* jasnost. — *U Voltiǵijinu rječniku:* ‚chiarezza, splendore' ‚schimmer, glanz', *i u Stulićevu:* ‚splendor'. — *Riječ što ne vrijedi, vidi* jasniti *i* 5. jaz.

JAZNÒVIT, *adj. vidi* 1. jazan. — *U Stulićevu rječniku.*

JAZOVAC, jazovca, *m. vidi* jazavac. — *Samo u Mikaļinu rječniku kod* jazvac, *i u Stulićevu:* v. jazavac, *i kao mjesno ime:* Jazovac-Berek, *selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 78.

JAZOVČINA, *f. ime ńivi u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Sr. nov. 1869. 120. — *I u množini:* Jazovčine. Ńiva Jazovčine. 1872. 77.

JAZOVČINE, *f. pl. vidi kod* Jazovčina.

JAZOVINA, *f. jazavčja koša, isporedi* jazavčevina. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka koji ovako prevodi latinsku riječ* melota *(ovčina, ovčja koša) misleći da je ova postala od* meles, *jazavac.* Obajdoše u jazovinah i u kožah kozjih. I. Bandulavić 244b. paul. hebr. 11, 37.

JAZÒVIT, *adj. vidi* 1. jazan *(može značiti i: u kojemu su mnogi jazovi).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚fondo, profondo, affondo' ‚profundus' 322b; ‚profondo' ‚profundus' 589a; ‚voraginoso, pieno di voragini', ‚voraginibus frequens' 779a), *u Voltiǵijinu (vidi kod* 1. jazan), *u Stulićevu* (‚voraginosus').

a. *adj.* — *Komp.:* jazovìtijî (A. d. Bella, rječn. 589a: ‚profundior'; naj jazovitije. Đ. Bašić 157). Strašnih riba jata vrla hrlim plovom doletite, tijelom hudim da punite jazovitih ponor grla. I. Gundulić 47. Uši iđahu pomno i hrlo oslušnjuć hude raspe; jazovito zjaše grlo, da proždorstvo vječno zaspe. 225. Iz smrknutijeh gustijeh magla, jazovite u ponore strahoća se jata nagla promińaju, drožde, ore. 473. Kroz ponore jazovite. G. Palmotić 1, 46. Jazovite u ponore. P. Kanavelić, iv. 144. Jazovite od pučine. 515. Strašni od pakla o bogovi, ki sred tmina i crnila kraļujete vas svijet ovi jazovitijeh tamnijeh spila. J. Palmotić 55. Potonuše jazovitom u ponoru zakopane *(korablje).* J. Kavańin 212b. Kakono silne poplavice u onu jazovitu jamu se slivaju. A. d. Bella, razgov. 216. Ukopat ga u ogńenu propas od svoje utrobe jazovite. I. Đorđić, ben. 137. U jazovitoj dubini maļ ležaše. 187. Ona peć jazovita. B. Zuzeri 246. Podignut ćemo oči iz one dubine jazovite put kraļestva nebeskoga. Đ. Bašić 89. Osvem slovoļe naj jazovitije, u kojoj se nahodi osudjenik utopjen. 157. U jazovite paklene ponore naprasno i sunovrat propada. I. J. P. Lučić, bit. 56.

b. *adv.* jazòvito. Žeļet će da im se zemļa jazovito prosjede. Đ. Bašić 275.

JAZOVNIK, *m. ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 177. — *b) mjesto u okrugu vaļevskom.* Zabran u Jazovniku. Sr. nov. 1875. 179.

JÀZUK, *m. grehota, šteta, škoda, tur.* jazyk. — *Obično se upotrebļava kao interjekcija (često s dativom), kad se što žali ili kori.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚schade!' ‚dolendum!'; cf. šteta). Jazuk tebe i gospodstvu tvome, što s' Jerini, Đurđe, dopustio, te pogubi tolike vojvode! Nar. pjes. vuk. 2, 500. Jazuk tebe, od Orašca Tale! mi te danas, Tale, hesapimo, da ti jesi junak po naj boļi, a ti jesi, Tale, naj rđavij'. 3, 265. Pa je jazuk vjeru pogaziti. Nar. pjes. herc. vuk. 222. Jazuk ti je brata posjeć, beže! Pjev. crn. 60b. Jazuk tebi i tvojemu namu, što ti sestra osta udovica! Nar. pjesm. hörm. 1, 253. Beg Mustaj beg, sve ti jazuk bilo, nema tvoga brata Mehmed-bega. 1, 385. Gđe ste Turci, jazuk vama bilo, jer osvetu begu ne činiste. 1, 426. Jeste jazuk, da ga posiječe. 2, 43. Jazuk! toliko se štete učini! Nar. prip. vuk. 208. Nemojmo, ļudi, jazuk je (grehota je). V. Bogišić, zborn. 330. Jazuk ti je mladu poginuti. Bos. vila. 1888. 221. Jazuk, jadna djevojko! 1890. 280. Jer je jazuk krvarit odijelo. 1890. 371.

1. JAZVA, *f.* vulnus, ulcus, *rana.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* язва ‚foramen, fovea, vulnus, ulcus, cicatrix, vibex', *rus.* язва ‚ulcus', *češ.* jizva *(kao da postaje od praslavenskoga* ězva, *isporedi* jaz) ‚vulnus, ulcus, cicatrix, vibex'; *biće srodno i stprus.* eyswo, *rana.* — *Vaļa da je naj*

starije značeńe: rupa, jama, što se potvrđuje ne samo staroslovenskijem jezikom nego i imenom zvijeri jazavca (t. j. koji živi u jami, ili koji kopa jamu), a može biti u svezi i s 2. jaz. — *Ove riječi uprav u našega naroda nema, nego se nalazi samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚vulnus, plaga' *s dodatkom da je riječ ruska) i u Daničićevu* (‚plaga'). Cêlitelь bolêznemь têlesnimь i jazvamь duševьnyimь. Stefan, sim. pam. šaf. 15. Jazvy ubo obličajemyje ne iduть na gorьšeje. Sava, tip. stud. glasn. 40, 146. Jazvu nevidimuju vь srdьce prijemь. Domentijanᵇ 103. Srьdьčnuju jazvu. 112.

2. JÂZVA, zvijer. M. Pavlinović. — *Jamačno ‚jazavac', isporedi i* jazvo.

JÂZVAC, *m. vidi* jazavac. — *U Mikaljinu rječniku:* jazvac, jazovac ‚melis, meles, taxus'; *u Bjelostjenčevu: kajkavski* jazvec, jazavac ‚melis, taxus, taxo'; *u Jambrešićevu:* jazvec ‚taxus, melis'; *u Stulićevu:* v. jazavac.

JAZVACI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiljel. 78.

JAZVAČKI POTOK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Jazvačkom Potoku. Sr. nov. 1872. 452.

JAZVENAC, jazvenca, *m. vidi* 3. jaz. Jazvenac, Idus melanotus Heck. Kn. J. Pančić, ribe u srb. 102.

JAZVENIK, *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiljel. 83.

JAZVETINA, *f. (kapa) od jazavčje koše. — U naše vrijeme.* Naturio kapu jazvetinu. Nar. pjes. juk. 545. I odleti kapa jazvetina. 549.

JAZVI, *m. (?) ili f. (?) pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Jazvima. Sr. nov. 1869. 284.

JAZVICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva kod Jazvice. Sr. nov. 1866. 128.

JAZVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XIII. XXVII.

JÂZVINA, *f. (uprav augm.* jazva), *jama, rupa u zemlji, osobito u kojoj živi kakvo zvijere (kao n. p. jazavac). — isporedi* jazbina. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* jazvina, *rus.* язвина. — *Između rječnika u Mikaljinu* (jazvina, rupa od zvijera ‚lustrum, fovea'), *u Bjelostjenčevu* (jazvina gdje zverje prebiva ‚lustrum'), *u Voltiđijinu* (‚tana, caverna, nascondiglio di fiere' ‚höhle, grube, aufenthalt der wilden thiere'), *u Stulićevu* (jazvina, rupa zvjerska ‚lustrum'), *u Daničićevu (vidi kod* c).

a. uopće u pravom smislu. vidi u rječnicima.

b. u prenesenom smislu. A te jazvine, a te zviri jesu opačtva. J. Kavanin 8ᵃ. U jazvine tme paklene bit će š ńima zatvorene. 571ᵇ.

c. kao ime vodama i mjestima. a) ‚In aqua Jazuina'. Mon. ep. zagr. tkalc. 1, 81. (1204). — *b) u Daničićevu rječniku:* međa je Štitarici išla ‚u Gubavьčь potokь koji pohodi izь Jazvine' (Mon. serb. 94 *god.* 1330). i Dobrodolima zaseoku sela Čabića išla je međa ‚u Jazvinu i nizь Jazvinь na dêlь' (94). — *c) u naše vrijeme u Srbiji. aa) u okrugu jagodinskom.* Livada kod Jazvine. Sr. nov. 1871. 426. — *bb) u okrugu kneževačkom.* Niva u Jazvini. Sr. nov. 1872. 256. — *cc) u okrugu požarevačkom.* Livada na Jazvini. Sr. nov. 1861. 256. — *Isporedi* Jazvine.

JAZVINAC, Jazvinca, *m. ime mjestu u Istri. — XIV vijeka.* Osmo zlamenje je od Kalića v Jazvinac; deveto zlamenje je od Jazvinca pod Petrču jamu . . . Mon. croat. 46. (1395).

JÂZVINE, *f. pl. (pl.* jazvina) *nahodi se kao ime mjestima.*

a. XIV vijeka. u Daničićevu rječniku: Jednom je zabjelu crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚na Jazvine' (Glasnik. 15, 301 *god.* 1848?). selima crkve bogorodičine u Žrijelu braničevskom išla je međa ‚na Jazvine' (Mon. serb. 194 *god.* 1380). selu je Prošinovcima išla međa ‚na Jazvine' (198 *god.* 1387). selu je Kamijevu išla međa ‚na Jazvine dêlove i na druge Jazvine' (199). i selu je Kumanima išla međa ‚na Jazvine' (199). pogrješka mislim da je što stoji za ‚Behalijevo' da mu je međa išla ‚na Jazvinno' (198).

b. u naše vrijeme. a) selo u Bosni u okrugu fojničkom. Statist. bosn. 32. — *b) selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiljel. 95. — *c) u Srbiji. aa) u okrugu kragujevačkom.* Niva u Jazvinama. Sr. nov. 1867. 281. — *bb) u okrugu krajinskom.* Niva pod Jazvine. Sr. nov. 1875. 159. — *cc) u okrugu smederevskom.* Niva kod Jazvina. Sr. nov. 1873. 1055.

JÁZVO, *m. hyp.* jazavac *ili* jazvac. — *Akc. se mijeńa u voc.* jâzvo. — *U naše vrijeme.* Kud češ ti, jazvo? Bos. vila. 1887. 72. 1888. 356. 1892. 42.

JÂŽA, *f. vidi* 2. jaz, b. — *Postaje od* jaz *nastavkom* ja. — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚ablauf-kanal, das kleine bächlein das aus einer quelle fliesst' ‚rivulus ex scaturigine aquam deducens' *s dodatkom da se govori u Srijemu) i u Daničićevu* (‚canalis'). Dovede vodu, . . . i sьgradi i vodenicu, isplьni i vrьtogradь bystriihь vodь vьnutrь monastira, i kupii lozije Vasilijevo i priloži ga, da se ńimь jaža pravy. Mon. serb. 558. (1618). Sideći blizu jaže od mlina . . . pade u jažu. J. Banovac, pred. 144. Nego ih baci u jednu jažu od mlina. Nar. prip. vuk.² 284. Kad ga *(mlin)* sasvim ograde i ništa drugo ne ostade no da se jaža vodena pusti . . . Nar. prip. vrč. 158. Jugom iz jama Sopota reve jekom silno zapjenušena voda, kao iz mlina mučnoga kad se vaļa s jaže niz strmi vodopad. S. Ļubiša, prip. 4. Jaža, ggr. stat. (vodotoč, vodoteč, vodotečina) ‚ein kleiner kanal, wasserleitung', tal. ‚canale, alveo artificiale'; arch. ‚mühlgraben, mühlkanal', tal. ‚canale al mulino', frc. ‚canal de moulin', egl. ‚channel, mill-race'; oko i. okno od jaže ‚schützenöffnung (schlund), schlundloch (mühlb.)'. cf. jaz. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JAŽENOVAC, Jaženovca, *m. šuma blizu Požege.*

JÁŽĒŃE, *n. djelo kojijem se jasi. — U Vukovu rječniku.*

JÂŽICA, *f. dem.* jaža. — *U naše se vrijeme upotrebļava kod pisaca, osobito u anatomiji.* Jažica, techn. ‚rinne'; postanične jažice, bot. lat. ‚ductus s. meatus intercellulares' ‚zwischengänge, intercellulargänge'; jažice mokraće, lat. ‚tubuli uriniferi', harngänge, harncanäle'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JAŽIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 24.

JAŽJE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Jažju u selu Lapovu. Sr. nov. 1867. 584.

JÂŽULICA, *f. tal. mlet.* asola, *petļa. — U naše vrijeme u Istri.* Jâžulica ‚fibula'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 1ftg. 50. — *Kaše se i* jažulić. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 57.

JÂŽULIĆ, *m. vidi* jažulica.

1. JE, *vidi kod* jesam.

2. JE, *vidi kod* on.

JEA, *vidi* joha.

JÈAN, *vidi* 1. jedan.

JÊB, *m. u Vukovu rječniku* (1818): 1. ‚samen, seminium' (σπέρμα). 2. ‚fututio'. — *Načińeno od glagola u kojega je isti korijen.*

JÈBAC, jèpca, *m. u Vukovu rječniku* (1818): ‚der hurer' ‚lututor validus'.

JÈBÂČ, jebáča, *m. u Vukovu rječniku* (1818): ‚futuens'.

JEBÀČINA, *f. u Vukovu rječniku* (1818): ‚fututio'.

JÈBALAC, jèbaoca, *m. u Stulićevu talijanskom rječniku kod* ‚fottitore' *griješkom* ... aoc.

JEBÀNIJA, *f. u Vukovu rječniku* (1818): ‚fututio'.

JÈBÂŃE, *n. djelo kojijem se ... e. — U Stulićevu rječniku: u talijanskom dijelu kod* ‚fottitura', *i u Vukovu* (1818).

JÈBAONICA, *f. u Vukovu rječniku* (1818): ‚das bordell' ‚lupanar'.

JÈBATI, jèbêm, *impf.* futuere. — *U inf. i u prošlijem vremenima umeće se* a *kojega nema u sadašńijem vremenima, ali ga može ne biti i u ńekijem prošlijem, t. j. u part. pract. act.* (...ao, ...ala *itd.*, ...ao, ...la *itd., vidi:* Taman laže, vsi mu je li majku! Nar. pjes. vuk. 4, 476) *i u part. praet. pass.* (...an *i* ...en). *Miklošić* (etym. wörterb.) *donosi i za inf. oblik bez* a: ..psti, *ali ga drugdje nijesam našao ni čuo. — Akc. se mijeńa kao kod* igrati *u aor.* 2 *i* 3 *sing., u part. praet. act. (s* a), *u part. praet. pass. (s* a). — *Riječ je praslavenska, isporedi novoslov.* jebati, *rus. (bez* a) ебть, еб̀у, *češ.* jebati, *praes.* ...ám *i* ...u, *pol.* jebać, ...ę. — *Korijen je indoevropski* (jebh), *isporedi snskrt.* jabh *s istijem značeńem. — Između rječnika u Voltiǵijinu:* ‚fottere', *u Stulićevu (u latinskom dijelu kod* ‚futuere', *a u talijanskom kod* ‚fottere'), *u Vukovu* (1818): ‚futuo' *s narodnom poslovicom kao primjerom.*

JÈBICA, *f. u Vukovu rječniku* (1818): ‚fututrix'.

JÈBIČINA, *f. u Vukovu rječniku* (1818): augm. v. jebica.

JÉBITI SE, jébîm se, *impf. u Vukovu rječniku* (1818): dim. v. jebati se *s narodnom poslovicom kao primjerom.*

JEBORJE, *n. ime mjestu, vidi* Amborija. — *U Daničićevu rječniku:* Jeborije, manastir je Treskavac imao ńivu ‚pod Jeborijemь' (Glasnik. 11, 181). ‚v Hlerinê vь Jebori' (136). a to je u drugom spomeniku ‚Amьborija'.

JEBÙCÂŃE, *n. djelo kojijem se ... uca. — U Vukovu rječniku* (1818).

JEBÙCATI, jebùcâm, *impf. u Vukovu rječniku* (1818): dim. v. jebati *gdje ima i recipročno sa* se *(s istijem značeńem) s primjerom iz narodne poskočice.*

JEBUSEJ, *m. vidi* Jevusej. Po ńega smiļenje kraļu Kananeju daše rasčińenje i još Jebuseju. M. Marulić 24. *(može biti da treba čitati* Jebuzeju). — *u drugome je izdańu oblik* Jebužej. I još Jebužeju. 24.

JEBUŽEJ, *vidi kod* Jebusej.

JÈCA, *f. hyp.* Jelisaveta. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jêco. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚ein frauenname' ‚nomen feminae' (‚Elizabeth') *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.* Što ću junak? ustreli me strela, dušo Jeco, iz tvog belog lica. Nar. pjes. vuk. 1, 351. Ovu je pjesmu pjevala uz gusle neka Jeca slepica u Zemunu. Vuk, nar. pjes. 1, 128.

JÈCALO, *m. čovjek koji jeca (vidi* jecati, 1, b). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der stotterer' ‚balbus', cf. muco). Jecalu jezik smeta, a mene ne. Nar. posl. vuk. 114 *(Vuk ima isti primjer u rječniku i dodaje da ga je čuo u Grbļu).* Jècalo ‚homo balbus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 11ftg. 10.

JÈCÂN, jecána, *m. vrsta svińe što sporo debļa, ali opet ne treba mnoge hrane. — suprotno:* mangulac. — *Riječ nepoznata postańa. — U Vukovu rječniku:* ‚eine art schweine (das gegentheil von' mangulac) ‚die langsam fett zu machen sind, aber auch mangel ertragen können' ‚porci genus'.

JÈCÂŃE, *n. djelo kojijem se jeca. — Stariji je oblik* jecanje. — *Između rječnika u Belinu* (jecanje ‚singhiozzo' ‚singultus' 678b), *u Voltiǵijinu* (‚singhiozzo' ‚das ächzen'), *u Vukovu* (‚das schluchzen' ‚singultus'). Kad veliko svoje jecanje slijepac poče ustavļati. P. Kanavelić, iv. 610.

JÈCATI, jècâm, *impf.* singultire; lingua haesitare, *uopće bi značeńe bilo: kad čeļade ne može da ispušta jednako glas nego mu se svaki čas presijeca i zapińe. — Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* jècâ). — -e- *stoji po svoj prilici mj. ńegdašńega* ę *(isporedi stslov.* ję̋klivъ, *jccav, pol.* ję̨kać się, ją̨kać się). — *Riječ može biti stara, isporedi novoslov.* jecati *(u drugom značeńu). — I'o svoj je prilici od istoga korijena od kojega je i* ječati; *ali može biti da* c *daje ńeko deminutivno značeńe, a u isto doba se može shvatiti kao onomatopeja (kao da se izgovara* je je *ili* jecjec). — *Između rječnika u Mikaļinu* (jecati, uzdisati često ‚suspirando singultire'), *u Belinu* (‚singhiozzare' ‚singultio' 678b), *u Voltiǵijinu* (jecati, jecam ‚singhiozzaro' ‚ächzen, bitterlich weinen'), *u Stulićevu* (v. ječati), *u Vukovu* (‚schluchzen' ‚singultio').

1. *aktivno.*

a. *glas se presijeca od jakoga plača.* Jecajuće *(nije pouzdano, može biti da stoji mj.* gledajuće) ondje viđahu što se učini. N. Rańina 105b. matt. 28, 48. Potiho jecaše. M. Lekušić, razm. 129. Hoćemo plakati i od srca sve jecati. A. J. Knezović 8b. Dođe kraļ u sebe i pođe jecati. 224. Poče plakati, uzdisati i jecati. M. Zoričić, src. 150. I jadovno jecat stane. V. Došen 99b. Ali za rat kako čuje, odma jeca i boluje. 122b. Vas puk vidi se po ulicam jecati, žaliti, uzdisati. I. J. P. Lučić, razg. 28. — *U ovom je primjeru preneseno na srce, te znači gotovo što* i kucati. Od straha mu srdce jeca. J. Krmpotić, kat. 56.

b. *s naravne mane ne moći izgovarati riječi po redu u govoru, nego zapińati mańe ili više često, isporedi* jeckati. Prem jecajuć gdje jezikom. P. Kanavelić. iv. 561. Starac jecajući odgovori ... Nar. prip. bos. 1, 145. — *vidi* i jecalo i jecav.

c. *u ovijem je primjerima isto što* ječati. Brijemi pod kim ćete vavijek klecat, znojit, mučit, jecat. J. Kavańin 416b. Side jecati ko lav rańen. A. d. Bella, razgov. 148.

2. *sa* se, *refleksivno. značeńe je kao kod* 1, a. Počme plakat, da je se jecal od plača. Nar. prip. mikul. 3.

JÈCAV, *adj. koji jeca (vidi* jecati, 1, b). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. dijete, t. j. koje teško govori ‚stotternd' ‚balbus'). Jècav ‚balbus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 11ftag. 29.

JÈCAVČINA, *m. jecav čovjek. — U naše vrijeme u Istri.* Jecavčina ‚homo balbus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 11ftag. 50.

JĔCAVICA, *f. vidi* jecańe. — *U Šulekovu rječniku:* ‚das ächzen'.

JĔCKALAC, jĕckaoca, *m. čovjek koji jecka (vidi* jeckati, a). — *U Stulićevu rječniku: griješkom* jeckaoc, v. tepaoc.

JĔCKALO, *m. vidi* jeckalac. — *U naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani) *i u Stonu* (M. Milas), *a između rječnika u Stulićevu* (v. jeckavac).

JĔCKÂŃE, *n. djelo kojijem se jecka.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚balbutire (subst.)', *i u Vukovu:* dim. v. ječańe.

JĔCKATI, jĕckâm, *impf. uprav dem.* jecati. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* jĕckâ). — *U naše vrijeme.*

a. *vidi* jecati, 1, a. — *U Voltiǵijinu rječniku:* ‚balbettare, balbutire, tartagliare', ‚stammeln, stottern', *i u Stulićevu:* ‚balbutire', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Ne jeckaj tu! ništa te ne razumijem'. P. Budmani.

b. *u Vukovu rječniku:* dim. v. ječati *s primjerom iz narodne pjesme:* Đerdan zveči, srce ječi; đerdan zvocka, srce jecka.

JĔCKAV, *adj. koji jecka.* — *U Voltiǵijinu rječniku:* ‚balbo, balbuziente, scilinguato' ‚stammelnd, stotternd', *i u Stulićevu:* jeckav, jeckavac etc. v. tepav etc. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

JĔCKAVAC, jĕckâvca, *m. jeckav čovjek.* — *U Stulićevu rječniku: kod* jeckav, *i u naše vrijeme u Stonu* (M. Milas) *i u Dubrovniku* (P. Budmani).

JĔCKAVICA, *f. žensko čeľade jeckavo.* — *U naše vrijeme u Stonu.* M. Milas.

JĔČALAC, jĕčaoca, *m. čovjek koji ječi.* — *U Stulićevu rječniku:* ječalac *i griješkom* ječaoc ‚qui gemit'.

JĔČALICA, *f. žensko čeľade što ječi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae gomit'.

JĔČAM, jĕčma, *m.* Hordeum vulgare L., *vrsta žita.* — *ispočetka* jačmen, ozimac. — *-e- stoji mj. ńegdašńega* ę, *a -a- mj. ńegdašńega* ъ. — *Osnova je praslavenska, ali joj je oblik bio* jęčьmen, *te je nom. sing. glasio i* jęčьmy, *isporedi stslov.* jęčьmy, ječьmenь, *rus.* ячмень, *češ.* ječmen, *pol.* jęczmień. *u našemu je jeziku ispalo u nom. sing. krajńe* y, *te se je oblik* ječьm *uzeo kao osnova i za ostale padeže (isporedi* kam, krem, plam, pram). — *Kod čakavaca i kajkavaca uzdržala se cijela osnova i* ję- *se promijenilo na* ja-, *vidi* jačmen. — *Između rječnika u Mikaljinu* (ječam, ozimac ‚hordeum'), *u Belinu* (‚orzo, biada nota' ‚hordeum' 530a), *u Voltiǵijinu* (‚orzo' ‚gerste'), *u Stulićevu* (‚hordeum'), *u Vukovu* (‚die gerste' ‚hordeum'). Pet hljeba koji bjehu od ječma. Zborn. 71a. Ako vidiš *(u snu)* da ječam trijebiš ali da ga blaguješ, toj prilikuje veselje. 136b. Pitaj tej goduļe za muku, za ječam ... N. Naļeško vić 1, 247. Među pšenicom i ječmom. B. Gradić, djev. 20. Treće, čini se *(kruh)* od ječma, prosa, raži, ... J. Banovac, razg. 226. Za šaku ječma i za komad kruha gubite dušu. F. Lastrić, ned. 353. Ima pet hļebac kruha od ječma. Đ. Bašić 31. Vreće pune ječma ali pšenice. 48. Dva stara ječma imaće se za jednu sitnicu. And. Kačić, kor. 256. Da se pomiša pšenicom ječam. M. Dobretić 846. Kud raž s ječmom u sitvu se daje. J. S. Reļković 87. Đevojka je ječam žito klela. Nar. pjes. vuk. 1, 297. Po Turcima ječam i sijeno. 4, 488. A ječam mi koňi pozobaše. Nar. pjes. juk. 127. I koňima ječam natakosmo. Nar. pjes. marj. 29. Ječam trče a rakija viče. (Uhranen koň trči, a pijan čoek viče). Nar. posl. vuk. 114. Koňi dotle ječam pozobali. Osvetn. 2, 84. Ječam, Hordeum vulgare L., vidi jačmen. B. Šulek, im. 127. — *S ńekijem pridjevima pokazuje se i druga vrsta.* Ječam divļi, Hordeum murinum L. (Novak). Ječam mišji (prema lat.), fenice (Siń), Hordeum murinum L. B. Šulek, im. 127.

1. JEČAN, ječna, *adj. vidi* ječmen. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* ječьnъ, *rus.* ячный, *češ.* ječný. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. ječmen.

2. JEČAN, ječna, *adj. koji pripada ječańu.* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* I ječno tuženje naše utoliti. P. Zoranić 73a.

3. JEČAN, ječna, *adj. kojijem se kaže da što jest, suprotno:* niječan. — *Načińeno u naše vrijeme od glagola* jekati *(koji vidi), kao i* niječan *od* nijekati. Ječan, phil. ‚affirmativ, bejahend', lat. ‚affirmativus'; ječna izreka ‚behauptungssatz'; v. ‚affirmativus'; ‚aussagesatz', tal. ‚proposizione affermativa'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JĔČÂŃE, *n. djelo kojijem se ječi.* — *Stariji je oblik* ječanje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (jočanje ‚gemitus, ejulatio'), *u Belinu* (jočanje ‚gomito, pianto' ‚gemitus' 389a), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Ječanje ńeje čujahu. Aleks. jag. star. 3, 282. Jest uslišano s uzdasi ječanje. A. Georgiceo, nasl. 61. Često sam tvoje ja ječanje slišal. 242. S velikon žalošću i ječanjen. P. Radovčić, ist. 80. Duša davļenih i morenih ječanje. I. Grličić 128. Tko može zadovoļno skazati suze, uzdise, ječanje i plač. M. Lekušić, razm. 137. Murat gledajući veliko mnoštvo raňenika i slušajući ńiova ječańa. And. Kačić, razg. 101. Tvoje i drugova tvojih ječańe na samrtnom koļu zadahnu srpski vazduh. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 276.

JĔČATI, jĕčîm, *impf.* gemere; resonare. — *-e- stoji mj. ńegdašńega* ę. *gdjegdje se kod čakavaca izgovara a mj.* e: jačati, jačim, *vidi:* Kako mogu jačat i vapiti. M. Marulić 235. Kad se jačeć dviže, kada se jiduje, ne daleč od hiže kada se putuje. P. Hektorović 67. — *Akc. se ne mijeńa.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* ječati, *rus.* ячать, *češ.* ječeti, *pol.* jęczeć *(u svijem jezicima s prvijem značeńem, u češkome i s drugijem).* — *Postaje od korijena* jęk *(ili od osnove supstantiva* jeka) *nastavcima* ê (ja) *u inf. i prošlijem vremenima,* i *u sadašńijem vremenima, kod prvoga* kj *postaje* č, *kod drugoga se* k *mijeńa na* č. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚gemere'), *u Mikaljinu* (‚gemo, ejulo'), *u Belinu* (‚gemere, lamentarsi' ‚gemo' 389a), *u Bjelostjenčevu* (ječim, ječati, skučati ‚gemo, gemisco, prae animi angustia in sonum prorumpo'. more se reći, da i nema stvar ječi, gda pod velikem trhom glas daje; tak i od grlice, neba i zemļe velimo: ječi ‚gemit'), *u Jambrešićevu* (ječim, skučim ‚gemo'), *u Voltiǵijinu* (‚piangere, trarre strepitosi sospiri, urlare' ‚ächzen, wehklagen'), *u Stulićevu* (‚gemere, ingemere, ingemiscere, suspirare, suspiria ducere, trahere'), *u Vukovu* (1. ‚hallen' ‚sono'. 2. ‚ächzen' ‚ingemo').

a. gemere, *od tjelesne boli ili od žalosti ispuštati iz sebe često nejasan glas ili glas od prilike kao* e *ili* je. On pod ńim ječaše dušu puščujući. M. Marulić 254. Sve ječi i uzdiše. M. Vetranić 2, 164. Gorko plačući i udiļ udiļ ječeći i skučeći. P. Zoranić 6a. Čemerno ječeći, jadovno cvileći. 24a. Dokle čovjek ječi i diše, istinito se zna i poznaje da je živ. M. Divković, bes. 407b. Bećir strilom probijen ječi. I. Gundulić 524. Sada često uzdišem i ječim. A. Georgiceo, nasl. 170. Ječi i boli se. 307. Čini i*(h)* ječati i tužit se. M. Radnić 207a. Mnogo ža-

lostan ječi, uzdiše. A. Vitaljić, ist. 114. U uzah gorko ječe. 257. Golubica drugoga glasa ne ima, nego koliko da sve ječi i plače. J. Filipović 1, 168b. Ječeći uzdahnuo je. P. Knežević, osm. 293. Ako cvili i ječi, da ti put prisiče, na pragu ležeći. A. Kanižlić, rož. 50. U neizličivoj bolesti ječi i uzdiše. utoč. 24. Te žalosti car Memed gledaše, kruto ječi, jedva izgovara. And. Kačić, razg. 144—145. Od svi banovina slovinski koje ječe pod težkim jarmom turskim. 156. Ciči, ječi, pak oda zla plače. M. A. Reljković, sat. G1b. Mnogi je bolestan, ali ne ječi. Nar. posl. vuk. 180. Tako ne ječao od Đurđeva do Mitrova dana! 208. Ječaće pred ńim kao što ječi čovjek rańen na smrt. Đ. Daničić, jezek. 30, 24. Ječi i jaoče. M. Đ. Milićević, zlosel. 300.

b. resonare, *(obično o nešivijem stvarima: gorama, dolinama itd.) činiti da se koji jaki glas dugo čuje (odbacujući ga s jedne strane na drugu).* Od junačkijeh udaraca ječi gora svakolika. J. Palmotić 368. Zuči i ječi, kano midje, kad se takne, zuči. I. Ančić, vrat. 158. Sva se šuma razleže i od vike ječi. J. Rajić, boj. 116. Od straha *(su)* ječale doline. A. Tomiković, gov. 125. Polje tutńi, a planina ječi. Nar. pjes. vuk. 2, 543. Zemlja ječi, vedro nebo zveči. 4, 258. Ječe brda i primorje ravno. 5, 803. Ječe topi na sedam gradova. 5, 474. Puška juči a stijena zveči. Ogled. sr. 203. A što ječi polje pod Omorjem? Nar. pjes. stojad. 2, 127. Sestrica je braca po gori kričala, po gori kričala, gora je ječala. Jačke. 60. No to brdo na kraj polja ječi kako da će prsnut u oblake. P. Petrović, gor. vijen. 105. Grme brda, pusto polje ječi. Osvetn. 1, 82. Kula ječi, a oružje zveči. 1, 78. Bubńi tuku, bojna banda zveči, a Grahovo od topova ječi. 2, 128. Drina ječi, da se brda razležu. M. Đ. Milićević, omer. 48.

JÈČAV, *adj. koji biva s ječańem. — U Stulićevu rječniku:* ‚singultibus immixtus'. — *nepousdano.*

JÈČEK, *m. vidi* jeǵek. — *Od* XVII *vijeka.* U ječeku i pitju trizan. I. Ančić, svit. 77. Koji se naslađuju u ječeku. ogl. 108. Ne primaš piću i ječek nebeski. M. Radnić 2a. Bolesnik neće ječeka slatka sudeć ga gorka. 28b. Nemoj se ponositi častima i ječecima. 181a. Moreš li ti jedan ječek začiniti maslom il' drugom začinom, koga ječeka ne imaš niti znaš za ńega? F. Lastrić, od' 104. Pritaknuti vatru k ječeku da niti što ostane nepečeno i nevareno, niti izgori. ned. 216. Kada Jakov skuva ječek od sočiva. E. Pavić, ogl. 58. Kad zapovidi ječeke na trpezu postaviti. 90. Svi tvoji ječeci od naslađeńa i sve pokućstvo izgubilo se je. 686. Polak vladańa, ječeka oli jizbina. M. Dobretić 100.

JEČEMIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskom.* Ńiva na Ječemištu. Sr. nov. 1871. 467.

JEČÈRMA, *f. vidi* đečerma *i* jačerma. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚camiciuola, farsetto di panno o di altra materia, che si porta sopra la camicia per difesa del freddo' ‚thorax' 162a; ‚giubbone' ‚thorax' 348a; ječerma pamukna ‚camiciuola di bombagio' ‚thorax gossypinus' 162a; ječerma nagńetena ‚giubbono doppio o imbottito' ‚thorax suffultus' 348b) *gdje se naj prije nalazi, u Bjelostjenčevu* (ječerma, podstavljenica, anterija ‚thorax'), *u Voltiǵijinu* (‚camiciuola, farsetto, giubbone' ‚langes wammes, brustlatz'), *u Stulićevu* (v. podhaljinica), *u Vukovu:* 1. vide đečerma. 2. (oko Sińa) ženski plavetan zubun (bez rukava). Daćeš bratu ječermu. J. Filipović 8, 245a. Slači sebe zelenu dolamu i ječermu na kojoj su toke. And. Kačić, razg. 292a. Daću vam trideset kabanica i toliko ječerama. kor. 135. Dao bih mu toke i ječermu. Nar. pjes. vuk. 4, 13. Svrh košulje pletena ječerma, vrh ječerme toke ubojite. 4, 56. Čakšire oko rastriži vezene zlatom, ječerma s ilicima ili tokama. Vuk, živ. 292. Po ječermi tanka antorija. Bos. vila. 1889. 123.

JEČÈRMICA, *f. dem.* ječerma. — *U Belinu rječniku:* ‚giubbone' ‚thorax' 348a; *u Voltiǵijinu:* ‚camiciuolina' ‚ein kleines wammes'; *u Vukovu.*

JEČINAC, Ječinca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Tanasije Ječinac. Rat. 329.

JEČKA, *f. vrsta gljive, vidi* trud, trut. Ječka, Polyporus igniarius Fr. (Sabljar, Rijeka). B. Šulek, im. 127.

JÊČKÎ, *adj. koji biva s ječańem.* — *Samo adv.* jêčki *u naše vrijeme.* Onda ona ńemu ječki kao bonik odgovori. Nar. prip. vrč. 14. Kao da ječi i jedva kao bolesnik ječki otpijeva. V. Vrčević, igr. 80.

JEČKOVIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Miklouš Ječković. Mon. croat. 267. (1572).

JÈČMAČA, *f. postaje od* ječam.

a. *u Vukovu rječniku:* t. j. kruška ‚eine art birn' ‚pyri genus' (što dospijeva kad i ‚ječam').

b. *ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva kod Ječmače. Sr. nov. 1868. 625.

JÊČMÂK, *m. vidi* ječmik. — *U naše vrijeme u Dubrovniku (us* ječmik). P. Budmani.

1. JÈČMEN, *adj. koji pripada ječmu; koji je načińen od ječma.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* ječьmenьnъ, *rus.* ячменный, *češ.* ječmenný, *pol.* jęczmienny, *te postaje od* ječьmenь *nastavkom* ьn; *ali ima u stslovenskom jeziku i drugi oblik* ječьmênъ, *koji se nalazi i u poznijim knigama pisanima crkvenijem jezikom (vidi u Daničićevu rječniku).* — *Između rječnika u Mikalinu* (ječmeni, ozinčani ‚hordeaceus'), *u Belinu* (‚di orzo' ‚hordeaceus' 530a), *u Voltiǵijinu* (ječmeno pitje ‚orzata, bevanda d' orzo' ‚gerstentrank'), *u Stulićevu* (‚hordeaceus, hordejus'), *u Vukovu* (n. p. hljeb, slama ‚gersten-' ‚hordeaceus'), *u Daničićevu* (ječьmênь *s primjerom:* Ječmênno brašno. Šafar. les. 130). Pet kruha ječmenijeh. N. Rańina 70a. joann. 6, 9. Ako vidiš *(u sni)* da kruh ječmen žveš, toj prilikuje radost. Zborn. 136b. Da okusi pleve ječmene. M. Vetranić 2, 87. Hljib veličak ječmen. B. Kašić, nač. 62. Jestojskom kruha ječmenoga. per. 12. Kruh ječmeni blagovo je. J. Kavańin 383b. Bi usilovan pod plivnicom ječmeni kruh blagovati. A. d. Bella, razgov. 171. S pet kruha ječmenih nasiti pet ijlada ljudi. J. Filipović 8, 318b. Rukovet klasova ječmenih. A. Kanižlić, kam. 503. Imamo, rekoše, još pet ječmeni krua. E. Pavić, ogl. 546. Pet vriča brašna ječmena. And. Kačić, kor. 176. S zobńenom ili ječmenom slamom. I. Jablanci 115. Ovdje ima jedno momčo koje ima pet hljebova ječmenijeh. Vuk, jov. 6, 9. Hljeb ječmen kotrljaše se k okolu. Đ. Daničić, sud. 7, 13. O početku ječmene žetve. rut. 1, 22.

2. JÈČMÊN, jèčmena, *m. vidi* ječam. — *Oblik je praslavenski (vidi kod* ječam), *ali je u našem jeziku mnogo rjeđi nego* ječam, *a i dolazi u osobitom značeńu (vidi* b). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚hordeum'), *u Bjelostjenčevu* (v. jačmen), *u Voltiǵijinu* (v. jačmen), *u Vukovu* (vide ječmičak).

a. *u pravom značeńu.* Pšenicê i ječmenu tlênije na mêsta. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 121. Kada je koji *(kruh)* učińen . . . od ječmena. J. Matović 195. Ječmen, Hordeum vulgare L. (Sabljar), v. jačmen, ječam. B. Šulek, im. 128.

b. *vidi* ječmik. — *U Vukovu rječniku.*

ga ne izbljuje. E. Pavić, ogl. 512. — Proliti jid svoj svrhu grišnika. P. Posilović, cvijet. 23. Prolij jid tvoj. J. Banovac, blagosov. 30. Svrhu ńega svoj otrovni jid od užgane srdi- sti izliti. pripov. 57. — Počnu ijed svoj pro- va ńemu puštati kakono zmija. M. Divković, es. 291ª. — Može biti, da se jurve sada u tebi naj jid kuha, koji će tebe do malo dana u grob- icu metnuti. Đ. Kapić 271. — Zubim škripje, jed au iz ńih kipje. Osvetn. 1, 59. — Na zube im jed udario. 3, 107. — Ijed tiña, ali i pokipi. 54.

JĚDA (jèda), *conj., interj.* num, ne, fortasse, ut, utinam, *uopće znači što i konjunkcija* da, *ali riječcom* je *(ili* e) *iskazuje se ujedno ńeko du- ševno osjećańe, naj češće želja. — isporedi* eda *(u Vukovu rječniku ima samo ovo). — Nalazi se i u stslovenskom i u novoslovenskom jeziku. — Po svoj je prilici sastavljeno od ńekakve interjekcije* je *(ili* e) *koja bi isprva pokazivala želju (kod pi- tańa i samu želju da se obazna što se pita). — Dolazi sajedno i s drugijem riječima, kao* da, kako *(vidi kod primjera),* li *(vidi* jedali), *itd. — Između rječnika u Mikaljinu* (‚an? nunquid?'; jeda, po sriči, kako ti: jeda bude ‚fortasse, forsitan, forsan'; jeda ćeš mene? hoć li mene? ‚nunquid me vis?'), *u Belinu* (jeda? ‚forse'? 325ᵇ; jeda što veće? ‚ecci mai altro?' ‚numquid praeterea?' 288ª; jeda tkoga! jeda tko pomaga! ‚aiuto! voce di chi ha bisogno d' aiuto' ‚vestram fidem, o cives!' 56ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (jeda, jedali, mozibiti ‚nunquid, forsan, forte, fortassis, fortasse'; jeda bi htio Bog!), *u Voltigijinu* (jeda. jedali ‚forse, può essere' ‚vielleicht'), *u Stulićevu* (‚si forte, si fortuito, ut, quo'; jeda? ‚an, numquid?'; jedali? ‚num, utrum, forsan?'), *u Daničićevu* (‚num, ne; fortasse; si').

1. *kod pitańa (u samostalnoj i podložnoj re- čenici).*

a. *želi se ili se čeka da je odgovor protivan pitańu.*

a) želi se ovakovi odgovor kad je ono što se pita neugodno za čelade što pita. Ubojavš se pritače, glagolaše: ‚Jeda kako na mně grěšnėmь sъvrъšitь se pritъčnoje slovo?' Stefan, sim. pam. šaf. 9. Jeda kako sija mala i vrěmennaa počьstь velikuju onu i věčnujuštu zastupit mi? Domen- tijanᵇ 115. Jeda malo vam jest napasnijem biti ljudem, jere napasni jeste i Bogu momu? N. Ra- ńina 15ᵇ. isai. 7, 13. Jeda mi toj bude za platu, gospođe, za moje sve trude prije neg mi duh pođe? N. Naljeśković 2, 86. Što hoće rijet ovoj, rad bih ti ja znati, jaoh! jeda nepokoj za mene ki pati? 2, 68. Jaoh! jeda i ti za čes hudu, majko, ime slatko meni, ostavit ćeš tvu razbludu i vas pokoj svoj ljuveni? I. Gundulić 76. Jeda nađe draže lice, i od mojijeh zlatnije kose? 468. Ki su glasi? jeda plijeni naše dvore gusar hudi? Ġ. Palmotić 1, 177. Britki mače, ti me osveti od nepravde ove i zloće! jeda i tebe meni oteti hudi Ulise riječim hoće? 1, 229. Jeda ja ne imam poraďati sina? F. Lastrić, test. 280ª. Jeda nam si, vojevodo, zle bilige ke vidio? Nar. pjes. mikl. beitr. 8. Jeda si nas priveo priko Jordana za pridat nas u ruke neprijatelja? And. Kačić, kor. 108.

b) čeka se protivan odgovor, kad se zna ili misli da ono što se pita nije ili ne može biti ili bi čudnovato bilo da bude. to može biti u ńekom čudu, ili češće kao retorična figura kojem se sa- mijem pitańem ono nijeće (gdjegdje se nijekańe izrijekom dodaje). isporedi zar. Jeda hoće sam sebe ubiti? Bernardin 86. joann. 8, 22. Odgo- vori Pilat: ‚Jeda ja Židovin jesam?' N. Rańina 109ᵇ. joann. 18, 35. Jeda mniš ubiti sam sebe? 51ᵇ. joann. 8, 22. Jeda beru od trnja gr 152ª. matth. 7, 16 Pokli me ne čuje, k a naj veće, tko da me žaluje, jaoh! ona k će? jeda ka od onijeh, koje ja izgubih, jer ńim ne htjeh, kad ovu obljubih? N. Naljeśk 2, 96. Neg još ruha tva vazima, ter po blu svud razmeće, jeda brže koj gospoji, ka polipša jes od tebe, ne, nego jednim zlicam. A. Čubranović 145. Jeda ne znaš, u zamńenju i u kojoj buci stane nebo i zemja svake strane kad je vojska na dijeljenju? I. Gundulić 82. Ah! da u što možeš rijeti da se uzdaš veće odi? jeda u brijeme? brijeme leti. 235. Jeda i vi k'o i krstjani po dvije ruke nijeste imali? 292. Jeda ne znaš ti po dilu, što spovijeda svudi slava, nedobitnu vlas i silu kraljevića Vladislava? 359—360. Ali i španska i franačka da ti bude pomoć doći, jeda kruna tva poljačka sahranit se tijem će moći? 451. Jeda, jer sam od svijeh prije došo na boj glasoviti, za me oružje slavno nije? Ġ. Palmotić 1, 205. Jeda si se s Bogom pobratimio? (D). Poslov. danič. Siromaštvo ko bi ńemu, jeda pači, ali škodi? J. Kavańin 381ᵇ. Jeda mi je za glavu? ‚forse ho obligo di vita?' A. d. Bella, rječn. 770ª. Što vi držite da je uzrok Gospodinovih suza? jeda oni grad? . . . razgov. 69. Što tada dobrostivi ćaćko? jeda se osveti? I. Đorđić, ben. 87. Jeda ne znaš da . . . ? 125. Sa svijem tezijem jeda se tuži, jeda prokliňe? 156. Jeda scijenite da su u vanďelju zaman stavljene one riječi? B. Zuzeri 93. Što ću činit, što li ću moć odgovoriti? Jeda ću vrijeme pitat za plakati i pokorom moje gri- jehe razčiniti? 106. Jeda čekaš, da dugom kojom nemoći smrt ti prije bude naviještena? 205. A jeda je ovo malo? 266. Jeda si onimio? M. Le- kušić, razm. 62. I pak što grišnici čine, jeda se ostavljahu griha, jeda čine pokoru? J. Banovac, razg. 31. Jeda scinite, da nije i sada ona pravda Božija koja je onda bila? 35. Kome očituješ tvoje grihe kad se ispovidaš? jeda svoj čeljadi od tvoje kuće ili od ovoga sela? pripov. 37. Vi, kojino ste ubojice ne tila već duše vaše dice, jeda mlite ostati brez pedipsańa? 252. Zašto me tako uvridiste? Jeda ja vas u čemu uvridi? jeda vam ja što na žao učini? jeda vam što ne dado, što ste od mene za vaše spaseńe pitali? jeda ste scinili, da ću uvik mučat i ova pogrďeńa podnosit? jeda ste držali, da ću bit vama priličan? J. Filipović 1, 151ª. Jeda ja nebesa i zemju ne napuńam? 1, 363ᵇ. Jeda ne govorim istine? F. Lastrić, od' 90. Ako ti provida, kada ga uvriďuješ, jeda će te ostaviti, kada ga štuješ? 203. Jeda dakle imamo i u obrizovanju stope ńegove sliditi? test. 44ᵇ. Jeda se more zabo- raviti mati od diteta svoga? 148ᵇ. Jeda scinite, da su svi tako poznani bili? 326ᵇ. Jeda sam čobanin ja moga brata? ned. 45. Te da je u Bogu krivica, jeda bi mogao biti Bog? 115. Ako Juda za steći 30 srebrńaka izdade Isukrsta, jeda ostali lakomci ne sagrišuju u ovom? 129. Bog koji te nije ostavio dok si nepravedan, jeda će te ostaviti kad budeš pravedan? 155. Te jeda bi imala kripost voda na krštenu izličiti dušu od griha istočnoga, da joj kriposti ne podaje ona iz boka Gospodinova? 205. Jeda sciniš, da neće razloga davati? 206. Jeda ono što se pristoji Bogu ne pristoji se jednom sluzi Božijemu? 299. Jeda je on po svih knigaonicah hodao? A. Ka- nižlić, kam. 9. A što Grigorija? jeda mu je zafalio? 21. A jeda ciniš, da ne more Bog . . . ? M. Zoričić, zrc. 169. Jeda sam ja čuvalac brata moga Abela? And. Kačić, kor. 5. Jeda ne jima u Izraelu divojaka? 134. Jeda može zaboraviti žena dijete svoje? J. Matović 452. Jeda cijeniš,

mogu. B. Gradić, djev. 12—13. U malo jes meda veomi nemilo sve od zloga ijeda skriveno grčilo. D. Rańina 8b. Pun je dvor tvoj ļuven uzdaha i plača, u medu ijed skroven, u cvitju zla drača. 142b. Koji zmije zaklina, da ne mogu klati ni jeda pustiti. M. Divković, bes. 290b. Ne jer opet ļuta zmija ijedom, ki se u ńoj čuje, nebo smuća, zemļu truje. I. Gundulić 5. Ļuta od sedam glava zmija u iskrah tamnijeh bļujuć ijede. 474. Smrtna zmija ijed ispušta, kad se počne razgrijevati. G. Palmotić 2, 29. Pokriven medom ijed, iznenad ki truje. 2, 71. Ka *(zmija)* jid naj slajega iz cvitja ispija. I. Ivanišević 5. Otce slatkim jidom ubi žena. 146. Jid od zmije otrovane. P. Posilović, cvijet 136. Drugijem daje jied ali otrove. M. Radnić 373a. Svaka zmija ima svoj ijed. (D). Poslov. danič. Svoj kruh okrenuti će se unutra svoga tijela u jed zmije otrovne. K. Magarović 71. Zô od dobra izet radi jed iz cvijetja kô i zmije. J. Kavańin 57b. Zmijo koje ńega sve celiju i otrovnim jedom kuže. 451b. Zašto uzimļete zmiju za glavu, koja vas truje svojim idom. J. Banovac, pripov. 110. Nenavidļivci, kakono ose iz cvita ijed, onako iz dobri djela običaju vaditi uzrok mrmļati. F. Lastrić, od' 271. O rovan ijedom ove zmije. svet. 175b. Kad je kužni pomor bio svoj otrovni jid prolio. P. Knežević, pism. 120. Slađi od meda, grči od jeda. (Z). Poslov. danič. Žučim zmajnom i s jedom crnokružnijem. Đ. Bašić 281. Prišti koji se napnu prokini ji nek izađe oni jid. J. Vladmirović 10. Jerbo su činili baš kako zmija, koja premda kožu skine, ali jid ne izbaci. Đ. Rapić 7. Kod ńega se jed čemerni toči i slijeva koga zmija množ izmeće. N. Marči 64. Jer otrovna gdi muha upade, u što bilo, tu i jid izdade. J. S. Reļković 322. Jerbo je jid kuge veoma hitar. G. Peštalić 238. Dok je našla guju otrovnicu, zaklala je zlaćenim prstenom, utočila po kondira jeda, ono drugo vinom dotočila, pa ga dala svom bratu rođenom, te je svoga brata otrovala. Nar. pjes. vuk. 215. Ļubav je puna i meda i jeda. (Ja mislim da je ova poslovica postala skoro u varošima u vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 172. Na jeziku med a na srcu jed. 186. Ni budi med da te razližu, ni jed da te raspļuju. (Mjesto ‚da te raspļuju' govori se i ‚da se tobom truju'). 212. Pauk po cvijeću bere jed, a čela sakupļa med. 216. Prva sreća puna čaša cveća, druga sreća puna čaša vina, treća sreća puna čaša jeda. 260. Kosu nosi, da poko i ńome i vrč ijeda za lijeka prijeka. Osvetn. 2, 174. — *metaforički.* Komu je plač hrana a srce jadovno, sa svijeh prem strana sve ijedom otrovno. S. Bobaļević 210. Otrovan jedom od grijeha. A. Gučetić, roz. mar. 215. A u sebi što si opeta *(ljepoto!)* . . . slados gorka, ijed ugodan . . . I. Gundulić 230. Neka iz mene izidu svi ijedi i pogani. V. Andrijašević, put. 197. Koji ne umije se na posjedu razgovorit što pod medom sladko riječi ijeda štogod ne umiješa. B. Zuzeri 85. Zašto nit' ima otrovnijega ijeda, kojim se lašte i više truje duša. F. Lastrić, ned. 148. Jed zlobe. J. Rajić, pouč. 1, 27. Napišo pismo puno žuči i jeda. S. Ļubiša, prip. 74.

b. bilis, fel, *žuč, jamačno postaje od predńega značeńa tijem što je često otrov gorak (u primjerima kod* a, *u kojima je riječ o gorkosti jeda, može biti i ovo značeńe). vidi u rječnicima. po svoj prilici značeńe kod* a *pretazi preko ovoga na značeńe kod* c, *ali ne znam, potvrđuje li se to ostalijem slavenskijem jezicima.* Ļuven trud satvoril ní te tako bleda, nog te je napunil' zavidos zla ijeda. D. Rańina 38a. Kupus umnožaje crni jid. P. Knežević, osm. 269. Tkoga bude gospodovat sok, što se zove žuti jid, snit će vidit ogńe i sažganja; tkoga crni jid oli zlovoļnost, snit će vidit zatočistja, ubojstva, dim . . . Blago turl. 2, 57. Nikada nije bila, niti će biti sramota izbļuvati jid prid likarom, koji ti je dao lik da ga izbaciš iz prsa tvoji. Đ. Rapić 45.

c. bilis, ira, *gńev, ļutina, vidi kod* b. Ne pušta pribivati pticam, od jieda cijeć da bude sam gospodar. Zborn. 13b. S jedom i z gnijevom. 81a. Otidoh vas u jid. Š. Menčetić 251. Pak se s' naučila izgonit na nas jed *(var.* ijed). N. Naļešković 1, 214. Zašto me ovi jed u febru sad vrže. 1, 269—270. Neću ih zgledat moć, taki mi dođe jed. 1, 282. Molim te, iždeni, gospoje, vas jed taj naj brže na meni, i s Bogom ostavaj! 2, 94. Ļubav se je u ijed obrnula. M. Držić 364. Pilat čini fruštati Isukrsta za nasititi jid žudijski. A. Komulović 66. Draže ga, uzbuđuju i probuđuju na jied i na srčbu. M. Divković, bes. 203a. Jidom užežen. B. Kašić, per. 3. I usne grizuć s ijeda mnoga u nesvijesne prasnu riječi. I. Gundulić 475. Riječ zameće, nu veliki ijed mu ne da progovorit. 528. Oružan i pun ijeda nam protiva s vojskom dođe. G. Palmotić 1, 168. Svoga srca prijeke ijede brzo smiri i utiži. 1, 176. Da pravedna puni ijeda zle gusare pedepšemo. 1, 186. Ustavi gńevni ijed 2, 328. Skaž' im moj jid žestok. B. Krnarutić 84. Do 'edna krutos i osveta ka u jedu svom djeluje. J. Kavańin 57a. Nosa mu odbi kus u vrućini smamna jeda. 91b. Budući da puk u jedu dobar izgled nije susjedu. 183a. Solin veli pade . . . s jeda, s neskłada i zavade. 248a. Jid koj ubi Abela. A. d. Bella, razgov. 75. Ukloniti jed i rasrčbu od svoga brata. A. d. Bella, razgov. 152. Porazit će on protivničke sile u ijedu. I. Đorđić, salt. 219. Sva od jieda reži i blidi. pjesn. 286. Evo Lucifera paklenoga, tašta, ohola, puna ijeda i srditosti. B. Zuzeri 31. Sveđ u ijedu, sveđ u gńevu suproć sebi. 73. Od jida i od žalosti crče. J. Filipović 1, 192a. Tko ne ima tu zlu običaj, nego da mu kadgod u ijedu zla riječ uteče. I. A. Nenadić, nauk. 129. Od neufańa, od ijeda i srčbe. S. Rosa 69a. Uzavreše od ijeda. 122a. Da ga razkinu od jida. And. Kačić, kor. 138. Kraļica puna ida reče mu. N. Palikuća 47. Pridobiveni od velika jida i srčbe koja jim uzima i diže razboriśte. Ant. Kadčić 301. Ispuniti svoj jid i nezauzdanu srditost. M. Dobretić 204. Vas od jida uzavrio. I. J. P. Lučić, razg. 46. Ogań jeda i rasrģbo. A. Kalić 271. Nego jedno tebe srčeno molim, da se jid u tebi ne gane. Đ. Rapić (predgovor). Koliko ļeba pojela, toliko jeda imala! Nar. pjes. vuk. 1, 269. Od žalosti i ijeda bači kotle preko kuće. 1, 522. Planu bane kako ogań živi, u ijedu u toj muci ļutoj ne šće viknut ni prizvati slugu. 2, 270. A on da brže odbije od sebe dijete nepoznato, u ijedu vikne na ńega: ‚Had k vragu!' Nar. prip. vrč. 57. Stevan iskali svoj jed protivu one prijevarne gospćatine. S. Ļubiša, prip. 88. — *Metaforički (prema značeńu kod* a, *a možebiti i kod* b) *govori se o jedu kao o ńečem žitku što ko ima u sebi pa može ‚izrigati, izbļuvati, pustiti, izliti' itd.* Poglavice sve crkovne nabunito, neka budu svoje izrigat ijede skrovne. G. Palmotić 3, 10ab. Sveti biļeg proć komu će ļudi tvrde prem pameti ijede izrigat sve goruće. 3, 107b. Izrigati ijed ‚sborrare la collera', evomere acerbitatem'. A. d. Bella, rječn. 645a. Izrigati jed čemerni od osvete. razgov. 193. Da tvoj ijed nespodobnijem rječetinam ne izrigaš. B. Zuzeri 365. Vas jed ńihov hoće na nas izrigat. A. Kalić 398. Da suprot vami izbļuju bis i jid svoj. J. Banovac, blagosov. 273. Dokle ona svoj jid na

ńega ne izbļuje. E. Pavić, ogl. 512. — Proliti će jid svoj svrhu grišnika. P. Posilović, cvijet. 123. Prolij jid tvoj. J. Banovac, blagosov. 30. — Svrhu ńega svoj otrovni jid od užgane srditosti izliti. pripov. 57. — Počnu ijed svoj protiva ńemu puštati kakono zmija. M. Divković, bes. 291ª. — Može biti, da se jurve sada u tebi onaj jid kuha, koji će tebe do malo dana u grobnicu metnuti. Đ. Kapić 271. — Zubim škripļe, jed mu iz ńih kipļe. Osvetn. 1, 59. — Na zube im ijed udario. 3, 107. — Ijed tiña, ali i pokipi. 4, 54.

JĚDA (jèda), *conj., interj.* num, ne, fortasse, ut, utinam, *uopće znači što i konjunkcija* da, *ali riječcom* je *(ili* e) *iskazuje se ujedno ńeko duševno ojećańe, naj češće želja. — isporedi* eda *(u Vukovu rječniku ima samo ovo). — Nalazi se i u stslovenskom i u novoslovenskom jeziku. — Po svoj je prilici sastavļeno od ńekakve interjekcije* je *(ili* e) *koja bi isprva pokazivala želju (kod pitańa i samu želju da se obazna što se pita). — Dolazi zajedno i s drugijem riječima, kao* da, kako *(vidi kod primjera),* li *(vidi* jedali), *itd. — Između rječnika u Mikaļinu* („an? nunquid?"; jeda, po sriči, kako ti: jeda bude ‚fortasse, forsitan, forsan'; jeda češ mene? hoć li mene? ‚nunquid me vis?'), *u Belinu* (jeda? ‚forse'? 325ᵇ; jeda što veće? ‚ecci mai altro?' ‚numquid praeterea?' 288ª; jeda tkoga! jeda tko pomaga! ‚aiuto! voce di chi ha bisogno d' aiuto' ‚vestram fidem, o cives!' 56ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (jeda, jedali, mozibiti ‚nunquid, forsan, forte, fortassis, fortasse'; jeda bi htio Bog!), *u Voltiģijinu* (jeda. jedali ‚forse, può essere' ‚vielleicht'), *u Stulićevu* („si forte, si fortuito, ut, quo'; jeda? ‚an, numquid?'; jedali? ‚num, utrum, forsan?'), *u Daničićevu* („num, ne; fortasse; si').

1. *kod pitańa (u samostalnoj i podložnoj rečenici).*

a. *želi se ili se čeka da je odgovor protivan pitańu.*

a) želi se ovakovi odgovor kad je ono što se pita neugodno za čeļade što pita. Ubojavļe se pritļče, glagolaše: ‚Jeda kako na mně grěšněmь sъvrъšitь se pritъčnoje slovo?' Stefan, sim. pam. šaf. 9. Jeda kako sija mala i vrěmennaa počьstь velikuju onu i věčnujuštu zastupit mi? Domentijanᵇ 115. Jeda malo vam jest napasnijem biti ļudem, jere napasni jeste i Bogu momu? N. Rańina 15ᵇ. isai. 7, 13. Jeda mi toj bude za platu, gospođe, za moje sve trude prije neg mi duh pođe? N. Naļešković 2, 36. Što hoće rijet ovoj, rad bih ti ja znati, jaoh! jeda nepokoj za mene ki pati? 2, 63. Jaoh! jeda i ti za čes hudu, majko, ime slatko meni, ostavit češ tvu razbludu i vas pokoj svoj ļuveni? I. Gundulić 76. Jeda nađe draže lice, i od mojijeh zlatnije kose? 468. Ki su glasi? jeda plijeni naše dvore gusar hudi? Ģ. Palmotić 1, 177. Britki mače, ti me osveti od nepravde ove i zloće! jeda i tebe meni oteti hudi Ulise riječim hoće? 1, 229. Jeda ja ne imam poraďati sina? F. Lastrić, test. 280ª. Jeda nam si, vojevodo, zle bilige ke vidio? Nar. pjes. mikl. beitr. 8. Jeda si nas priveo priko Jordana za pridat nas u ruke neprijateļa? And. Kačić, kor. 108.

b) čeka se protivan odgovor, kad se zna ili misli da ono što se pita nije ili ne može biti ili bi čudnovato bilo da bude. to može biti u ńekom čudu, ili češće kao retorična figura kojom se samijem pitańem ono niječe (gdjegdje se nijekańe izrijekom dodaje). isporedi zar. Jeda hoće sam sebe ubiti? Bernardin 86. joann. 8, 22. Odgovori Pilat: ‚Jeda ja Židovin jesam?' N. Rańina 109ᵇ. joann. 18, 35. Jeda mniš ubiti sam sebe? 51ᵇ. joann. 8, 22. Jeda beru od trnja gr[illegible] 152ª. matth. 7, 16 Pokli me ne čuje, k[illegible]a naj veće, tko da me žalujo, jaoh! ona k[illegible]će? jeda ka od onijeh, koje ja izgubih, jer [illegible]ńim ne htjeh, kad ovu obļubih? N. Naļešk[illegible] 2, 96. Neg još ruha tva vazima, ter po blu[illegible]a svud razmeće, jeda brže koj gospoji, ka polipša jes od tebe, ne, nego jednim zlicam. A. Ćubranović 145. Jeda ne znaš, u zamńenju i u kojoj buci stane nebo i zemļa svake strane kad je vojska na dijeļenju? I. Gundulić 32. Ah! da u što možeš rijeti da se uzdaš veće odi? jeda u brijeme? brijeme leti. 235. Jeda i vi k'o i krstjani po dvije ruke nijeste imali? 292. Jeda ne znaš ti po dilu, što spovijeda svudi slava, nedobitnu vlas i silu kraļevića Vladislava? 359—360. Ali i španska i franačka da ti bude pomoć doći, jeda kruna tva poļačka sahranit se tijem će moći? 451. Jeda, jer sam od svijeh prije došo na boj glasoviti, za me oružje slavno nije? Ģ. Palmotić 1, 205. Jeda si se s Bogom pobratimio? (D). Poslov. danič. Siromaštvo ko bi ńemu, jeda paći, ali škodi? J. Kavańin 381ᵇ. Jeda mi je za glavu? ‚forse ho obligo di vita?' A. d. Bella, rječn. 770ª. Što vi držite da je uzrok Gospodinovih suza? jeda oni grad?... razgov. 69. Što tada dobrostivi ćaćko? jeda se osveti? I. Đorđić, ben. 87. Jeda ne znaš da...? 125. Sa svijem tezijem jeda se tuži, jeda prokliňe? 156. Jeda scijenite da su u vanďeļu zaman stavļene one riječi? B. Zuzeri 93. Što ću činit, što li ću moć odgovoriti? Jeda ću vrijeme pitat za plakati i pokorom moje grijehe razčiniti? 106. Jeda čekaš, da dugom kojom nemoći smrt ti prije bude naviještena? 205. A jeda je ovo malo? 266. Jeda si onimio? M. Lekušić, razm. 62. I pak što grišnici čine, jeda se ostavļahu griha, jeda čine pokoru? J. Banovac, razg. 31. Jeda scinite, da nije i sada ona pravda Božija koja je onda bila? 35. Kome očituješ tvoje grihe kad se ispovidaš? jeda svoj čeļadi od tvoje kuće ili od ovoga sela? pripov. 37. Vi, kojino ste ubojice ne tila već duše vaše dice, jeda mlite ostati brez pedipsańa? 252. Zašto me tako uvridiste? Jeda ja vas u čemu uvridi? jeda vam ja što na žao učini? jeda vam što ne dado, što ste od mene za vaše spaseńe pitali? jeda ste scinili, da ću uvik mučat i ova pogrďeńa podnosit? jeda ste držali, da ću bit vama prilićan? J. Filipović 1, 151ª. Jeda ja nebesa i zemļu ne napuńam? 1, 363ᵇ. Jeda ne govorim istine? F. Lastrić, od' 90. Ako ti proviďa, kada ga uvriďuješ, jeda će te ostaviti, kada ga štuješ? 203. Jeda dakle imamo i u obrizovanju stope ńegove sliditi? test. 44ᵇ. Jeda se more zaboraviti mati od diteta svoga? 148ᵇ. Jeda scinite, da su svi tako poznani bili? 326ᵇ. Jeda sam čobanin ja moga brata? ned. 45. Te da je u Bogu krivica, jeda bi mogao biti Bog? 115. Ako Juda za steći 30 srebrńaka izdade Isukrsta, jeda ostali lakomci ne sagrišuju u ovom? 129. Bog koji te nije ostavio dok si nepravedan, jeda će te ostaviti kad budeš pravedan? 155. Te jeda bi imala kripost voda na krštenu izličiti dušu od griha istočnoga, da joj kriposti ne podaje ona iz boka Gospodinova? 205. Jeda sciniš, da nećeš razloga davati? 206. Jeda ono što se pristoji Bogu ne pristoji se jednom sluzi Božijemu? 299. Jeda je on po svih knigaonicah hodao? A. Kanižlić, kam. 9. A što Grigorija? jeda mu je zafalio? 21. A jeda ciniš, da ne more Bog...? M. Zoričić, zrc. 169. Jeda sam ja čuvalac brata moga Abela? And. Kačić, kor. 5. Jeda ne jima u Izraelu divojaka? 184. Jeda može zaboraviti žena dijete svoje? J. Matović 452. Jeda cijeniš,

da nebo ima slaziti? Čestitosti. 45. Ma, nut' imaš li ti oko krstjansko, jeda zar ne vidiš? Đ. Rapić 186.

b. pita se što se želi da bude. — rijetko. Što? jeda je pastijer kleti lijepu Elenu povratio? G. Palmotić 1, 283. Jeda ti se što mogu, svijetli care, umoliti? Nar. pjes. bog. 10.

c. ne zna se, kakav može biti odgovor, i kod pitańa se obično ne pokazuje nikakvo duševno osjećańe. Jeda ptica obrêla sebê hraminu? Mon. serb. 65. (1302). Ča ste izašli viditi? jeda proroka? Bernardin 2. matth. 11, 9. Jeda i ti jesi od učenikov ńegovih? 87. joann. 18, 25. Govorio sam bližńim mojim, jeda će ńih tko kupiti. Mon. croat. 189. (1506). Jeda takvo požrtje zapričuje prijatju ovoga sakramenta? Naručn. 32b. Počeše govoriti: ‚Jeda ja jesam, Gospodine?' Korizm. 92a. Jeda i ti od učenika ńegovijeh jesi? N. Rańina 109a. joann. 18, 25. Razgledajte jeda je gdje veće koji. Zborn. 83b. Ovo me sumńi srdačce, jeda si ti novo ko drugo sunačce. Š. Menčetić 26. A jeda ć ružice ti poći nabrati? N. Naljeković 1, 175. Da jeda znaš gdi su ove vil' ostale? 1, 205. Praša'mo onoga, jeda bi za ń znao. 1, 212. Što leži? jeda spi gospodar? 1, 212. Jeda ću k ńojzi poć za našijeh da pitam? 1, 285. Jeda mi što zapovijedate? M. Držić 204. Ima znati jeda je pokornik upal u kojegod proklostvo. Š. Budinić, ispr. 9. Da jeda ga vi ste skrili, lijepi mladci i gizdavi, ki ste sve dni u ljubavi vrijeme vaše provodili? S. Bobaljević 230. Ke će pjesni naše biti, lijepa majko od ljubavi, jeda pojuć ki gizdavi cvijetak ćemo proslaviti? I. Gundulić 71. Mati jeda ti si kćere, ka je srećna nad sve ine? 103. Od koga zla sila tako te obori, jeda ka od vila i tebe sad mori? 151. Koga mlados tva obira za dragoga vjerenika? jeda slavna Gradimira? G. Palmotić 2, 196. Htjej mi rijeti, jeda ono vode one su. 2, 452. Neka prigledaju jeda svi imaju sve što se išće. M. Bijanković 85. Upita ga jeda će što sinu poručiti. S. Margitić, fal. 24. Jeda si ti po srići Mesija, il' si Ilija, il' kojigod drugi od proroka? F. Lastrić, od' 160. Kako odiven imam doći, jeda kao episkop, ili kao kaluđer ili kao služica? A. Kanižlić, kam. 97. Kada nijesi Hrist da tko si? jeda si ti Ilija? S. Rosa 48b. Jeda si po sreći i ti iz Galileje? 120a. Bog po razlike načine tebe zva, jeda mu ti udilj odgovori? L. Vladmirović 59. Upitajući Petar, jeda se ima dati odpuštene. J. Matović 238. Kakva bjehu moja djela? jeda kak' Bog naređiva? I. M. Mattei 299. Jeda si misnik? Đ. Rapić 43. Jeda ste vidili moga poljubjenoga? 80.

2. fortasse, možebiti. Mi odpisasmo gospodstvu ti; ali kako se veličstvo ti ondi odpraljaše gospodaru, jeda onaj pisanija ne biše vi dana. Spom. sr. 1, 29. (1400). Ako li dotolê ne bi, jeda budu po tomь. 1, 102. (1411). Ne vim ja, česa dil svoj obraz gizdavi sakriva ovaj vil, jeda se uroka što boji. Š. Menčetić 6.

3. u jednom primjeru XIII *vijeka stoji u podložnoj rečenici i pokazuje strah da se ńešto neugodno može dogoditi.* Bljudi se, jeda kako ostaneši vanêjudu tlьkušti. Stefan, sim. pam. šaf. 12.

4. si, ako, kad. može biti da se kod ovoga značenja jeda *pomiješalo s* jegda. — *vidi starijih primjera kod* jedali. Jeda te gospodin tvoj pošlje kudije, ne budi prizrič. Pril. jag. ark. 9, 188 (1520). Jeda te pečao dopade, prizovi mudra muža, da te utješi. 141. (1520).

5. utinam, ut, *pokazuje želju.*

a. u samostalnoj rečenici javlja se uopće želja da ńešto bude, a osobito i u zaklińańu, blagoslivljańu, proklińańu. a) glagol stoji u praes. perfektivnoga glagola. Tko mene okrivi u tebe, ma vilo, jeda ga ogńivi višńi Bog nemilo! Š. Menčetić 314. Jeda mi te mogu, mili brate, umoliti, nemoj to mi vaditi sabljice iz srdašca! Nar. pjes. u P. Hektorović 18. Kako si knez sada, jeda Bog s nebesa milos vam jošte da bit otac od kneza! N. Naljeković 1, 337. Ma jeda životom razdili Bog pravi tko me š ńe lipotom ovako rastavi! 1, 308. Nu koji sve vlada i sva zna na svijeti jeda ti platu da, kakvu ti da meni! toli sam, vilo, ja i u čem tebi kriv, ne dal mi pokoja! 2, 77. Nu jeda ljubav da, opeta da mirni budemo mi vazda, pokli smo mi virni! 2, 87. Meni je smrt mila, pokli znam, da si ti toj vazda želila očima vidjeti, jeda mi skoro da višńi Bog tuj milos, da moja smrt sada samiri tvu lipos. 2, 94. Zato ne samo ovo trpim z dobre volje da sam bez sukńe, da želim mačem posičena biti iliti ogńem sažgana. i jeda dostojna budem trpiti za onoga koji...! F. Vrančić, živ. 61. Jeda kako oči slijepe, jaoh! i stare tve sjedine iz ńih srca izkorijepe nemilosti i vrline. I. Gundulić 394. Hvaljen budi Bog na svemu! ńegove su prave osude; jeda ufańu on našemu družbu zdravu vratit bude! G. Palmotić 1, 15. Nu se ufańe tve ne krati, jeda višńi podat bude, da se on k tebi brzo vrati! 1, 62. Jeda čes vesela do svrhe uzbude, kako je počela! 1, 118. Jeda višńi skoro bude na žudjeni kraj dovesti moje i tvoje sve požude! 1, 155. Venere je... drag provodič nami bila po neizmjernoj morskoj vodi; jeda ona jošter bude blagodarna i vesela ispuniti me požude! 1, 285. S dobrom česti ti se odili! jeda bojne tvoje trude od nebesa kralj primili uzvisiti skoro bude! 1, 388. Počni veće, jeda i temu lijek se iznađe kojigodi! 2, 174. Podi, sinko, s dobrom česti! jeda višńi blag i mio bude žeje tve provesti! 2, 207. Tko bi ga vidio udilje bi se proslavio slavom Božijom kano će sveti se proslaviti i u vike ju uživati; jeda i nami Isus po svojoj milosti dade misto u ńoj u vike! I. Ančić, vrat. 68. Molim da mi pravo odgovorite na jedno moje upitańe a jeda sveti duh prosvijetli vam tako pamet, da ovu stvar dobro budete razumjeli. B. Zuzeri 78. Jeda Bog da da se prignu! J. Filipović 1, 149a. Ako kogod bude srećan razumjeti, jeda i nami od ovega bude otajstva sve izrijeti! A. Boškovićeva 8. Jeda Bog da i sreća junačka da ti donesem ključe od Kostura. Nar. pjes. bog. 240. Jeda, majko, Bog i sreća dade da oprostim brata rođenoga. 271. Jeda Bog da, da bi mu presilo! M. A. Reljković, sat. 144a. Jeda Bog da srećna bila! Nar. pjes. petr. 1, 94. Jeda Bog da sveca porodila! 2, 495. — *b) u rijetkijem primjerima ima* jeda je *(usporedi d)), dakle praes. imperfektivnoga glagola.* Uze upit iz glasa: ‚Jeda je tkoga, pomosite!' I. Đorđić, ben. 169. Jeda je tkoga, da pomože! B. Zuzeri 360. — *c) glagol stoji u kondicijonala.* Ako bude moć i sila, jeda bi nas ne dobila! S. Margitić, ispov. 188. Veću slavu dostignuti jeda bi ti ko Ulišu! J. Kavańin 162a. Jeda Bog bi dao, da poginem danas, ako ta jest svet! Blago turl. 2, 65. — *d) nema glagola (može se imati u misli* je, *vidi b)), nego nominativ ili (češće) genetiv kojijem se zove ko u pomoć kod velike nevolje.* Jaoh! jeda tko! M. Držić 188. Rańen, krvav sta vapiti strašnijem glasom: ‚Jeda Boga!' G. Palmotić 1, 208. Jeda Boga, jeda vjere! tko te rani, tko te ustrili? 2, 186. Uze vapit u glase: ‚Jeda tkoga, jer zmaj ovi stoji jur za proždrijet me!' I. Đorđić, ben. 137. Što ću tužna? jeda tkoga da pomože! P. Knežević, muk. 21. Jeda

degod Ivanović-Marka! Nar. pjesn. mag. 1851. 133. ‚Jeda koga za Boga!' *u naše se vrijeme u Dubrovniku viče kod velike nevolje (n. p. da ko koga bije, da gori kuća, da se ko topi itd.).* P. Budmani.

b. *stoji u rečenici u kojoj je uvjet da ńešto bude ističući ujedno da se želi izvršivańe onoga uvjeta; tako se miješa sa značeńem pod* 4. Jeda se uzmore, svrši nam križ ovi svakako do zore. N. Nalješković 1, 132. Jeda se ovega budem ja rastati, umjet ću od tega naprijed se čuvati. 1, 262. Jeda opet gdi dođe rvat se sa mnome, činit ću... A. Sasin 132. Na pristolje jeda moje ja do skoro budem sjesti, drage ćete vi pokoje uživati s blagom česti. G. Palmotić 1, 16. Jeda višńi meni poda moje kraljestvo osvojiti, činit ću vas ja slaviti. 1, 56.

c. *stoji kao* 1. da, I, A, 2, *α*, a *u podložnoj rečenici, ali se obično razlikuje od* da *u tome što je kod* jeda *ńeka sumńa može li se ono izvršiti što je u podložnoj rečenici, a ujedno se jače ističe želja da se izvrši. α) s prezentom perfektivnijem.* Ne vzdaj zla za zlo, jeda kako grešnici obratet se i pokajut se ot greh svojih. Pril. jag. ark. 9, 90. (1468). Daj mi tvoje oružje jeda kako tvojim glasom protivlju Ektoru kralju. 9, 180. (1468). Pođimo na put, jeda tko izide od kuda. Pril. jag. ark. 9, 86. (1520). Pogleda jeda Isusa vidi. Zborn. 108a. Tebe, zemlo, još slatko ću moliti jeda me kako mož u tugah združiti. M. Vetranić 1, 42. Čekaš grješnika jeda se obrati. 1, 77. Okom metaše po gustoj dubravi, jeda se prigodi da... 2, 117. Ovdi svakoje patimo žalosti, jeda nas one daj usile parjat grijeh. N. Dimitrović 53. Jezus svu misal postavi jeda ju utješi. N. Nalješković 1, 122. Oca on moljaše jeda ga slobodi od grke tej čaše. 1, 128. Majka tuj gledaše, jeda jak tko mine, da sinka ńoj skine. 1, 144. Naj brže od ńih dva k Pilatu poteku, jeda im kako da. 1, 144. Molim te rad Boga, nu mi daj štogodi, oda zla ovoga jeda me slobodi. 1, 187. Poć ga ću tja iskat, jeda ga nać budu. 1, 192. Ter ćemo svakoga za našijeh prašati, jeda što za koga budu nam kazati. 1, 235. Sve činim jeda ńoj štogodi ne zgriješu. 1, 297. Moli ju samjerno, jeda me za roba obljubi. 2, 15. Moj joj ću život dat nesrićni u ruke, jeda mi u pokoj taj nemir obrati. 2, 37. Moli ju, na mene jeda se smiluje, kad neće čut mene, da tebe daj čuje. 2, 55. Tijekom ću it, jeda ga gdi nađem. M. Držić 71. Daj da mu zamćicu zapnemo, jeda pod pločicu zločinac upade. 130. Poću se skrit, jeda tko od našijeh prođe. 289. Ke *(pjesni)* k tebi šlju sada, i na tvoj slijepi sud, jeda š ńih ćes tvoja ki prija žestok trud. D. Ranina 69a. Poću moj cvilit vaj kim skrovno sve sahnem, jeda se kako daj istuživ odahnem. 129b. Od šta ufanjo tužnu mlados i me jadno srce goji, jeda odkud po koj sreći još nesrećna moja nemoć kad uzima u čem pomoć. S. Bobaljević 216. Daj na znańo i odpiši, što te trudi i tač cvili, jeda način i lik budu i drugoj ti nać nemoći. M. Pelegrinović 201. Potekoh tad za ńom, jeda ju dostignem. D. Zlatarić 62b. Molite za mene, sveti, Gospodina, jeda po sreći bude primiti mene. A. Gučetić, ros. jez. 300. Po pernici bijeloj mani sto krat prostrijeh ruke oboje, jeda tužna u koj strani nađem pokoj duše moje. I. Gundulić 30. Jaoh! a ruke prostiraše, pobjeguće one plavi jeda tužna kô mogaše da zagrli, da ustavi. 41. Tim svi danas doletjet će gdi tva sjaju suncem lica, jeda komu s blage sreće budeš draga vjerenica. 127. Vjeran drug biću tvoj, jeda i ja u mom trudu drag pokoj u vašoj slobodi nać budu. 129. Grozno suzim gork plač sada, gorko plačem grozne suze, jeda i moje grijehe oplaču suze u suzah, plač u plaču. 217. Naj poslije ruka stupi na mač britki od pjeneza, jeda on probije i razlupi tvrde oklopi draga uresa. 228. Sjedilke ove skupio biše starac ljubdrag na svom stanu, jeda srce tvrdo odviše od sve kćerce one ganu. 380. Nijedna naga oružja ne popada, neg' li odjećom jeda mlada naga bi se zaštitila. 408. Jeda skrati zle bolezni ljubenoga tamničara, ukradom ga razgovara. 465. Nu car Osman... vapijući ne pristaje, jeda kako koga gane. 570. Ja ću uhoda odi ostati, jeda zlobni kralj se istjera, sa svom snagom nastojati. G. Palmotić 1, 14. Na visoku ovu goru šes vas hrlo sad uzidi, po utažnom jeda moru kojegod se jedro vidi. G. Palmotić 1, 17. Poć ću govor ńih slušati, jeda uzmogu uzaznati ime i narav segaj mjesta. 1, 20. U dvore ću ja ńegove uputit se sad ureda jeda srgbe plam ńegove tiho ugasi ma besjeda. 1, 176. Pones'mo je svijetle u dvore, jeda joj se duh povrati. 1, 360. Poče radit s množijem licim, jeda otvori oči svoje. 1, 371. Hod'mo čekat, o gospoje, hoće li ga tko dovesti, jeda brzo gorke tvoje budu pristat sej bolesti. 2, 59. Ja ću opet s moje strane sve načine postaviti, jeda huda ćes pristane. 2, 88. Jedan od vas hrlo uzidi, jeda jedrit iz istoka naše bojne plavi vidi. 2, 172. Sve mu pute obtecimo, jeda kako nam se zgodi, da ga s plijenom uhitimo. 2, 340. A vi, usti, izljubite noge one priblažene jeda ostanu čijem biljezi vaši. I. V. Bunić, mand. pok. 18. Pusti da se od tebe ja odijelim, jeda srce me nevoljno nađe pokoj. P. Kanavelić, iv. 433. Ja ću čekati jeda kadgodi pomiluješ mene. A. Vitaljić, ist. 295. Na uzdah srce mê pospiješi, jeda mi se grijeh odriješi. J. Kavańin 88b. Jamu izdube, jeda doli u ńu padem. I. Đorđić, salt. 17. Gledam jeda vidim, tko bi meni pomoć bio. 474. Bijaše ga poslo po razlicijeh crkvah, jeda ga čestita telesa svetijeh mučenika od te napasti oslobode. ben. 116. Nu ih malo razgledajmo, jeda možemo ako ne drugo štogod malo pokrijepit ih. B. Zuzeri 127. Dopustite mi da ovu istinu uznastojim pomńivije tomačit vam, jeda nam se svijem usadi sred pameti. 155. Nastojmo ga pomnom svijesti razmisliti, jeda se mučat naučimo pokli govorit ne umijemo. 188. Nastojat ću s vami u pored dan od smrti naše razmišljati, kako dan, u komu će svjetlos naj veća obasjat nas, i koji radi toga može zvat se istinito dan od našega svega života naj svjetliji, jeda tako sad na vrijeme progleda koja duša zaslijepljena. 191. Kratčinu ovu istu želim iznova i danaske prikazati jeda tako o ńoj se nazbilj uglavimo. 286. *(Kralj)* odluči načinit sanduk zlatom lipi, jeda Nepomuka s bogastvom zaslipi. A. J. Knezović 146. Uzdajući se jeda nas ne izdade. F. Lastrić, ned. 84. Poću amo u Mihne na dvore, jeda meni što za dušu dade. Nar. pjes. bog. 286. Odkrit ću dobra neizmjerna koja je Gospodin izabranicim pripravio, jeda vi kad ih čujete odlijepite srce s ove zemlje. Đ. Bašić 86. Pedepše pogrditelje svetijeh crkava, jeda pristrašeni od ńegove pravde, ostave neprikloństva i pogrđeńa. 117. Sasvijem tijem ja te ljubim, jeda kad dođeš u svijes, jeda kad sloću i opačinu pometneš, jeda kad k meni tvoje srce obratiš. A. Kalić 299. Samomu se odkri Osmanu jeda on smiri tvoje smeće. P. Sorkočević 576b. — *u ńekijem primjerima kao da se ne razlikuje od* da, *to je osobito u ovome:* Da mi ih *(slobe)* oprosti velika moć tvoja jeda ja čis budu stojati onadaj prid tobom na sudu. N. Nalješković 1, 119. — *b) s kondicijonalom.* Mnogo ih molismo, jeda bi hotêli koji oda ńih poći. Spom. sr. 1, 9.

(1397). Poslati svoja dva vlasteličića do kraļa jeda biste koji skladь i mirь š ńimь učinili. 1, 51. (1404). Sve si toj činila, jeda bi nemir moj odveće vidila i smrtni nepokoj. N. Naļeškoviċ 2, 50. Tim nori svud na svit taj norac dan i noć jeda bi utopit ńemu se kako moć. D. Rańina 12a. Mjesto nijedno nije na nebi, koje nijesam ja obašla, jeda bih ga kako našla. S. Bobaļević 228. Kadano Irud pokla malu djetčicu, jeda bi kako pogubio i zaklao Isusa. M. Divković, bes. 33a. Čekahu ovoga svoga gospodina jeda bi došao i oslobodio ńih od neprijateļa. 69b. Služaše joj jeda bi joj siromašici i tijelo i dušu ozdravila. B. Kašić, per. 75. Zato jeda bismo mi mogli k ńemu dojti, život ss. *(svetih)* jego hotih izpisati. F. Glavinić, cvit. 18b. Za ruko, jeda bi veru zatajal, obisihu ga. 32b. Čića toga, jeda bi se u jezeru zabavļal *(drakun)*, dvi ovce na dan polagahu mu. 100b. Poželi kruto s. Fernando, jeda bi i on krunu od mučenikov prijati mogal. 181b. Koludrice dotekohu k Klari svetoj, plačući, jeda bi za ńe Boga umolila. 275a. Nego se borimo jeda bi u miru počivali. posl. VIII. Uzpe se na visoki križ jeda bi te mogal ugledati. Michelangelo. 23. Svaka se imadu učiti, jeda bi nam posao izašao dobro. I. Ančić, svit. 84. Dopusti mi tvoje božanstvene ļubavi požudu, jeda bi ona, koja su od moga brimena, dostojno mogao izvršiti. 95. Tako živi u manastiru, jeda bi mogao se dostojat . . . ogl. 51. Molih otca, al' zaludu, jeda bi se poslat račio k mojoj bratji. J. Kavańin 400b. Neka me čuti mogu, dotegnuti, svojijem očima razgledati, jeda bi me tako naj poslije obļubili. B. Zuzeri 91. Zazva množ liječnika naj boļijeh, jeda bi mu kojijem lijekom jedino dijete povratili. 143. Parac obranu je za ńega uz'o, jeda bi ga od smrti mogo osloboditi. 199. Bivši doglašeno, da je grad vojnicima i oružjem neprovidjen, odrodi ga iznenadne nadstupiti, jeda bi ga posvojio. 396. Al' te molim, da prid uskrs za me Gospu moliš, jeda bi se odovle oslobodio. J. Banovac, razg. 12. Reci mome sinu, neka za me čini misa govoriti, jeda bi iz ovih muka izašao. 86. Niki scine, da je Bog u ponedi|ak stvorio paka' i divicu Mariju činio začeti, jeda bi se ļudi od pakla bojali. 140. Ona izvan sebe od ļubavi i žalosti ne mogaše se umiriti, ni plača ustaviti, i jeda bi se odkud umirila, povede ju mater u istu crkvicu. 150. Dado Isus ovi sakramenat svim, jeda bi ga primajući svi se u miru i ļubavi uzdržali. 178. Poče nastojati da se onoga običaja izbavi, jeda bi se k Bogu obratio. pred. 11. Lupeži putnikom otimļu, jeda bi sebe obogatili. 102. Metnuše je pokraj vatre, jeda bi se razmrznula. 143. Jedan mladić živući u bludu s jednom nečistom ženom, karahu ga roditeļi, jeda bi se ostavio onoga nepoštena dila. pripov. 11. Svrhu nas Bog šaļe pokarańa ova, jeda bismo odkud poznali, da nas kara za grihe. 62. Mi želimo, da nam Bog dade na svoje vrime daž i rosu jeda bi nam rodilo žito. 139. Pomozi me, jeda bi došao u porat od blaženstva. prisv. obit. skaz. 64. Dilujmo, jeda bismo bili dostojni ono što nam je obećao primit. J. Filipović 1, 38a. Hoti bit ukopan u jedan grob nov u jednomu platnu bilu, jeda biste se vi u životu ponovili. 1, 103a. Tri godišta čekaćemo, jeda biste se s crkvom sjedinili. 1, 167b. Utičimo se duhu svetomu moleći ga da svojim ogńem božanstvenim takne naše srce i sva uda našega tila, jeda bi se u ńima ogań pakleni ugasio. 1, 170b. Molite za one koji su izvan svete crkve, jeda bi Bog dostojao se i ńi iz tavnosti nevirstva izvest. 1, 193b. Ići *(ću)* k otcu momu, jeda bi mi utišeńe došlo. F. Lastrić, test. 106b. Svitujući po starišinam i ispovidnici, jeda bi ti, grišniče, zle običaje ostavio. ned. 21. Neka se svaki vas usiluje oditi putem tisnim, jeda bi unišao na vrata mala. 394. Tri godine čekaćemo, jeda bisto se odrekli. A. Kanižlić, kam. 815. Da svi crkovńaci ova dila čine jeda bi se od grija oslobodili. M. Zoričić, osm. VIII. Ova hoću da su ti sakrivena, i to jeda bi vazda stao u pripravi. 53. Živi ovako, jeda bi ovako i umro. 55. Pokaza joj jošter i prsi koje je sasnula, jeda bi se prignula. zrc. 8. Igraju se, smiju, šale, jeda b' brige popristale. V. Došen 26b. Za to vam je zajer mila *(krava)*, jeda b' pravdu otelila? 64a. Slijepca, koji siđaše na putu proseći jeda bi mu koji od prohodnika udijelio. Đ. Bašić 30. Nenavidost žudinska vrže Isusa na križ, jeda bi ga svitu ukazali veoma zla. L. Vladmirović 13. Reci za ńega molitvu jeda bi se pokorio. 73. Čekati će vas, jeda biste se svidili. I. J. P. Lučić, razg. 112. — *u ovijem primjerima (osobito u drugome) ne razlikuje se od* da: Sve toj podnosi prav ovi, jeda nas no bi svijeh proždrli vragovi. N. Naļeškoviċ 131. Pop u kupi jednoj namiša strupa, i poda mu, jeda bi popil. F. Glavinić, cvit. 425b. Očisti dušu moju, jeda bi ozdravila od svih zala. J. Banovac, prisv. obit. skaz. 27.

JÊDAK (jédak), jêtka (jétka), *adj.* iratus, *srdit, ļutit, isporedi* 2. jedan. — *Postaje od* jed, *te glasi* jedak *a još bolje* ijedak *u južnom govoru*, jedak *u istočnome*, jidak *u zapadnome*. — *Akc. može biti na dva načina: kod* jêdak *i* ļjedak *ne mijeńa se nigda, kod* jédak *i* ijèdak *mijeńa se u složenijem oblicima:* jêtki *i* ļjetkî *itd.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ijedak *i* jedak ‚zornig(giftig)' ‚iratus', cf. srdit, ļutit, ijedan.

1. *adj.* — *U naj starija dva primjera stoji metaforički o neživoj stvari.* Vidiš sulicu jitku kom me probodoše. M. Marulić 209. Izran'te vele ļuto biči, ki su svih stran puni jitka gvozdja i karbuni. P. Hektorović (?) 133. A kad jade razumio Vuče, on ijedak pred pećinu dođe. Nar. pjes. vuk, rječn. *kod* ijedak. Ev' Straiń se ļuto najedio a ijedak i s puta došao. Pjev. crn. 280a. Žena jetka i smućena stade da ga kori. S. Ļubiša, prip. 43. Povrati Stevan kao jedak na takvo neumjesno pitańe. 61. Narod je jedak i onako. M. Đ. Milićević, jur. 44. Koliko sam puta ja sam morao odgovarati na vrlo jetka pitańa. međudnev. 314. — *U naše vrijeme kod pisaca u osobitom smislu:* Jedak, chem. ‚ätzend, kaustisch', frc. ‚corrosif, caustique', egl. ‚corrosive, caustic'; jetki kamen, lat. ‚lapis causticus'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. *adv.* jêtko *i* ļjetko. — *Između rječnika u Vukovu.* Ļjetko je đerdan dofatila i bači ga na zelenu travu. Nar. pjes. vuk. 1, 201. On' ijetko apostola pita. 2, 12. A ijetko kroz ordiju šeta. 4, 390. Ijetko se Jane napućila. Nar. pjes. vuk, rječn. *kod* ijedak. Ijetko ga šakom udarila. Pjev. crn. 120b. U rijetko ma ijetko. Nar. posl. vuk. 395.

JÈDALA, *n. pl. sprava (u životińa) kojom se jede.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jedala (pl.), zool. ‚fresswerkzeug'. cf. žderala. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÈDALI (jèdali), *sastavļeno* jeda *i* li, *ali se može pisati i rasdijeļeno:* jeda li; *može i krajše* i *otpasti:* jedal', jeda l'. — *Upoće znači što i* jeda, *naj češće u interogativnom smislu.* — *Od kraja* XIV *vijeka (vidi kod* b).

a. *u pitańu, vidi* jeda, 1. Jedali da bude prigibati kako i obruč glavu svoju? Bernardin 25.

isai. 58, 5. Zač tako govoriš? jeda li i tebe Krstjanin nukovanjem svojim privratil jest? Živ. kat. star. 1, 223. Jeda li takov post obrah? Naručn. 96b. Jedali toj jest post koji obrah? N. Rańina 89a. isai. 58, 5. Jedali ti veći jesi otca Jakoba? joann. 4, 12. Jedali sam ja Judej? Anton Dalm., nov. tešt. 162a. joann. 18, 35. Čemu žudim biti scińen? jeda li od ništa? B. Kašić, nasl. 182. Jedali su oči telesni tebi? M. Alberti 263. Odkuda duše vratihu se one? jedali iz kraļestva nebeskoga? F. Glavinić, cvit. 13b. Neka priglediaju navlastito, jeda li su uglavjeni u početkih od vire. M. Bijanković 35. Jeda li ne virujete da ja u ocu jesam? A. Baćić 11. Jeda li ovo i očitnici ne čine? 103. Jeda li sam ja Žudij? M. Lekušić, razm. 71. Jeda li je ovo jedna glavnica? I. P. Marki 80. Jeda li ne znaš, da je takoder crkvi ovi običaj, da svrhu krštena poslije ruka se stavi? J. Banovac, razg. 217. Jeda scinite, da se neće na vas Bog rasrditi, jeda li neće svrhu vas ispuniti svoju pravdu? pripov. 252. A jedali se ne štampa duh s. u prilici golubice? F. Lastrić, test. 256b. Jeda li od molitve pristade? A. Kanižlić, utoč. 125. Ali jeda li 'e majka uzdržati suze mogla? 300. Jeda li je mańe prama tebi Gospodin Bog milosrdan? fran. 255. Jeda li vam on nije lip? uzr. 16. Neka mi tko kaže, jeda li nije pravo. 49. Jeda li sam ja postao čuvar brata moga? E. Pavić, ogl. 12. Jedali je za to sudcem narod sudit dato? V. Došen 70a. Koji vihor hrastom kreće, jedal' brize navit neće? 92b. Jedali samo jedan blagosov imaš? And. Kačić, kor. 28. Jeda l' nećeš opet usijati? M. A. Reļković, sat. H6a. Jeda li može u istoj duši zajedno biti grih i Bog? I. Velikanović, uput. 1, 339. Jedali je malahna ova nevoļa? J. Matović 322. Jedali mogu Hristjani, koji dobro hitaju, da imenom svetoga srca Jezusova... jedali mogu, velim, na pogled tolike ļubavi ostati beztužni i smrznuti? I. M. Mattei 9. A jeda li nejma Boga na svitu? Đ. Rapić 11. Jeda li posli smrti krv nije studena i prah ladan? 23. Jeda l' tražiš od mene svidoka? J. S. Reļković 68.

b. ***možebiti, vidi*** jeda, 2. Mi odpisasmo tъdej o tomъ; nu kako se gospodarь odzpraļaše kь Pajazetu, jeda li mu pisanije ne bi dano. Spom. sr. 1, 80. (1400).

c. ***ako, kad, vidi*** jeda, 4. — ***može biti da*** li ***stoji samo da veže s predašńijem riječima.*** Jeda li bismo potvorili, tada da smo prokleti. Mon. serb. 342. (1427). Jeda li bi se zgodilo. 421. (1442). Jeda li bi knezь Vladisavь posegnuo u dio brata svooga kneza Vlatka, jaa moļu gospodara velikoga, da uzamь dio knezu Vladisavu i poda vse knezu Vlatku. 462. (1458). Jeda li si još pomrla biti, dušo, zlatih vlasa, pomivaj se zlatovlasa, ter tom žeļom bud' neumrla. A. Čubranović 147.

d. ***vidi*** jeda, 5, a. Prošahu govoreći: ‚Utinam dirumperet coelos', t. j. jedali bi razbil nebesa! F. Glavinić, cvit. 417a.

e. ***vidi*** jeda, 5, c. I sliša glas zazivajući, jedali bi se ki našal. F. Glavinić, cvit. 18a. Srcem žeļaše, jedali bi se svi narodi g Bogu obratili. 352a. I pomišat riči ļuti, jedal' bludnik lik občuti. V. Došen 81b. I jadovno jecat stane, s tim jedali muško gane. 99b. Tko će za ńu *(kuću)* više dati jedali se dug isplati? 151b. Svast do svaka često hoda, jeda l' sebe gdigod proda. 168b.

JEDAM, ***vidi kod*** 1. jedan.

JEDAMAK, *m.* prazan klip kuruze. Levańska varoš.

1. **JÈDAN,** jèdna, unus, *riječ (protivno:* mnoštvo) ***kojom se pokazuje da je nešto samo po sebi, o čemu ne mislimo da se dijeli, bez drugoga čega iste vrste, ili kod mnoštva svako ono iz čega se sastoji mnoštvo, ako ne mislimo o daļem dijeļeńu. u matematici i u gramatici shvaća se kao broj, jer se od ńega počińe brojiti. — Po obliku je adjektiv, a kao i ostali adjektivi može se uzeti kao supstantiv. — Mijeńa se ne kao adjektiv nego kao zamjenice: gen. sing. m.*** jèdnoga *(u Dubrovniku* jednòga), *f.* jèdnē, *dat. i loc. sing. m. i n.* jèdnomu, jèdnome, jèdnom *(u Dubrovniku* jednòmu), *f.* jèdnōj *itd. u jednom primjeru* XVIII ***vijeka shvaća se posve kao supstantiv te se tako i mijeńa:*** Broj jest mnoštvo od mnogo jedana. M. Zoričić, aritm. 2. ***u jednom primjeru*** XV ***vijeka ima složeni oblik kao pravi adjektiv:*** Kako jedni ļuti lave. M. Marulić 328. — ***Može imati i množinu:*** jèdni, jèdne, jèdna; jèdnijeh *itd., n. p. kad ono što je jedno pokazuje se množinom:* jedne gusle, jedna kliješta *itd.*; jedni svatovi, jedne crevļe, jedna rebra *itd., isporedi* dvoj, b, *b); drukčijih primjera vidi daļe. — Gdjegdje se nalazi i oblik* jedam *mj.* jedan: *to biva ńekoliko puta u jednoga pisca čakavca* (I. T. Mrnavić, ist. 3. 4. 15. 17. 45. 81) ***koji jamačno na kraju riječi nije razlikovao*** m *od* n; ***jedan put u jednoga pisca*** XVIII ***vijeka*** (jedam isti. F. Lastrić, test. 248b) ***gdje je po svoj prilici štamparska pogreška; dvaput još istoga vijeka*** (jedam mah. A. Baćić 101; jedam mirni. J. Matović 471) ***gdje može biti da je*** m ***na početku druge riječi savelo pisce. — Na jednom je mjestu*** XVI ***vijeka isostavļeno*** d ***kod*** jedan: Višńi sud osudi... da vaļa jean kami na jedan vrh od gore. D. Rańina 43b. ***tako se i u drugijem oblicima gdjegdje isostavļa*** d ***ispred*** n, ***osobito kod čakavaca, a mošebiti i kod štokavaca u brzom i nepomńivom govoru, n. p.*** jeno. Nar. pjes. istr. 1, 65; jene. 6, 51; jenom. Jačke. 98. — ***Postaje od praslavenskoga*** jedinъ ***(vidi*** jedin) ***promjenom vokala*** i u ъ, ***i to već u praslavensko doba, isporedi stslov.*** jedьnъ, ***rus.*** единый, ***češ. i poļ.*** jeden. — ***U svijem je rječnicima: u Vrančićevu*** (‚unus'), ***u Mikaļinu*** (‚unus'), ***u Belinu*** (‚unus' 778a), ***u Bjelostjenčevu (kajkavski*** jeden ‚unus'), ***u Jambrešićevu*** (jeden ‚unus'), ***u Voltigijinu*** (‚uno' ‚ein'), ***u Stulićevu*** (‚unus, junctus, concors'), ***u Vukovu:*** 1. ‚einer' ‚unus'. 2. ‚ein' ‚aliquis'. 3. jedni kažu ‚einige (die einen) sagen' ‚aliqui dicunt'; ***u Daničićevu*** (jedьnъ ‚unus'). — ***vidi*** i jednom, jedan krat *(kod* krat), jedanput *(kod* put), ujedno, zajedno, ijedan, nijedan.

1. ***ističe se da je nešto samo po sebi i da nema (uopće ili us ono) ništa drugo iste vrste, isporedi*** jedini, sam, cigli.

a. ***uopće.*** Ako li su jedne prsi i jedna glava. Naručn. 11b. Tako hoće biti jedno stado i jedan pastijer. N. Rańina 25b. joann. 10, 16. Jedna ti gospodiš vrhu, vil, mu mlados. Š. Menčetić—G. Držić 476. Nikomu neg tebi, stvoriteļu momu, da služim jednomu. N. Naļešković 1, 149. Zna er ne ima neg tebe jednoga sina. M. Držić 303. Dovoļe budi tebi Eladom jednim obladati. Aleks. jag. star. 8, 252. Na obranu moju bi, pastiru, ti jedan, samomu ja tebi držan sam ovi dan. I. Gundulić 166. Jedno je sunce vrh nebesa, jedna lipos tva na sviti. 375. Ne, ne; nu bi sama ostala, jakno lani, i opeta tebi jedna tašta hvala od pobijenijeh turskijeh četa. 452. Od krstjanskijeh igda kraļa ako se ovo jedno *(Osmanovo carstvo)* ocijepi. 478. Ti si jedna sve mê dobro. 536. Ki samo on jedan kloštar, a ne već imahu. F. Glavinič, cvit. 284a. Niko drugi, van ja jedan, ne privede tebe k nami. G. Palmotić 1, 223. Izrijet jednu riječ ne more. I. V. Bunić, mand.

20. Jedna se zove vira jer svi jedno virujemo. I. Ančić, svit. 184. Jedne ruke malo mogu. (D). Tko ima jednoga prasca, ima ga pritila, a tko ima jednoga sina, ima ga mahnita. (D). Poslov. danič. Kô sunce jedno, jedno i carstvo bude vrijedno. J. Kavanin 268b. Ova tri jedno jesu. F. Lastrić, test. 248a. Vas puk jedno jesmo. J. Filipović 1, 426b. Jedna bo smo svi občina. V. Došen 55b. Il' rič jednu da govori. 181b. A biti će dva u jednoj puti, kako jedno tilo će živiti. M. A. Reljković, sat. F4b. Da grijeh i pedepsa grijeha ne bi postavljena u jednomu Adamu. J. Matović 26. Da krštenje jest samo jedno to jest vodeno. M. Dobretić 24. Jer u jednoj ńoj skupjene sve ljeposti nahode se. P. Sorkočević 576a. Radija sam bez jednoga sina, no bez moje ruke u ramena. Nar. pjes. vuk. 1, 200. Koji nema do mene jednoga. 2, 27. Imam staru samoranu majku, i jednoga brata rođenoga. 2, 80. Al' ako je jednu noć noćila, jednu noćcu š ńime pod čadorom, ne može ti više mila biti. 2, 270. Majka nema do tebe jednoga. 2, 557. Nije narod u jednoga čojka. 5, 498. Jedan čoek ne može sve znati. Nar. posl. vuk. 111. Jedna lasta ne čini proljeća. Jedna palica ni pred carem ne gori. Jedno ali vrijedno. 112. Jedno zlo ne može čoeku dosaditi. Jednu mańe! (Kad se kome oštro prijeti da ne govori više). 118. Jedan čoek ništa junak, nego mnogo ljudi junak. 197. Od jednoga drveta nikakva građa ne biva. Od jednoga udarca ništa mu biti ne može. Od jednog udara dub ne pada. 288. Tu se kolje, tu se jadi rade, tu dvojica od jednoga grade. Osvetn. 8, 127. To je sve Bulwer zabacio, da se jednoj knizi posveti. M. Pavlinović, rad. 17. Jednog nema ni na jelu. a kamo li na djelu. V. Bogišić, zborn. 5. Šezdeset i pet godina mogao je imati, kao jednu. M. Đ. Milićević, omer. 6.

b. *ovaki se primjeri često nalaze u narodnijem pjesmama.* Sve mislio, na jedno smislio. Nar. pjes. vuk. 1, 320. Sve mislio, na jednu smislio. 1, 321.

c. jednom riječi, *ili* u jednu riječ *kaže se, kad se hoće što u kratko izreći ili istumačiti.* Jednom riči: da će biti sluga kralju. V. Došen 232b. Hoće rijeti u jednu riječ, da . . . Đ. Bašić 183.

d. *o Bogu, uopće ili svečano.* To Bogu jedanu zna. Spom. sr. 1, 46. (1403). Jednomu Hristu molimo se. Starine. 5, 98. Bog u trojstvu jedan. F. Glavinić, cvit. 81b. I jest jedam Bog. I. T. Mrnavić, ist. 15. Uvridih jednega Boga. H. Bonačić 29. Ima jedan koji je i ljude i sva ova stvorio. M. A. Reljković, sabr. 56. Da virueš u jednoga Boga u trojici jednog svemogoga. sat. E8b. Spovijeda jednoga Boga po naravi, sućanstvu. J. Matović 16. Da fala Bogu, fala jednome! Nar. pjes. vuk. 1, 217. Te ne ište od Boga jednoga. 1, 368. Avaj mene! do Boga jednoga! 2, 56. Svi jednoga Boga pomenite. 2, 602. Jedan ti Bog a jedna Božja vjera! Nar. posl. vuk. 111. Bože jedan! tri stotine druga! P. Petrović, gor. vijen. 16. U razlog se, ljudi, za jednoga Boga! S. Ljubiša, prip. 161.

e. *osamljen.* Osta jedan kao pań u lazinu. (Kad kome svi pomru. U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 242.

f. *radi veće sile dodaje se još koja riječ (adjektiv ili adverab). a)* sam. Zadovoljan možet biti sam jedan vsemu. Š. Kožičić 38b. Brže mniš da je sam jedan stan ovi tvoj? N. Nalešković 1, 246. Kako ja jedan sam da mogu toj izrijet? 1, 335. Bog jest jedan sami. Š. Budinić, sum. 5a. Dušo moja, riti mogu: išti, išti svudi gdi češ, nigdi mira najti nećeš, nego u samom jednom Bogu. D. Rańina 143a. Jedan sam milostan pogled vil' žuđene hraniti kripostan živa je sveđ mene. I. Gundulić 142. Da sam jedan negov glavni neprijatelj smije toliko. 528. Car, riječ koga jedna sama za zakon je svemu istoku. 563. Na samu jednu rič raba Božjega skoči se gori. F. Glavinić, cvit. 234b. Bog, koji je jedam sam. I. T. Mrnavić, ist. 8. Jedan sam čas i hip jedan sve će varke tvoje odkriti. G. Palmotić 2, 69. Jedna je sablja moja sama za steć dragu vil za dosti. G. Palmotić 2, 308. Svak jedankrat mre na sviti, dušu i jednu samu ima. J. Kavańin 2b. Jedan i sam taj grijeh digni. 5a. I jedan sam Bog kada je . . . jedna i sama vjera da je. 224b. A nam Bog je jedan sami. 501a. Sunce samo jedno u sebi je. 528b. Što biste vi činili, da se na svitu sama jedna oštija posvećena nahodi? J. Banovac, razg. 46. A ti videći da si po grihu dušu izgubio, i ništanemańe ne mariš, sasvim da je sama, sama jedna duša. 98. I ču glas, da je uzrok sam jedan grih jednoga između sviju. 146. Spomeni se, Krstjanine, da je jedna sama duša i jedna sama slava nebeska. pripov. 16. U jednom samu kipu riječi. F. Lastrić, test. 63b. Nisu tri boga, nego jedan sam. 273—274. Vîrâ nije mlogo pravije, nego jedna sama. 275b. Obsluživši samu jednu zapovid. 367a. Da jedna sama hudoba ne naopastuje čovjeka. J. Matović xxb. Nijesu tri boga, nego jedan sam bog. 21. Crkva vojevuća i slavodobitna jest jedna sama. 85. Pismo ne u jednomu samomu mjestu prikažujući ovi priveliki dar. 321. Mene ćeš jednoga samoga Boga klańati. 329. Dobrota Božja ne izbavlja nas na jedan sam način. 522. — *b)* jedini. Jedan dan jedini miran ne pušćaše. I. T. Mrnavić, osm. 61. Jedno jedino utočište imadijaše. A. Kanižlić, utoč. 48. Bez jedne jedine smokve. S. Rosa 132a. — *c)* cigli. U jedan cigli čas kon mene toj doda. N. Nalešković 1, 216. Neće moći učiniti jedam cigli grih. I. T. Mrnavić, ist. 45. — *d) adverab: aa)* samo. Ni će pomoći gospodstvo, ni mudro govorenje ni blago, ni ništo ostalo od ovoga svijeta, nego samo jedna dobra djela. M. Divković, bes. 31a. Otide s jednom samo službenicom. F. Lastrić, test. 20a. Jednim okom samo gledam. V. Došen 119b. Nesmir Kudilović samo jednu mahanu na meni nahodi. M. A. Reljković, sat. A4a. Samo ja jedan utekoh da ti javim. Đ. Daničić, jov. 1, 15. — *bb)* leh. Znaš, leh jedan život imaš. Nar. prip. mikul. 48. — *cc)* bar. Ostavi mi brata bar jednoga. Nar. pjes. vuk. 2, 289.

g. ističe se značenje ispoređujući ili samo poređujući us jedan, *mnoštvo veće ili maće, ili sve (mnoštvo ili sve može se i imati u pameti).* Sve tej ńih pokoje ne cijenim, da bi bil radosti od moje tisući jedan dil. N. Nalešković 2, 30. Ke sam riječi vrle tada i moguće govorila *(ječupka)*, ni'e vremena od sto dila jedan izreć moći sada. S. Bobaljević 209. Da si od ogńa sva goruća, nijesi mnoštvu neprijatelja jedna odolit ti moguća. I. Gundulić 356. I sto maća izvadili suproć jednoj samoj ruci. 411. Ter na jedno more samo lijeva is sebe sedam mora. 449 Desnica je sama jedna umrloga Vladislava ogoliti pàkô vrijedna od svjetovnijeh svijeh država! 477. Vas u jednu ranu učińen. I. Grličić 11. Miloserdje i da jedno sve krjeposti nadastaje. J. Kavańin 11b. U tri vira razlučena jedna bistra rijeka sama. 582a. Jer se zato puno niki zli događaja prigodilo, a nut poslušajte jednoga. J. Banovac, razg. 81. Od svake stotine jedan ‚d' ogni cento uno' ‚centesimus quisque'. A. d. Bella, rječn. 184b. Negovo sve tilo bi izraćeno i može se reći da jedna rana biše. J. Filipović 1, 114a. Komu jednomu izvan svijeh a nikomu drugomu ne dopušta se. J. Ma-

tović 299. Svako jutro cvijet oblazila; jedan danak ona g' ne obišla. Nar. pjes. vuk. 1, 286. Popio je trista dukat sve za jedan dan. 1, 456. Jedna ovca, a tri čobanina. 1, 501. I sastavi tridest konopaca, i zasuka po dva u jednoga. 2, 35. Te nađoše do trista izvora, na jednu ih žicu sastavili. 2, 125. Ne žali me, brate, od jednoga, tek me vojsci turskoj ne prokaži. 2, 278. Jedna zemja, a dva gospodara; jedna raja, dva harača daje. 2, 309. Sramota je dvome na jednoga. 2, 409. Jedna glava hiljada jezika. Jedna koža ne može dva mesa dati. Jedna (kći) kao nijedna, dvije ka' i jedna, a tri misli ti. Jedna kruška na deset međeda. Jedna smrt trista uzroka. Jedna šugava ovca cijelo stado ošuga. Nar. posl. vuk. 112. Jednom rukom daje a dvjema uzima. 113. Od jedne koze dva mijeha ne mogu biti. 238. Udrićemo jedan na stotinu. Osvetn. 2, 84.

h. *amo pripadaju i primjeri u kojima se nešto navodi kao izuzetak prema svemu ostalome; obično se pokazuje izuzetak konjunkcijama* nego, već, osim, do *itd., a može se i bez takove konjunkcije.* Ljubavi, od tebe nije lijeka nego li jedna smrt. N. Naljeković 1, 195. Jer meni od tuga na svijeti nije pokoj nijedna stvar druga, neg jedan život tvoj. 2, 74. Nitko rosu proć ne može nego jedna bosa Mare. Nar. pjes. vuk. 1, 154. U svem putu ne sretoh nikoga, nego jednu vjerenu đevojku. 1, 400. Marka žali i otac i majka, a Andriju ni otac ni majka, nego jedna iz sela djevojka. 1, 404. Ništa nije živoga ostalo nego jeno turako momče malo. Nar. pjes. istr. 1, 65. Nikakva ga *(Biograd)* sila ne bi mogla oteti osim jedne gladi. Vuk, dan. 2, 42. — Zavadi se majka i devojka, ne o grade ni o vinograde, već o jednu tananu košulju. Nar. pjes. vuk. 2, 22. Al' u ńemu blaga ne bijaše, već u ńemu jedno muško čedo. 2, 64. — On ne nosi cv'jeća svakojaka, osim jednu ružu i karanfil. 1, 227. Nit' je znala moja majka ni ńena, osim jedno vedro nebo nad nama. 1, 332. Tu ne ima nijednog junaka, osim jednog crna Bugarina. 2, 152. Onđe nema za mene đevojke, osim jednu, moja stara majko. 2, 331. Nit' ja znadoh, kad mi ljeto dođe, nit' ja znadoh, kad mi zima dođe, osim jedno, moja stara majko. 2, 377. — Nigdi ništa ne imam, razma jedno jagńešce. 1, 180. To iz dvora niko ne viđeo, razma jedan kaluđere stari. 2, 94. U Todora nigdi ništa nema, razma jedni noži pozlaćeni. 2, 97. — Za ńom neće nitko da izađe, doli jedna dva mlada unuka. 1, 125. Ovcama nema čobana do jedno dete Radoje. 1, 162. — Svi joj golubi gukom gukau, a jedan golub gukom ne guče. 1, 60. — Sve devojke kara, jednoj prigovara. 1, 104.

2. *vidi* 1. isti, 1, b, *c)—f).*

a. *uopće.* Da smo s tobovь jednovь mysliju i jedinêmь srьdьcemь neraslučno. Mon. serb. 22. (1234—1240). Ja i otac jedno smo. Bernardin 64. joann. 10, 30. Misec ki nigdar v jednom stani ne prebiva. Naručn. 46b. Kada su jedne vere *(muž i žena).* 66a. Vsi ćemo biti jedne mere i ravni. Korizm. 102b. Ki zlo čine, i ki u zlu pristaju, jedne su krivine. N. Dimitrović 10. Nu človiku primraze se sveđer jesti jedne stvari. D. Rańina 53b. Zemja se odiva razlicima oviti, a dobro ni ruho sveđ jedno nositi. 92a. Jednijeh su lit oba. D. Zlatarić 80a. Jednim oružjem jednako oružni vsi. Aleks. jag. star. 3, 251. Morske vode velike na jednom misti stoje. 316. Koji navodi i koji čini u jednomu su grijehu to jest jednako sagrešuju. M. Divković, nauk. 125a. Koje bješe jedno mliko s Ańetom sisala. B. Kašić, per. 22. Vedre krune, teška rala jednom kosom ona slama. I. Gundulić 233. Jednu snagu jedno u doba, u jednakoj sili od ruke, ukazaše srca oba. 345. Tako ona milo hodi, i toliku svjetlos ima, da u jedno vrijeme izvodi tančac stupom, dan očima. 381. Ali sreća dugo vrime na jednom mjesti vik ne stane. 450. Jedna ljeta su i one i ove. 458. Vazam židovski na jedan dan s krščańskim dohajaše. F. Glavinić, cvit. 95b. Pernica je jedna nami, jedne misli, jedne žeje. G. Palmotić 1, 127. U slobodni grad nas ovi jedna miso, mnim, donese. 2, 173. On š ńom rođen u isto brijeme, jedno srce, jedna duša. 2, 190. Porođeni mi u jedno od jednijeh smo roditeja, jedna duša, srce jedno, jednijeh misli, jednijeh žeja. 2, 194. Kako braca cijeća toga u jednoj te držim scijeni. 2, 206. Svak je jedne statvi, jednake dobe *(s drugim)* bil. B. Krnarutić 10. U jednoj peći pečeni. (D). Poslov. danič. Tri na jedan mah rani. A. Bačić 101. Vid i Ambroz jedno sime. J. Kavańin 179b. Ako je dakle Isukrst sin Božji i jedan s ocem . . . A. Bačić 12. Imadu jednu voju i jedno svemogućstvo, ne može jedno sobstvo štogod učinit, što ne čini i drugo i treće. J. Filipović 1, 161a. Svi jednako viruju, svi jedne sakramente drže. 1, 184b. Pod jednim krovom, a ne u jednoj sobi blagova jaganca *(s ńim).* A. Kanižlić, utoč. 558. Buduć dakle od jednoga slovinskoga da smo š ńime plemena. bogoljubn. 395. Koliko da ih je jedna mati rodila. (Z). Poslov. danič. Što po jednom putu hodi, k jednom mistu i pogodi. V. Došen 19a. Jer prem jednog' da smo vika . . . 125b. Jednoga si š ńima jata. 247a. Pak mu daje dva mača jednaka, oba mača jednoga kovača. And. Kačić, razg. 227a. Ali da može promisliti kako smo svi od jednoga otca i matere rođeni. 317. S dragim spavajući na jednom dušeku, na jednom jastuku, pod jednim jorganom. Nar. pjes. vuk. 1, 208. Dva se draga vrlo milovala, na jednoj se vodi umivala, o jedan se peškir otirala. 1, 239. Sva družina jednu riječ kažu. 2, 459. Vi ste s Rusma i jednoga roda, jedne vjere, jednoga jezika. Ogled. sr. 26. Pod jednim se ogrnuli ćurkom. 33. Dva ata na jednim jaslima ne mogu biti. Nar. posl. vuk. 56. Devet braće (a) jedne gaće. 58. Iz jednoga drveta ikona i lopata (biva). 99. Kako se jedne pjesme po narodu različno pjevaju. Vuk, nar. pjes. 1, 240—241. Riječi koje jedno znače. rječn. predg. II. Ponudim opet kćer, no ona jednu te jednu. Pravdonoša. 1852. 33. Mi smo oba jedne sreće. S. Ljubiša, prip. 96. Ako smo i jedne vjere, nijesmo jedne ćudi. 218. Bili oba jednoga stasa i jednijeh godina. 224. Te su mile dvije seje bile, jednijem se obliznile danom. Osvetn. 1, 3. Ti govorio ne govorio, on sve jednu. M. Pavlinović, razg. 90.

b. *radi veće sile dodaje se* isti. Britke sablje podriješe oni v jedno isto vrijeme tada. I. Gundulić 526. Jedno isto ćute, jedno isto hoće. A. Georgiceo, nasl. 275. Po jedan isti način. I. T. Mrnavić, ist. 46. Ne dopusti Bog da ńegova sveta korablja i idol od Dagona imaju jedan isti otar. M. Radnić 2a. Sudeći jedno isto djelo sad pravo sad krivo. I. Grličić 190. Sin Boži po naravi s ocem jest jedan isti Bog. F. Lastrić, test. 148b. Da je duh s. jedam isti s ocem i sinom. 248b. U jednoj istoj naravi i božanstvu nesvršeni. 271b. Sina koji s ocem i duhom s. jest jedan isti Bog. 274a. Da sin porođeni jest jedan isti s ocem. 323a. Osvaditi ženidbu jest jedno isto koliko i odkriti svoje zaprike. A. d. Costa 1, 170. Da bi jedno isto ćućene svijeh otaca. J. Matović 222. Da je jedno i isto posvetilište. 229. Jedna ista *(rič)* ovdi se kratko ondi dugačko javlja. J. S

Reļković XIV. Dva bisera u jednoj istoj škoļki zalivana od jedne iste rose nebeske, dva liļana od jednake biline i iz jednoga istoga busa. A. Tomiković, gov. 185. — *drugijeh primjera vidi kod* 1. isti, 1, b, *c), e), f).*

c. *kaže se:* sve (je) jedno *(ném.* alles eins, *tal.* tutt' uno), *kad se hoće istaknuti da kod čega nema nikakve razlike pa kako god bilo, i to ili uopće ili u osobitijem nekijem slučajevima.* Sve ti je jedno toj. N. Dimitrović 10. Kada govorimo Jesus govorimo spasitelj, sve je jedno. I. Ančić, vrat. 29. Nije sve jedno da je jedna stvar dobra za tebe. M. Radnić 337b. Da Venere i Smamija sve jest jedno, pravo veli Grk. J. Kavanin 38b. Krivo svidočanstvo i laž na sudu sve je jedno. A. Baćić 129. Nije li sve jedno, da svît svrši a da ti ostaneš, ili da svît ostane a ti svršiš živit? J. Banovac, razg. 90. I tako mu je *(psetetu)* sve jedno, kolik da ne bude ni ufatio. 91. Ova *(crkva)* koja je na zemļi jest sve jedno s onom koja je u muka očišćena i s onom koja je na nebesih. Kako su ove sve jedno? Jesu sve jedno, jer je jedan ńiov glavar Isukrst. J. Filipović 1, 182b. Sve jedno je tebe zvati i prošenu stvar imati. P. Knežević, pism. 120. Sve je jedno ńu moliti i prošeni dar prijati. 139. Sve mu je jedno. osm. 70. Premda se često ove dvi riječi istina i pravda uzimaju za istu, kao da su sve jedno, al' nisu. F. Lastrić, ned. 116. Prošńa i molba il' su sve jedno il' ako ne sve jedno, jesu vazda zajedno. 225. Tot vi i pakao sve jedno ste, pribivalište drakunovo, jedno i drugo. 262. Pak će to biti sve jedno. M. A. Reļković, sabr. 67. Bilo ovo nemogućstvo od strane mužke ili ženske, sve jedno jest. I. Velikanović, uput. 8, 215. Bilo posli ovo dilom izvanskim izpuniło ili samo u voļi ostalo, sve jedno je. B. Leaković, nauk. 382. U kojoj živiti i umrti jest sve jedno. A. Tomiković, gov. 250. Nije sve jedno govoriti od porođeńa kraļice nebeske, kano govoriti od porođeńa kogagod kraļa. A. Tomiković, gov. 279. Vala nam je sve jedno. Nar. posl. vuk. 81. Bogme, čeprkat mi tamo, a čeprkat mi ovamo, sve mi je jedno. Nar. prip. vrč. 212.

d. *u acc. n. s prijedlozima* na *i* ob: na jedno, ob jedno, *značeńe je kao kod* ujedno, zajedno. *a)* na jedno. *aa) o vremenu.* Govoru pravedno, da mojoj mladosti sve pridu na jedno od svita radosti. Š. Menčetić 50. Od moje mladosti ne vidih na jedno tolikoj ljeposti. 83. Čini na jedno da se ja veseļu. 237. Sunačce gdi sjaše u vrime u svako, i na jedno rok staše, ne vruće ner mlako. M. Vetranić 1, 7. Ļubav ńih i život na jedno, kako reći hoću, privrnu. P. Zoranić 34b. Svi šibahu na jedno końe. D. Zlatarić 17a. Svi na jedno te ne pogiboše. Pjev. crn. 247b. — *bb) o mjestu.* Jeda bi sve vile najedno se skupile. M. Vetranić 1, 193. Ki trude sve vaše i slavne ļuvezni na jedno kuplaše složene u pjesni. N. Naļešković 1, 344. Skupiše na jedno sve ńihove nemoćnike. I. Đorđić, ben. 144. Kad se Srbi na jedno sastaše. Ogled. sr. 441. — *b)* ob jedno. — *u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka. aa) o vremenu.* Zač vitrov svih stoke ob jedno dunuše. Đ. Baraković, vil. 293. Ob jedno sve plati. jar. 77. — *bb) o mjestu.* Ter viće sabraše prigodom ob jedno. Đ. Baraković, jar. 52. — *c) u dva primjera prošloga vijeka ima* ob jednoga *i* od jednoga *u istom značeńu (o vremenu).* Sada ćeš meni sve zube od jednoga zaplatiti. Nar. pjes. bog. 9. Upored je izredio dvanaes końah osedlanijeh, svijeh ih je dvanaes ob jednoga priskočio. 29.

3. jedan čas, u jedan čas, za jedan čas *(vidi* 1. čas, b, *c)—h)),* jedan mah *(u acc.) može istaći kratkoću vremena, ili znači: u isti čas.* Iz kojih jedan čas ne mogu izit ja. Š. Menčetić—G. Držić 514. Majde ću odi poć čekati jedan čas. N. Naļešković 1, 203. S kijeh čas jedan ne ima mira. P. Kanavelić, iv. 60. — U jedan se čas upazih na kraj bistre Trebinštice. G. Palmotić 1, 46. Očutiše u jedan čas snažnu škripu. F. Lastrić, svet. 63b. — Za jedan čas stigne zaostale końe. Nar. prip. vil. 1867. 323. — U jedan mah doleti iz neba zmaj. Nar. prip. vuk. 9.

4. jedan glas, jedna usta, jedno grlo *kaže se metaforički prema značeńima kod* 1, *g, i* 2, *kad više čeļadi ńešto isto viču ili govore.* Jednim glasom vam dajemo. Mon. croat. 5. (1825). Govoreće jednime glasomь. Glasnik. 23, 51. (1400). Vzapiše jednim glasom vsi glagoļuće. Pril. jag. ark. 9, 116. (1468). Nego će svi kolici sveti jednijem glasom rijeti one riječi. M. Divković, bes. 31b. Ispovedati sa Avramom jednim glasom istinu. J. Rajić, pouč. 1, 21. Pjevaju po dvoje u jedan glas. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, XVII. Povikaše iz jednoga glasa. S. Ļubiša, prip. 145. — Inokupno jednimi ustmi da slavite Boga. N. Rańina 13b. paul. rom. 15, 6. Oni tri kako jednimi ustmi hvaļahu Boga. 18b. dan. 3, 51. — Svi u jedno grlo pište. V. Došen 166a. Sve se to počne jednim grlom smijati. D. Obradović, živ. 63. Tako pritvrde i zakļuče svi u jedno grlo. S. Ļubiša, prip. 190.

5. *kod brojeńa je riječ kojom se počińe brojiti, jer je* jedan *kod mnoštva svako ono što s drugijem združeno čini mnoštvo.*

a. *us druge brojeve.* Sto i tri deseti i jednu litru. Mon. serb. 364. (1431). Tisuštno i četiri sta i tri deseti i jedno ljeto. 366. Zemļa u okrug jest velika trideset i jedno *(sic)* tisuća mil. F. Glavinić, cvit. 17b. Leto tisuća dvisto devetdeset i jedno. 139b. Umri Dionis budući od let sto i jedno. 342a. Zaspa u Gospodeve na dvadeset i jedan oktobra. 344b. Podpisaše imena episkopi trideset i jedan. A. Kanižlić, kam. 283. — *u ovakovijem slučajevima kad za brojem stoji ime mjere, može se* jedan *izostaviti, te se razumije po tome što mjera stoji u jednini, tako n. p. može se kazati:* sto i dukat (101), trideset i litru (31).

b. *kod brojeńa počińe se obično:* jedan, dva, tri *itd. — amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Parte jedne. Spom. sr. 2, 74. (1420). Jedne pohve. Mon. serb. 498. (1466). Umrê carь Selimь, i do jedno lêto synь jego priimi Bêčь. Okáz. pam. šaf. 88. Tu je dao jednu kulu blaga. Nar. pjes. vuk. 2, 103. Evo tebe jedna čizma blaga. 2, 385. Pa natoči jedan mijeh vina. 2, 393. *(i u ovakovijem slučajevima može izostati* jedan *kao kod* a, *n. p.:* Kusapsko je meso po četiri pare, lovačko po groš, a hrsusko po dukat. Nar. posl. vuk. 133. po *ima drago značeńe kod* d *i* e). *i ovi:* Reci na priliku, jedan dva maņe, jedan dva veće. J. Filipović 3, 122b. Nek je jedan više u družini. Nar. pjes. vuk. 2, 139. Tako stade od godine jedne, od godine za devet punijeh. 2, 531.

c. *riječi* svi, sve *itd. dodaje se* jedan *u gen. s prijedlogom* do *čim se ističe da ńešto biva svima bez ikakva izuzetka.* Mravļe . . . u muhe lajnene do jedne se stvoriše. M. Vetranić 2, 167. Svi redom do jednoga moga sinka poļubite. M. Držić 455. Do jednoga svih pobiše. J. Armolušić 39. Svi do jednoga ‚tutti insino ad uno' ‚omnes ad unum'. A. d. Bella, rječn. 775a. Svi paka do jednoga otidimo ‚ad consilium mortis'. B. Zuzeri 196. Pogubiše sve do jednoga. F. Lastrić, svet. 107b. Sve do jednoga izsikoše. E. Pavić, ogl. 173. Svijeh će vas danaske do jednoga pogubiti.

Nar. pjes. mikl. beitr. 28. Nije koji bi učinio dobro, nije ća do jednega *(sic)*. J. Matović 496. Pa mu Davor djecu podavio, sve do jednog, ako bora znate! Osvetn. 2, 60.

d. *kad se hoće isticati da na svakoga ili na svako ono što s drugima zajedno čini mnoštvo ńešto pripada itd., dodaje se pred* jedan *prijedlog* po, *ali ovaj obično ne mijeńa padeža u kojemu bi* jedan *i onako stajao (izusetak u jednom primjeru* XVI *vijeka:* Primiše po jednom dinaru. N. Rańina 34a. matth. 20, 9). Da hrani vsako selo po jednoga końa. Mon. serb. 99. (1330). A nadnicu po jednu jaspricu, napojnicu po jednu čašicu. Nar. pjes. vuk. 2, 206. Što ne nose po mlogo oruža, do po jednu o pojasu sablju. 2, 266. Donese ... na druga po jedne opanke. Pjev. crn. 47b. Davala je svaka poreska glava na godinu po jedna kola sijena. Vuk, rječn. predg. III. Pa već bogme i popismo po jednu po dve. M. P. Šapčanin 1, 44. *i u ovom se slučaju može izostaviti* jedan *kad je izrečeno ime uz koje bi stajalo, n. p.* Vi uzmite svaki po čauša. Nar. pjes. vuk. 2, 158. *vidi kod prijedloga* po.

e. jedan po jedan *kaže se kod mnoštva kad se o svakome onome što s drugima iste vrste sačińava mnoštvo kaže da ńešto biva napose. drugo* jedan *bez obzira na* po *stoji u istom padežu kao i prvo (ima tri izusetka u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka: u dva stoji* jedan *s* po *u loc.:* Jedan po jednom rabin razloge naprvo podavaše svoje. F. Glavinić, cvit. 150a. Zatim jednoga po jednom iskusi brata. 218a. *u trećemu griješkom u instr.:* Židovi jedan po jednim argumente ili razloge proti Silvestru porivaše. 433a). Nijedno djelo, jedno po jedno, nije toliko Bogu ugodno. B. Gradić, djev. 14. Izgovori jedan po jedan vse grêhe. Š. Budinić, sum. 90b. Ako ove stvari jednu po jednu promisliš. P. Posilović, cvijet. 16. Da bi se moglo s pravdom reći od jednoga po jednoga od nas ono. M. Radnić 20a. Jedan po jedan ‚ad uno ad uno' ‚singuli'. A. d. Bella, rječn. 775a. Jednoga po jednoga upitam. J. Filipović 1, 351a. Poče jednog po jednog motriti. E. Pavić, ogl. 237. Ubraniti se ne mogoše, nego jedan po jedan bi osvojen. And. Kačić, razg. 20. I poče pitati jednog po jednoga. M. A. Reljković, sabr. 8. Istomačuju jednu po jednu sve uprave. A. d. Costa 1, VI. Nastojati će pastiri ona naučiti jedno po jedno. J. Matović 242. Grijesi smrtni imaju se jedan po jedan mrsjeti. 247. Otkida *i(h)* jednog po jednoga. Nar. pjes. vuk. 2, 167. *u ovakovijem slučajevima izostaje svagda jedno i drugo* jedan, *kad se izriče ime kojemu pripada, n. p.* Dlaka po dlaka, eto bjelača; zrno po zrno, eto pogača. Nar. posl. vuk. 59. *vidi i kod prijedloga* po.

f. *kod nabrajańa različnijeh stvari počińe se riječju* jedan, *pa se slijedi riječima* drugi *(gdjegdje* i ini), *a ako ima veće od dvije,* i treći *itd., ili se za svaku kaže* jedan. — *često u množini.*

a) broji se jedan, drugi (ini) *itd. aa) kod dvoga. aaa) uopće, vidi* drugi, 2, a, *gdje ima i drugijeh primjera.* Da uzima jepiskupija jednu volu, a drugi da uzima gospodstvujući. Mon. serb. 15. (1222—1228). Jedno potreno a drugo izgubljeno. 58. (1298—1302). Koji su čuli od jednoga kolêna do drugoga. 217. (1891). Da jedanu za drugoga ne pati. Spom. sr. 1, 10. (1397). Za jednoga na drugomu da ne prêuzma. Mon. serb. 268. (1405). Vse ostavismo jedni druzêmu. 310. (1421). Jednomu vazeti a drugomu dati. M. Marulić 67. Tere ubio jedan drugoga. Stat. pol. ark. 5, 254. Jedan bi napisal jednu polovicu, drugi drugu. Naručn. 10a. Molite jedan za drugoga. Korizm. 59b. Da jedan suze tre a drugi vesel gre. M. Držić 8. Jedni su naravi tihe, druzi su naravi tvrde. 228. Jedni se ljudi nahode zli, bjestije, druzi se nahode dobri, anđeli. 307. Ako uljezosmo jedan drugoga u ruge stavljat. 368. Od potribe je, da jedan drugomu praščamo. Kateh. 1561. B7a. Po ovih dviju jedan za druzim druga dva kraljevaše. Dukljanin 10. Od potrêbe jest obslužiti jedne i druge ove zapovêdi. Š. Budinić, sum. 44a. Kada jedan *(car)* umre, drugi gospoduje. Aleks. jag. star. 8, 266. Jedni od druzih ne razaznavahu se smišavši se. 272. Bogoljubni običaju činiti od jednoga vrjemena do drugoga ispovijest općijensku. A. Komulović 8. Porugujući se jednijem i drugijem. B. Kašić, fran. 99. Njetko jedno, njetko drugo, svak na ovemu svijetu ljubi. I. Gundulić 135. Jedna suproć drugoj plove, jedna drugoj prijeti smeću. 406. S jedne strane tuj pazi se turska vojska, s druge vojska od Poljaka. 434. Tako da svi udi jedan od drugoga svete divojke rastupihu se. F. Glavinić, cvit. 50a. Vitez u jednoj ruki meč, a u drugoj nožnicu drži. 89a. Zašto jedni jednoga, a drugi drugoga naslidovahu. 285a. Jedan dio zlatnijeh kosi sveza, srudi i zaplete, drugi pusti da jih nosi vjetric. I. V. Bunić, mand. 5. U ogań se jedni meću, u duboke druzi vode. B. Betera, dubr. 25. Budući i jednu i drugu od vika ti odredil. A. Vitaljić, ist. 302. Jedno bezdno drugo zove, gdi običaji grijeha plove ... J. Kavańin 3a. Jedan i drug vrl viteže. 239a. Tu u snope navaljani, jedan vržen vrh drugoga. 396b. Zajmeno bo potaknuše jedni druge na izgub duše. 442b. Ovi s. patrijarka znađući da ńegov jedan evanđelištar življaše u srčbi s drugim. J. Banovac, razg. 55. Da jedan ńezin sin side na desnu, a drugi na livu. 71. Nemojte jedno drugom' krivice činiti, ne tijući biti među sobom poslušni. 80. Ako je među ńima *(čovikom i ženom)* velika nenavidost, da je jedno drugo otrovati otilo. 267. Po ovoj skali jedni anđeli slazahu s neba na zemlju, a drugi uzlazahu s zemlje na nebo. J. Filipović 1, 197b. Koji su združeni u ženidbi jedno drugomu. 8, 333a. Da će jedno i drugo biti tebi povoljno. F. Lastrić, test. II. Niti jednog odbacivao, dok drugog slidio. XIII. Svrhu griha jednog i drugoga. 40b. Polupavši bukare jednu o drugu. 182—183. Jedni mu napomińaše, kako se je caru zamirio, drugi opet govorahu: ... A. Kanižlić, kam. 39. Bižaše od jedne planine do druge. 108. Uzilazeći s jednoga gospostva na drugo. 256. Služeći se pritńom s jedne strane, a s druge darovima. 380. U Latina jedan drugomu prid pričestje celov daje. 564. Budući da se različitim načinom služimo, jedni ovim i drugi drugim. utoč. XXVI. Kada jedan drugoga pobrati. 29. Vidio je dvi skale, jednu rumenu, a drugu bilu. 195. Bog posla jedno za drugim. E. Pavić, ogl. 108. Jedan talas drugog slidi. V. Došen 47a. Još zub jedan ili drugi toj u glavi klima kugi. 129a. Jedan gori od drugoga. 235a. Jedne slaviš, druge ne spomińeš. And. Kačić, razgovor 1b. Udariše na ńe jedni s kopna, drugi s mora. 207. Jedno drugom prah u oči sipajući igrahu se. M. A. Reljković, sat. A1a. Kojih bi jedan duhovnik, a drugi moga vojničkoga staća. A4a. Potribito je da čovik jedan drugoga pomaže. K3b. Narav ovu veselu prikazu jednu iza druge izvađa. L6a. Koji su bili sve jedan gorji od drugoga. sabr. 31. Vlaštitosti jedne i druge naravi. J. Matović 36. A jedno i drugo ćućeńe imaju istu jakost. 502. Nego ljubite jedno drugoga. Đ. Rapić 202. Jedan drugog pobiše se među sobom. G. Peštalić 191

Da je mirna jedna i druga banda. Nar. pjes. vuk. 1, 16. Od zobnice jedne te do druge. 2, 143. Sve vojvode na sobet dozvao, stavļa redom jednog do drugoga. 2, 202. Đe se jedan u nevoļi nađe, da mu drugi u pomoći bude. 2, 222. Jedno drugom do uha. (Kad se kazuje da ko ima mnogo male đece). 113. Jedno kolo iz blata a drugo u blato. Nar. posl. vuk. 113. Pripijevaju preļe jedna drugoj. Vuk, nar. pjes. 1, 164. Kad su ļudi imali raspru jedan s drugijem. rječn. predg. IV. — *često bez obzira na ono što se pokazuje (bilo živo ili neživo) stoji u srednem rodu.* Jedno je Urikšeš Lartešević, a drugo Ajakš Telemonić. Pril. jag. ark. 9, 132. (1468). Nosim dva misnika, jedno bi Petar a drugo Juda. I. Ančić, ogl. XIII. Ovde dođoše dvije opake vrste od puka žudimskoga, jedno su farizeji a drugo šeduceji. I. Ančić, vrat. 114. Grih jest od dvi vrste: jedno je grih istočni, a drugo je grih koji se zove vlastiti. J. Filipović 1, 201b. U čoviku dvi su stvari, jedno pamet plemenita, drugo blatno tilo svita. V. Došen 190a. Car porobi Bilopavliće, i zarobi dva gospodičića, Mirka jedno a Milinka drugo. And. Kačić, razg. 209. Dve se vode putem preticale: jedno Sava a drugo Morava. Nar. pjes. vuk. 1, 428. Ovce pasle dvije čobanice, jedno Mare a drugo Ļiļana. 1, 525. Već to bila dva brata rođena: jedno Pavle a drugo Radule. 2, 14. Sretoše ga dv'je gospođe mlade: jedno Ļuba Bijelić-vojvode, a drugo je Zlatokosić-Pavla. 2, 499. Mi se siromasi iz Ļubavi bratimimo, da jedno drugome bude u nevoļi. S. Ļubiša, prip. 137. Dva djetića vela: jedno Ivo, a drugo Juriću. Osvetn. 4, 1. *gdjegdje se nalazi (i to ne dobro) muški rod mješte srednega:* Ļubav i čistoća od sada jedan bez drugoga da ne stoji. M. Držić 149. Da ste dali vjeru jedan drugomu *(momak djevojci).* 209. Otkri jedan drugom *(muško ženskome)* Ļubav svoju. G. Palmotić 1, 307. — *bbb) ističe se da su one dvije stvari različne, vidi* drugi, 1, b, *c) aa) gdje ima i drugijeh primjera.* Ter sam jedno čuo za drugo. M. Držić 181. Jedno im kaže slika i lice, a u srcu im drugo žive. G. Palmotić 2, 189. Jedne oči druge vide, a sebe ne vide. (D). Poslov. danič. Jedno je govorio, a drugo mislio. A. Kanižlić, kam. 18. Da ova Marija Marte sestra jedno je a Marija Mandalijena drugo, jur smo pripovidjeli. S. Rosa 107a. Jedno mu je na srcu a drugo na jeziku. Jedno radi a drugo obrađuje. Nar. posl. vuk. 113. Jedno je knjiga a drugo je znanje. M. Pavlinović, rad. 144. — *mogao bi amo pripadati i ovaj primjer:* Car na jednom carstva kraju kad s oružjem na boj skače, strane mu ine počivaju. I. Gundulić 458. — *bb) kad ima više od dvoga, vidi i* drugi, 8, a, *b) i c).* Ulijanike 4: jedinъ u Trьpezêhь, drugi u Dabьšorê, treti u Goliševê, četvrьti u Paricêhь. Mon. serb. 6. (1198—1199). Jedni kamen vožahu, drugi japnenice zidahu, ini pesak nošahu. Pril. jag. ark. 9, 95. (1468). Nabunivat jedni *(vragovi)* staše hoću i crkav redovnike, . . . druzi bojne janičare, . . . treći gospođe i carice. I. Gundulić 481. Jedni siju, kad travań izlazi, drugi križnu tom' nediļu pazi, treći čak se štedi do duhova. J. S. Reļković 120. Jedne podsmijeh blazni draže, zlatni druge pram od kosi, plemstvom stupom ńeka kaže, stas ponosno ńeka nosi. P. Sorkočević 575b. Ona vije tri vijenca: jednoga mi bratu vije, drugi Petru vjereniku, treći mlada sama sebe. Nar. pjes. vuk. 1, 8. Jedni vele: ‚Oda zla je roda'; drugi vele: ‚Ļuta kao guja'; treći vele: ‚Sanļiva, dremļiva'. 1, 38. Već te boli s triju djevojaka, koje su ti zarukavļe vezle; jedna vezla, dvije tebe klele. 1, 271. Pošetale tri devojke, sve tri Grkiňe: jedna nosi zlatan đerđef, oće da veze; druga nosi sitan biser, oće da niže; treća nosi tanko platno, oće da beli. 1, 281. Jedna prede, druga veze, treću mila majka kara. 1, 441. Jedni miju, drugi kosu briju, a treći mu nokte sarezuju. 2, 254. Troja rebra jedna po drugijem. 2, 409. — *u ova se dva primjera ističe različnost, isporedi aa) bbb).* Jedno obijeta, drugo misli, a svršiva treće dilom. J. Kavańin 359b. Jedno misli, drugo govori, a treće tvori. Nar. posl. vuk. 113.

b) i kod dvoga i kod više cd dvoga može se o svakome kazati jedan. Jedne obori, jedne splesa, jedne istjera, jedne isiječe. G. Palmotić 2, 182. S dvjema zmajim kola ognena jedni ćete pripraviti, jedni pute sve zasjesti, vilovite putom pjesni jedan dio pjet spravi se. 2, 328. Prohode izprid otara, jedni neće uba kolino prignut, a jedni tako se poklone kolik da se maskare. J. Banovac, razg. 76. Kleknu jedni na jedno kolino, jedni side, a jedni tako stoje Boga moleći. 76. Do koliko pak vrimena posli antikrsta ima sud bit, ne zna se: jedni su rekli do sedam godina, jedni do tri godine, a jedni do četrdeset dana. J. Filipović 1, 140a. Jedni ode u skerlot obučeni, a jedni ne mogu se ubuć ni u sukno. 1, 424a. Jesu jedni žalosni a jedni veseli, jedni nevoļni a jedni dobrovoļni, jedni zdravi a jedni bolesni. 3, 347a. Jedni glasno popivaju, jedni u slast priživaju. V. Došen 165a. Šilovito na Turke udriše, jedni siku, jedni bodu Turke. And. Kačić, razg. 220b. Jedne žene stoku muzu, jedne mleko razlivaju, jedne skorup skidaju, jedne sir sire, jedne maslo tope. Nar. prip. vuk. 101. Jedni seku, jedni mere, jedni novce primaju. 101. Dve guje iskoče iz ńega *(sanduka)* pa jedna mater a jedna kćer za oči. 181. Koňa kojega jedni u ovoj pjesmi nazivaju ‚vrancem', jedni ‚doratom', jedni ‚dogatom'. Vuk, nar. pjes. 2, 106. — *u jednom primjeru prema* jedni *stoji* nici (ńeki). Jedni pobrajahu nepravde vezirske, nici izvadjahu privare nevirske. I. T. Mrnavić, osm. 170.

g. kod većega ili mańega množtva pokazuje se napoše ńešto što se dalje ne dijeli i što s drugima (od iste vrste) sačińava množtvo, ali bez osobitoga isticańa (drukčije nego kod 1, *g). rijeć što pokazuje množtvo stoji obično u gen. s prijedlozima* od, iz, između *(rječe bez prijedloga).* Kle se knezu i vlastelomь, da je odь ńihь jedьnь. Mon. serb. 149. (1300—1350). Koliko jednoga nasь. 240. (1899). Jere sьmь ja jedьnь odь vasь. 247. (1300—1400). Jednoga ńihь. 370. (1432). Jedan od ńih uzvapi govoreći. Živ. kat. star. 1, 221. A on odgovori jednomu ńih. N. Rańina 84b. matth. 20, 18. Jedan od vas mene izdaje. 96b. marc. 14, 18. Jedna se ńih *(ptičica)* bješe rastala životom. N. Naļešković 2, 72. Junak mlad služeći jednojzi od vila. D. Rańina 123a. Kamerte, jedan od vojevoda latinskijeh. G. Palmotić 2, 78. Jednog od kijeh čovjek zao rukom svojom smaknu. J. Kavańin 301a. Glava Matije apostola i jednoga od mladenac. 327b. Jedan od dva ‚uno di due' ‚alter'. A. d. Bella, rječn. 774b. Može se žena i čovik rastaviti, kad jedno od ńi upane u erežiju. J. Banovac, razg. 267. Jedan od ovije bi s. Barto. F. Lastrić, od' 138. Jedan od dvanaest ńegovi apostola. test. 109a. Išti vas jedan štogod od mene. ned. 111. Ovo je jedan između ostalih uzroka. A. Kanižlić, kam. 26. Izajdi vas jedan sa mnom na mejdan. E. Pavić, ogl. 239. Ako se tko jednim od ova tri načina krsti, sve jedno jest. I. Velikanović, uput. 8, 19. Od mojijeh devet milih brata što ti mene jednog ne ostavi? Nar. pjes. vuk. 2, 209. A ti uze jedno

siročadi. 2, 356. Al' dotrča jedan od svatova. 2, 584. Jedan od ńih govori. Vuk, nar. pjes. 1, XII. — *u ovom je primjeru mnoštvo prije izrečeno:* I u šajci tri junaka: jedan majko po naj viši. Nar. pjes. vuk. 1, 441. — *u ovakovijem primjerima ima se u misli: jedan od dva:* Kleknu jedni na jedno kolino. J. Banovac, razg. 76. Vadi sebi kraļ prid pukom oko jedno. V. Došen 228ª. Jednom nogom stao u grob. Nar. posl. vuk. 113. Kad sveti Aranđeo korači jednom nogom k Bogu na nebo. Vuk, nar. pjes. 2, 85.

6. τὶς, quidam, aliquis, *ne ističe se ni po što kao kod predašńijeh značeńa da je ńeko sam, jedini, ili da je ńešto samo, jedino, niti se isporeduje s mnoštvom ili s čim drugijem, nego samo da se ńešto ne nasnačuje osobito između drugijeh iste vrste, isporedi* ńeki, ńekakav.

a. quidam, unus, *kao pravi* articulus indefinitus *(obično stoji uz supstantiv, ali vidi* i b, c)). *ovakovo je značeńe postalo ne samo u našem nego i u mnogijem drugijem mlađijem jezicima, n. p. u svijem romanskijem, germanskijem, pa i u slavenskijem (vidi* F. Miklošić, vergl. gramm. 4, 58, *gdje se može dodati da se nalazi i u ruskom jeziku). rijetko se razlikuje u kojem jeziku ovakovi članak od pravoga broja, kao što n. p.* jedan (jedini) čovjek *kaše se engleski* one man, *u novom persijskom* jek merd, *a* jedan (ńeki) čovjek *engl.* a man, *pers.* merdī. — *Premda se ovo značeńe i upotrebļavańe već javļa u stslovenskome, ipak nije tako nadvladalo u našem jeziku (kao n. p. u romanskijem i germanskijem jesicima) da se ne može kazati supstantiv bes* jedan *u ovakovijem slučajevima, te i dan današńi može se početi n. p. pripovijedati:* Bio jedan car i Bio car. *nije ni u svijem primjerima jasno jeli ovo značeńe ili drugo, tako primjer:* Osim toga, Slavonijo moja, jedna ima još falinga tvoja. M. A. Reļković, sat. B8ᵇ *može pripadati i pod* 1, h; *primjeri:* Pruži, brato, desnom rukom jedan novčić mali darak. Nar. pjes. vuk. 1, 145. Dali mi je jedna litra zlata! 1, 261. Kupio sam jednu litru zlata. 1, 262. Imadijah jednu košuticu. 1, 278 *mogu pripadati pod* 1, a, *ili pod* 4, b. *drugi bi primjeri mogli pripadati pod* 6, *kao na primjer ovi:* Kričaše kako 1 lav. Korizm. 19ª. I jedan slavan uzida tempal. F. Glavinić, cvit. 40ᵇ. Ah, ke prignut' neće žeļe jedna žena mlada i lijepa! I. Gundulić 548. Taj razluka jedna 'e tlapa. J. Kavańin 164ª. Što je potribno u takvomu događaju činiti jednomu episkopu. A. Kanižlić, kam. 70. Zlo živiti i srićno umrti jest jedan neobičajni događaj. utoč. 88. Susrite me, mila majko, jedan tihi jelenčac. Nar. pjes. mikl. beitr. 10. Junak jedan vrli. 16. Jel' istina što ļudi govore da ti imaš jedno dite lipo? And. Kačić, razg. 148ª. Uživala bi jedam mirni i tihi mir. J. Matović 471. Upazi i*(h)* jedna mala straža. Nar. pjes. vuk. 1, 245. Nek ulovi jednu ribu morunu. 1, 317. Ti ćeš naći jednu bašću građenu. 1, 402. Podigla se jedna četa mala. 1, 485. Na put srete jedno jagńe crno. 2, 20. Meni nije nikake nevoļe, već sam čula jedno čudno čudo. 2, 108. Al' eto ti jednoga junaka. Nar. pjes. juk. 352. *a) uopće.* Prědь sudijomь srьbskimь i prědь jednêmь Dubrovčaninomь. Mon. serb. 52. (1240—1272). Kako smo kupili tri kmeta ter jedno prazno selo. Mon. croat. 98. (1463). Na kom seli side jedan kmet po imeni Šimun. 95. (1464). Smrt, ka se jednom čoviku učini. Stat. poļ. ark. 5, 252. Kad od jedne žene smrtju bi povrzan. M. Marulić 52. Molitva je jedno delo ko ishodi od razuma. Korizm. 5ᵇ. Crikva se zove jedno têlo pitomo. 20ᵇ. Jedna gospa plemenita žena jednoga viteza plemenita. 25ᵇ. Prebi nikoliko vrimena v dubravi jednoj. Š. Kožičić 21ª. Pride jedan človjek bogat, imenom Jozef. N. Rańina 94ᵇ. matth. 26, 57. Jedan velik gospodin bješe pustio množastvo zlata i srebra i pođe u jedan manastijer. Zborn. 4ᵇ. Nađoše jednoga gizdava i urešena mladca. Zborn. 7ᵇ. Na to me dovede prijateļ jedan moj. P. Hektorović 69. A dokli jednu stvar tko ima na svijeti, dotle ju nikadar ne bude željeti. N. Naļešković 1, 136. U ovoj planini stoji jedan smiješan remeta. M. Držić 123. Slišah jednoga drugoga angela. Anton Dalm., nov. test. 2, 197. apoc. 16, 7. Ļubav veliku jednojzi gospoji Latinci nošaše. D. Rańina 10ª. Persidski car u jednoj rici macedonijskoj utonu. Aleks. jag. star. 3, 240. Adam blagova jedne voćke, koje da ne blaguje... M. Divković, nauk. 18. ‚Slika je ono od jednoga', knez s podsmijehom milim veli ‚prijateļa draga tvoga'. I. Gundulić 443. Kad to bude, zvizda jedna ukažet se. F. Glavinić, cvit. 4ᵇ. Najde se jedan mladinac, imenom Paval. 10ª. Tomasa u jedan turan zatvoriše. 67ᵇ. Kada jedan čovik obukuje se... I. T. Mrnavić, ist. 17. U mirnoj se jednoj luci upazismo blizu kraja. Ġ. Palmotić 1, 92. Iz koga *(štita)* van iskoči jedna svjetlos toli jaka. 2, 66. Odvede ga u jednu drugu kuću. P. Posilović, cvijet. 110. Prikaza guke duge u jednomu manastiru Bogu. J. Kavańin 256ᵇ. Jedan mladac imenom Pačone... A. d. Bella, razgov. 45. Koje muke mogu dati poglavice svitovńe jednom krivcu? J. Banovac, razg. 80. Akab kraļ čini ubit jednoga svoga podložnika. 84. Namirio se je na jednoga Židova čaratara. A. Kanižlić, kam. 7. Pokloni Leonu jedan lip anġarić. 416. Iz zatvora na trgovište jednoga golemoga lava pustiše. utoč. 190. Tu mi nađoše jedan mramor studen kami. Nar. pjes. mikl. beitr. 27. Ukor malovridnosti čovičanski postavļen u jednu knjižicu. V. Došen 1. Dunđerin niki na jednoj crkvi lip načini toran. M. A. Reļković, sat. A1ª. Pade mi na pamet, da jim knjižicu jednu pod ovim imenom sastavim. A3ª. Tada reče imenom Milica i poštena jedna udovica. F5ª. Jedan stanoviti broj dičice. I. J. P. Lučić, nar. 74. Vidićete jedan dobar dio svita. razg. 1. Jedan joj se cvijet omaknuo. Nar. pjes. vuk. 1, 41. Da odbije jedan listak od bora. 1, 332. Ti uzberi jedan stručak ružice. 1, 402. Pa dovati jednu krpu platna. 2, 112. Pa on pusti jedan plamen modar. 2, 153. Jedno Ture izmaknulo bilo. 2, 328. Donesi mi jedan list hartije, da ti gradim jednu sitnu knjigu. 2. 246. Ona nađe jedan komat sabļe. 2, 285. Iz gore im zvirje progovara, jedno zvirje košutica mala. Nar. pjes. istr. 1, 16. Dođe pred jednu pećinu. Nar. prip. vuk. 1. Dođe u jedno poļe. 2. Dođe na jednu vodu. 5. Bio jedan car. 8. Onde zanoći u jednoga pustinika. 23. Dođe jedan put pod j e d a n veliki grad. 35. Ima ovamo jedan zmajevski car. 42. Bio jedan čovek pa imao jedinca sina. 45. Preda ga jednoj staroj babi da ga uči. 46. Ima ovde jedno jezero. 57. Bila jedna carica. 68. Kad dođu na jedan veliki potok. 100. Bijaše jedan ribar. 146. To začuje na daleko jedan bogati čoek. 206. Dva hrta teraju jednu lisicu preko jedne ravnice. Nar. prip. vil. 1867. 322. Pa pođe u drugo jedno mjesto. Nar. prip. vrč. 26. A on odgovori da idu tri zla vremena: kiša, snijeg i još jedno treće. 34. Bil je jedan bogataš. Nar. prip. mikul. 1. Ovo je pisato od jedne stare žene. Vuk, nar. pjes. 1, 91. Živļaše jedan star prorok. Đ. Daničić, Icar. 18, 11. — *amo pripadaju i ovi primjeri u kojima* jedan *stoji u množini, jer i supstantiv u množini po-*

kazuje jedno (drukčije je kod b, *c))*: Vidje jedne skale aliti jedne ljestve. M. Divković, nauk. 216ª. Stoje jedna vješala. M. Radnić 208ª. Pa ćeš naći jedne velike vratnice. Nar. prip. vuk. 28. — *b) često sa supstantivom koji pokazuje vrijeme ili dio vremena u acc. (vidi još osobito* krat *i* put). Metudij prebi jedno vrime v češkoj zemļi. Š. Kožičić 19ᵇ. Grediješe jedan dan mimo vrata. Zborn. 5ᵇ. Misleći jednu noć o tebi, sunašce, ļuvena taj čas moć tegnu mê srdašce. N. Naļešković 2, 61. Jedan dan prije sunca izidoh. M. Držić 415. Jedan dan šetaje po lugu zelenu upazih ... D. Rańina 23ª. Istom čuj, da ti se ne zgodi jedan dan, jak ńemu zgodi se. 64ᵇ. Ma ńe *(smrti)* moć, tolikoj ka mnokrat jes hrla, doći će jedan dan, ako ni' umrla. 99ᵇ. Jedan dan hotiše ispitati narok Aleksandrov. Aleks. jag. star. 8, 226. Ovi s. patrijarka, jedan dan pričešćujući čeļad, naredi... J. Banovac, razg. 55. Jedno jutro uskrsńe dođe. Nar. pjes. vuk. 2, 18. Krene jedno jutro carev sin u lov. Nar. prip. vuk. 116. Jedno jutro podrani u manastir. S. Ļubiša, prip. 102. — *c) ne često uz ime čeļadeta, mj.* ńeki *ili* ńekakav. Vladitelj inostranac Kosmi jedan. J. Kavańin 160ᵇ. Ima jedan Balačko vojvoda. Nar. pjes. vuk. 2, 151. — *d) rijetko pleonastički uz* ńekoji, kojigod: Jedan nekoji mladac. P. Bakšić 62. Ako bi jedno kojegod udo bilo bolestno. J. Matović 96. Podade spaseńe jednomu komugod puku. 29. — *u ovom primjeru stoji uz* koji mu drago, *prema latinskom jesiku:* Jedan koji mu drago ‚uno chiunque sia' ‚unus quivis'. A. d. Bella, rječn. 775ª. — *e) uz brojeve (i* pô), *uz* malo *(u srednem rodu i kao adverab), i u jednom primjeru uz* množastvo (mnoštvo) *ńekako slabi značeńe, kao* od prilike, okolo *itd.* Malo roka svadbi ostavio, malo roka jedno petnest dana. Nar. pjes. vil. 1866. 99. Jedno 9 cola široka *(ikona).* S. Tekelija. let. 119, 39. Jedno desetak dana iza toga prizove ih opet. S. Ļubiša, prip. 117. Jedno desetak ovakijeh *(ļudi).* 172. — Nemoj propustit spenģat jedno po ure. I. Držić 344. U jedno po ure i još u mańe sve se ovo može učinit. J. Filipović 1, 340ᵇ. Podaj popiti jedno po čaše. J. Vladmirović 9. Jedno po drama. 22. Za jedno po ure. I. J. P. Lučić, doct. 48. — Počinu jedno malo. Transit. 118. Dajući mu jedno malo kruha i vode. Mirakuli. 139. Za jedno malo neposluha bi proklet. Korizm. 35ᵇ. Imam jedno malo suprot tebi. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 176. apoc. 2, 20. Ako Gospodin naš pripravedni podnese za grihe naše toliku sramotu, nije velika stvar podnijeti jedno malo za grihe vlastite. P. Posilović, nasl. 136ª. Jedno malo vode. M. Radnić 310ᵇ. Tako to podura za jedno malo dan. Oliva. 16. Jedno malo vrimena. M. Lekušić, razm. 40. — *(Jabłka)* jedno malo kisela. Korizm. 11ᵇ. Čuvši jedno malo one muke. 19ª. Promisli jedno malo svoje grihe. P. Posilović, nasl. 129ᵇ. Pak ga jošter jedno malo kara. M. A. Reļković, sat. 11ª. — *(Opat)* spļuva jedno množastvo krvi. Korizm. 47ᵇ.

b. aliquis, quis, *stoji bez supstantiva u značeńu kao* ńeko, ko *itd.*

a) onaj koji govori ili piše sna o kome ili o čemu govori ili piše, ali ne nalazi potrebno podaļe nasnačiti i ograničiti. aa) u jednini. aaa) u muškom rodu. Nigdi se tužio vele biše jedan. P. Hektorović 6. Toj jedan videći oni čas priskoči, ter konop osiječe. D. Rańina 106ᵇ. Da bi jedan gori stojeći vrgal jedan kamik. F. Glavinić, cvit. 7ª. Jedan biše pakao vidio. S. Ļubuški, pism. 66. — *bbb) u ženskom rodu (ima se u misli po svoj prilici* riječ). Čuti, babo, da ti jednu kažem. M. A. Reļković, sat. E8ᵇ. — *bb) u množini.* Ovo smaknutje Antikrsta jedni govore da će bit po svetomu Miovilu. J. Filipović 1, 139ᵇ. Sada za naj mańu stvar bogmaju se, pak još i po dvaput jedni pogovore. M. A. Reļković, sat. B1ª. Sto godina i pedeset biše, jedni kažu da ima i više. B7ª. Mjesto ‚dopala' jedni kažu ‚dostala'. Vuk, nar. pjes. 1, 146.

b) ne misli se o nikom osobito nego je značeńe od prilike kao kogod *ili* ko mu drago *(odgovara ńem.* man, *franc.* on). Kada sudac kaštiga jednoga po pravdi. Korizm. 48ª. Nu jedan od vile kad pozna ļuvezan, ter se pak razdile, toj bude boljezan. N. Naļešković 2, 57. Kada jedan ča obeća. Kateh. 1561. F7ᵇ. Ako jedan ne umije sebe vladat. J. Kavańin 359ª. Kad jedan reče: ‚On je lupež, ona je nepoštena'. J. Banovac, razg. 116. Neka jedan posti, Boga moli, lemozine daje... 145. Kad jedan smrtno sagrišuje, čini se sebi veći neprijatelj nego... 147. Koje ufańe može jedan imati dobro umriti zlo živući? 130.

c) ograničeno je relativnom rečenicom. S jednim sretosmo se ki bi poražen djavlom. Transit. 209. Jes u misti u ovomu jedan, za te ki umire cić gorušte ļubi i vire ku t' u srcu nosi svomu. A. Čubranović 158. Jedan ki konopac nošaše, za moći načinom tizime na hudu smrt poći, blago nađe. D. Rańina 107ª. Jesu jedni koji ni u tujoj posteļi ne dadu počinuti Isukrstu. M. Divković, bes. 120ª. Privarit jednoga ki se uzda, lasno je. I. Gundulić 39. Jedna koja vojnu svomu vjeru skvrni, čas ne bļude, nu promisli, komu inomu da u naprijeda verna bude. G. Palmotić 1, 270. Što bi mogo nego rijeti jedan ki je slabe svijesti, da su ova sreće i česti. 2, 18. Jedan koji vlada pukom, većma svijesti nego rukom svoju kripos kazat ima. 2, 117. Lasno je učiniti zlo jednomu tko se u te uzda. (D). Poslov. danič. Dojde u polaču jedan koji reče... P. Macukat 46. Jedan koji puno nepravedno biše uzeo dođe na smrt i poče činit testamenat prid svidoci. J. Banovac, razg. 85.

7. *ističe se koje duševno osjećańe, kao čudo (uopće) ili divļeńe, ili nasuprot prezirańe i mržńa.*

a. *sa superlativom čim se ńešto ističe uopće između ostalijeh iste vrste (sa superlativom* naj mańi *jamačno je narodno, ali s drugijem superlativima moglo bi biti i po latinskom jesiku).* Ki bi mogal stvoriti jednu naj mańu muhu. Korizm. 51ᵇ. Jeli tko ikadar odslužit mogao naj mańi jedan dar? N. Naļešković 1, 153. Oni potlačit ne mogu nikade naj mańi jedan cvit od naše livade. 1, 315. Jaoh! što se oni dan ne stvori, gospođe, naj mańi čas jedan u brže da prođe? 2, 85. Nego li meni sad da na čas daruju naj ljepši jedan grad, da u ńem kraļuju. 2, 102. Al' tako da sam živ, naći ćeš, da nigdar nijesam ti bio kriv naj mańu jednu stvar. 2, 121. Također jedan klas naj mańi kad krene, tvoj mi se čini glas, i srce me svene. 2, 133. Daklen ću od ovoga danas govoriti, kao od jedne stvari naj potribitije svakom nama. J. Banovac, razg. 17. Običavali su kraļi i vladaoci zemaļski izbirati između svoji podložnika jednoga naj dostojnijega. 122. Kako Bog jest jedno prinajveće dobro. J. Matović 245.

b. *u ovakovijem primjerima* jedan *ističe značeńe kao da je ńešto veliko.* Tada ... učini se jedan plač, žalost i tuga. F. Lastrić, ned. 407.

c. *u ovakovijem primjerima ističe se uopće ńešto da nije drugo nego ono što je.* Malo čedo, jedna muška glava. Nar. pjes. vuk. 1, 628. Nemade se jedno muško čedo, no s' imade jedna zmija ļuta. 2, 53.

d. *iskazuje se mržńa, a osobito presirańe (vrlo često).* Ti si jedan velik manenik. Korizm. 8b. Majde je grijeh jedan izgubit ovi dan. N. Naješković 1, 225. Ide on, pâs jedan! 1, 284. Er ti ću rijet, to je veličak jedan rug. 1, 290. Ruha tva vazima, ter po bludih svud razmeće, jeda brže koj gospoji ka polipša jes od tebe, ne, nego jednim zlicam. A. Čubranović 145. Jedan prik, jedan hud, jedan ki ne scijeni, jedan ki za zlu ćud ljubit me hotio ni', jedan ki se od mene uklańa i brani, ciječ druge a vene i srce ńoj hrani, trpjeti moć ću ja život moj da mori, a ńega svijes moja da ljubi i dvori? F. Lukarević 20. Dali vrh nas vlas prostire i kraljica je primoguća jedna žena, jaoh, bjeguća, bez poštenja i bez vire? I. Gundulić 24. Nijesam, nijesam neg' crv jedan kroz življenje moje opako splesan i od svud za rug gledan. 248. Ah, ne trpi *(Vladislave)*, da su vrijedne na tvoj kući, u tvom mjesti djevojčice mlade jedne dan od tvojijeh slava smésti. 404. Kako jedan rob naj gori ispod robja svoga umrijeti. 570. Da je imal biti Isus od jednoga svoga izdan učenika. F. Glavinić, cvit. 82a. Vi ste meštri vele hudi, tere jedni mrtvi ljudi. P. Hektorović (?) 159. Gdje uzroči zlo prevelo jedan hurijat Masanjelo. J. Kavańin 183b. I dobrotu tvoju tlači za bijednu jednu ništnost. 445b. Jeli drugo nego malo kala i jedno ništa? B. Zuzeri 164. Sansona predobi jedna brezobraznica. J. Filipović 1, 174b. Vladao se je ne kako episkop, nego kako jedan Dioklecian. A. Kanižlić, kam. 278. Da se trati za jednoga razmetnika. S. Rosa 116a. Da smrtnoga jednog roba poposlavi. V. Došen 204a. Ti jesi jedna živina. N. Palikuća 20. Dušu gńusniju učiniste od jednoga smetlińaka. I. J. P. Lučić, razg. 112. Da je za što ne bih ni žalila, već za jednu granu ruzmarina. Nar. pjes. vuk. 1, 221. U što si se, jadna, zagledala? u jednoga roba Dilavera! 1, 578. Kako dete Naode Momire, jedno mlado jučerańe dete. 2, 158. Car veruje detetu jednome. 2, 164. A sa jedne grdne kopilice. 2, 240. Na što si se, bolan, prevario, a na jednu sablju okovanu! 2, 342. Đe me biju jedni govedari. Pjev. crn. 196b. Da je za što ne bih ni marila, već za jednu lijepu đevojku. Nar. pjes. vil. 1866. 832. Pred ńega dojde jedna rugota od stvorenja. Nar. prip. mikul. 3. — *vrlo često u vokativu (kad se ko kara, vrijeđa, psuje).* Ne vidiš li, bjestijo jedna? M. Držić 159. A vi jedni linci! J. Banovac, pred. 48. Ah proklotiño jedna, došlo je ono vrime. J. Filipović 1, 151a. On je rekao grišniku: ‚Slipče jedan, ovu noć iskaće dušu tvoju od tebe'. 1, 181a. Otidi, nesrićńače jedan! 1, 486a. Neviro jedna! A. Kanižlić, kam. 829. Ovo li je virnost tvoja, o izdajico jedna! utoč. 46. Što si doša, jedan razbojniče? N. Palikuća 47. Jedna budalo! 60. Id' odatle, jedna otrovnice! Nar. pjes. vuk. 1, 216. Id' odatle, jedan lažljivico! 1, 455. Kučko jedna, ne jetrva moja! 1, 559. Pseto jedno, tursko momče mlado! 1, 599. Simeune, jedan nahodniče! 2, 65. A tu li si, jedan kopilane? 2, 281. Id't' odatle, jedan ljucki gade! 2, 556. Kurvo jedna, Kraljeviću Marko! 2, 374. Idi, bane, jedna luda glavo! 2, 642. Hajd' odatle, jedan horjatine! Nar. pjes. herc. vuk. 15. Što učini, jedna nevjernice! 187. Aj, ne luduj, jedna maničino! Pjev. crn. 55a. Ajd' otole, jedan govedaru! 196b. Idi, Reļa, jedna strašivice! Nar. pjes. petr. 2, 243. Ćut'te, jedne opadnice! Nar. pjes. vil. 1866. 502.

e. *rječe se pokazuje osjećańe suprotno osjećańu kod* d, *ističući da je što ugodno, lijepo, dobro, usviđeno itd.* Nije potreba, da car jedan na pozove tve izlazi. I. Gundulić 343. Poče živiti ne onako kako se pristoji u dvoru jednoga poglavice. J. Banovac, razg. 14. Radi mnogi virnosti i kriposti koje Bog od ńega primi, veće nego od jednoga Davida. 125. Jedan sveti Ivan Gualberto s lipom smrtju umri, jer udilj prosti ubojici brata svoga. 135. Zašto se ište jedna osobita dobrota u onijeh. J. Matović 299. Življeńe prikladno jednomu pravomu Kršćaninu. I. J. P. Lučić, razg. 89. Nije ova kuća prikladna časnomu biću jednoga biskupa. izk. 13. Za dva plava ne bi groša dala, za mlinara ne bi ni dinara; a za jedno mlado crnooko dala b' za ńga iljadu dukata. Nar. pjes. vuk. 1, 314. Nije šala jedan krilat junak! 2, 229. A kakav bi bio starješina te suditi jednom zemļom ravnom, pa se tebe sestra ne bojati! 2, 235. Okiti se jedan srpski soko. 2, 263. Ja nijesam roda horjatskoga, već jednoga roda gospodskoga. 2, 338. To nije lepo da ona kao jedna trgovačka kći pođe za jednog prostog slugu. Nar. prip. vil. 1867. 762. — *i u vokativu.* Oj anđeli Božiji! jedni Božij' učeni! Nar. pjes. vuk. 1, 136. O čoveče pravedniče! jedan Božij službeniče! 1, 137. A ne, brate, jedan brate! 1, 158.

f. *stoji često uz ono s čim se što uspoređuje; uspoređivańe se pokazuje riječima* kako, kao *itd., ili drukčije. ńeki bi primjeri mogli pripadati pod* d *ili pod* e. Človik pride gori nor jedna živina. Korizm. 2b. Tadaj dođe k ńemu anđeo Urijel, učiniv se kako jedan putnik. Pril. jag. ark 9, 84. (1520). Taj lica rumena bjehu studena jakino jedan mraz. M. Vetranić 2, 119. A ti tu cipariš kakono jedna zvir. N. Naješković 1, 251. Ne bi drugo bilo neg jedno htjet se trudit suncu svjetlos davat. D. Rańina VIIIb. Oni običaj imao bi se sada obsluževati kakono jedan zakon. A. Komulović 42. Ah! a koja ikad blaga veća i ljepša svit ukaza od jednoga rusa vlasa, od jednoga lica draga? I. Gundulić 37. Zavežajim nečistimi u sljepilu svezan stoje o ńe vratih, kao pas jedan, prstom kazan i od svud gledan. 226—227. O priludi ter nebozi, ovo li su vaši bozi? slipi, nimi tere glusi kako jedni pańi susi! P. Hektorović (?) 103. Kako jedni psi vi mrete. 108. On je *(kralj)* živi zakon jedan. J. Kavańin 345b. Ako je očito, da je svit jedan naš neprijatelj veoma mloav. J. Banovac, razg. 112. Koja se činńaše kao jedna Susana. J. Filipović 1, 151b. Da ga smije čekati na mejdanu kao jedno pseto. F. Lastrić, test. 20b. Vas je narod kano jedna hrpa žita. V. Došen 18b. Vladańe je jedno more. 27a. Svit je ovi jedna vaga, koja ozdo ima vraga. 225b. Oko opet ńu *(svizdu)* donaša kao plamen jedan mali. 258a. Koji *(rat)*... ne drugo nego jedna skula bijaše. M. A. Rejković, sat. A2a. A ti ležiš posrid ovih voda kano jedna zelena livada. B4a. Budući vaš život bio jedno pravo zrcalo. J. Matović IV. Mogao bi se prilikovati jednomu Olofernu, jednomu Amanu. I. J. P. Lučić, razg. 55. Pod ńimi su końi kako jene vile. Nar. pjes. istr. 6, 31. Tu on počme lipo živet kodi jedan kralj. Nar. prip. mikul. 40.

8. jèdno *stoji gdjegdje adverbijalno.*

a. *kod brojeńa uz* drugo, *vidi* drugi, II, 2. Neću da se počudiš, da ti se nisam prije radoval, jedno, zač i pozdno radovanje nije nigdar pohujeno, drugo, zašto i ne mogoh... P. Hektorović 54. Žena osta posrodu valova jedno teška a drugo od straha. M. Divković, zlam. 21. Niti je potreba utjecat se na drugu poveļu... jedno, erbo vrijeme... ne izmeće četiri stotine i devetdoset godišta, a drugo erbo ta poveļa ino ne uzdržaše nego ono samo što bješe se pomolio Nehemija. S. Rosa 18a. Bećir-paša dakle, jedno poplašen

od Srba, a drugo obradovan ... krene se od Bijeli voda. Vuk, dan. 8, 209. — *amo pripada i ovaj primjer, premda je* drugo *izostavljeno:* Misnik tare patenu ... jedno da ju očisti ... i *(drugo)* prikazuje ono zabiliženje od vrata greba Isusova ... I. Ančić, svit. 240.

b. *kao* jednako. Bez tebe s kojijem bjeh sve jedno i s kojijem dan i noć srcem bjeh zajedno hoteći što ti hoć. N. Naljeković 1, 325. A svi kralju jedno mili. Đ. Baraković, vil. 223. Jer jednako Bogu robujemo, treba da ga jedno poštujemo. Osvetn. 3, 23.

2. JÊDAN, jêdna, *adj. vidi* jedak, *isporedi i* jedovit. — *Postaje od* jed, *te u južnom govoru glasi i (još bolje)* ljedan, *u istočnom* jêdan, *u zapadnom* jîdan. — *Od* XVI *vijeka, a između riječnika u Vrančićevu* (jidan ‚virulentus'), *u Belinu* (ijedan ‚adirato' ‚iratus' 35b; ‚collerico, che abbonda di humor collerico' ‚biliosus' 200a), *u Voltiđijinu* (‚adiroso, iracondo' ‚zornig'), *u Stulićevu* (v. jedovan), *u Vukovu:* ljedan *i* jêdan ‚zornig (giftig)' ‚iratus'. Tako t' živi tvoji oči, koji jesu grada vridni, ne čin', da su meni jidni, ni mi ńimi smrt uzroči! N. Pelegrinović 188. Za primoći udorce jednoga toliko jidna i bisna neprijatelja. P. Radovčić, nač. 69. *(Štence)* idne, udne, ugrabljive. I. Zanotti, en. 25. Jidan kako ljuta zmija. 32. Nemu s' nemil, jidan, sržben. A. Vitaljić, ist. 53a. Nebeski ogań jidni vas kolik će svit požgati. 545b. Neg sržbeni, gńivni i jidni većma s biči udaraju. ost. 167. Kad svijet ljubiš, ljubiš zmiju jidnim zubom ka te rani. 23. Budi nemiliji suproć nama, crni puče, većma jidan i gorkiji. 359. Ohol, tašt je, lakom, jidan. J. Kavańin 59b. Njeki kartar svo'e pjeneštvo izgubljeno plačuć jidan ... 328a. Tri su hlepe klete ... bludna sladost, jidne osvete .. 460a. Jakov hoće izkarati jidne i smradne zlogovore. 567b. Još mu ruka krvnim dimom kadi, a iz oči jedne vrkću srde. Osvetn. 2, 156. A ti vižle i sokole, vi ostaste i ijedni i kivni. 4, 21.

JEDANADESET, JEDANADEST, JEDANADESTE, *vidi* jedanaest.

JEDANADESTI, *vidi* jedanaesti.

JEDÀNAESTE, *vidi* jedanaest.

JEDÀNAEST, undecim, *deset i jedan. — Isprva* jedinъ na desete, *pak* jednъ na desete, *iz čega su se razvili različiti oblici, isporedi* dvanaest. *— Samo se u naj starijim oblicima mijeńa gdjegdje prvi dio* (jedin *ili* jedan), *u jednom se primjeru (vidi kod* g) *mijeńa drugi dio. obično stoji kao supstantiv (s genetivom) koji se ne mijeńa. — Dva* n *jedno za drugijem izgovaraju se kao jedno ali se gdjegdje nalaze pisana oba. — Vidi* i jedanaesti.

a. *naj stariji se oblik* jedinъ na desete *nalazi još petnaestoga vijeka, te se* jedinъ *mijeńa po padežu i rodu.* Tisuštno i četiri sta i jedino na desete lêto. Spom. sr. 1, 103.

b. jedanadeste. — *Od* XV *do* XVII *vijeka, a između riječnika u Vrančićevu. — U naj starijem se primjeru* jedan *mijeńa po rodu i padežu.* Jednu na deste unču. Mon. serb. 389. (1487). Vidih v sni, kakono sunce i misec i zvizd jedannadeste klańajući se meni. Bernardin 39. gen. 37, 9. Živivši jedanadeste godišta. B. Kašić, is. 87. Jedanadeste dana prvo ... rit. 4a. Sunce i misec i zvijezda jedanadeste. I. Bandulavić 46a. gen. 37, 9. Najdoše skupljenih jedanadeste. 139b. luc. 24, 33. Jedanadeste dan. M. Alberti XXVI. Atleta naš tezaurir i ostalih jedanadeste hercegov. F. Glavinić, ovit. XV. Jedannadeste tisuć očenaši izmoljašo. 347a. Život s. Ursule z jedanadeste tisuć divic. 345a.

c. jedanadeset. — *U Stulićevu riječniku.*

d. jedanadest, *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Paka mi se opet sńaše sunce i misec da se meni s jedanadest zvizd klańaše. P. Vuletić 17. Bratje naše bi dvanadest, a sad nas je jedanadest. 50. Jedanadest bratje od tude diliše se. 66.

e. jedinonaest. — *U jednom primjeru* XVII *vijeka (gdje se ipak može pomisliti da stoji mj.* jedanaesto), *a između riječnika u Stulićevu.* Na ilijadu i šesat i jedinonaest *(godište?). — isporedi i* a, *i* jedanaesti *kod* c.

f. jedànaeste. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između riječnika u Mikaljinu.* Jedanaeste dana. B. Kašić, rit. 4a.

g. jedànaest, *naj običniji oblik u naše vrijeme. — Od* XVI *vijeka (vidi dalje), a između riječnika u Mikaljinu, u Belinu* 773b, *u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Zajedno s ozgor rečenimi jedanaest zaklapam. M. Lekušić, razm. 123. Jedanaest godina. A. Kanižlić, kam. 37. Na priliku deset ali jedanaest puta. bogoljubn. 116. Da sunce, misec i jedanaest zvizda pokloniše se ńemu. E. Pavić, ogl. 78. Ja jednoga, mene jedanaest. Nar. pjes. vuk. 2, 876. Od jedanaest slogova. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 58. — *Po južnim krajevima* jedanaes. Jedanaes učenika. N. Rańina 186a. marc. 16, 14. Jedanaes tisuća očenaša. A. Gučetić, roz. jez. 328. Jedanaes stotin vjernih. J. Kavańin 306b. Na Rada su jedanaes ranah. Nar. pjes. vuk. 3, 276. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka ima dat. pl.* jedanaestima: Da se je ukazao Petru i po tom jedanaestima. N. Rańina 154b. paul. 1cor. 15, 5.

h. jedânêst. — *U južnijem krajevima n. p. u Dubrovniku (bez* t: jedânês). P. Budmani. — *Između riječnika u Mikaljinu i u Stulićevu.*

i. jedânajest. — *U sjevernoj Dalmaciji i u zapadnoj Bosni od* XVII *vijeka.* Jedanajest *(puta).* M. Divković, nauk. 209b. Ima jedanajest godišta, da smo se vinčale. J. Banovac, razg. 78. Sasvim da imadiše još jedanajest sinova. 98. Žudija umri jedanajest stotina ilađu. J. Filipović 1, 137a.

k. jedanajst. — *U Bjelostjenčevu riječniku: kajkavski* jedennajst, *i u Jambrešićevu:* jedenajst krat ‚undecies'.

l. jednaste. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Hći lit jednaste. A. Vitaljić, ost. 42b.

m. jednaest. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između riječnika u Belinu (bez* t): jednaes 773b. Sto i jednaest svetih stata bi iznešeno. J. Kavańin 317a.

n. jednest. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kih se u crkvi broji scina jednest tisuć tisućina. J. Kavańin 522b.

JEDANAESTE, *vidi* jedanaest.

JEDÀNAESTER (jedànaestor), *adj. postaje od* jedanaest *kao što* deseter (desetor) *postaje od* deset. — *Radi značenja i upotrebljavańa vidi* deseter, *a isporedi i* dvoj. — *Potvrđeni su ovi oblici:*

a. *adj.* jedanaester. — *U Jambrešićevu riječniku: kajkavski* jedenajsteri ‚undeceni'.

b. *n.* jedànaestero *i* jedànaestoro. — *Između riječnika u Vukovu:* jedanaestero *i* jedanaestoro ‚eine zahl von elf' ‚undecim'. cf. dvoje. Jedanaestero djece svoje. Đ. Daničić, 1moja. 32, 22.

JEDANAESTÈRICA *i* JEDANAESTÒRICA, *f. jedanaest ljudi (a i muških životińa), vidi* deseterica *i* dvojica. — *Potvrđeni su ovi oblici:*

a. jedanaesterica. — *U Belinu riječniku:* ‚undecina, quantità, o numero d' undeci' ‚undenarius' 773b; *u Voltiđijinu:* ‚undecina, quantità

d' undici' ‚eine zahl von eilf'; *u Stulićevu:* ‚undecim personae'.

b. jedanaestorica. Petar stade sa jedanaestoricom. Vuk, djel. ap. 2, 14. Da se javi Kiši, po tom jedanaestorici apostola. pavl. 1kor. 15, 5.

c. jedanestèrica. — *Između rječnika u Stulićevu.* Prikazo se je jedanesterici svojijeh učenika. S. Rosa 51b.

JEDÀNAESTÎ, *adj.* undecimus, *koji je za desetijem.* — *vidi* dvanaesti i deseti. — *Postaje od različitijeh oblika kardinalnoga broja* jedanaest. — *Ovi su oblici potvrđeni:*

a. jedin nadeste *ili* jedininadeste. — *U jednom primjeru* XV *vijeka.* U jedinonadeste jošće vrime izajde. Bernardin 19. matth. 20, 6.

b. jedininaest, *kod čega se* jedini *mijeńa kao adj., i može biti odijeljen od* naest. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Svrhu jedinoganaest neba. M. Divković, bes. 786b. Deveti je plod... Deseti je plod... Jedini je naest plod... Drugi je naest plod. 175b.

c. jedinonadesti. — XVII *vijeka.* Okolo jedinonadestoga *(vrimena)* izajde. I. Bandulavić 25a. U nedilu jedinonadestu po dusih. 169a. Okazanje pismi jedinonadeste. Đ. Baraković, vil. 254.

d. jedinadesti. — *Još u naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata.* Va jedinadestoj dite je rodila. Jačke. 168.

e. jedinonaesti. — *U Mikaljinu rječniku.*

f. jedanadeseti. — *Još* XVII *vijeka.* Od jedanadesetoga nauka. P. Radovčić, nač. 73.

g. jedanadesti. — *Do* XVIII *vijeka.* Jedanadesti. Korizm. 86b. Čto nas uči jedanadesti čl̨an? Š. Budinić, sum. 14b. Jedanadesti jest uzdržanje. 164b. Jedanadesta sreća. M. Pelegrinović 188. Glava jedanadesta. Nauk brn. 18b. Naj prvo... drugo... treto... deseto... jedanadesto. F. Glavinić, cvit. 169a. Jedanadesti da bude arhibiškup od Oštrogoma. 287a. Pjevanje jedanadesto. G. Palmotić 3, 97. Jedannadesti Silion. 488a. Istumačenje jedanadestoga člana. I. T. Mrnavić, ist. 42. U jedanadestomu *(članu).* P. Radovčić, ist. 93. Jedanadesti dan. I. P. Marki 45. Jedanadesta bolest. M. Lekušić, razm. 121. U početku vika jedanadestoga. A. d. Costa 1, 47.

h. jednadesti. — XV i XVII *vijeka.* Jednadesti račun je. Starine. 28, 180. (1496). Jednadesta *(vila).* I. Ivanišević 216.

i. jedànaestî. — *Između rječnika u Mikaljinu, u Belinu* 773b, *u Voltiģijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Koji o jedanaestom času bjehu došli. N. Rańina 34a. matth. 20, 9. U jedanaestomu čl̨anu od vjerovańa. I. A. Nenadić, nauk. 75.

k. jedànêsti. Pjevanje jedanesto. P. Kanavelić, iv. 207. Jedanesto. I. Đordić, ben. 78. Jedaneste stotine godišta. S. Rosa 84b. U nedjel̨u jedanestu iza rusal̨a, ali duhova. Đ. Bašić 122. Razmišl̨ańe jedanesto. I. M. Mattei 161. Jedanestu knigu opremio. Nar. pjes. vuk. 4, 215. Onu šal̨e, jedanestu piše. Nar. pjes. petr. 2, 286.

l. jedànajestî. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* jedennajesti). Kako tomači Inocencijo jedanajesti papa. J. Banovac, razg. 234. Papa Klement jedanaje ti ovoga imena. M. Zoričić, osm. VIII. Jedanajesti cesar rimski. And. Kačić, kor. 393.

m. jedànajstî. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* jedennajsti) *i u Jambrešićevu* (jedenajsti). Jedanajsta zloća. Zborn. 28a. Jedanajsti dan. 58b. Zdignu se jedanajsto progonstvo u crikvi. F. Glavinić, cvit. 99a. Bi Židovin jedanajsti Silion. 150a. Osmo leto, jedanajsti misec. 152a.

n. jèdnêstî. Da ko i Klement sad jednesti. J. Kavańin 372b.

JEDANÀESTIŃA, *ſ. jedanaest glava, jedanaestero, jedanaesterica.* — *isporedi* dvanaestińa. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka (s oblikom* jedanéstińa), *a između rječnika u Stulićevu* (jedanestińa ‚undecim'; jedanestińa vojnika ‚undecim milites'). Da ga jedanestińa braće klańaju. S. Rosa 51b. Prikazo se jedanestiňi svojijeh učenika, to jest sunca, mjesecu i jedanestiňi zvijezda. 52a.

JEDANAESTIŠ, *adv. jedanaest puta.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚undecies'. — *nepouzdano.*

JEDANAESTOGOČE, jedanaestogočeta, *n. dijete ili živinče kojemu je jedanaest godina.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* jedanestogodče *uz* jedanestogodan.

JEDANAESTOGODAC, jedanaestogoca, *m. muško dijete ili živinče kojemu je jedanaest godina.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* jedanestogodac *uz* jedanestogodan.

JEDANAESTOGODAN, jedanaestogodna, *adj. kojemu je jedanaest godina.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* jedanestogodan ‚undecim annorum'.

JEDANAESTOGODIŠNICA, *f. vidi* jedanaestogodnica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* jedanestogodištnica *uz* jedanestogodan.

JEDANAESTOGODIŠTAN, jedanaestogodišna, *adj. vidi* jedanaestogodan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* jedanestogodištan *uz* jedanestogodan.

JEDANAESTOGODNICA, *f. žensko dijete ili živinče kojemu je jedanaest godina.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* jedanestogodnica *uz* jedanestogodan.

JEDANAESTOGODNIK, *m. vidi* jedanaestogodac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* jedanestogodnik *uz* jedanestogodan.

JEDANAESTOL̨ETAN, jedanaestol̨etna, *adj. vidi* jedanaestogodan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* jedanestol̨etan *uz* jedanestogodan.

JEDANAESTOL̨ETNICA, *f. vidi* jedanaestogodnica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* jedanestol̨etnica *uz* jedanestogodan.

JEDANAESTOL̨ETNIK, *m. vidi* jedanaestogodac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* jedanestol̨etnik *uz* jedanestogodan.

JEDÀNAESTÔM, *adv. jedanaesti put, po jedanaesti put.* — *Uprav je instr. sing. f. od* jedanaesti. — *U Stulicevu rječniku:* ‚undecimo'.

JEDANAESTOMJESEČAN, jedanaestomjesečna, *adj. kojemu je jedanaest mjeseca.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* jedanestomjesečan ‚undecim mensium'.

JEDANAESTOMJESEČNICA, *f. žensko dijete ili živinče kojemu je jedanaest mjeseca.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* jedanestomjesečnica *uz* jedanestomjesečan.

JEDANAESTOMJESEČNIK, *m. muško dijete ili živinče kojemu je jedanaest mjeseca.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* jedanestomjesečnik *uz* jedanestomjesečan.

JEDÀNAESTOR, JEDANAESTÒRICA, *vidi* jedanaester-.

JEDANAESTOSLOVKA, *f. stih od jedanaest slovaka.* — *U Stulićevu rječniku:* jedanestoslovka ‚endecasyllabum'. — *nepouzdano.*

JEDANAESTOSLOVSKI, *adj. koji je od jedanaest slovaka.* — *U Stulićevu rječniku:* jedanestoslovski ‚endecasyllabus'. — *nepouzdano.*

JEDANAJEST-, JEDANAJST-, *vidi* jedanaest-.

JEDÀNAK, *adv. jednom, jedan put, pa po tome može imati i dva različita značeńa: odmah (a i iznenada), i ujedno, zajedno; ali se razlika ne može poznati u svakom primjeru. — Nije jasno kako postaje od* jedan; *jamačno je srodno s* jednak. — *Može stajati i s prijedlozima* na *i* u *(gdje se shvaća kao da je acc. sing. muškoga supstantiva). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚gleich, auf der stelle' ‚illico', cf. jednak, odmah *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Na jedanak za sofrom sjedoše i jedanak piti započeše. Na jedanak svati pristupiše).

a. *samo (bez prijedloga).* Svi jedanak od zemļe skočili. Nar. pjes. vuk. 2, 6. Pa izvadi obje puške male, jedanak im vatru naložio. 4, 63. Svi jedanak sabļe povadite. 4, 82. Po tri koña jedanak preskače. 4, 85. Svi jedanak udriše na Turke. 5, 387. Crnogorci puške opališe, a jedanak uriš učiniše. Pjev. crn. 321a. Jedanak se selo okupilo. Ogled. sr. 182. Jedanak mu dade ogań živi. 201. I jedanak juriš učiniše. 227. Nekakijem štapom takne u vratnice te vrata jedanak bušiše na tle. Nar. prip. vuk.2 215. On poteče, a svi *(zecovi)* jedanak za ńim. Nar. prip. vrč. 182. Pleskajući dlanom o dlan sve jedanak i neprestano. V. Vrčević, igr. 77. Udrio grom i upalio jedanak ġebanu turšku. S. Ļubiša, prip. 122. Na to sva vojska jedanak iz šanaca iskoči. Srp. dalm. magaz. 1868, 81. Zapitaše jedanak knez i iguman. S. Matavuļ, novo oružje. 72.

b. na jedanak. Zadunu, te svi na jedanak oživješe. Nar. prip. vuk.2 221. Rodi mu na jedanak žena sina i šćer. 233. Kako su obojica na jedanak metali puškom na zeca. V. Vrčević, igr. 51.

c u jedanak. U jedanak puške upališe. Bos. vila. 1892. 285.

JEDANÀKAK, *adv. vidi* jedanak. — *U Vukovu rječniku:* u pjesmi mjesto ‚jedanak' *s primjerom:* Jedanakak na noge skočila. (Nar. pjes. vuk. 2, 613).

JEDANEST-, *vidi* jedanaest-.

JÈDANIČITI, jèdaničîm, *impf. jednouditi. u Lici.* V. Arsenijević.

JEDANKRATI, *adv. jedan krat, vidi kod* krat. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, koji vaļa da je načinio ovaj oblik samo radi slika.* Jer dočijem te razpečati i razveže, usnom, scijenim, da celovom svojim medenim tegnut će te jedankrati. I. Đorđić, pjesn. 307.

JÉDAR, jédra, *adj.* 1) *pun, debeo, čvrst, snažan, jak;* 2) *brz.* — -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę. — *Riječ se nalazi i u stslovenskom jeziku:* jędrъ *(u drugom značeńu), a osnova je praslavenska, vidi kod* jedrn. — *Nije dosta jasno, treba li shvatiti prema značeńima kao jednu ili dvije riječi; Miklošić* (etymol. wörterb.) *misli da su dvije riječi i da bi kod prvoga značeńa postalo od* jędro (jendro) ‚nucleus, testiculus', *a s drugom isporeduje na jednom mjestu* (lex. palaeoslov.2 *kod* jędrъ) *grč.* ἰθαρός, *brz, lak, čist, vedar, a na drugom* (etymol. wörterb.) *kaže da drugi isporeduju sa stńem.* atar, *brz. ali bi moglo biti da je jedna riječ, koja postaje od* jędro, *pa s toga ima prvo značeńe a s ovoga se lako prelazi na ‚zdrav' pa otale na ‚brz' (vidi daļe kod* jedrn).

1. *u našem se jeziku javļa u prvom značeńu od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚corpacciuto, corpolento, grosso di corpo' ‚corpulentus' 230a), *u Stulićevu* (v. krupnostasan), *u Vukovu* (‚dicht und fest' ‚solidus' *s primjerom:* Jednu ali jedru). — *Dolazi samo kao adjektiv, i kaže se o živu i o nežívu.* — *Komp.:* jèdriji (J. S. Reļković 223). Sedam klasih rodna žita ki napravni, jedri, dugi, jedna lipša stvar od svita. P. Vuletić 36. Rod svoj da izvode dobro zdrio, velmi jedar. J. Kavańin 147a. Jedar čovjek ‚uomo quadro'. S. Budmani 418a. Ona zrna iskoče koja su svim zdrava, jedra i cijelo zasrila jesu. I. Jablanci 67. Ostaju mu po tri jedra pupa. J. S. Reļković 143. Ostalo ovićе jedrije biva i plodnije. 223. Aga je bio okolo svojih 60 godišta, ali jedar u životu. Nar. prip. vrč. 208. Jedre prsi trebaju odvjetniku. M. Pavlinović, rad. 136. Duboko i jedro mišļeńe. 148. Ruke jedre za bočna rvańa. Osvetn. 2, 46. Jedri momci ko strževi koci. 2, 104. Ove će loze jedro grožđe doneti. P. Bolić, vinod. 1, 182.

2. *u drugom značeńu dolazi:*

a. *kao adj. u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu:* jedri ‚velox' (Šaf. lesck. 82). Jedro tečenije tvoreški. Danilo 84.

b. *kao adv.* (jedro) *u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Jazik moj trst pisca jedro pišućega. M. Alberti 10. 99.

JEDÁRAC, jedárca, *m. vidi* jedarce. — *U jednoga pisca našega vijeka.* Da mu je brod usak, uzetijeh bokova, pļosne krme, jedarac kao doli mlin. S. Ļubiša, prič. 21—22.

JEDÁRCE, *n. dem.* jedro. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (prvo jedarce od plavi ‚trinchetto, sorte di vela' ‚dolo' 745b) *i u Stulićevu* (‚velum parvum'). — *u Vukovu ima:* jèdrce, dim. v. jedro (u gorńem primorju, a u nas bi kazali ‚jèdârce') *s primjerom iz narodne pjesme:* Vozila se tanana galija ispod b'jela grada Dubrovnika, jedrca joj od svile bijele. *može biti da je Vuk tu riječ čuo u gorńem primorju, ali je u Dubrovniku nema nego se kaže* jedárce *(može biti da ko kaže i* jèdârce). Jidarcu daje spraf. Đ. Baraković, vil. 266. I bih razpeli jidarca do poli. 335. Jidarce razvije. jar. 92. Obličih plavčicu na dvisto vesalac na tristo jadarac. Nar. pjes. istr. 2, 4.

JEDÀRÊD, *adv. jedan put, vidi u Vukovu rječniku:* jedared (t. j. jedan red), vide jedanput *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.* Vi stanite, da vam odudarim po jedared mojim buzdovanom. Nar. pjes. vuk. 2, 436. Ja ću tebi jedared vrlo trebovati. Nar. prip. vuk. 25.

JEDARNICA, *f. može se čitati i* jedrnica.

a. *nezrela smokva. — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Smokvenica izvrže jedarnice svoje. I. Bandulavić 213b. cant. 2, 13. Jedarnice — smokve zelene. 299.

b. *nije dosta jasno u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Kim *(kolibicam)* ni'e dosti izvrtiti jedarnice nas svijenih, kad su htile naskočiti njegda i tijela pogrebenih. J. Kavańin 411b.

JEDARŃI, *adj. koji pripada jedru. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Porušen je . . . bez paña jedarńijeh. I. A. Nenadić, šamb. 22. Paň jedarńi — arboro di nave. 22.

JEDARSKI, *adj. vidi* jedarńi. — *S* -a- *mj.* e *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Na drvu jadarskomu sridńemu. A. Tomiković, živ. 281.

JÉDATI, jêdâm, *impf. iterativno prema* jesti. — *Moglo bi glasiti (u južnom govoru) i* ijèdati. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* jadati, *rus.* ѣдать, *češ.* jídati, *poļ.* jadać, *ali se u našem jeziku rijetko nalazi (nesloženo). — Između rječnika u Stulićevu* (‚andar mangiando, mangiar spesso' ‚esitare'). Meso u petak, u subotu ne jidati. F. Glavinić, cvit. 447a.

JEDATI SE, jedam se, *impf. jediti se.* — *Na jednom mjestu,* XVII *vijeka.* Kraljeviću, ne jeda' se i ne smeta'! Ġ. Palmotić 2, 341.

JÈDECI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom, uprav plur.* jedek. Zemlja u mestu Jedeci. Sr. nov. 1872. 964.

JÈDEK, *m. lijepi koń, at, krasno urešen što se jaše u svečanoj prigodi, a inače se vodi u povodu; uže (povod), tur.* jedek. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cavallo di maneggio, cioè ammaestrato' ‚equus edoctus' 180ª), *u Stulićevu* (‚cavallo di riserva' ‚equus reservatus'; ‚corda, fune' ‚restis'), *u Vukovu* (1. vide uže. 2. ‚das paradepferd' ‚equus ad pompam'. 3. n. p. lađeni, dućanski ‚das zubehör' ‚instrumenta').

a. *koń.* Hrane sprijed jedeke u povodu, naprćene zad sebsane. I. Gundulić 291. U povodu tri jedeka svaki uza se vitez drži. 441. Opet vrana tri jedeka tri dvorani za ńim vode. P. Kanavelić, iv. 30. Jedeci se carski pokidaše. Nar. pjes. vuk. 2, 278. I on vodi careve jedeke, pokrivene sa suvijem zlatom. 2, 291. Ti odjaši konja jahaćega, pa uzjaši na jedeka svoga. 3, 268.

b. *uže.* Kada konopci i jedeci popucaju. Đ. Rapić 194. Kupili smo nov jedek. Bos. vila. 1892. 85. — *u osobitom smislu kao* povod. A vodi se u jedeku doro. Nar. pjesn. hörm. 1, 305. — *također u osobitom smislu, uže kojijem je vezana lađa.* Kad to začu trideset momaka, odsekoše svilene jedeke, povezoše niz vodu Moriša. Nar. pjes. vuk. 2, 641. Jedek, mali užinac na lađi. u Posavini. F. Hefele.

c. *oruđe, alati na lađi (možebiti samo ušeta). isporedi* b *pri kraju, a i u dućanu.* — *U Vukovu rječniku.*

d. *ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 163. — *isporedi* Jedeci.

JEDELINO POLE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Jedelinom Polu. Sr. nov. 1868. 123.

JEDENAK, jedenka, *m. nejasna riječ (po svoj prilici turska) u narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* — *Može biti da je pisarska pogreška.* Dok mi je zdrava kuća Biograde, oko ńega šanci i jedenci. Nar. pjes. bog. 319.

JÈDĚŃE, *n. djelo kojijem se jede, a u konkretnom smislu, ono što se jede.* — *Stariji su oblici s* -nije *i* -nje. — *Po zapadnom govoru* jeglasi ji-, *a kod čakavaca i* ja. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu* (‚cibo, vivanda' ‚speise'), *u Stulićevu* (jedeńe *i griješkom* jedjeńe), *u Vukovu:* 1. ‚das essen' ‚esus'. 2. (u krajini negotinskoj) ‚die speise' ‚cibus'. cf. jelo; *u Daničićevu* (jedenije ‚coena'). Da ne podajeta ědenija nikojego ili pitija. Sava, tip. hil. glasn. 24, 191. Pitajema i jedenajema. Spom. sr. 2, 120 (1462 *ili malo poznije).* Hrańenje telesno stoji v jideniju i pitju. Naručn. 20ª. Od pitja ali od velika jidenja. 81ᵇ. Po nastojanji jidenja. Korizm. 2ᵇ. Za jidinje tvoje. 66ᵇ. Jeda jedenja što imate? N. Rańina 127ª. joann. 21, 5. Nađoše sve što im potrjebovaše za jedeńe i za pitje. Zborn. 15ᵇ. Da se z jadenjem mesa ne zmuti. Anton Dalm., sp. 62ᵇ. K jidenju i pitju. Kateh. 1561. C4ª. Zadovoljno jest toliko jadenja i toliko pijenja. Š. Budinić, sum. 128ª. U zališnomu jedenju živjeti. A. Gučetić, ros. jez. 109. Za sve da nijesam ja podobno dostojan primati kruh oni u moje jedenje. D. Rańina 148ª. Zalihijem pitjem i jedenjem. M. Divković, bes. 40ᵇ. Od zališna jedenja i pitja. B. Kašić, src. 41. Stala bi sto dana i sto noći bez jedenja. per. 86. Ah! što slađe može biti, nego jesti sveđ i piti? zdravje, snaga, život, bitje jedenje je nami i pitje. I. Gundulić 172. Jedenje i pitje malo veće od onoga što se običaji. S. Matijević 13. Ponovivša ga *(tijelo)* jedenjem i pitjem. M. Radnić 287ᵇ. Kiselica razdražuje jedenje. 370ª. Sagrišio sam u jedenju. S. Margitić, ispov. 16. Neuzdržni u jedenju. J. Kavańin 347ᵇ. Odviše jedeńe. A. Bačić 180. Jisukrste, koji dal si nam tilo tvoje na jidenje. I. Kralić 25. Savišńe jedeńe i pitje udi zdravju. F. Lastrić, ned. 136.

JEDEŽLIV, *adj. koji mnogo jede.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka u komparativu (stoji u istočnom govoru i mj.* l *ima* j: jidežjiviji). Žudije jidjau u razlikim obitilima jańce razlike, jer su ovi jidežjiviji, ali Krstjani jidu jedinoga samo. Blago turl. 2, 331.

JEDI, *vidi kod* Jedikule.

JEDIČ, *m. vidi* jedić.

JEDIĆ, *m.* Aconitum napellus L., *ime biljci, vidi* naljep. Jedić, Aconitum L. J. Pančić, bot. 193. Jedić, Aconitum napellus L. flora knež. srb. 119. Jedić, češ. jedhoj, Aconitum napellus L. (Pančić), v. jadić. B. Šulek, im. 128. — *Piše se i* jedič. Jedič, Aconitum. J. Pančić, bot. 62. List od jediča (aconitum). K. Crnogorac, bot. 17.

JEDIHAN, jedihna, *adj. vidi* jedini. — *Može biti da treba shvatiti kao deminutiv.* — *U pisaca Dubrovčana od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (jedihni ‚unico, solo' ‚unicus' 774ª) *i u Stulićevu* (‚unicus'). Nošahu sina jedihnoga matere svoje. N. Rańina 76ª. luc. 7, 12. Jer sam jedihni u majke. Ġ. Držić 408. Jedihni sin, štapak Hekube. M. Vetranić 2, 391. Sin Polidoro moj jedihni jeli živ? 2, 472. Kad začuješ od tvoje Dubravke jedihne zlu zgodu. D. Zlatarić 63ᵇ. O jedihna ma gospoje! A. Gleđević 63ᵇ.

JEDIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livadu u mestu Jediku. Sr. nov. 1875. 331.

JÈDIKTÎ, *adj. vidi* jedini. — *Može biti da treba shvatiti kao augmentativ (isporedi* samcat). — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj.* Nemaše drugo nikoga nego jednoga jediktoga sina. Nar. prip. vuk.² 215. Žalio sam, što Mlečići nemaju svi jednu jediktu glavu, da ih jednijem mahom posiječem. S. Ljubiša, prip. 88. Oni jedikti dukat. prič. 8.

JEDIKÙLA, *f. tur.* jedi-kule, *sedam torańa, zgrada (tamnica) u Carigradu (Stambolu).* U Jedikulu ga ter čini metnuti. I. T. Mrnavić, osm. 172. Zapovidje da se u Jedi-kulu vodi. I. Gundulić 562. — *U jednom je primjeru* XVIII *vijeka razdijeljeno u dvije riječi:* Jedi od kule prešno side udubenijeh dno ponora. P. Sorkočević 589ᵇ. — *U drugom je primjeru istoga vijeka uzdržan turski oblik:* Zatvorila u Jedikule, to jest u sedam kula. J. Rajić, boj. 5.

JEDIKÙLE, *f. pl. vidi* jedikula *(na kraju).*

JEDILO, *n. vidi* jedivo. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jedilo, jedivo ‚esculentum'; *u Voltigijinu:* ‚nudrimento, cibo, vivanda' ‚speise'; *u Stulićevu:* v. jedivo.

1. JEDIN, *vidi* 1. jedan. — *Praslavenski je oblik mj.* jedan (jedьnъ, jedъnъ), *ali je već u praslavensko doba od ovoga bio samijenen (vidi kod* jedan); *potvrđuje se samo u stslovenskom obliku* jedinъ, *u bug.* edin, *u rus.* одинъ, *ali se uzdržalo i u našem jeziku osobitijem isticańem značeńa (vidi* 2. jedin *i* jedini) *ili s ńekijem nastavkom (vidi* jedinan). — *Postańe nije jasno; ja*

mislim, da je složena ili sastavljena riječ u koje je drugi dio in *(što vidi), a prvi može biti od iste osnove od koje je i* jedva *(a isporedi i stslov.* jede kyj, *nieki, kojigod,* i jede čьto). — *S istijem značeńima kao* jedan *nalazi se samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom (u ovom primjeru:* Ukrca se u jedin veliki brod. J. Banovac, razg. 145 *jamačno je štamparska pogreška mj.* jedan), *a između rječnika u Daničićevu* (jedinъ ‚unus; solus'). Slavetь vь trojici jedinogo Boga. Stefan, sim. pam. šaf. 25. Kupi jedinъ biserь. Sava, sim. pam. šaf. 6. Da smo sь tobovь jednovь mysliju i jedinêmь srьdьcemь nerazlučno. Mon. serb. 22. (1234—1240). Dva vinograda, jedinъ u Kruševê a drugy u Peći. 58. (1293—1302). Vênčanь byhь na kraljevьstvo vь jedinь dьnь sь synomь mojimь. 90. (1330). Da ostane jedinь na svojemь mêstê, a ostali da postupe u sokalьnike. 98 (1350). Imatь jedino selo u župê. Zak. duš. pam. šaf. 84. Jedinь otь ńihь. 87. Da budu jedinь odь Dubrovьčanь. Mon. serb. 178. (1368). Vь jedino lêto. 538. (1494). Bog je jedin i duša je jedina. Korizm. 70a. — *Nalazi se i* vь jedino *u istom značeńu kao i sadašńe* ujedno. Sebe i nasь vь jedino roždena i sьntrobna. Domentijan[b] 119. Da su vь jedino sь carьstvomь mi. Mon. serb. 169. (1362). — *Može stajati i adverbijalno, isporedi* 1. jedan, 8. Bojaznь prijehь, jedino otь pustošьstva, a drugo otь razbojnikь. Mon. serb. 8. (1200).

2. JEDIN, *vidi* jedini.

3. JEDIN, *vidi* jedinan.

JEDÍNAC, jedínca, *m. onaj koji je jedini (osobito čovjek, uopće i u osobitijem mislima, naj češće o jedinome sinu).* — *Akc. se mijeńa u voc.* jèdînče, jèdînci, *i u gen. pl.* jèdînâcâ. — *Postaje od* jedin *nastavkom* ьcь. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi strus.* jedinьcь, *divlji vepar* (‚aper singularis', *odakle je franc.* sanglier *i tal.* cinghiale), *novorus.* единецъ *i* одинецъ *u općem smislu, češ.* jedinec *također u općemu smislu.* — *U našem se jeziku javlja od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikalinu* (jedinac, jedin ‚unicus, singularis'), *u Belinu* (‚unico, solo' ‚unicus' 774a; ‚filius unicus' 315a; ‚unigenito, figliuolo solo' ‚unigenitus' 774a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* jedinak), *u Voltiđijinu* (‚unico, singolare, unigenito' ‚einziger, einziger sohn'), *u Stulićevu* (‚unico, si prende spesso per figlio unico' ‚unicus filius'), *u Vukovu* (1. ‚der einzige sohn' ‚filius unicus'. 2. ‚der einzige in einer haushaltung', cf. jednoglavac *s primjerom:* Kad bude do nevolje, onda i jedince potjeraju na vojsku).

1. *o čovjeku.*

a. *uopće, u širem smislu: koji je jedini.* ‚Monah' će reći: sam, ili ti jedinac. D. Obradović, živ. 48.

b. *koji je osamljen i ostavljen od drugijeh.* Jere sam jedinac i ubog ja. B. Kačić, rit. 198. psal. 24, 16. Ubog sam i već kako jedinac ostavljen od svakoga. A. Vitaljić, ist. 75b.

c. *jedini sin.* Koji car i sad je a ja jedinac svoj *(ńegov).* I. T. Mrnavić, osm. 76. Kad je u kojoj časnoj kući sin jedini, majka neće igda da ga izgubi izprid sebe . . . jedinac je: ako on umre, š ńim će zajedno i sva kuća poginuti. B. Zuzeri 197. A možda si jedinac u majke. Nar. pjes. vuk. 2, 420. Jer pogubi Ostroč-kapetana, ludo d'jete, jedinca u majke? 4, 209. Bili su stareji i imeli jedinca sina. Nar. prip. mikul. 11. Uzmi sada sina svojega, jedinca svojega miloga, Isaka. Đ. Daničić, 1mojs. 22, 2.

d. *čovjek sam u svojoj kući, bez braće i bez obitelji, vidi u Vukovu rječniku.* Ovo blago mojoj majci bilo koja me je za jedinca dala! kad u kolo, kano udovica, kad iz kola, kano puštenica; svaki dever svojoj snai daje po jedinu crvenu jabuku, a menika tuđin divljakińu. Nar. pjes. vuk. 1, 414—415. — *amo valja da pripada i ovaj primjer:* I š ńima su tri brata jedinca. 5, 278.

2. *o duhu, u osobitom smislu.* Čisti, jedinac i stanoviti duh u mnoga se djelovanja ne rasipje. B. Kašić, nasl. 6.

3. *pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdilje. 136.

JEDINAČE, *adv. vidi* jednako *(kod* jednak). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* jedinače, *rus.* единаче; *u našemu se jeziku nahodi samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚continenter'). Jedinače drže zloje svoje izvoljenije. Stefan, sim. pam. šaf. 23. Nyńa namь prišьdьšimь, otь rukь našihь sьkryste gospodina našego, i jedinače svojevoljьstvomь vodite se. Domentijan[b] 17.

JEDINAČITI, jedinačim, *impf. vidi* jednačiti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Prilika tvoga divičanstva jedinačila se je divicami zaručenima duhovnomu zaručniku. F. Parčić 4.

JEDINADESTI, JEDINAESTI, *vidi* jedanaesti.

1. JEDINAK, *adj. vidi* jednak. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jedinakъ, *rus.* единакій i одинакій, *češ.* jedinaký *(jedini), pol.* jedynaki *(jedini).* — *U našemu se jeziku nahodi samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (1. ‚aequalis'. 2. ‚uniusmodi' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).*

a. *adj.* Dilenje vsakoga prihodišća jedinako budi svakomu kanoniku. Kapt. seń. ark. 2, 80. Imamo čtovati ńega ravnim, takim, jedinakim i istinim služenjem, čjastju i počtenjem. Š. Budinić, sum. 10b. Meju ovêmi jest jedinako sobrasja. 18a. Jedinaka jes oblas i sila obiju ńih. 44b.

b. *adv.* jedinako. — *isporedi* jedinače. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚unico modo'). Sa vsimi jedinako s nami pristojećimi. Mon. croat. 141. (1490). Filip jedinako sa sinom prijat cesarastvo. Š. Kožičić 88a. Rimske svetnike jedinako s poglavicami odasla. 51b. Jedinako i s ženu prijast krunu cesarastva. 55a.

2. JEDÍNÂK, *m. jedinac (sin), isporedi* 4. jedinak. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* одинакъ, *češ.* jedinák, *pol.* jedynak. — *Na jednom mjestu* XIII *vijeka.* Ako li je jedinakь *(sin),* da mu igumenь da stištnika. Spomen. stoj. 7. (1234—1240).

3. JEDINAK, *m.* glava bijela kruha za 20—30 novčića. u Samoboru. F. Hefele.

4. JEDÍNAK, jedínka, *m. vidi* jedinac. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* 2), *a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* jedinek, jedinac ‚unicus, singularis', *vidi i kod* jedinorođen), *u Stulićevu* (pl. jedinci, jedinaka ‚aequales' *kod* jedinac, *a napose* jedinak ‚unicus'), *u Vukovu* (1. vide jedinac *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Tako ne ostanuo bez jedinka! Sve milinke od majke jedinke).

1. *čeljade.*

a. *jedini sin, vidi* jedinac, 1, c. Pazite mi sinka Tješimira, kojino je jedinak u majke. And. Kačić, razg. 29b. Tu i Pavo dragi sinak z druge strane k majci hrli, deset puta mil jedinak, milu majku milo grli. J. Krmpotić, kat. 77. Jedinak u svoga otca. I. J. P. Lučić, izk. 39. Ti ostade jedinak u majke. Nar. pjes. vuk. 5, 448. Ti s' jedinak kotarskog serdara. Nar. pjes. juk. 274. Rastade

se majka sa jedinkom. Nar. pjes. petr. 2, 292. Eto ti mu opet stara majka gdje prokliñe Milana jedinka. Nar. pjes. vil. 1867. 38. Tako ne ostanuo bez jedinka! Nar. posl. vuk. 808. Imaše nekakav car jedinka sina. Nar. prip. vuk.[2] 262. Udovica stara oženila jedinka sina. Nar. prip. vrč. 15. Prizove svoga jedinka sina k sebi. 101. Bio jedinak u majke i jedan jediniti od ove familije. Vuk, živ. 197. Bi li se ti zakleo vrh tvoga jedinka sina? Pravdonoša. 1852. 81.

b. *vidi* jedinac, 1, a. — *U Stulićevu rječniku.*

c. *vidi* jedinan. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

2. *broj koji se piše jednijem znakom (koji je manji od* 10). — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Slide broji ilirici: jedinci, . . . deseci, . . . stotine . . . I. Ančić, svit. VII.

3. *u Vukovu rječniku:* puščano zrno koje se po jedno meće u pušku ‚eine flintenkugel' ‚glans'.

JEDINAKOVAC, Jedinakovca, *m. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Spomen. stoj. 189.

JÈDÎNAN, jèdîna, *adj.* concors, *koji misli ili hoće ili govori ili radi jedno (isto) što i drugi, složan, sjedinjen.* — *Postaje od* 1. jedin *nastavkom* ьn; ь *se promijenilo samo u nom. sing. m. (i u acc. kad je jednak s nominativom) na* a, *a u svijem ostalijem oblicima ispada, te dva* n *koja tako ostaju jedno do drugoga, ako se gdjegdje i nalaze pisana, izgovaraju se kao jedno; iz drugijeh oblika načinio se pak i nom. sing. m.* jedin, *tako da se ova riječ često ne razlikuje u obliku od* 1. jedin, *i (u složenoj deklinaciji) od* jedini, *nego se razlika može samo posnati po smislu (ali vidi* 1, c *i* 2, d). — *Dolazi od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (jedin ‚unito, congiunto' ‚conjunctus' 774[b]), *u Stulićevu* (jedinan ‚junctus ‚conjunctus' *s dodatkom da je uzeto iz misala), u Daničićevu* (jedinьnь ‚concors').

1. *adj.*

a. *o mnoštvu kad se svaki dio slaže s ostalima. a) u množini.* Da budemo jedini suprotivu hercegu. Mon. serb. 451. (1452). Da budemo jedinni suprotivь hercegu. 454. (1452). Da smo jedini i jednosrьdi. 455. (1452). U svem skladni i jedini, kako da su bratja draga. A. Sasin 170[a]. Od tada su živili svi veoma jedini u jednoj istoj kući. B. Kašić, per. 112. Jedine građane i mirne imati. I. T. Mrnavić, osm. 68. Imamo biti jedini meu nami. ist. 50. Na djedinstvo oni tvoje svi jedini tebe zovu. G. Palmotić 1, 107. Sad jedini svikolici obranite moju krunu. 8, 10[b]. Od anđela kori uresni za ovom riječim svi jedini zapjevaše slatke pjesni. 8, 35[b]. Da budu jedini i skladni meu sobom. P. Radovčić, nač. 485. Zavapiše svi jedini. P. Kanavelić, iv. 558. — *može se istaknuti u čemu je složnost, sjedinjenje (lokativom s prijedlogom* u). Svi jedini u molitvi budite. N. Ranina 150[a]. 1petr. 3, 8. Pokle bile bjehu toliko jedine u istomu duhu i želji. B. Kašić, per. 130. Bjehu bili jedini u zlotvorstvu. 187. Neka oni, ki su jedini u veri bili s telom ne razdilet se. F. Glavinić, cvit. 71[b]. Svi jednaku misao imaju i u zlu su svi jedini. G. Palmotić 8, 46[a]. U tomu veće smo skoro jedini. J. S. Reljković XIII. — *b) u jednini, ne samo kod kolektivnoga supstantiva, nego i kod onoga uopće čim se pokazuje opća složnost.* Bože, opeta sjedini općenstvo jedino. M. Vetranić 1, 12. Prilikuje ih vele jedinu i slatku glasu razlicijeh čitara. B. Gradić, djev. 172. Ono začinanje, koje čuh, toliko bi skladno, jedino, naredno . . . 173. Čto s toliko jedinim pristajanjem uči nas. Š. Budinić, sum. 32[b]. Neka skladna i jedina mnoštva od puka kupe u zbore. I. Gundulić 205. Zato ga jedinim glasom papom prozvahu. F. Glavinić, cvit. 23[a]. Svi jedinim glasom na pomoć zazvahu s. Jurja. 104[b]. Ljubav ne će razdijeljena neg jedina biti. V. Andrijašević, put. 240. Tijem u skupu svi jedinu ovu pjesan zapjevaše. P. Kanavelić, iv. 58. Poju mu davorije momci u glase sve jedine. 337.

b. *o jednome a i o mnoštvu kad se ne govori o složnosti dijelova među sobom, nego kad se kaže da je složno s čim drugijem (ovo stoji u instr. s prijedlogom* s). Da će biti skladanь i jedinanь s mojijem sinom i z bratomь svojijemь. Mon. serb. 461. (1458). Da budu o vse rečeno jedini jedna strana i druga s onêmi vlasteli, s knezomь Šišmundomь Žuńevićemь i s knezomь Bartolomь Živanovićemь Gočetićemь i s knezomь Andruškomь Sorkočevićemь razьrediti i razьdêliti . . . Spom. sr. 2, 126. (1466). Koji nijesu jedini svetom majkom crkvom. M. Divković, nauk. 78[b]. Ako s Krstom sasvim ne budeš jedinan. A. Georgiceo, nasl. 75. Ako hoće da duh stoji mijeran i jedinan s Isukrstom. M. Radnić 256[b]. Podlaže voļu svoju voļi Božjoj i jedinan je š ńom u zlu i u dobru. 482[b]. U onima poglavkima, u kojima je crkva rutenska jedina s rimskom. A. Tomiković, živ. VI.

c. *u ova dva primjera pripada amo po obliku, ali je značenje: jedan, jedini.* Ki si troj a v trojstvu jedinan. P. Zoranić 51[a]. Troj u sobstvih a jedinan u bitju. P. Radovčić, nač. 554.

2. *adv.* jèdîno. — *Između rječnika u Belinu* (jedino ‚accordatamente, d' accordo' ‚concorditer' 21[b]; ‚concordevolmente' ‚concorditer' 211[a]; ‚d' accordo' ‚concorditer' 242[b]; ‚unitamente' ‚conjuncte' 774[b]).

a. *složno, jedinodušno.*

a) vidi 1, a. Zajednoo da služita oba jedinnoo i mirnoo. Mon. serb. 462. (1458). Prijaše Poļičane svi jedinьno i zapovidiše . . . Štat. poļ. ark. 5, 246. Skladno i jedino učiniše. 287. Napriše na ńega jedino fsi. Bernardin 10. act. ap. 7, 56. K ovoj istini pristaju jedino sveti zbori, sinodi i oci. Š. Budinić, sum. 90[b]. Oci vsi jedino kažu uženu žeļu. 150[b]. Kakono svi naučiteļi jedino govore. ispr. 7. Svaki muž i žena imaju vele pomńivo nastojati da živu jedino i mijerno u ļubavi. M. Divković, bes. 42[a]. Jednodušno = jedino. I. Bandulavić 299. Jedino pristaše da vlada i sudi. Đ. Baraković, jar. 58. Toliko skupno i jedino pisaše istine od Isukrsta. P. Radovčić, nač. 159. Jedino svi skupļeni skočiše se suproć meni. A. Vitaļić, ist. 65[b]. Oni se zlu mojemu svi jedino veseliše. 108[b]. Jedino ga hval'mo i slav'mo. 180[b]. Proslavimo svi Boga jedino. T. Babić, pism. 46. Isukrst upita ńi, što im se vidi od Mesije, čiji je sin? Odgovoriše mu svi jedino, da je sin Davidov. F. Lastrić, od' 274. Ovo pismo svi građani štiše, ter jedino Bogu zafališe. And. Kačić, razg. 145[ab]. Udari na ńu tako jedino, složno i razredno. kor. 208. Svi na noge jedino đipiše! Nar. pjes. vuk. 5, 362. Udariše jedino na Turke. Pjev. crn. 87[a]. Neka jedan drugom odgovara, braćo mila, vruće i jedino. Osvetn. 3, 101.

b) vidi 1, b. Čto sveti zbor Nicenski složno, jedino i spodobito sa svetim pismom izreče. Š. Budinić, sum. 44[b].

b. *amo mislim da pripadaju i primjeri u kojima je značenje: ujedno, zajedno. a) o mnoštvu.* Ustežući voju jedino jezjahu. M. Marulić 12. A pak u tom sve jedino stavi varit sve te duńe. S. Bobaļević 209. Slavni care, tač jedino vas trag gubit svoj ne srni. I. Gundulić 307. O ju-

naci, slijedite me svi jedino. 530. Ter se svi jedino k ńemu odpravišе. I. T. Mrnavić, osm. 155. Jedino živismo, jedino umrismo, kot virni umiru. P. Vitezović, odil. 83. Opriješe se, ne jedino, neg vremeno i izmino. J. Kavańin 350ᵇ. Svi jedino zavapiše. P. Knežević, muk. 35. Da se jedino opru neprijateļu. M. Zoričić, zrc. 241. — *b) o jednome što ujedno radi s drugijem (ovo stoji u instr. s prijedlogom* s). Janičari z gradjani jedino na dvore carske navaļuju. I. T. Mrnavić, osm. 13. S kijem stupaj moj svudi jedino druži se. G. Palmotić 1, 118.

c. *mislim da amo pripada i ovaj primjer u kojemu znači što i* jednako. Sve jednake końe doratаste, dorataste i putonogaste, sve jedino u noge lijeve. Nar. pjes. vuk. 3, 333.

d. *po obliku pripada amo ovoj primjer u kojemu je posve drugo značeńe: napose (isporedi* 1, c): *(Grisi)* razdiļeno i jedinno imaju se spovidati. Naručn. 79ᵃ.

JEDINARA, *kod brojenica kao* jedan. — *U naše vrijeme.* Jedinara, dvadinara . . . Nar. pjes. vil. 1867. 774.

JEDINAST, *adj. vidi* jedini. — *U dva primjera* XVI *i* XVII *vijeka.* Uči jedinastim načinom vsi sinove. Š. Budinić, sum. 170ᵃ. Imaš prociniti ovo jedinasto veseļe. B. Kašić, nasl. 165.

JEDINAŠTVO, *n. uprav osobina onoga koji je jedinak. — U Stulićevu rječniku:* ‚singularitas, proprietas' *s dodatkom da je uzeto iz misala.*

JEDÌNCAT, *adj. kao* jedini, *ali s većom silom (uprav je augmentativ, isporedi* samcat). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Imam evo jedini jedincati vorint'. ‚Ima, brte, jednu jedincatu kravicu'. J. Bogdanović. *i u Dubrovniku.* P. Budmani. — *isporedi i* jedincatosamcat.

JEDINCATOSAMCAT, *adj. sastavļeno (radi veće sile)* jedincat *i* samcat. — *U jednoga pisca našega vremena.* Jedincatosamcate Karaģićeve . . . S. Milutinović *u* Pjev. crn. 94ᵇ.

JÈDINČÂD, *f. coll. vidi* jedinče. — *U naše vrijeme.* Ko pomisli, koliko je teško izgubiti jedinčad, kojima su za toliko godina jedva obdareni, nek im pomažu, koliko je mogućno, utirati suze, koje pravedno prolivaju za jedinčadima svojim. Nov. sr. 1894. 153.

JEDÍNČE, jedínčeta, *n. jedino dijete. — Mješte množine ima supstantiv kolektivni* jedinčad *(koji vidi). — U Vukovu rječniku:* ‚das einzige kind' ‚filius (filia) unicus (unica)'.

JÈDÎNÎ, *adj.* unicus, *kao* jedan, *ali s većom silom, kaže se o onome uz što nema ništa drugo iste vrste. — Razlikuje se od* jedan *i* 1. jedin *i tijem što se ne shvaća kao broj nego kao pravi adjektiv; te zato stoji gotovo svagda u složenom obliku, ali ima i primjera gdje je i u nominalnom obliku, n. p.* jedinь. Mon. serb. 544. (XV *vijek);* jedin. N. Dimitrović 81; J. Kavańin 220ᵇ. 588ᵃ *(vidi i u rječnicima); gen. sing. m.* jedina. M. Alberti 441; J. Kavańin 122ᵃ; Nar. pjes. vuk. 1, 197; 1, 254; 1, 256; 1, 626; *loc. sing. m.* jedinu. I. Gundulić 491 *(kod ovijeh oblika vaļa da je drukčiji akcenat:* jèdîn, jèdîna, *vidi kod* 1, c *u Vukovu rječniku). — Mislim da postaje od* 1. jedin *dobivši nastavke kao adjektiv, i da nije ista riječ što* jedinan *(ali vidi* jedinan, 1, c *i* 2, d). — *Može imati i množinu.* — *Biće riječ praslavenska, isporedi rus.* единый, *čes.* jediný, *pol.* jedyny. — *Između rječnika u Vrančićevu* (jedin ‚singularis'; jedini ‚unicus'), *u Mikaļinu* (jedin *kod* jedinac), *u Belinu* (jedini ‚unico, solo' ‚unicus' 774ᵃ; ‚singolare, cioè unico' ‚singularis' 678ᵇ; ‚solo, senza compagnia' ‚solus' 685ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (jedin ‚unicus, singularis; peculiaris, proprius'), *u Voltiģijinu* (jedini ‚unico, singolare' ‚einzig'), *u Stulićevu* (jedin ‚unicus, unus, singularis; idem, unus idem, unanimis'), *u Vukovu* (jedini ‚einzig' ‚unicus').

1. *adj.*

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem. a) uopće.* Rasprostrani se jedinь bezъ nasъ. Domentijanᵇ 20. Jere taj jedin dar ne umjesmo sabļusti. N. Dimitrović 81. Ne da mi ni jedinoga suldina. Mon. croat. 221. (1527). Koje se u sve to vrijeme ni za jedini čas može pometnuti. B. Kašić, per. 93. Ali eto meni objavi u jedini hip se tade, od visocijeh gdi se plavi jedra driše, sidra vade. I. Gundulić 40. Jur izgubih, jaoh, ovako drag razgovor moj jedini. 84. Zatim vojska nabuńena pođe u skupu u jedinu. 491. Lipo t' se je znaj susriti dva celova u jedini. M. Gazarović 99ᵇ. Ti sama ter jedina bi dostojna biti majka Isusova. M. Jerković 14. Što viruje jedina mati crkva od koje je jedina glava Isus. I. Ančić, svit. 184. I nije veće ni jedini koji dobra dila čini. A. Vitaļić, ist. 41ᵃ. Jer sve kosti do jedine Bog ńim čuva. 100ᵇ. Nikor od ńih jedine riči ne smijući progovoriti. 238. Znam da je bolje jedini dan gori u tvojih dvorih biti neg tisuća ovde. 275ᵃ. Nu jedina jest i sada *(crkva).* J. Kavańin 215ᵇ. Jedin cesar neka ti si. 220ᵇ. Da mańa zla uzroči, jedini nam jazik klade. 350ᵇ. Bogu i duši dan jedini pak kratimo. 402ᵃ. Jedan pàkô, tko jedini, trostruk tko troj grijeh učini. 430ᵇ. Ja jedini pomnik biča tvojega. I. Đorđić, salt. 279. *(Feniče je)* ptica držana za jedinu na svijetu. uzd. 206. Ļudski grijesi bili su jedini uzrok smrti Isukrstove. B. Zuzeri 57. Sagradi korablju za jedino utočište od potopa. F. Lastrić, ned. 99. Da je Isukrst put jedini i istiniti za otići u život vičńi, to on isti navištuje. 413. Jedine duše vaše spaseńe. A. Kanižlić, kam. 1. Naj veći i jedini naš posao. fran. 223. Ti si jedino ufańe naše. utoč. II. Boga uživati budući jedina svrha za koju čovik bi stvoren. I. J. P. Lučić, razg. 2. I jezik jim jedini pomete. M. A. Reļković, sat. K7ᵃ. Al' sad i ta kći ļubļena, ka je razgovor ńem jedini, kad mu je iz skuta ugrabļena . . . P. Sorkočević 577ᵃ. Svaki dever svojoj snai daje po jedinu crvenu jabuku. Nar. pjes. vuk. 1, 414. Teke Janu knjiga dopanula, jedino je slovo pogledala, brzo Janku na dvorove pođe. 3, 222. Poklańaj se Gospodu Bogu, i ńemu jedinome služi. Vuk, luk. 4, 8. Jedina krajička pjesma koju sam do sad čuo . . . nar. pjes. 1, 100. Gospod je Bog naš jedini Gospod. Đ. Daničić, 5mojs. 6, 4. Kosoviću moj jedini druže! Osvetn. 2, 35. Utječe se razgovoru svomu, jedinomu u pustińi drugu. 3, 9. — *b) u množini.* Ne tъčiju jedinêmъ učenikomъ nъ i vsêmъ. Mon. serb. 88. (1330). Jedini su oni u Evropi. Nar. pjes. vuk. 5, 552. Paštrovići jedini imaju nešto postojanoga naricańa u stihovima. Vuk, nar. pjes. 1, 89. — *c) često o Bogu.* Bože jedinyj. Mon. serb. 277. (1418). Veruju v jedinoga Boga. Kateh. 156l. D8ᵃ. Jedina Boga u trojici a trojicu u jedinstvu štujemo. M. Alberti 441. Koji si Bog jedini, živi i istini. M. Jerković 89. Jedinoga Boga štuj. S. Matijević 42. Bože u trojstvu ki s' jedini. I. Ivanišević 54. Troja Boga i jedina ka tomači i ka zove. J. Kavańin 210ᵃ. Ovi od Boga jedinoga tisuć boga izmisliše. 443ᵃ. Kako se dakle zapovida poštovati jedini Bog stvoriteļ. F. Lastrić, od' 69. Slušat Boga jedinoga. V. Došen 246ᵇ. Jedini u bitju i u naravi, a u tri sobstva. Ant. Kadčić 382. Zarad' Boga jedinoga! Nar.

pjes. vuk. 1, 143. Okumiću Boga jedinoga. 1, 155. Vala Bogu! vala jedinome! 1, 168 *(često u narodnijem pjesmama)*. Već tako mi Boga jedinoga! 2, 76. Tako caru dade Bog jedini. 2, 156. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Od onoga božastvenoga bića trojstva jedinoga. M. Jerković 8. U jedinstvu trojstva jedinoga kraljuješ, o Isuse. 82. Pred prestolje lako stupe slavna trojstva jedinoga. J. Kavanin 20a. — *i ovaj:* Jedina ruka Božja! (Kad se što osobito pripovijeda, n. p. kad se pomoli Turčin, jedina ruka Božja! rekao bi nigđe čoek u svijetu nije ostao; — udari kiša, jedina ruko Božija! kako god iz kabla itd.). Nar. posl. vuk. 112 — *d) vrlo često o sinu ili kćeri.* Osta u Bèlijaka jedina sinaka. Mon. serb. 544. (xv *vijek*). Uzmi sina tvoga jedinoga. N. Ranina 116b. gen. 22, 2. Veruju va sina ńega jedinoga. Kateh. 1561. A4a. Pokle t' sinka jedinoga sad vidimo. M. Držić 479. Da svoju kćer, dobro da ni jedinu, onomu za vjerenicu prikaže. B. Gradić, djev. 150. Hotje Bog poslati sina svoga jedinoga. A. Gučetić, roz. jez. 146. Ku jedinu na sem sviti majka me je porodila. G. Palmotić 1, 313. Jedinu mi kćercu svoju vjerenicu dat obeća. 2, 85. Za tužna se ćaćka bolim, komu ginem rod jedini. 2, 150. Smrt kad šinu ženu i sinka prem jedina. J. Kavanin 122a. Ki jedino htje vjeriti dijete. 128b. Ako 'e majci pak jedina *(kći)*. 169b. Tužan otac već jedine Sunčanice lijepe. 235a. A sad u vrlini jedinu mi hćer uhvati. 237b. Abrama, koji i sina jedinoga hti posvetiti vrhu plama. 362b. *(Bog)* odredi svoga jedinoga sina, da sađe među nas. J. Banovac, razg. 152. Bog, kada otje svit odkupiti po jedinom sinu svomu. F. Lastrić, od' 91. Vidim sina na križu, te sina jedinoga. test. 97a. Posla jedinoga sina svoga s nebesa na zemlju. 99. Ostavio carstvo jedinomu sinčiću. A. Kanižlić, kam. 15. Da joj jedinoga sina neprijatelji zarobiše. M. Zoričić, zrc. 35. Plaču majke jedine sinove. And. Kačić, razg. 90b. Bivši pak jedini sin u otca. M. A. Reljković, sabr. 57. Da mu je sin jedini na umrlu. M. Dobretić 92. Jere budući čovjek jedini sin Božji ... J. Matović 456. Kano majka sinka jedinoga. J. Krmpotić, mal. 12. No sam ćerca jedina u majke. Nar. pjes. vuk. 1, 49. Ustr'jeliće mog sina jedina. 1, 254. Od Omera, od sina jedina. 1, 256. Razbolje se Jovo jedini u majke. 1, 261. Umre Konda jedini u majke. 1, 272. Već sam bila jedina u majke. 1, 313. Ljubio sam u majke jedinu. 1, 446. Vukomane, moj jedini sine! 1, 617. Sestro Jelo, pošljide mi sina, da i ńega pogubim jedina, da na ńemu ne ostane carstvo. 1, 626. Vezak vezla jedina u majke. 1, 632. Marko sine jedini u majke! 2, 193. Sveta Katarina, ka j' bila jedina, ka j' bila jedina oca Konštantina. Nar. pjes. mikul. 139. Bio muž i žena, i imali su jedinoga sina. Nar. prip. vuk.[2] 246. Uzeo Mladenovu jedinu kćer za svoga sina. Vuk, prav. sov. 52. — *e) vjeđe o bratu.* Što l' milije od brata jedina? Nar. pjes. vuk. 1, 197. Ti imadeš brata jedinoga. 1, 466. Oj Bogdane, moj brate jedini! 1, 548. Imala sam brajna jedinoga. Nar. pjes. istr. 1, 17. — *f) može radi veće sile imati usa se drugu riječ istoga ili sličnoga značenja, kao n. p.: aa)* jedan *(ispored* 1. jedan, 1, f, *b) gdje ima još koji primjer)*: Imaju vazda jedan jedini glas. B. Kašić, nač. 109. Obadva jesu jedno vrilo jedino. F. Lastrić, svet. 66b. U jednomu jedinomu sobstvu. S. Rosa 33b. Nejma ni jedine jedne kapje vode. I. J. P. Lučić, razg. 4. Jedini jedan list knjiga. 20. Svitujem te, da jedinu jednu psost izustiš. 108. Jedan jedini put. A. Tomiković, gov. 11. Sve jedan jedini narod. G. Zelić 177. — *bb) sam.* Poslužiti jedinomu samomu Bogu. Korism. 14b. U Bogu jest jedina sama narav i tri sobstvja. Š. Budinić, sum. 8a. Imajet jedino samo jestvo. 4b. Jer je Isus sam i jedini naučitelj. A. Georgiceo, pril. 65. Ovo je jedini i sam uzrok nesriće. A. Kanižlić, kam. 895. Bog je sam i jedini oni koji je odredio dan u komu imate umriti. A. Tomiković, gov. 11.

b. *koji je sam u svojoj kući (t. j. i sa ženom i s djecom, a nema braće ni rođaka itd.), isporedi* inokosan. — *Češće u nominalnom obliku* (jêdîn). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (jêdîn, n. p. čovjek ‚die einzige mannsperson in einer haushaltung' ‚solus in familia'. cf. jedinac, inokosan). Da ne bude jedin u baštini otčevoj, da još mnogu bratju imade. J. Banovac, blagosov. 125. U ovome kraju *(u zapadnoj Srbiji)* nemaju riječi ‚inokosan' (u rudničkom okružju imaju), nego kažu ‚jedin, jedinstvo' i ‚objedinio je' ... kad se zadruga raskopa. V. Bogišić, zborn. 9. Čovjek sam sa ženom, pak ako još i male djece ima, opet se ne zove zadruga nego ‚jedin'. 9. — *U ovom je primjeru složeni oblik:* Kad ‚jedinoga' (inokosnog) čovjeka djeca ostanu bez oca i majke. V. Bogišić, zborn. 368.

c. *u prenesenom smislu, gotovo iperbolički, kao velika pohvala o čemu (o čeljadetu i o drugome) što je tako da mu nema ništa jednako u vrijednosti na svijetu.* Divica izvrsitom i jedinom lipostju narešena. Živ. kat. star. 1, 218. Zač ufam da združu će lipos jedinu. Š. Menčetić 12. Ljudi otravit jedinim vlasom mož. 105. Molim te tijem drago za ljubav jedinu. M. Vetranić 1, 49. Ako me u milos ne primi u saj čas jedina tva lipos, svim vilam ka je čas. N. Naljeković 1, 179. Jedina gospoje, velika hvala ti! 2, 16. Komu si odnijela jedinom ljepotom srdašce iz tijela jednaga s životom. 2, 60. Ti slavo jedina! M. Držić 421. Videći stariji ńih toliku jedinu ljubav. P. Zoranić 34b. Veličastvijem velike žeje, udilne, jedine ... Š. Budinić, ispr. 43. Znanje da ima s kripostju jedino. D. Ranina 5a. Ki na sviti tvu lipos jedinu uzbudu vidjeti. 6b. Činit mi sve kroz taj jedini će ures patit nevolje. 10b. Pokoli jedini anđelski će ukras, kada spi, toliku veliku ima vlas. 92b—98a. I videć ju skončavati plačem ures drag jedini. I. Gundulić 55. Cererina kćerce izbrana, čijem ljeposti tve jedine sred ovijeh se kažu strana. 71. Polja su mnoga, dim, kijem zemja ravna prem resi se rumenijem svjetlilom jedinijem. 114. Cijeć ljepote će jedine ku obljubi carska sila. 386. Na zamjernu, na jedinu ńih bjeloću svijetlu izbranu bistri jezer ončas sinu. 405. Spomenuje će jedina i zamjerna bojna dila. 411. Ka se čini slijepu tebi sunca slična i jedina vrh gospođa svijeh pod nebi. G. Palmotić 2, 33. Od ljubavi će jedine tisuću mi da zaklada. P. Kanavelić, iv. 455. Sokolice al' jedini toli Osmana ures stravi, da nezgodu tu mu učini, da sad sasma zaboravi. P. Sorkočević 589b.

d. *u gramatici, prema lat.* singularis, *o broju.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Kad je jedini broj, to jest kad od jednoga govorimo. J. Mikalja, gram. 8.

2. *adv.* jêdînō. — *U Mikaljinu rječniku:* jedino, samo ‚unice, singulariter'; *u Belinu:* ‚singolarmente, unicamente' ‚unice' 678b; *u Rjelostjenčevu:* ‚unice, singulariter'; *u Voltigijinu:* ‚unicamente, particolarmente' ‚einzig und allein'; *u Stulićevu:* v. jedinito.

JEDÎNICA, *f. postaje od* 1. jedin *ili od* jedini *nastavkom* ica. — *Po postanu i po značenju nije svagda jedna te ista riječ.*

1. unitas, *osobina onoga što je jedno.* — *Postaje od* 1. jedin. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* jedinica ‚unitas', *i nalazi se samo u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚unitas' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (‚unitas'). Trojica vь jedini(ci) i jedinica vь trojici. Okáz. pam. šaf. 58.

2. *naj češće: jedina kći ili jedina sestra.* — *Postaje od* jedini *prema muškome* jedinac. — *Od* XVII *vijeka. a) kći.* — *između rječnika u Stulićevu* (‚filia unica') *i u Vukovu* (‚die einzige tochter' ‚filia unica'). Bivši ona jedinica roditeļa svojih. B. Kašić, is. 89. Ku je vezla mahramu jedinica ćerca tvoja. Nar. pjes. mikl. beitr. 25. Jer je bila jedinica svojijem roditeļim. S. Rosa 183b. Ne izmišati plemena, a osobito kad se rađaše od ćeri jedinice. Grgur iz Vareša 120. I kad vid'la milu jedinicu, tužno tuži Jeličina majka: ‚Oj Jelice, mila jedinice!' Nar. pjes. vuk. 1, 607. Jer ne ima od srca poroda posle jednu ćerku jedinicu. 3, 298. Tvoju ćercu milu jedinicu. 3, 500. Ja grofova jedinica kćer. Nar. prip. mikul. 184. Ne imamo drugo dijete nego ńu jedinicu. Pravdonoša. 1852. 88. Ļute rane od devet sinova i desete jedinice šćerce. Osvetn. 2, 61. Ako je ona bila jedinica u oca. M. Đ. Milićević, slav. 10. — *b) sestra.* Jedinicu sestricu Jelicu. Nar. pjes. vuk. 1, 541. Jer imaju selu jedinicu. 1, 564. Jedinica seja. Nar. pjes. srem. 95.

3. *u Vukovu rječniku:* rijetko sukno što se tka u ‚jednu' žicu; neki ga zovu ‚klašńe' (kao što stoji i u Dušanovoj diplomi danoj manastiru Hilendaru ļ. 1348, koja je sad u Karlovcima u mitropolitskoj arhivi) ‚eine art tuch das die serbischen frauen zu hause erzeugen' ‚panni genus'. *vidi i:* Jedinica, vrsta domaćega sukna. Slovinac. 1884. 31. — *Postaje od* jedini.

4. *u Vukovu rječniku:* komadić (uzak kao brazda) zemļe između dvije ńive ‚grenzlinie' ‚limes'. — *Postaje od* jedini.

5. *u pisaca našega vremena: ono što se uzimļe kao jedno kod mjereńa i brojeńa (n. p. lakat, metar itd.; oka, litra, kilogram itd.; forinta, novčić, dinar itd.).* Jedinica, phil. stil. etc. (jedinka) ‚einheit (z. b. des masses)', tal. ‚unità'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Po ruskome jeziku.*

6. *u matematici ne samo broj* 1, *nego i svi ostali (mańi od* 10) *što se pišu jednijem znakom.* — *Po ruskome jeziku u pisaca našega vremena.* — *Također se u matematici kaže kad se u mnoštvu uzimļe svaki dio jedan po jedan.* Jedinice (pl.), math. ‚unionen', tal. ‚uni'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDINIČAN, jedinična, *adj. koji pripada jedinici (pod* 1). — *U Stulićevu rječniku:* ‚unitatis' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

JEDINIGODI, *u Stulićevu rječniku kod* jedinogodi. — *nepousdano.*

JEDINIK, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚unicus, singulus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

JEDÌNÎŠTE, *n. mjesto gdje se različite linije (crte, potezi) sastaju (sjedińuju).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jedinište, math. ‚concurrenzpunkt, einigungspunkt'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDÌNIT, *adj. znači što i* jedini *(ali ńekako s većom silom).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚singularis, peculiaris', *i u Vukovu:* jediniti, u pjesmi mjesto ‚jedini' *s primjerom:* Tužjela je đevojka jedinita kraļeva. — *U Stulićevu rječniku ima i adv.* jedinito ‚singulariter, praecipue, praesertim, concordi animo, ex communi sententia'.

JEDÌNITEĻ, *m. onaj koji jedini (sjedińuje).* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚vereiniger'.

JEDÌNITI, jèdînîm, *impf.* unire, *ujedno slagati, sastavļati (u pravom i u metaforičkom i prenesenom smislu).* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* jèdînâh *i u part. praet. pass.* jèdînen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Ako je stara riječ (isporedi stslov.* jediniti, *rus.* единить) *postoje od* 1. jedin; *ako nije, od* jedini. — *U našemu se jeziku javļa od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚unire'), *u Bjelostjenčevu* (jedinim ‚unio, conjungo, combino, conglutino, simul jungo, copulo, in unum redigo'. 2. jedinim, v. jednačim), *u Voltiģijinu* (‚riunire, accoppiare, immedesimare' ‚zusammenlegen, zusammenthun, zusammenfügen'), *u Stulićevu* (‚jungere, conjungere, coagmentare, alligare etc.').

1. *aktivno.*

a. *objekat je sve ono što sajedno dolazi.* Vrle nakazni u morskoj dubini u ļubav priblazni taj plamen jedini. D. Rańina 8ab. Da koristi nije općene, kom nas rodni grad jedini. Ġ. Palmotić 1, 161. Zatijem uze ļubežļivo od omraze plam gasiti, izpravļati što je krivo i protivno jediniti. P. Kanavelić, iv. 390.

b. *objekat je jedno, a drugo s čim se sastavļa stoji u instr. s prijedlogom* s. Ļubav s Bogom jedini. V. Andrijašević, put. 12.

2. *sa* se, *refleksivno.*

a. *prema* 1, a *(uprav recipročno).* Vijeraju se i jedine dva naj ljepša, ki se žele, i od pira gozbe čine obilne se. I. Gundulić 126. Jedine se uda od tila. B. Betera, čut. 126.

b. *prema* 1, b. S Isukrstom se po ovi sakramenat sasvima jedinimo. A. Komulović 51. Kad se on po temu jedini s nami. A. Kalić 114. Po ovemu daru sastaje se Jezus, sadružuje, jedini s čovjekom. 188. Jedini se sa svakijem napose na trpezi svetoga blagovańa. 240.

1. JÈDÎNKA, *f. vidi* jedinica, 5. — *Načińeno u naše vrijeme.* Jedinka, phil. stat. etc. ‚eins, einheit, einer (ziffer)', tal. ‚il numero uno'; math. plošna jedinka ‚flächeneinheit'; phys, mech. jedinka topline, (toplinka) ‚calorie, wärmeeinheit'; jedinka duļine ‚längeneinheit'; jedinka râda ‚arbeitseinheit', fro. ‚unité dynamique', egl. dynamical unit, unit of work'; jedinka rabote, mech. ‚leistungseinheit'; jedinka cijene, merc. ‚preiseinheit'; min. ‚individuum', tal. ‚individuo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. JÈDÎNKA, *ƒ. vidi kod* jedinko.

JEDÌNKALO, *n. (ili m.?). u Vukovu rječniku:* u zagoneci: Pošetalo jato čevrļuga, a pred ńima jedinkalo, a za ńima pantoš; jedinkalo jedinkati šćaše, ne da pantoš ni gledati na se. *dva su odgonetļaja: zvijezde, mjesec, sunce* (Nar. zag. nov. 218) *ili: ovce, ovan, čobanin* (238).

JEDÌNKATI, jedìnkâm, *impf. vidi kod* jedinkalo. — *Između rječnika u Vukovu:* u zagoneci, cf. jedinkalo.

JÈDÎNKO, *m. kaže mati od mila muškome djetetu, a* jèdînka *ženskome.* — *U naše vrijeme u Lici.* Mati tepajući svome djetetu reče: ‚Jedinko moj! ves'o mi svojoj majci bio!' ‚Jedinka moja! sretna mi svojoj majci bila!' Čuo sam opet đe jedna žena svojoj jednoj kravici tepa: ‚Jedinka moja! ne boj se ti sve da po kupusu paseš, neće tebe niko oćerati'. J. Bogdanović.

JEDINOBIĆAN, jedinobićna, *adj. vidi* jednobitan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sina jedinobićna s ocem. J. Matović 32.

JEDINOČASTAN, jedinočasna, *adj. u kojega je ista (jedna) čast kao u drugoga. — Samo sa starijim oblikom* jedinočьstьnь *u knigama pisanima crkvenijem jesikom, a između u rječnika u Daničićevu* (jedinočьstьnь ‚aeque honorandus'). Jedinočьstne i sъprêstolne otьcu i synu. Mon. serb. 277. (1418).

JEDINOČED, *adj. vidi* jedinorodan. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jesikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚unigenitus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (jedinočedь ‚unigenitus'). Jedinočedoje slovo otьče. Stefan, sim. pam. šaf. 10. Za jedinočedago syna svojego. Sava, tip. stud. glasn. 40, 181. Jedinočedy synь i slovo Božije. Domentijan[b] 144. Jedinočedomu synu jego, Isu Hristu. Mon. serb. 77. (1302—1321). Vsplačut jego kako jedinočedago. Naručn. 51[a]. Sina svojega jedinočedago posla. Korizm. 55[a]. Se, iznošahu sina umrvša jedinočeda materi svojeje. 65[b].

JEDINOČEDAN, jedinočedna, *adj. vidi* jedinočed. — *Samo u knizi pisanoj crkvenijem jesikom* xv *vijeka (nom. sing. m. bio bi* jedinočedьnъ). O jedinočedьnom synu mojem. Starine. 22, 213. (xv *vijek).*

JEDINOČEĐE, *n. jedino dijete. — Nalazi se samo stari oblik* jedinočedije *u rukopisu* xv *vijeka pisanom crkvenijem jesikom.* Jedinočedije utroby mojeje . . . Starine. 22, 218.

JEDINÒDAN, *adj.* ἐφήμερος, *koji traje samo jedan dan (n. p. o grosnici). — U jednoga pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka.* Nije stvar velika; ustat ćeš brzo; to je ogńic jedinodani. B. Zuzeri 249.

JEDINÒDUŠAN, jedinòdušna, *adj. vidi* jednodušan. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* jedinodušьnъ, *rus.* единодушный, *(češ.* jednodušný, *pol.* jednoduszny). — *Nije narodna riječ (kao adjektiv, a adverab je Vuk primio i u rječnik) nego uzeta iz crkvenoga jesika i Vuk, ako je i upotrebljava u prijevodu novoga savjeta, broji je među* riječi koje su od slavenskijeh posrbljene (Nov. zav. 1847. vi). — *Između rječnika u Stulićevu* (‚concors, consentaneus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (jedinodušьnь ‚unanimus').

a. *adj.* Jako jedinodušьna brata. Sava, tip. stud. glasn. 40, 167. Jedinodušni mej sobom budite, kakono i udi v jednom telu. Postila. Ff2[b]. Jedinodušni. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 86[b]. paul. philipp. 2, 2. Jedinodušnim glasom naroda svog pozvan. Nov. sr. 1834. 76. Jedinodušni i gromoglasni doček . . . 1834. 196. Ispunite moju radost, da jedno mislite, jednu ljubav imate, jedinodušni i jedinomisleni. Vuk, pavl. filibj. 2, 2 *(ovako je ne samo u izdanu god.* 1847 *nego i u poznijim izdanima te i god.* 1864; *istom poslije Vukove smrti neko je, možebiti Daničić, promijenio:* jednodušni).

b. *adv.* jedinòdušno. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚concorditer, concordi animo, unanimiter, ex communi sententia' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Vukovu* (jedinodušno ‚einhellig' ‚unanimi consensu'). Jedinodušno i dobrovoljno. Mon. serb. 284. (1419). 348. (1427). Starješinama koje me jedinodušno osude. Vuk, dan. 2, 141. Jedinodušno borite se za vjeru jevanđelija. pavl. filibj. 1, 27 *(i ovdje je, kao u naj zadnjem primjeru kod* a, *poslije Vukove smrti naštampano* jednodušno).

JEDINOG, *vidi* jedinonog.

JEDINÒGLÂSAN, jedinòglâsna, *adj. vidi* jednoglasan. — *Ako je stara riječ, isporedi stslov.* jedinoglasьnъ, *rus.* единогласный, *(češ.* jednohlasný, *pol.* jednogłośny), *uzeta je iz crkvenoga jesika; ako li je kasnije od naroda načiňena, postaje od* jedini *a ne od* 1. jedan. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚unius vocis' *s dodatkom da je riječ ruska) i u Daničićevu* (jedinoglasьnь ‚consonus').

a. *adj.* Jedinoglasnoje pênje. Mon. serb. 183. (1848).

b. *adv.* jedinòglâsno. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚unica voce' *s dodatkom da je riječ ruska).* Svi kliknuše a jedinoglasno. Pjev. crn. 5[a]. Sva pisma od granice potvrđuju jedinoglasno sjajnu pobjedu, koju je Zumalakaregi obdržao. Nov. sr. 1835. 166.

JEDINOGOČE, jedinogočeta, *n. dijete ili živinče kojemu je jedna godina. — Samo u Stulićevu rječniku:* jedinogodče *us* jedinogod.

JEDINOGOD, *adj. vidi* jednogodišńi. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚unius anni'.

JEDINOGODAC, jedinogoca, *m. vidi* jednogodac. — *Samo u Stulićevu rječniku us* jedinogod.

JEDINOGODAN, jedinogodna, *adj. vidi* jednogodišńi. — *Samo u Stulićevu rječniku us* jedinogod.

JEDINOGODI, *adj. jedini. — U Stulićevu rječniku:* jedinogod *i u složenom obliku* jedinogodi ‚singulus, singuli' *s primjerom iz brevijara:* Osobitim besjedam jedinogodih zidati ‚privatis locutionibus singulos aedificare'. — *nije dosta pousdano.*

JEDINOGODIŠNICA, *f. žensko dijete ili živinče kojemu je jedna godina. — Samo u Stulićevu rječniku:* jedinogodištnica *us* jedinogod.

JEDINOGODIŠNIK, *m. vidi* jednogodac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* jedinogodištnik *us* jedinogod.

JEDINOGODIŠTAN, jedinogodišna, *adj. vidi* jednogodišńi. — *Samo u Stulićevu rječniku us* jedinogod.

JEDINOGODNICA, *f. vidi* jedinogodišnica. — *Samo u Stulićevu rječniku us* jedinogod.

JEDINOGODNIK, *m. vidi* jednogodac. — *Samo u Stulićevu rječniku us* jedinogod.

JEDINOGOVORAN, jedinogovorna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚unius vocis' *gdje ima i adv.* jedinogovorno ‚unica voce'. — *oboje nepouzdano.*

JEDINOHOĆEŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* jedinohotjeńe ‚consensus, consensio, concordia, conjunctio' *s primjerom iz brevijara:* Velikim svijeh jedinohotjeńem arhierej izbran bi.

JEDINOHRAMAN, jedinohramna, *adj. koji prebiva u istoj (jednoj) kući. — U knizi pisanoj crkvenijem jesikom, i otale u Daničićevu rječniku:* jedinohramьnь ‚qui in eadem domo habitat'. Byvajeta oba dobryj suprugь jedinohramni. Domentijan[b] 44.

JEDINOIMENI, *adj. kojemu je isto (jedno) ime. — Stariji je oblik (nominalni)* jedinoimenьnъ. — *U knizi pisanoj crkvenijem jesikom, a iz ne u Daničićevu rječniku* (jedinoimenьnь ‚cognominis'). Jedinoimennago sebê prêpodobnago. Domentijan[b] 168.

JEDINOIMENIT, *adj. vidi* jedinoimeni. — *U knizi pisanoj crkvenijem jesikom, a otale u Daničićevu rječniku* (jedinoimenitь ‚cognominis'). Sanomь vlasti sь vami jedinoimenitu. Domentijan[b] 142.

JEDINOJEDNAK, *adj. složeno u teologičnom smislu od jednoga pisca* xvii *vijeka, vaja da je*

tijem htio prevesti consubstantialis. Sva tri sobstva jedinovična su sebi i jedinojednaka. B. Kašić, rit. 878.

JEDINOK, *adj. vidi* 1. inok. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (jedinokъ ‚monachus', cf. inokъ). Na umnoženije jedinokyhъ čina. Sava, sim. pam. šaf. 1.

JEDINOKALAN, jedinokalna, *adj. koji je od istoga (jednoga) kala načiněn. — U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (jedinokalьnъ ‚ex eodem luto factus'). Kъ jedinokalьnymъ namъ sъzdanijemъ. Domentijan[b] 91.

JEDINOKUPNO, *adv. u Stulićevu rječniku:* v. jednokupno.

JEDINOĻETAN, jedinoļetna, *adj. vidi* jednogodišńi. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. jedinogodac *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

JEDINOĻETNICA, *f. vidi* jedinogodišnica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. jedinogodac.

JEDINOĻETNIK, *m. vidi* jednogodac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. jedinogodac.

JEDINOMISALAN, jedinomisaona, *adj. koji isto (jedno) misli. — Stari je oblik* jedinomislьnъ. — *Nalasi se samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom (vidi* i F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jedinomyslьnъ i jedinomyslьno), *i u Stulićevu rječniku (griješkom* jedinomison ‚unanimis, concors' *s dodatkom da je uzeto iz misala).* Da jedinomisłni budu v Gospodinu. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 88[b]. paul. philipp. 4, 2. Jedinomisalno da se držite suproti vašego togo bantovateļa. Glasnik. II, 8, 121. (1708).

JEDINOMISAONIK, *m. jedinomisalan čovjek. — Stariji su oblici* jedinomislьnikъ, jedinomisalnikъ. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom (vidi* i F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jedinomyslьnikъ), *a između rječnika u Daničićevu* (jedinomyslьnikъ ‚consentiens'). Sa jedinomisalniki jego. Glasnik. 10, 266.

JEDINOMISAOSTVO, *n. osobitost onoga koji je jedinomisalan. — Stariji je oblik* jedinomislьstvo. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom (vidi* i F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jedinomyslьstvo), *a između rječnika u Daničićevu* (jedinomyslьstvo ‚unanimitas'). Ļubovь i jedinomyslьstvo. Sava, tip. hil. glasn. 24, 209. Vь jedinomyslьstvo i jedinomudrьstvo. tip. stud. glasn. 40, 161. Nь drugъ kъ drugu jedinomyslьstvo i ļubovь i mirъ hranešti mi prêbyvajte. 168.

JEDINOMISLEN, *adj. vidi* jedinomisalan. — *Vuk je upotrebio ovu riječ (po ruskom obliku* единомысленый) *u Novom zavjetu, a u predgovoru (god.* 1847) *broji je među* 49 riječi slavenskijeh koje se u našemu narodnom jeziku ne govore, ali se lasno mogu razumjeti i s narodnijem riječima pomiješati. v. Ispunite moju radost, da jedno mislite, jednu ļubav imate, jedinodušni i jedinomisleni. pavl. filib]. 2, 2. — *Ima i u Stulićevu rječniku s adv.* jedinomisleno, *i s dodatkom da su obadvije ruske riječi.*

JEDINOMISLENIK, *m. vidi* jedinomisaonik. *Vuk je upotrebio ovu riječ po ruskome* единомысленикъ. Sa ostalijem svojijem jedinomislenicima. pism. 58.

JEDINOMIŠĻEŃE, *n. djelo kojijem se isto (jedno) misli. — Dolazi u starom obliku* jedinomyšļenije *u knizi pisanoj crkvenijem jezikom, a otale u Daničićevu rječniku* (jedinomyšļenije ‚unanimitas'). Sveštaše jedinomyšļenijemъ vь kupê. Stefan, sim. pam. šaf. 28.

JEDINOMJESEČAN, jedinomjesečna, *adj. kojemu je jedan mjesec (n. p. života). — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚menstruus'.

JEDINOMJESEČNICA, *f. žensko dijete ili živinče kojemu je jedan mjesec. — Samo u Stulićevu rječniku uz* jedinomjesečan.

JEDINOMJESEČNIK, *m. muško dijete ili živinče kojemu je jedan mjesec. — Samo u Stulićevu rječniku uz* jedinomjesečan.

JEDINOMUDARSTVO, *n.* unanimitas, *vidi* jedinomišļeńe. — *Sa starijem oblikom* jedinomudrьstvo *u knigama pisanima crkvenijem jezikom.* Vь jedinomyslьstvo i vь jedinomudrьstvo. Sava, tip. stud. glasn. 40, 161.

JEDINOMUŽICA, *f. žensko (govori se o grlici) koja ima samo jednoga muža. — U knigama pisanima crkvenijem jezikom.* Tako i ti, človeče, pozaviždь grьlici edinomužici. Physiol. nov. star. 11, 194. Upodobiļu se ptici grlici jedinomužici. 22, 215. (XV *vijek).*

JEDINONOG, *adj. koji ima samo jednu nogu. — U knigama pisanima crkvenijem jezikom (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jedinonogъ), *a između rječnika u Stulićevu s dodatkom da je riječ ruska. — U jednom primjeru (možebiti pisarskom griješkom) stoji* jedinog. Ļudi jedinogy obrêše. Aleks. novak. 92.

JEDINOOBRAZAN, jedinoobrazna, *adj. sličan, sličan (jednoga obrasa). — Samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom (vidi* i F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jedinoobrazьnъ), *a između rječnika u Stulićevu* (‚conformis, consentaneus, similis, congruens' *s dodatkom da je riječ ruska).* Da izbrani budu jedinoobrazni. Š. Budinić, sum. 7[a].

JEDINOPLEMENI, *adj. koji je od istoga (jednoga) plemena. — Vuk je upotrebio ovu riječ po stslov.* jedinoplemenьnъ *i rus.* единоплеменный. Rusi naša jedinovjerna i jedinoplemena braća. pism. 72.

JEDINOPLEMENIK, *m. čovjek od istoga (jednoga) plemena. — Stari je oblik* jedinoplemennikъ *(isporedi* jedinoplemeni). — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jedinoplemenьnikъ) *i u jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je useo odande ovu riječ ili od rus.* единоплеменникъ, *a između rječnika u Stulićevu (gdje je tumačeno:* ‚comis, urbanus'! *s dodatkom da je riječ ruska).* Tvoji jedinoplemenici. D. Obradović, živ. 116.

JEDINOPRIJESTOLAN, jedinoprijestolna, *adj. koji sjedi na istom (jednom) prijestolu. — U knigama pisanima crkvenijem jezikom (sa starijem oblikom* jedinoprêstolьnъ), *a između rječnika u Daničićevu* (jedinoprêstolьnь ‚eidem throno insidens'). Sušьstvu jedinoprêstolьnu. Mon. serb. 186. (1348).

JEDINORAVAN, jedinoravna, *adj. posve jednak. — U jednoga pisca* XVI *vijeka koji je načinio ovu riječ složivši* jedin i ravan, *i iz njega u Stulićevu rječniku* (‚aequalis, par'). Duh sveti jest istini i otcu i sinu kupnovêčan, jedinoravan i jedinosućan Bog. Š. Budinić, sum. 10[b]. — *U Stulićevu rječniku ima i adv.* jedinoravno ‚aequaliter'.

JEDINÒRODAN, jedinòrodna, *adj. koji je jedini rođen (n. p. sin ili kći, pa i brat, isporedi* jedini, 1, a, *d) i e)). — Stariji je oblik* jedinorodьnъ. — *Nalasi se u knigama pisanima crkvenijem jezikom (vidi* i F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jedinorodьnъ) *i u ruskome jeziku:* едино-

родный. *Vuk je primio ovu riječ u Novi Zavjet (vidi kod* a, *a)), ali je u predgovoru* (1847) *broji među* 49 riječi slavenskijeh koje se u našemu narodnom jeziku ne govore, ali se lasno mogu razumjeti i s narodnijem riječima pomiješati. v. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚unigenitus, unigena' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (jedinorodьnъ ‚unigena; unigenitus').

a. *sa značenjem sprijeda kazanijem. a) o sinu.* Sina jedinorodnago. Mon. serb. 229. (1397). Synъ . . . jedinorodnъ. Starine. 22, 220. (xv *vijek*). I vidjesmo slavu ńegovu, slavu, kao jedinorodnoga od oca. Vuk, jov. 1, 14. U ime jedinorodnoga sina Božijega. 3, 18. Posla Bog sina svojega jedinorodnoga. pavl. gal. 4, 4. — *amo pripada i ovaj primjer:* Synъ i naslědьnikъ svetago korêne ihъ, větъvь i otrasl̥ jedinorodna roditel̥u mojemu. Mon. serb. 89. (1380). — *b) o bratu.* Ostavl̥ъ mene sъ jedinorodьnyimъ bratomъ mojimъ. Stefan, sim. pam. šaf. 19.

b. *u jednom primjeru* xiii *vijeka kao da je drugo značenje: istoga (jednoga) roda.* Kъ jedinokalnymъ namъ sъzdanijemъ i jedinorodnymъ krьštenjemъ. Domentijan[b] 91.

JÈDÎNORÒĐEN, *adj. jedini (sin), vidi* jedini, 1, a, *d) i* jednorodan, a, *a).* — *Jamačno nije narodna riječ, nego je od pisaca složena ili sastavl̥ena prema lat.* unigenitus. *tako je i u drugijem jezicima, isporedi stslov.* jedinorožděnъ, *češ.* jednorozený, jednourozený, *pol.* jednourodzeny. — *Akc. je kao da se dva dijela, iz kojijeh se sastoji ova riječ, napose izgovaraju; a nalazi se tako i pisano.* — *U našemu se jeziku javl̥a od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (jedinorodjeni ‚unigenitus'), *u Mikal̥inu* (jedino rođeni ‚unigenitus, unicus filius, unigena, singularis'), *u Belinu* (jedinorodjen ‚unigenito, figliuolo solo' ‚unigenitus' 774[a]), *u Bjelostjenčevu* (jedino rođen, jedinek ‚unigenitus, unicus, unigena'), *u Jambrešićevu* (jedino-rođeni ‚unigena'), *u Voltiǵijinu* (jedinorodjen ‚unigenito, unico nato' ‚ein einziger sohn'), *u Stulićevu* (jedinorodjen *us* jedinorodan). Bog je svoga sina jedinorojenoga dal. Kateh. 1561. F1[a]. Primi jedinorojenu kćer moju Roksandu. Aleks. jag. star. 8, 274. Koga otac od dvadeset let jedinorojenoga ostaviv̀ši priminu. F. Glavinić, cvit. 72[a]. Od tvoga jedinorođenoga sinka. P. Posilović, nasl. 78[a]. Ne blago, nego porod od srca tvoga jedinorođen. S. Margitić, fal. 222. Prikazujući sina svoga za nas jedinorođenoga. 222. Po sinu jedinorodjenomu tvomu, Isusu Isukrstu. L. Terzić 218. Kako ńegov jedinorodjeni sin mu je po naravi. A. d. Bella, razgov. 69. Jedinorođenoga Božjega sina. A. Bačić 50. Neumrli otac činjaše ispokojište jedinorođenomu sinu svomu. M. Lekušić, razm. 129. K svetotajstvu jedinorodjenoga sina. S. Badrić, prav. nač. 61. Imamo slušati jedinorođenoga i ńemu podložit vol̥u. J. Banovac, razg. 109. Uzmi sina tvoga jedinorođenoga. pred. 80. Sina svoga jedinorođenoga dade. F. Lastrić, test. 68[a]. Jedino-rođeni sin Boži. 228[b]. Abrame, uzmi sina tvoga jedinorođenoga. ned. 211. Radi l̥ubavi i dostojanstva neizmijernoga jedinorođenoga sina svoga. I. A. Nenadić, nauk. 210. Na uspomenu prisvete krvi od jedinorođenoga sina tvoga. A. Kanižlić, fran. 109. Pristol̥e jedinorođenoga sinka tvoga. utoč. 25. Bog otac po krvi svoga jedinorođenoga sina. F. Matić 55. I u jednoga Gospodina Isukrsta, sina Božjega jedinorođenoga. I. Velikanović, uput. 3, 400. Sina Božjega jedinorođenoga. J. Matović 32. Slavim te s jedinorodjenijem tvojijem sinom. L. Radić 99. Jedinorođenomu sinu Božjemu. I. J. P. Lučić, nar. 16. Jedinorođeni sin Božji. Đ. Rapić 290. Sto je sina svoga jedino-rodjenoga poslao na svit. B. Leaković, nauk. 32.

JÈDÎNORÒĐENICA, *f. jedinorođena kći, jedinica.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* jedinorodjenica *us* jedinorodan.

JÈDÎNORÒĐENÎK, *m. jedinorođeni sin, jedinac.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* jedinorodjenik *us* jedinorodan.

JEDINOSLAVAN, jedinoslavna, *adj. u kojega je ista (jedna) slava kao u drugoga.* — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (jedinoslavьnъ ‚una celebrandus'). Suštьstvu jedinoslavnu i jedinoprêstolьnu. Mon. serb. 186. (1348).

JEDINOSLOŽAN, jedinosložna, *adj. složan, ali s većom silom.* — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Crkva jest jednosl̥ečna i jedinosložna u vêri. S. Budinić, sum. 12[b]. — *U istoga pisca ima i adv.* jedinosložno. Skladno i jedinosložno pristajanje okolo jedne iste stvari. 52[a].

JEDINOSPRIJESTOLAN, jedinosprijestolna, *adj. vidi* jedinoprijestolan, *od kojega postaje tijem što je umetnut prijedlog* sъ (s ‚cum'). — *Na jednom mjestu* xiii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (jedinosьprêstolьnъ ‚eidem throno insidens'). Duha svetago jedinosьprêstolna otьcu i synu. Domentijan[b] 96.

JEDINOSRČEN, *adj. vidi* jedinosrdan. — *U rukopisu* xvi *vijeka.* Vsi Macedońane jedino-srčeni jesu. Aleks. jag. star. 8, 268.

JEDINOSRD, *adj. vidi* jedinosrdan. — *Nahodi se samo adv.* jedinosrdo *u knjigama pisanima crkvenijem jezikom (vidi i* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jedinosrьdo), *a između rječnika u Daničićevu* (jedinosrьdьnъ ‚concors', adverbijalno). Jedinosrьdo ponovismo. Mon. serb. 254. (1405). Jedinosrьdo potvrьjujemo. 255.

JEDINOSRDAN, jedinosrdna, *adj. u kojega je isto (jedno) srce, to jest ista vol̥a, šel̥a kao u drugoga, složan.* — *Nahodi se samo adv.* jedinosrьdno xiv *i* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (jedinosrьdьnъ ‚concors', adverbijalno). Vsi s nami jedinosrьdno naslidujuće. Mon. serb. 232. (1398). Jedinosrьdno prêmismo. 308. (1420 *u posnijem prijepisu).*

JEDINOST, *f.* unitas, *uprav osobina onoga što je jedino ili jedno.* — *isporedi* jedinstvo. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jedinostь, *rus.* единость, *češ.* jedinost, *pol.* jedyność; *ali se ne može reći narodna: Vuk je ima u Novom Zavjetu, ali je u predgovoru* (1847) *broji među* 49 riječi slavenskijeh koje se u našemu narodnom jeziku ne govore, ali se lasno mogu razumjeti i s narodnijem riječima pomiješati. v. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (jedinost, jedinstvo, sloga, jednovol̥nost, jednodušnost, sklad, sklada, skladnost ‚utilitas, aequanimitas, unanimitas, concorditas, concordia mutua, consensus mutuus'. v. složnost), *u Voltiǵijinu (us* jedinstvo), *u Stulićevu* (‚junctio, conjunctio, unitas').

a. *u značenju sprijeda kazanom.* Prez razdijel̥enja ńegove jedinosti. F. Parčić 8. Neka dakle u nami bude jedinost razuma i suda. P. Knežević, osm. 327. Jedinost vire. A. Kanišlić, kam. 74. Jedinost bitja. 781. Trojstvo ili trojična jedinost. E. Pavić, jezgr. 16. Da se čovik i žena čini jedna put, od koje jedinosti puti ishodi rodstvo po prijatel̥stvu. Ant. Kadčić 428. Četiri bilige istinite i prave crkve broje se: prva jest jedinost... B. Leaković, nauk. 108. Ovo su oni što se odvajaju (od jedinosti vjere). Vuk, jud. 19.

b. *sloga, složnost.* Scine, da će koju radost i nasladjeńe iz takvoga prijateļstva i jedinosti srdca imati. A. Kanižlić, usr. 33. Od onih u kojih ne bi se nahodio mir, jedinost i složnost, veće neskladnosti, jednostranosti, to jest u više strana razdiļeńa. I. Velikanović, uput. 3, 199. Ali o duše nebeski! jedinosti i složnosti duše! Đ. Rapić 124. A sada žale da su mir i jedinost izgubili. 295.

c. *broj* jedan, *isporedi* jedinica, 5, i jedinka. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Krug devetnadestni (zvani grkolatinski ‚ciclus decemnovenalis') zlatnoga broja jest priobraćenje broja devetnaeste godišta, od 1 tja do 19 *(štamparskom griješkom* 10), koje priobraćenje sfršifši se, opet se na jedinost vraća. B. Kašić, rit. 3ª. Epate koje jedinostju budu veće od inih. 32ª. Epatu... slideća epata nadstupi ne jedanadeste nego dvanadeste jedinostimi. 33ª.

JEDINOSTVO, *vidi* jedinstvo. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* — *Može biti i pisarska pogreška s toga što je pisac mislio ujedno na* jedinost i jedinstvo. Poražena... ranom raspre ili razmêta od jedinostva. Š. Budinić, sum. 84ᵇ.

JEDINOSUĆAN, jedinosućna, *adj.* ὁμοούσιος, consubstantialis, *u kojega je isto biće* (οὐσία ‚essentia', *stslov.* sąštije, sąštьstvo) *kao u drugoga (u teologičnom smislu). — Riječ načińena od pisaca već u staro doba, isporedi stslov.* jedinosąštьnъ, *poļ.* jedynosuszczny. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom stoji* št *mj.* ć *prema stslovenskom jeziku. — nalazi se još (ali s* ć*) u dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka (vidi i u Stulićevu rječniku). — Između rječnika u Stulićevu (griješkom* jedinosučan *s dodatkom da je uzeto iz misala i* jedinosuštan *s dodatkom da je riječ ruska; kod jednoga i drugoga ima značeńe* ‚ejusdem substantiae') *i u Daničićevu* (jedinosuštьnъ ‚consubstantialis'). Sъ svetyimъ i jedinosuštnyimъ duhomъ. Domentijanᵇ 74. Jedinosuštnije trojice. Mon. serb. 245. (1399). Sin Božji rodjen od otca Boga, rodjen od vijeka, iste naravi, jedinosućan... Š. Budinić, sum. 6ª. Duh jest... i otcu i sinu kupnovêčan, jedinoravan i jedinosućan Bog. 10ᵇ. Jere jest jedinosućan sinu. 11ᵇ. Da je Isukrst ńegov sin naravski, istini i jedinosućni. B. Kašić, is. 28. Koja jest sin Bog jedinosućni *(štamparskom griješkom* jedinočućni) Bogu ocu. 28.

JEDINOSUĆI, *adj. vidi* jedinosućan, *od kojega se razlikuje tijem što mu je oblik kao kod part. praes. act. (vidi kod* jesam). — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom (sa* št *mj.* ć), *a između rječnika u Daničićevu* (jedinosyj ‚consubstantialis'). Trojicomъ jedinosuštomъ. Mon. serb. 379. (1434). Trojicu jedinosuštuju. 417. (1442).

JEDINOTRAPEZNIK, *m. čovjek koji ejedi sa istom trpezom (trapezom), gost.* — *U knisi pisanoj crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (jedinotrapezьnikъ ‚conviva'). Jedinotrapezникъ sъ ńimi byvajetъ. Domentijanᵇ 188.

JEDINOTROJ, *adj.* unus et trinus, *koji je ujedno jedan i troj (o Bogu). — U Stulićevu rječniku:* ‚unus et trinus' *s dodatkom da je uzeto iz misala.*

JEDINOTROJAN, jedinotrojna, *adj. samo u Stulićevu rječniku us* jedinotroj.

JEDINOUDAN, jedinoudna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jednoudan *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

JEDINOVJEČAN, jedinovječna, *adj. jednako vjekovit. — U jednoga pisca* XVII *vijeka (u sapadnom obliku), a između rječnika u Stulićevu* (‚aeque eternus' *s dodatkom da je uzeto iz misala).* Sva tri sobstva jedinovična su sebi i jedinojednaka. B. Kašić, rit. 373.

JEDINOVJERAN, jedinovjerna, *adj. koji je iste (jedne) vjere (kao drugi). — Stara je riječ, jer se nalazi i u knigama pisanima crkvenijem jezikom (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jedinovêrьnъ), *vidi i rus.* единовѣрный, *(češ.* jednověrný), *ali je po svoj prilici načińena od pisaca. i Vuk je upotrebļava u naše vrijeme. — Između rječnika u Stulićevu* (‚ejusdem religionis' *s dodatkom da je riječ ruska).* Rusi, naša jedinovjerna i jedinoplemena braća. Vuk, pism. 72.

JEDINOVJERNIK, *m. jedinovjerni čovjek. — Kao i* jedinovjeran, *riječ je stara (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jedinovêrьnikъ), *i po svoj prilici nije narodna, premda se piše i u naše vrijeme.* To bi ja zaista protivu gońenija naši jedinovjernika obranio bio. Nov. sr. 1885. 159.

JEDINOVJERSTVO, *n. jedina vjera, osobina onijeh koji su jedinovjerni. — Riječ je stara, isporedi rus.* единовѣрство, *(češ.* jednověrstvo, *poļ.* jednowierstwo), *ali se nalazi samo u knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (jedinovêrьstvo ‚eadem fides'). Mnešću jedinovêrьstvo suštu vladyčьstviju tvojemu. Stefan, sim. pam. šaf. 7.

JEDINOVLASTIT, *adj. složeno od jednoga pisca* XVIII *vijeka u smislu: jedini i vlastiti (s oblikom* jedinovlastit). Poznati Boga kako našega jedinovlaštitoga gospodara. I. A. Nenadić, nauk. 200.

JEDINOVOLAN, jedinovoļna, *adj. u kojega je ista (jedna) voļa kao u drugoga. — U našemu se jeziku potvrđuje samo adv.* jedinovoļno *u jednom primjeru* XV *vijeka; kao adjektiv istina nalazi se već od* XIII *vijeka u knigama pisanima crkvenijem jezikom, ali s drugijem (teologičkijem) značeńem: koji pripada ‚monotelitu' (onome koji tvrdi da je u Isusu Hristu jedna voļa), vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jedinovoļьnъ. — *Između rječnika u Daničićevu* (jedinovoļьnъ ‚unanimus', adverbijalno). Vsesrьdno i jedinovoļno dasmo. Mon. serb. 300. (1420).

JEDINOŽIV, *adj. koji živi sam (jedini). — isporedi* samoživ. — *U Stulićevu rječniku:* ‚solitarius'. — *nije dosta pousdano.*

JEDINOŽIVAC, jedinoživca, *m. jedinoživ čovjek. — U Stulićevu rječniku us* jedinoživ. — *nije dosta pousdano.*

JEDINSKI, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jedinični. — *nepousdano.*

JEDÌNSTVEN, *adj. vidi* jedini. — *Postaje od* jedinstvo. — *U naše vrijeme kod pisaca, a između rječnika u Stulićevu* (‚singularis, praecipuus, rarus, unicus').

1. *adj.*

a. *vidi* jedini, 1, a. Ovo su obične opšte globe; a slučajnima za bijede na jedinstvene ļude nema ni broja. Vuk, dan. 2, 88.

b. *u ovom primjeru: sjedińen.* Talijanci su sklopili jedinstvenu kraļevinu. M. Pavlinović, razg. 8.

c. *vidi* jedini, 1, c. Jedinstvena je to heračina. S. Milutinović u Pjev. crn. 326ª. O grdnoj visini ovoga jedinstvenog u svijetu spomenika. Nov. sr. 1884. 159.

2. *adv.* jedinstveno. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚singulariter, praecipue, unice'). Kojim se svi žiteļi grada ovoga jedinstveno zanimaju. Nov. sr. 1884. 97. Ferman, koji je u svima ġamijama prestolnoga grada pročitan, tiče se jedinstveno ovoga predmeta. 1885. 162.

JEDINSTVENITI, jedinstvenim, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚ab aliis distinguere'. — *sasma nepousdano.*

JEDINSTVENOST, *f. osobina onoga što je jedinstveno. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚singularitas, unitas, junctio'.

JEDINSTVENSTVO, *n. u Stulićevu rječniku us* jedinstvenost. — *nije dosta pousdano.*

JEDINSTVEŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. jedinstvje. — *sasma nepousdano.*

JEDINSTVJE, *n. vidi* jedinstvo. — *U Stulićevu rječniku us* jedinstvenost *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

JEDÍNSTVO, *n. vidi* jedinost. — *Riječ je stara, usporedi stslav.* jedinъstvo *i rus.* единство. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚unio; unitas'), *u Mikaljinu* (jedinstvo, sjedińenje ‚conjunctio, concordia, consensio, consensus, conspiratio'), *u Belinu* (‚unitas' 774b; ‚pace, concordia o quiete' ‚pax' 588b), *u Bjelostjenčevu (kod* jedinost), *u Voltigijinu* (‚unione, unità, concordia' ‚einigkeit'), *u Stulićevu* (‚junctio, conjunctio, unitas, concordia'), *u Vukovu:* ‚die einigkeit' ‚unanimitas' *s primjerom:* Mir i jedinstvo! (kad se nazdravlja) *i s dodatkom da se govori u Boci (vidi* b *na kraju), u Daničićevu* (jedinъstvo ‚unitas; concordia').

a. unitas, *osobina onoga što je jedno, vidi* jedinost, a. Trojice, vъ jedinstvě poklańajemaa. Mon. serb. 196. (1881). Jedinstvo sobstva, ko je v trih kipih. Naručn. 86b. Biše pripelal k jedinstvu vere mnoge grišnike. Transit. 136. Jedinstvo svetoga trojstva. 172. Jedinstvo od duha. N. Rańina 159b. paul. eph. 4, 3. Jednoga Boga v trojici, a trojicu v jedinstvi častimo. Kateh. 1561. E1a. U viri svetoga jedinstva i trojstva božanstvenoga. Dukļanin 12. Ujediniti jedinstvom nerazdijeļenijem. A. Gučetić, ros. jez. 258. Isukrst hoće skupiti u jedinstvo vjere. M. Divković, bes. 300b. Pomńivi sahraniti jedinstvo duha. 446a. Elementi vazda bihu u jedinstvu nejedini. Đ. Baraković, jar. 5. Govori se brojem jedinstva. M. Alberti 298. Jedina Boga u trojici, a trojicu u jedinstvu štujemo. 441. Bog poslije jest u trojstvu i u jedinstvu. M. Orbin 4. *(Bog)* bez uzroka uzrok jedan, nerazdiono jedinstvo je. I. Gundulić 210. Kih on od jedinstva u trojstvu Božjega slišajući pripovidanje. F. Glavinić, cvit. 880—881. Tad ona jedinstvo svoje z nikimi bogabojećemi sdruži divojkami. 388b. Koga *(Boga)* jedinstvo ista kaže natura. posl. IX. Jedinstvo i trojstvo Božje. I. T. Mrnavić, ist. 8. U jedinstvu ki troj jesi. I. Ivanišević 54. Bog jest troj u jedinstvu. P. Radovčić, nač. 185. Bog se drugi dan odmicaše od jedinstva i počimaše činiti razdijeļeńe. M. Radnić 382b. Ja vam zapovidam po jedinstvu naravi Božje. L. Terzić 322. U komu jedinstvu tri dila nahodeći se. F. Parčić 9. Sveto 'e trojstvo i jedinstvo. J. Kavańin 516b. Bezprosumna jestva od svoga, pak jedinstva, pak i trojstva. 527b. Nerazdijelno 'e on *(Bog)* jedinstvo. 531a. U Bogu sred jedinstva tri su stvari. I. Đorđić, uzd. 115. Da je trojstvo sveto u jedinstvu. T. Babić, pism. 85. Božje jedinstvo i trojstvo. J. Banovac, pred. 57. A nami kaže naša s. vira našega Boga u jedinstvu i u tri kipa. razg. 72—73. U ime jedinstva svetoga. blagosov. 12. Često ispovidat jedinstvo i trojstvo Božje. J. Filipović 1, 6a. U jedinstvu kipa iliti sobstva. F. Lastrić, test. 37a. Viru ... koja jest trojstvo i jedinstvo Božije. 121a. Prvi bilig s. crkve i istinite jest jedinstvo. ned. 101. Od jedinstva crkve nismo odstupili. A. Kanižlić, kam. IV. Razdiļujući jedinstvo božanstva. 190. Kako se u zlameńu s. križa prikasuje jedinstvo i trojstvo Božje? F. Matić 5. Jedinstvo oće reći da je Bog jedan u naravi. L. Vladmirović 87. Jedinstvo i trojstvo Božje. Ant. Kadčić 58. Jedinstvo tila otajstvenoga koje jest crkva. 144. Od jedinstva Božjega. I. Velikanović, uput. 1, 5. Ima besjediti od jedinstva crkve. J. Matović XXb. Jedinstvo bića božanstvenoga. 15. Vjekuvječno veličanstvo jedinstva i trojstva. 342. Jedinstvo bivstva među kipi božanstvenim. M. Dobretić 28. Trojstvo i jedinstvo Božje. 97. Sveslavenstvo je neizvedivo, jer nema tvarna temeļa u jedinstvu zemļišta. M. Pavlinović, razg. 10. Kako na nebu tri osobe u trojnom jedinstvu vladaju. 92.

b. concordia, *sloga, vidi* jedinost, b. Dokle ni (*i*)mi ne doskoči vêra i jedinъstvo k carъstvu mi. Mon. serb. 170. (1862). Da je meju nami jedinъstvo u vêke vêkomъ. 176. (1867). Da stojite u miru i u jedinstvu. Spom. sr. 1, 44. (1402). Koji je u velikoj ļubvě i u jedinstvu š ńimъ. 1, 68. (1405). Ļubavь počtena i krasno jedinstvo i prějateļьstvo. Mon. serb. 319. (1423). Učinismo z gospodinomъ knezomъ jedinъstvo i bractvo. 451. (1452). Na mir i bractvo i jedinstvo. Stat. poļ. ark. 5, 287. Za mir i jedinstvo sењske crikve. Kapt. seń. ark. 2, 79. Neskłada dovoļe a malo jedinstva. M. Marulić 106. Živiti v miru i jedinstvu. Transit. 50. Ni stvar veće koristnija na sviti nego mir i jedinstvo. Korizm. 108b. Jedinstva radi i mira. Š. Kožičić 82a. Ivan ļubitelj mira i jedinstva. 48b. Zloba i hinstvo općeno jedinstvo od drazijeh razdijeli. M. Vetranić 1, 9. Bogatstvo s jedinstvom rastavi prijazan i bratstvo. 2, 88. Živemo ovako, jedinstvo gojeći. 2, 178. Malokrat jedinstvo meju dvimi kladeš. P. Zoranić 37b. Moleći Boga za jedinstvo gospode krstjanske. A. Gučetić, ros. jez. 57. Ovi sklad, mijer, jedinstvo i ļubav procjeńujući ... M. Divković, bes. 300a. Da svemu puoku krstjanskomu mijer i jedinstvo dostojiš se darivati tebe molimo. nauk. 156a. Nagovoriti na mir i na jedinstvo. B. Kašić, per. 87. U jedinstvu, u ļubavi neka draži dan izlazi, ovdi našim skladnim glasi sloboda se draga slavi. I. Gundulić 179. Jer jedinstvom svud i skladom i malahna stvar uzrasti. 503. Imiti mir i jedinstvo sa svimi. I. T. Mrnavić, ist. 99. Jedinstvo je svud hvaļeno, svaka koris š ńim se stječe. G. Palmotić 1, 119. Bez jedinstva, bez ļubavi. 2, 382. Jedinstvo i sklad vele izvrsnih svetih pisac. P. Radovčić, nač. 159. Mir i jedinstvo kršćanske gospode. ist. 284. Što je zamjernije i ljepše od jedinstva i od skladnosti? V. Andrijašević, put. 240. O Jezuse, skladanje od jedinstva i od prave ļubavi. dev. 158. Od jedinstva i od mira. P. Kanavelić, iv. 578. Da svemu puku mir i jedinstvo darovati dostojiš se. I. Ančić, svit. 116a. Golemo jedinstvo jest među zlatom i srebrom živijem. M. Radnić 26b. Da svemu puku kršćanskomu mir i jedinstvo darovati dostojiš se. L. Terzić 102. Bit će im mir, jedinstvo, a bez straha. J. Kavańin 514b. Hvali jedinstvo, sklad i pogodbu među braćom. I. Đorđić, salt. 450. Ako bi one mogle pribivat u jedinstvu. ben. 98. Jedinstvo rastrguje, brastvo razdiļuje. J. Banovac, pred. 40. Zašto i jedno i drugo živući u jedinstvu boļe se brinu na stvari potribite žitku. razg. 266. Naš spasitelj jest mira naučitelj i jedinstva meštar. J. Filipović 1, 859a. Narav ista nagiba čovika na ļubav bratinsku, na sklad i jedinstvo. F. Lastrić, ned. 290. U jedinstvu i ļubavi. A. Bošković eva 1. Zato svi u jedinstvu jedan za drugoga molimo. I. A. Nenadić, nauk. 82. Pomozi me za ono jedinstvo i za onu vjernos. Đ. Bašić 45. U zlu dilovańu slog i je-

dinstvo. And. Kačić, kor. 54. I da gleda, gospodar je za to, da jedinstvo imaju i slogu. M. A. Reljković, sat. E5a. Uzdržati jedinstvo i sklad među svima. A. d. Costa 1, 51. Sakramenat od mira i od jedinstva. Ant. Kadčić 102. Ljudi združeni s privelikijem jedinstvom srca. J. Matović 876. Prave sloge i pravog jedinstva. Nar. pjes. vuk. 5, 444. Crnagora nije u jedinstvo. Pjev. crn. 808a.

c. *sdruženje, sjedinjenje.* Jedinstvo s Isukrstom. I. Držić 870. Sva tvoja nastojanja kripostna upravljena jesu k jedinstvu s Bogom. I. Ivanišević 70. Sastave se u jedno otajstveno tilo i jedinstvo sa Židovi. A. Kanižlić, kam. 559. — *u ovijem primjerima stoji prema lat.* qui vivis et regnas in unitate spiritus sancti: S kojim živeš i kraljuješ u jedinstvu duha sveta. N. Ranina 111b. Koji zajedno s ocem živeš i kraljuješ u jedinstvu duha svetoga. A. Gučetić, ros. jez. 18. Ki živeš i kraljuješ s Bogom otcem u jedinstvu duha svetoga, Bog po sve vike vikov. M. Alberti 51. Kraljuješ s Bogom ocem u jedinstvu duha svetoga. V. Andrijašević, put. 158. S svetim duhom od istine za'edno živeš i kraljuješ u jedinstvu neraslikom. J. Kavanin 556b. Koji gospode i kraljuju u jedinstvu s duhom svetim. 575. Živeš i kraljuješ u jedinstvu duha svetoga. A. Kanižlić, utoč. 714. — *umo pripadoju i ovi primjeri*: Nego samo u jedinstvu zajedno sakramentom, koga primi. M. Dobretić 58. Skrušene premda nesvršeno s jedinstvom s. sakramenta jest dobro. 95.

d. *u osobitom smislu, stanje čovjeka koji je jedin (vidi* jedini, 1, b). U ovome je kraju običnije jedinstvo (inokoština). V. Bogišić, zborn. 5. U ovome kraju nemaju riječi ‚inokosan', nego kažu ‚jedin, jedinstvo' i ‚objedinio je', kad se zadruga raskopa. 9.

JEDINSTVOVATI, jedinstvujem, *impf. uopće bivati u jedinstvu, ali su različita značenja prema tome kako se shvaća ‚jedinstvo'. — U knigama pisanima crkvenijem jezikom (ne znam, jeli stara riječ: rus.* единствовать *ima treće značenje: biti jedan, to jest ne moći se razdijeliti u dijelove).*

a. *bivati sjedinjen, sdružen. — Između rječnika u Daničićevu* (jedinьstvovati ‚una esse'). Sij pirgь ne otьlučii kraljevьstvo mi otь monastyrja, nь pače da jedinьstvuje sь monastyrjemь. Mon. serb. 74. (1302—1321). Jedinьstvovati bratoma vь kupě. Glasnik. 11, 191.

b. *biti sam, živjeti sam, osamljen. — vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.2 *kod* jedinьstvovati.

JEDINŠTINA, *f. uprav bi bila ista riječ što* jedinstvo *ili* jedinost, *ali se nalazi vrlo rijetko, i u osobitijem značenima. — Mješte* -št- *nalazi se i* -šč-: jedinščina.

a. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka kao da znači: osobina, osobitost.* Mlad čim kaza uzor meden svoga i znanja jedinštine. J. Kavanin 108b. Znanim okom razabrati ńih naj veće jedinštine. 469b.

b. *vidi* jedinstvo, d. — *U naše vrijeme.* Uže familije zove narod: jedinščina, osobńačar. V. Bogišić, zborn. 7.

c. *u ugarskijeh Hrvata kao da znači: naknada.* Da bi za onu falingu, ku je on učinil, kod pravice jedinščinu načinil. Jačke. XXVI.

JEDINUČ, *adv. vidi* jednoć. — *U pisca čakavca* XVI *vijeka.* Narejeno je jedinuč človiku umriti. Korizm. 28a.

JEDINUŠTI, *adv. vidi* jednoć. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom.* Jedinušti ili dvašti vь nedelji. Sava, tip. hil. glasn. 24, 182. *vidi i* F. Miklošić, lex. palaeoslov.2 *kod* jedinąšti.

JEDIŃAK, *m. jedinac, jedinak. — U naše vrijeme u dva osobita značenja.*

a. *jedini sin.* Jer si, sine, jediňak u majke. Nar. pjes. marj. 78.

b. jèdiňȁk zove se (u Nišu) beli luk u koga je glavica sva samo jedno čeno. Ovo čeno ili česno zove se u Ripńu kréceļ. M. Đ. Milićević.

JEDIŃENOST, *f. samo u Stulićevu rječniku uz* jedińeńe. — *nije dosta pouzdano.*

JEDIŃENSTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* jedińeńe. — *nije dosta pouzdano.*

JEDIŃEŃE, *n. djelo kojijem se jedini (u najstarijem je primjeru drugo značenje, vidi* b; *vidi i* F. Miklošić, lex. palaeoslov.2 *kod* jedińenije). — *Stariji su oblici* jedińenije *i* jedińenje. — *Između rječnika u Stulićevu (grješkom* jedineńe *s dodatkom da je uzeto iz brevijara*: 1. ‚solitudo'. 2. ‚unitas, conjunctio', *i* jedińeńe ‚unio, conjunctio etc.') *i u Daničićevu* (jedińenije ‚solitudo').

a. *djelo kojijem se jedini.* Ti jesi prislatko jedińenje duha našega s Bogom. A. Gučetić, ros. mar. 7. Blaženstvu tvomu združujem se s jedińeńem. J. Matović 88.

b. *stanje čovjeka koji je sam, osamljen, pust.* Otь vьsěhь upraznіti se i vь jedińeniji mlьčaļivo sěděti. Domentijanb 61.

JEDIŃISTVO, *n. vidi* jedinstvo. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka (može biti i štamparska pogreška mj.* jedinstvo). Da je svuda od jedińistva nerazdiļena. P. Radovčić, ist. 171.

1. JÈDÎTÎ, *adj. vidi* jedini *(s većom silom). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide jedini). Da smo mi Slovinci tobož jedan jediti narod. M. Pavlinović, rasg. 7.

2. JÉDITI, jȇdîm, *impf. ļutiti, srditi. — Postaje od* 2. jed *nastavkom* i, *te po tome glasi u južnom govoru* i ijèditi, *a u sapadnom* jíditi. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* jȇdȃh (ļjedȃh; jídȃh), *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* jȇdî (ļjedî; jîdî), *u part. praet. pass.* jȇden (ļjeđen; jîđen); *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Od* XVII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Belinu* (ijediti ‚adirare, movere ad ira' ‚iracundiam movere' 35a), *u Voltiđijinu (vidi kod* b), *u Stulićevu (vidi kod* b), *u Vukovu:* ijediti *i* jediti ‚erzürnen (österr. giften)' ‚irrito'.

a. *aktivno.* Ah ustegni plahos tvoju, na te nebo ńom ne jedi! G. Palmotić 2, 111. Tlape, hine, snuju, motre, zlobe, jede, mraze, srče. 3, 87b. I gdi ohole straši vjetre svojom oštrom zapovijedi, da ńih sila plavi ne tre, morsko poļe da ne jedi. 8, 132b.

b. *sa se, refleksivno. — Između rječnika u Belinu* (ijediti se ‚adirarsi' ‚irasci' 35a), *u Voltiđijinu* (jediti se ‚adirarsi, arrabbiarsi' ‚sich zörnen'), *u Stulićevu* (jediti se, v. jedovati se), *u Vukovu* (ijediti se *i* jediti se ‚zürnen' ‚irascor, stomachor *s primjerom iz narodne pjesme:* Pa se nemoj na me ijediti). Ļuti se i jidi. Đ. Baraković, vil. 62. Ne jada' se i ne ijedi, kraļu! G. Palmotić 2, 235. Jidi se i prokliňe. P. Radovčić, nač. 318. Neka se jide ili rasrdjuju. A. Vitaļić, ist. 331. Čineći voļu Božju jedimo se. S. Margitić, fal. 245. To se ona veće oholi, bježi, otima, grusti i jedi. J. Kavanin 38a. Hoće pravdu, a ne drpi, ne oholi se i ne jidi. 348a. Toliko se na nas jide. 411b. U tužnom razmišļenju svoga izguba duh se jidi. 429b. Nad ńimi se sveđer jidi. M. Lekušić, rasm. 164. Psuje, grdi, već se jedi. I. A. Nenadić, šamb. 17. Ja znam, da se ti ijediš, srdiš suprotiva izdajniku. V. M. Gučetić 85. Te zašto se ima zemļa toliko jedit do trešńe, kad vidi sluga

postavljenu da zapovijeda? A. Kalić 898. Marko se mlogo ijeđaše. Pjev. crn. 56b. Bezbožnik vidi i jedi se. Đ. Daničić, psal. 112, 10.

JÈDIV, *adj. koji se može jesti.* — *U Belinu rječniku:* ‚mangiativo' ‚esculentus' 459a; *u Voltiǵijinu:* ‚mangiativo, cibale' ‚essbar'; *u Stulićevu:* ‚esculentus'. — *i u naše vrijeme kod pisaca.* Gljive jedive ocarińuju se u prometu. Zbornik. zak. 1871. 339.

JEDIVAN, jedivna, *adj. vidi* jediv. — *U Voltiǵijinu i u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

JÈDÎVO, *n. ono što se jede, jelo.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚mangiativo, cosa da mangiare' ‚esculentum' 459a) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (kod* jedilo), *u Voltiǵijinu* (‚mangiata, il mangiare, cibo' ‚speise, das essen'), *u Stulićevu* (‚cibus, esca, epulae, cibaria etc.'), *u Vukovu* (vide jelo). — *U svijem primjerima stoji kao korelativna riječ uz* pivo. Imaju li piva i jediva? Pjev. crn. 189a. Iznosi im pivo i jedivo. Nar. pjes. juk. 419. Dosta piva i dosta jediva. Nar. pjes. petr. 2, 97. Niti hoće piva ni jediva. 2, 586. Izađe im gospodska večera, dosta piva, a dosta jediva. Nar. pjesn. hörm. 1, 159. Ima l' beše piva i jediva? 1, 273. Nit' ću tvoga piva, ni jediva. 2, 422. Eto sam te podvorio harno, nisam, sine, pivom ni jedivom. Osvetn. 2, 28. Neće mańkat piva ni jediva. 7, 10.

JÈDLIV, *adj. koji se lasno jedi.* — *U Vukovu rječniku:* ‚jähzornig' ‚iracundus'.

JEDNAČ, *f.* surazmjeran pravac (?). ‚Kad hoćete da privalite stinu, uprite svi u jednač'. M. Pavlinović. — *Ista je riječ primljena ili načińena nova (od* jednak *s nastavkom* ь *pred kojijem se* k *mijeńa na* č) *od pisaca našega vremena kod nekijeh znanosti u značeńu kao* jednakost. Jednač (f.), phil. math. (jednakost) ‚gleichheit', tal. ‚eguaglianza'; jednač dana i noći, astr. lat. ‚aequinoctium' ‚tag- und nachtgleiche', frc. ‚équinoxe', egl. ‚equinox'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNAČAK, jednačka, *m. stvar iste (jednake) cijene.* — *Načińeno u naše vrijeme za sudbeni jezik.* Jednačak, stvari jednake cijene ‚äquivalent (als sache)'. Jur. pol. terminol. 82. Jednačak ‚äquivalent'. B. Šulek, rječn.

JEDNAČAN, jednačna, *adj. vidi* jednak. — *Kao adj. samo u Stulićevu rječniku:* ‚aequans', *te nije pouzdano (vidi i* jednačnost). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka ima adv.* jednačno *i znači što* jednako. Ruke, u višńi srca, jimaju se uzdvignuti jednačno. A. Kraljić 62.

JEDNAČENOST, *f. osobina onoga što je jednačeno (jednako).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚aequatio, coaequatio, exaequatio, complanatio'.

JEDNAČENSTVO, *n. vidi* jednačenost. — *U Mikaljinu rječniku:* vidi jednačenje, *i u Stulićevu uz* jednačenost.

JEDNÁČEŃE, *n. djelo kojijem se jednači.* — *Stariji je oblik* jednačenje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (jednačenje), *u Belinu* (jednačenje ‚agguagliamento, cioè l' agguagliare' ‚aequatio' 52a; ‚uguaglianza' ‚aequalitas' 764a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* jednaštvo), *u Voltiǵijinu, u Stulićevu (uz* jednačenost), *u Vukovu.* Aj smrti jednačenje svega. P. Zoranić 29b. Postavljati jednačenje u dugovanjih čovičanskih. I. T. Mrnavić, ist. 151. I da dobro priliku i jednačenje promislimo. S. Margitić, fal. 222. Kako mana bi prilika evkaristije bolje će se razumit po lipim jednačenjima i odgovaranjima po tkojim se jedna srita i priliči se drugoj. Blago turl. 2, 238.

JEDNAČILO, *n. ono što kod kakve sprave jednači micańe.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednačilo, mech. frc. ‚gouvernateur, modérateur', egl. ‚governor', ‚egalisator (b. dampfmaschinen), regulator', fr. ‚régulateur', egl. ‚regulator'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNAČINA, *f. vidi* jednakost. — *U nekijeh pisaca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* jednačenost). Razdvojeni jednačinom simo tamo na ravnine. J. Kavańin 481b. I razlog od ovake prid višńom pravdom jednačine sasma je očit. B. Zuzeri 309. Ako mu se očine slave zataja jednačina. F. Lastrić, test. 68a.

JEDNAČINSTVO, *n. vidi* jednakost. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Da u ispovidanju istinoga i vikovńega božanstva, i u sobstvih vlastitstvo i u jestvu jedinstvo i u veličanstvu budemo se klańati jednačinstvu, koje hvale anđeli i arhanđeli. I. Bandulavić 186b.

JEDNAČIŠTE, *n. mjesto na kojemu se sunce nalazi (prema svjesdama) kod jednakonoćstva.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednačište, astr. jednačište dana i noći ‚äquinoctialpunkt', tal. ‚punto equinoziale', ‚tag- und nachtgleichepunkt', frc. ‚point équinoxial', egl. ‚equinoctial point'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNÀČITEL, *m. čovjek koji jednači.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚ausgleicher'.

JEDNÁČITI, jèdnâčîm, *impf.* aequare; comparare, componere, conferre, *činiti da što (objekat) bude jednako s čim drugijem, pa to i misliti ili tvrditi, ako i nije; biti s čim jednak.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* jèdnâčah, *i u part. praet. pass.* jèdnâčen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* jèdnâčî. — *Postaje od* jednak *nastavkom* i *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *Po svoj prilici nije stara riječ (ni češ.* jednačiti *ni pol.* jednaczyć *nije dosta potvrđeno), i u našemu se jeziku javlja od* XVI *vijeka.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚aequiparare'), *u Mikaljinu* (jednačiti, sjednačiti ‚aequo, adaequo'; jednačiti miricam al' kantarom ‚librare ponderibus'; jednačiti, stavljati s drugim, slikovati ‚confero, comparo, facere contentionem'), *u Belinu* (‚agguagliare, far uguale' ‚parem facere' 52a; ‚uguagliare, far eguale ad uno' ‚aequo' 764a; ‚paragonare, far comparazione' ‚comparo' 539b), *u Bjelostjenčevu* (jednačim jednoga s drugem ‚aequo, aequiparo, comparo, aequum seu aequalem facio'. 2. jednačim, ravnam, jedinim, ravnim ‚adaequo, exaequo, plano, complano, planum facio, planum reddo, coaequo'), *u Jambrešićevu* (jednačim ‚aequo, aequiparo'), *u Voltiǵijinu* (‚uguagliare, pareggiare' ‚gleich machen, vergleichen'), *u Stulićevu* (‚aequare, coaequare, exaequare, adaequare, complanare'), *u Vukovu* (‚gleich machen' ‚aequo').

1. *aktivno.*

α. *u prvom značeńu: činiti ili misliti ili kazati da je što s čim jednako.*

a. *objekat je sama množina, te je značeńe: činiti da sve ono što je objekat bude jedno s drugijem jednako.* Smrt u zemji jednači svaku vrst od ljudi. M. Vetranić 1, 125. Smrt u zemji jednači kraljeve i sluge. 1, 283. Smrt svaka jednači; prid tobom pored stat nejak će i jači, ubog će i bogat. I. Gundulić 78. Ako ljubav premoguća nesličnosti sve jednači. J. Kavańin 148b. Ti jednačiš svake slike *(smrti!).* 388a.

b. *ravnati (n. p. zemlju).* — *U jedinom primjeru nije izrečen objekat.* Kad sime pohitaš, za valjugu tad valja da pitaš, makar jedno pod ńu preži kluse, zemlju tari da lan prima u se; dvi

ti stvari to pomaže drvo: sime krije, kako rekoh, prvo, pak kud ono izniče jednači. J. S. Rešković 129.

c. *izriče se drugo s čim se čini ili hoće ili kaže da je objekat jednak, te stoji us objekat u instr. s prijedlogom* s.

a) činiti da objekat bude jednak s drugijem. Smrt u zemļi jednači s gospodom kopače. M. Vetranić 1, 89. Jer sam ja svud Ļubav gdi godir pribivam, toliko u ovčaru koliko u banu, i stvari malahne s velicim jednačim. D. Zlatarić 87b. Što j' na svitu vse smrt tlači, zlatim batom cip jednači. P. Vitezović, cvit. 16. Svemoguć taj se veli, tko s hotjenjem moć jednači. I. Đorđić, usd. 99. Hotijući s očinskim poglavičanstvom isporediti i jednačiti poglavičanstvo materinsko. A. Kanižlić, utoč. 10.

b) hotjeti, tvrditi da je objekat jednak s drugijem, ako i nije. Ki moju ļepotu s druzijemi jednačiš. M. Vetranić 2, 156. Ka *(oholos)* čovjeka umrloga s Bogom peće i jednači. I. Gundulić 571. *(Jesik)* ki je ńekad hud hvalio sred liposti zla očita, huđi a ńegda jednačio s rajskijem slavam slave od svita. B. Betera, ćut. 68. Odsudila je Aerija, koji je biskupe jednačio s misnici. I. Velikanović, uput. 8, 151. Nemoj jednačiti sluškińe svoje s nevaļalom ženom. Đ. Daničić, 1sam. 1, 16.

c) isporediti. Aimoin jednači hrabrenos srca Benediktova s hrabrenosti Gedeonovom. I. Đorđić, ben. 99. Moremo jednačiti ove z davnima zakona učiteļima. A. d. Costa 1, 18.

d. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka značeńe je kao kod* c, *b) ili c), ali mješte instrumentala s prijedlogom* s *stoji dativ.* Jednače ga Barabi ubojici. I. A. Nenadić, nauk. 254.

β. bivati jednak, činiti se jednak s čim (objektom). I ako se on ikade povratiti tamo bude, ne jednače tuj nikade mile slasti jade hude, kim u tuzi on boravi. M. Bunić 50. Dostojanstva ńe ne jednačahu ono što u sebi sadržaše. I. Držić 346. Ńe *(koraļe)* brzi tijek oholi strijel letuštu jednačašo. G. Palmotić 2, 65. U ńih zloća zloće od otac jednači. I. Đorđić, salt. 266. *(Jerusalem)* jednači tvrđom svaki grad naj jači. 482.

2. *sa* se, *refleksivno, prema* 1, c i d. — *Između rječnika u Belinu* (‚uguagliarsi' ‚se cum aliquo aequare' 764a) *i u Vukovu* (s kim ‚sich jemanden gleichstellen' ‚aequare se cum aliquo', cf. poredіti se).

a. *vidi* 1, c. Trud nijedan s ovezijeme ne može se na sem sviti u nijedno, vajmeh, vrijeme nikako se jednačiti. M. Bunić 62. Ka se korist može s glavom jednačiti. I. T. Mrnavić, osm. 162. Moja kuća ponosita ka s nebesim jednači se, svijetla, uzmnožna, glasovita, svuda časti, svud slavi se. G. Palmotić 8, 82b. Veselo se jednačijaše s ubosijem i tužnima. P. Kanavelić, iv. 24. Štap pred ńim od pastira jednači se s krunam zlatnijem. 582. Ni se s trudom ļudskijem ńegov trud jednači. I. Đorđić, salt. 241. Božja pomoć jednači se s potrebom našom. ben. 1. Nek se s tobom ne jednače sve naj lipše kuće. P. Knežević, pism. 181. Ńegova obuća jednačila se je s ńegovom opravom. A. T. Blagojević, khin. 82. Ovo naj zadńe proseńe jednači se sa svijema. J. Matović 517. Tko se može jednačiti s Bogom? A. Tomiković, gov. 328.

b. *vidi* 1, d. Caru se jednači i jur mni bit veći. Đ. Baraković, vil. 60. Jednači se lupežu. S. Badrić 28.

c. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka sa* spored. Sviju kriposti koje se jednače spored Marijinim. J. Banovac, razg. 124.

JEDNAČIV, *adj. koji se može jednačiti.* — *isporedi* jednačļiv. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚aequabilis'.

JEDNAČÍVATI, jednàčujêm i jednàčîvâm, *impf. iterativno prema* jednačiti. — *U Belinu rječniku:* jednačivati, jednačivam ‚agguagliare, far uguale' ‚parem facere' 52a, *i u Voltiġijinu:* jednačivati, jednačivam ‚andar uguagliando' ‚ebnen, gleichmachen'.

JEDNAČĻIV, *adj. vidi* jednačiv. — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚aequabilis'.

JEDNAČNOST, *f. osobina onoga što je jednačno, vidi* jednakost. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (gdje ima osobito značeńe:* sjednačeńe u mirah ‚aequipondium'). Imate znati, ona rič ‚kakono' ne zlamenuje sasvim jednačnost nego priličnost. F. Lastrić, ned. 291.

JEDNAČSTVO, jednačtvo, *vidi* jednaštvo.

JEDNÀDÊSTÎ, *vidi* jedanaesti.

JEDNAEST, *vidi* jedanaest.

JÈDNAGA, *adv. uprav u jedan čas, u isto doba, pa i uopće ujedno, zajedno, skupa, ne samo o vremenu nego i o mjestu.* — *O postanku se razumije da je od* jedan, *ali je nastavak posve nejasan.* — *U Dubrovniku (ima i jedan primjer Hvaranina Lucića) od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚insieme' ‚una' 409a), *i u Stulićevu* (‚simul, una'). Svi jednaga zaupiše na ń. N. Rańina 23a. act. ap. 7, 56. Sve redovnike i bogomoļni puok jednaga sa izabranijem papom. 113a. Narodi na stvari jednaga slušajući . . . 142a. act. ap. 8, 6. A gdi rič i pogled jednaga ispusti. Š. Menčetić 67. Jednaga pusti glas i ruci pribile. 268. Prijazan ktješe da takoj u stadijeh jednaga provode život svoj. M. Vetranić 1, 9. Vaj! rasmi ńe preša i nagle privare jednaga sve mješa. 1, 38. Da se priprave jednaga biti boj. 1, 49. Ja ostah cvijeleći jednaga žaleći i kraļa i mene. 1, 59. Sirova da gori pri suhoj jednaga. 1, 182. Gdi je studen smiješana jednaga s vrućinom. 1, 178. Tko će sa mnom tužiti jednaga dan i noć? 1, 192. Ter se svi jednaga suzami poli'ta. 1, 195. Neka se raduju s tobome jednaga. 1, 368. S himbom varanje jednaga stavļahu. 1, 453. Smrsi sve jednaga što zgriješih sva ļeta. 1, 458. Neka pomožem oba vas jednaga. H. Lucić 247. Za toj se sve muse jednaga u gori na priku smrt tuže. N. Dimitrović 105. Ter hod'mo š ńim umrijet jednaga oba dva. N. Naļeśković 1, 182. Po kom stvari tej začusmo, jednaga se svi ganusmo. 1, 164. Drage vile i pastiri, svi jednaga pojmo pjesan. 1, 199. Jednaga ter čuh glas i vidjeh gospođe. 1, 216. Drage me vile, da ste vi sletile jednaga iz nebi . . . 1, 219. Svi prid ńom jednaga počnite igrati. 1, 232. Ma skoro jednaga ti se ć' pridobiti i majka tva draga. 1, 321. Ter ćemo jednaga ostati svi mirni, ti, kruno pridraga, i tvoj rob privirni. 2, 38. Jednaga ovi dvor i moje srdašce ostavi razgovor i svijetlo sunašce. 2, 55. Komu si odnijela jedinom ļepotom srdašce iz tijela jednaga s životom. 2, 60. Zač vjeru dva draga i ļubav kad slijede, ti živu jednaga do koli smrt vide. 2, 72. Kad stekoh ures tvoj, s ńim stekoh jednaga sva rados. 2, 88. S kom želi živjeti jednaga i umrijet, kako ćeš vidjeti, slobodno mogu rijet. 2, 122. Sve toj vidjesmo jednaga sjedeći. M. Držić 427. Svak se spravi, tere ga svak s nami jednaga proslavi. 429. Oni tad zajedno š ńom jednaga poginu prijateļi. D. Rańina 89a. Bješe se jur skupil pastira vas broj taj, jednaga ki riše mea

sobom rad toga:... 189b. Da priku smrt zada jednaga brat bratu. M. Bunić 8. Ovdi sam ći tebe, o kćerce pridraga, i sama ći sebe došla ja jednaga. D. Zlatarić 6b. Svi na dvor skočiše jednaga u taj čas. 17a. Negli naše svijetle mače svi jednaga potrgnimo. A. Sasin 170b. Paka u skupu svi jednaga na kuću mu naripiše. I. Gundulić 558. Grijeh s grešnikom stri jednaga. I. Đorđić, salt. 27. Bogatac me čuj jednaga i ubogar. 156. Tako glase svi jednaga. uzd. 30. Vas bi se svijet jednaga u manastijere obratio. ben. 53. Ustaje žamor da ogńište sve jednaga goraše. ben. 110. Kad uskrsnu sam sebe Jezus, uskrsnu jednaga i množ svete čeljadi. S. Rosa 166a. Svaki put kad uzvidimo priliku srca prisvetoga ali se ńega spomenemo, naravno je, da se jednaga spomenemo ńegove ljubavi prizamijerne. I. M. Mattei XIII. Neće bit iko, koji ne razumije koliko je od uvrijeđa tijelu učińenijeh do uvrijeđa učińenijeh srcu i da jednaga ne uzpozna, da sve što vrijeđa srce veoma ljutću boles uzrokuje. 29. O Jezuse, srcu tvomu pridavamo svi jednaga njegda za nas skončanomu dušu, tijelo, srca draga. 290. Sjekne muńa i zagrmi sve jednaga. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 215. Prevrati jednaga sve liste od prvoga do zadńega. 231. U naše vrijeme na Ratu stońskom: ‚Virile su se jednaga obe dvi'. ‚To se može priniti jednaga'. M. Milas.

JÈDNAĆBA, *f. matematička formula kojom se pokazuje da su dvije veličine među sobom jednake. — Načińeno u naše vrijeme.* Jednaćba, math. lat. ‚aequatio' ‚gleichung', frc. egl. ‚equation', tal. ‚equazione'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÈDNAĆBEN, *adj. koji pripada jednaćbi. — — Načińeno u naše vrijeme.* Jednaćben, math. ‚gleichungs- (in zus.)'; jednaćbena neznanica ‚die unbekannte der gleichung', tal. ‚incognita della equazione'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. JÈDNÂK, *adj.* aequalis, par, *kaji se ni po što ne razlikuje od drugoga, tako da ga može (n. p. u matematici) i samijeniti. o svemu se može kazati: o čeljadetu, o životińi, o nežívoj stvari, o čemu apstraktnom. — isporedi* 1. jedinak. — *Akc. se ne mijeńa (u Dubrovniku se često mijeńa akc. u nominalnoj deklinaciji, osim nom. i acc. sing. n.* jèdnâko *i nom. pl.* jèdnâki, jèdnâke, jèdnâka, *u svijem oblicima, n. p. nom. sing. f. i gen. sing. m. i n.* jednáka, *gen. sing. f.* jednákê, *dat.* jednáku, jednákôj *itd.). — Postaje od* jedan *nastavkom* ak. — *Nije potvrđena u stslov., ali može ipak biti praslavenska riječ, isporedi malorus.* одинакій, *češ.* jednaký, *poj.* jednaki. *u našemu se jeziku javlja od prvijeh vremena (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jedinakъ). — *Sve do našega vijeka u padežima množine obično se (kao i kod ostalijeh adjektiva)* k *ispred* i *mijeńa na* c: jednaci, jednacijeh *itd.; to se usdržalo i u naše vrijeme, ali rijetko, n. p.:* Niste gori, već meni jednaci. Nar. pjes. vuk. 4, 277. *češće stoji samo radi slika (u pjesmama i u poslovicama), n. p.:* Jadnoj majci, svi ti su jednaci! Nar. pjes. vuk. 4, 167. Jao majci, svi ti smo jednaci! Nar. posl. vuk. 109. Jednaci kao liňaci. 112. Svi đaci jednaci. 282. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* ‚aequabilis; uniusmodi'; *u Mikaljinu:* ‚aequalis, aequabilis, aequus, par, parilis'; *u Belinu:* ‚uguale ed eguale' ‚aequalis' 764a; ‚uniforme' ‚aequabilis' 774a; *u Bjelostjenčevu:* jednak, jednovrstni ‚aequalis, parilis, uniformis, uniusmodi'; *u Jambrešićevu:* ‚aequalis'; *u Voltigijinu:* ‚uguale, uniforme' ‚gleich'; *u Stulićevu:* ‚aequalis, par'; *u Vukovu:* ‚gleich', aequalis'; *u Daničićevu:* jednakъ ‚aequalis'.

1. *adj.*

a. *o dvome ili o većemu množtvu može se kazati da se jedno od drugoga ne razlikuje. a) sopće.* Vsi ljudije nêsu jednaci. Spom. sr. 1, 3. (1895). Dalina i širina i visokost ńegova jest jednaka. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 205b. apoc. 21, 16. Star ili mlad, svi će biti jednaci. Zborn. 125a. U koj *(pisanci)* u jednake sloge razlik žitak i nesredjen ukazah. P. Zoranić 18b. Da smo svikolici jednaci. M. Divković, bes. 28b. Ove su tri stvari na neki način jednake. P. Posilović, cvijet. 6. I ove tri stvari nisu jednake meu sobom. 58. Jednaci kako u ovce zubi. (D). Nijesu ni svi prsti jednaci. (D). Poslov. danič. Ždrijebi nisu svi jednaci, dobar dopast svijem ne more. J. Kavańin 78a. Zakoni su svi jednaci u svakome našem gradu. 167b. Meu jednaci da koje su da'e se prvo. 531b. Nisu svi grisi smrtni jednaci. J. Banovac, uboj. 16. Odabrańe između jednacih i priličnih. A. Kanižlić, utoč. 5. Svi časi nijesu jednaci. (Z). Poslov. danič. Veće, mańe i jednake. V. Došen 56b. Za' običaj u tebi je da svak jednak oće biti. And. Kačić, razg. 8b. Rodiše se četiri jednaka u istoku sveta imeńaka. 17b. Cetińani svi jesu junaci i na boju slični i jednaci. 201a. Pak mu daje dva mača jednaka. 227a. Jerbo nisu godine jednake ni prilične za poslove svake. M. A. Reljković, sat. H6a. Ćudi ljudske nisu jednake. sabr. III. Onda su dan i noć takmena, to jest jednaka. D. E. Bogdanić 23. Jednaci grisi i jednake privare uzajmljivim i jednakim dilom imadu biti naplaćene. M. Dobretić 527. Svaki vodi po dva dobra końa, sve jednake końe doratste. Nar. pjes. vuk. 3, 332—338. Ni prsti u ruke nijesu svi jednaki. Nar. posl. vuk. 222. I svjedočanstva ne bijahu jednaka. Vuk, mar. 14, 56. — *b) može se istaknuti ono (osobina ili drugo) u čemu se ne razlikuje jedno od drugoga, te se tijem jednakost može ograničiti.* Kada dva neprijatelja jesu jednaci u jakosti. P. Posilović, cvijet. 56. Nisu svi likari u nauku jednaci. J. Banovac, pred. 72. Jesu vičńi i u svemu jednaki. F. Lastrić, od' 238. Svi su tri jednaci u svakoj izvrsnosti. I. A. Nenadić, nauk. 39. Jere jih zakon u ovomu jednake čini. Ant. Kadčić 406. Patrijarke ne bjehu svi jednaci u gospostvu. J. Matović 298. Nije jednaka ditelina u simenu svaka. J. S. Reljković 127. Druzi u namjeri taci i jednaci. Osvetn. 2, 72.

b. *o stvarima (i čeljadi) različnijem kaše se da im pripada ńešto (tjelesna ili duhovna stvar, čeljade, osobina, ńešto apstraktno itd.) što se ne razlikuje kod jedne i druge.* Da se daje kisêlъ hlêbъ vsêmъ jednakъ. Glasnik. 15, 306. (1848?). Pitaju dokturi, ako osujeni imaju jednaku muku. Korizm. 24a. Oćemo vskrsnuti jednaka kipa. 102b. Ah, jednaka smrt je svima; ah, i svak zna, da umrijeće. I. Gundulić 235. Jednacijeh ste dana i ljeta. G. Palmotić 2, 170. Ne biše jednake misli. I. Ančić, ogl. 19. Jednako je ńiovo božanstvo. T. Babić 35. Oni združeni jednake su volje. A. J. Knezović 220. Ne bijahu jednake ćudi. A. Kanižlić, kam. 33. Hoće li blaženi jednaku plaću brez razlike zadobiti? E. Pavić, jezgr. 43. Svim jednako dajuć misto. V. Došen 45a. U dva posla nî jednaka sreća. M. A. Reljković, sat. D7b. Podmetnula drugo dijete od jednaka kipa i jednakih godina. A. Tomiković, živ. 11. Jednakoga stasa i oružđa. Nar. pjes. vuk. 5, 296. Nisu himici jednakog mńenija. P. Bolić, vinodjel. 2, 29. Il' ostali, ili poginuli, jednaka je jurve raji plaća. Osvetn. 2, 84. Sud za bogata kao za siromaha jednak. Pravdonoša. 1852. 10.

c. *ńešto (jednina ili množina) izjednačuje se s čim drugijem kažući da se od ovoga ne razlikuje. i u ovakom slučaju može se ograničiti izjednačivańe kao kod* a, *b). a) ono s čim se izjednačuje stoji u dat.* Da bi se ne dostojal ńim biti jednak. Naručn. 86ª. Devstvo čini človika jednaka anjelom. Transit. 81. *(Sin je)* jednak otcu. Kateh. 1561. E2ᵇ. Sinu tvomu, svijem tebi jednaku. A. Gučetić, roz. jez. 89. Duh sveti vijen je svrhu Isukrsta u priliku golubice: svrhu Ivana, kada misu govoraše, kralj golubicu vidi duha sveta, gdi sijaše kako no jednak apostolom, koji dar vidini duha svetoga svrhu sebe prija na oltaru. Ivan trog. 28ᵇ. U slavi jednak otcu. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 7. O bogovi ogńeniti ki jednaci možebiti bogovom ste višńijeh strana. G. Palmotić 2, 68. Jeda brojom mi jednaci nijesmo bludnijem Trojanima? 2, 135. Kraljeviću Bojnislavu tko da jednak bude u sreći? 2, 168. Tko je bio, tko će biti, da se Herkulu jednak reče? 2, 465. Hoću biti bogatijema ja jednaka. 2, 508. I tako se misli učiniti jednak Bogu. P. Posilović, cvijet. 178. Ti s' mi jednak u božanstvu. A. Vitaljić, ist. 18ᵇ. Al sve jedinki je bio i jednaka sebi ne 'te. J. Kavańin 422ª. Jednaka i takmena ovomu poznanju biti će muka. A. d. Bella, razgov. 36. Koliko puta nenavidos ga mori, ere vidi svoga suprotivnika sebi jednaka. 167. Kad bi učinio koga godir jednaka sebi. 224. Da bi se učinio svomu podložniku jednak. 224. Komu obeća višńi sgara zvjezdam jednak rod u broju. I. Đorđić, ben. 209. Djevci su cijeńeni jednaci anđelima. Čestitosti. 86. Spasitelj naš koji nas je pogubljene odkupio, jednak otcu. Pisanica. 15. Jednak ocu. S. Badrić, prav. nač. 19. Zato rađa sina sebi jednaka. J. Banovac, blagosov. 104. Virujem da je sin jednak ocu. F. Lastrić, od' 141. Obojici jednak u naravi. test. 248ᵇ. Odkri tja u krilu očinu rič, koja je jednaka Bogu. E. Pavić, ogl. 471. Prid starijim i prid sebi jednacim. M. Zoričić, osm. 41. Hotjeli biste da vas ne samo niko no priteče, ali da nije niko ni vam jednak. Đ. Bašić 289. Činim te meni prilična i jednaka. And. Kačić, kor. 43. Druga vrsta jest jednaka u voji prvijema. J. Matović 400. Može li biti tko veći ali jednak Bogu? T. Ivanović 18. Jednaka bićeš meni. N. Marči 25. Porađa sina sebi u svemu jednaka. B Leaković, nauk. 33. Sin jest jednak otcu. 98. Izhode jednaci anđelima. Grgur iz Vareša 25. Tko bi ńemu jednak bio u slavi? 40. Niste gori, već meni jednaci. Nar. pjes. vuk. 4, 277. Da budu jednaki obličju sina ńegova. Vuk, pavl. rimj. 8, 29. Doktor Demeter i Stanko Vraz koji nijesu rođeni Srbi pa srpski tako pišu, da im među našijem spisateljima nije lasno jednake naći. pism. 26. — *b) ono s čim se izjednačuje stoji u instr. s prijedlogom* s. S naj mańšim bit *(će)* jednak. M. Marulić 18. Pomisli suprotiviti se i učiniti se jednak z Bogom. Zborn. 15ª. Ki . . . poje pisancu jednaku s mojome. H. Lucić 247. Sin Božji jednak i sjedińen božanstvom s ocem nebeskijem. A. Gučetić, roz. jez. 116. Biti ću jednak s privišńijem. 279. Nego posla sina svoga koji je š ńim jednak. M. Divković, bes. 5ᵇ. Zašto je Isukrst istiniti Bog jednak so otcem u koliko je Bog. 30ᵇ. Vazda je jednak svojijem otcem nebeskijem. 324ª. Djavao hotjaše jednak biti z Gospodinom Bogom. nauk. 273ᵇ. Da su sinovi Božji jednaci s anjeli. I. T. Mrnavić, ist. 46. U ovomu je jednak čovik s ostalom živinom. P. Posilović, nasl. XLIV. Pustaija koji viče s pustaijom koji siče jednak biva. V. Došen 67ᵇ. Ko je jednak s tobom oli malo veći od tebe. M. Dobretić 209. Da će u sebe primiti sina Božjega, koji je od vika s otcem i z duhom svetim jednak. B. Leaković, gov. 92. Duh sveti, jednak Bog s otcem i sinom. 131. Pokroj na me sve novo odelo, sve zeleno od čoe zelene, a okratko s goricom jednako. Nar. pjes. vuk. 2, 77. — *u ova dva primjera ono s čim se izjednačuje ima se u pameti, a u instr. sa* s *stoji ono čemu ovo pripada:* Nijedno stvorenje nima se čtovati jednakim čtovanjem z Bogom. Naručn. 2ª. S tobom sam jednake beside i vire. H. Lucić 232. — *c) ono čim se izjednačuje pokazuje se adjektivom posesivnijem (u jedinom primjeru zamjenicom posesivnom).* Od svoji jednaki i od mlađi ne iskati nikakva pošteńa. M. Zoričić, osm. 100. — *d) izjednačivańe se ističe riječju* kako *(u jedinom primjeru ima se u pameti poslije* kako *glagol* držah). Koga u jednakoj držah scijeni kako čačka ljubjenoga. G. Palmotić 1, 140. — *e) ako pripadaju i ovi primjeri u kojijem se razumije po smislu s čim se što izjednačuje.* Zablujenje boljega ali jednaka. Naručn. 63ª. I mnoge jesu jednake prilike koje su u svetomu pismu. P. Posilović, nasl. XLIV. Od bratinstva prema jednacijem. I. Đorđić, ben. 86. Jednak svrhu jednaka nejma oblasti. A. Kanižlić, kam. 671. Nit' jednakim što oprosti*(h)*. V. Došen 78ª. Kad su riječi skupljene i jednake s jednakima u redove postavljene. Vuk, odg. na utuk. 10.

d. *znači da ńešto u sebi nema razlike i to u prostoru ili u vremenu. a) u prostoru znači ito* i ravan. Učiniće se jednaka i ravna sva zemja. M. Orbin 198. Oči sridńe, nos jednak, bradu prosidu ima. F. Glavinić, cvit. 290ᵇ. Kriva hoće biti jednaka a grbava upravna. Đ. Rapić 50. — *b) u vremenu, znači: koji se ne mijeńa (često u metaforičkom smislu).* Vazda imam ja jednako srdačce, jednako kako sja nad oblak sunačce. Š. Menčetić 270. Neće vazda jednako brijeme bit. M. Držić 255. Nesmućen i vazda sebi jednak. A. Kanižlić, kam. 279. Da glediš jednakim okom gdi ti se kvar čini. M. A. Reljković, sabr. 70.

e. *u jednom primjeru* XVII *vijeka stoji u prenesenom smislu, te ne znam, treba li shvatiti značeńe kao kod* pravedan *ili kao kod* moguć. *(Misnik)* stoji nasrid otara, za ukazat da je Bog na sridi i jednak svakomu pokornu prostiti od sebe. I. Ančić, svit. 133.

2. *adv.* jȅdnāko *(izjednači i* 2. jednak). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚aqualiter, aeque; pariter'), *u Mikaljinu* (‚aeque, aequaliter, aequabiliter, pariter, similiter'; jednako, jedino, skladno ‚concinne'), *u Belinu* (‚egualmente' ‚aequaliter' 285ᵇ; ‚del pari' ‚aeque' 540ᵇ; ‚indifferentemente, egualmente' ‚equaliter' 396ª; ‚ugualmente' ‚pariter' 761ª; ‚accordatamente, d' accordo' ‚concorditer' 21ᵇ; ‚concordevolmente' ‚concorditer' 211ª; ‚unitamente' ‚conjuncte' 774ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (‚aequaliter, aeque, pariter, similiter, exaequo'), *u Jambrešićevu* (‚aequaliter'), *u Voltigijinu* (‚ugualmente, del pari' ‚gleichermassen'), *u Stulićevu* (‚aequaliter, pariter, similiter, unanimiter, ex communi consensu'), *u Vukovu* (1. ‚gleich' ‚aequaliter'. 2. ‚beständig, in einem fort' ‚continuo'), *u Daničićevu* (jednako ‚ceterum'). — *Može imati pred sobom i prijedlog* po, *kao i drugi adverbi, vidi dalje kod primjera (i kod* po).

a. *kad se o više stvari (živijeh i neživijeh) kaže da u ńečemu nema razlike, vidi* 1, b. Da se daje vsêmъ jednako. Glasnik. 15, 307. Kada su obi strani, ki dobude i ki zgubi, jednako krivi. Naručn. 94ª. Svi jednako potribuju. 96ª. Ravno i jednako prima vsakoga. Transit. 52. Tmasta noć i bil dan mni mu se jednako. M. Vetranić 2, 65. Budi grih ali bud' dostojstvo i vira u

meni, li me trud jednako svej tira. H. Lucić 247. Teško mjestu u kom se ne sudi jednako svakomu. N. Dimitrović 21. Sa svakim s mirom i s ljubavju živiše čineći jednako pravdu. Dukljanin 7. Za svakoga čovjeka Isukrst je jednako podnio muku i progonstvo. M. Divković, nauk. 24b. Ponukujte se, jednako mudrujte. I. Bandulavić 257a. paul. 2cor. 18, 11. Smrt ne gleda ničije lice, jednako se od ńe tlače siromaške kućarice i kraljevske tej polače. I. Gundulić 283. Dobri će i zli mrijet jednako; nu u raj dobri, zli će u pako. 286. Ali u tebi sved jednako milosrdje s pravdom slove. 280. U modri svili jednako opravljeni. B. Krnarutić 9. Jednako od sebe daje svakomu milost. I. Ančić, svit. 184. Zato im Bog ne prija jednako posvetilišća. ogl. 19. Da se krštene jednako daje toliko u ime otca koliko sina i duha svetoga. J. Filipović 1, 160a. Svaki grih Bog jednako ne kara. 1, 201b. Svi jednako imadu poslušni biti zakonu. A. Kanižlić, kam. 22. Svi jednako smrt čekamo. V. Došen 28b. Nek jednako jaram vuku i jednako trpe muku. 254a. Koju kripost podilivaše gospodaru i sluzi, bogatu i siromahu jednako brez nikakva mita ni hatora. And. Kačić, razg. 20. Pomiriše se s ovim ugovorom da sva tri imadu jednako vladati. 63. Kad jednako on za ńe ne mari, nego jedno on bolje miluje. M. A. Reljković, sat. E5b. Da jednako voli neće vući. G6b. A kralj opet svim jednako dade. K1b. On vrućinu i zimu jednako trpi uvik i podnaša lako. L1b. Kojima on sve jednako podili. sabr. 17. Il' ga častiš, il' na posao tiraš, jednako ti zato zahvaljuje. A. T. Blagojević, pjesn. 34. Jednako misli grišne i dila grišna uzrokuju osuđeńe. I. J. P. Lučić, razg. 53. Ali jednako obodvojica govore, premda s različitima ričma. Đ. Rapić 14. Ako je jednako pripravan jedan i drugi. M. Dragićević 228. Đevojka mala ili velika, jednako joj se hoće svatova. Nar. posl. vuk. 72. Jednako s jedne i s druge strane. V. Vrčević, igr. 4. Mudri ima oči u glavi, a bezumni ide po mraku; ali također doznah da jednako biva svjema. Đ. Daničić, prop. 2, 14. — po jednako. Bog sve kolike po jednako ljubi. M. Divković, nauk. 51b. Sva tri dni po jednako. 131b. Ne ima svakoga po jednako ispitovati. 198b. Svi su ovi sveti po jednako zapovjedńi svetkovati. plač. 1. Da plati svima težakom nadnicu po jednako. F. Lastrić, od' 184.

b. *kod uspoređivańa, vidi* 1, c. *a) s instr. i prijedlogom* s. Do dьnьsь jednako sь blagovêrьnyimi cari htitory pomenujeta se. Domentijana 159. Jednako s nami ńih platu učini. N. Rańina 34a. matth. 20, 12. Ljubavi ku t' nosim ja idem jednako s sinovi tvojim svim. M. Bunić 5. Jednako sa mnom ‚a par di me' ‚sicut ego'. A. d. Bella, rječn. 88b. Jednako ćeš š ńima zavezan biti. A. Kanižlić, kam. 397. Sa mnom jednako suditi. I. Jablanci 6. Već jednako s lemešom se vežu. J. S. Reljković 19. — po jednako. Ljube koje godine stvorenje po jednako s Bogom. I. T. Mrnavić, ist. 75. — *b) s adverbom* kako. Uskrsnuće jednako kako stvoreńe svijeta ubraja se. J. Matović 110. — *c) uspoređuje se s ńečim što se prije kasalo.* Jednako se štije od grada Niniva. P. Posilović, nasl. 25b.

c. *nalazi se i sa značeńem: zajedno, ujedno. — U Mikaljinu i u Belinu rječniku, i u jednoga pisca* XVIII *vijeka (svagda* po jednako *u ovoga).* Svakoga ovoga metni po jednako. J. Vladmirović 6. Smole jelove, smole borove po jednako skuvaj. 9. Tuci travu crkvinu i resulju po jednako. 45.

d. *vidi* 1, d. *a) o mjestu.* Crkva je onako ružno sazidana, t. j. jednako u dužinu. Vuk, dan. 1, 34. Ako bi kaca jednako široka i gore i dole bila. P. Bolić, vinodjel. 2, 70. — *b) o vremenu.* Da voda potiho i jednako vri. Z. Orfelin, podr. 459.

e. continenter, perpetuo, *sa* sve (sve jednako) *ili samo može značiti: bez prestanka. — ovo značeńe postaje jamačno od predašńega (kod* d, *b)). — Od* XVIII *vijeka.* Hodalo je kano ti svrhu porušena i izgubljena svita božanstveno milosrdje sve jednako misleći za uzdignuti opet temelj. A. Tomiković, gov. 37. Zažigao je angeo oni stup s vatrom svrhu ńiovi šatora, da sve jednako i nepristance imadu svitlost 272. Da bi tko imao dvi ili tri hiljade forinti pak bi ovo sve jednako trošio . . . doisto ove bi ńegove hiljade u friško pomańkale. B. Leaković, gov. 25. Jednako me ćeka u planini. Nar. pjes. vuk. 3, 454. Sve jednako Miloš s'ječe Turke. 4, 244. S onog sjaše, a drugog uzjaše, pa jednako on razgoni Turke. 4, 245. Niti znadu, kad im danak prođe, danak prođe, kad li noćca dođe: sve jednako magla od pušaka. 4, 245. Turci biju jednako Loznicu. 4, 254. Jedan sve radio a drugi jednako besposličio i gotovo jeo i pio. Nar. prip. vuk. 89. Pametan čovek jednako želi i trudi se, da što bolje nauči ili izmisli. Vuk, dan. 2, 2. Jednako spavate i počivate. mar. 14, 41. Uza ńih je išao čovjek jedan s bubńem, te je u ń jednako udarao. pism. 32. Ogań na oltaru neka gori jednako. Đ. Daničić, 3mojs. 6, 9. Na koju su jednako obraćene oči Gospoda Boga tvojega od početka godine do kraja. 5mojs. 11, 12. Ali se ja jednako držah Gospoda Boga svojega. is. nav. 14, 8. Grijeh je moj jednako preda mnom. psal. 51, 3.

f. nihilominus, *gotovo kao* ipak, *ističe da ńešto biva čemu se nije nadati po onome što se prije kasalo. — Ovo značeńe (koje može biti i praslavensko, isporedi s istijem značeńem stslov.* jedinače, jedьnače, *rus.* однако, *češ.* jednák, *poļ.* jednak) *postaje jamačno od prvoga značeńa (vidi kod* 1, a, *osobito primjere iz Lucića, iz Blagojevića, iz* Nar. posl. vuk.) *tijem što se ističe da što biva bez raslike, pa bila koja mu drago razlika u onome što se prije kasalo.* Što će biti gospostvu vi i inemь tvojijemь i duše našoj a jedьnako je vse Božije i tvoje. Spom. sr. 2, 128. (1442). Ne priporučuje se s predikaonica, pak se jednako obslužuje. M. A. Reljković, sat. A6b. Jednako ti Omerpaša biva, vaļa tvoju riječ da ispuniš. Nar. pjes. vuk. 5, 530. Zovnu još većma, mi jednako ćutimo. Vuk, dan. 2, 135. Ja te dozvah da prokuneš neprijatelje moje, a gle, ti blagosiļaš jednako. Đ. Daničić, 4mojs. 23, 11.

2. JÈDNÂK, *adv. uprav isto što* jednako *(vidi* 1. jednak, 2), *te na jednom mjestu* XVIII *vijeka znači što i* jednako *kod* 1. jednak, 2, e: Kralj jednak prudi u svojoj misli. A. J. Knezović 109. *u naše vrijeme znači: odmah (isporedi* jedanak). *— Između rječnika u Vukovu* (‚gleich, auf der stelle' ‚illico', cf. odmah, jedanak *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Jednak vezir cara poslušao. Jednak tanke puške izmetahu). Nek izede ono desno krilo, jednak će mu trudna zahoditi. Nar. pjes. vuk. 2, 52. Kako pade zmija na zemļicu, jednak zmija u duvar odmile. 2, 55. Začuo je Uso Arapine, jednak čuo, jednak sedla vranca. 2, 460. Kad to začu Novaković Grujo, jednak svlači svilu i kadivu. 3, 25.

JEDNAKOBOČAN, jednakobočna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚aequilaterus'. — *nepouzdano.*

JEDNAKOCIJENA, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚aequivalentia'. — *sasma nepouzdano.*

JEDNAKODALEČINA, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚aequalis distantia'. — *sasma nepouzdano.*

JEDNAKODALEK, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚aequidistans'. — *Ima i adv.* jednakodaleko *u Voltiġijinu rječniku:* ‚parallelamente, equidistantemente' ‚in gleicher weite fortlaufend', *i u Stulićevu:* ‚aequali distantia'. — *Nepouzdano.*

JEDNAKODAŃE, *n. vidi* jednakonoće. — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednakodańe, ggr. astr. ‚taggleiche'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNAKODOBAN, jednakodobna, *adj. koji je jednake dobi. — Samo u Voltiġijinu rječniku: uz* jednakoļetnik, *i u Stulićevu:* ‚coaevus'.

JEDNAKOGŃATAN, jednakogńatna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚aequicrurius'. — *nepouzdano.*

JEDNAKOGODAC, jednakogoca, *m. ćovjek jednakijeh godina. — Samo u Voltiġijinu rječniku (kod* jednakogodac) *i u Stulićevu:* v. jednakodoban.

JEDNAKOGODAN, jednakogodna, *adj. koji je jednakijeh godina. — Samo u Stulićevu rječniku:* v. jednakodoban.

JEDNAKOGODIŠTAN, jednakogodišna, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. jednakodoban.

JEDNAKOISTAKMITI, jednakoistakmim, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚aequiparare'. — *sasma nepouzdano.*

JEDNAKOJEDNAČITI, jednakojednačim, *impf. u Stulićevu rječniku: uz* jednakoistakmiti. — *sasma nepouzdano.*

JEDNAKOKUTAN, jednakokutna, *adj. u kojega su jednaki kuti. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚aequiangulus'.

JEDNAKOĻETNIK, *m. vidi* jednakogodac. — *Samo u Voltiġijinu rječniku:* jednakoļetnik, jednakogodac ‚coetaneo, contemporaneo' ‚zeitgenosse, ein zeitverwandter', *i u Stulićevu:* v. jednakogodac.

JEDNAKOMJERILAN, jednakomjerilna, *adj. koji je jednake mjere (težine). — U Stulićevu rječniku:* ‚aequalis ponderis, mensurae'. — *nepouzdano.*

JEDNAKOMJERITI, jednakomjerim, *impf. stavļati u jednakomjerje. — U Stulićevu rječniku:* ‚equilibrare' ‚ad libramentum constituere, librare'. — *nepouzdano.*

JEDNAKOMJERJE, *n. jednaka težina, vidi* ravnovijes, umjera. — *Samo u Belinu rječniku* (‚equilibrio, peso eguale overo egualità di peso' ‚aequilibrium' 289a), *u Voltiġijinu* (‚equilibrio' ‚gleichgewicht'), *u Stulićevu* (‚aequilibrium').

JEDNAKONOĆAN, jednakonoćna, *adj. koji pripada jednakonoću. — Samo u Voltiġijinu rječniku:* jednakonoćni okoliš ‚equatore, linea equinoziale' ‚gleichtägig', *i u Stulićevu:* ‚aequinoctialis'.

JEDNAKONOĆE, *n. dan (uprav čas u danu) kad je radi položaja sunca noć isto duga (jednaka) kao i dan. — Po latinskoj riječi. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka* (jednakonoće), *a između rječnika u Stulićevu* (‚aequinoctium'). Za jednakonoćjem pramalitnim. A. Kanižlić, kam. 508.

JEDNAKONOĆIV, *adj. vidi* jednakonoćan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚aequinoctialis'. — *nepouzdano.*

JEDNAKONOĆSTVO, *n. vidi* jednakonoće. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚aequinoctium' 289b), *u Bjelostjenčevu* (jednakonoćtvo ‚aequinoctium'). *u Voltiġijinu (grješkom* jednakonoćtvo ‚equinozio' ‚die zeit da tag und nacht gleich viel stunden haben'), *u Stulićevu* (‚aequinoctium'). U dan primalitńega jednakonoćstva. B. Kašić, rit. 9a. U nediļu bližńu iliti prvu poslije četrnaestoga dana od mine i jednakonoćstva pramalitnoga. L. Velikanović, uput. 1, 501.

JEDNAKONOŽICE, *adv. (n. p. kad se skače) sa sdruženijem nogama tako da se jedna ne podigne sa semļe prije druge. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚a piè pari, senza muovere un piè prima dell' altro' ‚aequis pedibus'.

JEDNAKONOŽNO, *adv. vidi* jednakonožice. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

JEDNAKONUGALAN, jednakonugalna, *adj. u kojega su jednaki uglovi (nuglovi). — U Stulićevu rječniku:* ‚aequiangulus'. — *nepouzdano.*

JEDNAKOPISMO, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚paragraphus'. — *sasma nepouzdano.*

JEDNAKOPRAVNOST, *f. vidi* ravnopravnost. — *Načińeno u naše vrijeme.* I jednako-pravnosti svih narodnosti. Zbornik zak. 1, 88.

JEDNAKOPROSTRANOST, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚larghezza uguale' ‚aequilatatio'. — *nepouzdano.*

JEDNAKORASTUPAJ, *m. u Stulićevu rječniku:* v. jednakodalečina. — *nepouzdano.*

JEDNAKORASTUPAN, jednakorastupna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jednakodalečan. — *Ima i adv.* jednakorastupno *u Voltiġijinu rječniku:* v. jednakodaleko, *i u Stulićevu:* ‚aequidistanter'. — *Nepouzdano.*

JEDNAKOST, *ž. osobina onoga što je jednako. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (jednakos ‚uguaglianza' ‚aequalitas' 764a; ‚uniformità' ‚aequabilitas' 774a), *u Bjelostjenčevu* (v. jednačtvo, *vidi kod* jednaštvo), *u Jambrešićevu* (‚aequalitas'), *u Voltiġijinu* (‚uniformità, uguaglianza' ‚gleichheit'), *u Stulićevu* (‚similitudo, uniformitas, una eademque ratio'), *u Vukovu* (‚die gleichheit' ‚aequalitas'). Trojstva jednakost. A. Bačić 6. Jednakost pravde. S. Badrić, prav. nač. 90. S jednakoštju Božjom. J. Banovac, blagosov. 81. Jednakost ćudi ili nahodi ili čini prijatelļa. A. Kanižlić, kam. 88. Znajući da prilika i jednakost u naravi jest kripostna. uzr. 10. U svemu podpuna jednakost s Isukrstom. 164. Među zaručnici ima biti nikoja sličnost i jednakost. utoč. 508. Hoti ukazati jednakost kipova. E. Pavić, ogl. 471. Zove se naredba od odgovarańa u jednakosti. M. Zoričić, aritm. 71. Da pak u izbacańu jednakost obdržavati može. I. Jablanci 69. Mlogo veća u prva vrimena bijaše jednakost među grihom i sadovoļeńa izpuńeńem. I. Velikanović, uput. 8, 116. Pravdu i jednakost činite slugama. Vuk, pavl. kol. 4, 1. Zašto misli, da nije potrebno držati se jednakosti u narječijama. odg. na utuk. 18. Kao brdski narod mogao je svagda biti u većoj slobodi i jednakosti. kovč. 5. Jednakost državļana ‚gleichheit der staatsbürger'. Jur. pol. terminol. 256. Jednakost glasova ‚stimmengleichheit' ‚paritè di voti'. B. Petranović, ručn. kń. 58. U smislu jednakosti sviju pred zakonom. Zbornik zak. 1, 76.

JEDNAKOSTEZAŃE, *n. djelo (i konkretno, ono) kojijem se jednakosteže. — U Voltiġijinu rječniku:* ‚contrappeso, equilibrio' ‚gleichgewicht'. — *nepouzdano.*

JEDNAKOSTEZATI, jednakostežem, *impf.* vidi jednakomjeriti. — *U Voltiġijinu rječniku:* ‚con-

trapporre, equilibrare' ‚ins gleiche gewicht bringen'. — *nepousdano.*

JEDNAKOSTRAN, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚aequaliter fautor, aequaliter studiosus'. — *nepousdano.*

JEDNAKOTEGOTAN, jednakotegotna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚aequalis ponderis'. — *nepouzdano.*

JEDNAKOUTEZAN, jednakoutezna, *adj. u Stulićevu rječniku: us* jednakotegotan. — *nepouzdano.*

JEDNAKOUTEZATI, jednakoutežem, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚aequalis ponderis esse'. — *nepouzdano.*

JEDNAKOVAḶATI, jednakovaḷam, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚aequivalere'. — *nepouzdano.*

JEDNAKOVJEČAN, jednakovječna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚aeque aeternus'.

JEDNAKOVJEKOVIT, *adj. u Stulićevu rječniku: us* jednakovječan.

JEDNAMO, *adv. na jednu stranu. — Načińeno u naše vrijeme od* jedan *nastavkom* amo *(vidi* amo, ovamo, tamo *itd.).* Jednamo, bot. math. (na jednu stranu) ‚auf eine seite'; jednamo obrnut, lat. ‚unilateralis, secundus' ‚einseitswendig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNAŠTVO, *n. vidi* jednakost. — *Uprav* jednačstvo (jednačьstvo), *ali je* s *ispalo između* č *i* t, *pa se od ovijeh glasova prvo ispred drugoga promijenilo na* š; *ipak se nalazi pisano* i jednačstvo *i* jednačtvo. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚aequalitas'), *u Bjelostjenčevu* (jednačtvo, jednačeńe, zjednačeńe, jednakost, prilikovańe ‚aequalitas, paritas, similitudo, aequatio, aequabilitas'. 2. jednačtvo vage ili jednako vagańe, jednako potezańe studere ‚aequipondium, aequilibrium, aequatio librae, justa aequalitas ponderis, aequamentum, libramentum, aequilibris, sacoma'), *u Voltiǵijinu* (jednačtvo ‚equalità, uguaglianza, medesimezza' ‚gleichheit'), *u Stulićevu* (jednačtvo, v. jednačeńe). Dva jednačtva dneva i noći s svoga mista postupili bihu. I. Bandulavić v. Ne da druzim budu odpuščenje, a vam potribovanje nego iz jednaštva. 208ᵇ. paul. 2cor. 8, 13. Sva veličanstva dohode u jednačstvo. M. Radnić 42ᵃ. Ana imadijaše jednačstvo srca u svakomu događaju. 496ᵇ. Ime prijateḷa slamenuje nikoje jednačstvo. A. Kanižlić, usr. 128. Jednaštvo ‚egualità o paritè di persona'. S. Budmani 415ᵇ.

JÈDNATI, jèdnâm, *impf. vidi* jednačiti *(uprav činiti da ńešto bude jedno što i drugo). — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, refleksivno, a ono s čim se subjekat izjednačuje stoji u dat.* Da se mi u svemu ńegovoj voḷi jednamo. E. Pavić, jezgr. 118.

JÈDNICA, *f. riječ načińena u naše vrijeme sa filosofički jezik u značeńu latinske (uprav grčke) riječi* monas. Jednica (češki), phil. (monada), lat. ‚monas', tal. ‚monade', math. v. jedinka. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNIČICE, *adv. jednom? jednako? — Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Veli: ‚Jurve u istinu nećeš moći služiti', to jest: jedničice se vrijeme približa da podeš so ovoga svijeta. M. Divković, bes. 678ᵃ.

JEDNÌNA, *f. osobina onoga što je jedno. — U naše vrijeme.* Seḷak čini ono što su činili ńegovi stari samo za to što to dokazuje ńegovu jedninu s ńima. M. Đ. Milićević, slav. 17. Znaju za narodnu jedninu svega srpskoga plemena. zlosel. 108. — *U gramatikalnom jeziku mislim da je naj prvi Daničić upotrebio ovu riječ, vidi:* Jedinstveni broj (‚singularis') zvaće se u ovoj knjizi jednina'. Đ. Daničić, mala srps. gram. 5. *jamačno je i Vuk kasnije primio mj.* jedinstveni broj *kao što je prije pisao (nemam Vukova primjera pri ruci, ali u drugome izdańu rječnika piše* množina *mj.* množestveni i mložestveni broj, *vidi:* Kod samostavnijeh riječi koje u množini narastaju na ‚ovi' ili ‚evi'. Vuk, rječn. predg.). *ovo su primili i drugi pisci.* Jednina, gr. lat. ‚numerus singularis', ‚einzahl, einfache zahl', tal. ‚numero singolare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNINSTVO, *n. na jednom mjestu u pisca* XVII *vijeka koji obično piše* jedinstvo, *te može biti i štamparska pogreška.* U jedninstvu duha svetoga. I. Ančić, svit. 107.

JEDNIŠTVO, *n. filozofička nauka o jednicama. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚monadologie'.

JEDNOBAŠTINIK, *m.* cohaeres, *onaj koji ima dio u baštini s drugijem. — U teološkom smislu kod dva pisca* XVIII *vijeka.* Baštinici istinito Božji, a jednobaštinici Isukrstovi. I. Velikanović, uput. 1, 208. Ne ima ikakva brata, ali jednobaštinika. J. Matović 33.

JEDNOBIĆAN, jednobična, *adj. vidi* jednobitan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sina Božjega jednobična s ocem. J. Matović x.

JEDNOBIĆE, *n. vidi* jednobitnost. — *Sa starijim oblikom* jednobitje *u Belinu rječniku:* ‚consonstantialità, l'esser consonstantiale' ‚consubstantialitas' 220ᵇ; *u Bjelostjenčevu:* jednobitje, jednobitnost, jednosućanstvo ‚consubstantialitas'; *u Voltiǵijinu:* ‚consonstanzialità, immedesimezza' ‚einverleibung, das einerley werden'.

JEDNOBISTVEN, *adj. vidi* jednobitan. — *U dva pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (us* jednobitan). Sin je s duhom jednobistveni iliti jednonaravni. A. Kanižlić, kam. 419. ‚Consubstantialis' to jest jednobistveni iliti jednonaravni s otcem. 659. Otac zove se, zašto od vika porađa sina sebi jednobistvena. I. Velikanović, uput. 1, 17. Koliko je od strane naravi božanstvene, jednobistven jest otcu. 1, 125. Rođena, ne učińena, jednobistvenoga otcu. 1, 330.

JEDNOBITAN, jednobitna, *adj. u kojega je jedno (isto) biće (vidi* 1. biće, 8) *kao u drugoga (u teološkom smislu). — isporedi* jednobićan, jednobistven. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (jednobitni ‚consostantiale' ‚consubstantialis' 220ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* jednobiten, jednoga bitja, jednosućni ‚consubstantialis'), *u Voltiǵijinu* (‚consonstanziale' ‚gleich wesentlich, eines wesens'), *u Stulićevu* (‚ejusdem substantiae'). Rodjena, ne stvorena, jednobitna s otcem. I. Bandulavić 138ᵇ. Sin Božji s otcem jednobitne i nerazdiḷene naravi. A. Kanižlić, usr. 94. Jednobitnu s otcem i duhom svetim. Ant. Kadčić 68. Držao je da sin Božji nije Bogu otcu jednovičńi i jednobitni. I. Velikanović, uput. 1, 270. Isus je bio od otca zlamenovan s jednim biḷegom koji ga je razlučivao kano sina naravnoga i kano jednobitnoga š ńime. A. Tomiković, gov. 251. Isukrst kako čovik prikazuje sebe sebi kako Bogu jednobitnu s otcem i s duhom svetim. M. Dragićević 121.

JEDNOBITNOST, *f. osobina onoga što je jednobitno. — isporedi* jednobiće. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* jednobiće), *u Voltiǵijinu* (v. jednobitje), *u Stulićevu* (‚eadem substantia, essentia'). U ńemu gledaju jednobitnos od hipâ. I. Đorđić, ben. 130.

JEDNOBOJAN, jednobojna, *adj. koji je jedne (iste) boje.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚unicolor'.

JEDNOBOŠTVO, *n. vjera u jednoga boga.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednoboštvo, hist. phil. ‚monotheismus', tal. ‚monoteismo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOBOŽAC, jednobošca, *m. čovjek koji vjeruje u jednoga boga.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚monotheist'.

JEDNOBRAČJE, *n. stańe (ili sakon) po kojem se jedan čovjek vjenčava samo za jednu ženu (i jedna žena samo za jednoga čovjeka).* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚monogamie'.

JEDNOBRID, *adj. u kojega je samo jedan brid.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednobrid, min. ‚einkantig', tal. ‚ad uno spigolo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOBROJ, *m. jednina (u gramatikalnom smislu).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednobroj, vulg. gr. v. jednina. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÈDNÔČ, *adv. vidi* jednoć *i* jednom. — *isporedi* jednoče *i* jednuč. — *Nastavak* č *nije jasna postańa.* — *Od* xv *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Vrančićevu* (‚semel'), *u Mikaljinu (kod* jednom), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* jednoć), *u Jambrešićevu (vidi kod* jednoć), *u Stulićevu* (‚semel, una vice' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).*

a. *vidi* jednom, a. Ki bi se ne htio ispovidati da jednoč na godišće. Stat. poljar. 5, 249. Zapovida jednoč na dan mašiti. F. Glavinić, cvit. 126b. Ako bi se ne ispovidal naj mańe jednoč na leto. svitl. 73. Ne jednoč, da dosta krat zatiskal sam obadva uha moja. A. Georgiceo, pril. 22. Ispoviditi se naj mańe jednoč na godišće. I. T. Mrnavić, ist. 112. Jednoč i veće puta da razmisli. S. Matijević 80. Ne jednoč ma svaki dan zapovidaju. I. Ančić, ogl. 67. Jednoč naj mańe svaki misec. P. Radovčić, ist. 215. Što neumrli Bog i jaki jednoč za svej sadružuje. P. Kanavelić, iv. 147. Naj mańe jednoč na nedilu. M. Bijanković 15. Priporučujući dvakrat jańce a jednoč, treći put, ovce. F. Lastrić, od' 8. Po dva tri li puta priko godine, mlogi samo jednoč. 59. Ne moremo podniti jednoč samo jidući, vaja pokripiti tilo. 195. Ne jednoč kako Longin, nego toliko i toliko puta. test. 116a. Jednoč u godini dana pristupe... 309a. Samo jednoč na dan jesti siti. ned. 137. Drugu *(ńivu)* neka samo jednoč uzore. 199. Ako pak jednoč u čemu pomańka, eto ti mrmljańa, ogovori, ukori. 348–349. Ovi imadijaše mač, kojim kad mu drago jednoč samo manuvši, kakvu ti drago volu vrat bi prisikao. 390. Čifuti su jednoč propeli sina Božijega i ranili a vi ga svaki dan propińate. svet. 32a. Što je sin Boži jednoč uzeo nije nigda ostavio. 39a. Do križeva dvaput ovce doje, posli jednoč nad muzlicom stoje. J. S. Reljković 337. *(Dilka)* jednoč ciknu a triput odkriknu. Osvetn. 2, 56.

b. *vidi* jednom, b. Pokle ulisu jednoč doli u paklene duše boli... odkupljenja ne imaju. M. Marulić 323. Jur mu posli nije voljan gospodar onogaj vazimati ča godi mu je jednoč oslobodio. Stat. poljar. 5, 288. Ni ću, da primisti zima ju ni lito od gdi se namisti jednoč stanovito. H. Lucić 220. Pokaraj ga jednoč i drugoč. I. Ančić, vrat. 97. Sve ptice ne viju gnizda gdi su jednoč ńima ukradeni ptići. A. d. Bella, razgov. 215. Kad upadu jednoč u stupicu, neće se u ńu drugoč vratiti. F. Lastrić, od' 111. Iznenada jednoč nesta s obraza one pogrdne živine. F. Lastrić, ned. 60. Što jednoč je omililo, u naprida ne može omrznuti. A. d. Costa 2, 84. Jednoč skoči, malo ne doskoči. Nar. pjes. juk. 198. Tako jednoč, drugi i treći put. Nar. prip. bos. 1, 42.

c. *vidi* jednom, c. Odlučeno jest svim ljudem jednoč umriti. F. Glavinić, posl. 1. Određeno je ljudma jednoč umriti i zatim sud. F. Lastrić, ned. 119. Al' će doći jednoč dan, u koji će Gospodin prominiti očinsku dobrotu i milosrdje u srčbu i žestinu pristrašnoga suca. 480. Pak kad pojdeš jednoč umirati i od dice Bogu razlog dati. M. A. Reljković, sat. C1b. Bog će jednoč nevaljalog slugu, viruj, metnut u veliku tugu. D3b.

d. *vidi* jednom, d. Kad se človik jednoč od grihov skruši. F. Glavinić, svitl. 80. Nije li bolje jednoč osloboditi se od tolici nevolj ter želiti poć uživati otačbinu viščnu? L. Tersić 154. Dođe mu volja, da ga ide jednoč poslušati. F. Lastrić, ned. 282. Pak kad jednoč bijaše u miru. M. A. Reljković, sat. B6a. Crna zemljo, jal' nas žderi jal' dušmane žive, da se jednoč krvni rastanemo. Osvetn. 3, 158.

e. *vidi* jednom, e. Znam jednoč, kada sprid sukńa t' se raspusti. H. Lucić 193. Donesohu jednoč s. Benediktu ditića. F. Glavinić, cvit. 12b. Upita ga jednoč otac. 111a. Hodeći jednoč od Nazijanza u Atene. 135b. Ovo je ona ura po me jednoč nesrićna prid koju trikrat zataja(h) moga Isusa. I. Ančić, ogl. 3. Tako jednoč i meni se nikakove stvari sniše. P. Vuletić 34. Biste govorili kako jednoč govorahu. A. d. Bella, razgov. 172. Budući učenici saprosili jednoč od spasitelja da ih nauči molitvu činiti. F. Lastrić, od' 42. Idući dakle jednoč spasitelj izprid śegova dućana. 143. Pripovidajući jednoč svrhu dobara zlo stečenije... ned. 170. Jednoč primi Aleksandro kralj knigu. svet. 12b. Kada Turke jednoč istiraste. M. A. Reljković, sat. C4a. Nego jednoč, kada lipo svanu, ja otidoh gledat na tavanu. D7a. Jednoč uda trbuh poslobiše. K2a. Jednoč sjede pred kućom. Nar. prip. bos. 1, 39.

f. *u ovom primjeru kao da znači što* i jednako. Ki jomaju u komori glave mrtvih naučni jednoč gledat jih brez promišljenja. P. Radovčić, nač. 28.

g. *nalazi se i s prijedlogom* na, *i to u dva značeńa. a) u jednoga pisca* xvii *vijeka svagda znači: ujedno, u isto doba.* Ki na jednoč sve vidi, zna i hoće. F. Glavinić, cvit. 163b. Kako Isukrst na jednoč more biti i na nebu i na zemji? 168b. Posveti na jednoč popov 9. 200a. Dvi stvari suprotivne u jednom človiku na jednoč ne mogu se uzdržati. 435a. Da bi mu na jednoč sve suprotivšćine viditi. posl. viii. — *b) u ovom primjeru značeńe je kao kod* d. Sve zaludu, jer nitko ne može se pothvatiti, dok na jednoč nađe se ńekakova ciganka... Nar. prip. bos. 1, 61.

JEDNOČAN, jednočna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚concors, unanimis, consentaneus'. — *sasma nepousdano.*

JEDNÒČASAN, jednòčasna, *adj. koji traje samo jedan čas.* — *U jednoga pisca* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (u drugom smislu:* ‚unius horae'). Kratko pače jednočasno jest ono što nasladja. Š. Budinić, sum. 177a.

JÈDNÔČE, *adv. vidi* jednoč. — *U dva pisca čakavca* xvi *i* xvii *vijeka.* Nikoje nakon dva dni jednoče *(jidihu)* a nikoje nakon tri dni jednoč. F. Vrančić, živ. 82. Reče jednoče opatici... 82. Odluči jednoče Ižaka zaklati. Đ. Baraković, jar. 41.

JEDNOČEPERAN, jednočeperna, *adj. koji je dug jedan čeperak.* — *U Stulićevu rječniku:* d'un palmo' ‚palmaris'. — *nepousdano.*

JEDNOČEST, *f. vaja da je: jedna čest, pa shvaćeno u istom smislu kao* i društvo *ili* sdruživańe *(mislim da ne treba shvatiti kao da je pisac imao u misli jednakost ili jednaku čast).* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Priti k družstvu iliti jednočesti sinov ńegovih. Š. Budinić, sum. 187b.

JEDNOČIN, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jednoredac. — *nepousdano.*

JEDNOČINAC, jednočinca, *m. u Stulićevu rječniku: us* jednočin. — *nepousdano.*

JEDNÒČLAN, *adj. u kojega je samo jedan član (dio).* — *Načińeno u naše vrijeme za matematiku i botaniku.* Jednočlan, math. ‚einliederig', tal. ‚monomio; unimembre'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Jednočlani cvetni delovi ‚partes monomerae'. J. Pančić, bot. 59.

JEDNÒČLANAC, jednòčlánca, *m. onaj koji je jednočlan.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednočlanac, math. ‚eintheilige grösse, monom, einliederiger ausdruck', tal. ‚monomio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOČVRSNOST, *f. u Belinu rječniku:* jednočvrstnos ‚homogeneità' ‚eadem natura' 370a. — *nepousdano.*

JÈDNÔĆ, *adv. vidi* jednom. — *Postańe se nastavka* ć *ne da tumačiti dovoļno, vidi* jednuśti. *mješte* ó *dolasi ne samo kod čakavaca nego i kod mnogijeh štokavaca (na zapadu) nastavak* č, *vidi* jednoč. — *Nalazi se u rukopisu čakavačkom* XVI *vijeka, pa u naše vrijeme, a između rječnika u Bjelostjenčevu (može se čitati* i jednoć ‚semel, una vice, nunquam non'), *u Jambrešićevu (može se čitati* i jednoč ‚semel'), *u Vukovu* (vide jednom). Jednoć na godišće Mon. croat. 245. (1545). Jednoć Bog pošļe anđela da vidi kako ova braća žive. Nar. prip. vuk. 99. Premudri Solomun jednoć u razgovoru reče. 198. Reče jednoć sinovac stricu. 210. — *I s prijedlogom* u. U jednoć mu odsiječe glavu. Nar. pjes. vuk. 4, 307.

JEDNÒĆA, *f. osobina onoga što je jedno.* — *U Stulićevu rječniku (u osobitom smislu):* ‚unio, junctio, conjunctio' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

JEDNOĆIŠTE, *m. vidi* jedinonoće, jedinonoćstvo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (u čakavskom obliku sa* šć *mj.* št) *koji je jamačno ovu riječ načinio samo radi stiha i slika.* Kô dva puta na godišće suncostanje i jednoćišće. J. Kavańin 468a.

JEDNOĆUĆEŃE, *n. stańe kad više subjekata jedno (isto) ćuti.* — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ako bi jedno kojegod udo bilo bolestno i nemoćno, također bi sva ostala ćutila bolijest i nemoć radi sjedińeńa i jednoćućeńa. J. Matović 96.

JEDNOĆUD, *f. jedna (jednaka kod više n. p. čeļadi) ćud.* — *isporedi* jednoćudnost. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jesu od čudnovate jednoćudi i naravne sličnosti dičica ona koja se odrane i odvoje s mlikom svoji dojka. A. Tomiković, gov. 222.

JEDNÒĆUDAN, jednòćudna, *adj. koji je iste (jedne) ćudi kao i drugi.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚ejusdem naturae, homogeneus, sympathicus'.

JEDNOĆUDNOST, *f. osobina onoga koji je jednoćudan, isporedi* jednoćud. — *U Voltiģijinu rječniku: griješkom* jednočudnost, v. jednodušnost, *i u Stulićevu:* ‚homogeneitas, sympathia'.

JEDNÒDAŃÎ, *adj. vidi* jednodnevan. — *U Voltiģijinu rječniku: kod* jednodnevan, *i u Stulićevu:* v. jednodnevan.

JEDNODJEDAN, jednodjedna, *adj. u kojega je ista (jedna) djedina kao u drugoga.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka (u zapadnom govoru).* Onde tebi jednoskupnih, jednodružnih, jednodidnih stvori svetih gradjanov. I. Bandulavić 162b.

JEDNÒDNEVAN, jednòdnēvna, *adj. koji traje samo jedan dan.* — *Kod pisaca od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* (jednodnevan, jednodańi ‚di un giorno, efimero' ‚was nur einen tag dauert, eintägig') *i u Stulićevu* (‚unius diei'). Čres sami jednodnevni razgovor. D. Obradović, živ. 71. Jednodnevan, bot. ‚eintägig', lat. ‚ephemerus', tal. ‚effimero'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNÒDOBAN, jednòdobna, *adj. kojemu je jedna (ista) dob kao drugome, ili koji biva (živi) u isto doba kad i drugi.* — *Od* XVIII *vijeka kod pisaca, a između rječnika u Belinu* (jednodobni ‚eguale d' età' ‚equaevus' 296b), *u Voltiģijinu* (‚coetaneo, contemporaneo' ‚zeitgenosse'), *u Stulićevu* (v. jednakodoban). Rič božanstvena jest jasnos jednodobna s svitlošću. A. d. Bella, razgov. 129. Jednodobni, braća ste mi draga. Osvetn. 8, 150.

JEDNODOJAK, jednodojka, *m. onaj koji je s drugijem iz jednijeh (istijeh) dojaka sisao.* — *U Belinu rječniku:* ‚fratello di latte' ‚frater collactaneus' 329a, *i u Stulićevu (us* jednodojen). — *nepousdano.*

JEDNODOJEN, *adj. (uprav part. praet. pass.) koji je s drugijem iz jednijeh (istijeh) dojaka sisao.* — *U Belinu rječniku:* ‚fanciullo e fanciulla allattati o nutriti da una medesima nutrice' ‚collactaneus' 302a, *i u Stulićevu:* ‚qui simul cum alio eodem lacte nutritus fuit'. — *nepousdano.*

JEDNODOJENICA, *f. žensko jednodojeno.* — *U Stulićevu rječniku: us* jednodojen. — *nepousdano.*

JEDNODOJENIK, *m. vidi* jednodojak. — *U Stulićevu rječniku us* jednodojen. — *nepousdano.*

JEDNODOM, *adj. (u botanici) o bilci u koje ima muškoga i ženskoga cvijeća, ali je sve na istom stablu.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednodom, bot. (jednostan), lat. ‚monoicus, monoecus' ‚einhäusig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Jednodoma biļka ‚planta monoica'. J. Pančić, bot. 58.

JEDNODOMSTVO, *n. osobina jednodome biļke, i razred u koji ovake biļke pripadaju.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednodomstvo, bot. (jednostanstvo), lat. ‚monoecia'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNODRUG, *m. drug.* — *Ovako se nalazi prevedena latinska riječ* compar *u rukopisu* XVI *vijeka.* I jošte molim i tebe, Germane jednodruže (‚etiam rogo et te, germane compar'; *kako se vidi, pisac je shvatio riječ* germane, *brate, kao ime muško).* N. Rańina 169a. paul. philipp. 4, 3.

JEDNODRUŽAN, jednodružna, *adj. koji je u jednom (istom) društvu u kojem je i drugi.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Onde tebi jednoskupnih, jednodružnih, jednodidnih stvori svetih gradjanov. I. Bandulavić 162b.

JEDNODRVAN, jednodrvna, *adj. koji je načińen iz jednoga komada drveta.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚di un sol pezzo (di legno, v. g. barchetta d' un sol pezzo)' ‚ex uno ligno constans (Graecis monoxilus)'. — *nepousdano.*

JEDNODRŽAVAC, jednodržavca, *m. čovjek koji je u jednoj (istoj) državi s drugijem. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Druga nesrića taka bila je s domorodcima, s jednodržavcima, s jednovarošanima svojima. A. Tomiković, gov. 231.

JEDNODUH, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚simplex, uniformis'. — *nepouzdano.*

JEDNÒDUŠAN, jednòdušna, *adj. koji je jedne (iste) duše kao drugi, koji jednako misli, jednako osjeća, jednako želi i hoće kao drugi. — isporedi* jedinodušan. — *Može biti i stara i praslavenska riječ (vidi kod* jedinodušan); *u našemu se jeziku javlja (i to adverab, vidi kod* b) *od* 15 *vijeka. — Između rječnika u Belinu* (jednodušni ‚unanimo, dicesi di persone tra se concordi' ‚unanimus' 778a; jednodušan ‚affratellato, amico stretto' ‚familiarissimus' 47b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* jednovoljan), *u Voltiđijinu* (jednodušni ‚unanimo, concorde' ‚gleichgesinnt, einstimmig'), *u Stulićevu* (v. jedinodušan), *u Daničićevu* (jednодушьнъ ‚unanimus'). *vidi i:* Jednodušan, phil. ‚einmüthig, einhellig'; (jednoglasan), tal. ‚unanime'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *vidi* jedinodušan *radi Vukovijeh primjera.*

1. *adj.*

a. *u recipročnom smislu, o mnoštvu, kod kojega je svaki dio (čeljade ili što duševno, vidi kod c) i d)) jednodušan prema svijem ostalijem. a) mnoštvo se čeljadi pokazuje mnošinom.* Da slišal budem od vas, da stojite v jednom duhu, jednodušni. Anton Dalm., ap. 86. Svi jednodušni u molitvi budite ustrpljivi. I. Bandulavić 165a. 1petr. 3, 8. Da jednodušni, od šta bižati imamo, bižimo. P. Knežević, osm. 327. — *b) mnoštvo se čeljadi pokazuje kolektivnijem supstantivom.* Jednodušna skupščina svetih otaca. Ant. Kadčić 218. — *c) o mišljenu, osjećanu, govoru mnoštva.* Po jednodušnomu ćućenju svetije otaca. I. Ančić, vrat. 228. Po ovomu dakle jednodušnu nauku. Ant. Kadčić 80. Po jednodušnomu pristanju otaca. J. Matović x. — *d) o skladu, slogu, prijateljstvu.* S jednodušnijem prijateljstvom. J. Matović 377. Od jednodušnoga sklada. I. J. P. Lučić, izk. 27. Protiva jednodušnomu slogu sveti*(h)* otaca. nar. 29.

b. *kaže se o jednome izpoređujući ga s drugijem. a) ono s čim se izpoređuje stoji u instr. s prijedlogom* s. Misnici su jednodušni s Isusom. I. Ančić, ogl. 121. Da će vazda š nime jednodušni biti. A. Kanišlić, kam. 379. — *b) ono s čim se izpoređuje stoji u dat.* Nu ti čovjek ki si bio jednodušan meštru meni. A. Vitaljić, ost. 101. — *c) izpoređivanje se pokazuje posesivnom zamjenicom.* Ti u istinu čovik jednodušan vođac moj i znanac moj. I. Ančić, ogl. 121. psal. 54, 14. A ti čovik jednodušni vođa moj i znanac moj. I. Velikanović, uput. 1, 161.

2. *adv.* jednòdušno, *kod čega može biti neka razlika prema adjektivu s toga što se gdjegdje kod adverba ima manje obzira na duševno stanje nego na način kojijem se ovo javlja. — Između rječnika u Belinu* (‚accordatamente, d'accordo' ‚concorditer' 21b; ‚unanimamente, d'accordo' ‚unanimi sensu' 778a), *u Bjelostjenčevu, u Voltiđijinu, u Stulićevu.* (Jedno)dušno i dobrovoljno prêjamše. Mon. serb. 296. (1420). Jednodušno i vsesrьdo primismo. 328. (1423). Da jednodušno jednimi ustmi poštujete Boga. I. Bandulavić 2a. paul. rom. 15, 6. Bihu tada svi jednodušno u pritvoru Salomunovu. 155b. act. ap. 5, 12. Do svrhe jednodušno neka slide. P. Knežević, osm. 134. Nega svi kolici jednodušno za vladaoca obraše. A. Kanižlić, kam. 4. Kako općeno i jednodušno uče sveti bogoslovci. Ant. Kadčić 207. Koju svi jednodušno obećavaju. I. Jablanci 35. Jednodušno zavikaše: ‚Živi majko carice!' J. Krmpotić, kat. 103. Napridujući jednodušno u molitvi. Grgur iz Vareša 72. Kako jednodušno uče sveti bogoslovci. M. Dragičević 229. I sabra se sav narod jednodušno. Đ. Daničić, sud. 20, 1. Jednodušno (adv.), tal. ‚unanimamente'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNÒDUŠICÊ, *adv. sve jednako, bez prestanka (uprav u jedan dušak, jednijem duškom). — U Stulićevu rječniku:* ‚continuo, indesinenter, assidue', *i u naše vrijeme u Lici.* ‚Radi jednodušice bez prestanka'. J. Bogdanović.

JEDNODUŠJE, *n. vidi* jednodušnost. — *Načinjeno u naše vrijeme.* Jednodušje, fil. ‚einmüthigkeit'; (jednoglasje) ‚einhelligkeit', tal. ‚unanimità'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNODUŠNOST, *f. osobina onoga koji je jednodušan. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (jednodušnos ‚unanimità' ‚unanimitas' 778a; ‚simpatia' ‚naturae convenientia'; zamjenita jednodušnos ‚simpatia di costumi' ‚morum similitudo' 678a) *u kojega se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (‚unanimitas'), *u Voltiđijinu (štamparskom griješkom* jednadušnost ‚unanimità, simpatia, concordia' ‚einstimmigkeit, einhelligkeit'), *u Stulićevu* (‚unanimitas, concordia'). Sasve da paka ista je jednodušnost u ćutjenju i u nauku od vjere. I. A. Nenadić, nauk. 9. Neka tako po svijem parokijami i u svoj državi bude jednodušnost u redu od nauka. 19. Jednodušnost, phil. ‚einmüthigkeit'; (jednoglasnost) ‚einhelligkeit', tal. ‚unanimità'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNÒGLÂSAN, jednòglâsna, *adj. u kojega je jedan (isti) glas kao u drugoga. — isporedi* jedinoglasan. — *Može biti stara i praslavenska riječ (vidi kod* jedinoglasan); *u našemu se jeziku javlja adverab od* XVI *vijeka, a adjektiv istom u Stulićevu rječniku:* v. jedinoglasan, *i u pisaca našega vremena u osobitijem značenima: a) o zvuku koji ne mijenja (musikalnu) visinu nego ostaje sve jednak; b) o čeljadetu koji jednako glasa kao i drugi; c) jednodušan.* Jednoglasan, gr. ‚monoton', tal. ‚monotono'; mero. ‚einstimmig, einhellig', tal. ‚ad una voce'; jednodušan ‚einmüthig', tal. ‚unanime'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

I kod adverba jednòglâsno *različita su značenja. — Između rječnika u Belinu* (‚concordevolmente' ‚concorditer' 211a) *i u Stulićevu* (jednijem glasom).

a. *kod glasanja, vijećanja, kad svaki daje isti glas, t. j. svi isto odlučuju.* Vsi jednoglasno odlučiše. Š. Budinić, sum. 11a. Jednoglasno ostaste između mnozijeh na ńe vladaće izabrani. I. Đorđić, ben. IV. Jednoglasno pozovnu iz tuđine Miloša. M. Pavlinović, rad. 102. Jednoglasno ‚einhellig' ‚a voti unanimi'. B. Petranović, ručn. knig. 91.

b. *kad svi isto o čemu misle ili govore, isporedi* jednodušno *(kod* jednodušan, 2). Uče bogoslovci jednoglasno, da je ... Đ. Bašić 84. Kako jednoglasno bogoslovci zaglavljuju. Ant. Kadčić 86.

c. *kad svi u jedan glas (u pravom, ne prenesenom smislu, t. j. kad niko ne muči) govore ili viču.* Jednoglasno vikahu: ‚Otvori, otvori!' And. Kačić, razg. 102. Oni mu jednoglasno odgovoriviši rekoše. kor. 246. Jednoglasno vikati počeše. 259. Svi jednoglasno rekoše. I. J. P. Lučić, razg. 64. Sva vojska jednoglasno zavapila. 129. Jednoglasno sva Srbija viknu. Nar. pjes. vuk. 5, 556. Episkopi jednoglasno uskliknuše. M. Pavlinović, razg. 92.

d. *kad kod pjevača svi isto pjevaju (u istoj muzikalnoj visini).* Jednoglasno zapjevajte. J. Krmpotić, pjesm. 18.

JEDNÒGLASICÊ, *adv. vidi* jednoglasno *(kod* jednoglasan). — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚einstimmig' ‚una voce', cf. jednogrlice *s dodatkom da se govori u Boci). — U svijem je primjerima značenje kao kod* jednoglasno, c. I svi jednoglasice zaviču. Nar. prip. vrč. 44. Ostale žene i đevojke je zapitaju jednoglasice. 54. Svi ga *(hoću)* jednoglasice zapitaju. 90. Obadva jednoglasice poviču. 144. Počnu svi jednoglasice vikati smijući se. V. Vrčević, igr. 18. Kad svi jednoglasice reku: . . . V. Bogišić, zborn. 881.

JEDNÒGLÂSJE, *n. stanje koje postaje kod jednoglasnosti. — Načińeno u naše vrijeme.* Jednoglasje, gr. ‚monotonie', tal. ‚monotonia'; stat. ‚einhelligkeit', tal. ‚unanimità'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOGLASNOST, *f. osobina onoga što je jednoglasno. — Načińeno u naše vrijeme.* Jednoglasnost, phil. ‚einhelligkeit', tal. ‚unanimità'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNÒGLAV, *adj. u kojega je jedna (sama) glava. — Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Bjelostjenčevu* (‚uniceps') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (‚uniceps'), *u Stulićevu (u prenesenom smislu, koji ima samo jednoga starješinu, poglavicu* ‚qui ab uno tantum regitur'). Jednoglava tak' oro dvoglavi straši, peļa, muči i izmlavi. I. Zaničić 216. Al', brajane, da vidiš nevoļe, jednoglava uz' dvoglav za voļe. 216.

JEDNÒGLAVAC, jednòglâvca, *m. uprav jednoglav čovjek (ali vidi obično preneseno značenje u Vukovu riječniku). — U naše vrijeme, a između riječnika u Stulićevu* (‚unicus, caput, superior, paterfamilias') *i u Vukovu:* jedin čovjek koji ima u kući samo jednu (svoju) glavu ‚der einzige in einer haushaltung' ‚unus paterfamilias', cf. jedinac. U đekojim kućama ima po 4 po 5 oženi ļudi, a jednoglavaca malo. Vuk, dan. 2, 100.

JEDNOGLAVAR, *m. u Stulićevu rječniku uz* jednoglavac. — *nepousdano.*

JEDNOGLED, *m. riječ ne dosta jasna u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Golubiće svijetle oči i jednogled ńih gizdavi. J. Kavańin 511a.

JEDNÒGOD, *adj. kojemu je jedna godina. — Kod pisaca našega vremena, a između riječnika u Stulićevu* (v. jedinogod). Jednogod, bot. (jednoletan) ‚einjährig', tal. ‚d' un anno, annotino'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNÒGODAC, jednògoca, *m. onaj (pa bilo čeļade, živinče ili biļka) kojemu je samo jedna godina. — S ovijem se značenjem nalazi u Belinu rječniku:* ‚d' un anno' ‚anniculus' 85a, *i u Stulićevu (kod* jednogod). — *Živa je riječ u naše vrijeme s drugijem značenjem: kojemu je isto godina koliko drugome.* Jednogodac, vršnik, jednogošńici. M. Pavlinović.

JEDNÒGODAN, jednògodna, *adj. vidi* jednogod. — *U Belinu rječniku:* jednogodni ‚d' un anno' ‚anniculus' 85a, *i u Voltiģijinu:* jednogodni ‚d' un anno' ‚einjährig'.

JEDNOGODIŠŃI, *adj. vidi* jednogod. — *U Vrančićevu rječniku* (jednogodišćni ‚anniculus'), *pa u pisaca našega vremena.* Stablo jednogodišńe. J. Pančić, bot. 49. Jednogodišńi koren. flor. beogr.2 437.

JEDNOGÒDIŠŃÎK, *m. koji je jednijeh (istijeh) godišta kao drugi, vrsnik. — U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu (plur.* jednogodišńici ‚die in demselben jahre geboren sind' ‚eodem anno nati'). S unučađu đedovi igraju, sve bi reka' jednogodišńici. P. Petrović, gor. vijen. 101.

JEDNOGRADI, *nejasna riječ na jednom mjestu* XVIII *vijeka (može biti da je zlo naštampana).* Plastmi od srebra okolišni dvoj nosića, jednogradi. J. Kavańin 322b.

JEDNÒGRLICÊ, *adj. vidi* jednoglasice *(uprav: iz jednoga grla). — U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚einstimmig' ‚una voce', cf. jednoglasice). Svi jednogrlice zavikasmo. Nar. prip. vuk.2 295. Počnu na ń Turci svi jednogrlice vikati. Nar. prip. vrč. 56. Sad zapjeva sve jednogrlice. V. Vrčević, igr. 31. Počnu od veseļa skakati i vikati svi jednogrlice. 70. Završujemo ovu našu presudu svi jednogrlice. nis. prip. 46. Mi jednogrlice zapismo našoj petorici. M. Pavlinović, razl. spis. 48.

JEDNOHIPAN, jednohipna, *adj. koji traje samo jedan hip. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ako ovi mladić imade onaku strahotu na jednohipno viđenje spaseļa . . . F. Lastrić, ned. 28.

JEDNOHOTNO, *adv. jednovoļno, jednodušno. — Složeno od osnova riječi* jedan *i* hotjeti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Oni jednohotno ugovoriše se i pogodiše se. A. Kalić 469.

JEDNOHREČAN, jednohrečna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚unistirpis'. — *nepousdano.*

JEDNOIMAN, jednoimna, *adj. o riječi što znači isto što i druga. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Da misnik na misto ovih riči postavi druge prilične i jednoimne. Ant. Kadčić 187. — *Riječ je nepousdana; može biti da treba čitati* jednoimene *(vidi* jednoimen).

JEDNOIMEN, *adj. u kojega je jedno ime. — Načińeno u naše vrijeme.* Jednoimen, gr. ‚einnamig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNÒIMEŃÂK, *m. vidi* imeńak. — *U jednoga pisca našega vremena.* Za dva brata jednoimeńaka (Muhamed II i IV). P. Petrović, gor. vijen. 44.

JEDNOISTOBOJAN, jednoistobojna, *adj. koji je jedne iste boje kao drugi. — U Voltiģijinu rječniku:* ‚d' un medesimo colore' ‚von gleicher farbe', *i u Stulićevu:* ‚concolor'. — *nepousdano.*

JEDNÒJAJAC, jednòjâjca, *m. u Vukovu rječniku:* ‚der einhoder' ‚qui uno tantum testiculo est praeditus'.

JEDNOJEDEŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚convictus, convivium'. — *nepousdano.*

JEDNÒJUTRIĆ, *m. dijete (po svoj prilici samo muško) koje se rodilo u jedno (isto) jutro kad i drugo. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* U mene se dvoje đece našlo, dvoje đece dva jednojutrića. Pjev. crn. 232b.

JEDNOKAMEN, *adj. koji je načińen od jednoga samoga kamena. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚monolithus'.

JEDNOKAST, *adj. vidi* jednookast. — *U Vrančićevu rječniku* (‚unoculus'), *i u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Gvozdolovci jednokasti *(Kiklopi).* G. Palmotić 2, 867.

JEDNOKOČAN, *adj. u Stulićevu rječniku:* jednokočani *uz* jednokorijen. — *nepousdano.*

JEDNOKORIJEN, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚unica radice praeditus'. — *nepousdano.*

JEDNOKOSTAN, jednokosna, *adj. koji je načińen od jedne (same) kosti, ili u kojega je jedna*

(sama) kost. — *Samo u Belinu rječniku:* jednokostni ‚cosa di un solo osso' ‚monosseus' 531b, *i u Stulićevu:* ‚uno tantum osse constans'.

JÈDNOKRÂK, *adj. u kojega je samo jedan krak.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednokrak, mech. ‚einarmig'; jednokraka poluga ‚einarmiger hebel'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOKRAT, *adv. jedan krat, vidi* jednom. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (jednokrat na godište ‚una volta all' anno' ‚semel in anno' 85b) *i u Stulićevu* (v. jednoč). Jednokrat sam kamenjem pobijen. Bernardin 20. paul. 2cor. 11, 25. Projde se jednokrat simo tamo po kući. 57. 4reg. 4, 35. Ki je jednokrat učinil. Naručn. 48a. U drugu svetińu uhojaše sam biskup jednokrat na godište. N. Rańina 161a. paul. hebr. 9, 7. Da te jednokrat daj još budem pohodit s dostojnim poklonom. P. Hektorović 68. Umrl jest jednokrat. Anton Dalm., ap. 8. Na svaki koljenac govoreći desetkrat Jezuse smiluj se meni; i jednokrat slava ocu. A. Gučetić, roz. jez. 54. Projde se u kući jednokrat simo i tamo. I. Bandulavić 65b. 4reg. 4, 35. Rebeka porodi dva sina jednokrat. Đ. Baraković, jar. 42. Po jednokrat lito svako. 135. Jednokrat sam štio jedno libro. M. Orbin 91. Odlučeno jest svim ļudem jednokrat umriti. A. Georgiceo, pril. 57. Krštjenje ne može se primiti nego li jednokrat. I. T. Mrnavić, ist. 121. Ispoviditi se naj maće jednokrat u godišće. nauk. 1702. 18. Ne ispovidjeti se jednokrat na godište grijeh jest smrtni. S. Matijević 56. Određeno jest svijem ļudem jednokrat umriti. P. Posilović, nasl. 12a. Reče: ‚Boļe biše jednokrat zgoriti ner toliko dugo nevoļu trpiti'. Oliva. 48. Er jednokrat dari dani rotom, vaset ne mogu se pukom. J. Kavańin 108b. Što jednokrat učini se na Kalvariju. I. P. Marki 56. Nahodimo da je trikrat plakao, jednokrat na smrti Lazarovoj . . . M. Lekušić, rasm. 17. Ne samo jednokrat, nego već neg ja mogu reći. 189. Kad si jednokrat odluku učinio. P. Filipović 56. Zato je dosta da se ispovid čini jednokrat u godište. F. Matić 76. Barem jednokrat na nediļu dana. M. Zoričić, osm. 59. Jednokrat tako plačuć muku Isukrstovu zaspa. zrc. 20. Ali jednokrat ne primi ga vlastelin. Đ. Bašić 91. Ne bi mu dosta povratit nam jednokrat slobodu. 190. Ako se umre zlo jednokrat, umrijet će se za sveđ. 252. S kojom se jednokrat priričio. And. Kačić, kor. 118. Da je Isukrst jednokrat umro. Ant. Kadčić 61. Kad je jednokrat zadovoļno, vazda je zadovoļno. 349. Tko je jednokrat sagrišio. I. J. P. Lučić, razg. 14. Hođaše jednokrat u tursku zemļu. izk. 18. Pristupat k ovim dvama vrilom spaseńa samo jednokrat na misec. bit. 61. Blagovati samo jednokrat na dan. M. Dragićević 146. Blagdan koji prihodi nami jednokrat na godinu. Grgur iz Vareša 34.

JEDNÒKRAVIĆ, *m.* čovjek koji ima samo jednu kravu. u Lici. V. Arsenijević.

JEDNOKRVSTVO, *n. srodstvo, rod.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* U četvrtomu jednokrvstva al'ti rostva skalinu. I. Ančić, vrat. 211.

JEDNÒKUPAN, jednòkupna, *adj. koji je u jednom kupu s drugijem, sdružen, te može značiti i u prenesenom smislu što i* jednodušan. — *isporedi* jednoskupan. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (jednokupni ‚concorde e concordevole' ‚concors' 211a), *u Bjelostjenčevu (samo adverab, vidi kod* 2), *u Voltiģijinu (vidi kod* 2), *u Stulićevu* (‚concors').

1. *adj.*

a. *u značeńu kazanom sprijeda.* Ļudi imaju biti skladni, mijerni, jednokupni. M. Divković, nauk. 129a. Želi biti jednokupan š ńime po ļubavi. M. Radnić 298a. Bog' pak daje plaću svrhu svakoga dostojanstva: kako jednokupnim glasom vapiju svi naučiteļi. Đ. Rapić 170. Jednokupni glas vjere i uļudnosti. M. Pavlinović, razl. spis. 101.

b. *u jednoga pisca* XVII *vijeka ima drugo značeńe, kao* opći, općeni Prid našim namistnikom jednokupnim. M. Bijanković 2. Ispovidju jednokupnom očistiti će dušu. 45. Bres naše oblasti, ili našega namistnika jednokupnoga. 76.

2. *adv.* jednòkupno. — *Između rječnika u Belinu* (‚insieme' ‚una' 409a; ‚unitamente' ‚conjuncte' 774b; ‚accordatamente, d' accordo' ‚concorditer' 21b; ‚concordevolmente' ‚concorditer' 211a; ‚unanimamente, d' accordo' ‚unanimi sensu' 778a), *u Bjelostjenčevu* (jednokupno, složno, zajedno ‚unanimi sensu'), *u Voltiģijinu* (‚unanimamente' ‚einstimmig, zusammen'), *u Stulićevu* (‚concorditer').

a. unanimiter, concorditer, *znači: složno, jednodušno, jednoglasno.* A bihu fsi jednokupno u pribivališću Salamunovu. Bernardin 164. act. ap. 5, 12. Da jednokupno na toliko prislavnu i priveliku daru i milosti zahvalimo Gospodinu Bogu. M. Divković, bes. 82b. Koji su jednokupno protiva crkvi rimskoj pisali. A. Bačić 15. Budući da sveti oci svi jednokupno isto uče. 168. Pak se staviše svi na molitvu jednokupno govoreći. F. Lastrić. svet. 16a. Odgovoriše svi jednokupno. A. Kanižlić, kam. 302. Svi episkopi odgovoriše jednokupno. 669. Svi kolici jednokupno odabraše kardinala Sinibalda. utoč. 385. Tako uče jednokupno sveti otci. 498. Ovi govore jednokupno: . . . Đ. Bašić 68. Kako jednokupno svi sveti otci govore. I. Velikanović, uput. 1, 127. Ovo jednokupno svi pisaoci stari jednako pišu. 1, 255. Da jednokupno, da jednijem glasom srce mješte ļubavi imenuju. I. M. Mattei XIII. Tot smo se svikolici jednokupno sročili suproć tebi. 322. Sada pak svi jednokupno pišemo ‚ljubav'. Đ. Rapić (predgovor). Skoro svi jednokupno i muško i žensko i žudije i neznabošci, svi su privolili muki sina Božjega. B. Leaković, nauk. 58. Sveti otci jednokupno govore, da je bila velika mogućnost spasiteļa kada je zvao prve apostole da ga slide. A. Tomiković, gov. 19. Svi bogoslovci jednokupno scine da . . . 19.

b. una, simul, *ujedno, zajedno, u isto doba.* U komu se saboru skupiše jednokupno Latini i Grci. M. Divković, nauk. 306b. Po ženidbi da se umnože pravovirni, i da jednokupno poznavši Boga i ńegov pravi zakon, fale ńega. J. Banovac, razg. 200. ‚Virovańe' od puka jednokupno imade se govoriti na glas. A. Kanižlić, kam. 182. Jednokupno puče sto pušakah. Pjev. crn. 36a. Jednokupno nože povadite. 309b.

c. generaliter, *uopće.* Koji se jednokupno od svijeh svojijeh grijeha ispovijedu. M. Divković, bes. 91a. Jednokupno neka se ne primaju u broj od bratimih koji ne znaju nauk kršćanski. M. Bijanković 139. Moj iskrńi svaki jednokupno jest čovik. G. Pešćalić 203.

d. *isporeduje se nešto s čim što stoji u instr. s prijedlogom* s. — *U prva dva primjera može biti značeńe kao kod* s, *u trećemu je jamačno kao kod* b. Da ih ima dosti koji jednokupno s nami ispovidaju istinu. A. Bačić XI. Jednokupno s svetim oci govorimo. 149. Ovi jednokupno s tobom mogu. A. Kanižlić, utoč. 417.

JEDNOKUSAN, jednokusna, *adj. od jednoga kusa (komada).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚d'un pezzo' ‚ex integro (h. e. non ex partibus simul junctis constans)'. — *nepouzdano.*

JEDNOLAP, *adj. (u botanici) o cvijetu u kojega nije rasdijeljena čaška (u kojega je samo jedan lap).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednolap, bot. lat. ‚monosepalus' ‚einblätterig (v. kelch); einblüthendeckig'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

JEDNOLATIČAN, jednolatična, *adj. (u botanici) o cvijetu u kojega nije rasdijeljen vjenčić (u kojega je samo jedna latica).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednolatičan, bot. (sulatičan), lat. ‚monopetalus, gamopetalus'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

JEDNOLE, *u brojenicama kao* jedan. Jednole, dvole, trole . . . Nar. pjes. vil. 1867. 774.

JEDNOLIC, *adj. u Jambrešićevu rječniku:* ‚unicolor'. — *nepouzdano.*

JEDNÒLIČAN, jednòlična, *adj. u kojega je jedno (isto) lice.* — *Postaje raslika u značeńu što se može shvatiti da je lice isto kao u drugoga, ili da se ne mijeńa te ostaje svagda isto.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚uniformis, similis').

1. *adj.*

a. *u prvom značeńu.* — *U Stulićevu rječniku.*

b. *u drugom značeńu.* A kad smo ušli u ulicu, već se ništa ne čujaše do jednolična pesma zrikavaca. M. P. Šapčanin 1, 153. Jednoličan, stil. ‚monoton, einförmig', tal. ‚monotono'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

2. *adv.* jednòlično. — *U jedinom primjeru znači: slično.* Da se ne osramotite vi jednolično šabačkim knezovima. Golubica. 5, 130. (1804).

JEDNOLIČITI, jednoličim, *impf. vidi* jednouditi. — *U naše vrijeme.* Ja ću jednoličiti petkom i srijedom. S. Ļubiša, prip. 227. Jednoličiti, jesti jednom na dan. Slovinac. 1884. 143.

JEDNÒLIČKĒ, *adv. ujedno, sajedno, u isto doba.* — *U Vukovu rječniku:* ‚zugleich' ‚una' *s primjerom iz narodne pjesme:* Prepade se i Miloš i Marko, jednoličke na noge ustaše.

JEDNOLIČNOST, *f. osobina onoga što je jednolično.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Nemu je duši odgovarala jednoličnost i mirnoća rimska. M. Pavlinović, rad. 66. Jednoličnost, stil. ‚monotonie, einförmigkeit', tal. ‚monotonia'; phil. ggr. (jednolikost) ‚einförmigkeit', tal. ‚uniformità'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas. Jednoličnost, gleichförmigkeit'. Jur. pol. terminol. 256.

JEDNÒLIK, *adj. koji je jednoga (istoga) lika, vidi* jednoličan. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚gleichen gesichtes' ‚faciei aequalis').

1. *adj.*

a. *u jednoga je lik kao u drugoga, po tome je značeńe: sličan, nalik, isporedi* jednoličan, 1, a. *a) o višemu ili mańemu mnoštvu kod kojega je jedno slično drugome.* Namirih se prem to doba gdi se plemić niki ženi: jednoliki prem združeni, plemeniti bihu oba. Đ. Baraković, vil. 175. Jesu jednolici u imenu ali su vrlo protivnici u običaju. M. Radnić 5a. Tri đevojke, sve tri jednolike, i na ńima ruho jednoliko. Nar. pjes. vuk. 2, 149. Okupiću šezdeset hajdukah, sve hajdukah srca jednolika. 3, 319. Sva četiri jesu jednolika, jednog rasta a jednog pogleda, jedne ćudi a jednog pomisla. 4, 167. U rukama puške jednolike. 4, 167. Jednolika lika i oružđa. 5, 287. Te iz jedne kolijevke ukrade jednoj nepoznatoj ženi muško jednoliko, a podmetne svoje žensko. Nar. prip. vrč. 52. Sinke rodi jednolike. Bos. vila. 1888. 176. — *b) kaže se o jednome da je slično drugome, te ovo može stajati: aa) u instr. s prijedlogom* s. *(Nevjesta)* s svojim rabrom jednolika. Nar. pjes. vuk. 1, 48. — *bb) u dat.* Oba su mi brata jednolika. Pjev. crn. 10b. Ne vidjeste u četi stražana hodat crna sa bijeli Turci, garavomu jednolika đavlu? Osvetn. 1, 48.

b. *vidi* jednoličan, b. Jednolik, gr. stil. ‚einförmig, monoton', tal. ‚uniforme'. B. Šulek, rječ. znanstv. nas.

2. *adv.* jednòliko, *u jedinom primjeru znači od prilike: jednako.* Sa svi strana Srbļi udariše, jednoliko složno udariše. Nar. pjes. vuk. 4, 257.

JEDNOLIKA, *f. vidi* jednolikost, jednoličnost. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Uvede jednoliku mundira kod oficira. M. A. Reļković, sat. B4a.

JEDNOLIKOST, *f. osobina onoga što je jednoliko.* Jednolikost, stil. v. jednoličnost. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

JEDNOLIST, *adj. (u botanici) u kojega je jedan list.* — *Načińeno u naše vrijeme. a) uopće.* Jednolist, bot. lat. ‚monophyllus' ‚einblätterig'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas. — *b) vidi* jednolatičan. Po sastavu kruničnih listića, krunica može biti: jednolista (‚monopetala'). K. Crnogorac, bot. 79.

JEDNOLISTA, *f. ime biļci.* Jednolista, slov. ednilist (ophioglossum), rus. однолистъ, češ. jednolist, jednolistek, poļ. jednolist (Parnassia), unifoglio (Durante), ophioglossum vulgatum L. B. Šulek, im. 128.

JEDNOLIŠTVO, *n. osobina onoga što je jednoliko.* — *Uprav* jednoličstvo *(tako je i pisano u jedinom primjeru), ali u govoru* s *ispada a* č *ispred* t *mijeńa se na* š. — *U primjeru nije dosta jasno značeńe.* Jednoličstvom Božjim. J. Banovac, blagosov. 305.

JEDNOLITRAN, *adj. u Stulićevu rječniku: us* jednolitri. — *nepouzdano.*

JEDNOLITRI, *adj. koji teži jednu litru.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚d' una libbra' ‚libralis'.

JEDNOĻEĆE, *n. u Stulićevu rječniku:* jednoļetje ‚aetas unius anni'. — *nepouzdano.*

JEDNÒĻETAC, jednoļeca, *m. vidi* jednogodac. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka (po zapadnom govoru).* Dražnik i Novak budući bližike jednolitci. P. Zoranić 30a.

JEDNÒĻETAN, jednòļetna, *adj. kojemu je jedno ļeto.* — *Dva su različita značeńa prema tome što se shvaća kao jedno samo ļeto ili jedno isto kao u drugoga.* — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b).

a. *u prvom značeńu: kojemu je jedno samo ļeto.* — *Između rječnika u Belinu* (‚d' un anno' ‚anniculus' 85a), *u Bjelostjenčevu* (jednoletni ‚anniculus'), *u Jambrešićevu* (jednoletni ‚anniculus'), *u Voltiġijinu* (jednoletni ‚d' un anno' ‚einjährig'), *u Stulićevu* (v. jedinoļetan). Jednoļetan, bot. (jednogod) ‚einjährig', tal. ‚d' un anno, annotino'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

b. *u drugom značeńu: kojemu su jedne (iste) godine kao drugome (u instr. s prijedlogom* s). Ta dake Asel budući jednolitan s Marcelom. P. Zoranić 84b.

JEDNÒĻETKIŃA, *f. u Vukovu rječniku:* n. p. mladica (od jednoga ļeta — godine) ‚ein einjähriger sprössling eines baumes' ‚surculus unius anni' *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.*

JEDNOĻUBAK, jednoļupka, *m. onaj koji je jednoļuban.* — *U Stulićevu rječniku us* jednoļuban. — *nepouzdano.*

JEDNOĻUBAN, jednoļubna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚qui sunt amore juncti'. — *nepouzdano.*

JÈDNÔM, *adv. jedan put.* — *isporedi* jednoć, jednoč, jedan krat *(kod* krat), jednokrat. — *Uprav je instr. sing. f. od* jedan, *te ima adverbijalno značeńe već u praslavensko doba, isporedi stslov.* jedinoją, *rus.* единою, *češ.* jednou, *poļ.* jedną *(vidi* F. Miklošić, vergl. gramm. 4, 688—689). — *Dolazi i s oblikom* jednome *(što vidi).* — *Između rječnika u Mikaļinu* (jednom, jednoč, jedan put ‚semel'), *u Belinu* (‚una volta' ‚semel' 778ª. 777ᵇ; jednom za života ‚una volta in vita' ‚semel inter omnem vitam' 778ª; jednom na godište ‚una volta all'anno' ‚semel in anno' 85ᵇ. 778ª; jednom ili dvakrat ‚una o due volte' ‚semel aut iterum' 778ª), *u Voltiģijinu* (‚assieme, insieme' ‚zusammen, mit einander'), *u Stulićevu* (‚semel, una vice'), *u Vukovu* (1. ‚einmal' ‚semel'. 2. ‚einmal' ‚aliquando').

a. semel, *ističe se da je jedan sam, jedini put (krat).* Svaka jednom a ona i triš. M. Marulić 263. Jednom je grišio, ne veće, večer taj. P. Hektorović 48. Gdi nejma dvaš čovjek neg jednom umrijeti. N. Dimitrović 103. Ako bi t' taj vila, moli ju, nu kušaj, u ńu dopustila uļesti jednom daj. N. Naļešković 1, 188. Jednom na nedjeļu. A. Gučetić, roz. jez. 12. Na godišće jednom prihodimo k ńim. Aleks. jag. star. 3, 284. Ne jednom ili dvakrat. B. Kašić, fran. 85. Za vazda se jednom pusti kami iz ruke, riječ iz usti. I. Gundulić 88. Ovo dan je ki dohodi jednom nami na godište. I. Gundulić 125. Post hoće imati da se blaguje samo jednom na dan. S. Matijević 55. Ne blaguje nigda nego samo jednom na dan. K. Maģarović 103. Svako godište jednom sastajaše se š ńime. I. Đorđić, ben. 47. Jednom na godište k svomu bratu dohođaše. 51. Ispovjediti se naj maće jednom na godište. I. A. Nenadić, nauk. 29. Kako ga je jednom udario, s crnom ga je zemļom sastavio. And. Kačić, razg. 52ª. Da prija trikrat oli jednom za trikrat opomene sudac. Ant. Kadčić 16. Češće ponavļajući to jest barem jednom na godište. I. J. P. Lučić, bit. 71. Tvoj se babo triput oženio, a ti jednom i to udovicom. Nar. pjes. vuk. 1, 227. Nijesam ga nikad ni viđela nego jednom na vodi studenoj. 1, 285. Da ga vidiš jednom za života. 1, 466. Jednom se rađa a jednom umire. Nar. posl. vuk. 118. — *radi veće sile dodaje se i* samo. Kušaj, kušaj, er tko kuša samo jednom ļubav ča je, reće, meda slađa da je. A. Čubranović 152. A ne hoće ńe lipota samo jednom da ga zgleda. M. Pelegrinović 193. Ah! dosta se jednom samo plešući ozir časti odreći. I. Gundulić 227.

b. *razlikuje se od značeńa kod* a *u tome što se ne ističe osobito da je jedan put prema više puta.* Jednom kamenjem pobijan jesam. N. Rańina 34ᵇ. paul. 2cor. 11, 25. Djevstvo jednom izgubļeno veće se steći ne može. B. Gradić, djev. 68. Ima ga jednom, dviš i tretom svistiti. Š. Budinić, ispr. 147. Tko god lišce tvoje vidi jednom, za ńim svej umira. M. Pelegrinović 174. Na koji *(kraj)* tko jednom izide nikadar se veće ne boji. B. Kašić, fran. 50. Da je bio dvakrat bičevan, jednom za utažiti Židove, drugovje za običaj. is. 57. Viteški uče neposlusi, s kih poļačka dobit slidi, da tko jednom slo okusi, drugi put ga tja prividi. I. Gundulić 300. Koga ove jednom rane, vavijek malo zdrav ostane. J. Kavańin 35ᵇ. Odagnan jednom, drugom, desetom, stotom, povraćam se. B. Zuzeri 67. Ono što se jednom dogodi, da će se sveđ događat. Đ. Bašić 246. Petar sataja jednom i drugom i trećom. J. Matović 187. Nu er jednom čes prihuda slijediti me uzela je, progonit me ne pristaje. P. Sorkočević 591ᵇ. Ļubnu je jednom i drugom. Nar. pjes. vuk. 1, 223. Jednom kroči i daleko skoči. 2, 241. Jednom mjeri, drugom kroj. Nar. posl. vuk. 118. Kud je voda jednom tekla, opet će proteći. 162.

c. *upotrebļava se kad se kaže da ńešto u buduće vrijeme treba da bude, prije ili poslije.* Vojnik će deset lit bedevu hraniti, da jednom poslužit bude mu na sviti. N. Dimitrović 29. Umrijeti je trijeba nami, jednom smeće da svršimo. I. Gundulić 265. Slavna kruno, ja sam obro jednom gdje hoć za te umriti. 505. Jednom ima dospjet ļudskijeh tijek naravi. Ģ. Palmotić 1, 152. A jednom se ima umrijeti. 2, 578. Određeno je svakomu jednom umrijeti. V. Andrijašević, put. 126. Jednom se ima sve raspasti. 1. Đorđić, salt. 344. Ustanovićeno je svoj čeļadi jednom umrijet. S. Rosa 194ᵇ.

d. tandem, *kad se ńešto želi ili se kaže da se je izvršilo što se želo nakom poduļega vremena.* Ah jednom se 'e odlijepiti škodne od zloće svih grjehova! J. Kavańin 390ª. Ah! jednom ga k meni obrati. I. Đorđić, salt. 82. Nut' se jurve jednom razbrisnite. L. Ļubuški 40. Ali jenom dojdi, to te lipo prosim. Jačke. 93. Jedva jednom dođe u grad zmajev. Nar. prip. vuk. 26.

e. olim, *kao* ńegda, *znači da se ńešto u prošlo vrijeme dogodilo, i to uopće, ili ističući da sad ovako nije.* Jednom prigodi se Alubertu misu govoriti. Zborn. 172ª. Pokara ga jednom u Barčeloni Ańeta Paskvala. B. Kašić, iń. 15. Ušavši jednom u jedan vrta'. J. Banovac, pred. 9. Da vi vidite dušu, kad je u milosti Božijoj. kaono je jednom vidi s. Katarina od Šijene. razg. 98. Jednom s. Antun opat karaše djavla, da mu ne napastuje redovnika. 111. Ružo jednom prirumena, a sad krvju poškropļena. P. Knežević, muk. 58. Nauk jednom naučen od apostola. J. Matović 92. Oni se sada zovu kumovi, a jednom primitelji. 154. Zvan jednom vanka na večeru. I. J. P. Lučić, izk. 20. Ja sam jednom ovuda prošao. Nar. pjes. vuk. 2, 219. Jednom bijah u zemļi arapskoj. 2, 376.

f. *s prijedlogom* po (po jednom) *ima značeńe kao kod* a. Po jednom na godinu. J. Banovac, prisv. obit. skaz. 97. Po jednom pale ģeverdane. Pjev. crn. 86ª. Svakome koji ģađa dopušteno je da u ģađańu po jednom s mjesta kroči. V. Vrčević, igr. 72.

g. *prima preda se ńeke druge prijedloge, te onda znači: u jedan put, u isto doba, u isti čas. a)* ob jednom *(u naj sadńem primjeru* o jednom). A drugom rukom lup kla skube ob jednom. M. Marulić 51. O nemila smrti, gdi će nas ovdi svijeh ob jednom satrti. P. Hektorović 72. Koje mi uho prohodi ob jednom i srce. D. Zlatarić 63ᵇ. Da sve ob jednom rečem. F. Vrančić, živ. 16. Da ne izgubiš ob jednom svu tvoju muku i trud. 87. Svako bi želilo sve o jednom započeti. M. Pavlinović, razl. spis. 61. — *b)* od jednom. ‚To je lako', odgovori mu *(Noju)* Alah ja ću ti sjutra poslati jednoga čovjeka s kojim ćeš se pogoditi, da ti svu japiju od jednom prenese'. Nar. prip. vrč. 97. Dok od jednom oni zagustiše. P. Petrović, gor. vijen. 14. Sultan naredi, da se svi topovi od jednom ispale. S. Ļubiša, prip. 83. Nego sva od jednom i to općim glasovańem. M. Pavlinović, razl. spis. 40.

JÈDNÔME, *adv. vidi* jednom. — XVI i XVII *vijeka.* Krst jednome za grijehe naše umro jest. N. Rańina 128ᵇ. 1petr. 3, 18. Umro jest jednome. 151ª. paul. rom. 6, 10. Ustrijeli jednome ńo srce i moje. Š. Menčetić—Ģ. Držić 497. Jednome po vrtu šetaje očutih stril. M. Vetranić 2, 346. Koji prêča se protêvu onomu čto jednome zbor od-

redio jest. Š. Budinić 52b. Pričestiti se naj maňe jednome na lêto. 54b. Rečenje svoje jednome i dvêš potvrdio jest. 88b. Pripovis jes njeka, da pastir jednome divjega človika dovede domome. D. Rańina 44a. Jezdeć ja jednome po jednoj dubravi. 55b. Mladac se sad ovi u ogńu zlo peče, koga ću jednome očima smiriti, za čin't pak, čim žive, smrtno ga sve mriti. 102a. A nebog kad človik jednome svit oće, nikada veće vik na život ne dođe. 141b. Pokle se jednome na ov svit radjamo i na ń se drugome već ne povraćamo. I. T. Mrnavić, osm. 162. Razgri(j) se jednome. V. Andrijašević, put. 79.

JEDNOMISLENIK, *m. vidi* jednomišljenik. — *U Vuka se nalazi poznije mješte* jedinomislenik *(koje vidi).* Što je proto Nenadović sa ovijem jednomislenicima ovako mislio o ovijem Avarima. Vuk, prav. sov. 5. Petar uzdajući se u svoje jednomislenike. 28.

JEDNOMIŠCI, jednomišaca, *m. pl. (u zoologiji) životińe u kojijeh je jedna (sama) mišica.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednomišci (pl.), zool. lat. ‚monomya' ‚einmuskler'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOMIŠLJENIK, *m. čovjek u kojega su jedne (iste) misli kao u drugoga, koji jednako misli kao i drugi.* — *vidi i* jedinomislenik *i* jednomislenik. — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednomišljenik ‚gesinnungsträger'. Jur. pol. terminol. 360. *i u Šulekovu rječniku:* ‚meinungsgenosse'.

JEDNOMJER, *m. (u poeziji) stih koji se sastoji iz jedne stope (koja može biti, kao što biva u grčkom i latinskom jeziku, dvostruka).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednomjer, stil. lat. ‚monometrum' ‚monometer'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOMJERAN, jednomjerna, *adj. u kojega je jedna (ista) mjera kao u drugoga, te po tome znači i uopće: jednak, ili (kao što se u naše vrijeme kaže) razmjeran (vidi kod* b). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (jednomjerni ‚uniforme' ‚aequabilis' 774a) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚uniforme' ‚aequabilis').

a. *adj.* Grih prostni i smrtni nisu jednomirni po razlogu zloće. P. Knežević, osm. 109. Svi(h) slova jednomirno izgovarańe. 137. Za postignuće jednomjernoga danka. Zbornik zak. 1, 167.

b. *adv.* jednomjerno. — *Između rječnika u Belinu* (‚proporzionalmente, con proporzione' ‚proportione' 591b) *i u Stulićevu* (‚proporzionalmente' ‚apte, accommodate'). *(Dohodke)* jednomirno razdiliti. I. J. P. Lučić, nar. 84.

JEDNOMJERATI, jednomjeram, *impf. u Voltigijinu rječniku:* ‚proporzionare, simmetrizzare' ‚gleichheit halten'. — *nepousdano.*

JEDNOMJERITI, jednomjerim, *impf. u Voltigijinu rječniku:* ‚proporzionare, simmetrizzare' ‚nach dem masse eines dinges einrichten'. — *nepouzdano.*

JEDNOMJERJE, *n. osobina onoga što je jednomjerno.* — *U Belinu rječniku:* jednomirje ‚uniformità' ‚aequabilitas' 774a; *u Voltigijinu:* jednomirje ‚uniformità, simmetria' ‚ebenmass'; *u Stulićevu:* ‚uniformità' ‚aequabilitas'.

JEDNOMJESEČAN, jednomjesečna, *adj. vidi* jedinomjesečan. — *Samo u Belinu rječniku:* jednomjesečni ‚di mese, o d'un mese' ‚menstruus' 488b, *i u Stulićevu:* v. jedinomjesečan.

JEDNOMJÈSEČIĆI, *m. pl. dva brata ili dvije sestre ili brat i sestra što se rode istoga mjeseca, ali druge godine.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (pl. jednomjesečići ‚geschwister deren geburtstag in den nämlichen monat fällt'). Kad se jedno od ‚jednomjesečića' ženi ili udaje onda drugo ne smije biti kod kuće... Kad jedno umre, onda metnu u puto jednu nogu mrtvoga a drugu živoga, pa ono živo dozove kakvoga momka... i reče mu: ‚Da si mi po Bogu brate, pusti me!'... Vuk, rječn. *i* živ. 275. — *Za jedninu se uzimlje riječ* jednomjesečnik. Budući da se drži da jednomesečići ne mogu dugo jedno posle drugoga živeti, to evo šta rade... ako mrtav jednomesečnik još nije ukopan, onda dođe k ńemu živ, i kakva baba zakļuča jednu nogu od živoga i jednu od mrtvoga jednomesečnika, pa onaj živi reče nekom svom vršńaku koji tu treba da se dozove: ‚Primaš li Boga i sv. Jovana, da izvadiš roba iz groba?'... M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 121.

JEDNOMJÈSEČNÎK, *m. vidi kod* jednomjesečići.

JEDNOMJESNO, *adv. u Stulićevu rječniku:* jednomjestno ‚eodem in loco'. — *nepouzdano.*

JEDNOMLIJEČAN, jednomliječna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jednodojen.

JEDNOMLIJEČNICA, *f. vidi* jednodojenica. — *U Belinu rječniku (vidi kod* jednodojen) *i u Stulićevu (uz* jednomliječan).

JEDNOMLIJEČNIK, *m. vidi* jednodojak. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu (vidi kod* jednodojen) *i u Stulićevu (uz* jednomliječan). Koji biše jednomličnik Iruda četveropoglavnoga. I. Bandulavić 206b. act. ap. 18, 1.

JEDNÒMUD, *adj. vidi* jednojajac. — *U naše vrijeme u Lici.*

JEDNOMUŽASTVO, *n. stańe jednomužate žene.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚monogamia'. — *nepouzdano.*

JEDNOMÙŽAT, *adj. (samo u ženskom rodu, o ženi) što ima samo jednoga muža.* — *U Stulićevu rječniku:* jednomužata ‚donna d'un sol marito' ‚quae unum virum habuit'.

JEDNOMÙŽATICA, *f. jednomužata žena.* — *U Stulićevu rječniku: uz* jednomužata, *i u Vukovu:* (u pripovijeci) žena koja je imala jednog muža ‚die nur einen mann gehabt hat' ‚univira'.

JEDNONAČINSKI, *adj. koji je na jedan način.* — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚unimodus'. — *nepouzdano.*

JEDNONADESTO, *kao adv. na jednom mjestu* XVII *vijeka.* F. Glavinić, posl. 75. — *Ne znam bi li kao adj. glasio* jedanadesti *(isporedi* jedanaesti, g) *ili* jednonadesti *(isporedi* jedinonadesti *kod* jedanaesti, c).

JEDNÒNAEST, *vidi* jedanaest. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

JEDNÒNAESTERO, *vidi* jedanaester, b. — *U Vukovu rječniku:* vide jedanaestero *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

JEDNONARAVAC, jednonaravca, *m. (u teologiji) čovjek koji tvrdi da Hrist ima samo jednu narav.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* ‚monophysita (secta unam tantum in Christo naturam admittens)'. Monofisite iliti jednonaravci. A. Kanižlić, kam. 714.

JEDNONARAVAN, jednonaravna, *adj. koji je jedne (iste) naravi kao drugi.* — *Od* XVIII *vijeka (u primjerima je u teološkom smislu), a između rječnika u Belinu* (jednonaravni ‚homogeneo' ‚ejusdem naturae' 870a), *u Voltigijinu* (jednona-

ravni ‚omogeneo, d' una natura' ‚von einerley natur'), *u Stulićevu* (v. jednovrstan). Otac i sin dišu duha svetoga, jednonaravna sobom. A. Kanižlić, kam. 181. Sin je s duhom jednobistveni iliti jednonaravni. 419. ‚Consubstantialis' to jest jednobistveni iliti jednonaravni s otcem. 659. Ne dopuštaše, da je otcu jednobitni iliti jednonaravni i pravi istinito Bog. I. Velikanović, uput. 1, 272.

JEDNONARAVNOST, *f. osobina onoga koji je jednonaravan. — U Belinu rječniku:* jednonaravnos ‚homogeneità' ‚eadem natura' 870ᵃ; *u Voltiġijinu:* ‚omogeneità' ‚einerley natur'; *u Stulićevu:* v. jednovrstnost.

JEDNONICA, *f. obrok kad se jednoniči, jednoničeńe. — U naše vrijeme, a između rječnika u Voltiġijinu* (jednonica, jednoničeńe ‚il mangiar una volta sola' ‚einmahl des tags speisen') *i u Stulićevu* (‚unica comestura'). Izjela baba jednonicu u napredicu. *u Srbiji.* V. Ilić.

JEDNONICATI, jednonicam, *impf. vidi* jednoničiti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚semel in die comedere'. — *nepouzdano.*

JEDNÒNIČĒŃE, *n. djelo kojijem se jednoniči. — U Voltiġijinu rječniku: kod* jednonica; *u Stulićevu:* v. jednonica; *u Vukovu.*

JEDNÒNIČITI, jednòničîm, *impf. jednouditi. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide jednouditi). Usni da svake neđe]e po jedan dan ima jednoničiti doklen rodi. Nar. prip. vuk.² 258. Jednoniči sve poneđelnike. V. Vrčević, niz. 298.

JEDNONITAN, jednonitna, *adj. vidi* jednožičan. — *Načińeno u naše vrijeme.* Pređa jednonitna i dvonitna podvržena je carini. Zbornik zak. 1865. 111.

JEDNÒNOG, *adj. koji ima samo jednu nogu. — vidi i* jedinonog. — *Može biti i riječ praslavenska, isporedi stslov.* jedinonogъ, *rus.* одноногій, одноногій, *češ.* jednonohý, *poļ.* jednonogi. — *Između rječnika u Belinu* (‚chi ha un piede solo' ‚unipes' 568ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (‚unipes'), *u Jambrešićevu* (‚unipes'), *u Voltiġijinu* (‚unipede, d'un piede' ‚einfüssig'), *u Stulićevu* (‚unius pedis'). Od ļudi jednonosih. Aleks. jag. star. 8, 287.

JEDNÒNOŽAC, jednònošca, *m. jednonogi čovjek (ili muško živińče?). — U Belinu rječniku:* ‚chi ha un piede solo' ‚unipes' 568ᵃ, *i u Stulićevu:* v. jednonog.

JEDNÒNOŽAN, jednònožna, *adj. vidi* jednonog. — *Samo u Stulićevu rječniku gdje ima i adv.* jednònožno: jednonožno stâti ‚uno in pede stare'.

JEDNÒNOŽICĒ, *adv. vidi* jednonožno *kod* jednonožan. — *Samo u Stulićevu rječniku us* jednonožno.

JEDNOOBRAZAN, jednoobrazna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jedinoobrazan.

JEDNOOČAC, jednoočca, *m. čovjek (a može biti i muško živińče) jednook. — U Stulićevu rječniku us* jednook. — *nije dosta pouzdano.*

JEDNÒOK, *adj. (u drugom primjeru kao da je supst. m.) koji ima samo jedno oko. — Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* jedinookъ, *rus.* одноокій, *češ.* jednooký, *poļ.* jednooki. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚unoculus, monoculus, unum habens oculum') *i u Stulićevu* (‚uno tantum oculo praeditus'). Tu Gorgoni jednooki i Cerberi. J. Kavańin 460ᵇ. Da ga je nikoji jednook udario. A. Kanižlić, utoč. 45. *i u naše vrijeme dosta često. — U prenesenom smislu o čemu nešivu (kad se* oko *ne shvaća u pravom smislu).* Jednooka čaura. J. Pančić, flor. beog.² 437.

JEDNOOKAN, *adj. jednook, ali samo o nešivoj stvari (vidi* jednook *na kraju). — U naše vrijeme u Srbiji.* Živojin.

JEDNOOKAST, *adj. u Stulićevu rječniku: us* jednook.

JEDNOOS, *adj. u kojega je jedna os. — Načińeno u naše vrijeme sa fiziku i mineralogiju.* Jednoos, phys. min. ‚einaxig'; jednoosi likovi (pl.), (jednooscі) ‚einaxige gestalten'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOOSCI, jednoosaca, *m. pl. vidi kod* jednoos.

JEDNOOŽEŃEN, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jednoženidben. — *nepouzdano.*

JEDNOOŽEŃENIK, *m. jednoožećen čovjek. — U Stulićevu rječniku us* jednoožećen. — *nepouzdano.*

JEDNOPEDAN, jednopedna, *adj. u Stulićevu rječniku us* jednopedi. — *slabo pouzdano.*

JEDNOPEDI, *adj. koji je dug ped. — U Stulićevu rječniku:* ‚d' un palmo' ‚palmaris'. — *slabo pouzdano.*

JEDNOPEDLI, *adj. u Stulićevu rječniku us* jednopedi. — *slabo pouzdano.*

JEDNOPER, *adj. u kojega je samo jedno pero (list), vidi* jednolist, jednolap, jednolatičan. — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednopera krunica... Jednopera čaša ... J. Pančić, flor. biogr.² 437.

JEDNOPESTIĆE, *n. coll. bilke u kojijeh je na cvijetu samo jedan pestić. — Načińeno u naše vrijeme.* Jednopestiće, bot. lat. ‚monogynia'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOPJEV, *m. pjesma što jedno samo čeļade pjeva ili svira. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚monodie; solo'.

JEDNOPLEMENIK, *m. vidi* jedinoplemenik. — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednoplemenik ‚stammgenosse'. Jur. pol. terminol. 474.

JEDNOPLOD, *adj. koji rađa samo jedan plod (o bilci). — Načińeno u naše vrijeme.* Jednoplod, Jednoplodan, bot. lat. ‚monocarpus' ‚einfrüchtig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOPLODAN, jednoplodna, *adj. vidi* jednoplod.

JEDNOPOLAN, jednopolna, *adj. u kojega je samo jedna pola (n. p. o vratima). — U naše vrijeme.* Jednopolan, jedne samo pole: ‚Za sobe naj bo]a su vrata jednopolna', tal. ‚ad una imposta'. M. Pavlinović. Jednopolan, tech. ‚einflügelig (z. b. thür)', tal. ‚ad una imposta'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOPORODAN, jednoporodna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚quae eodem partu unum filium enititur', *gdje ima i adv.* jednoporodno ‚uno partu'. — *nepouzdano.*

JEDNOPORODNICA, *f. jednoporodna žena. — U Stulićevu rječniku us* jednoporodan. — *nepouzdano.*

JEDNOPOSTUPNO, *adv. vidi* jednonožice. — *U Stulićevu rječniku:* ‚a piè pari, con piè pari' ‚aequis pedibus'. — *nepouzdano.*

JEDNOPRAŠŃAK, *m. bilka u koje cvijet ima samo jedan prašńak. — Načińeno u naše vrijeme.* Jednoprašńaci (pl.), bot. ‚monandria'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOPREZIMENICA, *m. i f. vidi* jednoprezimenik. — *U naše vrijeme.* Svojače se i rođacima nazivlu kad su na strani jednoprezimenice i ako među sobom nisu ništa. V. Bogišić, zborn. 379.

JEDNOPRÈZIMENÎK, *m. čovjek u kojega je jedno (isto) prezime kao u drugoga.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kod kuće nazivlu mlađi starije jednoprezimenike djedom, stricem itd. V. Bogišić, zborn. 379.

JEDNOPRIGNUTNIK, *m. u Stulićevu rječniku us* jednopristajnik. — *nepousdano.*

JEDNOPRISTAJNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚eadem sentiens'. — *nepousdano.*

JEDNOPRST, *adj. koji je dug jedan prst.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚di misura d' un dito' ‚digitalis'. — *slabo pousdano.*

JEDNORAVAN, jednoravna, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. jedinoravan.

JEDNOREDAC, jednoreca, *m. onaj koji je jednoredan.* — *U Stulićevu rječniku us* jednoredan. — *nepousdano.*

JEDNOREDAN, jednoredna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚unius ordinis'. — *nepousdano.*

JEDNOREĐE, *n. u Voltigijinu rječniku:* jednoredje ‚proporzione, simmetria' ‚ebenmass'. — *nepousdano.*

JEDNORJEČAN, jednorječna, *adj. vidi* jednoglasan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚concors in dictis, in testimonio'. — *Ima u jednoga pisca* XVIII *vijeka i adv.* jednorečno *(gdje je* j *isa* i *ispalo).* Da bude svak jednorečno i jednoglasno Boga pojiti. A. Kalić 519.

JEDNOROD, *adj. a) koji je jednoga (istoga) roda kao drugi; b) (u botanici) koji ima samo jedan rod (plod, o bilci i cvijetu).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednorod, Jednorodan, math. phil. lat. ‚homogeneus' ‚gleichartig'; bot. lat. ‚monocarpaeus' ‚einfrüchtig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNORODAN, jednorodna, *adj. vidi* jednorod.

JEDNORODNOST, *f. osobina onoga što je jednorodno (vidi* jednorod, *a)).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednorodnost, math. ‚gleichartigkeit', tal. ‚omogeneità'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOROĐEN, *adj. vidi* jedinoroden. — *Između rječnika u Daničićevu* (jedьnoroždenъ ‚unigena'). Ašte i jedьnoroždeni jesьmy. Stefan, sim. pam. šaf. 4. Sina moga jednorođenoga. A. Gučetić, roz. mar. 287. Mrmńaše za ńim ńegovi jednorođeni. M. Radnić 219ª. Slavu jednorojenoga sina. J. Kavańin 338ᵇ. U ime otca svemogućega i sina jednorođenoga. M. Dragićević 289.

1. JEDNÒROG, *adj. u kojega je samo jedan rog, vidi* 1. inorog. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* jedinorogъ, *rus.* одноріій, *češ.* jednorohý, *poľ.* jednorogi. — *Između rječnika u Belinu* (‚di un corno' ‚unicornis' 229ᵇ), *u Jambrešićevu* (‚unicornis'), *u Stulićevu* (jednorog, -a, -o ‚biocornis, monoceros'). Koje rad Akelov vas nebog ogŕjen teče sad u more jednorog. H. Lucić 194. Ustati ima jednorogi kozal. Aleks. jag. star. 3, 245. Ne pusti silam zvijeri jednorozih. I. Đorđić, salt. 65. Jednorosijeh od živina. 268. — *U vrijem primjerima stoji kao supstantiv (ali je oblik kao kod adjektiva), isporedi* 2. jednorog: Kako no sin jednorogih. B. Kašić, rit. 22. Sahrani od roga jednorogih sniženstvo moje. 384.

2. JEDNÒROG, *m. vidi* 2. inorog. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaľinu* (jednorog, inorog ‚monoceros, unicornis, rhinoceros, asinus indicus'), *u Belinu* (‚lioncorno, alicorno' ‚monoceros' 440ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (jednorog, jednorožić, zver ‚monoceros, rinoceros, asinus indicus, unicornis'), *u Voltigijinu* (‚unicorne, rinoceronte' ‚einhorn'). Ono je ta zvijerca, ku glasom svak veli, od čistijeh djevica ľubavi da želi, jednorog se zove. M. Vetranić 2, 282. Rogovi ńegovi kao rogovi u jednoroga. Đ. Daničić, 5mojs. 33, 17. Bi li ti jednorog htio služiti? jov. 39, 12. Jednorozi će sići s ńima i junci s bikovima. isai. 34, 7. — *U naše vrijeme kod pisaca i o morskoj životińi.* Jednorog ‚meereinhorn' (‚Monodon'). B. Šulek, rječn.

JEDNOROGAT, *adj. vidi* 1. jednorog. — *U Stulićevu rječniku us* jednorog.

JEDNÒROGOV, *adj. koji pripada jednorogu (vidi* 2. jednorog). — *U jednoga pisca našega vremena.* Snaga jednorogova. Đ. Daničić, 4mojs. 23, 22.

JEDNÒROŽAC, jednòrošca, *m. vidi* 2. jednorog. — *U dva pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚lioncorno, alicorno' ‚monoceros' 440ᵇ; ‚di un corno' ‚unicornis' 229ᵇ) *i u Stulićevu (us* jednorog). Od roga jednorožca ti me shrani. A. Vitaľić, ist. 66ᵇ. — *O ovnu s jednijem rogom.* Viđaše dva ovna, jedan imadiše dva roga, a drugi jedan, i ovi jednorožac trčaše po svitu. And. Kačić, kor. 295.

JEDNOROŽAN, jednorožna, *adj. vidi* 1. jednorog. — *U Belinu rječniku:* jednorožni ‚di un corno' ‚unicornis' 229ᵇ, *i u Stulićevu (us* jednorog).

JEDNOROŽIC, *m. u Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* 2. jednorog).

JEDNÒRUČAC, jednòručca (jednorušca), *m. čovjek jednoruk.* — *U dva pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (us* jednoruk). Glušci, jednorušci, beznošci. Ant. Kadčić 25. M. Dragićević 49.

JEDNÒRUČAN, jednòručna, *adj. u Stulićevu rječniku us* jednoruk.

JEDNÒRUK, *adj. a) koji ima samo jednu ruku; b) koji je od jedne ruke (ovdje se shvaća* ruka *u prenesenom smislu, kao vrsta, vjera itd.).* — *U prvom značeńu može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* jedinorąkъ, *rus.* однорукій, *češ.* jednoruký, *poľ.* jednoręki.

a) u prvom se značeńu nahodi u Jambrešićevu rječniku: ‚unimanus', *i u Stulićevu:* ‚unimanus'.

b) u drugom značeńu: aa) koji je samo jedne ruke. — *u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚simplex, simplus, unicus et minime multiplex, i. e. qui non est duplex aut triplex'. — *bb) koji je iste ruke kao drugi.* — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Er je istina, Slavi i Goti da su puci svi sjeverski, jednoruci. J. Kavańin 115ª.

JEDNORUKAST, *adj. u Stulićevu rječniku us* jednoruk.

JEDNOSJEDALIŠTE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚sedia per una persona sola' ‚solium'. — *nepousdano.*

JEDNOSJEDALIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku us* jednosjedalište. — *sasma nepouzdano.*

JEDNOSJEMEN, *adj. o bilci u koje plod ima samo jedno sjeme.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednosjemen, bot. lat. ‚monospermus' ‚einsamig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOSJENCI, *m. pl.* heteroscii, *ľudi što žive u umjerenijem pojasima na semľi, te im na podne sjena svagda stoji s iste strane.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednosjenci (pl.), ggr. ‚ein-

schattige bewohner', tal. ‚eteroscii'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOSKLADAN, jednoskladna, *adj. vidi* skladan, složan. — *U dva pisca* XVI *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚concors, consentaneus, uniformis, similis' *s dodatkom da je uzeto iz pisca Budinića).*

a. *adj.* Jednoskladno pristajanje crkve svete... Š. Budinić, sum. 22[a]. Protêve se jednoskladnomu i jednosučnomu glasu vsega svêta. 49[b]. Obetanje da bude jednoskladno. A. d. Costa 1, 143.

b. *adv.* jednoskladno. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚concorditer, concordi animo vel consensu, ex communi sententia'). Da tvrdo i jednoskladno obslužimo predavanja. Š. Budinić, sum. 44[b].

JEDNOSKLADNOST, *f. osobina onoga što je jednoskladno. — U Stulićevu rječniku*: ‚concordia, conjunctio'.

JEDNOSKOTAN, jednoskotna, *adj. o životinčetu koje samo po jedno mlado rodi. — vidi kod* kotiti i skot. — *U Stulićevu rječniku:* ‚unum dumtaxat foetum gignens (de quadrupedibus)'. — *nepousdano.*

JEDNÒSKUPAN, jednòskupna, *adj. vidi* jednokupan. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (vidi kod* b).

a. *adj.* Onde tebi jednoskupnih, jednodružnih, jednodidnih stvori svetih gradjanov. I. Bandulavić 162[b]. Gdi bijaše jednoskupna sva kolika crkva grčka i latinska. M. Dobretić 86. Z dogovorom i oteńem jednoskupnim oniziju koji su se zaručili. 427. Učini jednoskupnu zafalu svemu množtvu. I. J. P. Lučić, razg. 115.

b. *adv.* jednòskupno. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚una, simul, invicem, concorditer'). Dobros, mudros, u kom vira jednoskupno, jaoh! cvatiše. J. Kavanin 84[a]. Al' je stepen niži, al' viši, jednoskupno Bog svijeh tiši. 528[b]. Sabor jednoskupno odgovori. S. Badrić, ukaz. 19. Moleći vas jednoskupno, da ne gledate, ako gdi koja rič bude nedospivena. M. Lekušić 4. Posli nego Žudije jednoskupno umoriše Isusa, počeše se ogovarat, da mu nisu bili uzrok. J. Banovac, prip. 84. Znamo, da je od sviju jednoskupno u saboru nicenskome određeno. izkaz. 7. Odlučiše svi jednoskupno, lativši Isusa učiniti kralem. F. Lastrić, od' 202. Učinivši dakle sada svi jednoskupno pravo skrušeńe. ned. 249. Moleći jednoskupno Gospodina. svet. 63[b]. Da svi Krstjani jednoskupno ova čudesa udiļ promišļaju. E. Pavić, ogl. 114. Da ga svako kolino jednoskupno poznade. 189. Svi jednoskupno navistiše mu sričan dobitak. 318. Svi pak jednoskupno u ovomu se slažu. 412. Počeše jednoskupno vikati protiva Mojsiju i Aronu. And. Kačić, kor. 78. Svi jednoskupno zavikaše. 87. Moliše jednoskupno ńihova hudoga boga. 240. Obraše jednoskupno Jonatu za poglavicu misničkoga. 341. Svikolici jednoskupno govore. M. Dobretić 417. Imadu bit učińene *(ženidbe)* skladno i jednoskupno s jedne i z druge strane. 503. Jednoskupno, jednodušno. M. Pavlinović.

JEDNÒSLIČAN, jednòslična, *adj. u kojega je jedna (ista) slika kao u drugoga, sličan, priličan. — Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (jednoslični ‚simile, simigliante' ‚similis' 678[a]), *u Voltigijinu* (jednoslični ‚simile, somigliante' ‚ähnlich'), *u Stulićevu* (‚uniformis, similis').

a. *adj.* Crkva jest jedina, jednaka, jednosljčna i jedinosložna u vêri. Š. Budinić, sum. 12[b]. I ova običaj od života svijem je općeno jednolična. B. Zuzeri 362. Ako dostojanstva od prikazanij budu jednolična. A. d. Costa 1, 258. Pravice jednoga i drugoga jesu jednolične. 2, 79.

b. *adv.* jednòlično. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚uniformiter, uno eodemque modo'). Jednolično narešeni. P. Kanavelić, iv. 389. Nije stvar ijedna svakomu premda vještu pengaocu tako trudna kako raskaren ogań jednolično svojijem mastim prilikovat. B. Zuzeri 110.

JEDNOSLIČNOST, *f. osobina onoga što je jednolično. — U Stulićevu rječniku:* ‚uniformitas, una eademque ratio', *i u pisaca našega vremena.* Za uvedeńe jednoličnosti u postupku liječničkom. Zbornik zak. 1868. 891.

JEDNOSLOŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* jednosložstvo *us* jednosložnost. — *nepouzdano.*

JEDNOSLOVČAN, *adj. u kojega je samo jedna slovka (o riječi), vidi* jednosložan, b. — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednoslovčan, gr. lat. ‚monosyllabus' ‚einsilbig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOSLOVČANOST, *f. osobina onoga što je jednoslovčano. — Načińeno u naše vrijeme.* Jednoslovčanost, gr. ‚einsilbigkeit'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOSLOVKA, *f. jednoslovčana riječ. — U Stulićevu rječniku:* ‚monosyllabum'. — *nepousdano.*

JEDNOSLOVKI, *adj. vidi* jednoslovčan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚monosyllabus'. — *sasma nepousdano.*

JEDNÒSLOŽAN, jednòsložna, *adj.*

a. *vidi* jednoskladan. — *U dva pisca* XVI *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚similis, consimilis, concors' *s dodatkom da je uzeto iz pisca Budinića).* O jedinom i jednosložnome hotênju. Š. Budinić, sum. 64[b]. Jednosložna ljubav. G. Peštalić 174.

b. monosyllabus, *u kojega je jedan slog (o riječi), isporedi* jednoslovčan. — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednosložno brojno ime dobije drugi glas, n. p. ‚dvá' cara (m. ‚dvâ'). Vuk, poslov. XL.

JEDNOSLOŽNOST, *f. osobina onoga što je jednosložno. — U Stulićevu rječniku:* ‚uniformitas'.

JEDNOSMJER, *adj. koji ostaje svuda ili svagda u jednom (istom) smjeru. — Načińeno u naše vrijeme za matematiku i fisiku.* Jednosmjer, Jednosmjeran, phys. math. ‚linear', tal. ‚lineare'; jednosmjerna brzina ‚lineargeschwindigkeit', tal. ‚velocità lineare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOSMJERAN, jednosmjerna, *adj. vidi* jednosmjer.

JEDNOSPODOBAN, jednospodobna, *adj. vidi* jednosličan. — *Samo u Jambrešićevu rječniku:* *kajkavski* jednospodoben ‚uniformis'.

JEDNOSPOL, *adj. u kojega je samo jedan spol (o cvijetu i bilci). — Načińeno u naše vrijeme.* Jednospol(an), bot. ‚eingeschlechtig', tal. ‚unisessuale'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOSPOLAN, jednospolna, *adj. vidi* jednospol.

JEDNOSRCE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚animorum conjunctio'. — *sasma nepousdano.*

JEDNOSRČAN, jednosrčna, *adj. vidi* jednosrd. — *U Stulićevu rječniku:* ‚concors, similis', *gdje ima i adv.* jednosrčno ‚concorditer, concordi animo vel consensu'. — *Nepousdano.*

JEDNOSRČANOST, *f. u Stulićevu rječniku:* v. jednosrčnost. — *nepousdano.*

JEDNOSRČITI, jednosrčim, *impf. u Stulićevu rječniku:* s kijem ‚concordi animo esse vel vivere cum aliquo'. — *sasma nepousdano.*

JEDNOSRČNOST, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚concordia, conjunctio'. — *nepousdano.*

JEDNOSRD, *adj. u kojega je jedno (isto) srce kao u drugoga, vidi* jednodušan. — *Od* xv *vijeku, a između rječnika u Stulićevu* (v. jednosrčan) *i u Daničićevu* (jedьnosrьdь ‚concors').

a. *adj.* Da smo jedini i jednosrьdi. Mon. serb. 455. (1452).

b. *adv.* jednosrdo. Jedьnosrьdo primamo. Mon. serb. 254. (1405). Jednosrьdo prostismo. 256. (1405). Hotěše jednosrьdo. 310. (1421).

JEDNOSRDAN, jednosrdna, *adj. vidi* jednosrd. — xv *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. jednosrčan) *i u Daničićevu* (jedьnosrьdьnъ ‚concors').

a. *adj.* Jednosrьdno bractvo. Mon. serb. 454. (1452).

b. *adv.* jednosrdno. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. jednosrčno). Odlučismo jednosrьdьno. Mon. serb. 370. (1432). Svi jednosrdno i dobrovo|no. 451. (1452).

JEDNOST, *f. osobina onoga što je jedno, vidi i* jedinost. — *U dva pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. jedinost). Kra| ko jedno kra|stvo krijepi, pastijer pase jednost stada. J. Kavanin 215b. Nesrjećniku i drag obras preveliku tugu nosi u jednosti. 408b. Jednost ńihova hotjeńa. S. Rosa 174b.

JEDNOSTADAN, jednostadna, *adj. u Voltigijinu rječniku:* ‚gregario, comune, dozzinale' ‚gemein, zur heerde gehörig', *i u Stulićevu:* v. istostadan. — *sasma nepousdano.*

JEDNOSTAN, *adj. vidi* jednodom. — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednostan, bot. (jednodom), lat. ‚monoicus, monoecus' ‚einhäusig'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

JEDNÒSTÂNSTVO, *n. vidi* jednodomstvo. — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednostanstvo, bot. (jednodomstvo), lat. ‚monoecia'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

JEDNOSTAŃI, *adj. u Stulićevu rječniku:* jednostań ‚concors, similis'. — *nepousdano.*

JEDNÒSTÂSAN, jednòstâsna, *adj. u kojega je jedan (isti) stas kao u drugoga. — U Stulićevu rječniku:* ‚ejusdem staturae'.

JEDNÒSTÂVAN, jednòstâvna, *adj.* simplex, *koji je sam sebi jednak (n. p. u duļini), koji je od jednoga sama komada načińen, pa (osobito kod pisaca) koji je bez ikakva nakita, prost (ali nije potreba shvatiti u slom smislu). — suprotno:* složen, sastavļen, nakićen. — *isporedi* jednostruk. — *Riječ je složena od osnove* jedan *i* stati (stajati, stańe, staviti), *isporedi češ.* jednostejný, *pol.* jednostajny. — *U našemu se jeziku nalazi od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚aus einem stück' ‚ex una continuus', cf. samotvor *s primjerom iz narodne pjesme:* I dvostruka rebra jednostavna). Pań neka je jednostavan. J. S. Reļković 178. I načini dva heruvima zlatna, jednostavne ih načini. Đ. Daničić, 2mojs. 25, 18. Udi mesa ńegova spojeni su, jednostavno jo na ńemu, ne razmiče se. jov. 41, 14. ‚On baš nije tako ka' ti veliš vino obučen, na ńem je prosta jednostavna roba'. ‚Ne trebaš tako preveć vine gospocke užine siguravati, nego prosto jednostavno što siguraj'. *u Lici.* J. Bogdanović. Jednostavan, math. phil. stil. etc. (jednovit), lat. ‚simplex' ‚einfach, nicht zusammengesetzt', frc. ‚simple', tal. ‚semplice, scempio', (opp. ‚compositus'); jednostavan suglas(ak) ‚einfacher mitlaut', tal. ‚consonante semplice'; jednostavna izreka ‚einfacher satz', tal. ‚semplice proposisione'; jednostavna ruda ‚einfaches mineral', tal. ‚semplice minerale'; jednostavno knjigovodstvo ‚einfache buchführung', tal. ‚computisteria a partito semplice'; jednostavnim učiniti ‚vereinfachen', tal. ‚semplificare'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

JEDNÒSTÂVNOST, *f. osobina onoga što je jednostavno. — U naše vrijeme.* Jednostavnost, stil. (jednovitost) ‚einfachheit', tal. ‚semplicità'; art. ‚monotonie', tal. ‚monotonia'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

JEDNOSTOJAN, jednostojna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚singularis, unicus'. — *nepousdano.*

JEDNÒSTRAN, *adj. koji pripada samo jednoj strani, dolazi u osobitijem značeńima. — U naše vrijeme (ali vidi i* jednostranost); *ima i pol.* jednostronny *(u značeńu kao kod* a).

a. *koji, kad ima dvije ili više strana (ļudi, mnoštava) što su protivna mišļeńa, što se pravdaju ili bore itd., stoji uz jednu stranu i brani je, ali s osobnijeh uzroka i bez obzira na pravdu i razlog. — U Voltigijinu rječniku:* jednostrani ‚parziale' ‚partheyisch' *i u Stulićevu:* ‚fautor, studiosus'. — *vidi i* jednostranost.

b. *o pogodbi koja veže samo jednu stranu.* Jednostrana pogodba ‚einseitig verbindlicher vertrag' ‚contratto unilaterale'. B. Petranović, ručn. knjig. 19.

c. *(u botanici) o dijelovima kod bilke koji su svi s iste strane.* Jednostran, bot. ‚einseitig', tal. ‚unilaterale', bot. lat. ‚secundus' ‚einseitswendig'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas. Članovi samo na jednoj strani od osovine stavļeni: jednostrani. J. Pančić, bot. 28.

JEDNOSTRANOST, *f. osobina onoga koji je jednostran (koje vidi pod* a). — xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (jednostranos ‚partialità, aderenza' ‚studium' 548a) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (‚parzialità' ‚partheylichkeit'), *u Stulićevu* (‚favor, studium'). Od onih, u kojih ne bi se nahodio mir, jedinost i složnost, veće neskladnosti, jednostranosti, to jest u više strana razdiļeńa. I. Velikanović, uput. 3, 199.

JEDNÒSTRUČAN, jednòstručna, *adj. vidi* jednostruk. — *U pisaca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu (uz* jednostruk).

a. *adj.* Jednostručno srodstvo ili višestručno (‚cognatio multiplex'), prema tomu, dali je tko sa stanovitom osobom s jedne, ali s više strana u srodstvu. M. Derenčin, tumač građ. zak. 1, 224. Primańe jednostručnih računa. Zbornik zak. 2, 765.

b. *adv.* jednòstručno. Da se o ńem jednostručno usmogne glasovati. Zbornik zak. 2, 863.

JEDNÒSTRUČĚŃE, *n. djelo kojijem se čini da što postane jednostruko. — Načińeno u naše vrijeme za matematiku.* Jednostručeńe, math. ‚vereinfachung', tal. ‚semplificazione', frc. ‚réduire', egl. ‚to reduce'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

JEDNOSTRUČICA, *f.*

a. međa od jednog reda kameńa. Slovinac. 1884. 50.

b. *načińeno u naše vrijeme za sudbeni govor: jedini prepisak sudbenoga pisma.* Jednostručica ‚simplum' ‚simplo'. B. Petranović, ručn. knjig. 79.

JEDNOSTRUČSTVO, *vidi* jednostruštvo.

JEDNÒSTRUK, *adj. koji je jedne same struke, vidi* jednostavan *(od čega se razlikuje u tome što mu suprotno može biti i* dvostruk, trostruk *itd.). — isporedi* jednostručan. — *Od* xvi *vijeka, a iz-*

među rječnika u Vrančićevu (‚simplex'), *u Belinu* (‚semplice, il contrario di doppio' ‚simplex' 667a), *u Voltiđijinu* (jednostruki ‚semplice' ‚einfältig, einfach'), *u Stulićevu* (‚simplex, non duplex').

a. *adj.* Bog za jednostruko stostruko daje. F. Vrančić, živ. 29. Jednostruk stanovit duh koji je i čist. A. Georgiceo, nasl. 7. Većestruki i jednostruki broj. I. Ančić, svit. 106. Jednostruka i složena podnebeska sva tjelesa. J. Kavanin 467b. Reći u jednostruko. S. Badrić, prav. nač. 88. Vira je jedna i jednostruka, to jest, virovati sve. F. Lastrić, od' 52. Oni će unići u kraļestvo nebesko, koji su jednostruki kako u srcu tako i u jeziku. 250. Pridruženi iliti zakleti bijavše priokrenuti u jednostruku pridružnost. A. T. Blagojević, khin. 92. Zašto Boga zoveš jednostruka? I. Velikanović, uput. 1, 12. Dakle je duh, indi je jednostruk. 1, 12. Psost razdiļuje se u psost krivovirsku i u psost jednostruku. I. J. P. Lučić, razg. 81. Priprostim iliti jednostrukim slovima. M. Dobretić VI. Jednostruk, math. stil. lat. ‚simplex' ‚einfach'; sasma jednostruk, bot. lat. ‚simplicissimus'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

b. *adv.* jednòstruko *(u drugom primjeru znači što i* jedan put). Ne umije sebar jednostruko. (D). Poslov. danič. Budući triput rekao: ‚Svet, svet, svet' nadostavi jednostruko: ‚Gospodin Bog'. A. Bačić 7.

JEDNOSTRUKOST, *f. osobina onoga što je jednostruko. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Za jednostrukost Božju. J. Banovac, blagosov. 282. Jednostrukoštju Božjom. 305.

JEDNOSTRUŠTVO, *n. uprav osobina onoga što je jednostruko, ali u jedinom primjeru kao da stoji u gramatikalnom smislu, vidi kod* jednina. — *Uprav* jednostručstvo *(tako je i pisano), ali u govoru* s *ispada između* č *i* t, *a* č *pred* t *mijeńa se na* š. — *U jednom primjeru* XVII *vijeka.* Govori u osobštini aliti u jednostručstvu ‚tko hoće' a ne u većestručstvu ‚koji hoće slijedit me'. M. Radnić 399b.

JEDNOSUĆ, *adj. vidi* jedinosuć. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka u knjizi pisanoj miješanijem jezikom.* Rojena, nestvorena, jednosuća otcu. Postila. b4a.

JEDNOSUĆAN, jednosućna, *adj. vidi* jedinosućan. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚consostantiale' ‚consubstantialis' 220b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* jednobitan), *u Voltiđijinu* (‚consostanziale' ‚gleichwesentlich'), *u Stulićevu* (v. jedinosućan). *u svijem rječnicima, osim Bjelostjenčeva (gdje se ne razlikuje* č *od* ć), *stoji griješkom* č *mj.* ć. Virujem u . . . sina Božjega . . . *(griješkom)* jednosućnoga ocu. B. Kašić, rit. 78a. Kako otac, i sin tako . . . jest vjekovičan, jednosućan. J. Kavanin 335a.

JEDNOSUĆANSTVEN, *adj. vidi* jednosućan. — *Načińeno od* jednosućanstvo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ter djelovanja uznasleduje srca sina tvoga *(griješkom)* jednosućanstvenoga. I. M. Mattei 79.

JEDNOSUĆANSTVO, *n. osobina onoga koji je jednosućan. — U Belinu rječniku:* ‚consonstantialità, l'esser consonstantiale' ‚consubstantialitas' 220b; *u Bjelostjenčevu (vidi kod* jednobiće); *u Voltiđijinu:* v. jednobitje; *u Stulićevu:* v. jednobitnost. — *U svijem rječnicima (osim Bjelostjenčeva gdje se i onako po kajkavskom govoru ne razlikuje* č *od* ć) *stoji griješkom* jednosućanstvo.

1. JÈDNÔŠ, *adv. u Vukovu rječniku:* vide jednom. — *isporedi* jednušt.

2. JEDNOŠ, *m. (ili f.?) ime mjestu, isporedi* Jednoši. — *Prije našega vremena.* Jednoše. S. Novaković, pom. 152.

JEDNOŠARAN, *adj. u kojega je jedna šara (boja). — U Stulićevu rječniku:* ‚unicolor'.

JEDNOŠI, *m. pl. selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 19. Ja ću s vojskom uz ravne Jednoše. Nar. pjes. vuk. 5, 82.

JEDNOŠKI, *adj. koji pripada Jednošima.* Više ravna polja jednoškoga. Pjev. crn. 24a. Ogled. sr. 167.

JEDNOTAK, *adj.*

a. *u Stulićevu rječniku:* v. jednogodištan. — *sasma nepousdano.*

b. *(o broju) koji je tak, ali ako se raspolovi, svaki je dio lih. — Načińeno u naše vrijeme.* Jednotak, Jednotaki broj, math. ‚ungerad gerade zahl'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

JEDNOTAKIŃA, *f. jednotako (vidi* jednotak, a) *žensko čeļade. — U Stulićevu rječniku uz* jednotak. — *sasma nepousdano.*

JEDNOTAKIŃI, *adj. u Stulićevu rječniku uz* jednotak. — *sasma nepousdano.*

JEDNOTOČNIK, *m. onaj koji teče sa jednom (istom) stvari kao drugi (ili koji je hoće da stiče), vidi* takmac. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Premda s jedne strane dostojni su, s druge ne dostoje i sebe čine nepodobne, zaštobo ozloglaseći svoje jednotočnike . . . scijene učiniti se veliki i dostignuti ono što ištu. M. Radnić 187b.

JEDNOTVORNO, *adv. u jednom primjeru* XVIII *vijeka kao da znači: jednako.* Jednotvorno navištuje u grmļavinama, u strašnoj oluji i u ugodni vitrova puhanu, jednotvorno navištuje meni sva narav tvoga bivstva moć i vladu. G. Pešťalić 219.

JEDNOUČAN, jednoučna, *adj. u kojega je jedno (isto) učeńe. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Što u svoj kolikoj crkvi složnom i jednoučnom virom držimo. A. Kanižlić, kam. 862.

JEDNOUDAN, jednoudna, *adj. u kojega je jedno (samo) udo. — U Belinu rječniku:* jednoudni ‚di un membro' ‚unimembris' 469b, *i u Stulićevu:* ‚unimembris'.

JEDNÒUDITI, jednòudîm, *impf. postiti jedući samo jedan put na dan. — Akc. se mijeńa samo u aor.* 2 *i* 3 *sing.* jèdnoudî. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚nur einmal des tages essen (an gewissen fasttagen, oder sonst aus andacht)' ‚nonnisi semel de die manduco'. Kad odrasli ļudi i žene hoće da se pričeste, svagda vaļa nedjeļu dana da ‚jednoude', ili ‚drže sedmicu'. cf. jednoničiti. Čim vidiš ženu da jednoudi i tremiri, odmah se daleko kloni od ne. M. P. Šapčanin 1, 68.

JEDNÒUĐĚŃE, *n. djelo kojijem se jednoudi. — U Vukovu rječniku.*

JEDNÒUM, *adj. uprav koji jedno samo umije (ili umuje), pa po tome tvrdoglav, koji sve radi po svojemu umu, isporedi* jednoumac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* A pak svi su jednoumi, ter pristupit ne dadu mi. P. Knežević, muk 26.

JEDNÒUMAC, jednòûmca, *m. jednoum čovjek. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* jednòumâcâ. — *U Vukovu rječniku:* čovjek tvrdoglav koji sve radi po svojemu umu ‚ein eigensinniger mensch' ‚qui nimium sui juris sententiaeque est' *s dodatkom da se govori u Boci.*

JEDNOUSNAT, *adj. u kojega je samo jedna usna (u prenesenom smislu, o cvijetu). — Nači-*

JEDNOČEST, *f. valja da je: jedna čest, pa shvaćeno u istom smislu kao i* društvo *ili* združivanje *(mislim da ne treba shvatiti kao da je pisac imao u misli jednakost ili jednaku čast). — U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Priti k društvu iliti jednočesti sinov ńegovih. Š. Budinić, sum. 187ᵇ.

JEDNOČIN, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jednoredac. — *nepouzdano.*

JEDNOČINAC, jednočinca, *m. u Stulićevu rječniku: uz* jednočin. — *nepouzdano.*

JEDNÒČLAN, *adj. u kojega je samo jedan član (dio). — Načińeno u naše vrijeme za matematiku i botaniku.* Jednočlan, math. ‚einliederig', tal. ‚monomio; unimembre'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Jednočlani cvetni delovi ‚partes monomerae'. J. Pančić, bot. 59.

JEDNÒČLANAC, jednòčlânca, *m. onaj koji je jednočlan. — Načińeno u naše vrijeme.* Jednočlanac, math. ‚eintheilige grösse, monom, einliederiger ausdruck', tal. ‚monomio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOČVRSNOST, *f. u Belinu rječniku:* jednočvrstnos ‚homogeneità' ‚eadem natura' 370ᵃ. — *nepouzdano.*

JÈDNÔĆ, *adv. vidi* jednom. — *Postańe se nastavka* ć *ne da tumačiti dovoljno, vidi* jednuśti. *mješte* ć *dolazi ne samo kod čakavaca nego i kod mnogijeh štokavaca (na zapadu) nastavak* č, *vidi* jednoč. — *Nalazi se u rukopisu čakavačkom* XVI *vijeka, pa u naše vrijeme, a između rječnika u Bjelostjenčevu (može se čitati* i jednoć ‚semel, una vice, nunquam non'), *u Jambrešićevu (može se čitati* i jednoč ‚semel'), *u Vukovu* (vide jednom). Jednoć na godišće Mon. croat. 245. (1545). Jednoć Bog pošlje anđela da vidi kako ova braća žive. Nar. prip. vuk. 99. Premudri Solomun jednoć u razgovoru reče. 198. Reče jednoć sinovac stricu. 210. — *I s prijedlogom* u. U jednoć mu odsiječe glavu. Nar. pjes. vuk. 4, 307.

JEDNÒĆA, *f. osobina onoga što je jedno. — U Stulićevu rječniku (u osobitom smislu):* ‚unio, junctio, conjunctio' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

JEDNOĆIŠTE, *m. vidi* jedinonoće, jedinonoćstvo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (u čakavskom obliku sa* šć *mj.* št) *koji je jamačno ovu riječ načinio samo radi stiha i slika.* Kô dva puta na godišće suncostanje i jednoćišće. J. Kavańin 468ᵃ.

JEDNOĆUĆEŃE, *n. stańe kad više subjekata jedno (isto) ćuti. — Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ako bi jedno kojegod udo bilo bolestno i nemoćno, također bi sva ostala ćutila bolijest i nemoć radi sjedińeńa i jednoćućeńa. J. Matović 96.

JEDNOĆUD, *f. jedna (jednaka kod više n. p. čeljadi) ćud. — isporedi* jednoćudnost. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jesu od čudnovate jednoćudi i naravne sličnosti dičica ona koja se odrane i odvoje s mlikom svoji dojka. A. Tomiković, gov. 222.

JEDNÒĆUDAN, jednòćudna, *adj. koji je iste (jedne) ćudi kao i drugi. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚ejusdem naturae, homogeneus, sympathicus'.

JEDNOĆUDNOST, *f. osobina onoga koji je jednoćudan, isporedi* jednoćud. — *U Voltigijinu rječniku: griješkom* jednočudnost, v. jednodušnost, *i u Stulićevu:* ‚homogeneitas, sympathia'.

JEDNÒDAŃÎ, *adj. vidi* jednodnevan. — *U Voltigijinu rječniku: kod* jednodnevan, *i u Stulićevu:* v. jednodnevan.

JEDNODJEDAN, jednodjedna, *adj. u kojega je ista (jedna) djedina kao u drugoga. — Na jednom mjestu* XVII *vijeka (u zapadnom govoru).* Onde tebi jednoskupnih, jednodružnih, jednodidnih stvori svetih gradjanov. I. Bandulavić 162ᵇ.

JEDNÒDNEVAN, jednòdnêvna, *adj. koji traje samo jedan dan. — Kod pisaca od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (jednodnevan, jednodańi ‚di un giorno, efimero' ‚was nur einen tag dauert, eintägig') *i u Stulićevu* (‚unius diei'). Čres sami jednodnevni razgovor. D. Obradović, živ. 71. Jednodnevan, bot. ‚eintägig', lat. ‚ephemerus', tal. ‚effimero'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNÒDOBAN, jednòdobna, *adj. kojemu je jedna (ista) dob kao drugome, ili koji biva (živi) u isto doba kad i drugi. — Od* XVIII *vijeka kod pisaca, a između rječnika u Belinu* (jednodobni ‚eguale d' età' ‚equaevus' 296ᵇ), *u Voltigijinu* (‚coetaneo, contemporaneo' ‚zeitgenosse'), *u Stulićevu* (v. jednakodoban). Rič božanstvena jest jasnos jednodobna s svitlošću. A. d. Bella, razgov. 129. Jednodobni, braća ste mi draga. Osvetn. 3, 150.

JEDNODOJAK, jednodojka, *m. onaj koji je s drugijem iz jednijeh (istijeh) dojaka sisao. — U Belinu rječniku:* ‚fratello di latte' ‚frater collactaneus' 329ᵃ, *i u Stulićevu (uz* jednodojen). — *nepouzdano.*

JEDNODOJEN, *adj. (uprav part. praet. pass.) koji je s drugijem iz jednijeh (istijeh) dojaka sisao. — U Belinu rječniku:* ‚fanciullo e fanciulla allattati o nutriti da una medesima nutrice' ‚collactaneus' 302ᵃ, *i u Stulićevu:* ‚qui simul cum alio eodem lacte nutritus fuit'. — *nepouzdano.*

JEDNODOJENICA, *f. žensko jednodojeno. — U Stulićevu rječniku: uz* jednodojen. — *nepouzdano.*

JEDNODOJENIK, *m. vidi* jednodojak. — *U Stulićevu rječniku uz* jednodojen. — *nepouzdano.*

JEDNODOM, *adj. (u botanici) o bilci u koje ima muškoga i ženskoga cvijeća, ali je sve na istom stablu. — Načińeno u naše vrijeme.* Jednodom, bot. (jednostan), lat. ‚monoicus, monoecus' ‚einhäusig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Jednodoma bilka ‚planta monoica'. J. Pančić, bot. 58.

JEDNODOMSTVO, *n. osobina jednodome bilke, i rasred u koji ovake bilke pripadaju. — Načińeno u naše vrijeme.* Jednodomstvo, bot. (jednostanstvo), lat. ‚monoecia'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNODRUG, *m. drug. — Ovako se nalazi prevedena latinska riječ* compar *u rukopisu* XVI *vijeka.* I jošte molim i tebe, Germane jednodruže (‚etiam rogo et te, germane compar'; *kako se vidi, pisac je shvatio riječ* germane, *brate, kao ime muško).* N. Rańina 169ᵃ. paul. philipp. 4, 3.

JEDNODRUŽAN, jednodružna, *adj. koji je u jednom (istom) društvu u kojem je i drugi. — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Onde tebi jednoskupnih, jednodružnih, jednodidnih stvori svetih gradjanov. I. Bandulavić 162ᵇ.

JEDNODRVAN, jednodrvna, *adj. koji je načińen iz jednoga komada drveta. — U Stulićevu rječniku:* ‚di un sol pezzo (di legno, v. g. barchetta d' un sol pezzo)' ‚ex uno ligno constans (Graecis monoxilus)'. — *nepouzdano.*

b. *adv.* jednòvôljno. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚aequanimiter'). Vssesrdno i jednovoljno dasmo. Mon. serb. 289. (1419). Hotêsmo vsesrьdno i jednovoljno. 337. (1427). Ńega gospoda jednovoljno za cara primiše. A. Kanižlić, kam. 259. Kako da bi hotio reći: vi u jednoj ste se dogovorili zloći, vi jednovoljno grišan život provodite. Đ. Rapić 28.

JEDNOVOLJNOST, *f. osobina onoga koji je jednovoljan, ili onoga što je jednovoljno. — U Stulićevu rječniku:* ‚aequanimitas'.

JEDNOVOLJSTVO, *n. samo u Stulićevu rječniku us* jednovoljnost.

JEDNOVREMENI, *adj.* ejusdem temporis, *koji živi ili je živio u isto vrijeme kad drugi.*

a. *adj. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nadišao je u nauku svekolike jednovrimene Grke. A. Kanižlić, kam. 11. Jednovrimeni biskup s Nikolom papom. 88.

b. *adj.* jednovremeno, *u isto doba, u isti čas. — U pisaca našega vremena.* Jednovremeno s uredovnim naputkom. Zbornik zak. 1858. 2, 66.

JEDNOVREMENIT, *adj. vidi* jednovremeni. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ako ne sveti Ambrosijo, jest koji drugi istomu Ambrosiji jednovrimenit. I. Velikanović, uput. 3, 440.

JEDNOVRSNOST, *f. osobina onoga koji je jednovrstan. — U Voltigijinu rječniku:* jednovrstnost ‚omogeneità' ‚naturgleichheit', *i u Stulićevu:* jednovrstnost ‚eadem natura'.

JEDNOVRST, *adj. vidi* jednovrstan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚homogeneus, simplex'. — *nije dosta pousdano.*

JEDNÒVRŠTAN, jednòvŕsna, *adj. koji je jedne vrste (obično iste vrste kao drugi, ali može značiti i koji ostaje svagda iste vrste, jer se ne mijeња). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚homogeneo' ‚eiusdem naturae' 370ª; ‚coequale, insieme eguale' ‚coequalis' 198ª; ‚d' una sorte' ‚simplex' 689ᵇ; jednovrsni ‚uguale ed eguale' ‚aequalis' 764ª) *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (jednovrstno sitno steblo ‚unicalamus'; jednovrstni zelja kocen ‚unicaulis'), *u Voltigijinu* (‚coeguale, omogeneo, d' una sorta' ‚einerley, gleichgeartet'), *u Stulićevu (uz* jednovrst).

a. *adj.* Da joj ona koja je tome kriva, povrati onoliko jednovrsne robe. V. Bogišić, zakon. 29.

b. *adv.* Samo jednovrstno one stvari imenovati znade. J. S. Relković xv.

JEDNÒZIDICÊ, *adv.* zidati jednom vrstom stijena (a ne dvojstruko, dvozidice). M. Pavlinović.

JEDNOZIJEHAN, jednozijehna, *adj. u Stulićevu rječniku:* jednozijehni, jednozijehna vrata ‚porta che s' apre da una parte' ‚fores'. — *isporedi* jednopolan. — *nepousdano.*

JEDNÒZIŠKÊ, *adv. vidi* jednozidice. M. Pavlinović.

JEDNOZLAMEŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚synonymus'. — *sasma nepousdano.*

JEDNOZUČAN, jednozučna, *adj. (jednozvučan) koji jednako zvuči (zuči), u kojega je isti zvuk. — isporedi* jednoglasan. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Protêve se ne samo têm otcem i svetêm zborom i sinodom, da jošte i jednoskladnomu i jednozučnomu glasu i ispovijedanju vsega svêta kristjanskoga. Š. Budinić, sum. 49ᵇ.

JEDNÒZUPKA, *f. (u mehanici) kolo s jednijem zubom. — Načińeno u naše vrijeme.* Jednozupka, mech. ‚einzahnrad, einschlag'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNÒZVÛČAN, jednòzvûčna, *adj. (o glasu) koji se ne mijeńa nego ostaje u istoj muzikalnoj visini, vidi kod* jednoglasan. — *Načińeno u naše vrijeme.* Jednozvučan, gr. stil. ‚eintönig', tal. ‚monotono'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNÒZVÛČNOST, *f. osobina onoga što je jednozvučno. — Načińeno u naše vrijeme.* Jednozvučnost, phil. gr. stil. ‚eintönigkeit', tal ‚monotonia'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNÒŽEN, *adj.* monogamus, *(o mužu) koji ima samo jednu ženu. — Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Koji su brez krivine: jednožen, trizan... I. Ančić, svit. 71.

JEDNOŽENIDBA, *vidi* jednoženstvo. — *U Stulićevu rječniku:* ‚monogamia'. — *nepousdano.*

JEDNOŽENIDBEN, *adj. vidi* jednožen. — *U Stulićevu rječniku:* ‚monogamus, qui unicam uxorem habet'. — *nepousdano.*

JEDNOŽENIDBENIK, *m. jednožen čovjek. — U Stulićevu rječniku us* jednoženidben. — *nepousdano.*

JEDNÒŽÊNSTVO, *n.* monogamia, monogynia, *osobina, stańe jednožena čovjeka, zakon po kojemu jedan muž može imati samo jednu ženu. — Načińeno u naše vrijeme (ima i rus.* единоженство, *češ.* jednoženstvo, *pol.* jednożeństwo), *a između rječnika u Stulićevu* (v. jednoženidba). Jednoženstvo ‚monogamia'. Jur. pol. terminol. 351. Jednoženstvo ‚monogynie'. B. Šulek, rječn.

JEDNÒŽIČAC, jednòžička, *m. jednožično platno. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Onog dica čenarom se diče, jednožička ov jedva namiče, da ne poznaš među rodom roda, dilba zemlje to i lana oda. J. S. Relković 388.

JEDNÒŽIČAN, jednòžična, *adj. koji je uveden samo u jednu žicu (o tkańu). — U Belinu rječniku:* jednožični ‚semplice, il contrario di doppio, ‚simplex' 667ª; *u Stulićevu:* ‚simplex'; *u Vukovu:* n. p. sukno (koje je uvedeno u jednu žicu) ‚art tuch' ‚panni genus'. *cf.* jedinica *s dodatkom da se govori u Imoskome.*

JEDNÒŽIL, *adj. u kojega je samo jedna žila (o bilci). — Načińeno u naše vrijeme.* Jednožil, bot. ‚einäderig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDNOŽIVJETI, jednoživim, *impf. sajedno živjeti. — U Voltigijinu rječniku:* jednoživiti ‚convivere, vivere insieme' ‚beysammen leben'. — *nepousdano.*

JEDNOŽIVLJEŃE, *n. djelo kojijem se jednoživi. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚convitto, il convivere' ‚convictus'). Lastno se povraćaju smireni po prijateljima k jednoživljeńu ńihovu *(muž i žena).* J. Matović 313. — *nepousdano.*

JÈDNŮČ, *adj. vidi* jednoč *i* jednušt. — *Kod čakavaca od* XVI *vijeka.* Ima li se trikrat omočiti ali je zadovoljno jednuč? Naručn. 12ª. Jednuč na leto. 71ª. Jednuč na dan. Transit. 161. Prišadši jednuč svetac od vazma. Mirakuli. 1. Jednuč se prigoda tomu popu pojti. 52. Pošadši jednuč pohoditi jedno svoje imênje. 66. Više rekal jednuč. Korizm. 104ª. *(Papa)* rejenije jednuč imi. Š. Kožičić 9ᵇ. Vide jednuč nišćago. 23ᵇ. Spametiv se jednuč da ne više stvoril. 35ª. Isus Hrist jednuč radi naših grihov trpil jest. Postila. P2ª. Jednuš sam kamenovan. Anton Dalm., nov. test. 2, 59ᵇ. paul. 2cor. 11, 25. Jednuč i drugoč. 2, 97ᵇ. paul. 1thess. 2, 18. Ako vsi na jednuč ali jedan po jednom imaju vskrsnuti. ap. 96. Rič, ka jednuč iz ust side, nazad nigdar več ne pride. P. Vitezović, cvit. 11. Kî se jednuč da v oholost, redko

od ńe već biva prost. 69. Što jednuč dovodi, to drugoč odvadja. odil. 3. Ki je jednuč mrtav, ne posta već duhat. M. Kuhačević 27. Za moć jednuč kraļevati svi skup gori na nebesi. 92. Jednuč kroz misec dan. Jačke. 16. Bože daj, da b' mogli jednuč domom prijti. 125.

JEDNUŠT, *adv. vidi* jednušti. — *U knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jesikom (vidi* i F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jedinąstъ). Na godinu že kъ ńimъ prihodimo jednuštъ. Aleks. nov. 87.

JEDNUŠTI, *adv.* semel, *vidi* jednom. — *-ustaji mj. starijega* ą. — *Postańe nije jasno, isporedi* dvašti. — *Od ovoga oblika postao je jamačno mlađi* jednoš, *a može biti da je i* jednoč *(radi promjene vokala isporedi stslov.* jedinoždi), *ali se za* jednoč *to ne može kasati. — U knigama pisanima crkvenijem jesikom (vidi* i F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jedinąšti). Jednušti ili dvašti. Sava, tip. stud. glasn. 40, 142. Jednušti dъnemъ da jaste. 153. Ibo jednušti Bogu darovanoje ne vъzimajet se. 175.

JÊDŃÂČKÎ, *adj. koji pripada jedńaku. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚speiseröhren-'.

JÊDŃÂK, *m. cijev u grlu kroz koju prolazi hrana iz usta u želudac. — vidi* i dušnik, grkļan. — *Postaje od korijena* jed *glagola* jesti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die speiseröhre' ‚oesophagus', cf. dušnik *s dodatkom da se govori u Srijemu).* A kad izvade jedńak, navuku ga na cev kroz koju sipļu vodu. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 21. A doista im je hleb često takav da ga ni kamģijom ne možeš sabiti u jedńak. zlosel. 291. Jedńak, zool. (požirak, letńak), lat. ‚oesophagus, gula' ‚speiseröhre'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDÒGOŃA, *m. vidi* vjedogońa. — *U Vukovu rječniku:* (u Risnu) čovjek iz kojega u snu izińe duh. ovaki duhovi po planini izvaļuju drveta te se ńima biju između sebe, n. p. bokeski s neapolitanskima, pa koji nadvladaju oni rod od ļetine privuku na svoju zemļu; oni i onako lome gore i vaļaju veliko kameńe. kad umre čovjek za kojega se misli da je jedogońa, udare mu glogovo trńe pod nokte i nožem crnijeh kora ispresijecaju žile ispod koļena, da ne bi mogao izlaziti iz groba (kao vampir). — Jak kao jedogońa. cf. vjedogońa.

JÈDÔVAN, jèdôvna, *adj. vidi* jedovit. — *isporedi* 1. jadovan. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu (griješkom* ijedovan ‚collerico, che abbonda di humor collerico' ‚biliosus' 200[a]) *i u Stulićevu* (‚iratus, iracundus, rabidus, rabiosus, indignatus').

a. *adj. — Komp.:* jedòvnijî. — *u Stulićevu rječniku.* Grem velmi jidovan cić hude nesreće. G. Držić 384. Prêodolêla jest jedovnaa studen srdca tvoga teplotu. Aleks. jag. star. 3, 326. Tuj zmija jedovna otruje nalipom. A. Sasin 209. Koji samo ima jednu ranu jedovnu. M. Divković, bes. 11[b]. Na obrazu jidovni pauci. L. Ļubuški, pism. 47. Čuvaj se sunca marčanoga kô podskoka jedovnoga. (Z). Poslov. danič. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka značeńe je kao kod* 2. jadan *(može biti da staji štamparskom griješkom mj.* 3. jadovan). Da joj tužno i raňeno vadjahu i izdjerahu tužno i jedovno srdašce. M. Divković, bes. 390[b].

b. *adv.* jèdôvno. — *U Voltigijinu rječniku:* jedovno ‚rabbiosamente, furiosamente' ‚wüthend', *i u Stulićevu:* v. jedovito.

JEDÒVAT, *adj. vidi* jedovit. — *U Stulićevu rječniku (us* jedovan) *gdje ima i komp.* jedovàtijî. — *Nije pousdana riječ, premda ima i u češkom jeziku* jedovatý.

JEDÒVATI, jèdujêm, *impf. ijediti se. — U dva pisca čakavca* XV *i* XVII *vijeka (po zapadnom govoru* jidovati). Kraļ tako jiduje. M. Marulić 9. Jur kad mladost projde, kad ne zna kud hodi, i kad starost dojde, ka nas k smrti vodi ... kad se jačeć dviže, kada se jiduje, ne daleč od hiže kada se putuje ... P. Hektorović 67. — *U Stulićevu rječniku ima s istijem značeńem refleksivno* jedovati se ‚irasci, indignari, excandescere, rabidum fieri'.

JEDÒVIT, *adj. pun ijeda. — isporedi* 1. jadovit. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jadovitъ, *poļ.* jadowity *(amo ne pripada rus.* ѣдовитый, *koji se može jesti). — Između rječnika u Belinu* (‚arrabbiato' ‚rabidus' 103[a]; ‚furibondo' ‚furibundus' 334[b]; ‚iracondo' ‚iracundus' 420[a]; ‚collerico, che abbonda di humor collerico' ‚biliosus' 200[a]), *u Voltigijinu* (jedovit ‚arrabbiato, iracondo' ‚zornig, aufbrausend'; jidovit ‚velenoso, arrabbiato' ‚giftig'; *griješkom* jiedovit ‚bilioso, rabbioso, collerico' ‚gallsüchtig'), *u Stulićevu* (v. jedovan), *u Vukovu* (‚giftig' ‚venenatus').

1. *adj. — Komp.:* jedovitijî (E. Pavić, ogl. 12. 650).

a. *ôtrôvan. a) o životińi koja truje grišući ili drukčije.* Psi jih će derati tere ļuti vuci, ... zmije jidovite grozno ujidati. M. Marulić 116. I eto vidih, vaj, gdi jedan priļuti i jidoviti zmaj krili ga kreļuti. H. Lucić 218. Sestrenice ohole se staše protiv nebesima, jedovite zmije kima mješte prama čelo rese. I. Gundulić 66. Jedovita zmija leži, u kom cijeniš sidjet oviću. G. Palmotić 2, 19. Jedovita ļuta zmija miješa mu se po utrobi. J. Palmotić 64. Kô jedovit zmaj i krivi ... J. Kavańin 56[b]. U kojoj se legu svaki dan na stotine jedovite one zmije. B. Zuseri 140. Obavi mu se oko ruke jidovita zmija. E. Pavić, ogl. 668. Ova jedovita zmija, gordost. D. Obradović, sav. 81. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri: (Zmija)* diže glavu jedovitu. G. Palmotić 3, 21[b]. *(Zmija)* skonča svoju jedovitu ćud. D. Obradović, basn. 93. Da ti dam usta i oči jedovite, i kako zadaneš ili pogledaš na koga da ga otruješ. 265. — *b) o biļkama.* Nastoje ovu koštravu i jedovitu travu sasma iskorijepit. B. Gradić, djev. 188. S jedovitima jagodama. P. Bolić, vinodjel. 2, 145. — *c) o rudi.* Zelenost ot bakara jest jedovita. P. Bolić, vinodj. 2, 357. — *d) o strijeli.* Udri ga Parìž strêlu êdovitu v petu. Pril. jag. ark. 9, 132. (1468). — *e) o sudu u kojemu je otrov.* Pripravi čašu otrovnu i jedovitu. L. Radić 58. — *f) u prenesenom ili u metaforičkom smislu. aa) o čemeru (ijedu) metaforički.* Jedovita pun čemera poče u sebi bučit time. I. Gundulić 539. — *bb) o čeļadetu.* Ima takvi žena, koje se vide, da su jidovite kakono zmije. Đ. Rapić 96. — *cc) o jeziku.* Niti znadu da čedu svoje jedovite jezike istreti. D. Obradović, basn. 189. — *dd) o duševnom otjećańu.* S ovijem jedovitijem veseļem putevnijem. B. Gradić, djev. 112. — *ee) o stvari uopće.* Stvar jedovita (‚mortiferum quid'). N. Ranina 190[b]. mar. 16, 18.

b. *pun ijeda, srģbe, ļutine. a) o čeļadetu i životińi. ne može se u svakom primjeru sposnati raslika, govori li se o običnom stańu, ćudi, ili o slučajnom stańu.* Človik jidovit. Starine. 23, 70. (1496). K meni si došla strašiva i jedovita. Zborn. 68[a]. Da su jedovite, jezičnice ... B. Gradić, djev. 98. Jedovita i rasrčena ne zatajah strašna imena. G. Palmotić 1, 50. Bjeh

se veće pripravila na ubojstvo priko i vrlo jedovita i nemila nepravo mu priklat grlo. 1, 74. Riči od človika vele srdita, sržbena i jidovita. I. Ivanišević 124. Kako iz pakla izlećeše jedovite zle nemani. J. Palmotić 58. Nu i medvjed jedoviti osvijesti se jednom tada. 321. Nu rat žude prije neg krune ļudi i koňi jedoviti. B. Bettera, or. 5. Eto ti hudobe jedovite. A. d. Bella, razgov. 162. Toliko je jedovita zmija, da, ako se ne može osvetiti, crkne sama po sebi. I. Đorđić, salt. 187. Množ pčela svoj med brani jedovita. 401. Kliče vo jedovit. uzd. 149. To je nenavidost jedovitiju čini. E. Pavić, ogl. 12. Bivši Pilat rad pravednosti Isukrstove i od iskańa jidovitoga puka u zadubļeňu . . . E. Pavić, ogl. 618. Koji kako god je jedan od naj jidovitiji progonitelja sv. Stipana bio. 650. Reci da je oho, da je jedovit, da je zlogovorac. Đ. Bašić 147. Prid očima jedovite hudobe. Misli. 43. Nesramni, jedoviti sastaju se. A. Kalić 429. — *b) o duši, srcu, voļi, misli itd. — i ovdje može biti razlika kao kod a).* Kratko u doba s gnusne zledi jedovitu dušu pusti. Ġ. Palmotić 8, 118b. — Jedovito srce opako zajedno sa mnom svaka ostavi. 2, 404. A i cara će višńi obratit, da nije srca jedovita. J. Palmotić 87. — Er ńihove jedovite ne hotijaše voļe ispunit. Ġ. Palmotić 8, 80b. — Ter im reci, da ustave jedovite misli prike. 2, 406. — *c) o duševnom stańu.* Jedovite još privare u himbenom srcu hraniš? Ġ. Palmotić 2, 359. Ka pohlepa prem nemila s jedovitom toli zlobom svijes je tvoju obujmila? 8, 41a. Jedovitoj u plahosti iz crkve ga jošte izgone. 44b. — *d) o djelu, riječi čim se iskasuje ili iskaļuje ijed.* Iz čemernijeh usti pušta jedovite ove riječi. Ġ. Palmotić 8, 8b. Da se doć pospješe na činńenja jedovita. 8, 69a. I godina . . . rasrčena boj činńaše jedoviti. J. Palmotić 84. Vidi se jedovito klimańe glave, škripańe zuba. A. Kalić 341. — *e) metaforički, o stvari nežívoj (o moru).* Drag i ugodan stan će biti, braće, s tobom vazda meni među vihrim, gdje smućeni val je morski jedoviti. I. Gundulić 19. Jedovita pučina. I. Đorđić, pjesn. 308. — *amo pripada i ovaj primjer:* S jedovitom mutnom pjenom podizaše *(more)* česte gore. Ġ. Palmotić 1, 25.

c. *o čeļadetu, pun ijeda, ali se ijed ne shvaća kao kod* b, *nego u materijalnom smislu znači što i žuč. — U Belinu i u Voltiġijinu rječniku.*

d. vorax, *u ńekijem primjerima ima posve drugo značeńe, jer se ne shvaća kao da postaje od* ijed *nego od* jesti, *te znači: koji mnogo jede, ždere, proždrļiv. a) o životińama.* Vuci jedoviti. Zborn. 95a. ‚Quid hic adstas, cruenta bestia?' Što češ uza me, jedovita bestijo? *(o smrti).* V. Andrijašević, put. 382. Kako psi jedoviti drpļahu se među sobom. B. Zuzeri 159. Telesa ńecijem na pola izjedena od živina jedovitijeh. Đ. Bašić 121. Grize ju i smuća bez pristanka crv jedoviti. Misli. 24. — *b) u prenesenom smislu, o ogńu.* Neće se ugasiti ovi ogań jedoviti. Misli. 46. — *c) u metaforičkom smislu, o smrti.* Pravi život čim na svijeti smrt umori jedovita. I. Gundulić 265.

2. *adv.* jedòvito. — *Između riječnika u Belinu* (‚arrabbiatamente' ‚rabide' 108a; ‚iratamente' ‚irate' 420a), *u Voltiġijinu* (jedovito ‚rabbiosamente, furiosamente' ‚wüthend'), *u Stulićevu* (‚irate, indignanter'; *komp.:* jedovltijê).

s. *otrovno, vidi* 1, a. *(Skorpije)* paki bodu jidovito oštasot *(oštasom?).* Starine. 28, 74. (1496).

b. *ļutito, vidi* 1, b. Turske sablje na pravednih ti obraćaš jedovito. I. Gundulić 230. Ah! kako je strahovito obje vojske tu vidjeti gdje vojuju jedovito. J. Palmotić 364. Zavapiše oni tad jedovito: . . . I. Đorđić, ben. 166. Bi jedovito vučen po drumu. 168.

JEDOVITOST, *f. osobina onoga što je jedovito. — Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Belinu* (jedovitos ‚furia o furore, ira sfrenata' ‚furor' 384b) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiġijinu* (jedovitost ‚rabbia, furia, ira sfrenata' ‚wuth, zorn', *griješkom* jiedovitost ‚rabbia, furia' ‚gallsucht'), *u Stulićevu* (‚indignatio, iracundia'). Tvrdoglavstvo, jedovitos za ne skučit se. B. Zuzeri 88. Od zlobnoga potvoreńa i jidovitosti žudinske. I. Velikanović, uput. 1, 128.

JEDOVITSTVO, *n. vidi* jedovitost. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka (s c mj.* ts), *a između riječnika u Stulićevu (uz* jedovitost). Od idolov služba, jedovictva (‚veneficia'), neprijazni, karanja . . . N. Rańina 157a. paul. gal. 5, 20.

JEDOVNIK, *m. ime gorama. a) u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Na jug od Kopaonika je goli šiļasti vis Kukavica i Jedovnik koji se posledńi u pesmama pomińe. M. Đ. Milićević, srb. 704. — *isporedi* Jadovnik. — *b)* planina blizu Ilice u Bosni (na Tromeđi).

JÈDRÂŃE, *n. djelo kojijem se jedra. — U Vukovu rječniku.*

JÈDRÂR, jedrára, *m. čovjek koji čini (kroji i šije) jedra. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚segelmacher'.

JÈDRÂRNICA, *f. mjesto gdje se čine jedra. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚segelmacherei'.

JEDRÀŠCE, *n. dem.* jedro. — *U obliku* jadrašce *kod istarskijeh čakavaca u naše vrijeme.* Ja bin od mojih košujic jadrašca krajala. Nar. pjes. istr. 2, 59. Vidim belo jadrašce. 2, 119.

JEDRAŠKI, *m. u Daničićevu rječniku:* Jodražskyj, selu je Komaranima išla međa ‚u velij vrsh u Jedražskyj' (Mon. serb. 95 *god.* 1330).

JÈDRATI, jèdrâm, *impf. postajati jedar. — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* jedrámo, jedráte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* jèdrâ. — *U Vukovu rječniku:* ‚fest werden' ‚consolidor', n. p. grožđe jedra.

JÈDRCE, *vidi* jedarce.

1. JEDREN, *adj. vidi* jedar, 1, *i* jedrn. — *Kod istarskijeh čakavaca (u obliku* jadren) *u naše vrijeme.* Suza za suzicom po licu rumenom, tuga za tužicom po srcu jadrenom. Nar. pjes. istr. 2, 9.

2. JÈDREN, *m. vidi* Jedrene. — *U naše vrijeme.* Kad su bili kod Jedrena grada. Pjev. crn. 304a. Pa je šaļe do Jedrena grada. Nar. pjes. petr. 2, 324.

JEDRÈNA, *f. vidi* Jedrene. — *Od* XVIII *vijeka.* Daću tebi po Jedrene moje. Nar. pjes. bog. 268. Turski, sine, od Jedrene care. Nar. pjes. vuk. 2, 265. Šiļe je u tursku Jedrenu. Pjev. crn. 295a. I odvela ka Jedreni gradu. Nar. pjes. petr. 1, 223.

JEDRÈNE, Jedrèneta, *n.* Adrianopolis, *grad u Rumeliji, tur.* Edirne. — *isporedi* Edrene, Jedren, Jedrena. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚Adrianopel' ‚Adrianopolis', cf. Drenopoļe). Što Jedrene drže kuću bilu. Nar. pjes. vuk. 2, 266. Te otidoh gradu Jedrenetu. 2, 275. U bijelu gradu Jedrenetu. Pjev. crn. 85b.

JEDRÈNICA, *m. i f. (?) čovjek (u jedinom primjeru baša) iz Jedreneta. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Stan'te malo, baše Jedrenice! Nar. pjes. petr. 3, 118.

JEDRENINA, *f. tkańe za jedra. — Načińeno u naše vrijeme.* Kabli za gašeńe ogńa, napravļeni

iz neubijeljene jedrenine. Zbornik zak. 1865. 167. Jedrenina ‚segeltuch'. B. Šulek, rječn.

JEDRÈNLIJA, *m. čovjek iz Jedreneta. — Postaje od* Jedrene *turskijem nastavkom* li (lija). — *U naše vrijeme.* I negove baše Jedrenlije. Nar. pjes. petr. 2, 277. Jedrenlija pet stotin delija. 3, 307. Šemluk čini vezir Jedrenlija. 3, 183.

JEDRÈNSKÎ, *adj. koji pripada Jedrenetu. — U naše vrijeme.* Izvešće ga u polje jedrensko. Nar. pjes. petr. 3, 188.

JEDRÈŇAČA, *f.* navigium velis iens, *lađa što se pomiče jedrima i vjetrom. — Načińeno u naše vrijeme.* Neka je dozvoljeno kupovati jedreńače i parobrode svake vrsti. Zbornik zak. 1871. 332. Jedreńača ‚segelschiff'. B. Šulek, rječn.

JEDREŇAK, *m. načińeno od* jedro *ili od* jedreńe *u naše vrijeme.*

a. *vidi* katarka. — *U Šulekovu rječniku:* ‚mast'. Lađa ima na vršku jedreńaka sjajno bijelo svjetilo. Zbornik zak. 1868. 2, 54. — *isporedi* jedriňak.

b. *vjetar s kojijem se dobro jedri. — U Šulekovu rječniku:* ‚segelwind'. — *isporedi* jedriňak.

c. užinac. u Posavini. F. Hefele.

1. JÈDRÊŇE, *n. djelo kojijem se jèdrî. — Stariji je oblik* jedrenje. — *Između rječnika u Voltićijinu* (jadreńe), *u Stulićevu, u Vukovu (s dodatkom da se govori u primorju; akcenat je slo zabilježen:* jèdrêńe, *vidi kod* 1. jedriti). Nakon trinaes mjeseca od jedrenja. B. Kašić, fran. 45. U jedrenjijeh koja se čine po svijeh Indijah. 168. Svi smo štogod ili malo ili vele vješti od bródâ i od jedreńa. B. Zuzeri 278.

2. JÉDRÊŇE, *n. djelo kojijem se jédrî.* Jedreńe jagoda. P. Bolić, vinod. 1, 107. *u Lici.* J. Bogdanović.

JEDRÈTINA, *f. augm.* jedro. — *U Šulekovu rječniku* (‚schmarting') *s osobitijem značeńem: komad staroga jedra u što se umotava ili savija čelo (gumina) da se ne dere tarući se.*

JÈDRIDBA, *f. putovańe na lađi što jedri. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚segelfahrt'.

JÈDRILÂR, *m. čovjek što gradi jedrila (katarke). — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚mastenmacher'.

JÈDRILO, *n. uprav ono čim se jèdrî, ali se nalazi u različitijem značeńima.*

a. *jedro. — Od prvijeh vremena (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jadrilo) *u knigama pisanima crkvenijem jezikom* (jadrilo); *između rječnika u Daničićevu:* jadrilo ‚velum' *s primjerima:* Jadryloms svivajemoms i otъ nužde vętrьnije mala ne slamajuštim se. Domentijanb 183 *(ovaj primjer može biti da bi pripadao pod* b). Gdê svętloje jadrylo ono iže duhoms svetyms vъsudu rasprostrъtoje. Glasnik. 11, 114.

b. *katarka, isporedi* jedreńak, a. — *U naše vrijeme (samo kod pisaca), a između rječnika u Stulićevu* (jadrilo, v. arbuo, jedrńi pań *s dodatkom da je riječ ruska), i u Šulekovu* (‚mast'). Brod ima istaknuti luč na vršku predńega jedrila. Zbornik zak. 1866. 200.

c. *krilo, jedro kod vjetreńače. — Kod pisaca u naše vrijeme.* Jedrilo, tech. ‚windmühlenflügel', tal. ‚ala (di molino a vento)', fre. ‚volant, volée', egl. ‚sail of a wind-mill'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. JÈDRINA, *f. augm.* jedro. — *U Stulićevu rječniku:* jedrina, veliko jedro ‚magnum velum'.

2. JEDRÍNA, *f. osobina onoga što je jédro. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die festigkeit, dichtheit' ‚solidităs'). Jedrina stasa ‚galante'. S. Budmani 418a. Nega *(luk)* kućnik sad zgaziti znade da jedrinu u glavicu kupi. J. S. Reljković 266. Ako se prošle godine ranjiv sok čokotov nije mogao na jedrinu grožđa obraćati. P. Bolić, vinod. 1, 190. Bojarstvo se ingleško uzdržalo u prvobitnoj jedrini. M. Pavlinović, rad. 76. Preran razvitak može biti znakom jedrine umne. 157. Jedrina, stil. (jedrost, zbojitost) ‚concision, prăcision, gedrängtheit, bündigkeit', tal. ‚concisione'; fre. ‚densité', egl. ‚density'; phys. (jaklina) ‚dichtigkeit, dichte (der festen körper)', tal. ‚compattezza'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDRIŇAK, *m. vidi* jedreńak.

a. *vidi* jedreńak, b. — *U Stulićevu rječniku:* ‚ventus secundus'.

b. *vidi* jedreńak, a. — *U Šulekovu rječniku:* ‚segelbaum'.

JEDRIŠKOLJ, *m. ime mjestu (valja da je izmišljeno) u narodnoj pjesmi našega vremena. — Složeno od osnove glagola* jedriti *ili mjesnoga imena* Jedrene *i od* školjo. Kad su bili kod Jedrena grada, đeneralu straže govorili: . . . ‚Što je mora ispod Jedriškolja . . .' Pjev. crn. 304a.

JEDRIŠTE, *n. ime mjestu. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 152.

JÈDRITELJ, *m. čovjek koji jedri. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚qui velificat'.

1. JÈDRITI, jèdrîm, *impf. putovati po moru pomoću jedara (kaže se o lađi i o čeljadi i o drugome što je u ńoj). — U zapadnom govoru glasi* jîdriti (i ìdriti), *a kod čakavaca i* jâdriti *(vidi kod* jedro). — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* jèdrî). — *U Vuka je zabilježen akcenat:* jèdriti, jèdrîm, *ali krivo (vidi Daničićevu opasku na dno strane u* Rad. 6, 107). — *Od* XV *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jadriti), *a između rječnika u Mikaljinu* (jedriti, jidriti ‚navigo'), *u Belinu* (‚veleggiare' ‚velis navigare' 756a); jedriti s vjetrom u krmu ‚navigare con vento favorevole' ‚secundis ventis navigare' 507b; ‚veleggiare col vento in poppa' ‚navigare secundo vento' 756a; jedriti na sva jedra ‚navigare a vele piene' ‚plenissimis velis navigare' 507b; ‚veleggiare a vele gonfie o con tutte le vele' ‚plenis velis navigare' 756a), *u Bjelostjenčevu* (jadrim ‚velifico, velis navigo'), *u Voltićijinu* (jadriti i jedriti ‚veleggiare' ‚segeln'), *u Stulićevu* (‚velificare, velificari'), *u Vukovu* (‚segeln' ‚navigo' *s dodatkom da se govori u primorju).*

a. *o lađi.* Neizbrojne družbe jedre oružanijeh korabalja. G. Palmotić 2, 3. Jeda jedrit iz istoka naše bojne plavi vidi. 2, 172. Lete plavi a ne jedre. B. Bettera, or. 9. Drijevo koje je odviše sovrńano, a rastvora jedara malo i na pola zavitijeh, tere tako rđavo jedri i malo u putu napreduje. B. Zuzeri 279. Da bi lađe po moru jedriti mogle. A. Kanižlić, fran. 53. Brod veliki zvan trtana, jadri k luki iskat stana. Sejnčica. 5. Jidre šajke k Splitu bijelomu. And. Kačić, razg. 214b. A okolo Carigrada ne vidi se crno more, sila od bojnog jadri broda, mniš visoke vrve gore. J. Krmpotić, kat. 65. Obličih plavčicu z levanta hodeći, z levanta jadreći. Nar. pjes. istr. 2, 4. Videć fregadu jidreći po moru. 2, 138.

b. *o čeljadetu.* Toj more brodeći s fortunom jadrismo. M. Marulić 94. Ako vidiš *(u snu)* da jedriš po fortuni, toj prilikuje suprotivstvo. Zborn. 134b. Ja mu sam tramuntanu odkrio, a on je umio jedrit. M. Držić 341. Jidreći slišaju slatkost glasa od tih sereni. Nauk brn. 6a. Nakon

njekoliko mjeseca jedrivši dojde u Mozambikve. B. Kašić, fran. 44. Davajući kipom sfojijem slobodnu uzdancu sfijem ostalijem koji s ńim jedrahu. 168. Jedri hadum i ostaje na desnu mu Gora Sveta. I. Gundulić 367. Koji hoće jedriti čekaju vitra napričnа. M. Radnić 38ª. Ako no možeš jedriti, a ti vozi. (D). Poslov. danič. Bažej ki korabļom svom jedreći put zapada. J. Kavańin 139ᵇ. Jedni žele po moru idriti gdi se mogu lasno utopiti. J. Banovac, pripov. 66. Kada mornari brzo idre, čini im se, da i planine spored ńima trču. 283. Tko jedri, miļa ne broji. (Z). Poslov. danič. Jedreći u svojoj trtani. And. Kačić, kor. 492. Kud god ste jadrili ali burdižali. M. Kuhačević 40. Nauči nevoļa s onim vetrom jadrit s kojim ne bi voļa. 85. Već se mene dodijalo sve sjedeći na prozoru, gledajući sińe more, jedri li mi drago moje. Nar. pjes. vuk. 1, 263.

c. *metaforički, uopće napredovati u životu, živjeti.* Od tuge i jada gdi tako jedreći, duša se raspada. M. Vetranić 1, 127. Jadrit, jadrit ni' daleče namińeni tvojoj sreći. M. Pelegrinović 183. Svi jadrimo po istomu moru. B. Kašić, per. 215. Čim jedrimo u put plahu. J. Kavańin 339ᵇ. Pustite svit jadrit kako mu je drago. M. Kuhačević 46. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima se misli o srećnom živļeńu.* Kako iđe lađa kojoj dimļe vjetar, tako duša naša jedreći s vjetrom napričnijem od dobrije riječi dovesti će nas zdravo i čestito na nebo. M. Radnić 427ª. Kad jedrimo vitrom u krmu, tad mi ne mislimo o nebu. A. d. Bella, razgov. 117. Od česara istoga veoma ļubļen jedraše u krmu sa svijem jedrim, dvoren, častjen od svakoga. B. Zuzeri 178.

d. *o jedru.* — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Tanko jedro jedraše iz plodnive Arbanije. Nar. pjes. bog. 156.

e. *kao prelazni glagol može imati kao objekat mjesto.* — *Samo u jednom primjeru našega vremena.* Jadril sam Taliju do Livorne grada. Nar. pjes. istr. 2, 186.

2. JÉDRITI, jédrîm, *impf. vidi* jedrati.

a. *u naše vrijeme kao aktivni glagol.* Ako jagode ne jedre. P. Bolić, vinodjel. 2, 126. Svijest svoje snage dan na dan mu jedri. M. Pavlinović, rad. 146. ‚Tekar od nekidan poč'o mi je vo nešto jedriti'. *u Lici.* J. Bogdanović.

b. *s istijem značeńem ali sa* se *u Mikaļinu rječniku:* jedriti se, puniti se ‚impirsi, farsi pieno' ‚maturesco'.

JEDRIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* jedriv tijek, v. jedreńe. — *nepouzdano.*

JEDRLINIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Nar. pjes. istr. 2, 92.

JEDRN, *adj. vidi* jedar *(u svijem je primjerima prvo značeńe).* — *Kod čakavaca glasi i* jadrn. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* ядреный, *češ.* jádrný, *pol.* jędrny *i* jędrzny. Nad kimi *(vrati)* pismo jadrnih slov tako di se. P. Zoranić 9ª. Složi prva jadrna slova od slog i vidit češ da ‚Jelina' govore. 11ᵇ. Pala jadrna jest jela. A. Kanižlić, rož. 78. Oj divojko jedrna, hodi z manom po drva. Nar. pjes. istr. 4, 24. Dostanete ŕjavih buh ino jedrnih vuščic. Jačke. 260.

JEDRNIK, *m. vidi* katarka. — *Načińeno u naše vrijeme.* Jedrnik, slovenski (?), merc. (vulg. jarbuo, jambor, katarka) ‚mastbaum (schiffw.)', tal. ‚albero', frc. ‚mât', egl. ‚mast'; jedrnike udariti u brod ‚ein schiff bemasten', frc. ‚mâter un vaisseau', egl. ‚to mast a ship'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDRNITI SE, jedrnim se, *impf. postajati jedrn, vidi* jedrati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Smokvenica jedrni se. J. Kavańin 511ᵇ.

1. JEDRO, *n.* sinus, *vidi* ńedra. — *Oblik je praslavenski* jêdro, *te u stslovenskom jeziku glasi* jadro; *tako i u novoslovenskom ima u sličnom značeńu* jadro *(vidi dalje kod* 2. jedro *i kod* ńedra). — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom (svagda* ja-), *a između rječnika u Daničićevu* (jadro ‚sinus' češće u množini). Jegože vьzļubii i vьspita vь jadrê čistьnêmь. Stefan, sim. pam. šaf. 22. Svetago têlu vь zemļьnyhь jadrêhь hranimu. Domentijanᵇ 208. Otь zemļьnyhь jadrь. 207. Jadrь tebe blagago otьca ne otlučivь se. Mon. serb. 77. (1302—1321). Jadrь otьčьskyihь ne otьluči se. Glasnik. 15, 265 (1848?).

2. JÈDRO, *n.* velum, *tkańe (prteno, osobito pamučno, čvrsto i debelo izatkano) što se na raličite načine skroji i sašije, te stoji u lađama (na katarci) da prima vjetar koji goni lađu.* — *Akc. se mijeńa u plur.* jèdra, jedârâ, jèdrima *(po ovome može biti da je Vuk slo zabilježio i u jednini akcenat* jèdro). — *Mislim da je ista riječ što i prečašńa (tako je isprva mislio i Miklošić, vidi* lex. palaeoslov.² *kod* jadro, *ali je poslije shvatio kao da je druga riječ, vidi* etymol. wörterb. *kod* 1. *i* 2. jadro); *promjena značeńa nije čudnovata, ako se promisli da bi naj starije značeńe bilo nabor, gib (isporedi lat.* sinus, *grč.* κόλπος), *te bi se prenijelo na tkańe puno vjetra, isporedi i naše* skut *kod kojega je značeńe: krilo, ńedra, ili odijelo.* — *U zapadnom govoru glasi* jîdro *(i* îdro), *a kod čakavaca (gdjegdje i kod zapadnijeh štokavaca)* jâdro. — *Riječ je stara, ali samo kod južnijeh Slavena, isporedi stslov.* jadro *(što nepravo stoji u značeńu katarka i kormilo) i novoslov.* jadro. — *Između rječnika u Mikaļinu* (jedro, jidro od broda ‚velum, carbasum'), *u Belinu* (jedro ‚vela del naviglio' ‚velum'; jedro veliko ‚vela grande' ‚artemon'; jedro sredńe ‚vela mezzana' ‚epidromum' 756ª; naj kraće jedro ‚trinchetto, sorte di vela' ‚dolo' 745ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (jadro ‚velum, carbasus'), *u Jambrešićevu* (jadro na ladje ‚carbasa, velum'), *u Voltigijinu* (jadro *i* jedro ‚vela' ‚segel'), *u Stulićevu* (jadro, v. jedro *s dodatkom da je riječ ruska;* jedro ‚velum'), *u Vukovu* (jèdro ‚segel' ‚velum' *s dodatkom da se govori u primorju).*

a. *uopće.* Ako vidiš *(u snu)* jedro, toj prilikuje zlo. Zborn. 139ᵇ. Mrnar jedra napravi i vesla. F. Lukarević 217. Ovih šest u jednu prez vesal, timuna i jadra ubrodihu barku. F. Glavinić, cvit. 232ᵇ. Zlobna jedra plavi tmaste. G. Palmotić 1, 10. Po utažnom jeda moru kojegod se jedro vidi. 1, 17. I v jadra se ufajuću. Sejnčica. 5. Ļude, oružja i odare, jedra, povraze. J. Kavańin 212ᵇ. Ostaviše vesla i jedra. A. d. Bella, razg. 21. Pomļivim okom gleda jambore, jedra, konope. 236. Drijevo teško s malijem jedrim. B. Zuzeri 278. Ona, kada stigne koja lađa u luku, slavni vinac digne, pruži s vincem ruku i na jadro stavi. A. Kanižlić, rož. 72. Bi spravan pribroditi istočno more bez broda, bez vesala i bez jedra. Đ. Bašić 233. Vrhom jadra nadhitiše na visoko Sebast-grada. J. Krmpotić, kat. 128. Ne vidi baš nijedno jadro neprijateļa. A. Tomiković, gov. 324.

b. *jedro se može: a) staviti.* Misleć, netom jedra stavi, hrlo opeta po te doći. I. Gundulić 31. — *dignuti, podignuti.* Dvignuvši jadro. Anton Dalm., nov. tešt. 217. act. 27, 40. Podignuvši jedra plovļahu pokraj Krita. Vuk, djel. ap. 27, 13. — *odriješiti.* A kad sine zora mila, opet ćemo za

put dragi na jutrńi vjetric blagi odriješiti jedra bila. I. Gundulić 19. Ali eto meni objavi u jedini hip se tade, od visocijeh gdi se plavi jedra driše, sidra vade. 40. Odriješio je veće jedra. (Z). Poslov. danič. — *otvoriti, rastvoriti.* Kad *(korablje)* jedra otvore. M. Vetranić 1, 44. Hoć jedra otvorit, ter opet u more sa plavju tvojom it. N. Dimitrović 80. I otvorivši jadra, dojdohu u Afriku. F. Glavinić, cvit. 292b. Na štitu mu jedro otvara sreća. P. Kanavelić, iv. 29. Čim godina sinu vedra, otvorismo s mnogom dikom svakolika bijela jedra. J. Palmotić 85. Jedra otvori vjetru ovomu. A. Vitaljić, ost. 53. Rastvoriti jedra ‚far vela' ‚vela solvere'. A. d. Bella, rječn. 756a. Jedra otvori i odijeli se. B. Zuzeri 398. Put Malake jedra raztvoraju. 408. Jedra je otvorio a sidara nije izvadio. (Z). Otvorio je jedra a još je za kraj vezan. (Z). Poslov. danič. Brodovi latinski otvorivši jidra zajedriše put Carigrada. And. Kačić, razg. 149. Jedra bijela rastvoriše. N. Marči 84. Jedra otvoriše, zajedriše morem debelijem. Pjev. crn. 303b. Otvor' bila jadra, da mi dojadrimo do Turina grada. Nar. pjes. istr. 2, 135. Ne moremo vami toga učiniti, zač nam je do ure jadra otvoriti pak nam je zajedrit put Levanta grada. 2, 157. — *spustiti (posve u protivnom smislu nego je kod b)).* Brod se od kraja otisne i spusti jedra. S. Ljubiša, prip. 127. — *rasviti, odviti.* Jedra odvijaše za uteć k rodnijem već zemljama. Ġ. Palmotić 1, 217. Da slobodno jedra razviju. S. Margitić, fal. 88. Neka razviju jedra svi mornari. 217. Galija razvije jedra. S. Ljubiša, prip. 65. — *razapeti.* Razapeti jedra ‚far vela' ‚vela solvere'. A. d. Bella, rječn. 756a. Razapeti jedra. Đ. Daničić, isai. 33, 23. — *napeti.* Napeti jedra ‚far vela' ‚vela solvere'. A. d. Bella, rječn. 756a. — *raširiti.* Raširivši malo jedro. Vuk, djel. ap. 27, 40. — *raskriliti.* Kao krela jur raskrili bijela jedra. A. Vitaljić, ost. 259. Pomorci u svom brodu ne imajući ugodne vjetre pod svojom vlasti, kad im dohode hitaju ih sa svijem jedrim raskriljenijem. B. Zuzeri 47. Odredi sidra izvaditi i sva jedra raskriliti. 400. — *prosuti.* A ja moć ću (ah jaoh dila od mramorne nemilosti!) prosut bez tve sad ljeposti na plah vjetar jedra bila? I. Gundulić 22. — *b) vezati.* Kad se peńu jedra vezati u ladah. F. Lastrić, ned. 120. — *sagnuti, skupiti.* Tezeo ki na luci malo prije sagnu i skupi jedra bila. I. Gundulić 58. Skupit jedra. (D). Poslov. danič. *kaže se i* pokupiti jedra. P. Budmani. — *zatvoriti.* S velikoga kada duba straža uze klikovati: ‚Godina se spravlja gruba, jedra uzmite zatvorati' ‚vješ pomorac skoči bijela jedra da zatvora. J. Palmotić 27. — *sviti.* Imam se brodit ja korablji jedra sviv. D. Zlatarić 8a. — *spustiti.* Drijevo, ko morski val sa svijeh stran zalijeva, spuštavši jedra sva s ufanjem pribiva. D. Rańina 85a. Kad vetrena sila vlada naj bolje je zpustit jadra. P. Vitezović, cvit. 138. Spustismo jedra. Vuk, djel. ap. 27, 17. — *c) obrnuti, svrnuti, krenuti, upraviti.* Svrni k meni jedro bijelo, neharniče! S. Bobaljević 226. Ali od vjetar plasih sila obrnu mu i upravi na kraj ovi jedra bila. I. Gundulić 55. Slidi i obraća crnac veće mimo Širo jedra bila. 367. Što se on odijeli i put Krete jedra upravi. Ġ. Palmotić 1, 264. Tko će potegnuti uža i smotati i okrenuti jedro? M. Radnić 455a. Okrenuti, obrnuti jedra pod vjetar ‚die segel abbrassen'. B. Šulek, rječn. *kod* ‚abbrassen'.

c. *o jedrima se kaže: a) da vjetar u ńih puše, da ih nadima, da se napuńaju vjetra.* Jedra napune se. J. Palmotić 85. S istoči blag nadima vjetar jedra. B. Bettera, or. 8. I u naša će jedra vjetar puhat. (D). Poslov. danič. Punijema jedrima ‚a vele gonfie' ‚plenis velis'. Napuniti se jedro ‚gonfiarsi la vela' ‚vela ventum concipere'. A. d. Bella, rječn. 756a. Pušite hitri u jadra vitri. A. Kanižlić, rož. 74. Kako morem bojna plove šajka a na jadra puna vihra nagla. Osvetn. 1, 63. — *b) da se leti jedrima.* Letjeti jedrima ‚veleggiare' ‚velis navigare'. A. d. Bella, rječn. 756a. Brze plavi jedrim lete. I. Đorđić, salt. 352. — *c) na sva jedra znači kad je dobar vjetar, te se otvore sva jedra.* Oholne u dubinu na sva jedra vjetri vode. P. Kanavelić, iv. 396. Na sva jedra. (D). Poslov. danič. Na sva jedra ‚a vele gonfie' ‚plenis velis'. A. d. Bella, rječn. 756a. Ide na sva jedra. (Z). Krmi u zapad na sva jedra. (Z). Poslov. danič. Na sva jidra brez priprike lete. Blago turl. 2, 98. Sad malo nadalje svim jadrom u more. M. Kuhačević 89. — *d)* na jedro, na jedru, *vidi kod* na. Ku ribu malu onu u moru govore na jedru velju plav utažit da more? D. Rańina 120b. Jedreć se kadgod i riba, tad kažu ‚ribati na jedro'. L. Zore, rib. ark. 10, 227. — *e) u jednom primjeru* XVIII *vijeka stoji da jedro jedri'*: Tanko jedro jedraše iz plodnive Arbanije. Nar. pjes. bog. 156.

d. *kaže se metonimički* jedro *za cijelu lađu (s toga osobito što se iz daljine vidi samo jedro).* Naših množ jedara. Ġ. Palmotić 1, 215. Sva latinska zemlja obilna oko sebe pasi silna mnoštva bojnijeh od jedara. 2, 4.

e. *metaforički.* I u neizmjernu tu pučinu jedra mislî svojih razstiru. J. Kavańin 365b. Daje nam velika jedra do rajske luke dojidriti. A. d. Bella, razg. 48. S jedrom punijem sreće pribrodiste val ljuveni. I. Đorđić, uzd. 38.

f. *u prenesenom smislu u botanici, latica (list u vjenčića, krunice) ili više latica što su veće od ostalijeh te su vidjeti kao jedro. — U naše vrijeme kod pisaca.* Jedro, bot. lat. ‚vexillum' ‚fahne'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDROĆA, *f. osobina onoga što je jédro. — U naše vrijeme kod pisaca.* Jedroća, stil. ‚kernigkeit'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDROKROJEŇE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚ars velorum conficiendorum'. — *nepouzdano.*

JEDRONOŠA, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚velifer'. — *nepouzdano.*

JÉDROŇA, *m. debeo (jedar) čovjek (u šali). — U Šulekovu rječniku:* ‚Bachus (ein dicker mensch)'.

JEDROST, *f. osobina onoga što je jédro. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka, i u naše vrijeme kod pisaca.* Sja im jedros mudra svjeta. J. Kavańin 232b. Jedrost, stil. (jedrina) ‚concision, präcision, gedrängtheit', tal. ‚concisione'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEDŮKATI, jèdûkâm, *impf. dem.* jesti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚esitare'.

JEDUŠEVAC, Jedušévca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. (kajkavski)* Jedušévec. Razdijelj. 112.

JÈDVA, *adv.* vix, *kad se o čemu (djelu, stańu i drugome) ističe, da kad bi šole što nedostalo, onoga ne bi bilo. — isporedi* jedvaj. — *vidi i* jedvice, jedvini. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jedva, *rus.* едва, одва, *češ.* jedva. *nejasno je postańe: jamačno je srodno lit.* adwos, *ali se ne zna zašto je u ovom jeziku* a *prema slavenskom* e, *a poněšto je čudnovato i to što je u litavskom običnija kraća riječ* wos *za isto značeńe; još je čudnovatije što se u sjevernijem je-*

sicima nalazi i l *(ili* ļ*) mj.* j, *n. p. rus.* ледва, ледве, *češ.* ledva, *pol.* ledwo, ledwie; *ima i lit.* ledwai *(što opet može biti prešlo iz poļskoga ili ruskoga jezika). — Između rječnika u Vrančićevu* (‚vix'), *u Mikaļinu* (‚vix, vixdum, aegre, difficulter, difficile', *i kod* teško), *u Belinu* (‚appena, a fatica' ‚vix' 89ª), *u Bjelostjenčevu (kod* jedvaj), *u Voltiģijinu* (jedva, teško ‚difficilmente, appena' ‚schwerlich, kaum'), *u Stulićevu* (‚vix, aegre, difficulter, summo labore'), *u Vukovu* (‚kaum' ‚vix'), *u Daničićevu* (‚vix').

a. *kaže se o djelu što se izriče cijelom rečenicom bez osobitoga obzira na ono što može postati ili postaje kad je svršeno djelo o kome se govori (vidi* d). *a) ističe osobito da jest samo ono što je kazano i da nije ništa veće od onoga, te se kod toga ne misli na kakav trud ili muku što je kod onoga djela.* Da bi mi davali 5 perьperь (n)a godište, jedva bi mi plaćali. Mon. serb. 247. (XIV *vijek).* Jednomu misecu jedva istekšu. Š. Kožičić 47ᵇ. Jedva se će moć vidjeti. Zborn. 52ᵇ. Što se jedva vidi. M. Držić 178. Budući se dovela desetina na vele malahan i kako nijedan dio, ovi isti jedva i nigda cilu crikva izpićiva. M. Bijanković 146. Jedva mi ostaje vrimena za i reći one moje običajne molitve. A. d. Bella, razgov. 8. Tako se čuva, da se jedva dopusti i pogledat je. B. Zuzeri 197. Jedva vjeruje samu sebi da je izplivo. 321. — *b) pokazuje da djelo postaje velikijem trudom i mukom ili u vrlo dugo vrijeme, a us to može se isticati i značeńe što je kod a).* Jedva synomъ podьjetь vъzdviže se. Domentijanᵇ 49. Jedva vъzmože ubêditi jego. 76. Jedva dyhaje. 112. Jedva umoļenъ. 132. Vi vidite jerь smo ļudije vrêmenni i stari mnogo; ne moremo poći, jedva i ovdê po gradu hodimo. Spom. sr. 1, 9. (1397). Abru svoju dozva, ka, jer pod svitami spaše, jedva se ozva. M. Marulić 37. Poče plakati da jedva mogaše govoriti. Transit. 189. Tako da se jedva vzdrža ne potaknuti ju. 267. Noge izvrnute imiše na kih jedva hoditi mogaše. 279. Posičen po ramenu jedva ubegnu. Š. Kožičić 44ᵇ. Jedva ti umijem govoriti. Zborn. 62ª. Koje svite jedva bi jaki bastah ponio. M. Držić 134. Jedva sta ih utišila. Anton Dalm., nov. tešt. 194ᵇ. act. ap. 14, 17. Jedva doplavismo suprot Gnidu. 215ᵇ. act. ap. 27, 7. I doli pad jedva glas ispustiv reče . . . Aleks. jag. star. 3, 228. Jedva dihaše i hotiše zaminiti život svoj smrtju. 273. Ako li *(bolesnik)* jedva govori. M. Divković, bes. 411ᵇ. Ali kô se pak rasvijesti, jedva ovako progovori: . . . I. Gundulić 389. Jedva mogoh smrti utećі. G. Palmotić 1, 53. Ko se on jedva s bijegom shrani. 1, 338. Dihajući jedva od truda. 2, 52. Križ noseći jedva diše. A. Vitaļić, ost. 200. Jedva sam osto. P. Macukat 65. Slijep ćaćko meju uzdasi jedva se živ oglasi. J. Kavańin 237ª. Muklim glasom da jedva mogaše progovarati. A. d. Bella, razg. 16. Stojah ondi vas zapańen jedva dahom trudnijem dihajući. B. Zuzeri 31. Toliko se mi na onoga rasrdimo i užeže se naša krv, da se jedva umirimo. J. Banovac, pripov. 68. Ona jedva staše od žalosti. 86. Začudi se on i od stra jedva živ osta. 155. Car jedva izmače. A. Kanižlić, kam. 2. Da ću jedva moći govoriti od teške bolesti. bogoļubn. 25. Pogibe Elak mlađi sin Atilov, a stariji jedva uteče. And. Kačić, razgov. 5. To je poļe dugo i široko, jedva bi ga priletio soko. 282ª. Krave mršave jedva se mogaju *(mogahu)* micati. I. J. P. Lučić, razg. 5. S ovim ričima duh jedva izpuščujući. 97. Da je jedva puk uteko i pokrio se od dažda. A. Kalić 544. Da o svomu trudu i znoju ranu sebi jedva sastavļa. B. Leaković, nauk. 201. Majka plače, ne mož' da govori, jedva plačuć ovo probesedi. Nar. pjes. vuk. 1, 124. Jedva uteče modra pod odar. 1, 519. Te se na to jedva smilovao. 2, 95. I jedva sam i živa ostala. 2, 219. Mrtav Musa pritisnuo Marka, i jedva se iskopao Marko. 2, 409. Ubila me rđa od tamnice, jedva nosim u kostima dušu. 2, 447. Jedva nože dovuče do babe, oberučke jedva podignuo, te nasloni nože na konopce. 3, 41. Molio se tri bijela dana, dok se jedva svetac povratio. 3, 77. Bijaše se mnogo začudila . . . jedva Anđa sama sebi dođe. 3, 484. Već je bratac za ruke uzeo i jedva je s sinkom rastavio. 3, 530. Jedva kraj s krajem sastavļam. (Jedva nabavļam ono što mi treba za živļeńe). Jedva mu koža kosti drži (mršav, gotovo umro). Jedva sam pasjim zubima otklao. (Jedva sam izmolio ili izdrļančio). Nar. posl. vuk. 111. I tako je jedva puste. Nar. prip. vuk. 64. Ona se jedva digne. 91. Da je sirota od straha jedva živa ostala. 168. On stane vilu moliti i jedva je kojekako namoli te mu goste povrati od ludila. Vuk, živ. 234. Ja kojega on jedva nagoni da mu odgovaram. odg. na utuk. 7. Jedva je Lajoš mogao da skupi 30.000 vojske. S. Ļubiša, prip. 85. Jer da klat se začeli su lani, jedva bi se do mraka poklali. Osvetn. 2, 126. — *c) s glagolima* čekati *i* dočekati *osobitijem načinom ističe da subjekat jako hlepi za onijem što čeka.* Jedva čekaju za prije se iskopati. V. Andrijašević, put. 380. Već što zna i čuje od iskrńega jedva čeka da komu kaže. J. Banovac, pripov. 150. Kad je paša ńega razumio, jedva toga biše dočekao. And. Kačić, razg. 98. Evo jedva dočekasmo da nam se porodi spasitelļ naš. B. Leaković, nauk. 54. To je momče jedva dočekalo, jedva čeka dok mu noćca dođe. Nar. pjes. vuk. 881—882. To sam danas jedva dočekao, da ja stečem take prijatelje. 2, 234. To j' Alija jedva dočekao. 4, 91. Jedva čekam da se skine b'jeda. 4, 140. Kada Zeki taki haber dođe, to ga Zeko jedva dočekao. 4, 276. Tog mu majka jedva dočekala. Nar. pjes. juk. 442. Jedva čeka Manojlova majka da Manojlo iz lova joj dođe. Nar. pjes. srijem. 26. Kad ko govori za što da neće, a jedva čeka. Vuk, poslov. 281. Jedva dočeka doklen mu dan dođe. Nar. prip. vuk. 150. Oni jedva čekaju da se tijem ogovore. S. Ļubiša, prip. 128. Jedva čekam da se vratim. 235. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* I to čuo Karaģiću Šujo, pa je jedva noćcu pretrajao. Nar. pjes. vuk. 4, 491. — *objekat kod čekańa i dočekańa može biti i čeļade.* Uvrh sovre mjesto načinio, vojvode je jedva dočekao. Nar. pjes. vuk. 2, 232. Mila zeta jedva dočekaše, u naruče zeta zagrliše. 2, 263. Domaćin ga jedva dočeka. Nar. prip. vuk. 206. Kučuk-Alija pak jedva ga dočeka. Vuk, dan. 3, 167.

b. *ističe ne cijelu rečenicu nego u ńoj jednu ili više riječi. a) riječ znači ńešto po sebi, te je supstantiv i adjektiv i samjenica što stoje kao supstantiv. značeńe je da se ńešto samo o onome može kazati. aa) ističe se da se ne bi moglo kazati o mańemu od onoga.* Bog jedva razumom doznan je. Aleks. jag. star. 3, 289. Jedva pravdni spasen bude. Naručn. 55ª. Razmišļam pritužan, ako će se jedva pravedan spasti. A. Gučetić, roz. jez. 299. — *bb) ističe se da se ne bi moglo kazati o većemu od onoga.* Svakolika zgrada segaj svijeta jedva je prid ńime kao mao mrav. A. Gučetić, roz. jez. 74. Valovita morska sila, ka je ostale moje plavi, kô se bojim, potopila, jedva moju plav ostavi. G. Palmotić 1, 38. Kuću u kojoj jedva on staše. J. Banovac, blagosov. 155. Sada im se jedva i za kosti znade. M. Zo-

ričić, osm. 17. Ako jedva danas ima s čijem se prihranit. A. Kalić 258. Takva marva jedva štogod vridi. J. S. Rejković 193. Lepo cveće, al' je retko; poslaše me da ga berem: za dan, za dva gde struk, gde dva, za nedelju jedva kitu. Nar. pjes. vuk. 1, 802. Boli bolim otidoše, a tebe jedva dopadoh i ja. Nar. posl. vuk. 27. — *b) riječ je adjektiv ili zamjenica kao adjektiv, ili particip. značenje je da, kad bi išta nedostalo, ne bi se moglo ono kasati.* Jedva poznana komedija. M. Držić 62. Što nijesmo mi dobili, jedva naša zvat se mogu. Ġ. Palmotić 1, 212. Jedva moćan riječ izrijeti. I. Đorđić, uzd. 78. Kad vidi majka sinka svoga jedva živa. P. Knežević, muk. 30. Jedva živa zateče svoga roditelja. Nar. prip. vuk.[2] 219. — *c) riječ je broj. znači: samo, vidi kod a). aa) ističe se da nema ili ne može biti više.* Tolik bisi mor da vsaki deseti človik jedva osta. Š. Kožičić 27[b]. Oblada sa sinom jedva 2 leta. 48[a]. Svršivši jedva leto 1. 48[b]. Desetomu vojinu jedva ostavšu. 53[a]. Jedva se mogu spomenuti treći dio od griha svojih. A. Komulović 35. Jedni jedva po naravskomu razlogu jemaju živiti četiri ali šest godišć. P. Radovčić, nač. 15. Od stotine u isto godište rođenijeh jedva se deset iznahode, koji su šeset godišta dočekali. B. Zuzeri 27. Jerbo jedva i jedan nahođaše se, koji će bijaše obsluživao. I. Velikanović, uput. 1, 67. No jedva jednom na mjesec. Nar. pjes. herc. vuk. 256. — *bb) ističe se da ne može biti ili da nije manje.* Tolik plod imiše, da jedva dvima človikoma ponesti jedan grozd. Aleks. jag. star. 3, 806. Pak je nogom o tavan udrila, dva tavana nogom prolomila, na treći se jedva ustavila. Nar. pjes. vuk. 1, 459. — *d) riječ je vremeni adverab, te* jedva *ističe da nešto nije ili ne može biti prije.* Jedva tada lijepa Elena od veselja smijeh ustavi. Ġ. Palmotić 1, 258. Jedva pred veče dođu doma. S. Ljubiša, prip. 154.

c. *s* koji *i* kad *i drugijem takovijem zamjenicama i adverbima, kad su neodređeni,* jedva *slabi smisao tako da znači: malo koji, malo kad, ili gotovo nijedan, nikad.* Jedva koji imenom se plati. J. S. Rejković 438. To jedva kad na novo ti niče. 399.

d. *s rečenicom u kojoj je* jedva *druga je u svezi, te se pokazuje da odmah kad se svrši ono što je u prvoj postaje ono što je u drugoj. a) rečenice nijesu vezane nikakvom riječi ni oblikom.* Jedva Izak više svršio govorenje, i pošadši Jakov vanka, dojde Ežaun. I. Bandulavić 48[b]. gen. 27, 30. Svaka je živina odivena ... i jedva se rodila pomaže se svojijem blagovanjem. P. Posilović, nasl. 19[b]. Jedva bi obučen, činiše ga opeta svući. M. Lekušić 82. Evo ti jedva u šumu uniđe, namiri se na jednoga debela ovna. Đ. Rapić 249. Jedva reče, napadoše Turci. Osvetn. 3, 127. — *u jednoga pisca stoji za ovakovo značenje* jedva li, *te druga rečenica može biti na prvom mjestu.* Moreš odmah kalamiti strome, jedva li se s vršike ulome. J. S. Rejković 87. Te, jedva li poniknu, odlomi. 306. — *b) s* jedva *ne stoji prava rečenica nego gerundij prošloga vremena.* Jedva stupivši na patrijaršku stolicu ukaza se neblag. A. Kanižlić, kam. 122. — *c) pred drugom rečenicom stoji radi jačega isticanja* eto, tot. Ovako jedva da se čovik rodio, tot jest star. P. Posilović, nasl. 44[b]. Jedva ga bijaše svršio, eto gre Samuel. A. d. Bella, razgov. 50. — *d) druga je rečenica vezana konjunkcijama* a, da, ta. Nu od tamnice jedva stupi priko praga dikla smiona, a razkošan zatvor skupi i u sužanjsvu osta i ona. I. Gundulić 472. Jedva bijeg vjere prave slatki celov meni poda, a iz ove tja dubrave priko morskijeh bježiš voda! Ġ. Palmotić 1, 61. Bi vidjena jedva od mene, a mê srce sveza i rani. 1, 144. Jedva izreče sej govore, a Akile dođe. 1, 192. — Ali jedva biše izrekao sudac osudu, da oni psi ugrabiše Isusa. M. Lekušić 88. — Stari kupus još jedva nestaje, ta za novim baščovan se daje. J. S. Rejković 138. Jedva nikne rasada nejaka, ta već zlobi ńu buha opaka. 139. — *e) u drugoj rečenici odgovara* kada *riječi* jedva *što je u prvoj.* Jedva biše podigo ruku, kada čudnovato otrnu mu. B. Kašić, iń. 78.

JEDVAJ, *adv. vidi* jedva. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jedvaj, jedva, komaj, mučno, s teškum mukum ‚vix, vix dum, vix tandem, aegre, cum vi et labore, difficulter, difficile'. v. teško; *u Jambrešićevu:* ‚vix, aegre'; *u Stulićevu us* jedva *s dodatkom da se nalazi kod pisca Đorđića (?).*

JĚDVICĚ, *adv. dodaje se riječi* jedva *radi veće sile.* — *Postaje od* jedva *adverbijalnijem nastavkom* ice. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚in der redensart': jedva jedvice ‚mit grosser mühe' ‚tandem'; *a kod* jedva: jedva jedvice ‚kaum und kaum'). Momče se jedva jedvice dokopalo pomorske učione. M. Pavlinović, rad. 86.

JĚDVĪNĪ, *adj. radi veće sile dodaje se riječi* jedva *još* na jedvine jade. — *Načińeno od* jedva. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚in der redensart': jedva na jedvine jade ‚mit grosser mühe endlich einmal' ‚tandem'). Jedva se na jedvine jade oduže u onome što su prije imali. Vuk, prav. sov. 33. Kad su jedva na jedvine jade Srbi malko odahnuli. M. Pavlinović, razg. 87. Iz koga se ja na jedvine jade sećam ovih pojedinosti. L. K. Lazarević, on zna sve. 54.

JĚĐA, *f. vidi* jelo. — *Riječ je praslavenska (od korijena glagola* jesti *nastavkom* ja), *isporedi stslov.* ѩжда, *rus.* ѣжа, *pol.* jedza. — *Između rječnika u Vukovu* (vide jelo *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori*). Prosenica takov je kruh s malom jiđom puni trbuh. P. Vitezović, cvit. 47. Kakva jeđa takva međa. (Kako ga hrani onako mu i radi). Nar. posl. vuk. 124. Kad su prijatelji na po ove jeđe, naj stariji od ńih uzme čašu. Sr. dalm. mag. 1863. 58.

JEĐENIJE, *m. ime muško, vidi* Jevđenije. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 119.

1. JĚĐĚŃE, *n. djelo kojijem se ko ijedi.* — *U jušnom govoru i* ijèđêńe *(u sapadnom* jíđêńe). — *Između rječnika u Vukovu.* ‚Šta me ne znam, svaki dan i čas jedite (ijedite), već mi to jeđeńe (ijeđeńe) dozlogrdi'. *u Lici.* J. Bogdanović.

2. JÈĐĚŃE, *n. nalazi se gdjegđje griješkom napisano mj.* jedeńe. — *Između rječnika u Belinu* (jedjenje ‚mangiamento, il mangiare' ‚comestura' 458[a]). Od mlogog jeđeńa i pitja. A. Bačić 182. Kad ovi privridi zapovid Božju u jiđeńu voća zabrańenoga. M. Dragićević 288.

JEĐIP-, *vidi* jegip-.

JĚĐIPAT, Jèđipta, *m. vidi* Jegipat. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka gdje stoji po čakavskom govoru* j *mj.* đ. Bižah s tobom ka Jejiptu. M. Marulić 337.

JEĐIPTANIN, *m. vidi* Jegipćanin. — *Oblik ne vrijedi, jer je načińen nastavkom* an(in), *a treba da bude* jan(in). — *Sa starijim nom. pl.* Jeđiptane *na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Trgovci Jeđiptane. Zborn. 25[b].

JEĐUB-, *vidi* jeđup-.

JEĐUP, *m. vidi* Jeđupak. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. Cigan, *i u Stulićevu:* v. Jeđupak.

JÈĐUPACKÎ, *vidi* jeđupatski.

JÈĐUPAČKÎ, *adj. koji pripada Jeđupcima.* — *Kod pisaca čakavaca stoji* j *mj.* đ: jèjupačkî, *a kod dvojice (Bernardina i Kašića) i* b *mj.* p: jèjubačkî. *gdjegdje (u pisaca Alberti i Kavanina) mijeńa se* č *ispred* k *na* š: jèjupaškî. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (jeđupačka zemļa ‚Egyptus, Potamia, Aeria, Aetia'), *u Belinu* (‚eggittiaco' ‚aegiptiacus' 285), *u Stulićevu* (‚aegyptius'), *u Vukovu* (vide ciganski).

1. *adj.*

a. *koji pripada narodu iz Jeđupta (Egipta), u kojem primjeru i samoj zemļi (isporedi* jeđupatski). Pogledafši Gospodin svrhu vojask jejubačkih. Bernardin 97. exod. 14, 24. Pogledavši Gospodin svrhu vojska jeđupačcijeh. N. Rańina 117b. exod. 14, 24. Od ruke Farauna kraļa jejubačkoga. B. Kašić, rit. 121. Iz sužaństva jejubačkoga. is. 10. Otide u zemļu jejubačku. 18. Kako si oslobodil Abrahama od ruk kaldejskih, sluge tvoje Mojzesa i Aruna i ļudi izraelske od ruke Faraunove i od robstva jejupaškoga. M. Alberti 435. Zemļe jejupatčke mogućstvom podvrati. I. T. Mrnavić, osm. 21. Kako jesi oslobodio Moisija od ruke Farauna, kraļa jeđupačkoga. P. Posilović, nasl. 157a. Od ruke Faraunove, kraļa jeđupačkoga. L. Terzić 21. I kalifi jejupaški. J. Kavańin 276a. Vodom koju imaju bezkaniti jejupaški ko psi piti. 357b. Kad bjehu izišli iz ropstva jeđupačkoga. S. Rosa 41b. Sužńi jeđupački. 121a. Blizu vira iz koga izhodi kraļ rijeka jeđupačcijeh. Đ. Bašić 3. U jednu noć posiječe sve sinove prvorodne jeđupačke. 196. Oslobođen od pritvrdoga jarma jeđupačkoga. J. Matović 359.

b. *ciganski.* — *Od* xvii *vijeka.* Jejupačke su crne trage. P. Kanavelić, iv. 341. Jeđupačke je trage. (Z). Poslov. danič. Ne može se platiti koliko (ni) jeđupačka krv. (Kako u Crnoj Gori tako i po svima ńenim okolinama ko goď ubije koga vaļa da ga ńegovu bratstvu ili plemenu plati ili glavom ili novcima. ali kad ko ubije koga od Cigana koji nigđe nemaju svojijeh bratstva ni plemena, ńega ne samo traži da osveti ono pleme ili nahija đe je sjedio, nego i svi Cigani makar otkuda bili, pa još kad goď koji uzmogu ne mareći ako bi glava drugim Ciganima već i plaćena bila. Nar. posl. vuk. 205—206.

2. *adv.* jèđupački. — *U Mikaļinu rječniku:* jeđupački, na ciganskU ‚alla zingaresca, all' egiziaca' ‚aegyptiaco more, aegyptiace', *i u Stulićevu:* jeđupački, na jeđupačku ‚Aegyptiorum more'.

JÈĐUPAK, Jèđupka, *m. čovjek iz Jeđupta (Egipta), Misirac, ali znači često i Ciganin, jer se mislilo (a i sami su kazivali) da su Cigani iz Misira, isporedi špań.* Gitano, *engl.* gipsy *itd.* — *Kod čakavaca stoji* j *mj.* đ: Jèjupak. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (Jeđupak, Jeđupka ‚Zingaro, Zingara' ‚Aegyptius, Aegyptia, Aegyptiacus, Aegyptiaca'), *u Belinu* (‚Egittiano' ‚Aegiptius' 285a; ‚Zingaro, uomo d'Egitto' ‚Aegyptius' 784a), *u Bjelostjenčevu (kod* Cigan), *u Stulićevu* (Jeđupak *i* Jejupak ‚Aegyptius'), *u Vukovu* (vide Ciganin *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i po okolini).*

a. *Misirac.* I poznati će Jejupci Gospodina. Bernardin 5. isai. 19, 21. I poznati će Jeđupci Gospodina. N. Rańina 17a. isai. 19, 21. Da se povrate ovde k Jeđupkom. 117b. I vidješe Jeđupke mrtve na kraj mora. 118a. exod. 14, 26. 31. Oplini Jeđupke a obogati Žudije. I. Bandulavić 118a. Pomriješe Jeđupci u vodah. M. Radnić 110b. Jedan sluga Jeđupak . . . dade glas kraļu Davidu. M. Radnić 250b. U moru crļenom svi Jeđupci biše potopļeni. 500a. Veće nego su ga Jeđupci imali prema ńihovu Josefu. Čestitosti. 45.

b. *Ciganin.* — *Od* xvii *vijeka.* Ištež u Jeđupka mlijeka. (D). Poslov. danič. Rade je Jeđupak i od Cigana. S. Ļubiša, prip. 44. ‚Jeđupak' u Crnoj Gori zove se Ciganin. Vuk, poslov. 205.

JEĐUPANIN, *m. u Stulićevu rječniku us* Jeđupak. — *sasma nepousdano.*

JÈĐUPASKÎ, *vidi* jeđupatski.

JÈĐUPAT, Jèđupta, *m. Egipat, Misir.* — *U pisaca čakavaca* xvi *vijeka (u svijeh s* j *mj.* đ: Jejupat). Drugo se čudo zgodi v stranah svrhu Jejupta. Transit. 264. V Jejupti. Korizm. 32a. Posebiše sebi Saražini Jejupat. Š. Kožičić 37a. Izvede potom vojsku v Jejupat. 50b. Biži v Jejupat. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 2b. V zemļi Jejupta. Š. Budinić, sum. 139a.

JEĐUPATAJSKI, *adj. vidi* jeđupatski. — *Samo na jednom mjestu* xvi *vijeka u pisca čakavca (s* j *mj.* đ: jejupatajski). Od ruk jejupatajskih. Korizm. 82a.

JÈĐUPATSKÎ, *adj. koji pripada Jeđuptu (Egiptu), Misiru.* — *Kod pisaca čakavaca (potvrđeno je samo u Kavańina) stoji* j *mj.* đ: jejupatski. — *Nalazi se pisano mj.* ts *i* c, *ili može* t *otpasti.* — *Od* xvii *vijeka.* Puk oslobodjen od službe jeđupacke. I. Bandulavić 251a. Jejupatski kipi s' tresu. J. Kavańin 225b. Višńi obeco Židovom za odlijepit ih zemļe jeđupacke . . . Đ. Bašić 39. Od jeđupatskoga gospodovańa. J. Matović 29. Jozef u jeđupaskoj tamnici. A. Kalić 296. Nosi ga u jeđupasku zemļu. 457.

JÈĐUPČÂD, *f. coll. vidi kod* Jeđupče.

JÈĐUPČE, Jèđupčeta, *n. Ciganče, dem.* Jeđupak *koje vidi.* — *Nema množine, nego kao množina vrijedio bi kolektivni supstantiv ženskoga roda* Jèđupčâd, *ali mu nijesam našao potvrde.* — *U Vukovu rječniku:* vide Ciganče.

JÈĐUPČITI, jèđupčîm, *impf. vaļa da znači: raditi kao Jeđupak, Ciganin (krasti? gatati?).* — *Kao osamļena riječ u zbirci poslovica dubrovačkijeh* xvii *vijeka.* Jeđupčit. (D). Poslov. danič.

JEĐUPĆANIN, *m. vidi* Jeđupak, a. — *U množini* Jeđupćani *(starije* Jeđupćane). — *Postaje od osnove* jeđupt *imena* Jeđupat *nastavkom* jan(in). — *U jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka (s* j *mj.* đ). Skrovišća Jejupćanov. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 153b. paul. hebr. 11, 26.

JÈĐUPKA, *f. žensko čeļade iz Jeđupta (Egipta), Misira; Ciganka (u ovome značeńu češće, te je u svijem primjerima), vidi* Jeđupak. — *Kod pisaca čakavaca stoji* j *mj.* đ: Jèjupka; *te u jednoga pisca (Pelegrinovića) i* b *mj.* p.: Jejubka, *a u drugoga (Hektorovića) ima* Ijubka, *gdje se shvaća kao da je odgovara ńegdašńemu* š. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* Jeđupak), *u Belinu* (‚donna egittiana' ‚Aegyptia' 285a; Jejupka *i* Jeđupka ‚Zingana e Zingara' ‚Aegyptia' 784a), *u Bjelostjenčevu (kod* Ciganica), *u Voltigijinu* (Jejupka ‚Zingana, Zingara' ‚Zigeinerinn'), *u Stulićevu* (‚mulier aegyptia'), *u Vukovu* (vide Ciganka). Zgledavši Vlahińu, posumńih da je ńu Jeđupka rodila. N. Naļeškoviċ 1, 332. Jeđupka gospodina Andrije Čubranoviċa. A. Čubranoviċ 141. Čuj me, gospo mila i ļupka . . . što ću t' riti sad Jeđupka. 149. Tim Jeđupci davši viru . . . 150. Počińe Jejubka gospodina Miše Pelegrinoviċa. M. Pelegrinoviċ 167. Od

svakoga, zna Jejubka, da se plemstvo tve pronosi. 190. I vele mi pohvaljena bi Ijubka tvoja *(piše Pelegrinoviću)*. P. Hektorović 58. Er sam tomu veomi znana ja Jeđupka, veomi i višta. S. Bobaljević 206. ‚Mjeseče, lijepo sjaš, ali malo griješ' reče Jeđupka. (Z). Poslov. danič. Ter Jejupke nas varajuć vrh rojenja nama gaću. J. Kavanin 469a.

JÈĐUPKIŃA, *f. vidi* Jeđupka. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚Zingana e Zingara' ‚Aegyptia' 784a) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu (us* Jeđupka), *u Vukovu (us* Jeđupka). Našli su ga jutru na sokaku, Jeđupkińa ńega odojila. Nar. pjes. vuk. 2, 239.

JEĐUPSKI, *adj. vidi* jeđupatski. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka u pisca čakavca (s* j *mj.* đ). Da izbavlju ih od ruk jejupskih. Š. Budinić, sum. 139b.

JEĐUSKI, *adj. samo na jednom mjestu u pisca čakavca* XVIII *vijeka (s* j *mj.* đ), *te valja da je isto što* jeđupski *ili* jeđupatski *(ciganski)*. Besija glave tri pengava, ali gotske i jejuske *(grješkom* jejuške), Božji rabi ńim se dava sveto ime, jesu l' ljuske, al' paklene? Bog sam znade. J. Kavańin 289a.

JÉFA, *f. hyp.* Jefimija. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jêfo. — *Od prije našega vremena.* Jefa. S. Novaković, pom. 118. Kad eto ti udovice Jefe. Nar. pjes. herc. vuk. 185.

JEFAITI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* mjesto blizu Svete Gore: ‚Žitije imêše' (carica Mara) ‚blizь Jefaitь' (Okáz. pam. šaf. 68).

JEFÈMIJA, *f. vidi* Jefimija. — *Prije našega vremena.* Jefemija (mahom kaluđeričko). S. Novaković, pom. 118.

JEFÌMIJA, *f. Εὐφημία, ime žensko, isporedi* Jefemija, Efimija. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚Euphemia') *i u Daničićevu* (‚Euphemia'). Jefimija usrьdno prinositь sija tebê, sveti. Mon. serb. 244. *(oko* 1389—1399). Jefimija monahii. 245. (1399). Jefimija. S. Novaković, pom. 118. U tebe mi čudnu ćerku kažu na udaju dilber Jefimiju. Nar. pjes. vuk. 3, 245. Pita ńega ćerca Jefimija. 3, 246. Šćeri moja, dilber Jefimija! 3, 246. Baš na praznik svete Jefimije. Pjev. crn. 309b.

JEFONA, *f. ime žensko (kaluđeričko), grč. Εὐφώνη? — Prije našega vremena.* Jefona (monahińa). S. Novaković, pom. 118.

JEFRAT, *m. Εὐφράτης, rijeka u Aziji. — Između rječnika u Daničićevu* (Jefratь ‚Euphrates'). Prêide reku Jefratь. Okáz. pam. šaf. 81.

JÈFREM, *m.* Ephrem, *ime muško (sirsko). — isporedi* Jevrem. — *Između rječnika u Daničićevu* (Jefremь). Pri byvšimь patrijarsê ćirь Jefremê. Mon. serb. 212. (1387). Jefremь (kaluđersko i svetovno). S. Novaković, pom. 118. Historija od Jefrema. M. A. Reljković, sabr. 57.

JEFREMA, *f. ime žensko, vidi* Jefrem. — *Prije našega vremena.* Jefrema (monahińa). S. Novaković, pom. 118.

JEFREMIJA, *f. vidi* Jefrema. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 118.

JÈFREMOV, *adj. koji pripada Jefremu.* Sažali se starcu jadańe i tužni plač Jefremov. M. A. Reljković, sabr. 61.

JEFROJKA, *f. ime žensko, može biti da je hyp.* Jefrosima. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 118.

JEFROSEN, *m. u Daničićevu rječniku:* Jefrosenь, gledaj Jefrosimь.

JEFROSIJA, *f. ime žensko (kaluđeričko). — Biće isto što* Jefrosima. — *Prije našega vremena.* Jefrosija (monahińa). S. Novaković, pom. 119.

JÈFROSIM, *m. Εὐφρόσυνος, ime muško (kaluđersko). — isporedi* Jevrosim *i* Jerosim. — *Na jednom mjestu pisano je* Jefrosenь. — *Ne zna se zašto je grčko v postalo u našem jeziku* m, *možebiti prema* pobratim *(tako i* Jefrosima *prema* posestrima). — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Jefrosimь ‚Euphrosynus'). Po igumenu popu ćirь Jefrosimu. Mon. serb. 479. (1457). Ja igumnь Jefrosimь. 479. (1457). Jefrosenu. 480. Jefrosimь (jeromonah). S. Novaković, pom. 118.

JÈFROSIMA, *f. Εὐφροσύνη, ime žensko, vidi* Jefrosim. — *isporedi* Jevrosima, Jerosima, Jefrosina. — *Prije našega vremenu.* Jefrosima (kaluđeričko i svetovno). S. Novaković, pom. 118.

JÈFROSINA, *f. vidi* Jefrosima. — *Oblik je bliži grčkome nego kod* Jefrosima. — *Nalazi se pisano i* Jefrosini *gdje krajńe* i *stoji prema grč. η. — U Daničićevu rječniku:* Jefrosina, Jefrosini ‚Euphrosyna': žena cara Lazara Milica u kaluđerstvu ‚Jevsđenija' i ‚Jefrosina', ali ovijem imenom samo po smrti: ‚Prêstavi se monahi Jefrosini' 11 nov. 1405 (Mon. serb. 266). ‚Sveto počivše gospođe i majke mi, ćira Jefrosiny' (266). ‚Pri gospođi i majce mi, ćira Jefrosinê' (268). ‚U gospođe ćirь Jefrosini' (353 *god.* 1428). ‚Pri gospođi ćirь Jefrosini' (354). Jefrosina (mahom kaluđerički). S. Novaković, pom. 119.

JEFROSINI, *vidi* Jefrosina.

JEFT-, *vidi* jevt-.

1. JÈGAR, Jègra, *m. vidi* Egar, Egra *(mislim da ovo značeńe može vrijediti u svakom slučaju, te da nije trebalo Vuku raslikovati dva* Jegra). — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* 1. (stajaće) nekako mjesto *s primjerom iz narodne pjesme:* Ti nijesi druma pogodio, to ne ide Jegru bijelome, već Janoku gradu kaurskome. 2. ‚stadt Erlau in Ungern' ‚Agria', *i u Daničićevu* (Jegrь *kod* Jegra). Priimi Jegarь. Okáz. pam. šaf. 84. Gradь Jegarь. 85. Jegarь (gradь). S. Novaković, pom. 152. Matijaš v Jegru spravišće čini. P. Vitezović, kron. 126.

2. JEGAR, Jegra, *vidi kod* Jegri.

1. JEGDA, *adv. vidi* kad *(relativno). — Samo u crkvenom jeziku, a između rječnika u Daničićevu* (‚quando', relativno). Jegda i vьsь mirь priobrêštemь, togda i vь grobь vьselim se. Sava, sim. pam. šaf. 4. Jekьda pošljetь knige, da damo. Mon. serb. 37. (1253). Jegda pridetь vь slavê. 68. (1305—1307). Jegda bêhь nemoštьnь. 118. (1321—1336). Jegьda i sьzdana bistь ńime. 191. (1379). Jegda v skrbêh vaszvah. Korizm. 14b. Jegda poznan je od pastirov. Š. Kožičić 6a. — *Može imati pred sobom (bez promjene značeńa) i prijedlog* vь *(sad* u), *te onda se dodaje poslije ovoga glas* n *koji se s* j *slijeva u* ń. Vьńegda pokaditi jego samь prihoždaše. Domentijanb 189. Vьńegda. Okáz. pam. šaf. 56. 58. — *Onda može imati pred sobom i prijedlog* po *(koji vidi).* Po vńegda. Okáz. pam. šaf. 55. Po vańegda raju otьvrьsti se, vanidutь. Glasnik. 10, 248.

2. JEGDA, *f. ime žensko.* Otac Vukov zvao se Stevan Joksimović a majka Jegda. M. Đ. Milićević, srb. 547. Zaspala dilber Jegda u bašti. *(iz nar. pjes.)* Ž. Radońić. Jegda, ime ženako. Zemljak. 1871. 2.

JEGDIĆ, *m. prezime (po majci Jegdi).* Dođe k sudu Milić Jegdić. Glasnik. II, 1, 147. (1808).

JÈGE, jègeta, *n. vidi* ege. — *U Vukovu rječniku:* ‚die feile' ‚lima', cf. pila.

JÈGIBA, *isporedi* jeguba. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Jegiba pod kladom, jegiba nad kladom, pita tica jegibica, đe su tići jegibići' (ko će više puta u jednom dušku sve ovo izgovoriti, a ne prevariti se izgovarajući). J. Bogdanović.

JÈGIBICA, *f. vidi kod* jegiba.

JÈGIBIĆ, *m. vidi kod* jegiba.

JEGINOV LUG, *m. selo u Bosni u okrugu Donje Tusle.* Statist. bosn. 124.

JÈGIPAT, Jègipta, *m. vidi* Egipat. — *Može biti da bi u kojem primjeru trebalo čitati g kao đ.* — *Od prvijeh vremena, a između rjčnika u Daničićevu* (Jegipьtь ‚Aegyptus'). Iz Jegipta. Sava, sim. pam. šaf. 13. Vь Jegipьtь. Domentijan[b] 169. Misir, si rêčь Jegipьtь. Okáz. pam. šaf. 88.

JÈGIPATSKÎ, *adj. koji pripada Jegiptu.* — *Radi izgovora slova g vidi kod* Jegipat. — *U starijim knjigama gdje još nije pisano* a *nego* ъ, *a između rječnika u Daničićevu* (jegipьtьskyj ‚aegyptius'). Zrakь črьnь jegipьtьsky. Domentijan[b] 191. Jegiptьskuju zemļu. Okáz. pam. šaf. 52.

JÈGIPĆANIN, *m. čovjek iz Jegipta, vidi* Egipćanin. — *Plur.:* Jègipćâni. — *U naše vrijeme.* Prometije među Misircima (Jegipćanima). Vuk, dan. 5, 85.

JÈGLEN, *m. vidi* eglen. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide jeglenge, cf. besjeda, govor, razgovor *s primjerom iz narodne pjesme:* I veliki jeglen otvoriše). Na jeglen se Ture zafalilo. Nar. pjes. vuk. 4, 100. O svačemu jeglen zaturiše. 4, 336. Na longi su jeglen zaturili o zemļama i o gradovima, o konima i o junacima. Pjev. crn. 99[b].

JEGLENA, *f. vidi* jeglen, *isporedi* eglena. — *U naše vrijeme.* Al' se šure tebe nasmijaše, u jegleni ružno govoriše? Nar. pjes. vuk. 2, 267.

JEGLÈNGE, jeglèngeta, *n. razgovor, besjeda, tur.* ejlenge *(starije* eglenge), *zabava, provođeńe vremena.* — *isporedi* jeglen, eglen. — *U Vukovu rječniku:* ‚der discurs' ‚confabulatio', cf. jeglen.

JEGLÈNGIJA, *m. čovjek koji mnogo govori.* — *Postaje od* jeglen *ili od* jeglenge *turskijem nastavkom* gi (gija). — *U Vukovu rječniku:* ‚der schwätser' ‚confabulator'.

JEGLÈNISÂŃE, *n. djelo kojijem se jegleniše.* — *U Vukovu rječniku.*

JEGLÈNISATI, jeglènišêm, *impf. razgovarati se, isporedi* eglenisati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* jègleniså. — *Postaje od* jeglen. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚schwatzen' ‚confabulor', cf. govoriti, razgovarati se). Stani malo da jeglenišemo. Nar. pjes. vuk. 3, 162. Koji koga begeniše, s onim i jegleniše. Nar. posl. vuk. 142. Jeglenisah sa veselim curama. M. P. Šapčanin 1, 108.

JEGLIČE, *n. (?) ime biļci.* Primula acaulis Jacq., jagorčevina, jagačina. — *U Srbiji u niškom okrugu.* S. I. Pelivanović. javor 1881. 128.

JEGO, *vidi kod* on. — *Kaže se u naše vrijeme u nekijem krajevima* preko jego, *kad je što preveć, suviše. vaļa da je uzeto iz crkvenoga jezika.* To je preko jego jego. (to je premnogo. U vojvodstvu po varošima). Nar. posl. vuk. 318. Pregnuti preko jego ‚die saiten zu hoch spannen' *(nešto uraditi preko mjere).* B. Šulek, rječn. *kod* ‚saite'.

JEGOV, *vidi* ńegov.

1. JEGRA, *f. vidi* Egra. — *U Daničićevu rječniku:* Jegra i Jegrь, grad u Mađarskoj ‚Agria', mađ. ‚Eger', ńem. ‚Erlau': ‚Priide na Jegru'. Okáz. pam. šaf. 84. — *i u naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 26.

2. JEGRA, *f. ļešnik.* — *Zabiļeženo u naše vrijeme kao da se govori u Dalmaciji, ali mi nije dosta pouzdano.* Coryllus avellana. Čas. čes. muz. 1852. 2, 51. — *Može biti da je pisarska pogrešk mj.* jezgra.

JEGRÈLIJA, *m. čovjek iz Jegra.* — *Postaje od* Jegar *ili od* Jegra *turskijem nastavkom* li (lija). — *U Vukovu rječniku:* ‚einer von' Jegar *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom iz narodne pjesme:* Čisto zlato, Jegrelija Mujo! ti nijesi druma pogodio, to ne ide Jegru bijelome, već Janoku gradu kaurskome.

JEGRI, *m. pl. vidi kod* Ugrin. — *Samo je potvrđen nom. pl.* (Jegry) *u rukopisu* XIII *vijeka; ne znam bi li nom. sing. bio* Jegar *ili* Jegrin. Načьnutь bojati se Jegry. Zbornik drag. 13. — *Pomiše se i drugdje kao ime mjestu, ne znam jeli u istome smislu.* Jegri. Spomen. stoj. 189.

JEGRIN, *m. vidi kod* Jegri.

1. JEGRIST, *f. vidi* egreš, ogresta. — *U Voltigijinu rječniku:* ‚agresta, uva acerba' ‚unreife weintraube'.

2. JEGRIST, *m. vidi* egreš, ogresta. — *U Stulićevu rječniku:* v. egreš.

JEGRIŠT, *m. a) vidi* egreš, ogresta; *b) šmańak, ogrozd.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jegrišt, egrišt, greš, ogrešta ‚uvae acerbae, uvae immaturae, uva acris'. 2. jegrist, grozdiće vrtno ‚uva spinosa, uva crispa, uva intorta'.

JÈGUBA, *f. u Vukovu rječniku:* Jeguba uz bukvu, jeguba niz bukvu, jeguba k zemļi pade, jegubići prionuše (ko može više puta zasopce brzo izgovoriti da se ne pomete).

JÈGUBIĆ, *m. u Vukovu rječniku:* cf. jeguba.

JÈGUĻA, *f.* Anguilla vulgaris Flem., *vrsta ribe (slične smiji) što živi u slatkoj vodi a mrijesti se u moru.* — *isporedi* ugor. — *Akcenat se mijeńa u gen. plur.* jègûļâ. — *Jamačno* -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę *(a mješte ovoga bilo je i* ą, *isporedi bug.* jъguļa). — *Dolazi samo u južnijem slavenskijem jezicima, isporedi slov.* jeguļa *i bug.* jъguļa. — *Može biti da je došlo iz grč.* ἔγχελυς *ili iz lat.* anguilla. — *U našemu se jeziku javļa od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚anguilla), *u Belinu* (‚anguilla, pesce lubrico' ‚anguilla' 80[b]), *u Bjelostjenčevu (kod* ‚anguilla' *kao riječ dalmatinska), u Voltigijinu* (‚anguilla' ‚aal'), *u Stulićevu* (‚anguilla'), *u Vukovu* (‚der aal' ‚anguilla', cf. ugor). On kako jeguļa simo tamo gmiza. M. Marulić 255. Pužļiva kakono jeguļa. M. Vetranić 1, 228. Čapļe jeguļe hitaju. 2, 270. Činiću da t' mliječe joguļe na Ļutoj. N. Najeśković 1, 332. Jeguļa lasno hita se istom travom koju pase. (D). Jeguļe se u mutežu hitaju. (D). Drži jeguļu za rep. (Z). Poslov. danič. Uhvativši treći dan treću jeguļu. Nar. prip. vuk. 147. Nemoj mu slati sitneži no skakavice i jeguļe. S. Ļubiša, prip. 27. Jeguļa, Anguilla fluviatilis Agass. J. Pančić, ribe u srb. 148. — *I kao mulki nadimak (u naše vrijeme).* Sima Jeguļa. Glasnik. II, 1, 19. (1808).

JEGUĻAČE, *f. pl. pleme životińsko u kojemu je jeguļa i druge ribe ńoj slične.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Jeguļače (pl.), zool. lat. ‚anguilliformes'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÈGUĻAN, jègûļna, *adj. koji pripada jeguļi ili jeguļama.* — *U Belinu rječniku:* jeguļni ‚di anguilla o pertinente ad anguilla' ‚anguillarius' 80b, *i u Stulićevu:* ‚anguillarius'. — *nije dosta pousdano.*

JÈGUĻAST, *adj. nalik na jeguļu.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚aalartig'.

JEGÙĻATI SE, jegùļâm se, *impf.* dorasti do naj više veličine (o svilenijem bubama). — U naše vrijeme u Stonu: ‚Počele su mi se bube jeguļati'. M. Milas.

JÈGUĻICA, *f. dem.* jeguļa. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parva anguilla'.

JÈGUĻINA, *f. augm.* jeguļa. — *U Stulićevu rječniku:* ‚anguilla major'.

JÈGUĻÎŠTE, *n. mjesto gdje se hrane jeguļe.* — *U Belinu rječniku:* ‚anguillaja, luogo o ridotto di anguille' ‚anguillarum receptaculum' 80b; *u Voltiġijinu: griješkom* jeguļište ‚anguillaja, luogo di anguille' ‚aalkasten'; *u Stulićevu:* ‚anguillarum receptaculum'.

JEGUĻIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku us* jeguļište. — *sasma nepousdano.*

JÈGUĻŃÂK, *m. ribńak za jeguļe.* — *Načińeno u naše vrijeme prema* ribńak. — *U Šulekovu rječniku:* ‚aalteich'.

JÈGUĻSKÎ, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jeguļan. — *nije dosta pousdano.*

JEGUMEN, *m. vidi* igumen. — *U Daničićevu rječniku:* jegumenь, gledaj ‚igumen': ‚Ot nêkojego jegumena' (Okáz. pam. šaf. 64). samo tu, pa će jamačno biti pogrješka.

JÈĠEK, *m. tur.* jeješek, *jelo, jestvina, hrana.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide jelo). Pripravļeńe jeġeka za subotu. A. Kanižlić, kam. 530. Noseći plemeniti jeġek u nečistoj zdilici. utoč. 109. Zašto bo grišnici nisu imali dopušteńe okusiti se drugoga jeġeka. bogoļubn. 296. Sv. pismo koje no je pravi jeġek naše duše. E. Pavić, ogl. 677. Ko se smiša s rđavim, jeġek zaudara mu z dimom. N. Palikuća 32. Ńige su kao i jeġeci: niki sladki, niki kiseli. M. A. Reļković, sat. B1b. Niti znade zgotovit jeġeka. E8a. Tvoj otac ima mlogo jeġeka iliti jestvina na svomu stolu. sabr. 66. I sa svim tim bilo ih je koji su se zagušili s jednom dlačicom u jeġeku. Đ. Rapić 141. Kako god gladnu nije išto od jeġeka draže, a žednu od pića. 396. Svakom poseb prave se jeġeci. J. S. Reļković 67. Il za jeġek suvu gusku skida. 68. Oni koji postne jeġeke blaguju. B. Leaković, nauk. 387. Ti koji si sa mnom slatke jeġeke blagovao. gov. 97.

JEHIĆI, *vidi* Jejići.

JEHIDNA, *f.* Ἔχιδνα, *čudovište (pola zmija, pola žena) u grčkoj mitologiji, u teologičkom smislu vrag.* — *U ńigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (ἔχιδνα). Ne sъnêdenъ bystъ jehidnoju. Okáz. pam. šaf. 51.

JEHIDNOV, *adj. koji pripada jehidni.* — *U Daničićevu rječniku:* jehidnovъ, ἐχιδναῖος. ‚Aspidovo ištedije i jehidnovo' (Hilferd. bosn. 276).

JEHINA, *vidi* jejina.

JEHOVAC, Jehovca, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 34.

JÈHTATI, jêhćêm, *impf. vidi* jektati. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Svoga poželivši stvorca narav jehće. I. T. Mrnavić, ist. 182.

JÈHTIKA, *f. vidi* jektika. Uvijek je bolešļiv, ima jehtiku. *u Lici.* V. Bogišić, zborn. 175.

JÈHTJETI, jéhtîm, *impf. vidi* jektjeti. Ki jehteći pihaju u ruci poganskoj. M. Vetranić 1, 130. Jehte li i groze? 1, 138. Jehtjeh i pihah. 2, 136. I drijevo jehti u sebi. I. A. Nenadić, šambek. 16.

JEHÙDIJA, *m. arap. tur.* jehudî, *Žid, Židov, vidi i* Čifutin. — *U naše vrijeme u Bosni.* Da je lov koristan, bilo bi i Jehudija lovaca. Nar. bl. mehmed beg. kapet. 41. Plašiv kao Jehudija. 393. Jehudija junak, Ciganin čoban, bit ne može. 439.

JEINE BEG, *m. u Daničićevu rječniku:* Turčin Jeine begъ 1456. (Mon. serb. 474. 475.)

1. JÊJ, *interj. glas kojijem se ko moli ili opomińe.* — *isporedi* 1. ej. — *U starijem ńigama pisanima crkvenijem jezikom.* Jej! moļu se, o vsêhъ pečaluj! Sava, tip. hil. glasn. 24, 204. Jej! moļu vy, budêmъ stranьnoļubivi i bogoļubьci! Danilo 161.

2. JÊJ, jéja, *m. ime velikoj grabežļivoj noćnoj ptici (vidi na kraju).* — *isporedi* eja, jeja, jejić, jejina. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* jêju, jêji. — *Miklošić misli da postaje od turske riječi (vidi kod* jejina); *ali neće tako biti po tome što je dosta stara riječ, i što se osobito govori po zapadnijem krajevima; vaļa da je onomatopeja po glasu same životińe (isporedi ńem.* uhu, *a u našem jeziku druge noćne ptice* ćuk, kukuvija, kukuvješa *itd.).* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚bubo' ‚oule'), *u Belinu* (‚barbagianno o barbagianni, uccello notturno noto' ‚bubo' 129a), *u Stulićevu* (‚bubo'). Noćno lovimo kao i jeji. M. Držić 46. Sove i jeji letuć s orli mrciňaci. P. Zoranić 57a. Ne pjevaj ti, neg' blej, koze ine gdje pasu; slavicem gorski jej ne sklada se u glasu. I. Gundulić 139. Njeki ko jej noćni huka. J. Palmotić 54. Bdim bez družbe, . . . kô jej noćni *(u latinskom tekstu* ‚nycticrax', *ali sam pisac dodaje da sv. Jerolim prevodi:* ‚bubo') vrh obora. I. Đorđić, salt. 341. Jej, hulavica, eja, jejina, mačja glava, vir, utina ‚Strix bubo'. D. Trsteńak. Jej, Strix bubo. Slovinac. 1880. 80a. Sebišanović u ‚Narodnim Novinama' od 16 septembra 1889 god. br. 212 kaže da su narodna imena ove vrste (Strix flammea L. Jejina drijemavica): ‚jej, jeja, heja, hrija, skuba'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 2, 80a. Imena ‚jej, jejić, jejina' jesu narodna, ali nijesu specifična. 83b. Bubo bubo L. Sovuļaga buļina. U hrvatskim školskim ńigama nalazi se naj više ime ‚velika sova' i ‚velika ušara', jedno i drugo narodno, ali su svakako u narodu poznatije riječi: ‚jej, jejina, buļina' i ‚sovuļaga'. 83b.

3. JEJ, *vidi kod* on.

1. JÉJA, *f. vidi* 2. jej. — *U naše vrijeme.* Pančić pravilno ime uzima ‚jeja, jejina' za ‚barbagianni'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 80a. Sebišanović kaže da Ličani zovu ‚jejom' ‚S. flammea'. 80ab.

2. JÉJA, *f. hyp.* Jelena. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jêjo. — *U naše vrijeme u Lici.* V. Arsonijević.

JEJARKIJA, *f. samo u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚hierarchia', *i u Voltiġijinu:* ‚jejarchia' ‚gerarchia' ‚kirchen-regiment'.

JEJBUJCI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* zaselak koji je povratila Dečanima carica Milica, ako je dobro prepisano: ‚Eibuici'. Mon. serb. 265.

JEJÈTINA, *f. augm.* 2. jej. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚vilis vel magnus bubo'.

JÉJIĆ, *m. uprav dem.* 2. jej. *vidi:* Pisorhina scops (L.). Ćuk lulavac. U Hrvatskoj (po Šloseru), na Rijeci, u Dalmaciji, u Dubrovniku (po Doderlein-u i Kosiću) ime je ove sove također ‚ćuk'. Kolombatović ima u popisu od 1880 god. lijepo ime ‚jejić'. Imena ‚jej, jejić, jejina' jesu narodna, ali nijesu specifična, kao što su ‚sova, sovica, sovuļaga'. ja sam se odlučio za drugu seriju, jer je ona poznatija i to ne samo kod Srba i Hrvata nego isto tako i kod Čeha, Poļaka i Rusa. Mislio sam da će dobro biti upotrebiti jedno ime i iz prve serije, zato sam prihvatio bio spļetsku riječ ‚jejić' kao ime roda ... među tijem poznatije je ime ‚ćuk' koje i Sebišanović brani. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 83ab. Jejić, Scops aldrovandi. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 11.

JEJIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 196. — *Nalazi se i pisano i* Jehići. Schem. bosn. 1864. 85.

JEJIČKA STIJENA, *f. ime mjestu (visu) u Bosni. (Put)* iz početka ide jedan sahat levom obalom Vrbasa, a za tim se pod Jejičkom Stenom spušta rđavom kaldrmom u nizu. Glasnik. 22, 1.

1. JÈJINA, *f. augm.* 2. jej, *može značiti i drugu životinju.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* jējînâ. — *Miklošić* (die türkischen elemente *god.* 1884) *misli da je od tur.* jejna *(po* Blau, bosnisch-türkische sprachdenkmäler); *kasnije u prvom dodatku k istome djelu (god.* 1888) *kaže da one riječi nema ni u jednom turskom rječniku, te da* jej *postaje od tur.* gej; *u drugom pak dodatku (god.* 1890) *vraća se na prvo postańe, i kod toga se opet naslońa na Blauovo djelo. ja mislim (kao što je kazano sprijeda) da je* jejina *augmentativ, i da* jej *(koje vidi) nije tuđa riječ; istina Vuk piše* jeina, *drugi i tako i* jejna, *a u naše doba jedan pisac (u Osvetnicima* 4, 70) *i* jehina, *po ćemu se vidi da ovi pisci nijesu mislili na augm.* jej; *ali to drugo ne znači već da nijesu znali za riječ* jej *koju je kod nih posve zamijenila* jejina *(isporedi* komar *i* komarac, *tal.* fratello *od dem.* fratellus *itd.). — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (jejina, ptica ‚barbagianni, gufo' ‚bubo'), *u Belinu* (‚barbagianno o barbagianni, uccello notturno noto' ‚bubo' 129a), *u Stulićevu* (jeina *us* jej, *a napose* ‚vilis vel magnus bubo'), *u Vukovu* (jeina, vide sova). Laskaću jejine očima zrčeći. Đ. Baraković, vil. 257. Nenavidnost *(se)* prilikuje jejini. S. Margitić, ispov. 42. Iz jamo se libi lisičina i jeina nemila tičina, da zakoļe orla nastojaše. And. Kačić, razg. 313a. Uzmi bukoča oli jejnu. J. Vladmirović 18. Đe guguće svrh one stugline ka' jeina svrh trule bukvine. P. Petrović, gor. vijen. 86. Niti se što drugo čuje do jejine. S. Ļubiša, prip. 196. Kukavica je vila, jejna gugućala. 277. Jazvi laju a jehine buču. Osvetn. 4, 70. Hukče kao jejina. Nar. bl. mehm. beg kap. 384. Od jejina i od kukavica. Bos. vila. 1888. 409. Jeina, Bubo maximus Sibb., u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. Bubo maximus. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 11. Strix Bubo. Slovinac. 1880. 30a. D. Trsteńak. Strix flammea L. Jejina drijemavica ... Koje ime dakle pripada ovoj vrsti? Vuk ima riječ ‚jeina' za koju kaže ‚vidi sova'; Pančić pak pravilno ime uzima ‚jeja, jejina' za ‚barbagianni'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 80a. Sebišanović kaže da Ličani zovu ‚jejinom' ‚S. bubo'. 80b. (Bubo bubo L. Sovuļaga buļina). Šulek ima sasvijem dobro za ‚uhu' ‚sovuļaga' i ‚jejina'; nu kako je potońe, po Kadiću, hercegovačko ime vrste, ne možemo ga prihvatiti. 83b *(vidi drugijeh primjera iz iste knige kod* 2. jej). — *U prenesenom smislu i kao ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 53. — *i ńekakvoj ‚velikoj bubi'.* Bos. vila. 1889. 126. *vidi* Jejina, Aulacochilus Lacord. I. K. Šloser, faun. kor. 1, 295. 807.

2. JEJINA, *f. ime žensko, isporedi* 2. jeja. — *U naše vrijeme.* Glasnik. II, 1, 69. (1808).

JEJTATI, *u Stulićevu rječniku:* v. jektati *s dodatkom da se nalazi u pisca Đorđića(?). — sasma nepouzdano.*

JEJUP-, *vidi* jeđup-.

1. JÊK, *m.* sonus, sonitus, fragor; echo; gemitus. — *isporedi* 1. jeka. — *Akc. se mijeńa u loc.* jéku. — *-e- stoji mj. ńegdašńega* ę. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi češ.* jek, sonitus, *pol.* ję̨k, gemitus. — *Isti je korijen što je kod* ječati *i* jeknuti. — *Između rječnika u Belinu* (‚gemito, pianto' ‚gemitus' 339a), *u Voltiģijinu* (‚rimbombo, eco' ‚hall'), *u Stulićevu* (‚boatus, rumor tonitrui instar in terrae visceribus'), *u Vukovu* (‚der hall' ‚sonitus').

a. sonus, sonitus, *u naj širem smislu, ono što se čuje bez obzira jeli muzikalni glas ili nije, jeli jak ili slab itd. (ńem.* schall). Zaisto ti bi podao onomu, tkoji jekom unutrenim bi kucao uši tvoje i virom čvrstom ... Blago turl. 2, 162. Glas jest jedan zuk iliti jek od riči. B. Leaković, gov. 13. Ovo veseļe i jek slavnoga aleluja hoće učiniti, da sve ptice iz zraka ... Đ. Rapić 292. Malene čele zukajući jek. B. Radičević (1880) 384. Jeci od ovih reči. M. Milićević, jur. 101.

b. fragor, *u osobitom smislu, jaka praska (n. p. gromova, topova, pušaka itd.) što se dugo razliježe, isporedi* vesak. Dočim projde jek od puške. S. Margitić, ispov. 112. Puče jedan trisk pristrahovitim jekom. Blago turl. 2, 75. Zatim hoće se s jednim strašnim jekom čuti sedam gromova. Đ. Rapić 417.

c. echo, *vidi* 1. jeka, c. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Gora ļudem odgovara ke se izuste zadńe riči ... Jek je u gori tašt zvek mali. J. Kavańin 405a. *na mjesta u istoga pisca* jek *je (protivno zakonima našega jezika) ženskoga roda po grč. Ἠχώ i lat.* Echo. Neg joj poda odgovore jek strašiva ove gore. 405a. I jezerske ove jame gdi stanuje jek glasiva. 405b.

d. gemitus, *vidi* ječańe. Veselje obratih u plač, jek i žalost. P. Zoranić 5a. On svitlost sunańca svoga prižeļujući u jekih i tminah pribivaše. 6a. Meni plač i oboj pustiv jek i vapaj. 63a. Krvnik i ńegovi druzi na kŝ jedan od tih zlopatnika gorkijem se odzivaše jekom. Osvetn. 1, 28.

2. JÊK, *m. pravo vrijeme kad ńešto u naj većoj mjeri biva (n. p. kad naj veće sazrijeva ńeko voće, kad je naj veća zima itd.). — Teško je poznati postańe: jeli ista riječ što i* 1. jek *(kao što se čini da su mislili Vuk i Daničić), te je preneseno u smislu, da se u svoje doba ńešto odzivļe? ili je turska riječ? zar* ek, *zylabańe kostiju? ili* jek *(uprav pers.), jedan? — isporedi i* 3. jek. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die wahreste zeit zu etwas' ‚tempestivitas' *s primjerom:* A. Ima li i sad grožđa? B. Ima, sad u naj veći jek). U naj veći jek (n. p. ima trešańa, cvjeta voće itd.). Nar. posl. vuk. 333. Oko Tripunice, jek od zime! S. Ļubiša, prič. 154. Kazanģinice ožive odmah po što prevru šļive a naj veći im je jek uz božićne poste. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 34.

3. JÊK, *m.* brijeg, dolac debele zemļe, zemaļska debļina, dubina grumeńa. M. Pavlinović. — *Kao da se ova ista riječ nahodi i u jednoga*

pisca XVIII *vijeka*: Ńešto *(zjemena pade)* na kamenito gdi ne bješe mnogo zemļe, i ured izniknu, ko *(sic)* ne ima jeka zemļe (‚aliud vero cecidit super petrosa ubi non habuit terram multam, et statim exortum est, quoniam non habebat altitudinem terrae'. marc. 4, 5, *vidi i* matth. 13, 5). S. Rosa 86ª. — *Postańe je nejasno: može li biti ista riječ što i* 2. jek?

4. JÊK, *m. vidi* jekańe. — *Načińeno u naše vrijeme (o postańu vidi kod* jekati). Jek, phil. lat. ‚positio' ‚satz', (opp. ‚negatio'). B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. JÊKA, *f. vidi* 1. jek *(ali sa naj šire značeńe kod* 1. jek, a *nema potvrde)*. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* c), *a između rječnika u Belinu* (‚gemito, pianto' ‚gemitus' 389ª; ‚muggimento o muggito della terra o de' monti' ‚mugitus' 501ᵇ; ‚ribombo' ‚reboatio' 615ᵇ), *u Voltiģijinu* (‚rimbombo; pianto forte' ‚schall'), *u Stulićevu* (‚quaerelae flebiles'), *u Vukovu* (‚der hall' ‚sonitus').

a. *ječańe, vidi* 1. jek, d. Nu u jeci i jauku tužno srce... I. V. Bunić, mand. 16. Muko paklene dino je vikovita jeka i strahota. M. Zoričić, osm. 93. Do neba se jadan glas čujaše od velike jeke i jauka. And. Kačić, razg. 91ᵇ. Jeku tvoje matere nigda ne zaboravi. A. Kalić 845. Ona jeka od oniju koji umirahu i ona radost od oniju koji dobivahu. Đ. Rapić 162. Odgovaraše s jekom strahovitom i prižalosnom u srcu. Grgur iz Vareša 92. Stoji jeka raňeni junaka. Nar. pjes. vuk. 5, 102. A i jeka hudih raňenika. Nar. pjes. juk. 114. Jeka još živih raňenika. V. Vrčević, niz. 236.

b. *vidi* 1. jek, b. Čuti biše svodov oblih čudna jeka. I. Zanotti, en. 83. Učini se trešńa teška i sve zemļe tu sta jeka. S. Margitić, ispov. 261. Na onu viku, ko na jeku trešńe vrlovite, zidi od grada skorijepiše se. B. Zuzeri 45. A udorac jeka staše. P. Knežević, muk 40. Prazna suda jeka stoji, u kom ništa već ne stoji. V. Došen 41ª. Gdi topova stoji jeka. 127ª. Jer svatova iz daleka stoji tutań, stoji jeka. 156ᵇ. Čujući toliku jeku i prasku. And. Kačić, kor. 20. S jekom svijukolikih topova. A. Tomiković, živ. 96. Jeka stoji dûbrâvâ. G. Peštalić 168. Stade jeka bijela Stambola. Nar. pjes. vuk. 2, 396. Zapaliću trideset topova, neka ode jeka pod oblake. 2, 533. Stade zveka kamena sokaka, stade zveka, stade otud jeka. 2, 549. Al' eto ti jeke niz planine, pomoli se trideset delija. 3, 12. Stade jeka kroz zelenu bašču: stoji škripa žutijeh kavada, stade klepet mestva i papuča. 3, 104–105 Ali stade jeka isprijeka, račuše se jasni talambasi. 3, 111. Stade jeka ravnoga primorja a udari huka u planinu. 3, 195. Kad s' obrne na čekrk čelenka, stoji jeka trista trepetļika kako listak kadno vetar duva. 3, 424. Stade jeka bubńa i svirala. 3, 458. Dal' pucaju zadarski topovi, dal' puhaju primorski vjetrovi, te udara jeka u planinu? 3, 492. Jeka stade koňa oko dvora. (Mjesto ‚jeka' ja sam prije štampao ‚tutań' i mislim da bi tako bilo priličnije. Vuk). 3, 528. Dali grmi, dal' se zemļa trese, dali puca Krńo i Zelenko, te se jeka na daleko čuje? 4, 291. Neka Turci pale kuburlije, neka jeka ide kroz Uskoke. 4, 497. Bijele je najavio ovce, stade jeka zvona i čaktarah. 4, 507. Stade jeka sjajnijeh pušaka. 5, 68. Stoji jeka veļijeh topova. 5, 185. Jeka stoji na četiri strane. 5, 306. Stade jeka gore i planine. Pjev. crn. 159ᵇ. S sijevańem i s velikom jekom. P. Petrović, gor. vijen. 6. Svud se čuje jeka i grmļava. 6. Reve jekom silno zapjenušena voda. S. Ļubiša, prip. 4.

c. echo, *odbacivańe glasa ili jêka uopće tako da se čuje isti glas ili zvuk, i kod ļudskoga govora sadńi slogovi ili cijele riječi. po grčkoj mitologiji shvaća se (osobito kod pjesnika) kao ńeka gorska ili šumska vila, isporedi* 2. jek, c. — *Premda i u novoslovenskom može biti ovo značeńe kod* jek *i* jeka *i u češkome kod* jek *i* jekot, *mislim da u našem jeziku nije narodno nego da je načińeno od latinske riječi i to ili preko tal.* eco *ili preko ńem.* echo. Čerere, skup pastijera i Jeka iz gore. I. Gundulić 85. Čerere: Gdi je dobro me svakoje? Jeka: Ko je?... Skup: Gdi se kćerca ńe nahodi? Jeka: Hodi. *itd.* 87. Putnik i jeka... Neka ime povi, ako je ka? Jeka. P. Vitezović, odil. 57. Nije Ļubav prava, nego Jeka bila, koja glas odava, kamenska je vila; vila u pustih gorah rođena odavna... u kameńu šupļu nit' mrtva nit' živa u pustošnu dupļu skrovito pribiva;... mučat nikad neće; vaļa među svima, kad što tko ńoj reče, da rič straţńu ima;... od naravi nima, ne zna progovorit, nego kad rič prima, znade odgovorit. ako tko zaviče i koga zazove, rič na po prisiče, taki se ozove... Od pastirâ ‚Jeka' zove se, jer ječi. A. Kanižlić, rož. 68—69. Koje odgovara kako jeka u gori. bogoļubn. 475. Jeka, phys. stil. (odjek) ‚echo', tal. ‚eco'. B Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. JÉKA, *f. hyp.* Jelena. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jêko. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* ‚frauenname' ‚nomen feminae' (‚von' Jela, Jelena). Jeka. S. Novaković, pom. 116. Seji Jeki od zlata jabuku. Nar. pjes. vil. 1866. 486.

1. JEKAN, jekna, *adj. koji pripada jeku ili jeci (vidi* 1. jek, c, *i* 1. jeka, c). — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Al' kad ti sam jeknom riječju besjedio. J. Kavańin 405ª.

2. JEKAN, *adv. do malo, do brzo, odmah (?).* — *Nejasna riječ na jednom mjestu* XVI *vijeka.* O Ļube, Ļube moj, misliš ti doma doć iz paše na stan tvoj? jekan će biti noć. A. Sasin 110.

JÉKÂŃE, *n. djelo kojijem se ječe, vidi* 3. jekati. Jekańe, phil. gr. lat. ‚affirmatio' ‚affirmation, bejahung', tal. ‚affermazione'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEKAT, *adj. pun jeke.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Cvilne glase svojih muka srjed jekatih adnijeh buka. J. Kavańin 391ᵇ.

JEKATARINA, *f. žensko ime (kaluđeričko), vidi* Katarina. — *Prije našega vremena.* Jekatarina (monahińa). S. Novaković, pom. 116.

1. JÉKATI, jêkâm, *impf. postaje od* 1. jek. — *Neće biti riječ praslavenska, ako i ima u poļskome jeziku* ję̨kać, *ječati, i u češkome* zajíkati, zajekati, *uzdahnuti.*

a. *kao imperfektivni glagol prema* jêknuti. — *U Bjelostjenćevu rječniku:* jekam, jeknuti, ob tla zid etc. ‚allido', *i u Voltiģijinu: praes.* jekam *kod* jeknuti.

b. *vidi* ječati, *isporedi i* jéknuti. — *U Stulićevu rječniku:* jekati, jekam, v. ječati.

2. JEKATI, jekam, *impf.* bježati. — U Posavini. F. Hefele.

3. JÉKATI, jêčêm, *impf.* affirmare, *kazati da ńešto jest, tvrditi.* — *Načińeno u naše vrijeme kao protivno* nijekati *(uprav govoriti* nije); *ali treba promisliti da nije jednako dobra riječ kao i ova, jer se doista kaže* nije *kad se što poriče, ali kad se što tvrdi ne kaže se* jè *nego* jest *(ovako je kod onoga dijela našega naroda na čijemu je govoru osnovan književni jezik, vidi daļe kod* jesam). Jekati, gr. lat. ‚affirmare' ‚affirmiren, be-

jahen', tal. ‚affermare, dir di sì'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÈKĆÊŃE (jèkćêńe), *n. djelo kojijem se jekti. — Stariji je oblik* jekćenje. — *U Belinu rječniku: griješkom* jektjenje ‚muggimento o muggito della terra o de' monti' ‚mugitus' 501ᵇ; *griješkom* jektenje ‚ribombo' ‚reboatio' 615ᵇ; *u Voltiǵijinu: griješkom* jekteńe ‚sussurro, rimbombo, ‚hall, schall'; *u Stulićevu: griješkom* jektjeńe.

JÈKÊT, *m. ječańe. — U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Suze grozne u mene prolivaju se u jeketu. P. Kanavelić, iv. 464. Koji jeket, plač, uzdasi! A. Gleđević 108ᵇ.

JEKÈTATI, jèkećêm, *impf. vidi* jektati. — *Na dva mjesta* XVII *vijeka.* Iz buńe jekeće nim lapat sve na hip. Đ. Baraković, vil. 286. Tronbite jeketu. Radojević 13.

JEKIČEVAC, Jekičevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Zemļa u Jekičevcu. Sr. nov. 1875. 911.

JEKIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Mijailo Jekić. M. Đ. Milićević, srb. 455. Nikola Jekić. Rat. 347. Antonije Jekić. 385.

JEKIĆI, *m. pl. zaselak u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiej. 65.

JEKLISARAH, jeklisarha, *m. vidi* jeklisijarah. Jeklisarьha Vasilija. Deč. hris. 57.

JEKLISIJARAH, jeklisijarha, *m. ἐκκλησιάρχης (uprav koji vlada crkvom), čast i služba kaluđerska u manastiru (onoga koji upravļa božjom službom u crkvi). — isporedi* jeklisarah, klisijarah. — *U knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (jeklisijarьhь, *ἐκκλησιάρχης*). Jeklisijarha že vamь podobajetь postavļati brat(a) . . . Si že zapovêdaju ne byti jemu lênu na ispravļenije služby crьkovnyje. Sava, tip. stud. glasn. 40, 159—160. Ikonoma i jeklisijarьha. Mon. serb. 79. (1302—1321). Jeklisijarьhь. 123. (1336—1347). Jeklisijarhь gospođe carice. 514. (1470).

JEKMÈĠIJA, *m. vidi* ekmeǵija. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der brotbäcker' ‚pistor'. cf. pekar, hļebar). Na krčmare i na jekmeǵije. Pjev. crn. 178ᵇ. — *Kaže se i* jekmèkčija *(u Vukovu rječniku:* vide jekmeǵija ‚mit allen ableitungen'), *i* jekmèščija *(koje vidi).*

JEKMÈĠIJIN, *adj. koji pripada jekmeǵiji. — U Vukovu rječniku:* ‚des bäckers' ‚pistoris'.

JEKMÈĠIJÎNSKÎ, *adj. koji pripada jekmeǵijama. — U Vukovu rječniku:* jekmègîjnski ‚bäcker-' ‚pistorius'.

JEKMÈĠÎJSKÎ, *adj. u Vukovu rječniku: us* jekmeǵijnski.

JEKMEĠÌLUK, *m. vidi* ekmeǵiluk. — *U Vukovu rječniku:* ‚die bäckerei' ‚ars pistoria'.

JEKMEKČ-, *vidi* jekmeǵ-.

JEKMÈŠČIJA, *m. vidi* jekmeǵija. — *U naše vrijeme.* Zdravku jekmeščiji. Glasnik. II, 1, 2. (1808). Za boļe upravļenije jekmeščija . . . 195.

JEKMÈŠČÎJSKI, *adj. jekmeǵijski.* Svakom jekmeščiji nalažemo u zanatu jekmeščiskomu. Glasnik. II, 1, 195. (1808).

1. JÈKNUTI, jêknêm, *pf. pustiti jek (vidi* 1. jek) *iz sebe. — Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima osim prezenta. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚aufächzen' ‚ingemisco'. 2. ‚erschallen' ‚intono').

a. *prema* 1. jek, a, *pustiti uopće kakav glas iz sebe.* Kad talijer padne na žabu, ona jekne i da od sebe glas ‚pit'. Vuk, poslov. 39. Čuh gde jeknuše vratnice. M. P. Šapčanin 1, 103.

b. *prema* 1. jek, b, *pustiti jaki jek iz sebe koji se razliježe.* Na Đurđiji jeknuše topovi. Pjev. crn. 125ᵇ. Bubań jeknu, a truba zasvira. Nar. pjesn. hörm. 1, 152. A lagumi pod gradom jeknuše. 1, 209. Ali jeknu iz poļa lubarda. Osvetn. 7, 46.

c. *kao kod* b, *ali o samome glasu.* ‚Jegdurallah' jeknu po dundaru. Osvetn. 3, 115.

d. *prema* 1. jek, b *i* c, *odazvati se razlijegańem.* Puška zveknu a planina jeknu. Pjev. crn. 40ᵃ. Razrika se, sva planina jeknu. Nar. pjes. petr. 2, 187. Jeknu gora od junačkog glasa. Osvetn. 2, 32. Ter kadano u boj gvožđe zvekne, srdašce ti u grudijeh jekne. 3, 11.

e. *prema* 1. jek, d, *zaječati.* Đe boluje Budimka đevojka: kad mi jekne, vas mi Budim zvekne, kad uzdane, vas Budim ustane. Nar. pjes. herc. vuk. 216. Majka jeknu, sve joj grlo zveknu. Nar. pjes. juk. 91. Ona jeknu srcu iz dubina. 188. Rańen Mujo u odaji jeknu. Nar. pjesn. hörm. 1, 440. Rańen jeknu, sva planina zveknu. 2, 100.

2. JÊKNUTI, jêknêm, *pf. po svoj prilici je ista riječ što* 1. jeknuti *i postaje od* 1. jek *(u značeńu kod* b), *ali se razlikuje u akcentu i u značeńu. — Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* jêknû).

a *pasti na tle s jekom. — U jednom primjeru* XVII *vijeka.* Mornar, komu omaknuvši se noga, jeknu doli. F. Glavinić, cvit. 402ᵇ. *i u naše vrijeme u Dubrovniku:* jeknuti o tle'. P. Budmani.

b. *udariti čim o tle s jekom. — U Belinu rječniku:* jeknuti kojomgod stvari o tle ‚gettare di colpo in terra' ‚allidere' 341ᵇ; *u Bjelostjenćevu: vidi kod* jekati; *u Voltiǵijinu:* jeknuti, jekam, jeknujem ‚gittar a terra, atterrare, stramazzare uno a terra' ‚zu boden werfen, niederreissen'; *u Stulićevu:* jeknuti kojom stvari o tle, jeknivam ‚gettar per terra a piombo' ‚allidere'). — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

JEKŃÍVATI, jèkńujêm *i* jèkńîvâm, *impf.* jêknuti. — *U Voltiǵijinu rječniku: praes. (griješkom)* jeknujem *kod* jeknuti, *i u Stulićevu: praes. (griješkom)* jeknivam *kod* jeknuti.

1. JÉKO, *m. čovjek koji ječi. — U poslovici našega vremena, i otale u Vukovu rječniku:* koji ječi ‚einer der ächzet' ‚qui ingemit' *s primjerom:* Jeko ječi a zdrav zveči (Nar. posl. vuk. 113) *s dodatkom da se govori u Grbļu.*

2. JÉKO, *m. ime muško. — Akc. se mijeńa u voc.* Jêko. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein mannsname' ‚nomen viri' (‚von' Jevto?).

JEKPAL, *m. u Daničićevu rječniku:* Jekьpalь, Dragińa inače Vitoslava, žena ‚Brajka Jekpala' (Mon. serb. 184 *god.* 1374). mislim da nije dobro prepisano. cf. Brajko.

JEKSA, *m. ime muško. — U Daničićevu rječniku:* Jekьsa, između ļudi koje kraļ Milutin pisa Hilandaru jedan bješe u Strumici ‚Bale Jekьsa Arьmêninь' (Mon. serb. 64 *god.* 1293—1302).

JEKSARAH, jeksarha, *m. grč. ἔξαρχος, isprva početnik, kolovođa, pa poslije zapovjednik, namjesnik. — U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (jekьsarьhь, *ἔξαρχος*). Posilajet že i jexarhe mnogy, vzyskajušte iže jako poganyky kromê blagoslovenija ženy pojemšihь. Domentijanᵇ 151. Jexarьsi kosmici da ne sutь. Zak. duš. pam. šaf. 32.

JEKSEFILIN, *m. u Daničićevu rječniku:* Jekьsefilinь *i* Jekьsifelinь, manastir je Treskavac imao ńivu ‚otь Jexefilina' (Glasnik. 13, 374). na drugom mjestu može biti griješkom ‚odь Jeksifelina' (Glasnik. 11, 131).

JEKSEFILININICA, *f. u Daničićevu rječniku:* jeksefilininica, između ostaloga što je imao manastir Treskavac bješe i ‚ńiva Jeksefilininica' (Glasnik. 11, 180). cf. Jeksefilinъ.

JEKSEFILINOV, *adj. koji pripada Jeksefilinu. — U Daničićevu rječniku:* Jeksefilinovъ, između ostaloga što je imao manastir Treskavac bješe i ‚ńiva Jeksefilinova' (Glasnik. 11, 180). cf. Jeksefilinъ.

JÈKSER, *m. vidi* ekser. — *U naše vrijeme.* Jedan sanduk jeksera i 5 poluga gvožđa. Djelovod. prot. 114. Vade i odnose jeksere. M. Đ. Milićević, zlosel. 268. Pao sam juče niza stepenice, i ogrebao sam se o jedan jekser. međudnevn. 292.

JEKSIFELIN, *vidi kod* Jeksefilin.

JEKSPEDITORIJA, *f. na jednom mjestu* XV *vijeka znači od prilike pismo što se sad zove* namira, *lat.* expeditoria. — *Između rječnika u Daničićevu* (jekspeditorija ‚expeditoria'). Davamo na znanje ... kako ... knezъ i vsa općina vlastelъ dubrovačcihъ ... daše mi vaskolikъ dohodakъ podpuno otъ Konavli, što mene teza u moj dio ... koji dohodakъ primihъ ... i ovi listъ pisahъ mojomъ rukomъ, neka je knezu i vlastelemъ dubrovačcimъ za veću tvrđavu i za jekspeditoriju. Mon. serb. 519—520. (1478).

JÈKTALICA, *f. daska što stoji na muzikalnijem spravama radi jektańa. — Načińeno u naše vrijeme.* Jektalica, phys. ‚resonanzboden, resonanzbret', fr. ‚résonnance, table d' harmonie', egl. ‚sound-board'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÈKTALÎŠTE, *n kao kovčeg što kod muzikalne sprave ojačava jektańe. — Načińeno u naše vrijeme.* Jektalište, phys. ‚resonanzkasten', tal. ‚cassa di risonanza'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÈKTALO, *n. sprava za jektańe. — Načińeno u naše vrijeme.* Jektalo, phys. ‚resonator', tal. ‚risonatore'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÈKTÂŃE, *n. djelo kojijem se jekće. — Stariji je oblik* jektanje. — *Između rječnika u Stulićevu (gdje je vrlo čudnovato tumačeńe:* ‚semituono' ‚hemitonium') *i u Vukovu.* U jektanju glas izgubi. P. Kanavelić, iv. 401. A pàkô se vas uzbući kroz jektanje gromovito. J. Kavańin 892b. Gora s unutrńijem jektańem igraše. I. Đorđić, salt. 394. Gora plamenita, zvana Vezuvio, toliki plam i toliku poplavicu od rastopļena sumpora s gromovitijem jektańem izvrže iz sebe. ben. 171. — *U naše vrijeme kod pisaca u osobitom značeńu: jačańe glasa kod muzikalne sprave tijem što je tako napravļena da joj ńeki dijelovi kad se udara ili svira vjedno zveče.* Jektańe, phys ‚resonanz, mitklingen', tal. ‚risonanza'; slika jektańa ‚resonanzfigur', tal. ‚figura di risonanza'; monokord za jektańe, phys. ‚resonanz-monochord'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÈKTATI, jèkćêm, *impf. razlijegati se, osobito dubokijem jekom, glasom. — Akc. kaki je u praes. ťaki je u impf.* jèktâh *i u ger. praes.* jèkćûći. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (jektati, jektjem ‚rimbombare dentro le viscere della terra' ‚reboare, resonare') *i u Vukovu* (‚hallen' ‚sono'). Jektaše utroba u meni i zubi. Đ. Baraković, vil. 258. Lav srditi jekće i reži. P. Kanavelić, iv. 5.

JEKTÈNIJA, *f. ńeke molitve u pravoslavnoj crkvi, grč. ἐκτένεια.* I po tomъ jekъteniju i otъpustъ. Sava, tip. stud. glasn. 40, 156. Izostavio je na liturgiji jekteniju o ‚oglašenima'. M. Đ. Milićević, međudnev. 127.

JÈKTICAV, *adj. bolestan od jektike, sušićav. — U Vukovu rječniku:* ‚hektisch' ‚tabe laborans'.

JÈKTIKA, *f. suha bolest, ńem.* hektik *(od grč. adj. ἑκτικός). — U Vukovu rječniku:* ‚die hektik' ‚hectica', *cf.* suha bolest *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.*

JÈKTJETI, jéktîm, *impf. vidi* jektati. — *Zabiļežio sam akcenat kao što sam ga čuo, a može biti da se kaže i* jèktjeti, jèktîm *(kao kod* jèktati). — *U dva primjera* XVI *vijeka (ali u mlađem rukopisu: u starijemu stoji* h *mj.* k) *znači* ječati; *poslije istom od* XVIII *vijeka nalasi se u značeńu* jektati. — *Između rječnika u Belinu* (jektiti, muggire, dicesi per metaf. della terra o monti' 501b; ‚ribombare' ‚reboo' 615a), *u Voltigijinu* (jektiti ‚sussurrare, rimbombare' ‚schallen, wiederhallen'), *u Stulićevu* (jektiti, v. jektati). Ki jedva sisaju, u robstu a takoj jekteći pihaju u ruci poganskoj. M. Vetranić 1, 180. Jekte li i groze, ćute li pakļen vaj. kada ih privoze nevjerni na on kraj? 1, 180. Snažnijem vjetri jektijaše procijep gromovito. I. Đorđić, uzd. 61. Okolo jekti gora bukom mukla rogobora. 81. Jektati = jektjeti, bučat iz duboka. salt. 502. U ovoj dolini, koja bez pristanka jekti uzdasima. I. M. Mattei 288. Činili su toliko i takvo sladko pivańe od veseļa, da je zvečao i jektio vas koliki oni nebeski grad Sion. A. Tomiković, gov. 118. Gorom idu Petrovi svatovi, gorom idu, gora jektijaše. Nar. pjes. vuk. 1, 42.

JEKUŠIĆ, *m. presime.* Mijo Jekušić. Norini 61.

JĚL, *conj.* enim, etenim, nam, *vidi* jer *od čega postaje. — isporedi* 8. el. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide jer *s primjerom iz narodne pjesme:* Jel se vatra sa slamom ne gasi). Voļela bih s'jedu kosu plesti u Prizrenu, našoj carevini, no ja poći u Prilipa grada, Markova se nazivati ļuba, jel je Marko turska pridvorica. Nar. pjes. vuk. 2, 238. Sedlajte mi od megdana đoga ... jel ja, đeco, mislim putovati. 2, 262. Teke gledaj Fazli-haračliju, eda bi ga s atom razdvojio, jel ga kažu odviše junaka. 3, 307. Ostavi mi sedam mazgi blaga, jel dok viknem sve iz Bišća Turke ... ni glave se nanositi nećeš, a kamo li blago dijeliti! 3, 311. Tade końic usred poļa stade, jel poznade druga Dmitrovoga. 3, 341.

JĚL', *okrńeno* jeli, *vidi kod* jesam.

1. **JÉLA**, *f.* Abies Tourn. (Abies pectinata DC.; Abies excelsa Poir.), *drvo što raste upravo do velike visine po gorama. — isporedi* jelva *i* jalva. — *Akc. se mijeńa u voc. sing.* jêlo, *u nom., acc., voc. pl.* jêle. *u Lici ima i drukčiji akc.:* jêla. J. Bogdanović, *vidi i* 2. jela. — *Riječ je ne samo praslavenska (isprva* jedla, *ali je* d *ispalo ispred* l *u južnijem jezicima i u ruskome), isporedi stslov.* jela, jelь, *rus.* ель, елка *(uprav dem.), češ.* jedle, *pol.* jodła, jedla, *nego i baltička, isporedi stprus.* addle, *lit.* eglė, *let.* egle *(u ova dva jezika jamačno je* g *zamijenilo pređašńe* d). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚abies; pinus'), *u Mikaļinu* (‚abies'), *u Belinu* (‚abeto' ‚abies' 10a), *u Bjelostjenčevu* (v. jelva), *u Voltigijinu* (jela, jelva ‚abete' ‚tanne, tannenbaum'), *u Stulićevu* (‚abies'), *u Vukovu* (‚die tanne' ‚abies'), *u Daničićevu* (‚abies'). Podь platiju i jelu. Mon. serb. 181. (1348). Konь krьne jele. Glasnik. 15, 274 (1348?). Nije jele ni bora ... M. Vetranić 1, 4. Usta i leže pod jelom. M. Držić 416. Pod jelom u hladu. Đ. Baraković, vil. 48. Opet zelenija jela nego biše. 81. Jela, ako se stavi na zemļu u vodu koja kiši, izagńije. M. Radnić 257a. Čedri su jelama prilični. I.

Đorđić, salt. 88. Jela visoka, ali neplodna. V. Došen IV. Gledaj jele u planini. 16b. Pod oblak se jela vije. 16b. Živom caru oči izvadila, pustila ga u goru zelenu, on ide od jele do jele, kako ptica od grane do grane. Nar. pjes. vuk. 1, 160. Pušta se grana od jele. 1, 310. Rasla jela nasred Sarajeva. 1, 312. Jelu sadi, a jeli govori: ‚Rasti, jelo, nebu u visine!' 1, 442. A sokoli utve i ne glede, nego lete od jele do jele. 2, 457. Uz jelu se uzvijaju grane. 3, 119. Te se krade od jele do jele. 3. 188. Đeno ima suhovrha jela. 3, 301. To mu hrana i od glada brana, kuća jela, rudina prostijerka. Osvetn. 2, 35. Hajduk hoda od jele do jele. 2, 41. On na jelu, a sjekira k djelu! 4, 26. Jela, omorika, Pinus picea L. J. Pančić, glasn. 30, 281. Jela, jelovina, Pinus Abies. Čas. čes. mus. 1852. 2, 51. Jela, slov. jel, jela, jelva, jala, jedla, jelkovc, jeu, jeuka, cslav. jelъ, jela, rus. ель, ялына, елка, češ. jedle, pol. jodła, luž. jedła, jidła ‚Abies pectinata Dec. (Vuk, Bjelostjenac, Vodopić). B. Šulek, im. 128. — *U poeziji se dodaju često neki pridjevi, kao:* tanka. Opazićeš dvije tanke jele. Nar. pjes. vuk. 2, 441. Te pogleda iza tanke jele. 3, 289. tanka i ponosita. Al' na tanku jelu ponositu? 1, 230. tankovita. Tri su bora upored *(sic)* resla, među ńima jela tankovita. And. Kačić, razg. 61a. tankovrha. Dva su bora naporedo rasla, među ńima tankovrha jela. Nar. pjes. vuk. 2, 14. — vita. Jer vita jela u gori, pozor je ńe uzvišen. G. Držić 377. Visoke grane od vitih jel. P. Zoranić 21b. Uzrastom je Krunoslava jakno u gori vita jela. I. Gundulić 343. Kitni javor, vita jela... 402. Tako i vita jela pade. I. V. Bunić, mand. 31. Svom visinom jela vita nije vrh trave tako male. A. Vitaljić, ost. 12. Kitni čedri, vite jele. I. Đorđić, uzd. 49. Na vitu se jelu naslonio: ‚Vita jelo, mene boli glava'. Nar. pjes. vuk. 1, 271. Bog mu dao u rodnu omarju vitu jelu za debela hlada. Osvetn. 2, 33. *i u osobitom značeńu sa osobitu vrstu:* Jela vita, Abies pectinata Dec. (Sabljar). B Šulek, im. 129. *i* vitka. Vitka jelo, digni gori grane. T. Babić, pism. 35. — visoka. Jak visoka jela vita . . . G. Palmotić 3, 28a. Visoke jele stave na se odjeću. N. Marči 31. Visoka jela do neba široke grane podbila. Nar. pjes. vuk. 1, 332. — zelena. Padnuvši jak jela zelena. N. Dimitrović 61. Zaspa bane pod jelom zelenom. And. Kačić, razg. 131b. Pozdravi mi sveca Muhameda, načeš ńega di muselez pije usrid pakla pod jelom zelenom. 288b. Ej Kotore gnizdo sokolovo!... savijeno je na jeli zelenoj. 298a. Baci preļu pod zelenu jelu. Nar. pjes. vuk. 1, 153. Vezah końa za jelu zelenu. 1, 317. Predrag sedi pod jelom zelenom. 2, 78. Al' zelena usanula jela. 2, 167. Pak s ńom pade pod zelenu jelu. 2, 426. I zelene povenuše jele. Osvetn. 4, 57. — *Od milosti se u jednom primjeru kaže ženskome čeļadetu (u primjerima sprijeda često se uspoređuje s jelom žensko čeļade radi visoka i vitka stasa):* Tko je uzmnožan, moja jelo, sva otajna da ti pravi sreće? M. Pelegrinović 184. — *U prenesenom smislu kao:* katarka: Jela jedrńa ‚albero della nave' ‚malus'. A. d. Bella, rječn. 60a. — *I kao ime mjestima:* Jela, selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle. Statist. bosn. 156. Pavlova Jela, *planina u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 28.

2. JÈLA, *f. vidi* 1. jela. — *U Vukovu rječniku:* vide jéla *s dodatkom da se ovako govori u Hrvatskoj.*

3. JÈLA, *f. hyp.* Jelena. — *isporedi* Jele. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jêlo. — *Od* XVIII *vijeka (stariji primjeri pripadaju jamačno pod* 4. Jela), *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (Jela, Jelica ‚Helena'), *u Voltiģijinu* (Jela, Jelica ‚Elena' ‚Helena'), *u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae'). Kad je sluga Oliver l'jepu Jelu razumio. Nar. pjes. mikl. beitr. 20. Ivan je zaručio Luciju, ne može opet zaručit Jelu. J. Banovac, razg. 269. Anton sdružio se je u ženidbu s Jelom. A. d. Costa 2, 95. Ako li je starija snaša Jela, nije ništa u kuću donela. M. A. Reļković, sat. 16b. A sestra Jela kroz penger gleda. Nar. pjes. vuk. 1, 22. Jelo, dobra devojko! 1, 119. Što zoveš, vita Jelo? 1, 277. Tetka Jela čoju povranila! 1, 550. Jeli se smerno pokloni. 1, 592. Sestro Jelo, pošļide mi sina! 1, 626. Dušo Jelo, nosi đakoniju. 2, 436. Snae Jele zaboravit neću, snao Jelo, nenošeno zlato! 3, 169.

4. JÈLA, *f. augm.* Jelena. — *Kao augmentative shvaća ovaka ženska imena i Daničić* (Glasnik. 12, 498) *i posve s razlogom, ali treba opaziti da se ovakovijem imenima ističe naj veće da žensko čeļade nije mlado i gdjegdje da je udato, i to bez uvrede: tako u kući gdje su dvije ‚Jelene' (n. p. majka i kći, svekrva i snaha, a i starija i mlađa sestra), starija se zove obično* Jêla *a mlađa* Jéla. — *Od* XIV *vijeka (mislim da noj stariji primjeri što je Daničić pokupio u svoj rječnik pripadaju amo, jer se često nalazi pisano s dva* l; *mlađi primjeri pak vaļa da idu svi pod* 3. Jela), *a između rječnika u Belinu* (‚Jella' ‚Helena' 867b), *i u Daničićevu* (‚Helena hyp.'). Do gospođe Jele. Spom. sr. 1, 12. (1398). Gospodi Jelê. 13. (1398). Gospođu Jelu. 38. (1402). ‚Domina Jella'. Mon. serb. 405. Gospoda ‚Jella'. 415. (1442). Spom. sr. 2, 103. (1441). Gospođe ‚Jelle'. 2, 102. (1441). 121. 122. (1442). 104. (1443). Gospođu ‚Jellu'. 2, 123. (1442). — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

1. JELAC, jelca, *m. čovjek koji jede uopće, ili, u osobitom smislu, čovjek koji mnogo jede. — U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* jelec, blagovalac ‚comedens, edens, manducans', *i u Voltiģijinu:* ‚mangiatore, mangione' ‚fresser'.

2. JELAC, Jelca, *m. mjesto u Slavoniji blizu Požege.*

JELAČ, *m. vidi* božji vo *kod* božji, II, *e) bb). — U pisca našega vremena.* Jelač (Lucanus cervus L.). K. Crnogorac, zool. 134.

JÈLAČA, *f. augm.* Jela, Jelena *(radi značeńa augmentativa vidi što je kazano kod* 4. Jela). — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae') *i u Daničićevu* (‚Helena'). Dušti Katakuzina Paleologa, imenujema gospožda Jelača. (1389). (Okáz. pam. šaf. 73). pišu je i ‚Jelena'. (Daničić). Despotica Jelača dušti Lazareva. (1464). 80. i ńu pišu i Jelena'. (Daničić). Pokojnoga kneza Brajila Tezalovića i ńegove kćere gospođe Jelače. Mon. serb. 495. (1466). U Brajila bista dva sina . . . i dvije kćerše, Jelača i Vladislava . . . Uda se Jelača za Mihoča Utvičića u Hotču. 544. (XV *vijek).*

1. JÈLAČIĆ, *m. prezime (po majci* Jelači). — *Od* XVI *vijeka.* Mihaļ Jelačić. Mon. croat. 250. (1550). Od gospe Ane od Jelačićev. 269. (1572). Jelačić Baltazar. Nar. pjes. vuk. 2, 653 *(među prenumerantima).* Svetozar Jelačić. Rat. 29. Kod bana Jelačića. M. Đ. Milićević, srb. 287.

2. JELAČIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 62.

JELAČKIŃA, *f.* nadimak djevojci visokoj i tankoj kao jela. M. Pavlinović.

JELAČKOVIĆ, *m. prezime. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Kad pogibe Jelačković Jovo. Nar. pjes. petr. 1, 827.

JELADA, *f.* *Ἑλλάς (gen. Ἑλλάδος), Grčka.* — *Samo kod pisaca a između riječnika u Daničićevu* (*Ἑλλάς*). Jeladu. Okáz. pam. šaf. 55. Kroza Stanina usta progovorio je đenije Jelade. M. Đ. Milićević, pom. 5, 842.

JELADIJE, *m.* *Ἑλλάδιος, ime muško.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 116.

JELADIJEVIĆ, *m. prezime (po ocu Jeladiju).* — *U naše vrijeme.* Živko Jeladijević. Rat. 188. 383.

JELAHCE, *n. ili f. pl.? selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 66.

JELAK, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu valjevskom.* Livada u Jelaku. Sr. nov. 1872. 351. — *b)* Jelak-bunar, *u okrugu kneževačkom.* Livada u Jelak-bunaru. Sr. nov. 1875. 259. — *c)* Carevića Jelak, *ime visu u Srbiji u okrugu čačanskom.* M. Đ. Milićević, srb. 644.

JELAKAČKI, *adj. koji pripada Jelakcima.* Jelakačka Reka, *voda u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 706.

JELAKCI, Jelakaca, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 132.

JELAKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Vuk Jelaković. Nar. pjes. petr. 1, 851 *(među predbrojnicima).*

JELAMIT, *m. ime muško (vaļa da je grčko).* — *Prije našega vremena.* Jelamitъ. S. Novaković, pom. 117.

JELANE, *riječ umetnuta u stih kod pjevača.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Jesam li ti, jelane, govorio, divna Jelo? Nar. pjes. vil. 1866. 711.

JELANSKA, *f. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 96.

JELASI, *m. pl. mjesto u Slavoniji.* Regul. sav. 17.

JĚLAST, *adj. nalik na jelu.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚tannenförmig'.

1. JĚLÂŠ, *m. ime volu.* — *U Vukovu rječniku:* ‚ochsenname' ‚nomen bovis'.

2. JELAŠ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Jelašu. Sr. nov. 1872. 702.

JELAŠAC, jelašca, *m. vidi kod* Jelašci.

JELAŠAK, jelaška, *m. vidi kod* Jelašci.

JELAŠCI, Jelašaka *(ili* Jelašaca?), *m. pl. ime mjestu.* — *-a- stoji mj. starijega ъ.* — *Prije našega vremena u knizi pisanoj crkvenijem jezikom.* Vъ mêstê rekomêmъ Jelъšьci vъzdviže dvorъ. Danilo 374. — *I u spomeniku* XIV *vijeka ima ista riječ, ali se ne može razumjeti, jeli ime mjestu ili općeni supstantiv (za ovaj slučaj ne zna se, jeli nom. sing.* jelašac *ili* jelašak). Koporišći trъgъ s jelъšci i s mêtohomъ i s međami i pravinami. Glasnik. 24, 272. (1395).

JELAŠČIĆ, *m. prezime.* — *U Daničićevu rječniku:* Jelašьčićь, vlastelin kraļa bosanskoga knez ‚Stanoje Jelašьčićь' 1392. (Spom. sr. 2, 36).

JELAŠĆA, *f. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 24.

JELAŠICA, *f. voda u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ćuprija na reci Jelašici. Sr. nov. 1872. 130.

JELÀŠIN, *m. ime muško.* — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚mannsname' ‚nomen viri'). Jelašinъ. S. Novaković, pom. 117.

JELAŠINOVCI, Jelašinovaca, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 114.

JÈLAŠJE, *n. jelševo (johovo) grmļe.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das erlengebüsch' ‚alni' (cf. jelša) *s primjerom iz narodne pjesme:* Zađe joj se košuļa za zeleno jelašje. — *I kao ime mjestu (u Srbiji u okrugu ćuprijskom).* Ńiva u Jelašju. Sr. nov. 1873. 347.

JELAŠKA, *f.* ime ńivi. D. Trsteńak.

JÈLAŠKE, Jèlašâkâ, *f. pl. selo u Bosni u okrugu Dońe Tusle.* Statist. bosn. 144. — *Pominе se* XVII *vijeka.* Fra Matije Divković iz Jelašak. M. Divković, bes. 1.

JÈLAŠNICA, *f. ime selima i vodama u Srbiji. a) selo u okrugu crnoriječkom.* K. Jovanović 165. — *b) selo u okrugu kneževačkom.* 115. — *c) voda u okrugu užičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 581. — *d) selo u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 125. — *e) rijeka i selo u okrugu vrańskom.* 277. 802.

JÈLAŠNIČKÎ, *adj. koji pripada Jelašnici.* Jelašnička *(opština).* K. Jovanović 115. — *I kod imena voda u Srbiji.* Jelašnička Reka, *voda u okrugu kneževačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 828. Jelašnička reka, voda u okrugu niškom. kraļ. srb. 8.

JELAV, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu podrinskom.* Zemļa u mestu Jelavu. Sr. nov. 1867. 89. — *b) u okrugu šabačkom.* Zemļa u Jelavu. 1868. 311. — *c) livada u okrugu užičkom.* Ļ. V. Stojanović.

JELAVA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

JELAVAČA, *f. ime gori u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 16.

JELAVIĆ, *m. prezime.* — *Pominе se* XVIII *vijeka.* Petar i Pavao Jelavići. And. Kačić, kor. 488. Frano Jelavić. Norini 61. 75.

JÈLCE, *n. dem.* jelo. — *U jednoga pisca našega vremena.* Neka dođe Tamara sestra moja i zgotovi preda mnom dva jelca da jedem iz ńezine ruke. Đ. Daničić, 2sam. 13, 6.

JELCI, Jelaca, *m. ime mjestu.* — *U Daničićevu rječniku:* Jelьci, kraļ je Stefan Prvovjenčani dao Žiči pet sela ‚u Jelьcihъ', a ta su sela ‚Dolьńa Vьsь, Borьkь, Gńila, Dobriń, Vitahovo' (Mon. serb. 11 *god.* 1222—1228).

JELČIĆ, *m. prezime.* — *Od* XV *vijeka.* Vidac Jelčić. Mon. croat. 319. (1440).

JÈLĆEN, *m. vidi* elćen. — *U naše vrijeme u Bosni.* Razapeše četiri jelćena. Nar. pjesm. hörm. 1, 532.

JĚLDA, *f. vidi* heļda. Jelda, Jeļda, Polygonum fagopirum L. (Sabļar), v. heļda. B. Šulek, imen. 129.

JELDIŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.*

JÈLDOV, *adj. vidi* heldav. Mesto ‚žito heldavo' *(na drugom mjestu stoji)* ‚žito jeldovo'. Nar. zag. nov. 47.

1. JELE, *vidi* 1. jeļe.

2. JÈLE, *f. vidi* 3. Jela. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jêle. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima.* Kmetica Jele udova. Mon. croat. 276. (1575). Muč', ne luduj, draga Jele moja! Nar. pjes. vuk. 1, 242. Što j' to, Jele? da od Boga najdeš! 1, 581. Lijepa Zrnićeva Jele. Nar. pjes. herc. vuk. 21. Brale Lazo, boli li te ruka? Sele Jele, ne boli me ruka. Nar. pjes. vil. 1867. 774. Jelenina majko, kadi ti je Jele? Nar. pjes. istr. 2, 9.

JELEAZAR, *m. ime muško (jevrejsko), po grč.* Ἐλεάζαρος. — *Prije našega vremena.* Jeleazarь. S. Novaković, pom. 117.

JELEC, *m. ime gradu u narodnoj pjesmi prošloga vijeka.* Do Jeleca grada bijeloga. Nar. pjes. bog. 329. — *Može biti da treba čitati* Jeleča.

JÈLEČ, Jelèča, *m. ime različitijem mjestima (naj mańe trima). — Akc. kaki je u gen. sing taki je u ostalijem padežima osim nom. i acc. sing. — Između rječnika u Vukovu* (varošica u Hercegovini blizu Foče) *i u Daničićevu:* Jeleča, blizu Sjenice na planini Peštorama imaju zidine od grada Jeleča (Hilferding, rus. bes. 1858. III), pa se vaļa da i sama ta planina tako zvala, i ona vaļa da se misli ovdje: kraļ Dragutin ‚sьtrь nogu podь Jelečemь planinomь' (Okáz. pam. šaf. 70). imaju još dva Jeleča, sela, jedno blizu Foče a drugo blizu Varcar-Vakupa; jedno će od ńih biti ovdje: ‚Šišmanь Botićь odь Jeleča' (Mon. serb. 512 *god.* 1470). I pod Jelečemь selo Goševo. Svetostef. hris. 16. *(Kraļ Dragutin)* podь gradomь Jelečemь padь sь końa i sьkruši nogu svoju. Danilo 24. U Jeleču gradu bijelome. Nar. pjes. petr. 1, 327. Jeleč, selo krstjansko. od 55 kuća pod planinom Lisnom 1 sat od Varcarvakufa. F. Jukić, zemļop. 25. Jeleč, mala varošica *(u foćanskoj nahiji).* 59. *isto je mjesto: (griješkom)* Jeleć, *selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 26.

JÈLEČANIN, *m. čovjek iz Jeleča. — Množina:* Jèlečâni. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚einer von' Jeleč). Radosav Jelečanin. M. Đ. Milićević, srb. 672.

JÈLEČE, jèlečeta, *n. dem.* jelek. — *U naše vrijeme.* Žensko je odelo: . . . jeleče . . . *(u smederevskom okrugu u Srbiji).* M. Đ. Milićević, srb. 170. Na plećima je jeleče' koje struk vrlo lepo steže i pokazuje *(u ženskińa u okrugu niškom).* kraļ. srb. 186.

JELEČEVIĆ, *m. presime. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Treće je Rade Jelečević. Pjev. crn. 129a.

JÈLEČIĆ, *m. dem.* jelek. — *U naše vrijeme.* Prsi ńene stezao je jelečić od vunene tkanine. M. Đ. Milićević, zim. več. 57. Šalvare te stežu struk čeļadetu ispod jelečića. međudnev. 49.

JÈLEČKÎ, *adj. koji pripada Jeleču. — Između rječnika u Vukovu* (‚von' Jeleč). Šanac *(da)* ne gradi jelečki vojevoda u gorńem Ibru. Djelovod. prot. 12. Ceo jelečki srez od Novopazarske treba Srbima da pripadne. Nov. sr. 1884. 85.

JÈLEČKIŃA, *f. žensko čeļade iz Jeleča. — U Vukovu rječniku:* ‚eine von' Jeleč.

JELEČ, *vidi kod* Jeleč.

JELEFTERIJE, *m. vidi* Jelevterije.

JELEJ, *m. uļe, grč.* ἔλαιον. — *isporedi* jeleo. — *Samo u crkvenom jeziku.* A prelije suzom sa zenica mješte vina i jeleja sveta. Osvetn. 2, 165.

JÈLEK, *m. vidi* đečerma, *tur.* jelek, *ńekakva ženska haļina (kod našega naroda nose jelek i muški i ženske, samo se gdjegdje u ženskijeh zove* jeleče, *koje vidi). — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide đečerma). Mak, jelek, lik . . . B. Kašić, rit. XVII. Sakuj sebi toke na jeleko. Nar. pjes. vuk. 1, 166. Po košuļi dva jeleka tanka. 3, 96. Po dolami toke i jeleke. 3, 96. Smrzoše se toke za jeleke, a jeleci za tanke košuļe. 3, 419. Stade Mare sadit sade, u košuļi bez jeleka. Nar. pjes. mag. 1867. 87. Po košuļi toke i jeleke. Nar. pjesm. hörm. 2, 65. Prsa rastu, jeleci pucaju. Bos. vil. 1888. 366. On oblači toke i jeleke. 1892. 155. Seļanka Rujanka ima na sebi . . . jelek . . . M. Đ. Milićević, živ. srb.[2] 1, 43. Torlačanke praznikom nose . . . jelek od basme (kupovnog šarenog tkańa), dugačak do pojasa. 1, 47. Odelu koje nose seļaci Vrańanci ovo su delovi: . . . jelek, bez rukava, od crnog sukna. 1, 47.

JELÈKLI, *adj. nalik (?) jeleku — Postaje od* jelek *turskijem nastavkom* li. — *Ne mijeńa se po padežima. — U narodnoj pjesmi našega vremena kao pridjev uz* ječerma. Naj naprije jelekli ječermu. Nar. pjes. petr. 2, 489.

JÈLEN, *m.* Cervus elaphus L, *divļa životińa što preživa i ima granate rogove (samo kod muškoga), naj veća u Evropi među onima u kojijeh su oblasti (granati) rogovi. — Žensko je* košuta. *— Pošto nije riječ koja se vrlo često govori, pokvario joj se gdjegdje oblik, isporedi* jelin, jeļen, ļeļen. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jelenь, *rus.* олень *(radi o isporedi* одинъ *kod* jedan *i* одва *kod* jedva), *češ.* jelen, *poļ.* jeleń. *u praslavenskom je bila osnova* jelen, *kao što se poznaje po obliku ńekijeh padeža u stslovenskom, n. p. gen. sing.* jelene; *ali se poznije pomiješalo s osnovama na* ъ. — *osnova je indoevropska* eln, *isporedi lit.* elnis, *jerm* ałn, *grč.* ἔλαφος *(po Brugmannu od* eln-bhos), ἐλλός *(lane, od* elnos), *kymr.* elain, *stvńem.* elaho *(novovńem.* elen, elend, elentier *vaļa da je useto iz litavskoga ili po većoj prilici iz slavenskoga). —* el- *u praslavenskom jeziku nije postalo ni vokalno* l *ni* lê *(ali vidi kod* lane), *može biti s toga što se umetnulo od starine* e *među* l i n. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚cervus'), *u Jambrešićevu* (‚cervus'), *u Voltiģijinu* (‚cervo' ‚hirsch'), *u Vukovu* (1. ‚der hirsch' ‚cervus'. 2. ‚der hirschkäfer' ‚Cervus volans Linn.'), *u Daničićevu* (jelenь ‚cervus').

a. *u pravom smislu.* Ideže mnogyje jelene slyšahь. Domentijanb 9. Kako jelen želi istočnik vodni. Transit. 114. Počeše bižati kako jeleni. Korizm. 47a. Bazilij udren rogom ot jelena. Š. Kožičić 45b. I na priliku rańenoga jelena dojde k zdencu. F. Glavinić, cvit. 381a. Jelen popase smiļ po Zagorju. Nar. pjes. vuk. 1, 21. U ovoga doma dobra domaćina jeleni volovi . . . 1, 98. Susrete je sveti Petar na jelenu zlatorogu. 1, 116. O jelene, šumsko gorsko zvere! 1, 274. Gdi jeleni s košutama planuju. 1, 351. Zaigra se mlada niz svatove kano jelen od godine dana. 2, 337. Ranio sam plavoga jelena. 2, 629. Naženi mu srne i jelene. 2, 631. No ga jelen rogom dovatio. 2, 632. Griva mu je ka' jelenu brada. 3, 429. — *O jelenu se kaže da riče:* Riknu jelen a riknu košuta. Nar. pjes. vuk. 3, 9. Tale više k'o kad jelen riče. 3, 239. Mirko više kô da jelen riče. Osvetn. 3, 138.

b. *u množini upotrebļavaju ovu riječ pisci našega vremena za cijelo pleme, t. j. za sve preživaoce s granatijem rogovima.* Jeleni (pl.) zool. lat. ‚Cervina'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. J. Pančić, zoolog. 184.

c. *s pridjevom* sjeverni, *sovu pisci u naše vrijeme drugu životińu od istoga plemena.* Sjeverni jelen ‚das rennthier' ‚Cervus tarandus'. G. Lazić 89. B. Šulek, rječn. *kod* rennthier.

d. *kao ime domaćijem životińama: a) volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *b) końu* (‚hirschhals'). F. Kurelac, dom. živ. 10.

e. *vidi* božji vo *kod* božji, II, *e) bb).* Jelen ‚der hirschkäfer, schröter' ‚Lucanus cervus'. G. Lazić 82. *vidi i u Vukovu rječniku.*

f. *kao ime čeļadetu. — U latinskom spomeniku* XIII *vijeka.* ‚Consencientibus Micula, filio suo ac Jelen'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 222. (1288).

g. *ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Čair na Jelenu. Sr. nov. 1868. 466. Vinograd u Jelenu. 1865. 504.

1. JÈLENA (Jȅlena), *f.* Ἑλένη, Helena, *ime žensko.* — *isporedi* Elena, 3. *i* 4. Jela, Jeka, Jelka *itd.* — *Još od prvijeh vremena nalazi se gdjegdje ê mj. drugoga* e, *i to ne samo u spomenicima u kojima se (po istočnom govoru) ne razlikuju ova dva slova; po tome bi u južnom govoru glasilo i* Jeljena, *a u naše doba i* Jeļena, *ali tome nema potvrde ni u mlađijem knigama (samo u pisca Kavanina ima* Jeljena, *ali nije pousdano, pošto je sam pisac ikavac, a i izdaće nije kritično) ni u današńem govoru, samo se u zapadnom govoru čuje* Jelina *gdje* i *stoji mj.* ê. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae') *i u Daničićevu* (Jelena, Jelina, Jelêna ‚Helena'). *a)* Jelena. Kraļicomь Jelenomь. Mon. serb. 60. (1298—1302). Kraļica Jelena. 68. (1305—1307). Cariceju ćira Jelenoju. 183. (1348). Ja gospođa ćira Jelena. 189. (1378). Kralêcomь ćirь Jelenomь. 221. (1392). Gospođa Jelena. 386. (1456). Gospođe Jellene. 387. (1486). Despoticomь Jelenomь. 481. (1458). Gospođa Jelena. 548. (1502—1521). Plemenita gospa Jelena. 179. (1500). Od Jelene, Konstantina velikago matere. Š. Kožičić 9b. Od tad je gojila majka me Jelena. H. Lucić 235. U svete Jelene kloštru. B. Krnarutić 41. Parid lijepe cić Jelene ne propa li? J. Kavańin 7a. Kad izińe Jelena ponosita gospođa. Nar. pjes. vuk. 1, 129. Jelena, sestro rođena! 1, 586. I čestita carica Jelena. 2, 89. Svojoj majci carici Jeleni. 2, 102. Majko Jelenina, kamo ti Jelena? Nar. pjes. mikul. 151. *vidi i* Sveta Jelena. — *b)* Jelêna. Jelêna kraļica. Mon. serb. 56. (1289). 69. (1278—1314). Kraļicomь Jelênomь. 225. (1395). Gospođi Jelêni. Spom. sr. 1, 12. (1397). 1, 22. (1399). Za gospođu Jelênu. 1, 93. (1410). Gospođe Jelêne. Mon. serb. 321. (1423). Z gospojomь Jelênomь. 457. (1458). Veli Kosta, mat' Jeljena . . . . J. Kavańin 298b. — *c)* Jelina *samo u knigama pisanima zapadnijem govorom i u naše vrijeme u krajevima gdje je zapadni govor.* Kraļice Jeline. Mon. serb. 281. (1418). Poroda Jeline i kuće cara Stipana. 519. (1478). Od s. Jeline cesarice. I. Ančić, vrat. XIV. Jelina cesarica. P. Vitezović, kron. 42. Cesarici Jelini. S. Badrić, ukaz. 17. Jelina Miravet. J. Banovac, pred. 148. Sveta Jelina mati cesara Konstantina. F. Lastrić, svet. 57b. Sveta Jelina. A. Kanižlić, utoč. 518. Jelina će sažigat Parida. L. Ļubuški 27. Nut', ne luduj, Jelina divojko! Nar. pjes. vuk. 1, 241. Isprid dvora Jeline divojke. 1, 242. Kad Jelina riči razumila. 1, 580.

2. JÈLENA, *f. ime kravi.* — *U Srijemu.*

1. JELÉNAC, jelénca, *m. dem.* jelen.

a. *u pravom smislu.* — *U naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata.* Ta suri jelenac . . . Jačke. 184.

b. *vidi* božji vo *kod* božji, II, *e) bb).* — *U Šulekovu rječniku:* ‚hirschkäfer' (‚Lucanus cervus').

2. JELENAC, Jelenca, *m. ime mjestima. a) u Daničićevu rječniku:* Jelenьcь, selo koje je car Stefan priložio crkvi arhanđelovoj u Prizrenu: ‚selomь Jelenьcemь' (Glasnik. 15, 302 *god.* 1848?). međa je ‚Jelenьcu' išla ‚u veliju rêku u Sopotь i nad Mlake' (302). — *b) s istijem se imenom pominе mjesto u nekakvom prijepisu starijega spomenika.* Jelencemь na Srebrnici. Glasnik. 25, 67. 68. — *c) selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 120. — *d) mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* U Jelencu. Sr. nov. 1873. 731. — *e)* vrh kod Gerova.

JÈLENAČKÎ, *adj. koji pripada selu Jelenči.* Da ima ńegov red u vodenici na Dunači *(mj.* Dumači) jelenačkoj zemļi. Glasnik. II, 1, 95. (1808).

1. JELÉNAK, jelénka, *m. dem.* jelen. — *Akc. se mijeńa u voc.* jèlênče, jèlênci, *i u gen. pl.* jèlenâkâ. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. hyp. v. jelen. 2. vide jelenski jezik).

a. *u pravom smislu.* Jezdi vil na plahom jelenku. M. Vetranić 2, 105. I udarih tihoga jelenka u srdašce. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 18. Jelenak mi goru lomi, putak da mu je. Nar. pjes. vuk. 1, 58. Pasla moma jelenke, na vodu ih navraća, jelenci joj pređoše, al' ne može ta moma, osvrte se jelenak, uze momu na roge. 1, 167.

b. *vidi* božji vo *kod* božji, II, *e) bb).* — *U naše vrijeme.* Jelenak, jelač, jelenbuba, Lucanus cervus L. K. Crnogorac, zool. 184. *i u Šulekovu rječniku:* ‚schröter' (‚Lucanus').

c. *ime travi.* — *Od* XVIII *vijeka.* Jelenak ‚Lingua cervina'. Z. Orfelin, podr. 490. Jelenak, Scolopendrum officinarum Sw. (Vuk, Vujičić, Orfelin). B. Šulek, im. 129.

2. JELENAK, *m. ime planinama i selu. a) planina u Srbiji u okrugu kneževačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 825. — *b) planina u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 28. — *c) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 176.

JELENBUBA, *f. vidi* 1. jelenak, b. Jelenbuba, Lucanus cervus L. K. Crnogorac, zool. 134.

JÈLÊNČA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 176. Blizu Mišara, u Jelenči načini nešto šančića. P. M. Nenadović, mem. 142. — *b) mjesto u okrugu valjevskom.* Livada u Jelenči. Sr. nov. 1867. 675.

JELENČAC, jelenčca *(? ili* jelenčaca?), *m. dem.* jelenak. — XVI *vijeka.* Trudan jelenčac poželi vodice. Š. Menčetić 121. Susrite me, mila majko, jedan tihi jelenčac. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 18.

JÈLENČÂD, *f. coll. vidi kod* jelenče.

JELENČAK, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

JÈLÊNČE, jèlênčeta, *n. dem.* jelen. — *Nema množine, nego f. coll.* jèlenčâd *kojemu nema potvrde.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das hirschkalb' ‚pullus cervinus'). Namere se zajedno na jedno debelo jelenče. D. Obradović, basn. 25. Al' na vodi jelenče, rogom vodu mućaše, a očima bistraše. Nar. pjes. vuk. 1, 120. A u krilu šareno jelenče. 1, 317. Ulovio srnu i košutu i jelenče zlaćeni rogova. 1, 319.

JELENČIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 263.

JELENČIĆI, *m. pl. zaselak u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļe. 48.

JÈLENDÔ, Jèlendola, *m. ime mjestima u Srbiji. a) zaselak u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 168. — *b) mjesto u okrugu rudničkom.* Ńiva u Jelendolu. Sr. nov. 1874. 85. — *c) mjesto u okrugu smederevskom.* Ńiva u Jelendolu. 1875. 107.

JÈLEN-GĻÎVA, *f. vrsta gļive.* Jelen-gļiva (prema lat.), češ. jelenice (Hydnum imbricatum), jelenka (Phallus impudicus), poļ. jeleniak, Elaphomyces granulatus Fr. (Janda). B. Šulek, im. 129.

1. JÈLENÎ, *adj.* cervinus, *koji pripada jelenima, vidi* jeleńi. — *Postaje od* jelen *nastavkom* ьn, *te je osnova* jelenьn, *ali* ь *ispada bez zamjene, a dva se* n *izgovaraju kao jedno, i tako se gdje i piše.* — *U knigama* XV *i* XVI *vijeka (vidi i* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jelenьnъ) *pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom.* Rogь

jelenni vьžegъ i sьtrivь... Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 101. Jeleni rogъ iždegъ donьdeže budetь bêlo. 106. Jelenni rogъ iždegъ. 107. Salomь jelenymь i junčijimь sьtvori emblastro. 118. — *vidi i* Jeleni Kladenac.

2. JÈLENI, *m. pl. brdo u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 163.

1. JÈLENICA, *f. vidi* košuta. — *U Voltiǵijinu rječniku:* ‚cerva' ‚hirschinn'. — *nepousdano.*

2. JELENICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Jelenici. Sr. nov. 1875. 668.

3. JELENICA, *f. ime žensko, dem.* Jelena. — *U latinskom spomeniku* XV *vijeka.* ‚Rex Ostoja cepit uxorem suam Jelenicam olim uxorem Crevoje'. Spom. sr. 2, XVII. (1411—1416).

JELENIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 258. Pavle Jelenić. Rat. 143. — *I kod mjesnoga imena u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Jelenića Lokvi. Sr. nov. 1866. 511.

JÈLENIJÎ, *adj. vidi* jeleńi.

JELENI KLADENAC, Jelenoga Kladenca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Jelenom Kladencu. Sr. nov. 1872. 249. — *vidi* 1. jeleni.

JÈLENIN (Jělenin), *adj. koji pripada Jeleni.* Jelenina majko, kadi ti je Jele? Nar. pjes. istr. 2, 9. Majko Jelenina, kamo ti Jelena? Nar. pjes. mikul. 152. — *U ovom primjeru* Jelenina *znači* Jelenin dan: Od Jelenine do prvoga pondelka po Mihoļe. Stat. kast. 182. (1420). — *I kod mjesnoga imena u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Zemļa do Jelenine Bare. Sr. nov. 1871. 334.

JÈLENINA, *f. jeleńe meso.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚caro cervina'.

1. JÈLÊNKA, *f. dem.* Jelena. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae'). S Jelenkom gospa Anka. M. Marulić 258. Jelenka. S. Novaković, pom. 117.

2. JELENKA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. D. Trsteńak.

JÈLEN-KÀMÊN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* ‚Jelen Kamen' ili ‚Jerinin Grob'. M. Đ. Milićević, srb. 348.

1. JÈLÊNKO, *m. ime muško.* — *Od prije našega vremena.* Jelenko. S. Novaković, pom. 117. Jelonko Milićević. Rat. 87. Jelenko Branković. 413. — *U ovom primjeru nije jasno, znači li muško čeļade ili mladoga jelena (vidi* 1. jelenak): Jelenko im uz trpezu šeta, te im čaše prislužuje vina. Nar. pjes. u Vuk, kovč. 54.

2. JÈLÊNKO, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

JÈLÊNKOVIĆ, *m. presime (po ocu Jelenku).* — *U naše vrijeme.* Vuko Jelenković. Rat. 87.

JÈLENOV, *adj. koji pripada jelenu ili jelenima.* — *U Vukovu rječniku nema napose, ali vidi kod* jelen-rog. Druško skače jelenovijem skokom u lisičijoj koži. S. Ļubiša, prip. 218.

JÈLEN-RÔG, *m. jelenov rog.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena i otale u Vukovu rječniku* (u pjesmi mjesto ‚jelenov' ili ‚jeleńi'). Jelenrogom šarca osedlala. Nar. pjes. vuk. 1, 160.

JELENSKA, *f. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Jelenska gorńa i dońa. Rasdijeļ. 115.

JÈLÊNSKÎ, *adj. koji pripada jelenima.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚cervinus'), *u Jambrešićevu* (‚cervinus'), *u Voltiǵijinu* (‚cervino' ‚hirschenes').

a. *uopće.* Miša Anastasijević počne trgovati u jelenske rogove. M. Pavlinović, rad. 180.

b. *kod imena ńeke trave:* jelenski jezik, *po ńemačkom jeziku.* Jelenski jezik (jelenak) ‚die hirschzunge' ‚Scolopendrium officinarum'. G. Lasić 166. Jelenski jezik, Scolopendrium officinarum Sw. (Vuk). B. Šulek, im. 129.

c. *kod mjesnijeh imena. a)* Jelenska Stena, *stijena na dunavskoj obali u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 952. — *b)* Jelenski jarak. u Vrbovskome.

JELENŠĆAK, *m. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Rasdijeļ. 98.

JELENŠĆIĆ, *m.* vrh kod Dionica.

JELENUŠA, *f. vidi* Jelena. — *Na jednom mjestu u rukopisu* XV *ili* XVI *vijeka s* -ê- *mj. drugoga* e *(vidi kod* Jelena). Razoriše ženy radi nêkyje Jelênuše kraļa lačedonskago. Aleks. novak. 88.

1. JELÈŃÂK, jeleńáka, *m. ime biļkama.* Jeleńak, poļ. jeleniak (Elaphomyces), 1. Scolopendrium officinarum Sw. (u severinskoj okolini, Vujičić); 2. Orchis pallens L. (u Loboru). B. Šulek, im. 129.

2. JELEŃAK, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Rasdijeļ. 100.

JELEŃE, *n. ime mjestima. a) dva sela u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Rasdijeļ. 56. 57. — *b) u Srbiji. aa) selo u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 391. — *bb) mjesto u okrugu čačanskom.* Ńiva u Jeleńu. Sr. nov. 1869, 885. — *cc) mjesto u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Jeleńu. Sr. nov. 1872. 249. — *dd) mjesto u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Jeleńu. Sr. nov. 1878. 608.

JELEŃEŠCI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* Jelenêšьci, selo manastira Treskavca: ‚selo Jelenêšci' (Glasnik. 13, 371). ‚u Jelenêšce' (376). ‚u Jelenêšcehь' (375). ‚Jelenêšci' (Glasnik. 11, 133).

JÈLEŃÎ, *adj. koji pripada jelenima.* — *Stariji je oblik* jeleniji, *te se nalazi u rukopisu* XV *vijeka (isporedi* i 1. jeleni). — *Između rječnika u Vukovu* (jeleńi ‚hirsch-' ‚cervinus') *i u Daničićevu* (jeleniji ‚cervi').

1. *u pravom smislu.* Mozьkъ voluj ili jeleniji. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 106. Strugotine od jeleńeg roga. Z. Orfelin, podr. 161.

2. *kod imena ńekijeh biļaka.*

a. jeleńi jezik *(čakavski* zajik), *isporedi* jelenski,

b. Jeleńi zajik (gelegni saich), lingua cervina, scolopendria, asplenon (u mletačkom rukopisu), Scolopendrium officinarum Sw. B. Šulek, im. 129.

b. Jeleńi rog, češ. jelení růžek (Lycopodium), Plantago coronopus L. (Lambl u Zadru), v. jeliči rog. B. Šulek, im. 129.

c. Jeleńe uho (gelegnie vcho), lingua cervina, scolopendria (u mletačkom rukopisu), Scolopendrium officinarum Sw. B. Šulek, im. 129.

JELEO, *n.* ἔλαιον, *uļe.* — *Samo u crkvenom jeziku.* — *Između rječnika u Daničićevu* (ἔλαιον). Varsamo jeleo. Domentijanъ 192.

JELEONSKI, *adj. koji pripada maslinama.* — *Načińeno od grč.* τῶν ἐλαιῶν, *mâslinâ.* — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (jeleonьskyj, τῶν ἐλαιῶν). Na gorê jeleonscêj. Domentijanъ 167. Vladicê i vьznositeļu jeleonskomu. Mon. serb. 72. (1275—1321).

JELES, *m. ime vodi kod Križevaca.*

JELÈSIJA, *m. vidi* Jelesije. — *U naše vrijeme.* Mijat i Jelesija. Glasnik. II, 2. (1806).

JELÈSIJE, *m. vidi* Jelisije. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚h. Elisäus (den 14 juni)' ‚st. Elisaeus'. Jelesije proso sije, ide Vide da obide. (Proso se sije ispred Vidova dne, a Jelesije je uoči Vidova dne). Nar. posl. vuk. 113. Na svetog Jelesija (14 juna). M. Đ. Milićević, zlosel. 296. Stadosmo pred vratnice Jelesija Berića. M. P. Šapčanin 1, 107.

JELÈSIJEVIĆ, *m. presime (po ocu Jelesiju).* — *U naše vrijeme.* Teofilo Jelesijević. Rat. 382.

JELÈSIJIN BRÔD, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 168.

JELEŠ, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

JELEŠKO, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

JELEŠKOVIĆ, *m. presime.* — *U pjesmi* XVIII *vijeka.* Pobratime, Jeleškovič-Mujo! Nar. pjes. bog. 326.

JELÈTINA, *f. augm.* 1. jela. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

JELEVTERIJE, *m.* Ἐλευθέριος, *ime muško.* — *Nahodi se pisano i* Jelefterije. — *U Daničićevu rječniku:* Jelevterije, iguman Svigmenu u Svetoj Gori ‚Jelevьθerije' 1347 (Mon. serb. 127). ‚Jelefterije' (181 *god.* 1348).

JÈLEZ, *m. ime muško (tursko).* — *isporedi* Elez. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* I pred ńima Jelez buļubaša. Nar. pjes. vuk. 4, 499.

JÈLEZOVAC, Jèlezôvca, *m. potok* (Glasnik. 19, 168) *i mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Jelezovcu. Sr. nov. 1861. 854.

JÈLEZOVIĆ, *m. presime (tursko, po ocu Jelezu).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ture zgodno Jelezović Avda. Ogled. sr. 391.

JELHA, *f. vidi* joha. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (jelьha ‚alnus'). Livada jelьha nadь putemь. Mon. serb. 128. (1886—1847).

JELHOVAC, Jelhovca, *m. vidi* Jeohovac.

JÈLI, *vidi kod* jesam.

1. JÈLICA, *f. dem.* 1. jela, *ali može značiti i koju drugu biļku.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (jelica, smrča, dub ‚pezzo, albero' ‚picea') *i u Vukovu* (nekaka trava za koju se govori da žena od ńe može dijete pobaciti ‚herbae genus').

a. *u pravome smislu, mlada jela.* ‚Nasjeka' pun voz sve samije mladije jelica. *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

b. Abies excelsa Poir., *čini se da je ovako značeńe u Mikaļinu rječniku (po tal. riječi* pezzo), *te će biti isto i u ovijem primjerima:* Ima se blagosoviti pepel aliti lug učińen od granja masline, ali drugoga drvja koje se običaji i nahodi u toj državi, kako palme, jelice, smrče, i ostalih. I. Bandulavić 28a. Blagosivļajući i razdiļujući grančice od masline ili od drugoga dubja i cvitja gdi maslina ne ima, kako ovdi u nas u Bosni, nego se služimo jelicom, koja je zelena i na grančica križiće prikazuje. F. Lastrić, od' 208. Voda blagosovļena, jelica i ostala, koja se običaju blagosivļati. ned. 106. Blagosivļati grane od palme iliti pome, od masline, jelice, drinka. A. Kaniślić, bogoļubn. 248. Koliko je u šumi jelica. Nar. pjes. petr. 1, 181. Ugledaju na blizu jednu jelicu sa svim visoku. Nar. prip. bos. 1, 108. Ugleda jednu povisoku jelicu. 1, 118. Jelica je prozaplela grane. Osvetn. 2, 88.

c. Polycnemum arvense L., *ńeka trava (vidjeti je kao posve mala jela).* Jelica, poļ. jedlinky (Equisetum), (Vuk), smilace (Durante), Polycnemum arvense L. (Vodopić). B. Šulek, im. 129.

2. JELICA, *f. ime mjestima u Srbiji.* — *Može biti istoga postańa što i* 1. jelica.

a. *planina u okrugu čačanskom.* M. Đ. Milićević, srb. 645. — *Biće isto i u ovijem primjerima:* Ode pravo kroz zemļu bugarsku, dokle dođe do Kruševca grada, a otale uz vodu Moravu, dokle bane dođe pod Jelicu, pod Jelicu u selo Bańicu. Nar. pjes. vuk. 174—175. Crkvu grade dva Mrļavčevića u Jelici u planini pustoj. 2, 203. U poćeru Turcima odoše, u Bjelici,' visokoj planini, tu ih jedna vojska susretnula, Jelicom ih gorom poćeraše, u Rtarsko poļe istjeraše. 4, 851. Od Jelice do vode Bjelice. 4, 859.

b. *mjesto u okrugu jagodinskom.* Niva u Jelicu. Sr. nov. 1871. 175.

3. JÈLICA, *f. dem.* 3. Jela. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Belinu* (‚Helena' 867b), *u Bjelostjenčevu (kod* Jela), *u Voltiģijinu (kod* Jela), *u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae'). Jelica. S. Novaković, pom. 117. Splet devojački sestre Jelice. Nar. pjes. vuk. 1, 491. Jedinicu sestricu Jelicu. 1, 541. Opazi ga sestrica Jelica. 1, 542. O Jelica, moja mila sejo! 2, 465. O Jelice, gospođo razumna! 2, 505.

JÈLIČICA, *f. uprav dem.* jelica *ili* jelika, *ali se ovako zove druga biļka.* Jeličica, tasso (u siń-skom rukopisu), Taxus baccata L. B. Šulek, im. 129.

JELIČIĆ, *m. presime (po majci Jelici).* — *Od prije našega vremena.* Jeličić iz Mostara. And. Kačić, kor. 455. Jeličić. Schem. bosn. 1864. IX. XVIII. XXVII. Schem. segn. 1871. 108. — *I ime selu u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 284.

JÈLIČIN, *adj. koji pripada Jelici (vidi* 3. Jelica). Da dovedu Jeličinu majku. Nar. pjes. vuk. 1, 605. Tužno tuži Jeličina majka. 1, 607. Kad su bili kraj Jelini dvora, gledala ih Jeličina majka. Nar. pjes. kras. 1, 106. — *I kod mjesnijeh imena u Srbiji:* Jeličin Gaj *u okrugu kragujevačkom.* Niva u Jeličinom Gaju. Sr. nov. 1867. 98. Jeličin Do *u okrugu rudničkom.* Livada u Jeličinom Dolu. 1874. 85.

1. JÈLIĆ, *m. dem.* 1. jela, *vidi* 1. jelica. — *U naše vrijeme.*

a. *kao da je u ovijem primjerima u pravom smislu (mlada jela).* Pod jelićem jedno momče spava. Nar. pjes. kras. 1, 50. Sve jeliće tanke istrgaše. Nar. pjes. petr. 8, 298. Svezaše ga uz tanka jelića. Nar. pjesm. hörm. 2, 76. Pod jelićem mlado momče spava, od pare se grane uzvijaju. Nar. pjes. u Bosni. Đ. Šurmin. Momče mlado, kô tanani jelić na zagorju. Osvetn. 2, 46. Jelić niše, sjeklica kidiše. 4, 26. *vidi* Jèlić, dem. jela, mlada jela. u Lici. V. Arsenijević. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Ulaža vino goni iz jelića kostelića. (Misli se dete kad sisa). Nar. sag. nov. XVIII.

b. *u osobitom smislu,* Abies pectinata Dec., *druga vrsta jele nego je* jelica *(vidi* 1. jelica, 2). Jelić, Jelika, rus. елка (Equisetum), елочка (Sisymbrium sophia), Abies pectinata Dec. (Sabļar). B. Šulek, im. 129.

2. JÈLIĆ (Jélić, Jêlić), *m. presime (po majci Jeli). — Od prije našega vremena, ili naj kasnije od* XVIII *vijeka.* Jelikь (može biti da bi trebalo čitati ‚Jelićь'). S. Novaković, pom. 117. Tako i Jelić, Šipijun tako. J. Kavańin 98b. Iz Šapca Stojadin Jelić. Glasnik. II, 1, 41. (1808). Jelić. D. Avramović 239. 246. Nar. pjes. vuk. 2, 655 *(među prenumerantima).* Petar Jelić. Rat. 345.

3. JELIĆ, *m. ime mjestima.* — *Biće ista riječ*

što 2. Jelić *a ne što* 1. jelić. *a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 16. — *b)* Jelić-gradina, *selo u Hercegovini u kotaru mostarskom.* Statist. bosn. 226.

JELIĆI, *m. pl. ime mjestima. a) prije našega vremena.* Selo Jelići. Svetostef. hris. 16. — *b) tri sela u Bosni: jedno u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 90; *dva u okrugu travničkom.* 200. 182. — *c) zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 158. — *d)* Jẽlići, *nekolike kuće u selu Platu (u Župi) blizu Dubrovnika.* P. Budmani.

JELIJOVIĆ, *m. presime. — U naše vrijeme.* Kosta Jelijović. Rat. 45.

1. JELIK, *vidi kod* 2. jelić.

2. JÈLÎK, jelika, *m. jelova šuma. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚tannenwald' ‚silva abietum'). Dok Mateju na dvorove dođe, na dvorove u jelik zeleni. Pjev. crn. 51ª.

3. JELIK, *vidi* kolik *(relativno). — Samo u knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (jelikъ ‚quantus', relativno). Jeliku mošть imêje ne oblênih se. Sava, sim. pam. šaf. 8. Vьsi jelici nedužnyje imêahu. Domentijanᵇ 100. Vidêhь zapisana i utvrьždena kraljevьstvomь jego jelika sutь vь sijemь hrisovulê. Mon. serb. 76. (1302—1321). — *U srednjem rodu ili adverbijalno.* Vьsa jeliko dahь. Mon. serb. 6. (1198—1199). Ne toliko bagrêniceju jeliko slovesemь razumnomь skazanijemь. Domentijanᵇ 125. Jeliko mi bystь vьzmožno. Mon. serb. 78. (1302—1321). Jeliko se nahode ljudije u crьkve te. 116. (1342). Po jeliku moštno. 383. (1405—1427). — *Dodaje se i riječca* že. Jelyciže ubo vь carihь priješe pravovêrije, i siji polučiše obêtovanija Božija. Mon. serb. 166. (1358). Potьštahь se isplьniti jelikože mi bystь vьzmožno. 531. (1485).

1. JÈLIKA, *f. uprav dem.* 1. jela, *ali se upotrebljava i za odraslu jelu. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide jela 1). Rasla tanka jelika na dva brda velika; to ne bila jelika već devojka velika. Nar. pjes. vuk. 1, 179. Pjan katana pod jelikom spava. 3, 118. Siđe Alil s visoke jelike. 3, 159. Veza końa za jednu jeliku, veza Hajku za drugu jeliku. 3, 188. Svratih đoga pod tanku jeliku. Nar. pjesm. hörm. 1, 448. Kad će usnut pod jelikom Marko. Osvetn. 2, 18. *vidi* 1. jelić, b.

2. JÈLIKA, *f. ime žensko, dem.* Jelena, Jela. — *Od prije našega vremena.* Jelika. S. Novaković, pom. 117. Kad to začu Jelka Grčićeva, zastidje se Jelika djevojka. Nar. pjes. petr. 3, 587.

3. JELIKA, *f. ime ovci. — U Slavoniji.*

JELIKOVICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Jelikovici. Sr. nov. 1875. 1199.

JELIMSKI, *adj. u Daničićevu rječniku:* jelimьskyj, metohu manastira Treskavca u Prilipu išla je međa ‚do jelimske kuće' (Glasnik. 18, 870).

1. JÉLIN, *adj. koji pripada Jèli.* Gdi križ Jelin, gdi li svrdao prosiva. A. Kanižlić, rož. 14. Gorom jezde Jelini svatovi. Nar. pjes. vuk. 1, 574. I za zdravlje tvoje i Jelino. 2, 436. Kad su bili kraj Jelini dvora. Nar. pjes. kras. 1, 106. — *I kod mjesnijeh imena u Srbiji.* Jelina Breza, *brdo u Srbiji u okrugu podrinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 520—523. Jéline Nive, *brdo u Begaljici (u okrugu biogradskom).* Lj. Stojanović.

2. JÈLIN, *adj. koji pripada Jèli.*

3. JÉLIN (jẽlin), *adj. vidi* jelov. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A sokola za jeline grane. Nar. pjes. petr. 1, 222. — *može biti da pripada amo i* 6. Jelin.

4. JÈLIN, *m. vidi* jelen. — *Nalazi se samo u zapadnijeh pisaca i u nekijeh Dubrovčana što miješaju gdjegdje zapadne oblike, te po tome valja da -i- stoji mj. starijega ê, vidi i* jelen. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚cervus'), *u Mikaljinu* (jelin, jelen, zvijer ‚cervus'), *u Belinu* (‚cervus' 187ª), *u Voltiđijinu* (v. jelen), *u Stulićevu* (v. jelen). Tada će poskakovati hromac kakono jelin. Bernardin 5. isai. 35, 6. Kad bi bigali jelini prid lavom. M. Marulić 13. Oxriv se jak jelin. Š. Menčetić 4. Nigdar jelin tako ne priniče k rici. H. Lucić 282. Jak prid psi jelin plah. M. Držić 42. Jelin žedan kad želi prit k jezeru. 125. Jelin želi na vrutke od vod. F. Vrančić, živ. 41. Jelin svrže roge, kad g' obist ne sladi. Đ. Baraković, vil. 91. Žedni jelin. Michelangelo. 14. Jer sasnući jelin isti tebi hoće dojke odgristi. I. Ivanišević 218. Teku kakono jelini k vrujku bistre vode. P. Radovčić, nač. 35. Hitati košute i jeline. ist. 161. Jelin videći se obastrt od pasa plače. M. Radnić 109ª. Kako no su u jelina... A. Vitaljić, ist. 53ᵇ. Pravedni žele pravdu kano jelini studenac vode. S. Margitić, fal. 111. Kakono žedan jelin žudi vrutak vode žive. L. Terzić 77. Žedan jelin ište i hlepi drag kladenac žejno odveće. I. Đorđić, salt. 135. Lav s jelinom mirne danke provodi. uzd. 136. Nije toliko lepio nijedan jelin žedan k bistroj vodi. J. Banovac, pred. 187. Namirivši se on na jednoga jelina velika. razg. 155. Łakomac jurve je službenik djavla Majmuna, koji veće nago žedan jelin vode ili gladno dite mlika materina, želi blago i koristi tilesne. pripov. 200. Hodi nadigavši glavu kao jelin. J. Filipović 1, 77ª. Trči k studencem vodenim jelin u žeđi. F. Lastrić, test. 149ª. Za ufatiti jednog jelina, košutu... ned. 374. Ražan on načiña jelinu po dubravi trčeću. A. J. Knezović 117. Mloštvo jelina. E. Pavić, ogl. 286. Ište jelin i košuta ladno vrilo. V. Došen 178ᵇ. Ne brojeći srna, jelina, ni ostale divjači. And. Kačić, kor. 224. Na način brzoga jelina. I. J. P. Lučić, razg. 28. Tu jelini brzi, kozlići, janci, ptice. M. Katančić 48. Tada, kako jelin raňeni, žedna jest trčala k studencu svoji suza. Đ. Rapić 76. Kao jelin, plahovito svijere. Nar. pjes. juk. 263.

5. JÈLÎN, Jelina, *m. "Ελλην, Grk. — Između rječnika u Vukovu* (‚ein Hellene' ‚Hellen'. Za mnoge se stare gradove po našijem zemjama pripovijeda da su ih gradili Jelini) *i u Daničićevu* (Jelinь, *"Ελλην*). Glagoljutь, Likiju Srьbinu biti rodom, Jellinu mudrovanijemь. Okáz. pam. šaf. 55.

6. JELÍN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom (može biti da je isto što* 1. jelin). Čajir na Jelinu. Sr. nov. 1868. 659.

JELINA, *vidi* Jelena.

1. JÈLINAC, jèlînca, *m. dem.* 4. jelin, *vidi* 1. jelenac. — *U Stulićevu rječniku:* v. jelenac.

2. JELINAC, Jelinca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Jelincu. Sr. nov. 1875. 8.

1. JELÍNAK, jelínka, *m. dem.* 4. jelin, *vidi* 1. jelenak. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cervetto, cerviatto' ‚hinnulus cervinus' 186ᵇ) *i u Voltiđijinu* (‚cervetto, cerviotto' ‚hirschkalb'). Jelinka kad stigne pas. Š. Menčetić 89. Hrt jelinka zatječe. 154. Prid ńim pobignu bilježan jelinak. D. Zlatarić 14ª. Dva jelinka, dva laneta. Đ. Baraković, vil. 217. Ka jelinka gojiš mlada. I. Ivanišević 218. Doće dva jelinka, dva tetina sinka. A. Kanižlić, rož. 22.

2. JELINAK, *m. ime gori u Hercegovini.* Schem. herceg. 1876. 16.

JÈLINAST, *adj. nalik na jelena (jelina).* — *U Stulićevu rječniku (vidi kod* jelinko).

JELINČAC, *m. vidi* jelenčac. Da sam od onih jelinčac Augusto ke hvataše. Š. Menčetić 21.

JÈLINČÂD, *vidi* jelenčad.

JÉLÎNČE, jèlînčeta, *n. vidi* jeleuče. Al' u travi ļuta zmija cvili? . . . ali cvili u gori jelinče? And. Kačić, razg. 311ᵃ.

JELINDA, *f. ime žensko, načińeno od* Jelena, Jela. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Jedan od ńih vjeren bješe za Jelindu lijepu vilu. J. Palmotić 144. (To je Jelena Sorgovica, udova Orsata Gundulića koji pogine u trešńi, za koju se pak oženi Jaketa Palmotić dne 1 maja 1669. S. Skurla). 167.

JELINI, *adj. vidi* 1. jeleni. — *U Stulićevu rječníku:* jelini, jelinski, v. jeļeni.

JELINICA, *f. vidi* 3. Jelenica. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Hćer Jelinicu. I. T. Mrnavić, osm. 70.

1. JÈLINIĆ, *m. dem.* 4. jelin. — *U Voltiǵijinu rječniku us* jelinak.

2. JÈLINIĆ, *m. presime.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Jelinićь). Toma Jelinićь. Mon. serb. 588. (1488). Jurju Jeliniću vlastelinu Braškomu. I. Ivanišević 246. Jelinić. Boca 7.

1. JÈLÎNKA, *f. Grkińa, vidi* 5. Jelin. — *U Stulićevu rječniku:* ‚mulier ex Graecia'.

2. JELINKA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Jelinьka. S. Novaković, pom. 117.

3. JELINKA, *f. ime ovci.* — *U Bruvnu.*

JÈLÎNKIŃA, *f. vidi* 1. Jelinka. — *U Stulićevu rječniku us* Jelinka.

JÈLÎNKO, *m. vidi* 2. jelenko. — *U Belinu rječniku:* ‚bue di color di cervo' ‚bos cervinus' 151ᵇ, *i u Stulićevu:* jelinko, vo jelinast ‚bue di color di cervo' ‚bos cervinus'.

JÈLINOV, *adj. vidi* jelenov. — *Između rječnika u Mikaļinu* (jelinov, od jelina ‚cervinus'). Jelinova skoka. Đ. Baraković, vil. 17.

1. JÈLÎNSKÎ, *adj. vidi* jelenski. — *Između rječnika u Belinu* (‚cervinus' 187ᵃ), *u Voltiǵijinu* (v. jelenski), *u Stulićevu (kod* jelini). Jelinske tijek brzine. I. Đorđić, salt. 49. Nek jelinskim skokom hode. V. Došen 124ᵃ. — *I kod imena biļaka.* Jelinski jezik, lingua cervina (Sabļar), Scolopendrium officinarum Sw. Jelinski koren, elaphoboscon, gratia Dei (Sabļar), Pastinaca sativa L. Jelinsko okašce (prema lat. ocellus cervi), Athamanta cervaria L. (Sabļar). B. Šulek, im. 190.

2. JÈLÎNSKÎ, *adj. grčki, vidi* 5. Jelin. — *Između rječnika u Vukovu* (‚hellenisch' ‚hellenicus'). Višekrat u Bizancu došlo se do krvi među carevcim i jelinskim tim novim poganom. M. Pavlinović, razg. 95.

JELINSTVO, *n. osobina onoga koji je Jelin (vidi* 5. Jelin: *može se misliti narodnost, jezik, vjera).* — *U knisi pisanoj crkvenijem jezikom i otale u Daničićevu rječniku* (jelinьstvo, *ἑλληνισμός*). Tьšte se vьstaviti jellinstvo. Okáz. pam. šaf. 56.

JELIŃAK, *m. ńeka biļka, pitoma mrkva.* — *Postaje od* 4. jelin. — *Prije našega vremena.* Jelińak, elaphoboscum (Durante), Pastinaca sativa L. B. Šulek, im. 129.

JELIŃANIN, *m. vidi* 5. Jelin. — *Množina:* Jelińani. — *U Stulićevu rječniku:* ‚Graecus'.

JÈLIŃÎ, *adj. vidi* jeleńi. — *Između rječnika u Belinu* (‚cervinus' 187ᵃ). Prikladan je moj poļubļeni srni i lanetu jelińemu. Bernardin 155. cant. 2, 9. Srni i lanetu jelińemu. I. Bandulavić 218ᵃ. Istari turpijom jelińega roga. J. Vladmirović 31. — *I kod imena ńeke biļke.* Jelińi rog, Plantago coronopus L. (Lambl), v. jeleńi rog. B. Šulek, im. 129.

JELIPAVNA, *f. vrsta jabuke.* Jelipavna, sitna žuta slatka jabuka za ostavu (Veselić). B. Šulek, im. 180.

JELIS, *m. vidi* jeliš. — *U Voltiǵijinu rječniku:* ‚cibo, vivanda' ‚speise'. — *sasma nepousdano: pisac je gdje našao* jeliš *i slo pročitao.*

JELISAFTA, *f. vidi* Jelisavta. — *Prije našega vremena.* Jelisafta (mahom kaluđeričko). S. Novaković, pom. 117.

JELÌSAVA, *f. ime žensko, vidi* Jelisaveta. — *Prije našega vremena.* Jelisava. S. Novaković, pom. 117.

JELÌSÂVČIĆ, *m. prezime po majci Jelisavci.* — *U naše vrijeme.* Radovan Jelisavčić. M. Đ. Milićević, srb. 592. Pavla Jelisavčića. zim. več. 177. Trifun Jelisavčić. Rat. 240.

JELISAVET, *f. vidi* Jelisaveta. — *U Daničićevu rječniku:* Jelisavetь ‚Elisabeth': tako je jedan put zapisano ime carici Jeleni ženi cara Stefana: ‚carica prьvaa srьpьska Jelisavetь'. (Mon. serb. 246).

JELISÁVETA, *f. ime žensko, od jevrejskoga imena preko grč. Ἐλισάβετ.* — *isporedi* Jelisavet, Elizabeta, Jelisavta. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚Elisabeth'). Jelisaveta. S. Novaković, pom. 117.

JELÌSÂVKA, *f. vidi* Jelisaveta *(uprav je deminutiv).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (uz* Jelisaveta *s primjerom iz narodne pjesme:* Knigu piše moskovska carica po imenu gospa Jelisavka). A kad vid'la moskovska kraļica, po imenu gospa Jelisavka. Nar. pjes. vuk. 3, 564. Uranila Jelisavka mlada. Nar. pjes. petr. 2, 195. Jelisavku mladu izvedoše. 3, 85.

JELÌSÂVTA, *f. vidi* Jelisaveta. — *Nalazi se pisano i* Jelisafta *(koje vidi).* — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Daničićevu* (Jelisavьta ‚Elisabeth'). Jelisavta. Okáz. pam. šaf. 62. Jelisavьta. S. Novaković, pom. 117. Sveta Jelisavta kraļica Ugarska. M. Divković, nauk. XII. U utrobi svete Jelisavte. 106ᵇ. Jelisavta. P. Posilović, nasl. XIII. Jelisavtu iz zemļe ungarske. S. Margitić, fal. 67. Jelisavtu iz Portugala. 67. Kada pohodi svetu Jelisavtu. 75.

JELISEJ, *m. vidi* Jelisije. — *U Daničićevu rječniku:* ‚Elisa': ‚svety Jelisej' kao da bješe crkva kod Leskova (Glasnik. 12, 293). Jelisej. S. Novaković, pom. 117.

JELISEJE, *m. vidi* Jelisije. — *U naše vrijeme.* Ovaj se je kaluđer zvao Jeliseje Popović. S. Ļubiša, prip. 82.

JELISEJI, *adj. koji pripada Jeliseju.* — *Kod mjesnoga imena* XIV *vijeka.* Na Jeliseji Studenьcь. Spom. stojan. 25. (1827).

JELISIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Dimitrije Jelisić. Rat. 345.

JELÌSIJE, *m.* Eliseus, Elisa, *ime muško (izraiļskoga proroka).* — *Iz jevrejskoga preko grč. Ἐλισσαῖος.* — *U pisca našega vremena.* Jelisija sina Safatova pomaži za proroka mjesto sebe. Đ.

Daničić, 2car. 19, 16. Ńega će pogubiti Jelisije. 17.

JELÌSIJEVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Milan Jelisijević. Rat. 336. Teofilo Jelisijević. 81.

JELISIJEVINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada u Jelisijevini. Sr. nov. 1875. 68.

JELISINA POLANA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Jelisinoj Poļani. Sr. nov. 1861. 354.

JELIŠ, *m. vidi* 1. jelo. — *Postaje od iste osnove od koje je i* jelo *nastavkom* išь *(ili* yšь?). *u sapadnom govoru glasi* jiliš. — *Kod ńekijeh čakavaca od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚esca'. 2. jeliš, brašno ‚annona'), *u Jambrešićevu* (‚esca'), *u Stulićevu* (v. brašno *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).* Ostavivši ... kruh, vino i ini jiliš. Korizm. 47a. Pomože je potom jilišem. Š. Kožičić 47a. Ne nabojahu jiliša otci vaši. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 180. act. ap. 7, 11. Piliša, jiliša, to je vse pripravno. Jačke. 182.

JĚLÍŠTE, *n. vidi* 2. jelik. — *U Belinu rječniku:* ‚abetajo, luogo pieni d' abeti' ‚solum abietibus consitum' 10a; *u Bjelostjenčevu:* jelišće *kod* jeļe; *u Stulićevu:* ‚locus abietibus consitus'. — *U naše vrijeme kao ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Jelištu. Sr. nov. 1867. 415.

JELIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku us* jelište. — *sasma nepousdano.*

JELITO, *n. djevenica.* — *Riječ je praslavenska sa značenjem: crijevo, isporedi češ. i poļ.* jelito. — *Postaje nije jasno (može li biti ista osnova što je u lat.* ile, ilia?). — *U Mikaļinu rječniku:* jelito, divenica ‚sanguinaccio' ‚botulus, botellus', *i u Stulićevu:* jelito, djevenica *(iz Mikaļina).*

JELIVANKA, *f. vrsta jabuke. u Đakovštini.*

JELIŽE, *vidi* ńeliže. — *U Daničićevu rječniku:* samo s predlozima ‚otь' i ‚do', a tada dobija sprijed ‚n', ‚a quo tempore, donec'.

1. JĚLKA, *f. dem.* Jelena. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae'). Plemenitu gospu Jelku. Mon. croat. 92. (1468). Jelka. S. Novaković, pom. 117. Vila vilu sa jelike zvala: ‚Seko Jelko, đe si jutros bila?' Nar. pjes. petr. 1, 111. Pa govori Kruščićeva Jelka. 1, 258. Ńemu Jelka ļepše prihvatila. Nar. pjes. stojad. 167.

2. JĚLKA, *f. ime domaćijem životińama (kozi i puri) u Slavoniji.*

JĚLKIĆ, *m. presime. u Bačkoj.* V. Arsenijević.

JELKOVAC, Jelkovca, *m. kajkavski* Jelkovec, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Rasdijeļ. 89.

JELMA, *adv. kad (relativno), uprav: kako, kao.* — *Postaje od osnove* jel *što je i kod* 2. jelik *(vidi i* kolik) *nastavkom* ьma *(isporedi kod* veoma). — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (jelьma ‚quum'). Jelma mnogo prêide vrêmê. Glasnik. 11, 63. — *često se dodaje riječca* že. Jelmaže samodrьžьcь vênčah se. Mon. serb. 332. (1405–1427). I jelmaže vь tuđej stranê sij takovu dyhaaše o pravoslaviji revnosть. Glasnik. 11, 55.

1. JĚLO, *n. ono što se jede, hrana.* — *Postaje od korijena* êd *glagola* jesti *nastavkom* lo, *te u našem jeziku* d *ispada ispred* l. — *U sapadnom govoru glasi* jîlo. — *Riječ je praslavenska* (êdlo), *ali se još nahodi samo u sjeverozapadnijem jezicima, isporedi češ.* jídlo, *poļ.* jadło, jedło. — *Između rječnika u Voltigijinu* (‚cibo, nutrimento, pietanza' ‚speise'), *u Stulićevu* (v. ješa), *u Vukovu* (‚die speise' ‚cibus').

a. *sa značenjem sprijeda kasanijem.* Jilo i pitje što bi se gdi našlo kod siromaha. F. Lastrić, ned. 264. Jela ne okusivši. J. Rajić, pouč. 1, 50. Gotovi mu to gospodsko jelo, prije ńega jelo ogleduje. Nar. pjes. vuk. 2, 106. Nije ga *(grijeha)* u jelu, već u slu đelu. Nar. posl. vuk. 213. Meštar ga je kaštigal i pres jila ostavļal. Nar. prip. mikul. 11. Nema u kući ništa za jelo. Vuk, poslov. 185. Boļe je jelo od seļa gdje je ļubav nego od vola ugojena gdje je mržńa. Đ. Daničić, prič. sol. 15, 17. Pa se prva medenica služi, pa za ńome krijepe se jelom. Osvetn. 1, 45. Nije dobra ni za jelom samu. 2, 48. Sjedni, pašo, gotovo je jelo. 4, 41. Žena iska što je kuća hćela, djeca hoće jela i odijela. 4, 66.

b. *djelo kojijem se jede, pa i vrijeme kad se jede (ručak, objed, večera, doručak itd.).* Svi ste sa mnom na trpezi u jilu i piću. F. Lastrić, test. 110a. Kakav je ko na jelu onaki je i na đelu. Nar. posl. vuk. 123. Jer se obično svagda pred jelo umivaju po rukama, a po varošima i poslije jela. Vuk, živ. 297. Oko polovine jela pristupe k trpezi mlade i djevojke. kovč. 82. Običaj da se prijateļi i gosti na jelu nude. 95. Jednog nema ni na jelu, a kamo li na djelu. V. Bogišić, zborn. 5.

2. JĚLO, *m. ime muško (jamačno ipokorističnо).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pred drugom je Mratovića Jelo. Nar. pjes. vuk. 4, 85.

3. JĚLO, *m. ime volu (hyp.* jeloń*a).* — *U naše vrijeme.* Stů, jelo! stů, žero! M. Đ. Milićević, zim. več. 336.

JELÒNOŠA, *m. sluga u gostionici koji nosi jela.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚speisenträger'.

JĚLOŃA, *m. ime volu.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Il' jelońu il' vranotu jaka. M. A. Reļković, sat. G8b.

JELOŠIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 263.

JELOŠŃICA, *f. tobožńe ime selu koje se priča da je ńegda bilo u Srbiji u okrugu čačanskom.* M. Đ. Milićević, srb. 698. — *vidi i* Rasbojište.

JELOTA, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

JĚLOV, *adj. koji pripada jeli, jelama.* — *Nalazi se, ali rijetko, i složeni oblik* jèlovî. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jelovъ, *rus.* еловый, *češ.* jedlový, *poļ.* jodłowy. — *Između rječnika u Belinu* (‚di abeto' ‚abiegnus' 10a), *u Bjelostjenčevu* (‚sapinus, abiegnus'), *u Jambrešićevu* (jelovo drevo ‚abies'), *u Voltigijinu* (‚abetino, d' abeto' ‚von tannenholz'), *u Stulićevu* (‚abiegnus'), *u Vukovu* (‚tannen-' ‚abiegnus').

a. *uopće.* Jordan, dilajući jedno drivo jelovo, jedna tanka triščica iskočivši porazi mu prst. Ivan trog. 17b. Smole jelove. J. Vladmirović 9. Brizove, jelove i borove stabre posaditi. I. Jablanci 89. S jelovim ili borovim drvjem saraštena. 198. Pokrivaju jelovijem klisom. Nar. pjes. vuk. 2, 203. Kano mjesec od petnaest dana kad obasja kroz jelove grane. 3, 155. Nasloni ga na jelovu granu. 3, 187. Pokriše se granem jelovijem. 3, 196. Dva komada jelova drveta. 3, 408. On ne piše čim se knjiga piše, već nagakom na kori jelovoj. Nar. pjes. Čaglić. Đ. Šurmin. Dvije sobice predvojene perdom od jelovijeh dasaka. S. Ļubiša, prip. 146.

b. *koji je načińen od jelovine.* Ńim Palade svita dade, nek jelova koňa složu. I. Zanotti, en. 5.

Zaspala je Jele na jelovoj grede. Nar. pjes. istr. 2, 40. Gđe jelovi sanduk otvorila. Nar. pjesm. hörm. 1, 321.

c. *koji se sastoji iz jêlâ (o šumi).* Od jelova luga. Đ. Baraković, vil. 90. U jelovoj gorici. Nar. pjes. vuk. 1, 366. Soko gnezdo vije u jelovoj gori. 1, 487.

d. *kod mjesnijeh imena.*

a) Jelova Kosa, *gora u Slavoniji.*

b) Jelova Gora, *planina u Srbiji u okrugu užičkom.* M. Đ. Miličević, srb. 577.

c) Jelovi Potok, *voda u Slavoniji.*

d) Jelov Klanac, *selo i zaselak u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. 53. 54.

e) Jelovo Brdo, *selo u Bosni u okrugu Donje Tusle.* Statist. bosn. 158.

f) Jelovo Dno, *u Daničićevu rječniku:* Jelovo Dno, selima između Morave i Kučajine koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa ‚u Jelovo dno' (Mon. serb. 197 *god.* 1381).

g) Jelov Vrh, *gora u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Glasnik. 19, 299.

1. JELOVAC, Jelovca, *m. ime mjestima i vodama.*

a. *u starijemu obliku* Jelovьcь: *selu je Uloćanima išla međa* na Jelovьcь. Deč. hris. 88.

b. *u Srbiji. a) selo u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 182. — *b) mjesto u okrugu kruševačkom.* Branik nad Jelovcem. Sr. nov. 1873. 335. — *c) voda.* Belanica u tom smislu čini izuzetak. ona je viša od ajdučkih brda; na ńoj je sama bukva a na ajdučkim brdima ima jele, i potok Jelovac s toga takvo ime nosi. Glasnik. 43, 281.

c. *u Hrvatskoj. a) (kajkavski)* Jelovec, *dva sela u županiji varaždinskoj.* Razdijel. 98. 104. — *b) zaselak u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijel. 81.

d. *u Bosni. a) selo u okrugu banjolučkom.* Statist. bosn. 80. — *b) dva sela u istom okrugu.* Jelovac gorńi i dońi. 90.

2. JELOVAC, Jelovca, *m. ime muško.* — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Jelovьcь). Dubrovčanina našega Jelovca Bogosalića. Spom. sr. 1, 180. (1415).

1. JÈLOVAČA, *f. (bačva) od jelovine.* — *U Stulićevu rječniku: (kod* jelov) bačva jelovača ‚dolium abiegnum'.

2. JELOVAČA, *f. vidi* ilovača. — *U Voltiġijinu rječniku:* ‚argilla' ‚thon, lehm'. — *nepouzdano.*

JELOVCI, Jelovaca, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 10. — *S istijem se imenom pomińe ńekakvo selo prije našega vremena.* Jelovci, selo. Spom. stoj. 189.

JELOVČE SELO, *n. ġemat u Bosni u okrugu Donje Tusle.* Statist. bosn. 188.

JÈLOVICA, *f. ime mjestima.*

a. *planina u Crnoj Gori.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (planina u Bańanima). Pri krvavoj gori Jelovici. Pjev. crn. 70a. Da im ne daš bježat Jelovici. Ogled. sr. 480.

b. *selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Miličević, kraj. srb. 285.

1. JÈLOVÎČKÎ, *adj. koji pripada Jeloviku.* Jelovička *(opština).* K. Jovanović 119.

2. JÈLOVIČKÎ, *adj. koji pripada Jelovici.* Jelovička Reka, *voda u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 178.

JELOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Tomić Jaša, Jeloviću Vuče. Osvetn. 5, 59.

JÈLOVÎK, *m. ime dvjema selima u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 119. — *b) u okrugu užičkom.* 163. — XIV *vijeka pomiše se grad pod istijem imenom. u Daničićevu rječniku:* Jelovikь, planini Stjepanovoj na Sogovoj crkve arhanđelove u Prizrenu išla je međa ‚na Jelovikь gradь' (Glasnik. 15, 301 *god.* 1848?). — *Isto se ime nahodi i kasnije.* Jelovikь. S. Novaković, pom. 152.

JÈLOVIN, *vidi u prvom primjeru kod* jelovina, b.

JÈLOVINA, *f. jelovo drvo.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (jelovina, drvo od jele ‚lignum abiegnum') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚legno d' abeto' ‚lignum abiegnum' 10a), *u Voltiġijinu* (‚legno abetino' ‚tannenholz'), *u Stulićevu* (‚lignum abiegnum'), *u Vukovu* (‚tannenholz' ‚lignum abiegnum').

a. *sa značenem sprijeda kazanijem.* Korito od jelovine. Nar. prip. mikul. 63. U meka drva broje se: omorikovina, jelovina . . . Đ. Popović, poznav. rob. 364.

b. *gdjegdje (u naše doba) znači što i* jela. Zatrpa ga šušjem i žjemišjem, navr ńega krje i kameńe, a naj potje jelovine grane *(ovdje bi moglo biti i adj.* jelovin *s istijem značenem kao kod* jelov). Pjev. crn. 285b. Al' se Luka ne plaši od vuka, no su ńemu i ti mili glasi, neka nije jelovina sama. Osvetn. 2, 32. Jelovina, abete arboreo (Pizzelli), Abies pectinata Dec. B. Šulek, im. 180.

JÈLOVÎŠTE, *n. vidi* 1. jelik. — *U Belinu rječniku:* ‚abetajo, luogo pieno d' abeti' ‚solum abietibus consitum' 10a; *u Bjelostjenčevu:* jelovišće *kod* jeje; *u Voltiġijinu:* ‚abetajo, luogo d' abeti' ‚tannenwald'; *u Stulićevu:* v. jelište.

JELOVKA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. 57.

JÈLÔVNIK, *m. cedulja na kojoj su napisana različita jela (n. p. u gostionici).* — *isporedi* jestvenik. — *U jednoga pisca našega vremena.* U Zlatiboru i u Rujnu evo kakav je naj običniji slavski jelovnik: ‚sira, kajmaka' *itd.* M. Đ. Milićević, slave. 80. Tu i stoka meńa svoj jelovnik: mesto sena uzima slamu. međudnev. 12.

JELOVO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom.* Jedno parče zemje u Jelovu. Sr. nov. 1871. 76.

JELSA, *f. dva sela u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Jelsa velika i mala. Razdijel. 72. 78.

JELSAMIN, *m. vidi* čemin, *tal.* gelsomino. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Za tim jelsamine postupih povite, žije, ruzmarine . . . P. Hektorović 35.

1. JÈLŠA, *f. vidi* joha. — *U Vukovu rječniku:* ‚die erle' ‚alnus', cf. jova *s dodatkom da se govori u sjevernoj Hrvatskoj.*

2. JELŠA, *f. trgovište u Dalmaciji na otoku Hvaru, tal.* Gelsa. Repert. dalm. 1872. 17.

3. JELŠA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

JELŠÀMIN, *m. vidi* čemin, *tal.* gelsomino. — *U naše vrijeme na Braču.* A. Ostojić.

JELŠANICA, *f. ime mjestima.* — *Od* XIII *vijeka.* — *U Daničićevu rječniku:* Jelьšanica, župa koju je Stefan kralj Prvovjenčani dao Žiči: ‚Jelьšanica' (Mon. serb. 18. 14 *god.* 1222—1228). to će biti na rijeci koja se sada zove Jošanica u Srbiji. — Rijeka i mjesto negdje između Dečana i Prizrena: Grmočelu je bila međa ‚Ilijino brdo, kako spada u Jelšanicu' (Mon. serb. 98 *god.* 1330). i ‚Rogatьcu' je išla međa ‚u Jersdanь, kako pristaje u Jelьšanicu' (98). katunu je Golubovcima

crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚otъ Jelьšanice' (Glasnik. 15, 293 *god.* 1848?). selu je ‚Tudorьčić' iste crkve išla međa ‚kako upada mala Jelšanica u veliju Jelšanicu, i uz malu Jelšanicu prêko u Pupavice' (802). — Dva sela koja je car Lazar priložio Hilandaru: ‚Jelьšanica', jedna je bila Gradislava tepačije a druga Đurđa Nenišića (Glasnik. 11, 139); jednom je bio zaselak Tolanovina i ‚Đurđevikъ' i Resnik, a drugo je imalo šest zaselaka: Grabac, Gribi, Šikoće, Ošļak, Zvizdali, Slatina. pogrješka: ‚Jelčanica' (Mon. serb. 195 *god.* 1380). *i drugdje:* U Toplici selo Jelьšanica. Glasnik. 24, 272. (1895).

JELŠENICA, *f. u Daničićevu rječniku:* Jelьšenica, selo u Bosni: ‚Za selo za Jelьšenicu' (Mon. serb. 226 *god.* 1395).

JELŠEVAC, Jelševca, *m. potok u Hrvatskoj.* — *Od* XIII *vijeka (u latinskijem spomenicima).* ‚Ad rivum Jelshewec'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 88. (1217). ‚Juxta rivum Jelseuz'. 88. (1217). ‚Ubi Camieniza et Jelsewec oriuntur'. 53. (1225).

JELŠEVIČKI, *adj. koji pripada Jelševiku.* — *U Daničićevu rječniku:* jelьševičkyj, *τοῦ* Jelьševikъ: selu je Brijezima išla međa ‚u studenьcь Jelševikъ, i potokomъ jelševičkyimъ, kako pristaje u Drênicu' (Glasnik. 15, 284 *god.* 1848?).

JELŠEVIK, *m. u Daničićevu rječniku:* Jelьševikъ, selu je Brijezima crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚u studenьcь Jelševikъ' (Glasnik. 15, 284 *god.* 1848?). cf. jelьševičkyj.

JELŠJE, *n. vidi* jelašje. — *U Daničićevu rječniku:* jelьšije ‚alni', ali može biti da je i mjesto: međa je selu Brodu crkve arhanđelove u Prizrenu išla ‚u Jelšije' (Glasnik. 15, 282 *god.* 1848?).

JÈLŠOV, *adj. koji pripada jelši, jelšama.* — *U Vukovu rječniku:* vide jovov.

JELŠOVKA, *f.* Telestes Agassizii Heck., *neka riba, isporedi* laska. J. Pančić, ribe u srb. 122.

JÈLTRÛDA, *f. vidi* Gertruda, *tal.* Geltrude. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Jeltruda divica. M. Alberti XL.

JELUN, *m. kocel, ńem.* alaun. — *isporedi* olum. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jelun, olum ‚alumen, salsugo terrae ad chrystalli colorem'; *u Jambrešićevu:* ‚alumen'; *u Voltiǵijinu:* ‚alume, minerale' ‚alaun'; *u Stulićevu:* v. olum.

JELUŠA, *f. ime žensko, augm.* Jela. — *Od* XVI *vijeka.* Jeluše Grajmaničke celo selo jedno. Mon. croat. 308. (1598). Jeluša. S. Novaković, pom. 117.

JELUŠIĆ, *m. prezime (po majci Jeluši).* — XVI *vijeka.* Mihaļ Jelušić. Mon. croat. 308. (1598).

JELUŠIK, *m. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Jelušikъ. S. Novaković, pom. 152.

JÊLVA, *f. vidi* 1. jela. — *U sjevernijeh čakavaca i u kajkavaca (i u Slovenaca).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚abies'), *u Voltiǵijinu* (‚abeto' ‚tanne'), *u Stulićevu* (v. jela). Ni jelvi uzrasti srid ogńa ni moći. P. Vitezović, odil. 28. I stavi me na visoku jelvu. Nar. pjes. istr. 1, 86. Pod jelvum zelenum. Jačke. 154. Zrasla jelva kraj luga zelena. Nar. pjes. mikul. 139. Jêlva ‚abies'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftg. 25. Jelva, abies (Bjelostjenac), Abies pectinata et excelsa Dec. (Sabļar). B. Šulek, im. 130.

JÊLVICA, *f. dem.* jelva. — *Kod čakavaca od* XVI *vijeka (kao ime mjestu, vidi pri kraju).* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚abietula'). Visoka je *(djevojka)* kano i jelvica. Nar. pjes. istr. 1, 20. Tanka jelvice moja *(veli mati naričući za kćerju).* 5, 3. Pa odsici jelvicu. Nar. pjes. mikul. 147. — *Kao mjesno ime.* Sinokošu ka se zove Jelvica. Mon. croat. 285. (1585). Jelvica, *selo u Hrvatskoj u županiji lička-krbavskoj.* Razdiļe. 89.

JELVINA, *f. vrh u čabarskom kotaru.*

JELŽA, *f. ime žensko (jamačno hyp.* Eližabeta). — XV *vijeka:* Gospoja Jelža. Mon. croat. 90. (1461).

JELŽEMIN, *m. vidi* čemin. Jelžemin (tal. gelsomino), Jasminum officinale L (Sabļar). B. Šulek im. 130.

1. JEĻ, *m.* sitni pijesak kojim se teste posipļu. M. Pavlinović.

2. JEĻ, *u Stulićevu rječniku:* v. jej. — *sasma nepouzdano.*

JEĻA, *f. ime žensko, isporedi* 3. jela. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 117.

JEĻAŠIN, *m. ime muško.* — *isporedi* Jelašin. — *Prije našega vremena.* Jeļašinъ. S. Novaković, pom. 117.

JÉĻATI, jêļâm, *impf.* pute posipati jeļem *(vidi* 1. jeļ). M. Pavlinović.

JEĻDA, *f. vidi* jelda.

1. JEĻE, *adv. na pola, polu (vidi* F. Miklošić, lex. palaeosl.[2] *kod* jelê; *Daničić tumači: jedva, ali to nije potrebno ni po primjerima što sam donosi).* — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom u oblicima* jelê, jele, jeli *(ova dva sadńa mogu biti po istočnom i zapadnom govoru), a između rječnika u Daničićevu* (jelê ‚vix'). Ležeštu jelê živa. Stefan, sim. pam. šaf. 21. Jele dyšestu jemu. Domentijan[a] 209.

2. JÊĻE, *n. coll.* 1. jela, *vidi* 2. jelik. — *Stariji su oblici* jelije *(vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod ove riječi) i* jelje. — *Od prvijeh vremena (vidi naj starije primjere u Miklošića), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (jeļe, jelište, jelovište ‚solum abietibus consitum'). Borja tere jelja zide su nadili. M. Marulić 58. Dubi, hrasti, jelje. 77. Gdi jelje i borje človjek uživa. M. Vetranić 1, 7. Gdje jelje i borje s topolom rastiješe. 2, 133. Visoko jelje i dubļe ostalo. M. Držić 429. Drinovje, jelje i borje. P. Zoranić 42[b]. Piri, tanci, sva veselja hoće sa svim da su tvoja, i da s' po srid svih gospoja kako jablan po srid jelja. M. Pelegrinović 182. Ter jelje i borje velmi se snebiva. A. Sasin 153. I hladak užismo ki jelje pokrije. Đ. Baraković, vil. 48. Tih vihar iz mora na nas cviti sije sa jelja od zgora. 48. Ogań gusto jelje u pepel obrati. I. T. Mrnavić, osm. 17. Kad bila u naj češće jeļe. Pjev. crn. 286[a]. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Jeļu. Sr. nov. 1873. 491.

JÈĻEN, *m. vidi* jelen. — *Postaje od* jelen *tijem što se drugo* e *promijenilo na* ê, *te sato glasi u zapadnom govoru* jelin *(koje vidi) a u južnom isprva* jeljen. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (jeļen, jelin, zvijer ‚cervus'), *u Belinu* (jeljen ‚cervus' 187[a]), *u Stulićevu* (‚cervus'), *u Vukovu* (vide jelen *s dodatkom da se govori u Hercegovini).* Sada će poskakovati hromac kakono jeljen. N. Rańina 17[b]. isai. 35, 6. Kako jeljen grem od lovac umoren. G. Držić 427. Jezdeći na jeljenu. M. Vetranić 2, 107. Ne mańe neg jeljen na vodu prit lijeti. N. Naļešković 1, 318. Kadno je zla zima, tjerati s nemoćnim stupima jeljena plahoga. D. Rańina 9[b]. U gori zeleni . . . jeljeni smamļeni meu sobom rat čine. 18[a]. Lovļah brze jeljene. D. Zlatarić 45[a]. Jak jeljen prid hrti za sobom ke gleda. A. Sasin 311. Da prid dvorom jedan veoma lijep jeljen prohodi. B. Kašić, per. 138. Jeljen brzi, srna plaha.

2. JELINAK, *m. ime gori u Hercegovini.* Schem. herceg. 1876. 16.

JÈLINAST, *adj. nalik na jelena (jelina).* — *U Stulićevu rječniku (vidi kod* jelinko).

JELINČAC, *m. vidi* jelenčac. Da sam od onih jelinčac Augusto ke hvataše. Š. Menčetić 21.

JÈLINČÂD, *vidi* jelenčad.

JÉLÎNČE, jèlînčeta, *n. vidi* jeleuče. Al' u travi ļuta zmija cvili? ... ali cvili u gori jelinče? And. Kačić, razg. 311ª.

JELINDA, *f. ime žensko, načińeno od* Jelena, Jela. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Jedan od ńih vjeren bješe za Jelindu lijepu vilu. J. Palmotić 144. (To je Jelena Sorgovica, udova Orsata Gundulića koji pogine u trešńi, za koju se pak oženi Jaketa Palmotić dne 1 maja 1669. S. Skurla). 167.

JELINI, *adj. vidi* 1. jeleni. — *U Stulićevu rječniku:* jelini, jelinski, v. jeļeni.

JELINICA, *f. vidi* 8. Jelenica. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Hćer Jelinicu. I. T. Mrnavić, osm. 70.

1. JÈLINIĆ, *m. dem.* 4. jelin. — *U Voltiġijinu rječniku us* jelinak.

2. JÈLINIĆ, *m. presime.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Jeliniчь). Toma Jeliniчь. Mon. serb. 588. (1488). Jurju Jeliniću vlastelinu Braškomu. I. Ivanišević 246. Jelinić. Boca 7.

1. JÈLÎNKA, *f. Grkińa, vidi* 5. Jelin. — *U Stulićevu rječniku:* ‚mulier ex Graecia'.

2. JELINKA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Jelinka. S. Novaković, pom. 117.

3. JELINKA, *f. ime ovci.* — *U Bruvnu.*

JÈLÎNKIŃA, *f. vidi* 1. Jelinka. — *U Stulićevu rječniku us* Jelinka.

JÈLÎNKO, *m. vidi* 2. jelenko. — *U Belinu rječniku:* ‚bue di color di cervo' ‚bos cervinus' 151ᵇ, *i u Stulićevu:* jelinko, vo jelinast ‚bue di color di cervo' ‚bos cervinus'.

JÈLINOV, *adj. vidi* jelenov. — *Između rječnika u Mikaļinu* (jelinov, od jelina ‚cervinus'). Jelinova skoka. Đ. Baraković, vil. 17.

1. JÈLÎNSKÎ, *adj. vidi* jelenski. — *Između rječnika u Belinu* (‚cervinus' 187ª), *u Voltiġijinu* (v. jelenski), *u Stulićevu (kod* jelini). Jelinske tijek brzine. I. Đorđić, salt. 49. Nek jelinskim skokom hode. V. Došen 124ª. — *I kod imena biļaka.* Jelinski jezik, lingua cervina (Sabļar), Scolopendrium officinarum Sw. Jelinski koren, elaphoboscon, gratia Dei (Sabļar), Pastinaca sativa L. Jelinsko okašce (prema lat. ocellus cervi), Athamanta cervaria L. (Sabļar). B. Šulek, im. 130.

2. JÈLÎNSKÎ, *adj. grčki, vidi* 5. Jelin. — *Između rječnika u Vukovu* (‚hellenisch' ‚hellenicus'). Višekrat u Bizancu došlo se do krvi među carevcim i jelinskim tim novim poganom. M. Pavlinović, razg. 95.

JELINSTVO, *n. osobina onoga koji je Jelin (vidi* 5. Jelin: *može se misliti narodnost, jezik, vjera).* — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom i otale u Daničićevu rječniku* (jelinьstvo, ἑλληνισμός). Tъšte se vъstaviti jellinstvo. Okáz. pam. šaf. 56.

JELIŃAK, *m. ńeka biļka, pitoma mrkva.* — *Postaje od* 4. jelin. — *Prije našega vremena.* Jelińak, elaphoboscum (Durante), Pastinaca sativa L. B. Šulek, im. 129.

JELIŃANIN, *m. vidi* 5. Jelin. — *Množina:* Jelińani. — *U Stulićevu rječniku:* ‚Graecus'.

JÈLIŃÎ, *adj. vidi* jeleńi. — *Između rječnika u Belinu* (‚cervinus' 187ª). Prikladan je moj poļubļeni srni i lanetu jelińemu. Bernardin 155. cant. 2, 9. Srni i lanetu jelińemu. I. Bandulavić 218ª. Iztari turpijom jelińega roga. J. Vladmirović 31. — *I kod imena ńeke biļke.* Jelińi rog, Plantago coronopus L. (Lambl), v. jeleńi rog. B. Šulek, im. 129.

JELIPAVNA, *f. vrsta jabuke.* Jelipavna, sitna žuta slatka jabuka za ostavu (Veselić). B. Šulek, im. 130.

JELIS, *m. vidi* jeliš. — *U Voltiġijinu rječniku:* ‚cibo, vivanda' ‚speise'. — *sasma nepouzdano: pisac je gdje našao* jeliš *i slo pročitao.*

JELISAFTA, *f. vidi* Jelisavta. — *Prije našega vremena.* Jelisafta (mahom kaluđeričko). S. Novaković, pom. 117.

JELÌSAVA, *f. ime žensko, vidi* Jelisaveta. — *Prije našega vremena.* Jelisava. S. Novaković, pom. 117.

JELÌSÂVČIĆ, *m. presime po majci Jelisavci.* — *U naše vrijeme.* Radovan Jelisavčić. M. Đ. Milićević, srb. 592. Pavla Jelisavčića. zim. več. 177. Trifun Jelisavčić. Rat. 240.

JELISAVET, *f. vidi* Jelisaveta. — *U Daničićevu rječniku:* Jelisavetь ‚Elisabeth': tako je jedan put zapisano ime carici Jeleni ženi cara Stefana: ‚carica prьvaa srьpьska Jelisavetь'. (Mon. serb. 246).

JELISÁVETA, *f. ime žensko, od jevrejskoga imena preko grč.* Ἐλισάβετ. — *isporedi* Jelisavet, Elizabeta, Jelisavta. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚Elisabeth'). Jelisaveta. S. Novaković, pom. 117.

JELÌSÂVKA, *f. vidi* Jelisaveta *(uprav je deminutiv).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (us* Jelisaveta *s primjerom iz narodne pjesme:* Knigu piše moskovska carica po imenu gospa Jelisavka). A kad vid'la moskovska kraļica, po imenu gospa Jelisavka. Nar. pjes. vuk. 3, 564. Uranila Jelisavka mlada. Nar. pjes. petr. 2, 195. Jelisavku mladu izvedoše. 3, 85.

JELÌSÂVTA, *f. vidi* Jelisaveta. — *Nalazi se pisano i* Jelisafta *(koje vidi).* — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Daničićevu* (Jelisavъta ‚Elisabeth'). Jelisavta. Okáz. pam. šaf. 62. Jelisavъta. S. Novaković, pom. 117. Sveta Jelisavta kraļica Ugarska. M. Divković, nauk. XII. U utrobi svete Jelisavte. 106ᵇ. Jelisavta. P. Posilović, nasl. XIII. Jelisavtu iz zemļe ungarske. S. Margitić, fal. 67. Jelisavtu iz Portugala. 67. Kada pohodi svetu Jelisavtu. 75.

JELISEJ, *m. vidi* Jelisije. — *U Daničićevu rječniku:* ‚Elisa': ‚svety Jelisej' kao da bješe crkva kod Ļeskova (Glasnik. 12, 293). Jelisej. S. Novaković, pom. 117.

JELISEJE, *m. vidi* Jelisije. — *U naše vrijeme.* Ovaj se je kaluđer zvao Jeliseje Popović. S. Ļubiša, prip. 82.

JELISEJI, *adj. koji pripada Jeliseju.* — *Kod mjesnoga imena* XIV *vijeka.* Na Jeliseji Studenьcь. Spom. stojan. 25. (1327).

JELISIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Dimitrije Jelisić. Rat. 345.

JELÌSIJE, *m.* Eliseus, Elisa, *ime muško (izraiļskoga proroka).* — *Iz jevrejskoga preko grč.* Ἐλισσαῖος. — *U pisca našega vremena.* Jelisija sina Safatova pomaži za proroka mjesto sebe. Đ.

krošńu koje služe u jemanju. A. d. Bella, razgov. 97. I u korizmu i na poklade i u gradu i na jemańu po selijeh. B. Zuzeri 131. Pokladi, proljeće, jesen i jemańe, i tako godišta, čijem se mi i ne stavljamo, koturaju se. 204. Ukrali su onem gosparu na jemanju pet šes vjedar polu masta polu blute. 347. U vrijeme od žetve sakupiste toliko žito, u vrijeme od jemańa toliko vino. Đ. Bašić 181.

1. JÈMATI, jȅmļȇm (jȅmâm), *uprav imperfektivni ili iterativni glagol prema* jeti, *ali dobiva i osobito značenje. — Pošto od* jeti *postaje uprav* imati *kao imperfektivni glagol, valja da se istom u našem (i u novoslovenskom) jeziku razvio ovaj oblik s toga što je samo* imati *dobilo po nešto drukčije značenje. — Nalazi se od prvijeh vremena, a između riječnika u Mikaljinu* (jemati, činiti jematvu, trgati ‚vindemio, vindemiam facere, col ligere, celebrare'), *u Belinu* (jemati, jemļem ‚vendemmiare' ‚vindemiam facere' 757a), *u Bjelostjenčevu* (jemļem, jemati, prijemļem, prijeti, primam, primiti ‚accipio, capio, sumo'. 2. v. berem), *u Jambrešićevu* (jemļem ‚accipio'), *u Voltiđijinu* (jemati, jemļem ‚prendere, pigliare' ‚nehmen'), *u Stulićevu* (jemati, jemļem ‚vindemiare, uvas legere'), *u Vukovu:* jemati, jemam (jemļem), n. p. grožđe ‚lesen' ‚lego', *cf.* brati *s dodatkom da se govori u Dubrovniku; u Daničićevu* (‚capere').

1. *u pravom značenju.*

a. *aktivno. a) hvatati, uzimati.* Naša sela i naše bojary jemati. Mon. serb. 21. (1288). Ribarь pakleni jemļe ribe. Starine. 23, 72. (1496). Tužeći da jemļu ńih živine. Statut vrb. 160. — *b) primati. — u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

b. *sa* se, *refleksivno, s genetivom, hvatati se čega, primati se čega. — Između riječnika u Daničićevu* (‚suscipere'; jemati se puta ‚in viam se dare'). Desnago puta jemļet se. Domentijanb 5. Abije puta jemļet se. 54. Brani jemļet se. Okáz. pam. šaf. 56. I prьva jemļem se iže namь udobna. 63.

2. *u osobitom smislu, brati grožđe. — Od* XVI *vijeka (ni u Dubrovniku ni u okolini ne znam da sam igda čuo ove riječi, premda se kaže vrlo često* jemańe, jemač, jematva *itd.).*

a. *aktivno.* Činit ću da u Ston otideš jemati. N. Nalješković 1, 262. Tež' vinograd u jakosti, ter češ trgat i jemati. J. Kavańin 475b. Tko u polu teži i jemļe, il' dan, ili noć je mrkla. I. Đorđić, pjesn. 133.

b. *sa* se, *pasivno.* Rujno vince gdi se jemļe. G. Palmotić 53b.

2. JÈMATI, jȅmâm, *impf. imati. — Nije ista riječ što* 1. jemati, *jer postaje od* imati *tijem što se kod ove riječi i promijenilo u* je. *— Kod nekijeh čakavaca i istočnijeh štokavaca od* XVI *vijeka.* Kada *(djeca)* počnu jemati početak od razbora. Naručn. 16a. Dva čovika ki će jemat pomļu *(drugdje u istom rukopisu* imati). Stat. poļ. ark. 5, 308. (1615). Dar dobrote i milosrdja Božjega od kojega jema se prositi nepristano. P. Radovčić, nač. 3. Još u dobru životu i zdravļu jemaju se činiti kripostna dila. 5. Ča jema to gradjenje činjenja s svetińom krštjanina. 15. Jemaju i drže jednu cinu toliko veliku od naj sadńega priminutja. 17. Koji jemaju pravu žeļu dobro umriti. 50. Ni jemajući niku veliku skrb vrhu toga. 359. Zato jemaš milovati Isukrsta. ist. 56. Svi ļudi ki jemaju i ki će jemati tilo. 68. Zašto sam uvridio priveliko dobro moje, Boga moga koga jemah svrhu svih stvarih ļubiti. L. Terzić 66. Čas od tisnoga razloga koji ti jemam dati. 78. Ako sam igdar jema' potribu od tvoje pomoći, sada mi je naj potribnija nego nigdar. 85.

JÈMATVA, *f. vidi* jemańe. — *Od* XVI *vijeka, a između riječnika u Vrančićevu* (‚vindemia'), *u Mikaljinu* (vidi jemanje), *u Belinu* (‚vindemia' 757a), *u Bjelostjenčevu* (v. braće), *u Voltiđijinu* (‚vendemmia' ‚weinlese'), *u Stulićevu* (‚vindemia'), *u Vukovu* (‚die lese' ‚spicilegium, vindemiae', *cf.* berba *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* I objaviti će vršenje od žetve jematvu, a jematva obujati će sijanje. N. Rańina 144a. lev. 26, 5. Jedno godišće, pristupajući jematva, grad potuče vinograde. Ivan trog. 4b. U vrime od žetve i jematve. M. Bijanković 137. I jematva projde mimo. J. Kavańin 166a. Da obilata bi jematva. 170b. U koje *(lito)* Bog darivaše trostruko obilniju jematvu. Ant. Kadčić 375. Žetva od sidbe ufatit će jematvu, a jematva sidbu. I. Garańin 14.

JEMATVEĻAN, jematveļna, *adj. koji pripada jematvi. — U Stulićevu rječniku:* ‚ad vindemiam spectans'. — *nepouzdano.*

JÈMATVICA, *f. dem.* jematva. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚vindemiola'.

JEMBRIH, *m. vidi* Emerik. — *Od* XVII *vijeka.* Kraļem posta Jembrih. P. Vitezović, kron. 89. Posla Seńanom za kapetana Jembriha Derenčina. 180.

JEMBRIHOV, *adj. koji pripada Jembrihu.* Ladislav III sin Jembrihov. P. Vitezović, kron. 91.

JEMCA, *m. vidi* jemac. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (jemca, gledaj jemьcь). Ja smь za tozi jemca. Spom. sr. 2, 20. (1352?).

JÈMČȇŃE, *n. djelo kojijem se jemči (vidi* 1. *i* 2. jemčiti). — *U Vukovu rječniku.*

JÈMČEV, *adj. koji pripada jemcu.* Jemac jemčev odgovara . . . za jemčev pothvat. V. Bogišić, zakon. 155.

JÈMČEVINA, *f. vidi* jamčevina. — *Načinom u naše vrijeme od* jemac *ili od* jemčiti. Jemčevina ‚haft-geld (vadium)'. Jur. pol. terminol. 266. Jemčevina ‚kaution'. Zbornik zak. 3, 684.

1. JÈMČITI, jȅmčîm, *impf. vidi* jamčiti. — *U naše vrijeme.*

1. *aktivno. — Između riječnika u Vukovu* (‚zur bürgschaft auffordern' ‚vador', n. p. sejake jednoga za drugoga).

a. *prelasno, vidi* jamčiti, 1, a, *α).* Da jemči momke za Cukićevu poharu. Djelovod. prot. 89.

b. *neprelasno, vidi* jamčiti, 1, b. Prodavac jemči za svoga prodatog konja. V. Bogišić, zborn. 467. Duhan koji se proizvađa, jemči za potrošninu. Zbornik zak. 2, 88.

2. *sa* se, *refleksivno, vidi* jamčiti, 2. — *Između riječnika u Vukovu* (‚sich verbürgen' ‚spondeo'). Sve se jedan za drugoga jemči. Nar. pjes. vuk. 3, 328. Svaki čovjek jemac koji bi se jemčio za drugoga. Pravdonoša. 1851. 88. Jemčiti se, dobar stojati ‚dafürhaften'. Jur. pol. terminol. 124. Jemčiti se za koga ‚bürgschaft leisten'. 225.

2. JÈMČITI, jȅmčîm, *impf. prije nego se što sašije, prihvaćati koncem u razdaleko tako da u komadi tkańa kod sašivańa ne pomiču jedno u drugo. — isporedi* ingvasdavati. — *Perf.:* ujemčiti. — *Pošto se govori i* jamčiti *(što majom grješkom nije kasano kod* jamčiti), *mogao bi biti isti glagol što i* 1. jemčiti, *isporedi njem.* haften *i* heften. — *U Vukovu rječniku:* kad hoće što da se šije, pa se naj prije ujemči (t. j. koncem razdaleko prihvati) ‚anschlagen' ‚affigo'.

JÈMEK, *m. tur.* jemek, *jelo.* — *U naše vrijeme.* Ljubičica jemek nosi. Nar. pjes. herc. vuk. 258. Dok svadbarim jemek zgotovio. Nar. pjes. petr. 2, 381. Da mi doneseš stotinu jemeka. Bos. vila. 1890. 207.

JEMÈKLUK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 168. M. Đ. Milićević, srb. 105.

JÈMELIJA, *f. vidi* jemenija, 1, i jemenlija. — *U narodnoj pjesmi našega vremena. (Beg)* na noge nazu jemelije. Nar. pjes. kras. 1, 91.

JEMENIJA, *f. tur.* jemeni, *šarovita obuća, šarovito tkanje (iz Jemena). — U naše vrijeme (s različitijem akcentom prema razlici u značenju).*

1. jèmenija, *vidi* papuča. — *isporedi* jemenlija, jemelija. — *Obično je u množini, ali može se kazati i u jednini kao što je u naj sadnjem primjeru. — Između rječnika u Vukovu* (jèmenije ‚die pantoffeln' ‚sandalia, soleae'). Namamiću koga hoću, nek izdere jemenije. Nar. pjes. vuk. 1, 367. Bez čizama i bez jemenija. 4, 151. Na nogama nosi žute mestve, i povrh njih crvene jemenije s repićima na petama. M. Đ. Milićević, omer. 7. Kako koji Turčin svrši molitvu, ustaje, izlazi iz ǵamije, nazuva svoje jemenije, koje svaki ostavi u trijemu pred vratima. 185. Zamelja ju *(jemeniju)* u blato i istrči pred čovjeka, pak baci na put. kad naniđe čovjek, vidivši jemeniju sažali: ‚Oh jazuk ljudi! gdje je ovaka jemenija pokvarena!'; i ne uzme ju, pak nastavi dalje putovati. onda mali uzme drugu jemeniju čistu i istrči pred njega pak ju baci na put *itd.* Nar. prip. bos. 1, 41.

2. jemènija, *duga maḥrama što se ovija oko fesa ili druge kape (a i oko pojasa). — Između rječnika u Vukovu* (jemènija, marama, šamija ‚eine art kopftuch' ‚vittae genus'). A na glavu kapu od kurjaka, priveza je mrkom jemenijom. Nar. pjes. vuk. 2, 248. Poveži se torpoš jemenijom. Nar. pjes. juk. 402. A zavila se mrkom jemenijom. Nar. pjes. hörm. 2, 825. I opasa mrku jemeniju. Bos vila. 1887. 170. Kapa zavijena sa jemenijama. V. Bogišić, zborn. 129.

JÈMENLIJA, *f. vidi* jemenija, 1. — *U Vukovu rječniku:* jemenlije *us* jemenije.

JÈMIJA, *f. čakavski oblik mj.* đemija *koje vidi. — U dva pisca* XVI *i* XVIII *vijeka (u prvoga nije dosta pouzdano).* Četiri češ sinke imiti . . . Bit' će t' kraljem poklisari, bit' raici (?) od jemija. M. Pelegrinović 184. Kada množtvo tvojih jemija da na pomoć kralja. J. Kavanin 184a.

1. JÈMÎN, jemína, *m. ar. tur.* jemîn, *sakletva. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. (ako se gdje kaže):* jèmîne, jèmîni. — Učiniti jemin *znači: sakleti se. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide zakletva). Ja sam Bogu jemin učinio da t' u oca više prosit neću. Nar. pjes. vuk. 3, 98. Ja sam Bogu jemin učinio, da se neću oženit vlahinom. 3, 248. Jemin čini pogubit Miloša. Nar. pjes. petr. 2, 197. Jer sam paši jemin učinio da ću s njime do Kaniže doći. Nar. pjesn. hörm. 1, 329. Ja sam Muju jemin učinio da na miru kavge gradit neću. 2, 70. Žena se u plač, a hrsuz u krive jemine uzda. Nar. blag. mehm. beg kap. 298.

2. JÈMIN, *m.* od arapskoga ‚emin', činovnik kome je što predato u upravu ili u nadzor. Đ. Popović, tur. reč. glasnik. 59, 104. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (upravitelj onijeh sela koja nemaju spahije, nego desetak od njih pripada caru ‚der emin' ‚magistratus turcici genus') *i u Daničićevu* (jeminь, turski ‚custos'). Ni travnikь ni jeminь. Mon. serb. 523. (1480). Jemin piše meni iz grada . . . (Jemin, neka vrsta vlasti turske. u Dubrovniku je stanovao jemin na Pločama, kao da bi rekli ‚konsul' za poslove turskijeh trgovaca. S. Skurla). J. Palmotić 189. I tadaj mu dade vojevodstvo, da je Jakov jemin za Turaka. Nar. pjes. vuk. 4, 447. Zamislio se kao jemin o martu. (jer se onda jemini obično mijenjaju). Nar. posl. vuk. 84. Nego čujem da ima brata Đuku koji je jemin kod visokorodnoga gospodara Jefrema Obrenovića. Vuk, dan. 4, 31.

3. JÈMIN, *m. ime muško (tursko). — U naše vrijeme.* A drugo je stari Jemin-aga . . . Majka Fatu dade za Jemina. Nar. pjes. vuk. 1, 614.

JEMÌNLUK, *m. tur.* jeminlik, *u Vukovu rječniku:* sela koja su pod jeminom ‚das eminthum' ‚dignitas et munus τοῦ jemin'.

JÈMINOV, *adj. koji pripada Jeminu (vidi* 3. Jemin). Kad dođoše dvoru Jeminovu, izišle su sestre Jeminove. Nar. pjes. vuk. 1, 615.

JÈMINOVAC, jèminôvca, *m. jeminov (vidi* 2. jemin) *čovjek. — U Vukovu rječniku:* ‚oiner von dos emins leuten' ‚homo τοῦ jemin'.

JÈMINSKÎ, *adj. koji pripada jeminima (vidi* 2. jemin). — *U Vukovu rječniku:* ‚emin-' ‚τῶν jemin'.

JÈMIROVA LÌVADA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 164.

JÈMIŠ, *m. tur.* jemiš, *voće.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 104.

JÈMJEŠ, *m. vidi* jemlješ. — *U Vukovu rječniku:* vide lemeš *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

JEMLJATI, jemljem, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. jemati. — *sasma nepouzdano.*

JÈMLJEŠ, *m. vidi* lemeš. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide lemeš *s dodatkom da se govori u Grblju).* Sirotińska suza jemlješ probija. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 285. Za srp, jemlješ, crtalo . . . V. Bogišić, zborn. 49.

JEMOTINA, *f.* ‚falte', al' različna od bore. Podunavka. 1848. 72.

JEMRIH, *m. vidi* Emerik. — XVI *vijeka.* Jemrih Hračak. Mon. croat. 238. (1535). Pred Jemrihom Kalšanom. 297. (1592).

JEMRIHOVIĆ, *m. presime po ocu Jemrihu.* — XVI *vijeka.* Grgur Jemrihović. Mon. croat. 250. (1549). Grge Jemrihović. 284. (1581).

JEMSTVO, *n. vidi* jamstvo. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (jemьstvo ‚vadimonium'). Nikore jemьstvo da ne među svêtomu carьstvu i nasь do kьde se ne sudi vь pravьdu. Mon. serb. 38. (1253). Ljudije koji se vraćaju izь tuđe zemlje vь zemlju carevu, kto bude pobêglь otь jemьstva, onizi jemci koji to su po tomu človêku ništo da ne plaćajutь. Zak. duš. pam. šaf. 39. Na tako ozbiljno jemstvo glavari postave Šćepana na sjedalo. S. Ljubiša, prip. 106. Na jemstvo lično ili novčano. M. Đ. Milićević, škol. 99. Jemstvo, ewiction, gewährleistung' ‚evizione'; dati jemstvo, biti komu jemac ‚gewährleisten' ‚prestare l' evizione'. B. Petranović, ručn. knig. 321. Jemstvo, odgovornost ‚dafürhaftung'. Jur. pol. terminol. 124. Jemstvo ‚garantie, bürgschaft'. 225. Jemstvo može biti ne samo za dug koji već jest. V. Bogišić, zakon. 307.

JEMSTVOVATI, jemstvujem, *impf. vidi* jamstvovati. — *U naše vrijeme.* A ova će nam krjepost jemstvovati za pobjedu. Nov. sr. 1884. 124.

JÈMÛRAN, jèmûrna, *adj.* kaže se za sir, ne znam upravo za koji, čini mi se za onaj koji se načini od mlijeka pošto je skinuto maslo. I. Pavlović.

JEMUŠ, *m. vidi* jomuža. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚lac recenter emunctum'.

JÊMUŽ, *m. vidi* jomuža. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

JÊMUŽA, *f. u Vukovu rječniku:* vide jomuža.

JÊMUŽAN, jêmužna, *adj. u Vukovu rječniku:* vide jomužan.

JÈNÂR, jenára, *m. vidi* 1. januar. — *Od tal.* gennaro, *ali po mletačkom dijalektu. — Od prvijeh vremena po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikaljinu* (jenar, mjesec siječań ‚januarius'). Na prvi jenara. Mon. croat. 315. (1100 *u poznijem prijepisu*). Miseca jenara. 243. (1543). Na misec jenar. I. Kraljić 91.

JÈNDEČICA, *f. u Vukovu rječniku:* u ovoj zagoneci: Jendek ide ispod kuće, jendečica iznad kuće, đe se staše tu se jendekaše. *nema odgonetlaja; S. Novaković misli* (Nar. zag. nov. 217) *da je odgonetlaj: stupa (vidi kod* jendekati se).

JÈNDEK, *m. vidi* hendek. — *Između rječnika u Vukovu* (vide hendek). Sad će gradit jendek oko grada. Pjev. crn. 57ᵃ. Ukazaše se pred nama plotovi i jendeci. M. P. Šapčanin 1, 81. Preskočiti jendek. Bos. vila. 1890. 249. I gde bi god video kakav oboren grm, jendek, kladu ili baru . . . L. K. Lazarević, on zna sve. 27. *vidi i kod* jendečica. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Jendeku. Sr. nov. 1872. 552.

JENDÈKATI SE, *pf. samo u zagonetkama, vidi i kod* jendečica. — *Između rječnika u Vukovu* (u zagoneci, cf. jendečica). Dva tupala o gredi vise, kad se staše, tad se jendekaše. (Misli se stupa za sukno). Nar. zag. nov. 216.

JENDIKAT, jendikta, *m. vidi* indikcija. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka u gen. sing., i otale u Daničićevu rječniku* (jenьdiktъ ‚indictio'). Vь leto 6865 jendikta 10. Mon. serb. 160. (1357).

JENDIKTIJON, *m. vidi* indikcija. — XIII *i* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (jenьdiktьtionъ ‚indictio'). Jendiktionь 11. Mon. serb. 35. (1253). Jendiktijonь. 46. (1254). Jenьdiktijona 7. 117. (1842).

JENDRONOPOL, *m. vidi* Jedrene. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka (u poznijem prijepisu) i otale u Daničićevu rječniku* (Jenьdronopolь ‚Adrianopolis'). U Jendronopolu. Mon. serb. 410. (1442).

JENDROP, *m. vidi* endrop. Jegda hoditь jenьdropь (ндропь) . . . Phys. nov. star. 11, 196.

JÉNĐA, *f. žensko čeljade što ide sa svatovima po nevjestu, da ova nije sama na putu među muškarcima, tur.* enge, jenge, *strina. — isporedi* jenđija, jengija, jenđibula. — *Kaže se i* énđa *(vidi* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 85). — *Od* XVIII *vijeka (vidi* Nar. pjes. bog. 867), *a između rječnika u Vukovu* (‚die frau die mit den svati um die braut geht, damit diese auf dem wege nicht allein unter den männern sei' ‚comes nuptae', cf. jenđija). Svate jednake, jenđe devojke. Nar. pjes. vuk. 1, 17.

JÈNĐIBULA, *f. vidi* jenđa. — *Sastavljeno od* jenđa *(ili* jenđija) *i* bula *(koje vidi). — Kaže se i* enđebula, *vidi* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 85. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (uz* jenđa). Kuma kumi Boga jedinoga, . . . jenđibulu Ogńenu Mariju. Nar. pjes. vuk. 1, 156. Kad poveli ljepotu djevojku, jašu kuće bule jenđibule. 1, 615. A pobeže jenđi-bula mlada. Nar. pjesn. hörm. 1, 101. Jenđi-bule moje seke drage. 2, 803. Ona moli dvije jenđibule. Bos. vila. 1889. 90.

JÈNĐÎCA, *vidi* jenđijica.

JÈNĐIJA, *f. vidi* jenđa. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide jenđibula *s primjerom iz narodne pjesme:* Ni đevojke među jenđijama). — *Kaže se i* enđija. Pošli im trideset enđijah. Pjev. crn. 156ᵇ. Paša dade pašinicu mladu, da jenđija bude uz đevojku. Nar. pjesn. hörm. 1, 99.

JÈNĐIJICA, *f. dem.* jenđija. — *Može se izgovoriti i* jèndîca. — *U naše vrijeme.* Kad izljubiš redom jenđijice. Nar. pjes. juk. 231. O jenđice, po Bogu sestrice! Nar. pjes. petr. 1, 152.

JENĐÌLUK, *m. stare žensloga čeljadeta što je jenđija. — Postaje od* jenđija *turskijem nastavkom* luk. — *U naše vrijeme.* Nek ti tetku u jenđiluk dade. Nar. pjesn. hörm. 1, 99. I ona će u svatove poći u jenđiluk po dilber Ružicu. 2, 211.

JÈNGIJA, *f. vidi* jenđija. — *Od* XVIII *vijeka.* Vodi sobom sirensku gospodu neka tebi za divere budu, za jengije sirenske gospoje. F. Radman 32. Al' to sjedi trideset jengija. Nar. pjes. juk. 175. A ne vodi jengije tuđinke. 368.

JÈNGULJA, *f. vidi* jeguља. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka. (Luka)* dalmatinskom prudna puku da'e jenguље spasne i trave i zubatce krunoglave. J. Kavanin 328ᵇ. — *nije dosta pousdano.*

JÈNIČÂR, *m. vidi* jeničar. — *U naše vrijeme.* Tad on vikne na svoje jeničare. Nar. prip. vil. 1867. 463.

JENIČIJA, *vidi* Jenikija.

JENIKIJA, *f. ime žensko (kaluđeričko), grč.* Εὐνικία? — *Može biti da glasi* Jeničija. — *Prije našega vremena.* Jenikija (monahiňa). S. Novaković, pom. 117.

JENKRAT, *vidi kod* krat.

JENOGA, *u brojenicama kao* jedno. — *U naše vrijeme kod čakavaca u Istri.* Jenoga, dvakute, trikute . . . Nar. pjes. istr. 4, 10.

JENOVA, *f. ime mjestima.*

a. *u Daničićevu rječniku:* mjesto u Mađarskoj u aradskoj županiji, ‚Jenő': ‚Ali paša uze Jenovu i Sebiš 1651 (Okáz. pam. šaf. 85). Primi Jenovu (85). *amo pripada i ovaj primjer:* Ahmetь paša Čuprilija primi Jenovu. Spomen stoj. 128.

b. *grad u Italiji, tal.* Genova. Jer ako li naši otci Grkom slobod dopustili al' Jenove čudnoj sili . . . Đ. Baraković, drag. 386ᵇ.

JENOVEŠKI, *adj. koji pripada Jenovi (vidi* Jenova, b). — *U jednoga pisca čakavca koji mjesto* -šk- *piše* -šć- *radi slika.* Jer gospoda Jenovešća ne mogahu to podniti . . . kako da ih Rab utišća. Đ. Baraković, drag. 383ᵃ.

JENOVIN, *adj. čovjek iz Jenove (vidi* Jenova, b). — *U istoga pisca u kojega ima i* Jenova *(vala da je načińeno samo radi slika).* Ufahu se Jenovini, zač Rabljanov biše malo. Đ. Baraković, drag. 383ᵇ.

JÈNVÂR, jenvára, *m. vidi* januar. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Daničićevu* (jenvarъ ‚januarius'). Miseca jenvara . . . Zak. vinod. 8. Mêseca jenvara. Spom. sr. 1, 44. (1408). 2, 58. (1406). Mon. serb. 317. (1421). 331. (1427). Miseca jenvara. Mon. croat. 64. (1445). 12 dan jenvara. 88. (1460). Jenvara 29. 179. (1499). Na 17. dan jenvara 1589. 291. Miseca jenvara. Mi-

rakuli. 71. Pred 6. dan jenvara. Korizm. 10b. Dan 20. jenvara. Š. Kožičić 16b.

JÈŃATI, jêńām, *pf. popustiti, umańiti (osobito o kakvome slu).* — *isporedi* eńati. — *Vaļa da je ista riječ što* heńati *(koje vidi), a može biti ista što i* eńati *i* ańati. — *Postańe mi nije jasno: kod* heńati *sam kazao da može biti iz mađarskoga; Miklošić* (etymol. wörterb *kod* necha-) *opet misli da postaje od glagola* nehati *(vidi kod* hajati) *premještańem prvijeh slova, što bi moglo biti kad bi se boļe jedno s drugijem slagalo u značeńu; Daničić ima treće postańe kod* ańati. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚nachlassen' ‚remitto': jeńala kiša, bolest, cf. eńati, popustiti *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* ‚Ide li kiša na dvoru?' ‚Ne ide, reka' bi da je nešto jeńala'. ‚Eli ti išta ta bola odminula?' ‚Reka' bi da je nešto malo jeńala'. J. Bogdanović. Jeńati, phys. ‚nachlassen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÈŃIČÂR, *m. vidi* jańičar. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu:* (po naj više pl jeńičari) ‚die jenitscharen' ‚praetoriani Turcarum'. Izjekoše Turke jeńičare, jeńičare, careve sinove. Nar. pjes. vuk. 4, 240. Jao Turci, moji jeńičari! 4, 270. Dotrčaće mladi jeńičari. Nar. pjesn. hörm. 1, 140. Dadoše jeńičaru. Bos. vila. 1892. 251.

JÈŃIČARSKÎ, *adj. koji pripada jeńičarima.* — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚janitscharen-' ‚praetorianorum'). I mladoga agu jeńičarskog. Bos. prijat. 1, 89.

JEŃIĆ, *m.*

a. *prezime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Od sokola Jeńića Komnena. Nar. pjes. juk. 86.

b. *zaselak kod sela Vidovica u Bosni.* Schem. bosn. 1864. 27.

JÈŃI-PÀZÂR, *m. Novi Pazar, tur.* Jeni-Pazar. — *U naše vrijeme.* Spustiše se ka Jeńi Pazaru. Nar. pjes. vuk. 2, 228. Hajde š ńime ka Jońi Pazaru. 2, 237.

JEŃI-ŠÈHER, *m. tur.* joni šeher (šehir, *pers.* šehr), *novi grad.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena. (Da)* Crnoj Gori ime pređedemo, Jeńi-šeer da je nazovemo. Nar. pjes. vuk. 5, 352. Predes*(t)* ime maloj Gori Crnoj, Jeńi-šcer nazvat je sultanu. 5, 353.

JEOHOVAC, Jeohovca, *m. ime mjestu prije našega vremena.* — *Prvo* -o- *stoji mj.* l *u jednom spomeniku* XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Jelьhovьcь, selo negdje između Morave i Kučajine koje je car Lazar dao Ravanici: ‚Jeohovcь'. Mon. serb. 197. (1381). — *Drugdje se nalazi pisano* Jelhovecь. Spom. stoj. 189. — *Radi postańa vidi* joha.

JEONA, *f. pakao.* — *Od jevrejske riječi preko grč.* γέεννα. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ki nas oslobodi žukosti jeone ogańne. Naručn 55a.

JEOVAC, Jeovca, *m. ime mjestima.* — *Ova riječ (kao i* Jeovača) *jamačno postaje od* jelha *(vidi kod* joha), *te* v *stoji mj.* h, *i uprav bi glasila* Jeohac, Jeohca; *po tome će biti pogreška što stoji na svom mjestu* Jehovac, *i trebalo bi popraviti* Jeohac *ili* Jeovac. *a) mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Ńiva u Jeovcu. Sr. nov. 1872. 289. — *b) vidi* Jehovac.

JEOVAČA, *f. selo u Bosni u okrugu Doće Tusle.* Schem. bosn. 1864. 31. — *Uprav bi glasilo* Jeohača *(vidi kod* Jeovac). — *Može biti da je isto što se na drugom mjestu sove* Johova bara (Statist. bosn. 144).

JEOVINA, *f. vidi* joha. — *U starijem rukopisima.* Jeovina, alno (Siń, Durante), Alnus Tourn., v. Joha, Jea. B. Šulek, im. 130.

JEPAHTA, *f. vidi* epakta. — *Od* XV *vijeka, a između riječnika u Daničićevu* (‚opactae'). Jepahti 1-vyje. Mon. serb. 589. (1494). Jepahta 1. *u* Vuk, dan. 1, 24. (1632).

JEPÀRHIJA, *f. vidi* eparhija. — *Na spomeniku* XVII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (ἐπαρχία ‚episcopatus'). Rudničkoju jeparhijeju. *u* Vuk, dan. 1, 24. (1632).

JEPIFANIJE, *m. ime muško, grč.* Ἐπιφάνιος. — *isporedi* Epihvanije. — *Prije našega vremena.* Jepifanije (kaluđersko). S. Novaković, pom. 117.

JEPIHVANIJE, *m. vidi* Jepifanije. — *Prije našega vremena.* Jepihvanije (jeromonah). S. Novaković, pom. 117.

JEPISKOP, *m. vladika, biskup, grč.* ἐπίσκοπος. — *isporedi* jepiskup. — *Samo kod pravoslavnijeh pisaca.* — *Od prvijeh vremena, a između riječnika u Daničićevu* (jepiskoрь ‚episcopus'. cf. jepiskupь). Jepiskoрь poslušajušte. Šava, sim. pam. šaf. 5. O jepiskopêhь. Zak. duš. pam. šaf. 30. Sь vsêmi jepiskopyi. Mon. serb. 148. (1349). Mêsta jepiskopomь srьbskymь. Okáz. pam. šaf. 54. On ih nije priznavao za jepiskope. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 21.

JEPISKOPIJA, *f. jepiskovo područje, jeparhija, biskupija.* — *isporedi* jepiskupija. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između riječnika u Daničićevu* (ἐπισκοπή ‚sedes episcopi'. cf. jepiskupija). Crьkvь jepiskopiju gradačanskuju. Okáz. pam. šaf. 58. Crьkovь jepiskopiju Žičju. 69.

JEPISKOPSTVO, *n. jepiskopovo stańe, jepiskopova čast, služba.* — *U pisaca pravoslavnijeh, a između riječnika u Daničićevu* (jepiskopьstvo ‚episcopatus'). Jepiskopьstvo dobro dêlo jestь. Domentijanb 140. Neće ni po što primiti jepiskopstva. D. Obradović, basn. 276. Ženu svoju ne bi ostavio za sva jepiskopstva. 276.

JEPISKUP, *m. vidi* jepiskop. — *Između riječnika a Daničićevu* (jepiskupь ‚episcopus', cf. piskupь). Jepiskupь zetьski. Mon. serb. 17. (1288). Sь vsêmi jepiskupy srьbьskyimi, jepiskupomь zetьskymь, jepiskupomь rašьskyimь, jepiskupomь svečanьskyimь *itd.* 60. (1298—1302). Jepiskupь lipļansky. 565. (1322). Jepiskupь crьkve bosanьske. Spom. sr. 1, 50. (1404).

JEPISKUPIJA, *f. vidi* jepiskopija. — *Između riječnika u Daničićevu* (‚episcopatus; sedes episcopi'. cf. piskupija).

a. *episkopovo područje.* Podь oblastiju inêhь jepiskupijej. Mon. serb. 15. (1222—1228). Da uzima jepiskupija. 15. Jepiskupiji lipļanskoj. 562. (1322). Vь prizrênьskoj jepiskupiji. 563.

b. *jepiskopova čast.* Crьkvi jepiskupiji lipļanьskoj. Mon. serb. 563. (1822). Svetomu Nikolê jepiskupiji dobrьskoj. 564.

JEPISKUPOVIĆ, *m. prezime (po ocu jepiskupu).* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, a između riječnika u Daničićevu* (Jepiskupovićь). Popь Hranislavь Jep(isku)povićь u Potočahь. Glasnik. 15, 275. (1348?).

JEPISKUPSTVO, *n. vidi* jepiskopstvo. — *Između riječnika u Daničićevu* (jepiskupьstvo ‚episcopatus'). Vь dni jepiskupьstva i sьvrьsyteļa crьkvy bosanskoj gospodina dêda Radomêra. Mon. serb. 253. (1404).

JÈPISTOLA, *f. vidi* epistola. Pisah vam v jepistoli. Anton Dalm., ap. 31b.

JEPISTOLIJA, *f. vidi* epistola. — *Između rječnika u Daničićevu* (‚epistola'). Otъ sbornyje jepistolije Ijakovļe. Glasnik. 11, 197.

JEPITAVAR, Jepitavra, *m. u Daničićevu rječniku:* Jepitavrъ ‚Epidaurus' ‚Ragusa Vecchia', cf. Capьtatъ. Stari gradъ Jepitavrъ (Mon. serb. 88 *god.* 1258).

JEPITROP, *m.* ἐπίτροπος, *upravitelj, urednik.* — *isporedi* jepitrov. — *U naše vrijeme.* Bira se svake godine crkveni jepitrop koji čuva crkvene novce . . . V. Bogišić, zborn. 527.

JÈPITROV, *m. vidi* jepitrop *(u osobitom smislu, koji izvršuje što je u testamentu po voļi onoga što je ostavio testamenat), vidi i* pitrop. — xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (jepitrovъ, ἐπίτροπος ‚curator', cf. pitropъ). Činiše prêda se dojti jepitrove rečenoga Mihajla. Spom. sr. 2, 120. *(poslije* 1461).

JEPRAKSIJA, *f. žensko ime, vidi* Jepraksije. — *Prije našega vremena.* Jepraksija (kaluđeričko). S. Novaković, pom. 117.

JEPRAKSIJE, *m. ime muško (kaluđersko), grč.* Εὐπράξιος (?). — *Prije našega vremena.* Jepraksije (monah). S. Novaković, pom. 118.

JÈPSTI, *vidi* . . bati.

JEPT-, *vidi* jevt-.

1. JÊR, quod; cur, *isprva je bila relativna samjenica, te je poslije postala konjunkcija.* — *Oblik je praslavenski* ježe, *a to je nom. ili acc. sing. pronominalne osnove* i *(vidi kod* on) *koja s riječcom* že *dobiva značeńe relativne samjenice* (koje, što). ž *kod* že *mijeńa se u našem jesiku (i u novoslovenskom) već od prvijeh vremena na* r *(vidi n. p.* jur, također *itd., isporedi i glagole* gnati, moći) *te tako postaje oblik* jêre jere *drži isprva svoje staro značeńe, ali kasnije postuje i konjunkcija i to sa značeńem kao* da *(vidi* 1. da, I, B, *a riječe kao* 1. da, I, A, 2) *ili pokazuje uzrok ili razlog, kao što često biva i u drugijem jesicima, isporedi n. p. grč.* ὅ τι *i* ὅτι *(što je ista riječ), lat.* quod, *ńem.* das *i* dass *(ista riječ što se samo u pismu razlikuje), i rus.* что. *još kasnije postaje i interogativna konjunkcija.* — *kod* jere *ima i drugijeh promjena u obliku: krajńe* e *može otpasti* (jer *od* xiv *vijeka, u naše vrijeme naj običniji oblik), a opet u naše doba ovo može dobiti* a *na kraju* (jêra); j *može otpasti sprijeda* (ere, er), *naj češće kod Dubrovčana (od* xvi *vijeka).* — *gdjegdje se nalazi napisano i* jerê, *ali gotovo samo kad je u pisaca bio istočni govor, n. p.:* Ne ima gde težati, jerê jestъ u ostrove. Mon. serb. 18. (1233). Kraļevьstvo mi iznađe, jerê ne uzimana tazi carina. 117. (1345). Što ni govorite jerê da imъ nêšto ne zamerimo. 585. (1451—1487). Da vi je u znanije jerê dođoše k namъ vaši vlastele. 586. (1451—1487). — *Akcenti su zabiļeženi po Vukovu rječniku; ja sam čuo samo izgovarati* jȅr *i* ȅr. — *Između rječnika u Vrančićevu* (jere ‚enim; etenim; nam'), *u Mikaļinu* (jer? jere? zašto? ‚cur? quare?'; jere, jerbo ‚siquidem, quandoquidem, quia, enim, etenim, quoniam, nam, quippe cum, quippe quia'), *u Belinu* (jere ‚perchè, partic. responsiva e congiunzione causale' ‚quia' 558b), *u Bjelostjenčevu* (jer, jere, v. zakaj; jere, jerbo, v. kakti), *u Voltiđijinu* (jer, jere, jerbo ‚perchè, poichè, perlochè' ‚weil, denn'), *u Stulićevu* (jer? ‚quare? cur?'; jer, jerbo, jere ‚quia, quod, siquidem, quandoquidem, quippe, quia, quippe cum'), *u Vukovu* (jêr, jêra, 1. ‚warum' ‚cur' *s primjerom iz narodne pjesme:* Govorile drugarice: ‚Jer ga nisi razgledala?' 2. ‚denn, weil' ‚enim'. cf. zašto; jêre, 1. vide jer. 2. ‚dass' ‚ut', cf. da *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori), u Daničićevu* (jere ‚quod').

1. *relativna zamjenica, kao što, veže se ne samo sa jedninu srednjega roda, nego i sa oba broja i roda i sa cijelu rečenicu.* — *Do* xvi *vijeka (ali vidi i naj sadńi primjer).* — jere. I da, jere isprosihъ parike u cara u Prizrênê, da dahъ odъ ńihъ manastiru. Mon. serb. 6. (1198—1199). A jere je vrьhovina popomъ, da odъ toga ne uzemļe protopopa česty. 13. (1222—1228). Iže pozivajut se prêdъ svetiteļe, jere po ruku svetiteļemъ jemut se, to takove ruke i pečati svetiteļne da uzimajutъ. 15. (1222—1228). Dobytъkъ jere smo rekli dati, da ti damo. 28. (1234—1240). Vьse grade ili kostele jere su pomorske. 86. (1253). Jere ste rekьli: ‚Mi drьžimo vêru', to ne mogu ja pokriti. 42. (1253). Po voļi vi je jere hoćete. 42. (1253). Vsaki trьgъ, jere bude na vašu ruku proštenь kupovati. 43. (1254). Jere mi ste pisali za solь, to vi znate dobrê, moj kumêrьkъ nê stalь u (o)noj rucê. 49. (1265). Ako se najde koji godê človêkъ odъ zemļe kraļevьstva mi razvê onêhъzi ļudi koje imъ jestъ dalo kraļevьstvo mi, koje zastaše u Stonu i u Rьtu, jere budu prijeli. 108. (1334). Jere za dohodakъ mi ćemo doslati do vaše milosti da namъ kraļevьstvo ti potvrdi zapise. Spom. sr. 1, 4. (1396). Od dobitja velikoga, jere im je Isukrst dao. Zborn. 88b. — jer. Jerъ pišešъ da si poslalъ maslo, terъ smo carinu odъ ńega uzeli, Bogъ je vê, mi nêsmo uzeli carine. Spom. sr. 1, 5. (1396). A jerъ vaša ļubovь piše za trьgovce, jerъ imъ praštašъ treti dêlъ carine, na tvojoj ļubvê zahvaļamo. 1, 14. (1398). — *u ovijem primjerima us* jer *ima i* što. A jerъ što piše tvoja milostь da ti pišu županije, jerъ primamo gospodьstva ti ļudije, na tomъ odъpisujemo. 1, 32. (1400). A jerъ što ni piše gospodьstvo ti, kako knezь primi Olmišъ, odъveštavamo gospodьstvu ti. 1, 35. (1401). A jerъ što piše tvoja ļubavь, . . . na tomъ odgovaramo. 1, 36. (1401). A jerъ za Ugre što namъ piše. 1, 70. (1405). A jerъ štono gospodьstvo vi prosi. 1, 58. (1405). A jerъ što ni piše tvoja milostь za tvoje neti. 1, 47. (1406). — *amo pripadaju i ovi primjeri:* A jerъ za lêkare, mi ihъ imamo. Spom. sr. 1, 9. (1397). A jerъ za prijateļьstvo, istina je jerъ imate mnogo prijateļь. 1, 21. (1399). A jerъ za Paskoja, i prvo smo tvojej milosti pisali da se mnogo čudimo tomuj. 1, 39. (1402). A jerъ za olovo. 1, 55. (1404). — *U jednom primjeru* xviii *vijeka ima pred sobom prijedlog* za *(kao* zašto): Imaju veliku rat zaedno, za ere jedan roj hoće oteti med drugomu. K. Mađarović 56.

2. *conj.*

a. *značeńe je kao kod* što *kad se upotrebļava kao konjunkcija, vidi i* 1. da, I, B, 8 *i* 4, a. — *Od* xvi *vijeka.* — jere. Napokońe nepočtenje bješe, jere svak mu mogaše rijeti psost. Zborn. 13a. Nemoj gledati jere bolim. Zborn. 121a. Drugi uzrok jest jere mi imamo riječi koje se izricaju i izgovaraju. R. Gamańić 3a. Nemoj primati mučnine jere jedni ne govore dobra od tebe. M. Radnić 16a. Jabukam se zato lome grane jere voćke daju izabrane. M. A. Reļković, sat. B6b. Ono poglavito bi Jesusovo, jere on prvi . . . nadaren bi . . . J. Matović 58. Prilaga se još, jere . . . način pravde božanstvene ište . . . 71. Druga jest vlaštitost crkve jere jest sveta. 90. Razlog od ove razlikosti u onomu je postavļen, jer zakletva bi naređena. 344. Zato sam kriv jere sam živ. (Osobito govore ļudi koji žive pod vladom turskom). Nar. posl. vuk. 87. — jer. Za toj se ne čudi tvoj razum pošteni, jer boles i trudi skratiše moć meni. P. Hektorović 71. Neg

jedan imamo razgovor na svijeti, gospoje, jer znamo, da ńega svesa ti. N. Naļešković 2, 71. Da mi nećete zazrjet, jer ovu pastijersku pripovijest izložih. D. Zlatarić 86c. Od svega je togaj uzrok, jer smo daleko srcem od Boga. A. Gučetić, ros. jes. 88. Uzrok jer ih je sedam jest ovi. I. T. Mrnavić, ist. 116. Prosti mi jer ću ovo rijeti. J. Mikaļa, rječn. *kod* prostiti. Zahvaļivam ti jer mi si dao. V. Andrijašević, put. 76. Dva su uzroka jer mnogi nisu uslišani u molitvi. J. Banovac, pred. 58. Koja je dakle razlikost među ova dva suda? Prva jest, jer na prvomu bi suđena sama duša a na drugomu biće suđeno i tilo, druga, jer prvi sud bi skrovit a drugi će bit očit. J. Filipović 1, 136b. Pak se od ńi veći čini *(mjesec)* zato, jer je na nisini. V. Došen 29b. Osim toga, Slavonijo moja, jedna ima još falinga tvoja, jer u tebi još ļudi imade koji dobro govorit ne znade. M. A. Reļković, sat. 138b. Zli će se žalostiti jer će morat ostaviti svit. B. Leaković, gov. 4. Bogu fala, jer j' ovako bilo! Nar. pjes. vuk. 2, 21. — ere. Ah jaoh meni, ere sam se zapustio u ruke djavaosko! I. A. Nenadić, nauk. 218. — er. Mnozijem drago ne bijaše er se bijah porodila. Jeđupka nezn. pjesn. 288. Dal' je zloba ovo u meni, kom se oholas tvoja smete, er ja tužeć moje dijete ištem, straže zli pakļeni? I. Gundulić 110. Od umrle čovjek puti žali er ne ima vječnijeh lita. 319. Sreća moja bi velika, er te, kraļu, nađoh odi. Ġ. Palmotić 1, 58. Držimo za veliku našu sriću er te mirna sad vidimo. 2, 271. Ja za sreću držim moju er te odi čest dovela. J. Palmotić 435. Naj veće tijem slavni ste, neprijateļstvo er smiliste. J. Kavańin 186a. Prosti, brate Stjepane, radi Boga velikoga! er je, brate, omraza među nama postavjena. Nar. pjes. mikl. beitr. 29. Žalim er stvorih čovjeka, imam ga dignut *(s)* zemļe. Đ. Bašić 149. Al' ne žali er ti pleća skup obraća. Zgode. 8.

b. *vidi* 1. da, I, B, 8. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka.* Jesu dvije ure jer je prošlo brijeme od objeda. M. Držić 287.

c. *značenje je kao kod* 1. da, I, B, 1. — *Od* XIII *vijeka.* — jere. Videhъ jere ne ima gde težati. Mon. serb. 18. (1288). Vi znate, jere ja neću poreći. 50. (1265). Vidêvъ jere bêše potrenъ 60. (1298—1302). Vidêvъ jere pristaše na svu voļu kraļevьstva mi. 108. (1334). Da ime vêrovati jere jestъ sikozi. 108. (1334). Da reče jere jestъ togazi koňa kupilъ. 147. (1349). Promislivše jere pravo i dostojno jestъ vratiti. 217. (1391). Čto reku dušomъ svojomъ jere su izgubili. Zak. duš. pam. šaf. 47. Imamo uzdanije u svetiteļьstvo vi jere ćete o tomъ napraviti. Spom. sr. 1, 1. (1395). Biše svidoci jere smo plaćeni. Mon. serb. 441. (1450). Viđu jere prihodi končina moja. 518. (1476). Potvrьždajemъ ti kletvomъ, jere koji trьgъ iznesete izъ Dubrovьnika da ga ni ti ni tvoji ļudije prodade nikomure vraždêniku dubrovьčkomu. 48. (1254). Da znate jere jest brijeme nam oda sna probuditi se. N. Rańina 18a. paul. rom. 13, 11. U istinu govoru vam, jere ne mine narod ovi dokla sva ovaj budu. 18b. luc. 21, 32. Znamo jere istino jest svjedočanstvo ńegovo. 24a. joann. 21, 24. Irud videći jere porugan bi od kraļeva. 24b. matth. 2, 16. I vidje Bog svjetlost jere je dobra. 118b. gen. 1, 4. Nemoj reći jere mi si žena. Zborn. 38b. Čuvši govoreći jednoga filozopa jere tko ne pritrpi hotjenje svoje, nije čovjek. Pril. jag. ark. 9, 74. (1520). Sada viđu ja i razumijem jere velik Bog jest. 88. (1520). Znaše, jere ću prit na jad. Š. Menčetić—Ġ. Držić 518. Spomen' se, jere tad tvoj sudac imaš bit. N. Dimitrović 8. Da zna svak jere ni od duše zgubļenje velje bezakoni. 72. Toga ćić neka znaš jere me za roba poslušna ti imaš. N. Naļešković 2, 82. Da znaš, caru, jere smrtju zamińuješ život danas. Aleks. jag. star. 8, 221. Istina li je, jere moreš hitrostju tvoju razdrišiti utrobu moju? 224. Što ne mislih tužna prije, kćerce dušo srca moga, jere jedna ljepos mnoga vik slobodna sama nije? I. Gundulić 85. Ali ne znate, jere uda vaša jesu crkva duha svetoga? J. Matović 79. Da ostavimo jere su spasiteļu našemu bila otvorena nebesa. 138. Vidi dakle jere je zlo i grko. 499. Ja sam čuo, kaževali su mi jere imaš mladu popadiju koja pije s delijama vino. — A bijesni Turci pop'jevaju, ne bi reka' jere su trideset, no jere su stotina punana. Nar. pjes. vuk, rječn. *kod* jere. To kad viđe Namik Alil paša jere Turci pleći okrenuše. Ogled. sr. 486. Sad vidimo, moja braćo draga, jere ćemo danas poginuti. 489. — jer. Što ni pišete jerь carinici inako govore. Spom. sr. 1, 1. (1395). Upvamo jerь će gospodьstvo vi naše trьgovce sьbļudati. 1, 7. (1396). Imamo si glase jerь se Turci kupe. 1, 25. (1399). Izuvedesmo, jer prьvo nijesu bile. Mon. serb. 280. (1397 *u poznijem prijepisu*). Kako će biti očito svêtu jerь ona uzimļe ter dukate. 251. (1403). Da jestъ na vidêńje jerь jestъ gospocka polača. Mon. serb. 388. (1427). Kazaše mi jerь grede carь na nasъ. 442. *(okolo* 1450). Videći jer se ću odlučiti od ovogaj sveta. 518. (1476). To vidivše jer biše vele dobro, vele im bi drago. Transit. 17. Ne znaš li, gospoje, jer imam ja kripos satvorit . . .? Š. Menčetić 4. Veli se jer ogań toliku ima moć . . . 14. Ne znaš li jer sam tvoj? ne znaš li jer vjerni tvoj sluga jes ovoj? 149. Imaš znat, na sviti jer štete nije veće . . . N. Dimitrović 21. Spomen' se jer imaš, čovječe, umriti. 22. Duša moja misleći jer tvoja milos već š ńome ni. 89. Znajući, protiv ńoj jer ima iziti nevjernijeh velik broj. 75. Poznahu jer veli istine. N. Naļešković 1, 121. Sveti duh objavi er Jesus htijaše sahranit narod. 1, 125. Moj Miše, dobro znam jer bi rad da ti se odpiše. 1, 327. Promisli jer ni nam na zemļi nije stan. 1, 328. Česnu svekolike kriposti moje razmišļajući jer u meni nije ploda. A. Gučetić, ros. jes. 176. Razmisli jer je veći sram koji će grešnici primiti. 305. Spomeni se, Gospodine, jer sam uzrok puta tvoga. A. Komulović 77. Čestita gdi paka sve dni će svoje vidit jer milos rodjaka ne može se uvrijedit. I. Gundulić 27. Da znaš, mač . . . jer se opasa za gospoje slobodivat, ne hitati. 418. Ńoj božanstva svakolika inostranca vjerenika ne znaš jer ga prorokuju? Ġ. Palmotić 2, 110. Izpovijeda jer Gospodin Jesus jest u slavi. J. Matović 84. — ere. Promisli ere dan stvara se tamna noć. Š. Menčetić—Ġ. Držić 471. Jošte joj možeš rijet, ere će ńe slobom rob skoro ńe umrijet. N. Naļešković 2, 55. On pomisli ere ubi sina. Pjev. crn. 118b. A kad viđe ere ništa nema, na koļeno drugu knigu piše. 186a. — er. Li znam, er taki dar zaslužil i milos nisam ja nikadar. Š. Menčetić 100. Pak smislih er ne bi ni djeva na saj svijet rodila. N. Naļešković 1, 118. Ne znaš li, ovu stvar er pisma taj vele? 1, 122. I reci er smo mi od togaj uzrok vas. 1, 143. Smišļajte er Jesus za vaš grijeh umro je. 1, 148. Tot idu tri vile, i rijeh im ja er spiš. 1, 214. Ja vidim er ištu za grijehe sve platu. 1, 267. A vrh sve pomišļaj er ove dni male svi ćemo poć u raj. 1, 305. Reci mu er slugu ti imaš i roba. 2, 72. Znam er ova moja pisma ne mogu neg koris učinit. M. Držić 8. I ja viđu er zaludje svijet.

142. Da usasna, er sam na dvoru bila, zaklal bi me. 164. Znajući er oni dan imaše se ukopati Sofokle... D. Rańina v^a. Lačedemoni videći er nijedna stvar nije toliko vrijedna... vi^a. Spomeni se, neharniče, bratu er ne dah mom' pomoći, neka ljepos tva, laživče, mene ovako bude oći. S. Bobaljević 226. Stavi na pamet, er koli krat rečeš svekoliko to rozarijo tolikrat vadiš jednu dušu iz muka. A. Gučetić, roz. mar. 48. Ne gledajući er te je tolikrat izdavala. roz. jez. 96. Tolika ju boles kosi, da ne pozna puna jada, er ujedno s molbam sada uzdahe joj vjetar nosi. I. Gundulić 46. Ere ti sam čuo ovako, da moj bane, i razumio, er je meni kuma moja Barbara sestrica tvoja. Nar. pjes. mikl. beitr. 47. Ovako smo mi čuli i nama su kazovali, er se n'jesi, moj viteže, ni vjerio ni oženio. 49. — *Gdjegdje us* jer *i* er *ima bez potrebe i* da: Mni mi se, jer manu u nov sud sabiram, mni mi se, jer biser da nižu za rados. Š. Menčetić 98. Ne znaš li, jer na trud odkoli rođen bi, sa tobom da gre svud smrt? N. Dimitrović 32. Svak vidi, er zima, gospoje, i ti znaš, da ino ne ima neg vjetre, mraz i daž. N. Naleśković 2, 44.

d. *vidi* 1. da, I, A, 2, *β*. — xv *i* xvi *vijeka*. — jere. Toliko je trpeć i spoznan, jere, budući s materju ali ti sa sestrami, ne bi ih tegnuo. Zborn. 9^b. Učini tolikoj ustrpljenje, jere napokon bi posvećen. 46^a. Toli je tužan vas *(ovi život)* i pun nevolje, jere smrtni poraz jur bi ga zvat bolje. N. Dimitrović 51. — jer. Priluči se jerь mi bude nevolja. Mon. serb. 259. (1405). Zgodi se jerь dojde brigentinь. Spom. sr. 1, 87. (1407). Ti su zakoni toli tvrьdi, jerь se ne bi mogli nikako prêtvoriti. 1, 94. (1409). Tvoj obraz uresan toli me zamami, jer ostah zavezan. Š. Menčetić 119. Tač sluga ova me udvori jer nigda za druga toli drug ne stvori. 261. Kroz toj se prostro toliki velik smrad priko svijeh nebesa, jer višńi svoj obraz od mene sakriva. N. Dimitrović 61. Toli hudi bjehu, jer psovkami zovijehu molitve moje. 64. — ere. Da što naudi svetomu Pavlu, ere iznenadke bi zaslijepljen? B. Gradić, djev. 95. Pače mi mila jes toliko zled moja i huda ma boles, ere bih vazel ja, da... D. Rańina 6^a. — er. Takoj mi nješto bi, ma vilo, er ne znah ja ništor o sebi, ni mjesto, na kom stah. N. Naleśković 1, 177. Tuj češ na jednu doć toliku tjeskotu, er ćeš mnjet, da se proć ne more dalje tu. 1, 188. Tako mi nješto bi, ma vilo, er ne znah ja ništar o sebi. 2, 16. Nu tvrdo ńe srce toli je kameno, er uzrok od smrce daje mi skroveno. 2, 78. A sada život moj izrad ńe jedine taj ćuti nepokoj, na prešu er gine. 2, 95. *(More)* koje se u sebi podiglo tač bješe, er zvijezde na nebi prem nadit hotiše. F. Lukarević 288. Toliko velmi jes tvoj ukras meni drag, er se ja velmi blag zovu... D. Rańina 16^b. Na tu sam zled došal, er, ako cviliti hoću ja, ne hoće suze me združiti. 94^a. A uzdah tako zlo me cvili, er nî srca tač nemila, ki začuvši ma gorčila, neće sa mnom da plač dili. 111^b. Lice, uzras taki ima er se lasno dava svima znat još da je malo dite. S. Bobaljević 231. Očima ke goruće tako ima er led isti ńima užiže. 232. — *I kod ovoga značenja gdjegdje se dodaje* da *(isporedi* c *na kraju)*. Prosiše jerь da hode po vsakoj zemji gospostva mi. Mon. serb. 362. (1430). Darova simь gospostvo mi taj prošenja, jerь da nikto ne smije... da imь koju čtetu učini. 362. (1430).

e. quod, quia; nam, enim, etenim, *pokazuje da je u rečenici, u kojoj stoji, izrečen uzrok ili razlog ńečega što se prije ili (rjeđe) poslije kaže. u mnogijem jezicima (osim latinskoga, isporedi grč.* ὅτι, διότι *i* γάρ, *ńem.* weil *i* denn, *franc.* parceque *i* car *itd.) to se shvaća na dva različita načina: ili je uzrok u podložnoj (relativnoj) rečenici koja popuńuje glavnu i onda konjunkcija svagda postaje od osnove relativne zamjenice (lat.* quod, quia, *grč.* ὅτι, διότι *itd.), ili se dodaje razlog u rečenici koja je vezana osobitom konjunkcijom* (nam, enim, γάρ *itd.), ali ne kao podložna (prvi slučaj biva svagda kad se odgovara na pitańe:* zašto...?; *u drugome se često dodaje razlog kao razjašńeńe onome što je kazano u prvoj rečenici). u našemu jeziku premda* jere *ili* jer *po postańu svome pripadalo bi uprav prvom slučaju, ipak se za to postańe već kod naroda ne zna, te se upotrebljava i u drugom slučaju (a vidi i* bo i jerbo). — *Od prvijeh vremena.* — jere. Ne ima gde težati, jerê jestь u ostrove. Mon. serb. 18. (1233). Jere kupi kraljevьstvo mi tuzi vrьhovinu. 98. (1330). Primamь, jere togo radi ga smь poslalь mêsto sebe. 178. (1368). Neka je mnê cêna boja nere inomu, jere smь vašь. 247. (xiv *vijek).* Jere kriposti nebeske hote se ganuti. Bernardin 1. luc. 21, 26. Jere od Siona hoće izajti zakon. 3. isai. 2, 3. Zgodi se i tomu kako i tima dvima, jere se sam zakla. Transit. 222. Bog je vridniji svrhu vsake duše stvorene, jere razumi i vidi vsaku stvar. Korizm. 14^b. Uzdvignite glave vaše, jere se približe izbavljenje vaše. N. Rańina 18^b. luc. 21, 28. Nemoj reći jere mi si žena, jere me će tebe cijeć ubiti. Zborn. 38^b. Nije stvari sluđe, jere se u ńemu nahode otajnosti od života. A. Gučetić, roz. jez. 3. Razmišljaj, da tada neće primljene biti molbe tvoje, jere će tada biti sudac od pravde. 304. Ne pogrdi mene, jere službenik i sluga tvoj jesam. M. Divković, nauk. 98^b. Spovidajte Gospodinu, jere j' dobar, jere j' u vike milosrdje ńegovo. B. Kašić, rit. 131. Jurve smrdi jere je četvrtodanik. I. Bandulavić 68^a. joann. 11, 39. *(Grih)* mrzak jest Bogu, jere nije priličan voji ńegovoj. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 26. S Bogom moji dvori, ki mi grijehe svjedočite, jere ste jih svijeh vidjeli. I. V. Bunić, mand. 11. Krivina jest pače moja, jere u vrijeme ima*(h)* otvoriti oči. P. Posilović, nasl. 9^b. Neka gledaju, da tkogodi nebi priminuo s ovoga svita brez prisvetoga sakramenta od tila Isukrstova i ula svetoga, jere ako bi se ovo po ńihovoj nepomji dogodilo, žestoko biti će pedipsani. M. Bijanković 40. Likari duhovni vele veće su pofale i plaće dostojni, zašto podaju mnogo veću i bolu likariju, jere kakono je veća duša od tila, tako je od veće vridnosti i koristi ńihovo dilo i likarija. L. Terzić vii. Poznaj, Gospodine, stvorenje tvoje, ne od druzijeh bogova satvoreno, nego od tebe samoga Boga živoga i istinoga, jere nije drugoga Boga izvan tebe. 22. Da ih veće nije došlo jeda je krivina nebeske one lijepe svijeće, jere nije svijem svijetlila? B. Zuzeri 158. I oni je dužan povratiti, koji je od lupeža kakvu stvar na dar primio, ili znajući da je lupež od ńega kupio, jere je zlom virom kupljeno. A. Baćić 113. Ne može biti, jere po miri od griha mora biti i muka. M. Lekušić, razm. 25. Nego bi imao puštit, da se vas svit izgubi, jere je mańe da vas svit pogine... J. Banovac, razg. 194. Začetje tvoje neocskvrńeno, Bogorodice divo, vesele navisti svemu svitu, jere je od tebe isteklo sunce pravde. F. Lastrić, od' 79. Ja žudim i ufam od tebe, jere ovo mi si obećao. I. A. Nenadić, nauk. 83. Ne mogadijau zabraniti, jere bi se protivili evanđelju. A. Kanižlić, kam. 216. Govorim tebi, jere ti jesi Petar. J. Matović 88. S kojijema ovako se ima činiti, jere nije težega duga... 405. Svaku

vala obraditi, jere s nerađene ništa se ne bere. J. S. Reljković 27. Ali jao nama, Gospodine Bože! jere mi slipi nećemo da se po tebi zaručniku nebeskome vežu duše naše. Đ. Rapić 29. Dobro bi se i spametno ta krstjanin podnio krsteći ga jere bi po ta način providio ńegovu spaseńu. M. Dragićević 248. Petre babo, otvori mi vrata, jere će ti nestanuti glave. Nar. pjes. vuk. 4, 163. Ja se glave ne bih nanosio, jere ima Petar ǵeferdara. 4, 862. Ne čudi se jere čuda nije. 5, 28. Drži pri sebi ovi ješnik, jere će ti služiti. Nar. prip. vuk. 117. Natrag jere si poginuo! 127. Da se ne boje, jere je to sjen đeteta. [2] 214. *(Stijena)* sborit neće, jere usta nema. Osvetn. 2, 62. — jer. Ni ihъ ustajamo, jerъ znamo da su slobodni. Spom. sr. 1, 2. (1395). Jerъ se mi mnogo uzdamo u svetiteļstvo ti. 1, 2. (1395). Da ne bude carêna nijedna, jerъ prъvo nijesu tuzi bile. Mon. serb. 280. (1397 *u poznijem prijepisu).* Srъdi se, jerъ mu nêsmo odъpisali. Spom. sr. 1, 30. (1400). Govore da je mi odъkupimo, jerъ je vi sъda nemate čimъ odъkupiti, jer ste mnogo otratili. 1, 86. (1401). Koliko zahvaļujemo na koristi odъ pjeneza, veće zahvalismo na vašoj pravoj i usrъdnoj pravde zašto jer ste učinili po pravde. 2, 113. (1448). Izniknuvše usaše, jer ne imaše vlage. N. Rańina 85b. luc. 8, 6. Jeda se uroka što boji, jer prave:... Š. Menčetić 6. Ova tač govori, jer kaže očito, da se je spravila poć na put pokońi. D. Zlatarić 74b. Da budeš se dostojati ne uljesti u sud sa mnom, jer nitkore neće se moći opraviti. A. Gučetić, roz. jez. 307. Množ velika grijeha joj se oprostila, jer i tomu jes prilika. I. V. Bunić, mand. 24. Nu Abela on ļubļaše, jer ga vidi bogomila. J. Kavańin 16a. Ako krsti, kada se ne zna jeli kršten ili nije, ni jedan ni drugi ne upada u zapriku... jer se onda ne protive prvomu krštenu. A. Bačić 201. Pokripite se jer ću se brzo k vam povratiti. M. Lekušić, razm. 26. Stipan za svoje neprijateļe Boga moļaše, da im prosti, jer da ne znadiju, što činahu. J. Banovac, razg. 53. Niki se ogovaraju *(ogovarahu)* da se kunu Bogom, jer da jim je Bog drag,... 173. Ne biše na nebesih nemira, već jer nebesa bijahu protiva zemļi. 179. Ja idem u crkvu Bogu se moliti, jer je sjutra svetac. pripov. 189. Zaista roditeļi imaju veliku oblast svrhu svoje dice, jer, kako drži anđeoski naučiteļ, imade veliku priličnost Bogu. 254. Činiš molitvu, ali činiš brez stalnosti, jer, ako ne isprosiš ono, što prosiš, molitvu ostavļaš. A. Kanižlić, fran. 171. Pak su opet male cine, jer im brzo lice gine. V. Došen 22a. Kunuć da mu sahne ruka, jer viteza ńom pogubi. 35b. Putnici se mi zovemo, jer na vičnost putujemo. 47b. Seńani veliku virnost ukazaše kraļu Beli, jer vitežki pridobiše Tatare. And. Kačić, razg. 8. Nejmaš mi se, moj štioče, narugati ni nasmijati, jer različiti pisaoci različito kažu i kako oni pisaše onako ti ja pridajem. 10. Moli junak Turke jańičare, da Anici odsijeku glavu, jer se boji da se ne poturči. 163b. Moraš šutit, jer češ biti bjena. M. A. Reljković, sat. G2b. Ako Bog nikim ne dopustja udiļ što osobito pitaju, to se zgađa, oli jer ima pripravične uzroke svoga providjanja to ne učinit, oli jer namisto milostiju, što krati, hoće dopustjat druge veće i koristnije. Blago turl. 2, 40. Vi ste podvezani pod brime svega puka vaše župe, jer ste obrani na vladańe iste župe. I. Garańin 5. A mati Tobijina što nije činila, samo jer se ne bješe on u svoje doba s puta vratio? A. Kalić 456. Moram reći da ovakvih izvrstitih ļudi vrlo malo ima, jer, nek samo projdem i dojdem u jedno i drugo misto, nije od potribe da mi drugi dokaže, sam ću viditi, sam ću čuti. B. Leaković, gov. 28. Taki se poznaje da starije svoje ne poštuju, jer jih uvriđuju. 185. Ne budi mi Jova moga, jer je trudan i umoran. Nar. pjes. vuk. 1, 194. Ne pij vode, ne ļub' udovice, jer je voda svaka groznička, udovica srca žalostiva. 1, 228. Već je mene do moje nevoļe, jer sam čula, ženi mi se dragi. 1, 884. Al' me nemoj, momče, na glas iznositi, jer sam ja sirota nesretna devojka. 1, 438. Al' j' ufatit' Janko ne mogaše, jer iz poļa u goru unide. 1, 595. Leži tune, draga dušo moja, jer si mi se vrlo umorila. 1, 623. Odriješi moje b'jele ruke, jer mi, majko, obje otpadoše. 2, 33. Ne budali, mlađani Nenade! jer češ ludo izgubiti glavu. 2, 77. Pak ne idi pokraj mora siña, jer su česte u Latina straže. 2, 98. Čuti đ'jete, ništa ne besjedi, jer ne smije od tri bratijenca. 2, 190. Hoće Marko pravo kazivati, jer se Marko ne boji nikoga. 2, 192. Bježi Marko ispred roditeļa, jer se ńemu, brate, ne pristoji sa svojim se biti roditeļem. 2, 196. Daj ti bilje onome junaku, jer se nećeš nanositi glave. 2, 218. Hoće ńega Ture pogubiti, jer ne ima ništa od oružja. 2, 412. Žali Šarac tebe gospodara, jer ćete se brzo rastanuti. 2, 440. Ja ti, babo, preboleti neću jer su strele puste otrovane. 2, 488. I vuk vije jer ga rđa bije. Osvetn. 4, 1. *u ovom primjeru* jer *ne stoji u cijeloj rečenici nego pred jednom ciglom riječi, jer se ima cijela rečenica u misli* (jer je vječno): Ovi poso stvar je od našega naj većega, jer vječnoga, utišteńa. B. Zuzeri 17. — jera. Ču li mene od Sibińa Janko! ti ne peńi bijela čadora na mojemu divnu igralištu i na mojem divnu pjevalištu, jera ću ti sve postriješati vrane konje i dobre junake. Nar. pjes. vuk. 1, 183. Ne sici me po svilenu pasu, već me sici po bilome vratu; jera mi je čedo pod pojasom. 1. 628. Nemoj sutra na Bojanu doći ni donijet' majstorima ručak, jera hoćeš mlađa poginuti. 2, 119. Ovo j' ruka našega Damjana, jera burmu ja poznajem, majko. 2, 806. I lasno ih pridobit možemo, jera nije vojska od mejdana već sve stare hoǵe i haǵije. 2, 314. Ne more me otac pregoriti, jera nema vet mene jednoga. Smailag. meh. 2. Sa zlijem se nemoj sadružiti, jera ti se hoće satužiti. Nar. posl. vuk. 274. Brat je mio koje vjere bio, jera steže krvca i zemļica. Nar. bl. mehm. beg kap. 349. — ere. Ku svitlos do danas ne vidje nitkor nas, ere se gorńi kram nebeski otvori. M. Držić 473. Ja se molim za ńu t' odi usiļena od ļubavi ku svak ima po naravi prema mjestu gdi se rodi. ere sam se ja rodila u poļijeh od Grečije. I. Gundulić 91. Pod nogami roba svoga umrije ovako car od svijeta, i pod noge ispod noga ukopa se prešno opeta, ere od istijeh, s kijeh poginu, bez carske se vrže časti u očin mečet. 571. Svjetovan da se u tomu ne budem prostirati, ere bi tijem načinom prije dodijo neg inako. R. Gamańić C5b. Pamet stavi, ere čmula nije takmena bačvi. (D). Poslov. danič. Svijeh poziva veomi slatko, ere vrijeme bježi kratko. J. Kavańin 41a. Tmine svoje ere vidi, svjetlos druzijeh sve progoni. 58a. S pomnom misli od našega vjekuvječanstva koje nas čeka, želim da počnemo običajne naše zabave od skupštine dobre smrti, ere želim da iz početka ovčas razpršane prikupimo naše misli. B. Zuzeri 71. Kad je drijevo svetijem tijelom u Malake luku dojedrilo, tadar se ovo proročanstvo Ksaverijovo vršivaše, ere u gradu glad i kuga gospodovahu. 408. Pusti mene, vu'če Janko, ere ću s Turcim boj biti. Nar. pjes. mikl. beitr. 48. Da s česa ne razumije išta? Ere te stvari ne razsudivaju

se nego po duhu Božijemu. I. M. Mattei 18. Ti mene izuči samoga sebe zaboraviti, izvrsni ere je to način jedini da k tebi prionem. 21. Tebi, moj spasitelju, budi čast, slava, pošteńe i ljubav, ere si neizmijerno velik, neizmijerno izvrstan, ljubljiv neizmijerno. 121. Stvari naj tamnije dostojne postaju pošteńa samo ere su tegle Jezusovo tijelo. 139. Blažen je on neizmijernijem načinom blaženstvom božanstvenijem, ere je pravi Bog. 331. Da sahrane protopop-Jovana, ere se je starac prestavio. Nar. pjes. vuk. 5, 118. — er. Na dvoru ja što stah, zaman mi sve pođe, služeći er strajah u jedne gospođe. N. Nalješković 1, 159. Gdi nočimo, ne svanemo, er nas pričnu crvi jesti. A. Čubranović 141. Ovdi se nejma razumjeti kletva koja se čini od vladalaca, er to nije grijeh. A. Gučetić, roz. jez. 41. Da se ne bi krivo zakleo, er bi upao u smrtni grijeh. 45. Potlačimo oholasti, er nam to pripovijedaju jasli. 109. Er da znaš u sebi, koja je ma sila, i ovcu i sve bi stado mi pustila. I. Gundulić 149. Grijeh mrzi, Boga obljubi, er je milos grijeha veća. I. V. Bunić, mand. 4. Srce moje, pukni, er puknut pravedno je. 11. Ne straši se i ne predaj, er nakazan nijesam huda. P. Kanavelić, dubrovn. 7. Neg sve tuge srca moga i muke su i žalosti, er ne vidim ja dragoga. 16. Hvali se, krošńo, er te imam prodat. (D). Poslov. danič. Svim drage su dojke iz Puje, er su izvanske, er su tuje. J. Kavańin 21b. Blaženi se moreš zvati, er ti 'e sreća dopustila. 23b. Prvi mi gre dio, er sam ja kralj. I. Đorđić, uzd. 150. Nu zašto taka raslikos i tolika u rodjeńu djeteta potištena i česarskoga gospodičića? Ne za drugo, nego er prvi porađa se za vlaštitu samo koris jedne kuće a drugi za općenu svega puka. B. Zuzeri 14. Kad ti je zrcalo, er te vjerno kaže, omrznulo. 119. Ako me nijesu ovdi stavili, er kad bi stado paslo, pleo sam košice od žuke. Đ. Bašić 5. Razvrzite s ńime prijateljstvo, er nije prijateljstvo pristojno Krstjaninu. 12. Ali er se nahodjaše oko Jezusa velik puk, ne mogahu pristupit prid ńega. 149. Živem, er ne mogu biti s tobom sjedińena i tobom ne živjeti. I. M. Mattei 19. — *U ovom primjeru stoji bez potrebe us* er *i* zašto: Mirno ću umriti, i zašto er tvorih, što htješe ńe dike. N. Nalješković 2, 89.

f. quoniam, *pošto; značeńe se raslikuje od predašńega kod* e *samo u tome što se ističe da je uzrok činjenica koja je već prije bila.* — jere. Kako će to biti jere muža ne znam? Bernardin 4. luc. 1, 84. Jere ti razum odagna od mene, ja ću tebe odagnati. Naručn. 2a. Jere pak služba ova činiti se na zemji ne može, nego od ljudi, indi grišnika, istina jest, da se ova u misnicih svetińa ne iziskuje. I. Velikanović, uput. 8, 372. Hotili bi da po pravome putu ne hode kako i oni, jere pak ne mogu ńih sebi prilične učiniti, traže svake načine, kako bi ńima naudili. Đ. Rapić 31. — jer. Ali jer se vi učiniste nedostojni, k ńemu se obratismo. A. Gučetić, roz. jez. 162. Al' jer dobrostiv jest Bog, slišat će tebe. P. Knežević, živ. 62. I jer znaš što jesi, sad još lipše resi kose. A. Kanižlić, rož. 31. Ali jer Bog što obeća, ono neće izvrnuti. E. Pavić, ogl. 20. Ali jer on osim ovoga zanata bi veoma pristao, omilova ga Saul. E. Pavić, ogled. 238. Ali jer je ovo Isukrstova i crkvena zapovid, zato dužni smo pristupiti k ovomu sakramentu. B. Leaković, gov. 91. Jer je pak slava nebeska vikovična plaća a sve dosade i nevolje svita ovoga jesu kratke i za vrime samo, zato imamo vazda promišljati ovu plaću vikovičńu. 113.

g. *gdjegdje se nalazi u kojemu od predńih značeńa sdruženo s drugijem riječima s kojijem zajedno sačińava konjunkciju.*

a) za sve er (jer), *vidi kod* vas; *značeńe je kod* er *kao kod* a, *ako se i nalazi pisano* za sve da. Zovu se i sada *(blažen)* za sve er sam poražen. Š. Menčetić 49. Za sve jer od vele vridnosti se broje mnozi koji žele srce mi dat svoje... H. Lucić 218. Za sve pri jer biše *(voda)* bistra i prozračna. P. Hektorović 70. Nemoj se poreći od riječi prisvetijeh, za sve jer naj veći pod suncem jes moj grijeh. N. Dimitrović 94. Strah me je ovo rijet, za sve er je istina. N. Nalješković 1, 149. Nu se ću smišljati od tebe izbrane, za sve er ću vrijeđati skrovene me rane. 2, 104. Vrhu svijeh žena brojiš se poštena, za sve er si gad od svijeh. F. Lukarević 29. Gospođe žestoka, ku čud ma ne znaše, za sve er se visoka ti toli držaše. D. Rańina 26b. A za platu neću ništa, za sve u tomu er mi je hrana. S. Bobaljević 206. Za sve er njekolici druzi drže inako, ja slijedim... M. Orbin 17. Ne veju u naprijed, za sve er si ti od zgori, besjedi stavi red, s načinom govori. I. Gundulić 106. Za sve er moja običaj nitkom nî pogodit, činiću da kći taj tva odi bude prit. 107. Slijedi duša tva hrabrena dragu dušu sve ljubavi, i za sve er bi ostavljena, ńu vijeku ona ne ostavi. 271. Da te ne pusti iz svoje ruke, za sve jer si to dostojao. I. Držić 51. Za sve er tebi nije zabave, nijesi ugodan srcu momu. G. Palmotić 2, 217. Ja te, sinko, ne ostavljam, za sve jer se na smrt spravljam. P. Hektorović (?) 94. Za sve er djevojke urane, ništa za to prije ne svane. (D). Za sve er ljudi mru u boju, od boja se ne ustručaju. (D). Za sve u tikvi er nije bilo, jur se dobro uzoctilo. (D). Poslov. danič.

b) osvem er *gdje* er *stoji mješte* što. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka.* Ki ništa prem nijesmo osvem jer prilika, Bože, tvoja jesmo. N. Dimitrović 75.

c) prem er, *vidi* premda. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Prem er ispovêdamo da sobstvo očevo jest razlučeno od sobstva sinovljago i od sobstva duha svetago ništa mańe mi imamo i ispovêdamo da jest jedinni, vêčni... Bog. Š. Budinić, sum. 5a. Prem er se vêdi zapušten i ostavljen od svijeh pomoći segasvijetnêh, ništa mańe bezstrašno, nadano i ufano zajedno svetim Jobom rêt bude... 16b.

d) u značeńu kao što je kod e *dosta često stoji bez potrebe s prijedlozima* cijeća i radi. *aa)* cijeća (cijeć, cića, cić, za cijeć *itd.)* er (jer). Parjal' su griješenja za cijeć jer patiše mnoga poraženja. N. Dimitrović 50. Uboštvo, u koje stavljen bih, za cijeć jer vladaoca višńega ne ljubih. 61. I cić er vele se svi slijepe naravi, sagrehe ote se nijedan ńih ne stavi. D. Rańina 89b. Ma cića er njeki na licu kažeš raj, razlog me siluje... 90a. I ńojzi ga ne ktjeh dati, cić er tebi moja misal služit odlučil' je sva godišta moja. 106a. Rodni tvoj, koga ti sve plačeš u suze uzdišući, cić er ga od tebe smrt uze. 118b. Mrtav, znaj, nijesam ja, cić er me rastavi svitom zlim smrt ka me života dobavi. 118b. To je cijeća er mi u tomu izricanju prilagamo slova glasovita. R. Gamańić 4b. Danu znaj da ovo obvjetovanje čini nas kojijemgodi načinom česti prilične, cijeć er za sve da nije nam dopušteno priniknuti i počinuti nad Božijem srcem, uči nas sa svijem tim uljesti u ń duhom, ter š ńime se sjediniti. I. M. Mattei 10. Čovjek puteni ne razumije stvari, koje su duha Božjega, cijeć er cijeni da je sve ludost. 13. — *bb)* radi (za rad) er (jer). Kćeri Filipove, radi jer prve od žena djevstvo zagrliše, milostim od proročanstva same biše nadarene.

B. Gradić, djev. 161. Ovo *(evo)* ploda od toliko duša koje si sabrao i skupio, radi er život tvoj prikaza žestokoj smrti. A. Gučetić, roz. jes. 254. I za rad jer ńihove svitńake ne napraviše ne ti ih Isus na pir pripuštati. J. Banovac, pripov. 245. Tada je držan braniti čast svoga iskrńega i okrivljivati sebe radi er je nepravedno učinio. T. Ivanović 62. Nu radi česa? Radi er to svetotajstvo jest od naj većijeh dara. I. M. Mattei 34. Nu muke s toga ne ćuti ni žalosti, radi er srce ńegovo provede život odlijepjeno sveđ od svjetovnijeh taština. 72. Mnogo jest jur vrjemena da nas je darovo srcem svojijem, radi er je sveđer nastojo na naše boje. 168.

3. cur? *zašto? ovo postaje od značenja kod* 2, e; *treba opaziti da obično zamjenice i adverbi što su u praslavenskom interogativni u nas postaju i relativni, a ovdje nasuprot od relativne postaje interogativna riječ. — Od* XVII *vijeka* (jer); *ima doista na jednom mjestu* XVI *vijeka* jer *u smislu interogativne zamjenice* što: Sve ove stvari obslužite i učinite od moje mladosti, sada jer mi mańka? (‚Omnia haec custodivi a juventute mea, quid adhuc mihi deest?'). N. Rańina 228a. math. 19, 20, *ali je ovaj primjer posve nepousdan, jer je i u ostalome slo preveden.* — jere. Jere su učińeni ili sastavljeni sakramenti novoga zakona od Isukrsta? I. Zanotti, upit. 18. Jere govoriš, da nauk crkve posvećuje duše? I. Velikanović, uput. 1, 244. ‚A jere to?' zapita Petar Krista. Sr.-dalm. magaz. 1868. 64. — jer. Hej ako ti bijaše prorok, jer nijesi providio ovijem stvarem? P. Bakšić 79. Jer se zove bilig, ili karater? I. Zanotti, upit. 7. Jer u dan subotńi vasda podavaju se naredbe? 10. Jer me ti upituješ od toga, koji ne viruješ? M. Lekušić, razm. 60. O dušo bogoljubna i milostiva, jer se ne razdreš i ne razpadeš? 67. Ako ti bijaše prorok, jer nisi providio ovijem stvarma? 68. Sva naša dobra duhovna jesu u duši našoj samoj, jer je daklen puštate u sužaństvo? J. Banovac, pripov. 16. Bog vas zove na mnoge načine, jer mu se daklen ne odzovete? 74. Imaš li ženu nevaljalu, zloćudnu i neposlušnu, koja ti je korist zlo govoriti, psovati i prokliňati? jer ne rečeš, ovo je jedan priteški križ, koga sam obrao? 110. Donosi isti Filon razlog, jer Bog ne tijaše od onoga posvetilišta prsi. 115. Sinko pripoljubljeni, jer si se tako podnio s nama? F. Lastrić, od' 170. Budući im se dosadilo sve ovo isto ćutiti, rekoše mu: ‚Meštre, jer nam sve ovo govoriš?' ned. 153. Jer je u svakom mistu? F. Matić 11. Upita ga jednokrat gospodar, jer staše veselo? M. Zoričić, zrc. 17. Srita ji divica Marija i govori im: ‚Jer ste ńega privarili da ne ispovidi grih smrtni?' 65. Jer anđelu siva lice? jer vrag ima mrak tamnice? V. Došen 7b. Kud se skitaš? jer ne radiš? gladne dice jer ne hraniš? 39b. Suze roni, ovako govori: ‚Jadna majko, jer si me rodila?' And. Kačić, razg. 140b. Jer dakle vi zlo od moga sluge govorite? kor. 85. Jer ja prija tebe ne pogiboh, sinko moj! 210. Jer govoriš, da uzdastje Isukrstovo reći more se završeńe posvetilišta Isukrstova? I. Velikanović, uput 1, 196. Jer govoriš, da je zavit obećańe Bogu učińeno? 1, 431. Zašto ne bale kudiš, ne kudiš jer igre varoške? M. Katančić 58. Jer ne bi bio veseo kad mi je dobro kao i kralju? D. Obradović, basn. 245. Kad se ženiš, jer se ne oženiš? Nar. pjes. vuk. 1, 227. Jer mi se ne daš naspati malahnim čedom na ruci? 1, 333. Za što, braćo, ako Boga mate? bez nevolje jer gradit nevolju? 2, 137. Jer pomińeš Kraljevića Marka? 2, 403. Jer si tako, seko, osedila? 2, 418. Budli si mi poturčio sina, jer mu dade za pašaluk kleti moje zemlje i moje države? Ogled. sr. 4. Kćeri moja, jer se ne udaješ? Nar. pjes. juk. 126. Jer ovc'jeli pobratima svoga, a u v'jeku jednoć na Kladuši? Nar. pjes. hörm. 2, 334. — jera. Bog t' ubio kupino! jera mene dodrža do junaka plav'oka? Nar. pjes. vuk. 1, 440. Jera si nas od Zeke iskao? 4, 288.

2. JĚR, *m. i n. u staroslovenskom jeziku ime dvjema samoglasnijem slovima* (ъ i ь); *kakav im je glas bio ne može se znati, ali se zna da je prvo bilo tvrdo a drugo mekano (isporedi* o i e, ą i ę, y i i), *te prvo nije moglo stajati poslije mekanijeh konsonanata a drugo nije moglo imati pred sobom grlenijeh konsonanata. u staroslovenskom je bila i razlika u imenu jer je kod prvoga bilo tvrdo* r *a kod drugoga mekano. pošto je ove razlike nestalo u južnijem jezicima, (ako se i uzdrži u sjevernijem), prvo se obično zove* debeli *(ili* debelo) jer, *a drugo* tanki *(ili* tanko). *— Već od naj starijih vremena nestala je u našem jeziku razlika i kod samijeh glasova, te se obično piše svagda (tanki)* ь *(to se dogodilo i u drugijem slavenskijem jezicima, osim ruskoga gdje se je kasnije* ъ *promijenilo na* o *a* ь *na* e, *ili je ostao samo ńeki trag, n. p. u poljskome gdje je konsonanat ispred ńegdašńega* ъ *svagda tvrd, a ispred* ь *mekan). osim toga kad god se može, u svijem slavenskijem jezicima i jedan i drugi glas otpada, po tome riječi kod kojijeh je u praslavenskom i u stslovenskom bilo* ъ *ili* ь *na kraju, sad se sve svršuju na konsonanat. kad to nije moglo biti, ostao je isprva u našem jeziku ńekakav podmukli vokal (koji može biti glasio kao franc.* e *u* tenir, petit *ili* eu *u* peuplier) *te se pisao kao* ь, *n. p.* дань *(rijetko kao* e, *vidi* M. Rešetar. archiv für slav. philologie. 16, 346 *i dalje), ili se posve izostavljao, n. p.* ja sмь, dньsь, *i ovakovi je izgovor trajao od prilike do* XIV *vijeka, kad ga je kod velike većine našega naroda počelo samjeńivati a. ovakovo se a naj prije nalazi u glagoljskijem spomenicima, v.* V. Oblak. archiv für slav. philologie 16, 176, *i to već početkom* XIV *vijeka; u ćirilovskijem biva to mnogo kasnije, jer bosanski spomenici o kojima govori gorepohvaljeni V. Oblak na istoj i na* 177 *strani sami su prijepisi (kod brojeva* LXXXV *god.* 1382 *i* LXXXIX *god.* 1388 *iz* Mon. serb. *dodao je Miklošić* ‚Cod. rag.', *a to je knjiga u koju je ńeko kasnije prepisivao poveље; kod br.* CLXXV *god.* 1375 *dodano je straga da je prijepis, a biće jamačno prijepis i br.* CLXXVI *god.* 1358—1376 *koji se u grafiji ne razlikuje od predašńega). svakako nalazi se a za cijelo poslije godine* 1375 *(vidi* Mon. serb. 217—219 *god.* 1391 *i* M. Rešetar 348). *— Kod ńeke mańine našega naroda uzdržao se i drugi izgovor: u Crnoj Gori i po Boci kotorskoj kao franc.* e muet *(vidi sprijeda) ili kao srednji glas između* a *i* e; *na istarskijem otocima kao* e *i kao* o *(vidi* V. Oblak 172—174, I. Milčetić, rad. 121, 101—102). Nego je *(Dositej Obradović)* izostavio ы, uzeo ћ; jer debelo (ъ) i tanko (ь) pomiješao ... G. Anastasije Stojković ... ništa više nije smeo kazati nego ... da jer debelo (ъ) u srbskome jeziku ne treba nego da je kao 5ti točak u kolima ... G. Savva Tekelija ... odma po tom izdao je jednu knjigu bez debeloga jera ... Vuk, pismen. (skupljeni gramatički i polemički spisi). 1, 9. Salo debeloga jera. (Sava Mrkalj). 209. Kad ‚r' čini slog, a pred ńim ili za ńim stoji samoglasno slovo, onda nam treba metnuti ‚debelo jer (ъ)' (po srpski bi upravo trebalo kazati ‚debeli' jer [kao ostale riječi koje se svršuju na poluglasno slovo], ali su nam književnici uzeli po ńemačkome sva slova u srednji rod) između

‚r' i samoglasnoga slova, ... n. p. ... grъoce, umrъo, ovrъao *(ovrhao)*, zaърsati, poърvati se itd. 2, 28. *(poslije je Daničić zamijenio debeli tankijem jerom, a u ovom rječniku piše u ovakovijem slučajevima ŕ, ako* r *nije sabiješeno akcentom, n. pr.* grьoce, umrьo, zaŕsati, poŕvati se. Toma i Teodor pisao je sa titom, a služio se sa debelim i mršavim jerom. M. P. Šapčanin 1, 26. ‚Gle jerove divne zrake moje!' Pa dovati jera tananoga i još onog, brate, debeloga, tog u desnu, onog u šuvaku, udri ńima po vetru i mraku. Bože veli, čudna dela tvoja! Ali gledaj kud ćeš, glavo moja, jer ako te to jerje dovati, ocešb bogme grko oplakati. B. Radičević (1847). 1, 184—185.

8. JER, *riječca bez osobita značeńa što se gdjegdje dodaje pokasnijem zamjenicama, vidi kod* onaj, — *Jamačno je isto što* 1. jer, *vidi i* 2. j.

1. JÉRA, *m. vidi* 2. Jero. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jêro. — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka.* Vrhužakna od Trogira Mazarolić-Jeru. J. Kavańin 102a. Bratju Jere don mudroga. 108a.

2. JÊRA, *vidi* 1. jer.

JERAK, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. jadert. 1876. 53.

JERAKOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Što je bio za ńega dobar Marku Jerakoviću. Glasnik. II, 1, 149. (1808).

JERÀMAC, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. rag. 1876. 64.

JERARAH, jerarha, *m. vidi* jerarha. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom* (jerarьhъ), *a između rječnika u Daničićevu* (jerarьhъ, *ἱεραρχής*, cf. jerarьha, jerarьho). Mučenici i jerarьsi. Stefan, sim. pam. šaf. 10. Ijerarьha Hristova i čudotvorca Nikoli. Mon. serb. 110. (1321—1336). Blažennymъ jerarьhomъ kirъ Savomъ. 125. (1347).

JERARHA, *m.* *ἱεραρχής*, *biskup, vladika.* — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (jerarьha, gledaj jerarьhъ. cf. jerarьho). Ijerarho i čjudotvorče Hristovъ Nikolaje. Mon. serb. 109. (1321—1336). Ijerarьho Nikolaje. 112. (1321—1336).

JERARHIJA, *f.* *ἱεραρχία*, *uprav sveta vlada, u teologičkom se smislu kaže o anđeoskijem redovima i o redu u kojemu su više ili niže crkovne časti.* — *Nemam primjera, ali vidi* jerarkija.

JERARHO, *m. vidi* jerarha. — *U knisi pisanoj crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (jerarьho, gledaj jerarьhъ). Da mu jestъ mьstitelьnica bogorodica hilandarьska i svety pomoštnikъ ijerarьho Nikolaje. Mon. serb. 116—117. (1342).

JERÀRKIJA, *f. vidi* jerarhija. — *Oblik je po lat.* hierarchia *ili po tal.* gerarchía. — *Od* XV *vijeka.* Za tim kerubini sa svom jerarkijom prislatko pojahu. M. Marulić 212. U visoko gredu vici do nebeske jerarkije. Đ. Baraković, drag. 363. Biše razdijeljeni *(anjeli)* u tri jerarhije i u devet kora. M. Orbin 5. Tri *(kola anđeoska)* jednu čineć jerarkiju. J. Kavańin 498a.

JÈRAVICA, *f. heravo žensko čeljade.* — *Češće se kaže* èravica *(uprav* hèravica). — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

JÈRÂVŠA, *m. herav čovjek.* — *Češće se kaže* èrâvša *(uprav* hèrâvša). — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

JÈRBÂN, *m. u Vukovu rječniku:* u ovoj zagoneci: Prođe ban Jerban s mora na Dunavo konskom vriskom, junačkom vikom, malo ga ko viđe, svak ga čuje *(odgonetaj: grmjavina.* Nar. zag. nov. 84).

JERBIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 94.

JERBIĆ-SELO, *n. zaselak u Hrvatskoj u kotaru ličko-krbavskom.* Schem. segn. 1871. 28.

JÈRBO, *conj. vidi* 1. jer, 2, e *i f.* — *Sastavljeno je* jer (jere, ere, er) *i* bo, *vidi* bo, 1, b, *c).* — *Između rječnika u Vrančićevu* (jerebo ‚siquidem'), *u Mikaljinu* (jerbo *kod* bo *i* jere), *u Belinu* (jerbo ‚perchè, partic. responsiva a congiunzione causale' ‚quia' 558b; ‚per rispetto che' ‚eo quod' 626a), *u Bjelostjenčevu* (jerbo, *vidi kod* jer), *u Voltiđijinu* (jerbo *kod* jer), *u Stulićevu* (erbo ‚quia, quod'; jerbo *us* jer), *u Vukovu (nema napose ali kod* bo *stoji da se u vojvodstvu po varošima* bo *dodaje poslije* jer, *te se govori* jerbo).

a. jêre bo, jêrebo. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* bo, 1, b, *c)).* Onizi orao jerebo bješe isti vrag. Pril. jag. ark. 9, 84. (1520). Dobav' se razuma, jere bo ni ina od mudroga uma vridnija baščina. P. Hektorović 39. Nije ostal ni vojvoda Porfirij od ńe, nego kako ju je ka svetoj Katarini povedal, tako ju je i u nebo naslidoval, jere bo došadši prida cesara reče mu: ‚I ja sam Krstjanin'. F. Vrančić, živ. 14. Budući jere bo ja Krista poslenica, za to se nosim kako robińa. 42. Veoma je ubogo utišeńe ljudsko i grubo, jere bo zabrańuje božanstveno. M. Radnić 2a. Na porod vaš žalite, vrime doći jere bo će u komu se rijet hoće: ‚Ah nesrićne dojilice!' P. Knežević, muk. 36. Jerebo način za ljubiti Boga jest ńega ljubiti preko načina i bez svrhe. J. Matović 246. Ali zašto ovo? Jere bo život ljudi pravedni nepravedne osuđuje. Đ. Rapić 31.

b. ère bo, èrebo. — *Od* XVII *vijeka kod Dubrovčana (vidi kod* bo, 1, b, *c)).* Ti si srce ljubljivo naj veće, ere bo si srce naj bolje. I. M. Mattei 116.

c. jêrbo, jêr bo. — *Od* XVI *vijeka.* Jerbo je tada ugodno Bogu naše življenje. Nauk brn. 6a. A. Ufanje zašto se pristoji Bogu? B. Jerbo čini da postavimo naše ufanje u Boga. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 22. Neka ovo svakim nastojanjem istumače i naspomeńivaju, jerbo vidili smo da čeljad od ovih držav pričešćaju se s malim užganjem od srca. M. Bijanković 33. Naši prvonamistnici jur puno godišć plakali su, jerbo budući se dovela desetina na vele malahan i kako nijedan dio, ovi isti jedva i nigda cilu crikva izpićiva. 146. Naši stari imali su svake obilnosti, jerbo Bogu desetine davali su. 147. Ako najdeš što nije upravno, odluči mojoj mlaavoj slabosti, jer bo što se piše talijanskim slovima i izgovara u naš jezik, tomu će te viština uvišbati. P. Macukat 8. Bilęg ranam ticat nij' se, rańa jerbo tičući se. J. Kavańin 395a. Ni svaki kamen drži se za dragi, jerbo ne zdrži kriposti u sebi. A. Bačić 11. Odbaci ih i odmetnu, jerbo poznade zloću ńiovu. 249. Jerbo crkva ima svu oblast, zato ima mogustvo narediti ... 330. I jerbo si ti svemoguć, primilostiv i privirni, ufam pritemeljito ... H. Bonačić 22. Druge tiši, s drugim pomoć daje, jerbo su one u milosti Božijoj. J. Banovac, rasg. 11. Jer bo je Bog vidio sve naše himbene misli i nečiste požude, zato Origen uzdišući govori:... pripov. 28. Jednaci su bili u glasu od govoreńa, ma nisu u srcu od boleńa; jerbo se David bojaše u srcu, što bijaše Boga uvridio. 85. Kako se s očima susritoše udi se srci izraniše, jer bo bolest Isusova žalošćaše majku. 85. Donosi isti Filon razlog, jer Bog ne tijaše od onoga posvetilišta prsi, jerbo se u prsima uzdrži srditost. 115. Kuga je bolest zločesta, jer bo se brzo u daleko razširaje. 218.

Govori se da poče plakati. Ma zašto? Jerbo promisli tada, da posli 100 godina nijednoga od onizi ne imadijaše biti na ovom svitu. F. Lastrić, od' 110. Pogrdiše ga, propeše i umoriše, ne poznajući ga za kralja nebeskoga, jerbo, da budu poznali, nigda Gospodina od slave ne bi bili propeli. ned. 278. Sin moj gdi je? jerbo sin moj ovo nije. P. Knežević, muk. 16. Najdosmo većma za pošteńe episkopstva nego jerbo zakon zapovida. A. Kanižlić, kam. 235. Jedan ću samo, jerbo domaći događaj, na prvo dati. utoč. 426. Besidite gromovi, jerbo je dvi opačine učinio. uzr. 13. Ali se ništa ne pripade, jerbo mu i život poče zajedno ogorčati. fran. 86. On kao sunce vas svit polazi, jerbo viđen jest kao putnik. 65. Ispuni se obećańe, jer bo ga Saraceni pustiše. 68. Ustade od nemoći, koju jerbo je za malo vrime ćutio, sciňaše da nije od potribe očitovati. 96. Ovo je velesrčno i viteško dilo, jer bo je mučno i teško. 216. Vikovičnost ne bi prošla, nego bi samo, tako rekavši, počela, jerbo će nesrićni u vike goriti. 228. Što misec ne sviti? Jerbo sviti zloći i dilu opaku, il' jer sunce ima na kraljestvo doći. rož. 88. Ali jerbo želim pozdravit samoću, putovati hoću. 108. Nima bo je majka mila, jerbo i*(h)* je odhranila. V. Došen 15ᵇ. A koža se sama ježi, jerbo juta zima reži... 26ᵇ. Sadašńe poklade jedan ostanak od onih ‚orgiis Bacchi' jesu, jerbo, veli on, kada bi se koji priko razloga nažderao, onda bi satiri u ńega prstom pokazali govoreći: ‚Ovaj se poklade'. M. A. Reljković, sat. A5ᵇ. I jerbo sam sada gol ostao, zato si me pod stablom zastao. F5ᵇ. Ali jerbo se to često događa, tako ne čudi se. L7ᵃ. Jerbo si vidio mene, Toma, pak si virovao. sabr. 26. Jerbo indi nijedna stvar prez uzroka nije, tako mora niki drugi uzrok biti. 63. Mišljaše da on poznađivaše sva pomankańa ńezina, jerbo ona poznavaše svoje pomankańe. N. Palikuća 28. Zlo i naopako živio je, jerbo bojeći se da podložnici ńegovi idući u Jerusolim prikazivati posvetilište po zakonu, Roboam ńi k sebi ne bi privuko i od ńega odmamio, odredio je ńi krivim štovańem uzdržati. I. Velikanović, uput. 1, 90. Niti vjetri niti ljetna vrućina im dosaditi smi, jer bo no pade sitna kiša ka će razhladiti. J. Krmpotić, kat. 92. Pasi ovce moje, jer bo sa tri različita načina imate iskat stadu spasonosnu pašu. I. Garańin 8. Ne zato što ne živi i ne vidi viđńi zakonoša zloća nego jerbo videći ih, muči niti ih odsuđuje. Đ. Rapić 11. Dobri hoće se veseliti i radovati, jer bo će viditi zlameńe spaseńa svoga. B. Leaković, gov. 4. Dakle jer bo ja slipe, gluhe, rome i gubave ozdravljam, indi sam ja i Bog i Mesija. 7. Vazda je veselje i žalost smišanu imala, tako da je dobro izučila obsluživati one riči Duha svetoga gdi veli: ‚U dan dobara ne budi zaboravljiv zala, a u dan zala, ne budi zaboravljiv dobara'. Jer bo u vrime veselja vazda se spomińala žalosti i briga a u vrime žalosti spomińala se jest veselja. 22. Nisu razumili ovo govoreńe Isukrstovo, jer bo još duha svetoga nisu primili. 66. Jer bo ti, spasitelju moj, hoćeš da k meni milostivo dojdeš, zato dragovoljno želim te primiti. 98. Ovako smo i mi od Boga zadužiti, jer bo nas traži i po svaki način k sebi priziva, da se k ńemu obratimo. 149. Jerbo pak Bog svemogući svaka po istini i pravdi svojoj jest uredio i u zakonu svomu ostavio, koga ljudi imadu obsluživati, indi po istoj pravdi iziskuje i kaštige, kada ljudi ne bi hotili obslužiti. 149. I jerbo se po grihu neizvršena dobrota i veličanstvo Božje uvriđuje, slidi da grih u sebi neizvršenu zloću zadržaje. nauk. 62. I jerbo nam se isti Bog po ovomu sakramentu daje, zato i jest veći u dostojanstvu od sviju ostalih sakramenata. 184. I ne samo da ste zlo učinili onomu koga ste ozloglasili, nego ste i vami istima i onima, koji su vas slišali veliko zlo uzrokovali, jerbo po takvomu zloglasenu Boga uvriđujete. 262. Nema lova oko moga dvora, jer bo mi je udovica majka. Nar. pjes. vil. 1867. 398. Vrlo je lako rasposnati ćilibar od kopala, jerbo ćilibar miriše kad se jako tare, a kopal ne miriše nikako. Đ. Popović, poznav. rob. 24. Ne treba pčele prenositi, jerbo se u prenošeńu mnoga pčela gubi. F. Đorđević, pčelar. 9. — *Dodaje se i dat. sing.* ti *(vidi kod* ti*)*, *što može biti i okrńeno:* jerboti, jerbot'. — *od* XVIII *vijeka.* Nek narod iliriški posna gospodina, jerbot' si dostojan od svi imat falu. A. J. Knezović IV. Jerboti je zlato stvar svemoguća. A. Kanižlić, utoč. 188. Da ne mogu, jerbot' ima čovjeka. Bos. vila. 1888. 145.

d. črbo, čr bo. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* bo, 1, b, *c)) u Dubrovčana i u pisca Kavańina.* Uzrok ne bi drugo nego li erbo sagriješiše. M. Orbin 39. Budi svakom sloboda;... er bo onako kako ja jesam uzeo slobodu,... zašto tako neće moć uzeti slobodu tko godi ushotjedbu*(de)*? R. Gamańić 8ᵇ. Erbo tvrdi i slani su, svim nam gruste vlaški siri. J. Kavańin 21ᵇ. Ulišu, ki se uzviši, rodni svoj stan erbo tiši. 162ᵃ. Držim da će kojijem među vami biti štogod neobično današńe moje govoreńe, erbo će se odalečit ne malahno od općene običaji. B. Zuzeri 25. Nu zašto taka pomńa i prědáńe? Erbo zna, da i u mrví koja se vidi prikuplen je Bog Isukrst. 27. Marija jur na prvom hipu od živjeńa sve što od Boga bješe primila sve Bogu odvrati i darova. Erbo u prvom onemu hipu po Božijemu svemogućstvu posvetjena, prikaza višńemu gospodaru podpuno posvetilište misli čistijeh. 83. Neka upita prijatelje i iste svoje neprijatelje, kako se s svijem podnosio, erbo će mu puno stvari koje mu će činit plakat napomenuti. 154. Ali i da vam svijet daruje svoja dobra, opet bi vam ih dignuo, erbo ih nema. Đ. Bašić 8. Ništa ne maňe može se rijeti da je prilika i od pravednijeh, erbo, kako on *(kvas)* kad je dobro uskisnuo čini sve tijesto dobro... 18. Gospodine Bože moj, erbo si ti dobrota neizmjerna, ja te ljubim. T. Ivanović 14. I erbo ti jesi svemoguć i bez svrhe milosrdan, postavljam u te sve moje ufańe. 122. Milostive riječi Jezusove privlaštivaju se ńegovu srcu, erbo istekle iz ńegove ljubavi prisladke. I. M. Mattei xv. Sjedińenje s Jezusom Hristom pristoji se svijem Hristjanom i potrebno im je, erbo nam vjera kaže, da ne možemo biti vječnomu ocu ugodni, ako ne po prijubljenomu ńegovu sinu. 111. Prosi od nas srce naše, erbo u ńemu hoće pribivati. 169. Za što tolika sila? Erbo vidi da još malo vrjemena ostaje. A. Kalić 129.

e. bo er, *vidi kod* bo, 1, b, *c).*

JÈRCEGOVINA, *f. vidi* Hercegovina. Kad smo bili na Jercegovinu. Pjev. crn. 306ᵃ. Daj mi, Boże, od Drine vedrine, jugovine od Jercegovine. Nar. pjes. marj. 180.

JERČANIN, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Javor. 1880. 728.

JERČEGE, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 153.

JERČIĆ, *m.*

a. *presime.* — *Od* XVII *vijeka.* Mikula Jerčić. Stat. pol. ark. 5, 312. (1682). Jerčić. D. Avramović 266.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Zemļa u Jerčiću. Sr. nov. 1872. 849.

JERČINOVICI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 48.

JERDAK, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Martin Jerdak. Mon. croat. 288. (1585). — *može se čitati i* Erdak.

JERDAN, *m.* *Ἰορδάνης, rijeka u Palestini.* — *vidi* Jordan. — *-o- se promijenilo na e poslije j.* — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jesikom (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jerъdanъ). — *I* XIV *vijeka kao rijeka u Prisrenu.* — *vidi u Daničićevu rječniku:* Jerъdanъ, rijeka blizu Prizrena: selu je ‚Rogatьcu' išla međa ‚u Jerъdanъ, kako pristaje Jelьšanicu'. Mon. serb. 98. (1330).

JERDANSKI, *adj. koji pripada Jerdanu (u prvom značenju).* Vъstavь prěide pustyńe ijerъdanьskyje. Domentijan[a] 311. Na rici jerdanskoj. Korizm. 18[a].

JERDELIĆ, *m. jerdeļski (ban), kao da je presime.* — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Prid końicim Jerdelića bana. Nar. pjes. bog. 312.

JÈRDEĻ, *m. vidi* Erdeļ. Motatbeg . . . v Jerdeļ ide. P. Vitezović, kron. 118. O moj brate, od Jerdeļa bane! Pjev. crn. 164[b]. — *U ovom primjeru stoji* Jerdeļ ban *mj.* jerdeļski ban: Zač kada Jerdeļ ban od Vlaha prime list. Đ. Baraković, vil. 298.

JÈRDEĻSKÎ, *adj. erdeļski, vidi kod* Jerdelić *i* Jerdeļ.

JERDENČIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Petra Jerdenčića. Glasnik. II, 1, 182. (1808).

JERDOGLISKI POTOK, *m. ime mjestu (potoku?) u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Zabran u Jerdogliskom Potoku. Sr. nov. 1868. 884.

1. JÉRE, *f. ime žensko (ili prema muškome* Jero *ili hyp.* Jerina). — *Kod većine bi naroda bio oblik* Jéra, *ali je potvrđen sam oblik* Jere. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jêre. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Vi ste gospa Jere. J. Armolušić, slav. IV.

2. JÉRE, *m. vidi* 2. Jera *i* Jero. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jêre. A toj ti jest u ńoj prem meni naj draže, čto tebe, Jere moj, virno mi prikaže. H. Lucić 266. Jere gospodine, mužu plemeniti! P. Hektorović 49.

3. JÊRE, *vidi* 1. jer.

JEREBAKAN, *m. mahala u gradu Vraći u Srbiji za turskoga vremena.* Jerebakan (gleda u zemļu). M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 300.

JERÈBICA, *f. vidi* 1. jarebica. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jerebica, jareb, jarebica ‚perdix'; *u Jambrešićevu:* ‚attagen'; *u Voltigijinu:* ‚pernice' ‚rebhuhn'; *u Stulićevu:* v. jarebica; *u Vukovu:* ‚das repphuhn' ‚perdix'. cf. jarebica.

JERÈBIČICA, *f. dem.* jerebica. — *U Vukovu rječniku.*

JERÈBIČJÎ, *adj. koji pripada jerebicama.* — *U Vukovu rječniku:* ‚repphuhn-' ‚perdicis et perdicum'.

JEREBIĆ-SELO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 67.

JEREBIŃE, *n. u Daničićevu rječniku:* Jerebinje, planini je Horugvici išla međa ‚po vrьhu Jerebinja'. Glasnik. 15, 296.

JEREDINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u Jeredini. Sr. nov. 1875. 369.

JEREJ, *m.* *ἱερεύς, sveštenik.* — *Nije riječ narodna nego crkvena.* — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Stulićevu* (‚sacerdos' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (*ἱερεύς*). Latinskimь ijerejomь. Stefan, sim. pam. šaf. 2. Jereje čьte. Sava, sim. pam. šaf. 1. Jereja sъvrъšajetь. Domentijan[b] 76. Počtovani muži jereji. Mon. croat. 184. (1508). Melhisedek ki biše jerej veliki. Korizm. 82[a]. Suprot jereju. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 109. paul. 1tim. 5, 19. Panto k nami teče jerej Feba. I. Zanotti, en. 23. Pope, spani k našem bijelu manastiru, naš će ti je *(bradu)* jerej zakružiti. Osvetn. 2, 154.

JEREJEV, *adj. koji pripada jereju.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚sacerdotis, ad sacerdotem spectans'.

JEREJSKI, *adj. koji pripada jerejima.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚sacerdotalis' *gdje ima i adv.* jerejski ‚sacerdotum more' *s dodatkom da je obje uzeto iz brevijara.*

JEREJSTVO, *n. jerejska čast, jerejska služba.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚sacerdotium' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* S oblastju jerejstva. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 108. paul. 1tim. 4, 14.

JEREJSTVOVATI, jerejstvujem, *impf. služiti kao jerej.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Da ne budeš veće jerejstvovati mani. Naručn. 2[a].

JEREMIČAK, jeremička, *m. ime nekoj bilci.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Jeremičak, Daphne blagayana, Frey. J. Pančić, šum. drv. u srb. 172. — *Pisano je i* jeremijčak. Jeremijčak, Daphne blagayana, Frey. J. Pančić, flora knež. srb. 605. Jeremijčak, Daphne Blagayana Frey. (Pančić). B. Šulek, im. 130.

JERÈMÎĆ *(uprav* Jerèmijić), *m. presime (po ocu Jeremiji).* — *U naše vrijeme.* Poznao svoju pušku u Ivana Jeremića. Glasnik. II, 1, 40. (1808).

JEREMIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu Donje Tusle.* Statist. bosn. 158.

JERÈMIJA, *m. muško ime (bibličko).* — *usporedi* Jeremije. — *Nalasi se pisano i* Hieremija. — *Između rječnika u Vukovu* (‚Jeremias') *i u Daničićevu.* Otvrъže se Jeremija u Golubcu. Okiz. pam. šaf. 76. Pobiše Hjeremiju. M. Marulić 87. Po Jeremi*(ji).* M. Divković, nauk. 53[b]. U smrt gosp. Hjeremije Budića. I. Ivanišević 331. Veli prorok s. Jeremija. F. Lastrić, test. 98[a]. Jeremija Gagić. Vuk, rječn. (1818). XXIII[a]. Tada se zbi što je kazao prorok Jeremija. mat. 2, 17. Riječi Jeremije sina Helkijina. Đ. Daničić, jer. 1, 1.

JEREMIJČAK, *vidi* jeremičak.

JERÈMIJE, *m. vidi* Jeremija. — *Od prije sašega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚Jeremias'). Jeremije (jeromonah). S. Novaković, pom. 118.

JERÈMIJEV, *adj. koji pripada Jeremiji, vidi* Jeremijin. — *U Vukovu rječniku:* Jeremijev dan ‚h. Jeremiasfest (9 mai)' ‚dies st. Jeremiae festus'. U Grbļu onaj koji je rad da mu onoga ļeta zmije ne dosađuju, na Jeremijev dan ujutru lupajući oko kuće u prosuļu govori: ‚Jeremije u polje a sve zmije u more'.

JERÈMIJIN, *adj. koji pripada Jeremiji.* — *Govori se i piše se i* Jeremîn. Zakliňam vas tužbom Jereminom. L. Terzić 292. Po proročanstvu Jeremino. F. Lastrić, svet. 40[b]. Napisa Varuh u knigu iz usta Jeremijinih sve riječi Gospodńe koje mu govori. Đ. Daničić, jer. 36, 4. Plač Jeremijin. Đ. Daničić. — *Kod mjesnijeh imena u Srbiji.* Jeremina jaruga *u okrugu kra-*

gujevačkom. Ńiva sa zabranom u Jereminoj Jarugi. Sr. nov. 1872. 506. — Jeremino Poļe *u okrugu pošarevačkom.* Ńiva u Jereminom Poļu. 1861. 168. — Jeremino Voće *u okrugu biogradskom.* Ńiva u Jereminom Voću. 1868. 356.

JERENA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Jerina. Jerenu (ako ne bude pogrešKom mesto Jerinu). S. Novaković, pom. 118.

JERES, *f.* αἵρεσις, *vidi* eresija. — *U knigama pisanima crkvenijem jesikom (vidi i* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* jeresь), *a između rječnika u Daničićevu* (jeresь ‚haeresis'). Zlovêrija jeresь otьgnana bystь. Domentijan[b] 126. Za jeresь latinьsku. Okáz. pam. šaf. 29.

JERETIČASKI, *adj. vidi* eretičaski. — *U knizi* XVI *vijeka.* Od zamčic jeretičaskih. Transit. 22. Jeretik i vojvoda jeretičaski. 210. — *Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer iz knige* XIII *vijeka (ako ne pripada pod* jeretički): Prêlьsti jeretičьskyje. Stefan, sim. pam. šaf. 25. *i odavle u Daničićevu rječniku:* jeretičьskyj ‚haereticus'.

JERETIČASTVO, *n. vidi* eretičastvo. — *U knizi* XVI *vijeka.* Ki za grih eretičastva imali bi se sažgati. Naručn. 88[a].

JÈRETIČKI, *vidi* jeretičaski *i* eretički.

JERETIG, *m. vidi* jeretik *i* eretik. — *U knigama pisanima crkvenijem jesikom, a između rječnika u Daničićevu* (jeretigь ‚haereticus'). Kto se obrête jeretigь živê sь Hristijany. Zak. duš. pam. šaf. 80. Ini mnozi jeretizi. Glasnik. 10, 229. O Ariji bezumnemь jeretize. 287.

JÈRETIK, *m. vidi* eretik. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Daničićevu* (jeretikь ‚haereticus'). Vьsêhь jeretikь proklinajemь. Domentijan[b] 150. O jereticêhь. Zak. duš. pam. šaf. 31. Kara Korintijane, da su jednoga jeretika, ki jest z maćehu svoju sagrešil, meju sobom držali. Anton Dalm., ap. 25[a]. Za priobraćeńe svih jeretikov. I. Kraļić 20. Boja bijem s jeretikom kraļem od Švecije. Pjev. crn. 4[b]. Da su je kaki jeŕetici pisali. Vuk, dan. 1, 45. Prednost pred drugima jereticima. Bos. vila. 1889. 40.

JÈRETIKOV, *adj. koji pripada jeretiku.* Glava jeretikova pade na semļu. Transit. 215.

JERÈTÎŠ, *m. u sagoneci:* Četiri četirca, i dva beđirca, i pred ńima jerètîš. *(odgonetļaj:* Kola, volovi i čovjek). Nar. zag. nov. 94.

JERETNIK, *m. vidi* eretik *i* eretnik. Novacijan jeretnik. P. Vitezović, kron. 89.

JÈREZ, *m. u Vukovu rječniku:* u Kitogu voda kao bara koja ide iz Sačkoga potoka od Lešnice i utječe u Savu više Šapca. *vidi i* M. Đ. Milićević, srb. 420. — *Misli se da je starije ime* Jezer, *vidi* S. Novaković, obl. 117.

JERÈŽIJA, *f. vidi* eresija. Zatrta bisi jerežija fratričelov. Š. Kožičić 29[b]. Jerežija Ivana Viklefa. 81[a]. Za potareńe jerežije. I. Kraļić 24.

JÈRGEČE, *n. u narodnoj pjesmi našega vremena kao tursko presime ili nadimak (od tur.* ergen, *neoženen?).* — *Između rječnika u Vukovu bez značenja i s primjerom:* Na ńim' sedi Alajbego Jergeče. Nar. pjes. vuk. 1, 386.

JERGOŃICA, *f. u sagonecі:* Jergońica murgońicu liže. (misli se plamen i kotao). Nar. zag. nov. 169.

JERGOT, *m. divļa žućenica, biļka.* Jergot, Jergota, Leontodon taraxacum L. (Sabļar, Karlovac). B. Šulek, im. 180.

JERGOTA, *f. vidi* jergot.

JERGOVAC, jergovca, *m.* Fringilla montifringilla. — *vidi* zeba. *u Bakru.*

1. JERGÒVÂN, jergována, *m.* Syringa vulgaris L., *neka biļka, vidi* dubačac, *isporedi* jargovan, jorgovan. — *Od pers. tur.* erghevân. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* jȅrgovâne, jȅrgovâni. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚spanischer holunder' ‚Syringa vulgaris Linn.', cf. jorgovan). Na priliku lista jergovana. J. S. Reļković 19. A list ima slike jergovana. 228. Odbi se grana od jergovana. Nar. pjes. vuk. 1, 88. Odbila se grana jergovana. 1, 452. Jergovan, lilac (Kuzmić), ligustro (Aquila i Buć, Durante), Syringa vulgaris L. (Vuk). B. Šulek, im. 180. — Jergovan bijeli, Ligustrum vulgare L. (Visiani). 180.

2. JERGOVAN, *m. ime volu. u Pošesi.*

JERGOVANAC, Jergovanca, *m. ime vrelu.* — *U Terezovcu kod Virovitice.*

JERGOVIĆ, *m. presime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Razboļe se Jergoviću Mujo. Nar. pjes. vuk. 4, 25.

JERGUD, *m. vidi* jergot. Jergud, Leontodon taraxacum L. (Sladović, Sabļar), v. Jergot. B. Šulek, im. 180.

JERGUZOVANA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkom.* Ńiva i livada u Jerguzovani. Sr. nov. 1870. 1156.

JÈRIBASMA, *f. vrsta kruške.* — *isporedi* jeribosna. — *U Vukovu rječniku:* t. j. kruška ‚art birne' ‚piri genus'. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkom.* Niva kod Jeribasme. Sr. nov. 1873. 579.

JERÌBOSNA, *f.* vrsta krušaka koje se zovu i bļuzgače. S. Novaković. — *isporedi* jeribasma.

JÈRICA, *m. dem.* 2. Jera. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Frano, Pero, don Jerica . . . J. Kavańin 102[b].

JERIČANIN, *m. čovjek iz Jerika.* — *Množina:* Jeričani. — XVIII *vijeka.* Da su se Jeričani toliko pripali od Žudija. E. Pavić, ogl. 169.

JERIČKI, *adj. koji pripada Jeriku.* — XV *i* XVII *vijeka (u prvom primjeru po latinskoj grafiji stoji* hier-). Kadno miri sami hjerički padoše. M. Marulić 15. Pasti će svi zidovi jerički. M. Radnić 896[b].

JÈRIĆ (Jêrić), *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Petra Jerića iz Zvečke. M. Đ. Milićević, srb. 395. Dođe k sudu Simo Jerić iz Glogovca iz Bosne. Glasnik. 11, 144. (1808). Alempije Jerić. Rat. 88.

JÈRIHON, *m.* Ἰεριχώ, Hiericho, Jericho, *grad u Palestini.* — *isporedi* Jerik *i* Jeriko. — *Vuk i Daničić upotrebļavaju ovaj oblik po crkvenom jesiku.* I kad uđe u Jerihon. Vuk, luk. 19, 1. Kad Isus bijaše kod Jerihona. Đ. Daničić, is. nav. 5, 13. Dajem ti u ruke Jerihon. 6, 2.

JERIJA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 118.

1. JÈRIK, *m. vidi* Jerihon. — *Po latinskom i talijanskom obliku.* — *Nom. i acc. sing. može imati i oblik* Jeriko *(što se ne sna jeli muškoga ili srednjega roda), da pače (vidi u zadnjem primjeru kod b)) ovaj oblik može ostati nepromijenen i u drugijem padežima.* — *U naj starijim primjerima stoji po grčkoj ili latinskoj grafiji i* hier- *mj.* jer-. — *Od* XV *vijeka. a)* Jerik. Gdi je Hierik grad? M. Marulić 19. Paome Kades, Jerik ruse *(dat će).* J. Kavańin 227[b]. Shodijaše s Jeruzalema u Jerik. S. Rosa 105[b]. Čovjek neki

slazeći iz Jerusolima u Jerik. J. Matović xxx[a]. — *b)* Jeriko. Obajde grad Hieriko. M. Marulić 67. Prvi grad... bi Jeriko. E. Pavić, ogl. 169. Pribivaše u gradu Jeriko. J. Filipović 8, 262[b]. — *c) ne zna se kakav je nom. sing.* Ovo je ona ka jest roža od Jerika. F. Glavinić, cvit. 280[a]. Diļujući se iz Jerika. I. Ivanišević 141. Budući Izraelićani sa svom lasnošću osvojili veliki grad od Jerika. J. Banovac, razg. 146. Ružica rumena od Jerika, Marija. F. Lastrić, test. 97[b].

2. JERIK, *m. znak sličan apostrofu što se u nekijem rukopisima i knigama pisao mješte debeloga i tankoga jera. — U naše se vrijeme kod pisaca ovako sove znak koji se u drugijem jezicima sove ‚apostrof' (znak nad retkom kojijem se pokazuje da je ispalo u govoru jedno ili više slova).* Jerik ‚apostroph'. B. Šulek, rječn.

JERIKO, *vidi* 1. Jerik.

JERINO BRDO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva na Jerinom Brdu. Sr. nov. 1875. 635.

1. JÈRINA, *f. Εἰρήνη*, Irene, *ime žensko. — Nalazi se (možebiti pisarskom griješkom) pisano i* Jerьna. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚frauenname' ‚nomen feminae (*Εἰρήνη*), *i u Daničićevu:* Jerina ‚Irene'; žena despota Đurđa sina Vuka Brankovića. Negova *(despota Đurđa)* žena gospođa Jerina. Spom. sr. 2, 98. (1441). Gospođa negova gospođa Jerьna. Mon. serb. 409. (1441). Daj da odahne i počine ukopanijeh pepeo kosti Đurđa despota i Jerine. I. Gundulić 420. I Jerini š ńom se objavi. P. Kanavelić, iv. 67. Ļubdrag ki Jerine i Jurja se praunuk klade. J. Kavańin 235[a]. Kad se ženi Smederevac Đuro, na daleko zaprosi đevojku u lijepu gradu Dubrovniku, u onoga kraļa Mijaila, po imenu Jerinu đevojku. Nar. pjes. vuk. 2, 469. Pošetala Đurđeva Jerina. 2, 479. Prokleta Đurova Jerina. Pjev. crn. 280[b]. Zlo činila Đurova Jerina, zlo činila, gore dočekala. Nar. posl. vuk. 92.

2. JÈRINA, *f. augm.* 2. jer. — *Načinio jedan pisac u naše vrijeme.* Vesla ńima drvo odabrano, pobratime, to jerje tanano, krma beše debela jerina. B. Radičević (1847). 1, 144.

JERINA BARA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva kod Jerine Bare. Sr. nov. 1866. 141.

JERINI, *f. vidi* 1. Jerina *(po grčkom obliku). — U Daničićevu rječniku:* Jerini ‚Irene'; manastir je Treskavac imao zemļe ‚što dade kira Jerini Komnini, žena golêmoga Papije'. (Glasnik. 18, 874).

JÈRINIĆ, *m. presime. — Naj prije u narodnoj pjesmi našega vremena.* Vino pije tridest kapetana u bijelu gradu Šibeniku, među ńima Jerinića Vuče. Nar. pjes. vuk. 3, 376. O Anđuša, Jerinića seko! 3, 881. Petar Jerinić. Rat. 248.

JÈRININ, *adj. koji pripada Jerini. — Između rječnika u Daničićevu* (Jerininь ‚Irenae'). Po Jerinini samrьti. Spom. sr. 2, 98. (1441). Te zaklala braca Jerinina. Nar. pjes. vuk. 2, 497. — *I kod mjesnijeh imena u Srbiji:* Jerinin Do *u okrugu požarevačkom.* Niva u Jerinin Do. Sr. nov. 1873. 15. — Jerinin Drum *u okrugu požarevačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 1081. — Jerinin grad *u Vukovu rječniku:* Jèrinin grâd, zidine od staroga grada u Srbiji u nahiji jagodinskoj na lijevom brijegu Morave. — Jerinin Grob *(ili* Jelen-kamen) *u okrugu rudničkom.* M. Đ. Milićević, srb. 848.

JERIS, *m. ime muško (grčko). — U Daničićevu rječniku:* Jerisь, car grčki za kraļa Stefana Prvovjenčanoga: ‚Carja grьčьskago Jerisa Filandra' (Stefan, sim. pam. šaf. 27). Jerisь ‚Hierissus': ‚Jepiskopu Jerisu, Nikolaju'. (Domentijan[b] 76). — *Radi prvoga vidi:* Vizantijskog Jerisa Filandra (Henriha). S. Novaković, zemļ. 72. Kad je Henrih (Stefanov Jeris Filandr) dobro stajao s Bugarima. 78.

JERISAVĻA, *f. žensko ime (vilinsko). — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Po imenu vila Jerisavļa. Nar. pjes. petr. 2, 248.

JERIŠTAN, jerišna, *adj. koji pripada jerištu, koji je načińen od jerišta. — U jednoga pisca Bošńaka našega vremena (u kojega stoji šč mj.* št). I po zrnce šenu izabrala za jerišćna smoka rezanika. Osvetn. 2, 49.

JÈRIŠTE, *n. resanci, satrica, tarana, uopće tijesto tanko isreskano ili isukano ili izmrvļeno, tur.* erište *(od pers.* rište). — *Nalazi se i oblik* èrîšte. — *U Mikaļinu rječniku:* erište i jerište, lasańe ‚tagliolini, lagani' ‚laganum', *i kod* akrob; *u Stulićevu:* erište ‚tagliatelli, lasagne' ‚laganum, pastilli'; jerište ‚lasagne, tagliolini' ‚laganum' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina; u Vukovu:* ‚art mehlmuss' ‚pultis genus'. cf. satrica.

JERIŠTOV, *adj. stoji bez promjene kao pridjev uz* pilav *u narodnoj pjesmi našega vremena. — Jamačno postaje od* jerište. Da zgotovim jerištov pilava. Nar. pjes. petr. 1, 801.

JÊRJE, *n. coll. kao množina od* 2. jer. — *Načinio jedan pisac u naše vrijeme. — Vidi kod* 2. jer *na kraju i kod* 2. jerina.

JÈRKA (Jêrka), *f. ime žensko, uprav je dem. i to može biti prema muškome* Jerko, *ili od* Jerina. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jêrko. — *Od prije našega vremena.* Jerьka. S. Novaković, pom. 118. Jerka Gurea svidoči da ona mučno staše. J. Banovac, pred. 152. Jerka Matanić mi je pjevala ovu pjesmu, *u* Nar. pjes. istr. 2, 109.

JÈRKIĆ (Jêrkić), *m. presime. — U naše vrijeme.* Stojan Jerkić. Rat. 170.

JÉRKO (Jêrko), *m. ime muško, dem.* Jeronim *ili* Jerolim. — *Akc. je u voc.* Jêrko. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚mannsname' ‚nomen viri'). Poštovanomu Nikoli Jerku Dmitrovića. N. Naļešković 1, 321. Glas smrti Nikole Jerka Dmitrovića spijevaoca. 1, 328. Jerko Keke neće smokve meke, želi bo čim stisne, mlijeko van da brizne. (Z). Poslov. danič. Knigu piše Jerko Latinine. Nar. pjes. vuk. 3, 297. I onoga Jerka čobanina. 3, 482. Ubiće me Jerko kraļ. Nar. pjes. kras. 1, 149. Sveti Jerko. Schem. bosn. 1864. 67. — *I kao presime u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 108. — *Može biti da ono pripada i* jerko *u zagoneci:* Otud perda, odovud perda, a u srijedi žuti jerko *(odgonetļaj: jaje).* Nar. zag. nov. 74.

JERKOVAC, Jerkovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Niva u Jerkovcu. Sr. nov. 1868. 162.

JÉRKOVIĆ (Jêrković), *m. presime po ocu Jerku. — Od* xviii *vijeka.* Lovre Jerković. J. Vladmirović 4. Jerković. Schem. bosn. 1864. xxvii.

JERKULA, *m. ime muško (možebiti od lat.* Hercules, *ili je postalo od* Jerko). — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Gospodinu Jerkuli Bobaļeviću. N. Naļeković 1, 332.

JERKULIĆ, *m. presime (vidi* Jerkula). — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* U smrt g. Mara Jerkulića. D. Zlatarić 96[b].

JERKULIJE, *m.* Herculeus, *prezime ili nadimak nekoga rimskoga cesara.* — *U Daničićevu rječniku:* Jerkulije ‚Herculeus', car rimski ‚Maximijan Jerkulije' (Okáz. pam. šaf. 55). ‚Jerkuliju' (55).

JERKULIJEV, *adj. koji pripada Jerkuliju.* — *U Daničićevu rječniku:* Jerkulijev ‚Herculei'. ‚Teodoru dšteri Jerkulijevu' (Okáz. pam. šaf. 55).

JÈRLIJA, *m. turski građanin, vidi* erlija. Od jerlija ne sme niko ništa da progovori. u M. Đ. Milićević, kraj. srb. 43. (1835).

JERLIKUL, *m. u narodnijem pjesmama bosanskijem našega vremena.* I tvojijem, care, jerlikulim. Nar. pjes. hörm. 1, 67. Jerlikul (turska riječ), mjesni zapovjednik. 614. — *vidi* jerlija i erlija.

JERMA, *f. ime vodi u Srbiji.* Ispod Sukovskog Mosta ova caribrodska Reka prima s leva Jermu (Golemu Reku) koja izvire na Bukovoj Glavi. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 7. Jerma ili Sukovska Reka. ova voda izvire iz nekoliko izvora u osoju brega Bukove Glave. 170.

JÈRMÂN, Jermána, *m.* Germanus, *ime muško.* — *Od* XIV *vijeka kod čakavaca.* Va vrême gospoda Jermana. Mon. croat. 46. (1395). Jerman biskup. Dukljanin 2. Jerman biskup i ispovidnik. M. Alberti XXXV.

JÈRMANIJA, *f.* Germania, *Nemačka.* — *Po talijanskoj riječi* Germania *(biće po mletačkom govoru) od* XV *vijeka po zapadnijem krajevima.* V Jermaniji ča se govore Nimci. Mon. croat. 108. (1461—1470). Po Jermani*(ji)* i Taliji. A. d. Costa 2, 20.

JERMEN, *m. ime biljkama, vidi* jarmen. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (jermen, trava ‚pullicaria, cunilago, policaris, conyza') *i u Stulićevu* (‚satureja'). Jermen, 1. conyza magna, pulicaria (Bjelostjenac), Inula conyza Dec.; 2. Polygonum (bistorta?) L. (u Zagrebu). cf. Jarmen. B. Šulek, im. 180.

JERMENČIĆ, *m. brdo u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 778.

JÈRMENIN, *m.* Armenus, *tur.* Ermeni. — *Množina:* Jèrmeni. — *U Vukovu rječniku:* ‚der Armenier' ‚Armenus'.

JÈRMÊNKA, *f.* Armena, *vidi* Jermenin. — *U Vukovu rječniku:* ‚die Armenierin' ‚Armena'.

JÈRMENSKÎ, *adj. koji pripada Jermenima.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚armenisch' ‚armenius'). Pa zakačih *(kuku)* za jermensko odelo, odvukoh ga u duboke potoke. Nar. pjes. vil. 1867. 778.

JERMEŠKO BRDO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Niva na Jermeškom Brdu. Sr. nov. 1875. 1075.

JERMIL, *m. ime muško.* — *U Daničićevu rječniku:* Jermil, gledaj Jermolaj: ‚Svetyh mučenik Jermila i Stratonika' (Okáz. pam. šaf. 56).

JERMOLAJ, *m.* Ἑρμόλαος, *ime muško.* — *U Daničićevu rječniku:* Jermolaj, mučenik. ‚Jermolaja i Stratonika' (Okáz. pam. šaf. 47).

JERMONAH, *m. vidi* jeromonah. — *U Daničićevu rječniku:* jermonah, gledaj jeromonah: ‚Ijermonaha' (Stefan, sim. pam. šaf. 28). ‚Jermonaha' (Mon. serb. 84 *god.* 1324).

1. **JÉRO**, *m. vidi* 1. Hero. Ne bi Jera ni do treće. Nar. pjes. herc. vuk. 288. Kamo, Jero, tvoje mlivo? 288. — *U ovom je primjeru srednega roda:* Prema nemu staro Jero kao truo pań. 237.

2. **JÉRO**, *m. hyp.* Jeronim *ili* Jerolim — *isporedi* 1. Jera. — *Akc. se mijenja u voc.* Jêro. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚Hieronymus' 848a). Nikola Jera Dimitrović. N. Dimitrović I. Mužim se sve hvale: ‚Moj Andro, moj Jero . . .' N. Naļešković 1, 254. Za zeta gospodina Jera Klisovića. D. Zlatarić 86s. Oca tvoga Jera Kaboge. B. Kašić, is. v. Prisvijetlomu gospodinu Jeru Giva Gundulića. I. Gundulić 216. Martinčića kamo Jero? J. Kavańin 104a. Drago, ki od Marina, Jera i Nike izašo je. 159b. Odgovori fra Jero ovako. Nadod. 113. — *U jednom je primjeru vokativ* Jeru. Jeru! rasber' strica tvoga, ki bi prijateļ ko i ti svije'. J. Kavańin 106b.

3. **JERO**, *vidi* 3. hero. A ruse kose na jero. Nar. pjes. herc. vuk. 280.

JEROBISKUP, *m. biskup, grč.* ἱερὸς ἐπίσκοπος. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Marceo učińen o Patrasa jerobiskup. J. Kavańin 149b. Petar Spļetski jerobiskup. 310a.

JEROBOAM, *m. ime bibličko, vidi* Jerovoam. Jeroboam naj pri sluga Solomunov . . . J. Banovac, razg. 154. Jeroboam kraļ Izraelski. M. A. Reļković, sabr. 80.

JERÒGLAV, *adj. vidi* heroglav. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

JERÒGLAVAC, jerôglâvca, *m. vidi* heroglavac. — *Kao prezime ili muški nadimak u narodnoj pjesmi našega vremena, i otale u Vukovu rječniku:* S svojim slugom Jeroglavac-Markom koji junak za Boga ne znade. Nar. pjes. vuk. 8, 162.

JERÒGLÂVŠA, *m. vidi* heroglavša. — *U naše vrijeme u Lici.* D. Trstenak.

JEROJE, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 118.

JÈRÔLIM, *m.* Ἱερώνυμος, Hieronymus, *ime muško.* — *isporedi* Jeronim. — -l- *je postalo od* n *već u romanskijem jezicima, isporedi n. p. tal.* Girolamo. — *Gdjegdje se nalazi pisano po latinskoj grafiji* Hier- *ili* Hyer- *mješte* Jer-. — *Od* XIV *vijeka (osobito po zapadnijem krajevima), a između rječnika u Belinu* (‚Girolamo' ‚Hieronymus' 848a), *u Voltigijinu* (‚Girolamo' ‚Hieronymus'), *u Daničićevu* (Jerolim ‚Hieronymus'). Župan Jerolim. Mon. croat. 33. (1325). Oče skule Hierolime. M. Marulić 289. Sv. Jerolim. Naručn. 9a. I slavni Jerolim govori. Korizm. 30a. Jerolimu Petelińću. Mon. croat. 206. (1518). Jerolim Jerom. 280. (1527). Sv. Jerolim. Š. Budinić, sum. 45b. U svetomu Jerolimu *(u crkvi).* A. Gučetić, ros. mar. 65. Sveti naš Jerolim. B. Kašić, src. 11. Jerolima Zagurovića vlastelina ot grada Kotora. u Vuk, primj. 15. (1688). S. otac Jerolim. R. Gamańić 4b. Jerolima na svijet rodi. P. Kanavelić, iv. 497. Svetomu Jerolimu. S. Margitić, fal. 81. Naš Jerolim lavski riče. J. Kavańin 27a. I Jerolim i Cirilo koji slovnice dvije začeše. 96b. Za to govori s. Jerolim. J. Banovac, razg. 80. Slava jezika našega i naroda s. Jerolim. F. Lastrić, test. ad. 78b. Po svetomu Jerolimu. A. Kanižlić, fran. 23. Jerolim Korner. Nar. pjes. bog. 174. I joštere svetog Jerolima Slavonija dosta knjiga ima. M. A. Reļković, sat. B6a. Sveti Jerolim, dika i poštenje svega naroda hrvaskoga. A. d. Costa 1, 269. Bi rečeno od s. Jerolima. J. Matović 318. Jerolim Kojić. Norini 66. Tko ne bi s Jerolimom tvrdim kamenem prsa razbijao? Đ. Rapić 75. — *U jednoga pisca čakavca ima* -n *mješte krajnega* m: Hyerolin sveti. F. Glavinić, cvit. 136b. —

Na jednom je mjestu nominativ Jerolimo: Jerolimo Korner. Nar. pjes. bog. 170.

JERÒLÎMSKÎ, *adj. koji pripada (svetomu) Jerolimu (o glagoljskijem slovima).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* U onomu *(bukvaru)* koga glagoljaši zovu jerolimskijem. S. Rosa VIII.

JEROMONAH, *m. kaluđer sveštenik, grčka riječ.* — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Daničićevu* (jeromonahъ, *ἱερομόναχος*). Jeromonaha. Sava, sim. pam. šaf. 8. Mon. serb. 277. (1412). 540. (1495). Rješavaše raspra između manastirskih nastojatelja i jeromonaha. Zbornik zak. 1868. 228.

JÈRÔNIM, *m. vidi* Jerolim. — *Od* XV *vijeka.* Od svetoga Jeronima. Mon. croat. 108. (1461—1470). Jeronim Mirković. 190. (1506). Blaženi sv. Jeronim. Naručn. 86a. U smrt sinov gosp. Hieronima. I. Ivanišević 319. Jeronimom i Grgurom. F. Lastrić, test. 227b. Na dan s. Jeronima. I. A. Nenadić, nauk. 14. Besida sv. Jeronima. A. Kanižlić, kam. 55. Vladiku Jeronima. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 183.

JEROPOLJE, *n. Ἱεράπολις*, Hieropolis, *grad u Aziji.* — *Samo u Voltiđijinu rječniku:* ‚Aleppo' ‚Halep'.

JEROPOP, *m. sveštenik.* — *Složeno od grčkoga ἱερός, svet i od* pop *(isporedi* jeromonah, jerobiskup). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Prognostva jeropopov brade sijede. J. Kavanin 148a. Živ jeropop nerežinski. 150b.

JEROSALIM, *m. vidi* Jerusalim. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Daničićevu* (Jerosalimъ ‚Hierosolyma'). Vъ Ijerosalimê. Stefan, sim. pam. šaf. 9. Grada Ijerosalima. 10. Jerosalimъ. Okáz. pam. šaf. 52. To zapovijeda Bog i sveti Jerosalim, kojijema ja služim. S. Ljubiša, prip. 107.

JEROSALIMSKI, *adj. koji pripada Jerosalimu.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (jerosalimskyj ‚hierosolymiticus'). Crькvê jerosalimskoj. Spom. sr. 2, 80. (1888).

JÈROSIM, *m. ime muško, vidi* Jefrosim. — *U Vukovu rječniku:* ‚mannsname' ‚nomen viri'.

JÈROSIMA, *f. ime žensko, vidi* Jefrosima. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae'). Jerosima. S. Novaković, pom. 118.

JEROSIMOVIĆ, *m. presime po ocu Jerosimu.* — *U naše vrijeme.* Obrada Jerosimovića. Glasnik. II, 1, 92. (1808).

JEROSLAV, *m. ime muško, vidi* Jaroslav. — *U latinskijem spomenicima* XI *i* XIII *vijeka.* ‚Branica et Vekemiro et Jaroslavo'. Doc. rač. 152. (1090). ‚Ivan, filius Jeroslai, qui pro abbate litem eiusdem terre portabat'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 244. (1259).

JÈROSOLIM, *m. vidi* Jerusalim, *po grč. Ἱεροσόλυμα, lat.* Jerosolyma, Hierosolyma. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Daničićevu* (Jerosolimъ ‚Hierosolyma'). Gradъ Jerosolimъ. Domentijanb 166. Kъ Jerosolimu. 181. Što jestъ davano otъ dohodьka carьstva mi izъ Dubrovnika na Jerosolimъ. Mon. serb 166. (1358). Jedali bi brod najti mogal proti Jerosolimu. F. Glavinić, cvit. 247a. Pade mu u pamet u Jerosolim pojti. 247a. Ne bi mogao prispiti u Jerosolim. A. Kanižlić, kam. 518. Jerosolim psuje ńeg na smrtnoj gori. rož. 120. Da prorok pogine izvan Jerosolima. J. Matović 46. — *Na jednom mjestu u množini (jer je tako gdjegdje i u grčkome i u latinskom jeziku).* Vъ Jerosolimêhъ. Domentijanb 170.

JÈROSOLIMA, *f. vidi* Jerosolim, Jerusalim. — *Od* XVI *vijeka.* Pridosmo u sveti grad Hierosolime. F. Vrančić, živ. 98. U Jerosolimi. A. Kanižlić, kam. IV. Iz manastira sv. Save u Jerosolimi. 185.

JEROSOLIMIT, *m. čovjek iz Jerosolima (grč. Ἱεροσολυμίτης).* — *Na jednom mjestu* XIII *vijeka i otale u Daničićevu rječniku:* Jerosolimitъ ‚Hierosolymita'. Dometije iže Jer(osoli)mitъ naricajemi. Domentijanb 75.

JEROSOLIMITAN, *m. čovjek iz Jerosolima, tal.* Gerosolimitano. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sveti Cirilo Jerosolimitan. J. Filipović 8, 228a.

JEROSOLIMITANSKI, *adj. koji pripada* Jerosolimu. — *Postaje od* Jerosolimitan. — *Na dva mjesta* XVI *i* XVIII *vijeka.* Po Sofroniju biskupu Hjerosolimitanskomu. F. Vrančić, živ. 104. U crkvi jerosolimitanskoj. A. Kanižlić, utoč. 420.

JÈROSOLIMSKÎ, *adj. koji pripada Jerosolimu.* — *Između riječnika u Daničićevu* (jerosolimskyj ‚hierosolymiticus'). Savy jerosolimskago. Domentijanb 61. Patrijarha jerosolimski. A. Kanižlić, kam. 105. Nauk crkve jerosolimske. 186.

JERÒTEJ, *m. Ἱερόθεος, ime muško.* — *U ovome obliku samo je kaluđersko ime, a inako se kaže i* Jerotije *i* Jerotija *(vidi oboje).* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Jerotej ‚Hierotheus': kaluđer u manastiru Preobraženju u Srbiji ‚Jeroθej' 1579. u Vuk, dan. 1, 20. Jerotej (kaluđersko). S. Novaković, pom. 118. Jerotej Kovačević. Nar. pjes. vuk. 2, 658 *(među prenumerantima).*

JERÒTIJA, *m. vidi* Jerotej. — *U naše vrijeme.* Dovedoše dva starca Jerotiju Milutinovića iz Sinoševića od 97 godina i Mihaila Nikolića iz Boića. Glasnik. II, 1, 156. (1809).

JERÒTIJE, *m. vidi* Jerotej. — *U naše vrijeme.* Jerotije Račanin. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 176. Jerotije Đurđević. Rat. 31. Jerotije Lazarević. 357.

JERÒTIJEVIĆ, *m. presime po ocu Jerotiju.* — *U naše vrijeme.* Marko Jerotijević. Rat. 135.

JÈROV, *m. koji pripada Jeru (vidi* 2. Jero). U smrt gospođe Liče Jerove Klisović. D. Zlatarić 90b.

JEROVAC, Jerovca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Jerovec. Radilje. 92.

JEROVLJE, *n. selo u Bosni u okrugu Donje Tusle.* Statist. bosn. 158.

JEROVOAM, *m. Ἱεροβοάμ*, Jeroboam, *ime biblićko.* — *isporedi* Jeroboam. Po tom sazida Jerovoam Sihem u gori Jefremovoj. Đ. Daničić, 1car. 12, 25.

JEROVOAMOV, *adj. koji pripada Jerovoamu.* U to vrijeme razboje se Avija sin Jerovoamov. Đ. Daničić, 1car. 14, 1.

JEROZOLEM, *m. vidi* Jerusalim. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Jerozolem grad. Đ. Baraković, jar. 60.

JEROZOLIM, *m. vidi* Jerosolim *i* Jerusalim. — *Od* XV *vijeka.* Bi posfećenje novo od templa u Jerozolimu. Bernardin 64. joann. 10, 22. Učiněn bi blagdan u Jerozolimu. N. Raňina 83b. joann. 10, 22. Vidio si učeriče Jerozolima ti novoga. J. Kavanin 527a. Dosavši ovi u Jerozolim. J. Banovac, rasg. 48. Jerozolim. J. Filipović 1, 16a.

— *I kao ime travi.* — *između rječnika u Stulićevu* (jerozolim divji, trava ‚cardo santo, erba' ‚atractylis hirsutior'). Jerozolim divji, Jerusolim divji (Anselmo da Canali), Jerusolim-trava (u sińskom rukopisu), atractilis hirsutior, cardo santo (Stulli, Anselmo da Canali), Centaurea benedicta L. B. Šulek, im. 180.

JÈROZOLIMSKI, *adj. koji pripada Jerozolimu.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (jerozolimьskyj ‚hierosolymiticus'). Starьcu jerozolimskomu. M. 416. (1442). Jerozolimsko patrijaršto. A. Kanižlić, kam. 11.

JERSALEM, JERSOLIM, JERSOLIMSKI, *vidi* Jerusalem, Jerosolim, jerosolimski. — *Skraćeno radi stiha u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Slavnom gradu Jersalemu. A. Vitaljić, ist. 188ᵃ. Da svršeno sagraditi Jersolima zid se može. 157ᵇ. U templu Jersolimskom. 200ᵃ.

JERSKA KUĆA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada kod Jerske Kuće. Sr. nov. 1867. 847.

JERSKO POLE, *n. ime mjestima u Srbiji. a) ravnica u okrugu crnoriječkom.* M. Đ. Milićević, srb. 876. — *b) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Zemlja u Jerskom Polu. Sr. nov. 1873. 989.

JERSLAV, *m. ime muško, vidi* Jeroslav. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* P. Zoranić 20ᵇ.

JERSOLIM, JERSOLIMSKI, *vidi kod* Jersalem.

JERSUZ, JERSUZIN, *m. muški nadimak.* — *U naše vrijeme.* Presuđeno Vići Mitroviću iz Belotića koji Jersuza Perišu ufatio i opljačkao sa društvom ńegovim ... I danas našao je Milovan Radovanović koga isti Jersuzin pokrao jest ... Glasnik. II, 1, 106—107. (1809).

JERŠ, *m. (?)* Ailanthus glandulosa. — *u Crkvenici.*

JERŠEK, *m. vidi* eršek. Novoga jeršeka zadobiše. P. Vitezović, kron. 73. Arkibiskup aliti jeršek. 87.

JERŠITEV, *m. vidi* jerište. — *U naše vrijeme u Bosni.* Jeršitev, rezanci. Bos. vila. 1886. 282.

JERTOVAC, Jertovca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji sagrebačkoj. (kajkavski)* Jertovec. Razdijel. 86.

JÈRUD, *m. vidi* Irud. — XVIII *vijeka.* Kralj Jerud. B. Zuzeri 92. Oslobodi ga od nemiloga Jeruda. Čestitosti. 25. Poslan je k Jerudu kralju. I. A. Nenadić, nauk. 254. Kada Jerud iskaše život ńegov. J. Matović 46. Izgled Jeruda kralja. 847.

JERUDIJAN *(ili* Jerudijanin?), *m. vidi* Irudovac. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Od nauka Farizeja, Sadučeja i Jerudijana. S. Rosa 98ᵇ.

JÈRUDOV, *adj. koji pripada Jerudu.* Starcu Petru tamnicu je Jerudovu otvorila. P. Kanavelić, iv. 611.

JÈRUDSKÎ, *adj. koji pripada Jerudijanima (Irudovcima).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Govoraše im da pomne učuvat se od kvasa farizejskoga, sadučeoskoga i jerudskoga. S. Rosa 98ᵃ.

JÈRUSALEM, *m. vidi* Jerusalim i Jerusalem. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu i u Voltiđijinu.* Vi govorite da je u Jerusalemi misto od klańanja. Bernardin 49. joann. 4, 20. Jerusalem, to ti valja znati. M. A. Reljković, sat. K7ᵃ. Pribivaocima Jerusalema. J. Matović 146.

JÈRUSALEMSKÎ, *adj. koji pripada Jerusalemu.* — *Između rječnika u Voltiđijinu.* Razbi kod Jerusalemske Arbelo. M. A. Reljković, sabr. 82.

JÈRUSALIM, *m.* Ἱερουσαλήμ, Jerusalem, *grad u Palestini.* — *Po grčkome obliku, isporedi* Jerosolim, Jerusalem, Jerusalem *itd.* — *Oblik je stari, isporedi stslov.* Jerusalimъ. — *Između rječnika u Vukovu* (‚Jerusalem') *i u Daničićevu* (Jerusalimъ ‚Hierosolyma'). Da pođu na Jerusalimъ. Spom. sr. 2, 28. (1886). Gredu naši kaluđerije na Jerusalimъ. 80. (1888). Od svetińe od Jerusalima. Nar. pjes. vuk. 2, 295. Te ga prati ka Jerusalimu. 3, 57. Jer bješe blizu Jerusalima. Vuk, luk. 19, 11. I poče Solomun zidati dom Gospodńi u Jerusalimu. Đ. Daničić, 2dnevn. 3, 1.

JERUSALÍMAC, Jerusalímca, *m. kaluđer iz Jerusalima.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide božogrobac). Ja sam ostario sa svakojaki kaluđeri, s Jerusalimci, Sinajci. D. Obradović, živ. 25.

JÈRUSALÎMSKÎ (jerusàlîmskî), *adj. koji pripada Jerusalimu.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚von Jerusalem' ‚Jerusalemiticus') *i u Daničićevu* (jerusalimьskyj ‚hierosolymiticus'). Savy, pustyńi žitelja jerusalimьskago. Mon. serb. 187. (1348). Mitropolita jerusalimskoga. Spom. sr. 2, 28. (1886). Starca jerusalimьskoga. Mon. serb. 425. (1443). I četiri stara patrijara: prvo Pećki, drugo Carigradski, Vasiljenski i Jerusalimski. Nar. pjes. vuk. 2, 326. Podigni zidove Jerusalimske. Đ. Daničić, psal. 51, 18.

JERUSAVLJA, *f. ime žensko (vilinsko).* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Dok zavika vila Jerusavlja. Nar. pjes. petr. 3, 259. Kad to začu vila Jerusavlja. 3, 868.

JÈRUSOLEM, *m. vidi* Jerusalim i Jerusolim. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka radi slika.* Crkvu svetu ovde zovem Sion i sveti Jerusolem. A. Vitaljić, ist. 339ᵃ.

JÈRUSOLIM, *m. vidi* Jerusalim i Jerosolim. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Jerusolimъ ‚Hierosolyma'). Jednoj crkvi na Jerusolimu. Mon. serb. 546. (1501). Pride v Jerusolim. Korizm. 89ᵃ. Vaseše Turci Jerusolim. Š. Kožičić 22ᵇ. I vele ih lipo prosi za zbiranje almuštva radi ubozih ki su v Jerusolimě. Anton Dalm., ap. b8ᵃ. Reče dakle Gospodin gradu od Jerusolima. P. Posilović, nasl. 11ᵃ. Grad prestolni od nebesa, veli gorńi Jerusolim. J. Kavańin 479ᵇ. Osvoji dakle i Jerusolim. E. Pavić, ogl. 260. U Jerusolimu bijau skupleni. I. Velikanović, uput. 1, 4. Jerusolim se stavlja za izgled onoga čovjeka ... J. Matović XXIXᵃ. U varoši Jerusolimu. B. Leaković, nauk. 58. Na Turčina što god ih imade, od Trebińa do Jerusolima. Osvetn. 3, 79. — *I kao ime bilci, vidi* Jerozolim *pri kraju.*

JERUSOLIMA, *f. vidi* Jerusolim. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Ki od Jerusolime dojde. M. Marulić 4.

JERUSOLÍMAC, Jerusolímca, *m. čovjek iz Jerusolima.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Jerusolimci. Anton Dalm., nov. tešt. 49.

JERUSOLIMLJANIN, *m. vidi* Jerusolimac. — *Množina:* Jerusolimljani. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (s* j *mj.* lj). Sin Sidrakov Jerusolimjanin. J. Matović 29.

JÈRUSOLIMOV, *adj. koji pripada Jerusolimu.* Ča bi uzrok od rasčińenja Jerusolimova? Korizm. 45ᵇ.

JÈRUSOLIMSKÎ, *adj. koji pripada Jerusolimu.* Kralju jerusolimskomu. Korizm. 7ᵃ. Biskup Ciril jerusolimski. Transit. 185. Povede v grad jerusolimski. 245. Jerusolimski *(patrijarka).* J.

Matović 298—299. Razrušeńe one glasovitę crkve jerusolimske. B. Leaković, gov. 258.

JERUŠALEM *(ili* Jeružalem?), *m. vidi* Jerusalim. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

JERUŠALEMSKI *(ili* jeružalemski), *adj. vidi* jerusalimski. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

JÈRUZALEM, *m. vidi* Jerusalim. — *Po latinskom obliku kako se izgovara u sjevernoj i zapadnoj Italiji i u Dalmaciji. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚Gerusalemme' ‚Hierosolyma' 341ª). Kada ulize Isus v Jeruzalem. Bernardin 29. matth. 21, 10. Kada se približaše Isus u Jeruzalem. 68. matth. 21, 1. Odvrati, molim, srčbu tvoju i gńev tvoj od grada tvoga Jeruzalema. N. Rańina 51ª. dan. 9, 16. Pukom u Sionu i u Jeruzalemu. N. Dimitrović 74. Meni je trijebi sad u Jeruzalem poć. N. Naješković 1, 124. U gradu Jeruzalemu. A. Gučetić, roz. jez. 5. Putovati tja do Jeruzalema. B. Kašić, iń. 10. Dokli s nebeskom pomoći ‚Jeruzalem slobođen' spjevanje čestitijem imenom privedre krune kraļa poļačkoga narešeno svemu narodu ukažem. I. Gundulić 198. Neka budu navijestiti u Sionu Božje ime i hvalami ńegovime Jeruzalem napuniti. 205. Jeruzalem grad prisveti. G. Palmotić 2, 419. Grad ne daleko od Jeruzalema. I. Đorđić, uzd. 206. Po Jeruzalemu. V. M. Gučetić 136. Nabukodonosora koji uze grad Jeruzalem. S. Rosa 136ᵇ. Vrh grada Jerusalema. L. Radić 55.

JERUZALEMAC, Jeruzalemca, *m. čovjek is Jerusalema. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Dopustivajući Jeruzalemcima. S. Rosa 17ᵇ. Osamnaestińa Jeruzalemac. 112ᵇ.

JÈRUZALEMOV, *adj. koji pripada Jerusalemu. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Što čini izvrsnost žiča Jerusalemova. S. Rosa 17ᵇ. U držav Jeruzalemovoj. 19ª. Polak mira Jeruzalemovijeh. 112ᵇ.

JÈRUZALEMSKÎ, *adj. koji pripada Jerusalemu. — Između rječnika u Belinu* (‚di Gerusalemme' ‚Hierosolymitanus' 341ª) *i u Stulićevu.* Starješinam jerusalemskim. N. Rańina 28ª. Neka t' se sazide mir Jerusalemski. N. Dimitrović 68. Grad jeruzalemski. A. Gučetić, roz. jez. 106.

JÈRUZALIM, *m. vidi* Jerusalim *i* Jerusalem. — *Nema potvrde, ali vidi* Jeruzalimac *i* jeruzalimski *što oboje postaje od ove riječi.*

JERUZALÍMAC, Jeruzalímca, *m. vidi* Jerusalimac. — *U knizi* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Jeruzalimьcь ‚Hierosolymita'). Starca Nikandra Jeruzalimca. Mon. serb. 417. Spom. sr. 2, 128. (1442).

JÈRUZALÎMSKÎ, *adj. koji pripada Jerusalimu. — U spomeniku* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (jeruzalimьskyj ‚hierosolymiticus'). Nikandarь staracь jeruzalimski. Spom. sr. 2, 121. (1442). *u prijepisu stoji s mj.* ѕ: Nikandar staracь jerusalimski. Mon. serb. 415.

JERUZALSKI, *adj. vidi* jeruzalemski. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka samo radi stiha.* Ter vik stavni pribivaju jeruzalskom slavnu u raju. I. Akvilini 76. I u slavi jeruzalskoj mogućstvo je mâ i pokoj. 77.

JÈRUZOLIM, *m. vidi* Jerusalim, Jerosolim, Jeruzalem. — *Od* XV *vijeka.* V Hjeruzalim iti meni je jutri dan. M. Marulić 172. Tuženje grada Hjeruzolima. 241. Jest istinom u Jeruzolimu znana lokva. N. Rańina 47ª. joann. 5, 2. I u Jeruzolimu oblast moja. M. Alberti 21. Ja, Salamun kraļ od Jeruzolima. P. Posilović, cvijet. 18. Crkvu u Jeruzolimu. S. Margitić, fal. 283. Haznu koja je bila u Jeruzolimu. J. Banovac, razg. 208. U porat nebeskoga Jeruzolima. J. Banovac, prisv. obit. 66. Obrizovati će se u Jeruzolimu. F. Lastrić, ned. 2. Jeruzolim nebeski. 92. Uživati lipotu gizdavoga našeg Jeruzolima i Siona. 411. Ustani, prosvitli se, Jeruzolime! A. Kanižlić, fran. 39. I oni se vratiše u Jeruzolim Bogu zafaļujući. bogoļubn. 87. Na srid Jeruzolima. F. Matić 45. Uputiti se s pravim putem k Jeruzolimu nebeskome. M. Zoričić, zrc. IV. Jeruzolim glasoviti. V. Došen 58ᵇ. Utabori se blizu Jeruzolima. And. Kačić, kor. 189. U Jeruzolim. Blago turl. 2, 69.

JÈRUZOLIMA, *f. vidi* Jeruzolim. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Razgovoriti onim Ižaije ričma Jeruzolimi rečenim . . . A. Kanižlić, fran. 39.

JERUZOLIMITANIN, *m. čovjek is Jerusolima, po lat.* Jerosolimitanus *ili po tal.* Gerosolimitano. — *Mnošina:* Jeruzolimitani. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Nadaće Jesusa Sirakova sina Jeruzolimitanina. I. Ančić, svit. 153. U vrime Todora pape rodom Jeruzolimitanina. S. Badrić, ukaz. 44.

JERUZOLIMITANSKI, *adj. uprav: koji pripada Jerusolimitanima, ali znači što i* jeruzolimski. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Veli Cirilo Jeruzolimitanski . . . J. Banovac, razg. 67.

JERUZOLÍMĻANIN, *m. čovjek is Jerusolima. — Mnošina:* Jeruzolímļani. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Jesus sin Siraka Jeruzolimļanina. I. Ančić, svit. 153.

JÈRUZOLIMSKÎ, *adj. koji pripada Jeruzolimu.* Pod vladaoci jeruzolimskimi. N. Rańina 19ª. luc. 8, 2. I uziv blago jeruzolimsko. M. Alberti 216. Da sazijut se stine jeruzolimska. 285. Red viteški sv. Ivana jeruzolimskoga. J. Kavańin 385. Zavit putovańa jeruzolimskoga. A. Bačić 75. Isus jest muku podnio pod vladaocem jeruzolimskim koji se zvao Poncijo Pilat. F. Lastrić, od' 129. Sastanu se kćeri jeruzolimske zajedno. test. 147ª. Crkva ona jeruzolimska slamenovala je crkvu katoličansku. ned. 369. Kros vrata jeruzolimska. I. Garańin 14.

JERUŽALEM, JERUŽALEMSKI, *vidi* Jeruš-.

JERVAZ, *m.* Gervasius, *ime muško. — Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Sveti Jervaze i Protaze. B. Kašić, rit. 92.

JES, *m. vidi* 2. jed. — *Na dva mjesta u jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka, ali na obadva može biti štamparska pogreška.* Jes s muku smešavši. Š. Kožičić 47ª. *(Ilić)* s jesom smešan biše. 53ª.

JÈSAM, JÈSI, JÈST, *impf.* sum, es, est, *ima samo prezenat (i part. praes.), te se slaže posve u značenju s glagolom* biti (budem), *prema kojemu se i upotrebļava kao prezenat imperfektivni. — Riječ je ne samo praslavenska, već i indoevropska (vidi kod* I). — *U svijem je rječnicima ili napose ili kod* biti.

I. *oblici. — Korijen je indoevropski* es, *i jamačno se upotrebļavao samo za sadašńe vrijeme i imperfekat: oblici za druga vremena (n. p. u sanskrtu i u sendu za perfekat, u grčkome i latinskome za futur) vaļa da su kasnije postali. u ostalijem ga je oblicima zamjenjivao drugi korijen, naj češće* bheu (bhū, *naše* by *kod* biti). — *Bez sumńe već u praslavensko doba korijen je* es *dobio sprijeda* j: jes. — *Po sanskrtskijem i sendskijem oblicima, po analogiji drugijeh glagola u ista ova dva jezika i u grčkome (n. p. glagola* idem, *sanskrt.:* émi, éši, éti, iyâ, ithâs,

itás, ímás, ithás, jánti; *grč.* εἰμι, εἶ, εἰσι, —, ἴτον, ἴτον, ἴμεν, ἴτε, ἴασι) *mislim da je* e *u indoevropsko doba otpalo od korijena u dualu i u pluralu (i to po svoj prilici što na ńemu nije već bio akcenat nego je prešao na nastavak; u grčkome vaļa da je kasnije kod* εἰμι *ostao kod svijeh oblika na prvom slogu prema singularu, a kod* εἰμί *na zadńem i u singularu prema dualu i pluralu). kako je bilo u praslavenskom jeziku nije lako izreći: u staroslovenskom je kod svijeh oblika* je, *osim* 3 *pl.; u ostalijem slavenskijem jezicima (osim našega, maloruskoga, a i ruskoga i poļskoga kod koja dva ovoga je glagola gotovo nestalo ili se ńekoliko pomjerio) obični su u naše vrijeme samo kraći oblici bez* je. *u našemu su se jeziku udvojili oblici: ako je akcenat na riječi (ako se izgovara ńekom silom),* je *ostaje u svijem oblicima i dodaje se još trećem licu pl.:* jèsu; *ako je enklitična (bez akcenta i veže se s riječi što je pred ńom)* je *otpada u svijem oblicima, osim* 3 *sing. gdje* je *ostaje a otpada* st. *treba dodati da u starijim spomenicima nalaze se ne rijetko duļi oblici gdje bi trebalo da su kratki: to je po crkvenom jeziku (već od prvijeh vremena imao je naš jezik kratke oblike kao enklitike, vidi kod* 2, a). *s druge strane kod sjevernijeh čakavaca i kraći oblici upotrebļavaju se kao i duļi, te mogu biti i na početku rečenice, vidi n. p.:* Si li ti on ki priti ima? Anton Dalm., nov. tešt. 93ᵇ. luc. 7, 20. Gledaj, care, sam li muška, sam li ženska glava. Nar. pjes. istr. 1, 18. *vidi i* I. Milčetić. rad. 121, 124 (§. 60). *kod* je *vrijedi to i u širem prostoru, vidi* 2, c, *b) i c).* — *ne može se odlučiti, jesu li kraći oblici (osim* 3 *pl.) ostaci indoevropske starine (tome se protive i duļi oblici kod litavskoga jezika, ali i ondje može biti da su se kraći poznije izgubili), ili su postali u slavenskijem jezicima samijem okrńivańem (isporedi* hotjeti). — *O dualu, pošto je rijedak, govoriće se napose kod* 4.

1. *oblici s akcentom (duļi).* — *Kod ispoređivańa ovdje mećemo i kraće oblike drugijeh slavenskijeh jezika, jer nijesu svagda enklitični.*

a. 1 *sing.* jèsam. — a *je umetnuto da ne budu dva konsonanta na kraju riječi.* — *oblik je praslavenski* jesmь, *isporedi stslov.* jesmь, *novoslov.* sem, *bug.* sъm, *malorus.* jeśm, *rus. (stajaće)* есмь, *češ.* jsem *(izgovori* sem), *poļ.* jestem, *(staro)* jeśm, *gorńoluš.* sym, *dońoluš.* som. — *indoevropski je oblik* esmi, *isporedi lit.* esmi, *snskrt.* asmi, *send.* ahmi, *staropers.* ami, *jerm.* em, *arban.* jam, *grč.* ἔμμι, εἰμί, *lat. (staro* esum) *i osk.* sum, *staroir.* am, *got.* im, *staroisl.* em *(stvńem.* bim, *novovńem.* bin *od korijena* bheu). — *Prije* xv *vijeka nalaze se oblici* jesmь. Mon. serb. 5. (1198—1199). 99. (1330) *i* jesьmь. Stefan, sim. pam. šaf. 6. Mon. serb. 81. (1302—1321); *mlađi* jesamь *naj prije (po Daničiću,* ist. obl. 257) *u* Mon. serb. 274. (1410). — *oblik* jesemь (Mon. serb. 9 *god.* 1222—1228. 71 *god.* 1275—1321) *biće pisarska pogreška (ali vidi i* M. Rešetar. archiv für slav. philolog. 16, 346—347).

b. 2 *sing.* jèsi. — *takovi je i oblik praslavenski, isporedi stslov.* jesi, *malorus.* jesy *i* jeś, *rus. (stajaće)* ecи, *poļ.* jesteś, *(staro)* jeś, *novoslov., bug., dońoluš.* si, *češ.* jsi *(izgovori* si), *gorńoluš.* sy. — *Indoevropski je oblik* essi, *isporedi lit.* esi, *snskrt.* asi, *send. i staropers.* ahi, *jerm.* es, *arban.* jẽ, *grč.* ἐσσί, εἶς, εἶ, *lat.* es, *staroir.* at, *got.* is, *staroisl.* est *(stvńem.* bist, bis *i novovńem.* bist *od korijena* bheu). — *Naj stariji je primjer u Daničića:* jesi (Mon. serb. 9 *god.* 1222—1228). — *U stihu može biti okrńeno:* jes'. *naj stariji je meni poznati primjer u* Đ. Baraković, vila. 106, *pa se nalazi gdjegdje u narodnijem pjesmama, n. p.* Nar. pjes. vuk. 1, 325. 466; 2, 631; 3, 147 *itd.*

c. 3 *sing.* jèst. — *praslavenski je oblik* jestь, *isporedi stslov.* jestъ, *novoslov.* jest *i* je, *bug.* je, *malorus.* jestь *i* je, *rus.* есть, *češ.* jest *i* je, *poļ.* jest, *(staro)* jeść, *gorńoluš. i dońoluš.* je. — *Indoevropski je oblik* esti, *isporedi lit.* esti, est, *snskrt., send., staropers.* asti, *jerm.* ē, *arban.* ẽštε, ε, *grč.* ἔστι, ἐστί, *lat., osk., umbr.* est, *staroir.* is, *got. i stvńem.* ist, *staroisl.* es. — *Naj stariji su primjeri:* jestь. Mon. serb. 3. (1197). 5. (1198—1199). — *Od* xvi *vijeka otpada kod Dubrovčana krajńe* t: jȅs. N. Rańina 69ᵇ; Zbornik. 14ᵇ; Š. Menčetić 15; M. Vetranić 2, 165 *itd. ovaj se oblik čuje u naše vrijeme ne samo u Dubrovniku nego i u jušnoj Hercegovini, u Crnoj Gori pa i preko Bosne u zapadnoj Srbiji.* — *Može se dodati na kraju* e: jèste. *naj stariji bi primjer (ako je pousdan) bio* xiv *vijeka:* Ako hoćete da jeste među nami žitьkь pravi. Spom. sr. 2, 15. (1834—1841). *vidi i:* Istina jeste. A. J. Knezović, nep. xix. *u naše se vrijeme kaše dosta često, vidi n. p.:* ‚Jeli majci što prostrto?' ‚Jeste majci i prostrto'. Nar. pjes. vuk. 1, 491. Jest nejačak Banović Sekula, jest nejačak, ali jeste mudar. 2, 510. Ńu mi jeste drugi preprosio. 3, 249. — *Kako se* jest *skraćuje i postaje* je *i kad nije enklitika, vidi kod* 2, c.

d. 1 *plur.* jèsmo. — *praslavenski je oblik* jesmъ *i* jesmy, *isporedi stslov.* jesmъ *i* jesmy, *novoslov.* smo, *bug.* sme, *malorus.* jeśmo, *rus. (stajaće)* есмy, *češ.* jsme *(izgovori* sme), *poļ.* jesteśmy, *(staro)* jeśmy, *gorńoluš. i dońoluš.* smy. — *indoevropski je oblik ili* smesi *ili* smosi *ili* smes *ili* smos, *isporedi lit.* esme, *snskrt.* smas, *send.* mahi, *staropers.* amahi, *arban.* jemi, *grč.* ἐσμέν, ἐσμέν, *lat.* sumus, *staroir.* ammi, *got.* sijum, sium, *staroisl.* erom, erum *(stvńem.* birum *od kor.* bheu). — *U knjigama pisanima crkvenijem ili mješanijem jezikom ima i oblik s* y: jesьmy. Stefan, sim. pam. šaf. 4. *i (jamačno grješkom) s* i: jesmi. Mon. serb. 569. (1408—1405); *ali već od prvijeh vremena javļa se sadašńi oblik* jesmo. Stefan, sim. pam. šaf. 20. Spom. sr. 1, 29. (1400).

e. 2 *plur.* jèste. — *tako je i praslavenski oblik, isporedi stslov.* jeste, *malorus.* jeśte, *rus. (stajaće)* ecтe, *poļ.* jestescie, *(staro)* jeście, *novoslov. i bug.* ste, *češ.* jste *(izgovori* ste), *gorńoluš.* śće, *dońoluš.* śćo. — *Indoevropski je oblik* ste, *isporedi lit.* este, *snskrt.* stha, *send.* stā, *grč.* ἐστέ, *lat.* estis, *staroir.* adib, *got.* sijuth, siuth, *staroisl.* eroð, eruð, *(stvńem.* birut *od kor.* bhū, *novovńem.* seid). — *Po Daničiću naj stariji bi primjer u našem jeziku bio* jeste. Stefan, sim. pam. šaf. 20.

f. 3 *plur.* jèsu. — *Praslavenski je oblik* sątь, *isporedi stslov.* sątъ, *novoslov.* sû, *bug.* sъ, *malorus.* jesut', *rus.* сутъ, *češ.* jsou *(izgovori* sou), *poļ.* są, *gorńoluš. i dońoluš.* su. — *isprva se držalo (vidi* K. Brugmann, vergl. gramm. der indogerm. sprachen, I, 195) *da je indoevropski oblik* sənti, *ali se sad misli (vidi* W. Streitberg, betonte nasalis sonans u Indogermanische forschungen I, 82—94, *i što kaže sam Brugmann,* vergl. gramm. II, 886 *i dalje) da je* senti *(a i* sonti), *isporedi snskrt.* santi, *send.* henti, *staropers.* ha(n)ti, *jerm.* en, *arban.* janε, *grč.* ἐντί, ἔασι, εἰσί, *lat.* sunt *(starije* sont), *osk.* set, *umbr.* sent, *staroir.* it, *got.* sind, *stvńem.* sint. — *Oblik* jesu *ne potvrđuje se prije* xiv *vijeka (vaļa da se do onoga doba uzdržao stariji su koji je poslije ostao kao enklitika). naj stariji su primjeri:* jesu. Mon. croat. 1. (1309). Mon. serb. 217. (1391). Spom. sr. 1, 3. (1395). — *gdjegdje se dodaje i nastavak* tь *po crkvenom jeziku:* jesutь. Mon. serb. 276. (1410 *u poznijem prijepisu).* 526. (1481).

2. *oblici bez akcenta (kraći, enklitični). — Treba naj prije javiti da se ovi oblici izostavljaju u govoru (kao što je n. p. svagda u ruskom jeziku), i to naj češće za treće lice jednine, pa i množine, a rjeđe za ostale oblike; primjera ima kod* II.

a. 1 *sing.* sam. — *isprva je glasilo* sьm *(vidi kod* 2. jer), *pisano* sьmь *i* smь. — *Javlja se već od prvijeh vremena:* sьmь. Mon. serb. 2. (1189). 30. (1240); smь. 30. (1240). — *Oblik* sam *pouzdano ne može se javljati prije četvrte četvrtine* XIV *vijeka (vidi kod* 2. jer): *primjer Daničićev* samь (Mon. serb. 102 *god.* 1332) *ne vrijedi jer je uzet iz poznijega prijepisa, tako nije pouzdan ni primjer iz* Mon. serb. 185. (1358—1376), *vidi kod* 2. jer. *koliko sam ja mogao naći naj stariji je pouzdani primjer:* samь. Mon. serb. 229. (1397).

b. 2 *sing.* si. — *Naj stariji se primjer nalazi u* Mon. serb. 68. (1305—1307). — *U pjesmi može biti i okrnjeno, n. p.* Van sebe oto s' ti. F. Lukarević 174.

c. 3 *sing.* je. — *ovaj oblik nije svagda enklitičan.*

a) uopće je enklitičan kod većine naroda. — Naj stariji su primjeri u našem jeziku: Da mu je supрьnica sveta bogorodica. Mon. serb. 6. (1198—1199). Kto je u mêstê tomь. 10. (1222—1228). Čto je popovska birь. 18. (1222—1228). Kako je (ê) prepisano. 29. (1240). — *U novije vrijeme drži se kao zakon da se je poslije enklitika* me, te, se, *ne izgovara i ne piše; to je Vuk uveo već u svojijem naj starijim knjigama (u kojima je tad zamjenicu bilježio akcentom ´), n. p.* Prinudila mé da zažmurim. Vuk, skupljeni gram. i pol. spis. 1, 5. Naj posle mi sé učinilo. 1, 6. Težko sé od ńi sačuvati. 1, 7. *vidi dalje:* I ako me rodila Vlahińa. Nar. pjes. vuk. 1, 3. Tad se đever od sna razabrao. 1, 41, *itd. ali je istina da se gdjegdje (dajbudi u Dubrovniku) još svagda govori:* ‚On me je vidio, on te je vidio, on se je vjerio' *itd. vidi i:* Onđe se je crkva sagradila. Nar. pjes. vuk. 2, 17.

b) s akcentom se izgovara (jê) *ne samo kod sjevernijeh nego i kod drugijeh čakavaca (znam da tako biva na Hvaru). taj oblik širi se još i kod zapadnijeh štokavaca, te se čuje i u Slavoniji i (mislim) u Lici i u sjevernoj Dalmaciji* jê *mj.* jest *(n. p. u odgovoru:* ‚Jeli . . .?' ‚Jê'). — *Naj stariji su primjeri:* I je dal knez pristava . . . I je ih imel. Mon. croat. 1. (1309). I je pritvrdil. 2. (1309). Je dal i daroval Ivan Mikuličić. 42. (1375). I je on stal kuntent da je prijal i je mu (bilo) plaćen(o). 48. (1375). — *kod sjevernijeh čakavaca ima i primjera gdje je stoji na početku rečenice mješte* jeli *(vidi c)), n. p.* Je tako volja ni? Zakon vinod. 61. Već ni znal je živa je mrtva. Nar. prip. mikul. 6.

c) je *je svagda skraćeno iz* li *kod pitања:* jêli *(pišem u jednoj riječi a ne rastavljeno, kao što obično biva,* je li, *jer* je *samo po sebi bila bi enklitična riječ). — Može biti i okrnjeno:* jel'. — *Kao naj starije primjere donosi Daničić (u rječniku kod* li): Jeli vêrьnь? Zak. duš. pam. šaf. 48. Da imaju izuvidêtь, jeli ńihь poslanьje pravo odь vьsêhь. Mon. serb. 357. (1429). *dodaj:* Izьnaći jeli toj istina. Spom. sr. 1, 35. (1401). — *Radi raslike u značenju što postaje kod* jeli *samo radi riječce* li, *n. p. što može biti uprav interogativna (u glavnoj ili u podložnoj rečenici) ili može pokazivati uvjet itd., vidi kod* li; *ovdje nam je samo kazati: aa) da pitање u kojemu je* jeli *može biti na više načina: aaa) ili je u rečenici u kojoj je* jeli *izrečeno cijelo i samo pitање, vidi primjere sprijeda i:* Viđte jeli ijedna bolijezan prilična k mojoj? A. Gučetić, roz. jez. 225. Jeli nama korist da naš Gospodin jest na nebesih? J. Filipović 1, 126b. Dunđerin upita: ‚Jel' dobro?' Odgovoriše: ‚Jest'. M. A. Reljković, sat. A1b. Jeli lijep koliko ga kažu? jeli dobar koliko ga fale? Nar. pjes. vuk. 1, 9. Sine Konda, jel' ti zemlja teška? 1, 272. ‚Jeli ti se gospodar vjerio . . .?' ‚Nije mi se gospodar vjerio'. 1, 300. ‚Jel' mi majka večerala?' ‚Jest ti majka večerala'. 1, 490. I upita, jeli doma Mujo. 1, 548. ‚Jel' istina što telal govori?' ‚Jest istina, a da zašto nije?' 1, 598. Očicama zvezde broji, jeli i mnogo. 1, 613. — *bbb) ili se drugom pitању dodaje takovo u kojemu je* jeli, *te se ovijem potање ispituje, n. p.* Što se ono u planini sjaše? jeli svila među svilarima? Nar. pjes. vuk. 1, 37. Za kog' nosi dika u nedrima čini? Jeli za Vla' ili za Mađara? 1, 630. — ‚Znaš li ko je došao? jeli Petar ili Pavao?' — ‚Gdje te je udario? jeli po ruci?' — *ccc) ili se izriče ono što se hoće pitati kao da je tvrđa, pa se tome dodaje* jeli, *n. p.* Ne moreš, jeli? J. Banovac, pred. 30. Ne razumijete, jeli? F. Lastrić, test. 23a. Očeš da ne popijem, jeli? 150b. A tko će te namiriti na takoga, vaše čaratarije, jeli? ned. 66. Svi se vi uzdate unić u život vičńi, jeli? Tako je, oče. 378. Piemont je dobro učinio što je i Rim uzeo, jel' de Pero? M. Pavlinović, razg. 17. ‚Ti znaš da sam ti prijatelj, jeli?' — *u ovom je primjeru* jeli *umetnuto u rečenicu:* Mučno ti se, jeli? čini i prem mučno. A. d. Bella, razgov. 197. — *ovakovome* jeli *može se dodati (po sjevernijem krajevima), ako se govori s više od jednoga čeljadeta ili s jednijem čeljadetom kojemu se kaže* vi, *i nastavak* te *(kao kod* 2 *pl. u glagola):* jêlite, *obično je okrnjeno* jel'te, *n. p.* ‚Vi ćete uraditi što sam vam kazao, jel'te?' ‚Ovo se ne može ni pomisliti, jel'te?' — *bb) po sjevernijem krajevima* jeli *stoji na početku pitања kao riječca i zamjenuje* li, *i to od* XVIII *vijeka, n. p.* Iz one ljubavi jeli se kaješ za sve grihe svoje? A. Kanižlić, bogoljubn. 488. Jel' se robstvo naći more od vladања ikad gore? V. Došen 25b. Jeli uzrok igdi ima? 41b. Promisli, jel' se tebe to dotiče. 50b. Pak jeli krivi niste, što lakomost zagrliste? 80a. Jel' se jato tad razstane? Nejma toga! 102a. Vidit, jeli zoru vara i s poslovim jel' se stara. 154a. Sad mi kaži ti, srdane, jeli tebe slava gane 193b. Što izreko*(h)*, jel' pogodi*(h)*? 204b. Jel' košulju često pere? 205b. A zemlji bi jeli rada nosit lince? 283b. Moram javiti jeli je što bolje ili nije. Golubica. 5, 129. (1799). Jeli misliš Budim grad predati? Nar. pjes. istr. 1, 37. Jeli je on klinčac, kot sam ja rožica? Jačke. 14.

d. 1 *pl.* smo. — *Naj stariji su primjeri:* smo. Mon. serb. 7. (XII *vijek).* 22. (1234—1240); sьmo. 12. (1222—1228).

e. 2 *pl.* ste. — *Naj stariji su primjeri:* ste. Mon. serb. 7. (XII *vijek).* 20. (1234). 21. (1238).

f. 3 *plur.* su. — *Naj stariji su primjeri (kao što je lako poznati, i u ovijem je naj starijim primjerima* su *enklitično):* Ke su došle župe. Mon. serb. 18. (1222—1228). Gdê imь su sela. 14. Si se su kleli. 33. (1249). — *Prema crkvenom jeziku nalazi se i oblik* sutь *(može i ne biti enklitičan):* Imena si sutь. Mon. serb. 12. (1222—1228). Spasli se sutь. 88. (1330) *itd.*

3. *riječca* ne *kod poricања slaže se s glagolom u jednu riječ (isporedi* hotjeti, I, b, *c), i* imati, A, 4, *b)), te od* ne i je— *postaje* nê; *tako je već u stslovenskom:* nêsmь, nêsi, nêstь *i* nê *itd. (ali, kako je naravno, 3 pl.* ne sątъ), *pa je i u novoslov.:* nêsem, nêsi, nê *itd. (i* nêso). *u ostalijem slavenskijem jezicima nema potvrde za ove oblike, osim 3 sing., vidi malorus.* ńi, ńitu, ńit, *rus.* ня

(uprav нѣ), нѣтъ, *češ.* není, *poļ.* nie. *u našemu je jeziku* ê *postalo* ije *u južnom govoru*, e *u istočnom, i u zapadnom; ali treba dodati da se i pružilo preko granica ovoga govora u istočni, te se po sjeveroistočnijem stranama kaže* nisam *itd.*

a. 1 *sing.* nijèsam *u južnome govoru, u istočnom* nêsam, *u zapadnom* nísam. — *Naj stariji su primjeri:* nêsьmь. Stefan, sim pam. šaf. 17; nêsamь. Spom. sr. 1, 76. (1406). Mon. serb. 445. (1451); nijesamь. 468. (1454); nesьm. 518. (1476); nesьmь. 533. (1485); nisam. M. Marulić 155.

b. 2 *sing. u južnom govoru* nijèsi, *u istočnom* nêsi, *u zapadnom* nísi. — *Naj stariji su primjeri:* nêsi. Stefan, sim. pam. šaf. 12. Mon. serb. 267. (1405); nesi. 206. (1387); nisi. Spom. sr. 1, 97. (1409). M. Marulić 58. — *U čakavskijem knigama nalazi se i okrnjeno* nis' *(i to ne samo u pjesmi), n. p.* Živ. jer. star. 1, 227. Ogled. jag. star. 3, 309. (1468). Anton Dalm., nov. tešt. 2, 60b.

c. 3 *sing.* — ne *se složilo ne samo s* jestъ *nego (možebiti još u praslavensko doba) i s* je.

a) nêstь. — *Po crkvenom jeziku:* nêstь. Sava, sim. pam. šaf. 10. Mon. serb. 62. (1293—1302). 532. (1485). — *ima i* nestь *u spomenicima u kojima je pisar miješao* ê *i* e: nestь. Mon. serb. 38. (1253). 147. (1349); nesьtь. 147.

b) nê. Mon. serb. 6. (1198—1199). 7. (XII *vijek*). 14. (1222—1228). 20. (1234). 479. (1457). — ê *je postalo: aa) u istočnom govoru* e: nê, *vidi* ne. Mon. serb. 55. (1289). 117. (1345). 208. (1387). 268. (1405); *drugi primjeri (među kojima su i naj stariji) nijesu pouzdani s toga što su pisani u zapadnijem krajevima ili što pisari ne razlikuju* e *od* ê *ili od* i, *n. p.* ne. Mon. serb. 29. (1240). 84. (1249). 455. (1452). 535. (1451—1487). *ovaj se oblik kasnije zamijenio drugijem (vidi c)). (drugo je u ovom primjeru koji je iz Risna i po južnom govoru:* Ne ļepše ļubi od moje. Nar. pjes. vuk. 1, 64. *Vuk dodaje:* ‚Ne' za nevoļu skraćeno od ‚nije'). — *bb) u zapadnom govoru i:* ní, *vidi* ni. Mon. serb. 255. (1405). 278. (1409). — *ovaj se oblik usdržao djelomice (vidi cc)) do našega vremena, osobito kod čakavaca, vidi n. p.* M. Marulić 3. 4. P. Zoranić 15a. Š. Budinić, ispr. 35. F. Vrančić, živ. 4. F. Glavinić, svitl. 37, *u naše vrijeme u Istri, vidi* Nar. pjes. istr. 1, 88. 2, 103. 104; *u Dubrovčana noj češće radi stiha, vidi* Š. Menčetić 316. F. Lukarević 5. D. Ranina 8a. D. Zlatarić 8a. I. Gundulić 433; *također se često nahodi u jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka, vidi* I. Velikanović, uput. 1, 45. 87. 110. 285 *itd. — cc) po južnome govoru glasi* nije, *ali se ne može znati, pripadaju li stariji primjeri amo ili pod c).*

c) od XIV *vijeka postao je drugi oblik* nêje *po krivoj analogiji prema ostalijem oblicima, kao da se mislilo da* nêsmь, nêsi, nêsmo *itd. ne postaju od* ne-jesmь, ne-jesi *itd. nego od* nê-smь, nê-si *itd., te se po tome načinilo i* nê-je. *vidi* nêje. Mon. serb. 154. (1347—1356). 177. (1368). 436. (1445); *istina ne sna se koji je glas htio zabilježiti slovom* ê *pisar u ovijem primjerima, možebiti i* e *ili* i. *po južnom i po zapadnom govoru* nêje *glasi* nije *a po istočnom* nêje, *te se ovako nalazi i napisano, n. p.* nije. Mon. serb. 101. (1332 *u posnijem prijepisu).* 207. (1387 *u posnijem prijepisu).* 249. (1400). 276. (1410 *u posnijem prijepisu).* 281. (1418). *ovako treba jamačno čitati i u ovijem primjerima:* nje. 205. 206. (1387 *u posnijem prijepisu);* nê. 516. (1472); neje. Mon. serb. 154. (1347—1356). 550. 551. (1517). — *Oblik* nije *sve se to više raširio do dana današnjega tako da ne samo zamjenjuje oblik* ni *(ali vidi kod b) bb)) u zapadnom govoru (vidi n. p.* M. Marulić 264), *nego i u istočnom* neje *(i možebiti dalje nego oblici* nisam, nisi *itd. što su zamijenili istočne* nesam, nesi *itd.). — Drukčije tumači Daničić postanje ovijeh oblika: on misli da je južno* nije *isto što nekadašnje* nê *(ali da tako nije vidi se već po akcentu, jer bi u tom slučaju glasilo* nîje), *a da su mlađi oblici postali samo u druga dva govora, vidi:* U istočnom govoru gdje je treće lice jed. glasilo ‚ne', i u zapadnom govoru gdje je isto lice glasilo ‚ni', pošto je to lice tako glaseći postalo jednako s riječima koje isto glase (‚ne' non; ‚ni' nec), dodade se tomu licu još jedan put ‚je' zaboravļajući da ono već jest u onom istočnom ‚e' a zapadnom ‚i', te je poslije glasilo u istočnom govoru ‚neje' a u zapadnom ‚nije'; tako u zapadnom govoru glasi i sada, a iz zapadnoga je prešlo i u istočni po gdjekojim krajevima po kojima je i u drugim prilikama zapadni govor prodro u istočni; po ostalijem krajevima, gdje se istočni govor bolje sačuvao, još se drži na rečeni način postalo ‚neje'. Đ. Daničić, obl.[3] 100—101; *vidi* i rječn. 3, 531 i istor. obl. 272.

d. 1 *plur. u južnom govoru* nijèsmo, *u istočnom* nêsmo, *u zapadnom* nísmo. — *Naj stariji su primjeri:* nêsmo. Spom. sr. 1, 2. (1395); nesmo. Mon. serb. 246. (XIV *vijek);* nijesmo. 368. (1432); nismo. M. Marulić 302.

e. 2 *plur. u južnom govoru* nijèste, *u istočnom* nêste, *u zapadnom* níste. — *Naj stariji su primjeri:* nêste. Mon. serb. 247. (XIV *vijek);* neste. 535. (1485); nijeste. 546. (1501); niste. M. Marulić 295.

f. 3 *plur. u južnom govoru* nijèsu, *u istočnom* nêsu, *u zapadnom* nísu. — *Naj stariji su primjeri:* nêsu. Mon. serb. 108. 109. (1334). 116. (1342). 168. (1360) *itd.;* nesu *(jamačno u svijem primjerima postaje od* nêsu *a ne od praslavenskoga* ne sątь). 206. (1387). 208. (1387). Spom. sr. 1, 81. (1406); nijesu. Mon. serb. 230. (1397); nisu. M. Marulić 3. 62.

4. *dvojina (dual) je bila u indoevropskom jeziku po svoj prilici s oblicima:* 1. sv-, 2. st- *(ili* sth-), 3. st- *(čijeli se nastavci ne može znati kakvi su bili, možebiti da treba popuniti* es *ili* os), *isporedi lit.* esva, esta (3 *nema), snskrt.* svas, sthas, stas, *send.* 3. stō, *grč.* —, ἐστόν, ἐστόν. — *Među slavenskijem jezicima nalazi se dvojina u stslov.* jesvê, jesta, jeste, *u novoslov.* sva, sta, sta, *u staročeškom* svê, sta, sta, *u staropoļskom:* 1. jeswa, śwa, jesteswa; 2. i 3. jesta, sta, śta, jestesta, *u gorńoluš.* smój, staj, staj, *u dońoluš.* smej, stej, stej. — *U našemu se jeziku sačuvao dual u rijetkijem primjerima (u kojima se često miješa s pluralom) do* XVI *vijeka:* 1. jesvê *(po crkvenom jeziku).* Ostavila te jesvê. Stefan, sim. pam. šaf. 14. — jesva. Ja i otac jedno jesva. Anton Dalm., nov. tešt. 149. joann. 10, 30. — sva. Da sva mi z bratomь mojimь primili te pineze. Mon. serb. 505. (1466). — 2. jesta. Jesta sь vojevodomь u bratьstvi. Spom. sr. 1, 156. (1421). — sta. Vi sta bila dobra brata i jeste i naprêdь ćete biti. 1, 85. (1407). — 3. jesta. Gospodina Stefana i gospodina kirь Savy jaže jesta sij darь prinesla. Mon. serb. 26. (1234—1240). Da se têzi dvê kući ne razdvojita nikьdare, negoli da jesta oboje jedna kuća. 176. (1367). Dva jesta zaveta od vzdržanja. Naručn. 68a. — *(griješkom)* jestьta. Jestьta dva dila. 249. (1400). — sta. Kьga ima smo pomagali, praštala ny sta. 28. (1234—1240). Dvije sta povelle u gospodina bana. 107. (1333 *u posnijem prijepisu).* Da sta ona mьni rekla . . . ni mi sta *(neobičan red riječi)* ona toga rekla . . .

ona sta u tebe, u rukahъ ti sta. Spom. sr. 2, 22. (1854—1864). Ako li mi ugodista i svrьšista oba što mi sta rekla za moga života, da je ńima gospoctvo. Mon. serb. 462. (1458). Dva mi sta siromaha dugo vrime drugovala, lipo ti sta drugovala i lipo se dragovala . . . već mi nigda zarobiše tri junačke koňe tere sta dva koňica mnogo lipo razdilila. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 17. Dva mi sta kraļevića od bojka ne dobegla, ali sta ubijena, ali sta živa odvedena? Nisu ti ubijena, da živa mi sta odvedena. 22. Dvije sta mi se na vodi karale. Nar. pjes. *u* Š. Menčetić—Ǵ. Držić 510.

5. *radi part. praes. act. vidi* suči.

II. *značeńe se ne da istumačiti, jer je u ovome glagolu naj jednostavnija ideja i ne može se daļe rastavļati. ali se opet mogu ńeke razlike u značeńu istaknuti, i te se mogu skupiti pod dva glavna smisla: jedan je konkretni kad je glagol već sam po sebi predikat, n. p.* mislim, dakle jesam, *a drugi je kopulativni kad samo veže predikat sa subjektom, n. p.* živ sam *(u obadva primjera nema subjekta jer se poznaje po samome obliku, ali ima i slučajeva kod prvoga i drugoga smisla kad subjekta uprav nema i* jest *ili* je *stoji kao impersonalni glagol, n. p.* jest ļúdî, hladno je).

A. *u konkretnom smislu.*

1. *sa subjektom. — ne može se svagda znati, jeli glagol sa subjektom, ili je impersonalni koji ima uza se u nominativu predikat (vidi* 2, a *i* b), *tako primjeri:* Navlastito spovidaju, da je pakal. Korizm. 22ᵇ. Ispovidajući, da je jedan jedini Bog, ali su tri kipa. F. Lastrić, ned. 256. Uči mene, navlaštito da jest jedan sam Bog. I. A. Nenadić, nauk. 88. Ili ne vjerujete da jes pako. Đ. Bašić 284 *mogu pripadati amo pod* a, *ili pod* 2, a.

a. *u naj apsolutnijem smislu tvrdi se o subjektu da jest bez obzira na mjesto i na način tako da bi protivno bilo tvrđeńe da ga nigdje nije; ovaj se smisao poznaje i po tome što se glagol* jesam *ne može samijeniti drugijem glagolima kao što su n. p.* bivati, nahoditi se, imati. *radi vremena može se kazati da subjekat jest u svako vrijeme (dakle i u sadašńe) ili samo u sadašńe što se može i istaknuti adverbima ili drugijem riječima. a) naj češće stoje duļi oblici.* Milost vam i mir od onoga ki jest i ki je bio i ki će biti. N. Rańina 196ᵇ. apoc. 1, 4. Što jes, što bi, što bit ima. J. Kavańin 136ᵃ. Stvar kâ sad jes, sad nije. 362ᵃ. Ki jes', ki bi, ki češ biti. 516ᵇ. Što jest ‚ente' ‚quod est'. A. d. Bella, rječn. 288ᵇ. U devetom članku vjerujem da jest jedna sama sveta občinska crkva. Pisanica. 17. Da ovo kraļevstvo Božje priđe, da ovo bude, mi ovde od Boga ne prosimo budući da ovo kraļevstvo jest vazda. J. Filipović 1, 879. Ti sad jesi, ti živeš, ti sam sebe i ovi svijet uživaš. A. Kalić 384. Vrime je veoma kratko: jedva jest i veće ga ne ima. A. Tomiković, gov. 11. Danas jesmo, a sjutra nijesmo. Nar. posl. vuk. 52. Ovo nijesu moje misli, nego je istiniło pripovijedańe onoga što jest. Vuk *u* Skoroteči 1842. br. 21. Od onoga koji jest i koji bješe i koji će doći. otkriv. 1, 4. A Gospod reče Mojsiju: ‚Ja sam onaj što jest. Đ. Daničić, 2mojs. 3, 14. — *b) rjeđi su enklitični oblici.* Ki su sad i bili i ki te posli bit. Đ. Baraković, vil. 317. Govorio sam od Spljećana ki su bili, ki su sada. J. Kavańin 156.

b. *s adverbima i drugijem riječima koje pokazuju mjesto, znači od prilike što i* stajati, nalaziti se, prebivati, živjeti *itd. — razlika je prema a u tome što značeńe nije apsolutno nego relativno i u svezi s mjestom (n. p. riječima:* Ja sam ovdje *ističe se mjesto gdje sad stojim; te može biti suprotno i:* Ja sam na drugom mjestu čim *se ne poriče da jesam u apsolutnom smislu). — amo pripadaju samo primjeri u kojemu se tvrdi ili poriče o subjektu da ńegdje stoji ili ne stoji; drugo je kod* 2, a. *a) uopće, u pravom smislu.* Kto je u mêstê tomь. Mon. serb. 10. (1222—1228 *u prijepisu* XIV *vijeka).* Ideže dьva ili trьje ime moje prizovutь, tu azь jesmь posredê ihь. 99. (1330). Kude su bili trьgove u prьve gospode tudezi da su i sьda. 206. (1387). Svetehь otacь iže jesutь na Nikiju. 276. (1410 *u poznijem prijepisu).* Svetoga Nikole od Vranine koji jest u blatu skadarskomu. 463. (1454). Idole sve potlači, koji su ti u polači. M. Divković, kat. 183. Il' si v paklu il' si v nebu. P. Vitezović, cvit. 153. Ovo je misto obrao Isus za činit sud, jer je ovi dolac među planinom Kalvarijom i među planinom maslinskom. J. Filipović 1, 145ᵃ. Bog svakdi vas jest. 1, 363ᵇ. Da dokle smo ovde skupa. V. Došen 125ᵇ. Jer kada su psi na piru. 153ᵃ. Kano da je mač u ruci. 243ᵇ. Jeli Bog u nami, ali ne? J. Matović 452. Sve tri vrsti naj lašńe ozebu, jeli istom vedrina na nebu. J. S. Reļković 264. Tu je tvoja vjerenica. Nar. pjes. vuk. 1, 53. U kmestvu je svekar moj. 1, 206. Kod kuće je Fatima devojka. 1, 249. Nije dobro, moja mila majko! đul miriše, tu je moje drago! 1, 251. Đe je tvoja ostarala majka? 2, 30. Da si brže na vašu Cetińu. 3, 148. Dok je na gumnu. Nar. posl. vuk. 64. Isčupaj komarcu nogu, i crijeva su mu nadvoru. 107. Sirotiňo, i selu si teška, a kamo li kući u kojoj si. 285. — *u ovakovijem se primjerima obično izostavļa glagol (vidi kod* kamo): Naš vojvoda, kamo ti svatovi? Nar. pjes. vuk. 1, 44. Mili kume, kamo tvoja vala? 1, 57. — *b) kao mjesto može se shvatiti i društvo u kojemu je subjekat.* Ma kripos me ostavila, i od oči svitlos mila, jaoh, i ona sa mnom nije. I. Gundulić 197—198. Ki nauditi neće ńima vijeka do svrhe, er sam š ńima. J. Kavańin 50ᵃ. — *c) u prenesenom smislu.* U ovoj sàbļi, u ovoj ruci svijeta je udes, vaša sreća. I. Gundulić 294. Spomeni se, ó gospoje, u kraļevskoj da si vlasti. G. Palmotić 2, 51. Ki mi je *(vites)* vas vijek na pameti. 1, 310. Komu kleti na pameti nemiri su, bijeńa i smeće. 2, 128. I ona *(dikla)* u srcu sveđ mi je. 2, 207. Ja mu davam čas i scijenu ko poznancu, ko rođaku, koji mi je u plemenu. 1, 339. Boga u kom ista jes dobrota. J. Kavańin 586ᵃ. U ńu su ti svaka dobra, koja s' mogu nać'. Nar. pjes. vuk. 1, 44. Kake muke jesu na tem jarcu. 3, 177. Đe je obraz tu je i duša. (Što je sramota to je i grjehota). Nar. posl. vuk. 74. I jedem i pijem a Pestiš mi je na umu. 101. Ne zabudi na kojoj si. (Kad ko hoće kome riječ da presiječe. U Boci). 198. U dobroj je ruci. 327. — *mislim da je drukčije kod primjera u kojima se izriče tjelesno ili duševno stańe, n. p.* na umoru je; nije pri sebi; *u ovakovijem slučajevima trebalo bi shvatiti* jesam *kao kopulativni a ne kao konkretni glagol (vidi kod* 2).

c. *kao o mjestu kod* b, *može se kazati i o vremenu.* Sta tilo Isusovo svu noć koja je među petkom i subotom. J. Filipović 1, 110ᵇ. I sveta neđeļa, koja je sjutra. Nar. pjes. vuk. 1, 77.

d. *s ńekijem adverbima (kao n. p.* odakle, otkuda *itd.) ili s genetivom i prijedlogom* od *može gotovo značiti što i* postajati, izlaziti, dolaziti, počińati *(ako ima još i dativ u kojemu stoji lice, značeńe je kao kod* imati, B, I, a, *r), kod kojega bi glagola bio subjekat ono što je kod* jesam *dativ).*

Od ńega su vlasti svake. J. Kavańin 222a. Taj ti je cv'jetak od vjerenika. Nar. pjes. vuk. 1, 87. Da mi je ovo od Boga, ovoga n'jesam dostojna; da mi je ovo od roda, sirota roda ne imam. 1, 224. — *Kod pitańa se često izostavlja* je. Otkud tebe prsten moj? Nar. pjes. vuk. 1, 344. Sama se sebe čudila, otkud joj zlato u ńedri. 1, 410. Otkud tebi moj čelac? Nar. prip. vuk. 203. Vuk, kad vidi u ńe sirac, zapita je otkuda joj. 226. Otkud ovome premudrost ova? Vuk, mat. 13, 54. Otkud ńemu sve ovo? mat. 13, 56.

2. *bez subjekta (impersonalno). uz glagol može stajati ono, o čemu se kaže da jest ili nije, u nominativu ili (češće) u genetivu partitivnom; ali riječi u jednom i u drugom slučaju ne treba shvatiti kao subjekte nego kao predikate.*

a. *kaže se da ńešto jest ili nije (uopće ili sad ili u ńekom mjestu), ali misao što je u rečenici ne polazi, kao kod* 1, *od subjekta te se o ńem tvrdi da jest ili nije, nego polazi od same tvrdńe da jest ili nije koja se popuńuje predikatom (u nom. ili u gen. partitivnom; čini se da je isprva stajao u acc., vidi* F. Miklošić, vergl. gramm. 4, 355). — *raslika se prema* 1 *(kad je predikat u nominativu) naj bolje poznaje po tome što se u primjerima koji amo pripadaju ovaj glagol može zamijeniti glagolom* imati, *vidi* imati, B, I, c *(gdje bi trebalo kod d) popraviti zamjeńujući riječ ‚subjekat' riječju ‚predikat'). ali nije ni ovako svagda lako raslikovati ovo značeńe od onoga, tako primjer:* Da jes Bog na svijetu, toliko je istinito. Đ. Bašić 132 *može biti da pripada amo, premda bi rečenica:* Bog jest *pripadala pod* 1, a, *a* Bog je na svijetu *pod* 1, b. — *i u drugijem jezicima može biti impersonalni glagol, n. p. lat.* sunt qui . . ., *ńem.* es ist, es sind, *franc.* il est, *tal.* c'è *itd., ili mjeńte ovoga mogu biti ńeki prelazni glagoli, kao n. p. ńemački* es gibt, *franc.* il y a, *tal.* vi ha, *špań.* ha *ili* hay *itd. a) s nominativom. aa) u afirmativnoj rečenici.* Jesu vlastele i jesu kmetići. Spom. sr. 1, 3. (1395). Da jeste među nami žitьkъ pravi. 2, 15. (1334—1841). Stan u Spljetu, stan u Hvaru i u Trogiru tolikoje jest. J. Kavańin 156a. Jes zakon i u paklu. (Z). Poslov. daničk. Koja je korist od križa Isusova? Jesu mnoge. L. Vladmirović 14. Na gnoju je rpa, rpa od bisera. Nar. pjes. vuk. 1, 102. Đeno jeste Bože nezakonstvo. 2, 4. — *u ovakovijem primjerima može i izostati glagol:* Kad ja odo da obiđem, al' u grau devojčica. Nar. pjes. vuk. 1, 349. — *amo pripadaju i ovi primjeri (prema lat.* est qui): Jest tko njegda svijetom vlada a ne zna mu se ime sada! I. Gundulić 234. I jes još̆te tko se vara i u životu tvrd se sudi, videć, kami da se obara. 319. Jes tko tužbe još uzmnoži. 488. — *kao nominativ može biti i riječ što pokazuje mnoštvo.* Da je bludne vatre više . . . V. Došen 90a. Plami ogńivi jes toliko godišta da nas prlite. Đ. Bašić 284. Što je vere u Boga, sve će doći pred Boga. Nar. pjes. vuk. 1, 136. Đe je više repova tu je maće glava. Đe je više tu preteže. Nar. posl. vuk. 73. Đe je mnogo babica kilava su đeca. Đe je mnogo maja tu je malo jaja. Đe je mnogo radosti tu ima i žalosti. Đe je papra dosta i koprive se papre. 74. — *bb) u negativnoj rečenici.* Nijedna koristь nije. Mon. serb. 466. (1454). Nije satvar na sviti, ni biti vik može. N. Dimitrović 3. Nije čovjek na sem svitu koga zlato ne ulovi. G. Palmotić 1, 284. Nije grijeh toli skriven da napokon neće bit odkriven. (D). Nije toliko čovjek zao da se neće naći gori. (D). Nije toliko dug dan da ga noć ne stigne. (D). Poslov. daničk. Nije drugo, moram reći. V. Došen 78a. Nije muka za vijeka. Nar. posl. vuk. 216. — *cc) u interogativnoj rečenici.* ‚Ah! jeli tko', vapijahu ‚da se u pomoć nam objavi?' P. Kanavelić, dubrovn. 9. Jeli tko? ‚evvi alcuno?' ‚ecquis est?' A. d. Bella, rječn. 297b. Jeli što drugo? ‚ecci mai altro?' ‚numquid praeterea?' 283a. Jeli ko od ļudi doma? V. Vrčević, niz. 11. — Jel' vam u tom mnogo slave, kad vi ženu dovodite? V. Došen 106a. — *b) s genetivom partitivnijem. aa) u afirmativnoj rečenici.* Bog hoće da je na svitu bogati*(h)* i ubogi*(h)*. J. Filipović 1, 424a. Dičice je po svoj kući. V. Došen 66b. Dok je sunca i dok je mjeseca. Nar. pjes. vuk. 2, 198. Pevaj, brate, ti se ne boj vile, dok je mene Kraļevića Marka i mojega vidovita Šarca i mojega šestopera zlatna. 2, 215. Dok je ļudi i dok je Kosova. 2, 295. Da je vina, i strina bi pila. Nar. posl. vuk. 49. Da je mlika kolika je Lika, bio bi sir koliko Zir. 50. Dok je Boga i dobrijeh prijateļa, donde se ništa ne vaļa bojati. Dok je Vrdničke kule. Dok je glave biće kapa. Dok je komada, dosta pasa. Dok je moje glave, biće gospodara. Dok je sreće, nije štete. Dok je telaca, biće i novaca. 64. Đe je braće tu je i dijela. Đe je đevojaka biće i đetića. 73. Kad je kaše nije mlijeka, a kad je mlijeka nije kaše. Kad je masla nije brašna; a kad je brašna, nije masla. 117. — *bb) u negativnoj rečenici.* Ideže nêstь razlučenija. Sava, sim. pam. šaf. 10. Da nê trêbê. Mon. serb. 6. (1198—1199). Da nê zledi nikojere. 20. (1284). Zlatara nigde da nêstь. Zak. duš. pam. šaf. 180. Petra nije u kući. A. Gučetić, roz. jez. 41. Što je bilo, prošlo je veće, što ima biti, još nije toga. I. Gundulić 235. Er nije u poļskoj zemļi toga mjesta mala ni velika. 440. Nastoj meno otpraviti, ovdi veće da me nije. G. Palmotić 1, 368. A sad, pokli veće nij' ga, plaču. J. Kavańin 162b. Nije koristi da se Krstjani zovemo. J. Filipović 1, 13b. Gdi je strah Božji, onde nenavidosti nije, gdi je strah, onde lakomosti nije. 1, 255a. Tako diluju koliko da kraļestva nebeskoga nije. 1, 386a. Uskrsnuo je i nije ga ovdi. F. Lastrić, ned. 183. Zašto nije prave ļubavi, ako se ne kaže u djelima? I. A. Nenadić, nauk. 87. Al' tu ništa nije nova. V. Došen 36a. Kad pod glavom nije tila. 78b. Ne govore da nije Boga, nego da nije providjeńa. Đ. Bašić 132. Nije prave crkve do rimske. Ant. Kadčić 126. Teško si mene bez tebe kad nije tebe kod mene! Nar. pjes. vuk. 1, 75. Kade nije dore końa moga, neka nije ni mene junaka! 1, 605. Dobri końa u podrumu nije. 2, 619. Na poklon ti kolasta azdija koje danas u svijetu nije. 2, 552. Al' mu sestre u čardaku nije. 2, 619. Brata moga nigda doma nije. Nar. pjes. herc. vuk. 98. Bolje b' bilo, đa me nije živa. Nar. pjes. juk. 64. Đe nije braće tu nije ni dijela. Đe nije dobrijeh tu nema ni dobra. Đe nije žene onđe nije ni kuće. Đe nije mačke tu i miši kolo vode. Nar. posl. vuk. 75. Đe nije oca nije ni lonca. Đe nije pasa tu vuci urliču. Đe nije svađe tu nije ni mira. 76. Koji domaćin ne misli u veče šta u jutru vaļa raditi, tu niti je kuće ni domaćina. 142. Kojoj ovci svoje runo smeta onđe nije ni ovce ni runa. 143. Ko se od ļudi krije, bolje da ga nije. 154. Nije glada do Đurđeva dana. 214. Nije zime dokle božić ne mine. Nije zime ni zimice do Kotorske Tripuńice. Nije krvnika bez brata rodnika. Nije mala što se pod pazuhom ne može ponijeti. 215. Nije plemena do slavna imena. Nije ni onđe koke koja snese jaje, pa ga otkakoće. Nije ni onđe krave, koja da kravļaču mlijeka, pa potegne nogom te prospe. Nije onđe vuka, za kojim psi ne laju. Nije onđe

štete koja u loncu vri. 216. Nije tu grmena, otkud će vuk izići. Nije tu sreće, dok iza devetoga (brata) desetom ne ostane. Nije tu ćuka, da ulovi vuka. 219. Teško kući đe nije gospara a baštini đe nije pudara. 315. Udala se moma da je nije doma. 326. Hoće puška, no nije kremena. 342. Ale ńega nigder nî pa nî. Nar. prip. mikul. 6. *radi ovakovijeh primjera vidi kod* on: Đe ga nije na skutu, nije ga ni na putu. Nar. posl. vuk. 73. Nije ga u jelu, već u zlu đelu. Nije ga u pomišljenom, nego u učińenom. 218. — *pońešto u prenesenom smislu kad se čeljade shvaća kao mjesto.* U oružanu vjere nije. Ġ. Palmotić 1, 249. U bludnici nije vire. 2, 33. U tuđemu nije nigda svoga. Nar. posl. vuk. 337. — *cc) u interogativnoj rečenici.* Nu jel' kralja vijek kojega? J. Kavańin 249ᵇ. Jeli tkoga za Boga! ‚aiuto! voce di chi ha bisogno d'aiuto' ‚vestram fidem, o cives!' A. d. Bella, rječn. 56ᵇ. — *c) amo pripada i ovaj primjer (vidi dalje kod* 1. do, I, 5): Pred tobom su do tri gore zelene. Nar. pjes. vuk. 1, 402.

b. *značeńe je kao kod* a *(što se posnaje po tome što se* jest *ili je može samijeniti impersonalnijem* ima), *ali uz glagol (osim onoga što jest) ističe se još ńešto (čeljade, rječe što neživo) s čim ima taka svesa da se može pokazati glagolom personalnijem* imati *tako da bi ono ńešto bilo subjekat a objekat ono što jest, n. p.* u žene je duga kosa = žena ima dugu kosu. — *čeljade ili drugo što može biti:*

a) u dativu: aa) uopće. aaa) ono što jest stoji u nominativu. Da imь je mirь koji je i prьvo imь bylь. Mon. serb. 55. (1281). Sve što želi srce tvoje, iste želje jesu i meni. Ġ. Palmotić 2, 225. A i još bi lepša bila, da ti nije mala mana: što je tebi kriva glava. Nar. pjes. vuk. 1, 227. Dali mi je jedna litra zlata! 1, 261. Još da mi je zelen venac. 1, 336. Sad da su mi dva sestrića moja. 2, 144. Ne uči li vas sama priroda da je mužu sramota ako gaji dugačku kosu, a ženi je slava, ako gaji dugačku kosu. Vuk, pavl. 1kor. 11, 14—15. — *i u negativnoj rečenici.* Da im neje dosada i zabava. Mon. serb. 551. (1517). — *bbb) ono što jest stoji u genetivu partitivnom.* Da je mene i pološa vina, samo nek je krčmarica mlada. Nar. posl. vuk. 50. Dok je međedu ġnilijeh krušaka, ne boji se gladi. 64. — *često u negativnijem rečenicama.* Da imь nê nepravьde. Mon. serb. 16. (1222—1228). Posilnoga dara i uzetija da imь nestь. 147. (1349). Nije ni meni već života. Ġ. Palmotić 1, 374. S razbludnijem djevojkami vjere i družbe ńima nije. 2, 138. Zvirad kojim s ljudma nije doma. V. Došen 15ᵇ. Da mi nije od ljudi sramote, da mi nije od Boga greote. Nar. pjes. vuk. 2, 77. Kome nije vijeka nije mu ni lijeka. Nar. posl. vuk. 147. *često o mjeri i broju.* Nêstь mêri velikolêpiju svetyńe tvoje. Mon. serb. 547. (1502). Tvoj bjeloći nije mjere. Ġ. Palmotić 2, 26. — On ti bogat je: slebra ima, zlata ima, da mu broja ni. Nar. pjes. istr. 2, 104. — *bb) značeńe je ograničeno riječima što pokazuju mjesto. aaa) ono što jest stoji u nominativu.* Gdê imь su sela. Mon. serb. 14. (1222—1228). U srcu mi je želja mnoga tvrd u ńemu grad zgraditi. Ġ. Palmotić 1, 30. U senatu mletačkome velik ti je glas. Nar. pjes. vuk. 1, 85. Da mi j' ovde jagńešce! 1, 181. Doma mi je zla svekrva. 1, 177. U polju mi je vinograd. 1, 333. Prva mi je tuga na srdašcu mome. 1, 392. — Nije ti torba na glavi. Nar. posl. vuk. 218. — *u ovijem je primjerima isostavljen glagol:* U ruci joj žuta duńa. Nar. pjes. vuk. 1, 66. Pod glavom joj snopak đeteline, u ńedrima dva b'jela goluba. 1, 317. — *amo može pripadati i ovaj primjer u kome se ne kaže o mjestu nego o vremenu:* Danas mi je Spasov danak. Nar. pjes. vuk. 1, 189. — *bbb) ono što jest stoji u genetivu partitivnom:* Dok je meni po Skadru junaka, ne bojim se tvojijeh Turaka. Nar. pjes. vuk. 1, 751. — *cc) u osobitom smislu, o godinama, dobi, n. p.* ‚Koliko ti je godina?' Sad je Kosi dvanaest godina. Nar. pjes. vuk. 3, 147. — *ddd) amo pripadaju i ovakovi primjeri u kojima se govori o (neugodnom) stańu tjelesnom ili duhovnom:* Mene jeste velika nevolja. Nar. pjes. vuk. 1, 274. Kakva ti je golema nevolja? 2, 1. Jao ti je još kako je Lazo na Kosovu poginuo. Nar. posl. vuk. 109. — *prema ovima mislim da pripadaju amo i ovi drugi primjeri (jer se može odgovoriti* nije mi ništa, *a i* nema mi ništa). Što je tebi, Mejro? Nar. pjes vuk. 1, 260. Stade je vriska (ne znam, što joj je). 1, 385. Što je tebe, dobri gospodaru, te ti roniš suze od obraza? 2, 122. Kad je vidi đe plače, zapita je što joj je. Nar. prip. vuk. 158. Šta vam je, te ste poluđeli? Vuk, dan. 8, 171.

b) u akuzativu (samo u negativnoj rečenici s genetivom partitivnijem; u ostalome pripada pod 2). Za ostalo ga nije ni brige. M. Đ. Milićević, zlosel. 85.

c) u genetivu s prijedlogom u *(afirmativno i negativno s nominativom i s genetivom partitivnijem).* U nasь putnika nê. Spom. sr. 1, 9. (1397). Jeda i oni nijesu ljudi? jeda i u vas srca nije? I. Gundulić 292. U koga je stara majka, zastaraće se; u koga je muško ćedo, uplakaće se; u koga je mladi vojno, pokaraće ga. Nar. pjes. vuk. 1, 173. Da j' u mene tako grlo jasno. 1, 279. Da s' u mene tako pera zlatna. 1, 279. U jedne su, u devojke, crne oči, bolo lice. 1, 341. U Ilije, u đidije, lijepa je šći. 1, 357. U mene su oči sokolove. 1, 371. U Marka su mloge uzavnice. 2, 410. U Boga su vunene noge a gvozdene ruke. U Boga su pune ruke. Nar. posl. vuk. 325. U žene je duga kosa a kratka pamet. 329. U koga je pogača u toga i nož. 332. Brijući cara opazi da su u ńega kozje uši. Nar. prip. vuk. 190. U mene je srce milostivo. P. Petrović, šćep. 94. — *u ovijem je primjerima isostavljen glagol:* U Božića tri nožića. Nar. pjes. vuk. 1, 117. U đevojke crne oči, kako magińa. 1, 345. U Vlaińe tri devojke. 1, 353. U đevojčice crne očice, a u junaka ruse kosice. 1, 355. U Milice duge trepavice. 1, 431. Lepše grlo u Miloša carsko, jošte lepše nego je u vile. 2, 216. U bogata Vlaha skupa šenica. U bogata muža pametna žena. Nar. posl. vuk. 325. U našega čabra gvozdene uši. 333. U ratara crne ruke a bijela pogača. 334.

d) u lokativu s prijedlogom na *čim se ujedno pokazuje i mjesto.* Pokisnuće moje drago u polju; na ńemu je mormenevišć dolama. Nar. pjes. vuk. 1, 153. U ńedrima zlatan sahat s bazima; pod ńime je dobar konic nejahan. 1, 153. Koliko je na marami grana, toliko mu na srdašcu rana! 1, 271. Na ńojzi su od sedefa nalune. 1, 280. Na Janku je svilen pojas. 1, 326. Na ńemu je đuzel odijelo. 1, 372. Jedna je mana na tebi. 1, 391. Na sokolu je malo mesa. Nar. posl. vuk. 191. Ako to ne uradiš, nije na tebi glave. Nar. prip. vuk. 82.

B. *u kopulativnom značeńu ovaj je glagol samo sveza (kopula) između subjekta (onoga o čemu se govori) i predikata (onoga što se o onome govori). može ne biti subjekta ili s toga što se ima u misli ili ga pokazuje sam oblik u glagola (n. p.* živ je, živ sam), *ili što ga uprav nema te se* jest

ili je *shvaća kao impersonalni glagol (isporedi* biti, budem, I, B, 2). *kao predikat shvaćam ne samo adjektiv i supstantiv nego i adverab i više riječi (n. p. supstantive u nekijem padežima s nekijem prijedlozima) što staje adverbijalno i što uopće pokazuju tjelesno ili duševno stanje u kojemu je subjekat.*

1. *predikatom se pokazuje ko je ili što je (i ko nije i što nije) subjekat, te je predikat naj češće supstantiv (a može biti i što drugo, n. p. samjenica, infinitiv itd. što stoji kao supstantiv).*

a. *predikat je u nominativu.*

a) sa subjektom.

aa) predikat je supstantiv. aaa) subjekat je supstantiv ili lična zamjenica što se može i imati u misli, ili druga zamjenica (ne u srednjem rodu). Азъ јесьмь рабъ Hristovъ. Stefan, sim. pam. šaf. 6. My jesьmo stado otьčьstvija tvojego. 20. Da mu je supьrьnica sveta bogorodica. Mon. serb. 6. (1198—1199). Ty jesi moj pokroviteļь. 9. (1222—1228). Da ti smo prьjateļi. 22. (1234—1240). Da mu su supьrьnici svety Simeonъ i svety Sava. 128. (1847). Ja nijesam Krst. N. Rańina 14b. joann. 1, 20. Ja sam Gospodin. 18a. isai. 45, 5. Djela ruku tvojijeh jesu nebesa. 22a. paul. hebr. 1, 10. Ja jesam Isus Nazaranin. 174a. act. ap. 9, 5. Ja jesam hljeb živi, s neba ki jes sišal. N. Dimitrović 88. Šin Boži ja jesam ali kraļ na svijeti. N. Naļeśković 1, 185. Ako ste i u čem junaci braćo bil'... 1, 228. Nijesam vukodlak. M. Držić 29. Ja ka sam kći sada Saturnu a žena Jovu osvetu neću moć učinit. F. Lukarević 217. Amfion je tebi pastorak, Jovu sin. 221. Ni mogu tega skrit, da ti muž nijesam ja. 225. Upitaše ga, jeli on pravi mesija. A. Komulović 64. Jeda i oni nijesu ļudi? I. Gundulić 292. Čemu je, da sam ja gospoja podunavskim nad narodim? 351. A te jazvine, a te zviri jesu opačtva. J. Kavańin 8a. Ter trepećem da ja nisan tijeh takovih drug obisan. 8a. Jeli Albana al' Kandije slaje vino? 376a. Sreće i česti nijesu li nam sladka mama za k Bogu nas primatati? B. Zuzeri 66. Takovi redovnici nijesu moji redovnici. I. Kraļić 7. Od ovoga dara duha svetoga koji je strah Božji, porađa se drugi, koji je bogoļubstvo. J. Filipović 1, 178b. Pogrđuju ga veće nego da jim je progoniteļ. 1, 422b. Zato kraļ moj jesi, zaštobo jesi Bog moj. F. Lastrić, test. 64a. Ja jesam Gospodin Bog tvoj. J. Matović VII. Ja jesam pastir dobri. XXIIIb. Ako l' staro tko na boļe vraća, ńem' je fala od svakoga plaća. J. S. Reļković 83. U ćaćka sam kći jedina. P. Sorkočević 576b. Kum da mi si, Krstiteļu Jovane! Nar. pjes. vuk. 1, 122. Slepoća je teška muka. 1, 140. Il' ste braća, ili bratučedi? 1, 162. Da sam jadna studena vodica. 1, 262. Tvoji su zubi biser sićani, a ja sam junak morski trgovac. 1, 325. San je laža a Bog je istina. 3, 457. Jeli ona delijica mlada, ona će se do tebe davati; jeli ona mlađana divojka, ona će se od tebe micati. Nar. pjes. istr. 1, 12. Nisu znali, jeli junak il' divojka. 1, 27. Krv nije voda. Nar. posl. vuk. 160. Nije vino voda, nego vojvoda. 213. Nije vrač, al' je pogađač. 213. Nije riječ breme. 217. Nijesam ja tvoja žena. Nijesam ja tikva bez korijena. Nijesam pjanica, ma mi je mila kapļica. Nije svake tice jednako meso. Nije svaki dan božić. Nije svaki čoek, koji gaće nosi. Nije svijet rešeto. 217. — *kod izvika može izostati glagol:* Čudan junak Radojica Rađe! Nar. pjes. istr. 1, 36. — *bbb) subjekat je samjenica* (ovo, to, ono) *ili broj ograničen ili neograničen* (jedno, drugo, sve *itd.*) *u srednjem rodu.* Jeli, jeli, Mandalijena, ļuvena ovo ista strijela? I. V. Bunić, mand. 8. Ovo nijesu tašte gatke. J. Kavańin 5a. Nisu Fabiji i Katuni, ni otac starijeh toj izgledi. 28b. Poslušajte, jel' ovo istina? F. Lastrić, test. 14a. Jel' to dika, što si crnoj gori slika? V. Došen 16b. Jeli to kvar ili nije? M. A. Reļković, sat. G4a. Oči tvoje to su strele moje, tvoje ruke to su moje muke. Nar. pjes. vuk. 1, 351. Jedno jeste tanana Grkińa, a drugo je bijela Vlahińa. 2, 19. To je, majko, Radanović Lazo, i to su mu kićeni svatovi. 2, 22. Nije ovo opaklija već dobraklija, opak bio ko joj ime nadenuo. Nije ovo šuma ni grmuša. Nar. posl. vuk. 216. Nije sve zlato što se sija. 217. Nije to begluk. Nije to šuma ni grmuša. 218. — *ccc) kao subjekat stoji relativna rečenica.* Nije blago ni srebro ni zlato, već je blago što je kome drago. Nar. pjes. vuk. 1, 222. Što je nebo, da je list artije, što je gora, da su kalemovi, što je more, da je cr̀n murećep. 1, 401. Nije blago końi ni volovi, nit' je blago srma niti zlato, no je blago što je komu drago. Nar. posl. vuk. 213. — *amo pripadaju i ovakovi primjeri u kojima se relativna rečenica ima u misli po onome što je prije kazano:* Šta se sjaji kroz goru zelenu? dal' je sunce, dal' je jasan mesec? nit' je sunce, nit' je jasan mesec. Nar. pjes. vuk. 1, 13. Što se sjaje preko Budve grada? al' je sunce, ali jasan mjesec? 1, 56. Što se sija kraj gore zelene? dal' je sunce, dal' je mjesečina? 1, 166. — *ddd) može se shvatiti kao subjekat i glagol u infinitivu.* Ka zatočne pogledat je Mačedone dika i lipos. Ġ. Palmotić 2, 300. Nije nikakva majstorija među dobrima dobar biti. Nar. posl. vuk. 216. Nije svačiji posao ispod sela propjevati. 217.

bb) amo pripadaju i primjeri u kojima se pita (interogativnom zamjenicom) ko je ili što je subjekat, također kad se o ńemu kaže (relativnom ili indikativnom samjenicom u srednjem rodu) da je nešto. Tko si ti? Pisanica. 7. Tko jest ovi kraļ od slave? F. Lastrić, test. 230a. Ne tražite vi tko sam i što sam ja. B. Leaković, gov. 14. Ko govore ļudi da je sin čovječiji? Vuk, mat. 16, 13. I ovo je svjedočanstvo Jovanovo kad poslaše Jevreji iz Jerusalima sveštenike i Levite da ga zapitaju: ‚Ko si ti?' I on prizna i ne zataja, i prizna: ‚Ja nijesam Hristos'. I zapitaše ga: ‚Ko si dakle? jesi li Ilija?' I reče: ‚Nijesam'. Vuk, jov. 1, 19—21 — Što su vama beli dani, to su meni tavne noći. Nar. pjes. vuk. 1, 140. — *amo pripadaju i primjeri u kojima stoji infinitiv kao subjekat.* Što je služit, ne poznamo. Ġ. Palmotić 1, 68. Satarisan sad ćeš znati što t' je tuđe vjerenice otimati. 2, 181. Sad će kušat gusar hudi što je hrabrene vrijeđat ļudi. 2, 260. Jedan krat smo mi kušale što je gospodit i vladati. 2, 386. Kad bi znala muška glava, što je nikom vode s' napit'. Nar. pjes. vuk. 1, 149. Kad bi znala muška glava što j' rukavom utrti se. 1, 149.

b) bez subjekta, vidi biti (budem), I, B, 2, *b*), *ali mislim da amo pripadaju ne samo slučajevi u kojima je čeļade u akuzativu, nego i kad je u dativu, i kad nije izrečeno (vidi i kod supstantiva koji mogu biti ovdje u nominativu).*

aa) bez dativa i akuzativa. Vrême bo jestь pročeje i o trapezě pomenuti. Sava, tip. stud. glasn. 40, 147. Vrime bo je, da mu budeš imat milos vrhu smeće. I. Gundulić 204. Pri ovakoj er potrebi nije brijeme već mučati. Ġ. Palmotić 2, 230. — Kad je lijepo vrijeme, japunǵe ponesi (sa sobom), a na zlome čini šta ti drago. Nar. posl. vuk. 117. — Ustaj gore, naša neve, saba zora je. Nar. pjes. vuk. 1, 72. Koje li je doba

noći? 1, 396. — Nit' je godina ni dvije, neg' ljetni danak do podne. 1, 811. — A svak reci i pomisli, da je dobar čas. 1, 30. — Kad je preša: đe si Teša? Kad nije preša: oklen si Peša? Nar. posl. vuk. 117. — Kad je rat, niko nikom nije brat. 117. — Pravina da jestь. Mon. serb. 24. (1234—1240). — Razlog se je veseliti. Ġ. Palmotić 2, 291. — Sila je krepkoj neba osudi i svom štetom pogoditi. 1, 181. — Grijota je poginuti, a sramota pobjegnuti. Nar. pjes. vuk. 1, 365. — Straota je pogledati. 1, 116. — Nije žao na mali dio, nego na krivi. Nije žao na malo, već na zaboravljeno. Nar. posl. vuk. 214. — *Ovako se kaže:* vrućina je, zima je, noć je, dan je, ljeto je *itd.*

bb) s dativom (isporedi i A, 2, b, *a)).* Nije mu mar. Da mu je mar, učinio bi to. Vuk, rječn. *kod* mar. — Posjedaše, đe je mjesto kome. Nar. pjes. vuk. 2, 6. — ‚Muka mi je'. Đ. Daničić, sint. 356. — Ki ti je nepokoj? F. Lukarević 241. — Nesreća je nam stat odi, s mjesta ovoga tja bježimo. Ġ. Palmotić 1, 350. — Car hoćaše, i nevolja mu je. Nar. pjes. vuk. 2, 26. — Ako ćeš mi učiniti dobro, učini mi kad mi je potreba. Vuk, poslov. 51. — Red mu je jedno odabrati. V. Vrčević, niz. 245. Meni je red svakomu ugoditi. 331. — Vil izbranu ljubiti je meni sila. Ġ. Palmotić 1, 31. Tužnu mi je sila umriti. 1, 261. — Ako ti je volja *(u istom spomeniku ima* i ako vas je volja). Starine. 11, 109. (1662). — Nije mi stati ovdi brime. Ġ. Palmotić 1, 298. Na običajne me potrebe vrijeme mi se odijeliti. 2, 15. Ajd' iz dvora, prvijenče, brijeme ti je. Nar. pjes. vuk. 1, 14. Sad vam je vreme pevati. 1, 288. — ‚Vrućina mi je'. Đ. Daničić, sint. 356. — Nećemo (i)ti kь vam na onu stranu dê ni nê zakonь. Mon. serb. 7. (XII *vijek).* — Poodi, mili kume! vreme ti je, ostavi nam kolu dara, zakon ti je; ako li nam ne ostaviš, zazor ti je. Nar. pjes. vuk. 1, 31. — Nije meni po nogama zima, već je meni po mom srcu zima. Nar. pjes. vuk. 1, 221. I go i bos, i još mu je zima. Nar. posl. vuk. 95. — Ali joj se žao od'jeliti. Nar. pjes. vuk. 1, 18. Izveo bi je, al' mi je žao. 1, 24. Naša Mejro, jel' ti žao majke? Nije meni moje majke žao. 1, 25. Nije meni glave žao, već je meni lonca žao. 1, 177. Kad zaplaču, i Bogu je žao. 1, 273. Crna goro, žao mi je na te. 1, 367. Đevojci je vrlo žao dara. 2, 557. Nije čovjeku žao na malo, nego na nepravo. Nar. posl. vuk. 219.

cc) s akuzativom. Niti ga je za to briga. V. Došen 60. — Cijena ga jest tri litre srebra. Zborn. 29b. — Jad je mene. Vuk, kovč. 110. — Požuda nije nas od vaše od smeće. Ġ. Palmotić 1, 203. I nije te već požuda na bojni se trud vratiti. 2, 33. Ako li si vitez pravi i od slave te jes požuda. 2, 107. — Nije ga skrb. Vuk, rječn. *kod* skrb. — Sram je slavnu zatočnicu. I. Gundulić 350. S kijem govorit sram je nije. Ġ. Palmotić 2, 190. Sram je mene u oči gledati. Nar. pjes. vuk. 1, 40. — Ako ga je stid po sebi to povraćeńe činiti, može po drugomu dovršiti. B. Leaković, nauk. 354. — Al' te je od toga strah i sram. H. Lucić 195. Strah ga od strašne smrti nije. I. Gundulić 522. Nije li te strah od Boga? Ġ. Palmotić 1, 268. Sile me hrabrene strah je kušat tebe u boju. 2, 146. Strah me je kazati. A. Kanižlić, kam. 7. Nije me sada strah da neću ja doteć do riječi koju zametnuh. A. Kalić 543. Sve je mene strah. Nar. pjes. vuk. 1, 61. Strah je mene, biće poginuo. 1, 466. Ja se bojim i strah me je ljuto. Ogled. sr. 20. Jer ga je strah da se ne utopi. Nar. prip. vuk. 45. — Da je nije kroz goricu tuga. Nar. pjes. vuk. 1, 585. — Ako vas je volja. Starine. 11, 109. *(oko* 1662). Koliko te god volja. P. Petrović, gor. vijen. 94. — Nu ako te je boja želja. I. Gundulić 455. Kad vas je umrijet želja. Ġ. Palmotić 2, 355. Koja ih je želja huda povratit se? 2, 478. — *u ovom primjeru stoji genetiv mj. akuzativa (u negativnoj rečenici):* Jer divojak nije stid pivati. M. A. Reljković, sat. D1a.

b. *predikat je infinitiv.* Ah, žalosne se rodile! nije to divicu Mariju naslidovat. J. Filipović 1, 77a. Nije li to suprotiviti se istom Bogu? F. Lastrić, ned. 110. Nije li to Bogu plakati? Nar. posl. vuk. 215. — Živiti z Bogom je gospodovati. Korizm. 69b. Lijepu diklu želno ljubit, a ne odkrit joj svoga plama, to je umrijet, to je pogubit svojom rukom sebe sama. Ġ. Palmotić 2, 192. Komu služiti jest kraljevati. A. Tomiković, gov. 35.

c. *predikat je relativna rečenica.* Ti li si koji priti imaš? N. Rańina 14a. matth. 11, 2. Jesi l', reče, ku sam zvala? J. Kavańin 393a. Ovi dar jest koji čovika prigiba na obsluženje zapovidi Božji. J. Filipović 1, 178b. Da je Bog koji dava dobrijem raj. T. Ivanović 7.

d. *kao predikat stoji podložna rečenica* s da. Naše hotênje nê bilo nigda ni jestь da nitko jedanь dinarь odь vašega uzьme. Spom. sr. 1, 16. (1398). Ni bo misao i odluka crkve, da dobra crkvena koja su Božja i zovu se otačbina sirômâhâ, rodbini poklone se. I. Velikanović, uput. 8, 144.

e. *predikat je u instrumentalu kad se hoće istaknuti da subjekat samo za neko vrijeme postaje ili biva ili se misli da može biti ono, što se kaže predikatom i da predikat nije isto što subjekat.* Al' sam, majko, na Bosni vezirom. Pjev. crn. 276b. *(amo pripada i ovaj primjer bez subjekta, u kojemu je po svoj prilici* pravom *instrumental supstantiva* pravo, *ali ova konstrukcija stoji samo radi slika:* Er u robstvu, nije pravom, svezan uzom da sad hodi, tko slobodan s mnogom slavom rodio se da gospodi. I. Gundulić 349). — *instrumental se upotrebljava osobito u ovakovijem rečenicama:* da sam tvojijem ocem, da si mnom *itd., vidi:* Da sam ńome, ja na babu Maru ne bi išla da živim u karu. M. A. Reljković, sat. D2a. ‚Da sam tobom, ja bih drukčije radio'. Đ. Daničić, sint. 578. *drugijeh primjera nemam pri ruci za* jesam, *ali vidi kod* biti (budem), A, 1, c, *c) ε) aa)* i Đ. Daničić, sint. 578.

f. *kod pisaca nalazi se često* to jest *(rječe* to je) *prema lat.* id est, *tal.* cioè, *ńem.* das ist, *čim se tumači ili ograničuje ili popravlja ńešto što se prije kazalo, pa bilo ovo riječ ili rečenica.* Sveta posvetilišta, to jest mise, Bogu prikazivati. A. Gučetić, roz. jez. 27. Katoličanska, to jest općena. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 8. Ako jedan ne umije sobe vladat i što je u ńemu, to jest dušu . . . J. Kavańin 359a. Ter u citri deset žica, to jes deset zapovijedi . . . 365a. Razlučuje se aer u tri okoliša, to jest u naj viši, sridńi i naj niži. A. Baćić 443. Gledajući Pilat prikrotkoga jagańca, to jest Gospodina našega Isukrsta. M. Lekušić, razm. 87. Kada treći dan uskrsnu brez otvora, to jest brez rana. 153. Spomeni se, veli s. pismo, boja, to jest, boja, kada no će Bog oružati suprot tebi sva stvoreńa. F. Lastrić, ned. 19. Ova začina iziskuje dvije stvari u zakletvi, to jest: jedno, da je stvar poštena i dostojna . . ., drugo iziskuje, da je stvar dopuštena. 116. Govoreći: ‚Sinci moji, ko'e vas opet poručam, dokle se priobrazi Isukrst u vama, to jest, da nije u vama staroga kvasa ni prilike Adamove'. 280. Ubojstvo ima dvostruko, du-

hovno, to jest, i tilesno. 287. Zakonito služiti se oružjem od ustrpļenja, to jest podnositi svaka dobrovoļno zaradi ļubavi Isukrstove. 295. Mali su obrani, to je reći, mali se sarańuju, mali život vičńi dostiguju. 394. Još je sopra od krtoga, to jest puka priprostoga. V. Došen 165ᵇ. Možemo li se opričiti, to jest suprotiviti milosti Božjoj? I. Velikanović, uput. 3, 6. Stožernik, to je kardinal. 3, 291. Ima očistnik (čistilo, to je purgatorio). 3, 352. Svetih ostanci iliti moći, to jest kosti. 3, 360. Nego joj Bog jest razdilio stańe ńezino tako, da se je sad u jednomu sad u drugomu nahodila, to jest, sad je imala veliko veseļe, sad veliku žalost. B. Leaković, gov. 21.

2. *predikat je adjektiv (i zamjenice* kakav, kakovi, ovakav *itd.) kojijem se kaže kakvo je ili kakvo nije što (a i koje je ili koje nije, n. p.* prvi sam, drugi si, ovo je naj zadńe *itd.).* Do kolê sьmь živъ. Mon. serb. 2. (1189). Krotьkъ jesmь. 5. (1198—1199). Brême moje lъko jestь. 5. Jedьnoroždeni jesьmy. Stefan, sim. pam. šaf. 4. Nêsьmь dostojnь. 17. Blaženi da ste vь tomь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 215. Da ste odь toga svobodni. Mon. serb. 20. (1234). Da ne voļьnь nijednь pobeći. 208. (1387). Da nêsu dužni davati. 303. (1420). Ništorь nije ugodnije. 367. (1432). Vsaka knîga da nê tvrьda. 479. (1457). Blažena ti jesi koja si vjerovala. N. Rańina 16ᵇ. luc. 1, 45. I ako jak dosti nijes' joj se braniti. N. Dimitrović 4. Nut' što je Bog dobar! nut' što je milostiv! N. Naļeśković 1, 196. Jeda ti je mê gorjenje skrovno i moji teški trudi? I. Gundulić 353. Ki ste u Rimu još naučni sva podnosit djela teška i trudi vam nijesu mučni. G. Palmotić 1, 58. Granka vina naša jesu. J. Kavańin 22ᵃ. Vareńaci nijesu sladci. 22ᵃ. Vrijedan nijesi ni postole da mi odrješi. 46ᵇ. Barto učiteļ, Petar mirni svakom' jesu prezamirni. 109ᵃ. Duļi nisam, stoj u miru. 121ᵃ. Znanje i ńih jes veliko. 128ᵃ. Veći s toga glas vam reste, neg što naučni i mudri jeste. 181ᵇ. Jeli drag zuk od pjevanja? 514ᵇ. Otac veći od mene jest. F. Lastrić, test. 68ᵇ. Ne možemo sumńiti, jeli Isukrstu ugodan *(taj način).* A. Kanižlić, utoč. 258. Samo ako nije krivica po sebi očita. V. Došen ıx—x. Reći da vi krivi niste. 108ᵃ. Dokle se iskuša obraćeńe grišnika jeli pravo. Ant. Kadčić 158. Jeli pak ova uļatasta ripa jurve zrila, to se može poznati. I. Jablanci 167. Ipak ni mi srdce mirno. I. Velikanović, prik. 52. Svaki po svomu dilovańu može poznati jeli dobar ili zao, jeli pravedan ili krivac. B. Leaković, gov. 7. On je ļepši, nego li ga kažu; on je boļi, nego li ga fale. Nar. pjes. vuk. 1, 9. Oj svatovi draga braćo! jeste li zdravi? 1, 43. A još je treća, koja je naj veća. 1. 84. Kakovi je taj vaš Bog? 1, 180. Ja sam žeļan bela sveta. 1, 139. Luda li si, b'jela vilo! 1, 182. Radija sam bez jednoga sina, no bez moje ruke u ramena. 1, 200. Leba nosim, a gladan sam; vodu gazim, a žedan sam. 1, 288. Ao Fato, ala ti si lepa! moja Mera nije tako lepa, al' je Mera srcu mome draga. 1, 245. Jarko sunce, lepša sam od tebe. 1, 305. Od vinca je lice rumenije, od đevojke srce veselije. 1, 322. Mi smo jadni, sinko, obojica. 2, 29. Dobar je Bog (ali su i đavoli jaki!). Nar. posl. vuk. 59. Jeli zrela lubenica? 113. Jesen je bogata, a zima rogata. Jesi li čitav? 114. Kad je koza gubava, rada bi svako da je gubav. Kad je čoek gladan i ozebao, naj boļe je pržiti. 117. Nije gadļiv. 213. Nije košeno, već striženo. 215. Nije kriv onaj koji je dva ovna izio, već onaj koji mu je dao. 215. Nijesam rad ni da ga u vreći kroz moju kuću pronesu. 217. Nije urokļiv. 219. Žedan sam. Vuk, jov. 19, 28. — *gdjegdje se izostavļa kopula.* Biserna brada, srebrna čaša, biser se kruni. Nar. pjes. vuk. 1, 70. Miliji Mari svekar svoj. 1, 75. Kakav danak brez jarkoga sunca? kakva j' noćca brez sjajna mjeseca? kakvi l' svati brez mlada ženika? 1, 253.

3. *s participom.*

a. s part. praet. act. kojega glagola sačińava jesam *složeni oblik onoga glagola, i to s perfektivnijem perfekat, a s imperfektivnijem imperfekat. — ovi su složeni oblici bili još u praslavensko doba, te su u naše vrijeme zamijenili aorist i imperfekat u svijem slavenskijem jezicima, osim našega i bugarskoga i dva lužička jezika. — obično stoje enklitični oblici, ali i duļi onda kad se hoće istaknuti sam glagol, a gdjegdje i bez toga, osobito u starije doba. — pošto i glagoli bez subjekta (impersonalni) mogu imati perfekat, imperfekat, pluskvamperfekat (n. p.* zagrmjelo je, grmjelo je, trebalo je *itd.), razumije se samo po sebi da ova vremena mogu biti sa subjektom i bez subjekta.*

a) s perfektivnijem glagolom postaje perfekat, to jest gramatikalno vrijeme kojijem se javļa ńeki događaj u prošlom vremenu koji se proteže na sadašńe vrijeme, pa ili tako da je ono početak sadašńega stańa, n. p. zaspao je *(dakle sad spava),* došao sam *(dakle sam sad ovdje),* sunce je izašlo *(dakle je sad na nebu) itd., ili je svršetak ńečega što po tome sad već nije, n. p.* nestalo ga je *(dakle ga sad nije),* umro je *(dakle sad nije već živ),* sunce je zašlo *(dakle nije sad na nebu) itd. ovako je značeńe uopće u Bosni, u Hercegovini, u Crnoj Gori; a kad se pripovijeda kakav događaj u prošlom vremenu uopće bez obzira na sadašńe vrijeme, upotrebļava se aorist (i praes. perfektivni). aorist se opet može upotrebiti u svakom slučaju mješte perfekta, ali ne obratno. istina da se u mnogijem mjestima, osobito po varošima izgubio posve aorist, te da se mješte ńega upotrebļava onuda ne samo praes. perfektivni nego i perfekat (vidi i c)). aa) uopće.* Jere smo ugovorili. Mon. serb. 7. (xii *vijek).* Se vlasi čьto sьmo dali sêj crьkvi. 12. (1222—1228). Inêmь piskupijamь ke su došle župe ... 13. Čto ste posadili lozijemь zemļe. 20. (1234). Vi se ste obećali i rekьli. 21. (1238). Bogь da rasudi, na komь je kletьvь ostala. 21. To što jestь minulo. 32. (1247). Si se su kleli. 33. (1249). Jere se smo ogrêšili u semьzi človêčê. 53. (1240—1272). Pirgu koji sьmь sьzdalь na mori. 61. (1293—1302). Što mi si ty dala. 68. (1305—1307). I spasli se sutь. 88. (1330). A pravi Dubrovčaninь: ‚Mo*(j)* je konь vlašti', voļa: ‚ga samь kupio'. 102. (1332). Za što ihь ste poslali. 174. (1356—1367). Obeštanije naše u koje se smo obeštali i zapisali. 189. (1378). Nesi ni dalь. 206. (1387). Koji su gostije i nesu se zabaštinili. 206. Odь kojih ļudi staroga grada jesu se rodili i naslêdili vlastele grada Dubrovnika. 217. (1391). Listь, koji imь smo dali. 251. (1403). Na koju godire stranu jesamь prijateļe sebi našao. 449. (1451). Kako mi ga ste udali. 483. (1444—1460). Jere imь smo na toj dali rêčь i viru našu gospocku. 489. (1461). Hoće se osloboditi jezik nijemijeh, zač su se otvorile vode u pustińi. N. Rańina 17ᵇ. isai. 35, 6. Nijesam još uzļezao ko otcu momu. 128ᵇ. joann. 20, 17. Svaka ka godi sam slišal od otca moga, sve sam vam očitovano učinil. 198ᵃ. joann. 15, 15. Zvijeri ga su izjele. Zborn. 27ᵃ. Ja jesam hļeb živi, s neba ki jes sišal. N. Dimitrović 88. Kad ono ima crnac stari, da što meni donio jesi? I. Gundulić 462. Koga i jesu podložnici nazvali orlom cijeć hi-

trosti. J. Kavańin 242b. A niste me pogubili. V. Došen 128b. Jeli se pak kogod naoštrio protiva ńemu zapjevati ... And. Kačić, razg. 317. Ti si je *(novce)* odneo a drugi nije. M. A. Reļković, sabr. 50. Kojijeh djelovańa dosle se jesu prikazala. J. Matović 298. Brez rasuditi jeli ali nije ulizao. I. J. P. Lučić, razg. 55. Koviļe i rano bosiļe! što si zeleno tako poleglo? Nar. pjes. vuk. 1, 10. S večera je bosiļak nikao. 1, 22. Dok nisam stala uz milog kuma. 1, 33. Što si mi se oneveselio? ili ti je blaga ponestalo? ili ti je konic posustao? ili ti je skuđena devojka? 1, 38. Evo su ti gosti došli. 1, 116. Mol' Boga, devojko, gdje sam izboleo. 1, 121. Kud si tako rano uranila? 1, 124. Rista Boga našega, koji nam je stvorio vedro nebo i zemļu. 1, 136. Raspela sam svilen čador u poļu. 1, 153. Nijesam ti prsten naša', no sam sinoć s vojske doša'. 1, 154. Fala Bogu, čuda velikoga! dali je se paša pomamio? 1, 157. Što si, care, za me poručio? 1, 159. Koja je više naprela. 1, 164. Šta mi nisi kazala? 1, 179. Oči moje, kud ste pogledale? srce moje, šta si požuđelo? 1, 221. Vrlo me je zabolila glava. 1, 242. Nek me Mera mrtvoga celiva, kad me nije živog poļubila. 1, 246. Sinoć ti je Omer počinuo. 1, 246. Ja ti nisam sinka udavila. 1, 256. Omer ti se jeste oženio, al' je jadan noćas izdanuo. 1, 258. Već se mene dodijalo sve sjedeći na prozoru. 1, 268. Nijesam ga nikad ni viđela. 1, 285. Ja se mlada prevarila. 1, 374. To je momče jedva dočekalo. 1, 381. Nije tvoja umrla devojka. 2, 23. Jesi li digao rosu sa srca? Još nije lula duvana poginula. Još nije ni do vode došao, a gaće zasukuje. Još se nije zima izjalovila. Još (se) nije koza okozila, a kozle igra po poļu. Nar. posl. vuk. 114. Nije Bog dvije kuće pokvario. 218. Nijedan kip nije pružio ruku od sebe, nego svaki prigrlio sebe. Nije došlo vrijeme da poginemo, nego da vidimo ko je kakav. 214. Nije kurjak zime izio. Nije matere za sisu ujeo. 215. Nije mu vrana mozak popila. Nije onaj lud koji je devet proha izio, nego onaj koji mu je dao. Nije poginuo zajam, no vraćańe. 216. Nijesam ga ni zvrčkom udario. 217. Nijesam ja to iz prsta isisao. Nijesam ni ja po glavi ozebao. Nijesam se s kesom svadio. 217. Nijesu vuci stekli po poruci, nego što si sami priprave. Nijesu novci stekli mene, nego ja ńih. Nije ti vrana mozak popila. Nije ti ga mati rodila. Nije ti krava na nogu stala. 218. Nije ukrao, već uzeo da niko ne vidi. Nije umrla baba od korbe već od prazne torbe. 219. Svaki koji pogleda na ženu sa želom, već je učinio preļubu u srcu svojemu. Vuk, mat. 5, 28. — *i bez kopule.* Dao mi ga bratac tvoj. Nar. pjes. vuk. 1, 344. O đevojko mala, svakom pokoj dala, a mene junaku tri tuge zadala. 1, 393. A ona odgovori: ‚Došao da me vidi'. Nar. prip. vuk. 39. — *griješkom mješte aorista (moglo bi se naći još mnogo drugijeh primjera kod pisaca).* Vratili se jesu pastijeri. N. Rańina 21b. luc. 2, 20. — *bb) u mnogijem gramatikama i školama uči se da kod običnoga pripovijedańa prošlijeh događaja bez obzira na sadašńe vrijeme, gdje se dakle upotrebļava aorist ili praes. perfektivni, u podložnijem rečenicama (s konjunkcijama* kad, pošto, netom *itd.), u kojima se javļa ńešto što se dogodilo prije od onoga što je u glavnoj rečenici, treba upotrebiti perfekat, i to se htjelo potvrditi tijem da tako narod govori i da tako Vuk piše; ali koliko god sam tražio našao sam (osim rijetkijeh izuzetaka, kao:* A kad i je mlada ugledala, ona ode u zelenu bašću. Nar. pjes. vuk. 1, 160. *a primjeri kao što su ovi:* A kad su je mladu ugledali, nisu smeli ni do dvora doći. Nar. pjes. vuk. 1, 159. Od kad sam se rodio od majke, n'jesam ļevše đevojke vidio, što sam danas u kolo Budļansko. 1, 300. Kad su đavoli otpali od Boga i utekli na zemļu, onda su i sunce odnijeli sa sobom. Nar. prip. vuk. 114 *nijesu ni izuseci, jer je u podložnoj rečenici isto gramatikalno vrijeme što u glavnoj) da je posve drukčije i u narodnijem pjesmama i u pripovijetkama i u Vuka, vidi ovo ńekoliko primjera (a moglo bi ih se donijeti još tīsûćâ i tīsûćâ):* A kad treći ja odo, al' vinograd listao, i lozicu pustio, i pod losom božur cvet. Nar. pjes. vuk. 1, 278. Kad to vide Jovanova majka, Jovanu je riječ govorila. 2, 32. Kad ispade Jovan na Labudu, žeļna li ga sluge ugledale, a caru su riječ govorili. 2, 37. Kad u jutru beo dan osvanu, visoko je oskočilo sunce, čudila se Omerova majka, da joj Omer ne dolazi dole. 1, 250. Kad budu kod one rekavice, carev sin zaustavi sve pratioce. Nar. prip. vuk. 63. Kad joj se navrše dvadeset i dve godine, ona progovori. 68. Kad jednom otide u lov u planinu, iziđe preda ń ovan. 81. Kad sutradan ostane drugi brat, dođe opet anđeo. 100. Kad umre i sahrane je, svet je jeo i pio na đaći. 104. Pošto im otac umre, reče nepravedni. 106. Kad one pođoše i pod jelu dođoše, nađoše onoga ... 109. Pošto baba toču, sažali joj se. 116. Pošto se pobratimiše, reče mu starac. 120. Kad viđeše kaluđera, ne znade im se strva. 122. Kad vidješe ..., obradovaše se. Vuk, mat. 2, 10. Kad vidje ..., razgńevi se. 2, 16. Kad vidje ..., reče. 3, 7. Kad ču ..., otide ... 4, 12. Kad vidje ..., pope se ... i sjede. 5, 1. Kad svrši Isus riječi ove, divļaše se narod. 7, 28. Kad siđe s gore, za ńim iđaše naroda mnogo. 8, 1. Kad uđe u Kapernaum, pristupi k ńemu kapetan. 8, 5. Kad ču ..., udivi se. 8, 10. Kad vidje ..., zapovjedi ... 8, 18. Kad uđe ..., za ńim uđoše ... 8, 23. Kad dođe ..., sretoše ga ... 8, 28. — *cc) vidi* 1. da, I, A, 1, a, *b*) i b, *a*) *b*). Ako li bi tko ponesaļ ponosь človêkь gospodina bana, da je platilь 2 dinara a inêmь da je vsêmь svobodanь. Mon. serb. 184. (1375 *u posnijem prijepisu).* Tko bi li sije potvorêlь ali porekaļ, da su vse kletvi na ńemь pale. 222. (1392). Inako da neste učinili. 585. (1485). — *slično je i u ovom primjeru s raslikom da glagol s* da *stoji u podložnoj rečenici (vidi* 1. da, I, A, 2, *a*, a, *a) aa)):* Hoćemo i ļubimo da su vse kletvi i rote i prokletьstva pala svrьhu nasь. Mon. serb. 303. (1420).

b) s glagolom imperfektivnijem dvojako je značeńe: ili može biti kao perfekat kod kojega u isto ističe trajańe, ili se ne razlikuje od imperfekta. aa) perfekat je s glagolima koji su vjeđno perfektivni i imperfektivni (kao n. p. vidjeti, čuti, kazati) *ili uopće s onima što nijesu iterativni glagoli: može se gdjegdje zamijeniti imperfektom, ali se svagda ističe kao događaj što se protče na sadašńe vrijeme.* Od mesta gde jestь bilь sveti Jovanь. Mon. serb. 18. (1233). Jakore mi Bogь da i budu gospodarь kako sьmь byль. 19. (1234). Jere mi ste pisali. 49. (1261). O carinahь koje su sьđi nastale a nêsu bile u roditeļa carьstva mi. 168. (1360). Ni na čim nesьm imalь u mom ubogom domu učiniti testamentь. 518. (1476). Do sada nijeste prosili ništa u ime moje. N. Rańina 133b. joann. 16, 24. Jaoh, ali ikadar jeli bil itkore, od sebe dragu stvar odijelit da more? N. Naļešković 2, 117. Ča u javi bđeć umit ni' mogal. P. Zoranić 15b. Mlasam *(mlad sam)* bio i ovo sam ostario. M. Divković, nauk. 47a. Ekoše: ‚Jes' kada žudila imiti ...? Đ. Baraković,

vil. 103. Oči je su me vidjeli veće puta ne bez čuda. I. Gundulić 443. Oko ni vidilo ono ča jest tebi Bog pripravil. F. Glavinić, cvit. 7b. Jeli se pak krstio otac ńegov Svetimir, nije li ne zna se temeļito. And. Kačić, razg. 21. Što bi rekao, dragi pobratime, jeli Prebek kakav junak bio? 228a. Ja sam čula, kaževali su mi. Nar. pjes. vuk. 1, 4. Zubune su tersije šarale, rukave su veziļe navezle, a vence su kujunǵije vile. 1, 5. Nije to zvere u gori raslo, veće je raslo kod mile majke. 1, 22. Jesi l' taj dan, l'jepa Mare, mnogo trudna bila? 1, 40. Služio sam Božju majku. 1, 161. Oj đevojko, imaš li dragoga? Imala sam brata i dragoga, pak sam oba na vojsku spremila. 1, 217—218. Zašto sam je u subotu brala. 1, 222. Jeli ti se gospodar ženio? Nije mi se gospodar ženio. 1, 299. Ah moj Mijo, gdi si sinoć bio? 1, 359. Bogu fala, jer j' ovako bilo! 2, 21. Koji si mi bio na pomoći! 2, 86. Na Dunaju sam bil, Jelene nis' vidil. Nar. pjes. istr. 2, 10. Da je mene ćelo dobro biti, ne bi Lazo na Kosovu (ni) poginuo. Nar. posl. vuk. 50. Jesi li ti padao s tavana? 114. Nije mi niko do sad držao ruku u perčin. 215. Nije mu mati jezik ispredala. 216. Nije onaj siromah koji nikad ništa nije imao nego onaj koji je imao, pa izgubio. 216. Nijesam mu bio na babinama. Nijo se (ni on) na Boga kameńem bacao. 217. Nijesu pucali topovi kad sam se rodio, pa neće ni kad umrem. 218. Čuli ste kako je kazano starima. Vuk, mat. 5, 21. — *bb) s istijem glagolima kao kod aa) i s drugijem imperfektivnijem vrijedi kao imperfekat, to jest ističe trajańe događaja u prošlom vremenu bez obzira na sadašńe vrijeme. razlike od pravoga (nesloženoga) imperfekta uprav nema; može se to samo reći da upotrebļavaju ovaj (nesloženi) oblik u govoru i u pismu oni što upotrebļavaju i aorist, a opet koji nemaju aorista nego praes. perfektivni ili perfekat mješte ńega upotrebļavaju složeni impf. s* jesam. Narod slovinski bil jest vazda i sada je prignut k vojevanju. F. Glavinić, cvit. xv. Naš jezik nisu razumili. xx. Približali se jesu i uzmložali. F. Lastrić, test. 106a. A kriposni nisu bili. V. Došen 23b. Poglavita je moja misa' i svrha bila znati i svitu prikazati ko je junak bio, jeli glave turske odsijecao. And. Kačić, razg. 316. Dakle ni se nahodio svrhu zemļe nijedan, koji bi pravo živio? I. Velikanović, uput. 1, 45. Opaku ovu zabludu razglasivati ni se strašio. 1, 285. Đe je mela, tu je i zaspala. Nar. pjes. vuk. 1, 11. Po poļu je bosiļe sijala. 1, 39. Jel' ti kakvo dobro u rod bilo. 1, 63. Vince je teklo, nama je reklo. 1, 83. Gledale je druge, pak joj zavidele. 1, 106. Ja sam mleko prosio, te sam jagńe ranio. 1, 131. Koliko si živovala, nisi raja dostajala. 1, 133. Imala je đevojčica b'jelu vilu posestrimu, koja j' l'jepo naresila. 1, 150. Prele su preļe s večera. 1, 164. Devojka je sunce bratimila. 1, 219. Kad je bilo veče o večeri. 1, 255. Dvoje mi se drago milovalo. 1, 266. Kad su mene gledali, onda su višńe sađene; kad su mene prosili, onda su višńe cvatile; kada su mene vodili, onda su višńe zobane. 1, 303. Kad si rasla, na što si gledala? 1, 312. Siđeli su do tri pobratima pod Oridom gradom bijelijem, odvali se rida od Orida, i ubila sva tri pobratima. 1, 405. Ovo bjehu od zemļe sudije, mirili su mrtve i rańene, i u kmestvo sijedali krivo, i prokleto uzimali mito, a nijesu jošte dočekali, što činahu kad oni mogahu. 2, 12. Nije se tom kolaču nadao. Nijesu bile ni zrele. Nar. posl. vuk. 218. Tako je i meni moj otac kazivao. Vuk, nar. pjes. 1, 127. — *cc) i kod perfektivnijeh i kod imperfektivnijeh glagola može se isostaviti kopula, n. p. u narodnijem pjesmama:* Bijela svila po moru plila. Nar. pjes. vuk. 1, 57. Sedila Kosana, te kosu češļala. 1, 109. Ranile devojke kroz goru na vodu. 1, 120. To ne bila sveta gora zelena, već to bila sveta crkva Sofija. 1, 121. Bećar Mara u Bugare zašla, sve Bugare redom bratimila. 1, 126. To ne bilo jarko jarko sunce, već to bio brat i seja, seja bratu govorila ... 1, 219. Pošetao bego Jovanbego ispod dvora Radulbegovice, gledala ga Radulbegovica, gledala ga, pak je govorila. 1, 228. Grad gradila b'jela vila ni na nebo ni na zemļu. 1, 151. Svilu prelo zlato materino. 1, 153. Dva su bora naporedo rasla, među ńima tankovrha jela; to ne bila dva bora zelena, ni međ' ńima tankovrha jela, već to bila dva brata rođena. 2, 14. Malo vreme za tim postajalo, razboļe se mlada Pavlovica, bolovala devet godin dana, kroz kosti joj trava pronicala. 2, 17. — *često kao imperfekat u početku narodnijeh pripovijedaka.* Bio jedan car pa imao tri kćeri, i jednako ih držao u potaji. Nar. prip. vuk. 33. Bio čovek i žena, pa imali tri sina. 75. Bila dva brata zajedno u kući, pa jedan sve radio, a drugi jednako besposličio i gotovo jeo i pio. 89.

c) o upotrebļavańu složenijeh oblika treba još dodati da se u narodnijem pjesmama dosta često nalazi perfekat mješte aorista, i to gdjegdje samo da bude jedan slog više, kao u primjerima: Ļubica je sama rekla. Nar. pjes. vuk. 1, 226. Boga moli, i umolila ga, od raja joj kļuče poklonio, i š ńom posla Petra apostola. 2, 11. *ali drugdje ima i drugijeh rasloga tome, tako u ovijem primjerima ńekako se ističe perfektom događaj što postaje poslije ńečega drugoga:* Spustiše ga pred Merine dvore, k ńemu Mera živa primaknula, mrtva Mera crnoj zemļi pala. Nar. pjes. vuk. 1, 247. Što molila, to joj Bog i dao: pridigla se ona od bolesti, vratila je dever'ma ponude. 1, 284. Te pomori i staro i mlado, i rastavi i milo i drago. Što ostalo to se pokajalo. 2, 8. Uzeše im puńe i šenicu i od zemļe svakoji beričet, pa ih Bože sunce izgorelo, gorelo ih tri godine danah. 2, 5. Skoči Jovan od zemļe na noge, te je majku svoju poslušao. 2, 27. *u ovijem se pak miješa perfekat sa složenijem imperfektom i s presentom:* A kad su je mladu ugledali, nisu smeli ni do dvora doći. Nar. pjes. vuk. 1, 159. Jelen-rogom šarca osedlala, Ļutom ga je zmijom zauzdala, još ga Ļućom zmijom ošibuje. 1, 160. Kad to čula lepota devojka, ona ide u goru zelenu, te premeće drvļe i kameńe, dok je našla guju otrovnicu, zaklala je zlaćenim prstenom, utočila po kondira jeda, ono drugo vinom dotočila. pa ga dala svom bratu rođenom, te je svoga brata otrovala. 1, 215. Smiļ Smiļana pokraj vode brala, nabrala je nedra i rukave, izvila je tri zelena venca: jednoga je sebi ostavila, drugi svojoj drugarici dala, a treći je niz vodu pustila. 1, 232. Kad je Petru kita dopanula, ma je Petro meće za klobuka. 1, 235. To s' Omeru na ino ne može, već on đipi na noge lagane, đipio je, ide pred djevojku, pak on prima zlato na konica. 1, 254—255. Devojčica ružu brala, pak je zaspala, ńoj dolazi mlado momče iz Novog Sada. 1, 269. Djevojka je livadu gojila, po livadi bostan posijala, po bostanu cvijet svakojaki, svako jutro cvijet oblazila; jedan danak ona g' ne obišla, navadi se Mujo čelebija, djevojci je cvijet potrgao, ńega klela lijepa djevojka. 1, 286. Odšetaše đakonovom dvoru, al' je Ļuba rano uranila u neđeļu pređe jarkog sunca, pređe sunca i pre leturđije, ona čini belicu pšenicu; Božju su joj pomoć nazi-

vali: ‚Božja pomoć, đakonova ļubo!' Ona ńima lepše odgovara. 2, 8. Đe je od ńe kapļa krvi ŗala, onđe raste smiļe i bosiļe; đe je ona sama sobom pala, onđe se je crkva sagradila. 2, 17. Dvoje su se zamilili mladi u proleće kad im cveta cveće. 1, 244.

d) perfekat glagola biti *s part. praet. act. vrijedi kao pluskvamperfekat.* Ja smь byļ rekļ. mojimь ļudemь. 21. (1238). Kako imь je bilь stvorilь bratь mi. 50. (1240—1272). Kako što imь su bili zapisali prьva gospoda. 205. (1387). Jerь ga nisi bilь poslalь. Spom. sr. 1, 97. (1408). Bio samь zapovidio. Mon. serb. 475. (1456). Knigu smo bili dali. 530. (1493). Nebesa visoka, jeli vam kad bilo prisvijetlo s istoka sunce potamnilo, jeste li u tamnoj ostali tamnosti? N. Naļešković 2, 132. *vidi drugijeh primjera kod* biti (budem), II, 7.

b. *s part. praet. pass.*

a) kod perfektivnijeh glagola dosta često: gdjegdje se može shvatiti kao perfekat pasivnoga glagola, ali se često sam particip shvaća kao adjektiv te bi po tome primjeri pripadali pod 2. Iže su upisani. Sava, tip. bil. glasn. 24, 200. Takovi da jestь prokletь i troklet̀. Mon. serb. 18. (1233) Kako ê *(je)* sde prepisano. 29. (1240). Jesu li čoviku do danas tej dane milosti bil' viku? N. Naļešković 1, 214. Ah Mile, rasuta! da jeli žigana? 1, 241. Jeli u nebeski, jeli u zemaļski prenešen raj. F. Glavinić, cvit. 426a. Vjera od mene obećana kletvom ti je tvrdom dosti. Ġ. Palmotić 1, 135. Za iskušati, jeli naša ļubav upravļena pram Bogom, dosta je izviditi i prociniti ljubil'mo ga. F. Lastrić, od' 330. Imenu koje nazvano jest Isus. test. II. Rańen jest za nepravde naše. 98a. Ovizim *(ranam)* izrańen jesam. 120a. Svršeno jest. 164a. Jeli dopušteno u subotu ozdravļati? ned. 371. Jeli blatu ili robu u blatnome svome grobu oblast dana da se digne? V. Došen 12b. Ti odiven tako nisi kao vuci. 24a. Dana jest meni svaka oblast. J. Matović 84. Napuńen jesam radosti. 50. Malo prudi, jeli na ovi, ali na drugi način istomačeno. 527. Zverovom dozvoļeno je da jedno drugo jede. D. Obradović, basn. 39. Livade su urešene b'jelim cv'jetom i crvenim. Nar. pjes. vuk. 1, 53. Oružan je str'jelama. 1, 80. Sve jezero, sve zeleno, naokolo poslaćeno, nigdje plota, ni potoka. 1, 275. U sunce je obučena, a mjesecem opasana, zvijezdama zapučena. 1, 342. Zakićen je grančicom. 1, 345. Nije rečeno da se vjeruje malu, nego Bogu. Nar. posl. vuk. 216. Nije sastavļen oko lijeske. 217. Nije treću noć dočuvan. 218. Koliko je meni do sad poznato. Vuk, nar. pjes. 1, 89. *bez kopule.* Vita jela posječena, vina loza ozobana. Nar. pjes. vuk. 1, 363. — *amo pripadaju ovi primjeri, premda su glagoli imperfektivni:* Koja godjer pisana jesu, na naš nauk upisana jesu. N. Rańina 13b. paul. rom. 15, 4. Ka nijesu pisana u libro ovoj. 131a. joann. 20, 30. Kad bi se sumļilo od koga, jeli, nije li krizman. J. Banovac, razg. 218. Koja kita prv'jenčeva, ta je kita svilom vita. Nar. pjes. vuk. 1, 19. — *radi ovoga primjera vidi* a, *a) cc):* Da ni potvoreno nami i našimi poslidьnimi do vika. Mon. serb. 278. (1409). — *može se naći mješte* jesam *i perfekat glagola* biti: Da je prokleto, kad smo bili i začeti i rođeni. A. Vitaļić, ost. 213. *vidi* i biti (budem), II, 8.

b) s imperfektivnijem glagolom postaje prezenat pasivni; ali je to kod našega naroda vrlo rijetko. Komu je iskana pravina. Mon. serb. 34. (1249). Ništo nije odь mene čińeno. 500. (1466—1500). Od žena i od ļudi gońen si svuda ti. I. Gundulić 137. Od koga sam, jaoh, vođena! 393. Tu od svih sam dobro gledan, ako i jesam malo vrijedan. J. Kavańin 109b. Jezukrste, koji nijesi nigda bez ufańa od milosrđa moļen. I. A. Nenadić, nauk. 229. *radi part. praet. pass.* držan *vidi* držati, I, 2, b.

c. *s part. praes. act. — rijetko i samo u crkovnom jeziku.* Da jeste imušte ženy jako i ne imušte. Stefan, sim. pam. šaf. 9. — *moguće u ovom primjeru shvaća se kao adj. i pripada pod* 2: Jel' moguće da tko ļubi linost? V. Došen 11a.

d. *s part. praes. pass. — samo u crkvenom jeziku.* Da ni pokolibimo. Mon. serb. 273. (1409).

4. *s adjektivom posesivnijem (isporedi* 5). Što su planine carevê, da su carevê. Zak. duš. pam. saf. 70. Vaše tozi ni. Mon. serb. 255. (1405). Čini mi se, do mora je moje. Nar. pjes. vuk. 1, 237. Čija je vojska, Jelo? 1, 277. Listak pade na livadu, čija j' livada? 1, 343. Čija ruka ima na pengeru? il' je ženska il' je đevojačka? 3, 97. Ovaj je Antihristov. Vuk, ljov. 4, 3. — *izostavļena je kopula.* Prva kita prv'jenčeva. Nar. pjes. vuk. 1, 19. Čij' to grebak od novo sagrađen? Nar. pjes. istr. 1, 15.

5. *s genetivom kojijem se pokazuje čiji je subjekat, kome pripada (isporedi* 4). Sva dobra koja ova *(crkva)* posiduje i diluje, jesu svi*(h)* u općinu. J. Filipović 1, 197b. A druga je *(kita)* starog svata, a treća je kum' vjenčana. Nar. pjes. vuk. 1, 19. Livada je lepe Mare. 1, 342. Vinograd je Ļutice Bogdana. 2, 219. Ko prije đevojci onoga je đevojka. Nar. posl. vuk. 151. Jer je takovijeh carstvo Božije. Vuk, mar. 10, 14. U šali se rekne i: ‚Ovo je našega mene' mjesto ‚moje'. poslov. xxxv. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri (isporedi* i b): Ti lažeš, ti si nauka Tulijeva a ne hristijanskoga. Transit. 3. A i Odriški cari l' nijesu naše ruke po matera'. J. Kavańin 276a. Svi Krstjani, koji su iste crkve, jesu dionici svi dobara duhovni koja se u crkvi čine. J. Filipović 1, 195a. I upita ga sudac strašni: ‚Koga si stańa?' On odgovara slobodno: ‚Ja sam krstjanskoga stańa'. Đ. Rapić 40.

6. *s genetivom kojijem se pokazuje kakav je subjekat. u genetivu je supstantiv i druga riječ (obično adjektiv) kojom se ograničuje značenje supstantiva.* Ka je kako i Captislava rajske slike i dobrote. Ġ. Palmotić 2, 266. Kad je drugi dobre voļe, onda ńega tuga koļe. V. Došen 114. Ovako bi mlogo više morali govoriti mi koji niti smo života, niti svetińe Bernarda. A. Tomiković, gov. 150. I vojno je dobre sreće bio. Nar. pjes. vuk. 1, 22. Ako i jest kriva vrata. 1, 226. Ej ļeļenče! jedne ti smo sreće! 1, 273. Dijete je srca žestokoga. 2, 32. Razumna je uma i pameti. 2, 35. Tko si junak i čijeg si roda? 2, 80. Al' je sestra srca žalostiva. 2, 112. Jao jadna! ude ti sam sreće! 2, 319. Ja nijesam roda horjatskoga. 2, 338. Sad su ļudi čudnovate ćudi. 2, 339. Krasna ti si stasa i uzrasta! 2, 418. Jer je takog struka i uzrasta i takoga oka i pogleda. 2, 456. Dok sam i ja tvoga doba bio. 3, 10. Otkle knjiga, kakva li je glasa? 3, 47. Zle je kletve a dobre molitve. Nar. posl. vuk. 91. Nijesi careve riječi. 218. Staroga je kova. 294. Ja viđu da si ti hitre pameti. Nar. prip. vuk. 207. Blago onima koji su čistoga srca. Vuk, mat. 5, 8. On je tvoje bagre. Vuk, rječn. *kod* bagra. Arar i vreća jednake su veličine. *kod* vreća. Mi smo jedne dobi. *kod* dob. Da muž ne osjeti da je ona slaba vida. poslov. 178. No pitaju koga sam zanata. P. Petrović, šćep. 19.

7. *od čega je što načińeno, učińeno, sagrađeno itd. kaže se genetivom samijem ili s prijedlogom* od.

a. *sa samijem genetivom. — ne vele često i samo kad uz supstantiv ima i adjektiv.* Križ je zlata priteškoga. V. Došen 25. Grane su joj drobnoga bisera. Nar. pjes. vuk. 1, 481. Što su vrata suha zlata, na ńih vila sina ženi. 1, 152. Grlo joj je čista fildiša. P. Petrović, gor. vijen. 74.

b. *s prijedlogom* od. Otъ zemļe jesmo i u zemļu unidemo. Mon. serb. 176. (1367). Žene, od zmija kijem su kose . . . I. Gundulić 473. Jedna gora od bili-biļura, a druga je od mavi-piruza, a treća je od ckrli-merģana. Nar. pjes. vuk. 1, 337. Kor'jen joj je od suvoga zlata. 1, 481. Stolovi su od bijela srebra. 2, 231. Al' je kupa od suhoga zlata. 2, 232. Sav je od pukotina. (Koji nikakve tajne ne može da sačuva). Nar. posl. vuk. 273. Kuće su obično sve od drveta. Vuk, dan. 2, 43. — *bez kopule.* Od šta vreća od tog i uzica. Od šta kutao od tog i ručica. Nar. posl. vuk. 236.

8. *s dativom može značiti:*

a. *pripadati, ići (s acc.).* Ako je i Bogu, mnogo je. Nar. posl. vuk. 3. Nije kome je rečeno, već kome je suđeno. 215. — *amo može pripadati u prenesenom smislu i* nije mi srcu, *t. j. ne mili mi se, u ovom primjeru:* Sinoć su me zaručili, ki mi srcu ni. Nar. pjes. istr. 2, 103.

b. *u ovakovijem primjerima ima se u misli* skrb, mar *itd. ili* korist, fajda *itd.* Nije pečki na što zja, već što joj se da. Nar. posl. vuk. 216.

c. *radi primjera:* Jovan mu je ime. Vuk, luk. 1, 63 *vidi* ime, 1, a, *e) cc) aaa).*

9. *s adverbom.*

a. *glagol je personalni (sa subjektom).*

a) uopće. Nijesam daleko od vas. Zborn. 29b. Dvije sestre sad bih rad, kako su, još znati. M. Bunić 23. Da protivnik nije zdravo, natječe se svačija snaga. I. Gundulić 529. Jesu li mi gospoda na Kosovo dobro zdravo? Nar. pjes. bog. 88. Jeli zdravo koń zelenko pod mladožeńom? Nar. pjes. vuk. 1, 43. Dragi je od men' daleko. 1, 226. Zalud' ńojzi sva lepota ńena. 1, 281. Zaludu je začina, kad nije načina. Zaludu je lijepa brada, kad je slaba glava. Nar. posl. vuk. 83. Kako ste na domu? Vuk, rječn. *kod* dom. — *bez kopule.* Bog visoko a car daleko. Nar. posl. vuk. 17.

b) ima glagol u infinitivu koji se može shvatiti kao subjekat. Ļudski je griješiti a anđelski kajat se. N. Dimitrović 7. Razumom imanje zašto je lasno steć, al' blagom razum nije. N. Naļešković 1, 220. Zaman ti je bit čoviku svijetle moći. Ģ. Palmotić 1, 310. Pravo je žalit i cviliti svemu svijetu tvu nesriću. 2, 236. Tako mu je i primiti beneficij. Ant. Kadčić 23. Tada kamatu radi zajma dana ni po jedan način uzeti ni slobodno. I. Velikanović, uput. 1, 454. Ni bo pristojno nauditi pravednomu po neizdańu krivca. 1, 465. Zadosta je ńemu samo rijet: da bude. A. Kalić 170. Jer je lako Vlaha uspoznati. Nar. pjes. vuk. 1, 41. L'jepo li je pogledati. 1, 52. Divno ti je pod noć pogledati. 1, 279. Da je tkati kako zjati (svak bi tkao a ne bi zjao). Nar. posl. vuk. 50. Nije dobro led ni u marami kroz vinograd proneti. Nije dobro s velikom gospodom iz jednoga čanka trešńe jesti. 214. Nije lasno na boj udariti. 215. Dobro nam je ovdje biti. Vuk, mat. 17, 4. Da te je milo pogledati ga. M. Đ. Milićević, let. več. 208.

b. *bez subjekta.*

a) uopće. Da je pravo da ihъ pomagaju. Mon. serb. 455. (1452). Ah razborit sud učini, jeli pravo, da se koļe vas puk ini. Ģ. Palmotić 1, 268. Đe je tanko onđe i puca. Nar. posl. vuk. 74. Nije dobro ni koga mnogo blagosiļaju, a kamo li koga kunu. 214. Nije dosta, kad ne osta. 214. Nije slično, al' je žalosno. 218.

b) s dativom (isporedi A, 2, b, *a)).* Namъ teško ne. Mon. serb. 535. (1451—1487). Dobro 'e onim koji zlo čine. F. Lastrić, ned. 112. Misle da im nije boļe. V. Došen 115b. Drago ti je srcu tvome, kad ti pogledaš. Nar. pjes. vuk. 1, 25. Kada ga jezdim, nek mi je lepo; biser mi treba, ļubi na grlo, kada je ļubim, nek mi je milo. 1, 215. Kad star ļubi, nek mu je gorko. 1, 290. Kako j' tebi bez konica? 1, 604. I on pita sivoga sokola: ‚Kako ti je, moj sivi sokole, kako ti je bez krila tvojega?' Soko ńemu piskom odgovara: ‚Meni jeste bez krila mojega kao bratu jednom bez drugoga'. 2, 628. Gledaju ga, no im nije milo. 3, 26. Dobro mi je i boļem se nadam. Dobro mi je kao raku na ugļenu. Dobro mu je kao u materinu trbuhu. Nar. posl. vuk. 61. Kad je kozi dobro, onda ide na led, te igra da se raščepi. 117. Kad mu je žļe, neka mu je i grđe. 119. Kako mi je tako mi je. 126. Lasno je tebe ali je teško poštenom čoeku. 167. Kako meni danas, tako ńima do veka! Nar. prip. vuk. 94. Jer je ružno ženi da govori u crkvi. Vuk, pavl. 1kor. 14, 35.

10. *supstantivi (a i zamjenice itd.) stoje s nekijem prijedlozima adverbijalno kao predikat. vidi napose prijedloge. evo nekoliko primjera za prijedlog:*

a. bez. Skladna ovako svijeh odluka nije bez višńe zapovijedi. Ģ. Palmotić 2, 405. Nijedan dim bez (malo) ogńa nije. Nar. posl. vuk. 214. Nije (to) bez neke. 218.

b. do. Ma joj je svila do zemļe. Nar. pjes. vuk. 1, 65. Da je pamet do kadije kao od kadije! Nar. posl. vuk. 50. Nije svaka muka do vijeka. 217. — Do nasъ mu nê. Spom. sr. 1, 86. (1407). Nije meni što do tebe, ni do tvoga vrana końa. Nar. pjes. vuk. 1, 307. Nije meni do vaše večere, već je meni do moje nevoļe. 1, 384. Nije meni do tvojega perja, već je meni do nevoļe moje. Nar. pjes. istr. 2, 51. Što je tebi do nas? Vuk, mat. 8, 29.

c. na.

a) s acc. Svakolika moja dila na zapovijed tvoju jesu. Ģ. Palmotić 1, 128. — Jeli, dico, na krivo toran? M. A. Reļković, sat. A1b. Da je na pasju (voļu), niđe końa ne bi bilo. Nar. posl. vuk. 50. Ćelije su bile na dva kata. Vuk, dan. 1, 17. Koje čarape nijesu na poplet, one su na igle. rječn. *kod* poplet. To mi je na zahod. *kod* zahod. — ‚On je sasvim na oca'. Đ. Daničić, sint. 512. — Da joj je *(papuča)* taman na nogu. Nar. prip. vuk. 163. — Er kad naši na nas nijesu, ne bojmo se sdvora vika. I. Gundulić 503.

b) s loc. Sunce nam je na zahodu, brzo će nam zać; svatovi su na dohodu, brzo će nam doć. Nar. pjes. vuk. 1, 44. — Stara nam je majka na umoru. Nar. pjes. vuk. 2, 136. Kći je moja na samrti. Vuk, mar. 5, 23. — Pak smo opet na dobitku. Vuk, poslov. 5. ‚Sad je na belom hlebu'. Đ. Daničić, sint. 618. — Da im kažeš, na kome je carstvo. Nar. pjes. vuk. 2, 193.

d. od *(vidi i* 7). Za ine ļudi koji nêsu odъ zemļe kraļevьstva mi. Mon. serb. 108. (1334). Od roda je od velika, koļena je gospodskoga. Nar. pjes. vuk. 1, 6. Koji veli, da sam od zla roda. 1, 88. Od koga je đela i koļena. 2, 239. — Od bojazni ti si ńimi, er te zviri svaka scijeni; a s rožčići ļuvenimi mjesec mladi svud si meni. I. Gundulić 160. Da, kao ńemu, i tebi je mrtvu biti od potrebe. 235. Od vječne je đike i časti mladcu da daloče žive od lasti. Ģ. Palmotić 2, 202. Ńih uvrijedit, viđ od mudre jeli svijesti.

2, 310. Da svakomu od izgleda mudra pamet ńegova je. J. Palmotić 296. — Odъ starêhъ vrêmenъ odъ kojihъ nê pametara. Mon. serb. 209. (1381). — Po ta način zaslipļeni žive koliko da su od onih koji govorahu da posli smrti uživańa ne ima. J. Filipović 1, 885b. — Da ča je od slipoga porojena. ki ni sagrišil pogledanjem? Naručn. 58a. Kaži mi, kitice, zelena vijek bila, što je od krunice, ka mi te posila? N. Naļešković 2, 62. Što je od kćerce me ļubjene? G. Palmotić 1, 184. Što je od ćańka draga moga? 2, 471. Što je od moga sinka? M. Lekušić, razm. 57. — Nije ta faca od umrća. Nar. posl. vuk. 218. — Neka idu ovnovi i ovce naj boļe; stadu me ne zovi, ni mi je pasti od voļe. I. Gundulić 157. Biraj, sokole, što ti j' od voļe. — Od voļe mi je l'jepa đevojka. Nar. pjes. vuk. 1, 319. — Evo drugi dio ovoga petoga članka, koji je od uskrsnuća Isusova. J. Filipović 1, 109a.

e. po *s loc.* Nije po šiji, već po vratu. Nar. posl. vuk. 216. — Da su sve put ńega riječi od ńega, a po ńemu djela svaka. J. Kavańin 228b. — Il' ti nije po voļi snašica? Nar. pjes. vuk. 1, 583. Al' ti nije po ćudi đevojka? 2, 529. Koji je po mojoj voļi. Vuk, mar. 1, 11.

f. pri. Jesi li pri sebi? Nar. posl. vuk. 114.

g. proti, protiva, suproć *itd.* Nêsu suprotъ namъ. Mon. serb. 485. (1461). Jest suproć pravdi ‚è contra il dovere' ‚aequum non est'. Jest suprotiva razlogu ‚è contra il dovere' ‚aequum non est'. A. d. Bella, rječn. 279b. Ako bi vidili da su tomu protiva. M. Dobretić 508.

h. s *s instrumentalom.* Prid kim s krunom ko je na glavi, prostrt na tle trepti i čezne. I. Gundulić 495.

i. s *s genetivom.* S tolike, kraļice, tebi su tužice nesrećni mlaci ti? F. Lukarević 237. *(Požuda gospostva)* s nesklada i smeće svuda je i s plača. M. Bunić 29. Ohaj se od vila, ke ti su s prikora, ļubovca tva mila vapi te iz gora. I. Gundulić 166. Slava mu je s teška jada. 472.

k. u.

a) s acc. U koje si doba? Nar. posl. vuk. 332.

b) s loc. Jeli ona u svitlosti. V. Došen 28a. — Nije u onomu u čemu oči vide, nego u onomu u čemu Bog dade. Nar. posl. vuk. 219. — Gospodstvo vi sь bratьjomь jeste u rashomêri. Spom. sr. 1, 42. (1402). Ļudskoj u nescjeni i u Božjoj jeste omrazi. G. Palmotić 2, 41. Ako ovim nis' u grstu. J. Kavańin 99a. Koje *(darove)* onim Bog pripravi, š ńim koji su u ļubavi. V. Došen 111a. — Sad je vas svijet u hitrini, svak se sade s varkom vlada. G. Palmotić 2, 83. U strahu sam još ledenu. 2, 206. Na te u prikom nijesam u gńivu. 2, 438.

l. za.

a) s acc. Za košutu je ta ladna voda. Nar. pjes. vuk. 1, 59. Nije za kozu sijeno. Nije za pseto poskurno brašno. Nije za sviņu od kadife sedlo. 214. Nije za ćelava češaļ (kao ni za slijepca ogledalo ni za gluha svirač). 215. Nije svaka ala za dizdara. Nije svako Ture za vezira. Nije sedlo za magarca. 217. Što sam do sad činila neka je za tebe. Nar. prip. vuk. 106. Jer je to za vaše zdravļe. Vuk, djel. ap. 27, 34. Jela su za trbuh a trbuh za jela. pavl. 1kor. 6, 13. — Nije za učeńe, već za ubijeńe. Nar. posl. vuk. 215. Čujete li, sultanove sluge, što ste mojoj za čuvańe glavi? Osvetn. 6, 68. — Ali ni mi ni za sina Mika, kako mi je za mladu nevestu ka se sutra za drugog udaje. Nar. pjes. istr. 1, 38. — Mi smo ti za to *(t. j. dobri).* Starine. 12, 31. *(oko* 1703). — Oni su pametarom njkim i mudracem za maskaru. F. Lastrić, ned. 434. Sve ine kriposti bres ļubavi jesu za ništo. Blago turl. 2, 3. Izviditi i izkusiti jeli nije li za veću korist crkve. Ant. Kadčić 297. E se na me rasrdio ļuto, da je za što, ne bih ni žalila. Nar. pjes. vuk. 1, 221. — E je meni tetka za Mateļa. Pjev. crn. 51a. — Jedan je *(redovnik)* za lektura u Šibeniku. And. Kačić, razg. 184.

b) s instr. Da gleda svak svoj posao za čim je ko. S. Milutinović, ist. srb. 369.

11. *treće lice jednine često stoji s infinitivom kojega glagola (ali vidi i* a *na kraju), i znači ili: može se, ili: treba. može se shvatiti infinitiv kao subjekat, ali mislim da je* jest *ili* je *impersonalno i da je infinitiv predikat. ja mislim da je* jest *ili* je *i u ovakovijem slučajevima kopula, isporedi lat.* pugnandum est, *tal.* è da farsi, non è da credere, *ńem.* es ist zu fürchten, es ist nicht zu läugnen *itd.* — *Ako je izrečeno ko može izraditi ili treba da izradi ono što se izriče glagolom u inf., stoji u dativu. — Ovakovo je značeńe praslavensko, vidi* F. Miklošić, vergl. gramm. 4, 354.

a. *značeńe je: može se.* Kako je namь viděti. Spom. sr. 1, 13. (1398). Eto čut nî hvoje. F. Lukarević 5. A ka svjetlos tuj vidjet je, gdi su noćna tva pristoļa? I. Gundulić 106. Tere tužnoj ako naći nije nalipa, uze i strile. 188. Posvetilište ovo, Bože, od boleće duše u sebi, ufati je, da pri tebi sveđ i svudi vele može. 201. Tim većekrat stah vapiti: ‚Već se bitje me rastvori, da mi je u raju istaknuti ljeposti ove s onijem gori'. 259. I nije čuti rajske dikle drazijeh riječi i medenijeh? 266. Pokli sumńit nije sada, da nas ovdi ko sastane, stav'mo oružje teško s strane. 404. Nije hrabrenom Vladislavu vik u srcu svom podnijeti, lijepu bojnicu i gizdavu da neredno vidi umrijeti. 411. Vojničara vidjet još je, kim su oružja ista i snaga. 489. Tim svak s golom sabļom teče, da mu je prije sve satrti. 559. Poznati je da čestita š ńim stanuje sveđ sloboda. G. Palmotić 1, 80. Božjoj voļi nije uteć kamo i kuda. 1, 200. Toliko blaga svojim da mu broja nije izreći. 1, 321. Ali veće tužnu meni živjet nije. 1, 350. I nigdje ga vidjet nije. 1, 352. Pokrajine vidjet nije gdi razmirja ne gledamo. 2, 4. Nije ga meni već živjeti *(vidi kod* on). 2, 142. Ono su sve sjeni kijeh nije znat broja. 2, 504. Ali videć, oda svudi da ih kruži vojska mnoga, i da uteći nije nikudi isprid broja tolikoga... J. Palmotić 204. Blagoshranja bogatijega nije al' naći na sem svitu. J. Kavańin 381b. Ona ļeta vjekovita, u koja imam uļesti ko u bezkrajnu jednu pučinu, koju nije priplivati. B. Zuzeri 356. Da vam je vidit što ja u srcu imam, biste se začudili. J. Filipović 1, 84a. Da vam je one duše upitat, koje se u muka pakleni nahode, što ji onde naj veće muči, sve bi jednim glasom odgovorile. 1, 318b. Ah da vam je viditi priobraženje, čudili bi se. F. Lastrić, ned. 144. Tu je čuti pisme duhovne. 272. Nije naći goreg smrada. V. Došen 81a. Jel' od slova ovo ime došlo il' od slave nazivańe pošlo, znati nije, jer je bilo davno. M. A. Reļković, sat. B6a. Da je meni leći pa umreti, a da mi je smrti ne viditi. Nar. pjes. vuk. 1, 684. Da mi nije umrijeti s mirom. 2, 462. Da je kome stati, pa gledati! 3, 32. Da je meni s onim biti s kim ja želim govoriti. Nar. pjes. vil. 1868. 465. Nije mu viđet na oku. Nar. posl. vuk. 216. Da mi se je pomamiti, da te kako zaboravim! P. Petrović, gor. vijen. 77. Nije brojit, moja braćo draga, koliko je upalo leševa. Osvetn. 5, 81. — *i sa samijem glagolom* moći. Napravļa' se i resi, i čini sve što hoć, da satir ti nijesi, koji se skrit nije moć. I. Gundulić 166. Noći

slijepa, gluha noći, ah da mi je ufat moći, da smrknute tvoje sjeni neće izgnat zora bijela! 241. Da mi je moći moje tužbe ovijem stijenam spovidjeti. G. Palmotić 1, 17. Da isrijet nije moći. 1, 127. Nije moć inako. 1, 297. A izplatit nije moći. V. Došen 27a. A nikome nije moći znati. 28b. Jošte bismo mnogo pisali, ali nije moći izgovoriti, zašto mnogo toga ima. Starine. 12, 36. (1712). — *rečenica* da ti je znati *znači: da znaš (da možeš znati).* Er se odi, da ti je znati, čas i život moj uzdrži. G. Palmotić 1, 300. Astolfo sam, da ti je znati. 2, 37. — *gdjegdje je izostavljen infinitiv* (ići *itd.*). Nije kud kamo. Nar. posl. vuk. 215. Nazad nije, hoćeš naprijeda. Osvetn. 5, 100.

b. *značenje je: treba.* Mani je ostaviti moju ženu. Korizm. 39a. I v poslidńi dan od zemlje, vskrsnuti mi jest. 99a. On je sunce s koga je doći svjetlos suncu, kad izljeze. I. Gundulić 211. Er nije veće češnut ńima da ih ne bi razdijelila s gospodarim ljubljenima poljačkoga boja sila. 457. S izgleda se tim ovoga svak tko vlada sad nauči, da nije se uzdat u nikoga, stvar velika kad se odluči. 483. I poznavši da mu jest umriti. F. Glavinić, cvit. 251a. Nije mu kratit me pomoći. G. Palmotić 1, 298. Hod'mo, nije cknit, družbo izbrana. 2, 145. Nije se meni protiviti suproć volji od nebesa. 2, 271. Uklonimo se, nije nam cknjeti. 2, 335. Roditelja duhovnoga koga 'e častit cijeća Boga. J. Kavańin 221b. Ništanemańe nije se čuditi, uzrok bo i razlog daje Gospodin. F. Lastrić, ned. 318. Mlogi Krstjani, kad je služiti puti, svitu i djavlu, drage volje trče, sve im je lasno. 376. Tu je meni Mladjeńu glavu moju izgubiti. Nar. pjes. mikl. beitr. 57. Oficira što naređuje, kad je što narediti među prosti vojnici. I. Zaničić 92. Tom se nije već nadati. V. Došen 60a. Da svaki red svoju ima odiću, ni se čuditi. I. Velikanović, uput. 3, 208. Kuda mi je sad ići naj preče? il' ću ići na carevu vojsku, il' ću ići kralju u svatove? Nar. pjes. vuk. 2, 368. A Vidović tužan i žalostan, da je ńemu na vojnicu pojti. Nar. pjes. istr. 1, 25. Ki će bosilak vońat rano mu se je stajat. 2, 42. Obajt mi je tri gore jelove. 2, 56. Ča mi ga hasni dvoriti, kad mi je kose nositi? Jačke. 8. Vrani moji końi, sutra vam je rano dalek put putovat. 31. Zimnoj vedrini i ljetnoj oblačini nije vjerovati. Nar. posl. vuk. 90. Kad je vojsku vojevati onda se viče: ‚Kamo junak Kraljeviću Marko?' a kad je šićar dijeliti, govore mu: ‚Otkuda si, neznana delijo?' 117. Kome je putovati, nije mu kolje drijemati. 147. Ako ga ljubi, dat nam je evo obilježje. Vuk, kovč. 44.

12. *kao personalni glagol može imati uza se infinitiv* vidjeti *ili* čuti *i još kakav predikat (ili supstantiv ili adjektiv u nominativu kao pravi predikat, ili u kojem drugom padežu ili s prijedlogom te vrijedi kao predikat). značenje je da se po viđenu ili čuvenu čini da je subjekat onakav kao što se izriče predikatom. — nije jasno, treba li shvatiti infinitiv kao pravi predikat a nominalni predikat kao njegov popuńak, ili ovaj zadńi kao pravi predikat što se popuńuje infinitivom (isporedi lat.* pulcher est visu, *tal.* è bello a vedersi, *ńem.* er ist schön zu sehen); *u ovome bi zadńem slučaju pripadalo pod* 1 *ili pod* 2. *mislim da može biti jedno i drugo prema misli onoga što govori i prema smislu, tako* lijep je vidjeti *pripadalo bi pod* 2, *jer je smisao (vidi gore latinski, talijanski i ńemački primjer): kad se gleda, vidi se da je lijep; nasuprot* zdrav je vidjeti *pripada amo, jer je značenje: čini se da je zdrav (lat.* sanus videtur, *tal.* ha buona ciera, *ńem.* er sieht gut aus). Ali od ljudi i od žena viđet su oni *(rosi)* na moj glavi, ko dva dubka usađena zlatnijeh kora u dubravi. I. Gundulić 156. Po prilici, po odjeći vile od gora vidjet sve su. 331. Toli slugam darivaju, razmetni su i vidjet svime. 488. U ń se krepko zapazila, svijem je vidjet stanac kami. 547. Krstimir je pravi vidjet. G. Palmotić 1, 51. Djevojčica kao je plačna vidjet lica! 2, 95. Koja je ono družba vidjet? 2, 486. Koji plemenit jes vidjeti. 2, 499. — Ove pjesni čut su sdvora slađe od meda. G. Palmotić 2, 427.

C. *ostaje još što kazati o osobitom upotrebljavańu ńekijeh oblika.*

a. *izostavlja se predikat ili druge riječi koje popuńaju smisao (kao kod* A), *jer se ima u misli.*

a) naj češće u odgovoru. Jel' kad s kojom zločom stresa? Jest, ako je zloća kesa. V. Došen 241b. ‚Jeli, dico, na krivo toran?' Rekoše: ‚Jest'. M. A. Reljković, sat. A1b. O zelena zeleniko! rano ti si procavćela! N'jesam rano, brijeme je, svatovi me mimođoše. Nar. pjes. vuk. 1, 48. ‚Ti si mi ga umorila mlada'. ‚Nisam, majko, života mi moga!' 1, 246. ‚Draga moja, jesi l' se udala?' ‚Jesam, dragi, i čedo rodila'. 1, 408. Sud upita jeli sve istina, i pošto mu oni odgovore da jest... Pravdonoša. 1852. 28. *(može gdjegdje ostati i predikat u odgovoru radi jačega isticańa, n. p.:* Jeli korisno rečene riči pomišljat? Jest mnogo korisno. J. Filipović 1, 159b. ‚Jesi l', djevojko, peškir navezla?' ‚Jesam navezla, nisam povezla'. Nar. pjes. vuk. 1, 21. ‚Jesi l' rada, da ti koji dođe?' ‚Ja sam rada, da mi oba dođu'. 1, 218. ‚Jel' ti, sejo, po nogama zima?' ‚Nije meni po nogama zima, već je meni po mom srcu zima'. 1, 220—221). — *Katkad i na pitańe u kojemu nema glagola* jesam *odgovara se ovijem glagolom.* Sad će mene reći moja Mera, da devojki svilen kaftan skidam; nisam, dušo, života mi moga! Nar. pjes. vuk. 1, 249. Pavle pita sestricu Jelicu: ‚Zašto, sejo? da od Boga nađeš!' Sestrica se bratu kunijaše: ‚Nisam, brate, života mi moga'. 215. ‚Što prodade kuma za cekine?' ‚A nijesam, moja mila kumo'. 2, 20. *vidi i:* Vila: Mene li hoć udrit? Dragić: Nije nego dijete onoj. M. Držić 105. Jeste li ostavili sva koja su grišna? Ako jest, vaše je uskrsnutje dobro. J. Banovac, razg. 166. Jes ‚sl' ‚etiam'. A. d. Bella, rječn. 676. Budi besjeda vaša ‚jest, jest; ne, ne'. S. Rosa 73b. matth. 5, 37. *(u Vukovu prijevodu:* Dakle neka bude vaša riječ: da, da; ne, ne). Onaj glas koji se učini kad se više predńijeh gorńijeh zuba jesik metne pa podigne, koje kad se učini jedan put, znači ‚nije'. Vuk, poslov. 167.

b) i u ovijem primjerima ima se u misli predikat, ali drukčije nego kod a). On sebe prikaza hoteći i postupi put neprijatelja svojijeh i reče: ‚Ja jesam' (joann. 18, 5). J. Matović 46. Ugledaše Isusa gdje ide po moru i došao blizu do lađe, i uplašiše se. A on im reče: ‚Ja sam, ne bojte se'. Vuk, jov. 6, 20. A Isus znajući sve što će biti od njega iziđe i reče im: ‚Koga tražite?' Odgovoriše mu: ‚Isusa Nazarećanina'. Isus im reče: ‚Ja sam'. 18, 4—5.

b. *nalazi se gdjegdje* nije *mj.* ne *prema tome što* jest *uopće se uzima kao riječ što potvrđuje (vidi* a, *a)).* Ljubiš li je do istine sa svijem srcem ali nije? M. Divković, kat. 130. Kudi i kori običaje a nije ljude. M. A. Reljković, sat. A8a. To nenavidost iz tebe govori, a nije ti. B1b. Vira stoji u primańu onoga što smo čuli a nije što smo vidili. sabr. 26.

JESANICA, *f. voda u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 16.

JESE, *m. ime tursko.* — xv i xvi *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Jese-beg. Mon. serb. 480. (1457). Jese balija čauš baša. 554. (1537). — *na jednom mjestu* Jesi. Sluge Jesi balije. 554. (1537).

1. JÈSÊN, jèseni, *f.* autumnus, *vrijeme u godini među ljetom i zimom (septembar, oktombar, novembar).* — *isporedi* 3. jesen. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* — *Riječ je praslavenska* (jesenь), *isporedi stslov.* jesenь, *rus.* осень, *češ.* jeseň, *pol.* jesień. — *Srodno je i stprus.* assanis, *i možebiti i got.* asans, *ljeto, žetva, i stvnēm.* aran, *žetva (novovnēm.* ernte). — *U svijem je rječnicima: u Voltiǵijinu:* ‚autumnus'; *u Mikaljinu:* jesen, podzimak ‚autumnus, autumnitas, var'; *u Belinu:* ‚autunno, una delle quattro stagioni dell'anno' ‚autumnus' 121ª; *u Bjelostjenčevu:* jesen, jeden del leta zmed četireh, podzimak ‚autumnus'; *u Jambrešićevu:* ‚autumnus'; *u Voltiǵijinu:* ‚autunno, stagion autunnale' ‚herbst'; *u Stulićevu:* ‚autumnus, autumnum'; *u Vukovu:* ‚der herbst' ‚auctumnus': do mrtve jeseni, cf. podzimak; *u Daničićevu:* jesenь ‚auctumnus'. Sve dubje učne s jeseni opadat. G. Držić 434. Ako se car vrne bojeći se jeseni. Mon. croat. 217. (1526). Pod jesen. Đ. Baraković, jar. 120. Tvom zelenom primaljetju zrelijeh dana jesen doć će. I. Gundulić 298. Naprijed jesen i proljetje sred gizdavijeh perivoja, vječno voće, vječno cvijeće, druže u slavah od pokoja. 533. U plodnu jesen. A. d. Bella, razgov. 71. Želi krušve u jeseni. J. Kavańin 56ª. Da ste prokleti u jeseni. J. Banovac, blagosov. 180. U jesen Slavča slavnim vinom naslađuje. M. A. Reljković, sat. B6ª. Cile zime i cile jeseni. G3ª. U zimi i u jeseni. A. d. Costa 2, 31. Još s jeseni rasadnik iskrči. J. S. Reljković 77. Š ńe pod jesen pak nemilo gine. 315. Žito, koje jesenom zaosta. 396. Do jeseni u mom dvoru bila! Nar. pjes. vuk. 1, 381. Jesen prođe i zima nastane. 1, 389. Da ti meni o jeseni dođeš, o jeseni, o Dmitrovu danku. 2, 355. Jesen je bogata a zima rogata. Nar. posl. vuk. 114. Čekajući do mrtve jeseni. Vuk, poslov. xi. Tebi će čitava jesen ovde propasti. nar. pjes. (1883) 4, xvi. Pa se kroz sńegove i mećave kasne jeseni vratiše. M. Pavlinović, razg. 42. Hrvati iste jeseni daleko provale u Bosnu. 42. Despot Đorđe ne dade u jeseni prelaza Skenderbegu. 85. Jesen dugove plaća. V. Bogišić, zborn. 472. — *Kako se vidi u predašńijem primjerima vrijeme kad što biva naznačuje se genetivom* jesen *i instrumentalom, i ńekijem prijedlozima* (u jesen, u jeseni, o jeseni *itd., vidi napose kod svakoga prijedloga); treba dodati da se u ovakovom značenju upotrebljava i loc.* jèseni *bez prijedloga (isporedi* ljeti, zimi). Da daju jeseni pokrove. Glasnik. 15, 310. (1348?). Zimi, ljeti i jeseni, a naj liše u proljetje ina misal nije meni. N. Naljeković 1, 206. Došao kaluđer u inoriju jeseni da kupi jarad i dvizad. Nar. prip. vrč. 41.

2. JÈSÊN, jèsena, *m. vidi* 1. jasen. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (jesen, jesenovo drvo ‚fraxinus, ornus'), *u Voltiǵijinu* (‚frassino' ‚escho'); *u Vukovu:* (na Grobniku između Rijeke i Karlovca) vide jasen (a što se u nas zove ‚jesen' oni kažu ‚podzimak'). Va dvori ti rasla drobna maružana, jelvi i jeseni. Nar. pjes. istr. 4, 18. Jesen, Fraxinus ornus. Čas. čes. muz. 1852. 2, 51. Jèsen ‚fraxinus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 29. — *I ime mjestu u Hrvatskoj.* xv *vijeka.* Selo Jesen. Mon. croat. 172. (1499).

3. JÈSÊN, jèsena, *m. vidi* 1. jesen. — *U dva pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Voltiǵijinu (uz* jesen, *f.), u Stulićevu (uz* jesen, *f. s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Gre za litom jesen plodni, za jesenom zima lina. A. Vitaljić, ist. 459ª. U jesenu, kada dolazi vrijeme za sjedbu. I. Jablanci 43. Na svrhu jesena. 95. U prošastomu jesenu ne bijaše vrijeme ugodno. 203.

JESÉNAK, jesénka, *m. vidi* jasenak. — *Između rječnika u Voltiǵijinu* (‚frassinella, dittamo, erba' ‚diptam'). Jesenak, Convallaria polygonatum. 2. Dictamus albus. Čas. čes. muz. 1852. 2, 51. — *I ime mjestu u Istri.* xiv *vijeka.* Tu se govori Jesenak. Mon. croat. 46. (1395).

JESÈNAS, *adv. ove jeseni, u ovu jesen (moje se kazati i preko same jeseni i prije i poslije samo da nije druga jesen u sriједi).* — *Postaje od* jesenь sь, *vidi* saj i danas. — *Ne može se znati jeli praslavenska riječ; u našemu jeziku može biti postala po analogiji prema* danas, večeras *itd.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (jesènas i jesènaske ‚diesen herbst' ‚hoc auctumno'). Što jesenas spraviše u kuće. J. S. Reljković 53. Kojima će se jesenas žito sijati. 209. Što se s bilim lukom jesenas radi. 331. Te davno je Mijat poginuo, još jesenas o Mijolu danu. Nar. pjes. vuk. 3, 433. Nećeš danas no jesenas. Nar. pjes. herc. vuk. 268. Udala se kurva za đidiju od večeras do jesenas. Nar. posl. vuk. 826. Što će biti jesenas, neka bude večeras. 360. Ruski general . . . kazivao mi je jesenas. Vuk, rječn. predg. iii. Pokaza mi jesenas u Beču neka pisma. S. Ljubiša, prip. 107. Samo da se jesenas ne izdelismo. M. P. Šapčanin 1, 85. — *Može dobiti na kraju i slog* ke: jesènaske, *vidi u Vukova rječniku.*

JESÈNASKE, *vidi* jesenas.

JESÈNAŠŃÎ, *adj. koji pripada ovoj jeseni, koji biva jesenas.* — *Postaje od* jesenas. — *U Vukovu rječniku:* ‚von diesem herbste' ‚hujus auctumni'.

JESÉNCA, *f. dem.* 1. jesen. — *U jednom primjeru* xvi *vijeka.* U jesencu nu prihode . . . modrokosi. M. Vetranić 1, 14.

JESENI, *adj. vidi* jesenski. — *Postaje od* 1. jesen *nastavkom* ьn (jesenьnъ). — *Rijetko u pisaca, a između rječnika u Daničićevu* (jesenьnь ‚auctumnalis'). Dva panađura u Mačvê u Podgorici sveti Georgije prolêtny i jeseny. Sr. ljetop. 1847. 4, 55. (1381). Do miseca jesenoga. Đ. Baraković, vil. 222.

JESÈNICA, *f. ime mjestima.* — *Postaje po svoj prilici od* 2. jesen.

1. *u jednini.*

a. *ime ńekakvu mjestu* xiv *vijeka.* — *U Daničićevu rječniku:* mjesto blizu Svjetila: ‚Više Prude i u Jesenici drьva sêkli'. Spom. sr. 1, 20. (1399).

b. *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdilje. 52.

2. *u množini* Jesènice: *dva mjesta u Dalmaciji.* Schem. jadr. 1876. 30. Schem. spal. 1862. 7. *ovo se zadńe spominje od prije našega vremena.* Iz Jesenic. Stat. pol. ark. 5, 312.

JESÈNICE, *f. pl. vidi* Jesenica, 2.

JESÈNIČKÎ, *adj. koji pripada Jesenicama (vidi* Jesenica, 2). Od katuna jeseničkoga. Stat. pol. ark. 5, 312.

JESÈNINA, *f. jesenska žetva.* — *U jednom primjeru* xiii *ili* xiv *vijeka, i otale u Daničićevu rjecniku* (‚seges auctumnalis'). Da orutь dans je-

senine i dьnь prolêtine i da go požnutь i izvrьhutь. Mon. serb. 63. (1293—1302).

1. JESÈNÎŠTE, *n. vidi* jasenište. — *U Voltiǵijinu rječniku:* ‚frassineto, boschetto di frassini' ‚eschwald'.

2. JESÈNÎŠTE, *n. samo u Stulićevu rječniku:* ‚autumna habitatio'.

JESENIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* jesenište. — *sasma nepouzdano.*

JESÈNITI SE, jesènî se, *impf. kaže se kad se približa ili kad počiñe jesen.* — *U Vukovu rječniku:* ‚zum herbste gehen, herbsten' ‚auctumnus appropinquat'.

JÈSÊNKA, *f.*

1. *ime kravi.* — *U Daruvaru.* — *isporedi* jesenko.

2. *vrsta jabuke.* — *U Daruvaru.*

JESENKO, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 61.

JESENOST, *f. u Voltiǵijinu rječniku:* v. jesenstvo, *i u Stulićevu:* v. jesenstvo. — *nepouzdano.*

JÈSENOV, *adj. vidi* jasenov. — *U naše vrijeme u Istri, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚fraxineus'), *u Jambrešićevu* (‚fraxineus'), *u Voltiǵijinu* (‚di frassino' ‚von eschenholz'). Boška jesenova. Nar. pjes. istr. 2, 132. Projti vam je tri gore jelove, tri jelove, a tri jesenove. 3, 5.

JESENOVA, *f. ime mjestu.* — *isporedi* Jasenova. — xv *vijeka.* Od Jesenove tr do Črnina. Mon. croat. 55. (1428).

JESÈNOVAC, Jesènôvca, *m. ime dvjema selima u Hrvatskoj.* — *isporedi* Jasenovac. *a) u županiji zagrebačkoj.* Razdije|. 85. — *b) u županiji varaždinskoj.* 101. — *S ovijem se imenom spominje mjesto* xvii *vijeka.* Turci uzešo Jesenovac. P. Vitezović, kron. 152.

JESENOVA DRAGA, *f. mjesto u Vrbovskom.*

JESENOVČANI, *vidi* Jasenovčani. Schem. zagr. 1875. 134.

JESENOVICA, *f. selo u županiji zagrebačkoj.* Razdije|. 75. — *isporedi* Jasenovica.

JESENOVIK, *m. mjesto u Istri.* — *isporedi* Jasenovik. — xiv *vijeka.* Z Jesenovika. Mon. croat. 46. (1395).

JESENOVJE, *n. vidi* jasenik. — *Samo u Jambrešićevu rječniku:* jesenovje ‚fraxinetum'.

JÈSÊNSKÎ, *adj. koji pripada jeseni, koji biva u jesen itd.* — *isporedi* jeseni, jeseñi. — *Između rječnika u Mikaljinu* (jesenski, od jeseni ‚autumnalis, autumnus'), *u Belinu* (‚autumnalis' 121a), *u Bjelostjenčevu* (‚autumnalis'), *u Jambrešićevu* (‚autumnalis'), *u Voltiǵijinu* (‚autunnale' ‚herbstlich'), *u Stulićevu* (v. jeseni), *u Vukovu* (‚herbstlich' ‚auctumnalis'). Jesensko jaće ‚agnello d'autunno' ‚agnus autumnalis'. A. d. Bella, rječn. 53b. Zadubeni u ribńi, u lovu, u raskošah od plandišta jesenskoga. B. Zuzeri 71. Uzdaće jesenskije plodova. F. Lastrić, svet. 53a. O jesenskomu uravñeñu dana s nočim. S. Rosa 44b. U jesensko doba. 57b. Jesensko vrijeme. I. Jablanci 43. Tako mogu jesenskoga dara okusit se. J. S. Reljković 76. Daj mi, Bože, vjetra jesenskoga da obori kulu Jugovića. Nar. pjes. kras. 1, 135. Božić je jesenski svetac. Nar. posl. vuk. 20. Jer davni smo ovdje kućenici, jesenskijeh dužnici poreza. Osvetn. 1, 89.

JÈSÊNSTVO, *n. jesensko doba.* — *U Belinu rječniku:* ‚tempo d'autunno' ‚autumnitas' 121a; *u Bjelostjenčevu:* ‚autumnitas'; *u Voltiǵijinu:* ‚autunno, autunnata, autunnalità' ‚herbst'; *u Stulićevu:* ‚autumnitas'.

JESEŃ, *vidi* jeseni.

JESÈŃAČA, *f. vrsta kruške.* — *U Vukovu rječniku:* ‚art birn' ‚piri genus' *s dodatkom da se govori u užičkoj nahiji.*

1. JESÉŃAK, jesóńka, *m. vidi* jasenak, b. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jeseñak, trava ‚dictamum, dictamus', *i u Stulićevu:* ‚dictamus'.

2. JESÈŃÂK, Jeseńáka, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Vinograd u Jeseñaku. Sr. nov. 1874. 109.

JÈSÊŃE, *n. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj:* Jeseñe doñe i gorñe. Razdije|. 95.

JÈSÊŃÎ, *adj. vidi* jesenski. — *Običniji je složeni oblik ali ima* xvi *vijeka i jedan primjer s nominalnijem oblikom* (jeseñ, *vidi naj prvi primjer).* — *Između rječnika u Belinu* (‚autumnalis' 121a), *u Stulićevu* (‚autumnalis, autumnus'), *u Vukovu* (vide jesenski *s primjerom iz narodne pjesme:* Od jeseńa danka Mitrovoga). Oni jeseń cvit ki vjetar zabije. Š. Menčetić 33. K'o jeseńu lubenicu. Nar. pjes. vuk. 1, 330. Aranđeo *(uze)* jeseñe brijeme. 2, 5. O Krstovu danu jeseñemu. 4, 272. Duge su noći jeseñe. Nar. pjes. herc. vuk. 257. To je već jeseñe doba. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 35.

JÈSER, *u Vukovu rječniku:* vide eser *s dodatkom da se govori u Boci.*

JÈSETRA, *f.* Acipenser schypa Güldst., *neka riba.* — *Riječ je praslavenska (u muškom rodu), isporedi stslov.* jesetrъ, *rus.* осетръ, *pol.* jesiotr, *i baltička, isporedi stprus.* esketres, *lit.* erszkėtras. *Miklošić je isprva mislio* (vergl. gramm. 12, 9) *da postaje od korijena* os, *vidi* oštar; *ali kasnije* (etymol. wörterb.) *kaže da može biti srodno sa stvñem.* sturo, sturjo. — *Između rječnika u Vukovu* (‚der stör' ‚accipenser sturio'). Somovi mu žito seju, a jesetre žañu. Nar. pjes. vuk. 1, 513. Jesetra, Acipenser schypa Guldenst. J. Pančić, rib. u srb. 153. Jesetra — Acipenser schipa. zoolog. 285.

JESI, *vidi* Jese.

JÈSIH *i* JÈSIK, *m. ocat, kvasina, ńem.* essig. — *U naše vrijeme u Istri.* Jêsih ‚acetum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 29. Jesik, germ. ‚essig', ocat, sirće. Naša sloga. god. 15, br. 16.

JESIKOVAC, Jesikovca, *m. brijeg u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Glasnik. 19, 298.

JESIKOV DO, *m. u Daničićevu rječniku:* Jesikovь Dolь, selu je ‚Vlašću' manastira Treskavca išla međa ‚na Jesikovь dolь' (Glasnik. 11, 185).

JESINA, *f. vidi* jasikovina. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Vari drvo jovinu, oliti jesinu. J. Vladmirović 31.

JÈSÎR, jesíra, *m. sužań; sužaństvo, arap. tur.* esîr, *sužań.* — *U naše vrijeme u Bosni.*

a. *sužań.* Hoću puščat mađarske jesire. Nar. pjes. hörm. 56.

b. *sužaństvo.* Procvilela bula u jesiru. Nar. pjes. hörm. 2, 580. — učiniti jesir što *znači: uhvatiti, ugrabiti u ratu, zaplijeniti, porobiti.* Ti ćeš moju vojsku pozobati, topove mi jesir učiniti. Nar. pjes. hörm. 1, 31. Koñe ćemo jesir učiniti. 2, 535.

JESIVA, *f. ime ovci.* — *U Daruvaru.*

JESMIJANA, *f. žensko ime (tursko).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ova kńiga od Udbiñe grada, od prokletog Kune Hasan-age,

zove mene Kuna na mejdana da povedem ćercu Anđeliju, on će povest seku Jesmijanu. Nar. pjes. vuk. 3, 885.

JESNAF i JESNAV, *m. vidi* esnaf. — *U naše vrijeme.* U crkvi se, na večerńi, pomińu imena svīju članova toga jesnafa. M. Đ. Milićević, slave. 70. U varošima, svaki jesnav ima svoju slavu, svoj pir. 69.

JESODIJA, *f. grč. ἐσοδία, vidi* dohodak, c. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom* XVI *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku (ἐσοδία* ‚reditus'). Jeliku jesodiju vsakojaku lêto vsa poprinositь (‚vsa da' ‚vsako prinositь'. Đ. Daničić), da se odь žita sême godištu izь opьćine otьstavja. a pročja vьsa jesodija i žito odь vsega da se prinosi polovina u veliki monastirь a druga polovina da stoji u kući arhijevičkoj. Mon. serb. 192. (1379).

JÈSPÂP, jespápa, *m. vidi* espap. — *U naše vrijeme.* A imam i jespap u dućanu i veresije. M. Đ. Milićević, pomenik. 8, 415. Reci mu da ne žali jespapa. L. K. Lazarević, on zna sve. 42.

JESPEDITORIJA, *f. vidi* espeditorija i jekspeditorija. — *U naj starijem primjeru pisano je* estьsp-; *drugdje je i drukčije pisano, možebiti griješkom, vidi naj sadńe primjere i* jespiditorija. — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚expeditoria'). Ovь listь budi vlastelomь dubrovačcimь za jestьspeditoriju. Mon. serb. 441. (1450). Ovi listь učinismo vlastelomь dubrovačcimь za jespeditoriju. 480. (1458). Za jespeditoriju i verovanije. 495. (1466). Da učine namь jespeditoriju zadovoļnu. 499. (1466). Za jespeditoriju. 517. (1476). Pogrješka će biti ‚jespoditorije'. Mon. serb. 504. (1467). (Đ. Daničić). Za kspeditoriju. Spom. sr. 2, 48. (1899). Na jednom mjestu ‚aspeditoriju' 2, 91. (1430). mislim da stoji mjesto ‚za speditoriju'. (Đ. Daničić).

JESPIDITORIJA, *f. vidi* jespeditorija. — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Pod ovu jespiditoriju naše pečati postavismo. Mon. serb. 502. (1467). Da smo primili odь vlasteo dubrovačcihь, kako se u našihь jespiditorijahь udrьži. 504. (1467).

JESTÀSTVEN, *adj. koji pripada jestastvu.* — *U pisacu našega vremena; u Stuli̇ćevu rječniku:* jestestven ‚essenziale' ‚ad id quod philosophi parum lat. essentiam adpellant spectans (cum relatione ad rei essentiam)'.

JÈSTASTVO, *n. osobina onoga što jest, biće (vidi* 1. biće, 1 *i* 8), *narav.* — *isporedi* jestvo. — *Postaje od* jest *nastavkom* ьstvo: *oblik je* jestьstvo *praslavenski (po svoj prilici samo kod pisaca a ne kod naroda), isporedi stslov.* jestьstvo, *rus.* естество, *češ.* jestestvo, *poļ.* jestestwo. — *Neki su pisci primili u naše doba ovu riječ u filosofski jezik promijeniviši* ь *na* a. — *Između rječnika u Daničićevu* (jestьstvo ‚essentia, natura'). Otь zemļьnago jestьstva. Stefan, sim. pam. šaf. 1. Vidêvь svojego jestьstva nemošti. Sava, sim. pam. šaf. 7. Člověčьskoje jestьstvo. Mon. serb. 17. (1288). Vsego sego jestьstva. 110. (1321—1336). Jedinomu jestьstvu. 136. (1348). Ne mogutь vьsi udrьžati jestьstvo. Zak. duš. pam. šaf. 31. Vsêmi zemļьnimi jestьstvi. Mon. serb. 187. (1378). Vsakomu slovesnomu jestьstvu. 457. (1453). — *U nekijeh pisaca stoji po ruskome jeziku* e *mj.* a. Tvorac napunio je svo jestestvo s ranom i napitkom našim. D. Obradović, sav. 88. Da umnost sine teškim nad bremenom jestestva zemna. M. Svetić u Pjev. crn. 333a.

JÈSTI, jêdêm (ȉjem, jêm), *impf.* edere, *hranu kroz usta primati u tijelo.* — *Korijen je* êd *(radi promjene praslavenskoga glasa* ê *u svakom dijalektu našega jezika vidi kod* I) *i riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jasti, *rus.* ѣсть, *češ.* jísti, *poļ.* jeść *(vidi i kod* I). — *Radi akcenta vidi kod* I. — *Oblik je korijena ovoga glagola jedan od naj jačijeh dokaza da se je* ê *u stslovenskom izgovaralo kao* ja *ili* ia *ili nekako slično (drugi su dokazi jednako jaki: ime samoga slova* ê *u glagolici i ćirilici* jatь, *činjenica što u glagolici za* ja *i za* ê *ima samo jedno slovo, što i kasnije u srpskijem spomenicima* ѣ, *osobito na početku riječi, glasi* ja, *što u bugarskijem dijalektima* ê *glasi* ja *ili* ea *itd.). koji misle da je stslov.* ê *glasilo kao današńe* ê *u novoslovenskom jeziku, iznašli su pravilo da na početku riječi pred stslov.* ê *dolazi* j *a da onda* ê *glasi* a, *ali tome pravilu treba potvrde (pošto se* o, ъ, y *poslije* j *mijenjaju na mekane glasove* e, ь, i, *trebalo bi da se* ê *što je već po sebi mekani glas promijeni na još mekši, a ne na tvrdi* a); *Brugmann* (grundr. der vergl. gramm. 1, 66—67) *kao da misli da ovaj zakon vrijedi uopće za slavenske jezike, ali da tako nije vidi se baš po ovome glagolu kod kojega glas* ja *ima samo u stslov. i u bugarskom jeziku. istina može se protiva ovome svemu kazati da se i drugdje nalazi* ja *mjesto praslavenskoga* ê, *ali to može biti s osobita razloga kao kod* 1. jad, *ili i onako može biti da se glasovi* ja *i* je *lako izmjenjuju na početku riječi, vidi* jahati, jesditi, i jamac, jemac. — *Korijen je indoevropski* ed, *isporedi smskrt.* ad, *grč.* ἔδω, ἔδομαι, *lat.* edo, *staroir.* ithim, *got.* ita, *stvnem.* izu; e *se produļilo u lat.* ēs, ēst *itd., u lit.* ėdmi, ėdu *(šderem) i u praslavenskom jeziku postavši* ê. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (jisti ‚comedere; edere; vesci'), *u Mikaļinu* (jesti. jisti, blagovati ‚edo, comedo, cibum capio, adedo, manduco'), *u Belinu* (jesti, ijem ‚cibarsi, prender cibo' ‚vescor' 191b; ‚mangiare o magnare' ‚edo' 458a), *u Bjelostjenčevu* (jem, jesti, obrokujem, blagujem ‚edo, comedo, cibum capio, escam sumo, vescor'), *u Jambrešićevu* (jem ‚edo, comedo'), *u Voltigijinu* (jesti, jedem, jiem ‚mangiare, cibarsi' ‚essen, speisen'), *u Stulićevu* (jesti, ijem i jedem ‚edere, esse, vesci, manducare, comedere'), *u Vukovu:* jesti, jedem (jêm, ȉjem), *aor.* jedoh i jeh, 1. ‚essen' ‚edo' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Šećer iju, a rakiju piju. Jeđi, krale, od tvoji sinova. 2. n. p. jedu ga buhe, vaši ‚beissen' ‚mordeo', *u Daničićevu* (jasti ‚edere'; jesti ‚comedere').

I. *oblici.* — *raslika je naj veća što su se održali neki oblici još iz praslavenskoga doba u kojima je korijen primao nastavke ne umetnuvši u srijedu vokala* (o *ili* e), *a opet su se u mlađe doba razvili drugi koji te umeću.*

a. *praes.*

a) isprva je primao nastavke bez vokala, te su mu praslavenski oblici bili: êmь, êsi, êstь, êvê, êsta, êste, êmъ, êste, êdętь, *isporedi stslov.* jamь, jasi, jastь, javê, jasta, jaste, jamъ, jaste, jadętъ, *novoslov.* jêm. jêš, jê, jêva, jêsta, jêsta, jêmo, jêste, *(mlađe* jedô), *bug.* jam *(ostali su oblici mlađi), malorus.* jim, jisy, jisť, jimo, jiste, jidať, *rus.* ѣмъ, ѣшь, ѣстъ, *(mlađi* ѣдимъ, ѣдите), ѣдятъ, *češ.* jím, jíš. jí, jíme, jíte, jedí, *poļ.* jem, jesz, je, jemy, jecie, jedzą, *gorńoluž.* jém, jéš, jé, jémój, jéstaj, jéstaj, jémy, jésće, jédža, *dońoluž.* jém, jéš, jé, jémej, jéstej, jéstej, jémy, jéšćo, jéže. *u našemu jeziku po južnom govoru* ê *obično postaje* ije *a može i* jē: ȉjem, ȉješ, ȉje, ȉjemo, ȉjete, ȉjû *(u Dubrovniku gdje se samo ovaj oblik upotrebļava drukčiji je akc.:* ijem, iješ, ije, ijémo, ijéte, ijû *i* ijêdû), *ili* jêm, jêš, jê, jémo, jéte, (jêdû); *ovako je* (jêm *itd.) i po istočnom govoru;*

po južnom jîm, jîš, jî, jímo, jíte, (jídû). — *naj stariji su primjeri (po Daničiću,* ist. obl. 257): ijem. Zborn. 176ª; jim. P. Zoranić 18ᵇ; jiš. M. Marulić 46; ji. 10. (228. 226); P. Zoranić 2ª. (27ª); ije. N. Rańina 146ᵇ; Š. Menčetić 336; M. Vetranić 2, 170 *itd.*; ijete. N. Rańina 195ᵇ *itd.* — *Treba dodati da se u knigama pisanima crkvenijem jesikom nalaze i stariji i stslovenski oblici, n. p.* jasi. Starine. 4, 68. (XVI *vijek);* jastъ. Sava, sim. pam. šaf. 5; Korizmeńak. 41ª; Anton Dalm., nov. tešt. 1, 12; jami *(mj.* jamy). Sava, tip. stud. glasn. 40, 152; jiste. Aleks. jag. star. 3, 284. 287. M. Alberti 485.

b) kasnije su se umetnuli vokali te su oblici u južnom i u istočnom govoru: jêdêm, jêdêš, jêdê, jêdêmo, jêdête, jêdû *(mješte ovoga ima i* ijêdû *što je bliže obliku* iju, *vidi kod a)); u zapadnom:* jîdêm, jîdêš, jîdê, jîdêmo, jîdête, jîdû. — *naj stariji su primjeri od* XV *vijeka:* jideš. F. Vrančić, živ. 87; jide. Š. Budinić, ispr. 70; jidu. M. Marulić 82. 255; P. Hektorović 38; ijedu. N. Naļešković 127 *itd.*

b. *imperfekat.*

a) postaje nastavkom ah, aše *itd. ili* jah, jaše *itd.* (dj *mijeńa se na* đ): jêdâh, jêdâše *itd. (u zapadnom govoru* jî-) *u naše vrijeme (vidi* Đ. Daničić, obl.ˢ 56). — jêđâh, jêđaše *itd. (u zapadnom govoru* jî-) *u naše vrijeme a potvrđeno je od* XVI *vijeka:* jeđaše. N. Rańina 162ª.

b) nastavci su êh, êše *itd.:* jêdijeh, jêdiješe *itd. (u zapadnom govoru* jîđîh, jîđîše *itd.).* — *naj stariji su primjeri (po Daničiću,* ist. obl. 305): jidih. F. Vrančić, živ. 108; jediše. M. Marulić 208. 231; jediješe. Zborn. 78ª; jidihu. M. Marulić 82; jedijehu. N. Rańina 58ᵇ. 96ᵇ. — *samo u starijih pisaca i u čakavskom govoru.*

c. *aor. postaje na dva načina kao i presenat po tome što se može ne umetnuti vokal* o *te onda otpada* d *ispred nastavka.*

a) nije se umetao vokal već u praslavensko doba, isporedi stslov. jahъ, ja, ja *(i* jastъ, jastъ), jahomъ, jaste, jaše, *stčeš.* jesta 3 *dual.; u našemu su jeziku oblici* jêh, jê, jê, jêsmo, jêste, jêše *(u zapadnom govoru* jî-). — *naj stariji su primjeri (po Daničiću,* ist. obl. 320—321): ji. M. Marulić 257; jismo. P. Hektorović 8; jiše. M. Marulić 75; P. Hektorović 11; ješe. N. Naļešković 128. *da je i u naše vrijeme običan ovaj oblik svjedoči Vukov rječnik (može biti da se ne upotrebļava sad oblik* je *za* 2 *i* 3 *sing.).*

b) s umetnutijem vokalom oblici su jêdoh, jêde, jêde, jêdosmo, jêdoste, jedoše *(u zapadnom govoru* jî-). *i ovaj se oblik nalazi u stslovenskom:* jadohъ, jade, jade, jadohomъ, jadoste, jadošę. — *Naj stariji su primjeri:* jidoše. M. Marulić 1, 267; jedoše. N. Rańina 70ᵇ; N. Naļešković 152. — *u naše je vrijeme vrlo običan.*

d. *imperativ.*

a) 2 *sing. u praslavensko doba postaje nastavkom* j *s kojijem se* d *slijeva, isporedi stslov.* jaždь *(dual:* jadivê, jadita, *plur.:* jadimъ, jadite), *ali je kasnije u svijem slavenskijem jesicima taj oblik prešao i na dual i plural, isporedi novoslov.* jêj, jêjva, jêjta, jêjmo, jêjte, *bug.* jež, ježte, *malorus.* již, jižmo, jižte, *rus.* ѣшь, ѣшьте, *češ.* jez, jezme, jeste, *pol.* jedz, jedzmy, jedzcie, *gornjoluš.* jéz, jézmój, jeztaj, jézmy, jézće, *donjoluš.* jéz, jézmej, jéstej, jézmy, jézćo. *u našemu se jeziku ovaj oblik uzdržao do dana današńega i to kod čakavaca:* jîj, jîjmo, jîjte, *i u Dubrovniku:* jêđ, jêđmo, jêćte, *ali se poslije đ sad obično umeće* i: jêđi, jêđimo, jêđite. — *u Daničića su* (ist. obl. 335) *naj stariji primjeri:* jij. M. Marulić 137; P. Hektorović 49; jeđ. N. Rańina 45ª; Zborn. 40ª; N. Dimitrović 22. — *U knizi pisanoj crkvenijem jesikom ima i stslovenski oblik* jaždь. Stefan, sim. pam. šaf. 9.

b) istom su kasnije postali u našem jeziku mlađi (ali kod većine naroda običniji) oblici: jêdi, jêdimo, jêdite *(po zapadnom govoru* jî-). — *naj stariji je primjer (po Daničiću,* ist. obl. 336): jedi. M. Radnić 17ᵇ.

e. *ger. praes. obično* jêdûći *(po zapadnom govoru* jîdûći), *ali se u Dubrovniku govori i* îjûći. — *U knigama pisanima crkvenijem jesikom nalaze se i stslovenski oblici:* jaduštago. Domentijanᵇ 115; jadyj. 145; jadušti. Mon. serb. 244. (1389—1399).

f. *ger. praet. bio je u starije doba* jêvši *ili* jêv *(vidi* javši. Š. Budinić, sum. 86ᵇ), *i možebiti i* ječi (jedši), *a u sadašńe je obićnije* jêdâvši *(vidi* M. Radnić 61ª) *i* jêdâv *(u svijem oblicima po zapadnom govoru* ji-).

g. *part. praet act. postaje nastavkom* l *pred kojijem u južnijem i ruskijem jesicima ispada* d: êlъ: *u južnomu i istočnom govoru* jêo *(u južnom boļe* îo), jêla *itd., u zapadnom* jîo, jîla *itd.*

h. *part. praet. pass.* jêden *u južnom i istočnom govoru, u zapadnom* jîden *(može biti da se gdje govori i* jêđen, jîđen, *ali to nije dobro).*

i. *inf.* jêsti *u južnom i istočnom govoru, a u zapadnom* jîsti *(u Dubrovniku griješkom* jêstiti *i* jêstit). — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom nalazi se i stslovenski oblik* jasti, *n. p.* Sava, tip. hil. glasn. 24, 198.

II. *značeńe.*

1. *aktivno.*

a. *bez objekta ili s toga što se objekat ima u misli, ili što je značeńe uopće hraniti se (pa i objedovati, večerati itd.). često uz glagol* piti. *a) obično je subjekat čeļade.* Pij i jaždь. Stefan, sim. pam. šaf. 9. Da s ńim i piješ i jiš. M. Marulić 46. Lačan bjeh, i daste menje jesti. N. Rańina 42ᵇ. matth. 25, 35. Ustani i jeđ. 44—45. 3reg. 19, 7. Zašto s grješnici ije meštar vaš? 196ª. matth. 9, 11. Htijaše jesti. Zborn. 15ª. Jeđ i blaguj. 40ª. Da ijem ali piju, ali ino štogodje činu. 176ª. I pismo i jismo, koliko ki htiše. P. Hektorović 8. I ov naš gospodar učini taku stvar, pri ner jisti side. 11. Tuj jiše i piše malo govoreći. 11. Neg s mjerom jeđ i pij. N. Dimitrović 22. Gdi meni voļa nije da š ńim ijem, na mu čas. N. Naļešković 1, 254. Grizem, žvem, ijem. M. Držić 29. Ni ije ni pije. 167. Jednokrat samo na dan blagujemo ili jademo. Š. Budinić, sum. 149ª. Ni pije, ni ije, ni miruje. A. Čubranović 157. Svakomu pak veļu da ije i pije. D. Rańina 93ª. Bi li se čin't moglo, človika ne ijede da vrijeme veliko živjeti sve vide? 101ᵇ. Postaviše Aleksandru jisti. Aleks. jag. star. 3, 268. Primite i jijte. M. Alberti 453. A ja naređuju vam da jiste i pijete na trpezi mojoj. 485. Ije sa mnom, sa mnom pije. I. Gundulić 226. Sedam dan ne da jim jisti. F. Glavinić, cvit. 180ᵇ. Da ili jidiše, ili pijaše. 194ª. Jednoč na dan jidiše. 296ᵇ. Ni jeduči ni pijući. V. Andrijašević, put. 169. Čovik sagriši jedavši. M. Radnić 61ª. S mukom mi živemo, ter po malo pake jidemo. P. Posilović, nasl. 200ᵇ. Jeđ dokle te nude, er ćeš pak htjet kad ne uzbude. (D). Poslov. danič. Kada on bude tako naučen dobro jisti i piti. P. Macukat 10. Uzmi i jidi. 26. Pored s psima da bi jio. J. Kavańin 29ᵇ. A Lazaru ne da jisti ni mrvice. 393ª. Jer sam jeo, pio odveće. 444ª. Er jest lačnu daste meni. 490ª. Uzmite i jeđte. B. Zuzeri 118. Nu ga gledajte kako sladko ije i kusa. 298. Kako je *(papa)* svet, kad jide i pije? J. Filipović 1, 189ª. S ubož-

tvom jedaše i pijaše. F. Lastrić, test. ad. 59a. U avliji jeđaju *(jeđahu)* mlogi siromasi. ned. 374. Niti je jio niti je pio. V. M. Gučetić 139. Nije io, ni pio. S. Rosa 64a. Dušo, jeđi, ispijaj, gosti se. 111a. Uzmite i jejte. 144a. Kad jedemo i pijemo. V. Došen 47b. Vaļa jesti, vaļa piti. 66b. Jesti, piti i spavati. 201a. Ko malo ije lasno probavļa. Đ. Bašić 35. Spi, ije, hodi, misli. 74. Ļudi jidu i piju. And. Kačić, kor. 301. S kućom jide a kući ne radi. M. A. Reļković, sat. 13a. Jsti i piti u gostionici općenskoj. Ant. Kadčić 8. Filip nama zapovedi da se ta ista čaša dade Evripidu trađediopiscu, koji jeđaše s mirom. D. Obradović, basn. 170. Ja jem ili pijem. J. Rajić, pouč. 1, 42. Kada se brez razloga jide i pije. B. Leaković, gov. 62. Jed'te, pijte, gospodski sinovi. Nar. pjes. vuk. 2, 856. Ni jedoše, niti vode piše. 4, 441. Ješe, piše, veseļe činiše. Nar. pjes. stoj. 2, 102, Skupa jemo, zajedno pijemo. Nar. pjes. hörm. 2, 825. I jedem i pijem, a pestiš mi je na umu. Nar. posl. vuk. 101. Jedem, jedem, pa ne mogu. (Tužio se neko kako jesti ne može). 112. ‚Jeđi' stane vikati divļan. Nar. prip. vuk. 187. Pa san bil trudan tako da nisan mogal jist. Nar. prip. mikul. 16. Neće da ji. 27. Gori drva, jij i puši. 48. Kako što pred potopom jeđahu i pijahu. Vuk, mat. 24, 38. Jeđahu, pijahu, žeńahu se. luk. 17, 27. Moļahu ga među tijem govoreći: ‚Ravi! jedi'. jov. 4, 31. Jedući hoće da se stidi. Vuk, poslov. 168. — *b) rjeđe je subjekat životińa.* Nigdar vuk po porucih ji. P. Zoranić 27a. Jedna jasla gdi jidiše živina. P. Radovčić, ist. 44. Jejte, końi mile braće naše, sutra ćete putovat daleko. Nar. pjes. bog. 258. Dovedoše końa gladna, vola i magarca, da jidu. M. Zoričić, zrc. 161. Ja mu kažem da koń dobro jide. M. A. Reļković, sat. D8a. Jijte, pijte, moga brata końi! Jačke. 12.

b. *glagol je u pravom smislu s objektom. a) objekat je prava hrana (gdjegdje se uzimļe u širem i prenesenom smislu kao n. p.* hļeb, so *itd.). aa) subjekat je čeļade.* Varena jasti. Sava, tip. hil. glasn. 24, 193. Ne jami masla ni vina pijemь. tip. stud. glasn. 40, 152. Jadušti hlěbь ihь vьzdvigoše na ńihь kovь velikь. Mon. serb. 244. *(okolo* 1389—1399). Lav kakono vol sino jidiše. Živ. jer. star. 1, 231. Maslo i med bude jesti. N. Rańina 15b. isai. 7, 15. Tko ije moju puot i pije moju krv. 146b. joann. 6, 57. Ne imahu što jesti. 151a. marc. 8, 1. A znaš ča se reče: jij ribu iz mora, a meso iz kože. P. Hektorović 49. Kad svak ije jagańca bijeloga. N. Naļešković 1, 126. Znam te, s tobom sam hljeb io. M. Držić 411. Ne javši ni okusivši ničta prije. Š. Budinić, sum. 86b. Koji jadu meso u korizmeni post. 150b. Jite i pite ča vam se daje. Kateh. 1561. 25a. Puta bez broja voće toj jedoh ja. D. Rańina 29a. Eto od svijeh prijateļa, s kijem jedah hljeb, so, i pih. S. Bobaļević 215. Jej ovi kruh. B. Kašić, nač. 62. Jej put koju si ti rodio. per. 104. Sta ondi Romualdo tri lita korenje i travu jiduć. F. Glavinić, cvit. 51b. Nigdar mesa ne jidiše. 261a. Proklet on ki kruh moj ji, da me ne osveti. 429b. Ne jij kruha s vele poći. M. Gazarović 97b. Koji meso ijedu. I. Držić 197. Da jesu ti jisti one ptice. Michelangelo 4. Konsko meso jimo. I. Zanotti, skaz. 21. U bolesti ki ijete kruh kada se vi kajete. I. Akvilini 83. Boļe znano zeļe jestit. (D). Ije zemļu kako krt. (D). Poslov. danič. Kruh oholi ļudi jiše. A. Vitaļić, ist. 246a. Jidemo travu. P. Macukat 42. Neka naj prije budu jesti kruh u trudu. J. Kavańin 25a. I ko anđeo Ivan sveti ji pustošne skakavice. 64a. Jide sijeno kako goveče. F. Lastrić, test. bil. 251a. Obilatije blaguju jidući meso. A. Kanižlić, kam. 205. Da nigda ništa nečistoga svega života svoga nije jio. E. Pavić, ogl. 654. Io je kruha iz vele peći. (Z). Poslov. danič. S tizim bi se uzdržala priko sve nediļe, da ne bi ništa jila. M. Zoričić, zrc. 160. Travu jiduć a vodu pijući. And. Kačić, razg. 17b. Koga nije da kruha ne jide. 50b. I sve što se prikazivaše lažļivomu bogu jidjahu. kor. 301. ‚Mi jidemo', Eva odgovara, ‚lipo voće od sviju stabala'. M. A. Reļković, sat. F5a. Da on vočku zabrańenu jede. F8a. Ne jestiti mesa u petak ni subotu. T. Ivanović 7. Jeli prosto jestiti ribu s ješom mrsnom? 68. Nu ne misli da ti Jezusovo tijelo ješ kô ješ svaku inu zemaļsku piću. A. Kalić 188. Voće jeđaše. D. Obradović, basn. 394. Ja sam meso u postni dan jeo. B. Leaković, nauk. 208. Šećer jela, šerbet vodu pila. Nar. pjes. vuk. 1, 49. Šećer jesti, u svili spavati. 1, 220. Ječam žito, u Boga ļepota! ja te žela a ja te ne jela! 1, 297. A on neće s mora smokve da jede. 1, 351. Da ja jedem u dućanu alvu. 1, 354. Ko je bolan, nek jabuke jede. 1, 576. Ta ne io od ovoga meso! 2, 20. Šećer iju, a rakiju piju. 2, 131. I što jedu ļeba carevoga. 2, 265. Volim s Jovom crnu zemļu jesti, nego s tobom bijelu pogaču. 2, 642. Jedu ļeba a pijahu vina. 3, 302. Od gladi je crnu zemļu jeo. 3, 432. Ni sjedoše ni ļeba jedoše. 4, 244. Jeđi zeļe iz svoga vrta. (U Kotoru). Nar. posl. vuk. 113. Ni luk jeo ni lukom voňao. 221. Kako nisam žira io. V. Vrčević, igr. 35. Neću već s tobom jesti hļeba, i ako sam kukavica bez roda. S. Ļubiša, prip. 177. Ješe s kruhom suhe pečenice. Osvetn. 4, 31. — *bb) subjekat je životińa.* Želuda, koga prasci jedijahu. N. Rańina 58b. Ka li je trava toj, ku žaba sve ije? D. Rańina 120a. Riba velika ije ribu malu. (Z). Poslov. danič. Koji bi ńemu dao silikva o želuda, koga prasci ijahu. J. Matović 487. *(Koni)* niti trava jedu niti vode piju. Nar. pjes. vuk. 1, 387. Jed'te, koni, đetelinu travu. Nar. pjes. herc. vuk. 134. Pred Šarcem stoji malo mahovine od koje pomalo jede. Vuk, živ. 241. — *b) objekat nije hrana u pravom smislu nego prigoda u kojoj se jede ili po kojoj se dobiva hrana, n. p.* Koji su jeli onazi adrьfata. Mon. serb. 570. (1411). Trudno ti, vaj! oba večeru tuj ješe. N. Naļešković 1, 128. Gdi jest gostińica gdi vazam s učenici mojimi jidem? M. Alberti 484. — *c) objekat uprav nije izrečen nego mješte ńega stoji genetiv s prijedlogom* od *(gotovo kao partitivni genetiv ili kod imena biļke misli se na voće kao na objekat).* Ako tko ije od ovoga kruha, živjeti će u vieke. N. Rańina 226b. joann. 6, 52. Od prepovidana drêva jasti. Anton Dalm., ap. d2b. Ako budeta jala od ovoga prepovedana i zaprećena dreva. d3a. Zašto ne jedeš od ove jabuke? P. Macukat 26. Od drva znańa zla i dobra ne jidi. F. Lastrić, test. 41b. Da ne ijete od svake vočke rajne. S. Rosa 2b. Jeli . . . Bog . . . i od stabal jisti zabranio? M. A. Reļković, sat. F5a. Od zabrańene vočke jila je. I. Velikanović, uput. 1, 2. — *u ovom je primjeru prijedlog* s *mjesto* od: Tko ije š ńega *(duba),* neće umrijeti. N. Naļešković 1, 152. — *d) kad je subjekat koja poveća ili velika (proždrļiva) životińa, a objekat je ļudsko ili živinsko tijelo, značeńe može biti: gristi, žderati, rastrgavati.* Odkle ideš, jeli te vukovi! M. Držić 80. Galanta ti je tamaša, ribe me ne jele! 373. Njekih jiše zvijeri od gora. A. Vitaļić, ost. 17. Što mi psi ruke jedu. S. Margitić, isp. 79. A ubavo na Kosovu telo, ni ga jedu orni ni gavrani. Nar. pjes. vuk. 2, 324.

Nek ga jedu orli i gavrani. 3, 367. — *e) i kad su subjekti sitne životiće (crvi, buhe, muhe itd.), ima osobito značeńe jer se ne misli da se sve pojede nego samo da se malo po malo grize. aa) objekat je ljudsko ili živinsko tijelo.* Vidê človêka i crvi ga ôdêhu. Pril. jag. ark. 9, 113. (1468). Ne jele te ose! M. Držić 52. Têlo po smrti crvi jasti hote. Š. Budinić, sum. 14b. Da se meće jest crvima *(meso)*. J. Kavańin 63a. Ter ga živa crvi idijahu. J. Banovac, pripov. 183. A u vodi guje i akrepi, guje piju, a akrepi iju. Nar. pjes. vuk. 3, 344. Koga je jela zmija, taj se i gušterice boji. S. Ljubiša, prip. 269. — *metaforički (kad je čeljade nemirno i ne može da stoji na istom mjestu kaže se da ga crvi jedu).* Gdi nočimo, ne svanemo, jer nas pričnu crvi jesti. A. Čubranović 141. — *bb) objekat je što neživo, kao n. p. drvo, hartija itd.* Kako sam po sebi u drivu stvoren crvak vlastito drvo grize i ji. P. Zoranić 2a. Kô drvo crv vrti i grize i ije, tako ona do smrti živa te sičije. I. Gundulić 146. Pisma, koja moji jidu. A. Kanižlić, kam. 8. — *cc) u prenesenom, metaforičkom smislu. objekat je duša.* Crv ki s grijeha dušu ije. B. Betera, čut. 40.

c. *u prenesenom smislu.*

a) uopće. — subjekat je čeljade, objekat je nešto što se shvaća metaforički kao jelo. Ljuti čemeri jim. P. Zoranić 13b. Grišnici jidu i piju naslade. J. Banovac, pred. 4. Tko jide i pije nedostojno, osudu sebi jide i pije. F. Lastrić, ned. 264.

b) također metaforički kad su objekat novci (osobito tući). Boje j' jestit pjeneze neg svoje meso. (D). Poslov. danič. I dizdari ńiovu *(od gradova)* ulefu jedu. Vuk, dan. 5, 30. Naše novce jednako jeo. Đ. Daničić, Imojs. 31, 15.

c) kad je objekat čeljade, može biti značeńe: globiti i uopće mučiti, progoniti. Od molitve pod koprenom tužne udove jedu i mame. Ġ. Palmotić 3, 30b. Gore 'e jesti malahnoga. J. Kavańin 73b. Daveći siromahe, meso ńiovo jedući. F. Lastrić, test. 121a.

d) kao uništavati (malo po malo), n. p. rđa gvožđe, ogań što mu drago, bolest čeljade itd. Gvozd tja ji, grize. M. Marulić 228. Kankari vam ijedu i život i imańe i čast. M. Držić 319. Murve i plodna stabla ina noćne od slane ji ljutina. A. Vitaljić, ist. 248b. Koji će *(ogań)* jisti tebe. F. Lastrić, test. 41b. Živina ga jela! (Kletva). Nar. posl. vuk. 81. Krv ga jela! (Kletva). 160. Tako me guba ne jela! 293. Jela te bolest! Vuk, poslov. 254.

e) značeńe je kao kod d), ali u duševnom smislu. objekot može biti čeljade, duša, srce itd. Misal ma vele me grize i ji. M. Marulić 10. Kih svist grize i ji. 226. Nenavidost kuće tvoje jede mene. N. Ranina 71b. joann. 2, 17. Zavidos, koja ije u zlu svomu sebe sama. Ġ. Palmotić 2, 460. A naj ljuća griža srce jede. Osvetn. 4, 66.

f) s objektom riječi *znači: ne izgovarati bistro, razgovijetno, kad se slogovi ili cijele riječi u govoru ispuštaju, kao da se progutaju.* Da odgovara pomńivo, bistro i cilovito, ne jidući riči. Ant. Kadčić 92.

2. *pasivno.* Oti biti jiden. Korizm. 82a.

3. *sa* se. — *Između rječnika u Vukovu* (1. ‚essbar sein' ‚comedi' *s primjerom:* Ne jede se meso od svake tice. 2. ‚sich abgrämen' ‚maceror').

a. *pasivno.*

a) u pravom smislu. aa) bez subjekta, isporedi 1, a. Vsu masariju, v koj se ji. Mon. croat. 102. (1466). A kad je da se ije, dobra si svijati. N. Naljeśković 1, 243. Veselo se ije i pije. B. Zuzeri 79. Da se ne jide do devete ure. A. Kanižlić, kam. 151. Zašto se ondi jide i pije. M. A. Reljković, sat. A6b. To ću na drugi svet gdi niti se jede ni pije. D. Obradović, basn. 87. Kad se za dugo nije jelo. Vuk, djel. ap. 27, 21. Jer večeru selo donijelo, pa se jurve i pilo i jelo. Osvetn. 1, 64. — *bb) sa subjektom.* Pepeo se kako kruh jur meni jediješe. N. Dimitrović 70. Neg ka *(mana)* uzkrisa, kada ji se. J. Kavańin 67b. Jer se u večer posvetjivaše a pak se ob noć jidjaše. Blago turl. 2, 230. Jede li se ševtelija? Nar. pjes. vuk. 1, 292.

b) u prenesenom smislu, vidi 1, c, *f).* Slova glasovita koja se jidu. P. Knežević, muk. 6.

b. *refleksivno. — u prenesenom smislu, kao* mučiti se, ginuti, čeznuti, *vidi* 1, c, *e).* Pohlepljivac . . . jede se na paračike. M. Radnić 51b. Pakleno mjesto gdi se plaču, gdi se jidu. J. Kavańin 489b. Jidu se oni nesrićni. I. P. Marki 26. A zavidljivac tuguje i jede se kad vidi dobro u drugoga. M. Đ. Milićević, škol. 19.

c. *recipročno.* I pravdu ljubimo, staviv ju na sridu, broz koje vidimo zviri da se jidu. P. Hektorović 38.

JESTITI, jestim, *impf. govoriti* jest, *potvrđivati. — U Stulićevu rječniku:* ‚affirmare'. — *nepousdano.*

JESTIV, *adj. koji se može jesti. — Samo u Belinu rječniku:* ‚mangiativo' ‚esculentus' 459a, *i u Stulićevu:* ‚esculentus'.

JESTÍVA, *n. pl. vidi* jestivo.

JESTIVAN, jestivna, *adj. vidi* jestiv. — *Samo u Voltigijinu rječniku:* ‚cibale, di cibo' ‚essbar', *i u Stulićevu: uz* jestiv.

JÈSTÎVO, *n.* cibus, *jelo, hrana. — Načińeno od* jesti, *možebiti prema* pivo *(s kojom se riječi često nalazi združeno). — Po zapadnom govoru* jîstîvo. — *Akc. je zabilježen onako kao što sam ga čuo; u Vukovu je rječniku drukčiji, ali treba dodati da Vuk u rječniku sna samo za množinu* jestiva, *premda se jednina vrlo često nahodi i u narodnijem pjesmama. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cibo, tutto quello che si mangia' ‚cibus' 192a; ‚mangiativo, cosa da mangiare' ‚esculentum' 459a), *u Voltigijinu* (‚cibo, pietanza' ‚speise'), *u Stulićevu* (‚cibus, esca'), *u Vukovu* (jestíva, n. pl. ‚die speisen' ‚cibi'). Ugotovi jestivo. Zborn. 40a. Jestivo slavno toj izvrstan plod plodi. N. Dimitrović 89. U koj se nahode jestiva razlika. F. Lukarević 247. Obilna jestiva da su svud. 286. Tako im pomańka jestivo. K. Magarović 94. S jestivom ih priduši. I. Đorđić, salt. 262. Budući ukradenijem jestivom naplesali vreće. ben. 186. Ter mi gozbu, vaj, pripravi tijem jestivom prokletijem. pjesn. 255. Stvari koje se jistivu pristoje. S. Badrić 11. Jistivo je crvî služiti tilu. 86. Sve ostalo što može navesti na djelo bludno, ili mišlju, ili riječju, napravom, savišńijem jestivom. I. A. Nenadić, nauk. 131. Premda nisu pune tolikoga jistiva i piva. Blago turl. 2, 147. Ako bismo želeli jestivo ali piće. J. Matović 419. Koji su puni jestiva i pića. 449. Niti hoće pića ni jestiva. Nar. pjes. vuk. 1, 285. Dosta piva i dosta jestiva. 4, 38. I dade im pivo i jestivo. 4, 444. Ugostiše pivom i jestivom. Nar. pjes. herc. vuk. 71. Daje ńima pića i jestiva. Pjev. crn. 18b. Piju vino a jedu jestivo. Nar. pjes. stoj. 1, 44. Tu ih časti pićem i jestivom. Nar. prip. vuk. 180. I svaki izvadi iz svojih bisaga što je imao jestiva. Nar. prip. vrč. 86. Okupi jednom iguman sve đake i zaprijeti da ne bi ništa od jestiva uzimali bez pitańa. 114. Svakojega mesa i dru-

goga jestiva. 161. 10 oka soli u litru jestiva, pa još neslano. 206. Bjehu li im lijepa jestiva? P. Petrović, gor. vijen. 65. A kad bi mu nestalo jestiva. Osvetn. 2, 86. Naložili piva i jestiva. 4, 84. Deset magarica natovarenijeh žita i hljeba i jestiva ocu na put. Đ. Daničić, 1mojs. 45, 23. Ona naj više gotovi jestiva. V. Bogišić, zborn. 121. Pa donese u tamnicu sužńima dosta jestiva i pića. M. Đ. Milićević, omer. 286.

JÈSTÔJČICA, *f. dem.* jestojka. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚escula'.

JÈSTÔJKA, *f. vidi* jestojska. — XVII *i* XVIII *vijeka (isporedi* i jestojčica). Jisti jestojke zabrańene u dan od posta, grijeh je smrtni. A. Komulović 21. Ne živem, ko ti, ja jestojci i piću, neg lijepoj koj moja sva lita služiću. I. Gundulić 152. Mruči od glada žirnom skotu na jestojci zavidjaše. 218. Dvor s pustińom promijenit ću, jestojka mi bit će trava. I. V. Bunić, mand. 11. Blagovati jednu jestojku božanstvenu. I. P. Marki 53. Ima pomńu da Jesusu ne pomańka jestojka ali pitje. Đ. Bašić 202.

JESTOJNA, *f. u Stulićevu rječniku uz* jestojska. — *nepouzdano.*

JÈSTÔJSKA, *f. jelo, hrana.* — *isporedi* jestojka. — *U zapadnom govoru* jlstôjska. — *Postaje od* jesti, *ali je čudnovat nastavak* ojska. — *U našemu se jeziku javlja od* XVI *vijeka, ali ima ova riječ i u stčeškom (vidi* F. Miklošić, etym. wörterb. *kod* jad). — *Između rječnika u Mikaljinu* (jestojska, jistojska, pića ‚esca, cibus, cibarium'; vratiti jestojsku *kod* bljuvati), *u Belinu* (‚cibo, tutto quello che si mangia' ‚cibus' 192ª; vratiti jestojsku ‚vomitare' ‚vomo' 778ᵇ), *u Voltiǵijinu* (‚aguzzappetito, cibi dilicati e saporiti' ‚was den gaumen reizt'), *u Stulićevu* (v. ješa). — *U Voltiǵijinu rječniku ima osobito značenje.* Prinesi menje dva kozlića naj boja da učińu od ńih jestojske otcu svomu. N. Rańina 56ᵇ. gen. 27, 9. Pošli bjehu u grad da jestojsko kupe. 65ᵇ. joann. 4, 8. Dah vam svekolike trave ... da budu vam u jestojsku. 114ᵇ. gen. 1, 29. Pomanka mu jestojske i ne nahodjaše ništa izjesti i mnozi bjehu umrli od glada. Pril. jag. ark. 9, 77. (1520). U kratko brijeme učinim te jestojsku crvom. Zborn. 148ª. Usta ka u sebi ku nemoć imaju jestojsku ne haju. F. Lukarević 99. A pak bez jestojske svi gladom mru veće. A. Sasin 220. Ako hlepimo na jestojsku vremenitu. A. Gučetić, roz. jez. 11. Da budete blagovatl i ispijati: ne jestojske, ni pitja vremenita. 168. Za jisbinu i jestojsku duševnu. A. Komulović 44. Donoseći mu jezbine i jestojske potrebne. B. Kašić, is. 25. Donošahu ńoj piću i jestojsku. 86. Imajući običaj osladiti svoje jestojske razgovorjema. iń. 57. Dobrota od jestojske i od hrane. M. Orbin 48. Proždrijeti u sebe unutra kojugodijer jestojsku telesnu. 277. Koji *(ogań)* pomaga probaviti jestojske. 296. Neka budu vrženi u zahodnu i zametenu građu od laberinta za jestojsku nakasni. I. Gundulić 8. I ka mrtva s gorka vaja još jestojska zvijeri ohole ostavit će kosti gole na pržinah segaj kraja. 45. Da kad kuša slad mila se od jestojske i od pitja, svačije srce razigra se. 171—172. Mješte piće slatke uljudno jestojska je ma jedina nepoznano gorko travje. 219. Ptica u moru, riba u gori, jestojske ih slijedom slijede. 291. I jestojskam zabrańenijem razbijate poste svete. Ǵ. Palmotić 3, 30ᵇ. Tako poda svojijem drazijem za jestojsku sebe istoga. 3, 64ª. Jestojska je prava moje meso. J. R. Gučetić 9. Gdi jim klańaš oborite sve jestojske plemenite. J. Kavańin 28ª. Jestojskom me ne krijepiste. 565ª. Tilo koje do mala ima biti jestojska od crvi. A. d. Bella, razgov. 52. Davahu ih psima za jisbinu to jes jestojsku. 121. Čudnovatu ima krepos, koja u nijednoj jestojsci ne može se naći. 169. Pritustijem jestojskami gostit me će. I. Đorđić, salt. 195. Lavi pitaju svoju jestojsku u tebe. 351. Jestojsku im dub gizdavi, pitje iz rijeka med davaše. pjesn. 100. Kako je moje providjenstvo puno jestojskâ pripravilo za hrańońe od tjelesa. 299. Ostavljajući boji dijelak kojegod jestojske. Misli. 6. Jur nam je mana došla usiona jestojska. V. M. Gučetić 9. Naša jestojska, naša hrana. 18. Kada tijelo i krv svoju u jestojsku da grešniku. A. Boškovićeva u I. M. Mattei 354. Tko ima jestojska u zaliho. S. Rosa 45ᵇ. Ne htijaše se hranit drugom jestojskom nego travama. Đ. Bašić 84. Koja vam jestojska udi i od ńe se po svaki način čuvate. 35. Malo mańe neg sve nemoći savrgu se u nas, ili od saviše jestojske, ili od jestojske neprobavljene. 85. Cijeće pitja i jestojske i cijeća gosta neizbrojnijeh. 89. Kad ja bih žedan i lačan, ja primih od tebe pitje i jestojsku. 203. Jestojska i piće. L. Radić 74. Spoznat se nedostojni blagovańa te Božje jestojske. T. Ivanović 92. Da je tijelo Jezusovo jestojska tijela našega. A. Kalić 189. — *I u prenesenom ili metaforičkom smislu.* Ovo je ńih rajska jestojska i pivo. B. Gradić, djev. 50. Ti jesi jestojska od ufanja. A. Gučetić, roz. mar. 7. Kad jestojska od čudesa nasitit te ova bude. P. Kanavelić, iv. 125. Razgovori naši sveti jestojska je ńim isbrana. A. Boškovićeva 8. Ta jestojska jest vjera. S. Rosa 94ᵇ. Namjerih se na koga pastijera, koji ne imaše jestojske, to jes svetijeh knńiga. Đ. Bašić VI.

JESTOJSKAST, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚dapibus abundans'. — *nepouzdano.*

JESTOJSKAV, *adj. u Stulićevu rječniku uz* jestojskast. — *nepouzdano.*

JESTOJSKI, *adj. koji se može jesti.* — *U Voltiǵijinu rječniku:* ‚cibale, nutritivo, mangiabile' ‚essbar'. — *nepouzdano.*

JESTOJSKINA, *f. augm.* jestojska. — *U Stulićevu rječniku:* ‚vilis cibus'. — *sasma nepouzdano.*

JESTOST, *f. jelo, hrana, vidi* jestivo, jestojska. — XVI *i* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚cibus, ferculum, dapes, cibaria'). Put moja istinom jest jestos. N. Rańina 146ᵇ. joann. 6, 56. Nejma se ni jestos želiti, od ke se zlo prima. N. Dimitrović 8. Prislatka jestos taj svakomu čini plač i gork vaj strpljeno podnijeti. 89. Tuj jestos prisvetu iziv i probavil. 90. Er jestos ne pridoh da tvoju blaguju, negoli da s tobom u kući stanuju. D. Rańina 107ᵇ. Sami voń tvoj, Gospodine, dosti bi bio svemu svijetu, koliko veće jestos tvojega prislavnoga tijela? B. Kašić, nač. 86.

JESTOVAN, jestovna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. ješan. — *nepouzdano.*

JESTOVSTVO, *n. vidi* jestvina. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Telo jestovstva. Naručn. 25ª.

JÉSTRA, *m. hyp.* Jestrak. — *U naše vrijeme.* Jestra Jakovljević. Rat. 268.

JÈSTRÂK, *m. ime muško.* — *Biće grčkoga postańa (Εὐστοργος?).* — *U Vukovu rječniku:* ‚mannsname' ‚nomen viri'.

JESTRATIJE, *m. ime kaluđersko, vidi* Jevstratije. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 118.

JESTVA, *f. jelo, hrana.* — *U jednoga pisca* XV *vijeka (po zapadnom govoru* jistva), *a između rječnika u Stulićevu* (v. ješa). Davajte joj prvi dil jistve i kruha. M. Marulić 44. Jistvo pustiti ke su bile tvoje. 256.

JESTVEN, *adj. koji pripada jestvu.* — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (v. jestestven). Ali je mnogo više prirodna i jestvena. M. Pavlinović, razl. spis. 157.

JÈSTVINA, *f. jelo, hrana, isporedi* jestva, jezbina, jestojska. — *Po zapadnom govoru* jîstvina. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cibo, tutto quollo che si mangia' ‚cibus' 192ª), *u Bjelostjenčevu* (jestvina, jezbina, istbina, pića ‚ferculum, cibus, cibarium, exulium, pastus, dapes, esca'), *u Jambrešićevu* (‚cibus, ferculum'), *u Voltigijinu* (‚pietanza, vivanda' ‚speise'), *u Stulićevu* (v. ješa), *u Vukovu* (vide jelo *s dodatkom da se govori u Dalmaciji).* I blagovaše svaki dan jistvine priplemenite. Bernardin 88. luc. 16, 19. Post razbija se po prijatju kekoli jistvine. Naručn. 2ª. Kada pripravlja jistvine raskošne. 88ᵇ. Budući ńih čriva dobro plna jistvin. Transit. 60. Nošaše jednu zdelu plnu jistvin izvrstitih. Mirakuli. 180. Vzdržati se od jistvin telesnih. Korizm. 2ª. Pripravljaše dobrih jistvin. 8ᵇ. Jistvina ne človičaska da anjelska. 84ª. Kruh po ijudejskim jaziku govori se svake vrsti jistvina i pića. Postila. n1ᵇ. Bog mani jistvinu i vsaka dobra daje. Kateh. 1561. B2ᵇ. Hranit se sveđ tome jestvinom. D. Rańina 9ᵇ. Nav ima uļa, s kim sviti, liči i jistvine načińa. F. Glavinić, cvit. 452ᵇ. Ako bi jestvine od crikve nedopušćene blagoval. svitl. 74. Ne druga jistvina nego isti tvoj jedinorođeni naprid se postavļa. A. Georgiceo, pril. 85. Blagosovi oče nebeski ove jestvine i pitvine. Azbukv. 1690. 20. Da su človečansku krv pili i meso jili, na mesto druge jistvine i pitvine. P. Vitezović, kron. 68. Ni muh kadi ni vrućine sladkih istvin al' mrcine. P. Vitezović, cvit. 121. Molitva prid jistvinu. I. Grličić, put. 285. Da su takve jistvine dopuštene. A. Kanižlić, kam. 244. Blagujući ostale jistvine. 491. Iz ruke običajna bijaše jistvinu uzimati. utoč. 496. Jestvine izabrane. V. Došen 66ᵇ. Mli da živa na jestvine. 73ᵇ. Nit' će svašta u obćinu uzet sebi za jestvinu. 178ᵇ. Tvoj otac ima mlogo jeđeka iliti jistvina. M. A. Reļković, sabr. 66. Donesu na stol jistvine. Nar. prip. mikul. 94.

JÈSTVINICA, *f. dem.* jestvina. S velikom pomńom spravne jistvinice. A. Georgiceo, pril. 99. Jistvinica ńegova. A. Kanižlić, bogoļubn. 451.

JESTVINONOS, *m. vidi* jestvinonosac. — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚dapifer'.

JESTVINONOSAC, jestvinonosca, *m.* dapifer, *čovjek koji nosi jestvinu (čast, služba u kraļevskom dvoru).* — *isporedi* jestvinonos. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Knez palatinski, jistvinonosac. Š. Kožičić 22ª.

1. JESTVO, *n. vidi* jestastvo. — *Postaje od* jestъstvo *tijem što* ъ *nije postalo* a *nego ispalo, pa je onda ispalo i prvo* st *ispred* s. — *Nije riječ narodna koliko ni* jestastvo; *naj stariji su primjeri u našem jeziku* XIV *vijeka, zatijem od* XVI *do* XVIII. *Daničić (vidi dalje) kaže da naj stariji primjeri nijesu pousdani, ali se ova riječ nalazi i kod poļskijeh* (jestwo) *i češkijeh pisaca.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (jestvo, biće ‚essentia', v. bitje), *u Stulićevu* (‚essentia'), *u Daničićevu* (gledaj jestъstvo *s primjerima:* Potъštimъ brati se sъ jestvomъ. Glasnik. 11, 192. Razumnago jestva. Mon. serb. 133 *god.* 1348. Človečaskoje jestvo. 133. *i s dodatkom:* mislim da nije pouzdana ova riječ ovaka, nego da su pisci skraćujući riječ zaboravili staviti nad ‚je' znak koji bi pokazivao da je skraćena). Imajet jedino samo jestvo ili narav. Š. Budinić, sum. 4ᵇ. Duh bitje i jestvo svoje imajet od otca. 11ª. Ono pohotênje u svojem jestvu nije grêh. 69ᵇ. Česa cić zove se stanje i jestvo od svršnosti. ispr. 44. Ako stvar nije veće u jestvu ili ako gora učińena jest. 109. U sobstvih vlastitstvo i u jestvu jedinstvo. I. Bandulavić 136ᵇ. Jestvo = bivstvo. 299. Da izvadi iz kaosa i da jestvo zemļi poda. J. Kavańin 71ª. Bezposumna jestva od svoga, pak jedinstva *(poče govoriti).* 527ᵇ. Nesumļivo jestvo Boga svjedočil' bi svikolici. 530ᵇ. Tko od ńega i jestvo i življeńe svoje prima. S. Rosa 8ª. U jestvu jedinoga Boga. 8ᵇ. Jedan jedini Bog u jestvu. 22ᵇ. Majka po jestvu i naravi Jezusu. 26ᵇ. U čemu stoji jestvo ženidbeno. 27ª. Kamen ne jestvom neg prikazom. 99ª. Poda im jestit jestvo svoga tijela i piti jestvo svoje krvi. 144ᵇ. Obratio jestvo vode u jestvo vina. 145ª.

2. JESTVO, *n. vidi* jestvina, jestivo. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka (po zapadnom govoru* jistvo). Večeru i jistvo obilo napravi. M. Marulić 28.

JESÙÎT, *m. vidi* isusovac, jezuit, jezuvit. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Jesuiti i teatini. A. d. Costa 1, 107.

JESÙÎTSKÎ, *adj. koji pripada jesuitima.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka gdje stoji po svoj prilici štamparskom griješkom* č *mj.* c (ts). Koliko je red jesuički svitu koristan. F. Lastrić, test. ad. 110ᵇ.

JÈSUKRST, *m. vidi* Isukrst. — *U tri pisca* XVIII *vijeka iz Boke kotorske; u prva dva može se čitati i* Jez-. *a)* Jesus Christus. Grob našega Gospodina Jesukrsta. K. Maģarović 12. Od ovoga govori Gosp. naš Jesukrst. 35. Po Jesukrstu Gospodinu našemu. I. A. Nenadić, nauk. 25. I u Jesukrsta sina ńegova. 27. Sedam sakramentah, postavļenijeh od Gospodina našega Jesukrsta. 29. U jedinoga Gospodina Jesukrsta sina Božjega jedinorođenoga. J. Matović x. I u Jesukrsta sina ńegova. 26. — *b)* Christus. U Jesukrstu Jesusu. J. Matović 61. Odvjetnika imamo prid ocem Jesukrsta Jesusa. 241. U Jesukrstu Jesusu. 458.

JÈSUKRSTOV, *adj. koji pripada Jesukrstu.* Tijelo Jesukrstovo. J. Matović x.

JÈSUS, *m. vidi* Isus. — *Ovi su primjeri dobro pousdani (vidi kod* Jezus). Ilirički ga zovemo Jesus, Isus, Isukrst. I. Ančić, svit. 152. Kako su ńu stavili u dilo Jesus i sveti? I. P. Marki 12. Jesus umire samo za razrušiti grih. 33. Zvano bi ime ńegovo Jesus. J. Matović xvᵇ. Jesuse sinu Davidov, smiluj se. XIXª. Koga si poslao Jesusa Jesukrsta. 5. U Jesukrstu Jesusu. 458. Bogoļubno živjeti u Jesukrstu Jesusu. 523. — *U ova dva primjera oblik* Jesus *nije dosta pousdan, jer se u istijeh pisaca drugdje nalazi samo* Isus: *u prvome primjeru može biti štamparska pogreška, a u drugome vaļa da su latinske riječi:* Videći Jesus da majke ne bijaše ondi. M. Lekušić 12. Tri puta reče: ‚Jesus, Jesus, Jesus!' M. Zoričić, zrc. 4.

JÈSUSOV, *adj. koji pripada Jesusu.* — *Pousdani su samo ovi primjeri (vidi kod* Jezus *i* Jezusov). Tijela Jesusova. J. Matović VII. Dva od učenika Jesusovijeh. XXIIᵇ. Od imena Jesusova. 28.

1. JÈŠA, *f. jelo.* — *Postaje od inf.* jesti *tijem što se shvaća* jes *kao osnova pa joj se dodaje nastavak* j *s kojijem* sj *mijeńa se na* š. — *Od kraja* XVII *vijeka (samo u Dubrovniku). — Između rječnika u Belinu* (‚cibo, tutto quello che si mangia' ‚cibus' 192a), *u Stulićevu* (‚cibus, esca, epulae, cibaria, alimentum, nutrimentum, refectio'), *u Vukovu* (vide jelo *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Tve kušanje ješe ne ima ku u većoj zdrži scjeni. B. Betera, čut. 91. Er je bio netrizan u ješi, ere nije imo pomńu od zdravja. A. d. Bella, razgov. 26. Ne bijaše do onoga doba boļe ješe kušo. 171. Dokle god ti ješa iz oči, ušim, gȁrlom, nosom skoči. I. Đorđić, pjesn. 92. Promjenuješ tvoju ješu u tvoje tijelo. V. M. Gučetić 57. Ne prudi ješa ka se vraća. (Z). Ponor od ješe, jaz od piše. (Z). Poslov. danič. Bez ikakve ješe i pića. S. Rosa 47b. Koliko je od potrebe ješe. 93b. Koji ćute glad i žeđu, ne od ješe ali pitja zemaļskoga nego od pravednosti. Đ. Bašić 26. Za bogatu haļinu i ješu savišńu bi osuđen bogatac u pako. 28. Pridajte pos Gospodinu za vaše grijehe, osobitò za one koje ste u savišńoj ješi i u savišńemu piću učinili. 86. Ti si sam moja ješa. L. Radić 16. Nazivaše Jezus svojom ješom posluh voļi onoga koji ga bijaše poslo. I. M. Mattei 60. Jezus Hrist prilikuje ga sjedińenju ješe s našijem tijelom ńom gojenijem. 194. Odluči također svakomu se čeļadetu darovati ponapose kroz svetotajnu ješu. 196. Erbo tijelo ńegovo dijeli duši s razložitijem razmjerenjem prilične koristi onijem koje ješa telesna čini tijelu. 256. Komu samo udi ješa mrsna. T. Ivanović 68. Ja ijem i pijem, ali moja ješa, moje piće nije vidno očima telesnijem. A. Kalić 189.

2. JÉŠA, *f. ime žensko (u Lici hyp.* Anđelija, *isporedi* Đeša. J. Bogdanović; *drugdje može biti da je ipokoristik i kojega drugoga ženskoga imena). — Akc. se mijeńa u voc.* Jêšo. — *U naše vrijeme (ali vidi i* 3. Ješa), *a između rječnika u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae'). Ješu ću mu šćercu zarobiti. Nar. pjes. vuk. 4, 95. Ovce čuva Ješa udovica. Nar. pjes. herc. vuk. 194.

3. JÉŠA, *m. vidi* Ješo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jêšo. — *Od prije našega vremena (?), a između rječnika u Vukovu* (vide Ješo *s dodatkom da se govori u istočnijem krajevima).* Ješa *(moglo bi biti i žensko ime).* S. Novaković, pom. 119. Da ubiju Ješu Malepića. Glasnik. II, 1, 20. (1808).

JÈŠAN, jèšna, *adj. postaje od* 1. ješa.

a. *koji pripada ješi. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚cibarius'.

b. *vidi* iziješan. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Ješan koń, koji dobro jede, kako se pusti, odmah jede. u Srbiji. L. K. Lazarević *u Biogradu.*

JEŠĆE, *n. dijelo kojijem se jede, jedeńe; u konkretnom smislu ono što se jede, jelo. — Postaje od inf.* jesti *(isporedi* 1. ješa) *nastavkom* (i)je, *te je stariji oblik* jestje. — *Po južnom govoru samo u jednoga pisca* XVI *vijeka, zatijem* XVIII *vijeka samo po zapadnom govoru* (jistje, jišće). Toj jestje podrži u boju svakoga i svaku moć krši. N. Dimitrović 89. Koji dneve svečane s jišćem i pićem, s igrańem i s ostalim ne dopuštenima veseļima provode. E. Pavić, jezgr. 93. Da se mi jišća mesa i ostalih jeńeka koje crkva zabrańuje ustegnemo. 107. Prevršeńe u jišću i piću. 139. Koji bi pak povratio pitje i jistje. M. A. Reļković, sat. A5b. Svako stablo lipa viđeńa i za jišće sladko. I. Velikanović, uput. 1, 29. Postiti ili se uzdržati od jišća mesa ili drugih jizbina. 1, 354. Da uzdrže se od jišća mesa. 3, 59. U odvećemu pitju i jišću. 8, 221. Proždrlost ima u jišću naslađeńe. Đ. Rapić 134. Pače naj posli brez svakoga jišća samim pričešćeńem prisvetoga sakramenta svoj život jest uzdržavala. 188. Smok jer s kruhom općinsko je jišće. J. S. Reļković 488. Put moja u istinu jest jistje. A. Tomiković, gov. 53. U jišću i u piću. živ. 374. U jistju i pitju. B. Leaković, gov. 119. Tilo moje zaisto jest jistje. nauk. 154. Ganuće na jistje i pitje. 374. Da pomrsi sve zlo od Eve po zabranitoga ploda jišću učińeno. G. Peštalić 105. Brez svakdańeg jišća i pića. 121.

JEŠĆI, *adj. postaje od* jesti.

a. *koji mnogo jede. — U naše vrijeme u Istri.* Jêšć, jêšćā, jêšćē ‚edax'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 17.

b. *(o stolu, trpezi) na kojemu se jede. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ješći stol (trpeza). A. T. Blagojević, khin. 19.

JEŠEVAC, Ješevca, *m. ovako su se zvala dva sela, kojijeh već nema, u Srbiji u okrugu kragujevačkom i rudničkom.* M. Đ. Milićević, srb. 297. 316.

JEŠEVIK, *m. selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. 122.

JÈŠICA, *f. dem.* 1. ješa. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. jestojčica.

JEŠIĆ, *m. presime. — U naše vrijeme.* Sr. nov. 1879. 1196.

JÈŠINA, *f. augm.* 1. ješa. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚vilis cibus'.

JEŠINSKO POĻE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Ješinskom Poļu. Sr. nov. 1870. 991.

JEŠIVAN, ješivna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jestivan. — *nepousdano.*

JÈŠKA, *f. tal.* esca, *mamae, meka. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jedan sud od pomi i od črvi ješka. M. Kuhačević 48. Ješka, meka, namama. 171.

JÈŠKAN, *m.* đoja ime końu. ‚Došao sam na ješkanu' znači ‚došao sam pješke'. I. Pavlović.

JEŠKOVĻANIN, *m. čovjek iz Ješkova. — Plur.:* Ješkovļani. Ki ini Ješkovļanin. Mon. croat. 57 (1433).

JEŠKOVO, *n. ime mjestu u Hrvatskoj.* — XV *vijeka.* Naš dvor na Ješkovi. Mon. croat. 57. (1433).

JEŠNA, *f. ime žensko, isporedi* 2. Ješa. — *U naše vrijeme.* Ovo ti babi Ješni! V. Vrčević, igr. 53. Stara mu ih majka Ješna obabi. nix. 73. Ješna Šuńova. 147. Domaćica mu Ješna. 268.

JÉŠO, *m. u Vukovu rječniku:* ‚hyp. v. Jevrem und v. Jevto'. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jêšo.

JÉŠOVIĆ, *m. presime (po ocu Ješu). — U naše vrijeme.* Mijailo Ješović. Rat. 252.

JEŠOVKA, *f. vrsta jabuke.* Ješovka, suvrst crvenkaste kao joha pjegave jabuke (Valavac). B. Šulek, im. 131.

JEŠPRIŠT, *m.* archidiaconus, *maď.* esperest *(od ńem.* erzpriester?). — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu.* Postaviši jednoga ješpriśta aliti arhipopa. P. Vitezović, kron. 172.

JEŠPRIŠTIJA, *f. u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚archidiaconatus'.

JEŠTE, *adv. vidi* još. — *Samo u knigama*

pisanima crkvenijem ili miješanijem jesikom, a između rječnika u Daničićevu (‚adhuc'). Da i ješte da su otъ protopopъ svobodnije. Mon. serb. 14. (1222—1228). A se ješte. 24. (1284—1240). I ješte. 52. (1240—1272). I čto i ješte ushoće dati. 80. (1302—1321). I ješte k semu i vъ zatočenije vъdastъ me. 90. (1330). Nepotvorenъnu byti, nъ ješte bo|še potvrъždati. 145. (1349). I ješte imъ otъvêkê darovahъ jednu vodenicu. 581. (1485).

JEŠTVO, *n. jelo. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (po zapadnom govoru* ištvo). Blago onom, kojino gosti, i ubozim dava ištvo. J. Kavanin 402a.

JÈŠULA, *f. augm.* Jefrem. I. Pavlović.

JÈTI, îmêm (jâmêm), *pf.* capere. — -e- *stoji mj. negdašnega* ę. — *Radi postanja vidi* imjeti *i* uzeti. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jęti, imą, *rus.* ять, иму, *češ.* jíti, jmu, *pol.* jąć, jmę, *ali u svijem ovijem jezicima nalazi se samo u starijem knigama ili u gdjekojem govoru. — Između rječnika u Vrančićevu* (jati ‚capere'), *u Mikaljinu* (jati, početi ‚incipio, ordior, exordior'), *u Stulićevu* (jati ‚incipere, ordiri, exordiri, sumere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Daničićevu* (‚capere'). — *Čuje se još gdjegdje samo kod čakavaca.*

I. *oblici.*

1. *u infinitivu i u prošlijem vremenima mj.* je- *često kod čakavaca i kod drugijeh pisaca koji su primili neke čakavske oblike stoji* ja-.

a. *inf.*

a) jeti. F. Vrančić, živ. 67.

b) jati. Bernardin 36; M. Marulić 40. 49; jat. 80; H. Lucić 280; P. Zoranić 48a; Đ. Baraković, vil. 259. *vidi i u rječnicima.*

b. *aor.*

a) jêh, jê *itd.:* je. Sava, sim. pam. šaf. 12; jeste. Mon. serb. 42. (1253); ješe. 42. (1253). Mon. croat. 200. (1512).

b) jâh, jâ *itd.:* jaše. Pril. jag. ark. 9, 103. (1468); M. Marulić 6. 22; Transit. 282; M. Vetranić 2, 166; H. Lucić 254; P. Hektorović 22; Aleks. jag. star. 3, 262; Đ. Baraković, vil. 144. 172. 208; jar. 67; I. T. Mrnavić, osm. 29; I. Ivanišević 202 *itd.*; jaste. Bernardin 77; jah. M. Vetranić 2, 115. 162; Đ. Baraković, vil. 195. 209. 227. 280a. 281; I. T. Mrnavić, osm. 71; ja. M. Vetranić 2, 153; H. Lucić 202. 216. 217; P. Hektorović 23; P. Zoranić 18b; Aleks. jag. star. 309; Đ. Baraković, vil. 173. 195. 280b. 311; jar. 54; P. Kanavelić, iv. 34 *itd.*

c. *ger. praet.*

a) jem, jemši: jemъše. Mon. serb. 46. (1254); jemъ. Starine. 22, 214.

b) jam, jamši: jamъše. Bernardin 71; jamši. M. Marulić 85; P. Zoranić 7b. 64b.

d. *part. praet. act.*

a) jel: jeli. Mon. serb. 21. (1238); jel. Mon. croat. 290. (1588).

b) jal: jal. M. Marulić 11. 51; jala. M. Vetranić 2, 95; ja'. Đ. Baraković, vil. 353; jali. 285.

e. *part. praet. pass.*

a) jet. Naručnik. 96a; Transit. 84; Š. Kožičić 21a; Š. Budinić, sum. 157a.

b) jat. Mirakuli. 85; Korizmeń. 89a.

2. *kod sadašnijeh vremena osnova bi bila* jьm, *te postaje raslika s toga što* jь *postaje* i *ili* ja *(oblici s* ja- *čini se da su se samo razvili u čakavskom govoru, a uopće u praslavensko doba obično je* i-).

a. *praes.*

a) imem, imeš *itd., vidi* ime. Mon. serb. 15. (1222—1228). 48. (1254—1256). 58. (1240—1272). 69. (1278—1314). 106. (1333). 108. (1334). Zak. duš. pam. šaf. 35; imeta (3 *dual).* Mon. serb. 158. (1357). — *Za* 3 *sing. i plur. nalaze se gdjegdje i crkveni oblici:* imetъ. Mon. serb. 14. (1222—1228). 26. (1234—1240); Zak. duš. pam. šaf. 32; imutъ. Mon. serb. 31. (1247). 37. (1258). 50. (1240—1272).

b) jamem, jameš *itd., vidi:* jame. Zakon vinod. 63. 71. 73; M. Marulić 183; H. Lucić 279; P. Hektorović 31; Đ. Baraković 95. 283. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka ima za* 3 *plur. oblik* jamut. M. Alberti 451.

c) na jednom mjestu XIII *vijeka i u naše vrijeme kod istarskijeh čakavaca ima oblik s* je- *(biće po analogiji prema infinitivu):* jemut se. Mon. serb. 15. (1222—1228). jeme. Nar. pjes. istr. 3, 22.

b. *impt.*

a) 2 *plur.* imête *u dva spomenika* XIII *vijeka:* imête. Stefan, sim. pam. šaf. 10; ymête *(sic).* Mon. serb. 54. (1240—1272).

b) jami, jamimo, jamite. *oblik je isti kao kod glagola* jamiti, *te se ne može posnati, pripadaju li amo ovi primjeri ili pod onaj glagol. — pošto bi u prvom i u trećem primjeru glagol mogao biti imperfektivni (prema lat.* tenete), *valja da ova dva primjera pripadaju pod* jamiti: jamite. Bernardin 77; M. Marulić 183; M. Alberti 456; jami. I. Zanotti, en. 44; jam'te. Osvetn. 4, 45.

II. *značenje.*

1. *aktivno.*

a. *uzeti uopće. a) u pravom smislu.* I jemъ za ruku jego. Starine. 22, 214. Ako l' lipu ženu jame. P. Hektorović 31. Za ruku me jamši reče mi. P. Zoranić 7b. Za ruku ga ja i van izvede. Aleks. jag. star. 3, 309. Premda je grihota jat blaga tujega. Đ. Baraković, vil. 259. Vitri su jali put gdi je stat ńim dilo. 285. — *b) s objektom* vjeru *u prenesenom smislu.* Vêru imête mi. Stefan, sim. pam. šaf. 10. Iže vêru imetъ i krъstitъ se, spasenъ budetъ. Mon. serb. 26. (1234—1240). Ymête *(sic)* mu vêru. 54. (1240—1272). Otaj ispitaše i tada vêru jaše. Pril. jag. ark. 9, 103. (1468). — *c) subjekat je što umno. u prenesenom smislu: obuzeti, obuhvatiti.* Čuj da vas ne jame ovdi napast nika. M. Marulić 183. Veselje ga jame niko. Đ. Baraković, vil. 95.

b. *uhvatiti, pograbiti, zarobiti, uloviti, osvojiti.* Moja sela plênili i bo|are jeli. Mon. serb. 21. (1238). Ješe mojega človêka. 42. (1253). I pak jeste druge ljudi. 42. A Žudiji jamše ga povedoše k Kajfi. Bernardin 71. matth. 26, 57. Koga godi ja celuju, on je, jamite ńega. 74. marc. 14, 44. Vsaki dan bih pri vas učeći a ne jaste mene. 77. marc. 14, 49. Tiral si, jal, ubil protivnike moje. M. Marulić 11. Kako će jati ov grad. 40. Ne pustiv živinu iz nohat ku je jal. 51. Ča želi jat, taj čas da skočiv dostigne. 80. Jat ga ne mogosmo, ńu jamši rekosmo . . . 85. Ja sam, jamite me. M. Marulić 183. Lutu zvir slidim, jat ju prehtajuć. P. Zoranić 48a. Dvisti tisući od ńih jaše. Aleks. jag. star. 3, 262. I više svećaše, da Isusa lastću jamut i ubijut. M. Alberti 451. Koga godir celunem, ta jest, jamite ga. 456. Množiju robstva jah. I. T. Mrnavić, osm. 71. Uplete mrižicu pak jeme ribicu. Nar. pjes. istr. 3, 22. Pak čim misnik dočita vanđelje, prvog jam'te Boška Nedoklana. Osvetn. 4, 45.

c. *shvatiti, usdržati u sebi.* Koliko more rukovet jati. Bernardin 36. 3reg. 8, 12. I ńega *(sina Božjega)* koga svit ne more da jame. H. Lucić 279. Ni monastir mogaše ih jeti. F. Vrančić, živ. 67.

d. *početi. a) s infinitivom.* K tomu ne je gla-

golati. Sava, sim. pam. šaf. 12. Vojske, vidiv Oloferna ubijena, jaše bižati. M. Marulić 6. A paka srde se ja pritit žestoko. 9. Jednoga kad jaše Boga virovati. 22. Zloglasiti ga jaše. Transit. 282. Totu ješe rotiti plemenite ljudi. Mon. croat. 200. (1512). Ovčica . . . jala bi blejati. M. Vetranić 2, 95. Kako nadmen mijeh jah se ja valjati. 2, 115. Junona rekši toj, želno ja pihati. 2, 153. Mravi . . . jaše me štipati. 2, 166. Obraz moj smrtno ja bliditi. H. Lucić 202. Ja mi se činiti u neznanoj biti državi. 216. Još veće srce pak ja mi se razgarat. 217. I eto niz ličce rumeno i bilo jaše joj suzice dažjiti u krilo. 254. Veselo ustaše i jaše voziti. P. Hektorović 22. Tuj Paskoj na me ja govore mrmńati. 23. I tako peti ja. P. Zoranić 18b. Jel nas je prositi za Božju voļu. Mon. croat. 290. (1588). Rekoše: ‚Ne plači', jaše ju toliti. Đ. Baraković, vil. 144. Jer sunašcu morske tmine skrivat jaše svitlo lišce. 172. Ja mi pravit okle ide. 178. Poklisara jah moliti. 195. Vučjim glasom ja vapiti. 195. Prid kim zviri bižat jaše. 208. Tad ufati jah u Boga. 209. Kleknuh doli, jah moliti. 227. Trepetat svit jame. 288. U pakal već ne ja it človik živući. 311. Kada bi vitra pah potresat ja' ńima. 353. Ja ga progoniti van vojske ńegove. jar. 54. Nepodobne riči jaše napastujuć govoriti. 67. Trusi nečuveni jaše zemļom tresti. I. T. Mrnavić, osm. 29. Jaše oči uz svitlinu magleći mi trepetati. I. Ivanišević 202. I ja trijesa strahoviti trijes harati na sve strane. P. Kanavelić, iv. 34. Dom braniti jami i čeļad sada tvoju. I. Zanotti, en. 44. Tužit oni jaše silnu caru Sulimanu. skaz. 3. Pokleknuvši Felicij, ja pitati Sista. P. Hektorović (?) 86. Ter glasom velicim Oliva ja zvati. Oliva. 45. I svi okol stojeći jaše se čuditi. 61. Srce i sve tilo tokoj ovom žeļom ja goriti. A. Vitaļić, ist. 274a. Nebog Osip dvignu oči, bratju svoju ja moliti. P. Vuletić 10. Da Solin se ja zidati. J. Kavańin 117b. Ja se kleti vrhu čeda. 255b. Od vjere mu ja besjedit. 297b. — *b) bez infinitiva.* Da gredu sь velimь trьgomь na trьge kraļevьstva mi, jemšе odь kavada dori do svilь. Mon. serb. 46. (1254). Žaleći moju rat ku sa svim morem jah. Đ. Baraković, vil. 281.

c. *s infinitivom, kao kod* d, *a) daje značenje perfektivno glagolu (kao konjunktiv ili kondicijonal u drugijem jezicima).* Ašte o sebê sama imetь bêsnovati se. Mon. serb. 14. (1222—1228). Ašte sego ne imetь poslušati. 14. Iže ne ime hьtêti svoje vьzbšti. Mon. serb. 15. (1222—1228). Ako je imuть potrebovati. 31. (1247). Ako imuть iьskati nekoju pravinu. 37. (1253). Zla da ne ime činiti. 48. (1254—1256). Dokolê pravdu imuть imêti kraļevьstvu mi. 50. (1240—1272). Da imь nikto ne ime zabavļati. 53. (1240—1272). Ako ime htêti kraļь poslati vojsku. 69. (1273—1314). Ko ime hoditi. 106. (1333). Aće kraļevьstvo mi ne ime vêrovati, jere jestь sikozi. 108. (1334). Ašte ga gospodarь ne imetь hraniti. Zak. duš. pam. šaf. 32. Carь kьde ime syna ženiti ili krьstiti. 35. Da imь pomagate o čemь vi imeta opomenovati. Mon. serb. 158. (1357). Ako kto ime što govoriti. 188. (1378).

2. *pasivno. u svijem je primjerima značenje kao kod* 1, b. Jet ali stavļen v tamnici. Naručn. 96a. Ako nećeš biti jet v stupici. Transit. 84. Biše jati od dviju razbojniku. Mirakuli. 84. Pripeļaše ženu jatu v preļubodejstvi. Korizm. 89a. Jet bisi v preļubodejanji i ubijen. Š. Kožičić 21a. Jete ili sužńe odkupovat. Š. Budinić, sum. 157a.

3. *sa* se.

a. *pasivno. značenje je kao kod* 1, b. Ako se jame ta zlotvorac. Zak. vinod. 63. Ako s pristavom se jame niko govedo malo. 71.

b. *nije mi jasno značeńe u ovom primjeru:* Jere poruku svetiteļemь jemut se. Mon. serb. 15. (1222—1228).

JÈTIČAV, *adj. vidi* jektičav. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ta vidiš li da e jetičav, kad mu se onako vedre uši, a onako kašļuca!' J. Bogdanović.

JÈTIČINA, *f. augm.* jetika. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Uvalila se jetičina u prsa dok mu ne užežu svijeću, nema lijeka'. J. Bogdanović.

JÈTIKA, *f. vidi* jektika. — *U naše vrijeme u Lici* (J. Bogdanović) *i u Istri.* (D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftzg. 32).

JÈTÎM, *m. arap. tur.* jetīm, *sirota.* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena (kao pridjev pred drugijem supstantivom te ne mijeńa oblike).* A na djecu jetim-sabiluci. Nar. pjes. hörm. 2, 559.

JETÎMIJE, *m. vidi* Jevtimije.

JÈTÎMSKÎ, *adj. koji pripada sirotama, sirotiński, vidi* jetim. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Da mi krvav mahzar načinimo, na ń jetimske ruke pritisnemo. Nar. pjes. hörm. 1, 34.

JÈTKÂŃE, *n. djelo kojijem se jetka.* — *U Vukovu rječniku* (jetkańe *i po zapadnom govoru* jîtkâńe).

JETKATI, jètkâm, *impf. dem.* jesti. — *Po zapadnom govoru* jî-. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* jètkâ). — *U Vukovu rječniku.*

JÈTO, *vidi* eto. — *U naše vrijeme.* Jeto se dani primakoše. P. M. Nenadović, mem. 359—360.

JÊTRA, *f.* jecur, *velika žlijezda u čovječjoj i živinskoj utrobi u kojoj se čini žuč, isporedi* (crna) ģigerica, utrobica. — -e- *stoji mj. negdašńega* ę. — *Riječ je praslavenska, ali u srednjem rodu* (jentro), *isporedi stslov.* jętro, *češće plur.* jętra; *plural je i u drugijem jezicima u kojijeh ima ova riječ, isporedi novoslov.* jetra, *češ.* játra, *gorńoluž.* jatra, *dońoluž.* jetša. — *U našemu u jeziku shvatio ovaj oblik (n. pl.) kao da je ženskoga roda, i to već od prvijeh vremena (u naj starijim je primjerima još srednjega roda, ali to može biti po crkvenom jeziku, jer u istoj knjizi i na istoj strani ima više primjera ženskoga roda).* — *Postaje od indoevropskoga adjektiva* enteros, *unutrńi, što već i u drugijem jezicima kao supstantiv srednjega roda znači: utroba, drob, isporedi adjektiv snskr.* antaras, *lat.* interior *(staroir.* eter, etir, *među), i supstantiv snskrt.* antram, *grč.* ἔντερον. — *isporedi i* utroba. — *Kod čakavaca se kaže i* jâtra *(vidi Lucićev primjer).* — *Između rječnika u Mikaļinu* (jetra, utrobica ‚jecur, hepar'), *u Belinu* (‚fegato' ‚jecur' 308a), *u Bjelostjenčevu* (jetra, ģigerice ‚jecur'), *u Jambrešićevu* (‚hepar, jecur'), *u Voltiģijinu* (‚fegato, coratella' ‚leber' ‚jecur'), *u Stulićevu* (‚jecur'), *u Vukovu* (‚die leber' ‚jecur'; cf. ģigerica crna, utrobica *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).*

a. *u pravom smislu (u naj prva dva primjera n. pl.).* Jegda boletь jetra. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 113. Togda razumêj jako raspaļajutь jetra. 118. Jestь otь jetre tazi žila. I vrhu jetre položi obezanije takovo. 118. Položi na jetru. 118. Al' će kol orlovi gladnih vezan stati, jatru, ka se novi, ki mu će kusati. H. Lucić 288—289. Ni se vabim veće tamo na pečene jetre. M. Držić 278. Usta mi pucaju na jetru. 332. Što je za jetru boļe, toj pluću koļe. (D).

Poslov. danič. Bolesti . . . od žigerice iliti jetre podnosaše. P. Knežević, osm. 189. U jetri, u žuči i u srcu one ribe. J. Matović 451. Mrežicu što je na jetri. Đ. Daničić, 8mojs. 8, 4. Gledaće u jetru. jezek. 21, 26.

b. jetra vodena, *ime bilci.* Jetra vodena, cetrar, asplenio *(u rukopisu* XVI *vijeka),* Ceterach officinarum Willd. B. Šulek, im. 131.

JETRENA TRAVA, *f. ime bilci.* Jetrena trava, Jetreńača, camelopodium (Bjelostjenac), Marrubium vulg. L. B. Šulek, im. 131.

JETRENICA, *f. djevenica, kobasica načińena od jetre. — U Stulićevu rječniku:* ‚lucanica ex jecore confecta'.

JETRENKA, *f. ime biljkama. — Često se nalazi pisano* jatrenka *(vidi* jetra *od čega postaje).*

a. *bes pridjeva.* Jatrenka, češ. jaternik, jatrnik, Hepatica triloba Dec. (Vujičić), v. Jetrica. B. Šulek, im. 126. Jetrenka, Hepatica triloba Dec. (Orfelin, Sabljar). 131.

b. jetrenka kamenita. — *Između rječnika u Stulićevu* (jatrenka kamenita, trava ‚lichen terrestris'). Jatrenka kamenita, fegatella terrestre (Stulli), Marchantia polymorpha L. B. Šulek, im. 126.

c. jetrenka zvjezdata. — *Između rječnika u Stulićevu* (jatrenka zvjezdata, trava ‚hepatica stellata'). Jatrenke zvezdaste. Z. Orfelin, podr. 316. Jatrenka zvjezdata, hepatica stellata (Stulli), Marchantia polymorpha L. B. Šulek, im. 126.

JETREŃAČA, *f. vidi* jetrena trava.

JÊTRICA, *f. dem.* jetra. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (nemoć od jetrice ‚morbum hepaticum' 178ª *a nema napose), u Belinu* (‚fegatello' ‚jecusculum' 308ª), *u Bjelostjenčevu* (‚jecusculum'), *u Jambrešićevu* (‚jecusculum'), *u Voltigijinu* (‚fegatello' ‚eine kleine leber'), *u Stulićevu* (‚jecusculum'), *u Vukovu* (dim. v. jetra).

a. *u pravom smislu.* Hrani se na jetrice slatke od kapunića. M. Držić 290.

b. *ime biljkama.* Jetrica, epatica, likene (Aquila i Buć), hepatica (Vujičić), Marchantia polymorpha L. B. Šulek, im. 131. Kokošińa jatrica, Prismatocarpus hybridus. Čas. čes. mus. 1852. 2, 52. Jatrica kokošińa, Prismatocarpus Speculum L. Her. (Marinković). B. Šulek, im. 126.

JÊTRIČICA, *f. dem.* jetrica. — *U Mikaljinu rječniku:* jetričica, mala jetra ‚jecusculum, *i u Stulićevu (uz* jetrica).

JETRINICA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. jetrenica.

JETRN, *adj. koji pripada jetri. — Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* jetrni beteg, nemoć ali bolest jetrna ‚hepaticus morbus'; jetrno zapiraće ‚hepatis obstructio'; jetrno sažgaće ‚hepatis accensio'.

JETRNA, *f. vidi* jetrenka *i* jetrica, b. Jetrna, Hepatica triloba Dec. (Anselmo da Canali). B. Šulek, im. 131.

JETRNA TRAVA, *f. ime bilci.* Jetrna trava, Verbascum thapsus L. (Vujičić). B. Šulek, im. 131.

JETRNICA, *f. vidi* jetrenica. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* jetrnica, devenica ‚tomacina, tomacla, tomaculum', *i u Jambrešićevu:* ‚tomaculum'. — *I kao ime bilci.* Jetrnica, camelopodium (Bjelostjenac), Marrubium vulgare L. B. Šulek, im. 131.

JETRNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* jatrnik, v. miloduh.

JETRŃAK, *m. ime bilci.* Jetrńak, Betonica officinalis L. (Sabljar). B. Šulek, im. 131.

JETRŃE, *n. vidi* jetra. — *Samo u Voltigijinu rječniku:* ‚fegato' ‚leber'.

JETRŃI, *adj. koji pripada jetri. — Između rječnika u Stulićevu* (‚di fegato' ‚hepatarius') *i u Daničićevu* (jetrьńь ‚jecoris'). Do grudej i jetrьńago sъstavljanija. Glasnik. 11, 88.

JETROBOLAN, jetrobolna, *adj. koji boluje na jetri. — U Jambrešićevu rječniku: kajkavski* jetrobolen ‚hepaticus', *i u Stulićevu:* ‚hepatario morbo laborans'.

JETROBOLESNIK, *m. u Voltigijinu rječniku:* jetrobolestnik *kod* jetrobolnik. — *nepousdano.*

JETROBOLNICA, *f. žensko čeljade jetrobolno. — U Stulićevu rječniku (uz* jetrobolan).

JETROBOLNIK, *m. jetrobolan čovjek. — U Voltigijinu rječniku:* jetrobolnik, jetrobolestnik ‚fegatoso, che patisce di fegato' ‚der eine leberkrankheit hat', *i u Stulićevu (uz* jetrobolan).

JÊTRVA, *f. muževa brata (djeverova) žena. — -e- stoji mj. ńegdašńega* ę. — *U obliku* jentry *riječ je praslavenska (vidi* svekrva, crkva *itd.), isporedi stslov.* jętry, *novoslov.* jetrva, *bug.* jetrъva, *rus.* ятровь, *pol.* jątrew. — *Od indoevropske osnove* ĭnter *(vidi* K. Brugmann, grundr. der vergl. gramm. 1, 209 *i* 2, 862), *isporedi lit.* intė, *snskr.* jātar, *grč.* εἰνάτερες *(pl.), lat.* janitrices *(pl.). — U praslavenskome se jeziku dodao nastavak* ū (y, ъv) *prema* svekry *(svekrva). — U našemu se jeziku javlja od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (jetrva, žena diverova ‚fratria') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚moglie del cognato' ‚fratrina' 492ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (‚fratria'; jetrve ‚janitrices'), *u Jambrešićevu* (‚fratria'), *u Voltigijinu* (‚cognata per parte di fratello' ‚schwägerinn'), *u Stulićevu* (‚uxor fratris mariti'), *u Vukovu* (žene dvojice braće jetrve su jedna drugoj ‚die schwägerin' ‚leviri uxor'). Jetrva i svekrva ni od gńile nije dobra. (D). Poslov. danič. Zlo govori jetrva za jetrvom. J. Banovac, pripov. 115. Ja to znadem, da je istina da i da mloge jetrve i zaove mir u kući kvare. Đ. Rapić 295. Eto ti osam đevera, eto ti osam jetrva. Nar. pjes. vuk. 1, 75. Žetvu žele tri jetrve. 1, 170. Kučko jedna, ne jetrva moja! 1, 559. O jetrvo, gospođo kraljice! 2, 121. Nepogodne jetrve redom vodu nose. Zle jetrve braću dijele. V. Bogišić, zborn. 124.

JÊTRVICA, *f. dem.* jetrva. — *Između rječnika u Vukovu.* U Jelice mile jetrvice. Nar. pjes. vuk. 1, 606. Ńu mi kore mloge jetrvice: ‚Kučko jedna, naša jetrvice!' 2, 89. Jal' nevjesta, jali jetrvica. Bos. vila. 1887. 154. Bile se jetrvice preko svekrvice. Nar. posl. vuk. 18.

JÊTRVIN, *adj. koji pripada jetrvi. — Između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Uze cura jetrvina sina. Nar. pjes. herc. vuk. 44.

1. JÈVA, *f.* Eva, *žensko ime bibličko. — isporedi* Eva. — *Između rječnika u Vukovu:* ‚Eva (Adams frau)'. U nas se pripovijeda da Adam onu jabuku što mu je Jeva dala nije proždro. Vuk, živ. 227. Jeva. S. Novaković, pom. 115 *(može pripadati i pod* 2. Jeva).

2. JÉVA, *f. hyp.* Jefimija. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jêvo. — *U Vukovu rječniku:* ‚Euphemia'. — *vidi i* 1. Jeva *na kraju.*

JEVAC, Jevca, *m. ime dvjema zaseocima u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 151. 155.

JEVÀNĐELIJE, *n. vidi* jevanđelje. — *Po crkvenom jeziku čuje se i u naše doba, a između*

rječnika u Vukovu (us jevanđe|e) *i u Daničićevu* (jevanьđelije ‚euangelium'). Tako mi Bogъ pomagaj i sije sveto jevanьđelije. Mon. serb. 2. (1189). Na četvero sveto jevanđelije. 328. (1423). Kako je nekakav čovjek išao čitajući jevanđelije. Vuk, poslov. 91.

JEVANĐÈLIST, *m.* *εὐαγγελιστής*, evangelista, *pisac jevanđe|a. — isporedi* evanđelist. — *Po grčkoj ili latinskoj riječi. — Od prvijeh vremena pa i u naše doba; između rječnika u Daničićevu* (jevanьđelistъ, *εὐαγγελιστής*). U 4 jevanьđeliste klьnemo sê. Mon. serb. 80. (1248). Vъ 4 jevanđeliste (‚jevandeliste'). 303. (1420). Također su u ńemu izobražena sva četiri jevanđelista. Vuk, dan. 1, 4. — *Kod čakavaca* jevanjelist. Svetoga Luke evanjelista dne. Mon. croat. 80. (1451). To jevanjelisti položiše očito v jevanjelih. Naručn. 14a.

JEVANĐÈLSKÎ, *adj. koji pripada jevanđe|u. — Između rječnika u Daničićevu* (jevanьđelьskyj ‚euangelicus'). Jevanđelьskoje slovo. Stefan, sim. pam. šaf. 11. Jevanđelskyhъ zapovêdêj. Mon. serb. 569. (1408—1405).

JEVÀNĐÊ|E, *n.* *εὐαγγέλιον*, evangelium, *(uprav u grčkom jeziku: dobra vijest), isprva Hristova nauka, pa u osobitom smislu knige u kojima se pripovijeda Hristov život i nauka (crkva priposnoje kao prava samo četiri jevanđe|a), i komad iz ovijeh knjiga što se čita preko službe Bošje. — isporedi* jevanđelije, evanđe|e. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚evangelium'). Pa uzima časno jevanđe|e. Nar. pjes. vuk. 2, 65. Ona čati časno jevanđe|e. 2, 68. Pa uzeše knige jevanđe|a. 8, 59. A tako mi Boga istinoga i tako mi jevanđe|a moga! 4, 414. On mi drži knige jevanđe|e. Nar. pjes. herc. vuk. 66. A u Save sitno jevanđe|e. Nar. pjes. petr. 1, 90. Gotov sam i vama u Rimu propovjediti jevanđe|e *(u starijem izdanu* jevanđelije). Vuk, pavl. rim|. 1, 15. Samo je Bizantija pružala jevanđe|e na jeziku slovenskom. M. Đ. Milićević, omer. 128.

JEVAR, Jevra, *m. vidi* Jevrejin. — *U Stulićevu rječniku:* ‚Hebraeus, Judaeus' *s dodatkom da je uzeto iz nekakva rukopisa dubrovačkoga. — nepouzdano.*

JEVDOKIJA, *f.* *Εὐδοκία*, *ime žensko. — Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Jevьdokija ‚Eudocia'). Ja gospođa carica Jevdokija sь sinomь carьstva mi Kostadinomь. Mon. serb. 190. (1379). Jevdokija. (kaluđeričko). S. Novaković, pom. 115. — *Može se čitati i* Jevdoćija.

JEVDOKIM, *m.* *Εὐδόκιμος*, *ime muško. — Od* XIII *vijeka (vidi* Jevdokimov). Jevdokimъ (jeromonah). S. Novaković, pom. 115. — *Može se čitati i* Jevdoćim.

JEVDOKIMOV, *adj. koji pripada Jevdokimu. — U Daničićevu rječniku:* Jevьdokimovъ, ‚Nikola, Jevdokimovъ synъ' (Mon. serb. 62 *god.* 1293—1302).

JEVDOKOSIJA, *f. ime žensko. — Na jednom mjestu prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 115. — *Vaja da je pisarska pogreška, vidi* Jevdoksija.

JEVDOKSIJA, *f.* *Εὐδοξία*, *ime žensko. — Prije našega vremena.* Jevdoksija (monahiња). S. Novaković, pom. 115.

JÈVĐA, *m. vidi* Jevđo. — *Akc. se mijeња u voc.* Jêvđo. — *U naše vrijeme.* Jevđa Blagojević. Rat. 181. Jevđa Bojović. 414.

JEVĐÈNIJA, *f.* *Εὐγενία*, *ime žensko. — Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Jevьđenija ‚Eugenia'). Vsečьstnoj kaluđerici gospođi kvr Jevđeniji. Spom. sr. 1, 3. (1395). Monahi Jevđenija. Mon. serb. 246. (XIV *vijek).* Jevđenija. (kaluđeričko). S. Novaković, pom. 116.

JEVĐÈNIJE, *m.* *Εὐγένιος*, *ime muško. — Prije našega vremena.* Jevđenije. S. Novaković, pom. 116.

JEVĐENIJEVIĆ, *m. prezime (po ocu Jevđeniju). — U naše vrijeme.* Jovan Jevđenijević. Rat. 35. Jovica Jevđenijević. 336.

JEVĐIĆ, *m. prezime (ako glasi* Jévđić, *po ocu Jevđu, ako glasi* Jèvđîć, *po majci Jevđiji). — U naše vrijeme.* Maksim Jevđić. Rat. 178. Jovan Jevđić. 362.

JEVĐIJA, *f. ime žensko (isto što* Jevđenija? *ili što* Jevga?). — *Prije našega vremena.* Jevđija (monahiња). S. Novaković, pom. 116.

JÉVĐO, *m. ime muško, hyp.* Jevđenije, *isporedi* Jevđa. — *Akc. se mijeња u voc.* Jêvđo. — *U naše vrijeme.* Jevđo Lekić. Rat. 107.

JEVERĐETICA, *f. jedno od imena što se daju Bogorodici (grč.* *εὐεργέτις*, *dobročiniteljica).* — XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (jeverьđetica *εὐεργέτις*). Bogorodice jeverđetice. Domentijanb 60. Vъ monastyri prêsvetyje bogorodice ježe jevergetica naricajema. 198.

JEVERGEOTIDA, *f. u Daničićevu rječniku:* Jeverьgeotida ‚monasterium Euergetidis': Bogorodice vъ Jeverьgeotidê vъ Kostanьtinê Gradê (Stefan, sim. pam. šaf. 10). — *Po grčkom genetivu* *εὐεργέτιδος.* — *Vidi i* jeverđetica.

JÈVERICA, *f. vidi* vjeverica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚animalis species mustellae similis', *i u Vukovu:* vide vjeverica.

JEVERIČ-, *vidi* vjeverič-.

JEVGA, *f. vidi* 1. Jeva. — *-g- umetnulo se po svoj prilici po vizantijskom govoru (isporedi i* Levgij, paraskevgij *u stslovenskom); poslije glasa* v *vaja da se umetalo pred vokalom često* g, *vidi i novogrč.* *ἀβγόν*, *jaje. — Samo u knigama pisanijem crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚Eva'). Adamь i Jevga. Mon. serb. 67. (1305—1307). Jevgu. Glasnik. 11, 198. Adamь i Jevga. Starine. 18, 200.

JEVHROSIMA, *f. vidi* Jevrosima. — *Na jednom mjestu prije našega vremena.* Jevhrosima (monahiња: 1 put acc. Jevьhrosimu, ako ne bude pogreška mesto Jefrosimu ili Jevrosimu). S. Novaković, pom. 116.

JEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Janьa Jevića. M. Đ. Milićević, srb. 100.

JEVIK, *m. ime mjestima u Srbiji. a) zaselak u okrugu užičkom.* K. Jovanović 154. — *b) mjesto u okrugu kneževačkom.* Niva u Jeviku. Sr. nov. 1875. 547.

JEVLOGIJA, *f.* *Εὐλογία*, *ime žensko. — Prije našega vremena.* Jevlogija. S. Novaković, pom. 115.

JEVLOGIJE, *m.* *Εὐλόγιος*, *ime muško. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 115.

JEVLONIJEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Avram Jevlonijević. Rat. 108.

JEVNIJA, *f. ime žensko (grčko). — Prije našega vremena.* Jevnija (monahiња). S. Novaković, pom. 115.

JÈVO, *vidi* evo. — *U naše vrijeme.* Jevo se kajemo. P. M. Nenadović, mem. 186.

JEVPRAKSIJA, *f. Εὐπραξις, ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Jevpraksija (monahiňa). S. Novaković, pom. 115.

JÈVRA, *f. ime žensko, biće hyp.* Jevrosima. — *Akc. se mijeňa u voc.* Jêvro. — *U Vukovu rječniku:* ‚frauenname' ‚nomen feminae (hyp. v. Jevrosima?).

JÈVREJIN, *m.* Hebraeus, *vidi* Izrailac, Židov *(ali se raslikuje od ova dva narodnosna imena tijem što se može shvatiti u širem smislu i o drugijem srodnijem narodima), grč.* Ἑβραῖος. — *Množina je* Jèvreji, Jêvrêjâ, Jèvrejima, Jèvreje. — *Od prvijeh vremena (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[3] *kod* Jevrejnъ), *a između rječnika u Vukovu* (‚ein Hebräer' ‚Hebraeus') *i u Daničićevu:* Jevrenъ ‚Hebraeus': ‚Franku Josifoviću Jevrenu' (Spom. sr. 2, 62 *god.* 1414—1417), ali će biti pogrješka mjesto ‚Jevreinъ'. Kako sam vi pisao bio prežde dve knige, jednu sam vi bio pisao po pošti, a jednu po jednome Jevrejinu. Glasnik. 11, 8, 140. (1709). U prokleta cara Jevrejina. Nar. pjes. vuk. 2, 85. I uvati cara Jevrejina. 2, 86. Što Jevreji krste sakovali. 2, 88. Zar sam ja Jevrejin? Vuk, jov. 18, 85. Odgovoriše mu Jevreji. 19, 7. — *I ovi primjeri mogu amo pripadati, ali može biti i da su pisci imali u pameti samo plur.* Jevrei *(bez* j), *te zato je nastavak* om *a ne* em. Govori sv. Paval k Jevreom. Naručn. 24ᵃ. Sveti Paval k Jevreom. Korizm. 14ᵇ. Epistola k Jevreom. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 141ᵇ. — *U stslovenskom jeziku nalazi se često, kod ove riječi i drugijeh što su istoga postańa, mj.* -re- *pisano i* -rê-, *te po tome ima i primjer (u zapadnom obliku):* Sracini i Jevrîji. Zborn. 126ᵃ. *isporedi i* Jevrijenka.

JEVRÈJINKA, *f. vidi* Jevrejka. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ubi Ture curu Jevrejinku. Osvetn. 6, 75.

JÈVRÊJKA, *f. žensko čeľade prema muškome* Jevrejin. — *Akc. se mijeňa u gen. pl.* Jèvrejâkâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die Hebräerin' ‚hebraea mulier'). A pristupa prokleta Jevrejka. Nar. pjes. vuk. 2, 87. — *Prije našega vremena nahodi se kao ime žensko, ali mislim da neće biti istoga postańa.* Jevrejka. S. Novaković, pom. 115.

JÈVRÊJSKÎ, *adj.* hebraicus, *koji pripada Jevrejima.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚hebräisch' ‚hebraicus') *i u Daničićevu (vidi* a *na kraju).*

a. *adj.* Plku jevrejskomu. Korizm. 40ᵃ. Slovmi grčkijemi, jevrejskijemi i latinskijemi. P. Bakšić 128. Naši s' krsti u zemļi jevrejskoj. Nar. pjes. vuk. 2, 85. Ode s vojskom na zemļu jevrejsku. 2, 86. Uvatio cara jevrejskoga. 2, 86. — *Uz mjesna imena u Daničićevu rječniku:* jevrêjsky, zemļama koje je manastir Treskavac imao u Prilipu išla je međa ‚prêzъ dolъ jevrêjsky' (Glasnik 11, 181. 18, 374). ‚otъ dola jevrêjska' (13, 370). ‚do rêčišta jevrejskoga' (13, 375. 11, 181). *ne zna se jeli ista riječ.*

b. *adv.* jèvrêjski, hebraice, *o jeziku.* Pismo bi pisano jevrejski, grčki i latinski. Naručn. 35ᵇ. Bješe napisano jevrejski, grčki, latinski. Vuk, jov. 19, 20.

JÈVREM, *m. vidi* Jefrem. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚Ephrem'). Jevremъ. S. Novaković, pom. 115. U Jevrema cara čifutskoga. Nar. pjes. petr. 2, 72.

JÈVREMOV, *adj. koji pripada Jevremu.* — *Kod mjesnoga imena:* Jevremova ńiva, *mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Niva kod Jevremove Nive. Sr. nov. 1861. 295.

JEVRIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 87. D. Avramović 277.

JÈVRIJENSKÎ, *adj. vidi* evrijenski. — -ije*stoji u južnom govoru mj. negdašńega* ê. — *U dva pisca Dubrovčanina* XVI *i* XVII *vijeka.* Jevrijenske djevice dojde sin. M. Vetranić 2, 203. Ostah ja duka jevrijenskoga roda. 2, 217. Broj konika . . . kih Jordana poji rika a jevrijenska *(u poznijem rukopisu po zapadnom govoru* jevrinska) zemļa vriježi. I. Gundulić 329.

JEVROPIJA, *f. Evropa.* — *U Daničićevu rječniku:* ‚Europa': Jevropiju (Okáz. pam. šaf. 55).

JÈVROSIM, *m. vidi* Jefrosim. — *Prije našega vremena.* Jevrosimъ (jeromonah). S. Novaković, pom. 116.

JÈVROSIMA, *f. vidi* Jefrosima. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (vide Jerosima). Jevrosima. S. Novaković, pom. 115. U Momčila sestra Jevrosima. Nar. pjes. vuk. 2, 106. Ode Marko u gospodske dvore, pak doziva Jevrosimu majku. 2, 198. Staroj mojoj majci Jevrosimi. Pjev. crn. 116ᵃ.

JEVROSIMIJA, *f. vidi* Jevrosima. — *Prije našega vremena.* Jevrosimija (monahiňa). S. Novaković, pom. 115.

JEVROSOŠIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Tanasije Jevrosošić. Rat. 188.

JEVSEGNIJA, *f. ime žensko (grčko, možebiti* Εὐξενία). — *Prije našega vremena.* Jevsegnija (monahiňa). S. Novaković, pom. 116.

JEVSEVIJE, *m.* Εὐσέβιος, *ime muško.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 116.

JEVSTATIJA, *m. vidi* Jevstatije. — *Prije našega vremena.* Jevstatija (arhijepiskop). S. Novaković, pom. 116.

JEVSTATIJE, *m.* Εὐστάθιος, *ime muško.* — XIII *vijeka i poslije, a između rječnika u Daničićevu* (Jevъstatije). Pri prêpodobnêmъ otьci našemъ kvrъ Jevstaѳiji. Mon. serb. 49. (1261). Jevstatije (jeromonah). S. Novaković, pom. 116.

JEVSTATIJEVIĆ, *m. prezime (po ocu Jevstatiju).* — *U naše vrijeme.* Đoka Jevstatijević. Rat. 84.

JEVSTRATIJE, *m.* Εὐστράτιος, *ime muško.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 116.

JEVSTRIJE, *m. ime muško (grčkoga postańa).* — *Prije našega vremena.* Jevstrije (jeromonah). S. Novaković, pom. 116.

JÈVTA, *m. vidi* Jevto. — *Akc. se mijeňa u voc.* Jêvto. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* (istočno) Jevto. — Jevta. S. Novaković, pom. 116. Poslato knezu Jevti Levačkom. Djelovod. prot. 8. — *I s f.* Jefta. S. Novaković, pom. 119. Od Jefte Ćirakovića. Pjev. crn. 205ᵇ.

JÈVTAN, *m. hyp.* Jevtimije. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚nomen viri' (‚von' ‚Euthymius'). — *I s f.* Jeftan. Rad. 1, 185. Jeftan Despić. *u* Nar. pjes. petr. 1, 350.

JEVTÁNOVIĆ (Jèvtanović), *m. prezime (po ocu Jevtanu).* — *U naše vrijeme.* Gliša Jevtanović. *u* Nar. pjes. petr. 1, 350.

JÈVTICA, *m. dem.* Jevta — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. Jevta).

JÈVTIĆ, *m. prezime (po ocu Jevti).* — *U naše vrijeme.* Gligorija Jevtića. Glasnik. 11, 1, 12. (1808). Jevtić. D. Avramović 229. 242. Ļubisav Jevtić. Rat. 364.

JEVTIMIJA, *f. Εὐθυμία, ime žensko. — Prije našega vremena.* Jevtimija (monahiña). S. Novaković, pom. 116.

JEVTIMIJE, *m. Εὐθύμιος, ime muško. — Od prvijeh vremena, a između rječnika u Daničićevu* (Jevtimije). Arhijereja Jevtimija. Stefan, sim. pam. šaf. 6. Jevtimije (mahom kaluđersko). S. Novaković, pom. 116. — *Mješte* v *ispred* t *nalazi se i* f: Jeftimije. S. Novaković, pom. 119. *pa mješte ovoga slova i* p: Jeptimije (jeromonah). S. Novaković, pom. 118. *isporedi kod* Jevto, Jevta, Jevtan. — -v- *može i ispasti*: Jetimije. S. Novaković, pom. 118.

JEVTIMIJEVIĆ, *m. prezime (po ocu* Jevtimiju). — *U naše vrijeme.* D. Avramović 190.

1. JÈVTIN, *adj.* vilis, parvi pretii, *koji se uz malu cijenu prodaje, grč. εὐθηνός. — isporedi* cijenan, 2, *uprav* cîjen, cijêna, cijêno *(po dubrovačkom govoru* cîjeno), *adv.* cîjeno; *ovako se govori u Dubrovniku gdje se* jevtin *slabo poznaje. — Od* XVII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Stulićevu* (‚vilis pretii'), *u Vukovu* (‚wohlfeil' ‚vilis', cf. cijene *s primjerom*: Od jevtina mesa čorba za plot, *vidi dalje isti primjer kod* a, *a). —* -v- *pred* t *može se izgovarati i pisati* f: jêftin, *a i* f *se gdjegdje mijeña na* p: jèptin *(isporedi kod* Jevtimije), *vidi u primjerima.*

a. *adj. — Komp.* jevtînijî *(u Stulićevu rječniku).*

a) kaže se o onome što se prodaje i kupuje, o trgovini. Neg ako je i jeftino žito. M. A. Reljković, sat. D8b. Jeftin espap kesu prazni. Nar. posl. vuk. 114. Od jeftina mesa čorba za plot. 238. A kad pali na pola mezeva, tu junačko jeftino je meso. Osvetn. 2, 185. — *U ovom primjeru stoji u prenesenom smislu: koji malo vrijedi, prema lat.* vilis. Čovičo! zašto si tebi tako jeftin i od ništa? F. Lastrić, test. 233b.

b) o cijeni. Da će se sutra u ono doba brašno i ječam za jeftinu i laganu cinu prodavati. E. Pavić, ogl. 327. Prodaće mu dobro paripče na jevtinu cijenu. S. Ljubiša, prip. 168. Po glavama ne meći ucjena, u hajdučke jeftina je cijena. Osvetn. 2, 23.

c) o prodaji. Čini Bog toliko jeftinu prodaju svoje slave. M. Radnić 89a.

b. *adv.* jèvtino (jèftino, jèptino). — *isporedi* cîjene *(uprav* cijênê). — *Između rječnika u Belinu* (‚a buon mercato, a vil prezzo' ‚exiguo pretio' 482a) *i u Stulićevu* (‚parvo vel vili pretio'). — *Komp.*: jevtînijê *(u Stulićevu rječniku i u primjerima).* Tu svašta dosta jevtino, po 8 somunića za jednu paru. Glasnik. 31, 306. (1704). Kad se ne daje za gotove novce ili jevtinije kupit. I. Grličić 64. Za koje si otio što kupiti, kad je jevtino bilo. A. Bačić 125. Da skuplje prodadu ili jevtinije kupe nego je pravo. I. Velikanović, uput. 1, 450. Daćemo im ovce po jevtino. Nar. pjes. vuk. 4, 424. I mala stvar, kad se jevtino daje, pokvari cijenu i velikoj. Vuk, poslov. 133. — Trgovac uzima trgovine jeftino. M. Radnić 180b. Gdi se prodaje jeftino. 551a. Koje ga skuplje stoji, koje li jeftinije? F. Lastrić, test. ad. 125b. Stvarańe sviju stvoreńa jeftino stoji Boga. 125b. Ako ga toliko jeftino stade stvarańe. 126a. Ali odkupljeńe čovika nije ga tako jeftino stalo, ni lasno, nego mlogo mučno i skupo. ned. 204. Razmišlja kako će jeftinije kupiti a skuplje prodati. 243. Teb' se čini da je jeftinije; proesapi, vidićeš da nije. M. A. Reljković, sat. E7b. Golem komad veoma jeftino prodade. I. Jablanci 24. Blago nam, evo nam argata! jeftino će radit vinograde. Nar. pjes. vuk. 2, 370. — Koji jeptinije kupuju nego li stvari valaju. M. Divković, bes. 703a. Tu mi robja jeptino bijaše. Nar. pjes. bog. 326. Gdi se prodaje jeptino. M. Zoričić, osm. 107.

2. JÉVTIN, *adj. koji pripada Jevti.* Da pokojnoga Jevte pušku Jevtinom ocu povrati. Glasnik. II, 1, 7. Da se Jevtino ise kuće ortačke prodati mora. 124. (1808).

JEVTINITI, jevtinim, *impf. bivati jevtiniji. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚pretium imminui'.

JEVTINÒĆA, *f. osobina onoga što je jevtino. — U Vukovu rječniku: (εὐθυνότης)* ‚die wohlfeilheit' ‚vilitas annonae'.

JEVTINOST, *f. vidi* jevtinoća. — *U Stulićevu rječniku*: ‚vile pretium'.

JÉVTO, *m. hyp.* Jevtimije. — *isporedi* Jevta. — *Akc. se mijeña u voc.* Jêvto. — *Mješte* -v- *može biti i* f *i* p, *isporedi* Jevtimije *i* jevtin. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* Jevto ‚Euthymius', cf. Jefto *s dodatkom da je po jušnom govoru;* Jefto, vide Jevto (‚mit allen ableitungen'); Jépto, vide Jefto. — Jedno beše obor-kneže Jefto. Nar. pjes. vuk. 4, 220.

JÉVTOVIĆ, *m. prezime po ocu Jevtu. — U naše vrijeme.* Aksentije Jevtović. Rat. 346.

JEVTRATIJE, *m. vidi* Jevstratije. — *Najednom mjestu prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 116.

1. JÊZ, *m. vidi* 2. jaz. — *U čakavaca i kajkavaca.*

a. *vidi* 2. jaz, a. Jez, brana, ograda pred mlinom. u Bistracu. F. Hefele.

b. *vidi* 2. jaz, c. I ogńeni jez pretamni urnebesom strašnijem zamni. J. Kavańin 392b. Ko mi kaza i jez pakleni. 465a.

2. JÊZ, *m. vidi* 3. jaz. Jez, Idus melanotus. u Sisku.

3. JEZ, *m. jelo, ješa. — Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nem trpeza piva i ugodna puna jeza. J. Kavańin 537a. Za jez meso, za odar perje. 567a.

1. JÉZA, *f.* morbus; horror. — *Akc. se mijeńa u voc.* jêzo, jêze. — *Riječ je praslavenska* (jezъ), *isporedi stslov.* jęza, *novoslov.* jeza, *ijed, pol.* jędza ‚furia'. — *Nije jasno postańe; može biti da je isti korijen kao i kod* uzak, vezati *itd. — Ne može se znati, jeli prvo značeńe bolest ili ijed; kod našega se naroda pomislilo po svoj prilici da je srodno s* ježńa, *te po tome je dobilo mlađe značeńe (kod* b).

a. *bolest uopće, nemoć. — U knigama pisanima crkvenijem jezikom i otale u Daničićevu rječniku* (‚morbus'). Ježe jestъ pogybêlna jeza. Sava, tip. stud. glasn. 40, 149. Ašte li mnozi u jezu upadutъ. 178. Ašte li ne pokajutъ se, to nanesete na ne jezu ļutuju. Starine. 18, 209.

b. *vidi* ježńa. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (hvata me jeza ‚der schauder' ‚horror'). Jeza je obuzela. Bos. vila. 1889. 127. Da ih je sviju jeza prešla. 1891. 8. — *Ako pripada i ovaj primjer (iz našega vijeka), u kojemu stoji* jaza *(prema* jęza) *po ruskome jeziku.* Otženi otъ ńego vsjaku jazu tresavičnu. Starine. 18, 168.

2. JÉZA, *f. hyp.* jezik. — *Akc. je kao kod* 1. jeza. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Jeza parala, guza plačala (kad koga bijų za rđave riječi). Nar. posl. vuk. 113. Ne bijų šutu, nego jezu *(vidi i kod* šuta). Nar. posl. stoj. 192.

8. JEZA, *f. vidi* 2. jaz. — *isporedi* 1. jes i 1. jaza. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Iskat jezom dubokome od vječanstva prevelika. J. Kavanin 487ª.

1. JÊZAN, jêzna, *adj. koji pripada jesi (vidi* 1. jeza), *koji usrokuje jesu, strašan.* — *U naše vrijeme.* Golemi, jezni mene prođe strâ. B. Radičević (1880) 340. Zato su i jezni ti braćaši. *u Istri.* Naša sloga. *god.* 12. 59.

2. JÈZÂN, jezána, *m. vidi* ezan. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das gebet welches der türkische hoga vom minaret herunterruft' ‚oratio quam docet sacerdos turcicus de turri'). Iz ogništa pronić' će vam trava, a munare popast paučina, neće imat ko jezan učiti. Nar. pjes. vuk. 4, 135—136. Mol'te Boga i jezan učite. 4, 136.

JÈZAVA, *f. u Vukovu rječniku:* otoka Moravska koja pod Smederevom utječe u Dunavo. *vidi* i M. Đ. Milićević, srb. 180, i Ćuprija na reki Jezavi. Sr. nov. 1871. 485. Baštovana kod reke Jezave. 818. — *I kao ime mjestu u okrugu kneževačkom.* Niva u Jezavi. Sr. nov. 1873. 259.

JEZAVEL, *f. bibličko ime, grč.* Ἰεζάβελ. — *U Daničićevu rječniku:* Jezavelь ‚Jezabel'. Jezavelь. (Okáz. pam. šaf. 51).

JEZAVINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Niva u Jezavini. Sr. nov. 1875. 705.

JÈZAVSKÎ, *adj. koji pripada Jezavi.* Jezavska mala, *ulica u Smederevu.* Sr. nov. 1861. 8.

JÈZBA, *f. jelo, ješa.* — *Uprav* jestba *(kako se nalazi i pisano), vidi kod* jezbina. — *U pisaca Dubrovčana* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (jezba ‚mangiamento, il mangiare' ‚comestura' 458ª), *u Voltiđijinu* (jezba *uz* jezbina), *u Stulićevu* (jestba, jestbina, jezba, v. ješa). Tebi grijeh se pusti, jestbe i pića izvan mjere. I. V. Bunić, mand. 25. Sladke jesthe ti blagova. I. Đorđić, salt. 177.

JÈZBINA, *f. jelo, ješa, hrana.* — *isporedi* jezba *i* jestvina. — je- *u zapadnom govoru glasi i piše se* ji- *(gdjegdje i* i-; *u jednoga pisca čakavca i* ja-). — *Postaje od* jesti, *te bi pravi oblik bio* jestbina *(tako se nalazi gdjegdje i pisano, a po zapadnom govoru* jistbina), *ali* t *ispada pa se* s *ispred* b *izgovara kao* z. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (jezbina, vidi jestojska), *u Belinu* (jezbina ‚cibo, tutto quello che si mangia' ‚cibus' 192ª; ‚robba da mangiare' ‚dapes' 458ᵇ), *u Voltiđijinu* (jezbina ‚cibo, pietanza, vivanda' ‚speise'), *u Stulićevu (kod* jestba *i uz* jezba, v. ješa), *u Vukovu* (vide jelo *s dodatkom da se govori u Lici).* Uzdrže se od jadenja têh brašni ili jazbin. Š. Budinić, sum. 150ª. Jisti jestojke ili jisbine zabranćene u dan od posta grijeh je smrtni. A. Komulović 21. Bogatoga Gavana koji svaki dan blagovaše razlike jezbine. M. Divković, bes. 98ª. Donoseći mu jezbine i jestojske potrebne. B. Kašić, is. 25. Neka bez jezbine i zaliha pitja u sebi bludnos moja ne ostine. I. Gundulić 226. Kada jest puno jisbina razlikije. P. Posilović, cvijet. 186. Ti si, o Isuse, moj život, ti si moja jizbina. M. Jerković 34. Jizbine se svake pecihu. B. Krnarutić 28. Budući blagovaće i jizbina crvî. P. Posilović, nasl. 18ᵇ. Blagujući jizbine zabranćene. 114ᵇ. Spasitelj davaše svijetu svoje tijelo prisveto za jezbinu. M. Radnić 280ª. Ti stavljaš žuč u jezbinu Božju. 468ᵇ. Blaguje jizbine zabranćene. M. Bijanković 5. Meštri od skule nastojati će, da dica budu pokripljevati se onom svetom jizbinom od svete eukaristije. 88. Pripravljaju jezbinu crvom. S. Margitić, fal. 146. Koja je naj lipša začina jezbini. 287. Ni dosta jisbinu izblagovati. F. Parčić 7. Ostavi nam tilo i krv svoju istinitu za jisbinu. 58. Kad je tijelo puno razlicijeh jezbina. K. Magarović 98. Nit' jestbine dijeli lačnu. J. Kavanin 9ᵇ. Tu nebeski otac ńima dava ruho i jestbinu. 382ᵇ. Mrem od glada kod jezbine. 447ᵇ. Ne imaš pokoja u spańu, slasti u jezbini. A. d. Bella, razgov. 17. Davahu ih psima za jizbinu, to jes jestojsku. 121. Pokripiti ga jezbinom. 192. Uzdržavši u sebi slast svake jezbine. 218. O jezbino, kom ožive naša duša. I. Đorđić, uzd. 130. Kijeh je jezbina krv od živina. salt. 88. Pepeo m' je za jestbine. 341. Opogani tu svetu gozbu mrsna jezbina. ben. 162. Raskošne jezbine. B. Zuzeri 252. Ako ogladi neprijatelj tvoj, daj mu jezbinu. A. Baćić 47. Kada tko iziskuje jezbine plemenite. 282. Postna jizbina. H. Bonačić 80. Uzamši nikoliko jisbine ter se pokripi. M. Lekušić 145. Kad tko iziskuje izbine plemenite. J. Banovac, uboj. 83. Stiskam vas izbinom prisvetom. blagosov. 247. Oni koji s dobrom izbinom otrove smišaju, svu izbinu otruju. pripov. 171. Niti bismo mogli uzimat ni primat ni odiću ni jizbinu. P. Filipović 6. Ah jistbino sve slatkosti! P. Knežević, pism. 83. On jistbine ńim spravljaše. živ. 42. Udilj pristupiše anđeli nebeski i pripraviše mu jizbinu za pokripiti se. F. Lastrić, od' 194. Uzdržati se od jezbina zabranćenije. 195. Nećeš tražiti, brate, po trgovišti za kupiti mu jizbine, ima ji svak doma u srcu svomu i u duši. ned. 84. Ne bismo primili nikakove jisbine ni pitja. 88. Niko ne daje otrova u žući, nego u jizbini ili u pitju slatku. 82. Da, otišavši u gradove i sela koja su okolo, nađu i kupe sebi jizbine. 156. Ostane jizbina nevarena i nepečena. 217. Sluga nakupova opet jêzîkâ i učini od ńi sami sve jesbine. 417. Zahfaljujemo tebi, svemogući Bože, na sve jezbine i dobročinstva tvoja. I. A. Nenadić, nauk. 54. Služi nam za piću, jakost i putničku jezbinu k drugomu svijetu. 199. Evo pristupam k trpezi od prislatke jezbine tvoje. 219. Ne daju se ona kao jizbina. A. Kanižlić, kam. 244. Šta se otajno okušaš prije svake jizbine. 546. Od krvi svińa i criva jizbine pripravlja. 562. Ljubimo jizbinu jer je slađka. bogoljubn. 121. Dok mu štogod jizdbine pripravi. E. Pavić, ogl. 184. Udilj ostavi jisdbinu i onako tašta srca ode 368. Da joj ni slobodno od ńegovi jizbina jesti. 375. Koliko da bi naj slađu izbinu blagova. M. Zoričić, src. 6. Noseći mu plemeniti izbinu u sdili. 70. Bistvo kruha i ostali izbina u bistvo tila obratiše se. 169. I jezbine začiniti. V. Došen 66ᵇ. Ali se s jizbinam tilesnim duhovi ne služe. And. Kačić, kor. 18. Posla ga k otcu s jizbinam pripravljenim. 27. Kada vidi lipotu crkve, dvora, obilnost jizbina i mnoštvo sluga. 228. Videći da prid ńim od jizbine ne biše ništa. 302. Ti si me naučio, da približam k jisbini, kakono likariji. Blago turl. 2, 145. Sa svim tizim on ide istu izbinu. N. Palikuća 44. Budući naučan isti izbine siromaške. 64. Pokripivši se jisbinom. I. Velikanović, uput. 1, 60. Kada se traže jizbine odveće lipo spravljene. 1, 354. Jizbinu i pitje uredno slobodno želiti možemo. 1, 354. U blagovanju duhovne ove jistbine. 3, 56. I jezbine za blagovati. J. Matović 489. Tko tilesni jizbina ne blaguje nimalo, iznemože se. I. J. P. Lučić, doct. 50. Ne veli da one ugodne trpeze slatke jistbine ne ktiše jisti. Đ. Rapić 102. Jerbo ta je svačija jistbina. J. S. Reljković 82. Ustaviti se od jizbine mrsne. M. Dragićević 146.

JÈZBINICA, *f. dem.* jezbina. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Da se je istom koje jestbinice okusila. A. Kanizlić, uzr. 180. Uzdržaćem od vina ili koje jizbinice tilo pokoriti. fran. 233.

JEZBINOVATI, jezbinujem, *impf. blagovati.* — *Postaje od* jezbina *(koje vidi).* — *U nekijeh pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.*

a. *aktivno.* Blagujmo i jizbinujmo. I. Bandulavić 49b. luc. 15, 28. Pij i jizbinuj. L. Terzić 334.

b. *sa* se, *refleksivno, hraniti se.* Kako s jezbinom tjelesnom uzdrži se čovjek izvanji, tako s bogoljubnijem molitvami jezbinuje se i uzdrži čovjek iznutrnji. M. Radnić 530a.

JEZBOVAŃE, *n. blagovaće, uprav djelo kojijem se jezbuje (od glagola* jezbovati *što bi postao od* jezba, *ali mu nema potvrde).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* A u nerednom jestbovanju vino i krv se da prolije. J. Kavanin 26a.

JEZD, *n. djelo kojijem se jezdi.* — *isporedi* 1. jezda. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jazdъ, *rus.* ѣздъ, *pol.* jezd. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚cavalcata' ‚equitatio'). Spaholjana peset reda tihim jezdom slijedijaše. I. Gundulić 425. Opet leškijeh vitezova mlados lijepijem *(u nekijem rukopisima* lijepom *po čemu bi* jezdom *pripadalo pod* 1. jezda) jezdi jezdom iz mjesta... 441.

1. JEZDA, *f. vidi* jezd. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jazda, *rus.* ѣзда, *pol.* jazda, jezda. Ja jezdeći veselom jezdom put sv. Jakoba. V. M. Gučetić 221. *vidi još kod* jezd *i* jezditi, 2, c.

2. JÉZDA, *m. vidi* Jezdo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jêzdo. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da je po istočnom govoru.* — *Ima i prije našega vremena* (S. Novaković, pom. 116), *ali može biti i žensko ime.*

3. JÉZDA, *f. vidi* 2. Jezda.

JÈZDAC, *m. postaje od* jezditi.

a. *jahač, konjik, konjanik.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚reiter'. — *Može biti i u ovom primjeru (ako nije* jèzdâk): Isprate ga i jezdaci neki. S. Milutinović u M. Đ. Milićević, pom. 2, 284.

b. *vidi* jahači. F. Kurelac, dom. živ. 9.

JÈZDÂK, jezdáka, *m. vidi kod* jezdac, a.

JEZDAN, jezna, *adj. vidi* jahači. — *U starijim spomenicima, a između rječnika u Stulićevu:* v. jahač *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* Ki końa ukrade jezdnoga. Stat. krč. ark. 2, 282. Ki końa ukrade jezdnoga. Statut vrbanski. 149.

JEZDAR, *m.* čovjek koji końe objahuje ili objezduje ‚der bereiter' ‚l'écuyer'. F. Kurelac, dom. živ. 12.

1. JEZDARICA, *f. vidi* jezgarica. Čas. čes. muz. 1852. 2, 51.

2. JEZDARICA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 116.

JEZDATI, jezdam, *impf. vidi* jezditi. — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Plamenava neba, mjesec po kom jezda. J. Kavanin 279b. Kad kružena kolom zvijezda nebom šeta, po nih jezda. 474b. Čak na końu da opet jezda. 476b.

JEZDENIK, *m. jahaći koń (a i druga životińa što se na ńoj jaše).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚cavalcatura, bestia che si cavalca' ‚equus'; *i u Šulekovu:* ‚reitpferd'.

JÈZDÊŃE, *n. djelo kojijem se jezdi (bolje bi bilo:* jèžděńe *ili* jèždêńe). — *Između rječnika u Belinu (sa starijim oblikom* jezdenje ‚il cavalcare, l'andar a cavallo' ‚equitatio' 178a) *i u Stulićevu.* Tri su danka jezdenja do b'jeloga Beča grada. Nar. pjes. bog. 47.

JÈZDIĆ, *m. presime po ocu Jezdi.* — *U naše vrijeme.* Mihajlo Jezdić. Rat. 422.

JÈZDÎK, jezdika, *m. konjik, konjanik.* — *Samo množina* jezdici *u Mikaljinu rječniku:* jezdici, konjici ‚equitatus, turma equitum', *i u Stulićevu:* jezdici, jezdika ‚cavalcata' ‚equitatus' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaljina.*

JÈZDILAC, jèzdioca, *m. jahač, konjanik.* — *U Stulićevu rječniku:* jezdilac *i griješkom* jezdioc, v. jahalac.

JÈZDIMICÊ, *adv. jašući, jezdeći.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚reitlings'.

JÈZDIMÎR, *m. ime muško.* — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚mannname' ‚nomen viri'). Jezdimirъ. S. Novaković, pom. 116. Al' eto ti staroga Jezdimira. Nar. pjes. vuk. 2, 551. Od Kokora i od Jezdimira. Vuk, poslov. 33. Jezdimir Gojković. Rat. 78.

JÈZDIMÎROV, *adj. koji pripada Jezdimiru.* Jezdimirov brat. Glasnik. II, 68. (1808).

JEZDIMÍROVIĆ, *m. presime po ocu Jezdimiru.* — *U naše vrijeme.* Sava Jezdimirović. Glasnik. II, 1, 16. (1808). Vučić Jezdimirović. Rat. 184. — *I kod mjesnoga imena (u Srbiji u okrugu podrinskom).* Zemlja kod Jezdimirovića bašte. Sr. nov. 1871. 428.

JEZDINA, *f. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 167.

JÈZDIONICA, *f. mjesto gdje se uči jahati (jezditi)* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚reitschule'.

JEZDITEĻ, *m. u Stulićevu rječniku us* jezdilac.

JÈZDITI, jèzdîm, *impf. vidi* jahati *(od čega se možebiti razlikuje u tome što se češće upotrebljava kao neprelazni glagol).* — je- *stoji mj. negdašnjega* ê *(vidi kod* jesti), *i u zapadnom govoru ovaj glagol glasi* jìzditi, jìzdîm; *u starijim knigama ima i* jazditi, jazdim. — *Miklošić* (etymol. wörterb. *kod* jad-, 2) *misli da postaje od supstantiva* jazdъ *ili* jasda (ês-), *a ovi bi postali od osnove* jad (êd, *vidi kod* jahati) *nastavkom* dъ *ili* da *pred kojijem se* d *mijeńa na* z. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jazditi, *novoslov.* jêzditi, *rus.* ѣздить, *pol.* jeździć. — *U naše trijeme ima i primjera u kojijeh je u inf. i u prošlijem vremenima* je (ê) *mj.* i, *vidi u Vukovu rječniku.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (jezditi, jahati ‚equito, vehi equo, sedere in equo), *u Belinu* (‚cavalcare, cioè andar a cavallo' ‚equito' 178a), *u Voltigijinu* (‚cavalcare' ‚reiten'), *u Stulićevu* (v. jahati; jezditi jezdom, v. jahati), *u Vukovu:* jezditi *(s dodatkom da je po istočnom govoru)* ‚reiten' ‚equito', cf. jahati; ježdeti, vide jezditi *s primjerom:* Plava je końa ježdela (Nar. pjes. vuk. 1, 311); *u Daničićevu* (jazditi ‚equo vehi').

1. *neprelazno.*

a. *vidi* jahati, B, 1. Na końih jazdeštih. Domentijan[b] 216. Ki bi uzrok bil, da na črnu końu jizješe. Š. Kožičić 22b. Jezdi vil na plahom jelenku. M. Vetranić 2, 105. Do malo zatim jedeći mlad junak tuj vilu upazi. D. Rańina 29b. Sred gospode po izboru on na końu jezdi bijelu. I. Gundulić 442. Ki si obiko sveđ jezditi na Cilaru końu slavnu. G. Palmotić 2, 372. Na końu jezdeć vranu. 2, 478. Đeno mi ti jezde tri vile a na tri ljelena. Nar. pjes. bog. 62. K ńima jezdi Vladeta vojvoda na doratu na końu dobrome. Nar. pjes. vuk. 307.

b. *vidi* jahati, B, 2. Menard na prvo jezdeći. Mon. croat. 8. (1825). Jizdeći v Rim. Naručn. 100ᵃ. Pristupi k papi jizdećemu. 100ᵃ. Jizdeći on s mnozimi inimi brigom jedno rike. Mirakuli. 96. Kardinali jegda jizdet črvljen klobuk da noset. Š. Kožičić 28ᵃ. Jezdeći ali pješ. M. Vetranić 2, 53. Vila plaho jezdaše, oholo jezdaše taj dikla. 2, 105. Sam jezdi kudi znaš. 2, 170. Pored š ńimi tuj jezdiješe. A. Sasin 186ᵇ. Napreda vi jezdite. M. Divković, kat. 108. U rumulska jezdi polja. I. Gundulić 312. Jezdit crnac ne pristaje priko ravne Livadije. 370. Ali ovako Kazlar-aga jezdeć začu glas pun slave od uresa lijepa i draga Sunčanice prigizdave. 372. Vojevode, knezi i bani prid ńim redom jezde u dici. 398. Kad mlađahan put Dunaja jezdeć vjetar pritjecaše. 562. Svu noć jezdih u pospjehu. G. Palmotić 2, 178. Kad se jezdit vidje s prijeka jedan vitez treskoviti. 2, 182. Kud jezdi golem car. B. Krnarutić, vaz. 7. Kad jezdjaše gizdav krstjanstvo pliniti. 10. Ban Radivoj jezdi treći. P. Kanavelić, iv. 92. Uputiše se jezdeći put manastijera. I. Đorđić, ben. 159. I jezdeći i na kolijeh. B. Zuzeri 158. Ja jezdeći veselom jezdom put sv. Jakoba. V. M. Gučetić 221. Dje mi momče ježđaše po planini po zelenom. Nar. pjes. bog. 107. Kako jezde kićeni svatovi! Nar. pjes. vuk. 1, 12. Žedno momče gorom jezdijaše. 1, 416. Srdit Marko jezdi niz Kosovo. 2, 421. Da jezdimo drumom junačkijem. 3, 14. — *I metaforički. (Merkurio)* ki po nebu s suncem jezdi. J. Kavańin 345ᵃ. Eto opet sunce jezdi hitrim tijekom put zapada. 417ᵇ. Sunce jezdeć prama Krišu bješe uz dupli mrazne sjeni. 488ᵃ. Kano zvijezde kad uz mjesec jezde. Osvetn. 5, 75.

c. *subjekat je koń.* Vo pod jaram za me stupi, meni vrani końi jezde. I. Gundulić 245. Ńih su końi vidjet taci, da ne tiču tli, čim jezde. 426. Šarac jezdi po sredi planine. Nar. pjes. vuk. 2, 217. Dva koňa vide de jezđau gorom. B. Radičević (1880) 232.

2. *prelasno.*

a. *vidi* jahati, A, 1, a. Jezdeći końice. M. Vetranić 1, 55. Koňe suhe i okošte ali hrle svaki jezdi. I. Gundulić 880. Jezdit koňe plemenite gdi su mladijem vječne dike. G. Palmotić 2, 298. I ja bih koňa jezdio, ma mi kosovi u planini priječaju. (D). Poslov. danič. Dva su brata jezdili planinome koňa dobra. Nar. pjes. mikl. beitr. 28. Homo, brate, jezditi koňa dobra naprijeda. 29. Ali stojiš hude volje, er ne jezdiš dobra koňa? 41. Junak mi koňa jezdaše. Nar. pjes. vuk. 1, 191. Zlato mi treba koňu na uzdu, kada ga jezdim, nek mi je lepo. 1, 214—215. Naporedo jezde dobre koňe. 2, 215. Šćepan jezdi koňa. S. Ljubiša, prip. 125. Mijat jezdi krilata koňa. 240.

b. *vidi* jahati, A, 1, b. Pače u sjever posred zime jezdeć mrazno Podunavje, steraše vam mnokrat svime snijeg postelju. I. Gundulić 289. Natoljevsko jezdit polje silni se Orhan š ńom pak vide. 566.

c. *kao objekat stoji* jezda; *te* jezdu jezditi *znači što i* jezditi *kod* 1, b. L'jepu jezdu jezdijaše Ugrin Janko i Sekule. Nar. pjes. bog. 52. Nego mi ti jezdu jezde tri brata Ugričića. 68.

JÈZDIV, *adj. vidi* jahav. — *U Belinu rječniku:* ‚cavalcabile, cavalcareccio, dicesi di luogo per il quale si può cavalcare' ‚equitabilis' 178ᵇ; *u Voltigijinu:* ‚cavalcabile' ‚reitbar'; *u Stulićevu:* v. jahač. — *U naše vrijeme i u Šulekovu:* ‚reitbar'.

JÉZDO, *m. ime muško, hyp.* Jezdimir. — *isporedi* 2. Jezda. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jêzdo.

— *U Vukovu rječniku s dodatkom da je po jušnom govoru.*

JÉZDOVIĆ, *m. prezime po ocu Jezdu.* — *U naše vrijeme.* No ne spava Jezdović Mučika. Nar. pjes. vuk. 4, 86. A do ńega Jezdović-Jovana. 5, 855.

JEZDRAP, *m. ńekakva ptica, vrsta sokolića.* — *U Stulićevu rječniku:* jezdrap, ptica ‚esalone, augelletto' ‚aesalon'. — *Nije pouzdano, može biti da je Stulli tako napisao po češ.* jestřáb *(jastreb).*

JEZDROVIĆ, *m. prezime.* — *U Daničićevu rječniku:* Jezdrovićь. ‚Radej Jezdrovićь' (Spom. sr. 2, 61 *god.* 1414).

JÈZÊR, jèzera, *m. vidi* 1. jezero. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* jezèru, *u gen. pl.* jezêrâ, *u dat., instr., loc. pl.* jezèrima. — *Može biti i praslavenska riječ, isporedi gorńoluž.* jezor *i dońoluž.* jasor. — *U našemu se jeziku javlja od* XVI *vijeka, naj češće u Dubrovniku gdje se i dan današńi češće govori (sa* ꙁ *mj.* z) *nego* jezero. — *Između rječnika u Belinu* (‚gorgo, luogo profondo in acqua' ‚gurges' 353ᵇ), *u Voltigijinu (uz* jezero), *u Stulićevu* (v. jezero), *u Daničićevu (vidi* a, *b) aa)).*

a. *vidi* 1. jezero, a. *a) uopće, u pravom smislu.* Blizu jes ovdi tih jezer studene i bistre vodice. F. Lukarević 134. A bistri, cakleni smute se jezeri. D. Rańina 78ᵇ. Bistri jezer ončas sinu. I. Gundulić 405. More luke, jezer kraje, a labirint ima vrata. J. Kavańin 438ᵇ. *(Bog)* u medni jezer stvori pustoš prisahnutu. I. Đorđić, salt. 378. More mrtvo i smrdeće inako imenovano jezer asfaltidski. S. Rosa 44ᵃ. Bješe sišo na jezer galilejski. 61ᵇ. — *Amo pripadaju i ovi primjeri:* I u jezer ćeš krvi ove nenavidos utopiti. P. Kanavelić, iv. 125. Sreća ti je donese na jedan jezer crne krvi. Nar. pjes. bog. 11. — *b) kao ime mjestima. aa) u Daničićevu rječniku:* Jezerъ, selima u Bitvi koja je car Lazar priložio Ravanici išla je međa ‚po srêdê Gušterova polja u Jezerъ' (Sr. letop. 1847. 4, 54 *god.* 1381). *vidi* Jeres. — *bb) selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 18. — *cc)* Tamo dolje Jezer-polje kasu. Nar. pjes. herc. vuk. 156.

b. *mjesto gdje iz dubine izvire voda; pa po tome i bezdana. a) bezdana.* Jezer vavik bezdaniti. J. Kavańin 440ᵇ. — *b) izvor, u prenesenom smislu.* Hodimo na ovi živi jezer od milosti. A. Gučetić, roz. mar. 128. Za prije vidjet sred povoja jezer svijeh od milosti. A. Gleđević 276ᵇ. Sladki jezer svijeh milosti. G. Palmotić 3, 17ᵇ. Jezer rajskijeh svijeh darova u krilo će tve sletjeti. 3, 91ᵃ. Neizrečene tve milosti sladki jezer pošli ženijem. 3, 128ᵇ. On je istine jezer prave. 3, 152ᵇ. Ne zna drugo žedan žudjet neg Jesusa jezer vidjet. I. Akvilini 228. Jesus je uzrok od blagosti, svake ufańe od radosti, jezer svake od sladosti. 240. Blago od svake lipote, od svake dobrote, početak, jezer od svakog uživanja. A. d. Bella, razg. 183. Jezer slasti, rijeka od mira. I. Đorđić, uzd. 122. Er je Bog jezer od sladosti. A. Kalić 162.

JEZÈRA, *n. pl. (uprav plur.* 1. jezero), *ime mjestima.*

a. *prijedjel prije u Hercegovini sad u Crnoj Gori.* — *U Vukovu rječniku:* polje u Hercegovini (blizu Durmitora) *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Rano rani u lov na Jezera. Izvedi je na Jezera ravna. (2, 107.) Sinoć paša na Jezera pade. (3, 88). Izvan granice od Durmitora do Pirlitora i od Tepaca do Šaranaca ima preko 40 jezera; s toga se taj cio prijedjel zove ‚Jezera', a ljudi ‚Jezerci'. Glasnik. 40, 88.

b. *selo u Dalmaciji u šibenskom kotaru.* Schem. siben. 1875. 21.

c. *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Jezerima. Sr. nov. 1870. 824.

d. *zaselak u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdije|. 47.

e. *selo u Bosni u okrugu banolučkom.* Statist. bosn. 41.

1. JEZÉRAC, jezérca, *m. dem.* jezer. — *U Stulićevu rječniku:* ‚lacusculus'. — *I kao mjesno ime (vidi kod* jezerce). Dva se grada naporedo grade, jedno Jajac a drugo Jezerac. Nar. pjes. marjan. 200.

2. JEZÉRAC, Jezérca, *m. čovjek s Jezera (vidi* Jezera, a).

JÈZERAN, jèzêrna, *adj. koji pripada jezeru.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚ad lacum spectans'; brijeg jezerni ‚ora lacus'). — *U primjerima se* jezero *shvaća kao bezdana.* I zatvoriše se vrutci jezerni. Bernardin 95. I. Bandulavić 116b. gen. 8, 2.

JEZERÁNAC, Jezeránca, *m. čovjek iz Jezerana.* V. Arsenijević.

JÈZERÂNI (Jezerane), *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdije|. 39.

JEZÈRÂNKA, *f. žensko čeljade iz Jezerana.* V. Arsenijević.

JEZÈRÂNSKÎ, *adj. koji pripada selu Jezeranima.* V. Arsenijević.

JÈZÊRCE, *n. dem.* jezero. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* jèzerâcâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. dim. v. jezero. 2. u pjesmama nekakav grad *s primjerom:* Jedno Jajce a drugo Jezerce, u Jezercu Jezerkińa Mara).

a. *uopće.* U Imoskome imaju dva jezerca. Vuk, nar. pjes. 1, 182. Jezerce se plavo blista. Bos. vila. 1892. 81.

b. *kao ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 59 *(isporedi u Vukovu rječniku). — b) zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdije|. 84. — *c) u Srbiji (kod kojega bi primjera mogao biti nom.* Jezerac). *aa) u okrugu kragujevačkom.* Livada u Jezercu. Sr. nov. 1866. 114. — *bb) u okrugu pošarevačkom.* Vinograd u Jezercu. Sr. nov. 1878. 619. — *cc) u okrugu valjevskom.* U dubravi kod Jezerca. Sr. nov. 1871. 252.

JEZERČAC, jezerčca, *m. dem.* 1. jezerac. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* jezerac.

JEZÉRČANIN, *m. čovjek iz Jezera.* V. Arsenijević.

JEZÉRČÂNKA, *f. žensko čeljade iz Jezera.* V. Arsenijević.

JEZERČIĆ, *m. dem.* jezerac. — *U Stulićevu rječniku uz* jezerac.

JEZÈRIĆ, *m. dem.* jezer. — *Samo u Stulićevu rječniku: uz* jezerac.

JEZÈRINA, *f. augm.* 1. jezero *ili* jezer.

a. *uopće.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* S grijeha da me utopi bezdno strašne jezerine. J. Kavańin 468a.

b. ponikva kojoj je dno obično vodom naplavljeno. u Primorju.

c. *ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Livada kod Jezerine. Sr. nov. 1874. 408. — *b) u okrugu užičkom.* U Jezerini tri pluga zemje. 1869. 280. — *c) u okrugu valjevskom.* Zemja više Jezerine. 1872. 310.

JEZERINE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdije|. 72.

JEZERIŠTE, *n. vidi* 1. jezero. — *I sa -šć-mj.* št *(u kajkavskom govoru). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (jezerišće, jezero ‚lacus, palus'), *u Jambrešićevu* (jezerišće *kod* jezero), *u Voltiđijinu (uz* jezero).

a. *uopće.* Prosjede ov i oni u bezdavno jezerište meju ogńe i utište. J. Kavańin 431b. Da ti 'e strašno dano vidit jezerište. 438a.

b. *kao ime mjestima. a)* Jezerišće, *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdije|. 95. — *b) u Srbiji u okrugu smederevskom.* Zabran u Jezeristu. Sr. nov. 1875. 1827.

JEZERITI, jezerim, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚sensim inundare'. — *nepouzdano.*

JEZERKA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Jezerka. S. Novaković, pom. 116.

JÈZÊRKIŃA, *f. žensko čeljade: a) koje živi u jezeru (može biti i živinče); b) iz mjesta Jezerca (nom.* Jezerce *i* Jezerac). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. žena ili djevojka iz Jezerca *s primjerom iz narodne pjesme:* U Jezercu Jezerkińa Mara. 2. ‚seebewohnerinn' ‚quae lacum incolit' *s primjerom iz narodne pjesme:* Izilazi zmija jezerkińa).

a. *u prvom značeńu.* A evo ti vile jezerkińe, na šator je Jovu dolećela. Nar. pjes. iz Bosne. Đ. Šurmin. *i u Šulekovu rječniku:* vila jezerkińa ‚seefräulein; seenymphe'.

b. *u drugom značeńu (vidi i u Vukovu rječniku).* Dva se grada naporedo grade, jedno Jajac a drugo Jezerac: u Jajcu je Jajčanin Ivane, u Jezercu Jezerkińa Mare *(vidi kod* 1. Jezerac). Nar. pjes. marjan. 200. Srce, dušo Jezerkińo Ano! Bos. vila. 1883. 216.

1. JEZERNICA, *f. vidi* jezerkińa, a. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚paludum incola'.

2. JEZERNICA, *f. ime biljci.* Jezernica, Erythraea centaurium Pers. (Pavić, Sabjar). B. Sulek, im. 181. — *Po ńem.* tausenguldenkraut *(vidi* 2. jezero).

JEZERNICE, *f. pl. ime selima. a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 29. — *b) u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdije|. 71.

JEZERNIK, *m. čovjek koji živi na jezeru.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚paludum incola'.

1. JÈZERO, *n.* lacus, *velika voda što je svuda (osim mjesta gdje u ńu utječu ili iz ńe izlječu rijeke ili potoci) okoljena suhom, razlikuje se od rijeke ne samo velikom širinom nego što u ńoj ne teče voda jakom strujom, od blata i bare što je veća i dublja. iz ovoga su se razvila i ńeka druga značeńa. — Akc. se mijeńa u loc. sing.* jezèru, *i u svoj množini:* jezèra, jezérâ, jezèrima. — *U Dubrovniku mj.* z *izgovara se* ʒ: jèzero. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov. i češ.* jezero, *rus.* osepo, *poļ.* jezioro, *u i lit.* ežeras, *let.* ezars, *stprus.* wyzere, assaran. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* ‚abissus; lacus'; *u Mikaljinu:* jezero, velika bara ‚lacus'; jezero, dubina, propast ‚abyssus, barathrum'; *u Belinu:* ‚lago' ‚lacus' 422b; ‚gorgo, luogo profondo in acqua' ‚gurges' 358b; *u Bjelostjenčevu:* ‚stagnum', v. jezerišće; jezero, t. j. vnožina vod kojeh se dno zmeriti ne more ‚abyssus, immensa altitudo aquae'; jezero blatno ‚stagnum coenosum, limosum, lutulentum, quodque transiri nullatenus possit'; *u Jambrešićevu:* jezero, jezerišće ‚lacus'; jezero, glubina velika ‚abyssus'; *u Voltiđijinu:* ‚lago, abisso, maremma' ‚see, teich'; *u Stulićevu:* ‚lacus, profundum, cavum'; *u Vukovu:* ‚der see' ‚lacus', cf. blato; *u Daničićevu:* ‚palus'.

a. *u značeńu sprijeda kasanome. a) u pravom*

smislu, o vodi. Progna je v luge nike i jezera. Š. Kožičić 34ª. Pri jezeru od Garde. 54ᵇ. Ulovih plovku, ka po travnu plovaše jezeru. D. Rańina 55ᵇ. Jezero biše blizu Ejupta, bistro i studeno vele. Aleks. jag. star. 3, 257. Od koga Ivan sveti piše, koji triest i osam godina ležaše kod onoga jezera aliti lokve. S. Margitić, fal. 272. Vidi jednoga čovika gdi priliva ono jezero u jedan bunar. J. Banovac, pripov. 205. Svakom vodom, istom da je naravska voda, to jest ili je voda od mora, ili od rijeke, ili od blata, ili od jezera, ili od gustijerne, ili od točka. I. A. Nenadić, nauk. 99. Kod jezera Meotida. A. Kanižlić, kam. 470. Hotijući izpuniti žeļu svoju uputi se priko Skadarskog jezera u jednoj malenoj lađici. And. Kačić, razg. 32. Tu zeleno jezero bijaše. F. Radman 27. Na dvoru mu stvorite Balatino jezero. Nar. pjes. vuk. 1, 132. Sve jezero, sve zeleno. 1, 275. Đe je ona sama sobom pala, jezero se onđe provalilo, po jezeru vranac konjic pliva. 2, 18. Namjera ih nanijela bila na zeleno u gori jezero. 2, 426. Kad dođoše na jezero mutno, po jezeru utve zlatokrile. 2, 450. Ustanuće mora i jezera. 3, 82. Sa jezera ispod Durmitora. Ogled. sr. 252. Kad se jezero zadrma. Nar. prip. vuk.² 266. Jezero se zańiha. 266. Kod Žabļaka je voda Morača koja se više ńega razdvaja i ... utječe u Skadarsko jezero koje se onuda zove ‚blato'. Vuk, nar. pjes. 2, 587. Gavanovo jezero. živ. 226. Dođe vozom uz jezero Mahmut paša. S. Ļubiša, prip. 116. — *b) u prenesenom smislu, o čemu drugom (o krvi, ogńu, vinu itd.).* Poļe jakože jezero nêkoje krȧvi prolitijemȧ obagreno zreše se. Glasnik. 11, 111. Dio ńih biti će u jezeru gorećemu ogńem i sumporom. M. Divković, bes. 172ᵇ. Posla ih u jezero ogńeno i sumporno. 176ᵇ. U jezero ogńeno od sumpora. L. Terzić 267. U jednomu jezeru od ogńa. A. d. Bella, razgov. 34. Imao si jezero vina i nisi jednu kapļu dao ubogomu. I. Filipović 3, 322ª. Jezero vatre goruće. F. Lastrić, ned. 391. I pojti će u jezero vatre i sumpora. I. Velikanović, uput. 1, 320. Tu su kule od ļudskijeh glava, a jezero od krvi junačke. Osvetn. 2, 185.

b. profundum, abyssus, *bezdana.* — *Postaje od predašńega značeńa tijem što se pazi samo na dubinu, a isporedi i* c *i* d. *a) u pravom smislu (često o paklu).* Probiše tada sfi vrutki od jezer dubokih. Bernardin 95. gen. 7, 11. Ne bihu jošće ni jezera, a ja jure začata bih. 160. prov. 8, 24. Iz jezera jednoga, ko iz paklene propasti ishodi. P. Zoranić 7ª. Svi iđu u jezero pakleno. I. Ančić, svit. 178. Vôd jezero jest joj svita (‚abyssus sicut vestimentum amictus ejus'). A. Vitaļić, ist. 349ᵇ. Ti jakost ńegovu jaku pridobi, i u jezero pakleno sbi i zakova. L. Terzić 83. S Judom ćete i propasti u jezero od propasti. V. Došen 80ᵇ. *(Bog kao sudac)* koji te može porinuti u jezero tamno, hudo i žalosno za uvike. Ant. Kadčić 348. — *b) u prenesenom, metaforičkom smislu, veliko mnoštvo.* Biti će oslobođen od jezera neufanja. L. Terzić 113. Ne more drugo reći, nego da je u jednomu jezeru od potrib. 126. Iz jezera svemogućstva. J. Kavańin 18ª. O jezero brez mire bolesti i tuga. M. Zoričić, osm. 110. Jezero nesričnosti. Đ. Rapić 2.

c. *izvor, osobito kad voda izvire iz velike dubine. a) u pravom smislu. — amo pripadaju jamačno ovi primjeri:* U sjeni pod borom jezero gdje vraše. M. Vetranić 2, 143. Tekuće u jezero zeleni se gaj ogleda. I. Đorđić, uzd. 177. — *a po svoj prilici i ovi:* U gori jak vila pri bistru jezeru. M. Držić 24. Na pospijeh ter ne grem put bistra jezera. A. Sasin 108. Kon bistra jezera u pustoj dubravi. 186. Gdje stojaše kon jezera ... 190ª. Za vilami sad se krade od planina i jezera. G. Palmotić 2, 81. Kon jezera toga sjede. I. Đorđić, uzd. 85. I staće vode Dunavi i druga bistra jezera. Nar. pjes. vuk. 1, 11. — *b) u prenesenom, metaforičkom smislu.* Marija, milosti jezero neizmirno. P. Radovčić, nač. 392. U meni ja nahodim svako jezero od radosti. A. Kalić 237.

d. *kad je izvor u sred vode, voda vri i čini kao vrtlog, vidi u Belinu rječniku.*

e. *ime mnogijem mjestima, n. p.: a) u Srbiji dva sela: u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 93, *i u okrugu ćuprijskom.* 182. — *b) u Bosni: aa) selo u okrugu bihaćkom. (vidi* Privilica). Statist. bosn. 47. — *bb) trgovište u okrugu travničkom.* 66. — *c) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* 121. — *d) u Hrvatskoj. aa) selo u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 68. — *bb) selo u županiji modruško-riječkoj.* 52. — *cc) selo u županiji varaždinskoj.* 94. — *dd) zaselak u županiji ličko-krbavskoj.* 88.

2. JEZERO, *n. tisuća, hiļada, maǵ.* ezer. — *Osobito u provincijalnoj Hrvatskoj i kod ugarskijeh Hrvata, ali se nalazi i drugdje (možebiti samo kod pisaca a ne kod naroda: čini se kao da su ńeki pisci shvaćali da je ista riječ što i* 1. jezero, b). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (jezero, broj od deset tisuća ‚decem millia' *gdje je drukčije znaćeńe), u Bjelostjenćevu* (jezero, hiļada, tisuće, deset krat sto ‚mille'), *u Jambrešićevu* (‚mille'), *u Voltiǵijinu* (‚migliajo, mille' ‚tausend'). Jezero talirov. Starine. 11, 84. *(oko* 1648). Dve jezere groša. 96. *(oko* 1655). Dvadeset jezeri i sedam sto. 101. *(oko* 1655). Za jezero talerov. 108. *(oko* 1662). Angel Božji pomori vojske Senakeribove 80 jezer ļudi. P. Vitezović, kron. 13. Pobivši ih v prvom harcu 30 jezer. 38. Sto jezer krat. I. Kraļić 10. Prez gubit vrimena sabra svoju silu, od šestdeset jezer strašnu i nemilu. M. Kuhačević 117. Boļe jedna ura na lipoj radosti nego sto jezerov v tugi i žalosti. Jačke. 76. Vnogo jezer suzic od tuge 'stočiti. 125. Jezero slika i natpisa gleda se u museumu britanskom. M. Pavlinović, rad. 45. Spasi od smrti jezera i jezera glava. 58.

JEZEROZLATNA, *f. ime biļci, viši* jezernica. Jezero zlatna (prema lat. centum aurei), (Erythraea) centaurium Pers. (Bjelostjenac). B. Šulek, im. 181.

JEZEROZRNATKA, *f. ime biļci.* Jezero-zrnatka, (prema lat.), millegrana, herniaria (Bjelostjenac), Herniaria glabra L. B. Šulek, im. 181. — *isporedi* jezernica.

JEZÈRSKÎ, *adj. koji pripada jezeru ili jezerima.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. jezeran) *i u Vukovu* (‚dem see gehörig' ‚lacustris').

a. *uopće (u prvijem primjerima misli se na jezero = bezdana).* Ko je običaj od propukli' i od jezerskih slitih jama. J. Kavańin 394ᵇ. I jezerske ove jame gdi stanuje jek glasiva. 405ᵇ. Hoće, da svih proždre u zlobi i u jezerskoj topi utrobi. 414ᵇ. S kê jezerske ponižnosti s Marijom ga Bog sporedni. 522ª. Kad ađaju ubiješ jezersku. Pjev. crn. 324ª.

b. *koji pripada mjestu Jezeru ili Jezerima.* U noći planinu prešće pa eto ih do Jezerskog grada. Nar. pjes. kras. 1, 207. Jezerska nahija. F. Jukić, zem|. 25. Jezerska *(opština).* K. Jovanović 93. 182. Jezerski, koji pripada selu Jezeru. V. Arsenijević. — Jezersko Brdo, *mjesto u*

Srbiji u okrugu valjevskom. Ńiva u Jezerskome Brdu. Sr. nov. 1866. 188.

JEZERSKO, *n. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 51.

JEZERSTVO, *n. vidi* jezero, b. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nebo u zlatu da se otruni, ńe jezerstvo ne zapuni J. Kavańin 37b. Ne ima gledač sgrabjat vide, u jezerstvo da ne ide. 496b. U jezerstvo ka utapa od nebeskih dubočina. 508a.

JEZEVAC, Jezevca, *m. u Daničićevu rječniku:* Jezevьcь, selu je Behalijevu išla međa ‚na Jezevca' (Mon. serb. 198 *god.* 1881).

JEZEVNE ŃIVE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskom.* Ńiva na Jezevnim Ńivama. Sr. nov. 1871. 765.

JEZGÀRICA, *f. vidi* jezgra. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (jezgarica, dub ‚corylus') *i u Vukovu* (‚der kern' ‚nucleus, granum'). Već da lako jezgarice vade. J. S. Rejković 47. Jezgaricama od oraha. Bos. vila. 1890. 264. — *U osobitom smislu:* lijeska, lješnik. Jezgarica, Jezgra, Corylus avellana L. (Visiani, Stulli). B. Šulek, im. 131.

JEZGARNICA, *f. kožica kod jezgre.* — *U sadašńe vrijeme kod pisaca.* Jezgarnica, bot. lat. ‚endopleura, cuticula nuclei, nucleanium, tegmen, hiloferus' ‚kernhaut'; nutrńa jezgarnica, lat. ‚endospermium'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÈZGRA, *f.* nucleus, *sjeme što stoji kod ńekijeh biljaka u koščici, u lupinama (kao kod oraha, badema, kajsije itd.).* — *Akc. se mijeńa u voc. sing.* jêzgro, *u gen. pl.* jezgárâ, *u dat., instr., loc. pl.* jèzgrama, *u voc. pl.* jêzgre. — *Riječ postaje jamačno od praslavenskoga* jendro ‚nucleus, testiculus', *isporedi stslov.* jędro, *rus.* ядро, *češ.* jádro, *polj.* jądro. *valja da je od* jedro *(isporedi i* jedar *i* jedrn) *postalo* jezdro, *pa* jezgro *(koje vidi), a od ovoga* jezgra. *Miklošić* (vergleich. wörterb. *kod* jendro) *isporeduje snskr.* anda ‚testiculus'. — *U našemu se jeziku javlja od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (jezgra od oraha ‚nucleus') *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (‚nocciuolo' ‚kern'), *u Stulićevu (uz* jezgarica; *ima i:* jezgra od oraha ‚nucleus'), *u Vukovu* (1. ‚der kern' ‚nucleus, granum'. 2. ‚fig. das beste' ‚flos, robur').

a. *u pravom smislu.* Da koji za držati ljupinu od oraha odmetne jezgru. P. Posilović, cvijet. 55. Neće steći jezgru slaju. J. Kavańin 172a. Tri jezgre ogujene od praske. J. Vladmirović 15. Uzmi od oraa jezgru. 40. Jezgra od koščice. I. Jablanci 186. Jezgru koja još u kosti krije. J. S. Rejković 46. Da se u jezgru i soku svakoga ploda pitam. G. Peštalić 138. Jezgra, bot. lat. ‚nucleus' ‚eikern, kern, samenkern', fro. ‚noyau', egl. ‚core', tal. ‚nocciolo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Metaforički.* Kora 'e mučna i tmasna, mozg, jezgra uči spasna. J. Kavańin 461a. Gospodine! koji mi jezgru srca izgledaš. G. Peštalić 159.

b. *u osobitom smislu, lješnik, lijeska, vidi kod* jezgarica.

c. *u prenesenom smislu, ono što je unutrńe i naj glavnije i naj bolje kod čega (tjelesnoga i umnoga). uprav radi toga što kod oraha, lješnika itd. vrijedi sama jezgra kao hrana, a lupine se bacaju.* Što si potratio jezgru od života? M. Radnić 7b. Našao bi u ńima *(srcima)* jedno nezadovoljstvo i otajnu žalost stavljenu u jezgru. 338a. Uprava bratje mańe knige su ... jezgra evanđelja. P. Knežević, osm. 194. U kratko kano u jezgri život ispisuje. E. Pavić, ogl. XII. Jezgra istomačeńa. F. Matić 1. Uzmnožaće se s jezgrom upitańa i odgovarańa. 8. Evo dakle ona, koju ti obeća, jezgra, čatioče, događaji četiriju godina. I. Zaničić 243. Srbi izgube jezgru svoji vojnika. Vuk, dan. 3, 184. Jezgra naroda. kovč. 11. Vala pamtiti, da, ako je jezik navodno vańsko obiljeje narodnosti, on nije jezgra. M. Pavlinović, razg. 21. Pa i kroz sve te odnošaje viđamo zdravu jezgru državne samostalnosti hrvatske. 104. Ljudi duboka uma dopiru do jezgre pojava. rad. 51. Jezgra, phil. stil. lat. ‚compendium' ‚abriss, kurze darstellung der hauptmomente', tal. ‚abbozzo, compendio, ristretto, schizzo'; jezgrom, merc. ‚summarisch, bündig, kurz', tal. ‚compendiosamente'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEZGRO, *n. vidi* jezgra. — *Od* XVII *vijeka.*

a. *u pravom smislu, vidi* jezgra, a. Plemeniti jesu jezgro i sridina od voća. M. Radnić 348b. Iz jezgra semena. P. Bolić, vinodj. 2, 483.

b. *u prenesenom smislu, vidi* jezgra, c. Grih smrtni jest jezgro i srce djavaosko. F. Lastrić, od' 191. Oću da taknemo u jezgro ove prilike ned. 59. U ńima se zdrži doisto jezgro i bistro svekolike rečene zapovijedi. 105. Srčika dakle i jezgro sviju žalosti jednog osuđenoga zdrži se u ovomu ... 406.

JEZGROVIT, *adj. u kojemu je jezgra, koji je pun jezgre (u prenesenom smislu, vidi* jezgra, c), *u kojemu je (n. p. u govoru, pismu) samo ono što je naj bolje, naj glavnije.* — *U naše vrijeme u pisaca.* Jezik mu iz usta izviraše jezgrovitije i otresitije nego ikojemu spisatelju. M. Pavlinović, rad. 48. Ne nosi jezgrovite koristi. 149. Jezgrovit, stil. (jedar) ‚kernig, gehaltreich, gehaltvoll'; lat. ‚compendiosus', tal. ‚compendioso'; (puncit) ‚prägnant', tal. ‚pregnante'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÈZIČAC, jèzička, *m. dem.* jezik. — *Od* XVII *vijeka.*

a. *u pravom smislu.* — *U Mikaljinu rječniku:* jezičac, mali jezik ‚lingula', *gdje se naj prije nahodi; u Belinu:* ‚linguetta' ‚lingula' 440b; *u Stulićevu:* ‚lingula'.

b. *u prenesenom smislu, o čemu što je slično malom jeziku, n. p.:*

a) uopće. U drugom članu ustava stoje ustanovljene boja i grb Srbije; i ove trebalo je posvetiti, i predstavljene su u barjaku od bijele, crvene i čelikasto-ugasite svile, izreskanom na tri jezička. Nov. sr. 1885. 43.

b) resa u grlu. — *Između rječnika u Mikaljinu* (jezičac, resa ‚ugola, campanella' ‚gurgulio, epiglottis'), *u Belinu* (‚la linguetta della gola' ‚lingula' 352b; jezičac od grla ‚ugola' ‚epiglottis' 764a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* jezičec u glave človečje, čepic ‚epiglossis, epiglottis, uva l. uvula gutturis'), *u Jambrešićevu* (jezičec ‚epiglossis'), *u Voltigijinu* (‚linguetta, ugola' ‚zäpfchen'), *u Stulićevu* (jezičac od grla ‚ugola' ‚epiglottis'). Jezičac, zool. lat. ‚uvula' ‚halszäpfchen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c) Zalisci i jezičci (pl.), zool. lat. ‚valvulae cordis' ‚herzklappen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

d) u botanici. Jezičac, bot. lat. ‚lingula' ‚blattzünglein, blatthäutchen', lat. ‚linguetta'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

e) na mjerilima (terezijama) kao igla koja svojijem nagińańem pokazuje koja je strana tela. — *U Mikaljinu rječniku:* jezičac od mirilica ‚linguetta della bilancia' ‚linguille'; *u Belinu:* jezičac od mjerila ‚lingua della bilancia' ‚examen' 440b; *u Bjelostjenčevu: kajkavski* jezičec od stu-

dere ‚lingula, linguile' *itd.* Jezičac (tezuļe), mech. ‚wagezunge, sünglein (an der wage)', frc. ‚aiguille de balance, languette', tal. ‚ago di bilancia', egt. ‚tongue, cock'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Jezičac se nagiñe ‚die wage bekömmt einen ausschlag'. rječn. *kod* ‚ausschlag'.

f) u *Vukovu rječniku:* pera u katanca ‚die feder des schlosses' ‚momentum serae'.

g) kod svona klatno, svečak. — U Mikaļinu rječniku: jezičac od zvona, klepetalo ‚ropalum', i u *Vukovu:* ‚der glockenschwengel' ‚campanae pistillum', cf. klatno, zvečak *s dodatkom da se govori u Dalmaciji.*

h) u *Vukovu rječniku:* na predici ono što se kroz kaiš promoli ‚das süngelchen (an der schnalle)' ‚acus'.

i) kod svirala. Jezičac, phys. ‚zunge einer pfeife', tal. ‚piva, linguetta'; svirala na jezičac ‚zungenpfeife', tal. ‚zufolo a linguetta'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

k) komad koše na crevļama ondje gdje se ispriječaju. Jezičac ‚latz an schuhen'. A. Hajdenak, naziv. 32.

c. u *prenesenom smislu, kao ime biļkama. — Između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* jezičec, trava ‚stratiotes, millefolium, militans herba'), u *Stulićevu* (‚buglossa, buglossum'), u *Vukovu* (‚die hirschzunge' ‚Asplenum ceterach Linn.'). Jezičac, rus. язычекъ (Centaurea), češ. jazyček, 1. buglossum (Stulli), hypoglossum (Durante), Ruscus hypoglossum L.; 2. Scolopendrium officinarum Sw. (Vuk, Sabļar). B. Šulek, im. 131. Jezičec, 1. (Achillea) millefolium L. (Bjelostjenac); 2. Ruscus hypoglossum (Bjelostjenac). 132. — *I s nekijem pridjevima:* Jezičec puranski, Achillea millefolium L. (Borovečki u Loboru). B. Šulek, im. 132. Jezičac voluj, rus. воловьи язычки (Pulicaria dysenterica), herba rustica (Fizzelli, Aquila i Buć, Skurla), Symphytum officinale L. 131.

JEZIČAHAN, jezičahna, *adj. dem.* jezičan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚loquaculus'. — *nepousdano.*

JEZÍČAK, jezička, *m. dem.* jezik, *isporedi* jezičac. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚lingula, ligula') *i u Vukovu* (vide resa 2. *s dodatkom da se govori u Slavoniji).*

a. klepetalo (klepesalo) *kod svona.* Slovinac. 1884. 95.

b. *kao ime biļkama.* Jezičak, Anchusa italica Retz. (Lambl). B. Šulek, im. 131. Jezičak voluj, buftalmo (S. Budmani), Anchusa italica Retz. (Visiani). 132.

JÈZIČAN, jèzična, *adj.* linguae; loquax, maledicus. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* językъnъ, *rus.* языкный, *češ.* jazyčný, *pol.* językowy.

1. *koji pripada jeziku.* Mudri i premudri vsaki strah srčeni jezičnom pokriva mudrostju. Aleks. jag. star. 3, 311. Ovo se ne razumi od ručnoga vezańa ni drišeńa nego od jezičnoga. I. Ančić, vrat. 176. Brani ime naše od jezičnog strupa. A. J. Knezović 281. Nit' jezičnu vadi sabļu. A. Kanizlić, rož. 10. Pak jezična kopja dižu *(prošdori).* V. Došen 185a. Gora ubilica jezična, nego ručna. Nar. posl. u Lici. V. Arsenijević. Slepoušače (za koje je pripeta jezična kost) . . . K. Crnogorac, zool. 4. Jezični, gr. ‚sprachlich'; jezični oblik ‚sprachform'; jezični (glasak), lat. ‚lingualis' ‚zungenlaut'; jezično pleme, ggr. ‚sprachstamm'; jezična međa, stat. ‚sprachgrenze'; jezični otok ‚sprachinsel'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. loquax; maledicus. — *Između rječnika u Vrančićevu* (jazičan ‚linguax; loquax'), u *Mikaļinu* (jezičan *kod* ježičnik, *a napose (f.)* jezična, žena duga jezika ‚cianciatrice, linguacciuta' ‚lingulaca'), u *Belinu* (jezičan ‚loquace' ‚loquax'; jezičniji ‚più loquace' ‚loquacior' 443b; jezični ‚linguacciuto' ‚linguax' 440b), u *Bjelostjenčevu (kajkavski* jezičen, koji vnogo i nerazumno govori, rečļiv ‚linguax, loquax, multum loquens, verbosus, garrulus'), u *Jambrešićevu* (jezičen ‚loquax, loquaculus'), u *Voltiģijinu* (jezičan, jezičen ‚linguoso, linguacciuto, ciarliero' ‚geschwätzig'; jezični ‚ciarliero, linguacciuto' ‚plauderhaft'), u *Stulićevu* (‚loquax, linguax, blatero'), u *Vukovu:* ‚geschwätzig (viel redend)' ‚loquax (linguax)'.

a. *adj. — Komp.:* jezičnijî *(u Belinu rječniku).*

a) koji mnogo govori, brbļa (obično o čeļadetu, ali je u naj prvom primjeru o nečemu drugome). Ustrpļenstvo tako jezično nije ni sjena od ustrpļenstva. B. Zuzeri 189. Redovnik jezičan i koji mnogo govori. M. Zoričić, osm. 47. Il' jezična stara žena. V. Došen 88a. Ima takvi žena, koje se vide, da su govorļive i jezične. Đ. Rapić 96. Oj ti zrno šenično! *(kaše se nevjesti)* ti ne budi jezično, pa ćeš biti čestito. Nar. pjes. vuk. 1, 78. *(Mlade udovice)* uče se skitati po kućama, ne samo pak besposlene nego i jezične i sveznale, pa govore što ne treba. Vuk, pavl. 1tim. 5, 13.

b) koji je sla ili duga jezika, koji se mnogo kara i psuje i grdi (a i laše i opada). Bješe čula Aldegunda da je netko bješe psovao i nepravedno štetom od druzijeh sloglasio, tu tako ju velika žalost uhiti, razmišļajući jezičnijeh zlobu i dobrijeh smetńu. B. Kašić, per. 80. Sve selo zagluši s jezična karańa, a muža zabuši i učini kô pańa. I. Gundulić 147. Jezičan se človik neće na ovoj zemļi upraviti pravim putem. A. Vitaļić, ist. 501a. David zove mrmļavca: ‚čovik jezičan'. J. Banovac, pripov. 151. Muž na ženu tužeći se da ju je opsovao jer je jezična, jer nije podložna. J. Filipović 8, 166a. Čovik žestok i jezičan. A. Kanižlić, kam. 597. Ova je vrsta bezočna, jezična, zločudna. A. Kalić 390. Jezična Krstjanka uspregla je jezik. 405. Čovjek jezičan neće se utvrditi na zemļi. Đ. Daničić, psal. 140, 11.

b. *adv.* jèzično. — *U Belinu rječniku:* ‚loquacemente' ‚loquaciter' 443b; u *Voltiģijinu:* ‚loquacemente' ‚plauderhaft'; u *Stulićevu:* ‚loquaciter'.

JEZIČÀNSTVO, *n. osobina onoga koji je jezičan (vidi* jezičan, 2). — *U Vrančićevu rječniku:* jazičanstvo ‚loquacitas'; *u Bjelostjenčevu kod* jezičeńe; *u Voltiģijinu:* ‚loquacità, ciarleria' ‚schwätzerey, plauderey'.

JÈZIČAST, *adj. postaje od jezik.*

a. *vidi* jezičan, 2, a, *a).* Koliko je jezičast da je toliko mudar, sav bi svijet nadmudrio. Nar. riječ u Bosni. Đ. Šurmin.

b. *koji je sličan jeziku. — Kod pisaca našega vremena.* Jezičast, bot. lat. ‚lingulatus' ‚zungenförmig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÈZIČAŠAN, jèzičašna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jezičahan. — *nepousdano.*

JÈZIČATI SE, jèzičâm se, *impf. recipročno,* immittere linguam in os alterius (in osculatione). — *U naše vrijeme.* F. Krauss, smailag. 88. — U Bosni. Đ. Šurmin.

JÈZIČAV, *adj. vidi* jezičan, 2 i jezičast.

a. *vidi* jezičan, 2, a, *b).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚E! u svačem je pusto dobar i vrijedan, samo da mu je malo jezika odrezati, preveć je lajav i jezičav'. ‚Jezičava je, brte, i lajava, da te Bog sačuva, a šta 'š ti tome, moj brte, ta

znaš vala Bogu, da žensko na jeziku živi, da joj nije jezika, ni danula ne bi'. J. Bogdanović.

b. *koji je na kraju ili naokolo obrubljen ili isreskan kao da su mali jezici. — U naše vrijeme kod pisaca.* Jezičav, bot. lat. ‚ligulatus' ‚gezüngelt', tal. ‚linguettato'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÈZIČÊNJE, *n. djelo kojijem se jeziči. — Stariji je oblik* jezičenje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (jezičenje, tlapa ‚loquacitas'), *u Bjelostjenčevu* (jezičeńe, rečljivost, jezičanstvo ‚loquacitas, verbositas, garrulitas, procacitas, protervitas'), *u Jambrešićevu* (‚loquacitas, verbositas'), *u Stulićevu* (‚inepta vel superba locutio'). U smijesijeh, u jezičenju, u gizdah. M. Držić 142.

JÈZIČIĆ, *m. dem.* jezik. — *U Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

JEZÌČIJA, *m.* orator, *čovjek koji umije lijepo i dobro govoriti. — U čakavskom obliku* jazičija *na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Jurjevića vim Matija, poklisarstvom ki u Kotore, buduć prelijep jazičija, svrže pučke rogomore. J. Kavańin 178a.

JÈZIČINA, *f. augm.* jezik. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚mala lingua, perfida lingua') *i u Vukovu* (augm. v. jezik).

a. *u pravom smislu, vidi u Vukovu rječniku.*

b. *jezik u čeljadetu koje se kara, psuje, laže, opada.* Ako ti tu jezičinu ne izmem. M. Držić 206. Jezičinu smradnu spravi. V. Došen 124b.

c. *u Dubrovniku se u naše vrijeme kaže o samome čeljadetu što je kao kod* b. ‚Čuvaj se ti ńega *(ili* ńe); ono je strašna jezičina'. P. Budmani.

d. *ime bilci.* Jezičina, Scolopendrium officinarum Willd. (Vodopić). B. Šulek, im. 182.

JÈZIČITI, jèzičîm, *impf. govoriti u glas i mnogo, a osobito govoriti zlo, karati se, psovati, vikati. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (jazičiti *i* jezičiti ‚arroganter loqui'; jeziči ‚parla troppo' ‚longior est lingua').

a. *u smislu što je sprijeda kasan.* Šestere, dedele, jezičo i sjaju, i drugo ne žele, neg' da ih gledaju. I. Gundulić 158. Gdi jazičit uče dica. I. Ivanišević 172. Jazičeć bi uzbučila sela. 178. I o druzijeh jezičit, narav je svijeh žena. I. Đorđić, pjes. 145.

b. *u prenesenom smislu:* dasku sa daskom pri pođeńu sobe sa plosnatim klincima spajati da ne stoji jedna od druge daske više. U Posavini. F. Hefele.

JEZIČJI, *adj. u Stulićevu rječniku:* jeziči, v. jezičan *s dodatkom da je uzeto iz brevijara i s primjerom:* Jeziča biča bojiš se ‚linguae flagellum times'.

JEZÌČLJIV, *adj. vidi* jezičan, 2. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚idem quod' jezičen, v. klafura), *u Voltiġijinu (uz* jezični*), u Stulićevu* (v. jezičan). Divica jazičljiva. Nauk brn. 44b.

JÈZIČNICA, *f. jezično (vidi* jezičan, 2) *žensko čeljade. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚donna linguaccinta' 440b), *u Voltiġijinu* (‚ciarliera, loquace, cianciatrice' ‚schwätzerinn'), *u Stulićevu* (v. jezičan), *u Vukovu:* ‚geschwätziges frauenzimmer' ‚loquax (mulier)'. Čovjek i žena jezičnica neće bit ispravni vrhu zemlje. B. Gradić, djev. 69. Da su jedovite, jezičnice. 98. One dvije jezičnice slušaju. S. Ljubiša, prip. 145. Jezičnica ‚schwätzerin'. B. Šulek, rječn.

JÈZIČNÎK, *m. jezičan (vidi* jezičan, 2) *čovjek. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (jezičnik, jezičan ‚loquax, garrulus, blatero, vaniloquus, linguax'), *u Belinu* (‚linguacciuto' ‚linguax' 440b), *u Voltiġijinu* (‚loquace, ciarliero' ‚schwätzer, plauderer'), *u Stulićevu* (v. jezičan), *u Vukovu:* koji je jezičan ‚geschwätziger mensch' ‚loquax (homo)'. Di ste sada, o zlogovornici, jezičnici i vi psovaoci? L. Ljubuški 30. Čovik jezičnik. J. Banovac, pripov. 55. Na jezičnika skočiše da ga izpribijaju. A. Kanižlić, kam. 621. Jezičnik ‚schwätzer'. B. Šulek, rječn.

JEZIČNOST, *f. osobina onoga što je jezičan (vidi* jezičan, 2). — *U Belinu rječniku:* jezičnos ‚loquacità' ‚loquacitas' 448b; *u Voltiġijinu:* ‚loquacità, ciarleria' ‚plauderey'; *u Stulićevu:* ‚loquacitas'. Jezičnost ‚schwatzhaftigkeit'. B. Šulek, rječn.

JÈZIČŃÂK, *m. ime bilci.* Jezičńak, rus. язычникъ (Serratula), (Ruscus) hypoglossum L. (Bjelostjenac, Parčić). B. Šulek, im. 132.

JÈZIK, *m.* lingua, *ud u ustima čovječjim a i mnogijeh životińa; u čovjeka je i u višijeh životińa mesat i plosnat, te se ńim osobito kuša hrana a i za drugo vrijedi; čovjek pak (a i ńekoje životińe, kao n. p. papige) samo ńime može jasno izgovarati ńeke glasove i riječi. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* jèzîkâ. — -i- *stoji mj. ńegdašńega* -y-, *a* je- *mj. ńegdašńega* ję-, *te kod čakavaca glasi i* ja-: jȁzik, *a kod sjevernijeh čakavaca premještańem postaje i* zajik *(koje vidi). — Riječ je praslavenska* (jenzykъ), *isporedi stslov.* językъ, *rus.* языкъ, *češ.* jazyk, *pol.* język, *i baltička, isporedi stprus.* insuwis, *lit.* liẽžuwis (l *na početku po analogiji prema* liẽžiu, *polišem). — Misli se da je od indoevropske osnove* dngh^{u}, *isporedi lat.* lingua, *(starije* dingua), *got.* tuggō, *engl.* tongue, *stvńem.* zunga, *novovńem.* sunge, *ali nije jasno zašto je otpalo* d *sprijeda; neće biti srodno sa snskrt.* ǵihva *i zend.* hizva. — *U zapadnijeh pisaca, možebiti grješkom, nalazi se i* jezjek (B. Kašić, nasl. 191 *i u Mikaljinu rječniku). — U svijem je rječnicima: u Vrankovićevu* (jazik ‚lingua), *u Mikaljinu* (jazik, jezik ‚lingua'; jezjek, jezik ‚lingua'; jezjek, govorenje ‚linguaggio' ‚idioma'), *u Belinu* (jesik ‚lingua' 440a; ‚idioma cioè linguaggio' ‚idioma' 874a), *u Bjelostjenčevu* (jazik *i* jezik ‚lingua'; jezik jemlje se i za razlučeńe govoreńa kakti: jezik slovenski ‚lingua illyrica', jezik dijački ‚lingua latina etc.'; jezik domaći, materinski ili svoj ‚lingua l. sermo patrius'; jezik općinski ‚lingua vulgaris l. popularis, lingua vernacula'), *u Jambrešićevu* (jezik ‚lingua'), *u Voltiġijinu* (jazik *i* jezik ‚lingua; linguaggio' ‚zunge; sprache'), *u Stulićevu* (jazik *i* jezik ‚lingua'), *u Vukovu* (jezik, 1. ‚die zunge' ‚lingua'. 2. ‚die sprache' ‚lingua'; jazik, vide jezik *s dodatkom da se govori u Spļetu), u Daničićevu* (jezykъ ‚lingua; sermo; populus').

a. *u pravom smislu.* Načelьniku ihъ jezykъ urêza. Štefan, sim. pam. šaf. 7. Kto proda Hristijanina vъ inovêrnu vêru, da mu se ruka otsêče i jezykъ otrêže. Zák. duš. pam. šaf. 81. Ako se obrête, te su inako prêtvorili sudъ, da imъ se ruce otsêku i jezykъ ureže. 47. Ako se pristavъ obrête krivъ i ne oprave ga duševьnici, da mu se ureže jezikъ i obê usi. 49. Od tolike muke umijeraše a jezik mu se usta hitaše. M. Divković, bes. 387b. Nikim *(bi)* jezik izmaknut. F. Glavinić, cvit. XVIII. Tu su jazici i kuļeni. J. Kavańin 20b. Pak pruži iz usta jezik vas ogñevit i mnogo dug. J. Banovac, razg. 61. Jezik bješi dje zub boli. (Z). Poslov. danič. Gospa povrati jezik jednome misniku, koga mu eretici bijau odrizali. M. Zoričić, zrc. 49. Zato jezik svi imamo,

da š ńim Bogu slavu damo ... Bog i narav svakom dade, jezik zatvor da imade od usana i od zubi ... V. Došen 98ª. Plaziti, *ili* isplaziti jezik ‚linguam educere'. J. Stulli, rječn. 801ᵇ. A propa' joj jezik kroz vilice. Nar. pjes. vuk. 2, 12. Izvadi mu jezik na vilice. 2, 208. Jezik mu se ogulio. Nar. pjes. herc. vuk. 261. Đe zub boli, tu i jezik bježi. Nar. posl. vuk. 78. Za jezik se uio! (gledaj: Presjekao jezik!). 88. Presjekao jezik, da Bog da! (Kad ko reče za što nepovoljno da će se dogoditi). 261. Ako bude istina što pop reče; da Bog da se za jezik uvio! Nar. prip. vrč. 49. Ne tako, jezik ti otpanuo! 77. Dlake mi se ježe, jezik trne, usta kamene. S. Ljubiša, prip. 231.

b. *u osobitom smislu kao ud kojijem se bistro i čisto izgovaraju glasovi i riječi, pa i u prenesenom smislu, bistro izgovarańe i moć bistra izgovarańa.* Hoće se osloboditi jezik nimih. Bernardin 5. isai. 35, 6. Odriši se uzao jezika ńegova i govoraše dobro. I. Bandulavić 169—170. marc. 7, 35. A tudije se otvoriše usta ńegova i jezik ńegov i govoraše. 210ª. luc. 1, 64. Kada jezik ne može zavrći naj mańe riječi. M. Orbin 75. Jezik bistar ‚lingua di buona pronuncia' ‚lingua explanata'; jezik trom ‚lingua di mala pronuncia' ‚lingua inexplanata'. A. d. Bella, rječn. 440ª. Komu ne bijaše jezik tup ni zavezan. B. Zuzeri 180. Jeziku likarija da čisto govori. J. Vladmirović 19. Neka kuji on jezik zaveže. M. A. Reljković, sat. D4ᵇ. Tako mi se jezik ne zavezao! Nar. posl. vuk. 304. Gdje ga nađoh boleena ama pri bistroj pameti i čista jezika. V. Vrčević, niz. 21. Bio joj se jezik zavezao. S. Ljubiša, prip. 210. — *Amo pripadaju i ovi primjeri u kojima* umrijeti s jezikom *ili* bez jezika *znači: javiti ili ne javiti pri smrti svoju sadńu vońu (testamenat).* Ašte ključitь smrьtь nekojemu člověku sь jezikomь ili bezь jezika. Mon. serb. 37. (1253). Kad ko umre bez jezika a nema rodbine. V. Bogišić, zborn. 357.

c. *shvaća se kao ud kojijem čovjek govori, i to bez obzira na način i oblik govora nego na smisao riječî; može i u posve prenesenom smislu značiti što i* govor, riječ. Niiže pohvali jezikь možetь isplesti. Mon. serb. 138. (1348). Ako bih jazici človičaskimi govoril ali anjelskimi. Bernardin 21. paul. 1cor. 13, 1. Ako jezicmi človječcimi uzgovoru ili anđeoscijemi ... N. Rańina 86ª. Jasik je, da znaš, toj dobro i zlo voće. P. Hektorović 29. Tvoju slavu tko sad može da jezikom izgovori? M. Držić 479. Ki bo jazik izreć može? A. Komulović 73. Da sve misli moje slab jasik izusti. Đ. Baraković, drag. 348. Ki jasike ditińske činiš govornike, jazik moj nauči. M. Alberti 488. Sunčanicu, od ke, igdje put obrati, ču zamjerne i velike on liposti spovidati jednim glasom sve jezike. I. Gundulić 374. Kojoj *(turskoj vojsci)* mogli pribrojiti svi jezici ne bi broje. 421. Nijedan jezik ne može izriti ni pamet izmisliti. M. Jerković 96. Ne nahodi se na svitu jazik nijedan ki mogal bi to izreći. P. Radovčić, nač. 115. Da bi usta ma imala toke glase i jezike. J. Kavańin 227. Naše su muke koje se ljuskim jezikom izreći ne mogu. F. Lastrić, ned. 381. Mnogi drugog falit stanu, dok jezik istom ganu. V. Došen 118ᵇ. Istom baba još jezikom miče. M. A. Reljković, sat. D5ª. Izreći s jezikom one riči. Ant. Kadčić 188. Zalud takvi mlati jezikom. B. Leaković, gov. 251. Nigda mu jezik ne stoji, kao vodeničko kolo (koji mnogo govori). Nar. posl. vuk. 213. Ko u sudu jezikom ne izlaja rukama ne ote. Pravdonoša. 1852. 10. Burnim duhom valja pomisliti a trudnijem izreći jezikom. Osvetn. 8, 160. — Govoriti na po jezika. J. Mikalja, rječn. *kod* romoniti. Rijeti štogod na po jezika ‚parlar tra i denti, dir qualche cosa tra i denti (vale parlare con parole tronche, smozzate)' ‚balbutire'. J. Stulli, rječn. *kod* jezik. — Imati jednu stvar na vrh jezika ‚havere alcuna cosa in punta della lingua' ‚primoribus labiis haerere'. J. Mikalja, rječn. 138ᵇ. Stoji mi na vrh jezika. (Kad čoek ne može da se sjeti čega što dobro zna). Nar. posl. vuk. 295. — Ako ja odrišu jazik da besidim. Đ. Baraković, jar. 99. Kako jezik razdriši na riči, udilj vaša je dužnost ńi učit prikratiti se. F. Lastrić, ned. 403. — Tebi 'e tezoro sve na jeziku. M. Držić. — Milostь na jezycě nositь. Sava, sim. pam. šaf. 5. Čovjeka ubiti jezikom, misalju. Zborn. 168ª. Jazik tvoj da bude umić, sladak i mil, narešen od svude. P. Hektorović 57. Vo se za rog drži, a čovjek za jezik. N. Dimitrović 18. I laži tolikoj tvoj jasik dat nemoj. P. Zoranić 52ᵇ. Aleksandar je jezika nepotvorna. Aleks. jag. star. 8, 254. Jezjeka podhibna daleko od mene odnesi. B. Kašić, nasl. 191. Tako David ne imade jezika za pokarati svojije. M. Radnić 25ᵇ. Jezik pali, a glava plaća. (D). Ljudi se jezikom a živine konopom vežu. (D). Poslov. danič. Da jasikom ne sagrišimo. F. Parčić 55. A moj jasik odavek bit će. J. Kavańin 227ª. Jezik ključ je ki zatvora skrovit kraljskih od komora. 356ᵇ. Rđavo đače slobodnijega jezika. A. Kanižlić, kam. 620. Jezik psuje kadkad Boga. V. Došen 86ª. Jezik bo je vratar od srca. Ant. Kadčić 525. Bog jezik proroka upravljajući, misto proklestva puk blagosovi. I. Velikanović, uput. 1, 80. Kamo pamet? ti je izgubio! kamo jezik? ńim ne govorio! Nar. pjes. vuk. 2, 239. Jezik gore može posjeći nego mač. Nar. poslov. vuk. 118. Ala je slatka na jeziku ova tetka Makra! M. Đ. Milićević, des. par. 4. Usta ima a jezika nema. zlosel. 256. — Grubo je viditi dug jazik imiti. M. Marulić 108. Imati dug jezik, vele govoriti ‚garrio'. J. Mikalja, rječn. 278ª. Dug jezik bilj je kratka života. (Z). Poslov. danič. Al šarena ova kuga jezika je vrlo duga. V. Došen 97ª. — Ne imij jazik vola, malo riči govor'. M. Marulić 141. — Čovik si plodna jezika. A. Kanižlić, kam. 809. Niti jezika u ričih plodnost ne mogaše ga podpomoći. 728. — Jedna glava hilada jezika. (Kad ko zna mnogo govoriti). Nar. posl. vuk. 112. — O jeziče zli! Korizm. 77ª. Posla po njekolicijeh kojijeh znaše da su naj vrlijega i naj gorega jezika, i naredi da oni govore naj gore što znaju onomuj filozopu. Pril. jag. ark. 9, 74. (1520). Katance stavih na ńeke zle jezike. M. Držić 289. Zlobni jezik, gńev prokleti, nesvijes luda od pameti. M. Orbin 26. Tijem zlobnijem jezikom vitesa ne pali. G. Palmotić 2, 92. Ohologa sla Numana za sao jezik ustrijelio. 2, 117. Zlom jasiku sud će Božji bit osveta. J. Kavańin 60ª. Ako je pjanica zla jezika. Ant. Kadčić 509. Da je zla jezika. M. Dobretić 100. Kad bi ńega od zloglasnih riči i jezika branili. B. Leaković, nauk. 357. Nemoj me v tom čemernim jazikom gristi. Naručn. 47ª. Ki bi mogal pobignuti od takovih jasikov jadovitih? Korizm. 52ᵇ. Da od svakoga zloričnа jazika zakloňen biti ću. P. Zoranić 11. Koji nenavide, hińe i imaju jezik otrovan kako i zmija. M. Divković, bes. 65ᵇ. A Bog te ukloni od ženskijeh jezika! I. Gundulić 148. — Opasala se jezikom kao kuja repom. (Reče se za lajavo žensko). Nar. posl. vuk. 240. — zao jezik *može značiti i čeljade zla jezika.* Ili su me zli jezici stavili u krivinu. Đ. Bašić 6. Žali svoju lijepu čas, dignutu zlijem jezicima. 94. Potvoren i ozloglašen od

zli jezika. M. Dobretić 490. Vuci se s kraj mene, zli jeziče! S. Ljubiša, prip. 296. Zli jezici braću zavade. V. Bogišić, zborn. 826. — Pruži jezik svoj obijesni i opsova tvoje ime. I. Đorđić, salt. 248. Pruži jezik protiva Bogu psujući viru. J. Filipović 1, 140b. Kako je jezik pružio ter psuje. 8, 104b. Pružio je svoj neuljudni jezik proti crkvi. A. Kanižlić, kam. 392. Da ne pruža daleko svoga jezika i ne tiče u pošteńe carskoga veličanstva. 620. Nit' je drugo zaslužio, kad je jezik svoj pružio da ńim zvizde struni . . . V. Došen 40a. Kad trgovca već obruži, onda baka jezik pruži pram radinu. 121a. Da nisu jezik pružali protiva pošteńu svoga iskrńega. Ant. Kadčić 246. Dokle ščerca s majkom stoji, pod kosama jezik goji; a kada se s mužem združi, od aršina jezik pruži. (U Kotoru). Nar. posl. vuk. 65. Kad pogani jezik digne. V. Došen 129b. — Stid nika jazik ustezaše. P. Zoranić 70b. Kako to govoriš? uztegni jezik tvoj! F. Lukarević 127. Tko sebe scijeni redovnikom a ne ustеže jezika svoga. M. Divković, bes. 100b. Ako li ne umije muočati ni svoga jezika ustezati. 481b. Ustegni dakle, Krstjanine, tvoj jezik, nemoj ga pružati na riči nepoštene. J. Banovac 62. Koliko je lašńe pero nego jezik ustezati. A. Kanižlić, kam. 28. Jeda još nisi naučio jezik svoj uztezati? 621. Vasdi jazik stisni, za stolom naj liše, da te ne uzbisni veće ner se htiše. P. Hektorović 88. Znaj u napridak drugačije se vladati i jezik tvoj čuvati. M. Zoričić, osm. 65. Ovdi, svijesti priklonita, tvoj zaveži jezik sade, ter mučeći toj počita', što nije rijeti moć nikade. I. Gundulić 218. Ali mi je svaki put stid jezik umuknuo. Pravdonoša. 1852. 28. Drži jezik za zubi. (Z). Poslov. danič. Drži za subi jezik. S. Margitić, fal. 155. Gdi čovik ne meće jezik za zube. M. A. Reljković, sat. A4b. Jezik za zube! (ćuti!). Nar. posl. vuk. 113. Podvij rep, a jezikom za zube. S. Ljubiša, prip. 209. Žena jezik za zube kad muž govori. V. Bogišić, zborn. 68. — ‚Nigda ne uvuče jezik u glavu' *(svagda govori, brbļa)*. ‚Cijelu noć nijesam uvukla jezika u glavu od bolesti' *(jaukala sam, vikala sam). u Dubrovniku.* P. Budmani. — *(ističe se jezik, t. j. govor, kao nešto suprotno ili dajbudi drukčije prema čemu, n. p. ruci, djelu, srcu, peru itd.).* Imaj sladak jezik a podatlive ruke. Pril. jag. ark. 9, 142. (1520). Moguć je veće snagom od jezika, neg' li od ruke. I. Gundulić 311. U jeziku ti si junak od svijeh veći. G. Palmotić 2, 108. Samo ustmi i na jaziku vapiti će. A. Vitaljić, ist. 390. Jazika moga i svih ćućećih uzdržaće. L. Terzić 58. Ono što sam sagrišio očima, jazikom, okušenjem. 67. Ki jazikom, perom, mačem veoma su slavni bili. J. Kavańin 106b. Ti ga ljube po prilici s djeli, srcem i jazici. 342a. Da i srcem i jazikom samo prose u trijeznosti. 348a. Jer prislatko ime Isus vazda u srcu i na jeziku imadoše. J. Banovac, razg. 68. Daj, Gospodine, blagost i ustrpljenstvo u srcu momu i krotkost u jeziku. I. A. Nenadić, nauk. 55. Jezikom i dili ispovidajući viru. A. Kanižlić, kam. 289. Svaka mogu ukazati obilatije jezikom, nego on može istomačiti perom. 267. Što mu bi na srcu, oto na jeziku. M. Kuhačević 74. U isto vrime Boga moli s jezikom a srcem na srčbu zaziva. M. Dobretić 154. Ako j' srce, k'o jezik. Nar. pjes. vuk. 1, 131. Na jeziku med a na srcu jed. Nar. posl. vuk. 187. — *(i o životińskom glasu).* Vsaka sojka od jazika svoga pogiba. Aleks. jag. star. 8, 287. Đetliči s jezika ginu (jer ih po kliktańu nalazi lovac). Nar. posl. vuk. 78.

d. lingua, sermo, *u prenesenom smislu, način kojijem iskazujemo misli riječima; može se reći da je taj način kod svakoga naroda drukčiji, te je po tome od prilike koliko naroda toliko i jezika. jezici se među sobom razlikuju materijalno (u riječima, osnovama, korijenima) i formalno (u gramatikalnijem oblicima). uopće se drži, kad je u govoru dviju naroda tolika razlika da se ne mogu među sobom razumjeti, da govore različnijem jezicima, a ako li ima ńekijeh razlika uz koje se opet mogu razumjeti, tad se ne kaže da su različni jezici, nego dijalekti, narječja, govori itd. istoga jezika. ali kod toga nema stanovitijeh pravila, tako n. p. mnogi Talijanci koji posnaju samo svoj dijalekat ne razumiju gotovo ni po što ńeke druge talijanske dijalekte, i mogu biti lakše razumiju španolski jezik; sjevernoapadni Nijemci lakše razumiju holandski jezik nego južni ńemački itd. često se čini i ta razlika (tako je i kod Talijanaca i kod Nijemaca) da se ‚jezikom' zove samo dijalekat koji se upotrebļava u književnosti* (književni *ili* pismeni jezik), *a ostali se zovu dijalekti, govori itd. — Ovo je ne samo praslavensko značeńe, nego i u mnogijem drugijem jezicima ista riječ koja maći jezik u pravom smislu (kao kod* a) *ima i ovo značeńe. — U kojemu primjeru može biti da je značeńe kao kod* e. Načeše glagolati inêmi jezyky. Mon. serb. 77. (1302—1321). Prêložihъ i vъ našъ jezikъ otъ pismenъ grьčьskago jezyka. Glasnik. 11, 191. Reka' bi, da ne umi jinim jezikom govoriti. Živ. jer. star. 1, 227. Da ju stumačim našim jazikom. M. Marulić 8. Človik, ki je drugoga jazika. Naručn. 81a. ‚Euzebij' jezikom Atike toliko skazuje koliko naš ‚milostivi'. Transit. 1. Našego jezika ljudem. Š. Kožičić 56a. Dubrovniče, časti našega jezika! . . . H. Lučić 261. Sve strane našega jezika, koji se meu svimi ostalimi na svitu naj veći broji i nahodi, drže . . . P. Hektorović 55. Zač si ńim *(glasom)* proslavil slovinski vas jezik. N. Dimitrović 106. Prislavne vile vašega jezika pjesni dile. M. Držić 15. Bro kojim jezikom besjediš? 174. Kad čujem koga od našega jezika. 246. Jazik kim općimo pospuren jest latinskim. P. Zoranić 11. Ah nepomńo i nehaju jazika hrvackoga! 70a. Hotismo včiniti testamenat jazikom našim. Mon. croat. 266. (1572). Koga zovihu ńih jazikom Bare. Dubjanin 8. Iz vlaškoga ili latinskoga jazika. Š. Budinić, sum. 2a. Narêcaje se grčkim jazikom ‚latria'. 31b. Oni hotješe upisat u ńih domaći jezik satvari . . . D. Rańina VIIIb. Spijevanja od vrijednijeh Latina ali Grka koji vam u vaš hrvacki jezik govore. D. Zlatarić VIII. Kruna i uzvišenje jezika našega blaženi sveti Hierolim. A. Gučetić, roz. mar. 5. Aleksandr po grčkomu jeziku zove se izbranij muž. Aleks jag. star. 8, 218. Oficij u naš slovinski jazik po činu rimskoga poispravļen. M. Alberti VI. Ne nahodeći, da je našim jazikom do sada poispravļen. IX. Ovi jezik bi narejen i završen od Boga u raju. M. Orbin 285. Što kraļevstva kijeh svijet prostran razdjeļuje, a općeni jezik sklada. I. Gundulić 276. Jezikom hteći progovoriti materinskim. F. Glavinić, cvit. XVI. Kako jur govore *(apoštoli)* s našimi jazici? 161b. Različitimi jazici pripovidati svakomu stvorenju. 220a. Pisa materinskim jezikom. 330a. Ljudi koji su našega jazika a latinski ne razumiju. A. Georgiceo, nasl. v. Drugi dio od molitava duhovnijeh učińene u jezik dubrovački. J. R. Gučetić 1. Ispoviedaonik, prinesen u jezik bosanski trudom Stj. Matijevića. S. Matijević 1. Priko slavnijeh svijeh država slovinskoga od jezika. G. Palmotić 1, 111. Svi gradovi od jezika slovinskoga. 1, 289. Od vlastelа ki se broje čas jezika slovinskoga. 1. 308. Dije-

lismo se tako u jedno po slovinskom svem jeziku. 2, 197. Prinesoh u slovinski jazik izvrsne nauke. P. Radovčić, nač. 4. Čas jezika slovinskoga. P. Kanavelić, iv. 497. Bi prinešen ovi šinod iz latinskoga u slovinski jazik od mene. M. Bijanković 1. Svim govore jezicima. I. Akvilini 279. Istumačenje pisnih Davidovih u pisni jazika slovinskoga. A. Vitaljić, ist. 9. Odabrah primiti u naš slavni jezik ove knjižice. L. Terzić VII. Nek pristojno ne u tuje, da u naš jezik već se štuje. J. Kavanin 87b. I slovinske neka s mise naš lijep jezik uzvisi se. 96b. Jedne vjere i naravi, i jednoga svi jezika *(Slavi i Goti)*. 115a. Novi rječnik pet jezika. 122a. Prini on skup i sumu u naš jasik Kanižija. 126a. I vijernoga ki pastira u naš jazik milo pravi. 160b. Skladne pjesni u naš jezik ke složiše. 176a. Nek se jazik negov odi ljepše pjeva. 194a. Samo slavskim da jazikom svi govore. 232b. Kojih nitkor sbrojit ne more svih jazika, ki ovd' govore. 524a. Inostrani jezik ‚lingua forestiera' ‚lingua peregrina'. Materin jezik, svoj jezik, domaći jezik ‚lingua paesana o materna' ‚sermo patrius'. A. d. Bella, rječn. 440b. Koje u grčki jezik zlamenuje razum. I. Đorđić, ben. 49. Ovi kralj bješe od našega jezika. 119. U svoj rodni jezik besjedi. 191. Sveti Jerolim slava i dika jezika iliričkoga. A. Bačić 88. Zašto je onda u Jeruzolimu naroda od svakoga jezika bilo. 141. Ime Isus oće reći u jezik žudinski spasitelj. J. Banovac, razg. 66. Ovi sakramenat zovu Grci ‚eucharistia' a u jezik latinski zlamenuje ‚bona gratia'. 221. Izlaze knige u naš slavni jezik. pred. VIII. Koji ne znate druge knige izvan u svoj jezik. VIII. Mi u naš jezik ovo ime pakao razumimo ono misto gdi su djavli. J. Filipović 1, 104b. Kojim se jezikom ova molitva ima govorit? Jezikom materinim, što će reći onim koji naj bolje razumiš. 1, 351b. Jezicim njiovim udilj govorili su. F. Lastrić, test. 16a. Pjesan treća iz jesika italijanskoga. A. Bošković-eva u I. M. Mattei 352. Niste vi ni rodom ni jezikom Grci. A. Kanižlić, kam. x. Da se može sveta misa u slavinski jezik govoriti. 81. Sciniš da jezik Latina jest barbarski to jest neuljudan. 188. Da iliričkomu jeziku u mudroskupštinu vrata otvore. 176. U crkvah grčkih čate se štivenja u jezik latinski. 452. Govoriti različiti jezici. fran. 49. Nije pisao u grčki jezik. E. Pavić, ogl. 462. Redovnikom od našega hrvaskoga jezika i naroda. M. Zoričić, osm. v. Da su štiveńa ovi dana u materin jezik. 145. Tome je svaka u osobito knjiga našeg jezika podložna. V. Došen IX. Kad jezike njima smete. 19a. Er čisti dubrovački jezik . . . Đ. Bašić VI. Posli toga mudri Ćiril prenese u slovinski jezik sve pismo sveto. And. Kačić, razg. 21. *(Porin)* osvoji svu Liku i Krbavu, istiravši stare pribivaoce, premda od istoga jezika i naroda slovinskoga bihu. 83. Vilemiro Vladimirović bi biskup od Kresovije i u jeziku latinskomu i grčkomu puno naučan i razuman. 188. Niki pak iz drugih jezika iz gotova na svoj materinski jezik mloga i mloga prinesoše. M. A. Reljković, sat. A2b. Svi otčinim jezikom zboriše. K6b. I jezik jim jedini pomete. K7a. Kralj ne razumivši onoga jezika. sabr. 8. Knjiga istumačena u naš jezik. A. d. Costa 1, v. Razumiti jezike. Ant. Kadčić 10. *(Biskup)* u tuđoj državi, u kojoj se nahodi narašćaj od različnih jezika vlada s onim, koji su od njegova jezika. 291. Da smo svi slavnoga iliti iliričkoga jezika i naroda. M. Dobretić VI. Da rič Božja pripovidat ima se rođenim jezikom. J. Garanin 12. Sve što je jezika i naroda naseljeno na zemaljskom okrugu. I. M. Mattei 336. Govoreće u raslike jezike. Grgur iz Vareša 60. A arapski jezik razumijem. Nar. pjes. vuk. 2, 269. Na tursku je jezik prevrnuo. 4, 92. Što poznaje četiri jezika. Nar. pjes. herc. vuk. 143. Jer on znade sve sedam jezika. Nar. pjes. petr. 3, 208. Zato su đekoje, želeći jezik popraviti, đešto i nepravo napisane. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 15. Veći je onaj koji prorokuje, nego li onaj koji govori jezike. pavl. 1kor. 14, 5. Što se našijem jezikom onamo zove ‚vlah', ono se talijanskijem i po ovome njemačkijem zove ‚morlak'. nar. pjes. 1, 8. Po svojstvu jezika ne bi trebalo. 1, 52. ‚Uč' u turskome jeziku znači ‚tri'. 3, 45. Preveo ju je *(pjesmu)* Gete na njemački jezik. 3, 527. Jer sam ja čitao na njemačkom jeziku. 4, 298. U nas, gdje književnici niti svoga narodnoga jezika upravo znadu niti hoće da ga uče. pism. 14. Nov jezik graditi bez ikakvijeh pravila. 67. Po imenu srpskijeh gimnazija, u kojima se ništa na srpskome jeziku ne uči. 72. Zašto se u njemu radi na narodnom jeziku i stara se za narodne škole. 72. Kad skupimo sve narodne riječi, koliko se to može u živome jeziku. 75. Učeći nauke na tuđijem jezicima. 86. Koji na svome jeziku nemaju škola ni nauka. 87. Nikakvijem jezikom na ovome svijetu nije tako lasno pisati, kao ovijem njihovijem. 89. Književni jezik. 98. Nevješt jeziku, a neobičan našemu narodu. S. Ljubiša, prip. 111. Obretnici mrtva jezika *(babilonskoga)*. M. Pavlinović, rad. 45. Materinski mu jezik iz usta i iz srca izviraše. 48. Jedini im je još jezik narodni, jezik srpski ostao. razg. 5. Svaki tih naroda govori svoj vlastiti jezik. 8. Sudbeni jezik u Dalmaciji. Pravdonoša. 1851. 21. — *I u drukčijem smislu.* Ne razume ovog jezika svitovnaci. M. Zoričić, osm. 125.

e. natio, gens, populus, *od predašnjega smisla (kod* d*) prenosi se još dalje te znači i narod, pleme. — U naše vrijeme valja da ovo značenje nije narodno, ali je bilo i praslavensko. — Može biti da koji primjer pripada pod* d. Kogoždе jezika razdêlivъ. Mon. serb. 4. (1198—1199). Frugi i Turьski i inije jezyki. Stefan, sim. pam. šaf. 5. Izъ glubiny nevêrьstvija izvlêče jezykъ svoj. 25. Imeni jego vьsi jezyci pokloniše se. Sava, sim. pam. šaf. 2. Cara mnogimъ jezykomъ. Mon. serb. 90. (1330). Bnetci, Živinêzi i vsi jezici. Spom. sr. 1, 10. (1397). Da je vsaki jezikъ, koliko ihъ je, s rusagomъ bosanscêmъ u ljubvê. 1, 70. (1405). Ljudje vsakoga jezika. Mon. serb. 410. (1442). Otъ inogo plemene ili otъ inogo jezika. 584. (1485). Turci nalegoše na jezik hrvataki. Mon. croat. 155. (1493). Kada *(Bog)* pride suditi vsim jazikom. Korizm. 15b. Vam se govori, pukom i kolinom i jazikom. Bernardin 101. dan. 3, 4. Vam se govori, puokom i koljenom i jezikom. N. Ranina 122a. Pokloniti će se meni vsako kolêno i vsaki jazik. Anton Dalm., ap. 18b. Drugoga ćeš *(sina)* vidit banom od jezika od svih naju, gdi stoluje na Dunaju. A. Čubranović 144. Ni će biti toliko divjačna *(mjesta)* u svijeh jezicijeh od svijeta, gdje nije pjesan ljubljena. D. Ranina VII. Nikada jazici zidali bihu turan, bojeći se drugoga potopa. Aleks. jag star. 8, 254. Aleksandar tu pogane jazike zaklopi. 299. U simenu tvojem blagoslovet se svi jazici. F. Glavinić, posl. 26. Prijestolu tvom' poklonu svi jazici i narodstva. J. Kavanin 201b. Me'u puke i jazike moreš iznać voće dike. 274a. Žene kê daše na svijet toke jazike i koljena. 517b. — *Prema bibličkom ἔθνος, gentes, gentiles, gdjegdje znači: nesnabošci, pogani.* Jegda vedihu ga k žrtvam jazik. S. Kožičić 9a. Da ga pripravil biše prnesti žrtvu bogom jazik. 9b. Iže dohajahu vsaki dan od

jazik na vêru. 9b. Eol kod jazikov bio je bog nad vetrovi. J. Rajić, boj. 19.

f. prenosi se na nešto što je u obliku slično jeziku (isporedi jezičac, jezičak), *n. p.:*

a) ogńeni jezik (u bibličkoj pripovijesti). Jazici će t' od plamena i ona kazat . . . J. Kavańin 391b. U prilici od jazikov ogńenih. F. Parčić 63. I pokazaše se im razdijeļeni jezici kao ogńeni. Vuk, djel. ap. 2, 3.

b) zmajevi jezik, *kao da je nekakav nakit na jednom mjestu* xv *vijeka.* Pedesetь jezikь zmajovehь okovane. Mon. serb. 408. (1441).

c) kod svona. u Bjelostjenčevu rječniku: jezik u zvonu, klepetalo kem se zvoni ‚rhopalum'.

d) komad semļe što je sličan jeziku. S druge strane tog jezika na kojim stoji Kimburg grad. S. Tekelija. let. sr. 119. 60. Jezik, vis u Pivi. — Jezik, ggr. (brk) ‚erdzunge, landzunge', tal. ‚lingua di terra'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

e) o različnom oruđu, vidi: Jezik (šilo, saklisak) ‚vorsprung'; jezik hernika, ukosnika, kļuke ‚blatt o. zunge einer schmiege', frc. ‚lame', egl. ‚blade'; jezik, arch., (zimmerm.) scherzapfen, schlitzzapfen, gungelzapfen', frc. ‚languette', egl. ‚tongue'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

g. u prenesenom smislu, kao kod f, ali samo kao ime biļkama.

a) bez pridjeva. Jesik, Cynoglossum L. (Lambl). A. Šulek, im. 132.

b) jezik jelenski *ili* jeleńi *itd. — U Bjelostjenčevu rječniku:* jezik jelenski, drač ‚hemionium seu hemionis splenium, vulgo: lingua cervina', *i u Stulićevu:* jezik jeļeni, trava ‚asplenum'. Jelenski jezik (jelenak) ‚die hirschzunge' ‚Scolopendrium officinarum'. G. Lasić 166. Jezik jelenski, hemionis splenium (Bjelostjenac), Scolopendrium officinarum Sw. (Lasić, Vuk). Jezik jelinski (Durante, Sińi), Jezik jeļeńi, češ. jelení jazyk, filitide o lingua cervina (Kuzmić, Aquila i Buć), filitide (Skurla), scolopendria (Pizzelli), Scolopendrium officinarum Sw. B. Šulek, im. 132.

c) Jazik kozli (jasich cosli Ml.), lingua ircina, meretricaria, pes columbinus (Ml.), Geranium robertianum L. B. Šulek, im. 127.

d) jezik pasji. *— U Bjelostjenčevu rječniku:* jezik pesja trava, tarput ‚cynoglossa, seu cynoglossus'. Jezik pasji (prema lat.), češ. psí jazyk: cinoglossa (Sińi), cynoglossum, lingua canina (Durante), Cynoglossum pictum Ait. (Visiani). B. Šulek, im. 132.

e) jezik voluj, volujski, volovi *itd. — U Mikaļinu rječniku* (jezjek od vola, trava ‚cynoglossa'; voluji jezik, lisičina, trava ‚buglossum, lingua bubula'), *u Belinu* (voluj jezik ‚borana o boragine, herba nota' ‚buglossum' 145a; ‚cinoglossa, herba' ‚cynoglossa' 194a), *u Bjelostjenčevu* (jezik volovska trava ‚buglossum seu buglossus, euphrasinum, vulgo: lingua bubula'). Jezik volovi, volovni (Aquila i Buć), češ. volovi jazyk (Anchusa), herba rustica (Kuzmić), Symphytum officinale L. Jezik volovski (prema lat. buglossum), buglossum (Jambrešić), Anchusa officinalis L. (Vuk). Jezik voluj, rus. воловій языкъ (Cynoglossum), buglossa (Pizzelli, Aquila i Buć), cinoglossa, boragine (Dellabella), echio (Sińi), 1. Anchusa paniculata Ait. (Vodopić); 2. Anchusa variegata Lehn (Vodopić). Jezik volujski, borragine (Sińi, Durante), buglossa (Sińi, Durante, Kuzmić), Anchusa officinalis L. (Vujičić). B. Šulek, im. 132.

f) Jezik vučji, nekakva trava (Vujičić). B. Šulek, im. 132.

g) jezik zmijin, zmijiński, zmijinski. *— U Mikaļinu rječniku* (zmijin jezik, trava ‚lingulaca, cynoglossa') *i u Belinu* (zmijin jezik ‚lingua serpentina, sorte di erba' ‚linguaca' 440b). Jezik zmijinski, Jezik zmińi (Stulli), (prema lat.) lingua serpentina (Kuzmić), ophioglossum (Stulli), Ophioglossum vulgatum L. B. Šulek, im. 132.

JEZIKATI, jezikam (?), *impf.* jezikom palacati i vikati kao pomaman. Zemļak. 1871. 2.

JEZIKOBOĻA, *f. bolest na jeziku. — Načińeno u naše vrijeme kod pisaca. — U Šulekovu rječniku:* ‚zungenschmerz'.

JEZIKOGRÀDITEĻ, *m. čovjek koji gradi jezik (na svoj način a ne kako narod govori), vidi* jezik, d. *— Načińeno u naše vrijeme.* Po želji našijeh jezikopopraviteļa i jezikograditeļa. Vuk, pism. 91.

JEZIKOKOSAN, jezikokosna, *adj. koji kosi jezikom (kao kosom), koji vrijeđa, grđi, opada. — U Voltiģijina rječniku:* ‚maledico, satirico, calunnioso' ‚satirisch, verläumderisch'. *— nepouzdano.*

JEZIKOKOSILAC, jezikokosioca, *m. jezikokosan čovjek. — U Stulićevu rječniku: griješkom* jezikokosioc ‚oblocutor, mordax, obtrectator'. *— nepouzdano.*

JEZIKOKOSITEĻ, *m. u Stulićevu rječniku u* jezikokosioc. *— nepouzdano.*

JEZIKOKOSITI, jezikokosim, *impf. (kositi jezikom kao kosom) zlo govoriti, grđiti, opadati. — U Stulićevu rječniku:* ‚dir un gran male d'alcuno' ‚lacerare aliquem'. *— sasma nepouzdano.*

JEZIKONAUK, *m. načińeno u naše vrijeme.* Gramatika ili jezikonauk. L. Milovanov 22.

JEZIKOPISAN, jezikopisna, *adj. samo* jezikopisna mapa, *mapa na kojoj su zabiļeženi različni jezici. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* jezikopisna mapa ‚sprachkarte'.

JEZIKOPOPRÀVITEĻ, *m. čovjek koji (tobolc) popravļa jezik, isporedi* jezikograditeļ. *— Načińeno u naše vrijeme.* Od mnoštva jezikopraviteļa i graditeļa književnoga jezika. Vuk, pism. 87. Po želji našijeh jezikopopraviteļa i jezikograditeļa. 91.

JEZIKOPROTRESALAC, jezikoprotresaoca, *m. u Stulićevu rječniku: griješkom* jezikoprotresaoc, v. jezikokosioc. *— nepouzdano.*

JEZIKOPROTRESTI, jezikoprotresem, *pf. u Stulićevu rječniku:* v. jezikokositi. *— sasma nepouzdano.*

JEZIKOSJEČAN, jezikosječna, *adj. vidi* jezikokosan. *— U Stulićevu rječniku:* ‚homo accidax linguae et dicax'. *— nepouzdano.*

JEZIKOSLOVAC, jezikoslovca, *m. vidi* jezikoznalac. *— U Šulekovu rječniku:* ‚philolog'.

JEZIKOSLOVAN, jezikoslovna, *adj. koji pripada jezikoslovļu, koji se bavi jezikoslovļem. — U naše vrijeme kod pisaca.* Enrik Rawlinson jezikoslovni gatar. M. Pavlinović, rad. 44. *— I u Šulekovu rječniku:* jezikoslovan ‚philologisch'; jezikoslovni ‚sprachforschend'.

JEZIKOSLOVĻE, *n. vidi* jezikoznanstvo. *— U Šulekovu rječniku:* jezikoslovje ‚philologie'.

JEZIKOVAN, jezikovna, *adj. koji pripada jeziku (vidi* jezik, d). *— Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* jezikovni ‚sprachlich'.

JÈZIKOVÂŃE, *n. djelo kojijem se jezikuje. — U Vukovu rječniku.*

JÈZIKOVATI, jèzikujêm, *impf. izrijekom obćavati. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚verbis expressis polliceri') *i u Vukovu* (‚versprechen' ‚promitto'. cf. obreći *s dodatkom*

da se govori u Dubrovniku). — U ova dva primjera kao da znači: dogovarati se, ugovarati: Što mi jezikovali, to se veselo svršilo. S. Ljubiša, prip. 43. Ja ću poći, da s ńim jezikujem. 137. — *I u širem smislu:* Jezikovati, govoriti. Slovinac. 1884. 144.

JEZIKOVID, *m. jezikopisna mapa (vidi kod* jezikopisan). — *Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* jezikovid ‚sprachkarte'.

JEZIKOZNALAC, jezikoznaoca, *m. čovjek koji se bavi jezikoznanstvom. — Načińeno u naše vrijeme.* Jezikoznalac, gr. ‚sprachforscher'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JEZIKOZNANSTVO, *n. znańe, znanost o jezicima, koja uči jezike i uspoređuje ih jedno s drugijem, te kod toga nalazi ńeke opće zakone i pravila; često se kaže i* filologija *(vidi i* jezikoslovje) *premda nije isto. — Načińeno u naše vrijeme.* Jezikoznanstvo, gr. ‚sprachforschung; sprachwissenschaft'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÈZINA, *f. mršavost s unutrašńe bolesti. — vidi* jeziv, b. — *isporedi* 1. jeza. — *U Belinu rječniku:* ‚magrezza che proviene dal mal interno' ‚macies' 452a, *i u Stulićevu:* ‚magrezza che proviene da un mal interno' ‚macies'.

JÈZINAV, *adj. mršav s unutrašńe bolesti. — isporedi* jezina. — *U Belinu rječniku:* ‚magro per il mal interno' ‚macer' 452b, *i u Stulićevu.*

JÈZIV, *adj. postaje od* 1. jeza. — *Komp.:* jezivijî (P. Knežević, osm. 238).

n. bolestan, slab. — Na jednom mjestu XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚malaticcio' ‚valetudinarius' 458a). Truhava si iz srdačca i jeziva i male moći. A. Čubranović 148.

b. vidi jezinav. — *U Belinu rječniku:* ‚magro per il mal interno' ‚macer' 452b, *i u Stulićevu us* jezinav.

c. vidi pogibeljan, opasan. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚gefährlich' ‚periculosus' *s dodatkom da se govori u Imoskome).* Sve bolesti jezive su jer sve mogu smrt zadati. P. Knežević, pism. 46. I život on slidit ne htijući, jerbo vidjaše da jeziv bijaše i pun zasida. živ. 55. Jezivija prignutja hrani u manastiru. osm. 238. U ovomu jezivomu mlakosti stańu ti život tvoj provodiš. 244. Da imadu učinit jedno jezivo putovańe po vodi. Blago turl. 2, 305. Ali je ovi nauk jeziv. Ant. Kadčić 71. U vrime od jeziva puta po moru. 219. Ne hodi naprid u stvari toliko jezivoj. 244. Mećući se na svakojaku jezivu pogibio. I. J. P. Lučić, izk. 8. Kud god kreneš, jezivo je po ńu. Osvetn. 3, 56.

JEZIVAV, *adj. vidi* jeziv, a *i* b, *i* jezinav. — *U poslovici* XVII *vijeka.* Tuđa mati jezivavo dijete odhrani. (D). Poslov. daničć.

JEZIVOST, *f. osobina onoga što je jezivo (vidi* jeziv, c), *pogibao. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die gefahr' ‚periculum' *s dodatkom da se govori u Dalmaciji).* S jezivoštju, to jest s perikulom od požude bludne. H. Bonačić 72. Jerbo stavlja na jezivost ali perikul od griha. 98. Neka promisli veličnost jezivosti. P. Knežević, osm. 81. Postavljajući sveti sakramenat na jezivost od izpraznosti. Ant. Kadčić 51. Podlagajući Petra pod jezivost od velike škode. 72. Budući ta nemoć od velike jezivosti. 161. S druge strane ne podlaga se pod jezivost od ispraznosti. 192. Toliko krat se meće na jezivost od zla ispuńeńa svoga božanstvenoga posla. 229. S očitom jezivostju svoga izgubljeńa usudili se bijaju. I. J. P. Lučić, razg. 21. U takoj nenadńoj jezivosti prosi pomoć. 42. S pristupnom jezivostju imali bi se pribroditi. nar. 62. Budući da tko se kaje s skrušeńem nepodpunim, meće se na jezivost na nikako nepokajati se. doct. 11. Ako po veliku čudu ne nahodi se na pogibili ńegova čistoća, na jezivosti stoji ńegova duša. bit. 46. Prognate izbavlja od jezivosti. Grgur iz Vareša 10.

JEZLINA, *f. na jednom mjestu* XVIII *vijeka znači: proždrlost?* Glade kažuć svo'e vikoste, nenasitne svom jezlinom. J. Kavańin 460b.

JEZLIV, *adj.* koji se uvijek srdi, ili koji se brzo rasrdi. *na Rijeci.* F. Pilepić.

JEZOVA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva kod Jezove. Sr. nov. 1867. 406.

JEZOVI, *m. pl.* ‚Ja znam da su na tebi jezovi' (reče se ženi vještici, o kojoj se misli da obnoć može smesti kakva plašila). M. Pavlinović.

JEZÒVÎT, *m. vidi isusovac, jezuvit. — Od* XVIII *vijeka.* Turci isikoše franceškane i jezovite. K. Pejkić 104. U Budimu jezoviti su učili. S. Tekelija. let. 119. 14.

JEZÒVÎTSKÎ, *adj. koji pripada jezovitima.* Medicina u jezovitskim domu. S. Tekelija. let. 119. 25.

JÈZUHRISTOV, *adj. koji pripada Jezusu Hristu. — U dva pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Mari*(ji)*no i Jesuhristovo koljeno. S. Rosa 27b. Na vjeru Jezuhristovu. 194a. U obćenoga Jezuhristova namjestnika. I. M. Mattei 223.

JEZÙÎT, *m. vidi* isusovac, jezuvit. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

JÈZUKRST, *vidi kod* Jesukrst.

JÈZUKRSTOV, *adj. koji pripada Jezukrstu.* Tijelo Jezukrstovo. I. A. Nenadić, nauk. 29.

JEZULJKA, *f. ime ovci. u Bruvnu.*

JEZURINE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 66.

JÈZUS, *m. vidi* Isus. — *isporedi i* Jesus. — *Treba dodati da u naše vrijeme katolički ikavci češće kažu* Isus, *a jekavci* Jezus *ili* Jesus, *kao da misle da je odgovara ńegdašńemu ê. — Od* XV *vijeka (vidi u Daničićevu rječniku), a između rječnika u Belinu* (‚Gesù' ‚Jesus' 344a) *i u Daničićevu:* Jezusь ‚Jesus'. Jezusa Krsta (‚Karsta') (Mon. serb. 463 *god.* 1454). samo tu. — *Može biti da u kojem primjeru treba čitati* Jesus. Zvati se bude ime ńegovo Jezus. N. Rańina 16a. luc. 1, 31. Jezuse ljuveni. M. Vetranić 1, 77. Uboštvo tko ljubi, Jezusa ljubi taj. N. Dimitrović 5. O slatki Jezuse, neizmjerna ljubavi. 24. Slatki moj Jezuse! N. Naleśković 118. Na toj bi Jezus frustan. B. Gradić, djev. 77. Skrze Jezusa Krsta. Š. Budinić, sum. 141b. S družbom prislavnoga imena Jezusa. A. Gučetić, roz. jez. 1. U prisvetomu rozariju od imena Jezusa. 2. Otajnosti od nauka Jezusa Isukrsta. 3. Prislavno ime Jezusa Isukrsta. 15. Blag Jezuse, i ti prosti! I. Gundulić 217. Našemu Gospodinu Jezusu Isukrstu. I. Držić 3. Padnuti k nogam dobrostivoga Jezusa. P. Bakšić 58. Zvaćeš ga Jezusom. I. Ančić, vrat. 37. Jezus pridade duh svoj. svit. 133. Prislatkoga moga Jezusa Isukrsta. V. Andrijašević, dev. 50. Ljubeći vrh svijeh stvari Gospodina našega Jezusa Isukrsta. I. Akvilini 54. Steć u družbi od Jezusa Marin sluga, ko Isusa. J. Kavańin 95b. Prije Jezusa koji biše. 441a. Jezus, Marija, Osip. I. Kralić 28. Na slavu Jezusa Isukrsta. V. M. Gučetić 1. I Jezusa blagoslovjenoga plod utrobe tvoje nami ukaži. I. A. Nenadić, nauk. 27. Imamo zahfaliti gospodinu Bogu Jezusu na tolike dare. 37. Ono tijelo Jezus

ļubi. Đ. Bašić 11. Jednom reče: ‚Jezus i Marija!' And. Kačić, razg. 304a. Tko tebe ne ļubi, priblagi Jezuse, vječne se taj gubi ognene u uze. I. M. Mattei III. Prema čovjeku-bogu Jezusu Hristu. XI. Ļubav prema Hristu Jezusu. 6. Ne može čovjek sakrivit grđe prema Jezusu. A. Kalić 114. I on veli: ‚Jezus i Marija!' Nar. pjes. marjan. 182. ‚Jezus!' reče, na dorata kleče. Nar. pjes. juk. 423. Jednoč reče: ‚Jezus i Marija!' 610. Hvaļen Jezus! M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 198. — Jezu*(s)* sinь Sidrakovь. Zborn. 22b. Bi sazvan Jezus kako pravi sin Božiji; i ne bi samo ovo ime Isukrstovo sjen od jednoga velika imena, kako bješe ime Jezusa sina Nave, ali Jezusa Sirakova, ali Jezusa Jonedeka. A. Gučetić, ros. jez. 114.

JÈZUSOV, *adj. koji pripada Jezusu.* Jezusove vjerenice. N. Dimitrović 27. Muke Jezusove. B. Gradić, djev. 86. Ime Jezusovo. A. Gučetić, roz. jez. 2. U Buļonskoj staroj kući mati se oca tvoga rodi, u kijeh Gofred sja mogući, ki Jezusov grob slobodi. I. Gundulić 278. U nijedno viku doba vitezu se Jezusovu željet Turkiń ne podoba. 411—412. Prva bješe tu vidjeti pelenica Jezusova. J. Palmotić 8. Bolest duše Jezusove. P. Bakšić 150. Od poroda Gospodinova do svetkovine od prikazanja Jezusova u tempio. I. Akvilini 112. Križ Jezusov da poļubi. J. Kavańin 191a. Trećom idi na štovani grob Jezusov. 222b. Jezusove vjere cića. 306a. Jedna iglica Božje krune Jesusove. 319a. Jezusove zapovidi. 342b. Stablo družbe Jezusove. 371a. Po Bernardu Zuzeri redovniku družbe Jezusove. B. Zuzeri III. Poniženo te molim za tvoje prisveto ime Jezusovo. I. A. Nenadić, nauk. 252. U Jezusovoj ļubavi. I. M. Mattei X. Pitaju u srca Jezusova ine milosti. XIV. Ne ištite me drugovdje neg u srcu Jezusovu. 99. Po blagovańu tijela i krvi Jezusove. A. Kalić 114. Zna Pilato i vidi pravednos Jezusovu. 445.

JÈZUSOVAC, jèzusôvca, *m. vidi* isusovac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Dosta 'e da su jezusovci. J. Kavańin 378a. Jezusovci da ih razmire. 376b.

JEZÙVÎT, *m. isusovac, isporedi* jezuit, *tal.* gesuita. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Dopušteno Jezuvitom. A. Baćić 351. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

JÊŽ, *m.* Herinaceus europaeus L., *posnata životińa na kojoj strše bodļike, prenosi se značeńe i na drugo što na čemu su bodļike. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* jéžâ; *ako se umeće u množini* ev, *vaļa da se ne mijeńa akc.:* jéževi, jéžêvâ *itd. (u Dubrovniku se us ovaj može čuti i drugi akcenat: gen. sing.* jéža *i tako u ostalijem oblicima, osim nom. sing., i voc.* jêžu, jêži). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* ježь, *rus.* ежъ, *češ., poļ.* jeż. — *Postaje od indoevropskoga korijena* egh, *isporedi lit.* ežys, *jerm.* ozni, *grč.* ἐχῖνος, *stvńem.* igil, *novovńem.* igel. *u slavenskijem jezicima postalo je ž od z s nastavkom* j.

a. *u pravom značeńu. — Između rječnika u Mikaļinu* (jež, zvijer ‚herinaceus, echinus'), *u Belinu* (‚riccio, animale noto' ‚erinaceus'; jež gorski ‚riccio terrestre' 616a), *u Bjelostjenčevu* (‚herinaceus l. erinaceus, herix, hericius, eres, v. chyrogilius'), *u Jambrešićevu* (‚eres'), *u Voltiģijinu* (‚riccio, istrice' ‚igel'), *u Stulićevu* (‚herinaceus'), *u Vukovu* (‚der igel' ‚herinaceus'). Žeravь . . . srête ježa, i reče jemu ježь. Stefanit. star. 2, 272. Postavi kota i ježa zde. Starine. 4, 74. (XVI *vijek).* Otь ježa kožu. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 11. Gorske sam ježe još tamo vidjela. M. Vetranić 2, 286. A dlake mu gori srše kako ježu. Đ. Baraković, vil. 61. Kako jež nasršen. 253. Jež zlamenuje grišnika. F. Glavinić, posl. XIIIa. Jež je s svake strane oštar. (D). Poslov. danič. Išću sebi mista ježi u tiskanotjah. A. Vitaļić, ist. 348. U stini jež pribiva. 351a. Jež će prije biti gladak neg u pako zo ne upasti. J. Kavańin 62b. Gorskijem ježim utočište. I. Đorđić, salt. 351. Zlo vrime zateče ježa. J. Banovac, pred. 16. Lisica častila dańu ježa . . . Vuk, poslov. 181.

b. *u prenesenom smislu, ime ńekakvoj igri, vidi* V. Vrčević, igr. 55—56.

c. Hystrix cristata L., *druga životińa ńekoliko veća od pravoga ježa koje nema u našijem stranama. — Samo u Belinu rječniku:* lužki jež, jež streļati ‚histrice overo porco spinoso, animale coperto di spine grosse e lunghe' ‚histrix' 369b.

d. (morski) jež, *ovako se zovu ńeke vrste životińa* (Echinoidea) *što žive u moru i tvrde su i kamenite kore, oble a plosnate, po kojima su bodļike (tvrde i kamenite), naj poznatija je* Echinus esculentus L. *ne mogu se brojiti ni među ribe ni među rake (ako ih tako gdje i bilježe pisci). — Između rječnika u Mikaļinu* (jež morski ‚herinaceus marinus'), *u Belinu* (jež morski ‚riccio marino' ‚echinus' 616a; ‚ancino, pesce, cioè riccio marino' ‚herinaceus marinus' 77b), *u Bjelostjenčevu* (jež morski, ježina ‚echinus'), *u Stulićevu* (jež morski, v. ježina), *u Vukovu* (jež morski, nekaka morska riba ‚eine art seefisch' ‚piscis quidam marinus'). Morski jež (Echinus esculentus L). K. Crnogorac, zool. 194. Jež ili ježinac. L. Zore, rib. ark. 10, 842.

e. *cijeli plod u kestena u kojega su lupine bodļikaste, a unutra su obično tri kestena. — U Mikaļinu rječniku:* jež od kostańe ‚echinus, echinatus calix'; kora gorńa od kostańe, jež ‚guscia spinosa della castagna' ‚echinus' 205b.

f. *ńeke biļke bodļikaste.* Jež, rus. ежа (Dactylus glomerata), 1. Echinocactus discolor Leh.; 2. Echinocactus albus Leh. (Vodopić). B. Šulek, im. 182.

g. *ime muško.* — XIII *i* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Ježь). Ježь Obьčenovičenovičь *(sic).* Mon. serb. 88. (1249). Obradь a dêdь mu Ježь. Deč. hris. 25. 94.

1. JEŽA, *f. vidi* grebļa. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Jéža, grebļa, u mletačkom narječju: ‚veneza'. M. Pavlinović. Jêža, tal. ‚vaneggio'. na Braču. A. Ostojić.

2. JEŽA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 88.

JEŽAK, *m. ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

JÈŽAST, *adj. koji je (radi bodļika) sličan ježu. — Načińeno u naše vrijeme.* Ježast, bot. ‚igelstachelig'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

JÉŽAVICA, *f. vidi* ježńa. — *U naše vrijeme.* Dlake mi se na glavi nakostreše, a ježavica spopane. Pravdonoša. 1851. 21.

JEŽBA, *f. vidi* jezba. — *U Voltiģijinu rječniku:* ježba, ježbina ‚il mangiare, mangiata' ‚speise', *i u Stulićevu:* ježba, ježbina, v. ježa. — *nepouzdano.*

JÈŽBINA, *f. u Voltiģijinu i u Stulićevu rječniku kod* ježba. — *nepouzdano.*

JEŽBINAST, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. jestojkast. — *nepouzdano.*

JEŽDOVAC, Ježdovca, *m. kajkavski* Ježdovec, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļ. 82.

JEŽĐA, *f. vidi* 1. jezda. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* L'jepu ježđu ježđahu dva Jakšića, l'jepa bratca. Nar. pjes. mikl. beitr. 27.

JEŽĐETI, *vidi* jesditi.

JEŽEBODAC, Ježeboca, *m. presime.* — *Na jednom mjestu* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Ježebodьcь, presime porodici u Krajini). Otь Ježebodьcь. Mon. serb. 82. (1247).

JÈŽEK, *m. vidi* jegek. Vino i ježek jesu sami ki razžižu bludni plami. J. Kavańin 26b. Prvi post jest jedno jilo na dan s uzdržańem od ježeka zabrańenije. F. Lastrić, ned. 186. Ne jisti ježeka zabrańenije, to jest mesa, jaja i bilog smoka. 137. — *I kao presime u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 225.

JEŽEN, *adj.*

a. *s kojega se ježi čeljade (ili koža na njemu), koji pripada ježi.* — *Na dva mjesta* XVII *i* XVIII *vijeka.* Grozi me ježen srh. Đ. Baraković, vil. 882. Ježen drhat naskoči me. J. Kavańin 431b.

b. *koji je kao jež.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Drijen žestoki, ivka bijela, tis ježeni. J. Kavańin 195a.

JEŽENKA, *f. vidi kod* ježica.

JÈŽÊŃE, *n. djelo kojijem se čeljade (ili na njemu koža) ježi.* — *U Voltigijinu rječniku:* ‚orrore, stupore' ‚entsetzen, abscheu'; *u Stulićevu:* ‚horror'; *u Vukovu:* ‚das schaudern' ‚horror'.

JEŽESTICA, *f. selo u Bosni u okrugu Doње Tusle.* Statist. bosn. 94.

JÈŽEV, *adj. koji pripada ježu, ježima.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚von igel' ‚herinacei' *s primjerom iz narodne pjesme:* Obula mu ježeve opanke). Ježevu kožu bace na ugļen. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 58.

JÈŽEVAC, jèžêvca, *m. postaje od* ježev *nastavkom* ьcь.

a. *ime biļci.* Ježevac, rus. ежевникъ (Echinops), rusco (rukopis u Visovcu), Ruscus aculeatus L. B. Šulek, im. 182.

b. *ime njestima u Srbiji. a) planina u okrugu crnorječkom.* M. Đ. Miličević, srb. 872. — *b) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Niva u Ježevcu. Sr. nov. 1866. 606.

JÈŽEVICA, *f. ime vodama i mjestima u Srbiji.*

a. ‚Ježevica' se zove rečica koja se stače od ‚Dragomana' i ‚Tri Uši' k Caribrodi. M. Đ. Miličević, kraļ. srb. 177. *(ista)* rečica u Srbiji u okrugu niškom. 6.

b. *selo u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 167.

c. *selo u okrugu užičkom.* 156. *i crkva, vidi kod* Banica, 7 *(i u Vukovu rječniku gdje ima samo stih:* Pod Banicom crkvu Ježevicu).

JEŽEVIK, *vidi* Ješevik.

JEŽEVINA, *f. ime biļci, vidi* koštrika. Ježevina, rus. ежовка, poļ. jeżovka, češ. ježovka (Arbutus unedo), ruscus (Siń, Durante), erinacea (Durante), pungitopo (Anselmo da Canali, S. Budmani), Ruscus aculeatus L. (Visiani, Lambl). B. Šulek, im. 183.

JEŽEVO, *n. ime mjestima.*

a. *u Daničićevu rječniku:* mjesto blizu Sereza: ‚u Ježevu' bješe carica Mara 1497. (Mon. serb. 522). ‚u Ježevu konь Sereza umrê Oliverь Golomovićь' 1468. (Okáz. pam. šaf. 81).

b. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Rasdijeļ. 64.

JÈŽICA, *f. vidi* jež, d *i* e. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ježica, ježenka, riba morska ali rak, i ona u koje kostań raste ‚echinus', a u koje želud ‚echinatus, calix glandis et sic de aliis', *i u Voltigijinu:* ‚granchio' ‚krebs'.

JEŽICE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 69.

JÉŽIĆ, *m. dem.* jež.

a. *u pravom značeńu.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ježići u dupļih tuj stahu. M. Vetranić 2, 280.

b. *ime biļci.* Ježić, Acynos villosus Pers. (u Gospiću). B. Šulek, im. 183.

c. *presime.* — XV *vijeka.* Ivana Ježića. Mon. croat. 85. (1458).

JEŽIKA, *f. vidi* ježevina. Ježika, erinacea (Danilo), Ruscus aculeatus L. B. Šulek, im. 183.

JÈŽINA, *f. uprav augm.* jež, *ali se nahodi u osobitijem značeńima.*

a. *vidi* jež, d. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚riccio marino' ‚echinus' 616a; ‚ancino pesce, cioè riccio marino' ‚herinaceus marinus' 77b), *u Bjelostjenčevu kod* jež *(morski), u Stulićevu* (ježina, riba ‚ancino, pesce' ‚herinaceus marinus'), *u Vukovu* (‚art essbare seemuschel' ‚concha quaedam'). Staru mrižicu kom ježine lovi. P. Hektorović 5. Za svim tuj razbiše, jur kad siti bismo, ježin ke skupiše. 23. Žeja me napade, al' bihu kopita usrok, al' ježine. 25. Oruđe s kojijem se ježi ili ježine vade iz mora. L. Zore, rib. ark. 10, 331.

b. *vide* ježevina. Ježina, rus. ожина, ежевина, poļ. jeżyna, jeżynka, češ. ježinik, ježina: ńeka bodļiva trava (Sabļar, u Jablanca), Ruscus aculeatus L. B. Šulek, im. 183.

JÈŽINAC, jèžînca, *m. postaje od* jež.

a. *ime biļkama.* Ježinac, slov. ježova, ježica (Sparganium), rus. ежевникъ (Echinops), ежонникъ, ежевина (Sparganium), poļ. jeżowiec (Echinops), jeża, jeżowa trawa (Sparganium), češ. ježkova palice (Datura stramonium), ježanec (Echinospermum), esula, lactarola (u mletačkom rukopisu), 1. Euphorbia palustris L.; 2. Cytisus spinescens Sieb. (Petter, Visiani); 3. Sparganium erectum L. (Visiani, Alschinger). B. Šulek, im. 183.

b. *selo u Bosni u okrugu Doње Tuzle.* Statist. bosn. 90.

c. *vidi* jež, d.

JEŽINAK, ježinka, *m. ime biļci.* Ježinak, rus. ежевникъ (Echinops), esula major (Anselmo da Canali), Euphorbia palustris L. B. Šulek, im. 183.

JEŽINICA, *f. ime biļci.* Ježinica, Agrimonia eupatoria L. (Visiani, Sabļar, u Dalmaciji). B. Šulek, im. 183.

JEŽIŃAK, *m. postaje od* jež.

a. *ime biļci.* — *Između rječnika u Stulićevu* (ježińak, trava ‚esula major, erba' ‚herbae species'). Ježińak, esula major (Stulli), Euphorbia palustris L. B. Šulek, im. 183.

b. na Korčuli ima oruđe s kojijem se ježi ili ježine vade iz mora i učińeno je ko jedna zakrivļena ožica a zovu je ‚ježińak'. L. Zore, rib. ark. 10, 331.

JÉŽITI SE, jêžîm se, *impf.* horrescere, *kostriješiti se, kad dlake na tijelu strše (kao u ježa) od zime ili od straha ili od kojega drugoga jakoga duševnoga osjećańa.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* jèžâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* jèžî, *u part. praet. pass.* jêžen. — *Rijetko je aktivno (bez* se): S obrv i s ruń s kim tko ježi. J. Kavańin 470a. Samo promišļajući vikovičnost paklenu čini mi ježit vlase na glavi. J. Banovac, pripov. 203. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* ежить, *češ.* ježiti, *poļ.* jeżyć. — *Između rječnika u Mikaļinu (kod* grozniti se), *u Belinu* (‚arricciarsi i capelli per paura' ‚horrent pili' 108b; ježiti se od straha ‚haver horrore' ‚horresco' 871b; ježiti se na što ‚abbominare, abborrire, detestare'

‚abominor' 6a; ježiti se na tkoga ‚abborrire assai' ‚exhorreo' 7a), *u Voltiđijinu* (ježiti se na što ‚arrabbiarsi, abbominare' ‚sich zörnen'), *u Stulićevu* (ježiti se na što ‚abominari, aversari'; ježiti se pram komu ‚horrere'), *u Vukovu:* ‚das haar sträuben (wie' jež, ‚z. b. vor kälte), schaudern' ‚erigo crines, horreo' *s primjerima:* Ježi mi se koža. Šta se ti ježiš?

a. *subjekat je čeljade. — često se i ne misli na pravo tjelesno ježeće nego stoji u prenesenom (ili iperboličkom) smislu kao vrlo se strašiti, ljutiti se, mrzjeti, preko mjere se čuditi itd.* Još se ježim, bratu i meni u ńegove kada vlasti majka ... dođe prosit prve časti. Ġ. Palmotić 3, 145b. Pokarani Toma ... zemļi nica s čelom pada, ter se ježi teško i srami. 8, 212b. Ježim se i kajem. I. A. Nenadić, nauk. 218. Ježim se i tresem. 214. Ježim se s druge strane razmišļajući ... 251. Ja znam da se ježite razmišļajući ogań. Đ. Bašić 283. Tko ne samo ne čuti ikakovu grizńu od krivine smrtne, dali se ježi samo misleć i pogrđuje je, ima pravi raslog ufat i virovat ćudoredno, da je u milosti. Blago turl. 2, 9. Ježim se i smrznivam čim razgledam koliko je moje srce od tvoga različno. I. M. Mattei 291. Turčin reži, u licu se ježi. Osvetn. 4, 51. — *Često se kaže:* ježiti se na što. Grubo Petar i ledeno na riječ se ovu trese i ježi. Ġ. Palmotić 8, 76a. I zube izčiriva *(vrag)*, kostruši se, na nas ježi. J. Kavańin 409a. Ti se ne ježiš na ove riječi, ne treseš, ne trneš? A. Kalić 9. — *I s infinitivom (kad se čeļadetu gadi, ili strašno mrsi što učiniti).* Mi se ježimo ruke u tuđu krv omastiti. A. d. Bella, razgov. 191. Ježim se čut što veliš. Blago turl. 2, 168. Da bi ļudi ne ježili se jist put i krv u svomu vlastitomu bitju. 2, 236. — *I s genetivom s prijedlogom* od *(mošebiti prema lat.* abhorrere). Da se čovjek bude ježiti od krvi. J. Matović 381.

b. *subjekat je životińa.* Vrli medvjed hrka i reži, vas kostreči, vas se ježi, ... I. Gundulić 554.

c. *subjekat su dlake ili kosa.* Nikomu se ježe sve dlake do vlasi. Đ. Baraković, vil. 55. Riječ mi stine, pram se ježi. Ġ. Palmotić 2, 235. Ko čuje, dlake mu se ježe, a srce protrne. S. Ļubiša, prip. 210. Dlake mi se ježe, jezik trne, usta kamene. 231.

d. *subjekat je koža.* Koža mu se ježi. Đ. Baraković, vil. 61. Koža se sama ježi, jerbo ļuta zima reži. V. Došen 26b. Počela mi se ježiti koža. D. Obradović, živ. 86. Čisto mi se koža uzme ježiti. basn. 401. Koža se ježi. Đ. Rapić 105. Koža mi se ježi. Ġ. Peštalić 52. Koža ti se ježi radi onih nesretnika. M. Pavlinović, rad. 128.

JÊŽJÎ, *adj. koji pripada ježu.* Kano ježja koža. A. J. Knezović 165.

JÉŽŃA, *f.* horror, *stańe u kojemu je onaj koji se ježi: u pravom i u prenesenom smislu; u pravom smislu može značiti što i* groznica. — *Akc. se mijeńa u voc.:* jéžńo, jéžńe. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚gricciore' ‚horror' 558b; ‚horrore che cagiona il freddo prima della febre' ‚horror febrilis' 871b; grozna ježńa ‚tremore del freddo prima della febre' ‚horror' 745a; s ježńom ‚abbominevolmente, con abbominazione' ‚cum abominatione' 6b), *u Stulićevu* (‚tremor ex frigore febrili'), *u Vukovu* (‚der schauder' ‚horror'). Koga stari suprotivnik davńi neprijatel zemļe strahoće ježńom okolo leti. B. Kašić, rit. 366. Pustit ću onijeh kijem ustresla s groznom ježńom trešńa ļuta bješe zglobe sve rastresla slaba tijela utrnuta. Ġ. Palmotić 3, 129b. Staše Saul pod mahom kopja više glave bez nimalo ježńe od straha, er bijaše zaspo sladko. B. Zuzeri 125. Oćutje u tijelu ńešto ježńe i da mu je došlo malo ogńice. 162. S ježńom i s ćudom. Đ. Bašić 168. Spopane ga ježńa i protezavica. S. Ļubiša, prip. 95.

JEŽOTA, *m. ili f.? ime muško ili žensko? — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 116.

JEŽOVAC, Ježovca, *m. kajkavski* Ježovec, *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 91.

JEŽÒVÂN, ježována, *m. vidi* isusovac, jezuvit. — *U Vukovu rječniku (s dodatkom da je stajaća riječ):* ‚der jesuite' ‚jesuita' (‚z. b. in dem liede vom patriarche Čarnojević': Pored moga Đonlije principa, đeno leže moji ježovani).

JEZÒVÎT, ježovíta, *m. vidi* isusovac, jezuvit. — *U Vukovu rječniku:* ‚der jesuite' ‚jesuita', *cf.* ježovan *s primjerom iz narodne pjesme:* Tamo ima devet ježovita.

JEŽÚKATI SE, jèžûkâm se, *impf. dem.* ježiti se. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚aliquantulum horrere'.

JÈŽÛR, ježúra, *m. vidi* ježńa. Jèžûr, m. kad se čeļade naježi: ‚Svega me je proša' ježur'. M. Pavlinović. — *U Belinu rječniku ima samo množina:* ježuri, ježura ‚horrore che cagiona il freddo prima della febre' ‚horror febrilis' 821b. — *U množini i u Stulićevu rječniku:* v. ježńa, *ali je ženskoga roda.*

JEŽÚRAK, ježúrka, *m. (možebiti samo pl.:* ježúrci, jèžurâka), *vidi* ježur i ježńa. — *U jednoga pisca našega vremena.* Mine trpež vižla i sokola, a ježurci jame lovca hola. Osvetn. 4, 20.

JEŽÚRI, *vidi kod* ježur.

JEŽURINA, *f. vidi* ježur, ježńa. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (us* ježuri). Grišniče, prolaze li te ježurine, smućuje li ti se srce od stra slušajući ova? J. Banovac, pripov. 28. Čuvao te od kósâ ježurino! u Dalmaciji. Đ. Šurmin.

JEŽÚRITI SE, jèžûrîm se, *impf. ježiti se. — isporedi* ježur. — *U naše vrijeme.* Poče mu se koža ježuriti na glavi. Nar. prip. bos. 1, 125.

JEŽUŠ, *m. vidi* Isus, Jesus. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (samo o Sirakovu sinu).* Po usta Ježuša Širakova sina. M. Divković, nauk. 4b. Ježuš Širakov sin. 107a.

JEŽÙVÎT, *m. vidi* isusovac, jezuvit. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* S. Ignacija fundatora ili čelnika reda družbe Ježuvitov. F. Glavinić, cvit. 246a. Viđu meju Ježuviti skup zamirit poklońeni. J. Kavańin 180a.

JEŽVITAR, *m. vidi* isusovac, jezuvit. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Dubrovčani ježvitare svjetno mare. J. Kavańin 878a.

1. JI-, *čakavci često (vrlo rijetko zapadni štokavci) kad se riječ počińe glasom* i, *pred ovijem izgovaraju i pišu* j. *evo ńekoliko primjera:*

1. jìgla, *vidi* igla. — *U Mikaļinu i u Stulićevu rječniku (po čakavskom govoru, premda ni Mikaļa ni Stulli nijesu bili čakavci).*

2. jìgo, *vidi* igo, *ali u osobitom smislu.* Jigo, gredica kod malenih, primitivnih (samo izdubenih) lađa, koja služi za to, da se održi ravnovjesje te na kojoj stoje dugačka vesla. taka lađa (tako je baš i zovu) slična je mletačkim gondolama. na Krku.

3. jigra *i riječi koje od ove postaju.*

a. jìgra, *vidi* igra. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚ludicrum, ludus'). Naslađah se v jigrah.

Starine. 23, 119. (1496). Jigre činiti ali glumno besiditi. P. Zoranić 18b. Ako u jigri prihinil jest. Š. Budinić, ispr. 67. Putom himbenime jigre jigrovati. 75. Čto se dobiva na jigri. 107. Sva jigra gotova. Đ. Baraković, vil. 342. Jigru uskratiti. J. Armolušić 70. Zvoni na misu . . . a vi mnogi na jigre. J. Banovac, pred. 47.

b. jìgrati, *vidi* igrati. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚ludere'). Ni gdi tanci ki jigraju. M. Marulić 271. Tuj jigrahu tanci. Đ. Baraković, vil. 45. Kad jigra veselo od slavnih vil divno kolo. J. Armolušić 2.

c. jìgrîšće, *vidi* igrište. Na kih su rafnine i vilam jigrišća. Đ. Baraković, vil. 90. Na svako jigrišće biše hval ńegova. 342.

d. jigròvati, jìgrujêm, *impf. vidi* igrati. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Putom himbenime jigre jigrovati. Š. Budinić, ispr. 75.

4. jimati *i verbalni supstantiv* jimanje, *isporedi i* jimiti.

a. jìmânje, *vidi* imaće. A stanja požgaše i jimanja. P. Zoranić 58a. Namira se tvojoj zaručnici jedno jimanje. F. Vrančić, živ. 48. Sada je gospodar našega jimanja. Đ. Baraković, jar. 16. Služeći se trizmeno jimanjem zemaļskim. P. Radovčić, nač. 330.

b. jìmati, *vidi* imati. Ki jimahu ime ńegovo i ime otca ńegova upisano na čelih ńih. Bernardin 11. apoc. 14, 1. Jere jimam petero bratje. 89. luc. 16, 28. Jimate znati da Jerolim i Agustin bili su velici prijateļi. Živ. jer. star. 1, 227. Ča jimaju činiti verni krstjane s nevernimi pogani? 1, 227. Od dvojega zla mańše obrat se jima. P. Zoranić 1a. Znam da mnoge pismi u pameti jimaš. 11a. To hoćemo prijeti i jimati po smrti. Kateh. 1561. D8a. Naš jazik ne jima *(knig).* F. Vrančić, živ. 8. Ča godir jimaše odiće na ńemu. Đ. Baraković, vil. 319. Ki neće, a jima, utišit ubozih. jar. 116. Tko jima ta nosi, nî dužan pokore. drag. 345. Lisice jimaju svoje jame. Michelangelo 4. Napokom ga osudi da jima na križu umriti. 88. Jimal bi Šibenik čime se slaviti. J. Armolušić III. Triba j' biti hitru vojvodi, jimat svist. B. Krnarutić 20. Kad sudci jesu pravedni, i ki se pravdaju jimaju pravicu. P. Radovčić, nač. 48. Ča jimaju virovati. ist. 2. Zna sve stvari ke jimaju biti. 31. Ni ime od običaja ne jima imati. A. d. Costa 1, 9. Oblasti ne jimaju nijedne. 1, 13.

5. jime *i riječi koje od ove postaju.*

a. jîme, *vidi* ime. Radost i veselje skupiti će vrhu ńega i jimenom vičńim ustanoviti ńega Gospodin Bog naš. Bernardin 11. ecclesiastic. 15, 6. Ča t' jime, rekoše, pravi nam. M. Marulić 40. Krstjane ne smijahu pripovidati jime Isukrstovo. Živ. kat. star. 1, 218. Ti si pripravil sveti pokoj svim onim, koji sveto jime tvoje ļube. 224. Jimenom me zazva i reče. P. Zoranić 6b. Koga i jime ja nošu. 26b. Koji jime Ļubica postavi. 36b. Ja k ńim prisusediv se i Boga jime zvavši. 55b. U jime otca i sina . . . Š. Budinić, ispr. 48. Jedno i drugo postavismo pod jime od vazetja. 101. Koji očito i na jime proklet jest. 127. Prijali pinez pod jime iziskovanja. 185. Divojka jimenom Tekla. F. Vrančić, živ. 5. Kojoj jime staviše Eufrasija. 81. Treti je vojevod Asmoden po jime. Đ. Baraković, vil. 317. Po prilici jimena hudobnih lisic. Michelangelo 4. Eritrea ova peta Isukrsta zva po jime. J. Armolušić 31. Zač se zove takovim jimenom. P. Radovčić, ist. 2.

b. jimènit, *vidi* imenit. Od biskupa jimenito prokļetoga. Š. Budinić, ispr. 159.

c. jîmenovati, *vidi* imenovati. Kakovim obrazom ti toga bogom jimenuješ? F. Vrančić, živ. 26. Hote te sve žene blaženu jimenovati. 60. Ako očito ne jimenuje ga. A. d. Costa 1, 9.

6. jìmiti, *vidi* imjeti, *isporedi* jimati. Najde se jimijući u utrobi od sveta duha. Bernardin 7. mat. 1, 18. Trideset i osam godišć jimijući u nemoći. 82. joann. 5, 5. Kom smrtju jimiše umriti. 161. joann. 12, 33. Luk strile operne u ruci jimihu. M. Marulić 13. Tada jimiše devedeset i devet lit. Živ. jer. star. 1, 235. Prvi svit malu moć u meni jimi. P. Zoranić 1b. Ļubav naša prigodu jimiti ne mogaše. 5b. Jimi s ńom sina dva. 9b. Da ta pokornik bude se umiļeno nosil i jimil. Š. Budinić, ispr. 18. Tu slavu jimiše ku mnozi nimaju. Đ. Baraković, vil. 11. Dete, kega j' negde va Istrije jimil. Naša sloga. god. 20, br. 5. — *U dva primjera ima praes.* jìmļêm *(uzimļem, vidi* jeti), *što vaļa da pripada amo:* Mi jimļemo se poruci za ńega. Mon. croat. 192. (1509). Ki mene jur jimļe 'z tvoga srdca vani. Jačke. 109.

7. jin, *i riječi što od ove postaju.*

a. jîn, *vidi* in. S velikom pomoću mnozih jinih Hristijan Mon. croat. 141. (1490). Vidi jinih steći na trgu praznujući. Bernardin 19. matth. 20, 3. Vazme s sobom sedam jinih duhov. 31. matth. 12, 45. Jini pri mene va ńu *(lokvu)* slizu. 32. joann. 5, 7. Dika od liposti i jina taština. M. Marulić 282. Ako se jinim kako meni prikaže. P. Zoranić II. Koje se može s jinimi koristno potratiti. Š. Budinić, ispr. 22. Kada tko ne bi mogal jino učiniti. Michelangelo 1. Ako jino ti učini. J. Armolušić 7. Ni se stavi u posteļu kako jine. P. Radovčić, ist. 44.

b. jînâk, *vidi* inak. Vazda mi srdačce grizišu pravo i ne jinako. P. Zoranić 2a. Jer te ne može jinako najti. Michelangelo 28. Ne scini da si jinako dobrosrićan. 79.

c. jinamo, *vidi* inamo. I pojde jinamo. Bernardin 40. matth. 21, 33. Vozimo jinamo. Đ. Baraković, vil. 338.

d. jîndi, *vidi* indje. Toti i svude jindi. Živ. kat. star. 1, 224. Nigdar ne zabude čast tvu planina sa i jindi i ovude. P. Zoranić 15a. Poj lovi jinde lov. Đ. Baraković, vil. 271. Kraļ bi ńemu opet vrati' jindi zemļe dosti mista. J. Armolušić 13.

8. jîskati, *vidi* iskati. Evo ja sam jiskati budu ofce. Bernardin 28. ezech. 34, 11. Ki jišće druga strt. Š. Budinić, ispr. 74. Jiskati i hraniti plod. 112. Cesar jiskaše da ju kakogodir prihini. F. Vrančić, živ. 18. On cara u goru ne tira ni jišće. Đ. Baraković, vil. 68. Koji te jide jišćući po zemļi. Michelangelo 28. Jišćuć već slobode. J. Armolušić v. Ne jišće se povoļnost zakonitela. A. d. Costa 1, 8.

9. jîskra, *vidi* 1. iskra. Naj mańa jiskra. Michelangelo 21.

10. jisti, jistina *i druge riječi istoga postańa.*

a. jîsti, *vidi* 1. isti. Ja sam on jisti. Bernardin 56. joann. 9, 9. U jisto mužef onih, ki bihu vrgli Sidraka, Mizaka i Abdenaga, opali jih plami ogńeni. 102. dan. 3, 22. U jisto ne slidim ļubeći Martu ali Liju. P. Zoranić 76a. Evo vam one jiste knjižice. F. Vrančić, živ. 3. Akvilin za jisto jest visoka roda ali ne dobrih ćudi. 70. U onomu jistomu vrimenu. Michelangelo III. Dobra bo krv jista nima ni jednu zled. J. Armolušić IV. Neka znate sfe dojisto. 1. Kako jisti krvnik pravi. 5. Kojih u jistomu mistu pokopahu. Naša sloga. god. 15, br. 20.

b. jîstina, *vidi* istina. Vidifši u jistinu. Bernardin 9. luc. 2, 17. Kako poznal budeš u jistinu ńega gospodina. Živ. kat. star. 1, 219. Da vele veće jistina lipote jest neg li slava teciše.

P. Zoranić 40a. Dostojnu prošenju nima se jistina šćediti. 65a. Naj prije u jistinu potribuje da . . . Š. Budinić, ispr. 7.

c. jîstinan, *vidi* istinan. I znamo da jistino jest svidočastvo ńegovo. Bernardin 11. joann. 21, 24. Tada ćete poznati, da ja jesam jistini Isukrst. 36. joann. 8, 28. On jistinan jest i pravedan. 54. joann. 7, 18. U kih se jistini oni jańac ubija. 92. Pogrdivši jednoga i jistinoga Boga stvoritelja. Živ. kat. star. 1, 219. Boļi j' mir jistinan nego prem da je dvoj dobitak naufan. P. Zoranić 53a. Da jistino i pravo odgovara. Š. Budinić, ispr. 28. Jistino i čisto ispovidili jesu vse grihe. 29. Poznaj, cesare, Boga jistinoga. F. Vrančić, živ. 8. Da bismo ne znali jistino da jest drugi život. 27. Držeći jistino da hoće vikuvičńu krunu dobiti. 39. Stvar jistinim načinom čudnovata. P. Radovčić, nač. 18. I tako se jistino može reći. ist. 5.

11. Jisus *i* Jisukrst, *vidi* Is-. — *može biti da treba shvatiti* ji- *kao da stoji mj.* ê *po sapadnom govoru, vidi* Jesus. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Gospodine Isuse Jisukrste. I. Kraļić 22. Jisusa Jisukrsta Gospodina našega. 28. Na dan porojenja Gospodina našega Jisusa Jisukrsta. 72.

12. jîti, *vidi* iti. Jidoše hrabreno na Zadar napriti. Đ. Baraković, vil. 69. A glavom ka jide . . . 340. Koji te jide jišćući po zemļi. Michelangelo 28.

13. Jîvan, Jîve, Jívov, *vidi* Iv-. I Jivana brata ńegova. Bernardin 85. luc. 17, 1. Po Jivanu. 58. Jivan Krstitel. Živ. jer. star. 1, 229. Do monastira s. Jivana. F. Vrančić, živ. 107. Sveti Jivan. J. Armolušić 21. — Što ti je to, Jive Kvadratine? Nar. pjes. istr. 1, 40. Na to mi prileti Jive kapetane. 2, 5. Ne mri, ne mri, Jive! 2, 15. — Nagnula se Mare na Jivovo zglavļe, pade Mari suza na Jivovo lišce. Nar. pjes. istr. 2, 16.

14. jiz, *vidi* iz. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka gdje je složeno s glagolom* hoditi. Kada ne jizodi od nepravedna početka. A. d. Costa 1, 260.

15. Jizdrael, *vidi* Izdrael. Blagoslavļaj, Jizdraele, Gospodina! I. Kraļić 40.

2. JI-, *po sapadnom govoru (i kod štokavaca i kod čakavaca) stoji mj. ńegdašńega* ê *(po južnom govoru* je *i* ije, *po istočnom* je). *ovakovi se primjeri nahode kod riječi što počińu s* je- *i* ije-, *ali ima koja što se nalazi samo u sapadnom govoru.*

1. jîće, *n. jelo, hrana.* — *Stariji je oblik* jitje. — *Načińeno od* jesti *prema* piće *(uz koju se riječ često nahodi), isporedi* jestivo, jivo. — *Samo u sapadnom govoru.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (pokora u jitju *kod* post, *a napose nema) gdje se naj prije nahodi.* Brez načina iće i piće na pet načina biva. J. Banovac, uboj. 33. Naslađujte se u jitju u pitju, u mirisanju. J. Filipović 1, 236a. Možemo ga izgubit po čoviku, po živinam, po ognu, po vodi, u jitju, u pitju. 1, 275b. Blaženstvo uzdrži se u jitju, u pitju. 1, 384b. Scine da im je u jitju i u pitju blaženstvo. 1, 475b. U jitju svomu mnogo spor bijaše. P. Knežević, živ. 54. Od jitja, od pitja. osm. 241. Bivši on 40 dana i 40 noći na planini brez jića i pića. E. Pavić, ogl. 129. Da će se posmicati jića, pića. 185. Da se ona uzdrži od svakoga u zakonu zabranitog jića. 197. Ako im suhu papulu za jiće dade. 399. Isus . . . jiće zadržaje im tja do trećega dneva. 547. Neće jiće dušu otrovati. And. Kačić, razg. 153b. Budući jedno jiće od ništa. kor. 94. Ustavit se od svakoga jića i pića. Ant. Kadčić 75. Da se ustavi koliko mogo bude svakoga jića i pića. 159. Obilno jiće i piće. 538. Ni po način jića ni po način pića. M. Dobretić 62. Uspregnut bijaše u jiću, u piću. I. J. P. Lučić, izk. 15. S kripostju trizmenosti vladati se u jiću i pitju. Grgur iz Vareša 108. Jîćê ‚cibus'. Slovinac. 1881. 418.

2. jidro *i riječi što od ove postaju, vidi* jedr-.

a. jîdrêńe, *vidi* jedreńe. Toj mu prikazavši, ispitah prošćenje, k moru pogledavši, da nam je jidrenje. P. Hektorović 86. Posluh jest naj uzdanije jidroće k nebeskoj otačbini. P. Knežević, osm. 214.

b. jîdriti, *vidi* 1. jedriti. — *Između rječnika i u Vrančićevu* (‚velificare'). Nav jidraše. Živ. jer. star. 1, 283. Niti sam pozašal jidreći nevišće. H. Lucić 188. Ter bude *(mornar)* jidriti gdino ga pokriše valove arditi i o kraj udriše. P. Hektorović 65. Zdravije j' voziti krajem brojeć stine, neg daleč jidriti u strašne pučine. P. Zoranić 52a. Kakono i mornar . . . jidreć mimo Kvarnar . . . Đ. Baraković, vil. 80. Triba je mnogodan na jidra moću svom jidriti. 328. I jidreći po moru pristahu na škoļ. F. Glavinić, cvit. 106b. Razum već ne more kud bi htil jidriti. I. T. Mrnavić, osm. 110. Plavi mogu po ńemu *(moru)* jidriti. A. Vitaļić, ist. 348. Jidreći po moru. Nar. pjes. istr. 2, 138. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu stoji* jidrući *mj.* jidreći *samo radi slika:* Grom s triskom potica, strahotno trtńući, preda, pada nica mornar li jidrući. M. Marulić 31.

c. jîdro, *vidi* 2. jedro. — *Između rječnika i u Vrančićevu* (‚velum'). Mornar jidra popust upije ter hiti. M. Marulić 17. Ovdi jidra kala plavca moja. 66. Ki nas će, čas jedan ne omočiv sidra, pribrodit u moj stan na vesla ter jidra. H. Lucić 197. I na sva jur jidra spravil se bih na to, da vržem za nidra toj voće bogato. 218. Činih da plav sprave i arbor i jidro, i vesla da stave. P. Hektorović 4. Kad jidro napeše, htiše se napiti. 36. Vele brže pojde *(plav)*, jidro otvoriši. 61. Prez jidra i vesal ploviše *(brodar)*. P. Zoranić 70b. Il' godinom ki se brode, kad jidra uzru na se pala. M. Pelegrinović 187. Ne pokruti jidar. Đ. Baraković, vil. 80. Na jidra zabrusti. 265. Triba je mnogo dan na jidra moću svom jidriti, ne jedan. 328. Na jidra leteći. 339. Ubrodjene *(divojke)* jur otvorihu jidra. F. Glavinić, cvit. 346a. Nav ima osobita jidra. 443b. Naglost bezredšćine jidrom jest ugnula. I. T. Mrnavić, osm. 110. U počini naše 'e jidro srjed valova tvrdo sidro. J. Kavańin 367b. Brod, koji kad otvori jidra s vitrom u pomoć . . . J. Banovac, razgov. 145. Zelene joj jidra kano i jelvica. Nar. pjes. istr. 2, 138.

3. jija, *štokavski* jeđa, *ali je značeńe kao kod* 1. jeđeńe. — *U dva pisca čakavca* XV *i* XVI *vijeka.* Da ju bog od jije otme ki sve stvori. M. Marulić 85. Jer ne bi buklije onde ni pehara; jedan mre od jije, a drugi se stara. P. Hektorović 25.

4. jiliš, *vidi* jeliš. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚esca; esus'). Onim se pitaju na misto jiliša. Đ. Baraković, jar. 128. Ako v blagovanu ili jilišu onomu odvišе nasladjuje se. F. Glavinić, svitl. 10. Brez jiliša, brez piliša, bres spavanja. I. T. Mrnavić, ist. 45. Koji je jiliš duše. 56. Jiliš moj večerni sprav'te mi. osm. 50.

5. Jisus, *vidi kod* 1. ji-.

6. jîvo, *n. jelo, hrana.* — *Načińeno od* jesti *u sapadnom govoru prema* pivo *(isporedi* jestivo *i* jiće). — *U naše vrijeme u Istri samo po sa-*

padnom govoru. Ne nosi mi ni jiva niti piva. Nar. pjes. istr. 1, 55. Ne nosi jim ni jiva ni piva. 1, 58.

7. jizba *i* jizbina, *vidi* jezb-.

a. jîzba, *vidi* jezba. — *Izvan Dubrovnika od* XVI *vijeka*. Hraniti tilo precinimi jizbama. Š. Budinić, ispr. 94. Masaoci i strjelate jisbe ostalo ostudjene. J. Kavanin 20b. Pamet, razum, osobite grabi jizba i pitje dare. 26a.

b. jîzbina, *vidi* jezbina. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (pl.* jizbine ‚dapes; epulae'). Učini jizbine da blaguju. Bernardin 40. gen. 27, 6. Maše jizbin naprav'. M. Marulić 137. Ki ne zlamenuju jizbinu staljenu. P. Hektorović 11. Da čim se jizbine i pitja slačaju? 29. Jizbinu uživa. Đ. Baraković, vil. 25. Ča priprave za jizbinu. drag. 348. Koji nastoji na raskošne jizbine. P. Radovčić, nač. 295. Dajući mi za jizbinu istoga sina vazda kada pričestim se. 364. Ja ću vas učiniti dionike kraljestva moga i moje kraljeve jizbine. ist. 147. Blagovati ja želju te jizbine, ke ja viju. P. Hektorović (?) 184. Za jizbinu da ti tilo a za pitje krv pričistu. A. Vitaljić, ost. 53. Misto odlučeno za jizbinu ond' bijaše. P. Vuletić 63. Neg svo gosbe i jizbine ljepše sebi pripravljajuć. J. Kavanin 19a. Oholjahu se one jizbine da ji risaše. J. Banovac, pred. 58. Tko te *(h)*ranio jizbinama nebeskim u pustiñi. F. Lastrić, test. 114b. Prislatka jizbina tijela moga. 155a. Izbljuje jizbine. 187b. Časti na kojoj Isukrst prima se u jizbini. 302a. Ustaviti se od jizbine mrsne. Ant. Kadčić 75. Ako mogu razabrati ovu jizbinu anđelsku od svitovne. 152. Da vrati jizbinu oli piće. 168. Čuvati se od družbe koja vodi na jizbine. 168. Zove se putnička duhovna jizbina iliti pića i brašljenica. M. Dobretić 60. Koji jisbine ne mogu uzdržat i često bljuju. 66. Travu oli drugu za se jizbinu. 93. Polak vladaña, ječeka oli jizbina. 100. Bresredno prignutje na jisbine i na pitje. 208. Nije mu začinio po voji ñegovu jednu jizbinu. A. Tomiković, gov. 106.

8. jizditi *i riječi istoga postanja, vidi* jezd-.

a. jizda, *vidi* 1. jezda. Naš gospodin poljem jizdi, jizda da mu je. P. Hektorović 9.

b. jîzditi. *vidi* jezditi. Ustežući voju jedino jizjahu. M. Marulić 12. Naš gospodin poljem jizdi, jizda da mu je. P. Hektorović 9. Sabljice da ne pašu, konica da ne jižju. 23. I koñi povodni ki jizdit umiju veće su ugodni neg li ki se riju. 80. Jizdeć kad ga *(konja)* takne šibicom gdigodi, prene se i makne. 61. Grem na vedru brojit zvizde ke nebeskim kolom jizde. Đ. Baraković, vil. 8. Na dromadarih jizdjahu. F. Glavinić, cvit. 5b. Eto vitez Juraj od nikuda oboružan jizdeći. 101b. Jizdeći rimskim poljem, na jednoga namiri se ubogoga. 334a. Zvizde svej putom istim jizde. I. Ivanišević 65.

c. jizdan, *vidi* jezdan. Kapitul za konja jizdnoga. Stat. krč. ark. 2, 282. Stat. vrb. 149.

9. JI- *stoji kod čakavaca mj.* đi-. — *To može biti:*

a. *u turskijem riječima kao n. p.* jîdija *(vidi* đidija), *te u ovom obliku dolazi od* XVII *vijeka* (đidija *se nahodi i* XVI *vijeka, vidi*: Gdi 'e ova đidija, haramzada? M. Držić 178, *te krivo stoji kod* đidija *da se nahodi samo u naše vrijeme).* Kozačke jidije Turačke silije više silenici. I. T. Mrnavić, osm. 52. Staviv se u busiju sgñavi i smaknu tu jidiju. J. Kavañin 245a. Gusovražjih od jidija otrovani zmajski rodi. 415a. — *I* jîdijinskî (jîdînskî), *vidi* đidijinski. Ka jidinsku splijeta kosu. 410b.

b. *u talijanskijem riječima po mletačkom dijalektu (gdje stoji* ji- *mj.* gi- *i kod jedne riječi mj.* ghi-), *n. p.*

a) jîganat, jîgânta, *m. vidi* ģiganat. Adam uzima se tuj za ñekoga jiganta. M. Orbin 69.

b) jîlânda *i* jîlândra, *f. vijenac (od cvijeća), tal.* ghirlanda, *mlet.* girlanda, jirlanda. — *U naše vrijeme u Istri.* Jilânda, jilândra ‚corona'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 46.

c) Jîlbert, *m. ime muško, tal.* Gilberto. Salvestar II, Jilbert nareñen preje. Š. Kožičić 22a.

d) jinážij, *m. tal.* ginnasio. *u Istri.* Naša sloga. god. 18, br. 4, 15.

JISTAC, *m. presime (pripada po svoj prilici pod* 1. *ili* 3. ji-). — XV *vijeka*. Dujam Jistac. Mon. croat. 132. (1487).

JÔ, *vidi* jaoh. — *Od* XV *vijeka*. Ajme i jo meni! M. Marulić 284. Teško i jo tebi posve vike vika! 237. Teško i jo svim onima! P. Hektorović (?) 91. Misli jauk teški od svude, jo i oboj sa svijeh strana. A. Vitaljić, ost. 857. Tko se, jo! nesrićan na svitu porodi, nesrića do smrti vazda za ñim hodi. Oliva. 88. Od nevolje nas oprosti, jer ležimo, jo! ničice. P. Vuletić 84. Tad jo! i pomagaj! M. Kuhačević 87. J'o junače iz gore zelene! Nar. pjes. vuk. 2, 80. J'o Nenade, moje jarko sunce! 2, 81. J'o dva vrana, jada golemoga! 8, 564. Jo dobra vola! Nar. prip. bos. 1, 57.

JOAĆIM, *m. vidi* Joakim. — *Prije našega vremena.* Joaćimъ. S. Novaković, pom. 66.

JOAKIM, *m.* Ἰωακίμ, Joacim, Joachim, *ime bibličko.* — *isporedi* Joaćim, Aćim. — *Od prvijeh vremena.* Joakimъ *(može se čitati i* Joaćim). Domentijanb 841. A jime ñegovo biše Joakim. Bernardin 49. dan. 13, 1. Muž Joakim ki je dit. M. Marulić 75. Joakimu i Ani navisti Marije porojenje. F. Glavinić, cvit. 79b. Zakarije, Joakima, eno tijeh žen vjerenikov. J. Kavañin 521b. Roditelja Joakima i Ane. F. Lastrić, test. 369b. Joakimъ. S. Novaković, pom. 66. Herceg Joakim Brandeburga. M. Pavišić 86.

JOAKIMOV, *adj. koji pripada Joakimu.* Historija od Susane žene Joakimove. M. Marulić 18.

JOAKIN, *m. vidi* Joakim. Susana žena Joakina. M. Marulić 69. Joakin otac B. M. D. M. Alberti XXXIII.

JÒAN, *m. vidi* Jovan. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Daničićevu* (Joanъ *us* Jovanъ). Joana prêdteče. Mon. serb. 15. (1222—1228). Jepiskupomъ zetьskymъ Joanomъ. 60. (1298—1302). Jepiskupъ hlъmьsky Joanъ. 69. (1305—1307). Joanъ Ugješa. 179. (1369). Joanъ Dragašъ. 186. (1377). Joanomъ despotomъ. 540. (1495). Joanъ hažija. 558. (1618). Joan Krizostom. Š. Budinić, sum. 65b. Joanъ. S. Novaković, pom. 66. Joan Starosta. A. Kanižlić, kam. 14. Vladajući se po nauku svetoga Joana Zlatoustoga. 34. Stvar svakoga čuda vridna jest, da je S. Joan u teški negva zatvoren. Đ. Rapić 22.

JÒANA, *f. vidi* Jovana. — *Od* XVII *vijeka.* Materi Joana ime biše. F. Glavinić, cvit. 258b. Joana. S. Novaković, pom. 66. Pokornice Joane ili Ivanice. A. J. Knezović 1.

JÒANICA, *f. dem.* Joana. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 66.

JOANIKIJA, *f. ime žensko, isporedi* Joanikije — *Prije našega vremena.* Joanikija (monahija). S. Novaković, pom. 66.

JOANIKIJE, *m.* Ἰωαννίκιος, *ime muško.* — *Prije našega vremena.* Joanikije (kaluđersko). S. Novaković, pom. 66.

JOANOVCI, *m. pl. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Spom. stoj. 184.

JOANOVO, *n. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Joanovo (moglo bi se čitati i Joanovь). S. Novaković, pom. 184.

JOASAF, *m. ime muško.* — *Naj prije se nalazi u grčkoj (vizantijskoj) priči o Varlaamu i Joasafu (Βαρλάαμ καὶ Ἰωασάφ, u prijevodu latinskom* Barlaam et Josaphat) *koja je prevedena na stslovenski jezik naj kasnije* XIV *vijeka (vidi* S. Novaković, Varlaam i Joasaf *u* Glasniku 50). — *Priča je indijskoga budističkoga postańa, ali možebiti preko sirske knige, jer ime* Joasaf *vaļa da je sirsko (jevrejski* Jehosef *ili* Josef). Žitije Varļaama i Joasafa. Glasnik. 50, 63. — *I kasnije se nadijeva (pošto Joasaf kod crkve grčke vrijedi kao svetac).* Joasafь. S. Novaković, pom. 66.

JÕB, *m.* Ἰώβ, Job, *ime bibličko, isporedi* Jov. Po oblasti mudroga Joba. Korizm. 6ª. Zač mnozijem tuge daš jak Jobu i Tobiji. N. Dimitrović 49. Sveti Job reče: . . . Š. Budinić, sum. 14ᵇ. Tri prijateļi dojdohu k Jobu. F. Glavinić, cvit. 165ª. Lot, kraļ David, Job, . . . J. Kavańin 517ᵇ. Zaslipļeni kao oni od koji s. Job govori. J. Banovac, razg. 1. Ostaje da im s Jobom rečem. F. Lastrić, test. 278ᵇ. Job jošt od ovoga prisvijetlo prorokova. J. Matović 108. Kako si oslobodio Joba od muka svojijeh. T. Ivanović 115.

JÕBOV, *adj. koji pripada Jobu.* Negoli se ima ona Jobova riječ reći. B. Gradić, duh. 31. A kad ne bi hotila voļa, ne bi unišao kao ni u srdce Jobovo. J. Banovac, razg. 110. Ustrpļeńa Jobova i kročine porobiti ne more. F. Lastrić, test. 19ª.

JÓCA, *m. vidi* Joco. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jõco. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (vide Joco *s dodatkom da je po istočnom govoru).* Joca. S. Novaković, pom. 68. Joca Vasić. Rat. 348.

JOCANOVIĆ, *m. presime (isporedi* Joco, Joca). — *U naše vrijeme.* Jovana Alekse Jocanovića žena. Glasnik. II, 1, 21. (1808).

JÕCATI, jõcâm, *impf. pjevati (o slavuļu).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Il' kada joca (‚jocca') slavuļ gustoj miloļubno na liski. M. Katančić 40.

JOCIĆ, *m. presime (po ocu Joci).* — *U naše vrijeme.* Jeremija Jocić. Rat. 34. Miloš Jocić. 175.

JOCINO, *n. ime mjestu u Banatu.* — *Prije našega vremena.* Jocino (među banatskim mestima). S. Novaković, pom. 184.

JÕCKO, *m. dem.* Joco. — *Prije našega vremena.* Jocько. S. Novaković, pom. 68.

JÕCKOVIĆ, *m. presime (po ocu Jocku).* — *U naše vrijeme.* Janka Jockovića. Glasnik. II, 1, 200. (1808).

JÓCO, *m. hyp.* Jovan, *isporedi* Joca. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jõco. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da je po južnom govoru.*

JÓCOVIĆ, *m. presime (po ocu Jocu).* — *U naše vrijeme.* Mijailo Jocović. Rat. 108. Marjan Jocović. 409.

JOČIĆ, *m. presime.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Jočićь). Petarь Jočićь izь Vrьbasi. Spom. sr. 1, 176. (1412). Milan Jočić. Rat. 414.

JODAŃE, *n. jaukańe (kao da je verbalni supstantiv od glagola* jodati *kojemu nema potvrde, i vaļa da postaje od* jo; *na ńem.* jodeln *ne treba pomisliti).* — *U pisaca Slavonaca* XVIII *vijeka.* Sažali se starcu jodańe i tužni plač Jefremov. M. A. Reļković, sabr. 61. Po izvanskomu bolesti ukasańu, na priliku jodańu, uzdisańu, plakańu. I. Velikanović, uput. 3, 78. S nutarńim jodańem i uzdisańem duše vapio sam. G. Peštalić 13. U jodańu srce moje razpada se. 31. S usdisańem i jodańem srce moje cipa mi se. 107.

JOFIV, *m. ime muško (jamačno grčko).* — *Prije našega vremena.* Jofivь (jeromonah). S. Novaković, pom. 68.

JOGAZOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 88.

JOGŃAN, *m. ime muško.* — *Prije našegu vremena.* Jogńanь. S. Novaković, pom. 67.

JÒGUN, *adj. vidi* jogunast. — *U jednoga pisca našega vremena.* Zapadu prijetijaše pogibeļ od jogunih Turaka. M. Pavlinović, razg. 99. Ja sam jogun, naprasit. rad. 170. Sa junačkom družinom suzbi jogune Francuze. 180. Već da uzgŕše skute kakovoj jogunoj gospoji. razl. spis. 99. Mnokrat u ńihovoj ćudi ima ńešto mahovita i joguna. 204.

JÒGUNAC, jògûnca, *m. onaj (u jedinom primjeru vo) koji je jogunast.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Niti koji da vola prodade, dok se ore, koji orat znade, a misto ńeg da upregne junca koji ne zna, kakvagod jogunca. M. A. Reļković, sat. G8ª.

JÒGUNAST, *adj. koji neće da se tuđoj voļi pokori nego po svojoj radi, obijestan, tvrdoglav.* — *Od tur.* joghun, *debeo, gust, neezgrapan.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚eigensinnig, hartnäckig' ‚pervicax', cf. tvrdoglav). Čujete li vi, neharnici i jogunasti neposlušnici roditeļom vašim? F. Lastrić, ned. 60. Ako porodi čovik sina tvrdoglava i jogunasta, koji ne sluša očine il' materine zapovidi. 60. Da nerazložitih poželeńa jogunastu silu na uzdi držimo. A. Kanižlić, usr. 139. Jogunasti i obisni. V. Došen 228ᵇ. Koji svit staraca ne slušaše nego mladića jogunastih. And. Kačić, kor. 281. Ali kraļica jogunasta čini ih sikirom ubiti. 318. Aristobul biše mladić nemiran i puno jogunast. 358. Jogunasti pri ćuti svoje moći. M. Pavlinović, razl. spis. 194.

JOGÛNÂŠ, jogunáša, *m. jogunast čovjek.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Mani ga se, vidiš li da je pravi jogunaš'. J. Bogdanović.

JOGUNÀŠICA, *f. jogunasto žensko čeļade.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Dobra 'e u svačem, ali je pusto jogunašica'. J. Bogdanović.

JÒGÛNČINA, *m. augm.* jogunac. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

JÒGÛNČITI SE, jògûnčim se, *impf. biti jogunast.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vavije se on nešto jogunči, naprńi one čubice, pa neće van što on oće'. ‚Nemoj se meni na oči i u oči jogunčiti, jer ćeš napako poći'. J. Bogdanović.

JÒGUNICA, *m. i f. jogunasto muško ili žensko čeļade (a i živinče).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der oder die eigensinnige' ‚pertinax'). Kako odmetnici i jogunice stirani biše u propast špiļe paklene. F. Lastrić, od' 363. Sin naš ovi jogunica i tvrdoglav jest. 60. Anđeli jogunice iliti odmetnuti. 205. Koje ostaviše duhovi jogunice. svet. 61ª. Velik biše i jak jogunica. M. A. Reļković, sat. C7ᵇ. Jogunica, pa neće da dođe. Nar. pjes. vuk. 1, 689. Ali Markov soko jogunica, kao što je i ńegov gospodar. 2, 427. Ta ja znadem da ste jogunice, id'te mudro, ne ginite ludo! 3, 558. Tadija j' jogunica glava, neće hòeti rujna piti vina. Nar.

pjes. kras. 1, 98. I sješće jogunica da kraļuje. M. Pavlinović, razl. spis. 346.

JOGÚNIČINA, *m. i f. augm.* jogunica. J. Bogdanović.

JOGÚNITI SE, jȍgûnîm se, *impf.* pokazivati svoj jogunluk. M. Pavlinović. — *isporedi* jogunčiti se.

JOGÚNLUK, *m. osobina onoga koji je jogunast, tur.* joghunluk, *debļina, nezgrapnost.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der eigensinn' ‚pertinacia'). Jogunluk čovika proti Bogu. V. Došen v. Jogunluk je to obisni. 5a. Što gradove jogunluka, silovita pune puka, laganom grabi mukom. 227b. Da se viri ne podlaže, dal' jogunluk nek pokažo. 268b.

JOGUNSTVO, *n. vidi* jogunluk. — *U naše vrijeme.* Ja samo jogunstvom držim šanac na Čemernici. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 188. Jogunstvo, jogunluk. M. Pavlinović.

JÔH, *vidi* jaoh. — *isporedi* jo, joj. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* jaoh) *i u Stulićevu* (v. jaoh). Joh! ni kriv ni dužan pȍslûšan do smrti hotje bit. N. Dimitrović 25. O smrti nemila, ļuta t' je tva sila, joh! i tvoj britki mač! 84—85. Pokli su tolika zgriješenja, joh! moja. 87. Nuti mi, joh! skuta, sjetna ja i sužna! N. Naļeśković 1, 262. Pokli mi nije moć do smrti, joh! veće u krilo tvoje doć' cijeć moje nesreće. 2, 185. Kimi mene, joh! zamami. M. Gazarović, ļub. 84. S toga zakon, joh! puteni, u svakome ki gospodi, gospoduje i u meni. I. Ivanišević 81. Ništa te, joh mene! dosli ne privari. 286. Joh! ali su me bolesti teške! B. Betera, čut. 23. Što bi od mene tužna bilo, joh! grešnika! 100. Joh tebi i teže! P. Vitezović, odil. 8. Joh! ovi je saviše prijateļ pustiti svoje odkriveno. K. Maģarović 66. Zviri Osipa, joh! razdrišе. P. Vuletić 13. Učińeni, joh! vaščina jesmo. 82. Joh si moje dijete drago! gdi te odvede jar ulaka? J. Kavanin 287a. Joh! tko će me oslobodit tijela smrti ovde sgara? 488b. Tere joh i žalost! I. Kraļić 8. Joh i žalost onomu! 11. Divojčice nan ne dadu, to je joh za nas. Nar. pjes. istr. 2, 169.

JÓHA, *f.* Alnus Tourn., *ime biļci.* — *Akc. se mijeńa u voc.:* jôho, jôhe. — -o- *stoji mj. ńegdašńega* ol. — *Riječ je praslavenska* (jelьha *i* olьha), *isporedi stslov.* jelьha *i* olьha, *novoslov.* jolha, joha, jelša, jolša, *rus.* ольха, вольха, *češ.* jelša, olše, *poļ.* olcha, olsza. — *Vidi se da se još u praslavensko doba* e *i* o *mijeńalo; to potvrđuje i lit.* elksnis *i* alksnis *(gdje je jamačno* k *umetnuto).* — *Osnova je* elь (*s pretvorilo se u praslavensko doba na* h, *a od* hj *postalo je* š), *isporedi stvńem.* elira *(gdje je* r *jamačno postalo od* s *ili* z) *i s metatezom* erila *(novovńem.* erle), *anglosaks.* alor, *novoniżeńem.* eller; *i lat.* alnus *vaļa da postaje od* alsnus. — *isporedi i* jelša *i* jalša *(gdje nije jasna promjena vokala); kod onoga dijela našega naroda gdje* h *nema svojega glasa, govori se* jóva. — *S ovijem se oblikom javļa u našem jeziku od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚alnus') *gdje se naj prije nalazi, u Mikaļinu* (joha, dub ‚alnus'), *u Bjelostjenčevu* (v. jalša), *u Voltiģijinu* (‚alno, albero' ‚erle'), *u Stulićevu* (‚alnus'), *u Vukovu* (jova ‚die erle' ‚alnus', cf. jelša, joha; joha ‚die erle' ‚alnus', cf. jova *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Joha bijela, divja lijeska, drijen žestoki. I. Gundulić 402. Tač pri vodah johu bilu dva protivna vjetra biju. 514. Među sobom se udaraju johe, jele, bori, krasti. Ģ. Palmotić 8, 169a. Jova, Alnus L. J. Pančić, flora okol. beogr. 230. Jova, Alnus glutinosa Gärtn. glasn. 30, 275. Planinska jova, Alnus incana DC. 276. Joha, slov. jalša, jelša, jevša, cslav. jelьha, elьha, olьha, olha, rus. ольха, iолха, елха, вилха, ольшина, češ. olše, jelcha, jelša, poļ. olasa, luž. volša (Alnus), alno (Kuzmić, Aquila i Buć), 1. Alnus Tourn. (Vuk, u Dubrovniku); 2. Populus pyramidalis L. (Vodopić). B. Šulek, im. 138. Jova, Alnus Tourn. (Pančić), v. joha. Jova bela, Alnus incana DC. (Pančić). Jova crna, Alnus glutinosa Gärtn. (Pančić). 134. — *Nalazi se i oblik* jea, *vidi:* Jea (S. Budmani, Kuzmić), v. joha. B. Šulek, im. 127. — *očito postaje od* jelha, *te se moglo čuti u krajevima gdje se* h *ne izgovara, ali nije jasno kako je* l *ispalo.*

JOHAN, *adj. vidi* johov. — *U Stulićevu rječniku:* ‚alneus'. — *nepouzdano.*

JOHAV, *adj. u Stulićevu rječniku us* johan. — *nepouzdano.*

JOHE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj (uprav* Johi, *ali mislim da je to po čakavskom govoru).* Razdiļ. 61.

JÒHÎŠTE, *n. vidi* jošik. — *Samo u Mikaļinu rječniku:* johište, mjesto od joha ‚alnetum', *u Belinu* (‚luogo dove sono molti alni' ‚alnetum' 66b), *u Stulićevu* (‚locus alnis consitus').

JOHIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku us* johište. — *sasma nepouzdano.*

JOHNA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 68.

JÓHNUTI SE, jôhnêm se, *impf. u jednom primjeru našega vremena kaže se o oblacima, može biti da znači: podignuti se ili sakupiti se.* Johnu se crne mrčave kao kule i bregovi i pregone se po vasduhu. S. Ļubiša, prič. 160.

JÒHOV, *adj. koji pripada josi.* — *Između rječnika u Vukovu* (jòvov *i* jòhov ‚erlen' ‚alneus'). Na dnu suho johovo lišće prostru. I. Jablanci 74. Već nek meće ńim johova lista. J. S. Reļković 60. Nek johova je građa gotova. 292. Ovcama daje se johov list. 424.

JOHÒVÂ, *f.* selo u nahiji bańalučkoj. u Bosni. M. Ružičić.

JOHOVA BARA, *f. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 89.

JOHOVAC, Johovca, *m. ime mjestima u Hrvatskoj (kajkavski* Johovec). *a) selo u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļ. 114. — *b) zaselak u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļ. 53.

JOHOVAČA, *f. vrsta jabuke.* Joovača, crvenožuta slatka jabuka, dospijeva poslije Petrova (Veselić). B. Šulek, im. 138.

JOHOVICA, *f. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 55.

JÒHOVINA, *f. johovo drvo, drvo od johe.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚lignum alneum') *i u Vukovu* (jòvovina *i* jòhovina ‚das erlenholz' ‚lignum alneum'). Johovina istom ondi vaļa *(za ogradu)* gdi je zemļa vele vlažna. I. Jablanci 179. — *U ovijem primjerima znači johovo lišće:* Koja neće žvakat johovine. J. S. Reļković 60. Ovcam daji johovine lista. 424.

JOHOVO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļ. 59.

JOIL, *m.* Joel, *bibličko ime, grč.* Ἰωήλ. — *Od prije našega vremena.* Joilь (kaluđersko). S. Novaković, pom. 67. Riječ Gospodńa koja dođe Joilu sinu Fatuilovu. Đ. Daničić, joil. 1, 1.

JÔJ, *vidi* jaoh. — *Od* XVII *vijeka, u između rječnika u Vukovu (vide* jaoj). O joj! P. Vitezović, odil. 17. Joj meni, koliko sam zla smio učiniti! L. Terzić 72. Cića tega paralo bi, ah joj nami! nismo u paklu. J. Kavanin 412a. Potribno je smućuje da na svitlo shode, ma joj se onomu po komu dohode! M. Kuhačević 45. Joj, đevojko, mirisaše moje! Nar. pjes. kras. 1, 141. Ali joj ńemu! Jačke. XXVII. O joj! eno u onoga se vidi, brate, mozak. Nar. prip. vuk.3 807.

JÓJÂ, riječ kojom volove pod kolima ili pod plugom ustavljaju. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

JOJEH, *vidi* joj. — *U naše vrijeme u Istri.* Miš mi je poļe popasal, jojeh meni! jojeh meni! što budem žel? Nar. pjes. istr. 2, 149.

JOJEL, *vidi* Joil. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Prorok Jojel. I. Ančić, ogl. 91.

JOJIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* J. Jojić. Sr. nov. 1881. 1581.

JÓJKA, *f. dem.* Jovana. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jôjko. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 67. — *I u naše vrijeme.* I. Pavlović.

JOJKIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 21.

JÓJO, *hyp.* Jovan. I. Pavlović. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jôjo.

JÕK, *adv. nije, ne (kad je samo u odgovoru), tur.* jok, *nema, nije.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚nein' ‚non', cf. ne, nije). Da i sada polak Slavonije ‚jok vala' jim služi misto ‚nije'. M. A. Reļković, sat. B8b. Jok, neće ovi ništa od toga da zna. D. Obradović, basn. 127. Jok, dragane, nijesi ugodio. Nar. pjes. herc. vuk. 222. Čorbe čok, mesa jok. Nar. posl. vuk. 349. ‚Zar ne misliš raditi kao i ostali ļudi?' ‚Jok ja!' odgovori joj on. Nar. prip. vrč. 17. ‚Jok cigo!' poviče domaćin. 85. Kadija upita Turčina: ‚Imaš li šaita da ti je sveca opsovao?' ‚Jok ja, efendija!' 81. ‚Kad u raju ima toliko hurija, ima li za nas đevojke po toliko huraca?' ‚Jok ono', odgovori joj. 96. ‚Imate je dosta?' ‚Jok!' M. P. Šapčanin 1, 100.

1. JÓKA, *f. hyp.* Jovana. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jôko. — *Dolazi i s drugijem akcentom* (Jôka *bes promjene u voc.*). M. Ružičić, *isporedi* Jêla, Kâta *itd.* — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Joka. S. Novaković, pom. 67. Zaspala Joka kod stada. Nar. pjes. vuk. 1, 409. Joka b'jeli na bjelilu platno. 1, 616. Jovan Joki tio govorio: ‚O Jovanko mila moja seko!' Nar. pjes. petr. 1, 825. Rasla Joka jedina u majke. Nar. pjes. kras. 1, 127. Krenemo u pasar ja i Joka Stankova. Pravdonoša. 1852. 1.

2. JOKA, *f. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 194.

JÒKANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* A zavika Jokanović Marko. Pjev. crn. 824b. Živko Jokanović. Rat. 145.

JÓKÂŃE, *n. djelo kojijem se joče.* Posli nikoliko jokańa kazivala je ona ńemu svoje dodijańe. A. T. Blagojević, khin. 40. *vidi i kod* jokati. M. Ružičić.

JÓKATI, jôčêm, *impf. vikati* jô.

a. *vidi* jaukati. — *U naše vrijeme u Istri.* Ča ti je, Jurino, da tako jočeš? Naša sloga, god. 13, br. 11. Su jokali i naricali. god. 14, br. 10.

b. *u bosanskoj krajini običaj je među koscima, ako koji kosac prebije kosu ili drukčije pokvari ili izgubi što od kosačkoga alata, da mu pjevaju podrugļivu pjesmu na koju se svak odsivļe:* Oj jojojoooo! *to sovu* jokati *i* jokańe. M. Ružičić.

JÒKEŠA, *f. kao augm.* 1. Jóka. *u Dobroselu.*

1. JÓKICA, *f. dem.* 1. Joka. — *U Vukovu rječniku.*

2. JÒKICA, *m. hyp.* Jovan. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* O Jokica, sinko, dobro moje! Vuk, kovč. 106.

JÒKIČIN, *adj. koji pripada Jôkici (tako se može čuti i* Jókičin: *koji pripada Jókici).* Ma se saže Jokičina majka. Vuk, kovč. 104.

JÓKIĆ *ili* JÒKIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Radovana Jokića. Glasnik. II, 1, 5. (1808). Jokić. M. Đ. Milićević, srb. 244. D. Avramović 185. 195. 240.

JOKIM, *m. ime muško.* — *isporedi* Joakim. — *Prije našega vremena.* Jokima. S. Novaković, pom. 67.

JÓKIN *i* JÒKIN, *adj. koji pripada Jóki ili Jòki.* Već on ide na Jokina vrata. Nar. pjes. petr. 1, 216. Nesuđeni vjerenik sin Jokin. Pravdonoša. 1852. 1.

JÒKNA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Jóka. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae'). Pripada ženu mu Joknu. V. Vrčević, nis. 6. Žena mu Jokna. 217.

JÓKO, *m. hyp.* Jovan. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jôko. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu.* Joko Bunića. Mon. serb. 514. (1470). Joka Bunića. 524. (1451—1481). Đurđijć Joko s Komarnice ravne. Nar. pjes. vuk. 4, 485. A Joko im bješe poginuo. 5, 52. A do Đoka Grujičiću Joko. 5, 411. Za ńim trče Krivokapić Joko. Pjev. crn. 70b. Te pogodi Šaranović —Joka. Ogled. sr. 891.

JÓKOV, *adj. koji pripada Joku.* Bratučeda tri Jokova sina. Nar. pjes. vuk. 5, 11. Zatekoše me na putu Lazo Perov, Đuro Jokov. Pravdonoša. 1852. 8.

JÓKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* M. Đ. Milićević, srb. 92. Kosta Joković. Rat. 177. Jevrem Joković. 857.

JOKSA, *m. ime muško.* — *vidi* Joksim. — *U naše vrijeme.* M. Đ. Milićević, zim. več. 311. let. več. 802.

JOKSIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 225.

JÒKSIM, *m. ime muško (vaļa da je grčko).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚mannsname' ‚nomen viri'). Joksim ot Novi. Nar. pjes. vuk. 2, 649 *(među prenumerantima).*

JÒKSIMOV, *adj. koji pripada Joksimu.* Od Todora Joksimova iz Jasenove. Pjev. crn. 171b.

JÒKSIMOV GRÒB, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 165.

JÒKSIMOVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 165.

JÒKSIMOVIĆ, *m. prezime po ocu Joksimu.* — *U naše vrijeme.* M. Đ. Milićević, srb. 547. Jevta Joksimović. Rat. 329.

JOKŠIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Mijajla Jokšića iz Slepčevića. Glasnik. II, 1, 60. (1808).

JÒKTUR, *tur.* joktyr, *nema ništa, isporedi* jok. — *U narodnoj poslovici našega vremena i otale u Vukovu rječniku:* udario joktur u kesu ‚nichts da!' ‚nihil est!' (nema novaca. Vuk, poslov. 327), vide nema.

JOKUN, *m.* Perca fluviatilis, *ime ribi.* u Gračanici.

JOLDA, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Miloslav Jolda. M. Đ. Milićević, srb. 151.

JÒLDAŠ, *m. tur.* joldaš, *drug.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide drug). Ibro pije s joldašima vino. Pjev. crn. 287ᵃ. Nema ļeta bez Đurđevog danka, milovańa brez ašikovańa, ašikluka brez dobrog joldaša. F. Krauss, smailag. 72. — *Često u voc. ali u istom obliku kao što je i nom.* Hodi, joldaš, da pijemo vino! Nar. pjes. vuk. 2, 466. Ono, joldaš, po nas dobro nije. 4, 132. Vala, joldaš! ja ću na dvadeset i pet. Vuk, dan. 3, 169. I po mraku topove privlači, vidiš, joldaš, da se nečem nada! M. Đ. Milićević, pom. 5, 768. — *u ovom je primjeru i oblik kao u vokativa:* O joldašu, Orugǵijću Meho! Nar. pjes. vuk. 4, 226.

JOLDEŠA, *m.* joldaš. M. Pavlinović.

JOLDIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* U Ševaricama za Panteliju Joldića. Glasnik. II, 1, 92. (1808).

JÓLE, *vidi* Jolo.

JÒLǴIJA, *m. putnik, tur.* jolǵy. — *U naše vrijeme u Bosni.* Ja jolǵija, a ti dovaǵija. Nar. pjesn. hörm. 1, 312. Ti si bolan jolǵija. Nar. bl. mehm. beg kap. 413. Pa onda nije čudo, da su sve jolǵije zaústavļali. Bos. vila. 1892. 20.

JÓLIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Teodor Jolić. Glasnik. II, 1, 19. (1808).

JÒLKE, *adv. iole.* ‚Jolke, jolke, da je boļa ńiva i bilo bi nešto, al' ovako . . .' Ļ. Stojanović.

JÓLO, *m. ime muško (jamačno hyp.* Jovan). — *Akc. se mijeńa u voc.* Jôlo. — *U naše vrijeme u Crnaj Gori.* U to prispje Matoviću Jolo. Nar. pjes. vuk. 5, 417. — *Češće je nom. i voc.* Jole. Jesi l' mene u životu, Jole? Nar. pjes. vuk. 5, 158. U senata Piletića Jola, Jole uze polak od Pipera. 5, 245. I vojvoda Piletiću Jole. Osvetn. 8, 129.

JOLOVAC, Jolovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Jolovcu. Sr. nov. 1866. 592.

JÓLOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Ļ. Stojanović.

JOLPAZ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Petar Jolpaz. Glasnik. II, 1, 17. (1808). Petra Jolpaza. 22.

JÒLTAVA, *f. putnička tava, tava za put, tur.* jol-tava. — *U Vukovu rječniku:* ‚art reisepfanne' ‚vasis genus'.

JOLUNIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XVIII.

JÔMUŽA, *f. istom izmuseno, nevareno mlijeko* — *isporedi* jemuža, jemuž. — *Vaļa da postaje od* musti, *ali se predstavak* jo- (je-) *ne da protumačiti.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (mlijeko nevareno ‚frisch gemolkene milch' ‚de lacte recenti'). I s jomužom cvijeće zalio. Nar. pjes. petr. 1, 285.

JÔMUŽAN, jômužna, *adj. koji pripada jomuži, koji se čini od jomuže.* — *U Vukovu rječniku:* n. p. sir ‚von frisch gemolkener milch' ‚de lacte recenti'.

JON, *m. pokraćeno* Jovan. — *vidi u Daničićevu rječniku:* Jonъ, proiguman hilandarski ‚Jonъ' koji se u istom spomeniku piše i ‚Jovanъ' (Mon. serb. 556 *god.* 1554). ono će prvo biti pogrješka, *ipak može biti da nije pogreška, jer se nalazi i kasnije.* Jonъ. S. Novaković, pom. 67. Jon Đorđević. Rat. 89.

JONA, *m.* ’Ιωνᾶς, Jonas, *ime bibličko.* Zlamenjej se ńemu ne da nego zlamenje Jone proroka. Bernardin 80. matth. 12, 89. Izajde kako Jona iz srca ribe. F. Glavinić, cvit. 89ᵇ. Pripovida Jona građanom od Ninive. J. Banovac, razg. 179. Biļeg Jone proroka. S. Rosa 85ᵇ. Zlameńe Jone proroka. J. Matović 59. Neće mu se dati znak osim znaka Jone proroka. Vuk, mat. 12, 89. A Jona usta da bježi u Tarsis. Đ. Daničić, jon. 1, 3.

JONATA, *m.* ’Ιωνάθαν, Jonathas, *ime bibličko.* — *Od* XVI *vijeka.* Jonata počińući a jini odgovarajući. Bernardin 84. mach. 1, 33. Razmišļati oštru strilu od Jonate. M. Vetranić 1, 255. Ļubļaše Davida kraļev sin Jonata. Đ. Baraković, jar. 54.

JONIN, *adj. koji pripada Joni.* Teži je tvoj san nego Jonin. M. Radnić 268ᵃ. Na propovijedańe Jonino. S. Rosa 85ᵇ.

JONOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Lapadat Jonović. Rat. 898.

JONTULOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Sava Jontulović. Rat. 78.

JÒPÊT, *vidi* opet.

JÒPICA, *f. majmun, vidi* opica. — *U Voltiǵijinu rječniku:* ‚scimia' ‚affe'.

JÒRDÂM, jordáma, *m. oholost, tur.* jordam, *moda.* — *isporedi i* 2. jordan. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* jȍrdâme. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚stolzes gepränge' ‚fastus'). Kroza te se proći ne mogaše od Musage i od Alil-age; od srebrni noža i pušaka i od ńina velikog jordama. a kad oni raji dodijaše sa zulumom i svojim jordamom . . . Nar. pjes. vuk. 1, 494.

JORDÁMǴIJA, *m. oho čovjek, vidi* jordam *od čega postaje turskijem nastavkom ǵi.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der stolze, stolzierende' ‚superbiens'). — *I s* -n- *mj.* m. Tom veselom mladom jordanǵiji. Bos. vil. 1890. 246.

JORDÁMITI, jȍrdâmîm, *impf. oholiti se.* — *Postaje od* jordam. — *U Vukovu rječniku:* ‚stolzieren' ‚superbio'. — *I s* -n- *mj.* m. Jordaniti, ponosito ići. Ž. Radońić.

JORDAMLI, *adj. oho, vidi* jordam *od čega postaje turskijem nastavkom* li. — *U naše vrijeme u Bosni.* Jordamli je, da ga Bog ubije! Nar. pjes. hörm. 2, 567.

JORDÀMLUK, *m. vidi* jordam *(s turskijem nastavkom* luk). Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 106.

JORDÁMĻÊŃE, *n. djelo kojijem se jordami.* — *U Vukovu rječniku.*

1. **JÒRDÂN**, Jordána, *m.* ’Ιορδάνης, Jordanes, *rijeka u Palestini.* — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Mikaļinu* (‚Jordanus'), *u Vukovu* (‚der fluss Jordan' ‚flumen Jordan'), *u Daničićevu* (Jorьdanъ ‚Jordanes'). Stojahu vъ crьkvi ispovêdujušte božьstvo, jako drevniji vъ Jordanê ispovêdujušte grêhy svoje. Domentijanᵇ 150. Amon i Jordan. M. Vetranić 1, 263. Naše gnusobe bjehu, koje se opraše u Jordanu. A. Gučetić, roz. jez. 138. U Jordanu čim se opereš. J. Kavańin 222ᵇ. Kada se je krstio u Jordanu. J. Banovac, razg. 212. U Jordanu ovi isti dan kad primi od Ivana kršteńe. F. Lastrić, test. 60ᵃ. Da idemo na vodu Jordana, da krstimo Hrista sina moga. Nar. pjes. vuk. 1, 122. Pomami se Jordan voda ladna. 1, 123. — Do skora se zvala ovako Crna bara, selo u Mačvi. Ž. Radońić. — *I ime selu u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 101.

2. **JÒRDÂN**, jordána, *m. mislim da je isto što* ordam. — *U narodnoj poslovici našega vremena.*

Prodaje jordan. (Kad se koji čim ponosi da ga ļudi vide). Nar. posl. vuk. 263.

JORDAN-, *vidi* jordam-.

JORDANA, *f. vidi* 1. Jordan. U Jordani. A. Gučetić, roz. jez. 142. Šćapom mojim Jordanu onu projdoh. Ivan trog. 28. Pojde k rici Jordani. B. Kašić, is. 22. Osta posvećena voda rike Jordane. 28. Broj konika kih Jordana poji rika. I. Gundulić 329. Jordana rijeka je. S. Rosa 44a. Proćeš rijeku od Jordane. N. Marči 49.

JORDANI, *m. pl.* vrst gļive (u Istri). B. Šulek, im. 133.

JÒRDÂNSKÎ, *adj. koji pripada rijeci Jordanu.* Къ pustyńamъ jorьdanьskyimъ. Domentijana 310. S onu stranu rike jordanske. Bernardin 8. joann. 1, 28. Isus na vodi krsti se jordanskoj. F. Glavinić, cvit. 171a. S onu stranu od rike jordanske. A. Vitaļić, ist. 487. Zašto je onda s doticańem svoje pričiste puti posvetio vode jordanske. J. Banovac, razg. 212. Priko rike jordanske. A. d. Costa 1, 185. Budući se oprao sedam puta u vodu jordansku. J. Matović 168.

JÒRDIJA, *f. vidi* ordija. Tad je vezir po jordiji pošetao. Nar. pjes. bog. 313.

1. JORGA, *f.* equus tolutarius, *koń koji kod hoda podiže ujedno obje noge samo s jedne strane (n. p. prvo s desne pak s lijeve), koń koji ide trupkom, tur.* jorga. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cavallo di portante' ‚equus gradiarius' 179a; ‚chinea, cavallo così detto' ‚mannus' 190a) *i u Stulićevu* (‚cavallo di portante' ‚equus gradarius, equus tolutarius'). Brze jorge tri za ńime tri mladići vjerni vode. P. Kanavelić, iv. 31. Jorga, koń kasač, koń ràvan, koń koji u jedan mah diže obe desne ili leve noge. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 52, 106.

2. JORGA, *f. ili m.? ime žensko ili muško? — Prije našega vremena.* Jorьga. S. Novaković, pom. 68.

JÒRGAN, *m. prošveni pokrivač na posteļi (vidi u Vukovu rječniku), tur.* jorgan. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. poplun) *i u Vukovu* (‚eine art bettdecke, die gewöhnliche deutsche bettdecke' ‚straguli genus', cf. pokrivač. Jorgani su po varošima, a po selima se pokriva guberima i poňavama koje žene same ču). Jedan jorgan. Starine. 11, 142. *(oko* 1679—1688). Na devet dušeka, na devet jastuka, pod devet jorgana. Nar. pjes. vuk. 1, 207. Da sašijem jorgan od behara. 1, 264. Dušek im je crna zemļa i rosna trava, jorgan im je vedro nebo i sjajne zv'jezde. 1, 450. S ńi uzgrte svilena jorgana. 3, 41. Po jastucim kumašli jorgane. Nar. pjes. herc. vuk. 79. Meće svilen jorgan svr jorgana. Pjev. crn. 270a. Pa odbaci kumašli jorgana. Nar. pjes. petr. 2, 498. Pa ga pokri kumašli jorganom. Nar. pjes. hörm. 1, 215. Mimo jorgan ko pruža noge ozepće mu. Nar. bl. mehm. beg. 123. Staroj babi jorgan ne treba. 219. U tom dućaniću jedan Turčin sedi i drnda vunu za dušeke i razbija pamuk za jorgane. M. Đ. Milićević, međudnevn. 63. Jorgan im je vedro nebo. Bos. vila. 1887. 73. Natuče jorgan na glavu. 1891. 245. Pa baci s ńega jorgan. 1892. 139.

JÒRGANČIĆ, *m. dem.* jorgan. — *U Vukovu rječniku.*

JORGÀNLUK, *m. u Vukovu rječniku:* lice od jorgana ‚das obere blatt der bettdecke' ‚straguli pars media et princeps'. — *Postaje s turskijem nastavkom* luk.

JORGIĆ, *m. zaselak u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdiļe. 189.

JÒRGIJA, *f. vidi* ordija. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Pak pošetaj po jorgiji našoj, ter ti reci pašam i vezirim. Nar. pjes. bog. 313.

JORGÒVÂN, jorgována, *m. vidi* 1. jergovan. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide jergovan). Jorgovan, ļiļak, Syringa vulgaris L. J. Pančić, glasn. 30, 286. Jorgovan, Syringa vulgaris L. (Marinković, Pančić). B. Šulek, im. 133.

JORGOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 28.

JORGUŠA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Jorguši. Sr. nov. 1873. 315.

JORINIĆ, *m. prezime.* — *Prije našega vremena.* Jorinić iz Čapļine. And. Kačić, kor. 454. razg. 179b.

JORKOVAC, Jorkovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Vinograd u Jorkovcu. Sr. nov. 1867. 655.

JÓSA, *m. vidi* Joso. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jôso. Katarina II Josi II piše. J. Krmpotić, kat. 65.

JOSAF, *m. ime muško, vidi* Joasaf. — *Prije našega vremena.* Josafъ. S. Novaković, pom. 68.

JOSAFAT, *m.* Ἰωσαφάτ, Josaphat, *ime muško bibličko.* I svi vaļa da se skupimo u dolini od Josafata. J. Banovac, razg. 8. ‚Josafat' oće reći: ‚gospodin sudac'. 8. A Josafat sin Asin zacari se nad Judom. Đ. Daničić, 1car. 22, 41.

JOSAFATOV, *adj. koji pripada Josafatu.* Ona velika dolina po sridi Josafatova. Đ. Rapić 18.

JÒSEF, *m. vidi* Josif. — *Nalasi se štampano mnogo puta, ali je svud nepouzdano (vidi kod* Jozef), *osim ovijeh i drugijeh primjera u jednoga pisca Bokeļa* XVIII *vijeka.* Josef Matović. J. Matović iv. Jakob posla sinove k Josefu. 19. Zapovidje Josefu saručniku djevice. 28. Josef oprosti opaka svjetovańa braće. 384. Ne izdiže li Bog Josefa na slavu? 515. Po D. Josefu Matoviću iz Dobrote. 528.

JÒSEP, *m. vidi* Josif *i* Josip. — *Rijetko od* XVI *do* XVIII *vijeka.* Josep Judej svedetelstvujet. Š. Kožičić 8b. Kako se je rodio, obrezan bio, bižao u Ejipt, došao u Nazaret, B. D. Mariji i svetomu Josepu podložan bio. Azbukv. 1690. 28. Antun Josep Knezović. A. J. Knezović XXIII.

JOSIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Mihailo Josić. Rat. 388. Schem. bosn. 1864. II. XXVII. D. Avramović 195. 221. 294.

JÒSIF, *m.* Ἰωσήφ, Joseph, *muško ime bibličko (često se daje i u naše vrijeme). — Po grčkom obliku. — isporedi* Josip, Josef, Jozef, Josib, Osib *itd. — Od prvijeh vremena, a između rječnika u Daničićevu* (Josifъ ‚Josephus'). Vьzbđsivy bratiju prodati prěkrasnago Josifa. Mon. serb. 89. (1390). Josifъ (mahom kaluđersko). S. Novaković, pom. 68. Ni u onog Josifa ćesara. Nar. pjes. vuk. 3, 557. A Jakov rodi Josifa muža Marije koja rodi Isusa. Vuk, mat. 1, 16. Uz to uzmi Josif san. Đ. Daničić, 1mojs. 37, 5.

JÒSIFOV, *adj. koji pripada Josifu. — Između rječnika u Daničićevu* (Josifovъ ‚Josephi'). Josifovo blagonьravije. Sava, sim. pam. šaf. 3. 100 groša pak Josifovi ostaje među ńima. Glasnik. II, 1, 167. (1858). I ostavi u Josifovijem rukama sve što imaše. Đ. Daničić, 1mojs. 39, 6.

JÒSIFOVIĆ, *m. prezime po ocu Josifu.* — XV

vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Josifovića). Po Franku Josifoviću. Spom. sr. 2, 62. (1415—1417).

JOSIMOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Sr. nov. 1879. 1185. D. Avramović 192.

JOSIN, *adj. koji pripada Josi.* A Josino oko jasno Katarinu gdi u kiti dvoranina cvate krasno spazi i pred nu želno hiti. J. Krmpotić, kat. 96.

JOSINOVAC, Josinovca, *m. zaselak u Hrvatskoj u županiji lička-krbavskoj.* Razdije. 39.

JÒSIP, *m. vidi* Josif. — *Od* XVI *vijeka.* Josip patrijarha carigradski. Š. Kožičić 82ª. Josipa. Konstantin filos. star. 1, 10. Kleče Josip i Marija. Azbukv. 1690. 33. Po otcu F. Josipu Banovcu. J. Banovac, razg. 1. Plakaše Jakov patrijarka za svojim sinom Josipom. 98. Na svetoga Josipa. 122. Hudam tebe po Josipu blaženu. blagosov. 148. Jeli to dolama sina negova Josipa. E. Pavić, ogl. 79. Ona bijaše zaručena s sv. Josipom. 472. Otac vičńi i očitova Mariji i Josipu po anđelu. F. Matić 34. Josip služi pravo Putifara. M. A. Reljković, sat. D3ᵇ. Nihovo veličanstvo Josip. H2ᵇ. I prija od ijednoga drugoga prosinu Josip. Grgur iz Vareša 42.

JOSIP-DOL, *m. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdije. 51.

JOSÌPÊNDA, *m. augm.* Josip. *u Lici.* V. Arsenijević.

JÒSIPOV, *adj. koji pripada Josipu.* Poznavši dolamu Josipovu. E. Pavić, ogl. 79.

JÒSIPOVAC, Jòsipôvca, *m. ime mjestima u Hrvatskoj i Slavoniji.*

a. *u Hrvatskoj. a) predgrađe kod Zagreba.* — *b) naseobina u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdije. 119.

b. *u Slavoniji. a) selo u županiji virovitičkoj.* Razdije. 187. — *b) naseobina u županiji virovitičkoj.* 188.

JÒSIPOVIĆ, *m. prezime po ocu Josipu.* — *Od* XVIII *vijeka.* ‚Joannes Joszipovich'. V. Došen II. Pobra Luku, Josipović-Peru. Nar. pjes. vuk. 4, 251. Jevrem Josipović. Rat. 198.

JÓSO, *m. hyp.* Josip. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jóso. — *Od* XVIII *vijeka.* Joso odpisuje Katarini. J. Krmpotić, kat. 65. Mio djever Joso čelebija. Nar. pjes. petr. 2, 18.

JOSUE, *m. ime bibličko vojvode izrailjskoga poslije Majsija; isto je što* Isus, *te je i u grčkom prijevodu* Ἰησοῦς, *ali je u latinskom (u vulgati)* Josue. — *Dolazi od* XVI *vijeka, naj češće u nom.:* Josue se s Amalekom bijaše. M. Marulić 67. Prvi bi Josue Navi veliki vojvoda. F. Glavinić, cvit. 2ª. Kih *(kamike)* Josue iz vode uze jordanske. 220ª. Na priliku Josue, ki verom sunce od hoda čini stati svoga. 275ª. Sluga Boži Josue. F. Lastrić, test. 394ª. Prijašńi vojvoda puka izraelskoga Josue. test. ad. 128ᵇ. I Josue govori. J. Matović 339. — *U ostalijem padežima: a) ostaje nepromijeńeno.* — *u jednom primjeru* XVII *vijeka.* Josue *(biše suprotivnici)* Amorei. F. Glavinić, cvit. 454ª. — *b) u jednoga pisca* XVIII *vijeka mijeńa se kao uopće muška imena.* Poštovalo si Josua vojvodu. F. Lastrić, test. ad. 124ᵇ. Velikim vojvodom Josuom. 12ª. — *c) u drugoga pisca istoga vijeka premda je* u *u nom., u ostalijem se padežima mijeńa na* v; *te je u jednom primjeru oblik muški, u drugom ženski.* Sazva dakle Josue sve Žudije. E. Pavić, ogl. 167. Vrativši se ovi k Josvu. 169. Bog obeća Josvi. 169.

JÒSUEV i JÒSUOV, *adj. koji pripada Josuu.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sunce gledajući srićni dobitak Josuev. F. Lastrić, test. ad. 124ᵇ. Svrhu oblasti Josuove. 17ᵇ. Il' Josuova *(dila).* 18ª.

1. JOŠ, *adv.* adhuc, jam, etiam, praeterea, vel, quin etiam, *uopće ističe da preko ńečega što se kaže ili misli ima što drugo čemu se nije bilo nadati.* — *Postaje od praslavenskoga oblika* ješte, *isporedi stslov.* ješte, *rus.* eщe, *češ.* ještě, *pol.* jeszcze. — *Glas se* e *promijenio na* o *u južnijem slavenskijem jezicima, isporedi novoslov.* jošče *(i* ješče, ešče, išče), *bug.* oште, jošte. *ova promjena nije jasna, ako se i nalazi drugijeh sličnijeh primjera (kao* jelha i joha, jemuža i jomuža, joj *mj.* jej, *vidi kod* on, *itd.). u ruskome jeziku biva to češće, ali u drugijem riječima (vidi kod* jelen, jedin *itd.), te se ne može isporediti s ovijem.* — *Od* ješte *je postalo naj prije* jošte *pa* jošt *(vidi* jošt, jošte, jošter, joštera), *ali naj obićnije* t *otpada.* — *I postańe same riječi* ješte *nije jasno: može biti da je* je *od korijena samjenice za treće gramatikalno lice (vidi kod* on), *ali odakle je nastavak* šte *(isprva* ske?) *ne zna se.* — *S ovijem se oblikom javlja od* XV *vijeka (vidi kod* 1, a, *b)), a između rječnika u Vrančićevu* (još ne ‚necdum'), *u Mikaljinu* (još, jošter ‚etiam, quoque, adhuc'), *u Belinu* (‚ancora, cioè fin'ora' ‚adhuc' 77ᵇ; ‚anche e ancora' ‚etiam' 77ᵇ; ‚medesimamente, similmente' ‚item' 467ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (još, v. išće; išće, još, jošće, joštere ‚adhuc, etiamnum'), *u Voltiġijinu* (još, jošte, jošter, joštera ‚anco, anche, eziandio, parimenti' ‚auch, ebenfalls, gleichfalls'; još od onda, od onada ‚fin d'allora' ‚von jener zeit an'; još tada ‚fin allora, ancor allora' ‚auch damahls, dazumahl'; još od početka ‚fin dal principio' ‚vom anfange her'), *u Stulićevu* (‚etiam, quoque, vel, et, adhuc, pariter, praeterea, potius'), *u Vukovu* (još ‚noch' ‚etiam, adhuc'; cf. jošt, jošte).

1. *o vremenu.*

a. adhuc, etiamnunc, *ističe da ńešto ne prestaje, da ńešto još traje, i to: a) u sadašńe doba (kad se govori), pa i u buduće.* Čekaj, još će doć danak taj. M. Držić 292. Ah nevolna! još li dajem mjesto ufanju izdanomu? I. Gundulić 48. I da i sad još obtječe sjemo tamo po krajini. 333. Njemački je cesar jedno, drugo španski kral mogući, ali cesar još neredno ima bijenje na svoj kući. 451. Još me opaku zemla uzdrži? I. V. Bunić, mand. 11. Nu, Slaviću, slava tvojih još u našem živе Splitu. J. Kavańin 106ᵇ. Kral ki pravdom još se slavi. 244ᵇ. Jeste joštera slabi, još padljivi. A. d. Bella, razgov. 193. Pa još ima dana za mejdana. Nar. pjes. vuk. 2, 354. Još češ ńega u životu naći. 3, 317. Još se pokazuje jedna kuća. Vuk, nar. pjes. 2, 214. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Još 'voliko ženiti se neću dok ne ljubim Gorinku đevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 368. Još dve noći, pa će dika doći. 1, 638. — *b) značeńe je kao kod a), ali se trajańe shvaća o vremenu što je prošlo, o kome se pripovijeda.* Kada još bih s vami. Bernardin 6. N. Rańina 19ª. paul. 2thess. 2, 5. Kamo riječi, ke davaše, još nezdrelo da si dijete. G. Palmotić 2, 123. Sinu zora, a ja još kod dvora. Nar. pjes. vuk. 1, 317. Još se baba jaditi hoćaše, no joj ne da Petre apostole. 2, 14. Al' još sestra u dušeku spava. 2, 16. Još se smije tanana nevjesta, još se nada da je šale radi. 2, 122. Kad je Marko još nejačak bio, ja sam Marka vrlo milovao. 2, 194. Još ostade Boško Jugoviću, još razgoni Turke na buljuke. 2, 294. Udarih je po zelenu pasu, kroz ńu sablja, mati, prolećela, prihvatih se mojega Šarina, još Arapci glava progovara. 2, 378. Dok svatovi još sjede za trpezom. Vuk, nar. pjes. 1, XII. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Kad

pomaza Davida još mladića. A. d. Bella, razgov. 98. Povede sobom još malašna Focija. A. Kanižlić, kam. 7. Što mu je još mladiću sveti Teofan prorokovao. 20. Zove za svidočanstvo još žive u ono vrime svidoke. 54. Bi od Turaka ufaćen rata bečkoga, još momče mlado. And. Kačić, razg. 191. I to mlado još golobradasto. Nar. pjes. vuk. 2, 158. — *u ovijem primjerima ističe da se nešto počine raditi, prije nego se drugo svršilo (isporedi* b *na kraju).* Još ovi govoraše, pristupa treći. B. Zuzeri 126. Još to oni u riječi bili, puče puška iz gore zelene. Nar. pjes. vuk. 1, 406. Još mu čaše dužde govoriti, al' ne dade Kraljeviću Marko. 2, 339. Još je Marko s ljubom govorio, na će teče hajduče Mijate. Nar. pjes. istr. 1, 69.

b. ne — još, nondum, *pokazuje da nečega nije bilo do nekoga časa (sadašnega ili prošloga).* Nu ne poznav još ja toga, na običajni blud nečisti idem k raspu bitja moga. I. Gundulić 227. Nu moj ogań skroven stoji, nije objavljen još on tebi, ka ga užeže i razgoji. 260. Ljubi ali još ne smije objaviti sve ljuvezni. 338. I s mista se još porinut ogluhnuta propas neće! 477. Sad, nije vele još vremena Ruđer hudi izljestit se smion usudi. G. Palmotić 2, 52. I budući tebi kriva, još me s neba trijes ne skrši? I. V. Bunić, mand. 4. Još li Ulisa vi ne znate? I. Zanotti, en. 7. Ne vidim ja dragoga još, da piše me gorkosti. P. Kanavelić, dubrovn. 16. Tih bogatstvo još ne lažu hiže. J. Kavanin 101a. Izumila još ne bijaše moje i tvoje nagla želja. 257a. Što ljubav tvoja u meni od poroda još ne poče. I. Đorđić, uzd. 99. Otajstva još niste poznali. F. Lastrić, test. 62b. Niste nikada još pristali činiti. 121b. A vi ni suze još niste prolile. 168a. Na Kosovu turska vojska biše, kud će udrit još se ne znadiše. And. Kačić, razg. 201b. U nas je moma još ne prošena. Nar. pjes. vuk. 1, 1. Majka veli, još joj je nejaka, još joj nisu noge za pašmage, još joj nisu prsti za prsteńe. 1, 170. Još se nije Jovo oženio. 1, 586. Još ja ne znam đe ti bratac spava. 1, 616. Te on sede s ńima za trpezu, a još nije ni slave napio. 2, 94. Dobra konja, a loša junaka! još takoga ni viđeli nismo. 2, 140. Još se nisam vina napojio. 2, 336. Evo nema još nedelja dana kako j' proklet Arap isekao sedamdeset i sedam junaka. 2, 420. Još Todora ni vidili nisu, a kamo l' mu na boj izodili. 2, 494. Još ti nisam voje pokvarila, a ni sad ti pokvariti neću. 2, 635. Evo ima sto i šeset ljeta kako sam se s tobom sastanuo, još mi nigda posrnuo nisi. 2, 439. Ubiše se s Vukom kuburama, tu na ń puče tri stotin kubura, još se Vuče okaniti neće. 4, 444. — *u ovijem se primjerima ističe da nešto biva prije nego se nešto drugo svrši:* A bogat, mogu rit, još dobro ne mine, a ončas mu na svit saj spomena pogine. D. Rańina 58a. Još ovo *(dite)* i ne svrši svoje govoreńe a drugo povika. M. A. Rejković, sat. A1a. Još ne mogoh naprest ni vretena, a izgori ko da je smetena. D8a. Još svršeno ne izreče sej naredbe car čestiti, Rizvan paša kad doteče. P. Sorkočević 589b. Još te r'ječi ne izreče, k ńoj doleti plahi zmaje. Nar. pjes. vuk. 1, 189. Još ti nisam ni ka dvoru došla, ostala sam udovica mlada. 1, 581. Još ne prođe ni godina dana, čedo rodi mlada Vukomanka. 1, 618.

c. jam, *kao* već, *ističe da se nešto dogodilo nekoliko prije sadašnega vremena (ili vremena uopće o kojemu se govori). a) ne pokazuje se trajańe onoga događaja.* Koji pedeset lit još davno minuje, mladosti zgubiv cvit, sad petjem putuje. P. Hektorović 71. Izbrav troje ńih *(svińa)* još oko božića. Mon. croat. 255. (1553). Još bih dijete, kad ńekada dođe u ovu on dubravu. G. Palmotić 1, 39. Ki ste u Rimu još naučni sva podnosit djela teška. 1, 58. Još tada ‚fin allora' ‚etiam tum'. A. d. Bella, rječn. 316a. Kad bi još onda bilo moguće umrijet mu. F. Lastrić, test. 148a. Ne veli da će sudac prikoriti koga što nije u ńega virovao, zašto: tko neviruje (još prije) jur osuđen jest. ned. 373. U prva još vrimena izajđoše krivovirci. A. Kanižlić, kam. 203. Sestra je ńemu još u zibki carstvo prorokovala. 619. Kad je Mara još sinoć umrla. Nar. pjes. vuk. 1, 553. Ta davno je Mijat poginuo, još jesenas o Mijolu danu. 3, 483. Mislila sam, od zla ne mislila! još za moga Asan-age živa, da ću biti tvoja ljuba virna. 3, 549. Opomińem se da sam još u Tršiću kao dijete slušao pjesmu. Vuk, nar. pjes. 1, 183. Mi ih još u kolijevkama vjerismo. Pravdonoša. 1852. 1. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Tebe j' majka nama poklonila još malenu kumu na rukama. Nar. pjes. vuk. 1, 561. Jer je junak u majke prosio još malenu od sedam godina. 1, 585. — *i ovaj:* Da dite uzme likariju još od osam dana u bešici. F. Lastrić, svet. 8a. — *b) ističe da je bio početak radńi, događaju u prošlo vrijeme, ali se uz to misli da ta radńa i sada (ili u vrijeme o kojemu se pripovijeda) traje.* Dva cara ova još odavna za izgled stavih želam mojim. I. Gundulić 294. Ku prijateljstvo drago i milo, bivši još ja sred povoja davno je sa mnom sjedinilo. G. Palmotić 1, 40. Dvoji biskupi, još odavna moji gospari. J. Kavanin 161a. Još od tada ‚già d' allhora' ‚iam tum'. A. d. Bella, rječn. 348a. Još od onda ‚in fin d' allhora' ‚jam tum'. 371a. Još od onada ‚infin da' primi tempi' ‚jam inde'. 401a. I ovi je običaj u Latina ostao još od vrimena apoštolskoga. J. Banovac, razg. 224. Isus još od prvoga časa svoga začetja bi za kralja određen. J. Filipović 1, 119b. On je bio spasitelj na nebesi još od počela svita. F. Lastrić, test. 18a. Da je početak muke Isusove bio još od počela svijeta. 146a. Matija je još od ditinstva pofaljen bio čistoćom. svet. 14a. Kojim bile su nakićene još od mladosti. 54b. Vincenco još djetetom davaše miris od svetińe. V. M. Gučetić 168. Još od vrimena apoštola nahođaše se jedna stara prilika. A. Kanižlić, utoč. 42. I nauči krasti još iz mala. M. A. Rejković, sat. C8b. Meni još iz malahna ugodno bijaše štivenje knjiga. I. J. P. Lučić, razg. 50. Ona je još od onda počela trpiti. A. Tomiković, gov. 26. A mene su želje prolazile, još kako sam pao u tavnicu. Nar. pjes. vuk. 2, 320. Ima ih *(riječi)* mnogo koje su mi bile poznate još od prije. Vuk, rječn. predg. 1. Jer je raji ropstvo zaveščalo još otkad su u države ove naselile kćeri Lavarove. Osvetn. 4, 10.

2. *ističe i ne govoreći o vremenu, da osim nečega ima i drugo, da se nečemu drugo dodaje, isporedi* 2. i, 4, i također.

a. *kod pripovijedańa dodaje još nešto bez ikakva isticańa, gotovo kao* 2, i, 1, *α*, b, *c).* Na cesara njemačkoga još oružje mnogo spravlja. I. Gundulić 359. Još sred usta ljuta zmaja i nokata bijesna lava oko tebe s oba kraja slovinska je sva država. 390. Još Biserko, dijete mlado, izpod sablje britke umira. 410. Još na slavu poljske krune, pod glas skladnih začinaka, rujna vina čaše pune služahu se od junaka. 415. Još svakoga kralj slobodi. G. Palmotić 1, 193. Još te, bane, s jadom molim. Nar. pjes. vuk. 1, 92. No joj reče momče Aramzada: ... Još joj reče momče Aramzada: ... 1, 528. Na raskršće kud prolaze ljudi, još od Bosne mnoge kirigije. 1, 545. Po-

gledaj mi sablju o unkašu, još otiđi vilovnu dogatu. 1, 547. Braća daju s preko mora banu, još su braća sestri besjedila. 2, 39. Da ih nigde sunce ne ogreje, još nikakva rosa ne okvasi. 2, 56. Svi svatovi koñe pojahaše, još uzjanu Prizrenka devojka. 2, 58. Još mu reče carica Milica: ‚Ne viđe li još dva zeta moja?' 2, 308. Tri tovara blaga tovariše, još dva hata za se izabrali. 2, 616. Isprati ih starac patrijare, još ih uči starac patrijare. 3, 80. Dok ju dobro pasom utvrdio, pa još ozgo od maća kaišem. 3, 184. Kada ih je vezir sakupio, još je 'vako ńima govorio. 4, 68. Vrže ćordu pod bijelu glavu, još govori sultanija mlada. Nar. pjes. istr. 1, 12.

b. etiam, praeterea, *ističe da osim onoga što se kazalo ili mislilo ima i drugo.*

a) uopće. Što ćemo još vidit? M. Držić 100. Čuo si možebiti pripovijedat ime moje, i mogo si još viditi ovijeh ruka djelo koje. I. Gundulić 349. Al' svetaca kataloga bilo 'e stokrat još toliko. J. Kavańin 340ª. Što još u ovomu pitańu od Boga prosimo? Prosimo osobito kraljestvo slave vičńe. Prosimo li još što? J. Filipović 1, 383ᵇ. Nadodavši još trojicu okruńenu krunom mučeničtva. A. Kanižlić, kam. 5. Da ti rečem to još nađo. V. Došen 28ª. Blagoslov im još ostavi. And. Kačić, razg. 3ª. Pita ńih: ‚Jel' dobro?' Oni rekoše: ‚De još malo'. Drugi put uprvši reče: ‚Hoću l' još?' M. A. Reljković, sat. A2ᵇ. Jedna ima još falinga tvoja. B8ᵇ. I ljepša je i bolja od tebe, još djevojka sitnu knigu znade. Nar. pjes. vuk. 1, 267. Ljubi li još kog' do mene. 1, 391. Ti ne idi, moja mila sejo, dok još braće u pohode dođe. 2, 41. Što deteta u veče omrkne, još toliko u jutru osvane; odrastao od petnaest ljeta. 2, 157. Bojiš li se još koga do Boga? 2, 587. Dodati još koješta. Vuk, nar. pjes. 1, v. Meni se čini da i ovo drvo ima još drugo svoje ime. 1, 31. Sa još nekolike junačke pjesme. 1, 128. Ja imam još četiri pjesme o ovome događaju. 4, 502. — *amo pripada i ovaj primjer:* Imao je osim ovih kćera još četiri sina. A. Kanižlić, utoč. 481.

b) ne samo — nego još, non solum — sed etiam, *veže dvije rečenice ili riječi tako da se prvoj dodaje i druga. mješte* nego *može biti* i nu, da, dali, danu, *ili može ostati; može ostati također* i samo. Ne samo ljepota taj, ka je s nebesa, još način života tvoga me saveza. N. Nalješković 2, 17. Ne samo prid svojim, danu još prid tuđim dobru čas dobiva. D. Rańina IX. Da ne samo svak prilike pozna od vitez i vojevoda, nu se u svemu ti bljesi od istine još gledaju. I. Gundulić 434. Nije ti dosta, da si mene u tvom dvoru odhranio, neg za sina ljubjenoga još me hotje prigrliti. Ġ. Palmotić 2, 278. Čudesa su prizamirna koja ne samo ljudsko nu još anđelsko umstvo nadhode. A. d. Bella, razg. 5. Nije samo dostojan da bude od Boga u vijeke istjeran iz nebeske slave, neg još nije među ljudima rasboritijem tkoji se ne bi ńegovoj mahnitosti veoma čudio. 8. Ne samo nam put otvora nego još istu slavu obećaje. F. Lastrić, test. 282ª. — *radi ovijeh primjera isporedi* 3, b. Trpi ne samo od poganov, da još i od heretikov. F. Glavinić, cvit. 6ᵇ. Ne samo škoda duše, dali još i tila. L. Terzić 46. I ne samo ima ovo mogućstvo svrhu nas ovde, dali još i svrhu djavola u paklu. J. Banovac, razg. 11. U kripostih ne samo ne napriduješ, nego još i natrag odstupaš. A. Kanižlić, utoč. 422. Ne samo izprazno nego još i nestidljivo tlape. 475.

c) etiam, *stoji često s komparativom (adjektiva ili adverba) ističući ga s većom silom.* To je još veće. Stat. polj. ark. 5, 292. Majde ću poć muče da čujem još bolje. N. Nalješković 1, 181. Nu pokle t' je darovita takoj sreća u sve stvari, neka te još većma obdari, vazmi malo i moga svita. M. Pelegrinović 187. Ne zna razređenja rečene molitve od rozarija, toliko još veće jer mu nije pod zapovijed postavljeno ni mjesto. A. Gučetić, roz. mar. 8. A još vele ljepši gori *(je)* višńi koji dušu stvori. I. Gundulić 242. Tim kad još bi veće puta, jakno i lani, izgubio. 450. Nu još tvrđi s množtva od ljudi, kijeh ga obstiru jake straže. 520. Na to još već razgńivi se cesar. F. Glavinić, cvit. 27ᵇ. Lijepo ste se vi častili s natjecańem tijeh besjeda, a još ljepše zaljubili. Ġ. Palmotić 2, 197. Veliko je moje bezočanstvo, a još veće moje brezsramje. M. Jerković 101. To četr sta i još više dugijeh godin bilo 'e prija. J. Kavańin 116ᵇ. Ali zlo je da mali nastoje zadobiti ju a još mańi imaju pomlju ne izgubiti ju. F. Lastrić, od' 185. Nigda nije se toliko žalostio a još mańe strašio. 153ª. Što godi se više govori, još više govoriti ostaje. 345. Imam reći još više. ned. 205. Mnogi se od pomišljenije grija i ne ispovidaju, a još mańe kaju i skrušuju. 383. Različnost običaja ne dvostruči viru, da pače još lipše resi i kiti. A. Kanižlić, kam. IV. Što mu još vele dražje bijaše. 36. Još očitija laž jest reći. 83. Još oštrije i težje pokaraj nas. 363. Još bistrije razumivši. 460. Ali još vele veće fale dostojna je stalnost. 628. Čovik velike mudrosti i još veće svetińe. utoč. 121. Budući sv. evanđelje ne čini nikakve uspomene od zafalnosti rad uskriseńa one divojčice, a još mańe od onih, koji se skupili biše u kući. E. Pavić, ogl. 532. Tako nike, i još gore, žene čine. V. Došen 67ᵇ. Al' još oni mańe vaja. 200ᵇ. Težko bo se zlato peče a još mnogo teže teče. 218ª. Ovi kralj imade lipo ime ali dila još lipša. And. Kačić, razg. 24. Što nije ni pomislit slobodno a još mańe povirovati. M. A. Reljković, sat. A8ᵇ. Koja uči lipo govoriti, pravo pisat a još bolje štiti. B8ᵇ. Nu istu im riječ ponavja još stavnijem paša glasom. P. Sorkočević 590ª. Ljutom ga je zmijom zauzdala, još ga ljućom zmijom ošibuje. Nar. pjes. vuk. 1, 160. Srce moje još punije jada. 1, 225. Vrlo miri cv'jeće karanfilje, a još većma zamirisa kosa čini mi se mog milog Omera. 1, 258. Da l'jep ti je careviću Mujo! još je ljepša Mamut-pašinica. 1, 568. Dosta imam ljeba bijeloga, a još više vina crvenoga. 2, 462. Još je ljepši Erdelj od Budima. 2, 638. Dobro gađa, još bolje pogađa. 4, 429. U Paštrovićima se dobra molitva daje još drukčije. Vuk, nar. pjes. 1, XII. Opet to, još drukčije. *(na str.* 248: Opet to, malo drukčije). 1, 252. Zlo je tamo, a još gore amo! Osvetn. 4, 5. A još će ti se mańe Bugari pustiti. M. Pavlinović, razg. 19.

c. quin etiam, vel, *kao* dapače, *ističe da je ono što se dodaje ńešto više čemu se ne bi moglo čeljade nadati.* Brat brata ne ljubi, da prija obrubi, još se ńim naruga. M. Marulić 104. Da bih se još rodil kamenkom, ja volah. Š. Menčetić 129. Kojim klade da izhode još od jasnih kraja Šita. J. Kavańin 147ª. I uzimlje još živote. 262ᵇ. Iskupi ju, još ju zaruči sinu. F. Lastrić, svet. 47ᵇ. Još sotona da bi mogla, nebi l' sebi rad pomogla? V. Došen 199ª. Bulgariju porobiše ubivši još istoga kralja. And. Kačić, razg. 8. Da to siče voevoda Janko prisika' bi koña i koñika, još bi sabljom zemlje zafatio. 149ᵇ. Marko pije uz ramazan vino, još nagoni oge i agije, da i oni s ńime piju vino. Nar. pjes. vuk. 2, 430. Šta s' tražila, još si malo našla. 2, 498. Ja pogubih

onake junake, još pogubih usred polja ravna. 3, 187. Rani dobro i koñe i Turke, još mu ljubo na sramotu ljubu. 4, 154. Da je suda u ovijeh ljudi, još bi Nova dobro darovali. 4, 380. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Ne prašćaj mu, još na ń lupi. J. Kavañin 220ᵇ.

d. *ističe da je ono što se dodaje suprotno onome čemu bi se čeljade moglo nadati, te u kojijem primjerima vriједi kao* ipak. Jer da sam još kamen, mogu reć, ali led, još bi me u plamen obrnul tvoj pogled. Š. Menčetić 107. Prazne su nam puške u rukama, još vidimo prema sebe Turke. Nar. pjes. vuk. 4, 178. Kakva (je) dupļa još dobre čele izlijeću. Nar. posl. vuk. 124. Može biti da je ili ova *(pjesma)* od one, ili ona od ove postala a nijedna još da nije kao što bi valalo. Vuk, nar. pjes. 1, 278.

e. *ističe uopće (kao* osobito, baš *itd.) ono što se dodaje.* Razabra se na riječi ove ucviļena vjerenica, još gdje slatke ču celove s ovijem molbam vrhu lica. J. Palmotić 162. Tijem ako vam svijest je u glavi, još gdje sad ste u nevoļi, ne budite tvrdoglavi. 288.

3. *nalazi se i s drugijem konjunkcijama slična značeńa koje mu daju veću silu ili po ńešto mijeńaju smisao.*

a. *s konjunkcijom* i *koja stoji pred* još.

a) značeńe je kao kod 1, a. — *rijetko.* Slidila bi tužbe ove i još lijepa Krunoslava, nu 'oj donese misli nove časna ļubav, bojna slava. I. Gundulić 355.

b) značeńe je uopće kao kod 2, a *i* b. Siriju projde i još Apamiju. M. Marulić 18. Uklon' se svake praznosti i još jutunije. 188. Zenovskoga i naj boļe još viteze makni sade. I. Gundulić 420. I posiječe još na Varnu kraļa i ugrsku vojsku sminu. 566. A vi da se ńojzi obećate i još virno opet zakunete. M. A. Reļković, sat. D1ᵃ. Sva naša država i još koji narod inostrani znadu vaše plemenstvo. N. Marči 4. Pa ga viju od bijele svile, od bijele i još od crvene. Nar. pjes. vuk. 1, 218. Ona ide da mi koña prima i još koñu tako govoraše. 1, 300. Sve porasle smokve i masline i još oni grozni vinogradi. 2, 105. Kûpi blaga koliko ti drago, i još ruha kaka tebi drago. 3, 139. Žabica dojde dole i još jedan put zakanta. Nar. prip. mikul. 16. Kao i mnogo još drugijeh stvari. Vuk, nar. pjes. 1, VII.

c) ovi primjeri može biti da pripadaju po smislu pod 2, c. Veće mi si ti, gospoje, sama na svit mila i draga, neg je moj um, vid i snaga, i još s dušom srce moje. M. Pelegrinović 184. I despota Vukašina razbi i s glavom još razdili. I. Gundulić 566. Svi ļudi i još svi anđeli nisu zadovoļni ńegovo veličanstvo izkazat. J. Filipović 1, 75ᵃ. Po krštenu očistimo se od griha istočnoga i još oni koji se veliki krste. 1, 204ᵇ.

d) značeńe je kao kod 2, d. Ti se, bego, dobri junak kažeš, i još fališ Kolašinske Turke. Nar. pjes. vuk. 4, 314.

b. i *stoji poslije* još.

a) običnije je značeńe kao kod 2, c. Dali za zlo moje svako razgori se još i pak'o milim plamom ļuvenime? I. Gundulić 96. Nu i bez toga imam silu u ovih rukah još i sade. 505. I neće se ugasiti *(ogań)* dokli ti sva ne sažeže, i što si još i s pravicom stekao. J. Banovac, razg. 34. Videći sad, kako se Krstjani Bogu klańaju, još i u isti crkva, more jim se reći. 76. Kunući se još i krivo da ćete učiniti to i to. 174. Zadijeva ga *(prsten)* u blato, još i u đubre. F. Lastrić, test. ad. 130ᵇ. Nikakve muke ne ima obraniti se od sviju tizi neprijateļa, još i dobit ji. ned. 14. Budući da se pruža na sve ļude u općinu, još i na neprijateļe, svi bo su iskrńi. 291. Upaziti se od griha svakoga još i naj mańega. svet. 94ᵇ. Tko je ovi još koji i grijehe prašta? S. Rosa 83ᵇ. Bre đidijo Bobovčiću Marko, na te više još i sunce žarko. And. Kačić, razg. 199ᵃ. Sada za naj mańu stvar ... bogmaju se ... pak još i po dvaput jedni pogovore: bogme i bogme. M. A. Reļković, sat. B1ᵃ. Nije samo govorio Čoroviću Osmanu da Batrića ni po što ne pušta živa nego ga je još i ubio sam *(isporedi* 2, b, *b)).* Vuk, nar. pjes. 4, 12. Vikne na momke te ga još i izbiju. 4, 461.

b) značeńe je od prilike kao kod 2, a *i* b. Nu što ńemu ne zataja još i hoći svomu objavi i hadumu od saraja. I. Gundulić 296. Ne samo s našim razumom virujući, dali još i s našim očućeńi. J. Banovac, razg. 166. Bićeš poznan od dobrije, još i od zlije. F. Lastrić, test. 326ᵇ. Za jedno dite zaušeno, još i s razlogom zaušeno. ned. 218. Učinivši još i druge mnogo veće zloće. And. Kačić, kor. 237.

c. a još, *dodaje se što s isticańem, kao kod* 2, b *i* c. A još ni to nije dobro đilo. M. A. Reļković, sat. E6ᵇ. A još je treća koja je naj veća. Nar. pjes. vuk. 1, 84. *vidi kod* 2, b, *c).*

d. još ni, ne — quidem, *ističe jače značeńe kod* ni. Rekla mi je, da nikomu ne otkrijem to pod nebi, ni sestricam, ni dragomu roditeļu, još ni tebi. G. Palmotić 1, 159.

e. pa još, *u ovakovijem primjerima odgovara značeńima kod* 2, c *i* d. Pa još za to ne bi ni žalila. Nar. pjes. vuk. 2, 419.

f. još k tome, *dosta često, jače ističe dodavańe.* Sto Tatara, dvesta Arapina, još k otome trista janičara. Nar. pjes. vuk. 1, 160. — *pred* još *može biti i drugijeh konjunkcija, kao* i: Popio je trista đukat sve za jedan dan, i još k tome vrana koña, zlatan buzdovan. Nar. pjes. vuk. 1, 456. On joj daje tri tovara blaga i još k tome od zlata stolicu. 1, 549. *i* pak: Pak još k tome na dušeku do po dana trunut meku. V. Došen 214ᵃ.

g. *s konjunkcijama* nu, nego, ma, da *(vidi* 1. da, I, D, 1; *drugo je ovdje kod* 4) *itd. obično je značeńe kao kod* 2, c. Ńi li ti zadosta, čim pamet tva bijesni, da zubim oštrima sve grizeš me pjesni, nu još hoć nigda vješ a lud vik kazati pute mi. D. Rańina 119ᵇ. Da još bogat š ńe ostaje. J. Kavañin 142ᵇ. Ne imati u svomu tilu koje oskvrńenstvo puteno, ma još ni u svojoj voļi, pameti, ni požeļeńu. J. Banovac, razg. 49—50. Od mlogi se ne poštuje, nego još pogrđuje. F. Lastrić, test. 12. — *vidi i kod* 2, b, *b).*

h. *s* pače (paček) *značeńe je kao kod* 2, c. Plahe zvijeri ki tjeramo, paček iste još sjedine kacigami pokrivamo. G. Palmotić 2, 147. Još pače ne samo oćutje nego se maknu sve s. trojstvo. F. Lastrić, svet. 26ᵇ.

i. *s riječcom* više *ili* veće *(a može biti us ovu i koja druga, kao* i, pa, nego *itd.):*

a) značeńe je kao kod 2, a *ili* b. Još već poveli vodu blagoslivļati. F. Glavinić, cvit. 126—127. Još već ukaza da od prokletih imaju se verni uzdržati. 152ᵃ. Još više pustiće telale. F. Lastrić, test. 115. Vidi još više da će ga Petar zatajati. 154ᵇ. Još više počeše prijetit Pilatu cesarom. 160ᵃ. Da grišniku još više pripravi se za čast volak. 304ᵇ. Obećajući mu još više kraļestva svoga baštinu. test. ad. 131ᵃ. Evo tebi tri stotin đukata i još više čitluk na Zagorju. Nar. pjes. vuk. 1, 464. I čudno ih darom darivao; svakom svatu od svile košulja, mladoženu koña i sokola, još odviše Prizrenku đevojku.

2, 57. I bijele ovce i jagańce, još suviše nebrojeno blago. 4, 21.

b) značenje je kao kod 2, c. Još već Rim i lateranske države izručivši papi. F. Glavinić, cvit. 432ª. Još više, naredio sam moj testamenat. F. Lastrić, test. 164ª. Nego više još ubivši će muža uze ju sebi za ženu. 252ᵇ. Još više jest plodila plod ljubavi. 354ᵇ.

4. *stoji s konjunkcijama kojima se izriče uvjet:* ako, da, kad, *i to pred ńima ili za ńima, a može biti i odijeljeno drugijem riječima.*

a. još ako.

a) etiamsi, *ističe da ńešto biva unatoč onome što je u podložnoj rečenici, isporedi i kod* ako, 8, a. *(us* još *može biti i* i). Ne more se š ńome vinčati, još ako bi se ktila. I. Ančić, ogl. 171. Skrušeńe se more imat, još ako se i sumlji . . . 47. Ako jedan filosof reče da sunce jest veće od svega okoliša zemlje, viruješ mu, i još da očima to ne vidiš. P. Radovčić, ist. 8. Još ako uskrsi za udijelit što prosiš, krsi za ovo. S. Rosa 79ª.

b) još *ima značeńe kao kod* 2, e. Onda kalam primit će vesela, još ako ga višta ruka vrže. J. S. Reljković 46.

b. *s konjunkcijom* da: još da *i* da još, *a može biti i drugijeh riječi među ńima što ih rastavljaju; uz* još *može biti i konjunkcija* i.

a) još *ima značeńe kao kod* 2 *uopće, a radi* da *vidi* 1. da, I, C, 1. Er človik od luga da vidi još tebe tebi bi dal sebe. Š. Menčetić 70. Još da bi plah vojnik u oružju tuj prošal, i on bi proplakal. M. Vetranić 1, 3. Još da imam sto glava, prije ću sve dati, ner . . . 2, 185. Ah, da je taka tri bojnika naša vojska još imala, ne bi ńe se šteta prika neg' poljačka naricala. I. Gundulić 327. Tursku vojsku, ka ognem sijeva, mogo je Poljak sam razbiti: da s toliko još kraljeva kad se združi, što će biti? 477. Još da se nî faro ukinuo, mlogi bi s ńeg ta i poginuo. M. A. Reljković, sat. F5ª. Još da imam crno oko, sve bih Turke premamila. Nar. pjes. vuk. 1, 386. Još da znadem da su crne oči, još bih dao, ne bih sažalio. 1, 446.

b) etiamsi, *vidi* a, *a)*, *i* 1. da, I, C, 3, *β*, c *i* d. Vidiš li, da u kom čoviku pravda jest, još da ga triska grom u dobro ga će unest. M. Marulić 55. Još da se nadvedeš, nastoj se opriti. 121. Da kupi još roba, bez hrane stal ne bi. Š. Menčetić 137. Neharstvo ne mislim satvorit, neharstvom još carstvo da bih znal izdvorit. 215. Nisu držane za djevice još da bi naj sfetije bile. B. Gradić, djev. 67. Još da nije s svojima, svak dobro stoji tuj gdje dobro ko ima. F. Lukarević 153. Ako t' ni način dan, bez plača da mož poć iz ovih vrata van u crkvu, još da hoć. D. Zlatarić 21ª. Ne ima nitko zatajati nijedan grijeh smrtni, još da je naj veći. A. Komulović 6. Ni mu se povraćaju, još da dojde na milost Božju. 84. Nije bo svaka želja od duha svetoga, još da človik mni da je stvar prava i dobra. B. Kašić, nasl. 180. Još da me pridaš u razlike napasti i suprotivnosti, to sve na moju korist naređuješ. 285. Život, u ki tko vjeruje, još da umre, žive u vike. I. Gundulić 242. S kojom ih ćeš ostavit bogatijeh još da su ubozi. I. Držić 78. Nastoj vazda, još da u kratko, na ova četiri ponta. 368. Doletjeće strjelovito, još da bude na kraj svita. G. Palmotić 2, 254. Za obranu bitja i glave od onoga koga ljubiš, ne može ti bit zabave, i da vele još izgubiš. 2, 818. Bog hoće prostiti nam svaki grih, još da je koliko hoćeš težak. P. Radovčić, ist. 101. I ini drugi muži još da duševni. nač. 28. K vami se ne bih za nijednu stvar, još i da mogu, povratio. V. Andrijašević, dev. 60. Mudar ne prima psosti, još da mu je drugi hoće učiniti. M. Radnić 4ª. Sjutra još da i nećeš imaš ga ostaviti. 10ª. Kojim mu drago obličjem još da bi bila običaj pod pedipsanje učińeno od zakona. M. Bijanković 26. A od Piačence prijati su *(siri)*, još da pregalj iz ńih viri. J. Kavańin 21ᵇ. Još da b' htio dugli biti, ne mogu svijeh poviditi. 239ᵇ. Još da ‚ancorchè' ‚quamquam'. A. d. Bella, rječn. 77ᵇ; ‚contuttochè' ‚benchè' ‚quamquam'. 255ᵇ; ‚etiamdiochè ovvero ancorchè' ‚etiamsi'. 297ª. Jošda, premda ‚quamquam'. J. Bjelostjenac, rječn. Još da pomańka ženidbi ženidbeno upotrebjeńe i svrha, sa svijem tijem . . . S. Rosa 27ª. Još da svikolici zblazne se, on neće se zblaznit. 150ª. Još da arcižakan i arcipop posle vladali su na misto biskupa, ništa ne mańe . . . A. d. Costa 1, 38. Niti ovi mogu biti primljeni na službu crkovnu još i da budu odrišeni. 1, 81. Ne boji se, još da vidi zmaj ognjeni usred skuta. N. Marči 17. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Koji vojuju u boju još premda pravednomu. A. d. Costa 1, 82.

c) vidi 1. da, I, A, 1, b, *β) b) bb) ccc)*. Svega imaš u bijelu dvoru, još da imaš ribe od Orida! Nar. pjes. vuk. 2, 411.

c. još i kad, etiamsi, *vidi* a, *a) i* b, *b)*. O čestiti care . . . ki tvoj činiš da desnici kraljevi su svi podložni još i kad su dobitnici. P. Sorkočević 583ª.

2. JOŠ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Livada u Jošu. Sr. nov. 1872. 914.

1. JOŠA, *f. ime žensko, možebiti hyp.* Jovana. — *Prije našega vremena.* Joša. S. Novaković, pom. 68.

2. JOŠA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Livada u Joši. Sr. nov. 1867. 465.

JÒŠÂK, Jošáka, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkom.* — *Valja da postaje od* joha. Jošak ili Čatina Bara, livada u Zaovinama. Lj. V. Stojanović.

JÒŠAN, *m. ime muško.* M. Ružičić. Jošan Nikolić. Rat. 40.

JOŠÁNAC, Jošánca, *m. čovjek iz Jóšânâ.* J. Bogdanović.

JOŠÀNČANIN, *m. vidi* Jošanac. — *Množina:* Jošànčani *(može biti da se i ne govori u jednini).* J. Bogdanović.

JÓŠANI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji lička-krbavskoj.* Šem. prav. 1878. 68. — *U nominativu kaže se i* Jóšane. Razdiljal. 42. Schem. segn. 1871. 39.

JÓŠANICA, *f. ime mjestima i vodama.* — *Između rječnika u Vukovu:* 1. namastir u Srbiji (blizu Jagodine). 2. rijeka. — *Pomiče se prije našega vremena.* Ot Jošanice Pavuns. Glasnik. 49, 12.

a. *u Srbiji. a) voda u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 706. Prijeđoše vodu Jošanicu, fatiše se sela Kolašina. Nar. pjes. vuk. 2, 229. — *b) manastir u okrugu jagodinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 182. — *c) selo u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 93. — *d) selo u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 144. — *e)* Gorńa *i* Dońa Jošanica, *dva sela u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 395. *Gorńa se Jošanica pomiče i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 134.

b. *u Bosni i Hercegovini. a) rijeka.* F. Jukić, zemlop. 45. — *b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 11. — *c) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* 117.

JOŠANIČKI, *adj. koji pripada Jošanici.* Jošanička *(opština).* K. Jovanović 93. 144.

JÓŠANIN, *m. čovjek iz Jóšânâ.* V. Arsenijević. — *Množina:* Jóšani. — *vidi i* Jošanac.

JÓŠÂNKA, *f. žensko čeljade iz Jóšânâ.* J. Bogdanović. V. Arsenijević.

JÓŠÂNKIŃA, *f. vidi* Jošanka. J. Bogdanović.

JÓŠANSKÎ, *adj. koji pripada selu Jošanima.* V. Arsenijević.

JOŠAŃ, Jošńa, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Kupusara u Jošńu. Sr. nov. 1873. 282.

JOŠAVA, *f. ime mjestima.*

a. Jošava nova *i* stara, *dva sela u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdiljeļ. 184.

b. *selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 94.

c. *ime vodi u Srbiji u okrugu valjevskom.* Vodenica na Jošavi. Sr. nov. 1873. 883.

JOŠAVICA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiljeļ. 79.

JOŠAVKA, *f. selo u Bosni u okrugu banjolučkom.* Statist. bosn. 34.

JOŠĆ-, *vidi* jošt-.

JOŠENICA, *f. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 76.

JOŠEVA, *f. ime mjestima.*

a. *selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 50.

b. *ime selima u Srbiji. a) u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 137. — *b) dva sela u okrugu valjevskom.* 100. 104.

JÓŠEVICA, *f. ime:*

a. *vodi.* — *u Vukovu rječniku:* u valjevskoj nahiji voda koja izvire u polju Lipovici uvrh sela Ļubinića i utječe u Kolubaru s lijeve strane niže Ùba.

b. *selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiljeļ. 64.

JOŠICA, *f. selo u Boci kotorskoj.* Repert. dalm. 1872. 8.

JOŠIĆ, *m. mlada joha (uprav dem.).* — *U Vukovu rječniku:* ‚eine junge erle' ‚alnus parva'. — *I kao ime osobitoj vrsti.* Jošić, Jošina (Durante), Alnus glutinosa Grtn. (Sabljar). B. Šulek, im. 133.

JOŠIĆEVA PADINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Niva u Jošićevoj Padini. Sr. nov. 1869. 48.

JÒŠÎK, jošíka, *m.* alnetum, *johova šuma.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* jòšîče, jòšîci. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚ein erlenwald, erlenbusch' ‚alnetum'). Neće li i u našem jošiku drenova batina narasti! Nar. posl. vuk. 210. U jošiku drenovu batinu tražiti. 332.

JÒŠIKA, *f. joha. u gorńoj krajini.* V. Arsenijević.

JÒŠIKOVINA, *f. johovina. u gorńoj krajini.* V. Arsenijević.

JÒŠINA, *vidi kod* jošić. — *vidi* još: Jošina, vrsta gore što se običajno pripadne te plovi vodom. M. Paulinović.

JÔŠJE, *n. mjesto na kom rastu johe (manje nego* jošik). — *U Vukovu rječniku:* ‚ein erlenbusch' ‚alni', cf. jelašje. — *I kao ime mjestima u Srbiji: u okrugu jagodinskom.* Niva u Jošju. Sr. nov. 1875. 455. — *u okrugu smederevskom.* Livada u Jošju. Sr. nov. 1874. 281.

JÒŠĻÂK, jošļáka, *m. mjesto gdje rastu mlade johe.* — *Akc. je kao kod* jošik. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein ort wo junge erlen stehen' ‚alnetum'.

JÓŠO, *m. ime muško, isporedi* Jošan. — *Od prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 68. — *I u naše vrijeme.* M. Ružičić. S. Ļubiša, prič. 59.

JÓŠOV, *adj. koji pripada Jošu.* Grlić Jošove breške. S. Ļubiša, prič. 60.

JOŠOVA, *f. selo u Bosni u okrugu banjolučkom.* Statist. bosn. 40.

JÓŠOVICA, *f. Jošova žena.* S. Ļubiša, prič. 60.

JOŠOVIČNA, *f. vrsta jabuke.* Jošovična, suvrst crvenkaste, kao joha pjegave jabuke (Valjavac). B. Šulek, im. 133.

JÓŠOVIĆ, *m. prezime po ocu Jošu.* — *U naše vrijeme.* Po imenu Mitra Jošovića. Nar. pjes. vuk. 5, 422.

JÒŠT, *adv. vidi* 1. još. — *Od* XIV *vijeka (vidi kod* 2, b, *a)), a između rječnika u Vukovu* (vide još) *i u Daničićevu* (jošte, gledaj jošte).

1. *o vremenu.*

a. *vidi* 1. još, 1, a. Jošt si ditešce. A. Kanižlić, utoč. 376. Sekula je jošt nejako dete. Nar. pjes. vuk. 2, 506. E dok nam je jošt u voļi vlasti. Osvetn. 4, 40.

b. *vidi* 1. još, 1, b. Da jošte odь ńega odpisa nêsmo primili. Spom. sr. 1, 46. (1408). Jošt ne bješe Ugrin Janko ove riječi izgovorio. Nar. pjes. mikl. beitr. 32. Moja nit jošt usta dotaknu *(tkivica).* M. Katančić 47. A jošt nije obasjalo sunce, al' eto ti Boičić-Alije. Nar. pjes. vuk. 3, 150. Dosad jošt nije ļekar pitao bolesnika: kako ti je ime? Pravdonoša. 1852. 31.

c. *vidi* 1. još, 1, c. Komu smo jošte odь prvo naručili. Spom. sr. 1, 71. (1405). A služ'o sam jošt od moje majke. Nar. pjes. vuk. 3, 498.

2. *bez obzira na vrijeme.*

a. *vidi* 1. još, 2, a. Jošt ćemo pokazati. A. Kanižlić, kam. 215. Propet jošt za nas pod Poncijom Pilatom. J. Matović x. Jošt običaj bješe pomazati proroke. 30. Kako tijelo, tako jošt duša primi punost. 37. Da bismo jošt nadslovke u naše pismo primili. J. S. Reļković XIII. Jošt besedi sveti Petar. Nar. pjes. vuk. 1, 133. Jošt je prosi od Mletaka Marko. 1, 534. Jošt ovako ńemu govoraše. 3, 539. Jošt pogibe Asan-barjaktare. 4, 352.

b. *vidi* 1. još, 2, b, *a).* Jošte za postrńenje vsega (‚usega') više pisanoga jesmo prisegli. Mon. serb. 219. (1391). Da im jošt što znati ne potribuje. A. Bačić XI. Što jošt riječi apostola prikažuju? J. Matović 79. Pak koje jošt jest čudo? Đ. Rapić 90. Ńemu daše ata đogatasta, jošt uz końa sablju pozlaćenu. Nar. pjes. vuk. 3, 537. Jošt kad bi ti dobra sreća bila. 4, 63.

c. *vidi* 1. još, 2, b, *b).* Koji su naučni ne samo u bogoslovna prigovarańa, dali jošt u nauku skladna govoreńa. J. Matović v. Ne samo biskupi, dali jošt kraļevi. XXIII[b]. Ne samo od onijeh, ma jošt od svijeh. 2. Ne samo Bog uzdržuje i vlada svaka koja su svojijem providjeńem, ma jošt koja se kreću. 25.

d. *vidi* 1. još, 2, b, *c).* I jošte boļe izpravismo po semь našemь listu. Mon. serb. 278. (1409). U obrani tvrda grada tvrdije se jošt on vlada. J. Kavańin 87[a]. Drugi duļe jošt ga drže doma. J. S. Reļković 120. Lijepa je bijela šenica, jošt je ļevša Kopčića kaduna. Nar. pjes. vuk. 1, 458. Dosta, majko, robļa narobismo, a jošt više blaga zadobismo. 3, 224.

3. *s drugijem konjunkcijama slična značenja.*

a. i jošt, *vidi* 1. još, 3, a. I jošt obeštavamo se. Mon. serb. 240. (1399).

b. jošt i.

a) vidi 1. još, 1. Kraljevo bi jošt i sade. J. Kavanin 276b.

b) vidi 1. još, 2, a *i* b. Krepost njegova samo ondi doprije, a ne jošt i duša. J. Matović 54. Zapovidio je jošt i ostalijema. 56. Da se opet podade komugod krštenje jošt i s priloženiem. 170.

b. jošt ni, *isporedi* 1. još, 3, d. Koji se ne može doseći s pameću, ni jošt s riječima istomačiti. J. Matović 88.

c. pače jošt, *vidi* 1. još, 3, h. Pače jošt i Bog... zaklina se. J. Matović 848.

d. jošt više, jošt odviše, *vidi* 1. još, i. Jošt više ova vjera podaje nami mnoge koristi. J. Matović 21. Jošt odviše zapisa sve koljeno Levovo. 297. Jošt odviše! ni jedan dio tila nije tako čoviku na očiju, kako ruke, jere kada vidi koji dio, kada i ne vidi, a na ruke često puta pogleda. Đ. Rapić 88. I jošt više trideset hajduka. Nar. pjes. vuk. 3, 10.

4. jošt da, jošt ako, etiamsi, *vidi* 1. još, 4, a, *a) i* b, *b)*. Jošt da je dobro uzdignuta na prćiju, al' baštine. J. Kavanin 106a. Jošt ako bi griješio tća do naj zadnega dneva života. J. Matović 99.

JOŠTA, *vidi* 1. još. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je ovako načinio riječ od* jošt *ili od* jošte *samo radi slika.* Dali i toj ne bi dosta dostojanstvu te delije, dohodak mu poda još grada i luke svet' Marije. J. Kavanin 129b. Prav dobitak tim nij' dosta, i u obilnoj da su žeti, gdi ih domaćin naja jošta. 378a. Pribivališt gdi imaš dosta za i mene primit jošta. 543b.

JÒŠTE, *vidi* 1. još. — *Akc. je sabilježen kao što je u Vukovu rječniku; u Dubrovniku je drukčiji:* jòštê. — *Mješte* -št- *kod čakavaca često stoji* šć: jošće. — *Od* XIII *vijeka (vidi kod* 3, a, *b)); s oblikom* jošće *od* XIV *(vidi kod* 2, b, *a) gdje stoji* ošće, *ali to ne samo u glagolici nego i u ćirilici valja da treba čitati* jošće). — *Između rječnika u Vrančićevu* (jošće ‚adhuc; quoque'), *u Belinu* (jošte ‚anche e ancora' ‚etiam' 77b; ‚etiandio cioè ancora' ‚etiam' 297a), *u Bjelostjenćevu* (jošte, joštera, takojer ‚etiam'; jošće *kod* išće, *vidi kod* još), *u Voltiđijinu (kod* još), *u Stulićevu* (jošće, jošte, jošter, joštera, jošterica, joštcrice, v. još), *u Vukovu* (jošte, vide još), *u Daničićevu* (jošte ‚adhuc', cf. ješte, dolazi dosta često bez krajnega ‚e').

1. *o vremenu.*

a. *vidi* 1. još, 1, a. Jošće on govoreći narodu, i evo mati njegova i bratja njegova stahu izvanka. Bernardin 31. matth. 12, 46. Budući on jošće ditićak mal pojde v Rim. Transit. 1. Valentinijana sina otroka ošće cesarom nareče. Š. Kožičić 40a. Navlašto jer i mi do malo jošte dan imamo poći svi u vječni, Petre, stan. N. Naljeković 1, 329. Tako smo vse mi jošće za života zakonom dali. Mon. croat. 267. (1572). Samo jošte ne daleče Simeonte rijeka sama s malo vode jedva teče. I. Gundulić 362. Jošte cknite? još krsmate? G. Palmotić 1, 50. Dokli duh se u čovjeku čuti, ufanje je da smrt prijeku jošte može pobjegnuti. 2, 140. Hod'mo, hod'mo vidjet, jeda u životu jošte bude. 2, 234. Tim dni u robstvu jošte traju. P. Kanavelić, dubrov. 12. Jošte brijeme doći može. 17. Žive li vam otac jošće? P. Vuletić 64. Ako li se on jošte o tom sumnja. J. Rajić, pouč. 2, 84—85. Sejo moja, ti si jošte luda. Nar. pjes. vuk. 1, 316. Imbro mi je bratac u ranama, al' je jošte malo u životu. 1, 466. Ajde, ajde, Đurđu kneže, jošte je rano. 1, 613. Ruvo nosim kao i nevesta, jošte odim kao i devojka. 1, 619. Za života jošte za svojega desnom rukom braca zagrlila. 2, 166. Tako stade jošte mjesec dana. 2, 405. Jel' mi jošte u životu doro? 2, 468. No potrpi jošte danak jedan. 3, 304. Ima li jošte ko od njegova roda. Vuk, nar. pjes. 3, 448.

b. *vidi* 1. još, 1, b. Ne buduće jošte platili. Mon. serb. 493. (1465). Ni jošće prišlo moje vrime. Bernardin 16. joann. 2, 4. Zač jošće ne biše prišlo vrime njegovo. 55. joann. 7, 30. Nije jošte došlo brijeme moje. N. Ranina 31a. joann. 2, 4. Ali gdje si, lijepa moja, ne vim jošte, tko mi rijet će. I. Gundulić 102. Zašto ne bihu jošće u milosti potvrđeni. F. Glavinić, cvit. 4a. Trpe (u purgatoriju), zašto jošće nisu izašli. 11b. Jošće nije vrime. P. Macukat 42. Jošte ne ‚non ancora' ‚nondum'. A. d. Bella, rječn. 513a. N'jesam, majko, jošte ni počela. Nar. pjes. vuk. 1, 233. Ti ga jošte pod pojasom nemaš? 1, 616. A nijesu jošte dočekali. 2, 12. Evo danas tri godine dana nijeste me jošte pohodili. 2, 40. Jošte Marko čaše ne popio, al' dopade robića devojka. 2, 378. Dovedena, jošte ne ljubljena. 2, 461. Jošte nije obasjalo sunce, skočio je od Kladuše Mujo. 3, 152. Jošte zora ne zabijelila... no prođoše četiri uskoka. 3, 334.

c. *vidi* 1. još, 1, c. Koji jošte od vika bi rodjen. Š. Budinić, sum. 6b. Ka se š ńome zaljubila od mlađahnijeh jošte dana. G. Palmotić 1, 291. Da bi reko da je rodjena u početak jošte od svijeta. 2, 60. Koju je jošte od vika nosio čoviku. J. Banovac, pred. 24. Davno jošte u vrijeme sv. Jerolima. V. M. Gučetić 64. Otvorena su *(vrata)* jošte s večera i pometena. Nar. pjes. vuk. 1, 2. Prevara što me prevari jošte u dvoru majčinom. 1, 5. Jošte si ga sinoć poželila, kako si ga silom oženila. 1, 251. Sestru koju sam jošte lani bio obećao drugome. Pravdonoša. 1852. 8.

2. *vidi* 1. još, 2.

a. *vidi* 1. još, 2, a. Pa on roni suze od očiju, jošte ljubi tako govorio. Nar. pjes. vuk. 2, 120. Pa pripasa sabju okovanu, jošte uze kopje ubojito. 2, 393. Jošte kralju mene govorio. 2, 515. Pa poteže kulašu kolane, jošte mu se na ramena baci. 3, 185.

b. etiam, praeterea, *vidi* 1. još, 2, b.

a) vidi 1. još, 2, b, *a)*. Ošće zemje pokućni (jest dal). Mon. croat. 8. (1321). Priloži jošće ove riči. Živ. kat. star. 1, 219. Jošće ja veruju va Isukrsta. Kateh. 1561. A4a. *(Vjerujemo)* svetoga jošće duha. F6a. Jošte svaki ima se čuvati i od venijalih *(grijeha)*. A. Komulović 9. Ako to sve učinimo, jošće recimo. F. Glavinić, cvit. XVI. Nisi li i ti jošće vikuvičći otac od ovoga tvoga sina? M. Jerković 72. Potribno je jošće ljubiti ga. H. Bonačić 59. I kada te jošće bude naju majka uprašati. Nar. pjes. mikl. beitr. 10. Golubica zlamenuje čistoću, ... jošte golubica zlamenuje krotčinu i priprostistvo. J. Filipović 1, 168b. Jošte, braćo, da vam riječ kažem. Nar. pjes. vuk. 4, 186. Ča ćeš, vilo, jošte da ti ja doplatim? Nar. pjes. istr. 1, 29.

b) vidi 1. još, 2, a, *b)*. Ne samo Bog prašća grihe, da ošće popi. Korizm. 59b. Ne takmo noge, da ošće ruke i glavu *(umij)*. Korizm. 91b. Ne samo stvorio ih jest, da jošte do sada uzdrži ih. Š. Budinić, sum. 5b. Eto kriposti od posluha ne samo ocu danu jošte majci. A. Gučetić, roz. jez. 9. Ne samo prid očima Boga, ma jošte prid očima ljuckijema. 99. Ne samo da pohodi narod ljudski nego li jošte da ga oslobodi. M. Divković, bes. 3b. Ne samo izvanka da jošte iznutra. I. T.

Mrnavić, nauk. 1702. 18. Hoti radi same svoje dobrote i milosti stvoriti ovi veliki okoliš svita, ne samo za svoju slavu, dali jošće radi koristi naše. L. Terzić VI. Naši su iskrńi ne samo rodbine, prijatelji ... dali jošte i nevirnici ... J. Banovac, razg. 88. Likarija ... ne samo nije gorka, dali jošte prislatka i ugodna. 67. Zato ne samo Bogu ńiovi pokloni nisu ugodni, niti ji on prima, nego se jošte tuži na ńe. 75. Take poklone i poklonitelje Bog otac niti hoće niti prima, nego se jošte na ńe tuži. 75. Ne samo ne bi mogao iz ogńa izać, nego jošte ne bi moguće bilo da žive. L. Vladmirović 70.

c) vidi 1. još, 2, b, *c*). Dahь vêru vsakomu od vasь jošte bolje nego kako sьmь i prěj bilь s vami. Mon. serb. 174. (1356–1367). I jošte bolje ponoviti. 311. (1421). Ja mnim da bi ošće gore činil. Korizm. 29ª. Rano li išteš večeru! ranije jošte postelju! Nar. pjes. vuk. 1, 311. Jošte su ga bolje poslušali. 4, 82. Te sakupi jošte više društva. 4, 148.

c. *vidi* 1. još, 2, c. Ali vam je malo viditi da ste usilni ljudem, tere jošće usilni jeste i Bogu momu? Bernardin 8. isai. 7, 13. Vas svit bih obagnal jošće z bose noge. M. Marulić 112. Jošte se Tripčetom rugate. M. Držić 158. Bog daje kruh vsim i zalim jošće ljudem. Kateh. 1561. B6ᵇ. Uresse Bog od naravi poda svakomu jeziku, jošte goraninu. V. M. Gučetić 8.

d. *vidi* 1. još, 2, d. Ako je on dobrostiv podnositi, jest jošte pravedan za pedipsati. J. Banovac, prisv. obit. 69.

e. *vidi* 1. još, 2, d. Jesi ti jedan jošće od onih ki se hvastaju za imiti didinstvo od raja? Starine. 17, 232.

3. *s drugijem konjunkcijama slična značeńa, isporedi* 1. još, 3.

a. i jošte, *vidi* 1. još, 3, *b*). I sê jošte. Mon. serb. 29. (1240). I jošte imь pridahь. 104. (1333). I jošte se obetuje gospodinь banь. 106. (1333). Priložii i jošte potvrьdyi. 112. (1321—1336). I jošte pokraj mora. 127. (1347). Ne potvorihь, nь i jošte bolše potvrьdihь. 161. (1357). I jošte za onezi carine ... da ne plaćaju ništo. 168. (1360). I jošte razbi 12 kuća, i jošte odrije crьkvu, i jošte uze u primoriju veće veliko stadь. 448 (*oko* 1450). I jošće govori. Bernardin 2. paul. rom. 15, 10. I jošće reče Bog Mojsesu. 46. exod. 20, 22. Priobraziti i poboljšati život i jošće učiniti ga dobra. P. Radovčić, nač. 2. — *amo pripadaju i ovi primjeri u kojima uz* i jošte *ima* jedan put *izrečeno ili se ima u misli.* Zlo, zlo i ošće zlo. Korizm. 39ª. Bratimim te i jošte jedan put. Nar. pjes. vuk. 2, 276. — *u ovakijem primjerima (iz starijih spomenika) stoji kao u naše vrijeme kod pisaca* i tako dalje (itd. *lat.* etc.), *kad se nabrajaju zemlje kojima je ko gospodar pa se ističe da se nijesu sve iskazale nego da ih još ima.* Ja Balša, milosti Božijomь duka drački i jošte. Mon. serb. 202. (1385). Gospodina Stefana Tvrьtka, milostiju Božijomь kralja bosnьskoga i srьpskoga i jošte. 209—210. (1387).

b. jošte i.

a) vidi 1. još, 3, b, *a*). Ka vsim milosrdan, ošće i k neprijateljem. Š. Kožičić 34ª. Koje nevolje i protivštine jošte i pravednih tište. Š. Budinić, sum. 20ᵇ. Ne samo gradjani dal' jošće i gosti. Đ. Baraković, vil. 112. Plemenita svrhu svih stvorenjih, jošće i svrhu anjelih. P. Radovčić, ist. 40. Zovnuće sudac svekolike, jošte i mrtve. J. Banovac, pred. 2.

b) vidi 1. još, 3, b, *b*). Kad je bilo u dvadeset sata, u dvadeset jošte i četiri. Nar. pjes. vuk. 3, 60.

c. ni jošte, *vidi* 1. još, 3, d. Ne za volu skrušenja ni za volu ljubve Božje ni ošće cića sramote od griha. Korizm. 22ᵇ.

d. jošte k tome, *vidi* 1. još, 3, f. I jošte k tomu dva deseti litrь srebra. Mon. serb. 278. (1413). Jošće k tomu pridati još druga dva pristava. Mon. croat. 180. (1487).

e. i jošte također. I jošte takojer naj poslija. M. Divković, bes. XVIª.

4. jošte da, etiamsi, *vidi* 1. još, 4, b, *b*). Cijeća koje stvari, jošte da nijednu dobit ne može dobiti, obilna bi mu korist bila. A. Gučetić, ros. jes. 7. Tko viruje u mene, jošte da bi mrtav bio, živiti bude. I. Bandulavić 67ᵇ. joann. 11, 25. Stoji i djeluje u ńih jošte da to ne vidiš očima. I. Držić 79. Jošte da jest ozgora mnogo rečeno cića likarije protiva strahu od smrti, ništanemaće ostaje jedno naj poslidńe i naj poglavitije ponukovańe. P. Posilović, nasl. 66ª. Nemoj mene ostaviti, Gospojo, jošte da ja nijesam dostojan. 67ª. Jošće da je posrid nevolje i žalosti, ništare se ne boji. A. Vitaljić, ist. 491. Jošte da ‚ancorchè' ‚quamquam'. A. d. Bella, rječn. 77ᵇ; ‚etiamdiochè overo ancorchè' ‚etiamsi' 297ª. Jošte ako bi starešine zli i neumitni bili. J. Banovac, pred. 82. Jošte juče da si potekao, danas bih te junak ufatio. Nar. pjes. vuk. 3, 389. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Jošte premda muž ne bude opak, žudim ništanemańe znati. B. Kašić, per. 98.

JOŠTER, *vidi* 1. još *i* jošte. — *Postaje od* jošte *(sato kod čakavaca ima i oblik* jošćer), *tijem što mu se dodaje* r *(negdašńe že), isporedi* s joštera, jošterice, jošterka *itd.* — *Akc. je sabiljećen kao što je u Vukovu rječniku; u Dubrovniku je drukčiji:* jȍštēr. — *Od* XVI *vijeka (vidi* 2, a, *a)), a između rječnika u Mikaljinu (kod* još), *u Belinu* (‚etiandio cioè ancora' ‚etiam' 297ª), *u Voltiđijinu (kod* još), *u Stulićevu (kod* jošće), *u Vukovu* (vide još).

1. *o vremenu.*

a. *vidi* 1. još, 1, a. Ah, opaka kleta česti! i jošter je duh u nami, ni nam puca od bolesti tvrdo srce, tvrdi kami? I. Gundulić 268. Dokle je bolesnik jošter u pameti. L. Terzić (B. Pavlović) 126. Ovdje Jakov, Frano, Toma, skladna bratja jošter hode. J. Kavańin 111ᵇ. Toli ostatak jošter koji žive od čete tej bjeguće. I. Đorđić, salt. 50. A mâ duša ljubovnica jošter zaman ište i hlepi. 288. Sve je istina što govoriš; ali smo mladi jošter. B. Zuzeri 156. Jošter, veli s. prorok, čeka Gospodin, da se smiluje vama. F. Lastrić, ned. 43. Jošter si dite. A. Kanižlić, utoč. 300. Ali za to on junak jošter ništa ne hajaše. Nar. pjes. mikl. beitr. 23. Dokle jošter Slavonijom vlada ... M. A. Reljković, sat. B7ª. Jošter oni tijo govoreći, al' to ide treća knjiga bila. Nar. pjes. vuk. 3, 548. Ma stani der jošter malo, momo! Osvetn. 1, 55.

b. *vidi* 1. još, 1, b. Ja se dijelit jošter neću. Ġ. Palmotić 1, 81. Dvadeseta zvizde strana nemu nije jošter dana. V. Došen 29ᵇ. Svila, biser, srebro, zlato nije spalo jošter na to. 40ᵇ. Jošter se nisu na svitu našle knjige koje su prid čovičje oči izašle, pak da pamet jednoga ali drugoga kakvi takovi u ńima ogovor ne bi našla. Đ. Rapić, predgovor. Reć bi jošter ne poznaje Turke. Osvetn. 3, 130.

c. *vidi* 1. još, 1, c. Ja bih želi srca tvoga jošter davno pogodio. Ġ. Palmotić 2, 89. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Pedepsańe jošter za života dopada. I. Đorđić, salt. XV.

2. *ističe se dodavańe bez obzira na vrijeme, vidi* 1. još, 2.

a. praeterea, *vidi* 1. još, 2, b.

a) vidi 1. još, 2, b, *a)*. Jošter nam grjehove oprosti. N. Dimitrović 48. Molim vas jošter. N. Nalješković 1, 192. Htjeh ti jošter lijeke znane skazati. Ġ. Palmotić 1, 125. Vrh jabuke zlatne mile jošter ću ti darovati novi od zlata luk. 1, 234. Znamo jošter, u opijanju srġba i blud da počije. J. Kavanin 26ª. Šest i doista sad je lita devedeset jošter k tomu. P. Knežević, živ. 45. Želim druge jošter upućivat. A. J. Knezović 48. Jošter su nikoja okoliština. A. Kanižlić, uzr. 50. Zovem jošter da se čini dilovanje. M. Zoričić, osm. VII. Stvar čudnu hoću vam jošter ukazati. Đ. Rapić 76. Al' je Jure majci govorio: ‚Kad mi jošter roda ne narodi, što s' i mene jedinoga Juru?' Nar. pjes. marj. 121.

b) vidi 1. još, 2, b, *b)*. Zaman vikaje ne samo po vas dan neg jošter po svu noć . . . N. Naljeković 2, 58. Ne samo je *(Marija)* ‚mater Christi', dali jošter ‚mater misericordiae'. J. Banovac, razg. 139. Što ne samo ne možemo reći, nego jošter ne imamo ni pomislit. P. Filipović 40. Poznaćemo da smo dostojni ne samo nevolje koje trpimo na ovom svitu, nego smo se jošter učinili dostojni pokarańa vičńega. F. Lastrić, od' 158. On ne samo ne plače, nego jošter reži. 98ᵇ. Ne veli samo: ‚priporučujem, nagovaram i ponukujem', nego jošter veli: ‚molim po milosrdju Božijemu, da od vas učinite jedno posvetilište Bogu'. ned. 53. To su zakletve naše koje ne samo nisu zle niti se čini Bogu nepoštenje, nego su jošter dobre i čini se Bogu slava. 115. Ono su prave ovce moje i stado, koje ne samo poznaju mene virovańem i ispovidańem, nego jošter sve ovo dili ispuńaju. 200. Ne samo od Davida dali jošter od kolina Zabulonova. And. Kačić, kor. 188.

c) vidi 1. još, 2, b, *c)*. Cijenili smo da ćeš nas štogod razveselit, a ti si nas jošter gore pristrašio. B. Zuzeri 49. Dvaput ili jošter više. V. Došen 58ᵇ. I većma ga jošter uzjoguni. M. A. Reljković, sat. E5ᵇ. Ah! koliko će jošter veće sve duše proklete prokliňati! Đ. Rapić 6. Pa se mamom jošter većma ljute. Osvetn. 1, 24.

b. *vidi* 1. još, 2, c. Bog nam je učinio dobro svijem kolicijem do sada, on isti jošter će nas sahraniti. B. Kašić, iń. 89. Nego jošter odkučuje se od ńega. F. Lastrić, test. 67ᵇ.

c. *vidi* 1. još, 2, d. Za trudim krvavima jošter ćemo puni slave suprotive sve dobiti. Ġ. Palmotić 2, 87. Nego se samo usilujem jošter s Joremijom prorokom zavapiti. Đ. Rapić 10.

3. *s drugijem konjunkcijama slična značeńa, vidi* 1. još, 3.

a. i još.

a) vidi 1. još, 3, a, *b)*. Ja ću ih uživati i jošter djelom ukazati, zet dostojan da sam ńemu. Ġ. Palmotić 2, 305. Iz ovega blaga ja vadim sve što mi je dosta za moju kuću i jošćer za udiliti ubogom. A. d. Bella, razgov. 12. Ostavlja im banovine sve od mora latinskoga i države jošter ine. And. Kačić, razg. 2ᵇ. Al' i ovo jošter valja znati. M. A. Reljković, sat. B5ᵇ.

b) vidi 1. još, 3, a, *c)*. Jeda i moji jošter dvori jesu s varkom porobjeni! Ġ. Palmotić 1, 171. Gdi je Captislava ma ljubjena, da i ona jošter nije ugrabjena? 2, 342.

b. još i, *vidi* 1. još, 3, b. Ne samo za ozdravlje̊ńe duša nego jošter i tilesa. F. Lastrić, test. 17ª. Ne samo vidjo, nego jošter i očutje. 111ª. Josip ne samo živo, nego jošter i kraljuje. 178ª. Izhodi ne samo od oca nego jošter i od sina. 248ª. Isus ne samo zabrańuje ubojstvo nego jošter i ona svaka koja dovode na ubojstvo. 189. On je gluh, nim, jošter i slip. 336. Da tko žuto miňa zlato i sa crno dade blato, jošter i on ludo čini. V. Došen 68ª. Milosrđem koje ukazivaše ne samo svojim neznabožcom dali jošter i Krstjanom. And. Kačić, razg. 20. Koja no se pristoje viri sve crkve no samo istočne dali jošćer i zapadńe. A. d. Costa 1, 3.

c. *vidi* 1. još, f. I k tom jošter mnogo dužan. V. Došen 150ª.

4. *s* da, etiamsi, *vidi* 1. još, 4, b, *b)*. Vele bo udi razgovaranje od svjetovnih čińenja, jošter da se reku s dobrom svrhom. B. Kašić, nasl. 15. Ne ima se postavljati velika uzdanca u človiku slabomu, jošter da bude koristan. 62. Neće uteć moj vrlini, da se u pako jošter skrije. Ġ. Palmotić 1, 174.

JÒŠTÊRA, *vidi* 1. još. — *Akc. je zabilježen kao što sam ga čuo u Dubrovniku, ali može biti da je i drukčiji (vidi kod* jošte *i* jošter). — *Postaje od* jošter, *te kod čakavaca ima i oblik* joščera. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* 2) *gotovo samo u Dubrovčana, a između rječnika u Belinu* (‚anche o ancora' ‚etiam' 77ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kod* jošte), *u Voltiġijinu (kod* još). *u Stulićevu (kod* jošće).

1. *o vremenu, vidi* 1. još, 1. Čini mi se snjet joštera. Ġ. Palmotić 1, 82. Joštera vrijeme nije odkrit uzrok straha moga. 2, 24. Ufańe samo toj uzdrži život moj, da diham joštera. 2, 64. Ne biste vi joštera rekli. A. d. Bella, razgov. 193. Jeste joštera slabi, još padljivi. 193. Imajući joštera doma dohodke stare ne stratjene. B. Zuzeri 186. I ne da se joštera vrl'jem Turcim pogubiti. Nar. pjes. mikl. beitr. 28. I ako bi ga joštera u životu zaskočili. Nar. pjes. bog. 81. Gospodu je joštera na trpezi zaskočio. 48. Nećeš nami joštera, sv'jetli kralju, da vjeruješ. 45. Sjedoše joj uz uzglavje da pobde joštera do koga doba. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 206. Joštera tvari pred okom igrahu u magli. 241.

2. *vidi* 1. još, 2 *i* 3. Joštera toliko truda i nevolja podnijela si. M. Orbin 250. S ovom *(sabljom)* s vami dobit sada odlučio bjeh joštera od istoka do zapada. I. Gundulić 568. Imaš se priporučit joštera anđelu. I. Držić 18. Akile, spjevan po gosparu Ġ. Palmotiću, koji bi joštera nadpisan Dejidamija. Ġ. Palmotić 1, 118. U razumne Sjevernice stanismo se mi joštera. 2, 197. Ne samo sam ja držana tebi harna zahvaliti, neg joštera spravna stoju krv za tebe prolit moju. 2, 206. Joštera k temu recimo. R. Gamańić A3ª. Sva ostala ina *(slova)* zovu se gluhna, i ona joštera dupla koja smo gori stavili. A4ᵇ. Ma joštera i Mlečići vašu krepos svi poznaše. I. Akvilini 4. Bjehu među kimi gluhi, hromi, klasti, i joštera nimi, svijem zdravje do si. I. Dražić 53. A što je joštera gore . . . A. d. Bella, razgov. 26. Zato joščera je hotio da David . . . 80. I vi joštjera potvrđujete ovu istinu. 111. Ako koren jest svet, tribuje da su joštera svete ove grane. 128. Naričem ti joštera da . . . I. Đorđić, ben. 46. Idu tebe prositi na dvoje mladi svatovi, jedno Janko vojvoda, drugo Stjepan Banoviću i s ńima je joštera ban Sekulo sestričiću. Nar. pjes. bog. 67. Jest pisavo joštera i u evanđelju. M. Zoričić, osm. 111. Priloži joštera da . . . S. Rosa 101ᵇ. Ne samo što Hristjanin ima prositi neg joštera što . . . 108.

3. joštera da, *vidi* 1. još, 4, b, *b)*. Neskladno u jedan jezik govoriti joštera da se naj bolje to govorenjo razumije. R. Gamańić A4ᵇ. Joštera da me poraziš, sveđ ću u tebe ufati. V. Andrijašević, dov. 95.

JOŠTERE, *vidi* 1. još. — *Može biti da je sta-*

riji oblik nego jošter, *te da je postao od* jošteže, *ali nije potvrđeno prije* XVI *vijeka.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu: kod* išče *(vidi kod* još). Da se joštere odrečem sam sebe. A. Gučetić, roz. mar. 210. Joštere sjedeći protiva bratu tvomu govoraše. M. Divković, bes. 81b. Ja vjerujem joštere i u Isukrsta. nauk. 166. Cijeća koje stvari joštere imaš znati. M. Orbin 12. U općeno i joštere u osobito. S. Matijević 19. Bivši od kolina kraļeva ali joštere istu kožu svoju pusti dobro. S. Margitić, fal. 78. Imala si knige i nauke od Cirila i Metoda ruke i joštere svetog Jerolima. M. A. Reļković, sat. B6a. Ali mogu svi bit poslenici i joštere pametni vojnici. C1b. Al' si mlada i joštere luda. F4a. Joštere i ovak znati vaļade. I. Jablanci 18.

JÒŠTÊRICA, *vidi* 1. još. — *Postaje od* jošter *dodavańem glasova* ica *što ne mijeńaju značeńa nego se dodaju samo da produļe riječ; to biva kod ńekijeh Dubrovčana koji kašu također i* dolikarica, gorikarica; *isporedi i* jošterice. — *U Stulićevu rječniku: kod* jošće.

JÒŠTÊRICE, *vidi* 1. još. — *Postaje kao* jošterica, *i govori se u Dubrovniku (ima i primjer prošloga vijeka).* — *Između rječnika u Stulićevu (kod* jošće). Čuli ste da zlovoļnost jest neprijateļica, ... jošterice, da se nahode ... A. d. Bella, razgov. 210.

JOŠTERKA, *vidi* 1. još. — *Postaje od* jošter *dodavańem slovke* ka *(koju vidi).* — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Želim u poniznostvu biti, k tom priprosto jošterka živiti. A. J. Knezović 75.

JOŠTI, *vidi* 1. jošt. — *Samo u dva pisca* XVIII *vijeka (u prvoga samo jedan put, a u drugoga samo radi slika).* I jošti da ne mogu veće letjeti. K. Magarović 86. Kad i on stiže ov sijed jošti djevac svake pun krjeposti. J. Kavańin 92b. Hteć prehitit bridoglasnom uļudnosti ... Festa, Cira jošti. 125a. Dubrovčanin drugi jošti, otca Ivana od Gondina ‚Kô se žive i mre u milosti' nauči sputno Krstjanina. 126b. Li se i k sreći hoće jošti ljepša svrha od krjeposti. 129a. Rodnom' mjestu jošti davši izglede sve krjeposti. 149b. I viteštvom i mudrosti tvom nas oprav' slavnom jošti. 161b. Božanstvo ... dosti bilo 'e za dva i tri jošti. 588a.

JÖT, *m. vidi* 1. jota. — *U jednoga pisca našega vremena.* Al' nikada jota repatoga ... S. Milutinović *u* Pjev. crn. 330a.

1. JOTA, *f. ime grčko slovu* j. — *Od* XVIII *vijeka.* To jest jota, odi je j. S. Rosa VIII. Vrlo je hvalio svaku rečcu Dositejevu, ali je opet jotu mrzio dušmanski. M. P. Šapčanin 1, 27.

2. JOTA, *m. ime muško.* — *Jamačno ipokoristik.* — *U naše vrijeme.* Jota Pašić. D. Avramović 215. Jota Mijović. Rat. 869.

JOTIĆ, *m. prezime (isporedi* 2. Jota). — *U naše vrijeme.* Stavra Jotić. Nar. pjes. petr. 1, 357 *(među predbrojnicima).* Dimitrije Jotić. Rat. 331.

JOTINA POJATA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnorječkom (isporedi* 2. Jota). Zabran kod Jotine Pojate. Sr. nov. 1865. 442.

JOTOVIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Jotić. Tcma Jotović. D. Avramović 224. Vlajko Jotović. Rat. 878.

JOV, *m.* *Ἰώβ*, Job, *ime bibličko.* — *Po grčkome obliku.* — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Daničićevu* (Jovь *Ἰωβ).* Pravedьnago Jova. Stefan, sim. pam. šaf. 11. Bijaše čovjek u zemļi Uzu po imenu Jov. Đ. Daničić, jov. 1, 1.

JOV-, *vidi* joh-.

1. JÒVA, *f. u Vukovu rječniku:* u Srbiji znači ‚jova' što u Srijemu ‚bitanga', t. j. kļuse koje se nađe u selu (ili u poļu) bez gazde, vide bitanga 2. — *vidi i:* Jòva *(s drugijem akcentom),* f. u Mačvi zovu tako koña bez gose što reku inače u Srbiji mangup ili u Bačkoj (po mađarskom) bitanga; ta reč dolazi od persijskoga ‚jave' *(uprav* jâve, *izgubļen).* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 105.

2. JÒVA, *f. hyp.* Jovana. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jôvo. — *Od prije našega vremena.* Jova. (muško i žensko). S. Novaković, pom. 66.

3. JÒVA, *m. ime muško, vidi* Jovo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jôvo. — *Od prije našega vremena (vidi kod* 2. Jova), *a između rječnika u Vukovu* (vide Jovo *s dodatkom da je po istočnom govoru).* Jova Živkovićь. Glasnik. 22, 230. (XVII *vijek).* Otporuči Karanfilu Jovi. Nar. pjes. vuk. 1, 166. Kupi svate Išerlija Jova. 1, 537. I desetog Jovu nejakoga. 1, 575.

JOVAC, Jovca, *m. ime mjestima u Srbiji. a)* Gorńi i Dońi Jovac, *dva sela u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 107. — *b) selo u okrugu vrańskom (za Turaka* Jaovac). M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 303. — *c) mjesto u okrugu krajinskom.* Livada u Jovcu. Sr. nov. 1871. 765. — *d) mjesto u okrugu podrinskom.* Zemļa u mestu Jovcu. Sr. nov. 1869. 47.

1. JÒVAN, *m.* Joannes, *ime muško, vidi kod* Ivan. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚Johann' ‚Joannes', cf. Ivan) *i u Daničićevu* (Jovanь ‚Joannes'). Jovana krstitelja. Mon. serb. 2. (1189). 11. (1222—1228). Sveti Jovanь. 18. (1233). Marьka, Mateja, Luku, Jovana. 35. (1253). Protovistijarь Jovanь. Spom. sr. 1, 29. (1400). Jovanь. 2, 121. (1442). 2, 463. (1454). Jovan. Zborn. 28b. Ukazuje s. Jovan Zlatousti. J. Banovac, razg. 202. Za Jovanom u počeru pođe. Nar. pjes. vuk. 2, 88. Bre sestriću, Jovan-kapetane! 2, 534. Al' Jovanu višńi Bog pomaže. 2, 641. — *Kod naroda se misli da je sveti Jovan nad kumstvom i pobratimstvom, vidi:* Kada sveci blago pod'jeliše, Petar uze vince i šenicu, ... sveti Jovan kumstvo i bratimstvo. Nar. pjes. vuk. 2, 2. I zakliñe svetijem Jovanom. 1, 603. No te kumim Bogom istinijem i našijem svetijem Jovanom. 2, 446. Bogom kume i svetim Jovanom! 2, 499. Bogom brate i svetim Jovanom! 1, 598.

2. JÒVAN, Jòvna, *m. ime muško, biće isto što* 1. Jovan. — *Prije našega vremena.* Jovanь. S. Novaković, pom. 67.

1. JÒVANA, *f.* Joanna, *ime žensko, prema muškome* Jovan. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚Johanna' ‚Joanna'. cf. Ivana). Jovana. S. Novaković, pom. 66. Sa Jovanom Ristovom. V. Vrčević, niz. 244. Srce mu i pamet bijahu kod Jovane. 245.

2. JOVANA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Livada u Jovani. Sr. nov. 1873. 228.

JOVÁNAC, Jovánca, *m. dem.* 1. Jovan. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Jovanьcь. S. Novaković, pom. 67.

JÒVANČA, *m. dem.* Jovan. — *isporedi* Jovanče. — *U naše vrijeme.* Za Jovanču s*(ina).* D. Avramović 204. Jovanča Nikolić. 228.

JÒVÂNČE, Jòvâncета, *n. ili m. dem.* Jovan. — *Od prije našega vremena.* Jovanьče (Jovančeta). S. Novaković, pom. 67. Nek se kiti momče đul Jovanče. Nar. pjes. petr. 1, 118. Jovanče Milinković ... Dužan Jovančetu. Glasnik. II, 1, 17. (1808). Jovanče Mladenović. Rat. 382.

JOVANČEVIĆ, *m. presime (po ocu Jovančetu).* — *U naše vrijeme.* Obrad Jovančević. Rat. 142.

JOVANČEVIĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* — *isporedi* Jovančević. K. Jovanović 151.

JOVÀNČIĆ, *m. dem.* Jovan. — *U Vukovu rječniku.*

JOVÀNDA, *m. augm.* Jovan. *u Lici.* V. Arsenijević.

JÒVANIMITI, jòvanimîm, *impf. zaklinjati svetijem Jovanom (vidi kod* Jovan *pri kraju).* — *U Vukovu rječniku:* ‚um des heiligen Johannes willen bitten' ‚obsecro' *s primjerom iz narodne pjesme:* Kumim tebe i jovanimim te.

JÒVÂNKA, *f. dem.* Jovana. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (vide Jovana). Jovanka. S. Novaković, pom. 67. Ovce čuva Jovan i Jovanka. Nar. pjes. petr. 1, 324. Slušala vila Jovanka. 1, 123. Nikom niče uza stijenu hladnu, pa se uz nju kameni Jovanka. Osvetn. 2, 31.

JÒVÂNKIN, *adj. koji pripada Jovanki (Jovanci).* O punice Jovankina majko. Nar. pjes. petr. 1, 287.

JÒVANOV, *adj. koji pripada Jovanu.* Janica Jovanova. Glasnik. II, 3, 74. (1706—1707). Pa otrova ranu Jovanovu. Nar. pjes. vuk. 1, 480. Kad to čula Jovanova majka. 2, 88. Do lijepe Jovanove seke. 3, 491. — *I kod mjesnijeh imena u Srbiji:* Jovanove ńive, *mjesto u okrugu krajinskom.* Ńiva u polu Jovanovi Ńiva. Sr. nov. 1867. 67. — Jovanov Grob, *mjesto u okrugu kragujevačkom.* Ńiva kod Jovanova Groba. Sr. nov. 1861. 368. — Jovanov Potok, *u okrugu biogradskom.* Čair sa zabranom u Jovanovom Potoku. Sr. nov. 1861. 299. — Jovanov Trap, *vis u okrugu kneževačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 825. Glasnik. 19, 299.

JOVANOVAC, Jovanovca, *m. ime mjestima.*

a. *u Slavoniji. a) selo u županiji virovitičkoj.* Razdijel. 136. — *b) pusta u županiji virovitičkoj.* 144.

b. *u Srbiji. a) selo u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 115. — *b) mjesto u okrugu kruševačkom.* Vinograd u Jovanovcu. Sr. nov. 1871. 612.

JOVANOVAČKI, *adj. koji pripada Jovanovcu.* Jovanovačka *(opština).* K. Jovanović 115. — Jovanovačka Rijeka *(sove se i* Šupeljačka *i* Šupeljak) *u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 776. 780. 1090. *i u okrugu kragujevačkom.* Livada u Jovanovačkoj Reci. Sr. nov. 1861. 411.

1. JOVANOVICA, *f. ime mjestima.*

a. *pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijel. 140.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu čačanskom.* Livada u planini zovomoj Jovanovica. Sr. nov. 1870. 176.

2. JÒVANOVICA, *f. Jovanova žena.* — *U naše vrijeme.* Sveđ je Nikolinicu bolje pazio nego Jovanovicu. V. Vrčević, niz. 270. Jovanovica lagano reče. M. Đ. Milićević, zlosel. 271.

JÒVANOVIĆ *(sad je po srijemskom govoru običnije* Jovánović), *m. presime po ocu Jovanu.* — *Vrlo često u naše vrijeme, n. p.* Radovana Jovanovića ženu Mariju. Glasnik. II, 1, 55. (1808). A na ime Jovanović-Vela. Nar. pjes. 4, 122. Petar Jovanović. 2, 646 *(među prenumerantima).*

JÒVAŃ, *adj. vidi* Jovanov. — *Oblik je stari, ali se upotrebljava u naše vrijeme samo sa* Jovań dan *(7 januara kod pravoslavnijeh).* — *Između rječnika u Vukovu* (Jovań dan, Jovańa dne ‚ein fest st. Johannis den 7. jänner' ‚dies festus s. Joannis Baptistae'). O Jovańu, po božiću, danu. Nar. pjes. vuk. 4, 41. Po božiću o Jovańu danu. Pjev. crn. 211b.

JÒVAŃA, *f. ime manastiru u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 816—817.

JOVAŃAC, Jovańca, *m. vidi* Jovańštak. — *U jednoga pisca našega vremena.* Lučinci i Jovańci. M. Đ. Milićević, slav. 10.

JÒVÂŃSKÎ, *adj. koji pripada Jovańu dne.* — *U Vukovu rječniku:* n. p. mraz ‚Johannis-, z. b. kälte' ‚frigus quod solet incidere circa diem festum s. Joanni'.

JÒVAŃŠTÂK, *m. u Vukovu rječniku:* čovjek koji slavi Jovań dan ‚einer der den h. Johann als hauspatron feiert' ‚cliens s. Joannis'. — *isporedi* Jovańac.

JOVAŠ, *m. ime muško.* — *U naše vrijeme.* Okolo grla kuma Jovaša. V. Vrčević, niz. 187.

JOVAŠEV, *adj. koji pripada Jovašu.* Vidiš, pobro, Jovašev-Bracoka. Pjev. crn. 238b. Upitaće Paun Jovašev ženu. V. Vrčević, niz. 242. Od kuće Pauna Jovaševa. 247.

JOVAŠEVIĆ, *m. presime po ocu Jovašu.* Marko Jovašević. Rat. 262.

JOVČA, *m. ime muško, vidi* Jovče. — *U naše vrijeme.* Zemljak. 1871. 2. Za Jovču, koji je iz Baće poslat. Djelovod. prot. 43.

JOVČE, Jovčeta, *n. ili m. ime muško, jamačno dem.* Jovan. — *Prije našega vremena.* Jovče (acc. Jovčeta). S. Novaković, pom. 67.

JOVČICA, *f. ime žensko (moglo bi biti i muško kao dem.* Jovča). — *Prije našega vremena.* Jovčica. S. Novaković, pom. 67.

JOVČIĆ, *m. presime po ocu Jovči.* — *U naše vrijeme.* Jovan Jovčić. Rat. 390.

JOVČIN, *m. ime muško, isporedi* Jovča *i* Jovče. — *Prije našega vremena.* Jovčin. S. Novaković, pom. 67.

1. JÓVE, Jóveta, *n. ili m. dem.* Jovan. — *Prije našega vremena.* Jove (acc. Joveta). S. Novaković, pom. 67.

2. JÔVE, *f. hyp.* Jovana, *isporedi* 2. Jova. — *Voc.:* Jôve. — *U južnijem krajevima u naše vrijeme.* Dušo Jove ispod grla krvce! Nar. pjes. hero. vuk. 218.

3. JÔVE, *m.* Juppiter, *Ζεῦς, ime naj većem poganskom grčkome i rimskome bogu i svijezdi (planetu).* — *Po lat. (gen.)* Jovis, *ili po tal.* Giove. — *Od* XVI *vijeka u pisaca.* — *Vokativ je isti kao i nominativ; ostali padeži postaju kao da je nom.* Jovo, *ili od osnove* Jovet *a jedan put i* Joved; *u jednoga pisca gdjegdje i ostaje nepromijenjeno u svijem padežima.*

a. *nom. ili voc.* Ako nije Jove uteć mogal tebi. Ġ. Držić 446. Saturno i š ńim Jove. M. Vetranić 1, 421. Jove je u moj rod s Elektrom, kako viš. H. Lucić 190. Jer ga Jove, orlom stvorivši se, odni. 191. Kom *(strijelom)* obrati mnokrat hudih u prah Jove. D. Zlatarić 24b. Budi ti kako Jove bog tvoj. B. Kašić, per. 39. Da obeća sve mu Jove i dopusti. I. Gundulić 69. Odi ja sam bog kako Jove na nebi. 105. Pomagajući nam veliki Jove, Marte . . . F. Glavinić, cvit. XV. Paval da jest Merkurijo, a Barnaba Jove. 206a. Veli Jove na nebi, bez tebe se ne smije. I. T. Mrnavić, osm. 148. Nas rani Jove. I. Zanotti, en. 23. Ti si, Jove, rimskoj kruni bil pomoćnik vazda puni. P. Hektorović (?) 112. Svemogući bože Jove. 112. Da se njegda

pretvorio njeki Jove vrhnebesan orlom. J. Kavanin 6b. Jove u dažd preobraćen. 197a. Više a ńega *(mjeseca)* Jove zvijezda. 279b. Da svijet u ti mejaš bijeli Jove i cesar na po dijeli. 284a. Sunce, Merkur, Vener, Jove. 469b. Veliki bogovi Marte, Jove, Plutone i Minerva. *u* And. Kačić, razg. v.

b. *ostali su padeži kao kod muškoga supstantiva.* Jova gorućim pod ļubav plamenom stavila sam mojim. Ġ. Držić 445. Gdje su Jovu sad trjeskove? D. Zlatarić 19b. Čuj me, zašto voļa ove je boga Jova, što ti velim. I. Gundulić 6. Tebanina, ki se rodi od Semele i od Jova. 10. Boga Jova sin istini odkriva se milo svimi. 60. Zovući Barnabu Jovom a Pavla Merkurijom. M. Radnić 181b. Puk se kaže pod mjesecom, a pod Jovom dobra sreća. J. Kavanin 279b. I kraj Jova siňu pticu. 282b. Kad se pripe pun požude, da bi Jovu nebo ote'. 421b. Mart s Jovom gor na nebe kada budu u sastanak. 468b. — *amo može pripadati i ovo:* Pod Jovem Marte. F. Glavinić, cvit. 8b.

c. *ostali padeži postaju od osnove* Jovet. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* O ka Jovetu kći ne buduć za vojna imat ga u srići bila bi dostojna! H. Lucić 194. I ako sime moć ku ima, Joveta i Lede kći neć moć čista bit ni sveta. 195.

d. *u jednoga pisca ima (od osnove* Joved) *dat.* Jovedu, *ali samo radi slika.* Na Merkuriju i Veneri, suncu, Martu i Jovedu, na Saturnu, sijedoj vjeri, što susretam u pogledu? J. Kavanin 471b.

e. *u jednoga pisca* XVII *vijeka često se ne mijeńa po padežima (genetiv kao da bi mogao biti po ženskoj deklinaciji, ali da tako nije vidi se po ostalijem padežima). a) gen.* Alexander velikoga Jove sin. F. Glavinić, cvit. XIV. Pod ńim *(petim nebom)* jest šesto Jove. 8b. Ja ti obećivam boga Jove popom te položiti. 41b. Da im kip od Jove pokaže. 199a. Čini ju u tempal od idola Jove dopeļati. 236b. — *b) dat.* Jove, ki jest djaval, pokloniti se. 41b. Ki ne hteći se idolu Jove pokloniti. 340b. — *c) acc.* Juraj idola Jove z križem slamenova. 102a. Ter boga pokadi Jove. 272b.

JÒVETA, *m. ime muško.* M. Ružičić. — *isporedi* 1. Jovo. — *I od prije našega vremena.* Joveta. S. Novaković, pom. 67.

JOVETIĆ, *m. prezime (po ocu Joveti ili Jovetu).* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 72.

JOVETOV, *adj. koji pripada Jovetu (vidi* 8. Jove, c). Persej sin Jovetov i Danae. M. Marulić 70. Tebi se prosi: poj, piši, ter govori Jovetov oni boj, u Flegri ki stvori. H. Lucić 284.

JOVIQ, *m. ime muško.* — *isporedi* Jovica. — *Prije našega vremena.* Jovicь. S. Novaković, pom. 67.

1. JÒVICA, *m. ime muško (dem.* Jovo). — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚mannsname' ‚nomen viri'). Jovica (muško i žensko). S. Novaković, pom. 67. Pa do ńega Jovicu Resavca. Nar. pjes. vuk. 2, 482. Dočekuje Ninković Jovica. 4, 190.

2. JÒVICA, *f. ime žensko (dem.* Jova). — *Od prije našega vremena.* Jovica (muško i žensko). S. Novaković, pom. 67. Ni na domu s Jelicom, ni u crkvi s Jovicom. (Z). Poslov. danič.

JÒVIČIĆ, *m. prezime po ocu Jovici.* — *Od* XVI *vijeka.* Mikola Jovičić. Mon. croat. 338. (1585). Petar Jovičić. Rat. 28. Stevan Jovičić. 30.

JÒVIČIN, *adj. koji pripada Jovici.* I pušku Jovičinu prebiju o slavu. Glasnik. II, 1, 134. (1808).

JÓVIĆ, *m. prezime po ocu Jovi.* — *U naše vrijeme.* Do onoga Jović-generala. Nar. pjes. marj. 166. Ilija Jović Šapčanin tuži Todora Grigorića. Glasnik. II, 1, 58. (1808). I stadoše kad dođoše pred Jovića kuću. M. P. Šapčanin 1, 102.

JÓVIĆA PÒĻE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u mestu Jovića Poļu. Sr. nov. 1868. 220.

JOVIĆEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Crnoj Cori.* Baš serdara Jovićević-Sava. Nar. pjes. vuk. 5, 889. — Jovićevići, *bratstvo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 19.

JÒVIN, *adj. koji pripada Jovi.* Ante, Jovin sinko, moj netjače! J. Kavanin 87b. — *I kod mjesnijeh imena u Srbiji (može biti da koje postaje od* jova = joha). Jovina voda, *u okrugu biogradskom.* Ńiva kod Jovine Vode. Sr. nov. 1867. 151. — *u okrugu valjevskom.* Ńiva zovoma Jovin Gaj. Sr. nov. 1871. 480. — Jóvino Livače, *mjesto i izvor u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 165.

JÒVINA, *f. vidi* joha. — *Od* XVIII *vijeka.* Vari drvo jovinu. J. Vladmirović 80. Jovina, alno (Danilo), Alnus Grtn. B. Šulek, im. 184.

JOVINE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Jovinama. Sr. nov. 1872. 129.

JOVINIJAN, *m.* Jovinianus, *ime muško.* — *Od* XVI *vijeka kod pisaca.* Suprotiva Jovinijanu pišući. B. Gradić, djev. 145. Zakon Jovinijana cesara. Š. Budinić, sum. 110b. Umri Julijan cesar, po smrti koga posta Jovinijan. F. Glavinić, cvit. 128a. Pisa sveti Jerolim protiva Jovinijanu. J. Matović 88.

JÒVIŠA, *m. ime muško, augm.* Jovo *ili* Jova. — *U naše vrijeme.* Ono sluša jedno momče mlado, po imenu Joviša Bjelica. Ogled. sr. 398.

JÒVIŠIĆ, *m. prezime po ocu Joviši.* — *U naše vrijeme.* Stepan Jovišić tužio Stanoja Sretenovića. Glasnik. II, 1, 31. (1808). — *I ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 67.

JÔVKA, *f. ime žensko, dem.* Jova. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae'). Jovьka. S. Novaković, pom. 67.

JÔVKINA VÒDA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 165. Ńiva kod Jovkine Vode. Sr. nov. 1861. 790.

JÔVKO (i Jóvko), *m. ime muško, dem.* Jovo. — *Od prije našega vremena.* Jovьko. S. Novaković, pom. 67. Jóvko, dim. Jovan. I. Pavlović.

JÒVĻÂK, jovļáka, *m. vidi* jošik. — *isporedi* jošļak. — *U Vukovu rječniku.*

JÔVĻE, *n. ime mjestima u Srbiji, vidi* jošja. *a) u okrugu kragujevačkom.* Livada u Jovļu. Sr. nov. 1865. 403. — *b) u okrugu smederevskom.* Livada u Jovļu. Sr. nov. 1868. 257.

JOVNA, *f. ime žensko (isporedi* 2. Jovan). — *Prije našega vremena.* Jovьna. S. Novaković, pom. 67.

1. JÓVO, *m. hyp.* Jovan. — *isporedi* 3. Jova. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jôvo. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da je po južnom govoru).* Mate i Jovo od Lukari. J. Kavanin 186b. U Jova mi dosta roda kažu. Nar. pjes. vuk. 1, 41. Ne budi mi Jova moga. 1, 194. Nesta Jovu mrka murećepa. 1, 197. Vrati, Jovo, Janočkińu Janu. 2, 642. Volim s Jovom po gori oditi. 2, 642. To začuo sveti Jovo. Nar. pjes. herc. vuk. 326. Ńoj pristupa sveti Jovo. 330. Sabor čini haģi pope Jovo. Ogled. sr. 13. Šta tražiš ti, Jovo, od Đura? Pravdonoša. 1852. 1.

2. JÔVO, *m. vidi* 3. Jove. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Al' kad poče triske odzgora Jovo nahitati. P. Vitezović, odil. 12.

1. JÔVOV, *adj. koji pripada Jovu (vidi* Jov). — *Od prvijeh vremena kod pisaca, a između rječnika u Daničićevu* (Jovovъ, *τοῦ Ἰώβ*). Iskušenije Jovovo. Stefan, sim. pam. šaf. 11. Tri prijatelja Jovova čuše za sve zlo koje ga zadesi. Đ. Daničić, jov. 2, 11.

2. JÓVOV, *adj. koji pripada Jovu (vidi* 1. Jovo). Gorom idu Jovovi svatovi. Nar. pjes. vuk. 1, 41. Na Jovov je šator nanosaše, gdjeno Jovo sa Marijom bješe. 1, 197.

3. JÔVOV, *adj. koji pripada Jovu (vidi* 3. Jove). — *Samo kod imena neke biljke (vala da nije narodna riječ).* Jovov cvijet (Ilija Sabljar), Agrostemma flos Jovis L. B. Šulek, im. 184.

JOVOVAC, Jovovca, *m.* Jovovac-Kovanluk, *ime mjestu u Srbiji u okrugu čačanskom.* Zabran u Jovovcu-Kovanluku. Sr. nov. 1870. 474.

JÓVOVIĆ, *m. presime po ocu Jóvu.* — *U naše vrijeme.* Te ga posla Petru Jovoviću Pjev. crn. 69ᵇ. Al' mu veli Jovović Staniša. 265ᵃ. No ga gleda Jovoviću Đuro. Ogled. sr. 100.

JOVŠIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Sava Jovšić. Nar. pjes. vuk. 2, 647 *(među prenumerantima).* D. Avramović 182.

JOZAFAT, *m. vidi* Josafat. Macukatom Jozafata sveti život *(izdat je).* J. Kavanin 127ᵇ.

JOZAFATOV, *adj. koji pripada Jozafatu.* U dolini Jozafatovoj. M. A. Relković, sabr. 33.

JÒZANA, *f. ime žensko, vidi* Ozana. — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj.* Svetoj Jozani. Vuk, poslov. 177.

JÒZEF, *m. vidi* Josef. — *Po latinskom obliku.* — *Od* XVI *vijeka (u rukopisima gdje nema razlike između* s *i* z *treba čitati* Jozef). Mužu komu ime bješe Josef. N. Ranina 15ᵇ. luc. 1, 27. I Josef sam starac pri njem je u družbi. M. Vetranić 1, 306. Josef, Nikodemo. N. Nalješković 1, 144. Josef jedan učen Ijudej. Postila. h1ᵇ. Josef djevac. B. Gradić, djev. 68. Podloženje njegovo prima majci i svetomu Jozefu. A. Gučetić, ros. jez. 5. Hotje da majka njegova bude blaženoga Jozefa polak sebe imati. 99. Š njome sagriši čisti Josef. I. Ančić, vrat. 33. Ovo govori Josef Žudio. ogl. 167. Svetoga Jozefa. V. Andrijašević, put. 121. Jozefu će glavu okrunit. P. Kanavelić, iv. 476. Josef od Abamaritije. M. Lekušić 135. Jes ko cijeni, da Jozef ne samo bi posvećen u utrobi materinoj... Đ. Bašić 201. O sfeti Jozefe! Čestitosti. 9. Sveti Jozefe, preporuči me Jezusu! T. Ivanović 107. Što se bješe od Jozefa zgodilo? A. Kalić 484. Jezus, Marija, Jozef! M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 180. — *U Dubrovniku kod ove riječi i drugijeh što od ne postaju mj.* z *izgovara se* ʒ *to se već nalazi potvrđeno od* XVI *vijeka u jednom primjeru pisca Gučetića; ali da se čulo i* z *u starije doba, vidi se po drugom primjeru istoga pisca, pa i po primjerima N. Ranine, Gradića, Andrijašcvića, Bašića, Ivanovića; u ostalijem primjerima dubrovačkijem ne zna se kako treba čitati.*

JÒZEFOV, *adj. koji pripada Jozefu.* Od braće Jozefove... A. Kalić 484.

JÒZEFOVO, *n. selo u Ugarskoj u protopresviteratu Velike Kikinde.* Šem. prav. 1878. 95.

JÒZEP, *m. vidi* Jozef *i* Josef. — *Od* XVI *vijeka.* Brata svoga Jozepa. Zborn. 25ᵇ. Jozepe, ništa se ne boj. I. Ančić, vrat. 87. Biše nemilostiv sa svojijem bratom Jozepom. M. Radnić 61ᵃ. Jozep i Benjamin. And. Kačić, kor. 88.

JÒZEPOV, *adj. koji pripada Josepu.* Braća Jozepova. And. Kačić, kor. 88.

JÒZEV, *m. vidi* Jozef. — *U rukopisu* XVIII *vijeka.* Jozevъ cesarь. Glasnik. 20, 10.

JOZIČIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. diak. 1877. 68.

JÒZIP, *m. vidi* Josif *i* Josep. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltićijinu* (Josip, Jozo ‚Giuseppe, Gioseffo' ‚Joseph'). Za svetoga Jozipa. P. Posilović, nasl. 68ᵃ. Prema svetomu Jozipu. I. P. Marki 96. Po otcu fra Jozipu Banovcu. J. Banovac, pripov. 1. Josip sin Jakova. pred. 29. Gospostva vašega prisvitloga naj mani sviju sluga sluga f. Josip Banovac. razg. VIII. On podbuni bratju suprot Jozipu. pripov. 121. Josip sveti zaručnik divice Marije. J. Filipović 1, 85ᵃ. Josipu od Arimateje i Nikodemu. F. Lastrić, test. 164ᵃ. Bratja u Egipat izdadoše s. Josipa. 178ᵃ. Poštuje i sluša Josipa kako starijega. ned. 58. Sveti Jozipe. A. Kanižlić, bogoljubn. 378. Svoga brata Jozipa. And. Kačić, kor. 37. Jozip Janković. Norini 59. Zaradi šta ista gospa i Josip biše vrlo žalostni. Đ. Rapić 81. Posli nego se zaruči s Jozipom svetim. Grgur iz Vareša 121.

JÒZIPOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XX.

JÓZO, *m. hyp.* Josef. — *Akc. se mijeña u voc.* Jôzo. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltićijinu (kod* Jozip). Iz Mlecih s Jozom dođe. I. A. Nenadić, šamb. 6. Jozo. S. Štefanac 7. Kavalir Jozo. And. Kačić, kor. 491. Braća Jozo i Stipo Ivković. Nar. pjes. petr. 1, 352 *(među predbrojnicima).* — *U Dubrovniku se mj.* z *izgovara* ʒ: Jozo: *tako bi trebalo čitati i u ova dva primjera:* Čekaj, Jozo, čekaj malo! M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn 1868. 190. Jozo mili, s Bogom! 250.

JÓZOV, *adj. koji pripada Jozu.* Otrgne se Jele s usni Jozovijeh. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 250 *(radi ovoga primjera vidi* Jozo *na kraju).*

JÓZOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Pavle Jozović. Rat. 81.

JOZUE, *m. vidi* Josue. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka (nije dosta pouzdano).* Knige Joba, kralj-Davida, Jozua... J. Kavanin 564ᵃ.

JOZVIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Livada u Jozvištu. Sr. nov. 1878. 851.

JOŽAFAT, *m. vidi* Josafat *i* Jozafat. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (ali vidi i* Jožafatov). Jožafat vas presneten pada. J. Kavanin 440ᵃ. Mjesto sudbe toj svelene bit' će dràga Jožafata. 561ᵃ.

JOŽAFATOV, *adj. koji pripada Jožafatu.* — *Od* XVII *vijeka.* Koja se zove dolina Jožafatova. M. Divković, nauk. 77ᵇ. U dolini Jožafatovoj. J. Banovac, pred. 1. Jedan redovnik vidi u duhu sud općeni u dolini Jožafatovoj. razg. 142.

JÒŽANA, *f. vidi* Jozana. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Blažena je i Jožana... J. Kavanin 308ᵇ.

JOŽANICA, *f. rijeka u Bosni.* F. Jukić, zemljop. 31.

JÔŽE, Jôžeta, *m. dem.* Jožef. — *U naše vrijeme u Istri.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 33. — *Za oblik* Jožef *nemam potvrde.*

JOŽEFIĆ, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Frančisko Jožefić. Mon. croat. 221. (1527).

JOŽUE, *m. vidi* Josue. — *Od* XVII *vijeka.* Ustaše se Mojsije i Jožue sluga ńegov. I. Bandulavić 36ᵇ. exod. 24, 18. Po smrti svetoga Jožua kapetana. I. Ančić, ogl. XIV. Zovnu k sebi Jožue prvoga za sobom. J. Banovac, pred. 52. Veliku kripost i dostojanstvo imamo promišljati u kapitanu Jožui, koji ustavi sunce. razg. 126. I ovo se vidi očito na sedmom poglaviju od Jožua. 146.

JOŽUJE, *m. vidi* Josue. — *U dva pisca* XVII *vijeka.* Ni ti neć ulisti onamo, nego Jožuje sluga tvoja. I. Ančić, ogl. 161. Jožuje nadobi ġigante. M. Radnić 238ᵇ. Jožuje dade lagahno vjerovanje lažima. 242ᵃ.

1. JŮ, *vidi* iju. — *U Vukovu rječniku:* cf. iju. — *I kao usklik od žalosti u jednom primjeru* XVI *vijeka:* A meni ju i haj i jauk ostavio. P. Zoranić 11ᵇ.

2. JU, *vidi* on.

JUČARA, *vidi prvi primjer kod* jučera.

JŮČAŠŃÎ, *adj. vidi* jučerašńi. — *Postaje od* juče. — *U naše vrijeme.* Od onoga jučašńega puta. M. Đ. Milićević, s dun. 4. A desno od ńega leži ona ista jučašńa knńiga. međudnev. 160.

JŮČÊ, *adv. vidi* jučera. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (juče, jučer, jučera ‚heri') *i u Vukovu (uz* jučera). Kad sam se juče kladio. Nar. pjes. vuk. 1, 589. Jesam ti se juče umorila, ali sam ti noćas počinula. 2, 46. Jošte juče da si potekao, danas bih te junak ufatio 3, 389. A juče smo vazdan počivali. 4, 166. Ja sam juče sjekao laz. S. Ljubiša, prip. 189. Koji su se do juče podsmevali ženidbi. M. Đ. Milićević, des. par. 30.

JŮČÊR, *adv. vidi* jučera. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (jučer, jučera ‚heri, externo die, externa die'), *u Belinu* (‚heri' 369ᵃ), *u Voltiġijinu* (jučer, jučera, učera ‚jeri, jeridi' ‚gestern'), *u Stulićevu (kod* juče), *u Vukovu (uz* jučera). Kako jučer i onomadne. N. Rańina 67ᵃ. dan. 13, 15. O sedmom času jučer ostavi ga ogań. 167ᵃ. joann. 4, 52. Jedan dan koji je jučer prošao. M. Divković, nauk. 83ᵃ. Ovo je oni san nezdravi ki sam jučer tebi odkrila. Ġ. Palmotić 2, 337. Rodjaci s kojijem smo općili malo mańe nego jučer, vape k nami za naš nauk. B. Zuzeri 85. Da kako smo jučer svima koji su u raju dali slavu, onako danas onim koji su u purgatoriju dademo pomoć. F. Lastrić, od' 374. Kako rekosmo jučer. ned. 246. Koliko dan jučeriń koji je jučer prošao. 350. Jučer su se odijelili. I. A. Nenadić, šamb. 27. Ovo jučer kazaše. A. Kanižlić, kam. 307. Da se uzme jučer posvećena hoštija. bogoljubn. 258. Kad sm' ovuda jučer proodili, ovog greba ovdi nije bilo. Nar. pjes. vuk. 1, 243. Jesi l' mi se jučer umorila? 2, 46. Znah ja jučer, što će jutros biti. 4, 429. Jučer su mi brata izgubili. Ogled. sr. 66. Znadite, braćo, da su mi jučer poručili ozgor s neba da se s vama dogovorim. Nar. prip. vuk.² 283. Jučer još me vrâne carom zvaše. Osvetn. 4, 60. — *radi ovoga primjera vidi* jučera *na kraju:* Svuda slave Zrinovića bana i mladoga kneza Frankopana, a ne znadu da su od težaka, do jučer su uzbijali ovce. And. Kačić, razg. 161ᵃ.

JŮČÊRA, *adv. na dan prije današńega.* — *Oblik je praslavenski* vьčera, *isporedi stslov.* vьčera, *novoslov.* včera, *rus.* вчера, *češ.* včera, *poļ.* vczora *i* vczoraj. — *Jamačno je isprva bilo isto što* večera *genetiv supstantiva* večer, *te se je prvo* e *promijenilo na* ь. — *U našemu jeziku* vь *je postalo* u *(isporedi* u ‚in', uz *itd.), te je primilo sprijeda* j *već od* XV *vijeka, ali ne svuda (vidi* učera; *kod čakavaca i kajkavaca usdržalo se i kasnije* včera, *koje vidi).* — *Često otpada krajńe* a *(vidi* jučer) *možebiti s toga što se pomiješalo s riječima kojima se dodaje* ra *na kraju (isporedi* kadar, kadara; tadar, tadara *itd.). Premda s ovijem značeńem ima i u litavskom i u letskom jeziku* vakar, *naše* jučer *ne može biti staro.* — *Od* jučer *je dalje otpalo i* r, *vidi* juče, *te su oblici* jučer *i* juče *možebiti još običniji u naše vrijeme nego i* jučera *(a isporedi i* večer, veče). — *isporedi i* jučere, jučeri, jučerica. — *Između rječnika u Mikaljinu (kod* jučer), *u Belinu* (‚heri' 369ᵃ), *u Voltiġijinu (kod* jučer), *u Stulićevu (kod* juče), *u Vukovu* (‚gestern' ‚heri'), *u Daničićevu* (‚heri'). Jučara *(po svoj prilici štamparskom griješkom mj.* jučera, *ali vidi i* učara) u petakь. Spom. sr. 1, 136. (1417). Isusь Hristosь jučera i danasь taže i va viki. Mon. serb. 427. (1444). Neće bit zautra što je jučera bilo. Zborn. 143ᵇ. Pomisli, ružice, što stvori jučera. Š. Menčetić 120. Ja vidjeh jučera njekoga pastijera. N. Naleškoviċ 1, 175. Da će izljesti na ovu livadu kakono jučera. 1, 180. Paraš mi ti ini neg bješe jučera. 1, 288. Otac fra Matijo otide jučera. 1, 320. Ne od jučera ali od onomadne. B. Gradić, djev. 81. Gdi vi zvijer prihudu sagnaste jučera. F. Lukarević 5. S ocem ti jučera ne znam gdi sasta se. A. Sasin 248. Nije ńemu kakono jučera i onomadne. B. Kašić, nasl. 207. Kako jučera i prikojučera. I. Bandulavić 57ᵇ. dan. 13, 15. Jučera u vrime sedmo pustila jest ńega ogńica. 181ᵃ. joann. 4, 52. Ne ču li besjede, jučera ke meni poruči Dijomede? Ġ. Palmotić 2, 91. Kano je i moj bio jučera a tvoj će danas. I. Ančić, vrat. 156. Jučera u vrime sedmo pustila jest ńega ogńica. L. Terzić 191. Jesam upo u isti grih jučera i jutroska. A. d. Bella, razgov. 151. Danaska ždniji nego jučera. 214. Od jučera. B. Zuzeri 274. Jučera i prekojučera nije imao protiva ńemu nenavidost. J. Matović 378. — *U prenesenom (iperboličkom) smislu može značiti i: skoro, nazad malo vremena.* Inostranci do jučera s tobom vladaše. M. Pavlinović, razl. spis. 168. *isporedi naj sadńi primjer kod* jučer.

JŮČÊRADÂN, *vidi* jučerańdan. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Na svrsi se pojde kako i jučeradan po tilo Božje. I. Bandulavić 110ᵃ.

JUČÈRAŃDAN, *m. jučerańi dan.* — *Može se shvatiti kao supstantiv (tako je u primjeru), ili stoji u acc. kao adv. i znači isto što* jučera. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚den tag vorher' ‚pridie ejus diei'). Da su Turci u jučerańdan preko Mačve otišli u Šabac. Vuk, dan. 8, 201.

JUČÈRAŃÎ, *adj.* hesternus, *koji je bio jučera, koji pripada danu prije današńega.* — *isporedi* jučerašni, jučeriń, jučašńi *itd.* — *Postaje od* jučera *nastavkom* ń. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚di hjeri' ‚externus'), *u Belinu* (‚hesternus' 369ᵃ), *u Stulićevu* (jučerań ‚hesternus'), *u Vukovu* (‚gestrig' ‚hesternus'). Jučerańi dan. Ġ. Palmotić 2, 139. Jučerańe igre. 2, 329. Dan jučerańi posla putem onoga prid jučerašńim *(vidi i kod* jučerašńi). M. Radnić 164ᵇ. Prid Bogom nejma jučerańega aliti sjutrašńega dnevi. I. Đorđić, salt. 5. Ko danak jučerańi. 311. Da sin svaki, svaka kćer i malahna, svaka jošter i jučerańa novakińa zapovijedi im pristupaju. B. Zuzeri 40. Inačijo primirale današńi dan s jučerańim. P. Knežević, osm. 71. Stvoreńa sadańa pram Bogu su jučerańa. V. Došen 8ᵃ. Jedno mlado jučerańe dijete. Nar. pjes.

vuk. 2, 158. Kamo tebe brada jučerańa? 2, 339. O jučerańem a daljnjem dogadaju. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 31. Ludujem kao dijete jučerańe. S. Ljubiša, prip. 271. Il' su sjetni vidili znameńa jučerańeg po nebu viđeńa. Osvetn. 2, 106.

JUČÈRASNÎ, *adj. vidi* jučerašńi. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (‚di jeri, esterno' ‚von gestern, gestrig'). Posli podneva jučerasnoga dneva. A. d. Costa 1, 127. — *nije pousdano.*

JUČÈRAŠŃÎ, *adj. vidi* jučerańi. — *Postaje od* jučera *prema* današńi. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚hesternus' 369b), *u Bjelostjenčevu* (dan včerašńi, jučerašńi dan ‚dies hesternus' 2, 64b; *nema napose), u Stulićevu* (‚hesternus'), *u Vukovu (us* jučerańi). Dan jučerańi posla putem onoga prid jučerašńim, a ovi današńi onoga jučerašńega. M. Radnić 164b. Jer smo mi jučerašńi. Đ. Daničić, jov. 8, 9. Kao dan jučerašńi kad mine i kao straža noćna. psal. 90, 4.

JÙČÊRE, *vidi* jučera. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Ja jučere poslah po peretce. M. A. Reljković, sat. D8b.

JÙČÊRI, *vidi* jučera. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Baš kitičcu lijepu sakupih đurđica jučeri. M. Katančić 50.

JÙČÊRICA, *vidi* jučera. — *Postaje od* jučer *dodavańem glasova* ica *(bez osobitoga smisla).* — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* (v. juče).

JUČÈRIŃÎ, *adj. vidi* jučerašńi. — *Postaje od* jučer *nastavkom* iń*i.* — XVIII *vijeka.* Ovi dan prvi po svetkovini jučerińoj. F. Lastrić, od' 374. Kako dan jučeriń*i.* test. 847a. Ijada godina prid očima tvojim, kako dan jučeriń*i*, koji je prošao. ned. 350. Iskazańe jučerińega ivanđelja. svet. 42a. Jučeriń*i* jeste. I. Velikanović, uput. 1, 248. Zašto je zadovoljno ono jučerińe *(skrušeńe).* M. Dobretić 185. Za jučeriń*i* dan. 255.

JUČERNI, *adj. vidi* jučerańi. — *U Voltigijinu rječniku us* jučerasni. — *nepousdano.*

JÙČÊRŃÎ, *adj. vidi* jučerańi. — *Postaje od* jučer *kao* jučerańi *od* jučera. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. jučerań). Raduje se indi i veseli jučerńom svetkovinom crkva vojujuća. I. Velikanović, uput. 1, 517.

1. JÛDA, *m.* Ἰούδας, Judas, *ime muško bibličko.* — *Akc. je sabilježen kao što sam ga ja čuo, ali može biti da gdjegdje narod kaže i* Jȕda *(isporedi* 2. Juda). — *Između rječnika u Daničićevu* (Juda ‚Judas'). *a) uopće.* Šimun i Juda apoštoli. F. Glavinić, cvit. XXV. Jakov rodi Judu i braću njegovu. Vuk, mat. 1, 2. Ruvim, Simeun, Levi i Juda. Đ. Daničić, 2mojs. 1, 2. — *b) po četvrtome Jakovljevu sinu zove se ovako u svetom pismu sadńe carstvo židovsko i narod u njemu.* Vrh Solima i gradov Jude. J. Kavańin 506a. Ali Judu rasbi Izrailj. Đ. Daničić, 2dnevn. 25, 22. Jer imaš bogova, Judo, koliko gradova. jer. 11, 13. — *c) često se pomińe* Juda *aposto koji je Hrista izdao.* Da je pričesnik Judê prêdatelju Hristovu. Mon. serb. 185. (1348). K Judi Skarijotskomu. 287. (1419). Ki se zoviše Juda Skarioth. Bernardin 70. matt. 26, 14. Što, Juda, ovuj stvar ne smisli onadaj? N. Nalješković 1, 126. Nu kô sačuda dikla mila, da je Juda zli zamićen. I. V. Bunić, mand. 30. Juda dav se na lupeštvo, apostolstvo s sebe ukinu. J. Kavańin 378a. Tu je Juda i Julijan. 454a. Kô krvni Juda smiju njega izdat kad celiju. 458b. Ako si na to došao, prijatelju Juda? F. Lastrić, test. 151a. Judu i Kaina. V. Došen 76a. S Judom ćete uvik biti. 80b. Gospa Judi odgovara. Nar. pjes. herc. vuk. 331. — *po tome ovo ime stoji i u prenesenom, općem smislu, kao strašna grđńa sa izdajicu.* Juda ne spi. (D). Poslov. danič. Ovo ti je Juda drugi. V. Došen 120a. Da mi nije bilo žao dušu izgubiti, hotijah se Juda nazvati (nazvati se Juda = ubiti sam sebe). Pravdonoša. 1852. 9. — *d) presime vlasteosko u Dubrovniku* XIII *vijeka.* Tripuna od kneza Jude. Mon. serb. 40. (1258).

2. JÛDA, *m. vidi* Judejac, Čivutin, Židovin. — *Može biti da je postalo od arap. tur.* Jehud, *ili da je narod mislio na Judu (vidi* 1. Juda, *osobito kod b) i c)).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide* Čivutin). Jude dopadoše, Hrista joj oteše. Nar. pjes. petr. 1, 29. Kada Jude Hrista uhvatiše. 2, 72.

3. JUDA, *m.(?) ime bilci.* Juda, Judič, Judino drvo (Durante) (prema tal. albero di Juda), Cercis siliquastrum L. (Sabljar). B. Šulek, im. 134.

JUDAJININ, *m. vidi* Judejac. — *Množina:* Judajini. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚Hebraeus, Judaeus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

JUDAJSKI, *adj. vidi* judejski, *isporedi i* Judajinin. — *U dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka.* Cerimonije judajske. Š. Budinić, ispr. 54. Uzradovaše se hćere judajske. M. Alberti 17. 107.

JUDEA, *f. vidi* Judeja. — *U Belinu rječniku* 348b.

JUDEJ, *m. vidi* Judejac. — *U pisaca* XVI *vijeka, i na jednom mjestu* XVIII. Ta Judej videći. Mirakuli. 132. Oni jesu vsi grišnici, Judeji i pogani. Anton Dalm., ap. e4b. Podasrih s mojim okom svrhu poganov i Judej. I. Kraljić 7. — *I ovi primjeri pripadaju amo, premda je drugo* j *ispalo; pisci su jamačno mislili na latinski oblik* Judaeus *(isporedi kod* Jevrejin): Rat stvorista protivu Judeom. Š. Kožičić 4b. Stipan Rimljanin rodom, otcem Judeom. 8b.

JÙDEJA, *f.* Ἰουδαία, Judaea, *država u Palestini (potoće carstvo izrailjsko).* — *vidi i* 1. Juda, *b).* — *Od* XVI *vijeka.* A naj prvo Judeju, potli Poganu. Anton Dalm., ap. e4b. Hajdemo opet u Judeju. Vuk, jov. 11, 7. U Jerusalimu u Judeji. Đ. Daničić, jezdr. 1, 2.

JÙDEJAC, Jùdejca, *m.* Judaeus, *čovjek iz Judeje.* — *isporedi* Judejin, Žid, Židov, Žudio, Žudija *itd.* — *U pisaca našega vremena.* Prorokovahu Judejcima. Đ. Daničić, jezdr. 5, 1. Da ni u koga ne bude rob Judejac brat njegov. jer. 34, 9.

JUDEJINKA, *f. vidi* Judejka. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚Hebraea, Judaea'.

JUDEJINKIŃA, *f. samo u Stulićevu rječniku us* Judejinka.

JUDEJINSKI, *adj. vidi* judejski. — *Samo u Stulićevu rječniku:* judejinski *ili* judejski ‚Judaeorum, Hebraeorum'; *gdje ima i adv.* judejinski *ili* judejski ‚Judaeorum more'.

JÙDEJKA, *f. žensko čeljade iz Judeje.* — *Nemam primjera pri ruci, ali valja da ima ova riječ prema* Judejac.

JÙDEJSKÂ, *f. vidi* Judeja *(uprav ženski rod adjektiva* judejski). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* U Jerusalemu koji je u Judejskoj. S. Rosa 16b. Naj posljeđńi kralj Žudjelske ili ćeš rijet Judejske. 38a.

JÙDEJSKÎ, *adj. koji pripada Judeji ili Judejcima. — Između rječnika u Stulićevu (kod* judejinski).

a. *adj.* Dođe u okoline judejske preko Jordana. Vuk, mat. 19, 1. Sasavasaru knesu judejskom. Đ. Daničić, jezdr. 1, 8. Na stanovnike judejske i jerusalimske. 4, 6. — *amo pripada i ovaj primjer u kojemu je* j *ispalo jamačno štamparskom griješkom*: Po Judescijeh putih komu snaga se je izmorila. A. Boškovićeva *u* I. M. Mattei 353.

b. *adv.* jùdejski. — *Između rječnika u Stulićevu (kod* judejinski). Ne umijahu govoriti judejski *(o jeziku)*. Đ. Daničić, nem. 13, 24.

JUDETA, *f. vidi* Judita. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka*. Sveta Judeta. M. Divković, nauk. 21ᵇ. Slavna Judeta veli:... 94ᵇ. Od svete Judete. 107ᵇ.

JUDICA, *f. ime nekakvoj ptici.* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka*. Tuj su zebe i judice. M. Vetranić 2, 268. Tuj su i judice i sjenice. 2, 270.

JUDIČ, *m. vidi kod* 8. juda.

JÙDIKA, *f. vidi* 8. juda. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

JUDIKIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme*. Schem. diak. 1877. 68.

JÛDIN, *adj. koji pripada Judi*. Duša Paraonova i Judina. Korizm. 16ᵃ. Biše Matija Židovin od kolina Judina. F. Glavinić, cvit. 58ᵇ. Ne uzmet se kraļestvo Judino. 417ᵇ. Judini učenici. I. Ančić, svit. 79. U Betlemu Judinu. F. Lastrić, test. 61ᵇ. Da se na Judino misto drugi obere. svet. 13ᵃ. Vi Judina družba biste. V. Došen 80ᵇ. Ir, prvenac Judin. Đ. Daničić, 1mojs. 38, 7. Otide car Izraiļev s Josafatom carem Judinijem. 1car. 22, 29. I ti, Vitlejeme, zemļo Judina. Vuk, mat. 2, 6. Sina Faresova, sina Judina. luk. 3, 33.

JÙDINAC, Jùdînca, *m. vidi* Judejac. — *U dva pisca* XVIII *vijeka*. Kraļ od Judinaca. E. Pavić, ogl. 330. Rasrdiše se protiva Žudilom aliti Judincem. And. Kačić, kor. 211.

JÛDINO DÊVO, *n. vidi kod* 8. juda.

JÛDINOV, *adj. vidi* Judin *(od čega postaje dodavańem drugoga nastavka posesivnoga* ov). — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka*. Od koļena Judinova ki se jaki bog nareče. J. Kavańin 387ᵇ.

JUDINOVAC, Judinovca, *m. vidi* Judejac. — *isporedi* Judinac i Judinov. Ali bi upravnije bilo, da se zovu Judinovci nego Žudili. And. Kačić, kor. 290.

JUDINSKI, *adj. koji pripada Judincima.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka*. Da se mloštvo vojske judinske pokripi. E. Pavić, ogl. 320.

JÙDIT, *f. vidi* Judita. — *Prema grčkome ili latinskome obliku.* — *Nalazi se samo u nom., rijetko u drugijem padežima, i tad se ne mijeńa*. Istorija svete udovice Judit. M. Marulić 1. Judit slavna udovica od Betulije. A. Gučetić, roz. mar. 4. Judit Holoferna pridobi. F. Glavinić, cvit. 115ᵃ. S molitvom Judit oružana. F. Lastrić, ned. 227.

JÙDITA, *f.* Ἰουδίθ, Judith, *ime žensko bibličko.* — *isporedi* Judit. Svete udovice Judite. M. Marulić 3. Eto k vam gre Judita gospoja. 4. Olofernes dvor svoj i Juditu zva na večeru. 6. Dike ter hvaļenja presvetoj Juditi... 7. Debore, Ase, Jael, Judite... J. Kavańin 517ᵇ. U s. pismu gospoja Judita popiva. F. Lastrić, test. 19ᵇ. S plemenitom gospojom Juditom. 115ᵃ. Lipota gospodične Judite. 354ᵇ.

JÙDITIN, *adj. koji pripada Juditi*. Hvalu još dajući dilu Juditinu. M. Marulić 58.

JÙDITKA, *f. dem.* Judita. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka*. Dvi kćeri, Luca i Juditka. A. Kanižlić, rož. 22.

JÛDOV, *adj. vidi* Judin. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka*. Rodil se je Isus od kolena Judova. Š. Kožičić 8ᵃ.

JÙFKA, *f. rastegnuti vrlo tanki plat (tijesto) kao što treba za pitu ili za resance, tur.* jufka *(kao adj.: tanak, kao supst.: pita).* — *isporedi* jupka, obga. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚der ausgewalkte teig' ‚massa farinacea distenta'. 2. ‚eine nudelartige paste die auch über den winter aufbewahrt werden kann' ‚macheroni (?), pastillorum genus', cf. obga, jupka). Bilo mu probitačno kao jarcu jufka! Nar. posl. vuk. 18. Kakvu ko pitu želi jesti, onake i jufke razvija. 125. Kakve jufke, taka i pita. Nar. bl. mehm. beg kapet. 97. A što je ńoj išlo za rukom rastegnuti obgu (jufku). M. P. Šapčanin 1, 34.

JÛFTA, *f. vidi* juhta.

1. JÛG, *m.* auster, *strana gdje sunce stoji u podne (za našu sjevernu semaļsku polovinu); vjetar koji s one strane duše.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* jugъ, *rus.* югъ, *češ.* jih. — *Postańe nije posnato; vaļa da je praslavenski oblik bio bes* j *(isporedi* užina), *Miklošić je (ne u* etymol. wörterb.) *ispoređivao lit.* úžia, *šuškam (kao vjetar, šumim). — Može biti da bi u kojemu primjeru bio nom.* jugo *(koje vidi).* — *Između rječnika u Mikaļinu* (jug, jugo, šilok ‚euroauster, euronotus, vulturnus'), *u Belinu* (‚austro, vento meridionale' ‚auster' 120ᵇ; ‚sirocco, vento noto' ‚notus' 679ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (jug, zapadńak, zapadni veter ‚auster, eurus, notus, vulturnus, libs, favonius, zephyrus'), *u Jambrešićevu* (‚auster'), *u Voltiģijinu* (jug, jugovina ‚sirocco, vento meridionale' ‚südwind'), *u Stulićevu* (‚notus'), *u Vukovu* (1. ‚südwind' ‚auster, notus'. 2. ‚süd' ‚meridies'), *u Daničićevu* (jugъ ‚regio meridiana').

a. *strana.* Na jugъ Grimače. Starine. 13. 207. (1185, *prepis.* 1210). Otъ juga. Mon. serb. 127. (1347). Kъ jugu. 131. (1348). Vrh ki je od juga. Mon. croat. 108. (1471). Zadi se sa juga tmast oblak na gori. Đ. Baraković, vil. 258. Štira teče do Loznice od juga k sjeveru. Vuk, nar. pjes. 4, 253. Stanovnici pitoma juga. M. Pavlinović, rad. 154. Skup zemaļa na slovinskom jugu. razg. 18. Jedni k jugu odjesdiše pravno. Osvetn. 1, 31. Upravo su dika i ponos na jugu slavenstva. 4, VII.

b. *vjetar; često i vjetar koji duše s jugoistoka (isporedi* šilok). *pošto je osobito zimi s ovakovijem vjetrom vrijeme toplo i vlažno, gdjegdje znači i ovakovo vrijeme (isporedi i* jugovina). Duh juga i bure dahnu(v), ka istoku otide. Aleks. jag. star. 3, 247. Koji prinosiš s neba jug. B. Kašić, rit. 428. Al' da se primiri oblaka pres juga. Đ. Baraković, vil. 31. Kad valove kako gore po ńem *(moru)* vrli jug nadima. M. Orbin 27. Po nebesijeh tako oblake u neskladnoj suprotivi tjera i zgoni s vlasti jake mrazni sjever, jug daždivi. I. Gundulić 240. Sila plaha vlažnijeh juga, vihar mraznijeh. G. Palmotić 2, 527. Jug daždivi. A. Vitaļić, ist. 459ᵇ. Bog dovede jug s poludne. I. Đorđić, salt. 262. Plahi sjever ali jug valoviti da te od kraja malo odtisne može li te podušiti? B. Zuzeri 156. Jug... mek, vruć i ugodan. F. Lastrić, test. 248ᵇ. Odi, juže, raspuši vrtao moj. svet. 67ᵃ. Tu ožujak jugu veli tirat s gore snig i simu. A. Kanižlić, roš. 13. Jug ‚scirocco'. S. Budmani 416ᵇ. Duni, juže,

nek se babe pruže! Duni, juže, po božiću pete, nehvala ti kad bude devete (neđeļe). Nar. posl. vuk. 71. Jug babi za furunom. (Kad ko u sobi govori da na poļu nije zima, a jeste). 115. Jug duše svud i svugđe zaviri, pa će i za ńegovu kraļicu znati. Nar. prip. vil. 1868. 63. Uždio jug, da se morem nije moglo. S. Ļubiša, prip. 49. Ter kŏ jedra dva se duba skruše i u poron panu, kad jug puše. Osvetn. 4, 53.

2. JŪG, *m. ime muško: u narodnijem se pjesmama često pomińe* Jug Bogdan *s devet sinova* (Jugovića) *u vrijeme kosovske bitke. — Narod misli da je vladao u jugoistočnoj Srbiji, vidi:* Leskovčani to brdo *(u Srbiji u okrugu niškom)* zovu ‚Hisar', i vele da su tu bili dvori Jug-Bogdanovi. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 18. Srbi vele da je to *(Hisar, sidine od staroga grada kod Prokupļa u okrugu topličkom)* bio grad Jugbogdanov. 378. — *Često kod* Jug Bogdan *u pjesmama prva se riječ ne mijeńa po padežima. — Između rječnika u Vukovu* (Jug Bogdan, otac devet Jugovića). Pozvaćemo stara Jug-Bogdana, š ńim će doći devet Jugovića. Nar. pjes. vuk. 2, 182. Care svraća Juga na večeru, Lazo svraća devet Jugovića. 2, 183. A do ńega stari Jug-Bogdane, a do Juga devet Jugovića. 2, 184. Viknu Juže đece devetoro. 2, 287. Al' pogibe Bogdan Juže stari. 2, 297. I desetog star-Juga Bogdana. 2, 304.

JUGA, *m. ime muško, isporedi* 2. Jug. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Juga priloži selo Gorino. Glasnik. 24, 274. (1395).

JŪGAVAC, jûgâvca, *m. vidi* prndeļ. Jûgavac, Macroglossa stellatarum, ńeki leptir, koji se i zimi vidi da leti po kući, kad puše jug. biće mu od toga i ime. — *U naše vrijeme u Stonu.* ‚Vidi se da je šilok, vide se jugavci!' M. Milas.

JUG-BOGDANOV, *adj. koji pripada Jug-Bogdanu, vidi kod* 2. Jug.

JUGDO, *m. u Daničićevu rječniku:* Jugьdo, ime muško, ali mislim da nije dobro pročitano: car Lazar priloži Ravanici neke vinograde koje kupi ‚u Crepa i Jugda' (Mon. serb. 196. *god.* 1381. Sr. lêtop. 1817. 4, 47). mislim da bi trebalo čitati ‚Bogda'.

JUGINOVIĆ, *m. presime. — U naše vrijeme.* Schem. spal. 1862. 29.

JUGŃI, *adj. vidi* južan. — *U Stulićevu rječniku:* jugań ‚noti'. — *nepouzdano.*

JŪGO, *n. vidi* 1. jug. — *Od* XVI *vijeka u sjevernoj Dalmaciji, a između rječnika u Vrančićevu* (‚auster') *i u Mikaļinu (kod* jug, *a napose* jugo s istočńakom ‚sirocco levante' ‚eurus' *i kod* šilok). Poče dimat jugo, strahot nas striže. P. Hektorović 72. Kad jugo puše. Anton Dalm., nov. tešt. 107a. luc. 12, 55. Pušući jugo. 216a. act. ap. 27, 13. Prvi kraj na jugo a drugi u zapad. Đ. Baraković, vil. 105. Ter svo'e sile u kriposti proni jugo. A. Vitaļić, ist. 246a. Za siverom juga pušu. 459a.

JUGÒISTOČAN, jugòistočna, *adj. koji pripada jugoistoku, koji je na jugoistoku (strani), koji (vjetar) duše s jugoistoka. — Načińeno u naše vrijeme.* Od jugoistočne strane. Vuk, dan. 2, 26. Na svom jugoistočnom kraju. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 169.

JUGÒISTOČŃÂK, *m. vjetar s jugoistoka, isporedi* šilok. — *Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚südost (wind)'.

JUGÒISTOK, *m. strana među jugom i istokom, i vjetar koji odande duše. — isporedi* šilok. — *Načińeno u naše vrijeme. (Graničí)* od jugoistoka s Turskom Arbanijom. Vuk, poslov. XIX. Suva planina na jugoistok od Niša. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 2. Od severozapada k jugoistoku. 8. Jugo-istok, ggr. ‚südost', tal. frc. ‚sud-est', egl. ‚south-east'; južni jugo-istok, astr. ‚südsüdost', tal. frc. ‚sud-sud-est', egl. ‚south-south-east'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

JUGONAST, *adj. vidi* južan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚noti'. — *sasma nepouzdano.*

JUGONOST, *f. u Stulićevu rječniku us* jugovina. — *sasma nepouzdano.*

JUGOŃA, *m. ime volu. — U Slavoniji.*

JUGOSLAVAC, Jugoslavca, *m. vidi* Jugoslovinac. — *U jednoga pisca našega vijeka.* Krom i matac mož' bit Jugoslavac. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 331a.

JUGOSLÀVÊN, *m. vidi* Jugoslovinac. — *Načińeno u naše vrijeme, vidi* jugoslavenski.

JUGOSLÀVÊNSKÎ, *adj. koji pripada Jugoslavenima. — Načińeno u naše vrijeme, n. p.* Jugoslavenska akademija.

JUGOSLAVIJA, *f. južne slavenske semļe. — Načińeno u naše vrijeme.* Koliko je naroda u toj umišļenoj Jugoslaviji? M. Pavlinović, razg. 11.

JUGOSLOVINAC, Jugoslovinca, *m. složeno od* jug *i* Slovinac *(koje vidi).*

JUGOSLOVINSTVO, *n. osobine i sve ono što pripada Jugoslovincima i ńihovijem semļama. — U jednoga pisca našega vremena.* Putnik koji je više krat cijelo jugoslovinstvo proučio. M. Pavlinović, razg. 12.

1. JŪGOV, *adj. koji pripada jugu. — isporedi* južan. — *Između rječnika u Vukovu* (n. p. snijeg ‚des südwinds' ‚austri'). A iz sela budne žene viču: ‚Lako, lako jugov puši vihre'. Osvetn. 1, 74. Što počelo s kraja sjevernoga, zakrvilo i sa jugovoga. 5, 98.

2. JŪGOV, *adj. koji pripada Jugu. — vidi* Jugovo Poļe.

JUGOVAC, Jugovca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļeļ. 75.

JUGOVCI, Jugovaca, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 58.

1. JŪGOVIĆ, *m. čovjek s juga, s južne strane. — U Mikaļinu rječniku:* Jugović, južńi ‚australis, austrinus'. — *U naše vrijeme u Šulekovu:* ‚südländer'.

2. JŪGOVIĆ, *m. presime po ocu Jugu. — Potvrđeno od* XV *vijeka. — Između rječnika u Daničićevu:* Jugovićь, čovjek hercega Stjepana knez ‚Vukmanь Jugovićь' 1438—54, ime mu pišu i ‚Vuokmanь' i ‚Vokmanь', a presime i ‚Jugovikь' (Mon. serb. 390. 392. 393. 396. 403. 429. 430. 468). — u latinskim spomenicima 1423 vojvoda ‚Voyn Juga' (‚Vojinь Jugovićь') (Glasnik. 18, 201). — Jugovićь. S. Novaković, pom. 152. Gospode Jugovića. Norini 39. A do ńega stari Jug-Bogdane, a do Juga devet Jugovića. Nar. pjes. vuk. 2, 184. Naj starijeg Boška Jugovića. Nar. pjes. petr. 2, 199. Pređoše iz cesarije Sima Jovanović, Petar Jugović. Glasnik. II, 1, 76. (1806). Aleksije Jugović. Rat. 81.

JŪGOVIĆI, *m. pl. ime selima. a) u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 120. — *b) u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 19.

JŪGOVINA, *f. vjetar s juga, i uopće vrijeme kad ovaj vjetar duše (obično se u primorju ovako zove toplo vrijeme preko sime kad duše jugoistočni vjetar). — U naše vrijeme, a između rječnika u*

Voltiđijinu (kod jug), *u Stulićevu* („vehemens notus"), *u Vukovu* („das sirocco-wetter, thauwetter" „tempestas solvens nivem et glaciem"). Udariše morske jugovine. Nar. pjes. petr. 2, 22. Daj mi, Bože, od Drine vedrine, jugovine od Jercegovine. Nar. pjes. marj. 180. Kad je o kršćanskom božiću jugovina. Vuk, poslov. 227. Plamen piri jugovina naglo. Osvetn. 1, 74. Grmilo je, sijevale su muńe i gudila jugovina dahom. 2, 149. Kô kad plaha jugovina puhne. 3, 28. Uz mrtvu jugovinu naveze se i pregleda otok. M. Pavlinović, rad. 86. Jugovina „tempestas solvens nivem et glaciem". *u Istri.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 50.

JÛGOVNÎ, *adj. koji pripada jugu ili jugovini. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* I kad vrime jugovno dopušća. J. S. Reļković 74.

JUGOVO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Orańe u mestu Jugovu. Sr. nov. 1861. 672.

JUGOVO POLE, *n. ime mjestima.*

a. *pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Rasdijeļ. 141.

b. *polje u Bosni.* F. Jukić, zemļ. 2.

JUGÒZAPÂD, *m. strana među jugom i zapadom, i vjetar koji odande duše. — isporedi* garbin, lebić. *— Načińeno u naše vrijeme.* Od juga i jugozapada teško je za sad pravu granicu naznačiti. Vuk, dan. 2, 26. Ovaj komad zemļe koji od jugozapada graniči s morem. poslov. XVIII. Kosa koja se odvaja od Mi̇gura na jugozapad. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 167. Jugozapad, astr. ggr. „südwest", tal. „sud-ovest", frc. „sud-ouest", egl. „south-west"; južni jugozapad „süd-südwest", tal. „sud-sud-ovest", frc. „sud-sud-ouest", egl. „south-south-west"; zapadni jugozapad „west-südwest", tal. „ovest-sud-ovest", frc. „ouest-sud-ouest", egl. „west-south-west". B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JUGÒZAPÂDAN, jugòzapâdna, *adj. koji pripada jugozapadu. — Načińeno u naše vrijeme.* Po jugozapadnijem krajevima. Vuk, poslov. 148. *— I u Šulekovu rječniku:* „südwestlich".

JUGÒZAPÂDNÂK, *m. jugozapadni vjetar. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* „südwestwind".

JÛHA, *f.* jus, jusculum, *voda u kojoj se kuhalo meso što se jede, n. pr. goveđe, bravļe, kokošje, ribļe, te se i sama srče ili pije kao hrana. — isporedi* čorba. *— Akc. se mijeńa u voc.:* jûho, jûhe. *— Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* juha, *rus.* yxa, *češ.* jícha, *poļ.* jucha. *— Korijen je indoevropski* jus, *isporedi lit.* juszė *(sašto sz?), snskr.* jûša, *lat.* jus. *— Između rječnika u Vrančićevu* („jus"), *u Mikaļinu* („jus, jusculum"), *u Belinu* („brodo e broda, in cui è stata cotta carne, herbe, legumi ecc." „jus" 149a), *u Bjelostjenčevu* (juha, čorba „jus, jusculum"), *u Jambrešićevu* („jus"), *u Voltiđijinu* („brodo, zuppa" „suppe, brühe"), *u Stulićevu* („jus, jusculum"), *u Vukovu* (juha i juva „die suppe" „jus", cf. čorba, polijevka *s dodatkom da se govori po zapadnijem krajevima).* V juhi mesni. Naručn. 6a. Tako bi me i polila juhom. M. Držić 133. Ako mu se provari juha. 211. Ono juhe ča biše ostalo jošće vraše. F. Vrančić, živ. 90. Meso vareno u svojoj jusi. J. Mikaļa, rječn. *kod* meso. Od stare kokoši dobra juha. (D). U popa je juha do dna gusta. (D). Poslov. danič. Tovar mesa, badań juhe „bufalone e bufalaccio, gran bufalo, huomo assai rozzo ed inetto" „homo ineptissimus". A. d. Bella, rječn. 151b. Imat malo juhe za štogod se pokrijepiti. B. Zuzeri 151. Juha je pogrijana raba povrćena. (Z). Juha pogrijana na pola ištećena (Z). Krštena je juhom od hobotnice. (Z). Poslov. danič. Da je potriba krstiti, a ne namira se druge vode nego juhe. Ant. Kadčić 122. Juha oli čorba. M. Dobretić 25. Taman Turci posrkali juhu, a kauri pojedoše meso. Nar. pjes. marj. 140. Sve se od ńe juhe nasrkaše. Pjev. crn. 247b. Badań mesa, a kašika juhe. (Veliki tijelom, a malen đelom. — U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 11. Koju im je *(riđu)* đak bio donio na juhi spravļeno kao što treba. Nar. prip. vrč. 118. I pogleda da u loncu ne ostade ništa drugo no samo juha. 118. Reče mladoženja da te prvo malo juhi zet. Nar. prip. mikul. 31. Juhu proli. Đ. Daničić, sud. 6, 20. Juha im je nečista u sudovima. isai. 65, 4. Uzela je malo juhe. M. Vodopić, tušn. jel. dubrovn. 1868. 194. *— U prenesenom smislu.* Lozova juha tobolac opuha (vino. — U primorju). Nar. posl. vuk. 140. *— U naše se vrijeme po varošima kaše uopće o jelu što se uzimļe na početku objeda (n. p. i o tijestu, rezancima, pirińcu itd. kuhanome u jusi).*

JÙHÂR, juhára, *m. vidi* juhopija. *— Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* jûhâru, jûhâri. *— U Stulićevu rječniku:* v. juhopija, *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

JUHÁRITI, jùhârîm, *impf. hraniti se samom ili mnogom juhom, biti juhar. — Samo u Voltiđijinu rječniku:* „brodeggiare, viver di brodo" „von suppe leben".

JUHAST, *adj. vidi* juhat. *— U Stulićevu rječniku:* „jure abundans". *— nepousdano (kad bi doista bilo ove riječi, imala bi drugo značenje: sličan jusi).*

JÙHAT, *adj. u kojem ima mnogo juhe (n. p. o jelu), ili koji daje mnogo juhe (n. p. o mesu). — U Vukovu rječniku:* „suppig" „jurulentus" *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

JUHAV, *adj. vidi* juhat. *— Samo u Stulićevu rječniku uz* juhast.

JÙHKA, *f. vidi* jufka. *— U naše vrijeme u Bosni.* Iznijeli juhke i sječanice. Bos. vil. 1892. 188.

JUHÒPIJA, *m. i f. čeļade koje mnogo ili rado pije juhe. — U Belinu rječniku:* „brodajo e brodaro, si dice a chi piace la broda" „juris anxius" 149a; *u Bjelostjenčevu:* „juris anxius"; *u Voltiđijinu:* „brodaro, brodajo" „brühetrinker"; *u Stulićevu:* „brodajo, ghiotto di brodo" „juris appetens".

JUHOPILA, *f. vaļa da je isto što* juhopija *kad se kaže o ženskom čeļadetu. — Na jednom mjestu* XVI *vijeka (u rukopisu* XVIII, *te bi mogla biti i pisarska pogreška mj.* juhopija). I ti li si došla, juhopila? M. Držić 412.

JÙHOR, *m. u Vukovu rječniku:* planina u Srbiji u nahiji jagodinskoj. *— isporedi* huhor.

JÙHTA *(i* jûfta), *f. volujska koža što se čini i tare dvekom (prije samo u Rusiji, a sad i drugdje), te ima osobiti voń. — Od rus.* юхть *ili* юфть. *— U naše vrijeme.* Juhta, tech. (jufta) „juchten, juchtenleder", tal. „bulghero, cuojo di Russia", frc. „(cuir de) roussi", egl. „Russia-leather. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JÛJ, *interj. u Vukovu rječniku:* vide jaoj.

JUKATI, jučem, *impf. vikati* ju *(u žalosti, vidi* 1. ju *na kraju), jaukati. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* I v bidu jukati prez utihe vsake. P. Vitezović, odil. 2.

JUKIĆ, *m. presime.* — *radi postuńa isporedi* Juković. — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. 20. Schem. herceg. 1878. 254.

· JUKINAC, Jukinca, *m. selo u Hrvatskaj u županiji zagrebačkoj.* Razdije|. 64.

JÙKLUK, *m. orman, kovčeg, tur.* jüklük. — *U naše vrijeme.* Divnom rezbom na juklucima (dolapima) u sobama. M. Đ. Milićević, zim. več. 133.

JÚKO, *m. hyp.* Juraj. — *Akc. je u voc.* Jûko. — XVIII *vijeka.* Od ńega se rodi Juko i Ivan. And. Kačić, kor. 469. Zmaja vodi gizdava divojka, za ńim iđe na końicu Juko; rańen zmaje zviždе strahovito, Jura viče tanko glasovito. F. Radman 89.

JUKOVIĆ, *m. presime (po ocu Juku).* — *U naše vrijeme.* Luka Juković. Rat. 353.

JÙKSUK, *m. tur.* jüksük, *naprstak.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Zem|ak. 1871. 2. Drugomu iglu, juksuk, kańu. Nar. prip. bos. 1, 6.

1. JUL, *m.* julius, *sedmi mjesec u godini.* — *isporedi* julij, srpań. — *Postaje od latinskoga imena.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (jul‘ ‚julius‘). Ijula 16. Okáz. pam. šaf. 74. Ljula 81. Jul ima dan 31.· F. Glavinić, cvit. XXIV. Na 15 jula miseca. S. Badrić, ukaz. 17. Miseca jula. P. Filipović 87. — *I u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚julius‘.

2. JUL, *m. tal.* giulio, *neki ne veliki srebrni novac.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Imam jedan jul u mojoj kesi. I. Ančić, ogl. 104. Da jim svijet daje po jul, što je mala plaća. 110.

JÚLA, *f. hyp.* Julija. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jûlo. — *U Vukovu rječniku:* ‚Julchen‘ ‚Juliola‘ *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.*

JÙLÂR, julára, *m. vidi* ular. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (jular, oglav ‚capistrum‘) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (‚cavezza‘ ‚capistrum, habenae‘), *u Vukovu* (vide ular). Tko koña kupi jularom svezana, doodi li i jular kupcu? F. Lastrić, ned. 382. A đogata na jularu vuku. Nar. pjesn. hörm. 1, 556. Trga parip uzdu i jular. 2, 433. Sve beg znade tko mu końe krade, al ne znade tko julare skida. Nar. bl. mehm. beg kap. 226. Što će ti ovaki trulav jular? Nar. prip. bos. 1, 10. Uzme koña za jular. Bos. vila. 1890. 70. — *I u prenesenom smislu.* Mnogi ljudi u narodu našemu proriču koješta iz pleća od pečena brava: čašica ona odozgo kažu da je kuća, i ako nije vrlo duboka, kažu da je puna kuća; one žile od čašice zovu se ‚jular‘ i po tome se gleda kako su końi u domaćina. Vuk, rječn. *kod* pleće.

JULÀRĠÍĆ, *m. presime.* — *Uprav* julàrġijić, *t. j. ‚jularġijin sin‘, te bi se po tome mogao naći i supst.* julàrġija (jular *s tur. nastavkom* ġi), *čovjek koji pravi julare; ali nemam druge potvrde.* — *U naše vrijeme.* Stevan Rašić iz Parašnice prijavi Simu Julargića. Glasnik II, 1, 150. (1808).

JULÀRĠIJA, JULÀRGIJIĆ, JULÀRĠIJIN, *vidi kod* Julargić.

JÙLAVA, *f.* ime žensko izvedeno od ‚Julijana‘. I. Pavlović.

JULEJ, *m. vidi* 1. julij. — *U nekijem knigama čakavskijem* XVI *vijeka (vaja da se je kod* julij *pomislilo da* i *stoji mj. negdašnega* ê). Dan 25. juleja. Š. Kožičić 9a. Miseca juleja. Mon. croat. 196. (1510). 227. (1527). V dan 29 juleja 1591. Stat. kast. 197.

1. JULIJ, *m.* julius, *vidi* 1. jul. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (gledaj julije; *a kod ovoga stoji:* nominativu nema potvrde). Mêseca julija. Mon. serb. 260. (1405 *u posnijem prijepisu).* 409. (1441). Meseca Julija. Mon. croat. 85. (1457). Od pohojenja divice Marije na 2 julija. F. Glavinić, cvit. 209a. Na četrnajest julija meseca. P. B. Bakšić VII. Na 9 julija. I. Kraljić 70. Na julija dan jedanaesti. Pjev. crn. 309b.

2. JÙLIJ, *m.* Julius, *ime muško.* — *Od* XVII *vijeka.* Meni skaza tve vridnosti Gostańić dom Julij častni. M. Gazarović 184b. Po zapovidi Julija pape. F. Glavinić, cvit. 8a. Nij' Glicera, koga svali s cesarskoga Julij trupa. J. Kavańin 272a. Kvirin, Julij mlade plodeni. 298a.

JÙLIJA, *f.* Julia, *ime žensko.* Otac Eutikijo, a mati Julija zvahu se. F. Glavinić, cvit. 12a. Raj zemaljski prikazan ... gospoji Juliji Cerinića. I. Ivanišević 6. Julija mužu carstvo imaš. J. Kavańin 346a.

JULÌJÂN, Julijána, *m.* Julianus, *ime muško.* — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Daničićevu* (Julijanъ ‚Julianus‘). Mučitelja Julijana. Stefan, sim. pam. šaf. 25. Kardinala biskupa Oštijenskoga gospodina Julijana. Mon. croat. 179. (1499). U Benetcih u crikvi s. Julijana. F. Glavinić, cvit. 12a. Posta cesarom Julijan Apostata. 122b. Julijan i Adam Kotoraški. J. Kavańin 309b. Tu je Juda i Julijan. 454a.

1. JULIJÁNA, *f.* Juliana, *ime žensko.* — *Akc. je zabilježen kao što stoji u Vukovu rječniku, u Dubrovniku bi se kazalo* Julijâna. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Belinu* (‚Giuliana‘ ‚Juliana‘ 349a) *i u Vukovu* (Julijána ‚Juliana‘ *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Julijana. S. Novaković, pom. 119. Pod ńom sedi lepa Julijana. Nar. pjes. vuk. 1, 452.

2. JULÌJÂNA, *f. ime mjestu i morskoj luci u Stońskom Ratu.* Schem. ragus. 1876. 45.

JULIJE, *vidi* 1. julij.

JÙLIJO, *m. vidi* 2. Julij. — *Između rječnika u Belinu* (‚Giulio‘ ‚Julius‘ 349a). Julijo treti *(papa).* A. Gučetić, roz. mar. 79. Cesar rimski Julijo. I. Bandulavić, predgovor.

JULINAC, Julinca, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 269.

JÛLKA, *f. dem.* Julija. — *U Vukovu rječniku:* ‚Julchen‘ ‚Juliola‘ *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.*

JUL, *m. vidi* jul. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (jul‘ ‚julius‘). Mêseca jula. Mon. serb. 222. (1392). Ijula 22. Okáz. pam. šaf. 79. 80. Trieset jula projde. B. Krnarutić 29. Jul, srpań. P. Posilović, nasl. IX.

JÙMAK, *m. tur.* jumak, *klupko.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* kao mali mosurić na čemu se zlato i svila prodaje ‚die spule‘ ‚tubulus‘ *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Mlada Mare na penger sjeđaše, na pengeru sitan vezak veze, zlatom veze po bijelu platnu, al' je sivi soko doletnuo, odnosi joj na jumaku zlato. — Privi se Petru deliji kakono svila k jumaku. (Nar. pjes. vuk. 1, 34). *vidi i:* Jumak, drvo oblo na toliko razđela, na kojemu đevojke svilu motaju kad vezu, svaku boju na osob. V. Vrčević, nar. prip. 225. Mara suče na jumaku zlata. Nar. pjes. herc. vuk. 1.

1. JUN, *adj. mlad.* — *Riječ je praslavenska* (junъ), *premda se nalazi samo u stslovenskom jeziku i u ruskome* (юный, *ali i ovo može biti uzeto*

iz crkvenoga jezika), a kod nas u knjigama pisanima crkvenijem jezikom; ali opet u svijem jesicima ima riječi što su od ove postale (vidi n. p. junac, junak). — *Korijen je* joun, *isporedi i lit.* jaunas, *te je srodan indoevropskom* iuun, *isporedi snskrt. i send.* juvan- *i* jūn-, *lat.* juvenis, *got.* juggs, *stvnjem.* jung, *engl.* young *itd. vidi i kod* 1. jur. — *Između riječnika u Stulićevu* (‚juvenis' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (junъ ‚juvenis'). — *Komp. je* junêj *(vidi u prvom primjeru).* Synъ jego junêj. Stefan, sim. pam. šaf. 10. 11. Starimъ voždu, junimъ utvrsŕdenije. 10. Voļe juni sutь, voļe stari. Sava, tip. hil. glas. 24, 180. Vъ junnê vъzrastê. Domentijan[b] 6. Da ne imamь dovesti u kuću u svoju june žene na misto gospoje Katarine. Mon. serb. 274. (1410). *k ovome primjeru Daničić dodaje u rječniku:* Mjesto ‚june' mislim da treba čitati ‚i u ne' (ńe). ‚Da ne imamь dovesti u kuću u svoju i u ne žene (za kućnicu, *ovo dodaje Daničić popravļajući po originalu)* na misto gospoje Katarine'; *ali mislim da po smislu boļe stoji* june, *ako je i ostarjela riječ; a može biti da je pisarska pogreška te da treba čitati* ine.

2. JUN, *m.* junius, *šesti mjesec u godini, lipań.* — *Postaje od latinskoga imena.* — *isporedi* junij, juń. — *Od* xv *vijeka, a između riječnika u Daničićevu* (junъ ‚junius'). Miseca juna. Mon. serb. 291. (1419). Ijuna 15. Okńz. pam. šaf. 72. Ijuna. 75. 76. 77. Jun ima dan 30. F. Glavinić, cvit. xxiii. Život *(svetaca)* miseca juna. 174—175. Miseca juna iliti lipńa. A. Kanižlić, kam. 287. Miseca juna ilti srpńa *(sic, jamačno pisarskom grješkom).* M. Dobretić 171. Na sedam juna miseca. Norini 72. Na 12 svibńa *(sic)* juna. 84.

1. JÚNAC, júnca, *m.* juvencus, *muško tele, mladi bik (i vo); često znači i bik uopće (tako je već i u stslovenskom jeziku).* — *Akc. se mijeńa u voc.:* jûnče, jûnci, *i u gen. pl.* jûnâcâ. — *Postaje od* 1. jun *nastavkom* ьcъ *(isporedi lat.* juvencus). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* junьcь, *češ.* junec, *poļ.* juniec. — *Između riječnika u Vrančićevu* (‚juvencus'), *u Mikaļinu* (junac, june ‚juvencus'), *u Belinu* (‚bue giovane' ‚bos novellus' 151[b]; ‚giovenco, bove giovane' ‚juvencus' 347[a]; ‚vitello' ‚vitulus' 771[a]), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* junec ‚juvencus'. 2. junec bik ‚taurus'), *u Jambrešićevu* (junec ‚buculus, juvencus'; junec bik ‚taurus'), *u Voltigijinu* (‚vitello grosso, giovenco, buciacchio' ‚ein grosses kalb'), *u Stulićevu* (‚juvencus'), *u Vukovu* (‚der junge ochs, stier' ‚juvencus'), *u Daničićevu* (junьcь ‚taurus').

a. *u običnom smislu (mladi bik). ovdje su i primjeri kod kojijeh nije jasno jeli ovako značenje ili je kao kod* b. I dovedite junca naj tušćega. Bernardin 42. luc. 15, 23. Vrh otara tvoga tadaj će t' stavit još ne junca jednoga, negoli veļu množ. M. Vetranić 1, 445. Koń mu se priklańaše kako junac jarmu. Aleks. jag. star. 3, 229. Krv kozletja ali ti junca. M. Divković, bes. 326[b]. Zapoviše ubiti junca utovļenoga. 591[a]. Velikoga junca iz grada dovestit mi vi pođite. G. Palmotić 2, 184. Kakono junci tusti tekući po livadah. P. Radovčić, nač. 21. U juncu se vidi kakav će vo biti. (D). Poslov. danič. Obijesni junci i baci. I. Đorđić, salt. 64. Stavļati vrh otara junce mlade. 168. Učiniše junca od zlata. 368. Od starog se mora vola junac učit vući kola. V. Došen 215[b]. Kad vo stari leži, tko će da mu junac teži? 215[b]. Okružili me su junci mnozi. S. Rosa 11[b]. Da zakoļu junca, ter sprave jednu obilnu trpezu. Đ. Bašić 289. A misto ńeg da upregne junca. M. A. Reļković, sat. G8[a]. Israelićani prid prilikom junca vapjahu. J. Matović 334. I naučio sam se, kakono junac neukroćen. 455. Brat je tvoj došao i otac je tvoj ubio junca utovļena. Đ. Rapić 182. Domaćin ubije naj boļega junca. Nar. prip. vuk. 98. Imala baba junca. Nar. prip. vrč. 7. Junci moji i hrańenici pokrani su. Vuk, mat. 22, 4. Jednorozi će sići s ńima i junci s bikovima. Đ. Daničić, isai. 34, 7. Blagujmo ugojena junca. S. Ļubiša, prip. 261.

b. taurus, *bik uopće (i koji nije mlad).* Takovoga junca sverêpoumna. Domentijan[b] 107. Kako o posvećenju od telac i od junac. N. Rańina 84[b]. dan. 3, 40. Junac *(u sodijaku).* Zborn. 127[a]. Jur sunce sedmo suncu zlate roge tepļaše. P. Zoranić 2[a]. Dva junca ralo okrmļaju. Aleks. jag. star. 3, 315. Niki junce peļaše, niki telce gońaše. F. Glavinić, cvit. 384[a]. Činilo bi se, da ruče junac od bromza. F. Lastrić, ned. 392. Ako je junac i tuđ, tele je moje. V. Bogišić, zborn. 140. Ako je tvoj junac, krava je tuđa. 591.

c. *u prenesenom smislu:* morski junac, Phoca vitulina. — *Vaļa da je samo kod pisaca.* Morski junac ‚vitello marino, pesce cosi detto' ‚vitulus marinus'. A. d. Bella, rječn. 771[a]. Morski junac ‚das seekalb' ‚Phoca vitulina'. G. Lazić 42.

2. JUNAC, Junca, *m. ime muško.* — *Od prije našega vremena.* Junca onogo glagoļu iže dêlomь i ime podobno steżavšago, podobno bo juncu ne umučenu i divijajuštu vъ monastyrь priida. Glasnik. 11, 88. Pisanmi na vojinstvo prizvanь byvajetь Juncь. 89. Pred ńima je Junac bujubaša. Nar. pjes. vuk. (1824) 1, xxviii.

3. JUNAC, Junca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Juncu. Sr. nov. 1875. 878.

JUNAČAD, *f. u Stulićevu rječniku:* v. junčad. — *sasma nepousdano.*

JÚNÂČAN, júnâčna, *adj. vidi* junački. — *Od* xvi *vijeka.* S junačnijem obrazom. Zborn. 104[b]. Dosta si junačan ļudi meu ine. A. Georgicso, nasl. 270. Sve viteze i junačne bojce. Ogled. sr. 36. Čija l' slava i barjak junačni. Nar. pjes. petr. 3, 651. — *Komp.:* junâčnijî. Treće uzašastje jest naj junačnije. M. Radnić 278[a]. Vrednijih su i junačniji od lava. D. Obradović, basn. 27. Dad' Andrija Marku starješinstvo ka' i poprav bratu starijemu, starijemu a junačnijemu. Pjev. crn. 55[b]. *dodano je i u Vukovu rječniku u naj novijem izdańu:* junâčnijî ‚tapferer'.

JUNÁČĒŃE, *n. djelo kojijem ko junači ili se junači.* — *Između riječnika u Vukovu* (‚das tapferthum' ‚virtutis ostentatio'). Ako je djelo bilo od obijesti učińeno (n. pr. paļevina, ubijstvo od junačeńa). V. Bogišić, zakon. 237.

JUNÀČICA, *f. junačko žensko čeļade.* — *U naše vrijeme, a između riječnika u Stulićevu* (‚ingenti animo foemina'). Žao mi je što ovoj junačici sada ne znam ime. Sr.-dalm. magaz. 1868. 79. A koja je to junačica jača od našeg oružja? S. Ļubiša, prič. 67.

JUNÀČIĆ, *m. dem.* junak. — *Od* xviii *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (‚parum audax') *i u Vukovu.* Što misliš, junačiću, učiniti s tisim poslom tvojim? F. Lastrić, ned. 255. O junačiću crnoočiću! Nar. pjes. vuk. 1, 86.

JUNÀČINA, *m. (i f.) augm.* junak. — *Od* xviii *vijeka, a između riječnika u Vukovu.* U ovomu događaju ukaza se junačina. A. Kanižlić, kam. 111. Pokazati se da je junačina. D. Obradović, basn. 145. Koliko junačina to više je mudračina. Pjev. crn. 326[a]. A broji se da je junačina. Nar. pjes. juk. 107. Tebe, Tale, junačinom kažu.

549. Mislio je junačina Miko. Nar. pjes. istr. 1, 30. Ki postavlja čudnoga harača, da mu damo ali junačinu ki će s ńime bojak vojevati, ali svakog dana pošiljati i divojku i pečena jańca. 1, 89. Blago tebi, junačino drevna! Osvetn. 2, 12. Vukotiću junačino prva! 3, 110.

JUNÁČITI, jùnâčîm, *impf. govorom poticati na junaštvo (činiti da objekat bude junak), sloboditi, sokoliti.* — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b, *a)), a između rječnika u Stulićevu* (‚corroborare') *i u Vukovu (vidi kod* kurážiti; *u naj novijem izdańu ima i* vide sloboditi).

a. *aktivno.* Sami sebe junačimo i na vojevańe probudimo. Đ. Rapić 224. Družinu junačio kako pravi brat i stari svat! Vuk, kovč. 72.

b. *sa* se.

a) recipročno prema značenju kod a. Ponukovahu jedan drugoga i junačeći se govorahu. M. Radnić 286b.

b) refleksivno, pokazivati se junakom. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚sich als held stellen' ‚virtutem ostento'). Veli mu Gospodin: ‚Ne junači se toliko, Petre!' F. Lastrić, ned. 328. Veli Spasitelj: ‚Petre, ne junači se!'. Đ. Rapić 65. Ja se ne junačim na vętru niti na mrazu. M. Đ. Milićević, zlosel. 291.

JÙNÂČJÎ, *adj. vidi* junački. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka.* Kada Parіž pride v junačje vrême. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468).

JÙNÂČKÎ, *adj. uprav koji pripada junacima.* — *Postaje od* junak *nastavkom* ьsk; k *pred* ь *mijeńa se na* č. *u našemu jeziku otpada* ь *pa za tijem* s *poslije* č. *oblik* junačьskyj *može biti i praslavenski, isporedi pol.* junacki *(češ.* jonácký *ne znam jeli pousdano), jer u poljskom i češkom jeziku od* čs *postaje* c. — *U našemu se jeziku javlja od* XVI *vijeka (vidi* 1, b, *e)), a između rječnika u Mikaljinu* (junački, viteški ‚heroicus'), *u Belinu* (‚heroico' ‚haeroicus' 368b; ‚valoroso, che ha valore' ‚strenuus' 751a), *u Bjelostjenčevu* (junački, viteški, hrabren ‚militaris, heroicus, bellicosus, egregius, generosus, animosus, strenuus, magni et excelsi animi'), *u Jambrešićevu* (junački drug, tovaruš ‚commiles'), *u Voltiđijinu* (‚valoroso, eroico, coraggioso' ‚tapfer, hershaft'), *u Stulićevu* (‚heroicus, magnanimus, strenuus'), *u Vukovu* (‚heldenmässig' ‚heroicus'), *u Daničićevu* (junačkyj ‚militaris'). — *U sapadnijeh pisaca nalazi se pisano i sa* š *mj.* č: jùnâškî. — *Rijetko (samo u pjesmama radi stiha) nahodi se koji nominalni oblik, n. p. gen. sing. m.* junačka, *vidi:* I junačka mesa naranio. Nar. pjes. vuk. 2, 328. A junačka srca slobodnoga. 3, 41.

1. *adj.*

a. *značeńe je samo posesivno: onaj koji pripada junacima uopće ili nekijem junacima.* Moja vêra viteška Mustahfe vojevode i svêhъ junaka, tkoo su ko(nь) mene, vêra junačka. Mon. serb. 558. (1536). Ter junačka što bi plata, sad je carska trgovina. I. Gundulić 293. Junačko je dugovańe podnositi trude teške. Ǵ. Palmotić 1, 16. Sinci moji, ne bili prokleti! dones'te mi dvi glave junačke. And. Kačić, razg. 80ab. Tu se teška krvca prolivaše, teška krvca konska i junaška. 178b. Junačka mati prva zaplače. (Ferić 7). Poslov. danič. Bacio ih na dno u tavnicu đeno leži voda do kolena a junačke kosti do ramena. Nar. pjes. vuk. 2, 245. I junačka mesa naranio. 2, 328. Bog donese kraljevića Marka, uze mene iz krvi junačke. 2, 329. Na nogama gaće šarovite, kakve su joj klete iskićene! do kolena vuci i banci, od kolena sitne veverice, a pokraj ńih sve junački broi. 3, 108. Al' se pramen zapodede tame a od pare konske i junačke. 3, 127. Nosi tridest glava junačkijeh. 3, 209. Do Katića junačkog gnijezda. 4, 526. Vino piju tri junačke majke. Nar. pjes. marj. 26. — *I ovaki primjeri mogu amo pripadati, gdje se* pjesme, popijevke *itd. sovu* junačke, *jer se u ńima pjeva o junacima.* Popijevke junačke spijevati. M. Držić 96. Sve su naše narodne pjesme razdijeljene na pjesme junačke i na ženske. Vuk, nar. pjes. (1824). 1, 17. Knіga druga u kojoj su pjesme junačke naj starije. nar. pjes. 1, 1. Listaj goro uz planinu gluha! pripijevajte junačke pjevaljke! Osvetn. 4, 58. *i ovakovi primjeri (o vremenu, doba itd. u koje su živjeli junaci):* Hrvatsko staro junačko doba davno minulo. M. Pavlinović, razg. 79. *i o mjestu gdje žive junaci (moglo bi pripadati i pod* c *ili pod* d): Na junački očak Radovića. Nar. pjes. vuk. 4, 61. U Starome Vlahu junačkome. 4, 525. Potok dijeli kršni Orahovac od junačke Dobrote. S. Ljubiša, prip. 4.

b. *koji pripada jednome junaku, junakov.* Pade listak naranče usred čaše junačke. Nar. pjes. vuk. 1, 84. I o tom sedlu ruka junačka. 1, 491. I prosta smrt od junačke ruke. Pravdonoša. 1852. 8.

c. *značeńe je kao kod* a *ili* b, *ali se ujedno misli: onakav kakav može biti ili treba da bude u junáka ili u junákâ, kakovi se pristoji junaku ili junacima, kakovi je za junake itd. vrlo često u narodnijem pjesmama, a nalazi se i drugdje. u tome se smislu* junački *kaže n. p.: a) o tijelu ljudskome i o ńegovijem dijelima, n. p.: tijelo.* Na junačko telo nam'jeńeno. Nar. pjes. vuk. 4, 269. — *meso.* Koji žali junačkoga mesa, nek' ne ide nigda na Turčina. Nar. pjes. vuk. 4, 398. — *glava.* Nek su žive sve junačke glave koje dižu čete na krajinu! Nar. pjes. vuk. 3, 192. *(ovaj bi primjer mogao pripadati i pod* a *ili* b, *jer se* glava *shvaća u prenesenom smislu).* — *čelo.* Udari ga u čelo junačko. Nar. pjes. vuk. 2, 178. Pogodi ga u čelo junačko. 2, 586. — *lice.* Oči devojačke i lice junačko. Nar. pjes. vuk. 1, 99. Proli suze niz junačko lice. 2, 112. Roni suze niz junačko lice. 2, 421. — *oko.* I gospodskom oku junačkome. Nar. pjes. vuk. 2, 536. — *grlo.* On poviknu iz grla junačkog. Nar. pjes. vuk. 2, 623. — *ńedra.* Pa ga bači u ńedra junačka. Nar. pjes. vuk. 4, 87. — *prsi.* Baci kopje bijelo Latinče na Miloša u prsi junačke. Nar. pjes. vuk. 2, 146. Udari ga u prsi junačke. 4, 127. — *srce (u pravom smislu; ako nije u pravom smislu, pripada pod* d). Na zlo ga je mesto udario, na zlo mesto, u srce junačko. Nar. pjes. vuk. 2, 79—80. Zape luka i dve bele strele, jedna udri u grlo Miloša, druga udri u srce junačko. 2, 216. Al' u Musi tri srca junačka. 2, 409. Na pleći mu zrno izlazilo i junačko srce iznijelo. 3, 272. — *pleći.* Udari ga u pleći junačke. Nar. pjes. vuk. 2, 353. Kad junaku bojak dosadio i junačka pleća utrnula. 2, 434. Među toke na pleći junačke. Pjev. crn. 182b. — *rame.* Pa ju turi na rame junačko. Nar. pjes. vuk. 3, 184. — *kosti (rebra).* Ščepaše se u kosti junačke. Nar. pjes. vuk. 2, 408. — *ruke (u pravom smislu).* Kad se Miloš vidio bez junačke desne ruke. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 28. I junački*(h)* od desnica. V. Došen 193b. I ne kasah za junačke ruke. Nar. pjes. vuk. 3, 357. — *noge (vrlo često u ovakovijem primjerima).* Skočiše se na noge junačke. J. Krmpotić, mal. 10. Usta Steva na noge junačke. Nar. pjes. vuk. 2, 3. — *bedra.* Na bojnu ih vašu bedru i junačku pripašite. Ǵ. Palmotić 2, 323. Britki mači za junačka bedra. Nar. pjes. vuk. 3, 419. — *b) o odijelu i oružju.* Pod junačkim ruhom i oružjem. Nar. pjes. vuk

1, 570. Obuče ruo junačko. 1, 590. — Odmetni to od sebe tvoje junačko oružje. P. Hektorović 21. — Pod oklopjem junačkime. Ġ. Palmotić 2, 887. — Radosav mi odpasa svoju sablju junačku. P. Hektorović 21. Sablja moja svitla i junačka. M. Držić 178. Ko se on jedva s bijegom shrani ispred sablje ńih junačke. Ġ. Palmotić 1, 888. — Dobar doro na kolače skače u visinu tri kopla junačka. Nar. pjes. vuk. 2, 884. — *c) o tjelesnom i duhovnom stanu.* Ruke šire, u lice se ljube, za junačko pitaju se zdravlje *(vrlo često).* Nar. pjes. vuk. 2, 54. — Đe bi mogli vatru naložiti i junački život povratiti. 3, 419. Tu možemo vatru naložiti i junački život održati. 3, 420. — Imati jakost junačku. P. Posilović, cvijet. 217. Da se u vištinu i jakost junačku ufati valja. E. Pavić, ogl. 30. Crne masti a junačke snage. M. Đ. Milićević, zim. več. 120. — Tako cvitje vene junačke lipote. P. Vitezović, odil. 48. — Teke dođe, Voin se rasbolje a od srca bolesti junačke. Nar. pjes. vuk. 3, 524. — E umrijeh od žeđi junačke. 2, 85. Trpe glađu i junačku žeđu. 3, 208. — Nagna ga ljuta nevolja i junačka muka da je ubije. Nar. prip. vrč. 49. — Kad se ladna napojiše vina i junački ćeiv zadobiše. Nar. pjes. vuk. 2, 587. — Još usrastom junačkime ne bješe me ti priteko. Ġ. Palmotić 1, 818. — Ubi mene Mađar iznenada bez junačkog moga ogledańa. Nar. pjes. vuk. 2, 487. — Daćeš meni slobodu junačku. 4, 310. — Jur na junačku stav i pamet došadši. P. Zoranić 84b. — Nu ako im srca u jedno jur junačka prijasan stući. I. Gundulić 526. — Junaške odluke ne znadu. I. Ivanišević 305. — Šćepan umiri plemena, a potaknu junačko pošteńe. S. Ljubiša, prip. 126. Urođena ćud junačkog pošteńa ne dava nam, da zlo ispunimo. 146. — Neću pasa rad junačkog glasa. Nar. pjes. vuk. 1, 381. — *d) o hrani (metaforički).* Pestuleso, junačka hrano, ti si sada moja čas. M. Držić 364. — *e) o boju, četi, megdanu, bojnom polju itd.* Junačkom će boju oteti sinka svoga. Ġ. Palmotić 1, 116. Kralj išpanski po sve strane boj junački treskovitijeh spravja drijeva. 2, 4. — Te junačku četu četujući. Nar. pjes. vuk. 3, 202. Spremila ga u četu junačku. 4, 108. — Zove tebe na mejdan junački. 2, 144. Da junački mejdan dijelimo. 2, 145. Izlazi mi na megdan junački. 2, 281. — Ńih vojevodi rusu glavu na junačkom polju odsiječe. Ġ. Palmotić 1, 862. Enea ti poručiva, da će doći tebi suprotiva na junačko sjutra polje. 2, 120. Na junačko razbojište. Nar. pjes. vuk. 1, 181. — *f) o igrama.* Mnozi, kom slovihu slavu priveliku, dotekli ku bihu u dilu razliku od igar junačkih, sa mnom izgubiše. H. Lucić 198. Veseje se čestitije ukazati moglo nije, s junačkijema nego igrami. Ġ. Palmotić 2, 815. A Mađari igru započeše, treću igru, skoka junačkoga. Nar. pjes. vuk. 2, 485. I skakahu skoka junačkoga. 3, 442. — *amo pripadaju i ova dva primjera (u drugome upravne o igri nego o megdanu).* Jabuka je dečina zabava, a prsten je junačka belega. Nar. pjes. vuk. 2, 244. Onda stade Kuna na biljegu, uze Mato konja zahoditi; kad to viđe Kuna Hasan-aga, kako d'jete vješto konja igra, još vještije bojno kopje drži, on pobježe s junačkog biljega. 3, 389. — *g) o konju.* Već mi nigda zarobiše tri junačke dobre konje dva siromaha. P. Hektorović 17. Udrio je ostrogami junačkoga dobra konja. 20. Tako mi moga junačkoga konja. M. Držić 178. Igra konja junačkoga. J. Palmotić 220. Tere mi su poseli junačke dobre konje. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 8. Poď'te, sluge, osedla'te vi junaške konje dobre. 1, 22. Nek s' junački konji okićeni. Nar. pjes. vuk. 2, 535. — *h) o rodu (može se shvatiti da pripada i pod* a). Ko je od roda junačkoga. I. A. Nenadić, šamb. 33. Janko bješe junačko koljeno. Nar. pjes. vuk. 3, 116. Al' devojka roda junačkoga. 3, 180. — *i) o imenu.* Nečasnu kroz prevaru svo'e junaško grdiš ime. J. Kavańin 286a. Ni junačko ime nađenula. Nar. pjes. vuk. 3, 263. — *amo pripadaju i ovakovi primjeri:* Da bi mene ne rodila majka, ni muškijem opasala pasom, ni junačkim dovikala glasom. Nar. pjes. vuk. 3, 278. — *k) o dobiti.* Kad junačkom za dobiti draga plata slijedit bude. Ġ. Palmotić 2, 156. — *l) o sreći (vrlo često).* Bog dade i srića junačka pomože. I. Zaničić III. Ako Bog da i sreća junačka. Nar. pjes. vuk. 2, 395. Da junačku sreću okušaju. 3, 419. Hajde, sine, na sreću junačku! 3, 487. — *m) o drumu (po kojemu idu junaci).* Razbolje se Kraljeviću Marko pokraj puta druma junačkoga. Nar. pjes. vuk. 2, 827. Da jezdimo drumom junačkijem. 3, 14. — *tako se u starijim pjesmama kaže i o zemlji.* Kad bi nebo padnulo na junačku crnu zemlju, oni bi ga primili na svoja na bojna kopja. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 21. Konju s' uzdu pustio do junačke crne zemlje. 1, 44.

d. *značenje se razlikuje od predašńega (kod* c) *tijem što znači samo: koji je onaki kao što je u junaka, koji se pristoji junaku itd., n. p.: ruka (u prenesenom smislu).* Još kad bi mi moglo biti poznat ine srećne puke kim je caru odoliti od junačke išlo ruke. I. Gundulić 485. — *mač (u prenesenom smislu).* Cesar nijemški, kralj franački i britanski mač junački i gospoda sva od svijeta ištu pleme suproć sebi cijeć poroda. I. Gundulić 305. — *srce (u prenesenom smislu).* Ukaza svoju snagu i srce junačko. I. Đorđić, salt. IX. Vi koji imate junačko srce. Đ. Bašić 174. Junačkim srdcem i stalnim licem. M. A. Reljković, sabr. 1. Al' je Marko milostiv na Boga a žalostiv na srcu junačkom. Nar. pjes. vuk. 2, 218. Ali banu druga snaga dođe, druga snaga i srce junačko. 2, 286. Al' je dete srca junačkoga, junačkoga srca slobodnoga. 3, 86. A junačka srca slobodnoga. 3, 41. — *narav, ćud.* Kraljevske je prem naravi i junačke i hrabrene. Ġ. Palmotić 2, 167. Cijeć junačke ćudi znane bi drag prijatelj dosle meni. 2, 272. — *smrt.* Opisuje Zrińijevu junačku smrt u Sigetu. Vuk, nar. pjes. 4, 298. — *Amo pripadaju i ovi primjeri:* Jest jedan posao junački poznati samoga sebe. M. Radnić 407a. Mandalina učini toliko junačku pokoru. 511b. *(Skrušeńe)* nikada nije pravo, ako ne ima razdrušeńa junačkoga i kripka, snažna, temeljita i stanovita život prominiti. F. Lastrić, svet. 118b.

e. *o čeladetu ili o mnoštvu čeladi (vojsci, narodu, puku, sboru itd.). u zadńem slučaju moglo bi se shvatiti i kao posesivni adj. (t. j. koji se sastoji iz junaka, u kome su sve junaci).* U zastavi od junačke vojske on jaše naj poslije. I. Gundulić 444. K junačkom vrijednu zboru priniću te ja po moru. Ġ. Palmotić 1, 153. Među zborom junačkime. 2, 806. Slobodan i junački narod. J. Kavańin 276a. Vojska sva junačka nit' se smeta. 281a. Oružan puk junački. 286b. Stahu s mukom dubokijem oplakani za sprovod činit napokoji svom junačkom gospodaru. B. Zuzeri 308. Junački i brižljivi seljanin. I. Jablanci 12.

f. *acc. sing. f.* junačku *nalasi se gdjegdje s prijedlozima* na *i* po, *te je značeńe: kako je običaj kod junaka.* Ko junaci nose na junačku. Nar. pjes. juk. 275. Ako šćeli da je na junačku. Osvetn. 2, 115. Sedlaj mi konja na junačku. Nar. pjes. istr. 1, 10. Krojimo si robu na junačku.

1, 8. — Kroji mi ti robu po junačku. 1, 26. Sada ću se s tobum po junačku biti. Jačke. 199.

2. *adv.* jûnâčki, *kao junak (prema značenju kod* 1, e). — *Između riječnika u Mikalinu* (junački, viteški, hrabreno ‚strenue, viriliter, fortiter, magno vel excelso animo'), *u Belinu* (‚coraggiosamente, animosamente' 228a; ‚invittamente' ‚egregie' 418b; ‚valorosamente' ‚strenue' 751a; ‚virilmente' ‚viriliter' 768b), *u Bjelostjenčevu* (junački, viteški, hrabreno ‚animose, militariter, egregie, fortiter, strenue, valide, viriliter, magnanime, heroice, pugilice, magno et excelso animo'), *u Jambrešićevu* (‚egregie'), *u Stulićevu* (‚strenue, excelso animo, heroico modo'). Vladajući se takoj junački. Zborn. 102a. Ki junački vojuju. B. Gradić, djev. 86. Junački činite. B. Kašić, rit. 388. Rvi se junački. A. Georgiceo, nasl. 48. Kad na polu junačkomu junački se s ńim udremo. G. Palmotić 2, 341. O kako si se ti podnio junački protiva napastovańu. P. Posilović, nasl. 122b. Junački umrimo. P. Vitezović, odil. 84. Er junački ne bi vrijedan s ńim se pobit na prav mejdan. J. Kavanin 123b. I s vojvodam' ńih junaški hti se rvat. 242b. Koga Samuel kral bugarski hinbom sveza, ne junaški. 251b. Iđaše i on junački po stupajijeh gosparevijeh. I Đorđić, ben. 171. Lovrinac ovu muku dragovolno i junački podnosaše. F. Lastrić, od' 352. Svaki vas ima im slobodno i junački odgovoriti. test. 70b. Slavno i junački pridobivši neprijatelje. 184b. Tko dakle ne bi vo'evao jako za ńu i junački. ned. 334. Počnite cilovito, kripko, junački zakon Boži obsluživati. 378. Junački služeći se oružjem. 422. Temelito, junački i stanovito odluči. svet. 113a. Daj da junački izginemo za našu braću. E. Pavić, ogl. 453. Sva svoja junački učińena dila u pismah pivaju. M. A. Relković, sat. A3b. Opaši junački boke tvoje. Ant. Kadčić 87. U vinogradu s Isukrstom junački trudećima. Đ. Rapić 149. Junački ću tebe dočekati. Nar. pjes. vuk. 3, 396. Te junački ugrabio Vuka. 4, 9. Samo, braćo, drž'te se junački. 4, 185. Pa se ńemu junački javljaše. 4, 267. Junački je umro. (Kad se zamijeni). Nar. posl vuk. 115. Bolje je da mremo junački kao ljudi. Vuk, dan. 3, 157. Bugari udarili na Hrvate. Hrvati ih junački odbiše. M. Pavlinović, rasg. 31.

JÛNÂD, *f. coll.* june. — *Između riječnika u Stulićevu* (‚magna vis vitulorum et vitularum') *i u Vukovu:* (coll.) ‚junge ochsen oder kühe' ‚juvenci aut juvencae'. — Junad, krave i volovi. V. Došen 170b. Kada se mlada junad uvraća. J. S. Relković 95. Baš kad sam poterao junad u voćńak. M. P. Šapčanin 1, 46.

JUNÀDIJA, *f. coll. vidi* junad *(uprav augm.).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ma da ranim kakvo pravo blago, ne bi ni žalio, nego nekakvu junadiju, koja ne valaju onog što poiju'. J. Bogdanović.

JÛNÂK, junáka, *m. uprav mlad čovjek, mladić; ali se često kod mladosti ističe snaga, hrabrost, ili nasuprot podložnost starijemu, te se u jednom i u drugom slučaju može i ne misliti na mladost. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* jûnâče, jûnâci. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* junakъ, *češ.* jonák *(u Moravskoj* junák), *pol.* junak. — *Postaje od* 1. jun *nastavkom* akъ. — *Između riječnika u Mikalinu* (junak, vitez ‚magni animi vir, magnanimus, vir fortis, vir excellens, heros, strenuus, validus'), *u Belinu* (‚heroe' ‚haeros' 368b; ‚huomo prode e valoroso' ‚vir' 378b; ‚coraggioso, animoso, intrepido' ‚vir magno animi robore' 228a; ‚valoroso, che ha valore' ‚strenuus' 751a), *u Bjelostjenčevu* (‚miles'. 2. junak u vojuvańu, u boju, hrabren u vojničtvu, harcu etc. ‚militiae acer'), *u Jambrešićevu* (‚miles'), *u Voltigijinu* (‚eroe, valoroso soldato' ‚held, kriegsmann'), *u Stulićevu* (‚ingentis animi vir'), *u Vukovu:* 1. ‚der held' ‚heros'. 2. (u Starom Vlahu) vide muž, cf. vojno. 3. (u Poljicima) ‚der diener' ‚servus', cf. momak; *u Daničićevu* (junakъ ‚miles).

a. juvenis, *u pravom smislu mlad čovjek, mladić.* Tecihu junaci ka mni. Transit. 245. Zva onoga junaka i posla ga. Mirakuli. 26. Pripovisti od pritvora junakov i devojak u dube. P. Zoranić, 11. Mlade junake opominaj. Anton Dalm., nov. test. 2, 117. paul. tit. 2, 6. Junak na dobi. A. Georgiceo, nasl. 40. — *U naše se vrijeme ovo značeńe nalazi gotovo samo u pjesmama gdje se pomińu ‚junaci i djevojke', ali i kod toga može biti da se misli na značeńe kod* c. Bog ubio svakoga junaka koji ljubi Bogom posestrimu! Nar. pjes. vuk. 1, 126. Na zlo po junake, gore po devojke. 1, 218. Junacima za kalpak, devojkama za kosu. 1, 278. Da ja ljubim četiri junaka. 1, 314. Ne nadaj se. mlad junače, mene majka ne da za te. 1, 315. U đevojčice crne očice, a u junaka ruse kosice. 1, 355. Ne mećite oke na junake, junaci su vjera i nevjera. 1, 389. To začuo mlad neženen junače. 1, 447. O Ružice naša mila ćeri! što ti ne moš obrati junaka? Nar. pjes. vil. 1866. 97. O vi druge, ne budite lude, ne držite veru va junaku, zač je junak veran i neveran. Nar. pjes. istr. 2, 139.

b. miles, *vojnik, momak (ističe se snaga i hrabrost a ujedno i podložnost mlađega prema starijemu, često bez obzira na mladost). — Od* XIV *vijeka.* Tuže izgiboše 2 trgovca i 3 junače. Spom. sr. 1, 22. (1399). Da dovede odъ vasъ petь desetь dobrêhъ junaka odêvenihъ oružijemъ, jedni sъ lucьmi i strêlami a druzi sъ mači i štiti, i da dojde š ńimi u Dubrovnikъ na službu dubrovčьku, a mi obêtujemo i ovako smo ucênili, da damo vsakomu od rečenihъ junakovъ na mêsecъ 5 perьperъ dinara dubrovčêhъ, a oni da su dlъžni vojevatь za Dubrovnikъ vьsdê, kude je pošljemo, sъ našêmi junaci i bezъ našehъ junakovъ, u dne u nošti li, vьzda, komъ ihъ pošljemo, da imaju pojti; ... ako koji odъ rečennihъ junaka bude ranênъ, obeštavamo se dati lêkara i lêkarije da se lêči, i onoj vrême što bude ležatь da se plaća kako i čitavo; i ako koga uhvate odъ rečennihъ, obêtujemo dati za ńega zamênu. 1, 48—49. (1403). Često sъ 2 ili 3 junake pohađaj po pristaništahъ. 1, 149. (1420). Što bi u kući prateži i imanja kneža i ńegovêhъ junaka. 1, 161. (1422). Poslavъ junake is Sokola, prikupivъ seljanъ okolnêhъ. 1, 161. (1422). Jere nije podobno raspasati oruža junaku, ni haljin s žen svlačiti. Stat. pol. ark. 5, 276. Moja vêra viteška Mustahfe vojevode i svêhъ junaka, tkoo su ko(nь) mene. Mon. serb. 558. (1536). Zabi se tuj Juda, a u to junaci dođoše od svuda spravni svi i jaci N. Naljeković 1, 129. Kako hoćeš da ikada udriti se smiju *(pastijeri)* s junacim? I. Gundulić 298 *(u ovome i u drugijem Gundulićevijem primjerima moglo bi se shvatiti značeńe kao kod* c). Od naj boljijeh sprijed junaka stahu u ogńu ńih obzide. 322. Š ńim junaka tries tisuća dođe za štit carske glave. 328. Jur junaka sobom obra po stotinu stotin svaki; svi imahu końa dobra. 328. Lijepa kita od hrabrenijeh sva junaka po izboru skladno svita. 484. Bili i prošli mi smo veće, car junake nove izbira, a nas starijeh siječe i meće. 485. Jahaše s junaki svojimi. B. Krnarutić, vaz. 11. Ubijen bi od svojih junakov. P. Vitezović, kron. 88. Mi niže imenovati vaidu sa

svojim junaci. Glasnik. II, 8, 96. (1708). Za radinom junak slidi. V. Došen 122a. Use trista i osamnajest junaka. And. Kačić, kor. 16. Ali čujem da je junak bečke cesarice. Nar. pjes. istr. 1, 39.

c. vir fortis, *čovjek snažan, srčan, hrabar (ističe se snaga i hrabrost i bez obzira na mladost). — Ovo je značenje naj običnije u naše vrijeme (osobito u pjesmama), a javlja se od* XVI *vijeka.* Izbra 300 junakov siloju tela poglavitih. Š. Kožičić 40b. *(moglo bi pripadati i pod* b). Ako ste i u čem junaci, braćo, bil', otmimo ovu vil. N. Naljeković 1, 228. S kojom si se danaska toliko junak učinio. M. Držić 182. Vojvoda od koje bješe Vitale, čovjek junak i ohol. B. Kašić, per. 128. Da je dobar junak. F. Glavinić, svitl. 55. U jeziku ti si junak od svijeh veći. G. Palmotić 2, 108. Bolega nije junaka nad Ugrinom zatočnikom. 2, 301. Onoga velikoga junaka. P. Posilović, nasl. 12b. Kako već lipše junak umrit može. P. Vitezović, odil. 85. Golem junak aliti vitez bijaše. S. Margitić, fal. 170 Vlasteline, mlad junače. J. Kavanin 87b. Da je boli junak od ńega. F. Lastrić, ned. 111. Častan i pošten gospodičić i junak. I. A. Nenadić, nauk. 127. On je deset puta boli junak od cara. A. Kanižlić, kam. 111. Ali rańen junače gospođi odgovaraše. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 25. Junaci se tad vitežki svi podniše. And. Kačić, razg. 17a. Tu udari konik na konika, sve po izbor junak na junaka. 28b. Koji bi se od vas junak naša' da otiđe priko grčke zemlje? 40a. Junak nije nit' je od junaka. 56a. Bi toliko hitar i neizrečeni junak. 181. Junak glasoviti. kor. 161. David imadiše u svojoj vojsci ove glasovite junake i vitezove. 214. Gdi se slave pisci i junaci. A. T. Blagojević, pjesn. 45. Da bude razlikosti među mudrijem i divljakom, među junakom i strašivicom. A. Kalić 246. Ti si, gospodine, bio među plašljivima junak. Đ. Rapić 26. Znaš također da je on jedan junak i vitez osobiti. 326. Jeli majka rodila junaka da prebrodi to tijo Dunavo? Nar. pjes. vuk. 1, 598. On je junak mudar i razuman, i srećan je svuda na mejdanu. 2, 75. Pred tamnicom čudan dobar junak. 2, 98. Dobar junak dobar san usnio. 2, 110. Kad izađe ovakog junaka koga danas u svijetu nema, toli mene sjutra izdat neće? 2, 114. Ti li nasta taj junak na zemlji da zakloniš čisto carsko lice, carsko lice za tvoje skutove? 2, 130. Naj mlađi je a naj boli junak. 2, 136. Nađa te se ne našlo junaka! 2, 197. Vuin dobar junak. Nar. pjes. istr. 1, 23. Ako nećeš, pošalji junaka, koji će se s manom vojevati, ter ćemo viditi koji će junak biti. 1, 39. Zajdi vanka, crni Arapine, da idemo na 'no ravno polje, da vidimo ki junak ostane. 1, 42. Kad je vojsku vojevati, onda se viče: ‚Kamo junak Kraljeviću Marko?' a kad je šićar dijeliti, govore mu: ‚Otkuda si, neznana delijo?' Nar. posl vuk. 117. Ko je dobar junak? — Dosta ljudi dobar junak. 141. Prikladan stasom, junak srcem. S. Ljubiša, prip. 87. Stade cika srčanih junaka. Osvetn. 2, 123. Ko je junak, dužan je mrijeti. 3, 44. — *Često se u pjesmama uz junaka pomiše konj.* On joj šalje konja i junaka. Nar. pjes. vuk 1, 625. Al' nestade konja i junaka. 2, 98. Obalje konje i junake. 2, 140. Dobra konja a loša junaka! 2, 140. Konji bjesni, junaci nesvijesni. Osvetn. 2, 84. — *Često u vokativu kao od uljudnosti.* Sliš'te svit moj, moj svit sliš'te, junaci. P. Zoranić 44a. Pijte me, pijte, dobri junaci! Nar. pjes. vuk. 1, 84 Božju pomoć momak curi viče: ‚Mlad junače, ona pomogla ti!' Osvetn. 1, 57. — *Također u pjesmama često stoji kao aposicija kod ličnijeh zamjenica, osobito kod prve.* Kad si svoga brata otrovala, otrovaćeš i mene junaka. Nar. pjes vuk. 1, 216. Ja sam ti se junak oženio. 1, 229. Umri, draga, dockan u subotu, ja ću junak rano u nedjelju. 1, 240. A ja sam junak morski trgovac. 1, 325. Slavuj ptica mala svakom pokoj dala, a meni junaku tri tuge zadala. 1, 392. Pravo ću ti junak kazivati. 1, 547. — Neka da se meju sobom junaci pozdravimo. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 9. — Ili si se junak pomamio? Nar. pjes. vuk. 2, 7. Tko si junak i čijeg si roda? 2, 80. Ona hrpa stijena, od kojih se planuste junaci. Osvetn. 3, 45. — A on joj je junak besidio. Nar. pjes. vuk. 1, 443. Pa htijuć se slavom ponijeti, velu štetu junak zadobio. Osvetn. 1, 11.

d. *muž, vidi u Vukovu rječniku.*

e. famulus, *sluga (ističe se podložnost mlađega prema starijemu i bez obzira na mladost), isporedi* djetić, f. I reče jednomu junaku. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). Ako bi se žena zaručala s junakom svojim. Naručn. 62b. Imiše 2 rabiči, 2 junaka. Korizm. 8b. Još te ću moliti, vazmi dva junaka, a nemoj voditi sobome Izaka. M. Vetranić 2, 244. Nigdi su moje junake izagnali. Mon. croat. 219. (1527). Poću probudit jednoga junaka, ter mu ću naredit, da zove Izaka. M. Držić 460. Rab ili junak zajmodavca. Š. Budinić, ispr. 102. Gdi gospar uči junaka prodati dušu. A. d. Bella, razgov. 64. Što biva od tešaka i prostoga od junaka. V. Došen 30a.

f. *kaže se u pjesmi i o konju po analogiji prema* c. On osedla konja Lastavicu, pa se meće junak na drugoga. Nar. pjes. vuk. 2, 54.

JUNÀKIŃA, *f. žensko čeljade junačko, kao junak. — U pisaca našega vremena.* Pa ako je koja od ovijeh junakińa kadgođ suze lila. Osvetn. 2, 7.

JUNAKOĆUDAN, junakoćudna, *adj. koji je junačke ćudi. — U Stulićevu rječniku:* ‚indole strenuus'. — *nepouzdano.*

JUNAKOĆUDNOST, *f. osobina onoga koji je junakoćudan. — U Stulićevu rječniku:* ‚indoles strenua'. — *nepouzdano.*

JUNAKOĆUDSTVO, *n. u Stulićevu rječniku (uz* junakoćudnost). — *nepouzdano.*

JUNAKORODAN, junakorodna, *adj. koji rađa junake (o zemlji). — U jednoga pisca našega vremena.* Jer je junakorodna zemlja naša. M. Pavlinović, razl. spis. 298.

JUNÁKOV, *adj. koji pripada junaku. — Između rječnika u Vukovu* (1. ‚des helden' ‚heroïs' *s primjerom:* Junakova majka prva zaplače. 2. ‚des bräutigams' ‚sponsi' *s primjerom iz narodne pjesme:* Ma ne voli majka junakova da joj brzo snahu dovedete. 3. ‚des dieners' ‚servi'). Junakova majka naj prije zaplače. Nar. posl. vuk. 115.

JUNÁKOVIĆ, *m. prezime. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Junakovićь, Dubrovčanin: ‚Grubač Junakovićь' 1436. Spom. sr. 2, 93). Pava Junaković. Norini 62. Junaković. Schem. siben. 1875. 26.

JUNÂŠTVO, *n. osobina onoga koji je junak (vidi* junak, c, *samo kod* a *u drugom značenju). — Postaje od* junak *nastavkom* ьstvo, *te se* k *pred* ь *mijeńa na* č, *za kojijem* s *ispada, te se* č *onda ispred* t *mijeńa na* š, *ali se gdjegdje nalazi pisano po etimologiji* junačstvo *i* junačtvo. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Mikaljinu* (‚magnitudo animi, fortitudo, robur'), *u Belinu* (‚valore, prodezza' ‚virtus' 751a; ‚co-

raggio, bravura, franchezza di cuore' ‚animus acer et praesens' 228a; ‚atto heroico, valoroso' ‚strenue facinus' 368b; ‚prodezza, fatto generoso' ‚preclarum facinus' 587b), *u Bjelostjenčevu* (junačtvo ‚militaris animi magnitudo, fortitudo, robur', v. delinstvo), *u Voltigijinu* (‚eroismo, valore, coraggio' ‚heldenmuth'), *u Stulićevu* (‚magnitudo animi, magnanimitas'), *u Vukovu* (‚das heldenthum, der heroismus' ‚virtus').

a. *mlada dob, vidi* junak, a. — *Samo u jednom primjeru* XVII *vijeka.* Ditinstvo, od sedam do četrnadeste; mladost ili junost, od 14 do 21; junačtvo, od 21 do 28. F. Glavinić, cvit. 450—451.

b. *osobina onoga koji je junak (vidi* junak, c). — *Nije svagda lako razabrati razliku među ovijem značenjem i značenjem pod* c. Tolikoj bješe pun junaštva. Zborn. 46b. Čim se od vitez tvojih sada junačtvo mu pripovijeda. I. Gundulić 281. A ti, ki si toli svijet'o u junaštvu, Vladislave, hodi otima' robje oteto. 408. Baštine one, ke su bile mom junaštvu verna plata, silom mi su se ugrabile, hrana je moja drugijem data. 484 Što junaštvo zaboravi? G. Palmotić 1, 217. Da me od svacijeh brani šteta i s junaštvom i s pameti. 1, 338. Ovo li se kletva i vjera i junaštvo može zvati? 2, 137. Tve junaštvo ke se slavi po jezicijeh svijeh naroda. 2, 304. U junaštvu od desnica. 2, 400. Jakost je aliti junaštvo na veće načina. K. Mađarović 72. Put junaštvom rastvoraju. B. Zuzeri 369. Gdi je junaštvo i krstjansko srce. 399. Sebi prilična u junaštvu. J. Banovac, pred. 30. A svi znadete da je čelenka zlamenje od junaštva i slavodobitja. F. Lastrić, od' 209. Ne ima većega junaštva na svitu, od junaštva duhovnoga razumim, niti slatkosti, nego li oprostiti uvriđenja. 288. Za vičnu slavu junaštva svoga i slavodobitja. ned. 189. U vrtlu Petar pokaza i ljubav i slobodu i junaštvo svoje suprot jednoj četi ciloj vojnika. 328. Kamo ti je junaštvo? svet. 35b. Junaštvo svoje pokazati. 181a. U nauku, vrsnoći i junaštvu. 187a. Razumivši kralj junačstvo Abrahamovo. E. Pavić, ogl. 31. Videći junaštvo tvoje veliko. I. Zaničić VII. Kralj Saul ne poginu ni za malo junaštvo, ni za malu pomńu. Đ. Bašić 51. Ne spozna se junaštvo jednoga vojnika kad stoji pod šatorom. 134. Negovo junaštvo svuda se proglasi. And. Kačić, kor. 130. Govoreńa od junaštva Jonate. 151. Pofali negovo junaštvo. 164. U junaštvu proglašeni. 485. Kako da bi to suprot vojništva bilo i junaštvu smetalo. M. A. Reljković, sat A4a. U boju se pozna junaštvo vojnika. M Kuhačević 89. U oholasti negova junaštva. A. Kalić 68. Sreća, pomoć, junaštvo može pridobita učinit dobitnikom. 205. Koji o dobiću sudit hoće po hrabrenstvu i junaštvu. 512. Videći junaštvo i dobrotu Davidovu. Đ. Rapić 32. Kada ti vidiš tolika kopja, sablje i oružje, pristati hoće tvoje junaštvo. 65. Izbavljaj me, pobratime Marko, jal' za blago, jali na junaštvo. Nar. pjes. vuk. 2, 246. Tvome đogu i tvome junaštvu svud su brodi đe god dođeš vodi. 2, 278. Ako ću je napit po junaštvu, napiću je vojvodi Milošu. 2, 311. A tako ti sreće i junaštva! 3, 3. Ne, Stojane, tvoga ti junaštva! 3, 125. Te je danas dobih na junaštvu. 3, 244. Đe je vaša vala i junaštvo? 4, 263. Al' ne može Turčin od junaštva. 4, 508. Ako bude sreća od junaštva. 4, 520. Ako si mi junak od junaštva. Pjev. crn. 45a. Čija busija toga i junaštvo. Nar. posl. vuk. 346. Čije glave onog i junaštvo. 347. Još se nešto hoće osim gologa junaštva, a to je razlog. S. Ljubiša, prip. 194. U nevolji izgube čoeštvo i junaštvo. 209. Pa ni divnih tu nije gusala, da se čije spomene junaštvo. Osvetn. 1, 46. A ranu ćeš lako preboljeti, ako koju stečeš na junaštvu. 2, 28. Ne bi l' još kog srce poiskalo, da s ńim svoje ogleda junaštvo. 2, 141. Daksko, da taj mir s Turcim nije produžio, ali je produžilo junaštvo hrvatsko. M. Pavlinović, razg. 39.

c. *junačko djelo u konkretnom smislu, vidi i kod* b. Tuj se Marka Kraljevića još popijeva bojna srića, smjenstva, junaštva i slobode. I. Gundulić 420. I hvaleći se da junačtvo učini. F. Glavinić, cvit. 399a. Veće jest junaštvo pobignuti, kada jest potriba, nego li umriti. P. Posilović, cvijet. 187. I ovi učini mnoga junaštva. 188. Da će učiniti junaštvo. J. Banovac, pred. 119. David na smrti ostavi u testamentu svome sinu Salomunu, da čini umoriti Joaba kapitan-generala ńegove vojske, koji mu biše dosta učinio junaštva i pošteńa. pripov. 155. Niti maće junaštvo učini David. F. Lastrić, test. 20a. David, koji učini tolika druga junaštva suprot Filišteanom, tako da bi drtali na spomenutje imena ńegova. ned. 362. Saul čuvši, da svak fali junaštva Davidova, do nenavidosti progońaše ga. 362. Poslije tolikije*(h)* junaštvi. svet. 110a. Misli s ovim hoće učinit junaštva. A. J. Knezović, nep. 175. Usudi se dakle Jonata učiniti junačtvo. E. Pavić, ogl. 252. Dio I Salkovića junačtva ukazuje. S. Štefanac 8. Pivati junaštva, dobitja i druga slavna dila. M. Zoričić, src. IV. Vojevati i junaštva provoditi. IV. Da mu zafali na junaštvu. 206. Koje sveto pismo imenuje i u kratko ńihova junaštva kaže. And. Kačić, kor. 214. Da bi on ovako zadobitno junaštvo dovršio. I. J. P. Lučić, razg. 6. Nikad junaštva nije učinio. doct. 41. Znamo da su mlogi pod Božjom zastavom ukazivali svoja junaštva. Đ. Rapić 74. Zlo ti, Mujo, današńe junaštvo! Nar. pjes. vuk. 2, 50. Da činite s Turcima junaštvo. 2, 288. Nek poginem junak na junaštvu. 2, 322. Učiniše po pola junaštvo. 4, 432. Ova je porodica dobila od Mletaka sjajne povlastice sa svojijem oglušenijem junaštvom na Lepantu. S. Ljubiša, prip. 49. Ili da bi oni drugo koje junaštvo počinili. M. Pavlinović, razg. 30. — *Ne znam, pripadaju li amo ovi primjeri ili pod* b: Kakav bješe junak u svatov'ma što naj veće otvori junaštvo? Nar. pjes. vuk. 2, 152. Mniš da si junaštvo otvorio. S. Ljubiša, prip. 227.

d. *u ovijem primjerima moglo bi biti znače ńe i: junačka hvala, slava.* Vami bit će junaštvo i dobitće. I. A. Nenadić, šamb. 12. Nije lako zadobit junaštvo. Nar. pjes. vuk. 5, 219. Koji danas dobije junaštvo. 5, 219. Tu junaštvo dobiše čobani. Ogled. sr. 192.

e. *značenje je ironično prema* b, c, d. Tko ńegove riči sluša, od junaštva kad zagluša . . . V. Došen 122a. Koji se diče i slave u svoji grisi, te ji povidaju za niko junaštvo. F. Lastrić, ned. 302.

JÙNÂŠTVOVATI, jùnâštvujêm, *impf. raditi kao junak, biti junak.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚valere, fortitudine vigere'.

JUNČAC, junčca, *m. dem.* junac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚vitellus, juvencus'.

JÙNČÂD, *f. coll. kao plur.* junče. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚magnus numerus vitulorum'.

JÚNČE, jùnčeta, *n. dem.* junac. — *Mjeste množine ima coll.* junčad *(koje vidi).* — *Samo u Stulićevu rječniku us* junčac.

JUNČEŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. junčad. — *sasma nepousdano.*

JÚNČEV, *adj. koji pripada juncu.* Va čislo junčevo. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 124.

JÚNČIĆ, *m. dem.* junac. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (junčić, tele ‚vitulus'), *u Belinu* (‚vitellino, vitello piccolo' ‚vitulus parvus' 771a), *u Stulićevu* (v. junče), *u Vukovu.* Ne junčića mlada da ti se zakolje. M. Vetranić 1, 444. I meni pretila junčića pripravi, to jes milos tvoju. N. Dimitrović 40. Kad ovna zaklasmo i mlada junčića. M. Držić 450. U crkvi budemo posvetit tuj ńimi, ti Panu ovnića, Erkulu a ja tom mojega junčića. F. Lukarević 27. Tada ćeš postaviti svrh tvoga otara junčiće. A. Gučetić, roz. mar. 109. Tad ćeš postaviti vrh otara tvoga junčiće. B. Kašić, rit. 87. Pod jaram dobro vik stučit se ne more, s junčićem vo velik u pored da ore. I. Gundulić 146. Tada sa mnom postaviće svi moji puci odizgara vrh svetoga tvoga otara mladolitne svim junčiće. 202. Lijepa uzrasta sto junčića. G. Palmotić 1, 119. Mlađahna od junčića Jove sliku na se stavi. 2, 27. Meso od junčića i od jagańaca. V. Andrijašević, put. 212. Zgradi dva zlatna junčića. A. d. Bella, razgov. 96. Mlad junčić. I. Đorđić, salt. 229. Telić — junčić. 509. Tada će postaviti svrh otara tvoga junčiće. I. A. Nenadić, nauk. 276. Učini junčiće zlatne, govoreći da su ono bogovi. And. Kačić, kor. 283. Dva junčića zlatna koji se štovahu od puka. 261. Vara vari varice da se rađu jarice i bijele jagńice i djetići i junčići. Vuk, rječn. *kod* varica.

JÚNČIJÎ, *adj. koji pripada juncima.* — *isporedi* junčji. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚vitulinus'). Krv junčija i jarčija. Vuk, pavl. jevr. 9, 13. Krv junčija. 10, 4. S krvju junčijom. Đ. Daničić, 8mojs. 16, 15.

JÚNČINA, *f. i m. augm.* junac. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. V. Arsenijević. — I jogunastu čovjeku reku: ‚pravi junčina'. J. Bogdanović.

JÚNČJÎ, *adj. koji pripada juncima.* — *isporedi* junčiji. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚von einem jungen stier, farr' ‚juvenci') *i u Daničićevu* (junьčjь ‚tauri' *s primjerom:* Junčju žlьčь. Šaf. jahrb. bd. 53. anz. bl. 116).

JÚNE, júneta, *n. dem.* junac *(ali se shvaća u istom značeńu kao* tele, *te se može kazati i o ženskom). — Akc. kaki je u gen. taki je u drugijem padežima, osim nom. sing. (a i voc. sing.* jûne). — *Nema množine, nego se kao množina uzimlje* junad *(koje vidi).* — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod* junac), *u Belinu* (‚giovenco, bove giovane' ‚juvencus' 347a), *u Stulićevu* (v. junac), *u Vukovu* (‚ein junger ochs oder kuh, junges rind' ‚juvencus aut juvenca'). Zauvrje mi se june od stada u goru. M. Držić 415. Maňe cine nego june od godine. V. Došen 21b. June dugo pod vime se vere. J. S. Reljković 57. Što se čudiš što t' ne valja june? 94. I šareno od druguje june. Nar. pjes. herc. vuk. 225. Beči se kao ubodeno june. Nar. posl. vuk. 12. Kud je otišlo june nek ide i uže. 162. Pod bikom june tražiti. 251. Čije june onog i uže. 347. Zlo govedo, vazda june. Magaz. 1869. 121. Đevojačka osobina sastoji se u malo novaca, u kojem junetu. V. Bogišić, zborn. 132. Volim svome jajetu nego tuđem junetu. Nar. bl. mehm. beg kap. 285.

JÚNEĆÎ, *adj. koji pripada junetu ili junadi* — *Postaje od osnove* junet *nastavkom* j. — *U Vukovu rječniku:* ‚vom june' ‚juvenci aut juvencae'.

JÚNEŠCE, júnešceta, *n. dem.* june. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

JUNETAR, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚juvencorum pastor'. — *nepouzdano.*

JUNGE, *n. riječ turska kod imena dviju sela u Bosni u okrugu banjolučkom.* Junge Haǵi-Alića i Junge Selima. Statist. bosn. 84.

JUNGIĆ, *m. presime.* — *Od* xvi *vijeka.* Ivan Jungić. Mon. croat. 284. (1581). Trifun Jungić. Vuk, živ. 329 *(među prenumerantima).*

JÚNICA, *f. mlada krava, isporedi* junac. — *Akc. se mijeńa u gen. plur.* júnîcâ. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚buccula'; junice ‚junices'), *u Mikaljinu* (junica, jalovica ‚juvenca, bos novella'), *u Belinu* (‚giovenca' ‚juvenca' 342a; ‚vacca giovine' ‚juvenca' 749b; ‚vitella cammareccia' ‚vitula lacte depulsa' 770b), *u Voltiǵijinu* (‚giovenca' ‚eine junge kuh'), *u Stulićevu* (‚juvenca'), *u Vukovu* (‚die junge kuh' ‚juvenca'), *u Daničićevu* (‚juvenca'). Ćto sverêpêješi se, jakože junica. Glasnik. 18, 861. Gdi tvoje borave . . . goveda i krave, junice i teoci. M. Vetranić 2, 186. *(Vuci)* junicu koju. 2, 310. Osta mi u potaji jedna junica mnogo gizdava. M. Držić 417. Tusta junica i koza dvizica. 431. Prem mičeš ti mnome kako to junicom jednome ka neće k stadu it. F. Lukarević 63. Ispeče jednu junicu. J. Filipović 3, 263a. Teoci, junci i junice. I. Jablanci 109. Podaj vuku vunice, da ne koje junice. Nar. pjes. vuk. 1, 502. Prinesi mi junicu. Đ. Daničić. 1mojs. 15, 9. — *I kao ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

JÚNIČAN, júnična, *adj. koji pripada junicama.* — *Samo u Belinu rječniku:* junični ‚di vitella' ‚vitulinus' 771a, *i u Stulićevu:* v. junčiji.

JUNIČÈTINA, *f. augm.* junica. *u Lici.* V. Arsenijević.

JÚNIČICA, *f. dem.* junica. — *U Vukovu rječniku.*

JUNIČIĆ, *m. vidi* junčić. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka (ali je po svoj prilici štamparska pogreška, te treba čitati* junčiće). Prikazivaše Bogu pravedni Abel naj pretilije juničiće. A. d. Bella, razgov. 54.

JÚNIČIJÎ, *adj. vidi* juničan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. junčiji.

JÚNIČIN, *adj. koji pripada junici.* — *U Vukovu rječniku:* ‚von der jungen kuh, der färse' ‚juvencae'.

JUNIČINA, *f. aug.* junica *a i psovna riječ za žensko čeljade, isporedi* junčina. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

JUNIJ, *m. vidi* 2. jun. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (gledaj junije, *a kod ovoga ima:* nominativu nema potvrde). M*(jese)*ca ijunija 10 d*(a)*nь. Spom. sr. 1, 65. (1405). Meseca junija. Mon. serb. 391. (1438). Na dni 5 Junija. 497. (1466). Na petnadeste dan miseca junija. F. Vrančić, živ. 67. Umrihu sveti mučeniki drugi dan junija. F. Glavinić, ovit. 174—175. Svrha miseca junija. 208b. Prvoga dana miseca junija. A. Kanižlić, bogoljubn. 439.

JUNIJA, *f. u Mikaljinu rječniku:* junija, mjera ‚archipendolo' ‚perpendiculum', *i u Stulićevu:* junija, mjera ‚archipensolo' ‚perpendiculum' *(jamačno iz Mikaljina). — Nije mi drukčije poznata riječ.*

JUNIJE, *vidi* junij.

JÚNIK, *m. u Vukovu rječniku:* arnautsko selo u Reci *s primjerom iz narodne pjesme:* I pokupi Reku i Junika.

JŮNKAŠ, *m. vidi* unkaš. — *U naše vrijeme.* Hoteo je da mu sa junkaša skine. P. M. Nenadović, mem. 201.

JUNKOVAC, Junkovca, *m. ime selima u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 97. — *b) u okrugu kragujevačkom.* 120.

JUNKOVAČKI, *adj. koji pripada selu Junkovcu.* Junkovačka *(opština).* K. Jovanović 97. 120.

JŮNO, *f. vidi* Junona. — *Samo u nom. (po latinskom obliku). — U pisaca* XVI *i* XVII *vijeku.* Tebe cić, ma kruno, pogrdih naj veća z blagom ka mi Juno kraļevstva obeća. H. Lucić 189. Marte krs, Juno mač, a Febo voden kraj, reče joj, kroz hud plač dat mi će smrtni vaj. D. Ranina 61ᵃ. Kako su ga *(Jupitera)* Juno, Neptun i Minerva u uzu postavili. F. Vrančić, živ. 10. Juno gizdava. Đ. Baraković, vil. 139.

JŮNÔN, *f. vidi* Junona *i* Juno. — *Samo u nom. sing. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Junon i Palada. M. Vetranić 2, 145.

JŮNÔNA, *f.* Juno, *ime rimske bogiňe. — U nominativu se češće nalazi oblik* Jůnône *prema tal.* Giunone. — *U pisaca* XVI *i* XVII *vijeka.* Tijem slavna Junona sa uzdahom u taj čas prid boga Plutona posla svoj plačan glas . . . veleći: ‚Plutone, za slavnu tvoju vlas od mene Junone primi moj plačni glas'. M. Vetranić 2, 158. Ne vidiš Junonu u gňivu gdi stoji? F. Lukarević 219. Cić blaga pokloni divno se svit ovi nebeskoj Junoni. D. Ranina 72ᵇ. Sred nebesa bez prikora tvoj Junoni ti si u krilu. I. Gundulić 68. — Junone a paka da bude vidjet moć što može kći jaka ku rodi nebo i noć. F. Lukarević 223. Junone je od nebesi, a od pakla ja kraļica. I. Gundulić 114. Junone mi š ňim se objavi. G. Palmotić 1, 240. Zamani ga još Junone nenavidno svuda tjera. J. Palmotić 483.

JŮNÔNE, *vidi* Junona.

JŮNÔNIN, *adj. koji pripada Junoni.* Junonin sin. J. Rajić, boj. 29.

JUNOST, *f. mladost (vidi* 1. jun). — *Samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jesikom, a između rječnika u Daničićevu* (junostь ‚juventus'). Izь junosti mojeje žedahь. Stefan, sim. pam. šaf. 12. Odь junosti moje. Mon. serb. 134. (1348). Od junosti moje. Š. Budinić, sum. 156ᵇ. Sedam vikov ili dob človičanskih: 1. otročje, do sedam let. 2. ditinstvo, od sedam do četrnadeste. 3. mladost ili junost, od 14 do 21. F. Glavinić, cvit 451ᵃ.

JUNOSTAN, junosna, *adj. mlad, mladostan, vidi* junost. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jesikom, a između rječnika u Daničićevu* (junostьnь ‚juvenilis'). Junostьnuju slabostь. Stefan, sim. pam. šaf. 10. Junostnyj iznuraše cvêtь. Domentijanᵇ 26. Otь junostnaago mi vьzrasta. Mon. serb. 331. (1405—1427).

1. JUNOŠ, *f. vidi* Junona. — *U knisi (glagoļskoj)* XV *vijeka.* A Juptêr bog ne hote im suditi, reče: ‚Ja neću suditi vam, zač mi je Junoš žena'. Pril. jag. ark. 9, 123. (1468).

2. JŮNOŠ, *m. mladić, vidi* junoša. — *U Vukovu rječniku:* u pjesmi, vide mladić *s primjerom:* Jedan junoš Kraļevicu Marko. — *Vaļa da je uzeto iz crkvenoga jezika.*

JUNOŠA, *m. mladić. — isporedi* 2. junoš. — *Postaje od* 1. jun. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* junoša *i poļ.* junosza *(u nekijem govorima s osobitijem značenem, kao n. p. mladoženja); i maģ.* inas, *sluga, ista je riječ. — U knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jesikom, a i drugdje, ali nije narodna riječ, nego je uzeta iz crkvenoga jezika; između rječnika u Daničićevu* (juvenis'). Divļь se mudrosti junoše. Stefan, sim. pam. šaf. 3. Junoše onogo. 7. Sь blagorodnymi junošami. Domentijanᵇ 5. Junoše i dêvi. Glasnik. 11, 167. Poče skazovati, kako najde junošu 12 lêt stara. Pril. jag. ark. 9, 101. (1468). *(Isus vskresi)* junošu na vratoh grada. Naručn. 98ᵇ. *(Djaval)* vzbudi pamet jednoga mlada junoše v toliku pohot pltenu. Transit. 246. Neruna pastorka Britaniku sinu junoši dobru zelo predloži. Š. Kožičić 84ᵇ. Živêše junoša šegav. 42ᵇ. Junoša ošće sući. 54ᵇ. U sni mu se javi junoša. Zborn. 81ᵇ. Reče ńemu junoša. Anton Dalm., nov. tešt. 29. Niki junoša. 74ᵇ. marc. 14, 51. — *I u ovom primjeru nije narodna riječ:* Te ovog junošu nađe i pred cara dovede. Nar. prip. vuk.ᵃ 268. — *I kao ime muško (prije našega vremena).* S. Novaković, pom. 119.

JUNOŠKI, *adj. koji pripada junošama (mladićima), koji je onaki kaki je u junoša (mladića). — Nalazi se samo stariji oblik* junošьskyj *u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (junošьskyj ‚juvenilis').

a. *adj.* Junošьskaago želanija. Domentijanᵇ 5.

b. *adv.* junošьsky. Vь poslêdńej starosti nezaapno junošьsky otь odra vьstajetь. Domentijanᵇ 57.

JUNOŠTVOVATI, junoštvujem, *impf. podnositi se kao junoša (mladić), ne u dobrom smislu (bez razbora). — Sa starijem oblikom* junošьstvovati *u knisi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku:* junošьstvovati ‚juvenari'. Ni že jakože Rovoamь junošьstvovavь pogubi carьstvija skvptra. Glasnik. 11, 67.

JUNOTA, *m. vidi* junoša. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jesikom.* Starьci sь junotami. Domentijanᵃ 41. 48. Turci izbijajuće junoti, divi i vdovi. Mon. croat. 155. (1493). — *I kao ime muško.* Dêdь mu Junota. Deč. hris. 7. 74.

JUNOTSKI, *adj. kakav je u junote. — isporedi* junoški. — *U knisi pisanoj crkvenijem jezikom.* Dospêvšu že jemu vьzrasta junotska *(u drugom rukopisu* junošьskaago). Danilo 331.

JUNOTSTVO, *n. mladost. — Postaje od* junota. — *U knisi pisanoj crkvenijem jezikom i otale u Daničićevu rječniku* (junotьstvo ‚juventus'). Junotьstvo i dêvьstvo povrêdivše. Glasnik. 11, 167.

JUNUŠ, *m. vidi* junoš *i* junoša. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Koju mladenac i dêtić prijah, junuš odrastal potvrdih. Š. Budinić, sum. 195ᵇ.

JUNUZOFIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Doňe Tuzle.* Statist. bosn. 91.

JUNUZOVCI, Junuzovaca, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 38.

JUNUŽOVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Doňe Tuzle.* Statist. bosn. 89.

JUŃ, *m. vidi* 2. jun. — *Po tal.* giugno. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (juńь junius'). Meseca juńa. Mon. serb. 261. (1405). M*(jesec)*a ijuńa. Spom. sr. 1, 88. (1407). Mjesec juń, lipan. M. Divković, nauk. VII. Lipań, juń, ima dana 30. B. Kašić, rit. 60. Juń, lipań. P. Posilović, nasl. VIII. Na peti dan juńa godišća 1596. M. Pavišić 8. Na dvajst i tri juńa. M. Kuhačević 182.

JŮŃAC, júńca, *m. vidi* 1. junac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Vitezi me kako oholi juńci

mnozi obajdoše. A. Vitaljić, ist. 65b. Puci juńca sliše. 366a. Juńca ubite vi svakako, juńca tusta i pritila. ost. 370.

JÚŃČIĆ, *m. vidi* junčić *(dem.* juńac). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Znam da u mesu od juńčića, zgorenu na otaru, ne naslađuješ se. L. Terzić 94. Tada će postaviti svrhu otara tvoga juńčića. 94.

JÚŃGA, *f. u Vukovu rječniku:* n. p. masla, t. j. oka i po (u Srbiji i u Bosni) ‚ein mass fur rindschmalz im gewichte von $1^1/_2$ oka'. — *vidi i:* Davali su mu na poresku glavu po pet oka graha, po jednu oku težine i na kuću po juńgu masla. Vuk, živ. 259. — *Neposnata postańa (isporedi i* junija).

JÚPITER, *m. vidi* 8. Jove. — *Od* XVI *vijeka kod pisaca.* Jupiter u gori za milos ljuvenu tudjer me satvori u fjerlu zelenu. M. Vetranić 2, 148. Stril' koje Jupiter zgar meće. N. Naljeśković 2, 21. Jupiter prislavni. F. Vrančić, živ. 9. Slavna boga Jupitera. M. Divković, kat. 110. O svemogi Jupitere! P. Hektorović (?) 84. Opravite svetilišće Jupiteru našem bogu. 111. Svagdi je Jupiter. M. A. Reljković, sabr. 6. Desnica Jupitera. J. Rajić, boj. 18. Ove godine vlada planeta Jupiter. Vuk, dan. 1. kal.

JÚPITEROV, *adj. koji pripada Jupiteru.* Da ih popeljaju ka Jupiterovi priliki. F. Vrančić, živ. 26. Jupiterov i Junonin sin. J. Rajić, boj. 29. Jupiterova je godina obično više vlažna. Vuk, dan. 1. kal.

JÚPKA, *f. vidi* jufka. — *U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Barańi).*

JÚPTER, *m. vidi* Jupiter. — *U knizi (glagoljskoj)* XV *vijeka.* Ona se rassrdista i pozvasta ga pred Juptera boga. Pril. jag. ark. 9, 128. (1468).

1. JÙR, *adv.* jam, *vidi* već. — *Postaje od* uže *ili* juže, *koje je sastavljeno od* u *ili* ju *(stslov. samo us* ne: ne u, ne ju, u ne) *i od riječce* že, *tijem što se ž promijenilo na* r *(vidi kod* kadar, ondar *itd., kod glagola* gnati *i* moći), *a poslije je* e *otpalo (isporedi i* jure *i* jurve). — uže *i* juže *rjeći su praslavenske, isporedi stslov.* uže *i* juže, *rus.* uže, *češ.* už *i* již, *poj.* już. — ju *(što valja da je stariji oblik nego* u) *može biti i indoevropski korijen i riječ, isporedi lit.* jau, *got.* ju ‚jam'; *od istoga korijena može biti i* 1. jun *i* jutro. — *Od* XV *vijeka, ali samo po zapadnijem krajevima (drugdje se upotrebljava* već), *a između rječnika u Mikaljinu* (jur, jurve ‚jam'), *u Belinu* (‚già' ‚jam, olim' 348a; ‚hor mai' ‚jam nunc' 871a), *u Bjelostjenčevu* (jur, vre ‚jam'), *u Voltigijinu* (jur, jurve ‚già, digià, ormai' ‚schon, bereits'), *u Stuličevu* (jur, jure ‚jam, tunc, quidem, sane etiam'), *u Vukovu* (‚schon' ‚jam' cf. već *s dodatkom da se čuje po zapadnijem krajevima u Kršćana).*

a. *kao* već *uopće ističe da je ńešto bilo ili da je ńešto svršeno (glagolsko vrijeme u rečenici može biti ne samo prošlo nego i sadańe i buduće).* Jur su se vsi zakoni roci svršili. Mon. croat. 148. (1492). Kada jur strane ulizu. Stat. poj. ark. 5, 277. Kada jur bude k roti. 279. Ki jesu jur na odašastji. Naručn. 57a. Ako li bi se jur vzeli. 69a. Jur je učinil. Korizm. 66a. Duša je jur okusila. 67b. Jur su vrata moja zatvorena. 72a. Jur vrata zatvorena jesu. N. Rańina 134b. luc. 11, 7. Slavici jur znaju. M. Držić 17. Jur nijedan budi da raskošan i plemenit smok slajaše se meni. P. Zoranić 1b. Na kom se jur biše počel kmet graditi. Mon. croat. 258. (1556). Sin Božji, koji jur je otvorio usta od milosrdja. A. Gučetić, ros. jes. 105. Jur ńih dohodke drusi uživaju. B. Kašić, nasl. 8. Jur nakazni strašne i hude kûpljâhu se pune gńiva. I. Gundulić 66. Jur izgubih, jaoh! ovako drag razgovor moj jedini. 84. Pak do njegdi jur za time obilnije daždeć suze besjedu istu glasit uze: ‚Ćaćko! zgriješih'. 239—240. Jur bogdanski vojevoda bješe umuko, želan čuti, kad od bojnijeh kazat zgoda poklisar se carski uputi. 321. Jur knez dospje, čim na kraju od vijećnice s jedne strane veće i čete dospijevaju s lijepijem redom isatkane. 444—445. Jur te sablja ma poraža. 542. Kad Ivan imi očitovanja Božja, jur limb od svetih otac biše ispraznjen. F. Glavinić, cvit. 18a. Budući jur govorili od onoga. I. T. Mrnavić, nauk. (1708). 8. Bježeć s vjernom on družinom jur se u slavnom shrani Rimu. G. Palmotić 1, 88. Ti ckniš, krsmaš i zastaješ, jur zališno u pokoju blaženomu vrijeme traješ. 2, 510. Kada je jur blisu smrt. P. Radovčić, nač. 2. Ako u drugomu mistu pristojnu jur stavljeno je. M. Bijanković 87. Kada bude jur sudac na mjestu. K. Magarović 35. Jur danica svijetle zdrake prostiraše od iztoka kad . . . J. Kavańin 419a. Kad bude jur čvrst. A. d. Bella, razgov. 187. Padoh jur bez srama. I. Đorđić, uzd. 18. Koji si jednom nogom i po jur u grebu. B. Zuzeri 421. Kako je jur ozgor rečeno. S. Badrić, prav. nač. 19. Jur si sa zemje prosvitljivala nebo. J. Banovac, prisv. obit. 65. Jur čuste: ‚Što je od Boga rođeno, pridobiva svit'. F. Lastrić, ned. 194. I ovo je osobiti uzrok, zašto ovu ranu otje primiti, kad jur umrije, a ne živ. 205. Pače koji pozlobi brata svoga, jur je ubojica. 289. Ta sam vam jur rekao, da djavao otrov u medu a ne u žuči daje za privariti. 324. Vrime jur jest sada. A. Kanižlić, rož. 128. Ah bili su jur i prošli! fran. 158. A sad mogu rijeti: jur te vidi, ter uživa moje oko. Đ. Bašić 87. Može li misnik naminuti misu za onoga kojega jur držu u raju? Ant. Kadčić 69. Ova su jur davno prikazana. D. E. Bogdanić VI. Jur prije potopa. 7. Jur izkasa on hrabrenost svoju. J. Krmpotić, pjesm. 11. Sunčanica jur besjedit prista, a muk posta u stanu: car dvoumi što će odredit. P. Sorkočević 577b. Jur sam Mirku dao zapovijedi. Osvetn. 3, 124. — *Amo pripadaju i ovi primjeri u kojima us* jur *ima* i: Tako im bijaše jur i navistio meštar nebeski. F. Lastrić, od' 146. Sad s Pašagom padoše nam krila, jur i k gradu nevolja navila. 4, 45.

b. *u negativnijem rečenicama.*

a) znači što i već, veće, više, dalje, u naprijed. Mrtvi jur nimaju plaće. Korizm. 21a. Jur nijesam dostojan zvati se sin tvoj. N. Rańina 58b. luc. 15, 19. Od priteškoga bremena, koje se jur ne mogaše podnositi. A. Gučetić, ros. jes. 117. Eto si zdrav učińen, jur nemoj sagrišivati. I. Bandulavić 39b. joann. 5, 14. Monton svoje plačući grihe, od tolikih suz jur ne vijaše. F. Glavinić, cvit. 331b. Razpuštano jur ne plovi, doć će i veći blagoslovi J. Kavańin 168b. Nu dobri svetac videći je, da jur ne čuje, dijelio se i otišo. B. Zuzeri 88. Da me ne zoveš jur majkom nego Marijom. F. Lastrić, test. 101b. Isukrst uskrisujući od mrtvi, jur ne umira. test. 208b. Francesko ništa jur ne ima na ovom svitu. test. ad. 58b. Nikoga će poodit kapljom, koji no udilj il' mrtav ostane, il' ako živ, ne ima jur očućenja. ned. 344. Kada se jur ne porađa u puti. J. Matović 41. Krst uskrstnujući od mrtvijeh jur ne umira. 58. I nemoj jur griješiti. 248. Koji kradijaše, jur neka ne krade. 402.

b) u ovom primjeru stoji samo da se jače istakne nijekańe po tal. non già. Kad se prilikuje ne jur s naj većom, nu s naj mańom mukom. L. Radič 79.

c. *u nekijem slučajevima može značiti: već jednom, osobito kad se čeka i želi da nešto bude.*

a) naj češće s imperativom. Odvrzimo jur djela tamnosti. N. Rańina 13a. paul. rom. 13, 12. Vrime je, smrtnoj žalosti izmi me jur iz ruke. H. Lucić 214. Izidite jur suze van iz oči mojijeh. A. Gučetić, ros. jez. 193. Nu, sveti otče, izajdi jur iz te špilje. F. Glavinić, cvit. 18a. Zarosite, o nebesa, milos vrhu srca moga, i vi oblaci puni uresa jur daždite pravednoga. I. Gundulić 248. Odpraviv se veće ne stoj, ča ti rekoh, z družbom jur poj. P. Hektorović (?) 87. Srce tvoje jur umiri, tere kripko stoj u viri. 94. Ti, ma dušo, od zla toga lijepim redom jur se odvrati. A. Vitaljić, ost. 2. Tomažea svi djetići, u krjepostih jur rastite. J. Kavańin 107a. S tvojim se stijegom jur na ń suni. 269b. Objav' dosle neviđeno tv'e obličje, jur se umoli. 466a. Rajske obraze svekolike pomno vazmi jur paziti. 497b. Za to, mila ma ljubavi, jur samiri srce tvoje. P. Sorkočević 582b.

b) s da *u podložnoj rečenici.* Kad noć pusti misto zori jur da svane bili danak. Đ. Baraković, vil. 214. Hlepi, da jur bio dan svane. I. Gundulić 518. Rad bi, da se jur povrati. J. Kavańin 86a.

c) može stajati i s prošlijem vremenom u istom značeńu. Moj drag' voja, jur čovika kad si primio na ove meje. J. Kavańin 492a.

d. *u ovakijem primjerima u kojima je glagol u budućem vremenu, moglo bi biti značeńe i:* do malo *ili* odmah. I tako od svijeh nas učinit jur ima *(smrt).* N. Dimitrović 34. Gdi ću te sve jur slaviti. J. Banovac, prisv. obit. 43. Ima se jur besjediti od službenika. J. Matović 225.

e. *u ovakovijem primjerima s glagolom u prošlom vremenu moglo bi značiti i: davno.* Od iztoka jur se uputih, potom začuh tvoje gizde, gospo, slavit već ner zvizde . . . Jeđupka nezn. pjesn. 285. Ove sa mnom htješe doći od istijeh tijeh strana jur u družbu, gospe izbrana. 240. I početak, komu nidan jur početak vik bio je. I. Gundulić 210. I da plijen je tvoga obraza što se višńem jur prikaza. 280. *(Filip)* jaram stavi naj prije grčkoj jur slobodi. 878. Mozgom vrlijem od živina zadojih te jur djeteta. Ġ. Palmotić 1, 124.

f. *gdjegdje ne stoji u vremenom smislu, nego da nekako jače istakne koju riječ ili misao.*

a) od prilike kao baš. Zgoni me taj ljubav prid slavni tvoj okol, jaki no zviri lav i ptice jur sokol. Š. Menčetić 10. Spomen' se, cvitje toj, ko sveđer ti gojiš, koliko kratak hip ńegova zelen taj i ńegov ukras lip jur trpi na svit saj? D. Rańina 88a. Oda ckla jedan sud, ki često putuje na kladenc studeni, brzo se jur skuje. 97a. Ki život, jaoh, ovoj može se jur zvati, u komu nepokoj žestok se sve pati? 127a. Jur sada ako ćeš da umrem, umriću vesela. F. Lastrić, test. 205b. On ljubaše polepno svoga sinčića kad jur zaradi ńega onoliko ponizno pade prid noge Isusove. F. Lastrić, ned. 402. A jur cijeni se ne samo koristno . . . J. Matović 152. Jur u istinu ne odpuštaju se samo grijesi . . . 164. Jur u istinu onijema Bog obećava plod . . . 490.

b) kao dakle: *u prvijem primjerima (jednoga pisca* XVII *vijeka) kod pitańa.* Kamo jur ove *(duše)* gredu? F. Glavinić, cvit. 12a. Crikva sveta za ke jur ono moli? 12b. Ke bihu jur ono duše pod zemjom? 13a. Nu jur gdi se onamo praščaju grihi, jedali u kraljestvu nebeskomu? 14a. Nisu li ovo Galileani? kako jur govore s našimi jazici? 161b. Kad se jur nećeš da odvržeš tvoga boga, samo ga opsuj s ričju ako i nećeš srcem. J. Banovac, pripov. 59. Niste dakle jur vi ubojice sina Božijega. F. Lastrić, test. 122a.

c) u ovijem primjerima moglo bi značiti što i ipak. Jaoh! ovi kako nas sve život naš vara, a nitko jur neće da svoj grih pokara! D. Rańina 100a Za sve u tikvi er nije bilo, jur se dobro uzoctilo. (D). Poslov. danič.

g. *dolazi uz* veće, *kao da bolje istakne smisao.*

a) vidi a. Jur kad već si, gospodine, s drugim carom u zavadi. J. Kavańin 268b.

b) vidi b. U meni za koga veće nî jur pisni skladati. P. Hektorović 58. Pokoli nitkore, ni ona jur veće, lijek mi dat ne more cijeć moje nesreće. N. Naljeković 2, 184. Isukrst ukrisujući od mrtvi jur veće ne umira. F. Lastrić, test. 186b. Pod tašuljem nimu sviralu jur višje ne nosaj. M. Katančić 41.

c) vidi c. Odkinimo se jur veće od minutijeh stvari. A. Gučetić, ros. mar. 148.

d) u jednom primjeru kao da znači: još. Što ću t' ino jur već riti, ner ako mu u kratko reda ne daš, da ga ó vele ureda čut pričudnom smrti umriti? A. Čubranović 156.

2. JUR, *m. vidi* Juraj. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Jurь ‚Georgius'). Andre Jurь Gočetićь. Mon. serb. 240. (1399).

1. JURA, *adv. vidi* 1. jur. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Jura vas neću zvati slugami. N. Rańina 198a. joann. 15, 14.

2. JÚRA, *m. hyp.* Juraj. — *vidi* Juro *i* Jure. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jûro. — *Od* XVII *vijeka po zapadnijem krajevima.* Složeno u verseti po meni vojvodi Juri Radoević-Gizdelinu. J. Radojević 8. I mene Juru. 10. Jura Radoević ove verse poda. 32. Jura ode s materom stati. F. Radman 7. Jura moli Isukrsta. 17. Jura Korner. I. J. P. Lučić, izk. 26.

JURAČIĆ, *m. presime.* — *Od* XVIII *vijeka.* Tomas Juračić. Norini 57. Juračić. Schem. bosn. 1864. 98.

JURAD, *m. vidi* Juraj. — *Na dva mjesta u jednoga pisca* XVIII *vijeka (nije pouzdano).* Jurad despot Vukovića, . . . Jurad opet Crnovića. J. Kavańin 238b.

JÛRAĐ, Jûrđa, *m. vidi* Juraj *i* Đurađ. — *Na jednom mjestu u rukopisu* XVI *vijeka.* Sveti Jurađ. Zborn. 48a.

JÛRAJ, Jûrja, *m.* Georgius, *ime muško.* — *isporedi* Đurađ. — *Od* XI *vijeka (u latinskom spomeniku), a između rječnika u Daničićevu* (Juraj ‚Georgius', u nominativu samo tako s umetnutijem ‚a' među dva suglasna na kraju). ‚Juray setnico'. Doc. rač. 144. (1086). Momu ocu Jurju. Mon. croat. 8. (1821). *(S)*vetêmь Jurьjemь. Mon. serb. 219. (1391). Jurьja Stêpanića, Jurьja Radivojevića. Spom. sr. 2, 40. (1393). Knezь Juraj Radivojevićь. Mon. serb. 226. (1395). Knezь Juraj Dragićevićь. 318. (1421). Po knezu Jurьju Ratkoviću. 426. (1443). Jurja plovana. Mon. croat. 105. (1470). Sveti Jurju. Zborn. 49a. Od Jurja. Mon. croat. 263. (1568). Sveti Juraj mučenik. M. Divković, nauk. v. U crkvi svetoga Jurja. B. Kašić, per. 182. Jurju, već ne sidi! Đ. Baraković, vil. 238. Juraj sam, reče, ban Smiderski gospodin. 321. U ńih *(bugarkińah)* Jurja Skenderbega satrite|a turskijeh sila priko

svijeta lete svega još viteška bojna dila. I. Gundulić 314. Život s. Jurja mučenika. F. Glavinić, cvit. 99b. Blaženi s. Juraj, crikve katoličanske dika. 99b. Znam dobro, Jurju, da... 102a. Oslobodi ga iz uze Jurja despota. I. T. Mrnavić, osm. 12. Juraj Petar Batoj. B. Krnarutić 31. Maru od ke rečen Juraj shodi. J. Kavanin 284a. Ljubdrag ki Jerine i Jurja se praunuk klade. 235a. S Jurjem sinom. 259a. Podnosi se junački, Jurje, ne brini se. F. Lastrić, svet. 51a. Dan svetoga Jurja. F. Radman 8. Gledaju na ńega i na cesara, čekajući kad će srčbu prolit na Jurja. 12. Zapovidi mu da Jurju dade jedan smrtni otrov. 17. Zima prođe, svetac Juraj dođe. Nar. pjes. juk. 588. Ako ste vi Jurja oženili? Nar. pjes. mikul. 154. — *Rijetko ostaje i u ostalijem padežima a što je u nom.* Počesmo prositi Juraja Mikuličića. Mon. croat. 104. (1469). Govoreńe na s. Juraja. F. Lastrić, svet. 49. U slavnomu mučeniku s. Juraju. 51b. — *Radi oblika u kojima kao da je osnova* Jurij, *vidi:* Što ima Juriju (Mon. serb. 225 *god.* 1395. 439—440 *god.* 1446), Jurijemь (305 *god.* 1420), Jurêjemь (222 *god.* 1392) tomu ne mislim da je nominativ ‚Jurij', nego dolazi samo od načina pisańa; pogrješka je pisarska jedan put ‚Juraja' (Mon. serb. 544 xv *vijeka; ali vidi sprijeda i druge primjere).* Đ. Daničić, rječn. *kod* Juraj. — *vidi i posniji primjer:* Ogledajući se u prisjajno ogledalo jakosti slavnoga mučenika Isukrstova Jurija. F. Lastrić, svet. 50a.

JURAK, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228.

JURAKOVAC, Jurakovca, *m. ime selu (vidi* Šegestin).

JURAN, *m. ime muško, vidi* Juraj. — xv *vijeka.* Jandrijaš i Juran. Mon. croat. 69. (1447). Juran Kuzmanić. 131. (1487).

JURANA, *m. vidi* Juran. — *U latinskijem spomenicima* xi *vijeka.* ‚Jurana iuppano de Sidraga'. Doc. hist. rač. 52. (1059). ‚Juranna iupano'. 168. 166. (1070—1078). ‚Juranna (d)iacono'. 178. (1080—1095).

JURANAC, Juranca, *m. dem.* Juran. — *U naše vrijeme u Istri.* Ticin ticin tanca za mladega Juranca. Nar. pjes. istr. 4, 5.

JURANDVOR, *m. mjesto na otoku Krku.* Schem. veglen. 1876. 14.

JÙRANIĆ, *m. ime muško* xiv *vijeka.* Mojiša i Juranića. Glasnik. 24, 270. (1888). — *Posnije dolazi kao prezime.* Pred Miklu Juranićem. Mon. croat. 118. (1482). Juranića vojvode. P. Vitezović, odil. 86.

JURANŠĆINA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji varoždinskoj.* Razdijel. 108.

JURAŠ, *m. vidi* Juraj. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Kralev človik Juraš Per. Mon. croat. 200. (1512).

JURAŠEVO SELO, *m. ime mjestu blizu Stajnice u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Schem. segn. 1871. 20.

JURAŠIĆ, *m. prezime.* — *Od* xvii *vijeka.* Ivan Jurasić („Jurasich'). Mon. croat. 127. (1697). Sigmundu Jurašiću. Starine. 12, 29. (1708).

JÙRAŠKOVIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Otidoše dva Juraškovića. Pjev. crn. 174a.

JÙRÂT, juráta, *m. porotnik, sudbeni činovnik(?).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* („der jurat' juratus' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu po varošima).* Il' jurata ili advokata. Nar. pjes. vuk. 1, 685. Mojim šorom nikad blata nema, sve švaleri na štikla rasneli, advokati i mladi jurati. 1, 688.

JURČA, *m. ime muško (dem.* Juraj). — *Potvrđen je samo adj.* Jurčin *(koji vidi).*

JURČAC, *m. ime muško (dem.* Juraj). — *Na jednom mjestu* xv *vijeka.* Žena Jurčaca Gusića. Mon. croat. 179. (1500).

JURČEVAC, Jurčevca, *m. selo u Međumurju (kajkavski)* Jurčevec. Schem. zagr. 1875. 189.

JURČIĆ, *m. prezime.* — *Od* xvii *vijeka.* Mikula Jurčić od Seńa. P. Vitezović, kron. 140. Jurčić. Schem. segn. 1871. 109.

JURČIĆI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 73.

JURČIN, *adj. koji pripada Jurči.* — *Na jednom mjestu* xv *vijeka.* Tri vinogradi, prvi Jurčin, drugi Stipanov, treti Gržanov. Mon. croat. 81. (1455).

1. JÙRE, *adv. vidi* 1. jur. — *Od* xv *vijeka (pousdano) do početka* xviii, *gotovo samo kod čakavaca a između rječnika u Stulićevu (kod* jur).

a. *vidi* 1. jur, a. Jure biše pomankal. Mon. croat. 89. (1460). Kada se jure svekolike te stvari izkole. Stat. polj. ark. 5, 277. Tada jure iměše gospodin 30 lêt. Pril. jag. ark. 9, 102. (1468). Da vrime jest jure oda sna ustati se. Bernardin 1. paul. rom. 13, 11. Kada jure počińu davati iz sebe plod. 1. luc. 21, 30. Jere jure se čini dilo hudobno. 6. paul. 2 thess. 2, 7. I tako da jure ni veće sluga da sin. 12. paul. gal. 4, 7. Evo su jure tri lita. 189. luc. 13, 7. On jure priminul biše. Živ. kat. star. 1, 218. Jure je veće od pet na deste lit. Živ. jer. star. 1, 227. Zač su oni jure pred Gospodinom Bogom. Naručn. 41a. Jure ozdravivši. 46b. V kriposti spovidi jure učińene. 84a. Imaš jure svršen prvi čel. Korizm. 6b. Imijući jure prijati pinesi. 52a. Budući jure pripovidal. 89a. Ovo sam jure založil. Mon. croat. 222. (1527). Jure sve okove na nogah razdro jes. N. Dimitrović 31. Jure se i starah. 39. Bješe jure u rukah od njekijeh. M. Držić 62. Na to jure pridoh. P. Zoranić 2a. A ki ne veruje, jure jest osujen. Postila. Ee2b. Sada smo jure sini Božji. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 135. 1petr. 3, 2. Kako je jure povsuda zgora rečeno. Kateh. 1561. E2a. Koga križ jure podbio jest. Š. Budinić, sum. 8a. Vrime jest jure nam oda sna ustati se. I. Bandulavić 1b. paul. rom. 13, 11. Bihu mladi potamnili jadni majci jure stari. Đ. Baraković, vil. 195. Spite jure i počivajte, evo približi se čas i sin človičaski pridat se u ruke grišnikov. M. Alberti 455. Ako je prišal jure na razbor. P. Radovčić, ist. 4. A krstjansku viru svu potiri, ka se jure svud uzdviže. P. Hektorović (?) 112.

b. *vidi* 1. jur, b, *a).* Jure se ne mogu veće poreći. Stat. polj. ark. 5, 261. On ńi jure od onoga têla ud. Korizm. 20b. Kadi Bog jure ne čini miloserdija. 40a. Jure ne budeš veće moj pristavnik. N. Rańina 152b. luc. 16, 2. Ni ranu zaviti, ka jure nima lik. Đ. Baraković, vil. 261.

c. *vidi* 1. jur, c. Probudi se jure, duše. Zborn. 149a. Jure se vratimo k Ivanu! Naručn. 64a. Stani jure, końu, stani jure, brzi końu! Nar. pjes. u P. Hektorović 20. Bre, uzu trpiti jure se naući. H. Lucić 281. Zato ustan' ter ne sidi, ter ńih hiži jure idi. P. Hektorović (?) 147. Jure uzdiši, jure skruši se. A. Vitalić, ost. 84.

d. *vidi* 1. jur, d. I ki ga dobiše, jure po tom toga izgubiše mnoga. M. Marulić 8. Jere vičńu jure radost gre uživat moja mladost. P. Hektorović (?) 146.

e. *vidi* 1. jur, f. Jao nam, ča jure učinimo bez tebe? Transit. 103 — *U ovom primjeru kao da znači: gotovo.* Budući se život človičji mnogo skratil, da jure rekal bi da se dobro ne rodi a umire. P. Radovčić, nač. 18.

f. *vidi* 1. jur, g. Ne mogu jure veće hoditi za tobom. Tondal. star. 4, 114.

2. JÛRE, *m. dem.* Juraj. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jûre. — *Od* XIV *vijeka (isprva u latinskijem spomenicima) po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu:* Jûre (Jûre), hyp. v. Đorđije *s dodatkom da se govori u Bosni (vidi primjer iz narodnijeh poslovica).* ‚Jure de Rama'. Mon. ragus. 1, 77. (1328). ‚Jure de Palmota'. 1, 86. (1328). Jure Bajanić. Stat. pol. ark. 5, 312. Jure Fabjanić. Mon. croat. 57. (1488). Jure Štefanić. 86. (1459). Jure Malešić. 97. (1465). Jure Matejašić. 108. (1468). Jure i Jero Ivelića. J. Kavańin 151ª. Jure Kastriotić. And. Kačić, kor. 485. Tadija i Jure Kulišići. 487. Ja ne znam, Jure, kakva je to tvoja budalaština. F. Radman 13. Gdi je sada Bog tvoj, o Jure? 14. Da moj brate, Jure barjaktare! Nar. pjes. vuk. 3, 419. Kad to viđe Seńanine Jure. 3, 420. Prijatelju Jure Zvjezdoviću! Nar. pjes. juk. 361. Ti si junak pa nežeńen, Jure. Nar. pjes. marj. 64. Tu se Jure malo ponaļuti. 121. Do podne Jure, od podne Ale *(o Bošńacima turske vjere koji svetkuju Đurđev dan).* Nar. posl. vuk. 67. Kano plamen kad se lijesom žuri, tako Jure u busiji juri. Osvetn. 3, 66. — *U svijem ovijem primjerima ime stoji samo u nominativu ili u vokativu; za ostale padeže treba primijetiti da u primjerima* XV *i* XVI *vijeka postaju od osnove* juret *i to sa ženskijem nastavcima, kao da je nom.* Jureta *(ali ovome nema potvrde), vidi:* Štifanu i ńega sinom Blažu i Jureti. Mon. croat. 57. (1483). S kraļevim človikom Juretu Piščićem. 195. (1510). Žena Jurete Darića. 283. (1527). Selo Jurete Malčića. 273. (1573). S otcem Jurete Novakovića. 284. (1581). *ista je osnova i dan današńi u Istri, ali s muškijem ili sredńijem nastavcima, vidi:* Jûre ‚Georgius', gen. Jûreta. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 35. *istina već* XIV *vijeka ima nom.* Juret *u latinskijem spomenicima, vidi:* ‚Juret et uxori sue'. Mon. ragus. 1, 120. 121. (1322), *ali mislim da je ovakovi oblik načińen samo po ostalijem padežima. — Kasnije (od* XVIII *vijeka) javļaju se padeži kao da je nom.* Jura *(vidi* 2. Jura), *vidi:* Ivan Kastriotić otac Jure Skenderbega. And. Kačić, razg. 86. Kad je care Juru razgledao. 87ᵇ. Glas dopade Juri Kastriotu. 90ª. Al' je Jure majci govorio: ‚kad mi jošter roda ne narodi, što s' i mene jedinoga Juru?' Nar. pjes. marj. 121. Neće Juri oni da otvore. 128.

JUREĆ, *m. ime muško (vaļa da je isto što* Juraj). — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka a po svoj prilici treba tako čitati i na nekoliko mjesta* XIV *vijeka u latinskijem spomenicima.* ‚Jurech de Priana'. Mon. ragus. 216. 217. 259. 284. (1347). I došal je k nam Jureć Petar Novaković. Mon. croat. 284. (1581).

JUREN, *m. ime muško (vaļa da je isto što* Juraj). — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Jurên Ždribač. Mon. croat. 161. (1495). — *Ima i na jednom mjestu* XVI *vijeka, ali je sumńivo, jer može biti da stoji pisarskom griješkom mj.* Jurin. Petar Juren vnuk. Mon. croat. 202. (1512).

JÚRÊŃE, *n. djelo kojijem se juri.* — *U Vukovu rječniku:* vide tjerańe.

JUREŠEVAC, Jureševca, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Tomaš Jureševac. Mon. croat. 211. (1521).

JUREŠEVIĆ, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Pred Tomašem Jureševićem. Mon. croat. 205. (1514).

JUREŠIĆ, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Ivan Jurešić. Mon. croat. 276. (1576).

JURETIĆ, *m. presime (po ocu Jureti, vidi kod* 2. Jure). — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 109.

JÛREVIKA, *f.* vrsta mrtine, smrče, koja šiba u vis, a mrtina se grana. U jurevike list je samac, rjeđi nego u mrtine, i od ńe se vrše pletu. M. Paulinović.

JURGA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļ. 60.

JÛRGET, *m. vidi* jurgeta. u Banatu. V. Arsenijević. Carogradski jurget, vrsta jurgeta. u Banatu. V. Arsenijević.

JÛRGETA, *f. vrsta tikve.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dugačka tikva, koja se zelena kuha i jede ‚flaschenkürbiss' ‚cucurbitae genus'. cf. tikva). Jurgete ‚die trompetenkürbisse'. G. Lazić 160. Jurgeta, Cucumis flexuosus L. (Vuk, Sabļar, Slavonija). B. Šulek, im. 134. — *Vaļa da je tuđa riječ, možebiti turska.*

JURGEVIĆ, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Ivaņ Jurgević. Mon. croat. 284. (1581).

JURHANIĆ, *m. presime.* — XV *vijeka.* Luka Jurhanić z Otresa, španъ rotni suda lučkoga. Mon. croat. 147. (1492).

JURI, *m. ime muško, hyp.* Juraj. — *U ńekijem primjerima* XIV *i* XV *vijeka ima samo nominativ (ne znam bi li trebalo čitati* Juri, *vidi kod* Juraj). Župan Juri. Mon. croat. 8. (1325). Sudac Brnaba i Juri. 11. Juri Herušića vnuk. 82. (1455). — *U jednom primjeru* XV *vijeka ima biti oblik* Juri *za genetiv, te se ne zna, bi li trebalo shvatiti da se ovo ime nije mijeńalo po padežima, ili da je u ovom primjeru* Juri *(mj.* Jure: *u istom spomeniku ima i* braščini *kao gen.) gen. od* Jura *ili od* Jure. Sin bivšega Juri Volarića. Mon. croat. 181. (1487).

1. JÛRICA, *f. ime žensko (prema muškome* Juraj). — *U latinskom spomeniku* XIII *vijeka.* ‚Servorum et ancillarum nomina sunt: Lyben et uxor eiusdem Jurica'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 149. (1269).

2. JÛRICA, *m. dem.* Juraj *ili* Jura. — *Od* XV *vijeka po zapadnijem krajevima.* Paval i Jurica. Mon. croat. 69. (1447). Jurica Vlah. 308. (1598). — *I u naše vrijeme (naj češće za dijete muško).*

JÛRIČICA, *f.* Fringilla cannabina L., *ime ńekoj ptici pjevačici.* — *u Budinšćini.* — *S. Brusina* (ptice hrv.-srp. 2, 14—16) *primio je ovo ime kao narodno za cijeli rod* Acanthis Bchst., *te pomińe:* Juričica obična, Acanthis cannabina (L.); J. gorska, A. flavirostris (L.); J. sjeverna, A. linaria (L.); J. južna, A. rufescens (Vieill.).

JÛRIČIĆ, *m. presime (po ocu Jurici).* — *Od* XV *vijeka.* Pristav Juričić. Mon. croat. 175. (1499). Djak Juričić. 267. (1572). Jurica Juričić. 388. (1585). Jurju Juričiću. 289. (1588). Juričić. Schem. bosn. 1864. XIV. XXVII.

JÛRIČIN, *adj. koji pripada Jurici.* Pavko Juričin sin. Mon. croat. 69. (1447).

1. JÚRIĆ, *m. ime muško (dem.* Juro *ili* Jura). — *Od* XV *vijeka.* Jurić sin Ilijin. Mon. croat. 58. (1438). Jurić Stačić. 200. (1512). Jurić Grgurić. 276. (1575). Od Ivana rodi se Jurić. And. Kačić, kor. 967. S knezom Juraćem Kačićem. Norini 74. — *U naše vrijeme kao presime (po ocu Juri).* Jurić. Schem. bosn. 1864. II. XXVII. Schem. herceg. 1873. 254.

2. JURIĆ, *m.* nazubana greda na lađi po kojoj se pomiče jezik od povraza kod vodenica. u Martinskoj vesi. F. Hefele.

JÚRIĆEV, *adj. koji pripada Juriću.* Juričev sin Jakov. Mon. croat. 186. (1488).

JURIĆEVIĆ, *m. presime (po ocu Juriću).* — — *Od prije našega vremena.* Od Ivana rodi se Jurić, od Jurića Radoš, Nikolica, Grgur i Ivan koji se prozvaše Juričevići od Jurića rečenoga. And. Kačić, kor. 467. Juričević. Schem. bosn. 1864. VIII. XIII. XXVII.

JURIĆI, *m. pl. ime mjestima.*

a. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 74.

b. *zaselak u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdije. 127.

JURIDAN, *m. Jurjev dan.* — *Samo gen.* Juridna *na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Zaklinanja primoguća Juridna. B. Kašić, rit. 428.

JURIH, *m. presime.* — XVII *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚Stanša Jurih alias Mazuranćić!' Stat. trsat. (1640). 220.

1. JÚRIN, *adj. koji pripada Juri.* Tom sumom Jurinom dokle ju izkupi. Mon. croat. 338. (1585).

2. JURIN, *m. ime muško (jamačno isto što* Juraj). — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Jurin Pribšić. Mon. croat. 184. (1487).

JURINA, *m. ime muško.* — *U latinskom spomeniku* XI *vijeka.* ‚Jurina tenenstico'. Doc. hist. rač. 118. (1076—1078). — *Posnije kao presime.* Od Marka Jurine družbe Isusove misnika. A. Kanižlić, utoč. XV.

JURINIĆ, *m. presime po ocu Jurini.* — *Od* XV *vijeka.* Mikula Jurinić. Mon. croat. 130. (1487) 199. (1512). Jurinić Lovrinac. B. Krnarutić 39. Jurinić. Schem. zagr. 1875. 210.

JURINSELO, *n. zaselak u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdije. 49.

JURISLAV, *m. ime muško.* — *Naj mańe od* XV *vijeka.* Jurislav Gradenić. Zak. vinod. 55. Jurislav Piričić. Mon. croat. 173. (1499).

JURISLAVLI, *adj. koji pripada Jurislavu.* — *U nominalnom obliku na jednom mjestu* XV *vijeka.* Dom P*(e)*t*(a)*r sin Jurisl*(a)*v]. Mon. croat. 75. (1450).

1. JÛRÎŠ, *m.* impetus, oppugnatio, *navala, udarac (kad vojska sva u jedan mah udari na drugu ili na grad da ga osvoji; pa se kaže ne samo o vojsci nego i o čeljadetu, a i o živinčetu, kad sa svom silom udari na koga ili na što), tur.* jürüjüš, jürüš, jüriš. — *isporedi* uriš. — *U naše se vrijeme naj češće kaže:* činiti juriš (na koga *ili* na što); *u starijim primjerima ima:* dati juriš kome *ili* čemu. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚assalto, batteria, che si dà a luoghi assediati' ‚oppugnatio' 110ᵇ; ‚zuffa, combattimento, affronto' ‚congressus' 785ᵇ), *u Voltigijinu* (‚zuffa, scaramuccia' ‚scharmützel'), *u Stulićevu* (‚agressio, agressus'), *u Vukovu* (‚der sturm' ‚impetus', cf. uriš). Na ńih navališe jurišem općenim. I T. Mrnavić, osm. 51. Kad je *(vojska)* juriš dala. P. Bogašinović 21. Turci svak dan do osam puta Beču gradu juriš daju. 23. Nastoje dati juriš gradu. J. Radojević 21. Trinadestekrat šturmu, juriš ali jagmu dajući im. P. Vitezović, kron. 140. Da ne učine juriša aliti naskočenja. S. Margitić, fal. 187. Sad juriše zgodno čini *(Kastriot).* J. Kavańin 287ᵇ. A jurišem kad ulizu. 385ᵇ. Već s jurišem da navali i da ńega na tle svali. 421ᵇ. Da jurišem rinu time iz Siona vas sasvime. 422ᵇ. Kad na ń juriš učini ubojica J. Banovac, pred. 29. Vaja izlaziti na juriš od boja. 121. Oću, sinko, da me prija činiš u crnu zemju zakopati, nego vojsku na Rim puštaš juriš učiniti. razg. 141. Iznahodi načine od kuda će ga biti i na ń juriš činiti. pripov. 92. Obkoli sa sve strane Siń u Cetini, ter ga bijaše i juriše činjaše. 133. Vojnici kad na juriš udare. F. Lastrić, test. 18ᵇ. Zapovid dade da se čini juriš. A. Kanižlić, kam. 818. Sve bolesti kanoti jurišom na ńega udariše. fran. 95. Da će ga brez svakog juriša porušiti. E. Pavić, ogl. 169. Da jurišem udari na grad. 172. Udariši na juriš, osvoji ga. 353. Tere juriš učiniše put Novoga bijeloga. Nar. pjes. bog. 172. Prem ako ga na juriš oteti hotiše. I. Zaničić 162. On naj prvi na juriš udara. M. Zoričić, osm. 88. Čineći vojska juriš na jedan gradić. zrc. 154. Nije l' koga porodila majka da otiđe do rike Bojane s pet ilada naj boji junaka i udare jurišem na Turke? And. Kačić, razg. 164ᵇ. Posla vojsku pod primorske stine, nebi li ga *(grad)* s jurišem uzejo. 310ᵇ. Pak učini juriš i pobiže iz komore. kor. 89. S jurišem osvojiti. 104. Učini juriš na jednu vojsku kojoj se broja ne znadiše. 244. Čineći juriše brez pristanka. 336. U tom jurišu pogibe ńegov brat Eleazar. 338. Učinivši prvi juriš u vojsku neprijatelsku. 338. Učini kroz vojsku neprijatelsku juriš, sikući livo i na desno. 338. Uzmemo na juriš gradove. M. A. Relković, sabr. 30. Što Schweidnic vazeše na juriš. M. Kuhačević 140. Na prvi juriš smrskati sva rebra. I. J. P. Lučić, razg. 103. Na bega je juriš učinio. Nar. pjes. vuk. 2, 47. Pa na Turke juriš učinio. 2, 323. Potegoše sablje okovane, jedan drugom juriš učiniše. 2, 408. Na Gruicu juriš učiniše. 2, 476. Pa na Turke juriš učiniše. 2, 504. Sjutra ćemo juriš učiniti na hajdučku prokletu Maltiju. 3, 88. No su oni činili juriša sve sa sabljom i rukom desnicom. 3, 262. Među Turke juriš učiniše. 3, 459. I na vatru juriš učiniše. 3, 461. Kade vide Bušatli-vezire gde ne može ništa na jurišu. 4, 220. Sad jurišom hajte na Loznicu. 4, 256. Dvadest drugog srpńa naredi sultan juriš. S. Ljubiša, prip. 82. Hoćemo da učinimo na Turke juriš. M. Pavlinović, rad. 100. Prvi ote jurišem Jajce Gaspar Bakač. razg. 37. Zarobi mnoge vode, i tako olakoti juriš na Biograd. 43. Jednoč ću se: Juriš! za krst častni! Osvetn. 2, 128. A kad vatra dodijala Mirku, zagnao se jurišom na Turke. 3, 127. Do nekoliko dana desi se s ovim našim sirakom te juriš kidiši. (Juriš kidisati u Boki znači: nasrnuti ‚assaltare'). Pravdonoša. 1851. 8. — *o životińi:* Zmija onako rańena i brez druge glave s većom žestinom učini juriš na ń. J. Banovac, pripov. 209. Ribetina juriš učini za proždriti Tobiju. I. J. P. Lučić, razg. 42. — *U prenesenom smislu.* Znamo da će biti brzo juriš i nadskočenje od smrti. S. Margitić, fal. 170. Progonstvo na te nasrće i kano na juriš udara. A. Kanižlić, utoč. 87. Da može odoliti junački jurišom napastovańa. F. Matić 86. I kad bismi juriš čini *(prošdor)* prama Bogu na visini. V. Došen 184ᵇ. Jurišem nebo otima. J. Rajić, ponč. 1, 161.

2. JURIŠ, *m. ime muško, isporedi* Juriša. — *U Daničićevu rječniku:* Jurišs ‚Georgius': vlastelin Matije bana bosanskoga vojvoda ‚Jurišs' 1240 (Mon. serb. 28).

JÚRIŠA, *m. ime muško, Đurađ (uprav augm.* Juro ili Jura). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚mannsname' ‚nomen viri'). Juriša Žarković. Mon. croat. 244. (1544). Juriša Balenović. P. Vitezović, kron. 200. Mač Kaštri-

otovića Juriše. F. Lastrić, od' 284. Juriša Senjanin. And. Kačić, kor. 485. Odmah beže Jurišu poznade. Nar. pjes. marjan. 124. I Plamenca Jurišu serdara. Osvetn. 8, 156.

JURIŠAC, jurišca, *m. dem.* 1. jurič. — *U Stulićevu rječniku:* ‚levis contentio'. — *nije dosta pousdano.*

JURÌŠÂŃE, *n. djelo kojijem se juriša (vidi* 1. jurič). — *Između rječnika u Vukovu* (‚das stürmen' ‚oppugnatio'). I Turaka u jurišańu toliko izgine. Vuk, dan. 5, 44. Petraševo jurišańe na Zvornik. M. Pavlinović, rasg. 43.

JURÌŠATI, jurîšâm, *impf.* juriščiti *(činiti juriš).* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* jurišámo, jurišáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* jûrišâ, *u part. praet. act.* jûrišao, jûrišâla. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (jurišati ‚stürmen' ‚impugno'). A na crkvu jurišaju Turci. Nar. pjes. vuk. 5, 102. No na bedem Srbļi jurišaju. 5, 887. Svagda si mi prvi jurišao. Nar. pjes. kras. 1, 184. Końanici końe uzjahali, kad će paše rijet jurišati. Osvetn. 8, 185.

JÙRIŠÊŃE, *n. djelo kojijem se juriši.* Zaričem se, da ću se neprijateļma u opkoļivańu i jurišeńu krepko i hrabro protiviti. Nov. sr. 1834. 88.

JURIŠEVAC, Juriševca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskom.* Niva u Juriševcu. Sr. nov. 1872. 419.

JÙRIŠEVATI, jûrišujêm, *impf. vidi* jurišati. — *U pjesmama našega vremena iz Crne Gore.* Na ńu svu noć jurišuju Turci. Nar. pjes. vuk. 5, 108. Sve na crkvu jurišuju Turci. 5, 115. No jednako bojem jurišuje. 5, 332. S druge strane jurišuju često. Ogled. sr. 462.

JURIŠEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 109.

1. JURIŠIĆ, *m. dem.* jurič. — *U Stulićevu rječniku us* jurišac. — *nepousdano.*

2. JÙRIŠIĆ, *m. prezime (po ocu Juriši).* — *Od* XVI *vijeka.* Grgur Jurišić. Mon. croat. 338. (1585). Zanikulić, Jurišići. J. Kavańin 89ᵃ. Učiteļu Jurišiću. 152ᵇ. Andrija Jurišić. Norini 55. Tad govori Jurišiću Janko. Nar. pjes. vuk. 2, 320. Vjerna sluga Jurišića Stanka. 4, 179. Nikola Jurišić iz Jalovika. Glasnik. II, 1, 86. (1808). Marko Jurišić. Rat. 384.

JÙRIŠIN, *adj. koji pripada Juriši.* U Vučka je puška Jurišina. Nar. pjes. vuk. 3, 424. Jurišinoj pušci ogań dade. 3, 427.

JÙRIŠITI, jûrîšîm, *pf. učiniti juriš.* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* jûrîšî. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚stürmen' ‚impetum facio'). A Srbiňi onda jurišiše. Nar. pjes. vuk. 4, 270. No juriš'te, crn vi obraz bio! 4, 428. A s četvrte *(strane)* jurišili Turci. 4, 442. Jurišiše na bijele kule. 5, 389. Jurišite mladi Crnogorci. Ogled. sr. 171. Već juriši, beže, bez prestanka. 470. Al' eto se pomoli aždaha sa tri glave, pa na braću juriši. Nar. prip. vuk.² 189. Smjeli Turci juriše na Mirka. Osvetn. 8, 182. Napojili *(se)* vinca Dalmatinca, vince više, a momci juriše. 7, 79. Da su oni jurišili na ńegovu kuću. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 647.

JURIŠÍVATI, jurišujêm *i* jurišîvâm, *impf.* jurišiti. — *isporedi* juriševati. — *U jednoga pisca ovoga vijeka.* Vazdan na Milenka jurišivao. P. M. Nenadović, mem. 185.

JÚRITI, jûrîm, *impf. tjerati, goniti.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* jûrâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* jûrî, *u part. praet. pass.* jûren; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Jamačno je turskoga postańa (premda ima i rus.* юритъ *što se dosta slaže u značeńu s našijem glagolom; drugo je značeńe kod poļ.* jurzyć się), *isporedi tur.* jürümek, *hoditi (o vojnicima, maršírati); vidi i* juriš. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide tjerati).

a. *prelazno.* Idu po kućama te jure žene da im iznesu što za jelo ili za piće. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 14. Koji su mene i duhovnika jurili kamenicama. pomenik. 1, x. Końe jure a kubure meću. Osvetn. 1, 82. Jugovina zavaļa oblake, ter ih mamom na planine juri. 8, 28. Ko hrtovi kada zeca jure. 6, 61.

b. *neprelazno.* A vođen surovim nagonom, jurio je kao razjareni vuk. M. P. Šapčanin 1, 122. E Novica, ti ćeš jurit na topove bojne. Osvetn. 2, 121. Juri šajka srijedom mora ravna. 2, 180. Otvore vrata, ali pored kuće juraše reka kao da joj je tu matica! M. Đ. Milićević, zim. več. 262.

JURJENIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Istri.* Pop Andrija Marot Jurjenić. *u* Nar. pjes. istr. 2, 189. 6, 87.

JÙRJEV, *adj. koji pripada Jurju.* — *Između rječnika u Daničićevu* (Jurьjevъ ‚Georgii'). Po Jurjevi dnevje. Mon. serb. 312. (1421). Po Jurьjevi dnevi. 314. (1421). Jurjev dan. M. Divković, nauk. v. Ne samo da ovi dan svete *(Turci)* i zovu Jurjev dan, ali još provode niko golemo veseļe. S. Margitić, fal. 20. Prije Tudora stijeg držaše i na Jurjev er skladaše. J. Kavańin 281ᵃ. Cesar videći slobodu Jurjevu. F. Lastrić, svet. 50ᵇ. Pod ńim Turci lito litovaše od Jurjeva do Mioļa danka. And. Kačić, rasg. 173ᵃ. Začuđeni svrhu tako slobodna govoreńa Jurjeva. F. Radman 12. Jurjev danak. 25. Već ostani do Jurjeva dana. Nar. pjes. juk. 541. Poteče v Jurjevu kamaru, ter probuče Jurjeve svitice i pripaše Jurjevu sabļicu. Nar. pjes. istr. 2, 6. I opitaj Jurjevu majčicu. Nar. pjes. mikul. 154. Nadajuć se Jurjevomu danku. Osvetn. 8, 74. — *I kod mjesnijeh imena.* Jurjevo selo. Mon. croat. 125. (1486). Na Jurjevih stenah. P. Vitezović, kron. 195.

JÙRJEVA, *f. Jurjev dan.* — *U naše vrijeme u Istri.* Jurjeva ‚dies festus s. Georgii'. S. Nemanić, čak. kroat. stud. II ftag. 30.

1. JURJEVAC, jurjevca, *m. ńeka bilka.* Jurjevac, nekakva trava (Sabļar, Bag). B. Šulek, im. 134. Jurjevac ‚Chenopodium album'. Narodńak. 1877. 136.

2. JURJEVAC, Jurjevca, *m.*

a. *prezime ili ime jednome plemenu u Hrvatskoj.* — XVI *vijeka.* Jurjevac Nekorić. Mon. croat. 200. (1512).

b. *ime mjestima.*

a) u Hrvatskoj. aa) (kajkavski Jurjevec), *selo u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 101. — *bb) zaselak u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 89. — *cc) pusta u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 83.

b) naseobina u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijeļ. 133.

JURJEVČANI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 70.

JURJEVČICA, *f. ńekakva gļiva.* Jurjevčica, gļiva dobra za jelo (Sabļar). B. Šulek, im. 134.

JÙRJEVIĆ, *m. prezime (po ocu Jurju).* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Jurьjevićь). Vojevoda Pavao Jurьjevićь. Mon. serb. 283. (1419). S vojevodomь Jurьjevićemь. 305. (1420). Vojevodê Ivanišu Jurьjeviću. 457. (1453). Ivana Jurjevića. Mon. croat. 53. (1423). Blaž Jurjević. 287. (1535). Štefan Jurjević. 244.

(1544). Novak Jurjević. 338. (1585). Ja pop Nikola Faranin Jurjević protopop od svetoga Antonina u Mnetcije i kanonik u svetomu Petru od patrijarkata. M. Divković, nauk. XXIII. zlam. 5. Govorenja osobita svetoga Agustina prikazana gospodinu Nikuli Jurjeviću inako Zorzi biskupu Hvarskomu. I. Ivanišević 6. Jurjevića vim Matija. J. Kavanin 178a.

JURJEVKA, *f. vrsta glive.* Jurjevke, l. vrst glive (Karlovac). 2. Orchis morio L. (Sev.) B. Šulek, im. 184.

JURJEVO, *n. selo u Hrvatskoj.* — XV *vijeka.* Jurjevo selo. Mon. croat. 125. (1486).

JURKETINAC, Jurketinca, *m. (kajkavski* Jurketinec) *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiel. 92.

1. JURKO, *m. dem.* Juraj. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Jurko ‚Georgius'). Jurko. Mon. serb. 30. (1249). S knezomь Jurkomь Vladimirićemь. 841. (1427). Svoga sina Jurka. Mon. croat. 52. (1428). Jurko Hotković. 65. (1445). Jurko Arkižakan. 92. (1468). Pop Jurko Pšeničić. 140. (1490). Jurko Krpčić. 185. (1504).

2. JURKO, *m. ime ptici, vidi* zelenac, zelendur. Jurko, zelendur, ptica, Fringilla chloris. D. Trsteńak.

JURKOVAC, Jurkovca, *m. selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiel. 128.

JURKOVICA, *f.* suvrst smokve (Valavac, Primorje). B. Šulek, im. 184.

JÛRKOVIĆ, *m. presime po ocu Jurku.* — *Od* XVI *vijeka.* Mihovil Jurković. Mon. croat. 185. (1508). — *I u naše vrijeme.*

JŮRKOVIĆI, *m. pl. selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom.* Schem. ragus. 1876. 44.

JURKOVO SELO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiel. 71.

JURKUŠA, *f. zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiel. 89.

JURMAN, *m. presime.* — *Od* XIV *vijeka.* V ubojstvi Jurmana. Mon. croat. 45. (1393). Plemenita i razumna muža Jurmana. 105. (1470). Sin sudca Jurmana. 131. (1487). O Jure Jurmane, kade si noćeval? Nar. pjes. istr. 2, 32.

JURMANOVIĆ, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Petar Jurmanović. Mon. croat. 287. (1585). Ivan Jurmanović. 250. (1550).

JURMICOM, *adv. sakonito, po pravu, tvrdo (onako sklopljeno da se ne može uništiti).* — *Neposnata postańa (može biti iz turskoga jezika): kao da je instr. nekakva supstantiva* jurmica. — *U naše vrijeme.* Jeli jurmicom i bez otkupa? S. Ljubiša, prip. 176. Jurmicom, pravno. Slovinac. 1884. 148.

JURNOVIĆ, *m. presime.* — XV *vijeka.* Petar Jurnović. Mon. croat. 319. (1440).

JÚRNUTI, jûrnêm, *pf. (u Vukovu je rječniku zabilješeno* impf., *ali jamačno grieškom, jer sam Vuk tumači perfektivnijem glagolima) u jedan put udariti, navaliti (uprav pf.* juriti). — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim prezenta.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (v. impf. kao udariti, navaliti u jedan put ‚angreifen' ‚aggredior'). Jurnuo bi upoprijek. M. Pavlinović, razl. spis. 384. Jurnuše da ih otmu. M. Đ. Milićević, jur. 82. Vrata istaviše i jurnuše unutra. omer. 65. Mehmed-Ali-Paša otvori vrata i sa svima svojima jurnu iz kule, viknuvši . . . 185.

JÚRO, *m. hyp.* Juraj — *isporedi* 2. Jura. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jûro. — *Pouzdano od* XVII *vijeka (u prvom primjeru mogao bi nom. biti i* Jura). Med Jurom Kapusovićem. Mon. croat. 396. (1585). Juro Naverio, čovjek na glasu. B. Kašić, iń. 40. Pred ńega je išetao Juro. Nar. pjes. juk. 361.

JŮROŠ, *m. vidi* Uroš. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Jurošь. 8. Novaković, pom. 119. Da ostavim na Jurošu mome. Nar. pjes. petr. 2, 155.

JUROVAC, Jurovca, *m. zaselak u Međumurju. (kajkavski* Jurovec). Schem. zagr. 1875. 143.

JUROVČAK, *m. selo u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 143.

JUROVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Stevan Jurović. Rat. 250.

JUROVNIK, *m. u narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena dodaje se imenu svetoga* Jurja. Sveti Juraj Jurovnik *(var.* oružnik). Nar. pjes. istr. 6, 25.

JUROVO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiel. 75.

JURŠA, *m. ime muško (od* Juraj). — *Od* XV *vijeka.* Vam, sudče Jurša. Stat. krč. ark. 2, 287. Sluge Jurše Ričanina. Mon. croat. 85. (1458). Pred vikarom Juršu. 111. (1472).

JURŠIĆ, *m. presime po ocu Juršu.* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Juršićь). Odь Nalêška Juršića. Spom. sr. 1, 18. (1399). Mikulica Juršić. Mon. croat. 89. (1460). Stipan Juršić. 121. (1484). Tomasa Juršića. 158. (1495).

JŮRUK, *m. ime turskoga plemena što se naselilo prije Osmanlija u solunskoj oblasti (vidi* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 107), *tur.* jürük, *skitač.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena i otale u Vukovu rječniku (gdje nije zabilješeno značeńe).* I Paazar pokupio vojsku, sve Juruke i Bugare mlade. Nar. pjes. vuk. 4, 218.

JŮRUM, *vidi* jurun.

JŮRUN, *tur.* jürün, *isto što* jurunus *koje vidi.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Jurun kardaš, uteče kaurin. Pjev. crn. 317b. — *U jednoga pisca našega vremena pisano je* jurum. Pa dreknuše salavata svoga, pa otale jurum na đaure. Osvetn. 3, 137.

JURŮNUZ, *tur.* jürünüz, *idite, hodite, ali u primjeru je značeńe: udarite, navalite.* — *isporedi* jurun, *pa i* juriti, 1. juriš. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Sve trči a jurunus viče. Pjev. crn. 317b.

JÚRVE, *adv. vidi* 1. jur. — *Postaje od* jur *tijem što mu se dodaje radi veće sile slog* ve *(koji vidi).* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod* jur), *u Belinu* (‚già' ‚iam' 342a; ‚hormai' ‚jam nunc' 871a), *u Voltiġijinu (kod* jur), *u Stulićevu* (v. jur), *u Vukovu* (‚allerdings' ‚omnino'. cf. jamačno, zaista). *sa značeńe kakvo je u Vukovu rječniku vidi kod* f.

a. *vidi* 1. jur, a. Jurve tadaj spovidjeli bjahu Žudije, da, ako bi tko ńega spovidio Krstom, izvan crkve bude. N. Rańina 75a. joann. 9, 22. Jurve je do sada tri ljeta sunačce er mi se raspada u želah srdašce. Š. Menčetić 152. Za tebe, kruno, ja jurve sam skončan vas, za tebe pokoja ne prijam jedan čas. N. Nalešković 2, 24. Jurve bjeh lijek rani našao, vilo ma. 2, 29. Jer tužni život moj jurve mi dodija. 2, 89. Koji su mladi jurve došli na vrijeme da . . . M. Divković, nauk. 2b. Budući jurve govorili od onoga. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 9. Kada ga jurve umore. P.

Posilović, cvijet. 55. Promisli da jurve jesu mnozi umrli, koji su se rodili. 140. Učiniti pokoru, kada bude jurve star. nasl. 7b. Jurve jesam oslobođen. 10b. Od kojih rana jurve mnozi mrtvi jesu. I. Zanotti, 1 ned. 9. Još scijeni, da može ondi dosegnuti gdi djavao jurve bivši nije moga' siditi. S. Margitić, ispov. 86. Zašto jurve ti pribivaš u meni a ja u tebi. 70. Ovo jurve tretjom očitovao se jest Isus učenikom svojim pokle uskrsnu od mrtvih. L. Terzić 282. U kraljestvu jurve momu nitkor nije tebe veći. P. Vuletić 89. Prem života jurve duga. 64. Al' ti opala jurve sreća skrati žélā množ. J. Kavanin 1a. Hrvat žive jurve njemški. 178b. Jurve je vrime pojti. M. Lekušić 140. Jere je imao jurve zlu odluku. A. Baćić 68. Bačvu vina, koje je jurve sirče. 70. Svaki koji vidi ženu za poželiti ju, jurve je učinio priljubodinstvo. 184. Da je po dopuštenju jurve slobodan od zakona posta. 181. Zašto je jurve prošlo. 271. I budući jurve mnogo vrime. J. Banovac, blagosov. 170. Jurve znamo. P. Filipović 25. Ako jurve prolazi općenu cinu. 85. I noć mrkla jurve biše. P. Knežević, muk. 11. Pamet mi je pomućena ima jurve pet godina. živ. 49. Jurve su odurni postali. A. J. Knezović xxxv. Jurve znadete da su dvi zapovidi od ljubavi. F. Lastrić, od' 68. Ako li pak još želi i odlučuje učiniti, to je jurve učinio grih puteni u srcu svomu. 75. Dokle se Isus blagosovi s materom, jurve bijahu snišli anđeli. test. 225b. Tko ne viruje jurve je osuđen. ned. 100. Jurve rekosmo, da je uspomena Božija od čovika vičńa. 267. Jurve od šestdeset i sedme godine vika devetoga. A. Kanižlić, kam. 1. Jurve onda određen bijaše. 88. Običavaše jurve od počela crkve episkopi među sobom pisati. 72. Zapovid je jurve utrgnuta bila. 559. Znajući da si jurve jednom nogom koračio. fran. 280. Jurve ga obastrli bijahu neprijatelji pakleni. utoč. 68. Da su jurve za putovańe pripravni. E. Pavić, ogl. 227. Ništanemańe Gospodin koji jurve sada neviđenim načinom ljude sudi. 602. Jer je jurve čuo za lupeža i prvje. M. Zoričić, zrc. 8. Da ih je jurve metnuo u vriću. 40. Imaš jurve ugovoreno kraljestvo nebesko. osm. 94. Da je svaka jatna žena jurve bludno okužena. V. Došen 94b. Dragina, zapovidnika od Rašije, koja se biše jurve odcipila. And. Kačić, razg. 48. Razumivši Kastriotić da se je jurve uputio Murat s vojskom. 105. Budući jurve ostario. kor. 22. Udarivši na Filisteane jurve razbijene. 154. Koga sam jurve od obraza moga odvrgao. 159. Koje biše jurve nareslo i sazorilo. 201. Kaza jim, kako je prorok Elizeo poslao rečenoga mladića, da ga pomaže svetim uljem za kralja i kako je od ńega jurve pomazan. 259. Mi smo jurve obodvoje stari. M. A. Reljković, sabr. 16. Jurve vidim da ti žene braniš. N. Palikuća 20. Jurve uvišbanici zovu se i dičica mala. I. Velikanović, uput. 3, 28. Ali ovi običaj jurve davno pristao je. 8, 59. Po dilu jurve dilovanom. M. Dobretić 4. Kako jurve rekosmo ozgor. 48. Koji jurve temeljito drže i viruju. 85. Zašto je vrime ugovorno jurve davno svršilo. 488. Jurve je sunce zašlo. A. T. Blagojević, khin. 69. Što su jurve izgubili. I. J. P. Lučić, razg. 14. Koji jurve doba cilovito imadu. nar. 115. Svit ovaj jest jurve s mlogima napuńen knigama, ali sve nisu svete, jere i taštih mlogo nahodi se. Đ. Rapić (predgovor). Pak će nastati početak od poslidńe sentencije, i naj prvo svrhu blaženih, koji jurve sjaju u milosti. 8. Imamo danas četvrtu nedilu prišastja, tri jesu jurve prošle, a jošt samo tri ili četiri dana ostaju. 51. Sin Božji želeći vas ozdraviti, evo jurve jest došao na službu. 65. I drže kakono da su vinčane i s ovim lažljivim obećanjem: jurve si ti moja, a ja sam tvoj, čine među sobom grihe. 93. O kako će lijepo i veselo vrime svima dobrima biti onda, kad ugledaju, da se jurve svršuju sve bolesti. B. Leaković, gov. 4. Videći đavo da su jakosti tila ovoga nevoljnoga bolesnika sasvim jurve pomańkale. nauk. 218. Abram jurve jest znao. Grgur iz Vareša 87. Divice, kad si jurve ti naša odvitnica. 127. A kapetan i svi pizmenici, ti su jurve naši sužńenici. Osvet. 4, 52.

b. *vidi* 1. jur, b, *a)*. Jurve brat bratu ne čini vjerno ni uzdano. M. Divković, bes. 205a. I jurve ja nisam na svitu a ovi su na svitu. L. Terzić 24. Lasno bi došlo vrime da se ne bi jurve zvala prava crkva. A. Baćić 167. Živem ja, jurve ne ja, nego live u meni Isukrst. 316. Koji kradijaše jurve neka ne krade. J. Matović 404. Toga jurve kuća vidit neće. Osvetn. 1, 87.

c. *vidi* 1. jur, c. Hodi oslobodi nas, jurve nemoj krsmati. M. Divković, bes. 10b. Daj jurve ‚eja, age, agedum, agevero, agesis'. J. Mikalja, rječn. 54b. Kada bude jurve sudac na mistu. P. Posilović, cvijet. 66. O sinko, ostavi zlo dilovati, ostavi jurve tolike grihe. nasl. 5b. I kada paka dođe čas od smrti, jurve nemoj se bojati veće. 51a. Nu blaga mi jurve budi, i ne trgaj mo'e ljubavi. J. Kavanin 39a. I popovi i biskupi! svaki jurve spomeni se, da . . . 378b. Moliše majku, da jurve pristane plakati. M. Lekušić 140. Jurve dakle, odvitnice naša, one tvoje premilostive oči k nama grišnikom obrati. J. Banovac, blagosov. 337. Ah! te tko bi meni dao krila da jurve onamo uzletim! Đ. Rapić 280. Po pridikama opomińamo se i ponukujemo u općeni, da kriposti svete jurve izvršujemo i dila krstjanska činimo. B. Leaković, nauk. 14.

d. *vidi* 1. jur, d. Jurve oću vratiti se. P. Macukat 42.

e. *vidi* 1. jur, e. U crkvi jurve razorenoga manastira. Norini 54.

f. *u Vukovu rječniku ima samo značeńe:* jamačno, doista, *ali tome nijesam našao potvrde ni u jednom primjeru, tako i ovi primjeri, gdje bi se činilo da je onakovo značeńe, svi pripadaju uprav pod* a: Budući Bog jedini početak od kuda su izašla svaka dobra, jurve kad svaki dar izvrsit dohodi ozgora, jest od potrebe, da se obratiš k Bogu. M. Radnić 375a. Grijeh nije nego jedno smišteńe ruke ali mišnice, jurve kada on razdjeljuje dušu od Boga. 374a. Tako jurve red sobom donaša. I. Jablanci 26. Mlide muž da je jurve ńegova žena. M. Zoričić, zrc. 92. Neznabožci pripravni jurve da isiku Krsćane. 109. Istom neka se šuti, jurve se dilo učińeno ne zna. Đ. Rapić 6.

g. *u ovom primjeru moglo bi značiti i: istom.* Pohitivši za sprovodom stiže ga jurve pod višali. M. A. Reljković, sabr. 48.

h. *u jednoga pisca* xviii *vijeka stoji udvojeno sa značeńem: gotovo (lat.* jamjam). Jakob, jurve jurve umirajući, svima sinovma svojima blagosovio je. I. Velikanović, uput. 1, 112. Naviština se, da jurve jurve narodi svi k Isukrstu imaju se obratiti. 1, 192. U oni čas u koji jurve jurve svršeno jest prikazańe svete posvetnice. 3, 447.

i. *u jednom primjeru* xviii *vijeka ima* jurve da *u značeńu: pošto, jer, te bi moglo biti po tal.* giacchè. Da bi ja mogao ljubiti te sa svim srci serafina, srci sviju tvoji duša obrani, ti znaš da ovako bi te ljubio, ali jurve da toliko ne mogu

primi moju želju i moju dobru volju. S. Badrić, prav. nač. 40.

JÚSA, *m. hyp.* Jusuf. — *Akc. se mijeńa u voc.* Jûso. — *U naše vrijeme.* Kakav li je Jusa i Avdija! Nar. pjes. vuk. 4, 87. A da nije Juse i Avdije. 4, 45. A on ode Jusi na torinu, te okoli Jusu i Avdiju. 4, 48.

JUSEP, *m. vidi* Josip. — *Samo na jednom mjestu* XVI *vijeka; ako nije štamparska pogreška mj.* Josep *ili* Josep, *tad je načińeno po tal.* Giuseppe. Jusep dobrotom, Salamun mudrosti. D. Ranina 27b.

JUSIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 124.

JUST, *m.* Justus, *ime muško.* — *Od* XV *vijeka.* Pop Just sin sudca. Mon. croat. 181. (1487). Barbar, Justa, Saturnina. J. Kavańin 328b.

JÚSTA, *vidi* usta.

JÙSTÎN, Justína, *m.* Justinus, *ime muško.* Justin na kuse, Stater na mrve rasičeni bihu. F. Glavinić, cvit. 226b. Gdi Justin stoji s ostalimi. P. Hektorović (?) 97. Ostavljam Justina i Irenea. J. Matović 205. Justin Mihailović. Nar. pjes. vuk. 2, 649. *(među prenumerantima).*

JÙSTÎNA, *f.* Justina, *ime žensko.* Ciprian i Justina muč*(enici).* F. Glavinić, cvit. XXV. U Paduvi u crikvi s. Justine. 387b. Tekla, Justina i Tomija. J. Kavańin 310b.

JUSTINÌJÂN, Justinijána, *m.* Justinianus, *ime muško.* Vladajući Justinijan cesar. F. Glavinić, cvit. 198b. Cesar Justinijan. Đ. Baraković, vil. 4. Nu u vrieme Justinijana, iz Solina kad Narsete pođe u Taliju. J. Kavańin 115b. Justinijan ki zakone utemelji svega svita. 272a. — *U ovom je primjeru presime, vidi* Justinijanović: Lovrincu Justinijanu. F. Lastrić, test. 67a.

JUSTINIJÁNOVIĆ, *m. presime (tal.* Giustiniani). — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Gospodinu Anjelu Justinijanoviću. Đ. Baraković, vil. 8. Anjel Justinijanović Jurju Barakoviću. 868.

JUSTO, *m. vidi* Just. Justo Lamsperģo. I. Ančić, svit. XIV.

JÙSUF, *m. tursko ime muško (isto što* Josip), *arap. tur.* Jusuf. — *Od* XVII *vijeka.* Bio je ovo paša izbrani Jusuf Bošńak iz Maglaja. I. Gundulić 825. Aga Jusuf sjedište ima jańičarskoj na visini. 582. U nekaka Jusuf-alajbega. Nar. pjes. vuk. 8, 228. Mula Jusuf veliki dahija. 4, 182.

JÙSUFOV, *adj. koji pripada Jusufu.* Hađi-Jusufova kće*(r).* Starine. 11, 80. (1605).

JUSUP, *m. vidi* Jusuf. Mula Jusup. P. M. Nenadović, mem. 45.

JUŠAN, jušna, *adj. pun juhe.* — *Po svoj prilici u Bjelostjenčevu rječniku (gdje oblik* jušen *može biti kajkavski):* jušen, pun juhe ‚jusculentus', *i u Jambrešićevu:* jušen ‚jusculentus', *ali vidi i* jušen. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚suppig'.

JÙŠAST, *adj. koji je kao juha.* — *U naše vrijeme u Sulekovu rječniku:* ‚suppicht'.

JUŠEN, *adj. vidi* jušan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚jurulentus'. — *Riječ nije pousdana, jer Stulli je možebiti useo iz Bjelostjenčeva rječnika (vidi* jušan).

JÙŠICA, *f. dem.* juha. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* jûšîcâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚jusculum'), *u Belinu* (‚brodetto' ‚iusculum' 149a), *u Bjelostjenčevu* (jušica, čorbica ‚jusculum'), *u Jambrešićevu* (‚jusculum'), *u Voltigijinu* (‚brodetto' ‚brühlein'), *u Stulićevu* (‚jusculum'), *u Vukovu* (dim. v. juha). Može se i jušicom krstiti ... budući čorbe aliti jušice. M. Divković, nauk. 141a. — *I ime vodi u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 16.

1. JUŠIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu svorničkom.* Statist. bosn. 101.

2. JUŠIĆ, *m. presime.* — *Od* XV *vijeka.* S Žuvanom Jušićem. Mon. croat. 78. (1451). Ivana Jušića. 100. (1466). Jušić. Schem. zagr. 1875. 209.

JÙŠINA, *f. augm.* juha. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* jûšînâ. — *U Voltigijinu rječniku:* ‚brodaccio, brodaglia ‚suppengeschlampe', *i u Stulićevu:* ‚jus nullius valoris'.

JUŠIV, *adj. vidi* jušan. — *U Stulićevu rječniku:* jušiv, jušljiv ‚jurulentus'.

JUŠKI, *adj. vidi* južan. — *Postaje od* jug *nastavkom* ьsk *(uprav* južьskyj). — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (juški, v. južan *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Jušьke strane. Aleks. novak. 35.

JUŠKOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* O moj kume, Jusković-Matija! Nar. pjes. vuk. 4, 880. A treće je Juškoviću Rade. Pjev. crn. 149b. Pobratimu Jušković-Matiju. 231a.

JUŠLJIV, *adj. u Stulićevu rječniku kod* jušiv.

JUŠLJIVAC, jušljivca, *m. vidi* juhar. — *U Stulićevu rječniku:* ‚juris appetens'. — *nepousdano.*

JUŠLJIVICA, *f. žensko čeljade kao što je* jušljivac *muško.* — *U Stulićevu rječniku uz* jušljivac. — *nepousdano.*

JUŠNICA, *f. samo u Stulićevu rječniku:* jušnica, v. varivo.

JUŠTÎN, Juština, *m. vidi* Justin. Bi učińen poglavar svrhu straža Juština cesara. J. Banovac, pripov. 108.

JÙŠTÎNA, *f. vidi* Justina. Sveta Juština. P. Posilović, nasl. 127b.

JUŠTINÌJÂN, *m. vidi* Justinijan. Juštinijan Anjel. Đ. Baraković, vil. 5. *može biti i štamparska pogreška.*

JUTAL, jutla, *adj. vidi* utal. — *U naše vrijeme u Istri.* Postole su jutle, nutri blato švićka. Nar. pjes. istr. 3, 19.

JÙTÂRCE, *n. dem.* jutro. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* jûtarâcâ. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Vukovu* (dim. v. jutro).

a. *u pravom smislu.* Kad u jutru osvane jutarce. Nar. pjes. petr. 2, 80. Na uranak doći i dobro mu nahvalit jutarce. Osvetn. 2, 18. A Bogu se moli po osvitku bijela jutarca. 2, 24. Dok ti sudńe ne svane jutarce. 2, 86. Jutrošńe jutarce i jarko šunašce na radost mi osvani. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 22. Bilo moje prvo jutarce. Bos. vil. 1888. 162.

b. *kao* mjera, *vidi* jutro, c. Koji *(volovi)* mloge podnesu udarce, dokle polože jutarce. J. S. Reljković 17.

JUTARNI, *adj. vidi* jutrńi. — *Samo u Voltigijinu rječniku:* ‚mattutino, mattutinale, di mattina' ‚morgens frühe, morgentlich'.

JUTARŃ-, *vidi* jutrń-.

JÙTKIŃA, *f. Židovka, Čifutka, isporedi* Judinac. — *U Vukovu rječniku:* ‚Jûdin' ‚Judaea'.

JÙTRADÂN, *adv. vidi* sutradan. — *U čakavaca od* XV *vijeka.* Jutradan zapovida cesar ... F. Vrančić, živ. 18. Jutradan dojdoše biskupi. 67. Jutradan ‚postridie'. D. Nemanić, čak. krcat. stud. II ftsg. 60.

JŪTRAŃÎ, *adj. vidi* jutrńi. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* jutrńi). Od početka jutrańega tja do noći. A. J. Knezović 42b. Sabah-namasi = jutrańe klańańe. Osvetn. 7, 45.

JŪTRAŠŃÎ, *adj. vidi* jutrńi. — *Načińeno prema* današńi, večerašńi *itd.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* jutrńi). Jutrńak jutrašńi vrime povraćuje. I. T. Mrnavić, osm. 31. Molitva jutrašńa. 34. Usamļenik gorom šetajući, od zle kobi i jutrašńe dobi. Osvetn. 2, 41. — *U ovom primjeru znači: sutrašńi.* Ja ću ti još večeras povedat tvoj jutrašńi posal. Nar. prip. mikul. 89.

· JUTRE, *adv. vidi* 2. jutri.

JŪTREN, *adj. vidi* jutrńi. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* jutrńi). Način jutreni. S. Badrić, prav. nač. 5. Štiveńe jutreno dneva prvoga. M. Zoričić, osm. 4. Slidi štiveńe jutreno. 72. Na istoku jutrenome. Vuk, kovč. 123. Lako tapa, jer travica spava, pod bisernim ińem jutrenijem. Osvetn. 2, 41. — *U sredńem rodu stoji kao supstantiv sa značeńem* jutreńa *(u jednom primjeru* XVIII *vijeka).* Niki pripovidavac slagajuć jedno pripovidańe, kad mu žena i čeļad slušau drugo što se zvaše jutreno u crkvi. Blago turl. 2, 82.

JŪTRENICA, *f. postaje od* jutren.

a. *pjesma što se pjeva u jutro.* — *U Belinu rječniku:* ‚mattinata, canzone, che si canta la mattina' ‚matutina cantio' 466b.

b. *jutreno vrijeme.* — *U Voltiģijinu rječniku:* ‚mattinata' ‚morgenzeit', *i u Stulićevu:* v. jutarńa.

JŪTRENÎK, *m. list (novine) što izlazi u jutro.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚morgenblatt'.

JUTRĖNINA, *f.* donum matutinale, *ono (novci, imańe itd.) što muž daruje ženi sutradan po vjenčańu (kao tehnička riječ kod zakona), vidi i kod* jutreńi *naj sadńi primjer.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚morgengabe'.

JUTRENITI, jutrenim, *impf. ustajati rano, uranivati.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚summo mane surgere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

JUTRENKA, *f. pjesma što se kome na čast pjeva u jutro pred kućom.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚morgenständchen'.

JUTRENOVATI, jutrenujem, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* v. jutreniti.

JŪTREŃA, *f.* (hora) matutina, matutinum, *u crkvi pravoslavnoj obred i molitve što se čine u jutro (prije dana); u katoličkoj je jedna od kanoničkijeh ura* (horae canonicae) *što se ili mańe ili više svečano drže u crkvi, ili je svaki misnik dužan svaki dan za sebe čitati: vrijeme je isprva bilo određeno u tri sahata po ponoći.* — *isporedi* jutrńa, jutreńe. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* ‚die mette' ‚sacra matutina (antelucana)', *i u Daničićevu* (‚matutina'). Po jutr(eńi). Okáz. pam. šaf. 79. Sveta crkva svim redovnikom sedam vrimena naredila je u koja Boga imadu falit i slavit. ova vrimena zovu se: jutreńa, prvo vrime, treće, šesto i deveto, večerńa i dospiveńe. J. Filipović 1, 320b. Ustaše na jutreńu. 8, 279b. Prije nego si jutreńu iliti matutinu rekao. P. Knežević, osm. 17. Kad je daklen bilo vrime od jutreńe, zvoni. M. Zoričić, zrc. 41. Kad redovnici jutreńu govorahu. 49. Ako li bi se isti dan rekla jutreńa u večer. osm. 154. Na jutreńu šteńa prve noćnice. Ant. Kadčić 84. Koliko je dilî oliti vrimena ovoga svetoga oficija? Sedam: 1. jutreńa; 2. prva; 3. treća; 4. šesta; 5. deveta; 6. večerńa; 7. završnica iliti kumplita. 89. Reći jutreńu i slavoslovje prvo. 95. Popovi jutreńu čate. D. Obradović, basn. 169. Može li jedan reći danas jutreńu za sutra? M. Dragićević 81. A kad bude na vaskrsenije, i budemo na jutreńi svetoj. Nar. pjes. vuk. 2, 159. Al' bijaše u bijeloj crkvi na jutreńi i na leturđiji. 2, 383. Ko ne ode u crkvu na jutreńu, onoga (n. p. u Srijemu i u Bačkoj) hoće da poliju vodom. Vuk, živ. 27.

JŪTREŃE, *n. vidi* jutreńa. — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu* (vide jutreńa). Sveštenici staše na jutreńe. Nar. pjes. vuk. 2, 160. Sva gospoda došla na jutreńe. 2, 195. Poranio Milić barjaktare na jutreńe Miļeševci crkvi. 3, 515. Kad svršili Božije jutreńe, oni idu đakovome dvoru. Nar. pjes. srijem. 48. Kad iz crkve sa jutreńa dođem, da košnice pospem sitnom projom. F. Đorđević, pčelar. 4. Pole jutreńa zvono zajauka. Bos. vila. 1889. 164.

JUTREŃEŃE, *n. djelo kojijem se jutreni.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚summo mane surgere'.

JŪTREŃÎ, *adj. vidi* jutrńi. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide jutarńi). Zvizdo jutreńa. J. Banovac, pris. obit. 104. Molitva jutreńa jest mnogo od Boga primļena. J. Filipović 1, 322b. Službe jutreńe i večerńe koje se čine Bogu od redovnika. F. Lastrić, ned. 125. Jutreńa rosa padala. Nar. pjes. vuk. 1, 65. I jutreńa istekla danica. Ogled. sr. 476. Ne boji se lisica večerńega hvalioca nego jutreńega ranioca. Nar. posl. vuk. 194. O jutreńoj straži. Đ. Daničić, 1sam. 11, 11. Biće kao svjetlost jutreńa. 2sam. 23, 4. Pali žrtvu paļenicu jutreńu i dar večerńi. 2car. 16, 15. Milutin je ranio odavna i jutreńe čitao časovke. Osvetn. 2, 134. Od šest jutreńih do šest večerńih sati. M. Pavlinović, rad. 125. Dar, što ga muž obećava dati ženi svojoj prvo jutro, zove se jutreńi dar. Građ. zakonik. 2, 258. — *Može biti da je isprva bilo* jutrêńi, *te bi po tome* jutrińi *i* jutriña *bile iste riječi što* jutreńi *i* jutreńa.

1. JŪTRÎ, *adj. postaje od osnove supstantiva* jutro. — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* utrêj, utrij.

a. *uz* dan *znači: sutrašńi (sutradan).* — *Nije jasno, treba li svagda shvatiti kao adj., jer bi mogao biti i adverb, vidi* 2. jutri *(osobito naj prvi primjer).* — *Od* XIV *vijeka kod čakavaca.* Na dan sv. Ambroza i jutri dan. Mon. croat. 3. (1321). Kada se razabra jutri dan, ja pitati. M. Marulić 70. V Hjeruzolim iti meni je jutri dan. 172. Jutri dan pristupi k papi. Naručn. 100a. Nu kad bi dan jutri. Š. Menčetić 312. U ponediļnik jutri dan slideći. I. Kraļić 85. A kad bi jutri dan na dvanajst agusta, ob tretoj po noći kraļ se na put usta. M. Kuhačević 118.

b. *vidi* jutrńi. — *Samo u Stulićevu rječniku:* jutar ‚matutinus'.

2. JŪTRI, *adv. sutra (uprav: u jutro).* — *vidi i kod* 1. jutri. — *Stariji je oblik* utrê *ili* jutrê, *te je uprav lokativ supstantiva* jutro. — *Nalazi se samo u istočnom obliku* jûtre, *i (češće) u zapadnom* jûtri; *nema primjera kod južnijeh pisaca ni kod južnoga naroda, ali bi se i ovdje po svoj prilici izgovaralo* jutri, *isporedi* ļeti *(primjer u Stulićevu rječniku nije pousdan).* — *Riječ je stara i može biti praslavenska, isporedi stslov.* jutrê *i* utrê, *novoslov.* jutri *i* jutre, *bug.* utrê,

rus. утрь. — *Između riječnika u Stulićevu* (jutrje ‚mane' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), i u Daničićevu* (jutrê ‚cras'). Vi ste se tuj bili namêrili na trьgu po ńegovê smrьti jutrê danь. Spom. sr. 1, 146. (1419). Pridu jutri rano. Mon. croat. 5. (1325). Ako slnce jutri vzide. Naručn. 59a. Jutri, jutri ćemo učiniti. Korizm. 18b. Molim te, poď' s Bogom, a jutri vidiv dan opet se svemogom povrati na moj stan. Š. Menčetić 251. Ćemo ti jutri dati odgovor. Mon. croat. 207. (1518). Posal ima jutri projti. 226. (1527). Zato jutri pripravite se na plandišću peti. P. Zoranić 18b. Da misal nabruse ča jutri peti imaju. 26a. Jutri ja u košutu bilu satvorit se hoću. 38a. Ptice ke su danas, a jutri neće biti. Nauk brn. 58a. Jutri hoćete viditi ga zdrava. Aleks. jag. star. 3, 257. Včera nas Aleksandar razbil je, a mi jutri ńega ubijemo. 264. A jutri rano hoćemo ga pokopati. F. Glavinić, cvit. 16b. Došadši sobota rekoše: ‚Jutri jest nedilja'. 160a. Jutri iz daleke zemlje dojdu posli k tebi. 287b. Brat mi je umrl, jutre ću i ja. Nar. pjes. istr. 4, 19. Hoćeš li jutre u Svetu Petku? M. Đ. Milićević, slav. 35. — *U Istri se k ovome obliku* (jutre) *može dodati i slog* ka: Jutre, jutreka ‚cras'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. II. ftsg. 60.

JŨTRICA, *f. vidi* jutreńa. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Ki bi redovnik ne prišal na jutricu na oficij. Mon. croat. 135. (1487).

JŨTRIŃA, *f. jutreńa (vidi kod* jutreńi). Jutrińe budi prost prvad imijući 60 let. Kapt. seń. ark. 2, 80. Jesi li rekal misu pri neg jutrińu? P. Radovčić, nač. 544.

JŨTRIŃÎ, *adj. vidi* jutreńi. Jutrińa trava. M. Marulić 104. Jutrińu misu. Kapt. seń. ark. 2, 79. Kakono zvizda jutrińa po sridu oblaka prosinu. Ivan trog. 28b. Zvizdo jutrińa! P. Posilović, nasl. 81b.

JŨTRITI, jûtrîm, *impf. postaje od* jutro *nastavkom* i. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* jûtrî).

a. *buditi se, ustajati rano sorom. — U Stulićevu rječniku:* ‚primo diluculo expergisci' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

b. *svitati.*

a) aktivno. — Samo u Stulićevu rječniku: ‚diem oriri'.

b) sa se, *refleksivno, u istom značeńu. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (uz* jutriti). Već se odavno počelo bilo jutriti, kad smo pošli. J. Bogdanović. *i u Šulekovu rječniku:* ‚morgendämmern'.

JUTRJE, *vidi* 2. jutri.

JŨTRNÎ, *adj. vidi* jutrńi. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (jutrni ‚matutinus'), *u Jambrešićevu* (‚matutinus'), *u Voltiġijinu (kod* jutarni). Rosa jutrna. Mon. croat. 171. (1498). Jutrna zornica nam se rodi. A. J. Knezović 45b. Jabuke koje rujna diči boja s bilom a jutrna rosica posipa. M. Katančić 66. Jutrni ‚matutinus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. IIftsg. 29.

JŨTRNICA, *f. vidi* jutreńa *(u Voltiġijinu rječniku ima drugo značeńe: zora, a nije jasno značeńe ni u Bjelostjenčevu). — Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚matutinum'), *u Voltiġijinu* (‚alba, aurora, albore' ‚morgenröthe'), *u Stulićevu* (‚matutinae praeces'). O utrьnici. Sava, tip. stud. glas. 24, 183. 40, 142. Na jutrnicu na veliku sridu, četvrtak i petak. A. Kanižlić, utoč. 564. Na jutrnici velike nediļe. 614. *i u Šulekovu rječniku:* ‚morgenandacht; morgensegen'.

JŨTRŃA, *f. a) vrijeme pred zorom; b) vidi* jutreńa.

a. *s prvijem značeńem samo u Mikaļinu rječniku:* jutrńa, vrijeme prid zorom, ‚gallicinium, matutinum', *i u Stulićevu:* jutrńa, vrijeme prid zorom ‚matutinum tempus'.

b. *s drugijem značeńem (mogao bi biti kod ovoga značeńa akc.* jûtrńâ, *isporedi primjere kod M. Alberti) od* XIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (jutrńa, molitva rana ‚matutinum'), *u Belinu (vidi daļe), u Voltiġijinu* (‚il mattutino, rorate' ‚mette'). Na utrńi. Sava, tip. stud. glas. 40, 188. Ne ustanetь na utrьńu. 168. Si sut ne vstajali na jutrńu v svetu nedêļu. Pril. jag. ark. 9, 113. (1468). Na jutrńu tad se ne ustah. M. Marulić 265. Dvigši se sveti blaženi Jerolim na jutrńu kako ńegov biše običaj. Transit. 4. Pride vrime od jutrńe kada se fratri imaju stati. 270. Poče zvoniti na jutrńu. Mirakuli. 67. Ne rekši jutrńu od oficija. Š. Budinić, ispr. 86. Na jutrńoj. M. Alberti 1. Toliko na večerńoj koliko na jutrńoj. 287. Na vrimena jutrńe slatki Isukrst bi izdan. Michelangelo. 10. Od jutrńe čas pristupi. P. Kanavelić, iv. 602. Na drugomu dijelu od jutrńe. I. Đorđić, ben. 8. Čijem dobri redovnici jutrńu pjevahu. B. Zuzeri 304. Izmoliti jutrńu. A. d. Costa 1, 15. Prvo nego reče matutinu oliti jutrńu. M. Dobretić 390. Dizahu se od po noći, da prispiju na uskrsnu jutrńu. S. Ļubiša, prip. 229. Ču zvone gdje slave prazničku jutrńu. 271. — *U ńekijem se primjerima nalazi oblik* jutarńa, *ali vaļa da u svima treba čitati* jutrńa, *jer pisci dosta ne razlikuju* r *od* ar; *tako je i u Belinu rječniku* (jutarńa ‚matutino, per ora canonica' ‚preces matutinae' 467a). Kada bi oni uljezli u kor na pjevanje od jutarńe ili matutina. B. Kašić, per. 68. Jutarńa koju govoriti sveta skupšćina odredila jest u jutro. M. Bijanković 127. U jutarńu koja se običaje govoriti okolo po noći. A. Baćić 88.

JŨTRŃÂK, *m.*

a. *u Stulićevu rječniku:* v. jutrnica.

b. *u jednom primjeru* XVII *vijeka kao da znači: sutrašńi dan.* Ovi dan današńi lito dovršuje, jutarńak *(vaļa da treba čitati* jutrńak, *vidi kod* jutrńi) jutrašńi vrime povraćuje. I. T. Mrnavić, osm. 31.

JŨTRŃE, *n. vidi* jutreńe. — *U jednoga pisca našega vremena.* Jedne nedele pođe rano pop u crkvu na jutrńe. Nar. prip. vrč. 221.

JŨTRŃÎ, *adj. koji pripada jutru, koji biva u jutro. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* utrьńь, *češ.* jitřní. — *Mj.* jutrńi *kaže se i* jutarńi; *ali se u mnogijem primjerima ne zna treba li čitati* ar *kao* ar *ili kao* r, *jer pisci ne razlikuju ove glasove u pisańu (jamačno je* ar *postalo od* ъr, *vidi stslovenski i češki oblik). — Rijetko stoji u nominalnom obliku, vidi:* Da se nasrka jutrńa zraka. S. Ļubiša, prič. 14. — *Između rječnika u Mikaļinu* (jutarńi, jutrńi, od jutra ‚matutinus'), *u Belinu* (jutarńi, *ali po svoj prilici treba čitati* jutrńi ‚di mattina' ‚matutinus' 466b), *u Bjelostjenčevu* (dan zutrašni, jutrńi den ‚crastinus dies' 2, 64b), *u Stulićevu* (jutrń, v. jutar; jutrńi ‚matutinus'), *u Vukovu* (jutarńi ‚morgen-' ‚matutinus', cf. jutreńi *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).*

1. *sa značeńem sprijeda kasanijem.*

a. jutrńi. Utrńe slovoslovije. Sava, tip. stud. glasn. 40, 188. 143. A kad sine zora mila, opet ćemo za put dragi na jutrńi vjetrić blagi odriješiti jedra bila. I. Gundulić 19. Na jutrńi dočijem hladak šušnjet listje počelo je. 70. Od jutrńe straže e

zori, dokli tminu noć donese, krepko Izrael ufaće se u višńega. 206. Zvijezdo jutrńa. I. T. Mrnavić, nauk. (1702), 84. Rusa mila, ku jutrńa rosa krijepi. G. Palmotić 2, 26. *(Dajte vodu)* od jutrńe ku ste rose vi jutroska nakupili. 2, 134. Molitva jutrńa. Asbukv. (1690). 18. Minut kako jutrńa rosa. (D). Poslov. danič. Zvijezdo jutrńa. I. A. Nenadić, nauk. 248. O zoro, jutrńa otvori vratca malom danku. A. Kanižlić, rož. 35. K tobi upravļam prvi ovi moga srca jutrńi uzdah. I. M. Mattei 276. Kad jutrńe sunce ogrijalo. Nar. pjes. vuk. 4, 506. Pjevahu zajedno zvijezde jutrńe. Đ. Daničić, jov. 88, 7. Straže jutrńe, koje straže jutrom. psal. 130, 6. Zrak me jutrńi i večerńi obidovao, a pojili hladni izvori. S. Ļubiša, prip. 175.

b. *pisano je* jutarńi, *ali vaļa da treba čitati* jutrńi, *osobito kod pisaca Dubrovčana.* Rosu jutarńu i večerńu. Bernardin 119. joel. 2, 23. Milosrdje vaše kao jutarńi oblak. N. Rańina 107b. os. 6, 4. Danica jutarńa. 113a. Rosu jutarńu i večerńu. 142b. joel. 2, 23. Od zvijezde jutarńe. Zborn. 106a. Prikaza samoga sebe u posvetilište jutarńe. A. Gučetić, roz. mar. 159. Stvari tjelesne koje prohode kako rosa jutarńa. M. Divković, bes. 43b. Od časa jutarńega tja do časa prvoga oda dne. P. Bakšić 77. Kakono rosa jutarńa. P. Kadovčić, nač. 131. Na jutarńemu bremenu. I. Akvilini 11. U jutarńe vrime. A. Vitaļić, ist. 18. Jutarńe sred vedrine. I. Đordić, salt. 10. Molitvu svetilištu jutarńemu prilikuje. 473. Koja bi padala s rosom jutarńom s neba na semļu. F. Lastrić, test. 307b. Da se ne jide do devete ure jutarńe. A. Kanižlić, kam. 151. Zvizdo jutarńa. utoč. 110. Molitve jutarńe govori. 322. U jutarńe vrime. M. Dobretić 284.

c. jutarńi. Od osmoga jutarńoga sata. J. S. Reļković 283. I istekla jutarńa danica. Ogled. sr. 451. Jer je dobrota vaša oblak jutarńi. Đ. Daničić, osija. 6, 4. Kao oblak jutarńi. 18, 8. E! kakva je jutarńa danica! Osvetn. 1, 45. Pa djevojka kliče: ‚Bože! ao čudne kobi jurve rane sa jutarńe dobi!' 1, 52.

2. *sutrašńi, vidi u Bjelostjenčevu rječniku.* Do jutrńega dneva. Kapt. seń. ark. 2, 83. Ne budite skrbni za jutrńi dan. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 8b.

JŪTRŃICA, *f. vidi* jutreńa. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (pisano je* jutarńica, *ali može biti da treba čitati* jutrńica, *vidi* jutrńi). Zašto mati crkva običaje danas o četiri sata govoriti jutarńicu. A. Kanižlić, bogoļubn. 252. Danas po podne piva jutarńicu. 252. Na jutarńicu. fran. 124.

JŪTRO, *n.* mane, tempus matutinum, *vrijeme kad sunce izlazi, prvi dio dana (u naj širem smislu, od kad se počińe svitati pa sve do podne; u užemu smislu vrijeme oko ishoda sunca: u primjerima se često ne može rasabrati jeli širi ili uži smisao, osim slučaja kad je ovaj osobito naznačen, kao n. p. kod* jutro rano. — *osim toga naj češće kod adverbijalnijeh oblika, ako je već prošlo današńe jutro, misli se na sutrašńe, s čega* jutro *već po sebi može značiti što i* sutra u jutro, *vidi daļe i* jutri *i* sutra). — *isporedi* utro. — *Akc. se ne mijeńa (gen. pl.* jūtārā). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* utro *i* jutro, *bug.* utro, *novoslov.* jutro, *rus.* утро, *češ.* jitro, *poļ.* jutro. — *Mislim kao Miklošić, i kao što je isprva mislio Brugmann* (vergl. gramm. 1, 529) *da je* utro *stariji oblik; ovaj bi mogao postajati od* ustro *izgubivši* s *(u Miklošića,* etym. wörterb. *ima i stslov.* za ustra, *ne znam odakle, čim bi se ovo potvrdilo); a* ustro *bi postalo od* usro *umetnuvši* t *(isporedi n. p.* sestra). usro (ausro) *bi bila indoevropska osnova, isporedi lit.* aušra, *zora, let.* austra, *snskrt.* uṣrā, *jutro, grč.* ἠώριον, *zora (isporedi i gorńoluž.* jutry *i novovńem.* ostern, *uskrs); — kasnije je Brugmann* (vergl. gramm. 2, 140. 186) *pomislio na drugo postańe: od korijena* ju, *vidi* 1. jur *i* 1. jun. — *Između rječnika u Mikaļinu* (jutro, svanuće ‚mane, diluculum'), *u Belinu* (‚mattina e mattino, il principio del giorno' ‚mane'; sve jutro ‚mattinata, tutto lo spazio della matina' ‚matutinum' 466b), *u Bjelostjenčevu* (jutro rano ‚mane, exordium lucis, diei principium'. 2. svako jutro ‚quolibet mane, matutinis omnibus'), *u Jambrešićevu* (‚mane'), *u Voltiģijinu* (‚mattina, mattinata' ‚morgen'; jutro rano ‚abbonora, all' alba' ‚sehr frühe, morgens'), *u Stulićevu (uz* jutrje); *u Vukovu:* 1. ‚morgen' ‚mane'; u jutru ‚morgen' ‚cras': doći u jutru; kad bude u jutru. 2. (u vojvodstvu) ‚der morgen, das juchart' ‚jugerum' (u Srbiji se kaže dan orańa); *u Daničićevu* (‚mane').

1. *u pravom smislu.*

a. *uopće.*

α) o jutru se kaže da osvane. Kad četvrto jutro osvanulo. Nar. pjes. vuk. 2, 170. Ta ne čeka dok jutro osvane. 2, 331. Kad je drugo jutro osvanulo. 2, 366. *vidi i ove primjere:* Kad subota jutro osvanulo. 3, 150. Poneđeļnik jutro osvanulo. 3, 152. Na moru ga jutro osavnulo. 3, 211. — *u ovom primjeru stoji* učiniti se *prema latinskom originalu:* Budući učińeno jutro (‚mane autem facto'). I. Bandulavić 86a. matth. 27, 1.

b. može imati različne pridjeve, n. p.: aa) bio (u poeziji). Er poklisar carski čeka u osvijet se bijela jutra. I. Gundulić 416. S bijela jutra. I. Đordić, salt. 204. — *bb)* prvi, *čim se ograničuje znańeńe (vidi na početku cijeloga članka).* Od prvoga jutra ‚dall' alba' ‚a prima luce' A. d. Bella, rječn. 57b. S prvoga jutra poslo je težake. S Rosa 126b. — *drugo je u ovom primjeru u kojemu se ne ispoređuje jedan dio jutra s drugima, nego jedno jutro s drugijem jutrima:* Teško zemļi kuda vojska prođe! i đevojci koja sama dođe! prvo joj je jutro prekoreno: ‚Da si dobra, ne bi došla sama'. Nar. pjes. vuk. 1, 495.

c) obični je pozdrav u jutro: dobro jutro! Bog ti dao dobro jutro! Zborn. 57a. Dobro jutro da ti je momu Bušiću Stjepanu. Nar pjes. mikl. beitr. 1, 19. Dobro jutro počmu zvati V. Došen 154b. Dobro jutro, b'jele vile! Nar. pjes. vuk. 1, 188. Ńoj Dragutin dobro jutro viče. 2, 46. Dobro jutro, careva carice! 2, 127. Na jutru mu nazva dobro jutro. 2, 173. Te on ńima dobro jutro daje: ‚Dobro jutro, kume i đevere!' 2, 339. Vidim ja tvoje dobro jutro Nar. posl. vuk. 34. Nazvav im dobro jutro. M. Pavlinović, razg 4. Dobro jutro društvo popu viče Osvetn. 2, 92. *uopće kao sreća, dobra slutńa itd.* Da mu svaka sprava s dobrim jutrom svane. Đ. Baraković, vil. 243. — *nasuprot kao proklestvo kaže se:* zlo jutro. Zlo ti jutro, Vranić Muhamede! Ogled. sr. 250. Hajde, zlo ti jutro ne bilo! S. Ļubiša, prip. 188. *i to u širem smislu kao nesreća.* A ona razumna pušta se rugati, za moć pak zlo jutro gore im podati. D. Rańina 87a. Zlo jutro ‚malanno e mala pasqua' ‚infortunium geminum'. A. d. Bella, rječn. 453a. Zlo vam jutro, bosanska gospodo! al' ne znate, ali ne hajete? And. Kačić, razg. 61b. Da im svima zajedno zlo jutro ne dođe. D. Obradović, basn. 303. Doći će i ńemu zlo jutro. Nar. posl. vuk. 69. Još uz plosan šupļe rupe male, i te ńemu zlo jutro proriču. Osvetn. 1, 65.

d) u ovom primjeru kao da znači dan (uprav sutradan). Eto lista ki iz nutra dož'o nam je iz saraja, da se kani do dva jutra put istočnijeh dignut kraja. I. Gundulić 485

b. *u nekijem padežima i s nekijem prijedlozima stoji adverbijalno i pokazuje vrijeme kad što biva.*

a) u acc. bez prijedloga. aa) naj češće s pridavnikom ili zamjenicom. Ovo jutro ‚questa mattina' ‚hodierno mane'. Svako jutro ‚ogni mattina' ‚quotidie mane'. Svako drugo jutro ‚una mattina sì e l' altra no' ‚alternis matutinis'. A. d. Bella, rječn. 466b. Ja vam molim molitvicu, svako veče, svako jutro. Nar. pjes. vuk. 1, 142. Svako jutro cvijet oblazila. 1, 286. Kad je pošla drugo jutro na vodu. 1, 386. — jedno (neko) jutro *upotrebljava se često kod pripovijedanja prošlijeh događaja.* Moleći jedno jutro na samu. F Glavinić, cvit. 302b. Jedno jutro zavitno moleći. 74a. Jedno jutro otvorivši sakristan crkvu, vidi . . . J. Banovac, razg. 71. Podranivši dakle jedno jutro vrlo rano. M. A. Relković, sabr. 47. Jedno jutro uskrsene dođe. Nar. pjes. vuk. 2, 18. Jedno jutro u svetu nedelju izišli su đaci manastirski. 2, 65. Jedno jutro rano poranio. Osvetn. 2, 88. Jedno jutro krenemo u pazar. Pravdonoša. 1852. 1. — Neko jutro prije zore rane. Osvetn. 4, 19. — *bb) samo stoji riječe (značenje je kao* u jutro, u jutru, *vidi f) i g)), ako nije sdruženo s* večer. Pohojavaše ju dvakrat na dan, jutro i večer. B. Kašić, per. 78. Jedne nedile jutro u crikvu pritekohu. F. Glavinić, cvit. 107b. Dvakrat na dan, jutro i večer. P. Radovčić, ist. 188. Ko danice jasne ljepos jutro i večer zamirana. J. Kavanin 345a. Jutro rano podranile budimske mlade djevojke. Nar. pjes. bog. 14. Kad te sutra jutro na delo pozove. D. Obradović, basn. 451. Majka Božu jutro veče kara. Nar. pjes vuk. 1, 399. — *cc) u ovijem primjerima znači: sutra (ili sutradan) u jutro:* Poslal nas je care gospodine, da te jutro na rakiju zove. Nar. pjes. istr. 1, 33. Ako ja mlad umrem jutro po dančiću. 2, 84. Jutro se stane, najde ručak već gotov. Nar. prip. mikul. 4.

b) u genetivu, pokazuje također vrijeme kad što biva. aa) naj češće ovoga *(ili starije* sega) jutra. Oćemo viditi sega jutra. Korizm. 18a. Sega jutra mi oćemo viditi. 55b. Segaj jutra ‚questa mattina' ‚hodierno mane'. A. d. Bella, rječn. 466b. Sega jutra, ovoga jutra ‚stamane, sta mattina' ‚hoc mane'. 706a. — *i* jednoga jutra. Valda da može lašne obje te lijepe srpske zemlje, kao jabuku iz nedara, jednoga jutra pružiti svome susjedu. M. Đ. Milićević, omer. 4 — *i* svega jutra. Jer sve mu se nešto priviđava, što mu mrkne svega jutra glava. Osvetn. 2, 47. — *bb) samo, u jednom primjeru našega vijeka iz Istre, znači: sutra.* Pridi jutra jutro rano. Nar. pjes. istr. 2, 19.

c) u dativu, u jutro, u jutru (vidi f) i g), rijetko. Našli su ga jutru na sokaku. Nar. pjes. vuk. 2, 239. — *u ovome primjeru ne zna se stoji li adverbijalno ili kao dopunak riječi* uranku: Vide zeta jutru na uranku. Nar. pjes. vuk. 2, 267.

d) u instrumentalu, vidi u jutro, u jutru *kod f) i g). dosta često, osobito ako ima i* večerom. Jutrom smo prije podne opeta na stanu. M. Vetranić 2, 245. Sad naga i bosa, sila m' je da hoju jutrom, kad je rosa, i ob dan po znoju. H. Lucić 237. I jutrom vesela s odra se podviže. 255. Da je običaj ovo pozdravljenje jutrom i večerom govoriti. M. Divković, nauk. 228a. Kako ruzar jutrom zene. Đ. Baraković, vil. 249. Još se skljaše vrh zeleni rosa, jutrom koja pane. I. Gundulić 80. Er mi opeta zemja kaza, sred livada da što jutrom zene i cvjeta, večer vene i opada. 241. Zrak sunčani vrhe od gora jutrom zlati. G. Palmotić 2, 71. I večer i jutrom kada zvoni zdrava Marija. P. Radovčić, nač. 346. Običajmo jutrom i večerom reći . . . L Ančić, svit. 110. I malo mań da mu od muke sunce jutrom ne zapade. P. Kanavelić, iv. 242. Jutrom zora kad podrani. 600. Turci udriše na kršćanski tabor ranim jutrom. P. Vitezović, kron. 181. Jutrom rano išetala sestra kralja budimskoga. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 31. Večer, jutrom al' podnevom tuge mu ću mo'e praviti. A. Vitaljić, ist. 165b. Jutrom cvate sva ne *(trave)* slava. 305b. I kad jutrom probudi se. P. Vuletić 34. Vič kraljicu cvijetja ružu, kô gizdava jutrom zeba. J. Kavanin 48a. Golijat za četrdeset dana jutrom i večerom zasiva. F. Lastrić, ned. 75. Zato mu se srčano preporuča jutrom i večerom. I. A. Nenadić, nauk. 54. Jutrom opet ako ugledate da nebesa žare se. S. Rosa 98a. Pokosi kano jutrom još po rosi. V. Došen 49b. Jutrom rano pobiže Lot. And. Kačić, kor. 19. Došavši jutrom u crkvu. 144. Jutrom rano diže se. 157. Ili jutrom ili večerom. Ant. Kadčić 32. Jutrom i večerom. I. M. Mattei 143. K tomu jutrom prije sunca rani. J. S. Relković 167. Kojom se rasada jutrom ili večerom poliva. 188. Ali ga je soko okrunio dolećući jutrom i večerom. Nar. pjes. vuk. 1, 319. Ona omili jutrom i večerom. 1, 338. Druga kuka jutrom i večerom. 1, 430. Koriće te jutrom i večerom. 2, 284. Vodiš li mi zamjenicu, sine, koja će me jutrom zam'jeniti? 3, 522. Kad je jutrom bili dan svanio. Nar. pjes. istr. 1, 12. Kad je jutrom zora zabilila. 1, 64.

e) u lokativu, vidi jutri.

f) u acc. s prijedlogom u, *znači vrijeme kad biva ono o čemu se govori; kod toga treba razlikovati, shvaća li se uopće ili s obzirom na prošli (jučerašni) dan. — vrlo često, osobito u starije doba. aa) uopće.* Bivši v jutro poli maši. Mon. croat. 5. (1325). Cvet, ki v jutro procvate. 171. (1498). V jutro se je pokazal. Korizm. 108a. Jedan v jutro, a drugi u večer. Kateh. 1561. 42. Kada se svitu u jutro ukaza. F. Glavinić, cvit. 4a. U jutro rano dobra žena učini, kako .... 312a. Kada bi u jutro rano. P. Macukat 82. U jutro ‚la mattina, cioè il tempo della mattina' ‚mane'; u jutro i u večer ‚mattina e sera' ‚mane ac vespere'; jučer u jutro ‚la mattina precedente' ‚pridie mane'. A. d. Bella, rječn. 466b. Čekaj me sutra u jutro. A. d. Bella, razgov. 12. Tkoji su se naučili u jutro ručati. I. A. Nenadić, nauk. 148. Deseti dan ovoga mjeseca u jutro digoše se Brandiburi. I. Zaničić 166. U jutro rano duša njegova opet združena bi s tijelom. J. Matović 57. U jutro ustati ću. 525. U jutro spomeni se zahvaliti Bogu. Misli. 85. U jutro bojnoga dneva. I. J. P. Lučić, razg. 67. U večer me rano lijegaše, a u jutro docna ustajaše. Nar. pjes. vuk. 1, 231. — *bb) s obzirom na prošli dan, znači: sutradan u jutro.* U jutro dozove me. M. Držić 133. Kad u jutro, tot zlatimi slovi upisano . . . F. Glavinić, cvit. 44a. U jutro čini ju preda se dopeljati. 47b. U jutro videći sudac, da nisu mrtvi . . . 71a. U jutro rano pritekohu pogani k tamnici. 107b. U večer tužna umrije, u jutro mladi Milenko. Nar. pjes. vuk. 1, 312. — *pošto stoji adverbijalno, može imati pred sobom i prijedlog* do. Da ga dobro čuva do u jutro. N. Palikuća 48. — *cc) s obzirom na današnji dan, znači: sutra u jutro.* U jutro rano na brdo potecite. F. Glavinić, cvit. 262b. Prakside, u jutro skoči gori. 312a. U jutro ‚dimattina, o domat-

tina' ‚cras mane'. A. d. Bella, rječn. 466b. U jutro pogubiti ću sve grešnike. J. Matović 378.

g) u loc. s prijedlogom u: *isto je značeńe kao kod* u jutro, *raslika je samo u tome što je* u jutru *mlađe. aa) uopće.* Ali će u večer, ali u jutru, ali o večerńoj doći smrt. P. Posilović, nasl. 15a. Zvoniti u jutru, u podne. A. Baćić 199. Imadiše to učiniti u jutru na tašte, kad je razborit. J. Banovac, razg. 173. Kada se u jutru iznenada nađe tkogod ubjen. F. Lastrić, test. 120b. Ima se u jutru misa slušati. ned. 125. Kada se čovik u jutru i u večer Bogu na dar prikaže. 310. U jutru kad se probudiš. A. Kanižlić, bogoļubn. 1. Dan 28 rečenoga mjeseca u jutru bi poslan. I. Zaničić 127. Učinit nike svoje posle u jutru rano. M. Zoričić, osm. 47. Pak u jutru nejma nigdi mira. M. A. Reļković, sat. E2b. U jutru pravši usta. Ant. Kadčić 75. A s rosom koja se u jutru nahodi na listu. 121. U jutru i večer Bogu se priporučivati. 245. Ako se zlamenuju u jutru. L. Vladmirović 88. Sutra će se u jutru viditi. N. Palikuća 89. Ako se u jutru krizma čini. M. Dobretić 59. U večer sam rano lijegala, a u jutru dockan ustajala. Nar. pjes. vuk. 1, 63. Ako hoćeš vodu piti, doći u jutru, u jutru je svaka voda bistra studena. 1, 293. Sarajevo rano zatvoreno, a u jutru zorom otvoreno. 1, 372. — *bb) sutradan u jutro.* Otac ńegov udiļ u jutru pođe oznaniti ńegova meštra od smrti nagle. J. Banovac, razg. 63. U jutru rano ovi lupež sa svim skrušeńem dođe prid noge istoga misnika. 69. I u jutru ono tilo bi postavļeno u istu crkvicu. 150. Zadosta je učiniti u večer skrušeńe, pak se u jutru ispovidit. 256. Pak u jutru izašav Betulijani ... F. Lastrić, test. 20a. Ovo u jutru ugledavši car Muhamed. A. Kanižlić, kam. 819. Kad u jutru bio dan osvane. M. A. Reļković, sat. E4b. Kada u jutru sudac onamo dojde. sabr. 53. Da se sanka naspavamo, i u jutru podranimo. Nar. pjes. vuk. 1, 192. Kad u jutru zora zab'jelila. 2, 109. Kad u jutru p'jevci zapjevali. 2, 131. Što deteta u veče omrkne, još toliko u jutru osvane. 2, 157. Sjedi dolje, lijepa đevojko, u jutru će potražiti Marko. 2, 388. Kad u jutru jutro osvanulo. 2, 366. Kad u jutru bijel dan osvanu. 2, 367. Kad u jutru jutra dočekali. Nar. pjes. hörm. 2, 123. Koji domaćin ne misli u veče šta u jutru vaļa raditi, tu niti je kuće niti domaćina. Nar. posl. vuk. 142. Kad u jutru zora zasorila. Osvetn. 3, 126. — Kano cvijet koji do u jutru usane. S. Margitić, fal. 91. Do u jutru nađe se u svemu zdrav. J. Banovac, pred. 148. Do u jutru ozdravi jim. 149. Isusa do u jutru stavišе pod stražu. F. Lastrić, test. 111b. — *cc) sutra u jutro.* Kada u jutru dojdete prid sudca. M. A. Reļković, sabr. 40. — Jed'te, pijte, do u jutru, Turci! Nar. pjes. vuk. 3, 39.

h) u jednoga pisca XVII *vijeka ima* u jutra; *moglo bi biti* jutra *genetiv (kod čega bi* u *značilo: kod), ali je veća prilika da je acc. pl. potvrđeno je samo u dva primjera.* U jutra ranu usta biskup. S. Margitić, ispov. 101. Reče car u jutra na dnove. fal. 208.

i) u acc. s prijedlogom na, *u svijem primjerima kao da je značeńe: sutradan, vidi f) bb) i g) bb).* Kad na jutro jutro osvanulo. Nar. pjes. vuk. 2, 128. Kad na jutro bješe osvanulo. 2, 129. Na jutro se podignula straža. Pjev. crn. 29a.

k) preko jutra. Popij u jutru, a drugo jutro nemoj nego priko jutra. J. Vladmirović 28.

l) u gen. s prijedlogom s *upravbi značilo vrijeme kad se počińe što činiti, ali se često upotrebļava u slučajevima kad bi se moglo kasati:* u jutro, u jutru, *ali se kod toga ńekako jače ističe vrijeme, od prilike kao:* već u jutro. *(u prvom primjeru stoji samo zato što je zlo prevedeno lat.* mane). Budući tada jure učińeno s jutra. Bernardin 72. matth. 27, 1. Kakono rosa ka s jutra prohodi. N. Rańina 107b. os. 6, 4. Bješe s jutra. 109a. joann. 18, 28. Dođe s jutra. 129b. joann. 20, 1. S jutra, dim, na prozor pogledat općah ja. Š. Menčetić 3. Ter s jutra k prozorom na pospih uzteku. H. Lucić 267. Boļe mu gre razlog neg s jutra tko rani. N. Dimitrović 11. S nami je i s jutra i večer i ne odhodi od nas. M. Držić 320. Iduć gorom u prošetu ja djevica mlada s jutra zorom, ... nađoh mlaca. D. Rańina 104b. Koju ć *(zimńu rosu)* piti tri krat na dan, s jutra, pobjed i k večeru. M. Pelegrinović 199. Istoga kobnika, što ga mlada s jutra skobi rana. Osvetn. 1, 57. Šteta je život žrtvovati s jutra rana ne dokoliv dana! 4, 6. — *U ova dva primjera stoji* s jutra *kao* jutra *s drugijem prijedlogom.* Od s jutra deri do poludne. Bernardin 135. 2esdr. 8, 3. Od s jutra deri do podne. N. Rańina 160a. — *Radi slučaja kad se kod* jutro *ističe raslika prema današńemu danu, vidi* sjutra, sutra.

m) u genetivu s prijedlogom iz; *značeńe je kao kod l).* Nevjesta izbrana iz jutra a pak zvijer k večeru zaklana. F. Lukarević 182. A krv ova od guštera sve nemoći goni iznutra, tko se maže ńome iz jutra do tri krati, il' s večera. Jedupka nezn. pjesn. 283. Iz jutra po misi pojde Eufrasija. F. Vrančić, živ. 91. Da pođemo iz jutra rano težati u ńegovu vinogradu. M. Divković, bes. 211b. Kada iz jutra ustanemo. 481a. Iz jutra ‚la mattina, cioè il tempo della mattina' ‚mane'; jučer iz jutra ‚la mattina precedente' ‚pridie mane'. A. d. Bella, rječn. 466b. Koju si *(odluku)* bio iz jutra učinio. P. Knežević, osm. 48. Obično iz jutra idu. Pravdonoša. 1851. 27. — *Drugo je u ovakovijem primjerima.* Iz jutra se pozna dobar dan. (D). Poslov. danič. Iz jutra se vidi kakav će dan biti. Nar. posl. vuk. 99.

n) u gen. s prijedlogom za, *vidi* zajutra. — *Drugo je u ovakovom primjeru:* Te se nosi za jutra rakija. Nar. pjes. vuk. 3, 6.

o. kad znači vrijeme u koje se ńešto počińe, stoji u gen. s prijedlogom od *(radi prijedloga* s *i* iz, *vidi* b, *l) i m)).* Od jutra do večera ‚dalla mattina alla sera' ‚ab ortu ad occasum'. A. d. Bella, rječn. 466b. Pusti mlade po vojsci telare, da telare od jutra do mraka. And. Kačić, razg. 26a. I za marvom od jutra hodiše. J. S. Reļković 442. Žńeli su pšenicu od jutra do mraka. Nar. pjes. vuk. 1, 171. Đe je bila od jutra do po dna. 1, 232. Štono traje od jutra do mraka. Osvetn. 2, 28.

d. kad znači vrijeme do kojega što traje, stoji u gen. s prijedlogom do. Sunce je već zašlo, pa se do jutra ne bismo rastali. M. Pavlinović, razg. 89. — *Drugo je značeńe s prijedlogom* k *(koji vidi).* K jutru ‚verso la mattina' ‚mane versus'. A. d. Bella, rječn. 466b.

2. *vidi* jutreńa. Nije molit jutra ni večerńe. Osvetn. 4, 2.

3. *dan orańa, vidi* 1, dan, 3, *b).* — *po ńem.* morgen. — *Od* XVIII *vijeka.* A jedan je za drugime pošo, trie *(sic)* zemļe jutra trčeć prošo. I. Zaničić 84. Sa šta jutra danas ne pooru. M. A. Reļković, sat. G6a. Minimalna mjera neotuđivih zemļišta ustanovļuje se na šest jutara. Zbirka zak. 1, 89.

JUTROCEL, *m.* Achillea millefolium L., *ime biļci.* — *Može biti stara riječ, isporedi čes.* jitrocél (Plantago); *radi postańa vidi* F. Miklošić,

vergl. gramm. 2, 392. Jutrocel (jutrocel, *u mletačkom rukopisu*), *češ.* jitrocel (Plantago), (Achillea) millefolium L. *(u mletačkom rukopisu, Danilo).* B. Šulek, im. 184.

JUTROČEŃE, *n. djelo kojijem se jutroči.* — *U Stulićevu rječniku:* v. jutronica. — *nepouzdano.*

JUTROČITI, jutročim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. jutronuti. — *nepouzdano.*

JUTRODAN, *m. sutradan.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka iz Istre, i u naše vrijeme u Istri i u hrvatskom primorju.* — *Stoji samo adverbijalno, i to:*

a. *u acc. bez prijedloga* Jutrodan stojeći cesar na nikih igrah. F. Glavinić, cvit. 21b. Jutrodan čini ga preda se dojti. 31a. Jutrodan opeta kada je hodila. Nar. pjes. istr. 2, 170. Jutrodan se stane. Nar. prip. mikul. 3. Kad je bilo jutrodan. 59.

b. *u acc. s prijedlogom* u. U jutrodan dozva ih sudac prida se. F. Glavinić, cvit. 180a. U jutrodan sideći Publio na sudu prid templom. 212b. U jutrodan bihu lavom vrženi. 313a.

JUTROGOŠTE, *n. selo u Bosni u okrugu bihaćskom.* Statist. bosn. 54.

JUTROGUŠTE, *n. selo u Bosni u okrugu bihaćskom.* Statist. bosn. 50.

JÜTROKLÊK, *m.* stercus *(u ovome smislu samo za šalu).* — *Riječ je složena od* jutro *i* klek: *ovaj zadńi dio nije jasan; jamačno nije mu značeńe isto kao kod* kleknuti *(može biti da je gdjegdje ovaj glagol značio: čučnuti).* — *U Vukovu rječniku:* (‚in einem muthwilligen scherze als arzenei angerathen) der menschenkoth' ‚stercus', g. d. ‚der morgenhock' *s primjerom:* A. Boli me zub. B. Metni malo jutrokleka. — *Pisci su uzeli ovu riječ za ńeki lijek* (Asa foetida) *koji vrlo neugodno zaudara (bijelijem) lukom.* Dimom od sumpora i od đavolskog jutrokleka (Assa foetida). G. Lazić 83. Jutroklek (Asa fötida). K. Crnogorac, bot. 143.

JUTRONICA, *f. vidi* jutrenka. — *U Stulićevu rječniku:* ‚concentus antelucanus'. — *nepouzdano.*

JUTRONITI, jutronim, *impf. u Stulićevu rječniku:* jutroniti, pjesan jutrńu pjevati ‚matutinis horis canere'. — *nepouzdano.*

JUTRONOVATI, jutronujem, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. jutreniti *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

JUTROŃA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. *i volu. u Slavoniji.*

JÜTRÔS, *adv. ovo jutro, ovoga jutra, danas u jutro.* — *isporedi* jutroska, jutroske. — *Isprva* jutro se *(vidi* saj) *u acc., pa pošto su se sastavile dvije riječi u jedno, ispalo je* e *(isporedi* ļetos, zimus *itd.).* — *Potvrđeno je od* XVI *vijeka (vidi i* jutroska), *ali može biti i starija riječ, isporedi novoslov.* jutros. — *Između rječnika u Mikaļinu* (jutros, sega jutra, ‚hodie mane'), *u Belinu* (‚questa mattina' ‚hodierno mane' 466b; ‚sta mane, sta mattina' ‚hoc mane' 706a), *u Bjelostjenčevu* (jutros, sega jutra, denes u jutro ‚hodie mane'), *u Voltigijinu* (jutros, ovo jutro, ‚in questa mattina, stammane' ‚diesen morgen'), *u Stulićevu* (‚mane'), *u Vukovu* (‚heute früh' ‚hodie mane'). — Jutros *naznačuje vrijeme kad je ńešto bilo (glagolom u prošlom vremenu, ili u prezentu istoričnom, ili u prezentu perfektivnom), ili kad ńešto biva (glagolom u sadašńem vremenu), ili kad će ńešto biti ili se hoće da bude (glagolom u futuru ili u imperativu). razumije se po sebi, da u drugom i trećem slučaju u doba kad se govori jutro nije još minulo; to može biti i u prvom slučaju, ali nije potrebno, nego je dosta da nije minuo dan, u jutru kojega ono se ńešto dogodilo.* Nijesi krs na sebi jutros učinio. M. Držić 217. A jutros sam osvanula u crnoga Arapina. I. Gundulić 393. Gdi me jutros ti ostavi! G. Palmotić 1, 45. Jutros u istok bijele zore zgodi mi se ńega sresti. 1, 353. I nas jutros jes primila. 2, 394. Ako ne jutros, more biti ovi večer biće moja smrt. P. Posilović, nasl. 12b. Jutros bi*(h)* ja jedno dijete a sada jesam star. 18a. Jutros još prija dne na vodu idosmo. Oliva. 51. Isukrst čini se jutros čuti. J. Banovac, pred. 110. Od šta vam imam jutros pripovidati. 111. Od velike stvari imam vam jutros govoriti, o Krstjani. razg. 180. Ja ti zafaļujem na onomu što si jutros za moju ļubav učinio. J. Filipović 1, 448b. Evo rano jutros iznenada čuje nike pisme. F. Lastrić, test. 205a. Žene dođoše jutros tražit Isusa. svet. 86b. Zato ću vam jutros odkriti. V. M. Gučetić 15. Jutros imam hvaliti svetoga Tomasa. 183. Da sam niki dan odlučio reći misu za Petra a jutros promińujem odluku. M. Zoričić, osm. 5. A jutros mi bila knjiga dođe. And. Kačić, razg. 89a. Što sam došao jutros vami prikazati. I. J. P. Lučić, razg. 2. Ja jutros priodim vami navistiti. 13. Nu što ja jutros ludujem? A. Kalić 122. Što može mene jutros strašit? 527. Jutrošńicu pila, jutros donešenu. Nar. pjes. vuk. 1, 121. Oj sinoć se Duka Leka oženi, a jutros mu sitna knjiga sustiže. 1, 206. Ja podranih jutros rano. 1, 422. Sinoć momka zanijela, a jutros ga na breg baca. 1, 431. Sva trojica jesmo pobratimi, sva trojica jutros nežońeni. 2, 284. Što si, zete, jutros podranio? 2, 267. Viđeh jutros da pameti nemaš. 2, 270. Banu jutros nema prijateļa. 2, 271. Avaj mene do Boga miloga! đe pogiboh jutros pred mehanom. 2, 353. Kaž' ujaku jutros na uranku. 2, 538. No ti s' molim jutros na podranku. 2, 541. Blago mene jutros i do v'jeka! 4, 5. Lanih sam ti izgubio baba, a jutros ću tebe, ako Bog da! 4, 92. Na naše smo jutros osvetili. Ogled. sr. 383. A jutros mu bila knjiga dođe. Nar. pjes. istr. 1, 7. Puško moja, ... brani mene jutros od Turčina. 1, 64. Utopićete jutros dušu i sreću. S. Ļubiša, prip. 80. Sinoć Luka s ļubom večerao, jutros rano obuva opanke. Osvetn. 2, 1. Jutros rano lijepo nebo bilo. 2, 120. — *Nalazi se i s prijedlozima, kao što su* do, od, po. Od jutros se kaza. N. Naļešković 1, 268. Koji je jutros, i koji je do jutros, i koji će po jutros. Nar. pjes. vuk. 1, 79. Da Bog da mi svaka sreća posahnula i ne imala napretka kao ova slamka po jutros! (prekinuvši slamku. Zakletva). Nar. posl. vuk. 47.

JÜTRÔSKA, *adv. vidi* jutros *(od čega postaje tijem što mu se dodaje slog* ka *koji ne mijeńa smisao nego ga možebiti malo jače ističe).* — *Od* XVI *vijeka (još prije nego* jutros), *a između rječnika u Stulićevu* (v. jutros). Jutroska. Zborn. 112b. Jutroska cvitak uresen cafteći lipo t' sjaše. G. Držić 367. Sinoćka ti mene, rode, tujin junak obļubi, a jutroska ti me, rode, udovicom ostavi. Š. Menčetić — G. Držić 509. Vjeru, koju mi kazaše jutroska u lugu. N. Naļešković 1, 192. Jutroska u zoru još mjesec ne bješe zašao. 1, 215. Jutroska mi zorom kraj ove livade stasmo se pod zorom. 1, 217. Jutroska prem zora kad biše. F. Lukarević 119. Jutroska su bile izvan dvora. G. Palmotić 1, 156. Jutroska me majka mila zlatnom duńom zamitila. 1, 283. *(Dajte vodu)* od jutrńe ku ste rose vi jutroska naku-

pili. 2, 134. Jutroska nas smete iz reda. 2, 855. Nu jutroska u ova mjesta htjesmo doći. J. Palmotić 188. Jesam upo u isti grih jučera i jutroska. A. d. Bella, razgov. 151. Pogledajmo jutroska kako možemo iz daleka. 181. Tako i ja jutroska usuđujem se reći. J. Banovac, razg. 188. Jutroska se povraćajući k ńima reče: ‚Mir vama!' pripov. 113. Jutroska smo sidjele na prozoru od b'jela dvora. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 18.

JŮTRÔSKE, *adv. vidi* jutros. — *Postaje kao* jutroska *dodavańem sloga* ke. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (us* jutros). Nazad malo dana u veselju, u gospostvu, a jutroske pod zemļom u grebu. B. Zuzeri 212. Sinoć mene ļepen projezdio, a jutroske tri dobre djevojke. Nar. pjes. vuk. 1, 10. Sinoć sunce igrajući zađe, a jutroske potmolo izađe. 1, 486. Ne voz' bolan jutroske nikoga. Nar. pjes. herc. vuk. 114. Jutroske ste zlatom poslaćeni. Nar. pjes. petr. 1, 46. A jutroske krila razavila. 1, 77. Od sinoćke taman do jutroske. 8, 118. Sinoć sunce neveselo zađe, a jutroske potmulo izađe. Nar. pjes. vil. 1866. 435.

JUTROSTAJAC, jutrostajca, *m. koji rano ustane u jutro. — Samo u Jambrešićevu rječniku: (kajkavski)* jutrostajec ‚matutinarius'.

JŮTROŠŃÎ, *adj. koji pripada današńemu jutru, koji biva ili je bio jutros. — Postaje od* jutros *nastavkom* ьń; s *ispred* ń *mijeńa se na* š. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. jutrńi) *i u Vukovu:* ‚von diesem morgen' ‚hujus mane' *s primjerom:* Pomozi Bože i jutrošńe jutro (reku u Risnu prekrstivši se u jutru put istoka). Znaš li kamo dje se jutrošńa kuplica? N. Naļeśković 1, 257. Vi koji ste se jutrošńe jutro s tolikom blagom bogoļubnostim ovdi sakupili. A. d. Bella, razgov. 111. Tako nam kaže sveti Ivan u vanđeļu jutrošńemu. B. Zuzeri 260. Što more igda zlamenovati ovo jutrošńe promińeńe, ova crna odića? J. Banovac, razg. 144. Toliko veli Isukrst u jutrošńem ivanđeļu. F. Lastrić, od' 266. Kako smo vidili i čuli u jutrošńem štiveńu. M. Zoričić, osm. 81. Ako nije drugo nego to, pomozi mi jutrošńe jutro! Pravdonoša. 1852. 9. Uvijek jutro nalik bilo danu, a jutrošńe nikoliko nije. Osvetn. 2, 149. — *I u osobitom smislu: koji se jutros rodio (ironički).* ‚Nijesam ni ja jutrošńi', kaže se kad ko kome hoće da otkrije e i on zna što, nije od potrebe da mu se još to tumači kao kakvom djetetu. u Dobroselu.

JŮTROŠŃICA, *f. voda što se jutros zahvatila, donijela (dakle hladnija nego jučerašńa ili sinoćńa). — Postaje od* jutrošńi. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚wasser von heute früh' ‚aqua hausta hoc mane'). Do jako si pila sinotńicu natruńenu truńem i pelenom, od jako ćeš piti jutrošńicu natruńenu smiļem i bosiļem. Nar. pjes. vuk. 1, 45. A tvoja bi majka sinotńicu pila, sinoć donešenu, crepom pokrivenu, praom narušenu; a moja bi majka jutrošńicu pila, jutros donešenu, štitom pokrivenu, cvećem narušenu. 1, 121. Da donesem majci jutrošńicu. Bos. vila. 1888. 254.

JŮTROVATI, jûtrujêm, *impf. provoditi jutro. — U Šulekovu rječniku:* ‚den morgen zubringen' *kod* zubringen.

JUTRULJA, *f. ime kravi. a Bosni.*

JUTŮNIJA, *f.* gula, edacitas, cuppedia, *proždrlost, sladokusnost. — Od tal.* ghiotton(er)ía. *— U jednoga pisca čakavca* XV *vijeka (sumńivo, jer može biti da je pisac htio napisati* gjutunija, *isporedi* gjotun). Uklon' se linosti tere pultrunije, i svake prasnosti i još jutunije. M. Marulić 188.

JUTURŃI, *adj. vidi* jutrńi. — *Na jednom mjestu u rukopisu* XV *vijeka; po svoj prilici treba čitati* jutrńi. „Na misu juturńu (sic). Kapt. seń. ark. 2, 81.

JŮVKA, *f. vidi* jufka. ‚Ukuvaj nekoliko juvke, pa vino na rezance ili krpice izreži'. J. Bogdanović.

JŮZBAŠA, *m. vidi* kapetan, satnik, *tur.* jüzbašy. — *U naše vrijeme.* Generale za moje juzbaše. Nar. pjes. vuk. 5, 491. U to vrijeme u zvorničkom garnizonu bijaše neki juzbaša Esad-Beg. M. Đ. Milićević, omer. 26. Juzbaša, kapetan. Zemļak. 1871. 2.

JUZILIŠTE, *n. u Stulićevu rječniku:* vidi tamnica. — *vidi* uzilište.

JŮZNIK, *m. vidi* uznik. — *U Stulićevu rječniku:* ‚legatus, vinctus, captivus'.

JUZUM, *m. vidi* Uzum. — *U Daničićevu rječniku:* Juzumь, gledaj Uzumь *s primjerom:* Bystь carь na Jusumь-Hasana 1461. Okáz. pam. šaf. 80.

JŮŽAN, jůžna, *adj.* australis, *koji pripada jugu (vidi* 1. jug). — *Postaje od* 1. jug *nastavkom* ьn; *g pred* ь *mijeńa se na* ž. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* južьnъ, *rus.* южный, *češ.* jižný. — *Između rječnika u Mikaļinu (u srednjem rodu* južno, od juga ‚euroaustralis'), *u Belinu* (južni ‚australe' ‚australis' 120b), *u Bjelostjenčevu* (južni ‚australis, austrinus' *kod* jug), *u Jambrešićevu (kajkavski* južen ‚australis'), *u Voltigijinu* (‚sciroccale, australe' ‚südlich'), *u Stulićeva* (‚meridionalis, austrinus, australis'), *u Vukovu* (južan, n. p. vrijeme, vide jugov; južni ‚südlich' ‚meridionalis'), *u Daničićevu* (južьnь ‚meridianus').

a. *adj. — Komp.* jůžnijî *(vidi treći Vukov primjer kod a)):*

a) o strani koja je na jugu. Otь južnago morja. Mon. serb. 130. (1348). Južne strane, Barbariju i Etiopiju smel jesi. Aleks. jag. star. 3, 252. Od strane južne. A. d. Costa 2, 100. Po južnijem krajevima naroda našega. Vuk, nar. pjes. 1, 21. Južni Srbi. 4, 320. U onim naj južnijim krajevima naroda našega. poslov. XXVI. Načini trijem na južnoj strani. Đ. Daničić, 2mojs. 38, 9. Hrvati Jajce preoteše, držeć sve južne strane Bosne. M. Pavlinović, razg. 36. Južni, ggr. astr. (antarktički), lat. ‚antarcticus' ἀνταρκτικός ‚antarktisch (dem norden gegenüber), süd- (in zus.)'; južna strana ‚südgegend, mittagsgegend', tal. ‚mezzodì, mezzogiorno, sud'; južni stožer i pol ‚südpol', tal. ‚polo sud, polo australe'; južno more ‚südsee', tal. ‚mare australe, pacifico'; južni jugozapad ‚südsüdwest', tal. ‚sud-sud-ovest'; južni jugoistok ‚südsüdost', tal. sud-sud-ovest'; južna zmija ‚südliche schlange (sternb.)'; južna hidra ‚südliche hyder (sternbild)'. Južnonemački, stat. ‚süddeutsch'; južnonemačka vrednota ‚süddeutsche währung'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

b) o vjetru koji duše s juga, pa i o vremenu kad duše jug. Vitar južni prista puhati. A. Vitaļić, ist. 252. Kada vitar južni puše. 460. Kô kadano s južna vjetra bjesna. Osvetn. 3, 160. — Boļe je božić kušan nego južan. Nar. posl. vuk. 22. Južnu božiću i prijateļskom kolaču ne vaļa se radovati. 115.

b. *adv.* jůžno, *komp.* južnijê. — *nemam primjera.*

JUŽANIN, *m. vidi* južńak. — *Plur.:* južani. — *U Šulekovu rječniku:* ‚südländer'.

JUŽARKA, *f.* ‚konòpļa južárka' visoka debela konopļa od koje se sučU konopci i druga uža. (oko Niša). M. Đ. Milićević. — *Postaje od* juže (uže).

JUŽASKI, *adj. vidi* juški. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka.* Iznesoše ńemu ѣtemu carice južaske Sivile. Aleks. jag. star. 3, 241.

1. JUŽE, *adv. vidi* 1. uže *i* jur. — *Samo u knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (jam') *i u Daničićevu* (jam'). Upьlavêše juže nivy. Stefan, sim. pam. šaf. 12. Juže prispê vrême. Sava, sim. pam. šaf. 10. Juže da i vь pustyńi sego jeda vьzmogu ukriti se. Glasnik. 18, 362. Dlgo vrime juže. Š. Kožičić 24b. Ki ne virujet, juže osudjen jest. Š. Budinić, sum. 8a.

2. JUŽE, *n. vidi* 2. uže *(isporedi* južarka). — *U Stulićevu rječniku:* v. uže.

JŪŽÊŃE, *n. djelo kojijem se juši. — U Vukovu rječniku:* ‚das einfallen des thauwetters' ‚solutio nivium glaciei'. — *U naše se vrijeme upotrebļava u fizici i kemiji u značeńu: rastapańe, kopńeńe, kravļeńe.* Juženje, chem. ‚deliquescenz'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JŪŽEVINA, *f. vidi* jugovina. — *U Belinu rječniku (u drugom izdańu):* ‚scilocco, vento' ‚notus' 2, 303b, *i u Stulićevu:* v. jug.

JUŽIN, *u jednom primjeru prije našega vremena, ne zna se jeli ime muško ili adjektiv posesiuꙗ.* Južinь. ‚Pomeni, Gospodi, raba svojego Radotu, brata Južina'. Može biti da je adj. poss. od Juga ili Juža. S. Novaković, pom. 119.

JUŽIN-, *vidi* užin-.

JŪŽINA, *f. vidi* jugovina *(uprav augm.* 1. jug). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (južina, vjetar, vidi jug, jugo) *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (vide jugovina). Prvom južinom nadaj se kugi. S. Ļubiša, prip. 280. Ako učini svetac da pristane južina, 250. Pak mu se južinom topila smola. prič. 89.

JŪZÎŠTE, *n. mjesto gdje sunce stane na podne (na jugu). — Načińeno u naše vrijeme.* Južište, astr. ‚mittagspunkt', tal. ‚punto meridiano'; ‚südpunkt', tal. ‚punto di sud'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JŪŽITI, jūžîm, *impf. postaje od* 1. jug. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* jūžî).

a. *aktivno, duhati (o jugu). — U Stulićevu rječniku:* v. objužiti. — *nepouzdano.*

b. *sa* se, *postajati (o vremenu) južno, pa po tom kopniti se, kraviti se (o ledu i snijegu). — U Voltiģijinu rječniku:* južiti se ‚insciroccarsi, fare scirocco' ‚südostwindszeit bricht an', *i u Vukovu:* n. p. vrijeme ‚es thauet auf' ‚solvitur nix et glacies'. — *U naše vrijeme uopće: kopńeti, kraviti se, rastapati se kao tehnička riječ.* Južiti se, phys. kopńeti, kraviti se ‚aufthauen' tal. ‚sciogliersi'; chem. ‚deliquesciren, zerfliessen, zergehen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

JUŽNÒISTOČAN, južnòistočna, *adj. vidi* jugoistočan. — *Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚südostlich'.

JUŽNOSLÀVÊNSKÎ, *adj. vidi* jugoslavenski. — *Načinio Vuk.* ‚Čest' pak u našemu (južnoslavenskome) jeziku znači ono, što u današńemu slavenskome i u ruskom ‚часть'. Vuk, pism. 4.

JUŽNÒZAPÂDAN, južnòzapâdna, *adj. vidi* jugozapan. — *Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚südwestlich'.

JŪŽŃÂK, *m. čovjek s juga, čovjek koji se rodio ili živi u južnijem stranama. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚südländer'.

K

1. K, *slovo.*

a. *u praslavensko doba, kao i druga grlena slova, nije ostalo nepromijeńeno ispred nebnijeh vokala (n. p.* e, i), *te se je u prvo doba promijenilo na* č, *n. p.* četiri, majčin, *kasnije na* c, *n. p.* cijel, majci. *ali treba dodati da se u ńekijem krajevima povratilo* k *(kao i druga grlena slova) na svoj stari glas i to po etimologiji ili po analogiji prema drugijem oblicima, te se čuje i* majkin *i* majki *(ali ne kod većine štokavaca).*

b. *kod čakavaca pred suglasnicima, a naj češće pred grlenima, mijeńa se gdjegdje, radi lakšega izgovora, na* h *(vidi* 2. k, lak, mek).

c. *rijetko zamijeńuje ńegdašńe* h *(vidi* 1. h, a, *a) dd)), vidi i* nek, neka *(i* siromah *kod kajkavaca glasi* siromak).

d. *kod starijih pisaca nalazi se ovoj glas (ne često) pisan pred* a, o, u *i pred suglasnicima slovom* c *prema romanskijem jezicima.*

2. K, *praep.* ad, *stoji s dativom koji naznačuje smjer micańu (u pravom i u prenesenom smislu). slično je značeńe kod dativa bez prijedloga, i kod prijedloga* do *i* put. *od dativa je mala razlika, jer se može kazati samo da* k *jače ističe da je micańe ono čemu se kaže cilj; ali uprav ima mnogo primjera gdje se jednako može upotrebiti dativ s* k *i bez ńega. kod* do *je razlika da se ovijem prijedlogom više pokazuje kraj micańu, dok* k *više pokazuje smjer i cilj; osim toga kod* do *kraj micańu može biti prije nego kod* k; *tako n. p.* idem do ńega *znači da je smjer i cilj mojemu micańu mjesto gdje je ‚on', n. p. ńegova kuća, ali nije potrebno shvatiti da idem tako blizu ńega da ga se mogu doticati ili s ńim govoriti, ili da idem u ńegovu kuću; dok* idem k ńemu *ima ovakovo značeńe. kod* put *opet ima ta razlika da je naznačen samo smjer bez obzira hoće li se igda do cilja doći micańem. — dodajem i Daničićevo tumačeńe* (sr. sint. 366): U trećem padežu s ovim predlogom (k) reč pokazuje da se nešto miče onamo gde je ono što ona sama znači; *k tome i opasku:* Na ovo je nalik sam treći padež i drugi s predlogom ‚do', ali se sve troje razlikuje između sebe u prvom glavnom značeńu: ko dođe do koga, on stane kad bude kraj ńega; ko dođe kome, on se došavši do ńega pomeša s ńim; a ko dođe ka kome, on samo pređe mesto koje je između ńih dvojice (a po tom može učiniti i prvo i drugo). — *Riječ je praslavenska* (kъ), *isporedi stslov.* kъ, *rus.* къ, ко, *češ.* k, ke, *poļ.* k, ku. — *Postańe nije jasno, isporeduje se snskrt.* kam, *želeti.* — *Pred riječima što počińu suglasnikom, osobito grlenijem, dodaje se* a (ka); *to biva i bez toga, naj češće u stihu. — Pred riječima što počińu glasnijem konsonantom nalazi se pisano i* g *(kao što se onda i izgovara). — Kod čakavaca pred suglasnicima, osobito pred grlenijem, mijeńa se često na* h *(isporedi* lak, mek). — *Između rječnika u Vrančićevu* (ka ‚ad; versus'), *u Mikaļinu* (ka, k ‚erga, versus'),

u Belinu (‚verso, inverso' ‚adversus' 762a; k jednoj i drugoj strani ‚verso l' una e l' altra parte' ‚utraque versum'; k desnoj strani ‚verso man dritta' ‚dextrorsum' 762a), *u Bjelostjenčevu* (‚ad, versus'), *u Voltigijinu* (‚a, verso, da' ‚zu, gegen'), *u Stulićevu* (k, ka, ‚versus, ergo, adversus, adversum'), *u Vukovu*: k, ka ‚zu' ‚ad': k meni, k vama (‚auch bloss' meni, vama); *u Daničićevu* (kъ ‚ad').

1. *u rečenici je glagol koji znači pravo micanje (može se shvatiti i u metaforičkom smislu), t. j. ńešto mijeńa sve jednako svoje mjesto približujući se ciļu micańa. ciļ može biti čeļade ili što drugo živo ili neživo (a i radńa, vidi primjere iz* Mon. croat. 28; Ant. Kadčić 179; Nar. pjes. vuk. 1, 276); *čini se da se k naj bolje upotrebļava u prvom slučaju, vidi:* Na planine i k vilenici projdoh. P. Zoranić 11. Pa ti idi u Prizrena bela ka onome caru čestitome. Nar. pjes. vuk. 2, 55. Idi sad odmah k ńemu u sobu te ga posijeci. Nar. prip. vuk. 197, *ali to nije potvrđeno dovoļnijem brojem primjera. gdjegdje se k izmjeńuje samijem dativom (bes prijedloga) u istom primjeru, kao u:* Pravo ode bijelu šatoru, ka šatoru nejaka Uroša. Nar. pjes. vuk. 2, 195.

a. *sam se subjekat miče.*

a) u pravom smislu. Priišdšu kъ mně nastavniku. Mon. serb. 3. (1198). Idoše k večeri. Mon. croat. 28. (1325). Dojdohъ u Dubrovnikъ samъ svojomъ glavomъ ka mnogopočtenomu knezu i vlastelomъ dubrovačcêmъ. Mon. serb. 388. (1437). Pošal sam h knezu Ivanu. Mon. croat. 75. (1450). Dohođahu h kući Abramovi. Pril. jag. ark. 9, 86. (1468). Cesar zapovida, da k ńemu pristupi. Živ. kat. star. 1, 218. Dan i noć teku ka zapadu i vraćaju se ka istoku. 219. Da su voļni h gradu bižati. Mon. croat. 178. (1499). Pojde ka Olofernu. M. Marulić 5. Ima pristupiti ka oltaru. Naručn 35b. Idu ka ocu. 41b. Pridoše ka grobu sv. Jerolima. Transit. 281. Potom se vrati s veliku radostiju k pustiňi. Mirakuli. 103. Ide k kaštelu toga drugoga kneza. 141. Satnik neverni priteče ka Isusu. Korism. 71b. Uljeze anđeo k ńoj. N. Rańina 15b. luc. 1, 28. I pristupivši k ńemu đavao. 41b. matth. 4, 3. Pristupiše ka Isusu od Jerozolima pisci i farisei. 68a. matth. 15, 1. Neka pođu ka bratji. Zborn. 25a. Pridoše ka dubu. 89b. Pođe ka ložnici otčinoj. 40a. Kad se vajmeh k stanu vrati. M. Vetranić 1, 29. Pastiru ki želiše k stadu svomu iti. P. Hektorović 24. H komu bismo pošli? Anton Dalm., nov. tešt. 141b. joann. 6, 69. Priti hoću h tebi. 2, 176. apoc. 2, 16. Pristupajućemu ka Bogu. Š. Budinić, sum. 3a. Ako ka jeli dopre. P. Zoranić 38a. Pridite ka nam. F. Vrančić, živ. 8. Vsakomu k Filipusu gradu sabrati se reče. Aleks. jag. star. 3, 283. Diogen od Afine ka Aleksandru pribiža. 241. Od tuda ustav Aleksandar k Rimu idiše. 243. K Dariju na boj ne grem. 255. Aleksandar na boj k Poru pojde. 292. Leteć mnokrat sred potjera od Odera do Nepera, i s Nestera k njemškom moru. I. Gundulić 396. Uprav stoji Derviš vrli spravan skočit k svakoj strani. 545. Poj ti h templu. M. Gazarović 43. Gredem smino h tebi. 97. A ja potroškom mojim k Damasku doskočim. F. Glavinić, cvit. 34b. Afrodisija ide k Kvintilijanu. 47a. Došavši k grobu. 89a. K gospi svojoj pultenim pristupi načinom. 144a. Misnik pristupi k knigam. 170b. Marka s kim Josef k Gamalijelu na školu hojaše. 177b. H kim moraki Bošńani često uskakuju. I. T. Mrnavić, osm. 40. Tad vojska segrdom h Kozakom podri se. 52. H gradu svomu zavratit se. 67. H komu ima poći. S. Matijević 6. Putem ide pače teče, da prije k dvorim svojijem dođe. I. V. Bunić, mand. 10. Poharanu svu u licu bi mi vidjet k meni doći djevojčicu. P. Kanavelić, dubrovu. 6. Da se vrati opet k Rimu. J. Kavańin 165a. Snažno h Kandiji opet otide. 214a. K Rimu otide potle ureda. 307b. A kad mole da bi zdravi bili, opet k svojim kućam došli. P. Knežević, pism. 141. Trči k studencem vodenim jelin. F. Lastrić, test. 149a. Putujući k grobu svete Valpurge. A. Kanižlić, utoč. 188. I kada se povratimo ka našemu b'jelu dvoru. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 28. Mnoga gospoda pobigoše k moru u primorje. And. Kačić, razg. 182—183. Da se ne bi koji svitovńak približao k otaru. Ant. Kadčić 33. Zašto podslužiteļ pristupa svićarom k misniku? 99. Pristupiti ončas k pomazańu. 179. Ne samo k istoku ću poć. P. Sorkočević 587a. Pa idite ka dvoru bogatoga Gavana. Nar. pjes. vuk. 1, 132. Tu je rasla brekińa, k ńoj dohode čobani. 1, 167. Da češ k mene povratit se. 1, 190. Junaci su k igri došli. 1, 276. Ja ću ići ka Stambolu gradu. 1, 298. Ne zovem ga: ‚Odi k meni, sine!' već ga zovem: ‚Odi k meni, dragi!' 1, 408. I poleće k nebu u visine. 2, 83. Pa ka dvoru više ne dolazi. 2, 119. Ni vi k Marku blizu prilazite. 2, 226. Mislim đoga końa umoriti i u gosti, đeco, odlaziti, u tazbinu u bela Kruševca, k milu tastu starcu Jug-Bogdanu, ka šureva devet Jugovića. 2, 262. Spušti s' bane ka vodi Sitnici. 2, 272. A ti bane, danas k mene dođe. 2, 276. K ńima jezdi Vladeta vojvoda. 2, 307. Ode pravo ka Prilipu gradu, ka svojemu dvoru bijelome. 2, 375. K ńemu dođe siv-zelen sokole. 2, 383. *(Soko)* zaleće se k Markovu sokolu, da mu otme utvu zlatokrilu. 2, 427. A kad Komnen u planinu dođe ka onome zelenu jezeru. 2, 456. On pobježe ka nesrećnoj majci. 2, 563. K ńemu brzo Mitar doskočio. 2, 632. Umah sam ga s końa oborio, i k ńemu sam onda priletio, udarih ga još dva i tri puta. 3, 3. K ńemu ide Novaković Grujo, golu sabļu nosi u rukama. 3, 28. K ńemu Todor trči po avazu. 3, 165. I on gleda da ka Seńu bega. 3, 178. No se k ńemu bliže približava. 3, 186. Kad dođoše k vodi Čobanici. 3, 278. On se jadan k volovima vrati. 3, 452. Otle ode ka końu dorinu. Pjev. crnog. 129b. Svaka tica k svome jatu (leti). Nar. posl. vuk. 277. Stane plivati ka kraju. Nar. prip. vuk. 47. Potrči brže bolje ka koritu. 163. Pa se vrate k vatri. 174. Pođe k nosilima. 217. Sad dojde kraļ naj prvo k ļube naj starejega sina. Nar. prip. mikul. 17. Buna otišla k naiji šabačkoj. Vuk, dan 3, 169. Pripade k Stanku nekakav Vla te mu se preda. dan. 4, 6. Da je vojska nemačka utekla k Temišvaru. građa. 3. Sva sila turska nagrne k Nišu. 15. Trči de k suajedu te zaišti jednu papriku. poslov. 352. Hodite k meni svi koji ste umorni. mat. 11, 28. Ugledavši smokvu jednu kraj puta, dođe k ńoj i ne nađe ništa na ńoj do lišća. 21, 19. Kad se približi k vratima gradskijem. luk. 7, 12. Svatovi s djevojkom idu upravo k crkvi. kovč. 78. Priđe dete ka prozoru. M P. Šapčanin 1, 78. — *I padańe je pravo micańe.* Ničice padoše ka zemļi. Zborn. 126a. Tim bolеć se i plačući k zemļi obrazom nica pade. I. Gundulić 239. G zemļi pade, Bogu dušu dade. And. Kačić, razg. 78b. *ovdje se ne misli padańe nego primicańe:* Dopadoše k zemļi i kaldrmi. Nar. pjes. vuk. 2, 242. — *Amo mogu pripadati i ovi primjeri u kojima je samo početak micańu:* Niti plamen s tolikom naglostju iđe k brdu. F. Lastrić, test. 149a. Pa s' otale vojska okrenula niz Srbiju ka zemļi bugarskoj. Nar. pjes. vuk. 2, 170. Eto sam krenuo

k tome i tome kralju da prosim u njega đevojku. Nar. prip. vuk. 207.

b) metaforički. Putь koji grede k Budrigomь. Mon. serb. 264. (1389—1405). Napokon povrativši se k općenomu priproščemu slovu ovako reče. Živ. kat. star. 1, 219. Poča se k smrti približevati. Živ. jer. star. 1, 226 Približajući se ka koncu života. Korizm. 39a. Jednom ćeš k zemji poć. M. Vetranić 1, 95. Boje je u mlados k nebesom putovat. M. Držić 469. Osta ljubav pri koristi; nu ne poznav još ja toga, na običajni blud nečisti idem k raspi bitja moga. I. Gundulić 227. Ulize h srcu ljubav. M. Gazarović 78. Slip sam i rad bih progledati ter hitrim h svitlosti. M. Jerković 88. Ako zli plam uzrok zloba naj prije kroz vas *(oči)* k srcu slazi. I. V. Bunić, mand. 18. Pravu vjeru nevjernikom čini poznat, neka mogu doći k tebi slavnom Bogu. J. R. Gučetić 17. Po ubožtvu i tjesnoći k svom' Isusu htješe poći. J. Kavanin 302a. Svi ćete izginuti i otić k vragu. F. Lastrić, ned. 175. Čini sveti život i pođe g Bogu. And. Kačić, razg. 14. Grije plači, vaja g Bogu doći. 316b. Prilike bližnije pristupaju k stvari. J. Matović 32. Ode k vragu mlada katanija. Nar. pjes. vuk. 2, 252. Kad dođu vile k očima. (Kad dođe do nevolje). Nar. posl. vuk. 116. Dojdo k sebe. Nar. prip. mikul. 26. A kad dođe k sebi reče. Vuk, luk. 15, 17. Ko istinu čini, ide k vidjelu, da se vide djela njegova. jov. 3, 21. I kad se jednako približavaju k narodnome jeziku. pism. 21. — *I ovaki primjeri mogu amo pripadati:* H kim dušе pribižu. M. Marulić 34. H koj se svak utica. H. Lucić 289. Utičem se k tebi Bogu. P. Knežević, pism. 47. Kamo se trjebuje obrnuti, h komu uteći. Štit. 8. Da će se i oni za nas uteći k milosrdju Božjemu. Ant. Kadčić 69. — *A i ovaki:* Niti se od prve *(oblasti)* može k drugoj oblast dana raztezati. Ant. Kadčić 278.

b. *subjekat se ne miče sam, nego čini da se što drugo miče, tako je n. p. kod glagola* nositi, voziti, voditi, goniti, slati *itd. pa i* pratiti *(misli se o logičnom subjektu tako da vrijedi pravilo i kod pasivnijeh glagola).*

a) u pravom smislu. Poslaše k namь poklisara. Mon. serb. 405. (1441). Posla ga ka onoj crikvi. Mirakuli. 4. Odvlačenje spovidi i dobra činjenja k starosti i k nemoći. Korizm. 39b. Poslan bi anđeo Gabrio od Boga u grad galilejski komu ime bješe Nazaret g djevici. N. Rańina 15b. luc. 1, 26. Povedoše ih opet ka caru. Zborn. 27b. Privede ga ka caru. 29b. Mrtva tijela pronose k zemji da su ukopana. M. Vetranić 1, 28. Posla listove ka svetu mužu Kostancu. Dukjanin 11. Boje ju je h drvu ponit. M. Gazarović 79. Potom k kralju od Babilonije odpeja jih. F. Glavinić, cvit. 349b. On sam može k sebi svesti koga odluči. I. V. Bunić, mand. 6. Posla ga svezana h Kaifi. P. Bakšić 69. Hoti me dovesti h tebi. M. Jerković 101. Starešina me je naša h tebi uput sad poslala. J. Armolušić 8. Ne hti me odnijet k Splitu gradu. J. Kavanin 542a. Lagane slamčice k visini uzdigao. F. Lastrić, test. 250b. Šaljem te k ptičicama. 278b. Porobiše Tatari svu Ungariju, pritiraše kralja Belu k moru. And. Kačić, razg. 8. Užigati sviće i prinositi jih k otaru. Ant. Kadčić 35. Pristavi k vatri. Z. Orfelin, podr. 264. Kad ponesem šimšir-kašu ka grlu. Nar. pjes. vuk. 1, 286. Bliže k ognju čedo primaknite. 2, 87. Kada će joj Jova donositi i ka dvoru opet odnositi. 2, 124. Ni jednoga pogubio nisam, pogubio, ni stara ni mlada, no pratio ka starom Pazaru ka vojvodi Reji Krilatome, da ih Reja u tamnicu baci. 2, 210. Pred dvore ga vodi u avliju k bijektašu bijelu kamenu. 2, 270. Izvede me k tebe u avliju. 2, 274. K mene ga je care opravio. 2, 280. Nosi knigu ka gradu Solunu, ka Dojčinu Bogom pobratimu. 2, 383. Pa četvrtu knigu nakitio, te je šalje ka Pećini st'jeni. 3, 149. Odveo ih Hrno Mustafaga ka vašemu bijelu Sijeńu. 3, 181. No k hajduku końa nateruje. 3, 187. Nego je pošju ka govedarima. Nar. prip. vuk. 223. Donesoše k njemu sve bolesnike. Vuk, mat. 14, 35. Položiše ih k nogama Isusovijem. 15, 30. Isprati svojega sina s vojskom ka Čačku. 8. Milutinović, ist. 169. Metni u lonac i pristavi k vatri. P. Bolić 2, 220. Vrnu konjske uznatrage krake, ne bi l' snio ka Lipniku glavu. Osvetn. 3, 51.

b) u metaforičkom smislu. K južnom kraju Vitoš diže vrh, u dubju niklu iz leda. I. Gundulić 317. Uzdiže dušu k Bogu i k njegovu milosrđu. Ant. Kadčić 178. Corda sinu, rusu glavu svinu, duh k pokoju iz zlopaćtva vinu. Osvetn. 4, 63. — *Amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Kih blažena divica obrati ka Isusu. Živ. kat. star. 1, 222. K njoj *(ljubavi Božjoj)* potiče, k njoj nutka. A. Vitaljić, ost. VIII.

c) amo mogu pripadati i glagoli kojima se pokazuje pridavanje, pridruživanje itd. Kripost k koj se ne pridruži. F. Glavinić, cvit. 274b. Ovi 1 pristavlja se k onim 2. M. Zoričić, aritm. 34. Pristavja grijeh k grijehu. J. Matović 347. Koji prilagate kuću k kući. 490. — *I ovakovi primjeri idu amo:* H kojim se sbiraju svi ostali. I. T. Mrnavić, ist. 102. Da se primiša k tomu ulu balsam. Ant. Kadčić 171. K ovomu se prilagaju česte gozbe. 8.

d) slično je i kod glagola što znače: pritisnuti, pribiti, privezati, prišiti itd. može biti i u metaforičkom smislu. Pritisnu ga ka obrazu. Korizm. 27a. Pribiše ga h krstu. Zborn. 86b. Bucifal końa Porova za vrat uhvati i k zemji pritišće. Aleks. jag. star. 3, 295. Kada se k glavi pristavi *(staklo krvi).* F. Glavinić, cvit. 313b. H križu se pritisnu. I. T. Mrnavić, ist. 185. Privezan jesi k ženi. I. Bandulavić 254b. paul. 2cor. 7, 27. Ruke i noge mo'e probiše s čavli h križu. A. Vitaljić, ist. 66a. Kô vezana k koncu ptica. J. Kavanin 493b. K stupu privezana *(Isusa).* F. Lastrić, test. ad. 128b. Prilipjeńe naše pameti k molbi božanstvenoj. Ant. Kadčić 39. Niti pokriv može biti s gorńe strane k svili prišiven. 89. Da samo pritisne tu pečicu k glavi. 122. Vežući ju *(odluku)* k vrsti ženskoj oli muškoj. 129. Stoji u njegovoj voji pritisnuti se k otcu oli k materi. 492. Ostaviće čovik otca i mater i prilipiće se k ženi. 506.

2. *u rečenici je glagol kojijem se pokazuje da subjekat čini da nešto (objekat) ide onamo gdje je sam subjekat ili što drugo tijem što dopušta micańe ili potiče na micańe. takovi glagoli mogu biti (i metaforički): a) uzeti.* Pa uzeo k sebe sinovicu. Nar. pjes. vuk. 2, 551. Plačna i bolna vi vazmite h družbi vašoj. M. Gazarović 108. — *b) primiti.* Ne vaja svašto k srcu primati. Nar. posl. vuk. 195. Milan i Jakov ostavši sitni i u siromaštvu, pošto poodrastu, dođu za majkom u Dobriću, no ni ona ne budući u bogatstvu, ne mogne ji primiti k sebi. Vuk, građa. 44. Jedva što jeba s ponešto vode k sebi primajući 8. Milutinović, ist. 408. — *c) uzmicati.* Župnik uzmiče k sebi to dopušteńe. Ant. Kadčić 472. — *d) pustiti.* Da ga ne puštaju k Beogradu. Vuk, dan. 5, 42. — *e) zvati.* K njemu zovu proju bajalicu. Nar. pjes. vuk. 1, 583. Zove sluge i k sebe prizivje. 2, 262. Već me zove ka Jeru-

salimu. 3, 58. — *f) iskati.* Iskati k sebi pomoćnika. I. Ančić, vrat. 197. — *g) amo može pripadati i ovaj primjer:* Konfortajući vas k dobru činenju. Korizm. 9ᵃ.

3. *glagol što je u rečenici znači: obrtati, okretati, upraviti itd., i to ne samo aktivno nego i pasivno i refleksivno (često i metaforički).*

a. *uopće. subjekat okreće prema onome što stoji s prijedlogom* k *sama sebe, ili što drugo (objekat) što može biti i dio njegova tijela.* Obrativ se potom ka oltaru. Mirakuli. 93. Obratite se k meni i ja ću se obratiti k vam. M. Divković, bes. 7ᵃᵇ. Obrativši se u jedan čas k voli Božjoj. M. Orbin 5. Sfrtajuć se h velom moru. M. Gazarović 88. Srce obrni h drugoj ženi. 85. H kojijem obrativši se Isus. P. Bakšić 114. Činil bi jedan mir h sebi obratiti. J. Armolušić VII. Okrenuvši se ka zidu zaplaka. P. Posilović, nasl. 23ᵇ. Er kad se ova *(put)* k slu obraća. J. Kavanin 364ᵇ. Premda nisu k brdu okrenute, nego iskrenute na stranu. F. Lastrić, test. 279ᵃ. I k njemu se pokornim srcem obratili. Ant. Kadčić 65. Za sahranene *(grihe)* upraviti ga k starišini. 278. Svi se bjehu k Bogu obrnuli. Nar. pjes. vuk. 2, 6. A obrni k mene tvoje lice. 2, 240. Već se okrenu k Ustupčiću Pavlu, pa je njemu tijo besedio. 2, 248. K Stambolu je glavu obrnuo. 3, 68. Pak se obrne k vratima. Vuk, poslov. 184. Bog me gospodine! (obrativši se k sudcu). Pravdonoša. 1852. 3.

b. *nešto je osobito kad je objekat* pogled, oči *itd.* Brzo g zmiji obrne oči. Zborn. 114ᵃ. Ali uprav sad k onomu ti vitezu oči svrni. I. Gundulić 444. I ona k njemu pogled svrnu. I. V. Bunić, mand. 8. Mandalijena trudne oči obrativa k sebi. 15. Zrcalo h komu poglijed tvoj uznosi. A. Vitaljić, ost. 233.

c. *prema* b *može se upotrebljavati i sam glagol* gledati, obzirati se *itd.* Gleda k stranam sjevernime. I. Gundulić 363. K vedru nebu nu pogledaj. And. Kačić, razg. 3ᵇ. Da žakan s okom od pameti svoje vazda gleda k nebu. Ant. Kadčić 31. Sve djevojke k nebu pogledaše. Nar. pjes. vuk. 1, 432. I očima k zemlji pogledaše. 1, 571. Da ja gledam ka bijelu dvoru. 2, 124. Obzire se ka Kruševcu b'jelu. 2, 271. Odakle se bolje može viđeti k Drini. Vuk, dan. 3, 195.

d. *slično je značeće kao kod* a, *i kod glagola što znače nagibati, prigibati, naklanati itd.* Prigibati g zemlji. Zborn. 24ᵃ. Sagnu se g zemlji. 71ᵇ. Prignuvši glavu i poniknuvši g zemlji. M. Divković, bes. 32ᵃ. Za sve da od ne kad oholu glavu istaknut k višnem prope strmoglav se buši dolu tmastijeh ogań u potope. I. Gundulić 478. Svak pri Bogu i svetosti k tlehu se ima ponižiti. J. Kavanin 314ᵃ. Od moga prignutja k tvomu vlastitomu dobru. Ant. Kadčić, predg. I. Živine nerazložite glavu g semlji prignutu nose. P. Leaković, nauk. 17. Nakloñen k strani protiv Crnoga Đorđija. Vuk, grada. 46.

4. *može se upraviti i govor nekome (vidi n. p.:* Ne imam govoreńa moja upravljati k nevirnikom. F. Lastrić, test. 247ᵇ. Da upraviš k otcu općenomu molbe tvoje Ant. Kadčić, predg. II. Upravljeńe molba k nebu. 104), *i pismo a i misao.*

a. *kod govora glagol može biti* govoriti, reći, vapiti, vikati, pjevati *itd.* Što bihь hotêlь kь vamь govoriti. Mon. serb. 42. (1253). Molitav je prošenje govoreći k Bogu. Korizm. 5ᵇ. Govori Paval ka Korentom. 27ᵃ. Oćeš reći sam k sebi. 80ᵃ. Govori ka vsakomu pripovidavcu. 75ᵇ. Reče anjel ka Osipu. 80ᵃ. Govoraše on ka učenikom. 88ᵇ. Rekoše Farizeji ka Isusu. N. Rańina 61ᵃ. Reče ka caru. Zborn. 86ᵇ. Žene afinske ka Aleksandru vapêhu. Aleks. jag. star. 3, 242. Ovo je grijeh, koji vapi g Bogu. M. Divković, bes. 26ᵇ. Žena nika vapijaše k Elizeu proroku. I. Bandulavić 52ᵇ. 4reg. 4, 1. Uzvapiše k Gospodinu i rekoše. 274ᵃ. num. 20, 6. Koji h tebi vapijem. M. Jerković 88. Vapih tako k prišńemu. I. Đorđić, salt. 6. K tebi zajedno s Brnardinom s. vapijemo. F. Lastrić, test. 99ᵇ. Poče naj posli vapiti k učenikom. 158ᵇ. Kadano k vičńemu ocu pivaše. 398ᵇ. Iz dubina vapih k tebi. I. Nenadić, nauk. 257. Protiva propovidaocima, koji u besidovanju k puku. Ant. Kadčić 296. Onda reče naj stariji k ocu. Nar. prip. vuk. 75. Dok on još govoraše k ljudima. Vuk, mat. 12, 46. Povika k njemu govoreći. 15, 22. Reče gospodar od vinograda k pristavu svojemu. 20, 8. Vrlo slobodno govorim k vama. pavl. 2kor. 7, 4.

b. *kod pisma (glagol je* pisati). Piše Paval k Timoteju. Korizm. 81ᵇ. Pišući ka Titu reče. Š. Budinić, sum. 10ᵃ. Pismo k mudrcem davaše Apolon prorokujući o Aleksandru. Aleks. jag. star. 3, 225. Knigu k Filipu pisaše govoreće. 257. Svidoči u knizi pisanoj k Timoteu. I. J. P. Lučić, razg. 114. Te je sitnu knigu napisao ka Prilipu gradu bijelome pobratimu Kraljeviću Marku. Nar. pjes. vuk. 2, 349.

c. *kod misli.* Smišljaje g Bogu i k pravdi. Mon. serb. 444. (1451).

5. *smjer je u prenesenom smislu, kad se što uspoređuje s čim drugijem (što stoji u dat. s* k). *u ovakome slučaju može biti glagol ili adjektiv ili adverab ili supstantiv. u svakom slučaju može se upotrebiti sam dativ.* Ona onemê i bê podobna k mramoru. Pril. jag. ark. 9, 135. (1468). Primijeniti se može nepravda g dijavolu. Zborn. 8ᵃ. Može se primijeniti čistoća ka grlici. 16ᵇ. H komu sam prilična. Pril. jag. ark. 9, 81. (1520). Zubatca ki priličan bише k jednomu teliću. P. Hektorović 6. Jeli toj k istini prilično ali ni? 18. Toka je od jednoga k drugomu prilika, kolika od živoga do mrtva človika. 30. Da je veće prilično k istini. 55. Zač veću ti sliku k živini imaju nego li človiku. N. Naljeśković 1, 312—318. K sunčanoj istoči prilične da bjehu. 1, 314. To je tkogodi k meni prilikovao. M. Držić 318. Zavidni zleče moj, priličan ti jesi u svemu k zviri onoj. D. Rańina 119ᵇ. Taj pjesan ljuvena, ku hvališ sad takoj, ni blizu takmena k onojzi ńe drugoj. 137ᵃ. Život naš je sličan k sjeni. 150ᵇ. Vičńi Gospod, gospodične... želinje vaše ispuni, jer ste k suncu sve prilične. M. Pelegrinović 167. Koliko bi prilična k stolom. F. Glavinić, cvit. 9ᵃ. Život duhovni ima prikladnost k životu tilesnomu. Ant. Kadčić 113. Ako je pak razgovarańe od jednoga sama pokornika ne prikladajući ga k drugim. 320.

6. *i blizina se može shvatiti kao smjer (u pravom i u prenesenom smislu), te i tada može stajati sam dativ.* Tijem k smrtnoj nevoli kad čovjek bliže jes. N. Dimitrović 49. Da je sremački jezik bliži k rosijskome. Vuk, fruš. 18. Tako su od sviju ovijeh majstori i trgovci naj bliže k narodu. kovč. 15.

7. k *s dat. n. samjenice* taj *(rječe* ovaj, saj, onaj) *pokazuje da osim onoga što se reklo ima još nešto* (k tomu *u povezama dodaje se kod nabrajańa semaja što pripadaju vladaru kao lat.* etc. *itd.). isporedi* 1, b, *c). — može se samijeniti prijedlozima* osim, preko, uz *itd.* Jašte kь semu i vь zatočenije vьdastь me. Mon. serb. 90. (1380). Mi gospođa kvra Jellena kraljica Srbljemь, Bosne i prêmorju i zapadnemь stranamь i k tomu.

Mon. serb. 280. (1397. *u posnijem prijepisu*). Kralь Bosni i k tomu. 304. (1420). Kraļ Dalmaciji,... Podrinju i k tomu. Mon. serb. 66. (1446). K tomuj ga odbježe još njeki sluga svoj. M. Vetranić 1, 59. A k tomu i sam ćudi dobre biše. Dukļanin 31. Vazmi poni devesića bilja, gospo, i kalopera, rute i maka do dva pera, i još k tomu rubazića. A. Čubranović 148. I još š ńimi mnoga cvitja, mnoge masti i korijena(?), krvi, vode, k tomu bilja. Jeđupka nezn. pjesn. 286. K sim že imejaše svud prav. Aleks. jag. star. 8, 219. A ti, Valerijane, k tomu, ča budeš od ńega želil, isprosiš. F. Glavinić, cvit. 94b. I k tomu nukaše ih ļubeznivo, da bi... 176a. Bi ovi papa k tomu dobar pevac. 200a. Papa još k tomu odluči prid ńim križ nositi. 287b. Krasno ti je odivena da bi bila k tom poštena. V. Došen 118b. K tom još ždero kad se smiče, naravi se s tim odriče. 180b. Još nek linac k tome znade. 251a. K tome, kad se mlađi line, sami sebi štetu čine. 258a. Popio je trista đukat sve za jedan dan i još k tome vrana koña, zlatan buzdovan. Nar. pjes. vuk. 1, 456. On joj daje tri tovara blaga i još k tome od zlata stolicu. 1, 549. K ovomu dostojno je opomenuti. Pravdonoša. 1852. 5. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* K ispovijedi molitva bogoļubna. S. Matijević 96.

8. *u prenesenom smislu znači cilj radńe, dakle nakanu, namjeru, te se može samijeniti ili samijem dativom ili akuzativom s prijedlogom* za. Stvori Bog slnce k tomu koncu da bude svitlost. Korizm. 1b. Kako je voda na potribu k živļenju. 8a. Petak jest dan k muki Krstovi. 10b. Ki me pomagaju k momu živļenju. 19b. Nisu ti koristni k životu večnomu. 31b. On se je dal nam k našemu naslajenju. 84a. Dade *(Bog)* ńemu srce k zapovidem i zakon života. I. Bandulavić 252a. ecclesiastic. 45, 21. Nav ima pinez k plaći. F. Glavinić, cvit. 451b. Stvori nas Bog k sebi. posl. IX. Ne bi h čemu imio u vrtal hoditi. I. T. Mrnavić, osm. 185. Zaupi: ‚To ti 'e dosti, k ručku ustan', jij ga, jij ga'. J. Kavańin 421a. Da u zgodi osobitoj možemo prikladno dilovati k svetomu sakramentu. Ant. Kadčić 117. Katekism rimski k parokima... J. Matović I. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Isus od svojih neprijateļ rańen k smrti. Korizm. 51b.

9. *značeńe je kao kod predašnjih brojeva, ali je izostavļen glagol ili druga riječ koja pobliže naznačuje smisao, te se ima u misli.*

a. *o pravom micańu, vidi* 1.

a) vidi 1, a. Kada k mečetu mi, tot sva zatvorena. I. T. Mrnavić, osm. 33. Brzo k meni, mila majko moja! Nar. pjes. vuk. 1, 242. Turci k bańi, a bule iz bańe. 1, 568. Eto k mene pobratima Marka. 2, 225. Hoće k svojoj na muštuluk majci. 2, 553. Bliže k mene, Novaković-Grujo, bliže k mene, da se udarimo! 3, 28. Kažu, brate, hoće k Biogradu. 3, 51. K mene boļe, crni kalnđeru! 3, 74. Pastorka odmah k materinu grobu. Nar. prip. vuk. 161. Pak se brže boļe svuče i haļine ostavi u sanduk, pa k vatri. 161. K međi nejače! Nar. posl. vuk. 185. Bi glas Gospodńi k ńemu. Vuk, djel. ap. 7, 51. Knez k Cetińu a Omer k Žabļaku. Osvetn. 3, 87. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* Česti klisar k papam, k kraļem, k turskim carom. J. Kavańin 121b. *i ova dva:* Koja čine put k ženidbi. Ant. Kadčić 488. Svi bi pošli da jim kade dadu i da pute ka Zubcijem znadu. Osvetn. 2, 78.

b) vidi 1, b. Koña k meni, virna slugo moja! And. Kačić, razg. 240b. K sebe ruke, mila snaho moja! Nar. pjes. vuk. 2, 553.

b. *vidi* 8. K nebu, k nebu, moji predragi! obratite zemļi pleća! J. Kavańin 490a.

c. *o govoru i pismu.*

a) o govoru, vidi 4, a. A Isus k ńemu: ‚Ja sam pût'. F. Glavinić, cvit. 415a.

b) o pismu, vidi 4, b. V epistuli k Titu. Naručn. 86b. Štenje pištole Pavla Apoštola k Rimļanom. I. Bandulavić 1a. Pavao u knigi k Galacijanima. J. Matović 149. Na ovo aposto nagovara u knizi k Tesalonijanima. 402.

d. *blizina, kao kod* 6. Po velikim brdima k Bosni i k Ercegovini ima i jelove i borove šume. Vuk, dan. 2, 27. Kad budu ka guvnu nekoga Kupinovca Raića. S. Milutinović, ist. 402. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* Prigrijao se k ogńu. Pravdonoša. 1851. 31.

e. *u ovom primjeru k zamjeńuje sam dativ, a može se pomisliti i na dodavańe, vidi* 7. U predgovoru k poslovicama. Vuk, nar. pjes. 1, v.

10. *u prenesenom smislu, smjer je i kad se govori o kakvoj pripravi, sposobnosti i nasuprot.*

a. *s glagolom* spraviti *itd. i sa supstantivima koji od takovijeh glagola postaju.* Istinu mi sada pravi, al' se k mukam s dicom spravi. P. Hektorović (?) 148. Za pripravu k putu nebeskomu. Ant. Kadčić 177.

b. *s adjektivima koji znače pripravnost, sposobnost, naklonost itd.* K muki pripravan je cesarov mač grdi. Živ. kat. star. 1, 219. Od sve nature pripravan je i načińen k zlu. Korizm. 55b. Ča je dobrih ļudi k oružju. Mon. croat. 225. (1527). Ka vsakomu zlu naklońen. Kateh. 1561. 44b. Ki otok videći Maksimo k branbi i k pomoći priličan svojoj. F. Glavinić, cvit. 345. 23 crikve osobite, ili mesta k molitvi odlučena pohajati. 455b.

c. *s adjektivima u kojijeh je suprotno značeńe nego je kod* b. Žene su lipe na k boju neviśće. Aleks. jag. star. 8, 253. Ruke pohitne i skupļene bjehu, a noge k dobru lijene. I. Gundulić 225. Puka zlu pospješna, k dobru kasna... J. Kavańin 319a.

11. *s glagolima* pripadati, pristojati se, biti dužan. Ovo sve pripada k svojstvu južnoga narječija. Vuk, odgov. na sitn. 15. Što se pristoji k znanju. J. Matović 28. Ļubav koju je dužan k Bogu i k iskrńemu. Ant. Kadčić 105. Što je dužan otac i mater k svomu porodu. 506.

12. *s* obzir (imati obzir). K ńoj *(buli)* vaļa imati ozir. Ant. Kadčić 377. S obzirom k toj ili k tomu. 457. — *Mislim da i ovakovi primjeri pripadaju amo, ako nije smisao kao kod* 7: K prvomu, post ni človik podal človiku. F. Glavinić, cvit. 60a. K prvomu, četiri mista na onom svitu se nahajaju. 357a.

13. *s glagolom* pristati. Nemoj mi još ti k tuzi pristajat. M. Držić 336. Da nam dadu na znanje jesu li k voļi našoj pristali. Dukļanin 34. Da će ka vsemu onomu pristati. Mon. croat. 257. (1556). K koj zapovidi mati i otac pristahu. F. Glavinić, cvit. 402a. Car Dilavera k ugodnomu prista svjetu bez sumńiti. P. Sorkočević 586a.

14. *i o obećańu i zakletvi može se pomisliti kao da im je smjer čeļade kojemu je učińeno obećańe ili zakletva.* Ja smь imalь k vamь obětь. Mon. serb. 21. (1288). Kletvu da držimo k tebě. 28. (1284—1240).

15. *u prenesenom smislu, shvaća se kao smjer micańu ono što se želi, pa zatijem ono što se ļubi, ili prema čemu se ima naklonosti, milosrđa itd., i nasuprot mržńe itd. (riječ kojijem se ovo isriče može biti glagol, supstantiv, adjektiv).*

a. *voļa, žeļa, ļubav, dobrostivost, milosrđe itd.* Vide voļu Božju k vam. Korizm. 6ª. Još oko desete godine pokazao je veću voļu k vojničkoj službi nego i k čemu drugome Vuk, em. 5. — Vino krepi želudac i daje žeļu k jelu. P. Bolić 2, 48. — Ļubavь koju su imali k našemu gradu i ka svakomu našemu. Mon. serb. 258. (1405 *u poznijem prijepisu).* Ļubav koju imam k ńemu. Transit. 186. Ki je imil ļubav k ńeje svetosti. Mirakuli. 88. Ku ļubav more *(človik)* k Bogu imiti? Korizm. 38ᵇ. Kako se ima držati dobro otinje i ļubav ka iskrńemu? 49ᵇ. Hvalit se v sem načelniku ļubav k veri. Š. Kožičić 51ᵇ. Objaviti ļubav svóju k nam. Š. Budinić, sum. 7ª. Ļubav k ńej imiše. Aleks. jag. star. 3, 228. K nam ļubav tvoju drži. 311. Imi ļubav k Isukrstu Petrovu. F. Glavinić, cvit. 337ᵇ. Ļubeznivo ganuće naše pameti k Bogu. Ant. Kadčić 40. Ļubavi oca nebeskoga k narodu čovječanskomu. J. Matović xxvᵇ. Ako imate ļubav k meni. Vuk, jov. 14, 15. Iz ļubavi k našem narodnom jeziku. pism. 23. Ļubav k narodu. kovč. 18. Našu ļubav k tvojoj carskoj glavi. P. Petrović, šćep. 21. Darovitost duha i ļubav k učeńu. M. Pavlinović, rad. 182. Živa ļubav k istini i čistoti. 171. — Poste i moļenje, k iskrńim dragosti. P. Hektorović 56. — Poznaju ńegovo neizmjerno dobrohoćeńe k sebi. J. Matović 337. — Beše blagoobrazьn k vsem areštim jago. Aleks. jag. star. 3, 218. — K svakomu dobrostiv, starim čast vazda daj. P. Hektorović 37. — Vitez ki imiše veliku devocijon k jednomu molstiru. Mirakuli. 44. — Jer veselo čuje, priklonit k svakomu koga potribuje. P. Hektorović 10. — Milosrdan biše zelo k niščim. Š. Kožičić 23ᵇ. *(Muž)* prostran i ka vsim milosrdan. 34ª. Milosrdje ima ka vsim. Š. Budinić, sum. 21ª. Bog je ukazao milosrđe svoje k nami. J. Matović 324. Da bismo poznali milosrđe Božje k nami. 418.

b. *suprotno prema* **a.** Da sit *(pas)* ćud promini, režļiv je k svakomu. P. Hektorović 81. Odkole neveru ovu prikazaste k mani danas. Aleks. jag. star. 3, 291.

16. *s imenima koja znače mjesto, stranu znači gotovo što i* put. Među otocim k lijevoj strani u dalek su razpršani Naso, Paro ... I. Gundulić 366. Za ńim opet veće k sridi nesnabožci ini borave. J. Kavańin 448ª. Crkve bili su *(sic)* k istoku sazidane. A. d. Costa 1, 176. Po velikim brdima k Bosni i k Ercegovini ima i jelove i borove šume. Vuk, dan. 2, 27.

17. *vrlo često stoji s imenima što znače ńeko vrijeme, naj. prvo u smislu: kad se približuje ono vrijeme, pak i uopće: oko onoga vremena, te gdjegdje i: u ono vrijeme; n. p.* k jutru *znači uprav: blizu jutra, pred jutrom, pa i: od prilike kad je jutro, pa uopće: kad je jutro.* K večerju byvšu glagola (byvšu *je dativ absolutni i ne slaže se s* večerju *te je smisao: kad je bilo k večeru).* Sava, sim. 11. Cvet, ki v jutro procvate, paki k večeru osahne. Mon. croat. 171. (1498). A k svitu bude poć gdi u dne pribiva. Š. Menčetić 20. K večeru vas povene. M. Vetranić 1, 33. K večeru izajde mrkli san. 1, 155. Jur bješe k večeru. 2, 104. Skita se do svijeta, a dođe pak k zori. N. Naļešković 1, 277. K dnevu jedan drugomu na ručici usnuvši. P. Zoranić 27ᵇ. Napokon svim slavnu ulovih k večeru plovku. D. Rańina 55ᵇ. Koju ć *(simńu rosu)* piti trikrat na dan, s jutra, pobjed i k večeru. M. Pelegrinović 199. Peci kruh, da je ka večeru gotov. F. Vrančić, živ. 86. Kako je k proljetju običaje otežati vinograde. M. Divković, bes. 211ᵇ. Da se posti g duhovom. 536ª. K večeru snimiše tijelo Isusovo s križa. nauk. 180ᵇ. Helena sve starce židovske k tretomu dnevu zapovida k sebi dojti. F. Glavinić, cvit. 124ª. K tretomu dnevu ukažem ti ga. 270ª. Kad bi k večeru. I. Ančić, svit. 17. Er mu je dosta da k večeru vrata otvori i pri kući bude. B. Zuzeri 114. Kada li je k trećem danku bilo. And. Kačić, razg. 124ᵇ. Gdi l' će k noći na večeru doći? Nar. pjes. vuk. 3, 426. Vodi kolo, moj rukav; ako Stana živa bude, biće k ļetu još i stan. Nar. posl. vuk. 37. Kad je bilo k večeru. Nar. prip. vuk. 149. Udaću se k jeseni. Vuk, rječn. *kod* ošaf. Kada mu k noći dođu. S. Milutinović, ist. 128. Pa ga k večeru istoga dana pred vezira izvede. S. Milutinović, ist. 361. — *U Daničićevoj sintaksi imaju ńeki primjeri koji amo spadaju, i ne mogu se izostaviti radi ńihove osobitosti, ali ih nijesam mogao naći na mjestu gdje kaže Daničić da su: evo ih kako ih Daničić piše:* Neću jisti ni sad ni k večeri. M. A. Reļković, sat. 50. I k večera *(sic)* nek prikaže svaki tko je pos'o uradio kaki. M. A. Reļković, sat. 38. *u ovome bi se primjeru vrijeme kazalo samjenicom* to: Dok ja koke ponameštam, k tomu vreme za pojańe. Nar. pjes. vuk. 1, 794 *(ovo bi trebalo da je broj pjesme, ali u prvoj knizi Vukovijeh pjesama ima ih samo* 798 !).

8. K, *dodaje se ńekijem riječima ne mijeńajući im značeńa, naj češće mjesnijem adverbima, kao* ovdjek, doslek *itd., pa i drugijem adverbima i riječcama, kao kod* paček, bržek, kadek, sadak, godijek *itd. vidi kod ovijeh riječi, i kod* 2. ka.

1. KÀ, *vidi* 2. k. — *Riječ je proklitička kao i ostali prijedlozi, te pred riječima u kojijeh je slabi akcenat, nema akcenta, n. p.* ka kráļu, ka žèni; *a ako su riječi s jakijem akcentom, gube ga, i dobiva ga* ka *(i to jaki ili slabi), n. p.* kà grâdu, kà kraju *itd. (isgovori* kàgrâdu, kàkraju).

2. KA, *dodaje se gdjegdje samjenicama i adverbima bez osobite promjene u značeńu, isporedi* 3. k i ke, *n. p.* meneka, danaska, doļeka, ovdjeka *itd.* — *Ovakove rječce* (k, ka, ke) *već su se upotrebļavale u praslavensko i možebiti u indoevropsko doba, vidi* F. Miklošić, vergl. gramm. 4, 120—122.

KÀBADAHIJA, *m. vidi u Vukovu rječniku:* kaba-dahija ‚unterdahia'. Poslije smrti Haģi-Mustaj-pašine u Biogradu su bile četiri velike dahije, koje su sav biogradski pašaluk između sebe bile podijelile, a oni su opet imali svaki svoje ‚kaba-dahije', tako je n. p. Šain-avdija (pređašńi Mitar Terzijć iz Tršića) bio kaba-dahija Fočićev. — *Misli se da je prvi dio riječi tur.* qaba, *prost.*

KABADIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Dimitrije Kabadić. Rat. 346.

KABÀJET, *m. arap. tur.* qabahāt, *krivica.* — *U naše vrijeme.* Kako nema nikakva junaka da potegne kabajet veliki od našega slavna gospodara, da pokupi bez uzuna vojsku? Nar. pjes. vuk. 5, 404. Ja ću silnu pokupiti vojsku bez izuna slavna gospodara, a kad bude kabajet tegliti, tegļiće ga Cerović Novica. 5, 406. Oprostili smo mu za kabajet što je poarao svoga komšiju. Djelovod. prot. 115. — *Kao predikat o čeļadetu, znači: kriv.* Na, ja sam svoju polovicu izio, a ovu drugu izjedi ti, koja si svemu kabajet. Nar. prip. vrč. 67.

KABAKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 212. 263.

KÀBAL, *vidi* kabao.

KABALIN, *m. na jednom mjestu* XIV *vijeka, ne zna se jeli ime mjestu (na otoku Krku) ili čeljadetu.* Pašišća do zemlje Kabalina. Mon. croat. 8. (1821).

KÀBÂN, kabána, *m. vidi* kabanica. — *Od* XVI *vijeka (rijetko), a između rječnika u Mikaljinu* (kaban, kabanica ‚mastruca, levidensa'), *u Belinu* (‚mantello da viaggio' ‚penula' 461ª; ‚tabarro, vestimento, che si porta sopra le altre vesti' ‚penula' 719ᵇ), *u Stulićevu (uz* kabanica). Tučem se po svijetu za dobit kaban, da u dažd ne okisnem. M. Držić 277. Za uboga čovjeka kaban od dobre svite, kuća od dubovine, čaša od srebra, a lonac od mjeda. (D). Poslov. danič. Kabân, zimski ogrńač, kabanica. Na Krku.

KABANA, *f. vidi* kabanica. — *Samo u Voltiǵijinu rječniku:* kabana, kabanica ‚tabarro, mantello, ferrajuolo' ‚mantel'.

KABANČAC, kabančca, *m. vidi* kabančić. — *U Stulićevu rječniku:* kabančac, kabančić, kabanić, kabaničica ‚capottino'. — *nepousdano.*

KABANČIĆ, *m. dem.* kaban. — *U Stulićevu rječniku uz* kabančac. — *slabo pousdano.*

KABÀNICA, f. pallium, paenula, lacerna, *široko odijelo bez rukava što se vrhu svega ostaloga odijela nosi radi zime ili radi kiše. u našega je naroda naj češće od ńekoga crvenoga (skerletnoga) sukna. — Riječ je romanska, isporedi tal.* gabbano, *od čega postaje i* kaban *(što vidi);* kabanica *bi bilo uprav dem.* kabana *(vidi), ali ova riječ nije dosta potvrđena. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod* kaban), *u Belinu* (‚gabbano, palandrano' ‚penula' 835ª; ‚mantello da viaggio' ‚penula' 461ª; ‚tabarro, vestimento che si porta sopra le altre vesti' ‚penula' 719ᵇ), *u Voltiǵijinu (kod* kabana), *u Stulićevu* (kabanica ‚tabarro, capotto, mantello da viaggio' ‚pallium, quo itinerantes utuntur'), *u Vukovu:* kàbanica (kàbanica), ‚der mantel' ‚pallium', cf. plaš *s primjerom:* Kabanica kuća bez šljemena. — *vidi i* divan-kabanica, *a i kod* 1. bugar. Pušćam popu kabanicu modru. Mon. croat. 110. (1472). Kabanica debela putnička. M. Radnić 490ª. Iz kabanice u crljenu čohu. (D). Poslov. danič. Odriza mu po kabanice aliti plašta svoga. S. Margitić, fal. 84. Odrizivaše po komad skuta od svoje kabanice. J. Banovac, pred. 840. Uiti ga ona za kabanicu. pripov. 42. Biše ukrao jednu skerletnu kabanicu. 170. Kabanicom pokriti. F. Lastrić, od' 7. Razriza na pole svoju kabanicu. 876. Komu no je kuća kabanica, mač i puška i otac i majka. Nar. pjes. bog. 286. Daj mi tvoju kabanicu. M. Zoričić, zrc. 209. Pusti mu i kabanicu. S. Rosa 74ᵇ. U Seńu je predobri*(h)* terzija, podrizaće kabanicu moju. And. Kačić, razg. 292ᵇ. Ufatila za plašt aliti kabanicu. kor. 39. Ugledavši lipu plemenitu kabanicu. 109. Daću vam trideset kabanica. 135. Pak mu pridade krunu, prsten s ruke i kraljsku kabanicu. 331. Ugleda di jedan nosi zeca živa i kupi ga, pak ga metnu pod kabanicu. N. Palikuća 47. Bijaše zakinuo jednu skerletnu kabanicu. I. J. P. Lučić, razg. 40. Svrgo je sa sebe kabanicu i uteko. A. Kalić 399. Devojka im čobanica, na ńoj kratka kabanica. Nar. pjes. vuk. 1, 481. Hajduku je kuća kabanica. 3, 489. Ogrnu se Mijat kabanicom. 3, 439. Obukoše mu skerletnu kabanicu. Vuk, mat. 27, 28. Donesi mi kabanicu. pavl. tim. 4, 13. Steljа stijena, kuća kabanica. Osvetn. 3, 74. Kabanica ‚regenmantel'. Hajdenak, naziv. 33.

KABÀNIČAR, kabàničára, *m. čovjek koji (po svojem zanatu) čini kabanice. — U naše vrijeme.* Jovan Popović i Stefan Šilić, kabaničari. D. Avramović 266.

KABÀNIČICA, *f. dem.* kabanica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* kabančac). Da dobro čuva kabaničicu. D. Obradović, basn. 98.

KABÀNIČINA, *f. augm.* kabanica. — *U Stulićevu rječniku:* kabaničina, kabanina ‚mantellaccio' ‚vile pallium'.

KABÀNIĆ, *m. dem.* kaban. — *U Stulićevu rječniku uz* kabančac.

KABÀNINA, *f. augm.* kaban. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* kabaničina). Pak i više jasne krune kabanina oštre vune. J. Kavańin 888ª.

KÀBAO, kàbla, *m. oveći sud sličan ili isti kao* čabar *(vidi); vrijedi i kao mjera za sitne stvari (kao n. p. za žito, so itd. pa i za novce) i za žitke. — Akc. se po svoj prilici mijeńa u voc.:* kàble, kàbli, *i u gen. pl.* kabálâ (kàblôvâ *ili* kablóvâ?). — *Prvo -a- staji mj. ńegdašńega* ъ, *te je osnova* kъblъ *(praslavenski* kъblъ); l *se obično u novije doba mijeńa na* o *kod štokavaca. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kъblъ, *rus.* кобелъ, кблъ, *češ.* kbel, gbel, bel, *pol.* kobjel *(ženskoga roda i ne u posve istom značenju; ima i* kubeł, *ali ovo vaļa da je kasnije uzeto iz ńemačkoga). — Od srvńem.* kübel, *ali može biti još od starije germanske riječi, osobito ako je i lit.* kubilas *ista riječ, a nije uzeta kasnije (pošto su se odijelili slavenski od baltičkijeh jezika). Premda ńemački filolozi misle da je* kübel *germanskoga postańa, ipak mogla bi biti i romanska riječ, isporedi lat.* cupa, cupella *(srlat.* cupellus). — *Između rječnika u Mikaljinu* (kabal, kablica, vidro, kojim se voda vadi ‚urna, hydria, situla, sitella'), *u Belinu* (‚secchia e secchio, vaso per attinger acqua' ‚situla' 668ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (kabal, v. kebel i ostala; *kajkavski* kebel, keblica, vedro ‚urna'. 2. kebel kojem se voda vadi ‚hydria, vas l. urna aquaria'), *u Jambrešićevu* (kebel ‚metreta'), *u Voltiǵijinu* (kabal, kabao, ‚secchia, vaso' ‚wassereimer, eimer'; kebel, vidi kabal), *u Stulićevu* (kabal *i* kabo, vjedro, kojijem se voda crepje ‚secchio, mastello, urna' ‚hydria, situla, cadus, labellum'; *ima i* kebel *po Bjelostjenčevu rječniku), u Vukovu:* ‚der wassereimer (kübel?)' ‚aqualis urna'; *u Daničićevu* (kъblъ ‚modius', veličine za sada nepoznate: novci su se mjerili ńim; mjerilo se ńim žito i so).

a. *uopće.* Učini on sud od tuča po prilici kano jedan kabao veoma velik. E. Pavić, ogl. 289.

b. *kod sitnijeh stvari kao mjera.* Dva kъbla srebra nasypavše vъdajutъ. Domentijanᵇ 41. Pridahъ kabalъ zlata veličej crъkvi. Mon. serb. 130. (1348). Da daju po 4 kъble žita. 192. (1379). Kъblъ žita. Zak. duš. pam. šaf. 50. 10 kъblъ soli debelijehъ. Mon. serb. 582. (1485). Da mu kabal papra. Aleks. jag. star. 8, 288. Grajane darovaše ńemu dvi tisuće kabal simidar i koń sto. 3, 257. Deset kabal bisera beloga. 321. Da b' dal snopak po kabal pšenice. Jačka. 295. — *vidi:* Tom se žitnom mjerom nazivala i veličina ńivama: ‚Ńiva kъblomъ 4.mь', druga ‚kъblu jedinomu, ńiva kъblomъ 80 i 5' (Glasnik. 11, 131. 13, 370). vrlo često u ta dva spomenika. Đ. Daničić, rječn. *kod* kъblъ. *ńiva se ovako zvala po rodu što je mogla dati.*

c. *za žitke stvari.* Moglo bi se prije more jednijem kablom priplijeti. Zborn. 122ᵇ. Kolo na rijeci puno kablova. M. Radnić 348ᵇ. Kiša kano

da iz kabla pada. J. S. Rejković 171. Sudac vino toči, misli nam ga dati, s kabli nalivati. Nar. pjes. istr. 3, 19. Lije kiša kao iz kabla. Nar. posl. vuk. 169. Svako bi jutro hodio s kablom mlijeka na jednu naj bližu rijeku. Nar. prip. vrč. 87. Suzi ńoj gredu kodi s kabla. Nar. prip. mikul. 22. On ga klade va kabal pun mleka. 97. Dve snahe uzeše iz mlekara kablove. M. Đ. Milićević, zlosel. 271. Jal' boga|a privest bolesnika, jal' bijela kabo donijet mlijeka. Osvetn. 2, 18. Kabal, ime škafu u Lici. F. Hefele. — *amo pripada jamačno i ovaj primjer:* Da bismo vi udali vaša dva kabla srebrna. Spom. sr. 1, 169. (1422). *Daničić dodaje kod ovoga primjera:* Za ta se oba kabla kaže na drugom mjestu da su ‚čabri'. Spom. sr. 2, 64. 67. (1419).

d. *po tome što se kaže:* sjeći na kabliće *(vidi* kablić) *postale su i ovake izreke (kad se ko po pola siječe):* Na dva je je kabla prekinuo. Nar. pjes. juk. 111. Ali Drago sam jatagan čepa, što dušmana o dva kabla cijepa. Osvetn. 1, 62. *pošto se samo o ‚dva' kabla govori, može biti da se* kabao *shvaća (metaforički) kao polovica bureta jer ima samo jedno dno.*

e. *ime mjestu na Hvaru ili blizu Hvara. — U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Tako se brodeći junački upriše, put Kabla vozeći. P. Hektorović 5. Jošće nakon toga jednoč ju *(mrišu)* metaše vrh Kabla samoga. 5. Oni toj govore, na Kabal dojdosmo. 48.

KABARDISATI, kabardišem, *pf. nabubriti, oteći, naduti se, tur.* kabarmak. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 107.

KÀBARE, *ž. pl. vidi* toke, *tur.* kabara, *klinac, šljoka (vidi* F. Miklošić, türk. elem. nachtr. 2, 187). — *Akc. se mijeńa u gen.* kàbârâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide toke). Već ja turih ruke na kabare. Pjev. crn. 229ᵇ.

KABARETUŠA, *ž. ime bari u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa do bare Kabaretuše. Sr. nov. 1872. 624.

KABARISATI, kabarišem, *pf. vidi* kabardisati. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 107.

KÀBAST, *adj. debeo, krupan (o čeļadetu i o drugome). — Po svoj je prilici iz turskoga jezika, ali ne znam, postaje li od* kab, *kutija, sud, ili od* kaba, *grub, neotesan, nezgrapan, ili od* kabak, *tikva, bundeva, ili od* kabarmak *(vidi kod* kabardisati). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚von grossem umfang' ‚late patens' *s primjerom:* ‚Nije teško, ali je kabasto' (n. p. vreća vune ili perja). Bila nekakva đevojka pro četrdeset godina, odveć kabasta i drļava. Nar. prip. vrč. 54. Kabast, čeļade odveć debelo i trbušasto. V. Vrčević, nar. prip. 225. A bio je to uvek novac zlatan, ili ako je od srebra, onda kabast i pokrupan. M. P. Šapčanin 1, 88.

KABAT, *vidi* habat. Kabat (cabat), ebulo (Danilo, Vujičić), Sambucus ebulus L., v. Habat. B. Šulek, im. 184.

KABGA, *m. ili f.? na jednom mjestu u narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka kao muški nadimak; može biti da je isto što* kavga *i da ovdje znači: kavgaģija.* I povadi nože iza pasa i udari kabgu Radojicu. Nar. pjes. bog. 295.

KÁBIL, *adj. arap. tur.* qābil, *sposoban, koji može što učiniti. — U naše vrijeme.* Kábil: ‚Da je kabil, ne bi iz meane izlazio ili ne bi kući dolazio' itd. Ļ. Stojanović. *vidi i* F. Miklošić, türk. elem., *i* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59.

KABLANOVIĆ, *m. presime. — U naše vrijeme.* Niko Kablanović. Nar. pjes. petr. 1, 352.

1. KÀBLÂR, kablára, *m. čovjek koji po svojem sanatu gradi kable. — Akc. kaki je u genetivu sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kàblâre *ili* kàblâru, kàblâri. — *U Vukovu rječniku:* ‚der küfner' ‚opifex urnarius'.

2. KÀBLÂR, Kablára, *m. ime mjestima. — Akc. je kao kod* 1. kablar *(acc. sing. isti je kao nom.). — Između rječnika u Vukovu* (planina u Srbiji više Čačka na lijevoj strani Morave. prema Kablaru je s onu stranu Morave Ovčar) *i u Daničićevu* (Кьблагь, planina u Srbiji više Čačka: ‚Podkrilije gori Kablara'. Vuk, dan. 1, 8. 11. 14. 21).

a. *u Srbiji. a) brdo u okrugu rudničkom.* M. Đ. Milićević, srb. 307. *vidi i u rječnicima. — b) mjesto u okrugu požarevačkom.* Livada u Kablaru. Sr. nov. 1870. 221.

b. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 190.

KABLARAC, Kablarca, *m. (uprav dem.* Kablar) *ime mjestu. — U Daničićevu rječniku:* Кьблагьсь, selu je Potočcu manastira Ravanice išla međa ‚na sredny Kablarcь' (Sr. let. 1847. 4, 53 *god.* 1381).

KABLÁREV, *adj. koji pripada kablaru. — isporedi* kablarov. — *U Vukovu rječniku:* kablarev ‚des küfners' ‚urnarii'.

KABLÁROV, *adj. u Vukovu rječniku uz* kablarev.

KÀBLÂRSKÎ, *adj. koji pripada kablarima. — U Vukovu rječniku:* kablarski ‚der küfner' ‚urnariorum'.

KÀBLICA, *f. vrsta (maćega) kabla, uprav je deminutiv. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* kabal) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (kajkavski* keblica *kod* kebel), *u Vukovu* (‚eine art kabao für milch, käse' ‚vasis genus lacti aut caseo adservando'). Poslao car carici u tisovoj kablici dvanest zlatnih jabuka... *(odgonetļaj: godina).* Nar. zag. nov. 31.

KÀBLIČÂR, *m. čovjek koji gradi kablice, isporedi* 1. kablar. — *U Stulićevu rječniku:* ‚mastellaro, colui che fa i mastelli' ‚hydriarum, sitularum opifex'.

KÀBLIČICA, *f. dem.* kablica. — *U Vukovu rječniku.*

KÀBLIĆ, *m. dem.* kabao. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚secchia, e secchio, vaso per attinger acqua' ‚situla'; ‚secchietta, secchio piccolo' ‚sitella'; kablić od mjeda ‚secchio di rame' ‚urna aenea' 668ᵇ), *u Voltiģijinu* (‚secchietta, secchiello' ‚wasserkänchen'), *u Stulićevu* (‚mastelletto' ‚parva hydria, situla'), *u Vukovu:* dim. v. kabao ‚das eimerchen' ‚urnula': isjekao ga na kabliće (ispresijecao ga na onake komade kao što je kablić). Jagańci sad ti su i mlijeka kablići. N. Dimitrović 103. Mlijeka dva kablića toj ćemo naliti. M. Držić 441. Noseći pune kabliće za ugasiti ogań. A. Kanižlić, uzr. 161. Mlikom pune kabliće dvaput daje na dan. M. Katančić 41. Vsaki snopak po kablić pšenice. Jačke. 295. — *Kaže se:* isjeći na kabliće *(vidi u Vukovu rječniku),* učiniti u kabliće, *te znači: isjeći na male komade (kao* kabliće). *isporedi kod* kabao. Pak trgoše nože od pojasa, u kabliće bega učiniše. Nar. pjes. vuk. 3, 376. — *vidi i* Kablići.

KÀBLIĆI, *m. pl. ime dvjema selima u Bosni u okrugu travničkom.* Kablići veliki *i* mali. Schem. bosn. 1864. 70. — *pomiše se (dajbudi*

jedno od ńih) od XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Kьblići, mjesto koje je bilo u župi Hlijevnu: ‚Cvitimirь izь Kablićь' (Mon. serb. 248 *god.* 1400). -- *u naše vrijeme piše se i* Kablić, *vidi* Statist. bosn. 70.

KÀBLINA, *f. augm.* kabao. — *U Stulićevu rječniku:* ‚secchione' ‚magna hydria, situla', *i u Vukovu:* augm. v. kabao. — *U Vukovu rječniku ima i drugo značeńe: ńeka cijev kod vodenice, isporedi* badań, 2: ‚im mühlbau eine einsatzröhre' ‚tubus immissus canali'.

KABLOVI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 84.

KABLOVIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka.* Žena Kablovića. Mon. croat. 48. (1414).

KABĻIĆ, *m. vidi* kablić. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Nemoj, pobre, nabijat kabļića. And. Kačić, razg. 162b.

KÀBÔGA, *vidi* Kabužić. Gospoji Jaki Kabogi pozdrav i poklon. B. Kašić, is. v. Prisvitloga oca tvoga Jera Kaboge. v. Prisvijetlomu gospodinu Marinu Kabogi vlastelinu dubrovačkomu. P. Bogašinović 9. Slavni Maro vaš Kaboga. J. Kavańin 198a.

KÀBÔŽIN, *adj. koji pripada plemenitoj obitelji* Kaboga. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Ovo je Kabožina kuća'. P. Budmani.

KABRUČ, *m.(?) u jednoga pisca našega vremena.* Razbio bi glavu o kabruč ili o žile (drvļe lijesa ili kutńega pokrijeva). S. Ļubiša, prič. 146.

KÀBUL, kabul učiniti što — *pristati na što, arab. tur.* qabūl, *pristajańe, primańe, odobravańe.* — *vidi i* kabuliti. — *U naše vrijeme.* Sve Zečani kabul učiniše. Pjev. crn. 15b. Ogled. sr. 18. Beg će odmah kabul učiniti. Nar. pjes. juk. 489.

KABÚLITI, kàbûlîm, *impf. pristajati na što (objekat), odobravati, primati.* — *Postaje od* kabul. — *U naše vrijeme.* To i carski kanun kabuli. V. Vrčević, nis. 8. Kabuliti, odobriti kakvu stvar. nar. prip. 225.

KÀBÛS, *m.* ńeki nizak grm koji se izguli iz semļe, pa se ńim peru brodovi, podovi itd. na Braču. A. Ostojić.

KÀBÛŽIĆ, *m. prezime vlasteosko u Dubrovniku, tal. (i lat.)* Caboga. — *isporedi* Kaboga. — *U našijem spomenicima dolazi od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kabužićь). Nikola Kabužićь. Mon. serb. 178. (1368). Marênь Kabužićь. 259. (1405). Žuho Kabužićь... Nikša Kabužićь. 419. (1442). Vlahu Kabužića. 526. (1481).

KÀCA, *f.* ‚labrum', *drveni sud sagrađen od dúgâ, vidi dalje u Vukovu rječniku.* — *isporedi* badań, postava. — *Uprav je dem.* 2. kad; d *ispred* c *ispada, te mislim da se posve zaboravilo postańe tako da će svak kasati u gen. pl.* kâcâ *(a ne* kadaca). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kadьca, *rus.* кадца, *češ.* kadce. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kaca, badań ‚balnearium, labrum, lacus'), *u Belinu* (‚tina, vaso di legno per pestar l' uva' ‚labrum' 732a; ‚bigoncia e bigonzo, vaso di legno più largo di sopra che nel fondo' 141b), *u Bjelostjenčevu* (v. bedeń), *u Voltigijinu* (‚bigoncia, bigonzo, brenta' ‚butte, wasser- oder weinbutte'), *u Stulićevu* (‚tina, vaso di legno per pestar l' uva' ‚labrum'), *u Vukovu* (‚die kufe, wanne' ‚labrum'. Kaca je upravo svaka odozgo bez dna i stoji upravo, i po naj više je u dnu šira nego u vrhu).

a. *u pravom značeńu.* Nametni jednu kacu dropina. J. Vladmirović 25. Vaļa kace izaprati. I. Jablanci 209. 18 im stoje burad i kace na poļu. D. Obradović, živ. 59. Kace popravļati. Z. Orfelin, podr. 99. Koji za kace muļa se. 104. Kupusu je zapoveđeno da je na Vratolomiju u vrtu a na Luku u kaci. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 18. Nabavio kacu drvenicu. Ogled. sr. 398. Na glavu je kacu naturio. 399.

b. *svako bure.* — *U Vukovu rječniku:* ‚fass' ‚dolium' *s dodatkom da se govori u Banatu oko Temišvara.*

c. Kaca Svetoga Save, *mjesto (bogomoļa?) u Srbiji u okrugu čačanskom blizu manastira Studenice.* Na 1 sat hoda zapadno od manastira, uz reku Studenicu, na levoj strani ńenoj, u pećini, nahodi se ‚Isposnica' i ‚Kaca Svetoga Save'. M. Đ. Milićević, srb. 654. *vidi i* Glasnik. 21, 77.

KACABAĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 387.

KACAĻ, kacļa, *m.* vidi žohar. — na Rijeci. F. Pilepić.

KACÀMORAT, kacàmôrta, *m. pod republikom dubrovačkom ovako se svao čovjek, kojega bi, kad bi se gdje pojavila kuga, vlada poslala na ono mjesto sa čuvańe da se bolest ne širi, te bi mu obično kod toga dala potpunu vlast u ńegovoj radńi i potpunu moć nad životom i smrti.* P. Budmani. — *Riječ je bez sumńe romanska; kad bi u talijanskom jeziku bila ovakova riječ* (cacciamorto, *mlet.* cazzamorto), *značila bi: koji tjera mrtva ili mrtve.* — *isporedi* kacamot.

KACAMOT, *m.* zove se povjereništvo (‚commissione') koje izviđuje i para tijelo mrca. Pravdonoša. 1851. 30. — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj, vidi* kacamorat.

KACAPA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Ńiva u Kacapi. Sr. nov. 1866. 11.

KACAPUN, *m. ime selima.*

a. *u Inogoštu.* S. Novaković, novo brdo. 50.

b. *u Srbiji u okrugu vranjskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 308.

KÀCATI, kàcâm, *impf. dem.* kapati (o poluţidinama). ‚Pura kaca'. M. Pavlinović.

KACE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva na Kacama. Sr. nov. 1873. 948.

KACEKNUTI SE, kaceknem se, *pf. maknuti se.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* kaceknuti se, kacekńivam se, kacekńujem se ‚se movere'.

KACEKŃIVATI SE, kacekńujem se *i* kacekńivam se, *impf.* kaceknuti se. — *Samo u Stulićevu rječniku: vidi* kaceknuti se.

KÀCETA, *f. vidi* kaciga. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Uzmite kacetu od spasenja. M. Divković, bes. 248b.

KÀCIDA, *f. vidi* kaciga. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka, a u naše vrijeme u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Boci):* ‚der helm' ‚cassis' *s primjerom iz narodne pjesme:* Na glavi mu srebrna kacida, na kacidi triest perjanica. — Kadcidu (‚chadcjdu') od shrańenja uzmite. N. Rańina 167b. paul. ephes. 6, 17.

KÀCIGA, *f.* cassis, *kapa od gvožđa ili mjeda ili od koje druge kovine (u Belinu rječniku i od kože, a može biti i od čega drugoga, vidi primjer iz Gundulića* 427), *što vojnici nose na glavi kao obranu.* — *isporedi* kacida, kacita, kaceta. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kâcîgâ. — *Po svoj je prilici riječ romanska; naj stariji oblik vaļa da je* kacida, *a ovaj bi mogao dolaziti od lat.* cassis

(gen. cassidis). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu:* kaciga *(ne* kačiga *kao što je Miklošić pročitao, vidi* etymol. wörterb. *kod* kacida), kacita, ‚galea, cassis, conus'; *u Belinu* (‚celata, elmo' ‚galea' 183ª; ‚elmetto' ‚galea' 286ᵇ; ‚morione' ‚galea exploratoria' 497ª; kaciga kožja ‚elmo di cuojo' ‚cudo' 286ᵇ), *u Voltigijinu* (‚elmo, celata' ‚helm'), *u Stulićevu* (‚cassis'). Hasdije i šube i kacige bijele. M. Vetranić 1, 55. Uzmi kacigu od ufanja. B. Gradić, djev. 90. Ufanje jest človȃku kako jedan tvrdi šišak il' kaciga. Š. Budinić, sum. 26ª. Kaciga joj resi teška mješte vijenca zlatne kosi. I. Gundulić 332. Pod kacigom obraz skriva. 337. I nejaku još joj glavu pod kacigu tešku skuči. 338. Kaciga im s glave odleti s jasnom tvrđom od obraza. 346. Vremena bo ni čas nije... da kacigom čelo skrije. 408. Primislav se za tim pasi u kacigi dubskijeh kora. 427. Nut' onoga, kom kaciga snježanijem se perjem kiti. 440. Srebrna mu i perja su na kacizi ka mu vise. 444. Kacige mu još na glavu postaviše svojom rukom. G. Palmotić 1, 155. Kaciga svijetla ova. 1, 210. Kaciga mu prame skriva. 2, 43. Ti kacigu priveži mi. 2, 144. Iz potoka bistra vadi u kacigi vodu živu. P. Kanavelić, iv. 72. Skinuše kacigu mu bojnu s glave. 159. Kacigam' vjekovite crpu časti. I. Đorđić, uzd. 156. Obranu od kacige. B. Zuzeri 282. Kacigu perjanitu. 282. Crpe vodu u kacigi. 369. Mustaf-agi odnese kacigu i b'jelo perje. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 55. Na glavi mu junaku kaciga i b'jelo perje. Nar. pjes. bog. 70. Zlatna joj se sjaje kaciga na glavi. A. Kanižlić, rož. 11. Naglavnik zlamenuje kacigu od spaseńa. bogoljubn. 68. Neka se razrede crljeni klobuci i kacige slavnijeh glavara. Đ. Bašić 214. Kruna bijaše kako jedna kaciga spletena od drača. 306. Kapa meće se kako kaciga obrane i spaseńa. I. Velikanović, uput. 3, 198. Da uzmemo štit vire... i kacigu spaseńa. 3, 282. Kacigu spaseńa uzmite. Vuk, pavl. ef. 6, 17. Naperena pod oružjem vojska i štitovi i kape kacige. Osvetn. 2, 66.

KÀCIJA, *f. riječ kod koje nije jasno značeńe (osim kod* c).

a. *u spomeniku* XVII *vijeka nabraja se među srebrnijem i poslaćenijem sudovima.* Sьsudi srebrьnii različnii i pozlašteni obogativь jego, potire, diskosi, kadilnice, kacije, ripidi... Glasnik. 21, 91. 161. — *može biti da znači što i* kaca, *ali je veća prilika da je značeńe kao kod* c.

b. *u narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena ima triput* kacija, *a jedan put* kancija *u istom smislu. moglo bi značiti što i* kaciga. *(Sibińanin Janko posove sibińske banove na večeru, te po večeri govori svojoj ženi:* ‚A ču li me, moja vjerna ljubo? dovati mi jednu kitu perja, jednu perja, drugu perjanice, e ću moje darovat banove'; *pa daruje banove,* ne darova bana naj boljega, naj boljega Banović-Strahinu, i Straina banu besjeđaše: ‚A tako ti, vojevoda Janko! jal' me bana držiš naj gorega, naj gorega i od naj gorega, al na meni nestaše darovi?' No je Janko ńemu besjedio: ‚A tako mi, Banović-Strahina! ne držim te bana naj gorega, naj gorega ni od naj gorega, no te bana držim naj boljega, ni na tebe nestaše darovi. znaš li dobro, jes' li zapazio, đe je nama ostala sramota, a u onoj Bosni kalovitoj, u onoga Kavge Bošńanina? no mi hajde Kavgi na mejdane, ako tebe Bog i sreća dadne, te dobiješ Kavgu Bošńanina i doneseš od zlata kacigu, tad ću tebe dobro darovati'. *Strahina otide ka Kavgi, i kaže mu:* ‚Čuješ li me, Kavgo Bošńanine? ne id' mene tako na mejdana, no izvadi đoga debeloga a iznesi od zlata kanciju, da mi na ńu mejdan dijelimo'. Za to Kavga ni habera nejma. *Strahina ga ubije na megdanu,* pa uljeze u podrume nove, izvede mu konja debeloga, pak uljeze u dvore bijele, te po dvoru pokupio blago, i on nađe od zlata kaciju. *Vrati se k Janku, i ovaj ga divno nadari,* pa Straina Janka darovao, on mu dade od zlata kaciju i Kavginu sa ramenah glavu. Pjev. crn. 195—197).

c. vatralj (u Leskovcu). M. Đurović.

KÀCITA, *f. vidi* kaciga. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod* kaciga) *gdje se naj prije nahodi.* Primite kacitu spaseńa. L. Terzić 238. Obucite kacitu pravde. 238.

KÀCIŽAN, kàcižna, *adj. koji pripada kacizi. — U Stulićevu rječniku:* ‚galearis'. — *nije dosta pouzdano.*

KÀCIŽINA, *f. augm.* kaciga. — *U Stulićevu rječniku:* ‚vilis galea'.

KÀCKÂŃE, *n. djelo kojijem se kacka. — U Vukovu rječniku:* ‚das tröpfeln (abfallen des gewinns) beim kleinhandel' ‚lucelli adventus'.

KÀCKATI, kàckâm, *impf. uprav dem.* kapati, *ali se upotrebljava u prenesenom smislu: o maloj koristi što malo po malo biva (n. p. kod sitnoga trgovańa). — isporedi* kacnuti. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kàckâ). — *U Vukovu rječniku:* kackati, kacka, v. r. impf. ‚tröpfeln' ‚lucellum venit' *s primjerom:* kacka para.

KÀCNUTI, kàcnêm, *pf. perfektivni glagol prema* kackati, *isporedi* kanuti. — *Kaše se i u pravom smislu (iperbolički). — U naše vrijeme.* ‚Kacni mi jedan put da lacnem dvaput'. S. Novaković.

KACOJEVIĆ, *m. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Kacojevići. S. Novaković, pom. 134.

KACOLA, *m. ime ili prezime* XIV *vijeka.* Župan Pišak i Kacola. Mon. croat. 35. (1325).

1. KAČA, *f. zmija. — U tom značeńu se čuje u sjevernijeh čakavaca i u kajkavaca, i još u Slovenaca. — Nepoznata postańa; ne može postati od glagola* kačati *(koji vidi). — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kača, zmija, zmaj ‚serpens'), *u Jambrešićevu* (‚serpens'), *u Voltigijinu* (‚serpe, serpente, biscia' ‚schlange'), *u Stulićevu* (kača, zmija). Ńih repi bihu kačam podobni. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 188. apoc. 9, 19. Onde biše puno kač. F. Glavinić, cvit. 8ª. U zelenoj travi jadovita preži kača. posl. 11. Koga pravo uji kača, ni mu triba k smrti vrača. P. Vitezović, cvit. 49. Ki će kaču umoriti po glavi ju mora biti. 109. Kača v pustińi brunčena načińena be. kron. 7. Kleopatra živimi kačami je se zaklala. 28. Prosi, moli, vapi, muči ali plači; pri ńem u tom uho kot pri gluhoj kači. M. Kuhačević 112. Pod stenami kače jadovite. Nar. pjes. istr. 2, 158. Kot da b' ga žerale vsega svita kače. Jačke. 84. Našla jesam ljutu kaču. 137. Onde mi je našla kaču jadovnajču. 174.

2. KAČA, *f.* trulla, *vidi* mistrija. — *Po svoj se prilici načinilo od* kačica *(dem.* kaca) *tijem što se nije dobro shvatilo postańe ove riječi. — U Mikaljinu rječniku:* kača, kačica, žlica za klak ‚trulla'; *u Belinu:* ‚cazzuola, la cucchiara del muratore da prender la calce' ‚trulla' 182ª; *u Voltigijinu:* kača ‚cazzuola, cucchiaro di muratore' ‚die kelle der maurer'; *u Stulićevu:* kača za klak miješati ‚trulla'. — *vidi i kod* 3. kača.

3. KAČA, *f. od prilike kao kvaka. — Radi postańa vidi* zakačiti. Ta zazubica *(kod udice)* zove se u Dubrovniku petlica, a na Lastovu kača. L. Zore. hrv. lipa. 181. — *Ide li amo ovaj primjer*

ili pod 2. kača, *ne znam, jer mu ne razumijem smisla:* Seña' mu tuj kaču. (D). Poslov. danič.

4. KAČA, *tal.* caccia, *lov;* dati kaču *(tal.* dar la caccia), *loviti, tjerati. — U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka.* Svak biži od smrti a smrt daje kaču. M. Kuhačević 110.

KAČADEBIČ, *m.* suvrst vinove loze bijela grožđa (u Primorju). B. Šulek, im. 134.

KAČAK, *m.* Achillea Millefolium L. (u severinskoj okolici). B. Šulek, im. 134.

KAČAMAĆAR, *m. drvo kojim se miješa kačamak.* Lj. V. Stojanović.

KAČÀMAK, *m. skuhano tijesto od kukuruznoga brašna (u Italiji* polenta). *— isporedi* kuļa, mamaļuga, palenta, polenta, pulenta. *— Po obliku kao da je turska riječ, ali joj nema potvrde u turskijem rječnicima. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der kukuruzbrei' ‚polenta von mais, polenta e zea mais Linn.', cf. kuļa). Koji bijaše zakuvao kazan od trista oka kačamaka. Nar. prip. vuk.[2] 272. Pa mu udrobimo hļeba i kačamaka na pretok. Nar. prip. vrč. 168. U Vlaha je naj veća čast pržena na zeitinu riba i kačamak. M. Đ. Milićević, slav. 29.

1. KÀČAN, KÀČNA, *adj. koji pripada kaci. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kàčnî, n. p. obruč ‚fasswannen-' ‚labrorum'). Uz prvog mrca sahranite kačnu dugu. Nar. prip. vil. 1867. 656. Više zaklopca kačnog probuši. P. Bolić, vinodjel. 2, 81. Poda kačnoga. 2, 85.

2. KAČAN *(i* Kačer), *m. gradić razvaļen u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* M. Đ. Milićević, srb. 1101.

KAČANI, *m. pl. zaselak u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļ. 56.

KAČANICA, *f. ime mjestu u Crnoj Gori (češće* Morača Kačanica). U Moraču Kačanicu tvrdu. Nar. pjes. vuk. 4, 894. Od Morače tvrde Kačanice. Pjev. crn. 180[b]. Na granicu tvrdu Kačanicu. Ogled. sr. 182.

KÀČANÎK, *m. planina i grad u Kosovu. — Između rječnika u Vukovu.* Uz Klisuru tvrda Kačanika. Nar. pjes. vuk. 2, 406. Osta Musa uvrh Kačanika. 2, 410. Do Uščupa i do Kačanika. Pjev. crn. 99[a].

KAČAŃ, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 108.

KÀČÂŃE, *n. djelo kojijem se kača. — U Vukovu rječniku.*

KAČAPUR, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 396.

1. KÀČÂR, *m. čovjek koji po svojem zanatu gradi kace (i burad uopće). — U Vukovu rječniku:* ‚der fassbinder' ‚vietor'.

2. KAČAR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Kačaru. Sr. nov. 1875. 749.

KÀČARA, *f. zgrada gdje stoje kace (osobito sa šljivama). — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kàčârâ. *— Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚zgrada gdje stoje kace ‚die hütte wo die fässer mit pflaumen stehen' ‚tugurium ad labra'). Javļa mi da zida jednu kačaru. D. Obradović, živ. 59. U kačari Jovana Zazića naložimo vatru. P. M. Nenadović, mem. 19. Svod kačare nije dovoļno visok. P. Bolić, vinodjel. 2, 69. Staja ili kačara vinska. 2, 83. Kačara šļivovska. 2, 368. Ode u kačaru, donese iz ugla nogare, pa onda testeri po čitave sahate. M. P. Šapčanin 1, 28 Ńihova kuća sa svojim ambarima, vajatima, mlekarima, stajama, koševima, kačarama. M. Đ. Milićević, zlosel. 276.

KÀČARE, *f. pl. (vidi* kačara), *mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Niva u Kačarama. Sr. nov. 1874. 268.

KÀČÂREV, *adj. koji pripada kačaru. — isporedi* kačarov. *— U Vukovu rječniku:* ‚des fassbinders' ‚vietoris'. *— I kod mjesnoga imena u Srbiji u okrugu biogradskom.* Kàčârev Izvor. Glasnik 19, 171.

KAČAREVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Jerotije Kačarević. Rat. 181.

KÀČARÎŠTE, *n. mjesto gdje je bila kačara. — U Vukovu rječniku:* ‚ort vo einst kačara gestanden' ‚locus ubi kačara fuit'.

KÀČÂROV, *adj. vidi* kačarev. *— U Vukovu rječniku.*

KÀČATI, kàčâm, *impf. (o ribi) izlaziti na vrh vode (vidi dale). — Akc. se mijeńa u praes.* 1 i 2 *plur.:* kačámo, kačáte, *i u aor.* 2 i 3 *sing.* kàčâ. *— Mislim da postaje od* 1. kača *(te bi značilo: micati se kao smija), a ne da* kača *postaje od ovoga glagola, kao što je tvrdio L. Geitler* (rad. 44, 129), *koji je kod toga osobito mislio na rus.* качать, *ļuljati, ali ovaj oblik vaļa da postaje od* катить, *vaļati, te bi rus. ч odgovarala našemu č. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* kača riba (kad izađe navrh vode i vrone se) ‚auf des wassers oberfläche sich werfen (vom fische)' ‚prosilio' *s dodatkom, da se govori u Boci kotorskoj.* Glagoļ ‚kačati', a u slogu ‚kačaju' upotrebļava se kad riba jednom samo tukne u skorup morski i more pļusne i zapjeni. L. Zore, rib. ark. 10, 350.

KAČAVENDA, *m. prezime. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Rasporedom za boj odrediše: s desne strane Milanović Vida i sa ńime Kačavenda Marko. Nar. pjes. kras. 1, 168.

KAČER, *m. ime vodi i mjestima u Srbiji.*

a. *u okrugu rudničkom potok.* M. Đ. Milićević, srb. 309; *i mjesto.* Niva u Kačeru. Sr. nov. 1878. 119.

b. *selo u okrugu užičkom.* K. Jovanović 164.

c. *vidi* Kačan.

d. *u rukopisu* XVIII *vijeka pominje se mjesto s ovijem imenom.* Vъ lêto 1762 Teodorъ Tepacь u Kačeru ubitь. Rad. 1, 183.

KAČERSKI, *adj. koji pripada Kačeru.* Kačerska *(opština).* K. Jovanović 164.

KAČEVAC, Kačevca, *m. selo u Bosni u okrugu svorničkom.* Statist. bosn. 100.

KÀČIBAN, samo u nar. posl.: ‚Sveta Kate kačiban, do Božića misec dan'. na Braču. A. Ostojić.

1. KAČICA, *f. dem.* 1. kača. *— U Bjelostjenčevu rječniku:* kačica, mala kača, zmijica ‚angviculus'; *u Voltigijinu:* ‚biscietta' ‚eine kleine schlange'; *u Stulićevu:* kačica, zmijica.

2. KÀČICA, *f. dem.* kaca. *— Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* kača, *a napose:* v. vidarce) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (‚parva trulla'), *u Vukovu* (dim. v. kaca).

a. *u pravom značeńu, mala kaca.* Badńice ili niske kačice dvi tribuju. J. S. Reļković 375. *vidi i u rječnicima.*

b. *u Dubrovniku u osobitom značeńu: velika lašica sasma obla s dugom ručicom.* P. Budmani.

c. *vidi* 2. kača *i* mistrija *(vidi u rječnicima).*

1. KÀČIĆ, *m. prezime. — Postaje od* kaca, *te se nalazi pisano i* Kadčić. *— Ovijem se prezimenom zove veliko pleme u Dalmaciji što se dijeli na nekoliko grana, vidi* And. Kačić, razg. 207—210, *i kor.* 465—472. *vidi još:* Dragiša Kačić. Mon. croat. 182. (1501). Matejaš Kačić. 277.

(1578). Pod Kačićem vojvodom. P. Vitezović, kron. 106. Lučić, Kačić s Makarani. J. Kavanin 135a. Gdi li Kačići od Omiša? 281b. Arnira koga Kačić kuća kleta kamenova. 821a. U skazańi(h)... O. M. P. Andrije Kačića Miošića. J. Banovac, razg. VI. Naučni Antun Kadčić arcibiskup Splitski. J. Filipović 3, 16a. Od Antona Kadčića, biskup trogirskoga. Ant. Kadčić I. Kačić. Schem. bosn. 1864. 97.

2. KÀČIĆ, *m. ńeka ptica.* Kačić veliki, Sterna caspica. Kačić mušičar, Sterna hirundo. Progr. spal. 1880. 48.

KÀČIN, *adj. vidi kod* kačji *i* Kačina Glava.

KAČINA GLAVA, *f. ime mjestu. — U Daničićevu rječniku:* zabjelu u Slatini crkve arhanđelove u Prizrenu išla je međa ‚dêlomь na Kačinu Glavu' (Glasnik 15, 283 *god.* 1848?).

KAČIVALA, *f. ime mjestu. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 134.

KAČIVODAR, *m. ime bilci.* Kačivodar, Bupleurum apiculatum Friv., pazarčić, pazar-biļe. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. javor. 1881. 128.

KAČJAK, *m. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļ. 48.

KAČJI, *adj. koji pripada kači (vidi* 1. kača), *koji je sličan kači. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kačji, zmajin, zmajski ‚serpentinus, angvinus, angvineus'; *u Voltigijinu:* ‚serpentino' ‚schlangenartig, schlangenförmig'; *u Stulićevu:* v. zmijini. *— I kod imena ńekijeh biļaka.*

a. Kačja jabučica, Colchicum autumnale L. (Istra.) B. Šulek, im. 135.

b. Kačja kuruza, Arum maculatum L. (Sabļar, Zagorje.) 135. *i* Kačina kuruza (Sabļar, Zagorje), v. Kačja kuruza. 134.

c. Kačje mlijeko, Euphorbia Cyparissias L. (Zagrebačka okolica.) 135. *i* Kačino mlijeko, Euphorbia Cyparissias L. (Varaždin, Kalnik.) 134.

d. Kačje zeļe, Arum (maculatum) L. (Sabļar, Trsat). 135.

e. Kačji češaļ, Arum maculatum L. (Istra). 135.

1. KAČKA, *f. vidi* 1. kača *(uprav je dem.). — Od* XVI *vijeka po onijem krajevima gdje se govori i* kača. Kačku savitu vidivši. Naručn. 85a. Totu su zmaji, kačke, črvi strašni. Korizm. 25a. Oćeš biti obstupļen od zmaj i od kačak. 25a. Zala kačka jadovita. 37a. Plna kačak, drakunov. 45b. Žensko sime hoće kački glavu strti. Postila. 19a. Kako taščom slinom človik kačku more otrovati. F. Glavinić, cvit. 62a. Pače u onom kamiku osta moć proti kačkam. 207a. Da jednoč ditić niki od kačke ujiden bi. 241b. Ki *(čarovnici)* proti apoštolom vnogo kačak činihu dojti. 349b. Kupom iz ke kačka van izgleda. 425b. Kačka na palici ča zlamenuje? posl. XIIb. Drakun jest kraļ od kačak. 5. Ako bi ki od ke bil ujiden kačke. 16. Kukudril jest kačka nika ka u vodi i na zemļi pribiva. 16. Ovdi otac s dicom kako gad i kačka. M. Kuhačević 38.

2. KÀČKA, *f. u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Banatu):* 1. igra ženske djece ‚ein kinderspiel', lusus quidam puellarum'. 2. kratko drvce (kao klis) zaošiļeno s obje strane koje se po jednome kraju udara palicom te odskače u visinu, cf. piļcika. Gdje se male Srpkiće igraju kačke. Vuk, pism. 78.

3. KAČKA, *može biti da je ime muško, jer u narodnoj pjesmi našega vremena ima adj. (ili presime)* Kačkin. I dok mi je Kačkina Stevana. Nar. pjes. vuk. 4, 290.

KAČKALICA, *f. igla s malom kvakom kojom se kačka (vidi* 2. kačkati). Kačkalica ‚häckelnadel'. Hajdenak 86.

KAČKALO, *n. što treba (oruđe) za kačkańe.* Kačkalo ‚häckelzeug'. Hajdenak 25.

KAČKAMIL, *m. na jednom mjestu* XVI *vijeka ima samo adj.* kačkamilov, *te vaļa da* kačkamil *znači noj (lat.* struthiocamelus). Na glavi ńegovi persidska kučma s kačkamilovim perjem. Aleks. jag. star. 3, 322.

KAČKAMILOV, *adj. vidi kod* kačkamil.

1. KÀČKÂŃE, *n. djelo kojijem se kačka (vidi* 1. kačkati). *— U Vukovu rječniku:* ‚das flüssigtreten des kothes' ‚conculcatio luti'.

2. KAČKAŃE, *n. djelo kojijem se kačka (vidi* 2. kačkati). Pređa za kačkańe ‚häckelgarn'. Hajdenak 21. Uzorak za kačkańe ‚muster zum häckeln'. 35.

1. KÀČKATI, kàčkâm, *impf. gaziti po blatu. — Vaļa da je riječ onomatopejska (nije potreba pomisliti na* kačati). *— U Vukovu rječniku:* ‚den koth zerwaten' ‚conculco lutum' *s primjerom:* Otjeraj te svińe da ne kačkaju ispred kuće.

2. KAČKATI, kačkam, *impf. plesti (n. p. čipke) kačkalicom.* Kačkati ‚häckeln'. Hajdenak 25.

KAČKAV, *adj. koji pripada kačkańu (vidi* 2. kačkati). Kačkavi ubod ‚häckelstich'. Hajdenak 25. Kačkavi bod ‚tambourstich'. 53.

KAČKÀVAL, *vidi* kačkavaļ.

KAČKÀVAĻ, *m. vrsta sira. — Može biti da je došlo preko turskoga jesika (tur.* kaškaval, *vidi* F. Miklošić, tür. wört.), *ali je svakako od talijanske riječi* caciocavallo, *što znači ńeku vrstu sira u južnoj Italiji (ipak nije od kobiļega mlijeka). — Mislim da sam čuo govoriti i* kačkaval *i* kaškaval. *— U naše vrijeme.* Sama bačija Crnovunca Dimitrija Droza, na Slapu, siri preko godine 7—8000 oka sira kačkavaļa (‚kačkavaļ' je od prilike onaki sir kao i švajcarski; samo su mu sirci tańi; oni su kao sredńe pogače). *(u Pirotskom okrugu).* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 245.

KÀČKAVICA, *f. vrijeme kad je blato te se po ńemu kačka. — U Vukovu rječniku:* ‚quatschiges wetter'.

KAČKIN, *vidi* 3. Kačka.

KAČKOVAC, Kačkovca, *m. (kajkavski* Kačkovec) *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiļ. 93.

KÀČŃÎK, *m.* glavni čep na predńem dnu od bačve. ‚Štedi na čepiću a ne na kačniku' (nar. posl.) na Braču. A. Ostojić.

KAČULICE, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 167.

KAČÚLIĆ, *m. dem.* kačuo. *— U Stulićevu rječniku:* v. kotlić, *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KÀČUO, kačúla, *m. veliki kotao. — Može biti da postaje od* kaca, *ali je veća prilika da je romanska riječ, isporedi tal.* caszuola, *kačica, mistrija. — U Dubrovniku od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kotao). Ali lopiža k kačulu, ali kačuo k lopiži, sveđ lele lopiži! (Z). Poslov. danič.

KAĆANSKI, *m. presime. — U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 20. 78.

KAĆERGA, *f. selo u Istri. — U posnijem prijepisu spomenika* XIII *vijeka.* Za voļu jedne vasi Kaćergi. Mon. croat. 7. (1275 *prepis.* 1546).

KAĆIPER, *u narodnijem zagonetkama našega vremena. — isporedi* kaćipera *i* kaćiperka. Iver,

sever, kaćiper, svud kroz goru nakićen. *odgonetļaj: sunce (?).* Nar. zag. nov. XXII. Iver kaćiper kroz goru nakičen *(sic). odgonetļaj: češaļ.* 287.

KÀĆIPERA, *f. žensko čeļade koje se rado kiti.* — *isporedi* kaćiperka. — *Jamačno je složena riječ: prvi dio vaļa da je postao od* kaćuniti se *(vidi i* 1. kaćun), *a drugi je od* pero *(vaļa da se isporedilo sa pticom koja gladi perje).* — *U Vukovu rječniku:* ‚ein frauenzimmer das sich gern ziert' ‚mulier comta'.

KÀĆIPÊRKA, *f. u Vukovu rječniku us* kàćipera. — *Gen. pl.* kàćiperâkâ. — *U naše se vrijeme ovom riječi prevela francuska* précieuse.

KAĆMAR, *m. selo u eparhiji bačkoj u protopresviteratu somborskom.* Šem. prav. 1878. 29. — *Pomiše se prije našega vremena.* Kaćmarь. S. Novaković, pom. 134.

KÀĆÛN, *m. ime biļkama, tur.* qakun, Orchis. — *isporedi* kaćunak, kaćunica. — *Akc. je sabiļežen kao što je u Vukovu rječniku, ali sam ja čuo drukčije:* kàćûn, kaćúna *(vidi i* kaćúnak). — *Kod značeńa kao da se ističe ļepota cvijeta, vidi primjer u Vukovu rječniku i* 2. kaćun *i* kaćuniti se. — *Između rječnika u Vukovu:* cvijet koji u zemļi ima kaćunice (koliko puščano zrno), koje djeca kopaju i jedu ‚das knabenkraut' ‚Orchis satyrium' *s primjerom:* Oděo se kao kaćun *i s dodatkom da se govori u Brdima.* Kaćun, Orchis L. J. Pančić, flor. okol. beogr. 238. Kaćun, 1. Orchis L. (Vuk, Crnagora); 2. Colchicum L. (Visiani); 3. Colchicum Bivonae Guss. (Lambl). B. Šulek, im. 135. — *S ńekijem pridjevima naznačuje osobite biļke.* Kaćun nebeski, iris (Durante), Iris germanica L. B. Šulek, im. 135. Žuti kaćun, Crocus sulphureus L. u niškom okrugu u Srbiji. Plavi kaćun, Crocus biflorus Mill. Jeseńi kaćun, Colchicum autumnale L., mrazovac, mrazova sestrica, mrazovnik, vočak, šukundjedova trava. S. I. Pelivanović, javor. 1881. 123.

2. KÀĆÛN, *m. u Vukovu rječniku:* ime volu koji je vrlo lijep. — *vidi kod* 1. kaćun.

KÀĆUNA, *f. augm.* Kata. *u Lici.* V. Arsenijević. — *Biće isto ime žensko što se prije pominе.* Kaćuna. S. Novaković, pom. 69.

KAĆÚNAK, kaćúnka, *m. vidi* 1. kaćun *(upravdem.).* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (griješkom* kaćunak, trava, ‚satyrion') *i u Vukovu* (vide kaćun). Ter pasu kaćunak. M. Vetranić 2, 280. Kaćunak, satyrium, satyrion. Z. Orfelin, podr. 490. Kaćunak ‚das knabenkraut' ‚Orchis militaris. G. Lazić 155. Kaćunak, satirion (Vujičić), satirio (Zlatarić), 1. Orchis L (Vuk); 2. Orchis militaris L. (Lazić); 3. Colchicum Bivonae Guss. (Vodopić); 4. Colchicum Bertolonii Stev. (Vodopić); 5. Colchicum autumnale L. (Sabļar, Dubica); 6. Ixia Bulbocodium L. (Vodopić). B. Šulek, im. 135. Krtole u kaćunka kažu se ‚kaćunice'. K. Crnogorac, bot. 60. Krtola može biti oblikom okruglasta, n. pr. u običnog kaćunka (Orchis morio L.); prstasta, n. pr. u pegavog kaćunka (Orchis maculata L.) . . . 61.

KAĆÚNICA, *f. debļi i oblasti korijen kod kaćuna (vidi kod* 1. kaćun). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚knabenwurz' ‚radix orchis' *s dodatkom da se govori u Brdima).* Kaćunica, bulbus orchidis (Vuk.). B. Šulek, im. 135. Krtole u kaćunka kažu se ‚kaćunice'. K. Crnogorac, bot. 60.

KAĆÚNIĆ, *m. prezime.* — *Prije našega vremena.* Stipan Kaćunić. Stat. poļ. ark. 5, 303.

KAĆÚNITI SE, kàćûnîm se, *impf. kititi se.* — *vidi* 1. kaćun. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kàćûnâh *i u part. praet. pass.* kàćûnen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kàćûnî. — *U Vukovu rječniku:* ‚sich schmücken, zieren, exornor', cf. kititi se *s dodatkom da se govori u Brdima.*

KAĆÚNKOV, *adj. koji pripada kaćunku, kaćuncima.* — *Od* XVIII *vijeka.* Uzmi korena kaćunkova. Z. Orfelin, podr. 341.

KAĆÚNĚNE, *n. djelo kojijem se ko kaćuni.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Brdima.*

1. KÀD, *adv. i conj.* quando; quum, *u koje vrijeme, u koje doba.* — *Postaje od praslavenskijeh oblika* kъgda *i* kъgdy *(a ovi postaju od interogativnoga* kъ *nastavkom* gda *ili* gdy *koji naznačuje vrijeme), isporedi stslov.* kъdga, kogda, *novoslov.* kda, *bug.* koga, *rus.* когда, когды, *češ.* kdy, *poļ.* gdy, *donoluš.* gadga. *u našemu jeziku, kao i u velikoj većini drugijeh, izbacio se jedan od suglasnika* g *ili* d *radi eufonije* (d *samo u starija vremena i to dosta rijetko).* — *Isprva je značeńe bilo interogativno a relativno je bilo* jegda *(tako je u stslovenskom), ali je i u našemu jeziku kao i u drugijem slavenskijem oblik interogativni posve samijenio relativni (vidi* gdje).

A. *oblici.*

1. *od* kъgda.

a. *g ispada te postaje isprva oblik:*

a) kъda (Mon. serb. 54 *god.* 1240—1272. 112 *god.* 1321—1326. Zak. duš. pam. šaf. 31). — *Između rječnika u Daničićevu:* kъda ‚quando; quum' za uzrok.

b) kod sjevernijeh čakavaca i kod kajkavaca postao je i oblik gda *tijem što je ispalo* ъ, *vidi u Bjelostjenčevu rječniku:* gda, kad, kada ‚quando'; *u Jambrešićevu:* ‚quando'; *u Voltiģijinu:* gda, kada ‚quando' ‚wann'; *u Stulićevu:* ‚quando'. *vidi još:* kda. Mon. croat. 135. (1487); gda. Zak. vinod. 57. Mon. croat. 57. (1433). Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). Naručn. 25a. Korism. 73b. F. Glavinić, cvit. 415a. svitl. 7. P. Vitezović, odil. 11. 15. 46. cvit. 16.

c) naj češće se mijeńa ъ *na* a, *te postaje oblik* kàda *(ovako je sabiļežen akc. u Vukovu rječniku, ja sam čuo svagda* kàdâ) *koji je vrlo običan i u naše doba, ali mańe nego* kad. — *Naj stariji su primjeri:* Mon. serb. 184. (1375, *ali u poznijem prijepisu).* 400. (1349). 515. (1471). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚quando; unquam'), *u Mikaļinu* (kada, kad ‚quando, cum'), *u Belinu* (‚quando, in che tempo? con interrogazione' ‚quando?'; ‚quando, circostanza di tempo' ‚quando' 599a; ‚poichè' ‚quandoquidem' 570a), *u Bjelostjenčevu (kod* kad), *u Voltiģijinu (kod* kad), *u Stulićevu (kod* kad), *u Vukovu (us* kad).

b. ispalo je d *te je ostao oblik* kъga; *vrlo rijetko i samo u prva vremena, vidi* Mon. serb. 22 *i* 23 (1234—1240), *i otale u Daničićevu rječniku* (‚quando').

2. *od oblika* kъgdy.

a. *ispalo je g.*

a) kъdi, *vidi* Mon. serb. 46. (1254). 52. (1240—1272). 147. (1349). Spom. sr. 1, 72. (1405). 1, 87. (1407). 2, 53. (1406). 2, 127. (1466). — *Između rječnika u Daničićevu* (kъdi ‚quando').

b) jeli ispalo ъ *i postao oblik* gdi *ne mogu da kažem; to bi moglo biti u primjerima od kraja* XIV *vijeka u kojima stoji* kъdi, *jer se u tima može čitati i* gdi *i* kadi. *po svoj prilici* gdi *se nije usdržalo jer se miješalo s* gdje.

c) promijenilo se ъ *na* a, *te je postao oblik* kadi, *naj stariji su primjeri (u pismu, a u go-*

voru može biti ih i prije bilo): Mon. serb. 229. (1397). 389. (1427). Spom. sr. 2, 94. (1437). Korism. 10a.

b. *ispalo je* d: *u jednom primjeru na kraju* XIII *vijeka*: kьgi. Mon. serb. 68. (1293—1302), *i otale u Daničićevu rječniku* (kъgy ‚quando').

3. *pošto nema sadńega vokala ili je drukčiji nego je kod* kъgda *i* kъgdy, *ne može se uprav reći, odakle postaju ovi oblici (u kojijeh nema g)*:

a. *krajńi vokal na svršetku otpada te postaje oblik*:

a) kьdь. *u jednom primjeru* XV *vijeka*: Mon. serb. 437. (1445), *i otale u Daničićevu rječniku* (kьdь ‚quando; quum' za uzrok).

b) ъ *mijeńa se na* a: kad; *ovo je naj obićniji oblik. naj stariji su primjeri*: kadь. Spom. sr. 2, 69. (1419). Mon. serb. 528. (1488). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚cum'), *u Mikaljinu (kod* kada), *u Belinu* (quando, in che tempo? con interrogazione' ‚quando?'; ‚quando, circostanza di tempo' ‚quando' 599a; ‚poichè' ‚quandoquidem' 570a), *u Bjelostjenčevu* (kad, kada, gda ‚cum, ut'. 2. kad i kad, gda i gda, negda te negda ‚aliquando et aliquando'. 3. kad, kada, gda ‚quando, quando gentium, uspiam'), *u Voltiģijinu* (kad, kada ‚quando, mentre' ‚wann, da, als'), *u Stulićevu* (kad? ‚quando? quandonam? quando, cum'), *u Vukovu* (1. ‚wann' ‚quando'; 2. ‚da' ‚quando'... 3. vide ako ‚wenn' ‚dum': kad si učio, valja da znaš).

b. *pređašńemu obliku dodaje se* e *na kraju.*

a) kьde. *naj stariji su primjeri*: Mon. serb. 88. (1258). Zak. duš. pam. šaf. 45. Spom. sr. 1, 10. (1897). 1, 52. (1404). 1, 95. (1409). Mon. serb. 322. (1423). Spom. sr. 2, 81. (1424). *između rječnika u Daničićevu* (kьde ‚quando; si'). — *na jednom je mjestu pisano* kьdje. Spom. sr. 1, 2. (1395). — *Ima primjera u kojima je pisano* kde *(bez* ь*), ali ne znam treba li čitati* gde *(za koji oblik nemam drugijeh primjera) ili* kade, *vidi* Mon. serb. 330. (1427). 435. (1485).

b) kàde *(ovako je zabilješen akc. u Vukovu rječniku), od* XIV *vijeka, vidi* Zak. duš. pam. šaf. 43. Mon. serb. 167. (1358). Spom. sr. 2, 96. (1438), *pa i u naše vrijeme vidi n. p.* Nar. pjes. vuk. 2, 99. 4, 220, *i u Vukovu rječniku* (kàde, vide kâd).

4. *ńeki od ovijeh oblika primaju na kraju ńeke dodatke koji ili jače ističu ili po ńešto mijeńaju značeńe, vidi* kadno, kadano, kadar, kadara, kadgod *itd.*

B. *značeńe.*

I. *adv.*

1. *interogativno, u koje vrijeme? u koje doba?*

a. *u glavnoj rečenici.* kad. Kad putnici pute čine? V. Došen 47b. Kad možemo znati, da smo zvani od Boga? Ant. Kadčić 2. Kad otar gubi posvećeńe? M. Dragićević 176. Kad si poljem, l'jepa Mare, bosilje sijala? Nar. pjes. vuk. 1, 40. Kad će ono krasno vreme doći? 1, 314. Kad se, majko, oženio Jovo? 1, 586. Kad li se prije poturči, kad li čalmu steče? Nar. posl. vuk. 118. — kada. Kada će to biti? A. Kanižlić, fran. 227. U koje vrime i kada naš Gospodin zastavi sveti red? Ant. Kadčić 6. Silna vojska da udari spravna, tek kada će, i na koju stranu? Osvetn. 8, 88.

b. *u podložnoj rečenici.* kъdi. Budi ti milostь upisati k naamь kъdi će toj bitь. Spom. sr. 1, 72. (1405). — kad. Veće odolit ovi trud ne vim kad. Š. Menčetić 100. Nu kad je ovi svijet osnovan u vodi tko može toj poznat? M. Vetranić 1, 125. Ne bude vidjeti kad pride. N. Rańina 53b. jerem. 17, 6. Znaš li dušo, kad si moja bila? Nar. pjes. vuk. 1, 388. Nek glas nose svuda po svijetu, kad je Bogdan Muja pogubio. 1, 545. Daće Bog gaće, ali ne znam kad će. Nar. posl. vuk. 56. To slovinsko pleme razdijelilo se, Bog sam zna kad. M. Pavlinović, razg. 7. — kada. Da ne znamo nikako, ni gdi, ni kada ima doći Gospodin. P. Posilović, nasl. 95b.

2. *po interogativnom (tako mislim) značeńu stoji uz glagol* imati *kao objekat, rječe uz glagol* biti (budem), *te znači: vrijeme u koje treba ili se može što uraditi, n. p.* nemam kad, *nemam vremena.* kad. Ar veļe radosti ukrotit ne bi kad u mojoj mladosti. Š. Menčetić 194. Sve ću trpiti, nu tu stvar nije kad. 301. Ostalu nije mi kad grdobu skladati. M. Vetranić 2, 192. Nije nam kad stati. N. Naļešković 1, 213. Ne imam kad stat. M. Držić 127. Ne imaš kad Jezusa rijet. 182. Ne imah ju kad skinut. 375. Ne imam kad stati, potežim se simo. I. T. Mrnavić, osm. 98. Učiti se ne mogu i ne imadu kad. I. Ančić, vrat. 172. Ne imajuć ju kad ispovidit. ogl. 126. Niti ima kad, niti ima kripost. I. Grličić 260. Korisno jest slušati rič Božju, ali ne imam kad pristupiti k crkvi. A. d. Bella, razg. 151. Za korist duše ne ima se kad nijedna misa poslušati. J. Banovac, razg. 100. Eh oče, ne ima se kad. pripov. 142. A ima se kad u kolu igrati. 142. Još imadu mnogo vrimena živiti, da će imat kad pokoru činiti. J. Filipović 1, 487b. Da ćeš imat kad izličit se. 3, 364a. Pak nejma kad da se gdi rasladi. M. A. Reļković, sat. I2b. Ah da ja imam kad oko jedne same zabavit se! A. Kalić 511. Doći će kad imadbude kad. Vuk, pavl. 1kor. 16, 12. Ako se ima kad. Vuk, nar. pjes. 1, 61. A) Što ne svrati k nam? B) Nemam kad. S. Ļubiša, prip. 61. Da se ima kad obazret Dedo. Osvetn. 3, 52. Nemam kad da čekam. M. Pavlinović, rad. 178. Nemam kad ‚ich habe keine zeit' ‚non est mihi tempus'; imaš li kad da mi ovo načiniš? ako sad nemaš kad, a ti mi načini kad uzimaš kad, cf. kòļe. Vuk, rječn. *kod* kad. — kada. Čekati nije kada. M. Vetranić 1, 318. Ne imajuć kada svega reć. I. Ančić, svit. 85. Ne biše kada, ne biše vrimena činiti spravode. A. Vitaļić, ist. 254. Jeda imate kada slišati pripovidańe. F. Lastrić, ned. 125. Da promislit ima kada kamo propada. V. Došen 192b. Nejmam kada tebi pravdu sudit sada. 249a. On već onda nejma kada sisti. M. A. Reļković, sat. H8b. Jerbo ona nejma kada presti. I4b. Ne znate, hoćete li imati kada ispoviditi se. sabr. 86. Gdi se nije imalo kada o tomu mislit. M. Dobretić v. Nejmadu kada svoji griha ispoviditi. 93. Ni nagotu pokriti nije imao kada. J. Rajić, boj. 9. Naški zvat jih ne imadem kada. J. S. Reļković 335. Ali ako tko ne ima kada. 399. Ali sada nemam kada. Nar. pjes. herc. vuk. 302. Nejma kada osedlavat vranca. Pjev. crn. 110b. No nemaše kada ostaviti. P. Petrović, gor. vijen. 111. — *amo pripada i ovo*: Al' mu ne da jopet kučka kada. Pjev. crn. 91b. — kade. Zlatu nî kade, da stigne tvu slavu. Š. Menčetić 28. Nemam kade s tobom piti vina. Nar. pjes. vuk. 2, 428. Tu se kade punit puška nema. 5, 222. Počin'o bi, možda ima kade. Osvetn. 1, 49. Kovańija neće imati kade košnicu opravļati. F. Đorđević, pčelar. 24.

3. *od interogativnoga značeńa postaje indefinitno kad vrijeme nije potańe naznačeno.*

a. *uopće. smisao može biti kao* ikad, gdjekad, katkad *itd.* kadi. Za tolikoj vrêmene što bi kadi radь trьpêla. Mon. serb. 389. (1427). — kada. Ako bismo ihь kada imali, da ihь daamo. Mon. serb. 400. (1439). Jesi li kada bil neposlušan?

Naručn. 86ª. Ko je kada ufal u Boga tere se jest prihinil? F. Vrančić, živ. 56. Jeli divica kada prosila? A. Kanižlić, utoč. 600. Jesi l' kada ti vidio? V. Došen 195ᵇ. Ako si me kada zagrlio. Nar. pjes. herc. vuk. 108. — kad. Prosed'te se, puti, po kih sam kad hodil. M. Marulić 285. Sve zgode s nalijepom probavljaj, kako kad prihode. M. Vetranić 2, 90. Izgledan biše tad koliko može bit na svitu drugi kad. Đ. Baraković, vil. 147. Da reci, bi li kad da ńojzi ostavi dar koji u zaklad od tvoje ljubavi? I. Gundulić 154. Ako mladu kad zahiti od mindule vojku plodne. J. Kavańin 172ª. Ti se od tijeh kad spomeni. 541ᵇ. Jeli krunu kad nosila? V. Došen 44ᵇ. Nit' kad misli, nit' se brini. 59ᵇ. Da tko prazan kad dolazi. 66ª. Niti dosta kad imade. 66ᵇ. Da pribivat kad pristane. 179ᵇ. Teže čestit kad postane. 211ª. Kad vrh rógâ ramena mu s krivijem plećim dohitaju. N. Marči 60. Jesi l' iš'o kad u krčmu? Nar. pjes. vuk. 1, 325. Već ako gostom kad dođeš. Vuk, nar. pjes. 1, XIII.

b. *stoji uz drugu riječ koja ograničuje značenje; takove riječi mogu biti:*

a) malo, *te* malo kad *znači: rijetko.* malo kada. Malo kada može onu stvar vidjeti. M. Divković, nauk. 152ᵇ. Božanstvo malo se kada ukazalo. I. Ančić, vrat. 42. Do sada se za to malo kada koji brinuo. I. Jablanci 210. Malo kada propustiće dana. J. S. Reljković 63. — malo kad. Ako ju malo kad il' nikad ne sluša. F. Lastrić, od' 206. Jeli ljubav Božja osobita gospodarica sviju moći tvoji? Malo kad. P. Knežević, osm. 51. Baš se malo kad razstanu. V. Došen 93ᵇ. Malo kad se što besidi. 182ª. Malo kad se opočine. 158ᵇ. Kojizi malokad običaj imaju ispovijedati svoje grijehe. J. Matović 263. Bez kojiziju malo kad se more dati srčba. M. Dobretić 206. Pomoć dobra, malo kad je varka. J. S. Reljković 185.

b) često kad (kada) *znači što i uopće: u jedinom primjeru ima:* često kada. Ljekarije često kada pristavljajuć nemoć liječe. J. Kavańin 82ª.

c) tad. *kod* kad(a) tad(a) *značenje je od prilike kao kod* gdjekad, katkad. kada tada. Kada tada držan je spovidati smrtne *(grijehe).* Naručn. 78ᵇ. — kad tad. I blago i življenje kad tad se smankaje. I. T. Mrnavić, osm. 87. Premda je kip kad tad zao, oficije jest sveto. M Radnić 548ª. Kad tad. Nar. posl. vuk. 121. Kad jedan drugomu otvorito kažemo što mislimo, kad li tad li sporazumićemo se. M. Pavlinović, razg. 18.

d) mučno, teško, jedva. *značenje je od prilike kao kod a). u svijem primjerima ima* kad. Ki mučno iz verug izajde veće kad. Đ. Baraković, vil. 845. — Znam iz vrane što izpane, težko soko kad postane. V. Došen 88ª. — To jedva kad na novo ti niče. J. S. Reljković 399.

e) amo mogu pripadati i ovi primjeri: Kad brže! (n. p. dođe, učini, pojede). Nar. posl. vuk. 115. Kad i kamo! (Kad se kazuje da je što davno bilo). 117. Kad kako ‚wie es sich trifft'. Vuk, rječn. *kod* kad. *kaže se u ovom značenu i* kâko kâd *(jači je akc. kod* kad): kako kad ‚wie es sich trifft', cf. kad kako. Vuk, rječn. *kod* kako *(vidi i* kako). Ako nije kad krati kušo jad i nemir. N. Dimitrović 19.

c. *udvajańem riječi dobiva se često značenje kao kod* a.

a) između kad *i* kad *ne umeće se ništa, vidi* katkad. kad kad. Ako kad kad dadu koju stvar Bogu. M. Radnić 99ª. Duša ne može se učiniti toliko neoćućliva, da kad kad ne ostane od ńega *(tijela)* ufaćena. M. Radnić 480ª. Premda tuđim se milosrđem jest kad kad nahranila. A. Kanižlić, utoč. 600. Ljetom kad kad pokvariti se može. Z. Orfelin, podr. 197. Kad kad vlada čovjek nad čovjekom na zlo ńegovo. Đ. Daničić, prop. 8, 9. — kad kada. Budući da se ja osobito ńime služim, a i Menijata kad kada. A. Kanižlić, kam. 54.

b) među kad(a) *i* kad(a) *umeće se* i. kad i kad. Kad i kad ‚di quando in quando' ‚identidem'. A. d. Bella, rječn. 599ª. Ova razmišljańa imadu se štiti popristajući kad i kad. P. Knežević, osm. 11. Pâs kad i kad subom rani, ali opet stado brani. V. Došen 48ᵇ. U vrime posla kad i kad od Boga se spominuj. L. Vladmirović 88. Ako bi kad i kad pomankao ta broj. A. Kadčić 94. — kad i kada. Kad i kada događa se da neće se ganuti. A. Kanižlić, utoč. 127. Ako ju je kad i kada na jistvinu žeja i povukla. 630. Dogodi se kad i kada. V. Došen 73ᵇ. *vidi* kadikad.

c) od kad(a) do kad(a) *ima od prilike isto značenje, vidi* 4, c. od kada do kada. Dvišući od kada do kada srce k Bogu. I. Držić, nauk. 115. — od kad do kad. Dobri sluga Božji od kad do kad napominaše joj da stoji pomniva na fala. Blago turl. 2, 245. Da čini od kad do kad dila bolesti, vire, ufanja. 2, 307. Budi da sila posala zanese od kad do kad pamet. A. Kalić 28. Koji od kad do kad zameće kakav govor s bližnikom. 28. Bog bješe sred zemaljskoga raja vojku usadio, kojom bi čovjek od kad do kad pokrijepio se. 48. Nije ovo zgoda koja se od kad do kad češće događa? 250. Od kad do kad kleknut. 340.

d. kad(a) — kad(a) *znači da se nešto zbiva u jedno doba, a drugo u drugo.* kad — kad. Kad bi sijao, kad bi sadio i kapulu i lutiku, a kad... J. Kavańin 82ª. Kad Turčinu, kad gospodi... 166ᵇ. Nu kad dobri, kad trišćeni, s udovom su uhiljeni. 319ᵇ. Zna Bog, jesi li i crkvi prašto ńegovoj kući, što je nijesi kad riječima a kad pogledim otrovnijem opoganio. B. Zuzeri 88. K ovim duh sveti doodi razlikim načini kucajući: kad po pripovidaoci*(h)*, kad po siromaštvu... kad po nadanutju iznutrńemu, kad po crvu od svijesti... F. Lastrić, svet. 64ᵇ. Da svi ili ńeki odgovaraju, kad jedno poglavje, kad drugo. I. A. Nenadić, nauk. 18. On ti pun zadovoljstva kad jedan kad drugi brk zasukuje. D. Obradović, sav. 1, 8. Zvali su ga kad Petrom, kad Duvńakom. M. Pavlinović, razg. 8. — kad — kada. I toliko imenova svoje vlasti nagovori velo carstvo neizmirno kad u boju, kada mirno. J. Kavańin 267ª. — kada — kada. Prođe po ńoj čest razlika, kada sgodna, kada prika. J. Kavańin 282ª.

4. *relativno, u koje vrijeme, u koje doba (o poznatom vremenu). teško je razlikovati kod ovoga značenja, jeli adverab ili konjunkcija (vidi* II). *čini mi se da je adverab u ovijem slučajevima:*

a. *kad stoji u svesi s adverbom ili sa supstantivom što znači vrijeme. rečenica u kojoj je* kad(a) *može stajati poslije ili prije glavne rečenice.*

a) s adverbom, n. p.: aa) onda, *naj češće.* kada. Onada kada čovjek zna da zlo govori. A. Gučetić, roz. jez. 44. Onada mi slijedimo Izakrsta kada molitve činimo. 170. Kada im se stvari okrenu suprot te ih pritisnu potribe, onda nisu kasni obratiti se. F. Lastrić, ned. 215. Kada bude dosta, onda mi kažite. M. A. Reljković, sat. A1ᵇ. Kada bi se koji priko rasloga nažderao, onda bi satiri u ńega prstom pokazali. A5ᵇ. Kada svibań na mańak opada, onda valja i kopriva mlada. J. S. Reljković 228. — kad. Kad se dogodi rečena svetkovina na veliki četvrtak, onda se ne prinosi. A. Baćić 351. Kad ditinstvo

ti dovrši, onda ńega smrt ukrši. V. Došen 46ᵇ. Kad putnici pute čine? onda l', kad već tko počine? 47ᵇ. Slavu koju onda prima, kad ga strašna smrt zadavi. 50ᵇ. Dal' inače kad ne može siromahu sgulit kože, onda ńemu uzaima. 58ᵃ. Novce ću ti, veli, dati, pak kad možeš, onda plati. 58ᵃ. Kad trgovca već obruši, onda báka jezik pruži pram radinu. 121ᵃ. Jeda l' onda opočine *(propast)*, mnoge u se kad ukine? 173ᵇ. Jer kad vaļa da što sašivaju onda oni na kocke igraju. M. A. Reļković, sat. E8ᵃ. Kad nestane u prosiči koma, onda nosiš prasan sudić doma. G7ᵃ. Jer kad zima nenadana vara, gledaj onda od pozebe kvara. J. S. Reļković 82. Kad viđe vila istinu, onda mu vila govori. Nar. pjes. vuk. 1, 65. Kad uzrije javor jabukama, kad pobili perje na sokolu, onda mi se nadaj bilom dvoru. Nar. pjes. istr. 1, 7. Moći će se samo onda napisati, kad sve tri ńige budu gotove. Vuk, nar. pjes. 1, v. Kad svatovi s djevojkom već hoće da polaze, onda djeveri izvedu djevojku na molitvu. 1, xi. Kad bi ńu ispjevali i u govoru se malo odmorili, onda bi drugu. 1, 188. — *bb)* tad(a). — kъda. Kъda na ny po*(j)*du drêva zamorьska na našь gradь, tъda vaša drêva polьgь ńihь gredu. Mon. serb. 54. (1240—1272). — kada. Tadaj, kada si se ti namjerio na me. Zborn. 87ᵃ. Kada se zgodi navišteńe na veliki petak, tada se prinosi. A. Baćić 351. Kada se naši svi grisi očituju prid onim strašnim sudcem, tada će on uzdignuti svoje pristoļe. J. Banovac, pripov. 26. Kada su mene gledali, tada su višńe sađene. Nar. pjes. vuk. 1, 308. — kad. Kad bih grijeha dil u muke bil stavļen, tad ne bi nigdar htil od mene bit slavļen. N. Dimitrović 56. Kad vas svih razumijem, tada ću sud stvorit. N. Naļešković 1, 230. Gospodu kad poznah, tad stekoh verugu. Đ. Baraković, vil. 299. Kad se smije, plač uzroči, a kad blazni, tad izdaje. I. Gundulić 282. Kad to mogaše učiniti, tada odvrati se od Boga. F. Glavinić, cvit. 4ᵃ. Tada kad duša k telu pridruži se. svitl. 4. Sila bi mogla tada biti, kad hitńa kakova bi redovniku bila. 121. U ovemu kad životu u naprijed bi ti živio, tad bih reko. Ġ. Palmotić 1, 151. Ja bih tada nad sve ine vitezove srećniji bio, kad bih rodne čas krajine osvetio. 1, 153. Kad bih bitju u ovemu ńu mlađahnu ostavio, tad bih ļudim i višńemu veomi teško sakrivio. 1, 154. Ne zna da se uresiva djevički obraz tad naj draže, kad ga rumen sram odijeva. I. V. Bunić, mand. 5. Kad doveden bude k meni, tad ću doći u poznańe. P. Vuletić 51. Kad bi se sumļilo, jeli ili nije tko kršten, tad bi vaļalo krstiti na ovi način ... J. Banovac, razg. 214. Kad je u jednoj kući mir, kad je sklad i ļubav, tad je raj. J. Filipović 1, 450ᵃ. Da kad na smrt bi odsuđen, tad od pravde bi ponuđen. V. Došen 89ᵃ. Kad bi sobe načinio dvije, tad već sloge među nami nije. M. A. Reļković, sat. H1ᵃ. — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka može biti da* ta *stoji mj.* tad. Kada škopca kalendar biliži, ta s sikirom u šumu se diži. J. S. Reļković 11. Ošobito kad se odmah zalije, ta žilice u širinu šaļe. 188. Te komice kad pomećeš grane, svilna buba ta na ńe pristane. 287. — *slično je i* tudije. Kad puk takovi glasovi očuti, tudije se jadovi gorkimi rasļuti. I. T. Mrnavić, osm. 75. — *i* tako *se može u ovom primjeru tumačiti kao da stoji mj.* tada, *ako nije po ńem. so.* Kad polača zida se, tako okoli ńe vnoge stoje priprave. F. Glavinić, cvit. 437. — *cc)* sad(a). — kada. Sъdaa kada je takoj, trêbuje da vidiš. Mon. serb. 515. (1471). — kade. Sada, kade grijeh je mene odpuštao. J. Kavańin 432ᵃ. — kad. Znaj da sam ti sve pridao sad kad sam ti majku dao. P. Knežević, muk. 44. — *dd)* jur. Kad Ivan imi očitovańa Božja, jur limb biše izpražńen. F. Glavinić, cvit. 18ᵃ. — *ee)* poslije, paka. Poslije kad sam ovdje doveden. Zborn. 88ᵇ. On dvori srca svim i moli, a paka se uzoholi, kad je milos ńih dobio. S. Bobaļević 232. — *ff)* vazda. — kъdi. Vъzda kъdi ushote. Spom. sr. 2, 58. (1406). — kad. Obêtujemo tej dinare dati vъzda kadь ihь bude hotêti uzeti. Spom. sr. 2, 69. (1419). Vazda kad ‚qualora, ogni volta che' ‚quandocumque'. A. d. Bella, rječn. 598ᵇ. — kde. Da je voļanь knez Brailo ovej dukati uzeti vazda kde mu ugodno bude. Mon. serb. 330. (1427).

b) sa supstantivom što znači vrijeme. uopće. kada. Ne znate dne ni časa kada smrt pride. Korizm. 63ᵃ. Dan kada će oni doći. I. Akvilini 318. Na božić kada spominamo anđele. A. Kanižlić, kam. 43. — kad. Mož' li se spomenut ove dni kad veļah: još mi će uvenut' štogodi? N. Naļešković 1, 299. Biće brijeme, kad ćeš moći kripos tvu kazati. Ġ. Palmotić 2, 117. Biće brijeme, kad ćeš moći poći. 2, 142. Da je čas proklet kad na svitu majka me je porodila. 1, 379. Oni hip kad na nekrst naskočiti sve krstjanstvo skladno poć će. J. Kavańin 227ᵃ. Doć će vrijeme, kad se objavi i odkrije i vam lice. 529ᵃ. Vjeruj mi da ide vrijeme kad se nećete moliti ocu ni na ovoj gori ni u Jerusalimu. Vuk, jov. 4, 21. Ali ide vrijeme i već je nastalo kad će se pravi bogomoļci moliti ocu duhom i istinom. 4, 23. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu supstantiv ne znači uprav vrijeme (s* kadi): Spomenite se od onoga glada kadi matere iše svoju ditcu. Korizm. 10ᵃ.

c) sa supstantivom što znači vrijeme, a stoji u acc. ili s kojijem prijedlogom, kao adverb. aa) vrijeme. — kad. Nu u vrijeme Justinijana, iz Solina kad Narsete pođe u Taliju. J. Kavańin 115ᵇ. Kad Isus stajaše na molitvi, u isto vrime stajaše ... F. Lastrić, test. 107ᵃ. U vrijeme kad je naše i vaše brastvo u rati živilo. Pravdonoša. 1852. 3. — kada. U vrime Augusta cesara, kada su ove strane dobili. M. A. Reļković, sat. A5ᵇ. — *bb)* čas. — kad. Kad ovo ja dočuh, ončas se zatetoh. Š. Menčetić 201. Crn Carigrad osta bijeli ončas, kad se u ń naseli množ pakļenijeh hudijeh četa. I. Gundulić 481. Prvi, taj čas kad ih vidi, vrlovito na ńih hrijepi. J. Kavańin 350ᵇ. Da u čas isti kad se zače. 518ᵇ. Božo kaže bega, s kim sidio on čas na čardaku, kad su pukle puške na Vučjaku. Osvetn. 4, 46. — kada. Kada smrt bi tvu začno oni čas bi poginuo. I. Gundulić 356. — *cc)* doba. Kad oči s očima sritosmo od prve, to doba obima ne vidjah ni mrve. Đ. Baraković, vil. 255. — *dd)* put, krat. — kad. Svaki put mi se srce razveseli kad dođem na one riječi. V. Andrijašević, put. 392. Svaki put kad ‚qualora, ogni volta che' ‚quandocumque'. A. d. Bella, rječn. 598ᵇ. To je prvi krat kad Betanija viđe Jesusa. S. Rosa 106ᵃ. — kada. I zato da odredi sve svoje stvari na način, da svaki put kada bi smrt došla da jest vazda pripravan dobro umriti. P. Posilović, nasl. 12ᵃ. — *ee)* dan. — kada. Va on isti dan kada slavni Jerolim preminu. Transit. 173. — kade. Do togaj dne, kade budu piti s vami. N. Rańina 90ᵇ. matth. 26, 29. — kad. Oni isti dan kad i sveti Nazor i Celso priminuhu. F. Glavinić, cvit. 242ᵇ. — *ff)* jutro. U jutru kad se probudiš. A. Kanižlić, bogoļubn. 1. — *gg)* proļeće, jesen *itd.* U proleće, kad im cveta cveće. Nar. pjes. vuk. 1, 244. U jesen, kad se naj više ženi i udaje. Vuk, nar. pjes. 1, 265.

b. *može biti da bi se i u ovakovijem primjerima moglo shvatiti kao relativni adverb, premda nema u glavnoj rečenici adverba ili supstantiva s kojijem bi bilo u svezi, nego se može imati u misli. uopće je teško raspoznati, pripadaju li ovi primjeri amo ili pod* II, 1.

a) viša je prilika da je adverb relativni kad stoji poslije glavne rečenice. kъdi, kadi. Stvori kъdi prihodi poklisarъ. Mon. serb. 52. (1240—1272). Upita dijakъ Radosavъ, kadi bjesmo u Konavlahъ na ļutoj. 229. (1397). — kъda, kada. Priložihъ, kъda gospodovahъ Zetoju. Mon. serb. 112. (1321—1336). Stvori milostъ kada dohodiše poklisari dubrovačci. 184. (1375 *u posnijem prijepisu).* Ja zatvoriću uši, kada vi uzvapićete, budući u tuga*(h).* P. Posilović, nasl. 11a. Izići ću mlada gologlava, gologlava, kose raspletene, kada junak pođe po đevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 425. — kade. Utvrъdihъ kade prijdoše kъ carьstvu mi. Mon. serb. 167. (1358). Govoru vam da takoj veselje bude na nebu svrhu jednoga grješnika kade pokoru učini. N. Rańina 149a. luc. 15, 7. — kъdь, kad. Vьspomenuše gospodьstvu mi za srebrьničkyj zakonъ koji su imali za roditeļa mi i gospodstva mi, kъdь primihъ Srebrьnicu. Mon. serb. 437. (1445). Ah kako ćeš bit smetena, kad ti budu glas donijeti! Ġ. Palmotić 1, 169. Ona sudeć samo da je veća ńe čas, slava i dika, kad veći broj smamila je. I. V. Bunić, mand. 4. Ovo slamenuje Zakarija prorok, kad reče . . . J. Matović 56. Treća kuka, kad joj na um padne. Nar. pjes. vuk. 1, 480. Tobom će se moji svati nakititi, kad me stanu tužnu do groba nositi. 1, 439. Ovako se pripijeva i materi i ostaloj rodbini, kad daju dobru molitvu. Vuk, nar. pjes. 1, 30. Kod mladoženine kuće, kad se nadaju svatovima. 1, 48. Pjesme, koje se pjevaju djeci kad se uspavļuju. 1, 192. Bogdan je pored mene sjedio, kad sam ovu pjesmu pisao. 1, 345. — gda. Od ovoga Abram prije blagoslov, gda je bil pobil četiri kraļe. P. Vitezović, kron. 4.

b) može biti da amo pripadaju i ovakovi primjeri u kojima podložna rečenica stoji prije glavne. kada. Kada bješe Ivan u tamnici, posla dva od učenika svojijeh. N. Rańina 14a. matth. 11, 2. Kada sliša, smućena bi. 16a. luc. 1, 29. Kada još bih s vami, ovaj vam govorah. 19a. paul. 2 thess. 2, 5. — kad. Nu kad dođe smrt nemila, uzdisat je pak zaludu. D. Rańina 144b. Kad se to dogodi, tuj sam i ja bio. I. Đorđić, ben. 188. Kad si rasla, na što si gledala? Nar. pjes. vuk. 1, 280. Kad je sama, da se razgovara. 1, 471. Kad me globiše, kriva me nađoše. Nar. posl. vuk. 119.

c) može biti da amo pripadaju i ovakovi primjeri u kojima je podložna rečenica umetnuta u glavnu. u jedinom je primjeru kad. S uresom ćeš tijem mene, kad ti budem biļeg dati, na prozoru dočekati. Ġ. Palmotić 1, 324.

c. *pravi je adverab kad stoji s prijedlozima što znače početak* (od, iza) *ili kraj* (do) *vremenu. vidi* i 3, c, *c).*

a) s prijedlogom od. kad. Mnogo vremena jest od kad crkva odluči. Š. Budinić, sum. 82b. Najdoh Kurta i Cesera od kad ih se sfud naiskah. M. Gazarović 68. Od kad me mat zadoji, u tebe ufah od tej dobe. A. Vitaļić, ist. 65a. Od kad ‚fin da quando' ‚jam tum cum'. A. d. Bella, rječn. 316b. Od kad ‚dall' hora che' ‚ex quo tempore'. 371a. Gospodin Bog, koji je jur sa tridesti i jedno godište, odkad on priminu sačuvo od mnogo pogibija ńegov vlaštiti rukopis. B. Zuzeri III. Od kad su ļudi svrhu zemļe. A. Bačić 502. Ali od kad sam obuko narav u put čovječansku, ne mogu ih viđet. Đ. Bašić 67. Jurjev danak, koga slaviš odkad si postala. F. Radman 25. Od kad sin višńega ćaćka uze našu sliku, otadar se čestje slavi Bog milosti. N. Marči 80. Od kad sam se rodio od majke, n'jesam ļevše đevojke vidio, što sam danas u kolo Budļansko. Nar. pjes. vuk. 1, 300. A od kad te baše osvojiše, sve se pušiš kan' da šļive sušiš. 1, 493. Od kad mi je braću osužńio. Nar. pjes. petr. 2, 611. Od kad počele donositi ove priloge. Đ. Daničić, 2dnevn. 31, 10. Bili su jedan narod od kad ih svijet pamti. M. Pavlinović, razg. 7. Grozna ruka groznu pismu vrši i ovrši kô nitko ne pamti, od kad žarom Bosna ropskim plamti! Osvetn. 4, 47. — kada. Tja od početka od kada se obrati pravo k Bogu. B. Kašić, fran. 51. Od kada novine drago nam je čuti, od onda je triba od srca smućenje trpiti. A. Georgiceo, nasl. 47. Od kada je počeo grih na svitu, od onda Bog hoti da se počme i pokora za grihe. J. Filipović 8, 39a. Od kada sam Sekula moj'jem očim sagledala, meni ga je od onda srce i duša obļubila. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 87. Od kada je vojsku izgubio. Ogled. sr. 221.

b) s prijedlogom do. *u jedinom je primjeru* kъde. Do kъde se ne sudi. Mon. serb. 38. (1253).

c) s prijedlogom iza. *u jedinom je primjeru* kad. Priļubežļivo ono srce kako mogaše stati na daleko od ļubjenijeh ļudscijeh sinova iza kad uzide Jezus Hrist na nebo? I. M. Mattei 326.

d) u ovijem primjerima stoji bez prijedloga ali je značeńe kao kod a). kad. Još nije godište, kad nijesi rodila. N. Naļešković 1, 251. Kad se izmače iz novicijata, nije više u tebi vrućine od molitve. M. Zoričić, osm. 87. — kada. Nijesu prošla još tri lita, kada razbih strahovita kraļa. Ġ. Palmotić 2, 167.

II. *conj.* quum, quoniam, si, *kako sam kazao kod* I, *teško je u mnogijem slučajevima posnati jeli* kad *relativni adverab ili konjunkcija, i to osobito kad znači vrijeme u koje se što događa (kad je n. p. ipotetično, t. j. kad znači uvjet po kojemu što biva, mislim da treba shvatiti kao konjunkciju isto kao* ako *ili* da). — *u svakom slučaju rečenica s* kad *stoji češće prije glavne, ali može stajati i za ńom. — osim značeńa, treba istaknuti da u ńekijem slučajevima u glavnoj rečenici ima adversativna konjunkcija (n. p.* a, all *itd.) kojom se jače ističe ono što je izrečeno u glavnoj. — treba također istaknuti vrijeme u podložnoj rečenici.*

1. *podložnom rečenicom pokazuje se vrijeme kad biva ono što je u glavnoj. amo sam primio primjere koji mislim da amo pripadaju, ali je teško kasati uopće pripadaju li amo ili pod* I, 4 *i obratno. vrijeme se ne shvaća svagda kao da oboje (radńa u podložnoj i u glavnoj rečenici) biva u isto doba, nego se često shvaća radńa podložne rečenice da je bila prije glavne; ali se to u svakom primjeru ne može raspoznati.*

a. *govori se u glavnoj i u podložnoj rečenici o nečemu što biva (ili je bilo ili će biti) jedan put.*

α) u glavnoj rečenici nema adversativne konjunkcije. aa) glagol u podložnoj rečenici stoji u aoristu. kada. Kada ga vidješe da iđe k ńim, počeše se zgovarati. M. Divković, bes. 8a. Koja boles može biti ko boljesan bješe moja, kada začuh svud vapiti. P. Kanavelić, dubrovn. 9. Kada sveci blago pod'jeliše, Petar uze vince i šenicu. Nar. pjes. vuk. 2, 2. Kada sjutra dan i zora dođe, Jovan pođe u lov u planinu. 2, 30. — kad. Sva se utroba smuti moja kad porode vidjeh mile. P. Kanavelić, dubrovn. 11. Kad

to reče, zrak veseli u oči nam uprije. 17. Ova kad vidiše, mlogi se smutiše. A. J. Knezović 10. Kad projdoše svati mimo dvora, zajauka gizdava divojka. Nar. pjes. vuk. 1, 242. Kad u jutru beo dan osvanu, visoko je oskočilo sunce, čudila se Omerova majka, da joj Omer ne dolazi dole. 1, 250. Kad anđeli dare dijeliše, oni sv'jetu muke udariše. 2, 5. Kad se, sinko, udadoh četvrtom, tu ja nađoh dvoje pastorčadi. 2, 14. Kad to začu mlada Pavlovica, ona ode końma na livadu. 2, 15. Kad se ženi Radanović Lazo, on isprosi lepotu devojku. 2, 21. Kad to viđe Jovanova majka, Jovanu je riječ govorila. 2, 32. A kad blizu dvora dolaziše, kod dvora je prebijela crkva. 2, 41. Kada ode końim' u podrume, dobri koňa u podrumu nije. 2, 619. — *bb) glagol je podložne rečenice u prezentu perfektivnom kojijem se pripovijeda nešto što je prošlo.* kad. Kad car to čuje, on se naļuti na svoja dva starija sina. Nar. prip. vuk. 12. Kad Stojša malo poodraste, on nastane junak da je malo onakih bilo. 88. — kada *i* kade. Kada ovi mladić uļeze u carski dvor, i đevojka kade ga dobro sagleda i upazi sabļu . . . još se većma zaļubi. Nar. prip. vuk. 148. — *cc) glagol je podložene rečenice u imperfektu ili u pluskvamperfektu (impf. glagola* biti *s part. praet. act.).* kada. Kada mi se Radosave vojevoda oddiļaše od svojega grada, divnoga Siverina, često mi se Radosav na Siverin obziraše. Nar. pjes. u P. Hektorović 19. Kada svati za Maru iđahu, ne mogahu puta razaznati. Nar. pjes. vuk. 1, 89. Kada kolo na travi igraše, bješe vedro, pak se naoblači. 1, 482. — Kada mi Mitre bijaše razumio brata svoga. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 28. — *dd) glagol je podložne rečenice u perfektu (ako je imperfektivni glagol, značenje je kao kod imperfekta). često može izostati glagol* biti *(drugo je kod gg)).* kad. Kad se majka natrag povratila, devet sina devet kamenova. Nar. pjes. vuk. 1, 124. Kad je Zlatu žeđca dodijala, baci preļu pod zelenu jelu. 1, 153. A kad su je mladi ugledali, nisu smeli ni do dvora doći. 1, 159. Kad deseta godina nastala, junaci mi iz Bosne dolaze. 1, 360. Kada se Joka prenula, sama se sebe čudila. 1, 410. Kada su joj ime izabrali, skovaše joj srebrnu bešiku. 1, 471. Kad ga je Jela videla, a ona koňa razigra. 1, 590. Kad to čula stara ńena majka, ona ide k begovici mladoj. 1, 610. Kad to čula Blažena Marija, utr suze od bijela lica. 2, 2. Kad to vid'la mlada Pavlovica, zavidila svojoj zaovici. 2, 15. Kad u jutru jutro osvanulo, ona trči svome gospodaru. 2, 16. Kad to čuo Pavle gospodaru, povede je zaovinoj crkvi; kad su bili blizu b'jele crkve, al' iz crkve nešto progovara. 2, 18. Kad devojka reči razabrala, besedila svojoj staroj majci. 2, 22. — Kad je k ńemu dolazila majka, ńojzi beže govorio bio. 1, 612. Kad se mlada vjenčavala š ńime, bacila je na sebe mađije. 2, 13. A kad sjutra zora dolazila, noda reče tanana Grkińa. 2, 19. Kad je bio drumu u planinu, na put srete jedno jagńe crno. 2, 20. Jeste l' mi se, brate, zatjecali, kad ste mene mladu udavali, da ćete me često pohoditi? 2, 40. Kad je bilo pri svršetku od ručka, čelo od trpeze zaviče. Pravdonoša. 1851. 21. — kada. Kada je Petar začuo, ufati ļubi za ruku. Nar. pjes. vuk. 1, 65. — kade. Kade *(je)* kod nega došao ništa mu ni doneo nije. Djelovod. prot. 5. — *ee) glagol je podložne rečenice u prezentu (imperfektivnoga glagola).* kada. Tako i more ne uteže, tko mu nosi u dubine; nu na vrhu pak kada je, trud mu i malo vode daje. I. Gundulić 231. — kad. Kad si u kolu, vaļa da igraš. Nar. posl. vuk. 121. — *ff) glagol je podložne rečenice u prezentu perfektivnom, i znači buduće vrijeme.* kad. Da s toliko još kraļeva kad se združi, što će biti? I. Gundulić 477. Ke *(oružję)* na sebi kad usnosim, čas mu biće vjekovita. G. Palmotić 1, 209. Biće slavna ljepos tvoja kad se za ńu svijet uzbije. 1, 274. Vele veća mu će *(ļubav)* biti, kad ļubjena ļubovnika vjerno uzbudeš poslužiti. 1, 292. Bog koji te nije ostavio dok si nepravedan, jeda će te ostaviti kad budeš pravedan? F. Lastrić, ned. 155. Kad bude, sele, treći dan, trgaj mi sele, cvijeće. Nar. pjes. vuk. 1, 23. Đurđev danče, kad mi opet dođeš, kod matere mene da ne nađeš. 1, 298. Nego dođi, kad mi zaspi majka. 1, 381. Kad vidim onda ću i vjerovati. Nar. posl. vuk. 115. Kad ga vidiš onda ga i piši. Nar. posl. vuk. 116. Kad nestane petka u godini. (Nikad). 119. Kad se dva petka sastanu zajedno. (Nikad). 120. — kada. Kada te drugi put poodi ta tvoj anđeo, moli ga. M. Zoričić, src. 75. Kada budeš u taštine dvore, kad izvedu lepotu devojku, ne gledaj joj vence ni oboce. Nar. pjes. vuk. 1, 5. Kada, bane, tamo dođeš, ti ne nemoj bandunati. 1, 92. A kada ga uzimamo, vrzi pjesmu na policu. 1, 301. Kada Zlato do kolevke bude, majka će mu načinit' kolevku. 1, 500. — *gg) u nekijem slučajevima stoji glagol podložne rečenice u part. praet. act. bez glagola* biti, *ali ne kao perfekat ili imperfekat (vidi dd)) nego kad se misli o nekakvom uvjetu u budućnosti koji se ne može izvršiti. (u sva tri primjera ima u glavnoj rečenici* onda *kao kod* I, 4, a, *a) aa)).* kad. Kad se ona dva drveta vrhom sastala, sastao se onda i ti sa drugom ļubom! Nar. pjes. vuk. 1, 270. Kad vidio moja leđa, onda i tebe! Nar. posl. vuk. 115. Kad ga požeļeo onda ga i viđeo. 116.

b) u glavnoj rečenici ima adversativna konjunkcija, n. p.: aa) ali, *vidi i u prvom dijelu rječnika str.* 72[b]. kad. Kad ju sutra po moj zobun dojdoh, al' mu žena u buńaku sidi. M. A. Reļković, sat. E1[b]. Kad li Ana sretno domu dođe, al' istina što su govorili. Nar. pjes. vuk. 1, 4. Kad dođoše do vode studene, al' istina, kako ļuđi kažu. 1, 157. Pa kad Jovan u pećinu dođe, ali bonu nahodio majku. 2, 31. Kad je bilo škuro doba noći, al' zavapi sirota uboga. Nar. pjes. istr. 2, 68. — kada. Prođoh goru, prođoh drugu i treću, kada dođoh u četvrtu borovu, al' u gori zelen bore listao. Nar. pjes. vuk. 1, 382. Kada dođoh na planinu, al' ne mogoh pristupiti. 1, 362. — kade. Kade dođe dvoru gospodskome, ali ļuba krsno ime služi. Nar. pjes. vuk. 2, 99. — *bb)* a, *vidi i u prvom dijelu rječnika, str.* 19[b]. kad. Kad je stala devetog ženiti, a on majku u goru otpravļa. Nar. pjes. vuk. 1, 124. Kad dođoše pred dvore bogatoga Gavana, a tako se dodesi baš u svetu nedeļu, i stajaše anđeli letńi danak do podne. 1, 129. Kad je bio blizu dvora, a on babu dovikuje. 1, 350. No kad dođe Jovan u pećinu, a ti tvoje dijete upitaj. 2, 29. Propusti ga u novu mehanu, a kad Vilip uđe u mehanu, a on Marku Boga ne naziva. 2, 353. Kad ovaj bubne sa slaninom među ńih, a čovek skoči onako u mraku pa stane vikati: ‚Ko je to?' Nar. prip. vuk.[2] 300. Kad dođe pod brdom u jednu vodenicu, a on utrči unutra. 302. — kada. Kada nasta godina deseta, a ribari ribe povataše. Nar. pjes. vuk. 2, 70. Kada se budu druge sestre pogovarale, a ja ću milo gledat. Nar. pjes. istr. 5, 16. — *još je jače isticańe kod* a to, *vidi u prvom dijelu rječnika, str.* 21[b]. — *cc)* ma. Kad je Petru kita dopanula, ma je Petro meće za klobuka. Nar. pjes. vuk. 1, 235. — *dd)* no (nogo).

A kad sjutra dan i zora dođe, no se Jovan strpļeti ne moga'. Nar. pjes. vuk. 2, 28. — Kad se bješe primaknuo blizu, nogo caru muštuluci gredu. 2, 87. — *ee) ovako bi se mogla shvatiti i konjunkcija* i *u nekijem primjerima, vidi* 2, i, 1, *α*, b, *b) bb) bbb)*.

b. *ne govori se o događaju što jedan put biva nego o nečemu što jednako ili više ili mańe često biva.*

a) u glavnoj rečenici nema adversativne konjunkcije. aa) glagol je podložne rečenice u presentu imperfektivnome. kȕgi. Kȕgi pohodi ikonomȕ, da imȕ se końi ne uzimajutȕ. Mon. serb. 63. (1293—1302). — kȕde. Carȕ kȕde ima syna ženiti. Zak. duš. pam. šaf. 45. Kȕde imȕ je hotenļje opetȕ da si dohode ovamo. Spom. sr. 2, 81. (1424). — kada. Kada vidi da se koji od nas tvrđe ńoj oholi, ona ga se mańe boji. N. Naļešković 1, 155. Kada li pak vidi dvorit se s ļubavi, pitoma stvori se, svu divjač ostavi. D. Rańina 96b. Blagoslov lova, kada se mriže meću na lovļenje. L. Terzić 280. Ako ti proviđa, kada ga uvriđuješ, jeda će te ostaviti kada ga štuješ? F. Lastrić, od' 203. Kada umire čeļade, umire li duša, ali tijelo? I. A. Nenadić, nauk. 74. Koliko je od potrebe vode izliti na glavu kada se krsti? 100. Imamo imati odluku kada se kajemo od našijeh grijehah. 166. Koju *(slavu)* kada ište holi, vrlo lako grune doli. V. Došen 20a. Kada hodi, kako vetar veje; kad govori, kako sabļom seče. Nar. pjes. vuk. 1, 163. Kada Bog neće, ne mogu ni svi sveti. Pravdonoša. 1852. 14. — kad. Kad se umrla svijes ne nada, uzvisit ju često bude. Ġ. Palmotić 1, 43. Kad smo nemoćni, lijećimo se. I. A. Nenadić, nauk. 98. Erbo kad se grozđe tiješti, toči se vino. Đ. Bašić 82. Kad se końma zob i ječam daje, uvik meni po šaka ostane. M. A. Reļković, sat. D8a. Kad u crkvu ide, žubori mu brada. Nar. pjes. vuk. 1, 106. Kad me budiš, u oči me ļubiš. 1, 229. Kad govori, gromovi pucaju; kad pogleda, muńe sijevaju; a kad odi, sve se zemļa trese. 1, 552. Kad umire pod praten devojka, ne kopa se u to novo grobļe. 2, 23. Kad Bog daje (sreću, on) ne pita čij si sin. Kad veļača ne daždi, marač dobra ne misli. Nar. posl. vuk. 115. Kad grmi, svak se sebe boji. 116. Kad je kaše, nije mlijeka; a kad je mlijeka, nije kaše. (U Crnoj gori). Kad je koza gubava, rado bi svako da je gubav. Kad je lijepo vrijeme, japunće ponesi (sa sobom), a na zlome čini šta ti drago. 117. Kad magarac uz brdo ide, lagano ide, ali kad se okrene niz brdo, sve se premeće. 118. Kad mator pas laje, (onda) vaļa viđeti što je. Kad máčka kod kuće nije, onda se miši vesele. Kad može bario vina kupiti star žita, nije zla godina. (U Boci). 119. Kad se arči, nek se arči. 120. — *bb) glagol je podložne rečenice u presentu perfektivnom, te naznačuje ono što se može u svako doba dogoditi.* kade. Kade umrê vlastelinȕ, końȕ dobȕrȕ da se da caru. Zak. duš. pom. šaf. 43. — kad. Kad čovjek ki poći na dalek bude kraj, od svake nemoći ozdravi u čas taj. F. Lukarević 88. Kad li oči ńe svrne, takmenja kojim ni', užiže, umara, razčińa i kopni. D. Rańina 101b. Nejmamo se boljeti suprotiva Bogu, kad nam pošļe razlike suprotive. A. Gučetić, roz. jes. 32. Jak na dmijenje od sjevera kad zapjeni sińe more... I. Gundulić 490. Kad čovjeka samrt nađe, ništa s sobom ne ponese. Nar pjes. vuk. 1, 137. Kad uzdišu, do Boga se čuje; kad zakunu, sva se zemļa trese; kad zaplaču, i Bogu je žao. 1, 272. Kad majka uskara, ti ne odgovaraj. 1, 411. Kad ja ležem, molim Boga za te. 1, 639. Kad ga vidi onda ga se i sjeti. Nar. posl. vuk. 116. Kad kurjaku što u grkļan upadne, teško je iščupati. 118. Kad dva imena dođu zajedno,... ja sam ih sad sastavļao. Vuk, nar. pjes. 1, vii. Krivac u sud kad hoće, a iz suda kad ga pušte. Pravdonoša. 1852. 10. — kada. Kada naj maha protivščina pride taka nam sva kripost od srca otide. A. Georgiceo, nasl. 33. — *cc) glagol je podložne rečenice presenat perfektivni ali je značeńe kao kod futura.* kȕga. Kȕga si vȕshoćeši pojti inamo odȕ nasȕ, da si pođeši svobodno. Mon. serb. 22. (1234—1240). Kȕga ustrêbuješi pomoći i pojdemo ti na pomoćȕ, da ny prostišȕ toga lêta vse... 28. (1234—1240). — kȕdi. Sudȕ da staje odȕ Mihojļa dȕne do Đurđeva dȕne, kȕdi vi bude trêba. Mon. serb. 46. (1254). — kade. Jer kade scijeniti budu te za mrtva, onda ćeš ti bditi. N. Dimitrović 70. — kad. Kad vrba grožđem rodi. Nar. posl. vuk. 116.

b) u glavnoj je rečenici adversativna konjunkcija, n. p.: aa) ali. Al' kad gazda esapiti lati, al' se ńemu ni polak ne plati. M. A. Reļković, sat. G1a. I kad zemļa od sunca zaladi, vodu ali iz zdenca ne vadi. J. S. Reļković 222. — *bb)* a. Kad te pečal stavi u nikoj nezgodi, a ti se zabavi deletom kimgodi. M. Marulić 139. Napast kad te bude gostit, a ti veće počmi postit; kad očutiš puti pakost, a ti od Boga prosi jakost. 271.

2. quoniam, *u podložnoj je rečenici ńešto što se uprav događa ili se dogodilo, te se shvaća kao uzrok onome što je u glavnoj, isporedi i tal.* giacchè, *franc.* puisque. *po smislu se uopće razumije da događaj što je uzrok biva prije onoga što mu je pošļedica, ali ipak naj češće stoji u podložnoj rečenici presenat glagola imperfektivnoga a gdjegdje i futur.*

a. *ističe se da u glavnoj rečenici postaje ńešto čemu je uzrok ono što se kaže u podložnoj. vrijeme je podložne rečenice:*

a) praes. impf. kad. Mir ću i ja, kad moja gospoja hoće toj. M. Držić 120. Ne mogu srcu odoljet, da se ovomu čovjeku ne javim, kad je našjenac. 308. Proklet budi ko naj prije naučio je varat mene, od nauke kad himbene pomoći mu nijedne nije. Ġ. Palmotić 1, 98. Neka oholi ban Hrvoje u požudi taštoj hlepi, kad kraļevske riječi tvoje vjera uzmožna mene krijepi. 1, 316. Čud ńegova nabunļiva, kad mu ne daš tvoje kćere, odviše će bit sumńiva. 1, 340. Kad nećete, mladci slavni, da se inako pogodite, ja ponavļam govor stavni. 2, 148. Odkrij joj se, ne izgubi se, kad te ona ļubi tako. 2, 192. Kad je tako, kraļeviću, ja ću slijedit svjete tvoje. 2, 194. Hod'mo, uresu moj pridragi, kad je ugodno nami brijeme. 2, 242. Kad me tako svjetujete, grem ispunit vaše svjete. 2, 266. Kad ovako svjetuje me Sjevernica, o Laušu, tvoja izbrana Teuka budi vjerenica. 2, 278. Trijeba da stvar čudna koja zgodila se u ovem kraju, kad je taka rados tvoja. 2, 281. Od ļubavi lijepe vile odbiti ga nijesi jaki, kad su take višńe sile. 2, 313. Kad je ovaka sila od neba, s mojijem jadom usionim na sramotu moju treba jačemu se da poklonim. 2, 352. Srcem ļubim sve u Bogu, riječim skazat kad ne mogu. J. Kavańin 110a. Osin ja sam, pače nisam ni osin, kad se vas skončajem. 485a. Kad on hoće tako ‚poichè egli vuol così'. A. d. Bella, rjočn. 570a. Kad smo vojnici Isusovi, pridobimo ih. J. Banovac, pred. 17. Reći ćete: blago nami, kada sužńa zarobismo. V. Došen 128b. Što kad ļudma narav ne da, neka razum zato gleda. 191a. Pak kad tebe nije otac dao ni u skulu da učiš poslao, šaļi dite neka knigu

uči. M. A. Reljković, sat. C1b. A kad ni to ńemu ne naudi, oń se višje ukrasti usudi. C4b. Ne čudi se što ti nejmaš hrane, kad tolike imadeš mahane. G7b. Ja nisam dostojna, ali kad ti hoćeš nek bude volja tvoja. B. Leaković, gov. 91. Kad me pitaš, pravo ću ti kazat. Nar. pjes. vuk. 1, 40. Teško si mene bez tebe! kad nije tebe kod mene! 1, 75. Kad se ženiš, jer se ne oženiš? 1, 227. Kako neću suze proljevati, kad ja idem iz zemlje Inđije? 2, 1. Kad pitate, da vam pravo kažem. 2, 8. Kad mu Bog ništa neće, prođi ga se i ti. Nar. posl. vuk. 119. E kad je tako, to ćemo mi učiniti da on takav ostane. Nar. prip. vuk. 69. He, vele, kad ti misliš naš drug da budeš, hoćeš li ti ljude jesti, i s nama u četu ići? [2] 190. Vaistinu, kad ovako zlu ženu ima, bolje bismo mu učinili da ga ubijemo.[2] 295. Kad se kaže: ‚Bogom kumi', moglo bi se reći, da bi valalo kazati: ‚Bogom kume!' a ne: ‚Bogom brate!' Vuk, nar. pjes. 1, 182. — kada. Ko čudo, od tebe ako bih se užgal, kada ti sam jesi ogań vazda goruć. A. Georgiceo, nasl. 338. Kada hoćeš, a ti ostani. Ġ. Palmotić 1, 81. Kada tako vi sudite, i ja slijedim vašu osudu. 1, 228. Jedan sam bog kada je, jedna i sama vjera da je. J. Kavańin 224b. Jeda Bog da, da bi mu presilo, kada ništa neće radit kući. M. A. Reljković, sat. I4a. — kade. Na zlo ti smo došle, kade djevojčice misle mlade o Veneri. Ġ. Palmotić 2, 97.

b) aorist. kad. Umrli se zaman muči djelom vršit sve požude, kad nebeski kralj odluči, da drugako slijedit bude. Ġ. Palmotić 2, 277. Kad m' odvoji od oca mojega, koji nema do mene jednoga, kud ćemo se, majko, dijevati? Nar. pjes. vuk. 2, 27. Kad dakle ja oprah vama nogo Gospod i učitelj, i vi ste dužni jedan drugome prati noge. Vuk, jov. 13, 14.

c) perfekat. kad. Al' kad si me već zakleo, hoću pravit svijetu i tebi. J. Kavańin 396a. Tekla voda tekelija. — Kad je tekla, kud se dela? Nar. pjes. vuk. 1, 49. Kad si svoga brata otrovala, otrovaćeš i mene junaka. 1, 216. Nek me Mera mrtvoga celiva, kad me nije živog poljubila. 1, 246. Zdravo bio, kad si ozdravio! 1, 594. Hvala Bogu, kad sam dočekao! Vuk, nar. pjes. 1, XIII. Ne imo od zakletve sina, kad o Turke ne okalo ruke. Osvetn. 2, 10. — kada. Kada ste ubili gospodina svoga, dali mene tujina nećete ubiti? Aleks. jag. star. 3, 275. Kada si ti ženu poslušao, prokleta ti neka zemja bude. M. A. Reljković, sat. F8a. Kada ste sva tri zaklali za novce, a vi ćete sva tri i visiti. sabr. 43.

d) futur (s glagolom hotjeti). Kad ću mloge rascveliti majke, bolje neka plače moja sama; kad ću seje s braćom rastaviti, bolje neka stoji moja sama; kad ću ljube u rod opremiti, bolje neka ide moja sama. Nar. pjes. vuk. 3, 425—426.

b. *značeńe se razlikuje od predašńega tijem što se u glavnoj rečenici ističe da događaj što se kaže u podložnoj ne uzrokuje ono što bi trebalo. to se pokazuje u glavnoj rečenici ili negativnijem ili interogativnijem glagolom ili drukčije (n. p. adverbom* zaludu). *glagol je podložne rečenice:*

a) praes. impf. kad. Tko da od tebe svoje želje sačuvati bude veće, u kraljevske kad postelje ruke ulagaš tve grabeće? Ġ. Palmotić 1, 285. Što ćemo se krvaviti, i bez boja kad istina otkrivena može biti? 1, 331. Što će tvrde građe, što će silne vojske oružane, kad u kraljiješi nije blagoće? 2, 187. Što ćete raj tako drago kupovati, kad ga možete imat tako cijeno? B. Zuzeri 41. Grci govore: ‚Kako je *(papa)* svet, kad jide i pije? kako je svet, kad je papi bilo opaki?' J. Filipović 1, 189a. Ma što ćemo tražiti svidočanstva po ss. pismi, kad ga imamo svaki dan među nama? F. Lastrić, ned. 314. Što si mi dao da štijem, kad na listu ništa upisano nije? M. Zoričić, zrc. 150. A od pisma što ću govoriti, kad je malo koji je učio? M. A. Reljković, sat. B8b. Ali što ćeš? kad on drugač ne da, pak ni sudac neće da prigleda. D8b. Jer zašto bi prid tobom šutila kad ti nisam ništa učinila? G1b. Što će tebe stado s premlogim ovcama, kad ti trave nemaš, stado da napaseš? Nar. pjes. vuk. 1, 171. Što će meni sve carevo blago, kad ja nemam što je meni drago? 1, 221. Zalud' ńojzi sva lepota ńena, kad Alaga i ne gleda na ńu. 1, 281. Zalud' tebi što si lepa, kad te daju za Nenada. 1, 308. Što će meni momče Biograče, kad mi može zapast Sarajevče? 1, 316. Oklen ću ti snaha biti, kad ja ne znam brata tvoga? 1, 449. Ne budali, kad budala nisi. 1, 461. Kako će ti sad bit veselo, kad umire Mali Radoica? 1, 572. Zaludu joj sva lepota ńena, kad ostavi devet milih sina. 1, 574. Gdi ću rodit, kad mi Bog ne dade? 1, 622. Kakvo tu je u dvoru veselje, kad mu pište sužńi u tavnici? Nar. pjes. petr. 1, 244. Što će meni tri tovara zlata, kad ja neću vaviki živiti? Nar. pjes. istr. 2, 96. Ča će meni blago, kad nisam gospodar od tvoga života? 2, 117. Zaludu je začina, kad nije načina. Zaludu je lijepa brada, kad je slaba glava. Zaludu mi je biser, kad mi vrat otkida. Nar. posl. vuk. 83. Kad vidiš šta je, što pitaš? 116. Zaludu imaš pravo, kad ne znaš kazati zdravo. Pravdonoša. 1852. 10. — kada. Ča mu prudi ńegovo blago, kada ima zal glas meju ljudi? Korizm. 52a. Nije razlog, u nevrijeme da tve danke smrt prikrati, kada ranam luvenijeme lijek podoban može se dati. Ġ. Palmotić 1, 272. Porode zmija otrovni*(h)*, kako ćete dobro govoriti, kada ste zli? J. Banovac, razg. 61. Kako bi ja ž ńim dobro živila, kada vidim da će rasut kuću? M. A. Reljković, sat. G2b. Zašto biješ moju kravu, kada ti ništa nije kriva? sabr. 57. Nek je Manda i lipša i viša, i bijelim ruvom bogatija, kada nije mome srcu mila. Nar. pjes. vuk. 1, 242.

b) aorist. kad. Kad se ni Isus ne uvali tu prez muke i pečali . . . J. Kavańin 339a. — kada. U zlo sjeli, dva Jakšića mlada! u zlo sjeli i vino popili! kada vaši dvori izgoreše. Nar. pjes. vuk. 2, 620.

c) perfekat. kad. O Erceže, zete nesuđeni! što s' tolike svate potrudio i tolike końe pomorio, kad je Mara još sinoć umrla? Nar. pjes. vuk. 1, 553. Što bi klela, kad sam ga volela? 1, 687. Kako ću ti ja vesela biti, kako l' svate jadna dočekati, kad je tvoja umrla devojka? 2, 23. — kada. Neću obrane, vajmeh, kada sva je obrana moja pala. Ġ. Palmotić 1, 372.

3. si, quum, *događaj što se kaže u podložnoj rečenici stoji kao uvjet za izvršivańe onoga što je u glavnoj. razlikuje se od značeńa kod* 1, b, *tijem što se shvaća događaj kao ńešto što može biti, a ne što zbilja biva. ipak (osim kod* a) *nije svagda lako razlikovati od primjera kod* 1, b. — *glagol podložne rečenice stoji:*

a. *u kondicijonalu (naj češće).* kъde. Kъde bi takozi bilo, 1 dьnь ne bi mogli trьgovci u nêdnomь mêstu stojati. Spom. sr. 1, 10. (1397). Kъde bismo imali, ne bismo se štedili. 1, 95. (1409). — kъdi. Kъdi bismo hotêli hitatь drêva, što ne bismo hotêli uzeti na mori, ne bismo tьknuli na otocêhь. Spom. sr. 1, 87. (1407). — kada. Jao nam, kada bi tako ne bilo! Korizm. 11a. Kada bi ti bila tvrđa još neg kami, sva bi se oblila groznima suzami. N. Nalešković 2, 15. Obilna

bi mu korist bila, kada bi okusio ovu sladost. A. Gučetić, roz. jez. 7. Kada bi se zgodilo da kojigodi od bratje primine. 28. Ah kada bi, majko, htjela riječ strpjeno čuti moju, ja bih sve ti spovidjela sad raskoše. I. Gundulić 112. Kada bi to tako bilo, zašto igrači oblače na sebe satirovu odiću? M. A. Reļković, sat. A6b. Naj čestiti*(ji)* car pod nebi istinito ja bih bio, kada s ļubi sličnom tebi udes bi me moj združio. P. Sorkočević 592a. — kad. Kad bi ti činenja imao, bi vilu tuj na stranu vrgao. N. Naļeškoviċ 1, 185. Od ke *(nemoći)* bih slobodan svršeno ostao, kad bih ju njeki dan prid tobom skazao. 2, 29. Ter ne bih ja tada očutil stoti dil ni muke ni jada, kad bih kriv u čem bil. 2, 49. Zašto bih toj i ja, pjesance, učinil, kad bi me toj moja dosvala draga vil? 2, 58. I kad bih još veće, bez nijedne prilike podnosil nesreće, tvoj ću bit u vike. 2, 62. I ono, kruno, znaj, ne bi mi muka bil', kad bih ja nemir taj bez tebe podnosil. 2, 77. A kad bih naj maņu milos ńe imao, veselo ja za ńu moj bih duh puštao. 2, 98. Kad bih ja vidio, gdi na te ide smrt, ja bih ju molio, da bude mene strt. 2, 110. Ja bih s tobom život učinio, kad bi htjela. M. Držić 308. Ter kad bi hotila opet me vriđati, već tuge ne bi imal' za moć' mi zled dati. D. Rańina 95b. Er kad bi, mńu, znala *(smrt)* da mi će mir stvorit, nikako hotila ne bi me umorit. 96a. Kad bi u tebi razložna svis bila, ni sama već ne bi za ino marila. D. Zlatarić 9a. Veselija kad bi bila i htjela me čuti sada, rekla bih ti . . . I. Gundulić 92. Ko je ovo, kad bi znao, ko te vapi, ko te žudi i celovim ko te budi, blažen bi se nazivao. 184. Nu svih jezik sve besjede brzo bi se utrudile, kad bi vedre tvoje djede i pradjede brojit htile. 278. Tvom velikom srcu toli podobno bi carstvo bilo, sve što žarko sunce okoli kad bi ti se podložilo. 279. Zašto ne ja danu Orfeo, kad bi od tebe spjevat htio, vele bi se prije smeo, neg' bi izreko stoti dio. 315. Tim kad još bi veće puta jakno i lani izgubio, bil' mu ne bi vlas rasuta. 450. Misleć, da bi carska bila vlas nejaka i prikorna, kad bi vrh ńe gospodila voļa od puka rogoborna. 492. I odgovorit kad bi imali riječma djela za istinu, car ti živi, ja i ostali svikolici neka izginu. 497. Kad bi ti ńu isprosio, tva bi kruna svijetla bila. G. Palmotić 1, 34. Užežena kad bi bila plav, a nam se opet odi po nesreći dogodila suprotiva kojagodi, od nesvijesne ńih nabune gdje bismo se sahranili? 1, 59. Ki bih život ja živio, kad bih rajsku tvu ljepotu privarenu ostavio? 1, 82. Lijepo ti bi mlađoj meni i kaciga ova stala i ovi britki mač hrabreni, kad bih ńim se opasala. 1, 165. Ako sumńiš sramno ime steć, kad bi me ti slijedila. 1, 259. Ah što biste doma odnijeli, kad biste se sad dijelili? 1, 217. Kad bih mlada odlučila s tobom doći, ne bih tebe ja slijedila. 1, 260. U kojoj bi smeći bio, kad bi s varkom kogod tebi vjerenicu ugrabio. 1, 267. Ne bi ni ti sramna bila, kad bi se u ńu izgledala. 1, 274. U kojoj bih bila smeći, kad kraļica toj bi znala. 1, 294. Kad bih bila odkrivena, imala bih smrt prihudu. 1, 367. Ko bih grozno ja cvilila, kad bih mrtvu ńu vidjela! 1, 371. Kad bih teške tve potrebe mogo smirit i umio, podat život moj za tebe ja se ne bih uštedio. 2, 88. Ko vas ne ću ja dvoriti i krv za vas mu proliti, taj potreba kad bi bila? 2, 185. Čestita bih ja se zvala, da je taka voļa od nebi, kad bi meni sreća dala vjerenika. 2, 207. Za tebe bih život dala, kad bih ļutoj tvojoj smeći lijek iznaći tezijem znala. 2, 228. Kad bi vidio da koji siromah mre od gladi, sagrišuje ako mu ne udili. I. Grličić 42. Er kada bi drukčije bilo, premoglo bi ribje svako. J. Kavańin 74a. Od poļubnih svih vlastela kad bi hotio besjediti, pjesnik htio bi se osobiti. 107b. Mâ košuļa, kad bih znao da ište moj svjet, bih ju razdrao. 357a. Ja bih veće mučen bio, kad bi užure mê smislio. 395a. Kad bi pravda toj hotila, ali veće ni uzmnožno. 399a. Kad to ne bi bilo, mi bismo nepravedno rekli . . . S. Badrić, ukaz. 102. Blaženi bismo bili u istinu, kad bismo i mi čestom misli dana našega napokońega svjete od smrti uzimali. B. Zuzeri 4. Kad bi se često s smrti posvjetovo, odgovorila bi ti . . . 4. Koliko bih bio sada miran i srećan, kad bih bio u svem životu ispunio tvoje zapovijedi, kad bih bio pomńivito sačuvo milos tvoju? Misli. 13. I ja bih se prignuo, kad bi*(h)* znao . . . J. Banovac, pred. 18. Što kad bismo promišļali, mi bismo ga se *(Boga)* veoma bojali. razg. 23. Kad bi pokarańa jednoga poglavice svitovńega bila kao Božija ol' ńegovim prilična, još bi vam i dopustio . . . 30. Kad bi se dogodilo, da se nakaza rodi, i ne ima zlameńa čovičijega, ne može se krstiti. 215. Kad bi se dogodilo, da će oštija posvećena izgoriti, i ne bi se mogla učuvati, tada je može nepostan misnik primiti. 283. Kad bi grišnik virovao da grišeći primiče sam sebi smrt prija vrimena, scinim da ne bi barem s tolikom sloboštinom sagrišiva'. pripov. 10. Kad bismo procinili lipotu veliku i visoko dostojanstvo naše duše, vrļe bismo je pazili da je ne izgubimo. 12. Kad bismo procinili štetu koju grih čini nami i našoj duši, ne bi bilo moguće barem s tolikom sloboštinom grišiti. 202. Bi li ja bio sasvim slip, kad ne bi moju dušu očistio? J. Filipović 1, 157b. Kad bi smio velika malašnijem priminiti . . . F. Lastrić, test. 68b. Kad bi vas svakoga ponase upitao . . . 67b. Da ga ne bi mogli ufatiti, kad bi on ne ktio. 109b. Ne bi mogao biti kraļ od slave kad bi ne bio bog. 229a. Tako bi zavapili, kad bi viditi mogli. test. ad. 13b. Kada bi ja otio danas produžat govoreńe, valalo bi mi . . . svet. 114b. Srećan bih se nazvao, kad bih moju krv za ovu istinu prolio. I. A. Nenadić, nauk. 221. Kad bi bilo za gotove jaspre, dali bi je za niže. M. Zoričić, aritm. 103. To bi mogli reći mali, kad bi na zlo već ustali. V. Došen 78a. Bi li plaću ti dobio kad bi tako viran bio? 257a. Fale se niki da će mi činiti pjesme porugļive, mogli bi lasno kad bi tili. And. Kačić, razg. 317. Koje *(riči)* kad bi htio spomińati ne bi mogle u 've knige stati. M. A. Reļković, sat. B8b. Drugačije, kad bi to imali, boļe biste i ńu poslužili. D1a. Kojeg, kad bi ti pametan bio, morao bi u novac spraviti. G6a. Bio bih prikaza zlobe, kad bih se na prošaste grijehe povratio. L. Radić 10. Krštеńe ne ima nikad biti podiļeno po kuća, izvan velike potribe, to jest, kad bi dite bilo na smrti. M. Dobretić 45. Činili bismo pak mi sva koja Bog iziskuje činiti prama iskrńima našima, kad bismo ļubav prama ńima imali. B. Leaković, nauk. 327. Luda bi bila, kad bi mu došla. Nar. pjes. vuk. 1, 17. Kad bi znala muška glava, što je nikom vode s' napit', nigda ne bi nikom pila. 1, 149. Kad bi znale djevojčice što je miris od ļubice, sve bi cv'jeće potrgale, ļubicu bi poļevale. 1, 226. Kad bi znala i videla da bi tvoja bila, mlekom bi se umivala da bi bela bila. 1, 427. Kad bi bilo po redu mrijeti, na tebe bi ostanulo carstvo. 2, 209. Pa kad ona ne bi poslušala, ja bih ńene ruke osjekao. 2, 235. Ja bih stio progovorit riječ, kad biste me, braćo, poslušali. 2, 545. Kad bi trgovac svagda dobivao, ne bi se zvao trgovac

ɜgo dobivalac. Nar. posl. vuk. 115. Moj čoek ıli da bi svoje šure isjekao, kad bi ih samo vi- ıti mogao. Nar. prip. vuk.[3] 197. Kad bi on o, on bi došao k meni. 207. Radio bi baštoınluk, kad bi imao mršave zemļe i takog ortaka. 5. Kad biste bili slijepi, ne biste imali grijeha. ık, mat. 9, 41. Kad bi znao domaćin u koji ı čas doći lupež, čuvao bi i ne bi dao potkoıti kuće svoje. luk. 12, 39. Kad biste imali bav k meni, onda biste se obradovali što vam koh: idem k ocu. jov. 14, 28. Kad biste bili ı svijeta, onda bi svijet svoje ļubio. 15, 19. ad on ne bi bio zločinac, ne bismo ga predali bi. 18, 30. Kad bi ova ostala gospoda tako ıslila i rekla, onda se ne bi trebalo o tom prerati. pism. 80. — *amo pripadaju i ovi primjeri u kojima je glavna rečenica okrnjena:* A ıd bi pokoj bil, neg li je, kako znaš, boles, jad. . Dimitrović 85. A kad bi daj žena, neg stara eštica, dezerta otrena, moja je vrsnica. N. Našković 1, 293. Kad bi znao ovaj čoban, ovde le leži ono crno šiļeže ima u zemļi pun podrum ebra i zlata. Nar. prip. vuk. 15.

b. *u prezentu imperfektivnoga glagola.* kьdi. ьdi prii Latininь Srьbina, da da Latininь Srьinu polovinu Latinь a polovinu Srьbļь svedoke. lon. serb. 147. (1349). — kada. Ne zabrańuje se opom vzeti pinezi a navlastito kada redovnik ima prihodišća. Naručn. 19ª. Kada ga ti ne ıoreš pomoći, držan si ga preporučiti ļudem. lorizm. 51ᵇ. Kada voćka voća ne da, gospodar a mrko gleda. V. Došen 67ª. — kad. Kad li te prozora ne viju dan koji, srce od umora bolno ni uzstoji. H. Lucić 219. Vaj! proklet ovi svijet i je pun nemira, kad vidi ljepši cvijet, prije ga ıatira. N. Naļešković 2, 127. Jes svega u kući, ıad je milos Božja. M. Držić 204. U junacijeh, la boj slide, naravna je vazda žeļa, a naj liše kad se vide srećniji od ńih neprijateļa. I. Gundulić 450. Zaman ti je bit čoviku svijetle moći, kad je s tezijem ćud himbena. Ġ. Palmotić 1, 310. Dobro 'e svakom', kad se iz mlada muči i jaram na se klada. J. Kavańin 76ª. Moglo bi se veće puta dogoditi da se prolije krv *(Isusova)*, navlastito kad je tišma. J. Banovac, razg. 285. Ta dila dobra mogu li se reći da su dobra, kad su sa zlim smišana? J. Filipović 1, 248ᵇ. Kad nijesi Hrist, da tko si? S. Rosa 48ᵇ. Kad kog' mnogi posli krše, svi se pravo ne dovrše. V. Došen 51ª. A za srce kad ufati *(otrov)*, već se ne da isbļuvati. 78ᵇ. Kad pricip dobro se ne mladi, ako je dobro prirastao, tako je u žili falinga. J. 8. Rejković 184. Kad Bog neće, ne mogu ni svi sveti. Kad Bog hoće koga da kazni, naj prije mu uzme pamet. Nar. posl. vuk. 115. Kad đevojke nema, dobra je i baba. Kad egeduš pravdu svira, gudilo ga po nosu bije. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 116. Kad ima hļeba, nema soli; a kad ima soli, nema hļeba. Kad je vojaku vojevati, onda se viče: ‚Kamo junak Kraļeviću Marko?' A kad je šićar dijeliti, govore mu: ‚Otkuda si neznana delijo?' 117. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri u kojima je glavna rečenica okrnjena:* Dobro! kad je dobra gospodara. Nar. pjes. vuk. 1, 564. Kad san ja blizu, kako tako, al prez mane ni kraj ni konac! na Rijeci. F. Pilepić.

c. *u prezentu glagola perfektivnoga (u svijem primjerima* kad). Ku ću hvalu steć prid ļudem, kad ja, što Bog ne dao viku, za mu kćercu tebe budem, sinko, poslat na smrt priku? Ġ Palmotić 2, 111. Vrsni, kad se već vjerite, dobre ištite, tirajuć hotne. J. Kavańin 205ᵇ. Kad dogori zubļa do nokata. Kad dođe do gusta (do nevoļe). Kad dođu vile k očima. Nar. posl. vuk. 116.

d. *u perfektu imperfektivnoga glagola (u jedinom primjeru* kad). Kako je mogao umrijeti kad je bio Bog? T. Ivanović 20.

e. *u aoristu (u drugoj polovici podložne rečenice).* kad. Kad zle misli ne imaju a bi doć im odi sila, ja bih ńima dopustila. Ġ. Palmotić 2, 383.

f. *izostavļen je glagol (ima se jamačno u misli praes. impf.). u jedinom primjeru* kad. Drag ģiļu, kad ne sad, kadgodi bit ću rad. M. Držić 291.

4. utinam, *pokazuje želju da se izvrši ono što se izriče us* kad. *uprav je ovaka rečenica podložna, ako se izrijekom i ne kaže glavna.* — *isporedi* 1. da, I, A, 1, b. Ova knjižica naraste iznenada samo kad bi Bog dao, da bude ikoliko na korist jeziku našemu. Vuk, pism. 81. Kamo sreća kad bismo mi mogli knige pisati kao što narod govori! 91. O, kad bi im bilo srce svagda tako! Đ. Daničić, 5mojs. 5, 29. O kad bi me poslušao! psal. 81, 8.

5. quum, *prema značenju kod* 1—3 *značenje je kao izvrnuto, jer u glavnoj rečenici stoji vrijeme, prigoda kad se što dogodilo, a u podložnoj (s* kad) *ono što se dogodilo. kod toga se često ističe glavni događaj kao nešto osobito, nenadno, čudnovato. — vrijeme u podložnoj rečenici stoji kao obično kod pripovijedańa, n. p. u aoristu, u presentu perfektivnom (narativnom), u presentu imperfektivnom (istoričnom) itd. — u glavnoj rečenici radi većega isticańa mogu biti neki adverbi što pokazuju vrijeme, kao* još, jur, istom *itd. ili negativno:* još ne, ne dobro *itd.; u podložnoj se često dodaju riječi* kad *također radi većega isticańa neke riječce, kao* eto, evo, li, ali *itd.* kad. U njeko pak doba došao ištom bjeh do Miļkova groba, prid sobom kad vidjeh . . . N. Naļešković 1, 216. I dobro noktima na ńu *(ribu)* s gor ne stupi *(orao)*, kad ona tracima krila mu sva skupi. D. Rańina 77ª. I glas danas puka svega vjerenicim zvaše drazim, kad iznenad sa svijeh strana začuh opet, gdi . . . I. Gundulić 164. Jur bogdanski vojevoda bješe umuko, želan čuti, kad od bojnijeh kazat zgoda poklisar se carski uputi. 321. Bješe danica objavila jur svanutje dana bijela . . . kad za brodit siće more s djevojčicam ke ga slide, Kaslar-aga u istok zore na korabļu zlatnu uzide. 362. Bugarkiće jur pristale i pjevanja bjehu draga, kad smete igre sve ostale svim došastjem Kaslar-aga. 383. Bješe u svrsi kolovoza jur počela jesen plodna, kad zadaždje s groznijeh loza rujna i zlatna pića ugodna. 396. Bojne dikle brže od strijele tekuć poļem u pospjehu s drazim plijenom sve vesele odmakle se dalek' bjehu, kad gospođe ugrabjene budući se osvijestile, sve u glase sjedińene tuže, ciče, plaču i cvile. 401. Još bih dijete, kad ńekada dođe u ovu on dubravu. Ġ. Palmotić 1, 89. Ja se vedroj tvoj svjetlosti uputio već bjeh riti, kad na ovo me spravļańe više morskijeh ću se vala buka. 1, 90. Sve ńih misli, sva ńih dila useh hitro ja paziti, djevojčica kad mi mala dođe kazat u zamitu. 1, 172. Jur bjeh umro, jur spravili bjehote me ukopati, kad me sama na dan bili, slatka dušo, ti povrati. 2, 240. Jur danica svijetle zdrake prostiraše, kad na pogled bijela jutra bješe zemļa sva sinula. J. Kavańin 419ª. Ne bijaše dobro ove riječi dovršio, kad pada prida ń na koļena jedan kaluđer. B. Zuzeri 378. Još svršeno ne izreče sej naredbe car čestiti, Rizvan paša kad doteče poļske sužńe sloboditi. P. Sorkočević 589ᵇ. Nema kuda konja provest, provede ga iz daleka, iz daleka preko mosta, preko mosta srebrnoga; kad pod mostom žuber stoji od mladijeh đevojaka. Nar. pjes. vuk. 1, 7—8. — *amo*

pripada i ovaj primjer u kojemu se glagol podložne rečenice ima u misli: To đeca ńihova dočuju, pa potrče pred vrata da vide ko je, kad aga; poļube ga u ruku... Nar. prip. vrč. 59. — kad eto. Tad uzagno ja bjeh stada na daleče mjestu ovomu, kad eto ti iznenadi poda mnom se zemļa ustrese. I. Gundulić 80. Na sve ovo ne stavļajući išta pamet, svoje slijedjaše putovańe, kad eto ti iz gaja izlazi jedan zečić. B. Zuzeri 87. — kad evo. Kada umrije i donešen bi u crkvu, da se običajne molitve i misa pjeva svrhu tila ńegova, teško počeše redovnici, kad evo ugleda vas puk, da prilika Isusova s velikim glomatom otrže ruke i zatisnu uši. F. Lastrić, od' 206. Zabrinuše se govoreći: ‚Tko će nam odvaliti kamen s vrata od groba?' kad evo ugledaše ga odvaļena. 212. Niti mogadijaše sinka skinuti, kad evo iznenada čuše buku. test. 119b. O tomu dan i noć mišļaše kršeći pamet svoju, učeći i trudeći, kad evo jednoč misleći baš o tomu, izađe prošetati se. ned. 255. Pripovidaše Isus i učaše puk i učenike svoje, kad evo usta niki naučni u zakonu i upita ga. 388. — kad to. Već ja dođoh drugu veče kad to dvori zatvoreni. Nar. pjes. petr. 1, 171. Ona viđe svog sokola Đorđa, kad to lijep kô što ļudi kažu. 1, 270. — kad a to. Stoprv počmu svitovńaci okušat se ńihovije ispraznostije, kad a to je š ńima pravda Božja. M. Radnić 18a. — kad tamo (ali, a). Poviče šta je to, kad tamo ali baba pod krevetom. Nar. prip. vuk. 20. Naj posle otvori i dvanaesti podrum kad tamo ali nasred podruma jedno veliko bure. 24. Onda ga sestra odvede u drugu sobu, kad tamo ali vo pečen. 36. Posle nekoga vremena otide naj stariji brat sestri u pohode, kad tamo a to kuća velika. 109. Iziđe u konńušnicu kad tamo koń nije ni takao. 110. Te poteci na końu put one gore đe mu je rečeno, kad tamo nađe sina i snahu. 142. Carević uđe s końem u avliju, kad tamo a sestra srete ga u avliji. ² 198. — kad ali. Vidi gdi mu drug koji biše otišao na drugu stranu kad voda isođaše, za viditi, oće li koji komad od diteta ufatiti, kad al' to ga on vođaše za ruku. J. Banovac, pred. 144. Još jedan put obazre se oko sebe, kad ali onaj matori pas došao od stoke i seo mu čelo glave pa plače. Nar. prip. vuk. 17. I stane da gleda u bašču, kad ali Čeli došao zmajevit koń. ² 205. — kad li. Ne mogoh srcu odoļet', već pođoh doļe do kola, da vidim milo i drago; kad li se kolo razvrglo i sve su mlade pospale. Nar. pjes. vuk. 1, 228. I pogledah uz prozor, kad li draga sama spi. 1, 287. Skočih jadna iz dušeka, da dam vode svekrvici, kad l' u kuću, vode nema. 1, 308. Pošetah se niz livadu, kad l' ugledah đevojčicu, đe đevojka ružu bere. 1, 422. Bježeći obazru se kad li ńesina mater za ńima trči. Nar. prip. vuk. 118. Pa pogleda kad li dolećeo vilenik i vila. 126. Uļezem u dvoranu, kad li sjede tri starca. S. Ļubiša, prip. 18. Dođe pred kuću Mrkonića, kad li je pusta zatvorena. 59. Kad pop u Gruja, kad li su mu pedeset žena obsjele kuću, da što vide. 144. — *amo pripada i ovaj primjer u kojemu mješte glavne rečenice stoji gerundij:* Kopajući i izgrćući zemļu, kad li zasja mu se nešto... kad li što je? zmaj spava. Nar. prip. vuk. 125. — kada. Mišaše kruh od njeke muke štetene, kada eto joj dojde na pomoć kraļica. B. Kašić, per. 86. Svu noć hodeći kada u jutro tot na vratih od Milana najde se. F. Glavinić, cvit. 405a. Bješe sunce końe ogńene po nebeskom poļu udrilo, s istočnijeh se strana kada eto paša carski upazi. I. Gundulić 424. Žarki mjesec noćna svijeća kazaše mi ńih daleko, krvavome kad koprenom sve se nebo naoblači, k a d a od vjetar vojska hrla s plahostim se strašnom pruži ter od svudi gńevna i vrla zategnu nas i obkruži. G. Palmotić 1, 19. Nu ne vele posta tako, kada mnogo smjenstvo steče i kažući srce jako ove riječi ćaćku reče. 1, 372. *(Drokša)* splesa ńive, podrije luge, pokla ovčare, pobi stada, da od velike osta tuge puk zapańen i pun jada, kada oštroj u kostreti iz istočne dođe strane s neba poslan Ilar sveti. 1, 24. Neviđena bjeh ga veće snom smrtnijem ušikala i kacigu s primrzeće glave ńemu razvezala, kada svojom on lijeposti misli uzbudi moje ogńene. 1, 73. Stojeći jedan dan subotńi Spasitel za unići u kuću nikoga čovika vlastelina, ostali Žudije motrahu ńega vele pomļivo, kada evo još prija nego uniđe u kuću, prikaza mu se jedan siroma bolesnik. F. Lastrić, od' 271. — kade. Sred gusta se bismo gaja po dne doba mi stanili i mrežam ga sa svijeh kraja i psim lovnijem obkružili, mješte plasijeh zvijeri kade s mnogom silom nas obkruži vojska huda. G. Palmotić 1, 301.

6. *gdjegdje ostaje* kad *u rečenici koja nasmačuje vrijeme glavnoga događaja, ali se ističe ovaj kao nešto osobito, nenadno, čudnovato, te po tome mislim da ovaki primjeri ne pripadaju pod* 1, a. — *naj češće s* kad *nema glagola nego se ima u misli.* Kupih końa za hiļadu, poigrah ga nis livadu, doigrah ga do vodice, kad na vodu, tri đevojke. Nar. pjes. vuk. 1, 305. Kad na vodu, zmaj ogńeni. 1, 308. Kad u kolo, kano udovica, kad iz kola, kano puštenica. 1, 414. Kad ja mladi v Zadar grad, to mi ļuba s tanca gre. Nar. pjes. istr. 2, 54. Kad u selo, al' u selu Turci. Osvetn. 2, 19. — Junak misli, da je golubica, kad se trže, ali devojčica. Nar. pjes. vuk. 1, 348. Kad iz Marka jela nikla, po dnu jele Dunav teče. Nar. pjes. kras. 1, 108.

7. *slično kao kod* 5, *glavni događaj stoji s* kad; *ali je ta raslika što se u glavnoj rečenici ne pokazuje toliko vrijeme onoga događaja, nego* kad *ističe da nešto biva sasma drukčije prema onome što je kazano u glavnoj rečenici.* kad *može biti i bez glagola i imati uza se riječi* eto, tamo *itd.* kad. A on cijeni... ńegova da kobila dvijem se neće dat jahati, kad ta snažna i pačna trupa pušta, da svak na ńu stupa. J. Kavańin 40b. Još u prvoj rimskoj rati, nek mi prosti, šarat radi: da nij' Solin grad bogati bio neg Rim da ga sgradi, kad prije plavi Grkom rinu za trojansku vojakinu. 116a. — Budući da se vide mnogi učiti ga *(ovaj nauk, t. j. aritmetiku)*, pak kad tamo tot ne znadu ni naredbe od razdiļeńa. M. Zoričić, aritm. predg. 10. Zašto mnogi plug odbigne, za da perom kruh dostigne? a kad tamo, ali tuka i brez pluga i nauka, i magarac bez samara. V. Došen 213a. Mnogi misle da tako pamet stiču, a kad tamo, oni vrijeme smiču. M. Pavlinović, rad. 144. — kada. Više je puta rekao, koliko tlači vladańe jednoga principa koji na takvi način mori svoje podložnike za zadovoļiti svojoj polepnosti, kada bi morao biti ńiov otac i sahranitel. A. Tomiković, živ. 216.

8. dum, *značeńe je kao* dok, *u* isto doba kad, *ali je ujedno i kauzalno te pokazuje uzrok onome što je u glavnoj rečenici ali drukčije nego kod* 2, *jer se ńekako ističe da jedno i drugo u isto vrijeme biva, te se ne bi moglo zamijeniti konjunkcijom* jer, *nego* tijem što *ili* za to što. Proklet i oni tko naj prije za izet zlato zemļu izdube, kad cić zlata naj vrjednije običaji se u nas gube. I. Gundulić 168. Nu srditi val zaklopi ńegove oči plahom silom usred puta, kad ga utopi prijekom vlasti. 363. S uzroka češ

jaoh istoga kad izgubi ćaćka tvoga i tvu majku izgubiti. Ġ. Palmotić 1, 176. Ja ga scijenim kad u svemu gospodičić skazuje se. J. Kavanin 153a. Sebi nastojahu, kad duhovna prodavahu. 458a. Pošten li je srdan zato, kad nadlazi nimo jato? V. Došen 199b.

9. dummodo, *u jednom primjeru* XVIII *vijeka znači: samo da, i stoji s prezentom perfektivnijem.* Znam u omrazi da ostajem i kraļevom i od puka, nu se za to malo hajem, kad se ispuni moja odluka. Ġ. Palmotić 1, 355.

10. *u ovom primjeru kao da znači: kao kad.* Od kad se je Carigrad sagradil, ni takove robe zarobio, kad zarobi trideset divojak. Nar. pjes. istr. 1, 31.

2. KÂD, *f. vrsta suda; po svoj prilici znači isto što* kaca, *premda bi uprav značilo veći sud, jer je* kaca *deminutiv. — Postalo je od grč.* κάδος *ili od lat.* cadus, *ali već u praslavensko doba, isporedi stslov.* кадь, *rus.* кадь, *češ.* káď, *poļ.* kadź, *pa i lit.* kodis. — *Dosta se rijetko nalazi, jer se češće govori* kaca *i* kada. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kad, čabar, vidro ‚labellum', *i kod* badań) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (vidi kod* kaca), *u Stulićevu (gdje grješkom stoji da je muškoga roda:* ‚tinello, labello' ‚parvus lacus'). Zimna vlaga objužila so, a okisla kad. S. Ļubiša, prip. 80.

3. KÂD, *m. djelo kojijem se kadi (kađeńe), i u konkretnom smislu ono čim se kadi. — Akc. se mijeńa u loc. sing.* kádu *(po svoj se prilici ne upotrebļavaju padeži množine). — Između rječnika u Mikaļinu* (kad, miris ‚suffitus') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (kad, kadilo, ‚suffitus, suffimentum, odoramentum'), *u Voltiģijinu* (‚profumo, incenso' ‚rauchwerk'), *u Stulićevu* (‚suffitus, suffimentum, suffimen'), *u Vukovu* (‚das räucherwerk' ‚suffimentum'). I kad od bogoļubstva na otari božji prikazujete. E. Pavić, ogl. IV. Na drugomu pak otaru prikazivaše se miris i kad od različite sprave tamjana. 144. Ovi će sve misnike, koji na ovomu otaru kad prikazuju, posmicati. 300. Usudi se doći u crkvu i kad prikazivati na otaru od kadeńa. 388. Naj veće kada kadiocu. (Z). Poslov. danič. Mirisavi kad. I. Velikanović, uput. 1, 487. Kad ovi od tebe blagosovļen uzašao k tebi. 3, 408. Od ńih kada traže. J. S. Reļković 289. Ako kotla sačuvaš od kada. 370. Pune pregršti kada mirisnoga istucanoga. Đ. Daničić, 8mojs. 16, 12. Okaditi košnicu kadom. I. Živanović. javor. 1879. 337. — *U metaforičkom ili u prenesenom smislu.* I kad mirisja od molitava svetih iđaše od ruke anđeoske prid Bogom. E. Pavić, ogl. 672. Nauka je srpska popošla tragom Dositejevim, toga raskaluđera prosvjetiteļa po kadu voltairskom. M. Pavlinović, rasg. 78. Dosta Luki tih besjeda bilo, jer je znao, od kojeg su kada. Osvetn. 3, 44. Cveće puštaše iz sebe miris blag, a tihi vetrići pronošahu taj mirisavi kad. M. P. Šapčanin 1, 121.

4. KAD, *praep. vidi* 2. k. — *Rijetko i samo u ńekijem narodnijem pjesmama* XVIII *vijeka.* Da se Mitru pogledat kad javoru suhu drvu. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 29. Ho'te sa mnom kad Olovu gradu. Nar. pjes. bog. 280.

1. KÀDA, *vidi* 1. kad.

2. KÁDA, *f. vidi* 2. kad. — *Akc. se mijeńa u voc.:* kâdo, kâde. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die wanne' ‚labrum, lacus, vannus'). Zaište kadu vode. Nar. prip. vuk.2 223. Rano grožđe retko do kade dolazi. P. Bolić, vinodjel. 2, 128. Pune kade otoči vina. 2, 342. Dobro bi bilo da se i okupa u kadi tom vodom. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 57.

3. KÁDA, *f. uprav dem.* kaduļa, *ali s pridjevkom* zelena *kaše se o ńekom cvijetu,* Narcissus pseudonarcissus L. — *Akc. je kao kod* 2. kada. — *U narodnoj pjesmi našega vremena i otale u Vukovu rječniku* (zelena kada). Dva su cvijeta u bostanu rasla: plavi zumbul i zelena kada. Nar. pjes. vuk. 1, 401. *i bez pridjevka u istoj pjesmi:* Plavi zumbul ode na Doļane, osta kada u bostanu sama. Kada zelena, Narcissus pseudonarcissus L. (Vuk). B. Šulek, im. 135.

4. KÁDA, *f. hyp.* kaduna. — *Akc. je kao kod* 2. kada. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Đul-kaduna mobu namolila, sve je kade na mobu sazvala. Nar. pjes. vuk. 1, 566. To je kada za Boga primila. 1, 567. Povadiće to drago kameńe, udarat ga sabļam' u balčake i kadama u zlatno prsteńe. 2, 201. Moja kado, moja vjerna ļubo! 8, 361. Kada ńemu kroz stid odgovara. Nar. pjes. herc. vuk. 55. Mila kada starca Limanage. Pjev. crn. 204a. *(Turci)* svi bi pošli, da im kade dadu. Osvetn. 2, 78. Kad mu stanu ispod kule bijele udovice kade jadovati. 8, 52.

KÀDAĠOD, KADAGODAR, KADAGODIR, KÀDA GÒD, KADA GODIR, KÀDA GÒĐ, *itd. vidi kod* kadgod *i* kad god.

KADAIF, *m. ńekakvo tjestano jelo, arap. tur.* qadžif. — *U naše vrijeme.* U Srbiju se unosi naj više fidelina, jerbo prave od ńi neko jelo što se zove ‚kadaif'. Đ. Popović, poznav. rob. 389.

KADAKOLI, *adv. kadgod, katkad.* — *Sastavļeno:* kada *i* koli. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Maļahno korenja, tar ku smokvu kadakoli, i to u večer okušaše. F. Glavinić, cvit. 344b.

KADÀNĠIKA, *f. vidi* kadunģika. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (gdje ima i primjer iz narodne pjesme:* Pokrstiše bule kadanģike). Pa mu uze końa i oružje i ńegovu bulu kadanģiku. Nar. pjes. vuk. 4, 119.

KÀDÂNO, *vidi* kadno.

KADANOVCI, Kadanovaca, *m. pl. selo u Slavoniji u županiji pošeškoj.* Razdiļeļ. 130.

1. KÀDÂR, *adv. i conj. vidi* 1. kad *(interogativno i relativno). — Složeno:* kada *i* r *(koje vidi). — vidi i* ikad, nikad. Morskijeh riba da budemo pića i hrana male cijene, kadar ovdi poginemo posred vode nesmiļene. J. Palmotić 28. I prva jest ļubav od požeļeńa telesnoga, kadar čovik ļubi ženu. P. Posilović, cvijet. 28. Od kadar sam uzdu pustio na raspušteńe svu slobodnu zaduben u poganoj nečistoći, na meni nosio nijesam priliku moga Isukrsta. B. Zuzeri 82. Duh sveti ne dohodi po vjetarcem svojijeh milosti kad ja hoću, neg kadar je ńemu drago. 47. *(Pripovijes)* koju Robert Ličio kadar bi je pripovijedo činio bi se svemu puku naježiti. 67. Dohodiš mi raj iskati, kadar ti su mjedi i način za u pako trčat nedostali. 119. U uzdańu ovakomu prizamjeran ukazo se Ksaverio tijem načinom, da ne bi on svoje srce promijenio ne samo kadar bi ga ļudi i svijet ostavili, neg što je veće, kadar bi bile sve prilike, da ga isti Bog ostavļa. 395. Kadar bješe Milica svoga zeta razumjela. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 21. Kadar Mitar dohodi na ńegove b'jele dvore, veseļe su činili u svojemu b'jelu dvoru. 1, 27. Kadar bješe kraļica tanku knigu prolegala. 1, 88. Kadar ga je Vido razumio, on čas skoči na junačke noge. Nar. pjes. bog. 302. Kadar Bog hotio je stvo-

riti. S. Rosa 1b. Nije se Isukrs ovako podnio, nego kadar ga umrli iskahu za pogubit ga. Đ. Bašić 299. Kadar je utažila uzdah, suze, tako moli... N. Marči 44. Volil bi na svitu vse muke trpiti neg tebe rožicu kadar ostaviti. Jačke. 17. Kadar otac nadoda. Dubrovnik. 1870. 25.

2. KÁDAR, kádra, *adj. koji može što učiniti, sposoban, arap. tur.* qādir. — *isporedi* kader. — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (‚fähig, im stande' ‚potis'). Nije kadar utešiti. J. Rajić, pouč. 2, 84. Nije kadar podpomoći. 8, 57. Moja detińska pamet nije jošt kadra razumjeti. D. Obradović, živ. 25. Samo sobom jošte nije kadro zaslužiti. 72. Nisu kadri svoju ranu i aline zaslužiti. basn. 800. Nisam kadar dovolno blagodariti. sav. 29. Što smo god kadri dobra učiniti. 100. Nisam kadar ni devojke naći. Nar. pjes. vuk. 1, 680. A kadar sam stići i uteći. 3, 4. On je kadar na nas zavojštiti. 4, 188. Te gradove raja načinila, kadra ih je za dan oboriti. 4, 150. Onde nema nigda starješine koji nije kadar platit vina. 4, 184. Uvjeren sam da je kadar amanet moj sačuvati. Vuk, pavl. 2tim. 1, 12. Onaj za kojega se misli da nije kadar to učiniti. poslov. 201. A vala da smo toliko kadri priznati, da naši stari onijeh vremena niti su bili gori ni luđi od nas. pism. 29. Imena koje je kadro da Hrvatskoj otuđi lijep broj sinova. M. Pavlinović, rasg. 69. Ma kano ti britki mač u ruci koja ńime kadra pravit nije. Osvetn. 1, 25. Ako bude kadar s vami poći. 3, 83. Kadar ‚fähig' ‚capax'. Jur. pol. terminol. 203. Kadar biti što učiniti, moći što učiniti ‚im stande sein zu'. 476. Kadar, ńem. ‚fähig', tal. ‚capace'. B. Petranović, ručn. knjiga. 11.

1. KÀDÂRA, *adv. i conj. vidi* 1. kad *(interogativno i relativno).* — *Složeno:* kada *i* ra *(koje vidi).* — *vidi i* ikad, nikad. Kadara ću vrh nebesi ljepos tvoju vidjet moći. I. Akvilini 818. Trajeći u trudu nepristajnu svoje dnevi, kad zaduben u molitvah, kad u pismijeh a kadara više svetijeh knjiga vas zamišljen. B. Zuzeri 296. Kadara je na večeri bilo. Nar. pjes. bog. 254. Od kadara postalo je na svijetu hristijanstvo. S. Rosa III. Ondar kadara poreza puk. 101b. Snaga svaka, kadara je razdvojena, krepos gubi. P. Sorkočević 585b.

2. KADÁRA, *f. vidi* 1. gadar *i* gadara. — *Od* XVIII *vijeka (Miklošić,* türk. elem. 1, 62, *donosi Kačićev meni neporznat primjer).* Zveketaće maca i kadara. Nar. pjes. juk. 149. Kadara, gadara M. Pavlinović.

KADAREV DO, Kadareva Dola, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 20.

KADARIĆI, *m. pl. ime dvjema selima u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 23. 27.

KADÀRUM, *u Vukovu rječniku:* kadàrum, nekako crno grožđe ‚art traube' ‚uvae genus'. — *I u Šulekovu imeniku:* Kadarum, vrst vinove loze crna grožđa (Dalmacija, Danilo). Kadarum bjeljanski, vrst vinove loze crnoga grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 135. — *U Dubrovniku se govori* kadarun *i* kandaruo. — *Nepoznata postaća.*

KADÀRÛN, kadarúna, *m. vidi* kadarum.

KADARUNSKI, *adj. u Daničićevu rječniku:* kadarunskyj, selu je ‚Kupčlniku' manastira Arhanđelova u Prizrenu išla međa ‚uzs među kadarunsku' (Glasnik. 15, 288 *god.* 1348?).

KÀDAŠŃÎ, *adj. koji je bio kad (interogativno i relativno), koji je bio u koje doba, koji je od kojega doba.* — *Postalo je od* kada *po analogiji prema* današńi, jutrošńi *itd.* — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (‚von wann, von welcher zeit her' ‚ex quo'). Spomenuvši se od koga mu i od kadašńega mu grijeha drago... M. Divković, nauk. 184a. Na bure se udari kruna i godina kadašńi je *(broć).* Đ. Popović, poznav. rob. 189.

1. KÀDÊ, *vidi* 1. kad.

2. KADÊ, *vidi* gdje.

3. KÁDE, *m. hyp.* kadija. — *Akc. se mijeńa u voc.* kâde. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Lijepo bi ga kade nadario. Nar. pjes. juk. 558.

1. KÀDÊGOD-, KÀDÊ GÒD, KÀDÊGOĐ, KÀDÊ GÒĐ, *vidi* kadgod *i* kad god.

2. KADEGOD-, KADE GOD, *vidi* gdjegod *i* gdje god.

KÀDEK, *vidi* 1. kad. — *Sastavljeno:* kade *i* k *(vidi* 3. k). — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Kadek vide care Imbrahime... on pokliče Jańičare Turke. Pjev. crn. 31b. Kadek Vuko bješe razumio, on ovako družbi besjedio. 72a.

KÀDÊNA, *f. vrlo duga i debela gvozdena veriga što se ńom veže brodovi kraju ili na ńoj visi sidro, tal.* catena, *mlet.* cadena, *veriga.* — *Po svemu primorju u naše vrijeme.* Ov svić saku kadenu zgrize. Nar. prip. mikul. 111.

KÁDÊŃE, *vidi* kađeńe.

1. KÁDER, *adj. vidi* 2. kadar. — *Po naj prva dva primjera čini se kao da se ne mijeńa po oblicima; istina, u naj sadńem primjeru ima za ženski rod* kadera, *ali mi nije dosta pouzdano.* Mi te kvartiljske novce nismo kader dati. Glasnik. II, 8, 62. (1707). Mi ne imamo dati ni novca, ni smo kader. 63. Kad se pod prilikom krstjanske ljubavi ne propińe svrhu onoga što je kader i moguć. E. Pavić, ogl. 601. Koje no se *(dite)* još ni najist kader. M. A. Reljković, sat. C2b. Nije kader ni vridan sebi ranu i odiću spraviti. B. Leaković, gov. 228. Ako uzbudem kader slideća priporučiti. G. Peštalić 245. Jesi li ih kader dočekati. Nar. pjes. vuk. 5, 67. Kad si kader, airli ti bilo! Nar. pjes. herc. vuk. 85. I videći da mu nije kader odgovoriti. Nar. prip. vrč. 103. Pa da nije kader više svoju mater hraniti. 109. Kad me, jadna sestro, nijesi kadera pomoći. Dubrovnik. 1870. 7.

2. KÀDÊR, *vidi* 1. kad. — *Sastavljeno* kade *i* r *(koje vidi).* — XVIII *vijeka.* Od kader sam krčmarica mlada ja ne vidjeh ljepšega junaka. Nar. pjes. bog. 245. U vrijeme suprotivno, kader je prijatelj bijedam pritisnut. I. M. Mattei 311.

KÀDÊRA, *adv. vidi* 1. kad *i* 2. kader. — *Sastavljeno:* kade *i* ra *(koje vidi).* — *Nemam primjera, ali sam čuo govoriti.* P. Budmani.

KADERAN, kaderna, *adj. vidi* kader, *od čega je načińeno nastavkom* an. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Kad si ti bio kaderan onako satrena čovika opet posastavljati, ti si pravi doktor. M. A. Reljković, sabr. 29. Što sam još kaderan drugomu u potribi pokloniti. 60. Da bi ti kaderan bio ukrasti pet ovaca. 63.

KÀDÊT, kadéta, *m. mladi vojnik koji je u nauci da postane časnik, ńem.* kadett. — *U Vukovu rječniku:* ‚der cadet' ‚juvenis ad militiam publice informandus' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu po varošima i s primjerom iz narodne pjesme:* Već je teta gledala kadeta. (Nar. pjes. vuk. 1, 632). *vidi i:* Na krevetu mladome kadeta. 1, 655.

1. KÀDGOD, *adv. rječcom* god kad *dobiva neodređeno značenje, ali tako da je ograničeno samo za nekoliko ili malo slučajeva (gdjegdje i za jedan sam slučaj) za koje se ne može uprav reći kad će nastati. drukčije je* 2. kàd gòd. — *Mješte* kad *može biti i koji drugi oblik (vidi* 1. kad, A), *a mješte* god *mogu biti i oblici* godȅ, godi, godȅr, godir, godar, gođ *itd. (vidi* god). — *Između rječnika u Mikaljinu* (kadgod, kadgodir ‚interdum, aliquando, aliquoties, aliquotiens, nonnumquam'), *u Belinu* (kadgod ‚qualche volta, tal volta' ‚aliquando, alias' 598b; ‚di quando in quando' ‚identidem' 599a; ‚qualche volta' ‚interdum' 777b; kadagod ‚alle volte' ‚nonnunquam' 65a; ‚qualche volta, tal volta' ‚aliquando, alias' 598b; ‚talora, talvolta' ‚interdum' 721b; kadgodi ‚alle volte' ‚nonnunquam' 65a; ‚a luogo a luogo' ‚per intervalla' 447a; ‚qualche volta, tal volta' ‚aliquando, alias' 598b; kadgodijer ‚alle volte' ‚nonnunquam' 65a; kadagodir ‚qualche volta, talvolta' ‚aliquando, alias' 598b; kadagodijer ‚qualche volta' ‚interdum' 777b), *u Stulićevu* (kadagod, kadagodi, kadagodir, v. kadgod; kadgod, kadgodi, kadgodir, kadgodijer ‚aliquoties, aliquando, nonnunquam').

a. aliquando, interdum, nonnunquam, *koji put, gdjekoji put, vidi i* 1. kad, B, I, 3, a. — kadgod. Od srama boje jes crvenu kadgod bit, neg ... N. Dimitrović 5. Ako kadgod s tve ljeposti u srdačcu strah je ovomu ... I. Gundulić 31. Spomenuti sve što ćuti, po tiho mu kadgod može. G. Palmotić 2, 127. Er sam kruha blagovao kadgod š ńima. J. Kavańin 158b. Ako kadgod tko zabludi. 380b. Ne, da se ne može kadgod oprostiti. A. Bačić 78. I tako čistoća ženidbenika kadgod nad*(h)*odi čistoćom *(sic)* divica i redovnika. J. Banovac, razg. 79. I tako bi pomankalo kadgod obećańe ńegovo. F. Lastrić, test. 22b. Zakliňe se, ali mu kadgod i sasma u rijetko uteče da se zakune. I. A. Nenadić, nauk. 117. Da joj bludna ne bi rana kadgod bila već zadana. V. Došen 96a. Ko su te čiste golubice, koje se nijesu kadgod u kalu od svijeta izgnusile? Đ. Bašić 121. Ako li ja kadgod i počinem, u čem odim u tomu i spavam. And. Kačić, razg. 216a. Da se kadgod prikaže dobru i spametnu ispovidniku. Ant. Kadčić 245. Kadgod se podaje ime Božje naravima stvorenijema. J. Matović 16. Zašto se kadgod duh sveti naziva duh Jesukratov? 80. Ovo kadgod aposto zove slavu, ńekada ļubav. 112. Jere kadgod ńih zovu popove. 295. Da je kadgod dopuštena zakletva. 347. On projde, naloži ogań, puši po malo i se kadgod založi komadić kruha. Nar. prip. mikul. 48. — kàdagod *(radi akcenta vidi kod* 1. kad). Tako kadagod i mi činimo. A. d. Bella, razgov. 189. — kàdgodi. Ter kadgodi mir uživa *(sušań)*. N. Naļeško vić 1, 168. Čuj, da t' se kadgodi potajna koja stvar od mene ne zgodi pronesti nikadar. 1, 179. Neg ako u noći meni se prigodi da budeš ti doći u sni mi kadgodi. 2, 82. Od mora tužni rat smiri se u vodi, ako ne vazdakrat, a ono kadgodi. D. Raňina 40ab. Er ako kadgodi hoću se tužiti, u tuzi ne hoće suze me združiti. 82b. Kojim se kadgodi zgodi da padu u grih. P. Radovčić, nač. 85. Na slavicu je glas, a kadgodi grmuša i ljepše poje. (D). Poslov. danič. Sunce kadgodi pomrči, ali tvoja svetiňa ne može pomrčati. S. Margitić, fal. 22. Mogli b' imat oprošteńe a kadgodi i pošteńe. V. Došen 178a. — kàdagodi *(radi akcenta vidi kod* 1. kad). A kadagodi po noći strašnim rovļaše glasom. F. Glavinić, cvit. 15b. — kàdgodijer, kàdgodir. Jak da je besudno pribivat kadgodir žalosno i trudno. N. Dimitrović 58. Dobro da se šti kadgodijer. M. Orbin 14. U koj *(čaši)* mati kadgodir sočiva, neka blaguje, šaļaše mu. F. Glavinić, cvit. 73a. Da pokora ludomu pamet kadgodir povratiti čini. 102a. — kàdagodir *(radi akcenta vidi kod* 1. kad). Uzrok kadagodir čini človika pristupiti sakon. F. Glavinić, cvit. 144a. Da kadagodir po tri dni posteći, ništar ne okušaše. 400a. I mi običajemo kadagodir dati pokoj umorenoj pameti. P. Posilović, nasl. 66a. Slip naslańa život jednomu ditetu i jošće kadagodir jednomu psetu. I. P. Marki 76. — kadgodar. Da kadgodar po leto dan na posteļi ležaše. F. Glavinić, cvit. 329b. — kadagodar. I kadagodar bitjem služaše jim svojim. F. Glavinić, cvit. 292b. I kadagodar zemļa gola, posteļa biše jego. 16a.

b. aliquando, quandoque; unquam, olim, *jedan put, jednom (k potpunom smislu moglo bi se dodati* dajbudi *ili* ipak). *a) o prošlom događaju.* kadgod. Jeli koji kadgod zapamtio da se sjaji more od zapada? Nar. pjes. vuk. 3, 346. — kadgođ. Pa i danas ne znaju ufano, da su kadgod živili i mrli. Osvetn. 2, 96. — *b) o budućem događaju, ističući: aa) da može biti ili da je sva prilika da će jednom biti.* kadgod. Isti prijateļi govorau ńemu da će se ova krivica kadgod na ńegovu glavu oboriti. A. Kanižlić, kam. 104. Tako grisi svi opaki, ima svoju miru svaki, jerbo svaki velikoću i poganu svoju zloću more kadgod zadobiti da ne radi veći biti. V. Došen 72b. Ona jedna ljekarija od tolicijeh zalah nami bi od Boga prikazana da bismo kadgod živjeli po voļi Božjoj. J. Matović, kat. 477. — *bb) želju da bude.* kadgodi. Odgovor meni daj kadgodi kad uzmož'. N. Naļeško vić 1, 308. Er da se prigodi tva milos, gospođe, za žalos kadgodi na milos da dođe. 2, 29. — kadgod. Ah, hoće li kadgod doći vrime? M. A. Reļković, sat. F7b. E! Obrene, šta bi pregorio da ti kadgod dan osvete sine! Osvetn. 1, 85. Naš gusti Krńine! dođemo li kadgod u te živi ... Osvetn. 4, 59. — kadgođ. I mi smo se i uzdali u te, da ćeš ti nas kadgođ izbaviti. Nar. pjes. vuk. 3, 358. I da vidiš vjerenika žudna kadgođ, ļubo, u vijeku svomu. Osvetn. 2, 5.

2. KÀD GÒD (god *se jače ističe akcentom), adv. ili conj.* quandocunque, *u svako doba, svaki put* (god *daje neograničeno značenje). vidi kod* 2. gdje god. — *I* kad *i* god *mogu biti u različnijem oblicima, kao kod* 1. kadgod. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kad godi, vazda kad ‚quoties, quotiescunque, toties, quoties, quotiens'), *u Voltigijinu* (kad godar, kad godi, kad godijer, v. kada god; kada god, kada godar ‚qualora, quando, quandochè sia' ‚so oft als, wenn'), *u Stulićevu* (kada god, kada godi, kada godir, v. kad god; kad god, kad godi, kad godir, kad godijer ‚quotiescunque, quoties'), *u Vukovu* (kàdagòd, kàdagòđ, vide kadgod; kàdgod, kàdgođ, ‚wann immer' ‚quandocumque'). kъde (gdȅ, kada, kadi, kade, kde, kad) godȅ (godi, godije, godȅrь, gode, godijer, godir). *(u naj prvom primjeru ima pred adverbom prijedlog* do, *isporedi* 1. kad, B, I, c, *b), te je značenje: dok traje neko vrijeme).* Da davaju Dubrovčane na vsaku godinu ... do gdȅ godȅ Dubrovnikъ drьži Stonь. Mon. serb. 157. (1358). I hotȅ gospođa Jelȅna, ... kъde godi bude, poslatь uzeti rečene dukate, da pošļe ovь našь listь. 322. (1428). Kada godȅ bihъ hotio uzeti, da damь na znanļje. 339. (1427). Kada godȅrь bi poslali, da imь damo. 499. (1466). Kde bi gode došьlь Dubrovьčaninъ poiskati svoga imanja ... da biste vi zvali ńihъ popove. 585. (1485). Kadi je godije bude hotjeti uzeti. Spom. sr. 2, 94. (1437). Kade godije bude poslati uzeti rečene dukate, da pošļe

ovь našь listь. 2, 96. (1438). Kad godijer se nađe u proštenju. A. Gučetić, roz. jez. 51. Kada godi su koji hotjeli koje knige složiti i ispisati... vazda su promišljali... M. Divković, bes. xv. Kad godijer človjek štogod bezredno žudi, tutako se učini nemiran u sebi. B. Kašić, nasl. 10. Kad godijer se za ńim stavi slovo glasno. R. Gamańić A6a. Kad godir arkibiskup bude hotiti misu reći. M. Bijanković 127. Još sotona kada vidi, jednom Boga što uvridi, da u jamu od propasti morala je uvik pasti, a da čovik na hiljade krivac Bogu već postade, i kad godi on posrne, da se može da povrne, krivo joj se zajer čini što je ona u dubini, a čoviku može biti još raj slavni zadobiti. V. Došen 116b. — kad god (goď). Kad god se učini koje dilo zlo i nepodobno, udilj se uvriđuje Bog. J. Banovac, uboj. 7. Kad goď kosi, rukavice nosi. Nar. pjes. vuk. 1, 528. Po ńoj pliva riba svakojaka, kad goď hoćeš, da je taze jedeš. 2, 106. Kupi svata koliko ti drago, po đevojku kad goď tebe drago. 2, 514. Pa je ljubi kad goď se probudi. 3, 102. Ja je ljubim kad goď mi je drago. Nar. pjes. herc. vuk. 210. Kad goď hćesmo, sakupit mogosmo. Osvetn. 3, 17.

1. KADI, *vidi* gdje. Kada se zaručnik ne more najti kadi bi bil. Naručn. 60a. Mesto kadi se porodi Jerolim. Transit. 1. Sin človičaski nima kadi podkloniti glavu svoju. 46. Posla ga ka onoj crikvi kadi biše ńegova žena. Mirakuli. 4. Ide na ono mesto kadi muž ńeje biše. 59. Po vsej zemlji kadi se razumi konac. Korizm. 1b. Kadi je zavidošć, totu ni ljubve. 87a. Kadi ja jesam, totu i sluga moj da bude. 78a. Daj pogledaj v ono sunce žarko kadi j' bilo i sada kadi je. Nar. pjes. istr. 1, 34. Kadi si mi? kadi? lipa Mare moja! 2, 5.

2. KADI, *vidi* 1. kad.

KÀDICA, *f. dem.* 2. kada. — *U naše vrijeme.* Usuti valja takovo žito u obična korita, ili male kadice. Nov. sr. 2, 31. *vidi i:* Kadica, chem. ‚wanne', tal. ‚tinozza'; pneumatična kadica ‚pneumatische wanne', tal. ‚tinozza pneumatica', frc. ‚cuve pneumatique', egl. ‚pneumatic trough'; kadica sa živom ‚quecksilberwanne', tal. ‚tinozza per mercurio'. B Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÁDIĆ, *m. prezime (u prva dva primjera može biti drugi akc.:* Kàdîć *mj.* Kàdijić, *kadijin sin).* Ne ostav'te Kadića Manojla. Ogled. sr. 43. Kadić Marko od sela Vučice. 197. Kádić, prezime. u Bačkoj. V. Arsenijević.

KADIF, *m. vidi* kadifa. — *U Belinu rječniku:* ‚velluto, drappo di seta' ‚sericum villosum' 756b; *u Bjelostjenčevu:* kadif, velut ‚sericum villosum'; *u Voltigijinu:* ‚velluto' ‚sammet'; *u Stulićevu:* ‚sericum villosum'.

KADÍFA, *f. osobita vrsta tkaña od svile (a čini se i od vune i od pamuka), u kojega s jedne strane (s lica) strše kratke, vrlo tanke i guste niti kao dlačice jednake duline, ar.* qatīfe, *tur.* qadīfe. — *isporedi* kadif, kadiva, kadipa, *pa i* baršun, velut. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (v. baršun) *i u Vukovu* (vide kadiva *s dodatkom da se govori po varošima).* Što su zlatni raspliti kadife i svile. M. Radnić 80a. Obšiti ga crnom kadifom. M. A. Reljković, sabr. 67. Stolovi izvezeni svilom i s kadifom. J. Krmpotić, malen. 5. Kano lučac svione kadife. M. Katančić 67. Pa prostiri svile i kadife. Nar. pjes. vuk. 1, 51. Pod dolamom od kadife đečerma. 1, 153. Od svekra ti crven kavad došo, od svekrve zelena kadifa. 1, 280. Na serdžazi mor kadife jastuci. 1, 886. Dvije dibe, četiri kadife. 1, 446. Zasija se skerlet i kadifa. 2, 150. A po čosi lijepa kadifa. 2, 231. Čivot ću mu kadifom pokriti. 3, 76. Nije za svińu od kadife sedlo. Nar. posl. vuk. 214. — *U prenesenom smislu ime je i ńekijem biljkama (uprav cvijeću, jer je nalik na kadifu; ima i tur.* kadife čičegi, *trator).* Kadifa, Kadiva (Vuk), amaranto primo (Kuzmić), 1. Zinnia multiflora L. (Pavić); 2. Tagetes L. (Sabljar, Dubica), v. Kadifica. B. Šulek, im. 135.

KADIFÈLI, *adj. vidi* kadifli. — *U narodnoj pjesmi našega vremena, i otale u Vukovu rječniku.* Stade skidat kadifeli ruo. Nar. pjes. vuk. 1, 546.

KADÌFICA, *f. (uprav dem.* kadifa) *ime cvijetu i biljci, isporedi* kadifa *na kraju.* — *Može biti od prije našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (v. trator) *i u Vukovu* (vide kadivica). Kadifica, fiori di veluto (Kuzmić), Tagetes patula L. (Vodopić). B. Šulek, im. 136.

KADÌFLI, *adj. koji je od kadife; kaže se i* kadifeli *(koje vidi), tur.* qadifeli, qadifli. — *Ne mijeńa se po oblicima.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚sammet-' ‚holosericus'). Po dolami kadifli đečerma. Nar. pjes. vuk. 1, 373.

KADÌFLIJA, *f. ńekakva kapa od kadife.* — *Postaje od* kadifli. — *U Vukovu rječniku:* t. j. kapa ‚art sammtmütze' ‚mitrae genus', cf. kićenka *s primjerom iz narodne pjesme:* Po glavi im kape kadiflije. (Na glavi im kape kadiflije. Nar. pjes. vuk. 4, 167).

1. KADIGOD, KADI GOD, *vidi* gdjegod, gdje god.

2. KADIGOD, KADI GOD, *vidi* kadgod, kad god.

KÀDIJA, *m. turski sudija, arap.* qādī, *tur.* qadi *(pers.* qāzī, *od čega je postalo i tur.* qazi; *obično su došle arapske riječi u turski jezik preko persijskoga, te je oblik* qadi, *kao i još koja riječ, izuzetak od ovoga pravila).* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kādîjā. — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚der kadi (richter)' ‚judex' cf. muselim, *i u Daničićevu* (‚judex' u Turaka). Kadiji u Gluhlavici. Spom. sr. 1, 4. (1396). Naš kadija. Đ. Baraković, vil. 174. Kada li je danak osvanuo, skočiše se paše i kadije. And. Kačić, razg. 134b. Kadija kliški. kor. 458. I mešćema gdje kadija sudi. Nar. pjes. vuk. 1, 485. Ode Marko s agom na kadiju. 2, 359. Čuješ li me, efendi-kadija? 2, 359. Govore mu hoće i kadije. 2, 610. Isjek'o si paše i kadije. 4, 295. A namješta po Bosni kadije, da mu raji po ćitapu sude. 4, 369. Kantar kadija (gledaj: Mjera vjera). Nar. posl. vuk. 129 *(Vrčević tumači ovako:* Kantar kadija t. j. ni sudac ne sudi po glavi, nego po zakonu, i to mu je mjera kao što je kantar. Pravdonoša. 1852. 17; *ali je značeńe uprav, da kad se čemu zna mjera, ne treba kadije ni suda za kupovańe ili dijeljeńe ili drugu pogodbu; pa još u širem smislu, da, kad što sami vidimo kako treba da bude ako hoćemo da bude pravo, ne treba nam kadije).* Ako car da, kadija ne dade. Osvetn. 3, 26. Ako pružiš, valjasti su ljudi kod kadije, kad ti parbu sudi. 4, 10.

KADIJENICA, *f. vidi* kadijinica. — *U naše vrijeme u Bosni.* Kadijenica brže bolje skoči... Izađe kadija s kadijenicom i svojim sinovim u stalku... Kadijenica je svakom kazivala... Kad to očuti kadijenica... Nar. prip. bos. 1, 59.

KADIJIN *(govori se i* kàdîn), *adj. koji pripada kadiji.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚des kadi' ‚judicis'). Svaki jaše po jednoga konja a

Staniša kadijina dora. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 23. — *I kod mjesnijeh imena:* Kadijina bukva, mjesto u Bosni. Kadina Bukva. F. Jukić, zemļop. 80. 72. Kadijna bukva. F. Kovačević, bosn. 89. — *u Srbiji.* Kàdîjna Glàvica, šuma u okrugu užičkom. Ļ. V. Stojanović. — Kàdîna Luka, *selo u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 102. — Kàdîna Stijèna, *selo u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 724. — Kàdijin Potok, *mjesto u okrugu biogradskom.* Glasnik 19, 165. — *u Dalmaciji*: Kadina *(možebiti i* Kádina, *vidi* 1. kadin) Glavica, *selo u okrugu kninskom.* Repert. dalm. 1872. 41.

KÀDIJINICA *(izgovara se i* kàdînica), *f. kadijina žena. — U Vukovu rječniku:* kàdîjnica, kadijna žena, ‚des kadi frau' ‚uxor τοῦ kadija'.

KÀDIJINSKÎ *(govori se i* kàdînskî), *adj. koji pripada kadijama. — U Vukovu rječniku:* kàdîjnskî ‚der kadi' ‚judicum'.

KADIK, m. ime biļci, smreka, ńem. kaddig. Kadik, (Kaddig), Juniperus communis L. (Sabļar). B. Šulek, im. 136.

KADÌKAD, *sastavļeno* kad i kad, *vidi* 1. kad, B, I, 3, c, *a). — U Mikaļinu rječniku:* kadikad, nigda i nigda, često ‚identidem, saepe, frequenter'; *u Stulićevu:* ‚identidem, aliquando, subinde'; *u Vukovu (s drugijem akcentom i pisano je razdijeļeno:* kâd ì kad ‚dann und wann' ‚interdum', cf. katkad). — *vidi:* Gdi odavna kadikada kap na kamen... pada. V. Došen 177ᵇ. I suviše da kadikad jedno drugo poļubi. Nar. prip. vrč. 202.

KÀDILAC, kàdioca, *m. čovjek koji kadi. — U poslovici* XVIII *vijeka.* Naj veće kada kadiocu. (Z). Poslov. danič.

KADILICA, *vidi* kadionica.

KADILN-, *vidi* kadion-.

KÀDILO, *n. čim se kadi uopće, od čega postaju u našem jeziku dva osobita značeńa. — Riječ je praslavenska, i postoje od* kaditi *nastavkom* dlo, *kod kojega je u južnoistočnijem jezicima ispalo* d; *isporedi strslov.* kadilo, *rus.* кадило, *češ.* kadidlo, *poļ.* kadzidło. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kadilo, kadiovnik ‚thuribulum'), *u Belinu* (‚incensiere' ‚thuribulum' 391ᵃ), *u Bjelostjenčevu (kod* kadilnica; *napose:* kadilo, miris, v. kad), *u Jambrešićevu* (‚suffitus'), *u Voltiġijinu* (‚profumo, incenso' ‚weihrauch'), *u Stulićevu (uz* kadilnik; v. miris).

a. *vidi* kadionica, kadionik. Sъ dijakony i sъ kadily blagouhanьnyimi. Domentijanᵃ 103 *(mislim da ovaj primjer, kao i drugi za ńim, amo pripada, a ne pod* b). Zato oni tu malu dičicu blagoslavļaju, kade, krope, va crikvu vode, ńih blagoslovļene, šarane sviće, kadila, cvitje i želišća k ńim na posteļu stave. Postila. z4ᵃ. Odkupi ńeka crkovna kadila ali inčensijere. I. Đorđić, ben. 172. Dim i miris idu nerazdiono iz kadila. (Z). Vas dim popu iz kadila, a pogača meni ma iz bisaka. (Z). Poslov. danič. Prikaza im se hudoba s kadilom u ruci. Đ. Bašić 280.

b. *vidi* 3. kad *(s općijem značeńem i s osobitijem: o crkvenom kadu). u rječnicima.*

KADÌLUK, *m. prijedjel u kojemu sudi jedan kadija, tur.* kadylyk. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der gerichtsbezirk, gerichtssprengel' ‚dioecesis judicialis'). Vь bogospasnuju jeparhiju Zvorničkuju i vь kadilukь Soli i vь gradь Šabacь... Vь bogospasnuju nahiju Cêtinje i vь kadilukь Podgoricu i Skadarь i vь pleme Paštrojeviće. Glasnik. 25, 44. (XVII *vijek).* Posluša ga Ali-paša stari i ostalo sedam muselima... svaki ode kadiluku svome. Nar. pjes. vuk. 4, 487. U ļevańskom kadiluku blizu Dalmacije. Vuk, nar. pjes. 4, 458.

KÀDÎĻŃÂK, *m. vidi* kadionica, kadionik. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kanoniki dva puta s motom od kadiļńaka jimaju biti pokadjeni. I. Kraļić 75.

KÀDÎĻNÎK, *m. vidi* kadionik. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Držeći u rukah kadiļnike. A. Vitaļić, ist. 370.

1. KÀDÎN, *adj. vidi* kadijin. — *S drugijem akcentom:* kádin, *znači: koji pripada kadi* (kaduni), *ali nemam primjera; ipak vidi* kadijin *na kraju.*

2. KÀDÎN, kadína, *m. umivaonica, tal.* catino *(u dialektu mletačkom možebiti i* cadin). — *U Dubrovniku u naše vrijeme.* P. Budmani.

1. KADÍNAC, kadínca, *m. sluga sudni kod* kadije. — *Uprav* kadijinac, kadijínca *(isporedi* kadijin). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der gerichtsdiener' ‚lictor, viator'). Kad kadija oće koga iz sela da dozove k sebi, on po kadincu pošaļe muraselu po ńega. Vuk, dan. 2, 85.

2. KADÍNAC, Kadinca, *m.* česma u Užicu. Ļ. Stojanović.

KADINIK, *m.* thuriferarius, *onaj koji u crkvi nosi kadionicu. — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Za ńim *(djakonom)* kadionik s akolitom. I. Bandulavić 111ᵇ.

KADINOLUČKI, *adj. koji pripada Kadinoj Luci (kod imena rijeke).* Zemļa u Kadino-lučkoj reci. Sr. nov. 1868. 645.

KADÌŃAČA, planina u Stoparima (u okrugu užičkom) u Srbiji. Ļ. V. Stojanović.

KÀDIONÎ, *adj. koji pripada kađeńu. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kadilьnъ, *rus.* кадильный, *češ.* kadidlný, *poļ.* kadzidlny. — *Kako se vidi po češkom i poļskom obliku postaje od* kadidlo *(vidi* kadilo) *nastavkom* ьn. — *U nas nije narodna riječ nego je Vuk (vidi* nov. zavj. god. 1847, *str.* VI) *načinio od stslovenske promijenivši na kraju sloga* l *na* o. Stajaše s desne strane oltara kadionoga. Vuk, luk. 1, 11. Načini oltar kadioni. Đ. Daničić, 2moja. 30, 1. Na oltaru kadionom. 1dnevn. 6, 49.

KÀDIONICA, *f.* thuribulum, *sprava u kojoj se pali kakva mirodija da pusti ugodan miris (u ovom općemu značeńu samo u Belinu rječniku), a osobito u crkvi za tamjan i miru. isporedi* kadionik. — -o- *stoji kod štokavaca mj. starijega* l: kadilnica, *jer je na kraju sloga, isporedi* kadioni *i* kadionik *(naj stariji je primjer s* o *u Kavańina). — Postaje od osnove* kadiln *(vidi kod* kadioni), *kako se poznaje po oblicima u sjeverozapadnijem jezicima. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kadilьnica, *rus.* кадильница, *češ.* kadidlnice, *poļ.* kadzidlnica. — *Između rječnika u Belinu* (kadionica, kadilnica, ‚profumiera, vaso da ardere i profumi' ‚vasculum odoramentarium' 589ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (kadilnica, kadilnik, kadionik, kadilo ‚thuribulum, odorarius, acera'), *u Jambrešićevu* (‚fumigatorium, thuribulum, acerra'), *u Voltiġijinu* (kadilnica, kadilnik ‚turibolo, incensiere' ‚rauchfass'), *u Stulićevu* (kadilnica *uz* kadionica *s dodatkom da je riječ ruska;* kadionica ‚thuribulum'), *u Vukovu* (kadionica ‚die räucherpfanne, das rauchfass' ‚turibulum'), *u Daničićevu* (kadilьnica ‚thuribulum'). Sъ kadilьnicami i sъ svêštami. Stefan, sim. pam. šaf. 16. S Božijeju pohvaloju s(ь) kadilьnicovь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 148. Kadilьnice srebrьny i zlaty.

Domentijan[a] 55. Ripidije, kadilьnice i svêštьniki. Deč. hris. 8. Kadilьnice i svêštьniky zlaty. Danilo 87. Popove pristupi(v)še sa svićami i kadilnicami, Aleksandra pokadiše. Aleks. jag. star. 8, 245. Srebrnitih kadionica, kandel, pihžid i kaleži. J. Kavańin 822[b]. Kadionice, al' otara. 471[b]. Imajući kadionicu zlatnu u ruci svojoj. A. Kanižlić, fran. 114. Naredio je, da u kadionici tamjan gori. utoč. 224. Što je Jerovoam uzeo kadilnicu. J. Rajić, pouč. 8, 85. Ostaviću cijelu okrutu, kalež, darce i kadionicu. S. Ljubiša, prip. 227. Donese kadionicu sa žarom. M Đ. Milićević, jur. 17. — *U jednom primjeru* XV *vijeka (i u prijepisu) ima* kadilica *u istom značeńu; ali je po svoj prilici pisarska pogreška mj.* kadilnica. Četiri kadilice, dve pozlaćeni, tegle dva na deste litrь, 7 unačь i 8 aksage. Mon. serb. 408. (1441) *prepisano možebiti iste godine:* 4 kadilice, 2 pozlaćena a dva nepozlaćena, tegle 12 litarь, 6 *(sic)* unačь, 3 aksage. Spom. sr. 2, 100, *otale i u Daničićevu rječniku* (kadilica ‚thuribulum').

KÀDIONÎK, *m. vidi* kadionica. — *isporedi* kadionik, kadiovnik, kadivnik. — *Radi -o- i radi postańa vidi kod* kadionica *(naj stariji je primjer s o i to* XV *vijeka, i kod pisca čakavca kao i* kadionica). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kadilьnikъ, *rus.* кадильникъ, *čes.* kadidlník, *poļ.* kadzidlnik. — *Između rječnika u Belinu* (kadionik ‚incensiere' ‚thuribulum' 391[a]; ‚profumiera, vaso da ardere i profumi' ‚vasculum odoramentarium' 589[a]), *u Bjelostjenčevu* (kadilnik *i* kadionik *kod* kadilnica), *u Voltigijinu* (kadilnik *kod* kadilnica; kadionik, v. kadionica), *u Stulićevu* (kadilnik, kadilo, kadionica, kadionik, kadiovnik ‚thuribulum'). Imajući zlat kadionik. Bernardin 188. paul. hebr. 9, 4. Kada dim ishaja is kadilnika. Naručn. 109[a]. On razlupao tolike kaleže, kadionike. M. Divković, zlam. 42. Noseći kadilnik i tamjan. B. Kašić, rit. 46. Ovdi se stavi tamńam u kadionike. I. Bandulavić 80[a]. Akolit uzamši ugļevja blagosovļenoga postavi u kadionik. 111[a]. Staviše drugi ogań u kadionik. I. Ančić, ogl. 168. Srce čoečje jest kakono kadionik pun mnogije vrtļina. M. Radnić 433[a]. Dimom ishodećim iz ńihovih kadilnikov skončani jesu. I. Zanotti, I ned. priš. 13. Mogao bi ga prilikovati kadioniku iz koga dim izođaše. S. Margitić, fal. 64. Tavńan ako staviš u kadionik. 210. Akoliti će držati jedan kadionik s plaviju od tamńana. L. Terzić 157. Stavi tamńana u kadionik. 158. Kadionik s plavčicom i s tamńanom. 335. Uze kadionik da prikaže tamńan. A. Baćić 175. Sagrišiše sinovi Aronovi, mećući tuđi ogań i tamńan u kadionik. J. Banovac, razg. 28. Zlatnim kadionikom kadijaše redovnike. P. Knežević, osm. 182. Što na pivanoj misi zlamenuje kadionik i pokađeńe? A. Kanižlić, bogoļubn. 67. Uzmite svi naše kadionike. E. Pavić, ogl. 155. Ne ktijući pustiti iz ruku kadionika. 338. Dođe pak i drugi anđeo s zlatnim kadionikom. 672. Kaleže, kadionike i ostale sude. And. Kačić, kor. 79. Dođoše s kadionicim. 90. Donesoše kadionik i tamńan. F. Radman 20. Da ja n. p. namisto tamńana za okadit otar, stavim u kadionik svakoga smrada. L. Vladmirović 53. Kadionici neprijateļa tronovih bili su obišeni o otaru. Blago turl. 2, 72. Kadionik nositi i kaditi. I. Velikanović, uput. 3, 175. Primloge kadionike od zlata skovati naredio je. 8, 298. I s onom istom vatrom, da se u vrime posvetilišta u kadioniku služe. Đ. Rapić 428.

KÀDIOŃÎK, *m. vidi* kadionik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Da ja na misto tavńana za okadit otare stavim u kadiońike sumpora, pakline, što biste rekli? J. Filipović 1, 290[a]. Vide se noseći kadiońik. 3, 225[a].

KADIOVNIK, *m. vidi* kadionik. — *U Mikaļinu rječniku:* vidi kadilo, *i u Stulićevu us* kadilnik.

KADÍPA, *f. vidi* kadifa. — *U Vukovu rječniku:* vide kadiva.

KADÌPLI, *vidi* kadifli. — *U naše vrijeme.* Pa svrh toga kadipli-jačermu. *(Nar. pjesm.)* M. Pavlinović.

KÀDITEĻ, *m. čovjek koji kadi.* — *U jednom primjeru* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku:* ‚suffitor'. Sprid ide kaditeļ s kadilnikom dimećim. B. Kašić, rit. 300.

KÁDITI, kâdîm, *impf.* fumigare, suffire; odoribus suffire, *paliti što da pušta kod goreńa mnogo dima, pa u osobitom smislu kad je dim ugodna mirisa. isprva je bio neprelazni glagol (tako je još svagda u ruskom i u poļskom jeziku, a djelomice u našemu i u češkome).* — *Akc. kaki je u praes., taki je u impf.* kâdâh, *u aor.* 2 i 3 *sing.* kâdî, *u part. praet. pass.* kâđen. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kaditi, *rus.* кадить, *češ.* kaditi, *poļ.* kadzić.

1. *aktivno, može biti prelazno i neprelazno.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚vaporare'), *u Mikaļinu* (kaditi, okaditi mirisima ‚facere suffitum'), *u Belinu* (‚affumicare, cioè dar fumo' ‚suffumigo' 49[a]; ‚incensare' ‚thus dare' 391[a]; ‚profumare, cioè far odorifero' ‚inodoro' 589[a]), *u Bjelostjenčevu* (kadim, dimim ‚fumigo, fumifico, suffitum, fumum facio, fumo', v. podkađujem), *u Jambrešićevu* (kadim ‚fumigo'), *u Voltigijinu* (‚incensare, profumare; adulare' ‚anräuchern, räuchern; schmeicheln'), *u Stulićevu* (‚adolere thure, suffumigare, suffire'), *u Vukovu* (‚räuchern' ‚fumigo').

a. uopće (kad se ne misli da je dim ugodna mirisa), vidi i u rječnicima.

a) prelazno. Zato opet pušit radi, da kolibu smradnu kadi. V. Došen 207[a].

b) neprelazno. Neg sve udiļ oko pčela kadi. M. A. Reļković, sat. 18[a]. (Trava) dimom kadi jer plamena nema. Osvetn. 2, 72. Još mu ruka krvnim dimom kadi. 2, 156. — *u ovom primjeru nema objekta, te može biti prelazno (a objekat u ima u misli) i neprelazno.* Kad zatvoriš, borovicom kadi. J. S. Reļković 72.

b. dim je ugodna mirisa; te kađeńe biva naj češće kod crkvenoga obreda (Bogu ili bogovima).

a) prelazno. aa) u pravom smislu. Vazdi češ nastupit na tamjan i miru kom te će kaditi muži, žene, dica. H. Lucić 197. I smolami kajaše *(greb).* P. Zoranić 72[b]. Kađeći ga *(idola)* tamjanom. F. Glavinić, cvit. 290[a]. Ne djavlom ke ti sad kadiš, nego ńemu *(Bogu)* hvalu imaš podati. 384[b]. Kadit ih tamjanima mirisnijem. B. Zuzeri 351. Da ja stavim u kadiońike sumpora, pakline i drugi stvari smrdļivi, ter da ńima počmem otar kadit, što biste rekli? J. Filipović 1, 290[a]. Zašto kadi služiteļ s tamńanom sveto vanđeļe? Ant. Kadčić 100. A kadi ga svakom mirodijom. Nar. pjes. petr. 2, 252. — *bb) metaforički, hvaliti i slaviti preko mjere, pa i laskati, ulagivati se.* Narešena ńega s Nikom ļubom kadi Sabeliko i Paladi. J. Kavańin 112[b]. Zaludo ńega kadi. A. Kanižlić, kam. 102. S tamjanom prazne slave kade lude hole glave. V. Došen 37[a].

b) neprelazno: ono što je objekat kod a) stoji u dat. (tako je i u ruskom, češkom, poļskom jeziku). Bogom tamjanom kadite. F. Vrančić, živ. 26. Zapovida, da ženska glava nima u crikvi tamijanom kaditi. F. Glavinić, cvit. 96[b].

c. *u prenesenom smislu, mirisati.*

a) prelazno. Cvijet i miris vilam sadi, Božji a otar s ńim ne kadi. J. Kavańin 11a. — *ironički (o smradu).* Gnoj za bilig neka stoji i nek misto ono kadi. V. Došen 76ab.

b) neprelazno (u jedinom primjeru ironički kao što je kod a) na kraju). Iz ńeg' ružni smrad udara, iz ńeg' smrtna kadi para. V. Došen 176b.

2. *sa* se. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kadim se, dimim se ‚vaporo, fumo'. 2. ‚fumigor'), *u Jambrešićevu* (kadim se ‚fumo, vaporro'), *u Stulićevu* (v. nakaditi se).

α. pasivno.

a. *vidi* 1, a. Drug do druga, rđav do gorega, ter se dimom duhanskijem kade. Osvetn. 1, 21. Moje nije vojevodstvo nit' da sjaje u bijelih gradih, nego da se crnim dimom kadi. 8, 84.

b. *vidi* 1, b. Tamjanom otari kade se. I. Velikanović 3, 298. Kade se tamjanom i prikazańa. 3, 299. — *impersonalno.* Tako se kadi na svečaniji*(h)* misa*(h)*. I. Ančić, svit. 189.

c. *vidi* 1, c. U što krade po svijetu smrade, tere nosi da se ļudi kade. Osvetn. 3, 14. — *impersonalno.* Blagoslov rusul, rute, pelina i ostali stvari na što se kadi, i cvitja. L. Terzić 253.

β. refleksivno, značeńe je kao kod 1, *kad je neprelazno. vidi u rječnicima.*

KADÍVA, *f. vidi* kadifa. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* kadíva, 1. ‚der sammet, sammt' ‚panni bombycini genus'. 2. (kadivica) ‚die sammetblume' ‚tagetes Linn', cf. kadipa. Da ne ščepa dibe i kadive. Nar. pjes. vuk. 1, 262. A nositi divu i kadivu. 2, 105. Od kadive zelene dolame. 2, 177. Da oblačim divom i kadivom. 2, 209. — *Kao ime biļci.* Od bosiļka i od trandovļa, od kadive male i velike, i od one pitome ružice. Nar. pjes. vuk. 1, 489. Kadiva (Vuk), Kadivica (Vuk, Sabļar), v. Kadifa, Kadifica. B. Šulek, im. 186.

KADÍVICA, *f. vidi* kadifica. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kadiva 2), *i u Šulekovu imeniku (vidi kod* kadiva). — *U prenesenom smislu, zove se ovako žensko čeļade od mila.* Kadivica, umiļato ime zaovi. V. Bogišić, zborn. 385. Kadivica, ime koje daje mlada ženskom čeļadetu iz muževļe rodbine. I. Pavlović.

KADÍVLI, *adj. vidi* kadifli. Po košuļi kadivli đečermu. Nar. pjes. vuk. 3, 111.

KÀDÎVNÎK, *m. vidi* kadionik. — xvi *vijeka.* Da bi *(koludrica)* tamjan v kadivnik ne postavila. Š. Kožičić 7a.

KADLESKIJER, *m. vojnički sudac turski, arap.* qādiju 'l 'askar, *tur.* qadilesker. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* S kapiģijami... kadleskijeri i alajbesi... J. Kavańin 270a.

KÀDLI, *sastavļeno:* kad li, *vidi* 1. kad, B, II, 5, *i kod* li. — *U Vukovu rječniku:* 1. a to ‚siehe da' ‚ecce' *s primjerom iz narodne pjesme:* I na Tisu vodu nagaziše, kadli Tisa voda ustanula. 2. a kad ‚da nun' ‚cum' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Kadli, bolan, Turci alaknuše. Kadli Ana sretno domu dođe, al' istina što su govorili.

KADLINAC, kadlinca, *m. ime biļci.* — *U Stulićevu rječniku:* kadlinac, trava ‚angelica domestica'; *i otale:* Kadlinac, (lat.) angelica domestica (Stulli), Archangelica officinalis Hoffm. B. Šulek, im. 186.

KADMEN, *m. ńekakva vrsta košuha.* — *Samo u Vrančićevu rječniku (str.* 119) *gdje se izporeduje s maģar.* ködmen, *seļački košuh; u Miklošićevu rječniku* (lex. palaeoslov.[2]) *ima* kъdmanъ ‚vestis genus' *što je uzeto iz ruskoga spomenika* xii *vijeka.* — *Iz toga se svega vidi da a stoji mjesto ńegdašńega* ъ. — *Riječ je jamačno tuđa, možebiti maģarska.*

KÂDNO, *adv. vidi* 1. kad, *od čega postaje dodavańem sloga* no *(isprva* ono, *vidi* no *i kod* on; ono *ostaje gdjegdje i neokrńeno, n. p.* Kad ono grišnik smrtnim sagriši grihom, ako hoće da mu Bog milost svoju pridruži, dvi stvari prvo učiniti ima. F. Glavinić, cvit. 86a. Kad ono Lavrencio bi uhićen, podahu ga vitezu nikomu. 276a. Kad ono Isukrst na drivu trpi križa, tada sunce proti naturi svojoj od šeste do devete pomrknu ure. 341b. Kadono Asirija mora se ponisiti (‚ponesiti'). D. E. Bogdanić 98. Jer znadeš li, moje čedo drago, kadono smo na zakletvi bili, kako nas je zaklińao kneže? Nar. pjes. vuk. 2, 299). — -no *ne dodaje se samo obliku* kad *nego i drugijem: imamo primjera sa* kъdeno, kъdino, kadano, kadno. — *S ovijem je dodatkom* kad *(ili drugi oblik) svagda relativni adverab, vidi* 1. kad, B, I, 4 *(što ima* kadno *kao interogativni adverab u Stulićevu rječniku, to je sama pogreška).*

a. kъdeno. U vrême kъdeno imasmo razmirьje s Bosnomъ. Spom. sr. 1, 52. (1404).

b. kъdino. Da je bio u dobroj svêsti i pameti kako je igdarь bio gospodinъ hercegъ Stêpan kъdino je naj zdravêj bio. Spom. sr. 2, 127. (1466).

c. kàdâno. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kadano, tad kada ‚tunc quando, tum cum') *i u Stulićevu* (‚tunc quando'). Kadano zle koristi s toga ishajaju. Naručn. 59b. Namirih se na onu bludnu knigu koju izvrsni pisnivac Ovidij mnogo hitro od strane Pariževe izmisli, kako prem onada Eleni poslanu, kadano ju od muža himbeno odmamivši odvede. H. Lucić 185. Malo krat, početak kadano jes dobar, zla svrha bude pak. N. Dimitrović 10. Takojer bi uzvišena i u gospodstvu potvrđena od kraļa ugarskoga, kadano se bijahu s kraļevstvom hrvackijem. M. Divković, bes. xvi. Koga sin Boži obra za temeļni i naj prvi kamen crkve svoje, kadano mu reče: ‚Ti si kamen...' F. Lastrić, od' 116. Djavao onda čini nima jednog čovika iliti čeļače, kadano, posli kako upade u kojigodi grih smrtni, zatvori mu usta sa sramom da ga ne ispovidi. 199. Tada kadano ogań zdvorańi... držali su pod ništo. test. 255b. U oni čas, kadano neprijateļ pakleni otio je. 348b. Srična ona vrimena, kadano... govorahu... test. ad. 21b. Ositićete se od ovi moji riči prid strašnijem sudcem, kadano budete imat davat razlog više za grihe poroda vašega, negoli za iste vaše. ned. 68. Ovako razumijaše isti spasiteļ kadano reče Žudijom... 95. Zašto ću vam odgovoriti ono isto što S. Ivan Apoš. svojim učenikom kadano biše ostario te bi ga nosili u crkvu, niti mogadijaše drugo govoriti nego samo bi ovo sve udiļ priuzimao: ‚Sinci, ļubite se među sobom'. 153. Ali linost poglavara vas podložni puk obara... i kadano lino leže da puk od zla ne uzteže. V. Došen 215b. Ter kadano u boj gvožđe zvekne, srdašce ti u grudijeh jekne. Osvetn. 3, 11.

d. kadno. — *Između rječnika u Belinu* (‚quando, circostanza di tempo' ‚quando' 599a), *u Stulićevu* (‚kadno? ‚quando? quandonam?' *vidi sprijeda), u Vukovu* (vide kâd). Jak no tigre zvijer srdita, iz planinske kadno spile lovac skupi i pohita porode joj... I. Gundulić 409. Kô li bi se obranila, da te plaha zvijer zateče, kadno bi se zamjerila moje družbe na daleče? G. Palmotić 1, 187. Petra i druge kadno preže, zva ih. J.

Kavańin 17b. Ovo se pokarańe onda priļubodivcem davaše, kadno ženidba biše samo jedan ugovor. J. Banovac, razg. 106. Onda ga štujemo, kadno ńegovo s. ime u tašće ne spominemo. pripov. 136. Cinim da nije mrže Bogu što viditi crkovńake da griše, ružan izgled daju, u malo riči, kadno ostavļaju ona koja su Božja a ištu ona koja su svitovńa. M. Zoričić, osm. IX. Navlastito onda kadno si na skončańu bio. zrc. 18. Il' se... tad namiri *(sriča)* na ńeg, kadno posve žmiri. V. Došen 27b. I napored kadno trube, onda kresat vatru stanu. 90b. Kukavici što se sgodi, kopilešce kadno rodi. 119a. Kadno lani prođe niz kotare i pronese gusle javorove, ter zapjeva pjesmu od junákâ, jedne slaviš, druge ne spominěš. And. Kačić, razg. 1b. Na božić se sve ovo dogodi kadno Gospa Isusa porodi. 300a. Prva *(molitva)* jest ona, kadno mi našu pamet k Bogu uzdignemo. L. Vladmirović 45. Kadno bjesmo na Kosovu bojnom, teški bojak mi s Turci trpļesmo. Nar. pjes. vuk. 2, 327. Kadno Turci Kotar porobiše, poaraše dvore Jankovića. 3, 168. Stoji jeka trista trepetļika, kako listak, kadno vetar duva. 3, 424. Ja kadno su večerali Turci, Kara Šujo stražu postavio. 4, 476. Zapodje se tmastvo ratovańe, kadno s carskim ordijam nahrnu Omer-paša sa četiri strane. Osvetn. 1, 13.

KÀDNOKÂD, KÀDNOKÀDA, *adv. u Vukovu rječniku:* vide katkad. — *Kao što se poznaje po akcentu, trebalo bi pisati razdijeļeno:* kadno kad, kadno kada.

KÀDŃÎĆ, kadńića, *m.* badńić kroz koji prolaze kotlene cijevi kad se peče rakija. na Braču. A. Ostojić.

KADOB, *adv. kao da znači: uprav, zbiļa.* — *U naše vrijeme u Bosni.* — *Ne znam postańa (zar od* kao da bi?). Sad ga kadob jadi popadoše, budući da nije ništa naučio. Nar. prip. bos. 1, 100.

KÀDONA, *f. vidi* kaduna. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Vaše bi se vladike crna ruha nanosile što će ga se nanositi naše bule i kadone. Nar. pjes. bog. 45.

KÀDONO, *vidi kod* kadno.

KÀDRIJA, *m. ime turško* (Kadri). — *U naše vrijeme.* No Kadrija-baša popijeva. Pjev. crn. 70a. Kadri-paša žderati je neće, voć govori seraskeru Husi... Kad ču ferik, što Kadrija smrsi. Osvetn. 2, 118—119.

KÀDRMA, *ž.*, KADŘMATI, KADŘMÂM, *impf. vidi* kaldrm-. — *U Dubrovniku u naše vrijeme.* P. Budmani.

KADRUM, *m. ime mjestu.* Kadrum sad vidimo niže Koplika na samom skadarskom jezeru. S. Novaković, zemļ. 50.

KÀDŠTO, *vidi* kašto.

KÀDUĻA, *f. ime ńekoj mirisnoj i ļekovitoj travi.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kàdûļâ. — *Vaļa da postaje od* kaditi. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kaduļa, slavuļa, pelin ‚salvia') *gdje se naj prije nalazi, u Bjelostjenčevu* (kaduļa, v. žalfija), *u Voltiǧijinu* (‚salvia' ‚salbey'), *u Stulićevu* (kaduļa, trava, ‚salvia, spachaos'), *u Vukovu* (vide žalfija *s dodatkom da se govori u Mostaru).* Vari kaduļu. J. Vladmirović 45. Uzmi zelene kaduļe. 16. Kuvaj rašeļke, kaduļe. 17. Simena od kaduļe ‚seme di salvia'. *(Kod ńekijeh čakavaca* ļ *mijeńa se na* j) Kaduja (Brač), Kaduļa, salvia maggiore (S. Budmani, Skurla), salvia (Durante, Anselmo da Canali, Kuzmić), Salvia officinalis L. (Visiani, Vodopić). B. Šulek, im. 136. — *S ńekijem pridjevima naznačuju se osobite vrste.* Kaduļa bijela, Salvia candida Cassin. (Lambl). Kaduļa divja, Salvia pratensis L. (Sabļar). Kaduļa dobra, marrobio (Siń), stachi (Kuzmić, Anselmo da Canali), 1. Marrubium vulgare L. (Visiani); 2. Inula candida Cassini (Visiani, Lambl). Kaduļa križatica, Kaduļa križna, salvia maggiore (Šalinović), Salvia officinalis L., var. grandiflora. Kaduļa plodna, Salvia bacoifera Ettling. (Durante). Kaduļa vela, Salvia splendens Ker. (Novak). B. Šulek, im. 136.

KADUĻAN, kaduļna, *adj. koji pripada kaduļi.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* kaduļan, kaduļni (‚salviae').

KÀDUĻICA, *f. ime biļci (dem.* kaduļa). — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (kaduļica ‚salvia minor'). Kaduļica (mala mirisna), Stachys (hirta?) L. (Durante). B. Šulek, im. 136.

KÀDUĻINA, *f. ime ńekakvoj biļci (uprav augm.* kaduļa). Kaduļina, euppolo (Bartulović). B. Šulek, im. 136.

KADUM, *m. vidi* hadum. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (može biti da je slo naštampano).* Odkli 'u kadum pak zaplini. J. Kavańin 285b. Nis' ti kadum, hud tamńače. 286b. Bridan kadum k ńoj se obrati. 237a.

KADŮMÂNKA, *f. vrsta jabuke i vrsta kruške.* — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚art äpfel' ‚pomi genus'. 2. ‚art birn' ‚piri genus' *s dodatkom da se govori u užičkoj nahiji.*

KÀDUNA, *f. turska gospođa, tur.* qadyn. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kàdûnâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚Turca nobile' ‚nobilis mahumetana mulier' 748b), *u Voltiǧijinu* (‚dama turca' ‚eine türkische dame'), *u Stulićevu* (‚nobilis mulier turca'), *u Vukovu* (‚die dame' ‚matrona'; samo se govori za Turkińe). Da sred srca, ne scijen', tvoga ti bi čuo žeļe od boja, da od koljena kraļevskoga nije kaduna majka tvoja. I. Gundulić 305—306. Da bi mene rodila vlahińa, a ne mlada kaduna turkińa. And. Kačić, razg. 143a. Gledala ga begova kaduna. Nar. pjes. vuk. 1, 459. Đul-kaduna mobu namolila. 1, 566. Razboļe se careviću Mujo za kadunom Mamut-pašinicom. 1, 568. U kadune Omer-begovice do tri kćeri na udaju kažu. 1, 595. Mal-kaduna, virna ļubo moja! 1, 621. Kadunama kovati đerdane. 2, 201. I kaduna moja verna ļuba. 2, 358. Marko igra kolom uz kadune. 2, 430. Oni vode kadunu đevojku. 3, 2. Govori mu Zlatija kaduna. 3, 209. A kadune bule Čorovića. 4, 4. O kaduno Smail-aginice! 4, 503. Đe gledaju bule i kadune. Ogled. sr. 479. Ma su sužńi lijepe djevojke i kadune skoro zadragane. Osvetn. 2, 186.

KADŮNǴIKA, *f. vidi* kadunica, *tur.* kadynǵyk, *dem.* kadyn *(vidi kod* kaduna). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* I biti ćeš kadunǵika mlada. Nar. pjes. vuk. 3, 36. Još ću povest moju kadunǵiku, ti povedi tvoju vlahińicu. 3, 450. Nek izvede kadunǵiku mladu. Pjev. crn. 204a. — *U ovome primjeru vaļa da je ispalo n štamparskom griješkom:* Povedoše bule kaduǵike. Nar. pjes. vuk. 4, 867.

KÀDUNICA, *f. dem.* kaduna. — *U Vukovu rječniku.*

KÀDUNIN, *adj. koji pripada kaduni.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der dame' ‚matronae'.

KÀDŮNKA, *f. dem.* kaduna. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kàdunâkâ. — *U narodnoj pjesmi na-*

šega vremena iz Crne Gore. I uzede mlađanu kadunku. Pjev. crn. 205ᵇ.

KÀDUNOV, *adj. vidi* kadunin. — *Samo u narodnoj zagonetci.* Kadunovo vino i begovo vino, u jednoj se bačvi slilo, a ne pomiješalo se. *odgonetļaj: jaje.* Nar. zag. nov. 74.

KÀDUR, *adj. vidi* 2. kadar *i* kader. — *Od* XVIII *vijeka.* Koji ne bi nikad bio kadur stvorit naravi ženske tako tisne. M. Dobretić 565. Što svak podnit nije kadur. M. Dragićević 3. Ne bi kadur pričuvat haļina. Nar. pjes. juk. 126.

KÂDVO, *adv. sastavļeno* kad (o)vo, *isporedi* kadno. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* I sad kadvo besidimo i na miru kad sidimo, umiramo sve lagano. V. Došen 47ᵃ.

KÁĐÊŃE, *n. djelo kojijem se kadi.* — -ńe *stoji mj. starijega* nije, nje. — *Gdjegdje se nalazi griješkom pisano* -dj-, *a često* -d- *mj.* -đ-. — *Između rječnika u Vrančićevu* (kađenje ‚suffimentum'), *u Bjelostjenčevu* (kađeńe, kađeńe ‚fumigatio, suffitio, suffumigatio, fumificatio'), *u Jambrešićevu* (kađeńe ‚fumigatio'), *u Stulićevu* (kađjeńe ‚fumigatio, suffumigatio'), *u Daničićevu* (kađenije ‚suffitio' *s primjerom:* ‚Kađenije'. Glasnik. 11, 58). Nego su svi dari i svako kadjenje. A. Georgiceo, nasl. 254. Na otaru od kađeńa. E. Pavić, ogl. 338. I s kađeńem od tamńana moli sveta crkva. Ant. Kadčić 372. Kad svrši i treće kađeńe. M. Đ. Milićević, jur. 19.

KÀEL, *adj. vidi* kail. — *Od* XVIII *vijeka.* Zato misnik vazda vaļa da kaže dajućemu lemozinu, da u toliko vrimena ne može izvršiti, i tako ako oni, koji daje lemozinu, kael je, ne sugrišuje smrtno. J. Banovac, razg. 239. Ali može štogod ustaviti sebi, kad je kael oni koji lemozinu prima. 239. Živiti u čistoći i možebiti i u vik, kad je oboje *(muž i žena)* kaelo. 267. U stara vrimena naređivaše se za jedan smrtni grih po 7 godišta pokora, a u sadańa vrimena nisu kaeli ni od sedam dana. pripov. 41. Djavao je kael i drago mu je. 94. Našavši ji *(starije)* dakle kaele, onda... J. Filipović 8, 240ᵃ. Jesi li ti kael? Nar. prip. bos. 1, 58.

KÀFA, *f. biļka* (Coffea arabica L.), *nezino sjeme, piće što se čini poliješi vrelom vodom ispržena zrna od sjemena; pošto u nas nema biļke, narod upotrebļava ovo ime osobito za treće značeńe (piće), pa i za drugo (zrna pržena i neprržena).* — *isporedi* kahva *i* kava. — *Riječ je arapska* (qahve); *ali je u ovom obliku došla ili preko tal.* caffè, *ili preko ńem.* kaffee. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide kava ‚mit allen ableitungen') *s dodatkom da se govori u vojvodstvu po varošima.*

a. *zrńe (sjeme), i kao trgovina.* Efendiji reko sam za kafu da mu je došla. Starine. 11, 117. (1678). Prži kako kafu. J. Vladmirović 22. Pet stotina końa tovarnika, soli, kafe, praha tučenika. Osvetn. 3, 109.

b. *piće.* Kafu pije, bijelu kńigu piše. And. Kačić, razg. 218. U mlakoj čorbi oli u kafi. J. Vladmirović 24. A u jutro kafa u filģanu, ne bi li me u kafi popio. Nar. pjes. vuk. 1, 237. Šećerli joj kafu donosila, kafu piše, dokle je popiše. 1, 473. I pod čador kafu prijario. 4, 500. Dočim s vama crnu kafu srču. Osvetn. 3, 58. Lijepo ih serdar dočekao i kafu im dohranio crnu. 3, 161.

c. *biļka.* Kafa, rus. кофе, češ. kava, poļ. kawa, Coffea arabica L. (Vuk). B. Šulek, im. 136. — *S pridjevom* divļa *znači drugu biļku.* Divļa kafa ‚die teigbohne' ‚Lupinus hirsutus'. G. Lazić 145. Kafa divļa, Lupinus hirsutus L. (Vuk). B. Šulek, im. 136.

d. *vidi* kafana. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KAFAK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu čačanskom.* Ńive u Kafaku. Sr. nov. 1865. 895.

KAFÀNA, *f. mjesto (dućan) gdje se pije kafa za plaću, tur.* qahve-ḫane. — *isporedi* kahvana, kavana, *vidi i* kafa, d. — *U naše vrijeme.* Što je drži u krzli kafanu. Nar. pjes. petr. 2, 652. Ko ne zna u Zemunu kafanu ‚crni orao'? M. P. Šapčanin 1, 75.

KÀFAZ, *m. vidi* kafez. — *U naše vrijeme.* O sokole, moj sokole, ... zlatan bi ti kafaz plela. Nar. pjes. petr. 1, 158. A kroz duvar u kafaz odaju 2, 30. U zo čas ti kafaz načinio! 2, 31. Već djevojka u kafazu rasla. 3, 340. A u dvoru u zlatnu kafazu. Nar. pjes. stojad. 1, 145.

KAFÀZLI, *adj. koji pripada kafazu.* — *Ne mijeńa se po oblicima.* — *Postaje turskijem nastavkom* li. — *Kaže se n. p. o sobi koja je okoļena ili zatvorena kafezom.* Kad otvori kafazli odaju. Nar. pjes. petr. 2, 82. — *Ili o djevojci što je othrańena u kafazu, vidi u Vukovu rječniku:* Kafàzli Rûžica *bez značeńa s primjerom iz narodne pjesme:* L'jepo ime Kafazli-Ružica. *vidi i:* Jefimiju kafazli đevojku. Nar. pjes. petr. 2, 652.

KAFÀZLIJA, *f. djevojka što je odrasla u kafezu. vidi* kafazli *na kraju.* Uzmi moju kafazliju Anu kojano je u kafazu rasla. Nar. pjes. petr. 1, 242.

KAFEÀNA, *f. vidi* kafana. — *Uprav bi glasilo* kafehàna. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Kroz mehane i kroz kafeane. Nar. pjes. vuk. 5, 375. U mehane i u kafeane. 5, 500.

KAFÈĢIJA, *m. čovjek koji peče kafu, pa bilo po svojem zanatu (u kafani) ili kao sluga (u turskoga gospodara), tur.* qahveǧi. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kaveǧija). Kafeǧiji zalfe i filģane. Nar. pjes. vuk. 1, 485. Kafeǧija koji kafu vari. Pjev. crn. 30ᵇ.

KAFÈĢIJIN, *adj. koji pripada kafeǧiji.* — *U Vukovu rječniku ima samo* kaveǧijin, *ali vidi kod* kafa.

KAFÈĢIJINICA, *f. (kaže se i* kafèģînica), *kafeǧijina žena, a može značiti i žensko čeļade što ima svoju kafanu.* — *U Vukovu rječniku ima samo* kaveǧijnica, *ali vidi kod* kafa.

KÀFES, *m. vidi* kafez. — *U naše vrijeme.* Uđe Marko u kafes odaju. Nar. pjes. kras. 1, 45.

KAFETÀRIJA, *f. vidi* kafana, *tal.* caffetteria. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, u Boci kotorskoj, u Crnoj Gori.* Na čaršiju pred kafetariju. Ogled. sr. 75.

KÀFEZ, *m. arap. tur.* qafes, *rešetka uopće, pa u osobitom smislu, ono (zgrađeno od rešetaka) u čemu se hrane ptice; u narodnijem pjesmama i pripovijetkama o sobama zatvorenijem rešetkama u kojima se hrane djevojke da ih niko ne vidi.* — *isporedi* kavez, kafaz. — *Od* XVIII *vijeka.* Najde ufatitu sinicu... ali ne imade kafeza, u koga bi mogao pometati. Đ. Rapić 62. No je drugi kafez načinio, u kafez je Hajku zatvorio. Pjev. crn. 311ᵃ.

KÀFICA, *f. dem.* kafa. — *U naše vrijeme u Dubrovniku (kad se n. p. govori s djecom, ili s bolesnicima ili od šale), samo o piću.* A bi li da ti svarim kaficu? M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 229. Kad te je voļa popiti kaficu, a ti je učini. 230.

KAFÌĆIJA, *m. vidi* kafeǵija. — *U naše vrijeme.* Kafiǵija donosi begu . . . V. Vrčević, niz. 91.

KÀFÎNSKÎ, *adj. koji pripada kafi.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina našega vremena koji je mošebiti sam tu riječ načinio.* Pokupiše sve kafinsko posuđe. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 203.

KAFRA, *f. vidi* kanfor. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚caphura, camphora', *i u Voltiǵijinu:* ‚canfora' ‚kampfer'; *u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚kampfer'.

KÀFTAN, *m. svileno ili pamučno dugo gorńe odijelo s rukavima što nose Persijanci, pa i drugi istočni narodi (i Rusi, ali je u ńih kraće i može biti vuneno), pers. tur.* qaftān. — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (‚turcicae vestis genus') *i u Vukovu* (‚der kaftan' ‚tunicae seu togae genus'). — *U prva dva primjera znači bogato, skupocjeno odijelo kakvo se u Turskoj daruje na čast; u narodnijem pjesmama našega vremena skupocjeno odijelo što Turkińe nose.* S ovijem riječi svijem dvorani čini donijet šest kaftana ki su zlatom izatkani i bogati sa svijeh strana. J. Palmotić 281. I bivši ih u kaftane zlatne obuko sve kolike obuče im i dvorane. 801. Da devojki svilen kaftan skidam. Nar. pjes. vuk. 1, 249. Srezaću ti crven kaftan do zemļe. 1, 348. Šetala se Alil-aginica po bosiļku po ranome oveću, bosiļak se za kaftan zadeva. 1, 618—619. Naše kade rezil počiniše, razviše im avlije marame i sa leđa skidoše kaftane. 4, 210. — *U ova dva primjera stoji množina, ali ne znam, znači li samo jedan kaftan ili više ńih što se jedno na drugom nosi.* Na ńojzi su kaftani od zlata. Nar. pjes. vuk. 2, 491. Uze kondir gospođa devojka, pa zagrte kaftanima skute. 2, 492.

KAFTÀNĆIJA, *m. krojač što šije kaftane (kao da je ovakovo značeńe; tur.* kaftanǧy *znači sluga, sobar).* — *U rukopisu* XVIII *vijeka.* Živanь ćurčija, Nikolče kaftanǧija, Đura tufekčija, Jovan samarǧija . . . Glasnik. 49, 12. (1784).

KAGONIĆ *(može se čitati i* Kagońić), *m. prezime.* — XV *vijeka.* Zemļe ke su bili Kagonića. Mon. croat. 123. (1485).

KAHATI, kaham, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. kihati. — *Jamačno je sam pisac načinio od* kahnuti, *te je sasma nepouzdana riječ.*

KAHERNIK, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 28.

KÀHLA, *f. vidi* pećńak, *ńem.* kachel. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚testa fornacea, testum fornaceum', v. pećńak, *i u Stulićevu:* v. pećńak.

KÀHLICA, *f. dem.* kahla. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kahlica ‚testula fornacea'. — *U Zagrebu sad znači što i u Dalmaciji* vrčina *(koje vidi).*

KAHMANOVIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Juricu Kahmanovića. Mon. croat. 300. (1595).

KAHNÚĆE, *n. djelo kojijem se kahne.* — *U Mikaļinu rječniku: (u starijem obliku)* kahnutje.

KAHNUTI, kahnem, *pf. vidi* kihnuti. — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ѣ. — *Riječ je po svoj prilici praslavenska od korijena* kѣh, *isporedi stslov.* kѣhnąti, *novoslov.* kehniti; *u ostalijem je jezicima zamijeńeno korijenom* kyh (kih *u* kihati) *kao i u nas (posve od* XVIII *vijeka).* — *Između riječnika u Mikaļinu* (kahnuti, kihnuti ‚sternuo'), *u Voltiǵijinu* (‚starnutare' ‚niessen'), *u Stulićevu* (v. kihnuti). Misto glasa muklo kahnu. Đ. Baraković, vil. 218. Kad ki kahne. F. Glavinić, cvit. 74b. Ne može se u jedno kahnut, zijehnut, prnut i muhu uhitit. (D). Poslov. danič. Oliva poglijeda, tako tudije kahnu, ter pak vele žeļno od srca uzdahnu. Oliva. 51.

KÁHOĆATI, káhoćêm, *impf. vidi* kakotati. — *U Stulićevu rječniku:* v. kakoćati. — *nije dosta pouzdano.*

KÀHVA, *f. vidi* kafa. — *Oblik je naj veće nalik turskome, ali je viša prilika da nije narodna riječ nego da su je pisci načinili prema turskom obliku.* — *U naše vrijeme.*

a. *vidi* kafa, a. Za hiļadu i više tovara i pirinča i nemļene kahve. Osvetn. 2, 160.

b. *vidi* kafa, b. Kahvu piju od Nikšićah Turci. Pjev. crn. 88a. Zahveǵija kahvu iznosio. Nar. pjes. juk. 608. Lasno jim je paševati, vilo, kahvu srčuć i tutunišući. Osvetn. 2, 82. Lijepo su ńega dočekali i crnom ga podvorili kahvom. 2, 116. Oni srču pod čadorim kahve. 3, 17.

c. *vidi* kafa, d. No dobri su po kahvam se hvalit. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 85b.

KAHVÈĆIJA, *m. vidi* kafeǵija *i* kahva. — *U naše vrijeme.* Kahveǵija kahvu iznosio. Nar. pjes. juk. 603.

KAHVÈĆIJIN, KAHVEGIJINICA, *vidi* kafeǵ *i* kahva.

1. KÀICA, *f. nakit od novaca poređenijeh što kod našega naroda nose ženska čeļad na glavi.* — *Neposnata postańa, vaļa da je riječ turska.* — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚ein kopfschmuck von münzen' ‚ornatus capitis numarius', cf. tarpoš). Gdjekoje gazdinske žene nose i kaicu sprijed. Vuk, rječn. *kod* tarpoš. U Šumadiji joj *(mladoj)* nižu ‚kaicu' i ‚podbradńik'. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 56.

2. KÀICA, *m. ime muško.* — *Neposnata postańa.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena, i otale u Vukovu rječniku.* . . . Do Damńana Oblačica Rada, a do Rada Kaicu Radońu; Kaicom je sovru začelio sproć čestitog lica kraļevoga. kakva j' krasna Kaica vojvodo! na pleći mu zelena dolama . . . Nar. pjes. vuk. 2, 483. Kaica ti na noge ustade, pa se svome on poklańa kraļu: ‚Kraļu Đurđu, roditeļu krasni! pusti mene među Maǧare, babo!' 2, 484.

KÀIČICA, *f. kao da je dem.* 1. kaica. — *Uz* djevojčica *stoji u pripjevu narodne pjesme našega vremena, mošebiti bez smisla.* Devojčice kaičice, koledo! *u* Vuk, živ. 9.

KÀIČIN, *adj. koji pripada Kaici (vidi* 2. Kaica). Obgradiše groba Kaičina, da Maǧari k ńemu ne dolaze. Nar. pjes. vuk. 2, 489.

KÀIĆ, *m. vidi* kaik. — *Mislim da ne dolazi uprav iz turskoga jezika nego od tal.* caicchio, *a ovo jest opet postalo od tur.* qajyq. — *Od* XVII *vijeka po svemu primorju.* U jednoj fusti i kaiću idu skusit svoju sriću. Sejnčica. 4. Na kraj se u kaiću dovezlo nekoliko brodara. V. Bogišić, zborn. 404.

KÀIFA, *m. vidi* Kajafa. — *Po lat.* Caiphas. — *Od* XV *vijeka.* U vladafca popofskoga ki se diše Kaifa. Zadar. lekc. 14. matth. 26, 3. Kaifa (‚Chajpha') biše on ki biše dal sfit Žudijem. Bernardin 87. joann. 18, 14. Posla ga Anna svezana Kaifi (‚Chaiphi'). 87. joann. 18, 24. Odveden od Ane do Kaife. B. Kašić, iń. 31. Počeše privoditi *(Isusa)* sad Kaifi, sad Pilatu. J. Banovac, razg. 159. I posla ga Anna k biskupu Kaifi. F. Lastrić, test. 111a. Ana i Kaifa, crkovne glave. A. Kalić 442.

KÀIFAS, *m. vidi* Kaifa. — *U dva pisca* XV *i* XVII *vijeka, ali samo u nominativu, u ostalijem*

padežima mijeńa se kod prvoga kao da je nom. Kaifa *(vidi kod* Kaifa), *a u drugoga kao da je* Kaif. Poglavice popovskoga ki se zoviše Kaifas (‚Kajphas'). Bernardin 69. matth. 26, 3. Kaifas (‚Caiphas'). Bi dopeļan prid Kaifa. F. Glavinić, cvit. 84ª. Četrti *(put)* prid Kaifa. 88ª.

KÀIFIN, *adj. koji pripada Kaifi.* A biše Anna tast Kaifin (‚Kajphin'). Bernardin 87. joann. 18, 13. Od kuće Kaifine B. Gradić, duh. 84. U kući Kaifinoj. F. Lastrić, test. ad. 86ᵇ. Od kuće Kaifine. S. Rosa 154ᵇ.

KÀIFOV, *adj. vidi* Kaifin *(isporedi oblike kod* Kaifas). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Na posuđeńe Kaifovo. S. Rosa 127ᵇ. Privode *(ga)* u Kaifove stane. 155ª.

KAÌGĢIJA, *m. onaj čiji je kaik ili koji vozi u kaiku, tur.* kajykǵy. — *isporedi* kaikčija. — *U Vukovu rječniku:* ‚der fährmann, schiffer' ‚portitor'. kaigǵije u kaicima prevoze ļude iz Biograda u Zemun.

KÀIK, *m. tur.* qajyq, *mala lađa na kojoj se vesla. u Primorju se kaže* kaić *(koje vidi) te se naj češće kaže o ńekijem lađicama što veći brodovi nose ili vlače za sobom. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚ein kahn, etwa 10 leute fassend' ‚scapha', cf. čun). Najdosmo kaik da nas odnese u Rodost. Glasnik. 81, 308. (1704).

KAÌKČIJA, *m. vidi* kaigǵija. — *U Vukovu rječniku.*

KÀIL, *adj. rȁd, zadovoļan, spreman, arap.* qāil, *tur.* qajyl. — *isporedi* kael, kajel. — -l *na kraju može se promijeniti na* o: kàio, *vidi u Vukovu rječniku gdje ima kod* kail: cf. kaio, *ali ove riječi nema napose (jamačno jer je Vuk saboravio napisati). — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚kail, -a, -o ‚zufrieden, bereit' ‚paratus, contentus', cf. kaio, rad).

a. *mijeńa se po oblicima (ovako je i u Vukovu rječniku, ali se u primjerima iz narodnijeh pjesama nigda ne mijeńa, vidi* b—d). Ako nepomni na stvari nebeske a kaili na zemaļske budemo biti. A. Gučetić, ros. mar. 189. Poče *(divojka)* plakati i mater u pomoć zvati, koja kaila biše nepoštenu dilu ńe ćeri. J. Banovac, razg. 150. Pa kako nam on presudi, da mi dva kaili budemo. Nar. prip. vrč. 1.

b. *u ovijem primjerima stoji u nom. sing. m. te se ne zna, mijeńa li se.* Kako rečemo kail sam. S. Margitić, ispov. IV. Evo onaj, koji sada ondi pati, jest duša vaši*(h)* zaručnik, koji jest kail, da se on u vas, a vi u ńega priobratite. Đ. Rapić 217. To je bego odmah kail bio. Nar. pjes. vuk. 2, 44. Tom Radivoj vrlo kail bio. 8, 15. Hajduku je muka odoļela, kail bješe izgubiti glavu. 8, 354. Tome Milić odmah kail bio. 8, 516. Kail bio pope Riđanine. Bos. prij. 1, 47.

c. *ne mijeńa se.* Mi smo kail dati na to. Glasnik. II, 113. (1708). Kail bila sva tri kapetana. Nar. pjes. vuk. 8, 288. Svi svatovi tomu kail bili. Nar. pjes. juk. 110.

d. *u ovom primjeru kao da stoji adverbijalno, vidi* rado. Ja bi kail pred tamnicu doći. Nar. pjes. vuk. 2, 98.

KAIMÀKÂN, *vidi* kajmakan.

1. KÀIN, *m. šura, tur.* kajyn. — *U naše vrijeme u Bosni.* Moj kaine, deli Kraļeviću. Nar. pjes. juk. 57. Sretoše ga kaini, mila braća Ajrina. Nar. pjes. petr. 1, 328.

2. KÀIN, *m. Káïv,* Cain, *bibličko ime. — Između rječnika u Vukovu:* Kàin i Aveļ. gdjekoji pripovijedaju da su ono Kain i Aveļ što se vidi u mjesecu kao nekaka sjenka, i da ih je ondje Bog naznačio svijetu za ugled kao preveliki grijeh što je brat brata ubio. — Da jesta pričtena Ijudê prêdateļu i Kainu bratoubijcu. Deč. hris. 66. O sine Kaina, ne Jude! M. Marulić 90. Radi zavidosti Kain bez milosti ubi brata svoga. N. Dimitrović 16. Abelu bi suprotivnik Kain. F. Glavinić, cvit. 458ᵇ. Ubojice tu s Kainom . . . J. Kavańin 444ᵇ. Kad Kain ubi svoga brata Abela. J. Banovac, razg. 120. Ako te susrite Kain. F. Lastrić, test. 185ª. Judu i Kaina. V. Došen 76ª. Kain biše težak. And. Kačić, kor. 5. I svog sina Kaina učio. M. A. Reļković, sat. G7ᵇ. — *I u množini, jer se prenosi na opće značeńe: ubojica bratov, ili veliki zločinac uopće.* Kolici Kaini na sfit se nahode. J. Armolušić 65.

KÀINOV, *adj. koji pripada Kainu (vidi* 2. Kain). Misao Kainova bi zla. I. Ančić, ogl. 19. Il' je voći grih Adamov il' je Kainov. F. Lastrić, ned. 288.

1. KÀIŠ, *m.* lorum, *remen, remik, tur.* kajyš. — *isporedi* kajas, kajasa. — *Akc. je zabiļežen kao što je u Vukovu rječniku; u Dubrovniku je kao kod* 2. kaiš. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚a dextero ad sinistrum humerum lorum') *i u Vukovu* (1. ‚der riemen' ‚lorum'. 2. ‚ein bret zum schiffbau' ‚tabula'. cf. remen).

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.* U škarpa*(h)* z dva kaiša priko poplata. P. Filipović 31. Ńegova odića bijaše od kostreti, a kaišom se opasivaše. F. Lastrić, od' 341. Gospa remenom iliti kaišom zakopčenim opasana. A. Kanižlić, utoč. 378. Skinuvši s lovačkih pasa kaiše gvozdem operemane. A. Kanižlić, bogoļubn. 451. Vezaše mu ruke naopako kaišima od korad britkijeh. Nar. pjes. bog. 301. Tri je puta opasao pasom a četvrti od sablje kaišom. 328. Kraļičini tad s' udiļ presnuše, svoj' kaiše na sabļah zdregnuše. I. Zaničić 179. Ništa jim *(kočijam)* ne mańkava nego kaiši. A. T. Blagojević, khin. 52. Okolo vrata uvezan s jednim kožnim kaišem. I. J. P. Lučić, razg. 117. Koji su se kaiši i uži pasali. Đ. Rapić 7. Tri puta je pasom opasao, a četvrtom od mača kaišom. Nar. pjes. vuk. 1, 417. Dok ju dobro pasom utvrdio pa još ozgo od mača kaišem. 3, 184. Opasa ga pasom dva tri puta, a četvrtom od sablje kaišom. Pjev. crn. 254ª. Pa dokopa brešku po kaišu. 276ª. Već dohvati Ģeka po kaišu. Ogled. sr. 188. I uzimļi na kaiš opanke. Nar. pjes. juk. 244. A prihvatih pušku po kaišu. Nar. pjes. petr. 3, 594. Teško je psa od namazana kaiša očerati. Nar. posl. vuk. 314. — *kaže se* rezati na kaiše, *vidi* kaišati. Muči ńega nediļu danaka, na pečice meso odrisuje, na kaiše kožu odkiduje. And. Kačić, razg. 130ᵇ.

b. *u prenesenom smislu ńeka kockarska igra, pa po tome prijevara pred sudom, pa i uopće prijevara. — U naše vrijeme u Srbiji.* ‚Kaiš' je kockarska igra. predvostruči se kaiš pa se uvije u kotur, i sad treba šilom pogoditi u zamku i dobiti, ili mimo zamku pa izgubiti. kaišem su nazvali prvo Ubļani prevaru pred sudom: lažnom ispravom ili ma kakvim zakonskim sredstvom koje bi u samoj stvari bilo laž. zato se to zvalo naj pre ‚upski kaiš', a posle samo ‚kaiš'. sad se ‚kaiš' zove gotovo svaka prevara. M. Đ. Milićević, srb. 592. *ali i u turskome jeziku* qajyš *znači: prijevara, krađa. — isporedi* i kaišar.

c. *u Vukovu rječniku daska za građeńe lađe. vala da znači duge i pošire daske kojima se opasuju lađe sa strana.*

2. KÀÎŠ, kaíša, *m. vidi* kajsija. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim*

nom. i acc. sing. — *Riječ je postala od tur.* kajsy, *kao i* kajsija, *i to od prilike već od* XVI *vijeka.* — *Između rječnika u Belinu* (‚bacocca, bricoccola, frutto noto' ‚malum armeniacum' 124ᵇ), *u Voltiđijinu* (‚albercocca' ‚abrikose'), *u Stulićevu* (‚armeniaca malus'). Kaiš, Kajsija (Vuk), armeniacho magiore o grisomele (Pizzelli, Aquila i Buć, Stulli), Prunus Armeniaca L. (Vodopić). B. Šulek, im. 136. — *U Dubrovniku i u naše vrijeme gdje se ne zna za riječ* kajsija *(isporedi* natipijerka *i* natupijerka). P. Budmani.

KAIŠA, *f. vidi* 2. kaiš. — *U Mikaljinu rječniku:* kaiša, voće ‚armeniacum malum, praecocium'.

KAIŠAC, kaišca, *m. dem.* 1. kaiš. — *U naše vrijeme.* Što se poput soldaških cipela kaišcem kopča. V. Bogišić, zborn. 162.

KAÌŠÂŊE, *n. djelo kojijem se kaiša.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das riemenschneiden' ‚dissectio in lora, tabulas'.

KAÌŠÂR, kaišára, *m. kamatnik.* — *Radi postaña vidi* 1. kaiš, b. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Ti si se već poveo za ovim kaišarima! M. Đ. Milićević, zim. več. 256. Ogluše narod, prokleti kaišari! zlosel. 225. Kaišar *(novija riječ)* ‚wucherer'. V. Ilić.

KAIŠÁRITI, kaîšârîm, *imp. raditi kao kaišar.* — *U naše vrijeme u Srbiji.* V. Ilić.

KAIŠÀRLUK, *m. zanat onoga koji je kaišar.* — *Postaje od* kaišar *turskijem nastavkom* luk. — *U naše vrijeme u Srbiji.* V. Ilić.

KAÌŠATI, kaîšâm, *impf. rezati na kaiše (ne samo kožu, nego i drugo, pa i drvo na daske).* — *Akc. se mijeña u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kaišámo, kaišáte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* kâišâ. — *Postaje od* 1. kaiš. — *U Vukovu rječniku:* rezati na kaiše, n. p. slaninu, ‚in riemen, breter schneiden' ‚disseco in lora, tabulas'.

KAÌŠCÊ, *adv. na kaiše, vidi* 1. kaiš, a *pri kraju.* — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Il' na šljivu il' na trišńu metješ, koru vaļa da s vršike kretješ, ńu kaišce do kolinca deri. J. S. Reļković 272.

KÀIŠIĆ *(ili* kaišić?), *m. dem.* 1. kaiš. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kàišić). Pa moji šiļčići, opančići, sa dva prsta kaišići. M. P. Šapčanin 1, 48.

KAÌŠLIJE, *f. pl. nekakvi opanci, jamačno koji su vezani kajišima, a ne oputom.* — *U Vukovu rječniku:* t. j. opanci ‚art opanken' ‚hypodematis genus'.

KAIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Livada u Kaište. Sr. nov. 1875. 779.

1. KÂJ, kâja, *m. kajaće (djelo kojijem se ko kaje).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jeda bi se grješni s nova zamrsili po krjeposti kaja pravoga i milosti. J. Kavańin 390ᵃ. Da i ja kô on kaj prianem. 463ᵃ.

2. KÂJ, *pron. interrog. i relat. vidi* što. — *U Hrvatskoj u županijama zagrebačkoj, varaždinskoj i križevačkoj gdje se s toga narod zove* ‚kajkavcima' *ili* ‚kekavcima', *pa i kod čakavaca što žive na granici s kajkavcima ili sa Slovencima. također i u svijeh Slovenaca.* — *Postaće nije jasno; prije se mislilo da je stariji oblik nego* ča *i* što, *ali to ne može biti, jer je* k *svakako u praslavensko doba trebalo da se pred* ь *promijeni na* č *(vidi kod* što); *može biti da je postalo od* ka' *(okrńeno* kako, kao), *vidi* V. Jagić. arch. für slav. philol. 17, 83—84. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu (u obadva kod* ‚quid'), *i u Stulićevu* (v. što *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).* Kaj jest, sinu moj? Pril. jag. ark. 9, 101. (1468). Kaj su se bozi naši rassrdili na nas? 126. Kaj spiš? 128. On naj boļe zna za kaj je poruk. Starine. 1, 104. (1662). Da bi se siromah u vašemu zdravju kaj pomotal. 11, 119. (1678). Zato, kaj ti je otajno prijatelstvo s turskim carem držal. P. Vitezović, kron. 124. Povrh sedi siv sokoļe, ter mi gleda v ravno poļe, kaj devojke tanac vode. Nar. pjes. istr. 2, 29. Ļubiš, Doro, Martina? Za kaj bih ga ne ļubila? Nar. posl. vuk. 172.

KÀJA, *f. tur.* qaja, *hrid, stijena, kamen; čini se da je odavde ova riječ došla u naš jezik s dva različna značeńa.*

a. kaja soli, krušac soli. Ļ. Stojanović

b. kaja, u Sremu zovu tako cement. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 11.

KAJABURMA, *f.* predgorje pod Beogradom; dolazi od turskoga ‚kaja' (qaja), stena, kamen, i ‚burn, burun', nos, kļun, predgorje. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 111. *vidi i:* ‚Slana voda' na obali dunavskoj između mesta ‚Orospićuprije' i ‚Kajaburme'. M. Đ. Milićević, srb. 61. Čair na Kajaburmi. Sr. nov. 1867. 282.

KAJABURNA, *f. može biti da je isto što* Kajaburma. Četokaik stoji mu za Kajaburnom. P. M. Nenadović, mem. 94.

KÀJAFA, *m.* Καϊάφας, Caiphas, *ime jevrejsko (iz novoga zavjeta).* — *Po grčkom obliku (kao što je po latinskom* Kaifa *i* Kaifas). — *U Vukovu prijevodu Novoga Zavjeta.* Poglavara svešteničkoga po imenu Kajafe. Vuk, mat. 25, 3. Kajafa bješe onaj što dade svjet Judejcima. jov. 18, 14. Ana ga ļosla svezana Kajafi. 18, 24.

KÀJALAC, kâjaoca, *m. čovjek koji se kaje.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* kajalac ‚poenitens'.

KÀJALICA, *f. žensko čeļade što se kaje.* — *Samo u Stulićevu rječniku uz* kajalac.

KÂJAN, kâjna, *adj. koji se kaje.* — *Postaje od glagola* kajati *nastavkom* ьn. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Bržek, bržek s mojih zala tu bi milos ocutio, da bi kajan obratio jedra još put ovih žala. I. Gundulić 45. Tijom, mladice, ber'te slasti draga cvijetja ļuvenoga; bez uresa er svakoga neubran će k zemļi opasti, a vi, kajne, pak zaludu prokliňati sreću hudu. 74. Cić ove običaji i zakona tve milosti ja sam vazda uf'o dosti steć, što kajnim tva riječ praji. 206. Gorko plačem grozne suze kê razmetni sin njekada kajan z grijeha lijevat use. 217. Zašto višńi dobri neće, kajan grešnik da pogine. 247. Vapijući da se prida i da kajan milos prosi. 528. Kajan mine, ki provodi tom zabavom svo'e živļenje. J. Kavańin 48ᵇ. Evo kajan pri tvom križu u te upirem plačne oči. 51ᵇ. I krv bila bi Isusova kajnijem život mâna nova. 53ᵇ. Kajnijem sunca jasne zrake kâ otvara bez pomrake 64ᵃ. Kajnu er će se oprostiti *(grijeh).* 64ᵇ. Kajnih, naučnih koludara. 295ᵇ. Boli i smeće, kajno srce koje biju. 370ᵃ. Koji *(Bog)* trpi i grješnika, dokle kajan obrati se. 351ᵇ. Za utažit gnive tvoje dosti je meni kajnu biti. 555ᵇ. Bog kajnim skvrne odiče svôm dobrotom pokriti će. 562ᵃ. — *Drugo je u Stulićevu rječniku* kajan, kajana, ‚poenitentia ductus', *i u ovom primjeru:* I kajanu već oprosti. J. Kavańin 312ᵃ. *gdje je part. pract. pass. od* kajati se. *vidi dalje kod* kajati, III.

KÂJÂNICA, *f. žensko čeļade što se kaje.* — *Samo u Stulićevu rječniku uz* kajan. — *U narodnoj poslovici u drugome značeńu:* Sijanica

kajanica (ako posiješ pa ne rodi, kaješ se što si izgubio sjeme; ako ne posiješ pa rodi, opet se kaješ). M. Pavlinović.

KÀJÂNÎK, *m. čovjek što se kaje. — Samo u Stulićevu rječniku uz* kajan.

KÀJÂŃE, *n. djelo kojijem ko kaje ili se ko kaje. — Stariji je oblik* kajanje. *— Između rječnika u Mikaljinu* (kajanje, pokajanje ‚poenitentia'), *u Bjelostjenčevu* (kajańe, bolest, kajba, pajańe ‚poenitudo'. v. pokajańe), *u Jambrešićevu* (‚dolor'), *u Voltiđijinu* (‚pentimento' ‚reue'), *u Stulićevu* (poenitentia, paenitudo, dolor'), *u Vukovu* (1. ‚das rächen' ‚ultio'. 2. ‚das bereuen' ‚poenitentia'). — *U svijem je primjerima značeńe refleksivno: djelo kojijem se ko kaje.* Ufanje će t' podat od grihov kajanje. M. Marulić 129. Gdi ni studen ni znoj, gdi nisu kajanja *(o raju).* P. Hektorović 66. Ti mi daj za grijehe kajanje. N. Dimitrović 88. A tko sebi ruho okrati, kajanje ga vik ne oje. M. Pelegrinović 176. Kaji se kajući, kajući kaj se sve, do koli kajanje mogu čin't misli tve. D. Rańina 99b. Žudi imati veće kajanje i veću bolest nego li ju imaš. A. Komulović 7. Gorak pokorom i kajanjem svojijeh grijeha. M. Divković, bes. 74a. Začne imati kajanje i žalost svojih grihov. Kateh. 1561. F5b. Grijeh minući časa je malos, slijed kajanje, duga žalos. J. Kavańin 48b. Prim' kajanje, kô pred sobom tebi šaļe duša mila. 418b. Prošavši dnevi od kajańa. E. Pavić, ogl. 267. Naj poglavitiji od Egipta pridružiše se Josipu u žalosti i kajańu svoga oca. 96. Ne pošļite koļeno prokleto, e će biti vama za kajańe. Pjev. crn. 295b. Nema proštenńa bez ispovijesti i kajańa. S. Ļubiša, prip. 145. Po smrti nije kajańa. 224. Nit' Bog hoće da zločinca prije, već ga snubi, da se obazrije, ter opakost da s kajańem skruši. Osvetn. 1, 27. Za kajańe s oči suze snube. 8, 114.

KÀJÀRÊŃE, *n. djelo kojijem se kajari (vidi* kajariti). *— U Vukovu rječniku:* ‚das eichen' ‚ponderum (mensurarum) ad archetypum examinatio et signatio'.

KÀJÀRITI, kàjârîm, *impf. u Vukovu rječniku:* ‚eichen' ‚ad ponderis publice probati normam redigo'; *ali Đ. Popović* (tur. reč. glasn. 59, 111) *piše:* Kajariti, (pogrešno) tumači Vuk ovu reč sa baždariti; kajariti znači: skinuti ploču (potkovicu), očistiti ńu i nokat (kopitu), pa je na novo prikovati novim klincima; a ta reč uzeta je od turskoga ‚kajarmak', potkovati końa. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kàjârâh *i u part. praet. pass.* kàjâren; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kàjârî.

KÀJÀRSUZ, *m. koń koji nije kajaren (potkovan), tur.* kajarsyz, *nepotkovan.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 111.

KÀJÂS, kajása, *m. vidi* kajasa. — *Akc. kaki je u genetivu taki je i u ostalijem padežima osim nom. i acc. sing. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide kajasa). — *U prvom primjeru nije mi dosta jasno značeńe.* Na pleći mu zeleni kajasi same svile, na ńim zlatne gombe. M. Katančić 69. Kad je doša' Seńu od kamena, s końa sjaho, kajas zametnuo, sam mu s' końic ispred kule voda. Nar. pjes. kras. 1, 86.

KAJÁSA, *f. široki kaiš: a) o kojemu visi sabļa ili mač; b) kojijem je opasan koń, potprug, poprug, kolan; ili uopće remeńe na końu, tako i uzda itd. — isporedi* kajas. *— Jamačno i* kajas *i* kajasa *ista je riječ što i* 1. kaiš, *ali ne zna se zašto se š promijenilo na* s *(vidi nasuprot* kajsija *i* 2. kaiš). *— U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚der gurtriemen' ‚lorum cinguli equarii'. 2. ‚der säbelriemen' ‚lorum acinacis' *s primjerom iz narodne pjesme:* Tri puta je opasao pasom, a četvrtom od sabļe kajasom). *a) u prvom značeńu.* Tri puta je pasom opasao a četvrtom od sabļe kajasom. Nar. pjes. vuk. 1, 534. Tri puta je opasao pasom, a četvrtom od mača kajasom. 3, 99. *ovakovijeh primjera ima još ńekoliko, te se ne bi moglo poznati pripadaju li amo ili pod* kajas; *ali Vuk u rječniku meće amo primjer, po čemu se vidi da je on čuo* kajásôm. *— b) u drugom značeńu.* Uzbaci mu svilenu kajasu. Nar. pjes. juk. 269. Niko dori popusti kajasu. 289. Gdje doratu prifati kajasu. 501. Svom đogatu pokupi kajasu. 514. Uhvati mu końa za kajase. Nar. pjes. kras. 1, 94.

KAJAŠEVCI, Kajaševaca, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Niva u Kajaševcima. Sr. nov. 1878. 111.

KAJATEĻAN, kajateļna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚poenitendus'. — *sasma nepouzdano.*

KÀJÀTI, kâjêm, *impf. kao da je naj starije značeńe ovoga glagola bilo: koriti (tako je još u novoslovenskom, u češkom, u ruskom jeziku, a vidi i kod* II, 2) *a možebiti i kasniti (koje vidi), pedepsati; naj češće se upotrebļava već od praslavenskoga doba u refleksivnom obliku* (kajem se, ‚poenitet me', *uprav:* korim sama sebe). *aktivni je glagol izgubio kod nas svoje naj starije značeńe, te ga je zamijenio drugijem: jadikovati sa kim, ili osvećivati, ili je isto što i refleksivni glagol* (kajem što ‚poenitet me alicujus rei'). — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kâjâ; *impt.* kâj, kâjmo, kâjte; *part. praet. act.* kâjao, kâjala *itd.). — Korijen je* ka, *a* j *je umetnuto jer svi nastavci počińu vokalom. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kajati sę (okajati ‚deflere'), *rus.* каять, *koriti,* каяться, *češ.* káti, *koriti,* káti se, *pol.* kajać się. — *Kod Slovenaca ima i praes.* kajam, *te je ovaj oblik prešao i na kajkavce (vidi u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku) i na zjeverne čakavce, vidi:* Majka hćerku s priko mora dala, dala ju je pak se je kajala. ‚Ne kajaj se, mila majko moja!' Nar. pjes. istr. 2, 46.

I. *aktivno (dosta rijetko). — Između rječnika u Stulićevu* (kajati štogod, ‚poenitere'), *u Vukovu:* koga, rächen ‚ulciscor' *s primjerom:* Teško onom koga car kaje (Nar. posl. vuk. 316).

a. *značeńe je kao kod* kajati se (kajem se, poenitet me), *vidi* II, 1, a. *glagol je prelasni, te usrok kajańu stoji u acc.* Koji grihe kaju. M. Marulić 115. Ki grihe ne kaju. 116. Vijek ću zlobe kajati. M. Vetranić 1, 896. A to češ poznati, kad veće vremena ne bude kajati taj ktinja ļuvena. D. Rańina 69b. A došla sad jesi za kajat zla dila. 100a. Grijehe prigorko kajući. Štit. 29. Stvar brez promatrańa učińena više puta tako zlo za sobom nosi da ju svega života kajati vaļa. E. Pavić, ogl. 29.

b. deflere, *tužiti, naricati za kim (objektom).* S plačem i s uzdisanjem Isusa kajaše. Zborn. 105b. Divojka je roda gospodskoga, kajala ga tri godine dana. Nar. pjes. vuk. 3, 513. Po tom nemilu Drobńaku vuci viju, a grkću gavrani, niti grkću, da nesreću kaju. Osvetn. 1, 11. Ter i ńega sjetne kaju vile. 2, 66. Kajati koga, tugovati: ‚Žalila ga i kajala Jańa, kajala ga tri godine dana'. nositi crno za mrtvim: mlad se kaje za žalost a star za pošteńe. muž ženu kaje ne ženeći se. M. Pavlinović. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Šikajuć gorke plače i on ovako kajat zače . . . J. Kavańin 237a.

c. ulcisci, *osvećivati (koga). vidi u Vukovu rječniku.*

II. *sa se.*

1. *refleksivno,* kajem se, poenitet me, *sposnajem da je zlo ńešto što sam učinio, te žalim (vrlo često u teologičnom smislu kao djelo pokore). naj češće se upotrebļava u ovom obliku i u ovom smislu. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* ‚poenitere'; *u Mikaļinu:* ‚poenitet, taedet'; *u Belinu:* ‚pentirsi' ‚poenitet' 553ª; *u Bjelostjenčevu:* kajam se, žalim se, bolim se ‚poenitet me, poeniteo, compurgor, conteror'; *u Jambrešićevu:* kajam se, ‚poeniteo'; *u Voltigijinu:* ‚pentirsi, dolersi' ‚bereuen, leid tragen'; *u Stulićevu:* kajati se od štagodi ‚poenitere'; *u Vukovu:* ‚bereuen' ‚poenitet; *u Daničićevu:* ‚poenitere'.

a. *uzrok se kajańu ne izriče (može se imati u misli ili se razumije po predašńijem riječima).* Radujetъ se o grěšьnicě kajušti se. Mon. serb. 5. (1198—1199). Ne kajet(ъ) se i proštenija prositъ. Sava, tip. stud. glasn. 40, 166. Vse tebi kajućemu se oče dati. Naručn. 81ᵇ. Napas mu veļaše: ‚Veće se ti ne kaj'. N. Naļešković 1, 184. Er se je zaman po stvoru kajati. D. Rańina 7ª. Kaji se kajući, kajući kaj se sve, dokoli kajanje mogu čin't misli tve. 99ᵇ. U izgledu vid ovomu sebe istoga, kaj se i reci ... I. Gundulić 218. Kajat ću se i bolit, dokle budem živ. A. Georgiceo, pril. 34. Kaješ se kako fratar kad ļubi. (D). Poslov. danič. Ako je ima' običaj kajati se. L. Terzić 147. Sluš' me, neć se kajat. J. Kavańin 88ª. Sve zaplaka malo i veliko, svak se kaje i prošteńe pita, a naj veće care Konstantine. And. Kačić, razg. 159ᵇ. Čisto se kajat sa svim srcem. M. Dobretić 108. Ti me uzmi, nećeš se kajati. Nar. pjes. vuk. 1, 8. Nemoj tako, kajala se, Fato! Nar. pjes. herc. vuk. 205. Ko dobro čini, neće se kajati. Nar. posl. vuk. 187. Ko rano ruča i rano se oženi, ne kaje se. 152. Nije čovjek da se kaje. Đ. Daničić, 1sam. 15, 29. Pa se kaju kî im vjeru daju. Osvetn. 1, 4.

b. *uzrok se kajańu izriče imenom (supstantivom, zamjenicom itd.) što stoji:*

a) u genetivu s prijedlogom od *(naj češće).* Od zla se ne kaju. M. Marulić 100. Ima kajati se i skrušiti od griha. Naručn. 53ᵇ. Ni čudo ako se boli i kaje od griha. 55ª. Neka se ne kaju od moga sliđenja. G. Držić 441. Jer u svako doba čovjeku ucknil' ni kajat se od zloba. N. Dimitrović 65. Koji se kajaše od grijehov svojih svijeh. 94. Od šta se sad kajem. F. Lukarević 29. Koji se ne kaje i ne boli od takovih grijeha. A. Komulović 6. Kaj se od grjehova. 7. Kajući se od griha tvojih počni prolivati i ti ... B. Kašić, is. 64. Od svega se ovoga kajem. zrc. 16. Kaje se i čini pokoru od grijeha. M Orbin 41. Eto, eto, slatki oče, ja se kajem od svijeh zloba. I. Gundulić 250. Sudac, kajući se od zlobe svoje ... F. Glavinić, cvit. 311ª. Človik kaje se od grihov. svitl. 28. Ako se veće kaju oni od svoje nepameti. G. Palmotić 2, 364. Kajući se oni od grihov. P. Radovčić, ist. 284. Imamo naj prija se kajati od naši grija vazda. svit. 2. Nećete li se vi sa svim srcem kajati od griha ne za strah pakla nego cića Boga? P. Posilović, nasl. 150ª. Od svi se *(grijeha)* kajem. S. Margitić, isp. 26. A sada od ńi kajem se i bolim iz svega srca moga. 58. Kaje li se oda svih grihov? L. Terzić 6. I to žešće, ko podoba, kajati se od svih zloba. J. Kavańin 228ᵇ. Tu da od grijeha mojih se kaju. 311ᵇ. Kajati se od svih grihov. H. Bonačić 18. Kajem se i bolim od svih mojih grihov. 28. Da se kaje od zloća. A. Bačić 387. Kaj se od tvoji griha. J. Filipović 1, 48ᵇ. Od griha se svi kajemo. P. Knežević, muk. 8. Al' s' od griha svi kajemo. živ. 21. A sad od griha jadni se kajemo iz srdca svoga. 62. Oda šta se kaješ? F. Lastrić, od' 104. Ne skrušuje se od griha i ne kaje. test. 98ᵇ. Doisto se od ništa i ne kaješ. ned. 89. Ja se srčano kajem od mojijeh grijeha. V. M. Gučetić 204. Ja se kajem od svijeh mojijeh grijeha. I. A. Nenadić, nauk. 34. Kada se kajemo od naših grijehah. 166. Uzeše se kajat od ńihove nemilosti. Đ. Bašić 58. Kajuć se od prve ļubavi. Blago turl. 2, 101. Kajat se od griha učińenih. 2, 206. Da se kaje od griha. Ant. Kadčić 59. Od toga se brž i ne kaju. 290. Kako se imaju kajati od prošastnoga živļeńa. J. Matović xvª. Kada se koji god kaje od grijeha učińena. 233. Koji se ne kaju od zločinstva i grijeha. 435. U smrtnomu grihu od koga se ne kaje i ne ispovida. M. Dobretić 19. Pričme se svršeno bolit i kajat od svoji griha i pomańkańa prošastoga života. 22. Kajem se od svih mojih grihov. I. J. P. Lučić, doct. 54. Kajući se s bolesti izvrstnom od svijeh smrtnijeh grijeha. T. Ivanović, nauk. 42. Od gr'jeha se nijeste kajali. Nar. pjes. herc. vuk. 311. Ja se kajem od svakoga griha moga. Nar. pjes. istr. 6, 26. Poče se kajati od svojijeh grjehova. Nar. prip. vuk. 139. Obilan milosrđem i kaješ se oda zla. Đ. Daničić, jona 4, 2. Sud ti darovao života do sutra, da se od grijeha kaješ. S. Ļubiša, prip. 222.

b) u genetivu bez prijedloga. Jer se grihov kaje. M. Marulić 145. Kada se ki ispovi, a ne boli se ni se kaje grihov. Naručn. 83ᵇ. Kaje se grihov svojih. 100ᵇ. Zaman se kajuć prolitija krstijanskije krvi. Š. Kožičić 39ª. Kajući se grihov ... Anton Dalm., nov. tešt. ı, predgovor. Koji se kaju zla činenja. F. Vrančić, živ. 8. Kad se griha kaje. Đ. Baraković, jar. 112. Zašto mi našega kajemo se griha. F. Glavinić, cvit. 49ᵇ. Imaš znati da se kajem zlobe moje. 178ᵇ. Tad će se rabote već malo kajati. A. Georgiceo, nasl. 83. Igdare nî kasno griha se kajati. I. T. Mrnavić, osm. 180. Kripost kom se čovik kaje svojih grihov. ist. 134. Toga se svega kajem. P. Posilović, nasl. 107ª. Ti se kaješ tvojije griha. 124ª. Ki počińe trud prez Boga, rad se kaje truda svoga. P. Vitezović, cvit. 28. Baba vodu pijuć z miha kajala se j' svoga griha. 30. Boļahu se i kajahu se svojijeh grijeha. I. M. Mattei 324. Tog će se Jovo kajati. Nar. pjes. petr. 1, 120.

c) u akuzativu s prijedlogom za. Da se kaja za one grihe. A. Bačić 375. Takov bi pokazao da se ni malo ne kaje za grijehe. Pisanica. 75. Kajući se i skrušujući često za grihe svoga života. F. Lastrić, ned. 138. Kajem se za sve grihe moje. A. Kanižlić, bogoļubn. 109. Naj većma kajem se za to jer sam uvridio neizmirnu dobrotu božanstvenu. 144. Jerbo sam se za govoreńe više puta kajao a za šuteńe nikad. M. A. Reļković, sabr. 5. Grešnik jesam, al' se Bogu nizim i podajem, i za moje sve hudobe kajem. Osvetn. 2, 21. A kaju se za griješne dane. 3, 114. On se kaje za što ‚jemand gereut etwas'. Jur. pol. terminol. 240.

d) u genetivu s prijedlogom radi. Kada se kajemo radi grijeha učińena. J. Matović 233.

e) u genetivu s prijedlogom s (sa). Na ńu mržńu potać haje, da se svijet sa zlih djela kaje. Osvetn. 4, 1.

f) u lokativu s prijedlogom u. Ako se neć nigdar ni u čem kajati. N. Dimitrović 9.

g) u lokativu s prijedlogom na. Kad mu bojaz oči kažu puste, ter se kaje na ńem narav nijema. Osvetn. 1, 66.

·ok *se kajaću ističe podložnom rečenicom* ɔlskijem *oblikom, n. p.:*
dložnom rečenicom s da. Da bi Bog rekal: ², da stvorih človika'. Transit. 81. Kajem ·ega srca da sam ti sagriješio. B. Kašić, Kajem se da sagriših. M. Alberti 401. ajem sa svijem srcem da sam vas uvridio. lović, nasl. 94ᵇ. Ako bi se kajao da sam koje dobro. 112ᵇ. Samo da se oni kaju bolest da jesu uvridili veličanstvo Božje. Ne kajete li se da ste uvridili Boga? 150ᵃ. *(Bog)* da je čovika stvorio. F. Lastrić, ᵃ. Kaju se iz svega srca, da . . . 166ᵇ. se, da si uvridio i pogrdio svemogućega id. 88. Zaplačite bari u srcu kajući se Boga uvridili. 90. Pokornik kajući se da ɨ, neizmirno dobro, uvridio. A. Kanižlić, ɔn. 122. Zato se sinko kaj da si ovakoga ıvrijedio. Đ. Bašić 328. Kajat ćeš se, ɜ kajo Kain da je brata ubio. A. Kalić .aja se đevojka vinca da ne pije. Nar. ık. 1, 885.
ɔdložnom rečenicom sa što. Da se kaje je kraļem postavio. E. Pavić, ogl. 234. ɜ peńe da visoko sjede; a kad bude do ; kaje se što onđe sjede. Nar. posl. vuk. a se kaju što su krv učinili. Vuk, poslov. jem se što nijesam iskao da se kupe gla- ism. 80. Da se kaje što je učinio. Prav- 1852. 88.
ɔdložnom rečenicom s jer. I smrt ista koja sad se kaje, jer ovako bez milosti mile tve urese. I. Gundulić 267.
ɔfinitivom. Od onake stvari lupež biti ne ɔm se i ne kajem se. M. Držić 284. Klela ɔjka v'jenca ne nositi . . . al' kad mi je ɜe'o Đurđev danak, kaja se đevojka v'jenca ti. Nar. pjes. vuk. 1, 884.
rundijem prošloga vremena. Jere se kajem ɜ ih. Bernardin 95. gen. 6, 7. Kajem se i ńih. N. Rańina 115ᵃ.
ciproćno, karati se. — *U Vrančićevu rječ-* altercari'.
pasivno, nalazi se u pisaca part. praet. ajan, *te znači onaj koji se kaje (prema vidi* i kajan. Da će dat kajanim spasenje. ulić 129. On kô Božiji sin veliki s vjeko- svojom dikom zatvorit će pako priki, raj ɜm dat grešnikom. G. Palmotić 3, 91ᵃ. Pri- am razbojniku raj kajanu. J. Kavańin 49ᵇ.
ÂZ, kajáza, *m. vidi* kajasa. ‚Više pasa a ɨjaza'. M. Pavlinović.
ÂJBA, *f. vidi* gajba. — *Od* XVII *vijeka, a rječnika u Mikaļinu* (kajba, gajba za ɜavea') *gdje se naj prije nahodi, u Volti-* (kajba, kajpa ‚gabbia' ‚käfig'), *u Stulićevu* kajpa, ‚cavea'). Tamerlan zatvori Baja- veliku gvozdenu kajbu. A. Kanižlić, kam.

ÂJBA, *f. vidi* kajańe. — *U jednoga pisca* ɛka, *a između rječnika u Belinu (pisano* penitenza e pentimento' ‚poenitentia' 551ᵇ) *ɛlostjenčevu (kod* kajańe). Kaj se sve ka- okli t' je lipos taj, er kajbe u staros ne ɜa svit saj. D. Rańina 99ᵇ.
DA, *f.* modi, moduli, *način (grčkom riječi* ɨa) *kako se što pjeva ili svira (imajući* ɔa *različitu visinu glasova i ńihovo tra-* ovo *se znače potvrđuje u Vukovu rječ-* atinskijem *prijevodom (njemački prijevod* ɔote' *nije jasan; u Srijemu* nóta *znači:* melodija) *i primjerom što dodaje.* — *Po* ɔilici *od arap.* qā'ida, *tur.* qajyda, *temeļ, pravilo, običaj, zakon (ako nije ista riječ što* gajde, *koje vidi).* — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* c), *a između rječnika u Vukovu* (‚die musiknote' ‚modus musicus' *s primjerom što je ovdje kod* a).
a. *u značeńu sprijeda kasanom (u jedinom primjeru metaforički).* Od te kajde nema fajde. (Od toga što ti govoriš, *ironički: što ti pjevaš,* ne može biti ništa). Nar. posl. vuk. 286.
b. *u ńekom osobitom značeńu.* Kajde zovu se u Hercegovini sve one pjesme što imaju uza svaki stih svoj neki pripjev ili nalik pripjevu. V. Vrčević (?) *u* Nar. pjes. herc. vuk. VI.
c. *nejasno je u ova dva primjera* XVIII *vijeka (u drugome može biti da znači temeļ).* Sad mi kaži, koju imaš fajdu kad ti ļudma ne ispuniš kajdu. M. A. Reļković, sat. F1ᵇ. Kad ti jednoj ne znaš stvari kajdu, dojde mudri, pak izvadi fajdu. H6ᵃ.
d. *u naše se vrijeme kod pisaca upotrebļava za značeńe: onaj znak kojijem se biļeži (kod pisańa, štampańa, litografisańa itd.) visina i trajańe jednoga muzikalnoga glasa, lat. i tal.* nota, *franc. i ńem.* note.
e. *po ńem.* noten, *kod pisaca može značiti i papir, knjiga itd. na kojemu je što musikalno napisano.* Stalak za kajde ‚notenständer'. Hajdenak, naziv. 51.

KÀJDITI, kȁjdîm, *impf. vidi* gadļati. — *U naše vrijeme.* Svirati i u diple kajditi. V. Vrčević, niz. 216.

KÀJEL, *adj. vidi* kail. — XVIII *vijeka.* Da je oboje kajelo, a ne usilovano. F. Matić 95. ‚Dobre voļe', reče Jakov, ‚ja sam kajel'. And. Kačić, kor. 31. Neka bude, ja sam kajel. 90. Ja sam kajela. 131. Hoće li biti kajela poći za ńega? 177. Ako otac tvoj bude kajel. A. d. Costa 1, 153. Zašto se čini da gospodar tomu je kajel. 2, 144. Kad se zaručimo, onda će me izvadit iz vriče, i kad me vidi, vaļa da je kajela i na sramotu. N. Palikuća 52.

KAJERSLI, *adj.* sve ono što okolo sebe ima mnogo kaiša. V. Vrčević, nar. prip. 225. — *Ne mijeńa se po oblicima.* — *Kao da je riječ turska, ali mi nije pouzdana* (li *jest turski nastavak, ali ne znam kako od* kaiš, *tur.* kayš, *postaje* kajers-).

KÂJFA, *f. vidi* kajpa. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ptica zatvorena u kajfi, prem da je kajfa od naj lipšega drveta, želi izaći vanka. M. Radnić 438ᵃ. — *Vidi* kajpa, b. Koja je korist i pomoć da dumenčija gleda u krminu i da motri visinu sunčanu, ako ne ima tko će okrenuti dumenom aliti timunom i tko će potegnuti uža i smotati i okrenuti jedro? Vaļa tko će gledati u nebo i vladati, ali bi malo vaļalo, ako ne ima tko će truditi i uzaći u kajfu kada je od potrebe. 454 —455.

1. KÀJGANA, *f. jelo od prženijeh jaja* (‚omelette'), *pers.* chājgīne, *tur.* kajghane. — *U Vukovu rječniku:* ‚eine art eierspeise' ‚ferculum ovorum (?)'.

2. KAJGANA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļ. 109.

KAJGANIĆ, *n. presime u naše vrijeme.* D. Avramović 268.

KAJIN POTOK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* — Kajin *vaļa da znači koji pripada* Kaju (Kaji). Niva u Kajinom Potoku. Sr. nov. 1871. 428.

KÂJKALO, *m.* tica malijeh oči, a duga kļuna i nogu. Slovinac. 1880. 86.

KÂJKAVAC, kâjkâvca, *m. čovjek koji živi u Hrvatskoj (u županijama zagrebačkoj, varaždin-*

skoj, križevačkoj) i ima osobiti govor, te, osim drugoga, kaše kaj *mj.* što. *vidi* i čakavac, štokavac. — *Vuk je pisao* kekavac, *ali sad svak (i pokojni Daničić) piše* kajkavac. Kod nas se naj običnije misli da su Hrvati u tri stare županije kraljevine hrvatske, koji mjesto ‚što' govore ‚kaj', te ih za to zovu kajkavcima. Đ. Daničić, dioba. 5. Kajkavaca i bodula, nema ih ni milijon. M. Pavlinović, razg. 20.

KAJKOVO, *n. ime selu.* — *Prije našega vremena.* Kajkovo (selo, župa Ibьrь). S. Novaković, pom. 134.

KÀJMAK, *m. tur.* qajmaq, *skorup.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide skorup). Čini metnut dosta masla, kajmaka i mlada sira. N. Palikuća 43. Vala bradavice često puta s kajmakom namazati. I. Jablanci 131. Kajmak snimiti treba. Z. Orfelin, podr. 116. Pravo naški ‚skorup', inostranski ‚kajmak'. J. S. Reljković 31. Turci vele: ‚Tarana je rana' . . . Udovice: ‚Kajmak i cicvara'. Nar. pjes. herc. vuk. 219. — *U metaforičkom smislu, ono što stoji na vrhu, pa uopće ono što je naj bolje (isporedi franc.* crème). Skinuti kajmak. (Uzeti ono što je naj bolje u kakvoj stvari). Nar. posl. vuk. 288.

KAJMÀKÂM, kajmakáma, *m. turski namjesnik, zapovjednik, arap.* qāīm mekām *(koji zamjenjuje mjesto), tur.* kajmakam. — *isporedi* kajmakan, kajmekam. — *U naše vrijeme.* Dok posiječe mlada kajmakama. Nar. pjes. vuk. 5, 371.

KAJMÀKÂN, kajmakána, *m. vidi* kajmakam. — *Od* xvii *vijeka.* A Mustafi kajmakanu knigonošu hrla spravi. J. Palmotić 235. Rani u srce kajmakana ovi govor ucviljeni. 248. — *I u naše sam doba čuo.* P. Budmani. — *Na dva mjesta* xvii *i* xviii *vijeka stoji* i *mj.* j, *po svoj prilici radi stiha.* Bješe iz grada Drenopolja kaimakan svijem čestiti. J. Palmotić 284. A s lakomstva kaimakan. J. Kavanin 270a.

KAJMÈKÂM, kajmekáma, *m. vidi* kajmakam. — *U naše vrijeme.* Išle knige na pašinske ruke, na mudire i na kajmekame. Osvetn. 2, 78.

KAJNA, *f. ime žensko (tursko).* — *U narodnoj pjesmi hercegovačkoj našega vremena.* Divna li je šećer Kajna Šehova, šećer Kajni nema para do cara, blago onom koji će je grliti, a naj sretni ko će Kajnu ljubiti. Nar. pjes. herc. vuk. 241.

KÂJNO, *adv. kako (relat.), kao, uprav sastavljeno:* ka(o) i (o)no. — *U naše vrijeme.* Ciknu majka kajno luta guja. Nar. pjes. petr. 1, 24. Da ja letim kajno lastavica. 1, 165. Zaspa Zlato kajno jane blago. 1, 220. Pa zakukaj kajno kukavica. 1, 332. Kad sve spava kajno i poklano. 2, 54. Pa ga dvori kajno gospodara. 2, 274. U tatarsku udario vojsku kajno gorski iz planine vuče. 2, 505. Luto pište kajno kukavice. 3, 2. Nerođeni kajno i rođeni. 3, 109.

1. KÂJO, *m.* Cajus *(uprav* Gajus), *ime muško (rimskoga postanja).* — *Od* xvi *vijeka.* Sveti Kajo papa. Š. Budinić, sum. 103a. Obeseli se s. Kajo. B. Kašić, per. 116. Porodi se Kajo u Salone. F. Glavinić, cvit. 99a. Marcelin po svetim Kajom Dalmatinom posta papom. 109a. Herud Agripa iz Rima od Kaja poslan cesara. 251b. Jedan Kajo Kaligola. I. J. P. Lučić, razg. 88.

2. KÁJO, *m. ime muško (nekoga Turčina koji se u istoj pjesmi zove* Kajović Demir *i samo* Kajović; *po tome bi se ime* Kajo *moglo shvatiti kao hyp.* Kajović, *ali bi opet ovo značilo: Kajov sin).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Milu sestru Kajović-Demira. Nar. pjes. vuk. 4, 424. Pa doziva Mališu srdara: . . . ‚Al' ti drago udrit na torinu Kajovića ja Mustafagića?' A Mališa Kaja odabrao. 4, 425. Na torinu Rožajačkog Kaja, tu udari Mališa serdare. 4, 426. I stari je Kajo sumaknuo. 4, 426. Đe najavi ovce Kajovića i navede sestru Demirovu. 4, 427. Nego vodi Zilu Kajovića. 4, 429.

KAJOPER, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Kajoperu. Sr. nov. 1874.

KÁJOV, *adj. koji pripada Kaju (vidi* 2. Kajo). Utekoše tri Kajova sina . . . I Kajovu Zilu uvatiše. Nar. pjes. vuk. 4, 426.

KÁJOVIĆ, *m. presime, vidi kod* 2. Kajo.

KÂJPA, *f. vidi* gajba *radi postanja i radi značenja (osim značenja kod* gajba, *c), kojega u ove riječi nema). — isporedi* kajba *i* kajfa.

a. *krletka, kafez, vidi* gajba, *a).* — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚gabbia' ‚cavea' 355a) *i u Stulićevu (uz* kajba). Ovo je dijete u kajpah od drijeva odhranjeno. M. Držić 268. Šturka u ovoj kajpi od žice, ki po svu noć šturi i poje, donio sam ja za moje male pastirice. I. Gundulić 159. Ptica u kajpi zatvorena. 580. Tigre gnevna, prijeka i luta po gvozdenoj kajpi udara. 555. Kajpi u jednoj zatvoreni. P. Kanavelić, iv. 489. Vratca od kajpe iliti krletke. A. Kanižlić, utoč. 395. Pustio je ptića iz kajpe. (Z). Poslov. danič.

b. *vidi* gajba, *b).* — *U Belinu* (335a) *i u Stulićevu rječniku* (kajpa jedrńa ‚gabbia di nave' ‚charchesium'). — *Amo pripada po svoj prilici i ovaj primjer:* Stariji na kajpu. (D). Poslov. danič. *a možebiti i ovaj:* U kajpi morski slavic ne poje. (D). Poslov. danič.

c. *s osobitijem značenjem.* — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Hambari iliti žitnice i podrumi (kajpa iliti pivnica) uvik puni. A. T. Blagojević, khin. 3.

KÂJPICA, *f. dem.* kajpa. — *U Belinu rječniku:* ‚gabbietta' ‚caveola' 335a, *i u Stulićeva.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku naj običnija riječ za kafez.* P. Budmani.

KÂJPINA, *f. augm.* kajpa. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚maior cavea'.

KAJPITI, kajpim, *impf. u Stulićvu rječniku s dva značenja:* ‚caveas conficere'; ‚cavea includere'. — *sasma nepouzdano u oba dva značenja.*

KAJPODJELALAC, kajpodjelaoca, *m. čovjek koji gradi kajpe.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚cavearum opifex'. — *sasma nepouzdano.*

KÀJSAR, *m. vidi* kajser. — *U Vukovu rječniku kod* kajser, *i u narodnoj pjesmi gdje je sastavljeno s riječima* papuča, jemenije (kajsar-papuča, *papuča od kajsara).* Bosonoga bez kajsar-papuča. Nar. pjes. petr. 1, 244. Na nogama kajsar-jemenije. Nar. pjes. hörm. 1, 509.

KÁJSARLI, *adj. vidi* kajserli. — *U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu (kod* kajserli). Da ne kalja kajsarli papuča. Nar. pjes. vuk. 1, 262. *vidi i primjer u Vukovu rječniku kod* kajserli.

KÀJSER, *m. fina crvena koža, isporedi* kajsar. — *Od arap. tur.* qajsar, *vidi:* Kajsar, crvena koža karmažinska; od Turaka smo tu reč uzeli, koji zovu ‚Kajsarije' varoš Kesariju, gde se ta koža pravi. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 111. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* kajser (kajsar) ‚karmesinleder' ‚corium coccineum'.

KÀJSERLI, *adj. koji je (n. p. papuča) načinen od kajsera, isporedi* kajsarli. — *Ne mijena se po oblicima.* — *Od tur.* kajserli, kajsarly. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:*

kajserli (**kajsarli**) ‚von karmesinleder' ‚coccineus' *(s primjerom iz narodne pjesme:* Da ne praši kajsarli papuča). Hajd' obuci kajserli postule. Nar. pjes. hörm. 1, 413.

KAJSIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva ispod Kajsića. Sr. nov. 1865. 322.

KÁJSIJA, *f.* Prunus armeniaca L., *ńeko poznato voće i drvo, tur.* qaisy. — *isporedi* 2. kaiš. — *Možebiti od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚die aprikose' ‚Prunus armeniaca Linn'. 2. ‚die frucht davon' ‚prunum armeniacum, praecoquum'). Pomiluj me, veliki gdunije, jako bratь kajsija mnitь ubiti me. Starine. 2, 311 *(iz rukopisa koji može biti* XVII *vijeka).* Kano briske, bademe, kajsije. J. S. Reļković 46. Kajsija se na šļivu namiče. 147. Kajsija ‚die aprikose' ‚Prunus armeniaca'. G. Lazić 132. Kajsija, Prunus armeniaca L. J. Pančić, bot. 281.

KÁJSIJEV, *adj. koji pripada kajsiji.* Drvo... šeptelijevo ili kajsijevo. I. Jablanci 186.

KAJTASOVO, *n. selo u protopresviteratu vršačkom.* Šem. prav. 1875. 47.

KAJÚKATI SE, kȁjûkâm se, *impf. dem.* kajati se. — *U Stulićevu rječniku:* ‚vix poenitere'. — *nepouzdano.*

1. **KÀK**, *adv. vidi* kako.

2. **KÀK**, *adj. pron. interrog. i relat.* qualis, *zamjenica kojom se pita ili kaže o kome ili o čemu što je na onom osobito, po čemu se može poznati, od kakve je vrste itd., te se razlikuje od* koji *(što vidi).* — *isporedi* kakav, kakov *i adv.* kako. — *U praslavensko je doba bio drugi oblik za relativno značenje:* jakъ *(vidi kod* 1. jak), *ali ga je u našemu jeziku posve zamjenio interogativni oblik* kakъ *za obadva značenja (tako je i u ostalijem slavenskijem jezicima, osim maloruskoga, češkoga, poļskoga, u kojima je nasuprot relativni oblik nadvladao), isporedi stslov.* kakъ, *bug. i novoslov.* kak, *rus.* какой, *češ. (ńegda* kaký, *sad)* jaký, *poļ. (ńegda* kaki, *sad)* jaki, *gorńoluš.* kajki, *dońoluš.* kaki. — *Postaje od interogativnoga korijena* kъ *(vidi kod* tko) *nastavkom* ak. — *Nalazi se u prva vremena,* XII *i* XIII *vijeka pa opet, isprva rijetko, u naša vremena počevši od* XVII *vijeka (samo s oblicima* kȁkî, kȁkâ, kȁkô, kȁkôga, kȁkê *itd., pazi na akcenat).* — *Između rječnika u Vukovu (u dodatku):* vide kakav, *i u Daničićevu* (kakъ ‚qualis' interrog. i relat.).

1. *interogativno.*

a. *u glavnoj rečenici.* Kakъ načьnu plačь? Stefan, sim. pam. šaf. 11. Kakъ običaj primu? 18. Što je tebe, kaka je nevoļa? Nar. pjes. vuk. 2, 54. Kaka ti je golema nevoļa? 2, 108. Kaku b' vama vjeru ostavio? 2, 518. U čijoj si tavnov'o tavnici? kod kaka li glavna gospodara? 3, 134. Kaka blaga? Sve žuta dukata. 3, 201. Đe će koji zimovati zimu? kod kaka li glavna prijateļa? 3, 363. Otkle knńiga, od koga li grada? od kaka li glavna gospodara? 3, 378. Kaka knńiga, kaka li je glasa? 4, 223. Kaka mi je korist, ako mrtvi ne ustaju? Vuk, pavl. 1kor. 15, 32. Kaku hvalu možemo dati Bogu za vas? Isol. 3, 9. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri u kojima se pitańem pokazuje čudo:* Kako li je lice u junaka! kake li su oči obadvije! Nar. pjes. vuk. 2, 228. No kaki su u seke dušeci! kaki li su pod glavom jastuci! 2, 231. Da kaka je! jadi je ubili! 3, 137. Da kaka je lijepa Turkińa, u ńemu je srce zaigralo. 3, 380. — *uz čudo se može pokazati i prezirańe:* Kaki uskoci! kaki vlasi i govna! Vuk, nar. pjes. 4, 462. *amo može-*

biti pripada i ovaj (naj stariji) primjer: Kaka je vaša pravina, ugovoriste da putnika prêdade Trьsteničane na stanьcê. Mon. serb. 7. (XII *vijek).*

b. *u podložnoj rečenici.* Svi kolici ovdi znaju, u kakoj smo do sad vodi. Ġ. Palmotić 2, 105. Ne može čovik znati, kaki je Bog u sebi. A. Bačić 3. Znajuć, u čoviku kake su kriposti. A. J. Knezović XXVII. Pregleduje kaki su čadori. Nar. pjes. vuk. 2, 279. Te uvodi Grkove svatove, kake svate Grčiću sabira. 3, 24. Vidite kaku nam je ļubav dao otac. Vuk, 1jov. 3, 1. Te ga zapita, kaku će im on vjeru ostaviti. nar. pjes. 2, 513. — *kod čuđeńa.* Da ti vidiš, kaki su ti dvori! Nar. pjes. vuk. 4, 313.

2. *od interogativnoga postaje indefinitno značeńe, kao kod* kakavgod. I k večera nek prikaže svaki, tko je posao uradio kaki. M. A. Reļković, sat. E5a. Ili kako drugo prijateļstvo. K3a. Zna li koja kakoga lijeka? Nar. pjes. vuk. 2, 52. Da ih nigde sunce ne ogreje, ni kaka ih rosa da zarosi. 2, 57. Boji li se još koga do Boga i na zemļi kakoga junaka. 2, 256. No se čuvaj, Bogom pobratime, od Vilipa kake prijevare. 2, 349. Il' je care, il' su carevići, il' su kake mlade sultanije. 3, 85. Da bi kaki šićar šićarili. 3, 181. Odavno ti dohodio nisam ni ponuda kakih donosio. 3, 366. Il' su Turci, il' su Crnogorci, il' su kake mlade kiriģije, il' čobani kod bijela stada? 4, 29. Jeli kaka rana žestočija no strijela kad udri u srce? 4, 82. Misli da sam ja kaka avet. Nar. prip. vuk. 170. Momku kakom koji stoji kod kola. Vuk, nar. pjes. 1, 108. Kad se kakome čoeku kakvo zlo dogodi. poslov. 46. Reče se u nevoļi kakoj. 90. Ko pomisli da se govori o kakome ńegovom imeńaku. 108.

3. *u relativnom značeńu. često u glavnoj rečenici ima korelativna riječ (zamjenica, kao* taki, onaki *itd., ili adverab, kao* tako, onako *itd.).* Takomь smь se kletvьju klelь kakomь se je banь Kulinь klelь. Mon. serb. 24. (1234—1240). Kaku imь je milostь stvorilь sinь kraļevьstva mi, takođe imь i ja stvaramь. 56. (1289). Kaka bolest na ovom junaku, taka bolest na mom bratu bila! Nar. pjes. vuk. 1, 569. Kake muke jesu na tem jarcu, grđe muke jesu u Turaka. 3, 177. Kûpi blaga koliko ti drago i još ruha kaka tebi drago. 3, 189. — kaki taki *u ovakijem primjerima znači da ńešto nije dobro, ali da treba trpjeti ili podnositi, pošto ne može biti boļe:* Kaki je taki je ovi nauk, u rečenomu događaju može smiriti misnika. Ant. Kadčić 171. Hajde da je izvadim, ako još bude živa! kaka je taka je; a može biti da će se u napredak što i popraviti. Nar. prip. vuk. 182.

1. **KÁKA**, *f. u Vukovu rječniku:* ‚kak (in der kindersprache)' ‚stercus'. — *U Dubrovniku je drugi akc.:* kȁka, *te se naj češće govori djetetu kad hoće da se dotakne čega nečista:* pi! kȁka! — *Ima u istom smislu i tur.* kaka, *i grč.* κακά *(ne od* κακός, *zao), i tal.* cacca, *pa i u drugijem jezicima; ali je svakako djetińska riječ što postaje udvajańem sloga* ka, *te nije potrebno misliti da je jedan jezik useo od drugoga.*

2. **KAKA**, *vidi kod* 2. cin.

KAKAKO, *adv. u Stulićevu rječniku:* ‚aliquo modo'. — *sasma nepouzdano.*

KAKAĻEVAC, Kakaļevca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Kakaļevcu. Sr. nov. 1874. 161.

KAKAŃ, Kakńa, *m. ime mjestima.*

a. *selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Repert. dalm. 1872. 25.

b. *mjesto u Bosni.* F. Jukić, zemlop. 38. Kad na Kakńu prebrodio rijeku. Osvetn. 7, 41.

KÀKATÌ, kàkâm, *impf. vidi* kakiti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Može biti od tal.* cacare, *ali je veća prilika da je postaće kao kod* 1. kaka; *a ima i u drugijem slavenskijem jezicima, kao n. p. češ.* kakati, *pol.* kakać.

KÀKAV, kàkva, *vidi* 2. kak, *od čega se ne razlikuje u značeńu, ali se češće čuje.* — *Drugo* -a- *(među* k *i* v) *stoji samo u nom. sing. m. (i acc. kad je jednak nominativu).* — *Vaļa da postaje od* kakov; *nalazi se u našemu i u bugarskom jeziku* (какъв). — *Oblik je nominalni običniji, ali se po sjevernijem krajevima čuje i složeni:* kàkvî, kàkvâ *itd., vidi:* kàkvî *(nom. sing. m. i acc.).* A. Baćić 5. 193. 195. A. Kanižlić, kam. 1. 44. 778. 894. bogoļubn. 193. M. A. Reļković, sat. A2b. G2a. K7b. I. Velikanović 3, 59. Đ. Rapić 1. B. Leaković, gov. 28. 90. 222. A. Tomiković, živ. 66. S. Tekelija. let. 119, 32, *a između rječnika u Mikaļinu; gen. sing. m.* kàkvôga. Nar. pjes. vuk. 2, 640. 3, 121. 3, 338. 4, 51. Vuk, nar. pjes. 3, 212. poslov. 101; kàkvôg. poslov. 89. — *Sastaje se i s nekijem riječcama, kao* (o)no, god *itd., vidi napose.* — *Od* XIII *vijeka (sastavļeno:* какъveno. Zák. duš. pam. šaf. 47); *drugi je primjer* XIV *vijeka (vidi* 1, b), *ali nije pousdan.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (kakav, kakvi ‚qualis'), *u Belinu* (‚quale, nome di qualità che corrisponde a tale' ‚qualis' 598b; ‚di che sorte' ‚qualis' 689b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* kakov), *u Stulićevu* (‚cujus generis, speciei'), *u Vukovu* (‚was für ein' ‚qualis'), *u Daničićevu* (какъ ‚qualis').

1. *interogativno.*

a. *u glavnoj rečenici.*

a) uopće. Kakav kraļ se tad ukaza? promijeni li oštro lice? Ġ. Palmotić 1, 191. Kakva je zdravļa i veseļa? 2, 219. Kakve su to rane, Isukrste, po tvom tilu, ko li te je tako isranio? J. Banovac, razg. 149. Kakav je to led? F. Lastrić, test. 155b. Kakva ti je golema nevoļa? Nar. pjes. vuk. 1, 274. Kakav je adet u Bosni? kakvi su momci Bošńaci? 1, 408. Kakav bješe junak u svatov'ma, što naj veće otvori junaštvo? 2, 152. Pitajući: ‚Kakva bješe Rosa?' 2, 240. Ta kakva mi nečoveštva kažeš? 2, 355. Kakva blaga? sve žuta dukata. 2, 442. Tko odvede sestricu Jelicu? kakvi końi, kakvi li junaci? 2, 621. Otkle knìga, kakva li je glasa? 3, 47. Otkud knìga? od kakva li grada? 3, 248. Lijep je gledati, no kakav je mirisati? Nar. posl. vuk. 169.

b) pitańe je tako postavļeno kao da se nada pitalac odgovoru negativnom (nikakav), *te po tome upravo stoji retorički mješte pravoga nijekańa.* Nevirnici imati će kojiti ogovor za oblakšati muke osuđeńa svoga; al' kakav ćete vi ogovor imati, Krstjani, kakav? F. Lastrić, ned. 380. Ako je takvi početak, kakvi će biti napridak? A. Kanižlić, kam. 44. Kakvu slavu holi ima? V. Došen 81a. Kakav danak brez jarkoga sunca? kakva j' noćca brez sjajna mjeseca? kakvi l' svati brez mlada ženika? Nar. pjes. vuk. 1, 253. Kakav ću vam arač dati? Nit' sam orač, nit' sam kopač. 1, 511.

c) uz pitańe se ističe i nezadovoļstvo (i čudo, ali drukčije je kod d)). Kakvo je igda to brezobrastvo i sloboština, o Krstjani, da... drugo se ne čuje nego se zakliňati Bogom! J. Banovac, razg. 171. Kakva ti je to budalaština došla u pamet? F. Lastrić, test. ad. 56b. Kakvi su ovo puti, kakva li je to srića moja? And. Kačić, razg. 101. Kakve su i to nevjeste? Nar. pjes. vuk. 1, 311. Kakva je to careva zamjena! ta na ńemu ni haļina nema. 2, 145. A kakav bi bio starješina, pa se tebe sestra ne bojati! 2, 235. Kakva tebe očera nevoļa vrat lomiti, po gori hoditi? 3, 1. Đe si brate, od Seńa Tadija? kakve tebe savladaše vile danas, brate, u morskoj otoci? 3, 165.

d) kod čuđeńa upotrebļava se interogativni oblik, ali kao da čeļade sama sebe pita i ne čeka nikakva odgovora — uz čuđeńe može biti i drugo što, t. j.: aa) kod čega neugodna, nezadovoļstvo, sažaļivańe, prezirańe itd. Oh! u kakvu se stańu duša nahodi na naj zadńem rastanku! J. Banovac, pripov. 3. Ajme! kakav je svit! A. Kanižlić, uzr. VI. Kakav bješe delibaša Marko! kakav li je danas u tamnici! Nar. pjes. vuk. 2, 379. Ako mene štogođ bude tamo, kakva muka u veseļu tvome! 2, 541. — *bb) kod čega ugodna, divļeńe.* A kakav je Skadar na Bojani! Nar. pjes. vuk. 2, 105. Da kakva je Roksanda đevojka! onakove u Srbina nema. 2, 134. Al' eto ti punca i punice, ja kakva li dara doniješe! 2, 550. Ja kakva je, jada dopanula! 2, 552. Kakva j' krasna gospođa nevesta, lepote joj na krajini nema! 3, 88. Na nogama gaće šarovite, kakve su joj klete iskićene! 3, 103. A kakva je, tri je jada bila! 3, 144. A kakva je, jad je zadesio! 3, 218. A kakva je, da od Boga nađe! ta ļepša je od bijele vile! 3, 257. Bre! kakva je cura pristanula! 3, 472.

b. *u podložnoj rečenici.* — *u primjerima ima nekijeh razlika u značeńu kao kod* a, *ali nije svagda to lako razabrati.* Mora dobrê znatь kakvu je *(napisano je* kaknu je, *ali može biti pisarska ili štamparska pogreška)* ļubovь imalь. Spom. sr. 1, 11. (1397). Znao bi zaisto, koja je i kakva je žena ka tiče ńega. N. Rańina 85a. luc. 7, 39. Mene znaš, kakav sam s tobom. M. Držić 304. Strah me, brzo da ćeš znati, kakvi su ovi vitezovi. Ġ. Palmotić 2, 353. Ne može se dokučiti kakvi jest. A. Baćić 5. Upita ga misnik: ‚Reci mi, kakva su to prikazivańa'. J. Banovac, razg. 86. Kakvi naučitelji svete crkve biše prija došastja ovoga duha, znamo, i kakve jakosti učiniše posli ńegova došastja, vidimo. J. Filipović 1, 161b. Kakvu tugu primi na se, jurve svaka domišļa se. P. Knežević, muk. 17. Što saviše već želite, jur kakav je svi vidite. 30. Spomenite se, kakvi i koliki je naš bio narod. A. Kanižlić, kam. 894. Vide Boga bistro, kakvi jest u sebi. bogoļubn. 193. Nije hotio Bog da znamo od kakva je bio drveta križ. 256. Znaš što sam i kakva. rož. 5. Ne more čovik znati, kakvo mu je misto bilo materino dalo tilo. V. Došen 83b. Kažu, kakvi biše baci, kakvi l' vinski gdi junaci. 165b. Promišļajući u kakvu se stańu lipi grad nahodi. And. Kačić, kor. 329. Tko ne bi procinio *(svoj vilajet)* kakvi je i kakvi bi mogao biti. M. A. Reļković, sat. A2b. Vidimo sada, od kakva je drveta bio križ. L. Vladmirović 29. Budući znali kakvi je Juda, nisu ńemu virovali. Đ. Rapić 1. Mislim, kakvi su ovo ļudi. D. Obradović, živ. 93. Ja te gledam, suđen gospodaru, kakav ćeš mi sada nauk dati. Nar. pjes. vuk. 1, 60. Ti se ne znaš od roda kakva si. 2, 65. Da ja tražim, od kakva sam roda. 2, 66. Kad sagleda crne oči Marku, i kakav je na očima Marko. 2, 222. Ti ogledaj sabļu kakva ti je. 2, 405. Te gledao čuda negledana u nekoga Komnen-kaurina, kakva jaše vranca od megdana, onakoga u svijetu nema. 2, 455. Pade na um Crnojević-Ivu, ja kakvu je riječ ostavio kod ńegova nova prijateļa. 2, 528. Viđe vezir, pa dokaza caru, ja kakav sam junak za megdana. 2, 276. I ńemu se care pofaļuje, kakvi su mu

dari dopanuli. 3, 79. Da se vali Turcim' Udbińanim', kakvoga je roba zarobio. 3, 121. No da ti je okom sagledati, kakva sila ide za Turcima! 3, 304. Kad ćeš viđet Šandića Jovana kakvoga je namrčena brka. 3, 388. Sve im kasa, kakva je nevjera. 3, 348. Neka znadeš, Bećiraginice, da kakva je muka od klinaca! 3, 362. A da vidi kakav junak dođe. 3, 488. Gledaj konju jel' debela vrata, a đevojci kakva joj je majka. Nar. posl. vuk. 42. Major vidi, kakvi sam ja lovac. S. Tekelija. let. 119, 32.

2. *u indefinitnom značenju, vidi* 1. kak, 2. *kod ovijeh zamjenica kao i kod* kakov, *treba na to pazit, da onaj što govori često ovijem riječima u ovom smislu ističe (vidi i kod* ńekaki, ńekakav *itd.) da on ni pošto ne posnaje ono čemu dodaje ove zamjenice, te po tome mogu ove pokazati i ńeko presirańe, ali ne svagda.*

a. *uopće.* Ako se u misli ima kakva peršona. A. Bačić 109. Vaļa gledati gdi je kakvi običaj. 198. Da tko bratu svomu iliti iskrńemu ne učini kakve sile niti ga obastre pozlobice u srčbi za osvetu. F. Lastrić, ned. 189. Videći da je nastala kakva nevoļa i nesrića. A. Kanižlić, utoč. 747. Upisani gori događaji ako se ne budu slagati s imenim i godištim, oli u kakvu drugomu načinu. And. Kačić, razg. 10. Da se s pomoću kakva poglavice ne uzdignu protiva ńemu. kor. 59. Jal' u kakvom drugačijem kutu. M. A. Reļković, sat. H2b. Ti vidiš ili čuješ za kakva końa, vola ili za drugu koju stvar. B. Leaković, nauk. 372. Bi li, majko, kakvijeh ponudah? Nar. pjes. vuk. 2, 31. Baš ih nigde sunce ne ogreja nit' ih kakva rosa zarosila. 2, 57. Al' sam kakva roda horjatskoga, dal' od kakva roda gospodskoga? 2, 66. Već daj meni kakva obiļežja. 2, 457. Te od lova ništa ne ulovi: ni jelena, ni košute brze, niti kakva od sitna zverińa. 2, 481. Bojati se kakve prijevare. 2, 515. I bez kavge i bez muke kakve. 2, 546. Trpe glađu i junačku žeđu, niti kakav riječi besjedi. 3, 303. Da tražimo kakva kalauza. 3, 329. Da nam kakva kvara ne učini. 4, 282. Uzmi, seko, kakva kapetana. Pjev. crn. 201b. Idem u svet da učim kakav zanat. Nar. prip. vuk. 45. Ti misliš da je ovaj čovek kakav majstor kao što su majstori na onom svetu. 46. Kad bi došla kakva sirota pred kuću. 104. Prodaj kakvu bogatu čoeku. 155. Pomisli da je to kuća kakvih pustaija. 168. Kad se kakome čoeku kakvo zlo dogodi. Vuk, poslov. 46. Može biti da je ime kakvoga Turčina, ili onako kakvoga zla čoeka. 101. Kad ko za kakvo jelo upita kako je. 282. Ili je ovo kakva crkvena istorija ili samo narodna pripovijetka. nar. pjes. 1, 128. Ja se bojim da nije tu kakve prijevare. S. Ļubiša, prip. 115. Siromaštvo nas može naćerati na kakvo zlo. 146. Nigde plamička kakve od svetlosti. M. Đ. Milićević, zlosel. 251.

b. *ističe se ńeko presirańe, vidi sprijeda. to može biti i u ńekoliko primjera kod* a, *ali je u ova dva jasnije:* A presposlen ko kakvi uhoda... M. A. Reļković, sat. G2a. Ko je kakav, ni svom ocu ne vjeruje. (Ko je kakav, on misli da su svi ļudi onakvi, n. p. laža misli da svi ļudi lažu). Nar. posl. vuk. 141. *a osobito u ovakovijem primjerima (vidi kod* biti, budem, *u I knizi, str.* 867a; *i kod* makar): Za jednu pivnicu zadosta su bud kakve gredice. M. Radnić 225a. Sluga ne bud kakav nego namisnik. F. Lastrić, svet. 156. Ovo se ovako govori, makar majka kakva bila. Vuk, nar. pjes. 1, XII.

c. *kad je u pitańu, ova zamjenica može (suprotno nego je kod* b) *značiti gotovo što* lijep, dobar *itd.* Jeli dobra bjelica šenica? jeli kakva Kopčića kaduna? Nar. pjes. vuk. 1, 458. Jel' ti kakvo dobro u rod bilo, te si tako odviše lijepa? 1, 63. Bjehu li im kakve kuće, Draško? P. Petrović, gor. vijen. 56.

d. *u ovakovijem primjerima znači: od prilike.* Ponosito momče, kakvih dvaest pet godina. M. Pavlinović, razg. 8.

3. *u relativnom značeńu, vidi* 2. kak, 3.

a. *uopće.* Onaki kakav je tvoj je. M. Držić 179. Kakva su dila, take su krune. I. Ančić, svit. 219. S Isusom koji taki jest kakav otac. J. Banovac, blagosov. 127. Kakva jest majka, taki pò puti jest sin. 127. Na nebesi kakav otac, onaki i sin; na semļi sin, kakva i mater. razg. 139. Kako ću podnit ogań pri komu ovi naš ogań jest taki kakav pri našemu ogań upengan na zidu? J. Filipović 1, 157a. Sina onakoga, kakav Isus bijaše. F. Lastrić, test. 162b. Takom se napuńaše žalostju, kakva bi joj smrt zadala. 204b. Živu i provode život u takom stanku u kakvu ne bi otili umriti. ned. 187. Rugote griha, kakav on jest u sebi. A. Kanižlić, uzr. 115. Kako si se dostojao doći k tavnomu grišniku, kakav sam ja? bogoļubn. 170. Kakva druga tko uzima, takvu cinu i sam ima. V. Došen 16b. Da su bili sokolovi kakvi*(h)* nejma vas svit ovi. 35b. Kakvo gńizdo taka tica; kakav otac takva dica. 38a. Kakva kruna takva slava, kakva četa takva glava. 161b. Kakav kućni starešina, takva kuća. 205b. Kakva vira, taka i zakletva. And. Kačić, razg. 164a. Jošter kakvi vojevoda biše, tako i puk koji vojevaše. M. A. Reļković, sat. K7b. Da bi svakoga takvi život bio kakvi se pristoji da je svakoga Isukrstova učenika život. I. Velikanović, uput. 3, 59. Prikazajući se onako svaki, kakav je bio. J. Matović 70 Da *(dilo)* na svitlost izajde tako kakvo je. M. Dobretić v. Kakvi otac, takvi sin. B. Leaković, gov. 28. Pod obličjem kruva i vina zadržaje se isti sin Božji kakvi je u božanstvu i čovičanstvu. 90. Ti si ļubio stvorenja nespoznana i nezafalna kakvi su ļudi. A. Tomiković, gov. 54. Kakav s' zajam uzajmila, vratio ti se; kakvo s' seme posijala, i niklo ti je. Nar. pjes. vuk. 1, 614. Junak nije kakvi su junaci. 2, 249. Kuj mi sabļu, Novače kovaču, kakvu nisi prije sakovao. 2, 405. Biraj platna kakvoga ti drago. 2, 640. Udri na se ruho krajišńičko, kakvo nose mladi krajišńici. 3, 249. Kakav gospodar onaki i mladi. Kakav gost onaka mu i čast. Kakav dan taka čast (n. p. kad se posti). Kakav izgled taka i prilika. Kakav je ko tako i čini. Nar. posl. vuk. 128. Kakav otac taki sin. Kakav pozdrav onaki i odzdrav. Kakav čoek, tako i zbori. 124. Kakvo rilo, takvo dilo. Kakvu ko pitu želi jesti, onake i jufke razvija. 125.

b. *podložnom rečenicom u kojoj je* kakav *kao da se kaže uzrok onome što je u glavnoj, ističući da je taj uzrok ńešto osobito, neobično (po čemu se iskazuje i čuđeńe, te bi se za koje primjere moglo pomisliti da pripadaju pod* 1, a, *d)).* Kakve su im šainove obrve, zaniješe moju pamet do mrve. Nar. pjes. vuk. 1, 286. Kakvom sam te rsuzinu dala, nećeš, Maro, ni noću spavati. 1, 552. Niti ima boja ni šićara, kakva sila ide sa Turčinom. 3, 306. Kakav je (izdrpan), oprosio bi ńime bijeli svijet. Nar. posl. vuk. 123. Kakva mu je zelena dolama: da iskrpi, nova bi mu bila, da izmjeri, pretegli bi konci. 124. Ovaj, kakav je lud, on će to i učiniti. Vuk, dan. 1, 78.

c. *uz ńeke druge riječi dobiva i relativno* kakav *indefinitno značeńe.*

a) kakav je da je *(i u prvom i u drugom licu, i u množini) znači: kakav god, makar kakav bio, češće u zlu smislu.* Primi ovi moj priprostiti trud kakav je da je. J. Banovac, pred. IX. Kakav sam da sam, tvoj sam. (Kad se ko kome preporučuje i moli za što). Kakav si da si, teško onom čiji si. Nar. posl. vuk. 124. Kakvi smo da smo, svoji smo. 125. Kakva je da je. Vuk, nar. pjes. 3, 45. Kakvo je da je. M. Đ. Milićević, let. već. 70.

b) slično je značenje i kod kakav takav (kakvi takvi). — *Između riječnika u Vukovu* (kakav takav ‚so wie er ist' ‚prout est, talis qualis'). Ona rič ima kakvi takvi razlog zlamenovati početak. A. Kanižlić, kam. 778. Svakome se starešini kakva takva služba čini. V. Došen 219a. Jere gdi god je koga na sokaci susrio, svakoga je u kakvu takvu živinu priobratita vidio. Đ. Rapić 39. Da nam ostaviš kakvu takvu stranu od tvoje ljubavi. A. Tomiković, gov. 83. Nitko od nas nije tako i toliko izvrstito zdrav da ne ima na sebi kakvu takvu bolest. 301. Ne ima na svitu čovika, koji nije bio primljen na svomu porođenju u jednu kakvu takvu sobicu, na jednu kakvu takvu postelju. 374. Svaki dan očitovao se je kakvi takvi dogovor. živ. 66. Svaki nas od iste naravi tegli na ljubav prama kakvoj takvoj stvari, da ju ljubi i miluje. B. Leaković, gov. 118. Svaka bo druga zapovid kakvi takvi trud i mučnost čoviku zadaje. 222. Među onim palacom i među jednim njegovim kamenom ima kakva takva priličnost. nauk. 140. Nejma časa kad ne bi kakvu takvu nuždu trpili. G. Peštalić 119.

1. KÀKAVGOD, kàkvagod, *adj. pron.* aliquis, *značenje je indefinitno kao kod* kakav, 2. *mjesto* god *mogu biti i drugi oblici:* godi, gođ *itd. vidi* 3. god, *b).* — *Između riječnika u Stulićevu* (kakavgod i kakavgodi ‚cujusdamodi'). Da otide u goru zelenu, da je uje kakvogod zveriñe. Nar. pjes. vuk. 1, 125. — Da razliku kakvugodi slabu barem jedna zgodi. V. Došen 2b. — Da ulove kakvagode lova. Nar. pjes. stojad. 2, 3. — Eda Bog da kakvagođ junaka koji će nas junak izbaviti. Nar. pjes. vuk. 3, 358.

2. KÀKAV GÖD, kàkva gȍd *(s jačijem akcentom na* god), *adj. pron.* qualiscunque, *značenje je neograničeno, vidi* 3. god, *a). mjesto* god *mogu biti i drugi oblici.* — *isporedi* kakav mu drago. — *Između riječnika u Mikaljinu* (kakav god si ‚qualis es') *i u Vukovu* (kàkavgȍd *i* kàkavgȍđ ‚was immer für einer' ‚qualiscumque'). Da je *(Isus)* čovik, ne isto kakav god, nego baš glava. F. Lastrić, test. 70a. — Kada se izgubi ključ od jedne brave, ne moreš je doisto otvoriti svakojakim iliti isto kakvim godi. od' 106. — Dati na svjetlos ovi trud kakavgodijer jest. R. Gamaňić A6b.

KÀKAV MU DRÁGO (mù drâgo), *adj. pron. znači što i* 2. kakav god, *vidi* drag, II, 2, b, *a) ff) bbb).* Od kakvi mu drago neprijatelja more se obraniti. F. Lastrić, test. 12a. Zabraniti kakvu mu drago otrovu. 14a. — *Isto je i* kakav ti drago. Ovi imadijaše mač, kojizim jednoć samo manuvši, kakvu ti drago volu vrat bi prisikao. F. Lastrić, ned. 390.

KÀKAVNO, kàkvano, *adj. pron. rel. vidi* kakav, 3. — *Sastavljeno:* kakav *i* (o)no. — *Nominativu muškoga roda* kakavno *nema potvrde.* — *Od* XIV *vijeka.* Knige kakъveno su dali. Zák. duš. pam. šaf. 47. Žalost kakvano je žalost moja pod križem. F. Lastrić, test. 98a. Muka, kakvano je muka moja. 145b. Da se svitu zla ne čini kakvano je na visini. V. Došen 242a. Koń mu nije kakvino su koňi, veće šaren kako i goveče. Nar. pjes. vuk. 2, 249. Koń mu nije koňi kakvino su, veće šaren kako i goveče. 2, 398.

KÁKILO, *m. uprav čovjek što kaki, ali se upotrebljava u prenesenom smislu.* — *U Vukovu riječniku:* kaže se za čovjeka koji rasteže riječi kad govori ‚einer der verdriesslich langsam spricht' ‚qui lente ac moleste loquitur'. cf. kakiti.

KÁKITI, kákîm, *impf.* cacare, *uprav je djetińska riječ, a upotrebljuje se za šalu i u prenesenom smislu (vidi primjer u Vukovu rječniku).* — *isporedi* kaka. — *U Vukovu rječniku:* ‚kaken' ‚caco' *s primjerom:* Kakiću neću, t. j. čini hoće l' neće l'.

KAKMA, *f. zaselak u Dalmaciji u kotaru benkovačkom.* Repert. dalm. 1872. 5.

1. KAKMUŽ, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Kakъmužъ, ime muško). Kakъmužъ Odramъčičь (‚Odramъčičь'). Mon. serb. 83. (1249).

2. KAKMUŽ, *m. selo u Bosni u okrugu Doňe Tuzle.* Statist. bos. 186.

KÀKNUTI, kàknêm, *pf. postaje od* kakiti *kao perfektivni glagol (znači: kad se jednom učini, pa i u deminutivnom značenju).* — *Riječ je djetińska, ali se kaže i od šale.* — *U Vukovu rječniku:* ‚kaken' ‚caco' *s primjerom:* A. Kako je? B. Kakni pa lazni (pa češ vidjeti kako je; *tijem se odgovara na riječ* kako).

KÀKO, *adv. i conj.* quomodo; ut, *na koji način.* — *Uprav je isprva bio acc. sing. n. zamjenice* kakъ *(vidi* 2. kak), *te kao i kod ove riječi, u praslavensko je doba bilo isprva značenje interogativno (a za relativno bila je riječ* jako). — *Još u praslavensko doba moglo je o otpasti.* — *Isporedi stslov.* kako, *rus.* какъ, *češ. i poļ.* jako *i* jak *(staro* kako). — *Okrńeno* kak *nahodi se kod kajkavaca, a može biti i kod čakavaca; također u primjeru iz rukopisa pisanoga crkvenijem jezikom:* Pozna bo se i otide i abija zaby kakъ bě. Sava, tip. hil. glasn. 24, 176. *u nekijem primjerima (kod štokavaca) vaļa da je okrńeno radi stiha, te je pisano (ili treba pisati)* kak': D. Rańina 30a. 87a. Ģ. Palmotić 1, 155. M. A. Reļković, sat. F7a. Nar. pjes. vuk. 1, 603. 2, 53. 143. 4, 35. *u ovom primjeru mislim da nije po narodnom govoru:* Mržńu koju nije moći nikako iščupati kak se jednom gdje ukopitila. M. Pavlinović, razg. 96. — *Često ispada* k *u sredini, vidi* kao. — *Kao i drugijem relativnijem adverbima i zamjenicama mogu se dodati neke riječce ili riječi, vidi n. p.* kakono, kako to, kako mu drago *itd.* — *Između riječnika u Vrančićevu* (‚perinde; quemadmodum; quomodo; sicut; utputa; velut; tanquam'), *u Mikaljinu* (kako? na koji način? ‚quomodo? qualiter'; kako, na način ‚instar'; kako, kakono ‚quemadmodum, sicut, sicuti, velut, veluti, ut, uti'), *u Belinu* (‚a che modo' ‚quomodo' 26b; ‚a guisa' ‚instar' 55b; ‚come o siccome' ‚quemadmodum' 204a; ‚conforme, cioè secondo' ‚secundum' 215a; ‚in guisa, a modo' ‚instar' 405b; ‚in qual modo, come' ‚quomodo' 407b; ‚in che maniera' ‚quomodo' 459a; ‚medesimamente, come' ‚pariter ac' 467b; ‚qualmente' ‚qualiter' 599a; ‚siccome, in quella guisa' ‚ut' 676a), *u Bjelostjenčevu* (kak, kako ‚quomodo? qualiter? sicut, velut, quemadmodum, ut puta, tamquam'. v. jako), *u Jambrešićevu* (kak ‚quomodo, qualiter'), *u Voltiģijinu* (kak, kako ‚come, agguisa' ‚wie'), *u Stulićevu* (kako ‚ut, quemadmodum, sicut, ceu, velut, instar, admodum, ut, ubi, cum primum,

aliquo modo'; kako? ‚quomodo? qui? quo pacto? qua ratione?'; kak? v. kako?), *u Vukovu* (1. ‚wie' ‚quomodo'. 2. ‚sobald' ‚quamprimum' *s primjerom iz narodne pjesme:* Kako dođe pomama ga nađe. 8. ‚seit, seitdem' ‚ex quo' *s primjerom:* Kako sam postao, nije mi podrobac ostao. 4. kako je sad lijepo vrijeme, mogli bismo što raditi ‚da' ‚quum'. Kako sad ideš onamo, mogao bi otići k ńemu), *u Daničićevu* (‚quomodo' interogativno *i* relativno; ‚uti'; veže rečenice kao ‚da' ‚quod'; ‚ut', u tom poslu dolazi uza ń i ‚da'; s rečenicom u kojoj stoji pokazuje i uzrok).

I. *u interogativnom smislu (uz* kako *dodaje se gdjegdje* li *ili da veže s predašńijem pitańem ili bez potrebe, vidi* li).

1. *u glavnoj rečenici.*

a. *uopće.* Kako rečeta? Mon serb. 58 (1293—1302). Kako ime bê onima anjeloma? Pril. jag. ark. 9, 106. (1468). Kako ćeš bit sluga? M. Držić 79. Kako je kćeri bilo ime? 334. Od kuda jesi i kako ti ime je? Aleks. jag. star. 8, 265. Kako persidsko gospoctvo stoji? 305. Kako od nas po svitu čuje se? 318. Kako li bi dakle od beza kćer očistil moju? F. Glavinić, cvit. 174ª. Kako stojiš? Kako si? ‚come state?' ‚ut vales?' A. d. Bella, rječn. 204ª. Što činiš? kako ti je? F. Lastrić, ned. 81. Kako ova sva izgubi? V. Došen 44ᵇ. Kako lako gine tilo? 177ᵇ. Glas iz grla kako biva? kako l' uho ńeg dobiva? 261ᵇ. Kako ti je u bostanu samoj? Nar. pjes. vuk. 1, 401. Kako ćemo kumi ime đesti? 1, 560. Kako si mi, čelebija Mujo? kako su mi devet Ļubovića? 1, 563. Mili Bože, što ću i kako ću? 2, 296. Kako ti je, moj sivi sokole, kako ti je bez krila tvojega? 2, 628. Kako bismo zemļu poturčili? 3, 57. Otke li si, od koje l' krajine? kako l' tebe po imenu viču? 3, 120. Kako li se zoveš po imenu? 3, 134. Ne pita ga: ‚Kako si mi, brate?' 3, 485. Kako j', brate Anto, u Loznici? 4, 256. Kako si? Kako ti je ime? Nar. posl. vuk. 127. Kako je? ‚wie geht's?' ‚quomodo vales?' Vuk, rječ. *kod* kako. Kako je otac vaš stari za koga mi govoriste? Đ. Daničić, Imojs. 43, 27. A da sad kako ćemo? Pravdonoša. 1852. 3. Što ću, kako li ću, prepukli sirak? 33. Kako stoji stvar? ‚wie verhält sich die sache?' Jur. pol. terminol. 562. — *Čini se da i ovaki primjeri*: Zemļa kako rađa zlato. V. Došen VIII. Kako se krsno ime služi. Vuk, nar. pjes. 2, 93, *kojima se javļa što će se kazati, tumačiti, pripovijedati, pjevati, amo pripadaju, jer stoje sami po sebi; ali ipak mislim da pripadaju pod* 2, *jer se ima u misli:* Sad će se kazati, tumačiti *itd.*

b. *pitańe znači da onaj koji pita misli da nije istina ono što je u pitańu, te kao da čeka na afirmativno pitańe negativni odgovor, a afirmativni odgovor na negativno pitańe. često se k pitańu dodaje i raslog zašto se onako misli.* Ja sam odsikal ruku ali nogu, kako mu mogu povrnuti ta ud? Korizm. 81ª. Trudno je bogatstvo i malo doteći a kako ne carstvo pritrudno moć steći? I. T. Mrnavić, osm. 74. Kako hoćeš da u smeći od pastijera svak ne bude na oružje bojno teći? G. Palmotić 1, 68. Kako tvoja biti neću, kô ti vjeru mu ne dati, ako za me... život tvoj ne krati? 1, 316. Kako smućen biti neće na te glase? 1, 365. Kako neću bit žalosna, gdje smrt uze nemilosna komu slike nije na sviti? 2, 232. Kako neću ja častiti ku sam gledat i ļubiti držana? 2, 322. Kako neće biti zla smrt grišnika, budući da, kad umire, ne samo ostavļa ovi svit, dali još svaka š ńim svršuju? J. Banovac, razg. 89. Kako neće bit strašna smrt grišniku, kad govori s. Job, da je svrha sviju stvari zemaļski? 95. Kako će se igda uzdržati jedan grad i kuća, ako nije u ńima mira i sklada? 182. Virujete li ovo? Ah otče, kako ne virujemo. kad smo krstjani? J. Filipović 1, 152ª. Da jedan kraļ učini se zarad tvoje ļubavi jedan mrav, bi li ovo velika ļubav bila? Kako ne bi? 1, 79ª. Hoće li ovi sud biti strahovit? Kako neće, ako...? 1, 181ᵇ. Ovi zaslipļeni rekoše da je naš sveti otac papa Antikrst. Kako nisu zaslipļeni, ako Antikrst ima sidit u Jeruzolimu? 1, 140ª. Grci govore: ‚Kako je *(papa)* svet kad jide i pije? Kako je svet, kad je papi bilo opaki?' 1, 189ª. Bi li ovo veliko mogućstvo bilo? a kako ne bi? 8, 116ᵇ. U suhotnoj stojeć kući kako ne bi tužna bila? V. Došen 66ᵇ. Kako ne bi one ļude osmijali do pogrde? 72ª. Kako indi lakom neće biti krivac mnogo veće kad...? 80ª. Kako indi ne bi tilo bludnom vatrom izgorilo? 89ᵇ. Kako b' oni kriv ne bio, smrad koji je obļubio? 103ᵇ. Kako indi čovik neće prid Bogom se strašit veće? 140ᵇ. Kako bi ja ž ńim dobro živila i na ńeg se ne bi rasrdila kada vidim da će rasut kuću? M. A. Reļković, sat. G2ᵇ. Kako nije pravo, kako nije razložito, kad ti ovo išteš, kad ti ovako hoćeš? A. Kalić 326. Kako ne bi zeleno 'vako poleglo? Nar. pjes. vuk. 1, 10. Suze roni djevojčica: ‚Kako ću t' ga ub'jeliti?' 1, 392. Kako ću joj tužan djever biti! 1, 394. Kako bi me oterao Pavle! 1, 468. Kako neću bleda biti? vojno mi je pijanica. 1, 490. A moj care! kako ću ti doći kad ne mogu kroz Loznicu proći? 1, 501. Kako će ti sad biti veselo, kad umire Mali Radoica? 1, 572. Kako neću suze proļevati, kad ja idem iz zemļe Inđije? 2, 1. Kako bih te, brate, upitao, kad si, Marko, davno ištetio? 2, 233. Idi, dužde, izgubio glavu! kako će se obļubiti kuma? 2, 385. Kako bi ga živa dočekao, kad od mrtve glave poigravaš? 2, 410. Hoću, Uso, a da kako neću? 4, 187. Kako ćemo se viđeti, kad ti ne ideš u crkvu, a ja ne idem u bircaus? (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 127. Kako bi on carski sin uzeo govedaraku kćer? Nar. prip. vuk. 219. Kako ne bi, pobratime dragi? Osvetn. 1, 43. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojem uz* kako *stoji i* da: Uzeće je a kako da neće? Nar. pjes. herc. vuk. 180. — *Također pripada amo i samo pitańe:* kako ne? *bez glagola, kojijem se što potvrđuje.*

c. *uz pitańe se ističe i čuđeńe kao da je teško vjerovati ono što se pita (uz to se može dodati i uzrok kao kod* b).

a) pitańe je cijela rečenica. Kako će to biti jere ja muža ne znam? Zadar. leks. 39. luc. 1, 34. Kako će to biti jere muža ne znam? Bernardin 4. Kako može toj biti, jere muža ja ne znam? N. Ranina 16ª. Kako ti imaš dobru odjeću na sebi? Pril. jag. ark. 9, 74. (1520). Kako te ne bi sram prid svijemi kad ti rijeh? N. Naļešković 1, 129. Šjetan, kako si živ? M. Držić 155. Kaogrosović bistri Niko, kako i ti s inijem drijemļeš? J. Kavańin 106ª. Tot si miso promijenila? Da kako promijenila? B. Zuzeri 196. Kako ćeš se obiknuti iza svakog dobra tvoga, bez svjećice, bez stražice? Nar. pjes. vuk. 1, 93. Kako me ne znaš? 1, 423. Kud se vere, kako ne izdere? 1, 529. A kako je jadna riba živa od onoga Prološkoga sniga! kako li je dite Nikolica boluјući devet godin dana! 1, 593. Kako ne zaboravi gaće vezati! (Kad je ko vrlo zaboravan). Nar. posl. vuk. 126. Kako se u zao čas ne probudi na onakvi žamor? S. Ļubiša, prip. 188.

b) pitańem odgovara se u čudu na tuđe pitańe, te se ovo ponavļa us kako. Kako, kome to ostavļam? Eto ti svekra svekrvom . . . Nar. pjes. vuk. 1, 75. ‚Što bi tebe, moj Jovane kume?' ‚Kako što je, moja mila kumo!' 1, 123. Kako šta radim? zar ja vas dam da nosim vodu? Nar. prip. vil. 1867. 717.

c) čuđeńe se pokazuje pitańem kako to? *(vaļa da se ima u misli:* kako to može biti?). Kako to? o vilo, rijeka li jesi ti, nije li ona *(semļa)* nemilo zgriješila na sviti? I. Gundulić 91. Meǵera: Ženidba ńegova tvoj će sud ustavit. Radumant: Kako to? da znam ja. 102. ‚Slišal sam, Sebastijane, da ti kršćenik jesi'. ‚Tako je, svitli cesaru', odgovori. ‚A kako to?' reče Diocelecijan. F. Glavinić, cvit. 27a. Vitra nagloga, ma! kako to, nagloga? F. Lastrić, test. 249b. Oho! kako to? kako to?! M. Pavlinović, razg. 15.

d) čuđeńe se pokazuje i samijem adverbom kako? *(koji se i onako može upotrebiti kad se što nije dobro čulo i to bez čuđeńa), te radi veće sile kaže se i više puta (isporedi naj sadńi primjer kod c)).* Kako? kako? Nu opet reci. B. Zuseri 196.

d. *kad se što kaže što je čudnovato (i u dobrom i u slom smislu), te se hoće jako istaknuti, upotrebļava se* kako *kao u pitańu, ali pitańe nije pravo, jer se ne čeka odgovora.*

a) uopće. A kako *(pas)* laje jak! nudijer mu kruha vrz'. N. Naļešković 1, 183. O oči pribistre, koje no ste zvizde nebeske, kako ste to potavnile! J. Banovac, razg. 164. Kako si mi se to obratio u gorkost! F. Lastrić, test. 168a. Kako bi to plemeniti vinac bio! A. Kanižlić, kam. 46. Kako jezde kićeni svatovi! blago dvoru, u koji će doći! Nar. pjes. vuk. 1, 12. Da bud li me tice prekoriše, da kako će braća i družina! 2, 50. Jedno mlado jučerańe dete kako s' lepa dobra dodvorilo! 2, 158. Ja kako ga bane osedlao! kako li ga tvrdo opasao! 2, 270. Ja kad začu Ture Vlah-Alija, kako li se Ture pridrnulo! 2, 280. Braćo moja, srpske vojevode! kako biste, kako preminuste; a kako li robļe ostaviste! 3, 56. Fala Bogu rđavoga drusta! kako brzo promeniše lice! 3, 177. Ja kako se, braćo, izrodismo! 4, 87. Kako Đorđe pred Arapom struže! 4, 307. Kako ga savede kao da će ga škopiti. (Reku Crnogorci kad ko koga iz družine ńihove izvede na stranu da s ńim progovori na samo). Kako je digao rep kao da ga je obad ubo. Nar. posl. vuk. 125. — *Rijedak je u ovakome slučaju negativni glagol.* U jednoga Mihaila bana kako nema muškoga đeteta! Nar. pjes. vuk. 2, 61.

b) pošto se kasalo ńesto, dodaje se i kako, ter kako *us glagol predašńe rečenice ili se ovaj ima u misli; tijem se ističe velikom silom ono što se kasalo* (kako *s glagolom uprav je isto što rečenica kod a), a u drugom je slučaju samo okrńena).* Varaš se, i kako varaš! Đ. Bašić 8. Žudi i kako žudi! A. Kalić 19. Vezo ti ih je i kako vezo! 549. — Bi li ti nastojao ono naučiti što ti je zapovidio? Ter kako! J. Filipović 3, 129a. A zna li Bog? Ter kako? L. Vladmirović 64. Svaki o tom vaļa da razmišļa, ter kako! M. Pavlinović, razg. 22. — *Radi* da kako *vidi još* 1. da *pod* I, D, 2, a, *b) ee) ccc) (u drugom dijelu, str.* 207b).

2. *u podložnoj rečenici.*

a. *pravo je pitańe u ovakovijem slučajevima:*

a) kad je u glavnoj rečenici glagol pitati. Upitajte kako nam je dug velik. Mon. croat. 79. (1451). Ja bi ga pitao, kako on to zna. D. Obradović, živ. 97. Samo t' pitam, kako ću dobiti, ne pitam te, kako ću begati. Nar. pjes. vuk. 3, 182. Pitao je, što je i kako je. Nar. pjes. hero. vuk. 99. On ih zapita, kako su. Đ. Daničić, 1mojs. 43, 27.

b) kod osjećańa tjelesnoga i duševnoga. kod toga nije svagda pravo pitańe (vidi b, *b)). ovo je onda kad subjekat u glavnoj rečenici želi da sazna ono što je u pitańu. aa) u glavnoj je rečenici glagol* vidjeti, gledati *itd. (u pravom i u prenesenom smislu).* Poću ogledat kako mi tezoro stoji. M. Držić 224. Vaļa vidit kako je koje *(dite)* razumnije i naučnije u nauku krstjanskomu. M. Dobretić 64. Da ja vidim, kako bećar spava. Nar. pjes. vuk. 1, 264. Nek ti vidi ostarjela majka, ja kako ćeš, Ture, poginuti, jal' kako ćeš mene pogubiti. 3, 107—108. Idu viđet, pobit kako će se. 3, 114. Pa ti vidi kako ti je vojska. Nar. pjes. petr. 2, 390. Idi, vidi kako su braća tvoja. Đ. Daničić, 1mojs. 37, 14. — *us osjećańe se ističe i čuđeńe.* Nut gledaj kako govori ovi traditur! Pril. jag. ark. 9, 74. (1520). Već im gledaj boda i pogleda: kako hode, kako l' pogledaju. Nar. pjes. vuk. 1, 372. Gledajući Bogdanovu ļubu, kako mu je tanka i visoka. 1, 548. No da vidiš jedne ženske strane, kako grdno reče gospodaru. 2, 530. Da je kome stati pa gledati, kako kroji kapu vučetinu, kako c'jepa suru međedinu! 3, 32. Nego viđi crna Harapina, kako pade na živa Voina! 3, 322. Pa on gleda četu Zukanovu, kako Turci idu poplašeni. 3, 331. Da je kome stati pogledati, kak' Piperske sablje sijevaju. 4, 35. — *bb) s glagolom* slušati *itd. (u osjećańe se ističe i čuđeńe).* Da je kome poslušati bilo, kako ļuto kneže prokliňaše. Nar. pjes. vuk. 2, 309—310.

c) glagol je u glavnoj rečenici misliti, pomisliti *itd. — i ovdje je pravo pitańe jer se u podložnoj rečenici izriče što se traži mišļeńem, te glagol stoji u futuru ili u kondicijonalu.* Nu hod', dive, da mi promislimo, evo ide dijete Jovane, kako bismo ńega izgubili. Nar. pjes. vuk. 2, 31. Pa on misli, što će i kako će. 2, 333. Promisli moj otac, što će i kako će. Pravdonoša. 1852. 3. — *Mješte futura ili kondicijonala može biti i glagol* imati. Divica Božja razmišļajući kako se ima s ńimi nositi i braniti. Živ. kat. star. 1, 221. — *Amo mogu pripadati i ovaki primjeri u kojima mješte* misliti *stoje drugi glagoli (i supstantivi) u kojijeh je onakovo značeńe kao kod* misliti. Začeh pešti se o duši svojej, kako by moštьno vьsprijeti mi angelьski obrazь. Mon. serb. 4. (1198—1199). Nas prosiše, da bismo k ńim prigledali, kako bi bili boļi sluge naše. Mon. croat. 60. (1487). Iskaše kraļ kako bi razsute gradove sazidal. Dukļanin 13. Videći cesar da ga ne može pridobiti, iskaše sve načine kako bi ga pogubio. And. Kačić, razg. 33. Da vijeću čini s Udbińanim', kako li će umorit Stojana. Nar. pjes. vuk. 3, 125. Među sobom šubor učiniše, kako će ih naj lakše udriti. 3, 339. Ostane velika briga kako će ih osvetiti. Vuk, nar. pjes. 4, 459.

d) u glavnoj je rečenici znati, umjeti *itd., ali tako da subjekat želi znati ili drukčije da u pravom smislu ne zna (negativno ili interogativno itd.).* Dvije sestre sad bih rad kako su još znati. M. Bunić 28. Da ti znadeš, kako venem za te! Nar. pjes. vuk. 1, 689. Šta ja znadem ko je i kako je? Nar. pjes. vil. 1866. 278. Da bi doznao, kako je Jestira. Đ. Daničić, jest. 2, 11. — *Uz* kako *stoji i sam infinitiv.* Ne umijući kako misu početi. Ant. Kadčić 91. Ne znam jadna vas kako žaliti. Nar. pjes. vuk. 1, 405. *amo pripada i ovo:* Obretoste se v mukah i nêmam kako pomilovati vas. Pril. jag. ark. 1, 118.

(1468). — *Uz* kako *nema glagola nego se ima u misli.* Ne mogu, ku bih htjela, ne znam kako, čutjet rados. Ġ. Palmotić 2, 292. Od jednoga velikoga kneza bi postavljen u tamnicu u kojoj život svrši, zašto li, kako li, znati ja ne mogu. And. Kačić, razg. 88. — *Pripada amo i ovaj primjer u kojemu stoji u glavnoj rečenici* sumńati *kao suprotno znańu.* Gdje se ne može sumńati, kako bi bilo pravilnije. Vuk, nar. pjes. 1, 21.

e) u glavnoj je rečenici glagol čuditi se. *amo pripadaju ovaki primjeri, jer, premda subjekat glavne rečenice već zna ono čemu se čudi, ipak pita kao da ne može vjerovati (vidi* 1, c). Čudim se, gospođe, kako vam svim srce bridak mač ne prođe rad. N. Nalješković 1, 195. Ja se čudim, kako ńega među nami bilo nije. Ġ. Palmotić 2, 320. Valja se čudit kako ji nije stid ovo reći. J. Filipović 1, 140ᵇ. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu nije izrečen glagol* čuditi se, *ali se ima u misli.* Ino mi nije žao, neg kako trpiš toj. N. Nalješković 1, 290.

b. mogu biti isti ili slični glagoli u glavnoj rečenici kao kod a, *a u podložnoj je također interogativna rečenica, ali je razlika što ovdje subjekat glavne rečenice ne traži (kao kod* a) *da zasna, osjeti itd. ono što je izrečeno u podložnoj nego već zna, osjeća ili javlja drugome što već sam zna. u podložnoj je rečenici dakle formalno (po gramatikalnom, sintatičkom obliku), ali nije pravo pitańe. razlika se između* a *i* b *poznaje naj bolje ako se usporede rečenice:* pitati kako je što, *i* kazati kako je što *(vidi a) i* a, *a)). u svijem slučajevima nije lako posnati ovu razliku, tako ovaj primjer mogao bi pripadati toliko amo koliko pod* a *(kao pravo pitańe):* Krstjani, recite kako ćemo pojti na sud. Đ. Rapić 13.

a) u glavnoj je rečenici glagol ili druga riječ koja znači javljańe, n. p. aa) glagol kazati, reći *itd.* Ukažem indê, kako rodi se Hristos. Pril. jag. ark. 9, 98. (1468). Ne može se izrijet, kako uze hvalit dobitnika. Ġ. Palmotić 2, 162. Pa kazuju Gospodu, kako j' bilo na zemji. Nar. pjes. vuk. 1, 181. Ide Jela stadu u planinu, kaž' Ivanu, što je i kako je. 1, 241. Sve joj, što je i kako je, kaza. 2, 62. Već da kažu kako im je bilo. 4, 107. Kazati kako se gdje po narodu izgovara. Vuk, nar. pjes. 1, v. Tako je valalo kazati, kako se daje dobra molitva. 1, x. — *amo pripada i ovaj primjer:* Lijepo si progovorio naj liše svrh onoga, kako bi imali bogati podštapljevat uboštvo. M. Držić 220. — *bb) supstantiv* pripovijest, glas *itd.* Pripovijes, kako se Venere užeže u ljubav. M. Držić 29. Žalosne će glase donijeti, kako je se pomirio s Mujom. Nar. pjes. vuk. 1, 547. — *cc) pisati.* Na tom stupu razboj ńegov upisan biše, kako ńega divji ljudi rasbiše i ubiše. Aleks. jag. star. 3, 290. Ne piš'te mu, što je i kako je. Nar. pjes. vuk. 2, 136. — *dd) učiti, naučiti, nauk, svjetovati itd.* Nauči me, kako tvoriti vazda budem tvoju volu. I. Gundulić 208. Nauk, kako se imaju riči Božje promišljati. A. Georgiceo, pril. 3. Kakav ćeš mi sada nauk dati, kako ću ti majci ugoveti. Nar. pjes. vuk. 1, 60. Bi li mene mogla naučiti, ja kako bih zadobio Hajku? 3, 181. — Ja ću te sjetovat, kako ćeš mi, dušo, majci ugoditi. 1, 411. Već me sjetuj, moja tetka mila, kako bih je junak izbavio. 3, 132. — *ee) obećavati, kleti se itd.* A ja vjeru mû vam ličim i kunem se sada vami mojim ognjem i strilami i ljepotom, kako vam ću izpuniti obećaje sve ljuvene. S. Bobaljević 283. — *ff) hvaliti se i nasuprot žaliti se.* Pozdrav'te se Jerini i Đurđu, kako sam vas dočekao lepo. Nar. pjes. vuk. 2, 495. Te se vali četeńiji Talu, kako ćeraš po gori dušmane, kako nosiš od dušmana glave. 3, 342. A kamo vi da se bule hvale, kako kojoj kmetovica prala. Osvetn. 2, 49. *amo pripada i ovaj primjer u kojemu uz* kako *ima* da: Već se vali po Orašcu Turkom, da kako se bio oženio. Nar. pjes. vuk. 3, 261. — I Bogu se Jovan požalio, kako ga je care nagrdio. 2, 84. — *gg) mješte glavne rečenice stoje riječce* evo, nut', gle, viš! *itd. kojima se opominje slušalac da pomńivo sluša (kod toga se gdjegdje hoće, osobito kod sadńe dvije, da se i čudi). od podložne rečenice (kao u trećem primjeru) može ostati samo* kako. Ovo (= evo) kako ljubaše ńega. N. Rańina 78ᵃ. joann. 11, 36. Evo kako ljubaše ńega. I. Bandulavić 68ᵇ. Znajte da sam ja moju kćer vjerila, i evo kako. Pravdonoša. 1852. 1. — Pokoli naj veće na svijetu što ljubih rad moje nesreće nut' kako izgubih. N. Nalješković 1, 194. — Gle, kako je naljutio Šarca! Nar. pjes. vuk. 2, 428. — Viš! kako ga uzda lipa čini luda. V. Došen 36ᵇ.

b) u glavnoj je rečenici glagol kojijem se pokazuje tjelesno ili duševno osjećańe, ali je drukčije nego kod a, *b), jer se ne govori o želji da se osjeti, nego o osjećańu ńečega kakvo jest.* Vidjeli ste, kako plije osramotjen sred Dunaja. Ġ. Palmotić 2, 356. Dal' kad vide *(mlađi),* kako čine malovridno starešine. V. Došen 240ᵇ. Gledaj, sunce od visine kako jasno svitu sine. 260ᵃ. Gledaj barem iz ti tmina nebrojeno jato zvizda, kako na svom redu hoda. 260ᵃ. Neg izvana kroz brvna se vidi, kako starac u zapećku sidi. M. A. Reljković, sat. G8ᵃ. L'jepo ti je pogledati kako svati kitom sjede. Nar. pjes. vuk. 1, 66. Pa pogleda niz brdo kako Jana mete dvor. 1, 344. Da je kome pogledati bilo, kako s'ječe vojvoda Momčilo, kako krči druma niz planinu. 2, 111. A u zemlju pogledali crnu, kako raste trava na uvojke. 3, 145. Meće oči po družine redom, kako mu je izmešano drusto. 3, 215. Kad to vide Kuna Hasan-aga, kako d'jete vješto końa igra. 3, 389. Vidiš, Luko, kako j' u Loznici. 4, 256. — Jesi l' čuo... kak' od zemje Bog čovika stvori? M. A. Reljković, sat. F6ᵃ. I ljuta se jada naslušati, kako viju po kosama vuci. Nar. pjes. vuk. 4, 312. — Ja vrlo dobro osjećam, kako je ovaj posao težak i zamršen. Vuk, nar. pjes. 1, v.

c) u glavnoj je rečenici glagol misliti *ili* promišljati *itd., ali drukčije nego kod* a, *c), jer se misli ne što može biti nego ono što se zna da jest.* A ja neboga mislim kako nijesam iz pameti izišla. M. Držić 134. Pomisliti, koliki i koliki s visine padoše u dubine, kako Lucifer s neba u dubine paklene, kako Adam iz raja zemaljskoga u tuge i nevolje svitovne. J. Filipović 1, 173ᵇ. Svit promišljam kako vara. V. Došen 44ᵃ.

d) u glavnoj je rečenici glagol znati *(o pravom znańu, ne kao kod* a, *d)).* A car znade, ko su i kako su. Nar. pjes. vuk. 2, 566.

e. *od predašńega značeńa (kod* b) *širi se dalje te stoji uopće da veže podložnu rečenicu s glavnom tumačeći ovu, kao* da *(vidi* 1. da, I, B). Jere ste mi pisali za sol kako je u Klime Nsrke vs ruce. Mon. serb. 49. (1265). Piše kraljevstvo mi, da je vêdomo vsakomu, kako se bêše porasrčilo kraljevstvo mi na vlastele dubrovčcke. 107. (1334). Tvojej milosti damo uznati kako Dmitars Gonoma obuze i razbi naše trsgovce. Spom. sr. 1, 27. (1399). Moglo je čuti i uznati gospodstvo ti kako Gospods Bogs posla svoju rasrsdu po svêtu. 1, 29. (1400). Da se odsklone Dubrovčanins, kako nê svêtsca onomuj końu ni guse ni tatsbe, nu ga je kupils. Mon. serb. 270.

(1405). Biše svidoci kako smo plaćeni. 480. (1458). Ti se sêm ne pohvali, kako si imêla ļubav s Pebušem bogom. Pril. jag. ark. 9, 124. (1468). Navisti im čudo kako sam živ a ne mrtav. Mirakuli. 59. Otajno da ti nije, kako ti bratac tvoj otide jučera. N. Naļešković 1, 320. Naj brže joj reci kako mu je otac došao. M. Držić 275. A to, er ima glase istine, kako mudri vezijer oni isprid vojske tuj se ukloni. I. Gundulić 520. Neka znaš, razborni štalče, kako život s. Jurja na tri načine upisan najdoh. F. Glavinić, cvit. 105b. Prikaza mu kako mu je oni čas umrla kći. F. Lastrić, od' 287. Čudiće se kojigod morebiti, kako moremo ići u ńega. test. 67b. Štije se također u istoj diplomi kako dobi pravdu Hercegu Stipanu. And. Kačić, razg. 188. Pofali se, Gombeg-kapetane, kada dođeš svecu Muhamedu, kako si mi glavu odsikao. 232b. Stadoše mu redom kazivati, kako care ode po đevojku. Nar. pjes. vuk. 2, 137. Kaže jade tastu na uranku, kako su mu dvori poharani, kako su mu sluge razagnate, kako li je majka pregažena, kako li je ļuba zarobļena. 2, 268. Tvrda ću ti jamca ostaviti, kako ću ti otkup donijeti. 2, 275. Pomisliše na stare junake, kako vaļa mrijet na mejdanu. 4, 231. Kad viđeše ostali Brđani, kako Demir uzmaknuti neće. 4, 432. Pa naj potļe čuje kako ima negđe nekakav prorok. Nar. prip. vrč. 8. Jedno Grče oko 22 godine jednako se momcima hvalilo kako su u Grčkoj junaci. Vuk, poslov. 187. Pripovijedao mi je, kako je u Velebitu gledao vilu. nar. pjes. 1, 149. Opominĵem se da sam slušao pjesmu, kako je Janko stao negdje raspinjati čador. 1, 188. Ima pripovijetka, kako je žena rodila zmiju ... 2, 60. Za čudo je kako se u Crnoj Gori ne kunu oružjem. 2, 76. Da na jednom kamenu stoji izrezano, kako je djever zagrlio snahu. 3, 460. Jer sam ja čitao kako učen Nijemac prekrasno opisuje Zrinjijevu junačku smrt u Sigetu. 4, 298. Ali je za čudo kako oni ne mogu da poznadu ne samo da to nije moguće nego i sami da pišu protiv slavenske ortografije! pism. 5. Pisato sovjetu, kako im šaļemo ispit Nikole Ubice. Djelovod. prot. 7. — *U ovom primjeru* kako *stoji uz* da: Oti Bog pokazati da kako prež ńega ne mogaše ostati. Korizm. 55a.

đ. ut, *pokazuje pošļedak onoga što je u glavnoj rečenici, kao* da *(vidi* 1. da, I, A, 2). *u primjerima u kojima je glagol podložne rečenice u futuru ili u kondicijonalu, vidi se da ovo značenje postaje od prečašńega interogativnoga; ali baš u naj starijim primjerima uz* kako *stoji i* da, *te mislim da je prva riječ samo sa to da se istakne značenje kod druge. — primjeri u kojima ima u glavnoj rečenici korelativna riječ* (tako *itd.) ne pripadaju amo nego pod* III.

a) vidi 1. da, I, A, 2, *α*, a, *α) a) (u drugom dijelu str.* 171a). Boļe je meni nastojat kako ću lopiže prodat. M. Držić 368. Ti skrbil budeš, kako telo pogrebeš *(praes. perfektivni stoji u značenju futura).* F. Glavinić, cvit. 11a. — kako da. Kleh imь se kako da imь sьmь prijateļь, da bļudu i obaruju i pomagamь vašemu gradu Dubrovniku. Mon. serb. 183. (1373). Jere smo my popostavili našimь trьgovcemь kako da ne grede nêdanь trьgь u Skadrь. Spom. sr. 1, 1. (1395).

b) vidi 1. da, I, A, 2, *α*, a, *α) b) (u drugom dijelu str.* 173b). Moļu kneza vašega, kako bi upisalь što je jegova voļa i vaša. Mon. serb. 54. (1240—1272). — kako da. Da moļu kneza vašega i vas, kako da biste u tomь ne zьledovali. Mon. serb. 54. (1240—1272). Iskaše kako da bismo potvrьdili. 221. (1392). 286. (1399). 282. (1419). Toga radi molimь te, kako da bude tvoja milosta. 555. (1537). Moļu te mnogo o sem govoreći, kako da me ne preslišiš. Aleks. jag. star. 3, 318. Ona k ńim često poručaše i pisaše, kako da dojdu viditi ju. 3, 323. A ne prosimo, kako da ne bismo unaprijeda držani bili izpuniti ova. J. Matović 500.

c) vidi 1. da, I, A, 2, *α*, a, *β) (u drugom dijelu str.* 175b). Nu nam malo mesa dajte, opretiljet kako ćemo. N. Naļešković 1, 162. Djavao, koji nikad ne pristaje obskakujući i obodeći oko ovčica Isusovi, kako bi koju proždro. F. Lastrić, od' 218. Veće ide s dikom u šiškane, kako će je i odneti vrazi. Nar. pjes. vuk. 1, 634. Neko sije razdor i mržńu, kako će ti djecu zavaditi. S. Ļubiša, prip. 230. U dlane zahuka, kako bi se dočepo hajdúkâ. Osvetn. 4, 50. — kako da. Ašte upri neropьhь gospodara, da ga ujemči sudija carevь kako da plati gospodarь vьse nêropьhu na rokь. Zák. duš. pam. šaf. 41. Potvrdi (i)mь carьstvo mi zakonê i poveļê što su imali u roditeļa i praroditeļa carьstva mi, kako da jestь ništo ne potvoreno. Mon. serb. 148. (1349). Podь pečatь zakonu, kako da bude zadovoļno. 394. (1488). Dadohь imь sej baratь i kletovnu knigu carstva mi, kako od denešńago dna napredь da budetь među nami mirь. 526. (1481). Kako da bi se ne ukratila ļubavь, stvorismo svitь. 282. (1398). Reče mu blizu polače komoru malu učiniti, kako da kazuje ńej dohojenje boga Amona. Aleks. jag. star. 3, 224. Boži promisal ova človikom javi, kako da i meštar od dila svoga poznava se. 228. Pravo je nam vojsku prominiti u svitla oružja i bilig tvoj na šćitih ńih postaviti, kako da znaju komu vojuju caru. 3, 234. Darij vlhavstvo veliko učini i djavalske hitrosti mnogo, kako da čudan poslu Aleksandrovu ukaže se. 3, 267. Ta biše star i bradu svoju mnogo ugladil biše kako da se mlad vidi ļudem. 3, 320.

d) vidi 1. da, I, A, 2, *α*, b, *d) cc) (u drugom dijelu str.* 179b). — *čini se da je ovako značenje kod* kako da *u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Radi toga se ne zgađa, kako da ona ista djela ne imaju krepost za zaplatiti. J. Matović 271.

II. *od interogativnoga značenja postaje indefinitno, kao kod* kakogod, ikako. Naj brže od ńih dva k Pilatu poteku, jeda im kako da ... N. Naļešković 1, 144. Nego li dan i noć pati trud i muke, da bi mu kako moć tvoje znat odluke. 2, 14. U tebe sad pomoć grem, smrti, prositi, za mê dni nevoļne moć kako svršiti. D. Ranina 82a. Ne čin', strah iz ruke da t' izme kako stvar, er soko dobar lov ne upusti nikadar. 85a. Oh da bih kako ja mogal izriti boles tuj, jaoh, koja čini me sve mriti! 128b. Poću moj cvilit vaj kim skrovno sve sahnem, jeda se kako daj istuživ odahnem. 129b. Mjesto nijedno nije na nebi, koje nijesam ja obašla, jeda bih ga kako našla. S. Bobaļević 228. Jeda bi ju kako mogle privratiti na poganstvo. B. Kašić, per. 49. Jeda si kako nas nevoļi otela. Đ. Baraković, jar. 78. Ah da kako satirica, ma sumńiva divja lada, može nazret moja lica u prilici ovoj sada! I. Gundulić 157. Ah kolikrat čuh se riti ja uzdišuć: ‚Višńi Bože, da se kako razlučiti svud moj pogled ovi može!" 258. Jeda kako oči slijepe, jaoh, i stare tve sjedine iz ńih srca izkorijepe nemilosti i vrline! 394. Nu car Osman vapijući ne pristaje, jeda kako koga gane. 570. Spravi se biškupov nikoliko, jeda bi proti katolikom mogli kako nauditi. F. Glavinić, cvit. 8b. Jeda kako ne htit budeš, Isusa jur da zabudeš. P. Hektorović (?) 161. Prodavahu svoje trude, da se kako

glada obrane. P. Vuletić 44. Da bi kako stvar učinio naopako. J. Kavanin 146b. Da bi kako grčku skladio s rimskom crkvom. 267b. Jeda bi ga kako prignuo. J. Banovac, pred. 19. Ako more kako biti. P. Knežević, muk. 14. Pridgovora nisam postavio zato da štioce ne bi kako uvridio. V. Došen IX. Da tko sriću i radosti kazivati kako stane. V. Došen 8b. Š neg *(skota)* runo il' mišinu rad potribe svoje skinu, da pogrdu svoje kože potrpati kako može *(čovik)*. 24b. Neg ako l' se s koña struni, il' od vina kako zbuni. 65a. Tad se bludna vatra stiče, da se kako ne utrne. 101b. Da bi kako, maňe b' bilo; već što smradno ima tilo naj smradnije... 113b. Ne bi l' sebi rad pomogla, da ostavit kako more vikovite jame more? 199a. Svak bi znao od dužnosti svojih, gdi mu valja kako učiniti. M. A. Reljković, sat. D1a. I još da mu, ako kako moreš, polagano i na nogu staneš. F3a. Ne bi li i ja kako mogao. D. Obradović, živ. 90. Da se kako dica ne prikuče. J. S. Reljković 99. Eda b' kako otisnuli lađu. Nar. pjes. vuk. 1, 557. Hajde malo da izostanemo, ne bi li ga kako izmamili. 2, 141. Ja ću ovde čekati Balaška, ne bi li ga kako ustavio. 2, 152. Nit' ga kako može osvojiti. 2, 503. Ne bi li ih kako izbavila! 2, 522. Te ti agu dobro, sinko, služi, nećeš kako Zlatku izbaviti. 3, 183. Baš naumi ka Udbine, da bi kako zadobio Hajku. 3, 176. Evo tebe stotinu rupija, sastavi me kako sa đevojkom. 3, 537. Eja bi ni kako dopustio. Ogled. sr. 14. Jesi l' kako pokupio vojsku? Nar. pjes. petr. 2, 118. Pođe opet po šumi ne bi li kako iz ńe izišla. Nar. prip. vuk. 168 Da ga kako prevari. 207. Eda bi mi kako đevojku isprosio. 207. A kamo strah i briga da ih gdje u putu kako ne izgubim? Vuk, nar. pjes. 1, XIV.

III. *relativno. — podložna rečenica (u kojoj je* kako) *može stajati prije ili poslije glavne ili biti u ńu umetnuta.*

1. *pokazuje se da su dvije radńe u takoj svezi da jedna (što je u glavnoj rečenici) biva po drugoj ili prema drugoj (što je u podložnoj s* kako).

a. kako *veže dvije rečenice (od kojijeh može biti koja i okrńena, a glavna se može gdjegdje i imati u misli) što nemaju ništa jednako među sobom (n. p. ni subjekta, ni predikata, ni objekta).*

a) u glavnoj rečenici ima riječ korelativna prema kako, *kao* tako, onako *itd.* O mlaci gizdavi, tijem da je svijem znati da od višńe ljubavi taj se dar ne krati; neg taj dar ki prosi zgar mu se dariva, kako se tko nosi, da ga tač uživa. M. Vetranić 2, 69. Kraljice, kako me nikada nitkore prid kraljem službome dobiti ne more, vjeruj mi, da tako ljubavi ku t' nosim ja idem jednako s sinovi tvojim svim. M. Bunić 5. Kako promislu Božju volja je, tako da bude. Aleks. jag. star. 3, 245. Prositi od Gospodina Boga onakovu pomoć i prosvitljenje, kako je daroval ovom slugi svomu. P. Radovčić, nač. 6. Bog vidi i razbire svačije molitve, i kako je čije srdce, onako ga i sluša. J. Banovac, razg. 16. I kako ljudi običaju reći da u vojski svašta ima, tako i ondi događa se. M. A. Reljković, sat. A2a. Kako rekla, tako učinili. Nar. pjes. vuk. 8, 326. Kako komu napiješ, onako će ti i otpiti. Nar. posl. vuk. 126. Kako te je othranila majka, tako ćeš mi pazit prvinaca. Osvetn. 3, 100.

b) u glavnoj rečenici nema korelativne riječi. Da hranetь se ubozy kako jestь zapisano. Zak. duš. pam. šaf. 31. Gospodine, kako mi se vidi, prorok si ti. Bernardin 49. joann. 4, 19. U svetih je pismih svaka slatkost, kako vas naučih u početak govorenja. Živ. jer. star. 1, 224. Lav ne ktješe da tjeri, kako je svoj narav, nijednu vrst od zvijeri. M. Vetranić 1, 9. Bes tebe ne htjeh otvorit kako mi si ti rekao. M. Držić 891. Ne govori se: ‚Bogu hvala', nego pisan, kako slidi. I. Bandulavić 7a. Gospodine, kako se meni vidi, prorok jesi ti. I. Bandulavić 56a. joann. 4, 19. Ako uzbude pohvaljena, biće čas vaša; toli inako, vi ćete vrijedni bit obraniti ju, kako prem gospodičiću se takomu pristoji. I. Gundulić 2. Oživi ga, ter ga krsti; ako potle umre, kako ti drago. F. Glavinić, cvit. 869b. Poizpraviše psaltir prije, kako ih papa pismom hvali. J. Kavanin 125b. Kako je običajno ‚come si costuma' ‚ut assolet'. Kako se ima, kako je pravo ‚come si deve' ‚ut par est'. A. d. Bella, rječn. 204a. Do malo vrimena sve slovinsko kraljestvo zajedno se složi, kako će se sada viditi. And. Kačić, razg. 28. Rad bi tebi boji glas doniti, al' ne mogu kako je pravo. 47b. Ako li mu brzo brada opadne, kako se boji da će. 317. Sad se časti kako t' drago. V. Došen 168a. Kako govori s. Ciprijan, ne ostava išta. J. Matović 517. Ali nije kako fale. Nar. pjes. vuk. 1, 64. To ne dade Jelena kako Gospod miluje, nego baci Jelena s desne noge pašmagom. 1, 180. Ako bude kako ljudi kažu. 1, 157. Sad im sudi kako ti je drago. 2, 210. Udri Stalać kako ti je drago. 2, 512. Kunem ti se, kako tamo kažu, grdnijega u hiljadi nema od Maksima sina Ivanova. 2, 528. Obojici izdao za dušu kako carski valja i trebuje, kako j' zakon u veri hrišćanskoj. 2, 454. Jel' istina, kako ljudi kažu, da m' ljepote u daleko nema? 2, 548. Jeli Zano hara' Korjeniće, kako se je u grad zafalio? 4, 7. Ako ne možemo kako hoćemo, a mi ćemo kako možemo. Nar. posl. vuk. 6. Kako gospodar svira, onako mladi igra. 125. Ja ću doć, kako želiš. Nar. prip. mikul. 16. Da ti Bog da svaku dobru sreću i svako dobro, kako bih i sam sebe rad! Vuk, nar. pjes. 1, XI. Neg nam valja uzet naj prvoga pa na dalje kako sreća dala. Osvetn. 5, 106. — *Amo pripadaju i ovakovi primjeri (često u naj starijim spomenicima kad se govori o granicama, međama):* Po brьdu kako se kami vali. Mon. serb. 26. (1234—1240). Međa mu kako utiče Ribnikь u Drin. 61. (1293—1302).

c) u ovijem primjerima nema glavne rečenice, ali je isto rečenica s kako *podložna, jer se glavna ima u misli.* Pa kako ni, moj brate, rasude. Nar. pjes. vuk. 2, 126. Kako Bog hoće. (Odgovori se na pitańe: ‚Kako si?' U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 125. Kako te Bog uči. (Kako naj bolje znaš, n. p. radi, čini što). 127.

d) kod zakletve u glavnoj je rečenici (u kojoj ima korelativna riječ u svijem primjerima) ono što se moli da se dogodi, ako se ne izvrši ono što je u podložnoj. Sije vse kako hoćemo shraniti kraljevьstvu ti, tako da ni ne ubyje Bogь. Mon. serb. 48. (1254—1256). Tako mi višńa vlas dal' uživat s tobom slas kako svim tvoru ja rug na svit vilami, toli me svijes tvoja zamami želami. D. Rańina 44—45. Kako ga slavio, tako ti pomagao! Nar. posl. vuk. 125.

e) kao od prilike koliko, *naznačuje ne samo način nego i mjeru. to može biti: aa) kad je u glavnoj rečenici korelativno* toliko. Nis ja toliko luda kako se tebi mni. Aleks. jag. star. 3, 309. — *bb) kad* kako *stoji uz komparativ.* Kako je svit stari*(ji)* tako se grisi više uzmlożaju. F. Lastrić, svet. 126b.

b. *subjekat može biti isti u obje rečenice, te se o predikatu jedne kaže da odgovara predikatu druge.*

a) uopće. aa) u glavnoj je rečenici korelativna riječ. Kako si se ste naučili po kletvê naša sela i naše bo|ary jemati, takozi ste i mnê učinili. Mon. serb. 21. (1288). Tijem nemir odnesi, a kako bo|e znaš, veseljem uresi, gdi svak čas pribivaš. N. Na|ešković 2, 26. Kako se je bez mene vijerao, tako bez mene i boravi. M. Držić 212. Kako došao, tako pošao. M. Držić 273. Kako reče tako učini. I. V. Bunić, mand. 18. Kako ga se *(Boga)* bojite, onako ćete od ńega i pomilovani biti. J. Banovac, razg. 82. I kako poradi vlastitog dobitka nisam išao, tako se nisam za dobitkom ni žestio. M. A. Re|ković, sat. A8ᵃ. Kako reka', tako učinio. Nar. pjes. vuk. 3, 274. Kako je radio onako je i prošao. Nar. posl. vuk. 125. Kako posiješ onako ćeš i požńeti. Kako prostreš onako ćeš i ležati. 126. Kako radila tako se hranila. Kako udrobiš onako ćeš i kusati. 127. Kako ko osjeća i zna, onako i nariče. Vuk, nar. pjes 1, 89. — *bb) u glavnoj rečenici nema korelativne riječi.* Ako mi Bogъ da i budu gospodarь kako sьmь byl. Mon. serb. 19. (1234). Sam sebe, kako bo|e mogah, razlicih knig ter pisam privraćanjem razgovorih. H. Lucić 185. Koji sam sa svom moću, kako sam umil naj bo|e, ispisal sve ono. P. Hektorović 55. Da me još srčano ńoj pridaš naj veće što uzmož' i kako bo|e znaš. N. Na|ešković 2, 12. Pritrpi, mo|u te, sej naše nevo|e i rane pri|ute, kako mož' naj bo|e. 2, 128. A ti namijeśta' tvoje |ubež|ive riječi, kako bo|e umiješ. I. A. Nenadić, nauk. 231. Da je roba poskupila, kako nikad nije bila. V. Došen 120ᵃ. Da Bog svakom oblast dade osvetit se kako znade. 198ᵇ. Nek upravi i pomože puk naj bo|e kako može. 231ᵃ. Naćeš pomańkańa mnoga; izprav|aj kako znadeš, ja više ne mogu. And. Kačić, razg. 318. Kako rekle, tako učinile. Nar. pjes. vuk. 1, 397. Prepade se kako nikad nije. 2, 221.

b) kod zakletve, isporedi a, *d).* Kako pravo (činio ili govorio) tako zdravo (bio)! Nar. posl. vuk. 126. Kako pravo, tako zdravo bili! Osvetn. 2, 115. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu je skraćena podložna rečenica:* Kako vijek rumena *(bila!)*, hotjej mi način rijet. N. Na|ešković 2, 91. — *Premda je kletva, ovaj primjer amo ne pripada nego pod b).* Crn ti obraz na Božem divanu kako ti je danas na megdanu! Nar. pjes. vuk. 2, 558.

c) amo mogu pripadati i ovi primjeri u kojima nema subjekta, jer je glagol impersonalan. Kako došlo onako i prošlo. Nar. posl. vuk. 125. Kako tade, tako i ostade. Nar. pjes. vuk. 2, 124. Kako onda, tako i danaske. 2, 3.

c. *predikat je isti (t. j. dajbudi glagol) u obje rečenice.*

a) osim predikata, ostalo je različno. Kako je on gospodar od svoga jezika, takoj jesam ja gospodar od mojijeh ušiju. Pril. jag. ark. 9, 75. (1520). Ti si moj kako sam ja tvoja. M. Držić 15. Nego je |ubi kako se |ubi. Nar. pjes. vuk. 1, 86. — *U drugoj rečenici može se izostaviti predikat, jer se ima u misli po prvoj.* Kako Rim onda bijaše teme| od nevirstva, onako Petar od svete vire. F. Lastrić. svet. 69ᵃ. Teško onome ko za kim uzdiše! kako, dušo, i ja za tobome. Nar. pjes. vuk. 1, 354. Te sijaju na onome svetu kako sunce na ovome svetu. 2, 89. Rani čedo i neguje lepo kako svaka majka čedo svoje. 2, 157.

b) subjekat je sam različan. aa) i podložna je rečenica potpuna (rijetko). Sve mu kaza kako krâ|u kaže. Nar. pjes. vuk. 2, 382. Nije |epši cvijet procvatio kako bješe cvijet procvatio . . . 3, 129. — *bb) u podložnoj je rečenici izostavljen glagol te ostaje sam subjekat.* Paraš mi ti ini, neg bješe jučera, kako i ti svak čini tko godi se vijera. N. Na|ešković 1, 288. Da koliko će itkor moći misli svojom dosegnuti, kako sve majka Božja? A. Gučetić, roz. jez. 284. Rim općinom uzdržaše se kako i Afina. Aleks. jag. star. 3, 243. A on pliva u ogńu kako mu i otac. M. Divković, bes. 154ᵃ. Sumńi i sveđ mu sumńa čini s uzroka se bojat tega, kako ona, da se i ini upoznali ne bi u ńega. I. Gundulić 423. Kako je Bog svemogući neizmirni, niti se može izreći, tako ni zakon ńegov. S. Margitić, ispov. 11. Ima gospar, kako i sluga, peda| mjesta, šaku luga. J. Kavańin 388ᵃ. Nazivam kako i drugi pisaoci. A. Kanižlić, kam. 189. Koji je grešnik kako i vi. Đ. Bašić 124. Za biti rutavi kako i satiri. M. A. Re|ković, sat. A5ᵇ. Ti si ńegova kći kako i tvoja sestra. sabr. 22. Ne mogosmo dobra izdvoriti kako dete Naode Momire. Nar. pjes. vuk. 2, 158. Perom piše kako muška strana. 2, 186. Koń mu nije, końi kakvino su, veće šaren, kako i goveče. 2, 398. Obuci se kako muška glava. 3, 200.

c) različan je objekat (upravni ili neupravni) ili koji drugi komplemenat rečenice, n. p. aa) pravi objekat. Tako |ubi neprijate|a kako i prijate|a. Transit. 87. Ovako ćeš i Danicu ostaviti kako i mene. G. Palmotić 1, 294. Kako je grih one izdao, onako će i vas, ako života ne prominite. J. Banovac, razg. 150. Ne bila vas vašeg brata že|a kako mene i brata mojega. 2, 79. Pa ga *(pašu)* uzja kako i peripa. 3, 94. — *bb) dativ.* Vam pozdrav|enje kako gospode. Mon. croat. 129. (1486). Da se nikomu tako ne pristoji za sada, kako vašemu prisvijetlomu i pripoštovanomu gospodstvu. M. Divković, bes. xvᵇ. Potribno je znati zašto se nikojim knigama kako i ovoj daje i nadiva ime satir. M. A. Re|ković, sat. A4ᵃ. Zašto se nije postavilo vlaštito ime trećemu sobstvu kako i drugijem dvjema? J. Matović 77. Kako ocu tako i Šokcu (va|a pravo činiti). Nar. posl. vuk. 126. Ter tako će vama biti lijepo kako nigdje inoj nije raji. Osvetn. 3, 78. — *cc) genetiv.* Su ńegova dva ata selena jedne dlake kako jedne majke. Nar. pjes. vuk. 4, 421. — *dd) lokativ (ili akuzativ) s prijedlogom* u. Počivajući v ńem kako v naj kašńi konac. Korizm. 2ᵃ. Toliko bistro prikazana, kako u vrtlu. F. Lastrić, test. 153ᵃ. Slobodno je kako i u gradu. Nar. pjes. vuk. 4, 28. — *ee) akuzativ s prijedlogom* za. Ali ni mi nî za sina Mika, kako mi je za mladu nevestu, ka se sutra za drugog udaje. Nar. pjes. istr. 1, 88. — *ff) adverab ili drugo što znači vrijeme.* Ter nam ne bi toli |udi vlase trli kako i sade. S. Bobaljević 208. Neka sudce izabrane kako i prije bude imiti. J. Kavańin 188ᵃ. Da mnogu razsut činiš ńih alaja, kako od prije, to i sadaja. 213ᵇ. Opet drugi i treći put hoti cesar sriću kušati, ali mu se vazda dogodi kako i prvi put. And. Kačić, razg. 86. Zašt' ne greješ danu kako noću? Nar. pjes. vuk. 1, 168.

2. *veše, kao kod* 1, *dvije rečenice i znači da je radńa jedne prema radńi druge, ali drukčije nego kod* 1, *jer je smisao, da nije radńa glavne rečenice onaka kako bi se moglo pomisliti po podložnoj nego nešto veće ili manje.* Kako je derano, (i) nije krvavo. (Kako je rađeno, moglo je i gore biti). Kako je radio, dobro je prošao. Nar. posl. vuk. 125. Kako sam se nadala, dobro sam se udala. 127. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Kako ih je davno naučio, još su ga bo|e poslušali. Nar. pjes. vuk. 4, 82.

3. kako *uspoređuje dva pojma (ideje) iste vrste, pokazujući da su (ili kod negativne rečenice, da nijesu) jednaki.* Do danas rodila nije žena spijevalca kako vas. N. Naljeković 1, 318. Vidjeli smo sinora velicijeh kako i ti. M. Držić 255. Steć bo može on na svitu izgubjenu slavu u boju; nu lipotu plemenitu ne vik naći kako tvoju. I. Gundulić 375. Vidite, ima li druga bolest kako bolest moja. J. Filipović 1, 91b. — *Amo bi moglo pripadati i ovo:* Sedan kako nijedan. (D). Poslov. danič.

4. *često se uspoređuju pojmovi posve različne vrste (to je uprav retorički i naj češće u pjesmama) čim se jačom silom ističe ono što se kaže, jer uz* kako *stoji pojam koji u velikoj mjeri radi ili ima osobinu što je u glavnoj rečenici.*

a. kako *veže rečenice (od kojijeh podložna može biti krńa, jer se ima u misli isti glagol koji je u glavnoj).* Koliko krat hotih skupiti sinove tvoje kako kokoš skupļa ptiće svoje pod krejute! Zadar. leke. 4. matth. 23, 37. Božice, onako pomańka(j) srģbu tvu prava ova krv, kako vino ovo smańkava si ogań. F. Lukarević 171. Pače kako vode u more sa svijeh kraja opće uljesti, tako od svuda sve naj gore bolesti u me. I. Gundulić 246. Jer kako mač rańiva i smańkaje život čoviči, onako i mormorańe pošteńe iskrńega. J. Banovac, razg. 118. Kako zemļa brez kiše i rose neplodna jest, onako je neplodna svaka duša brez rose od darova duha s. utišiteļa. F. Lastrić, ned. 250. L'jepi će ti rod roditi, koj'jem ćeš se podičiti, kako paun zlatn'jem perom. Nar. pjes. vuk. 1, 150. Pa on ide od jele do jele, kako ptica od grane do grane. 1, 160. Kako vene onaj stručak ružice, 'nako vene srce moje za tobom. 1, 402. Kad udari u katane Marko kako soko među golubove. 2, 250. Zakla ńega kako vuče jagńe. 2, 286. Kako zv'jezda preko vedra neba kroz hiļadu proliće svatova. 2, 602. A pop Šćepo kńigu dovatio kako soko pod bijelo krilo. 4, 455. Da ti kreši i reuši svaka tvoja rabota kako voda o božiću! Vuk, nar. pjes. 1, XIII. — *U ova dva primjera stoji u glavnoj rečenici ono s čim se uspoređuje, a u podložnoj ono što se uspoređuje.* Poļevša je ruža od vijole, kako naša snaha od đevera. Nar. pjes. vuk. 1, 56. Savi se loza vinova okolo ruže rumene, kako bi Jane s Milenkom. 1, 312.

b. kako *veže s cijelom rečenicom supstantiv ili adjektiv koji se uspoređuje sa subjektom rečenice u koliko se shvaća da im pripada isti predikat. a) supstantiv.* Jaka je ļubav kako smrt. Naručn. 82a. Budite mudri kao i smije, a priprosti kako golubi. Transit. 86. Vrzi se spati na posteļu kako jedna stina. Korizm. 8. Lipa kako misec. 11b. Počeše bižati kako jeleni. 47a. Hoće procvasti kako žiļ. Bernardin 5. isai. 35, 1. Hoće procaftit kako ģiļ. N. Rańina 17a. Što mučite, kako i kami? S. Bobaļević 230. Biše viditi strile u grad leteće kako oblak. Aleks. jag. star. 3, 241. Macedonija ovate kako i krin meju zemaļskim carstvom. 318. Zima ide kako sabļa. Glasnik. II, 3, 169. (1712). Uniđe kako pravi pastir kroz vrata. A. Kanišlić, kam. 21. Odhrańena bez zabave prem svakoje kako loza zapuštena. I. V. Bunić, mand. 7. Vijati kako vuk. J. Mikaļa, rječn. *kod* vijati. Kako gusar tursku zemļu robeć. B. Krnarutić, vas. 6. Izmiče se kako jeguļa. (D). Mlad je kako kapļa. (D). Poslov. danič. Ne ulazi kroz vrata nego kako lupež priko zida. Ant. Kadčić 2. Ova primnogo prudu kako oružja molitve. J. Matović 432. Ako ne živem kako andio. Čestitosti. 41. Kada hodi, kako vetar veje. Nar. pjes. vuk. 1, 168. Sinu lice kako jarko sunce. 1, 582. Oiknu paša kako zmija ļuta. 1, 601. Pišti momče kako zmija ļuta. 2, 36. Kliče Nenad kako soko sivi. 2, 78. Planu care kako vatra živa. 2, 87. Muči Leka kako kamen studen. 2, 241. Planu Ivo kako ogań živi. 2, 530. Opiše se kako zemļa crna. 3, 40. Zaspa Jovo kako jagńe ludo. 3, 105. A tanka je kako i šibļika, visoka je kako omorika. 3, 257. Beži Ivan kako gorsko zvere. 3, 399. Kad pogleda, kako soko sivi. 3, 516. Ona kuka kako kukavica a prevrće kako lastavica. 3, 523. Neki lete kako sokolovi. Ogled. sr. 480. Obasjala mjesečina kako dan. Nar. pjes. petr. 1, 305. — *b) adjektiv.* Ležaše kako mrtav. Mirakuli. 107. Pade kako mrtva. Korizm. 27a. Pade divičica kako mrtva. I. J. P. Lučić, isk. 31. Zato odma, kako pomaman, otide. F. Lastrić, test. 103b. Igra Šarac kako i pomaman. Nar. pjes. vuk. 2, 359. Sve je pjano kako i pomamno, pospalo je kako i poklano. 3, 289.

c. *uspoređuje se objekat.* Vsa segasvitńa scińujem kako blato ali gnoj. Korizm. 78b. Onoga sinčića kako oko svoje čuvaju. A. Kanišlić, kam. 15. E ga drži kako svoju glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 610. Držaću te kako svoju glavu, dati dio kako bratu svome. 4, 66 Mene je gojila moja mati Mare kako i kiticu drobne mažurane. Nar. pjes. istr. 2, 106.

d. *uspoređuju se riječi u drugijem padežima što su kao komplemenat rečenice, n. p.: aa) u genetivu.* Sta ju cika kako smije ļute. Nar. pjes. vuk. 2, 20. Stoji piska kako ļute guje. 2, 511. — *bb) u genetivu s* u. Žute mu se noge do koļena, pobratime, kako u sokola. Nar. pjes. vuk. 3, 118. — *cc) u acc. s* u *(za vrijeme).* Na glavi joj alem kamen dragi, pri kome se hoditi viđaše usred tavne noći bez mjeseca, kako u dan kada grije sunce. Nar. pjes. vuk. 3, 78.

5. *smisao je uspoređivańa kao kod 4, ali je oblik u tome drukčiji što uspoređivańe biva u rečenici u kojoj se predikat pomoću kopule uspoređuje sa subjektom.* Sram jest kako timun, koji vlada i pomaga drijevo da ne udari o koji škoļ. Zborn. 19b. Vera je kako jedna ruka i mošńa. Kateh. 1561. F8a. Srce ńegovo biše kako i koraba na pučini morskoj. Aleks. jag. star. 3, 314. Da je kako kao od place. I. Držić 290. — *Nešto su slični i ovi primjeri, neki od kojijeh se razlikuju od predašńijeh samo tijem što je izostala kopula.* U đevojke crne oči kako magińa. Nar. pjes. vuk. 1, 345. S devet sina devet Jugovića kako devet sivi sokolova. 2, 297. Bojna kopļa kako čarna gora, a barjaci kako i oblaci. 2, 537. I ńegovih tridest krajišńika, krajišńika, kako vatre žive. 3, 288. Devet brata kako Jugovića, te ih lani Turci posjekoše. Ogled. sr. 70. Sve čadori kako labudovi. Nar. pjes. petr. 2, 279.

6. kako *veže dva pojma među sobom tako da drugo (s* kako) *shvaća se kao osobina prvoga.*

a. tamquam, *misli se da uprav prvi pojam jest ono što se kaže drugijem.* Tako da ima kako svoje. Zák. duš. pam. šaf. 45. Što su davali gospođi Jelači za života, kako vsenaslêdniku kneza Braila. Mon. serb. 495. (1466). Ne budite kako ipokriti. Korizm. 1a. Vse crikve ńej kako meštru jesu dužne poslušati. 20a. Odgovori on kako pln od sledi i grihov. Mirakuli. 138. Za toj t' ga *(srce mê)* pridavam, ružice rumena, kako stvar, ka je vam od vijeka suđena. N. Naļeković 2, 56. Poklonite se ńemu, kako cara samodržateļa proslavite. Aleks. jag. star. 3, 244. A vodica ku si pio teb' je dana kako tvoja. I. Ivanišević 233. Drži i viruje kako istinite sve one stvari. I. Grličić 8. Niti jih držimo kako bogove. 89. Suprot

kojima kupili su se i drugi sabori svetije otaca i proklińali ńi kako eretike. A. Baćić 11. Koji su kako poklisari antikrstovi. J. Filipović 1, 140ª. Ńega *(duha svetoga)* kako boga ļubim, kako boga štujem, k ńemu kako k bogu ļubavju idem. 1, 160ᵇ. Drži ga kako odmetnika i očitnika. 1, 181ᵇ. Da j' on sobi poznan kako ubojica. F. Lastrić, test. 122ª. Žaleći te kako svoga meštra. 150ᵇ. Ovi nauk kako bogogrdan i opak odbacujemo. A. Kanižlić, kam. 777. Ima se iskat spaseńe duhovno kako svrha. Đ. Bašić 74. Oči će se vaše otvoriti i vi ćete kako i bog biti. M. A. Reļković, sat. F5ª. Oblasti biti će držane kako neistinite. I. J. P. Lučić, nar. 119. Biti će pedipsan kako odmetnik. 119.

b. quippe, *uz predašńe znaćeńe dolazi i to, da* kako *pokazuje i razlog radi kojega postaje radńa u rečenici. — nije svagda lako raslikovati priwjere kod* a *od ovijeh.* Jerь je Stêpašinь takoj naručilь na smrьti, kako dobrь i pravedni Hristijaninь, da se isplati. Spom. sr. 1, 121. (1414). On me darova kako dobr muž. Mon. croat. 94. (1463). Tebi navlastito i osobojno kako čoviku naučenu i mudru govorila jesam. Živ. kat. star. 1, 219. Sagriša smrtno kako nevêran. Korizm. 14ᵇ. Tad jedan stariji, koga svak zamira, kako razumniji, prvi rič prostira. P. Hektorović 12. Jeda taj grozni plač kako sve divna stvar s nebesa krvav mač učini pasti zgar. M. Vetranić 1, 131. Da su pokorni mani kako banu. Mon. croat. 222. (1527). Ptice se mahnite sovome rugaju, kak' one ke himbe od svita ne znaju. D. Rańina 87ª. Ti ćeš paka, kako harna, utišiti moju tužbu. M. Pelegrinović 169. Kako sin službenice ne bi baštinik sinom slobodne. A. Gučetić, ros. mar. 144. U mjesti ovemu meni se spravila kako naj ljepšemu naj ljepša od vila. I. Gundulić 150. Kako oni koji ‚come quello che', ‚quippe qui'. A. d. Bella, rječn. 204ª. Ja da vidiš druge đakonije, kako, brate, đe je carevina. Nar. pjes. vuk. 2, 264. Molim ti se kako bratu mome. 3, 485. Dobar ću ti dio ostaviti kako mome naj boļemu drugu. 4, 417. No te molim kako starijega. 4, 489.

c. *od znaćeńa kod* a *i* b *raslikuje se tijem što se ističe da samo kod one osobine biva radńa, te pojam* s kako *na taj način može ograničiti pojam s kojijem se uspoređuje.* Ja Damijanь Žuńevićь, kako poklisarь gospodina despota Lazara, primihь. Mon. serb. 478. (1457). Drugo govori se pop kako svetodajateļ. Naručn. 2ᵇ. *(Bog)* kaštiga ne kako sudac, da kako otac. Korizm. 46ᵇ. Luka Kašić kako svidok i notarij. Mon. croat. 280. (1527). Ja ne kako razbojnik, da kako car život vam ostavih. Aleks. jag. star. 6, 258. Ako se požudi teško zlo kako zlo. B. Kašić, zrc. 100. Zašto Isukrst ne kako Bog, nego kako človik trpil jest. F. Glavinić, cvit. 85ᵇ. Tebi, Isukrste, kako Bogu, s poniženim srcem prikazah. A. Georgiceo, pril. 1. Koji ne samo on kako on zlo čini. A. Vitaļić, ist. 12. Klańamo se Bogu kako stvoriteļu. A. Baćić 50. Kako pohoditeļ apoštolski svu je prošao srbsku zemļu. J. Filipović 1, VII. Bog kako Bog u svomu bistvu jest duh. 1, 160ᵇ. Koja je naša dužnost kako sinova Božjih? 1, 362ᵇ. Svaki čovik kako čovik ima svoju svrhu procińivat. 1, 381ª. Otcu kako otcu žao bi. 3, 849ᵇ. Ako kako čovik govori u ivanđeļu. F. Lastrić, test. 63ᵇ. Bog kako Bog ne more trpiti. A. Kanižlić, kam. 686. Što ja kako vojnik u satiru gdikoji redak svetoga pisma dotaknuo jesam. M. A. Reļković, sat. A4ª. Koja se pristoju ńoj *(ženidbi)*, kako sakramenat jest. J. Matović 307. Govoreći od srčbe kako srčbe. M. Dobretić 204.

d. ut, quasi, *ne pokazuje se jednakost nego samo sličnost među pojmovima.* Moļu vasь kako moju bratiju dragu. Mon. serb. 185. (1358—1376). Sada vas prosimo kako prijateļa. Mon. croat. 77. (1450). Gospodine vikariju, drago pozdravļenje kako bratu. 181. (1500). U svem ńemu zgodit žeļu kako dragu prijateļu. M. Divković, kat. 108. Zato ja, koji T. G. P. držim, glodam i obslužujem kako oca rođenoga... I. Gundulić 216. Darovim zavezan jezik tuđ grijeh muči i kako odrezan besjedit oduči. G. Palmotić 1, 370. Dvori, sinko moj čestiti, vjerenicu vrijednu moju, i sveđ nastoj ńu častiti kako pravu majku tvoju. 2, 153. A dobre mi došle, mile zaovice kako i sestrice! Nar. pjes. vuk. 1, 412. Pazi Sima kako svoga sina. 2, 66. Raniteļ je kako i roditeļ. 2, 71. Mi bismo ih braćo prihvatili, kako svoju braću zagrlili. Ogled. sr. 5.

e. quasi, *sličnost je i u ovijem slučajevima, ali se ujedno ističe da osobina* s kako *ne pripada pojmu* s *kojijem se uspoređuje nego je samo izmišļena.* Kako na razbojnika izidoste uhititi mene. N. Rańina 91ᵇ. matth. 26, 55. Obukoše Isusa u bilo kako mahnitca. A. Komulović 66. Sotona veće puta prikaže koju stvar kako dobru za činit da čovik u grih pade. J. Filipović 1, 175ª. Bi uhićen kako krivac. Đ. Bašić 53.

7. *što se uspoređuje riječju* kako *slično je vidjeti jedno drugome.* Tada dođe k ńemu anđeo, učiniv se kako jedan putnik. Pril. jag. ark. 9, 84. (1520). Sađe duh sveti u prilici tilesnoj kako golubica u ńega. J. Filipović 1, 168ª. Što Jevreji krste sakovali na priliku kako naši krsti. Nar. pjes. vuk. 2, 88. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer, premda se ne govori o viđeńu:* Tu me dva ptića sritosta i mani kako človici riše. Aleks. jag. star. 8, 290.

8. *kao kod* ne samo — nego i, *pokazuje se da ńešto treba još dodati onome što se kazalo (pa bila to rečenica ili riječ); to može biti na više načina:*

a. *uz* kako *ima i* tako *i to prije ili poslije.* Sêno da kose kako i mêropsi tako i sokalьnici tako i vlьsi majstorije. Mon. serb. 98. (1330). Tako strańêga kako građanina. 357. (1429). Tako soli kako ine trьge. 445. (1451). Na poļe, tako ńimь kako namь. 456. (1452). Tako on ki se spovida, kako spovidnik budite va veri. Naručn. 81ª. Da je *(ispovijed)* otajna tako od strane spovidajućago se kako od strane spovidnika. 81ᵇ. Er se život moj skončaje kako javi tako speći. M. Vetranić 1, 317. A jednak para svak tako mlad kako star. N. Naļešković 1, 342. Bogu da se klańamo tako sami posobito kako s ostalêmi općeno. Š. Budinić, sum. 84ᵇ. *(Biskup)* ima kako za puk tako za sebe samoga prikazovati posvetilište za grihe. I. Bandulavić 15ª. paul. hebr. 5, 3. Budi voļa tvoja kako na nebu tako i na zemļi. Azbukv. 1690. 10. F. Lastrić, ned. 229. B. Leaković, nauk. 411. Kako svitlošću carskoga plemena tako i svetińom ostalu braću nadsivajućega. A. Kanižlić, kam. 4. Koja stvar kako Grigorij po voļi, tako pravovirnim za čudo bijaše. 30. Vaļa kako Inglezom ovim, tako i Menijati reći. 55. Knjiga kako gizdavo, tako i lukavo složena. 118. Ivan kako visoke pameti, tako i srdca. 707. Kako od krive tako i od prave zakletve čuvahu se. S. Rosa 43ª. Kako ob dan tako u pol noći. M. A. Reļković, sat. H2ᵇ. Tako razumiju materiju kako jošt riječi. J. Matović 132. Više će se govoriti kako o pomagačima tako i o onima... Vuk, nar. pjes. 1, VII.

b. *isto je kao kod* a, *ali mješte* tako *može biti koja slična riječ kao* također, toliko *itd.* Kako

ńe ljeposti uresi, Bože, tijem, također milosti razumom, poštenjem. N. Nalješkoviđ 2, 11. Gdjeno vjera i svoj dom se brani, kako skladno toli i ljubavno. Osvetn. 3, 10.

c. *drukčije nego kod* a *i* b, *nema* tako *ni slične riječi, a ono što se dodaje ima usa se* kako. Ku mrtav kako i živ stvar može stvarati, vidit ju svak more a nitko ticati? D. Rańina 121a. Ako i može Bog čovika kako i ostala sva stvoreńa u ništo obratit. J. Filipović 1, 7b. Govoreńa od svetije kako i na dneve svetkovina. F. Lastrić, svet. 1. S dobronašašćem prividitelja kako i s dopuštenem ... M. A. Reljković, sat. 1.

9. kako *ne veže rečenice ni riječi, nego staji adverbijalno (kako* quasi, instar) *pred glagolom ili drugom riječi samo da ovoj oslabi značeńe, ističući da nije baš ono što se izriče nego ńešto slično (od prilike kao* ńekako kao).

a. quasi, *pred glagolom (amo mećemo i participe i gerundije) ili cijelom rečenicom.* Ka je *(pustiła)* kako pogorila od zrakov slnačnih. Transit. 6. Bi vele žalostan i kako dešperan. Mirakuli. 11. Ta človik kako vas ustrašen reče. 130. Jedan kako smijući se špotaše. Korizm. 25b. Pilat pita Žudije (kako čudeći se od tolike buke). A. Komulović 65. Tijem se kako ponosimo. M. Divković, nauk. 272b. I tada se kako vrati duša u svoja ońućenja. B. Kašić, nač. 58. Oči moje veće su kako pomańkale. A. Vitaljić, ist. 298. Morske vode po niki način kako poigravahu. 406. Kad govori, kako sabljom seče. Nar. pjes. vuk. 1, 168. — *Amo pripada i* kako rekavši *(i* kako otijući reći) *u jednoga pisca* XVIII *vijeka kojima se riječima ističe tumačeńe ńečega što je prije kasano, drukčije je kod* 10, c. Veli: ‚Svršili su se dnevi da se obrizuje dite' kako rekavši: ‚Nije ni misliti inačije, ima se obrizovati'. F. Lastrić, test. 85b. ‚Ruke moje cidile su pomast mirisavu' kako otijući reći: ‚Kako odića kad se opere pak zažme, vodu cijedi, tako ruke moje...' 71a. Zavapi Isus: ‚Consummatum est', kako rekavši: ‚Što god je po proroci od mene pisano, svršeno jest'. 118b. ‚Ustanite' veli ‚da iđemo' kako rekavši: ‚Toliko rani i usiluje me sulica od ljubavi da prije odkupim čovika...' 157b. *slično je i u ovom primjeru:* U ženidbi, budući ova jedan ugovor i kako rekav pogodba. M. Dobretić 10.

b. *pred supstantivom koji može biti u različnijem padežima pa i s kojijem prijedlogom.* Mojsêj urêdi i skova kako od mêda zmiju. Pril. jag. ark. 9, 98. (1468). Pak kako za rugost knigu upisaše. M. Marulić 189. Stvar kako suprot naturi je da bi gdo ne bil prez griha. Naručn. 71b. Vidiše zastave anjelske prolevajuće za vsake strane iskre od trstija. Transit. 135. Na prsih svojih imiše kako jednu malu zvêzdu. Mirakuli. 62. Tada ovi kako jednimi ustmi hvaljahu Boga. N. Rańina 18b. dan. 49, 51. Jer svi udorci kako upireni bihu, i kako nikom zavidošćom ukorene stahu. P. Zoranić 81a. Vaš kako brat Dum Bazilio Gradić. B. Gradić, djev. 7. Kose vrha ńegova kako britvom ostruga. Aleks. jag. star. 3, 265. Probudi se kako iz duboka sna. B. Kašić, iń. 52. Ove se hrane kako za svete moći. 17. Sagradif kako peć staljahu na ogań. Đ. Baraković, vil. 57. U komu postavi od svih elementih nike kako kriposti. P. Radovčić, ist. 24. Biti ćete kako bogovi. A. d. Bella, razg. 238. Ako nećemo biti ńegovi dobrovoljno kako sinovi. I. P. Marki 17. Da bi kako sin mu bio. P. Knežević, živ. 26. Zakletva da bude kako ńeki lijek čovječanske slabosti. J. Matović 344. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu* kako *znači: okolo, od prilike.* Biše kako ura šesta. Korizm. 96a.

10. *dodaje (kao* na primjer, na priliku) *ńečemu što se prije kazalo, kao razjašńeńe, koji osobiti slučaj, primjer.*

a. *uz* kako *ima i* na priliku. Posluh ima se starešinam, toliko crkovnim koliko svitovńim po redu kako je koji stariji, kako na priliku s. otcu papi, biskupu... J. Banovac, pred. 82. S kojom god drugom riječi, kako na priliku ‚stvoritelja'. J. Matović 450.

b. *staji samo* kako. Ako čine negocija kako od liječnika, prokuratura... I. Držić 296. Jesam gdigdi, premda riđe, i ńi slidio, pridvostručajući slovo glasovito, kako ‚vidi audientes' ‚vidio slišajuće *(pisano:* slishajuuchee)'. F. Lastrić, test. XIII. Izlazeći iz mire, kako ubivši, ranu tešku dajući oli osakativši. Ant. Kadčić 300. Razumiju materiju, kako u sakramentu krštenja vodu. J. Matović 132. Dobra telesna i izvanska, kako zdravlje, jakost. 437.

c. *s istijem se značeńem kaše i* kako da rečeš, kako rekav *itd., isporedi* 9, a *na kraju.* Gospodin naš velikom mudrostju uči nas prositi izbavljenje oda zla općenim načinom, a ne shodi način, kako da rečeš, na uboštvo, nemoć, progońenje i stvari takove. I. T. Mrnavić, ist. 63. Ko se naslańa na očiti razlog, kako rekši, ako te ko upita... P. Radovčić, ist. 7. Premda nikor ne pomńi za hraniti niku vrst živin, kako rekši vuke, zmije, lisice... 24. Kako rekši ‚per essempio' ‚exempli gratia'. A. d. Bella, rječn. 293b. Kako reći, kako rekši ‚puta, utpote, verbi gratia, exempli causa'. J. Stulli, rječn.

11. *osobito je značeńe u ovom primjeru, u kojemu* kako *us ipotetičku rečenicu ističe da se sbija ono nije dogodilo što se kaše kao utjet.* Da doraste, kako ne doraste (nemaše mu no sedamnest ljeta), boji ćaše biti na junaštvu... Nar. pjes. vuk. 4, 86.

12. kako tako *(jedno uz drugo, ali vidi i naj zadńi primjer) znači: kako mu drago, makar kako bilo itd. — Između rječnika u Voltiđijinu* (kako tako ‚comunque, in qualsivoglia maniera' ‚auf was immer für eine art'; kak tak, v. kako tako) *i u Vukovu* (kako tako ‚so wie es ist' ‚prout'). Tako pjesnik a naravnik daje mira od ganuća kako tako. J. Kavańin 436a. Kako tako apoštolskim poslom budući se služio. F. Lastrić, test. 269a. Kako bin ja učinio, da bin majku vanka s pakla kako tako izbavio. Nar. pjes. istr. 6, 7. Kako tako = kojekako. na Rijeci. F. Pilepić. — *U ovome su primjeru razdijeljene riječi* kako *i* tako *(radi značeńa vidi* 18). Kako mi je tako mi je. Nar. posl. vuk. 125.

13. *slično je značeńe kao kod* 12 *i kod* kako je da je, *s razlikom da ovo čini po sebi rečenicu, i da se ńekako ističe da treba biti zadovoljnijem, ako i nije kako bi se htjelo.* Ali kako je da je, mi ćemo slišati. A. Kanižlić, kam. 114. Kako je da je, naše je. Nar. posl. vuk. 125. Spravi ju opet v nedra, kako je da je, i bržje zapri kamaru. Nar. prip. mikul. 33. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Kako mu da mu, Jure dobi. And. Kačić, razg. 114.

14. ut, ubi, quum, *veže dvije rečenice, i pokazuje više vrijeme nego način, te znači: pošto, a još češće: netom, ističući da radńa glavne rečenice postaje odmah poslije radńe podložne (u kojoj je* kako). *u glavnoj rečenici može biti i ne biti korelativne riječi kojom se jače ističe ovo značeńe.*

a. *u glavnoj rečenici nema korelativne riječi.* A oni kako slišaše kralja, pojdoše. Bernardin 14. matth. 2, 9. I vas puk kako vidi, uzda slavu Bogu. 22. luc. 18, 43. I kako okusi, ne hti piti. 73. matth. 27, 34. Kako procvate, promini se. Naručn. 27ª. Kako ta koludrica bi vani s molstira, molstir se obori. Transit. 241. Kako Isus reče: ‚Ja sam on', vsi padoše. Korizm. 93ª. Kako Pilat sliša te riči uboja se. 96ª. Kako ulize u znanje poče kazati se vele ohol. Dukljanin 7. Razbolio se je, kako je to čuo. M. Držić 224. Kako otvori knigu, najde mjesto. Anton Dalm., nov. tešt. 87. luc. 4, 17. Kak' ona vidje toj, zaupi ... D. Rańina 30ª. Kako dojdeš k ispovjedniku, priklekni. A. Komulović 12. Koju imaju imati, kako se podpuno očiste. M. Divković, nauk. 140. Ali kako bi naprijeda poklisaru carskom bliže, pozna istinu. I. Gundulić 348. Nu Dilaver, kako upazi, tko viteze sve naj bolje smrtno bije, skoči ... 527. U ruke ću dat ga *(dijetę)* tvoje, kak uzraste, da odhraniš dijete moje. G. Palmotić 1, 156. Kako dospje sej govore, uprije u me sve pozore. 1, 306. Kako riječi ove izreče, žalostan se na iznositu hrid zateče. 1, 353. Kako vidje vitez kleti, da je straža sva pobjena, zbode koňa i poleti. 2, 53. Kako Enea s jutom ranom u tabor se tvrdi ukloni, s našom vojskom oružani na ń Kamerte pođe smioni. 2, 141. Svi kolici, kako su kršteni, jesu jedno u Isukrstu. J. Filipović 1, 180ª. Jesu kako dim koga, kako vitar puhne, nestane. 1, 264ᵇ. Kako uzaznaš, da je tuđa, izraste dužnost povratiti pravom gospodaru. F. Lastrić, ned. 168. Sve obećaju, dok su ondi prid ńima, a kako odstupe, sve su oni isti koji su i bili. 247. Kako ga izbjua, uminu mu sva bolest. 274. Svaki dan u jutru kako ustaneš prikaži tebe i sva dila tvoja Bogu. 309. Koje nestane kako sunce grane. svet. 98ᵇ. Kako se je zora počela biliti, od svi strana ljudstvo trčaše. A. J. Knezović 283. Koje *(poštenje)* kako tko ukine, zabaci ga med mrcine. V. Došen 6ᵇ. Pak kako mu k ruci dođe da za uvik u čas prođe *(novac)*. 46ª. Kako malo poprileže, u grkljan mu smrad naleže. 176ᵇ. Kako razumi Svevlad smrt oca svoga, veoma se raztuži. And. Kačić, razg. 19. Da se imaju, kako svane, sva tri obisiti. M. A. Reljković, sabr. 42. Zašto podslužitelj kako je dospio pistulu pristupa svićarom k misniku? Ant. Kadčić 99. Kojega obuja djavao kako se tako svetoskvrno pričesti. 153. Kako izvan raja koračiše, zapoznaše grih svoj. I. J. P. Lučić, razg. 77. Obitam istomačiti, kako malo opočinem. 136. Obještao mi, kako svršim moj bukvar, pokloniti nov časlovac. D. Obradović, živ. 21. Jošte si ga sinoć poželila, kako si ga silom oženila. Nar. pjes. vuk. 1, 251. Kako doletiš, pod pendžer padni. 1, 477. Kak' okrenu, u Bojanu skače. 1, 603. A kako se braća iženiše, devet b'jelih kuća načinismo. 2, 41. Kak dođoše bijelu Leđanu, razapeše po polju čadore. 2, 143. Kako durbin na oko turio, pozna Leka tri srpske vojvode. 2, 230. Kako tebe sitna knjiga dođe, hajde mene, kume, u svatove. 2, 581. Kako dođe, Božju pomoć dade. 3, 95. Kako čoek dođe na prosjački štap, svak ga se kloni. Nar. posl. vuk. 127. Kako ta prokleta žena dođe k meni, malo za ova nekolika dana ne crkoh od ńezina zla. Nar. prip. vuk. 188. Kako ih stigne, caricu otme od carevoga sina. 27. Oni mu se obreku da će to učiniti, kako prvi put iziđe među ńih. Vuk, nar. pjes. 4, 459. Minulo je mene svako dobro kako sam ja tebe uzeo. poslov. 178. Malahno je povrijemilo bilo kako vojsku svede na Grahovo Derviš paša. Osvetn. 1, 15.

b. *u glavnoj je rečenici korelativna riječ, n. p.:*

a) tako, onako, *kaje se riječi shvaćaju u vremenom smislu kao i* kako. Kako bi on vani, tako sin poteče. Korizm. 43ª. Kako mu dojdoše uhode tako se dviže. Mon. croat. 284. (1529). Kako dospi tako imaju pojti. P. Hektorović (?) 168. Kako dojdu k Lovrincu, tako ga dvignu... 169. Kako baci ključe u Dunavo, tako beže vrata zaboravi. Nar. pjes. vuk. 2, 445. Kako srete Golotrba Iva, tako ńemu Božju pomoć daje. 3, 100. Kako se oslobodih tako se osramotih. Kako s oči tako i s pameti. Nar. posl. vuk. 127. *u ovom primjeru uz* tako *ima i* i: Kako prije listi gospodina kneza i tako pride v Sovinak. Mon. croat. 4. (1825). — I kako se mi uklonimo, onako ona pobigne. J. Banovac, pred. 119. Kako misto Becka na obristlieutenantsku čast stupi, onako naslidovaše ... M. A. Reljković, sat. H2ª.

b) tutako. — Kako ove riječi izreče, tutako dozva arkanđela. A. Gučetić, ros. jer. 93. Tutako, kako se sin Božji porodi. 102. 105.

c) tudije. — Kako se tko krsti, tudije ga Gospodin Bog uzme za svoga sina. M. Divković, bes. 18ª. Tijelo kako se rastane s dušom, tudije je mrtvo. nauk. 129ᵇ.

d) ončas, udilj, udilje, odmah *itd.* Ovo ja kako čuh ončas mu dah posluh. Š. Menčetić 125. Može li se ončas metnuti saveza na jednoga grišnika kako učini jedan veliki grih? Ant. Kadčić 15. — Kako ju vidje, od prve na ńu se namura. Zborn. 48ᵇ. — Kako bi se počele vrste krušne privraćati od ogńa, udilje Isus izađe. I. Ančić, svit. 184. Zato kako dica dođu u razum, udilje dužni su primati tilo Isusovo. A. Bačić 318. Ali kako zaplaka *(David)*, udilj mu reče prorok. J. Banovac, razg. 18. Lupeš, kako Isukrstu reče: ‚Spomeni se Gospodine...', udilj ću, gdi mu i Isus reče... 18. Udilj dakle, kako si tvoga iskrńega uvridio, začmi bolest u srcu, da si Bogu sagrišio. 57. Vidićeš, da kako ovo ime *(Isus)* sine, udilj će svaka žalost i smutńa pobignuti. 69. Kako duša iz tila izađe, udilj prid strašni sud Isukrstov iđe, za bit suđena. 91. Ovo čovik udilj poznaje, kako se na svit porodi. pripov. 1. Ah neharniče, kako si narestao, udilj si se mene tvoga Boga odvrgao! 80. Duša udilj kako se iz tila dili iđe u kojegod misto. J. Filipović 1, 128ᵇ. Kako svrhu ńi sađe, udilj se učiniše jaki. 1, 161ᵇ. Sveti kako bi se na molitvu stavili, udilj bi se s Bogom sjedinili. 1, 285ª. U počelo svita, udilj kako anđeli biše stvoreni... učińen bi... F. Lastrić, test. 18ª. Svaki čovik udilj kako se duša s tilom rastane ima se prikazati na sud Boži. ned. 432. Udilj bo, kako divičansko ‚budi' zasveca, maknu se duh s. svet. 28ᵇ. Kako je stupio na pristolje, udilj se je pobrinuo za umirenje. A. Kanižlić, kam. 293. Kako po nesrići pristupiše zapovid Božju Adam i Eva, udilj onoga časa pokoru poznaše. E. Pavić, ogl. 8. Adam udilj jest izgubio milost Božju, kako pristupi zapovid Božju. I. J. P. Lučić, nar. 1. — Kad smo zdravi veseli smo, kako bolesni uput nevesoli. S. Margitić, fal. 245. — Želju ispuniti odma, kako bude volja oca. F. Lastrić, test. 148ª. Ovi, kako upadu u grih, odma se smute u sebi. ned. 192. Kako drugi štogod steče, to mu odma srce peče. V. Došen 115ª. Ali za rat kako čuje, odma jeca. 122ᵇ. Kako je *(Josip)* razumio da je ovo određeno od božanstvenoga proviđenja, odmah se je dao i podložio volji privisokoga. A. Tomiković, gov. 84. Kako kum prase, ti odmah vreću. (Kad ti ko hoće što da da, ne skańuj se, nego uzmi odmah, dok se onaj nije premislio). Nar. posl. vuk. 126. Kako tuđu kokoš iziješ, odmah svoju

za nogu veži (da i ti častiš onoga koji je tebe častio). 127. Kako bi Budļani na brdo izišli, odmah bi se mladež na gumnu uhvatila u kolo. Vuk, nar. pjes. 1, 188. Da će je *(kuću)* odmah graditi kako ļeto dođe. poslov. xi. — Kako spade sa dobra đogina, namah su joj ofalili zubi. Osvetn. 2, 147. — Kako moje stignu zapovijedi, mahom da ste na noge lagahne. 8, 121. — Kak' izede ono desno krilo, jednak mu je trudna zahodila. Nar. pjes. vuk. 2, 53. Kako pade zmija na zemļicu, jednak zmija u duvar odmile. 2, 53. — Kako s konja, taki za trpezu. 8, 170.

e) brzo. — Brzo se ispovidjeti kako sagriješiš. A. Gučetić, roz. jez. 47.

f) tad, onda. — Nu od tamnice kako stupi priko praga dikla smiona, tad nemili zatvor lupi i u sužaństvu osta i ona. I. Gundulić 472. Kako cesar ugleda Lovrinca, tad mu govori... P. Hektorović (?) 180. — Kako izgubimo u glavi razum a u srcu ganuće, onda smo udiļ mrtvi. J. Banovac, pred. 56.

g) tot, ta. — Kada se rešeto zamoči u vodu puno je, a kako iz vode tot ono prazno. F. Lastrić, ned. 281. — Kako dojde, ta med žene side. M. A. Reļković, sat. D4a. Ali kako on ugleda ženu, ta ga odmah ona priokrenu. F7b. Ali kako ti ženu isprosiš, ta za brigu odmah i ositiš. F8a. Zato kako studeni nastane, ta baščovan k smokvama se gane. J. S. Reļković 400. Kako kleta na vješala dođe ta srdito na katane viknu. Nar. pjes. vuk. 2, 501.

h) veće. — Kako čovjeku oprosti, veće se ne spomina od grijeha. M. Divković, bes. 7b. Kako provrije kuvan grašak, već na dnu se krije. J. S. Reļković 119.

15. *od značeńa kod* 14 *postaje kauzalno, t. j. ono što se prije zgodilo shvaća se kao uzrok onome što poslije biva. u ńekijem primjerima znači uzrok uopće.* Mi odьpisasmo tьdej o tomь, nu kako se gospodarь odьpraļaše kь Pajasitu, jeda li mu pisanije ne bi dano. Spom. sr. 1, 80. (1400). Kako on *(Bog)* sve stvari stvoril jest, tako jih mogujstvom i silom svojom vlada. Živ. kat. star. 1, 219. Kako ovo, što je mučno, umije dobro učinit, toliko bi boļe učinili drugu stvar. M. Držić 243. Sad po objed, kako sam pinuo, paraš mi ljepša. 278. Da tko ne zna svoga roditeļa, ni rođaka, cara uzdrži, kako s koga sebi dobra sposna svaka. I. Gundulić 578. Ja, kako smo prijateļi, sve bih želje me ļuvene poklonio tvojoj želi. G. Palmotić 1, 328. Da čovik ima veće puta umrijeti, ako prvi put mu ne bi dobro prošao, činio bi da bi mu drugi put boļe prošlo; ako li drugi ne bi, a ono treći, i tako bi činio druge pute; ali, kako jedan sam put stoji ga umrijeti, ako mu oni put otiđe u privaru, ne more se veće od svoje zloće pokajati. P. Posilović, nasl. 18b. Kako ste sadar u skupštini dobre smrti zapisani i svi ovdi na tu svrhu sjedińeni, hoćete li svi također dobrom smrti dovršiti? B. Zuzeri 80. I kako je voda u običaju potribita za oprati nečistoće, zato u sakramentu krštena naređena je za oprańe duše od griha. J. Banovac, razg. 226. Kako nitko ne more obrati roditeļice. F. Lastrić, test. 344a. Kako ima dugu ruku za prigrabit tuđu muku, kuća bi mu do slimena bila veće nanešena. V. Došen 121b. A kako mi srce kipi, učiniću još i drugo s tobom rugo. 125b. Nesvistniče, kako je to prvi put, tako ćemo ti oprostiti. A. T. Blagojević, khin. 17. Kako nije zdravo hodit bosu, tako krave ne istiruj rano. J. S. Reļković 228. Maksimu si sreću izgubio kako s' drugog zetom učinio. Nar. pjes. vuk. 2, 554. Kako bješe đever uz đevojku, on dovati sa konja đevojku. 3, 198. Kako ovaca ne držim, pasa ne čuvam. Nar. posl. vuk. 125. Nađe zmiju mrtvu, kako ga je čekala pa je sunce uhvatilo. Nar. prip. vil. 1867. 287. Ale kako je već bila ostarela, počela se tužit, da već nemore ni s mesta. Nar. prip. mikul. 15. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* Kako se iz nahije požeške i užičke iziđe k jugu, i danas ļudi ovu sjevernu stranu, k Dunavu, zovu ‚Moravom'. Vuk, nar. pjes. 3, 430.

16. *i u ovakijem primjerima znači uzrok, ali kako ujedno ističe ovaj kao ńešto čudnovato, te bi se moglo pomisliti da je značeńe kao kod* I, 1, d. Kako ju je lako ufatio, obe oči nadvor izpuznuše. Nar. pjes. u M. A. Reļković, sat. I8b. Kako si me danas prepanuo, nikada te požeļeti neću. Nar. pjes. vuk. 2, 228. Kako ga je lako udario, iskide mu iz ramena glavu. 2, 424. Kako ga je lako udarila, udarila po bijelu licu, četiri mu pomjerila zuba. 2, 480. Kako ju je lako uvatio, obje oči na dvor iskočiše. 2, 686. Kako Turci naglo udaraju, za beden se rukam' privaćaju. 4, 248. Kako ječi, sve primorje zveči. Nar. pjes. petr. 2, 50.

17. kako *stoji u vremenom smislu, ali drukčije nego kod* 14, *jer znači: od onda kad, od kad.*

a. kako *stoji bez prijedloga.* Kako si me stala milovati, od onda me svaka sreća srela. Nar. pjes. vuk. 1, 468. Kako smo se, neno, pobratili, od onda se nijesmo viđeli. 3, 208. Kako sam postao, nije mi podrobac ostao. (Rekao nekakav gost grebući žđelu). Nar. posl. vuk. 127.

b. *ispred* kako *ima prijedlog* od. Od kako smo stupili na razum. F. Lastrić, svet. 95a. Od kako se sam sebi poznadoh. J. S. Reļković 1. Od kako me rodi moja majka, n'jesam nikad po noći hodio. Nar. pjes. vuk. 1, 437. Od kako sam tebe zaručio, svaka mi je dobra sreća bila. 1, 462. Od kako je Erdeļ postanuo, nije taka trgovina došla. 2, 689. Od kako je gavran pocrńeo, nije hajduk razbio svatova. 3, 458. Od kako je svijet postanuo, nije ļepši cvijet procvatio. 4, 24. Od kako sam dovedena, nije mi žđela ogrebena. Nar. posl. vuk. 127. Od kako je gavran pocrnio. Od kako je Novi, svak sebe voli. Od kako se oslobodi, od onda se osramoti. 233. Od kako je vijeka. Đ. Daničić, jov. 20, 4.

c. *pred* kako *ima prijedlog* iza. Iza kako bijaše navijestio. S. Rosa 4a. Iza kako je govorilo o prošastijem. 20a. Iza kako bješe se podnio s hudobom. 48a. Iza kako proli toliku krv pravednu, nađe se iza ovake nemilosti. Đ. Bašić 46. Kad budeš štogod pomańkala, iza kako se podniziš, otit ćes uzet u Jezusovu srcu krepost protivnu tvomu pomańkanju. I. M. Mattei 118. Putnik, iza kako bješe vazdan sve ravnom planinom hodio... A. Kalić 538.

18. *značeńe je: od kad, te stoji poslije riječi što znače vrijeme, i pokazuje kad je što počelo (usporedi* 17).

a. kako *samo.* Čini mu dakle glavu odsići nakon jedanaest godina, kako bijaše Isus muku podnio. F. Lastrić, od' 124. Jurve treća godina bijaše, kako im Isus pripovidaše. ned. 171. Tot ima okolo 470 godina kako se dogodi. 260. Ne projdoše dvi godine kako je narod viru zagrlio. A. Kanižlić, kam. 166. Eto ima šest hiļada već godina negdi sada, kako tamo vas svit seli. V. Došen 48b. Evo sada šestnajest godina i možebit i po više ima, kako mi dva jednoč razložismo. M. A. Reļković, sat. H1a. Baš je danas godina dana kako su pod ovima višali jednoga zločinca kolesom trli. sabr. 28. Evo danas već devet godina, kako moju majku vid'la nisam. Nar. pjes.

vuk. 210—211. Ima, babo, čitav mesec dana kako nisam sestrice vidio. 2, 164. Evo nema još nedelja dana kako j' proklet Arap isekao sedamdeset i sedam junaka. 2, 420. Koliko ima kako te Bog ostavio? Nar. posl. vuk. 145. Već ima oko dvaestina godina, kako je onaj običaj prestao. Vuk, nar. pjes. 1, 188. Dve godine, gospodaru, kako roda nema. M. P. Šapčanin 1, 85. Nije šala pet godina dana, kako k nama od svud mili vojska. Osvetn. 8, 70. Četiri su prolećela vijeka, kako ga je posjeo sultane. 7, 39.

b. od kako. Do malo dana od kako ju je zaručio uzeli su mu život. A. Tomiković, gov. 69. Evo ima dvanaest godina od kako je ogolela crkva. Nar. pjes. petr. 2, 596. Ima trista i više godina od kako ste kršu susjednici. Osvetn 3, 44.

19. *vežući dvije rečenice, može pokazati i uopće (kao* kad) *vrijeme u koje je što bilo.* Četrnadeste lit imiše kako od Macedonije odašal biše. Aleks. jag. star. 8, 251.

20. *prema vremenom značenu može stajati, posve kao konjunkcija, sa nekijem adverbima što znače vrijeme, n. p.:*

a. poslije (potle). I posli toga, kako je učińena, ne more se veće razmetnuti. P. Posilović, nasl. 14a. Poslije kako ju kupi, otiđe ju viditi. M. Radnić 12b. Poslije kako večera s učenici svojim i opra noge ńiove, krizmu činiti nauči. A. Bačić 286. Poslije kako reče: ‚Svršeno jest'. M. Lekušić, razm. 128. Da se u ńiova kraljestva vrate *(kralji)*, posli kako se Isusu poklonište. J. Banovac, razg. 49. Posli kako ńegovo tilo u utrobi devet miseci pribiva. 51. Petar posli kako tri puta Gospodina zataja, oprošteńe primi. 243. Posli kako naš odkupitelj za četrdeset dana na zemli pribiva, hoti se dilit na nebesa. J. Filipović 1, 117b. Posli kako sam iztomačio ono što smo dužni znat i virovat u ovomu članku, korisno i podobno vidi mi se reći štogod od darova ńegovi. 1, 172a. Vi znadete da Isus, posli kako bi propet na Kalvariji i umri na križu, posli kako tilo ńegovo bi ukopano, naj posli treći dan slavno uskrsnu. F. Lastrić, od' 211. Posli kako utemeljli crkvu u Aleksandriji, naj posli ivanđelje sveto koe je pisao potvrdi. 321. Posli kako blagovaše jaganca vazmenoga i posli kako opra noge učenikom svojim, uze kruh u ruke. 334. Posli kako mloga čudesa učini, bi zazvan u raj. 366. Posli kako svršeno bi dana osam. test. 85. Posli kako ju iskuša u sebi istomu. 252b. Posli kako joj Isus grihe oprosti otiđe u pustińu. ned. 80. Posli kako umrije na brdu od Kalvarije. 183. Posli kako smrt zadade vlastitoj materi, sažeže grad. 221. Posli kako se u glasovitom varošu zvanom Akvisgrana odredi, da još za života cesara ima se izabrati kralj rimski, ne bi nigda mira među dvima kućama austriačkom i brandsburskom. I. Zaničić 1. Posli kako zajedno večeraše. M. Zoričić, zrc. 146. Posli kako se osvoje. And. Kačić, kor. 103. Do malo dana posli kako se kralj Saul obra za vladaoca. 148. Posli pak kako umri Salomun, povrati se u svoju otačbinu. 231. Posli kako Juda i vojska ńegova počinu, pođe protiva Gorkiju. 337. Posli kako Turke istiraste, Slavoniju opet naseliste. M. A. Reljković, sat. B8a. Posle kako je jednu noć prošao u nepokoju. A. T. Blagojević, khin. 70. Primiše ga i poslije kako mu se narugaše, svukoše s ńega haljinu. I. Velikanović, uput. 1, 169. Posli kako svita odkupitelj u bašći Getsemanskoj za tri ure molitvu svoju dovrši. Đ. Rapić 1. Posli kako ove obrane u velikoj slavi od zemlje uzdigne. 9. Ali posli kako Adam pristupi zapovid Božju i sagriši, upade u veliku nesriću i proklestvo. B. Leaković, nauk. 42. Posli pak kako si milost od Boga prosio, oberi stvar iliti otajstvo, od koga češ činiti promišlańe. 441. Kralev sin potle kako je pital za račun, projde ća. Nar. prip. mikul. 59.

b. po tom (potomtoga). Po tom kako su počinuli. I. Držić 16. Potomtoga, kako Židovi Isukrsta propeše. A. Gučetić, roz. jez. 162.

21. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka stoji poslije komparativa i znači isto što* nego: Istinitije sjedińeńe, kako onijeh, koji ... J. Matović 338. — *Amo bi mogao pripadati i ovoj primjer:* Ma kako si ti postio ... puno većma ima on to činiti. J. Banovac, pred. 12.

22. *značeńe je kao kod* I, 2, d, *ali treba shvatiti kao relativni adverab, jer u glavnoj rečenici ima korelativna riječ:* tako, toliki *itd. — glagol je podložne rečenice:*

a. *u kondicijonalu.* Ako li mi bude do tolike milosti, kako ne bismo mogli učiniti, da smo slobodni. Mon. serb. 216. (1390). Riječ tako uze narav ljudsku, kako bi bilo jedan i isti hip i sobstvo božanstvene i čovječanske naravi. J. Matović 36. U mnoge druge sakramente tako naredi Jesukrst materiju ńihovu, kako bi također podao ńoj i svetost. 181. Tako naučan kako bi mogao naučiti puk. 300. Neka bi poznao krepost ovoga imena tako, kako bi iskao u ńemu pravu svetost. 463. Da se ima tako živjeti, kako bismo ga mogli svaki dan dostojno primati. 494. I po taj način da odluče živiti, kako bi radi bili da se najdu. Đ. Rapić 11.

b. *u futuru.* Ali onako, kako neće nikada više oživiti. M. A. Reljković, sab. 29. Jedan *(plot)* u dnu ostrova da načini, kako će stati u ńega 50 ljudi. Djelovod. prot. 184.

c. *u prezentu, ali glagola* imati. Na ta način, kako se ima bojati ... J. Matović 507.

23. *često stoji* kako *odmah pred zamjenicom ili adverbom što postaje od istoga interogativnoga korijena* k- *(ali u indefinitnom smislu). naj češće se ovijem kod množine slučajeva ističe da nijesu svi jednaki.*

a. *što se kaže (kao predikat) uopće o nekome množtvu u glavnoj rečenici, ograničuje se u podložnoj (gdje je* kako) *na taj način da svakome ne pripada jednako onaj predikat.* Stati svak kako ki mogaše. Živ. kat. star. 1, 218. Ima sestre postaviti u misto kako je koja dostojna po počtenju. 225. Koji se prije odivaše kako je tko bolje mogao. M. A. Reljković, sat. B4b. Ali ne može *(naći)* svate jednake, već Bog kako je koga stvorio, i kako ga majka rodila. Nar. pjes. vuk. 1, 17. O svačem će Juže besjediti kako koji dobar junak jeste. 2, 188. Hitro idu kako koji može. 2, 187. Hajde svaki, kako koji može, a ja idem, kako konjic može. 3, 522. Pa čitatelji neka ga čitaju, kako ko i govori. Vuk, nar. pjes. 1, v. Ja sam se starao da namjestim u red, kako koja za kojom ide. 1, VII. Na Rocu, ili Racu ili Rtu, kako kome lepše na uhu zvuči. S. Ljubiša, prip. 66.

b. *prema značenu kod* a, *kaže se i bez predikata:* kako ko *(ne svak)*, kako koji *(ne svaki)*, kako kad *(ne svagda)*, kako gdje *(ne svagdje) itd., t. j. nešto (predikat) ograničuje se ističući da ne može biti u svakom slučaju. — vidi između riječnika u Stulićevu* (kakokad ‚aliquando, pro tempore, pro libitu') *i u Vukovu* (kako kad ‚wie es sich trifft', cf. kad kako). Koje mi je *(dogode)* vrijeme kako kad od ljubavi tvoje donosilo. F. Lukarević 2. ‚Zašto se ljudi u ovom kraju odmeću u hajduke?' ‚Kako koji, gospodine'. M. Đ. Milićević, zim. več. 178.

c. kako *ima ujedno i značenje kao kod* 14 *i* 15, *te je smisao da nešto (događaj itd.) biva u različna vremena.* Udiļ kako se koja bolest u tilu čuje, likarije i likari ištu se. J. Filipović 140ᵇ. Zašto kako gdi što steče, u grlo mu sve uteče. V. Došen 121ᵇ. Dali kako tko što lane, odmah ńemu na um pane. 183ᵃ. Ženske glave koje su mlohavije od ļudi i prignutije na svaki vitar, kako koji dolazi. M. Dobretić 68. Kako kome čašu dodavaše, svaki joj se u nedra mašaše. Nar. pjes. vuk. 1, 313. Kako koji izasipa blago, taj se ńemu i zakliňe teško. 2, 76. Kako vrata koja udaraše, na četiri pole odliječu. 2, 478. Kako koji konak u napredak, sve gairet boļi među braćom. 2, 544. Kako koga kopļem udaraše preko sebe ńega preturaše. 2, 608—604. Kako koji slijepi, sve gore ludi. Nar. posl. vuk. 125. No kako koju godinu u napredak, sve su se više približavali k narodnome jeziku. Vuk, pism. 90.

d. *u glavnoj je rečenici korelativna riječ, kao kod* 1, a, *a), i* b, *a), te indefinitna zamjenica ističe da u svakom onakome slučaju ostaje ista sveza između glavne i podložne rečenice.* Kako je koji grih velik tako ga i pedipsaje. J. Filipović 1, 201ᵃ. Kako koji tako svaki boļi. Nar. pjes. vuk. 5, 549. Kako ko zna, onako i pjeva. Kako koji vjetar puha tako mu se vaļa obrtati. Kako ja kome tako mene Bog. (Kad se ko pravda da nikome zla ne misli i ne čini). Nar. posl. vuk. 125. Kako ko mene tako ńemu Bog! 126. Kako tko nikne onako i obikne. 127.

e. *značenje je kao kod* 6, b. A mladi kako ki želiju viditi gredihu za ńim. Korizm. 25ᵇ. Tim Jesus naredi spravļati večeru, kako sve tko slijedi put Božji i vjeru. N. Naļeśković 1, 126. Tako da prema er vêra jest velika krêpost, kako ka zadovoļna jest prenesti gore... Š. Budinić, sum. 26ᵃ. Gospodar moj ures ta mi kti stvoriti, kako ki haran jes svim vernim na sviti. D. Rańina 55ᵇ. Marija kako koja porodi Jesusa sina Božjega... J. Matović 40. Ovi čini Bogu pogrdu priveliku, kako koji oli ńemu zapečativa biļeg neznańa... 350.

24. *radi većega isticańa relativnoga smisla dodaje se (često u naše vrijeme, vidi kod* kao) što. Kako što je ńihь i prьvo bilo. Mon. serb. 382. (1435). Kako što Natan govori. J. Rajić, pouč. 1, 10. Kako što je bilo. 1, 38. Da zna kraļe kako ja što znadem. Nar. pjes vuk. 2, 52. Istina je kako što govoriš. 2, 202. Ode glava preko poļa ravna, sveta glava do svetoga tela, pripoji se kako što j' i bila. 2, 325. Ma ne veli Ture: ako Bog da! kako što mu ni pomoći neće. 3, 275. Te da sudi kako ja što sudim. 3, 325.

25. kako *veže podložnu rečenicu pomoću konjunkcije* da; *glagol može biti u indikativu ili u kondicijonalu: vidi* 1. da, I, E, 17.

a. *vidi* I, 2, d.

b. *vidi* 1. da, I, E, 17, b.

c. quasi, *pokazuje se uopće ispoređivańe kao kod* III, 1. I kako da nijem bih, ništor ne govorah. N. Dimitrović 64. Jezik se zaveže, a lice problidi, kako da njeka zled srce mi uvridi. D. Rańina 93ᵇ. Tilo v zemļi rassipļe se, kako da bi i ne bilo. Aleks. jag. star. 3, 313. Ruka utrnu kako da bi mrtva bila. F. Vrančić, živ. 68. Misto glasa muklo kahnu kako da bi sramežļivo. Đ. Baraković, vil. 218. Tim z bolesti težke umuknu kako da mu srce puknu. I. Gundulić 239. Svaki *(junak)* lipo spravan kako da bi herceg gospodski opravan. B. Krnarutić 11. Sva ova svetiňa ńesinoj svetiňi prilikovana jest kako da malo piska srebru, zlatu i dragomu kameńu prilikuješ. J. Filipović 1, 360ᵃ. Jedan grom izmiňuje drugoga i trisak razdirajući oblak, kako da bi mloštvo oraha na zemļu istresao. M. A. Reļković, sat. L7ᵇ—8ᵃ. Da ne bi puk upanuo u neufańe, kako da ne može. J. Matović 499. Pa pospaše kako da pomreše. Nar. pjes. vuk. 3, 40. — *U ovom primjeru glagol podložne rečenice stoji u gerundiju:* Od nikoga srama blidi kako da se još bojeći. Đ. Baraković, vil. 171.

d. quasi, *ispoređuje se kao kod* c, *ali s tom razlikom da se ističe kao neistinito ono što se kaže u podložnoj rečenici.* Izidoše na dvor kako da mole obhoj. M. Marulić 51. Hinbeno ga osvadiše kako da užaše s ženami. Transit. 32. Žive kako da je slobodan od svake pogibili. M. Divković, nauk. 18. Takova si se ukazala kako da bi ne čula. A. Georgicec, pril. 20. Potužit se na Boga kako da nam je koje zlo od ńega. I. Grličić 38. I opsovaste moje ime, kako da sam zloglas hudac, ne vaš stvorac i vaš sudac. J. Kavańin 565ᵃ. Tako je tebi rečeno, Gospodine: ‚Quid faciam de Jesu?' što ću učinit, veli, od Isusa? kako da si ništo i ne vaļaš ni za što. F. Lastrić, test. 115ᵃ. Murmurajući ne samo suprot svomu iskrńemu nego i suprot istom Bogu, kako da ni on svakom pravo ne čini. 121ᵃ. Kako da je spaseńe od duše naj mańi posо i naj lašńi ali kako da vam je jedan anđio doletio s nebesa ter do riječ da ćete se sahraniti, ne trudite, ne pridobivate se, neg se smijete i igrate. Đ. Bašić 75. Dunđerin steńe kako da bi mu težko bilo. M. A. Reļković, sat. A1ᵇ. Čineći kako da i ne čuje. H2ᵃ. ‚Štediš', veli ‚ti od naših usta kako da je naša kuća pusta'. I5ᵇ. Krstjani, sam se čudim, kakvo je ovo moje ludovańe, što ja govorih, kako da bi se meni pristojala srića od svetih! Đ. Rapić 14. — *Amo bi mogla pripadati i ova dva primjera:* Koji bi sta' u koru s košuļom popovskom imajući reći misu, neka ga zabiliže kako da nije došal. M. Bijanković 114. Nesmir Kudilović samo jednu mahanu na meni nahodi, to jest, kako da bi to suprot vojništva bilo... M. A. Reļković, sat. A4ᵃ.

e. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka* kako da je *stoji suprotno značenu kod* d *za nešto što je istinito.* Premda se duh sveti i drugi imeni zove, kako da je ļubav i dar, ništanemańe ovim imenom duh sveti općeno se zove. J. Filipović 1, 161ᵃ.

f. kako da reče *znači što i* kako rekši *kod* 9, a *pri kraju.* ‚Sad učińeno jest zdravje i spasenje Božje i mogustvo Isukrsta sina ńegova' kako da reče: ‚Evo sad vidimo i poznadosmo izvrsnitost, mogustvo i kripost slavnoga imena Isusova...' F. Lastrić, test. 18ᵇ. — *Isti je smisao u ovijem primjerima:* Ako ne bi ispovidnik imao potrebno umiteostvo kako da rečeš da ne umije... B. Kašić, zrc. 20. Kako da bi hotio reći Isukrst: ‚Što? ti koji si pun zloća, misliš himbeno, da mene sliditi i k meni pristati moreš?' Đ. Rapić 55.

KÁKOĆÂŃE, *n. djelo kojijem se kakoće (vidi* kakoćati). — *U Stulićevu rječniku.*

KÁKOĆATI, kákoćêm, *impf. vidi* kakokati, *od čega je postalo tijem što su oblici sadašńega vremena prešli u inf. i u prošla vremena.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚gallinam cantare ovo edito, perstrepere, exclamare'). — *U jedinom primjeru stoji u prenesenom smislu, kao* brbļati. Ovu manu svaki imade tko kakoćat mnogo znade. V. Došen 39ᵃ.

KAKOĆSTVO, *n. vidi* kakvoća. — *isporedi* kakojstvo. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Polak suprotivskoga kakoćstva pokarat. I. Ančić, ogl.

178. Kano stvari kakoćstvo iskaše. vrat. 208. Za kakoćstvo čina. 218.

KAKOD, *u jednom primjeru* XVIII *vijeka stoji mj.* kako *(rel.). ako nije štamparska pogreška, onda je skraćeno* kako da. Budući da kakod nam se zabranjuje krivo svidočanstvo, tako nam se zapovida istinito svidočanstvo govoriti. B. Leaković, nauk. 868.

KAKODÁKÂŃE, *n. djelo kojijem se kakodače. — U Vukovu rječniku.*

KAKODÁKATI, kakòdâčêm, *impf. o kakotaću kokoši prije nego snese jaje. — Akc. kaki je u praes. taki je i u impf.* kakòdâkâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Riječ je onomatopejska* (ko ko ko . . . . . dâ). — *U Vukovu rječniku:* vide rakoliti se.

KAKODIJAVA, *f. u Daničićevu rječniku:* zemļama je hilandarskim u Svetoj Gori išla međa ‚pokraj mora na Kakodijavu' (Mon. serb. 127 *god.* 1347).

1. KÀKOGOD, *adv.* aliquo modo, *na kojigod način;* god *daje indefinitno značenje riječi* kako, *ali ograničeno (vidi* 8. god). — *Mješte* kako *ima (u sjevernijem krajevima, vidi kod* kako) *i oblik* kak, *a mj.* god *i oblici* godi, godijer *itd. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kakogod *i* kakogodijer ‚in qualche modo' ‚aliquo modo' 492ᵃ) *i u Stulićevu* (kakogod *i* kakogodijer ‚aliquo modo'; kakgoder, v. kakogodijer *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).* Bojeć se da ne bih razgnivil kakogod svis tvoju. D. Rańina 82ᵃ. Er došal za inoj ja nijesam na svit saj, neg za moć zgubļene kakogod skupiti ovce, da kon mene vik budu živiti. 147ᵃ. Tužni grišniče, da moreš kakogod Bogu uteći, još bi te štogod ustrpia. J. Banovac, razg. 31. Da se ne bude kakogod izgubio. S. Rosa 41ᵃ. I da sâm se kakogodi sličan caru može zvati. P. Sorkočević 584ᵃ.

2. KÀKO GÒD (god *se jače ističe akcentom), adv. na koji god način, na svaki način, kako mu drago;* god *daje indefinitno, ali neograničeno značenje. — vidi* 8. god *i* godje. — *Mješte* kako *ima u sjevernijem krajevima i* kak, *a mj.* god *i* godi, godijer, goď *itd. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (kako godir ‚quomodocunque; quoquomodo; utcunque'), *u Mikaļinu* (kako god, na koji god način ‚utcunque, ut ut, quomodocunque'; kako god, na debelo ‚pingui minerva, crassa minerva, inculte, impolite'), *u Bjelostjenčevu* (kak god, kak tak, kako tako, na debelo ‚ut ut, quomodocunque, quoquomodo, qualitercunque, impolite, inculte, crassa minerva, rudi minerva'), *u Jambrešićevu* (kak goder ‚quomodocunque, utcunque'), *u Voltigijinu* (kako god ‚comunque, in qualunque maniera' ‚wie es immer seyn kann'), *u Stulićevu* (kako god ‚pingui minerva'), *u Vukovu* (kâkogòd, kâkogòd ‚wie immer' ‚utcumque').

a. *uopće.* Vsaka ina zla čineći ńima kako godi mogaše. Mon. serb. 444. (1451). Silim se, naj boļe kako godir mogu, skriti bis. H. Lucić 198. Zgoda onada kako godi drugima je dobit dala, nam je vječna slava odi nedobitna smjerstva ostala. I. Gundulić 479. Ma kako god vi š ńim *(Bogom),* onako i on s vami. J. Banovac, razg. 178. Darak ovi, kako je godi istrujen. F. Lastrić, test. IV. Kako godi sama hoće. V. Došen 156ᵇ. Kako god je za Turaka bilo, onako je baš i sada dilo. M. A. Reļković, sat. C4ᵃ. Vi možete kako goď hoćete. Nar. pjes. vuk. 4, 105. Izbavļaj nas kako godi znadeš. 4, 198. Pa svetite kako goď možete. 4, 515. Novica je govorio Mirku: ‚Kako god ćeš, vojevoda dragi'. Osvetn. 2, 112.

b. *kao* kako mu drago, *može imati i presirno značenje, kad što nije onako lijepo i dobro kao što bi trebalo da je. vidi u Mikaļinu rječniku, u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.*

c. *gdjegdje se upotrebļava za samo uspoređivanje kao* kako. Kako god ti nećeš dici načeti ciloga kruha, dok ne pojidu komadiće, onako i ovdi se spori. M. A. Reļković, sat. G4ᵃ. O koliko dostojno u svojoj zatvoren tavnici Ivan a. mnogo je ovako zavapiti, kako god je posli ńega s. Pavao. Đ. Rapić 28. I kako god na rđavoj sanu, tako dobrom daleko se ganu. J. S. Reļković 263. Kako god je sveto današńe evanđeļe puno prilika i skrovišta, tako ima potribu i od istomačeńa. B. Leaković, gov. 56. Ovo drugo zaista je velika pogrješka i nagrda u jeziku našemu kako god i ono što se u Maďarakoj govori: ‚na belim końu . . .' Vuk, nar. pjes. 1, 21. Meni se čini, da i ovo drvo, kako god i stap ima još drugo svoje ime. 1, 81. Kako god što se Čupić hvali ovdje u pjesmi, tako se i u govoru hvalio. 4, 287.

KÀKOJ, *adv.* kako *(relativno) s dodatkom glas* j *(vidi* 2. j). — *U jednom primjeru* XVII *vijeka.* Kakoj bi malo naprid postupili, tudije bi se hrlo natrag izvratili. I. T. Mrnavić, osm. 58.

KÀKOJÂK, *adj. pron.* kakav. — *Biće načińeno prema* svakojak. — *U Stulićevu rječniku:* kakojak ‚cujusmodi'.

KAKOJASTVO, *n. vidi* kakojstvo *i* kakvoća. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Rađańa i rasutci svari nijesu uzrokovana nego od kakojastva suprotivnije. M. Radnić 390ᵃ.

KAKOJINSTVO, *n. vidi* kakvoća *i* kakojstvo. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Koli kojinstvo i kakojinstvo od griha. S. Matijević 8.

KAKOJSTVEN, *adj. koji je po kakojstvu (suprotno onome što je po bistvu); može se shvatiti da je raslika među* kakojstven *i* bistven *od prilike onaka kao što je među* kakav *i* koji. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je načinio ovu riječ od* kakojstvo. Zaručeńa se razmeću ne samo po pomańkańu bistvenomu dali i po kakojstvenomu. M. Dobretić 445.

KAKOJSTVO, *n. vidi* kakvoća. — *Nije jasno kako je načińeno od* kaki. — *U pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚qualitas, proprietas, natura, conditio, ratio') *s dodatkom da je uzeto iz pisca Lastrića.* Imańe jest jedno istinito kakojstvo. M. Radnić 179ᵇ. Oni *(elementi)* među sobom imaju kakojstva suprotivna jedno od drugoga. 245ᵇ. Nemoj primišivati kakono oholica tvoje milosti i dobra kakojstva k pomańkańami druzije. 345ᵇ. Oholost i nenavidost s ostalijem grijesima jesu nika kakojstva dušna. 378ᵃ. Krepost jest jedno kakojstvo dobro duše. 479ᵇ. Zašto je duhovno niko kakojstvo. A. Bačić 361. Sakramenat pokore ne samo je sakramenat, nego i kripost, zašto je niko duhovno kakojstvo. J. Banovac, razg. 240. Za spomenuti se od griha i upamtiti ih, za kazati ih ispovidniku cilovito i podpuno sa svojim kakojstvi i okolostańi. F. Lastrić, od' 105. Zaradi kojiziju kakojstvi mio bijaše svakomu. test. sd. 107ᵃ. Da pravednije i nepravednije, kako veli s. Ambr., dostojanstva razabere i po našije djela kakojstvu sudac istini i pravedni il' muke odredi il' plaću. ned. 42. Kvas dade svoje kakojstvo, začinu i miris svemu tijestu. 95. Zaludu bi se kvas metao u tako tijesto, niti bi ga uzdigao, ni svoga mu kakojstva dao. 95. Ovo su četiri vlastistva iliti kakojstva i četiri biliga jedine,

istinite i prave crkve. 101. Služeći se ovim kakojstvi zadobili su veliko ime. svet. 105a. Način iliti kakojstva rečena. svet. 119a. Gospodinovo jest bitje (hoće reći kakojstvo) od smrti. M. Zoričić, osm. 70. Nije privara u kipu nego u kakojstvu kipa istoga. M. Dobretić 545.

KAKOLICE, *adv. staji mj.* kako *u jednoga pisca* XVIII *vijeka. — Nejasan je nastavak* lice *(vaļa da nije od supstantiva* lice); *treba dodati da stoji samo gdje to traži slik.* Ter opiruć oštro lice vojevoda vaš kušani, svim skasuje kakolice hoće bit se na poļani. J. Kavanin 188a. Doć će vrijeme, kad se objavi i odkrije i vam lice i uvježba vas u ļubavi, ńega i nas kakolice moć budete razumiti. 529a.

KAKO MU DRÂGO (mù drâgo), *adv. na koji mu drago način, isporedi* 2. kako god. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚come si voglia' ‚ut ut' 204a; ‚comunque, in qualunque modo' ‚utcumque'; ‚communque sia' ‚ut ut est' 209b; ‚in qual modo si voglia' ‚quomodocumque' 407b; ‚in qualunque modo' ‚utcumque' 598b), *i u Voltiģijinu* (kak mu drago ‚comunque, a piaciamento' ‚wie es wolle, wie es auch sey'). Budi dijete oslasto kako mu drago. M. Držić 142. Il' mu od stida, il' od nemari, il' kako mu drago. F. Lastrić, ned. 54.

KÂKONO, *adv. vidi* kako; *uprav je sastavļeno* kako *i* ono; *vrlo se rijetko upotrebļava u interogativnom smislu.*

1. *ostaje* kako ono *nepromijenjeno. značenje je:*

a. *kao kod* kako, III, 1. Navišćuje ga kako ono reče veliki Paval. F. Glavinić, cvit. 1—2. Kako ono smrtju svoju naturu našu oslobodi, tako uskrsnutjem proslavi ju. 88b. Kako ono mene posla otac tako ja šaļem vas. 157b.

b. *kao kod* kako, III, 4. Riči ńegove kako ono ognjn užigahu. F. Glavinić, cvit. 7b. Pristrižen jest kako ono od tkalca život moj. posl. 14. Čuje zvizd kako ono ohola vihra. I. Đorđić, ben. 190. U Vlahe se oni umutiše kako ono soko u golube. Nar. pjes. bog. 187. Napiriše na ńu kako ono vukovi na ovčicu. Đ. Bašić 14.

c. *kao kod* kako, III, 6. Svi Antonu, kako ono Isukrsta u prsih nosećemu klańahu se. F. Glavinić, cvit. 18a. Kako ono ka svim glavarica biti imaše. 346a. Jerbo kako ono čovjek mogo bi patit. Đ. Bašić 290.

d. *kao kod* kako, III, 8. Ako bi *(ti)*, kako ono i ja, veru ńih naslidovati hotil. F. Glavinić, cvit. 26a.

e. *kao kod* kako, III, 10. Kako ono grčki, latinski, nimški. F. Glavinić, cvit. XIX. Med kimi jest treto, kako ono kiselo ili slano. 10—11. Ki krv za veru Isusovu prolijahu, kako ono bi Laurenc, Stefan ... 16a. Kako ono bi Mavro i Placido. 77b. Priloži k tomu, kako ono brade briti. 148—149. Ter jih na sve četiri strane svita pripovidati šaļaše, kako ono Marka u Aquileu ... 204a. Ako bi piroval u vrime od crikve prepovidano, kako ono u vrime adventa. svitl. 75. Ako bi nastojal ku čast prijeti, ku bi znal, da je ni vridan, kako ono pravdu suditi. 76. Da još sva ostala duhovna k tomu prilična dela, kako ono služba maš, posluh predike. 93. Blago u ruke na četiri načine more dojti človiku: prvo od pravičnoga pravičnomu, kako ono, ki od dohodak ili od truda dobiva svojega ... 99.

f. *s* da, *isporedi* kako, III, 25. Važgahu riči ove srce jego, kako ono da bi ńemu rečene bile. F. Glavinić, cvit. 14b. Kako ono da je zatravļen. I. Đorđić, ben. 185.

2. *u jednoga pisca iz Istre* XVII *vijeka ima i* kak ono *(što, istina, može biti da se razlikuje samo ortografički od* kakono). Kak ono duša boļa jest od tela, tako iznutrńa *(molitva)* boļa jest nego vajnska. F. Glavinić, svit. 94. Od pravičnoga nepravičnomu, kak ono, ki ukrade drugomu. 99. Pred kim kak ono zlo nijedno ni prez kaštige, tako i dobro ni prez plaće. 111.

3. kakono. — *Od* XIV *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Vrančićevu* (‚uti'), *u Belinu* (‚come o siccome' ‚quemadmodum' 204a; ‚a guisa' ‚instar' 364b), *u Voltiģijinu* (‚come, agguisa, esempigrazia' ‚wie zum beyspiel'), *u Stulićevu* (‚ut, sicut, sicuti, quemadmodum'), *u Vukovu* (vide kako, cf. no *s primjerom iz narodne pjesme:* Baš kakono mulu u mešćemi).

a. *u interogativnom smislu.* Kojimi smo uvječbani kakono život ńegov i nauke imamo nasledovati. B. Kašić, nasl. 1. Sve mu kaza kakono je bilo. Nar. pjes. vuk. 2, 348. Đe su moje jetrvice, da me sjetuju kakono ću ugoditi u ovom dvoru? Nar. pjes. herc. vuk. 300. Ej! kakono ti reče meni da se molim Bogu? Vuk, dan. 5, 95. I dočim se oni skupa dave, ne znajući zašto, kakono li. Osvetn. 2, 66.

b. *u relativnom smislu.* Hotêsmo vratiti, kakono jestь vrêdьno i pravo. Mon. serb. 217. (1391). U gospoctvo, kakono u ńihь baštinьnu plemenitu. 218. (1391). Kakono je po zakonu. 228. (1395). Kakono smo bili u prьve gospode srьbьske i u bosanske. 239. (1399). Kakono smo vidêli. Spom. sr. 1, 9. (1397). Kakono smo i gospodinu posilali. 1, 29. (1400). Prijateļь kakono je i tvojimь starêmь bilь. 1, 35. (1401). Kakono je crikva udržala. Mon. croat. 107. (1470). Ka sva hote biti kakono prah. Živ. kat. star. 1, 219. Kolikrat sam hotil skupiti sinove tvoje kakono kokoš skupļa piliće svoje pod krelute. Bernardin 11. matth. 23, 37. Kakono pokarani a ne umoreni. 27. paul. 2cor. 6, 9. A mi ga mńahomo kakono gubava. 80. isai. 53, 4. Kakono koga je sve ča je gdi. M. Marulić 67. Kakono poput Magdalene umivah slzami moju priliku. Transit. 8. Oni oči kakono dvi planiti. Korizm. 100a. Tada će poskakovati hromac kakono jeljen. N. Rańina 17b. isai. 35, 6. Kakono ki ne znaju i ne poznaju; kakono umirajuće i oto živemo. 41b. paul. 2cor. 6, 8—9. Kakono ste primili od nas. 50b. paul. 1thess. 4, 1. Kakono mahnit. Zborn. 1a. Kakono se pristoji. 24a. Kakono poslušan a ne kakono neposlušan. 96b. Nu ļubav opaka, ajme, ka ulazi potiho, da paka većma se razjasi, kakono ka mire ne ima ni stida. H. Lucić 202. Kakono prem da je taj poraz na meni. 274. Ča se brzo stara, ter izgubi zlamen, kakono i žara udrona o kamen? P. Hektorović 80. Ono se pak mjesto bez bora vidjaše, kakono ondi sto propasti da zjaše. N. Naļeśković 1, 316. Kakono da nitkor nije tuj hodio. 1, 316. Kakono da ništa smrti se ne bojim. 1, 150. Prosuze me oči kakono da gledam proć sunčoj istoči. 1, 219. Skočiše sad ovi *(gusari)* kakono od glada kad skoče vukovi ter udru na stada. 1, 284. Vidjet au sve druge pri tebi, gospoje, kakono da sluge s gospojom gdi stoje. 2, 17. Neg oba venemo, kakono zelen cvijet. 2, 102. Unuci ńegovi kakono knezovi šetaju u svili. M. Držić 22. Dumnam i mojijem kakono sestram u Isukrstu. B. Gradić, djev. 8. Kakono mi vêrujemo pismu svetomu, tako prem dužni jesmo dati vêru crkvi. Š. Budinić, sum. 56b. Da kad sam s tobome, ne smijem kroz ļubav tužiti šeļome, kakono dalek stav. D. Rańina 69b. Jer kakono, vrijedna slavo, očima te gleda draže, prem onako srcem kaže ļubiti te vjerno i pravo. M. Pelegrinović 195. Kakono ga poznavaše Abram. A. Gučetić, ros.

jes. 78. Kakono Bog svemogući Čivute ... da jih u ruke neprijateļske ... onako ti će Gospodin Bog dati zle, tamne i opake Krstjane u rasutak ... M. Divković, bes. 4ª. Veće biše odmetnuo jednu obuću kakono zališnu. B. Kašić, iń. 18. Učiniše kakono krunu i vinac. is. 57. Ukažimo sami sebe kakono sluge. fran. 88. Procvasti će *(pustoš)* kakono liļan. I. Bandulavić 5ᵇ. isai. 85, 1. U svemu skazujmo se kakono službenici Božji. 38ᵇ. paul. 2cor. 6, 4. Biše nas velik broj svakoga jazika kakono pčeliń roj naroda raslika. Đ. Baraković, vil. 88. Kakono od Grkov bihu prozvani Sarmati. F. Glavinić, cvit. xv. Kakono srce..., tako nebo ovo... 8ª. Čini ga med dva zida, kakono u jedan grob, zazidati živa. 276—277. Rad bih da mi dadeš kakono jedan okušaj stvarih. I. T. Mrnavić, ist. 2. Koliko jest grihov glavnih, ki su kakono vrutci grihov. nauk. 1702. 26. Vidi da je problijedjela kakono snijeg od planina. I. V. Bunić, mand. 16. Za te kakono ne plodi tako i ne ovate. I. Ivanišević 5. Dva po dva gredihu kakono djaci. B. Krnarutić 11. Stvari od tolike vridnosti, kakono je dobra smrt. P. Radovčić, nač. 1. I da ja kakono gost i putnik uzdišem vazda za grad vičńi. P. Posilović, nasl. 69ᵇ. Ti jesi lipa kakono misec, obrana kakono sunce. 72ᵇ. Grih od psosti s pedipsanjem od smrti prigrdne plaćen u staromu zakonu, kakono jur malo vrimena ne čuje se. M. Bijanković 7. Kakono se sada Sisto na ńegovo zove misto. P. Hektorović (?) 83. Kakono kako čovik rane dopade. S. Margitić, ispov. 10. Likari duhovni vele veće su pofale i plaće dostojni, zašto podaju mnogo veću i boļu likariju, jere kakono je veća duša od tila, tako je od veće vridnosti i koristi ńihovo dilo i likarija. L. Tersić vii. Zove da se sasma k ńemu obratimo i poznamo ga kakono pravoga gospodina, gospodara i stvoriteļa duše naše. 2. Kakono si blagoslovio Abrama i uzveličio ime ńegovo meu svetimi, tako se dostoj blagosloviti ovo poļe. 289. Er ne umi vrstnost teglit kakono vi. J. Kavańin 194ᵇ. Da se i drugijem dugļe objavi kakono ga Bog uglavi. 478ª. Svejer u sridu ńih, kakono sunce u sridu zvizdi. A. d. Bella, razgov. 66. U istinu činiš kakono ostali. M. Lekušić, razm. 28. Biti ćemo ńegovi silom kakono sužńi. I. P. Marki 17. Kakono je u elefanta tvrda koža, onako je u grišnika tvrd obraz. J. Banovac, pred. 9. Duša sladkostju dobrote božanstvene kakono opija se. razg. 281. Krpeći mriže svoje iliti vlakove, kakono ti ribari. F. Lastrić, od' 127. ‚Insidiantes' zaside čineći kakono lovci. test. 13ᵇ. Ako otvrdneš u tom grihu kakono Juda u svomu. 159ª. Nit se ima sinovom grdati na ńiovu starost, nemoć i pomańkańe, kakono se ni roditeļom nije grdalo na vas. ned. 184. Crkvu rastavļenu žaleći kakono Grci tako i mi Latini. A. Kanišlić, kam. i. Uvriditi naslidnike zakona grčkoga kakono su Slavonci, Srbļi, Bošńaci. ix. Kakono sam se služio u ispisańu ikone Ignatija, tako ću se i sada služiti. 5. S papom jesu općili kakono pravi i sakoniti episkopi. 78. Kakono različne čudi, tako i želudca jesu ļudi različna. 568. Stani jure, brzi końu, da bi, końu, zaginuo, kakono je meni tebe cića zaginuti! Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 8. Ma te l'jepo ja molim kakono punicu moju. 1, 25. Rađajte djecu kakono struci. Đ. Bašić 4. *(Kačići)* bihu velici i puno mogući, zapovidajući u gradovim od Dalmacije kakono knezovi. And. Kačić, razg. 207. I bićete kakono bogovi. kor. 3. Bog ukazao vami milosrđe svoje kakono ste i vi izkazale meni! 140. Sve ove ńihove knige i izgledi bijahu za slavu i za lipo uređeńe ńihovih vilajeta kakono i za korist ńihovih domorodaca pisate. M. A. Reļković, sat. A8ª. Promišļavajući šta li bi ja mojim domorodcem kakono pazara poklonio. A8ª. Ova će, rekoh, knižica baš za to ńima po ćudi biti, jerbo je kakono na pisme razdilita. A8ᵇ. Nego *(će)* kod nas kakono jednu veliku globu i jaram na vratu ostaviše. A6ª. U zao čas ga onda zavezala, a u drugi opet odvezala, kakono ga ni odvezat nećeš. F4ª. Na niki način kakono u duboki san zanesena. L6ᵇ. Kakono iz ruke u ruku pridana. sabr. 25. Budući žakan vidio sebe u ovomu razgovarańu kakono u jednomu zrcalu. Ant. Kadčić 4. Od nižega *(starišine)* kakono od biskupa. 272. Da se ne bismo razprševali kakono malahni. J. Matović 2. Uzmnožiti ću sjeme tvoje kakono zvizde nebeske. 27. Pravetni ļudi, kakono ļudi, običaj imahu žaliti se. 71. Pečat jest kakono ńeko plemenito pečateńe. 140. Kakono su ostala dila ļuska izvanska. M. Dobretić 4. Kakono sakramenat i kakono kripost. 140. Da mu je tako bolesno *(tilo)* smrtnom ranom, kakono je duša. 160. Knige kakono vridne zapoznane. I. J. P. Lučić, nar. 44. Ļubav ńihova jest kakono nepogasni ogań. I. M. Mattei 152. Juda dakle kakono pripovidaoc apoštolski jest narodom pripovidao. Đ. Rapić 43. Odvi se Mare od roda kakono čela od roja; privi se Petru deliji kakono svila k jumaku. Nar. pjes. vuk. 1, 34. Kad ja vidim dragog u đečermi, baš kakono mulu u mešćemi; kad ja vidim dragog u belnuku, baš kakono pašu u begluku. 1, 287. Ran' je, majko, mene kakono si. 2, 375. Pasoh travu kakono i srna. 3, 462. Radi bismo dobre kazat glase, ne možemo već kakono jeste 4, 166. Podrani ti Bibić-Zeinile, kakono se, kado, naučio. 4, 392. Ivan Ivićević Bartulov, kakono svjedok. Pravdonoša. 1852. 2. Držeći se vazda pravilnosti, kakono ne bi *(pjesma)* istinitostju pohramala. Osvetn. 5, ii.

4. *na jednom mjestu* xiv *vijeka ima* kakon *kao da je okrńeno* kakono, *ali to može biti i pisarska ili štamparska pogreška mj.* kakono *ili* kakoj. Kakon je po vašemь običaju. 2, 43. (1398).

KÀKONO GÒD, *adv. vidi* 2. kako god. — *U dva primjera* xvii *i* xviii *vijeka (u prvome mj.* god *ima* godijer). Dobro ćeš miran biti, kakono godijer ja budem narediti. B. Kašić, nasl. 122. Kakono god izlazi ļubav od Boga, onako nenavidost od djavla. J. Banovac, razg. 182.

KÀKONOTI, *adv. ista je riječ što* kakono, *samo se ovoj dodaje zamjenica drugog lica u dativu (etičkom) što se može pisati i napose. — Značenje je svagda relativno, naj češće je kao kod* kako, III, 6, b, *i* 10. — *Od* xv *vijeka (u naj starijem primjeru okrńeno* kakonot'), *a između rječnika u Stulićevu* (v. kakono) *i u Vukovu* (vide kako). I kakonot Mojses uzvisi zmaja u pustińi, tako jest potribno da bude uzvišen sin človičanski. Bernardin 152. joann. 3, 14. Kakonoti kraļ ima imati četiri stvari više rečene, onakoti ove iste četiri stvari ima imati svaki pravi i dobri Krstjanin. M. Divković, bes. 8ª. Strah je Gospodńi kakonoti raj blagosovļeni. nauk. 11. Tužni svitovni bogaci imaju bogastva, prem kakonoti u želnomu snu. P. Posilović, nasl. 20ᵇ. Kakonoti na priliku. A. Baćić 44. Kakonoti svitlost sunčena svuda prosvitļuje, tako i Marija svakoga pomaže. J. Banovac, razg. 7. Kakonoti svaki dan blagujući kruh, ne more nam se nigda omraziti, već ga želimo, tako se ne more omrasiti mormorańe mrmļavcu. 118. Nego se oće, da je velika bojaz, kakonoti, ako čovik brez uzroka

vrlo ženu bije... 267. Zagrli križ, ljubeći ga, kakonoti skale iliti listve, po kojim imadijaše uzaći na nebesa. F. Lastrić, od' 120. Odkad i slidio jest nebeskoga ovog meštra, kakonoti pravi učenik tja do ńegove smrti. 131. Odkud mi, kakonoti sinovi s. crkve imamo štovati ovoga velikoga principa i poglavara nebeskoga. 368. Tilo, kakonoti umrlo i pokvarljivo, umira i otiđe u prah. 378. Ono *(ime Isus)* više sijevaše, kakonoti sunce pravde. test. 21ª. Razumijući, kakonoti koji smo prosvitljeni svitlostju. 61ª. Vi svi kakonoti pravi sinovi virujete ńega. 66ᵇ. Nego je vidila i onda, u prosvitljeńu nebeskomu, kad ne naođaše se kod ńega, kakonoti obnoć u vrtlu, kod Kajfe. 100ᵇ. Oni, kakonoti koje zloća od nevirstva bijaše zaslipila, navališe... 109ᵇ. Želeći ga ufatiti, kakonoti žedni progonstva ńegova i zgubljeńa. 158ª. Ima ukazati se križ kakonoti pristoje i zlameńe oblasti ńegove. 222ᵇ. Da božanstveni oni sakramenat, kakonoti zaloga za slavu nebesku, dar jest... 297ᵇ. Premda joj se priduboko, kakonoti obranoj materi naj voćega kralja, pokloni. 371ᵇ. Bog, kakonoti otac primilosrdni. ned. 276. Govoreńa, kakonoti za lasnoću pastirâ puka priprostitoga spravljena. svet. 1. Mučaću i ja čudesa, kakonoti neizbrojena. 101ᵇ. Bihu od ove kuće sudci i ljudi vrsni kakonoti Ivan odabran za sudca. And. Kačić, razg. 210. Kakonoti post, lemozine, putovańa. Đ. Rapić 47. Vaš blagoslov da bude gotov tako kakonoti blagoslov, a ne kao lakomstvo. Vuk, pavl. 2kor. 9, 5. A dva oka do čela viseka, kakonoti u kraguja siva. Osvetn. 1, 10.

KAKOSTVO, *n. vidi* kakojstvo *i* kakvoća. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* I imati od ovogar pravi razum prvo jest od potribe viditi i razumiti, što jest kripost i dobro kakostvo imati, po kojoj se žive dobro. P. Posilović, cvijet. 42. Ostajući bistvo i prominujući kakostvo. nasl. 175ᵇ.

KAKOT, *okrńeno* kakoto *(po svoj prilici ne* kakoti). — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Kakotь je bio našehь starehь dobri naukь. Mon. serb. 258. (1405).

KÁKOTÂŃE, *n. djelo kojijem se kakoće.* — *U Vukovu rječniku.*

KÁKOTATI, kákoćêm, *impf. o kokošjemu glasu (od prilike kao* ko ko ko...). — *isporedi* kakoćati. — *vidi i* kakodakati. — *Akc. se ne mijeńa.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kakoćati) *i u Vukovu* (‚gaksen' ‚clango'). Kakotat a ne snijet. (D). Poslov. danič. *(Vragovi)* bleču, riču i kakoću... J. Kavańin 409ᵇ. Kad kokoš hoće da pronese, ona naj prije kakoće. Nar. posl. vuk. 118. Kakoće kao kvočka. (Osobito se govori ženama, kad se što mnogo karaju i viču). 127. Koja kokoš mnogo kakoće, malo jaja nosi. 140. Sad jaja kakoću, a kokoši šute. 273.

KÀKOTI, *vidi* kako *(kojemu je dodana samjenica druge osobe u dativu etičkom).* — *isporedi* kakonoti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (gdje je skraćeni oblik* kakti, *vidi kod* kako) *i u Stulićevu* (v. kakono). Bio bi i ti svan lupežom kakoti i ja. P. Posilović, cvijet. 69. Čovik lakom posiduje svoja blaga kakoti u jednomu snu. nasl. 20ᵇ. Ako sam učinio zavit za učiniti koje dobro, kakoti za dati jednu lemozinu. 108ᵇ. Na cesarskoj kraljevskoj službe nas trebati smo dali, kakoti i sve tegobe više spomenutoga varoša Budimskog. Glasnik. II, 8, 82. (1704). Samog sebe ispitivati, kakoti račun iziskivati. J. Rajić, pouč. 1, 92. Ar išću po placah nemili hahari mladoga junaka kakoti Tatari. Jačke. 227.

KÀKOTO, *adv. vidi* kako *(kojemu je dodana samjenica* to, *isporedi* kakono; *može se to pisati i napose).* — *Samo u relativnom smislu.* — *Od* XIV *do* XVII *vijeka.* Jerь se namь neće nigdare potvoriti, kako to se do danasь nê nikomu potvorilь. Spom. sr. 1, 1. (1395). Dubrovnikь jestь kuća gospodina Kostadina kako to je gospodina Đurđa bilь. 1, 1. (1395). Da su slobodni kako to su i vьsda bili. 1, 2. (1395). Jestь zakonь kako to je u poveljі zapisano. 1, 8. (1395). Zapisuju i ukrepljuju kako to je zapisalь gospodinь kralь Ostoja. Mon. serb. 242. (1399). Poljubiše menje i sina mi kako to jednoga ńihь. 340. (1432). Pomolih ga kako to gospodina mi. 367. (1432). Poljubiše mene za svoga vlastelina kako to jednoga ńihь. 370. (1432). Zašto smo i mi u rabotahь kako to i vi. 535. (1451—1487). Slavu kakoto jedinoga *(od)* otca. N. Rańina 22ᵇ. joann. 1, 14. Glas kakoto leutari leutajući u leute svoje. 24ᵇ. joann. 14, 2. Kakoto i za puok takoj i za sebe samoga. 25ª. paul. hebr. 5, 3. Svite ńegove bijele biše kakoto snijeg. 50ª. matth. 17, 3. Razmnožiti ću sjeme tvoje kakono zvijezde nebeske i kakoto pijesak koji je okraju mora. 117ᵇ. gen. 22, 17. Koji od straha kakoto pasma. Zborn. 116ᵇ. Ovi je naš život kakoto jedan san. B. Gradić, djev. 40. Stavih se ńu uresiti (bivši s moje strane kakoto poruženа) s scijenom i svjetlostju imena tvoga. F. Lukarević 2. Kako to rusa jes cvijet u sebi naj korisniji, tako i ovi način od moljenja jest od naj veće koristi. A. Gučetić, ros. mar. 9. Koji ne bi mogli doć kakoto putnici aliti sluge. 63. Tmasta noć tad je sinula i prosvitlila se jest, kakoto pribijeli i prisvitli dan. ros. jes. 105. U mnozijeh djelijeh ukaza svoj razum, kakoto kada reče Farizeom. 295. Da budeš počeo od stvari božanstvonijeh kakoto pitati od Boga. M. Orbin 8. Kakoto da rečemo vlastito izrečenje od ovoga slova. R. Gamańić A4ª. Slidi jošte toliko i tolike dobičajne mučenike koji su bili ubijeni i umrli kakoto i ti. P. Posilović, nasl. 126ª.

KÀKOV, *adj. pron. vidi* 2. kak *i* kakav. — *Postaje od* 2. kak *nastavkom* ov *(isporedi* ńihov, ńegov *itd.).* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kakovъ, *rus.* каковъ, каковой, *a može biti i praslavenska, isporedi pol.* jakowy. — *U naše se vrijeme upotrebljavaju oba oblika* kàkov *i* kàkovî. — *Značeńe je (možebiti slučajno) češće interogativno.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (kakov ‚qualis'; kakovi ‚cujusmodi'), *u Mikaljinu* (vidi kakav), *u Belinu* (‚di che sorte' ‚qualis' 689ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (kakov, kakova, kakovo, ali kakva, kakvo ‚qualis'; kakovi ‚quales, cujusmodi'), *u Jambrešićevu* (‚qualis'), *u Voltigijinu* (‚quale' ‚was für einer' ec.), *u Stulićevu* (‚qualis'), *u Vukovu* (vide kakav), *u Daničićevu* (kakovь ‚qualis', interrog. i relat.; ‚aliquis').

a. *interogativno.* Kakovo lice, kakovь li jegovь glasь slyšimь? Sava, sim. pam. šaf. 14. Mogli ste uznatь, kakovu ljubovь imalь k namь. Spom. sr. 1, 12. (1397). I mišljaše k(a)kovo bi bilo to posdrafl̥e(n)je. Zadar. leko. 89. luc. 1, 29. I mišljaše kakovo biše ovo posdrafljenje. Bernardin 4. Slišaj ter češ vidit, ki je bil i kakov. M. Marulić 197. Pokazujući ki i kakov ima biti služitelj. Naručn. 19ᵇ. Kakova ima biti *(pokora).* 47ª. Kakovo ima biti skrušenje. 51ᵇ. Rečeno je od ispovidi, ka i kakova ima bit. 84ª. Vidimo i poznamo svršeno kakova si. Transit. 100. V kolku i kakovu strahu bihomo. 206. Uzrimo ńega kakov je. Korizm. 72ᵇ. Oćemo viditi, kakov

je Gospodin Bog suprot onim. 88a. Koga uzrasta je Aleksandar, kakov li um ńegov je? Aleks. jag. star. 8, 254. Kakovih prija premudril jesi, a mi premudrismo tebe. 287. Kakov junak je Por? 295. Ima rijet, koje i kakove psovke jest rekao. A. Komulović 19. Kolika je i kakova je u dušah blaženih slatkost. A. Georgiceo, pril. 84. Pokli ste sad poznali, u kakove se štete uvali tko robuje bludnoj ženi. G. Palmotić 2, 70. Kakovoga jest bitja, dostojanstva, čina i reda. S. Matijević 33. Kakovi su pisaoci! A. Kanižlić, uzr. vi. S kakovom pomńom i vrućostju ja ovu molitvu činim. bogoljubn. 16. Satir kazuje, da u Slavoniji imaju skule, ali kakove! M. A. Reljković, sat. C3b. Da sad vidiš kakova su sela. H2a. Kakovi je taj vaš Bog? Nar. pjes. vuk. 1, 130. Vidiš našu crkvu Dimitriju, kakova je i kolika li je? 2, 211. Da vi znate naše namastire, kakovi su i koliki li su! 2, 211. A jesi li stimava', veziru, kakova je svetogorska crkva? 3, 68. Nitko ne zna u našoj Udbińi, kakova je Zlatija đevojka. 3, 132. Kakova je, izjeli je vuci! 3, 274. Vidite li, moja braćo draga! kakova je muka na hajvanu? 3, 287. Kakovi je bio tucak junak? 3, 407. Da ti znadeš, bego Mušovića, kakovi su Vlasi Šumadijnski! 4, 314.

b. *indefinitno.* Da imъ pošlu kakovu milostińu. Mon. serb. 557. (1566). Uzboja se da ne bi u kakovu tašću upal slavu. F. Glavinić, cvit. 18b. Drivodelac, hteći kakov sud ponoviti. 84b. Svaki osobitu u sebi voļa kakovu imaše kripost. 220a. Da nigdar red ńegov neće biti prez kakova svetca. 339a. Nav na zastavah ima kakove upingane prilike. 449a. Kada čovik upade u kakov grih. S. Margitić, fal. 259. Da se uzrok kakov znade. V. Došen 178b. Ili bi sami kakovo rukotvorje dobro razumili. M. A. Reļković, sat. A2b. Vavek su Boga molili da bi ńim dal kakovo dite. Nar. prip. mikul. 15.

c. *relativno.* O žitiji jego kakovo bystь. Sava, sim. pam. šaf. 1. Budi kakova hoć nevoļa i progońenje. Transit. 89. Kakov je otac, takov je sin. Kateh. 1561. E1b. Er kakov je jedan, i drug onakov je. J. Kavańin 76a. A drumovi kakovi su sada, takvi bili još nisu nikada. M. A. Reļković, sat. H2a. Kakov puk takov misnik. I. J. P. Lučić, bit. 41. Kakovi su današńi naši književnici, mogao bi koji reći, i mi tako da činimo. Vuk, pism. 6. — *Radi* kakov takov *vidi* 2. kak, 3 *pri kraju, i* kakav, 3, c, *b). između rječnika u Bjelostjenčevu* (kakov takov ‚qualis talis') *i u Voltiģijinu* (‚tal quale' ‚so wie es ist'). Odlučih ne držati kakove takove, sakrvenu ni ńu *(knigu)* ni pisni od davna složene. H. Lucić 186. Meu toj u ovu u hižu sa mnom poj kakovu takovu. 249. Da te jednokrat daj još budem pohodit s kakovim takvim, ko vidiš, skladanjem. P. Hektorović 68—69. Kakov takov = kakav mu drago. na Rijeci. F. Pilepić.

KÀKOV GÒD, *adj. pron. vidi* 2. kakav god. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kakov god ‚qualiscunque'), *u Voltiģijinu* (‚qualunque' ‚wer immer'), *u Stulićevu* (‚qualiscumque'). — *U naj starijem primjeru* xvi *vijeka mješte* god *ima* godi: Malim i velikim, kakovim godi (‚godj') imenom imenovano. Mon. croat. 265. (1569).

KÀKOVINA, *vidi* kakvina.

KÀKOVO, *adv. vidi* kako *(čemu se pridaje* ovo, *isporedi* kakono, kakoto). — *U jednom primjeru našega vremena.* Učiniću kakovo ti veļu. Pjev. crn. 152b. — *U primjeru* xvi *vijeka riječi su rastavļene:* kako ovo. To li je prikinut taj uzal ļuveni, kako ovo čuju se *(ja)* vas svezan u meni? D. Rańina 118b.

KAKOVOST, *f. vidi* kakvoća. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Ne promińuju bitje ili kakovost griha. Š. Budinić, ispr. 25.

KAKOVSTVO, *n. vidi* kakvoća. — *U dva pisca* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kakojstvo *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Razlučiti bjehu kakovstvom aliti djelom izvańijem. M. Divković, bes. 705b. Pokornika ima upitati od kakovstva i količanstva grijeha. nauk. 198a. U kakovstvu ili kvalitadi. I. Zanotti, upit. 15.

KAKRIK, *m. vrsta hrasta.* Kakrik, sitna granica, magaricar, Quercus pubescens Willd. J. Pančić, glasn. 30, 254. Kakrik, Quercus pubescens Willd. (Pančić), cf. Kukrika. B. Šulek, im. 186.

KAKRINO, *n. ime selu.* — xiii *vijeka (glasilo je onda* Kьkrino). — *U Daničićevu rječniku:* Kьkrino, selo koje je s crkvom bogorodičinom u Lojanu dao Hilandaru kraļ Milutin (Mon. serb. 64 *god.* 1293—1302).

KAKVENOST, *f. vidi* kakvoća. — *U Stulićevu rječniku:* v. kakojstvo *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KAKVÌNA, *f. vidi* kakvoća. — *Načińeno u naše vrijeme.* Kak(o)vina (Trdina), phil. math. etc. lat. ‚qualitas' ‚qualität'; znak ili znameńe kakvine ‚qualitätszeichen'; kakvinom, po kakvini ‚qualitativ' (adv.); v. kakvoća. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KAKVÒĆA, *f.* qualitas, *supstantiv apstraktni načińen od* kakav, *isporedi* osobina. — *vidi* i kakvina, kakovost *itd.* — *Od* xviii *vijeka; često kod pisaca u naše vrijeme.* Što je ta milost? Jest neka kakvoća (‚qualità') vrhunaravna ili Božji dar. T. Ivanović 71. Za ranu od jedne do dvanaest krvi po kakvoći rane. Pravdonoša. 1851. 25. Kakvoća ‚beschaffenheit'. Jur. pol. terminol. 78. Kakvoća posla ‚natur eines geschäftes'. 362. Kakvoća, phil. math. etc. lat. ‚qualitas' ‚qualität'; znak ili znameńe kakvoće ‚qualitätszeichen'; kakvoćom, po kakvini ‚qualitativ' (adv.), egl. ‚qualitative'; v. kakvina. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KAKVOĆAN, kakvoćna, *adj. koji je po kakvoći.* — *Načińeno u naše vrijeme od* kakvoća. Kakvoćan ‚qualitativ'. Jur. pol. terminol. 405.

KAKVOST, *f. vidi* kakvoća. — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (v. kakojstvo). Sličnoreci razdjeļuju se po kolikosti ili kakvosti članaka. L. Milovanov 37.

1. KÂL, *m. vidi* 2. kao.

2. KÂL, *m. osobina nâda što je postalo tvrdo i krhko tijem što kad je vrlo rasijano, baci u u hladnu vodu. — U jednoga pisca našega vremena, koji je jamačno ovu riječ načinio od* kaliti, *a ne od tur.* qal, *prečišćeno slato ili srebro.* Nado vremenom gubi svoj kâl. M. Pavlinović, rad. 150.

KALA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Kali. Sr. nov. 1870. 688.

KALABÀLAK, *m. vidi* kalabaluk. — *U naše vrijeme.* Nu ne kupi kalabalak drugah. Pjev. crn. 78a.

KALABÀLUK, *m. mnoštvo ļudi, galama, tiska, tur.* qalabalyk. — *isporedi* kalabalak. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide množina). Koji je kalabaluk po Morovoj tankoj fusti? Nar. pjes. bog. 197. Kakav se tu kalabaluk, vika i smej učinio. D. Obradović, živ. 64. Nemoj kupit kalabaluk vojske. Nar. pjes. vuk. 4, 488. A u ģenetu ima svega i svašta, veliki kalabaluk naroda i graja đece. Nar. prip. vrč. 55.

KALABAR, *m. presime u naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. zagr. 1875. 263.

KALABIČ, *m. presime. — U naše vrijeme.* Pak su *(tice)* popadale na bijelu Kalabića kulu. Pjev. crn. 39b. Kalabića Mińa i Mileta. Ogled. sr. 156. Turaku stražu oba Kalabića. 160.

KALABRAT-LIVADA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Sr. nov. 1861. 418.

KALABRIN, *m. ime jednom vragu. — U jednoga pisca* XV *vijeka. — Vaļa da je načińeno po tal.* Calcabrina *(što je Dante izmislio).* Djaval Kalabrin vodeći osujenih govori ovako. M. Marulić 307.

KALÀBUK, *m. skraćeno* kalabaluk, *a može biti i da su mislili na našu riječ* buka *(značeńe i jest više kao kod* buka *nego kod* kalabaluk). *— U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Turci su se s vinom izopili i kalabuk po fušti činahu. Nar. pjes. bog. 201.

KALABÚRÊŃE, *n. djelo kojijem se kalaburi. — U Vukovu rječniku.*

KALABÚRITI, kalàbûrîm, *impf. buniti, mutiti, miješati (čeļad) da postane tiska i buka. — Vaļa da je ńekako postalo od* kalabaluk. *— U Vukovu rječniku:* ‚mischmaschen' ‚confundo', cf. kalamutiti.

KALABÚRŃA, *f. tiska, galama, smutńa, buna. — vidi* kalaburiti. *— U Vukovu rječniku:* ‚der mischmasch' ‚res confusae, conturbatae'.

1. KÀLAC, kàlca, *m. mlada trava, i u osobitom značeńu ime ńekoj travi. — Vaļa da postaje od korijena* kȁl *koji je i kod* klica, klijati *(vidi* F. Miklošić, etymol. wörterb. *kod* kȁl). *— Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das junge gras' ‚herba recens': ‚Pustio końa na kalac'; ‚und im scherze von den Türken, wenn sie im negliģe sind': ‚Pustio guzicu na kalac'). Kalac, mlada trava (Vuk), Agropyrum repens Beauv. (Sabļar), v. Galac. B. Šulek, im. 136. *— U metaforičkom smislu (o maloj djeci).* Vazda joj je *(smrti)* meka trava, baš i tvrda nek je glava; baš neka je silovita i strahota mnogog svita, pokorna joj mora biti i od kose poletiti. nikada joj rano nije dal' i kalac prvi brije; mala dica dok su živa, smrt potvori da su kriva, te uzdiže svoju kosu da ńi struni kano rosu. V. Došen 50a.

2. KALAC, Kalca, *m. ime mjestima.*

a. *u Daničićevu rječniku:* Kalьcь, selima koja je kraļica Jelena dala manastiru bogorodice rtačke išla je međa ‚otъ Сьpiča u Kalьcь' (Mon. serb. 68 *god.* 1805—1807).

b. *selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 226.

c. 1. izvor koji brzo presuši (?). 2. u Podgori u primorju ime vlastito nekomu izvoru: ‚Voda Kalac, Kuk Poganac, Susvid crkva, blago neizmirno'. Sva ta tri čudovišta nahode se u istom selu. M. Pavlinović.

3. KÁLAC, kálca, *m. vidi* tkalac. *— U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Odrisan jest kako od kalca život moj; kada se jošće snovah, pririsa mene. M. Alberti 289.

KALACIJA, *f. doručak, tal.* colazione. *— U jednoga pisca* XVII *vijeka iz Istre.* More li kalaciju učiniti? Ako mu je tribi, mogal bi, a to četrti del kruha onoliko koliko običaj ima na obedu izisti. F. Glavinić, svitl. 98.

KÀLAČA, *f.* posuda kojom se kala voda iz bunara. u Lici. V. Arsenijević.

KALAČ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 18.

KALADENDRA, *f. u Daničićevu rječniku:* Kaladenьdra, zemļama je hilandarskim u Svetoj Gori išla međa ‚na gumno gdê ima dubь što se zove Kaladendra' (Mon. serb. 127 *god.* 1347). *— Grčki καλὰ δένδρα, lijepo drveće, ili καλὸν δένδρον, lijepo drvo.*

KALAĐURĐEVIĆ, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 254.

1. KALÀFÂT, *m. majstor drvodjeļa koji gradi brodove, tal.* calafato. *— U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. KALAFAT, *m. ime mjestima u Srbiji, vidi i* Kalavat. *a) livada u okrugu crnoriječkom.* Livada nazvana Kalafat. Sr. nov. 1867. 389. *— b) brijeg u kneževačkom okrugu.* Glasnik. 19, 299.

KALAFÀTATI, kalafâtâm, *impf. vidi* kalavatiti, *tal.* calafatare. *— U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KALAFUR, *m. vidi* karanfil. *— Od tal. (mlet.)* garofolo. *— U naše vrijeme u Istri.* Svaka će otkinut kalafur crļeni. Nar. pjes. istr. 2, 23.

1. KÀLAĠIJA, *m. u Vukovu rječniku:* čovjek koji kala ribu ‚einer der sich mit aufschneiden und dörren der fische beschäftiget' ‚qui torrendos pisces dissecat'. *— Postaje od* 1. kalati *turskijem nastavkom ģi.*

2. KALÁĠIJA, *m. vidi* kalajģija, b. *— Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (može biti i štamparskom griješkom ispalo* j). Od trgovca, grka ili kalaģije. I. Jablanci 168.

KÀLAĠIJINICA, *f. u Vukovu rječniku:* kàlaģijnica, zgrada (ili mjesto) gdje se riba kala ‚die stätte wo die fische zum dörren aufgeschnitten werden' ‚locus quo pisces torrendi dissecantur'.

KALÀĠIJINSKÂ VÒDA, *f. ime ńekakvoj (vileničkoj) vodi u narodnoj pjesmi našega vremena, i otale u Vukovu rječniku:* kalàģînska voda *bez značeńa s primjerom:* Ja bih, sinko, sa bukve jabuka iz velike vode kalaģinske (Nar. pjes. vuk. 2, 31), *i s dodatkom da je stajaća riječ.* Zajmite me vodi kalaģijnskoj. Nar. pjes. vuk. 2, 35. Umi ńega vodom kalaģijnskom. 2, 36.

KÀLÂJ, kàlaja, *m.* stannum, *kositer, tur.* qalaj. *— Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚stagno, metallo noto' ‚stannum' 705b) *gdje se naj prije nahodi (ali vidi i* kalajan), *u Stulićevu* (v. kositer), *u Vukovu* (vide kositer). Čup brez kalaja. J. S. Reļković 247. Kojim kalaj nek unutra nije. 247. A na ńojzi dumen od kalaja, od kalaja i suvoga zlata. (‚Dumen od kalaja' slušao sam i u drugijem pjesmama, i može biti da je tome uzrok što se ‚od srebra' u stihu ne može lasno namjestiti (?). Vuk). Nar. pjes. vuk. 3, 344.

1. KÀLÂJAN, kàlâjna, *adj. koji je načińen od kalaja. — isporedi* kalajli. *— Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (kàlâjni ‚zinnern' ‚stanneus'). Misnik u zlatnu ali srebrnu samo, ali barem u kositernu to jest kalajnu kaležu nek posvećuje. I. Ančić, vrat. 210. Selen šeta po kalajnoj kuli. Nar. pjes. srijem. 39.

2. KALAJAN, *m. vidi* Kalojan.

KALÁJĠIJA, *m. tur.* qalajģy, *čovjek koji (po svojem sanatu) kalajiše. — Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b).

a. *u značeńu sprijeda kasanom. — isporedi* kalajis. *— Između rječnika u Vukovu* (‚der verzinner' ‚qui obducit stanno'). Iznutra će ga *(kasan)* napravļati 77 naj vještijih kalajģija. Nar. prip. vrč. 79.

b. *vidi* torbičar, torbar. *— Pošto kalajģije idu od sela do sela sa svojijem sanatom, vaļa da je*

ovo ime prešlo s toga i na torbičare. — Između rječnika u Vukovu (‚der hausierer' ‚institutor', cf. torbičar. kalajĝije su od prije u Srbiji nosile po selima rubu te prodavale; gdjekoji su išli na końma i rubu nosili u bisagama, a gdjekoji su išli pješice i rubu nosili u torbi na leđima. ovo su bili trgovci ili ńihovi momci koji su po varošima dućane držali). Drobni trgovac, takovi su po Slavoniji cincari iliti kalajĝije. A. T. Blagojević, khin. 68. *vidi i* 2. kalaĝija.

KALÀJĜIJIĆ *(govori se i* Kalájĝîć), *m. prezime (po ocu kalajĝiji). — U naše vrijeme.* Kalajĝić. Šem. prav. 1878. 40. 41.

KALÀJIS, *m. vidi* kalajĝija, a. — *Biće postalo od* kalajisati. — *U Dubrovniku u naše vrijeme, a između rječnika u Belinu* (‚stagnaro' ‚faber stannarius' 705ᵇ) *i u Stulićevu* (‚faber aerarius').

KALÀJISÂŃE, *n. djelo kojijem se kalajiše. — Stariji je oblik* kalajisanje. — *Između rječnika u Belinu:* kalajisanje ‚lo stagnare, il cuoprir di stagno' 705ᵇ; *u Stulićevu, u Vukovu.*

KALÀJISATI, kalàjišêm, *impf. kujući pokriti kositerom (kalajem); kaže se o mjedenom posuđu (kao objektu) što se iznutra pokriva kositerom da ne bi mjed postao zelen i otrovan. — Akc. se mijeńa samo u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* kàlajisâ. — *Postaje od* kalaj *nastavkom* is *(vidi* F. Miklošić, vergl. gramm. 2, 476—480). — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚stagnare, coprir di stagno la superficie di metalli' ‚stannum illinire alicui rei' 705ᵇ) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (‚stanno aenea vasa illinire'), *u Vukovu* (‚verzinnen' ‚stanno induco'). Onda ne samo, kako ozgor rekosmo, dužan jesi pošteńe povratiti, što kako mažući i kalaisajući, nego pravo i čisto govoreći, vaļa da istinu govoriš. Đ. Rapić 393. Jedan sud, kad je kalaisan ili pozlaćen onda je podoban da se u ń uliju ona koja su plemenita. J. Filipović, prip. 1, 344ᵇ. Metni u kalajisan lonac. Z. Orfelin, podr. 74. U kalajisanom kotlu izvari masta. P. Bolić, vinodjel. 2, 180.

KALÁJLI, *adj. vidi* kalajan, *tur.* kalajly. — *Ne mijeńa se po oblicima. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ona pero kalajli sahane. Nar. pjes. juk. 92.

KALÁJLIJA, *f. ńešto načińeno od kositera (kalaja), ali se kaže samo u ńekijem osobitijem značeńima. — Radi postańa vidi* kalajli. — *U naše vrijeme.*

a. *kositerni tańur. — Između rječnika u Vukovu* (‚ein zinnerner teller' ‚orbis stanneus'). Ovi za uzdarje bacaju na kalajliju po koju krajcaru. Vuk, živ. 309.

b. Kalajlije, nalik je na ove žute naprske samo je kroz probušeno i veće je i teže. vješaju ih djevojke o pletenice da pravije stoje i da zveckaju. *u Srbiji.* L. Lazarević.

KALAJSUZ. *adj. (vaļa da se ne mijeńa po oblicima),* nekalajisano; od turskoga kalajsyz (syz = bez). Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 112.

KALAK, Kaoka, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Kaoku. Sr. nov. 1875. 108.

KALAKAN, *m. u rukopisu pisanome ćirilicom* xvii *vijeka crkvenijem jezikom kao da znači: zelena galica. — Neposnata postańa (po obliku kao da je riječ turska).* Tipikъ za črъno mastilo. — Rastlьci šišarke sitno jakože brašno... paky prêmêri kalakanъ polovina od šišarnyhъ i sьtri jego sitno... paky že procêdi ot ńyhъ vodu vъ inъ sьsudъ, i postavi komidь koliko i kalakana... Glasnik. 25, 33. Drugi tipikъ za črъno mastilo. — Sьtvori mêru jedinu šiški, takošde komidь i kalakanъ... Na vsaku mêru šiške i kalakanъ i komidь, i kalakana po tri mêrê vodê... Paki po 7 dny položi kalakanъ da stojitъ dva dьni, i po tomъ položi komidь... 34. — *isporedi* komid.

KALÀKUŠA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 166.

KÀLAM, *m. navrt, vidi i* kalem. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das pfropfreis, einsetzling, pelzreis, pelzer' ‚surculus'. cf. kalem, navrt). Onda kalam primiće vesela. J. S. Reļković 46. Dokle ńega za kalame traže. 86.

KÀLAMAK, kàlamka, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 166. Ńiva kod Kalamka. Sr. nov. 1872. 469.

KALAMALAK, kalamalka, *m. vidi* kalamanak. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* Još da mu dadu vezen kalamalak, pelene i povoj. M. Držić 441.

KALAMAN, kalamna, *adj. koji pripada kalamu, koji vrijedi kao kalam. — Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Ili drugu kalamnu mladicu. J. S. Reļković 48.

KALAMANAK, kalamanka, *m. ńekakva kapica što se meće na glavu novorođenome djetetu, srednjolat.* calamancus, *ńekakvo vuneno tkańe (po svoj je prilici riječ iz arapskoga jezika). — isporedi* kalamalak. — *U Belinu rječniku:* ‚beretta che si pone in capo ai bambini doppo il parto' ‚pileolus' *s poslovicom kao primjerom:* Kakav u kalamanku, taki i u naglavku ‚qual fosti bambino, tal sei già cresciuto in età' 139ᵇ; *u Voltiĝijinu:* ‚berrettino' ‚mützchen'; *u Stulićevu:* ‚pileolus quo Illyrii infantium recenter natorum caput cooperire solent'.

KALÀMÂR, kalamára, *m.* atramentarium, *sad u kojemu stoji crnilo (inguast), tal.* calamaro *ili* calamajo. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚atramentarium'), *u Bjelostjenčevu* (v. tinta. 2. kalamar, riba morska ‚loligo, vulgo calamarius, teutis'), *u Jambrešićevu* (kalamar, riba ‚loligo').

a. *u značeńu sprijeda kazanom.* I sprosiši kalamar upisa. Zadar. lekc. 42. luc. 1, 63. A ón prošaše pero s kalamarom. Bernardin 153. luc. 1, 63. Vzamši pero, hartu i kalamar. Transit. 166. Prosi kalamar. N. Rańina 183ᵃ. luc. 1, 63. Penu i kalamar on poče prositi. Zborn. 45ᵃ. Uprosi od sluge nikoga kalamar ter harte. F. Glavinić, cvit. 225ᵃ. Bog koji bi viđen od Ezekile proroka s kalamarom na pasu. A. d. Bella, razgov. 84. Na tamnici čini donijet kalamar i tanke knige. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 52. Imam pri sebi kalamar i pero. Nar. prip. vuk.² 252. Papir i kalamar. Jačke. 229.

b. Loligo vulgaris Lam., *oligań; od tal.* calamaro *(jer ispušta iz sebe crnilo) i po ovome od ńem.* kalmar *u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

KALAMIĆ, *m. prezime. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Po imenu Kalamić Todoru. Pjev. crn. 37ᵇ.

1. KALÀMÎR, *m. komad olova obješen o koncu kojijem se gleda stoji li što okomce prema zemlji. — U Belinu rječniku:* ‚piombino, stromento di piombo per vedere la dirittura d' alto e basso' ‚perpendiculum' 566ᵇ; *u Voltiĝijinu:* ‚piombino, perpendicolo' ‚senkbley, bleyschnur'; *u Stulićevu:* ‚archipenzolo, perpendicolo' ‚perpendiculum'. — *Neposnata postańa.*

2. KALAMIR, *m.* daščica po kojoj opančar opanak otkroji. Opančar ima veliki i mali kala-

mir. veliki kalamir rabi kada đone kroji, a mali kalamir treba kada kapice kroji. u Posavini. F. Hefele.

KALAMIRSKI, *adj. koji pripada kalamiru; okomiti.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚perpendicolare' ‚ad perpendiculum positus'.

KALAMIT, *m. vidi* kalamita. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kalamit, železovlek, gvozdoteg, kamen koji železo k sebi vleče ‚magnes, siderites, heracleus', *i u Voltiđijinu:* ‚calamita' ‚magnet'.

KALÀMÎTA, *f. vidi* gvozdoteg, magnet, *tal.* calamita. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kalamita, kamen koji gvozdje poteže ‚magnes, siderites, heracleon'), *u Belinu* (‚calamita, pietra calamita, specie di pietra nota' ‚magnes' 157b), *u Stulićevu* (kalamita, gvozdoteg). Sve k sebi poteže kako kalamita. M. Vetranić 2, 57. Žena ga i djeca k sebi kakono kalamita pritežu. B. Gradić, djev. 41. Kako kamik kalamite svako železo poteži k sebi. F. Glavinić, cvit. 396a. Kako kalamita u svako vrime mornarom kaže tramontanu. 443a. Molitva je kao kalamita. J. Banovac, pred. 50. Ta zeleni kordun moj se ne odveže, kako kalamita ka sebi priteže. Nar. pjes. istr. 2, 119. — *Metaforički.* Potegnuti kalamitom slatkoga pripovidanja. P. Bakšić 11. Čudnovita kalamito od izvrsnosti. V. Andrijašević, prav. 48. Nikoji potegnuti kalamitom slatkoga i prostriljivoga pripovidanja. M. Lekušić, rasm. 19. Kalamita ili gvozdoteg ljubavi ljubav jest. P. Knežević, osm. 352.

KÀLAMITI, kàlamîm, *impf. navrtati, prevrtati (o drveću, pa i u prenesenom smislu, n. p. o ospicama, vidi u Vukovu rječniku).* — *Akc. se mijeña samo u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* kàlamî. — *Postaje od* kalam. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiđijinu* (‚nestare, annestare, innestare' ‚belzen') *i u Vukovu* (1. ‚pfropfen' ‚insero', cf. navrnuti. 2. ospice ‚impfen' ‚vaccino'). I kalami il' samonik sadi. J. S. Reljković 86. Kalamiti već baščovan zače. 86. Divjad koju kalamiti hoće. 143.

KÀLAMLJÊNJE, *n. djelo kojijem se kalami.* — *Između rječnika u Vukovu.* Kalamljenje se više računi u neku pobožnu zabavu nego u rad. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 6. Veštački se bilke razmložavaju presadnicama, položnicama i kalamljenjem. K. Crnogorac, bot. 62.

KÀLAMOČ, *m. drvena ribarska sprava kojom se vabe ligње (od tal. mlet.* calamar, *ligња?).* — *vidi* kalamuča. — *na Braču.* A. Ostojić.

KALÀMOĆANIN, *m. čovjek s Kalamote.* — *Množina:* Kalàmoćâni. P. Budmani. — *isporedi* Kalamotes.

KALÀMOĆKA, *f. žensko čeljade s Kalamote.* — *Kaže se i* Kalàmoćkinja. — *Kod jedne i druge riječi često se u Dubrovniku izgovara* j *mj.* ć: Kalàmojka, Kalàmojkinja. P. Budmani.

KALÀMOĆKINJA, *f. vidi* Kalamoćka.

KALAMONIO, *n. u Daničićevu rječniku:* mjesto u Palestini: ‚Prišьdь pustiñe Ijordanskyje, priide vь Kalamonio' (Domentijanb 189). cf. Kalomonio.

KALÀMOTA, *f. otok blizu Dubrovnika, tal.* Calamotta; *a uprav u našemu jeziku* Koločep — *Radi postanja vidi* Lopud. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KALAMÒTÊZ, Kalamotéza, *m. vidi* Kalamoćanin, *tal.* Calamottese. — *U naše vrijeme u Dubrovniku (uz* Kalamoćanin). P. Budmani.

KALÀMUČA, *f. sprava su ribańe što se sastaji iz poduље treske na kojoj je na kraju privezana duga žica s udicom ili s udicama.* — *Postaje bez sumńe od grč. κάλαμος, treska, ali po nastavku kao da je romanska riječ (nije mi poznata slična riječ u talijanskijem dijalektima).* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* U prvo spada parango, u drugo pak tuña, kańčevica, odmetac, kalamuča. L. Zore. hrv. lip. 131. Udica od kalamuče. 131.

KALAMÚĆÊNJE, *n. djelo kojijem se kalamuti.* — *U Vukovu rječniku.*

KALAMUT, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Schem. bosn. 1864. XII. XXVII.

KALAMÚTITI, kalàmûtîm, *impf. vidi* kalaburiti. — *Po svoj je prilici postalo miješańem ove riječi i glagola* mutiti — *U Vukovu rječniku:* vide kalaburiti.

1. KÂLAN, kâona, *adj. pun kala, kaljav.* — -l- *ostaje samo u nom. sing. m. i u akuzativu kad je jednak s nominativom; u ostalijem oblicima miješa se na o te pred ńim a postaje kratko. ima istina primjera u kojijem je ostalo* l, *ali Vuk u rječniku primio je i sa nom. sing. m.* kaon *po ostalijem oblicima.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kalьnъ *i novoslov.* kalen. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚luteus'), *u Vukovu* (kâon, vide kaljav), *u Daničićevu* (kalьnь ‚luteus'). Kalnyje ruby. Domentijanb 116. Na kalnyj potokь. Glasnik. 11, 142. Ako vidiš *(u snu)* da ti su ruke grube ali kaone, toj prilikuje štetu ali grijeh. Zborn. 134b. Iz kaone tamnosti da budem izit ja. M. Vetranić 1, 468. Opazi jednoga sjeromaška a on iđe kalan i trudan putem. M. Divković, bes. 598b. Vidih boližniva i kalna svega. I. Zanotti, en. 20. Imijuć vlasi kalni. 20. Priko mire kalne. I. Garańin 23. Kalno sijeno. J. S. Reljković 58.

2. KALAN, *m. selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 20.

KÀLANĆOV, *m.* kožne kite na hamovima konjskim što vise niz trbuhe konjma s obe strane. U Bačkoj i Banatu ‚kalanćovi', a u Leskovcu (i drugim ovamošńim mestima) ‚šalange'. M. Đurović. — *Valja da je riječ turska.*

KÀLÂNDRA, *f. tal.* calandra, *neka vrsta ševe (ptica).* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kalandra, ptica ‚arcedula'), *u Belinu* (‚calandra, uccello' ‚acedula' 158a), *u Voltiđijinu* (‚calandra' ‚feldlerche'). Glas je tvoj kalandra od gore i vila. Š. Menčetić 71. Kalandre rajski poju. M. Vetranić 2, 270. I kalandra po naravi tako od bolna bolest kupi. A. Vitaljić, ost. 85.

KALANDRICA, *f. prezime žensko u Dubrovniku* XVII *vijeka.* — *Ne zna se jeli muško prezime* Kalandra *ili* Kalandri *(talijanski) ili* Kalandrić. Žalosno cviljenje u smrt gospe Marije Kalandrice Giva Vlajki lijepe i vrijedne žene. I. Gundulić 268.

KALANDRIN, *m. vidi* kalandra. Ptici koja se zove kalandrin. K. Mađarović 8. *vidi i:* Jednoj ptici koja se latinski zove kalandrino. P. Posilović, cvijet. 9.

KALANICA, *f. vidi* kalanka. Kalanica, 1. suvrst breskve; 2. suvrst šljive (Valjavac). B. Šulek, im. 137.

KALANKA, *f. vrsta breskve i šljive (vidi* lupija). — *Postaje od* 1. kálati. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Kalanka, 1. suvrst breskve; 2. suvrst šljive (Valjavac, u Varaždinu). B. Šulek, im. 137.

KALANSKA KULA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 174.

KALÀNTÂR, kalantára, *m. vidi* karantan. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Kalàntâr, bakarni novac. Lj. Stojanović.

KÁLÂŃE, *n. djelo kojijem se kala, vidi* 1. *i* 2. kalati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚fissio, fissura', *i u Vukovu* (verbal v. kalati).

KALAŃEVAC, Kalańevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Zemlja u Kalańevcu. Sr. nov. 1875. 987.

KALAŃEVAČKI, *adj. koji pripada Kalańevcima.* Kalańevačka *(opština).* K. Jovanović 145.

KALAŃEVCI, Kalańevaca, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu rudničkom.* K. Jovanović 145.

KÀLÂŠ, kaláša, *m. nevaljalac, lopov; čovjek koji kalaši, pers.* qallâš, *tur.* qalaš, *lukavac, lopov.* — *Akc. kakav je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* kàlâšu, kàlâši. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. mamioc) *i u Vukovu:* 1. ‚der taugenichts, lump' ‚homo nihili'. 2. (u Dubrovniku) vide varalica (osobito koji uzima u zajam ne misleći vratiti). *radi ovoga sadńega značeńa u Vukovu rječniku vidi* kalašiti. Od ovijem kalašima *(Farisejima)* besjedi odi Gospodin. S. Rosa 64a. Robert Klive bio je u mladosti kalaš. M. Pavlinović, rad. 158.

KALÁŠÊŃE, *n. djelo kojijem se kalaši.* — *Između rječnika u Vukovu.* Valja smetnuti dangubu i kalašeńe putujućih učitelja. M. Pavlinović, razl. spis. 62.

KALAŠEVKA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada u Kalaševci. Sr. nov. 1873. 111.

KALÀŠILO, *m. samo u Stulićevu rječniku us* kalaš.

KALÁŠITI, kàlâšîm, *impf. jednako moljakajući i ulagujući se tražiti na dar što u koga (u Vukovu rječniku nije dobro tumačeno). kaže se uopće s prezirańem, ali se može reći i od šale, osobito djetetu, n. p.:* ‚Kalašu, što sve kalašiš?' ‚Nečeš ništa da činiš nego sve kalašiš'. — *Postaje od* kalaš. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kàlâšâh *i u part. praet. pass.* kàlâšên; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.:* kàlâši. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* (kalašiti oko koga ‚ingannar qualcuno lusingandolo dolcemonte' ‚sublectare') *i u Vukovu:* vide varati (osobito uzimati u zajam ne misleći vratiti) *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* — *Prelazni je glagol, te se naj češće kaže:* kalašiti što u koga *(mańe je obično* oko koga *kao što je u Stulićevu rječniku). (Djeca)* kalaše u domaćine komad pečenice. Dubrovn. 1870. 19.

KALÀŠTURA, *f. psovka psetu (jamačno augm.* kalaš). — *U Vukovu rječniku:* ‚ein schimpfwort vom hunde' ‚convicium in canem'.

1. KÁLATI, kâlâm, *imp. (ribu) raspolavljati da se može osušiti.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *plur.* kálajû, *u aor.* kálah, *u ger. praes.* kálajûći, *u ger. praet.* kálâvši, *u part. praet. act.* kálao, kálala; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Valja da je ista riječ što i* 2. kalati *(premda ima razlika u akc.).* — *U Vukovu rječniku:* t. j. ribu ‚den fisch aufschneiden um ihn zu dörren' ‚disseco piscem torrendum'.

2. KÂLATI, kâlâm, *impf. cijepati.* — *Akc. je sabilježen po novoslovenskom.* — *Riječ je po svoj prilici praslavenska, isporedi novoslov.* kalati, *češ.* kálati, *gorńoluž.* kalać. — *Postaje od glagola* klati *kao iterativni glagol.* — *Kod kajkavaca i sjevernijeh čakavaca i štokavaca u ovom značeńu; ńešto je drukčije značeńe kod ostalijeh štokavaca (vidi* 1. kalati). — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kalam, cepam ‚findo, scindo, et divido, diffindo') *i u Voltiğijinu* (‚spaccare, tagliare' ‚spalten, zerhacken').

a. *aktivno.* Dvista truba i svirala, dvista glasi medenijeh mah na pole srdca kala. J. Krmpotić, katar. 118. Nit' ne siče, nit' ne kala. Jačke. 4. Rogač pańe kala. 218. Kalati, min. (cijepati) ‚spalten', tal. ‚fendere', frc. ‚fendre, refendre', egl. ‚to rive, to cleave'. cf. raskoliti. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *sa* se, *refleksivno ili pasivno.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kalam se, razplatujem se ‚findor, diffindor, scindor'. Kalati se ‚sich spalten', frc. ‚être clivable, se cliver', egl. to cleave'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

3. KÀLATI, kàlâm, *pf.* grabiti vodu. u Lici. V. Arsenijević. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kalámo, kaláte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kàlâ, *u part. praet. pass.* kàlân. — *U istom značeńu ima i novoslov.* kaláti *i* kálati. — *Ne znam jeli ista riječ što* 4. kalati.

4. KÀLATI, kàlâm, *pf.* demittere, *spustiti (s visoka na niže), često kao mrnarska riječ o jedrima (vidi dva prva primjera), tal.* calare. — *impf.:* kalavati. — *Akc. je kao kod* 3. kalati. — *Od* XV *vijeka po zapadnijem krajevima.*

a. *aktivno.* Trudna toga plova ovdi jidra kala plavca moja. M. Marulić 66. Ne mogu ni jedra gindati aliti da kalam. M. Vetranić 1, 169.

b. *sa* se, *refleksivno.* Muhe lajnene, doli se kalajte. M. Vetranić 2, 168. Kalati se niz njeku fuńestru. M. Držić 46.

5. KÀLATI, kàlâm, *pf. u Vukovu rječniku:* (u Srijemu) oslabiti ‚matt werden (z. b. von einer krankheit)' ‚fatigari, artus fessos habere'. — *Akc. je kao kod* 3. kalati. — *Ne znam jeli u sveri se* 4. kalati.

6. KALATI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 112.

KALAUCITI, *vidi kod* kalauziti.

KALÀURA, *f. vidi* karaula, *od čega postaje premještańem slova.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* 1. (u Hrvatskoj) vide karaula. 2. u Udbini jedan veliki kamen kod kojega je bila negda karaula. — Bijela je vila dozivala iz Laure turske kalaure. Pjev. crn. 26a.

KALAUS, *m. vidi* kalus. — *U Mikaljinu rječniku kod* kalus, *i u Stulićevu:* ‚noctua' *s dodatkom da je useto iz Mikaljina.*

KALÀUSKA, *f. žensko čeljade kao kalaus.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kalauska ‚weg-weiserin'. Jur. pol. terminol. 685.

KALÀUSTVO, *n. vidi* kalaušeńe. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kalaustvom ti me upravi, tvojim gorńim da bih dô se. J. Kavańin 465b.

KALÀUŠČÂD, *f. coll. vidi kod* kalaušče.

KALÀUŠČE, kalàuščeta, *n. dem.* kalaus. — *Nema množine; kao množina trebalo bi da bude supstantiv kolektivni ženskoga roda* kalaušćad. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der junge wegweiser' ‚viae dux juvenis'). Uteče mu momče kalaušče. Pjev. crn. 124a.

KALÀUŠTINA, *f. plaća što se daje kalausu.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚geld, die belohnung für den kalaus' ‚pecunia debitae τῷ kalaus'). Daje se osam stotina groša Jovanu Renavcu, na ovaj način, da Jovan Renavac kupi svińe Nikoli Muzikravi pod kalau-

štinu. Glasnik. II, 1, 85. (1808). *radi značeńa u ovom primjeru vidi* kalauz, d.

KALÀUZ, *m.* dux itineris, *čovjek koji kaže put (n. p. čeljadetu ili vojsci, četi), tur.* kylaghyz, kulavuz. — *isporedi* kulauz. — *Premda ima i polj.* kałauz, *ne može biti praslavenska riječ. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kalauz, vodič ‚dux'), *u Belinu* (‚guida' ‚dux' 364ª), *u Bjelostjenčevu* (v. harambaša), *u Stulićevu* (‚dux, ductor, praemonstrator'), *u Vukovu* (‚der wegweiser' ‚dux viae' *s primjerom iz narodne pjesme:* Zemlja tuđa, kalauza nema).

a. *uopće ili kod vojske.* Tri lita robiše s vojskom kalauzi. Đ. Baraković, vil. 81. Vijeran kalauz ki je ńemu. J. Kavańin 8ª. Čemu se začudi putnik i pita onoga kalauza, što ono mogaše biti. J. Banovac, pripov. 98. Ter stani prida mnom mlađahnom za kalauza. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 54. Jaoh, sele, stari izmatori, koj' će vojsci kalauzi biti. Nar. pjes. bog. 178. Imadući za svoga kalauza jednoga Turčina. M. Zoričić, src. 19. On prvi upade, a niti je još put bio onamo učińen, niti je kalauza imao. Đ. Rapić 296. Da tražimo kakva kalauza, da nas vodi Tijani planini. Nar. pjes. vuk. 3, 329. Te potraži lake kalauze. 4, 398. Al' da su ti ģini kalauzi. Pjev. crn. 115ª. Daj mi, kralje, dobra kalauza. 124ª. Tuđa zemlja, kalauza ne ima, tuđi ljudi, ne znamo im ćudi. Nar. pjes. *u* Bos. prij. 1, 46. Što oči vide, kalauza ne trebaju. Nar. posl. vuk. 359. Kalauz, provodič ‚weg-weiser (der führer)'. Jur. pol. terminol. 695.

b. *koji vodi brod, pilot, pedot.* Dragut Raišuš vrli kalauz morski. P. Vitezović, kron. 146.

c. *vidi* provodaģija. Na te sastanke ide provodaģija (‚kalauz' vele u Slavoniji). V. Bogišić, sborn. 178.

d. *koji sa drugoga trguje i kupuje svińe. — U Vukovu rječniku:* ‚der unterhändler des schweinhändlers' ‚procurator suum'. — *isporedi i primjer kod* kalauština.

KALÀUZITI, kalàuzîm, *impf. kazati kome put kao kalauz. — Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kâlauzî. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kalauziti, voditi ‚duco') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚guidare o scorgere, far la guida o scorta' ‚duco' 364ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (kalauzim ‚duco milites, ducatum praebeo'), *u Voltiģijinu (jamačno grješkom* kalauciti ‚condurre, guidare soldati, essere campione' ‚soldaten anführen'), *u Stulićevu* (‚ducere, viam alicui praemonstrare'), *u Vukovu* (‚den weg weisen' ‚monstro viam' *s primjerom iz narodne pjesme:* A pred ńima Purko barjaktaru, barjak nosi, vojsci kalauzi). Došavši jedan Inglez u s. zemlju baš dâna velike nedilje i kalauzeći ga jedan nevirnik priko jedne velike pustoši i vidi oko puta jedno mnoštvo ptica. J. Banovac, pripov. 98. Kalauzi Čulko barjaktare. Nar. pjes. vuk. 3, 331. Barjak nosi, vojsci kalauzi. 4, 257. Kalauz'te nama uz planinu. 4, 399. Štono znadu kalauzit vojski. 5, 314. A pred ńima Vuče kalauzi. Pjev. crn. 174ᵇ. Kalauzeći otkupljenik a mladić sustopice za ńim. Nar. prip. vuk.² 218. Neki *(pođu)* naprije da kalauze, a neki s traga u zapleće. S. Ljubiša, prip. 192.

KALAUZOVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 10.

KALÀUŽĖŃE, *n. djelo kojijem se kalauzi. — Naj češće stoji grješkom* s *mj.* ž. — *Stariji je oblik* kalauženje. — *Između rječnika u Belinu* (kalauzenje ‚guida, cioè l' atto di guidare' ‚ductus' 364ᵇ), *u Stulićevu* (kalauzeńe), *u Vukovu.* Dańši kralji od evanđelija, došavši po kalauzeńu zvizde od istoka, i našavši Boga... J. Banovac, razg. 72.

KALAV, *adj. cjepak. — Kao tehnička riječ načińeno u naše vrijeme od* 2. kalati. Kalav, m. (cjepak) ‚spaltbar', tal. ‚divisibile', frc. ‚clivable', egl. ‚cleavable'; jednamo i. jednim smjerom kalav ‚monotom'; poredno s prekutnicom kalav, precjepak ‚diatom'; naokolo kalav, opcjepak ‚peritom'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KALÀVAĆĖŃE, *n. djelo kojijem se kalavati. — U Vukovu rječniku.*

KALÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se kalava. — U Vukovu rječniku:* vide silažeńe.

KÀLAVÂR, *m. u Vukovu rječniku:* (u Srijemu) u ćurčija klupa sa dvije kose na kojoj se sjedeći struže kože ‚die gerbebank' ‚machina pellionum'.

1. KALÀVAT, *m. vidi* kalavaćeńe, *od tur.* qalfat *(arap.* qilâfet), *a ne od tal.* calafato *(vidi* 1. kalafat) *kaja je riječ prešla iz arapskoga u talijanski jesik. — U Vukovu rječniku:* ‚kalfaterarbeit' ‚densatio navis'.

2. KALÀVAT, *m. ime mjestima.*

a. *u Vukovu rječniku:* u Vlaškoj mjesto prema Vidinu.

b. *polje u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* M. Đ. Milićević, srb. 914. *vidi* 2. Kalafat, *a).*

KALÁVATI, kàlâvâm, *impf.* 4. kalati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *plur.* kalávajû, *u aor.* kalávah, *u ger. praes.* kalávajûći, *u ger. praet.* kalávâvši, *u part. praet. act.* kalávao, kalávala; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing. — Po primorju od* XVI *vijeka, vidi* a, *b).*

a. *prelazno.*

a) aktivno. Čini potezati gori i uz kelomnu kalavati nizdoli. V. Andrijašević, put. 254.

b) sa se, *refleksivno.* U Damašku se niz mire kalavah. B. Gradić, djev. 182.

b. *neprelazno. — značeńe je kao kod* a, *b). — U Vukovu rječniku:* vide silaziti, cf. stvore *s dodatkom da se govori u Boci kotorskoj.* Od kako je sveti Vasilije niza stube kalavao (pripovijeda se u Boci...). Vuk, rječn. *kod* stvore.

KALÀVATITI, kalàvatîm, *impf. satiskivati (naj češće kućinama, pa poslije mažući paklom) škripe na brodu što postaju kod građeńa među daskama, da ne uļeze voda. — isporedi* kalafatati. — *Akc. se mijeńa samo u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* kâlavatî. — *Postaje od* kalavat. — *U Vukovu rječniku:* t. j. lađu ‚kalfatern' ‚reficio, denso'.

KALAVER, *m. vidi* kaduļa. Kalaver, Salvia officinalis L. (Pančić). B. Šulek, im. 187.

KALÁVET, *m.* ulagivańe, ulizivańe. Lj. Stojanović. — *Od arap.* ghalut, *tur.* galut, *lažive ili nerazumļive riječi.*

KALÁVETILO, *m.* ulizica, ulagivalo. Lj. Stojanović. — *vidi* kalavet.

KALÁVETITI, kalávetîm, *impf.* ulizivati se. Lj. Stojanović. — *vidi* kalavet.

KALAVOST, *f. osobina onoga što je kalavo. — Načińeno u naše vrijeme.* Kalavost, min. (cjepkoća) ‚theilbarkeit, spaltbarkeit', tal. ‚divisibilità', frc. ‚clivage', egl. ‚cleavage'; savršena kalavost ‚vollkommene theilbarkeit', tal. ‚divisibilità perfetta'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

KÀLAVRE, kàlavârâ, *f. pl. ńekakve kratke nogavice. — U Vukovu rječniku:* ‚eine art kurzer hosen', cf. pelengaće. — *Miklošić misli da je od tur.* qalura, *stara crevlja.*

KÀLAVȓK, *m.* jelo pitko zgotovļeno. Ļ. Stojanović.

KALAVRĻE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kalavrļama. Sr. nov. 1875. 2.

KALAZ, *m. ime selu u protopresviteratu budimskom.* Šem. prav. 1878. 86.

KALCE, Kalceta, *n. ili* Kalce *(mj.* Kalci), Kalaca, *m. pl. (?), zaselak u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkaj.* Razdijeļ. 51.

KALCET, *m. tal.* calzetto, *bječva.* — *U Istri u naše vrijcme.* Zaš su vami dragi črjeni kalceti i bile postoli. Nar. pjes. istr. 2, 146. Ļudi mi govore, da kalcete nima. 2, 160.

KALČA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 224.

KALČEVAC, Kalčevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Kalčevcu. Sr. nov. 1869. 284.

KALČIN, *m. prezime.* Rača Kalčin. Sr. nov. 1868. 248.

KÀLČINE, *f. pl. vrsta velikijeh suknenijeh čarapa, tur.* qalčyn *(a ovo će biti od tal.* calze *ili* calzoni). — *Akc. se mijeńa u gen.* kálčīna. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kalčine, navlake ‚pedali' ‚soccus') *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (‚pedali, calzette' ‚soccus' *iz Mikaļina), u Vukovu:* od sukna kao velike čarape što se nose u čizmama (u Srbiji i u Bosni) ‚eine art tüchener strümpfe' ‚tibialium genus'. Niti tko nosi gaća, ni čakšira, ni klašana, ni kalčina. Glasnik. 31, 304. (1704). Kako rečemo: ... kalčine ... S. Margitić, ispov. IV. Onda skoči Seńanine Iva u kalčinam' bez žuti papuča, od naglosti u košuļi tankoj. Nar. pjes. vuk. 1, 535. Ti obuci divan-kabanicu, te zakloni toke na prsima, a povrati od šajka kalčine, te zakloni kovče i čakšire. 3, 441. Uvali *(joj)* noge u kalčine. Pjev. crn. 280ª. Kalčinama i opančinama. Ogled. sr. 417.

KALČINI, *m. pl. vidi* kalčine. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Odiča nogu ili od svite kako kalčini. P. Filipović 80.

KALDAČKI, *adj. koji pripada Kaldaku.* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Razasjala kaldačka planina. Nar. pjes. petr. 3, 12.

KÀLDAJSKÎ, *adj. vidi* haldejski. — *Samo adv.* kàldajski *(o jesiku) u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Govorio je kaldajski i persijanski. A. Kanižlić, kam. 815.

KALDAK, *m. ime ńekakvoj planini.* — *U narodnijem pjesmama bosanskijem našega vremena.* Kad bijahu na Kaldak planinu. Nar. pjes. petr. 3, 12. U Kaldaka visoku planinu. 3, 194. Na Kaldaku kod vode jezera. 3, 421.

KALDEA, *f. vidi* Haldeja. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Matija *(ide)* u Kaldeu. F. Glavinić, cvit. 221ᵇ.

KALDEANIN, *vidi* Kaldejanin.

KALDEJ, *m. vidi* Haldej. — *Od* XV *vijeka (vidi Bernardinov primjer).* Kaldeji mu protiv bihu. Đ. Baraković, jar. 84. Kaldeji učiniše tri čete za razasuti Joba. M. Radnić 340ᵇ. — *Amo pripadaju i ovi primjeri u kojima je gen. pl. bes* j *prema latinskome obliku:* Požga onih, kih najde poli peći, od Kaldeof. Bernardin 6. dan. 3, 50. Požeže onijeh, kih najde poli peći, od Kaldeov. N. Rańina 18ª. Job uvrijeden od ļudi Sabea i Kaldea. J. Matović 383.

KALDÈJANIN, *m. vidi* Haldejac. — *Množina:* Kaldèjani *(starije* Kaldejane). — *Od* XV *vijeka.* Pristupiše muži Kaldejane (‚Chaldejane'). Bernardin 101. dan. 3, 8. Kraļ Baltasar Kaldejanin. I. Ančić, ogl. 83. — *Po latinskom jeziku i bes* j: Prjestupiše muži Kaldeane. N. Rańina 122ª. dan. 3, 8. Pristupivši ļudi Kaldeani. I. Bandulavić 125ª. Sadruživši se s Kaldeani. A. Vitaļić, ist. 487.

KÀLDEJKA, *f. žensko čeļade iz Kaldeje.* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Vila Kaldejka. P. Zoranić 69ª.

KÀLDEJSKÎ, *adj. vidi* haldejski. — *Od* XV *vijeka.*

a. *adj.* S zemļe kaldejske. M. Marulić 22. Iz Ura kaldejskoga. B. Kašić, rit. 120. Tri kraļi od kaldejskih krajin dilihu se. F. Glavinić, cvit. 5ᵇ. Od Ura kaldejskoga. I. Ančić, svit. 97. Grčki jezik znadijaše i kaldejski i žudinski. P. Knežević, pism. 73. Kako si oslobodio Abrama od Ur-kaldejskoga. T. Ivanović 115.

b. *adv.* kàldejski *(o jesiku).* I kaldejski onda govoriše. M. A. Reļković, sat. K6ᵇ.

KALDEOSKI, *adj. vidi* kaldejski. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Posla na troje kaldeosko nasilje. M. Vetranić 1, 148.

KALDERSKI, *adj. koji pripada Kalderu (mjestu u Istri, isporedi* Kaldir). — *U spomeniku* XIII *vijeka prepisanu* XVI *v.* Ravno na posred grma Kalderskoga. Mon. croat. 32. (1275 *prepis.* 1546).

KALDIR, *m. mjesto u Istri.* — *U narodnoj istarskoj pjesmi našega vremena.* Priti ti je u Kaldir. Nar. pjes. istr. 2, 168.

KÀLDRMA, *f. put, drum, trg itd. pokriven pločama, popločen (i samo popločeńe), tur.* kaldyrym. — *U Dubrovniku se sad govori* kàdrma. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kaldrma, put napravļen kamenom ‚via silicibus munita vel strata') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu (pisano* kalderma ‚selciata, lastrico di selce' ‚structura silicea' 666ª), *u Voltigijinu (gdje je čudnovatom pogreškom pisac po ńemačkom prijevodu razumio i tumačio talijanskom riječi kao da znači što i* mehlem: ‚impiastro' ‚pflaster'), *u Stulićevu (pisano* kalderma, put kamenom napravļen ‚selciata, lastricata' ‚opus lapidibus stratum'), *u Vukovu* (‚die heerstrasse, gepflasterte strasse, auch pflaster' ‚via strata, stratum'). U Prizrenu istrla kaldrmu. Nar. pjes. vuk. 2, 58. Zidajući po kalu kaldrme. 2, 104. Ni na drumu kamene kaldrme. 2, 203. Dopadoše k zemļi i kaldrmi. 2, 242. Sabļa mu se po kaldrmi vuče. 2, 317. Iz kaldrme iskače kameńe. 2, 466. Baci kupu o mermer-kaldrmu. 2, 584. Stade zveka mermerli-kaldrme. 3, 20. Bane prosu rušpe po kaldrmi. 3, 409. Kud su naši drumi i kaldrme. 4, 186. Prosula ih mlada po kaldrmi. Pjev. crn. 150ª. — *I kao ime mjestima: a) selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. 32. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 778. — *c) mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva na Kaldrmi. Sr. nov. 1861. 748.

KALDȒMATI, kaldȓmâm, *impf. vidi* kaldrmiti. — *Ne znam ima li ova riječ, ali u Dubrovniku ima* kadȓmati, *vidi kod* kaldrma.

KALDȒMĠIJA, *m. čovjek koji kaldrmiše, tur.* kaldyrymġy. — *U Vukovu rječniku:* ‚der pflasterer' ‚qui vias lapide sternit'.

KÀLDRMICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Sr. nov. 1874. 344.

KALDȒMISÂŃE, *n. djelo kojijem se kaldrmiše.* — *U Vukovu rječniku.*

KALDȒMISATI, kaldȓmišêm, *impf. vidi* kaldrmiti. — *Radi postaña vidi kod* kalajisati. — *Akc. se ne mijeña, osim u aor.* 2 *i* 5 *sing.* kȁldrmisâ. — *U Vukovu rječniku:* vide kaldrmiti.

KȀLDRMITI, kȁldrmîm, *impf. načińati, graditi kaldrmu.* — *Akc. se ne mijeña (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȁldrmî). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* („pflastern' „munio, sterno'). Za ńome se kaldrmi kaldrma. Nar. pjes. petr. 2, 29.

KȀLDRMLJÊNJE, *n. djelo kojijem se kaldrmi.* — *U Vukovu rječniku.*

KALDRNE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Livada na Kaldrne. Sr. nov. 1875. 745.

1. **KÂLE**, *m. hyp.* kaluđer. — *Akc. je sabilješen onako kao što je u Vukovu rječniku. može biti da bi uprav bilo* kále, káleta, *ali su svi primjeri u voc. ili u nom. sing. (što u narodnijem pjesmama može imati isti akc. kao voc.).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* „(zutraulich von kaluđer) lieber mönch' „monachulus' *s primjerima:* „Hoće kale Boga mi!" „Ne šće kale zeļa brati'. — Gledeć kale kako Marko spava... Onda kale koña odsjednuo... Nar. pjes. vuk. 2, 444. Kažuj, kale, namastirsko blago. Pjev. crn. 46ᵇ.

2. **KALE**, Kaleta(?), *n.(?) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 232. — *Vaļa da je arap. tur.* qal'a *(vidi kod* kula).

KȀLÊB, *m. vidi* galeb. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kaleb, galeb, ptica „mergus') *i u Stulićevu* (v. kalep). Pri meni kad ne bi človika ni druga, van gladni kalebi i vuci iz luga. Đ. Baraković, vil. 257. Diomedske krajem stine let' ko kaleb moje pero. J. Kavańin 324ᵇ. Ka' jata kalebova. M. Pavlinović, razl. spis. 377. Kaleb „larus'. J. Pančić, zoolog. 206. Kaleb „Larus canus'. Progr. spal. 1880. 48.

KALÈBIĆ, *m. uprav dem.* kaleb. Kalebić, Sterna anglica. Progr. spal. 1880. 48.

KALEBINE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u Kalebinama. Sr. nov. 1865. 85.

KALEBOVAC, Kalebovca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji lička-krbavskoj.* Razdiļe. 84.

KALEL, *m. vaļa da je bilo ime muško* XIII *vijeka, jer se nahodi adj.* Kalelovь *(koji pripada Kalelu, a riječi same* Kalel *nema).* — *U Daničićevu rječniku:* Kalelovь, među ļudma u Štipu što ih je kraļ Milutin dao crkvi Arhanđelovoj u Štipu a s ńom Hilandaru bješe „Manojlo, Kalelovь synь' (Mon. serb. 62 *god.* 1293–1802).

KALELOV, *adj. vidi kod* Kalel.

KÀLEM, *m. arap.* qalam *(od grč.* κάλαμος*), tur.* qalem, *trska uopće, pa i trska kojom se (po istoku) piše, pa i drugo što je slično trsci, kao cijev, i prava linija, navrt itd.* — *od ovijeh su značeńa tri prošla u naš jezik.* — *Akc. se mijeña u gen. pl.* kȁlêmâ. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Vukovu* (1. „rohrfeder' „calamus'. 2. vide mosur. 3. vide kalam).

a. *trska (ne pero) isrezana i načińena za pisańe, kojom pišu istočńaci (Arapi, Turci itd.).* B'jelom rukom i kalemom piše. Nar. pjes. vuk. 1, 360. Što je nebo, da je list artije; što je gora, da su kalemovi... 1, 401. I kalema čim se knige pišu. 3, 349. Dobavila divit i kalema, pa nakiti knigu na koļenu. Nar. pjes. u Bos. prij. 1, 43.

b. *navrt, vidi* kalam. Niki drže da jest boļi kalem, ako se iz divijog stabra, u koga se ukalemi, kora ne izreže. I. Jablanci 190. Narodi su divje masline pisak uvrnut ili kalem ucipit u dobru maslinu. I. Velikanović 1, 218. Ali kalem iliti prisad ne meće se u drvo, dok se drvo ne rani. Đ. Rapić 350. Vinodjelci sa kalemima uveli su u vinograde čokoće. P. Bolić, vinod. 1, 32. Nož mora biti oštar da se s ńim i kalemi zarezati mogu. 1, 285. „Od Jovanove ruke prima se i suvo', govorili su seļaci, u šali, hoteći pokazati koliko se ńegovi kalemi svakad prímaju. M. Đ. Milićević, zim. več. 7.

c. *velika cijev drvena što žene na ńu motaju pređu, kad hoće da snuju.* — *U Vukovu rječniku.*

d. *ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Ornica kod Kalema. Sr. nov. 1872. 440.

e. *presime.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Schem. bosn. 1864. XVI.

KÀLEMAČA, *f.* kruška ili druga koja voćka, koja je nakalemļena. u Lici. V. Arsenijević.

KALÈMBER, *m.* prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

KÀLEMI, *m. pl. ime mjestima u Srbiji, a) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kalemima. Sr. nov. 1866. 350. — *b)* Kȁlemi, *u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 167.

KÀLEMITI, kȁlemîm, *impf. vidi* kalamiti. — *Postaje od* kalem. — *Od* XVIII *vijeka.* Kako vaļa kalemiti. I. Jablanci 189. Može se crna loza na belu kalemiti. P. Bolić, vinod. 1, 288. Osobito je milovao da sadi i đa kalemi voće. M. Đ. Milićević, zim. več. 7. Zašto kalemi voćke. 8. Na mladence i na blagovesti obično se kalemi voće. živ. srb. 1, 6. — *I u metaforičkom smislu.* Nemojte na sebe gńev Božji kalemiti. V. Vrčević, niz. 80.

KALENA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Kalina. — *U naše vrijeme.* Što je devojku Kalenu ovde isprosio. Glasnik. II, 1, 146. (1808).

KALÈNDÂR, kalendára, *m. (po lat.* calendarium) *kńiga u kojoj su sabilješeni svi dani u godini, i koji se sveci u koji dan svetkuju, pa i druge stvari što spadaju u poznavańe vremena preko godine, kao što su pomicańe sunca i mjeseca itd.* — *isporedi* koledar. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* („calendarium, fasti') *i u Stulićevu* (v. svetodanik *s dodatkom da je useto iz brevijara).* Kalendar pape Grgura. I. Bandulavić 1. Sveti koji su izvan kalendara. M. Divković, nauk. XVI. Kalendar iz rimskoga misala. B. Kašić, rit. 1ª. Postovi koji su izvan kalendara. P. Posilović, nasl. XV. Svetodnevnik iliti kalendar. A. Kanižlić, kam. 336. To vidi se sve iz kalendara. J. S. Reļković 9.

KALENDARI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 80.

KALENDÀROV, *adj. koji pripada kalendaru.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Prije ponapravļenja kalendarova. B. Kašić, rit. 5ª.

KALENDAROVCI, Kalendarovaca, *m. pl. ime dvjema selima:* Kalendarovci pravoslavni i turski, *u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 84.

KALÈNDÂRSKÎ, *adj. koji pripada kalendaru, kalendarima.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kad paziš zlameńe kalendarsko. J. S. Reļković 88.

KÀLÊNDE, kàlenâdâ, *f. pl. prvi dan od mjeseca, lat.* calendae. — *isporedi* koleda, kolenda. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kalende, mladi ali prvi den meseca „kalendae'). Prid kalendami od novembra. B. Kašić, rit. XXXI. Prid danom od kalenada. rit. 1ª. Toliko dan koliko je kalendi prošlo. M. Alberti XX. Kalende vaše i brguļe nenavidila je

duša moja. P. Radovčić, nač. 502. isai. 1, 14. Obslužavajući kalende. I. Kraljić 86. Na prvi dan svakoga miseca jesu kalende. 91.

KALENDULICA, *f. ime bilci, vidi* neven. — *Po latinskom imenu.* Kalendulica, Calendula L. (Kuzmić). B. Šulek, im. 187.

KALENI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskom.* Niva u Kalenima. Sr. nov. 1866. 278.

KALÈNICA, *f. zemljana zdjela.* — *U Vukovu rječniku:* (osobito dolje preko Morave) ‚eine irdene schüssel' ‚lanx fictilis'.

1. KALENIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 105. — *vidi i* Kalinić, b, *b).*

2. KÀLENIĆ, *m. prezime. u Bačkoj.* V. Arsenijević.

KALENIĆI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 157.

KALENOVAC, Kalenovca, *m. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 107.

KALEP, *m. vidi* galeb *i* kaleb. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kalep, ptica ‚mergus'.

KALESIJA, *f. selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle.* Statist. bosn. 166.

KALEST, *m. (jamačno Κάλλιστος,* Callistus), *u Daničićevu rječniku:* Kalest$_{ъ}$, patrijarah carigradski za vremena Dušanova. Glasnik. 11, 162.

KALETIĆ, *m. prezime.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kaletića malim sokom pismo iznađe. J. Kavanin 118^{a}.

KALETINAC, Kaletinca, *m. selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 121.

KALEVIT, *m. u Daničićevu rječniku:* Kalevit$_{ъ}$, mitropolit sofijski za vremena despotice Anđeline. Okáz. pam. šaf. 64.

KALEZIĆI, *m. ime bratstvu u Crnoj Gori.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Od maloga bratstva Kalezića. Ogled. sr. 472.

KÀLÊŽ, kâleža, *m. čaša osobitoga oblika (s jednom nožicom) što se upotrebljava kod crkvenoga obreda; nije nigda od stakla, mogla je negda biti i od drva (vidi u primjerima), ali je sad od zlata ili od srebra (i za nevolju od kositera) i krasno izrađena.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* kaléžâ *(ili* kâlêžâ). *u Vukovu je rječniku drukčiji akcenat, ali sam ja čuo samo ovako.* — *Samo u južnijeh Slavena (u Hrvata i Srba i Bugara), i to češće kod katolika nego kod pravoslavnijeh, vidi* putir. — *Očito je riječ romanska iz sjeverne Italije: od lat.* calice(m) *po pravilima romanskijeh jezika postalo je* kaleže, *pa* kaleže *(isporedi n. p. mlet.* calese), *te je od ove riječi došlo u naš jezik već prije* XIV *vijeka* kalež (kaleža). *Miklošić tvrdi da je od lat.* calîcem *prešlo preko stvnem.* chelich *i postalo* kalež *(kao što zbilja i jest kod novoslov.* kelih, *češ.* kalich, *pol.* kielich *itd.). to bi on htio potvrditi tijem što bi Slaveni uopće crkvene riječi primili iz nemačkoga jezika; ali svako istoričko obrazloženje treba da padne pred samom filološkom činjenicom: između etimologija* kaleže *i* chelich *može li biti sumnje od koje je postala riječ* kalež? — *vidi i* križ. — *Između rječnika u Mikalinu* (‚calix'), *u Voltigijinu* (‚calice, biochiere' ‚kelch'), *u Vukovu* (kalež, vide putir *s dodatkom da se govori u Slavoniji i u Crnoj Gori), u Daničićevu* (kaleža ‚calix').

a. *u značenju sprijeda kazanom.* Potrêby i napravy cr$_{ь}$kovn$_{ь}$nyje... kaleži i b$_{ь}$uda naforn$_{ь}$naja. Danilo 86. Ki crkvi svojim blagom urêše dahu, kalež i rizam knigami. Mon. croat. 318. (1887). Tri kaleži, dva kukumar$_{ь}$ja i diskos$_{ъ}$. Mon. serb. 408. (1441). *(Pogani)* pehare kovaše od kalešev tvojih *(Bože!)* M. Marulić 244. Da čakoli v kaleži ne ostane. Naručn. 20^{b}. Stavi jedan del oštije v kalež. 40^{b}. Popi krv s kaleža. Korizm. 61^{a}. Ako držal jest sudi ili kaleži nečisti. Š. Budinić, ispr. 86. Uzdvignuće oštije i kaleža. A. Komulović 56. Misnik okol oštije ter kaleža počne služiti. F. Glavinić, cvit. 171^{a}. Ter mu vas na kuse razbihu kalež *(pogani).* 266^{a}. Zapovida, da kaleži od drva nimaju već biti. 293^{a}. U kaležu nije vino, da jest ista krv istoga Isukrsta. I. T. Mrnavić, nauk. krst. 1702. 20. Kad zdvigneš kaleš. P. Radovčić, nač. 437. Kada se pridaje čaša ili kalež s patenom. I. Zanotti, upit. 4. Podajući za opiranje vino u sudu pristojnomu, ali nigda u kaležu posvećenomu. M. Bijanković 89. I vino se obratjuje u tvoju krv stanovito ko se u kalež posvetjuje po tve sluge skrovito. L. Terzić 889. Ki joj doni suha zlata kalež oni. J. Kavanin 92^{b}. Kandel, pihžid i kaleži. 322^{b}. Ča se nahodi u kaležu? H. Bonačić 108. Tko prodade krunicu ili kalež ili koju drugu stvar zaradi svetiñe ili blagosova. A. Bačić 64. Služeći se stvarma svetijem u događaji svitovñim, kako pijući s kaležom na časti... 65. Prvo posvećenja ostije i kaleža. I. Kraljić 38. Kad križa se svrhu kaleža. 65. Očistiti se jimaju lesnice, kalež i patena. 68. Da u oni kalež, u komu se krv Isukrstova prikazuje, tkogod napuni smrada. J. Banovac, razg. 61. Odnese iz crkve kaleža. pred. 101. Da tko prodade krunicu ili kalež. uboj. 48. Anđeli doletivši s neba prisvetu krv kra$_{ь}$ja svoga i stvorite$_{ь}$ja beru i u zlatne kaleže primaju. F. Lastrić, test. 162^{a}. U drvenim kaleži misu govorahu misnici. test. ad. 21^{b}. Kaleži i patene. ned. 272. Pošto se posveti ostija i vino u kaležu. I. A. Nenadić, nauk. 108. Nahodi li se jednako i u ostiji i u kaležu pravo, živo i istinito tijelo, krv, duša . . . Jezukrsta? 188. Nosio je čašu iliti kalež od zlata. A. Kanižlić, kam. 68. Kakono ruho, kalež ali vino. bogo$_{ь}$ubn. 57. Kalež zlamenuje grob Isukrstov. 64. Zapaliti crkvu na Olovu, pokupiti križe i kaleže. Nar. pjes. bog. 279. Stade na krpi s kojom se kalež tare. M. Zoričić, zrc. 175. Razkovaću srebrne ibrike a kovaću križe i kaleže. And. Kačić, razg. 110^{b}. Porobiše crkve i otare, s paramentam koje pokrivaju, a s kalešim rujno vino piju. 238^{a}. Povratiti sve čaše, kaleže i ostale sude. kor. 299. Čašu i pliticu t.j. kalež i patenu. Ant. Kadčić 38. Zajedno s pokrivcem od kaleža. 89. Podaje kalež iliti čašu s vinom. J. Matović 297. Pridaše kaleža i patene. M. Dobretić 10. More nositi kalež s vinom na otar. 274. Kaleš Gospodñi. B. Leaković, nauk. 189. Držeći kalež u rukah. M. Dragićević 56. Od česa ima biti tilesnik i pokriv od kaleža? 175. Ostaviću cijelu okrutu, kalež, darce i kadionicu. S. Ljubiša, prip. 227.

b. *čaša uopće. ovako je značenje (ali samo o zlatnoj čaši) jamačno u ovom primjeru:* Na kaleže iste zlate suhi sjever prahe nosi. J. Kavanin 380^{a}. — *I u ovome bi primjeru bilo tako značenje, ali je pisac bez sumnje kod ovoga već mislio na crkveni obred:* Uzam kalež, hvalu usda. N. Rañina 90^{b}. matth. 26, 27.

c. *metaforički, vidi* čaša, *e).* Ako ne *(grješkom* me) može ovi kalež minuti mene. N. Rañina 91^{a}. matth. 26, 42. Kalež (‚kaleš') koga je meni dao otac nećeš da ja pijem ñega? B. Kašić, rit. 125. joann. 18, 11. Primam bolest ovu, kanoti kapljice kaleža tvoga prigorkoga. A. Kanižlić,

ıbn. 509. I prigorkog kaleža muka. E. ogl. 22. Da odvrati od ńega ovi gorki muke. 609. Pokoran ću biti, i do voļe ovi kalež piti. M. Kuhačević 151.

LEŽŃÂK, *m.* tkanina kojom katolici po u kalež. ‚Iz kaleža rujno piju vino, kaležbrke istiraju'. M. Pavlinović *(iz* Bos. prijat.).

LFA, *m. pomoćnik kod zanata (koji još ıajstor), sluga u dućanu, arap.* chalîfe, *za* t, *tur.* qalfa. — *Obično je množina ženskoga ali može biti i muškoga (kao što je u naj primjeru).* — *Od* XVIII *vijeka, a između* ta *u Stulićevu* (‚artifex secundarius, vel qui ıs artis mechanicae vicem gerit, et sub eo tes juniores dirigit') *i u Vukovu* (‚der ge›pifex'). Dva trgovačka kalfe podigoše se t. M. A. Reļković, sabr. 47. Majstorski nik, Horvatom detić, Slavoncem kalfa. A. ıgojević, khin. 28. Ti se stvori u dućanu ja ću biti u dućanu kalfa. Nar. pjes. vuk.

LFÀLUK, *m. služba kao kalfa, ili vrijeme* ›ba *služiti kao kalfa prije nego se postane* ır. — *Postaje od* kalfa *turskijem nastavkom* ıe *znam jeli tako uzeto iz turskoga jezika, istom postalo u našemu.* — *Od* XVIII *vijeka.* menu od sedam godina bres drugarluka uka). A. T. Blagojević, khin. 34. On je vrime drugovaña (kalfaluka) ispunio. 56.

LFIĆ, *m. prezime.* — *Postaje od* kalfa. — ıe *vrijeme u Bosni.* Schem. bosn. 1864. XVII.

LGAN, *m. vidi* harlina. Kalgan (= Gal Galega officinalis L. (Sabļar). B. Šulek, ›7.

LIČINA, *f. selo u Srbiji u okrugu kneže* n. K. Jovanović 113.

LIČINSKI, *adj. koji pripada Kaličini.* — *imena vode i mjesta u Srbiji u okrugu ačkom. a)* Kaličinska reka. Sr. nov. 1861. *b)* Kaličinsko brdo. Vinograd u Kaličinsko Sr. nov. 1865. 415.

KALIĆ, *m. selo u Hrvatskoj u županiji ško-riječkoj.* Razdiej. 45. — *Može biti da* › *mjesto što se pomiņe u* Mon. croat. 46. . 108. (1471). 115. (1475).

KÁLIĆ, *m. prezime. u Bačkoj.* V. Arseni Šem. prav. 1878. 88. — *isporedi i* Kali

KALIĆ, *m.* kišna kaļuža. na Rijeci. F. Pi

LIĆAK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smekom.* Ńiva u Kaličaku. Sr. nov. 1875. 583.

LIĆEVIĆ, *m. prezime vlasteoskoj porodici ›ačkoj (u latinskijem spomenicima* Calich i h). — XIV *i* XV *vijeka (još prije u latin spomenicima), a između rječnika u Dani* (Kaličevićь). Dobre Kaličevićь. Mon. serb. 1378). 276. (1410). Žonko Kaličevićь. 423.

LIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sara m.* Statist. bosn. 54.

LIF, *m. samjenik (Muhamedov, t. j. pogla Muhamedovaca).* — *Postaņe vidi kod* kalfa. *iednoga pisca* XVIII *vijeka.* Eleskare, Kaimki 'e dobio. J. Kavańin 240ᵇ. I kalifi je i. 276ᵃ.

LIG, *m. potkivač.* — *U Stulićevu rječniku:* calco' ‚faber ferrarius'. — *Riječ vrlo ne ına.*

KALIGOVO DRVO, *n. vidi:* Kaligovo drvo, Sorbus aucuparia Crtz. (Sladojević). B. Šulek, im. 187.

KALIJAR, *m. u Mikaļinu rječniku:* Kalijar, planina u Dalmaciji ‚Caliar' ‚Callidromus'.

1. KALIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Livada na Kaliku. Sr. nov. 1875. 1804. — *Ima i u Mikaļinu rječniku:* Kalik, rijeka blizu Solonića ‚Echedorus'.

2. KÀLIK, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* P. Budmani.

KÀLILO, *m. vidi* kaļuža. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide kaļuža *s dodatkom da se govori u Srijemu).* Nitko neće u onomu kalilu ostati, niti će ikoga smrt uvik u sužanstvu uzdržati. Đ. Rapić 291. Da se sasvim očistiš, s obidvima *(nogama)* vaļa se iz kalila izvući. 368. I pak vaļaš i nečistoćom mrļaš tebe kako živina kalilom. 466.

KALIMAJDAN, *m. vidi* kalimegdan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Baterije ustaše po kalimajdanu. J. Rajić, boj. 78.

KALIMAN, *m. ime muško.* — *U Daničićevu rječniku:* Kalimanъ, među ļudma u Štipu što ih kraļ Milutin dade crkvi Arhanđelovoj u Štipu a s ńom Hilandaru jedan bješe ‚Kalimanъ' (Mon. serb. 68 *god.* 1298—1802). — *Po nastavku* man *(što se dosta često nalazi kod imena i osobito kod prezimena, isporedi* Radman, Karaman, Budman *itd.) bila bi naša riječ, ali prvi dio* kalinije *jasan.*

KALIMANCI, Kalimanaka, *m. pl. ime trima selima u Srbiji: a) dvjema u okrugu vraņskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 302. 308. — *b) jednome u okrugu topličkom.* 391. — *Radi postaņa isporedi* Kaliman.

1. KALIMANIĆ, *m. prezime (po ocu Kalimanu).* — *U Daničićevu rječniku:* Kalimanićь, među vlasima koje je kraļ Milutin dao Hilandaru jedan bješe ‚Đurđь Kalimanićь' (Mon. serb. 60 *god.* 1293—1802).

2. KALIMANIĆ, *m. ime dvjema selima u Bosni: a) u okrugu Donje Tusle.* Statist. bosn. 150. — *b) u okrugu sarajevskom.* 48. — *Pomiņe se i prije našega vremena manastir s ovijem imenom:* Kalimanićь (mon.). S. Novaković, pom. 134. — *Biće ista riječ što* 1. Kalimanić.

KALIMANIĆI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu rudničkom.* K. Jovanović 146.

KALÌMÂR, kalimára, *m. vidi* kalamar, a. — *Od* XVI *vijeka.* Razbijajući pero i zamićući tja kalimar. Korizm. 48ᵇ. A on prošaše pero i kalimar, i pisa govoreći: ‚Ivan jest ime ńegovo'. Postila. Ff1ᵃ. Kalìmâr, kalimára, divit. u Lici. V. Arsenijević.

KALIMÀRIĆ, *m. dem.* kalimar. *u Lici.* V. Arsenijević.

KALIMEGDAN, *m. ime sokaku u Smederevu, vidi* kalimegdanski. — *isporedi* kalimajdan. — *Riječ je turska (vidi kod* mejdan).

KALIMEGDANSKI, *adj. koji pripada kalimegdanu.* Kalimegdanski sokak. *u Smederevu.* Sr. nov. 1867. 687.

KALIN, *riječ bez osobitoga značeņa.* — *Samo u pripjevu narodne pjesme našega vremena (uz* kalina). Tekla voda kroz kalinu, kalino, kalin vilin vitopero zeleno. Nar. pjes. *u* Vuk, šiv. 11.

1. KÀLINA, *f.* Ligustrum vulgare L., *neka biļka.* — *Ako se mijeņa u gen. pl.* kâlînâ. — *Riječ je praslavenska, vidi u Šuleķovu imeniku.*

— *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kalina, drevo ‚rhibis'), *u Stulićevu* (v. šibikovina), *u Vukovu* (‚die rheinweide' ‚Ligustrum vulgare Linn.'). Kalina je vidjet lijepa, nu je gorča od nalipa. (D). Lijepa je kalina gledati, ali je zla sobati. (D). Poslov. daniš. Uzmi jedan komad drveta od kaline. Z, Orfelin, podr. 252. Tekla voda kroz kalinu. Nar. pjes. *u* Vuk, živ. 11. Vince pije Jovan kapetane pod kalinom sa svojom družinom, kalini je Jovo govorio: ‚A kaline, kalinice moja! da si rasla blizu dvora moga, moja bi te ljuba oblazila'. Nar. pjes. petr. 1, 197. Kalina je lijepa gledati, al' je grka sobati. Nar. posl. vuk. 128. Kalina, Ligustrum vulgare L. J. Pančić. glasn. 30, 287. Kalina, rus. калина, калинка, калинина, češ. pol. luž. kalina, 1. Viburnum lantana L. (Visiani, Sabljar, u Zagrebu); 2. Ligustrum vulgare L. (Vuk). B. Šulek, im. 137. — *I s pridjevom* crna: Kalina crna, Viburnum tinus L. (Sabljar, u Dubici). B. Šulek, im. 137.

2. KÀLINA, *f. augm.* 2. kao. — *Akc. je kao kod* 1. kalina. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚loto di stagni, paludi e simili' ‚limus' 448ᵇ), *u Voltigijinu* (v. kalužina), *u Stulićevu* (magnum lutum'). Ne bi bil pokopan u ovoj kalini. P. Vitezović, odil. 76. Prikaži se kô ništa onomu koji je sve i kako kalina prid svakom sunčanom, neka plesan budeš od svakoga. I. M. Mattei 242. Iz kaline moje putenosti uzlasile su crne oblačine. A. Kalić 117. Da ti nađeš u gnusu i kalini sveti kruh. 199.

3. KÀLINA, *f. ime mjestima u Srbiji.* — *Može biti isto što* 1. *ili* 2. kalina. *a) u okrugu smederevskom.* Niva u Kalinj. Sr. nov. 1872. 521. — *b) u okrugu užičkom.* Niva u mestu: na Kalini. Sr. nov. 1866. 618.

4. KÀLINA, *f. ime žensko.* — *Može biti da je isto što* 1. kalina, *ili da je grčkoga postanja.* — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Kalina *(valja da je žensko).* S. Novaković, pom. 69.

5. KÀLINA, *m. presime.* — *Biće isto što* 1. kalina. — *U naše vrijeme.* To viđe Kalina Stevane. Nar. pjes. kras. 1, 126. — *i u Hrvatskoj i u Dalmaciji.* P. Budmani.

KÀLINE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* — *isporedi* 3. Kalina. Livada u Kalinama. Sr. nov. 1875. 91.

KÀLINICA, *f. dem.* 1. kalina. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A kaline, kalinice moja! Nar. pjes. petr. 1, 197 *(vidi i kod* 1. kalina).

KALINIČKA RIJEKA, *f. ime vodi u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Kalinička Reka *(po istočnom govoru).* M. Đ. Milićević, srb. 828. Glasnik. 19, 290. 293.

KÀLINIĆ, *m. presime i ime mjestima.* — *isporedi* kalina.

a. presime. — *Od* XVIII *vijeka.* Stavko Kalinić. Glasnik. II, 8, 76. (1706—1707). Simun Kalinić. Norini 68. Isak Kalinić. Šem. prav. 1878. 58. Kalinić. D. Avramović 268. Schem. bosn. 1864. XI, XXVII.

b. ime mjestima.

a) selo u Slavoniji u županiji požeškoj. Razdijel. 180.

b) manastir u Srbiji. vidi Glasnik. 21, 45—56. — *Prije se zvao i* Kalenić: ‚Monastirь Kalenićь'. Glasnik. 21, 45.

KALINIĆSKI PRŊAVOR, *m. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 110.

KALINIJA, *f. ime žensko.* Zemljak. 1871. 2. — *isporedi* 4. Kalina.

KALINIK, *m.* *Καλλίνικος*, *ime muško.* — *U Daničićevu rječniku:* Kalinikь, vladika Stefana Nemaće (raški, u sadašńem Novom Pazaru) ‚Kalinikь' (Stefan, sim. pam. šaf. 12. Domentijan 38). — Iguman jamačno manastira Treskavca u prvoj polovini XIV vijeka, koji istom manastiru kupi nešto zemlje (Glasnik. 13, 370). — *I ime mjestu, vidi dalje u Daničićevu rječniku:* Mjesto u kom je isti manastir imao zemlje: ‚Metohь u Kalinicê Mati Bozija' (Glasnik. 11, 186. 13, 373). isti je manastir imao ńive ‚vь Armênohori' koje su išle ‚do među Kaliniku' (Glasnik. 11, 136). ‚Do međe Kalinikь . . .' (Glasnik. 13, 374). — *U Srbiji u okrugu crnorječkom.* Ńiva u Kaliniku. Sr. nov. 1875. 300.

KÀLÎNKA, *f. ime žensko.* — *isporedi* 4. Kalina. — *U pjesmi* XVII *vijeka.* Od Kalinke mlade stari hadum viđen bi naj prije. I. Gundulić 459. Da Kalinka ovdi veće prista i naprijed ne spovijeda, Krunoslavi ne bi od smeće bil' tolike ńe besjeda. 465.

KALINOVAC, Kalinovca, *m. ime selima.*

a. u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. 110.

b. u Srbiji u okrugu valjevskom. K. Jovanović 105.

KALINOVAČA, *f. zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijel. 87.

KALINOVICA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 82.

KALINOVIĆ, *m. presime.* — *Od* XVIII *vijeka.* Gospođa Kalinovićka. D. Obradović, živ. 44. Jovan Kalinović. Rat. 372.

KALINOVIK, *m. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 26.

KALINOVINA, *f. vidi* 1. kalina. Kalinovina ili šibikovina, Viburnum. Flora croat. 907. Kalinovina nije žestilovina. Nar. posl. stojan. 104.

KALINSKI, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Petar Kalinski. Mon. croat. 300. (1595).

KALIŃE, *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 86.

KALIPOL, *m.* *Καλλίπολις*, *grad u Turskoj, isporedi* Galipolje. — *U starijem rukopisu.* Pridoše vь Kalipoljь. Danilo 355.

KÀLIPOLE (Kallipolje), *n. ime mjestima.* — *isporedi* Galipolje. — *Jeli istoga postanja kao i* Kalipolj, *teško je kazati.*

a. u Vukovu rječniku gdje ima samo primjer iz narodne pjesme: Na ubavu Kalipolju ravnom među vodom Tunģom i Maricom.

b. u Srbiji. a) mjesto u okrugu rudničkom. M. Đ. Milićević, srb. 347. — *b) u okrugu rudničkom.* Livada mestom u Kalipolju. Sr. nov. 1875. 77.

KÀLIST, *m. vidi* 2. Kalisto. — *Od* XVII *vijeka.* Kalist papa i mu*čenik).* F. Glavinić, cvit. XXV. Kalist, Urban, Staš i Lini. J. Kavańin 522ᵇ.

KÀLISTA, *f. ime žensko (isporedi* Kalisto). — *U jednoga pisca* XV *vijeka (koji je sam umetnuo ovo ime u bibličku pripovijest).* Vladike Kaliste ki totu bišе sin. M. Marulić 84. — *Ima i na drugom mjestu oblik* Kaliste, *koji može biti dativ.* Dvim drugim ženam, imenom Kriste i Kaliste podade ju *(sudac).* F. Glavinić, cvit. 49ᵃ.

1. KALISTO, *f.* *Καλλιστώ*, *ime žensko (u grčkoj mitologiji).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kalisto ne bi vila u zvijezdu se preobličila. J. Kavańin 542ᵇ.

2. KÀLISTO, *m.* Calixtus, *m. ime muško (od nekijeh papa).* — *isporedi* Kalist. — *U jednoga*

pisca XVII *vijeka*. Sideći Kalisto papa na pristolu Petra. F. Glavinić, cvit. 68a. Po smrti Kalista posta papom Urban. 151b. Bi pokopan on u cimitaru Kalista. 265a.

KÀLISTOV, *adj. koji pripada Kalistu*. Bi pokopan u cimiteru Kalistovom. F. Glavinić, cvit. 277a.

KALISTAR, Kalistra, *m. ime muško (kaluđersko). — isporedi* Kalistrat. — *Prije našega vremena*. Kalistrъ (monah). S. Novaković, pom. 69.

KALISTRAT, *m.* Καλλίστρατος, *ime muško (kaluđersko). — Prije našega vremena*. Kalistratъ (monah). S. Novaković, pom. 69.

KALIŠTE, *n. vidi* kaļuga. — *U kajkavskom i čakavskom govoru:* kališće. — *Između riječnika u Bjelostjenčevu* (kališće, sviñe gde se kale ‚volutabrum'), *u Jambrešićevu* (kališće, gde se sviñe kaļe ‚volutabrum'), *u Voltiǵijinu* (‚pozzanghera, porcile'), *u Stulićevu* (v. kalužište). — *I kao ime mjestu u rukopisu latinskom* XIII *vijeka*. ‚Supra domum Nicolai de Vinodol in Calischе'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 135. (1266).

KÀLIŠTO, *m. vidi* 2. Kalisto. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka*. Sveti Kališto papa. M. Divković, nauk. XI.

KALITEĻ, *m. čovjek koji kali (vidi* 3. kaliti). — *U Bjelostjenčevu riječniku: (kajkavski)* kelitel, sklijalac, lipitel ‚glutinator, conglutinator'.

1. KÁLITI, kâlîm, *impf. kod ovoga glagola ima četiri značeńa što su sasma suprotna među sobom. vaļa da je naj starije značeńe kod* 1, *a da su se iz ovoga razvila i ostala. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kâļâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kâlî, *u part. praet. pass.* kâļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Riječ je stara, isporedi stslov.* kaliti *(kao kod* 1, *i hladiti), novoslov. (kao kod* 1), *rus.* калить *(kao kod* 1, *i ujavati). — Između riječnika u Belinu* (kaliti gvozdje ‚temperare, dar la tempra al ferro' ‚tempero' 725b; *i suprotno:* ‚stemperare, levar la tempra al ferro' ‚temperaturam ferro adimere' 707b—708a), *u Stulićevu* (‚stemperare, levar la tempera al ferro' ‚temperationem destruere'), *u Vukovu:* n. p. gvožde ‚kühlen' ‚refrigero (ferrum)'.

1. *ujano gvožđe ili nado hladiti studenom vodom tako da postane tvrdo i krhko.*

a. *aktivno.* U tom Vulkan ogńu živu kali bridak mač Gradivu. J. Kavańin 891b. Majstorija jednoga kovača zdrži se naj više u znańu kaliti i ugoditi vatrom i vodom gvozdje. F. Lastrić, ned. 216. Kovač kali ţeļezo u vodi. u Prigorju Zagorju Posavini. F. Hefele.

b. *pasivno.* Ne dam tebi toke tridestere od čistoga srebra kaļenoga. Nar. pjes. vuk. 3, 450. Kaļenom su srmom izvezeni. 5, 287. Sve od ļuta gvožđa kaļenoga. Pjev. crn. 89a. A jad sroe kô nož kaļen kida. Osvetn. 1, 82. Ļuti Zuboi kô kaļeno gvožđe. 2, 183.

c. *sa* se, *pasivno.* Bijeli se pamuk, kali se nado. M. Pavlinović, rad. 149.

2. *hladiti uopće (isporedi* iskaliti).

a. *aktivno.* Tuci, žeži ńu i pali, pak ju mrzlom vodom kali *(dušu grešnikovu u paklu).* M. Marulić 382.

b. *sa* se, *pasivno. — Kao da amo pripada ovaj primjer:* Uzmi ladne od studenca vode, nek koreńe il' voće ńom brode, ili rotka, ili ripa bila, il' jabuka u smrzao se dila, il' što tako što ti zima kvari, tako k snagi povratiti mari: zdenoj neka u vodi se kali, ledna kora sva dok se ne svali. J. S. Reļković 427.

3. *učiniti da gvožđe ili nado izgubi osobinu što je stekло kaļeńem (ujavši ga pak ostavivši da se samo hladi). — ovako značeńe može biti da je postalo od predašńega (kod* 2). — *U Belinu i u Stulićevu riječniku (u Vukovu nije jasno značeńe, ali vidi* okaliti).

4. *ujavati. to je samo prvi dio značeńa kod* 1 *(ali vidi i u ruskom jeziku). — Na jednom mjestu* XVII *vijeka*. Toliko ne kali žerava gvozda kus. Đ. Baraković, vil. 307.

2. KÁLITI, kâlîm, *impf. oblagati kalom, kaļati, mutiti kalom (n. p. vodu). — Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Belinu* (‚lotare, infangare' ‚luto' 443b), *u Bjelostjenčevu* (kalim vodu, v. zakaļujem. 2. v. blatim), *u Voltiǵijinu* (‚intorbidar acqua, infangare, insozzare' ‚im morаste wälzen'), *u Stulićevu* (‚luto inficere').

a. *aktivno.* Oblog, koji ńiva kali, bez svakoga râja tega. J. Kavańin 879b. Da š ńom *(lulom)* gladne zube kali. V. Došen 207a.

b. *sa* se, *refleksivno, vaļati se po kalu. — U Bjelostjenčevu riječniku:* kalim se ili vaļam se vu blatu ‚volutor in luto', *i u Voltiǵijinu:* ‚voltolarsi in fogna o fango' ‚sich im kothe herumwalzen'.

3. KALITI, kalim, *impf. lijepiti. —* -a- *stoji mj. iegdašńega* ъ. — *Radi postańa vidi* klija. — *Kod kajkavaca i Slovenaca. — U Bjelostjenčevu riječniku: (kajkavski)* kelim, lipim, sklijavam ‚glutino, glutino consolido, agglutino, conglutino, bitumino, conbitumino'; *u Jambrešićevu:* kelim ‚bitumino; *u Voltiǵijinu:* keliti ‚incollare' ‚zusammenleimen'.

KÀLIZDRILO, *m.* protrkivalo. Ļ. Stojanović.

KÀLIZDRITI, kàlizdrîm, *impf.* 1. (tamo amo) protrkivati, prolaziti; 2. (sa kim) ići uvijek uz koga, n. p. ‚Šta kalizdriš jednako sa mnom?' reče mati svom djetetu; 3. (od kuće do kuće) vucati se. Ļ. Stojanović.

KALIŽ, *m. vidi* kalež. Poveli od slata kaliže držati. F. Glavinić, cvit. 152a. Kališ ča djavli za pogrdu kotlinu svahu. 271b. I gorčinu od kaliža poždrovom sladokusnime. J. Kavańin 50b.

KALÍŽITI SE, kàlîžîm se, *impf. sramiti se, stidjeti se. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kàlîžâh; *a u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kàlîžî. — *Neposnata postańa. — U Vukovu riječniku:* (u Boci) kim, od koga ‚für eine schande halten' ‚probro habere', cf. stidjeti se *s primjerima:* Tako se od mene svijet ne kaližio! Ńim se ļudi kaližili!

KALK, *vidi* kuk.

KALKALUK, *m. sabat na kući. — Riječ je jamačno turska, isporedi* kalkan, *ali je nijesam našao u turskijem riječnicima (vidi:* Kalkaluk, od turskoga ‚kalkan', što znači: štit, zabat na zdańu. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 114). — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* I glavu mu na kalkaluk baci. Nar. pjes. petr. 2, 482.

KÀLKÂN, kalkána, *m. arap. tur.* qalqān, *štit. ima i druga značeńa u našemu jeziku. — U naše vrijeme.*

a. *štit.* Srebrni kalkani (srebrni štitovi). M. Đ. Milićević, jur. 87.

b. *osobita vrsta krova na kući.* Kuća ńa kalkan je ona što joj se rogovi ne nagińu k sredini no jedna strana stoji upravo sa sidom a druga se kao hipotenusa pruža nad pravim uglom i po toj je strani crijep. L. Lazarević.

c. *neka kapa što ženske nose u Bosni, isporedi* ovrļina. — *Biće postalo po predašńem značeńu.* No đevojke na udaju rijetko ćeš viđeti u ovome

odijelu, nego u ofistanu ili anteriji, na glavi ‚fes sa kalkanom' zvani . . . V. Bogišić, zborn. 129. d. *vis u Srbiji u okrugu podrinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 519.

KALKANT, *m. Κάλχας, ime muško grčko.* Kalkant, prorok znani. G. Palmotić 1, 117. Hteć Kalkantu dat me u ruke. I. Zanotti, en. 10.

KALKAŠ, *m. presime.* — *U Daničićevu rječniku:* Kalькašь, čovjek kneza Vratka ‚Nikola Kalkašь' 1351 (Spom. sr. 2, 20). — *vidi* Kalkant. Prizvasta oba cara Kalkaša popu. Pril. jag. ark. 9, 126. (1468). I reče Kalkaš. 127.

KALKULI, *m. pl. ńeka bolest, vidi kod* kamen *i* kamenac. — *Od lat.* calculi. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kamenu, aliti kalkulom lik. J. Vladmirović 28.

KALMARMIĆ, *m. presime.* — XVII *vijeka.* Zaradi Rade Kalmarmića. Starine. 12, 17. *(okolo* 1696—1708).

KALMIJA, *f. ime žensko.* Zemļak 1871. 2.

KALNA, *f. ime dvjema selima u Srbiji. a) u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 118. — *b) u okrugu pirotskom.* 288.

KALNICA, *f. voda u Srbiji u okrugu knežевačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 827.

KALNI DO, *m. selo.* — *isporedi* kalan. — *U spomeniku (pisanom ćirilicom)* XIV *vijeka sa starijim oblikom.* Selo Kalny Dolь. Glasnik. 24, 273. (1895).

KALNIK, *m. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. 117.

KALNIŠTA, *n. pl. ime selu.* — *Prije našega vremena.* Kalьništa (selo). S. Novaković, pom. 184.

KALNIŠTSKI, *adj. koji pripada Kalništima (? vidi* Kalništa). — *Kod mjesnoga imena u spomeniku* XIV *vijeka.* Do krьsta kalništьskago. Glasnik. 27, 291. (1847).

KÂLO, *n. vidi* 2. kao. — *U Dubrovniku i u Boci kotorskoj od* XVIII *vijeka (pravo, može biti da koji primjer kod* kao, *u kojemu nije nom. ili acc. sing., amo pripada), a možebiti kod sjevernijeh čakavaca* XIV *vijeka (vidi na kraju).* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚lutum, coenum, limus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara?).* Prostirući kalo od voda poganijeh na sve strane. B. Zuzeri 46. Donio je sve kalo svojijeh opačina. 96. Jednako su zemļa i kalo ‚lutum, lutum!' 266. Zemļske sve radosti prema rajskoj drugo nijesu nego mutno kalo. 317. Božja milost oprati će tvoje kalo. S. Ļubiša, prip. 88. — *Amo može biti da pripada i ovaj primjer u kojemu stoji kod mjesnoga imena:* Meju Grabrova kala. Mon. croat. 2. (1809).

KALOČEVICA, *f. brdo u Bosni.* Regul. sav. 16.

KALÓČILO, *m.* ovan, koji je oko očiju crn. u Hercegovini. — *Riječ je složena: radi prvoga dijela* (kal) *isporedi* 1. gao.

KALOĐENI, *m. (ili f.?) u Daničićevu rječniku:* selo koje je Stefan Dušan dao crkvi sv. Nikole u Dobrušti darovavši je Hilandaru: ‚Kalogeni' (Mon. serb. 111 *god.* 1321—1336).

KÀLOĐER, *m. vidi* kaluđer. — *U Daničićevu rječniku:* kaloděrь, gledaj ‚kaluděrь': Na tysuštu kuću da pitajetь se vь monastyrihь 50 kaloděrь (Zák. duš. pam. šaf. 30). Kaloděrь koji sьvrьžetь rasě da se držitь vь tьmnici (31). Kaloděrije da ne živutь izvnь monastyra (31). Da posilajutь kaloděra po popověhь, da ispravitь duhovno (32). Posla svoga kaloděra (Spom. sr. 2, 29 *god.* 1387).

KÀLOĐERICA, *f. vidi* kaluđerica. — *U Daničićevu rječniku:* ‚monacha', cf. ‚kaluđerica': ‚Kaloděrije i kaloděrice' (Zák. duš. pam. šaf. 30).

KALOĐURAĐ, Kalođurđa, *m. ime muško (grčko), vidi* Đurađ *i* Kalojoan. — XIV *i* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kaloďurьďь). Kaloďurьďь. Deč. hris. 37. Kaloďurađ Đuraševič. Mon. serb. 468. (1454).

KALOĐUREVIĆ, *m. prezime po ocu Kaloďurđu (ili Kaloďurju).* — *U Daničićevu rječniku:* Kaloďurevičь: ‚Stjepko Kaloďurević kanželijer i dragoman srpski' u Kotoru 1454 (Mon. serb. 465).

KALOFEROVIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Do Đorđa Kaloferovića. Glasnik. 24, 270. (1868).

KALÒGAŽA, *m. vidi* gaziblato *(uprav čeļade koje gazi kalo).* — *U Vukovu rječniku:* vide gaziblato *gdje je zabiļešeno da je ženskoga roda (?).*

KALOJANIC *(ili* Kalojanic?), *m. ime muško (vaļa da je deminutiv), isporedi* Kalojoan *i* Kalojań. — *Prije našega vremena.* Kalojanicь. S. Novaković, pom. 69.

KALOJAŃ, *m. ime muško, vidi* Kalojoan. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* Kalojańь, car bugarski u početku XIII vijeka pred Borilom: ‚Kalojańa cara zagorskago' (Domentijan[b] 103). — Kalojańь. Deč. hris. 5. 38. 72. Sь Kalojańemь. Glasnik. 15, 298. 305. 309 (1848?). Kalojańu. Spom. sr. 2, 79. (1423). Kalojańь, acc. Kaloańa. S. Novaković, pom. 69[a].

KALOJOAN, *m. grčko ime muško.* — *Uprav je sastavļeno: Καλός* (dobar) *Ἰωάννης* (Jovan), *isporedi* Kalojań. *vidi i* Kalođurađ *i* Kalopetar. — *U Daničićevu rječniku:* Kalojoanь, car grčki za vremena sv. Save: ‚Kaloioanu Vatacu' (Domentijan[b] 171). — car grčki za vremena cara Lazara: ‚Kaloioanna cara' (Okáz. pam. šaf. 88). pišu ga i ‚Kalajanь': ‚Kalajanu Paleologu (Glasnik. 11, 136), cf. ‚Kalojanь'.

KALOKA, *f. u narodnoj pjesmi našega vremena kao ime žensko, jamačno isto što* crnooka, *isporedi* kaločilo. Tu djevojke dolaze . . . jednoj ime Rumena, drugoj ime Visoka, trećoj ime Kal' oka. Nar. pjes. vuk. 1, 366—367. A djevojko Kal' oko. 1, 367. — *Posve u drugome značenju:* Kaloka, nadimak žensku nečistu, kajavu u obrazu: ‚Idi, kaloko jedna!' M. Pavlinović.

KALÒMÂR, kalomára, *vidi* kalamar, a. — XVII *vijeka.* Kalomar pihca *(t. j.* pisca) bješe na bokovijeh ńegovijeh. M. Divković, bes. 73[a]. A on uprosi pero i kalomar, ter upisa. F. Glavinić, cvit. 197[a].

KALOMIRAC, Kalomirca, *m. u Daničićevu rječniku:* Kalomirьcь, selu je Živici Gorńoj išla međa ‚do velikago puta otь Suke Kalomirca' (Mon. serb. 199 *god.* 1381).

KALOMONIO, *m. u Daničićevu rječniku:* Kalomonio, gledaj ‚Kalamonio': ‚otь Kalomonia priide vь gradь Korakь' (Domentijan[b] 190).

KÀLONIK, *m. vidi* kanonik. — *I u starijih pisaca talijanskijeh ima* calonico. — *U Mikaļinu i u Stulićevu rječniku.*

KALONPERJE, *n. vidi* kaloper. — *U naše vrijeme kod sjevernijeh čakavaca.* I vila je vinca od levenja, od levenja i od kalonperja. Nar. pjes. mikul. 166.

KALÒPER, *m. ime ńekijem mirisnijem travama (naj češće* Balsamita major Desf.). *vidi:* Kaloper ‚die frauenmünze' ‚Tanacetum balsamita'. G. Lazić 151. Kaloper, Balsamita major, Chrysanthemum tanacetum. Čas. čes. mus. 1852. II.

51. Kaloper, Tanacetum balsamita. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 78. Kaloper (caloper u mletačkom rukopisu), rus. калиферъ, каниперъ, balsamina maggiore (Kuzmić), menta saracenica (u mletačkom rukopisu), balsamita (Aquila i Buć), menta greca (Sin, Durante), menta romana (Piszelli), Balsamita major Desf. B. Šulek, im. 137. *vidi i u rječnicima.* — *U Dubrovniku je drukčiji akc.:* kàloper. — *Nejasna postaña; po svoj prilici je tuđa riječ (i nalazi se samo u našemu i u ruskom jeziku). moglo bi biti od grč.* καρυόφυλλον *(vidi* karanfil) *kod čega bi pučka etimologija načinila drugi dio prema* pero *(list), isporedi i rus.* калуферъ, кануферъ, кануперъ. — *Od* XV *vijeka, a između rječniku u Mikaljinu* (kaloper, trava ‚menta graeca vel romana'), *u Bjelostjenčevu* (kaloper, trava, s. Marije trava, žalfija rimska ‚menta graeca l. romana'), *u Voltiđijinu* (‚menta' ‚krausemünze'), *u Stulićevu* (kaloper, trava ‚santamaria, salvia romana' ‚herbae species'), *u Vukovu* (‚das frauenblatt'l, die kostwurz' ‚Balsamita vulgaris Linn.'). Kaloper sa smilj. M. Marulić 78. Ne daj ružicu, kaloper ni bosil. M. Vetranić 1, 90. Hroma ljubica, kaloper i bosil. 2, 267. Vazmi poni devesiña bilja, gospo, i kalopera, rute i maka od dva pera ... A. Čubranović 148. Prosuto po hiži trave kalopera. Đ. Baraković, vil. 262. Jedan biše cvitak kalopere. And. Kačić, razg. 17b. Žila od kalopera. J. Vladmirović 9. Soka od kalopera. 22. I dva pera kalopera i četiri miloduha. M. Katančić 71. Kaloper jarmovi, bosiljak palice. Nar. pjes. vuk. 1, 98. Ti si posejala šestoper kaloper i rani bosiljak. 1, 99. Kalopera da me ne otera. 1, 468. Od selena i od kalopera. 1, 498. Ona nađe stručak kalopera. Nar. pjes. herc. vuk. 95. Kalopere, jalovo cvijeće! Nar. pjes. petr. 1, 17. — *I kao nadimak (od mila) muškome čeljadetu (uz aliteraciju).* Kaloper Pero. Nar. pjes. vuk. 1, 277. — *vidi i:* Nemački kalòper, Salvia officinalis L., kaduja, žalfija, perušina. U Banatu. V. Arsenijević.

KALOPETAR, Kalopetra, *m. ime muško, isporedi* Kalojoan *i* Kalođurađ. — *Kao imenu nema mu potvrde nego samo posesivnom adjektivu* Kalopetrov *(kod imena mjesnoga).* — *U Daničićevu rječniku:* Kalopetrovь, selu je ‚Ključevištemь' manastira Arhanđelova u Prizrenu išla međa ‚do crьkvišta pri Kalopetrovê lozê' (Glasnik. 15, 285 *god.* 1848?).

KALOPETROV, *adj. vidi kod* Kalopetar.

KALOSER, *m. ime ptici.* Phalacrocorax pygmaeus. Progr. spal. 1880. 47. — *Riječ je složena od osnova supstantiva* kao *i glagola* srati.

KÀLOŠ, kalòša, *m.* Anemone L., *ime cvijetu.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kàlošu, kàloši *(gen. pl.* kalóšâ). — *Neposnata postaña.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kaloš, cvijet ‚tulipanus ruber') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚flamula, herba e fior medicinale' ‚ranunculus' 320a), *u Stulićevu* (‚tulipanus ruber' *is Mikaljina).* Kaloš, flammula, ranunculus (Dellabella), 1. tulipa rubra (Mikalja), Tulipa L. (Alschinger); 2. Anemone coronaria L. flore pleno (Vodopić). cf. Kolož, Kuloš. B. Šulek, im. 137.

KALOŠEVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu banjolučkom.* Statist. bosn. 96.

KALÒŠIĆ, *m. uprav dem.* kaloš. *vidi:* Kalošići, Anemone stellata et coronaria L. (Vodopić). B. Šulek, im. 137.

1. KALOTA, *f. selo u Bosni u okrugu banjolučkom.* Statist. bosn. 90.

2. KALOTA, *m. ime muško.* — *U rukopisu* XIV *vijeka.* Kalota a sinь mu Negoje. Deč. hris. 35.

KALOTIĆ, *m. presime po ocu Kaloti.* — *U rukopisu* XIV *vijeka.* Podragь Kalotiћь. Deč. hris. 25.

KALOTINA, *f. selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 6.

KÀLOTINE, *f. pl. vidi u Vukovu rječniku.* — *Postaje od* 1. kalati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* (u Srijemu) suho voće (što je cijepano ili sječeno) ‚gedörrtes obst' ‚poma tosta'. — Što se kod nas zovu kalotine prostim jesu u jilu promine; vrlo postom one ruku dadu, suve jisti i kuvane znadu: šljive što su, kruške i jabuke, te sve dobro dolaze do ruke. J. S. Rejković 368.

KALÒVIT, *adj. pun kala, kalan (i u metaforičkom i u prenesenom smislu).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚cenosus, lutulentus, lutuosus, oblimatus'), *u Belinu* (affangato, divenuto fango' ‚lutulentus' 40a; ‚lotoso' ‚lutulentus' 444a), *u Voltiđijinu* (‚limoso, fangoso' ‚kothig, morastig'), *u Stulićevu* (‚coenosus, lutulentus, lutosus etc.').

a. *adj.* — *Komp.:* kalovitijî *(u Stulićevu rječniku).* Put ova kalovita čini meni nestavnoj biti. V. Andrijašević, put. 337. Prah si kaloviti. B. Betera, čut. 131. U kalovitomu blatu pribivati. A. d. Bella, razgov. 113. Jeremija metnut u kalovitu čatrñu. 158. Dušu kalovitu i tolicim grisima smrdeću. 190. Ljubi mjesta kalovita. I. Đorđić, salt. 68. Pristupiše na jedno blato sasma kalovito. ben. 172. Za izvadit iz kalovitijeh svojijeh skrovišta plašive ove ribe. B. Zuzeri 16. Djela gnusna i kalovita. 88. Dohodi raskos David pastijerče bosonogo, kalovito u kožušiću pokrpljenu. 207. Vode na okolo sve su mutne mlake kalovite. 369. On, kô pribistra voda, plače svaku dušu kalovitu. V. M. Gučetić 178. Usađene u morskomu dnu kalovitomu. I. M. Mattei VIII. Da ne bi na gnusno kalovito stupaj stavio. A. Kalić 480. Kad ja Pivu kalovitu pređem. Nar. pjes. vuk. 4, 489. I do Uvca vode kalovite. 4, 529. Od čestite Bosne kalovite. 5, 374. Kaloviti drumi kroz planinu. Nar. pjes. herc. vuk. 48. Da ih Bosni kalovitoj biram. Pjev. crn. 52b. Preko Bosne zemlje kalovite. Nar. pjes. juk. 584. Niz široko polje kalovito. Nar. pjes. petr. 8, 530. Bog te sačuvao kalovita luga. Vuk, kovč. 128. — *I kod mjesnijeh imena. a) u Bosni.* Kalovita Brda. Glasnik. 22, 55. — *b) u Srbiji. aa)* Kalovite vratnice, livada u Zaovinama (u okrugu užičkom). Lj. Stojanović. — *bb)* Kalovito okno, *bara u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 167.

b. *adv.* kalòvito. — *U Mikaljinu rječniku:* ‚lutulenter', *i u Stulićevu:* v. kalužno.

KALOVITI, kalovim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. kalužiti. — *nije dosta pousdano.*

KÀLP, *adj. neprav, nevaljao (n. p. novac), tur.* qalb *(isporedi* kalup). — *Ne mijeña se po padežima.* — *U Vukovu rječniku:* ‚falsch, unecht' ‚falsus', cf. nevaljao.

KÀLPAČIĆ, *m. dem.* kalpak. — *U Vukovu rječniku.*

KÀLPAČINA, *f. augm.* kalpak. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* A na glavu duge kalpačine. Nar. pjes. juk. 466.

KALPÀGĢIJA, *m. vidi* kalpakčija. — *Od* XVIII *vijeka (u jednom primjeru pisano* kalpakžija), *a između rječnika u Vukovu.* Nekog momka kalpakžiju. Đ. Obradović, živ. 72.

KALPÀGĢIJIĆ *(govori se i* Kalpàgĝîć), *m. presime (po ocu Kalpagĝiji).* — *U naše vrijeme.* Koji je za dug Janača Kalpagĝića naplatio se. Glasnik. II, 1, 91. (1808).

KÀLPAK, *m. visoka kapa na okolo pokrivena krznom, a u sriједi (na vrhu) suknom ili svilom ili kadifom, što nose ne samo Turci nego i Mađari u naše vrijeme; kod ovijeh i kod našega naroda i kod drugijeh slavenskijeh plemena ne nosi svak kalpak nego plemići. često je okićen visokom perjanicom i zlatnijem sinĝirima i kolajnama. u narodnijem pjesmama nose ga i junaci kad su u okopu, te po tome vaļa da je narod pjevajući mislio ne na pravi kalpak nego na kacigu (nije potrebno pomisliti da je pomiješao značeńa kod riječi nego vaļa da je samijenio posnatom stvari drugu manje posnatu). vidi:* U svima gore navedenim primjerima *(isporedi daļe primjere iz narodnijeh pjesama, osobito primjer iz* Nar. pjes. vuk. 3, 6) i ‚kauk' i ‚klobuk' i ‚kalpak' i ‚skuvija' ili znače pravi ‚metalni šlem' koji se za vreme oklopničkog oružaња na glavi nosio, ili su prosta ‚poznija anahronična zamena', koju su pevači u starije sredovekovne pesme razumevaња radi umetali na mesto starije reči koja se maње razumļivom činila: jer kad vatreno oružje i novo uređeńe vojničko istiskoše iz upotrebe stare štitove, strele, buzdovane i kopļa, onda su s ńima iz upotrebe istisnuti i šlemovi. S. Novaković, kalpak i čelenka. 11. — *Tur.* qalpak, *vidi i kod* klobuk. — *U ostalijem slavenskijem jezicima (osim bugarskoga) oblik je* kołpak; *tako je ili* kolbak *i u zapadnijem evropskijem jezicima.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚pileus subductus pelle, mitra'), *u Belinu* (‚beretta con la mostra di pelle, propria degl' Illirici e Turchi' ‚pileus illiricus' 188b), *u Bjelostjenčevu* (v. kapa 2), *u Voltiģijinu* (‚berrettone di pelle' ‚kalpak, drottelmütze'), *u Vukovu:* ‚die mütze' ‚galerus' (‚wie die pelzmütze der Ungern'). — Kalpake im rese risi, modre odjeće srebro okoli. I. Gundulić 441. Na kalpaku perje drži. P. Kanavelić, iv. 337. Mač noseć, ki 'e za boje, kalpak risi, al zerdave. J. Kavańin 178a. Ni plašt kabanicom, ni tri krune, ni mitre kalpacim žeže bez razluke. A. d. Bella, razgov. 219. Ńoj su *(planini)* kose i kalpaci tamne magle i oblaci. V. Došen 16a. Indi samo diram kite koje ńegov kalpak kite. 161b. Kao kad se *(Turci)* ponapiju i kalpake ponabiju. 184b. Al' uteče falislav Mustapa brez saruka i samur-kalpaka. And. Kačić, razg. 94b. Skoči na końa, nadmače kalpak nad oči. 113. Samur-kalpak k vedru nebu baca. 119a. Biser-perje nosi na kalpaku. J. Krmpotić, malen. 17. Vije l' mu se b'jelo perje oko kalpaka? Nar. pjes. vuk. 1, 48. Samur-kalpak na oči namiče. 1, 159. Ļeti nose za kalpakom. 1, 174. Daćemo ti svilen kalpak. 1, 185. Na glavi mu kalpak i čelenka. 1, 373. A u ruci kalpak nosi i u kalpak suze lije. 1, 488. I metnu kalpak na glavu, na glavu kalpak dugački. 1, 587. Na glavu kalpak samurli. 1, 590. Podigla kalpak sa čela. 1, 591. Na glavi mu krasan samur-kalpak, za kalpakom noja ptića krilo. 2, 98. Što Momčilu taman kalpak bio, Vukašinu na ramena pada. 2, 114. Lazo ima pera i kalpaka. 2, 185. Na vojvodi kalpak svile bele, za kalpakom od srebra čelenka, o ńoj zlatni trista trepetļika. 2, 483. A na glavu kalpak i čelenke, jedan kalpak, devet čelenaka, i deseto krilo okovano, a iz ńega do tri pera zlatna što kucaju Gruja po plećima. 3, 6. Nagoni kalpak na obrve. Pjev. crn. 18b. Pjevalice divna, ti koja si pratila i Marka, i kitila za kalpakom perje. Osvetn. 2, 18. Ruže ovale, a one ih brale, Vukotiću za kalpak dijevale. 3, 110.

KALPÀKČIJA, *f. čovjek koji (po svojem zanatu) čini kalpake, tur.* qalpaqčy. — *isporedi* kalpagĝija. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der mützenmacher' ‚galerarius'). Kako nam je god rekao Todor kalpakčija. Đ. Obradović, živ. 81.

KALPÒZAN, *m. laživ čovjek, tur.* qalpazan. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein falscher, betrügerischer mensch' ‚homo fallax'.

KÀLTAK, *m. tur.* qaltaq, *(tatarsko drveno) sedlo.* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Na kulašu kaltak promijenuti. Nar. pjes. juk. 234.

KALUBER, *m.* Ceratonia siliqua L., *rogač, roščić, tal.* carruba, carrubio, *vidi:* Kaluber (tal. carobe) (Novak), v. Rogač. B. Šulek, im. 137.

KALUDRA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) zaselak u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 172. — *b) selo u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 110. — *c) selo u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 391.

KÀLŪDRICA, *f. vidi* dumna (*uprav između* kaludrica *i* dumna *vaļa da bude raslika kao među* kaluđer *i* fratar, *ali kao da pisci ne paze svagda na to).* — *isporedi* koludrica. — *Postaje od* kaluđer. — *Od* XII *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* (‚monaca' ‚nonne'), *u Stulićevu* (v. dumna), *u Daničićevu* (‚monacha', cf. kaluđerica). Kaludrica otъ Vrъtolomĵa. Mon. serb. 7. (XII *vijek).* Kaluđerom i kaludricam zakonik upisa. B. Gradić, djev. 120. Ovo je isto dopušteno rečenijem kaludricami i dumnami. A. Gučetić, roz. mar. 89. Jednu kaludricu. P. Posilović, cvijet. 187. Nego li ostalijem kaludricam. 188. Misli i požude kaludrica. V. M. Gučetić 199. Marija Vela, kaludrica Čisterčijenska. I. M. Mattei 124.

KÀLUĐER, *m.* monachus, *čovjek koji pripada crkvenome redu i živi u manastiru (vidi kod* fratar *gdje je kasana raslika između fratra i kaluđera). naj prvi je red osnovan od svetoga Vasilije, te je ostao sam u istočnijem crkvama (ali ima još danas i kod katolika kaluđera reda svetoga Vasilije, Bazilijanaca); na zapadu je osnovao red kasnije sveti Benedikat (Benediktince u crnom odijelu), ali je od ovoga reda postalo mnogo drugijeh (n. p. Kartusijani, Cistercite, Trapiste itd. u bijelom odijelu). kod ovijeh je sadńijeh još oštriji red i pravila (n. p. muk), i ńeki od ńih, premda žive u manastirima, odijeļeni su jedni od drugijeh kao pravi pustinjaci.* — *Od novogrč. καλόγερος (uprav: dobar starac), isporedi i* kalođer. — *Kod čakavaca mj.* đ *ima* j (kàlujer). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kalugerъ, *rus.* калогеръ. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚monachus'), *u Belinu* (‚monaco, uomo religioso e regolare' ‚monachus'; obući se kaluđer ‚farsi monaco' ‚Deo se in monasterio dicare' 494b; kaluđer beneditin ‚benedittino, cioè di s. Benedetto' ‚monacus benedictinus' 136b), *u Bjelostjenčevu* (‚monachus thracius l. valachus'), *u Voltiģijinu* (‚monaco' ‚mönch'), *u Stulićevu* (‚monacus'), *u Vukovu:* 1. ‚der mönch' ‚monachus'. 2. (u Grbļu) uskršńe samo omašćeno jaje (a koje je i pisano i omašćeno, ono se zove ‚šareno'), *u Daničićevu* (kaluđerъ ‚monachus' ngr. *καλόγερος).*

a. *u značeńu sprijeda kasanom kod istočnijeh crkava.* Da oblada imi pirьkanyj kaluđerъ. Mon.

serb. 62. (1298—1302). S kojimь kaluđeromь. 98. (1330). Ako kaluđerь koji uzьme mitь, da se bije i prožene. Zák. duš. pam. šaf. 50. Dođoše kaluđeri. 545. (1501). Od privrsnoga peńgatura Metodija kaluđera. F. Lastrić, ned. 32. Za nevoļu obuče se u kaluđere. A. Kanižlić, kam. 447. Usilovan biše obući se u kaluđere. 685. Ali su mi u manastiru svetogorci kaluđeri. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 89. Jedan biše cvitak kalopere, po imenu Savo kaluđere. And. Kačić, razg. 17b. Pak pokroji do zemļe mantije, ter se čini crnim kaluđerom. 40a. Koja sovra od srebra čistoga, za ńom sjedi trista kaluđera; koja sovra drva šimširova, za ńom sjedi trista đece đaka. Nar. pjes. vuk. 2, 89. Još pogradi b'jele manastire đe će živļet mlogi kaluđeri. 2, 91. K mene boļe, crni kaluđeri! 3, 74. Bora tebi, oče kaluđere! Nar. pjes. juk. 65. Boga moli kaluđere Mile. Osvetn. 2, 134. Kaluđeri večerńu čitali. 3, 53. Pa na vrata viknu sa dorata: ‚Predajte se, kaluđeri crni!' 3, 54. Kaluđere, ni kravo ni vole, niti oreš niti mlijeka davaš. V. Bogišić, zborn. 640. Povjesničar Engel tu je sustopice slijedio i samo popuńao vašega kaluđera Rajića. M. Pavlinović, razg. 37.

b. *u značeńu sprijeda kasanom kod zapadne crkve.* Boļe mi je jure stati u kalujere. M. Marulić 258. Ako vidiš *(u snu)* da si kaluđer, toj prilikuje smrt i uboštvo. Zborn. 134a. Časti vele dostojnomu dom Mavru kalujeru Dubrovčaninu. P. Hektorović 65. Pogledaj od razlicijeh redova kalujere. B. Kašić, nasl. 59. Nakon tri dni rekoše mu kalujeri. M. Orbin 77. U odjeći kaluđera Kazimir se prvi udjeļa. I. Gundulić 428. Kaluđeri ne mogu se ženiti. I. Ančić, svit. 72. Kalujera fra Mozana zovi. P. Kanavelić, iv. 197. Za zla opata zao kaluđer. (D). Poslov. danič. Svi sveti kalujeri i remete. L. Terzić 16. Basil Gradić svet kalujer pun poštenja. J. Kavańin 179a. Na stran' pak su izpovivci, kalujeri, pravci. 488a. Ujela je ova miso onega tužna kaluđera. B. Zuzeri 118. Ni popovi, ni kaluđeri, ni malobraćani, ni jezuiti. V. M. Gučetić 131. Kad biste viđeli jednoga kaluđera izit iz manastira. Đ. Bašić 262. Ni kaluđeri, ni monaci, ni pustińaci, ni redovnici redova prosjački. M. Dobretić 41. Mnoštvo bezbrojno remeta i kaluđera. I. M. Mattei 6. Kaluđeri, nasļednici, puci i narodi. A. Kalić 548.

c. *u ova dva primjera kao da se ne razlikuje od* **fratar**: Ar je s prvine frater aliti kaluđer bil. P. Vitezović, kron. 48. Hodeći ovi novi fratar ali kaluđer. K. Maģarović 68.

d. *u prenesenom smislu, jaje našarano za uskrs.* Svuda naš narod o vaskrseniju pravi šaronijeh jaja, negđe napisanih na svakoje grane i cvjetove a negđe prosto crļenih, i oboje varenih, i prva se zovu prava ‚šarena' a pošļedna ‚omaštena' ili inače (u Risnu) ‚kaluđeri'. V. Vrčević, igr. 65. *vidi i u Vukovu rječniku.*

e. *ime mjestu.* U selu Kaluđeru. Rat. 96.

1. KALUĐÉRAC, kaluđérca, *m. mladi kaluđer (uprav dem.* kaluđer). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚juvenis monacus'). Postidna i ponizna kaluđerca. A. Kanižlić, kam. 8. — *U ovom primjeru* kaluđeri *znači što i* kaluđeri *uopće:* Nikoji episkopi i kaluđerci. A. Kanižlić, kam. 42.

2. KALUĐÉRAC, Kaluđérca, *m. selo u Dalmaciji u okrugu kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 7.

KALUĐERAČ, Kaluđerča, *m. mjesno ime.* — *U Daničićevu rječniku:* Kaluđerьčь, crkva je treskavačka imala ‚selište Kaluđereč' (Glasnik. 11, 134). u drugom mu je spomeniku oštećen svršetak: ‚Kaluđer... (Glasnik. 18, 372). mislim da na prvom mjestu nije dobro napisano, a kako se i to selo i selo Kaluđerica spominje blizu Lukavice, rekao bih da je jednom selu tako dvojako zapisano ime.

KALUĐÉRAK, kaluđérka, *m. dem.* kaluđer. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Eto ti upazi od nekuda dva malena kaluđerka. D. Obradović, živ. 86.

KALUĐÈRČÂD, *f. coll. vidi kod* kaluđerče.

KALUĐÉRČE, kaluđérčeta, *n. dem.* kaluđer *(s ńekijem prezirańem). — Nemà mnošine, te mješte množine vaļalo bi da bude ženski kolektivni supstantiv* kaluđerčad. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das mönchlein' ‚monachiscus'). Uzrok bijaše jedno kaluđerče, A. Kanižlić, kam. 816.

KÀLUĐÊRČIĆ, *m.* prezime. u Bačkoj. V. Arsenijević.

KÀLUĐERÊŃE, *n. djelo kojijem se kaluđeri. — U Vukovu rječniku.*

KÀLUĐEREVO, *n. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 286.

KÀLUĐERI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Kaluđerima. Sr. nov. 1865. 151.

1. KÀLUĐERICA, *f. vidi* kaludrica. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kaluđerica, koludrica, dumna ‚monialis, monacha'), *u Voltiģijinu* (v. kaludrica), *u Stulićevu* (v. dumna), *u Vukovu* (‚die nonne' ‚monialis'), *u Daničićevu* (‚monacha'). Kaluđerici gospođi kvr Jevđeniji. Spom. sr. 1, 8. (1395). Koja je to *(polača)* bila kaluđericь svete Marije od anđeli u Dubrovniku. Mon. serb. 297. (1420). Kaluđericь svete Marije odь anđelovь. 302. (1420). I sad kaluđerice stoje tu. Glasnik. 31, 305. (1704). Da se kaluđeri i kaluđerice od robstva u slobodnim zemļama oslobode. D. Obradović, basn. 227. Imala je majka dvije kćeri, pak odluči da stariju zavjetuje u kaluđerice. Nar. prip. vrč. 52. Kaluđeri su psi, kaluđerica tita! 118. Zar živi kao kaluđerica? S. Ļubiša, prip. 72. — *U prenesenom smislu, ńekakav cvijet.* Kaluđerica (Sabļar, na Rijeci), cf. Koludrica. B. Šulek, im. 187.

2. KÀLUĐERICA, *f. ime mjestima.*

a. *u Daničićevu rječniku:* selo koje je kraļ Milutin pisao Hilandaru s crkvom Arhanđelovom u Štipu, pomińe se s Lukavicom i Kunaranima, pa mislim da je bila negdje između Štipa i Prilipa (Mon. serb. 63 *god.* 1233—1302). cf. Kaluđerьčь.

b. *sad u Srbiji. a) selo u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 98. — *b) selo i rijeka u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 123. 7. — *c) mjesto u okrugu smederevskom.* Ńiva u Kaluđerici. Sr. nov. 1871. 192.

KÀLUĐERICE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Kaluđericama. Sr. nov. 1874. 281.

KÀLUĐERIČICA, *f. dem.* 1. kaluđerica. — *U Stulićevu rječniku:* v. dumnica.

KÀLUĐERIČIN, *adj. koji pripada kaluđerici. — U Vukovu rječniku:* ‚der nonne' ‚monialis'.

KÀLUĐERIČKÂ MLÀKA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Zabran u Kaluđeričkoj Mlaki. Sr. nov. 1861. 285.

KÀLUĐERIĆ, *m. u Stulićevu rječniku:* v. kaluđerac.

KÀLUĐERITI, kàluđerîm, *impf. rediti (koga) kao kaluđera.* — *Akc. se mijeńa samo u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kàluđerî. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b).

a. *aktivno.* — *U Vukovu rječniku:* ‚einmönchen' ‚consecro monachum'.

b. *sa se, pasivno i refleksivno.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚mönch werden' ‚consecror monachus'). Da se mladi ļudi kaluđere. D. Obradović, živ. 68. Nemańići se pod stare dane kaluđerili. M. Pavlinović, razg. 82.

KÀLUĐÊRKA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada u mestu Kaluđerci. Sr. nov. 1873. 643.

KÀLUĐEROV, *adj. koji pripada kaluđeru.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚des kaluđer' ‚monachi') *i u Daničićevu* (kaluđerovь ‚monachi'). Za solь za kaluđerovu za Nikonovu. Mon. serb. 49. (1265).

KALUĐEROVAC, Kaluđerovca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdiļ. 38.

KÀLUĐEROVIĆ, *m. prezime.* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* Kaluđerovičь, između ļudi koje car Stefan dade crkvi Arhanđelovoj u Prizrenu jedan bješe ‚Kaluđerovičь Dragomirь' (Glasnik. 15, 309 *god.* 1848?). Kàluđerović, prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

KALUĐEROVO, *n. selo u protopresviteratu bjelocrkvanskom.* Šem. prav. 1878. 51.

KÀLUĐERSKÎ, *adj. koji pripada kaluđerima, koji je onaki kao što je u kàluđêrâ.* — *Između rječnika u Belinu* (‚monacale' ‚monasticus'; na kaluđersku ‚monacalmente, monasticamente' ‚monastice' 494b), *u Voltiģijinu* (‚monacale, monastico' ‚mönchisch, klösterlich'), *u Stulićevu* (‚monasticus, monachicus'), *u Vukovu* (‚mönchisch' ‚monasticus').

a. *adj.* Ljeposti od svetoga kalujerskoga živļenja. B. Kašić, per. 6. Obuče se u haļine kalujerske. 6. Kaluđerskim haļetkom saodiven. A. Kanižlić, kam. 125. Kaluđerske oblači mantije. And. Kačić, razg. 18a. U aļinam kaluđerskim. kor. 488. Pa obuče ruho kaluđersko. Nar. pjes. vuk. 2, 370. Obukoše rase kaluđerske. 3, 59. Prije će prestati rijeka teći nego kaluđerska česa presušiti. (U Risnu). Nar. posl. vuk. 262. To je kaluđersko maslo. S. Ļubiša, prip. 78. Obucite mene u kaluđersku mantiju. 151. — *I kod mjesnijeh imena u Srbiji. a)* Kaluđerska Brana, *u okrugu biogradskom.* Zemļa kod Brane Kaluđerske. Sr. nov. 1864. 434. — *b)* Kaluđerski Potok, *u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Kaluđerskom Potoku. Sr. nov. 1874. 262. — *c)* Kaluđersko Brdo, *u okrugu kruševačkom.* Vinograd u Kaluđerskom Brđu. Sr. nov. 1871. 156. — *d)* Kaluđersko Poļe, *u okrugu krajinskom.* Ńiva u Kaluđerskom Poļu. Sr. nov. 1867. 267. — *e)* Kaluđerski Vis, *granična straža u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 339. — *f)* Kaluđersko Grobļe, *staro crkvište u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ srb. 285.

b. *adv.* kàluđerski. — *Između rječnika u Belinu* (‚monacalmente, monasticamente' ‚monastice' 494b). Jel' slobodno na veseļu tvome poigrati sitno kaluđerski? Nar. pjes. vuk. 2, 372.

KÀLUĐÊRSTVO (kàluđerstvo), *n. stańe kaluđersko (u kojem primjeru može biti da ima i kolektivno značeńe: kaluđeri).* — *Od* XVI *ili* XVII *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* (‚monachismo' ‚mönchswesen'), *u Stulićevu* (‚status monasticus'), *u Vukovu* (‚das mönchthum' ‚res monastica'). Tako človêci primajuть kaluđerstvo. Starine. 11, 208. (XVI *ili* XVII *vijek).* Knížnicu vrsnu joj skupi, kalujerstvo da ne tupi. J. Kavańin 244a. Kazimir, koji stupi s kalujerstva na prijestoļe. 300b. Tu u zaklonoj mirnoj strani kalujerstvo izvan svita. 361b. Sva dijaštva i popovstva, kalujerstva u obete. 523a. Posli dvi godine kaluđerstva pođe Bogu razlog dati. A. Kanižlić, kam. 635. Tebe nije Bog za djevstvo, ni za kaluđerstvo stvorio. D. Obradović, živ. 63. Ta crkva guši mrak, natražńaštvo, popovstvo, kaluđerstvo. M. Pavlinović, razg. 4.

KALUĐÉRŠTINA, *m. augm.* kaluđer. — *U Vukovu rječniku.*

KALUJAŃEVCI, Kalujańevaca, *m. pl. ime selu.* — *Radi postańa isporedi* Kalojań. — *U Daničićevu rječniku:* Kalujańevьci, selo koje je car Stefan dao crkvi bogorodičinoj u Arhiļevici s po žeļi sevastokratora Dijana čije je bilo (Mon. serb. 144 *god.* 1349).

KALUMA, *f. ńeka ribarska sprava.* — *Vaļa da postaje od* kalumati. Svežu tri vrše zajedno, okite ih, pak tako svezane bace u more. tu svu spravu zovu ‚kaluma'. *(na Visu).* L. Zore, rib. ark. 10, 368.

KALUMALA, *f. vidi* kalumela. — *U Stulićevu rječniku:* kalumala, trava ‚fetula, oculus bovis'.

KALÙMATI, kalùmâm, *pf. tal.* calumare *(mrnarska riječ), spustiti malo po malo u more (n. p. uže, verigu).* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* — *I u drugom smislu.* Kad se kraju dovezla ribarica lađa, tad se mokra mreža dodava od ruke do ruke kroz svu duļinu i to zovu ‚kalumati mrežu'. L. Zore, rib. ark. 10, 335. — *Kaže se i metaforički (obično kao prostačka riječ), n. p.* ‚Kalumaj mu dvije pesti'. P. Budmani.

KALUMELA, *f. vidi* komomila. Kalumela (tal. camomilla) (Anselmo da Canali), Matricaria chamomilla L. B. Šulek, im. 137.

KÀLUP, *m.* forma, *arap.* qālib, *tur.* qalyb, qalup. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kālûpâ. — *U ńekijeh pisaca slavonskijeh* XVIII *vijeka ima f mj.* p: kàluf *(po svoj prilici s toga što često* p *samjeńuje* f *u tuđijem riječima; čuje li se ovaj oblik kod naroda, ne znam; ako ne, onda su ga pisci načinili od prilike kao i oni koji nijesu izgovarali slovo* h *a htjeli ga pisati, pa ga pisali i gdje mu nije mjesto, kao kod* čuhati *mj.* čuvati). — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* d, *a)), a između rječnika u Mikaļinu* (‚forma'; kalup od slóvâ ‚typus'), *u Belinu* (‚forma di cosa che si gettano o fondono' ‚forma fusoria' 324b; ‚modello, forma di rilievo' ‚exemplar' 491a), *u Bjelostjenčevu* (‚forma'), *u Voltiģijinu* (‚modello, disegno' ‚modell'), *u Stulićevu* (‚forma'; kalup od slova ‚typus' *iz Mikaļina), u Vukovu* (1. n. p. za puščana taneta, za krstove što djeca liju od kositera ‚das modell, die form' ‚forma', *cf.* tvorilo 2. n. p. u opančara ‚der leisten' ‚crepida': udariti na kalup. 3. kalup duvana ‚ein pack rauchtabak' ‚fasciculus nicotianae'). — *Dolazi, kao i u turskome jeziku, s različitijem značeńima.*

a. *u crevļara ili u opančara kao drvena noga na koju se nabija crevļa, čizma ili opanak kod šveńa.* — *isporedi* kopito. *vidi u Vukovu rječniku.* — *I metaforički:* Inglez je čovo što se ne da nabijati na kojekakve kalupe. M. Pavlinović, rad. 9.

b. *kao sud u koji se lijeva ńešto šitko (slato, srebro, olovo itd., gńila, vosak, sir itd.) i u ćemu ostaje dok se utvrdi, tako da dobije oblik prema samome sudu; tvorilo.* Mnoga je duša podobna

nekom vosku i u kakav ga kalup metneš i saliješ, onaki obraz od ńega napraviš. D. Obradović, živ. 31. Pak ju *(semļu) (u)* kalúf u cigleni daše. J. S. Reļković 246. Imam tridest srebrnih putaca, u puščani kalup saļevana. Nar. pjes. vuk. 3, 421. Kalup, techn. (tvorilo) ‚modell, (giess-)form (zu abgüssen), gussmodell', frc. ‚moule, modèle, patron', egl. ‚mould, foundry-pattern', tal. ‚forma da gettare, modello'; zemļan kalup ‚lehmform', frc. ‚moule en argile ou en terre', egl. ‚loam-mould'; kalup za opeke, arch. ‚ziegelform', tal. ‚stampo di mattone'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Metaforički.* Dakle priobraženje Isukrstovo jest jedno vrilo ili kalup u kome duše naše imadu se od svake očistiti maće. Đ. Rapić 285.

c. *po predašńemu značeńu kao kutija koja je načińena tako da ima isti oblik kao ono što se u ńu meće (sprema).* Haja izvadi barjak iz kalufa. Nar. pjes. juk. 239.

d. *sama stvar u obliku što dobije u kalupu (kod* b). — *ima i osobitijeh značeńa. a) ucpće.* Kalupa sapuna. Starine. 10, 10. (1558). A za pojas dvije puške male, u zlatan su kalup saļevane. Nar. pjes. vuk. 3, 350. Za pas metnu dvije puške male, ni kovane ni čekičovane, no u zlatni kalup slijevane. Pjev. crn. 196ᵇ. — *b) slova (od olova za štampańe).* — *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* U Beču kalupom Iv. Geleniča. P. Vitezović, odil. 1. Kako bi napotlam pod pero i kalup vrći mogal. kron. 11.

e. *svežań (ali tijesno i tvrdo svezan) duhana a i drugoga lišća i trave, vidi i u Vukovu rječniku.* Odrezano listje mora se . . . u kalufe svezati. I. Jablanci 172. Kaluf *(duhana)* meću do kalufa doli. J. S. Reļković 329.

f. exemplar, *ono što je kao izgled po kojemu se što načini ili sgradi.* Činio je uzidati *(grad)* na kalup izpisan od jednoga inđińera olandeskog. A. Tomiković, živ. 41. Komu je prikazao jedan krasni kalup od Petroburga. 287. Promotriti uređeńe putova, uzidańe kuća, svakovrstne zanate, umjeńe i hitrinu zanaģija, a osobito kalup utvrđeńa i ograde mista. 84. Pohodio je bolte i dućane od različitih zanata, da može što vidi koristna za svoje države uzeti izgled i kalup. 94. Iznašao je plemeniti oni kalup, da može sjediniti more crno s morem kaspijanskim. 375. — *i u prenesenom smislu.* On je uzdigao na oni kalup jedno viće od naj umnijih službenika. 320.

KÀLUPAC, kàlupca, *m. vidi* kalup, d *(može biti da je dem.* kalup, *ali to nije potrebno, isporedi* sirac). Kalupac sapuna darovala mi je tetka. S. Ļubiša, prip. 38.

KALUPAŃE, *n. vidi kod* kalupati.

KÀLUPÂR, *m. čovjek koji (po svojem zanatu) gradi kalupe.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kalupar, tech. ‚formbildner, former'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÀLUPÂRNICA, *f. kuća, mjesto, gdje se grade kalupi.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kaluparnica, tech. ‚formerei (ort)', frc. ‚moulerie', egl. ‚moulding-house'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÀLUPÂRSKÎ, *adj. koji pripada kalupima (po obliku: koji pripada kaluparima, ali riječi* kalupar *nema potvrde prije sadašńega vremena). u osobitom smislu, vidi* kalup, d, *b).* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Meštrija kaluparska aliti knigotiska. P. Vitezović, kron. 119. — *I u širem smislu kod pisaca našega vremena.* Kaluparski pijesak, tech. ‚formsand', frc. ‚sable à mouler, s. de fondeur, sable de moulage', egl. ‚moulding sand'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÀLUPÂRSTVO, *n. stańe onoga koji je kalupar; kalupļeńe.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kaluparstvo, tech. ‚formerei', frc. ‚moulage', egl. ‚moulding'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KALUPATI, kalupam, *impf. vidi* kalupiti. — *Nema potvrde glagolu, nego samo supstantivu* kalupańe *(djelo kojijem se kalupa).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Poče pomagati bratu u kalupańu suđa. M. Pavlinović, rad. 25.

KÀLUPITI, kàlupîm, *impf. zbijati što u kalup; metati u kalup; raditi po kalupu.* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kàlupî. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (n. p. duvan ‚den rauchtabak pressen' ‚compono'). Bez prestanka crtajuć i kalupeć. M. Pavlinović, rad. 68. — *I u drugom značeńu: načińati, graditi kalup.* Kalupiti, art. tech. ‚formen, abformen', frc. ‚mouler, faire un moule, former pour la fonte', egl. ‚to mould, to form for the mould', tal. ‚modellare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÀLUPĻÊŃE, *n. djelo kojijem se kalupi.* — *U Vukovu rječniku.*

KALUS, *m. samo u Mikaļinu rječniku:* kalus, kalaus, sova, ptica ‚noctua', *i iz ńega u Stulićevu* (v. kalaus). — *Nijesam mogao iznaći druge potvrde ni jednoj ni drugoj riječi; a nejasno je i postańe.*

KÀLUŠA, *f. ime bijeloj ovci u koje su crne uši.* — *isporedi* kaločina. — *U naše vrijeme.* Kaluša, bela ovca koja ima crne uši. u užičkom okrugu. S. I. Pelivanović. Kàluša, ime bijeloj ovci, koja je po glavi mrka. I. Pavlović. Kaluša, ime ovce koja je crna po glavi. Ļ. Stojanović. Kad i kad cagrkne medenica na dvisci kaluši. M. Đ. Milićević, zim. več. 121.

KALUŠI, *m. ime dvjema saseocima u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 151. 152.

KÀLUŠICA, *f. dem.* kaluša. — *U naše vrijeme.* Ovce ti se izjagńile, sve ovčice kalušice. Nar. pjes. u Vuk, živ. 8.

KÀLUŽA, *f. vidi* 2. kao *(po svoj prilici je augmentativ; ne treba pomisliti da je po postańu* ka-luža; *ali bi moglo biti da se kod postańa od* kao (kal) *mislilo i na riječ* luža). — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* калужа, *češ.* kaluže, *pol.* kałuża. — *Značeńe je uopće kao što je sprijeda, ali je u Vukovu rječniku ńeko osobito.* — *Između rječnika u Mikaļinu (kod* kal), *u Belinu* (‚acqua fangosa' ‚aqua limosa' 27ᵇ; ‚loto di stagni, paludi e simili' ‚limus' 448ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (kaluža, voda mutna, vino etc. ‚turbida, luculenta, terracea, coenosa, limosa aqua, vinum etc.'), *u Jambrešićevu (kod* kal), *u Voltiģijinu* (‚fogna. cloaca' ‚mistpfütze'), *u Stulićevu* (v. kalo), *u Vukovu:* (u Risnu) mjesto gdje se baca smetlište ‚kehrichtplatz' ‚locus projiciendis quisquiliis, fimetum'. — Pļunu na zemļu i učini kalužu od sline. I. Bandulavić 64ᵃ. joann. 9, 6. Do grla i do vrh glave zadubi se u kalužu naj poganiju. B. Zuzeri 40. Kô žirne zvijeri vaļaju se ob dan i ob noć po kalužah smrdećijeh. 83. Oni bludni razpušteńak vaļa se opet u kaluži. 255. U ovoj kaluži dušit će se potopļeni. 272. Odbijegaju od tebe, vrela pribistrijeh i životnijeh voda, da priniknu gńusnijem kalužam. I. M. Mattei 333. Kalinu zobati a kalužu piti. Jačke. 67. — *I kao mjesno ime:* Kaluža, selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdiļej. 51.

KÀLUŽAN, kàlužna, *adj. koji pripada kaluži; koji je pun kaluže. vidi* kalan, kalovit. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kalužan ‚affangato, divenuto fango' ‚lutulentus' 40ᵃ;

‚lotoso' ‚lutulentus' 444a; kalužni ‚di loto' ‚luteus' 444a), *u Voltiǵijinu* (‚fangoso, sortumoso, limoso, fradiccio, zaccheroso' ‚kothig, morastig'), *u Stulićevu* (v. kalovit).

a. *adj.* — *Komp.:* kalúžnijî *(u Stulićevu rječniku).* Čim kalužnu paru k sebi stegne *(sunce).* J. Kavańin 527b.

b. *adv.* kàlužno. — *U Stulićevu rječniku: štamparskom griješkom* kaluno ‚lutulenter'.

KÀLUŽAST, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. kalovit; *ima i komp.* kalužástijî.

KÀLUŽAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. kalovit; *ima i komp.* kalužávijî.

KÀLUŽE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zabran u Kaluža. Sr. nov. 1871. 775.

1. KÀLUŽINA, *f. augm.* kaluža. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi rus.* калужина, *češ.* kalužina. — *U našemu se jeziku javlja od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚loto di stagni, paludi e simili' ‚limus' 443b), *u Bjelostjenčevu (kod* kal), *u Voltiǵijinu* (‚fangaccia, fogna, laguna', v. kaluža), *u Stulićevu* (v. kalina). U svakoj ulici svoja kalužina. (D). Poslov. danič. Pokajan hoće ustati iz kalužine ǵnusnih uživanja. A. d. Bella, razg. 11. More kad je tiho, kaže se bistro, da biste se kleli da nije u ńegovom krilu nijedne kalužine. 17. Za izribati voge pótištene i smrdeću kalužinu. 111. Istinito se je virovalo da su svi ļudi od jedne kalužine stvoreni. A. T. Blagojević, khin. 20. Slikovao je Gospodin Bog čovika od kalužine zemļe. I. Velikanović, uput. 1, 27. Jes velik grijeh postavit kruh posvećen u gnus i kalužinu. A. Kalić 199.

2. KALUŽINA, *f. ime ńekoj biļci što raste u kalu.* Kalužina, poļ kalužnica (Salix rosmarinifolia), češ. kalužnice (Cynosurus coracanus), rus. калужница, Caltha palustris L. (Vujičić). B. Šulek, im. 137.

KALUŽIŠTE, *n. augm.* kaluža. — *U Stulićevu rječniku:* ‚magnum lutum'. — *nepouzdano.*

KALUŽIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku: us* kalužište. — *sasma nepouzdano.*

KÀLUŽITI, kàlužîm, *impf. vidi* 2. kaliti. — *Postaje od* kaluža. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *aktivno.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚luto inficere'). Nije zemļa kâ kaluži, neg je nebo ko prosvita. J. Kavańin 159a.

b. *sa* se, *refleksivno.* — *U Voltiǵijinu rječniku:* v. kaliti se.

KÂLVA, *m. vidi* kalfa. — *U Vukovu rječniku.*

KALVARA, *f.* sud u kom se krmcima nosi lok. — U zagorju dalmatinskom. M. Pavlinović.

KÀLVARIJ, *m. vidi* Kalvarija. — *Nominativ, akusativ, vokativ mogu imati oblik:* Kàlvarije, Kàlvarijo. *a) nom.* Kalvarij. — *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Jerozolimski Kalvarij. Michelangelo. 2. Peļajući ga na Kalvarij. 89. — *b) nom.* Kalvarije. — *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Čim na uzide na Kalvar'je. J. Kavańin 389a. — *c) nom.* Kalvarijo. — *u pisaca Dubrovčana* XVIII *vijeka.* Ti Kalvarijo! B. Zuzeri 262. Zemļa judejska, ǵetsemanski vrt, Kalvarijo, križ, crkve i otari. I. M. Mattei 219. Uzidi na Kalvarijo. A. Kalić 203. Sad na jeruzalemsko Kalvarijo. 214. — *d) u ostalijem padežima.* — *od* XVII *vijeka.* Na gori od Kalvarija. I. Držić 59. Podložan smrti na Kalvariju. F. Lastrić, test. 65b. Da ne bijaše bilo odredjeno od Jezusa, da se to izvrši na Kalvariju. I. M. Mattei 206. Neka ga pogleda na Kalvariju. A. Kalić 203. Što jednokrat učini se na Kalvariju. I. P. Marki 56.

KÀLVARIJA, *f.* Calvaria, *gora kod Jerozolima gdje Isus Hrist bi raspet.* — *isporedi* Kalvarij. — *vidi* košturnica. — *Po latinskom prijevodu.* — *Od* XV *vijeka.* I pridoše na misto ko se di Golgota, to jest Kalvarije od ubijanja misto. Zadar. lekc. 18. matth. 27, 33. Koje mjesto hrańeno *(sic)* jest od Kalvarije. N. Rańina 99b. marc. 15, 22. Na mjesto koje se zvaše Kalvarija. 105a. luc. 23, 33. U mjesto koje se zove Kalvarija. 110b. joann. 19, 17. Križ Isusov Helena na goru Kalvarije položi. F. Glavinić, cvit. 31b. Gledaj, plačna Mandalijena, na Kalvariji gdje podižu tvoga draga. I. V. Bunić, mand. 32. Jer je ovi dolac među Kalvarijom i planinom maslinskom. J. Banovac, razg. 3. Putnici, kad ugledaju vrta', u komu je *(Isus)* molitvu činio, Kalvariju, gdi su ga propeli . . . 44. Koju na Kalvariji imadijaše proliti. F. Lastrić, test. 44a. Da ideмo na Kalvariju. 98b. Kako da gledamo Gospodina Jezukrsta dje pati i umire na Kalvariji. I. A. Nenadić, nauk. 41. Na gori Kalvarije. M. A. Reļković, sabr. 32.

KÀLVARIJE, KÀLVARIJO, *vidi* Kalvarija.

KALVARINSKI *(uprav* kalvarijinski), *adj. vidi* kalvarski. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Na planini kalvarinskoj. I. Ančić, svit. 194. vrat. 175.

KÀLVÂRSKÎ, *adj. koji pripada Kalvariji.* — *U dva pisca* XVII *vijeka.* Hoditi k planini kalvarskoj. P. Bakšić, razm. 115. Na gori kalvarskoj. P. Radovčić, nač. 150.

1. KÀLVÎN, Kalvína, *m. presime (franc.* Caulvin, Cauvin, *lat.* Calvinus) *Francuza naj glavnijega osnovaoca preobrazovane (reformatske) crkve kod protestanata (druga je luteranska).* — *Akc. je kao kod* 2. kalvin. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚Calvino, nome proprio' ‚Calvinus' 160b) *i u Voltiǵijinu* (‚Calvino, eresiarca' ‚Calvin'). Na Kalvina pļuju. Š. Budinić, sum. 387. Krivi naučiteļi: Arijo,... Kalvin ... F. Glavinić, cvit. 17b. Luter, Kalvin ... J. Kavańin 454b. S opakim Kalvinom. F. Lastrić, test. 61a. Koji nejmaš vire ni zakona, već Kalvina štuješ kano Boga. And. Kačić, razg. 217a.

2. KÀLVÎN, kalvína, *m. čovjek koji pripada Kalvinovoj (vidi* 1. Kalvin) *nauci.* — *Akc. taki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing, i voc.:* kàlvîne, kàlvîni. — *Radi oblika (bez nastavka) isporedi* luter, lutor. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚der kalviner' ‚Calvini assecla' *s primjerom:* Koj' donese jezik od kalvina (Nar. pjes. vuk. 3, 557). — Koji luteran aliti kalvin eretik to slagao jest. S. Badrić, ukaz. 92. Svaki s' fali na deset kalvina. Nar. pjes. vuk. 3, 558. A na noge, kalvini Maǵari! 3, 559. Pak se opet biše i goniše, i kalvine natrag poduzbiše. 3, 560. Tako govore Bismark i švajcarski kalvini. M. Pavlinović, razg. 22.

KALVINÌJÂN, *m. vidi* 2. kalvin. — *Od lat.* calvinianus. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Odmetnici arijani, kalvinijani i ostali. A. Kanižlić, kam. 53.

KALVÌNISKÎ, *adj. koji pripada kalvinistima.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pripovidaoci kalviniski i luteranski. J. Filipović 1, 187b.

KALVÌNIST, *m. vidi* kalvinista. — *U pisaca* XVIII *vijeka.* Dva kalvinista. J. Filipović 3, 267b. Govore luterani i kalvinisti. V. M. Gučetić 11.

KALVÌNISTA, *m. vidi* 2. kalvin. — *isporedi* kalvinist. — *Od lat.* calvinista. — *U pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Luterani, kalviniste, arijani. I.

Ančić, ogl. 78. Kalviniste koga smiše umoriti. J. Kavanin 802b. Kalviniste, luterani križ ne drže. J. Filipović 1, 23a.

KALVÌNIŠT, *m. vidi* kalvinist. — *U pisaca* XVIII *vijeka.* Kalviništi i luterani. J. Filipović 1, 198a. Luterani, kalviništi . . . 8, 158a. Od šižmatika, luterana, kalviništa. M. Dobretić 162.

KALVÌNIŠTA, *m. vidi* kalvinista. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Imadu kalvinište i luterani. J. Filipović 1, 188a. Ni kalvinište ni luterani. 1, 189b. Kalviništa spomenu se od onoga. 3, 267b.

KÀLVÎNKA, *f. žensko čeljade koje pripada Kalvinovoj nauci. — Akc. se ne mijeña (gen. pl.* kàlvînākā). — *U Vukovu rječniku:* ‚eine kalvinerin' ‚calviniana'.

KÀLVÎNSKÎ, *adj. koji pripada:*

a. *Kalvinu ili njegovoj nauci. — U jednom primjeru* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚calvinianus' 160b). Skupština kalvinska. J. Filipović 1, 181b.

b. *kalvinima (vidi* 2. kalvin). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚kalvinisch' ‚calvinianus'). Al' izgin'te, meni ne idite bez nikakva jezika kalvinskog. Nar. pjes. vuk. 3, 558. Kalvinska i*(h)* potpasila straža. 3, 558.

KALVÍŇANIN, *m. vidi* 2. kalvin. — *Množina:* kalvińani. — *Postaje od* 1. Kalvin *nastavkom* jan(in); *drugo je* kalvinijan *(koje vidi).* — *U Belinu rječniku:* ‚calvinianus' 160b, *i u Voltiđijinu:* ‚calvino' ‚ein calviner'.

KALŽAN, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Po pokojnom Imre-Kalžanu. Mon. croat. 310. (1599).

1. KÂĻ, *m. vidi* 2. kao.

2. KÂĻ, kàļa, *m. vidi* kahla i pećńak. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u vojvodini) ‚die kachel' ‚testa fornicalis', cf. pećńak. — U lončarsko suđe broje se lonci, šerpeńe, kaļevi i furune zemļane. Đ. Popović, poznav. robe 168.

3. KAĻ, *m. ļepilo kojijem se hvataju ptice, veska, ļepak; čini se od srna bijke mele, ili (kako znam u Dubrovniku) od mliječera. — Radi postańa vidi* kaļe, klija, 3. kaliti. — *U Mikaļinu rječniku:* kaļ, omela ‚vischio' ‚viscum, viscus', *i u Stulićevu (iz Mikaļina).*

1. KAĻA, *f. vidi* kaļuža. Kaļa, mjesto gdje se svińe blate. Ļ. Stojanović. — *Može biti da otale postaje i mjesno ime u Srbiji u okrugu šabačkom.* Sr. nov. 1866. 306.

2. KÀĻA, *f. ńeko jelo (vidi primjer). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚eine art speise' ‚cibi genus'). Kiseli kupus s pastrmom (što se u Hercegovini zove: ‚kàļa'). M. Đ. Milićević, slav. 30.

3. KAĻA, *m. ili f.? ime muško ili žensko? — isporedi* Kaļo. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 69.

1. KÀĻAC, kàļca, *m. u Vukovu rječniku:* zub u końa po kojemu se poznaje starost końska. — *isporedi* kaļak. — *Jamačno postaje od praslavenskoga* кълъ *(vaļa da je od korijena glagola* klati), *isporedi čes.* kel, *poļ.* kieł, *a i rus.* колъ.

2. KAĻAC, kaļca, *m.* Cladium Mariscus R. Br. u Bačkoj. M. Petrović. srp. zora. 1879. 196b. Napomińe, da se akcentom razlikuje od kaļca, poznatog zuba u końa, ali je stavļen akc. kàļac (vaļa da štamparskom pogrješkom mjesto káļac). V. Arsenijević.

KÀĻAK, kàļka, *m. vidi* 1. kaļac. — *U Mikaļinu rječniku:* kaļak, zub od końa ‚dens caninus equi quarto anno nascens'; *u Belinu:* ‚dente molare' ‚dens molaris' 249b; *u Bjelostjenčevu:* kaļak, zub koński ‚dens caninus equi quinto anno nascens'; *u Vukovu:* vide kaļac.

KAĻAN, kaļna, *adj. vidi* kalan. — *U jednoga pisca ćakavca* XVII *vijeka.* Čto jest kaļno, umij. M. Alberti 358.

KAĻANOVIĆI, *m. pl. seoce na Peļešcu (u Ratu) u Dalmaciji u kotaru korčulanskom.* Schem. ragus. 1876. 41.

1. KÁĻÂŃE, *n. djelo kojijem se kaļa (vidi* 1. kaļati). — *U Vukovu rječniku.*

2. KÁĻÂŃE, *n. djelo kojijem se kaļa (vidi* 3. kaļati). Ril za kaļańe debla kako se gotovi. J. S. Reļković 144.

KAĻAST, *adj. vidi* kļast. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (ne znam, jeli štamparskom griješkom umetnuto* a). Da ćeš uzet Maru, ako je bogata, i ako nije slipa ili kaļasta. J. Banovac, razg. 270.

1. KÁĻATI, kâļâm, *impf. oblagati kalom, mrļati, gnusiti. — isporedi* 2. kaliti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kâļâh, *u impt.* kâļâj, *u part. praet. pass.* kâļân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Od* XVI *vijeka (vidi kod* c, *a)), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kaļam ‚luto', v. kalim se), *u Jambrešićevu* (kaļam ‚luto'), *u Vukovu* (‚mit koth besudeln' ‚coeno inquino').

a. *aktivno. α) u pravom smislu.* Tko svoj posao opravļa, ruka ne kaļa. (D). Poslov. danič. Da ne kaļa kajsarli papuča. Nar. pjes. vuk. 1, 262. Pa joj kaļa mestve i papuče. Nar. pjes. juk. 196. Da ne kaļa gospodu svatove. Nar. pjes. petr. 1, 76. Oprala sam noge svoje, kako ću ih kaļati? Đ. Daničić, pjesm. 5, 8. — *b) metaforički.* Ne mrļa al'ti kaļa čovika što jide. I. Ančić, vrat. 65. Ti osuđuješ samoga sebe kaļajući tvoju dušu. M. Radnić 441b. Nek te onda proždrlost ne kaļa. J. S. Reļković 480.

b. *pasivno.* Dobrota čista i nekaļana prjed Bogom i otcem ovoj jest. N. Rańina 138b. ep. jac. 1, 27. Pinom gnojnom kaļan biše. I. Zanotti, en. 17.

c. *sa* se, *refleksivno α) u pravom smislu.* Kako prasci ti v blatu se kaļaju. Transit. 40. Tada se prem kaļa, tada je nečista. H. Lucić 281. Kućnik često ńim se *(đubretom)* zalud kaļa. J. S. Reļković 29. Koja blatom u nizi se kaļa. 88. Nek se smradom lukovim ne kaļa. 239. Samo da se marvinče ne kaļa. 404. Ma vjera je! dušu ne oskvrni, jer se sunce o blato ne kaļa. Osvetn. 1, 26. A pobro se jur u krvi kaļa. 3, 155. — *b) metaforički.* Ne kaļa se s micańem tjelesnijem duh. M. Radnić 436b. Al' se bludnik uvik kaļa. V. Došen 87a.

2. KÁĻATI, kâļam, *impf. vidi* 1. kaliti. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* V očijih joj staše ļubven bog prihitran, ter u ńih kaļaše svoj stril zlatoperan. P. Zoranić 4b. — *Može biti da nije osobiti glagol, jer* kaļah *može biti imperfekat i samoga glagola* kaliti.

3. KAĻATI, kaļam, *impf. vidi* 2. kalati. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Da se deblo za kalame kaļa. J. S. Reļković 87. Kako se divje deblo za kalam kaļa. 144. Sad čuj kako divjaka se kaļa. 144.

KÀĻAV, *adj. okaļan, kalom namazan, nečist, gnusan. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚mit koth beschmutzt' ‚coeno inquinatus'). Ako se udo kô okalilo, ni'e kaļavo cijelo tijelo. J. Kavanin 880a. A đerdanu na kaļavu

vratu! Nar. pjes. vuk. 1, 513. I sunce prolazi kroz kaļava mjesta, ali se ne okaļa. Nar. posl. vuk. 105. Ne gleda Bog na kaļave noge, već na čisto srce. (Kazao nekakav koji je harajući crkvu stao kaļavim nogama na časnu trapezu da dohvati kandilo, pa ga drug opomenuo na to). 196. — *I kod mjesnijeh imena u Srbiji. a)* Kaļavi Potok, *voda i mjesto u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 168. — *b)* Kaļavo Brdo, *u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kaļavom Brdu. Sr. nov. 1861. 426.

KÀĻAVAC, kȁļâvca, *m. lončar.* — *Postaje od* 2. kaļ. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Kȁļavac, v. bardaģģija. ‚Što mlataš nogama kao kaļavac?' Nar. posl. L. Lazarević iz Šapca.

KÀĻCINA, *f. vidi* kalčino *(gdje nema jednine).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Il' kaļčina zabačena... V. Došen 88ª.

1. KAĻE, *n. lijep, lepilo, klija, tutkal.* — *isporedi* 3. kaļ. — *-a- stoji mj. ńegdašńega ъ.* — *Radi postańa vidi* klija. — *Riječ je novoslovenska i kojkavska.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: (s kajkavskijem oblikom)* keļe, lip, klija, lipnica ‚gluten, glutinum, collon', v. ‚bitumen'. 2. keļe z kojem se kameńe zestaja ‚lithocolla'. 3. keļe ribje ‚ichtyocolla'. 4. keļe tišļarsko ‚glutinum fabrile'. 5. keļe kojem se zlato vari ‚chrysocolla'. 6. keļe volousko ‚taurocolla'. 7. keļe književno, za knjige ‚bibliocolla'. 8. keļe ptičje ‚viscus', v. lepek; *u Jambrešićevu:* keļe ‚bitumen'; *u Stulićevu:* keļe, v. klija *iz Bjelostjenčeva.*

2. KAĻE, *n. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 69.

1. KÁĻÊŃE, *n. djelo kojijem se kali (vidi* 1. kaliti). — *U Vukovu rječniku:* ‚das kühlen' ‚refrigeratio'. *vidi i:* Kaļeńe (ocala), tech. ‚härtung (des stables)', fro. ‚trempe', egl. ‚hardining', tal. ‚tempera'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. KÁĻÊŃE, *n. djelo kojijem se kali (vidi* 2. kaliti). — *U Stulićevu rječniku:* ‚actus lutandi'.

3. KAĻEŃE, *n. djelo kojijem se kali (vidi* 3. kaliti). — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* keleńe.

KAĻEŠ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kaļešu. Sr. nov. 1868. 289.

KAĻEVICA, *f. u Daničićevu rječniku:* manastir je Treskavac imao vodenicu ‚nadь Kaļevicu' (Glasnik. 11, 181). ‚mlinь nad Kaļevice' (Glasnik. 18, 374).

KAĻEVIĆ, *m. presime.* D. Avramović 238.

KAĻEŽ, *m. vidi* kalež. — *U naše vrijeme.* Iz kaļeža ladno piju vino. Nar. pjes. kras. 1, 69.

KÀĻÎBA, *f.* prosuta ģibra. Tako to razlikuju u vaļevskom okrugu u Srbiji: dok je ģibra u kazanu, dotlije se i zove ģibrom; čim se prospe, postaje kaļiba. I. Pavlović.

KAĻIG, *m. u Stulićevu rječniku:* v. kalig *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina (u kojemu stoji* kaļigo).

KAĻIGAN, kaļigna, *adj. priļepiv.* — *Postaje od* 3. kaļ. — *U Mikaļinu rječniku:* kaļigan, nakaļigan ‚vischiato' ‚viscatus'; kaļigno, koje se priliple ‚viscoso, tenace' ‚viscosus', *i u Stulićevu:* ‚viscosus, glutinosus, tenax' *(iz Mikaļina).*

KAĻIGO, *m. u Mikaļinu rječniku:* kaļigo, koji końe kuje ‚ferramentarius'. — *isporedi* kaļig i kalig. — *Nejasna je riječ kao i ostale dvije.*

KAĻINO POĻE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Ńiva u Kaļinom poļu. Sr. nov. 1875. 774.

KAĻIŠTE, *n. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 188.

KÁĻITI, kâļîm, *impf. vidi* 1. kaliti, a. — *U jednoga pisca našega vremena.* Jedni kuju puške, drugi buše, treći kuju sabļe, oni kaļe, ovi tocilom uglačavaju. S. Tekelija. let. 119, 43.

KAĻKALICA, *f. po svoj prilici isto što* čačkalica, *vidi* kaļkati. — *U jednoga pisca našega vremena.* U tih periša naći češ kaļkalicu, rešetku, svrdlić, pilicu. M. Pavlinović, rad. 139.

KAĻKATI, kaļkam, *impf. vidi* čačkati. — *U naše vrijeme u Lici.* Zubi se kaļkaju. Kad je mlin u postupu, mlinar ne može u mlinu raditi već badavači i zube kaļka. F. Hefele.

KÁĻO, *m. ime muško (jamačno ipokoristik od kojega imena što počińe glasovima* Kal-). — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Na torinu Ražjačkog Kaļa. Nar. pjes. vuk. 4, 421.

KAĻÒGAŽA, *m. vidi* kalogaža. — *U jednoga pisca našega vremena.* Kad voliš da ostaneš kaļogaža, ostani! M. Đ. Milićević, zim. več. 7. Pop Živko nikad ne zove seļake drugojače nego: rita, gejaci, kaļogaže, zvekani... 248. Sud sna šta radi, neće doći da pita nas kaļogaže. 311.

KAĻOŠ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kaļošu. Sr. nov. 1873. 898.

KÁĻOV, *adj. koji pripada Kaļu.* Još tu bjehu tri Kaļova sina. Nar. pjes. vuk. 4, 421.

KÀĻUGA, *f. u Vukovu rječniku (uz* kaļuža). — *Radi nastavka može se pomenuti, da ima i pol.* kaługa.

KÀĻÛN, kaļúna, *m. vidi* galijun *(ali jamačno od tur.* qalijun). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die galione' ‚navis genus'). Uvatiše dva kaļuna zlatna. Nar. pjes. vuk. 3, 85.

KÀĻUŽA, *f. vidi* kaluža. — *isporedi* kaļuga. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (gdje se svińe kaļužaju ‚die lache, pfütze worin sich die schweine wälzen' ‚volutabrum'). Bojati se kiše i kaļuže. Nar. pjes. vil. 1867. 629. — *I kao ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 168. — *b) izvor u Gracu u okrugu vaļevskom.* I. Pavlović.

KAĻÙŽÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kaļuža.* — *U Vukovu rječniku.*

KAĻÙŽATI SE, kaļùžâm se, *impf. vaļati se po kaļuži.* — *U Vukovu rječniku:* ‚sich in der pfütze wälzen' ‚volutor in palude'.

KÀĻUŽINA, *f. augm.* kaļuža, *vidi i* kalužina. — *U naše vrijeme.* Nađu jednu kaļužinu. Nar. prip. bos. 1, 77.

1. KAM, *adv. vidi* kamo.

2. KÂM, *m. vidi* kamen.

3. KÂM, *m. vidi* 1. han. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kam od Tatara. A. Tomiković, živ. 40. S kamom od Tatara. 40.

4. KÂM, *m.* rijetki mût u vinu. ‚Vino izlazi, jer pritiče kâm'. u Prigorju. F. Hefele.

1. KAMA, *f. (?) žensko (?) ime.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 69.

2. KAMA, *f.* prav nož oštar s obe strane. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 115. — *Tur.* qama, qame.

KAMAĆIJA, *m. kamatnik* — *Postaje od* kamata *turskijem nastavkom ģi (uprav* kamatģija, *ali se* t *ne čuje ispred ģ).* — *U dva pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Zakeo očitoga kamaģiju vidi na stablu smokvenice. Đ. Rapić 259. Jer je Zakeo kamaģija bio. G. Peštalić 66. Nezakoniti kamaģija. 67.

KAMALDOL, *m.* Campus Maldoli, *tal.* Camáldoli, *ime mjestu u Italiji gdje je bio osnovan od svetoga Romualda* XI *vijeka, i odakle je dobio ime red kamaldoleski (kamaldolezi su kaluđeri koji su se odijelili od reda svetoga Benedikta i nose bijelo odijelo, a imaju oštrija pravila, vidi kod* kaluđer). — *isporedi* Kamaldulo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Krunicu datu od redovnikah pustińakah od Kamaldola. I. A. Nenadić, nauk. 250.

KAMALDOLESKI, *adj. koji pripada kamaldolezima.*

KAMALDOLEZ, *m. vidi kod* Kamaldol *i* Kamaldulo.

KAMALDULO, *m. (uprav* Maldulo) *ime muško, vidi kod* Kamaldol. *(S. Romualdo)* pojde k gospodaru gore one, ki se zvaše Kamaldulo, i rečenu goru darova mu... Odvrže Romualdo abit crni... i tisnu upisa regulu, od onda i poče red svoj ki se zove ‚Camaldulensis ordo'. F. Glavinić, cvit. 52ª.

KAMALÈONAT, kamalèônta, *m.* Chamaeleo vulgaris Daud., *svjerka slična gušteru, na kojoj se mijeńaju boje, tal.* camaleonte. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kamaleonat, svjerka ‚camaeleon') *gdje se naj prije nahoăi, i u Belinu* (kamaleont ‚camaleonte, animale che vive d'aria' ‚camaleon' 161ᵇ). Kamaleont promińuje se u lice stvari k kojijem se prikučuje. M. Radnić 198ª. Kamaleonat ne prima lica bijela. 198ª. Zvjerko kamaleonti promińuju se u masti. 318ª. Nikijem svijet daje vjetar kakono kamaleontom. 378ª. Duša nije kamaleont. 378ª.

KAMAĻE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Zemļa kod Kamaļa. Sr. nov. 1872. 322.

1. KAMAN, kamna, *adj. mutan (o vinu), pun kama.* Vino je kamno F. Hefele.

2. KAMAN, *m. vidi* kamen.

KAMAŃE, *n. ime dvjema selima u Hrvatskoj. a) selo u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 74. — *b)* Crno Kamańe *u županiji modruško-riječkoj.* 61.

1. KÀMARA, *f. grč.* καμάρα, *svod.* — *isporedi* 2. kamara *i* komora.

a. *svod.* — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚fornix' καμάρα). Postavļati stlьpy že i nadьstlьpija i kamary i prêgrady crьkovьnyje. Danilo 150. Načeta zdati postavļь stlьpy mramorьnyje i na têhь sьvoditi sьdomь kamary prêčudьny. 370. Vysotu stlьpy poddrьžimu, i kamarami različniimi isprьstrennu. Glasnik 11, 70.

b. *gomila, vrpa, rpa.* — *Vaļa da je postalo od predašńega značeńa.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* vide gomila, n. p. kamara žita na gumnu, kamara sijena ili slame, kamara žita u snopļu kao šta se sadijeva u Srijemu (ova kamara nije okrugla, nego je na četiri ugla, samo što je duža nego šira). — Prvo nek se u kamare dižu. J. S. Reļković 325. I naspi ga na jednu kamaru. Nar. pjes. petr. 2, 67. Golema kamara tek ostrižene vune stoji na ulici. M. Đ. Milićević, zlosel. 278.

c. *mjesno ime.*

a) u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom. Livada kod Kamare. Sr. nov. 1873. 439. — *bb) u okrugu jagodinskom.* Ńiva kod Kamare. Sr. nov. 1875. 571. — *cc) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Kamari. Sr. nov. 1871. 290. — *dd) u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kamari. Sr. nov. 1868. 671. — *ee) u okrugu valjevskom.* Ńiva u Kamari. Sr. nov. 1875. 280.

b) ime vrelu u Žebiću. V. Arsenijević.

2. KÀMARA, *f. soba, klijet, tal.* cámera *(mlet.* cámara). — *isporedi* komora. — *U Vukovu je rječniku ista riječ što i* 1. kamara, *i sabiļežena je istijem akcentom; ali je svakako ova postala od talijanske riječi i ima akcenat kao što je sprijeda sabiļežen.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (vidi ložnica), *u Stulićevu* (‚cubiculum, conclave, errarium'), *u Vukovu:* (u primorju) ‚das zimmer, die kammer' ‚cubile', cf. soba, komora *s primjerom iz narodne pjesme:* Dok svanulo i sunce granulo, no se diže Đerzelez-Alija, pa pogleda iz zlatne kamare. — I uze Ilija dijete i iznese ga iz kamare u dońu kuću. N. Rańina 71ª. 1reg. 17, 23. Od prve ga čini zaklopiti u jednu kamaru. Zborn. 19ª. Otac ńegov u kamari staše. 57ª. Bila je kamara od kuće. 90ª. Gospođa vika iz kamare. N. Naļešković 1, 250. Na t' kļuče od kamare, ubrus mi donesi. 1, 257. Kad bude zaskačat kamaru. 1, 261. Stav' pamet, otvori naj lakše kamaru. 1, 266. Kad uljezeš k ńoj u kamaru. M. Držić 166. Sińora se grije u onoj kamari na kaminati. 291. Kamara pijerna. B. Gradić, djev. 89. Jeda me uvede u kamaru od majke moje. B Kašić, nač. 28. A naj veće se trese kamara ńegova. iń. 11. Ulize dakle u kamaru. per. 21. U jednoj naj ljepšoj kamari. M. Orbin 111. Uljezi u tvoju kamaru. I. Držić 22. Kako sališ od jedne kamare ne može se vidjet. 148. Kada ga nađe u tvojoj kamari na libru gdje počiva. V. Andrijašević, prav. 311. Ali su u kamari, ali ložnici, ali zidu. L. Terzić 271. Prohodeći on jedan dan pred ńe kamaru. K. Maģarović 70. Budući dobrostivi Isus u kamari. M. Lekušić, rasm. 21. Ona ti mi išetala na prozoru od b'jele kamare. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 31. A Stjepana Lazarovića u kamari djevojčini. 1, 50. Nego se je žalostan u kamaru zatvorio. Nar. pjes. bog. 49. Iz kamare išetala sestra kraļa Vladislava. 64. On pođe u kamaru spati. D. Obradović, živ. 88. Pa je vodi u nove kamare. Nar. pjes. vuk. 1, 473. Od ponoći Mari na kamari. Nar. pjes. herc. vuk. 357. Pođe svekru u kamaru pa mu govori. 300. Pođi, slugo, u kamaru tajnu. Pjev. crn. 62ª. Gdi mu sluga? Gori mu je u svitlim kamaram. Nar. pjes. istr. 1, 8. Ti je vodi u svitle kamare. 1, 11. Pušti ga u kamaru ka đevojci. Nar. prip. vuk. 108. Šetajući se tamo amo kroz kamaru. 146. Vrata od kamare đe mu je nevjesta spavala. ² 215. Opre se kamara i va ńoj stol. Nar. prip. mikul. 2. Opre vrata od prve kamari. 13. Neka zame kļuč pa da te poć malo videt te kamari. 13. Da žene kļuči od kamar. 82. Djevojku izvedu iz kamare k trpezi. Vuk, kovč. 75. — *I u osobitom, prenesenom značeńu.* Kamare apostolske. B. Kašić, rit. XXXIII. — *Radi značeńa: državna blagajnica (u Stulićevu rječniku gdje stoji griješkom* ‚errarium' *mj.* ‚aerarium') *vidi* komora.

KAMARADA, *m. drug, ńem.* kamerad *(uprav romanska riječ, tal.* camerata, *frc.* camarade, *isprva kao lat.* contubernalis, *koji prebiva, spava u istoj kamari, sobi).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Drugi momci moji kamarade. D. Obradović, živ. 41.

KÀMARE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kamara. Sr. nov. 1869. 12.

1. KÀMARICA, *f. dem.* 1. kamara. — *U Vukovu rječniku.*

2. KÀMARICA, *f. dem.* 2. kamara. — *Od* XVI *vijeka.* U toj kamarici. Zborn. 90ª. Bješe tada u kamarici zatvorena. B. Kašić, per. 113. Bihu

bile u ńegovoj kamarici. Iš. 51. Dadoše mu kamaricu malu. Nar. pjes. vuk. 5, 15. Va svakom kaštelu svoja kamarica. Nar. pjes. istr. 2, 135. Kamarica škripḷe, majka sina zibḷe. 4, 7. — *Metaforički.* Bješe ona sagradila u srcu svomu jednu čelu ili kamaricu. B. Kašić, per. 67.

KAMARIŠ, *m. vidi:* Kamariš (Sabḷar, na Pagu), v. Tamariš. B. Šulek, im. 187.

KÀMARIŠTE, *n. mjesno ime.*

a. *pusta u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdiḷe. 150.

b. *brdašce u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 168.

KAMÀROT, *m. mrnarić koji služi u sobi kapetanovoj.* M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 247. — *Tal.* camerotto.

KÀMAT, *m. vidi* kamata. Ne mogu trgovati, ako kamatima, lažima dobra svoja ne uzmložaju. I. Velikanović, uput. 8, 78.

KÀMATA, *f.* fenus, *vidi* dobitak, b, *b)* i 1. dobit, b, *b).* — *Od novogrč.* κάματος. — *Razlikuje se obično od* dobit *i* dobitak *tijem što je kod* kamata *veće mrsko značeńe, te se naj češće pod ovom riječi misli nezakoniti dobitak, dobitak preko mjere, ili onakovi kad se posuditeḷ okoristi ncvoḷom dužnikovom itd. kamata i uopće svaki dobitak od posuđenoga novca bio je zabrańen od crkve katoličke sredńega vijeka, jer se držalo (po Aristotelovijem riječima) da novac ne nosi koristi; dan današńi već nije tako, te se i* kamata *često upotrebḷava u dobrom smislu. — Kod kamate (kao i kod dobitka) obično se misli na novac, ali može biti i drugo (vidi n. p.:* Kamata je obična u naravi i to u rakiji naj više a i u vinu; ... biva i u marvi, ali rijetko. V. Bogišić, zborn. 472—478). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (vidi* kamat) *i u pisaca našega vremena (vidi* a *na kraju) upotrebḷava se i oblik* kamat *muškoga roda. — Od* XIV *vijeka (vidi* c, a, *a)), a između rječnika u Vrančićevu* (‚foenus'), *u Mikaḷinu* (kamata, lihva ‚foonus, foeneratio'), *u Belinu* (‚usura' ‚foenus' 780ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (kamata, lihva ‚foenus'), *u Voltiǵijinu* (‚usura, interesse' ‚zinns, wucher'), *u Stulićevu* (‚usura, foenus, foeneratio'), *u Vukovu:* 1. ‚die zinse, interesse' ‚fenus': dao novce na kamatu. 2. (u Risnu) veliki, nepravedni interes (a obični ondje se zove ‚dobit') ‚wucher' ‚fenus iniquum'; *u Daničićevu* (*χάματος* ‚fenus').

a. *u užemu smislu, novac (ili drugo) što dužnik plaća više od posuđenoga novca ili drugoga čega (glavnoga, glavnice). vidi potańe tumačeńe u Kadčićevu primjeru.* Kamata je dobit nepravedna od onoga što se procjeńuje pjenezima. B. Kašić, zrc. 84. Zašto nisi dao dinara moga na dobitak in *(sic)* bi ga s kamatom naplatia? S. Margitić, fal. 160. I sgrta svijeh veće *(blago)* s nečistimi kamatami. J. Kavańin 48ᵇ. Mrzeći na nepravedne dobitke i kamate, vraća tuje. A. d. Bella, razgov. 11. *(On će)* nepravijem kamatami izkupit ih zadužene. I. Đorđić, salt. 283. Kamata jest dobitak svrhu stvari posuđene. A. Bačić 121. Ovi, kad uze činit pokoru, posli kamata ne samo vrati četverostruko kamate i što je koga prihińio, nego još polovicu dobara svoji razdili ubogim. F. Lastrić, ned. 36. Što je kamata? Jest oni dobitak ili ona korist koja se ima od zajma, grih priveliki. F. Matić 70. Uza što dakle nijesi dao pinez moj na dobit, da ja došadši budem ga s kamatom istegnuti? S. Rosa 129ᵃ. Kamata nije drugo neg dobitak od pineza zajatih ili od koje druge stvari koja se trati, kako žito, vino i pril. kad dakle zajmenik podvežuje dužnika, da osvin glavnica ima mu dati štogod saviše u kripost samoga zajma, čini kamatu. Ant. Kadčić 262. Kamat, kamata, math. merc. (dobit), lat. ‚usura simplex' ‚zins, zinsen', tal. interesse, utile', fro. ‚interêt simple'; ‚procente' (pl.); bez kamate ‚unverzinslich', tal. ‚senza interessi'; dospjela a neplaćena kamata, zaostala kamata ‚rückständige zinsen', tal. ‚interessi arretrati'; račun o kamati ‚interessen-conto', tal. ‚conto degl' interessi'; računba kamata ‚interessenrechnung, zinsrechnung', tal. ‚calcolo degl' interessi'; kamata na kamatu, lat. ‚usura composita, interusurium' ‚zinseszins', fro. ‚interêt composé', tal. ‚interesse composto'. B. Šulek, rječn. znanst. naz. — *Metaforički.* Trošak takav jest plodna kamata. A. Kanižlić, utoč. 365.

b. *u širem smislu, posao ili zajam kod kojega se dobiva kamata, pa i uopće bavḷeńe takovijem poslima (može biti da koji primjer pripada pod* a). O trgu i kamati vašu pamet zavodite. M. Vetranić 1, 36. A kamo kamata, toliko skupa stvar ka srebra i zlata šaḷe nam *(Plutonu s pakao)* mnoštvo zgar? 1, 118. Ako po kamati ili užuri čto dal i dobil jest. Š. Budinić, ispr. 67. Neka čine kontrate bez nijedne sumńe od kamate. I. Držić 281. Ona samrḷana upadanja od zavesa, kamata, šimonije. S. Matijević 5. Od kamate i od smrada dušu u slavnoj krvi oplači. P. Kanavelić, iv. 123. Mnogi su kakono oni koji davša pineze trgovcem za prometati ńima, hoće da su družina u dobitku, a ne u izgubḷeńu, što je kamata očita. M. Radnić 340ᵃ. Kamatnici ostavili bi ńihove kamate. 340ᵇ. A kamate i trgostvo slatom škrińe nabijahu. J. Kavańin 395ᵇ. Da se progone kamate, nepravde. A. d. Bella, razgov. 84. Ki bježi zlu kamatu. I. Đorđić, salt. 37. Zla kamata, himba kleta. 177. Gnusnijem kamatam uzmnaža svoje imańe. ben. 106. Od pogodbe i kamate. A. Bačić 110. Stvar tuđa uzeta nepravedno razumije se po kradi, sili, kamati, krivu prodavańu. 113. Vaḷa reći da je kamata zla i zabrańena od crkve. 123. Ne čuje se izvan krađe, otimańa, uzdržańe tuđega, kamate, nenavidosti ... J. Banovac, razg. 87. Kako će s dobrom smrtju umriti oni kamatnik, ko se s kamatom uzdiže i napriduje? 134. Koji su se zapleli u kamate, u zaloge i druge koristi i običaje. pred. 78. U našemu zakonu naš Isukrst zabrańuje kamatu. J. Filipović 1, 375ᵃ. Krađom tvojom, kamatom i dobitkom nepravednim. F. Lastrić, test. 121ᵃ. Il' mu se šteta učinila krađom ili otetjem i silom, ili kamatom. ned. 80. Radiću ostaviti one zakletve i proklińańa, psosti i pogrđeńa, kamatu i varańa u trgovini. 119. Od kamate se može svaki *(uklańati).* A. J. Knezović 13ᵇ. Među krivinami opakima broji se jošter i kamata. A. d. Costa 2, 140. Kamata jest zabrańena od zakona Božjega, naravskoga i ḷuskoga ... Zato s. Ambrož zove kamatu ‚lupeštinu', a s. Agustin ‚ubojstvo siromaha'. Ant. Kadčić 264. Od lupeštine, od ugrabḷeńa, od kamate ... J. Matović XXXIIIᵃ. Koji kradu i ubijaju s kamatama nevoḷni puk. 398. Koliko je težak grijeh kamata. 398. Donosi u pomoć svoju mnoge naučiteḷe koji govore da to nije kamata. M. Dobretić 73. Osveta, psost, kamata, lupeštvo. I. J. P. Lučić, nar. 2. Molim tebe, da sam sebe ispitaš, izkusiš i vidiš, da nisi jama lisičja, da nisi polepan za kamatom ... Đ. Rapić 55. Kad god si gladan, prifati se kamate. 155. Kamatniče, ostavi nepravednu kamatu. 247. Ti koji si pun kamate. 358. Kamata znači to što kod Talijanaca ‚usura'. V. Bogišić, zborn. 473.

c. *može se kasati o onome koji daje novce (ili drugo) u zajam i prima kamate;*

a) dati *(novce ili drugo)* na kamatu, u kamatu. *aa)* u kamatu. — *u naj starijem primjeru.* Kto se obrête kaluđerь dinare daje u kamatu, da se iždene. Glasnik. 15, 307. (1348?). — *bb)* na kamatu. *vrlo često.* Koji... ne daju na kamatu. M. Divković, bes. 22ᵇ. Dati na kamatu, grijeh je smrtni, to je zajati ili dati dinare na postavu s ugovorom od dobitka. S. Matijević 69. Ako bi dao na kamatu, zaimajući jaspre i uzimajući kojigodir dobitak. P. Posilović, nasl. 109ᵇ. Davati na kamatu jest zlo. M. Radnić 510ᵃ. Tko dade na kamatu novce. I. Grličić 63. Oni koji na kamatu daju. A. Baćić 123. Koji novce svoje nije dao na kamatu. 124. Na kamatu blago davaše. F. Lastrić, od' 148. Dati jaspre na kamatu. ned. 50. Daju u zajam na kamatu. I. Velikanović, uput. 1, 452. Odredi dati ove novce dobru prijateļu na kamatu. Đ. Rapić 120. Novaca nemoj mu davati na kamatu. Đ. Daničić, 3mojs. 25, 37. — *metaforički.* Davši ubogomu daješ na kamatu Bogu. M. Radnić 90ᵃ. Dava Bogu na kamatu, tko potribnike pomaga. A. d Bella, razg. 30. Ovo je dati na kamatu, na kamatu dopuštenu, na kamatu prem korisnu. 30. Sve se dava na onu prikorisnu kamatu. I. Đorđić, ben 83.

b) zaimati (drugome) kamatom, na kamatu. Tko kamatom zaima, prima dvostruku korist. Blago turl. 2, 175. Na kamatu ne bude zajmiti i svrhuobilno ne bude uzeti. J. Matović 398.

c) udariti kamate na koga. Ne udarajte na ń kamate. Đ. Daničić, 2mojs. 22, 25.

d) uzimati, potezati kamatu. Da od neznanbožaca uzimaju kamatu. A. Baćić 122. Koji kradu, otimļu, kamate uzimļu. J. Banovac, pripov. 172. Kamatu uzimat. J. Filipović 1, 46ᵃ. Nemoj uzimati od ńega kamate ni dobiti. Đ. Daničić, 3mojs. 25, 36. — Karte i pisma s kojim je kamate potezo. M. Dobretić 111.

e) uopće činiti *(u jednom primjeru* djelovati) kamatu *(značenje je kao kod* b). Tko je taj na sviti toli lud odveće, da ovu činiti kamatu sad neće? N. Dimitrović 98. Bogate napastuje, da su lakomi i da čine kamatu. M. Divković, bes. 296ᵃ. Ako si činio kamatu očitnu. B. Kašić, zrc. 70. Kamatu činiti. V. Andrijašević, put. 274. Naučio je sina činiti kamatu. F. Lastrić, ned. 483. N. Tko čini kamate, to jest, zaimļe tkomu pineze i za ovi sam zajam hoće da mu se da štogod suviše ali na mjesec ali na godište, krade li? U. Krade i držan je vratiti, ako se žudi spasiti. A. Nenadić, nauk. 133. Ovi čine kamatu. Blago turl. 2, 175. Da n. p. jedan zajme pineza ribaru podvežujući ga da ga služi dobrom ribom za svoje beče i pod cinu općenu, učinio bi kamatu. Ant. Kadčić 263. Koji čini kamatu, čini ugrabļeńe. J. Matović 398. Što je činiti kamate? što je ubiti čovjeka? 399. Koji je običajan kamatu činiti. M. Dobretić 107. — S ostalima narodi mogli su dilovati kamatu. A. d. Costa 2, 141.

f) dobiti na kamatu. Sve što putem strati bješe na kamatu dobio. M. Divković, bes. 107ᵃ.

d. *o dušniku se može kasati*:

a) uzeti *(usajmļeni novac)* na kamatu. Uzet na kamatu ‚prender ad usura' ‚foenore accipere'. A. d. Bella, rječn. 780ᵇ.

b) platiti kamatu. Platit glavno i kamatu. (D). Poslov. danič.

e. *o novcima se može kazati:*

a) da su na kamati. Da su moji novci na kamati bili. M. A. Reļković, sabr. 18.

b) da nose kamate. Kamate, korist nositi ‚sich rentiren'. Jur. pol. terminol. 428.

KAMATAC, *m. vidi* kamatnik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kamataci i lakomci. F. Lastrić, ned. 392.

KÀMATAN, kâmatna, *adj. koji pripada kamati.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kamatni, od kamate ‚foenerarius, foeneratorius, usurarius, foenebris'), *u Belinu* (kamatni ‚di usura' ‚foenebris' 780ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (kamatni ‚foenebris'), *u Stulićevu* (‚foenebris, usurarius').

a. *adj.* U kom bi se *(pismu)* uzdržalo čtogodi kamatno. Š. Budinić, ispr. 83. Ter je držan vratiti sve kamatno. B. Kašić, zrc. 77. Ako je učinio kontrate kamatne. I. Držić 308. Ńegova starija misa jest, ili oni kamatni pogođaj, ili ona parba neprava. A. d. Bella, razgov. 6. Da oni pogođaji jesu kamatni, da one osude jesu nepravedne. 149. Koji dobitke kamatne uzimļu na zaloge i zajme. J. Banovac, pripov. 171. Kamatne ugovore čineći. F. Lastrić, od' 76. Ugovori kamatni. ned. 31. Piti krv siromašku s nikim ugovori kamatnijem. 50. Treći korin jesu nepravi ugovori u trgovini, kada su kamatni. 168. Jesi li davo tvoje imańe na korist nepravednu i kamatnu? T. Ivanović 150. Kamatni dohodak ‚zinsen-bezug'. Kamatni odrezak ‚zinsen-coupon'. Kamatni preostatak ‚zinsen-rückstand'. Jur. pol. terminol. 662. Kamatni, matth. merc. ‚zins- (in zus.)'; kamatna mjera ‚zinsen-fuss'; kamatni račun ‚zinsrechnung'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *adv.* kâmatno. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚foenore, foenerato'). Iskati od kamatnika dobitke kamatno podane. A. d. Costa 2, 142.

KÀMATÂR, *m. vidi* kamatnik. — *Od* XVIII *vijeka.* Od jednoga kamatara učini apoštola sveta. S. Margitić, fal. 77. Moliš jednoga kamatara da te primi u kuću. 144. Koliki kamatari učinili su se bogati suzam od ubogi. 218. Jeda bo on prikazuje lupežu, kamataru, krivim kletnici pogrđeńe Božije? F. Lastrić, ned. 85. Kamatar tišti u kamata svojim. 335. Od kamatara učini se pisar. svet. 149ᵃ. Kamatar dojde na ispovid. M. Dobretić 83. — *I kao presime u narodnoj pjesmi našega vremena.* I do ńega Topal-Kamataru. Nar. pjes. vuk. 3, 149. Nađe Todor od Avale Porču i kod ńega Topal-Kamatara. 3, 160.

KÀMATICA, *f. dem.* kamata. — *U Belinu rječniku:* ‚usuretta' ‚foenusculum' 781ᵃ, *i u Stulićevu:* ‚foenusculum'.

KAMATĻIV, *adj. vidi* kamatan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Prodavańa i kupovańa koja videći se da su kamatļiva. M. Dobretić 78.

1. KÀMATNICA, *f. žensko čeļade koje radi kao kamatnik.* — *U Belinu rječniku:* ‚usuraja, colei che dà ad usura' ‚foeneratrix' 780ᵇ; *u Voltiģijinu:* ‚usuraja' ‚wucherin'; *u Stulićevu:* ‚foeneratrix'.

2. KÀMATNICA, *m. vidi* kamatnik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kamatnica i lupež imaju korist od dobitka. F. Lastrić, ned. 110. Koga poznajete da je bio kamatnica. 248.

KAMATNIČEV, *adj. vidi* kamatnikov. — *U Stulićevu rječniku (kod* kamatnik). — *Sasma nepousdano.*

KÀMATNIČIN, *adj. koji pripada kamatnici ženskoj).* — *U Stulićevu rječniku (kod* kamatnica).

KÀMATNÎČKÎ, *adj. vidi* kamatan *(uprav koji pripada kamatnicima; u Voltiģijinu je rječniku drugo značenje: samoživ).* — *U Belinu rječniku:* ‚usurajo e usurario, agg. da usurajo' ‚foeneratorius' 781ᵃ; *u Voltiģijinu:* ‚interessato' ‚eigennützig'; *u Stulićevu:* ‚usurarius'.

KAMATNÎK, *m. čovjek koji daje novce na kamatu, koji se bavi kamatom (svagda u slom smislu).* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚foenerator, danista, usurarius'), *u Belinu* (‚usurajo, chi dà ad usura' ‚foenerator' 780b), *u Bjelostjenčevu* (‚foenerator'), *u Voltiđijinu* (‚usurajo' ‚wucherer'), *u Stulićevu* (‚foenerator'), *u Vukovu* (koji uzima veliku kamatu na novce ‚der wucherer' ‚fenerator'), *u Daničićevu* (kamatnikъ ‚fenerator'). Dabižívu kamatniku. Glasnik. 15, 271. (1848?). Dabižíva kamatnika. 278. Što jestь kupilь odь Kalojańa kamatnika. Glasnik. 24, 269. (1888). Kamatnikom ne ima se dati odrišenje. Š. Budinić, ispr. 48. Kamatnici, pjanci, muzovijeri i svi ostali zločinci. M. Divković, bes 120a. Hotimi, kamatnici... B. Kašić, rit. 61. Lupeži, kamatnici i oni koji puku čine dragos od živļenja. M. Orbin 255. U jednoga kamatnika dugovahu dva dužnika. I. V. Bunić, mand. 28. Od Matija kamatnika učini apostola. I. Ančić, ogl. 94. Na vodu ovu, kamatniče. P. Kanavelić, iv. 129. Kako je učinio Matiju i Zakeu, koji bijahu kamatnici. P. Posilović, nasl. 122a. Kamatnici ostavili bi ńihove kamate. M. Radnić 340b. Svakako odmičući očitno proklete, kamatnike očitne. M. Bijanković 89. Kad mu sve imańe kamatnik pripiše. I. Đorđić, salt. 879. Ti lakomče, ti kamatniče. F. Lastrić, test. 120b. Uzajmivši pineze od kamatnika. A. Kanižlić, kam. 642. Oni lakomac, oni osvetnik, oni kamatnik, utoč. 202. Što su dostojni kamatnici? F. Matić 70. Što 'e zlato, što 'e imanje, ko podaje zo kamatnik? J. Kavańin 48b. Kamatnici u jednom gradu gori su nego isti lupeži. A. d. Bella, razgov. 30. Mrmošiteļi, osvetnici, kamatnici. 45. Među silnicima, osvetiteļima, kamatnicima. 187. Kamatnici... dužni su povratit. A. Bačić 113. Da je kamatnik očit nepošten. 124. Kamatnici neće pribivat u pribivalištu Božjemu. 124. Kako će s dobrom smrtju umriti oni kamatnik, ko se s kamatom uzdiže i napriduje, krivo i nepravedno kupuje, i prodaje zlu robu za dobru cinom dobrom? J. Banovac, razg. 184. Lakomci, kamatnici, vašim krivicam vi prodajete Isukrsta. pripov. 78. Zakuni se, o kamatniče, da nisi prodao tvoga odkupiteļa. 84. S tobom govorim danaska, o lupežu, o kamatniče i koji se s nepravdom pomažeš. 169. Kamatnici i koji krivo prodaju. uboj. 88. Učiniti se od kamatnika ivanđelista. F. Lastrić, od' 143. Bijaše jedan kamatnik. M. Zoričić, src. 215. Bili su dva dužnika ńekomu kamatniku. S. Rosa 88a. Nije kamatnika tako tvrda i tako lakoma. Đ. Bašić 16. Jedan gospodičić Latinin, veliki kamatnik, često se ispovidaše. Blago turl. 2, 177. Kada ovi rečeni kamatnici ne bi imali načina za povratiti. A. d. Costa 2, 142. Dobitak kojega kamatnik čeka. Ant. Kadčić 263. Ako bi jedna stvar od ovih triju mańkala, grišni kamatnik bio bi. I. Velikanović, uput. 1, 456. Kamatnici, prinemili i priļuti u ugrabļeńu. J. Matović 398. Da se nejma ni jedan kamatnik odrišiti prvo nego povrati. M. Dobretić 111. Vidi se kamatnik napridovati u svojim kamatam. I. J. P. Lučić, razg. 5. Kamatniče, ostavi nepravednu kamatu. Đ. Rapić 247. Tako po isti način nahodi se i kamatnika, krivomirilaca. 348. Kamatnici nepravedni jesu pravi kradļivci. B. Leaković, nauk. 343. Kamatnika, seko, i mitnika. Nar. pjes vuk. 2, 12. Kamatnik dušu gubi. (U Kotoru). Nar. posl. vuk. 128. Bio jedan čovjek vrlo kamatnik da ni za čim nije drugo čeznuo nego za novcem. Nar. prip. vrč. 73. Kad su đavoli hodili po jednoj kneževini da lakomcima i kamatnicima oduzimaju tuđu muku. 91. Kamatniče i bezdušniče! nećeš više od mene pare jedne steći. 178. Kad zapostiš, čini konat da si oni dan učinio kambijalu naj višemu kamatniku i bezdušniku. 214. Nemoj mu biti kao kamatnik. Đ. Daničić, 2moj. 22, 25. Ženski uresi i zlato, sve je ležalo na gomilama kod kamatnika i pretrgarica. S. Ļubiša, prip. 52. Kamatnici za priuze vlačo jarmne vole. Osvetn. 4, 9. Na kog s grda sa sudišta srda, što ki nije smirio dužnika, il' slomio viškom kamatnika. 4, 12. Kamatnik krv ļudsku pije. Kamatniče, Božji odpadniče! Kamatnik je bez duše. V. Bogišić, zborn. 478.

KÀMATNÎKOV, *adj. koji pripada kamatniku.* — *U Stulićevu rječniku (kod* kamatnik).

KÀMATŃÂK, *m. vidi* kamatnik. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Očitni kamatńaci, lupeži, razbojnici... M. Bijanković 78.

KAMATÒNOSAN, kamatònosna, *adj. koji nosi kamate (n. p. posuđen novac posuditeļu).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kamatonosan, merc. ‚verzinslich'; dobitonosan i kamatonosan zajam ‚verzinsliches anlehen', tal. ‚imprestito che porta interessi'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KAMATOPRESTAJA, *f. u Stulićevu rječniku:* kamatopristaja, v. lihvopristaja. — *sasma nepouzdano.*

KAMATOVAŃE, *n. djelo kojijem se kamatuje.* — *Stariji je oblik* kamatovanje. — *U Mikaljinu rječniku:* kamatovanje, *u Belinu:* kamatovanje ‚l' usureggiare, usureggiamento' ‚foeneratio' 781a; *u Stulićevu.*

KÀMATOVATI, kàmatujêm, *impf. davati novce (a i drugo) na kamatu, raditi kao kamatnik, živjeti kamatom.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kamatovati, davati na kamatu ‚foeneror, foenori do') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚prestare ad usura' ‚feneror' 588a; ‚usureggiare, far usura' ‚foeneror' 781a), *u Bjelostjenčevu* (kamatujem ‚foeneror'), *u Voltiđijinu* (‚usureggiare, imprestare ad usura' ‚wuchern'), *u Stulićevu* (‚foenerari, foenori dare'). Čuli ste vazda da kamatovati jest grih prem velik. A. d. Bella, razgov. 80. Ne kamatovaše toliko bezočno potežući 80 i 85, 40 po sto. 125.

KÀMBA, *f.* dio jarma, što stoji volovima oko vrata. u Primorju i u Istri. — *isporepi* kambe.

KAMBATI, kambam, *impf. sapińati (końa) kambama.* — *U Stulićevu rječniku:* kambati końa, v. zakambati. — *Nije dosta pouzdano.*

KAMBE, *f. pl. spona (za końa).* — *Nejasna postańa; Miklošić* (etymol. wörterb. *kod* kamba) *misli na grč. κάμβη*, res curva *(starogrč. καμπή, krivļenje, savijańe).* — *U Mikaljinu rječniku:* kambe, okove od końa ‚compedes equorum'.

KÀMBELIĆ, *m. presime vlasteosko u Kaštelima spļetskijem, tal.* Cambio. — *isporedi* Kambelovac. — *Čini mi se da sam čuo i oblik* Kambelović. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kàmbelićâ sve vojnike i mudarce tko će pravit? J. Kavańin 105a.

KÀMBELOVAC, Kàmbelôvca, *m. ime jednome od spļetskijeh Kaštela u Dalmaciji (tal.* Castel Cambio). Repert. dalm. 1872. 82.

KÀMBELOVIĆ, *m. vidi* Kambelić.

KAMBEĻEVCI, Kambeļevaca, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu pirotskom (štamparskom griješkom* Kombeļevci). M. Đ. Milićević, kraj. srb. 237.

KÀMBER, *m. presime i mjesno ime.* — *Neposnata postańa.* — *U naše vrijeme.*

a. *presime.* D. Avramović 265. Kàmber, prezime. Javor. 1880. 14.

b. *ime dvjema selima:* Kamber doñi i gorñi, *u Bosni u okrugu Doñe Tusle.* Statist. bosn. 188.

KAMBEROVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* (Kamberović). Statist. bosn. 210. Kamberovići. Schem. bosn. 1864. 85.

KAMBIČ, *m. presime. — U naše vrijeme.* Jakov Mijatović došao sudu i tužio Savu Kambiča. Glasnik. II, 1, 89. (1808).

KÂMBIJA, *f. tal.* cambio, *promjena uopće, pa i novčarski posao koji daje kakav dobitak. — isporedi* kambijo. — *U Mikaljinu rječniku:* dati pjenez na prominu, na kambiju ‚dare i denari a cambio, mettere a cambio' ‚collybo pecuniam curare'. 66a.

KAMBÌJÂLA, *f. tal.* cambiale, *vidi* mjenica. — *U naše vrijeme.* Kad zapostiš, čini konat da si oni dan učinio kambijalu naj višemu kamatniku i bezdušniku. Nar. prip. vrč. 214. Kambijale obično čine trgovci između sebe i ova je riječ poznata u sva tri predjela *(u Hercegovini, Crnoj Gori, Boci kotorskoj)* bez razlike, premda u Hercegovini i Crnoj Gori ne čini se kambijale, već da bi kakav trgovac imao posla ili duga s austrijskim trgovcem. V. Bogišić, zborn. 462.

KÂMBIJO, *m. vidi* kambija. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Ako je učinio kambija zabrańena, ali kontrate kamatne. I. Držić 308.

KÀMBRA, *f. tal.* cambrà, *tanko laneno platno iz Belgije (riječ postaje od imena belgijskoga grada* Cambrai). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kambra, veleis, platno tanko ‚reneo, tela sottilissima' ‚byssus') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu (isto kao u Mikaljinu).* I ki nosi na svo'em tijelu tanki tumban, kambru bijelu. J. Kavańin 9b.

KÀMBREN, *adj. koji je načińen od kambre. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Košulje u kambrene. J. Kavańin 170b.

KAMBRO, *n. ime biljci, vidi:* Kambro, Agave americana L. (Sabljar, na Rabu). B. Šulek, im. 137.

KÂMĆÊŃE, *n. djelo kojijem se kamči. — U Vukovu rječniku.*

KÀMČIJA, *f. vidi* kamǵija.

KAMČIJE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Branik u Kamčiju. Sr. nov. 1873. 443.

KÂMČITI, kâmčîm, *impf. u Vukovu rječniku:* vide kamkati. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kâmčî). — *U Dubrovniku se kaže naj češće o djeci kad plačući i drukčije dosađujući jednako traže što. mnogi ne izgovaraju* m *nego* n: kâńčiti. P. Budmani.

KÀMĆÊŃE, *n. djelo kojijem se kamti. — U Vukovu rječniku.*

KAMEČAK, kamečka, *m. dem.* kamen. — *Od* XVII *vijeka.* Imaju dati dragi kamečak. M. Radnić, pogr. 15a. Malašan kamečak pade s planine. 47a. Žene sa sebe digoše sve menđuše i narukvice i kamečke. 99b. Ubi ga jednijem kamečkom. 307a. Malečak jest jedan kamečak, ali kada se otisnu s planine, satr sav stup Napukodonozora kralja. Đ. Rapić 140. Na kojoj jedan malečak kamečak ne more plivati. 199. Priveži ozdol kamečak. Z. Orfelin, podr. 112. Nebeskima kamečkima prosvitljena. G. Peštalić 15. Vrań s malim kamečkom ili daščicom. P. Bolić, vinodj. 2, 807.

KAMEL, *m. deva, gamila, kamila, po lat.* camelus, *ili po tal.* cammello, *ili po ńem.* kameel. — *U drugom primjeru* 1 *na kraju promijeńeno je na* o *po pravilima štokavskoga govora:* kameo. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (gdje jamačno štamparskom griješkom ima* gomila *mj.* gamila; *ovu je pogrešku primio i Stulli u svoj rječnik), u Voltiǵijinu* (‚camello' ‚kameel'), *u Stulićevu* (v. gomila *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).* Svi kameli i kočije. P. Kanavelić, iv. 94. Da prođe kroz uho igljeno deva aliti kameo, strašna živina. Đ. Bašić 22. Putujući s brzima devama i kameli. A. Tomiković, gov. 18.

KÀMELA, *f. vidi* kamila. — *U ńekijeh pisaca čakavaca* XVI *i* XVII *vijeka.* 15 tisuć kameli. Š. Kožičić 25a. Najemljuć i posujujuć kamele. 42b. Na kamelu posajen veden bisi po vsem gradu. 47b. Kamelu *(acc. sing.).* Anton Dalm., nov. tešt. 86a. Kameli *(dat. sing.).* 116a. Da kako ono kameli žulji tvrdi mu na kolinih stahu. F. Glavinić, cvit. 118b.

KAMELINO, *n. ime ńekakvu mjestu. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 184.

1. KÀMÊN, kâmena, *m.* lapis, saxum, *sve što je tvrdo (uprav osim svega onoga što se može kovati) i nije postańa organičkoga (t. j. živinskoga ili bilinskoga), ali treba dodati da se gdjegdje nalase i u životińama i u čeljadetu stvari što su slične neorganičnom kamenu i zato se i mogu zvati* kamen, *n. p. kod ńekijeh bolesti u mjehuru, u jetri itd.; ima i što drugo koje se može shvaćati kao kamen, a organičkoga je postańa, n. p. kameni ugaj, jantar itd.; pa i kod biljaka ńeki dijelovi, osobito u sjemenu, n. p. u datale itd. — Osnova je praslavenska* kamen, *a naj starija je praslavenski nom. sing. bio* kamy, *ali se ovaj oblik sačuvao samo u našem jeziku* (kami), *a prije toga nalazi se samo u jednom stslov. rukopisu* (Codex suprasliensis); *po tome može biti da je već u praslavensko doba bio načińen po ostalijem padežima mladi oblik* kamenь *za nom. sing. — Da je riječ praslavenska, vidi se po stslov.* kamy *i* kamenь, *rus.* камень, *češ.* kámen, *pol.* kamień. — *ali je po svoj prilici osim toga i indoevropska riječ, te je ista (s premješteńijem prvijem glasovima i s produljeńem prvoga vokala, jer prema kratkome a drugijeh jezika trebalo bi da je u slavenskima vokal* o) *što i lit.* akmů *(gen.* akmens), *snskrt.* aśman *(nom.* aśmā), *oboje istoga značeńa, i grč.* ἄκμων *(gen.* ἄκμονος), *nakovań. osnova je indoevropska* akmen, *te bi trebalo po općemu pravilo da mj.* k *bude u litavskom obliku* ss, *a u našemu* s, *ali vidi* svekrva. — *Što je u rječnicima vidi kod* I, *gdje je sabilježen i akcenat.*

I. *oblici.*

1. *nom. sing. (i acc. po analogiji prema ostalijem supstantivima koji znače što nešivo; istina, može biti da je praslavenski acc. bio samo* kamenь).

a. kamy *postaje tijem što se osnovno* e *promijenilo u ovom padežu na* ō, *pa se* ōn *na kraju riječi promijenilo na* y *(isporedi* bery, *stsl. part. praes. glagola* brati *s grč.* φέρων), *vidi* A. Leskien, handbuch der altbulgarischen sprache[2] 19. *glas* ō *u nom. potvrđuje se također oblicima iz litavskoga (gdje* ů *stoji obično mješte dugoga* o, *isporedi* důti, *dati) i iz grčkoga jezika. prema snskrt. nom. sing.* aśmā, *lit.* akmů *(vidi i dativ* homo, hominis, *got.* guma, gumins) *moglo bi se pomisliti da je* kamy *postalo od oblika bez* n, *ali se tome protivi analogija s oblikom* bery. — *u knigama pisanima crkvenijem jezikom nalazi se*

gdjegdje kamy, *n. p.*: Sava, sim. pam. šaf. 11. Mon. serb. 61. (1298—1302). 94. (1330); *ali se već i u ńima nalazi mlađi oblik* kami, *vidi*: Stefan, sim. pam. šaf. 8, *pa dalje:* Mon. serb. 26. (1284—1240). 95. (1330). 127. (1347). Glasnik. 15, 275. (1348?). 24, 244. (1358). Mon. serb. 415. (1442). Mon. croat. 74. (1450), *i poslije dosta često; u naše vrijeme u Crnoj Gori, u Boci, u južnoj Hercegovini (i u osobitom značeńu). — Između rječnika u Belinu* (‚pietra, sasso' ‚lapis' 564b), *u Stulićevu* (kami, kamena, v. kam), *u Voltiǵijinu* (v. kamen), *u Vukovu* (vide kamen *s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima), u Daničićevu* (kamy ‚lapis, gemma').

b. kȃmên. — *kazano je da je* kamenь *po svoj prilici već u praslavensko doba bio nom. sing. a svakako acc. sing.; i u našemu se jeziku javlja ovaj oblik od prvijeh vremena, n. p.*: kamenь. Mon. serb. 5. (1198—1199). 127. (1347); *uopće se oblik* kamen *naj češće nalazi sve i u naše vrijeme. — Između rječnika u Vrančićevu* (‚silex'), *u Mikaljinu* (kamen, stina ‚lapis, saxum'), *u Belinu* (‚pietra, sasso' ‚lapis' 564b; ‚sasso, pietra' ‚saxum' 643a), *u Bjelostjenčevu* (kamen, kaman, stena ‚lapis, saxum, petra'), *u Jambrešićevu* (‚lapis'), *u Voltiǵijinn* (‚pietra, sasso' ‚stein'), *u Stulićevu* (kamen, v. kam), *u Vukovu* (‚der stein' ‚lapis' *s primjerom:* Od kamena ništa do kamena), *u Daničićevu* (kamenь ‚lapis; gemma').

c. kȃm. — *ovaj se oblik nahodi samo u našemu jeziku i postaje od* kami *izgubivši krajńi vokal, isporedi* plam *i* pram; *može se isporediti u drugijem slovenskijem jezicima slična promjena kod* mati *(koje vidi). — Naj stariji je meni poznati primjer:* N. Nalešković 2, 88. — *U naše vrijeme nije rijetko u južnijem krajevima. — Između rječnika u Belinu* (kam, kamena ‚pietra, sasso' ‚lapis' 564b), *u Stulićevu* (kam, kamena ‚saxum, lapis, pietra'), *u Vukovu* (kam, kamena, vide kamen *s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima).*

d. *u Bjelostjenčevu rječniku (kod* kamen) *ima i oblik* kaman *s bilješkom* D. *(t. j. da se tako govori u Dalmaciji), ali drugdje nema potvrde ovome obliku: istina, ima na jednom mjestu (vidi* 2, a, *a) bb)) padeš bez* e *u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a i u ruskom* e *ostaje samo u nom. i acc. sing. i ispada u ostalijem padežima, po čemu bi se moglo pomisliti da je us osnovu* kamen *bila i druga:* kamьn, *ali to nije dosta potvrđeno.*

2. *ostali su padeži u jednini imali u praslavenskom jeziku osobite oblike, pošto je* kamen *pripadao k osnovama što se svršuju konsonantom (gen.* kamene, *dat.* kameni, *acc. možebiti* kamenь, *instr.* kamenьmь, *loc.* kamene), *vidi* A. Leskien, handb. der altburg. sprache.2 56—57; *ali su u našem jeziku zamijeńeni već od prvijeh vremena oblicima što su uopće kod muških supstantiva (kojima je od pamtivijeka osnova na* o). *o akuzativu se već kazalo da je jednak nominativu.*

a. *neki se stariji oblici nalaze, i to rijetko, u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, kao:*

a) gen. aa) sa starijem oblikom kamene. Sava, tip. hil. glasn. 24, 205. (Mon. serb. 131 *god.* 1348 *ima* kamene *ali griješkom, te treba čitati* kamena). Spom. sr. 2, 74. (1422). — *bb) na jednom mjestu* XIV *vijeka ima oblik* kamnê *(vidi* 1, d): Glasnik. 18, 375.

b) loc. kod ovoga je padeža već davno (možebiti u praslavensko doba) oblik konsonantične osnove s osnovom na i, *pa kasnije s osnovom na* u, *te su se u prva vremena sačuvala dva oblika: aa)* kameni. Mon. serb. 5. (1198—1199). 70. (1273—1314); kameny. 196. (1381). — *bb)* kamenevi. — *na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Spom. sr. 1, 19. (1399).

b. *u naše se vrijeme upotrebljavaju oblici načińeni od osnove* kamen *po analogiji ostalijeh muških imena. — Naj stariji su primjeri:*

a) gen. kȃmena. Mon. serb. 131. (1348), *vidi kod* a, *a) aa).* N. Rańina 56a. Ǵ. Držić 349.

b) dat. kȃmenu. N. Rańina 65a.

c) voc. aa) kȃmene. I. Gundulić 243. V. Andrijašević, nač. 46. — *bb) po analogiji prema mekanijem supstantivima još se češće nalazi oblik* kȃmenu. F. Lukarević 149. D. Rańina 105a. 128a. M. Divković, bes. 10b. nauk. 103a. Nar. pjes. istr. 2, 134.

d) instr. kamenomь. Mon. serb. 378. (1434). kȃmenom. N. Rańina 65a. Š. Menčetić 97. 333. Ǵ. Držić 410.

e) loc. kamȅnu. Mon. serb. 131. (1348).

c. *rijetko se načińaju u naše vrijeme padeži od nom.* kam *shvativši ga kao osnovu (vidi i* 3, c *i* 4, b); *n. p. instr.* kȃmom. Osvetn. 3, 150.

3. *padeži množine obično (naj češće u naše vrijeme) zamjeńuju se oblicima kolektivnoga supstantiva (vidi* kameńe); *uprav se upotrebljavaju da se istakne svaki komad napose. — I u množini su kao i u jednini stariji oblici poznati samo po knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom.*

a. *praslavenski su oblici bili po svoj prilici kao u stslovenskom jeziku: nom.* kamene, *gen.* kamenь, *dat.* kamenьmъ, *acc.* kameni, *instr.* kamenьmi, *loc.* kamenьhъ *(vidi* A. Leskien, handb. der altbulg. spr.2 56—57). *od ovijeh se nalazi samo u spomeniku* XIV *vijeka nom.* (tri) kamena. Mon. serb. 130. (1348).

b. *mlađi su oblici načińeni po osnovama na* i *i na* o; *ovi su sadńi običniji.*

a) nom. aa) kȃmeni. Mon. serb. 70. (1273—1314). 386. (1436). — *bb)* kȃmenovi. Nar. pjes. vuk. 2, 46. 3, 154.

b) gen. aa) kamȅnî. Mon. serb. 386. (1436). N. Rańina 149a. Aleks. jag. star. 8, 306. I. Gundulić 367. Starine. 11, 127. (1679). I. Ivanišević 197. J. Banovac, pripov. 223. S. Rosa 45b. — *bb)* kaména. *u Mikaljinu rječniku (vidi kod* kamenit). — *cc)* kamenov. Starine. 11, 90. (1651). — *dd)* kamenova. S. Margitić, fal. 7. 37. F. Lastrić, od' 239. test. 205b. 247a *(tri puta).* E. Pavić, ogl. 146. Nar. pjes. vuk. 1, 125. Nar. pjes. petr. 2, 115. Nar. pjes. srem. 76. Osvetn. 2, 142.

c) dativu bi današńi oblik (kao i instrumentalu i lokativu) bio kamȅnima.

d) acc. aa) kȃmene. Transit. 90. M Vetranić 2, 38. — *bb)* kȃmenove. Nar. pjes. vuk. 3, 48.

e) instr. aa) stariji oblik kameni. Spom. sr. 2, 56. (1407). Mon. serb. 386. (1436). M. Vetranić 2, 75. P. Hektorović 86. — *bb) mlađi oblik* kamȅnima. I. Gundulić 211. Ǵ. Palmotić 1, 146.

f) loc. aa) stariji su oblici: kamenihь. Mon. serb. 386. (1436); kamenih. J. Kavańin 14a; kamenijeh. A. d. Bella, rječ. 845a. — *bb) mlađi je oblik* kamȅnima, *isporedi instrumental.*

c. *od osnove* kam, *vidi* 2, c. — *U jednoga pisca našega vremena samo nom.* kȃmi. Osvetn. 2, 7. 3, 24. 4, 47. 7, 50.

4. *kod dvojine dolaze samo mlađi oblici, i to:*

a. *od osnove* kamen: kȃmena. Mon. serb. 126. (1347). Spom. sr. 2, 103. (1441). A. Gučetić, roz. jez. 130 *itd.*

b. *od osnove* kam: kȃma. Osvetn. 4, 63. *vidi* 2, c *i* 3, c.

II. *značeńe.*

1. *vapneni kamen (a i kremen, ili drukčiji, ali se ovi rjeđe nahode u našijem krajevima) koji je kao ńeki tvrdi temelj pod zemljom ili je po vrhu (u golijem gorama i drugijem golijem mjestima), vidi* c; *ili stoji nad zemljom kao mali komad (od naj mańega zrna pijeska do velikoga kamena koji leži na zemji ili je u ńu ukopan).*

a. *uopće. ne može se znati u svakom primjeru, jeli riječ o prvoj ili o drugoj vrsti kamena (vidi sprijeda).* Možetь bo Bogъ i otъ kamene vъzdvignuti čeda Avramu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 205. Na rascêpljeni kami *(valja da je mjesno ime).* Mon. serb. 127. (1347). Drivom i s kamenomь i vodami. 378. (1434). Do kamnê. Glasnik. 13, 875. Drivo i kami. Mon. croat. 74. (1450). Da ne poraziš o kami noge tvoje. Bernardin 27. matth. 4, 6. Drugo pade na kami. N. Rańina 35b. luc. 8, 6. I ki se upade svrhu kamena onogaj, razbije se, a svrhu koga u istinu kami pade, razabra ńega. 56a. matth. 21, 44. Udari prutom dvakrat u kami. 65a. num. 20, 11. Postelja mi 'e kami. M. Držić 49. Svakoj tuzi i nemoći, ka se vidi al' poznava, kamen, bilje, riječ i trava može lijek dat i pomoći. M. Pelegrinović 197. Odcijepi se s visoke gore od nebesa oni glasoviti kami, koji toliko veličak uzraste. A. Gučetić, roz. jez. 94. Zlo mu uvridivši lijevu *(nogu)* jedan kami. B. Kašić, iń. 8. Od Orfea ovdi prvo neka se uvijek pak začińe, čuzvijer, ptica, kami i drvo skladne i slatke bugarkińe. I. Gundulić 818. Za čudo se ne govori da iz kamena ogań skače. 464. Vjekoviti da sam kami. G. Palmotić 2, 89. Naslonio bi na kam glavu. P. Kanavelić, iv. 26. Da moš poznat kam po kami. 879. Ako ti je mučno, a ti glavom o kami. (D). Kami ki se valja maha ne prima. (D). Udari glavom o kami. (D). Poslov. danič. Uze pet kamenova i upisa na ńi imena od pet proroka. S. Margitić, fal. 7. Za te u rudah i u kamenih reste zlato. J. Kavańin 14a. Naš Jerolim lavski riče oštre špilje sred kamena. 27a. Težak kami ki od vrh gore doli pada. 448b. Ti si se, o Marčijo, pri kami zakovo. I. Đorđić, ben. 153. Svaki kami nahodi svoje počivalište. V. M. Gučetić 201. Česta kapla kami izvrti. (Z). Kamenom tuče u kami. (Z). Poslov. danič. Da uvrijediš na kami nogu tvoju. S. Rosa 48a. Vatra u planini i kamenu. V. Došen VII. Tvrd je kamen, kap mekana... 177b. Da je kamen na ń pao. Ant. Kadčić 146. Već se bijem i prebijam od drveta do drveta, od kamena do kamena. Nar. pjes. vuk. 1, 140. Na kamenu mlado momče stoji. 1, 868. Pak uzima svoja dva nećaka i o kamen glave im razbija. 1, 540. Gorelo ih *(sunce)* tri godine danah, dok uzavre mozak u junaka, dokle puče kami u lugove. 2, 5. I na glavu kami dofatio, mali kami od hiljade okah. 2, 83. Ispod nogu kamen izlijeće. 2, 396. Drvo, kamen i studeno gvožđe. 2, 502. Nit' mu odbi drva ni kamena. 2, 503. A i provre voda iz kamena. 3, 71. Za kam pade, pušci ogań dade. Pjev. crn. 40a. Pak joj čedo o kam udario. 63a. Što su bili devet milih sina, to ćeš naći devet kamenova. Nar. pjes. srem. 76. Đetiću nije kam vrh glave. Nar. posl. vuk. 78. Kucne ńim u kam. Nar. prip. vuk. 121. To 'e grad kao u nekoj rupi, svud naokolo su brda, pak ocek kamen. S. Tekelija. let. 120, 46. Pa reć bi se junak ravni plaši, tekuć kršu i kamenu bliže. Osvetn. 1, 41. Pa neće joj rugati se vile, jer i hladnu rosu rose kami. 2, 7. Bojna borca u planini, što se druži drvu i kamenu. 2, 25. Jao! još dva upadoše vrana, na dva kama skorom krvju prana. 4, 63. Pripeh se na jedan kam. Pravdonoša. 1851. 81. Neka je riba ‚od kamena' (u Dubrovniku) ili ‚od stijene' (u spletskoj okolici). ova vrsta ribe stanuje dakle oko kamena; bili ti kameni u peleži ili u kraju, to malo smeta. L. Zore, rib. ark. 10, 837. — *U ovakijem primjerima* kamen *znači veliki prostor koji je vas od jednoga kamena, ili koji je pokriven kamenem.* Sada jedne, a sad druge koňe jaše na promjenu, probijući strane i luge po ravnini, po kamenu. I. Gundulić 312. Pafo i Nido jur božici od ljeposti posvećeni, a u otočnoj jedva slici sad neplodni svim kameni. 866—867. Hrid kamena divjačnoga. I. Đorđić, salt. 391.

b. *o kamenu uopće kaže se (naj češće u poeziji) da je: a) tvrd.* O tvrdi kamenu! F. Lukarević 149. Puca tvrdi kam. Đ. Baraković, vil. 279. Jestojska je ma jedina neposnano gorko travje, kami tvrdi meko uzglavje. I. Gundulić 219. Voda kami tvrd probije, led se topi sunce gdi je. 247. Tvrd kamen. J. Kavańin 321a. Kap na kamen tvrdi pada. V. Došen 177b. Kaplica vode izvrćuje tvrdi kamen. Ant. Kadčić 232. Aj! tvrdi kamenu, proplakat ne moreš. Nar. pjes. istr. 2, 134. Tek muńa je goňa iz oblaka od drveta do kamena tvrda. Osvetn. 2, 175. — *b) studen.* Mrtav i studen kam. V. M. Gučetić 84. Kamen tvrdi i studeni nije slika bludnoj ženi. V. Došen 102a. Glog zobati, s lista vodu piti, studen kamen pod glavu metati. Nar. pjes. vuk. 1, 220. Daću mu dva studena kamena. Pravdonoša. 1852. 33. — *i leden.* Kako može leden kamen dati vatru. V. Došen 261a. — *c) ljut (jer je tvrd i studen, dakle nema ljudskoga osjećaja).* Stani, ostanila se kao ljuti kamen. S. Ljubiša, prip. 143. Ne gledaj što nemadu dvora no kolibe od kamena ljuta. Osvetn. 1, 18. Postićemo i Boga moliti a branit se iz kamena ljuta. 2, 43. — *i* kamen ljutac. Dva ljuca kamena nikad dobro brašno mleti ne mogu. Pravdonoša. 1852. 12. — *d) suh.* Kako jesmo mi ovьdê postavljeni na suhu kamenevi, i kako velêhь dohodь nêmamo. Spom. sr. 1, 19. (1899). Pak učin' da dođe ogań, sve da sprži, i ništo ne ođe, da se vik otraži, ni vidi na svit duh, ner samo kami suh. S. Bobaljević 211. — *e) nijem.* Puk se svrvi, u tle mrce spremi, viš kih kami ponikoše nijemi. Osvetn. 4, 47. — *f) bio.* K biňektašu bijelu kamenu. Nar. pjes. vuk. 2, 270. — *g) siń.* Ubila ga memla od kamena, pocrnio, kao kamen siňi. Nar. pjes. vuk. 2, 403. Pa bi pravu okarao majku, mješte drva i kamena siňa. Osvetn. 2, 8.

c. *kamen u prvom smislu kod* 1 *(često kamen što strši iz zemje) može se istaknuti osobitijem dodacima (supstantivima i adjektivima). u ńekijem su rječnicima ovi dodaci slo tumačeni, n. p. vidi u Belinu:* stanac kami, kremen, kami živac ‚selce, specie di pietra durissima' 666a; *u Bjelostjenčevu:* kamen živec ‚silex'. *bolje je u Vukovu rječniku, vidi kod* stanac i živac. — *i u metaforičkom smislu, isporedi g. — takovi kamen rove se: a)* stanoviti, stanac, stavan. I tuj ima dva kamena stanovita. Mon. serb. 126. (1347). I tu jesть kamenь stanovitь. 131. (1348). U kamen stanovit zlatom da se piše. P. Hektorović 74. Al' ponovit hotio si nad mnom čudo starijeh lita, kada vode izveo si iz kamena stanovita? I. V. Bunić, mand. 29. Crna goro, žao mi je na te, u tebi je kamen stanoviti. Nar. pjes. vuk. 1, 867. Naći ćete kamen stanoviti, vi razbijte kamen stanoviti. 2, 88. — Polijevaju moje suze stanac kami po sred ljuti, a tve srce, ke je od puti, vik na milos ne prignu se. S.

Bobaljević 224. Ah žalosti, ah prikora! da se gane stanac kami, kraljevati među nami našega će kći slotvora. I. Gundulić 25. Brijeme hara stanac kami, i žestoko gvozdje izjeda. 235. U ń se krepko zapazila, svijem je vidjet stanac kami. 547. Raspukni se srce moje, ako nijesi stanac kami. I. V. Bunić, mand. 11. Što u meni dobro ugleda, sladka želo, nego srce mrazno od leda i od stanca od kamena? 28. Evo puca već na dvoje moga srca stanac kami. J. Kavanin 52a. Božja od vas ne ostalo traga, do van zmije i kamena stanca! Nar. pjes. vuk. 2, 128. Živio je u Lastvi u gradu, sazidanu na stancu kamenu. S. Ljubiša, prip. 47. Umukla kao stanac kami. 228. — Reć bi, nigda ne bjehu soldati, no se kami utvoriše stavni. Osvetn. 7, 50. — *b)* živ *(vidi i* živac). Kako kamene žive kladete svrhu zidališća. Transit. 90. Žif kamen podriše sto sežań i dalje. Đ. Baraković, vil. 54. Vrh kamena stanca živa u žešćini temelj mu je. J. Kavanin 482b. Sad iz živoga kamena izvodi velike rike. F. Lastrić, test. 14b. Sagradi otar od 12 kamenova, ali kamenova živi. 247a. — Kako jedan kami živac tvrdo stoji ovi sidac. P. Hektorović (?) 92. Ni moljenjem ni mukami, kako jedan živac kami, ne moremo ńega zvrnut. 139. Živac kamen. M. Pavlinović, razl. spis. 299.

d. *kamen se može baciti više ili manje na daleko (obično rukom, ali i drukčije, n. p. praćom).*

a) uopće. Kada otiđe od ńih koliko bi kamenom dometnuo. M. Divković, bes. 862b. Lasno je baciti kamen u more ali ga je mučno izvaditi. Ant. Kadčić 259. Pak se baca kamenom. Nar. pjes. vuk. 1, 204. — *Vidi u poslovicama:* Za vasda se jednom pusti kami iz ruke, riječ iz usti! I. Gundulić 38. Kami iz ruka, riječ iz usta. (Z). Poslov. danič. Kam iz ruke a riječ iz usta. (Što se reče ne može se lasno povratiti kao i kamen kad se iz ruke pusti). Nar. posl. vuk. 128. Riječ iz usta a kamen iz ruke. 272. — *U metaforičkom smislu.* A u drugu prebismo glavu za glavu, i kamenom preturismo (t. j. da ne ima ništa plaćati jedna strana drugoj). Pravdonoša. 1852. 80.

b) baca se kamen na koga da ga udari i rani. Porazi jego kamenь is prašte. Konstantin. glasn. 42, 325. Ki brez griha jest od vas, ta naj prvo na ńu kami vrzi. Bernardin 51. joann. 8, 7. Koji bez grijeha jest od vas, prvi na ńu kamenom se vrzi. N. Ranina 69b. Ki prez griha je, prvo na ńu kamen vrzi. Naručn. 84b. A bije ga bičim i kamenom. And. Kačić, razg. 18a. Pas zagrizne kam koji ga je ranio. S. Ljubiša, prip. 181. Vrže jednijem kamenom i zvjesti ga u lijevu obrvu. Pravdonoša. 1851. 80. — *Amo mogu pripadati i ovaki primjeri (isporedi* kamenovati): Aman aga! eto kolje, povješaj ih bolje, ili mi ih u kamen zasuti! Osvetn. 4, 54. Nekad su taku nesretnicu zasipali u kamen. M. Đ. Milićević, opšt. 18. — *I metaforički.* Baci se s kamenom na sve darove Božje. M. Zoričić, osm. 37.

c) kao narodna igra. Mladi momci kamen meću. Nar. pjes. vuk. 1, 339. Skaču skoka, meću se kamena. 2, 65. Preskače im, kamenom odmeće. 2, 65. I meću se kamena s ramena. 2, 176. Igraju se igre svakojake, ma naj više kamena s ramena. Pjev. crn. 191a. Skokom skaču, bacaju kamenom. Nar. pjes. juk. 563. Kamena se meću momci dvojako. Vuk, živ. 282. Dok su bijelih čuvali ovnova i vikli se metat kamenova. Osvetn. 2, 142. Igrali se i kide i klisa, sa ramena metali kamena. 4, 1.

e. *u starijim spomenicima, kad se bilježe kakve granice, često se naznačuje vrh od gore, kose, brežuljka riječima:* kako se kami vali, *t. j. kao mjesto s kojega se kamen, ako se potisne, valja na jednu ili na drugu stranu, vidi* kamivao. Po brьdu kako se kami vali. Mon serb. 26. (1234—1240). Po dêlu kako se kamy vali samo i onamo. 61. (1293—1302). — *U ovom primjeru kao da se ne naznačuje vrh nego strana:* Ide stranno na crьvenu zemlju i na crьveni kamenь, kako se kami valja kь Svigmenu. Mon. serb. 131. (1348).

f. *može se kamen upotrebiti za neke svrhe (za građenje itd.).*

a) kod građenja kuća i drugijeh zgrada. aa) uopće. Nosite klak i kami. Zborn. 86a. Kolomat od kamena. Nar. pjes. vuk. 1, 64. On sazida kulu od kamena. 2, 74. Gradi care, što god ljepše možeš, od studena kreča i kamena, a pokrivaj pločom i kamenom. 2, 205. Koliko je drva za goriva i kamena za tvrda gradiva. Osvetn. 2, 92. — *amo pripadaju i ovaki primjeri u kojima se govori o građenju i o rušenju.* Idêže ne bê kamenь ostalь na kameni. Mon. serb. 5. (1198—1199). Ne ostane na tebi kami na kamenu. N. Ranina 158b. luc. 19, 44. Kako jedan kami svrhu drugoga *(stoji).* M. Orbin 253. I jes jošte tko se vara, i u životu tvrd se sudi, videć, kami da se obara! I. Gundulić 319—320. Kam da nije na kamenu. P. Kanavelić, iv. 151. Kami ne osta na kamenu. dubrovn. 10. Kam na kami naslaća se. (D). Poslov. danič. I tako će te razrušiti, da neće ostaviti u tebi kamena svrhu kamena. F. Lastrić, od' 254. Poče biti Gradac u kraj mora, al ne može odbit ni kamena. And. Kačić, razg. 310b. Majstorski su dvori skoro sazidani: kamen po kamenu, iver po iveru. Nar. pjes. vuk. 1, 105. Žabljaka ti ogań oborio i naj doći kamen rasturio. 2, 540. Mili Bože! kamen ostat neće, ako bojne zariču lubarde. Osvetn. 2, 120. — *bb) može se osobito isticati* kamen (temeljni, temeljiti, prvi *itd.) koji se kod građenja naj prvi meće u zemlju i koji je kao temelj ostaloj zgradi (često u metaforičkom smislu po jeziku svetoga pisma).* Ty jesi Petrь, i na semь kameny sьziždu crьkovь moju. Mon. serb. 196. (1381). A ja govoru tebi da si ti Petar, i svrhu ovoga kamena uzidati ću crikvu moju. Bernardin 154. matth. 16, 18. Postavi dva kamena pod zgradu od svete matere crkve. A. Gučetić, roz. jez. 130. Antenor s bjegućani prvi kamen hitio biše. J. Kavanin 206b. Kažuć kamen temeljiti, za svû sgradu da će im biti. 331b. S. Petar bijaše odredjen bit kamen temeljni s. crkve. Blago turl. 2, 225. Svrhu ovoga kamena sagraditi ću crkvu. J. Matović 88. — *cc) ističe se i* (nugleni, kutni) kamen *koji stojeći na uglu cijele sgrade podnosi naj veću težinu i treba da je vrlo čvrst. u svijem primjerima stoji metaforički po jeziku svetoga pisma.* Kamenu nugleni, koji obadva nugla zdržiš ujedno. M. Divković, bes. 10b. Za podlog aluki im stavni i za nugla kamen glavni. J. Kavanin 334b. Svrhu temelja apoštola i proroka, kojega sazidana kutni kamen jest Isukrst. E. Pavić, jesgr. 88. Temelj pristanoviti kamena nugloga. J. Matović 141. — *dd) u narodnijem pjesmama često ima* memla od kamena, *te onda* kamen *znači (jamačno podzemnu) tamnicu. vidi* memla. Ubila me memla od kamena. Nar. pjes. vuk. 2, 404.

b) poveći se kamen može podignuti kao spomenik (može se takovi spomenik i ne podignuti nego sam stršiti iz semlje kao živac). Na kamenь ploskny i zabodeni. Mon. serb. 127. (1347). Na delani kami zabodeni što ima try rogovi. 127. (1347). Postavismo vulu u kamenu. 131. (1348).

Na kami koji postaviše. Dеč. hris. 96. Biti će meni Gospodin za boga, i kami ovi koga uzdigoh za biļeg zvati će se kuća Božja. J. Matović 488. A kamen ovaj koji utvrdih za spomen biće dom Božji. Đ. Daničić, 1mojs. 28, 22.

c) i ploča nad grobom često se zove kamen. I kami na ńu biše zgora navaļen. Bernardin 59. joann. 11, 38. Odvali kami s greba. 102. matth. 28, 2. Smrt... ovdi ga pod kami u vječni grob stavi. N. Dimitrović 105. Dokli me pod kamen smrt bude postavit. N. Naļešković 1, 111. Jer odi smrt prika stavi nam pod kami cvijet, ki bi čas, dika i slava meu nami. 2, 65. Jedan glas, ki bude za nami ostati, kada nas smrt stavi pod kami. 2, 66. Jaoh meni! tko me će vezati kosami ke moje nesreće stoviše pod kami? 2, 109. Pokoli ležiš sad pod ovim kamenom. D. Rańina 61b. Ja, pastir rańeni, na grobni tvoj kami prosipam sve cvitje. 63b. Vrh krvava tijela od zgara, stavit kami na ń studeni. I. Gundulić 550. Veļahu: ‚Tko će odvalit nam ploču s groba?' jere znahu, da je veoma velik kami. I. V. Bunić, mand. 36. Tu u greb kopna pritiska ga tvrdi kami. J. Kavańin 178a. Kami ukopni ‚avello, sepoltura di pietra' ‚sepulcrum lapideum'. A. d. Bella, rječn. 119b; ‚saxum sepulcrale'. 425a; ‚pietra da sepolcri' ‚lapis sarcophagus'. 564b. Odvaļiva kam ukopni. B. Zuzeri 61.

d) u kamenu se može što izrezati (udjeļati). Tvoje slike da se udjeļu u kami. I. Đorđić, uzd. 200. K prilici penganoj oli u kamenu udilanoj. Ant. Kadčić 537. Što je po kućama spoļa u kamenu izrezano koješta. Vuk, nar. pjes. 2, 514.

e) kod vodenice, mlina, žrvńa itd. Žrvańi kami ‚pietra da far macine da molino' ‚lapis molaris'. A. d. Bella, rječn. 564b. Kamen vodenički boļe meļe kod se često pokiva. Nar. posl. vuk. 128. Rijeka na kojoj bi pedeset kamena moglo mļeti. Vuk, poslov. xvi.

g. o čeļadetu (i o duši i o srcu) kaže se da je tvrdo i ispoređuje se s kamenom, ako nema ļudskoga duševnoga osjećańa milosti (prema Bogu i prema ļudima). vidi ove primjere: Koga plač s suzami stopil bi tvrd kami. S. Bobaļević 211. Da bi vaše tuge kam i drivo čulo. Jačke. 125.

a) kamen se samo ispoređuje. Jere smo jak kami otvrdnul' u grijesijeh. N. Dimitrović 85. Kamo naš razgovor? tvrđi si nego kam i gvozdje i mramor. N. Naļešković 2, 83. I nidne milosti ńegovim tugami ne imaš, stojeći jakino tvrd kami. D. Rańina 94b. Zloba otvrđa, ne omekčaje srca ļudska, jakno kami. J. Kavańin 5b. *(Duša)* otvrdnuta jak živ kami. 398a.

b) u metaforičkom smislu, kaže se da je samo čeļade (ili duša, srce, prsi itd.) kamen ili da je od kamena. Jao vam s srcem od kamena! Transit. 57. Plači svak na sviti čemerno suzami, srce me, plač' i ti, ako nis' tvrd kami. D. Rańina 149a. Ko je srcem tvrdi kami, da ne cvili? I Gundulić 98. Što da molba ne ispita, kad je slatko naređjena? nije me srce od kamena, dobita sam. 118. Ah, opaka kleta česti! i jošter je duh u nami, ni nam puca od bolesti tvrdo srce, tvrdi kami? 268. O Rumenko ma ļubļena, čemu sama ti... od kamena kažeš prsi, kriješ rajsku tvu lipotu? 352. Il' vam razbit tvrdi kami vašijeh srca ńima bude. I. V. Bunić, mand. 3. Žudih da moj mao plamen obrati se u preļute trijeske i udre taj tvrd kamen. J. Kavańin 62a. I probit nam srca kamen. 65a. Pokli tako bratca oba na pohode svo'e primami, i dva slijepca i dva roba sebi učini, tvrdi kami, majku izagna s Smedereva, ćaćka s stola despotova. 264b. Za sve da je tvrdi kami *(srce)*. 400a. Moj blagi Jezuse, promijeni ga *(moje srce)*, ere je kami tvrdi i pristudeni. I. M. Mattei 318. Da su ńima prsa od kamena. Osvetn. 3, 122.

h. kad ko múči (od čuda, straha, a i bez toga), iperbolički se ispoređuje s kamenom. Toj neću rijeti vijek, neg mučat jak kami. N. Naļešković 2, 40. Što mučite kako i kami? S. Bobaļević 230. Muči Leka, kako kamen studen. Nar. pjes. vuk. 2, 241. Osta Leka kako kamen studen. 2, 242.

i. vjera se ispoređuje s kamenom radi tvrdoće s koje se ne da rasbiti i radi nepomičnosti (kod kamena stanca). Ta tvrđa je vjera od kamena. Nar. pjes. vuk. 1, 254. Tvrđa mi je vjera od kamena. 2, 277.

k. po jeziku svetoga pisma, metaforički. Kamen pravi smutńe velike. A. Kanižlić, kam. 1. Evo mećem u Sionu kamen spoticańa i stijenu sablasni. Vuk, rim. 9, 33. Kamen za spoticańe i stijena za sablazan. Đ. Daničić, isai. 8, 14.

l. metaforički stoji kamen *i u ovijem primjerima u rasličitom smislu:* Prvi kami bi od posluha. A. Gučetić, roz. jez. 130. Ti nam si bili kam nescine vridnosti. Đ. Baraković, vil. 7. Ufanje uhitivši kami živi Isukrsta. P. Radovčić, nač. 188. Uz kamen tvê mudrosti stavi adamant od jakosti. J. Kavańin 201b. Djeca se s materom povrate na svoj kam *(u svoj dom)*. S. Ļubiša, prip. 174.

m. kod proklińańa često prosti narod pomiše kamen (vaļa da je isprva proklestvo bilo iskazańe žeļe da se drugi okameni).

a) riječima. U kam udarilo! (ili:) U kam uprlo! (kao kletva. U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 332. Turci, braćo, u kam udarilo! P. Petrović, gor. vijen. 32. Od kuge nije glasa ni traga, u kamen se stanila! S. Ļubiša, prip. 169. U kam se stanila *(baba Cvijeta)!* 236. Muči sinko, stale ti s kamenom! V. Vrčević, niz. 111. Opresno ribari stoje kad se spravļaju na ribańe i netom vide tako čeļade *(tobože vještícu ili vještúrku)* odma zaupe: ‚U kam se uprla, u kam se upro!" L. Zore, rib. ark. 10, 345. U Dubrovniku, kad se govori o kakvoj teškoj bolesti, mnogi pļunu na zemļu i reku: ‚U kam se uprla!" P. Budmani.

b) tukući kamenom o kamen prokliње se (zatuca se u kam). Vas polit suzami za toj ću sad počet tukući u kami tuj zvijezdu žeļno klet. M. Vetranić 2, 74. Tući kamenom u kami suproć komu ‚maledir con desiderio, che non mai finisca il mal pregato' ‚diris immortalibus configere'. A. d. Bella, rječn. 454a. Stade kleti, u kam zatucati. Nar. pjes. herc. vuk. 210. Mijatovica kune i u kam zatuca kneza i seļane. S. Ļubiša, prip. 237.

n. po predašńemu značeńu (kod m*) dobiva (osobito u Crnoj Gori) osobito značeńe, od prilike kao: nesreća, jad.*

a) s dativom znači gotovo što i interjekcija jaoh. Ili lonac o kršu ili krš o loncu (udario), loncu kami svakojako! (U Crnoj Gori. Po pravilu našega jezika vaļalo bi kazati ‚o krš' i ‚o lonac' mjesto ‚o kršu' i ‚o loncu'; ali se onamo tako govori). Nar. posl. vuk. 102. Kami majci! (kao kletva — u Hercegovini i u Crnoj Gori). Kami onome koga biju! Kami onome ko tuđ kam premeće! (Teško onom ko nije kod svoje kuće nego tuđ posao radi. U Crnoj Gori). Kami ti u srce! (Kletva u Hercegovini i u Crnoj Gori). 128. Kam da mi je! P. Petrović, gor. vijen. 77. Što si zgriješio, kami ti majci? S. Ļubiša, prip. 142.

b) kami majci *u ovijem primjerima znači od prilike što:* zaludu, *ili uopće poriče ono što se*

kaše. I tu Turci u han pobjegoše, kami majci da ostati mogu! Nar. pjes. vuk. 4, 148. Utekoše u zemļu ńemačku, kami majci da uteći mogu! 4, 207. Kami majci da uteći hoće! 4, 284. Kami majci da uteć mogaše! 4, 392. Bježi jadan u more Dragojle, kami majci da uteć mogaše. Nar. pjes. vil. 1867. 645. — *Slično je u ovijem primjerima i samo* kamen, kami: Kamen, kraļe, da se obradješ. Nar. pjes. vuk. 2, 58. Kami ću ga tebi dovoditi, kad su ti ga ukrali Brđani. 4, 482. Kami ću joj gospodovat ovđe. Nar. pjes. petr. 1, 364.

c) u ovakijem primjerima znači što i: ništa, *ali u ńekoj rasdraženosti:* Ja nemam što, do kamena kazat'. Nar. pjes. vuk. 2, 18. Neko veli da mu harač damo, neko veli da mu kami damo. Ogled. sr. 31. Ne uteče od ńih ni kamena. 36. I ja velim da mu kami damo. 130.

o. *mjesno ime.*

α. *bez pridjeva.*

a) seoce u Dalmaciji u kotaru spļetskom (tal. Sasso). Repert. dalm. 1872. 33.

b) ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom. Vinograd kod Kamena. Sr. nov. 1861. 299. — *bb) u okrugu kneževačkom.* Konopļište pod Kamen. Sr. nov. 1871. 27. Ńiva pod Kamenom. 1871. 180. — *cc) u okrugu požarevačkom.* Ńiva kod Kamena. Sr. nov. 1868. 93. Livada u Kamenu. 1865. 194. — *dd)* Kam, *vrh u Srbiji u okrugu podrinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 519.

c) tri sela u Bosni. aa) dva u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 11, 19. — *bb) jedno u okrugu travničkom.* 63.

β. *s pridjevima.*

a) Bijeli Kamen, *ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu čačanskom.* Bašta u Belom Kamenu. Sr. nov. 1875. 900. — *bb) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Belom Kamenu. Sr. nov. 1875. 209.

b) Crni Kamen (Črьnь Kamy, Črьny Kamenь) *u starijim spomenicima:* ‚Na Črьnь Kamy' išla je međa Altinu (Mon. serb. 94 *god.* 1330). Đ. Daničić, rječn. Na Črьni Kamenь. Glasnik. 15, 301. (1848?).

c) Grličin Kami, *ime mjestu* XIV *vijeka.* Na Grьličinь Kami. Glasnik. 24, 244. (1853).

d) Sađeni Kamen, *ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Livada koja postoji u Sađenom Kamenu. Sr. nov. 1870. 447.

e) Veli Kami. — *U Daničićevu rječniku:* ‚U Veli Kami' išla je međa Vrmoši (Mon. serb. 95 *god.* 1330).

f) Veliki Kamen, Mali Kamen, *dva vrha u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 778.

2. *osim običnoga kamena (kod* 1) *ima mnogo drugijeh vrsta što se razlikuju osobitijem pridjevima (gdjegdje i nema pridjeva, nego se razlika shvaća po smislu), n. p.:*

a. *vidi* alem.

b. bijeli kamen.

a) vidi kreda. — *U Mikaļinu rječniku:* kamen bijeli, ģes ‚gypsus, gypsum'; *u Belinu:* bijeli kami ‚gesso' ‚gypsum' 341ª; *u Bjelostjenčevu:* kamen beli, kojem se stene cifraju ‚gypsum, gypsus'; *u Stulićevu:* kam bijeli ‚gypsum.

b) u Jambrešićevu: beli kamen za zubov prańe ‚arabus'.

c) bijeli kamen, stipsa, tipsa, kocel, šap, slanac, kiseli kamen. — u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

c. dragi kamen, *vidi* drag, I, 1, *a) bb), i* alem. — *vidi još između rječniku u Mikaļinu* (kamen dragi ‚gemma, lapillus pretiosus'), *u Belinu* (dragi kami prosivni ‚gemma trasparente' ‚gemma translucida' 339ᵇ; nazlatni dragi kami ‚grisolito, pietra pretiosa di color d'oro' ‚crysolitus' 359ᵇ).

a) u pravom smislu s pridjevom dragi *ili* predragi. Najde jedan kamen predragi. Mirakuli. 117. Žena imajući deset drazijeh kameni, i ako bi izgubila kami jedan dragi . . . N. Rańina 149ª. luc. 15, 8. Našao jedan predragi kami. 222ᵇ. matth. 13, 46. Kolici prsteni na rukah mu stahu s dragimi kameni. P. Hektorović 36. Tuj su zlata, tuj biseri, tuj pridragi svi kameni. M. Pelegrinović 186. *(Bog)* nebesko poļe resi pridrazijem kamenima, zlatno cvitje s kojijem smijesi, neka ljepšu sliku ima. I. Gundulić 211. Ja šļem opet s veće zlata dragi kami u prstenu. 223. Gore *(su pune)* drazijem kamenima. Ģ. Palmotić 1, 146. Gdi kaménâ množ velika drazijeh siva. 1, 163. S uha smače . . . verigu zlatnu s vrata i drag kami kijem se uresi. I. V. Bunić, mand. 9. Pridrazih od kameni. I. Ivanišević 197. Dijamant dragi kamen. B. Krnarutić 8. Vrhu ńe vedra čela viđaše se kruna sjati i od slobodnijeh biļeg djela u kamenu dragom stati. P. Kanavelić, dubrovn. 7. I pridragi tot' kameni ki se svijetle tako i gizde. A. Vitaļić, ost. 8. Prsten ki dragim kamenom svitiše. 424. Naj prvi od oni dragi kamenova koje imadijaše Aron. S. Margitić, fal. 37. Kô u zlatu meju nami zavezan je prescijeńeni lijep drag kami. J. Kavańin 75ª. Kô u prstenu dragi kami. 489ᵇ. Drazijeh množ kamena. I. Đorđić, salt. 55. Vjerenik zakovan u prstenu pridragi kami svojoj dariva vjerenici. B. Zuzeri 112. Jedan trgovac bijaše donio mnogo dragih kameni iz Indija. J. Banovac, pripov. 223. Druga prilika jest od jedne žene koja imajući 10 pinezi ili dragi kamenova. F. Lastrić, od' 239. Zašto sam našla dragi kamen. 239. Sinuše rane ńegove kako pet pridragije kamenova. test. 205ᵇ. Dade im u zalogu jedan dragi kamen. 296ᵇ. Dvanaest dragi kamenova. E. Pavić, ogl. 146. Svrhu svakoga zlata i dragoga kamena. J. Matović 110. Dragi kam se vidi sjati *(u prstenu).* P. Sorkočević 598ª. Crne oči kao kamen dragi. Nar. pjes. vuk. 1, 249. O bedrici sabļa dimiskija na kojoj su tri balčaka zlatna i u ńima tri kamena draga. 1, 373. I u ńima dragi kamenovi. Nar. pjes. vuk. 2, 46. Na krstove drage kamenove. 3, 48. Na glavi mu kruna osvećena vrh koje su dva kamena draga. Osvetn. 1, 10. A pak deset ostalo je pustih na svakoga glava, kô po deset kamenova drazih. 8, 108.

b) metaforički. Budući on *(Hektorović)* zlamen istočnijeh od gora zvati se drag kamen jakoga Hektora. N. Naļešković 1, 334. Drag kami resi ńe usti. M. Držić 6. O kamenu dragi vridni! D. Rańina 105ª. Kamenu dragi moj, istočne ke strane stvoriše tolikoj tve dike izbrane? 128ª. Ja sam oni dragi kami ki toliko scijeni i ļubi. I. V. Bunić, mand. 21.

c) u jednini znači množinu (ne kao kolektivni nego kao materijalni supstantiv). Ne ima srake, kojom siva za nas zlato ni drag kami. I. Gundulić 36. Biser *(se)* i drag kami vrh pošvena zlata izniza. 397. Zamjeran je ures svima, sve drag kami, biser, zlato. 425. Ter vrh svile pošven nose dragi kami, biser, zlato. 444. Dragi kami, zlato i ostalo što je tu, tko bi vijek ispiso? 456. Kami dragi mu iz bisera na usnah visi i na ušiju. 459. Sviona odjeća ku naveze zlato, biser i drag kami. I. V. Bunić, mand. 5. Kula utvrđena dragim kamenom. F. Lastrić, test. 17ᵇ. Krunu dragog od kamena. M. Katančić 71.

Perle, biser, dragi kami, svi se srame ti prid nami. N. Marči 12. O tri litre drobnoga bisera i četiri dragoga kamena. Nar. pjes. vuk. 1, 484. Pokriću je žeženijem zlatom, popuńaću dragijem kamenom. 2, 204.

d) o kamenu koji je malo ili nimalo prosiran, te mańe vrijedi nego pravi dragi kamen (ńem. halbedelstein, *poludragi kamen, tal.* pietra dura, *tvrdi kamen). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Od dragog kamena imenom kalčedonija. M. Dobretić 395. — *U drugoga pisca istoga vijeka drugi kamen ovakovi zove se* plemeniti. Od plemenitoga kamena koji se zove agata. Ant. Kadčić 88.

e) mješte dragi *nalazi se gdjegdje i koji drugi pridjev, kao:* mnogocjeni. Postavi krunu od različnih kameni mnogocinnih. Aleks. jag. star. 3, 306. — dragocjeni. Kamen i biser dragocjeni. J. Kavańin 479b. — *isporedi* plemeniti *kod d).*

f) ostaje isti smisao i bez pridjeva dragi. *aa) razumije se po smislu.* U kameni *(značeńe je kao kod c))* i u zlatê. Mon. serb. 70 (1278—1314). U ńemu *(krstu)* četiri kameni. 70. (1278—1314). — *bb) ističe se vrijednost drugijem supstantivom ili adjektivom.* Jedna jablьka odь korde odь kamene crьļena sь glavom srebrьnom. Spom. sr. 2, 74. (1422). Prьsteni 8 zlati sa dva kamena plavetna i jedanь safinь. 2, 103. (1441). Venačacь biseranь po črьļenomь bračinu, na komь su 10 kameni crьļenihь. Mon. serb. 286. (1436). Obotci u kojeh su 4 kameni plavetni i 4 crьļeni u zlatu. 386. Prьsten u kom je kami safinь. 415. (1442). — *Amo pripadaju i ova dva primjera premda u ńima nije govor o pravom dragom kamenu:* Brokete dvê srebrьne sь četiri kameni cьkleni. Spom. sr. 2, 50. (1406). *isto i* 2, 56. (1407), *samo je pisano* ckleni.

đ. jetki kamen. — *U pisaca našega vremena.* Jetki kamen, chem. lat. ‚lapis causticus' ‚ätzstein'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* kamen.

e. koński kamen, *modra galica, isporedi* l *i* n. — *Između rječnika u Vukovu:* ‚das blauvitriol'. Koński, očni kamen ‚blauer vitriol', tal. ‚copparosa azzurra'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* kamen.

f. krečni kamen. — *U pisaca našega vremena.* Krečni kamen ‚gemeiner kalkstein' ‚calcareus aequabilis'. G. Lazić 176.

g. kremeni kamen, *vidi* kremen. — *U Belinu rječniku:* Kam kremeni ‚pietra focaja' ‚pyrites' 564b.

h. kamen kušnik *ili* od ogleda *(po tal.* pietra di paragone), *vidi* kušnik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kamen kušnik kojim se poznaje pravo zlato i srebro ‚lapis lydius, heracleus, index'), *u Belinu* (kamen kušnik, od ogleda ‚pietra di paragone da provar i metalli' ‚lapis lydius' 564b), *u Bjelostjenčevu* (kamen probe po kojem se zlato, srebro spoznava; kušnik, kamen od ogleda ili ogledni ‚lapis lydius, heracleus'), *u Stulićevu* (kam kušnik s kojijem se pozna zlato i srebro ‚lapis lydius'; kami kušni, kami od ogleda, kami kušateļan ‚lapis lydius'). Ovo ustrpļeńe je kanoti kušnik, iliti od ogleda kamen. A. Kanižlić, uzr. 86.

i. ļaskavi kamen, *vidi* ļaskavac, sļudovac. Ļaskavi kamen, mineral mikašist; ļaskavac. u Levču. S. I. Pelivanović. javor. 1880. 1332.

k. masni kamen, *vidi* masnik. — *U pisca našega vremena.* Masni kamen ‚speckstein' ‚steatites'. G. Lazić 174. *i u Šulekovu rječniku:* ‚speckstein'.

l. modri kamen, *vidi* e. Modri kamen, plavetńak, plavetni kamen, očni kamen, koński kamen. — u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

m. mramor *(i* mermer) kamen, *vidi* mramor *i* mermer. Tu ćemo mi naći jedan mramor studen kami. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 27. Od Uvora do mramor-kamena. Nar. pjes. petr. 2, 275. — Nasred gore sagradiću crkvu, temeļ ću joj od mermer-kamena. Nar. pjes. vuk. 1, 159. U bunaru jedan kamen mermera. 1, 403. Od kamena mermera. 1, 418.

n. očni kamen, *vidi* e *i* l. — *Između rječnika u Vukovu:* ‚blauer vitriol', cf. koński kamen.

o. pakleni kamen, lapis infernalis, *kamen kojijem se ispaļuju (kod vidańa) rane, divļe meso itd. — Od* XVIII *vijeka.* Kod likárâ kamen ima, pomoć trulim ranam svima, pakleni se kamen veli. V. Došen 251b. Pakleni kamen, lat. ‚lapis infernalis' ‚höllenstein'. B. Šulek, rječn. *kod* kamen.

p. plavetni kamen, *vidi kod* l.

q. plovti (?), plovući kamen, kamen plutac, pumex, *lagahni kamen (sličan sunđeru) što pluta na vodi (izbacuju ga vulkani). — U Mikaļinu rječniku:* kamen plovti *(sic)* ‚lapis bibulus, pumex'; *u Belinu:* plovući kamen ‚pietra suga' ‚lapis bibulus' 564b; *u Bjelostjenčevu:* kamen puhki, koji plava ‚pumex, lapis spongiosus'; *u Stulićevu:* kam plovući ‚pietra pomice' ‚pumex'. — *U Dubrovniku se kaže u naše doba* kamen plutac. P. Budmani.

r. prozirni, prozračni kamen, kamen prozirac, *vidi* milovka — *Između rječnika u Belinu* (kami prozirni ‚talco, pietra diafana' ‚lapis specularis' 721b; prozirni kamen, prozračni kami ‚pietra diafana o trasparente' ‚lapis specularis' 564b), *u Bjelostjenčevu* (kamen svetel kot steklo ali zrcalo, prozorni ali prozračni kam ‚lapis specularis'). U prozircu kamenu. A. Tomiković, živ. 4.

s. zlatomodri kamen, *vidi* lazurac. — *U Belinu rječniku:* kami zlatomodar ‚lapislasaro, pietra preziosa di color azzurro con vene d' oro' ‚zaphyrus' *(sic)* 425a, *u Voltiģijinu:* ‚lapislazzalo' ‚lazurstein', *u Stulićevu:* kami zlatomodar ‚lapislazzalo, pietra preziosa' ‚lapis lazalus'.

3. *ńekakva mjera za težinu. — Ovo značeńe može biti praslavensko, vidi u Daničićevu rječniku:* kamy, mjera za vunu, ńem. ‚stein', i u Čeha ‚kamen', i u Poļaka ‚kamień': Vlьna se daje kaluđeromь vsêm jednako kami koji je u Bańskoj (Glasnik. 15, 307 *god.* 1848?). 3, 597. Sto kamenov soli. Starine. 1, 90. (1651). Dvadeset i osam kameni soli. 127. (1679). Kamen vune, četiri oke na kantar (u Zagorju dalmatinskom). M. Pavlinović.

4. *kao kamen što se načini od mokraće u bubrezima ili u mjehuru* (Calculi urinarii, Urolithi), *i bolest što s ńega postoje* (Lithiasis). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kamen ‚pietra, o calcolo, che si genera nelle reni o nella vessica' ‚calculus' 564b; ‚renella, mal di pietra' ‚calculus' 611b) *i u Stulićevu* (kam vodeni ‚pietra nella vesica, calcolo' ‚calculus'). Jegda kto imat kamenь. Starovječn. lijek. jag. star. 10, 111. Molitve devote protiva kamenu. I. Ančić, svit. 98. Poče ćutjeti u bocijeh žestoke bolesti od kamena. I. Đorđić, ben. 179. Ozdravi mnoge od kamena. J. Banovac, pred. 189. Pomaga onoga nemoćnika koga kam mori. V. M. Gučetić 163. Imajući u sebi kamen. A. Kanižlić, bogoļubn. 489. Ali s razbludom idu sadružene tolike nemoći i od srabi i od kamena. Đ. Bašić 8. Kamenu likarija. Kamen koga muči... J. Vladmirović 8. Da na vas strašne ne pošaļe bolesti, kakono ti kamen, kile... Đ. Rapić 186. Arnolfo grof od Flandrije strašnu bolest od kamena trpļaše. 359. Ovo vino imade silu bubrege i

bošiku čistiti i kamen i pesak terati. Z. Orfelin, podr. 52. Višńevo vino rasbiva kamen. 378. Kamen biva il' bolest vodena. J. S. Rejković 395.

2. KÀMEN, *adj.* lapideus, *od kamena (koji se sastoji iz kamena, koji je sgrađen od kamena, koji je pun kameńa, koji pripada kamenu). — Riječ je praslavenska, i postaje od* 1. kamen *na dva načina: ili* kamênъ *(isporedi stslov.* kamênъ*) ili* kamenьnъ *(isporedi stslov.* kamenьnъ*, rus.* каменный*, češ.* kamenný*, poļ.* kamienny*). uprav je u svijem primjerima drugi oblik, a prvi je potvrđen samo u jednome (vidi u Daničićevu rječniku). — Moglo bi se pomisliti da bi od* kamenьnъ *u našemu jeziku postao oblik* kamenan*, ali tome nema potvrde, s toga što se češće upotrebļavao složeni oblik* kâmenî *(koji je postao od* kamenьnyj *tijem što je ispalo* ь*, pa je onda od dvojakoga* n *postalo jedno), a prema ńemu se načinio i oblik* kamen. *— Kad stoji pred supstantivom može se i ne mijeńati po oblicima, n. p.:* Kamen-moste. Nar. pjes. herc. vuk. 268. *— Između rječnika u Belinu* (kameni ‚sassoso' ‚saxeus' 648a), *u Jambrešićevu* (kamena ruda ‚lapicidina'; *nema napose), u Stulićevu* (kameni ‚lapideus'), *u Vukovu* (kamen, 1. ‚steinern' ‚lapideus'. 2. n. p. pińata ‚irden' ‚fictilis', cf. semļan *s dodatkom da se govori u Risnu), u Daničićevu:* kamenь ‚lapideus' mjesto ‚kamênь' *s primjerom:* ‚Vь pešteru kamenuju' (Stefan, sim. pam. šaf. 4); kamenьnь ‚lapideus' *s primjerom:* ‚Crьkvy kamenny' (Domentijanb 97).

1. *koji se (po naravi) sastoji iz jednoga kamena ili iz kameńa.*

a. *u pravom smislu.*

a) o hridi, stijeni, ļuti itd. Da boļe obajdu kamenu onu ļut, jeda si iznajdu ki klanac ali put H. Lucić 217. Živem hridi sred kamene P. Kanavelić, iv. 162. Końa meće u stenu kamenu. Nar. pjes. vuk. 1, 538. *— Amo mogu pripadati i ova dva primjera u kojima* zub *i* uzglavļe *nije drugo nego* kamen: Ti on temeļiti, Dubrovniče, si dub, koji jer obhiti u gori kamen zub, i pusti pak žile tja doli . . . H. Lucić 261. Jel' ti tvrdo kameno uzglavļe? Nar. pjes. petr. 1, 322.

b) spila, pećina itd. Spila je kamena, a iz ńe studena voda van sve teče. D. Rańina 21b. U spili u kameni. Ǵ. Palmotić 1, 124. Što Kumea nam Sibila sred kamene spjeva spile. 2, 86. Kuća mu je kamena pećina. Nar. pjes. vuk. 1, 495.

c) u ovom primjeru o sudu (ne načińenome nego naravnom). Voda protjecaše u naravni sud kameni. I. Đorđić, uzd. 35. *— isporedi* 1. kamenica.

d) o gori, planini, brdu itd. (može biti da u kojem primjeru znači: pun kameńa). Da se gdi primim kej gore kamene. Ǵ. Držić 381. U gori kameni. M. Držić 189. Ore se brda kamena. D. Zlatarić 96b. Od visoke Alpe i od Apenina dokla krile Kalpe, kamena planina. Đ. Baraković, vil. 88. Tijem pedepši ńih kreposti, koji htješe da obore ńe kamene teške gore a nevoļnoj ńoj *(semļi)* ti prosti. I. Gundulić 91. Blizu tijeh bremena davńijeh od zlata gora u nas kamena hrańaše Brgata. 148. Kamene gore i hridi. Ǵ. Palmotić 1, 109. U skut puste i kamene ove gore zakopati. P. Kanavelić, iv. 70.

b. *u metaforičkom smislu.*

a) kaže se o čeļadetu, o srcu, duši, naravi, kad nema ļudskoga osjećańa milosti, vidi 1. kamen, II, 1, g. *aa) o srcu, naj češće.* Da jure omekča kameno srce me. M. Marulić 125. O srce kameno! M. Vetranić 1, 77. I moje kameno omehšaj srce ti. N. Dimitrović 66. I tužne me pjesni pridobit ne mogu kameno tve srce. N. Naļešković 2, 38. I neka gospoje, kameno tvo srce smiri se. 2, 38. Nu tvrdo ńe srce toli je kameno, er uzrok od smrce daje mi skroveno. 2, 73. O žene, o ļudi, nu pamet jedan čas i srce probudi kameno svaki vas! 2, 129. Vile su srca kamena. M. Držić 70. Gdje su kamena srca od ļudi. 319. Ki kamena srca imaju. F. Lukarević 243. Tva dika ļuvena siluje na sviti taj srca kamena studena ļubiti. D. Rańina 71a. Tim kameno srce omekšaj i plam ļuven primi. 105b. Nî srca kamena toliko pod nebi, koga rič smućena stvorila mu ne bi. 128b. Dobivaš na sviti prem srca svakoja još da su kamena, u tebi moćna je toli moć ļuvena. 136a. Tko je toliko kamena srca? A. Gučetić, roz. jez. 126. Omekšaj ovo srce moje kameno. 169. Al' je srce tve kameno, ter milosne nimaš slasti. Đ. Baraković, vil. 216. Ah! srce ima prem kameno; ļubovnik se toj ne veli, tko uzdisat sveđ ļuveno svoju dragu vidjet želi. I. Gundulić 256. Kameno i ledeno srce moje. V. Andrijašević, put. 95. Ni kameno srce nije koga taj stril ne probije. J. Kavańin 7a. Pokle razbi strijele luka na kameno srce vila. 160a. Koje jest ono srce kameno, koje se ne umekša? M. Lekušić, razm. 79. Tvoje srce kameno ne omeči. J. Banovac, pred. 20. Na kameno srce biše palo. 118. Kameno mu srce u matere. Nar. pjes. herc. vuk. 110. *— bb) o duši.* Kamene je duše u sebi tko ostaje u životu, ter ne ide tijekom k tebi za slijediti tvu ljepotu. I. Gundulić 267. *— cc) o naravi.* Neće od mraza ni od leda ni kamene bit naravi, da sve srģbe ne ustavi. Ǵ. Palmotić 1, 70. Kraļ kamene prem naravi. 1, 178. *— dd) o čeļadetu.* Hoću jedva živ cijeć tebe kamene. Š. Menčetić 130. Ja ne znam, još žena bi li si već koja mogla bit kamena pram ńemu, kako ja. H. Lucić 242. Tko bi kamen toli bio? N. Naļešković 2, 166. Moja draga Lito kamena stoji na moje suze. M. Držić 401.

b) o čeļadetu koji sanijemi i ukoči se, ili o mrtvacu, isporedi 1. kamen, II, 1, h. Ostasmo drveni kameni kako oni koji otrne od glave do peta. M. Držić 398. Tere groba sred studena u smrtnijom nepokoji plačna, mrazna i kamena bez božanstva svoga stoji. I. Gundulić 264. Stani, stani mila, da b' kamena bila! Jačke. 16. *— Amo pripada i ovaj primjer (o mrtvom čeļadetu):* Mramorne su i kamene oči, usti, ruke i noge. I. Gundulić 267.

c) o vjeri, pa i o pouzdanom, vjernom čeļadetu, vidi 1. kamen, II, 1, i. Gńivi su cakleni a vjera kamena. D. Rańina 8b. Ja sam ti kamena uzdanica. S. Ļubiša, prip. 167.

2. *koji je načińen od kamena (obično od jednoga kamena), n. p.:*

a. *kip.* Ćińahu kipi zlatni ali srebrni ali drveni ali kameni. I. T. Mrnavić, ist. 77. Vijek ne pada kip kameni. J. Kavańin 360b. *— Amo pripadaju i ovaki primjeri:* Vjerujem boge kamene i drijevne. Starine. 5, 101. Bozi kameni i driveni. F. Vrančić, živ. 26.

b. *o stupu.* Ali ja krepko stah, kako stup kameni. N. Dimitrović 57. Pohvali perivoj i stupe kamene ki su pod lozami. P. Hektorović 35. Gdi jaki Alcide kamen stup zaŕva. Đ. Baraković, vil. 88.

c. *o dasci, ploči.* Ta daščica ima biti kamenna. Naručn. 26a. Dam tebje dvije cke *(griješkom* ctke) kamene. N. Rańina 44a. exod. 24, 12. Napisali smo ne na kamenijem daskama nego na

mesanijem daskama srca. Vuk, pavl. 2kor. 3, 3. Deset riječi koje napisa na dvije ploče kamene. Đ. Daničić, 5mojs. 4, 13. — *Amo može pripadati i ovoj primjer:* Pritisnut će po tom ńega kamen zakrov. M. Marulić 18.

d. *o sudu.* Uzmi ovi kondijer kameni. M. Držić 400. Ovo bilje, koje hrańu u kamenu ovom sudu. Jeđupka nezn. pjesn. 237. U kameni diži. Đ. Baraković, vil. 262. Bihu ondi šest kamenijeh sudov. L. Terzić (B. Pavlović) 221. — *Može značiti i* zemļani, *vidi u Vukovu rječniku.*

e. *u ńekijem slučajevima teško je kazati, pripadaju li amo (kao da je što načińeno od jednoga kamena ili od kameńa sastavļena) ili pod* 3 *(kao da je sazidano), n. p. ako je riječ: a) o trpezi, stolu.* Na onu trpezu kamenu ka stoji... P. Hektorović 8. Trpezu kamenu, grozde u ńoj dilane. 35. — Stol kameni. M. Lekušić, razm. 86. — *b) o oltaru.* Da oltari kameni, a ne driveni zidati se imaju. F. Glavinić, cvit. 374ª. — *c) o grobu.* Tim za tve ja dike u gori zeleni građu sad kraj rike ovi grob kameni. D. Rańina 55ª. Od cvijetja vijenac svî na grob mu kameni. 62ª.

3. *koji je sgrađen, sazidan od kameńa (vidi i* 2, e), *n. p.:*

a. *o kući, kuli, avliji, mehani, tamnici itd.* To stanišće potišteno u kom djeva zače Boga, leteć, zasve da kameno . . . pomjesti se veće krati. J. Kavańin 311ª. — Tu Miloša izvela iz te kamene tamnice. Nar. pjes. bog. 56. — Da te bacim u kamenu kulu. Nar. pjes. vuk. 2, 74. Eno stojna pod Krstacom straža, u kamenoj na pribjegu kuli. Osvetn. 2, 92. — U šarenu kamenu avliju. Nar. pjes. vuk. 2, 548. — Ti ćeš naći kamenu mehanu. Nar. pjes. juk. 46.

b. *o gradu.* Nu nabrekni na kamenu gradu. Nar. pjes. vuk. 2, 542. Od Cetińe grada kamenoga. 3, 163. I donese knjigu našaranu od Mostara od kamena grada. Osvetn. 3, 86. — Glas će dopast Seńu kamenomu. Nar. pjes. juk. 237. Pa se fati kamena Mostara. Nar. pjes. bos. prij. 1, 40. Tuče vezir kamenu Maltiju. Nar. pjes. vil. 1867. 680. Kod Beča kamena. Nar. pjes. kras. 1, 68.

c. *o mostu.* Sazida i most kamen na Dunaju. Š. Kožičić 85ª. Do neba hotihu sklopiti kamen most. Đ. Baraković, jar. 17. Ni na vodi kamene ćuprije. Nar. pjes. vuk. 2, 203. Kamen-moste, ne zibaj se. Nar. pjes. herc. vuk. 268. Kamen most ‚steinbrücke', tal. ‚ponte di pietra'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

d. *o kaldrmi, sokaku.* Ni na drumu kamene kaldrme. Nar. pjes. vuk. 2, 208. Stade zveka kamena sokaka. 2, 549.

e. *vidi:* Kamen gat ‚steinbuhne'; kamen zid ‚steinmauer', fro. ‚moellon', egl. ‚free-stone'; kamen svod ‚steingewölbe'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

4. *o ‚stvari' uopće; značene može biti kao kod* 2 *ili kod* 3. Stvari kamene sve na svit lipsaju, a samo spomene od mudrih ostaju. D. Rańina 58ª.

5. *koji je pun kameńa, kamenit (vidi i* 1. a, *đ)), n. p.*

a. *o ńekom prostoru, kao o lugu, pustoši, zabiti, kneševini itd.* Mnim da milos moću imati među ńimi *(svijermi)* u ovoj tuzi, i kameni da će luzi ki razgovor meni dati. S. Bobaļević 228. Jaoh! svak me je ostavio sred pustoši sej kamene. I. Gundulić 219. U spili srjed zabiti tej kamene. I. V. Bunić, mand. 12. Kad se smogne u okolo raja do kamene tvoje kneževine. Osvetn. 3, 85. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Sve je tijesno al' kameno, i sve lako sušu ćuti. J. Kavańin 166ª.

b. *o mjestu, kraju itd. što se svojijem osobitijem imenom nazivļe.* Priko Stoca kamenoga naprijed jaše i prohodi. J. Palmotić 95. Brijeme ga svratilo pod kamene Paštroviće mladahna patruna. Nar. pjes. bog. 156. Mlađan alfir Lučić-kolunela od Primorja mista kamenoga. And. Kačić, razg. 275ª. Sinoć paša na Jezera pade, na Jezera pod Brda kamena. Nar. pjes. vuk. 3, 88. Sehir činit kamene Kotare. 3, 158. Kad se primi Čeva kamenoga. 4, 18. Nek se vali po Bosni kamenoj. 4, 198. Silan Božo s kamenijeh Duži. 4, 484. Šiļe knjigu u Kuče kamene. Pjev. crn. 44ª. Po Kčevu mjestu kamenome. 141ª.

6. *uopće koji pripada kamenu.*

a. *o zidarima koji se bave kameńem. — U narodnijem pjesmama crnogorskijem našega vremena.* Dozivaše kamene majstore, oni male crkve ogradiše. Pjev. crn. 16ª. Pošļi mene kamene majstore, da ponove građevine stare. 189ª.

b. *o sakupļenu kameńu.* Sada su trupice kamene i drače. Đ. Baraković, vil. 84. Dignuv kup mu još kameni. J. Kavańin 191ᵇ. Kamen plast i sloj ‚gesteinlager'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. *koji postaje od kamena, koji je onakovi kao kamen. — U naše vrijeme kod pisaca.* Kamen maslac, min. ‚bergbutter, steinbutter', fro. beurre de montagne', egl. ‚rock-butter, native alum'. Kamen mozak, Kamena moždina ‚steinmark'. Kamen ugaļ, Kameno ugļovļe, min. ‚steinkohle', fro. ‚charbon minéral, charbon de terre, houille', egl. ‚stone-coal, pit-coal', tal. ‚carbone fossile'. Kamena sol, min. ‚steinsalz, hexaedrisches kochsalz', fro. ‚sel gemme', tal. ‚sal gemma'. Kameno brašno, min. ‚bergmehl, bergmilch'. Kameno predivo ‚byssolith, bergflachs'. Kameno uļe, min. ‚petroleum, bergöl, erdöl, steinöl', tal. ‚petrolio'. B. Šulek, rječn. znastv. naz.

1. KAMENA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 121.

2. KAMENA, *f.* Camena, *vidi* muza. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Gospoje Kamene. M. Vetranić 1, 206. Da hitre Kamene poženeš na on svijet. 2, 88.

KAMÉNAC, kaménca, *m. dem.* 1. kamen. — *vidi i* kamenak *(osobito radi množine, jer se onda* k *mijeńa na* c, *te se ne može razlikovati jedna riječ od druge). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* kamenec, kamenčec, kamenak, stenica ‚saxulum, lapillus, calculus'. 2. kamenec vu človeku ‚calculus', v. kamenobolni) *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (kamenec ‚lapillus'), *u Voltiğijinu* (‚pietruccia, sassolino' ‚steinlein, steinchen'), *u Stulićevu* (v. kamenčac).

a. *uopće.* Gledam stabla, da s kamencem pišem križiće na kori. A. Kanižlić, rož. 65.

b. *vidi* 1. kamen, II, 4. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

c. *ime mjestima.*

a) mjesto u Bosni. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Od Kamenca maloga dizdara.

b) u Srbiji. aa) izvor, brdašce, mjesto u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 169. — *bb) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Niva u Kamencu. Sr. nov. 1866. 145. — *cc) mjesto u okrugu smederevskom.* Livada u Kamencu. Sr. nov. 1874. 881.

KÀMEN-ÀDA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Travńak u Kamen-Adi. Sr. nov. 1866. 81.

KÂMENÂ GLÁVA, *f. vrh u Srbiji.* Glasnik. 43, 284.

KÂMENÂ GÒRICA, *f. selo u Hrvatskoj u okrugu varaždinskom.* Razdijel. 98.

KAMÉNAK, kaménka, *m. dem.* 1. kamen. — *isporedi* kamenac. — *Od* XV *vijeka (u prva dva primjera znači: dragi kamen), a između rječnika u Belinu* (‚pietrella, pietruccia' ‚lapillus' 564b; ‚sassetto, sassolino' ‚saxulum' 648a; dragi kamenak ‚gemma e gioja' ‚gemma' 889a; ‚gemmetta' ‚gemmula' 839b; dragi kamenak, bogati kamenak ‚pietra preziosa' ‚gemma' 564b; jasni kamenak ‚carboncello, carbonchio, gioja del colore di carbone acceso' ‚carbunculus' 172a; nazlatni kamenak ‚chrisolito, pietra pretiosa' ‚chrisolitus' 190b; kamenci u sliku kojugod sastavljeni, slikovanje ili pismo sastavljeno kamencima ‚mosaico, pittura fatta con pietruzzole colorite' ‚musivum' 499a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* kamenac), *u Voltiǵijinu (uz* kamenac), *u Stulićevu (uz* kamenac), *u Daničićevu* (kamenьkъ ‚gemma'). Jedna krugla s pokrivačem zlata s kamenkom safinom. Mon. serb. 372. (1483). 4 aksage sa dva kamenka. Spom. sr. 2, 92. (1485). Komu se istruni pridragi kamenak. Š. Menčetić 85. Jaoh! što se ne stvorih kamenkom onada? Ǵ. Držić 425. Još Marija čini žive iz kamenka vode vrjeti. M. Vetranić 1, 424. Drijenka s bokvicom kamenkom natuče. 2, 92. Gdino junak poskakuje od kamenka do kamenka. P. Hektorović 9. Ovi dan primili ki skrati me trude, kamenak da bijeli bilježat vik bude. D. Ranina 22b. Pet kamenak, to jest pet rana Isusovije pridobivaju Golijata. M. Divković, bes. 131b. Vrh kamenka svim bogata siva perja trepti kita. I. Gundulić 299. Svi kamenci dragoviti. J. Kavanin 488a. Zemaljski dragi kamenci. A. Kanižlić, utoč. 676. Isus dragi je kamenak. 842. Jedna kruna bijaše skovana od suha zlata, pobjena dragijem kamenkima. Đ. Bašić 29.

KAMENANIN, *vidi* Kameńanin.

KAMENAPAN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Kamenapan. Sr. nov. 1873. 691.

1. KAMÈNÂR, *m.* lapidarius, lapicida, *čovjek koji po svom zanatu teše kameńe.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kàmenâru (kàmenâre), kàmenâri. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kamenarь, *čes.* kamenař, *pol.* kamieniarz. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚lapicida'), *u Mikaljinu* (kamenar, koji siče kamenja ‚lapicida, latonius, liturgus'), *u Belinu* (‚scarpellino e scalpellino, quegli che lavora pietre con lo scalpello' ‚lapidarius' 650a; ‚tagliapietre' ‚lapicida' 720a), *u Bjelostjenčevu* (‚lapicida, latomus, liturgus'), *u Jambrešićevu* (‚lapicida, latomus, lapidarius'), *u Voltiǵijinu* (scalpellino' ‚steinmetz'), *u Vukovu* (‚der steinmetz' ‚lapicida'). Bujanь Kamenarь. Deč. hris. 69. Veselin kamenar zakle se .... Glasnik. 11, 8, 85. (1707) *(u oba dva primjera vaja da nije prezimc).* Grajski pučani ... meštrici su kamenari, drivodije .... J. Kavanin 142b. Marin, Leo, Rabljani ... ki budući kamenari ... 807a. Evlogijo rukodilom kamenar. A. Kanižlić, utoč. 181. *(Salomun)* 80.000 sami kamenara u brdina naredio biše. E. Pavić, ogl. 287. Kamenari, škriňari, čavlari. M. A. Reljković, sat. K8b. Davahu drvodjelama i kamenarima da se kupuje kameńe tesano i drvo za grede. Đ. Daničić, 2dnevn. 34, 11. — *I kao mjesno ime:* Najdoh se na stazi pod Kamenar-stražu. Đ. Baraković, vil. 25. — *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Zemja u Kamenaru. Sr. nov. 1861. 210.

2. KÀMENÂR, *m.* caementarius, *vidi* zidar. — *Akc. se ne mijeńa.* — *Po zapadnijem krojevima od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚caementarius') *gdje se naj prije nahodi, u Mikaljinu* (kamenar, zidač ‚coementarius, faber coementarius'), *u Belinu* (‚muratore, quello che fa l' arte di murare' ‚caementarius' 503a), *u Bjelostjenčevu* (‚coementarius'), *u Stulićevu* (‚muratore' ‚structor'), *u Vukovu* (vide zidar *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Spravivši klak i japno, budući ondi kamenar ... B. Kašić, rit. 276. Ali kamenari koji crkvu grajahu ... per. 12. Običaj je kamenarim i graditeljom ... I. Đorđić, salt. 404. Tri tisuće i šesat majstor poglavitijeh i ostalijeh kamenara za zide uzdizat. B. Zuzeri 245. Sve što ide više s građom jedan kamenar, sve se veće straši. Đ. Bašić 122. Na građi kamenaru slomila se štica pod nogami. A. Kalić 558.

KAMENARAC, *m.* ključ mačkovački. — *U Srbiji u okrugu kruševačkom.* Sr. nov. 1875. 138.

KÀMENÂREV, *adj. vidi* 2. kamenarov. — *U Stulićevu rječniku kod* kamenar.

KAMENÁRI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu jugodinskom.* K. Jovanović 108.

KAMENARIĆ, *m. presime.* — *Na jednom mjestu* XV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Kamenarićь). Ostoji Kamenariću. Spom. sr. 1, 79. (1406).

KÀMENÂ RIJÈKA, *f. mjesno ime.* — *U Daničićevu rječniku:* Kamena Rêka, od ‚Kamene Rêke' blizu Kolašina bješe Jakov koji je štampao časlovac u Mlecima 1566.

KAMENARNICA, *f. uprav mjesto gdje rade kamenári.*

a. lapidicinae, lautumiae, *mjesto gdje se vadi ili kopa kameńe.* — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* kamenica) *i u Stulićevu* (‚lapidicina').

b. officina lapidaria, *mjesto (kuća, dućan itd.) gdje se teše kameńe.* — *U naše vrijeme kod pisaca.* Kamenarnica, tech. (klesarnica) ‚steinmetzwerkstätte'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. KAMENÁROV, *adj. koji pripada kamenáru.* — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚lapidarius'.

2. KÀMENÂROV, *adj. koji pripada kàmenâru.* — *isporedi* kamenarev. — *U Stulićevu rječniku (kod* kamenar).

KAMENÁROVIĆ, *m. presime u Boci kotorskoj.*

1. KAMÈNÂRSKÎ, *adj. koji pripada kamenárima.* — *Od* XVIII *vijeka.* Reć bi, kipe sve da isdija kamenarska svijetla diva. J. Kavanin 489a. Vještinom kamenarskom. Đ. Daničić, 2moja. 28, 11.

2. KÀMENÂRSKÎ, *adj. koji pripada kàmenârima.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚structorius'.

KAMENARSTVOVATI, kamenarstvujem, *impf. raditi kao kàmenâr.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚structoris artem exercere'. — *nije dosta pousdano.*

KAMENAST, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. kamenit. — *nije dosta pousdano.*

KAMENA ULICA, *f. ulica u Šapcu u Srbiji.* Sr. nov. 1867. 347.

KAMENAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. kamenit. — *nepousdano.*

KAMENCI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u okrugu zagrebačkom.* Razdijel. 71.

KAMENČA, *f. ime rijeci. — Prije našega vremena.* Na rêcê Kamenьči *(u drugom rukopisu* Kamyčьni). Danilo 182.

KAMÈNČAC, kamènčca, *m. dem.* kamenak *ili* kamenac. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* kamenčcc, *vidi kod* kamenac, *i u Stulićevu* ‚lapillus'; jazni *(jamačno treba čitati* jasni), sjajni kamenčac ‚antracc, carbonchio' ‚anthrax'. — *nije dosta pousdano.*

KAMÈNČAK, kamènčka, *m. dem.* kamenak *ili* kamenac. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (vidi kamičak) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu (uz* kamenčac). Lati svoju lučaricu, metnu kamenčak. F. Lastrić, ned. 75. U prstenu je jedan staklen kamenčak. A. Kanižlić, utoč. 500. Na prstenu lip kamenčak. Jačke. 42. Tri krugli kamenčki. 186.

KAMÈNČIĆ, *m. dem.* kamenak *(ili* kamenac). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (dragi kamenčić ‚gemmetta' ‚gemmula' 339[b]) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu, u Vukovu* (‚das steinchen' ‚lapillus').

a. *uopće. (Kip)* koga sa svim tim razori kamenčić. P. Knežević, osm. 302. Različnostju dragih kamenčića. A. Kanižlić, kam. IV. Rožarijo od dragih kamenčića nanizan. utoč. 256. Plašt s dragima kamenčići narešen. 675. Na svakomu kamenčiću. E. Pavić, ogl. 146. Dva unuki, dva knežići, Alexandro s Konstantinom, dva prjedragi kamenčići sile s babkom Katarinom. J. Krmpotić, kat. 78. Uzmi malešan kamenčić. Nar. prip. bos. 1, 24. Gledaju ima li što pod kamenčićima. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 116.

b. *ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Zabran na Kamenčiću. Sr. nov. 1869. 16.

KAMÈNDARA, *f. ime nekakvoj planini. — U narodnoj pjesmi našega vremena, i otale u Vukovu rječniku* (nekaka planina *s primjerom:* Kamendara pod Stambolom gradom). Kamendara nad Stambolom gradom. Nar. pjes. vuk. 3, 62.

KAMENDINI DOLOVI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu svorničkom.* Statist. bosn. 100.

KÀMEN-DÔ, *m. selo u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 98.

KÀMENÊ LÌVADE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Voćnak u Kamenim Livadama. Sr. nov. 1878. 111.

KAMENE STRUGE, *f. pl. u Daničićevu rječniku:* Grnčarevu je međa ‚s Gusinomь' išla ‚otь Peći u Situ Stênu u Kamene Struge' (Mon. serb. 95 *god.* 1880).

KÀMENGRÂD, *m. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn 55. Ima Vakup prokleta palanka, koja čuva tvrda Kamen-grada. Nar. pjes. kras. 1, 172. Vakup sada ako popalimo, ni Kamen-grad ostati nam neće. 1, 182.

KÀMENGRADSKÎ, *adj. koji pripada Kamengradu.* Sve kamengradske krajine. Starine. 12, 6. (1699).

KÀMENGRAĐANIN, *m. čovjek iz Kamengrada. — Množina:* Kàmengrađâni. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Simun Kamengrađanin. Norini 54.

KÀMENI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Niva u Kamenima. Sr. nov. 1873. 779.

KÀMENÎ BRÔD, *m. ime mjestu.* — XIV *vijeka.* Do Kamenoga Broda. Deč. hris. 95.

1. KAMENICA, *f. kamen izdubен kao sud. — Može biti i praslavenska riječ, isporedi rus.* каменница *(peć kod kupaonice), češ.* kamenice *(kamena kuća, kameni svod), pol.* kamienica *(kamena kuća). — U našemu se jeziku javlja od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kamenica za vodu, pilo ‚pila'; kamenica od koje česme ‚crater'; kamenica od svete vode, škropenica ‚pila aquae benedictae'; kamenica od krštenja ‚fons baptismalis'), *u Belinu* (‚pila, vaso di pietra' ‚pila' 566[a]; kamenica vode od krštenja ‚fonte dell' acqua santa dove si battezza' ‚fons aquae lustralis' 323[b]), *u Bjelostjenčevu* (kamenica okrugla za vodu ‚pila'; kamenica okolu zdencev ‚crater'; kamenica vu koje s. voda v cirkvah stoji ‚pila aquae benedictae'; kamenica, v. krstelnica), *u Voltiđijinu* (‚pila'), *u Stulićevu* (‚beveratojo, pila, vasca d' acqua' ‚aquar(i)um'; kamenica krštena, v. krstionica), *u Vukovu:* (u primorju) u kamenu iskopano ili samo od sebe izdubeno kao sud kakav. u Zadru se tako zove žitna mjera od kamena koja se ne nosi, nego stoji na mjestu gdje se žito prodaje.

a. *sa značenjem sprijeda kasanijem.* Reče Isus ńim: ‚Napunite kamenice vode'. Bernardin 16. joann. 2, 7. Bjehu tuj kamenice vodene. N. Rańina 31[a]. joann. 2, 6. Reče Isus slugam: ‚Napunite kamenice vode'. M. Divković, bes. 166[a]. Pristupi k jednoj kamenici izdubljenoj od mramora. B. Kašić, per. 183. Bi istučen u jednoj kamenici. P. Posilović, nasl. 128[a]. Ostavi u kući šest kamenica punije lijepa vina. M. Radnić 190[a]. Bijaše šest kamenica u Kani galilejskoj punije vode. 375[a]. Ako kamenica u istomu studencu od krstjenja ne bude moći biti. M. Bijanković 28. Kad godir onu kamenicu vide u kojoj se ova voda sahrańuje. J. Filipović 3, 21[a]. More se umišati i metnuti u onu kamenicu toliko vode. M. Dobretić 45. Blizu vrata vidiš kamenicu drvenom kubom pokrivenu. A. Kalić 222. Ravne kamenice uja. S. Ljubiša, prič. 120. Kamenica, tech. ‚wasserbecken, wasserhälter', tal. ‚pila'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *U jednom primjeru znači mjedeni sud:* Najde u Babiloniji u zemji šest stotina i osamdeset kamenica mideni pune zlata, bisera i dragoga kameńa. J. Filipović 1, 478[b].

b. *mjera za žito. — vidi u Vukovu rječniku.*

c. *mjesno ime. — vidi u Vukovu rječniku:* 1. tako se zovu mnoga sela, kao n. p. Kamenica u Srijemu, u Jadru, u Kjuču (kod Kladova gdje danas nema ni jednoga Srbina nego Vlasi). 2. rijeka u Rudničkoj nahiji.

a) ime selima u Bosni. aa) tri sela u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 9, 21. 30. — *bb)* Kamenica šokačka *i* turska, *dva sela u okrugu bańolučkom.* 41. — *cc)* Kamenica pravoslavna *i* turska, *dva sela u okrugu svorničkom.* 94.

b) selo u Crnoj Gori. Glasnik. 40, 21.

c) u Hrvatskoj. — aa) u županiji ličko-krbavskoj. aaa) selo. Razdjel. 38. — *bbb)* Kamenica dońa *i* gorńa, *dva sela.* 89. — *ccc) zaselak.* 40. — *bb) dva sela u županiji modruško-riječkoj.* 51. 54. — *cc) selo u županiji varaždinskoj.* 92.

d) u Slavoniji trgovište u županiji srijemskoj. Razdjel. 143.

e) u Srbiji. aa) selo u okrugu aleksinačkom. K. Jovanović 94. — *bb) selo u okrugu čačanskom.* 170. — *cc)* Kamenica Dońa *i* Gorńa, *dva sela u okrugu kneževačkom.* 114. — *dd)* Kamenica Mala *i* Velika, *dva sela u okrugu krajinskom.* 128. — *ee) selo u okrugu podrinskom.* 136. — *ff) selo u okrugu rudničkom.* 146. —

gg) selo u okrugu šabačkom. 177. — *hh) selo u okrugu užičkom.* 160. — *ii) selo u okrugu valjevskom.* 101. — *kk) selo u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 125. — *ll) dva zaseoka u okrugu topličkom.* 386. 391. — *mm) mjesto u okrugu biogradskom.* Niva u Kamenici. Sr. nov. 1861. 692. — *nn) rijeka u okrugu kragujevačkom.* Vodenica na Kamenici. 1863. 152. — *oo) mjesto u okrugu požarevačkom.* Niva u mestu Kamenici. 1875. 589. — *pp) mjesto u okrugu smederevskom.* Vinograd u Kamenici. 627.

f) grad Kamieniec *u Poljskoj. — Između riječnika u Daničićevu:* grad u Poljskoj Kamieniec: ‚hodi carь Osmanь na Leha na Kamenicu gradь'. (Okáz. pam. šaf. 85 tri puta). Pak upriječi *(poljski oro)* put Podolja uprav tvrde Kamenice. I. Gundulić 418.

2. KÀMENICA, *f.* Ostrea (edulis L., *a i druge vrste), neka školjka što je cijenena kao jelo. istom se riječi kaše životiña i ljuska u kojoj stoji; u nekoliko primjera znači uopće školjka. — Po svoj prilici ista je riječ što* 1. kamenica, *jer je ljuska slična kamenici (kamenom sudu). — Od* XVI *vijeka, a između riječnika u Mikaljinu* (kamenica, riba, školjka ‚conchilium, ostreum, ostrea'), *u Belinu* (‚ostrica, specie di conchiglia marina' ‚ostrea' 532a; ‚cochiglia e conchiglia, ostrica marina' ‚conchilium' 197a), *u Stulićevu* (‚ostrea, ostreum'), *u Vukovu:* ‚die auster' ‚ostrea', cf. obodnica (!) *s dodatkom da se govori u primorju.* Iz lusture aliti kamenice biser kupim. B. Gradić, djev. 44. Povjetarce prosvijetli se, skup se vila i božica vrh bisernijeh kamenica iz valova morskijeh ize. I. Gundulić 58. S kamenicam bisernima skut našega mora pun je. G. Palmotić 1, 146. Rastvorite, o biserne kamenice, vaše krilo za naresit lice milo. 1, 188. U bisernoj kamenici vedre kuće ti hranćena. 2, 338. Kamenice morske ... otvore se zdrakom od sunca. M. Radnić 216a. More izmeće vanka kamenice na kraj i ostrege. 258a. Sedefli, kost od morske kamenice, te izgleda nalik bisera. V. Vrčević, nar. prip. 228. U Boci jedu mušlje, kamenice ... V. Bogišić, zborn. 629. — *U Bjelostjenčevu rječniku ima:* kamenica, riba morska, golub ‚pallumbus, mustellus', *ali to nije pouzdano.*

3. KÀMENICA, *f.* lapidicina, lautumiae, *mjesto gdje se iskopava kamenje. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kamenica ili kamenarnica, pećina gde se kamen izkapa ‚lapidicina, fodina lapidea, caementaria, latomiae l. lutumiae lapidariae', *i u Voltigijinu:* ‚miniera di pietre' ‚steingrube'.

4. KÀMENICA, *f. vještica (po onome što se o njoj kaže:* ‚U kam se uprla!' *ili:* ‚Okamenila se!' *vidi* 1. kamen, II, 1, m). — *U Vukovu rječniku:* reče se i za vješticu kad joj se pravo ime neće da spomene, i valja da se misli kao da bi se okamenila.

5. KAMÈNICA, *f. kamen ne vrlo veliki, što se može u ruku uzeti i baciti. — Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (jedan kamen ‚ein einzelner stein' ‚lapis, saxum'). Ter jih s kamenicam Bog potuče. And. Kačić, kor. 118. Ako luta dogodi se zima kojom mrzne pitje i koreńe, nek je ono kano kamenice, ne bacaj ga, još jerbo valade. J. S. Reljković 427. Da se već puškama nijesu bili no kamenicama. Sr.-dalm. magaz. 1868. 77. Bili su protjerani kamenicami. M. Pavlinović, rad. 59.

6. KAMENICA, *f. ime biljci.* Kamenica (Sabljar), rus. каменица (Rubus saxatilis). Asterocephalus suaveolens Rchb. (Lambl). B. Šulek, im. 188.

KAMENICAST, *adj. pun kàmenicâ (vidi* 2. kamenica). — *U Stulićevu rječniku:* ‚ostreosus'. — *sasma nepouzdano.*

KAMENICAV, *adj. u Stulićevu rječniku* (uz kamenicast). — *sasma nepouzdano.*

KAMENICE, *f. pl. u Daničićevu rječniku:* u Zeti kao da bješe selo kojega je polovinu kralj Milutin dao Hilandaru: ‚polovina Kamenicь sь ljudьmi a imenemь Domušići' (Mon. serb. 59 *god.* 1293—1302).

KAMENIČAC, kamenička, *m. ime biljkama.* Kamenićac (cameniçaç u mletačkom rukopisu), l. virga pastoris, centumnodia, corigiola procerpinacca, geniculata (u mlet. ruk.), Polygonum aviculare L.; 2. saxifraga, petrafindula, tiraria (u mlet. rukop.), Saxifraga L., v. Kameničak. B. Šulek, im. 188.

KAMENIČAK, kamenička, *m. ime biljci.* Kameničak, Dianthus saxifragus L. (Visiani). B. Šulek, im. 188.

KÀMENIČICA, *f. dem.* 2. kamenica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parva ostrea'.

KÀMENIČÎŠTE, *n. mjesto gdje se goje kamenice (vidi* 2. kamenica). — *U Stulićevu rječniku:* ‚ostrearium'. — *nije dosta pouzdano.*

KAMENIČIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku us* kameničište. — *sasma nepouzdano.*

KÀMENIČKÎ, *adj. koji pripada Kamenici ili Kamenicama. — Između riječnika u Daničićevu:* kameničьkyj, što pripada Kamenici ili Kamenicama koje se ne pominu: ‚kamenička carina' u državi kralja bosanskoga Tvrtka (Spom. sr. 2, 33 *god.* 1892). — *U Srbiji kod imena rijeke:* Kamenička Reka *u krajinskom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 943. — *u okrugu topličkom.* kralj. srb. 347. — Kamenička *(opština).* K. Jovanović 146. 170. 177.

KÀMENIĆ, *m. samo u Stulićevu rječniku:* v. kamenčić.

1. KÀMENÎK, *m. vidi* 3. kamenica. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Kamenik, arch. ‚steinlager'; v. Kamenište. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Od prije našega vremena kao mjesno ime: u Daničićevu rječniku:* Kamenikь, kao da je ime brdu: međa je ‚Klьčevištemь' išla ‚kako izlazi kolnikь na Kamenikь na brьdo' (Glasnik. 15, 285 *god.* 1848?). — *Ime dvjema selima u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 15, 16. — *ostrvo u skadarskom jezeru.* Glasnik. 40, 87.

2. KÀMENÎK, *m. vuk, isporedi* 4. kamenica. ‚Kamenik je došao, kamen mu u usta!' govore u ćuprijskom okrugu, kad vuk uđe u ovce. S. I. Pelivanović.

KAMENIKA, *f. ime travi. — Između riječnika u Stulićevu* (kamenika, trava ‚saxifraga'). Kamenika (kamenjka Jambrešić), rus. каменика (Rubus saxatilis), češ. kamenka (Oxycoccus), 1. Saxifraga L. (Orfelin, Stulli); 2. Matricaria chamomilla L. (Parčić). B. Šulek, im. 188.

1. KAMÈNINA, *f. augm.* kamen. — XVII *vijeka.* Ako se odvali jedna velika kamenina od jedne planine. M. Radnić 47a.

2. KAMÈNINA, *f. vidi* kamenština. — *Primljeno iz češkoga jezika u naše vrijeme.* Kamenina č., Kamenština, tech. frc. ‚faïence', egl. ‚stoneware' ‚steingut, steinzeug', tal. ‚majolica'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

3. KAMENINA, *f.* Kamenina, suvrst vinove loze tvrda grožđa (na Cresu). — Kamenina bila, suvrst vinove loze bijela grožđa. — Kamenina

crna, suvrst vinove loze crna grožđa. B. Šulek, im. 188.

KAMÈNIŠTE, *n. vidi* 3. kamenica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚luogo dove si cavano le pietre' ‚saxetum'. — *otale:* Kamenište (Stulli) arch. steinlager'; (lom) ‚steinbruch', v. kamenik. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KAMÈNIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* kamenište. — *sasma nepousdano.*

KAMÈNIT (kâmenit), *adj.* lapidosus, saxosus, *uprav pun kamena, ali se upotrebljava i u drugijem značenima kao* 2. kamen. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi novoslov.* kamenit, *češ.* kamenitý *(stslov.* kamenistъ, *rus.* каменистый, *pol.* kamienisty). — *Između riječnika u Vrančićevu* (‚lapideus, lapidosus'), *u Mikalinu* (kameniti, pun kaménâ ‚lapidosus, saxosus, siliceus'), *u Belinu* (‚sassoso' ‚saxeus' 648ª; ‚di selce' ‚siliceus' 666ª), *u Bjelostjenčevu* (‚lapidosus, lapideus, saxosus, silicous'), *u Jambrešićevu* (‚lapideus, lapidosus'), *u Voltiđijinu* (sassoso' ‚steinigt'), *u Stulićevu* (‚petrosus, lapidosus'), *u Vukovu:* kâmenit (kamènit) ‚steinig' ‚petrosus'.

1. *adj.* — *Komp.:* kamenitijî (I Đorđić, ben. 156; I. J. P. Lučić, razg. 89).

a. *pun kamena, isporedi* 2. kamen, 5. *a) uopće.* Najdoh tamne i dlboke drage i lute vrhe i kamenite. Transit. 9. Ali mi ti su puti kameniti? Š. Menčetić-Ć. Držić 510. Najdeš brijeg ki je velmi kamenit. M. Vetranić 2, 190. Ravan nam put kaže, ki je vas kamenit. N. Dimitrović 85. Stazom nikom kamenitom i skrôlivom ne vele hodih. P. Zoranić 7ª. U mjestu kamenitu oni drže tijesno stanje. Ć. Palmotić 1, 344. Dalmaciju kamenitu. P. Kanavelić, iv. 12. U zemli kamenitoj. M. Radnić 478ª. U mistih kamenitijeh. A. Baćić 308. Zarad zemle neuredne, kamenite i dračne. F. Lastrić, ned. 281. Župa ti je Žrnovica sve krupno kamenita. Nar. pjes. bog. 224. U Arabiju kamenitu. D. E. Bogdanić 19. Kamenita zemja. J. Rajić, pouč. 2, 102. Odvede je Bosni kamenitoj. Nar. pjes. vuk. 1, 541. Pa se maših Bosne kamenite. 3, 2. Te je šalje Pivi kamenitoj. 3, 465. U pitomu Pivu kamenitu. Pjev. crn. 144ᵇ. Zašto je Hercegovina kamenita? Nar. prip. vrč. 75. Po kamenitoj zemji ne mogu duboko da oru. Vuk, poslov. 260. Zemja je gotovo sva vrletna i kamenita. kovč. 82. Na mjestu kamenitu. Đ. Daničić, jov. 8, 17. Kako je koji komad zemje kamenit. P. Bolić, vinod. 1, 216. Kamenit, ggr. (kršan), lat. ‚lapidosus' ‚steinig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *b) kaže se i o vodi (rijeci).* Do na Ratnu vodu kamenitu. Nar. pjes. vuk. 4, 378. Vrlo brza i kamenita *(Drina).* Vuk, dan. 2, 84. — *c) kad se kaže o gorama, brdima, planinama itd., mislim da ova riječ pripada amo (isporedi* 2. kamen, 1, a, *d)).* O vi, gore kamenite, na žalosti ovolike lijeva'te nam suza rijeke. I. Gundulić 98—99. Svačijo su sad zabave kamenitu dubsti goru. 143. Gdi su mladijem vječne dike gore uzlazit kamenite. Ć. Palmotić 2, 298. Brda i gore kamenite veselo se kite. I. Đorđić, salt. 237. Kamenitijeh vrhu gora. uzd. 2. Da ńih izvržete u kamenitih planinah. J. Banovac, blagosov. 304. Kamenite Crne Gore ludi. Zgode. 4. Golo i kamenito brdo. S. Ljubiša, prip. 4. Rt kamenit, kao da si ga dlijetom odjelao. 79. — *d) kod mjesnijeh imena. aa)* Police kamenito, *seoce u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijel. 41. — *bb) mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Ńiva zovoma Kamenita. Sr. nov. 1870. 656.

b. *vidi* 2. kamen, 1, a. Stup je mramor kameniti. P. Vuletić 89. Strilice kamenite koje sa strašnom grmjavinom padaju na zemju. F. Lastrić, test. 278ª. Kada iznevireni grad s mušnami i kamenitim gradom usilova, da se pridade. A. Kanižlić, fran. 53. U te spije kamenite. Nar. pjes. vuk. 1, 189.

c. *vidi* 2. kamen, 1, b. Odnimiti ću srce kamenito ... i dati ću vam srce mesnato. M. Divković, bes. 45ᵇ. Koje prsi jesu otvrdnuli, koje je srce kamenito. M. Jerković 72. Odnemi srce kamenito od puti naše i daj nam srce puteno i mekahno. P. Radovčić, nač. 478. Koje srca kamenita razbijate. V. Andrijašević, put. 26. Raspukni se, ah, raspukni, kamenito srce moje! A. Vitajić, ost. 91. Vrh judskoga kamenita srca. J. Kavanin 484ª. Jeli koje srce toliko kamenito? A. d. Bella, razgov. 46. Čini pucat naj kamenitija srca. I. Đorđić, ben. 156. Tvoje tužno srce što je tako kamenito? B. Zuzeri 67. Ah srdca naša kamenita, kad ćete omekšati? J. Banovac, razg. 161. Odnimi od našega tila srce kamenito. B. Pavlović 26. Ako l' ti ovo, o srce kamenito, nije zadosta. F. Lastrić, test. 116ᵇ. Moje, o Bože, srdce je ono neoćutljivo i kamenito srdce. A. Kanižlić, uzr. 6. I kamenita srca omekšati može. E. Pavić, ogl. 74. *(Iskra ljubavi Božje)* koja bi steplila kamenito srce naše. Ant. Kadčić 347. Satari kamenito srce moje. 387. Teku iz kamenita moga srca suze skrušeńa. L. Radić 5. Da imaju srce tvrdo i kamenito i od dijamanta. J. Matović 499. Što bi pridobit imalo naj kamenitije srce. I. J. P. Lučić, razg. 89. Kamenito bi srce Židija. 119. Kamenita srca grišnička. Đ. Rapić 22. Srce kamenito moralo j' plakati. Nar. pjes. istr. 2, 171. — Ako vam se kamenito svačije druge prsi kažu, k srcu ženskom uputite, lute strijele, silu vašu. I. Gundulić 186. — Ali duša tva čestita smrtnom trudu za sve odoli, narav, ka nije kamenita, bi podložna lutoj boli. 270. — Koga ne bi tva ljepota privarila, prem bi kamenit bio. M. Držić 410. Zaman sve mu bi, kamenit er staše redovnik u sebi. F. Lukarević 271. O grišniče kameniti. J. Banovac, pred. 21. — Kamenito otvrdnutje psovaoca. I. J. P. Lučić, razg. 101. — Ah slipoćo kamenita! J. Banovac, razg. 29.

d. *vidi* 2. kamen, 2. Prid kamenitim kipom. A. Kanižlić, utoč. 61. — Privezaše Isukrsta k stupu kamenitomu. B. Kašić, is. 56. Kako stup kamenit. Đ. Baraković, vil. 11. Pade stup kamenit. 352. Čuje psovke suproć sebi i ne haje ko da je stup kameniti. B. Zuzeri 41. Ono sedam stupa kamenitih. A. Baćić 259. Stup kameniti pri komu biše privezan. M. Lekušić, raz. 81. Onako gola Isusa k jednom stupu kamenitom tvrdo privezaše. J. Banovac, razg. 160. Vezati za jedan stup kameniti. prisv. obit. 32. — I podam tebi dvi daske kamenite. Bernardin 80. exod. 24, 12. Na dvije daske kamenite. A. Baćić 1. Dade mu i dvi kamenite daske. E. Pavić, ogl. 125. Zapovidi upisane na dvi daske kamenite. I. Velikanović, uput. 1, 404. Zakon pisan na ploči kameniti. 1, 3. Zrjele jabuke stuci u drvenim stupama ili na kamenitima pločama. P. Bolić, vinodj. 2, 307. — Sud kamenit uzdrži vodu. M. Radnić 320ª. Šest kamenitih bokara napuniše. M. A. Reljković, sabr. 26. — Neka ne misli svit da ja uništujem obrizovańe, jerbo se drage volje ne podlažem nemilu rizańu kamenita noža. A. Tomiković, gov. 4. — Otar kamenit. A. Baćić 356. Ne ima kamenitijeh otara. 357. — Vrhu groba kamenita. I. Đorđić, salt. 128.

e. *vidi* 2. kamen, 3. Diči se svojima kameniti drumovi. M. A. Reljković, sat. H5ª. Oborio kulu kamenitu. Nar. pjes. vuk. 1, 370. Lep kamenit

dom od jednog kata. S. Tekolija. let. 119, 65. Kamenit most, arch. ‚steinbrücko', tal. ‚ponte di pietra'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Kamenita ćuprija, *most u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 170.

f. *o voću (kao praskvama, trešńama itd.) u kojemu je koščica.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Voće što se kamenito zove, da se klije, ovako gotove: ravnom zemļom polože koštice .. J. S. Reļković 47. — *Amo vaļa da pripada i ovaj primjer:* Bila ili diteļina mala, k ńoj je jedna još veća pristala, tko ju hoće kamenitu zvati. J. S. Reļković 127.

g. *koji pripada kamenu.*

a) uopće (isporedi 2. kamen, 6, a). *o zidaru.* Osamdeset iļada kameniti majstora. S. Margitić, fal. 80. — *o poslu.* Umoreno kamenitim poslom tilo moje. A. Kanižlić, utoč. 185. — *o udarcu.* Sačuva me od teških ijeh udaraca kamenitijeh. V. M. Gučetić 222.

b) o starosti u jednom primjeru XVI *vijeka. značeńe nije jasno, może biti da znači: nesrećan, isporedi* 1. kamen, II, 1, n. Ter u trudu ne pomoże kamenitu staros moju. M. Vetranić 1, 25.

c) vidi 2. kamen, 6, c. Da kamenitu sol stučo. I. Jablanci 122. Sol nek ovca kamenitu liže. J. S. Reļković 97. — Kameniti ugaļ ‚die steinkohle' ‚lithanthrax'. G. Lazić 189. — Kamenito salo ‚der talk' ‚talcum'. 174. Kamenito salo (Talcum venetum). Đ. Popović, poznav. rob. 78.

2. *adv.* kamènito (kȃmenito), *kao kamen (samo uz glagole* umuknuti i zamuknuti). Ah! umukni veće sada, kamenito zamuknula! I. Gundulić 894. Dosta vapi glasovito, zamuknula kamenito! J. Kavańin 287ª. Ńih usne prihimbene zamuknule kamenito! I. Đorđić, salt. 95.

KAMENITAC, kamenica, *m. ime biļci (po latinskom imenu).* Kamenitac, Saxifraga L. (Lambl). B. Šulek, im. 138.

KAMENITAST, *adj. u Stulićevu rječniku us* kamenit. — *nepouzdano.*

KAMENITAV, *adj. u Stulićevu rječniku us* kamenit. — *nepouzdano.*

KȂMENITI, kȃmenîm, *impf. uprav* in lapidem vertere, *obraćati u kamen, ali ovo značeńe nije potvrđeno u našemu jeziku sa aktivni glagol (vidi* 1). — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȃmenî). — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* каменить, *češ.* kameniti, *poļ.* kamienić.

1. *aktivno.* — *samo u dva rječnika i u ńima s drugijem značeńem (istijem kao kod* 2): *u Bjelostjenčevu:* kamenom postajem, kamenim, okamenujem ‚lapidesco', *i u Stulićevu:* v. okameniti. — *Po svoj prilici u ovakom značeńu pravi bi oblik bio* kameńeti *od praslavenskoga* kamenȇti, *isporedi rus.* каменѣть, *češ.* kameněti, *poļ.* kamienieć.

2. *sa* se, *refleksivno, obraćati se u kamen, ali rijetko u pravom smislu.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚versteinern' ‚stupefio, saxeus fio' *s primjerom iz narodne pjesme:* Ja se čudim i kamenim).

a. *u pravom smislu (kao proklestvo).* Što rodio sve se kamenilo! Nar. pjes. stojad. 1, 91. — *Amo može pripadati i ovaj primjer (u zagoneci):* Ļeti se od zime kamenim, a zimi u vatri gorim. *odgonetļaj: dimńak.* Nar. zag. nov. 44.

b. *u metaforičkom ili prenesenom smislu, postajati kao kamen, i to od žalosti ili čuda itd.* Od svakoga plačna bježi, kameni se i mramori. J. Palmotić 894. Na po mrtav od žalosti kameni se i mramori. J. Krmpotić, kat. 135. ‚Šta ti čini otac?' — ‚Klańa'. — ‚Šta ti čini mati?' — ‚Krsti se'. — ‚A šta činiš ti?' — ‚Ja stojim među ńima, pa se kamenim'. (Kazalo dijete kojega je otac bio turskoga zakona, a mati hrišćanskoga). Nar. posl. vuk. 353. Seļaci se čude i kamene. M. Đ. Milićević, zlosel. 297. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu se ne kaže o cijelom čeļadetu:* Dlake mi se ježe, jezik trne, usta kamene. S. Ļubiša, prip. 281.

KAMENITOST, *f. osobina onoga što je kamenito.* — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚lapidositas'.

KAMENITOV, *adj. kamenit.* — *U jednom primjeru* XVI *vijeka.* Biše tada onde šest kamenitovih sudov. Postila. F1ᵇ.

KAMENKA, *f. vidi* hrmza. — *Načińeno u naše vrijeme od pisaca.* Kamenka, chem. (hrmza, sičanovo žutilo) ‚auripigment, arse: sulfid', tal. ‚orpimento'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KȂMENÔ, *m. selo u Boci kotorskoj.* Repert. dalm. 1872. 41.

KAMENÒBOLAN, kamenòbôlna (kamenòbôna), *adj. koji boluje od kamena (vidi* 1. kamen, II, 4). — *Samo u Belinu rječniku:* kamenobolni ‚chi patisce di renella' ‚calculosus' 611ᵇ; *u Bjelostjenčevu:* kamenobolni ‚calculosus, calculo affectus'; *u Stulićevu:* ‚calculosus'.

KAMENOBOLESTAN, kamenobolesna, *adj. vidi* kamenobolan. — *Samo u Belinu rječniku:* ‚chi patisce di renella' ‚calculosus' 611ᵇ, *i u Stulićevu (uz* kamenobolan).

KAMENÒBÔLNÎK, (kamenòbônîk), *m. kamenobolan čovjek.* — *U Belinu rječniku:* ‚chi patisce di renella' ‚calculosus' 611ᵇ, *u Voltigijinu:* ‚chi patisce di renella' ‚am nierenstein leidend'; *u Stulićevu (uz* kamenobolan).

KȂMENÔ BRĐO, *n.* brdo između Gacka i Korita.

KAMENOČUVSTVAN, *adj. u kojega nema ļudskoga čuvstva (nego koliko u kamena), vidi* kamenouman. — *U knjizi pisanoj crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (kamenočjuvьstvьnь ‚qui duro est animo'). Kamenočjuvьstьvnyj. Domentijanᵇ 108.

KAMENOGRADSKI, *adj. vidi* kamengradski. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Varaš kamenogradski. P. Vitezović, kron. 144.

KAMENOKRŠAN, kamenokršna, *adj. u Stulićevu rječniku uz* kamenoloman. — *nepouzdano.*

KAMENÒLOMAN, kamenòlômna, *adj. koji lomi kameńe.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚che spezza e rompe i sassi' ‚saxifragus'.

KȂMENÔ MÒRE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Plac u Kamenom Moru. Sr. nov. 1868. 444.

KAMENÒNOSAN, kamenònosna, *adj. u Stulićevu rječniku: uz* kamenoplodan. — *nepouzdano.*

KAMENOPISAK, kamenopiska, *m. vidi* kamopis. — *Načinio jedan pisac našega vremena.* Počeo je prepisivati kamenopiske. M. Pavlinović, rad. 78.

KAMENÒPLODAN, kamenòplodna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚che porta o mena sassi' ‚saxifer'. — *nepouzdano.*

KAMENOPOBIJATI, kamenopobijam, *impf. vidi* kamenovati. — *U Stulićevu rječniku: prva* kamenopobijam *kod* kamenopobiti. — *sasma nepouzdano.*

KAMENOPOBITI, kamenopobijem, *pf. perfektivni glagol prema* kamenopobijati. — *U Stulićevu rječniku:* kamenopobiti, kamenopobijam, v. kamenovati. — *sasma nepouzdano.*

KAMENOSIV, *adj. siv kao kamen.* — *Načiněno od pisaca u naše vrijeme.* Kamenosiv ‚steingrau'. Hajdenak, naziv. 24.

KAMENOSJEČAC, kamenosječca, *m. čovjek koji sječe kamenje, vidi* 1. kamenar. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚intagliatore, scultore, scarpellino' ‚caelator') *i u Daničićevu* (kamenosѣčьcь ‚lapicida'). Povѣlѣvaaše kamenosѣčcemь priiti. Glasnik. 11, 69.

KAMENOSJEČIŠTE, *n. vidi* 3. kamenica. — *U Stulićevu rječniku*: ‚latomiae, lautomiae'. — *nepouzdano.*

KAMENOSJEČIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku us* kamenosječište. — *sama nepouzdano.*

KAMENOSJEČNOKRAJAC, kamenosječnokrajca, *m. u Stulićevu rječniku*: ‚colui che abita nelle cave di pietre' ‚lautumarius'. — *sama nepouzdano.*

KAMENOSRČAN, *adj. u kojega je kameno srce, isporedi* kamenouman. — *U knisi pisanoj crkvenijem jezikom.* Kamenosrdьčьnomu rodu jevrejskomu. Domentijan[a] 320.

KAMENOTVORAN, *adj. koji pretvara, obraća u kamen.* — *U Stulićevu rječniku*: ‚che cangia, muta o converte in sassi' ‚saxificus'.

KAMENOTVRD, *adj. tvrd kao kamen.* — *Samo u Jambrešićevu rječniku*: kameno-tvrd postajem ‚lapidesco'.

KAMENÒÛMAN, kamenòûmna, *adj. u kojega je kameni um (t. j. duša, srce), isporedi* kamenočuvstvan, kamenosrčan, kamenoutroban. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (kamenoumьnь ‚qui duro est animo'). Vь tvrdьdiňu vysokago kamene kamenoumnyj upovaje. Domentijan[b] 106.

KAMENÒÛMLJE, *n. osobina onoga koji je kamenouman.* — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom (sa starijim oblikom* kamenoumije), *a između rječnika u Daničićevu* (kamenoumije ‚animus durus'). Neǰuvstvitelьnyj nravь kamenoumija jego. Domentijan[b] 110.

KAMENOÙTROBAN, kamenoùtrobna, *adj. u kojega je kamena utroba (u prenesenom smislu), vidi* kamenouman. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (kamenoutrobьnь ‚qui duro est animo'). Nasyti se, kamenoutrobne. Domentijan[b] 20.

KAMENOVAC, Kamenovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemǰa kod Kamenovca. Sr. nov. 1675. 96.

KAMENOVAČA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu šabačkom.* Niva kod Kamenovače. Sr. nov. 1878. 475. — *b) u okrugu valjevskom.* Niva kod Kamenovače. Sr. nov. 1878. 147.

KÀMENOVALAC, kâmenovaoca, *m. čovjek koji kamenuje.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚lapidator' 425[a]) *gdje se naǰ prije nahodi, i u Stulićevu (griješkom* kamenovaoc ‚lapidator'). Kad me kamenovaše, tebe za kamenovaoce molio sam. J. Filipović 1, 454[a].

KÂMENOVÂŃE, *n. djelo kojijem se kamenuje.* — *Stariji je oblik* kamenovanje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kamenovanje ‚lapidazione' ‚lapidatio' 425[a]; ‚sassajuola, battaglia che si fa con sassi' ‚lapidatio' 642[b]), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kamenuvaňe), *u Jambrešićevu* (kamenuvaňe), *u Stulićevu.* Ovu muku Gospodin sarani ovomu svetomu kano Pavlu kamenovaňe. S. Margitić, fal. 74. Veruge, tamnice, kamenovanja ... A. đ. Bella, razgov. 13. Žudije činahu priǰubodivce žive sažigati, promini pake Bog ovu pedepsiju u kamenovaňa. J. Banovac, pripov. 184. Prije nego vam ga pridadem na kamenovaňe. F. Lastrić, test. 122[a]. Kamenovanje sv. Stipana. E. Pavić, ogl. 644.

KÀMENOVATI, kâmenujêm, *pf. i impf.* lapidibus obruere, *sasuti (ili sasipati) kamenjem.* — *Akc. se ne mijeňa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kâmenovâ, *part. praet. act.* kâmenovao, kâmenovâla *itd., part. praet. pass.* kâmenovân). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kamenovati, *rus.* каменовать, *češ.* kamenovati, *pol.* kamienować *i* kamionować. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kamenovati, kamenjem pobiti ‚lapido, lapidibus oppetere vel cedere lapidibus'), *u Belinu* (‚lapidare' ‚lapido' 425[a]), *u Bjelostjenčevu* (kamenujem, *kajkavski* kamenuvati ‚lapido, lapides in aliquem jacio, lapidibus peto, obruo, impeto, lapidibus caedo, oppeto'), *u Jambrešićevu* (kamenujem ‚lapido'), *u Voltiǧijinu* (‚lapidare, fare la sassajuola' ‚steinigen'), *u Stulićevu* (‚lapidare, lapidibus obruere, appetere, caedere').

1. *aktivno.*

a. *kod većine primjera ne može se sa cijelo znati, jeli shvaćeno kao perfektivni ili imperfektivni glagol.* Zapovidal jest takove kamenovati. Anton Dalm., nov. tešt. 144[a]. joann. 8, 5. Pavle kamenovaše. 194[b]. act. ap. 14, 18. Poveli puku da ga kamenuje. F. Glavinić, cvit. 59[a]. Ki... spravihu se, da jih kamenuju. 206[b]. Naredišе Nabota kamenovat. I. Ančić, ogl. XIV. Nego ubiše mnoge proroke, kamenovaše, progoniše. S. Margitić, fal. 21. I kamenovaše Stipana druga i brata ńegova. 24. Arnir sveti kog puk ludi stijenjem njegda kamenova. J. Kavańin 92[b]. Kad me kamenovaše, tebe sam za ńe molio. J. Banovac, razg. 58. Kamenova ńega vas Izrael. pripov. 170. Latiše kameńe i bili bi ga još ondi kamenovali, ali on im se sakri. F. Lastrić, od' 205. Navališe svi suprot ńemu, iz grada ga istiraše i kamenovaše. 389. Da kamenujete takoga krvnika. test. 120[b]. Prinevirni čifuti koji ga kamenovaše. svet. 189[b]. Koji ga hotijaše kamenovati. E. Pavić, ogl. 118. Da ga vas puk kamenuje. 149. Vas puk nek ńi kamenuje. V. Došen 110[b]. Priteči jim, da će jih kamenovati. And. Kačić, kor. 75. Popavši stine da jih kamenuju. 87. Koga ugledavši, skočiše se i kamenovaše. 231. Nek kamenuje ńega vas puk. Blago turl. 2, 99. Puk od grada imaďaše ga kamenovati. Ant. Kaďčić 511. Hotijau kamenovati Kaleba i Jozuu. I. Velikanović, uput. 1, 77. Ako su ga jedan put u crkvi hotili kamenovati. Đ. Rapić 4. Imaćete me kad kamenovati. V. Vrčević, niz. 62. Davno bi je sejani kamenovali. 328.

b. *u ovijem je primjerima jamačno imperfektivni glagol:* Jerusolime, Jerusolime koji ubijaš proroke i kamenuješ one koji k tebi poslani jesu. I. Bandulavić 13[b]. matth. 23, 37. Jerusolime, koji ubijaš proroke i kamenuješ onek koji k tebi poslani jesu. M. Lekušić, razm. 19. U kameńu kojim ga kamenovahu. F. Lastrić, test. ad. 127[b]. Ńe vojnike truje, strija, kamenuje. A. Kaniflić, rož. 94. Moǰaše za one, koji su ga kamenovali. M. A. Reǰković, sabr. 72.

2. *pasivno.* — *uopće je perfektivni glagol, ali ne svagda (tako n. p. vaja da je u naj prvom primjeru imperfektivan).* Sveti Paval mnogokrat biše prognan, uhićen, bijen, kamenovan. Postila. 03[b]. Jednokrat kamenovan sam bil. I. Bandulavić 25[b]. paul. 2cor. 11, 25. Opsovnici imali bi biti tudije kamenovani. I. T. Mrnavić, ist. 98. Akam bi kamenovan od svega puoka. M. Radnić

809b. Stjepanov jedan bovan s kim je bio kamenovan. J. Kavańin 828a. Kada biše kamenovan sveti Stipan. A. Kanižlić, utoč. 572. I bijau od puka kamenovani. M. Pavišić 15. Bludnici kamenovani. V. Došen III. Sveti Maksim bi kamenovan od nevirnika. And. Kačić, razg. 12. Akan kamenovan i izgoren dostignu prošteńe grija. I. J. P. Lučić, razg. 41. Psovaoc kamenovan od svega množtva. 108.

3. *sa se.*

a. *pasivno. — ne može se posnati jeli perfektivni ili imperfektivni glagol, osim u Matovićevu primjeru gdje je bez sumńe imperfektivan.* Za psovańe da se kamenuje. J. Banovac, pred. 37. Naredi da se kamenuje. pripov. 170. Kad se nańe žena u prijubodinstvu ima se kamenovat. J. Filipović 1, 865b. Istu priporuku učini ženi onoj, koju Židije ufatiše u prijubodistvu te dovedoše pitati Isusa, ima li se kamenovat. F. Lastrić, ned. 865. Jere se kamenovahu prijubodivci. J. Matović 390. I svi jednoglasice saviču da se onaj lupež ima kamenovati. Nar. prip. vrč. 44.

b. *recipročno, biti se kamenem među sobom. — Samo u Belinu rječniku:* ‚far la sassajuola, fare a sassi' ‚lapidationem facere' 642b, *i u Stulićevu:* ‚far a sassi' ‚lapidibus pugnare'.

KAMENOVO, *n. selo u Srbiji u okrugu pošarevačkom.* K. Jovanović 142.

KÀMENOVSKÎ, *adj. koji pripada selu Kamenovu.* Kamenovska *(opština).* K. Jovanović 142.

KÀMÊNSKÎ, *adj. vidi* 2. kamen i kamenit. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚attenente a pietra' ‚lapidarius' 564b) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚di pietra' ‚lapidarius' *s dodatkom da je uzeto iz Belina).* Nije ljubav prava, nego jeka bila koja glas odava, kamenska je vila. A. Kanižlić, rož. 68. Pavši na listve kamenske. Blago turl. 2, 149. — *I kod mjesnoga imena.* Hrib Kamenski, *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdilj. 44.

KÀMENSKÔ, *n. ime mjestima.*

a. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 18.

b. *selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 18.

c. *selo u Dalmaciji u kotaru sińskom.* Repert. dalm. 1872. 41.

d. *u Hrvatskoj. aa) dva sela u županiji zagrebačkoj.* Razdilj. 68. 76. — *bb)* ime kamenitoj zemlji između Ponikava i Gomirja. V. Arsenijević.

e. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdilj. 127.

KAMÉNŠNICA, *f. planina u Hercegovini.* Glasnik. 20, 315.

KÀMENŠTÂK, *m. ima jedan put u narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena, i ne mogu znati pravoga značenja: junak čvrst kao kamen? ili koji prebiva u kamenu (Crnoj Gori)?* No raduj se, Srbalj-pobratime i tko nosi od junaka ime, od junaka i od kamenštaka, još nam ime nije propanulo, ni sloboda ni otaźbina, dok je nama Crne Gore male. Pjev. crn. 258a.

KAMENŠTINA, *f. zemlja od koje se pravi fińe posuđe, i samo posuđe. — isporedi* kamenina. — *Načińeno od pisaca u naše vrijeme prema ńemačkoj riječi.* Kamenština, tech. ‚steinguť, fr. ‚faïence', egl. ‚stone-ware', v. Kamenina. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KAMENTARAC, kamentarca, *m. vidi* kamenika i kamenitac. Kamentarac, (prema lat.) Saxifraga L. (Sabljar). B. Šulek, im. 138.

KAMENUDORAC, kamenudorca, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚saxi vel lapidis ictus'. — *sasma nepoznato.*

KÀMEŃAČA, *f. postaje od* kamen *ili boje od* kameńe. — *U naše vrijeme.*

a. *vrsta kruške (valja da su joj u sredini komadići tvrdi kao kamen). — U Vukovu rječniku:* ‚art birnen' ‚piri genus' *s dodatkom da se govori u užičkoj nahiji.*

b. *u Daničićevu prijevodu svetoga pisma stoji uz* koza. Jelena, srnu, bivola, divokozu, jednoroga i kozu kameńaču. 5mojs. 14, 5. — *kao da je Daničić načinio ovu riječ po ńem.* steinbock; *ali je u Luterovu prijevodu:* ‚Hirsche, rehe, büffel, steinbock, tendlen, aurochs und elend', *te ova sadńa riječ znači vrstu jelena (sad ńem.* ‚elenthier' ‚Cervus alces' *los, sjeverni jelen); osim toga u Lutera se nabraja sedam životińa kao što je u jevrejskom originalu (u kojem je sadńoj ime* zamer); *u grčkom prijevodu* (‚Septuaginta') *stoji:* Ἔλαφον καὶ δορκάδα καὶ βούβαλον καὶ τραγέλαφον καὶ πύγαργον, ὄρυγα καὶ καμηλοπάρδαλιν *(žirafa); u latinskom* (‚Vulgata'): ‚Cervum et capream, bubalum, tragelaphum, pygargum, orygem, camelopardalum'.

1. KAMÈŃÂK, kameńáka, *m. postaje od* kamen *ili* kameńe. — *U naše vrijeme.*

1. *mjesto gdje ima mnogo kameńa. — Između rječnika u Vukovu* (‚ein ort wo viel felsen liegen' ‚locus saxosus').

a. *u opće.* Te se *(narod)* sakri u pećine i u česte i u kameńake i u rasjeline i u jame. Đ. Daničić, 1sam. 13, 6.

b. *ime mjestima.*

a) tri sela u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. aa) Kameńak. Razdilj. 49. — *bb)* Kameńak crnički. 55. — *cc)* Kameńak pothumski. 56.

b) mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Livada u Kameńaku. Sr. nov. 1868. 181.

2. *ńekakav lonac. — U Vukovu rječniku:* ‚art topf' ‚ollae genus' *s dodatkom da se govori u Baraši.*

2. KÀMEŃÂK, *m. reče se o vuku u Boci, valja da se ima u misli:* U kam udario! U kam upro! U kam se stanio! *ili:* Kami ńemu! *vidi* 1. kamen, II, 1, m i n *(Vuk tumači ńešto drukčije). — U Vukovu rječniku:* ‚der wolf' ‚lupus', cf. vuk (kao da bi mu se usta ‚okamenila', da ne zakolje što) *s dodatkom da se govori u Boci.*

KAMEŃANI, *m. pl. ime mjestima.*

a. *selo u Bosni u okrugu Donje Tusle.* Statist. bosn. 90.

b. *zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 171.

KAMEŃAR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu vraćanskom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 887.

KÀMÊŃE, *n. coll. vrijedi kao množina od* kamen, *vidi* 1. kamen, I, 2. — *Stariji su oblici* kamenje *i* kamenje. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kamenije, *češ.* kamení, *pol.* kamienie. — *U ńekijeh pisaca čakavaca* XVI *vijeka ima i oblik* kaminje *(vidi* kamin): Imiše biti kaminjem umoren. Korizm. 48b. Prestol bihe ukrašen čistim zlatom i zelenim kaminjem i slonovimi kosti. Aleks. jag. star. 3, 236. Iznesoše ńemu deset tisuć oružja kaminjem i zlatom ukrašeno. 263. — *Ne vele rijetko nalazi se množina mj. jednine (vidi kod primjera), što uprav treba shvatiti kao pogrešku. — U jednom primjeru* XVIII *vijeka ima (također grješkom) nominativ u jednini s glagolom u množini:* Zemlja se ratrese, kameńe se raspukoše. J. Matović 48. — *Između rječnika u Vrančićevu:* kamenjen *(sic)*

biti ‚lapidare'; *u Belinu* (bijenje kamenjem ‚sassajuola, battaglia, che si fa con sassi' ‚lapidatio'; biti se kamenjem ‚far la sassajuola' ‚lapidationem facere' 642b; djeljati kamenje, sjeći kamenje ‚far arte di scarpellino' ‚lithurgicam facere' 650b), *u Jambrešićevu* (kameńem hitavec ‚lapidator'), *u Stulićevu* (‚petrae, lapides'), *u Vukovu:* (coll.) ‚das gestein' ‚saxa'; *u Daničićevu* (kamenije, neutr. coll. ‚lapides; gemmae', u tom značeńu usima k sebi još kaku riječ koja bi ga pokasala, a dolazi i bez ńe).

1. *vidi* 1. kamen, II, 1.

a. *vidi* 1. kamen, II, 1, a. Reci da kamenje ovo kruh bude. N. Rańina 41b. matt. 4, 3. Kamenje se raspuče. 94a. matt. 27, 51. Skrosê tvrdaa kamenija i žestoka. Mon. serb. 558. Poče se rasêcatь kamenije i kopatь jazь. 558. (1613). Ter kamenje lomljahu. F. Glavinić, cvit. 381b. Jedan malo dobar ga navede u jedno kamenje. I. Ančić, svit. 145. Uzdignu se gora jedna od kamenja razorena. P. Kanavelić, dubrovn. 10. Veliko kameńe za noge privezaše. A. Kanižlić, kam. 106. Na kameńe dok naleti *(brod)*, da se slupa. V. Došen 194b. Kameńe da na ńih padne. J. Rajić, pouč. 1, 87. Kameńe smo razbijali put čineći Budljanci đevojci. Nar. pjes. vuk. 1, 50. Pak se zmije po kameńu viju. 1, 125. Te premeće drvje i kameńe. 1, 215. I po gori stanovno kameńe. 1, 368. Sava vosi drvje i kameńe. 1, 414. Turci polje, a Latini more, a Hrišćani drvje i kameńe (pritisnuli. — U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 328. Na ovi glas poče se sve kameńe i drveće šikati. Nar. prip. vuk. 192. Kraguj vinu u te puste klisi, pa se vija po kameńu crnu. Osvetn. 1, 2. Gledala ga ljuba sa kameńa. 2, 62. Neće ostat drvje pri kameńu. 3, 122. Zlijem putem obijajuć drvje i kameńe. Pravdonoša. 1851. 21. — *U množini.* Bijesno ga *(Orfeja)* slidjahu kamenja. D. Rańina, viib. Kamenja ljubavi još se ona klańaju. 18b. Ako kamenja ne mogu slamenja uteći ljuvena. 14a. Ki kami jes onoj takoga stvorenja, da k sebi poteže sva ina kamenja? 120a. Oni ki pjesnima ne samo zvirenja za sobom vodjaše, danu još kamenja. 127a. Iznesi odovde ova kamenja tere jih stavi poli peći. F. Vrančić, živ. 86. Kamenja se raspukoše. A. Komulović 68. Kamenja pukoše i grobi se otvoriše. I. Bandulavić 88a. matt. 27, 51—52. Zašto kamenja odražaše jur ńegova slugam tvima. I. Gundulić 204. Mrtvi, grobi i kamenja *(čude se)*. M. Jerković 69. Da ste prokleti u kameńih. J. Banovac, blagosov. 178. Vidi kamenja oborita. V. M. Gučetić 207.

b. *vidi* 1. kamen, II, 1, b. I kamenje tvrdo umisti *(Bog)*, da me brani od zlijeh šteta. I. Gundulić 244. — Vedro bi se nebo prolomilo, a panulo studeno kameńe. Nar. pjes. vuk. 3, 67. A bijela pošetala vila po grobovih, po kameńu hladnu. Osvetn. 2, 178. — *U množini.* Ne znaš li kamenja studena, ka daju iz sebe plamenja? N. Naljeśković 1, 388.

c. *vidi* 1. kamen, II, 1, c. Mru gradovi ogrnuti od kamenja stanovita. I. Gundulić 319. — Kako kamenje živo. N. Rańina 129a. 1petr. 2, 5. — *U množini.* Da iz ńih kakono ti iz živih kameńa crkvu tvoju sagrade. G. Peštalić 38.

d. *vidi* 1. kamen, II, 1, d.

a) uopće. Ne vijahu odkle dohodi i leti ono kamenje ni ko ga mećaše. M. Orbin 111. Kule brzo sažegoše i s velikim kameńem grede izlomiše. And. Kačić, razg. 100. Beg se brani drvjem i kameńem. Nar. pjes. vuk. 2, 47. — *U množini.* Kroz udarańe pušaka, kameńâ, topova. A. Kanižlić, kam. 825.

b) vidi kamenovati. — *kaže se* pobiti i pobijati kameńem. Kamenjem pobijaš onijeh koji k tebi poslani jesu. N. Rańina 28b. matt. 23, 37. Jednom kamenjem pobijan jesam. 34b. paul. 2cor. 11, 25. Njekoga tako kamenjem pobiše. 56a. matt. 21, 35. Ako bi bludnici bili pobijani kako se čińaše u vrijeme staro, kamenje bi pomankalo. Zborn. 18a. Kamenjem pobijaš onih. Anton Dalm., nov. tešt. 36b. matt. 23, 37. Da ih kamenjem ne pobije. 178. act. ap. 5, 26. Nekrivi ljudi kamenjem ste pobili. F. Vrančić, živ. 88. Kada kamenjem pobiše svetoga Stjepana. M. Divković, bes. 86b. Jedva... mogla je puk uzdržati, da ga kameńem ne pobije. B. Zuzeri 399. Neci bješe pobjeni kameńem. Đ. Bašić 228. Nike od ńi kameńem pobiše. Nadod. 8. — posipati i zasipati kameńem. I ńu kamenjem posuše. F. Vrančić, živ. 88. Pogani puni slobe, kamenjem ju posipahu. F. Glavinić, cvit. 33a. Čini u ńoj *(jami)* Vitala kamenjem posuti. 191b. Bihu posuti kamenjem. 348a. — Pa će me zasuti kameńem. Đ. Daničić, 2moja. 17, 4.

e. *vidi* 1. kamen, II, 1, f. Sagradivši od kamenja jedan briježak. A. Gučetić, roz. jez. 67. Ta kamenje dila. Đ. Baraković, vil. 55. Ako se naslađuješ u zgrađam narešenim, evo sam ti kameńe pripravio. And. Kačić, razg. 1. Ove zgrade kameńe sve izvan grada jest sičeno. I. Velikanović, uput. 1, 87. Kameńe i klačina od koji se čini oli gradi kuća. M. Dobretić 190. Rabotnici pripravljaju kameńe, klak. J. Matović 188. Oboriše do trista majstora, oboriše drvje i kameńe. Nar. pjes. vuk. 2, 122. Iz kaldrme iskače kameńe. 2, 466. Sva se ljuja iz temelja kula, i prosu se iz kule kameńe. 2, 478. Gumna su lijepo patosana kameńem. Vuk, nar. pjes. 1, 64. Više ńih izgibe od kameńa gradnoga nego što ih pobiše sinovi Izrailjevi mačem. Đ. Daničić, is. nav. 10, 11. A mogila vitezova spava u bijelu od kameńa grobju. Osvetn. 2, 177. — *amo pripadaju i ova dva primjera u pjesmi gdje se ‚kameńem' nasiplje cijela sgrada (tamnica).* O kamenje svijem čestito. 1. Gundulić 351. Kamenju se gluhom molim na daleče, ke ne vidim. 352. — *U množini.* Crkve sagrađene od kameńah. J. Matović 57. Trebovalo mnogo ćuskija da krče i vade kameńa za građu. Nar. prip. vrč. 149.

f. *vidi* 1. kamen, II, g. Ukaže se svojoj tetki sva žalosna u muci, da bi kameńe plakalo gledajući. F. Lastrić, ned. 155. — *U množini.* Mogla bi, da hoće, romonom tom vlasti čin't gorit kamenja i plakat od slasti. D. Rańina 102b. — *U ovom primjeru uspoređuje se ne u zlom smislu nego radi hrabrosti.* Al' junaci tvrđi od kameńa. Nar. pjes. vuk. 3, 302.

g. *ime mjestu u Srbiji u okrugu pošarevačkom, isporedi* 1. kamen, II, 1, o. Nivu na Kameńu. Sr. nov. 1864. 375.

2. *vidi* 1. kamen, II, 2, c.

a. *s pridjevom* drago, *vidi* 1. kamen, II, 2, c, *a*). Drazêmь kamenьjemь. Spom. sr. 1, 188. (1407). Dragoga kamenija. Mon. serb. 507. (1469). Urišen vsakim dragim kamenjem. Transit. 25. Kako kamenijem predragim. 162. V dragom kamenju. Korizm. 102a. Komu li ostavlja kamenje pridrago. N. Dimitrović 5. Ni zlata, ni blaga, ni draga kamenja. N. Naljeśković 2, 15. Srebro, zlato, biser i razliko kamenje drago. M. Divković, bes. 33b. Pram ćeš zlatom naresiti i kamenjem pridrazime. I. Gundulić 17. Što ću da sve drago kamenje se moje broji . . .? 351. Zidi i polače zidane pridrazim i vridnim kamenjem. M. Jerković 100. Vazmi ča ćeš i zlata i srebra, dragoga kamenja i inoga dobra. Oliva.

88. I u kamenju dragom gori. J. Kavańin 38a. Pobiti drazijem kamenjem etc. ‚tempestare o ricamare con molte gemme o con altro' ‚gemmis affatim distinguere'. A. d. Bella, rječn. 726a. *(Krunu)* svu kameńa draga punu vrhu kosi za ures mu stavio si. I. Đorđić, salt. 60. Od zlata i od svakoga kamenja dragoga. F. Lastrić, test. 70a. Trgovac koji se razumije u drago kameńe. ned. 331. Biti će građa zida ńegova od dragoga kameńa. 422. Miri pobjeni dragijem kameńem. V. M. Gučetić 183. Otvora sanduke pune kameńa dragoga. A. J. Knezović 151. Kalež dragim kameńem nakićen. A. Kanižlić, kam. 68. Drago kameńe drži se zatvoreno. Đ. Bašić 168. Tlači biser i drago kameńe. And. Kačić, razg. 18a. Dragim kameńem urešena. kor. 199. Sitno drago kameńe iz neba je padalo. Nar. pjes. vuk. 1, 175. Sve biserom i dragim kameńem. 1, 319. A iskiti dragijem kameńem. 2, 90. Sitan biser i kameńe drago. 3, 351. — *U množini.* O jasnosti vedre i čiste, kim' se tamna sjena resi, svijetlo blago od nebesi i kamenja draga vi ste. I. Gundulić 20. A na prsih nišani-kolajne, biser-kite i kameńa draga. Osvetn. 2, 145.

b. *s drugijem pridjevima, isporedi* 1. kamen, II, 2, c, *e)*. Prêmudrostь dražajši jestь kamenija mnogocênьna. Sava, sim. pam. šaf. 5. — Dragocjenim svim kamenjem s dvora sjaju miri. J. Kavańin 488b. — Čini metnuti unutra neprocińena kamenja. P. Macukat 89. — Kameńe priplemenito rajskoga blaženstva. M. Zoričić, osm. 40. — Ona u malo skupi dana vele zlata, vele blaga, i kamenja izabrana. I. Gundulić 357. — Kamenje bez procjene, primi ljepos tva od mene. 462. U ńima je brez cene kameńe. Nar. pjes. vuk. 3, 499. — *U množini.* Kamenja ovo bez procjene i zlata su privelika, ostavit me, da zvir prika svoj na meni glad iždene? I. Gundulić 46.

c. *bez pridjeva, vidi* 1. kamen, II, 2, c, *f)*. Sь biseromь i kamenijemь. Mon. serb. 91. (1380). Oglavje s kamenjemь i sa biseromь. 415. (1442). Evo sam za tu svrhu pripravio kameńe, srebro, zlato, tuč i ostala svaka. And. Kačić, kor. 219. Koji kradu kameńe ili ostale nareše crkvene. Ant. Kadčić 302. Razasja se soba od kameńa. Nar. pjes. vuk. 2, 184.

3. *vidi* 1. kamen, II, 3. Mjerila neka su vam prava, kamenje pravo. Đ. Daničić, 3mojs. 19, 36.

KÀMEŃÊŃE, *n. djelo kojijem se ko kameni.* — *U Vukovu rječniku*: ‚das versteinern' ‚stupor'.

KAMEŃICE, *n. dem.* kameńe. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kuda oko sokolovo gledi, tam se drago kameńice vidi. A. T. Blagojević, pjesn. 49.

KAMEŃSKA, *f. zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 172.

KAMEŃSKI, *m. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Kameński. S. Novaković, pom. 184.

KAMEŃUŠA, *f. zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijel. 29.

KAMESTRUGE, *f. pl. mjesno ime.* — XIV *vijeka.* Selu je Grnčarevu išla međa od peći u Litu Stênu u Kamestruge. Deč. hris. 42.

KAMEŠNICA, *f. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijel. 117. — *Na drugom je mjestu pisano* Kameżnica. Schem. zagr. 1875. 176.

b. *planina u Bosni.* F. Jukić, zemlop. 28. — *Vala da je isto što* Kameštica. Schem. bosn. 1864. 65.

KAMEŠTICA, *f. vidi* Kamešnica, b.

KAMEVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Kamevicu. Sr. nov. 1871. 180.

KAMEŽNICA, *f. vidi* Kameśnica, a.

KÂMFOR, *m.* camphora, *mirodija što se dobiva iz nekoga drveta slična lovorici, i što se upotrebljava i kao lijek i kao način da se tkańa i hartija ne grizu.* — *isporedi* kamfora, kanfor. — *Od* XVIII *vijeka.* Metne se kamfora. G. Pešţalić 246. Sumpora i kamfora istuku. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 48. — *I o samome drvetu.* Kamfor ‚der kampferbaum' ‚Laurus camphora'. G. Lazić 127.

KÂMFORA, *f. vidi* kamfor, *tal.* canfora. — *U Stulićevu rječniku*: kamfora, vrsta smole ‚camphora, camphura'.

KAMFÒRÂT, *adj. u kojem ima kamfora (o vinu).* — *Po lat.* camphoratus, *što je novija tehnička riječ sa ljekarstvo.* — *Po obliku je, kao i latinska riječ, uprav part. praet. pass., ali nema potvrde glagolu* kamforati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kamforato vino. I. Jablanci 160.

KÀMĠIJA, *f. bič spleten od remeńa i s gvozdenijem verišicama, tur.* qamčy. — *isporedi* kanđija. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die karbatsche, die knute, der kandschu' ‚scutica, flagellum'). On potrže trostruku kamđiju, te udari Đurđevu Jelenu. Nar. pjes. vuk. 2, 501. Sa końa ga udara kamđijom. 3, 38.

KAMĠÌJÂŃE, *n. djelo kojijem se kamđija.* — *U Vukovu rječniku.*

KAMĠIJAŠ, *m.* taksa koja se naplaćuje na kola, kad za vreme vašara u varoš ulaze. Podunavka. 1848. 58.

KAMĠÌJATI, kamđijâm, *impf. biti kamđijom.* — *U Vukovu rječniku*: ‚peitschen' ‚flagello'.

KÀMI, *vidi* 1. kamen.

KAMICA, *f. vidi* kamiš. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: v. roketa. — *nije dosta pouzdano.*

KAMICATI, kamîčom, *impf. vidi* gamizati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka*: Nađe ga *(dijete)* u jednom nuglu od kuće kamičući. M. Zoričić, zrc. 11. — *Nije dosta pouzdano.*

KAMÍČAC, kamîča, *m. vidi* kamičak. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚calculus; lapillus; scrupulus') *i u Stulićevu (uz* kamičak). Prstenak s dragim kamičcem u ńem. P. Zoranić 81a. Konopčići al' od karte al' kàmîčić. A. Vitaljić, ist. 46. — *I kao mjesno ime.* U domu svojem Kamičcu. P. Vitezović, kron. 133.

KAMÍČAK, kamîčka, *m. mali kamen, dem.* kamik. — *Akc. se mijeńa u voc.*: kàmîčku, kàmîčci *i* kàmîčki, *i u gen. pl.* kàmîčâkâ. — *Postaje od* kamik (kamykъ) *nastavkom* ьkъ, *te se* k *pred* ь *mijeńa na* č. — *Može biti praslavenska riječ, isporedi češ.* kamýček, *pol.* kamyček. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kamičak, mali kami ‚lapillus, calculus, saxulum'), *u Belinu* (‚pietrella, pietruccia' ‚lapillus' 564b), *u Stulićevu* (‚lapillus, calculus'), *u Vukovu* (1. vide kamenčić. 2. u Mačvi potok koji s gornju stranu Šapca utječe u Savu).

a. *uopće.* Da se pospe zemla mrvicami od kamičaka. B. Kašić, per. 42. Brojaše jih njekolicijemi kamičkima. 118. Jedan dragi kamičak. A. d. Bella, razgov. 143. Po ravnini bez kamička. B. Zuzeri 56. Jednijem kamičkom svu živuću onu goru po tle meće. 63. Da ti jednom iskrom rajskoga onega ogńa usne moje rasčistiš, kako ih je i Proroku Izaiji ogńevitijem onijem kamičkom jedan serafin rasčistio. 111. Jednijem kamičkom pogađa u čelo Golije. 131. Rede ka-

mičke i sovu ih s imenom od vojke. Đ. Bašić 98. Jedan kamičak da se sune izpod mojijeh noga, eto me unutra. A. Kalić 88. Posle će devojka baciti jedan kamičak u vodu. Nar. prip. vuk. 87. Igra u kojoj se okrugli kamičci bacaju iz ruke u visinu. Vuk, živ. 290. Izberu jedan obli kamičak. V. Vrčević, igr. 73. Uze po jedan kamičak u ruke. nis. 46. Uzmu po tri kamička. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 118.

b. *kao mjesno ime.*

a) selo u Bosni u okrugu bihaćskom. Statist. bosn. 48.

b) potok kod Šapca (vidi u Vukovu rječniku) i mjesto u Šapcu u Srbiji. Plac do vode Kamička. Sr. nov. 1868. 50. Prodaja na Kamičku. 1870. 324.

c. *u osobitom značeńu, vidi* 1. kamen, II, 4. — *U Mikaljinu rječniku:* kamičak u mihijeru čovičjemu ‚calculus'.

KAMIČANI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćskom.* Statist. bosn. 53.

KÀMIĆ, *m. dem.* kam. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka. Bog da iz suha kamića svemu puku israelskomu velike vode.* Ivan trog. 4ᵇ.

KAMIDORSKI BROD, *m. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Ńiva kod Broda Kamidorskog. Sr. nov. 1868. 619.

KAMIJEVO, *n. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 140. — *Pomińe se* XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* selo ‚Kamijevo' dade car Lazar Ravanici, međa mu je išla ‚otъ Trъstenika do ľubinske zemle' (Mon. serb. 199 *god.* 1891). to će biti sadašńe Kamijevo u Srbiji u okr. požarevačkom.

KAMIJEV POTOK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Kamijevom Potoku. Sr. nov. 1864. 262. — *Zove se i* Kamijevski Potok. Ńiva na Kamijevskom Potoku. 1866. 609.

KÀMÎK, *m. uprav dem.* 1. kamen, *ali se naj češće (možebiti već od praslavenskoga doba) upotrebljava u istom smislu što i* kamen *bez deminutivnoga značeńa.* — *-i- stoji mj. ńegdašńega y.* — *Postaje od* kamy *nastavkom* kъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kamyкъ, *češ.* kamýk (kamejk), *pol.* kamyk. — *U naše se vrijeme nahodi samo kod ńekijeh čakavaca.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚lapis'), *u Stulićevu (uz* kamičak) *s dodatkom da je riječ ruska, u Daničićevu* (kamyкъ ‚lapis; gemma').

1. *vidi* 1. kamen, II, 1.

a. *vidi* 1. kamen, II, 1, a. Suhyj kamikъ obogatilъ jesi svetyimъ si duhomъ. Stefan, sim. pam. šaf. 28. Položi kamik pod glavu moju. Sava, sim. pam. šaf. 11. Povelê i suhomu kamyku istočiti mir. blagouhanьno. Domentijan[a] 88. 188. Put gre s Jatine sênokoše poli kamik v Kukovačin. Mon. croat. 2. (1309). De su kamiki zakopani. 6. (1325). Na kamikъ koji postavismo na puti. Deč. hris. 27. A niko *(sime)* pade svrhu kamika. Bernardin 21. luc. 8, 6. Svrhu kamika nikoga staviše kruh. Naručn. 38ᵇ. Kamik divnije veličine pade s nebese. Š. Kožičić 21ᵇ. Pride na konih k jednomu kamiku. Dukljanin 27. A niko *(sime)* pade svrhu kamika, izniknuvši usahnu. Postila. H2[a]. Da kako ne porasiš o kamik noge svoje. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 4. Velik kamik kako malinski. 2, 201. apoc. 18, 21. Da kamik tako velik i težak med valovi stoji morskimi. F. Glavinić, cvit. 311ᵇ. Koji od vas u otca prosi kruha, jeda će mu dati kamik. P. Radovčić, nač. 190. Da bi selzi moje na kamik padale. Nar. pjes. istr. 2, 181. Kamik daje srebro, zlato. Jačke. 246. Plače, da bi se kamik proplakal. Nar. prip. mikul. 6.

b. *vidi* 1. kamen, II, 1, b. I tvrdi kamici da bi govorili. Đ. Baraković, vil. 317. Kako iz tvrdoga kamika mrzlim želizom ognju iskreše se. F. Glavinić, cvit. 392ᵇ.

c. *vidi* 1. kamen, II, 1, c. Obrati svit u prah do živa kamika. Đ. Baraković, vil. 302. Nećeš jih staviti u sgradu kako kamike žive. A. Vitaljić, ist. 82.

d. *vidi* 1. kamen, II, 1, d. Ako bi nêki nekoga udril batom ali kamikom. Stat. krč. ark. 2, 284. Ako bi vrgal kamikom na mesto kuda ľudi hode. Naručn. 114ᵇ. Stipanu bihu ľubeznivi oni kamici. Korizm. 27ᵇ. I sam odstupi od ńih, koliko je hitac kamika. M. Alberti 487. Da bi jedan gori stojeći vrgal jedan kamik. F. Glavinić, cvit. 7[a]. Otide od ńih koliko bi kamik hitio. P. Bakšić 47.

e. *vidi* 1. kamen, II, 1, f. Kamik koga odvrgoše zidači, on staflen bi na glavu kantuna. Bernardin 40. matth. 21, 42. Greb ki bišе izduben u kamiku. 74. mat. 27, 60. Kada pritisnu svoja usta kamiku, gdi bišе ležalo tilo Isukrstovo. Živ. jer. star. 1, 284. Da je oltar bil issičen v kamiku. Naručn. 26[a]. Ne ostanet tebi kamik na kamiku. Korizm. 45ᵇ. Pojdoše i naznamenaše kamik od groba. 97ᵇ. Za tim popadoše kolač od kamika, mrižu provrgoše. P. Hektorović 5. I ne ostavit kamika svrhu kamika. Postila. h1[a]. Neće biti ostavlen kamik svrhu kamika koji ne bude razvaljen. Anton Dalm., nov. tešt. 71. mar. 18, 2. Sikal sam jedan kamik malinski. Mon. croat. 283. (1581). Niki u kamiku idola izdila. Đ. Baraković, jar. 33. Kamik jedan velik u čelo ili fundamenat da polože. F. Glavinić, cvit. 78[a]. Isusa k stupu kamika u dvoru stojećemu privezati. 85[a]. Bozi ki su i tašćeni, od kamika al' od drva. P. Hektorović (?) 133. Kamik na kamenu neću da ostane. Oliva. 46. Opazi jednu škriľu od kamika. Nar. prip. mikul. 113. Pukal galen kamik *(vidi* galen), puklo srce moje. 134.

f. *vidi* 1. kamen, II, 1, g. Srce grišnika je utvrdnuto kako kamik. Naručn. 50[a].

g. *vidi* 1. kamen, II, 1, k. Jere su udrili o kamik od zmutńe, kako pisano jest. Anton Dalm., ap. 18ᵇ.

h. *selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kral. srb. 298.

2. *vidi* 1. kamen, II, 2.

a. *vidi* 1. kamen, II, 2, c. Kako sud od zlata stanovita narešen šakim kamikom pridragim. Bernardin 149. ecclesiastic. 50, 10. Pln obilnostiju svit zlatih i kamikov drazih. Transit. 67. I na zlatoj žici nizana bisera z drazimi kamici. H. Lucić 249. Zlato i predragi kamik. Kateh. 1561. F3[a]. Kako zlato bogati, dragi kamik veseli. F. Glavinić, cvit. 115[a]. Tri kaple u jedan dragi kamik obratihu se. 165ᵇ. Dragi kamici tja v Indije brani. B. Krnarutić 8. Pravi dragi kamici. P. Radovčić, ist. 56. Kih izveze vrhu zlata biser dragim kamicime. J. Kavańin 454[a]. — Vinac ukrašen mnogocinnimi kamici. Aleks. jag. star. 3, 297. — Biseri i kamyci zemlьnymъ mъnitъ se, tlênьny kamykъ i bisery. Stefan, sim. pam. šaf. 3. Kamyiky mnogoobraznimi. 29. Ali mi povrati moj kamik. Mirakuli. 117. Od šafira kamika i od velikoga bisera. Aleks. jag. star. 3, 236. Prsten od četire kamike hrlostju magnitskoju sastavlen. 311. Obujel me jest svitlećimi kamici. F. Vrančić, živ. 33.

b. *vidi* 1. kamen, II, h. Ovo je kamik kušenik. A. d. Bella, razgov. 137.

c. *vidi* 1. kamik, II, 1, q. Plovuća kamika. Đ. Baraković, vil. 262.

d. *vidi* 1. kamen, II, 8. Osta nam sira kamikov 49. Mon. croat. 186. (1488).

1. KAMIKA, *f. ime biljci.* Kamika, češ. kamýka (lithospermum), Nigella arvensis L. (Visiani). B. Šulek, im. 138.

2. KAMIKA, *f. u Stulićevu rječniku uz* kamiļa *s dodatkom da je uzeto iz Barakovića (?). — Sasma nepouzdano.*

KAMÍKÂŃE, *n. djelo kojijem se kamiče. — U Vukovu rječniku.*

KAMÍKATI, kàmîčêm, *impf. u Vukovu rječniku:* vide kamkati.

KÀMIL, *m. vidi* 1. kamila. — XVIII *vijeka.* Može se prilikovati kripost od trijeznosti kamilu. K. Mažarović 88.

1. KÀMILA, *f.* Camelus, *velika životiňa što preživa, na kojoj se goni u Aziji i u Africi (samo u nekijem mjestima u Evropi): dvije su vrste, jedna s dvije grbe ili prava kamila* (C. bactrianus), *druga s jednom grbom ili dromedar* (C. dromedarius). — *isporedi* deva, gamila, kamilija, kamiļa. — *Akc. se mijeňa u gen. pl.* kàmîlâ. — *Postaje od latinske riječi ili od grč.* κάμηλος. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚kameel' ‚camelus' (κάμηλος), *cf.* deva. Mimohodeći trški s kamilami. Transit. 18. Bihu tovara odveli i s kamilami poveli. 286. Vaze mu dobitak, kamile i volove. M. Vetranić 1, 148. Za timi *(idu)* kamile, veli dromidarci. B. Krnarutić 12. Zašto bi pošo sa jednom kamilom sto miļa. K. Mažarović 88. Lašńe bo je kamili proz uši igle proći. S. Rosa 126a. Ali se ne plaši kamila rešetom. J. Rajić, boj. 61. Ne plaši se kamila rešetom. Nar. posl. vuk. 208. Poznaj šta si učinila, brza kamilo koja ostavļaš znake na svojim putovima. Đ. Daničić, jer. 2, 23. Četiri stotine i trideset i pet kamila. nemij. 7, 69.

2. KÀMILA, *f.* Camilla, *ime žensko. — Između rječnika u Belinu* 162a. Tomiri, Kamila ... Đ. Baraković, vil. 128.

3. KAMILA, *f. vidi* komomila, *niem.* kamille. *— Nema potvrde supstantivu, nego samo adjektivu* kamilni *koji vidi.*

KÀMILÂD, *f. coll. mlade kamile. — Načinio Daničić kao da ima jednina* kamile, kamileta. Trideset kamila dojilica s kamiladma. Đ. Daničić, 1moja. 82, 15.

KAMÍLÂJKA, *f. vidi* kamilavka. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kamilavka *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Poskidaše kape kamilajke. Nar. pjes. vuk. 3, 71.

KAMÍLÂVKA, *f. kapa što nose kaluđeri u istočnoj crkvi, novogrč.* καμηλαύκη. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die mönchskappe' ‚cuculus monachi'). Koji samo kamilavku nosi. D. Obradović, živ. 62. Pa obuče ruho kaluđersko, pusti crnu bradu do pojasa; a na glavu kapu kamilavku. Nar. pjes. vuk. 2, 370. A skidoše kape kamilavke. 3, 59. Kamilavku na glavu natače. Nar. pjes. juk. 64. Stavite mi kamilavku na glavu. S. Ļubiša, prip. 151. Uvijen u suru, debelu haļinu, a pokriven crnom kamilavkom, klečao je otac Kodrat po vas dugi dan. M. P. Šapčanin 1, 118.

KÀMILIJA, *f. vidi* kamila *i* kamiļa. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚camelus'). Kamilije bihu vezane. Živ. jer. star. 1, 282. Može se primijeniti spoznanje h kamiliji. Zborn. 9b. Da se koļena ožuļiše i na način od kamilija otvrdnuše. B. Gradić, djev. 155. Lagje je da kamilija ulize u jaglene uši. Nauk brn. 52b. Jedna kamilija koja je živinče veće jednoga konja. I. T. Mrnavić, ist. 128. Tva je odića koža kamilije. A. Vitaļić, ost. 404. Nazirahu na daleko ļude nike, kamilije gdi gonahu. P. Vuletić 9. Kad vidi on kamilije i pineze. 77.

KÀMILJA, *vidi* kamiļa.

KAMILNI, *adj. koji pripada kamili, vidi* 3. kamila. — *U naše vrijeme u Srbiji.* U isto vreme davao im je i teja od kamilnog cvijeta da piju. Nov. sr. 1885. 104.

KÀMILO, *m.* Camillus, *ime muško. — Od* XVI *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku. — Između rječnika u Belinu* (‚Camillo' ‚Camillus' 162a), *u Voltiģijinu* (‚Camillo, nome' ‚Camil'), *u Daničićevu* (‚Camillus', gledaj Zaneti; *a kod ove riječi ima:* Zaneti, prezime talijansko: ‚maistro Kamilo Zaneti' imao je u Skadru štampariju gdje je štampan triod cvjetni 1563). Svitlost Kamila, Metela... Đ. Baraković, vil. 114. Od Kamila i Kamilu. J. Kavańin 192a.

KÀMILOV, *adj. koji pripada kamili ili kamilama. — U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka gdje se kaže o klobuku načińenu od kamilovijeh dlaka, isporedi* kamilovac. I još mi joj ponesi moj pus klobuk kamilovi. Nar. pjes. bog. 12.

KÀMILOVAC, kàmilôvca, *m. klobuk od kamilovijeh dlaka. — isporedi* kamilov. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Pod klobucim kamilovcim krajičnici sa ńim jašu. I. Gundulić 440. Onemu je na glavi kamilovac lijepi klobuk. Nar. pjes. bog. 59.

KÀMÎLSKÎ, *adj. koji pripada kamilama. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Od kočeti i piļaka kamilskijeh. S. Rosa 44b.

KAMILSKO BRDO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva na Kamilskom Brdu. Sr. nov. 1867. 557.

KÀMIĻ, *m. kamila, vidi* kamil *i* kamiļa. — *Od* XV *do* XVII *vijeka.* Mnostvo kamiļef prikrije tebe. Bernardin 14. isai. 60, 6. Tisuć kamiļev natovarenih dovede mu. Aleks. jag. star. 3, 292. Videći Isukrsta u pogrdi a tebe na visokomu kamiļu od pošteńa. M. Radnić 6a.

KÀMIĻA, *f. vidi* 1. kamila. — *U naj starijem je primjerima pisano* kamilja, *vidi kod* a. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kamiļa, živina ‚camelus, dromas, dromedarius'), *u Belinu* (‚camelo, animale noto' ‚camelus' 161b), *u Voltiģijinu* (v. kamel), *u Stulićevu* (‚camelus').

a. kàmilja. — *U primjerima* XV, XVI, XVII *vijeka. — Uprav se ne može znati, jeli pravi oblik* kamilja *ili* kamiļa: *u prva dva primjera i može biti izostavļeno radi stiha, a u ostalijem ne zna se kako treba pročitati.* Tuj noseć brimena kamilje stupahu. M. Marulić 12. Tere mu sve svoje plijeniše kamilje, kamilje pognaše gusarske potjere. M. Vetranić 1, 148. Obilstvo kamilja (‚-lia'). N. Rańina 28b. isai. 60, 6. Lašńe će kamilja (‚-lja') uljesti proz uši od igle. N. Rańina 228a. matth. 19, 24. Lašte može kamilja (камила) kroz iglene uši proći. M. Divković, bes. 97b.

b. kamiļa. — *Od* XVII *vijeka.* Lašńe je proć jednoj kamiļi proz uši jedne igle. I. Držić 277. More se prilikovati kripost od ustegnutja kamiļi . . . Da bi ista kamiļia *(jamačno grješkom mj.* kamiļa) hotišla *(sic)* za jedinom kamiļom... P. Posilović, cvijet. 158. Kamiļa prvo neg počne piti samuti vodu. M. Radnić 189b. Da će dati jošter vode mojijem kamiļami. 382a. Kamiļa i svrabļiva veće nosi neg deset osala. (D). Ne

straži se kamiļa od rešeta. (D). Poslov. danič. Kano u kamiļe kolina mu bijau. S. Margitić, fal. 23. Kakono u kamiļe na kolini žuļe imadijaše. 24. Usade ga naopako na jednu kamiļu. A. d. Bella, razgov. 118. Čine prem kako kamiļe. 248. Kamiļe za nošeńa i za boja potrebnite. B. Zuzeri 43. 3000 kamiļi ili deva. F. Lastrić, ned. 411. Ištući kamiļa roge i uši izgubi. (Z). Poslov. danič. Deset hiļada kamiļa doženu ratnu spravu. S. Ļubiša, prip. 82.

KÀMIĻÂR, *m. čovjek koji čuva kamile (kamiļe). — U Mikaļinu rječniku:* kamiļar, koji čuva kamiļe ‚camelarius, curator camelorum', *i u Stulićevu:* ‚camelorum custos' *(iz Mikaļina).*

KAMÌĻARÎŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 170.

KÀMIĻÎ, *adj. koji pripada kamilama. — Od* XVI *vijeka.* Od Ivana je pisano da se odivaše u svitu koš kamiļih. Transit. 27. Haļinicu od kamiļijeh (камѣнек) dlaka nošaše. M. Divković, bes. 48ᵃ. Turci zovu: ‚Deve bagrdan', sij reče: ‚Kamiļa rêka'. Glasnik. 31, 310. (1704). Jovan imaše haļinu od dlake kamiļe. Vuk, mat. 8, 4.

KÀMIĻOVAC, kàmiļovca, *m. vidi* kamilovac. *— U dubrovačkom izdańu Gundulićeva Osmana* (1826). Pod klobucim kamiļovcim krajičnici za ńim jašu *(vidi kod* kamilovac). I. Gundulić 440.

KÀMIĻ-PTÎCA, *f. vidi* noj. *— Načińeno po lat.* struthocamelus (*στρουθοκάμηλος*). *— U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Drugijem daje gvozdje kakono kamiļ-pticami ali štrucom. M. Radnić 373ᵃ.

KAMIN, *m. vidi* 1. kamen. *— U starom rukopisu (o mjesnom imenu).* Uz brdo Stojni Kamin. Stat. poļ. ark. 5, 309.

KAMINAK, kaminka, *m. dem.* kamen. *— Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* kamink, v. kamenec, *i u Stulićevu:* kamink, v. kamenčac *(iz Bjelostjenčeva). — Nije dosta pouzdana riječ; može biti da u Bjelostjenčevu rječniku treba čitati* kamik.

KAMÌNÂTA, *f. vidi* kominata.

KAMINČAK, kaminčka, *m. vidi* kamenčak. *— U Mikaļinu rječniku kod* pisak. *— Može biti da je štamparska pogreška mj.* kamenčak, *ali vidi i* kaminak.

KAMISJEČAC, kamisječca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. kamenosječac. *— nepouzdano.*

KAMISKUĻA, *f. vidi* kamišuļa *i* kamižuļa. *— U rukopisu našega vremena.* Kamiskuļa (Kuzmić), v. Kamižuļa. B. Šulek, im. 138. *— Nije riječ pouzdana, vaļa da je pisalac pročitao u matici* sc (š *ili* ž?) *kao* sk.

KAMISTVORITI SE, kamistvorim se, *pf. u Stulićevu rječniku:* v. okameniti se. *— sasma nepouzdano.*

KÀMIŠ, *m. vidi* čibuk, *od čega se ipak razlikuje tijem što* kamiš *znači samo cijev a* čibuk *može značiti cijev s lulom. — Turski* qamyš, *trska. — Od* XVIII *vijeka (značeńe u naj prvom primjeru nije mi dosta jasno), a između rječnika u Vukovu* (‚das pfeifenrohr' ‚tubulus fistulae', cf. čibuk). Strašan puškar dom Jure bijaše, ter u kamiš zrnom udaraše. And. Kačić, razg. 264ᵃ. Kad je koren debļinom kamiša. J. S. Reļković 180. Burnut u luli pušen kroz kamiš. M. Dobretić 398. Krupnu lulu na kamišu od dva sežńa dugu pije. J. Krmpotić, kat. 27. Tutunģiji kese i kamiše. Nar. pjes. vuk. 1, 485. Sjedi Ture pod čadorom, dug bojali kamiš zapalio, a uz kamiš crnu kavu srče. Nar. pjes. kras, 1, 41. Udari ga kamišem pro leđa. Nar. prip. vrč. 28. Svrnu lulu pa ńega kamišem preko leđa. Vuk, poslov. 199.

KÀMIŠINA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu užičkom: a) šuma.* Ļ. V. Stojanović. *— b) rječica.* M. Đ. Milićević, srb. 581. *— c) zaselak.* Ļ. V. Stojanović. *vidi i:* Livada u Kamišini. Sr. nov. 1869. 148. *— Postaje od* kamiš, *ali jamačno u značeńu (trska) što ima u turskom jeziku.*

KÀMIŠNICA, *f. vidi* Prolog. *— U Vukovu rječniku:* cf. Prolog. *— Postaće će biti kao kod* Kamišina.

KÀMIŠOVINA, *f.* Viburnum lantana L., *ńeka biļka, vidi* udika. *— Postaje od* kamiš. *— U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der schlingbaum' ‚viburnum'). Kamišovina, vidi Udika. J. Pančić, flor. okol. beogr. 150. Kamišovina, rus. камышь (Arundo phragmites), češ. kamyš (Arundo arenaria), litv. komyše (Arundo), Viburnum L. (Vuk). B. Šulek, im. 138.

KAMIŠULA, *f. vidi* kamišuļa. Kamišula (Missiroli, Stulli), v. Kamižula. B. Šulek, im. 138.

KAMIŠUĻA, *f. vidi* kamižula. *— U Stulićevu rječniku:* kamišuļa, trava ‚polion'.

KÀMIT, *m.* teret na palubi. *—* Na Braču. A. Ostojić.

KÀMITI SE, kàmîm se, *impf.* uvijek stajati na jednom mjestu, ćuliti kao kam: ‚U gradu ženske naučile se kamiti u kući'. M. Pavlinović. *— vidi* kameniti, 2, b.

KAMIUDORAC, kamiudorca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. kamenudorac. *— sasma nepouzdano.*

KÀMIVAO, kàmivâla, *m. u Vukovu rječniku:* osobito se govori instr. ‚kàmivâlom', kad se pokazuje kakva granica, i znači vrhom planine, odakle bi se ‚kamen' sam, samo da ga ko potisne, mogao ‚odvaļati' na obje strane ‚äusserste spitze eines gebirges' ‚cacumen montis'. *— vidi* 1. kamen, II, 1, e.

KÂMIŽ, *m. dugo prteno bijelo odijelo što nose katolički sveštenici pod svećanijem odijelom, tal.* cámice. *— Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* (‚camice' ‚messhemd'). Misnik vrh dopetne haļine amitkom, kamižem, pasom, manipulom, stolom i planitom modrom biti će obučen. a dijakon biti će obučen amitkom, kamižem, pasom, manipulom, stolom... B. Kašić, rit. 141. *Što na istoj strani ima daļe* amitkom, kamisom, pasom..., *a na strani* 45: Ima uzeti kamiš bili i pas, *vaļa da je pisarska ili štamparska pogreška, te treba čitati ž mj.* s *i* š. *— I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KAMÌŽÔLA, *f. tal.* camiciuola, *mlet.* camisiola, *kratko prteno odijelo što se nosi nad košuļom obnoć (a i po danu pod ostalijem odijelom). — U Mikaļinu rječniku:* kamižola, zubunčić ‚interula, torax, tunica interior, intima', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KAMÌŽÔLICA, *f. dem.* kamižola. *— U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KAMIŽULA, *f. ńeka biļka.* Kamižula, kamižuļa, polio (Pizzelli, Aquila i Buć), cacunta, canuta (Pizzelli), polio montano (Dellabella), Teucrium polium L. B. Šulek, im. 138.

KAMIŽUĻA, *f. vidi* kamižula. *— U Belinu rječniku*²: ‚polio montano, spezie d' erba' ‚polion' 2, 211ᵃ.

KAMKA, *f. vidi* demašak, 1. izmet, c, šamalaģa. *— Uzeto u naše vrijeme iz ruskoga jezika* (камка, *a ovo može biti po turskom* kemha, *ako*

nije iz kitajskoga jezika). — U Šulekovu rječniku: ‚damast'.

KÂMKALO, *m. čovjek koji sve jednako kamka. — U Vukovu rječniku:* ‚der immer jammert' ‚qui continuo lamentatur'. Sačuvaj te Bog kamkala, jer iskamka. Nar. posl. vuk. 275.

KÂMKÂŃE, *n. djelo kojijem se kamka. — U Vukovu rječniku.*

KÂMKATI, kâmkâm, *impf. dosađivati jaukańem i jadikovańem, vidi* i kamčiti. — *isporedi* kamikati. — *Vaļa da uprav znači: govoriti* kami *(vidi* 1. kamen, II, 1, n). — *U Vukovu rječniku:* ‚vorjammern' ‚lamentor'.

KAMLOVINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Livada Kamlovina. Sr. nov. 1878. 475.

KAMNENOVIĆ, *m. presime. — U naše vrijeme.* Ivko Kamnenović. Rat. 886.

KÂMO, *adv.* quo, *u koje mjesto (o mjestu ka kojemu je upravļeno micańe). u ovom se značeńu upotrebļava sad naj više kod čakavaca i kajkavaca, rjeđe kod štokavaca koji ga obično zamjeńuju adverbom* kud, kuda *(ńeki i adverbom* gdje), *ali ga opet često upotrebļavaju u ostalijem značeńima. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kamo, *novoslov.* kam, *češ.* kam. — *Postaje od interogativnoga korijena* kъ *nastavkom* amo, *vidi* gdje, 2. kak, tko *itd.*, amo, ovamo, onamo, tamo. — *Isprva je bilo značeńe samo interogativno (relativno stslov.* jamože), *ali je kao i kod drugijeh riječi istoga korijena postalo i relativno. — Moglo se već u praslavensko doba (vidi novoslovenski i češki oblik) okrńiti:* kam, *te je ovakovi oblik običan kod ńekijeh čakavaca i kod kajkavaca; u štokavaca se okrńuje samo radi stiha:* kam'. — *Mogu se dodati kao i drugijem relativnijem adverbima riječi* god, mu drago *itd. — Između rječnika u Vrančićevu* (‚quo; quorsum'), *u Mikaļinu* (‚dove' ‚quo'), *u Belinu* (‚dove, significante moto a luogo' ‚quo' 279b; ‚a qual luogo' ‚quonam' 598b; ‚verso dove' ‚quorsum' 762a), *u Bjelostjenćevu* (kam, kamo, kuda ‚quorsum, quem locum versus, quo versum, quo'; kamo ‚quo, quorsum; quocumque'), *u Jambrešićevu* (kam ‚quorsum? quo?'), *u Voltiģijinu* (kam, kamo ‚dove di moto' ‚wohin'), *u Stulićevu* (‚quo? quorsum?'), *u Vukovu:* 1. ‚wo-hin' ‚quorsum', cf. gdje. 2. (osobito po zapadnijem krajevima) vide kud; *u Daničićevu* (‚quo', interrog. i relat.).

I. *u interogativnom smislu.*

1. *u rečenici je glagol koji znači micańe u pravom ili u prenesenom smislu, i to ili micańe subjekta, ili objekta (kod glagola što znače: činiti da se što miče, kao kod* voditi, slati *itd.). pitańe može biti u glavnoj ili u podložnoj rečenici.* Kamo bêžu? Glasn. 18, 862. Ja tej besêde čuvь odь ńihь i procijenivь kamo će poći. Mon. serb. 546. (1501). Kamo gredu? Naručn. 29a. Gđo su, odkle i kamo gredu? Transit. 229. Ne zna kamo ima pojti. Korizm. 89a. Gospodi, kamo gredeši? Š. Kožičić 4a. Znam od kud dođoh i kamo idu. N. Ranina 79b. joann. 8, 14. Kamo more on poći da ne nađemo ńega? 81b. joann. 7, 35. Nitkor od vas ne uprosi mene: ‚Kamo gredeš?' 133a. joann. 16, 5. Ne znamo kamo ideš; kako moremo znati put? 180a. joann. 14, 5. Kada bi hotio kamo iziti. Zborn. 2a. Od kuda si, kamo li gredeš. 38a. Kamo se ima obrnuti? A. Gučetić, roz. jez. 298. Kamo je propalo? Đ. Baraković, jar. 9. Kamo ideš, za koji poso? A. d. Bella, razgov. 204. Nu kamo ste se uputili? 218. Kamo otide ona ljepota njekadašńa? B. Zuzeri 58. Kamo hoćeš ti pojti? M. Lekušić 15. Dok ne vidi kamo će srića na straž-ńemu jurišu priskočiti. A. Kanižlić, kam. 221. Slipac jer ne pazi, kamo gazi? V. Došen 3b. Da se za ńeg *(dim)* i ne znade, kamo ode i propade. 19a. Kamo će odsuditi *(Bog)*, svesnajući to sam znade. 28b. O nesvisni paklobosi! kamo li vas žeļa vozi? 79b. Kad nad jamom drvo trune, kamo nego u ńu grune? 229b. Kamo ideste? Đ. Bašić 72. S kijem opći, kamo ide. 89. Nijesu znali Turci ni sami kamo idu. Dubrovnik. 1868. 149. Pa ćemo im uraditi smeću, nek ne znaju, kamo da se kreću. Osvetn. 2, 125. — *I ovaki primjeri pripadaju amo, u kojima ima samo glagol* htjeti, *ali se u misli ima glagol što znači micańe.* Kamo ćemo od tebe? A. Gučetić, roz. jez. 295. O tamni, o nevoļni i žalosni grešniče, kud li ćeš, kamo li tada? M. Divković, bes. 31b. Kud ću, kamo l' sad brez tebe? P. Knežević, muk. 17. Ajme kud ću, jal' kamo ću? 46. Opoganivši svojim opačinama ovu stolicu, što će, kamo li će? A. Kanižlić, kam. 28. Mornari kud li će, kamo li će? fran. 74. *i ovaj primjer:* što bi od ove smutńe bilo? kamo li bi onda tilo? V. Došen 56a.

2. *ima ńekoliko primjera u kojima je glagol* biti. *po ovome bi se činilo da* kamo *nazmećuje stajańe u mjestu, ali, kako se vidi, ne pita u nigda namjerom da se obasna gdje je ko ili što, nego se ističe da onoga nema, ili se samo zove (kao u dva naj potońa primjera). prema tome se može pomisliti da bi trebalo shvatiti* biti *kao pomoćni glagol a da se ima u misli part. pract. act. kakva glagola kao n. p.* djeti se (kamo si? = kamo si se dio?); *u ova dva primjera ima i zamjenica se što bi ovo potvrđilo:* Kamo ste se vi kojino s tolikom sloboštinom govorate, da ako pođete u pakao nećete sami biti? J. Banovac, pripov. 211. Kamo ste se vi niki koji no napastujete? 226. — *vidi i kod* 8. — *pitańe može biti u glavnoj i u podložnoj rečenici.* Gdi su majke naše, kamo l' oci biše? M. Marulić 113. Gdi si ti, kamo si koji znat sve si rad? Š. Menčetić 229. Kamo vojevanje, kamo ńih hrabrosti biše, i gizdanje i svake radosti? P. Hektorović 45. Kamo vam je pamet? ne vidite li da...? F. Glavinić, cvit. 24b. Da kamo su druzi sazreli nebrojni? I. T. Mrnavić, osm. 19. Juso, tvoje kamo bi mudrost poznana? 87. Ako se rasbi lopiža, piļci kamo su? (D). Poslov. danič. Kamo 'e ńihov Bog jedini, kamo l' slava, gdi li dika? A. Vitaļić, ist. 403b. Što su sada, kamo li su veličanstva jasnijeh kraja? J. Kavańin 485b. Slava kamo ńe je višta? 288a. Kamo ti je junaštvo? F. Lastrić, svet. 85b. Nek ti kaže, kamo su mu hitre oči. V. Došen 44b. Kamo si, domaćine i ostala braćo nastojnici? Pravdonoša. 1851. 21.

3. *u rečenici nema glagola, te se može pomisliti još većijem razlogom nego kod* 2, *da se ima u misli glagol što znači micańe* (kamo = kamo ode, kamo nestade? *itd.).*

a. *ono o čemu se pita stoji u nominativu.*

a) uopće se traži što. Za zlo mi ne imej, Gospo draga, kamo t' sinak, ukaž' mi ga. M. Divković, kat. 180. Kamo silni zli gusari, kamo zlobne klete glave? Ģ. Palmotić 1, 169. Kamo Enej? kud se odijeli? 2, 187. Kćer pita ga: ‚Kamo zaručnik?' J. Filipović 3, 71b. Ne bijaše li deseterice gubavije, koji su svi ozdravļeni: kamo ih još deset? F. Lastrić, od' 265. Kamo ti, veli, sluge od lova, hrti i vižli? ned. 374. Nal vojvoda, kamo ti svatovi? Nar. pjes. vuk. 1, 44. O Todore, kamo mi Momire? 2, 159. Oj Boga ti, Kraļeviću Marko! kamo tebe sazvi talas?

2, 348. Kamo tebe družina ostala? 3, 100. Kamo, bago, od Konica Janko? 3, 375. Pa ako te upitaju Turci, kamo tebe Petar ali Krsto, ti im reci, doma su otišli. 4, 101. Da kamo ni Piperske delije? Pjev. crn. 75b. Vjerna ljubo, kamo moja seka? Nar. pjes. petr. 1, 338. Kad je vojsku vojevati, onda se viče: ‚Kamo junak Kraljeviću Marko?' Nar. posl. vuk. 117. Kamo meni dva novca? Nar. prip. vuk. 218. On ga pita: ‚Kamo mali?' Nar. prip. mikul. 11. Kamo on? Kamo novci? Vuk, rječn. I reče mcemu: ‚Kamo ti pare?' Pravdonoša. 1852. 3.

b) pitanjem kao da se traži, ali se uprav javlja da je nečega nestalo. aa) uopće. Himbena mladosti! taščino velika! svega ti bi dosti, kamo tvoja dika? M. Marulić 114. Kamo poglavice i njova moguństva? što se od njih učinilo? J. Banovac, razg. 85. Kamo ti sloboda? vidim te u robstvu. Kamo ti lipota i nakićenje? eto te grih istočni pogrdno naružio i ljuto obranio. F. Lastrić, ned. 259. Kamo sada ono cvatuće grčko carstvo? A. Kanižlić, kam. 330. — *bb) kao u rugu kad se kome govori da mu je nečega nestalo. svagda s dativom samjenice drugoga lica ili s posesivnom samjenicom također drugoga lica.* O smrti, kamo ti žaoce sada? F. Lastrić, test. 181a. Kamo sada vaša bogastva? Đ. Rapić 9. — *cc) pitanjem se kori.* Oj đevere, kamo tvoja snaša? a ti kume, kamo tvoja kuma? 2, 339. Kamo tebe robak ja robiña? 3, 265. Ako si mu poharčio blago, a kamo mu toke i dolama? 3, 368. — *dd) pitanjem se ističe žalost za nečijem što se već nema.* Jaoh kamo veselje, koje me jur grli? Š. Menčetić—Ġ. Držić 518. Kratka ti bi rados od moga života, kamo mi ne mlados i rajska ljepota? N. Naljeković 1, 183. Jaoh, kamo ljuveni, gospođam ki služe, za žalos da meni ovi plač sadruže? 2, 110. Ajmeh, kamo vrijeme slatko i vesele naše noći? S. Bobaljević 216. Deh! travice, rekoh, plači! ... kamo noga ka te tlači? Đ. Baraković, vil. 288. Kamo pokoj i mir pravi, kamo stanje moe prvańe? I. Ivanišević 57. Kamo šćit, kamo svit vridnosti jedine, kamo l' Hvaru odvit tolike od cine? 329. Ah kamo srićna ona vrimena ...? F. Lastrić, test. ad. 21b. Odus'o mi zemlju i timare; kamo moja zemlja i timari? kam' volovi moji raniteli? kamo koni moji vitezovi? Nar. pjes. vuk. 3, 566.

c) pitanjem se ne traži, nego se izriče (ali svagda s nekijem dušewnijem osjećanjem, ili s nekom rasdraženosti) da nečega nema ne ističući jeli ono prije bilo. aa) uopće. Kolike duše k Bogu obreti sveti Frančesko Ksaverio? Kamo *(ovo* kamo *ne pripada amo nego pod e))* pak drugi pripovidaoci, koji biše poslani i plod velik učiniše? A kamo pripovidaoci grčki? kamo kalviniski i luteranski? dokle odiše pripovidit? J. Filipović 1, 187b. Kolike se čuju kradńe a kamo povraćenja? 3, 152b. Tilo je moje jedna rana a kamo tvoje pedipse? M. Zoričić, osm. 104. Preko Drine malo ko prijeđe, kamo čudo što u Drini osta! Nar. pjes. vuk. 4, 259. — *bb) u rugu, kao kod b) bb).* Kamo t' pomoć? A. Vitaljić, ist. 127b. Kamo t' Bog ki te brani? 129a. Čijem protivnik sli me kori vikajući bez pokoja: ‚Kamo tvoj Bog, pomoć tvoja?' I. Đorđić, salt. 137. — *cc) često riječima* kamo sreća *pokazuje se žalost da nešto nije po voli, isporedi b) cc).* Aj! aj! kamo sreća, da se tkogod bude ositio! A. Kanižlić, kam. 46. Kamo srića da se je nahodio! 64. Ah kamo srića da nisam sagrišio! utoč. 654. Kamo sreća da svi čine kao ja. D. Obradović, živ. 64. Haj! kamo srića, da je divojka moje pameti! B. Leaković, gov. 33. Kamo sreća da je od majdana! Pjev. crn. 10b. Kamo sreća kad bismo mi mogli knige pisati kao što narod govori! Vuk, pism. 91. — *dd) pitajući za nešto, tvrdi se u nekoj rasdraženosti da onoga ne može ni biti (isporedi* otkle, otkud*).* Kamo vama i još više vojske? oće vojske za Turaka nema. Nar. pjes. vuk. 4, 444. — *ee) u ovakovom pitanju ističe se da onoga što se pita po svoj prilici nema ili da ne bi trebalo da bude.* Nar tko je sreom lav a kamen u sebi a kamo tko ljubav očutil sad ne bi? Š. Menčetić 29. Kamo taj tko veli da umrijet muka jes? N. Naljeković 1, 192.

d) kao da se traži što od koga, te se pita što se od onoga dogodilo, ali se uprav kori onaj s kijem se govori jer onoga nema, ili jer premda ima, nije radio prema onome. Što dođe toj na te? kamo t' um? kamo t' svijes? N. Naljeković 1, 181. Kamo tvoe vitežastvo i moć? Pril. jag. ark. 9, 129. (1468). Kamo tvoja kožnatica, kamo riječi ke davaše? Ġ. Palmotić 2, 123. Izdajniča, kamo vjera? P. Bogašinović 18. Oni Isus jest i u ovoj crkvi u s. sakramenta, dakle kamo ljubav i poklon sdvorašńi, koja se oće onom Bogu? J. Banovac, razg. 44. Budi te sram i stid tako besiditi. Jesi li Kršćanin? kamo ono poštenje, koma te Isukrst naučio? razg. 65. Bio si obećao, da ćeš ga *(ovi sakon)* obslužit: kamo tvoje obećanje? Kamo moji zapovidi obslunženje? J. Filipović 1, 46a. Ako sam ja vaš gospodin, kamo moj strah? ‚Si dominus ego sum, ubi est timor meus?' 1, 74a. Moj sakon bi sakon ljubavi. Kamo vaša dila ljubavi? a kamo dakle vaša ljubav? kamo što vi za me trpiste? 1, 150b. Ako je Isukrst rekao da po ljubavi kojom se među sobom budu ljubit poznaće se negovi učenici, kamo vaša ljubav, Kalviništa i Luterani? 1, 191b. Sin šanje otca: ako sam ja dakle otac, kamo poštenje moje? kamo poštenje koje mi imate činit kako sinovi otcu? 1, 422b. Ako dakle težaci Isusovi ove siju sime, kamo plod u krstjanstvu? F. Lastrić, ned. 119. Nevirni care! kamo prijateljstvo? kamo vira kristijanska? A. Kanižlić, kam. 590. Kamo obetańe, nikakav čoviče? M. Zoričić, zrc. 92. Kamo obetańa, kamo misa? 194. Ej Bodine drago dite moje! kamo vira, kamo l' duša tvoja? kamo suze, kamo ljubav moja? U za' čas te striko pričekao. And. Kačić, razg. 40b. Kamo te zemlja pledna, kojuno u Edipu govoraše? kor. 91. Kamo vira, kamo obećańe? Gdi je tvoj Bog, gdi ti je ufańe? M. A. Reljković, sat. D6b. Mili kume, kamo tvoja vala? Nar. pjes. vuk. 1, 57. Kamo oni zlatni prsten što ti darovah? kamo oni slatki ejelov što ti nekad dah? 1, 428—424. Kamo pamet? ti je izgubio! kamo jesik? nim ne govorio! 2, 299. Kad ste, braćo, vi taki junaci, kamo neki, kamo vaše sablje, te ne biste sa mnom na Kosovu? 2, 288. Kamo vjera? stigla te nevjera! 2, 555. Kamo ti mač i megdan junački, veće bijaš ognjem iznenada? 3, 428. Od šta si se tako prepanno? kamo tebi puška ubojnica? Pjev. crn. 313b. Kamo vjera, što mi daste, ljudi? Osvetn. 4, 63. — *amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu je molitva izrečena kao da je prijekor:* Kamo dakle, Gospodine, smilovańa ona slavna kć Davidu tvoje istine obećaše kletve odavna? I. Đorđić, salt. 308. — *U ovom se primjeru pita bez korena.* ‚U kome se stańu nahodiš?' pita ćer. ‚Ah ćerce, u paklu!' odgovara mater. ‚Zašto, moja majko? a kamo dobra, koja si činila?' J. Banovac, pripov. 178.

e) kad se nešto kasalo, dodaje se pitańe kao da se traži što, ali se uprav retorički dodaju u kratko slučajevi koji su jednaki ili slični onome što se kasalo. Gerardo arcibiskup od Kanadije

bi toliko milostiv, da kad bi ga tko u čem uvridio, veće bi mu on dobra činio... kamo jedan Bažilio, Grižoštom, Nazianzen, Ambros i mnogi drugi naučitelji s. crkve koji prostiše i dobro učiniše svojimi uvriditeljem? J. Banovac, pred. 29. Kamo toliki sveti i svetice i toliki mučenici koji tolika podniše za ne priči posluha? 82. Jeda vam je malo pokazao svoje sržbe rata prošastoga...? kamo posli malo godina otrovni bič od kuge, kamo tolike vode..., kamo tolike bolesti, pomori, glad...? 107. Kamo toliki koji sasnu krv siromašku...? 106. Kad ženi muž umre, ter se ona brzo za ńegovom smrtju udade, zlameńe je da ga nije gorko plakala..., tako kad se grišnik odma ili brzo na grih povrati, zlameńe je da nit' se bolio što je Boga uvridio, ni svoju dušu izgubio. Kamo pak oni koji na ispovidi grihe ostavļaju radi stida? 114. Vapije ona siromašica majka: ‚Sinko mili, ćerce draga, ko vas rodi i uzdiže? kamo razbijańe moga noćńega sna, kamo moje svagdańe predańe i privelika muka? a sad goreć u ovomu ogńu od vas čekam pomoći, a ne vidim je'. 129. Lupež koji s Isukrstom bi propet, premda vas u grisi biše ogresnuo, ništanemańe kako Isukrstu reče: ‚Spomeni se, Gospodine, kad budeš u kraļestvu tvome', udiļ ču gdi mu i Isus reče: ‚Današ ćeš biti sa mnom u raju'. Kamo pak očitnik, Marija Mandalina, i drugi, koji, kako moliše za odpušteńe griha, udiļ ga imadoše? razg. 18. Drugi*(h)* sve nastojanje jest da pleme ńiovo ne pristane, a ti, za imati ovo narešenje, ovu kripost po kojoj se ļudi anđelom prilikuju, nisi hajao, dali obrao si da u tebi dovrši. Kamo pak i ostale kriposti... jeda li te i ove slavno ne krune? J. Filipović 1, VIII.

f) premda nema glagola, uz kamo *ima samjenica* se *po kojoj se zna da je izostavļen refleksivni glagol, isporedi kod* 2. *aa) značeńe je kao kod a).* Kamo se ļuveni? pozrite Boga dil ģiļ ovi rumeni i slavnu ovu vil'. Š. Menčetić 58. Kamo se ki žude lijepu stvar gledati? kamo se ki trude ļuvenu moć znati? 190. Netom noć popride, ‚Kamo se dan?' vele. 303. Kamo se? oš! oš! oš! Nije ga, vragu t' kus! N. Naļešković 1, 180. Kamo se ļuveni, za čudo da vide onu vil, ka meni srdašce izkide? 2, 19. Kamo se? ‚dove? dove andò?' A. d Bella, rječn. 279b. Kamo se od toliko vremena? Nar. prip. vuk. 91. Kamo se ti? ‚wo bist du?' Vuk, rječn. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri u kojima se dodaje te nastavak drugoga lica množine kod glagola:* Kamo te se da vidite svoga hvaļenoga sina? Nar. prip. vuk. 80. Mrtvi, kamo te se? 217. — *bb) vidi b).* Toj li mi veļaše, da me ćeš vijek ļubit, kamo se ļubav taj? N. Naļešković 2, 47. Kamo se jakosti, kamo se zahvale od slavne mladosti, dali su sve pale? 2, 135. — *cc) vidi c) aa).* Kamo se tko vlada, kamo se tko sudi? kamo se, gdi sada pravo reć tko žudi? Š. Menčetić 36. — *dd) vidi c) ee).* Kamo se tko pravi: ‚Ne želi ļubezan zač ļubav ne zdravi nu množi boljezan?' Š. Menčetić 14. Kamo se tko pravi: ‚Nije čudo da tuži u dvoru ļubavi pravedno tko služi?' 51. Kamo se ki vele: ‚Kolici na službi ļuvenoj smrt žele, stojeći u tužbi?' 52. Kamo se tko veli, da nije Bog ni raj? 76. Pak rekoh: kamo se tko veli da na svijet na ovi nitko se ne može miran rijet? N. Naļešković 1, 329. — *ee) vidi d).* Kamo se razum tvoj? Š. Menčetić 332. Ah srce, vaj, moje! kamo se riči tve, ke riti pripravi kon vile gizdave? D. Rańina 123b.

b. *onaj za kojega se pita stoji u genetivu.*

a) pitańem se traži ili sove, svakako ističući da onoga nema. Ovo očito vidimo, ovo se očito događa, i svećer se događalo od kada je svit stvoren, budući da se na svitu vidiše bogatci, kraļi, cesari koji sa svitom zapovidaše, pak kamo ji? Nesta ji. J. Filipović 1, 264b. Zove ga: ‚Adame, Adame, gdi si? kamo te?' F. Lastrić, ned. 848. Kamo ga? aja, nije ga viditi. Đ. Rapić 102. O kamo te, moj Jovane sine! Nar. pjes. vuk. 2, 27. A kamo ve *(acc. mj. genetiva),* nebraćo Piperi? 4, 124. Kamo, šćeri, kekota? Nar. pjes. herc. vuk. 253. Kamo te jā? (u Crnoj Gori više muž ženu, a i ona ńega) cf. gdje. Vuk, rječn. Kamo te, Stane? Pravdonoša. 1852. 1. — *U ovom se primjeru dodaje bez potrebe genetiv uz nominativ:* E, ali kamo ga taj? M. Đ. Milićević, zlosel. 217.

b) pitańem se izriče da ńekoga nema. Hercega i župana iliriskih kamo starih? J. Kavańin 232b. Što mi tu sad kupiš klasje po starom strništu: kamo vas na Kosovu? M. Pavlinović, razg. 36.

c. *dodaje ńečemu što se kazalo ńešto drugo kod čega postaje ńeko stupńevańe, kao riječima* još više, još mańe. *značeńe je i ovdje uprav interogativno, isporedi* a, *e). vidi i* a, II, B, 3, a (*I dio, stran.* 17). — *veše, kao da je konjunkcija, rečenice ili cijele ili krńe (tako da u drugoj može biti sam predikat ili sam subjekat ili jedna druga riječ); gdjegdje je u drugoj rečenici, i kad je isti subjekat, promijeńena konstrukcija, naj češće konjunkcijom* da. — *Uz* kamo *često su i druge riječce, kao* a, li, da: a kamo, kamo li, a kamo li *(od prošloga vijeka naj običnije),* da kamo li. *može se pisati i* kamoli. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka ima* ne kamo li, *može biti da je postalo miješańem* a kamo li *i* a nekmoli: Ah ko može ovo slušat a ne kamo li gledat bez promutit se? A. Kalić 74. — *Između riječnika u Stulićevu* (kamo? ‚quam minus? ubinam? ubinam gentium?') *i u Vukovu* (‚um so mehr, um so weniger' ‚eo minus, eo magis').

a) prvom se rečenicom niječe ńešto, te kamo *ističe da što je u drugoj još mańe može biti.* kamo. Nu pogodit mojim drazim prijateļom, dušu i tilo ne bih, da se ne omrasim, kratil, kamo jedno dilo? S. Bobaļević 217. Ne bih za tebe ni okom trenula, kamo što drugo. D. Zlatarić 55a. Mi nismo mogli niš učiniti, ki imamo neć va glave, kamo ćeš ti tako bedast. Nar. prip. mikul. 76. — a kamo. Neć da ga pogledaš..., a kamo da mu daš pomoći. H. Lučić 202. Tolik je dar, Bože, taj ki nam hti dati, da naša ne može pamet ga saznati, a kamo da človik ričju ga izreći. H. Lucić 278. Lažcu ni istinu ni moći vjerovat, a kamo stvar inu. N. Dimitrović 11. Da nije dostojan nikakova pokaranja a kamo da je dostojan smrti. M. Divković, bes. 376—377. Nikada ne bi na izpraznо riči rekao, a kamo da bi na krivo pomislio. I. Ančić, vrat. 60. Prije se nije mislilo ispovidit a kamo da se pripravilo. F. Lastrić, ned. 90. Ima Krstjana koji su Isusa toliko nespoznani i neharni, da se i ne spominaju od muka koe je za ńi trpio, a kamo da ga ožale. 181. Donesoše prid ńega jednog drtavca u posteļi koji se ne mogadijaše ni dignuti a kamo oprijeti na noge. 336. Komu ne ima tko svoj ni ladne vode dokučiti, a kamo u drugom poslužiti. 436. Ovi se ne spominaju ni od svoje duše a kamo će od drugi. svet. 169a. Ne bi bilo još ni dosti, a kamo će bit odviše. V. Došen 82a. Ono malo duhańe vitra ne more ni zastave napuniti, a kamo će valove podbuniti. Đ. Rapić 188. Ni mi žalne besedi rekal, a kamo da bi me zlostavļal. Nar. prip. mikul. 6. Počela se tužit, da već ne more ni s mesta, a kamo muža poć z obedom. 15. — kamo li. Ne prudeći iskr-

ńemu, kamo l' dragom' rodu i plemu. J. Kavańin 119ᵇ. Za korist duše ne ima se kad nijedna misa poslušati, kamoli druga dobra dila činiti. J. Banovac, razg. 100. Mnogi ļudi ne mogu ni mirisa od vina čuti, kamoli ga primiti. 285. Da bi mogao čovik samo na jedan oblok, na jedan prozor u ono misto glavu promolit i da ne vidi ni Boga ni anđele nego samo lipotu tilesnu onoga mista, od velika naslađeńa ne bi mogao ni jist ni pit, kamoli pak da vidi anđele i ostale svete. J. Filipović 1, 388ᵃ. Ne imam ni meni kruha zadovoļno, kamo li ću drugomu dat. 3, 319ᵇ. Al' to rugo nit' je sina, kamol' slika. V. Došen 54ᵃ. Baš ni truna, kamol' veće za to od nas imat neće. 74ᵃ. Al' na iskru ne pogode, kamol' više da nahode vatre. 209ᵇ. Neće biti već ni traga, kamol' silne sile snaga. 227ᵃ. Ni bi ti ji vile ispjevale, kamo li će starac Mjelovane. And. Kačić, razg. 2ᵃ. Dijete nije donošče, kame li prenošče. S. Ļubiša, prip. 242. Nije molit jutra ni večerńe, kamol' postit. Osvetn. 4, 2. Ne odaju ni iz grla glasa, kamo l' bi ga dali iz pušaka. Osvetn. 5, 99. — a kamo li. Koji nijesu čuli ni početak od zakona Božjega a kamo li da ga znadu. A. Bačić 257. Neće dopuštati ni uzdahnuti a kamo li da češ se pokajati. J. Banovac, pred. 20. Odgovaraju oni da tu ženu ne poznaju, a kamo li da su tu bili. J. Filipović 3, 28ᵃ. To je slameńe, da ti nisi ni građe pripravio, a kamo li da si temeļ stavio. F. Lastrić, od' 104. Niti su anđeli dostojni podpuno od ńega govoriti a kamo li ļudi. 283. Niti od jedne vrste, ni od druge se svi pisci slažu ni među sobom, a kamoli vrsta s vrstom. test. XII. Da ne smijahu ni među čifuti Isukrsta pripovidati, a kamoli prid kraļi. test. ad. 85ᵇ. Vapiće suprot tebi dobročinstva Božija, od koji se nisi ni spomińao, a kamoli na ńima zafaļivao. ned. 31. Nije mogući ni pametju našom dosegnuti žestine ogńa onoga a kamoli jezikom istomačiti. 92. Ne bi morebiti ni torovi bili mirni a kamo li vrtli i vinogradi. 156. Da bi se s lažju mogao vas svit na viru katoličansku obratiti, još nije dopušteno služiti se ńom a kamo li svidočbu učiniti laļivu za korist iskrńega. 177. Nije moguće lasno ni od sviju vrsta a kamo li broja od griha spomenuti se. 196. Nikad svet nijedan brez ustrpļeńa niti 'e duše saranio i slave vičńe zadobio, niti će zadobiti, a kamoli ćemo mi grišnici? 296. Metnite ga u misto od muka, kojizije šestine mi dosegnut pametju ne moremo, a kamoli jezikom istomačiti. 390. Tada će i se odreći, koliko da nisu ni stvoreńe ńegovo, a kamo li sluge i vojnici. 407. Ne mogu dosegnuti gizde ńiove ni koju zdvora gledam a kamo li unutra. svet. 144ᵇ. Okrivļujući ga u onih stvarih, od kojih on nije znao, a kamo li da bi počinio. A. Kanižlić, kam. 49. Pram ostalima nije vrstan ni pijuknuti, a kamoli prigovarati se š ńima. 411. Ne činimo ni ona koja smo dužni, a kamo li da učinimo što od drage volo. utoč. 309. Ne mogu se oddužiti, a kamo li se usuditi dar saiskati. 868. Od vas ni ne misle ļudi, a kamo li bi nastojali . . . uzr. 18. Da nikakva zla nije ni pomislio, a kamoli nenavidost bratovu poznao. E. Pavić, ogl. 12. Ni do pola ne dosegnu, a kamo l' bi bila dosti kraj doseći. V. Došen 76ᵃ. Da ga drugi i ne vide, a kamo li da š ńim side. 95ᵃ. Ni načeti nije moći, a kamoli na kraj doći crnoj fali. 270. Gizdańe ne pomaže ni živomu, a kamo li mrtvomu. M. A. Reļković, sabr. 67. Bog ni svetińe ne sluša, a kamo li će nas grišnike? L. Vladmirović 68. Nisi, brate grišniče, siguran do sutra, a kamo li do nediļe. Đ. Rapić 61. Ne damo vam ni jedne a kamo li do dvije. Nar. pjes. vuk. 1, 2. Nisu smeli ni do dvora doći, a kamo li dovesti devojku! 1, 159. Da ne može ni jabuka proći, a kamo li tuđeg brata ruka. 1, 316. Nisam, majko, ni do vode došla, a kamo li ubelila platno. 1, 382. Ja ne ļubim ni boļi junaka, a kamo li carevi vojnika. 1, 436. Nećeš, Maro, ni noću spavati, a kamoli na belome danu. 1, 552. Ne bi mene ni za sluge bio, a kamoli da mi lice ļubiš. 1, 563. Da te nisam ni sad oženila, a kamoli pre devet godina. 1, 618. Ne mogoše temeļ podignuti, a kamoli sagraditi grada. 2, 115. Nećeš izić ni iznijet glave, a kamo li izvesti đevojke. 2, 149. Ja ne mogu ni očima gledat, kamo l' s Musom mejdan dijeliti? 2, 404. Ni brat brata poznat ne mogaše, kamo li će Turčin kaurina. 3, 244. Još mejdana ni vidio nisi, a kamo li da si izlazio. 3, 395. Ne može mu kalpak oboriti, a kamo li raniti junaka. 3, 397. Šala nije ni četiri sata, da kamo li dvadest i četiri. 4, 406. I niko te neće ni prstom taknuti a kamo li ubiti. Nar. prip. vuk.³ 281. Bog zna bi li se kojigod mogao naći da to zna (a kamo li svaki da zna!) Vuk, pism. 65. Nebo i nebesa nad nebesima ne mogu te obuhvatiti, a kamo li ovaj dom što ga sazidah? Đ. Daničić, 1car. 8, 27. Ne smijemo nit' našijeh svest u bostan bula, a kamo li u čiflike saći. Osvetn. 2, 49. — da kamo li. Ne zna peći leba, da kamo li da šije, da pere. J. S. Reļković 70. Ti nijesi ni čuo junaka, da kamo li očima vidio. 3, 254. Davor bože, sam te Bog ubio, što si mene metn'o u tamnicu, nije šala tri bijela dana, da kamo li tri pune godine. Nar. pjes. kras. 1, 11. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu* jedva *vrijedi gotovo kao i negativna riječ:* Gdi jedva sahrańen pravedan bit može a kamo tko je rańen slobami. M. Vetranić 1, 888.

b) u prvoj se rečenici ńešto tvrdi, te u drugoj kamo *znači od prilike što i: još više. aa) druga je rečenica afirmativna (u naj prvom je primjeru prva rečenica po smislu afirmativna, jer* ne more da ne padne *znači: treba da padne).* — kamo. Gdi človik ki je prav ne more da na dne sedam krat strmoglav doli se ne padne, kamo ja, dobroti koji sam odnikal. H. Lucić 281. Samo jedna kapļa krvi Isukrstove zadovoļna je za svega svita odkupļenje, kamo dakle koliko nadlasi veličinu naši griha sva ńegova krv neprocińena? J. Filipović 1, 269ᵇ. — a kamo. Negove svitlosti čudne su slišati, a kamo vridnosti jazikom mišati. Đ. Baraković, jar. 62. Pod kulom ŕjavom kad care gubimo, a kamo državom cilom boj slavimo. I. T. Mrnavić, osm. 90. Toliko se sveti od samih sebe sramovahu, a kamo da bi oni nepodobnim pogledom sebe oskvrnili. Michelangelo. 87. Mučno je dati razlog i za se a kamo za druge. I. Ančić, ogl. XXXI. Bi pokarana od Boga da pade mrtva samo zašto slagase prid svetim Petrom vikarom Isusovim, a kamo da mu su protiva. vrat. 95. Mučno je za se dat razlog, a kamo za druge. 192. Mogao bi i drakune iz pakla u raj metnuti a kamo ovake grišnike. F. Lastrić, svet. 44ᵇ. — kamo li. A čas kratak grusti klečat, kamo li se u molbi usjećat. J. Kavańin 20ᵃ. Da češ tražit od mladeži naše dok uvrebaš da prid tobom stane, kamo l' da se k čem' uļudno gane. J. S. Reļković 155. Od ńeg živi i kad smoka nije, kamo l' u ńem kad slanina vrije. 409. Strahovit je Marko i viđeti, kamo li mu sabļi podstupiti. Pjev. crn. 54ᵇ. — a kamo li. Zašto je mrzko i čuti od ńih a kamo li govoriti. A. Bačić 109. Akọ je u raju po-

treban bio post a kamoli izvan raja. J. Rajić, pouč. 1, 49. Sram je mene u oči gledati, a kamo li s tobom besjediti. Nar. pjes. vuk. 1, 40. Strašota je pogledati, a kamo li dočekati. 1, 116. Viđeo sam i živa mededa, a kamo li kožu od mededa. 3, 82. Zagari te Udbinski poznaju, a kamo li momci i devojke. 3, 180. Mrtve bi im glave poznavao, a kamo li da ih vidim žive. 3, 337. Zazor mene u te pogledati, a kamo li s tobom govoriti. 3, 520. Doneću ti ja Sunogu živa, a kamo li jezik od Kalvina. 3, 557. U svjerki bi srce prepuknulo, a kamo li u živu junaku! 4, 187. To je zazor caru u Stambolu, kamo l' tebe carevu većilu. 4, 211. I čoek čini (kašto) što hoće, a kamo li Bog. Nar. posl. vuk. 106. A kad travu po polju... Bog tako odijeva, a kamo li vas, malovjerni? Vuk, mat. 6, 30. Dosade selu dosta, a kamo li domu. S. Ljubiša, prip. 91. — *bb) druga je rečenica negativna, te* kamo ne *znači što samo* kamo *kod aa).* — kamo. Svojim i ljudem posvećenim zdrak svoj krate, kamo ne inim. J. Kavanin 368b. I kruńena glava ima na ńegova odlučenja prignuti se, kamo neće sniżiti se Zadar veće? 163b. Već je moru dosadila, a kamo li nije puku. V. Došen 57b. Bog hrani živinu, ribu, tice, mrave, kamo neće one, kî ga prav' slave. M. Kuhačević 31. Još prestrilim ticu lastavicu, kamo neću na kopju jabuku! Nar. pjes. istr. 1, 49. — a kamo. Da tko tri noći zasebice samo pije i jide, bi mu dosadilo, a kamo kukavnoj materi ne bi dosadilo koja dan i noć nigda čestito ne počiva. B. Leaković, gov. 31. — kamo li. Toj se sgodi apostolu, kamo l' neće zlom' čoviku. J. Kavanin 268b. U crkvi ga Bog ognem sažeže, kamol' neće u paklu grišnika. L. Ljubuški 28. Evo, ovako ga gledajući, smilovale bi se ljute zvirke i tvrdo kamenje, kamo li nećete vi imajući isto srce i narav. J. Banovac, pripov. 80. Jošte više naslađena svitovna čoviku se dosade, kamo li neće nesrićne muke, koje će uvik durat. 209. Glas se od tog' ružan čini, kamo l' nisu isti čini? V. Došen 108b. Već krat bol žestoka i usta zaveže, kamo l' neće uho, kô riči poteže. M. Kuhačević 26. Stid je mene na te i gledati, kamo l' nije s tobom besiditi? Nar. posl. vuk. 1, 244. Sila otme zemlju i gradove, kamo l' mene koña otet neće? 2, 142. Mogo b' platit sve Kosovo ravno, kamo l' ne bi za se svadbarinu? 2, 420. Ja pogubih onake junake, kamo l' tebe pogubiti neću. 3, 187. Mamile bi sa neba oblake, kamo l' ne bi sa zemje junake? 3, 568. One bi zmamile sunce spod oblaka, kamol' ne bi mene na zemji junaka? Nar. pjes. istr. 2, 98. Trpimo što nam zli ljudi zadaju, kamo li ne bi Božju. S. Ljubiša, prip. 169. Pa stiguje obje noge zdrave, kamo l' neće ńegove krvave. Osvetn. 6, 83. — a kamo li. Evo *(čovik)*, koga ovako gledajući smilovalo bi se isto kamenje, a kamo li nećete vi. J. Banovac, razg. 161. Budući da narav straši se od smrti i naj lipše i naj ugodnije, a kamoli neće od smrti toliko strahovite? F. Lastrić, test. 154a. Isukrst navištuje, da će se na ovom sudu iziskivati svaka rič isprazna i ljudi će davat razlog od ńe u dan sudni, a kamoli da neće od toliki misli i poželeći pogrdnije? ned. 119. Nego pita, ne zna l' tkogod travu, da izliči vola ili kravu, a kamo li on ne bi čejade izličio kô rado imade. M. A. Relković, sat. H8b. Gvozdje se s vrimenom skončava, a kamo li neće ljubav? A. Tomiković, gov. 74. I međed niz krušku slazeći počiva (a kamo li čoek od posla da ne počine? Vuk). Nar. posl. vuk. 108.

c) u jednom primjeru XVI *vijeka, premda je rečenica afirmativna, a* kamo *znači: još maše, kao kod a).* Jere ja dostojim prije neg bit živ na svijet, u paklu da stojim, a kamo k tebi prit. N. Dimitrović 91.

d. us kamo *stoji interogativna ili podložna rečenica.*

a) rečenicom pred kojom je kamo *dodaje se onome što se prije kazalo još nešto iste vrste (isporedi a, e)).* Marija sva progonstva i muke i smrt gledajući, mnoge bolesti i žalosti podnese, a kamo ńe svete molitve, postovi i ostala dobra dila brez broja, sva ostaše u azni svete crkve. I. Ančić, vrat. 142. Vi, jedni linci, koliko vrimena zaludu potratite nastojeći na ona koja vas u pakao pritežu? Kamo što činite, u što li vrime vašega spaseńa ulažete? U dangube, u zla svaka. J. Banovac, pred 48. Stid budi nas, o Krštjani, radi mnoga griha s kojim oskvrńujemo viru Isukrstovu, kamo što se čuje po vaših kućah? 106. Trgovci nakupe toliko koliko je dosta da pojdu u pakao ako ne povrate. A kamo što prodaju stvari zle za dobre? a kamo što prodaju više nego ide po pravdi? a kamo druge nepravde? J. Filipović 3, 152—153. Kamo pak kolika se smutńa zametne među rodbinom. 3, 260a. — *Vaja da amo pripada i ovaj primjer:* Kamo paka Isukrst jeli molio za svoje ubojice, a ti nećeš da slidiš ovi' prilika, kako se uzdaš da će tebi Bog prostiti? J. Banovac, razg. 58—59.

b) kamo da, *kao* jeda, *pokazuje želju.* Teke kamo junak da se nađe da dobije Hajkunu devojku? Nar. pjes. vuk. 3, 175. Ćeri moja Petrušo devojko, što si lepa, kamo da si slepa! Nar. pjes. vil. 1866. 425. Kamo da sav narod Gospodńi postanu proroci! Đ. Daničić, 4moja. 11, 29. Kamo da smo pomrli, kad pomriješe braća naša pred Gospodom! 20, 8. Jutrom ćeš govoriti: ‚Kamo da je veče!' a večerom ćeš govoriti: ‚Kamo da je jutro!' 5mojs. 28, 67. Kamo da su pametni da razumiju ovo! 32, 29. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Kamo što ne dovedete ovđe onu našu kobilu? Nar. prip. vuk. 205.

II. *od interogativnoga značeńa postaje indefinitno: u kojegod mjesto.* — *vidi i* IV.

a. kad se što tvrdi (u afirmativnoj rečenici). primjeri su rijetki. Kada grêdeta kamo cara Zak. duš. pam. šaf. 31. Da iverje poodskoči od svog' paña kamo dalje. V. Došen 88b.

b. u negativnoj se rečenici češće nalazi.

a) u pravom smislu. Ńegove zlobe ruk uteći ni kamo. Đ. Baraković, jar. 110. Nejma kamo da propane. V. Došen 17b. I premda još želi piti, nejma kamo već uliti. 74b.

b) nije kamo *(gotovo u svijem primjerima po južnom govoru* ni kamo, *što ne treba pomišljati s negativnijem adverbom* nikamo *kao n. p.:* Slijedeći stupaje pridragoga sina tvoga ne svrnuvši nikamo. A. Gučetić, ros. mar. 210) *znači od prilike: nema kud, nema načina, ne može se.* Zač veće ni kamo vuhovat ni tlapit. M. Vetranić 1, 81. Ni kamo lagati, ne tajte istine. 2, 286. Vidiv ga možebit rekla bi gospoja: ‚Ni kamo lik mu krit, a vid ga dostoja'. H. Lucić 204. Ni kamo veće krit, istina hoće to. Đ. Baraković, vil. 295. Ni se kamo čuditi, da pravedni živu s ovom pečalju. P. Radovčić, nač. 17. Braniti se već ni kamo. P. Vuletić 70. Za ńu za pram ufatiti nije kamo već kasniti. J. Kavanin 49a.

III. *u relativnom smislu. za micanje.* Pojde k dvoru toga gospodina kamo ona biše bila pozvana. Mirakuli. 134. More se prignut kamo oćeš. Korizm. 44a. Znaše neverni Juda mesto kamo Isus grediše. 92b. *(Da bi tijelo)* v tomje mestê pogrebli kamo saneseno bi od kući. Š. Ko-

ličić 22b. Telo moje svrsite kamo vahoćete. 28a. Kamo ja gredu, ne morete doći. N. Rańina 51b. joann. 8, 22. Odovde pojti kamo bude ugodno Jerolimu. Mon. croat. 208. (1521). Misleć bluditi kamo ne dostoja. Š. Budinić, ispr. 76. Vičńa propast, kamo rańen ima propast. V. Došen 9a. Kamo kada tko posrne, zemļu prostre i ogrne. 49a. I š ńim uvik ne propaneš, kamo ńega holost rinu. 52a. Da u vičńi mrak odbasaš, kamo srdit naglo kasaš. 196b. Žeļno misto da pogode, u pogibli kamo hode. 265b. K Bogu svome da pogodi, kamo vaļa da svak hodi. 266a. U ogań vjekuvječni, kamo te priteže tegota tvojijeh grijeha. Đ. Bašić 278. Bia jesam gdi ističe sunce, gdi ističe i kamo zapada. Nar. pjes. istr. 1, 20. — *I u ova dva primjera ima se u misli micańe:* Jestvine izabrane, kamo mnogo blaga stane. V. Došen 66b. Ka se ne da sinom oženiti, da se ženu kamo ńim je voļa. Nar. pjes. istr. 2, 128.

IV. *često se nalazi uz drugi adverb* (kud, *rjeđe* kad), *koji mu daje indefinitno značenje. kod toga mogu ova dva adverba biti vezana konjunkcijom* i, *a u negativnijem rečenicama* ni, *ili mogu stajati jedan uz drugi bez riječi što ih veže.*

a. *drugi je adverab* kud (kude, kuda, kuđ *itd.*). *a) u afirmativnijem rečenicama: u prvom je primjeru značenje relativno* (kamo god) *i stoji za micańe:* Cara vsaky da prati kude kamo pojde. Zak. duš. pam. šaf. 45. *u drugom primjeru znači ili: tamo i amo, ili: svuda, i nije kod micańa:* Kako koren zô izveda goru travu kud i kamo. J. Kavańin 75a.

b) u negativnoj rečenici. aa) o micańu u pravom ili u prenesenom smislu. u naj prvom je primjeru interogativni smisao. Gremo, ne znam kud ni kamo. Ģ. Palmotić 2, 67. Božjoj voļi nije uteć kamo i kuda. 1, 200. Ne imam kamo ni kudaj bižati. A. Vitaļić, ist. 508a. Nije uteći ni kud ni kamo. B. Zuzeri 72. Iz ove kože ni kud ni kamo. Nar. posl. vuk. 100. — *bb)* nije *(ili* nema) kud (ni) kamo *upotrebļava se u prenesenom smislu, kad se hoće izreći da ńekomu ostoje samo jedno da radi (da se kakva sla izbavi), ili da nema ni toga. može se shvatiti kao da se ima u misli glagol* bježati, pobjeći. Nima kud ni kamo. Đ. Baraković, vil. 105. Nije kud ni kamo, voda i ogań sve duge plaćaju. V. Andrijašević, put. 280. Ne imajuć kud ni kamo. A. Vitaļić, ost. 254. Iza časa strahovitoga naše smrti nije kud ni kamo, svijeh nas čeka ili jedno vjekuvječanstvo ili drugo. B. Zuzeri 21. Dakle nij' kud kamo, grem kî pomoć more. M. Kuhačević 104. Nije kuđ kamo. (Nema se kuda nego tako vaļa da bude). Nar. posl. vuk. 215. Ne imajući kud kamo. Nar. prip. vuk. 4. Ali mu ne bi kuđ kamo. 129. Viđe, već da nije kuđ kamo. 145. Sad se već nema kud kamo. 215.

b. *drugi je adverab* kad *(u crkvenom jeziku* kogda). *u prvom primjeru* kogda *i* kamo *znači od prilike: kamo god, u drugome* kad *i* kamo: *ńekada, davno.* Izdavanija kogda i kamo, a vznošenija kogda i otkudu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 207. Kad i kamo! (Kad se kazuje da je što davno bilo). Nar. posl. vuk. 117.

KÀMO DRÁGO, *vidi* kamo mu drago.

1. KÀMOGOD, *adv.* aliquo, *u kojegod mjesto, vidi kod* 8. god. — *Mješte* god *nalazi se i* godi, godir. — *U Belinu rječniku:* kamogodir ‚in alcun luogo' ‚aliquo' 447a; ‚a qualche luogo' ‚aliquo' 598b; *u Stulićevu:* kamogod, kamogodi, kamogodir ‚aliquo'.

2. KÀMO GÒD, *adv.* quocumque, *u koje god mjesto, vidi* 8. god, *isporedi* 2. gdje god; 2. kad god *itd.* — *U naj starijem primjeru uz* godje *ima dativ* jemu. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vrančićevu* (kamo godir ‚quoquam'), *u Bjelostjenčevu* (kamo goder, kam god ‚quoquam, quocunque'), *u Jambrešićevu* (kamo goder ‚quocunque') *u Volтigijinu* (kamo god ‚dovunque, in qualunque parte' ‚wo immer hin'), *u Stulićevu* (kamo god, kamo godi, kamo godir ‚quocunque'). Da ju prodastь kamo jemu godje. Mon. serb. 14. (1222—1228). Šal da bi kamo godi bi ga poslal. Š. Kožičić 56b. Smrt slidi nas kamo godir gremo. P. Posilović, nasl. 14b.

KAMO KOLI, *adv. vidi* 2. kamo god *i* koli. — *U pisaca čakavaca* XV *i* XVI *vijeka.* Ta gospa kamo koli iđêše, tu se krv učińaše. Pril. jag. ark. 9, 123. (1468). Peļaše ga s sobu kamo koli grediše. Mirakuli. 16. Kamo koli more človik tamo ima bižati. Korizm. 49a.

KAMO ĻUBO, *adv. vidi* 2. kamo god *i* kamo mu drago. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Inamo kamo ļubo. Mon. serb. 146. (1349).

KAMÒMILA, *f. vidi* komomila. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (v. kalumala). Kamomila, kamomiļa (Kuzmić), camomilla (u mletačkom rukopisu, Kuzmić), 1. Matricaria chamomilla L. (Lambl); 2. Anthemis nobilis L. (Lambl, na Cresu). B. Šulek, im. 138.

KÀMO MU DRÁGO, *adv.* quocunque, *u koje mu drago mjesto, vidi* 2. kamo god, *i* drag, II, 2, b, *a) ff) bbb).* — *Mješte* mu *ima u primjerima i drugijeh oblika kao* ńemu *i* im; *u Stulićevu je rječniku bez dativa.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kamo mu drago ‚in qualsivoglia luogo' ‚quocumque' 447a), *u Volтigijinu* (kamo mu drago ‚dove vuole, dove gli aggrada' ‚wo es ihm gefällt'), *u Stulićevu* (kamo drago ‚quoquo versus'). More pojti kamo ńemu drago. Naručn. 96a. Neka vuku kravice kamo jim drago. F. Glavinić, cvit. 312a.

KAMORA, *f. vidi* 2. kamara *i* komora. — *U Istri u naše vrijeme.* Nisu za te te kamore. Nar. pjes. istr. 6, 83.

KAMOSJEČAC, kamosječa, *m. vidi* kamenosječac. — *U Belinu rječniku:* ‚scarpellino e scalpellino, quegli che lavora pietre con lo scalpello' ‚lapidarius' 650a, *i u Stulićevu:* v. kamenosječac. — *nepousdano.*

KAMOV, *adj. koji pripada Kamu.* A Kamovi idu u Afriku. M. A. Reļković, sat. K7b.

KAMOVINE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Zemļa u Kamovina. Sr. nov. 1875. 1128.

KAMPÀNILAC, kampánioca, *m. dem.* kampanio. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Vrhu studenca i kamenice od krstjenja da bude postavļen kampanilac. M. Bijanković 28.

KAMPÀNIO, kampáńela, *m. tal.* campanile, *svonik.* — *Od* XVII *vijeka.* Pod pedipsanje od jednoga dukata za staviti ga u građenje od kampanila. M. Bijanković 95. Crkvu koju poće graditi, a vi je dospiste, tako kampanio. L. Vladmirović 6. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KAMPÌDOLIJ, *m. vidi* Kampidoļ. — *U dva pisca* XVII *vijeka.* Simon prid pukom rimskim u Kampidoliju stojeći reče. F. Glavinić, cvit. 203b. Otiše prikasat tamļan Oktavijanu cesaru u Kampidoliju. I. Ančić, ogl. 61.

KAMPIDOLIJA, *f. vidi* Kampidoļ. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Aleksandra, viđńika rimskoga, u Campidoliji stojećega. F. Glavinić, cvit. 126b.

KAMPÌDOLJ, *m.* Capitolium, *tal.* Campidoglio, *brežuljak u Rimu.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚Campidoglio, luogo noto in Roma, dove si conducevano in trionfo gl' imperatori romani doppo qualche insigne vittoria' ‚Capitolium' 168b), *u Voltiđijinu* (‚Campidoglio' ‚Kapitolium'), *u Stulićevu* (‚Capitolium'). Sazida na Kampidolju otar jedan. B. Kašić, is. 7. Na Kampidolju. per. 204. U Rimu Kampidolj. J. Armolušić 84. Kad pristupi vrime da Rimljani čine oni običajni sobet ili čast u Kampidolju. J. Banovac, razg. 181.

KAMPÌDOLSKÎ, *adj. koji pripada Kampidolju.* — *U Belinu rječniku:* ‚di Campidoglio' ‚capitolinus' 168b, *i u Stulićevu:* ‚capitolinus'.

KAMPOR, *m. selo u Dalmaciji na otoku Rabu.* Repert. dalm. 1872. 40.

KAMPOŠ, *m. nekakva igra.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Počnu djeca igrati kampoša. S. Tekelija. letop. 119, 8.

KAMPRELA, *f. ime žensko.* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* M. Vetranić 2, 236. — *Može biti da je izmišljeno od sama pisca.*

KAMRIKUŠA, *f. ime nekakvoj izmišljenoj veličkoj ptici u narodnoj pripovijeci našega vremena.* — *Moglo bi biti od tur.* qanariequšu, *kanarinka, premda je drukčije značeńe.* Ptica kamrikuša koja je tako velika bila da je mogla konja i čovjeka ponijeti. Nar. prip. bos. 1, 61.

KAMŠA, *f. vidi* kanša. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Kurat obučen u kamši. L. Terzić 162. Misnik obučen u kamšu. 165. Veće sluzbenikov, obučeni u kamša. 335. Stideći se napokon kada nije različit obući kamšu kad je dužan za izmaknuti vire potribite. I. J. P. Lučić *(gdje?).*

KÀMTITI, kàmtîm, *impf. vrtjeti.* — *Akc. se mijeńa u* 1 *i* 2 *pl.:* kamtímo, kamtíte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kàmtî. — *Neposnata postańa.* — *U Vukovu rječniku:* ‚wimmeln' ‚scateo', cf. vrvljeti.

KÀMUCA, *f. divokoza, tal.* camozza. — *U Mikaljinu rječniku:* kamuca, kozica *(griješkom* kožica) ‚camoscia' ‚alluta'.

KAMUF, *m. nekakvo tkańe (po svoj prilici nije koša).* — *Valja da je talijanska riječ, ali tal.* camuffo *znači nekakav nabor što je kao nakit na ženskom odijelu; isporedi i* kamus. — *U naše vrijeme u Istri.* Malu su je zarobili Turci u kolivci u srebrnoj zivci, u košulji od renša tankoga, u modrini pana visokoga, u postolim crnoga kamufa. Nar. pjes. istr. 1, 20.

KAMUKA, *f. vidi* kamka, *maj.* kamuka. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚pannus damascenus', *i u Jambrešićevu:* ‚damassus'.

KAMÙMÎL, *m. vidi* komomila. — *U naše vrijeme na Braču.* A. Ostojić.

KAMUS, *m. vidi* kamuf *i* kumaš. — *U naše vrijeme u Istri.* Bože bože ćaća 're, kolač nosi doma gre, maloj Mari postole črne, bele, čŕjene, od kamusa skrojene. Nar. pjes. istr. 4, 14.

KÀMZE, kàmâzâ (?), *f. pl. držak u noža (kao što je u Turaka i u našega naroda, te se sastoji od dva uha ili roga), arap* qamza (Đ. Popović, tur. reč. 115). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (u noža ono gdje se drži rukom ‚das messerheft' ‚manubrium cultri'). A pokraj ńih noža zlamenita, među kamzama alem dragi kamen. Nar. pjes. vuk. 3, 6. Baš od noža kamze salomio. 4, 44.

KAMŽA, *f. vidi* kanša. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kamža, kamca ‚superpelliceum, epitogium'.

1. KAN, *m. vidi* 1. kana. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚voluntas, desiderium, mens, indoles, cupido, studium'). Meni ne *(nije)* kan *(sam pisac tumači:* odluka, misal) ta boj dostignuti. B. Krnarutić 27.

2. KÂN, *m. vidi* 1. kan. — *Od* XVIII *vijeka kod pisaca.* U dobiti kih predobe Tatar-kani. J. Kavańin 259a. Ki dobiše Tatri kane. 267a. Miloš je zavladao Srbijom ‚neograničeno, kô kakav Mongolski kan'. M. Pavlinović 88.

1. KÁNA, *f.* voluntas, consilium, propositum, *namjera (kad se nauni što učiniti).* — *isporedi* 1. kan. — *Postaje od glagola* kaniti. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚intentio'). Kudê ti mu je kana ili kudê će s têmi silami, može gospodarstvo vi uvidêti. Spom. sr. 1, 63. (1405). ‚O divojko b'jela i rumena! Bi li pošla za moga divera?' ‚Ja bih pošla i moja je kana'. Nar. pjes. marjan. 185.

2. KANA, *f. vidi* kna. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 115.

3. KANA, *f. Κανᾶ*, Cana, *grad u Galileji.* S. Jakov bi iz Kane galilejske. F. Glavinić, cvit. 117b. Voda u vino u Kani galilejskoj obrati se. 168a. U Kani, vladanja galilejskoga mestu. 816b. U Kani galilejskoj. F. Lastrić, test. 60a. Kad je bio u Kani na piru. M. A Reljković, sat. F8b. I u treći dan bi svadba u Kani galilejskoj. Vuk, jov. 2, 1.

KANÀBE, kanàbeta, *n. vidi* kanape. — *U Vukovu rječniku.*

1. KÁNAC, kánca, *m. vidi* kańac. — *U naše vrijeme.* Lovim udicom zubace, uklate, vukove i kance. S. Ljubiša, prip. 266.

2. KANAC, *vidi* kanca.

KÀNAČANIN, *m.* čovjek iz Kanaka u Banatu. V. Arsenijević. — *Plur.:* Kànačâni.

KANAČKI, *adj. koji pripada Kanaku.*

a. *u Daničićevu rječniku:* kanačkyj, selu je ‚Kupêlaniku' išla međa ‚nadь kanьčьke vinograde' (Glasnik. 15, 288 *god.* 1348?).

b. kànačkî, koji pripada selu Kanaku. V. Arsenijević.

KÀNAČKIŃA, *f.* žensko čeljade iz Kanaka. V. Arsenijević.

KÀNAĆÊŃE, *n. djelo kojijem se kanati.* — *U Vukovu rječniku.*

KANADAKIJA, *f. ime žensko, vidi* Kandaćija. — *Prije našega vremena.* Kanadakija *(može u čitati i* Kanadaćija). S. Novaković, pom. 69.

KÀNÂF, kanáfa, *m. vidi* kanap. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* On uzamši klupko kanafa peše se na toran. M. A. Reljković, sat. A1b.

KÀNAK, *m. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 96.

KÀNÂL, kanála, *m. vidi* konao.

KANALČIĆ, *m. dem.* kanal. — *U jednoga pisca našega vremena.* Iz svake avlije teče kanalčić. S. Tekelija. letop. 120, 77.

KANALI, *vidi* Konavli. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Poglavnici od Zahuma, od Kanali. J. Kavańin 231a.

KANÀLIĆ, *m. dem.* kanal. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Čres malene kanaliće navraćaju *(vodu).* D. Obradović, basn. 382.

KANANEA, *f. vidi* Hananejka. — *Od* XV *vijeka kod pisaca.* Evo žena Kananea iz onih stran biše izašla. Bernardin 31. matth. 15, 22. I oto žena Kananea od vladanja togaj prišla bješe. N. Ranina 46a. Kananea *(ispita)* zdravje jednoj kćeri

svojoj. A. Gučetić, roz. mar. 4. Kako se smilova Kananei i Mariji Mandalijeni. V. Andrijašević, dev. 26 Apostoli molu za Kananeu. J. Matović xx[b].

KANANEANIN, *m. vidi* Hananej. — *Množina bi bila* Kananeani. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Sveti Kristofor bi Kananeanin. F. Glavinić, cvit. 238[b].

KANANEIN, *adj. koji pripada Kananei.* Kako kći Kananeina. I. Držić 349.

1. KANANEJ, *adj. vidi* hananejski, hananski. — *U jednoga pisca* xv *vijeka.* Po ńega smiļenje kraļu kananeju daše i rasčińenje. M. Marulić 28.

2. KANANEJ, *m. vidi* Hananej. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Ki mu odgovori da jest Kananej. F. Glavinić, cvit. 239[a]. Šimunu bi pridivak Kananej, zašto u Kani Galilejskoj bi rojen. 848—849.

KANANEJA, *f. vidi* Hananejka. — *U dva pisca* xvii *vijeka.* Ki *(si se smiloval)* na Kananeju. A. Georgiceo, nasl. 346. Moli ga žena Kananeja za zdravje... I. Ančić, vrat. 6. Od žene Kananeje. 205.

KANANEJKA, *f. vidi* Hananejka. — *U dva pisca* xvii *vijeka.* Ti si Kananejku i očitnika zazvao na pokoru. M. Divković, nauk. 100[a]. Tako se dogodi onoj ženi Kananejki. M. Radnić 529[a]. Žena Kananejka. 270[b].

KANANEJKIŃA, *f. vidi* Hananejka. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Kako no kćer Kananejkińe. M. Radnić 223[b]. Tako jošter učiniše stotinik i Kananejkińa. 278[a].

KANANEJSKI, *adj. vidi* hananejski. — *U dva pisca* xvii *i* xviii *vijeka.* Kananejsko bihu sime. Đ. Baraković, jar. 67. Tko 'e satro kraļe kananejske. F. Lastrić, test. 160[b]. S pet kraļa kananejski. test. ad. 128[b].

KANANEO, *m. vidi* Hananej. — *Oblik je talijanski.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Šimun Kananeo. M. Divković, nauk. 57[b].

KANANEOV, *adj. vidi* hananejski. — *U jednoga pisca* xv *vijeka i u rukopisu* xvi. Sime kananeovo a ne žudejsko. Bernardin 51. dan. 13, 56. Sjeme kananeovo a ne žudiosko. N. Rańina 68[b].

KANANEVSKI, *adj. vidi* hananejski. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* U zemļu kananevsku. J. Matović 325.

KANANKA, *f. vidi* Hananejka. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Zašto ne prošaše za kćer kako Kananka. F. Glavinić, cvit. 231[b].

1. KÀNÂP, kanápa, *m. vidi* dretva. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima osim nom. i acc. sing., i voc.* kânâpe, kânâpi. — *Riječ je tuđa, isporedi tal.* cánape, *konopļe, rum.* кънепъ. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der hanffaden, spagat' ‚funiculus cannabinus', cf. dretva, vrvca). Gorńi kraj kese veži kanapom. Z. Orfelin, podr. 116.

2. KÀNAP, kânpa, *m. mjera za zemļu, vaļa da je isto što i* jutro, *tal.* campo *(uprav poļe, ali i mjera).* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Dvi iļade kanapa zemļe. I. J. P. Lučić, izk. 18.

KANÀPA, *f. vidi* kanape. — *Od tal.* canapè. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KANÀPE, kanàpeta, *n. sjedalo za dvoje čeļadi, na kojemu ima ne samo sprava za naslańańe straga nego i sa strana tako da čeļade može nasloniti jednu ruku.* — *isporedi* kanabe, kanapa. — *Riječ je romanska, isporedi franc. i špań.* canapé, *tal.* canapè, *vaļa da je od lat.* conopeum (κωνωπεῖον), *komarica, posteļa s komaricom; od francuske je riječi postala i ńem.* kanapee *i tur.* qanape. — *U naš jezik ne zna se jeli došlo od ńemačke ili od turske riječi.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der sofa, das kanapee' ‚lectus', cf. kanabe.

KANARA, *f. mesarnica, arap.* qynnare, *tur.* qanare. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka (ali vidi i* kanarski). Tako dakle jasno se stvari od ovoga svijeta promińuju: mliko u krv, pisne i fale u pogrdu, štala u kanaru, kolivka u grobnicu. S. Margitić, fal. 116. Djavli su kano psi na kanari, zaludu i*(h)* tiraju dočim je otvorena, vide meso, vraćaju se. 173. Kano psi kasapski aliti od kanare. 234.

KANÁRAC, kanárca, *m.* Serinus canarius, *ptica žute boje donesena s kanarskijeh otoka.* — *isporedi* kanarin, kanarinka. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚canarienvogel' (‚Fringilla serinus').

KANARHANA, *vidi* kanerhana.

KANÀRÎN, kanarina, *m. vidi* kanarac, *tal.* canerino. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KANÀRÎNKA, *f. vidi* kanarac *i* kanarin. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak) 13[b].

KANARSKI, *adj. samo u jednoj poslovici našega vremena (o psu). vaļa da znači: koji pripada kanari, dakle: mesarski.* Kao kanarski pas: ko prije jaše, on za ńim i ide. Nar. posl. vuk. 181.

1. KÀNAT, *m. tur.* qanad, *krilo (i na vratima i na prozoru).* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu (vidi kod* b).

a. *krilo od prozora ili od vrata (ako su dvokrilna).* Ļ. Stojanović. Ili bi vrata dignuli i kanate. F. Lastrić, test. 228[b]. Dignuvši kanate, vrata načinite prostranija. 228[b]. B'jele dvore zatvorila, a kanate začavlila. Nar. pjes. herc. vuk. 273. Na vratima odvali kanate. Nar. pjes. petr. 2, 871. Od avlije kanat otvorila. 2, 680.

b. *vidi* pretin, pregradak. — *U naše vrijeme, i u Vukovu rječniku:* n. p. u ambaru brvna između dva direka ‚das feld' ‚intertignium' *s primjerom:* Opleo sam jedan kanat u kuće, t. j. od direka do direka čatmom, cf. pregrada, pretin. Ja đe pade gorńi kanat crkve, zemļi pade i potr ikone. Nar. pjes. vuk. 3, 73.

c. što su na kočijama lotre to su na rabacijskim kolima kanati. Ļ. Stojanović.

d. *dio čega takovi da se dijelovi mogu jedan uz drugi pomicati ili uvlačiti.* A dovati srčali durbina, istegnu mu četiri kanata. Nar. pjes. vuk. 4, 453. Uze Vasiļ vezenu šišanu, podiže joj četiri kanata. Ogled. sr. 397. A treće su toke na kanate. Nar. pjes. stojad. 1, 120.

2. KÀNAT, kânta, *m. tal.* canto, *pjevańe (isporedi* 1. kantati). — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* kânâtâ. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚cantus'). Pisan naših stvari kanat na stol pridaj. M. Marulić 95. Pojaše on lipi i devoti kanat. Mirakuli. 120. Dostojni slušati oni slatki kanat. Zborn. 145[a]. Koje ću tuj kante i pjesni uslišat. M. Vetranić 1, 278. U psalmi*(h)* i kantih duhovnih. Nauk. brn. 55[b]. Pojte plačne kante. M. Divković, plač. 4. Ondi su kanti od veselja. F Glavinić, posl. 82. Napivanje duhovnih kantih. P. Radovčić, nač. 379. Da se vidi, umiju li kanat gregorijanski. M. Bijanković 64. Reče se na kanat: ‚Pomozite sveti'. L. Terzić 157. Kanta se na kanat slideći odgovor. 158. Vaš ńihovo srce kanat batrivaše,

M. Kuhačević 40. Sad pasiva tuda kralev sin, i naslišе kanat. Nar. prip. mikul. 15. Kad već ni bilo kanta čuti. 15.

KANATI, kanam, *impf.* animo proponere, *namjeravati.* — *vidi* kaniti. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Jer od ovud imam pojti, u kastio kanam dojti. P. Hektorović (?) 97.

KÀNATITI, kânatîm, *impf. graditi kanat (vidi* 1. kanat, b). — *Akc. se ne mijeña (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kânatî). — *U Vukovu rječniku:* ‚fachen' ‚intertignium struere'. — *S osobitijem značenjem:* obalu provizorno graditi da voda ne premahne. u Posavini. F. Hefele. — *Ima i refleksivno sa* se *u prenesenom smislu:* ‚Živi i kanati se' t. j. životari. S. Vulović. *vaļa da je preneseno od slaba građeńa, kao što je kod kanata.*

1. KANAV, *m. vidi* 1. kanava. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Kanav predite. M. Vetranić 1, 216.

2. KANAV, *m. vidi* 3. Kanava.

1. KÀNAVA, *f. konopļe, tal.* cánape, *mlet.* cánava. — *U Vukovu rječniku (gdje je akcenat, jamačno griješkom, drukčiji:* kânava): vide tèžina *s dodatkom da se govori u Boci. i u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. KÀNAVA, *f. vidi* konoba, podrum, *tal. mlet.* cáneva. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Drugi put nahodi neg li se vam para: kanavu otvora i opet njekako za sobom zatvora, vrag ti ga zna kako... Skita se do svijeta a dođe pak k zori kanavom opeta. N. Naļeškoviċ 1, 277. Ter njekud svaku noć kanavom izlazi 1, 288.

3. KÀNAVA, *f. ime ńekakvoj planini.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* U Kanavu visoku planinu. Nar. pjes. petr. 3, 95. — *Na drugom je mjestu oblik* Kanav: I odoše u Kanav planinu. 3, 96.

KANÀVAC, kanávca, *m. tal.* canavaccio, *grubo konopļano tkańe, i krpa kojom se briše pokućstvo i posuđe.* — *Gen. pl.:* kanavácâ. — *isporedi* kanavača. — *Od* XVII *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikaļinu* (kanavac, konopina ‚canavasso' ‚tela canabina'), *u Belinu* (‚canavaccio, panno di lino più grosso' ‚tela canabina' 164ª), *u Bjelostjenčevu* (v. konoplina), *u Vukovu* (vide krpa, rita *s dodatkom da se govori u Dubrovniku; akc. je krivo sabiļežen:* kanávac). Našadši jednu dolamu od kanavca crnu. B. Kašić, fran. 57. Dolamu od crna kanavca. 88. Od kanavca (‚kanavsa') priprosta. iń. 12.

KANÀVAČA, *f.* krpa kojom se brišu sudovi. u Lici. V. Arsenijević. — *vidi* kanavac.

KANÀVAČINA, *f. vidi* kanavac. — *isporedi* kanavčina. — *U Belinu rječniku us* kanavac.

KANAVAK, kanavka, *m. vidi* 1. kanava. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Da se ne stavļa krjepost od zapisa u način od pisanja ili svezanja kakono da bude pisan na knjizi djevice ili svezan trijemi žicami od kanavka. B. Kašić, src. 43.

KANAVCE, *n. u Belinu rječniku us* kanavac i kanavačina. — *Nije dosta pousdano, isporedi* i kanavče.

KANAVČE, kanavčeta (?), *n.? vidi* kanavac. — *isporedi* kanavce. — *U Mikaļinu rječniku:* platno od konopiňe, kanavče ‚tela canabina' 203ª. — *nije dosta pousdano.*

KANÁVČINA, *f. augm.* kanavac. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KANÁVE, kanáveta, *n. vidi* bočńak. — *Od tal. mlet.* cáneva, *ili još bolje od dem.* caneveta. *isporedi* kanaveta. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der flaschenkeller, flaschenkorb' ‚sporta ampullaria', cf. bočńak). Peciva, pogače, kolače, kanaveta rakije i vina. V. Vrčević, niz. 67.

KANÀVELIĆ, *m. prezime na Hvaru i Korčuli, tal.* Canavelli. — *Od ovoga je plemena poznati plodni pjesnik Petar (griješkom* Ivan. P. Kanavelić, iv. trog. I) *Kanavelić koji je živio* XVII *vijeka.* — *vidi i:* Kanavelić koji tôke da na svjetlo pjesni vrle. J. Kavańin 160ª. Davno odleti u pučine Kanavelić sokol Pero. 324ᵇ. — *I s talijanskijem oblikom.* Dubrovnik, pjesan gospodina Petra Kanaveli (‚Canaveli') vlastelina korčulanskoga. P. Kanavelić, dubrovn. Meu ostale jasno sjaju Karamanić, Kanaveli. J. Kavańin 158ᵇ. Kanaveli pera slavna, Karamanić starenitej. 161ª. — *I s oblikom* Kanavela *(radi slika).* Obrud, Arner, Kanavela. J. Kavańin 141ᵇ.

KANÀVETA, *f. vidi* kanave. — *U pisaca našega vremena.* Imao sam kanavetu od 4 boce pune rakije. G. Zelić 100. Vino u kanaveti noseći. P. Bolić, vinodjel. 2, 265.

KANAVRĻE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Kanavrļama. Sr. nov. 1864. 304.

KANCA, *f. pjesma.* — *Na jednom mjestu* XV *vijeka ima acc. pl.* kance, *te se ne zna jeli nom. sing.* kanac *ili* kanca, *ali je sva prilika da je* kanca *prema tal.* canzone. Ki zbirate tance, redovnici moji, ter spivate kance, vi ste slipih voji. M. Marulić 118.

KANCÈLÂR, kancelára, *m. vidi* kanģilijer, *lat.* cancellarius. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kancelare dobre i pravne bih htio ja pobrojit. J. Kavańin 146ᵇ.

KANCELÀRIJA, *f. vidi* kanželarija. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kancelarija ‚cancelleria'). Zapisa... ki jesmo pripisati činili oda rêči na rêčь va našu kancelariju. Spom. sr. 1, 177. (1418) (samo tu. Daničić). Pride Kružić noseći niko pismo proseći nas da bismo je postavili v knige naše kancelarije. Mon. croat. 212 (1521). Na predstavnici kancelariji. Š. Budinić, ispr. 131. Pečatnik uprave rimske kancelarije. A. d. Costa 1, 5. Kraļevska dvorska maģarska kancelarija. I. Jablanci 3. U kancelariji, to jest u pismosrahništu našemu apostolskomu. J. Matović XII. Ovi je bio poslan u kancelariju. A. Tomiković, živ. 270.

KANCELÀRIJSKÎ, *adj. koji pripada kancelariji.* — *U naše vrijeme.* Svi su činovnici kancelarijski dužni... Nov. sr. 1885. 80.

KANCELER, *m. vidi* kanģilijer. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Kanceler bakarski. Mon. croat. 65. (1445).

KANCÈLIJER, kancelijêra, *m. vidi* kanģilijer. — XVIII *vijeka.* Stjepana velikoga kancelijera (*u starijim rukopisima* kanģilijera). I. Gundulić 488. Kancelijer. A. Tomiković, živ. 252.

KANCÈLÎR, kancelíra, *m. vidi* kanģilijer. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Pravi Gerson kancelir da... Š. Budinić, ispr. 41. Pisac ili kancelir ńegov. 81.

KANCÈLÎRSKÎ, *adj. koji pripada kancelirima ili kancelariji.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Uprave kancelirske apostolske jesu nika naredjeńa. A. d. Costa 1, 5.

KANCÈLISTA, *m. pisar, činovnik u pisarni, po ńem.* kanzellist. — *U pisaca našega vremena.* Kancelista, ńem. ‚kanzellist', tal. ‚cancellista'. B. Petranović, ručn. kń. 11.

KANCEĻAK, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228.

KANCIJA, *vidi* kacija, b.

KANCILÀRIJA, *f. vidi* kanǵelarija. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Iz libra koji u našu kancilariju postaviti će se. M. Bijanković 32. Potomtoga u kancilariji ukazati će patrimonij sebi odredjen. 68.

KANCÌLÊR, kanciléra, *m. vidi* kanǵilijer. — XV *i* XVI *vijeka.* Kanciler baški i notar cesarov. Mon. croat. 74. (1450). Bog govori po ustih svoga kancilera Luke. Korizm. 44ᵇ. Govorenje Luke kancilera Isusova. 58ᵇ.

KANCÌLIJER, kancilijèra, *m. vidi* kanǵilijer. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Kraļ Enriko za svoga velikoga uze ga pisara ili kancilijera. F. Glavinić, cvit. 428—429. Stjepana velikoga kancilijera *(u starijim rukopisima* kanǵilijera). I. Gundulić 488. Kancilijera velikoga čini u skrovit stan dozvati. P. Kanavelić, iv. 17.

KANCÌLÎR, kancilíra, *m. vidi* kanǵilijer. — *Od* XV *vijeka.* Kancilir gospodski. Mon. croat. 119. (1482). Pop Frančisko kancilir biskupa. 219. (1526). Kraļ velikom kanciliru *(u starijim rukopisima* kanǵilijeru) pridava ga. I. Gundulić 447. Zabrańijemo po svaki način našemu kanciliru, da ne izvadi nijednu viru. M. Bijanković 32. On po kancilira ured čini poteći. Oliva. 44.

KANCÌLÎRSKÎ, *adj. koji pripada kancilirima.* Po drugoj upravi kancilirskoj. A. d. Costa 1, 75.

KÁNČE, *m. vidi* kanǵe. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* I u latinske riječi i slova svako pismo čin't umihu, nijedan kanče sad to ne umi. J. Kavańin 96ᵃ.

KANČELÀRIJA, *m. vidi* kanǵelarija. — *U Stulićevu rječniku:* ‚cancellaria' ‚locus ubi reipubl. negotia tractantur, inde dictus, quod ibi scribae cancellis septi sunt'.

KANČELER, *m. vidi* kanǵilijer. — XVI *vijeka.* Počtovane općine kančeler. Mon. croat. 248. (1546).

KANČÈLIJER, kančelijèra, *m. vidi* kanǵilijer. — *Od* XVII *vijeka.* Filip kančelijer to jest potajnik parižki. I. Ančić, ogl. 117. Pisaoci očiti oli ti kančelijeri. M. Dobretić 303. Općenog pisara, koji se zvao kančelijer. Pravdonoša. 1852. 5.

KANČÈLÎR, kančelíra, *m. vidi* kanǵilijer. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kančelir, pisac ‚scriba, actuarius. ab actis'). Rotni kančelir mista kliškoga. Mon. croat. 189. (1506). Ovi biše veliki kančelir i svesnadar kraļa Stipana Tomaševića. And. Kačić, razg. 188.

KANČÈLO, *n. pasmo konca.* — *Riječ je nejasna postańa: Miklošić misli na tur.* kangal *(vidi* kangal); *drugi misle na srlat.* cancelli, *nekakvu vrstu konca.* — *U Vukovu rječniku:* ‚ein strahn (bund) zwirn' ‚fasciculus filorum tortorum'.

KÁNČEVICA, *f. vidi* kańčevica. — *U naše vrijeme.* Kad ribaju na kančevicu. L. Zore, rib. ark. 10, 348.

KÀNČIJA, *f. vidi* kanǵija. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (može biti da treba čitati* č *kao* ǵ). Pod kančijom turskom plakańe. S. Badrić, ukaz. 21.

KANČÌLIJER, kančilijèra, *m. vidi* kanǵilijer. — *U poslovici dubrovačkoj* XVIII *vijeka.* Rodio mu se danas kančilijer. (Z). Poslov. danič.

KANČÌLÎR, kančilíra, *m. vidi* kanǵilijer. — *Od prije našega vremena, i* XV *i* XVI *vijeka.* Od kančilira. Stat. poļ. ark. 5, 258. Kančilir počtovane općine. 303. Mikši Pelegrinoviću, kančiliru zadarskomu. P. Hektorović 53. I kančilir ima proštiti sentenciju. P. Hektorović (?) 107. Cesar čini da kančilir piše sentencu. 127.

KANČILÌRIJA, *f. vidi* kanǵelarija. — *Prije našega vremena.* Što ishodi van is kvatirna od kančirilije *(jamačnom pisarskom grješkom mj.* kančilirije). Stat. poļ. ark. 5, 259.

KANČINA MEĐA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva kod Kančine Međe. Sr. nov. 1863. 480.

1. **KÁNDA** (Kȁnda), *f. ime žensko.* — *isporedi* Kandakija. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae' *s primjerom:* Kanda nije, Sanda nije, na srijedu torbe nije). Kanda. S. Novaković, pom. 69. Veli mu Kanda. V. Vrčević, niz. 56. Upitaće ženu Kandu. 243.

2. **KÂNDA** (kan' da), *mj.* kano da, *vidi kod* kano, kaono. — *Od* XVIII *vijeka.* Jedno čini, kan' da žmiri. V. Došen 8ᵃ. Sve više sebe meće, kan' da orla visokoga ima otca rođenoga. 18ᵇ. Sad se gromom grozi *(oblačina),* kan' da megdan dile bozi. 31ᵃ. Jer su ńemu laži mile, kan' da b' dragi kamen bile. 87ᵃ. Ka se laštre, kanda su od zlata. J. Krmpotić, malen. 4. Nije li, kada stare pčele tušiš, crn ti vosak, kan' da dimom sušiš? J. S. Reļković 165. Šta ste take, mile snae, kan' da su vas zmije pile? Nar. pjes. vuk. 1, 170. Ona skoči kan' da se pomami. 1, 251. Sve se pušiš kan' da šļive sušiš. 1, 493. Nuto zeta! nuto sijaseta! kan' da ga je krava otelila. 1, 523. Pak ogrće divan-kabanicu, ni dugačka ni vrlo široka, već kan' da je za ńu sakrojena. 1, 600. Obuče je što god lepše može, baš kan' da je oče da udaje. 2, 165. Kad brž' ode sa junaka glava! kan' da nije na ńemu ni bila! 2, 424. Kad pogleda, kan' da muńa sine. 2, 428. Turski hoǵa na zvonari viče, ja kan' da je na mečetu svome. 3, 47. Kade igra, kanda paun šeće. 3, 257. Kad govori kanda golub guče, kad se smije kanda sunce grije. 3, 543. Pršte sanduk kanda post'o nije. Nar. pjes. vil. 1866. 486. Kanda ga je vrana na prudu izbļuvala (ružan). Nar. posl. vuk. 128. On ih znao tako živo ispisati, kanda bi živi pred ńime bili. S. Tekelija. let. 119, 14. Ta državļanska ravnopravnost začela se kan' da već ne bi smjelo ništa postojati. M. Pavlinović, razg. 63. A vidiš li gdje mu kosti zveče, kan da ļudsku na nemilost ječe? Osvetn. 1, 37.

KANDACA, *f. vidi* Kandakija. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Haduma kraļice Kandace. J. Matović 160.

KANDACIJA, *f. vidi* Kandakija. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Čovik Arapin, moguć Kandacije kraļice arapske Sabe čuvar susrite Filipa Isukrstova učenika. Đ. Rapić 71.

KANDAĆIJA, *f. biće isto što* Kandakija. — *Prije našega vremena.* Kandaćija. S. Novaković, pom. 69.

KANDAK, *m. ime muško.* — *U Daničićevu rječniku:* Канъдакъ, između Vlaha koje je car Stefan dao crkvi Arhanđelovoj u Prizrenu bješe ime ‚Kandakъ' (Glasnik. 15, 292. *god.* 1848?).

KANDAKIJA, *f.* Κανδάκη, Candax (?), *ime žensko bibličko.* — *U Vukovu prijevodu svetoga pisma.* Čovjek Arapin, uškopļenik, vlastelin Kandakije carice arapske. Vuk, djel. ap. 8, 27.

KANDALICA, *f. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 114.

KANDÀLÎR, kandalíra, *m. vidi* kandilijer. — *U jednoga pisca* XV *vijeka.* Visoko s svićami stahu kandaliri. M. Marulić 28.

KÂNDAR, *adv. vidi* 2. kanda, *od čega postaje dodatkom glasa* r (= že, *vidi* r i re). — *U naše vrijeme.* Skoči Marko kandar se pomami. Nar. pjes. stojad. 1, 7. Kad govori, kandar biser broji. 1, 18. Marko viknu, kandar ala riknu. 1, 44.

KANDEL, *m. vidi* kandjela *i* kandela. — *Od prije našega vremena.* Jedan kandel. Nared. modr. ark. 2, 86. Važgani kandeli da držet se vsagda. Š. Kožičić 14b.

KÀNDELA, *f. vidi* kandjela, *od čega se ne razlikuje tijem što bi e bilo mješte negdašnega ê, nego što ostaje bliže talijanskoga oblika.* — *Od* XV *vijeka.* Luka ima obsluživati crikvu s misami i kandelǫm. Mon. croat. 64. (1445). Jedna naj maňe kandela priko dne i noći prid ńime neka gori. M. Bijanković 37. Kandel, pihžid i kaleži. J. Kavańin 322b. Užegavši svićňak ĺliti kandelu. A. Kanižlić, utoč. 50. 50 srebrnih kandela. 76. Da navlastito srdce moje većma gori, nego ona kandela i sviće prid otarom tvojim. bogoļubn. 241. Uļem iz kandele kolina namaza. 440.

KANDÈLÔRA, *f. tal.* candelora, *kod katolika svetkovina bogorodičina drugoga dana februara, što se našom riječi zove* Očišćeńe blažene djevice *i* Svjećnica *(jer se blagoslivļaju svijeće), a kod pravoslavnijeh* Sretenije. — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Vukovu (gdje je slo sabiļešen akc.:* kandelòra): u ovoj poslovici: ‚Kandelora zima fora' (u Dubrovniku) i znači: kad prođe sretenije prošla je i zima. cf. Blaž, *vidi i* Nar. posl. vuk. 128. Od adventa do kandelore. B. Kašić, nač. 78. Na očišteńe B. D. Marije što u Bosni reku Marina a u Ercegovini kandelora. S. Margitić, fal. 8. Od došastja Gospodinova do kandelore. S. Badrić, prav. nač. 72. Svetkovina očistjenja naše gospoje što se zove od svića oliti kandelora. Blago turl. 2, 44.

1. KANDIĆ, *m. zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Rasdijeļ. 42.

2. KÀNDIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Zove Mimo Kandića Vasiļa. Ogled. sr. 395. Simo Kȁndić, Toma Kȁndić iz Užica. Ļ. Stojanović. Živko Kandić. Rat. 266. 335.

KÀNDIĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 160.

KÂNDIJA, *f.* Creta, *tal.* Candia, *veliki otok na jugu Grčke kajemu je po grčkome ime* Kreta *ili* Krit, *a ovako ga sovu Talijani po gradu istoga imena.* — *Od* XVI *vijeka, a između riječnika u Mikaļinu* (Kandija, otok ‚Creta, Gnossia, Aeria macronensis'; Kandija, grad ‚Matium cytaeum'), *i u Belinu* (‚Candia, isola e regno noto' ‚Creta' 164b). Nikole Jerka Dmitrovića spijevaoca koji umrije u Kandiji. N. Naļešković 1, 328. Kraļu od Kandije, koja se u ono doba Kreta zvaše. I. Gundulić 3. Jove ļubi i na nebo svoju Kandiju. J. Kavańin 163a. Cipar i Kandija. 218b. Kreta a sad Kandija. 292b. Car se podiže s vojskom za osvojiti Kandiju. A. Kanižlić, kam. 141. Da se nahodimo više Kandije na Patmos-otoku. I. J. P. Lučić, razg. 79. Prišlo je pisano od Kandije grada. Nar. pjes. istr. 2, 93. Hoću tebe, pobro, pokloniti sav bogati Cipar i Kandiju. S. Milutinović u Pjev. crn. 86b. Te zavede više škola u Kandiji. Nov. sr. 1884. 49. — *U ovom se primjeru ne zna o kakvom se gradu govori:* Da uhodi od Kandije vrata. Pjev. crn. 205b.

KANDÌJANIN, *m. čovjek s Kandije.* — *Plur.:* Kandijâni. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka, a između riječnika u Belinu* (‚Candiotto' ‚Creticus' 164b). Kandijani. Anton Dalm., nov. tešt. 172. act. ap. 2, 11.

KANDÌJÂNSKI, *adj. koji pripada Kandijanima ili Kandiji.* — XVIII *vijeka, a između riječnika u Belinu* (‚di Candia' 164b) *gdje se naj prije nahodi.* Slidi broj oficijala cmiški koji su bili od rata kandijanskoga do dneva današnega. Ant. Kačić, razg. 269.

KANDÌJÂŠ, Kandijáša, *m. vidi* Kandijanin. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pravo bi ńih ondi klasti, gdi Kandijaše sveti Pava'. J. Kavańin 154a.

KÀNDIJOKA, *f. žensko čeļade iz Kandije.* — *Samo u Belinu riječniku:* ‚Candiotta, donna di Candia' ‚mulier cretensis' 164b.

KÂNDIJSKÎ, *adj. koji pripada Kandiji.* — *U naše vrijeme.* Da istrebi i ime hristjansko sa zemļe kandijske sa svim. Nov. sr. 1884. 49.

KÀNDÎL, kandíla, *m. vidi* kandilo. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (vide kandilo *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom iz narodne pjesme:* Zlatan kandil od dvanaest oka). Zlatan ću joj kandil sakovati, zlatan kandil od sedamnest oka. Nar. pjes. vuk. 8, 76.

KANDILAN, kandilna, *adj. koji pripada kandilu.* — XIII *vijeka.* Vь kandilьnomь očišćeniji i užeženiji. Sava, tip. hil. glasn. 24, 200.

KÀNDÌLIJER, kandilijèra, *m. svijetńak (čirak), osobito veliki (zlatni, srebrni, ili poslaćeni, posrebrńeni) što se drži u crkvi, tal.* candeliere. — *Po zapadnom govoru* kandílîr. — *Od* XV *vijeka, vidi kod* b.

a. kandilijer. Libro koje se zove kandilijer od zlata. M. Orbin 127. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

b. kandilir. Visoko s svićami stahu kandiliri. M. Marulić 28. Dva kandilira od latuna. M. Bijanković 88. Strane od pistule da bude kandilir. 88. A sve koļiko, to jest piksida, vel, tabernakul, otar, kandiliri, kandela da su vele čisti. 87.

KANDÌLÎR, kandilíra, *m. vidi* kandilijer.

KANDILKA, *f.* Aquilegia vulgaris L., *ime biļci.* — *U pisaca našega vremena.* Kandilka, Aquilegia vulgaris L. J. Pančić, bot. 192. Dugovečne biļke n. pr. kandilka. K. Ornogorac, bot. 31.

KÀNDILO, *n. svjetiļka (lampa, lampada) što visi u pravoslavnijem crkvama i kućama pred bogorodičinom slikom (vidi i* kandjela). — *isporedi* kandil, kandio, kandjelo. — *Po svoj prilici dolazi od novogrć. καντήλι, a ne od arap.* qandil *(što je od onoga postalo) preko tur.* qandil. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kanъdilъ *i* kanъdilo, *rus.* кандило. — *Između riječnika u Vukovu:* ‚die hängelampe (vor der Mutter Gottes)' ‚lucerna (lampas) pensilis', *i u Daničićevu* (kanьdilo, *καντήλα).* Jedinijemь kanьdilomь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 211. Kanьdila i ripidije. Mon. serb. 91. (1330). Postavi sedam jednaki kandila. R. Pavić, ogl. 141. Sam veliki misnik imadijaše ova kandila užizati. 141. Prid pristoļem goraše sedam kandila. 667. Utješila dvanaest kandila. Nar. pjes. petr. 2, 569. Pokupiše ... od srme kandila. Pjev. crn. 46b. Zna Bog čije maalo u kandilu gori. Nar. posl. vuk. 93. Stao kaļavim nogama

na časnu trapezu da dohvati kandilo. Vuk, poslov. 196.

KÀNDIO, kàndjela, *m. vidi* kandjelo. — *U jednom primjeru našega vijeka gdje je po hercegovačkom govoru* kàndeo. Naredi da se kandeo kupi. V. Bogišić, zborn. 868.

KÀNDIOCE, *n. dem.* kandilo. — *U naše vrijeme.* Običaj je bio da po celu noć gori kandiooe u njegovoj spavaćoj sobi. M. P. Šapčanin 1, 80. U sobi je svetlucalo kandiooe pred Hristovim raspećem. M. Đ. Milićević, sim. več. 808. — *U ovom je primjeru s oblikom* kandeoce: Malo je kandeoce pred dverima okiļelo. S. Ļubiša, prip. 196.

KANDIŠ, *m. ime biļci.* — *U starom rukopisu.* Kandiš, nerio, leandro (Anselmo da Canali), Nerium oleander L. v. Kumdiš. B. Šulek, im. 188.

KÀNDJELA, *f. kandilo (kaje vidi) što visi u crkvama katoličkijem pred otarima i svijetli kad su na ńima posvećena vino i čestice.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kàndjêla. — -je- *stoji (kao da je bilo ńegda ê) u juńnom govoru, u zapadnom* i (kàndila). *u naše vrijeme po hercegovačkom i crnogorskom govoru glasi* kàndela. — *Kao da je ujedno postalo od lat.* candela *(svijeća) i od grč.* κανδήλι *(vidi kod* kandilo), *jer od prvoga prima oblik a od drugoga znaćenje.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚lampas' ‚lampada') *i u Stulićevu* (‚lampas'). — *U naj starijem primjeru ima šire znaćenje: svjetiļka, lampada uopće.* Prilično je kraļestvo nebesko g desetima djevicami koje uzimļući kandjele svoje... Pet lude uzamše kandjele ne uzeše ulja sobom, a mudre tadaj uzeše ulja u sude svoje s kandjelami. N. Rańina 222a. matth. 25, 1–4. Dajte sve tamjane i kandjele. M. Vetranić 1, 286. Pomazavši se u jutro uljem od kandile. B. Kašić, iń. 97. Obisiše jednu kandilu. is. 18. Svićnica ili kandila. rit. 61. Napuniše kandjele čiste same vode. fran. 211.

KÀNDJELO, *n. vidi* kandilo, *isporedi* kandjela. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj (obično* kàndelo), *a između rječnika u Vukovu:* kandelo, vide kandilo *(s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Ja sam mnoga zažega' kandela. P. Petrović, gor. vijen. 92. Pred oltarom plakaše kandelo. 108. Kad dođe vrijeme da uždi svijeće i kandelo. Nar. prip. vrč. 68. Srebrno crkovno kandelo. V. Vrčević, niz. 288. Kupi uļe kandjelu sv. Stevana. S. Ļubiša, prip. 26.

KANDJÈLOT, *m. tal.* candelotto, *dem.* candela, *svijeća.* — *U rukopisu dubrovačkom* XVI *vijeka.* Ako vidiš dublijer ali kandjelot užešen, toj prilikuje veliko slo. Zborn. 128a.

KANDOSIJA, *f. ime žensko.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A svijetli sestra Kandosija. Nar. pjes. vuk. 2, 129. A da uzmeš sestru Kandosiju. 2, 132.

KANĐA, *f. ime žensko, isporedi* Kanda, Kandaćija. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 69.

KANEA, *f. u Mikaļinu rječniku:* Kanea, grad u Kandiji ‚Cydonia, Cydonis, Cydon'.

1. KÀNELA, *f. vidi* kańela. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenćevu* (‚cinamomum'). Gdi je stajao papar ili kanela. M. Radnić 298a. Matni kanele jedan dia. J. Vladmirović 36. Kanela, kańela (Dellabella) (tal. cannella), cinamomo (Kuzmić, Durante), Laurus cinnamomum L. B. Šulek, im. 189.

2. KÀNELA, *f.* pipa, slavina. Ne uzmi djevojke, koja za kanelu drži. u Lici. V. Arsenijević. — *tal.* cannella.

KANELICA, *f. dem.* 2. kanela. V. Arsenijević.

KANERHANA, *f. (ili* kanerhańe, *n.) u rukopisu* XIII *vijeka.* — *Neposnata znaćenja.* Vь kanerьhani. Sava, tip. stud. glasn. 40, 168. — *U drugom rukopisu ima a mj. e.* Vь kanarhani. Sava, tip. hil. glasn. 24, 211. — *isporedi* kańerisati.

KANET, *m. vidi* 1. kanat. — *U naše vrijeme (po tumačenju nije posve isti smisao).* Na vratima među kanetama *(griješkom mj.* kanetima). Nar. pjes. herc. vuk. 125. Kaneti, pragi drveni od vrata i prozora. 357. Kaneti, prazi od prozora i vrata. Nar. prip. vrč. 225.

KANETAN, kanetna, *adj.* slab (‚gracile'). Slovinac. 1880. 389. — *Može biti od tur.* qyn, *mińka,* qynamak, *mučiti.* — *isporedi* kanikan.

KANFILA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 69.

KÀNGAL, *m. pasmo, vidi* kančelo, *tur.* qangal. — *U naše vrijeme.* Tvoji brci dva kangala slata, daj mi dragi jedan kangal slata, da navežem srmali jagluka. Nar. pjes. herc. vuk. 184. A dva brka dva kangala slata. 165. Kangal, kitica. 357.

KÀNG-, *vidi* i kańk-.

KÂNĜA, *f. čakļa, panja.* — *Tur.* qanga, *čakļa.* — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚die kralle (des adlers)' ‚unguis'. 2. ‚der hacken' ‚harpago' (‚auf schiffen')' cf. čakļa.

KÁNĜE, *m. hyp.* kańgilijer. — *Akc. se mijeńa u voc.* kânge. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* Piši, kange *(kao poslovica).* P. Budmani.

KÀNĜIJA, *f. vidi* kamģija. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide kamģija). On čuje ornice na plugovih i kolesah pod koli škripati, od kańģija šikare pucati. M. A. Reļković, sat. L6a. Već poteže trostruku kańģiju, tri su na ńoj lule od tumbaka. Nar. pjes. vuk. 3, 2. U ruke mu tatarka kańģija, ošibuje sedam masgi blaga. 3, 310. Već se biju od tela kańģijom. Nar. pjes. juk. 67. Ti ne žali konja od kańģije. Nar. pjes. kras. 1, 85.

KANĜÌJÂŃE, *n. djelo kojijem se kańģija.* — *U Vukovu rječniku.*

KANĜÌJATI, kańģìjām, *impf. vidi* kamģijati. — *U Vukovu rječniku.*

KANĜÌLIJER, kańģilijèra, *m. javni pisar, biļežnik, tal.* cancelliere. — *vidi* i kanžilijer. — *isporedi* kancelijer, kančelijer *itd.* — *Od* XV *vijeka (vidi* kanžilijer), *a između rječnika u Belinu* (‚cancelliere' ‚cancellarius' 164b; ‚notajo, quegli che scrive agli atti publici' ‚tabellio' 518a) *i u Stulićevu:* ‚cancelliere' ‚antiquis pp. erat scriba, sed hodie nobis est loci praefectus ubi reipubl. negotia tractantar, vide supra (sumitur aliquando pro scriba)'. Gersom Parizimski kańģilijer. B. Gradić, duh. 88. Glavu imaju deli-Stjepana velikoga kańģilijera. I. Gundulić 488. Kraļ velikom kańģilijeru pridava ga *(list).* 447. Naviješteno cića toga od našega biće tebi kańģilijera velikoga, uvjetovat sve što je tebi. 455. Što su držani parci, kańģilijeri, prokuraturi. I. Držić 279. Gvarin veliki kańģilijer Buģijerov. I. Đorđić, ben. 176. Sidio k'o kańģilijeri prid knezom. (Z). Poslov. danič.

KANĜÌLIJERSKÎ, *adj. koji pripada kańģilijerima.* — *U Belinu rječniku:* ‚di notaro' ‚tabellionicus' 514a.

KANĜILIJÈRSTVO, *n. mjesto, čast, posao u kańģilijera.* — *U Belinu rječniku:* ‚arte di notajo, notaria' ‚tabellionia' 518a, i *u Stulićevu:*

‚il mestiere del cancelliere' ‚munus verbi praeced.' *(vidi* kanĝilijer).

KANĜILIJÈRŠTINA, *f. vidi* kanĝilijerstvo. — *U Belinu rječniku:* ‚arte di notajo, notaria'; ‚tabellionia' 513a, *i u Stulićevu (uz* kanĝilijerstvo).

KÀNIBAL, *m.* anthropophagus, *čovjek ljudožder, tal.* cannibale. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Daju te dubrave mrke kanibale. M. Vetranić 1, 160.

KÀNICA, *f. vidi* tkanica.

a. *pâs, pojas.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kanica, pâs ‚zona, cingulum') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (vide tkanica). Opasa se kanicom pokornem. And. Kačić, kor. 284. A naj posle ibrišim-kanicu. Nar. pjes. petr. 2, 679. Obuče se kako i sirota, a na ruke bilu koneštricu, v koneštrici dvi bile kanice. Nar. pjes. istr. 2, 67. Ovo imam dvi svilne kanice. 2, 68. Ča ćemo tim svatom darovat? Divojkam te svitle kanice. 2, 149. Kupi se prsten za devojku, kanice (pavte), oveće... M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 55. Stražńu kecelju, pojasić i kanice (pavte). 1, 69. Resanka ima: košulju, čarape... kanice (pojas). 1, 70. Umjetne ružice, svileni rubci, kanice. V. Bogišić, zborn. 221. Kanica, ženski uzani, kupljeni pâs. u Dubašnici na Krku.

b. *u Vukovu rječniku:* od smokava (nanizanijeh na tanko drvo) kao lesica na četiri ugla *s dodatkom da se govori u Boci.*

KANIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Stojadin Kanić. Rat. 858.

KÀNIJA, *f. nožnica.* — *Od tur.* qyn. — *U naše vrijeme u Srbiji.* U kaniju sabju uturio. Nar. pjes. stojad. 1, 84. Kànija (korice), cf. nožnica. V. Ilić iz Srbije. — *I samo u množini.* Kanije, višebroj, kore od noža. Ž. Radoničć.

KANIKAN, kanikna, *adj.* u kojoj strani života nezdrav: ‚On je kanikan u prsima'. ‚On je kanikna života'. M. Pavlinović. — *isporedi* kanetan.

KANINA, *f. ime mjestima.*

a. *u Daničićevu rječniku:* grad blizu Avlona. Gospodina Kanině i Avlonu. (Mon. serb. 178. *god.* 1368).

b. *selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 115. — *Na drugom je mjestu pisano* Kańina. Schem. herc. 1873. 17.

KANINSKI, *adj. koji pripada Kanini (vidi* Kanina *kod* a). — *U Daničićevu rječniku:* kaninskyj, iz Kanine. Čefalija kaninski. (Mon. serb. 178. *god.* 1368).

KÂNÎ PÒTOK, *m. polje u Srbiji u okrugu užičkom.* Lj. Stojanović.

KANISTAR, Kanistra (?), *m. u Mikaljinu rječniku:* Kanistar, grad u Slavoniji ‚Canistro, città' ‚Pallene'.

KANIŠKA IVA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdilj. 109.

KANIŠKI, *adj. koji pripada Kaniži.* Postavi Hrvatom bana Ladislava Kaniškoga. P. Vitezović, kron. 131. U tavnici kaniškog dizdara. Nar. pjes. juk. 350. I spadoše u polje kaniško. 353. Vino pile kaniške gazije. 500. — *vidi i* Kaniška Iva.

1. KÁNITI, kânîm, *impf.* monere; parare. — *Akc. kakî je u praes. taki je u impf.* kânâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kânî, *u part. praet. pass.* kânen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Neposnata postanja.* — *Samo kod južnijeh Slavena (i u stslovenskom, vidi kod* 1, a), *isporedi novoslov.* kaniti, *bug.* kańa, 3 *sing. praes. impf.*

1. *aktivno.*

a. monere, hortari, *nutkati.* — *Valja da je ovo naj starije značenje, jer ima i u stslovenskom primjer:* Dušo *(mj.* dušą) na blagovêrije kanita (F. Miklošić, etymol. wörterb. 110b *kod* kani-); *ali je potvrđeno samo u Mikaljinu rječniku:* kaniti, nukati ‚moneo, hortor' *i u Stulićevu:* kaniti koga ‚invitare, vocare rogando, monere, hortari aliquem' *(iz Mikaljina), i u jednom primjeru* XVIII *vijeka:* Vladika izpivši čašu, počne sve druge kaniti: ‚Čada moja, budimo veseli!' D. Obradović, živ. 47. *(U ovom primjeru* XVI *vijeka nije dosta jasno značenje:* Ter trude do groba vojnici izbrani da im hitro hudoba blažen duh ne kani, gdje oko ńih veći broj od strijela oblijeta. M. Vetranić 1, 144).

b. parare, animo intendere, *namjeravati.* — *Može biti da je ovo značenje postalo od refleksivnoga* kaniti se *tijem (kao što često biva) što je aktivni oblik samijenio refleksivni.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kanim, mislim ‚intendo, propono', v. namjeńujem. 2. kanim, odlučujem ‚decerno, statuo'), *u Jambrešićevu* (kanim ‚intendo'), *u Voltiģijinu* (‚intenzionare, pensare' ‚denken, eine absicht haben'), *u Stulićevu* (‚statuere, deliberare, decernere, animum inducere, sibi persuadere'), *u Daničićevu* (‚intendere').

a) s infinitivom. Ne pomêtamo ni ju kanimo pomesti. Spom. sr. 1, 2. (1395). Kada kani kmetića pojti od gospodara svoga. Stat. poj. ark. 5, 288. Ča kani Bog stvorit nemoj iziskovat. M. Marulić 134. Naša tijela silom smrt u prahu stlačit kani. M. Vetranić 1. 32. Nijesam kanila nigdar se udati. 1, 213. Ki kane pojti. Mon. croat. 246. (1545). Što mi kańaše dati. F. Vrančić, živ. 47. Kańahu u Sibapol grad dojti. 58. Ako nam kani car pravo suditi. I. T. Mrnavić, osm. 121. Što kanite i odlučujete učiniti? P. Bakšić 53. Što već kani, što je trudno, ńemu ukaut što bi sudno? J. Kavańin 420a. Ako me kaniš vzeti, jur je sedaj doba. Jačke. 32. Kamo ju kani otpeljat. Nar. prip. mikul. 40. Jur otale maći se ne kane. Osvetn. 2, 112.

b) s podložnom rečenicom u kojoj je da. Rosi kane da predobiju Krim. S. Tekelija. let. 119, 37.

c) nema glagola ni kao kod a) ni kao kod b), ali se ima u misli ići *ili* poći *itd. ili* da ide, pođe *itd.* On se nije razbolio, već se je uhitio, jer on kani po djevojku. Nar. pjes. vil. 1868. 644.

d) s objektom, ali samo s akuzativom što *(ne terog. ili relat.).* Što kaniš? F. Vrančić, živ. 97. Zna li se što kani sultan od Osmana? I. T. Mrnavić, osm. 173. Da, jest ńešto što ti ljudi kane. Osvetn. 1, 71. Šta kanite ako bora znate? 2, 92.

e) u jednom primjeru ima part. praes. act. kaneć *bez objekta; može biti da je smisao:* odlučan. Kako je odgańal Turke? jeli kaneć gda j' Siget pomagal verno' braneć? P. Vitezović, odil. 59.

2. *sa se, refleksivno.*

α. po značenju kod 1, a *značilo bi:* nutkati *sama sebe; pak odlučivati, namjeravati, spremati se.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (kaniti se, odlučivati ‚delibero, consulto'), *u Belinu (vidi kod* c), *u Stulićevu (vidi kod* d), *u Vukovu* (‚sich anschicken' ‚paro me').

a. *sa značenjem sprijeda kazanijem.*

a) s infinitivom. Nitkor se ne kani pojt s Turci pobiti. Đ. Baraković, vil. 76. Eto lista, ki iz nutra došo nam je iz saraja, da se kani do dva jutra put istočnijeh dignut kraja. I. Gundulić 485. Bog mi je svjedok, koliko sam se puta kanio doći. S. Ljubiša, prip. 260.

b) s podložnom rečenicom u kojoj je da. Više puta se kanio da ih jedno jutro pobije. Nar. prip. vuk. 154. Kanio sam se da ti dođem. Vuk, rječn. Mnogo sam se puta kanila da otkrijem. Pravdonoša. 1852. 28.

c) s dativom i prijedlogom k. K tom nek kučnik sad se poslu kani. J. S. Reljković 398.

d) s prijedlogom na *i akuzativom.* Srmo moja, na put ti se kanim. Nar. pjes. herc. vuk. 111.

b. kod značenja: odlučivati, ističe se imperfektivni smisao, tako da znači: između dvije ili više odluka ne odlučiti se još ni za jednu. Kane se oće li neće li. D. Obradović, basn. 88. Sve se kanim: dal' da ih dadem manastiru za ripide, ili da s njima pomažem i milo i drago? M. P. Šapčanin 1, 96. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Kaneći se hlap na vodu, tu se postara. (D). Poslov. danič.

c. po predašnjemu smislu, može značiti i oklijevati uopće. — *U Belinu rječniku:* ‚tardar, indugiare' ‚moram facere' 722b, *i u jednom primjeru* XVIII *vijeka:* Ona ne kaneć se vjerova. S. Rosa 181b.

d. u Stulićevu rječniku ima i osobito značenje: pretvarati se kao da se neće nešto što se uprav želi: ‚far lo schizzinoso' ‚aspernari aliquid ita ut nauseam vel fastidium ostendas, licet rem sincere affectes'.

β. kao imperfektivni glagol prema okaniti se. — *U jednom primjeru našega vremena:* Pa se mudro domisliše Turci, okanit se Duge i udara, kaniše se da i ne hćedoše. Osvetn. 8, 109. — *Mislim da sam čuo i u Dubrovniku u ovom smislu:* ‚Kani se ti tega posla!' P. Budmani.

2. KÀNITI, kȁnīm, *impf.* zakaniti, okaniti: 1. ograditi šumu ili livadu, dvor itd. 2. lađu okànit. Na Krku zovu lađom primitivnu vrst lađa, koje su samo jednostavno izduben dub, jela, smreka, pa se još ozgor od dasaka nešto zakrili trup lađe, pa to kažu: ‚okanit lađu'. Take su lađe vrlo dugačke. Na Krku.

KÀNIŽA, *f. ime mjestima.*

a. u Hrvatskoj. a) selo u županiji ličko-krbavskoj. Razdijelj. 29. — *b) selo u županiji varaždinskoj.* 92. — *c) zaselak u županiji zagrebačkoj.* 85.

b. u Slavoniji selo u županiji požeškoj. 120.

c. vidi Kaniža.

Pomiše se u primjerima već od XVI *vijeka (koji primjer može pripadati pod* Kaniža). Mi Juraj knez Zrinski ... Kaniže krajišnoga grada naj viši kapitan. Mon. croat. 274. (1575). Grad pritvrdi od Kaniže. I. Gundulić 567. Kaniža *(ili* Kanižа?). S. Novaković, pom. 184. Juraj od Kaniže. P. Vitezović, kron. 188. Rasbi Turke pri Kaniži. 187. Odtira je tamo do Kaniže. M. A. Reljković, sat. D7a.

KANIŽÁNAC, Kanižánca, *m. čovjek iz Kaniže.* — XVII *vijeka.* Ban velika zla čini Kanižancem. P. Vitezović, kron. 187.

KANJEL-, *f. vidi* kanel-.

KÂNKAR, *m.* carcinoma, *rak (rana), živina, zla rana, tal.* cánchero, *mlet.* cáncaro. — *Od* XVII *vijeka, a između rječniku u Mikaljinu* (kankar, nemoć ‚cancer'). Pet *(oslravljenijeh)* od postema i od kankara. B. Kašić, iń. 102. Otrova će desnu sisu grdi kankar. per. 31. Oslravi od kankara. fran. 218. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *U jednoga pisca s otoka Krka ima gen.* kânkra. Od kankra umoreni. I. Kraljić 10.

KÂNKARA, *f. vidi* kankar. — *U Hercegovini i u Crnoj Gori u naše vrijeme.*

KANKÀRÔZ, *adj. tal.* cancheroso, *o rani zličnoj kankaru.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Čemu se priloži jedna rana kankaroza na prsijeh. B. Kašić, iń. 97.

KÀNKÔV, kankòva, *m.* gonorrhea, *vidi* kapavica, *maď.* kankó. — *U Vukovu rječniku:* ‚der tripper' ‚gonorrhea' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.*

KÀNLI, *adj. tur.* qanly, *krvav.* — *Ne mijeća se.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena (gdje može biti da znači crven).* Pa on stere kanli kabanicu. Nar. pjes. hörm. 1, 172.

KANLIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 17.

KANLIKA, *f. ime nekoj stijeni u Dunavu.* Kanlika pri ulasku u Oršavsko Stenje. M. Đ. Miličević, srb. 958.

1. KÂNO, *adv. vidi* kaono (ka'no). — *Od* XVII *vijeka (vidi* d *i* g), *a između rječnika u Voltigijinu* (‚come' ‚wie, als'), *u Stulićevu* (v. kakono), *u Vukovu:* kâno (kaono) ‚wie' ‚ut, quemadmodum'. — *Dodaje se i* ti *(vidi kod* ti): kâno ti *ili* kânoti. *između rječnika u Stulićevu* (‚instar, admodum').

a. vidi kako, III, 1. Kori one, koji vuku, kano i ti, našu muku ... V. Došen 78a. Kano se i danas čine. Norini 51. L'jepo ti je niz polje gledati žutu duńu među listovima kano Maru među đeverima. Nar. pjes. vuk. 1, 49. Slepa čeda ne imali kano mene moja majka. 1, 139. Još te tvoga brata želja bila kano mene i brata mojega! 2, 80. U nas nije kano u Turaka. 2, 361. Vojvodi se vidi putovati u ponoći kano i u podne. 2, 488. Davno bilo, sad se spominńalo, kano Đurđev danak u godini. 3, 167. Ni ovaka dodila delija kano jutros u nedilu danak. Nar. pjes. istr. 1, 11.

b. vidi kako, III, 4. A ti išteš žejnog zlata, kano sviña gadnog blata. V. Došen 54a. Dali kano pavun tica dignu svoja hola lica. 65b. Na ńeg *(blago)* vara dicu kano ribe na udicu. 78a. Kao da su ńime dične kano krave kad su smlične. 104b. Odoru mu svu do krpe kano lavi iskidaše. 124a. Po pravdi se kano kuga od pravoga luči druga *(nevirna žena).* 188a. Kog *(kralja)* sigurnost kano beden brani, da tko ne pogine. 171ab. Ali češ se prija prestaviti kano čvrčak pjevajuć do mraka. And. Kačić, razg. 2a. Oko grada tilesa ležahu kano gora kad je posičena. 184b. Kano soko Janko prilićaše. 144b. Zašto se djavao vrlo boji križa, kano pseto štapa. L. Vladmirović 17. Zvezde sa svog mesta spasti će kano pogašeno ugljevje. J. Rajić, pouč. 1, 85. Vije l' mu se b'jelo perje oko kalpaka, kano svila prepredena oko vretena? Nar. pjes. vuk. 1, 48. Ja se bijem i prebijam od drveta do drveta, od nemila do nedraga, od kamena do kamena, kano voda o bregove. 1, 144. Ona tuži kano kukavica, a previja kano lastavica. 1, 212. Borika se oko bora vila kano svila oko kite zmilja. 1, 259. Pak zasija kano sunce. 1, 364. Š ńom pobježe niz to ravno polje kano zv'jezda preko vedra neba. 1, 365. Dok maline zrele budu, i same će opadati kano suze nevjestine. 1, 374. Zakukaše kano kukavice. 2, 42. Sinu lice kano žarko sunce. 2, 43. Pored sebe vodi i Momira, pored sebe, kano kitu oveća. 2, 157. Ciknu aga kano zmija ljuta. 3, 396. Oni breknu sa nadmoći silni kano junci. Osvetn. 4, 2. Jadna bijeda od sebe se kara, kano vatra kad se sobom zgara. 4, 88.

c. vidi kako, III, 5. Srce nije kano ladni led. A. J. Knezović XXXV. Svit ovi jest kanoti takvo prikazalište. A. Kanižlić, usr. 9. A mi prama

ńima bismo kano skakavci. E. Pavić, ogl. 152. Srdce ńegovo je kanoti plivalo od dragosti. A. Tomiković, gov. 186. Drugi vele: ‚Ļuta kano guja'. Nar. pjes. vuk. 1, 276.

d. *vidi* kako, III, 6. Drži misnike kano svece. I. Ančić, ogl. 75. Poznajemo kanoti novoga čudotvorca. A. Kanižlić, fran. 140. Uči nas s. Saverija, da se od griha smrtnoga paśimo, kano ti od naj većega zla. 225. Budući ńoj kanoti majci svojoj podložan. utoč. 10. Čini mi se kanoti neuśmośno. usr. 5. Da se kano izrod slavi. V. Došen 81ª. Da ńi kano ļude mudre opomina teke udre. 75ᵇ. Da drug drugu, kano bratu ruku pruži. 248ᵇ. Umrimo kano vitezovi. And. Kačić, kor. 840. Što mi se dopušća raditi kanoti drugu služećemu. A. T. Blagojević, khin. 59. Znaš da te ja milujem kanot' mog druga, kozaru. M. Katančić 41. Što se i mene kano čovika u društvu živućega dotiče. J. S. Reļković XII. Evo mater tvoja, koju ćeš čuvati, ńoj služiti i ńu kano sin poštovati. B. Leaković, nauk. 427. Za tebe je biloća sniga kano za pravedna a ne rumenilo krvi kano za krivca. A. Tomiković, gov. 5. Kad u kolo kano udovica, kad iz kola kano puštenica. Nar. pjes. vuk. 1, 414. O svekrvo, nerođena majko! nerođena kano i rođena! 1, 610. Snašica je kano i sestrica. 2, 361. Evo, mati, Bogom posestrime, ran' je, majko, mene kakono si, udomi je kano čedo svoje. 2, 375. Molimo vas, kano starijega. 8, 288. Kad te, seko, stanem udarati kano bratac u milosti seju. 8, 487—488. Ti si mene dobrim ļudim dala: sekru momu kano ocu momu, sekrvici kano miloj majci, djeveričim kano i prstenkom a savicam kano i sestricam. Nar. pjes. istr. 1, 18.

e. *vidi* kako, III, 7. Na pogledu kano i divojke, a na skoku kano i delije. Nar. pjes. istr. 1, 8. Sjedi srda u svili i zlatu, krupna glava kanoti bundava. Osvetn. 4, 11.

f. *vidi* kako, III, 8. Ova svitlost poslaćuje doline kano i brdine. A. Tomiković, gov. 148.

g. *vidi* kako, III, 9. Zatim se kano probudi iza sna. I. Ančić, svit. 245. Bio je Mavricijo čudotvorne prilike tomačitelj i kanoti drugi glas. A. Kanižlić, fran. 72. Tako je on kanoti na usdi požude svoje držao. 158. Dva me uzroka gańuše i kanoti ponukovaše. utoč. IV. U oni čas ditešce kano oživi i progovori. XX. Odmače ručicu kano ne ktijući blagosov dati. 15. Ako li je ona moguća na ļubav potegnuti i kano ureći. usr. 11. I prid ńom se kano stide. V. Došen 183ᵇ. Da ńegovom kano rukom on ńegovim vlada pukom. 216ᵇ. Bojna kopja sad nosimo, da se kano ponosimo. 227ᵇ. Biva kano u ništa prevrnut. J. Rajić, pouč. 1, 20. Učinilo se kanoti neko preliće na nas. 2, 158. Taj plug kano na dvi noge stoji. J. S. Reļković 19. Čini se da pomrča kanoti ļubav otčeva prama sinu. A. Tomiković, gov. 32. Pripušta da se kanoti spava na jednoj hrpi griha. 11. Venceslav bio se je veće utopio kano ti u nečistoću. 105.

h. *vidi* kako, III, 10. Koji su zavitovali se ništa ne posidovati, kanoti navlastito kako čine redovnici. A. Kanižlić, fran. 154. Što živine i zviradi, kano końi, il' goveda? V. Došen 72ª. Koje ne zna neg grabiti, kano vuci. 72ª. Kano brze za jeline i košute iz planine. 72ª. Kanoti na priliku... J. Rajić, pouč. 1, 88.

i. *vidi* kako, III, 25. Tako živu kano da bi imali u večer umrti. A. Kanižlić, utoč. 589. Da po trudu i po muci, kano da je mač u ruci, vojujemo. V. Došen 243ᵇ. Svuda slave Zrinovića bana i mladoga kneza Frankopana kano da su s neba doletili. And. Kačić, razg. 161ª. Pak on svińe hrani kukurući kano da mu uvik oru pluzi. M. A. Reļković, sat. D7ᵇ. Žile debłu odkopaj polako kano zemļu da šestarom kružiš. J. S. Reļković 149. Oranice pritisnuli orne, kano da su pali ļetovati. Osvetn. 8, 118.

2. KANO, *na jednom mjestu* XVII *vijeka staji* mj. kadno. Bog ove riči potvrđuje, kano govori. I. Zanotti, 1 ned. priš. 81.

KÂNOM, *vidi* kanovci. — *U Vukovu rječniku.*

KÀNON, *m. κανών (isprva pravi štap)*, canon, *pravilo, zakon, dolazi u osobitijem različitijem značenima. — Od prijeh vremena; između rječnika u Vukovu:* ‚kanon (kirchensitte)' ‚canon' *s dodatkom da je stajaća riječ.*

a. *crkveni zakon.* Proklet od kanona ali zakona crikvenoga. Naručn. 84ᵇ. Zapeļavi i smutļivi kanoni i dekretali. Anton Dalm., sp. bŏa. Po kanonu ili zakonu pisanomu. Š. Budinić, ispr. 142. Od odluka svetih kanona. B. Kašić, rit. 1. Položi pokore misnikom u kanonu. F. Glavinić, cvit. 214ª. Sveti kanoni crkovni. S. Matijević 16. Isto govore sveti kanoni to jest razlozi. I. Ančić, svit. 59. Da nije u proklestvu od crkve, to jest iz kanona. 78. Staviše ovako kanone. S. Badrić, ukaz. 49. Tako uči sabor tridentinski u sidanju 7, kanonu 7 s ovim ričma.. J. Banovac, razg. 208. Da parok zabrani vinčańe za niko vrime, doklen se ne izvidi, ima li koje zabrańeńe od kanona među onim koji se oće da vinčaju. 269. Iz svetih kanona. M. Dobretić v. Potvrđuje s jednim starim kanonom oli ti određeńem. 318. — *Vaļa da amo pripada i ovo:* Ime od kanonika izhodi od kanona riječi grčka. I. Držić 256.

b. *skup knjiga što je crkva našla da su svete i iz kojijeh se sastoji sveto pismo. — nema primjera.*

c. *u katoličkoj crkvi popis (imenik) ļudi što je crkva objavila da su sveti. — nema primjera.*

d. *u pravoslavnoj crkvi crkveni obred uopće i osobito, i psalmi što su određeni za pojańe.* Blagoslovišе... Savu napisati jemu kanony i stihire i čudotvorenija jego. Domentijan[a] 190. Kad su Greci i Latini od Hristovi apostola primili hristjanski zakon, onda nije bilo ni časnoga krsta, ni ikona, ni sveti telesa, ni moštiju, ni kostiju, ni kanona, ni irmosa, ni tropara nikakva, ni naj mańeg kondaka. D. Obradović, basn. 309. Đe Srbińe junak pričešćuje bez kanona i bez ispov'jedi. Nar. pjes. vuk. 4, 166.

e. *u katoličkoj crkvi treći (naj glavniji) dio mise (od prikasańa do očenaša) u kojemu je posvećeńe i tajne molitve.* Za prefacijonom se govore kanoni. M. Divković, nauk. 169ª. Zašto tako ga i u kanonu od mise postavļaju. F. Glavinić, cvit. 414ᵇ. Slijedi kanon od mise. I. Držić 58. Razdiļuje se misa oliti uzdrži u sebi četiri dila: prvi jest od početka do prikasańa kruha i vina koje se ima posvetit; drugi dio jest od prikasańa do potajni oliti do kanona koji počimļe od riči: ‚Tebe dakle primilostivi oče etc.'; treći dio jest od početka kanona tja do svrhe pričešćeńa; četvrti dio jest od pričešćeńa do svrhe. M. Dobretić 868.

f. *u muzici se zove komad u kojem je više glasova tako da što jedan pjeva (ili svira) drugi se ńim isto čini (dok prvi ne prekida pjevańe), pa satijem treći itd. — nema primjera.*

KANONÌCATI, kanonicâm, *pf. vidi* kanonizati. — *U Mikaljinu rječniku:* kanonicati, staviti u broj od svetijeh ‚in sanctorum numerum refero, in sanctorum numero collocare vel adscribere'.

KANONIČASKI, *vidi* kanonički. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka.* Kada zvoñahu ure kanoničaske. Korizm. 48b.

KÀNONIČKÎ, *adj. koji pripada kanonima (vidi* kanon, a) *ili kanonicima. — Postaje od osnove* kanonik *(lat.* canonicus *ili tal.* canonico) *nastavkom* ьsk. k *ispred* ь *mijeña se na* č, *te* ь *onda postaje* a *(vidi* kanoničaski) *ili ispada zajedno sa* s *poslije* č. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b).

a. *u prvom smislu.* Kanonički zakoni ‚kanonische normen'. Jur. pol. terminol. 297. Kanoničko crkveno pravo ‚kanonisches recht'. 297. Kanoničko pravo jest skup onih zakona crkvenih, koji se nalaze u ‚corpus juris canonici', te se ne proteže samo isključivo na crkvena pitaña i odnošaje, već i na svjetska. Dr. Mikulčić, enciklop. pravoslov. znan. 62.

b. *u drugom smislu.* Kapituo oli ti zbor kanonički. M. Dobretić 828.

KANÒNIJA, *f. vidi* kanoništvo. — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Jambrešićevu* (‚canonicatus') *i u Voltiġijinu (uz* kanoničtvo). Apata čast i kanonija šepuška. A. J. Knezović XIII.

1. KÀNONIK, *adj. kanonički, lat.* canonicus *ili tal.* canonico. — *Kod pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Na svrsi od svake ure kanonike izgovaraše iman. B. Kašić, fran. 177. Koje *(knige)*... nasêvaju se kanonike. Š. Budinić, sum. 44a. Pjevat ure kanonike. I. Držić 256. Misnici nek govore ure kanonike običajem svojim. I. Ančić, vrat. 210. Ne upadnuvši ni u kakvu crkovnu oli kanoniku zapriku. M. Dobretić 296.

2. KÀNONIK, *m.* canonicus, *pop član kapitula (biskupova vijeća u glavnoj crkvi); u starije su doba bili redoviti (ima još red kànonikâ svetoga Avgustina), sad su uopće svjetovni redovnici. — Od* XV *vijeka, a između riječnika u Mikaljinu:* kanonik *(štamparskom griješkom* kalonik), kalonik ‚canonicus'; *u Bjelostjenčevu* (‚canonicus'), *u Jambrešićevu* (‚canonicus'), *u Voltiġijinu* (‚canonico' ‚domherr'), *u Stulićevu* (‚canonicus'). Mi kanonici kapitula crkve svete Marije. Mon. croat. 92. (1468). Koludar ili kanonik regulni parac. Naručn. 89a. Ili pod biskupom ili pod kanonicim. B. Gradić, djev. 127. Kanonici regulari. Š. Budinić, ispr. 142. Kanonik u svetomu Petru. M. Divković, bes. XIV. Namini za vasda kanonik oni stan za običajnu gostinicu. B. Kašić, fran. 25. Pop Ivan Tonković kanonik šibenski. u Đ. Baraković, vil. 869. Jedan kanonik od Pariġa. I. Držić 216. Tomašu Jaguštiću kanoniku zagrebačkomu. Starine. 11, 125. (1679). Po Ivanu Zanottu kanoniku zadarskomu. I. Zanotti, I ned. priš. 7. 6 kanonikov. P. Vitezović, kron. 172. Crkva naša ima i vrijedne kanonike. J. Kavañin 98b. Kanonik Bunić. 181a. Sveti Filip bivši sreo jednoga sebi njekad prijatelja kanonika. B. Zuzeri 242. Josipu Kosiriću kanoniku stolne crkve šibeničke. J. Banovac, razg. I. Uzvisi vas na prostraniju svitlost, za kanonika zagrebačkoga odabravši. A. Kanižlić, fran. 8. Po isti način biše mnozi kanonici i dekani u svetomu Nikoli u Baru. And. Kačić, razg. 182. Nemu bane svitlo perje daje, zlatan prsten na desnicu ruku, kojino se i sada naodi u Radića popa kanonika. 275a.

3. KÀNONIK, *m. neka crkvena knìga kod pravoslavnijeh Hrišćana. — Od* XVIII *vijeka.* Zbornik, časoslovac, psaltir, mesecoslov, kanonik... D. Obradović, živ. 89.

1. KANONIKA, *f. apostolsko pismo. — Riječ je latinska:* (epistola) canonica *(vidi* kanon, b, *ali može biti da stoji griješkom mj.* katolika) *uprav adjektiv. — U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Govori sv. Ivan v prvoj kanoniki svojej. Naručn. 54b.

2. KÀNONIKA, *f. djevojka plemenitoga roda kao dumna (reda svetoga Avgustina), ali mnogo slobodnija od drugijeh dumana, isporedi* 2. kanonik. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Onih žen koje se zovu kanonike svitovne. Š. Budinić, ispr. 189.

3. KÀNONIKA, *f. župnikova kuća, tal.* canonica. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.*

KANONÌKÂT, *m.* canonicatus, *vidi kanoništvo. — Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Mikaljinu (štamparskom griješkom* kalonikat ‚canonicatus' *gdje se naj prije nahodi), u Belinu* (‚canonica' la dignità del canonico' ‚canonicatus' 166a), *u Bjelostjenčevu (kod* kanoničtvo), *u Stulićevu* (‚canonicatus'). Učiniti inventarij od svih dobar nestavnih, od baščin,... koristih, razlogov koji se pristoje svojim crikvam, ili kanonikatom. M. Bijanković 152. Da vas u cvitu vaše mladosti na dostojanstvo kanonikata iste crkve usveličaše. J. Banovac, razg. VII. Biskupat, kanonikat, kapelaniju oli župu. M. Dobretić 215. Providjeti od ńihovijeh gospostvah, kanonikatah. J. Matović IX. *i u Šulekovu rječniku:* ‚canonicat'.

KANÒNIST, *m. čovjek koji dobro posnaje i uči crkveno (kanoničko) pravo. — isporedi* kanoništ. — *U pisaca* XVI *i* XVIII *vijeka.* Naučitelji kanonisti. Naručn. 45a. Drugačije računaju kanonisti, a drugačije lejisti. 68b. Vsi dokturi kanonisti. 94a. Uče upravnici oliti vam kanonisti. A. d. Costa 1, 8.

KANÒNIŠT, *m. vidi* kanonist. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Bogoslovci i kanoništi. M. Dobretić 279.

KÀNONIŠTVO, *n. čast, služba u kanonika. — isporedi* kanonikat, kanonija. — *Postaje od* kanonik *nastavkom* ьstvo; k *pred* ь *mijeña se na* š, *te* s *ispada; poslije se* č *ispred* t *mijeña na* š, *ali je u rječnicima* č. — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Bjelostjenčevu* (kanoničtvo, kanonikat) *gdje se naj prije nahodi, i u Voltiġijinu* (kanoničtvo ‚canonicato' ‚kanonikat'). Ovomu sinu pristoji se kanoništvo, pače jedno dostojanstvo. I. J. P. Lučić *(knìga?)* 7.

KANONIZÁCIJA, *f. vidi kod* kanonizacijon.

KANONIZACÌJÔN, kanonizacijóni, *f. tal.* canonizzazione, *(svečano) djelo kojijem se u katoličkoj crkvi proglašuje ko kao svet, vidi* kanonizati. — *Današnji bi običniji oblik bio* kanonizácija. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Iz pisma od ńe kanonizacijoni ili posfećenja. B. Kašić, per. 89. Piše imperatur sfetiňi ńegovoj da je potaknut prositi ovu kanonizacijon. iń. 107.

KANONÌZATI, kanonìzâm, *pf. (u katoličkoj crkvi) proglasiti kao sveca, posvetiti, tal.* canonizzare. — *Imperfektivni bi glagol bio* kanonizávati, kanonizâvām, *ali mu nema potvrde. — U Dubrovniku* z *glasi kao* ʒ *(vidi naj sadńi primjer kod* b). — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (‚asserere aliquem coelo, in sanctorum vel divorum numerum referre').

a. *aktivno.* Da ju hotijaše kanonizati. B. Kašić, per. 181. Koga je papa kanonizo. iń. 8. Da bi hotio kanonizati toliko velika sveca. 104. Kad hoće koga mučenika kanonizati. F. Glavinić, cvit. 16a.

b. *pasivno. (Sveta Katarina)* kanonizana bi 1461. B. Kašić, per. 89. Ima *(red s. Franciška)*

svetac kanonizanih 22. F. Glavinić, cvit. 839a. Svet je kanonizan u crkvi božijoj. I. Držić 165.

KÁNOVAC, kánôvca, *m. vidi* kanovci.

KÁNOVAČKÎ, *adj. koji pripada kanovcima.* U nekim selima po dno Kačera može da se čuje glasoudar ‚kanovački' koji smo pomińali u beogradskom okrugu: dúkat, čóvek, vóda itd. M. Đ. Milićević, srb. 353.

KÁNÔVCI, kánovâcâ, *m. pl. vidi u Vukovu rječniku:* kanovci (može se jednome reći i ‚kánovac'). Po nekijem selima u biogradskoj nahiji imaju ļudi običaj te govore gotovo uza svaku riječ ‚kanom, kanom bato'. Na Vračaru 1804 godine prozvali su ih (Biograđani i drugi bečari kojekakvi) za to ‚kanovcima' i podsmijevali su im se koješta i toliko puta malo se nijesu iz pušaka tukli za to. *i:* Sredinom *(beogradskoga okruga),* od Avale pa ka Kosmaju uza Šumadiju, dugačak je glasoudar, onako kao što kaže pok. Vuk (lónac, dúkat, žéna, vóda itd.)... Na zapadu okruga pak, u Kolubari, osobito u selu Vreocima, govor je pravilan, ali je glasoudar drugojačiji, a i samo izgovarańe je karakterističnije. U ovom se kraju govori vrlo često ona uzrečica ‚kâno' (kao ono?). i koji tako govore, to su ‚kanovci'. Ovim se imenom označavaju i svi oni seļaci u kojih je dugačak glasoudar na rečima, makar i ne govorili ‚kâno', na priliku: čóvek, žéna, vóda, dúkat itd. M. Đ. Milićević, srb. 118—119.

KANOVNIČKI, *adj. koji pripada kanovnicima, vidi* kanonički. — *U rukopisu* XV *ili* XVI *vijeka po originalu god.* 1380, *i u rukopisu* XVI *vijeka.* Kanovnički dil ki se da na misi. Kapt. seń. ark. 2, 80. Časti kanovničke. Mon. croat. 232. (1527).

KANOVNIJA, *f. vidi* kanonija (i kanovnik). — XVI *vijeka.* Kanovnije ili prevende. Mon. croat. 232. (1527).

KANOVNIK, *m. vidi* 2. kanonik. — *Od* XV *do* XVII *vijeka.* Z drugimi kanovnici seńskimi. Kapt. seń. ark. 2, 79. (1380, *ali je prepisano* XV *ili* XVI *vijeka).* Vsi kanovnici i vas kapitul crikve svete Marije v Seńi. Mon. croat. 71. (1448). Poslaše kanovnika. 121. (1484). Kanovnici opomenuše ga. Mirakuli. 101. Kanovnika z Barcelone. Š. Kožičić 81b. Tomašu Avgoštiću, kanovniku zagrebačkomu. Starine. II, 117. 121. (1678).

KÂNSA, *f. vidi* kanša.

KÂNŠA, *f. vidi* priramnica, svrhkožnica. — *Nejasna postańa; po svoj je prilici srodno s romanskijem* cámice *(vidi kod* kamiž), *a ovo (po Diezu) može biti od keltičke riječi, isporedi staroirski* caimmse, *ńekakvo odijelo, kimr.* camse, *ńekakvo dugo odijelo. — Ima us* kanša *i oblik* kansa *(obadva se oblika nalaze u jednoga pisca). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cotta, sopraveste bianca di lino usata da chierici nelle funtioni sacre' ‚superpelliceum' 235a).

a. kanša. Svetca istoga kušac kanše sijeva. J. Kavańin 324a. Svlačiti mu ji ima do priramnice iliti vam kanše. A. d. Costa 2, 205.

b. kansa. Ima biti obučen svrhkožnicom ili ti s kansom. Ant. Kadčić 163. Ovi ostriženi ne jimaju nijedne dužnosti u crkvi izvan bilom kansom oli priramnicom... A. d. Costa 1, 61.

KÂNTA, *f. ńeki vodeni sud s ručicom, ńem.* kante *(tur.* qanta *vaļa da je uzeto iz kojega jušnoga slavenskoga jezika). — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚cantharus') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (‚cantharus'), *u Vukovu:* ‚kandel, art wassergefässes mit handhabe' ‚hydriae genus (e Germania adlatum)'. Ne pitaju, kam s rakijom kante? Š. Štefanac 28. Držećega u drugoj *(ruci)* kantu iliti brimenicu punu vode. Đ. Rapić 330. Ispi tri ili 4 kante musta. Z Orfelin, podr. 123. Must točiti u kante. 136.

KANTÀFÎG, Kantafiga, *m. ime mjestu u Gruļu kod Dubrovnika. — Postaje od lat.* Caput fici, *vidi:* ‚A Sancto Jacobo Uisnize usque ad Caput fici nemo Raguseus laboret'. *(god.* 1228). K. J. Jireček, die handelstrassen u. bergwerke. 9. — *Pomińe se od* XVIII *vijeka u našem jeziku.* Bačve drenove na Kantafigu Kentrici nabio. (Z). Poslov. danič. — *I sad se tako obično sove; ńeki kańu i* Kantàfîk. Rât Šipka sa lijeve lapadske strane, s desne Kantafik na ušću Rijeke svršuje luku grušku. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 177.

KANTÀFÎK, Kantafika, *m. vidi* Kantafig.

KANTAN, *m. mjesno ime. — Pomińe se* XVI *vijeka.* Na zakone grada Kantana ili Klicana. Mon. croat. 289. (1588).

1. KÀNTÂŃE, *n. djelo kojijem se kanta (vidi* 1. kantati). — *Stariji je oblik* kantanje. Kih poeti prizivahu na pomoć gatanja al' kantanja ńih veras. M. Marulić 67. I kako god u jednomu kantańu iliti pívańu od potribe je, da se glasovi slažu za učiniti lipu slogu od pisme, tako i u zaručeńu od vinčańa od potribe je i iziskuje se velika priličnost u svemu. Đ. Rapić 91.

2. KÀNTÂŃE, *n. djelo kojijem se kanta (vidi* 2. kantati). — *U Vukovu rječniku:* ‚das herausziehen der gedärme' ‚τὸ educere intestina'.

1. KÀNTÂR, *m.* statera, *mjerila na kojima ima samo jedan uteg što svojim pomicańem pokazuje težinu onoga što se mjeri, arap. tur.* qantâr *(od lat.* centenarius, *isporedi i* kantenar, kantinar). — *Akc. je zabiļeļen kako je u Vukovu rječniku; drukčiji je u Dubrovniku:* kàntâr, kantára. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Mikaļinu* (kantar, mjerilica ‚trutina, statera, libra, libella'), *u Bjelostjenčevu* (kantar, mjerilo, vaga ‚trutina, statera, libra, libella'), *u Stulićevu* (‚statera, trutina'), *u Vukovu:* 1. ‚die schnellwage' ‚statera' *s narodnom poslovicom:* Kantar kadija (mjera vjera) ‚die wage soll es entscheiden' *(vidi kod* kadija).

a. *u značeńu sprijeda kasanom.* Kantar prav i istinit i četvrtak jednak i prav drži. M. Divković, bes. 702b. Koji drži kantar rukom, malim dotaknutjem kud mu drago prikrene. S. Margitić, fal. 242. Na kantar prodavati. I. Jablanci 172. Drži nepravedne mire i kantare. Đ. Rapić 270. Što će mene stotina dukata? na kantar ih mjeriti ne znadem. Nar. pjes. vuk. 2, 141. Čaršinski kantar. Pjev. crn. 48a. Razumijeva se (u čemu) kao magarac u kantaru. Nar. posl. vuk. 269. — *metaforički.* Izmiren si na kantaru. I. Ančić, ogl. 83. Pametni prija nego išreče rič i kantarom ju od svoje pameti naj prija izmiri. vrat. 8.

b. *pedeset i pet oka (ovo značeńe može biti i starije od predašńega). — Od* XVI *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Vukovu* (pedeset i pet oka, n. p. jedan kantar drva ‚ein gewicht von 55 oka' ‚ponderis genus' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Podišu u ruci po deset kantara. N. Dimitrović 101.

c. *kao mjera kod sitnijeh stvari, ali ne sa tačnu. — U Voltiģijinu rječniku:* ‚stajo, staro' ‚scheffel, metzen'. — *nepouzdano.*

2. KANTAR, *m. vidi* kantor. Kantar, Cantharus lineatus, C. orbicularis. Đ. Kolombatović,

pesc. 7. Kantar, vrsta morske ribe, tal. ‚mangiamorti'. M. Pavlinović.

8. KANTAR, *m. ular, maǵ.* kantár *(tur.* qantar). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kantar, prosta vuzda ‚camus, froenum', *i u Jambrešićevu:* ‚capistrum'.

KÂNTARA, *f. u Vukovu rječniku:* kao lonac od bakra ‚art kupfernen topfes' ‚ollae genus' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — Valja da je romanska riječ po lat.* cantharus *(grč.* κάνθαρος), *a ne od novogrč.* κάνταρα, *kovčežić.*

KANTÀRĠIJA, *m. čovjek kojemu je posao mjeriti (i tuđu robu) na kantar (i kao javna služba), tur.* qantarǵy. — *U Vukovu rječniku:* ‚der wagemeister' ‚zygostates'.

KANTÀRĠIJIN, *adj. koji pripada kantarǵiji. — U Vukovu rječniku:* ‚des wagemeisters' ‚zygostatae'.

1. KANTÀRIĆ, *m. dem.* 1. kantar. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. KÂNTARIĆ, *m. vidi* čankoliz. — *Postaje po svoj prilici od* kantara. — *U Vukovu rječniku:* koji se oko lonaca nalazi ‚(als schimpfwort) der näscher' ‚cuppes' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KANTÀRIJA, *f. vidi* 2. kantarina. — *U naše vrijeme.* Ž. Radoničć.

1. KANTÀRINA, *f. augm.* 1. kantar. — *U Vukovu rječniku.*

2. KANTÀRINA, *f. što se plaća za mjerenje na kantar (n. p. kantarǵiji). — U Vukovu rječniku:* ‚das wagegeld' ‚pecunia pro pendendo'.

KÀNTÂRNICA, *f. kao tanir na kantaru gdje stoji ono što se mjeri. — U Vukovu rječniku:* ‚die wagschale' ‚lanx' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KÀNTÂROV, *adj. koji pripada kantaru (vidi* 1. kantar), *ali samo u narodnoj pripovijeci.* Da ja prokušam ta čudesa kantarova. Nar. prip. bos. 1, 145.

KANTAROVCI, Kantarovaca, *m. pl. selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdilje. 180.

KANTAŠ, *m. vidi* jašma, *tur.* qan tašy. — *U naše vrijeme.* Kantaš ili jašma, nemački: Jaspis. Kantaš se govori u Beogradu. Đ. Popović, posnav. rob. 17.

1. KÀNTATI, kàntâm, *impf. pjevati, lat. i tal.* cantare. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* kantámo, kantáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kântâ, *u part. praet. pass.* kântân. — *Od* xv *vijeka, osobito po zapadnjem krajevima, a između riječnika u Mikaljinu* (kantati, pjevati ‚cano, canto') *i u Bjelostjenčevu* (kantam, v. popevam). — *Uprav je prelasni glagol, ali često nema objekta uza se.*

1. *aktivno.*

a. *uopće. α) s objektom (u primjerima* pjesan, pjesma, *a moglo bi biti i drugo što, vidi kod* pjevati). Ne hod' pisni gdi kantaju. M. Marulić 271. Pod jelom sjedemo svakoje pjesance kantati. N. Dimitrović 100. Ako si začinao i pjevao ili kantao pjesni bludne. B. Kašić, src. 65. Kantat ćemo pjamu jednoga mladića, ki ju kantal bude, da mu bude srića. Nar. pjes. istr. 2, 142. — *b) bez objekta.* Sirene kantaju. Ǵ. Palmotić 2, 421. Neka se ne uče balat ni kantat izprazno. I. Držić 73. Kantaj, Mare, da te gora čuje. Nar. pjes. istr. 2, 53. Kanta, da se se od ńe ozvańa, i to tako lipo, da bi čovik rekal da to vili kantaju. Nar. prip. mikul. 15. — *U okolici dubrovačkoj nije sve jedno* pjevati *i* kantati: ‚*pjeva se' kod zdravice, putničke pjesme, uz radńu kakvu, kao n. p. kad se meļu masline; a ‚kanta se' kad je pjesma ritmično složena (kao što su n. p. ženske pjesmice), ali se opet kaže:* ‚*pjevati uz gusle*'.

b. *o crkovnom pojańu. α) s objektom.* Kako da bi hotili misu kantati. Tondal. starine. 4, 116. Ki kantaše antifon dove Marije. Mirakuli. 118. Kada u kor Božji kantaš psalme. Nauk brn. 55. Kor kanta antifonu. B. Kašić, rit. 420. Na dan oni imamo litanije kantati. F. Glavinić, cvit. 114ᵃ. Kad fratri u koru antifonu kantahu onu. 149ᵃ. Kantajući jednoč misu. 407ᵃ. Ivan kantajući svetu misu, narod poče moliti. K. Pejkić 15. Kanta misu Toma arkibiskup. 63. Veliku misu kantati. F. Lastrić, svet. 169ᵇ. — *b) bez objekta.* Mojahu, kantahu, štahu, plakahu *(pustińaci).* F. Glavinić, cvit. 18ᵃ. Kantajući u koru. P. Radovčić, nač. 548. Kako pop kanta, tako djak odgovara. (D). Poslov. danič.

c. *po ńešto u prenesenom smislu, o pjesniku koji piše pjesme, stihove.* Ako l' te deleta slišati bataļe, Lukan ti jih kanta. M. Marulić 182.

d. *o pijetlu.* Kad godir peteha kantati čujaše. F. Glavinić, cvit. 202ᵃ.

e. *u prenesenom smislu:* Kantati, brbļati. N. p. ‚Siđi mi s duše ne kantaj mi više glave'. ‚Kantaj boļe nek te bar svi čuju'. Ž. Radońić.

2. *pasivno.* Misu plati on kantanu. Nadod. 94. Misa mrtačka pivana oliti kantana. M. Dobretić 376.

3. *sa* se, *pasivno.* Za ovizijem se mužika kanta. M. Držić 122. Kanta se na kanat slideći odgovor. L. Terzić 158.

2. KÀNTATI, kàntâm, *impf. u Vukovu rječniku:* vući crijeva iz kraļice ‚herausziehen' ‚educo' *s dodatkom da se govori u Šumadiji. — Akc. je kao kod* 1. kantati. — *Nepoznata postańa.*

3. KANTATI, kantam, *impf. nejasna riječ na jednom mjestu* xv *vijeka.* Andri Raduhović ki kanta od naše strani tu zemļu zakonom vinodolskim. Mon. croat. 118. (1474).

KANTENAR, *m. sto, stotina, srgrč.* κεντηνάριον *(od lat.* centinarium). — *isporedi* čentenar, čentinar, kantinar, kentenar. — *U Daničićevu rječniku:* kanьtenarь, kanьtinarь ‚centenarius numerus' *s primjerima:* Petь po kantenarь. Mon serb. 340. 349. (1427). 368. (1482). Petь po kantinarь. 330. 339. 351. (1427). Spom. sr. 2, 69. (1405). 88. (1406). cf. čentinarь.

KÂNTICA, *f. dem.* kanta. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚cantharellus, ampulla').

KÀNTIJER, kantijèra, *m. α) vidi* brodarnica; *b) jedna od greda što se podmeću čemu da ne stoji na zemļi. — Tal.* cantiere. — *U zapadnom govoru* kàntîr, kantíra. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kantiri za bačve ‚travi per lungo, canteri' ‚canterii') *gdje se naj prije nahodi. — U prenesenom smislu.* Stavila se je na kantijer. (D). Poslov. danič.

KÂNTIK, *m.* canticum, *crkvena pjesma. — Od* xvii *vijeka.* Govoreći psalme i kantike. B. Kašić, rit. 70. Govori se kantik. L. Terzić 160.

KÂNTIKA, *f. vidi* kantik. — *Tal.* cántica. — *Od* xv *vijeka.* Kantika ali pisan Juditina. M. Marulić 72. — *U svijem ostalijem primjerima vrijedi što i:* Pjesma nad pjesmama (Đ. Daničić, svet. pism.) *po tal.* cantica *(koje je od lat.* cantica canticorum, *grč.* ᾄσματα ᾀσμάτων). Kako govori blaženi Brnard svrhu kantike. Naručn. 49ᵇ. Kako poje Salomun v kantiki. Korizm. 1ᵇ. Onimi riječi od kantike. B. Kašić, nač. 63. Bješe prorokovano u kantici. I. Držić 5. U libru od

kantike. 328. Govori u svetoj kantici. I. Ančić, svit. 248.

KÀNTIR, kantíra, *m. vidi* kantijer.

KANTIRILOV POTOK, *m. mjesno ime u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Zabran u Kantirilovom Potoku. Sr. nov. 1878. 171.

KÀNTÔN, kantóna, *m. vidi* kantun. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Postavljen na glavu kantona. Anton Dalm., nov. tešt. 69. mar. 12, 10.

KÂNTOR, *m.* Cantharus vulgaris *(i* orbicularis? *i* brama?) C. V., *neka morska riba, tal.* cántaro. — *isporedi* 2. kantar. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Vukovu:* nekaka morska riba ‚art seefisch' ‚pisces quidam marinus' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

KÂNTORE, *f. pl.* quattuor tempora, *post što biva četiri puta na godinu; vidi* i kvatri. — *Ima i maj.* kántor *u istom smislu; obuje postaje po latinskom jesiku; ali koji je jesik od drugoga useo, teško je reći.* — *U Mikaljinu rječniku:* kantore postovi, kvatre ‚quatuor tempora'.

KÂNTORICA, *f. semljani sud s jednom ili s dvije ručice širi u vrhu nego u dnu u kojemu se čini potreba (ide se na polje), od tal.* cántaro. — *U Belinu rječniku:* ‚pitale o cantaro, vaso dove si fanno i bisogni del corpo' ‚scaphium' 567ᵇ; *u Voltiđijinu:* ‚pitale' ‚leibstuhl, nachtstuhl'; *u Stulićevu:* ‚vas ad cacandum'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KÀNTRÎDA, *f. vidi* katrida. — *U naše vrijeme u Istri i u hrvatskom primorju.* Na polje je Marija na kantride sedila. Nar. pjes. istr. 6, 25. Kantrida, stolac. na Rijeci. F. Pilepić.

KÀNTRÎGA, *f.* stolica, sella. u Lici. V. Arsenijević. *vidi* katrida *i* katriga.

KÀNTULA, *f. cijev.* — *Akc. se mijenja u gen. pl.* kàntûlâ. — *Po svoj je prilici riječ romanska i može biti od* canna, *trska, i još bolje od dem.* cannula. *ali odakle je* t? *sar je od* cannula *postalo* kanla, *pa* kantla, *a od ovoga opet* kantula? — *S osobitijem značenjem u dubrovačkoj poslovici* XVIII *vijeka, i u Mikaljinu rječniku* (kantula od bačve ‚canella di botte' ‚epistomium, fistula, suffunculus'). Udara pod kantulu. (Z). Poslov. danič. — *U naše se vrijeme u Dubrovniku govori i u tome osobitom značenju i u općem: cijev, a ova riječ nije poznata nego samo dem.* cjevčica. P. Budmani.

KÀNTULE, Kàntûlâ, *f. pl. zaselak u Župi dubrovačkoj.* Schem. ragus. 1876. 29.

KÀNTULICA, *f. dem.* kantula. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KÀNTUĻA, *f.* šuplje drvo kroz koje na vodenicama na uspor pušća se voda na kola. M. Pavlinović. — *vidi* kantula.

KÀNTÛN, kantúna, *m. ugao, tal.* cantone. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* — *Od* XV *vijeka po zapadnijem krajevima.* Kamik, koga odvrgoše zidači, on stavljen bi na glavu kantuna. Bernardin 40. matt. 21, 42. Vidi v jednom kantuni sideći grdinala. Korizm. 18ᵇ. Govoreći otajno i mrmneći po kantunih. 37ᵃ. Mi budući u kantunu od vrata. N. Ranina 68ᵃ. dan. 13, 38. Kami ki su povrsli zidajući, oni učinen jest na glavu od kantuna. 129ᵇ. 1petr. 2, 7. Koga su svi puni od pakla kantuni. M. Vetranić 1, 118. Skrovno postasmo u jednom kantunu. 2, 369. U kantun bješe otišla plakati. N. Naljeković 1, 128. Tere će poć Boga u kantun moliti. 1, 240. Glas iz četirih kantuni zlatoga oltara. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 187. apoc. 9, 12. Kami na kantune. I. Držić 109. Drug njegov pođe u jedan kantun od crkve molit. 288. Koji po kantunijem od kuća tuguju. V. Andrijašević, dev. v. U kantunu od dvora. put. 288. Koji je *(kamen)* glava nugla ili kantun u jednoj zgradi. A. Vitaljić, ist. 417. Tako mahnit sva četiri kantuna svijeta ne obišao! Nar. posl. vuk. 298. Antun, dum Antun, trči s mišom u kantun. *(Dječja pjesma u Dubrovniku).* P. Budmani. — *U metaforičkom smislu.* Napuniće kantune od tvoje duše. I. Držić 89. Kojijema su odkriveni i očitovani svi kantuni od naših duša. 359.

KANTÙNAČA, *f. u Vukovu rječniku:* vide šišana *s dodatkom da se govori u Boci.* — *Jamačno postaje od* kantun.

KANTÙNAST, *adj. koji pripada kantunu.* *U dva pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Ovo ću postavit kamen kantunasti. N. Ranina 129ᵇ. 1petr. 2, 6. U onomu svršenomu kamenu kantunastomu. 208ᵇ. paul. ephes. 2, 20. Bog zraka i svitlos i kami kantunas. M. Vetranić 1, 360.

KANTÙNIĆ, *m. dem.* kantun. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Uvući se u jedan kantunić od pribivališta tvoga. V. Andrijašević, put. 324. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KÀNTÛR, kantúra, *m. pjevalac (osobito u crkvi), tal.* cantore. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing.* — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima a između rječnika u Mikaljinu (kod* pjevalac). Ali čtac ali kantur. Naručn. 94ᵃ. Spivaoci kanturi počiňu psalam. B. Kašić, rit. 144. Dva ali četiri kantura ulizu u crkvu. I. Bandulavić 82ᵃ. Bijaše kantura mužika četrest ilada. S. Margitić, fal. 145. Red od pivalaca oliti kantura. M. Dobretić 280. Fra Andrija Ećimović vrlo dobar kantur. Norini 58.

1. KÀNÛN, kanúna, *m. zakon (u Turskoj), arap.* qānūn *(grč.* κανών*), tur.* qanun. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* — *U naše vrijeme.* To i carski kanun kabuli. V. Vrčević, nis. 8. A što skoro naš car hotijaše, po kanunu, đaurskomu pravu. Osvetn. 2, 50. Daj da carsku povrnemo vojsku, i kanune agam postavimo. 2, 117.

2. KÀNÛN, kanúna, *m. top, tal.* cannone. — *Akc. je kao kod* 1. kanun. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima.* Kanune, ščopite, spingarde svej meću turske mantelite kojimi razmeću. H. Lucić 272. Sobom uze dvanaest kanuna. Nar. pjes. vuk. 5, 146. Nosi na saken boku po jedan kanun. Nar. prip. mikul. 81.

3. KANUN, *m. zaselak blizu Sprajčeva Sela u Hrvatskoj u Šupaniji ličko-krbavskoj.* Schem. segn. 1871. 20.

KANÙNIJA, *f. vidi* kanonija. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Odluči mu kanuniju biskup Hvarski. J. Kavanin 160ᵃ. U svojoj kanuniji. A. d. Costa 1, 215.

KÀNUNIK, *m. vidi* 2. kanonik. — *Od* XIII *vijeka.* Joannъ kanunykъ. Starine. 18, 210. (1250). Pripoštovanim starišinam kanunikom. M. Bijanković 1. Koji su bili učińeni kanunici. 2. Kanunikov da se kita stavi u vaš grad. J. Kavanin 164ᵇ. Pripoštovana gospodo kanunici. M. Pavišić 3. Sva tri glasau kanunika metropolitanske vaše crikve. 4. Neka se uteče kanuniku Venturinu. A. d. Costa 1, VI.

KANUNÌKÂT, *m. vidi* kanonikat. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Koji su imali kanunikat. M. Bijanković 116.

KÀNUNISKÎ, *adj. vidi* kanonički. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* U kanuniski*(h)* pribivališći*(h)*. A. d. Costa 1, 58. Združili se jesu skupšćinom kanuniskom. 1, 106.

KANUN-NAME, *f. pers. tur.* qānūn-nāme, *knjiga u kojoj je napisan zakon (u Turskoj), vidi* zakonik. — *Kao da se ne miješa po padežima (u drugom primjeru može biti pisarskom grješkom* ê *mj.* ь*).* — *U spomeniku* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kanunьname, u Turaka ‚edictum'). Koja ê moja kanunьname i barata... Odь kanunênam(e) i odь barata... Odь kanunьname. Mon. serb. 484. (1461).

KÀNUO, kanúla, *m. vidi* kańuo *i* 2. kanun. — *U jednoga pisca Bokelja našega vremena.* Top, kanuo, cannone. V. Vrčević, nar. prip. 228.

KÀNURA, *f. pasmo pamučnoga konca.* — *Neposnata postańa.* — *U Vukovu rječniku:* ‚ein strähn (bund) baumwollengarn' ‚fasciculus filorum gossypinorum'.

KANURIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Mladen Kanurić. Rat. 189. 254.

KÀNUTI, kânêm, *pf.* stillare. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblićima, osim praes., aor.* 2 *i* 3 *sing.* kânû, *part. praet. pass.* kânût *(ovaki je akcenat po Vukovu rječniku; u Dubrovniku je svagda kao u praes., dakle* kânuti, kânuh, kânû, kâni *itd.).* — *Postaje od korijena* kap *(vidi kod* kapati*) nastavkom* nų; p *ispada ispred* n *(već u praslavensko doba; što se* p *nalazi u nekijem jezicima, to je po svoj prilici kasnije ponovljeno po analogiji prema drugijem riječima od istoga korijena).* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kanąti, *rus.* кануть *i* капнуть, *češ.* kanuti *i* kapnuti, *pol.* kanąć *i* kapnąć. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚aliquantulum infundere') *i u Vukovu* (‚tropfen' ‚decidit stilla').

a. *neprelazno, pasti (o kapji).* — *u naj prvom primjeru metaforički.* Kapja otь blagodêti Božije kanetь. Domentijan[a] 188. Ako kane na semju. Naručn. 42[b]. Neka ti kane na ruku jedna kap od znoja. S. Margitić, ispov. 108. Jedna kapja smrtna otrova kada kane u sud cio od balsama, rastruje ga. B. Zuzeri 59. I iz suda jeda l' kane kap. V. Došen 167[a]. Ali bi valalo da kanu vrh glave barem pet šest kapalja za da voda može prolisti; jer da kane mańe, n. p. dvi oli tri, valalo bi istanovice krstiti. Ant. Kadčić 122. Sav svet jest jedna kapja koja je iz velikog mora kanula. J. Rajić, pouč. 1, 14. Pope, ti nam kaži, dok nije među nama jutros krv kanula, što na nebu rade. Nar. prip. vrč. 174. Bi li tuga uvehnula jadna, kô kad sama suza kane hladna. Osvetn. 1, 49.

b. *uliti, proliti jednu kap (često iperbolički, kad se ulije ili prolije nemnogo čega žitka).* Kujača nebore, jeli što ostalo? pluće mi sve gore, kani oto još malo. M. Vetranić 2, 828. Niz vrać gvozden svrdo kani u sred uši morske pjene, koje kapja kad se stani gdino glavi mozak vene, ozdravit češ... uši ti će odkrhnuti. M. Pelegrinović 200. Kani, tako t' cvala sriča, do gorńega obručića. V. Došen 165[a]. Procvijelio momče jaďeniče... al ne kanu suze zatočnice. Osvetn. 6, 62. — *U Dubrovniku se često upotrebljava u prenesenom smislu: podati kome čega (osobito novaca) po malo, pa i podmititi.* ‚Učiniće sve što hoću, erbo mu dosta puta štogod kanem'. P. Budmani.

KANŽALIJER, *m. vidi* kanǵilijer. — *Radi ž vidi kod* kanžilijer. — *U Daničićevu rječniku:* kanьžalêrь ‚cancellarius' *s primjerom:* Prêdь kanžalêremь. Mon. serb. 544. (XV *vijek).* — *Treba dodati da u rukopisu nema* n: Prêdь kažalêremь Marinkomь. *Jeli to slovo izostalo pisarskom ili štamparskom grješkom (kao što je shvatio Daničić), ili je pisar nije napisao jer je nije ni izgovarao, teško je kazati.*

KANŽELÀRIJA, *f. tal.* cancelleria, *mjesto gdje rade kanǵilijeri i pisari.* — *Radi ž vidi kod* kanžilijer. — *U Daničićevu rječniku:* kanьželarija ‚cancellaria' *s primjerima:* U kanželariji. Spom. sr. 1, 111. (1412). U našoj kanželariji. Mon. serb. 331. (1427). Pisano u kanželariji. 465. (1454). кѧнжєлαрии. Spom. sr. 1, 180 (1415) stoji ѫ grješkom možebiti štamparskom.

KANŽÈLIJER, kanželijèra, *m. vidi* kanǵilijer. — *Radi ž vidi kod* kanžilijer. — *U Daničićevu rječniku:* kanželêrь ‚cancellarius' *s primjerima:* Kanželijer i dragoman. Mon. serb. 465. (1454). Dasmo kanželijeromь *(Daničić je slo pročitao, jer staji* kanžilijeromь) dubrovačkimь. 506. (1469).

KANŽÌLIJER, kanžilijèra, *m. vidi* kanǵilijer. — *Slovo ž po svoj prilici znači glas ǵ, vidi* ǵ, e. — *Mj.* -ije- *nalazi se pisano* ê, i e *(u naj starijem primjeru)* i i. — *U Daničićevu rječniku:* kanьžilêrь ‚cancellarius' *s primjerima:* Kanьžilera moga. Mon. serb. 442. *(okolo* 1450). Kanžilijer. 465. (1454). Kanžilêromь. 504. Kanžilêru. 504. Kanžiliromь. 504. (1467). u Dubrovniku, u Kotoru i u Skenderbega.

1. **KÀŃA**, *f. neka ptica grabljivica.* — *vidi i* škańac. — *Riječ je praslavenska (neposnata postańa), isporedi novoslov.* kanja, *češ.* káně, *pol.* kania. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚milvus, milvius, buteo'), *u Jambrešićevu* (‚milvus'), *u Stulićevu* (‚nibbio' ‚milvus, milvius'). Kâńa, Buteo vulgaris Bechst. ‚Od kańe ne može biti soko' veli poslovica. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. Buteo buteo (L.). Ovaj se škańac u nas zove: luńa, kańa, mišolovac itd. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak) 89[a]. Milvus milvus (L.). Prof. je Sebišanović u naj novije vrijeme stao dokazivati da ovome rodu pripada ime ‚kańa'. Možebiti ima pravo, nu moram primijetiti, da je to riječ koju Slovenci upotrebljuju i za rod ‚Buteo'...; drugo da je boje ime ‚luńa'... Torbar i Modec pišu ‚kańa'...; Šulek ‚kańa' i ‚škań'. 90[b]—91[a].

2. **KÀŃA**, *f.* Squalus, *morski kučak, morski pas.* — *Tal.* pesce cane, *a* cagna *znači:* kučka. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KÁŃAC, káńca, *m.* Serranus scriba C. et V. (G. L. Faber); Serranus cabrilla Risso. (na Braču. A. Ostojić), Serranus cabrilla (Đ. Kolombatović, pesc. 5), *neka morska riba.* — *isporedi* kanac. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* (u Dubrovniku) nekakva moraka riba ‚art seefisch' ‚piscis quidam marinus'. Nahitai bih kańac, procipov i jańac. P. Hektorović 28. Udice od kańčevice određene za kańaca i pjeraka male su veličine. L. Zore. hrv. lipa. 181. Ni pirka ni kańac (veli se o dvojbenoj nejasnoj stvari). na Braču. A. Ostojić. Nije pijerka nego kańac. Ili pijerka ili kańac. *(Poslovice u Dubrovniku).* P. Budmani.

KAŃANE, *f.(?) pl. selo u Dalmaciji u kotaru kninskom.* Repert. dalm. 1872. 41. — *ako je muškoga roda, trebalo bi da glasi* Kańani.

KAŃČELICA, *f.* udica na koju se hvataju kańci i pirci. M. Pavlinović.

KÁŃČENICA, *f. vidi* kańčevica. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Paskoj mu reče: ‚Poj kańčenicu još daj'. P. Hektorović 5. Zašto nis' dal ni htil ponest kańčenicu? 28.

KÁŃČEVICA, *f. sprava za lovļenje kańaca.* — *U naše vrijeme.* U prvo spada parango, ... a drugo pak tuńa, kańčevica... Udice od kańčevice određene za kańaca i pjeraka male su veličine. L. Zore, hrv. lipa. 181.

KÀŃE, *f. pl. u Vukovu rječniku:* kapci na očima ‚die augenlieder' ‚palpebrae' *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

KÀŃELA, *f. vidi* darčin, korica, 1. kanela, *tal.* cannella. — *Isprva* kànjela *(kao da se mislilo da je postalo od* kanêla), *ali već od* XVII *vijeka ima oblik* kàńela *koji je u naše vrijeme naj običniji u Dubrovniku.* P. Budmani — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kanjela ‚cinnamomum'), *u Belinu* (‚cannella, specie di aroma' ‚cinamomum' 165b), *u Stulićevu* (kanjela ‚cinnamomum'). Dajte orašce i kanjele. M. Vetranić 1, 286. Kao kańela i kao balsam mirišući voń podal sam. I. Akvilini 102. Kako balsam i kanjela mirisni sam voń podala. 136. Kao kanjela i kao balsam mirišući voń podal sam. 178.

KAŃELAN, kańelna, *adj. koji pripada kańeli.* — *U Stulićevu rječniku:* kanjelan ‚cinnamominus'. — *nepouzdano.*

KAŃELAR, *m. čovjek koji kùpî kańelu.* — *U Stulićevu rječniku:* kanjelar ‚colui che raccoglie la canella' ‚cinnamologus'. — *nepouzdano.*

KÁŃÊŃE, *n. djelo kojijem ko kani ili se kani.* — *Stariji je oblik* kańenje. Za pridobit kańenje, tkojim se srce naše gane virovat što nama jest obetao. Blago turl. 2, 197.

KAŃÈRISÂŃE, *n. djelo kojijem se kańeriše.* — *U Vukovu rječniku.*

KAŃÈRISATI, kańèrišêm, *impf. pojući kasati drugome kako će pojati (u crkvama gdje je malo knìga kad đak prenosi knìgu od jednijeh pjevača k drugima i ujedno poje).* — *Akc. se mijenja u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kàńerisȁ. — *Neposnata postańa; sar je srodno s* kanerhana? — *U Vukovu rječniku:* (po manastirima, osobito u Srbiji). ‚vorsingen' ‚praecino' (‚von novizen der in bücherarmen kirchen den octoich u. a. von einer seite der sänger auf die andere überträgt, und zugleich den sängern vorsingt').

KAŃIGA, *f. vidi* kńiga. — *U jednom primjeru* XVII *vijeka.* Da se izoru perom gvozdenim na kańizi. B. Kašić, rit. 214. — *Vaļa da je štamparska pogreška mj.* kńizi.

KAŃINA, *f. vidi* Kanina, b.

1. KAŃÍVATI, kàńujêm *i* kàńîvâm, *impf. kao iterativni glagol prema* kaniti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (gdje griješkom ima* n *mj.* ń). — *Radi značenja vidi* kaniti, 2, *β.* Ļubav kaniva s puta nesrićnoga zlo mislećega. A. J. Knezović XIX.

2. KAŃÍVATI, kàńujêm *i* kàńîvâm, *impf.* kanuti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kańivati, kańivam ‚aliquantulum liquoris identidem infundere'.

KAŃIŽA, *f. ime mjestima u Ugarskoj (maj.* Kanizsa). — *isporedi* Kaniža.

a. Turska Kańiža *(maj.* Török- *ili* Kis-Kanizsa), *velika općina u protopresviteratu aradskom.* Šem. prav. 1878. 92.

b. Stara Kańiža *(maj.* Ó-Kanizsa), *velika općina u protopresviteratu starovečejskom.* 26.

c. Velika Kańiža *(maj.* Nagy-Kanizsa), *grad.*

KÀŃOŠ, Kańòša, *prezime (čini mi se u Cavtatu ili u Konavlima).* — *Može biti ista riječ što* kańuh, *vidi i* kańošiti; *ili je načińeno od* kańošiti.

KAŃOŠITI, kańošim, *impf. vidi:* Ima nekakva vrsta krađe u malom razmjeru koja se zove ‚kańošiti' (a ne krasti), i to se ne drži za sramotu, jer to naj više djeca čine, ali ne bez lukavstva i vještine. to biva tako: Ribar prodaje ribu; on je zabavļen prodajom ili kakvim drugim poslom ili mu dječak kakav s namjerom odvrati pažńu kakvim kazivańem od predmeta prodaje, a među tijem drugi dječak dođe, pa zgrabi šaku ribe i pobjegne. V. Bogišić, zborn. 620. — *isporedi* kańušiti. — *Osnova* kańoš *može biti ista što kod* kańug *i* kańuh *(vidi* kańoš), *isporedi rus.* канюкъ, *kańuh,* и канючить, *glamazati (vidi* 1. glamazati, *d)).*

KAŃUG, *m. ńeka ptica grabļivica.* — *isporedi* kańa *i* kańuh. — *Može biti praslavenska osnova, isporedi rus.* канюкъ, *pol.* kaniuk. — *U naše vrijeme u Slavoniji.* Crvenkasti kańug, Milvus regalis, der rothe milan. J. Ettinger 66. Crni kańug, Milvus niger, der schwarze milan. 67. — *vidi* luńa.

KAŃUH, *m. vidi* kańug. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚vultur', v. piļuh, *i u Voltiģijinu:* ‚sparviere' ‚sperber'. — *I kao prezime u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 268.

KÀŃUO, kańúla, *m. top.* — *isporedi* kanuo, kanun. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KÀŃUŠ, *m.* kad je doba dobrog lova ribe (u proļeću ili jeseni), tad u večer zgrne se oko ribarskih mreža dječurlije a i odraslijih, koji idu moļakat u ribara ribe; pa to zovu: ‚gremo na kańúš' (s čakavskijem akcentom), a svaki od tijeh petļara jeste ‚kańúšar'. Dubašnica na Krku. — *jamačno je ista osnova što i kod* kańošiti *koje vidi.*

KAŃUŠA, *f. djelo kojijem se kańuši.* Kańuša, kańušareńe, vidi kańušiti: ‚Ajdemo na kańušu'. M. Pavlinović.

KÀŃUŠÂR, *m. vidi kod* kańuš. — Kad ribari love ribe u veče s mrežami, tad dođu djeca, a i odrasliji k ńima, pa kad ulove mnogo ribe tada dadu ovijema svakomu štogod; pa svak od onijeh koji su došli da ispetļuju ribe, zove se ‚kańušar'. Dubašnica na Krku.

KAŃUŠÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se kańušari.* — *vidi kod* kańuša.

KAŃUŠÁRITI, kańúšârîm, *impf. kańušiti.* — *Nema potvrde ali prema* kańušareńe *trebalo bi da ima i ovaj glagol.*

KÀŃUŠITI, kàńušîm, *impf.* kad se mreža napuni ribe, svak pomože istezati, te hvata za se ribe što preko mreže bježe. M. Pavlinović. — *isporedi* kańuš, kańošiti.

1. KÀO, *adv. vidi* kako. — *Postaje tijem što* k *ispada između dva vokala, vidi i kod* preko. — *U stranama (kao u Dubrovniku) gdje svako* ao *postaje* ô *mijeńa se na* kô; *u drugijem gdje* o *poslije* a *otpada (kao u sjevernoj Dalmaciji i u Crnoj Gori), mijeńa se na* ka' *(i u Dubrovniku i u okolici mj.* kao i ćuje se ka' i). *obadva se oblika nalaze i radi stiha u pjesmama bez obzira na govor u kojemu su spjevane.* — *Između rječnika u Belinu* (kô, *pisano* koo ‚come, v. a guisa'; ko čovjek ‚come huomo' 204a; kô voda niz rijeku ‚abbandonatamente, cioè senza ritegno' ‚praecipitanter' 2a), *u Voltiģijinu* (kao, kako ‚come, agguisa' ‚wie'; *ima i ko s istijem tumaćenjem),* u

na časnu trapezu da dohvati kandilo. Vuk, poslov. 196.

KÀNDIO, kàndjela, *m. vidi* kandjelo. — *U jednom primjeru našega vijeka gdje je po hercegovačkom govoru* kàndeo. Naredi da se kandeo kupi. V. Bogišić, sborn. 868.

KÀNDIOCE, *n. dem.* kandilo. — *U naše vrijeme.* Običaj je bio da po celu noć gori kandiloce u ńegovoj spavaćoj sobi. M. P. Šapčanin 1, 80. U sobi je svetlucalo kandiloce pred Hristovim raspećem. M. Đ. Milićević, zim. već. 808. — *U ovom je primjeru s oblikom* kanđeoce: Malo je kanđeoce pred dverima okiļelo. S. Ļubiša, prip. 196.

KANDIŠ, *m. ime bivši.* — *U starom rukopisu.* Kandiš, nerio, leandro (Anselmo da Canali), Nerium oleander L. v. Kundiš. B. Šulek, im. 188.

KÀNDJELA, *f. kandilo (koje vidi) što visi u crkvama katoličkijem pred otarima i svijetli kad su na ńima posvećena vino i čestice.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kàndjēla. — -je- *stoji (kao da je bilo ńegda ě) u jušnom govoru, u zapadnom* i (kàndila). *u naše vrijeme po hercegovačkom i crnogorskom govoru glasi* kàndela. — *Kao da je ujedno postalo od lat.* candela *(svijeća) i od grč.* καν̓δήλι *(vidi kod* kandilo), *jer od prvoga prima oblik a od drugoga snačenje.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚lampas' ‚lampada') *i u Stulićevu* (‚lampas'). — *U naj starijem primjeru ima šire snačenje: svjetiļka, lampada uopće.* Priličnо je kraļestvo nebesko g desetima djevicami koje uzimļući kandjele svoje... Pet lude uzamše kandjele ne uzeše ulja sobom, a mudre tadaj uzeše ulja u sude svoje s kandjelami. N. Rańina 222a. matth. 25, 1–4. Dajte sve tamjane i kandjele. M. Vetranić 1, 286. Pomazavši se u jutro uljem od kandile. B. Kašić, iń. 97. Obisiše jednu kandilu. is. 18. Svićnica ili kandila. rit. 61. Napuniše kandjele čiste same vode. fran. 211.

KÀNDJELO, *n. vidi* kandilo, *isporedi* kandjela. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj (obično* kàndelo), *a između rječnika u Vukovu:* kandelo, vide kandilo *(s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Ja sam mnoga sažega' kanđela. P. Petrović, gor. vijen. 92. Pred oltarom plakaše kanđelo. 108. Kad dođe vrijeme da uždi svijeće i kanđelo. Nar. prip. vrč. 68. Srebrno crkovno kanđelo. V. Vrčević, niz. 288. Kupi ule kandjelu sv. Stevana. S. Ļubiša, prip. 26.

KANDJÈLOT, *m. tal.* candelotto, *dem.* candela, *svijeća.* — *U rukopisu dubrovačkom* XVI *vijeka.* Ako vidiš dublijer ali kandjelot užešen, toj prilikuje veliko zlo. Zborn. 128a.

KANDOSIJA, *f. ime žensko.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A svijetli sestra Kandosija. Nar. pjes. vuk. 2, 129. A da uzmeš sestru Kandosiju. 2, 132.

KANĐA, *f. ime žensko, isporedi* Kanda, Kandačija. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 69.

KANEA, *f. u Mikaļinu rječniku:* Kanea, grad u Kandiji ‚Cydonia, Cydonis, Cydon'.

1. KÀNELA, *f. vidi* kańela. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚cinamomum'). Gdi je stajao papar ili kanela. M. Radnić 298a. Metni kanele jedan dia. J. Vladmirović 86. Kanela, kańela (Dellabella) (tal. cannella), cinamomo (Kuzmić, Durante), Laurus cinnamomum L. B. Šulek, im. 189.

2. KANELA, *f.* pipa, slavina. Ne uzmi djevojke, koja za kanelu drži. u Lici. V. Arsenijević. — *tal.* cannella.

KANELICA, *f. dem.* 2. kanela. V. Arsenijević.

KANERHANA, *f. (ili* kanerhańe, *n.) u rukopisu* XIII *vijeka.* — *Neposnata snačenja.* Vь kanerhani. Sava, tip. stud. glasn. 40, 168. — *U drugom rukopisu ima a mj. e.* Vь kanarhani. Sava, tip. hil. glasn. 24, 211. — *isporedi* kańerisati.

KANET, *m. vidi* 1. kanat. — *U naše vrijeme (po tumačenju nije posve isti smisao).* Na vratima među kanetama *(griješkom mj.* kanetima). Nar. pjes. herc. vuk. 125. Kaneti, pragi drveni od vrata i prozora. 357. Kaneti, prazi od prozora i vrata. Nar. prip. vrč. 225.

KANETAN, kanetna, *adj.* slab (‚gracile'). Slovinac. 1880. 389. — *Može biti od tur.* qyn, *mŭka,* qynamak, *mučiti.* — *isporedi* kanikan.

KANFILA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 69.

KÀNGAL, *m. pasmo, vidi* kančelo, *tur.* qangal. — *U naše vrijeme.* Tvoji broi dva kangala zlata, daj mi dragi jedan kangal zlata, da navezem srmali jagluka. Nar. pjes. herc. vuk. 134. A dva brka dva kangala zlata. 165. Kangal, kitica. 857.

KANĆ-, *vidi i* kań-.

KÂNĆA, *f. čakļa, panja.* — *Tur.* qanča, *čakļa.* — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚die kralle (des adlers)' ‚unguis'. 2. ‚der hacken' ‚harpago' (‚auf schiffen')' cf. čakļa.

KÁNĆE, *m. hyp.* kanćilijer. — *Akc. se mijeńa u voc.* kânće. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* Piši, kanće *(kao poslovica).* P. Budmani.

KÀNĆIJA, *f. vidi* kamćija. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide kamćija). On čuje ornice na plugovih i kolesah pod koli škripati, od kanćija šikare pucati. M. A. Relković, sat. L6a. Već poteže trostruku kanćiju, tri su na ńoj lule od tumbaka. Nar. pjes. vuk. 3, 2. U ruke mu tatarka kanćija, ošibuje sedam masgi blaga. 8, 310. Već se biju od tela kanćijom. Nar. pjes. juk. 67. Ti ne žali konja od kanćije. Nar. pjes. kras. 1, 85.

KANĆÌJÂŃE, *n. djelo kojijem se kanćija.* — *U Vukovu rječniku.*

KANĆÌJATI, kanćìjām, *impf. vidi* kamćijati. — *U Vukovu rječniku.*

KANĆÌLIJER, kanćilijèra, *m. javni pisar, bilježnik, tal.* cancelliere. — *vidi i* kanžilijer. — *isporedi* kancelijer, kančelijer *itd.* — *Od* XV *vijeka (vidi* kanšilijer), *a između rječnika u Belinu* (‚cancelliere' ‚cancellarius' 164b; ‚notajo, quegli che scrive agli atti publici' ‚tabellio' 513a) *i u Stulićevu:* ‚cancelliere' ‚antiquis pp. erat scriba, sed hodie nobis est loci praefectus ubi reipubl. negotia tractantar, vide supra (sumitur aliquando pro scriba)'. Gersom Parizimski kanćilijer. B. Gradić, duh. 88. Glavu imaju deli-Stjepana velikoga kanćilijera. I. Gundulić 488. Kraļ velikom kanćilijeru pridava ga *(list).* 447. Naviješteno cića toga od našega biće tebi kanćilijera velikoga, uvjetovat sve što je tebi. 455. Što su držani parci, kanćilijeri, prokuraturi. I. Držić 279. Gvarin veliki kanćilijer Ruđijerov. I. Đorđić, ben. 176. Sidio k'o kanćilijeri prid knezom. (Z). Poslov. danič.

KANĆÌLIJERSKÎ, *adj. koji pripada kanćilijerima.* — *U Belinu rječniku:* ‚di notaro' ‚tabellionicus' 514a.

KANĆILIJÈRSTVO, *n. mjesto, čast, posao u kanćilijera.* — *U Belinu rječniku:* ‚arte di notajo, notaria' ‚tabellionia' 513a, *i u Stulićevu:*

ukazańa. J. Banovac, razg. 37. Čeka li te na večeru majka kao mene seja Senkovića? Nar. pjes. vuk. 1, 460. Vijaju se oko devojaka kao i ja oko tebe, gospo. 1, 482. Te se tuci od jele do jele k'o ja Marko bez mog pobratima. 2, 217. Osmočio se kao Likić o dudove. (U Vukovaru). Nar. posl. vuk. 241. Sanko (mjesto sanče) kao sinko i posinko! Vuk, nar. pjes. 1, 193.

b) subjekat je sam rasličan, vidi kako, III, 1, c, *b*). Prim'te tim *ga (dar)*, kao bih i ja vaš dar prijal z dobre voļe. D. Rańina 58ᵇ. Nego ćete sve znati ka i Bog. I. Ančić, vrat. 38. Nije opravdan grješnik svaki kô Zakeo. J. Kavańin 8ᵇ. U raskošah gdi sijaše pun ponosi preohole, kao Platun. 20ᵇ. I ko posteć Ninivļani, bit ćemo i mi smilovani. 64ᵃ. Spasitelno je kostreti vrhu puti nam nositi, ko su i mnozi kraļi sveti. 65ᵃ. Velika je mudros ńega, ko i dobrota velika je. 157ᵇ. Koji s dili govore kao i Žudije: ‚Tko će mene od vas pokarati za grih?' J. Banovac, razg. 144. Jer je *(čovik)* neumrli po duši kao i anđeli. J. Filipović 1, 7ᵇ. Hoće da želimo i činimo dobro kao nam čini i otac. F. Matić 11. Dostignućeš i ti prošćeńe od svoji grija, ka' i oni. M. Zoričić, src. 122. Ti odiven tako nisi, kao vuci. V. Došen 24ᵃ. Šimun bješe ribar kô i Andrija. S. Rosa 49ᵇ. Ne biše oni ļudi, ko i mi od puti i od krvi? Đ. Bašić 241. Neka rade ka' i drugi ļudi. D. Obradović, živ. 66. Bog ne prijeti, kao prijeti čovjek. A. Kalić 593. Nije onako zao kao ja. Nar. pjes. vuk. 1, 318. Da živimo k'o brat i sestrica. 1, 618. Što se, bolan, 'nako ne vladate k'o su s' stare vojvode vladale? 4, 247. Jedan *(sin)* dobar i pošten, ka' i tvoj otac; a kćerca bila dobra i poštena kao i tvoja majka! Vuk, nar. pjes. 1, XII. Druga knìga biće ovako isto velika kao i ova. 1, XIV. Da se . . . đ i ļ izgovara kao j. 1, 74. Te mu kaže onako kao i pop. 4, 461. Ona je ćela da govori kao Turkińa. poslov. 258.

c) rasličan je objekat ili koji drugi komplemenat rečenice (subjekat može biti i ne biti isti), vidi kako, III, 1, c, *c*). Od stida je poniknuta, ne ko prije bi ohola. I. V. Bunić, mand. 9. Da kô prije, tako i sade imaš bit zdrav. J. Kavańin 200ᵇ. A ļudi nisu imali toliko snažna oružja, kao sada imadu. J. Banovac, razg. 110. Da vam se ne dogodi, kao i Pilatu, osuda od smrti. 187. Ļubi iskrńega kao i tebe istoga. F. Lastrić, ned. 110. Nisu tako siloviti kao kad se ponapiju. V. Došen 184ᵇ. Ti se u nas pouzdati moreš ka' i u se, kneže Nikolica. And. Kačić, razg. 285ᵇ. Što je vama beo danak, to je meni tavna noćca, kao sužńu u tavnici. Nar. pjes. vuk. 1, 145. U Janka je dosta pusta blaga k'o i u teb' od Budima kraļa. 1, 444. Biće tebe ise k'o i mene. 4, 197. Kolomat od kamena na kome se obično sjedi kao na klupama. Vuk, nar. pjes. 1, 64. Onda bi bilo upravo kao u gdjekojijeh rimskijeh kaluđera. 8, 71. Gordana je pokojna poslije toga hodila kao i prije. Pravdonoša. 1852. 9. Sudi šokcu kao i ocu. 10. Pomole se Bogu, kao ikad skrušeno. S. Ļubiša, prip. 195. Kad mu *(agi)* ne da prida što zaište, subašu mu za vršidbu sveže, pak on sebi kô i agi seže. Osvetn. 4, 10.

2. *vidi* kako, III, 3. I s vižletom što ošteni plod kâ i sam nepošteni. V. Došen 285ᵇ. A junaka nema kao Marko. Nar. pjes. vuk. 2, 429. I još bih ti kulu načinio pored moje, baš kao i moju. 3, 205. Obeseliš mjesto obveseliš, kao objesiti mjesto obvjesiti. Vuk, nar. pjes. 1, 888.

3. *vidi* kako, III, 4.

a. *vidi* kako, III, 4, a. U raskošah gdi sijaše ko i bubreg usrjed loja. J. Kavańin 20ᵇ. Iz lica mu siva slava, kao obnoć stara tava. V. Došen 122ᵃ. Ļuļaju se posve slabi *(stupovi)* kao zubi staroj babi. 205ᵃ. Tako vuku svi trojica siromaške ļude za nos kao čauš purana. M. A. Rajković, sat. A6ᵇ. I s rodom se podičili kao paun zlatnim perom. Nar. pjes. vuk. 1, 7. Pa podite po svetu kao pčela po cvetu. 1, 128. Pa se vije ruža oko bora kao svila oko kite smilja. 1, 240. Grlo joj se bijeli kao snijeg u gori. 1, 412. Savila se loza oko bora k'o sestrina oko brata ruka. 2, 167. Čini mi se sva careva vojska kao mravi po zelenoj travi. 2, 282. Pa se Ivo vere oko klada k'o šugava koza od obada. 3, 197. Tale više k'o kad jelen riče. 3, 239. Usta raja k'o iz zemļe trava. 4, 150. Pustu šumu što magli ispod Trsta, kâ u poļu sirak. M. Pavlinović, razg. 3. Kao dodola (n. p. načinio se). Kao zapeta puška (n. p. gotov). Nar. posl. vuk. 181. Radi kao mrav. 268. — Nije tako jaka ni strijela kao taki ukor i sramota. Nar. pjes. vuk. 4, 72. Nije zmija guju dočekala kao Čupić Memed-kapetana. 4, 193.

b. *vidi* kako, III, 4, b. Da poslije kao djeca ne počnemo se poricat. M. Držić 387. Svet ko i zmaj trbušinom po zemļah se svijeh poteže ždrļiv. J. Kavańin 22ᵃ. Ona *(dikla)* ovoj u prilici ko paun se perjem mjesti. 37ᵃ. Sve se koči, sve se diči, ko i paun pozlati. 54ᵃ. Ki u svâ dobe svijeti umstvom ko i svisda. 131ᵇ. Ako bi jih tko svjetova', ko i čavke svi se uzbuče. 154ᵃ. Rajaju se oružani ko bojnici Kadma kraļa. 385ᵇ. Pruca se k'o maska Bratutova. (Z). Pun je k'o jastog, a slini k'o spuž. (Z). Poslov. daniš. Dali leti kao vila, kao muńa ili strila. V. Došen 40ᵇ. Dok se kao mrtav pruži. 42ᵇ. Pomamni kao lavi. 59ᵃ. Muči! ne laj kao kučka! 124ᵇ. Budući pristao vitar i učinilo se tiho kao mliko more. And. Kačić, razg. 149. Drugi vele: ‚Ļuta kao guja'. Nar. pjes. vuk. 1, 88. Neka su rumene kao i ružica; neka su ļubesne kao i ļubica. 1, 102. Žubori mu brada kao žuborika. 1, 106. Sinu lice kao jarko sunce. 1, 126. Zakukaću kao kukavica, previjaću kao lastavica, uzdisaću kao udovica, zaplakaću kao i devojka. 1, 359—360. Poornio kao kamen siņi. 2, 403. Društvo spava kao i poklano. 4, 28. Ona ciknu ka' i zmija ļuta. 4, 361. Da ne raste više nego da ostane onako kao kamen. Vuk, nar. pjes. 2, 14. Ļubili se kao kruh i vino. Pravdonoša. 1851. 21.

c. *vidi* kako, III, 4, c. Ima dukata kao sovrne. M. Držić 261. Kô i paoma usrest ima, glavu kô vrh od Karmela. J. Kavańin 521ᵃ. Da ti ļubim b'jelo lice k'o sunce. Nar. pjes. vuk. 1, 386.

d. *vidi* kako, III, 4, d. Prolitjem krvi, kao plodnim simenom, viru rasplodiša. A. Kanišlić, kam. v. Svakom radi da ugodi kao sinu koga rodi. V. Došen 96ᵇ. Oči mu se bjehu uzmutile k'o u gladna u gori kurjaka. Nar. pjes. vuk. 2, 428. Kao iz knìge (n. p. govori). Nar. posl. vuk. 131.

4. *vidi* kako, III, 5. S licem i s desnicom ko nebeska božica je. G. Palmotić 2, 290. Grlo im je ko rastvoran grob smrdeći. J. Kavańin 35ᵃ. Knìge su kao i jegeci, niki sladki, niki kiseli. M. A. Rajković, sat. B4ᵇ. Crn ti obraz bio kao gruda snega! a srce ti ladno kao jarko sunce! Nar. pjes. vuk. 1, 109. Da su frajle k'o zvezdice sjajne . . . da su momci k'o rumena ruža . . . 1, 636. — Žito kao slato. Nar. pjes. vuk. 1, 98. Čedo nama treba kao struk bosiļka. 1, 108. Mlado Turs Šehović-Osmane: na ļepotu kao i đevojka, na stidnoću kao i nevjesta, na junaštvo k'o Bojčić-Alija. 4, 24. Tri vojvode kao tri sokola. 4, 186. Kao vuna (sijeno — t. j. lijepo i mekano). Nar. posl. vuk. 129.

5. *vidi* kako, III, 6.

a. *vidi* kako, III, 6, a. Ja mu davam čas i scijenu ko posmancu, ko rodjaku. G. Palmotić 1, 889. Zaiska niko dostojanstvo, kao za dar svoga truda. A. Kanižlić, kam. 18. Sinod osudio je Teutbergu kao krivu po svidocih našastu. 90. Sve što bi ńim učinili, on bi sve primio, ko sebi učińeno. Đ. Bašić 108. Onaj bi dan ko svetao držali. M. A. Reljković, sat. G8a. Jedna žena, kao kolovođa, počińe. Vuk, nar. pjes. 1, 90. Nego sam iz sviju ńih ove izabrao kao naj ljepše i naj dostojnije. 1, 629. Ona ńemu da će, kao uzdarje, dati mira za tridest godina. 3, 88. Brojahu se kao naj stariji. pavl. gal. 2, 2. To je narod gostoljuban koji utok štuje kao svetiňu. S. Ljubiša, prip. 102. Dolgoruk ga ostavi kao gospodara crnogorskoga. 126. Listovi ostanu razdvojeni kao znak da se vražda prekinula. 164.

b. *vidi* kako, III, 6, b. Pjan si, kao prijatelju ti velim. M. Držić 159. Ja sa objavit, da sva ostala spijevanja moja u mańoj scjeni držim, sve ino, kao porod od tmine, u tminah ostavljam. I. Gundulić 192. Tast Juraj kô star pada. J. Kavańin 284a. Kao moguća može sve. F. Matić 81. Pristupa k Evi ko k slabijoj. S. Rosa 2b. Onako ih opravi Roksandra k'o vladike i k'o kalućere. Nar. pjes. vuk. 2, 128. Molim ti se kao starijemu. 2, 285. Rišćanska se posilila vojska kao, brate, ko je sadobio. 4, 85. A sakuka kano kukavica, kao, brate, sa mila đevera. 4, 361. Osijeci psu uši, pas kao i pas; osijeci rep, pas kao i pas. Nar. posl. vuk. 241. Kao susjedi crnogorski nosili su oružje. Vuk, nar. pjes. 4, 460. Dete ka' dete. M. Đ. Milićević, let. već. 207.

c. *vidi* kako, III, 6, c. On tolike kraje jake kao kralj, cesar i vojvoda, s kućom uzdrži. J. Kavańin 222a. Jeda ju je stid kao lańicu izići? A. Kanižlić, kam. 69. Ne ktiše poklisare imati kao izviditelje ili sudce. 71. Došavši episkop kalaritanski kao papin poklisar. 88. Primi dragovoljno ne kao podpor starosti tvoje veće kano stvar tebi davno odlučenu. D. E. Bogdanić VII. Koji se rodi u Novome ... a kao dijete došao u Dubrovnik. Vuk, nar. pjes. 1, VI. Ova pjesmica koju su i meni, kao malome djetetu, pjevali. 1, 195. Prilažem ovde kao izgled slijedeće pismo od prodaje. Pravdonoša. 1851. 26.

d. *vidi* kako, III, 6, d. Molim te kao kraljicu, spoveď mi što je. M. Držić 836. Kad bi pritńe i pokarańa jednoga poglavice svitovńega bila, kao Božija, ol' ńegovim prilična. J. Banovac, razg. 80. Svakoga bi kao od Isukrsta poslana primio. A. Kanižlić, kam. 4. Krivca pomiluje kao brata. V. Došen 70b. I bludnike takve ružne izbacuje kao kužne. 110b. Ko sužńi od veriga, bit ćete osuđeni u muke pakljene. Đ. Bašić 74. *(Jagńe)* raduje se Stevanu kao svojoj majčici. Nar. pjes. vuk. 1, 181. Nosioci, braćo nerođena! nerođena kao i rođena! 1, 251. Masiću ga k'o rođena majka. 1, 356. Oj Erceše, sete nesuđeni, nesuđeni kao i suđeni! 1, 558. Odlazio često posestrimi kao svojoj sestrici rođenoj. 2, 376. Pazi ńega kao oči svoje, zaovice kao i sestrice, deverove k'o braću rođenu. 3, 502. Starijega paz' ka' roditelja, a mlađega kao braca svoga. 3, 506. Nego paz'te raju k'o sinove. 4, 185. Ovdje se badńak spominje kao nekakav čovjek ili bog. Vuk, nar. pjes. 1, 115.

e. *vidi* kako, III, 6, e. Idem na smrt ka' na svadbu. S. Ljubiša, prip. 224.

6. *vidi* kako, III, 7. Nit' si viši ni mańi, već kao i drugi ljudi. N. Palikuća 10. Ona voda (kao surutka) što ostane, kad se prepira skorup. Vuk, nar. pjes. 1, 81. ‚Kuka' ovdje znači ‚kljuna' (s jedne strane kao trnokop, a s druge kao veliki ‚kljun'). 1, 81. Uhvativši se za ruke kao u kolu. 1, 89.

7. *vidi* kako, III, 8. Opadnike i pogane uklone kô i vuhstvo. J. Kavańin 94b. Tvoem' gospodstvu dar poklonit, ko ubožak, to priklonit. 175a. Jesu krune, koje im dade, more im uset kô i živote 539b. Pak izgori kao i mašala. M. A. Reljković, sat. D8a. Da se vidi sestri večerati usred noći kao usred podne. Nar. pjes. vuk. 1, 549. Okićeno ledom i snijegom usred ljeta kao usred sime. 2, 105. Kako pravo blago podijeli, sve na mrtva kao i na živa. 3, 313. Oni jesu blago dijelili torbonoši k'o i harambaši. 3, 317. U pjesmi 564 kao i u mnogijem drugima. Vuk, nar. pjes. 1, x. U Srbiji, kao i u Ercegovini i u Crnoj Gori, mnogi imućniji ljudi po selima imaju svoje barjake. 1, 9.

8. *vidi* kako, III, 9.

a. *vidi* kako, III, 9, a. Prvim dobra kao prodaje. J. Kavańin 382a. Da mu se poče kamen kao rastapati. J. Banovac, pred. 149. Čudeći se i kao koreći ńi, vapije. F. Lastrić, test. 14a. ‚Aleluja' slamenuje kao isluditi devoto i sveto od radosti 179b. Dojdoše k Ignatiji kao sa razgovoriti uciljena. A. Kanižlić, kam. 89. Od žalosti srdce kao pada i stisne se. 497. Car je grčko carstvo vićem svojim i jakostju kao uskrisio. 617. Netom bi ko prošlo polu noći. S. Rosa 31b. Koji jedan drugoga kao podupru. I. Jablanci 11. Isahnuti i kao pomrijeti moraju. 208. Čudan sam ti noćas sanak snio: k'o na meni krvava košulja. Nar. pjes. vil. 1866. 661. Kao kude mladožeńu a hvale djevojku. Vuk, nar. pjes. 1, 87. Kao pjevajući uz guśle, mole. 1, 127. Tri sada kô odijeljena naroda. M. Pavlinović, razg. 51. — Zasiva: ‚Vidite i opipajte rane moje, koje sam primio radi ljubavi vaše' kao rekavši: ‚Jesam li vam veću ljubav mogao pokazati ili milost učiniti?' F. Lastrić, ned. 190. *(Jesus)* odgovori Farizeom, da zdravijem ne bijaše od potrebe liječnik neg nemoćnijem ... kô rekši: ‚Što ja općim s grešnicima, ne samo nije suproć zakonu Božijemu neg uzopet po ćudi zakona Božijega...' S. Rosa 68b. — *Ako pripada i ovaj primjer, a ne pod* 18: ‚Ńemu' mjesto ‚mene' ili ‚meni' kaže pjevač za to kao da se ne bi primijenilo ńemu. Vuk, nar. pjes. 3, 148.

b. kao *stoji pred supstantivom, a i pred adjektivom i adverbom, isporedi* kako, III, 9, b. Kao iz ruke strijele lete. I. Akvilini 84. To imate činiti ne kao silom nego dragovoljno. F. Lastrić, ned. III. Velika mu želja kao smrt zadavaše. svet. 46b. Držaše ga kao sa nedostojna. A. Kanižlić, kam. 28. Usmložavao se je plamen kao željan knigu sažgati. 288. Koje pitańe jest kao temelj pravde Focijove. 350. Ukazaše poštene, ali kao silom i priko srdca. 707. Pridgovor koji je kao priprava na dilovańe posvetilišta. bogoljubn. 77. Spenđao je kao isa nokata. (Z). Poslov. danič. Kô ukradom pohodeći sveto templo. S. Rosa 40a. Učini ko jedan bič od sastučenijeh ujedno konopčića. 58a. U plaču i u protegnuću kô smrtnomu dočekaće. 137b. Kao u šali. Vuk, nar. pjes. 1, 88. Učini se kao mrtvo. 1, 496. U svijeh ljudi postane na tabanima u obadvije noge kao mala dolina. 2, 85. ‚Lula' ovdje znači kao mala čaša, od prilike kao poveliki naprstak. 3, 2. ‚Svati' ovdje znači kao ‚prosci'. 3, 472. Postavi kao obor-knezom nekakvoga Đoka Malovića. 4, 460. Kao blagosov u šali. poslov. 55. Putnik sanosi besjedom kao po krański. S. Ljubiša, prip. 90.

9. *vidi* kako, III, 10. Drugi iz dubina griha

odletiše na nebesa, kao jedna Mandalina, Pavao, Aguštin i drugi mnogi i mnogi. J. Filipović 1, 173b. Svaki oni koji je nad inijem postavljen ili po kreposti naravi, kô ono otac, ili po ljuckom hotjenju, kô svaki ini vladalac, prima i stječe dvije stvari. A. Kalić 389. Doklen ljube, dotlen vjeru daju, kad ne ljube, družini se fale, ka' je *(sar* ka' i?) mene dizdar Begoviću. Nar. pjes. vuk. 1, 389. — Kao n. p. Vuk, nar. pjes. 1, VIII. 3. Gdje se igra brzo (kao n. p. u Mačvi). 1, 177.

10. *vidi* kako, III, 11. Da bismo dobra avancjali kô ćemo zla avancjat *(po svoj prilici treba čitati* avancali i avancat *kao što se i sad govori u Dubrovniku; radi značenja vidi* avancańe i avancavati *u ovom rječniku u kojemu nije zabilježen perfektivni glagol* avàncati). M. Držić 278 Da je kao što nije. Vuk, nar. pjes. 1, 686.

11. *vidi* kako, III, 14. I kô bistre oči pram ńemu podviže, riči mu potoči. H. Lucić 258. Na pokon kao podni nevoljna svis moja, jad trudni i tužni zgodi se meni tač, da... D. Rańina 129b. Er kao dah joj sve me blago i veće ona vidje u plati, da uboštvo moje nago ne imaše joj česa dati, ...vrže i ljubav mrtvu iz vrata. I. Gundulić 227. Kô mu vaše slavne dike i pradjede vrijedne izbroji, na te svrnu sve bosjede. G. Palmotić 1, 44. Ko se od tebe, Tmore, odijelih, u smrdeću pođoh spilu. 1, 45. On, ko izide izvan grada i na vratijeh vidje mene, ove izusti riječi tada. 2, 180. Kô se budeš poboliti, šibu pravde sve uzteć će *(Bog)*... J. Kavańin 17a. Kô dva od ńih on ugleda očitova... 411a. Nu kô to uzasna Benedik teško pokara. I. Đorđić, ben. 82. Kô začu te riječi Rigo, jak vihrom zanesen posrnu na tle. 119. Kô izvrši odluku, umrije ne do dugo. 166.

12. *vidi* kako, III, 15. Ko je prokleta ćud zlijeh žena, blud i izdanja stvori muče. J. Kavańin 258a. Praštaju se ńoj mnozi grijesi ko mnogo dragovala je. S. Rosa 83a. Ka' ste vazda u Boku kotoraku, da nijeste đegođ ugledali...? Nar. pjes. vuk. 4, 58.

13. *vidi* kako, III, 17, b. Jer ne imam radosti od ko ńe tiram glas. Š. Menčetić 20. Otko jest uljezla, nije pristala celivajući noge moje. N. Rańina 85ab. luc. 7, 45.

14. *vidi* kako, III, 18, a. Nakon tri dni kô bude straćeno. S. Rosa 53a. Evo ima tri godine dana ka' je Janko tame dopadnuo. Nar. pjes. vuk. 2, 320.

15. *u jednom primjeru znači: koliko, a u glavnoj rečenici ima kao korelativno* to, *kao toliko. isporedi* kako, III, 1, a, *e)*. Ti Jerosolime ubrań čuvajući, da ju ne obime, ni mista ńe prime, ni blaga ńeje, ko ne dvi ne tri zime kupismo, da lit sto i još deset krat tô od kô ti tuj stavi puk ovi. M. Marulić 20.

16. *vidi* kako, III, 21. Nijesu mogle naše želje, ko prođoše, bolje proći. G. Palmotić 1, 186. Neka pozna, da ne veće čas i slava naša nam je u pameti ko ńe kćerca prigizdava. 1, 186. Nijedna bolje stvar ne nuka plemenito na činćene vrijedna i dobra ko nauka. 2, 380.

17. *vidi* kako, III, 24. — kao što (kô što, ka' što) *upotrebljava se u naše doba često mjesto* kako *i* kao *kad god stoji u podložnoj rečenici, pa bila cijela ili okrnjena (samo da je u ńoj glagol ili da se ima u misli), osim kod značenja pod* 8, 11, 12 *itd.* kao *samo vrlo se rijetko nalazi u ovakovijem slučajevima (u Vuka možebiti nema ga nigda), ali vidi kod pojedinih brojeva;* kako *nije toliko neobično. — od* XVIII *vijeka.*

a. *vidi* 1. Ne rađaju se djeca kao što no ti misliš. D. Obradović, živ. 95. Jesu l' ruke kao što su bile? Nar. pjes. vuk. 1, 252. Traži ńemu ugursuza kao što je on, a dilbera ja ću mene kao što sam ja. 1, 296. Kao što je ono vedro nebo, časom vedro a časom oblačno, onaka je vjera u junaka. 1, 389. Uvenulo ńeno srce k'o što je moje. 1, 426. Nosi li se k'o što se nosio? 1, 442. Nije druga stekla gospodara k'o ja što sam Morńaković-Jova. 1, 565. Miloš im se iz daleka kaže k'o što su ga braća naučila. 2, 139. Nit' je junak k'o što su junaci. 2, 398. Ali Marković soko jogunica kao što je i ńegov gospodar. 2, 427. Neka sudi kao ja što sudim. 3, 65. Te nestade među nama junaka kao, brate, što je u Turaka. 4, 37. Nek je harač k'o što Murat reče. 4, 142. Ni đavo nije onako crn kao što ljudi govore. Nar. posl. vuk. 218. Svaki piše kao što umije. Vuk, pism. 68. Da nije onako kao što oni misle. 71. Staklo = cklo (kao što se govori ckli se...) Vuk, nar. pjes. 1, IX. Kolač, ili, kao što ondje kažu, somun. 1, XI. ‚Žimi' mjesto ‚živa mi', kao što se u govoru može čuti (‚žimi') mjesto ‚živ mi'. 1, 18. Kao što se kod nas kaže ‚pero luka', tako se onamo zove svaki list ‚pero'. 1, 42. U napijańu od kuma nema ni spomena, kao što će se vidjeti. 1, 77. Da bi svadba na miru prošla kao što je viđeno. 1, 88. Ona mu pjeva cijelu pjesmu kao što je meni pjevala nekoliko puta. 1, 128. Kao što u početku rekoh, već ima oko dvaestina godina... 1, 188. Volju Božju koja ne ostavlja pravednoga, kao što nije ni mene siraka. Pravdonoša. 1852. 8. Ali da je, ko što bješe babo. Osvetn. 8, 52.

b. *vidi* 10. Da si znao ka' što znao nisi. Nar. pjes. vuk. 2, 209. Kad bi i bile složne, ko što nisu. M. Pavlinović, razg. 14.

c. ka' što *u jednom primjeru* XVIII *vijeka znači što* kao da. Da bi ji *(ove riječi)* ja upravio kome svetomu, govoreći n. p. svetom Anti očenaš kao da je on ovi otac naš, ovo bi zlo bilo, ka što ono što je Božje dalo bi se stvoreńu. L. Vladmirović 71.

18. *vidi* kako, III, 25. Tuj ti se obukoh, k'o da sam s place tja. N. Nalješković 1, 290. Govorim kao da komu spovijedam ovo. M. Držić 307. Svud se vrti ko na ogńu da se prži. I. V. Bunić, mand. 16. Kad me ona vidje stati ko da sam se omramori*(o)*. P. Kanavelić, dubrovn. 7. Ne gojaše u noći i u dne nego l' trbuh, ko Bog s nebi da 'e. J. Kavańin 20b. I obraća ńim hrbate, ko da nijesu vrsti svoje. 54a. Koji ga gleda ko da 'e brajen. 113a. I ko soljen da je *(ogań)*, buči. 397b. I u hip opet zaleti se *(vila)*, ko da 'e vihar. 462a. Nevat se — htjeti ko da nećeš. I. Đorđić, usd. 207. Nigda se ne uzoholi, neg li kô da prem tade bijaše sto na put redovnički... ben. 80. Ne kao da samo danas spomenemo se od ńi*(h)*. F. Lastrić, svet. 167a. Misli kao da se ono čini prid očima tvojim. A. Kanišlić, bogoljubn. 17. Ne sato kao da bi bilo dite od duha paklenoga obsiđeno. 264. Grih grihom savršujući, kao da ne bi za dušu ńihovu svoju krv Isukrst prolio. fran. 224. Ali i tu baš pogodi (2 *sing. aor.)*, kao da te slipac vodi. V. Došen 41b. I da žena gospodari, kao da se noge stave da su svrhu svoje glave. 68a. Dal' sve radi zadobiti, kao da će uvik biti. 71b. Psi na nebo obnoć laju kao vuka da gledaju. 133a. Nikad nisam nikom mila, kao da bi kužna bila. 100a. Sve se kaže ko da je devota. M. A. Reljković, sat. D4b. Neg ćeš biti lipa i rumena kao da si jučer dovedena. F3a. Tako viruje kao da je očima vidio. sabr. 26. On potroši naj više rasadu, kvar jednaki kao da ju pokradu. J. S. Reljković 182. Jovo mi se sankom kara kao da

se razgovara. Nar. pjes. vuk. 1, 196. Ostaše mi medna usta baš k'o da sam šećer jeo. 1, 396. Rad mu perčin bio vrat prekrio, kao da je crn vrane panuo. 1, 459. Al' se pusta ne da isvaditi kao da je za kore prirasla. 2, 110. Evo junak pjeva kroz čaršiju, kao da je od mog vilaeta. 2, 628. Velik kralju šenluk učinio kao da je zemlju zadobio. 3, 102. Kad se smije ka' da biser sije. 3, 516. Više Anto k'o da soko klikne. 4, 243. Kao da ga je s gvozdenim štapom (po svijetu) tražio (tako ga je našao baš kao što treba). Kao da je iz gladi utekao (tako naglo jede). Kao da je naguske ustao (tako mu sve ide u nazadak). Nar. posl. vuk. 129. Kao da kamenu besjediš (tako ćuti ili ne pomaže). 180. Kao da se ovdje ‚Dunav' misli da je grad. Vuk, nar. pjes. 1, 154. Onda se paun rukama maša za zemlju kao da čupa travu. 1, 184. Pjevač ovdje kaže ‚bratko' kao da Moskovi tako govore. 3, 566. Turci se učine kao da bježe. 4, 459. Aga viknu ko da zvijer riknu. Osvetn. 1, 29. Pa sjedoše po rudini redom, baš ko da će vino piti rujno. 2, 91.

2. KÀO, kâla, *m.* lutum, coenum, *semlja što omekša i rasmuti se u vodi (pa i u čemu drugome što je šitko).* — *vidi i* kalo. — *isporedi* blato, 2 i glib. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i loc.* kálu. — -o *staji kod štokavaca mj. ńegdašńega* l, *a ovo ostaje kod čakavaca i kajkavaca:* kâl. — *od* kao *postaje i* kô *(n. p. u Dubrovniku) i* kâ *(vidi Zoričićev primjer).* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kalъ, *rus.* калъ, *češ.* kal, *pol.* kał. — *Korijen može biti indoevropski, ako je isti što i kod snskr.* kâla, *crn, tamnomodar, grč.* χηλίς, *jaga, lat.* caligo, *magla, tama.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (kao, kal, kaluša ‚caenum, lutum, limum'), *u Belinu* (kal *i* kô ‚loto e fango' ‚lutum' 443b), *u Bjelostjenčevu* (kal, kalužina, glib, lokva, lokan ‚lacuna, caenum, limus, lutum'. 2. v. kaluša), *u Jambrešićevu* (kal, kaluša ‚lacuna, coenum'), *u Voltiģijinu* (kal, v. kalužina), *u Stulićevu* (kal i kô ‚lutum, coenum, limus'; kao, v. kalo), *u Vukovu* (kal, vide kao; kao, vide blato, glib), *u Daničićevu* (kalъ ‚lutum').

a. *u pravom smislu.* — *gdjegdje se kaže ne samo o rasmućenoj semlji nego i o drugome čemu što je mutno i nečisto.* Razumnyje vešti otъ kala... sъdêla. Mon. serb. 194. (1380 *u posnijem prijepisu).* I vidê Menelauš kralj Aleksandra i vrže ga s koña i bêše blizu Venuš gospa i vidê ga v kalu. Pril. jag. ark. 9, 129. (1468). Plunu na zemlju i učini kal od sline i pomaza po očiju ńegovih. Bernardin 56. joann. 9, 6. Plunu na zemlju i učini kao od sline, i pomaza kalom svrhu očiju ńegovijeh. N. Rańina 74a. Kada dažd ide, ne izlazi nigda na dvor iz svoga pribivališta cijeć da se ne izmaže kalom. Zborn. 20a. Kada dođe na kao prije se pusti uhititi nego li da se iskalja. 20a. Slast i dika tijela našega bude skoro kao i gńila. Pril. jag. ark. 9, 78. Vidje kao velik i reče idolom: ‚Sabludite osla, da vas ne utopi'. 84. (1520). Čovjeka stvorio si od kala. M. Vetranić 1, 48. Po tom te od kala, grešniče, stvorih ja. N. Nalješković 1, 111. Podnoseći smijeh, poruge, popljuvanje, kamenja i kala pobijanje. M. Divković, bes. 378a. Prem ako je voda mutna, isto da nije u bah kao, može se ńom krstiti. nauk. 148b. Zrake sunčane ne može ni kao isgnusiti. 291a. Ugljeda kraj prvi od kopna crljen kal gdi pine od krvi usbija morski val. Đ. Baraković, vil. 131. Tad jedan dil vaze kala. jar. 7. Naj poslije crna od kala čovjek stvoren sta na svijeti. G. Palmotić 3, 25b. Učinio jest tebe od kala zemaljskoga. P. Posilović, nasl. 160a. Ali videći kao, pusti se prvo uititi nego se hotiti iskalati. cvijet. 208. Čineći kućice i bunare od kala i kupica. M. Radnić 64b. Kamen koji se otište s planine pade na noge od kala kipa Nabukodnozorova. 481a. Ne bi smio ńega zamijeniti sa upijugani grumen kala. J. Kavańin 32a. Kus sam kala grumenoga, blato, a zlato ne. 408b. Gradci kê omisi dijete od kala. 485b. Ti ćeš smrvit odmetnike, rek bi od kala sude. I. Đorđić, salt. 4. Znajuć da ćeš ti do mala u kô (‚koo') dospjet, ki si od kala. 27. Što bi valjalo učinit od jednoga koji bi smio Isukrsta *(s)* svojim *(ńegovijem)* saraništem metnuti u ka i izkalati. M. Zoričić, src. 167. Trknu po kalu do kolina prid sakramenat. 168. Stojeći na zemji s kalom s prahom. osm. 113. Očisti lepo od kala. Z. Orfelin, podr. 400. Jedna gobela u kao a druga iz kala. Nar. prip. vuk. 198. — *o čovječjem tijelu.* Paček ono brijeme pride da se u kao kal zatvori, i da k Bogu duša otide. P. Kanavelić, iv. 509. — *Kad se s čim ispoređuje, znači stvar što ništa ne vrijedi.* Mnogaa vьpadajuštaa jemu jako kalъ vьmêńaše. Domentijanb 60. Koje stvari sve ona ne scijeni veće nego prah i kao. B. Kašić, per. 88. Odmetaše (kako od ništa kao) svako blago. fran. 115. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Ki vječnu pohvalu ostavi u kalu. M. Vetranić 1, 53. Ti si se pepelu i kalu bližnik i rodjak učinio. B. Gradić, duh. 22. Činit nam se podniziti pored s kalom i prahom od zemje. A. Gučetić, ros. mar. 105. Pak izmete na dvor mene, neka u prahu i u kalu strenu ostavim diku opalu. I. Gundulić 228.

b. *metaforički, naj češće o grijehu, pa i o svijetu, bogastvu, nevolji itd.* Kalomъ bogatstva sьmuštajemu. Domentijanb 116. Usrêd nečistote kala i blata grêhovnoga. Š. Budinić, sum. 133b. Ležeći u gnusnomu kalu od smrdeće nečistoće. B. Kašić, src. 139. Ostaše gore zameteni u kao od ńih zloba. I. Držić 143. Od svega svjetovnoga kala i poganija izbavljena. V. Andrijašević, put. 81. Ostavljaš dušu iskaljanu kalom od grijeha. M. Radnić 478a. U kao bluda omrla se. J. Kavańin 34a. Ležaše u kalu od nevjerstva. I. Đorđić, ben. 8. Iz kala smrada i nevolje podignula jesi. A. Kanižlić, utoč. 204. Leži u kalu tvojijeh zloba. L. Radić 91.

c. *u slovenskom jeziku znači i lokva, pa se to značeńe nalazi i kod kajkavaca (vidi u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku), a možebiti i kod zjevernijeh čakavaca, vidi u Voltiģijinu rječniku kod* kaluža, *i u ovom primjeru (gdje bi se moglo ipak shvatiti u prvom značeńu):* Tiho je more kako kal. Nar. pjes. istr. 2, 27.

d. *nejasno je u ovom primjeru:* Da nijes' veće ni u bilj ni u kal o tezoru progovorila. M. Držić 193.

e. kao da je i ime studencu: selu je ‚Kupêlьniku' išla međa ‚u studencu u Kalu' (Glasnik. 15, 287 *god.* 1848?). taki može biti da je i ‚Dračevy Kalь' na koji je išla međa istoga sela (288). Đ. Daničić, rječn. *kod* kalъ.

KAOCI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 38. — *Ne znam, jeli gen.* Kaoca *ili* Kaoka *ili* Kalaca *ili* Kalaka, *po tome ne znam ni koja je osnova.*

KAOČINE, *f. (?) pl. selo u Dalmaciji u kotaru kninskom.* Repert. dalm. 1872. 15.

KÀOGOD, *adv. vidi* 1. kakogod *i* kao. — *Mjeste* god *ima i* godi. — xvi *vijeka.* Ni žuđu ni želju na svitu vik inoj neg kaogod da velju milosnik ja se tvoj. D. Rańina 14b. Za moć ńime kaogod

boje dobit milos sih gospoja. 54a. — kaogodi. Da me upusti u grad kaogodi skroveno. M. Držić 128. Svećer ga *(cvit)* u vodi hrańu ja studeni, da ne bi kaogodi uvenul gdi meni. D. Rańina 88b. Odnim'te za malo s mene plam taj vrući, da ne bi skončalo kaogodi jur mene vaše činjenje i dilo. 41a. Ja za toj ljubavi bojeć se, kaogodi da mene ne otravi, stah tvrdit srce me. 125b.

KAOGROSOVIĆ, *m. presime u Spļetu, tal.* Caogrosso, Capogrosso. — XVIII *vijeka.* Kaogrosović sve tri grane, Slavić, Žuvčić, Radovčići. J. Kavańin 105b. Kaogrosović bistri Niko, kako i ti drijemļeš. 106a.

KÀOKA, *f. vidi* kauka *i* kavka. — *Od* XVI *vijeka (vidi na kraju).* Kaoka oliti kruna na glavi redovnika slamenuje trnovu krunu. Blago turl. 2, 255. Od mali rednika, jeli kaoka red? A. d. Costa 1, VIII. Bogoslovci hoće da kaoka nije red. 1, 61. Ovi drže kaoku i biskupat da su redi. 1, 148. — *Metonimički, čeļade s kaokom, crkovńak.* Od laika aliti od kaoke. Zborn. 101a.

KÀOKÂR, *m. čeļade s kaokom.* Može i žakan kaokar zadavati savese. A. d. Costa 2, 191.

KÀON, *vidi* kalan. — *Dodati je da oblik* kaon *ima i u Belinu rječniku:* kaon, kaoni ‚di loto' ‚luteus' 444a, *i u Stulićevu:* vidi kalan.

KÀONA, *f. ime mjestima u Srbiji, vidi* Kalna *i* Kaoni. *a) selo u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 168. — *b) selo u okrugu požarevačkom.* 148. — *c) selo u okrugu šabačkom.* 177. *vidi i* Crkva Kaona, nekad manastir. M. Đ. Milićević, srb. 426. — *d) mjesto u okrugu valjevskom.* Livada u Kaoni. Sr. nov. 1865. 389.

KAONI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* Kaony (mjesto ‚Kalny'), selo u Zviždu koje je car Lazar dao Ravanici (Sr. letop. 1847. 4, 58). ima i sada, nego ga pišu Kaona. — *vidi i* Kalna.

KAONIĆ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Kaoniću. Sr. nov. 1867. 85.

KAONIK, *m. ime mjestima u Srbiji.* — *isporedi* Kalnik. *a) selo u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 129. — *b) mjesto u okrugu požarevačkom.* Ńiva na Kaoniku. Sr. nov. 1861. 327. — *isporedi* Kalnik.

KÀONÎ PÒTOK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Ńiva zvana Kaoni Potok. Sr. nov. 1867. 35.

KÀONO, *adv. vidi* 1. kao *i* kakono. — *Mješte* kao *ima i sašeto* kô, *vidi* 1 *i* kôno. I. Ančić, svit. 60; *i* ka' *vidi* 1. kano. — *Nalazi se samo u relativnom značenju.* — *Od* XVII *vijeka (vidi* 2, c), *a između rječnika u Stulićevu* (v. kakono) *i u Vukovu:* vide kao (cf. no).

1. kao ono, *samo* kô ono *u jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.*

a. *vidi* kako, III, 1. Neće nebo da zadaždi s poplavicom ko ono je učinio u vrijeme Noemovo. A. Kalić 308.

b. *vidi* kako, III, 4. Viđoh puk izraelski raspršan po goram kô ono ovce bez pastijera. A. Kalić 567.

2. kaono (kôno).

a. *vidi* kako, III, 1. Pravda Božja svakom' daje kaono svaki dostojaje. J. Kavańin 280b. Tijelom kaono i spasitelj uznesena na nebesa. 520b. Ter ji *(zla dila)* odbaci, kaono su učinili svi oni, koji se sahraniše. J. Banovac, razg. 5. Bićete prosvitļeni od Boga u svemu, kaono su bili blagosovļeni i prosvitļeni od Isukrsta današńa tri kraļa. 78. Da vi vidite dušu, kad je u milosti Božijoj, kaono je jednom vidi a. Katarina od Šijene. 98. Kaono je Petar glava bio, tako i pape jesu glava. A. Kanižlić, kam. 74. Da bi mi u ovomu umrlomu životu, kaono odabrani u raju građani tvoji, ćutili onu prisladku brez sile potribu tebe brez pristanka ļubiti! uzr. 2—3. Kaono je ozgor rečeno. uzr. 40. Nije članak od vire, kaono je ovi. L. Vladmirović 30. Kaono ti je Isus nauk dao. 47.

b. *vidi* kako, III, 4. A ne kaono stan smrknuti i od života noć tamnoga na zracijeh rasvanuti jedinoga sunca moga. I. Gundulić 132. Kad se užgao kaono svijeća *(Lot).* J. Kavańin 26b. Slijep ćaćko meju uzdasi kaono studen mramor puče. 237a. Nego glavu podigo je, kaono i mak meju cviti. 339a. Kaono sunce, nikako upast ne mogaše u zlo grijeha. 519a. Jedan drugog' brime noseći, i med sobom se kaono strane jednog tila pomažući. V. Došen IX.

c. *vidi* kako, III, 5. Puk je kaono i murtila. J. Kavańin 359a.

d. *vidi* kako, III, 6. Kono čoviku biše mu dati ključi od raja. I. Ančić, svit. 60. Oružnici koga žale kaono krjepku svu temeļu. J. Kavańin 124a. Škanderbega hrabrenoga kaono svoga prigrlite. 192a. Kaono Bog je neumrli *(Isus).* 534a. Da ga nitko ne osvadi kaono pristupnika zakona. A. Kanižlić, kam. 464. Koji se tebi kaono sinovi odužiti nastojaše. utoč. IV. Otiđe u crkvu, ali ne sam, jerbo ga mloštvo sliđaše, kaono mrtvaca, sprovodeći. fran. 87.

e. *vidi* kako, III, 9. Kako l' jedno k drugom nikne? i kaono čelom tikne? V. Došen 261b. Vidiće kaono u ogledalu. A. T. Blagojević, khin. XIII.

f. *vidi* kako, III, 10. Kaono na priliku. A. Kanižlić, uzr. 51. Kaono je na priliku. 139.

KÀONO GÒD, *adv. vidi* 2. kako god. — *U jedinom primjeru mj.* god *ima* godi. Kaono godi je Gospodin Bog odredio da se svit odkupi. A. Kanižlić, fran. 198.

KÀONOTI, *adv. vidi* 1. kao *i* kakonoti. — *U svijem primjerima znači što i* kako *pod* III, 6, b. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide kao, kaono). Da nenavidite i sve mrzite na grih, kaonoti onoga koji vam raj zatvora. J. Banovac, razg. 188. Pada i Saul od one riči na semļu kaonoti jedan progonitelj. pred. 10. A Turska se prepanula vojska kaonoti ko je poginuo. Nar. pjes. vuk. 4, 35. Znaš li đe za kakvu dobru, lijepu, i zenđilu đevojku, i da je gospockog soja? to se zna, kaono ti za mahal-bašu. Nar. prip. vrč. 37. Dijete lukavo i lupeško kaonoti ciganско. 37. Do malo dana dođe i božić i počne ga domaćin slaviti, kaonoti božić, a Ciganin upita domaćina: ‚Ma gazda, kakav je ovo danas bijesni nekakav svetac?' 98. Da se i naigraš i napjevaš kaonoti na svadbi i na piru. 181. Plane *(puška)* a ne sastavi kaonoti čovjeku pravu nije suđeno da pogine. Pravdonoša. 1851. 8.

KAOŠTICA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 12.

1. KÂP, *f. vidi* kapļa *(može biti da se kod* kap *misli nešto još manje nego* kapļa). — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* kápi, *u gen. pl.* kápî, *u dat., instr., loc. pl.* kápima. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚der tropfen' ‚stilla'. 2. (u Crnoj Gori) umro od kapi ‚der schlagfluss' ‚apoplexis'.

a. *u pravom smislu.*

a) uopće. Naj mańša kap krvi Isusove. M. Divković, nauk. 285a. Vino s nikoliko kapi vode naravne smiješano. I. Grličić 110. Da pomļivo sve kapi toliko zdvora koliko iznutra otaru. A. Bačić 318. Kapi krvi slivahu se tļa na semļu

F. Lastrić, test. 107b. Vidiš da ti kap pada u šito u ambar. ned. 355. Kap vode prosi od Abrama. 391. Od goruće sviće malo fitilja i kap voska bijaše upala. A. Kanižlić, utoč. 308. Kap mala rose. V. Došen 8a. Svagdi po kap vode pušta. 122b. Kap na kamen tvrdi pada. 177b. U led smrznute kapi. M. A. Reljković, sat. L8a. Jedna oli dvi kapi vode. M. Dobretić 25. Pade kao kap (n. p. čoek od udarca). Nar. posl. vuk. 245. A varnice lete sa žižaka, ter vošćane krupne tale kapi. Osvetn. 2, 185.

b) ističe se kao naj manje što može biti čega bitka. aa) uopće. Naj poslidńu kap krvi dati. A. Kanižlić, kam. 828. Ističe li *(poplav)* kad pristade i poslidńu kap izdade? V. Došen 47a. Što nam kuću porobiše, dok trun il' kap u ńoj biše. 167a. Premda dica bile kapi *(mlijeka)* žele. J. S. Reljković 95. Ako je komu preostalo komada slanine ili kapi vina. S. Ljubiša, prip. 167. — *bb) u negativnoj rečenici.* Da neće moći ni kapi vode imati. M. Divković, bes. 96b. Kadano za 3 godine i 6 miseci ne pade kap kiše. F. Lastrić, ed' 208. I satvoriše se tako, da za 3 godine i šest miseci kap kiše na semlju ne pade. 848. Koju nikada jedna kap rose ne natopi. test. 40b. Da ni kap *(meda)* ne prolije se. 279a. Neće prolit kapi znoja za raj slavni od pokoja. V. Došen 200b. A u dvori kapi vode nema. Nar. pjes. vuk. 1, 584. Gdjeno nigdje kapi vode nejma. Nar. pjes. juk. 45. — *cc)* do kapi. S kog si vino scidio do kapi. J. S. Reljković 68. Krava nek se do kapi izdoji. 94. Dužde je obdario vas i vaš posljedak do naj potońe kapi krvi mletačkijem plemstvom. S. Ljubiša, prip. 264. Tukli bi se do zadńe kapi krvi. M. Pavlinović, rasg. 48. — *u dva primjera ima* do kap krvi. Koju mora čovik prvi branit do kap svoje krvi. V. Došen 225a. Da krstjanluk do kap krvi brane. Nadod. 42.

b. vidi kapja, d. Šta ńi*(h)* smrtna kap ukine. V. Došen 176a. Drugoga udari kap. M. A. Reljković, sabr. 86.

2. KAP, *m. voda što kapa s krova (vidi* kapavica, a) *i žlijeb ili cijev kroz koju kapa. — Kod kajkavaca (i u novoslovenskom). — U Bjelostjenčevu rječniku:* kap, cednica ‚stillicidium'; *u Jambrešićevu:* ‚stilicidium'; *u Voltiģijinu:* ‚grondaja' ‚traufe'; *u Stulićevu* ‚stillatio, distillatio, stillicidium' *iz Habdelićeva.*

3. KAP, *m. vidi* 1. kap. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Pram nebom svisdenim jest semlja kakono jedan kap. M. Radnić 9a.

KÀPA, *f.* pileus, galerus, *čim se pokriva glava, a nije dio ostaloga odijela (kao što je* kukulica) *i nema oboda (kao* klobuk, šešir). — *Akc. u ne mijeńa (gen. pl.* kâpâ). — *Postaje od srlat.* capa, cappa *(plašt i naša kapa), što je pak prešlo ne samo u romanske jezike nego i u germanske i to u prvom ili u drugom ili u oba značenja, isporedi tal.* cappa, *franc.* chape, *tal.* cappello, cappuccio, *franc.* chapeau, capuchon, *ńem.* kappe, *engl.* cap *itd. — Nalazi se u svijem slavenskijem jezicima, n. p. pol.* kapa *u prvom značenju, novoslov.* kapa, *rus.* капа *u drugome, stslov.* капа, *češ.* kápě, kápi *u obadva; ali se još ne može kazati da je riječ praslavenska, nego je vaki jezik napose može biti primio od ńemačkoga ili od romanskoga jezika. — U našemu se jeziku javlja od* XIV *vijeka u drugom značenju kao što se kazano s početka. — Između rječnika u Vrančićevu* (‚capitium' ‚kutten'), *u Belinu* (‚beretta' ‚capitis tegmen' 138b), *u Bjelostjenčevu* (kapa, aglavek ‚capucium, capitis tegmen'. 2. kapa, kalpak, ugarščica ‚pileus illyricus, l. longior ex pano, uti et Ungari portant'), *u Jambrešićevu* (‚capucium'; kapa kožnata ‚cudon'; kapa fraterska ‚cucullus'), *u Voltiģijinu* (‚beretta' ‚mütze, schlafhaube'), *u Stulićevu* (‚pileus'), *u Vukovu* (‚die kappe, mütze' ‚cappa(?), cuculus'), *u Daničićevu* (ital. ‚cappa' ‚pallium', ngr. κάπα ‚pallium, cucullus', u pošljednjem značenju). — *U Vrančićevu, Bjelostjenčevu, Jambrešićevu rječniku ima značenje: kukulica (tako se samo čini da je tumačeno u Vukovu i u Daničićevu), ali se ne potvrđuje u primjerima.*

I. *u značenju sprijeda kazanome.*

1. *u pravom smislu.*

a. *uopće.* Da se daje kaluđeromь kapamь po dvê jarinê. Glasnik. 15, 807. (1848?). Oni poštovani starci filosofi belimi bradami, visokimi kapami... F. Glavinić, cvit. 885a. Jednu kapu od dva talira. Starine. 11, 90. *(oko* 1651). Komu je vitar digao kapu s glave. M. Radnić 101a. Od koga odrezuju zaogrńač ili kapu. 175b. Turci počeše lub-tulbane aliti rube okolu kap nositi. P. Vitezović, kron. 128. Jednom kapom ne mogu se dvi glave pokriti. S. Margitić, fal. 262. Nisam kao ona šuga koja nije vridna ni kape steći. F. Lastrić, ned. 327. Kape s glave ne nahodi. V. Došen 155a. Kroz kapu mu *(lincu)* perčin gleda. 205b. U Carigrad mlado momče dođe bres dolame i bres kabanice i bres kape i bres opanaka. And. Kačić, rasg. 129a. Hitio se u glavu, al' na glavi ni kape. Nar. pjes. vuk. 1, 520. Skinuh kapu, metnuh na koljeno, pa se kunem kapi na koljenu. 2, 377—378. A na glavu kapu i skuviju. 2, 490. Kroz kapu mu perčin propadnuo. 3, 94. A na glavu kapu proderanu. 3, 132. Te pogodi Mrčarica Peja baš pod kapu među oči crne. 4, 85. Đorđe skoči iz meke posteje i bez kape i bez svog pojasa. 4, 800. Poslije toga đavoli nađu svetoga Jovana štaku i kapu i odeždu. Nar. prip. vuk. 199. Bi l' ti poznal svoju kapu s perjem? Nar. pjes. istr. 1, 85. Kapom vjetar ćerati (biti vjetreńak). Nar. posl. vuk. 133. Mrka kapa zla prilika: masan tarčug a jareta nema. 183. A ovo su haljine što će načiniti: naprsnik i oplećak i plašt, košulja vezena, kapa i pojas. Đ. Daničić, 2mojs. 28, 4. Smutna Turad muče mramorkome, u vis kapa raste na svakome. Osvetn. 1, 66. A kô im je za glavama kapa, toliko put harani su bili. 3, 58. Crno nosi porušenik ruho, prez opanke pukla peta zija, a prez kapu gńidav pram se vija. 4, 10. Drusi čuše glas posla zamašna, uzvrje krvca, kapa u vis vrci. 4, 42.

b. *us riječ* kapa *izriče se ono čim se jedne kape razlikuju od drugijeh, n. p. što je ono od čega su načińene, kroj i oblik (i po narodu i po staležu i po spolu koji ih nosi), veličina, boja itd.* Vučja kapa nad očima kacigu mu pokrivaše. G. Palmotić 2, 180. S mitrami i klobuci kosje sušńe vučje kape *(skladaš).* J. Kavańin 888b. I daj meni bratovo slameńe što je bratac po vojsci nosio: vučju kapu i krila orlova. Nar. pjes. bog. 275. Kako ga je Jure razumio, vučju kapu nad oči namiče. And. Kačić, rasg. 104a. Na glavi mu kapa vučetina, i za kapom krilo od labuda. Nar. pjes. vuk. 3, 31. Pak nakrive vuči-kape, straota je pogledati. 1, 365. Na glave im kape od tri vuka. 3, 333. Na kome je kapa od dva vuka. 3, 432. Na glavi mu kapa od kurjaka. 2, 249. I izvrati kapu od kurjaka. 2, 397. — A na samur svitlo trepti čelenka kapi. M. Katančić 47. Na glavi mu samur-kapa, a za kapom do tri pera. Nar. pjes. vuk. 1, 449. — Na glavi mu kapa od jazavca. Nar. pjes. juk. 189. — Na

glavi imadijau lanenu kapu. E. Pavić, ogl. 146. — Na glavi im kape kadifilje. Nar. pjes. vuk. 4, 167. — Od damaške dici kroji kape. M. A. Reljković, sat. E1b. — I na glave kape kamilavke. Nar. pjes. vuk. 2, 326. — Pak čini mu sjajnu gvozdenu kapu na glavu metnuti. Đ. Rapić 175. — Naperena pod oružjem vojska i štitovi i kape kacige. Osvetn. 2, 66. — Široke gaće, plitka kapa. S. Ljubiša, prip. 8. — A poznaće goraku haramiju, po crljenoj kapi oštruljici. Osvetn. 2, 6. Sjeromah je ni kalpaka nema, već oštrulja kapa uveščana. 2, 156. — Ona divojka pristupa *(k oltaru)* ne samo s kapom okovanom nego jošter s cvitjem nakićena. J. Filipović 3, 103a. — Skida kapu šivenu u Beču pak šamijom obavija glavu. M. Katančić 66. — Metnu na se sa zlatom aljine i na glavu kapu kubašliju. And. Kačić, razg. 171a. — Turske kape i bijele čalme. Nar. pjes. vuk. 2, 208. — I ostaše kape dinarlije. 4, 852. — Dade mu krilo od tice nike modra kolura i vilicu oliti kosiricu od zlata, kojisi*(h)* prilika gleda se na kapi vojničkoj aliti elmu. And. Kačić, razg. 198. — Ostavivši biskupiju i zvrgši kapu. P. Vitezović, kron. 156. Stavlja se mitra, to jest kapa na glavu novoga biskupa. I. Velikanović, uput. 8, 198. — Kad se vođevina dovede, onda ńenu đevojačku kapu, pošto ona metne końgu, mora pogledati muško. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 29. — Spavaća kapa ‚schlafmütze'. Hajdenak, nasiv. 46. — Bez saruka, u malim kapama. Nar. pjes. vuk. 4, 151. — Kapa — čaka na junačkoj glavi. Nar. pjes. marj. 188. — Na ńemu je kapa novedina. Nar. pjes. istr. 1, 54. — Puščam Ivanu kapu crnu. Mon. croat. 110. (1472). Crne kape kroja bugarskoga. Nar. pjes. vuk. 3, 319.

c. *kad ko hoće koga da pozdravi ili da se pokloni (i u crkvi i kod molitve i pred čim što je sveto), skida kapu s glave. a)* kapa *je objekat s glagolima* skinuti, snimiti, podignuti *itd.* Stoji se na evanđelju skinuv kapu. I. Ančić, cvit. 181. Prid naučnim kapu skidam. P. Knežević, osm. 15. Sveti Gerardo čuvši ovo ime, običaj imadijaše udilj kleknuti; ti barem skini kapu ali glavu nagni. A. Kanižlić, utoč. 899. Skinuvši kapu i klečeći na zemlji. fran. 186. Nit' mu se pokloni, ni skide kape. N. Palikuća 4. Ne pozdraviti križ i ne skinuti kapu spram ńega. B. Leaković, nauk. 207. Kapu skida, do zemlje se svija. Nar. pjes. vuk. 2, 67. Kapu skida, Božju pomoć daje. 2, 594. A skidoše kape kamilavke, pa useše knige jevanđelja. 3, 59. Poskidaše kape kamilavke. 3, 71. Kapu skide, na zemlju je baca, pa Čupića u ruku poljubi. 4, 275. Kapu skide, Đorđu k ruci pođe. 4, 301. Kapu skida, do zemlje se slijega. Osvetn. 2, 18. Skinite kape i molite Boga. S. Ljubiša, prip. 245. ‚Nego vas molim ovako' (skine kapu pa klekne na oba gola koljena). Pravdonoša. 1852. 31. — *čeljade što se pozdravlja često se izriče dativom.* Da jedan ima jednoga slugu koji mu čini pošteńe i da mu skida kapu i da ga fali, ali da ne čini ništa od onoga što mu gospodar zapovijeda. M. Radnić 458b. Da ga ne možemo pozdraviti, knigu mu pisati, kapu mu skinuti. Ant. Kadčić 17. Ne skidajući im kapu. 518. Tebi će žene ruku celivati, a meni ljudi kapu alimati. S. Ljubiša, prip. 266. Danile im Božju pomoć zvaše i divno im kapu podizaše. Nar. pjes. vuk. 5, 11. — *b) kad se skinula kapa, drži se u ruci, meće se pod pazuho itd.* Kapu skide, baci pod pazuho. Nar. pjes. vuk. 2, 593. Kape, đeco, tur'te pod pazuhe, poklon'te se do zemlice crne. 2, 225. Pošta kapu pod mišicu baci, poklańa se do zemlice Marku. 2, 247. A u ruke kape dovatiše, kapam' mole a Bogom ih kume. 4, 517. Tu vojvode dočekaše kneza, kape kreću, po ruke se meću. Osvetn. 3, 148. — *c) kad ko koga starijega moli za što, od štovańa drži kapu u ruci, pa se po tome kaže i:* moliti kapom, odmoliti na kapu. Jeda cine da će ji s kapom u ruci moliti? And. Kačić, razg. 317. A u ruke kape dovatiše, kapam' mole a Bogom ih kume. Nar. pjes. vuk. 4, 517. Te u mene tebe isprosiše i na kape svoje odmoliše. Pjev. crn. 88a. — *d) amo pripadaju i ovaki primjeri:* Ko oće da svakoga pozdravi brzo kapu razdre. N. Palikuća 65. Ima vrapca pod kapom. (Kad ko kape ne snimi u vojvodstvu po varošima). Nar. posl. vuk. 102. Jačega kapom a nejačega šakom. (Jačemu valja se moliti s kapom u ruci, a od nejačega može se i braniti). 111. Negđe valja kapa a negđe šaka. 196.

d. *namiče se kapa na oči, obično kao od ljutine.* Kako ga je Jure razumio, vučju kapu nad oči nadmiče. And. Kačić, razg. 104a. Vuk je kapu namaknuo na junačke crne oči. Nar. pjes. bog. 44. Kapu nabio do obrva. S. Ljubiša, prip. 182.

e. *iskrivi se na glavi kapa na desnu ili na lijevu stranu, te se tako nosi (na hero), čim se pokazuje ponositost ili taština (često kad se hoće da pobije s kim).* Sve se koči, sve se diči kô i paun perozlati, i u hodu i u riči, više drusijeh rad bi stati ... kapu drži sveđ na hero. J. Kavańin 54a. Alas kapu nakrivio, u meanu gledi. Nar. pjes. vuk. 1, 512. Pak nakrive vuči-kape, straota je pogledati. 1, 865. I da britke sablje pripašemo, i da krive kape nakrivimo. 1, 596. Tako nije ni puškarnut drago, ne pritisnuv kapu niza stranu. Osvetn. 2, 96.

f. *pjeva se o Marku Kraljeviću, da, kad se ljuti i sprema na boj, izvrati ćurak i kapu naopako.* Tada usta Kraljeviću Marko, on izvrati ćurak od mejdana, i izvrati kapu od kurjaka. Nar. pjes. vuk. 2, 397.

g. *sadijeva se što za kapu i nosi se za kapom, naj češće kao nakit.* Na glavi mu kapa vučetina i za kapom krilo od labuda. Nar. pjes. vuk. 3, 31. Zadijevati cvijeće za kapu. Vuk, rječn. *kod* zadijevati. Nek zapjeva što je za junaka, a za kapu djene obilježje. Osvetn. 2, 6. Uz ńih vile kolo zaigrale, kovilj-kite za kape sabrale. 4, 30. — *Amo može pripadati i ovo:* Neće je za kapom nositi (ženu, da mora biti lijepa). Nar. posl. vuk. 210.

h. pod kapom i ispod kape *može značiti glavu i u prenesenom smislu (pamet).* Zlo ti pod kapom! Nar. prip. vrč. 13. Kad ga knez razumije, i više da je lak ispod kape, reče mu. 51.

2. *naš narod često nosi ili prenosi što sitne ili drobno u kapi; po tome* kapa *postaje kao ńeka mjera (onako od prilike a ne prava; prava je donekle samo kod razdjeljivańa).* Trave maloga vrisca istuci jednu kapu. J. Vladmirović 23. Koji šakom, koji kapom, eto ti (ga) puna torba. Nar. posl. vuk. 148. Komu kapom, komu šakom dava *(plijeno).* Osvetn. 2, 166. Dajte more okupe na glave, po kapa je na svaku talira. 3, 55. Pa ostalijeh skrovitijeh kvara, a dobitak sa kapu dinara. 3, 164. — *U prenesenom smislu, i o (povećem) mnoštvu.* Narodilo mu se djece puna kapa. M. Pavlinović, rad. 85. S punom kapom nejake braće i sestara. 181. — *Mislim da amo pripada i ovaj primjer:* Kapa ti, kapa mi! (ili:) Kapica ti, kapica mi! (što si ti to sam i ja; ne bojim te se). Nar. posl. vuk. 138. *valja da je značenje: jednak dio tebi kao i meni.*

3. *u prenesenom smislu, čeljade (što je pod*

kapom) ńekoga staleša ili ńeke narodnosti. u jednini može biti značeńe kolektivno. Da jestь kapa popovьska svobodna. Zak. duš. pam. šaf. 32. Srpskoj kapi svud ime pogibe. P. Petrović, gor. vijen. 10. Turskoj kapi tu ime poginu. 47. Crna kapa *(kaluđer)* priča puku. S. Ljubiša, prip. 209. *(amo ne pripadaju ovaki primjeri u kojima je* kapa *u pravom smislu, te* pusta kapa *znači: kapa koju već ńeko ne nosi, jer je poginuo:* Svu sam tvoju zemlju pokorio, dosta pustih ostavio kapa. Osvetn. 1, 14. Nešto malo odloži pušaka, uba malo pustih osta kapa. 2, 57. Biće kapa, ostati će puste. 2, 127. Dosta pustijeh na Jańošu kapa. 3, 127).

4. kapa nebesna, *nebo, moćebiti jer se nebo čini kao da je stično kapi, ali treba spomenuti da se i talijanski govori:* la cappa del cielo. — *U jednoga pisca Bokelja našega vremena.* Što se nije događalo pod kapom nebesnom. V. Vrčević, niz. 135.

5. *s pridjevima* biskupska *i* popovska *ime je ńekijem biljkama (i gljivama).*

a) Kapa biskupska (biškupska u Prilišću), (tal. barretta da prete, ńem. pfaffenkäpplein), 1. Evonymus europaeus L. (Vodopić); 2. Helvella infula Schaeff. (Janda), v. Kapa popova. B. Šulek, im. 189. — *vidi* i biskupski, 1, *b), i* biškupski.

b) Kapa popova, Evonymus europaeus L. (u Križevcima). B. Šulek, im. 189.

II. *plašt, kabanica.* — *Samo u tri pisca* XVI *i* XVII *vijeka.* Izide Maro u kapi. N. Nalješković 1, 287. Maro bježeći ukine se i pade mu s ruke kapa i mač i brokijer i čelata. 1, 288. Tuj padoh ter tade mač, kapa, čelata i brokijer mi pade... utekoh jedva go u gaku naj brže. 1, 290. Ogrn' se kapom ti. M. Držić 48. U ovomu se gradu ide u kapah, u plaštijeh. 189. Komu *(ubogomu)* on *(s. Egidio)* svoju poda kapu. F. Glavinić, cvit. 801ab.

III. *planina u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 27. — *Između rječnika u Vukovu* (planina u Hercegovini između Drobńaka, Morače i Kolašina. čiji čobani u proljeće s ovcama navrh Kape ugrabe, oni pasu planinu ono ljeto *s primjerom iz narodne pjesme:* Dok od Kape pukoše gromovi). — Dovrh Kape od Morače gorńe. Nar. pjes. vuk. 4, 432.

1. KAPAC, kapca, *m. saklopac.* — *isporedi* 1. kapca. — *Kao da je ista riječ što i* 1. kapak, *ali po svoj prilici nije, nego će biti postalo od* kapa *kao deminutiv.* — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kapьcь ‚operculum'). Dva velika pehara srebrьna, pri svakoj dva kapca srebrьna sь verižicami. Spom. sr. 2, 64. (1419). Dva pehara sь četiri kapci. 2, 67. (1419).

2. KAPAC, kapca, *m. dem.* kap *(vidi* 8. kap). — *U jednoga pisca našega vremena.* Komadić kruha ol' kapac vina. M. Pavlinović, rad. 68. Ima u vijeku ljudskom kapac neumrlosti. 161.

1. KÀPAK, kàpka, *m. saklopac (ima i osobita značeńa).* — *Akc. se mijeńa u voc.:* kàpče, kàpci, *i u gen. pl.* kàpākā. — *Jamačno postaje od turske riječi* qapaq *(poklopac, čep, cmot), premda se tome protivi što drugo* a *(kao da je ńegda bilo* ъ*) ispada u svijem oblicima, osim nom. i acc. sing. i gen. pl.: ovo može biti s toga što bi narod kod ove riječi pomislio da postaje kao deminutiv od* kapa. *isporedi* 1. kapac. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* („il coperchio del focone' ‚operculum cavi igniarii' 98a), *u Voltigijinu* („coperchio' ‚deckel'), *u Stulićevu* („foraminis operculum per quod arma ignea bellica accenduntur'), *u Vukovu:* 1. n. p. od kasana, od tenģere ‚helm, deckel' ‚operculum', *cf.* saklopac. 2. na prozoru (koje se naj više govori pl. kapci) ‚der fensterladen' ‚foricula'. 3. na oku ‚das augenlied' ‚palpebra', *cf.* kańe. 4. kapci na rukavima, t. j. ono dolje što se može spučiti oko ruke i što se uzvraća kad nije spučeno ‚der umschlag' ‚limbus'.

a. *na kakvom sudu, n. p. na kadioniku.* Usme kadionik od sluge, drži s livom rukom malo niže kapka a s desnom posrid veružic tako da more slobodno kaditi. L. Terzić 336. — *na loncu, kotlu itd.* Oblipi kapak od piñatice. J. Vladmirović 18. Koji kapak, koji civ zamaže. M. A. Reljković, sat. G5a. — *na kutiji.* Na kutiji kapak otvorila. Nar. pjes. petr. 2, 149. — *na mohuni, čahuri.* Ovoga sjemena *(makova)* valja iz svojih mohuna ili glavica s rukama istresti, na priliku: usme se jedna glavica pak se od ńe gorńi kapak odreže, pak se glavica priokrene. I. Jablanci 177. Kapcima pucajuća čaura. J. Pančić, flor. biog.2 438. — *na luli.* Eto, kad otvori kapak na luli, a on okom vidi dali gori ili ne. M. P. Šapčanin 1, 76.

b. *u starijeh pušaka na kremen, gvožđe što pokriva čašicu (lašičicu) gdje stoji prah, u koje udara kremen i podiže ga.* — *U Belinu i u Stulićevu rječniku.*

c. *na mrtvačkom odru.* Neki opet, još dok je mrtvac kod kuće, meću pile ili kokoš u sanduk, pokriju pokrovom, te tako pile ili kokoška bude zajedno s mrtvacem u ono vreme kad sveštenik čita opelo; po tom se oboje poklopi kapkom i ukopa. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 121.

d. *vrata kao poklopac što leže na tlima kad su satvorena, a podižu se s jedne strane kad se otvoraju. (Dario kralj)* imade ga *(Danijela)* osuditi da se baci u špilju lavsku, i budući to učińeno, kapak iliti vrata biše zapečaćena. F. Lastrić, test. 199b. Od tavnice kapak otvorila, pa je baci u tavnu tavnicu. Nar. pjes. u Bos. prij. 1, 48. ‚Kapak' se zovu ona vrata mala, na koja se ubacuje sijeno u štalu i na koja se ulazi iz sobe na ‚štuk' (male sobice pod krovom, pa je pod ispilan, i tu su škale između dońe i gorńe sobe). M. Medić.

e. *na prozoru kao vrata bez stakala.* Vrata i kapci na penģeri lupaju. Đ. Rapić 298. Imati na ńima *(oknima)* kapke. Z. Orlelin, podr. 56. Pred samu zoru neko lupi u kapak. M. P. Šapčanin 1, 9. Kad se proda kuća, s ńom idu peći, prozori, kapci, vrata... V. Bogišić, zborn. 398.

f. palpebra, *na očima ljudskijem i životińskijem, kao košani poklopci kojima se oči satvoraju i otvoraju.* Kome skoči na oku ječmičak, trudna mu je strina; ako je na dońem kapku rodiće žensko. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 78. Kapci očni, palpebrae. J. Pančić, zoolog. 82.

g. *na rukavima, vidi u Vukovu rječniku pod* 4.

2. KÀPÂK, *m.* allium, *bijeli luk.* — *U Stulićevu rječniku:* kapāk, v. češńak. — *Pošto je drugdje nema, nije dosta pouzdana riječ; može biti da postaje ili da je načińena od* kapula.

KAPAKLIJA, *f.* sahan sa saklopcem. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 116. — *Turski* qapaqly, *u kojega je saklopac.*

KÀPAKLÎS, *m.*, vidi klis, samo je ova igra malo drukčija. Nema konja, nego se iskopa mala rupa, pa se iz ńe tera klis, koji je ovde malo drukčiji i zove se kapaklis. S. Vulović.

KÀPALICA, *f. u Vukovu rječniku:* sud što se u ńega hvata rakija ispod kasana ‚ein auffangegeschirr in der branntweinbrennerei' ‚excipula quaedam'.

KAPALO, *n. vidi* kapilo, a. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚traufe'.

KAPÀMA, *f.* kuhano jelo od jagńetine, zelena luka i drugih kojekakvih začinaka. I. Pavlović u Srbiji. Kapama, *f.* turska reč, prigano meso. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 116 *(tur.* qapama ‚etuvée de viande' ‚gedämpftes fleisch'. Zenker 690ᵃ).

KÀPAMAĆIJA, *m. čovjek koji po svojem sanatu načińa pokrivače, tur.* qapama, *prošveno odijelo laneno ili svileno, s nastavkom ći.* — *Od* XVIII *vijeka (u jednom primjeru sa ž mj. ć), a između rječnika u Vukovu* (‚der deckenmacher' ‚opifex stragulorum'). Nedo kapamaćija. Neško kapamaćija. Glasnik. II, 8, 71. (1706—1707). Dade me jednom majstoru kapamaćiji. Đ. Obradović, živ. 40.

KAPAN, *m. selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj u općini suhopoljskoj. sove se i* Antunovac. Razdijel. 141.

1. KÀPÂŃE, *n. djelo kojijem se kapa.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Stulićevu, u Vukovu.* Neprestano kapańe, kad je velik dažd, i žena svadljiva, jedno su. Đ. Daničić, prič. 27, 15.

2. KÀPÂŃE, *n.* igra neka u bosanskoj Krajini s kapama i obojcima pod koje se krije para, prsten i dr. M. Ružičić, *uprav djelo kojijem se ko kapa, vidi* kapati se.

1. KÀPÂR, *m. čovjek koji po svojem sanatu načińa kape.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚mützenmacher'.

2. KAPAR, *m. vidi* 2. kapara.

1. KÀPARA, *f.* arrhabo, arrha, *novac ili drugo što vrijedi kao novac, koje, kad jedno obeća što drugome, ili dvoje sklopi pogodbu, jedno dâ drugome da čuva, te, ako ne ostane pri obećańu ili pogodbi, da mu već ne vrati, tal.* caparra. — *isporedi* arauna, rauna, ravna, uvjera. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Mikaljinu* (kapara, rauna ‚arrha, arrhabo'), *u Bjelostjenčevu* (v. zadavek), *u Vukovu:* (ital. caparra) das angeld' ‚arrha'.

a. *u pravom smislu.* Da *(trgovac)* dade jedan dio od cine za kaparu. F. Lastrić, test. 44ᵃ. More se dati samo od jedne strane nika uvira oli ti ravna oli, kako drugi reku, kapara s ovim ugovorom da ima povratit svekoliko tko pomańka u zaručeńi. M. Dobretić 418. Da se utvrdimo s kaparom. V. Vrčević, igr. 18. Riječ mi je kapara. V. Bogišić, zborn. 453. Kapara, ńem. ‚angeld', tal. ‚caparra'. B. Petranović, ručn. knig. 11. Ono što se daje napred, kad se sklapa pogodba, smatra se, izuzamši slučaj kakvoga osobitoga ugovora, samo kao znak, da je sklopljena pogodba ili kao osigurańe, da će se ispuniti i zove se kapara. Građ. zakonik. 2, 166.

b. *u prenesenom smislu, o čemu duševnom.* Daje nam kako zaklad stanovit ali kaparu slave rajske. P. Radovčić, nač. 406. Koja nam ostavi za vičńu kaparu. I. Ančić, svit. 102. Prima oblast za kaparu i tutiju istinitu. ogl. 87. Daje duh sveti kaparu u srca naša. vrat. 84. Nek ti bude ovi prisveti sakramenat za kaparu tvoga odrišeńa. J. Banovac, pred. 78. I tako imamo danas na obrizovańe Sina Božjega kaparu i početak našeg odkupljeńa. F. Lastrić, od' 294. Kaparu za odkupljeńe naše u vlastitoj krvi dati jest se dostojao. test. 36ᵇ. Nije li od osam dana dao kapare za odkupljeńe svita? svet. 28ᵃ.

2. KAPARA, *f.* Caparis spinosa L., *ńeka bilka i sami ńezini pupoljci što se upotrebljavaju kao začina kod hrane.* — *Ili od lat.* caparis *ili od tal.* cáppero. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kapara, trava ‚capparis, cappar, inturis'), *u Belinu* (‚capparo, pianta nota' ‚capparis' 170ᵇ), *u Bjelostjenčevu: (plur.)* kapare ‚capparis'; *u Stulićevu* (‚capparis'). Mesa, žaladije, frit, kapar i mendul. Korism. 8ᵃ. Kapare, žafrane od ńih ne odklada, smokve indijane s listjem ko obada. P. Hektorović 85. — *Gdjegdje se kaže i kâpar (muškoga roda).* Kapar, Capparis rupestris, C. spinosa. Čas. čes. mus. 1852. 2, 51. Kapar (u mletačkom rukopisu), Kapara (Dellabella), (Kapare, Kapari), rus. каперсы, češ. kapara, pol. kapar: capparo (Dellabella), caparis (u mletačkom rukopisu), 1. Capparis spinosa L. (Sablar, Lambl); 2. Capparis rupestris Sibth. (Vodopić). B. Šulek, im. 189.

KAPÀRATI, kapàrâm, *pf. vidi* kaparisati. — *U naše vrijeme.* Zašto ja mislim vrijeći šenicu, tako sam ugovorio i kaparao ljude i końe. Nar. prip. vrč. 68. Ako bi kupac porekao se i ne uzeo kaparanu stvar. V. Bogišić, zborn. 454.

KÀPARICA, *f. žensko čeljade što po svojem sanatu načińa kape (i muške a osobito ženske).* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚haubenmacherin; haubenputzerin'. — *isporedi* 1. kapar.

KAPÀRISATI, kapàrišêm, *pf. dati kaparu u tako utvrditi pogodbu.* — *isporedi* kaparati. — *Načińeno od* 1. kapara. — *Može biti prelasni i neprelasni glagol.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚verangelden' ‚arrha firmo'). Ako bi odstupio onaj koji je kaparisao, tad gubi kaparu. V. Bogišić, zborn. 478.

KAPARISÁVATI, kaparisâvâm, *impf.* kaparisati. — *U naše vrijeme:* Nema burgijâšâ da kaparisavaju veprove. M. Đ. Milićević, zim. već. 354.

KÀPAT, *adj. koji ima kapu ili ńešto kao kapu.* — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka (o vrgańu).* Vrgańi kapati, mliči, gljive, smrčci, pećurke. M. Katančić 42.

KÀPATI, kâpljêm (kâpâm), *impf.* stillare, *padati na kapje (kap po kap).* — *isporedi* kapiti. — *vidi i* cijediti. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kâpâ). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kapati, *rus.* капать, *češ.* kapati, *pol.* kapać. — *Korijen je* kap, *isporedi* kapja *i* 1. kap. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚stillare'), *u Mikaljinu* (kapati, kapiti ‚stillo, perfluo'), *u Belinu* (kapati, kapljem ‚gocciare o gocciolare' ‚stillo' 352ᵃ; kapati, kapa ‚grondare' ‚stillo' 359ᵇ; kapati, kapje ‚piovere dentro la casa' ‚perpluo' 567ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (kapam, v. kapljem; kapljem, cedim se ‚stillo, de- l. distillo, exstillo, gutto, gutatim fluo'), *u Jambrešićevu* (kapam ‚stillo'), *u Voltiđijinu* (kapati, kapam *i* kapljem ‚gocciolare, colare, grondare' ‚tröpfeln'), *u Stulićevu* (kapati, kapje ‚stillare, distillare, extillare, guttatim emittere'), *u Vukovu* (kapati, kapljem, 1. ‚tröpfeln' ‚stillo'. 2. nad knigom, u tamnici ‚schmachten' ‚conficior' *s primjerom iz narodne pjesme:* S tebe danas kapljem u tamnici. S. rđom, ‚im fleche': Rđom kapa' dok mu je koljena), *u Daničićevu* (‚stillare; instillare').

1. *neprelasno.*

a. *sa značenjem sprijeda kasnijem.*

α) uopće. αα) subjekat je kapja ili uopće što šitko. Kapja kapljuština. Stefan, sim. pam. šaf. 1. I pot bi ńegov kakoto kapje od krvi kapajući na zemju. N. Rańina 108ᵃ. luc. 22, 44. Krvava osoka joj poče kapati. M. Vetranić 2, 92. Kad pokriva tega podvigne do mala, ugleda da

svega rosa je popala, koja, dam ti znati, kapļami se stvori, ter bude kapati niz dola od zgori. P. Hektorović 15. Krv na ńu kapaše. Michelangelo. 49. Ruke im su kako čapļe krivijeh prsta i nokata, iz usta im čemer kapļe što kravošce svaki stvara. J. Palmotić 53. Već im od van krv ne kapa cijeć tabanstva težcijeh štapa. J. Kavańin 269b. Od svijeh strana kapaše krv. M. Lekušić, razm. 84. Krv je padala na maramu. A. Kanižlić, kam. 606. Uļe po naravi svojoj kapļe i razlijeva se. J. Matović 181. Voda koja kapļe iz loze rańene. M. Dobretić 24. Već iz Marka crna krvca kapa. Nar. pjes. marj. 39. Kiša kad hoće da padne, naj prije počne kapati. Nar. posl. vuk. 134. — *amo pripadaju i ovaki primjeri u metaforičkom smislu:* Med kapļet iz ust jej a poslêd obrête se gorest gorka. Pril. jag. ark. 9, 188. (1468). Iz nosa im ijed kapaše. Zborn. 157b. Sadcu *(sat su)* u istinu meda kapļućega usne ńe (‚favus enim distillans labia meretricis'. prov. 5, 3). M. Divković, bes. 66a. Ako ne curi, a ono kapļe. (Ako so ne dobija po mnogo, dobija se po štogođ). Nar. posl. vuk. 7. Jer s usana tuđe žene kapļe med. Đ. Daničić, prič. 5, 3. — *bb) u prenesenom smislu, o čemu što nije žitko nego veće ili maņe sitno (u obadva primjera o gamadi).* Iz ńega živa počeše crvi kapati. L. Vladmirović 67. A ozgore grad od vaših kapa od stjenica i od gušterica. Osvetn. 1, 37. — *cc) u prenesenom smislu, o čemu, što nije tjelesno.* Svrhu nikih čini samo kapati obilnost. A. Tomiković, gov. 147.

b) kao imperfektivni glagol prema iskapati, *o očima (značeńe nije pravo nego preneseno, od prilike kao* česnuti). K tebi kapļu oči naše. A. Kanižlić, utoč. 735. Oči će tvoje gledati i kapaće jednako za ńima. Đ. Daničić, 5m js. 28, 82.

c) kao imperfektivni glagol prema skapati, *ginuti, propadati, čamiti (o ļudskom tijelu i uopće o čeļadetu), isporedi* cijediti, 3, *b) dd), n. p.* kapati nad knigom, u tamnici, *i često kod proklestva:* Rđom kapao! — Rđom kap'o dok mu je kolena! Nar. pjes. vuk. 2, 299. Rđom kapo, udvorico kleta! M. Pavlinović, razl. spis. 138. *vidi u Vukovu rječniku pod* 2 *i* 3.

b. *puštati krosa se što žitko da prolasi i pada kapļama, n. p. o krovu i po tome o kući.* Pokrov *(od crikve)* tvrd, i da nigdire ne kapa. M. Bijanković 82. O koja zločesta kuća! sva kapļe, sva hoće se razoriti. P. Posilović, nasl. 45a. — *o sudu.* Šupaļ kotlić nu ne kapa. I. Đorđić, marunko *(primjer iz glave).*

c. *puštati iz sebe da ńešto teče i pada kapļama. ovo staji u instrumentalu.* Kapati će gore slastju. Bernardin 184. N. Rańina 160a. amos. 9, 13. Kapati će planine slastju, a svi vršeļci biti će rasteżani. I. Bandulavić 174b. Poče manom lug kapati. J. Kavańin 199a. Divojke kapļu s oči dijamanti. Nar. prip. mikul. 57. Gore će kapati slatkim vinom. Đ. Daničić, amos. 9, 13. — *U prenesenom ili metaforičkom smislu.* Oblaci neka kapļu pravdom. Đ. Daničić, isai. 45, 8.

2. *prelasno, kao kausalno prema značeńu kod* 1, a, *činiti da što kapļe.* Junčju žlьčь sь ženьskymь mlêkomь smêšivь kapļi vь uho. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 101.

KÀPATI SE, kâpâm se, *impf.* igrati se kapama. u bosanskoj krajini. M. Ružičić. — *isporedi* 2. kapańe.

KÀPAVAC, kâpâvca, *m.* česma. u Lepenici. L. Đorđević.

KAPAVICA, *f. ńešto što kapa, ali se nańodi u osobitijem značeńima.*

a. *u Vukovu rječniku:* voda od kiše što kapļe s kuća ‚das vom dache herabträufelnde regenwasser' ‚aqua pluvialis de tecto stillans' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

b. gonorrhea, *ńeka bolest. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚tripper'.

c. *ime biļci, vidi* crkvina, b *i* drijenak, *c). — Vaļa da se tako sove jer kad se slomi grančica, iz ńe kapa sok. — U naše vrijeme.* Kapavica, Parietaria officinalis L. (Ilija Sabļar). B. Šulek, im. 189.

d. *selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 118. U selu Kapavici. V. Vrčević, niz. 168.

KAPAŽANDRA, *f.* Pecten jacobaeus L., *tal.* cappasanta, *ńeka škoļka. — U Bjelostjenčevu rječniku:* kapažandra, velika oštriga ‚tridachna'.

1. KAPCA, *f. vidi* 1. kapac. — xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu (us* kapьcь). Dva pehara bêla sь verigama i sь kapьcami. Spom. sr. 1, 169. (1422). Dva pehara s četiri kapcami. 2, 69. (1423).

2. KÀPCA, *f. dem.* 1. kap. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Tko će nam dati kapcu vodice da se razladimo? M. Divković, bes. 180b. Gdje li kapca da pane u more? Osvetn. 3, 81. Dobar kamen mora kapcu vode oma upiti. Đ. Popović, poznav. rob. 70.

KÀPČICA, *f. dem.* 2. kapca. — *Od* xviii *vijeka.* Tko ne bi onu naj poslidńu popio kapčicu, ako je Isus svu koliku izpio čašu? Đ. Rapić 219. Josip je na obrisovańu ditešca, da kupi svojima rukam kapčice ńegove krvi pravedne. A. Tomiković, gov. 36. Jedna kapčica krvi. G. Peštalić 163. Nejma ne u tebi više ni jedne kapčice radosti. 180. Svaka kapčica zlata vridi. 208. Va poļu ni kapčice vodice. Nar. pjes. istr. 2, 36.

KAPČIĆ, *m. presime ili muški nadimak. —* xv *vijeka.* Blaško pridivkom Kapčić. Mon. croat. 92. (1461).

KAPEĆ, *m.* voda blizu Zastroga što ļeti da teke kapi. M. Pavlinović.

KÀPELA, *f. srlat.* capella *(misli se da je dem.* capa, *vidi* kapa, *te da se tako naj prije svala crkvica u Toursu u Francuskoj gdje se čuvao plašt svetoga Mratina), mala crkva s jednijem otarom, ili sama po sebi, ili u većaj crkvi, ili u dvoru i u privatnoj kući. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kâpêlâ. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kapela od crkve ‚sacellum, capella, sacrarium, delubrum'), *u Bjelostjenčevu* (kapela, otarnica ‚capella, sacellum'), *u Jambrešićevu* (‚capella').

a. *sa značeńima sprijeda kazanima (ne može se kod svakoga primjera znati koje je osobito značeńe).* Ča godi pristoji kapeli više rečenoj. Mon. croat. 88. (1457). Ako bi redovnik pošal na kapelu van kotara vrbovskoga. 185. (1487). Tu kapelu učini Vid na čast b. d. Marije. 189. (1505). Crikva il' kapela. S. Budinić, ispr. 152. Gdje su kapele rečenoga rozarija. A. Gučetić, roz. mar. 34. U kojijeh crkvah nahode se kapele od imena Božjega. roz. jes. 26. Kapela je i sada na mistu onom. F. Glavinić, cvit. 106b. Grob s kapelom onom čini razoriti. 369b. Ukopa je biskup u svoju crkvu i kapelu. I. Držić 182. Drugi postavļaju prvorođeńa i kapele i pišu knige i druge stvari prilične za ostaviti uspomenu od ńih. M. Radnić 66a. Misto . . . ili u kapeli i crkvi. A. Bačić 351. Blaženi Paškvale, ako isprosiš od Boga mome mužu život, obećajem ti se pohoditi grob i kod ńega obisiti pokroy moga muža i vas potrošak od pogreba dati u

pomoć tvoje kapele. J. Banovac, pred. 148. Otido i kako je blizu kapele opet prid noć otiđo. F. Lastrić, ned. 345. Pokraj koje kapela sv. Terezije diči se. M. A. Reljković, sat. B5a. Šta je naša Rakovica spram one bogomolje — kapela. M. P. Šapčanin 1, 82.

b. *pošto je isprva bio neki broj pjevača i svirača što bi pjevali i svirali kod službe Božje u kapeli (što je u velikoj crkvi), ostalo je kao tehnička riječ kod muzike za zbor pjevača i svirača, u naše vrijeme naj češće za svirače (orhestar). — nemam potvrde pri ruci.*

c. *često se nalazi kao mjesno ime: uopće se može misliti da je ime postalo jer je u onom mjestu bila kakva crkvica, ali to se ne može znati za cijelo kod svakoga imena (isporedi i* Gabela).

a) planine u Hrvatskoj što vežu Kras s dinarskijem Alpama; dijele se na dvoje: na ‚Veliku Kapelu' na sjeveru, na ‚Malu Kapelu' na jugu. — i u Vukovu rječniku: planina u Hrvatskoj.

b) u Hrvatskoj. aa) dva sela u županiji varaždinskoj. Razdilj. 96. 98. — *bb) zaselak u županiji ličko-krbavskoj.* 85. — *cc) dva sela u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* 107. 116. — *dd)* Vlaška kapela, *selo u županiji varaždinskoj.* 106.

c) u Slavoniji: Kapela nova i Kapela stara, *dva sela u županiji požeškoj.* Razdilj. 124.

d) u Srbiji. aa) mjesto u okrugu kragujevačkom. Votnak kod Kapele. Sr. nov. 1878. 581. — *bb) mjesto u okrugu krajinskom.* Livada kod Kapele. Sr. nov. 1866. 391.

KAPELAC, kapelca, *m. kajkavski* Kapelec, *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdilj. 92.

KAPÈLÂN, kapelána, *m. srlat.* capellanus, *tal.* cappellano, *pop koji obavlja službu Božju u kapeli, ili stoji u koga za tu svrhu. — Od* XIV *vijeka, a između riječnika u Jambrešićevu* (‚capellanus') *i u Daničićevu* (kapelanъ, srl. ‚capellanus'). Kapelan gospodina kneza. Mon. croat. 40. (1325). Kapelan kneza Martina. 82. (1455). Z glavari i kapelani. Stat. polj. ark. 5, 312. Poslasmo k vamъ našega kapelana dumъ Mirka. Spom. sr. 2, 31. (1388). Popъ Milacъ našъ počteni kapelanъ. 2, 84. (1392). Pridъ otьcemъ kuštodomъ i kapelanomъ Marinomъ. Mon. serb. 450. (1451). U prikazanju redovnika ili kapelana. Š. Budinić, ispr. 158. Budući kapelanom u Sarajevu. M. Divković, nauk. 84. Mojega slugu i kapelana. slam. 135. Papa, budući blizu smrti, reče jednomu svomu kapelanu. P. Posilović, nasl. 153b. Ovo je nepomńa od kapelana. S. Margitić, ispov. 6. Parok ili kapelan ne može otići od svoga stada. A. Bačić 47. Pođe ńegov kapelan, da za ń misu reče. J. Banovac, pripov. 116. U Bosni po selije pastire duhovne općeno sovu kapelane. F. Lastrić, od' 8. Kapelanu iliti pastiru onoga mista bi potriba otići u drugo selo. ned. 345. Bi u levantu kapelan s ġeneralom Mučinigom. And. Kačić, razg. 195.

KAPELÀNIJA, *f. tal.* cappellania, *stanje ili služba onoga koji je kapelan, i mjesto gdje ima kapelan. — Od* XVI *vijeka.* Ki imaju vikuvičnu vikariju ali kapelaniju. Naručn. 19a. Onde sam ti ja s našim Melentijem na kapelaniji. D. Obradović, basn. 361. Pismo od držanja od mis koje svak od ńih ima reći, ili cića razloga od svojih dobročinstvih, ili od drugih držanjih, kapelanij, ili mansionarij od ńih primljenih. M. Bijanković 156. Kapelanije i kuratije. A. d. Costa 1, 88. One kapelanije ne poznaju se nadarja. 1, 213. Ako bi imao kakvu kapelaniju svagdańu i vikovitu. M. Dobretić 298.

KAPELÁNSTVO, *n. vidi* kapelanija. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Dokle god sam ovo pisao kapelanstvu Biogradskomu. M. Radinić III.

KÀPELICA, *f. dem.* kapela. — *Od* XVI *vijeka, a između riječnika u Jambrešićevu* (‚fagutal').

a. *u pravom smislu* Jest ninê kapelica v tom meste. Š. Kokičić 4b. Činjaše kapelice srebrne Dijani *(o poganskoj crkvici).* Anton Dalm., nov. tešt. 208. act. ap. 19, 24. Moljaše Boga u jednoj kapelici. J. Filipović 8, 884a. U pošeškoj kapelici lavretanskoj. A. Kanižlić, utoč. XXIV. U Duboviku plemenita kapelica na poštenе ńegovo usdignuta. fran. 4. Prilipu kapelicu prilipa majstorluka. M. Zoričić, src. 164. Okruženo kapelicom svetoga Vincencija. M. A. Relković, sat. B6a. U čemu postavljeno stoji dostojno svetim molitvenicam to je kućnim kapelicam i crkvam poštenе? I. Velikanović 3, 262. U kapelici crkve sv. Avgustina. I. J. P. Lučić, razg. 87. Otada nas odveo u podzemnu kapelicu. S. Tekelija. letop. 119, 67.

b. *ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdilj. 109.

KAPELNA, *f. selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdilj. 188.

KÀPELSKÎ, *adj. koji pripada kapeli (ili Kapeli). — Kod mjesnijeh imena.*

a. Kapelski Vrh, *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdilj. 98.

b. Kapelska Livada, *mjesto u Srbiji u okrugu čačanskom.* Niva kod Kapelske Livade. Sr. nov. 1878. 739.

KAPELŠĆAK, *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj (sove se i* Stubičke Toplice). Razdilj. 85.

KAPÉNAK, kapénka *(ili* kapènâk?*),* *m. nekakva kabanica. — Ne zna se jeli osnova* kapenk *ili* kapenak: *prvo se tvrdi u Belinu i u Voltiġijinu rječniku (vidi i jedini primjer), drugo u Stulićevu (vidi i* kopenag). *— Od tur.* kapenek *(valja da nije istoga postanja što i* kabanica), *ali pošto se čuje samo po zapadnijem krajevima, može biti došlo u slavenske jezike ne od Osmanlija nego još prije od kakva drugoga turskoga plemena (vidi kod* klobuk), *isporedi novoslov.* kapenjek, *bug.* kepenêk, *malorus.* kepeń, kepeńak, *polj.* kopieniak, *rumunjski* kepenêg, *mag.* köpeny, köpenyeg. — *U Vrančićevu rječniku* (‚penula; sagum'), *u Mikaljinu* (kapenak, plašt za put ‚penula, lacerna, pallium'), *u Belinu* (‚kapênak, kapênka' ‚gabbano, palandrano' ‚penula' 335a; ‚mantello da viaggio' ‚penula' 461a), *u Voltiġijinu* (kapenak, kapenka ‚tabarro, palandrano' ‚mantel'), *u Stulićevu* (‚kapenāk, kapenāka' ‚pallium' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaljina). — U jednom primjeru* XVII *vijeka ima riječ* kapenka, *ali nije dosta jasno jeli gen. od* kapenak, *ili je nom. sing. sa značenjem: kapa.* Na svakom berita kapenka naj veća bila, ka dohita do pleća. B. Krnarutić 12.

KAPENAKČAC, kapenakčca, *m. dem.* kapenak. — *U Stulićevu rječniku. — sasma nepousdano.*

KAPENAKČIĆ, *m. dem.* kapenak. — *U Stulićevu rječniku. — sasma nepousdano.*

KAPENKA, *f. vidi* kapenak *na kraju.*

KAPERNAUM, *m. Καπερναούμ,* Capharnaum, *grad u Palestini (pomiње se u jevanđeljima). — Od* XVI *vijeka.* V Kapernaume. Korism. 5a. V Kapernaumê. 14a. I ostaviši Nazaret, dođe i namjesti se u Kapernaumu primorskome na međi Zavulonovoj i Neftalimovoj. Vuk, mat. 4, 13.

KAPESI, *u narodnoj pjesmi prošloga vijeka, turska riječ kao psovka (muškome), jamačno od tur.* qaḥpe (meretrix). Ja ću činiti, bre kapesi, čauši te da zadave. Nar. pjes. bog. 217. *vidi i:* Bre kapesi, interj. bre kurviću! sr. u Vuka pod bre i tur. kahpè. 217. (V. Bogišić).

KAPÈTÁN, kapetána, *m. srlat.* capitaneus, *tal.* capitano, *poglavica, zapovjednik, vođa (uopće i u osobitijem značenima). — isporedi* kapitan. — *Akc. se mijeña u voc.:* kâpetâne, kâpetâni. — *Od* XV *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (‚der hauptmann, feldhauptmann' ‚tribunus, dux'. U Bosni su kapetani starješine i upravitelji od gradova i od ńihovijeh okolina, i ovo kapetanstvo do sad je u ńih ostajalo od oca sinu. ovaki je od prilike bio i Leka u Prizrenu. Za vremena Karađorđijeva, pošto se vojska bila malo uredila, velike bulubaše nazovu se kapetanima, a područje ovakoga kapetana zvalo se srez u kome je bilo nekoliko sela i malijeh bulubaša. Za vremena Miloša Obrenovića kapetanima se nazovu knežinski kneževi a knežine srezovima. cf. knez) *i u Daničićevu* (kapetanъ, srl. ‚capitaneus'. po drugim krajevima ‚čefalija'. cf. kapitanъ).

a. *zapovjednik kod vojske. — Već u naj starijim primjerima.* Odъ kapetanovъ grada Dubrovnika, odъ Marina Bunića i odъ Jakete Gundulića . . . kako pride k namъ u Dubrovnikъ Grabačь Dabьčićь Ļuštičaninъ i ugovori i utvrьdi da dovede petьdesetь dobrêhъ junaka odêvenihъ oružijemь, jedni sь lucьmihъ *(sic)* i strêlami a drugi sь mači i sь štiti . . . Spom. sr. 1, 48. (1408). *ovdje vaļa da su* kapetani *oni što su se latinski zvali* Officiales armamenti, *vidi:* Dva vlastelina (‚Officiales armamenti') opravļaju vojene potrebe. M. Pučić *u* Spom. sr. 1, XXIX. *može biti da je isto značeńe i u ovom primjeru:* Odъ vladuštago grada Dubrovnika i odъ kapetanovъ Hrьsu Utêšenoviću. eto da je u znanije vsakomu kako rečeni Hrьsь dosla k namъ a govore i obêtuje da bude Dubrovniku vêranъ . . . Spom. sr. 1, 53. (1404). — *u ova dva primjera slično je značeńe, jer se ne govori o zapovjedniku jednoga broda kao što je kod* e: Odъ kapetana onêhъ golijahъ. Spom. sr. 1, 45. (1408). Pošļite kapetanu na golije. 1, 148. (1420) — *vidi daļe:* Prem ako vitezovi gube ufanje na boju od straha, ali ako vide da se ńih kapetan ništa ne boji i ńih ponukuje i slobodi, i tako se vitezovi slobode, pokrepļuju i dobrovoļnije boj biju: ovako i mi, kada čujemo našega kapetana i poglavicu, to jest Isukrsta, da je dobrovoļno po svomu hotjenju i po svojoj voļi došao na ovi svijet boj biti protiva djavlu za naše spasenje i nas ponukovati da ńega gledajući kako vitezovi svoga kapetana slobodnije i dobrovoļnije počnemo boj biti protiva neprijateļem duše naše. M. Divković, bes. 242b. David bi učińen poglavica i kapetan prid puokom izraelskijem. nauk. 289b. Kakono učiniše kapetani od puka izraelskoga. S. Margitić, fal. 1. Š ńime pije tridest kapetana i trideset i tri ġenerala. Nar. pjes. vuk. 3, 94. — *Slično je i kad je vlast ne nad pravijem vojnicima nego nad ļudima koji su u čemu slični vojnicima, n. p.* Dva hajduka devet kapetana. (Hajduci ovdje znače panduri ili četnici, kao što se obično u vojvodstvu govori). Nar. posl. vuk. 57. Imali su *(knez i malo viječe u Dubrovniku)* za službu deset ‚sdura' sa svojijem ‚kapetanom'. M. Pučić *u* Spom. sr. 1, XXVII. Stari svat i čajo kog ovđe *(u Srijemu)* kapetanom zovu. V. Bogišić, zborn. 252.

b. *u nekijeh pisaca kaže se o Majsiju da je kapetan, čim us opće značeńe (poglavica) misli se i na drugo: vođa.* I daše ga kapetanu Mojsiju. S. Margitić, fal. 18. Mojsije kapetan puka Izraelskoga. F. Lastrić, ned. 217. S kapetanom slavnim obranoga puka Božijega Mojsijom. 294. Mojsije ugodni sluga Boži i slavni kapetan puka obranoga. 295. — *I u prenesenom smislu.* Stjepana svijeh mučenih kapetana. J. Kavańin 315b.

c. *u vojsci onaj koji zapovijeda satnijom ili kumpanijom (od prilike* 100 *momaka), isporedi* satnik, stotinik. — *Ovako je ime uvedeno od* XVI *vijeka po evropskijem vojskama (naj prije franc.* capitaine, *pa otale ńem.* kapitän, *sad* hauptmann); *u našemu je jeziku potvrđeno od* XVIII *vijeka.* Uzeti dobru priliku od stotinika iliti kapetana. F. Lastrić, ned. 74. Zapovida vatri da sniđe s neba i saseče kapetana s pedeset vojnika, koje bijaše poslao kraļ Okozija da ga ufate. od' 344. Posla stotinika svoga s 50 vojaka, da ga *(Iliju)* svezana k ńemu dovedu. Ilija pak s duhom Božjim nadahnut zapovidi da s neba siđe vatra i da ji popali, što se te i dogodi. po isti način učini i drugomu kapetanu koji s drugima 50 bijaše došao sa svezati ga. E. Pavić, ogl. 316. Kapetan iliti stotnik. Đ. Rapić 302. Na ormanu mladom kapetanu, na šeširu mladom oficiru, na pengeru mladom obršteru. Nar. pjes. vuk. 1, 685. *vidi i: (Knes Daniło)* uredi vojsku u svoj Crnoj Gori postavivši joj starješine: vojvode, serdare, kapetane, stotinaše, barjaktare i desetare. N. Dučić *u* Glasnik. 40, 47. *i:* Na vojvode i na bulubaše, kapetane i na barjaktare. Nar. pjes. vuk. 4, 344.

d. *us vojničku vlast može biti i druga, tako da* kapetan *može biti uopće: poglavica, zapovjednik, starješina itd. a gdjegdje i bez vojničke vlasti. naj češće je* kapetan *čeļade što je od veće oblasti dobio vladańe nad ńekijem gradom, prijedjelom, krajinom itd. vidi i u Vukovu i u Daničićevu rječniku. — treba dodati da se u svijem primjerima ne da razlikovati od značeńa pod* a. Kapetanъ i kaštelanъ zadrьski poslaše. Spom. sr. 1, 88. (1406). Hoćemo pisati našemu kapetanu u Ratь. 1, 96. (1409). Kъ našemu kapetanu ki jestь u Trstenici. 1, 148. (1420). *(vidi i:* U Cavtatu kapetan, u Jańini kapetan, u Peļešcu kapetan. M. Pucić *u* Spom. sr. 1, XXIX). Knezь i kapetanь kotorski. Mon. serb. 463. (1454). Ponizni kapetan od Kafarnauma. I. Ančić, svit. 260. Memed care bilu knigu piše, ter je šaļe krojskom kapetanu. And. Kačić, razg. 184a. S kapetanom Risanskijem. Nar. pjes. vuk. 1, 176. Ban Stijepo i kapetan Jovo. 1, 440. Al' govori Jovo kapetane. 1, 441. Biskup popovima, a knez vlastelama, kapetan sudama. 1, 495. Tu mu dođe semļa Bosna slavna i od Bosne tridest kapetana. 2, 180. Što kazuju čudo u Prizrenu u nekakva Leke kapetana. 2, 228. Vino pije tridest kapetana u Karlovcu bijelome gradu. 2, 348. Bre sestriću Jovan-kapetane! 2, 584. Po imenu Jovan-kapetane. 2, 587. O Ivane Seński kapetane! 3, 178. Mila ćerka Hamze kapetana. 3, 199. Poslaše je Spužu na krajinu a na ime Spušku kapetanu. 4, 129. Vojsku kupi Kulin kapetane krajišnike Turke nevjernike. 4, 194. Za zdravļe našega okolišnog kapetana. Vuk, živ. 78. No je sila poslana od drventskog glavnog kapetana. Osvetn. 4, 33. Glavni sud sastojao se od tako nazvana ‚kapetana općine' . . . Pravdonoša. 1852. 5. *u Austriji se kaže* okružni *i* kotarski kapetan *(ńem.* kreis- *i* bezirkshauptmann). — *Us muško ime staji* kapetan *često kao čast (vidi primjere iz narodnijeh pjesama i osobito:* U Prizrenu u bijelu gradu poglavicu Leku kapetana. Nar. pjes. vuk. 2, 226).

c. *u svemu primorju* kapetan *je zapovjednik broda, ali samo velikoga koji može na daleko putovati.* Vjeteza je porodila majka po imenu Balenović-Jurja kapetana od sinega mora. And. Kačić, razg. 229b. I veliki morski kapetani. Nar. pjes. vuk. 5, 291. — *Amo uprav ne pripada ovaj primjer (vidi kod* a): Memed razsrđen zove prida se pašu kapetana od bojni brodova. And Kačić, razg. 149.

KAPETÀNICA, *f. kapetanova žena.* — *isporedi* kapetanovica. — *U Vukovu rječniku:* ‚die frau des feldhauptmannes' ‚uxor ducis'.

KAPETÀNIČIN, *adj. koji pripada kapetanici.* — *U Vukovu rječniku.*

KAPETÀNIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 221.

KAPETÀNIJA, *f. a) u apstraktnom smislu, osobina, čast, vlast onoga koji je kapetan, isporedi* kapetanstvo; *b) u konkretnom smislu prijedjel pod oblasti kapetanovom (vidi* kapetan, *d), isporedi* knežina, kaznačina, župa *itd.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das kommando' ‚imperium' und ‚manus' *s primjerima:* Izgubio kapetaniju. Došao s kapetanijom).

a. *u apstraktnom smislu.* Auersperg ostavi veliku kapetaniju aliti generaliju. P. Vitezović, kron. 164.

b. *u konkretnom smislu.* Između mora i otoke su male dvije knežine ili kapetanije: Luštica i Krtole. Vuk, poslov. XVII. Od mojih sinova nema boljih momaka u svoj kapetaniji. M. Đ. Milićević, zim. več. 305. Zvao je u svatove gotovo svu jednu kapetaniju. 356.

KAPETÁNOV, *adj. koji pripada kapetanu.* — *Između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (kapetanovъ). Tvojoj milosti obrazъ odъ kapetanova rečenoga lista posilamo. Spom. sr. 1, 46. (1403). Da svaku *(šipku)* zabilježi s imenom kapetanovim. E. Pavić, ogl. 158.

I s mjesnijem imenima.

a) Kapetanova čuprija. Glasnik. 22, 55. *(u rječniku sa* Opis Bosne i Hercegovine *gdje stoji da je uzeto iz* Glasn. 20, 851, *ali ondje nema toga imena).*

b) Kapetanovo Jezero *u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 88.

c) Kapetanovo Polje, *naseobina u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiljeĺ. 128.

KAPETÁNOVAC, kapetánovca, *m. momak koji je pod kapetanovom zapovijedi, u kapetanovoj službi.* — *U Vukovu rječniku:* ‚einer von des hauptmanns leuten' ‚homo ducis'.

KAPETÁNOVICA, *f. vidi* kapetanica. — *U naše vrijeme.* A na ruke kapetanovici. Nar. pjes. herc. vuk. 58. O Jelice kapetanovice, gaji lice dok kapetan dođe. *(Nar. pjes.)* Pop Živojin iz Srbije. Davor bulo, hoš se zvati kapetanovica? Osvetn. 4, 18.

KAPETÁNOVIĆ, *m. presime (po ocu kapetanu).* — *U naše vrijeme.* Kara-Mamut Kapetanoviću. Nar. pjes. vuk. 4, 434. A moj punče Kapetanoviću! Nar. pjes. petr. 1, 196. Ilarion Kapetanović. Šem. prav. 1878. 82. Nikola Kapetanović. Rat. 419. — *vidi* i Kapetanovići.

KAPETANOVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 80 *(gdje stoji* Kapetanović, *ali vidi:* Kapetanovići, selo između srpske suhe granice, Drine i Višegrada; u ńemu žive i Srbi i Turci. Ļ. V. Stojanović).

KAPÈTÂNSKÎ, *adj. koji pripada kapetanima.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* n. p. plata ‚feldhauptmanns- (z. b. sold)' ‚ducis et ducum'. — Za takove parnice u napredak niko drugi ne rêšava, ako nisu naj pre preko kmetovskoga i kapetanskoga suda prešle. Nov. sr. 1885. 75.

KAPETÁNSTVO, *n. osobina, čast, služba onoga koji je kapetan, isporedi* kapetanija, a. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die feldhauptmannschaft' ‚imperium'). Zadobio je niko starišinstvo i kapetanstvo među apoštoli. F. Lastrić, svet. 115a. Junaci su i Buljani bili, kapetanstvo na sabļi dobili. And. Kačić, razg. 253ab. Dokle nije došao na kapetanstvo. A. Tomiković, živ. 63. Svakome se mogu dočuditi i svakome jadu dosjetiti, a ne mogu svoj prizrenskoj zemļi, ja na kome drži kapetanstvo, na manitom Leki kapetanu! Nar. pjes. vuk. 2, 238. Tu Novici dade kapetanstvo. 4, 465. Te mu se zato bilo oduzelo kapetanstvo. Vuk, dan. 4, 12. Ovo kapetanstvo dosad je u ńih ostajalo od oca sinu. živ. 256. Frane dotjera do kapetanstva na velikoj korabļi. M. Pavlinović, rad. 113. Deli-Mirku vojevodstvo dao, a Novici kapetanstvo stavno. Osvetn. 2, 101. Polovili tvrđave, utvrdili u ńih kapetanstva. 4, 18.

KAPÈTINA, *f. augm.* kapa, *u značenju: stara, nevaļala ili poderana kapa.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Nikakih drugih haļina nije imao, osim jednoga čebeta i nekake stare kapetine. Nar. prip. vuk.[2] 307. Volim ļubit čobanina u šubari kapetini već vojvodu u kavadu. V. Vrčević, igr. 43.

KÂPEŽ, *f.* coll. kapļa. Čuo sam tu riječ od ļudi što suše šļive u rudničkom okrugu u Srbiji. Kad se peć ugrije i šļive se počnu sušiti, onda sok ńihov počne curiti, te propadajući kroz ļese, na kojima su šļive postavļene, ustavļa se na dońima, ili na zemļi. Poslije dan dva, kad se ļese zagate, onda ih čiste od te kapeži. I. Pavlović.

1. KÀPICA, *f. dem.* kapa. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (vaļa da štaparskom griješkom* kapice ‚capuciolum'), *u Stulićevu* (‚pileolus'), *u Vukovu.*

a. *u pravom smislu.* Prid naučnim kapicu skidujem. P. Knežević, pism. VI. Kardinalom zabranena je bila kapica crļena. A. d. Costa 1, 24. Stavivši na glavu kapicu. I. J. P. Lučić, isk. 86. I pred ńima kapicu skinuo. Nar. pjes. vuk. 2, 80. Car korunu vrže pod kapicu. 2, 83. Prevrnite na glavu kapice. 5, 53. Gologlav ideš bez kapice. Pjev. crn. 10a. Grabļahu nam sa glavah kapice. Ogled. sr. 46. Kapica ti, kapica mi! Nar. posl. vuk. 133 *(vidi kod* kapa, 2). Crnu kapicu od abe. Vuk, dan. 1, 105. Kako hitro grabļahu kapice. P. Petrović, gor. vijen. 5. Vesa im kapice na glave. Đ. Daničić, 3moja. 8, 13. Kapica ‚häubchen'. Hajdenak, nasiv. 26; ‚mützchen'. 35; ‚kinderhäubchen'. 28. — *Ima i igra* pod kapice *(boļe* potkapice). *vidi* V. Vrčević, igr. 78.

b. *u prenesenom smislu, ono slično maloj kapi u čemu stoji zrno žeļuda na drvetu.* Uzmi oni kapica od žeļuda dubovi. J. Vladmirović 9.

c. popina kapica, *ime biļci.* Popina kapica, Aquilegia vulgaris L. (Sabļar, Marinković). B. Šulek, im. 303.

2. KÀPICA, *f. morska školka, od tal.* cappa. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kapice, morske ribe ‚myaces'.

KÀPICE, *f. pl. bilo je mjesno ime u Srbiji u okrugu požeškom.* Vuk, dan. 2, 64. *vidi* M. Đ. Milićević, srb. 689.

KÀPIČÂR, *m.* vrst opanka sa kapicom. u Hrvatskoj i Slavoniji. F. Hefele.

1. **KÀPIĆ**, *m. uprav dem.* kapa *ali ima osobita značeńa: a) dio od glave što se pokriva fesom; b) gorńi dio, poklopac na peći. — U Vukovu rječniku:* 1. ‚der theil des kopfes den die (türkische fess-) mütze bedeckt' ‚pars capitis cui insidet mitra'. 2. u furune ‚der hut'.

2. **KÀPIĆ**, *m.* lastovica. M. Pavlinović.

3. **KAPIĆ**, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 386.

KAPIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 114.

KAPÌĠI-BÀŠA, *m. tur.* qapyǵy-baśy, *glavni kapigija, starješina nad kapigijama. — Od prije našega vremena.* A sada poslah moga čovika kapičibašu *(jamačno č stoji sa glas ǵ, vidi ǵ pod* e). Starine. 10, 16. Carev jedan velik čoek kapičibaša u Sarajevu noćio. Golub. 5, 130.

KAPIĠIĆ, *m. na jednom mjestu* XVII *vijeka ima* kapigić aga, *te znači od prilike što i* kapigi-baša. *— Riječ je načińena od tur.* qapyǵy *(vidi* kapigija). Kapigića vrijedna age sve tu stoje podložnici. J. Palmotić 829.

1. **KAPÌĠIJA**, *f. vidi* 2. kapigija.

a. *žensko čeljade kao vratar. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Visoko se soko vije, još su viša gradu vrata, Anđa im je kapigija. Nar. pjes. vuk. 1, 341.

b. *mjesno ime u Srbiji. a) zaselak u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 129. — *b) mjesto u okrugu aleksinačkom.* Livada u Kapigiji. Sr. nov. 1872. 579.

2. **KAPÌĠIJA**, *m. vratar, tur.* qapyǵy. — *vidi i* kapija. — *isporedi i* 1. kapigija. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der thorwächter' ‚janitor', cf. vratar). Opriječe se kapigije *(vojsci).* 1. Gundulić 584. Navaljuje s kapigijami, beglerbesi. J. Kavanin 270ª. Bogom brate, kapigija mladi, otvori mi na tamnici vrata. Nar. pjes. vuk. 2, 96. On bijaše carev kapigija. 5, 176. Otvor' vrata, rajski kapigija! Nar. pjes. herc. vuk. 308. Dozivlje... čovadare svoje kapigije. Pjev. crn. 99ª. Čuva ju devet kapigijah. 168ᵇ. Nad očima kapigije nema, nad ustima mlada jasigije. Nar. pjes. petr. 1, 198.

KAPÌĠIK, *m. tur.* qapyǵyq, *dem.* qapy *(vidi kod* kapija). *— U naše vrijeme u osobitom smislu, a između rječnika u Vukovu* (mala vrata između susjednijeh kuća, osobito u Turaka). Odmah se otkrine susedni kapigik i eto ti joj stare, vesele kone. M. P. Šapčanin 1, 85.

KÀPIJA, *f. vrata (naj češće velika, kao na gradu, na kuli, na kući, na crkvi itd.), tur.* qapy. *— Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das thor' ‚porta', cf. vrata).

a. *u pravom smislu.* Dvoranin kraljev postavljen na kapiji gradskoj. E. Pavić, ogl. 328. Onim tragom ide do kapije. M. A. Reljković, sabr. 27. Činio ga je na četiri čerega razsići i na četiri kapije obisiti. A. Tomiković, živ. 187. Dođe junak Bosni kamenitoj na kapiju Bošńanina Muja. Nar. pjes. vuk. 1, 542. Ti isiđi nadvor pred kapiju. 1, 552. Pa je stala dvoru na kapiju. 2, 22. Obalena demirli kapija. 2, 175. Brže sluge otvoriš' kapiju, i u polu susretoše Marka, ali Marko sluge ne gledaše, no mimo ńih końa progońaše, u kapiju końa progońaše, u kapiji końa odjanuo. 2, 226. I isiđe gradu na kapiju. 2, 251. Ja kad dođe pred gradsku kapiju. 2, 583. Te ti oviliš crkvi na kapiji. 3, 72. Kad su bili Seńu na kapiju. 3, 291. Kad dođoše bijelu Końicu pred dvorove bega Ali-bega, al' kapija pusta zatvorena, zatvorena i zamandalena. 3, 374. Sa kapije bijele avlije. 4, 444. *(Turci)* sve kapije zabravili tvrde. Osvetn. 2, 78. *— Po ovijem primjerima kao da se* kapija *razlikuje od* vrata *tijem što znači prazno mjesto, rupu u zidu gdje se namještaju vrata:* Na kapiji oboriše vrata. Nar. pjes. vuk. 2, 484. I otvori od kapije vrata, stade Marko kapiji na vrata. 2, 478. Na kapij' se otvoriše vrata. 2, 552. Sluge moje, zatvor'dete vrata na kulama i na kapijama. 2, 591. Kapiji se otvoriše vrata. 3, 281. *ali u ovim primjerima* kapija *je isto što* vrata. Te na kuli obiše kapiju. Nar. pjes. vuk. 2, 177. Na ńemu su ključi od kapija. 2, 478. Na podrumu obiše kapiju. 3, 281.

b. *u prenesenom smislu.* U čačanskom okrugu u Srbiji reći će se nestašnom ženskom čeljadetu: ‚Kapijo li jedna!' I. Pavlović.

c. *ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu aleksinačkom.* ‚Kapija' kroz koju prolazi drum aleksinačko-ńiševački. M. Đ. Milićević, srb. 775. — *b) u okrugu biogradskom.* Ńiva kod Kapije. Sr. nov. 1872. 234.

KAPIJATI, kapijam, *impf. satvorati (vrata). — Načińeno od* kapija. *— U narodnoj pjesmi našega vremena.* Slamkom vrata kapijala. Nar. pjes. herc. vuk. 277.

KAPI-KÒMŠIJA, *m. susjed. — Riječ složena od turskijeh* qapy *(vidi* kapija) *i* qomšu *(vidi* komšija). *— U narodnoj pjesmi našega vremena.* O ti kado Hasan age kapi-komšije. Nar. pjes. herc. vuk. 244.

KAPILA, *f. mjesno ime. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 154.

KAPILIJA, *f. brdo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 826.

KÀPILO, *n. sprava kojom se čini da što kapi (u dva osobita značeńa). — isporedi* kapalo.

a. *cijev kroz koju teče voda s krova. — U Mikaljinu rječniku:* kapilo od strehe ‚grondaja' ‚stillicidium', *i u Stulićevu:* ‚stillicidium'.

b. *sprava za prekapavańe (n. p. kad se peče rakija). — U Belinu rječniku:* ‚lambicco' ‚stillatorium' 423ª.

1. **KAPIN**, *adj. uz* polje *kao mjesno ime. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Pobjegoše uz polje Kapino. Pjev. crn. 246ᵇ.

2. **KAPIN**, *m. vidi* kapinika. *— U Stulićevu rječniku (uz* kapinika), *i otale u Šulekovu imeniku (vidi kod* kapinika). *— Premda ima i* kapinska trava *(koje vidi), nije dosta pouzdano.*

KAPINA, *f. augm.* kapa. *— U jednom primjeru* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚magnus pileus, vilis pileus'). Svaki svû kapinu sa glave snimiše. M. Marulić 10.

KAPINCI, Kapinaca *(ili* Kapinaka?), *m. pl. selo i pusta u Slavoniji u okrugu virovitičkom.* Razdijelj. 188.

KAPÌNIKA, *f. ime travi* (Eryngium maritimum L.) *i drvetu* (Robinia pseudoacacia L.). *— isporedi* 2. kapin *i* kapinska trava. *— Neposnata postańa. ova riječ vala da se nalazi samo u našem jeziku, jer češ.* kapinice *(vidi u Šulekovu imeniku) useto je iz našega jezika, a po tome i* kapěnice (Diclytra) *nije dosta pouzdano. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kapinika, trava ‚eryngium') *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (acacia, albero' ‚schottendorn'), *u Stulićevu* (kapinika, trava ‚eryngium' *iz Mika-*

ļina), u Vukovu (vide bagrena *s dodatkom da se govori u Dubrovniku, ali tome treba dodati da sam ovu riječ u Dubrovniku čuo samo u značenju:* Eryngium). Kapinika otijaše, muža žena zvaše, a on joj se ozva nazobavši grozdja. (D). Poslov. danič. Kapin (Stulli), Kapinika, čes. kapinice (Acacia), 1. Eryngium maritimum L. (Visiani, Mikaļa); 2. acacia (Anselmo da Canali, Aquila i Buć), Robinia pseudoacacia L. (Alschinger, Vuk). — Kapinika bijela, acacia prima specie (Kuzmić), Robinia pseudoacacia L. B. Šulek, im. 189.

KAPINSKA TRAVA, *f.* Eryngium, *vidi* kapinika. — *U naše vrijeme.* Kapinska trava = bermez. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. Trava kapinska, Eryngium campestre L. (Lambl). B. Šulek, im. 409.

KÀPÎSKA, *f. (uprav* Kàpîjska), *koja pripada kapiji, ime karauli u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Kapiska (gde je kapija iz Aleksinca k Nišu). M. Đ. Milićević, srb. 725.

KAPISODI, *m. pl. selo u Boci.* Šem. bok. kot. 1875. 25.

KAPÌSTRÂN, Kapistrána, *m. presime (uprav mjesno ime u Italiji* Capistrano) *svetoga Ivana koji je živio* XV *vijeka.* Pisma četvrta vojvode Janka i s. Ivana Kapistrana. And. Kačić, razg. 143. Ovde ima fratar frančeškane po imenu Ivo Kapistrane. 148ᵇ. Sveti Ivan Kapistran. Norini 52. Svakomu po malo iliti predike nedilne po P. F. Đuri Rapić Gradiščaninu reda male bratje s. o. Frančeska, provincije s. Ivana Kapistrana. Đ. Rapić I.

KAPIŠTE, *n. (poganska) crkva, (poganski) otar.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kapište. — *Postaje od stslov.* kapь, *kip (vidi* kip). — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između riječnika u Daničićevu* (‚altare'). Kapišta razdrušiše se i crьkvy Hristovy postaviše se. Domentijanᵃ 81. Kapišta ihь razdruši i idoli ihь sьkruši. 64. Va kapište idolskoje. Glasnik. 10, 242. — *Ima i u starom rukopisu (po čakavskom govoru sa* šć *mj.* št), *ali ni smisao ni oblik nije dosta jasan.* Selo u kapišće crьkve svete Marije. Starine. 18, 207. (1185 *prepis.* 1210).

KAPÌTÂN, kapitána, *m. vidi* kapetan. — *Po sjeverozapadnijem krajevima (možebiti) od* XIII *vijeka, a između riječnika u Bjelostjenčevu* (‚capitaneus'. 2. kapitan dvoranski ‚capitaneus aulicus'. 3. kapitan konjanički ‚capitaneus equitum l. companiae equestris'. 4. kapitan pešički ‚capitaneus peditum l. companiae pedestris'. 5. kapitan općine varaške ‚tribunus plebis'. 6. kapitan prvoga šerega ‚primipilus'. 7. kapitan nad jezero junaki ‚chiliarchus'), *u Jambrešićevu* (‚capitaneus; kapitan obćine varaške ‚tribunus'; kapitan nad jezero junaki ‚chiliarcus'), *u Daničićevu* (kapitanь, srl. ‚capitaneus'). Da je jeneral kapitan Frjula, Istrije, Karnije i Karnijole. Mon. croat. 4. (1275 *prepis.* 1546). Pred Bartolom kapitanom. 111. (1472). Cesarove svetlosti kapitani. 269. (1572). Gospodi kapitanom seńskim. 206. (1518). Jest izgubila svojega kapitana. Transit. 148. Osija budući kapitan plka Božija. Korizm. 84ᵇ. Onomu velikomu kapitanu Olofernu. 86ᵃ. Kako kapitan meju oružnici. 108ᵃ. Otь Mustahfe vojevodee kapitana dunajskagoo kapitanu ostrogoskomu Petru. Mon. serb. 552. (1586). Kapitan Lisija. Anton Dalm., nov. tešt. 211ᵇ. act. ap. 24, 7. Jedan del pojde put od Italije (ńih kapitan bišе imenom Belovеš). ap. 62ᵇ. Nad trista golijami Antioha kapitana postavi. Aleks. jag. star. 3, 247. Sideći Agrikolao s kapitanom ńihovim. F. Glavinić, cvit. 70ᵃ. Dobar kapitan kad protiva neprijateļu bori se. 88ᵇ. Stefana barona od Rovore kapitana Ričkoga. 141ᵃ. Sara kći Jefte kapitana židovskoga. posl. 15. Kapitanu Litovanića grada. Starine. 11, 82. (*oko* 1648). Kapitanu Siska grada. 88. (*oko* 1650). Romanu, nad vojskami kapitanu. P. Hektorović (?) 170. Ja Osman-aga Berišević kapitan ostroški. Starine. 12, 10. (1700). Po imenu kapitan Radoica. 37. (1712). Kraļ dozva barune i viteze slavne, vojvode hrabrene, svoje kapitane. Oliva. 28. Ateniježi velikom kapitanu Focijonu dadoše otrov. J. Banovac, pred. 29. Veliki kapitan Anibala. 89. Veliku kripost i dostojanstvo imamo promišļati u kapitanu Jožui koji ustavi sunce. razg. 126. Koriolan veliki sdruži se s neprijateļi rimski i učiniše ga kapitanom ġeneralim prid vojakom. 140. Kapitani, sudci i starešine sela. pripov. 120. Kapitan Jožue veoma se ožalosti, ter sa svim pukom pavši prid plavčicu Gospodńu govoraše... 170. Kapitan od kuge priminu. A. Kanižlić, utoč. XXIII. Surići od koji je danas koluneo i kapitan od iste Cetine. Norini 86. Skinuvši s dostojanstva kapitan-bašu. A. Tomiković, liv. 242.

KAPITÀNIĆ, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Antonom Purklinim Kapitanićem. Mon. croat. 248. (1546).

KAPITÀNIJA, *f. vidi* kapetanija *i* kapitan. — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Bjelostjenčevu* (‚capitaneatus') *i u Jambrešićevu* (‚capitaneatus'). U drugoj kapitaniji. Starine. 11, 98. (*oko* 1655). Kako si ti izišao na kapitaniju. 12, 12. (*oko* 1700).

KAPÌTÂNSKÎ, *adj. koji pripada kapitanima, isporedi* kapetanski. — *Od* XVI *vijeka.* Da što biste se vi sami zadovoļavali s našega kapitanskoga dohotka. Mon. croat. 308. (1596). Kapitanski dar. Starine. 11, 133. (1679).

KÀPITI, kàpîm, *impf. vidi* kapati. — *Akc. u ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kàpî). — *Postaje od* 1. kap *nastavkom* i. — *Od* XVI *vijeka po sapadnijem krajevima, a između riječnika u Mikaļinu (kod* kapati), *u Belinu* (‚goccіare, gocciolare' ‚stillo' 852ᵃ; ‚grondare' ‚stillo' 859ᵇ; ‚lambiccarsi ‚guttas emittere' 428ᵃ; ‚distillare, gocciare' ‚stillo' 270ᵃ), *u Stulićevu* (v. kapati).

a. *vidi* kapati, 1, a, *a).* Gdi taj kapi sok. M. Vetranić 2, 278. Tijem kola, još iste konske tuj sape viđahu nečiste kud pjene tej kapa. D. Zlatarić 17ᵃ. Zemļa se je kretala jere su nebesa kapila od obraza Boga sinajskoga, od obraza Boga Izraelova. dažda hotećega razlučićeš *(štamparskom grješkom* razlutićeš, *lat.* segregabis), Bože, didini tvojoj. B. Kašić, rit. 375. psal. 67, 9—10.

b. *vidi* kapati, 1, a, *c).* Kapiti, u galiji, u tamnici, venuti u životu. M. Pavlinović.

c. *vidi* kapati, 1, b. Kapi spila na mnogo mjesta. V. M. Gučetić 210.

KÀPITÔ, kàpitola, *m. vidi* kapituo. — *Od tal.* capitolo (-ô *postaje od* ol). — *Od* XIV *vijeka (vidi kod* b).

a. *vidi* kapituo, a. Na oficiju se govore imni, psalmi, antifone, kapitoli, rešponšorije, verši i molitve... kapito zlamenuje ponukovanje kojijem ponukovanjem dobri ponukuju druge na dobro djelovanje. M. Divković, nauk. 181ᵇ.

b. *vidi* kapituo, b, *a).* Mojim parentam i kapitolu dobrinskomu. Mon. croat. 8. (1321).

c. *vidi* kapituo, b, *b).* Putujući u Špańu kuštodom na kapito ġenerali. M. Radnić III.

KAPÌTOLIJ, *m.* Capitolium, *vidi* Kapitol i Kampidolj. — *Po latinskome obliku može biti da ima u kojega pisca ova riječ, ali joj nemam potvrde pri ruci.*

KAPITÒLÎNSKÎ, *adj. koji pripada* Kapitoliju. — *Načińeno od lat.* capitolinus. — XVI *vijeka.* Reče poletiti da hoće od kapitolinskeje gori na aventinskuju. Š. Kožičić 4ª.

KAPÌTOLJ, *m.* Capitolium, *vidi* Kampidolj. — *U Belinu rječniku: (štamparskom grješkom)* Kapietolj, Kapitoljski brijeg ‚Campidoglio, luogo dove si conducevano in trionfo gl'imperatori romani doppo qualche insigne vittoria' ‚Capitolium' 168ᵇ.

KAPÌTOLJSKI, *adj. koji pripada Kapitolju.* — *U Belinu rječniku* 168ᵇ *(vidi kod* Kapitolj); *na istoj strani ima kod* ‚di Campidoglio' ‚capitolinus' *oblik* kapitolski, *ali će ovo biti štamparska pogreška.*

KÀPITUJ, *m. vidi* kapituo. — *U starom rukopisu.* Od parne kapituj. Stat. polj. ark. 5, 250. Kapituj od baštin. 259.

KÀPITUL, *vidi* kapituo.

1. KAPITULAR, *adj. srlat.* capitularis, *koji pripada kapitulu (vidi* kapituo, b, *a)).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ovoga svega očito svidočanstvo rukopisja daju, koja biskupa i vikara ‚kapitularii' *(jamačno* kapitularih) kod sebe uzdržite. J. Banovac, rasg. VII.

2. KAPITÙLÂR, kapitulára, *m. srlat.* capitulare, *skup sakona (osobito crkvenijeh).* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka. (Prokliňaju se)* ki uvridjuju slobodščinu crikvenu, čineći obsluževati zakone, ili statuti i običaji uvedeni protivu crikvi, ako u rok dvih miseci po naviščenju ne čine izvaditi ih s kapitularof. Š. Budinić, ispr. 187.

KÀPITULSKÎ, *adj. koji pripada kapitulu, vidi* kapituo, b, *a).* — *Ima i oblik* kàpituljskî, i kàpituoski *(vidi dva naj prva primjera).* Posal kapituljski. Kapt. seń. ark. 2, 81. Ako li ima liste stolačke ali kapituoske. Stat. polj. ark. 5, 277. Crikve kapitulske. Mon. croat. 98. (1483). Vikar poglaviti kapitulski. A. d. Costa 1, 42. Nadareni s kanonikatima u viću kapitulskomu biti će dužni isto učiniti. I. J. P. Lučić, nar. 28.

KÀPITULJSKÎ, *vidi* kapitulski.

KÀPITUO, kàpitula, *m. srlat.* capitulum, *dem.* caput *(glava), u nekijem osobitijem značeńima.* — -o *stoji mj.* l *na kraju riječi već od* XVII *vijeka, a u starijim knigama ima i oblik* kàpitul. — *Od* XIV *vijeka (možebiti i od prije), a između rječnika u Mikaljinu* (kapituo od popova ‚clerus'), *u Belinu* (‚capitolo, il corpo de' canonici di qualche chiesa' ‚capitulum' 170ª), *u Daničićevu* (kapitula, srl. ‚capitulum').

a. *vidi* glava, m, i poglavje. — *isporedi* kapito, a. Kapituli od popaše. Stat. polj. ark. 5, 267. Kapitul prvi od sile ženske ka bi silovana. Stat. krč. ark. 2, 281. Kapitul za koňa jisdnoga *itd.* 282. (1888). Kapitulu u koga leže leištromi. Mon. serb. 248. (1400). Po blaženom Matiji u jednom kapituli. Mon. croat. 180. (1500). Ki tomačeći kapitul Esaije sedmi. F. Glavinić, cvit. 44ª.

b. *sabor, sbor (crkveni).*

a) sbor kànonikâ. Luka ima činiti maše kapitulom bakarskim za duše. 64. (1445). Vsi kanovnici i vas kapitul. 71. (1448). Kanonici kapitula crikve sv. Marije. 92. (1463). Svidočastvom kapitula začesamskoga. 258. (1552). Iziskavci biskupov il' kapitula. Š. Budinić, ispr. 185. Kapituli od kanonika živu dobro. I. Držić, nauk. 251. Ovi prvi plod odlučih da ga prikažem pripoštovanomu i plemenitomu kapitulu. M. Bijanković II. Neka posna poštovani kapitul. 116. Biskupi koji su izišli iz vašega kapitula. M. Pavišić 4. Vikar glavoredskoga zbora oliti vam kapitula. A. d. Costa 1, 42. Glavored oliti vam kapituo po zakonu općenomu sdružen s biskupom. 1, 218. Kapituo stolne crkve. Ant. Kadčić 288. Komu nadpopovština ili ti kapituo popovski oblast udili. 270. Kapituo oliti zbor kanonički. M. Dobretić 328. Kapituo prvostolni veoma se ožalosti. I. J. P. Lučić, izk. 5. Kapituo pristupivši ovu naredbu. nar. 44.

b) sabor, vijeće kod fratara i dumana. — *isporedi* kapito, b. Skupi vse koludrice po običaju na kapitul. Transit. 238. U ńih zborijeh aliti kapitulijeh. B. Gradić, djev. 126. U kapitulu generalu. A. Gučetić, roz. mar. 84. Da s. otac Francisko u Asizu capitul spravlja. F. Glavinić, cvit. 182ª. Da u kapitulih general ništar ne odlučaše, ako prvo više ne izvijaše negovo. 218ᵇ. Hodeći, kako hrvatski provincijal, u Salamanku na kapitul generalski. 288ª. Imadu se skupit na kapituo generali. P. Filipović 27. Na koji kapituo dužni su doć. 27. Koga radi vire ubiše Turci kako svidoče karte nošene na kapituo generali u Milan 1722. And. Kačić, razg. 184. Kapituli generali i provinčijali. M. Dobretić 376. Učini se kapituo generali u Asizu. Norini 51. Prvi je dakle kapituo bio u Bosni koji slidi. 58. Marko Martinović učini kapituo u Siňu. 61.

KÀPITUOSKÎ, *adj. vidi* kapitulski.

KAPIV, *adj. koji pripada kapivu.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ad stillicidium spectans'. — *sasma nepousdano.*

KAPIVO, *n. vidi* kapalo, kapilo. — *U Belinu rječniku:* ‚gronda, l' estremità del tetto, che sporge fuor del muro o casa' ‚subgrundae' 359ᵇ, *u Voltigijinu:* v. kap; *u Stulićevu:* ‚gronda, grondaja' ‚(h. e. ea tecti pars extra muros ad arcendum a pariete stillicidium)' *iz Belina.*

KAPLÀISATI, kaplàišēm, *pf. postaviti, potplatiti.* — *Od tur.* qaplamaq. — *U naše vrijeme.*

a. *uopće.* Kaplaisati, postaviti, obložiti nečim haljine, zidove, drvenu izradu itd. S. Novaković.

b. *u osobitom značenu.* Kaplaisati, po starom iscijepanom koporanu ili pamukliji udariti novo lice. Lj. Stojanović.

c. navaliti na koga bosjedama (rijetko je čuti). M. Pavlinović. — *vaja da je ista riječ, ali u metaforičkom smislu.*

KAPLAJ, *m.* ime okrugloj opeci čim se vrh krova pokriva (‚holziegel'). u Krajini. F. Hefele. — *Biće postalo od* kaplaisati.

KÀPLAM, *m. vidi* 2. kaplan. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Silni vepar i ogńeni, crni čagalj, ris pjegavi i s ńim kaplam nesmiljeni skaču i srnu po dubravi. J. Palmotić 317.

KAPLAMPOST, *m. tur.* qaplan-pust, *složeno od* qaplan *(vidi* 2. kaplan) *i pers.* pūst, *koža, dakle uprav kaplanova koža, ali u jedinom primjeru pisac shvaća da znači što i* 2. kaplan. — XVII *vijeka.* Tretja živina bješe prilična leopardu; Turci sovu kaplampost. M. Divković, bes. 306ᵇ.

1. KAPLAN, *m. vidi* kapelan, *nem.* kaplan. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kaplan, kapelan ‚capellanus, sacellanus' *i u Voltigijinu:* ‚capellano' ‚kaplan'.

2. KÀPLAN, *m.* Felis pardus, L. *vidi* lavoris, *tur.* qaplan, *tigar.* — *isporedi* kaplam, kaplampost. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Be-*

linu (‚leopardus' 488b), *u Bjelostjenčevu* (v. lavoris), *u Stulićevu* (v. lavoris). Ļubmir, čuvši to poteče jak kaplan. D. Zlatarić 61a. Bježi bez traga i bez puta hitra kuna... kaplan, ris, košuta... I. Gundulić 407. Hrli kaplan vas je u dici šarovitom pod napravom, snagom materi on lavici a ocu je risu sličan glavom. 554. Zô je medvjed i lav smini, gorji kaplan jedoviti. J. Kavańin 45b. — *kaplanova koža.* Visi kaplan pod ramenim. I. Gundulić 441.

1. KÀPLÂR, *m. vidi* desetnik, a *(kod vojske).* — *Od tal.* caporale *ili od ńem. (u dijalektu)* kapral, *po svoj prilici preko maď.* káplár. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der korporal' ‚decurio'). Kaplar, ‚caporale'. S. Budmani 421a. Hotio je služiti kano kaplar. A. Tomiković, živ. 63. Još kad je car kaplar bio (davno. U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 114. Kaplara pošalje po tolmača. Vuk, poslov. 77. — *I kao prezime (u prvom primjeru nadimak).* Sava Kaplar. Glasnik. II, 3, 78. (1706—1707). Maksim Kaplar. Rat. 409.

2. KAPLAR, *m.* Caprara, *talijansko prezime.* — *U Daničićevu rječniku:* Kaplarь, austrijski vojvoda ‚graf Caprara' *s primjerima:* Izide Kaplarь ђenerarь s vojskomь i pade podь Varadinь 1692. Okáz. pam. šaf. 87. Izide Saksь i Kaplarь ђenerarь podь Temišvarь. 87.

KAPLÀRČIĆ, *m. dem.* 1. kaplar. — *U Vukovu rječniku.*

KAPLÀRIJA, *f. kaplarova služba, čast.* — *U Vukovu rječniku:* ‚die korporalschaft' ‚imperium et manus decurionis'.

KÀPLÂROV, *adj. koji pripada kaplaru.* — *U Vukovu rječniku.*

KÀPLÂROVICA, *f. kaplarova žena.* — *U Vukovu rječniku:* ‚die korporalin' ‚uxor decurionis'.

KÀPLÂROVIĆ, *m. prezime (po ocu kaplaru).* — *U naše vrijeme.* Jakov Kaplarović. Rat. 171. Sreten Kaplarović. 181.

KÀPĻA, *f.* gutta, *mali dio što se odijeli (naj češće padajući) od čega žitka te postaje obao.* — *isporedi* 1. kap. — *Postaje od korijena* kap *(vidi kod* kapati) *nastavkom* ja, *te se* j *poslije* p *mijeńa (u jušnoistočnijem jezicima) na* ļ. *što se gdjegdje* (M. Pelegrinović 200. I. Gundulić 589) *nalazi i* kàpja, *to je samo s toga što se u kojem govoru ili što koje čeļade izgovara* ļ *kao* j. — *Riječ je po svoj prilici praslavenska, premda je nema u češkom jeziku, isporedi stslov.* kapьja i kapļa, *rus.* капля, *pol.* kapia. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚gutta; stilla'), *u Mikaļinu* (‚gutta, stilla'; kapļa, nemoć, gučula ‚apoplesis, resolutio nervorum'), *u Belinu* (‚goccia o gocciola, minima parte di liquore in atto di cadere o cadente' ‚gutta'; krvava kapļa ‚goccia di sangue' ‚gutta sanguinea' 352a; ‚macchia come ha la serpe o altri animali' ‚macula' 448b; smrtna kapļa ‚apoplesia, infermità di nervi con privazione di senso e di moto' ‚apoplexia' 89b), *u Bjelostjenčevu* (‚gutta, stilla'), *u Jambrešićevu* (‚stilla'), *u Voltigijinu* (‚goccia, gocciola' ‚tropfe'), *u Stulićevu* (1. ‚gutta'. 2. ‚apoplexia'. 3. ‚macula'), *u Vukovu* (vide kap), *u Daničićevu* (‚gutta').

a. *u pravom smislu.*

a) uopće. Kapļa kapļuštija na zemļu. Stefan, sim. pam. šaf. 1. Vь kapļahь slьznyihь. Domentijanа 75. 172. I bi tada pot ńegof kako kapļe od krvi tekući na zemļu. Zadar. leko. 22. luc. 22, 44. I učińen bi pot ńegof kakono kapļe od krvi tekuće na zemļu. Bernardin 82. luc. 22, 44. Ako li svrh oltara pade kapļa. Naručn. 42b. Pod vsaku kapļu vina. Transit. 128. Čislo od kapaļ vode. 168. Biše ńega pot kako kapļe krvi. Korizm. 92b. I pot bi ńegov kakoto kapļe od krvi kapajući na zemļu. N. Rańina 106a. luc. 22, 44. Er kapļa jedna ni' od suza ke lijevam cijeć tebe po sve dni. F. Lukarević 79. Niz vruć gvozden svrdo kani u sred uši morske pjene, koje kapja kad se stani, ozdravit ćeš. M. Pelegrinović 200. Kapļe vodene i morske. M. Divković, nauk. 112. Pade svrhu ńe jedna kapļa od znoja. I. Držić 242. Naj mańša kapļa morska. M. Jerković 31. Koliko je kapaļa u morskijem pučinam. V. Andrijašević, put. 272. Prilikosti sve imahu od kapaļa grosnijeh krvi. I. Akvilini 265. Koliko stratim kapaļ crna moga ako i tmasta. J. Kavańin 311b Kapļu primih od pučine. J. Kavańin 518b. Skupnijeh kapaļ vlažnu silu zgar lijevaše. I. Đorđić, uzd. 85. Za malo kapaļ uļa. ben. 88. Jedna kapļa smrtna otrova kada kane u sud cio od balsama, rastruje ga. B. Zuzeri 59. Krepos trava naj grčijeh rastapa se na ogńu tihu u malo kapaļ tanke vode. 382. Ako bi kapļe tekle niz čovika. A. Baćić 281. Konink kod Lajmana govori da one kapļe, koje su toliko blizu vina da, kad se zaniše kaleţ, mogu se sjediniti s vinom, ostanu posvećene. 312. Malana je jedna kapļa. J. Banovac, pred. 17. Kao jedna kapļa s lista kad je vitar strese. J. Banovac, pripov. 148. Niti kapļa u čas kamena razjede. A. J. Knezović 122. Naj posledńe kapļe proli silnijem gvozdjem probodeno. A. Boškovićeva u I. M. Mattei 355. Oblak vodene kapļe spušta. A. Kanižlić, kam. 570. Bile bi pomańkale iz mora, iz rijeka i iz blata peset i sedam kapaļa. Đ. Bašić 160. Koliko bijaše kapaļa vode. 283. Dvi tri kapļe zejtena. J. Vladmirović 83. Da kanu vrh glave barem pet šest kapaļa. Ant. Kadčić 122. Kapļa vlažnosti ol' mokrine. 540. Koliko kapaļa krvi. I. J. P. Lučić, rasg. 90. Podobno kapļi koja kapļe. J. Rajić, pouč. 1, 89. Đe je od ńe kapļa krvi pala, onde raste smiļe i bosiļe. Nar. pjes. vuk. 2, 17. Đe je od ńe kapļa krvi pala, onde raste trńe i koprive. 2, 18. I dv'je kapļe vode iskočiše. 2, 405. Da mi padne kapļa od oblaka, nigđe ne bi na zemļu padnula. 2, 606. Daj mi, dušo, kapļu meda. Nar. pjes. petr. 1, 169. Potočići niz vrlet se rune, a s omora rosne kapļe trune. Osvetn. 4, 29.

b) upotrebļava se za ispoređivańe u ńekijem poslovicama i drugijem rečenicama ńekako kao u osobitom smislu, n. p. aa) o ńečemu što ne može trajati, o čeļadetu koje je u pogibli ili je neodlučno. Mi stojimo kako kapļa na listu. Mon. croat. 240. (1540). Visi kao kapļa o listu. Nar. posl. vuk. 35. — *bb)* kapļa *je svijetla i ne može dugo ostati da ne izvjetri ili padne; s ta dva razloga mislim da se ispoređuje s mladosti.* Mlad je kako kapļa. (D). Poslov. danič. Mlada kao kapļa, mekana kao cvijetak. M. Pavlinović, rad. 182. — *cc)* Prošo je pros kapļe. (Z). Poslov. danič. *samom se srećom od kakva zla spasao, kao da kod kiše ko može proći između jedne kapļe i druge i tako se ne skvasiti.* — *u naše vrijeme:* Proć između kapaļa. *u Dubrovniku.* P. Budmani. — *dd)* Usta tvoja jesu kapļa medvena. Transit. 100.

c) ističe se kao naj mańe što može biti čega žitka. aa) uopće. Za jednu kapļu vode. Naručn. 78b. Studenac toliko mrzal, da ni človika ki bi ga mogal skusiti jednu kapļu. Korizm. 25a. Ne bi im prnesli jednu kapļu vode. 48a. Da je veća muka u pakļenoj propasti jednu kapļu vode želiti i ne moći je imati. A. Gučetić, ros. jez. 305.

S jednom kapljom pridrage krvi. P. Posilović, nasl. 182b. Gdi bi kapļa dosti bila. J. Kavanin 5a. Mrvo kapļo! kapļo mrvo! 899b. Sav svet jest jedna kapļa, koja je iz velikog mora kanula. J. Rajić, pouč. 1, 14. Dlaka po dlaka, eto bjelača; zrno po zrno, eto pogača; (kapļa po kapļa, eto Morača)! (U Crnoj Gori). *vidi kod* po. Nar. posl. vuk. 59. — *I u prenesenom smislu o čemu što nije žitko, kao u ovom primjeru o čem duševnom:* Da nekъli jedina kapļa otъ blagodêti Božije kanetъ. Domentijana 188. — *bb) o vinu, rakiji itd. kaže se u šali, kao da bi se sadovoljio ko samo jednom kapļom.* Gospodine, jeli ka kapļa dobra na našku? M. Držić 246. Žarka kapļa dobra vina nebeska je mana istina. I. Gundulić 172. I rakije kapļu prosi *(baba).* V. Došen 165a. — *cc) u negativnoj rečenici.* Ničije krvi još ne popi jedne kapje gvozdje britko. I. Gundulić 589. A protivnik moj oholi kapļe krvi još ne proli. G. Palmotić 1, 219. Srce negovo ni kapļe svoje krvi ne hotje uštedjeti. I. M. Mattei 22. Nejma ni jedne kapļe vode. I. J. P. Lučić, razg. 4. Usta ne razlađivaše ni s kapļom vode. isk. 15. — *dd)* do kapļe. Ni do maly kapļe smêsiti sь vinomь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 149. Tvoj se vir vjekušti do kapļe prisušil. M. Vetranić 2, 116. Tko za te bdi prolit svoju krv do kapļe. Đ. Baraković, vil. 20. Da će se biti do kapļe krvi i do daha napokonega. B. Zuzeri 897. Izliti krv do posledńe kapļe. J. Rajić, pouč. 8, 98. Bješe on u pameti tvrdo začeo svu čašu prigorku popit je do kapļe. A. Kalić 439. Čaša ispijena do kapļe. Z. Orfelin, podr. 87. Pij do kapļe tvoju kupicu. Nar. pjes. istr. 3, 11. Popije vino do kapļe. Pravdonoša. 1851. 21.

b. *u prenesenom smislu, mala ļaga (obla te po tome slična kapļi).* Na krvave kúda kapļe dračnijem bičim u tle lupa. I. Gundulić 475. A koža joj sva na kapļe u pjegam je šarovita. J. Palmotić 386. *vidi i u rječnicima.*

c. *po lat.* gutta *(grč.* σταγτή*) u prijevodu psalama znači nekakvu mirodiju.* Kašija, kapļa, tere mira (‚myrrha et gutta et casia'). A. Vitaļić, ist. 187a. psalm. 44, 10. *(u Daničićevu prijevodu* aloje).

d. apoplexia cerebri, insultus apoplecticus, *neka bolest što iznenada dođe čeļadetu, te od ńe ili naglo umre, ili za neko vrijeme ili za svagda ne osjeća i ne miče polovicom tijela. jamačno po tome što se misli da se islije kapļa krvi u mozak.* — *Kaže se da* kapļa pada kome, udara koga, dolasi kome, *da* ko umire, pada od kapļe *itd.* — *Ima često i* smrtna kapļa *da se razlikuje od drugoga značeńa.* Bivši ńoj za više pala kapļa ili gučula. B. Kašić, iń. 98. Mnozijeh s jednom kapļom z glave u čas smrt obali. V. Andrijašević, put. 803. Despot Stefan od kapļe udren umri. P. Vitezović, kron. 117. Pade malo poslije kapļa vlastelinu. A. d. Bella, razgov. 189. Pade joj kapļa. J. Banovac, pred. 148. Nikoga će poodit kapļom, kojino udiļ il' mrtav ostane il' ako živ, ne ima jur ońućenja. F. Lastrić, ned. 344. Udaren on smrtnom kapļom ne mogadijaše ni maknuti rukom. A. Kanižlić, utoč. 747. Protiva smrtnoj kapļi. bogoļubn. 481. Stipan Grabļanović umri od kapļe. And. Kačić, razg. 56. Dohodeći mu kapļa oli druga prika nemoć. Ant. Kadčić 64. Da mu je kapļa pala. 146. Bi svan nad bolesnika komu je kapļa pala. M. Dobretić 88. Padnuvši od kapļe smrtne. 89. Kad misnik padne na otaru od kapļe smrtne. 892. *(Pijanstvo usrokuje)* kapļu. Z. Orfelin, podr. 22. Kapļa te zgodila! (Kletva u Risnu). Nar. posl. vuk. 188.

e. *kao mjesno ime: selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 52.

KAPLÀČAK, kapļàčka, *m. vrsta paprati.* — *Može biti da je po značeńu što ima* kapļa *pod* b. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚polipodium'). Kapļačak, Polypodium. Z. Orfelin, podr. 490. Kapļačak, Polypodium vulgare L. (Orfelin). B. Šulek, im. 139.

KÀPLAST, *adj. pun kapaļa, ļaga (vidi* kapļa, b). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚maculosus'.

KÀPLAV, *adj. a) vidi* kapļast; *b) kojemu je pala kapļa (vidi* kapļa, d). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚maculosus; apoplexia correptus'.

KÀPLAVAC, kàpļâvca, *m. čovjek kojemu je pala kapļa, vidi* kapļav. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚apoplexia correptus'.

KAPLENIK, *m. (med) koji kapi, židak.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Vrve stuble meda kapļenika. Osvetn. 4, 10.

KÀPLÊNE, *n. djelo kojijem se kapi.* — *Stariji je oblik* kapļenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (kapļenje), *u Belinu* (kapļenje ‚gocciamento' ‚stillatio' 352a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kapleńe), *u Jambrešićevu, u Stulićevu.* U kapļenjih ńe veseliti će se plodeći. B. Kašić, rit. 220.

KÀPLEVINA, *f.* mast iz brava ili svińčeta što isteče kad se peče. M. Ružičić.

KÀPLICA, *f. dem.* kapļa. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kapļica, mala kapļa ‚gutticula'), *u Belinu* (‚gocciolina' ‚guttula' 352a), *u Bjelostjenčevu* (‚gutulla, stillula'), *u Jambrešićevu* (‚guttula'), *u Voltiģijinu* (‚gocciolina, gocciolino' ‚tröpfchen'), *u Stulićevu* (‚guttula'), *u Vukovu.*

a. *u pravom smislu.*

a) uopće. Va vsakoj kapļici. Transit. 128. U svakoj kapļici vina. M. Divković, nauk. 155b. Da se razdijeli na vele dijela i kapļica. I. Držić 398. Zato prosih od kapļice jedan dio. J. Kavanin 399a. Al' pri moru naj mańa kapļica. T. Babić, pism. 18. I kapļica dažda u ravnina. 28. Kada bi tekle kapļice. A. Kanižlić, kam. 568. Kapļice mlika padoše. utoč. 626. Koliko je zvizda na nebu, kapļica vode u moru. fran. 227. Svaka suzica i svaka kapļica koju proli. uzr. 46. Dvi oli tri kapļice *(vode).* Ant. Kadčić 54. Uteče mu kapļica vode. 75. Ako bi se moglo toliko kapļica *(rose)* skupiti. 121. Kapļica vode izvrćuje tvrdi kamen. 282. Kiša pada kapļicama, pak napada lokvicama. Nar. posl. vuk. 184.

b) kao vrlo malahan dio. aa) uopće. Žeļaše jednu kapļicu vode. Transit. 56. — *u prenesenom smislu, o čemu što nije žitko.* Da imaš samo jednu kapļicu aliti iskricu prave ļubavi Božje. M. Divković, bes. 414b. S jednom kapļicom milosrdja ka mu je od velikoga mora dobrote Božje udiļena. P. Radovčić, nač. 173. Jedna tanana sina, jedna kapļica taštoga stvoreńa. A. Kanižlić, uzr. 11. Iz svake rosne kapļice. M. A. Reļković, sat. L6a. Hoćeš li izgubiti za jednu kapļicu naslade gnusne ovo blaženstvo? Misli. 91. Naša vjera i naše junaštvo i kapļica iza nokta crna. Osvetn. 8, 151. — *bb) vidi* kapļa, a, *c) bb).* Kad se vrnem, kapļicom crvenom okropi tvoga Vodana. M. Držić 402. Kapļica od vina, koga ures prelijepi igrajuć začina: hod', brače, dušo, pij. I. Gundulić 158. Nijesam pjanica, ma mi je mila kapļica. Nar. posl. vuk. 217. Ter mu prisnu okrijepio dušu mrvom bijela hļeba pšeničnoga i kapļicom piva lozovoga. Osvetn. 2, 22. — *cc) u negativnoj rečenici.* ‚Napoj me vodice'.

‚Predragi slugo moj, niman je kapljce'. Nar. pjes. istr. 2, 69. — *dd)* do kapljice. Neka izide do kapljice sva krv. B. Kašić, nač. 89. Prolivajući krv svoju božanstvenu do kapljice. is. 64. Opet i opet ožimo bi dokle bi na dvor sve iztisko do kapljice. B. Zuzeri 13. Svu je popi do kapljice. 25. Do stražńe kapljice krvi. A. Kanižlić, utoč. 174. Krv je do stražńe kapljice prolio. 656. Krv svoju prolio do posledńe kapljice. J. Rajić, pouč. 2, 8.

KAPLÍČAK, kapljčka, *m. dem.* kapljica. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* kapljica.

KÀPLIČAV, *adj. pun kapljica (laga, vidi* kapla, b). — *isporedi* kapljast, kapljav. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* kapličav ‚stillatus'. veli se vsa stvar ka po sebe ima farbu kot kapljice ‚guttatus, ut guttatus equus', *i u Stulićevu* ‚gocciolato' ‚guttatus' *iz Bjelostjenčeva.*

KÀPLINA, *f. augm.* kapla. — *U Stulićevu rječniku:* ‚gutta ingens'.

KÀPLIV, *adj. koji kapi, kapa (vidi* kapati, 1, c). — *Od* XV *ili* XVI *vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu* (‚stillatitius') *i u Stulićevu* (v. kapiv). 8 vešti izgonetь človьka izь domu: prьvo kuća kapliva, 2. ništêta, 3. zla žena. Glasnik. 25, 97. (XV *ili* XVI *vijek).* Dim, kuća kapliva, domaćin ńe kužan i žena karliva izgone gosta van. N. Dimitrović 16. Od kuće kapljive i od žene karljive slobodi nas, Bože! A. d. Bella, rječn. *kod* contentiosa 228ª.

KAPLOMIŽAŃE, *n.* stranguria, *djelo kojijem se kaplomiša.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚stranguria (morbi species qui consistit in emittendo aegre ac cum dolore lotium)'. — *sasma nepousdano.*

KAPLOMIŽATI, kaplomižam, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚stranguria laborare. — *sasma nepousdano.*

KÀPLOTINA, *f. kapla ingvasta što padne na hartiju kod pisańa.* — *U Stulićevu rječniku:* v. zakaplotina, *ali ove riječi nema nego deminutiv* zakaplotinica ‚levis litura'.

KÁPNICA, *f.*

a. u pećinama što kaple te se skameni, stalaktit. u Vaљevu. Đ. Daničić.

b. voda od kiše što kaple s krova; kapavica, strêva. u Lici. V. Arsenijević.

KÀPNUTI, kâpnêm, *pf. vidi* kanuti. — *U dva primjera* XV *vijeka i u naše vrijeme.* Vьzьmь potirь plьnь vode i kapny mlêko otь desnago sьsca ženy neprazny vь vodu. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 99. E će od men' kapnut kapla krvi. Pjev. crn. 81ᵇ.

KAPOR, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Kaporь a sinь mu Balьdovinь. Deč. hris. 49. — *Kasnije kao presime u Dalmaciji.* Don Kapora i Salićića. J. Kavańin 161ª.

KÀPORAST, *adj. u Vukovu rječniku:* n. p. golub, kokoš, vide ćubast. — *Postaje od* kapor *što je potvrđeno u našem jeziku samo kao muško ime, ali vidi rus.* капоръ, *ženska kapa (što vaља da postaje od* kapa).

KÀPÔRKA, *f. u Vukovu rječniku:* kokoš koja ima na glavi ćubu kao kapu ‚die schopfhenne' ‚gallina cristata', cf. ćúba. — *vidi* kaporast.

KÀPOT, *m. vidi* kaput. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (guń s kukuljcom *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Razumijemo se kao kroz rukav od kapota. (Ne razumijemo se. U Risnu). Nar. posl. vuk. 269.

KÀPOTINA, *f. augm.* kapot. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KÀPÔV, kapòva, *m* lovački pas. u Banatu. V. Arsenijević. — *maj.* kopó.

KAPÒVILA, *m. tal.* capovilla, *knez (glava u selu, u kasnačini).* — *U naše vrijeme u Dubrovniku i u Boci kotorskoj.* Knezovi i njihove kočobaše (u Hercegovini), pomoćnici (u Crnoj gori) i kapovile (u Boci) s dotičnim vlastima imaju poosobne odnošaje. V. Bogišić, zborn. 511.

KAPRA, *f. vidi* 2. kapara. — *U naše vrijeme (po ńem.* kaper). Kapra, ‚der kapperstrauch' ‚Capparis spinosa'. G. Lasić 186.

KÀPRÂL, *m. vidi* 1. kaplar. — *Od* XVIII *vijeka.* Tešo Jovanović kapral. Š. Štefanac 7. Postavi vlastite oberstare, . . . kaprale . . . M. A. Rejković, sat. B4ª. Onda je to bilo, kad je car bio još kapral. Nar. posl. stojan. 42. Usta s cara tužba na cesara, čuj, kaprale, počuj, generale! Osvetn. 4, 84.

KAPRÁLSTVO, *n. vidi* kaplarija. — *Postaje od* kapral. — *Od* XVIII *vijeka.* Na ńe udri, iz sela protira, i kapralstvo junački dotira. Š. Štefanac 7.

KAPRAR, *m. vidi* 2. Kaplar. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Eugen Kaprar, dva Vidburga. J. Kavańin 265ᵇ.

KAPRARA, *m. vidi* 2. Kaplar. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* A tisuću još imaše vrijedni bojnik tu Kaprara. P. Bogašinović 17.

KAPRČ, *m. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Kaprьčь. S. Novaković, pom. 184.

KAPRIJE, *f. pl. selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Repert. dalm. 1872. 27.

KAPRONCI, *m. presime (talijansko ili mađarsko).* — XVI *vijeka.* ‚Domino Martino Kapronci' (‚Capronczy'). Mon. croat. 312. (1599).

KÀPSA, *f. mrtvački odar, mrtvački sanduk.* — *isporedi* kavsa i kapseo. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Lat.* capsa, *kovčeg, kovčešić, što je prešlo i u druge slavenske jezike, isporedi češ., pol.* kapsa, *špag, rus.* кабса, *tobolac. pošto je u našem jeziku ograničeno na primorje, vaља da je ostatak romanskoga jezika što se negda ondje govorio.*

KAPSEO, kapsela, *m.* mrtvački lijes, ‚sarg'. M. Pavlinović. — *vidi i* kapsa. — *Vaља da postaje od dem.* capsella.

KAPŠTAK, *m. mjesno ime u Crnoj Gori.* — *U naše vrijeme.* Niz Kapštak stijenu. Pjev. crn. 67ª.

KÀPTÂR, *m. u Vukovu rječniku:* od luba kao kapa što se meće na košnice da ih čuva od kiše. — *Biće od maj.* kaptár, *košnica, a ovo može biti od češ.* kaptour, *kukuljica, ili od pol.* kaptur, *kukuljica, poklopac.*

KAPTOL, *m. vidi* kapituo, b, *a).* — *isporedi* kaptolom. — *Po sjeverozapadnijem krajevima od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kaptol, kaptolom, nadpopovćina, zbor kanonički, kapituo ‚capitulum'). Kaptol crikve zagrebske. Mon. croat. 165. (1497). Da ima dati v kaptoli mašu. 258. (1556). Kaptol ‚dom-capitel'. Jur. pol. terminol. 106. — *I kao kolektivno ime* = kanonici, *isporedi kod* kaptolom. Kapitanu Siska grada i ostali*(m)* svim gs kaptolu lipo poklon. Starine. 11, 110. *(oko* 1664). — *U spomeniku* XVIII *vijeka kao da je isto što* kanonik. Biskupь i generalь i gospoda kaptoli. Starine. 12, 86. (1712). — *I kao ime mjestu:* Kaptol, *trgovište u*

Slavoniji u županiji pošeškoj. Rasdijel. 180. — *pomiše se od* XVIII *vijeka.* U Duboviku i u Kaptolu. A. Kanižlić, fran. 4. Požega je i Virovitica, Crnik, Pakrac i još Pleternica, i Valpovo, Kaptol, Kutijeva. M. A. Reljković, sat. B2b. — *I dio grada Zagreba.*

KAPTOLAC, kaptolca, *m. čovjek koji pripada kaptolu.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* kaptolec *kod* kaptolski.

KAPTOLOM, *m. vidi* kaptol. — *Bliže je latinskom obliku* capitulum. — *Od* XVI *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* kaptol) *i u Jambrešićevu* („capitulum"). Zagrebci i kanovnici s kaptoloma. Mon. croat. 218. (1526). — *Kao kolektivno ime, vidi kod* kaptol. Ovo nijesu moji samoga sužńi nego su vse gospode kaptoloma. Starine. 11, 90. *(oko* 1651). Ostalom svoj gs. kaptolomu. 11, 111. *(oko* 1664). Ovoga šužńa milostivo gospode kaptoloma. 12, 2. *(oko* 1688—1692). — *Kao ime mjestu (u Zagrebu).* Kaptolom zagrebački od Špańolov ognem požgan be. P. Vitezović, kron. 189.

KAPTOLOMAC, kaptolomca, *m. čovjek koji pripada koptolomu.* — *isporedi* kaptolac. — XVII *vijeka.* Boj mej Kaptolomci i varošci zagrebačkimi. P. Vitezović, kron. 197.

KAPTOLOMSKI, *adj. koji pripada kaptolomu.* — *U Bjelostjenčevu rječniku kod* kaptolski.

KAPTOLSKI, *adj. koji pripada kaptolu.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kaptolski, kaptolomski, kaptolec „capitularis".

KAPUC, *m. kukuljica, ńem.* kapuze. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* „caputium, cucullus".

KAPUCAR, *m. vidi* kapucin. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ubožkoga kapucari sveta reda. J. Kavańin 181a. *nije dosta pousdano jer nije dobro izdańe; može biti da treba čitati* č *mj.* c.

KAPÚCATI, kàpûcâm, *impf. dem.* kapati, kapiti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* „lente stillare, effluere".

KAPÙCÎN, kapucína, *m. fratar ńekoga reda svetoga Frančeska što se razlikuje dugom kukuljicom (tal.* cappuccio) *i tijem što ne brije bradu, tal.* cappuccino. — *isporedi* kapučin. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* („cappuccino" „coenobita cucullatus" 171a). Od poštovanoga otca fra Mikelanđela Bnečanina male bratje reda kapucinov. Michelangelo. 1. Pak napisa listak knige bile, ter je šalje u grad od Atene, a na ruke pripovidaoca, kapucina duhovnoga oca. And. Kačić, razg. 308a. Kapucin „capuciner". B. Šulek, rječn.

KAPÙCÎNSKÎ, *adj. koji pripada kapucinima.* — *U Šulekovu rječniku:* kapucinski samostan (manastir) „capucinerkloster".

KÀPUČ, *m. kukuljica, tal.* cappuccio. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kapuč fratarski „cucullus") *i u Stulićevu* (cappuccio de' frati „cucullus"). Nošahu na kapučih banderice. Korizm. 94b. Kapuču boji obraz poda. F. Glavinić, cvit. 218b. *(Fratri)* koji držahu sfijeće užežene („užežne") u ruci i kapuče namaknute na oči. M. Orbin 114. Uzimljući naglavnik ali kapuč. L. Terzić 259. Dotiknuše je s verugom i kapučem sluge Božjega. J. Banovac, pred. 151. Da bratja imadu jednu tuniku s kapučem. P. Filipović 28. Pod ovim kapučom franceskanskim. F. Lastrić, ned. 7. Da postane monak slobodno, jerbo se kapuč ne prikova na glavu. A. Tomiković, živ. 299.

KAPÙČÎN, kapučina, *m. vidi* kapucin, *tal.* cappuccino. — *U Stulićevu rječniku (u talijanskom dijelu kod* cappuccino), *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. *vidi i* kapučinski.

KAPÙČÎNSKÎ, *adj. koji pripada kapučinima.* — *Od* XVIII *vijeka.* Novic reda kapučinskoga. F. Lastrić, ned. 410.

KAPUĐAL, *m. brdo u Srbiji u okrugu krajinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 950.

KÀPULA, *f.* Allium cepa L. *crni luk, crveni luk.* — *Akc. je zabilježen kao što je u Vukovu rječniku i kao što se sad govori u Dubrovniku; drukčiji bi bio po Mikaljinu, Belinu, Stulićevu:* kàpula. — *Jamačno postaje od romanskoga deminutiva riječi* cepa, *i to ili s drugijem akcentom od ** cepulla *(isporedi tal.* cipolla, *franc.* ciboule, *špań.* cebolla), *ili s prvijem od* cepûla *(isporedi mlet.* zeola); *lat.* c *ostaje* k *po čemu se vidi da je ostatak romanskoga jezika što se ńegda govorio u primorju.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kapulla, luk crljeni „cepa, cepe"), *u Belinu* (kapulla „cipolla" „caepa" 194b), *u Bjelostjenčevu* (v. luk), *u Voltigijinu* („cipolla" „swiebel"), *u Stulićevu* (kapûla „caepa" *iz Mikaljina), u Vukovu* (kàpula „die swiebel" „caepa", cf. lûk *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Koji su siti luka bijeloga i kapule od Ēdipta. M. Radnić 8a. Spominjući se od one mesine, diña i kapule. S. Margitić, fal. 146. Kad bi sijao, kad bi sadio i kapulu i lutiku. J. Kavańin 82a. Gńilu kapulu il' u dolac il' na koso. (Z). Poslov. danič. Blagujući luk, kapulu. And. Kačić, kor. 84. Kapule soka. J. Vladmirović 47. Jer je srce naše obastrto i ištećeno od kapule edipske. Ant. Kadčić 166. Pitaše da mu donesu jedan lonac graha svarena s jednom kapulom. N. Palikuća 64. Pelna ga je kapuli do svetoga Mikuli. Nar. pjes. istr. 4, 6. Kapula (tal.), cepe (u mletačkom rukopisu), cipola (Kuzmić, Anselmo da Canali), cepa (Durante), Allium cepa L. (Vodopić). B. Šulek, im. 189. — *S ńekijem pridjevima može značiti i druge biljke.* Kapula divja, 1. Scilla maritima L. (Visiani, Lambl); 2. Scilla amethystina Visiani (Petter); 3. cipola canina (Danilo), Muscari comosum Mill. — Kapula morska, Scilla maritima L. (Sabljar). — Kapula ńivna, Ornithogalum (album) L. (Alschinger). — Kapula pasja, Muscari racemosum Mill. (Alschinger). — Kapula-rigavica, Muscari botryoides Mill. (Lambl). B. Šulek, im. 189.

KAPULAN, kapulna, *adj. koji pripada kapuli.* — *U Stulićevu rječniku:* „ex caepa". — *nepousdano.*

KÀPULICA, *f. dem.* kapula. — *Akc. bi bio po Mikaljinu, Belinu, Stulićevu rječniku* kapûlica, *isporedi kod* kapula. — *U Mikaljinu rječniku:* kapullica, mali luk „cepula"; *u Belinu:* kapullica „cipolletta o cipollina che non ha ancora ingrossato il capo" „cepula" 194b; *u Bjelostjenčevu:* „caepula"; *u Stulićevu:* kapûlica „caepula".

KAPULIŠTE, *n. mjesto gdje su posađene kapule.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* „luogo seminato di cipolle" „caepetum, caepina".

KAPULIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku us* kapulište. — *sasma nepousdano.*

KAPULOREZALAC, kapulorezaoca, *m. čovjek koji reže kapule.* — *U Stulićevu rječniku: (grješkom)* kapulorezaoc „chi taglia cipolle" „caeparius". — *nepousdano.*

KAPULOTA, *f. ime bilci.* — *U starom rukopisu.* Kapulota, radix cava (Durante), Corydalis bulbosa Dec. B. Šulek, im. 139.

KAPUĻA, *f.* drugi želudac (na desnoj strani od jednaka pred buragom). J. Pančić, zoolog. 165. — *isporedi* 2. kapura.

KÀPÛN, *m. vidi* kopun. — *Bliže talijanskoga oblika* cappone. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kapun, kopun ‚capus, capo, gallus spado') *i u Bjelostjenčevu* (v. kopun). Kokoši i kapuni. Zborn. 56a. Gdi su se kapuni u sapur žderali. M. Vetranić 2, 388. Kapuna imamo, pleće još ispeci N. Naljeśković 1, 274. Kupi par kapuna velicijeh. M. Držić 261. Pjat, u ńemu kapun. 271. Reci joj da one kapune nadeđe. 390. Kapun pečen svijetla lica i ļuvena jarebica k'o naj ljepši segaj mjesta zet nami su i nevjesta. I. Gundulić 172. Kapun i udovica, sve što papa, sve ne zbavļa. (Đ). Kapun od mjesec osam za kraļa je podoban. (D). Gospareva kapuna ne more oro odnijeti. (Z). Poslov. danič. Kapuna pečena. A. Kalić 360.

KAPUNA, *f. vidi* kapula. Kapunin koren dobiva se od kapune morske, Scilla maritima L. Đ. Popović, poznav. rob. 218.

KAPÙNIĆ, *m. dem.* kapun. — *Od* XVI *vijeka.* Na nožu primeće u pliticu sad kapunića sad guščicu. M. Držić 263. Hrani se na jetrice slatke od kapunića. 290.

KAPÚNITI, kàpûnîm, *impf. vidi* kopuniti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KAPUŃA, *f. ńekakav sud (kao kačica, lažica?). — Kao da postaje od* kapa, *ali je jamačno isto što* kopońa. — *U jednoga pisca našega vremena.* Prasnu kapuńu ozgor na bure s kļukom meće. P. Bolić, vinodjel. 2, 68. Mast iz sosuda kapuńama grabe. 2, 186.

KAPUŃICA, *f. dem.* kapuńa. — *U istoga pisca našega vremena u kojega ima i* kapuńa. S kapuńicom kļuk vaditi. P. Bolić, vinodjel. 68. Kapuńicom grabiti iz kade. 2, 215.

1. KÀPURA, *f. u Vukovu rječniku:* vide kaporka *s dodatkom da se govori u Grbļu. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kàpûrâ.

2. KAPURA, *f. vidi* kapuļa. Kapura, stoji desno ispred buraga; iznutra je nalik na prazno saće. K. Crnogorac, zool. 67.

KAPÙRÂL, kapurála, *m. vidi* kaplar. — *U naše vrijeme.* Desečare, to su kapurali. Nar. pjes. vuk. 5, 285. Dora bude kapural. Jačke. 260. Bili su dva soldati: jedan kapural, drugi prosti. Nar. prip. mikul. 124. Od nekog pok. kapurala. V. Vrčević, nis. 20. Kapùrâl, kaplar. ‚Hoćeš, ćeri, kapurala?' ‚Neću, majko, kapurala: kapural je dražikuja'. u Lici. V. Arsenijević. — *U Dubrovniku je nom. sing.* kapùrô *t. j.* kapùrao. P. Budmani.

KAPURAN, *m. u jednom primjeru* XVIII *vijeka biće isto što* koporan. Novici imadu imat pas, svitice i kapurane. P. Filipović 48.

KAPÙRAO, *vidi* kapural.

KÀPURAST, *adj. kaporast. — Vidi kod* kapurica, a.

1. KAPURICA, *f.*

a. kapurasta kokoš, ptica. M. Pavlinović.

b. vlasna kapa, vlasuļa ‚perucca'. M. Pavlinović.

c. glans, ńem. ‚eichel'. *na Braču.* A. Ostojić.

KAPÙRINA, *f. augm.* kapa. — *U Vukovu rječniku.*

KAPUS, *m. vidi* kupus *(i s drugijem značeńem). — U naše vrijeme, a između rječnika u Voltićijinu* (‚cavolo, capucci' ‚kraut'). Kapus (tal. capuccio = brassica), 1. Euphorbia epithymoides L. (Visiani); 2. Brassica oleracea L. (na Cresu), v. Kapusta. B. Šulek, im. 139.

KAPUSOVIĆ, *m. prezime. —* XVI *vijeka.* Med Jurom Kapusovićem. Mon. croat. 336. (1585).

KAPUSTA, *f. ime biļkama. — Može biti praslavenska riječ, isporedi stslov* kapusta, *rus.* капуста, *češ. i poļ.* kapusta, *seļe, kupus. — Može biti od tal.* cappuccio, capuzzo, *ali se misli da je od lat.* composita, *tal.* composta *preko stvńem.* kumpost, *novovńem.* kompest, komst, *isporedi i* kombost. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kapusta, kupus glavati ‚brassica capitata, caulus labellicus'), *u Bjelostjenčevu* (kapusta, kapušt ‚brassica'. v. seļe), *u Stulićevu* (v. kupus *s dodatkom da je riječ ruska).* Kapusta, rus. капуста, češ. poļ. kapusta, mad. káposzta (lat. composita), 1. Genista diffusa Willd., Genista procumbens WKt. (u Loboru); 2. Brassica capitata Hort. (Bjelostjenac). B. Šulek, im. 139.

KAPUSTIĆ, *m. prezime. —* XVI *vijeka.* Berne Kapustić. Mon. croat. 272. (1573).

KAPUŠT, *m. vidi* kapusta. — *U Bjelostjenčevu rječniku kod* kapusta.

KÀPÛT, kapúta, *m. muško gorńe odijelo (po različitijem krajevima ima i različita značeńa, te može biti i kabanica što se nosi vrhu svega ostaloga odijela, ili gorńe odijelo što se sapučava; uopće se misli na zapadni a ne na narodni kroj, ali vidi i* kapot). — *Od tal.* cappotto *ali po svoj prilici preko tur.* qaput (kapot, *koje vidi nije uzeto iz turskoga, ni u Dubrovniku* kàput *s drugijem akcentom). — U Vukovu rječniku:* 1. ‚der kaput (österr.), kapot' ‚genus togae'. 2. (u Crnoj Gori) vide kapot. *i u Šulekovu:* ‚caput, caputrock; rock'.

KAPÙTIĆ, *m. dem.* kaput. — *U naše vrijeme.* Nešto hoda po putiću u zelenu kaputiću; zube dreči, oči peči, i još čini: baka, baka. *odgonetļaj: šaba.* Nar. zag. nov. 50.

KAPUZIĆ, *m. ime biļci. — U naše vrijeme u Istri.* Kapuzić, Adenostyles albifrons Rchb. (u Istri). B. Šulek, im. 139.

1. KÂR, *f. vidi* 2. kar *i* karańe.

a. *vidi* karańe, a *(pedepsa). — Samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Nedohitnu, neizrečenu trpļu kar ti cića toga. J. Kavańin 425b.

b. *vidi* karańe, b. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kar, kari, f. ‚contesa, contrasto di parole' ‚contentio' 223a; ‚grida di parole' ‚jurgium' 358b; ‚questione, rissa' ‚rixa' 601a; ‚rissa, questione' ‚rixa' 626b), *i u Stulićevu* (‚altercatio, contentio' *is Belina).* Nu me strah, da veća, neg' je igda bila, danas kar i smeća ne bude od vila. I. Gundulić 147.

2. KÂR, *m. vidi* karańe. — *isporedi* 1. kar *i* 2. kara. — *Postaje od glagola* karati. — *Od* XIV *vijeka (vidi kod* a, *b)), a između rječnika u Belinu* (s karom ‚contentiosamente, con contesa' ‚contentiose' 228a, *vidi i* 1. kar) *i u Vukovu* (‚das ausschelten' ‚increpatio').

a. *djelo kojijem ko koga kara.*

α) reprehensio, increpatio, *ukor, prijekor (u naj širem smislu; od opomene da se što dalje ne uradi do samoga grđeńa).* Tebe su moji kari odvratili od zlih stvari. M. Marulić 282. Kara je dostojan. M. Vetranić 1, 6. Ako smo i krivi i grješni i zlobni, otče milostivi, i karu podobni. 1, 365. Nemoj nas tuj karom, žimi ti, strašiti, ni s treskom i karom, i ja ću otiti. N. Naljeković 1, 245. Još drugu tkogodi kad ļubav pokaže, na toj ga uzvodi da na ń pak uzjaše i da

ga priskoči u kojugodi stvar, ku mu će u oči utezat pak u kar. 1, 824. Ako li su u istinu sinovi, kćeri i mlaji zli, opaci i neposlušni i ne boje se slatke riječi i lijepa pokaranja i nauka, tada se imaju karati karom žestocijem, srčbom i prutom. M. Divković, bes. 151—152. Zgodi se niki dan, da s majkom sideći, izajde sama van prid karom bižeći. Đ. Baraković, vil. 180. I starijega na kar navodio. S. Margitić, ispov. 14. Niti sluša kara ni ponukovanja. F. Lastrić, ned. 400. Ako li ga ošine otac, vala mu bižat iz kuće od materina kara. 403. Koji našu brazdom zemlju para plug, ńem nije, da ne vala, kara. J. S. Reljković 18. Kar je Božij dar, ali je zlo kad biju pa ne dadu plakati. Nar. posl. vuk. 188. Od kara glava ne boli. 288. Dan nevolje i kara i ruga. Đ. Daničić, 2car. 19, 8.

b) poena, punitio, *pedepsa, kasan, kasna.* Kadi ima sudь sь karomь za sijusi zemlju *(vala da je kar oblast za pedepsańe).* Glasnik. 24, 244. (1858). Taj kar Božji uz čovika hodi, koga Adam u grih svoj zaplete. J. S. Reljković 27. Da ne bi navlačili na ńih kara za prijestup Đ. Daničić, 3mojs. 22, 16. Nosiće kar za preljube vaše. 4mojs. 14, 33. Jer ovako veli Gospod: ‚Evo, koji ne bi trebalo da piju iz čaše, doista će piti; a ti li ćeš ostati bez kara? nećeš ostati bez kara nego ćeš za cijelo piti'. jer. 49, 12.

b. lis, jurgium, *djelo kojijem se ko s kim kara, svađa, kavga.* Za to ne dviži kar. M. Marulić 109. Oholi išće kar. 128. Malahan kar mnogu svadu svede. 134. Gdi godi čujaše kar ali brigu ali gdi se biju ali skubu. Tondal. star. 4, 114. Na parbe i na kare postite. Naručn. 96b. Meju ńimi bi velik kar. Transit. 212. A misli u meni staše se karati. tolik se kar spravi... Ne bi toj za dosti, u karu što bjehu... M. Vetranić 2, 162. Misli se karaju u meni nebogu... Svaki čas meu sobom kar kladu. 2, 164. Gospodar, koji će s ulice začuti vas taj kar, i plač od Milice. N. Nalješković 1, 240. Meni se grusti š ńim *(očućenji)* u karu biti. A. Georgiceo, nasl. 166. Bižati i uklańati se od kara i od nastaljanja, psosti i progonstva za ništo scijeniti. M. Divković, bes. 458a. Iž ńega izodi kar, psosti, kletve, nemijer. nauk. 276b. Zašto sam sve s mojom družinom bio u karu i u nemijeru. slam. 188. Jur s nami čini kar, jer se nas ne boji. Đ. Baraković, vil. 62. Smetńe, sržbe, kari, grisi i tamnosti. jar. 64. Kar i nesklad ukazuje gdi nije ljubavi... Malo se kara i smutńe najde među ocem i sinom, među mužom i ženom, zašto među ńima se naj veće ljubav naodi. S. Margitić, fal. 197b. Krađa *(sasiva)* na kar i svadńu. 258. Molim te, nemoj, da je kar i inad među nama. J. Banovac, razg. 177. Ninivitani činahu pokoru u miru i ljubavi, ta ji i usliša *(Bog),* a Izraelićani u karu i parba, ta ji i ne ti uslišati. 180. Molim te, da nije kara među mojim i tvojim čobani. pripov. 117. Ovo su koji ne traže kara ni inada. F. Lastrić, od' 372. Među olicam sve su inadi i kar. ned. 162. Eto ti kar i smutńa u kući. 307. Da sam ńome, ja na babu Maru ne bi išla da živim u karu. M. A. Reljković, sat. D2a. Tu buke, tu kari, tu neslog, tu boji. M. Kuhačević 99. Gotov kao baba na kar. Nar. posl. vuk. 45.

3. KÀR, *m. nevolja, mùka, briga, ljutina, arap. tur.* qahr. — *Od* XVII *vijeka (vala da su ńeki pisci, vidi osobito prvi primjer, shvatili da je ista riječ što* 2. kar), *a između rječnika u Stulićevu* (‚afflictio' *s dodatkom da se nahodi u Gundulića, ali to nije potvrđeno) i u Vukovu* (vide briga ‚sorge' ‚cura'). Zarad dobra tvoga obastro te je Bog tolikijem tugama, neka tako dovedeš na pamet da nije ono život zaradi koga si bio stvoren; stavi te ovdi u kar bres pristanka, neka nadobivša dobiješ krunu od slave. M. Radnić 410b. *(Mojsije)* udari onim daskam o planinu i rasbi ih od golema kara. S. Margitić, fal. 260. Sav komšiluk i sve selo viče da jim s marvom oni *(pastiri)* čine kvare, i u tomu men' zadaju kare. M. A. Reljković, sat. E4b. Ja ne mogu od ka'ra, na vojsci mi drag Jovane. Nar. pjes. petr. 1, 86. I dosad je dotjecalo s karom. Osvetn. 2, 49. Pa nu! kara i većega kvara! 2, 62. Ove je godine lipa jesen bila, pa su se unile masline bez kara. M. Pavlinović.

4. KAR, *m. ime ńekakvoj biljci* (Costus arabicus L.?). — *U Stulićevu rječniku:* ‚costo, sorta di radice medicinale' ‚costum'. — Kar, (tal. costo), costum (Stulli), Costus L. B. Šulek, im. 189.

5. KAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Ńiva u mestu Karu. Sr. nov. 1875. 281.

6. KÀR, *m. tal.* carro, *kola.* — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka.* 88 kari municijona. M. Kuhačević 188. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

7. KAR, *m. kao da je muško ime.* — *U crnogorskoj pjesmi našega vremena.* Sobom uze... iz Požara Petrovića Kara. Nar. pjes. vuk. 5, 114. I spustiše četiri junaka: s Orńe Luke Minu Bošković i viteza Kara Petrovića... 5, 118. Petrovića Kara izmakoše. 5, 119.

1. KÀRA, *adj. tur.* qara, *crn.* — *Ne mijeńa se po padežima.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide crn). Sinoć meni kara haber dođe, kara haber, a u kara doba. Nar. pjes. vuk. 1, 394. I metnu mu rastok na obrve, kara boju na kara zulove. 1, 567. Dokle noćca kara akšam dođe. Pjev. crn. 315a. — *na ovaj način gotovo samo u pjesmama, ali se često dodaje muškijem imenima, kao n. p.:* Pa dok mi je Kara Mijaila, eto Kara iz luga Kitoga. Nar. pjes. vuk. 4, 290. Kara Šuju riječ besjedio: ‚Kara Šujo, dragi pobratime!' 4, 478. *vidi dalje kod pojedinijeh imena, kao* Karađorđije, Kara-Mustafa *itd.* — *U jednoj narodnoj pjesmi uz ime ńekakva grada* Okana. Te uzimlju po moru gradove, četrdeset i četiri grada; kad dođoše kod Kara-Okana, Okan biše tri godine dana, Okan biše, uset ne mogoše. Nar. pjes. vuk. 2, 365.

2. KARA, *f. vidi* karańe *i* 1. kar. — *isporedi i* 3. kara. — *Vala da je riječ praslavenska, isporedi stslov.* kara, *svađa, rus.* кара, *češ.* kára, *polj.* kara, *pedepsa, kasan.* — *Misli se da postaje od* karati, *premda ima i lit.* kora, *pedepsa, i snskrt.* kārā, *tamnica.*

a. *djelo kojijem ko koga kara.* — *U jednom primjeru* XVII *vijeka.* Ako ga pokara, mlako to čini i studenom karom. B. Kašić, src. 58.

b. *djelo kojijem se ko s kim kara.* — *U jednoga pisca* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚contentio, controversia; disceptatio; iurgium; lis; rixa'). Ni kare ni svade naša ne ču ljubav. M. Marulić 88. U kari prez pristanka kričat. 188.

3. KÀRA, *f.* palus infamans (?), *(ńem.* pranger, *franc.* pilori, *tal.* berlina), *pedepsa pod dubrovačkom republikom po kojoj bi se krivac postavio i vezao na javno mjesto gdje bi ńekoliko vremena ostao izložen sramoti.* — *Postańe nije jasno: mogla bi biti ista riječ što* 2. kara, *ali se tome protivi što se uzdržala u ovakome smislu samo u Dubrovniku; a može biti i od tal.* carro, *kola,*

jer se gdjegdje u Italiji vozio krivac po gradu da se osramoti. — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* („berlina' „collaria forensis' 189a) *i u Stulićevu* („berlina' „locus ubi rei infamiae ergo exponuntur'; na karu koga vezati, privezati „reum cippo alligare infamiae ergo'). Vidjeh na kari Petrušu nebogu. N. Nalješković 1, 241. Nemoj nas tuj karom, žimi ti, strašiti. 1, 245. Izvuc' se od tude; stavi me na karu. 1, 261. Bogme ću činit taj na kari da dvori. 1, 268. Za sramotu biljesima od nepoštenja po sred kare žigava ih. B. Zuzeri 342. *i u naše sam vrijeme čuo u Dubrovniku:* „Nà karu!' *kao uvredu.*

KARAB, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Karabu. Sr. nov. 1864. 132.

KARABAĆO, *m. ili n.? ime bilci.* — *Radi postanka vidi* kargabućen. — *U starijemu rukopisu.* Karabaćo, noći vomiche, stramonio (Anselmo da Canali), Strychnus nux vomica L. B. Šulek, im. 139.

KARABAIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme u Istri.* Miroslav Karabaić. Nar. pjes. istr. 2, 98.

KARABAŠ, *m. presime (riječ turska).* — *Od* XVII *vijeka.* Čehaja Karabaš. Starine. 11, 144. (1686). Mileta Karabaš. M. Đ. Milićević, srb. 888. Martin Karabaš. Rat. 898. Pavle Karabaš. 899.

KÀRABE, kârbâ, *f. pl. u Vukovu rječniku:* vide karablje.

KARABEGOVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu bańolučkom. sove se i* Potkamen. Statist. bosn. 48.

KARABEŽE, *n.? ili* Karabeži, *m. pl.? ili* Karabeže, *f. pl.? ime selu u Crnoj Gori (vidi kod* Berislavci). — *U spomeniku* XVIII *vijeka.* Pišetь vь Bogomь spasnoje selo Plavnicu i Karabeže i Kurilo i Berislavce. Sr.-dalm. magaz. 1868. 160. (1706).

KÀRABICE, *f. pl. dem.* karabe. — *U Vukovu rječniku.*

KARABIN, *m. vrsta puške (koja je kraća ali se dalje domeće nego druga).* — *isporedi* karabinka. — *Od tal.* karabiner. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* On s unkoša skide karabina, karabinu plahu vatru dade. Nar. pjes. marj. 82.

KARABÌNÂR, karabinára, *m. čovjek (vojnik, konjanik, šandar) oružan karabinom.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* „carabinier'.

KARÀBÎNKA, *f. vidi* karabin. — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* „carabiner'.

KÀRABLJE, *f. pl. vrsta frule pastirske; trska na gadljama u koju se udara prstima kad se svira, i koja ima na dnu rog.* — *isporedi* karabe. — *Neposnata postańa: ne može se pomisliti ni na arap.* qarraba, *tur.* qaraba, *staklenica, ni na novogrč.* καράβιον, *lađa.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. „eine art hirtenflöte' „fistulae genus'. 2. na gadljima „das flötenstück am dudelsack' „fistula utriculi': gadjar u karablje udara prstima, a dolje je na karabljama rog). Lasno je (đavolu) u ritu svirati (u karablje). Nar. posl. vuk. 166.

KÀRABLJICE, *f. pl. dem.* karablje. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Čobanske svirajke, dvojnice i karabljice. M. Đ. Milićević, zlosel. 271.

KARABOGDAN, *m. vidi* Karabogdanska, *tur.* Qara-Bogdan (qara, *crn, a* Bogdan *je ime prvoga vojvode), isporedi* Karavlah. — *U Daničićevu rječniku:* Karabogьdanь, čovjek iz Karabogdanske „Moldavia', a dolazi za sav narod *(uprav po turskoj riječi znači zemlju i narod) s primjerima:* Hodi carь na Karabogdanь. Okáz. pam. šaf. 81. Na Karabogdana. 82. cf. Bogьdanь.

KARABOGDÀNIJA, *f. vidi* Karabogdanska. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka. (Car)* vojskom obuja Karabogdaniju. I. T. Mrnavić, osm. 44.

KÀRABÒGDÂNSKÂ (zemlja), *f.* Moldavia, *tjeverni dio kraljevine rumunske.* — *vidi* Karabogdan. — *isporedi i* Karabogdanija. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* („die Moldau' „Moldavia'). Oko puste zemlje Karavlaške, Karavlaške i Karabogdanske. Nar. pjes. vuk. 2, 445. Dmitar uze zemlju Karavlašku, Karavlašku i Karabogdansku. 2, 626. Tri četiri zemlje prelećeše: Karavlašku i Karabogdansku, Skenderiju i Urumeliju. 3, 561.

KÀRABOJA, *f. tur.* qara-boja, *uprav crna boja, ali u osobitom smislu: galica, sumporna kiselina.* — *U naše vrijeme.*

a. *crna boja uopće (ali može biti da je značenje kao kod* b). Pa uzimlje boju karaboju, bijelo je obojio lice, načini se crni Arapine. Nar. pjes. vuk. 2, 884.

b. *(modra) galica.* Čivit za karaboju (pamriti, t. j. kako jedno onako i drugo). Nar. posl. vuk. 346.

c. *neka bilka.* Koga boli glava neka iskopa koren od karaboje. M. Đ. Milićević, šiv. srb. 2, 88. Karaboja, grozdboja „Phytolacca decandra'. 2, 78. Karaboja (turski), Phytolacca decandra L. (Milićević), v. Grozdboja. B. Šulek, im. 139.

KARABUĆA, *m. kao da je presime u narodnoj pjesmi našega vremena iz Boke kotorske (iz Perasta).* Za ljepotom Karabuće Nika. Nar. pjes. vuk. 1, 495.

KARABÙLINA, *f. a)* velika smutńa; *b)* dug i samršen trag kojim zađe zec da hrte pomete kad ga gone. M. Pavlinović.

KÀRA-BÙNÂR, *m. česma u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 170.

KARABURMA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Karaburmi. Sr. nov. 1872. 484.

1. **KÁRAC**, kárca, *m. vidi* karalac. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* Ter onoga na ńe karca stav'te gola kako jarca. P. Hektorović (?) 159.

2. **KARAC**, Karca, *m. ime muško.* — XV *vijeka.* Pred Karcem Milnićem. Mon. croat. 196. (1489.)

KÀRÂČ, karáča, *m. čovjek koji se kara.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* kârâču, kârâči. — *U Mikaljinu rječniku:* karač, koji se kara „jurgiosus, rixosus, rixarum amans'; *u Stulićevu:* „rixosus, rixarum amans, jurgiosus'; *u Vukovu:* „der schelter' „objurgator'; *ali u predgovoru k novome savjetu* 1847 *Vuk broji ovu riječ među one koje „nije čuo u narodu da se govore nego ih je sam načinio'.* VII.

KARAČA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu čačanskom.* Livada u Karači. Sr. nov. 1875. 460.

1. **KARÀČICA**, *f. žensko čeljade što se kara.* — *isporedi* karač. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (karačica, koja se kara „rixosa, rixarum amans') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (karačica, žena harlivka „mulier rixosa, rixarum amans'), *u Stulićevu* („rixosa, quae rixas amat'), *u Vukovu* (ona koja se kara „die schelterin' „quae increpat, objurgat'). Svekra sove:

‚Kosjobrade!‘... a jetrve: ‚Karačice!‘ Nar. pjes. vuk. 1, 518.

2. KARAČICA, *f. potok u Srbiji u okrugu užičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 581.

KARAČICE, *f. pl. u Daničićevu rječniku:* katunu je Guncatima crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚na Karačice‘ (Glasnik. 15, 291 *god.* 1348?).

KARAČIĆ, *m. dva sela u Bosni u okrugu Doće Tusle.* Statist. bosn. 91. 94.

KARAČIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 21.

KARAĆ, *m. zaselak u Bosni u okrugu banolučkom.* Statist. bosn. 87.

KARAĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 68.

KARADAG, *m. tur.* qara dagh, *crna gora, ovako Turci zovu Crnu Goru. — vidi i:* Karadag (Karadak?), *gen.* Karatka, *zapadni dio okruga rudničkoga u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 357.

KARADÀGLIJA, *f. Crna Gora, vidi* Karadag, *od čega postaje turskijem nastavkom* ly (Karadaghly *upravi bi značilo: Crnogorac). — U crnogorskijem pjesma našega vremena.* Da udari na Karadagliju. Nar. pjes. vuk. 5, 352. I pohara svu Karadagliju. Pjev. crn. 256ᵇ. Kakvo mu je bilo putovańe za đevojke u Karadagliju. Ogled. sr. 138.

KARADUZEN, *m. tur.* kara düzen, *nekakva tambura.* — Karaduzen, velika i mala tambura. F. Miklošić, türk. elem. nachtr. 2, 148 *gdje se dodaje da se govori u Bosni.*

KARAĐÓKO, *m. hyp.* Karađorđe. Nek poznadu da je jošte živ Karađoko i ńegovi Srbi. S. Milutinović, ist. srb. 23.

KARÀĐÔRĐE (Karađórđe), *m. vidi* Karađorđije. Da se živ pokaže narodu i vojskama svojima Karađorđe. S. Milutinović, ist. srb. 22. Karađorđe se rodio 1752 godine u selu Višev-cima. M. Đ. Milićević, srb. 258.

KARÀĐÔRĐEV (Karađórđev), *adj. koji pripada Karađorđu.* Dolazak Karađorđev. M. Đ. Milićević, srb. 259.

KARÀĐÔRĐEVICA (Karađórđevica), *f. Karađorđeva žena.* Boga moli Karađorđevica. Nar. pjes. vuk. 1, 500.

KARÀĐÔRĐEVIĆ (Karađórđević), *m. presime (po ocu Karađorđu).* Ńegova Svjetlost Gospodar Aleksander Karađorđević, knaz Srbije. Nar. pjes. vuk. 2, 646. *(među prenumerantima).*

KARÀĐÔRDIJE (Karađórđije), *m. uprav* Crni *(vidi* 1. kara) Đorđije, *prvi knez u Srbiji ovoga vijeka. — isporedi* Karađorđe. *— Zove se i* Crni Đordije *(po crnomańastom licu, vidi:* Karađorđe je bio... masti preplanute. M. Đ. Milićević, srb. 260). *— Vuk svagda piše* Kara-Đorđije; *u drugijeh se pisaca češće nalazi* Karađorđe. Da ubiju Crnoga (ili Kara-)Đorđija. Vuk, dan. 3, 156. I tako se Kara-Đorđije primi starješinstva. 3, 165—166. Pošto se Kara-Đorđije vratio sa Sjenice. Vuk, nar. pjes. 4, 460.

KARÀĐÔRĐÎJEV (Karađórđijev), *adj. koji pripada Karađorđiju.* S Kara-Đorđijevim pisarom. Vuk, pravitel. sov. 15. Ne čekajući Kara-Đorđijeva odgovora. 15.

KARÀĐÔRĐIJIN (Karađórđijin), *adj. vidi* Karađorđijev. Za vremena Karađorđijina rata u Srbiji. Vuk, poslov. 350.

KARAĐUZEL, *tur.* qara *(vidi* 1. kara) *i* guzel *(vidi* đuzel). *— Pripjev u narodnoj pjesmi našega vremena.* Dunavom plovi, hej selen karađuzel, grana badema. Nar. pjes. vil. 1866. 662.

KARAFEJZA, *m. vidi* Karafejzo. *— U narodnoj pjesmi našega vremena.* Te je šaļe Karafejzi mladom. Pjev. crn. 104ᵇ.

KARAFEJZO, *m. ime turško, vidi* 1. kara. *— isporedi* Karafejza. *— U narodnoj pjesmi našega vremena.* Kara-fejzo, od krajine krilo! Nar. pjes. vuk. 4, 215. Kara-fejzo diže silnu vojsku. 4, 218.

KARAFÌJÔL, *m. vidi* cvjetača, *b), tur.* karfiol. *— isporedi* karafijola. *— U naše vrijeme.* Karafijol, ‚der blumenkohl‘ ‚Brassica oleracea botrytis‘. G. Lasić 143. *— I s pridjevom* divļi *u drugom značeńu.* Divļi karafijol ‚der tartarische kohl‘ ‚Crambe tatarica‘. G. Lasić 142.

KARAFÌJÔLA, *f. vidi* karafijol. *— U Bjelostjenčevu rječniku:* karafijola, cvetni kupus ‚brassica pompejana‘. *vidi i:* Karafijola (karviol), pol. kalafior, češ. karfiol, brassica pompejana (Bjelostjenac), Brassica botrytis Mill. B. Šulek, im. 140.

KARÀFÎĻE, *vidi* karaviļe.

KARÀFÎĻKA, *f. ime žensko. — isporedi* Karanfila. *— Prije našega vremena.* Karafiļka. S. Novaković, pom. 69.

KARAGAČA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Karagači. Sr. nov. 1875. 709.

KARAGAĆA, *f. vidi:* Karagaća, vrst vinove lose bijela grožđa (u Dalmaciji, Danilo). B. Šulek, im. 140.

KÀRAGADINA LIVADA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 170.

KARAGAĐA, *m. presime. —* XVIII *vijeka.* Vukajlo Kara-gađa. Glasnik. II, 8, 77. (1706—1707). Vukajlo ‚Karagaća‘. 225. (1710).

KARAGAŠ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Karagaš. Sr. nov. 1871. 180.

KARAGIĆ, *m. presime. —* XVIII *vijeka.* 1735 bi obran Luka Karagić iz Baje. Norini 59.

KARAGOJ, *m. ime bilci.* Karagoj, Antirrhinum L. (Sabļar, u Risnu). B. Šulek, im. 140.

KARAGROŠ, *m. tur.* qara guruš *(crni groš), novac, španjolski talijer, kolunat. — Od* XVIII *vijeka.* Ima na godinu toliko iļada karagroša. D. Obradović, basn. 270. Za ń Harapu Stambolije daju karagrošah pet stotinah. Pjev. crn. 275ᵇ.

KARÀGÛĻ, karagûļa, *m. riječ iz talijanskoga jezika, vidi kod* a *i* b. *— Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. (i acc. ako je jednak s nominativom), i voc.* kàragûļu, kàragûļi.

a. *pomanji morski spuž, tal.* caragolo. *— U Stulićevu rječniku:* ‚cochlea marina‘, *i u Vukovu:* nekaka morska riba *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

b. *neka bilka u koje je cvijet nalik na spuž, tal.* caracò, caracollo. Karaguļ, Karak (Alschinger), Phaseolus caracalla L. (Vodopić). B. Šulek, im. 140.

KARAĠE, *f. pl. ime mjestima.*

a. *selo u Bosni.* T. Kovačević, bos. 84.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Ńiva na Karage. Sr. nov. 1868. 105.

KÀRAĠIĆ, *m. presime. — Od tur.* qarağe, *crnkast, srna. — U naše vrijeme.* Od Petnice Karaģiću Šujo. Nar. pjes. vuk. 4, 468. Pod bijele Karaģića dvore. Pjev. crn. 144ᵇ. O vojvoda Karaģiću Šujo. Ogled. sr. 395. Vasilije

Karaćić. Rat. 244. — *Naj posnatije je ovo presime po Vuku Stefanoviću Karaćiću (kako Vuk tvrdi da ga ovo presime ide vidi u* Vuk, odgov. na laži. 30; *ali to sad nema neke vrijednosti jer nije Vuk slavan sa to što je Karaćić, nego je ovo presime slavno jer ga je Vuk nosio).*

KARAĆIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 9.

KARAHOĆIĆ, *m. presime. — Složeno od* kara *(vidi* 1. kara) *i* hoća. Iznad Bišća dva Karahoćića. Nar. pjes. vuk. 3, 268. Što puštaju dva Beriševića, ne puštaju dva Karahoćića; što puštaju dva Karahoćića, sve siječe od Orašca Tale. 3, 269.

KARAJÒVAN, *m. ime muško (Crni Jovan, vidi* 1. kara). — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Ovdi mene negdje kažu viteza Karajovana. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 55. Nar. pjes. bog. 130.

KARAJZOVAC, Karajzovca, *m. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 88.

KARAK, *m. vidi* karagu̯, b.

KARAKAČA, *f. u narodnoj sagoneci:* Poručuje karakača đirisilu: ‚Dođi, đirisilo, zaviću ti dva savoja, a odbiti dva odvoja'. (Misli se dete u utrobi majčinoj). Nar. zag. nov. 42.

KARAKÁDE, *f. složeno* kara *(vidi* 1. kara) *i* kada *(vidi* 4. kada). — *U naše vrijeme u zjevernoj Dalmaciji.* 1. žensko ha̯tavo i gnusno. kara-kade, crna kade. 2. nadimak vinu uzbrsaćenu. M. Pavlinović.

KARAKAJA, *f. selo u Bosni u okrugu Doće Tusle.* Statist. bosn. 101.

KARAKAL, *m. u Daničićevu rječniku:* Karakaly, manastir u Svetoj Gori *s primjerom:* Karakalu igumenu. Mon. serb. 127. (1347).

KARAKAŠ, *m. turško presime ili nadimak.* — *Od* XVII *vijeka.* Šator Mahumeta Karakaša budimskoga paše slavna. I. Gundulić 826. Karakaš plemenom iz Hercegovine. I. T. Mrnavić, osm. 57.

KARAKAŠEVIĆ, *m. presime.* — *isporedi* Karakaš. — *U naše vrijeme.* Nar. pjes. vuk. 2, 661. *(među prenumerantima).* D. Avramović 276. Šem. prav. 1878. 21.

KARAKAŠICA, *f. selo u Dalmaciji u okrugu sińskom.* Repert. dalm. 1872. 28.

KARAKATNICA, *f. vidi* hobotnica. — *U naše vrijeme u spļetskoj okolini.* L. Zore. ark. 10, 341. — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* каракатица *(češ.* karakatice *useto je iz ruskoga). Miklošić* (vergl. gramm. 1², 396 *i* etymol. wörterb. 131ᵃ) *misli da je od osnove* krak; *ali bi mogla biti i riječ iz turskoga jezika* (qara-, *tur.* qara, *crn, vidi* 1. kara).

KARAKLÁJIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Miļko Karaklajić. Rat. 78. Bogdan Karaklájić iz Ivanice. Ļ. Stojanović.

KARAKLIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Milan Karaklić. Rat. 849.

KARAKLOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Miļko Karaklović. Rat. 838.

KARAKOL, *m. noćna straža, vidi* karaula. — *U naše vrijeme.* Stade kavga po kući, da ne dođe karakol, krvi s' kuća napuni. Nar. pjes. herc. vuk. 258. Karakol, četa carska. 857. U Hercegovini u čaršijama gdje su dućani i trgovine plaća čaršija nekoliko ļudi (koji se svi skupa zovu ‚karakol' t. j. noćna straža) te noću šetaju i čuvaju da ne bi ko provalio i pokrao dućan. V. Bogišić, zborn. 571.

KARAKONĆOLA, *f. vidi* karakonćula. — *U* Vuk, živ. 218 *ima samo* Karakonćola *čemu je dodano:* ovaj se nadpis našao u rukopisu na praznome listu.

KARAKONĆOLOS, *m. vidi* karakonćula. *(griješkom)* Karakonđolos, m. tobožno neko čudovište. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 118.

KARAKONĆULA, *f. nekakvo strašilo, avet, utvara, tur.* qara qonćolos. — *U naše vrijeme.* Od božića do krstova dne zovu se ‚nekršteni dni'. i tada svaka nečista sila ima oblast nauditi čoveku koga bi u nedoba desila van kuća. a osobito neka avet koju zovu: ‚Karakonćula' i kojoj je radost da nagna koga noću stigne na putu da je nosi kud ona hoće dokle petli ne zapevaju pa onda ona beži. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 52. Karakonćula, nekakva avet koja skače u nekrštene dane u veče na ļude, te ih ovi nose po selu, preko reka itd. a ona jednako lupa u sač. V. Ilić iz Srbije. — *Ano pripada i ovo:* Pokazala sam im da rasboj, koji one često zovu ‚karakonćula', može da bude i lep kao kakav cvet. M. Đ. Milićević, zlosel. 327. — *I u sagoneci:* Dve mijuge, dve pijuge, četiri karakonćule i deveti vazdrkamlija. *odgonetļaj:* uši, oči, noge i rep u konja. Nar. zag. nov. 96.

KÀRAKOS, *adj. u kojega je crna (vidi* 1. kara) *kosa.* — *Samo u ženskom rodu u narodnijem pjesmama našega vremena, a između riječnika u Vukovu* (‚die schwarzhaarige' ‚puella nigris capillis', cf. crnokosa). Oj devojko karakosa, ne gledaj me gola bosa. Nar. pjes. vuk. 1, 374.

KARAKTER, *m.* χαραχτήρ, character.

a. *slovo, slova.* — *Od* XVI *vijeka.* Po pisanjih, po karakterih. Š. Budinić, ispr. 54. Jeronim sveti nika druga slova ili karakter učini. F. Glavinić, cvit. XX.

b. *ćud, narav, značaj.* — *U naše vrijeme po zapadnijem jezicima (njem.* charakter, *tal.* carattere).

KARÀKUC, *m.* stari nož ili britva kojima je otpala ručica, odnosno korice, na Braču. A. Ostojić.

KARAKULUK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Karakuluk. Sr. nov. 1875. 947.

KÀRAL, Kârla, *m. vidi* 1. Karlo. — XV *i* XVI *vijeka.* I Karal i Paval. Mon. croat. 77. (1451). Karal franački načelnik posla Pipina sina va Italiju. Š. Kožičić 17ᵇ. V Francu pojde h Karlu velikomu. 17ᵇ. Stvori sije Karal. 17ᵇ.

KÁRALAC, káraoca, *m. čovjek kaji kara.* — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Belinu* (‚riprenditore' ‚objurgator' 624ᵇ) *gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu* (karalac, karalca ‚riprenditore' ‚der einen ausscheltet'), *u Stulićevu* (karalac, karalca *i griješkom* karaoc ‚reprehensor, objurgator, castigator, corrector'). Da ļubi mnogo pokarańe i karaoca. P. Knežević, osm. 218.

KÁRALICA, *f. žensko čeļade što kara.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae reprehendit, arguit, objurgat'.

KARALIĆ, *m.*

a. *presime.* — XVII *vijeka.* Od nas Ibrahim-Ireisa Karalića. Starine. 11, 118. *(oko* 1670). Od nas Ibrahim-Ireisa Karaliića. 186. (1681).

b. *selo u Dalmaciji u okrugu kninskom.* Repert. dalm. 1872. 41.

KARALIMAN, *m. ime nekakvu mjestu, tur.* qara liman, *crna luka.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Da sađemo do Karalimana. Nar. pjes. juk. 500. *vidi i kod* Ašan.

KARAĻUK, *m. ime muško.* — XV *vijeka, vidi* Glasnik. 28, 411. 42, 292. 49, 43.

KARA-MÀHMUT, *m. muško ime tursko, uprav* Crni Mahmut, *vidi* 1. kara. — *U naše vrijeme.* Kara-Mamut Kapetanoviću. Nar. pjes. vuk. 4, 484. Kara-Mahmut Korjenićke Turke. 4, 438. Kara-Mahmut od Skadra bijela. Pjev. crn. 248ª.

1. KARÀMAN, *m. tur.* Qaraman.

1. *čovjek iz Karamanije, Karamanske.* — *Od* XVII *vijeka.* Od šes tisuć množ se ubusi Karamana i uz ńih sdruža. I. Gundulić 328. Karamani i Amerikani pitjem svoje krvi pomireńa i prijateļstva uvjet saveživahu. S. Rosa 145ª.

2. *ime hrtu u narodnijem pjesmama našega vremena (vaļa da je vrsta takovijeh pasa iz Karamanije).* I žutoga hrta Karamana. Nar. pjes. vuk. 2, 280. A i moga hrta Karamana. Nar. pjes. petr. 1, 285.

2. KARÀMAN, *m. presime u Dalmaciji.* — *isporedi* Karamanić. — *Ne znam jeli ista riječ što* 1. Karaman, *ili je načińena nastavkom* man *kao ńekoliko drugijeh presimena.*

KARAMANAC, Karamanca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneševačkom.* Ńiva u Gorńem Karamancu. Sr. nov. 1872. 494.

KARÀMANIĆ, *m. presime, vidi* 2. Karaman. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Meu ostale jasno sjaju Karamanić, Kanaveli. J. Kavańin 158ᵇ. Kanaveli pera slavna, Karamanić staremiteļ. 161ª.

KARAMÀNIJA, *f. (semļa) Karamanska.* — *U Mikaļinu rječniku:* Karamanija, semļa u Aziji ‚Pamphilia, Cilicia, Mopsopia'.

KARÀMÂNKA, *f. vrsta kruške.* — *Vaļa da je iz Karamanske.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚eine art birn' ‚piri genus'). Karamanka, ovelika dugoļasta slatka kruška (Stojanović), v. Buzdovanlija. B. Šulek, im. 140.

KARAMÀNLIJA, *m. u Vukovu rječniku (u dodatku):* Turčin zakona hrišćanskoga. — *Tur.* qaramanly, *koji pripada Karamaniji.*

KARAMANOVIĆ, *m. u Daničićevu rječniku:* Karamanovićь, čovjek iz semļe Karamanske u Aziji, a dolazi za sav narod *s primjerima:* Bystь carь prezь more na Karamanovića. Okáz. pam. šaf. 81. Hodi Ahmatь baša na Karamanovića i primi mu 4 gradove. 81. Na Karamanovići. Glasnik. 10, 275.

KARÀMÂNSKÂ (semļa), *f. pokrajina u Maloj Aziji (na jugoistoku), vidi* Karaman. — *U naše vrijeme. vidi kod* karamanski.

KARÀMÂNSKÎ, *adj. koji pripada Karamanima, Karamaniji.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (karamanьskyj, što pripada narodu u Karamanskoj u Aziji). Hana vsemь semļamь primorьskimь i rumьskimь i karamanьskimь i natolьskimь i romaniskimь. Mon. serb. 545. (1501). Sultanь Selimanь vsemь semļamь primorьskijemь i rumskijemь i karamanskijemь i natolskijemь i romanskijemь. 552. (1520—1523). Ne osta vojnika družbe karamanske. I. T. Mrnavić, osm. 60.

KARÀMÂNSKÔ BŘDO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada na Karamanskom Brdu. Sr. nov. 1878. 911.

KARAMATIĆSKA MALA, *f. ime mjestu u Jagodini u Srbiji.* Sr. nov. 1867. 18.

KARAMDIL, *m. ime biļci, isporedi* karanfil. Karamdil (lat.) caryophillata (u sińskom rukopisu), Geum urbanum L. B. Šulek, im. 140.

KARAMÈNIJA, *f. vidi* Karamanija. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Daću tebi velike harače od mojega b'jela Carigrada, Armenije i Karamenije. Nar. pjes. bog. 284.

KARÀMFIL, *m. vidi* karanfil. — *Od* XVIII *vijeka.* Tu plavu ļubicu, zeleni šir, divji karamfil *(gledaš).* M. Katančić 42. Al' govori ńem karamfil. 64. Cvit karamfil ńim siju i sade. J. S. Reļković 12. Kanoti je karamfil, fijola ... 152. Karamfil (lat.) Dianthus coryophillus L. (Pavić), v. Karanfil. B. Šulek, im. 140.

KARAMFILA, *f. ime žensko.* Zemļak. 1871. 2. — *isporedi* Karanfila.

KARAMIĠINICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Sr. nov. 1874. 408.

KARÀMLAČINA, *f. augm.* karamlak. — *U naše vrijeme.* Kako češ sam na ovaku karamlačinu okle dokle ići. Nar. prip. vrč. 173.

KARÀMLAK, *m.* tmina. Nar. prip. vrč. 225. — *vidi* karamluk.

KARÀMLUK, *m. tur.* qaramuluq, qaraulyq, *tama, tmina.* — *isporedi* karamlak. Karamluk, mrak. Nar. pjes. petr. 2, 698.

KARA-MUSTAFA, *m. tursko ime muško* (Crni Mustafa). — *Od* XVII *vijeka.* Od cara Mehmeta i Kara-Mustafe velikoga vezijera. P. Bogašinović 1. Kara-Mustafu uhvatimo. J. Kavańin 264ᵇ.

KARAMUSTAFIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 16.

KARAMUSTAFIN ČAIR, *m. ime mjestima u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada zvana Dońi Karamustafin Čair. Sr. nov. 1867. 342. Livada Gorńi Karamustafin Čair. 1870. 294.

KARAMZANAC, karamzanca, *m. vidi* karmazanac.

1. KÀRAN, *m. ime muško.* — *Radi postańa vidi* 3. karan. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚mannsname' ‚nomen viri'). Karanь. S. Novaković, pom. 69. Po sr'jedi oni odredińe da udari pop Karane Đoko. Nar. pjes. kras. 1, 168. Karan nam je u vatri velikoj. 1, 169. *I presime. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

2. KARAN, *m. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 160. — *Pomińe se od* XVII *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Karanь, selo blizu Užica na rijeci Lužnici 1608. (Vuk, dan. 1, 5). ima i sada.

3. KARAN, *m. kola (?), ńem.* karren. — *U naše vrijeme u Bosni.* — *Riječ je uzeta od Sasa (vidi* Sas), *ńemačkijeh rudara, vidi* K. Jireček, die handelstrassen. 43—44. Da su na više mjesta rude kopane i obrađivane, to svjedoče ostanci od majdana i pravaca. prvi majstori imali su biti Nijemci, jerbo više besjeda u bosanskom rudarstvu ńemačkih imade kanoti: ‚šlegen, karan, hutman, orat' itd. F. Jukić, semļ. 6—7. Još Jukić je za Bosnu zabeležio da se u tamošńem narodnom rudarstvu i danas čuju nemačka nazvańa, da se n. p. čuje još reč ‚karan' ‚karren'. Otuda je osobno ime ‚Karan', pa i naša varoš ‚Karanovac', prva sa severa tolikim starim rudarskim mestima na jugu, bez sumńe će voditi svoje ime od te nemačke reči i od stare rudarske industrije u tim krajevima. S. Novaković, novo brdo. 17—18. *Ipak je teško pomisliti da je muško ime od ovakove riječi postalo: prije će biti* 1. karan *od* karati *ili od* kar *ili od* kara. Karanovac *jamačno pak postaje od muškoga imena, uprav od adjektiva posesivnoga* Karanov *(potvrđeno kod* Karanova Bara i Karanovo). *vide i kod* Karanovac, a, *a).*

KARANA, *f. vidi* Karane.

KARANCA, *f. ime bilci, po latinskoj ili talijanskoj riječi.* Karanca (caranҫa), momordica, caranҫa (u mletačkom rukopisu), Momordica charantia L. B. Šulek, im. 140.

KARANE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiɟ. 119. — *Na drugom je mjestu pisano* Karana. Schem. zagr. 1875. 177.

KARÀNFIĆ, *m. osušen pupoljak neke biljke* (Caryophyllus aromaticus L., Eugenia caryophyllata Thunb.) *što se upotrebljava kao mirodija i začina. — isporedi* garofalić, *b),* garofao, *c),* garofuo. — *Postaje od* karanfil *kao deminutiv. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die gewürznelke' ‚Caryophillus aromaticus Linn.' cf. karanfil). Karanfići kažu se u Dalmaciji ‚garofani', dobivaju se od karanfića, Caryophyllus aromaticus L. Đ. Popović, poznav. rob. 258. Karanfić, ‚gewürznelkenbaum' ‚Caryophyllus aromaticus'. G. Lazić 131.

KARÀNFIL, *m.* Dianthus L. *(osobito* D. caryophyllus L.), *ime bilci i cvijetu, tur.* qaranfyl, *od grč. καρυόφυλλον (uprav* Caryophyllus aromaticus L., *vidi* karanfić, *ali radi sličnosti mirisa prešlo je i na gorńe značeńe, isporedi tal.* garófano, *s oba značeńa, ńem.* gewürznelke *i* nelke, *vidi i* garofao, garofuo). — *isporedi* karafiɟ, karamfil, karaviɟe *itd. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide karaviɟe).

a. *sa značeńem sprijeda kasanijem* (Dianthus). Karanfil, cvit ljubleni. A. Kanižlić, utoč. 842. Svake karanfili vrste. rož. 105. On ne nosi cv'jeća svakojaka, osim jednu ružu i karanfil. Nar. pjes. vuk. 1, 227. Kad im cveta sumbul i karanfil. 1, 245. Nakiti ga cvećem svakojakim, po naj više cvećem karanfilom. 1, 251. Bel bosiljak, žut karanfil. 1, 330. Pod ńega bi karanfil sterala, a pod glavu rumenu ružicu. 1, 451. Karanfila, da se ne karamo. 1, 468. Karanfil (lat. caryophillus), češ. karafiat, Dianthus L. (Alschinger, Pančić). B. Šulek, im. 140. — *S ńekijem pridjevima znači osobite vrste.* Karanfil bodulić, Dianthus semperflorens (Novak). Karanfil divlji, Dianthus armeria L. (Lazić, Vuk). Karanfil konjski, Dianthus atrorubens All. (Lazić). B. Šulek, im. 140.

b. *kao ime muško.* Asan-aga brata dozivao: ‚Karanfile, moj mili brajene!' Nar. pjes. vuk. 1, 622. — *Drukčije je u ovijem primjerima gdje stoji kao nadimak što se daje (i ženskome) od mila (samo u pjesmama):* U jednom je Karanfile Jovo, u drugom je šećerli djevojka. Nar. pjes. vuk. 1, 165. Dva se draga u selu gledala, Zumbul momče, Karanfil devojče. 1, 265.

c. *vidi* karanfić. — *Samo u Šulekovu rječniku:* ‚gewürznägelein, gewürznelke'.

d. *ńekakav nakit, vidi:* ‚auch name eines schmuckstückes'. Zenker *kod* qaranfyl 698c. Dva gerdana karanfila crna. Nar. pjes. marj. 154.

KARANFILA, *f. ime žensko, isporedi* karanfil, b. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 69.

KARANFILAST, *adj. kao u karanfila. — Načińeno u naše vrijeme.* Karanfilasta krunica. J. Pančić, flor. beog.[2] 488.

KARANFILKA, *f. vidi* Karanfila. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Karanfilko, kara li te, il' te kara il' te razgovara? Nar. pjes. petr. 1, 285.

KARÀNFILOV, *adj. koji pripada karanfilu, koji je načińen od karanfila, koji je sličan karanfilu.*

a. *koji je načińen od karanfića, koji je sačińen karanfićem (vidi* karanfil, c). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Vino karanfilovo ukrepɟava glavu i mozak. Z. Orfelin, podr. 348.

b. *koji je sličan karanfilu. — U naše vrijeme kod pisaca.* Karanfilove masti ‚nelkenfärbig'. Hajdenak, nasiv. 89.

KARÀNFIĻ, *m. vidi* karanfil *i* karanfić. — *U Mikaljinu rječniku:* karanfiɟ, cvijet ‚garofano, fiore' ‚caryophillus, cyanus, garyofillum'; karafiɟ, specija ‚garofano, specie' ‚garyophillus, garyophillum'; *u Belinu:* ‚garofano, sorte di aromato' ‚caryophyllus' 388a; *u Stulićevu:* ‚garofano' ‚garyophillon'. — Karanfiɟ (Stulli), Karanfiɟe (Vuk), v. Karanfil. B. Šulek, im. 140.

KARANFÍĻAK, karanfiɟka, *m. vidi* karanfić. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Rosmarina i malo karanfiɟka. Z. Orfelin, podr. 65. *(Usmi)* karanfiɟka. 72.

KARÀNFÎĻE, *n. vidi* karanfil *(uprav kao kolektivno ime us* cvijeće). — *isporedi* karaviɟe. — *U naše vrijeme.* Kitite me cv'jećem karanfiɟem. Nar. pjes. vuk. 1, 257. Vrlo miri cv'jeće karanfiɟe. 1, 258. *vidi i kod* karanfiɟ. — *U ovom primjeru ne stoji u pravom smislu nego o duhanu (ili po mirisu ili po boji):* A u luli tutum karanfiɟe. Nar. pjes. herc. vuk. 121.

KARANI, *m. pl. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Karani (Osatɪ). S. Novaković, pom. 184.

KÀRANOVA BÀRA, *f. šuma u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ļ. Stojanović.

KÀRANOVAC, Kàranôvca, *m. mjesno ime. — Radi postańa vidi* 3. karan *i* a, *a). — U naše vrijeme.*

a. *u Srbiji.*

a) varošica u okrugu čačanskom. K. Jovanović 169. — *Između rječnika u Vukovu:* varoš na desnom brijegu Ibra koji odande doɟe nedaleko utječe u Moravu (Karanovac je između Ibra i Morave). Crkvu Žiču više Karanovca. Nar. pjes. vuk. 2, 199. Da vidite Žiču kod Morave i kod Ibra više Karanovca. 2, 212. Nama je nepoznato kako postańe Karanovca tako i ńegovoga imena. ima neka priča o nekakom ‚karanovcu' (ornom novcu), ali nam se čini da je verojetnije da je ona postala posle imena ove varoši i možda baš po ńemu udešena. M. Đ. Milićević, srb. 679.

b) mjesto u okrugu jagodinskom. Livada na brdu Karanovcu. Sr. nov. 1875. 681. — *isporedi* Karanovčić.

b. *selo u Bosni u okrugu Doње Tusle.* Statist. bosn. 91.

c. *seoce u Slavoniji u županiji požeškoj.* Schem. zagr. 1875. 51.

KÀRANOVAČKÎ, *adj. koji pripada Karanovcu. — Između rječnika u Vukovu.* Karanovačka *(opština).* K. Jovanović 169. — Karanovačko poɟe, *mjesto blizu Karanovca u Srbiji u okrugu čačanskom.* Niva u poɟu karanovačkom. Sr. nov. 1868. 260.

KÀRANÔVČANIN (Karanóvčanin), *m. čovjek iz Karanovca. — Plur.:* Kàranôvčani (Karanóvčani). — *U Vukovu rječniku.*

KÀRANÔVČIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 109. — *isporedi* Karanovac, a, *b).*

KÀRANÔVČIĆI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu čačanskom. — isporedi* Karanovac, a, *a).* Livada u Karanovčićima. Sr. nov. 1869. 629.

KÀRANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* M. Đ. Milićević, kral. srb. 178. 221. Glasnik. 25, 68. Milutin Karanović. Rat. 28.

KÀRANOVO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Karanovu. Sr. nov. 1867. 441.

KÀRANSKÎ, *adj. koji pripada mjestu Karanu (vidi* 2. Karan). Karanska *(opština).* K. Jovanović 160.

KARÀNTÂN, karantána, *m. tal.* carantano, *krajcara, mjedeni novac (po* 60 *u staroj forinti).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide krajcara *s dodatkom da se govori u primorju).* Ko ne čuva karantane no broji cekine. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 150. Svega su imali svaki po devet karantana. Nar. prip. bos. 1, 111.

KÁRÂŃE, *n. djelo kojijem ko koga kara; djelo kojijem se ko s kim kara.* — *Stariji su oblici* karanije i karanje.

a. *djelo kojijem ko koga kara.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (karanje, iskaranje ‚objurgatio, increpatio, reprachensio, castigatio'), *u Belinu* (karanje ‚grida o riprensione' ‚objurgatio' 358ᵇ; ‚riprensione' ‚reprehensio' 624ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (karańe, pokarańo ‚objurgatio, reprehensio'), *u Jambrešićevu* (‚objurgatio, reprehensio'), *u Voltiđijinu* (‚riprensione' ‚ausscheltung'), *u Stulićevu* (‚reprehensio, correctio, objurgatio, castigatio'), *u Vukovu* (‚das ausschelten' ‚objurgatio'). Karanje Božje to jest mańe. M. Marulić 84. Ni pravo umiljenstvo pres karanija i sviščenija zlêdi. Transit. 51. Negovo zlo daje karanje tamnim. Korizm. 36ᵃ. V drugom kapituli on ovo isto karanje ili kaštigu na šire prostira. Anton Dalm., ap. f4ᵇ. Ni ga pobijati karanjem. Š. Budinić, ispr. 27. Karanja i svještenja ne podnositi dragovoljno. M. Divković, bes. 282ᵃ. Oštrim karanjem ńoga kara. A. Vitaljić, ist. 151. Valja pripovidit *(na uskrs)* veselje, a ostavit karanje, ma li opet ne valja imat uzroka od karańa. J. Banovac, rasg. 168. Jer na ovom svetu za koga su karańa ako nisu za zle ljude? J. Rajić, pouč. 1, 28. Ne odbacuj karańa svemogućega. Đ. Daničić, jov. 5, 17. Preziraše sva karańa moja. prič. 1, 30. Kad izvršim sudove na tebi gńevom, jarošću i ljutijem karańem. jezek. 5, 15. Turci svecu molitve čitali, da karańa ne bude većega. Osvetn. 1, 41. Hvali mu što za hvalu bješe, a malo što ima za karańa. 2, 22.

b. *djelo kojijem se ko s kim kara.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (karanje, naticanje ‚jurgium, rixa'), *u Belinu* (karanje ‚contesa, contrasto di parole' ‚contentio' 228ᵃ; ‚grida di parole' ‚jurgium' 358ᵇ; ‚questione, rissa' ‚rixa' 601ᵃ; ‚rissa, questione' ‚rixa' 626ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kod* karka), *u Voltiđijinu* (‚contrasto'), *u Stulićevu* (‚controversia, jurgium, rixa'). I karanje bješe među ńima. N. Rańina 74ᵇ. joann. 9, 16. Tko ima blaga dosti, taj se sit nahodi, od sitošće pasti i karanje hodi. P. Hektorović 38. Sve selo zagluši s jezična karanja, a muža zabuši, i učini kô pańa. I. Gundulić 147. Za svaku naj mańu suprotifšćinu izhodiš na karanje s tvojim iskrńim. Michelangelo. 70. A vjera je, ja se svađat neću, a niti sam za vaše karańe. Osvetn. 8, 45.

KARÀPÂNČA, *vidi* Karapanđa.

KARÀPÂNČEVO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Vinograd u Karapančevu. Sr. nov. 1874. 409. — *isporedi* Karapanđovo.

KARÀPÂNĐA, *m. prezime.* — *Jamačno je riječ turska, vidi* 1. kara *i* panđa; *isprva valja da je bio nadimak.* — *Od* XVIII *vijeka (naj prije u latinskom spomeniku sa* z *za glas* ģ). ‚Petrus Carapanza lector jubilatus'. J. Filipović 8, XI. *u drugom spomeniku istoga vijeka ima* č *za glas* ģ *(jamačno je isto čeljade o kojemu se govori u prvom primjeru).* Petar Karapanča iz Potravlja. Norini 61. Ono jeste Karapanđa Marko. Nar. pjes. vuk. 3, 337. A drugo je Karapanđa Pavle. Pjev. crn. 144ᵃ. Perča Stanković Karapanđa. M. Đ. Milićević, srb. 960. Karàpânđa, prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsonijević.

KARÀPÂNĐIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Karapanđa. Do naših vremena naj više su se nalik na stare knezove održali Rašković u Starome Vlahu i Karapanđići u Krajini Negotinskoj. Vuk, živ. 250. Krajinski je knez bivao iz kuće Karapanđića. M. Đ. Milićević, srb. 958. Karàpânđić, prezime. u Bačkoj. V. Arsenijević.

KARÀPÂNĐOVO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Pivnica i zabran u Karapanđovu. Sr. nov. 1872. 551. — *isporedi* Karapančevo.

KARAPEŠIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Stevan Karapešić. Nar. pjes. petr. 1, 357. *(među predbrojnicima).*

KARA-POTOK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* — *Znači: crni potok, vidi* 1. kara. Vočńak u Kara-potoku. Sr. nov. 1868. 174.

KARAPUH, *m. drob (?).* — *isporedi* kerempuh. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* I *(mesar)* odrisa ništo malo uha i primetnu komad karapuha. M. A. Relković, sat. E1ᵃ.

KÀRÂR, karára, *m. arap. tur.* qarār, *počivańe, trajańe, stalnost.* — *Dolazi u osobitijem značenima.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das gleichgewicht' ‚aequilibrium') *s primjerom iz Narodnijeh poslovica (vidi kod* a).

a. *o Bogu* (biti na kararu), *stańe po kojemu se što ne mijeńa i ne pomijera, jer je u svakom dijelu savršeno.* Jer je sam Gospodin Bog na kararu. D. Obradović, basn. 90. Sam je Bog na kararu (t. j. savršen i svagda jednak). Nar. posl. vuk. 274.

b. *postojanost (Miklošić tumači:* ‚festigkeit'). Ima mala, da nema karara. F. Miklošić, türk. elem. nachtr. 1, 59 *(kod ovoga primjera Miklošić misli i na tur.* qarar, *vreća, ali to nije potrebno).*

c. *jednak.* Karar, par. ‚Nema mu karara u svem selu'. M. Pavlinović.

d. brazda (?), ital. ‚equo' (?): ‚Da je on dolazio svakoj besidi na karar, ne bi imao što ima'. M. Pavlinović.

1. KÀRAS, *m. u Daničićevu rječniku:* Karasъ, 1473 ‚carь primi gradъ Karasъ i prěide reku Jefratъ' (Okáz. pam. šaf. 81). drugi ljetopisac piše ‚Korasъ' (Glasnik. 10, 275). mislim da je pogrješka mjesto ‚Korakъ' koji vidi.

2. KÀRAS, *m. vidi* 1. karaš. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* karas, riba ‚charax'. — *I kao presime u naše vrijeme u Zagrebu.* P. Budmani.

KARASANOVA VODENICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Ńiva kod Karasanove vodenice. Sr. nov. 1871. 484.

KÀRASI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiljak. 75.

KARASTVO, *n. vidi* karańe. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (radi slika).* Ne išt' da 'e lijepa al' bogata, ńe bo ljepos al' bogastvo tve ljubavi neće plata bit uzdana, neg karastvo, s kim progonit svako u doba hoće tebe tja do groba. J. Kavańin 46ᵇ. — *nepouzdano.*

1. KÀRÂŠ, karáša, *m.* Carassius vulgaris Nilss., *neka riba.* — *isporedi* 2. karas. — *S oblikom* karasь *vala da je praslavenska riječ, isporedi rus.* карась, *češ.* karas, *pol.* karaś. — *Postaje od srvnem.* karaz, *novovnem.* karausche *i* karutze, *a ono može biti od lat.* coracinus (*κοραχῖνος*). — *Između rječnika u Vukovu* (‚die karausche' ‚Cyprinus carassius Linn.'). — *I kao presime u naše vrijeme.* Sima Karaš. Šem. prav. 1878. 56.

2. KARAŠ, *m. zaselak u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiječ. 111. — *Ima u jednom primjeru* XVIII *vijeka, ali kao da nije isto mjesto nego vis ili šuma u Slavoniji blizu Valpova.* Što god koza oko Šaga, Lipovca, Sentina, Marjanac, po Zvirnaku, Nartu, Selištu, Kraļevci, Lučici, Mirčinci, Ritu, Karašu gustom, Viškovcu, Gorici . . . M. Katančić 53. — *Može biti ista riječ što* 1. karaš.

KARAŠCA, *f. vidi* Karašica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (možebiti skraćeno radi stiha).* I kud rika teče ribicom priplodna Karašca. M. Katančić 53.

KARÀŠČIĆ, *m. dem.* karaš. — *U Vukovu rječniku.*

KARÀŠICA, *f. voda u Slavoniji.* — *isporedi* Karašca. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (Karašica, rijeka us Valpovo ‚Valpo, fiume' ‚Deldanus') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (voda u Slavoniji). Koja piju vodu Karašicu. A. T. Blagojević, pjes. 32.

KARÀŠIČANIN, *m. u Vukovu rječniku:* čovjek koji živi pokraj Karašice. — *Plur.:* Karàšičâni.

KARÀŠIK, *m.* karišik (Triticum monococcum L.). na Braču. A. Ostojić.

KARAŠKA LUKA, *f. zaselak u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiječ. 111.

KARAŠLÀMA, *f. u Vukovu rječniku:* nekake rane trešne *s primjerom:* Karašlame u medu kuhane (Nar. pjes. vuk. 1, 286). — Od turskoga hharšlama, nakalam|ena trešńa. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 119. — *vidi i* aršlama.

KÀRAT, *m. vidi:* Tako mrtva glava izlazi na 240 talijera. ali u stvari ne plati krvnik nego 200 talijera, jer 40 talijera zaustave kmeti *(ima ih* 24) za svoje tako zvane karate to jest kao za naknadu ńihova truda. *(u Hercegovini, Crnoj Gori, Boci kotorskoj).* V. Bogišić, zborn. 581. — *Od tal.* carato, 24[1]. *dio kod mjereńa čistoga zlata, a ovo je od arap.* qirrât, *zrno u rogača, roščića, koje je opet od grč.* *κεράτιον.* — *Ima i u Vukovu rječniku samo množina (s drugijem akcentom)* kârati, plata kmetovima ili sudijama od onijeh kojima sude ‚die prozesskosten' ‚litis summa' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KARATAŠ, *m. ili* Crna Stijena, *rasvaline grada u Srbiji u okrugu krajinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 953. — *Tur.* qara *(vidi* 1. kara) *i* taš, *kamen, stijena.*

KARÀTEL, *m. vidi* karatio. — *U naše vrijeme u Istri.* Takovi ļudi zasluže da se kladu va karatel ki je z nutri s čavlin nabijen. Nar. prip. mikul. 87.

KÀRATEL, *m. vidi* karalac. — *U Stulićevu rječniku:* ‚riprenditore, correttor di stampa' ‚corrector, censor'.

1. KÁRATI, kârâm, *impf.* castigare, arguere, (reprehendere, increpare, objurgare, punire), *koriti, rušiti, kazniti, pedepsati.* — *Akc. kaki je u inf. taki u praes. 3 plur.* kárajû, *u aor.* kárah, *u ger. praes.* kárajûći, *u ger. praet.* kârâvši, *u part. praet. act.* kárao, kárala; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* karati, *rus.* карать, *češ.* kárati, *pol.* karać. — *Uopće se misli da je iterativni glagol prema* koriti; *ali Miklošić* (etymol. wörterb.) *misli da je od osnove* kara *(vidi* 2. kara) *koja bi bila različita od osnove* kori. *da* karati *postaje od* koriti *na isti način kao drugi glagoli iste vrste, istina, trebalo bi da je* r *mekano (dakle da je oblik stslov.* karjati, *rus.* карять, *češ.* kářati, *pol.* karzać), *ali se to ne potvrđuje. s druge strane tolika je sličnost između značeńa ovijeh dviju glagola, da ne samo u našem jeziku (vidi primjere) nego i u drugijem (osim stslovenskoga gdje je značeńe biti, udarati, i u ruskome gdje je značeńe pedepsati) shvaćaju se često kao da im je jednako značeńe. uopće se čini da je kod* karati *prvo značeńe: pedepsati, a kod* koriti: *ponizivati. u našem je jeziku kod* karati *obično značeńe* reprehendere *nego* punire, *ali se shvaća* karati *kao ńešto jače, češće nego* koriti. — *Po pol. praes.* karzę *i češ.* kárám *i* káří *bio je i drugi oblik prezenta (bez* a): *takovi se* (karem, kareš *itd.) još nalazi u dva pisca čakavca* XVII *i* XVIII *vijeka:* kare *(praes. 3 sing.).* I. Ivanišević 164. A. Vitaļić, ist. 12. 14. 316. (pokaroš. 260[b]. 505). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚arguere' ‚strafen'; ‚increpare; obiurgare'), *u Mikaļinu* (karati, pokarati ‚increpo, arguo, objurgo, reprehaendo'; karati, vidi pedepsati), *u Belinu* (‚riprendere' ‚reprehendo' 624[b]; ‚bravare, fare ad alcuno una bravata' ‚obiurgo' 147[b]), *u Bjelostjenčevu* (karam ‚objurgo, increpo, arguo, reprehendo, coarguo'), *u Jambrešićevu* (karam ‚objurgo, reprehendo'), *u Voltiģijinu* (‚riprendere, sgridare; contrastare' ‚ausschelten; zanken'), *u Stulićevu* (‚reprehendere, objurgare, increpare, arguere, coripere'), *u Vukovu* (‚ausschelten' ‚objurgo'), *u Daničićevu* (‚punire, increpare').

1. *aktivno.*

a. reprehendere, increpare, objurgare, *riječima koriti koga radi čega što je uradio, i to u svakom stepenu, počevši od dosta oštroga opomińaña pa do ruženja i grđeña (uopće se misli da se kod karaña više); takove je razlike u značeńu teško poznati, zato su ovdje svi primjeri zajedno.*

a) uopće. Ne karaj me ili ne razdražaj se na me. Konstantin filosof. star. 1, 14. Bratjo, molimo vas, karajte plasih, kripite malomoćnih. Bernardin 84. paul. 1thessal. 5, 14. I paki mu ukaži teškoću grihov karajući ga tvrdo. Naručn. 89[b]. Karaj učenike. Anton Dalm., nov. tešt. 118. luc. 19, 39. Da ga će ńegov gospodin karati. M. Divković, nauk. 6. Bratjo, molimo vas, karajte plahe, utišite malodušne. I. Bandulavić 41[a]. paul. 1thessal. 5, 14. Tim Alija verni aga zamani ih kori i kara. I. Gundulić 324. Ni ga *(pokornika)* triba karati. F. Glavinić, svitl. 91. Koga ļubi Bog da kare (reči ćeš). I. Ivanišević 164. Da ga svi kudaju i karaju. P. Radovčić, nač. 148. I kako ih jest veoma jako karao. P. Posilović, cvijet. 32. Karati druge veće (‚vetje') nego su dostojni. 70. Kad joj muž zamira, kara ju. P. Vitezović, odil. 62. Nu cesara ti ne karaj, da mu mudro odgovaraj. P. Hektorović (?) 136. Prorok kare svo poglavice s pritńom osobitom. A. Vitaļić, ist. 12. I onijeh, kojih ļubi, tu pedepsa, ovdje kara *(Bog).* J. Kavańin 78[a]. Krivca i ako smionoga svojim' gromovi kadgod kara. 538[a]. Jeda ne ima razlog Isaia, ako vas karajući upraša. A. d. Bella, razgov. 25. Vas karahu *(karaju)* pripovidaoci, vami prite ispovidnici. J. Banovac, razg. 171. Posli kako si sebe ovako karao, učini dilo skrušenja. J. Filipović 1, 339[a]. On ńi karaše, kad bi sagrišili. P. Knežević, živ.

55. Karajuć viran nevirne. 57. Karaše ju ńe čovik i tješaše. F. Lastrić, test. 204b. Koliko više priviđa ništo i sumļi, toliko ju više kara i svituje. ned. 12. Sada bi ga opominala, sada molila, sada karala. A. Kanižlić, kam. 17. Menijata kudi i kara Nikolu papu. A. Kanižlić, kam. 82. Car Muhamed svoje psujući i karajući slobodio jest. 820. Neću da me niko kara. M. Zoričić, osm. 15. Svaki mudri lažca kara. V. Došen 36b. Majka (vele) ćercu kara, a snašici prigovara. 78a. Zaludu ga tko svituje, uči, kara. 212b. Kad bi useo karat grešnike, odgovorili bi mu... Đ. Bašić 308. Kara, priti i proklińe ko b' opsova' narod ovi. And. Kačić, razg. 2ab. Lucifera kune, kara, koji ga je zakopao. 16b. Neću poći, karaju me braća. M. A. Reļković, sat. D2b. Kako vaļa mlađega karati. E5a. Ti mene karaš kao Esopova lisica vuka. sabr. 19. Sam sebe karaj. L Vladmirović 76. Koji slušaju zloglasnike, a ne karaju zloglasnike. J. Matović 410. Mlađe karaju i kaštiguju. B. Leaković, gov. 140. Svekrva je kara, dever ogovara: ‚Ne karaj je, majko!' Nar. pjes. vuk. 1, 101. Majka Maru i bije i kara. 1, 282. ‚Vrat' se na trag, mila snaho, karaću ga ja'. ‚Il' ti karat il' ne karat, ne vratih se ja'. 1, 296. Što mi tebe biju i karaju? 1, 377. Majka će nas karati, karajući izbiti. 1, 488. Nit' me kara, niti me miluje. 3, 207. Neka, Stanko, mnogo ga ne karaj. 5, 537. Karaj Maru, a Mara što Mara. Nar. posl. vuk. 188. Majka ćerku kara, snaši prigovara. 178. Svakojako je tražila uzroke da je kara i muči. Nar. prip. vuk 158. Mati stane kćer karati i rušiti. Vuk, poslov. 179. Ona je mene karala i učila za moje dobro. S. Ļubiša, prip. 71. — *Dodaje se još instrumental* riječima *ili* prijekorom. Ženu čim riječim karat hoćeš, ili uši sebi zalijepi, ili ńoj jezik obreži. (Z). Poslov. danič. Jer ne haju za požude prijeke, nit' brat brata prijekorom kara. Osvetn. 1, 19. Na ńu Luka hiti oči vrane, reć bi da je prijekorom kara 2, 2.

b) objekat nije izrečen. Karaj, moli i svisti. Bernardin 172. paul. 2tim. 4, 2. Moć ļuvena kara i zdravi. Š. Menčetić 268. Otac i kara i blazni kako se ńemu mni. M. Vetranić 1, 367. Ne znaš li, višńi zgar er karav sve vika, videći zlu nehar grešnoga človika? D. Rańina 144b. Zapovida, uči, kare i pedipsa. A. Vitaļić, ist. 14. Svitovali su, karali su, i život su gubili kano sveti Krstitel. S. Margitić, fal. 134. Mudar pastir pomļivo vaļa da se u tom vlada ponukujući, karajući, svitujući, učeći i strašeći. A. Bačić 325. Nemoj ništa s ženom baškalučit, nit' kad karaš po svoj kući bučit. M. A. Reļković, sat. E5a.

c) uzrok karańa može se izreći imenom (supstantivom, samjenicom): aa) u genetivu s prijedlogom radi (porad, zarad). Radi koje stvari kare ńih. A. Vitaļić, ist. 316. Gdi karam duhovnika porad ńegova rđavog živļeńa. M. Zoričić. osm. x. Ti mene karaš zarad jedne žene. And. Kačić, kor. 186. — *bb) u genetivu s prijedlogom* od. Marcelin od bezakona poče ga karati ńegova. F. Glavinić, cvit. 109b. Nigdi ih od nevere karaše. 157a. Od zlobe i nevere poče ih karati ńihove. 179b. Karajući ga žestoko od nevirnosti. Ant. Kadčić 401. — *cc) u genetivu s prijedlogom* svrhu. Jere on one prve kara svrhu ńihove nesposznanosti. Đ. Rapić 21. — *dd) u acc. s prijedlogom* za. Za ovu ga stvar jedan put prijateļi karahu. M. Divković, bes. 6a. Ma što bi ja himbene Žudije za ńiovo mormorańe kara'? J. Banovac, razg. 116. Nastoja' sam sa svom pomļom učeći, svisteći i karajući za gribe. 189. Zato ih oštro kara patrijarha. A. Kanižlić, kam. 870. Zato svatko neka sebe kara, kad ne gleda s kim prijateļuje. M. A. Reļković, sat. D2b. — *ee) u jednom primjeru u acc. s prijedlogom* kroz. Ter zledi i zlobe kroz ke me karahu. N. Dimitrović 64.

d) uzrok karańu može se izreći podložnom rečenicom: aa) s da. *(Judita)* kara jih da bihu Bogu roke postavili. M. Marulić 5. Sam sebe karam i potvaram da grihov pun jesam. Kateh. 1561. 19a. *(Prorok)* kara sinove ļudske da ostaviši Gospodina tako dobrostiva obratiše se na taščine ovoga svita. A. Vitaļić, ist. 16. Jer ga karaše da drži ženu. J. Banovac, pred. 7. On ga sad počel karat, da zač ni valje došal. Nar. prip. mikul. 129. — *bb) s* jer. Isukrst ide pohoditi učenike i kara ih jer spe. A. Komulović 61. — *cc) sa* što. I svak sebe neka kara, što sam sebe tamno vara. V. Došen 90a. Ne karaj me dakle što ja onaj odvišak vrimena... trošim. M. A. Reļković, sat. B1b. Mnogo bi me puta popovi karali što kvarim crkovne knige. D. Obradović, živ. 28. — *dd) sa* zašto (zač). On me je počel karati, zač nisam došal va dobi. Jačke. 71.

e) u jednom primjeru ima acc. s prijedlogom za, ali drukčije nego kod c) dd), jer pokazuje da se objekat kara kao da je on nešto. I kad na vas psovke prike padu od ļudi bez razbora karajuć vas za grešnike pune sloće i prikora... G. Palmotić 3, 6a.

f) izriču se riječi kojima se ko kara, i to: aa) dodajući glagolu karati *ger.* govoreći (glagole). I odgovorif tada drugi karaše ńega govoreći: ‚Ali se ti ne bojiš Boga?' Zadar. leko. luc. 28, 40. Poče ga karati govoreći... Transit. 215. Vrati se s Ektorom i karaše ga glagole... Pril. jag. ark. 9, 129. (1468). Poče ga karati govoreći... And. Kačić, kor. 133. Poče ih karati govoreći... 284. — *bb) ne dodaje se ništa nego se samo* karati *shvaća kao glagol koji znači: govoriti.* Majka kara sina Mihaila: ‚Sine Mišo, gdje si sinoć bio?' Nar. pjes. vuk. 1, 288. Karao ga kraļ Matijaš, semļi gospodar: ‚Bog t'ubio, Dojčin Petre Varadinski ban!...' 1, 456. Susjeda me svaki danak kara: ‚Daj mi sukńu, u jadu kukala!' 1, 581. No ih kara Đuroviću Živko: ‚Vratite se, dvoje djece ludo!' Ogled. sr. 499.

g) nije posve u pravom smislu, jer subjekat nije čeļade nego riječ ili što duševno. Slovo Božje kara i osudjuje têh. Š. Budinić, sum. 47a. Ere j' svis kara da su svoga Boga uvridili. A. d. Bella, razgov. 106. Svijest čista nevjestu ne kara. Osvetn. 1, 26.

h) u prenesenom je smislu i kad objekat nije čeļade nego se shvaća kao čeļade metaforički. Karajući more i sušeći ńega. M. Divković, bes. 25b.

b. oštro sapovijedati kome da što učini ili ne učini (slaže se sa značeńem kod a u koliko se kori objekat radi onoga što je doslije činio i kaše mu se da daļe ne čini; uprav je svagda negativno, jer mučati *i* ustati se *u primjerima znači: ne govoriti daļe, ne ležati daļe). svagda s podložnom rečenicom u kojoj je* da *(vidi* 1. da, I, A, 2, α, a, α) *b)).* Ki prida mimohojahu, karahu ńega da bi mučal. Bernardin 22. luc. 18, 39. Koji mimohođahu karahu ńega da muči. N. Rańina 87a. Koji naprida mimohođahu, karahu ńega da bi mučal. I. Bandulavić 27b. Jednom s. Antun opat karaše djavla, da mu ne napastuje redovnika. J. Banovac, razg. 111. Mornari ga budjahu i karahu ga, da se ustane. pripov. 245.

c. *gdjegdje znači što i* karati se *(vidi* 3, b). Svekrve vazda kore, vazda karaju. M. Držić 189. Koji psuje i kara. P. Posilović, cvijet. 162. *vidi i u Voltigijinu rječniku.*

d. *značenje je kao kod* a, *ali se razlikuje u tome što objekat nije čeljade nego samo djelo ili osobina.* Druga zapovĕd osudjuje i kara nečast i razgrdje tĕh... Š. Budinić, sum. 88b. Ka zala jesu karati i poupraviti. 101b. Kara i svadi grihe svoje. ispr. 37. Gospodine, ni u tvojoj srġbi karaj zloće moje neizrečene. I. Gundulić 196. Vrhu pisam duhovnih neka jim prigleda, prigledajući kara, karajući jih rasdiljuje. F. Glavinić, cvit. 410b. Ki bijeg i strah tvoj ledeni mnokrat kara i prikori. G. Palmotić 1, 207. Tu čuh karat djela plaha nevjernoga Vučistraha. 2, 176. Prid Bogom karamo ozgarńa tri čina. I. Ančić, svit. 214. Zlijem i opacijem grijeh karati. P. Kanavelić, iv. 22. Mesija karaše ńihove opačine. M. Radnić 227b. Što u drugomu karaš, ti ne čini. (D). Poslov. danič. Valja da grihe kara. S. Margitić, fal. 143. Pute moje prid pristoljem ńegovim hoću karat. J. Filipović 1, 158a. Tebe suditi, tvoje proviđenje karati. F. Lastrić, ned. 436. Kara ńiovu maloumnost. A. Kanižlić, kam. 496. Ti karaš našu slobodu, a nejmaš i ti prijateljstvo s onom djevojkom? Đ. Bašić 303. Ne poje se više leturđije, svećenici ne karaju grije. And. Kačić, razg. 160b. Anakarsis ponostvo kara. M. A. Reljković, sabr. 12. A ti grijehe, duhovniče, karaš. Osvet. 2, 19.

e. puniro, *pedepsati, kazniti.*

a) objekat je čeljade. Nigdar ga otac ne karaše. Korizm. 44a. Zač ve se korablje s istoka spravljaju i kopja i sablje, da tebe karaju i plijene i robe. M. Vetranić 1, 80. Karati hoće ovi svit greha radi. Anton Dalm, ap. d4. Bog Krstijane sudi i kara s mnozimi biči. Kateh. 1561. 45a. Kara Bog svoje i udara. S. Margitić, fal. 205. I vedrina tvo'e milosti sad nas kara, sad nam prosti. J. Kavańin 24a. Bog od sgara svo'e ljuvene biča i kara. 104b. Ni u čem se ne usnosi većma Božje milosrdje, što u nevolja s kojim nas kara. J. Banovac, pripov. 100. Bog po svojoj pravdi grišnika kara. J. Filipović 1, 178a. Ne znaš li, da je Isukrst jańe dobre odkupljujući, ali i lav zle karajući? F. Lastrić, ned. 43. Koji zle u vičńih mukah karaš. A. Kanižlić, bogoljubn. 194. Kako za zlo mukom karaš i pedipsaješ. 470. Bludne ljude mačem kara. V. Došen 110b. Takvog linog poglavara kralj pedepsom dužnom kara. 244b. Ovo pokarańe videći puk slovinski i posnavši da ji Bog kara zaradi ubojstva, uzbojaše se veoma. And. Kačić, razg. 81. Likovito pedipsańe kojim sudac crkveni kara čovika krštena neposlušna. Ant. Kadčić 14. Bog je opake često karo. N. Marči 28b. Karaću vas još sedam puta više za grijehe vaše. Đ. Daničić, 3mojs. 26, 18. Nemoj me karati u ġnevu svojem niti me nakaziti u jarosti svojoj. psal. 38, 1. Pa Božija desnica ih kara. Osvetn. 2, 150.

b) objekat je tijelo, *te je značeńe od prilike kao* mučiti. Ja dakle tako karam tijelo moje. M. Divković, bes. 214a. Oni sami sebi obiraju pokore i karaju svoje tijelo. F. Lastrić, ned. 50. A tko dońe tilo kara... tojagom ńega dere. V. Došen 253b.

c) objekat je krivina, grijeh, misao *(isporedi* d). A ti, Bog ki sidi na sudu od zgara, spomen' se, da vidi krivine i kara. H. Lucić 216. Skni Božastvena pravda karati jedan grijeh. P. Posilović, nasl. 28a. Udorac kojim karamo skrovite misli. I. Ančić, svit. 213.

d) nije izrečen objekat. Bog pravični ljuće kara. V. Došen 111b. Prid Bogom koji ljubi ili kara. 140b. Da Bog kara i da prosti po pravici i milosti. 224b.

f. *u mnogijem slučajevima ne može se posve znati jeli prvo (koriti) ili drugo značeńe (pedepsati).*

a) objekat je čeljade. Velmĕ karaje ga i pedepsaje. Spom. sr. 1, 39. (1402). Da ga je voljan karati na svoju voju. Mon. serb. 459. (1458). Da ih karate. 580. (1484). Zato ga li karaj kruto. Naručn. 90a. Svoje podložne ne karaju od grihov. Transit. 45. Ke Bog ljubi često ih kara i kaštiga. 75. Gdo me oće od toga karati. Korizm. 80b. Ako umaljenje koje je, kneza karaj. Š. Kožičić 57a. Bog sgara svih tisih kih ljubi pedjepše i kara. D. Rańina 126b. Sada ću te karati i pokarati vječńijem pokaranjem. M. Divković, bes. 194b. Karaj me, progoni i pedipši. M. Jerković 95. Koga ljubim karam ga. I. Ančić, ogl. 170. O Gospodine, ne karaj mene u ġńivu tvomu. P. Posilović, nasl. 151a. Bog kara one koje ljubi. M. Radnić VIII. Rad toga nas nemoj karat. P. Vuletić 58. Svijet će karat od svojijeh opačina. B. Zuzeri 65. Kad počne u svom ġńevu karati nas i koriti. 105. Ja koje ljubim one karam i pedipsajem. J. Banovac, pripov. 100. Hoće li Bog nas karat za vrime zaludu izgubljeno? J. Filipović 1, 319b. Djavao ne mari što ga Bog kara. 1, 488b. Bog jih karaše. And. Kačić, kor. 121. Ti karaš puk za grihe. M. A. Reljković, sat. A8b. Al' i slugu Bog nevirnog kara. D4a. Kad otci obitili karaju svoju dicu. Blago turl. 2, 129. Nejma toga sina koga otac ne kara. J. Rajić, pouč. 2, 96. Koga kara toga i miluje. Nar. pjes. vuk. 5, 381. Koga Bog miluje onoga i kara. Nar. posl. vuk. 136.

b) objekat je zloća *(isporedi* d i e, *c)).* Zabrańuje i kara svaku zloću. I. Grličić 3.

c) nije izrečen objekat. Ni će karati po slišanju od ušiju. Bernardin 4. isai. 11, 3. Tko ljubi ta kara. Đ. Baraković, vil. 168. Bog za svaki grih kara. J. Filipović 1, 365b.

2. *pasivno.* Koliko vi jeste od višega stanija, toliko ljuće budete karani. Transit. 44. Nego će stat zaman ne karan na posluh zakletvom ki je zvan. Đ. Baraković, vil. 301. Ti će u sudu bit karani i s proklestvom zatirani. J. Kavańin 74a. Bi zato karan od drugoga za strašiva. A. d. Bella, razgov. 245. Ovi *(apoštoli)* budući karani, bijeni, i mučeni, veseljau se. J. Banovac, razg. 68. Ni ljubljena niti milovana, ni karana niti sjetovana. Nar. pjes. vuk. 4, 20.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (pass. ‚reprehendor, arguor, objurgor'). Tada se imaju karati karom žestocijem, srčbom i prutom. M. Divković, bes. 151—152. Blaženi čovjek koji se kara od Gospodina. nauk. 174. Kara se često svit da je tašć i himben. A. Georgiceo, nasl. 168. Lemozinam i drugim dili kojim se tijelo kara samo za jedan grih smrtni. F. Lastrić, ned. 80. Zašto ne samo se karaju u paklu dila učińena nego i dobra ostavljena. 286. Gdi se karaju (‚karahu') zli redovnici. M. Zoričić, osm. 12. Doña strana kako se kara. V. Došen IV. Ima se gledati na godine, stańe, bitje, slabost... toliko koji kara, koliko grišećega, koji se kara. I. Velikanović, uput. 1, 394.

b. *refleksivno, ljutiti se, u ljutini koriti, karati, vikati, rušiti. — Između rječnika u Vukovu* (n. p. kara se otac, Boga ‚sürnen' ‚irascor').

a) uopće. Od jutros se kara *(gospoda).* N. Nalješković 1, 268. Ter ne mare nit se boje što ja vičem, karam se i pritim od strane Božije. J.

Banovac, rasg. 60. Današńi dan plakali su *(sveti otci)*, i pripovidajući karali su se. 168. Kara se David u pismi 4. A. Kanišlić, usr. 17. Videći kraļ tu stvar, poče se karat i reče. N. Palikuća 48.

b) ono što bi bilo objekat kod 1, a *stoji u acc. s prijedlogom* na. Petar apoštol reče malo riči karajući se na Ananiju. J. Banovac, rasg. 25. Na takove plakavice i narikuše sv. Ivan Zlatousti kara se kao na neznabožice. A. Kanišlić, bogoļubn. 549. Jere vidi da se na ńeg kara. M. A. Reļković, sat. F5b. A ne mari što se na ńu kara. G1b. Il' ga vraća il' se na ńeg kara. G8b. Naša kruno, ne karaj se na nas. Nar. pjes. petr. 2, 144.

c) može se izreći uzrok karańu, n. p. aa) genetivom s prijedlogom svrhu. Što godi se više ispovidnici i pripovidaoci svrhu toga karaju, što god uče, to se maňi plod vidi kod mlogi i mlogi. F. Lastrić, ned. 87. — *bb) genetivom s prijedlogom* cijeća. Za da se ja ne smućivam kuditi i karati se ciča takovi brezređa. Grgur iz Vareša 105. — *cc) u acc. s prijedlogom* na *(isporedi b))*. — *u jedinom primjeru nije subjekat čeļade, te se glagol ne uzimļe posve u pravom smislu.* I pronašli gdje se ńiga kara na prokleto u zakonu pivo. Osvetn. 6, 71.

c. *recipročno*, altercari, jurgio contendere, *kad dvoje ili više čeļadi jedno drugo karaju vičući, ruše, grde.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚contendere; disceptare; iurgare; rixari'), *u Mikaļinu* (karati se, naticati se ‚jurgio contendo, jurgo, rixor, contendo'), *u Belinu* (‚contendere, contrastare' ‚altercor' 222b; ‚far questione' ‚rixor' 601a; ‚rissare, far rissa' ‚rixor' 626b), *u Bjelostjenčevu* (karam se, cargam se, vadim se, prigovaram se, inadim se ‚altercor, rixor, jurgior, jurgio contendo, verba retorqueo et commuto'), *u Stulićevu* (‚contendere, certare, concertare, disceptare, altercari, litigare etc.'), *u Vukovu* (‚einander schelten' ‚objurgare se invicem').

a) kaže se o svijem onijem koji se karaju, te je subjekat u množini ili ima više subjekata. I po ta put prid kraļem karahu se. Zadar. leks. 12. 8reg. 8, 22. I po ovi način karahu su prjed kraļem. N. Rańina 71a. Dvije sta mi se na vodi karale, karavši se su vjedri udarile. Nar. pjes. u Š. Menčetić—Ġ. Držić 510. Togaj rad nemojte karat se ni trudit. N. Naļešković 1, 210. Mi smo stali odi karat se. M. Držić 407. Nemojte u napridak inaditi se ni karati. S. Margitić, fal. 91. Čuju da se karaju, da se kunu, da se psuju. A. d. Bella, razgov. 64. Počeše se ńihovi pastiri inaditi i karati radi meaša od paša. J. Banovac, pripov. 117. Jučer su se svadili i karali. J. Filipović 1, 457b. Nećemo se više karat. N. Palikuća 13. Karanfila, da se ne karamo. Nar. pjes. vuk. 1, 468. Kad se dve *(žene)* na vode karale. Nar. pjes. istr. 2, 53. Boļe se navrh vinograda dogovarati nego se nadno ńega karati. Nar. posl. vuk. 26. Počeli se oni dva karat, da čija će bit. Nar. prip. mikul. 84. Ženama, kad se što mnogo karaju i viču. Vuk, poslov. 127. — *može se dodati* među sobom *ili* između sebe. Ako se pričaju i karaju meju sobome. Š. Budinić, ispr. 89. Te se počmu karati između sebe. Nar. prip. vrč. 16. — *U metaforičkom ili u prenesenom smislu.* Guske i patke kada se karaju. M. Vetranić 2, 162. Misleći ja nebog o tuzi ļuveni sve htinje i razlog kara se u meni. D. Rańina 42b. Karaju se crijeva. (Kad kome krče crijeva u trbuhu). Nar. posl. vuk. 188.

b) kaže se o jednom subjektu uopće, ne pomińući drugoga čeļadeta. — lako je pomiješati sa značenjem kod b. Jesi li se kada karal i bil? Naručn. 86b. Ne može reć riječi, što godi ne para de se on ne beči i da se ne kara. N. Naļešković 1, 342. Nemoj se riječmi karati tuživimi. B. Kašić, nasl. 176. Jer ja znadem, tko je baba Mara, da se ona u vik vikce kara. M. A. Reļković, sat. D2a. Kako pokarańe primiti ima koji se kara? I. Velikanović, uput. 1, 395.

c) jedan je subjekat, a čeļade ili čeļad (ili drugo) s kojima se kara stoje u instrumentalu s prijedlogom s. Da se karaš(e) Grdoš s Ivancem. Mon. croat. 134. (1487). Karaj se s drugami, a s nami ne karaj. N. Naļešković 1, 244. I kako bjestija š ńimi se sve karam. 1, 247. S ńim se nemoj karat. A. Georgiceo, nasl. 31. Ako *(si govoril riči)* karļive, karajući se s kimgodir. P. Radovčić, nač. 588. Neka pomļivo obsluže, da se s ńima za koji mu drago uzrok ne sričmaju ali karaju. M. Bijanković 101. A Jerolim s Augustianom i kara se i zatica. J. Kavańin 376b. Sveti Antun opat po svu noć stao bi na molitvi, i kad bi sunce izašlo, s ńim bi se karao da mu je vrime prigodno otelo za molit Boga. J. Filipović 1, 317a. Kod svińara i kozara, kad se jedan s drugim kara. V. Došen 108b. Ona ne da, neg se š ńima kara. M. A. Reļković, sat. I6a. Jovo mi se *(s)* sankom kara kao da se razgovara. Nar. pjes. vuk. 1, 198.

2. KÀRATI, kàrâm, *impf.* terati, goniti. ‚Sutra ćeme karati govedu na pasar'. Svuda u novooslobođenim predelima srpskim. M. Đurović. — *bug.* karam, *gonim, vozim, nosim.* — *Biće od osnove supstantiva* karan *(vidi* 8. karan).

KARÀTIO, karàtjela, *m. tal.* caratello, *mala bačva produga a uska.* — *isporedi* karatel. — *Osnova je* karatjel *(kao da je od* karatêl), *te* -je- *ispred* o *(mj.* l) *u nom. i acc. sing. mijeńa se na* i. — *Od* XVII *vijeka u Dubrovniku.* Učinit od bačava karatjele. (D). Poslov. danič.

KARATOŠIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Mateja Karatošić iz Kopļara. M. Đ. Milićević, srb. 246.

KARÀTUNA, *f. u Vukovu rječniku:* voda u Riječkoj nahiji u Crnoj Gori *s primjerom iz narodne pjesme:* Karatunu vodu prijeđoše. *vidi i* Glasnik. 40, 38. Otidoše vozom Kara-Tunom. Pjev. crn. 79a.

KARAUG, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom (ne znam jeli štamparska pogreška mj.* Karaul). Zabran u Karaugu. Sr. nov. 1872. 865.

KARÀUL, *m. vidi* karaula. — *U Stulićevu rječniku:* v. straža *s dodatkom da je riječ ruska.*

KARÀULA, *f. kula na granici u kojoj stoji straža, te čuva od neprijateļa, tur.* qaravul, qaraghul, qaragol, *straža.* — *isporedi* kalaura, karakol, karavula. — *Premda se nalazi ovaka ili slična riječ i u drugijem slavenskijem jezicima (n. p. u bugarskome, u ruskome, vidi* karaul), *nije stara nego je naš narod uzeo iz turskoga jezika.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der wachtthurm' ‚specula, turris excubitoria').

a. *uopće.* Po isti način osvojiše jednu karaulu i pobiše Turke koji u ńoj bihu. And. Kačić, rasg. 194. Već pošao čuvat karaulu, da im otklen ne udare Turci. Nar. pjes. vuk. 8, 148. Sprema tvrde kule karaule. 8, 188. Kad dođoše turskoj karauli. 8, 442.

b. *kao ime mjestima.*

a) dva sela u Bosni u okrugu sarajevskom.

Statist. bosn. 24, 26. — *Radi primjera:* Preko gore Karaule puste. Osvetn. 7, 70, *vidi* Karaulska Gora.

b) selo i zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 38. 39. *sovu se i* Karavla. Schem. segn. 28. 31.

c) u Srbiji. aa) mjesto u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 170. Karaula, brdo u Begaljici. Lj. Stojanović. — *bb) mjesto u okrugu crnorječkom.* Branik kod Karaule. Sr. nov. 1870. 318. — *cc) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Vinograd u Karauli. Sr. nov. 1878. 523. — *dd) kosa u okrugu smederevskom.* M. Đ. Milićević, srb. 131. — *vidi i:* Livada u mestu Karauli. Sr. nov. 1868. 156. — *ee) mjesto u okrugu valjevskom.* Ñiva pod Karaulom. Sr. nov. 1861. 128.

KARAULIŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 778.

KARÀULITI, karàulîm, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. stražiti *s dodatkom da je riječ ruska.*

KARÀULSKÂ GÒRA, *f. planina u Bosni.* F. Jukić, zemlj. 22.

KARAUZOVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 17.

KÁRAVAC, kárâvca, *m. čovjek što kara ili se kara.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* karavec, pokaravec, pokaralac ‚objurgator, reprehensor, qui reprehendit redarguitve'. 2. koji se kad kara, v. karlivec) *i u Stulićevu* (karavec *is Bjelostjenčeva).* Ki je tiho pokaran, nosi poštenje karavcu. Nauk brn. 21ª.

KARÀVÂNA, *f. vidi* karvan. — *Od tal.* caravana *i od ńem.* karawane. — *Od* XVI *vijeka.* Ovo ti se brode turske kirižije karavane. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 20. Od rečenoga principa dobio je car Petar dopuštenje da slobodno prolaze ńegove karavane u Kinu. A. Tomiković, živ. 343.

KARAVANIĆ, *m. presime.* — *Pomiše se* XVIII *vijeka.* Modro, Pače, Karavanić. J. Kavanin 374ª.

KARAVANSKI, *adj. vidi kod* spanać.

KARAVATOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Aleksa Karavatović. Rat. 258.

KARÀVELA, *f. tal.* caravella, *vrsta lađe.* — *isporedi* karavila, karavila. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Pod careve silne karavele. Pjev. crn. 304ᵇ.

1. KARÀVIDA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Karanfila. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚ein frauenname' ‚nomen feminae'). Karavida. S. Novaković, pom. 69.

2. KARAVIDA, *f. voda u Bosni.* Zemlj. 1871. 2.

KARÀVIL, *m. vidi* karanfil. Karavil, Karavile, Dianthus caryophillus L. (Srpski arkiv za celokupno lekarstvo), cf. Karanfil. B. Šulek, im. 141.

KARÀVILA, *f. u narodnoj sagonetci:* Karavila polem ide, karavilu bičem biju; što je više bičem biju, ona bolje polem ide. (misli se lađa s veslima kad plovi. arh. Dučić ima ‚karavija' mesto ‚karavila'). Nar. sag. nov. 110. — *Jamačno je ista riječ što* karavela.

KARÀVILA, *f. vidi* karavila.

KARÀVÎLE, *n. vidi* karanfile. — -v- *stoji mješte f.* — *U Vukovu rječniku:* ‚die nelke' ‚Dianthus caryophyllus Linn.' — *vidi i* karavil.

KARAVITOVINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Ñiva u Karavitovini. Sr. nov. 1868. 398.

KARAVLA, *f. vidi* karaula, b, *b).*

KÀRAVLAH, *m.* Valachus, *čovjek (Vlah) iz južne Rumuńske (Karavlaške), uprav* Crni Vlah. — *Složeno:* kara *(vidi* 1. kara) *i* Vlah *(koje vidi).* — *isporedi* Karabogdan. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der Walache aus der Walachei' ‚Valachus proprie e Valachia'). Također bihu poslani Rusi, Armeni i Karavlasi. K. Pejkić 66. Hrabri Vlasi, Karavlasi, ki se sovu rimski sini. J. Kavanin 288ᵇ. Anton Spljetski Karavlahu *(priglasnik).* 309ᵇ. Rusi, Armeni i Karavlasi. S. Badrić, ukaz. 72. Ter otiđe knezu na Graovo, sobom vodi trista Karavlaha. And. Kačić, razg. 148ª. S sobom vodi tri stotin' Mágara i šezdeset dece Karavlaa. Nar. pjes. vuk. 2, 481. Onđe bješe Karavlah Radule. 3, 54. Kad su se Turci bili s Karavlasima. Vuk, živ. 241.

KÀRAVLAHIŃA, *f. žensko čeljade (Vlahiňa) iz Karavlaške.* — *U Vukovu rječniku:* ‚die Walachin' ‚mulier Valacha'.

KÀRAVLAŠKÂ (zemlja), *f.* Valachia, *južni dio kraljevine rumuńske.* — *vidi* Karavlah. — *isporedi* Karabogdanska. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu (štamparskom griješkom* Karavaška zemlja ‚Valacchia' ‚Wallachey') *i u Vukovu* (‚die Walachei' ‚Valachia'. cf. vlah). Karavlašku zemlju. And. Kačić, kor. 399. Ti se kaži zemlje Karavlaške. Nar. pjes. vuk. 2, 139. Oko puste zemlje Karavlaške, Karavlaške i Karabogdanske. 2, 445.

KÀRAVLAŠKÎ, *adj. koji pripada Karavlasima.* — *U Vukovu rječniku:* ‚walachisch' ‚valachus'.

KARAVUKOVO, *n. selo u Bačkoj.* Šem. prav. 1878. 80.

KARÀVULA, *f. vidi* karaula. — *U naše vrijeme.* Obiduje mnoge karavule. Nar. pjes. vuk. 3, 219.

KARÁŽIJA, *f. vidi* kariga. — *maj.* karassia. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* karažija, sukno ‚pannus carisanus, carsanus, pannus carisia'.

1 KÁRBA, *f. vidi* karaće. — *Gen. pl. mogao bi biti* kárâba, *ali je potvrđeno samo* kárbî. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (rissa, questione' ‚rixa' 626ᵇ; s karbom ‚contentiosamente, con contesa' ‚contentiose' 223ª), *u Bjelostjenčevu (kod* karka), *u Stulićevu* (v. karaće), *u Vukovu* (‚das ausschelten' ‚increpatio', cf. kar *s dodatkom da se govori u Boci), u Daničićevu (u dodatku):* karьba ‚cura'.

a. *djelo kojijem ko kara.* Ima vazda i verno moliti da pravih, vernih pripodavc nauk i karbu k srcu vazmemo. Postila. x4ª.

b. *djelo kojijem se ko kara.* Vьsjakyje karьby i smuštenija. Sava, tip. stud. glasn. 40, 145. Neka nije karbe meu nami. Stat. poļ. ark. 5, 309. Bolje je človêku jisti zeleno zelje i neposolено s mirom i s radostiju i s veselijem i s glumu i sa smêhom nego vse slasti sa zlom i s karbom i s žalostiju i s pečaliju. Pril. jag. ark. 9, 140. (1468). Očita paki jesu dela pltena... neprijazni, karbe. Anton Dalm., ap. F5ᵇ. Zavidosti, srgbe, karbe. L. Bandulavić 171ᵇ. paul. galat. 5, 20. I za mnoge misli svoje dovodi tebe u karbu. P. Posilović, cvijet. 51. Od srčbe stare izlazi nesklad, boj i karba. 58. Zla duša ima sobom istom karbu. M. Radnić 8ª. Ustegnuti se od karbi (‚kaharbii'). 68ª. Obsirańa od pošteńa jesu oholijem lijes od nesklada i karbi. 244ª. Imamo gasiti karbe, psosti, prigovarańa. 247ª. Ļubav vlastita jest uzrok od omrase i karbi (‚kaharbii') u gradovima. 396ᵇ. Na me

ispraznite jid i karbe. I. Zanotti, en. 10. Ako jedan put meu pukom i kuratom karbe i smetńe budu žile pruńiti. M. Bijanković 102. Dovodi te u karbu. K. Magarović 28. Karba jest kada dvojica ali veće ih činu riječi. 32. Klement sad jednesti velu karbu razmirije meu dvim redim. J. Kavańin 372b. Bog od mira a ne od parbe mrzi o temu svake karbe. 524a. Ne bi se vidili toliki neskladi u kućah, tolika razdiļenja, karbe i druga zla. J. Filipović 8, 241b. Postavio sam nesklad, karbe. Blago turl. 2, 290. Da postavļa smutńe, neprijateļstva, karbe i prilična. Ant. Kadčić 301. Od šta se među ńima nahodi vazdańa smutńa i karba. J. Matović 504.

2. KARBA, *m. ime muško.* — XIII *vijeka, a između riječnika u Daničićevu* (Karьba). Karьba samь svojima rukama. Mon. serb. 64. (1298—1302). — *U naše vrijeme kao presime.* Schem. zagr. 1875. 268.

KÀRBÂČ, karbáča, *m. vidi* krbač *i* kurbač. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (‚flagrum, virga, lorum' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina gdje ove riječi nema).* Pak čini ga karbači i volovskima žilama nemilo tući. Đ. Rapić 174.

KARBAČAC, karbačca, *m. vidi* karbačić. — *U Stulićevu rječniku us* karbačić. — *sasma nepouzdano.*

KARBÀČIĆ, *m. dem.* karbač. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚parvum flagellum'.

KARBAČITI, karbačim, *impf. biti karbačem.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚aliquem virgis caedere' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina gdje ove riječi nema.* — *nije dosta pouzdano.*

KARBELA, *m. ime muško.* — *U spomeniku* XIII *vijeka.* Paval i Kuzma i Karbela. Mon. croat. 317. (1280).

KÀRBEN, *adj. koji pripada karbi.* — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Uza ń parca dva velika, parba svaka kih promiče od karbenih onih ļudih sve na pravdah i na sudih. J. Kavańin 158a.

KÀRBENÎK, *m. karben čovjek.* — *U istoga pisca u kojega ima i* karben. Stojeć dakle u priprosti bez darova karbenika. J. Kavańin 81b.

KARBINČKI, *adj. u Daničićevu rječniku:* karьbinъčьskyj, među zemļama koje je imao Hilandar bješe i ‚zemļa karbinčskaja' (Mon. serb. 153 *god.* 1355).

KARBOJEVAC, Karbojevca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Karbojevcu. Sr. nov. 1875. 621.

KARBONAĆ, karbonća, *tal.* carbonchio, *vrsta rubina, crļenak.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka gdje je nom. sing. bez* a *radi stiha.* A karbonć joj sja sred krila, brž bi i sveta zamamila. J. Kavańin 86b.

KARBÒNÂR, karbonára, *m. nekakva kabanica.* — *Riječ je postala u naše vrijeme od tal.* carbonaro, *ugļar:* carbonari *su se zvali u Italiji članovi nekoga tajnoga društva, te po tome vaļa da je postala moda i riječ.* — *Između riječnika u Vukovu* (‚art mantel' ‚pallium' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu po varošima).* U švalera karbonara nema. Nar. pjes. vuk. 1, 687.

KARBULOVO, *n. selo u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 128.

KÀRBÛN, karbúna, *m. ugaļ, ugļen, tal.* carbone. — *U rukopisu* XVII *vijeka.* Izran'te vele ļuto biči ki su svih stran puni jitka gvozdja i karbuni. P. Hektorović (?) 188. — *U naše se doba ovako zove u Dubrovniku kameni ugļen.*

KARČIĆ, *m. prezime.* — *Prije našega vremena.* Luke Karčić. Stat. krč. ark. 2, 293.

KARČINA BARA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Glasnik. 19, 291.

KÀRČÔFAO, kàrčôfala, *m. vidi* dragušica, 1. gardun, *tal.* carciófolo. — *U Mikaļinu rječniku:* vidi kardun pitomi.

KÀRDÂŠ, *tur.* qaryndaš, qardaš, *brat, rođak: govore ļudi našega naroda a turskoga zakona, ali gotovo svagda uz koju tursku interjekciju, te premda je uprav vokativ, može se shvatiti kao interjekcija, tijem više što se upotrebļava i kad se govori ne samo s jednijem čeļadetom nego ih je više.* — *U naše vrijeme.* Ala kardaš! čudnijeh prilika! Nar. pjes. vuk. 4, 182. I na silu Turke načeraše: ‚Jala kardaš, juriš na dušmana!' 4, 174. A kada ih Turci opaziše, oni misle, ńima indat ide, pa ovako ńima govorahu: ‚Vala, kardaš, nemaš kuda kamo!' 4, 188. Malo bliže pred ńih istrčao: ‚Jala kardaš! kako je u Srbiji?' 4, 272. Ala kardaš! čuda velikoga! 5, 397. Ćela kardaš! doma da idemo. Pjev. crn. 54a. Jurun kardaš! uteče kaurin. 317b.

KARDÈNÂL, *vidi* kardenao.

KARDÈNÂLSKÎ, *adj. koji pripada kardenalima.* — *U Belinu rječniku:* ‚cardinalitio' ‚cardinalitius' 172b.

KARDENÁLSTVO, *n. vidi* kardinalstvo. — *U Belinu rječniku:* ‚cardinalato, dignità' ‚cardinalatus' 172b.

KARDÈNAO, kardenála, *m. vidi* kardinao. — *Nalazi se i nom. sing.* kardènâl. — *Od* XVI *vijeka, a između riječnika u Belinu* (kardeno ‚cardinale' ‚cardinalis' 172b). U skupu prisvijetlijeh kardenala. A. Gučetić, roz. mar. 87. To isto piše kardenal Baronij. B. Kašić, is. 86. Crkve kardenao. rit. 44. Kako veli Ugon kardeno. V. Andrijašević, put. 399. Od kardenala Ivana. I. Đorđić, ben. 103. Od kardenálâ izide papa. B. Zuzeri 242 Kardeno Ugon. 274. Bijaše veoma star kardeno Stanislav Osio. Đ. Bašić 85. Svete orkve kardenal. And. Kačić, kor. 388. Gospodinu kardenalu ili stožerniku. L. Radić 1.

1. KARDÌNÂL, *adj.* cardinalis, *ovako se zovu četiri glavne kreposti po Platonovoj filosofiji i po kršćanskoj etici.* — *isporedi* kardinaoski. — *Ili od latinske riječi ili od tal.* cardinale. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Krêposti kardinali to jest stožerne. Š. Budinić, sum. 165b.

2. KARDÌNÂL, *m. vidi* kardinao.

KARDINÀLÂT, *m. vidi* kardinalstvo, *tal.* cardinalato. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kardinalat nije red. M. Dobretić 286.

KARDINÀLIJA, *f. vidi* kardinalstvo. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚cardinalatus'.

KARDÌNÂLSKÎ, *adj. koji pripada kardinalima.* — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Bjelostjenčevu* (kardinalski, kakti klobuk kardinalski ‚pileus cardinalitius') *i u Voltigijinu* (‚cardinalisio' ‚zur kardinals-würde gehörig'). Zato se s klobukom piše kardinalskim. F. Glavinić, cvit. 329a. Nega papa uzvisi na dostojanstvo kardinalsko. A. Kanižlić, kam. 798. Ime kardinalsko. A. d. Costa 1, 23. Ko bi kardinalsku kuću naskočio. 1, 25.

KARDINÁLSTVO, *n. čast u kardinala.* — *Od* XVI *vijeka.* Dostignu biskupiju, kardinalstvo i arhijerejstvo. Š. Kožičić 32a. Podaren biše dostojanstvom kardinalstva. A. Kanižlić, kam. 656. Dostignuli bi kardinalstvo. A. d. Costa 1, 68. Doteći kardinalstvo. 1, 88.

KARDÌNAO, kardinála, *m.* cardinalis, *član papinskoga vijeća, koji izabire papu i iz kojega se izabire papa; u crkvi katoličkoj naj veća je čast poslije papinske. — isporedi* kardenao, gardinao, gardenao, stožernik. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* kȁrdinâle, kȁrdinâli. — *Od latinske riječi ili od tal.* cardinale. — -o *na kraju postaje od* l *u nom. sing. (po dubrovačkom govoru i* kardînô), *ali se nalazi i oblik* kardinâl. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚cardinal') *i u Voltigijinu* (‚cardinale' ‚kardinal'). Bivši učińen kardino svete crkve rimske. B. Kašić, iń. 43. Jerbo ga kardinao Ostenski urazumi. per. 131. Od ńega *(pape)* kršćen, pop i kardinal bi učińen. F. Glavinić, cvit. 8ᵇ. Kardinalom posveti ga. 78ᵇ. S. Eleutero od ńega pop i kardinal posvećen. 152ᵇ. Zen koga obra papa Sisto kardinalom. J. Kavańin 92ᵃ. Od kog prošlijeh do ljet malih kita usraste kardinali. 97ᵃ. Sunce 'e papa, a zvijezde su okol ńega kardinali. 380ᵇ. Don Karlo Karafa kardino. A. d. Bella, razgov. 26. Paškažio, kardinal s. crkve. J. Banovac, pripov. 47. Duša jednoga kardinala. M. Zoričić, zrc. 195. Svakako nam je bo|e gledati turske saruke po Carigradu, nego rimski kardinala cr|ene klobuke. And. Kačić, razg. 150. Stožernik to je kardinal. I. Velikanović, uput. 8, 291. Kardinalom od svetoga skupa. M. Dobretić 116. Kardinal sa svim da nije biskup. 286. Kardinao Belluga. I. J. P. Lučić, izk. 26.

KARDÌNAOSKÎ, *adj. vidi* 1. kardinal. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Krȇposti koje se zovu kardinaoske. Š. Budinić, sum. 159ᵇ.

KARDUMOVIĆ, *m. presime.* — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* Ivan Kardumović. Norini 69.

KÀRDÛN, kardúna, *m. a) vidi* 1. gardun *(i radi postańa); b) vidi* 1. bade|. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kardun, ošlebad, trava ‚carduus'; kardun pitomi, karčofao ‚cinara, carduus sativus, carduus altilis, strobilus, strobilum, scolymus, eryngium') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚carcioffo e carcioffolo, specie di cardo noto' ‚carduus sativus' 172ᵇ), *u Bjelostjenčevu (gdje je slo tumačeno:* v. karafijole), *u Voltigijinu* (‚carciofo; cardo' ‚artischocke'), *u Stulićevu* (kardun, trava ‚carciofalo' ‚carduus sativus, cinara').

a. *u prvom značeńu.* Kardun (lat. carduus), carciofo, carduus sativus (Dellabella, Stulli), Cynara scolymus L. (Visiani). B. Šulek, im. 141.

b. *u drugom značeńu.* Ne skup|a se grozdje s trńa ni smokve s karduna. M. Radnić 135ᵃ. Kardun koji ima bosti, s dračom iznikne. (D). Poslov. danič.

KARDÙNÎŠTE, *n. mjesto gdje se sade karduni.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚locus carduis consitus, carduetum'. — *slabo pousdano.*

KARDUNIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku us* karduniš̌te. — *sasma nepouzdano.*

KARE, *vidi* 2. kaj *i* re. — *U čakavskom (istarskom) spomeniku* XIII *vijeka prepisanome* XVI. — *Samo relativno.* — *isporedi novoslov.* kar, kare. I tako stvoreno be: to kare je h Košlaku da bude ńemu, a kare je k Plominu da bude ńemu, a kare je h Kršanu da bude ńemu. Mon. croat. 11. (1275 *prepis.* 1546).

KÀRECA, *f. tal.* carezza, *milovańe (osobito glađeńe rukom od mila).* — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka.* A meni većma muž čini moj kȁrēcā neg ženi u gradu ijednoj. N. Na|ešković 1, 254.

KARÈCATI, karècȃm, *impf. tal.* carezzare, *milovati (uprav gladiti rukom od mila).* — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka.* Gospar šapće karecajući Marušu. N. Na|ešković 1, 248. Vesela karecajući gospara. 1, 261. Tako ih milovaše i karecaše. I. Držić 409. — *Sa se, recipročno.* Gdi se karecaju. N. Na|ešković 1, 250.

KÁRECȆŃE, *n. djelo kojijem se kareti.* — *U Vukovu rječniku.*

KAREJA, *f. u Daničićevu rječniku:* Kareja, gledaj Karȇja; Karȇja, mjesto ‚rekomo Karȇja' u Svetoj Gori gdje je sv. Sava sazidao ćeliju sv. Savi jerusalimskom i sam ondje živio (Mon. serb. 137 *god.* 1348). Vь Kareji (Domentijanᵇ 51). češće u množini: ‚U Karȇjahь (Mon. serb. 188 *god.* 1348). Vь Kareje (Domentijanᵇ 75).

KARÈSTIJA, *f. tal.* carestia, *skupoća (vidi i* 1. glad, *b)).* — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Ne bi *(bilo)* ni dragińe od stvarih potribnih ali karestije. P. Radovčić, ist. 104.

KÁRET, *m.* kazna u igri prstenu *(vidi kod* prsten); dolazi od arapskoga ‚kahret' ožalošćeńe, kazna. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 119. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die strafe beim prsten-spiel' ‚mulcta (poena) in ludo annuli'). I tu nema kareta nikakvoga. Vuk, rječn. *kod* prsten.

KÁRETITI, káretîm, *impf. kazniti kod igre prstena, vidi* karet. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚im prsten-spiel strafen' ‚multo in ludo annuli'). Onda se ‚karete' različno: jedne (one što su nadigrani) gare, jedne briju (iverom ili kakvim drvetom), jedni traže ustima prsten po mekińama. Vuk, živ. 289.

KÁREŽ, *m. vidi* karańe. — *U jednoga pisca našega vremena.* Tu ti nije ručka ni večere bez kareža. S. Ljubiša, prič. 88.

KARFÌJŌL, *m.* Brassica oleracea botrytis L., *isporedi* cvjetača, *b),* karafijola, kaulin *itd.* — *ńem.* carviol. — *Od* XVIII *vijeka.* Keleraba, celer, kupusnica, karfijol... J. S. Re|ković 135. Karfijol, Brassica botrytis L. J. Pančić, bot. 201.

KARFULICA *(s pridjevom* mačja), *f. ime bilci.* Karfulica mačja, Corydalis bulbosa Dec. (Šulek). B. Šulek, im. 141.

KARGABUĆEN, *m.* Strychnos nux vomica L., *otrovna bi|ka, pasji orasi, isporedi* karabaćo, *tur.* qarga böken. — *U naše vrijeme.* Kargabućen, otrovni orah; od turskoga ‚karga' čavka, i ‚bućen' zavijajući. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 119.

KARGAČIN, *m. prešime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 109.

KARGANOVINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Livada u Karganovini. Sr. nov. 1861. 766.

KÀRICA, *f. dem.* 3. kara. — *U Stulićevu rječniku:* ‚berlinetta'. — *nepouzdano.*

KARIĆ, *m. presime.* — *Pomińe se od* XVIII *vijeka.* Karić (‚Carich') Ivane. Nadod. 78. Ljubomir Karić. Rat. 246. Vladimir Karić. 417. — *I kao mjesno ime: selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 72. — *vidi i:* Na Karić ni kule ogradio. Nar. pjes. vuk. 5, 467. — *isporedi* Karići.

KARIĆI, *m. pl. ime selima u Bosni. a) u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 26. — *b) u okrugu travničkom.* 65.

KARIGA, *f. ńekakva sprava na konju.* — *isporedi* karika. — *U naše vrijeme.* Ne ide s konjem *(kod prodaje)* niti ular ni uzda, isto tako ni kurige ni bukagije. V. Bogišić, zborn. 397.

KARÌGAČA, *f. vidi* karigalica. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KARÌGALICA, *f.* šaljiv nadimak za žensko isto tako kao i za muško ‚karigalo'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *isporedi* karigača.

KARÌGALO, *m.* šaljiv nadimak za onoga koji kad ide kao da je u karige sapet. ‚Ne šali toga karigala, neće nikad dokarigati'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KARÌGÂŃE, *n. djelo kojijem se kariga.* J. Bogdanović.

KARÌGATI, karìgâm, *impf. hoditi sporo (kao koń sapet u karige).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vidi kako onaj kariga kad ide, svedno ka' kļuse u karigama'. J. Bogdanović.

KARIĠA, *f. vrsta debeloga krupnoga sukna, srlat.* carisia. — *isporedi* karažija, karižija. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kariga, svita ‚pannus, carisia'). Oni *(Dubrovčani)* karigami i lanom trguju. N. Dimitrović 102.

KARÌJÔL, *m. vidi* karijola, a. — *U naše vrijeme u Bosni.* Poštanski karijol. Bos. vila. 1892. 72.

KARÌJÔLA, *f. tal.* carriuola i carriola, *ńem.* karriol i karriole.

a. *(po svoj prilici po ńemačkoj riječi) laka poštanska kola (naj češće dvokolice).* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *isporedi* karijol.

b. *(po talijanskoj riječi)* ‚karijolom' zovu i djetiňi krevet, koji se obdan pod veliki krevet uvuče, a u večer izvuče radi spavańa; reče se djeci: ‚Izvlačite karijolu, pa olaste lijegati i spavati'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *U Dubrovniku je isto što* kolijevka. J. Budmani.

KARÌJÔLICA, *f. dem.* karijola. J. Bogdanović.

KARIJOLIĆ, *m.* prezime. J. Bogdanović.

KÀRIK, *m. vidi* karika. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Na kojoj je dvanaest karika, svaki karik od suhoga zlata. Nar. pjes. petr. 2, 568. *Tumačeno je na drugom mjestu:* Karik, tovar. 698, *i to je jamačno po tal.* cárico, *ali ovo ne može biti značeńe.*

1. KÀRIKA, *f. prsten, obluk, obruč, kolač, krug, maj.* karika. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kârîkâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (karika, rink ‚circus, circulus, orbis, anulus', v. spone) *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (‚der reif, ring, der das rohr der flinte befestigt' ‚orbis', cf. pavta, grivna, lima). Krmkom više nosa gvozdenu kariku nametnuti. I. Jablanci 146. Kojima, kako karikam među sobom ukovanim drži grišnika savezana. I. Velikanović, uput. 8, 77. U krilu mu leži pavtalija, na ńojsi je trideset karika. Nar. pjes. vuk. 8, 119. Koji nosi drenovu batinu, sedam oka suve drenovine, tri karike puno devet oka. 8, 482. Karika, tech. (kolobar, kolut) ‚ring', tal. ‚cerchio; ghiera'; mech. ‚kettenglied, kettenring', tal. ‚maglia, anello (della catena)'; subata karika ‚warzenring (mühl.)'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

2. KARIKA, *f. ńekakav poveći sud u kojemu se nosi slana riba.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚apud Dalmatas, vas bonae quantitatis in quo pisces salsi e Turcia advehuntur'.

KARÌKAČA, *f. vidi* kariklija. — *U Vukovu rječniku us* kariklija.

KARÌKLIJA, *f. kapa crnogorska koja se nosi i po Hercegovini i po zapadnijem krajevima u Srbiji (vidi primjer). sove se* kariklija *i* karikača *u Srbiji, a drugdje i* šišak *(koje vidi) i samo* kapa. — *Ona je jamačno ostatak stare narodne kape koju je na mnogijem mjestima zamijenio fes. naj stariji se kroj naj bolje poznaje po crnogorskoj kapi, te vaļa da je bila dosta visoka, na vrhu plitka i ovdje izvezena zlatom (daj budi s jedne strane), spoļa od crvenoga sukna a iznutra postavļena crnom svilom; ali se kod nošeńa izvraćala uzgore tako da se naokolo samo crna postava vidjela, a gore u srijedi vezeno crveno sukno. takova je i sad crnogorska kapa, samo što se kod krojeńa i šveńa već izvraća i može se nositi samo izvraćena. Isti se stariji oblik poznaje i kod bokeļske kape, koja je viša od crnogorske te po ńešto visi na jednu stranu, ali je u ńe postava tako pokrila ostalo, da se i kraji od same crne svile, a na vrhu u srijedi ima mali obli komad (od prilike koliko talijer) od zelene ili crvene kadife vezene zlatom što je pravi ostatak ńegdašńe spoļašńe popele. I u Konavlima se nosila takova kapica (koju možebiti već niko ne nosi) što je bila mnogo maňa (kao mali fes), također od crne svile, a iz srijede se pomaļala kao mala četverokutna piramida od crvene ili zelene kadife vezene zlatom. U* Appendini, not. ist.-crit. *ima slika dubrovačkoga vojnika (sodata), te mu kapa nije ista kao u sadašńijeh sodata dubrovačkijeh (koji svi nose fes). jedan mi je stari Dubrovčanin kazao da je bila slična konavaoskoj. — U naše vrijeme u Srbiji, a između rječnika u Vukovu:* ‚eine art runde mütze der Herzegoviner' ‚galerus Hercegovinensium'. Kariklija je od crvene abe ili čohe, odozgo zatubasta kao fes, a sa strane ima crnu postavu, za koju se odozgo može što zadjesti (gdjekoji u bojevima posadijevaju fišeke da su im naručniji nego u kesama). cf. šišak. — Srbi *(u Srbiji)* nose... na glavi ili crvenu kapu (ošiļatu ili fes), ili (kao po Braničevu i po Resavi) crnu kapicu od abe, ili karikliju (gore k Ercegovini), ili crnu šubaru. Vuk, dan. 2, 105.

KARIKO, *n. pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Rasdiješ. 140.

KARÌMÂN, *m. turško ime muško, arap.* qaharmān, *tur.* qahreman, *junak.* — *U narodńijem pjesmama našega vremena.* Vino pije Ograšić serdaru sa daigom starcem Karimanom. Nar. pjes. vuk. 3, 272. Oj Turčine, Uskok-Karimane! 4, 94. Age moje od moga Trebiňa! vi svi znate, nije bilo davno kad uskoči Tomanović Živko iz Rovina sa sred gore Crne, nama uskok u Trebiňe dođe, mi uskoka divno dočekasmo, dočekasmo pa ga poturčismo, a lijepo ime izabrasmo, ime turako uskok-Karimane. 4, 98. Uskok Kariman bio je Crnogorac iz Cuca iz sela Rovina od bratstva Tomanovića, a bilo mu je ime Živko... Kad Živko dozna za to... uskoči u Trebiňe i poturčivši se onamo stane četovati na Crnu Goru. Vuk, nar. pjes. 4, 93—94.

KARIMÁNOVIĆ, *m. prezime (po ocu Karimanu).* — *U naše vrijeme.* Sreten Karimanović iz Užica. Ļ. Stojanović.

1. KARIN, *m. ime muško.* — XV *i* XVI *vijeka.* Fratar Karin. Mon. croat. 78. (1444). Karin, sin Veselkov. 69. (1447). Karin Pervić. 156. (1495). Karin Surlić. 204. (1513). — *Ne znam jeli uopće isto što lat.* Carinus, *kao što jest u ovom primjeru:* Numerijan, Prob, Kar, Karin. J. Kavańin 27a.

2. KARIN, *m. selo u Dalmaciji u kotaru benkovačkom.* Repert. dalm. 1872. 6. — *Pomiňe se u knjizi* XVIII *vijeka uz događaje što su bili vijeh*

prije. 1688. ove godine poče rat bečki i odma prve godine kavalir Stojan Janković osvoji vas kotar, to jest Zemunik, Nadin, Vranu, Islam, Karin i Obrovac. Norini 83.

1. KARINA, *f. ime mjestima.*

a. *selo u Bosni u okrugu Donje Tusle.* Statist. bosn. 94.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Karini. Sr. nov. 1870. 119.

2. KÀRÎNA, *f. vidi* kolumba. — *Riječ romanska od lat.* carina. — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka.* Od koga na more vlače se karine. M. Vetranić 1, 135.

KARINANI, *m. ime plemenu.* — XV *vijeka.* Ivanъ Marković odъ plemena Šubićъ, Juraj Dujmovićъ od plemena Karinani. Mon. croat. 147. (1492). — *Može biti da treba čitati* Karińani *jer u istom se spomeniku piše* ludi, ludmi *mj.* ļudi, ļudmi.

KARINCA *(ili* Karinka?), *f. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Livada u Karinci. Sr. nov. 1878. 1027.

KARINČIĆ, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Ivana Karinčića. Mon. croat. 267. (1572).

KARINKA, *vidi* Karinca.

KARINOV, *adj. koji pripada Karinu (vidi* 1. Karin). Petr sin Karinov. Mon. croat. 142. (1490).

KÀRÎNTIJA, *f. vidi* Koruška, *lat.* Carinthia, *tal.* Carintia. — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Mikaļinu* (Karintija, zemļa ‚Panonia superior, Carinthia') *i u Bjelostjenćevu* (Karintija, koruška zemļa ‚Carinthia, Panonia superior'). Sva Alemanija, Austrija, Stirija, Karintija ... F. Glavinić, ovit. 188b.

KARIŃANI, *vidi* Karinani.

KARIŃANIN, *m. čovjek iz sela Karina (vidi* 2. Karin). — *Množina:* Karińani. — XVIII *vijeka.* Bratja Karińani svi skupa kakono čele u malo vrimena ogradiše manastir. Norini 76.

KARIŠIČIŠTE, *n.* ńiva ili mjesto gdje je lańskog ļeta karišik *(vidi* karišik, b) rastao. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KARÌŠIK, *m. mješanija, izmiješano koješta, tur.* karyšyk *(adj.), pomiješan, izmiješan.*

a. *sa značenjem sprijeda kasnijem.* — *U Vukovu rječniku:* izmiješano koješta ‚das gemengsel' ‚mixtura'. — Zob i pir smiješan, to zovu ‚karišikom', ovu smjesu skupa i siju. Vrlo južan snijeg pomješan s blatom zovu i to karišikom. ‚Nemoš po ovom karišiku maknuti'. *u Lici.* J. Bogdanović. — *U naše se vrijeme upotrebļava u mušici ova riječ sa značenjem: komad što je sastavļen od svakakvijeh različitijeh komada.*

b. *vrsta pšenice, isporedi* karašik. Karišik (turski), Triticum monococcum L. (Vodopić). B. Šulek, im. 141. Karišik ‚der spelten'. J. Bogdanović.

c. *ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 153.

KÀRIŠKÔVNICA, *f.* kruh od karišika ukuvan. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KÀRÎŠNICA, *f. u Vukovu rječniku:* rijeka u Dalmaciji između Velebita i ravnoga Kotara.

KARÌTÂ, KARÌTÂD, KÀRITAS, KÀRITAŠ, *vidi* karitat.

KARÌTÂT, *f.* caritas, *ļubav, milost, milosrđe (u teologičnom smislu, toliko o Bogu prema ļudima, koliko o ļudima među sobom).* — *Riječ je latinska ili romanska (tal.* caritȁ, caritate, caritade *od* caritatem) *koja je dobila u našemu jeziku i druge oblike, osim* karitat *(vidi* b, c, d).

a. karìtât, *od* XVI *vijeka kod pisaca Dubrovčana i Kašića (koji hoće da piše dubrovački).* Studenac od karitati. Zborn. 46b. Karitati vas se napuni. 71b. Onaj sveta duša božastvena karitatju nestvorenom i neizrečenom ocu Adamu s velikom ļubavju prignu se. 96a. Bi tegnut od neizmijerne karitati. B. Gradić, djev. 15. Užežena u goruštoj ļubavi od svete karitati. A. Gučetić, roz. jez. 90. Goruštom ļubavi od prisvete karitati užežen. 207. Slijediti put od karitati prisvete. roz. mar. 222. Urehami duhovnimi, a to karitatju, umiļenstvom ... Nauk brn. 11a. Hvale mnogoj karitati mi rańeni htijmo uzdati. B. Kašić, nač. 51. Božje milosrdje, koje je oslobodilo čovjeka s tolikom karitati od grijeha. M. Orbin 87. — *U naše vrijeme u Dubrovniku znači milost, milosrđe, n. p.* ‚Učini to za karitat, od karitati', *pa i milostinu:* ‚Dati, dijeliti karitat'. P. Budmani. *ovo značenje ima i u Istri.* Naša sloga. 15, 46.

b. karìtâd, *f. od* XVI *vijeka kod sjevernijeh Dalmatinaca i Bokeļa.* O ļubavi to jest karitadi sagrešuje človȅk. Š. Budinić, sum. 30a. Karitad nigdar ni bila pres ļubavi, ni ļubav pres karitadi. Nauk brn. 17a. Griješi smrtno suprot karitadi. B. Kašić, src. 62. Kôm se očitova ne samo velika karitad s. Inacija. iń. 88. Što god se s karitadi čini. nasl. 25. Uzmnožite se u karitadi. per. 202. Da bi jemal milošću ali karitad prema iskrńemu. P. Radovčić, nač. 60. Učinim ate od karitadi i ļubavi. 867. Ļubav karitadi čini da ... P. Radovčić, ist. 99. At od ļubavi ili karitadi. L. Terzić 68. — *vidi s na kraju.* Ko ne zna za karitad ne zna ni za Boga *(u Boci).* V. Bogišić, zborn. 314. — *U Boci se govori i u osobitom smislu. to ima i u Vukovu rječniku:* karìtâd, karitáda, m. vide žalost: ‚Ajte na karitad!' (sovu kad ko umre) *s dodatkom da se govori u Paštrovićima (Vuk misli da je muškoga roda i bļeši drukčijī akc. u gen. sing., ali to sve nije pousdano, jer po svoj prilici Vuk je samo čuo nom. i acc. sing. kao što je i u primjerima).* Onomlani kad činahu karitad pokojnome knezu Dumu. Pravdonoša. 1851. 21. Karitad, ovo je običajna riječ u narodu kad se jede i pije za upokojeńe mrca. 21. Kad bi domaćin od kuće umro, da mu se ima činiti karitad t. j. da jede i pije cijelo selo. 82.

c. karìtâ, *sam talijanski oblik* caritȁ *i to u nom. ili u acc.* — *U dva pisca Dubrovčanina* XVI *i* XVII *vijeka.* Kojega jest mir karita. A. Gučetić, roz. mar. 275. Na karita ima te vele pokrenut. I. Držić 153. — *I u naše se vrijeme u Dubrovniku čuje kao nom. i acc.* ‚Ovo je karita što se čini iskrńemu'. ‚Učinit karita siromahu'. ‚Za karita'. P. Budmani.

d. kȁritas *i* kȁritaš, *sama latinska riječ.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Od ļubavi koja se zove karitas. Š. Budinić, sum. 26a. — Ļubav koja se zove i narêčaje karitaš. 26b. 59b.

1. KARITI, karim, *impf. vidi* karati. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka (možebiti samo radi slika).* Mlogi ima plemenitu ženu, dobru, lipu i vrlo poštenu, al' ju sobom on isti pokvari, jer ju često nagriza i kari. M. A. Reļković, sat. H8b. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer* XVI *vijeka, ali se ne zna, pripada li amo, ili odgovara presentu* karem *kod* karati, *ili bi išlo pod* 2. kariti: Da samo ga *(rasum),* gospo, grubiš jednom vele malom stvari, reću t', bi' me ali kari, tko te ļubi er ne ļubiš. A. Čubranović 153.

2. KARITI, kȁrîm, *impf. vidi* karecati. — *Djetińa riječ načińena od tal.* caro, *drag.* ‚Ako hoćeš da ti dam što ištеš, lijepo me kari' *(kašu n. p. ženske rasmaženome djetetu).* P. Budmani. — *vidi i drugi primjer kod* 1. kariti.

KÀRITI SE, kȁrîm se, *pf. brinuti se.* — *Postaje od* 3. kar. — *U naše vrijeme.* Ni se kari, moja stara majko, dok ne vidiš mene kod mog dvora. Nar. pjes. vuk. 3, 181. Kȁriti se, brinuti se. ‚Nemoj se kariti'. S. Vulović.

KARIV, *adj. kaji zaslužuje karańa.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚reprehensione, animadversione dignus'. — *nepousdano.*

KARIVAROŠ, *m. ili f.? selo u Hrvatskoj u županiji sagrebačkoj.* Rasdijeļ. 85.

KARIŽIJA, *f. vidi* karińa. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Peča od karižije prodavaš po petnaest. B. Kašić, zrc. 78. Trgovac prodava veće od naj više cijene karižiju. 86. Jeli kamata, kad trgovac zaimļe jednomu sto dukata s pogojajom da polovicu od ńih uzme toliko karižija od kojijeh ovi ne ima potrebu. 88.

KÀRIŽINA, *m. vidi* karigalo. — *U naše vrijeme u Istri.* J. Bogdanović.

KARKA, *f. vidi* karba. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (karka, karańe, cargańe, karba, kar, inada, pretеńe, nadgovarańe ‚litigium, contentio, rixa, altercatio, controversia, dissensio, lis, jurgium, commutatio verborum, eris') *i u Jambrešićevu* (‚jurgium, contentio'). V karki čuješ ko zlo ime koje te se lahko prime. P. Vitezović, cvit. 91.

KARKARI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Livada u mestu Karkarima. Šr. nov. 1873. 1027.

KARKAS, *m. u Stulićevu rječniku:* v. tobolac. — *Jamačno je ista riječ što* karkaš, *ali nije pousdana.*

KARKAŠ, *m. vidi* trkač, *tal.* carcasso. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. tok, 2.

1. KÀRKAŠA, *f. tal.* carcassa, *nekakva vrsta lubarde, bumbe (vidi* 2. bumba). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, ali vidi i* karkašiti. S tim bumbe, granate, balote, karkaše kot z oblaka krupi po gradu padaše. M. Kuhačević 110.

2. KÀRKAŠA, *f. tal.* carcassa, *stari brod koji ne može više jedriti.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *vidi i:* Karkaša je prestarjela lađa ili brod koji ne vaļa više za posla. V. Bogišić, nar. pjes. 869ª.

KÀRKAŠITI, kȁrkašîm, *impf. biti (n. p. grad) karkašama, vidi* 1. karkaša. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Paka čini vaļati vrle zide od Novoga, a od mora karkaši tvrde kule po Novomu. Nar. pjes. bog. 178.

KÂRLA, *m. vidi* 1. Karlo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Karla erceg od Lorene. I. Zaničić 90. Na vrata svetog Karle zvana. 91.

KARLAN, *m. ime muško.* — *U rukopisu* XIII *vijeka prepisanu* XVI. Sudac Karlan. Mon. kroat. 6. Sudac Ričard i Karlan. 18. (1275 *prepis.* 1546).

KARLAST, *adj. vidi* karlav. — *U Bjelostjenčevu rječniku kod* karlav, *i u Stulićevu:* karlast, karlav, v. raakosman.

KARLAV, *adj. u kojega je duga i zanemarena kosa.* — *isporedi* karlast. — *Riječ je jamačno novoslovenska, jer u ovom jeziku ima i* karle, *duga kosa.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* karlav, karlast ‚pulsis aut neglectis crinibus', *i u Stulićevu kod* karlast.

KARLETIĆ, *m. presime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ženi majka Karletić-Jovana. Nar. pjes. marj. 148.

KÁRLI, *adj. brižan, tur.* qahrly. — *vidi* 3. kar. — *U Vukovu rječniku:* ‚bekümmert' ‚sollicitus', vide brižan.

1. KÂRLICA, *f. poveća drvena zdjela.* — *Vaļa da postaje od ńem. (avstr.)* kärle, kärl, *srvńem.* kerlîn, *dem.* kar, *zdjela.* Matsenauer. — *U naše vrijeme (ali vidi i* karličica), *a između rječnika u Vukovu* (‚die mulde' ‚alveus'). Domaćin pokupi sve one svijeće u jednu rukovet i usadi u žito koje stoji na sofri u kakvoj karlici ili u čanku. Vuk, živ. 4. U Srbiji se po varošima umiva nad leđenom a po selima nad karlicom. Vuk, kovč. 84. Domaćica ih nudi u mlekare da plave karlice. M. Đ. Milićević, slav. 67. Jevrem je sa karlicu kukuruza ubio svoga rođenoga brata. zlosel. 231. — *U prenesenom smislu.* Koji *(potok)* nakvašava odveć pitomu i livadnu karlicu između planina. Glasnik. 48, 886. — *Kao ime mjestu (u Srbiji u okrugu kragujevačkom).* Niva u Karlici. Sr. nov. 1866. 372. *isporedi* Karlice.

2. KARLICA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. patuļica. — *Riječ, koju je jamačno Stulli useo iz kakva ruskoga rječnika.* — *isporedi* 2. karlo. — *sasma nepousdano.*

KÂRLICE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 170.

KARLIČANIN, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Radovan Karličanin. Rat. 179.

KÂRLIČICA, *f. dem.* 1. karlica. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Uzamši karličicu s vodom poče mu noge prati. M. Divković, bes. 598ᵇ.

KARLIČKI KAMEN, *m. vrh u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 2.

KARLIĆI, *m. pl. zaselak u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Rasdijeļ. 48.

KARLÍSÂŃE, *n. djelo kojijem se karlisa.* — *U Vukovu rječniku.*

KARLÍSATI, kȁrlîsâm, *impf. često izlasiti i ulasiti.* — *Nepoznata postańa (jeli postalo od* karli?). — *U Vukovu rječniku:* ‚oft aus- und eingehen'.

1. KÂRLO, *m.* Carolus, *ime muško, ńem.* Karl *(možebiti preko tal.* Carlo). — *isporedi* Karal. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Karьlo ‚Carolus'). Kьdi idêhu na Karla. Mon. serb. 177. (1368). Otь kraļa ugrьskaago Karьla. Danilo 227. Smutńa v ugrskom kraļevstvi velika po kraļi Karli *(skraćeno* Krli) koga ubiše Ugre. Mon. croat. 318. (1387). Našega vernoga sluge vitesa Karla. Mon. croat. 95. (1464). Kim obrani od cesarske velikoga Karla sile puke slovinske *(Leh).* I. Gundulić 427. Ono Karlo Hotjević je vojevoda slavni od Vilne. 442. Koji pod Karlom se vojvodom zbirahu. I. T. Mrnavić, osm. 45. Karlo Mańo dokli jaki ote im kneštva. P. Kanavelić, iv. 877. Pod zapovid Karla duke od Lorene. Radojević 8. U pohvaļenoj župi od Milana od svetoga Karla. M. Bijanković 22. Žive Rusić još don Karlo. J. Kavanin 98ᵇ. Čim je Karlo kraļ živio. 129ᵇ. Gundul, ovo lani služeć kraļu Karlu trećem'. 187ᵇ. Pod Velikim Karlom žestok ki imaše rat. 238ª. Filip jedinoga Karla sina hoti smaknut. 344ᵇ. Moli Karla kraļa. S. Badrić, ukaz. 56. Dojde Karlo nikoji

Solenka. M. A. Reļković, sat. H2b. Karlo Maroević. Norini 65.

2. KARLO, *m. u Stulićevu rječniku:* v. zaprtak *s dodatkom da je uzeto iz nekakva rusinskoga bukvara (usporedi rus.* карло, *češ.* karle, karlík, *poļ.* karzel, karlę, *lit.* karla, *sve od stvnem.* karal, *čovjek, novovnem.* kerl, *engl.* churl). — *Riječ je ruska i po tome nepouzdana.*

3. KÂRLO, *m.* Homarus vulgaris Edw., *usporedi* jastog. — *Neposnata postaña. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KARLOBAG, *m. vidi* 1. Bag *(tal.* Carlobago, Carlopago). Schem. segn. 1871. 81.

KÂRLOV, *adj. koji pripada* Karlu. Juraj sin Karlov. Mon. croat. 72. (1448). U Kuščićih Karlov vijenac. J. Kavañin 327b. Kazao si grihe Karlove. J. Filipović 8, 130a. I provede tri šćeri Karlove. Nar. pjes. vuk. 1, 888.

1. KÂRLOVAC, Kârlôvca, *m. ime mjestima. — usporedi* Karlovci. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. — Postaje od* Karlov *nastavkom* ьcь.

a. *u Hrvatskoj. a) grad u županiji zagrebačkoj (lat.* Carolostadium, Carlostadium, *ńem.* Karlstadt). Razdijeļ. 90. — *od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚Karlstadt' ‚Carlostadium', cf. Karlovci). Pri Korani gdi je sada Karlovac. P. Vitezović, kron. 164. Karlovac tvrdjavu Karol herceg čini načińati. 165. — *može biti da amo pripadaju i ovi primjeri:* Veće s kćercom bana od Karlovca. Nar. pjes. juk. 509. Od Karlovca tvrđeg grada nema. Nar. pjes. petr. 2, 24. — *b) kajkavski* Karlovec, *selo u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. 97.

b. *u Slavoniji. a) vidi* Karlovci. — *od prije našega vremena, a između rječnika u Daničićevu* (Karьlovьcь, mjesto u Srijemu Karlovci). Skupiše se u Sremь u varošь Karlovacь, da čine mirь. Okáz. pam. šaf. 88. Ruma, Irig, Zemun, Mitrovica i Slankamen dol nižje Karlovca. M. A. Reļković, sat. B8a. U skupu od Karlovca. A. Tomiković, živ. 100. Ode pravo preko Srema ravna, a kad dođe ka Karlovcu gradu. Nar. pjes. vuk. 2, 850. Treći puti ka vlaškom Karlovcu. Nar. pjes. juk. 512. *može biti da amo pripada i:* Karlovьcь. odmah sa tim Kruševolь, Beogradь. S. Novaković, pom. 184. — *b) pusta u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 185.

c. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 64.

d. *ovako se negda zvalo selo Čitluk u Hercegovini (vidi* Citluk, *b) ee)).* ‚Čitluk (antiquis Karlovac)'. Schem. herceg. 1873. 101.

2. KÂRLOVAC, kârlôvca, *m. u Vukovu rječniku:* nekakav talijer ‚art österr. thaler' ‚numi genus'. — *Postaje i akc. kao kod* 1. Karlovac.

KÂRLOVAČKÎ, *adj. koji pripada Karlovcu, Karlovcima, Karlovu.*

a. *koji pripada Karlovcu, vidi* 1. Karlovac, a, *a). — U Vukovu rječniku:* ‚karlstädter' ‚carlostadiensis'.

b. *koji pripada Karlovcima (vidi* Karlovci, a, *a)). — Između rječnika u Vukovu* (‚karlowitzer' ‚carlovicensis'). Tako Hrvati olakotiše mir karlovački (26 siječńa 1699). M. Pavlinović, rasg. 42.

c. koji pripada selu Karlovu. V. Arsenijević.

KÂRLÔVCI, Kârlovâcâ, *m. pl. ime mjestima. — Akc. kaki je u nom. taki je u ostalijem padežima, osim gen. — Upravo je kao množina prema* 1. Karlovac, *te se s ovijem imenom i miješa, vidi* 1. Karlovac, b, *a). — Između rječnika u Vukovu:* 1. ‚Karlowitz (in Sirmien)' ‚Carlovicium'. 2. (gorńi) vide Karlovac, *i u Daničićevu:* Karьlovьci, mjesto u Srijemu: manastiru je Krušedolu dao Jovan despot 1496 ‚mêsto Karlovce' (Mon. serb. 541). *može biti da ovaj primjer pripada pod* a, *b).*

a. *u Slavoniji u okrugu srijemskom. a)* Karlovci (dońi *ili* srijemski), *grad (lat.* Carolovicium, Carlovicium, *ńem.* Karlowitz). Razdijeļ. 154. (1736) priide patrijarhь Arsenije u Karьlovce. Glasnik. 22, 15. Tekija je crkvica između Varadina i Karlovaca, a ja sam ovu pjesmu pisao u Karlovcima. Vuk, nar. pjes. 2, 254. — *b)* Karlovci novi, *selo.* Razdijeļ. 147. — *Može biti da pripada i k jednom i k drugome:* Karlovьci, selo; mêsto na Dunavê; Karlovce, sa godinom 1632. S. Novaković, pom. 134.

b. *vidi* 1. Karlovac, a, *a). — U Vukovu rječniku.*

KARLOVČACI, *m. pl. ime mjestu, usporedi* Karlovci, a, *b)* i Karlovčić. — *Prije našega vremena.* Karlovьčaci (selo Srêmь); (palanka, Srêmь). S. Novaković, pom. 134.

KÂRLOVČANIN, *m. čovjek iz Karlovca, Karlovaca, Karlova. — Množina:* Kârlovčani.

a. *čovjek iz Karlovca, vidi* 1. Karlovac, a, *a). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚Karlstädter' ‚Carlostadiensis'). Karlovčani i Pokupci grad i varoš Tudorovo požgaše i porobiše. P. Vitezović, kron. 208. Sada za ńim Karlovčanin ide, silni junak Gvozdanović Vide. Š. Štefanac 29.

b. *čovjek iz Karlovaca, vidi* Karlovci, a, *a). — Između rječnika u Vukovu* (‚Karlowitzer' ‚Carlovicensis'). Karlovčanin i Karlovkińa. Vuk, nar. pjes. 1, 512.

c. čovjek iz Karlova u Banatu. V. Arsenijević.

KARLOVČIĆ, *m. selo u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. 152.

KARLOVE LIVADE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 170.

KÂRLOVICA, *f. Karlova žena. — U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Nego me je porodila Dorotija Karlovica *(govori Ivan Karlović).* Nar. pjes. bog. 90.

KÂRLOVIĆ, *m. prezime po ocu Karlu. — Od* XV *vijeka.* Juraj Karlović *(na istoj strani stoji i:* Juraj sin Karlov). Mon. croat. 72. (1448). Miklauš Karlović. 133. (1487). Ivan Karlović knez lički. P. Vitezović, kron. 137. Ivan Karlović hrvatski ban. 140. Migdolca i Druželja, Karlovića, naše dike. J. Kavañin 99b. Jutro rano podrani soko Ivan Karloviću. Nar. pjes. bog. 89. Ovi Karlović u naprida ne ima se zvati Karlović već Ercegović. A. d. Costa 1, 163. Dva se mila iz mlada gledala, mala Manda i Karlović Ivan. Nar. pjes. vil. 1868. 588. Sestrica Iva Karlovića. Nar. pjes. istr. 2, 24.

KÂRLÔVKA, *f. vidi* Karlovkińa, b. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Besedila Karlovka devojka. Nar. pjes. vuk. 1, 635.

KÂRLOVKIŃA, *f. žensko čeļade iz Karlovca, Karlovaca, Karlova.*

a. *iz Karlovca, vidi* 1. Karlovac, a, *a). — U Vukovu rječniku:* ‚Karlstädterin' ‚carlostadiensis mulier'.

b. *iz Karlovaca, vidi* Karlovci, a, *a). — između rječnika u Vukovu* (‚Karlowitzerin' ‚carlovicensis mulier'). A što su mi Karlovkińe bele rumene? Nar. pjes. vuk. 1, 512.

c. ženako čeļade iz Karlova. V. Arsenijević.

KÂRLOVO, *n. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 94. — *Vaļa da je isto što se pomińe prije*

sašega vremena. Karlovo. S. Novaković, pom. 134.

KÀRLJIV, *adj. koji se često ili rado kara.* — *Od* XV *vijeka (vidi* 2), *a između rječnika u Vrančićevu* (‚litigiosus'), *u Belinu* (‚contentioso, litigioso' ‚contentiosus' 228ª; ‚litigoso, litigatore, che spesso litiga' ‚litigiosus' 441ᵇ; ‚rissoso, inclinato a risse' ‚rixosus' 626ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* karliv ‚rixosus, contentiosus, jurgiosus, litigiosus'), *u Voltiđijinu* (karliv ‚rissoso, contenzioso' ‚zankend'), *u Stulićevu* (‚rixosus, litigiosus, litium cupidus, contendens, rixans').

1. *adj.*

a. *o čeljadetu.* Dim, kuća kapljiva, domaćin će kućan i žena karljiva izgone gosta van. N. Dimitrović 16. Ali ću imat ženu karljivu ali lakomu. M. Držić 397. Da ne budu karljivi. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 118. paul. tit. 3, 2. Da j' mahnita i puziva, smeća od mira i karljiva. M. Orbin 26. Žena karljiva. M. Gazarović 24. Od žene karljive i kuće kapljive ukloni me Bože! (D). Poslov. danič. Karljiva ljuta moma. J. Kavanin 406ᵇ. Stati u svojoj kući s karljivom i nemirnom ženom ne može se. A. d Bella, razgov. 219. Bolje je pribivat u pustiñi nego ženom karljivom i srditom. J. Filipović 8, 240ᵇ. Krotki imenuju se, koji nisu karljivi, svadljivi, tužljivi, mrmljavi. I. Velikanović, uput. 3, 525.

b. *o jeziku, o riječima.* Karljiv jazik. Nauk. brn 20ᵇ. Ako *(si govoril riči)* karljive braneći tvrdo svoju rič. P. Radovčić, nač. 588. Varaju neočkvrnene s riječma dvostrukijem i karljivijem. M. Radnić 232ᵇ.

2. *adv.* kàrljivo. Vazda karljivo i neskladno čiñahote. Bernardin 100. deuteron. 31, 27.

KÀRLJIVAC, kàrljîvca, *m. karljiv čovjek.* — *U Belinu rječniku:* ‚contentioso, litigioso' ‚contentiosus' 228ª; *u Bjelostjenčevu: kajkavski* karlivec, karavec, karalac ‚altercator'; *u Stulićevu us* karljiv.

KÀRLJIVICA, *f. karljiva žena.* — *U Belinu rječniku:* ‚contentiosa, donna contentiosa' ‚mulier rixosa' 225ª, *i u Stulićevu us* karljiv. Oslobodi, Bože, žene karljivice i kuće kapavice. Nar. riječ u Bosni. Đ. Šurmin.

KÀRLJIVOST, *f. osobina onoga koji je karljiv.* — *Od* XVI *vijeka.* Nenavidost, ubojstvo, karljivost. Naručn. 85ª. Karljivost, utvrdnutje, nesložnost. 85ᵇ.

KARMÁĜIN, *m.* crvena ira. u Banatu.

KARMAN, *m. vidi* 1. Karaman, 1. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Prognaše Čerkase, Karmane. M. Vetranić 1, 45.

KARMATINSKE, *nejasna riječ u rukopisu* XVII *vijeka; može biti da treba čitati* karmaš-. Deset čizama karmatinske. Starine. 11, 145. (1686).

KARMAZANAC, karmazanca, *m. ime biljci.* Karmazanac (carmoisin), Phytolacca decandra L. (Orfelin), v. Krmez. B. Šulek, im. 141. — *Ali u primjeru (onako kao što sam našao zabilješeno, a nemam same knige) istoga pisca na kojega se posivše Šulek stoji* karamzanac. Naberi zrelih bobica od zove ili karamzanca. Z. Orfelin, podr. 222. — *Radi postaña vidi* karmažin.

KARMAZINA, *f.* remenci razne boje kojima se opanci odozgor po dužini prepliću. u Posavini. F. Hefele. — *Valja da su isprva bili crveni, vidi* karmažin.

KARMAŽIN, *m. vidi* kajser, *tiem.* karmesin (leder). — *Radi postaña vidi* 1. grimiz. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚charmasynum, charmasyna pellis', *i u Jambrešićevu:* ‚charmasyna pellis'. — *Može biti isto značenje i u jednom primjeru* XVIII *vijeka, ali bi moglo biti i crveno sukno.* Karmažin 2. f. Glasnik. II, 4, 5. (1728).

KARMAŽINSKI, *adj. vidi* grimizan, *a).* — *Postaje od* karmažin. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚charmasynus', kakti karmažinska svila, karmažinske farbe vino.

KÀRMÊL, *m.* Carmelus, *gora u Palestini.* — *isporedi* Karmil. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚Carmelo, monte così detto' ‚mons Carmelus' 178ª). Lipost Karmela i Sarona. Bernardin 5. isai. 35, 2. Ljepost Karmela i Sarona. N. Raňina 16ᵇ. Od gore Karmela. Đ. Baraković, vil. 268. Glavu kô vrh od Karmela. J. Kavanin 521ª. O planine od Karmela nebeskoga lipoto. F. Lastrić, test. 162ᵇ. Karmel mlogim čudesi proslavljen. 246ᵇ. Početak će prilikuje brdu od Karmela. 246ª.

KARMELÌTÂN, karmelitána, *m. vidi* karmelitanin. — *U Šulekovu rječniku:* ‚carmeliter'.

KARMELÍTANIN, *m. fratar reda što se osnovao na gori Karmelu* XI *ili* XII *vijeka.* — *Množina:* karmelitani. — *Od* XVII *vijeka (ali pošto u jedinom primjeru ima samo plur.* karmelitani, *ne zna se, pripada li amo ili pod* karmelitan), *a između rječniku u Belinu* (‚carmelitano' ‚carmelitanus' 178ª). Sveti redovnici od razliki redova, kano dominikani, frančeskani, augustinijani, karmelitani. I. Ančić, ogl. 80.

KARMELÌTÂNKA, *f. dumna reda karmelitanskoga.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚carmeliternonne'.

KARMELÌTÂNSKÎ, *adj. koji pripada karmelitanima.* — *U Belinu rječniku:* ‚carmelitano' ‚carmelitanus' 178ª.

KARMÈLÎTSKÎ, *adj. vidi* karmelitanski. — *U Šulekovu rječniku:* karmelitski red ‚carmeliterorden'.

KÀRMÊLO, *m. ili n.? vidi* Karmel, *tal.* Carmelo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sliš' me, Hermo i Karmelo! J. Kavanin 227ᵇ.

KARMÊLSKÎ, *adj. koji pripada Karmelu.* — XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (gora karmelska ‚Carmelo, monte così detto' ‚mons Carmelus' 178ª). Pride žena... na goru karmelsku. Bernardin 57. 4reg. 4, 25. Dođe jedna žena... na goru karmelsku. N. Raňina 75ᵇ.

KÂRMEN, *m. uprav je isto što* Karmel, *ali u ovom obliku stoji kod katolika us ime bogorodičino:* Marija *ili* Gospa od Karmena *(španj.* Carmen, *tal.* Cármine), *te se svetkuje* 16 *julija.* — *isporedi* Karmin. Nu kako ćete zamisliti da će ona *(Marija)* pri naj većoj vašoj potrebi ostavit vas, svoje sinove od djetinstva u će skupštini zapisane, vas svoje sluge i vojnike u družbi neočkvrnena od sačeća, od rozarija i Karmena? B. Zuzeri 170. — *U Dubrovniku ima crkva Gospe od Karmena, pa se zove* Karmen *i sama crkva i dio od grada u kojemu je.* P. Budmani.

KARMENIĆ, *m. prezime.* — *Pomiče se* XVIII *vijeka.* Kamo Stjepan Crnogorac i ostali Karmenići? J. Kavanin 281ᵇ.

KARMETOV, *m.* podmeće se pod potplat, kad se obrezuje obrezačem, da se ne poreže oglava. u Valpovu.

KARMIL, *m. vidi* Karmel, *grč. Κάρμηλος.* Ilija se pope navrh Karmila. Đ. Daničić, 1car. 18, 42. Vasan i Karmil ogolješe. isai. 33, 9.

KARMILSKI, *adj. koji pripada Karmilu.* Saberi k meni svega Izraila na goru karmilsku.

Đ. Daničić, 1car. 18, 19. Dođe k čovjeku Božijemu na goru karmilsku. 2car. 4, 25. Krasota karmilska i saronska. isai. 35, 2.

1. KÂRMIN, *m. vidi* Karmen. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Koji su upisani u bratinstva kako reku u skule ili prisvetoga rožarija ili od Karmina. J. Filipović 8, 275a.

2. KÀRMÎN, karmina, *m. crveno (rumeno) mastilo što se vadi iz crvaca* (Coccus cacti L.). — *Tuđa je riječ.* — *U naše vrijeme kod pisaca.* Karmin, chem. ‚carmin', tal. ‚carmino, carminio', frc. ‚carmin', egl. ‚carmine'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÂRMINA (karmina), *f. vidi* daća, 2, a. — *Jamačno je lat.* carmina, *pjesme.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* karmina, mrtačka gozba ‚silicernium, parentalia, epulum funebre, ‚exequiae'; *u Jambrešićevu:* ‚parentalia'; *u Vukovu:* vide dâća *s dodatkom da se govori po zapadnijem krajevima.*

KARNEOL, *m. vidi* kornijola, *ńem.* karneol. Zbornik zak. 1858. 1056. ‚Karneol', min. srdolik r., karneol. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. KÀRNÊR, Karnéra, *m. tal.* Quarnero, *more među Istrom i istranskijem i dalmatinskijem otocima.* — *U Mikaljinu rječniku:* Karner, more kod Istrije ‚Carnero' ‚Sinus liburnicus, polaticus et flanaticus vel flanonicus'; *u Bjelostjenčevu:* ‚flanaticus, flanonicus, palaticus, l. liburnicus sinus'.

2. KARNER, *m. u Bjelostjenčevu rječniku:* v. torbica. — *tal.* carniere.

KARNÈVÂL, karnevála, *m. tal.* carnevale, *pokladi.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Naj poslidńi dan od poklada oli ti karnevala. M. Dobretić, bogosl. 490. — *Ima i u Dubrovniku s nom.* karnèvô (l *se na kraju riječi mijeńa na* o, *pa* ao *po dubrovačkom govoru postaje* ô), *i znači načińen od slame i od krpina kip što se sadńi dan od poklada nosi po gradu pa se na svrhu izgori.* P. Budmani.

1. KARNI, *adj. vidi* karli. — *Komp.:* kàrnijî. — *U naše vrijeme u Bosni.* Bio je zamišljeniji i sve karniji. Bos. vila. 1890. 345.

2. KÂRNÎ, *adj. uprav koji pripada karańu; upotrebljava se u naše vrijeme kao pridjev uz* zakon, sud, kazan *itd. u onijem slučajevima, kad (napose od općijeh kasnenijeh ili političkijeh zakona) starješina u ńekom krugu (n. p. kod vojske, u kakvom uredu, u školi itd.) sudi i pedepše mlađega radi čega što je u onom samom krugu sgriješio (ńem.* disciplinar). — *isporedi* karnostan. — *Načińeno od* karati. — *U Šulekovu rječniku:* karni sud ‚disciplinargericht'; karna vlast ‚disciplinargewalt'; karna istraga ‚disciplinar-untersuchung'.

KARNOSTAN, karnosna, *adj. vidi* 2. karni. — *U pisaca našega vremena.* Po propisanom načinu naređivat istrage karnosne. Zbornik zak. 1858. 182. Karnosno-vojnički zakon. 1869. 152. Sudac koji povrijedi dužnosti što mu nadleže pada pod kazan karnosnu. kazni karnosne jesu: ukor, premještaj pod kazan i otpust od službe. Zbirka zak. 1, 201.

KÂRNIJA, *f.* Carnia, *latinska riječ kojom se shvaćaju sadašńa Koruška i Kranska.* — *U spomeniku* XIII *vijeka (u posnijem prijepisu) kao da znači samo Koruška.* Kapitan Frjula, Istrije, Karnije i Karnijole. Mon. croat. 4. (1275 *prepis.* 1456).

KARNÌJÔLA, *f. srlat. i tal.* Carniola, *Kranska.* — *Od* XIII *vijeka (vidi kod* Karnija). Kapitan Frjula, Istrije, Karnije i Karnijole. Mon. croat. 4. (1275 *prepis.* 1546). U stranah vojvodstva Karnijole. F. Glavinić, cvit. xv. Sva Alemanija, Austrija, Stirija, Karintija, Karnijola . . . 138b. U Kamniku od Karnijole. 177a.

KARNIZIĆ, *m. vlasteosko prezime u Dubrovniku, tal.* Caranese, *vidi* Annales ragusini nod. 151. 182. — *U spomeniku* XIII *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* Karьnizićь, vlastelin dubrovački ‚Petrь Karьnizićь' u veļem vijeću 1258 (Mon. serb. 40).

KARNUTEŽ, *m. prezime.* — XVII *vijeka.* Otac Ivo Karnuteš. I. Ančić, svit. 249.

KÁRŃA, *f. vidi* karańe, b. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚grida di parole' ‚jurgium' 358b) *i u Stulićevu* (v. karańe). Gotov kô baba na karńu (Z). Poslov. danič. Uklańa karńe, psovke, natjecańa. S. Rosa 69a. Sveđ vika, sveđ karńa, sveđ psovke . . . A. Kalić 369. Više karńe i psovaka. 380. Zajamac zla dužnika tišti molbam, prijetńam, karńam a na svrhu pravdom. 578.

1. KÁRO, *m. muško ime tursko.* — *Akc. se mijeńa u voc.* Kâro. — *Vaļa da je ipokoristik kojega imena što počińe riječju* Kara *(vidi kod* 1. kara). — *U naše vrijeme.* A drugo je Karo Regovića. Nar. pjes. vuk. 4, 120. Tade skoči Regovića Karo. 4, 121. Nema ćara ni šićara dok ne dođe Karo iz Mostara: groše daje a zolote prima. Nar. posl. vuk. 204.

2. KÁRO, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 46.

KÀROCA, *f. tal.* carrozza, *vidi* karuca. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kârôcâ. — *U naše vrijeme po zapadnijem krajevima.* Otpraviše końe i karocu. Nar. pjes. vuk. 5, 294. Carica spravi karocu i ponese cara u kamenu pećinu. Nar. prip. vuk. 135. Sede mlada na karocu. Nar. prip. mikul. 7.

KÁROŃA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 61.

KAROPIO, karopila, *m. vidi* karanfil. — *U jednoga pisca iz Makarske našega vremena.* Naše cvijeće vesliđeni karopio. M. Pavlinović, rasl. spis. 206.

KAROS, *m. ime muško.* — *Ima samo posvojni adjektiv* Karosov *u spomeniku* XIV *vijeka.* Krьstь Dobroslavinь Karosove hćere (‚htere') . . . Ja Dobroslava Karosova hći (‚hti') . . . Glasnik. 35, 121.

KAROSOV, *adj. koji pripada Karosu, vidi* Karos.

KAROŠEVINA, *f. ime ńekakvu selu.* — *Prije našega vremena.* Karoševina (selo). S. Novaković, pom. 184.

KAROT, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Župan Karot. Mon. croat. 47. (1395).

KAROVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 11.

KAROVIĆI, *m. pl. ime mjestima.*

a. *selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 118.

b. *selo u Srbiji u okrugu užičkom.* Niva pod Karovićima. Sr. nov. 1875. 742.

KARP, *m. vidi* krap. — *U Mikaljinu rječniku:* karp, riba ‚carpano, pesce' ‚carpana, cyprinus', *i u Stulićevu:* karp, riba *iz Mikaljina.* — *radi oblika nije dosta pousdano.*

KARPAS, *f. u Daničićevu rječniku:* Karьpas, među selu Nebregovu crkve treskavačke obuzimahu ‚vsu Karpasь do Orahova Dola' (Glasnik 18, 371). vaļa da mu je bila planina.

KARPIT, *m. savjes, perde, maj.* kárpit. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* karpit, zaslon, zastor, špaler ‚aulaeum, attalica aulaea, belluata tapetia (a texura belluarum), triclinaria, peristroma, peristroma campanicum, peripetasma, circumstratum, peristromata, stromata valeria', v. šator. 2. karpit zlatom šivan ali pretkan ‚aulaeum babylonicum', *i u Jambrešićevu:* ‚peristroma'.

KARPOC, *m. u Bjelostjenčevu rječniku:* karpoc, riba morska ‚aspratilis'.

KARPOS, *m. ime muško (vlaško).* — *U Daničićevu rječniku:* Карпосъ, između Vlaha koje je car Stefan dao crkvi arhanđelovoj u Prisrenu jednom bješe ime ‚Карпосъ' (Glasnik. 15, 295 *god.* 1848?).

KÀRPUZ, *m. vidi* karpuza. Karpuz, (Karpuza Sabljar), pers. karbuz, ńem. arbuse, rus. арбузъ: anguria, peponi (Kuzmić), Cucumis citrullus Sering. (Sabljar, u Dalmaciji). B. Šulek, im. 141.

KÀRPUZA, *f. pers* cherbuze, *tur.* karpuz, *lubenica.* — *vidi i* karpuz. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (u Boci, a i u Srbiji i Bosni po varošima može se čuti) vide lubenica. Posla ti na peškeš karpuze. Pjev. crn. 181ª.

KARPUZOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Vasa Karpusović. Rat. 148.

KARS, *m. u Bjelostjenčevu rječniku:* kars ili kras, kamen oštar tvrde pećine, v. greben. — *vidi* kras.

KARŠILÀMA, *f. dobrodošlica.* — *Od turskoga glagola* qaršylamak, *stajati suprot koga, sretati, odgovarati itd.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Da Arifu karšilamu učine. Bos. vila. 1887. 375.

KARŠILUK, *m.* sretańe, doček, odgovor; od turskoga ‚karšiluk'. (U Bosni). Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 120.

1. **KÂRTA**, *f. vidi* hartija *i* harta. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȁrâtȃ *(ima i* kártī). — *Od lat.* charta *preko tal.* carta *ili ńem.* karte. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚charta; papyrus'), *u Mikaljinu* (karta, hartija, knjiga ‚carta, papyrus, papyrum'), *u Bjelostjenčevu (pl.* karte ‚chartifolia'), *u Vukovu* (vide hartija *s dodatkom da se govori po zapadnijem krajevima).*

a. *vidi* hartija, *a).* Bude na karte fol slovińska čtit slova. M. Marulić 66. Ter kartom povita *(čašica).* 81. Karte ne bi dosti, ni mańe crnila. B. Armolušić 66. Kartu i pero jur napravi. A. Vitaljić, ist. 1ª. Konopčići al' od karte al' kamičac. 46. Jakno karta tanci da su, to 'e za slabost dosti našu. J. Kavańin 397ª. Gleda list hartije, al' ti karte. M. Zoričić, src. 150. Karta i štampa biti će prilična u svemu ovoj doglasivoj knjigi. A. d. Costa 1, vi. Karta jest od postave oli ti platna. Ant. Kadčić 75. Kus karte u kojoj je pisano ńihovo ime kršćeno. 188. Namaži modru kartu. J. Vladmirović 8. Karta oli ti knjiga. M. Dobretić 394. Frane biše modar kano modra karta. Nar. pjes. istr. 2, 22. Na jedan listić karte zapiše. Nar. prip. vuk.² 213.

b. *list hartije na kojemu se što piše ili je već što napisano, isporedi* hartija, *b) i* harta, *c). gdjegdje se ističe ovom riječi da list vrijedi kao dokumenat, spomenik itd.* Ako bi ki kartu našal gdi su grihi upisani. F. Glavinić, svitl. 106. Mogli bi činiti štampat mnoge karte od ovoga ata. P. Radovčić, ist. 189. Za potvrdjenje ove volje ja N. učinih ovo pismo kako kartu. nač. 891. Učinih ovo pismo, kako kartu, u koj zagovaram i ispovidam sve kako odzgar je rečeno. L. Terzić 71. Blagoslov karte na kojoj se upišu riči. 260. Da se ona karta ima š ńim ukopati. J. Banovac, pred. 44. Pune su karte u kojim se štije... 75. Sada ove to pivaju karte. Š. Štefanac 14. Kome anđeo dade na karti upisano. M. Zoričić, src. 8. Narediviši jim da donesu sve svoje karte koje se u ńiovim kućam nahođaju, toliko od ńiova gospodstva, koliko od zemalja i viteški dila koja su oni i ńiovi stari učinili. And. Kačić, razg. 182. Sa svim tim primalo ćeš stvari naći, koje nisam oli iz knjiga štampani oli iz karata autentikani izvadio. 317. Starcu Mjelovanu ne pokazaše svoje karte s pečatom od vladalaca utvrđene. 317. Kako se u kartam štije. kor. 471. Nađoše jedan zavežaj karata. N. Palikuća 67. Baltazar razdr sve karte i pisma s kojim je kamatu potezo. M. Dobretić 181. Da mu donese u karti upisanu viru. 180. Kako se podpuno vadi iz jedne diplome... i iz drugi mnogi očiti karata... Norini 4—5. Od knjaza mi jednom karta dođe. Nar. pjes. vuk. 5, 408. Da mi napišeš na karti svojom rukom. Nar. prip. vuk. 135. Car dopusti, i starac uljezavši pokloni mu se i poljubi mu ruku i metne mu kartu na koljeno. car usme i pročativši je reče mu... ² 254. Krasno li je na kartu složeno. P. Petrović, gor. vijen. 84. Našli mu karte tajne (= ušli mu u trag). S. Ljubiša, prip. 172.

c. *list u knjizi, isporedi* harta, *d).* Na 1655 kad bih knez poštovane župe Poljic ja Jura Sinovčić... pride k meni statut, karat sedamdeset mańe jedna *o(d)* do*(m)* Marka Vukovića. posli na tisuća šesto i šezdeset kad prida rečeni do*(m)* Marko ovi poštovani statut, mankaše dvi karte. Stat. polj. ark. 5, 807. Kako na karti prvoj. M. Zoričić, osm. 17. U dilu 4 na karti 775. M. Dobretić 72.

d. *geografična (idrografična, topografična) karta, na kojoj je zabilježena naša zemlja ili dio od ńe ili more itd.* — *isporedi* karta, *e),* zemljovid, vodovid. K tomuj mu *(mrnaru)* još trepte svi vlasi na glavi, nesreća kad smete busulo u plavi, naj liše nečesti gdi čine da takoj i karte i šesti izgube razlog svoj. M. Vetranić 1, 128. Ne bi ga u karti od naveganja našao. (D). Poslov. danič.

e. karte od igre, *listići od tvrde (krute) ali ne vele debele hartije na kojima su s jedne strane (s lica) različne slike, a s druge (s naopaka) svagda jednaka slika ili samo boja, te se ńima igraju na vrlo različne načine, isporedi* harta, *f).* — *I u ovom značenu nahodi se od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (karte od igre ‚folia lusoria, cartulae lusoriae'), *u Bjelostjenčevu* (pl. karte ‚chartae l. chartulae lusoriae, aleae'), *u Voltiğijinu* (karte ‚carte da giuoco' ‚spielkarten'), *u Vukovu* (‚die spielkarte' ‚charta lusoria'). Kriva mira, krive kvarte, žara *(sara?)* igre, tere karte. M. Marulić 304. Od karat i od žara dobit. M. Vetranić 1, 118. I karte i žari bješe vam za posal. 2, 388. Nemoj igrati na karte. I. Držić 72. Igranje na karte. M. Bijanković 95. Neka se sa svim ustegnu od karat. 105. Meju kartam' gdi smućeno svo'e na karte zaigraju. J. Kavańin 172ª. *(Kartar)* meće karte i razdira, trepje nogom, grize usne. 412ª. Ovo je dosta da bude *(igrač)* karte razdriti. A. d. Bella, razgov. 85. Vidio bi niki gdi se igraju na karta. 238. Da se igraju na karte. 245. Kad na igri među mjedi tužnoj kući potrebnitoj ukradene, neka i on sjede zajedno za trpezu ter promiješa karte i s privarom od družine. B. Zuzeri 347. Uzamši liste od igrańa iliti karte. A. Kanižlić, fran. 57. Naj bolje je igrat se na kartah. M. A. Reljković, sat. E2ᵇ. Na karte igrati. A. d. Costa 1, 79. Igračem od karata. 2, 5. Igraju na karte. N. Palikuća 41. Igrati na karte i na

svaku drugu igru. Ant. Kadčić 4. Igre na kocke i karte. I. Velikanović, uput. 8, 78. Skup od igrańa na karte. M. Dobretić 98. Ne imadu drugu brigu nego po vasdan iz kocki i karti stinice istirivati, govoreći sebi prikladnima: ‚Hodi, brate, da malo iz karti stinice iztiramo, da nam sobu ne opogane'. Đ. Rapić 228. Doklen cijeli mac karata ovako ne razdijeli. V. Vrčević, igr. 22.

2. KÂRTA, *f.* arenatum, *lijep, šbuka, tal.* carta *(vidi* 1. karta), *ali se u ovom smislu samo nalazi u kojem talijanskom dijalektu. — U naše vrijeme u Dubrovniku (vidi i* 1. kartati, okartati). ‚Blijed kako karta od mira'. P. Budmani.

3. KÂRTA, *f. vidi* čutura. — *Neposnata postańa (sar od* χάνθαρος, *lat.* cantharus?) — *isporedi i maď.* kártyus, *kondir, ibrik. — U naše vrijeme u Srbiji.* Uđe s kartom hladna vina. M. Đ. Milićević, let. več. 31. ‚Kârta' zove se sud za vino. S. Novaković. Kârta, čutura (uopšte samo drvena, a ne zemļana). svuda u istočnoj Srbiji i novooslobođenim predelima srpskim. M. Đurović. Kârta, drveni sud za vino, nalik na bardak. u Kragujevcu. L. Đorđević.

1. KÀRTÂČ, kartáča, *m. vidi* kartaš. Kartač ‚der kartenspieler'. ‚On je vratri kartač'. J. Bogdanović.

2. KARTAČ, *m. tem.* kartätsche, *kod topa naboj u kojega nije jedno veliko tane nego ih ima mnogo malijeh (prije su se upotrebļavali komadi nejednaki olova, gvožđa, pa i stakla, i kamenje) što se raspršaju kod pucańa i mogu mnogo čeļadi raniti. — isporedi* kartača. — *Od* XVIII *vijeka.* Da za svoje potrebi kartač i topove. J. Rajić, boj. 62. S topovi napuńeni sa zavijači taneta (kartač). A. Tomiković, živ. 153—154. Kako tuča posipļu kartači. Pjev. crn. 89ª.

KÀRTAČA, *f. vidi* 2. kartač. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kartače su na četrdest koraķ z lumbarad letile. M. Kuhačević 121. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚kartätsche; kartätschenkugel'; bacati kartače ‚kartätschen'; ļuska kartače ‚kartätschenhülse'; hitac kartače ‚kartätschenschuss'.

KÀRTAČNICA, *f. kutija u kojoj stoje kartače. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚kartätschenkasten'.

KÀRTÂGA, *f. vidi* Kartagina, *lat.* Carthago. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* U luci sustavi' je pod Kartagom tri galije. J. Kavańin 189ᵇ.

KARTAGENA, *f. grad u Španjskoj. — U Šulekovu rječniku:* ‚Carthagena'. — *Ima i u jednoga pisca* XVIII *vijeka za drugo mjesto (Kartaginu) samo radi slika, ali se ne zna što znači g: po svoj prilici* j *(teško ǵ, a nipošto* g). Poželenja koji *(Piro)* cijeć svoga na isti Rim se vojskom krenu, da bi Italiju složit moga', i s Sicilijom Kartagenu. J. Kavańin 242ᵇ.

KARTAGÈNÊZ, Kartagenéza, *m. Kartaginanin, isporedi* Kartaǵinez. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka (ne zna se uprav jeli* z: *moglo bi se čitati i* š). Kartagenezi za plaćnoga od retorike obrahu ga meštra. F. Glavinić, cvit. 294ª.

KÀRTAGINA, *f.* Carthago, *negdašńi grad u sjevernoj Africi. — Nahodi se u različitijem oblicima prema lat. nom.* Carthago *(vidi* Kartaga) *ili prema osnovi* Karthagin-, *kod koje* g *glasi po talijanskom izgovoru kod štokavaca ǵ, a kod (južnijeh) čakavaca* j, *a po njemačkom kod sjevernijeh čakavaca* g, *isporedi* Kartaǵina, Kartajina. Avit bi potle ban od Kartagine *(može se čitati i* Kartajine). F. Vrančić, živ. 78. Bi sveta Monika u Kartagini Afrike. F. Glavinić, cvit. 128ª. Koji su se u Kartagini skupili. A. Kanižlić, kam. 217. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚Carthago'. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka ima i oblik* Kartagine *koji se ne mijeńa po padežima, vaļa da je po tal.* Cartagine. Nakon dva leta ide u Kartagine. F. Glavinić, cvit. 296ª. U Kartagine od Afrike. 310ª. U mestu gdi bi rojen, t. j. Kartagine. 310ª. Uči se od let 15 u Kartagine. 294ª.

KARTAGÌNÊNSKÎ, *adj. vidi* kartaginski. — *Od lat.* carthaginensis. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Biskup kartaginenski sveti Ciprijan. A. Kanižlić, kam. v. Sabor kartaginenski. 211.

KARTÀGÎNSKÎ, *adj.* carthaginiensis, *koji pripada Kartagini. — U Šulekovu rječniku:* ‚carthager'.

KARTAGÌŃANIN, *m.* Carthaginiensis, *čovjek iz Kartagine. — Mnošina:* Kartagińani. — *Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚Carthager'.

KARTAGÌŃÂNKA, *f. žensko čeļade iz Kartagine. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* Kartagińânkâ. — *Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚Carthagerin'.

KÀRTAǴIJA, *m. kartar.* Javor. 1880. 594. — *Postaje od* karta, *turskijem nastavkom ǧy.*

KÀRTAǴINA, *f. vidi* Kartagina, *tal.* Cartagina. Visoke Kartaǵine vlas. Ǵ. Palmotić 2, 102. Ziđeš novu Kartaǵinu. J. Palmotić 447. Kad u Kartaǵini kuga moraše. J. Banovac, pred. 108. Među Rimom i Kartaǵinom. 121. Prinaučnoga Ivana od Kartaǵine. F. Lastrić, test. 296ᵇ. Riči Ivana od Kartaǵine. svet. 85ª. Osvojivši grad Kartaǵinu. I. J. P. Lučić, razg. 72. Kartaǵina kako ohola u tri boja pade s stola. N. Marči 35.

KARTAǴÌNÊNSKÎ, *adj. koji pripada Kartaǵini, vidi* kartaginski, *isporedi* kartaginenski. — *U jednoga pisca Bokeļa* XVIII *vijeka.* Po naredbi sabora kartaǵinenskoga. J. Matović 224.

KARTAǴÌNÊZ, Kartaǵinéza, *m. vidi* Kartagińanin, *tal.* Cartaginese. Kor Kartaǵinézâ. J. Palmotić 470. Upitaše jednoga Kartaǵineza. J. Banovac, pred. 121.

KÀRTAJINA, *f. vidi* Kartagina *(osobito naj prvi primjer).*

KARTAJÌNÊNSKÎ, *adj. koji pripada Kartajini, vidi* kartaginski, *isporedi* kartaginenski. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Ot Cipriјana biskupa kartajinenskago. Š. Kožičić 8ª.

KARTALIJA SELO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 60.

1. KÂRTÂŃE, *n. djelo kojijem se ko karta. — U Vukovu rječniku.*

2. KÀRTÂŃE, *n. djelo kojijem se kàrtâ (vidi* 1. kartati). P. Budmani.

3. KARTÂŃE, *n. djelo kojijem se kàrtâ (vidi* 2. kartati). J. Bogdanović.

KÀRTÂR, kartára, *m. čovjek koji se bavi kartama (od igre). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* kàrtâru *ili* kàrtâre, kàrtâri.

a. *čovjek koji se karta. — isporedi* kartaš. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der kartenspieler' ‚lusor chartarius'). Njeki kartar, jaoh prokleti! svo'e pjeneštvo izgubļeno plačuć... J. Kavańin 328ª. Kartar oni ki na stolih mjede svoje ludo sfriga. 411ᵇ.

b. *čovjek koji naslikava ili bojadiše karte. — U Šulekovu rječniku:* ‚kartenmaler'.

KÀRTARA, *f. žensko čeljade što gata iz karata (od igre).* — *U Vukovu rječniku:* ‚die kartenaufschlägerin' ‚vetula e chartis lusoriis vaticinans'.

KARTÀRINA, *f. što ko plaća za karte od igre i za mjesto gdje se karta.* — *Načinjeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚kartengeld'.

KÀRTÂŠ, kartáša, *m. vidi* kartar, a. — *Akc. je kao kod* kartar. — *U Vukovu rječniku:* vide kartar.

KARTÀŠICA, *f. u Vukovu rječniku:* vide kartara. — *Moglo bi značiti i žensko čeljade što se karta; i u Šulekovu je rječniku tumačeno:* ‚kartenspielerin'.

1. **KÀRTATI**, kàrtâm, *impf.* okartati *(koje vidi).* — *Od* XVII *vijeka (u jedinom primjeru stoji u prenesenom smislu, kao* čersati) *u Dubrovniku.* U bjaku kom klače i kartaju obraze otrovi najače i gnusobe ulaze. I. Gundulić 145.

2. **KÀRTATI**, kàrtâm, *impf.* vuna, sa jańaca zvana jarina, prije gargašańa ne češla se kao velika vuna rukom, nego se odmah na gargaše meće, i taj se posao zove ‚kartańe jarine'. ‚Danas cio dan kartala sam jarinu'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *I u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Od tal.* cardare.

KÂRTATI SE, kârtâm se, *impf. igrati se karata.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kârtâ) — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚karten spielen' ‚ludo chartis'). Odavno se on počeo kartati. M. Đ. Milićević, des. par. 87.

KÀRTELA, *f. tal.* cartella, *dem.* carta, *uprav listić hartije.* — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *uopće.* Podah napokom i kartelu koja jima stati u sekristiji za lasnost svakoga redovnika, s pribogoljubnimi molitvami. I. Kraljić 4.

b. *u naše se doba zove (po talijanskome) i listić (obično sa zabilješenijeh* 15 *brojeva) kojijem se igra kod tombule, ili list (s jednijem brojem) kojijem se igra kod koje velike lutrije.* P. Budmani.

KARTÈLIJA, *m. presime. u hrvatskoj krajini* V. Arsenijević.

KÂRTEN, *adj. koji pripada karti, kartama* — *U naše vrijeme.*

a. *koji pripada karti uopće, koji je načinjen od karte.* — *U sagoneci.* Srce mu je crno, čapra mu je kartena. *odgonetlaj: fišek.* Nar. zag nov. 21.

b. *koji pripada kartama od igre.* — *U Šulekovu rječniku:* kartena kuća ‚kartenhaus'; karten kralj ‚kartenkönig'; karten papir ‚kartenpapier'.

KÀRTICA, *f. dem.* 1. karta. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kad ideš u Gospić, na de molim te, donesi mi tri kartice duvana'. J. Bogdanović. — *U Dubrovniku bi se kazalo* kârtica. P. Budmani.

1. **KARTIĆ**, *m. dem.* 1. karta. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Vij svelena svaka ova: provid svih je, liber veli u kom stvori jesu slova, a zdrakovi kartić bijeli, svak šti u ńem svoje biće i razlikost svake sriće. J. Kavańin 540a. — *nepousdano.*

2. **KARTIĆ**, *m. presime.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Vilić, Kartić, Kositori. J. Kavańin 282a.

KÀRTIJA, *f. vidi* hartija. — *Na dva mjesta* XVIII *vijeka i našega.* I kad hoće svak ih ima u kartijah pred očima. J. Kavańin 267b. Ona uxme armit i kartiju, ter napiše listak knige bile. Nar. pjes. istr. 1, 63.

KARTIL, *m. (ili* krtil?) *vidi* krto. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. korpa.

KÀRTÔFLA, *f. vidi* krtola, *ńem.* kartoffel. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ol' iz helde zbira i kartofle. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 329a.

KARTOP, *m.* Viburnum opulus L., *ime bilci.* J. Pančić, bot. 342. — *Od tur.* qartopu *(složeno:* qar, *snijeg i* top, *lopta).*

KARTUČ, *m. vidi* kartač. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Grme topi, prosipļu kartuči. Nar. pjes. vuk. 5, 336.

1. **KÀRTÛN**, kartúna, *m. vrlo debela hartija, tvrda i ukočena kao daščica, što se upotrebļava kao korice za vezivańe knjiga, za građene kutija itd. (ńem.* pappe, pappendeckel), *tal.* cartone. — *isporedi* ļepenka. — *U naše vrijeme po zapadnijem krajevima.* Papir za obznane treba da bude nalik kartunu, dakle jak i krut. Zbornik zak. 1866. 41. Kartun ‚pappendeckel'. 1858. 897. *I u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. **KÀRTÛN**, kartúna, *m. pamučno tkańe.* — *U Vukovu rječniku:* (u vojvodstvu) ‚der baumwollenzeug (cattun, österr. gemein. karton)' ‚textum xylinum'.

KARTUSÌJÂN, *m. vidi* kartuzijan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Poslušajmo blaženoga Dionisija kartusijana. F. Lastrić, svet. 12a.

KARTUSÌJÂNSKÎ, *adj. koji pripada kartusijanima, vidi* kartuzijanski. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Razve samo reda kartusijanskoga. Š. Budinić, ispr. 143.

KARTÙŠINA, *f. stara, nevaļala karta (hartija), uprav augm.* 1. karta. — *Od* XVIII *vijeka.* Iđeži stare kartušine. J. Vladmirović 20.

KARTUZÌJÂN, kartuzijána, *m.* cartusianus, *m. kaluđer koji pripadu redu osnovanu od svetoga Bruna u Francuskoj u mjestu* Chartreuse (Cartusia); *pravila su mu oštra, odijelo bijelo (franc.* chartreux, *tal.* certosino, *ńem.* karthäuser). — *isporedi* kartužijan, kartusijan, čertoz, čertusin *itd.* — *Od* XVIII *vijeka.* Dionisijo kartuzijan. G. Peštalić 120. — *U Šulekovu rječniku:* ‚carthäuser, carthäusermönch'.

KARTUZÌJÂNSKÎ, *adj. koji pripada kartuzijanima.* — *U Šulekovu rječniku:* kartuzijanski red ‚carthäuserorden'.

KARTUŽÌJÂN, *m. vidi* kartuzijan. — *Od* XVII *vijeka.* Bješe jedan fratar od kartužijana. M. Divković, nauk. 235b. Otac Gusto Lamspergio kartužijan. I. Ančić, svit. 15. Piše Dionisio kartužijan, da... J. Banovac, razg. 12. Dionižijo kartužijan. P. Knežević, osm. 112. Koludri koliko kartužijani toliko čistericensi . . . A. d. Costa 1, 106.

KÀRUBA, *f. ime bilci i voću, rogač, roščić, tal.* caruba, carruba. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Mikaļinu (kod* rogač). Karube (charube), carubia, siliqua (u mletačkom rukopisu), Ceratonia siliqua L. B. Šulek, im. 141.

KARUBIN, *m. vidi* karabin. — *U Stulićevu rječniku.*

KARÙCÂŃE, *n. djelo kojijem se ko karuca, vidi kod* karucati se.

KARÙCATI SE, karùcâm se, *impf. voziti se na karucama, tal.* carrozzarsi. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vide ti našeg Paje, nije van juče poč'o trgovati, pa već savrga końe i karuce, pa se karuca ka' gospodin čojk'. ‚Neka se karuca neka, vidićeš na što će mu karucańe kašńe izaći'. J. Bogdanović.

KARUCE, kȁrûcā, *f. pl. kola na kojima se vose čeljad, tal.* carrozza. — *isporedi* hintov, karoca. — *U naše vrijeme (ali vidi i* karučan), *a između rječnika u Vukovu:* ‚(v. ital. carozza) der wagen, die kutsche' ‚rheda'. *cf.* intov. — I daj mene od zlata karuce. Nar. pjes. vuk. 2, 255. Karuce u koje su bili upregnuti 6 belaca. M. Đ. Milićević, pomenik 5, 698.

KÀRÛČ, *m. mjesno ime u Crnoj Gori.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vladičansko oko u jezeru skadarskome). Od Karuča broda vladičina. Pjev. crn. 79a. Karuč, nazov jednoga oka u ušću Crnojevića-rijeke. V. Bogišić, zborn. 495. Karuč, rijeka. Glasnik. 40, 88. — *Biće isto što i* Karuče, *f. pl.* U Limljane i Karuče gorńe. Nar. pjes. vuk. 5, 88. U Karuče oko učinili. 5, 107. U Karuče na kraju Crmnice. P. Petrović, gor. vijen. 28.

KÀRUČAN, kȁručna, *adj. koji pripada karucama.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (karučni, n. p. koń ‚kutsch-' ‚rhedarius'). Metnem je na jedan karučni sanduk. D. Obradović, živ. 89.

KARUČE, *f. pl. vidi* karuč.

KÀRUČICE, *f. pl. dem.* karuce. — *U Vukovu rječniku.*

KÀRÛFAL, *m. vidi* karanfil *i* garofao. Karufal (tal. garofolo), Dianthus L. (Lambl). B. Šulek, im. 141.

KARUHA, *f. nekakva junačka igra, valja da je natjecańe kod vożeńa kola, isporedi novogrč.* χαρούχα *(od lat.* carruca *što je opet keltička riječ), vidi* karuce. — *isporedi* karuža. — *U rukopisu* XV *ili* XVI *vijeka (u crkvenom jeziku).* Aleksenьdrъ mlademъ vitezomъ povelê jedinъ otъ dьnij torьnati se, drugyj že dьnь na klobukъ strêljati, ini že dьnь nêku igru igrahu, jaže naricajetъ se karuha, divьna že sêlo jestъ i čudьnaa ta igra. Aleksandr. novak. 141.

KARÚKÂŃE, *n. djelo kojijem se karuka.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

KARÚKATI, kȁrûkâm, *impf. dem.* karati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚objurgitare'.

KARUŠA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva na Karuši. Sr. nov. 1865. 151.

KARUŠIĆ, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Mihe Karušića. Mon. croat. 308. (1598).

KARUŠOVIĆI, *m. pl. seoce u Konavlima.* Schem. ragus. 1876. 88.

KÂRVA, *f. u Vukovu rječniku:* (po naj više se govori pl. karve) prečage u lotre ‚die sprosse' ‚gradus', *cf.* iglica. — *Valja da je od maǵ.* karó, *kolac.*

KARVAC, karvca, *m. vidi* karavac. — *U rukopisu* XVII *vijeka.* Ter onega sada karvca stav'te gola kako jarca. P. Hektorović (?) 159. — *Može biti pisarska pogreška mj.* karca, *kao što uprav i stoji u drugom rukopisu (vidi* 1. karac) *i kao što bi trebalo po sliku.*

KÀRVÂN, karvána, *m. gomila ljudi s końma i prtljagom što putuju zajedno, pers.* kārvān, *tur.* karvan. — *isporedi* karvana. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kȁrvâne, kȁrvâni. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die karawane' ‚commeatus, comitatus') *i u Daničićevu* (karьvanь ‚commeatus' arapski). Bêše napravanъ velikъ karьvanь. Spom. sr. 1, 16. (1898). Ponesenьje karvana. Mon. serb. 467. (1454). Svojijemi karvani. 485. (1461). Ali kreće karvan od Nikšićah ... na turski karvan udarismo. Pjev. crn. 241b. Presijecaju na drume karvana. Ogled. sr. 48. Razbijaju turme i karvane. 155. Razbeže se karvan kočijaša. Nar. pjes. srem. 122. Dočekali karvan od Nikšića. P. Petrović, gor. vijen. 18. On će zateći karvan turski. S. Ljubiša, prip. 119.

KARVANA, *f. vidi* karvan. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (karьvana *us* karьvanъ). Da turme i karvani bosanske i vsake ine karvane da imь je slobotaština, da mogu pojti u Kotorь. Mon. serb. 327. (1423).

KARVASARIJA, *f. zgrada gdje noće ili počivaju karvani, isporedi* han. — *Od tur.* karvanseraj. — *U Mikaljinu rječniku:* karvasarija, gostinica ‚diversorium, pandochaeum, taberna diversoria'.

KARVEŃAK, *m. seoce u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 197.

KARVICA, *f. ime biljci.* Karvica (carviça u mletačkom rukopisu), saxifraga, petrafindula, tiraria (u mletačkom rukopisu), Saxifraga L. B. Šulek, im. 141.

1. **KAS**, *u narodnoj sagoneci našega vremena kao da je interjekcija ili uprav glas kojijem se pokazuje skakańe u žabe; valja da je ista riječ što* 2. kas. Preko šume šum, šum, preko polja kas, kas, pa u vodu tumbas. *odgonetljaj: žaba.* Nar. zag. nov. 50.

2. **KÂS, kâsi**, *f. dio ženskoga odijela (utega?).* — *U naše vrijeme u Istri.* A škerlantne kasi, ke ńim drže boke. Naša sloga. 15, 19.

3. **KÂS**, *m. vidi* kasańe. — *Akc. se mijenja u loc.* kásu. — *Ne samo o końu nego i o drugoj životińi i (u nepravom smislu, kao brz kod, trčańe) o čeljadetu.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚succussus') *i u Vukovu* (‚der trab' ‚gradus tolutilis' *s primjerima:* Ići kasom. Oni su końi dobri na kasu). Hteć obajti svaku špilju ... nigda krotko nigda kasom. Đ. Baraković, vil. 288. Dokle, dokle, moj anjele, takom družbom, tôkim kasom? ... J. Kavańin 492a. Niti kasom vrvit stane *(lińčina).* V. Došen 212b.

4. **KÂS**, *m.* casus, *tal.* caso.

a. *u gramatičnom jeziku, padež.* — *U Mikaljinu rječniku:* kas imena ‚casus', *i u njegovoj gramatici ispred rječnika:* U nominativu i akusativu ne ima člańka premda ga ima u ostalijeh kasijeh. 7. Stavit ćemo ovdi samo nominativ i ǵenitiv, a ostale kase lasno će svak po sebi umjeti. 31.

b. *u moralnoj teologiji katoličkoj događaj istinit ili izmišljen kod kojega se odlučuje općijem načelima.* — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka. (Ispovidnik)* ima znati kasove i čensure zavezane *(štamparskom griješkom* zavezaje) pristolju apostolskomu i biskupu sfomu reservane zadržane. B. Kašić, rit. 51. Zato valja da su ispovidnici pomljivi štiti kasove zabrańene. J. Banovac, razg. 254.

1. **KÂSA**, *riječ bez smisla što se govori kod nekijeh igara u naše vrijeme.* Ovako igru (‚fus' *koje vidi)* ja sam gledao u Srbiji još prije 60 godina, i čini mi se da se zove: ‚Na ti kasa lisa' ili: ‚Na ti kasa lisice'. Vuk, živ. 292. — *vidi i* asa kasa.

2. **KÂSA**, *f. tal.* cassa, *ńem.* kasse, kassa, *kovčeg gdje se hrane novci, pa i mjesto i ured gdje stoje čiji ili državni novci, isporedi* pjenezanica, bla-

gajnica, riznica, hasna. — *Od* XVIII *vijeka.* Krađa novaca iz pinesnice iliti kase kraļevske, varmeđake ili varoške. L. Velikanović, uput. 1, 451. Z gradom zadobiše kasu i magazin. M. Kuhačević 141. Našao je čitavu kasu vojničku. A. Tomiković, živ. 118. On iz kase iskupi dukate. Nar. pjes. hörm. 1, 452. Ja navrem, obijem kasu, i uzmem pare. M. Đ. Milićević, međudnev. 295. Crkovna kasa onoga mjesta. V. Bogišić, zakon. 157. ‚U carevoj kasi ima dosta novaca, ali nami ne dadu'. *u Lici.* J. Bogdanović. Kasa, it. casse, blagajna *(u Istri).* Naša sloga. 5, 48.

8. KASA, *f. kundak. — Miklošić misli da je od arap. tur.* qas'a, *velika zdjela. — U naše vrijeme u Bosni i u Lici.* Na demire pušku naslonila, pa prisloni kasu na obrazu. Nar. pjes. juk. 882. Ona jami sv'jetla ǵeferdara, pa prisloni kasu na obrazu. Nar. pjes. hörm. 1, 546 - 547. Kâsa ‚der kolben'. ‚Esi vidio, ubi ga, brte, kasom od puške dušmanski'. ‚Nadovata ga nekoliko puta kasom od puške'. *u Lici.* J. Bogdanović.

4. KASA, *f. ime žensko (možebiti hyp.* Kasandra). — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 69.

KASÀBA, *f. arap. tur.* qasaba, *varošica. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (mala varošica ‚ein flecken, marktflecken' ‚oppidulum, vicus'). Odatle se svati podigoše do u Praču u kasabu malu. Nar. pjes. vuk. 3, 456. Jovana je brata oženio ispod Save iz kasabe tvrde. 4, 155. Obide... šezdeset i dvije kasabe. Pjev. crn. 212ª. U Kušlatu nema do samo jedna kuća (dizdareva), pa se opet pridovijeda da je u Carigradu zapisano: grad Kušlat i kasaba Zvornik. Vuk, nar. pjes. 1, 509. — Nova Kasaba, *selo u Bosni u okrugu Dobe Tusle.* Statist. bosn. 98.

KASÀBICA, *f. dem.* kasaba. Bos. vila. 1886. 291.

KASABĻEVICA, *f.* livada u Potočanima kod Bastaja (Daruvar).

KASAC, kasca, *m. vidi* kasač. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* kasec *(vidi kod* kasavac).

KÀSÂČ, kasáča, *m. u Vukovu rječniku:* n. p. koń koji dobro kasa ‚der traber' ‚gradiens tolutim'. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kàsâču, kàsâči.

KÀSALAC, kàsaoca, *m. vidi* kasač. — *U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* kasavac).

1. KÀSALICA, *f. postaje od* 1. kasati, *isporedi* kasalac. — *U naše vrijeme.*

a. *žensko čeļade što kasa (skače, trči, ali u prijekornom smislu).* One devojke zovu se kod nas noćne kasalice. G. Zelić 405. — *Ovako može biti postalo i ovo:* Kasalica, nadimak u Boričevcu. M. Medić.

b. *vrijeme (nedjeļa) u koje žene kasaju (isporedi* a). Trapavica (trapava nedjeļa), ženska kasalica. u Baniji. V. Arsenijević.

2. KASALICA, *f.* razgovor, poput ono petnaestak redaka što mi ih je Ahmed Isakov popijevo, sove se ‚popijevkom' ili ‚pripijevkom' ili ‚napjesnom' ili ‚naklapalicom' ili ‚kasalicom'. F. Krauss, smailag. meh. 70. — *može biti od arap. tur.* qyssa, *pripovijetka.*

KÀSALO, *m. vidi* kasač. — *U Vukovu rječniku:* ‚traber' ‚gradiens tolutim'.

KÀSALOV, *adj. uprav koji pripada kasalu, ali se govori samo u šali. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚des kasalo, s. b.' kod kasalove kuće ‚schickt man jemand (in april), wenn man ihn durch vergebliche gänge foppen will' ‚tolutim gradientis'. — Kod kasalove kuće. (Kad ko za što pita, pa onaj koji se pita neće pravo da mu kaže nego ga vara, t. j. da ‚kasa' jednako uzalud). Nar. posl. vuk. 137.

1. KÀSAN, kâsna, *adj.* serus, tardus. — *Gdjegdje je akc drukčiji u složenom obliku:* kâsnî *(vidi naj sadńi primjer kod* 1, a, *a) aa)). — Riječ je stara* (къsnъ), *isporedi stslov.* къsnъ, *rus.* косный. — *Neposnata postańa. — Između rječnika u Vrančićevu* (‚serus; tardus'), *u Mikaļinu* (kasni ‚tardus, serus'), *u Belinu* (‚flemmatico, lento, tardo' ‚lentus' 820ª; ‚lento, molle, tardo' ‚lentus' 483ᵇ; kasni ‚tardo, lento, che indugia' ‚serus' 728ª), *u Bjelostjenčevu* (v. keson; *kajkavski* kesen, muden, nepospešen ‚tardus, serus'. 2. kesen, pozen ‚cordus, tardus'), *u Jambrešićevu* (kesen ‚tardus'), *u Voltiǵijinu* (kasan ‚tardo, tardivo, lento' ‚spät, langsam'; kasni ‚tardo, tardivo, pigro' ‚langweilig'), *u Stulićevu* (‚tardus'), *u Vukovu rječniku ima samo adverab, vidi kod* 2. — *Kao da nema ove riječi (ni kao adj. ni kao adv.) u narodnijem pjesmama što je Vuk skupio.*

1. *adj. — Komparativ je: a)* kâsnijî *(osobito kod štokavaca), vidi u Belinu rječniku:* kasniji ‚più tardo' ‚serior' 728ª, *i u Stulićevu:* kasniji ‚tardior'; *vidi još:* kasniji. I. Velikanović, uput. 1, 507; J. Matović 108. 221. — *b)* kâšńî *(osobito kod čakavaca). vidi:* nâj kâšńî. Korizm. 1ᵇ. 2ª. 38ᵇ. 55ᵇ. 85ª; nâj kašńêga. 63ª; nâj kašńîm. 4ᵇ; 39ª. 58ª. 98ª; nâj kašńê *(n. acc. sing.).* 80ª; nâj kašńâ *(f. nom. sing.).* 88ᵇ; nâj kašńû. 88ᵇ; nâj kašńê *(f. nom. pl.).* P. Vitezović, odil. 28. — *Jamačno se kao adjektiv rijetko čuje kod naroda.*

a. tardus, lentus, *(naj češće o čeļadetu) koji sporo radi ili koji se teško odlučuje da što uradi. — suprotno:* brz, hitar.

a) uopće. aa) o čeļadetu. Kasan, ne brz moraš biti, gdi se imaš rasrditi. P. Vitezović, cvit. 82. Ļubav čini ńu nekasnu, ļuba naprijed ńu poteše. A. Vitaļić, ost. 208. Budalasti i kasni srcem. A. Bačić 182. Toliko su kasni niki i zaboravļivi. 224. Jerbo ne ima mire milosrđe, budući da kako god je neizmirno prama ranima, tako je neismirno i prama kasnima. B. Leaković, gov. 60. Ne bje kasan ko je srčan poći, svedoše mu iz podruma vrana. Osvetn. 5, 46. Kasan, nemaran ‚säumig'. Jur. pol. terminol. 441. Rani ranilac i kâsnî kasnilac kuću teče. Nar. poslov. u Lici. V. Arsenijević. — *bb) o (Božjoj) ruci, metaforički.* Ah desnico svemoguća, na darove i na svaku blagodarnos spravna sveđer i pospiješna a na biče i na pedepse sveđer kasna! *(vidi b) aa)).* B. Zuzeri 216. — *cc) o čemu umnom, n. p. o pravdi, o smrti, o mišļenu, o ckńenu.* Ako kadgod *(pravda)* kasna i lijena hrlo stupit ne nastoji. I. Gundulić 88. Sva razmišļena i kasna i nagla. A. Georgiceo, nasl. 8. Pospiješi se, nemoj stati, oči svako ckńenje kasno. G. Palmotić 2, 511. Oni išće ruke, oni prez nog leži, ov na smrt da j' kasna i plače i reži. M. Kuhačević 121. -- *dd) o životińi.* Ni srna kasna, ni kuna nevuhvena. (Z). Poslov. danič. — *ee) o čemu tjelesnom, n. p. o (tihom) ogńu, o vodi (što polagahno teče).* Ima kasnim ogńem biti pečen. P. Knežević, osm. 100. Drava kud kasnime običaje tekom, Sava kud naglim prolazit. M. Katančić 62.

b) radńa se izriče supstantivom (i verbalnijem): aa) naj češće u acc. s prijedlogom na. O smamnici i kasni od srca na vjerovanje! N. Raňina 125ª. luc. 24, 25. O ludi i kasni srcem na vje-

rovanje! M. Divković, bes. 648b. Budi svaki čovik brz na slišanje a kasan na govorenje. I. Bandulavić 146b. jac. 1, 19. Kasni na pokoru. Đ. Baraković, jar. 18. Neka bude svaki čoek hitar na slišańe a kasan na govoreńe. M. Radnić 426a. Kasni srcem, pače otvrdnuti, na povirovanje. F. Lastrić, test. 272b. O budalasti i kasni srcem na virovanje. 278a. Budi svaki čovik kasan na srčbu. ned. 216. Izgubļenje duša kasnije na slišanje riči Božje. od' 261. Da se ne bi učinili kasniji na obraćeńe. J. Matović 103. Da su kasni na sržbu i nesklad. 318. Hitar na poslušańe a kasan na govoreńe. B. Leaković, nauk. 365. — *bb) u dat. s prijedlogom* k. Kasan k govorenju. Anton Dalm., nov. tešt 2, 159b. jac. 1, 19. Puka k slu pospiješna, k dobru kasna. J. Kavańin 319a. — *cc) u loc. s prijedlogom* u. Nemoj biti kasan ni slab u stvari toliko potrebitoj. M. Radnić 262a. Nije rasloga za koji bismo bili pomńivi (?) i kasni u obsluženu onoga djelovańa. J. Matović 364 Prekoriše ga da je kasan u radńi naručenoj mu. M. Pavlinović, rad. 63.

c) radńa se izriče infinitivom. Budi skor slišati i kasan odgovarati. Pril. jag. ark. 9, 188. (1468). Svak nosi pripasan bridak mač pod bokom, podrit ga nî kasan s prigodnim uzrokom Đ. Baraković, vil. 108. Milosti nam časne zgor dane od Boga nigdar su prit kasne. 374. O ludi i kasni srcem virovati! I. Bandulavić 189b luc. 24, 25. Da ne bude kasan ispuniti ga. I. T. Mrnavić, ist. 87. Proglasiti nisu kasni, plodi tudi da su nakasni. J. Kavańin 79a. Marković i vlastelom čini gostvu, nek mu ugodit nijesu kasni... 109b. O nesvisni i kasni virovati ona koja su proroci govorili! J. Banovac, razg. 171. Kada im se stvari okrenu suprot, te ih pritisnu potribe, onda nisu kasni obratiti se. F. Lastrić, ned. 215. Mlogi koliko su brzi jesikom varavim pofaliti se, toliko su kasni dili istinitim pokazati ļubav Božiju. 277. — *Gdjegdje pred infinitivom ima prijedlog* za *(po tuđijem jesicima).* Koli je kasan *(Bog)* za pokarat nas. M. Radnić 539b. Koji prija bijahu kasni i lini za dilovat dobro, učiniće se brzi. J. Filipović 1, 256a. O budale i kasni srcem za virovati! F. Lastrić, ned. 187. Neka se ne bi učinili kasniji kojigod za primiti ovi sakramenat. J. Matović 221.

b. serus, *koji je pri samom kraju ńeke duļine vremena, koji je na svršetku.* — *suprotno:* ran.

a) o samom vremenu. Pride naj kašńu uru dne Korizm. 88b. Doba je kasno, noć je blizu. S. Rosa 98a. Što se rasumije po ranima i kasnima urama. B. Leaković, gov. 57. Jackson slikar do kasnih je doba šio. M. Pavlinović, rad. 12. Pa se kros sńegove i mećave kasne jeseni vratiše. razg. 42. — *Amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Obratiti se k Bogu na naj kašńem koncu života. Korizm. 39a. V naj kašńe vrime života svoga. 80a. Prihajajući na naj kašńi dan života. 85a. U komu do kasne starosti pobožno živi. M. A. Reļković, sabr. 78.

b) o radńi koja biva u naj krajńe vrijeme. Da počoh radbu kasnu, uzdam s prvijem platu časnu *(vidi i primjer kod c) aa)).* J. Kavańin 88b.

c) o čeļadetu ili o drugom čemu što se javļa ili ńeku radńu vrši u naj krajńe vrijeme. aa) o čeļadetu. Tako u selu, vrtlu i kući već ostariv Boga slavih, kasan tèžák prionuh vrući têg u poļu, grad ostavih, ufa'uć, dobri gospar plaće da ispune darovat će *(po priči iz jevanđeļa* matt. 20, 1—16). J. Kavańin 88a. — *bb) o čemu nešivu.* Smokva kasna ‚ficus serotinus' *(sic).* J. Mikaļa, rječn. 633a. Kasna Artura al' Boota... J. Kavańin 472a. Duhan dosad', kad vrime ugodi, premda kasan iz simena hodi. J. S. Reļković 175. Kasno cvijeće, žito, koje kasno sri. M. Pavlinović.

d) naj češće u superlativu: naj sadńi, naj posļedńi. Ki je *(raj)* naša istina kuća i naj kašne veselije. Korizm. 7b. I naj kašńi put je čoviku do smrti. 88b. — *Prema sadašńem vremenu može snačiti i naj noviji, naj mlađi (u komparativu noviji, mlađi), isporedi lat.* novissimus. Naj kašńim zakonom. Korizm. 4b. Evo od Sigeta naj kašńe novine. P. Vitezović, odil. 23. Drugih svetih svetkovine slaviti, običaj jest doisto pristari, ali od prvoga mlađi i mlogo kasniji. I. Veliķanović, uput. 1, 507.

e) superlativ može imati i šire snačeńe nego kod d), kad se ne misli samo na vrijeme, lat. ultimus, *n. p. o koncu, skalinu, kapitulu.* Počivajući v ńem *(Bogu)* kako v naj kašńi konac. Korizm. 2a. Ovo je naj kašńa skalina od svršene ļubve. 88b. Sv. Marko v naj kašńem kapituli. 98a.

c. serus, *o čemu što biva kad je već prošlo i naj krajńe vrijeme da ono bude, kad je već naludu.*

a) o vremenu. Vrime im se učini vele kasno. Transit. 278. Nu što rekoh? vrijeme kasno od pokore nijedno nije. J. Kavańin 482b. — *Može imatį usa se i infinitiv kojijem se kaže za koju radńu nije već vrijeme.* Čujem glas tvoj, vilo, kadi nam govoriš, da je kasna ura prit va tvoje dvori. Nar. pjes. istr. 2, 26.

b) o djelu koje se vrši kad već nije vrijeme, n. p. o pokori, kajańu. Kada je pokora toliko kasna. Korizm 89b. Pokora je kasna i nekorisna. A. Kanižlić, kam. 364. Prava pokora nikad nije kasna. bogoļubn. 494. Da se i nama koji dobro posnajemo da smo s različiti grisi Boga uvridili i u mloga pomankańa upali, ah! reko*(h)*, da se i s nama ovako ne dogodi da s velikim ali kasnim bolom, skrušeńem i kajańem ne budemo na smrtnoj posteļi vapiti... Đ. Rapić 278. — *o plaćańu.* Štetovańe koje jim ishodi iz kasna plaćeńa. Ant. Kadčić 261.

c) o čemu što se javļa kad mu već nije vrijeme, n. p. o kiši. Sve je tijesno al' kameno, i sve lako sušu ćuti, i sćuriva daje ploda, er priplana s kasnijeh voda. J. Kavańin 166a.

d. *u srednjem rodu može stajati s nekijem prijedlozima u adverbijalnom snačeńu.*

a) do kasna. Ovi stan do kasna višńi Bog veseli! H. Lucić 286. Do kasna na večer goste se. Nar. prip. mikul. 8.

b) na kasno, *isto što adv.* kasno, *vidi* 2. Svekrva ju već na kasno pita. Nar. prip. mikul. 8.

2. *adv.* kȁsno. — *isporedi* dockan, docna, docne. — *Češće se upotrebļava nego adj.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚sero'), *u Mikaļinu* (kasno, dockna, docna ‚sero, tardo'), *u Belinu* (‚lentamente' ‚lente' 433a; ‚tardi e tardo' ‚tarde' 722b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kesno, docne ‚sero, tarde'), *u Jambrešićevu* (kesno ‚tarde, sero'), *u Voltiģijinu* (‚tardi' ‚spät'), *u Stulićevu* (‚sero, tarde'), *u Vukovu* (vide dockan *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* — *Komparativ je: a) između rječnika u Mikaļinu, u Belinu, u Bjelostjenčevu (kajkavski* kesneje), *u Stulićevu, vidi i:* Transit. 14. J. Kavańin 191b. 476b. A. d. Bella, razgov. 53. A. Bačić 318. F. Lastrić, ned. 85. A. Kanižlić, bogoļubn. 491. E. Pavić, ogl. 224. 584. M. A. Reļković, sat G6b. Blago turl. 2, 261. 288. D. E. Bogdanić xv. I. Velikanović, uput. 3, 165. 371. J. Matović 159. B. Leaković,

gov. 56. — *b)* kȁšnē *(i kod zapadnijeh štokavaca osim čakavaca). vidi:* Anton Dalm., nov. tešt. 2, 107. F. Glavinić, cvit. 42ᵇ. 118ᵃ. D. Obradović, sav. 45. Nar. pjes. marj. 86. 192. M. Pavlinović, razg. 82.

a. lente, tarde, *sporo, polagahno. — suprotno:* brzo. — *isporedi* 1, a. — *Dosta rijetko.* Odkud ishodi da se niki brzo rasrdi, a niki kasno. Korizm. 47ᵇ. Hitro ne preši ner kasno lov lovi. M. Vetranić 1, 50. Mnogo dan kasno plaveći jedva doplavismo suprot Gnidu. Anton Dalm., nov. tešt. 215ᵇ. act. ap. 27, 7. Docna leti soko sivi, letušta je strijela lijena, kasno mine plam strašivi ki uzroči muńa ogńena, pri taštini s kom prohodi brijeme, u goju ke se vodi. G. Palmotić 2, 17. Više nebo od nižega deset puta veće 'e tijelom, niži dakle od višega desetinom opet cijelom, viši odmiče naj brzije, sva ostala to kasnije. J. Kavańin 476ᵇ.

b. tarde, *u naj krajńe vrijeme, ili u naj krajńi dio nekoga određenoga vremena, ili u doba što je poslije onoga u koje što obično biva, isporedi* 1, b. — *suprotno:* rano.

a) uopće. Kasno te najdoh, a brzo te zgubih, o sveti Pavle. F. Glavinić, cvit. 11ᵇ. Trude duševne dobrih dilih kojimi primaju kasno oni pinez života vičńega težaci od Božjega vinograda. P. Radovčić, nač. 20. Vraćam se k tebi, premda kasno. A. Kanižlić, bogoļubn. 516. I oni koji se kasno Bogu obrate nek ne gube ufańe. B. Leaković, gov. 60. Kasno ali časno (n. p. ako je, biće). Nar. posl. vuk. 198.

b) us kasno *staji* rano *kao suprotno.* Kih vidi zaman steć da pojdu al' rano al' kasno težati. P. Hektorović 59. A jednom se ima umrijeti ili rano ili kasno. G. Palmotić 2, 513. Ili ono bilo rano ili kasno. M. A. Reļković, sabr. 54. Od uskrsa do uskrsa koji dolazi sad kasno sad rano. M. Dobretić 160.

c) u osobitom smislu, može značiti: u večer ili u mrklo doba noći. Zametni se bremenom naj brže jer je kasno. I. Đorđić, ben. 190. Neka mama kasno leže. V. Došen 207ᵇ. Kasno nam je a daleko nam je. Nar. pjes. juk. 231. I straviti majku i ļubovcu, rano raneć, kasno dohodeći. Osvetn. 2, 11.

d) kod komparativa (i superlativa) može biti kaje osobito značeńe. aa) značeńe je kao kod poslije. *aaa) ono s čim se uspoređuje (od čega je kasnije) izriče se ili se ima u pameti.* Biše se povratil kasnije nego inda. Transit. 14. Kašńe divojki nego ditiću podaje Bog dušu. F. Glavinić, cvit. 42ᵇ. Nego kašńe od većega Jakova u broj bi položen ńihov *(Jakov mali).* 118ᵇ. Jerbo uvik pokasno ustanu, još kasnije vole preći stanu. M. A. Reļković, sat. G6ᵇ. — Gospodar istom platom plaća ńihove druge, koji bijahu kasnije bili svani na isti teg. A. d. Bella, razgov. 53. Koji su naj kasnije na posao izišli. E. Pavić, ogl. 584. Netom se bi pričestila, kasnije neg bi mogla bi zdvigla se s svoga mista. Blago turl. 2, 261. Jerbo je Bog jošt od počela svita narod čovičanski sebi počeo zvati... i to zvao je u jutro rano, to jest u prvi sat dana a nike je i kasnije zvao, kakono okolo tretje, šeste, devete i čak okolo jedanaeste ure. B. Leaković 56. — *bbb) uspoređuje se s drugijem adverbom tako da se izjednačuju među sobom.* Grih, što kasnije, to žalosnije učini izdajstvo. F. Lastrić, ned. 85. Koliko kasnije prihodu krštenu, toliko u daļe ostaju bez primļeńa i milosti ostalijeh sakramenata. J. Matović 159. Koliko kašńe toliko postojanije. D. Obradović, sav. 45. — *ccc) staji us suprotno* prije *ili* ranije, *isporedi b).* Nika dica prije dođu u rasum, a nika kasnije. A. Bačić 818. Ļudi ranije ili kasnije s vikovičńim osramoćeńem pokarani oće biti. E. Pavić, ogl. 224. Nije dopušteno župniku uru određenu za misu župnu i druge slavne crkvene službe priokretati to jest ranije ili kasnije činiti. I. Velikanović, uput. 8, 371. Poznaće oni Boga ranije ili kasnije. 8, 165. — *ddd) kao* poslije *uopće nasnačuje red kojijem se što događa.* Kasnije grad usadi Mikuli kip. J. Kavańin 191ᵇ. Zašto bo se oni sakramenat kasnije daje. A. Kanižlić, bogoļubn. 491. Odsjed' końa, Sokolović Ibro! ajde amo da pijemo vino, jer tako mi Boga jedinoga kašńe danas jedan piti neće. Nar. pjes. marj. 86. Kašńe majka oba oženila. 182. A Srbi ih (pod tri same poglavice) kašńe slijediše. M. Pavlinović, razg. 82. — *bb) u novije, mlađe doba, suprotno:* u staro doba. — *isporedi* 1, b, *d) na kraju.* Ja i svaki koji kasnije pišemo usilovani jesmo iz starijih pisama podlogu vaditi. D. E. Bogdanić xv.

c. sero, *kad je već prošlo vrijeme u koje je trebalo da što bude. — suprotno:* na vrijeme. — *isporedi* 1, c. Da se je kasno spomenul. Naručn. 48ᵇ. Onda će biti kasno i sada jure ni prerano. Mon. croat. 224. (1527). Oh kasno spametna i kasno smiļena! D. Zlatarić 71ᵃ. Ki kasno su ličeni, trudno osdrave. A. Komulović 70. Kasno te poznah, dobroto moja. F. Glavinić, cvit. 295ᵃ. Sada kasno jest ova ispitivati. A. Kanižlić, kam. 308. Gorko ali kasno uzdisaše. 420. Čini dakle ova ista sada, jer će onda kasno biti. fran. 249. Brez końa bi kasno došla. V. Došen 61ᵇ. Oni kojino se kasno obraćaju. L. Vladmirović 25. Al' ga ne ti uslišat, jer se kasno spomenu. 67. Doktor odgovara, da je izvezao se na poļe da vidi kako će ovoga smaknuti, došavši pak kasno, vidi ovoga da je još duša u ńemu. M. A. Reļković, sabr. 29. Ja se kasno od toga ositi. Ant. Kadčić 258. Al' je kasno, kad uteče krava da na vratih zakļuča se brava. J. S. Reļković 67. — *U ova dva primjera komparativ kao da po nešto slabi značeńe:* Ako kašńe pridem. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 107. paul. 1tim. 3, 15. Otišao sam kasnije na misu porad moje nepomńe. Blago turl. 2, 288.

2. KASAN, *m.* Cassanus, *ime muško.* — *isporedi* Kašan. — *Od* XVIII *vijeka.* Srčbu kraļa Kasana. F. Lastrić, test. ad. 14ᵃ. Začudivši se Kasan. 14ᵇ. Te je dala Ružu za Kasana. P. Petrović, gor. vijen. 19.

KÀSÂNDAR, Kàsândra, *m.* Κάσσανδρος, Cassander, *ime muško.* — *U pisca* XVIII *vijeka.* Glaucija kraļ, Kasandru ki opri se. J. Kavańin 241ᵇ. Svetopleka, Bel, Kasandra. 228ᵇ.

KÀSÂNDRA, *f.* Κασσάνδρα, Cassandra, *ime žensko.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kasandra nadahnjena Božjom voļom. I. Zanotti, en. 19.

KASANDRIJA, *f.* u *Daničićevu rječniku:* Kasanļdrija, mjesto na zalivu solunskom: za vremena sv. Save u području mitropolita solunskoga ‚Kasandrije jepiskopь' (Domentijanᵇ 77).

KASANKA, *f. ime kučki.* F. Kurelac, dom. živ. 45. — *Postaje od* 1. kasati.

KASANOV, *adj. koji pripada Kasanu.* Odveo nam Ružu Kasanovu. P. Petrović, gor. vijen. 18.

KASANOVAC, Kasanovca, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu crnorijećkom.* Oblog u Kasanovcu. Sr. nov. 1878. 1122. — *b) u okrugu rudničkom.* Zemļa u Kasanovcu. Sr. nov. 1861. 740.

KASANOVIĆ, *m. presime (po ocu Kasanu).* Schem. segn. 1871. 96.

1. KÀSÂŃE, *n. djelo kojijem se kàsâ (vidi* 1. kasati). — *Stariji je oblik* kasanje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kasanje), *u Belinu* (kasanje ‚trotto, l'andare del cavallo' ‚succussus' 747b), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Čudna stvar i jest za kasańem kasati. N. Palikuća 21. Kasańe stare magarice. 46.

2. KÀSÂŃE, *n. djelo kojijem se kàsâ (vidi* 2. kasati). — *Stariji je oblik* kasanje. Pod penu kasanja od oficija. Stat. krč. ark. 2, 290. V. Jeli kamata zaimati sto dukata jednomu da ti on razdrè i kasa pravednu tužbu i kverelu? M. Neki govori da nije kamata; drugi hoće da je kamata, ere ono kasanje koje mu čini oni koji ga može pedepsati, dostojno je plate. B. Kašić, zrc. 87.

KÀSAP, *m. vidi* kasapin. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚macellajo, beccajo' ‚lanio' 449a), *u Bjelostjenčevu* (v. komardar), *u Stulićevu* (v. komardar). Đuko kasap. Glasnik. II, 8, 74. Radovan Živin kasap. 75. (1706—1707). Tako morao platiti Janko kasap groša 58. Glasnik. II, 1, 89. (1808). Pa doziva dva kasapa mlada: ‚I'te' veli ‚uvatite jarca...' Otrčaše dva kasapa mlada... Nar. pjes. vuk. 3, 177. Otići ćeš u kasapa. Bos. vila. 1892. 223. — *U ovom bi primjeru moglo značiti i kasapski zanat:* Ovi zanat u Egiptu biše tada pogrdan, kakono sada kod nas sbirluk, bikarluk, aliti naški kasap. And. Kačić, kor. 52.

KASAPČIĆ, *m. mjesno (ili muško?) ime u Srbiji u okrugu užičkom.* Plac pored puta koji vodi na čupriju ‚Kasapčića'. Sr. nov. 1868. 162.

KÀSAPIN, *m. mesar.* — *isporedi* kasap. — *Od arap. tur.* qassāb. — *Množina:* kàsapi. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* vide mesar *s primjerom:* Novi kasapi pod rep koju. (Nar. posl. vuk. 225). Kasapi i lončari. D. Obradović, basn. 377. Bog svemogući dobro prividi, da će ovaj i onaj čovik upasti u pange pakleni kasapa. Đ. Rapić 286. Jere su krvoločni i opaki kasapi. 388. Janko kasapin. Glasnik. II, 1, 13. (1808).

KASAPINOVIĆ, *m. presime (po ocu kasapinu).* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 45.

KÀSAPÎNSKÎ, *adj. vidi* kasapski. — *U naše vrijeme.* Cijene da je to po kasapinsku. M. Pavlinović, razg. 29.

KÀSAPITI, kàsapîm, *impf. raditi kao kasapin, klati, sjeći (meso).* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kàsapî. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚macellare, fare il macello' ‚lanioniam exercere' 449a) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (v. komarditi), *u Vukovu* (sjeći meso ‚fleisch aushauen' ‚lanius sum'). Počmu ga *(ovna)* kasapiti na novo. Nar. prip. bos. 1, 109. — *Poněšto u prenesenom smislu, klati i ubijati čeljad (u boju ili drugdje).* Kad Rimljani siloviti Jerusolim glasoviti nalegoše da saměju... tad čifuti okoliti, ne mogući odoliti, svoje blago da iznesu, svak od sebe čini kesu: oblo žderu zlato milo... Jer Rimljani izvidiše gdi ńihovo blago biše, pak pomamni kao lavi, svaki britki mač krvavi i kasapi zlatoždere, da proždrto blago bere. V. Došen 59a. Što god mi je palo šaka, kasapio sam bez milosti. M. P. Šapčanin 1, 124. Da se ugledamo i s tom novom Mujinom silom. Crnogorski su jatagani stari a i Crnogorci se nijesu izmijenili: kako su ih kasapili stari, onako te i mladi, ako Bog da. M. Đ. Milićević, zlosel. 97. — *Posve metaforički s objektom:* pošteńe *ili* dobro ime. Čineći se smišni, a među to dobro ime i pošteńe svoga iskrńega kasape. Đ. Rapić 268. Tko tuđe pošteńe riže i kasapi, toliko sebi, koliko iskrńemu udi. 388.

KÀSAPLJÊŃE, *n. djelo kojijem se kasapi.* — *Između rječnika u Vukovu.* — *Griješkom* kasapeńe. Ne nahodi bune i vike ni kasapeńa mesa. J. Rajić, pouč. 1, 75.

KÀSAPNICA, *f. mesarnica* — *Postaje od* kasap. — *Od* XVIII *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Belinu* (‚macello o beccaria, luogo dove s'uccidono le bestie' ‚laniarium' 449a) *i u Vukovu* (vide mesarnica).

a. *u pravom smislu.* Valja gledati da se ove nevaljale ovce u kasapnicu mogu prodati. I. Jablanci 139. Biti će turani od vragova u žalosnu dolinu Josafatovu, kakono na jednu kasapnicu. Đ. Rapić 18. I kako marvinče na kasapnicu vođena. 211. *(Volovi)* jesu na krvavu kasapnicu određeni. 286. Zakrvavio očima kao vo na kasapnici. Nar. blag. mehm. beg. kap. 288. Ali mi se tako čini, da ne idem kući, već na kasapnicu kao ovca pod nož. Bos. vila. 1891. 131.

b. *u metaforičkom smislu, o mjestu uopće gdje se koje, muči itd. (i o paklu).* Mnogi grišnici stoje na kasapnici vražjoj. S. Margitić, ispov. 110. Jeste jurve na kasapnicu paklenu uvik nesrićno odrediti. Đ. Rapić 246. Da me ova kasapnica iz opačite moje svisti više ne muči. G. Peštalić 27. I viđeše Turci Crnogorce i veliku svoju kasapnicu. Ogled. srp. 171.

c. *ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom.* Livada kod Kasapnice. Sr. nov. 1865. 585. — *b) u okrugu smederevskom.* Ńiva u Kasapnici. Sr. nov. 1866. 188.

KÀSAPNICE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* — *isporedi* kasapnica, c. Zemlja zovoma Kasapnice. Sr. nov. 1878. 228.

KÀSAPOVAC, Kàsapôvca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Ńiva u Kasapovcu. Sr. nov. 1869. 499.

KÀSAPOVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 59. *na drugom se mjestu zove* Kàsapovići. Schem. bosn. 1864. 88.

KÀSAPSKÎ, *adj. koji pripada kasapima (ili kasapnici).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide mesarski). Mormoraturi su kano psi kasapski aliti od kanare. S. Margitić, fal. 284. Gledala ga muha udovica za čardaka paša kasapskoga. Nar. pjes. vuk. 1, 531. Kasapsko je meso po četiri pare, lovačko po groš, a hrsusko po dukat. (jer lovac izdangubi, a hrsuzin plaća globu i dangubi u satvoru). Nar. posl. vuk. 133.

KÀSÂR, kasára, *m.* ńem. kaserne; kasarna. u Hrvatskoj. V. Arsenijević.

KASARA, *f. vidi* kasarna, kasarma. — *U naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata.* Va Šoproni va kasari. Jačke. 5.

KÀSÂRMA, *f. sgrada određena za prebivanje vojnika, tal.* caserma. — *isporedi* kasar, kasarna. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (die kaserne' ‚castra' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* A glas begu na kasarmu dođe. Ogled. sr. 91.

KÀSÂRNA, *f. vidi* kasarma, ńem. kaserne. — *Od* XVIII *vijeka.* Načini prvu gostionicu, oberstarake kuće, kasarne. M. A. Reljković, sat. B4b. Na misto onih drvenih kuća i kasarni uzidane su posli dvi plemenite kuće. B5b. Nova kasarna. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 106. Kàsârna ‚die ka-

sarne'. J. Bogdanović. Kȁsȃrna, kasar. u Bačkoj. V. Arsenijević.

1. KÀSATI, kȁsȃm, *impf.* tolutim currere, *(osobito o konju pa i o drugijem četveronoŝnijem životińama) trćati tako da se kod svakoga skoka podignu u vis sajedno desna predńa i lijeva stražńa noga, pa opet lijeva predńa i desna stražńa.* — *isporedi* drusati i trusati. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 i 3 *sing.* kȁsȁ). — *U ovakovom obliku ima samo u našemu i mošebiti u novoslovenskom jeziku; ali ako je ista riječ i gorńoluž.* kejsać (F. Miklošić, etim. wörterb. *kod* kasa-, 2), *moglo bi biti od praslavenske osnove.* — *Osim oblika* kasam *u praes. ima i* kasem *u Bjelostjenčevu rječniku (gdje se dodaje da je tako bolje!) i* kȁšêm *u jednom primjeru* XVIII *vijeka gdje jamačno stoji samo radi slika (vidi primjer M. A. Reljkovića kod* c, *a)).* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kasati, drusati ‚succutio, incedo tollutim, succusso, currere gradatim'), *u Belinu* (‚trottare, andar di trotto' ‚succutio' 747b), *u Bjelostjenčevu* (kasam ‚melius' kasem, kasati, drusam, trusam ‚succusso, succutio'), *u Jambrešićevu* (kasam ‚succusso'), *u Voltiđijinu* (‚trottare, scuotere' ‚traben'), *u Stulićevu:* ‚trottare, andar di trotto' ‚duriori gressu incedere (de equo qui sessorem incedendo succutit)'; *u Vukovu* (‚traben' ‚tolutim incedo').

a. *o životińama.* Tuj voli kasahu, tuj brȁvi potiču, pastiri zviždahu za ńimi i viču. M. Marulić 12. Čestokrat oni putujući veće nego kasajući... B. Kašić, fran. 78. Lijena maska blizu kuće kasa. (D). Poslov. danič. A koń koga suva rana grije, on se putu nikakvom ne krije, suvim kasa i po blatu vosi. J. S. Reljković 277.

b. *o čeljadetu što jaše na konju kaji kasa.* Oni kljuse odvezuje; oni dokle uzda u se, na svezano sida kljuse; oni, kad se pouspeše, priko sedla viseć steńe; oni, dokle kljuse gane, kao puna vreća spane;... a uzjašiti koji zgode, da tokorse doma hode, na sve grlo podvikuju... prid svatovim glasnik kasa... V. Došen 155b—156a.

c. *preneseno, o čeljadetu, trčati uopće. a) u pravom smislu.* Koja *(žena)* doma kad dobasa, cilo jato uz ńu kasa. V. Došen 106b. Oni ob noć oko kola kašu, a kad lipo sve kolo opašu... M. A. Reljković, sat. C5b. Al' eto ti jednoga junaka, sve kurjački kasa preko polja... ‚Morete li, braćo, poznavati ono pseto što kasa uz polje?' Nar. pjes. vuk. 4, 105. Tvrd više daje, a lijen dalje kasa. Nar. posl. vuk. 312. Ko za dugo sjedi taj više kasa. Bos. vila. 1889. 106. — *b) metaforički.* Tko za ovimi tiho kasa ne će pasti u teneta. Đ. Baraković, drag. 350. Ako l' stazom od zločinstva u nesvijesti budem kasat... J. Kavańin 18b. Kamo srdit naglo kasaš *(u vićńi mrak).* V. Došen 196b. Dok u jamu već nabasaš, kamo slipo sada kasaš. 258b. Ko zna bolje, dugačko mu polje, neka kasa dugačkijem poljem. F. Krauss, smailag. meh. 155.

d. *u prenesenom i metaforičkom smislu (o mislima).* Misli pusne i slobodne, ne kasajte po državi. J. Kavańin 165b.

2. KÀSATI, kȁsȃm, *impf. tal.* cassare, *brisati, ukidati (vidi i* 2. kasańe). — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Da ti on razdre i kasa pravednu tužbu. B. Kašić, zrc. 87.

KASATI SE, kasam se, *impf. latati se; doticati se.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kasati sę, *impf.* kosnąti sę, *dotaknuti se, rus.* касаться, *impf.* коснуться *s istijem značenjem; ali po svoj prilici kod nas nije narodna.*

a. *latati se, spomenuti se (na što).* — *U knjizi pisanoj crkvenijem jezikom, a otale u Daničićevu rječniku:* kasati se, puti — ‚iter ingredi'. Kasaše se puti. Glasnik. 11, 62.

b. *doticati se, vidi* doticati, *a*, b, *c) cc).* — *Od* XVIII *vijeka kod pisaca koji će biti useli iz ruskoga jezika.* Što se kasa do naših dela. J. Rajić, pouč. 1, 4. Reči koje su se kasale samoga Boga. 1, 16. Nećemo dalje kasati se do pohvalne filosofije. 1, 28. Što se kasa do zakona. 2, 33. Što se prvog kasa. D. Obradović, živ. 49. Ako će znati da se ńega ni malo ne kasa. basn. 264. Što se kasa ukoritelni reči. sav. 37. Koliko se do moga mńenija kasa. S. Mrkalj, salo. 18. Što se interesa carskog kasalo bude. Sr. nov. 1884. 8. Što se kasa gvožđa za branu, gvožđe ćete dobiti. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 752.

KÀSÂTOR, *m.* onoga koji dolje u Šlavoniji naše ljude pri radu isplaćuje, bilo dnevno ili mjesečno, zovu ‚kasatorom'. J. Bogdanović. — *Postaje od* 2. kasa.

KÀSAVAC, kȁsȃvca, *m. vidi* kasač. — *U Mikaljinu rječniku* (koń kasavac *kod* drusac *i kod* koń), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kasavec, kasec, kasalac, trusalac ‚succussarius'), *u Jambrešićevu* (kasavec koń ‚succussor'), *u Stulićevu* (kasavac *i* kasavec ‚equus duriori gressu incedens'). *(Koń)* kasavac. F. Kurelac, dom. živ. 9.

KASÁVET, *m. žalost, tuga, briga, arap. tur.* qasâvet. — *U naše vrijeme u Bosni.* Zadržah se taj dan u veliku kasavetu. Bos. vila. 1887. 145.

KASÁVETLI, *adj. žalostan, tužan, brižan, tur.* qasavetlû. — *U naše vrijeme u Bosni.* Dertli i kasavetli, tegotan i brižan. F. Miklošić, türk. elem. nachtr. 2, 145. — *Ne mijeńa se.*

KÀSELA, *f. škrabija, čekmeđe, fijoka, tal.* cassella *ili* cassella. — *U naše vrijeme u Istri i u hrvatskom primorju (ali vidi i* kaselica). I išći od kasele ključa, su u kasele lepe jabuke. Nar. pjes. istr. 3, 16. Pokaže mu jednu goruću kaselu. Nar. prip. mikul. 122. Kasela ‚cista'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1 ftg. 39.

KÀSELE, *f. pl.* sprava od dasaka sa ručkama napravljena, u kojoj se zidarima pri zidańu i žbukańu nosi melta. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *vidi* kasela.

KASELICA, *f. dem.* kasela. — *Od* XVIII *vijeka kod čakavaca.* Otiti se ima u drugoj kaselici od struk strane desne. I. Kralić 98. Dobro držeći u pamet u kojoj kaselici jest. 98. Da ključi od kaselice svojoj matere. Nar. prip. mikul. 50.

KÀSETA, *f. udubeno mjesto obično četverokutno kao da ostaje između četiri grede, što se načińa kao nakit na podu (stropu, tavanu), ńem.* cassete *(od tal.* cassetta, *kovčežić), tal.* cassettone. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Kaseta, arch. ‚cassete, cassetone, mauervertiefung (besonders an deckengewölben)', v. stropka. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Može biti da amo pripada i ovo:* Kaseta ‚cassette' spada među robu izbočena drveta, te se ocarińuje pri uvozu. Zbornik zak. 1866. 301.

KASEZI, Kasega, *m. pl. mjesno ime.* — XV *i* XVI *vijeka.* Karin s Kaseg. Mon. croat. 167. (1497). Postaviše svete moći v Kasezih. 202. (1518).

KASIDIM, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚bardassa' ‚cynaedus, puer meritorius, pathicus'. — *Vala da je riječ turska, ali nije pouzdana jer se ne zna gdje je Stulli našao i jeli je dobro prepisao.*

KASIDO(L), Kasidola, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 10.

b. *selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 187.

KASIDOLAC, Kasido(l)ca, *m. presime.* Sr. nov. 1881. 712. — *isporedi* Kasidol.

KASIDOLIČ, *m. ili* Kasidolići, *m. pl. ime mjestu, isporedi* Kasidol. — *Prije našega vremena.* Kasidolića (ili Kasidolići). S. Novaković, pom. 134.

KASIDOLSKI, *adj. koji pripada Kasidolu.* Kasidolska *(opština).* K. Jovanović 187.

KASIJA, *f. ime biljkama (po latinskom jeziku).* n. Cassia fistulosa L., *neka biljka što su joj mohune lijek.* — *U Mikalinu rječniku*: ‚casia, siliqua aegyptia; *u Belinu*: ‚cassia, nome di due piante, cioè d' herba e albero' ‚casia' *(vidi* i b) 176[a]; *u Stulićevu*: kasija, indijanski rogač ‚cassia'. Kasija, rus. квассия, cassia (Skurla), Cassia fistulosa L. B. Šulek, im. 141.

b. Cinnamomum cassia Bl., *mirodija, vrsta darčina.* Korična ili cimetna (‚zimmtcassie') spada među fine mirodije i dolazi u prometu. Zbornik zak. 1858. 989.

KASIJÂN, Kasijána, *m.* Cassianus, *ime muško.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚Cassiano, nome proprio d' huomo' ‚Cassianus' 176[a]). Ipolit i Kasijan mu*(čenici).* F. Glavinić, cvit. XXIV. Sveti Kasijan mučenik. 276[b].

KASIKA, *f. riječ nejasna, valja da je isto što* kaciga. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tudije svijetli zatočnici, naše i ruke zatočnice dragim liščem u kasici. J. Kavanin 279[a]. — *nije dosta pouzdano.*

KASIL, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Sina mu Dudla i Kasila. Deč. hris. 92.

KASILI, *m. ime nekakvu narodu.* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Negove ter sile, pravo se može rijet, prognaše Kasile deri tja na on svijet, Mangrele i Sike, Čerkase, Karmane... M. Vetranić 1, 45.

1. KASINA, *f. livada blizu Okešinca u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.*

2. KASINA, *f. vidi* kasino. — *U naše vrijeme.* Valja i danas ući u oficirsku kasinu, i razgledati. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 648.

KÀSÎR, kasira, *m. blagajnik, pjenezničar, nem.* cassier, *tal.* cassiere. — *U naše vrijeme.* Kasir, merc. v. Pjenezničar. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *I u osobitom značenju: činovnik koji kupi poreze. u naše vrijeme u Istri.* Kasir ‚exactor vectigalium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 46.

KASÍRÂŃE, *n. djelo kojijem se kasira.* Imadu se dugovne stavke isplatiti uz kasirane zadužnica. Zbornik zak. 3, 789. Povlastice gube svoju valjanost očitovanem ništetnosti (kasiranem, dokinutjem ili presudom). 3, 767.

KASÍRATI, kàsîrâm, *impf. ukidati, brisati, nem.* kassiren. — *isporedi* 2. kasati. — *U naše vrijeme.* ‚Bio je lajtman pa ga 'e kasiralo'. J. Bogdanović.

KÀSÎRKA, *f. kasirova žena.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kasirka ‚uxor exactoris vectigalium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1 ftsg. 46.

KÀSKALO, *m.* šaljiv nadimak za onog, koji kada ide, a on sve kao da kasa. J. Bogdanović.

KÀSKÂŃE, *n. djelo kojijem se kaska.* — *U Vukovu rječniku.*

KÀSKATI, kàskâm, *impf. dem.* 1. kasati. — *Akc. se ne mijenja (aor.* 2 i 3 *sing.* kàskâ). — *U Vukovu rječniku.*

KASNARKA, *f. ime što ga mlada pridijeva mlađem ženskom.* Skoroteča. 1844. 249.

KÀSNÊŃE, *vidi* kašńeńe.

KÂSNÎ, *adj. koji pripada kasi (vidi* 2. kasa). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Lako e meni, brate, za sve druge dugove, ali mi je kasni dug (‚staatsschuld') naj teži, jer kad poćeraju, mora biti pa iz oka pa iz boka'. J. Bogdanović.

KÀSNICA, *f. žensko čeljade što kasni.* — *U Stulićevu rječniku*: v. krsmalica.

KASNIČE, *adv. kasno.* — *Samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Od simena kasniče sastiša. J. S. Reljković 125.

KASNIĆE, *n. vidi* kašńeńe *(valja da je načinjeno od neobičnoga part. praet. pass.* kasnit, *ako nije ista riječ što* kasnuće). — *U starijem obliku* kasnitje *na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Čine jošter svetogrdje rečena čeljad, kad se vele nakanivaju podat razlog ńiova vladanja, ako od toga kasnitja crkva i mista zadužbina podnose ubiliživu štetu. Blago turl. 2, 178.

KÀSNÎK, *m. vidi* kasnilac. — *U Stulićevu rječniku*: v. krsmalac.

KÀSNILAC, kàsnioca, *m. čovjek koji kasni.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (kasnilac i *griješkom* kasnioc, v. krsmalac). — *U primjeru znači koji kasno liježe.* Rani ranilac i kasni kasnilac kuću teče. Nar. poslov. u Lici. V. Arsenijević.

KÀSNILICA, *f. žensko čeljade što kasni.* Rana ranilica i kasna kasnilica kuću teče. Nar. poslov. u Lici. V. Arsenijević.

KÀSNITEL, *m. vidi* kasnilac. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikalinu* (kasnitel, koji kasni ‚morator, cunctator') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚tardatore, indugiatore' ‚cunctator' 722[b]), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kasnitel ‚cunctator, morator'), *u Stulićevu* (v. krsmalac). Kasnitelem svit dajućima. J. Banovac, blagosov. 136. Vas kasniteli svit dajući. 270.

KÀSNITELICA, *f. vidi* kasnilica. — *U Stulićevu rječniku*: v. krsmalica.

KÀSNITI, kàsnîm, *impf. oklijevati čim (objektom), činiti da što (objekat) bude kasno.* — *vidi* i kašńeti.

1. *aktivno.* — *Od* XVIII *vijeka.* Odkle se vidi tkoliko jest velik razlog ne kasnit krstjenje dici, kad su na pogibili života. Blago turl. 2, 204. Za ne kasnit od orańa dilo. J. S. Reljković 25.

2. *sa* se.

a. *pasivno.* — *Od* XV *vijeka.* Nima se tada prodlžiti ni kasniti spovid. Naručn. 78[b].

b. *refleksivno.* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚annottare overo annottarsi, far notte' ‚vesperascit' 86[b]), *u Jambrešićevu (kajkavski* kesnim se ‚moror'), *u Voltiđijinu* (‚annottarsi, farsi notte' ‚sich verspäten').

a) vidi kašńeti. Kasneći se tada nevestac, zadrimaše fse i usnuše. Zadar. leke. 76. matth. 25, 5. Kasni se gospodin moj priti. Anton Dalm., nov. tešt. 106[b]. luc. 12, 45. Čemu se kasnim već? M. Gazarović 104. Zapovij, Gospodine, i nemoj se kasniti. I. Ivanišević 138. Niti se kasni ikoliko (*Bog*) za podati nami oproštenje. J. Matović 247. Da ne bi se kasnila osvetiti se Grgur iz Vareša 86.

b) smrkavati se, vidi u Belinu i u Voltiđijinu rječniku.

c) impersonalno ili sa subjektom vrijeme, *dosađivati se, dodijevati se.* — *U jednoga pisca nešega vremena.* Kasneć mu se sinu kraljevati. M.

Pavlinović, rasg. 81. Ne imajuć posla, vrijeme mu se kasni. rad. 129.

KÀSNO, *adv. vidi* 1. kasan, b.

KASNOBIJEG, *adj. koji kasno bježi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚qui sero fugit'. — *nepousdano.*

KASNÒĆA, *f.* tarditas, *osobina onoga koji je kasan ili onoga što je kasno.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* kesnoća, *vidi kod* kašńeńe) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. krsmańe). Al' kako dvor bečki slavno razumi neprijateļa pridobļeńe po vištini i kasnoći Dauna vojvode, nazva ga Fabija naših vrjemena. I. Zaničić 154.

KASNOGLAGOĻIV, *adj. u Stulićevu rječniku us* kasnogovoran. — *nepousdano.*

KASNOGÒVORAC, kasnogòvôrca, *m. kasnogovoran čovjek.* — *Samo u Belinu rječniku:* ‚tardo nel parlare' ‚tardiloquus' 728ª, *i u Stulićevu us* kasnogovoran.

KASNOGÒVORAN, kasnogòvôrna, *adj. čovjek koji kasno (sporo) govori.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* tardiloquus'.

KASNÒHODAC, kasnòhoca, *m. čovjek koji kasno (sporo, polagahno) ide.* — *Samo u Belinu rječniku:* ‚tardo nel caminare' ‚tardipes' 728ª; *u Voltigijinu:* ‚tardivo, tardo nel camminare' ‚langsam gehend'; *u Stulićevu:* ‚tardipes, tardigradus'.

KASNOHOĐA, *m. čakavski* kasnohoja (u Fužini), koji kasno u veče dolazi kući. Đ. Daničić.

KASNOJÈZIČAN, kasnojèzična, *adj. vidi* kasnogovoran *(koji je kasna jezika).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. kasnoglagoļiv.

KASNOKOBAN, kasnokobna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ptice kasnokobne ‚uccelli che negli auspizii indicavano doversi ritardare' ‚remores'. — *sasma nepousdano.*

KASNÒĻETAN, kasnòļetna, *adj. koji biva u kasnom ļetu (na svršetku ļeta).* — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka (po zapadnom govoru* kasnòlitan). Kasnolitne ili kiše alide. J. S. Reļković 189.

KASNÒNOG, *adj. koji kasno (polagahno) ide (u kojega su kasne noge).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. kasnohodac.

KÀSNÔST, kàsnosti, *f. osobina onoga koji je kasan ili onoga što je kasno.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚tarditas'), *u Mikaļinu* (kasnost, kasnovanje, ucknenje ‚mora, cunctatio, tarditas, procrastinatio'), *u Belinu* (kasnos ‚lentezza, tardità' ‚lentitudo' 482ª; ‚tardamento, tardanza, indugio' ‚cunctatio' 722ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kesnost, *vidi kod* kašńeńe), *u Jambrešićevu* (kesnost ‚tarditas'), *u Voltigijinu* (‚tardità, tardanza, lentezza' ‚langsamkeit'), *u Stulićevu* (v. krsmańe). I ove kasnosti za čudo držite. P. Vitezović, odil. 2. Na dobro kasnost i linost. F. Lastrić, ned. 279. Korin iz koga izrasta i poraña se kasnost. svet. 148ª. Odpušteńe grijeha s kasnosti i s produļeńem razložito izgubiše. J. Matović 108.

KASNÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se kasnuje.* — *Stariji je oblik* kasnovanje. — *U Mikaļinu rječniku* (kasnovanje *kod* kasnost), *u Belinu* (kasnovanje ‚tardamento, tardanza, indugio' ‚cunctatio' 722ᵇ), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* kašńeńe), *u Stulićevu* (v. krsmańe).

KASNÒVATI, kàsnujêm, *impf. vidi* kašńeti. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. krsmati). Dočijem kasnuje dojći Gospodin moj? B. Kašić, nasl. 144. Ne kasnuje oni koji s usrokom zakonitim može se obraniti. A. d. Costa 2, 101.

KASNÒVIT, *adj. vidi* 1. kasan, a. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Toliko kasnovit na trud. B. Kašić, nasl. 264.

KASNÚĆE, *n. djelo kojijem se kasne.* — *U svijem je primjerima stariji oblik* kasnutje. — *Između rječnika u Stulićevu* (kasnutje, v. krsmańe). Ne mogući čekati kasnutja ńiova. F. Lastrić, test. 158ª. Vidivši ovi kraļi svizdu brez svakoga kasnutja slidili su ńesinu svitlost. A. Tomiković, gov. 18. Ide brez svakoga kasnutja onamo kuda ju Bog zove. 27. Da brez svakoga kasnutja pošaļe dobre čete. živ. 216.

KÀSNUTI, kàsnêm, *impf. vidi* kašńeti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (v. kasniti). Odi, Gospodine, i nemoj kasnuti. F. Lastrić, test. 151ª. Neću kasnuti pošteńa dat. 227ª.

KASŃ-, *vidi* kašń-.

KÀSOROŃA, *f. ime bilji.* — *U Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) nekaka trava koja u vodi ima rod kao kestene koji sviňe jedu ‚art sumpfkraut' ‚herba quaedam palustris'. — Kasoroña, trava u vodi, ima rod kao kesten, Trapa natans L. (Vuk, u Crnoj Gori). B. Šulek, im. 141.

KASOVIJA, *f. grad u Ugarskoj, njem.* Kaschau, *maď.* Kassa, *slovački* Kosice. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Grad tvrdoga Segedina i od Zagabita zgrade silne, Temišvara, Varadina, Kasovije svijem obilne. G. Palmotić 2, 316.

KASPÌJÂNSKÎ, *adj. vidi* Hvalinski. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kaspijansko (Hvalinsko) more. A. Tomiković, živ. 68. Mora Kaspijanskoga. 344.

KÀSPIJSKÎ, *adj. vidi* Hvalinski.

KASPUZ, *m.* prutica gvozdena kojom se gorńi žrvań snima. u Brodu. F. Hefele.

KÀST, *adj. srdit, ļutit.* — *Riječ je jamačno turska, mošebiti arap.* qasd, *tur.* qast *(što može značiti i sla namjera, sazjeda), isporedi* kasten, kastile. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Odavno sam na ń nešto kast'. ‚Nešto sam na ńu kasta' (to jest ļuta). J. Bogdanović.

KÀSTA, *f. kod nekijeh naroda (na primjer u Indiji) dio koji se s drugijem ne miješa tako da svak od oca do sina ostaje u svojem dijelu.* — *Portugiska je riječ* casta *(o indijskijem dijelima) preko njem.* kaste. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Da su svi Indijani (kao što su bili i stari Misirci) razdijeļeni na četiri nasļedńa čina (kaste). Vuk, dan. 2, 128. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚kaste'.

KÀSTÂLDO, *m. upravitelj dobara koje crkve, tal.* castaldo, *upravitelj.* — *isporedi* kestalad, kaštal. — XVI *vijeka.* Da kastaldi crikveni nimaju sada držati intrade crikvene... Ako bi ki pines, da se drži u škrińah, na kih oćemo da su dva ali tri ključi, od kih ključi imije držati jedan kastaldo, a drugi plovan... Naredb. modr. ark. 2, 89. (1589).

KASTAĻAN, *m. ime crkvi u Srbiji u okrugu biogradskom.* M. Đ. Milićević, srb. 66.

KASTAMONIT, *m. u Daničićevu rječniku:* Kastamonita, manastir u Svetoj Gori. ‚Kastamonitu igumenu'. Mon. serb. 127. (1347).

KÀSTAŃ, *m. vidi* kostań, kesten. Kastań divji, Aesculus hippocastanum L. (Alschinger). B. Šulek, im. 141.

KASTAŃA, *f. vidi* kostań, kesten. — *U jednoga pisca čakavca* XV *vijeka.* Lišńaci, kastańe. M. Marulić 77.

KÀSTAV, Kàstva, *m. grad u Istri (tal.* Castua). — *Od* XVI *vijeka.* Pred gradom Kastvom. Mon. croat. 289. (1588). Spametil san se va Bakre, da j' moja ļuba va Kastve; kada ja mladi va Kastav grad, to t' moja ļuba s tanca gre. Nar. pjes. istr. 2, 54. Da srećno putujem s Kastva na Volosko. 2, 86.

KÀSTÂVKA, *f. žensko čeļade iz Kastva.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Kàstavâkâ. — *U naše vrijeme.* Kastavka je osnovala, Vološčica je navila, Opatijka je satkala. Nar. pjes. istr. 2, 42. Kastavke su lepe ko letne rožice. 2, 188.

KÀSTE, *adv. vidi* kasten. — *U naše vrijeme.* Na mesne poklade dođe ciganin kod nekakva raje kaste da se najede. Nar. prip. vrč. 35. Hajd'mo u nebesnu baščù pod drvo koje je Alah kaste za mene svojom rukom usadio. 55. Kaste, naročito ‚appositamente'. V. Vrčević, nar. prip. 225.

KÀSTEL, *vidi* kasteo.

KASTELA, *vidi* Kaštela.

KASTÈLÂN, kastelána, *m. vidi* kaštelan. — *U dva primjera* XVIII *vijeka (u kojima može biti da treba čitati* š *mj.* s). Kastelan protiv ńim izajde s veseļem. Oliva. 14. Kastelan s kastila ne ja hoditi van. 16.

KÀSTELANIN, *m. vidi* Kaštelanin. — *U tri primjera* XVII *i* XVIII *vijeka (u sva tri po svoj prilici treba čitati* š *a ne* s, *vidi* Kaštela). Poginu... poļički knezovi, lipi Kastelane. I. Zanotti, skaz. 24. Po popu Petru Vuletiću Kastelaninu. P. Vuletić 1. S inijem Kastelani. J. Kavańin 185a.

KASTÈLANSKÎ, *adj. koji pripada Kaštelima ili Kaštelanima.* — *Po svoj prilici treba čitati* š *a ne* s (*vidi* Kaštela). — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* U državi kastelanskoj. A. d. Costa 1, 96.

KASTELASTVA, *f. selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom, tal.* Castel Lastua. Repert. dalm. 1872. 7. — *Ime se talijansko upotrebļava i u našem jeziku, vidi:* Kastellastva. Sem. bokokot. 1875. 27. — 1879. 20. — 1880. 21.

KASTEĻANOVIĆ, *m. presime.* — XIV *vijeka.* Odš Momčila Kasteļanovića. Glasnik. 24, 270. (1888).

KÀSTEN, *adv. naročito, navlaš, namjerice, arap.* qasdan, *tur.* qasten. — *isporedi* kaste, kastile, kastilice. — *U Vukovu rječniku us* kastile.

KÀSTEO, kàstela, *m. vidi* kaštio. — *U nom. i acc. sing. -o stoji mj.* l, *ali se i ovo nalazi:* kàstel. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* (‚castello, cittadella' ‚schloss'). Bijući primaju kasteli. M. Marulić 245. Dojdoše u jedan kastel koji se zove Betsage. P. Bakšić 7. Nikuliko kastelov aliti dvorov useše. P. Vitezović, kron. 182. Bijeli kasteo na modrini pečatnica 'e Albanije. J. Kavańin 287a. Dojdoše u jedan kastel. M. Lekušić 15. Kastela Dubašnice samovladalcu. I. Kraļić 1. Za braniti kasteo od sedam kula. And. Kačić, razg. 150. Biše u kraj kuće Božije sagrađen jedan tvrd kasteo. kor. 329. Kastela Sladińca, koji kasteo jošter od stari vrimena bio je. Norini 88. U Uglits, kasteo, to jest, gradac u kraļestvu Kasan. A. Tomiković, živ. 11. Kastel je *(biogradski)* sav rasprakan u vasduh. M. Đ. Milićević, srb. 28.

KÀSTÎG, *m. vidi* kaštiga, *tal.* castigo. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima.* Bog pući s kastigom. Kateh. 1561. 10a. Da smo ńim pokorni ne samo cić kastiga, da cić zasnanja. 26b. Drugi kastig bi oni od prvoga čovjeka. I. Držić 30. Po pedepsanjijeh i kastigijeh. 30. Videći zlo koje ti su uzrokovali *(grijesi)* i kastig *(štamparskom griješkom* kastiih) koji stoji svrhu tvoje glave. 130. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KASTÌGÂŃE, *n. djelo kojijem se kastiga.* — *Stariji je oblik* kastiganje. Zašto se boji karanja i kastiganja od ńegovijeh zlijeh djela. Zborn. 6b. Čini da riječ tvoja ne bude taita, ma budi vazda na svjet i na nauk, ali ti u zapovijedanju ili ti u kastiganju. 22a.

KASTÌGATI, kastìgâm, *pf.* punire, *pokazniti, pedepsati, tal.* castigare. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Voltiģijinu* (kastigati, kastigam *i* kastigujem ‚punire, gastigare' ‚strafen'). — *U prva dva primjera znači ukoriti (kao i lat.* castigare). Ove stvari uči i nauk daj, i kastiga' sa svakom gospodom. N. Ranina 27b. paul. tit. 2, 15. Kastigajte plahe. 49b. paul. 1thess. 5, 14. Kako je Božja pravica kastigala s mnozimi biči. Kateh. 1561. 44b. Za kastigati uskoke. Starine. 10, 18. (1582). Da kastigaš tvoje tijelo. I. Držić 58. Kastigàt, tal. ‚castigare' kazniti. *u Istri.* Naša sloga. 11, 58. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KASTIGÁVATI, kastigâvâm, *impf.* kastigati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Amo može biti da pripada i ovaj primjer u kojemu će* kastigaje *stajati mj.* kastigava: Pokaži jeli još griha? Jesu još četiri, koji u nebo viču, koje Bog vazda strašno kastigaje. Asbukv. 1690. 12.

KÀSTIGOVATI, kàstigujêm, *impf. vidi* kastigavati *i* kaštigovati. — *U Voltiģijinu rječniku: praes.* kastigujem *kod* kastígati.

KÀSTIL, *vidi* kastio.

KÀSTÎLE, *adv. vidi* kasten, *tur.* qast ile. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚gerade, eigens' ‚proprie, directe' *s primjerom:* Otišao mu kastile za to (ne usgred ili čega drugoga radi). — Koji se već kastile postavio tamo. Bos. vila. 1887. 378.

KÀSTILICÊ, *adv. vidi* kastile *od čega postaje nastavkom* ice. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kastile *s primjerom iz narodne pjesme:* Šaļe Vuku knìgu kastilice). Pak smo došli kastilice da ga pomolimo. S. Ļubiša, prič. 144.

KÀSTILIJA, *f. pokrajina u Španiskoj, špan.* Castilla, *tal.* Castiglia. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Kćere Don Alfonsa kraļa od Kastilije. F. Glavinić, cvit. 292a. Sveti Damaro papa u Madridu od Kastilije rojen. 410a.

KASTILISKI, *adj. vidi kod* katalinski.

KÀSTILO, *n. vidi* kastio, kaštio, *tal.* castello. — *isporedi* Kaštela. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Stahu kakono mir ki šćiti kastila. M. Marulić 14.

KÀSTIĻA, *f. vidi* Kastilija. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (Kastila, zemļa u Špani ‚Hispania ulterior') *gdje se nay prije nahodi i u Belinu* (‚Castiglia, regno di Spagna' ‚Castella' 176a). Eto izjadri nav kraļa od Kastiļe. Oliva. 24.

KASTÌĻANIN, *m. čovjek iz Kastiļe.* — *Množina:* Kastiļani. — *U dubrovačkoj poslovici* XVII

vijeka. Lopuđani Kastiļani, a Slańani Siviļani. (Ž). Poslov. danič.

KÀSTIO, kàstila, *m. vidi* kaštio. — -o *(u nom. i acc. sing.) staji mj.* l, *ali se i ovo nalazi:* kàstil. — *Ne zna se, treba li u svakom primjeru čitati* s *ili* š; *u sadńem slučaju pripada pod* kaštio *(po sapadnom govoru).* — *Od* XV *vijeka.* Kastile prńiju vase, poļa, gore. M. Marulić 16. Nisi sada u kastilih, ni u polačah tvojih bilih. 818. Grade ostavļajuć, sela i kastile. P. Zoranić 57ª. Grade kastili, mista. Š. Budinić, ispr. 188. Jer od ovud imam pojti, u kastio kanam dojti. P. Hektorović (?) 97. V jednom kastilu blizu grada biše poštena vladika ka mliko imiše. Oliva. 14. Kastelan s kastila ne ja hoditi van. 16. Oliva me hoće kraļu osvaditi, meni će triba bit kastil ostaviti. 17. Molio sam Bakotića popa kastila opatijskoga. A. d. Costa 1, VI. Kastile će potkopati. Bos. vila. 1888. 70.

KÀSTITI, kàstîm, *impf.* žurno se spremati, nastojati: ‚Turci su kastili da mu obore crkvu'. *cf.* nakastiti, okastiti. M. Pavlinović. — *Od arap.* qasd, *tur.* qast, *namjera (isporedi* kaste, kasten, kastile, kastilice).

KÀSTĻANIN, *m. čovjek iz Kastva.* — *Množina:* Kàstļâni. — *Postaje od* Kastva *kao* Budļanin *(koje vidi) od* Budva. — XV *vijeka.* Kastļani i Veprinčane. Statut kast. 202.

1. KÀSTOR, *m.* Κάστωρ, Castor, *ime muško.* a. *u grčkoj mitologiji i kao ime svijesdi.* Kastoru Poluče da vjeran bi takoj. D. Rańina 65ª. — Kastor vama i Poluče plavovojske upravļaju. J. Kavańiń 209ᵇ. Kastor i Poluč jesu svijezde, svijem pomorcim veoma srećne. B. Zuzeri 15. b. *kao ime kršćansko.* Blizu groba mučenikov Klaudija,... Kastora... F. Glavinić, cvit. 368.

2. KÀSTÔR, kastóra, *m. vidi* 1. dabar, *tal.* castoro. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Može se prilikovati krepost od mira kastoru što jest jedna živina... K. Maģarović 80.

KASTRÀDÎNA, *f. vidi* kaštradina.

KASTRAT, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 891. — *isporedi* Kastrati.

KASTRATI, *m. pl. pleme arbanaško.* — *isporedi* Kastriot. U toliko se Malisori, Hoti i Kastrati okupe. Sr.-dalm. magaz. 1868. 76.

KASTRÌOT, *m. presime arbanaško.* — *isporedi* Kastriota, Kastriotić; *može biti isto što pleme* Kastrati *(vidi naj krajńi primjer).* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kastriotъ). Čefalija kaninski Kastriotъ. Mon. serb. 178. (1368). — *Naj češće o glasovitom Đurđu (Skenderbegu).* Mi gospodinъ Đurъđъ Kastriotъ rečeni Skenderъ begъ. 481. (1459). Kad vidiše age i spaije da Kastriot natrag uzmicaše. And. Kačić, rasg. 88ª. A i Đorđu Kastriota sad ni kami. Nar. pjes. vuk. 5, 459. Spomen'te se Kastriota Đura. Pjev. crn. 248ᵇ. — *o plemenu, vidi* Kastrati. Sužńi okršćene glave, Latini su Hoti, Kastrioti. Osvetn. 8, 98.

KASTRÌOTA, *m. vidi* Kastriot. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Vidi Ilira . . . i čudna Kastriotu. J. Kavańin 226ᵇ.

KASTRÌOTIĆ, *m. vidi* Kastriot. — *Od* XVII *vijeka.* Juraj Kastriotić. P. Vitezović, kron. 120. Ter otiđe niz to poļe ravno, a za ńime Kastriotić Jure. And. Kačić, rasg. 85ᵇ. Kastriotić, poglavice oliti principi od Albanije. od ovoga plemena bi Jure Kastriotić rečeni Skenderbeg koji svega vrimena svoga života s Turcim rat imade i vasda ji dobi. kor. 458. Jure Kastriotić rečeni Skenderbeg tri iļade glava odsiče. 485. Zvizda Orion utištila je mač na Kastriotiću. A. Tomiković, gov. 247. Đuro Kastriotić. Nar. pjes. vuk. 5, 581.

KASTROFILAK, *m. u Daničićevu rječniku:* kastrofilakъ, *καστροφύλαξ:* manastiru je Treskavcu ‚selište Komarъčêne' priložio ‚Dragomanъ kastrofilakъ' (Glasnik. 11, 186).

KASTROFILAKOV, *adj. koji pripada kastrofilaku.* — *U Daničićevu rječniku:* kastrofilakovъ, *καστροφύλακος:* crkva je treskavačka imala vinograd ‚kastrofilakovъ' (Glasnik. 18, 370).

KASTRÓLA, *f. sud od pokalaisane mjedi ili gvožđa s poduļom ručicom u kojemu se pirjani, podušuje.* — *Nem.* kasserolle *(u dijalektu* kastrolle), *franc.* casserole, *tal.* cazzeruola. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚die casserolle (kastrolle)' ‚sartago manubriata'. — Imao sam bo sobom moj kotao i kastrolu u kojima sam kuvao. S. Tekelija. letop. 119, 75.

KÀSTVANIN, *m. čovjek iz Kastva.* — *isporedi* Kastļanin. — XVI *vijeka.* Oba Kastvanina. Mon. croat. 289. (1588).

KASÚKATI, kàsûkâm, *impf. kao da je dem.* 1. kasati. — *isporedi* kaskati. — *U narodnoj zagonetci.* Lisičica poļem kasuka, za ńom duka piduka. *odgonetļaj: ovca i jańe.* Nar. zag. nov. 148.

KÀSULA, *f.* casula, *vidi* jarmica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* U rečeńu misnika ovako metne biskup svakomu jarmicu (planetu iliti kasulu) misničku. I. Velikanović, uput. 8, 185. Jarmica, to jest kasula, planeta ili paramenta. 8, 365.

KASUĻKA, *f. vaļa da je životińa što kasa.* — *U narodnoj zagonetci.* Visuļka visi, kasuļka kasa, a debuļka krade. (Misli se žir, svińče i kurjak, kako je zabeleženo, no čini mi se da ovoj zagonetci, ili odgonetļaju, nešto nedostaje). Nar. zag. nov. 201.

1. KÀSUM, *m. arap.* qâsim, *koji dijeli, tur.* qasym, *dan u koji se dijeli ļeto od zime* (26 *oktombra, po novom kalendaru 7 novembra, Dmitrov dan).* — *U naše vrijeme u Bosni.* F. Miklošić, türk. elem. nachtrag. 2, 145.

2. KÀSUM, *m.* znači što i kast. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nešto sam na ń kasum, sve bi ga zubi trgao'. J. Bogdanović.

KASUMI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom (sove se i* Rosuļa). Statist. bosn. 66.

KASUMOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Boca 20. 41.

1. KASUN, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 263.

2. KÀSÛN, kasúna, *m. tal.* cassone, *veliki kovčeg od samtjeh dasaka načińen (ńem.* kisten, *u Zagrebu* kištra). — *U naše vrijeme u Istri.* Kasûn ‚cista'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 48.

KASUNI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļ. 61.

KASUŠAVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva na Kasušavici. Sr. nov. 1875. 883.

1. KÀŠ, *m. obluk, oblučje (na sedlu), tur.* qaš *(uprav obrva).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* vide unkaš (*cf.* obluk, oblučje). — Na žeravu o kaš obesio. Nar. pjes. vuk. 2, 571.

2. KAŠ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Zabran u Kašu. Sr. nov. 1872. 374.

1. KÀŠA, *f.* puls, *jelo od predrta žita ili prosa ili kukuruza ili boba itd. (krupe, krupice, prekrupe) ili od brašna (muke) što je skuhano u vodi ili u mlijeku. — Riječ je praslavenska, isporedi rus.* кама, *češ.* kaše, *pol.* kasza, *pa i lit.* kosse *(što može biti i uzeto iz slavenskoga jezika). — Između rječnika u Vrančićevu* (‚ptisana; pulmentum'), *u Mikaljinu* (‚farinata' ‚pulmentum, polenta, puls'; kaša od prosa ‚puls miliacea'; kaša za načiňati ogrliće ‚amido, posima' ‚cremor'; bobna kaša, kaša od boba ‚fabacea' 21b), *u Belinu* (‚farinata o polenta, vivanda d' acqua e farina' ‚polenta' 808b; ‚polenta, vivanda di farina bollita' ‚polenta' 570a), *u Bjelostjenčevu* (‚puls, pulmentarium, pulmentum'. 2. kaša jačmena ‚ptisana, polenta, athera'. 3. kaša prosena ‚puls miliacea'. 4. kaša deteća ‚pappa'. 5. kaša kojum se keli ‚idem'. 6. kaša iz ribanoga kruha ‚panada, panadella'), *u Jambrešićevu* (‚puls'; kaša deteća ‚pappa'), *u Voltiđijinu* (‚panada, panatella, farinata' ‚panadel, semmelbrey') ‚*u Stulićevu:* ‚pulmentum, polenta, puls (cibus ex aqua et farina); amylum'; kaša prosena, golokudna ‚puls miliacea etc'.; *u Vukovu:* 1. (u Crnoj Gori) ‚der brei, die grütze' ‚alica'. 2. kad se štogod vrlo raskuva ili se izmiješa tako da se ne zna što je ‚der brei' ‚puls' *s primjerom:* Načinilo se kao kaša.

a. *u pravom smislu.* Êsti kašu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 198. Ako vidiš *(u snu)* da kašu činiš, toj prilikuje napast. Zborn. 187b. Ako neće božić kaše, djeca će. (D). Ožežen kašu hladi. (D). Za kašu na talijeru nije dosta bob u tikvici. (Z). Žitka kaša po gomili skače, gusta kaša u gomili leži. (Z). Poslov. danič. Nosit na ńu *(sopru)* prostu kašu. V. Došen 66b. Negda tuđu krv lokaše, a sad želi pasje kaše. 128b. Ako neće božić kaše, a ono će đeca. Nar. posl. vuk. 6. Žežen kašu hladi. 79. Kad je kaše, nije mlijeka; a kad je mlijeka, nije kaše. (U Crnoj Gori). 117. Kafu pije a kašu ije. (U vojvodstvu). 188. Teško kaši tuđe mlijeko čekajući. (U Crnoj Gori). 814. Zamišļa sakakove jistvine, al' neće da dojde ni kaša. Nar. prip. mikul. 187.

b. *metaforički se govori: a)* smutiti, zamutiti, zamesti kašu, *u smislu: samrsiti kakav posao, napraviti smutńu, isporedi* c. Vihori ńime *(oblakom)* mašu, dok zamute u ńem kašu, snig, oluju . . . V. Došen 19a. Ki smuti kašu. M. Kuhačević 44. — *b)* skuhati s kim kašu, *složiti se, dogovoriti se s kim u kakvu (nečistu) poslu.* S referentom skuvao kašu. S. Tekelija. letop. 120, 89. — *c)* hladiti kašu, *malo po malo koga na što (što za njega nije dobro) navesti.* Znaće vrag kašu hladiti. Nar. posl. vuk. 93. Strahić kašu hladi *(kad ko izmišļa izgovore kakve da što ne učini, jer ga je strah ono učiniti).* Nar. posl. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

c. *vidi u Vukovu rječniku,* 2. Neki kuvaju oman travu u posnom loncu dok se načini kaša pa se tim mašu. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 55.

d. *vidi* inkaša, *skrob. — U Mikaljinu i u Stulićevu rječniku.*

e. *skrob kojijem se lijepi (n. p. kod vezivańa knjiga ili kod građeńa kutija). — U Bjelostjenčevu rječniku.*

2. KÀŠA, *f. vidi* 2. kasa. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

3. KÁŠA, *f. vidi* 1. kaša *(vaļa da je ipokoristik). — U Vukovu rječniku:* ‚der brei (österr. prein), die grütze' ‚alica', cf. kâša.

4. KÁŠA, *f. hyp.* kašika. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Kad ponesem šimširkašu na grlo. Nar. pjes. vuk. 1, 286.

KAŠAC (?), kašca, *m. nejasna riječ* (kašcem *u dat. pl.) u jednoga pisca* XVIII *vijeka (moglo bi biti značeńe kasaocima, onima kaji kašu).* Anton i Ivan vanđelista kašcem svojih haļ daše mista. J. Kavańin 382a.

KAŠÀGIJA, *f. česalo, isporedi i* češagija, *tur.* qašagy. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der striegel' ‚strigilis'). Jest potribno da se koňi s kašagijom i kefom očešu. I. Jablanci 114. Ne bi li velika bila budalaština da se jedan koňušar počme s kraļem boriti u onoj ruki želeći ‚sceptrum' iliti štap od vladańa držati, u kojoj malo prije kašagiju jest držao? Đ. Rapić 312. Kad je čuo gđe gospoja viče, on pobaci kašagiju sjajnu. Nar. pjes. hörm. 1, 161.

KAŠALOVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Kašalovici. Sr. nov. 1874. 91.

KÀŠALUK, *m. vidi* kašiluk. Kâšaluk, ono o što udara kremen u puške kremeńače te izbija varnice. Ļ. Stojanović.

1. KÀŠAĻ, kášļa, *m.* tussis, *silovito izbacańe straka iz pluće kroz usta uz višu ili manju buku što postaje nehotice i obično se ponavļa više puta, ili s toga što je nešto upalo u grļan ili s bolesti. — Drugo* -a- *ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* kášâļâ; *kao da je postalo od negdańega* ъ, *ali i ovo se po svoj prilici umetnulo već u praslavensko doba, jer, kao što se čini po korijenu (vidi dalje), vaļa da je naj stariji oblik bio* kašļъ, *te se je s pred* ļ *promijenilo na* á, kašļъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kašьlь, *rus.* кашель, *češ.* kašel, *pol.* kaszel. — *Postaje nastavkom* ьlъ *(vidi i lit.* kosulys) *od korijena* kas, *indoevrop.* qu̯as, *isporedi lit.* kosėti, *snskrt.* kâs, *anglosaks.* hwosta, *stvnem.* huosto, *srednjeir.* casachtach, *novokimr. i novobret.* pas. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚tussis'), *u Mikaljinu* (‚tussis, tussedo'), *u Belinu* (‚tossa' ‚tussis'; kašaļ dosadni ‚tossa nojosa' ‚tussis molesta'; vodeni kašaļ ‚tossa umida' ‚tussis humida'; suhi kašaļ ‚tossa secca' ‚tussis arida'; razdražiti kašaļ ‚imsprir la tosse' ‚tussim exasperare' 787a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kašeļ ‚tussis, tussedo'), *u Jambrešićevu* (kašeļ ‚tussis'), *u Voltiđijinu* (‚tosse' ‚husten'), *u Stulićevu* (‚tussis'), *u Vukovu* (‚der husten' ‚tussis'). Otъ kašļa. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 88. Bivajetъ plamy naglъ i kašļъ imatъ. 113. Kašaļ, febra, tisika. Naručn. 58a. Kada kašļi muče, ne hteći pristati. P. Hektorović 67. Ako bih kose skrio, kašaļ grińe odava. M. Držić 199. Kada se vazda ustuši i vazda bude nemoćan, sad od tuge, sad od kašļa. P. Posilović, nasl. 7a. Ne dohodi svaki kašaļ od zime. (D). Poslov. danič. Tijelo svoje ima zdravo od velika kašļa. I. Grličić 115. Pijanstvo čini da se sopolina cidi iz glave, kašaļ da gńusnim pļuvańem grsti. Blago turl. 2, 147. Kašļu likarija. J. Vladmirović 8. Svu Bolońu od nemoći teška kašļa je osdravio. A. Kalić 549. Može biti, da se jurve sada u tebi peče onaj kašaļ *(štamparskom griješkom* ‚kassoli') i ropotina koje će tebe sadaviti i utušiti. Đ. Rapić 271. Kašaļ, šuga i ašikovańe ne može se sakriti. Nar. posl. vuk. 133. Siromaštvo i kašaļ ne dadu se sakriti. 285. A znaš, da kašaļ i potreba ne mogu se sakriti. M. Pavlinović, rasg. 54. Pa se posle ovo vino daje deci da piju da ih ne bi uhvatio veliki kašaļ. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 36.

2. KAŠAĻ, Kašļa, *m. selo u Rogosnu.* Svetostef. hris. 15. — *Pomiše se vd* XIV *vijeka.* Obrhi Kašļa. 2 (12).

KAŠÀMET, *m.* kaša i kiselo zeļe zajedno skuhano za jelo. Punat na Krku.

1. **KAŠAN**, kášna, *adj. koji pripada kaši (vidi* 1. kaša). — *U Jambrešićevu rječniku:* kašni lonec u kom se kaša kuha ‚pultarius', *i u Stulićevu:* ‚pelentarius'.

2. **KÀSÂN**, Kašána, *m. ime muško.* — *isporedi* Kasan. Kašan kraļ tatarski. F. Lastrić, test. ad. 14a.

KAŠANDRO, *m. vidi* Kasandar. Kašandro razumivši mogustvo velikoga Alesandra. J. Banovac, rasg. 25.

KAŠANTUŠ, *m.* Ξάνθος, Xanthus, *ime rijeci blizu Troje.* — *U rukopisu* XV *vijeka (gdje ima samo posesivni adj.* Kašantušev). I najde gospu na rêcê Kašantuševê. Pril. jag. ark. 9, 124. (1468).

KAŠANTUŠEV, *adj. vidi kod* Kašantuš.

KÀŠATI SE, kàšām se, *impf.* vaļati se u blatu (o svińama). ono što i ‚kačkati se'. u Gruži. L. Đurđević. — *vaļa da postaje od* 1. kaša.

KAŠĆA, *f.* hambar, žitnica. u okolici Samobora. F. Hefele. — *može biti od ńem.* kasten.

KÀŠÊŃE, *n. djelo kojijem se kaši (vidi* 2. kašiti). J. Bogdanović.

KAŠĖTINA, *f. augm.* 1. kaša. ‚Dodija svaki dan sobena kašetina srčnó'. J. Bogdanović.

KAŠEVAR, *m. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Rasdiļe. 51.

1. **KÀŠICA**, *f. dem.* 1. kaša. — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* кашица, *rus.* кашица. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Stulićevu (u sva tri* ‚pulticula'). Znaš kad te kašicom pitah. M. Držić 268. ‚Če nosiš?' ‚Kašicu'. Nar. pjes. istr. 4, 12. ‚Nije to, moj brajko, kašetina, nego kašica, samo da ńe u ńu šta udrobiti'. J. Bogdanović. — *U ovom primjeru* kašici *staji jamačno štamparskom griješkom i treba čitati* čašici. Da može, popio bi ga u kašici vode (tako mrzi na ń). Nar. posl. vuk. 51.

2. **KÀŠICA**, *m. presime.* — *U Daničićevu rječniku:* između 1100 i 1200 Dubrovčanin ‚Jakovъ Kašica' (Mon. serb. 7).

KAŠICE, *f. pl. mala ravnica u Srbiji u okrugu podrinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 522.

KAŠÍČAK, kašíčka, *m. ime biļci (uprav dem.* kašika), *vidi kod* ožičica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (kašičak, trava ‚cochlearia'). Uzmi trave... kašička... Z. Orfelin, podr. 317. Kašičak ‚cohlearia'. 490. Kašičak. Cochlearia officin. L. (Alschinger, Orfelin). B, Šulek, im. 141.

KÀŠIČAN, kàšična, *adj. koji pripada kašici (vidi* kašika). — *U Vukovu rječniku:* kàšičnî ‚löffel-' ‚cochlearis'.

1. **KÀŠIČÂR**, *m. čovjek (Ciganin) koji napravļa (drvene) kašike.* — *U Vukovu rječniku:* ‚löffelmacher' ‚cochlearius'. U Srbiji naj više Cigani vlaški grade kašike (vretena, korita i karlice), i nose po selima od kuće do kuće, te prodaju i daju za brašno.

2. **KÀŠIČÂR**, *m.* Platalea leucerodia L., *ptica na dugijem nogama u koje je kļun sprijeda raširen kao kašika.* — *isporedi* kašikar, žličarka. — *U Vukovu rječniku:* ‚die löffelgans' ‚Platalea leucorodia' *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

1. **KAŠÍČARA**, *f. u Vukovu rječniku:* t. j. vodenica (potočara) što joj kolo stoji ispravo, a pera su takovog kola kao kašike ‚eine bachmühle mit aufgerechtem rade' ‚molae parvae genus'.

2. **KAŠÍČARA**, *f. sud gdje se spremaju kašike.* — *U jednoga pisca našega vremena.* — Daļe na desno polica je na kojoj su: tepsije, činije, kalenice i kašičara s kašikama. M. Đ. Milićević, međudnev. 152.

KÀŠIČÂREV, *adj. koji pripada kašičaru (vidi* 1. kašičar). — *U Vukovu rječniku:* vide kašičarov.

KÀŠIČÂRKA, *f. žensko čeļade što gradi kašike (Ciganka).* — *isporedi* 1. kašičar. — *U Vukovu rječniku:* (vlaška Ciganka) ‚löffelmacherin' ‚cochlearia'.

KÀŠIČÂROV, *adj. vidi* kašičarev. — *U Vukovu rječniku:* ‚des löffers' ‚cochlearii'.

KÀŠIČICA, *f. dem.* kašika. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Uzamši malašnu kašičicu prilivaše vodu iz mora u onu svoju lokvicu. F. Lastrić, ned. 255. Kako se isiskuje u dici da se rane po sebi uzamši kašičicu. 880.

KÀŠIĆ, *m. presime.* — *Od* XVI *vijeka.* Luka Ka(š)ić kako svidok i notarij. Mon. croat. 280. (1527 *u posnijem prijepisu).* Ocu Bartolomeju Kašiću bogoslovcu od družbe Jezusove u pohvalu života svijeh djevica od ńega pisanijeh. N. Dimitrović 27 *(ovome dodaje Jagić opasku:* Ako je natpis ova pjesme istinit, tada ne mogaše je spjevati naš pjesnik, sr. sprijeda život pjesnikov, *i sbiļa Dimitrović umrije oko god.* 1588, *a B. Kašić se rodi god.* 1575, *i napisa ‚Perivoj od djevstva' o kojemu vaļa da se ovdje govori, naj kasnije god.* 1619, *vidi* V. Jagić *u* N. Dimitrović III, *i:* Upisah ovi slavni život *[s. Cecilije]* u godište Isukrstovo 1619. B. Kašić, per. 164). Perivoj od djevstva, ili životi od djevica slovinskijem jezikom iz talijanskoga napisan po počt. ocu Bartolomeu Kašiću od reda družbe Jezusove. B. Kašić, per. 1. Bartuo Kašić naš iz Paga. J. Kavańin 126b.

KAŠIĆANI, *m. pl. ime plemenu.* — XV *vijeka.* Pridoše pridь nasь plemeniti ļudi Kašićane. Mon. croat. 147. (1492).

KAŠIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 118.

KÀŠIJA, *f. vidi* kasija.

a. *vidi* kasija, a. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

b. *vidi* kasija, b. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Mast arabske od kriposti kašija, kapļa tere mira. A. Vitaļić, ist. 187a.

KAŠÌJÂN, Kašijána, *m.* Cassianus, *ime muško.* I Kašijan ovako govori. P. Knežević, osm. 122.

KAŠIJI, *adj. koji pripada kaši (vidi* 1. kaša). — *U Stulićevu rječniku:* ‚pulmentaris'. — *nije dosta pousdano.*

KÀŠIKA, *f. lašica, ošica, šlica (naj češće drvena, ali i druga, vidi naj prvi primjer), tur.* qašyq. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kàšîkâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. šlica) *i u Vukovu* (‚der löffel' ‚cochlear, ligula', cf. šlica, ošica, lašica). Ako se ogledaš unutra u jednu kašiku od srebra... M. Radnić 407a. Kako rečemo... ‚peškir, sopra, kašika', što je sve turski. S. Margitić, ispov. IV. Prilivajući po jednu kašiku. J. Banovac, pred. 94. Lokvica malašna, kašika malašna. F. Lastrić, ned. 255. Kad kàšîkâ sveka stane. V. Došen 156b. Uzmi soka od žila od odolina jednu kašiku sridńu. J. Vladmirović 9. Izažmi u jednu kikaru ili kašiku. 12. Friškim jajcem, al' s kašikom masla. A. T. Blagojević, pjesnik. 61. A da je iskrńega poželio u kašiki utopiti, to za grih i ne drži. Đ. Rapić 197. Tko sam komad i kašiku laća. J. S. Reļković 414. Da im perem

sane i kašike. Nar. pjes. vuk. 3, 435. Sve ga biju kašikam u glavu. Nar. pjes. juk. 87. Ako čanak ne isda, kašika neće. (Dok u čanku ima, i malom se kašikom može ćoek najesti). Nar. posl. vuk. 9. Ne pomaže mu koliko ždrebetu kašika. 208. Ali negdje sveckaju viljuške i kašike. Nar. prip. vuk.[3] 268. Pokupi ... kašike i tanire. Vuk, dan. 1, 85. Kuvar ga zapali kašikom po čelu. odg. na laži. 18. Došao mi je lanski dan (slava); ponesi kašiku i hajde mojoj kući na večeru, i sutra na ručak! M. Đ. Milićević, slav. 32. *(Starješina)* lomi hljeb, zna se njegova kašika. V. Bogišić, zborn. 48. *U dubrovačkoj je okolini* kašika *samo drvena, a druga se sove* ožica. P. Budmani. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Niva u mjestu ‚Kašika'. Sr. nov. 1875. 1285.

1. **KAŠIKAR**, *m. čovjek što gradi kašike, vidi* 1. kašičar. — XVIII *vijeka.* Lazo kašikar. Glasnik. II, 3, 76. (1706—1707). 227. (1710).

2. **KAŠIKÂR**, *m. vidi* 2. kašičar. — *U naše vrijeme.* Kašikar ‚die löffelgans, der löffelreiher, ‚Platalea leucorodia'. G. Lasić 64. Kašikar ‚Platalea leucerodia' ‚der weisse löffler'. J. Ettinger 218.

3. **KAŠIKAR**, *m. ime ribi.* Acipenser Guldenstaedtii Brandt. J. Pančić, ribe u srb. 154.

KAŠIKARA, Platalea L. J. Pančić, ptice u srb. 68. — *vidi* 2. kašikar.

KAŠIKARKA, *f.* Platalea leucorodia L. Gudince kod Vinkovaca. — *vidi* 2. kašikar.

KAŠIKAROVIĆ, *m. presime (po ocu kašikaru).* — XVIII *vijeka.* Đurađ Kašikarović. Glasnik. II, 3, 246. (1710).

KAŠILUK, *m. ogњilo na pušci (s kremenom).* — *Kao da je riječ turska (isporedi* kašika), *i kao da postaje od* qašyk *i od tur. nastavka* luk, *ali nijesam našao ove riječi ni u jednom turskom rječniku.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der stahl (an der flinte)' ‚chalybs sclopi', cf. ogњilo.

KAŠINA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Rasdijelj. 85. — *Može biti da je isto što se pominje* XIII *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚Terra Cassina'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 48. (1217).

1. **KAŠITI**, kašim, *pf. samo s* ne *i u impt., te* ne kaši *znači od prilike:* nemoj. — *Nejasna postanja; može biti srodno s češ.* kasati se *i polj.* kasać się, *zapresati se, pa i lačati se čega, nastojati oko čega.* — XIV *i* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (samo s ‚ne', gotovo samo u imperativu ‚noli'). Ne kašite mnê sêne činiti kako Vlahu. Mon. serb. 247. (XIV *vijek*). Ne kaši togaj našêmь činiti. Spom. sr. 1, 7. (1396). Ne kaši namь prêtvoriti što si namь obêtovalь. 1, 8. (1397). Ne kaši je uzdrьžatь samo za dlьgь. 1, 15. (1396). Ne kaši, naasь svojihь prijateljь radi. 1, 85. (1401). Ne kaši po ńihь ruku posilatь. 1, 94. (1409). Ne kaši je dati. 1, 118. (1413). Ne kaši mu uzimatь. 1, 129. (1415). Ne kaši postajatь. 1, 133. (1416). Osim imperativa samo jedan put, pa i tu je preporuka (Đ. Daničić): ‚Da ne kašimo male stvari radi onogaj dlьga počtenoga rasbiti.' Spom. sr. 1, 168. (1422).

2. **KAŠITI**, kâšîm, *impf. postaje od* 1. kaša. — *U naše vrijeme.*

a. *miješati, rasmućivati, vidi* 1. kaša, c. — *U Lici.* ‚Nemoj jela preveć kašiti'. J. Bogdanović.

b. *rušiti, karati, psovati (vaja da' je u metaforičkom smislu po predašnjem značenju).* — *U Lici.* ‚Esi li vidio, bome ga po vratriju kaši' (psuje). ‚‚Da mene zakala onako kašiti ka njega, vala ja bi mu odgovorio pa glava dolje'. J. Bogdanović.

c. *skrobiti, vidi* 1. kaša, d. — *isporedi* inkašavati. Rutežine ispire, kaši i masti. M. Pavlinović, rasl. spis. 422. Stare kaše pređu a mlade peru. V. Bogišić, zborn. 125.

KAŠIVAR, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 396.

1. **KAŠKA**, *f. vidi* 1. kačka. On je vavek hodil kod kaška po trbuhu plaseć. Nar. prip. mikul. 7. Noj padu dve kaški z ust. 62.

2. **KAŠKA**, *f.* glib. Slovinac. 1880. 389. — *isporedi* 1. kačkati.

KAŠKAVAL, *m. vidi* kačkavalj. — *Od* XVI *vijeka.* I doni ne mala kus ponačeta prem s kruhom kaškavala. P. Hektorović 16.

KAŠKAVALJ, *m.* sir, na formu švajcarskog, prave ga Kucovlasi (nomadi što u nas i po Turskoj žive od stoke). M. Đurović. — *vidi* kačkavalj.

KÀŠKÊT, kaškéta, *m. ńem.* kasket *(od franc.* casquet). *vrsta kacige (kakvu n. p. nose vojnici u Ńemačkoj).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das casquet' ‚galeae genus'). Kod česara obršteri biše i nosiše od zlata kašketa. Nar. pjes. vuk. 4, 140. Koji može Dunaj preplivati pod kašketom i pod banganetom. Nar. pjes. kras. 1, 141.

KAŠLAC, *m. dem.* kašalj. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* kašljec, kašljek ‚tussicula', *i u Jambrešićevu:* kašljec ‚tussicula'.

KAŠLJAK, *m. dem.* kašalj. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* kašljek, *vidi kod* kašljac.

KAŠLJALAC, kâšljaoca, *m. čovjek koji kašlje.* — *U Stulićevu rječniku:* kašljalac, *i grješkom* kašljaoc, kašljaoca ‚qui tussit'.

KAŠLJALICA, *f. žensko čeljade što kašlje.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae tussit'.

KAŠLJAŃE, *n. djelo kojijem se kašlje.* — *Stariji je oblik* kašljanje. — *Akc. je sabiljeđen kao što je u Vukovu rječniku; u Dubrovniku je drukčijī:* kâšljâńe *(isporedi* kašljati). — *U Belinu rječniku:* kašljanje ‚il tossire' ‚tussire' 787[a]; *u Stulićevu; u Vukovu.*

KÀŠLJATI, kâšljâm, *impf. ispuštati iz prsi (kroz usta)* kašalj, *mučiti se kašljem.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u aor.* kâšljah, kâšlja *itd., u impt.* kâšlji, *u ger. pract.* kâšljâvši; *ovako je akc. po Vukovu rječniku i po Daničiću,* akc. u glag. 83 *i* 84; *u Dubrovniku je inf.* kâšljati *i taj se akc. ne mijeńa ni u jednom obliku (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kâšljâ); *treba dodati da i Vuk bilježi* prȍkašljati se, *a ne* prokâšljati se. — *Postaje od osnove* kašlj- *(vidi* kašalj). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kašljati *(praes.* kašljaję), *rus.* кашлять *(praes.* кашляю), *češ.* kašlati *(praes.* kašlám *i* kašlí), *polj.* kaszlać *(praes.* kaszlę). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚tussire'), *u Mikalinu* (‚tussio'), *u Belinu* (‚tossire' ‚tussio' 787[b]), *u Bjelostjenčevu* (kašljem ‚tussio, tussim patior'), *u Jambrešićevu* (kašljem ‚tussio'), *u Voltiđijinu* (‚tossire' ‚husten'), *u Stulićevu* (‚tussire'), *u Vukovu* (‚husten' ‚tussio').

a. *aktivno.* Uh, ne bih stara muža: ono gdje kašlju, a brižni ne mogu ni hodit. M. Držić 191. Ni mi staro kašlje, ni mi mlado plače ‚son solo e senza impedimento della famiglia'. A. d. Bella, rječn. 787[b] *kod* kašljati. Tu prosinac kašlje. A. Kanižlić, rož. 14. Uvik kašlje bres pokoja *(šderešub).* V. Došen 176[b]. U Boloњi samo što je reko priko besjede: ‚Pristanite kašljat', svu Boloњu od

nemoći teška kašļa je osdravio. A. Kalić 549. Drugi na ńu rakiju nataču ... i š ńe kašļu dok se ne utuše. J. S. Reļković 170. Al' ta slama postavļa se suva, jer je rušna od mokre zaduha, i ne liči veće gorje truje, koń š ńe kašļe da se vrlo čuje. 385. Ni mi staro kašļe, ni mlado plače. (Nemam ni oca ni majke, ni žene ni dece, mogu kud hoću). Nar. posl. vuk. 221.

b. *sa* se, *refleksivno, s istijem značenjem kao i aktivno. — U Stulićevu rječniku us* kašļati. — *nepousdano.*

KAŠĻAV, *adj. vidi* kašļiv. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚multum tussiens') Staroe kašļava. I. Đorđić, pjesn. 194. Gledati mladu zdravu i lepu nevestu, nego kašļavu baku... D. Obradović, sav. 52. Suv, kašļav, Batalaka je svim starijim ļudma zadavao brige. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 29.

1. KAŠĻAVAC, kȁšļâvca, *adj. kašļav čovjek. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* kašļavec ‚tussicus') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu (us* kašļav). Za kašļavce i prsobonike. Bos. vila. 1886. 70.

2. KAŠĻAVAC, Kašļavca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Rasdijeļ. 108.

KAŠĻEV, *adj. koji pripada kašļu. — Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚tussicularis, ut medicamentum tussiculare' vraćtvo proti kašļu.

KAŠĻÎC, kašļica, *m. dem.* kašaļ. — *U Mikaļinu rječniku:* ‚tussicula', *i u Belinu:* ‚tossetta, dim. di tossa' ‚tussicula' 787ᵇ. *vidi i* kašļica.

KAŠĻICA, *f. kašaļ. — Od* XVII *vijeka (u prvom primjeru, istina, ima instr.* kašļicom *što može biti mj.* kašļicem *od* kašļic). I od glave ļuta bolest i bodeži sas kašļicom. P. Bakšić 221. Koren *(od ravena)* kuvaju i piju od kašļice. u pirotskom okrugu. S. I. Pelivanović, javor. 1881. 151.

KAŠĻIĆ, *m. dem.* kašaļ. — *U Stulićevu rječniku:* ‚tussicula'.

KÀŠĻINA, *f. augm.* kašļa. — *U naše vrijeme.* ‚Oče me ova nesretna kašļina da udavi'. J. Bogdanović.

KÀŠĻIV, *adj. koji često kašļe, koji boluje od kašļa. — U Mikaļinu rječniku:* kašļiv, koji mnogo kašļe ‚tussicus, qui multum tussit'; *u Belinu:* ‚chi tosse' ‚tussiens' 787ᵃ; *u Bjelostjenčevu: (kajkavski)* kašļiv ‚tussicus, tussiens'; *u Stulićevu us* kašļav; *u Vukovu:* ‚den husten habend' ‚tussi laborans'.

KÀŠĻIVAC, kȁšļîvca, *m. kašļiv čovjek. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚chi tosse' ‚tussiens' 787ᵃ) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (kajkavski* kašļivec, v. kašļavec), *u Voltiģijinu* (‚tossitore, chi tosse' ‚der hustet'), *u Stulićevu (us* kašļav). I kašļivce baš nemilo tuši. J. S. Reļković 295.

KAŠĻIVICA, *f. žensko čeļade kašļivo. — U Stulićevu rječniku:* ‚quae multum tussit'.

KAŠĻÚCALICA, *f. žensko čeļade koje kašļuca, isporedi* kašļucalo. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ti si ona prekukava kašļucalica'. J. Bogdanović.

KAŠĻÚCALO, *m. čovjek koji kašļuca. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Ti si onaj prežalosni kašļucalo'. J. Bogdanović.

KAŠĻÚCÂNE, *n. djelo kojijem se kašļuca. — U Vukovu rječniku.*

KAŠĻÚCATI, kȁšļûcâm, *impf. dem.* kašļati. — *Akc. kaki je u prass. taki je u impf.* kȁšļûcâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Odmah taki po malo kašļuca. J. S. Reļković 251. Teško društvu u kom omladina kašļuca a starački kuleca! M. Đ. Milićević, slosel. 85.

KAŠĻÚCAV, *adj. dem.* kašļiv, *isporedi* kašļucati *od čega postaje. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Nekud je ļe kašļucav, ako i veliš da e zdrav'. J. Bogdanović.

KAŠĻÚKÂŃE, *n. djelo kojijem se kašļuka.* Al' mu ńegovo kašļukańe ne pomaže. M. Pavlinović, rasl. spis. 334. ‚To mi tvoje kašļukańe nekud nije za voļu'. J. Bogdanović.

KAŠĻÚKATI, kȁšļûkâm, *impf. vidi* kašļucati. — *U naše vrijeme.* Nešto kašļuka. M. Pavlinović, rasl. spis. 338. ‚Što radiš, moja vrijedna starino?' ‚Bome, evo ponešto u vruću zapećku kašļukam'. J. Bogdanović.

KAŠMÎR, Kašmíra, *m. grad i pokrajina u Aziji (u sjevernoj Indiji) gdje se napravļa neko tkańe od naj fińe vune što se isto tako sove, niem.* kaschmir, *franc.* cachemire. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Kašmir (ogrtač od tibetanske kozje vune) ‚kaschemir'. Hajdenak, nasiv. 28. Kašmir, techn., (web.) kaschmir', fro. ‚cachemir', egl. ‚cashmere'. B. Šulek, rječn. snanstv. nas.

KAŠNIK, *m.* čep koji je pri dnu bačve (jer je naj bliži do kaše, *ali vidi i* kačnik). M. Pavlinović. — *Kaše se i* kašńik.

KAŠŃAHAN, kȁšńahna, *adj. dem.* 1. kasan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kasńahan ‚tardiusculus', *gdje ima i adv.* kasńahno ‚tardiuscule'.

KAŠŃAŠAN, kȁšńašna, *adj. vidi* kašńahan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* kasńašan, v. kasńahan, *i adv.* kasńašno, v. kasńahno.

KAŠŃÊŃE, *n. djelo kojijem se kasni (jamačno svagda od glagola* kašńeti). — *U knigama pisanima crkvenijem jesikom oblik je* ĸsnênije; *posnije je* kašńenje *i* kasńenje; *ali se naj češće nalazi (griješkom)* kasnenje *i* kasneńe. — *Između rječnika u Vrančićevu* (kašńenje ‚mora'), *u Belinu* (kasnenje ‚flemma, lentezza' ‚lentitudo' 820ᵃ; ‚tardamento, tardanza, indugio' ‚cunctatio' 722ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* kesneńe, kesnost, kesnoća, kasnovańe, krsmańe, samuda), *u Voltiģijinu* (kasneńe), *u Stulićevu* (kasneńe), *u Vukovu* (vidi doceńeńe), *u Daničićevu* (ĸsnênije ‚tarditas'). Mnogovrêmennymь ĸsnênijemь. Domentijanᵇ 117. Ksnênije ne dajetь mi sьpisovati. Glasnik. 11, 70. Tolikoje otьlaganije i ksnênije. 78. Radi kasnenja krstiti se. Š. Budinić, ispr. 160. Obraćajući se k tvomu božanstvenomu milosrdju bez svakoga kasnenja. L. Terzić 74. Da bez kasnenja izčasnete. J. Banovac, blagosov. 283. Bez svakoga kasnenja. P. Filipović 14. Za ńim hodit poteži se bez kasneńa nijednoga. P. Knežević, osm. 260. Da vrime toga sustavistja ne rasumi se dugļina vrimena, dali ono kasńenje, prem da naj maće, gdi pamet i rasbor kasne odolit. Blago turl. 2, 148. Podajući mu raslog od svoga kasnenja. A. d. Costa 2, 51. Kasnenje svakomu je škodno. 2, 86. Da ona bez kasneńa potežimo se ispuniti. J. Matović IX. Od svijeh se ima pospiješiti bez kasneńa i priporoditi se. 178. U potribi od duļega kasneńa. J. Garańin 7. Da se doskoči svakomu kašńeńu koje bi se moglo poroditi s toga da se zametnu diplomatička raspravļańa s pojedinimi državami. Zbornik sak. 1865. 353.

KÀŠŃETI, kȁsnîm, *impf. ne prispijevati, kasno dolaziti, i uopće kasno što raditi (isporedi* oklijevati). — *Akc. je sabiļežen prema* kȁsniti *u Vukovu rječniku, i ne mijeńa se (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȁsnî); *može biti da bi bilo boļe* kašńeti, kȁsnîm

(te bi se mijenalo u praes. 1 *i* 2 *pl.:* kasnimo, kasnite). — *Postaje od* 1. kasan *nastavkom* ê; a *samjenuje* ь *(negdašńe* ъ). — *U jušnom je govoru* nê *postalo* ńe, *pa se* s *pred* ń *obično mijeńa na* š; *u istočnom bi govoru glasilo* kâsneti, *a u zapadnom glasi* kâsniti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* krьsnêti, *novoslov.* kesnêti, *rus.* коснѣть. — *Pošto se naj češće govori po zapadnjem i po sjeveroistočnjem krajevima, naj bolje je posnat oblik* kasniti, *te je tako sabilješen i u Vuka. — Između rječnika u Vrančićevu* (kasniti ‚cunctari; morari; tardare'), *u Mikaljinu* (kasniti, ucknìti ‚cunctor, moror, remoror, commoror, cesso'), *u Belinu* (‚kasnitti', t. j. kâsniti ‚tardar, indugiare in neutro' ‚moram facere' 722b), *u Bjelostjenčevu* (kasnim, v. kesnim; *kajkavski* kesnim, štentam, krsmam ‚cunctor, moram traho, procrastino, prolongo de die in diem, diem in diem traho'), *u Jambrešićevu* (kesnim ‚tardo'), *u Voltiljinu* (‚ritardare, indugiare' ‚verspäten'), *u Stulićevu* (v. kramati), *u Vukovu* (vide docniti *s dodatkom da se govori u vojvodstvu), u Daničićevu* (krьsnêti ‚tardare').

1. *aktivno.*

a. *uopće.* Ne krьsni ni usipaj. Stefan, sim. pam. šaf. 14. Pričьti me vь redь sihь svetyihь črьnorizьcь služeštiihь ti, da ne krьsnêštu mi vьnê sьlyimь svêremь staryimь slodêjemь izdenь budu vьnê črьtoga tvojego. Domentijana 128. Poč to toliko kasnil jesi. Starine. 28, 110. (1496). Ne kasni, obrati se k Bogu. Korism. 89b. Da toliko unutri kasni. F. Vrančić, živ. 36. Lonac pokriven usavri brže a odkriven kasni većma zarad vrućine koja izlazi. M. Radnić 426a. Kasneći zaručnik, zadrimaše sve i zaspaše. I. Bandulavić 258a. matth. 25, 5. Čudjahu se da kasni. F. Glavinić, cvit. 196a. Daj, ne kasni, dojdi k meni. A. Vitaljić, ist. 510a. Daruj, sinko, srce meni, daj ne kasni. ost. 85. Gospodine, ne kasni. L. Tersić 108. Kasnit ni'e mi, moj nebore, s Bogom, tonem u ponore. J. Kavańin 418a. Kasniš li, gubiš li vrime? A. d. Bella, razgov. 8. O Magdaleno, ne kasnimo. M. Lekušić 59. Smrt ne kasni. J. Banovac, pred. 96. Ne mari niti haje očistiti se, nego misli, kasni, i otvrdnut stoji. F. Lastrić, od' 176. Al' to imamo činiti ne kasneći, odmah. 180. Nastojaše zovući ga da ne kasni. 287. Ne kasnite, odite početi odma. test. 116a. Kasnite vi, al' ne kasne anđeli. 162a. Bog obeća mesiju ali kasni. 367b. Spomeni se srčbe, zašto neće kasniti. ned. 19. Videći da izdajstvo kasni. 85. Kada se lađa na moru razbije i raspade, nijedan ne kasni jednoga časa, nego udiljuđiljuđ, što godi prije more, usiluje se za dasku prifatiti. 195. Ako kasniti budeš upisati će ti se za opačinu veću. 344. De nemoj der već kasniti. P. Knežević, muk. 29. Ne kasneći u ovomu svetomu poslu obra dva biskupa. A. Kanižlić, kam. 148. Ah što tako kasni tvoj plamen goruć! roš. 47. Dušo moja, gdi smo? što kasniš? 62. Ne kasni zaradi milosti imena tvoga. bogoljubn. 357. Prignuše se za učinit rat protiva caru s velikim veseljem Skenderbegovim, koji ne ti kasniti nego udari na mejaše Turke. And. Kačić, razgov. 127. Ne kasneći nimalo. kor. 262. Ne kti kasniti ni vrimena gubiti. 326. Što je kasniti, može se viditi u upravi xxv. A. d. Costa 2, 101. Nemojte kasnit. N. Palikuća 61. U drugoj zemji budu *(ovi štabri)* oslabili, venuli, kasnili. I. Jablanci 196. Kasni i kući ne dohodi. I. Velikanović, prik. 26. Već ne kasni, dušo sveta, u nebesa jur zazvata. 93. Dojdi i nemcj kasniti. M. Dobretić 407. Gospodine, dojdi u moju kuću, ne kasni, molim te. Đ. Rapić 57. Zašto indi produljuje Bog naš doći, zašto li kasni? 294. Takvi posso i ovo ti kasni (samo na ńeg ne mrsi ni kasni). J. S. Reljković 30. Ako kasniš, priko vrha priđe. 344. Putovala je ne kasneći veće hiteći. A. Tomiković, gov. 190. Kasni nam s robljem iz Turčije. Nar. pjes. juk. 286. Jutrom rani, a večerom kasni. Nar. pjes. hörm. 2, 376. Slava, kasnila koliko mu drago, uvijek prispije k pravoj vrijednosti u pohode. M. Pavlinović, rad. 70. Ostali brodovi preveć kasne. 87.

b. *može se izreći radńa što se oklijeva, što se kasno čini: a) naj češće infinitivom.* Ne kasni obratiti se k Gospodinu i ne odvlači. Naručn. 78a. Vazda kasnil jest povratiti ju. Š. Budinić, ispr. 118. Dokle god stoji u proklestvu i kasni prositi odrišenje. 121. Ako bi kasnil obvrćiti zagovor. F. Glavinić, svitl. 59. Iakat sebi lika ništar kasneći. P. Radovčić, nač. 84. Nemoj kasniti obratiti se g Gospodinu. M. Radnić 178a. Kasni Bog nike pute pomoći. 351b. Ako divojka kasni vratit se doma. A. d. Bella, razgov. 65. Kad zavit učiniš Gospodinu Bogu tvomu, ne kasni vratiti. A. Bačić 74. Poznaje da su zabludili ali kasne pokajati se od sloća. 258. Ne kasni obratit se Gospodinu. J. Banovac, pred. 19. Ter ih kasnite primiti. 87. Kašńahu ukopati je. 75. Zašto daklen, o grišniče, kasniš Bogu se obratiti? pripov. 87. Ti se liniš Boga ljubiti a on kasni tebe pomagati. 260. Osdravit me kasnila si. P. Knežević, pism. 55. Dakle nijedan vas ne kasni uzeti s. Ivu za zaštititelja. F. Lastrić, od' 129. Neću kasniti dat pošteńe okruńenomu proroku. test. 298b. Ne kasni otvoriti stvoritelju vrata od privoljenja. 372b. Ne kasnimo dakle ispoviditi ne samo ustima nego i srcem. ned. 102. Naj bolje je ne kasnit početi nositi jaram. svet. 200b. Bog ih kasni pokarati. A. Kanišlić, kam. 828. Kad bi o svomu poslu zabavljen kasnio misu govoriti. usr. 75. Ne kasni pokarat tvoj jezik. M. Zoričić, osm. 48. Koliko kasniš i koliko si lin jednom početi činit pokoru. 102. Da ne kasne izaći iz grada. And. Kačić, kor. 72. Videći da kasni doći u vojaku. 153. Da vrime toga sustavistja ne rasumi se duglina vrimena, dali ono kasńenje, prem da naj maće gdi pamet i razbor kasne odolit. Blago turl. 2, 143. Nemoj kasniti podavati Bogu desetine tvoje. A. d. Costa 1, 206. Ne kasnimo obratiti se k Gospodinu. Ant. Kadčić 350. Grišnik nejma kasniti obratiti se k Gospodinu Bogu. M. Dobretić 176. Nemoj kasniti obratiti se k Gospodinu. J. Matović 158. Svi tri nisu kasnili sebe osloboditi u snu groba. A. T. Blagojević, khin. 89. Kasneći prići ispovidnik. I. J. P. Lučić, doct. 15. Još kasniš sliditi ńegov izgled. razg. 21. Nejma sužńa koji kasni oprostiti se. 88. Nek ne kasni prigledat livade. J. S. Reljković 305. Čovik valja da ne kasni činiti ono na što ga milost božanstvena prigiba i poticuje. A. Tomiković, gov. 266. Kralj poljski nije kasnio care zazivati. živ. 88. — *b) infinitivom s prijedlogom za (po tućijem jezicima).* Za ńu za pram ufatiti nije kamo već kasniti. J. Kavańin 490a. — *c) gerundijem sadašńega vremena.* — *u kniži pisanoj crkvenijem jezikom.* Ni maly bo krьsnitь blagodêtь vladyčьńa vedušti jego na prêbolьšuju slavu i čьstь. Danilo 245. — *d) u podlašnoj rečenici s* da. Ne kasni da mi budeš na radost. A. Kanišlić, utoč. 786. Budući za dvi godine kasnio da krunu primi. A. Tomiković, živ. 18. — *e) verbalnijem supstantivom u instrumentalu.* Kasniti plaćańem poresa ‚mit der bezahlung der steuer versögern'. Jur. pol. terminol. 599.

2. *sa* se, *pasivno, bez subjekta.* I koliko se

vede kasni, te je bo|e. I. T. Mrnavić, ist. 189. Ne može se jur kasnjeti. P. Bakšić 20. Na što se čeka, što se kasni? A. d. Bella, razgov. 206. Ne kasni se iskat likar. J. Banovac, pred. 19.

KAŠŃIK, *m. vidi* kašnik. M. Pavlinović. *i na Braču.* A. Ostojić.

KAŠÒJEĐA, *m. i f. čeljade što se hrani kašom, što jede kašu, vidi* kašoña. — *U Stulićevu rječniku:* ‚pultiphagonides, pultiphagus'.

KAŠONICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Kašonici. Sr. nov. 1875. 768.

KÀŠOŃA, *m.* šaļiv nadimak za onog koji rado kašu jede, i koji vavije u kući kašu vari. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Olasi kašoña, nijesi kadar nigda ka' čojk u kući palente svariti, van se vavije kašom gušiš'. J. Bogdanović.

KAŠORIŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu čačanskom.* Zemļa u mestu Kašorištu. Sr. nov. 1871. 211.

KAŠPIJ, *adj. vidi* kašpijanski. — XVI *vijeka.* Susedi sut Kašpiju moru. Š. Kožičić 49ª.

KAŠT, *m. selo u Hrvatskoj u županiji sagrebačkoj.* Rasdiļe|. 71.

KÀŠTÂL, kaštála, *m. crkveni poslušnik (kod katolika).* — *vidi* kastalad *i* kestalad. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KÀŠTALAD, kàštâlda, *m. vidi* kastalad *i* kestalad. — *U spomeniku* XIII *vijeka.* Ča bi otili dati kaštaldi tih istih crikav. Zak. vinod. 6. (1288).

KAŠTALBORI, *m. pl. ime mjestu.* — XIV *vijeka.* Komun od Kaštalbor. Mon. croat. 88. (1325).

KÀŠTÂLDA, *m. vidi* kaštal. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

1. KAŠTÀLICA, *f.* žena kaštalova. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

2. KAŠTALICA, *f.* mećava, kiša sa snijegom. u Topolovcu. P. Brantner.

KAŠTÀLIČIN, *f. koji pripada kaštalici.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KAŠTÀLINA, *f. plata kaštalova.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Još nijesam kaštaline pokupio'. J. Bogdanović.

KAŠTÀLISÂŃE, *n. djelo kojijem se kaštališe.* J. Bogdanović.

KAŠTÀLISATI, kaštàlišêm, *impf. biti kaštal, služiti u crkvi.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KAŠTÁLOV, *adj. koji pripada kaštalu.* J. Bogdanović.

KÀŠTÂLSKÎ, *adj. koji pripada kaštalu, kaštalima.* J. Bogdanović.

KÀŠTAR, kàštra, *adj. opor, oporan, koji ošimļe (osobito o vinu).* — *Izpoređuje se radi postaña s grč. χέστρος (nekakva strijela), kao oštar.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (n. p. vino ‚herb, sauer' ‚acerbus'). *(Vino)* kaštro. Z. Orfelin, podr. 42. Kaštar ili reseći vkus. P. Bolić, vinodjel. 2, 110. Kaštro vino. 2, 127. Kaštar, chem. ‚herb', tal. ‚acerbo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KAŠTAVAR, *m. selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb 128.

KÀŠTEL, *vidi* kàšteo.

KÀŠTELO, *n. vidi* kaštio. — *isporedi* Kaštela. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Uze jim kaštelo. Radojević 24. Ne može ju nitko pridobiti, kano kaštela u planini. S. Margitić, ispov. 85.

KÀŠTELA, *n. pl. ovako se zovu sela između Spļeta i Trogira, tal.* Castelli di Spalato (e di Traù). — *Akc. se mijeña u gen. pl.* Kàštêlâ. — *U Vukovu je rječniku sto napisano* Kastèla, *te prepisujem ovdje cijeli članak iz njegova rječnika, jer ima u njemu i drugijeh pogrešaka koje ovdje (s pomoću prijateļa J. Aranse i pok. I. Danila, obajice Kaštelana) mogu popraviti:* Kastèla, osam sela pored mora između Spļeta i Trogira, i ovo su im imena od Spļeta idući: Sûćurac *(Vuk: jamačno stamparskom griješkom* Sùgurac), Gòmilica, Kàmbelovac, Lùksić, Stârî, Nòvî, Štafîlîć *(Vuk:* Stàfilić), Nèâj *(Vuk:* Nèaj). Kaštelani su *(Vuk:* Kastelani su) svi sakona rimskoga i po odijelu i življenu vrlo se razlikuju od Vlaha ili Morlaka, n. p. svrh pojasa nose dugačke plavetne ‚haļine' s tijesnijem rukavima, briju brkove, imaju lijepe kuće i žive kao varošani; ali srpski dosta dobro govore, jer se miješaju s Vlasima i dok su Turci držali Klis bili su pod vladom turskom; ali opet imaju u govoru mnogo riječi koje ne idu u čisti srpski jezik, n. p. potku *(Vuk:* patku; *jamačno je sto pročitao što je sam sabiļešio ili što je drugi ko za njega napisao; pa ga je smutila i sličnost riječi* utak *s* utva) zovu ‚utak' (ali znadu i što je potka *[Vuk:* patka]), rasboj ‚krosna', jezik ‚jazik' i ‚jezik', mjesto primiti kažu ‚prijati' itd. *Tako i u ovom primjeru:* U Kastelima pored mora između Spļeta i Trogira. Vuk, nar. pjes. 1, 89, *treba popraviti* Kaštelima.

KAŠTÈLÂN, kaštelána, *m. sapovjednik kaštjela (kaštela), tal.* castellano. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (kaštelanъ ‚castellanus'). Kapetanъ i kaštelanъ sadrъski. Spom. sr. 1, 88. (1406). Da je moj brat bil kaštelan obrovački. Mon. croat. 227. (1527).

1. KAŠTELÁNAC, Kaštelánca, *m. vidi* Kaštelanin. — *Akc. se mijeña u gen. pl.* Kaštèlanâcâ.

2. KAŠTELANAC, Kaštelanca, *m. kajkavski* Kaštelanec, *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Rasdiļe|. 99.

KAŠTÈLANIN, *m. čovjek iz Kaštela (spļetskijeh i trogirskijeh).* — *Množina:* Kaštèlani. — *U Vukovu rječniku kod* Kastela *(vidi kod* Kaštela) *stoji griješkom* Kastelani.

KAŠTELANOVIĆ, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Mon. croat. 222. (1527).

KAŠTELER, *m. mjesto u Istri.* — XIII *vijeka (u poznijem prijepisu).* Ravno na Kašteler. Mon. croat. 25. (1275 *prepis.* 1546).

KAŠTELMUŠĆ, *m. tal.* Castelmuschio, *Omišaļ, grad na otoku Krku.* — XV *vijeka.* Od Kaštelmušća. Mon. croat. 97. (1465). 108. (1468).

KAŠTEL-VENER, *vidi* Kaštel-viner.

KAŠTEL-VINER, *m. (talijansko) ime nekakvom mjestu u Istri.* — XIII *vijeka u poznijem prijepisu (ne mijeña se po padežima).* Komun od Kaštel-viner. Mon. croat. 37. (1275 *prepis.* 1546). — *Na drugom je mjestu u istom rukopisu* Kaštelvener. Meju oblastju Mumļana i Kaštel-vener. 88.

KÀŠTEĻ, *m. vidi* kaštio. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu* (‚castellum'). Za gradъ i za kašteļe. Mon. serb. 523. (1480). Ta trideset i četira sela s kašteļem skupa. Mon. croat. 308. (1598). Biraj hata, koga tebi drago, siguraj ga dobro na kašteļu. Nar. pjes. kras. 1, 84.

KAŠTEĻÁNAC, kašteļánca, *m. vidi:* Kašteļanac, suvrst vinove loze bijela grožđa (u Dalmaciji). B. Šulek, im. 141. — *može biti da se sadi u Kaštelima (vidi* Kaštela).

KAŠTEO, kâštela, *m. vidi* kaštio. — *U nom. i acc. sing. staji kod štokavaca* -o *mj.* l. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (kaštel ‚castellum'), *u Bjelostjenčevu* (kaštel, meteric, mala tvrđa, gradić ‚castellum, castrum') *i u Daničićevu* (kaštela ‚castellum'). V tom turňi i kašteli. Mon. croat. 28. (1325). Zidati kaštele. Mon. serb. 449. (1446). Kašteo koji si pogradio protivь menê. 501. (1466—1500). Ali kašteo. Stat. poļ. ark. 5, 260. Pod kaštelom Perušić. Mon. croat. 184. (1487). Rojen je od kaštela Stridona. Transit. 1. Zapovida da bi bil čuvan od nikoliko vitezov v jednom kaštelu. 244. Uhiti ga i popeļa ga v svoj kaštel. Mirakuli. 189. V ono vrime evo dva od ńih gredihota isti dan u kaštel, koji biše daleko stadij šestdeset od Jerusolima. Postila. Col^{b}. Po kaštelih. Anton Dalm., nov. tešt. 97^{b}. luc. 9, 6. U kaštelu Emaus. Š. Budinić, sum. 82^{a}. Pođite u kašteo koji je na suprotiva vam. M. Divković, bes. 888^{a}. Jedan imaše kašteo kako jedan gradac. slam. 102. A u koji godir grad ali kašteo ulizete... I. Bandulavić 265^{a}. matth. 10, 11. Trsat jest kaštel dosta tvrd. F. Glavinić, cvit. 189^{b}. U nikomu kaštelu ga arite deset gubavaca. I. Ančić, svit. 181. Ti si jedan kašteo prijaki. P. Posilović, nasl. 74^{a}. Dojdoše u jedan kašteo aliti grad. S. Margitić, ispov. 77. Bošńak Stjepan kašteo Brenski vam pokloni. J. Kavańin 190^{b}. S bogoļubstvi, koja od s. Josipa na kaštelu, a od porođeńa Isusova u s. Kate pravovirnim otvoriste. J. Banovac, rasg. VII. Ovo često promišļaše blažena Margarita od kaštela. 52. Jedan vas kašteo izgori. pripov. 148. Nahođaše se u jednomu kaštelu iliti gradiću jedan vojnik istoga mista gospodar. J. Filipović 1, 469^{b}. Kod Dunaja, gdi se sastaje Savom, uziđa jedan kašteo. And. Kačić, rasg. 49. Tada opusti Barštenik i kašteo na Osiňu. Norini 82. U Turinu gradu tri kašteli zlata. Nar. pjes. istr. 2, 185. — *I kao mjesno ime.* Kaštel, *zaselak u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 72.

KAŠTIG, *m. vidi* kastig *i* kaštiga. — *Kod čakavaca, osobito u Istri.* Pod kaštig večni. F. Glavinić, svitl. 25. Po zakonu crikvenomu, ki velik kaštig odlaga onomu... 105. Strah od pedipsanja i kaštiga stiska ga. P. Radovčić, nač. 81. Kaštig ‚castigatio'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 86. Kaštig, it. ‚castigo', kazna. Naša sloga. 14, 61.

KÀŠTIGA, *f. pedepsa, kasna, kasan.* — *isporedi* kaštig, kastig. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kaštiga, pedepsa ‚poena'. 2. biršag ‚mulcta'), *u Jambrešićevu* (‚poena'), *u Vukovu* (‚die strafe' ‚poena' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Posna Jerolim, da ne biše bil san nego prava kaštiga. Živ. jer. star. 1, 227. Ku kaštigu i sentenciju Gospodin Bog poslal. Mon. croat. 164. (1496). Za rečeno uženje i kaštigu. 192. (1509). Da je voļan kaštigati navadnom kaštigom. 280. (1577). Dostojan kaštige. Korizm. 8^{b}. S mnogimi kaštigami hoće bijen biti. Anton Dalm., nov. tešt. 106^{b}. luc. 12, 47. Zdrava budi od kaštige tvoje. 56^{b}. mar. 5, 34. Ako kaštigu trpite, vam se Bog kako sinom ponuja. 154^{b}. paul. hebr. 12, 7. Podložan kaštigi. F. Glavinić, svitl. 6. Pod kaštigu podlaga človika. 12. Vidli su kaštigu božanstvene ruke. A. J. Knezović 91. Pokaravši kraļa s mlogima kaštigama. E. Pavić, ogl. 27. Khinki, komu ńegov posao za kaštigu biše, zapustio je ovu dojduću žetvu. A. T. Blagojević, khin. 7. Nek u ovoj skuli naučimo bojati se griha koga toliko strašna slidi kaštiga za naš nauk. Đ. Rapić 28. Kaštige vrimenite. B. Leaković, gov. 85. Pod veliku kaštigu naređuje. 91. Svaka krivica porađa i donosi sobom kaštigu. 148. Jer Mlečići bjehu zabranili pod kaštigom smrti šestoke da im nitko ništa ne prodade. Ogled. sr. 132. Za bjegstvo primio kaštigu u dva kra(t) 100 batina. Glasnik. II, 1, 2. (1808). Oni ńemu da udare kaštigu boja. Djelovod. prot. 180. Odredio je on šestoku kaštigu. M. Pavlinović, rasg. 5. Nismo se bojali nikakve kaštige, jer krivice nijesmo imali. M. Đ. Milićević, omer. 167. Ako im se dosudi smrtna kaštiga. Zbornik zak. 1, 61. Može primiti kaštigu. Bos. vila. 1890. 340.

KAŠTÌGÂŃE, *n. djelo kojijem se kaštiga.* — *Stariji je oblik* kaštiganje. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu.* Pokaranje ali kaštiganje slih sinov. Korizm. 42^{a}. Zalim *(dati)* kaštiganja. 29^{b}. K pokaranju, k kaštiganju, k poboļšanju. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 114. paul. 2tim. 3, 16.

KAŠTÌGATI, kaštìgâm, *pf. pokasniti, pedepsati, tal.* castigare. — *isporedi* kastigati. — *U ńekijem primjerima (vidi n. p. iz Naručnika i Transita) mogao bi biti i imperfektivni glagol.* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kaštigam, kaštigujem, pedepsam ‚punio, plecto, sumo l. exigo poenam, multo, exemplum in aliquem edo', v. biršažim) *i u Jambrešićevu* (kaštigam ‚punio').

a. *aktivno.* Knez ju kaštigaj. Zak. vinod. 77. Oda zla ko izviješ sam sebe kaštigaj. M. Marulić 136. Za to Gospodin Bog i kaštiga. Živ. jer. star. 1, 226. Da se ima pokarati i kaštigati. Naručn. 44^{b}. Koliko tvrdo Bog kaštiga ńih. 84^{b}. Ovim trojim postom imamo kaštigati život naš. 96^{b}. Ke Bog ļubi često ih kara i kaštiga. Transit. 75. Kaštigam têlo moje. Korizm. 4^{a}. Kada Bog kaštiga salih. 16^{a}. Ja bih kaštigal ki se neće spraviti. Mon. croat. 282. (1527). Ako li bi otil knez ńih kaštigati za to. 280. (1577). Koga Gospodin ļubi, toga on kaštiga. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 154^{b}. paul. hebr. 12, 6. Bog prvo ne kaštiga, nego grišnik sagriši. F. Glavinić, cvit. 5^{b}. Zašto Bog človika za ń kaštiga. svitl. 17. Kako svemogući Bog vnogih je zlobnih i svetogrdnih kaštigal redovnikov. I. Kraļić 10. Može sudac nas i tebe oštro kaštigati. M. A. Reļković, sabr. 88. Meštar ga je kaštigal i tukal. Nar. prip. mikul. 11. Onu dvojicu kaštigaju, kako su se sami osudili. 87. ‚Treba ńega kaštigati, pa će on biti boļi'. J. Bogdanović.

b. *pasivno.* Krivi da budu kaštigani. Stat. krč. ark. 2, 281. *(Bog)* nijednim načinom ostavļa niko zlo nekaštigano. Naručn. 54^{b}. Neću biti kaštigan. Korizm. 29^{b}. Ki nisu kaštigani. 101^{b}. Ča je kaštigan uzu. Mon. croat. 192. (1509). Kolino israelsko jeste kaštigato. A. J. Knezović 263. Nezafalnost kolesom kaštigana. M. A. Reļković, sabr. 27. Kaštigan 11 batina. Glasnik II, 1, 24. (1808).

c. *sa se, pasivno.* I zato se nima kaštigati nijednu penu. Zak. vinod. 68. Ako se ki mu najde, da se kaštiga. 77. Teško se ima kaštigati. Naručn. 69^{b}.

KAŠTIGÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se kaštigava.* J. Bogdanović.

KAŠTIGÁVATI, kaštìgâvâm, *impf.* kaštigati. — *isporedi* kaštigovati. — *Od* XVIII *vijeka.* Niti bi valalo kad bi tko koga po samoj pravdi kaštigavao, niti bi opet valalo da svaka po samomu milosrđu oprastja. B. Leaković, gov. 141. ‚Kaštigava ńega a spava'. ‚Bome sam ga i kaštigava, pa nekud sve svedno'. J. Bogdanović.

KÀŠTIGOVÂŃE, *n. djelo kojijem se kaštiguje.* — *Stariji je oblik* kaštigovanje. — *Između rječ-*

sika u Vukovu. Jesi dostojan većšega kaštigovanja. Transit. 69.

KAŠTIGOVATI, kȁštigujēm, *impf. vidi* kaštigavati. — *Postaje od* kaštig *ili* kaštiga. — *Od* XVIII *vijeka (ali vidi i* kaštigovańe), *a između rječnika u Bjelostjenčevu (praes.* kaštigujem, *vidi kod* kaštigati) *i u Vukovu* (‚bestrafen' ‚punio, castigo').

a. *aktivno.* Pravda svitovńa ognjem ih kaštiguje. A. Bačić 56. Da nas ne pokara i ne kaštiguje za zloće naše. 389. Neumče, ne viruj da tebe kaštigujemo. A. T. Blagojević, khin. 19. U ovaj dan sva pomankańa moje žene kaštigujem. Đ. Rapić 88. Mlađe karaju i kaštiguju. B. Leaković, gov. 140. Da ga kaštigujemo, povikaše seljaci. M. Đ. Milićević, zim. več. 317. Turska vlast nije ništa učinila da ńegove ubilce kaštiguje. omer. 186. Jedan srcski načelnik danas nije samo organ onom ministru koji ga je postavio, koji ga unapređuje i koji ga može kaštigovati. međudnev. 16.

b. *pasivno.* Biti će oštro kaštigovan. B. Leaković, gov. 42. Biće kaštigovana. Glasnik. II, 1, 15. (1808).

c. *sa* se, *pasivno.* Da se prije tavnicom kaštiguje nego... M. A. Reljković, sabr. 63. Niti se dostojnije ikojom pokorom danguba more kaštigovati, nego izagnańem vičńim. Đ. Rapić 145. Šta rad mogao bi se po svakoj pravdi oštro kaštigovati. B. Leaković, gov. 97.

KÀŠTIL, *m. vidi* kaštio. — *isporedi* kašteo. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka gdje mj.* l *ima* j *radi slika.* Znam, da ima pet kaštija, meu kih Baška, Dubašnica, sedam mitrih opatija . . . J. Kavańin 147b.

KAŠTIĻANKA, *f. isporedi* kašteljanac. Kaštiljanka, vrst vinove loze crna grožđa (u Dalmaciji, Danilo). B. Šulek, im. 141.

KÀŠTIO, kȁštjela, *m. vidi* gradac, *b), vidi i* 1. grad, *a, a) i* kula, *tal.* castello. — *isporedi* kasteo, kašteo, kaštel *itd.* — *Talijansko se* e *shvatilo kao* ê, *te je u južnom govoru postalo* je, *a u zapadnom* i *(u istočnom nije dosta potvrđeno, ali vidi* kašteo). — *Stari bi nominativ sing. (koji nije potvrđen) bio* kaštêl; *kod štokavaca se mijeńa krajńe* l *na* o, *a pred ovijem u južnom govoru* ê *na* i: kàštio *(tako je i u acc. sing.); u drugijem oblicima po hercegovačkom govoru* tje *postaje* će: kàšćela, kàšćelu *itd. (vidi naj sadńi primjer).* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȁštjêlā (kȁšćêlā, kȁštîlā). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kaštio, kula ‚arx'). Gradovi i kaštjeli. Zborn. 48a. U gradovijeh i u kaštjelijeh. 45a. Mač koji bješe izkrvavljen na kaštio od svetoga anđela. 68a. Dva od učenikov ńegovijeh hođahu u kaštio. N. Rańina 124b. luc. 24, 18. Razgledajući Bog svrhu kaštjela. 187a. exod. 14, 24. Koji bjehu došli iza svakoga kaštjela od Galilee. 142b. luc. 5, 17. Tuj se je družina na obid skupila kon Usmanić-mlina i kol ńih kaštila. P. Hektorović 11. Kaštil podložište srdačca. P. Zoranić 4a. Ja imam tolike gradove, tolike kaštjele i polače. M. Orbin 77. Bi usilovan vratiti se oni večer u Betaniju u kaštjelu Marte. P. Bakšić 10. Zidat kaštjele u ajeru. (D). Poslov. danič. Kada te puk slidjaše po gradovih i kaštilih. M. Lekušić, razm. 62. Prid vratijem su od dvora tri kaštjela sagrađena. Nar. pjes. bog. 118. Ode Jovo put kašćela. Nar. pjes. herc. vuk. 248.

KÀŠTO, *adj. vidi* katkad. — *Složeno:* kad *i* što, *isporedi* gdješto. — -d- *obično ispada (ali vidi:* Djakovčana ili Mirdićana, a kadšto si oboji nađu. Osvetn. 3, 41). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚zuweilen' ‚subinde'). I čoek čini (kašto) što hoće, a kamo li Bog. Nar. posl. vuk. 106. Kašto je i glavnica lijepa vajdica. 188. O kako bi gdjekoji starci srećni bili, da imaju koga, da im kašto kaže u oči! Vuk, pism. 71. Kašto dođe po koje od poznate momčadi. živ. 57.

KAŠTOR, *m. dabar, vidi* kastor. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* More se prilikovati kripost od mira kaštoru što jest jedna živina... P. Posilović, ovijet. 55.

KAŠTRÀDÎNA, *f. tal. mlet.* castradina. *slano meso bravlje.* — *isporedi* pastrva. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, u Boci, u Crnoj Gori.* — *U Crnoj se Gori kaže i* kastrȁdîna.

KAŠTRAT, *m. kao da je ime nekakvoj ptici.* — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka gdje ima samo adj. posesivni* kaštratov. Na glavi na ńegovoj žarkula od suha zlata, sa kojom je žarkulom b'jelo perje kaštratovo, koje perje prikriva koña dobra i junaka. Nar. pjes. bog. 87. — *Da nije kakogod postalo od* struthion, *noj?*

KAŠTRATOV, *adj. koji pripada kaštratu, vidi* kaštrat.

KÀŠTRÊŃE, *n. djelo kojijem se kaštri.* Jerbo će poslije ovoga kaštreńa graće i ista mladica mlogo brje, gušće i više narastiti. I. Jablanci 181.

KAŠTRÎNA, *f. osobina onoga što je kaštro.* — *U naše vrijeme.* Bez svake kaštrine piće. P. Bolić, vinodjel. 2, 187. Piće prijatnom kaštrinom usta i jezik grize i razdražava. 2, 305 Kaštrina, chem. ‚die herbe', tal. ‚acerbità'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

KAŠTRÌOTIĆ, *m. vidi* Kastriotić. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Štije se u životu glasovitoga viteza Kaštriotića koga mlogi zovu Skenderbegom. F. Lastrić, ned. 390.

KAŠTRIOTOVIĆ, *m. vidi* Kaštriotić *i* Kastriotić. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Mač Kaštriotovića Juriše. F. Lastrić, od' 284.

KAŠTRITI, kȁštrîm, *impf. vidi* haštriti. — *Od* XVIII *vijeka u Slavoniji, a između rječnika u Stulićevu* (v. okaštriti). Vaja ńega po vrhu onako kaštriti. I. Jablanci 180. O kako je lipo i drago baščoanu, ono stablo kako se kaštri. Đ. Rapić 241. Sad se kaštrit i srizivat hoće. J. S. Reljković 11. Ova vaja da veljačom kaštri. 74.

KÀŠTRÛN, kaštrúna, *m. tal.* castrone, *škopac, uškopljenik (brav).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kaštrun, škopec ‚vervex'.

KAŠUTIĆI, *m. pl. selo u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 21.

1. KAT, *na jednom mjestu u pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka mj.* kad ti, *t. j.* ka(d) t'. Spomen' se, kat mio bih i kad mi kti riti: ‚Vesela s tobom bih ovako umriti'. D. Rańina 25a. — *U akademičkom izdańu stoji* kad.

2. KÀT, *m. tur.* qat, *bora, dio, strana, stepen, pod, red, put (krat).* — *U našemu se jeziku upotrebljava u nekijem od ovijeh značeńa.* — *Akc. se ne mijeńa (gen. pl.* kâtā).

a. *pod, isporedi* 2. boj, 2, sprat, tavan. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚sollajo, palco' ‚contignatio, tabulatum') *i u Vukovu* (‚das stockwerk' ‚contignatio' *s primjerom:* Kuća na dva kata, cf. boj, tavan). Kuće trgovca Đurđa Mandrovića u dva kata. M. A. Reljković, sat. B5b. Odnese satrenoga u naj viši kat svoje kuće. sabr. 27. Kad mjesto ‚kat' imamo riječ ‚pod'

(‚Ona s' krade od poda do poda'), šta će nam nepoznata ‚gornica'? Vuk, pism. 45.

b. *jedna od cijevi, iz kojijeh je sastavljen durbin, te se jedna u drugu uvlači ili izvlači.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* On izvadi durbin od bilura, pa ga izvi na dvanaest kata. Nar. pjes. vuk. 3, 148.

c. *red načinen od gajtana na odijelu (isporedi opšav, optok).* — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚eine reihe schnüre am kleide' *s primjerom:* Udri tri kata gajtana). Te mi ispredi malu košulju od sto lakata, od devet kata. Vuk, živ. 15.

d. *nis, struka (n. p. bisera).* — *U naše vrijeme.* Jedne oboce od sto dukata, od sto dukata, od devet kata. Vuk, živ. 16.

e. *cijelo odijelo, promjena haljina.* — *U naše vrijeme.* A na sebe tri kata haljina. Nar. pjes. vuk. 2, 227. Dao bih mu zlatan kat haljina. Nar. pjes. hörm. 1, 359. Preporučeno im, da načine još jedne čakšire i kapu gospodaru, i tako da se sastavi ceo kat aljina. Djelovod. prot. 175b.

3. KÂT, *m.* tug, konjski rep pozlaćen (?). ‚Lipo ga je care darovao, dao mu je dva kata od zlata'. M. Pavlinović.

1. KATA, *f.* Catharina, *Katarina, ime žensko: ako je* Kâta, *to je ipokoristik, ako je* Kāta, *to je augmentativ; u naj većem dijelu primjera ne može se znati jeli jedno ili drugo.* — *Od* XV *vijeka, a između riječnika u Belinu* (Kâta, *štampano* Katta ‚Catterina' ‚Catharina' 177a), *u Bjelostjenčevu* (‚Katta' ‚Catharina'), *u Voltiđijinu* (Kata ‚Catarina' ‚Katharina'), *u Daničićevu* (hyp. Katarina).

a. Kâta. — *Akc. se mijeña u voc.* Kâto. — *isporedi* Kate. — *Po svoj je prilici ovaki oblik u ovijem primjerima:* Kaata hći Đerđašova. Spom. sr. 1, 78. (1406). Za svit uzmite divice... koja Katu, koja svetu Baru. M. A. Reljković, sat. C6a. Kojoj Fata, onoj ime Kata. Nar. pjes. juk. 401. — *I kod imena biljaka, vidi kod* Kate i Lijepa Kata.

b. *u ovijem se primjerima ne zna, jeli* Kâta *ili* Kāta; *viša je prilika da je prvo.* Gospa Kata. Mon. croat. 327. (1555). Imenom Kata. 310. (1599). Gospa moli Isusa za Katu. M. Divković, kat. 186. Gospojam Mariji, Ori i Kati. B. Kašić, fran. 1. Plač gospoje Kate. I. Ivanišević 320. U fratara Kate svete iglica se draga hrani. J. Kavanjin 328a. S bogoljubstvi koja od s. Josipa na kaštelu, a od porođenja Isusova u s. Kate pravovirnim otvoriste. J. Banovac, razg. VII. N. p. imaš odluku uzeti Katu, pak ti podmaknu Jelu. 269. Krešev o s. Kate. Norini 60.

2. KATA, *grč. prijedlog* κατά, *po.* — *U jednom spomeniku* XV *vijeka (i otale u Daničićevu riječniku) ima* kata godinu *sa značenjem:* svaku godinu. *biće po bugarskom jeziku, isporedi stslov.* kata dьnь, *bug.* kata den, kata nedêlja, kata godina; *isporedi i špań.* cata, *svaki, tal.* catuno, cadauno, *svaki.* — *Između riječnika u Daničićevu* (κατά). A ostašni dva na desetь tisućь i petь *(dukatь zlatьnь)* da ihь posilajutь kata godinu. Mon. serb. 527. Da posilajutь više rečeni harač ... kata godinu. 528. (1481).

3. KATA, *riječ bez smisla što se dodaje sprijeda supstantivima u narodnijem sagonetkama, n. p.* Kata ban bije, kata roi idu, kata mrve nose. *odgonetljaj:* ljudi (kad na glas zvona idu u crkvu i nose poskure). Nar. zag. nov. 124. — *vidi i:* Kata-bam bije, kata-mravi idu, kato-mrve nose. 58. *vidi i* katabilje, katakoca itd.

KATA-BAM, *vidi kod* 3. kata.

KATABILJE, *n. u narodnoj sagonetci.* Kokotan poje na ljepar-polje; katarisi biju, katabilje beru. (Misle se čobani i ovce u polju). Nar. zag. nov. 238.

KATÀFIĆ, *m.* valda od tal. riječi ‚catabugia', t. j. zatvor. ‚Stavili ga va katafić'. F. Simčić u Volčaku (u Istri). Mali se ni bal ni čibi ni katafića. Nar. prip. mikul. 11.

KATAĠIJA, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚strigilis'. — *Valja da je gdje pisac slo pročitao riječ* kašagija.

KATAJA, *f. Kitaj, Kina.* — *Po staroj riječi (uprav turskoj)* Kataj *iz srednjega vijeka.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sin velikoga khana iz Kataje. M A. Reljković, sat. L3b.

KATAKOCA, *f. u narodnoj sagonetci našega vremena (vidi* 3. kata). Katakoca poploča, *odgonetljaj: nokat.* Nar. zag. novak. 144.

KATÀKÔMBA, *f. vidi* katakumbe. — *U pisaca našega vremena.* Katakomba, hist. arch. ‚katakombe', fro. ‚catacombe', tal. ‚catacomba'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

KATÀKÛMBE, *f. pl. srlat.* catacumbae, *podzemna mjesta gdje su se ukopavali prvi Kršćani.* — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Bihu pokopani u mistu izvan Rima, ko se zove katakumbe. F. Glavinić, cvit. 180b. Žudе koga sveta tila s katakumba rimskih primit. J. Kavanin 318a.

KATAKUZIN, *m.* Καντακούζηνος, *grčko prezime (u prvom primjeru može biti ime muško).* — *U Daničićevu rječniku:* Katakuzinь ‚Cantacuzenus': ‚Jelača', žena despota Stefana Lazarevića, bješe ‚dašti Katakuzina Paleologa otь grada Galata'. (Okáz. pam. šaf. 73). Knez ‚Manojlo Katakuzinь' vlastelin hercega Vladisava 1466 (Spom. sr. 2, 129).

KATAKUZINA, *f. žensko ime prema* Katakuzin. — *U Daničićevu rječniku:* ‚Cantacuzena'. ‚Gospođa Katakuzina', kći Đurđa despota (Mon. serb. 359—360 *god.* 1429. Okáz. pam. šaf. 63. 64). za grofom cilskim Ulrihom (‚Orlihь'). (Okáz. pam. šaf. 63. 64). Kaťakuzina. (77).

KÀTAL, *arap. tur.* qatl, *ubojstvo.* — *Nalazi se u naše vrijeme u narodnijem pjesmama ali samo složeno s* ferman: katal-ferman, *što znači: careva (turska) naredba da se ko ubije.* A evo ti dva katal fermana. Nar. pjes. juk. 597. Al' dopade careva delija, u ruci mu katal-ferman bili. Nar. pjes. marj. 151. I dade im tri katal-fermana. Nar. pjes. petr. 2, 452.

KATÁLAC, katálca, *m.* jamica u čovjeka više jabuke pod grlom. — U naše vrijeme oko Stona. M. Milas.

KATALANI, *m. pl.* ljudi *iz Katalonije, srlat. i tal.* Catalani. — *U jednoga pisca* XV *vijeka kojemu nije baš jasno o kakvu narodu govori.* Simь bo bezbožnyimь jezykomь, ježe Frugy i Turky, jasi že i Tatari, Mogovari že i Katalani i pročii mnogoimenovanii jezyci prišьdšе togda na Svetuju Goru... Danilo 341. Jedini bo ihь ježe Fruzi i Rimljane, zovomi Katalani i Mogovari, idoše prêzь more vь svoju si zemlju. 354. — *U jednoj Kačićevoj pjesmi pominu se vile puta* Turci katalani, *ali ovo ne može biti narodno ime, nego valja da znači: morski gusari (zar od arap.* qattāl *i* qāṭil *preko turskoga jezika).* Udariše kano mrki vuci na Korčulu katalani Turci. And. Kačić, razg. 172a. Zajedriše neveseli Turci katalani nevirni ajduci. 172b.

1. KATÀLÊNA, *f. vidi* Katarina. — *U Daničićevu rječniku:* ‚Katalena', žena kralja Dragu-

tina. (Okáz. pam. šaf. 69). bila je kći ‚kralja ugrskago'. (62). cf. Katelina. Druga bješe rod Jelени Sandaljevici, možebiti kći hercega Stjepana 1442. (Mon. serb. 415. Spom. sr. 2, 121). cf. Katarina. Dvorkiña iste Jelene, kći nekoga Nikole: ‚Kataleni, dašteri Nikolene'. (Mon. serb. 416. Spom. sr. 2, 122 *god.* 1442). — *vidi i*: Katalena, acc. Katalenu, Katalênu. S. Novaković, pom. 69.

2. KATALENA, *f.* Katalena Sirova i Katalena Suha, *dva sela u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Rasdijelj. 110.

KATÀLET, *m. tal.* cataletto, *mrtvački sanduk, nosila.* — *U dva pisca Dalmatinca* XVII i XVIII *vijeka.* Na urešenje nosila mrtačkoga kataleta ili od groba. B. Kašić, rit. 141. Gdi nose prazan katalet iliti vam nosila za mrca. J. Banovac, pred. 97.

KATALI, *adj. vala da je tur.* qatly, *boran, nabran, saborit.* — *Ne mijeña se.* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Katali ga barjak poklopio. Nar. pjes. petr. 2, 665.

KATÀLÎNA, *f. vidi* Katarina. — *isporedi* Katelina, Katalena. — *Od* XV *vijeka.* Katalinu. Danilo 18. Katalina. 44. Katalinoju. 98 *(u drugijem rukopisima s -e- mj. drugoga* a, *vidi* Katelina). Katalina. S. Novaković, pom. 69.

KATALINČICA, *f.* Rana viridis, *vrsta žabe.* u Babinoj Gredi. — *isporedi* 2. katoličanka.

KATÀLÎNIĆ, *m. presime (po majci Katalini).* — *U Dalmaciji.* Schem. sib. 1875. 26.

KATÀLÎNKA, *f. ime bilci.* — *Postaje od* Katalina. Katalinka, (prema lat.) flos s. Catharinae (Ilija Sabljar), Linaria vulg. Mill. B. Šulek, im. 141.

KATÀLÎNSKÎ, *adj. uz nekakvo mjesno ime u sredovječnoj priči o Aleksandru Velikome.* — *U rukopisu* XV *vijeka.* Aleksandar ńih čekaše narediv se s vojskom pri Katalinskom polji na Vitalinskom polju. Pril. jag. ark. 8, 242. (1468). — *U drugijem rukopisima drukčije.* Aleksendrь že čekaše ihь pri Kostolomějskomь (luzě) vojsku narediv. i prispěše graždane na Vitalijsko polje. Aleks. novak. 80; *drugdje:* pri Katalinьscemь luzě; pri Kastiliscem luze; pri Katalonskomu lugu na Vitaljskomu polju.

KATALIŃA, *f. vidi* Katalina. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 69.

KÀTALOG, *m.* κατάλογος, catalogus, *vidi* 1. imenik, popis. — *U prvom primjeru od tal.* catálogo. — *Od* XVIII *vijeka kod pisaca.* Al' svetaca kataloga bilo 'e stokrat još toliko. J. Kavańin 849ª. Taksa za dnevnike, novine, kataloge, prošpekte. Zbornik sak. 2, 264.

KATALÓNAC, Katalónca, *m. čovjek iz Katalonije.* — *isporedi* Katalani. — *U Šulekovu rječniku:* ‚Catalonier'.

KATÀLONICA, *f. žensko čeljade iz Katalonije.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚Catalonierin'.

KATÀLONIJA, *f.* Catalonia, *pokrajina u Španjskoj.* — *isporedi* Kataloña. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* U kraljestvu Katalonije. F. Glavinić, cvit. 246ª. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚Catalonien'.

KATÀLÔNSKÎ, *adj. vidi* katalinski. — *Koji pripada* Kataloncima *ili* Kataloniji. *u Šulekovu rječniku:* ‚catalonisch'.

KATÀLOŃA, *f. vidi* Katalonija, *tal.* Catalogna. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Put Manrese grada malahna od Kataloñe. B. Kašić, iń. 18.

KATA-MRAVI, *vidi kod* 8. kata.

1. KATAN, *m. vidi* katana.

a. *u pravom smislu.* — *U Voltigijinu rječniku:* ‚soldato a cavallo, cavaliero' ‚reiter'.

b. *ime što ga nova mlâda nadjene kom muškom u kući. u Levču.* Javor. 1880. 689.

c. zovu jarca gdjekad i katanom (mađ. katona ‚eques'). F. Kurelac, dom. živ. 89.

2. KÀTÂN, *m. riječ što se govori u djetińoj igri (vidi* pipavica). — *Može biti da je isto što* katanac, 2. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (cf. pipavica). Gusen gusenica palipuška palipan drž' se, seko, za katan, katan bio đulistan. Vuk, rječn. *kod* pipavica. živ. 286. M. Đ. Milićević, živ. srb. 3, 85.

1. KÀTANA (kàtana), *m. (vojnik) konjanik, može biti tur.* qatana *u istom značeńu, ali je ovo po svoj prilici od mađ.* katona, *vojnik.* — *Po pravilu je u jednini muškoga roda, a u množini ženskoga, ali ima u narodnijem pjesmama i primjera u kojima je i u jednini ženskoga roda.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚miles equestris l. eques'. 2. katana kopjanik ‚conthocorus'. 3. lovas ‚equiso, agaso, famulus eques, servus eques'), *u Stulićevu:* ‚ussero' ‚eques (apud modernos Pannoniae populos quos hodie Ungaros dicimus)'; *u Vukovu* (‚ein krieger zu pferde' ‚miles eques'). Skupivši nič katan. Mon. croat. 281. (1527). Pet stotina katana. I. Zaničić 108. Katane pod vladom Laudona ustaše. 167. Ako li me poslušat nećete, podignuću ungarske katane. And. Kačić, razg. 216ᵇ. Gled', kako rani Turak katanu po desnici kruto. M. Katančić 47. Evo se iz daleka ukasa jedan katana s malom četom. Đ. Rapić 183. Skidaj ruho, neznana katano! Nar. pjes. vuk. 2, 67. Pa otrča drumom sa svatovi sa šest stotin latinskih katana. 2, 158. Tri hiljade sastavi katana. 2, 251. Otišlo je trideset katana, odveli su dvije vojevode. 2, 500. Pjan katana pod jelikom spava. 3, 118. Zdravo da si, neznana katano! 3, 266. On usede na konja svojega i usede trideset katana. 3, 559. Šest stotina hiljada konjika, sve katane žuta oklopnika. 3, 564. I pred ńima pašina katana beg Ginć-aga iz doñe krajine. 4, 448. Kako jašu primorske katane. Nar. pjes. hörm. 2, 164. Ona kesa što u katana visi doje ostrag. Vuk, nar. pjes. 3, 399. Koji je bio u katanama. Bos. vila. 1890. 117. — *I kao presime* XVI *vijeka.* Pred Simonom Katanom. Mon. croat. 297. (1592).

2. KATANA, *f. vidi* 2. Katanija. — *U dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka.* Iz grada Katane. F. Vrančić, živ. 40. Počiva telo ove divice u Katane (‚Catanae') od Sicilije. F. Glavinić, cvit. 48ᵇ.

KÀTANAC, kàtânca, *m. vidi* lokot, *od tal.* catenaccio *(zasovnica, mandal).* — *Akc. je sabiješen kako je u Vukovu rječniku i ne mijeña se; u Dubrovniku je drukčiji:* katânac, katánca, *i kakav je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kâtânče, kâtânci, *i gen. pl.* katanácâ. — *Od* XVI *vijeka.*

a. *u pravom značeńu.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (katanac, katančić ‚luketto' ‚claustrum'); *u Stulićevu:* ‚lucchetto' ‚(est species serae)'; *u Vukovu:* ‚das anhängeschloss' ‚sera apposita' (‚franz.' le cadenas). Katance stavih na njeke zle jezike. M. Držić 239. Kê vjenčane savežuju vražijem riječma i katanci. J. Kavańin 452ª. Ah, katancima gvozdenijem kuće bismo suproć ńemu zatvorali. B. Zuzeri 347. Tu se katanci zatvoraju. F. Lastrić, ned. 324. Glođe katance. (Z). Poslov. danič. Na vrati' je devet katanacah. Pjev. crn. 168ᵇ. Tri sepeta, sva tri pod katancem. 95ᵇ. A na bravi dvajset kata-

nace. Nar. pjes. stojad. 1, 48.] Na koje vratima golem katanac visi. F. Jukić, sem. 80. Ali se nađoše vjerni ljudi koji ńega, u prkos svim bravama, resama i katancima, uvedoše u harem. M. Đ. Milićević, omer. 87. S travom na katanac vrata triput udariti. V. Bogišić, sborn. 405. A katancima zatvarali. Bos. vila. 1890. 800. Niti ima brave ni katanca. 1892. 451. Katanac, lokot. u Lici. D. Trsteńak.

b. ime bilci i cvijetu. — Između riječnika u Vukovu (‚das gelbkraut' ‚Reseda luteola Linn'.). Katanac, Reseda luteola L. (Pančić). B, Šulek, im. 141.

KATANČAC, katančca, *m. dem.* katanac. — *U Stulićevu riječniku: us* katančić. — *nepouzdano.*

KATANČAD, *f. coll. vidi kod* katanče.

KATANČE, katančeta, *n. dem.* 1. katana. — *Mjesto množine trebalo bi da bude kolektivno ime* katančad. — *U naše vrijeme.* To mlado katanče Jačke. 64. Da si zdravo, od mora katanče! Bos. vila. 1889. 157. — *I kao prezime ili muški na dimak.* Pisato Vasi Katančetu iz Kućevca. Djelovod. prot. 10. Da prizove Vasu Katanče. 10.

1. KATÀNČIĆ, *m. dem.* katanac. — *U Mikaljinu riječniku kod* katanac, *i u Stulićevu:* ‚lucchetto piccolo'. — *I u naše vrijeme.* J. Bogdanović.

2. KATANČIĆ, *m. prezime (posmatoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka).* ‚Vate Math. Petro Katanchich Pannonio'. M. Katančić 1.

KATÀNČINA, *f. augm.* katanac. — *U naše vrijeme.* J. Bogdanović.

KATANEA, *f. vidi* 2. Katanija. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* U Katanee (‚Catanese') gradu mil 12 od Siragose. F. Glavinić, cvit. 411ᵇ.

1. KATANICA, *f. vrsta lose.* Katanica, weisser mosler (u Brodu). B. Šulek, im. 141.

2. KATANICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Katanici. Sr. nov. 1871. 818.

KATANIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Milija Katanić. Rat. 320. Marko Katanić. 415.

1. KATÀNIJA, *f. coll. kao plur.* 1. katana. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚die krieger zu pferde' ‚milites equites'). Pa uzima trista katanije. Nar. pjes. vuk. 2, 250. Ode k vragu mlada katanija. 2, 252. Katanija brzo izginula. Nar. pjes. u Bosni. Đ. Šurmin.

2. KÀTANIJA, *f. grad u Siciliji, grč.* Κατάνη, *lat.* Catane i Catina, *u novije doba* Catanea i Catania, *tal.* Catania. — *isporedi* 2. Katana, Katanea. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između riječnika u Mikaljinu* (Katanija, grad u Sičiliji ‚Catana') *i u Belinu* (‚Catania, città nobile di Sicilia' ‚Catana' 176ᵇ). Dojde u Kataniju, kraljestva Sicilije mesto. F. Glavinić, cvit. 47ᵃ.

KATANIŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Vinograd u Kataništu. Sr. nov. 1875. 447.

KATANOVAC, Katanovca, *m. ime mjestu u Šumadiji. — U rukopisu našega vijeka.* Znano da je kako me uze duhovnik Ananije i(z) Šumadije, mjesta Katanovca... Starine. 10, 261.

KATANOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Kosta Katanović. Rat. 282.

1. KÀTANSKÎ (kàtanskí), *adj. koji pripada katanama. — Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Bjelostjenčevu* (katanski čovek ‚militaris homo') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (‚den kriegern zu pferde gehörig' ‚militum equitum'). Već daj mi ruo katansko. Nar. pjes. vuk. 1, 587. I oblači katanske haljine, i katansko sedlo na kalaša. 3, 265. Krojte svilu po katansku. Jačke. 188. Na nama je katansko odelo. Nar. pjes. hörm. 2, 881. — *I kod mjesnoga imena:* Brdo Katansko *u Srbiji u okrugu smederevskom.* Vinograd u Brdu Katanskom. Sr. nov. 1866. 74. Vinograd u Katanskom Brdu. 1870. 592.

2. KÀTÂNSKÎ, *adj. koji pripada gradu Kataniji. — U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Po svemu gradu katanskomu. F. Vrančić, živ. 45.

KATAPETAZMO, *n. (grčka riječ) zanjes. — U Daničićevu riječniku:* καταπέτασμα ‚velum' *s primjerom:* Priloži se sije katapetasmo hramu prêsvetyje bogorodice hilandarskyje (Mon. serb. 245 *god.* 1399).

1. KATAR, *m.* ime spremi na koju se preda snuje prije nego se navije na taru (stan) koja se zove snovača. u Lici. F. Hefele.

2. KÀTAR, *m. tal.* catarro, *ném.* katarrh *(od* κατάρρους, *lat.* catarrhus), *nahlada, naseba, kuhavica, u širem smislu upala ili zapala koje na drago slusnice (slusne opne,* membrana mucosa). — *Od* XVI *vijeka.* Bol od boka, febre, katari. Korizm. 2ᵇ. Zubi ti ispadaju od žeste i katara. I. Đordić, pjesn. 68. Dohodeći svrhu tebe katar, glavobolja, groznica... Đ. Rapić 116.

3. KÀTAR, *m. vidi* Pataren. — XVIII *vijeka.* Katari iliti vam Patareni. A. d. Costa 2, 18.

KATÀRÎNA, *f. vidi* Katarina. — *U jednom primjeru* XV *vijeka, i otale u Daničićevu riječniku* (gledaj Katarina), *i u drugom* XVIII *vijeka (radi slika).* Gospođi Katareni Sandaljevici. Spom. sr. 1, 85. (1407). Sveti Erik, kralj mučeni švedske zemlje omrašene, blašen Ulfon, drag vjereni Brigide i otac Katarene. J. Kavańin 306ᵇ.

KÀTÂRGA, *f. vidi* katarka. — *U jednoga pisca Dubrovčanina našega vremena.* Jedan brod na suho istegnut sa svijem katargama, prekrstačima... M. Vodopić, tuž. jel. dubrovn. 1868. 207. ‚Krstačić', oruđe gdje mala katarga zglaba s velikom. 209. Randa, veliko jedro na zadnjoj katargi. 218. Jedan mrnar koji je sreću imo, kad udari brod o brod, uhititi se za čelo katarge preko kljuna pružene. 251.

KATARICA, *f.* omańe kopišće, motka od osti, barjaka. cf. katarka. M. Pavlinović. — *Od iste osnove od koje je i* katarka.

KATÀRÎNA, *f.* Catharina, *žensko ime, novogrč.* Αἰκατερίνη, Καθαρίνη *(od prvoga oblika postaje* Jekatarina *koje vidi, rus.* Екатерина). — *isporedi* Katerina, Katarena, Katalina, Katelina, Katalena, Kata, Kate. — *Od* XV *vijeka, a između riječnika u Daničićevu.* Dêca gospodina vojvode Sandalja koje bude imati sь rečenomь gospođomь Katarinomь. Spom. sr. 2, 50. (1406). Gospođe Katarine Sandaljevice. 2, 58. (1406). Ako bi se zgodila smrtь Katarini. Mon. serb. 274. (1410). Od gospođe Katarine. Spom. sr. 1, 171. (1428). Katarini kraljici bosanьskoj Stipana hercega o(tь) svetoga Save, o(tь) poroda Jeline i kuće cara Stipana rojeni, Tomaša kralja bosanьskoga ćeri. Mon. serb. 519. (1478). (rekao bih da je to Katalena za koju se iz drugoga spomenika zna samo da je bila rod Jeleni Sandaljevici i hercegu Stjepanu. cf. Katalena. Đ. Daničić). Dvije sestre imaju, na ime Katarinu i Mariju. Mon. serb. 557. (1566). Sveta Katarina crikve katoličanske dika. F. Glavinić, cvit. 388ᵇ. Na grobu Katarine kraljice bosanske. I. Ančić, vrat. 178. Spomena svete Katarine djevice i mučenice. I. Akvilini 109. Katarinu iz Bosne. S. Margitić, fal. 67.

Lijepa Katarina iste hiže, bijuć kraljica od Cipra. J. Kavańin 214a. A od Sijene Katarina. 411a. Katarina ćer duke Stipana od vaše krvi koja bi zaručena Tome kralja od Bosne. J. Banovac, razg. VI. Što to činiš, Katarina? F. Lastrić, test. ad. 81a. Sveta Katarina ka je bila jedina, ka j' bila jedina ova Konštantina. Nar. pjes. mikul. 189. — *I kod mjesnoga imena:* Sveta Katarina, *mjesto blizu Rijeke u hrvatskom primorju.* Schem. segn. 1871. 80. *može biti da je isto što se pomiše* XV *vijeka.* A s druge strane traje svete Katarine. Mon. croat. 128. (1485).

KATARINČICA, *f. ime bilji.* Katarinčica, Bellis perennis L. (Rossi, u Karlovcu). B. Šulek, im. 141.

KATÀRĪNIN, *adj. koji pripada Katarini.* Pravom bogu Katarininu. F. Lastrić, test. ad. 86a.

KATARINKA, *f. ime bilji.* Katarinka, Aster chinensis L. (Brlić), cf. Lijepa Kata. B. Šulek, im. 486.

KATÀRIŠTE, *n. kopļača, kopļe (n. p. kod barjaka, kod osti).* — *Ista je osnova što i kod* katarka. — *U Stulićevu rječniku:* katarišće ‚hasta, lancea fuscinae', *i u Vukovu:* ‚die fahnenstange' ‚hastile vexilli', cf. kopļača. *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *I u okolini dubrovačkoj u naše vrijeme.* P. Budmani.

KATARIZ, *vidi kod* katabiļe.

KÀTÂRKA, *f. drveni upravni pań (u naše vrijeme i veliki gvozdeni kolac, uprav gvozdena cijev) što je usađen na lađi, da se na njemu rastežu jedra (ako je velik, sastoji se iz dva i tri komada te se svaki od njih zove* katarka, *vidi kod* katarga). — *isporedi* arbuo, jambor, jedreńak, jedrilo, jedrnik. — *Jamačno od grč.* κατάρτιος, κατάρτιον, *novogrč.* κατάρτιον, κατάρτι, *ili boļe od novogrč. dem.* καταρτάκιον. — *Akc. se mijenja u gen. pl.* kàtarâkâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (katarka, arbuo, jambor od drijeva ‚albero della nave' ‚malus') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚albero della nave' ‚malus' 60a), *u Voltiģijinu* (‚albero di nave' ‚mastbaum'), *u Stulićevu* (katarka, jedrńi pań ‚malus'), *u Vukovu* (‚der mastbaum' ‚malus'). Digoše se dva protivna vitra, koji katarku od lađe pribiše. Đ. Rapić 194. Na drvu jadarskomu (katarki) sridńemu. A. Tomiković, šiv. 281. Smače Bošo barjak sa katarke. Nar. pjes. stojad. 1, 102. Ne mogu tvrdo držati katarke svoje. Đ. Daničić, isai. 33, 23. A baba-finka kažu da se zove ona kotarica lađi na katarci. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 745. Prekrhana leži katarka na krovu. Bos. vila. 1892. 22. — *I u drugom značenju:* Visoko okruglo drvo na lađi sa koje je upregnuto uže što ga vuku ļudi ili końi. u Posavini. F. Hefele.

KATÀRMA, *f. usda, tur.* qantarma, qantyrma. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (kao dijete slušao sam vrstu iz nekake pjesme: ‚Sińi, muńo, da katarmu nađem', i mislim da znači ‚usda'). Neka svaki pozna da tvrdokorno što je, ono je na svako zlo prignuto, niti ga ikoja katarma zausdati more. Đ. Rapić 158. Katarma, usda. (u Bosni). Ž. Radońić.

KATAROŠKA, *f. ime bilji.* Kataroška (na Krku), v. Kotoroška. B. Šulek, im. 141.

KÀTASTA, *f. lat.* catasta, *stratište, vidi i* 3. kara. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Na to još već jadan cesar poveli ih na katastu položiti, t. j. na jednu dasku raspeti ter s konopi rastegati. P. Glavinić, cvit. 189—190.

KÀTASTAR, kàtastra, *m. državna, javna knjiga (ili knjige) u kojoj su zabilježene zemļe i uopće nepomično imańe što je čije, i po tome izračunan pores, tal.* catastro *(obično je* catasto), *njem.* kataster *(po Diezu bi postala romanska riječ od srednjelat.* * capitastrum, *glavarina, ali vidi kod* katastik). — *U naše vrijeme.* Patent kojim se uvodi privremeni katastar zemļarine. Zbornik zak. 1858. 891. Dok se ne svrši o zemļarini stalan katastar. 1, 168. Katastar zemļarine (‚grundsteuerkataster'). 8, 94. Katastar, stat. ‚kataster', tal. ‚catasto'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KATASTATO, *n. grč.* κατασταθόν, *nekakav kolač ili pogača (novogrč.* κατασταθός, *okrob).* — *U rukopisu* XV *vijeka.* Da jasta že i katastato (κατάστατον znači vrst tijesta. Jagić). Sredovječn. lijek. jag. 83.

KATASTIK, *m. vidi* katastar. — *Po Daničiću bi postalo od grč.* κατάστιχον (?), *ali mislim, da je od novogrč.* καταστατικόν, *popis.* — XV *i* XVII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (katastik ‚tabulae' κατάστιχον). Da se odļpiše u katastiku pod ovomej zapisu dge bude upisano. Spom. sr. 2, 107. (1442). Molimo gospostvo dubrovačko da ovь listь prьpišu u velikomь katastiku dubrovačkomь. 2, 111. (1447). Zapovidamo, da učine novo kazalo ali katastik od dobar od trpeze općene. M. Bijanković 117. Učiniv̀i pomļivo katastik, inventarij i libar od prijatja i stratjenja. 151.

KATASTITO, *n. vidi* katastik *i* katastar. — *U jednom primjeru* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (gledaj katastikь). U katastito prêpisatь. Spom. sr. 2, 80. (1423).

KATÀSTRÂLAN, katàstrâlna, *adj. koji pripada katastru.* — *U pisaca našega vremena.* Katastralan, stat. ‚katastral- (in sus.)'; katastralna mapa ‚katastralkarte'; katastralna mjeračina ‚katastralmessung'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÀTASTROFA, *f. (obično nenadni) veliki (i često strašni) preokret, promjena. kaže se i u poeziji (osobito dramatičkoj).* — *Od grč.* καταστροφή *preko zapadnijeh jezika, isporedi njem.* katastrophe, *tal.* catástrofe. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Katastrofa, grč. v. Prekret. — ‚Katastrophe', phil. stil. καταστροφή ‚umschwung, wendepunkt', prekret, katastrofa. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KATAVA, *f. žensko ime.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 69.

KATAVIĆ, *m. presime (po majci Katavi).* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. IV. IX. XIV. XXVII.

KÁTE, *f. hyp.* Katarina, *vidi* 1. Kata. — *Akc. se mijenja u voc.* Kâte. — *Po zapadnijem krajevima od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚Catterina' ‚Catharina' 177a) *i u Bjelostjenčevu (vidi kod* 1. Kata). Prim', Kate, suze ove! D. Zlatarić 99b. Kate Sveška, da ni dala dojkam bludnijeh dojilica . . . J. Kavańin 802b. Što Teresa i Kate od Sijene nam objavi. 452b. Ode Kate uprav k ńemu. P. Knežević, pism. 107. Sveta Kate, k ogńu gńate; sveti Niko, na ogań, sinko; sveti Vlaho, nemoj plaho. (Z). Poslov. danič. S. Kate Sijenska. Blago turl. 2, 164. Kate žena Petrova povarkala je Jakova. A. d. Costa 1, 156. Kate mu je podala sto cekina. 2, 94. Ali i Kate od milińa vedrobistre carske oči naoblači, lice mińa. J. Krmpotić, kat. 81. Kate Cupilli Splitkińa. I. J. P. Lučić, isk. 86. Sveta Kate od Sijena. razg. 91. Da je ńegva

Kate još živa. Nar. pjes. istr. 6, 20. Sad siberi, Kate, koga tebe drago. Nar. pjes. mikul. 189.

KÀTEDRA, *f. uprav grč.* καθέδρα, *stolica, upotrebljava se u naše vrijeme kod pisaca u osobitom smislu kao učiteljska stolica, i uopće u prenesenom smislu, kao učiteljska služba, učiteljska čast, predavanje. — U Šulekovu rječniku:* ‚katheder'.

KATÈDRÂLA, *f. lat.* (ecclesia) cathedralis, *tal.* cattedrale, *glavna, stolna, saborna crkva, matica. — Od* XVII *vijeka (ali vidi* i katedralski). Poslati će ih k parokom crkve pristolne katedrale. B. Kašić, rit. 66. Ovdi u našoj katedrali. Starine. 12, 5. (1698). Crkvu katedralu oli ti maticu. M. Dobretić 295.

KATÈDRÂLAN, katèdrâlna, *adj kaji pripada katedrali. — Od* XVIII *vijeka.* U matici to jest katedralnoj crkvi. M. Dobretić 65.

KATÈDRÂLSKÎ, *adj. koji pripada katedrali, katedralama. — Od* XV *vijeka.* S pečatom crikve katedralske. Mon. croat. 93. (1468). Način svoje crkve katedralske. Naručn. 12ª.

KATEGÒRIJA, *f. grč.* κατηγορία, *uprav što se o čemu može kazati (predikat), pak u filosofiji (naj prije od Aristotela) upotrebljena riječ za naznačenje naj općenitijih osobina kojima se što razlikuje od drugoga. u novije doba znači uopće: vrsta, fela, red itd. — U naše vrijeme kod pisaca.* Koji u jednu od slijedećih kategorija spadaju. Zbornik zak. 1, 246. Urednici od iste kategorije popet se imaju u višji razred plaćevni. 1853. 280. Svaki momak spadajući ka kojoj od pomenutih kategorija ili opredijeljen za službu vojničku . . . 1865. 286. Kategorija, phil. ‚kategorie, allgemeine aussage od. prädicament, kategorie', κατηγορία. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

KATÈGORIČKÎ, *adj. vidi* kategorski. — *U Šulekovu rječniku:* ‚kategorisch'. — *Od grč.* κατηγορικός *preko zapadnijeh jezika.*

KATÈGORSKÎ, *adj. (u filosofiji) o sudu, izreci, o kojoj se ne sumnja, kod koje nema uvjeta. — isporedi* kategorički. — *Postaje od* kategorija. — *U naše vrijeme kod pisaca.* ‚Kategorisch', phil. bezuvjetan, kategorski. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

KATÈHÊTA, *m. učitelj vjere (hrišćanske ili kršćanske) u školi, grč.* κατηχητής. — *vidi* kateketa, katihet. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Da djeca dobiju pomenutu nastavu, a nastavnici i katehete sarazmjernu nagradu. Zbornik zak. 1878. 119.

KATÈHETIČKÎ, *adj. koji pripada katehetici. — U naše vrijeme kod pisaca.* Katehetički izraci za župnički ispit. Zbornik zak. 1853. 168. — *I u širem smislu, o nauci, kad učitelj toliko puta ponavlja nauku dok je učenik upamti.* Katehetički, stil. ‚katechetisch', κατηχητικός. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

KATÈHETIKA, *f. učenje vjere (hrišćanske ili kršćanske), ném.* katehetik. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Katehetika ima se predavati na preparandiji. Zbornik zak. 1868. 228.

KATEHISMUS, *m. vidi* katekizam. — *Ime knige naštampane u Tubingi god.* 1561.

KATÈKÊTA, *m. vidi* kateheta. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Ima se za nauku vjere namjestiti poseban plaćeni kateketa. Zbirka zak. 1, 277. — *U Šulekovu rječniku:* ‚katechet'.

KATÈKETIČKÎ, *adj. vidi* katehetički. — *U Šulekovu rječniku:* ‚katechetisch'.

KATÈKETIKA, *f. vidi* katehetika. — *U Šulekovu rječniku:* ‚katechetik'.

KATÈKIZAM, katèkizma, *m. knjiga u kojoj se uči vjera kršćanska, tal.* catechismo, *ném.* katechismus. — *Nalaze se i oblici* katekizmo, katekizmuš, katekišam, katekišmo *(koje vidi napose). i dva naj prva primjera može biti da spadaju pod* katekizmo. — *Neki pisci pišu nom. sing. bez* a: katekizm. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (katekizm ‚christiana doctrina, christianae doctrinae institutio' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Po nauku katekizma rimskoga. B. Kašić, rit. 2. Neka naspomenu pravovirnim od kriposti i dilovanja od ovoga sakramenta iz katekizma rimskoga. M. Bijanković 84. Koja bi se zamjera ovoga katekizma mogla prinijeti. J. Matović XIII. Drugi dio katekizma rimskoga. 128. Katekizm rimski. I. IV. 528.

KATEKÌZATI, katekìšâm, *pf. naučiti koga vjeru kršćansku, pa i uopće naučiti koga što (ispitavajući ga i iskušavajući tako njegovo znanje), tal.* catechizzare. — *Od* XVII *vijeka.* Od popa jurve katekizana. B. Kašić, rit. 46.

KATEKIZÁVATI, katekišâvâm, *impf.* katekizati. — *Nema potvrde.*

KATÈKIZMO, *n. vidi* katekizam. — *Od* XVII *vijeka.* Kako oće katekizmo (‚cathechismo') rimsko. I. Ančić, svit. 138. Kako govori katekizmo (‚catechismo'). J. Filipović 8, 218ᵇ. Katekizmo rimsko. F. Lastrić, od' 114. — *U jednoga je pisca* XVIII *vijeka muškoga roda po talijanskom jeziku.* Katekizmo (‚catechismo') rimski. J. Filipović 1, 208ª.

KATEKIZMUŠ, *m. vidi* katekizam. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka u kojega stoji* katekismus, *ali jamačno treba onako čitati.* Pak dičicu oni uče štiti katekismus i Boga moliti. M. A. Reljković, sat. C8ᵇ.

KATÈKIZOVATI, katèkizujêm, *impf. vidi* katekizavati. — *U Šulekovu rječniku:* ‚katechisiren'.

KATÈKIŽAM, katèkišma, *m. vidi* katekizam. — *Od* XVIII *vijeka.* Katekišam od sabora tridentinskoga). A. d. Costa 1, 142. Kum od katekižma oli od nauka, a ne od krštenja. M. Dobretić 40.

KATÈKIŽMO, *n. vidi* katekizam i katekismo. — *Od* XVIII *vijeka.* Katekižmo iliti nauk rimski. J. Filipović 8, 16ª. M. Dobretić 8.

KATEKUMEN, *m.* catechumenus *(od grč.* κατηχούμενος), *čovjek druge vjere koji se pripravlja da primi krštenje. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. novovjerne). Svoje djelo bi kuća od katekumenova. B. Kašić, iñ. 77. Katekumen ili uviđbani ima se krstiti u crkvi. 20. Sliša s. Martin ki još katekumen biše. F. Glavinić, cvit. 8ª. Basilio katekumen biše, t. j. upisan med verne. 186ª. Katekumeni, t. j. oni koji uče stvari potribite za krstit se. J. Banovac, rasg. 216. Zato se stavi među katekumene iliti učenike nauka krstjanskoga. F. Lastrić, od' 376.

KATEKUMENA, *f. žensko čeljade kao katekumen. — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Emerencijana budući još katekumena, t. j. u broju onih, ki su upisani da budu kršćeniki. F. Glavinić, cvit. 82ᵇ.

KATEKUMENICA, *f. vidi* katekumena. — *U Stulićevu rječniku:* v. novovjernica.

KATEKUMENSKI, *adj. koji pripada katekumenima. — Od* XVII *vijeka.* Polak uja svetoga katekumenskoga. I. Ančić, vrat. 218.

KATÈLÎNA, *f. vidi* Katarina i Katalina. — *U Daničićevu rječniku:* ‚Katelina', žena kralja Dragutina: ‚Katelina kraljica dašti velikago kra-

ugrьskago Stefana', piše joj pod likom u Đurđevim Stupovima (Gilferding, bos. 189) cf. Katalena. — *I u primjerima pisca Danila kod* Katalina *ima u drugijem rukopisima* Katelina.

KATÈRÎNA, *f. vidi* Katarina. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (gledaj Katarina). Gospođe Katerine Sandaljevice. Spom. sr. 2, 49. (1406). 55. (1407). Gospođe Katerine *(Sandaljeve žene).* 1, 102. (1411). Da je gospođa Katerina u kući kneza Tvrьtka Borovinića. 1, 171. (1428). Da prêda gospođi Katerini. 1, 172. (1428). Poštenoj gospođi Katerini kneza Tvrьtka Borovinića. 1, 172. (1428). Svete Katerine od Sijene. A. Gučetić, ros. mar. 89.

KATETOLIJA, *f. riječ slo načińena po lat.* Capitolium. — *U rukopisu* XV *vijeka.* Izide noštiju taj iz Rima i sošadь nis Katetoliju. Starine. 22, 212. *u drugom rukopisu:* izšьdь is Kapadolê.

KÀTICA, *f. dem.* 1. Kata. — *Od prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 69.

KÀTIČIĆ, *m. presime (po majci Katici).* — *Od prije našega vremena.* Stipan Katičić. Stat. poļ. ark. 5, 812.

KÀTIČIN, *adj. koji pripada Katici.* Vele poļubļenoj g. Mariji Katičinoj bratučedi svojoj. P. Bakšić 211.

KÁTIĆ (Kâtić, Kâtić), *m. presime (po majci Kati).* — *Od* XVI *vijeka.* Petr Katić. Mon. croat. 229. (1527). Stipana Katića (‚Kattycha'). 288. (1587). On se ‚Katić' baš pridivkom piše. Nadod. 62. Anselmo Katić. Norini 81. Katić Janko iz sela Rogače. Nar. pjes. vuk. 4, 178. Mučno bilo Katić-Simeunu. 4, 281. Junak srpski Janko Katić. Vuk, poslov. 194. Ļubisav Katić. Rat. 327. Kátić, prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. — *I kod mjesnijeh imena:* Katića grob, *u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa kod Katića Groba. Sr. nov. 1868. 444. — *vidi i* Katići, Katić-selo, *i kod* Katićev.

KÁTIĆEV (Kâtićev, Kâtićev), *adj. koji pripada Katiću.* — *Kod mjesnoga imena:* Katićeva šuma, *u Srbiji u okrugu pošarevačkom.* Niva u šumi Katićevoj. Sr. nov. 1868. 87.

KATIĆI, *m. pl. saselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 151. — *vidi i:* Kukutnicu magla pritisnula do Katića junačkog gnijezda Nar. pjes. vuk. 4, 526.

KATIĆ-SELO, *n. saselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Rasdiļ. 40.

KATIDRA, *f. u dva primjera* XV *i* XVI *vijeka kao da je isto što* katedra *(ali je u smislu kao* prijestol), *vidi i* katrida. Staše u onoj polači katidra zlata. Tondal. star. 4, 116. Ivan bi postavļen u katidru biskupovu. Ivan trog. 4.

KATIHET, *m. vidi* kateheta. — *U Šulekovu rječniku:* ‚katechet'.

KATIHISIS, *m.(?) vidi* katekizam, *grč.* κατήχησις. — *U Šulekovu rječniku:* ‚katechismus'.

KATIHUMENIJI, *srgrč.* κατηχούμενα *(n. pl.), gorńa galerija, gorńi trijem u pravoslavnoj crkvi gdje vaļa da su prije katekumeni stajali a poslije šenske* (Ducange, gloss. med. et inf. graecitatis). — *U rukopisu pisanom crkvenijem jesikom, ali oblik nije jasan: u drugom primjeru kao da je* katihumeniji *nom. (sing. ili pl.), a u prvom je* katihumeni *gen. sing.* Prêosvešteniyj že kirь Sava vьsegda smatraaše jego očima svojima otь katihumeni svojego, tako bo mêsto jestь, na ńemьže stojaaše, jako dobrê sьgledovati jemu vьsa tvorimaja vь nutrь crьkvve božьstvьnije. Danilo 244. Tu že i pomostь sьtvori prêdь ńu vь vysotu ježe imenujetь se katihumeniji, po ńemьže iti arьhijereju vь crьkovь božьstvьnuju. 871.

KATÌKÊT, *m. vidi* kateheta. — *U naše vrijeme u Istri.* Mali se nî bal ni meštra ni katiketa. Nar. prip. mikul. 11. Katiket ‚catechista'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 65.

KÀTIL, *m. arap.* qâtil, *tur.* qatil, *krvnik, ubilac.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide krvnik). On pogubi pet turskih katila, pet katila Bjelobrkovića. Nar. pjes. vuk. 4, 528. Gledaj sam svoje katile. Pjev. crn. 68b. A vesiri riščanski katili. Ogled. sr. 165. Blago mene jutros! kad mi je Bog smaknuo s vrata onakova katila. Nar. prip. vrč. 59. Katil bio sebi svojim nožem. Bos. vila. 1890. 184.

KATIN, *adj. koji pripada Kati (od* Káta Kátin, *od* Kâta Kâtin). Svrha Katinije veraš. M. Divković, kat. 184. — *I kod mjesnijeh imena:* Katina Ada, *mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa zvana Katina Ada. Sr. nov. 1869. 60. — Katina Bara, *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Sr. nov. 1878. 87.

1. KATINA, *f. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 65.

2. KATINA, *f. vidi* 2. Katanija. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Došadši u Katinu, mješteni toga grada ne samo ga *(Stesikora)* primiše s velikom časti... D. Ranina va.

KATINAC, Katinca, *m. ime mjestima.*

a. *u Srbiji u okrugu pošarevačkom.* Niva nad Katincom. Sr. nov. 1872. 136.

b. *vrelo i šuma u Slavoniji u županiji virovitičkoj.*

KATINCI, Katinaca, *m. pl. selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Rasdiļ. 122.

KATINČIĆ, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Petra i Martina Katinčićev selo jedno. Mon. croat. 308. (1598).

KATINIČKI BRIJEG, *m.* vinograd kod Terezovca u Slavoniji u virovitičkoj županiji.

KATINOVAC, Katinovca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Rasdiļ. 87.

KÀTÎNKA, *f. dem.* Kata *ili* Katarina. M. Đ. Milićević, srb. 1040. — *Vaļa da je rumuński oblik.*

KATISMA, *f. rus. (grč.)* кафисма, *jedan od* 20 *dijelova psaltira.* — *isporedi* katizma. — *U rukopisu* XVIII *vijeka pisanom (rusko)crkvenijem jesikom.* Katisme i naustieu možet čitati. Glasnik. 56, 146. (1793).

KATIŠTE, *n.* mjesto kod sela Vodičeva u Bosni, gdje je bila crkva sv. Kate.

KATIZMA, *f. vidi* katisma. Bos. vila. 1888. 26. —1892. 142.

KÂTKA, *f. dem.* kada (kaduna). — *U naše vrijeme.* Zarobih dvije katke mlade. Pjev. crn. 242a. Pa zavika katku Melće-Hanku. Nar. pjes. hörm. 1, 413. Nijesam ti, katka, za konaka. Nar. pjes. u Bosni. Đ. Šurmin.

KÀTKAD, *adv. kad i kad, kadgod, kojigod put.* — *isporedi* katkada, kašto. — *Uprav sustavļeno* kad-kad, *te se* d *ispred* k *izgovaru kao* t *(ali se nalazi pisano).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚dann und wann' ‚subinde'). Moćno ńemu kadkad odoli. J. Kavańin 201b. Među kojim kadkad običaju zamišati se i isti ubojice. F. Lastrić, test. 120b. Po kraļestvu nebeskom razumije se kad raj nebeski, kad s. crkva

katol., vojujuća na zemlji, a kadkad milosti i ostali darovi Boži. ned. 95. Da ga je kadkad car molio, kadkad pritio. A. Kanišlić, kam. 84. Stari otci kadkad govore. 183. Dal' se zgodi kadkad i to. V. Došen 22b. Nahodi se kadkad ljudi brez rasuma. 55a. Dobiti se kadkad more. 87a. Da on kadkad i na cinu gleda. M. A. Reljković, sat. D8b. Žena koja kadkad k ńemu dojde. I3b. Zdravje tila kadkad, ako bude koristno za spaseńe duše, zadobil. I. Velikanović, uput. 8, 147. I guska katkad na ledu posrne. Nar. posl. vuk. 95.

KÀTKADA, *adv. vidi* katkad. — *Od* XVIII *vijeka.* Ovo rodstvo kadkada je plemenitije od rodstva po naravi. A. Kanišlić, utoč. 29. Koji neće kadkada ni jednoga koračaja učiniti. fran. 48. I marva muku ima vukući saonice po blatu i kadkada snig iz dvora u gradove, kada ga u sokacih po kameńu nestane. M. A. Reljković, sat. A6a.

KÀTKADAŠŃÎ, *adj. koji katkad biva, događa se.* — *U naše vrijeme.* U slučajevih katkadašńe saprjeke. Zbornik zak. 2, 849.

KÀTKIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 110. Schem. zagr. 1875. 268.

KÀTKODI, *adv. vidi* kadgod (i kodi). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ova ista kadkodi saborna naredjenja zovu se. A. d. Costa 1, 8. Pop zlamenuje kadkodi svu skupštinu redovnišku, kadkodi dostojanstvo, a kadkodi starešinstvo. 1, 87.

KÀTKÔN, *conj. netom.* Slovinac. 1881. 418.

KATLAN, *m. tursko ime muško.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* No mu stari veli Katlan aga. Pjev. crn. 22b. Ogled. sr. 58.

KÀTLATI, kàtļâm, *impf. vrvjeti.* Kàtļati ‚wimmeln'; kàtļâ ‚es wimmelt'. u Čačku i Rudničkoj. S. Novaković.

KATMAR, *m. kao da je riječ turska, ali je nijesam našao ni u jednom rječniku.* — *U naše vrijeme.*

a. smrad, gńus: katmar se vidi na sudu jal' na jisbini (po Zagorju). M. Pavlinović.

b. tjelesna mana (u Vrgorcu). M. Pavlinović.

KÀTMER, *m. tur.* qatmer *(adj.) pun (o cvijetu), punocvjetan, znači u našem jeziku što i (pun?) karanfil* (*tur.* qatmer qaranfyl). — *isporedi* katrem. — *U naše vrijeme u narodnijem pjesmama.* Vjetar puše a katmer miriše. Nar. pjes. vil. 1867. 716. Od bola se na katmer naslańa. Nar. pjes. petr. 1, 25. Nije katmer cvijet za svakoga. 1, 218. Da miriše katmer s karamfilom. 1, 286. A moj dragi moj katmer rumeni. 1, 294. Katmer, karanfil. 1, 344. — *Često je sastavljeno s* al: alkàtmer, *vidi kod* 2. al. Dragi dragoj *(sic)* alkatmerom budi. Nar. pjes. herc. vuk. 110. Šemboj Niko i alkatmer Jovo. Nar. pjes. petr. 1, 280. Rukom mahnu, alkatmer zapahnu. 2, 619. Alkatmere gospodsko cvijeće, svak te bere, za svakoga nijesi. Nar. blag. mehm. beg kap. 347. Ako ti nikne alkatmer. Bos. vila. 1890. 244. Alkatmer i albaber i ruža. 1892. 267.

KATMERKA, *f. ime ovci.* Orahovac u Bosni.

KÀTNA, *f. ime žensko (vala da je isto što* Kata). — *Prije našega vremena.* Katna. S. Novaković, pom. 69.

KÀTNIĆ, *m. presime (po majci Katni).* — *Od* XVI *vijeka.* Matijem Katnićem. Mon. croat. 889. (1596). I Katnića i Mrvaljevića. Ogled. sr. 89. Katnić. Schem. segn. 1871. 110.

KATOLÌCIZAM, katolicisma, *m. katolička (rimska, zapadna, kršćanska) vjera, tal.* cattolicismo, *ńem.* katholicismus. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Ali je papstvo i katolicizam neprijatelj srpstvu. M. Pavlinović, rasg. 22. *I u Šulekovu rječniku:* ‚katholicismus'.

1. KATOLÌČÂNKA, *f. žensko čeljade katoličke vjere.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚katholikin'.

2. KATOLIČANKA, *f.* Rana viridis. u Nijemcima u Slavoniji. — *isporedi* katalinčica *(uprav* gatalinčica).

KATOLIČÀNSKÎ, *adj. koji pripada katolicima, katolicismu, katoličanstvu, vidi* katolički. — *Postaje uprav od* katoličaski *tijem što se dodaje* n *kao da ima adj.* katoličan. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚di catolico, ‚catholicus' 177a), *u Voltiģijinu* (‚cattolico' ‚katholisch'), *u Stulićevu* (‚catholicus').

a. *adj.* Od svete crkve katoličanske. A. Gučetić, ros. jes. 265. U svetoj crkvi katoličanskoj. A. Komulović 29. Zove se katoličanska, to jest općena. I. T. Mrnavić, nauk krst. 1702. 8. Ja držim i opovidam viru katoličansku. P. Posilović, nasl. 119b. Da šudim i hoću umrijeti u onoj vjeri katoličanskoj. I. Akvilini 328. Ovo su dva poglavita otajstva svete vire katoličanske. L. Tersić 175. Ne reci protiva crkvi katoličanskoj. S. Margitić, ispov. v. U ono dvanajest članaka vire katoličanske. 25. Naredbe sv. crkve katoličanske. F. Parčić 21. Naučitelji katoličanski. A. Bačić 218. Biskupi katoličanski. 250. Po ukarańu svete crkve katoličanske. 268. Na pravu viru katoličansku. J. Banovac, pred. 116. Ovo je istina katoličanska. rasg. 51. Da se jednom poganinu obrati žena na svetu viru katoličansku. 170. Na zdravje i jakost duše moje, i svi poglavica, starišina, pripovidalaca, misnika, i redovnika katoličanske vire. B. Pavlović 19. U svetoj crkvi katoličanskoj. I. A. Nenadić, nauk. 239. Vira katoličanska jest štovati jedinoga Boga u trojstvu. F. Lastrić, od' 19. Poznajući istinu katoličansku. A. Kanišlić, kam. 16. Da on viru katoličansku primi. fran. 84. Ogledalo zakona katoličanskoga. E. Pavić, ogl. VII. Drugi pobigoše u Italiju za saranit svoj život i viru katoličansku. And. Kačić, rasg. 21. Po ńegovu i ostali sužańa pripovidańu okrenuše se mnosi na viru katoličansku. 74. Ispovidamo rimski katoličanski zakon. M. A. Reljković, sat. A7b. Osim ovih imaju dvi crkve, katoličanska jedna a druga grčkoga zakona. B5b. Crkva rimska katoličanska. sabr. 25. Crkva katoličanska. Blago turl. 2, 220. Za usmnožeńe s. vjere katoličanske. J. Matović III. Ja sam Kršćanin vjere katoličanske. Pisnica. 8. Ukrijepi me udobno i utvrdi katoličanskom vjerom. I. M. Mattei 294. Što je crkva katoličanska? T. Ivanović 40. Polek duha svete crkve katoličanske. A. Tomiković, živ. 276. U pravom smo zakonu katoličanskomu. B. Leaković, nauk. 24.

b. *adv.* katoličànski, *po katoličkoj vjeri.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚catolicamente' ‚catolice' 177a) *gdje se naj prije nahodi.* Mi virujući katoličanski, da... F. Lastrić, test. 248b.

KATOLIČÀNSTVO, *n. vidi* katolicizam. — *radi oblika isporedi* katoličanski. — *U naše vrijeme.* Od same oporbe proti katoličanstvu. M. Pavlinović, rasl. spis. 84.

KÀTOLIČASKÎ, *adj. vidi* katolički.

KÀTOLIČKI, *adj. koji pripada katolicima, katolicismu.* — *isporedi* katoličanski. — *Stari je oblik* katoličьskyj *(ili* kaϑoličьskyj), *i postaje od* katolikъ (kaϑolikъ) *nastavkom* ьsk; k *pred* ь *mijeńa se na* č, *a* ь *isprva se mijeńa na* a (ka-

toličaski *koji je oblik poslije postao* katoličanski *koji vidi)*; u *naše vrijeme obično* ъ *ispada kao* ѣ *i* е, *te tako imamo oblik* katolički, *koji se ipak ne potvrđuje prije našega vijeka.* — *Postaje od grč.* καθολικός, *opći, i primjeno je već u praslavensko doba, ali vaja da ne kao narodna, nego kao teologična riječ: premda i zapadna i istočna crkva ovako se jednako nazivlju, običnije se Kršćani zapadni zovu* katolici, *dok se istočni Hrišćani zovu* pravoslavni (ορθόδοξοι, *kod čega je riječ δόξα slo prevedena), ali, kako rekoh, to je samo u književnom jeziku, a sam narod raslikuje vjere imenima* Kršćanin *i* Hrišćanin, *pak za uvredu jedni druge zovu* Vlasima, Rkaćima *itd. i* Šokcima, Latinima *itd.* — *Da je već praslavenska (književna, teologična) riječ potvrđuje se tijem što u češkom jeziku ima* katolický, *u poljskom* katolicki, *u ruskom* каѳолическій *(ili* кафолическій*) za pravoslavnu vjeru (a za zapadnu* католическій *po zapadnijem jesicima).* — *Između riječnika u Stulićevu (po ruskome* katoličeski *uz* katoličanski) *i u Daničićevu* (katoličeskyj ‚catholicus').

a. katoličaski. — *Od* XV *do* XVII *vijeka.* Fratrom svete crkve katoličaske vire rimъske reda svetoga Franъciška. Mon. serb. 379. (1484). Od crkve katoličaske. Mon. croat. 107. (1470). Viruju ... u sfetu crikaf katoličasku. Bernardin 192. Ki su svete vere katoličaske obslužiteļi. Naručn. 89b. U sv. materi crikvi katoličaskoj. Korizm. 41b. Svetu vjeru katoličasku. Zborn. 19a. Viruju u crkav katoličasku. Š. Budinić, sum. 4b. Simbol i spoznanje vere katoličaske. Kateh. 1561. E1a. Svetu crkvu katoličasku. M. Divković, nauk. 189. Tvojom pravom katoličaskom virom. M. Alberti v. Svetu crikvu katoličasku. I. T. Mrnavić, ist. 8. Utvrdi ovu katoličasku jistinu. Michelangelo. 88. Braňenje svete vere katoličaske. 78. U slavnoj crkvi katoličaskoj. M. Jerković 82. Crkva katoličaska. I. Ančić, svit. 85.

b. katolički. — *U naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚katholisch'. — *I kod mjesnoga imena, vidi kod* Kompoļe.

1. KÀTOLIK, *adj. vidi* katolički. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚catolico' ‚catholicus' 177a). Množastvo katolikih i mudrih dokturi. Korizm. 101a. Crkva katolika. M. Vetranić 1, 42. Ovo je što vam pišem pravi i istiniti nauk krstjanski i općenski, to jest katolik. B. Gradić, djev. 148. Prêkrstiti človêka katolêka jes ... grêh. Š. Budinić, sum. 68a. Da je sveta majka crkva katolika to jest općena. M. Divković, nauk. 141. Scinili su općeno svi pisaoci katolici pravovijerni. B. Kašić, iń. 7. Zašto govorenje jest katoliko. F. Glavinić, cvit. xx. Svaki sato način jest katolik. 105b. Prid naučiteļi katolici. P. Radovčić, ist. 154.

2. KÀTOLIK, *m. čovjek koji pripada zapadnoj, rimskoj, kršćanskoj crkvi, Kršćanin.* — *vidi kod* katolički. — *Kao književna, teologična riječ može biti praslavenska, isporedi rus.* католикъ, *češ.* katolík, *poļ.* katolik. — *Između rječnika u Mikaļinu* (katolik, pravovjernik ‚catholicus'), *u Bjelostjenčevu* (katolik, pravovernik ‚catholicus'), *u Voltigijinu* (‚uomo cattolico' ‚ein katholischer'), *u Stulićevu* (‚vir catholicus'). Katolêci čine stvorenje takmeno stvoriteļu. Š. Budinić, sum. 82a. Avgustin posta katolik. F. Glavinić, cvit. XVIII. Pak' u ki gredu svaki nevirnici, heretici, i još katolici, ki s' u grihu smrtnomu umrli. L. Ļubuški 19. Jer joj učini sina katolikom. J. Banovac, pred. 54. Ovi Desa biše dobar katolik. And. Kačić, razg. 44. Što biste vi kazali da se katolici nazovnu pravovjernici? M. Pavlinović, razg. 18.

KATOLIŠTVO, *n. vidi* katolicizam. — *U jednoga pisca našega vremena.* A katolištvo je latinstvo. M. Pavlinović, razg. 13.

KATO-MRVA, *vidi kod* S. kata.

KATOR, *m.* nitmi urešena škuļa na bijelom platnu. I. Kršńavi, list. 67.

KATRABÙNÂĆ, *m.* (u Mainama) 7 sveštenika obuku odežde izvraćene i uzmu u ruke po svijeću okrenutu naopako, pa prokliňu onoga koji je što učinio (a ne zna se ko je). U Bjelopavlićima ovo se zove ‚kletvena bdenija'. *dodatak u naj novijem izdańu Vukova rječnika.* — *Po svoj prilici postaje od grč.* καταράομαι, *proklińem, vidi* katramunaća, *isporedi* katramunać, katramunoća, katramuńaća.

KÀTRAM, *m. vidi* katran, *tal.* catrame. — *Od* XVII *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu* (vide katran *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme:* Namazaše prahom i katramom). Čini... napuniti ju smole, ulja i katrama. B. Kašić, per. 105. Poli iz magle crna dima goruć katram. I. Gundulić 521. Građani s vrilim paklom, katramom i uļem kule polijući brzo sažegoše. And. Kačić, razg. 100. U bačvu katramom oblivenu. Nar. prip. vuk.2 286.

KATRÀMATI, katràmâm, *pf. namasati katramom.* — *Ima part. praet. pass.* kàtramân *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Uzmi stupe katramane. J. Vladmirović 41.

KATRAMÙNÂĆ, *m. vidi* katrabunać. — *U jednoga pisca našega vremena (iz Budve).* Dizaću o svom trošku katramunać (kletvene molitve). S. Ļubiša, prič. 100.

KATRAMÙNAĆA, *f. vidi* katrabunać. — *Ovu sam riječ čuo od pomoraca Bokeļa koji su tvrdili da je grčka riječ.* P. Budmani.

KATRAMÙNOĆA, *f. vidi* katrabunać. — *U jednoga pisca Bokeļa našega vremena.* Grčka katramunoća do devetoga koļena s oca na sina dopire. V. Vrčević, nis. 322.

KATRAMÙŃAĆA, *f. vidi* katrabunać. — *U jednoga pisca Dalmatinca našega vremena.* I kaluđerskih katramuńaća. Pavlinović, rasl. spis. 146.

KÀTRAN, *m. kao gusto i crnkasto uļe s osobitijem vońem što se dobiva iz drva i iz ugļena suhom destilacijom (čineći da ishlapa na vatri), što se upotrebļava naj češće kod brodovļa pa i kod drugoga čega da se ne pusti prolasiti voda; gori bez stijeńa (fitiļa) s mnogom čađi itd.* — *Arap. tur.* qatrān *(od čega je i tal.* catrame, *vidi kod* katram). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* (‚franz.' goudron, ‚ital.' catrame) ‚das schiffpech, ther' ‚pix liquida, axungia'). Tko se dotakne katrana ili pakla ismrļaće se. M. Radnić 361b. Kako su osuđeni obučeni u svite paklene ..., katranom obojene. S. Margitić, ispov. 48. Ne može se udaviti kano drakun katranom. fal. 171. Tko se katrana dotakne, oblatiće se o ńega. F. Lastrić, test. 188a. Katran ućeš miješati, pak se upaziti, da se ne oblatiš. 187—188. U po podne će sunce pomrčati kako katran. ned. 11. Tko se dotakne katrana opoganiće se od ńega. 149. Pakleni katran od lakomosti. 170. Ogań, katran i sumpor trpiti. A. J. Knezović 170. Učiniti hoću, da opet tvoj nos miris prima, ali ne drugi nego od katrana i sumpora. Đ. Rapić 4. Namazaše prahom i katranom. Nar.

pjes. vuk. 2, 88. Namaza je lojem i katranom. 2, 92. Namaza je voskom i katranom. 8, 43. Tri kazana katrana. Bos. vila. 1886. 124. — *U ovom primjeru kao da znači: pakao,* pix. Katran crni kad je samliven bude bio. M. Radnić 144b.

KATRÀNA, *f.* mesto zajedno s lučem i santračem u kom je luč naslagan zove se katrànа'. Naslažu se zublje luča u trostran, s jedne strane otvoren santrač, kao kupa ili plast sena, pobusaju se odozgo, pa se tako na vrhu zapale te luč polako gori, a dole ispod katrane ističe katran u drvena korita ili u rupe u zemlji malevima nabijene i dobro dolađene kako katran ne bi u zemlju odlazio. Katran se peče naj više u užičkom okrugu, i većina Užičana seljaka od katrana dobija novac za porez, so, pa i za žito, koje tamo slabo rodi u planinskim predelima gde bor, jela, i smrča rastu. M. Đurović. — *Kaše se i* kàtranîšte.

KATRÀNĆIJA, *m.* čovjek koji peče katran, a i onoga koji ga prodaje, i u opšte s ńime radi, zovu katranćijom. M. Đurović.

KÀTRANICA, *f. sud u kojemu se hrani katran (za mazanje kola).* — *U Vukovu rječniku:* ‚das gefäss für die wagenschmiere' ‚vas in quo axungia asservatur'.

KÀTRANÎŠTE, *n. vidi* katrana.

KÀTRANITI, kàtranîm, *impf. masati katranom.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Uzmi katrana, pa ovu vučiju na dnu, kud god rastječe, zakatrani'. ‚Bome sam je na sve strane katranio, pa svedno, opet rastječe'. J. Bogdanović.

KÀTRAŃÊŃE, *n. djelo kojijem se katrani.* J. Bogdanović.

KATRE, *f. pl. ńem.* gatter, *rešetka.* — *U rukopisu* XVIII *vijeka.* Katre (‚gitter') od gvozdija... Glasnik. 56, 128. (1783).

KATREM, *m. vidi* katmer, *od čega postaje premještańem slova.* — *Sastavljeno s* al *nalazi se u narodnijem pjesmama naśega vijeka.* Češće meći puca niz ńedarca da ne može ni alkatrem proći, a kamo li ruka od junaka. Nar. pjes. herc. vuk. 111. Alkatrem, kita nekakvog crljenog cvijeća. 857.

KATRGA, *f. grč. κάτεργον (odakle je i tur.* qadyrga), *golija, galija.* — *Od* XIII *do* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (katrьga ‚navis' *κάτεργον*). Otь svojihь katrьgь jedinu ugotovavь. Domentijanb 171. Posla vь katrьgu. 172. Imasmo glasove po moru odь katrьgь bnetačьcêhь. Spom. sr. 1, 88. (1400). Minu njekoja katrьga bnetačьka... i u tojzi katrьzi spovêdahu da su nêkoji Turьci. 1, 125. (1415). — *I kao mjesno ime: selo u Srbiji u okrugu smederevskom.* K. Jovanović 148.

KATRIĆ, *m. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Katrićь. S. Novaković, pom. 184.

KÀTRÎDA, *f. stolica.* — *Riječ je romanska što je postala od grč. καθέδρα, tal. mlet.* carega. — *Od* XVI *vijeka po sjevernoj Dalmaciji i u Istri.* Na katride nove visoko sedoše. M. Marulić 84. Posešću te na zlatu katridu. Nar. pjes. istr. 2, 34. Sedela je majka na zlatoj katride. 2, 41.

KATRIDALIĆ, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Tomaš Katridalić. Mon. croat. 191. (1509). — *isporedi* Katridarić.

KATRIDARIĆ, *m. presime, vidi* Katridalić. Tomasa Katridarića. Mon. croat. 208. (1521).

KÀTRÎDICA, *f. dem.* katrida. — *U naše vrijeme.* Zrasla mi je narančica zimi zelena, pod ńon mi je katridica svilom pletena. Nar. pjes. istr. 2, 141.

KÀTUL, *vidi* katal. Evo meni katul-ferman dođe. Nar. pjes. hörm. 1, 115. Ako bide katul ferman, Mujo? 1, 470.

KÀTULČASKI, *adj. vidi* katuličaski. — *U jednom primjeru glagoljskom* XVI *vijeka (može biti da je i izostavljeno ili radi skraćivańa ili štamparskom griješkom).* V veri katulčaskoj. Naručn. 24b.

KATULICA, *f. vrsta školjke.* L. Zore, rib. ark. 10, 343.

KATULIČÀNSKÎ, *adj. vidi* katoličanski. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Postavi *(Isus)* svetu viru katuličansku. J. Banovac, razg. 139.

KÀTULIČASKÎ, *adj. vidi* katolički. — *isporedi* katulčaski. — *U knizi glagoljskoj* XVI *vijeka.* Za svetu crikav katuličasku. Naručn. 39a. Budite va veri katuličaskoj. 81a.

1. KÀTÛN, katúna, *m. može biti da je isprva značilo mjesto, tabor, selo gdje su živjeli pastiri (Vlasi, Rumuni); pa i uopće mjesto, selo, kraj; u naše vrijeme znači mjesto gdje se ljeti na gorama hrani i muze stoka (osobito ovce), stan (vidi i primjer iz Bogišićeva sbornika).* — *Akc. kati je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing, i voc.:* kâtûne, kâtûni. — *Ista je riječ što stslov.* katunъ (‚castra'?), *bug.* katun, *stan, rum.* cătun, *saselak, arban.* katunt, *selo, grad, pokrajina, novogrč. κατούνα, tabor, šator.* — *Po svoj prilici postaje od romanske riječi* cantone, *kut, kotar, isporedi srlat.* canto, *tal.* cantone, *franc.* canton *(posnato je da se ovako sove napose svaka od država iz kojijeh se sastoji Švajcarska), mošebiti keltičkoga postańa (vidi* L. Diefenbach, origines europaeae. 278—280). *ne može biti od tur.* qatan, qutan, *obor, jer ove riječi nema kod Osmanlija (premda G. Meyer misli da je mogu biti donijeli Bugari.* etymol. wörterb. der albanes. sprache *kod* katunt), *a još više što je ova riječ već u naj starijim spomenicima u svesi s Vlasima (Rumunima).* — *Pomiće se od* XIII *vijeka (u latinskijem spomenicima).* — *Između rječnika u Vukovu:* (po južnijem krajevima) ‚die sennerei' ‚locus et casa mulcendis aestate ovibus', cf. stan *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Razapeše Piperi katune. Na katune turske udariše, *i u Daničićevu* (katunь ‚regio pastoria'). ‚Mirosclavus Blacus de catone Ladovich'. K. Jireček, die wlachen. 6. (1278). ‚Dum irem per Blachos ab uno catone ad alium'. 9. (1285). ‚Ego iueram in catonem Blacorum'. 9. (1285). Jeliko mi bystь vьzmožьno priložiti hramu semu selь i katunь. Mon. serb. 91. (1330). 2 katuna Vlahь. 97. (1330). Ljudije vlastelьciji koji sêdetь po crьkovnyihь selêhь i po katunêhь, da pohodi vьsakь kь svojemu gospodaru. Zak. duš. pam. šaf. 31. U gradu ili u župê ili u katunu. 37. Seli i katuni obladajušte. 41. Katunь Bêglavci, katunь Crьnьča. Glasnik. 15, 278. (1348?). Sizi katuni sь vsêmi međami starimi. 279. U katunu je bivalo više porodica, tako ih se pominje 35 u katunu Golubovcima (Glasnik. 15, 298 *god.* 1348?). Đ. Daničić, rječn. *kod* katunь. U našem katunu. M. Vetranić 2, 380. Tko god je sržbe pun i zloban se vidi, sva župa, vas katun ńega nenavidi. P. Hektorović 42. Tri deklice mlajahne iz naj bližńih katunov s vidri na vodu k vrulji dojdoše. P. Zoranić 11a. Jur iz daleče stanja u katunih dim podvijajući vijahu se. 43a. On udari na sedam katuna. Nar. pjes. vuk. 5, 409. Na katune turske udariše. Ogled. sr. 287. Ne

bi ga nadgovorilo katun cigana. Nar. blag. mehm. beg kap. 188. Kad ļeti izdižu čeļad na planinu s ajvanom (sa stokom) s kojim obično biva iz svake kuće jedna mlada žena i ova se zove ‚planinka', i po jedan muškarac ‚čoban' te muzu mlijeko, prave maslo, sir, skorup, kajmak, s čime se o Mitrovu dne vrate doma. sve ove kolibe promijenu ime te se zovu ‚staje', a oni predjel u kojemu oni sa stokom žive zove se katun (otkuda je i postala katunska nahija u Crnoj Gori, đe je nekad ajvan Ivanbega Crnojevića izlazio ļeti u planinu). *(u Hercegovini, Crnoj Gori, Boci).* V. Bogišić, zborn. 8. — *I kao ime mjestima: a) selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 7. Šem. bokokot. 1875. 27. — *b) selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļ. 48. — *c) selo u Srbiji: aa) u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 91. — *bb) u okrugu jagodinskom.* 109. — *cc) u okrugu vranjskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 806.

2. KÀTÛN, katúna, *m. vidi* 2. kartun. — *U naše vrijeme* — *U Šulekovu rječniku:* ‚kattun'.

3. KÀTÛN, Katúna. *m.* Cato, *rimsko presime.* — *Od* XVII *vijeka.* Katun govori . . . P. Posilović, cvijet. 77. Nisu Fabiji i Katuni, ni otac starijeh toj izgledi. J. Kavanin 28ᵇ. Katun mudri nam naredi . . . 79ᵇ.

1. KATÙNÂR, katunára, *m. poglavar u katunu (mošebiti i uopće u selu, knez, vidi osobito primjere iz Poļičkoga statuta).* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* kàtunâre *ili* kàtunâru, kàtunâri. — *Od* XV *vijeka, a između riječnika u Daničićevu* (katunarь ‚praefectus regionis pastoriae'). Vojevodamь, knezovomь, globaromь, katunaromь i vsakoga stajanьja ļudemь. Mon. serb. 485. (1461). Knez ali katunar. M. Vetranić 2, 828. Pravo bi da si ti svijem selom katunar. M. Držić 488. Dojde med jinimi Darboļ katunar poštovani. P. Zoranić 48ᵇ. Ima silom sve stjerati, katunare i sve vlahe. A. Sasin 198ᵇ. Nije ovdi Ilije, ti si se upoznao, čovječe, katunar od Gacka ovo je, i Vučeta Kramar i Tvrdko Radoje. 99. Svako selo skladno svojim katunarom da postave dva dobra i pravedna brata pod rotu. Stat. poļ. ark. 5, 808. Koji katunar ne dojde na zbor. 313. (1662). Svi poštovani katunari. 818. (1677). Katunari i knezovi. J. Kavanin 232ᵃ. — *U ovom primjeru može biti muško ime:* Dezuna naskoči sladolik Katunar. M. Marulić 254. *a u ovome je presime:* Krzatvića, Katunara. J. Kavanin 100ᵃ.

2. KATÙNÂR, katunára, *m. čovjek koji će katun (vidi* 2. katun). — *U naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚cattunweber'.

KATUNÁREVIĆ, *m. presime.* — XVIII *vijeka.* Golem vitez pripasani Katunarevića Jero. J. Kavanin 105ᵃ.

KATUNÁRI, *m. pl. zaselak u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļ. 48.

KATUNARNICA, *f. mjesto gdje se prave katuni.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚kattunfabrik, kattunmanufaktur'.

KATUNARSKI, *adj. koji pripada katunarima (vidi* 2. katunar). — *U Šulekovu rječniku:* katunarski tijesak ‚kattunpresse'.

KATÙNI, *m pl. selo u Dalmaciji u kotaru spļetskom.* Repert. dalm. 1872. 31. — *Pomiče se* XV *vijeka.* Pod selo Katune. Stat. poļ. ark. 5, 809.

KATÙNIŠTE, *n. vidi* 1. katun. — *Od prije našega vremena, a između riječnika u Daničićevu* (‚stabulum'). Na vrьhь širьdevihь katunišть. Glasnik. 15, 280. (1848?). U Jakimovo katunište. Svetostef. hris. 8. — *I kao ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu požarevačkom.* Livada u Katuništu. Sr. nov. 1872. 428. — *b) u okrugu šabačkom.* Vinograd u Katuništu. Sr. nov. 1875. 679.

KÀTÛNSKÎ, *adj. koji pripada katunu ili katunima (vidi* 1. katun).

a. *koji pripada selu Katunu u Srbiji.* Katunska *(opština).* K. Jovanović 91. 109.

b. katunska nahija, *u Crnoj Gori (vidi kod* 1. katun *primjer iz Bogišićeva zbornika).* — *U naše vrijeme* (Glasnik. 40, 17), *a između riječnika u Vukovu* (katunska nahija ‚ein bezirk in Montenegro' ‚regionis nomen'). Što učiñe katunska nahija? Nar. pjes. vuk. 5, 843. Dva dijela katunske nahije. Ogled. sr. 169. Pravo zdravo nahijom katunskom. 280.

KATÚŇANIN, *m. čovjek iz Katunske nahije.* — *Množina:* Katúňani. — *U naše vrijeme.* I ostalu braću Katuňane. Nar. pjes. vuk. 5, 87. I na humac Katuňane nađe. 5, 823. Za junake Katuňane mlade. 5, 413.

KÀTURA, *f. pers. tur.* qātyr, *masga.* — *U naše vrijeme.* I kature mloge drvarice. Nar. pjes. petr. 8, 503. Nek m' ubije katura kobila. 3, 503. Katura (masga). Nar. bl. mehm. beg kapet 17. — *Često kao mjera (koliko masga može nositi), isporedi* koń. Evo vama tri kature blaga. Nar. pjes. juk. 468. Svaki nosi po pečena ovna, Marijane dvi kature vina. (Nar. pjes.) A. Ostojić. — *Amo pripada jamačno i ovaj primjer:* Reci magarcu: ‚Dur katuro novaca'. Nar. prip. bos. 1, 144.

KATURGA, *f. vidi* katrga. — XVI *vijeka.* Da biste spravili jednu katurgu za Čafer Bega, u koje oće u Bnetke poći. Starine. 10, 10. (1558).

KATURIĆ, *m. presime.* — *Našega vijeka.* Simeun Katurić. Nar. pjes. vuk. 2, 662 *(među prenumerantima).*

KÀTUŠA, *f. ime žensko, vaļa da je augm.* Kata. — *Prije našega vremena.* Katuša. S. Novaković, pom. 69.

KÀTUŠIĆ, *m. presime.* — *Našega vijeka.* Boca 20.

KATUŠNICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Livada u Katušnici. Sr. nov. 1864. 80.

KÀU, *glas u ćuradi.* — *U naše vrijeme. (Ćurke)* idu, kļuju bube i pučkaju svaka svojim glasom: kau, kau! kau, kau! M. Đ. Milićević, zim. več. 276.

KÀUCIJA, *f. jamčevina, ńem.* caution, *tal.* cauzione. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Gdje se ipotekarno osigurane vojničke ženitbene kaucije doznačuju na glavnicu rasteretnu. Zbornik zak. 1858. 408. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚caution'.

KÀUČIĆ, *m. presime.* — *Od* XVI *vijeka.* Pri Gašpare Kaučiće. Mon. croat. 291. (1589).

KÀUČUK, *m. franc.* caoutchouc *(izgov.* kauču), *ńem.* kautschuk, *ńeka vrlo elastična tvar sive ili tamne boje što se pravi iz mliječera ńekijeh biļaka.* — *U naše vrijeme kod pisaca.* Kaučuk, chem. ‚kautschuk', fro. ‚caoutchouc, gomme élastique', egl. ‚caoutchouc, gum-elastic' *(i* ‚indian rubber'). B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÀUČUKOV, *adj. koji pripada kaučuku, koji je načiñen od kaučuka.* — *U naše vrijeme kod pisaca.* Kaučukova vezanka ‚gummiband'. Hajdenak, naziv. 11. Kaučukovo šuperivo, mech.

‚kautschukdichtung'; kaučukovo tkaće ‚kautschukgewebe', fro. tissu en caoutchouc', egl. ‚caoutchouc-tissue'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

KAUGROSOVIĆ, *m. vidi* Kaogrosović. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* U smrt gosp. Kaugrosovića Splićanina. I. Ivanišević 325.

1. KÀÛK, *m. glas u ćuradi, vidi* kaukaće. — *U Vukovu rječniku:* ‚der laut des truthahns' ‚galli indici sonus'.

2. KAÛK, *m. čalma, saruk.* — *Tur.* qauq, *uprav kapa oko koje se savija čalma.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide čalma). Oko glave bijele kauke. Nar. pjes. vuk. 2, 268. Povrh glave po čekrk-čelenci i po ńeg'vu bijelu kauku. 2, 285. Sastavio kauk sa vešama. Pjev. crn. 146b. Sve na ńima đurci i kauci. 288b. Tešk' kalpaku na obješeńaku i kauku na poturčeńaku. Nar. bl. mehm. beg kap. 372. Davno bilo gdje vidjeli ļudi i mrkoga u kauku vuka. Osvetn. 6, 48.

KÀUKA, *f.* tonsura, *mjesto obrijano na glavi u katoličkijeh redovnika.* — *isporedi* kaoka, kavka, kokulica. — *Vaļa da postaje od srdgrč.* καῦκα, patera (Ducange); *jer je mjesto obrijano na glavi slično sdjelici.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚tonsura da prete' ‚tonsura'; dati kauku ‚dar la prima tonsura' ‚primore tonsura clericum initiare' 785a), *u Bjelostjenčevu* (‚in clericis corona, prima tonsura'), *u Voltiģijinu* (‚tonsura, chierica' ‚tonsur'). Kako popi i fratri kauke imaju briti. F. Glavinić, cvit. 482a. Od onde uzeli su redovniki kauke činiti običaj. 56b. Poveli papa ov popom i fratrom kauke nositi. 95b. Kauka ili prvo šiškanje. I. Zanotti, upit. 5. Nošenje od haļin i od kauke dijaške. M. Bijanković 63. Kruna ali kauka neka bude otvorena. 94. Nemoj sciniti da se sva uzdrže u mistu, u ostriženu iliti kauki. P. Knežević, osm. 152. Nek služi za priliku kauka oli krug na glavi redovnika. Blago turl. 2. 87. S tousurom djačkom, to jest s kaukom, iliti s popovskijem ostriženem. J. Matović 290. Noseći odiću i kauku. I. J. P. Lučić, nar. 88. S klobukom trokutnim, s vlasima zasukanim ili dugim naruđenim, umazanim, brez kauke i s priličnim bilisima ispraznosti. bit. 49. Djacima od kauke. Grgur iz Vareša 97. Djacima kada podaje ńima kauku. 99. Od sami djaka od kauke razumimo molitvu. 99. Od kauke oliti ostrižeńa vlasi. M. Dragićević 58. Zašto se kauka čini navrh glave? 59. — *I u naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Di je kauka nima jauka (narodna riječ u Kaštelima i oko Spļeta). J. Aranza. Gdje je kauke nije jauke (nar. posl.) A. Ostojić.

KAUKAL, *m.* Puffinus cinereus, *neka ptica (morska).* Progr. spal. 1880. 47. — *Od* XVIII *vijeka.* U Norveģiju nit' te stavi... gdje gavrani gladni graču, i pakleni gdje kaukali po sve dni su jaukali. J. Kavańin 18b. Ime ‚klaukal' *(sic! ne znam, kako je pravi oblik, jer nemam isvješća spļetske gimnasije pri ruci nego samo primjer iz ńega uset, vidi* i kaukavac), koje također ima Kolombatović, jeste onomatopoetsko, ali nije nemoguće da ne potiče od talijanskoga ‚cocale'. S. Brusina, ptice hrv.-sr. nastavak. 164—165.

KAÙKÂŃE, *n. djelo kajijem se kauče.* — *U Vukovu rječniku.*

KAÙKATI, kàučêm, *impf. ispuštati iz sebe glas* kau *(o ćuradi).* — *perf.:* kaukuti. — *Akc. kaki je u praes. taki je i u impf.* kàukâh *i u gerundiju praes.* kàučûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kàukâ. — *U Vukovu rječniku us* kaukuti.

KAUKAVAC, kaukavca, *m.* Larus fuscus. Progr. spal. 1880. 48. *vidi: (Kolombatović)* tvrdi da mu je narodno ime ‚kaleb' ili ‚galeb klaukavac' *(vidi kod* kaukal). S. Brusina, hrv.-srp. ptice. nastavak. 162a *kod* Larus Michahellesi Bruch.

KÀUKAZ, *m.* Caucasus, *planina među Evropom i Asijom.* — *Od* XVII *vijeka.* Kon Kaukaza *(ovako je naštampano god.* 1670; *u akademičkom je izdańu* Kavkasa) stahu gore. G. Palmotić 3, 48a. U Kaukazu lednom. P. Kanavelić, iv. 205. Za Krm, Kuban i Kaukaz tuži neutešno. J. Rajić, boj. 9.

KÀUKČINA, *f. vidi* 1. kauk. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* A vide se kape kaukčine. Nar. pjes. juk. 150.

KAUKLER, *m. ńem.* gaukler, *čovjek koji čini kakve majstorije (ili od šale ili sa živļeńe) tako da svijet koji gleda ne rasumije kako je učinio i drži kao ńekakvo čudo.* — *isporedi* glumar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚praestigiator'.

KAÙKNUTI, kàuknêm, *pf. jednom ispustiti iz sebe glas* kau *(o ćuradi), pf.* kaukati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim praes. i aor.* 2 *i* 3 *sing.:* kàuknû. — *U Vukovu rječniku:* ‚den laut des truthahns von sich geben' ‚edo sonum galli indici'.

KAUL, *m.* mislim da je jemstvo. ‚Daje mi vola pod kaul (t. j. da je zdrav). Ž. Radońić. -- *Arap. tur.* qawl, *pogodba, uvjet.*

KAULICIJ, *m. presime.* — *Tuđega postańa isporedi* Kaulicija. Vasilij Kaulicij. D. Avramović 267.

KAULICIJA, *m. presime, vidi* Kaulicij. ‚Izdanijem Konstantina Kaulicije, knigoprodavca novosadskoga'. Vuk, nar. pjes. 2, 884.

KAÙLÎN, kaulina, *m. vidi* kavolin. — *Između rječnika u Vukovu:* ‚der blumenkohl' ‚Brassica botrytis Linn.' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku (ali je u Dubrovniku običnije* kavolin). Kaulin (Vuk, u Dubrovniku), (tal. cavoli), Brassica botrytis Mill. B. Šulek, im. 142.

KAULITI, kaulim, *impf.* jemstvovati. ‚Kad mi prodaješ vola, kauliš li za ńega da je zdrav?' Ž. Radońić. — *Postaje od* kaul.

KÀUR, *m. vidi* kaurin. — *U množini se ne raslikuje od* kaurin, *sa to su ovdje primjeri u kojima je u jednini.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚christiano, chiunque professa la fede di Christo' ‚Christi cultor vel cultrix' 190b) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (v. kršćenik), *u Voltiģijinu* (v. kršćenik). Mili Boše, da luda kaura! Nar. pjes. vuk. 2, 485. Ne bi li se kaur poturčio. 2, 611. Pa b' otišla stara sa kaura. 8, 107. Što l' se moja s klina ćorda kreće, neće l' bolan da kaura siječe? Osvetn. 1, 65. Da joj nije teška u rod skvrna, umakla bi za kaura crna. 4, 17. — *Sastavļeno sa* kraļ. Al' se kaur-kraļi svi složili. S. Milutinović u Pjev. crn. 84a. Kaur-kraļu na mejdan će poći. 87a.

KAURAŠKI, *adj. vidi* kaurski. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (radi stiha i slika).* A i riječ je: Gdi kopito jednom stavi koń turaški, mjesto, grad li 'e, vjekovito već bit neće kauraški. J. Kavańin 235a.

KÀURČE, kàurčeta, *n. dem.* kaurin. — *U sale vrijeme.* Za kaurče Niku Đulkovića. Nar. pjes. juk. 245. Čuj kaurče, mali Matijane! 261.

KÀ̀URDISATI, kȁ̀urdišêm, *impf. gotoviti kaurmu, pržiti.* — *U naše vrijeme.* Kaurdisati, pržiti, od turskoga ‚kavurmak', pržiti, peći. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 121.

KÀURÊŃE, *n. djelo kojijem se kauri.* — *U Vukovu rječniku.*

KÀURIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 19. 68.

KÀURIN, *m. vidi* đaur *(i radi značenja i radi postanja).* — *isporedi* kaur. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der ungläubige' ‚incredulus') *i u Daničićevu* (kaurinъ, u Turaka ‚incredulus'). Tako Busromaninu kako kaurinu. Mon. serb. 511. (1470). Što hoćemo savesana kaurina pogubiti. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 16. (1663). Turčinu ni kaurinu. Stat. pol. ark. 5, 315. (1670). Kaure je razbio pod tvrdijem Klinom gradom. Nar. pjes. bog. 162. Zulumćare Babiću Dujase, viču na te Turci i kauri. And. Kačić, razg. 241ª. Ej Supuče, vridni kaurine! 247ª. Ona vara bana kaurina. Nar. pjes. vuk. 1, 479. Varaše me Turci i kauri. 1, 586. I Turčina zoveš kaurinom. 2. 278. Be ne luduj, kaurine Marko! 2, 848. Kad kaurin krsno ime služi. 2, 488. U nekoga Komnen-kaurina. 2, 455. Od kaura malo tko pogibe. 3, 50. I ponesi sveta kaurina, kaurina vašeg sveca Savu. 3, 74. U Turčina ni u kaurina. 3, 242. Sm'ješaše se Turci i kauri. 3, 244. Tad je Novi pod kaure pao. 3, 245. Turci bi ga kaurinom zvali. 4, 63. Ne bojim se crna kaurina, kaurina od Topole Đorđa. 4, 294. I što bijele čuvamo palanke i branimo vjeru od kaura. Osvetn. 2, 50. Može li nam vjera podnijeti, što kauri od braće nam rade? 2, 182. Car Lazare, silan kaurine! Bos. vila. 1886. 42. — *Množina može značiti i mjesto gdje žive kauri (mješto što nije turško).* Ako otideš u kaure. Starine. 11, 87. *(oko* 1648). Al' ne mogu dati kabanice, da sam glavom u kaure dužan. And. Kačić, razg. 292ᵇ. Volim biti prebjeg u kaure nego svojoj sestri bit inoča. Nar. pjes. vuk. 1, 576. Ne bismo li danas iz kaura, iz kaura iznijeli glave, iz kaura robļe sadobili. 3, 269. Ova knjiga otud iz kaura. 3, 378. — *Gdjegdje staji jednina mj. množine.* Sada nejma većega junaka u Turčina ni u kaurina od Nikole Zrinovića bana. And. Kačić, razg. 169ª. Sve tamnice pune kaurina. Nar. pjes. vuk. 4, 98. Tko je Turčin, da za ńega nije prelovańe, već boj biti... čuvat dina, gonit kaurina. Osvetn. 1, 67. Iza Praga zlatna, gdje će ostat međa opstojatna međ Turčinom i međ kaurinom. 4, 13.

KÀ̀URISATI, kȁ̀urišêm, *impf. vidi* kaurdisati. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 121.

KÀURITI, kȁurîm, *impf. činiti (koga) kaurinom, svati (koga) kaurinom.* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kȁurî. — *U Vukovu rječniku:* ‚zum kaur machen' ‚facio τὸν kaurin' *s primjerom iz narodne pjesme:* Šta kauriš Turke bez nevoļe?

KÀ̂URKA, *f. vidi* kaurkińa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kȁurȁkâ. Dok se rodi velika kaurka. Pjev. crn. 85ᵇ. Poturči se, lijepa kaurko! 187ᵇ.

KÀURKIŃA, *f. nevjernica (koja nije Turkińa), žensko čeļade kao kaurin.* — *isporedi* kaurka. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚christiana' *kod* ‚christiano' 190ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (kaurkina, v. kršćanka), *u Vukovu* (‚die ungläubige' ‚incredula'). Odmetna je kaurkińa pokli u vjeri toj se zače. I. Gundulić 301. Ufati je alajbego Jergeče: ‚Stani more, kaurkińo djevojko!' Nar. pjes. vuk. 1, 886. Ali si se silan uželio, uželio mlade kaurkińe? 2, 320. Ništa nije vezir ulovio, ni jelena niti kaurina, ni košute niti kaurkińe. 3, 342.

KÀ̀URMA, *f. nеko jelo, vidi: (s drugijem akcentom)* Kȁ̀urma, jelo koje se pripravi od jańeće ģigerice i droba, na masti povrigano, nalije se vodom, ukriža se još i krumpijera, a đe ko s krumpijerima namiješa još i oriža. ‚Šta ćemo sad za jelo, ka si nam iznenada doša'. ‚Dobro ćemo' (reći će ili gazda ili gazdarica) ‚zaklati jańe, pa š ńim na ražań, a ģigericu i drob na kaurmu, pa eto jela!' J. Bogdanović. — *Tur.* qavurma. — *Ima i u Vukovu rječniku (ali nejasno):* vide drob.

KAURSKÂ *(semļa), f. kraj gdje žive kauri, vidi* kaurski. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚das land der ungläubigen' ‚terra incredulorum' (‚Ungern und Deutschland'). Prejesdiše Tursku i Kaursku. Pjev. crn. 124ª.

KÀURSKÎ, *adj. koji pripada kaurima.* — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚ungläubig' ‚incredulorum') *i u Daničićevu* (kaurьskyj, *τῶν* kauri). Svedočastva turьska i kaurьska. Mon. serb. 516. (1472). Do sad vi niste ni turskome ni kaurskome sužńu na put došli. Starine. 11, 84. *(oko* 1648). Nu se pridaj, kaurska delijo! And. Kačić, razg. 303ª. A ti, Fato, tursko zlato i kaursko ogledalo! Nar. pjes. vuk. 1, 445. Butun zemļe turske i kaurske. 2, 228. I kaursku zemļu osvojismo. 3, 49. Telal više po kaurskoj vojsci. 3, 49. Već Jańoku gradu kaurskome. 3, 100. A na međi turskoj i kaurskoj. 3, 108. I da ti je pogledati, druže, ka' kaurske sablje sijevaju! 4, 377. — Kaurski lonac (u Srbiji), lonac što se donosi iz Austrije, za razliku od onijeh lonaca što se prave u Srbiji koji su crni i mnogo debļi od onijeh. — Kaurski marjaš (u Jadru) ‚der siebzehner (zum unterschiede von einem zehner der auch marjaš heisst)' ‚numus 17 cruciferorum'. Vuk, rječn. — *U ovom primjeru* Kaursko *(mjesto?) u srednjem rodu znači što i* Kaurska *(koje vidi).* Obaša sam Tursko i Kaursko. Nar. pjes. istr. 1, 20.

KAUS, *m. ime biļci.* Kaus, Ruscus hippoglossum L. (na Cresu). B. Šulek, im. 142.

KÀUSA, *f. vidi* kauza. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Braniti pru to jest kausu. Š. Budinić, ispr. 88.

KÀUZA, *f. tal.* causa, *rasprava pred sudom, raspra, pravda.* — *isporedi* kausa. — *Od* xvii *vijeka u Dubrovniku.* Ako znavši prime kauzu nepravednu. I. Držić 308.

KAUZAN, *m. (?), nekakva bolest.* — *Na jednom mjestu* xv *vijeka.* Nemoći jesu nike kratke, kako je sinohija ili kauzan. Naručn. 58ª.

1. KÀVA, *f. vidi* kafa *i* kahva. — *Po turskoj riječi.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚der kaffee' ‚coffea'. 2. ‚das kaffeehaus' ‚taberna coffearia', cf. kavana).

a. *vidi* kafa, a. Cijel tovar vezireve kave. Nar. pjes. vuk. 4, 286.

b. *vidi* kafa, b. Stade Pero mrku kavu peći. Nar. pjes. vuk. 1, 126. On ne pije vina ni rakije, već kavu iz zlatna filģana. 1, 468. Šećerli mu kavu iznijela i pred kavu ženenu rakiju. 2, 46. Pa mu pruža kavu sa šećerom. 4, 197. I po jednu kavu ispekoše, kavu piše, tutun zapališe. 4, 884. Pa je mrku kavu prijarila... A Stana mu kavu doranila... Kad su mrku kavu okinuli i sa kavom žutu amberiju... 4, 449. A mrku mu kavu natočio. 4, 471. Kavegije kavu ispekoše. Nar. pjes. potr. 2, 27. Za nagradu u devletu sjajnom ńim da kavu u čast

običajnu. Osvetn. 4, 14. Grku kavu i šerbetom sladi. 4, 14. Davor bulo! vazdan virlaš, kavu srkućući. 4, 18. I robove bez uvrede svede, tu mlohavu podvori im kavu. 4, 54.

c. *vidi* kafa, c. Kava, Coffea arabica L. (Vuk), v. Kafa. B. Šulek, im. 142.

d. *vidi* kafa, d. Već su meni age dosadile po kavama i po mehanama. Nar. pjes. vuk. 3, 138. Silni Turci iz kave iđahu. 4, 44. Odšetaše u kavu veliku. 4, 133. Da povaļa kave i dućane. Nar. pjes. herc. vuk. 146.

2. KÂVA, *f. vidi* 1. kamenik, *tal.* cava. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Oće u Debeloj Glavici prava je kava od kamena'. ‚U Debelom Brdu prava je kava od ploča'. J. Bogdanović.

KÁVAC, kávca, *m. čovjek što radi u kavi (kameniku, vidi* 2. kava). — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. 20, 22.

KAVAČ, *m. selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Šem. bokokot. 1875. 15. — 1879. 7. — 1880. 8. — 1882. 8. — *griješkom* Kavać. Repert. dalm. 1872. 9.

1. KÀVÂD, *f. vidi* 2. kavad. — *U jednoga pisca (Vrančića)* XVI *vijeka, i u njegovu rječniku* (‚toga') *gdje nije zabilježeno kojega je roda.* Obuče ju u zlatnu kavad. F. Vrančić, živ. 77.

2. KÀVÂD, *m. bogata gorńa haļina (što nose Turkińe, ali je mogu nositi i muškarci, vidi n. p. Gundulićeve primjere) od svile (naj češće žute) ili od kadife što može biti izvezena zlatom ili biserom. u naj starijem primjeru može biti da znači kakvo tkańe.* — *isporedi* 1. kavad. — *Ne može biti turska (dajbudi osmanlijska) riječ već po tome što se javļa prije dolaska Turaka u Evropu. po svoj prilici postaje od novogrč.* καβάδι, καβάδιον *(a isporedi i rus.* кабатъ, *češ.* kabát, *poļ.* kabat, *maģ.* kabát); *ne može se znati, jeli ova riječ po postańu romanska (tal.* cappa, cappotto, *vidi kod* kapa, kaput), *ili persijska* (qâbe). — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚eine art weiblichen oberkleids' ‚tunicae muliebris genus'), *u Daničićevu* (kavadь, ngr. καβάδιον ‚pallii genus'). Da gredu *(Dubrovčani)* sь velimь trьgomь na trьge kraļevьstva mi, jemьše odь kavada dori do svilь. Mon. serb. 46. (1254). Dokle od bogata ovogaj se grada za tebe ja zlata dobavim kavada. H. Lucić 249. Od krvi se ukloni, da mu se ne gnuse kavadi svioni. S. Gučetić 308. Bijeli risi crnijeh pjega zlatan kavad svud mu rese. I. Gundulić 426. Bijelim perjem glavu kite, pod kavadim nože drže. 444. Bjehu milo obučene u košuļah tanka vela, i u kavade sve zlaćene svaka sebe bješe spela. J. Palmotić 224. Kavadom se ki pokriju. J. Kavańin 207b. Na djevojci biserni kavadi. Nar. pjes. app. not. 2, 259. Da ne truni zlato od kavada. Nar. pjes. vuk. 1, 262. Od svekra ti crven kavad došo. 1, 280. Djever snaši svilen kavad kroji. 1, 318. Skrojio joj žuti kavad do samijeh tli. 1, 357. Tri kavada od svile crļene. 1, 390. Ja se skidoh da kavad otpučim. 1, 400. Svuče s sebe žutoga kavada, osta gola u košuļi tankoj. 1, 564. A na pleći tri kavada žuta, a po ńima tri ćemera zlatna. 3, 19. Stoji škripa žutijeh kavada. 3, 99. Jedne pleći tri kavada žuta. Pjev. crn. 208b. Eto Jane iz Budima grada i na Jani devet kavadova. Nar. pjes. vil. 1868. 31. Pa obukla tri zlatna kavada. Nar. pjes. hörm. 2, 59. Otpińu se od kavada puca. B. Radičević (1880) 101. Kavad, turskih zenđilih žena naj gorńa haļina od kadife. V. Vrčević, nar. prip. 225. Na Niki je žut kavad. Bos. vila. 1888. 29.

KAVADA, *f. vidi* 2. kavad. — XVI *i* XVIII *vijeka.* Ki nosi od zlata verugu, i svilnu kavadu, kom se je odio. P. Hektorović 36. Na ńemu su obučene kavade od grane svile. Nar. pjes. bog. 59.

KAVADAR, *m. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 110.

KAVADARSKI, *adj. koji pripada Kavadaru.* — *Kod mjesnoga imena:* Kavadarsko Brdo *(u Srbiji u okrugu jagodinskom).* Vinograd u Kavadarskom Brdu. Sr. nov. 1864. 104.

KÀVADIĆ, *m. dem.* 2. kavad. — *U naše vrijeme.* Po ńoj šeće Božja majka, vodi Boga za ručicu u svilenu kavadiću i u žuti cipelica. Nar. pjes. vuk. 1, 118.

KÀVÂJ, Kàvaja, *m. grad u Arbaniji.* — *isporedi* Kavaja. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚eine festung in Albanien' ‚urbs Albaniae'). Od Kavaja i Obloma grada. Nar. pjes. vuk. 4, 77. U Kavaja pokraj mora grada. 4, 212. Drugu šaļe bijelu Kavaju. Pjev. crn. 103b.

KAVAJA, *f. vidi* Kavaj. — *U naše vrijeme.* I Kavaje pokraj mora siňa. Pjev. crn. 99a. Od Kavaje, Ļeša i Mokrina. 321b. Ogled. sr. 229. I sestrića bega od Kavaje. Pjev. crn. 319b. Ogled. sr. 222.

KAVÂJKA, *f. žensko čeļade iz Kavaje.* — *U naše vrijeme.* Kavajka. — Od Kavaje knigu bula piše. Pjev. crn. 328b.

KÀVÂJSKÎ, *adj. koji pripada Kavaju.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Prvu šaļe begu kavajskome. 4, 212.

KÀVAL, *m. vrsta puške, tur.* qaval *(i svirala što može biti starije značeńe).* — *isporedi* kavalija. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚eine art kurzer (stutzenhafter) flinte' ‚flintae genus'. Kaval je spoļa kao i šešana, samo što iznutra nema aneta. — Kaval, turska reč, znači neku kratku pušku sa širokim ustima; svirala. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 108.

1. KAVALA, *f. mjesto u Maćedoniji.* — *U rukopisu pisanom crkvenijem jezikom.* Narečeno bystь ime mêstu tomu Kavala. Danilo 354.

2. KAVALA, *f. neka riba.* Corvina nigra. G. Kolombatović, pesci. 9.

KAVALÊR, kavalêra, *m. vidi* kavalijer. — *Od* XVIII *vijeka.* Kavaler s placari brzo potekoše. Oliva. 42. Ovde leži telo polkovnika i kavalera Ranka Majstorovića. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 317.

KAVALÈRIJA, *f. vidi* viteštvo, *tal.* cavalleria. — *isporedi* kavalijer. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Poluvjerstva uljesoše s Amadizi i s druzijem libri od kavalerije. I. Držić 112.

KAVÀLETI, *m. pl.* krevet od dvije do tri daske položene na dva priječnika, sovu kavaletima. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *Od tal.* cavalletto *što bi uprav bilo isto što* priječnik.

KÀVALIJA, *m. (?) us* top, *nekakva vrsta topa.* — *Postaje od tur.* qaval *(vidi* kaval). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kavalija top ‚art kanonen' ‚tormenti genus'). I ponese tope kavalije. Nar. pjes. vuk. 4, 219.

KAVÀLIJER, kavalijêra, *m. tal.* cavaliere, *uprav konjanik, pa i član kojega reda što je ujedno crkveni i vojnički, pa uopće čovjek nagrađen kakvijem redom ili plemić.* — *vidi* vitez. — *isporedi* kavaler, kavalir, kavaļer. — *Akc.*

kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim voc.: kȁvalijeru, kȁvalijeri. — *Od* XVI *vijeka.* Gospodinu Dinku Rañini kavalijeru dostojnomu svetoga Stjepana. N. Naļešković 1, 339. Sadružen od svijeh kavalijera i dvorana. I. Držić 108. Posla kavalijera Iliju. S. Badrić, ukaz. 33. Kavalijeri od Malte. 113. Rečeni kavalijer, premda biše u sužaństvu, ne biše izgubio junačke slobodštine. J. Banovac, razg. 185. Galija kavalijera. Nar. pjes. bog. 170. Kavalijeri lauteranski. A. d. Costa 1, 251. Petroviću kavalijer Đuro. Nar. pjes. vuk. 5, 286. Ugleda ga kavalijer Marko. Nar. pjesm. mag. 1851. 133.

KAVÀLÎR, kavalíra, *m. vidi* kavalijer *(može biti da je sapadni oblik prema* kavalijer). — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka.* Viteszovi iliti kavaliri svetoga Jakova od Galicije. And. Kačić, razg. 180. Od ovoga plemena bili su kavaliri rimski koji se običaju u dvoru lateranskom činiti od duhovni vladalaca. 193.

KAVALÍRSTVO, *n. čast kod kavalira.* — *U istoga pisca u kojega ima i* kavalir. Zaradi ńegova viteštva imade kavalirstvo. And. Kačić, razg. 187. Za veliko junaštvo imade kavalirstvo. kor. 488.

KAVÀLÊR, kavaļéra, *m. vidi* kavalijer. — *Od* XVIII *vijeka.* Posla cesar iz svoga dvora kavaļera Iliju. K. Pejkić 80. Kavaļera Petrovića Đura. Nar. pjes. vuk. 5, 285. Lijep gizdav kavaļer. Bos. vila. 1886. 28. Kavaļer, it. ‚cavaliere', vitez? *u Istri.* Naša sloga. 20, 6.

KAVÀNA, *f. vidi* kafana. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das kaffeehaus' ‚taberna coffearia', cf. kava 2.). Zafali se Edem momče mlado u kavani među jaranima. Nar. pjes. vuk. 1, 262. Volim ići u kavanu, pa se stvorit zlatan filģan. 1, 434. Sjeđahu na obali pred kavanom. M. Pavlinović, razg. 3.

KAVÀNISATI, kavànišēm, *impf. pohoditi kavane.* — *U jednoga pisca našega vremena. (Policijski činovnik mora)* da pazi ko kavaniše. M. Đ. Milićević, međudnev. 17.

KAVÀŃÎN, Kavańína, *m. presime (vaļa da je talijansko:* Cavagnini). — *Od* XVII *vijeka u Spļetu.* Mnogo poštovani arcipret Kavańin. M. Bijanković 151. Velopjesna Jerolima Kavańina. J. Kavańin v.

KÀVA-ÒĢÂK, kàva-oģáka, *m.* soba gdje se pije kava; v. kava i oģak. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 108. — *I u narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Pa pošeta do kava-oģaka. Nar. pjes. petr. 2, 195.

KÀVÂR, kavára, *m. čovjek koji rado pije kavu.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vidi ti kavara, neće gospodin van da mu je kave!' J. Bogdanović.

KAVÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se kavari.* ‚Ona ti svaki dan triput kavu vari, neka vari, neka! prisješće joj to kavareńe!' J. Bogdanović.

KAVÀRICA, *f. žensko čeļade koje rado kavu pije.* — *isporedi* kavar. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KAVÁRITI, kàvârîm, *impf. hraniti(?) kavom.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ko bi vas tolikije na ovoj dražiši od kave kavario?' J. Bogdanović.

KÀVÂZ, kavâza, *m. arap.* qavvās, *tur.* kavas, *strijelac, pandur, žandar, orušani sluga zapadnijeh konsula u Carigradu; koje je značeńe naj običnije u našem jeziku vidi u Vukovu rječniku.* — *Akc. se mijeńa u voc.:* kȁvâze, kȁvâzi. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kavasi su naj bliži momci kod turskijeh paša. oni imaju u rukama po štap okovan srebrom, a gdjekoji gore savijen kao štačica, i o ńemu srebrne singire ili praporce, pa kad kakoga velikoga gospodina sretnu, oni štapom tresnu, te singiri ili praporci zazveče za vremena Crnoga Đorđija zvali su se kavasi momci koji su u ‚sovjetu' stajali na vratima, te ļude prijavļivali i unutra puštali). I pašini na glasu kavazi. Nar. pjes. vuk. 4, 352. Evo ti pašina kavaza. Bos. vila. 1888. 76.

KÀVÂZBAŠA, *m. zapovjednik nad kavazima.* — *Ne znam, ima li u turskom jeziku riječi* kavaz-bašy *od koje bi postala.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Šaļe paša kavazbašu Ibru. Osvetn. 1, 68.

KAVČEŃAK, *m. čovjek u kojega je kavka na glavi (katolički redovnik, ali može biti i ćak koji još nije primio niže redove).* — *Na dva mjesta* XV *i* XVI *vijeka: u oba staji* -na-, *ali jamačno treba čitati* -ńa-. Ili su v svitu ili v rêdu, ili su priprosti ili kavčeńaci. Starine. 23, 70. (1496). A to se pokazuje po pravu verniku a ne po neverniku, po mužu a ne po ženi, po onom na kom je red a ne po onom na kom nî red, po kavčeńaku a ne po nekavčeńaku. Naručn. 8b.

KAVEC, *m. jamačno postaje od tal.* cavezza, *ular, ali vaļa da nije isto značeńe.* — *U rukopisu* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (kavecь, ital. ‚cavezza' ‚capistrum'). Kaveca dva friza zlata, ne vetha. Mon. serb. 498. (1466).

KAVÈDAO, kavedála, *m. vidi* 1. glavnica, *tal.* capitale, *mlet.* cavedal. — *U jednoga pisca Dubrovćanina* XVII *vijeka.* Imat dobar kavedao od razuma i znanja. I. Držić 257. Kavedao koji ja pridavam za platu. 368.

KAVÈĢIJA, *m. vidi* kafeģija. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der kaffeesieder' ‚caupo coffearius'). ‚Volim ići u kavanu, pa se stvorit zlatan filģan, nego tvoja ļuba biti'. ‚A ja junak kaveģija, pa češ opet moja biti'. Nar. pjes. vuk. 1, 434. Već povika dvanajest delija i Uzuma svoga kaveģiju. 4, 146. To začuo beše Osman-beže, pa on zove kaveģiju svoga: ‚Boga tebi, kaveģija Use! uzmi dere od tamnice kļuče'. Nar. pjes. kras. 1, 12.

KAVÈĢIJIN, *adj. koji pripada kaveģiji.* — *U Vukovu rječniku:* ‚des kaffeesieders' ‚thermopolae'.

KAVÈĢIJINICA, *f. kaveģijina žena.* — *U Vukovu rječniku:* kavèģîjnica ‚die kaffeesiederin' ‚thermopolae uxor'.

KAVELICA, *f.* kost od boce ili bataka. Bošńaci u Slavoniji.

KÀVÊĻ, *m. prezime u Imoskome u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

KAVÈNÎ, *adj. koji pripada kavi (kao n. p. filģan, laščica, ibrik).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚kaffee-' ‚coffeae inserviens' (‚z. b. löffel, schale'). Pristavili kavene ibrike. Nar. pjes. vuk. 4, 305.

KAVEŃAČA, *f. planina u Bosni.* Glasnik 20, 280.

KAVÈŃÁK, kaveńáka, *m. (uz* mlin), *kaveni mlinac.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Ražńi, prčńi, mlini kaveńaci. Osvetn. 5, 118.

KAVE-OĢAK, *m. vidi* kava-oģak. — *U naše vrijeme.* Kave-oģak (gde se kuva kava). M. Đ. Milićević, jur. 49.

KÀVETAC, kàveca, *m. dio od mreže za ribańe.* — *isporedi* teg, peča. — *Postaje jamačno od talijanske ili uopće od romanske riječi, ali ne znam od koje.* — *U naše vrijeme na Šipanu blizu*

Dubrovnika. Bude li pak u troje razdijeljena mreža, tad se ti komadi zovu kaveci. Prvi se zove kavetac od škafa, drugi od srijede ili srednji kavetac, treći ... vrhi kavetac. L. Zore, rib. ark. 10, 854.

KÀVEZ, *m. vidi* kafez. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu:* v. pticelovitelstvo(?) *s dodatkom da je uzeto iz bukvara(?), i u Vukovu* (‚der käfig' ‚cavea'. U našijem narodnijem pjesmama i djevojke se drže u kavezima). L'jepom Fatom, Atlagića zlatom, kojano je u kavezu rasla, ni je vid'la sunca ni mjeseca, niti znade na čem žito raste, na čem žito, na čemu li trava, niti znade što je muška glava. Nar. pjes. vuk. 1, 252. Gotoviti gospodsku večeru, da je nosi Zlatki u kaveze. 8, 187. Stani malo, Zlatija đevojko! ako sam ti došo u kaveza, ništa tebi nauditi neću. 8, 188. Uteče u kavez cakleni. Pjev. crn. 291a. Izvede je u kavez-odaju. Nar. pjes. juk. 140. Kavez za matice ... Kavez za trutove. J. Živanović, riječ. kov. 15.

KAVEZA, *f. ime kravi i kosi.* Bastaja, Daruvar.

1. KÂVGA, *f. svađa (često kad se ljudi ne samo posvade nego i pobiju, po tome može značiti i: bitka, mejdan, boj, rat), pers.* ghaughā, *tur.* qavga. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Stulićevu* (‚lis') *i u Vukovu* (‚der zank' ‚rixa', *cf.* svađa).

a. *uopće.* Pošteno hodajmo ... ne u kavgi ni parbeńu. M. A. Reljković, sat. 7a. Niti znadeš sa šta biva zloba, sa šta kavga, sa šta li dioba. I1a. Za dignuti smutńu, kavgu, izgubljeńe života. M. Dobretić 470. Međusobne kavge. J. Rajić, pouč. 1, 9. Gotovi smo na ma' na kavgu. D. Obradović, živ. 12. U piću je teška popilica a u kavzi ljuta kavgaćija. Nar. pjes. vuk. 1, 608. Ja se bojim da ne bude kavge. 2, 489. A proði se kavge i đavola. 2, 466. Ja se bojim kavge preko mora. 2, 529. Ja se bojim kavge među braćom. 2, 540. Prevešću ti snahu preko mora i bez kavge i bez muke kakve. 2, 596. Da s' u dvoru kavge ne zbivaju. 3, 542. Tu knezovi nisu radi kavzi. 4, 181. Neka bude svakolika kavga na onoga Srdana Iliju. 4, 254. On bez kavge ručati ne može. 4, 290. Tvoja kavga, za tobom smo pošli. 4, 281. Sve gledaju kad će biti kavga. 4, 510. No čekaju na krajinu kavgu. 4, 511. U kavgu se Srbi udariše. Pjev. crn. 117b. Ni za koga nije dobra kavga. Nar. posl. vuk. 218. Mletke neće kavge s Turcima. S. Ljubiša, prip. 111.

b. kavga *se može n. p.:* učiniti. Nakon mnogoga veselja i razgovaranja učine se kavge, psosti i ubojstva kadgodi. M. Divković, bes. 698a. Nemoj kavge činiti, ni s Vukom se posvađati. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 19. Jesam li ti, bolan, govorila, da ne činiš u neđelju kavge? Nar. pjes. vuk. 2, 409. Ema Turci kavgu učiniše, na Biograd Stojni udariše. 2, 607. Kad s' učini među svatovi kavga. 3, 506. — početi. 1738 počeše kavgu Nemci s Turčinom. Glasnik. 20, 12. (1766). — zametnuti *(vrlo često).* Čovik koji kavge zametje. G. Peštalić 174. U tebe je bratac kavgaćija, kud god ide, on sameće kavgu. Nar. pjes. vuk. 1, 215. Opiće se, zametnuće kavgu, pak je teško ćevap dati kavzi. 2, 134. Odmah stade zametati kavgu i progonit stražńe mimo prve. 2, 397. Kako stiže, on zametnu kavgu. 2, 398. Ako bi se zametnula kavga. 2, 432. Tu se s mjesta zametnula kavga. 3, 162. Ni sa carem zamećite kavge. 4, 150. Lasno je kavgu zametnuti, al' je teško kavzi ćevap dati. Nar. posl. vuk. 166. — zavrgnuti. Kavgu zavrgao. Ant. Kadčić 197. Slušaj, gospo, ko zavrže kavgu. Nar. pjes. vuk. 4, 171. Đe s Turcima zavrgoše kavgu. 4, 172. Alabanda zavrže se kavga. 4, 877. — zadjenuti, podjenuti, zapodjenuti. Jer su oba kavgaćije mladi, te će nama zadenuti kavgu. Nar. pjes. vuk. 3, 211. Ko će danas zapodenut kavgu. 3, 213. Neće Simo zapođesti kavge. Pjev. crn. 140a. — usbuditi. Usbudi se meu vitezi kavga toli plamenita. J. Kavanin 350b. — zaturiti, turiti. Prijatelj će mene zastiđeti i turiti kavgu u svatove. Nar. pjes. vuk. 2, 545. I stigosmo u Goliju Turke, đe stigosmo, kavgu saturismo. 4, 40. I s Turčinom kavgu zaturiše. Ogled. sr. 194. — ograditi. Đe god sjedne, svuđe pije vino, a sve radi kavgu da ogradi. Nar. pjes. vuk. 2, 188. Hoće naći sakučicu Turci, ter i s nama ograditi kavgu. Osvetn. 3, 68. Eto se je ogradila kavga. 3, 118. — izvaditi *(samo u pjesmi).* Mati moja, izvadismo kavgu. Nar. pjes. vuk. 2, 376. Šćaše Miloš izvaditi kavgu. 2, 519. — izvesti, otvoriti, *vidi:* S kaurinom izvadismo kavgu ... S kaurinom zametnusmo kavgu ... S kaurinom otvorismo kavgu ... Pjev. crn. 108b. S kaurinom izvedosmo kavgu ... S kaurinom zavrgosmo kavgu. 104a. *vidi i:* Po narodnome govoru ‚kavga' se ne može ‚zavaditi', nego se ‚zametne, učini, ogradi' i (u pjesmama) ‚izvadi'; a ‚ljudi' se ‚zavade', te postane kavga, itd. Vuk, nar. pjes. 2, 886—887. — zakuhati *(kod drugoga).* U susjedstvu zakuha kavgu. Nar. posl. stojan. 32. — *Može se* izići na kavgu *kao na mejdan.* A na kavgu na mejdan izići. Nar. pjes. vuk. 4, 800.

c. *može ko: a)* biti *(i* prebivati) u kavzi (s kim). Ako si s kojim u kavgi. B. Leaković, gov. 83. Čini mi se u kavzi ću biti. Nar. pjes. vuk. 4, 299. — U nečistoći, pijanstvu i kavgi pribivaju. B. Leaković, gov. 9. — *i negativno: može* ne biti kavge. Da među' nama posle nije kavge. Nar. pjes. vuk. 2, 359. — *b)* imati kavgu. Jer imamo s kaurinom kavgu. Nar. pjes. vuk. 4, 213. — *i negativno.* Da nemamo među sobom kavge. 3, 57.

d. *može se* kavga tražiti. Koji kavge po svijetu traži, đe je kavga da se onđe nađe. Nar. pjes. vuk. 4. 227. Sve traži kavgu sa Turcima. Pjev. crn. 112a.

e. *može se* kavga zamiriti. Ćira ide te kavgu zamiri. Nar. pjes. vuk. 3, 506. *vidi i kod* ćevap.

2. KAVGA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemlja sovoma Kavga. Sr. nov. 1872. 298.

3. KAVGA, *m. ime muško.* — *Od* XVIII *vijeka (u pjesmama).* Kavga uzme dva koña viteza. Nar. pjes. bog. 294. U onoga Kavge Bošńanina. Pjev. crn. 196a.

KÀVGAĆIJA, *m. tur.* qavgaǧy, *čovjek koji traži kavgu, svađivac. — Ne samo je u mnošini ženskoga roda kao što je obično kod ovakovijeh riječi, nego (u pjesmi, vidi drugi primjer is* Nar. pjes. vuk.) *može biti i u jednini.* — *Od* XVII *vijeka (prvi je primjer pisca čakavca, te sato stoji -ž- mj. ć), a između rječnika u Vukovu* (‚der stänker' ‚rixator'). Kad poznaše silna kavgažiju pizmatora svoga. I. T. Mrnavić, osm. 155. Kotarci su ljudi siloviti, u vinu ji kažu kavgaćije, kavgaćije teške mejdanćije *(na oba mjesta mošebiti griješkom stoji* kabgaćije). And. Kačić, razg. 30a. Ako se tko jedan put svadi, ne možemo reći da je ovakvi kavgaćija. B. Leaković, gov. 9. U tebe je bratac kavgaćija, kud 'god ide, on sameće kavgu. Nar. pjes. vuk. 1, 215.

U piću je teška popilica, a u kavzi ļuta kavgaćija. 1, 608. U piću su teške pijanice a u kavzi ļute kavgaćije. 2, 185. A Maksim je hitar kavgaćija. 2, 557. Ńegov je pokojni otac (kao živ) bio žestoki kavgaćija. (‚Kavgaćija' u Boki znamenuje čovjeka spravna na inat, svađu). Pravdonoša. 1851. 8.

KAVGALI, *adj. koji pripada kavzi.* — *Kao da je od tur.* qavgaly, *ali ne znam, ima li ove riječi u turskom jeziku.* — *Ne mijeńa se.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Nije ni čudo, što se pleme Hrńičića u ono kavgali doba upropastilo. Nar. pjesm. hörm. 1, 606.

KAVGALIJA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Livada u Kavgaliji. Sr. nov. 1872. 646.

KÂVGÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kavga, vidi kod* kavgati se.

KÂVGATI SE, kâvgâm se, *impf. vidi* kavžiti se. — *Od* XVIII *vijeka.* Mome bratu Iliji uzrok kričati i kavgati se ... ne dala. D. Obradović, živ. 21. ‚Šta se vavije kavgate?' ‚Kod vas se vavije nekakva kavga čuje, ostav'te se vratrijeg vavije kavgańa'. J. Bogdanović.

KAVGAŽIJA, *vidi* kavgaćija.

KAVGIN, *adj. koji pripada kavzi (vidi* 8 Kavga). Tu on nađe Kavginu ļubovcu. Pjev. crn. 196b.

KÂVGÊŃE, *n. djelo kojijem se ko kavći.* Kavgeńa ne proizilaze li od pijanstva? J. Rajić, pouč. 2, 81.

KÂVĆITI SE, kâvćîm se, *impf. vidi* kavžiti se. — *U naše vrijeme.* Od danas da nema kavćiti se s mužom svojim. Glasnik. II, 1, 84. (1808). Kavćiti se, vidi kavžiti se. Ļ. Kovačević.

KÀVI, *adj. arap. tur.* qavi, *jak.* — *Ne mijeńa se.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena u Bosni.* Načinio sedam čardakova, a u ńihke metnuo soldate, a pred ńiha kavi komandare. Nar. pjes. hörm. 1, 422.

KÀVICA, *f. dem.* kava, *vidi* kafica. Reče mati bonom djetetu: ‚Bi li, rano, da ti roda malo kavice svari?' J. Bogdanović.

KAVIĆKA, *f.* livada u Majuru. D. Trsteńak.

KAVÌDÂL, *vidi* kavidao.

KAVÌDAO, kavidála, *m. vidi* 1. glavnica. — *Radi postańa vidi* kavedao. — *Nom. je sing. uprav* kavidal *(tako je i u većini primjera), ali se* -l *po jesičnom zakonu kod štokavaca na kraju riječi mijeńa na* o, *te u jednom primjeru iz Dalmacije ima* kavidâ. — *Od* XVIII *vijeka u Dalmaciji, Lici, Istri.* Učiniti jedan skup i kavidal. P. Radovčić, ist. 220. Primio sam od Boga moj kavidâ od lemosine. J. Banovac, pred. 44. Siguravajući jedan dobar kavidal sa drugi život. prisv. obit. 88. ‚Ja bi trgova', da imam što kavidala'. ‚Čini mi se da mu e kavidala ponestalo'. J. Bogdanović. Kavidal, it. capitale, glavnica. Naša sloga. 20, 47.

KAVÌJÂR, kavijára, *m. vidi* hajvar. — *Od tal.* caviaro *ili od ńem.* kaviar, *koje obaje vaļa da je od turske riječi (vidi kod* hajvar). — *U Mikaļinu rječniku:* kavijar, ikra od ribe slana ‚caviale' ‚garum'; *u Belinu:* ‚caviale, specie di salume, fatto d'ova di pesce' ‚garum' 181a; *u Bjelostjenčevu:* kavijar, ikre slaneh rib ‚garum, liquor piscium, oxygarum'; *u Jambrešićevu:* kavijar, ikre slaneh rib ‚garum'; *u Stulićevu:* ‚garum'.

KAVILA, *f. u narodnoj sagoneci našega vremena.* Kavila bavila sebi haļinu zbavila, u žutoj haļini hođaše. kad je gospođe viđahu, u svili i kadivi hođahu, pa veļahu: ‚Haj haj! da li nam je kavilina haļina!' Ne mogoše od ńe nikako haļinu kupiti nego je prevariše, te je s ńe svukoše i na svoju svilu i kadivu ńenu haļinu obukoše. *odgonetļaj: lisica.* Nar. zag. novak. 115.

KAVILIN, *adj. koji pripada kavili, vidi kod* kavila.

KAVIŃATI, kavińam, *impf.* pat:ti. ‚Doći će vrijeme (starosti) kad ćeš ti u zapećku kaviňati'. (u Hercegovcu). P. Brantner.

KAVITI, kavim, *impf. riječ neposnata snačeńa, ali vidi* kaviňati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Vilo mila! ne bi l' povidila, šta u kuli beg po noći kavi? Osvetn. 4, 16.

1. KÂVKA, *f.* Corvus monedula L., *vidi* čavka. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kâvâkâ *(ili* kâvkî?). — *Riječ je praslavenska, isporedi češ.* kavka, *poļ.* kawka. — *Vaļa da je riječ onomatopejska (kao i* čavka) *te da postaje od glasa same ptice.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kauka, čoka ‚monedula'), *u Jambrešićevu* (‚monedula'), *u Stuličevu* (‚graculus'). Kavka, Corvus monedula. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1 ftg. 25. Premda se po Doderlein-u u Dubrovniku uz ime čavka čuje i kavka. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak) 4—5 *kod* Colaeus monedula Kaup.

2. KÂVKA, *f. vidi* kauka. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚chierica, corona in cima del capo tosata per segno del chiericato' ‚tonsura clericalis' 189b), *i u Stulićevu:* ‚tonsura ap(ud) Christ(ianos) [d(icitu)r etiam ordo sacer minor]'. Psalmistatus more se dati i od priprosta popa, a kavka ne more nego od biskupa. Naručn. 45b. Kada ne nose krunu ili kafku. Š. Budinić, ispr. 22. Dijaci nižih redova ... s čelikom ili kavkom. B. Kašić, rit. 141. Od kavke oliti ostriženja vlasi. Ant. Kadčić 80. Da nosi odiću redovničku i kavku. 300. *(Biskupi)* daju kavku jednomu koji ništa ne umi. 308.

KAVKAĆIČAK, *m.* Delphinium Consolida L., žavorńak, modrica. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. javor. 1881. 128. — *Riječ je složena ili sastavļena, i jamačno je drugi dio tur.* čiček, *cvijet.*

KÂVKAZ, *m. vidi* Kaukas. — *U Šulekovu rječniku:* ‚Kaukasus'.

KÂVKAZA, *f. vidi* Kavkas. — *U jednoga pisca našega vremena.* Šta l' pitomi Sibir i Kavkaza. S. Milutinović u Pjev. crn. 329a.

KAVLA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa nazvana Kavla. Sr. nov. 1872. 505.

KAVÒBÂNDA, *f. tal. (mlet.)* cavobanda *ili* caobanda, *kao drveni sidac sve oko krova od broda što brani krov od valova* — *U naše vrijeme u Dalmaciji kod pomoraca.* Kavobanda, tal. građa koja sve na okolo paše krov i brani mrnare od valove. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 215.

KAVÒLÎN, kavolína, *m. vidi* cvjetača, *b),* karfijol *itd., tal.* cavolino *(uprav dem.* cávolo, *kupus).* — *isporedi* kaulin. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* Kavolin (tal. cavoli fiori), Brassica oleracea botrytis L. (Vodopić), v. Kaulin. B. Šulek, im. 142.

KAVORADA, *f. repasti kupus.* — *U naše vrijeme.* Kavorada (tal. cavol rapa), brassica raposa (Parčić), Brassica gongyloides Mill. B. Šulek, im. 142.

KAVRA, *f. vidi:* Kavra, turska reč, spona; od ‚kavramak' zgrabiti, stegnuti. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 108. — *isporedi* kavraisati.

KAVRÀISATI, kavràišêm, *pf. saglaviti (n. p. klinac).* — *Po svoj prilici od tur.* kavramak, *zgrabiti, ščepati.* — *isporedi* kavra. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kâvraisâ. — *U Vukovu rječniku:* ‚umnieten' ‚replico'.

KÀVRÂN, *m. vidi* gavran. — *Od* XVI *vijeka kod čakavaca i kajkavaca, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kauran, krompaš, vran, gravran ‚corvus'), *u Jambrešićevu* (‚corvus, corax'; kavran noćni ‚nocticorax'), *u Voltiġijinu* (‚corvo' ‚raab'), *u Stulićevu* (v. vran *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).* Eliju jest Bog živa držal krozi kavrane. Postila. k1ª Pomislite na kavrane. Anton Dalm., nov. tešt. 105ᵇ. luc. 12, 24. Bog daje piću mladim kavranom zazivajućim na ńega. Kateh. 1561. C7ᵇ. Eto kavran jedan cil hlib donese. F. Glavinić, cvit. 11ᵇ. Da bi mi ga kavrani po gorah nosili. Nar. pjes. istr. 2, 46.

KAVRANI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Rasdijeļ. 46.

KAVRANINA, *f. vrsta grožđa.* Kavranina crna, sorta vinove loze crna grožđa (u primorju). B. Šulek, im. 142. Kavranina, vrst grožđa. u Bakru.

KÀVRÂNOV, *adj. koji pripada kavranu ili kavranima.* — *Kod mjesnoga imena.* Kavranov vrh. u gorskom kotaru.

KAVRAŠUNATI, kavrašunam, *impf.* motati glavom, pa htjeti ujesti. ‚Uhvatim ja prase za gubicu, da ne skiči, a ono kavrašuna, da me ujede'. u Bosanskoj Kostajnici. D. Trstenjak. — *Može biti da je od tur.* qavrašmaq, *što je recipročni glagol od* qavramaq *(vidi kod* kavraisati).

KÁVRGA, *m. a)* nadimak malenu čovjeku. U Šidu; *b)* od lipove kore posuda na izvorima, da se ńome pije voda. u Srijemu.

KAVRGÂŃE, *n. djelo kojijem se kavrga.* J. Bogdanović.

KAVRGATI, kavrgâm, *impf.* nejednako i neravno presti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kako ti ovo kavrgaš? neće bat, neće štap'. J. Bogdanović.

KÀVRIKA, *f. u Vukovu rječniku:* nekaka trava za sijeno *s dodatkom da se govori u Lici.* — Kavrika, nekaka trava za sijeno (Vuk, u Lici). B. Šulek, im. 142.

KAVRKA, *m.* ime volu. Bruvno.

KÀVURIN, *m. vidi* kaurin. — *U naše vrijeme.* Da poturči prebijelu crkvu, da u po ńe ogradi ġamiju, a u po ńe panduricu kulu, da panduri iz ńe od kavurah. Nar. pjes. vuk. 3, 67. Ne pitamo tebe, kavurine, kako ćemo rajom upravļati. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 87ᵇ. Kavurine, Vragušelo Luka! Nar. pjes. mag. 1851. 133.

KAVÙRMA, *f. vidi* kaurma. — *U naše vrijeme.* (Kavurma) meso mladeće isijecano, vareno s orizom. Magazin sr.-dalm. 1868. 53. Obična je hrana: pastrma goveđa, svińeća ili ovča s kiselim kupusom, kavurma, sir. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 65.

KÀVURSKÎ, *adj. koji pripada kavurima, vidi* kaurski. — *U naše vrijeme.* Na krvavu kavursku krajinu. Pjev. crn. 80ᵇ.

KAVURSTVO, *n. kao kolektivno ime od* kaurin. — *U jednoga pisca našega vremena.* On ô' u more potopit kavure, to kavurstvo i tog đaurkraļa. S. Milutinović *u* Pjes. crn. 87ᵇ.

KÂVŽÊŃE, *n. djelo kojijem se ko s kim kavži.* — *U Vukovu rječniku.*

KÂVŽITI SE, kâvžîm se, *impf. (recipročno) imati među sobom kavgu, biti u svađi.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kâvžî). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚sich zanken' ‚rixari', cf. svađati se). Deca se kavže. J. Rajić, pouč. 1, 165. Šta vam je, žene, te se kavžite? M. P. Šapčanin 1, 182.

1. KAZ, *m. nakasa, strašilo.* — *Kod sjevernijeh čakavaca i kod kajkavaca.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. sumrak). Strašan niki kaz ukaza mu se govoreći: ‚Ja sam u paklu'. F. Glavinić, cvit. 369ᵇ. Kaz, (u Fužini) nakaza. Đ. Daničić.

2. KÂZ, *m.* casus, *tal.* caso, *isporedi* 4. kas. — *Od* XV *vijeka po zapadnijem krajevima.*

a. *uopće slučaj, događaj ili u osobitom značenju kao* 4. kas, b Ako je kada upal u takov kaz . . . Starine. 28, 142. (1496). V tih takovih kazih. Naručn. 18ᵇ. Ča ima učinit v tom kazu? 42ª. V kih kazih razlučuju se zaručstva. 59ᵇ. Ako bi se takov kaz zgodal. 91ᵇ. Jeli upal u koje grihopadanje ili kaz od onih? Š. Budinić ispr. 9. Od tih triju zavez ili kazov. 11. Ako bi se zgodil kaz ili prigoda griha. 14. U ta kaz ili prigodu može odrišen biti. 116. Kada ne bi bilo u one kaze i zgode. I. Držić 310.

b. *vidi* 4. kas, a. U nominativu, u ġenitivu i u ostalijem kazim. R. Ġamańić 18ª.

1. KAZA, *f. vidi:* Kaza, upravni okrug, okružje; dolazi od arapskoga ‚kasa, kasen' kraj, predeo, zemļa. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 109. — *Uprav od arap.* qadâ', *tur.* qaza, *sudbena oblast, sudbeni okrug.*

2. KAZA, *f. ime kučki (?).* F. Kurelac, dom. živ. 45.

KÁZAC, kásca, *m. nešto što kaše, pokasuje.*

a. *uopće.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* kasec *kod* kazilo, *i u Stulićevu:* v. kazalo.

b. *kažiput (prst).* — *U Belinu rječniku:* ‚dito vicino al grosso overo indice' ‚index' 272ª, *i u Voltiġijinu:* ‚indice, dito' ‚zeigfinger'.

KAZAČINA, *m. augm.* kazak. — *U jednoga pisca našega vremena (u jedinom je primjeru ženskoga roda jer je u množini).* Do ńih još su vrle kazačine koji mogu stići i uteći i kopļima posramit lubarde. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 89ª.

KÀZÂČKÊ VRÊBE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 166.

KAZAGIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 18.

KAZAGINAC, Kazaginca, *m. zaselak u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 76.

KAZAK, *m. rus.* казакъ *(uprav je turska riječ) vojnik u Ruskoj koji pripada općinama za vojsku uređenima osobitijem zakonima. prije su bili gotovo samo konjanici. — U drugijem je jezicima običnije ime* kozak. — *U jednoga pisca našega vremena.* No udriše kraļske pancirlije i kazaci na glasu junaci. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 89ªᵇ.

KAZAKOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Vladimir Kazaković. Rat. 351.

KAZAL, *m. u Daničićevu rječniku:* Kazalъ, ime tursko *s primjerom:* Hodi carь Selimъ šahъ na Sinamъ-Kazalъ-pašu (1514). Okáz. pam. šaf. 88.

KÁZALAC, kázaoca, *m. onaj koji kaže.* — *Treće* -a- *stoji mj. negdašnega* ъ, *i ispada u svijem oblicima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* (kázalâcâ); 1 *kad ostaje tako na kraju sloga mijeńa se na* o *(ali gdjegdje ostaje nepromijeńeno, vidi drugi Milićevićev primjer kod* a). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kazalac, koji kaže ‚demonstrator'), *u Belinu* (‚di-

mostratore' ‚demonstrator' 258b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* kazitelj), *u Voltigijinu* (kazalac, kazalca ‚dimostratore, raccontatore' ‚ein erzähler'), *u Stulićevu* (kazalac, kazalca *i grješkom* kazaoc, kazaoca ‚demonstrator').

a. *vidi* kažiput *(prst)*. Paocem i kazaocem prstom uzima od ove soli. B. Kašić, rit. 29. Palac oli kazalac prst Ant. Kadčić 163. Mašću iz svojega uha uvlaši svoj palac i prst kazalac. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 110. Među vrhove od maloga prsta i kazalca. 1, 115. Kazalac i srednji prst. 8, 15.

b. *čovjek koji što kaže.* Glasoviti pisalac i kazalac od prvašnih dila svete crkve. Ant. Kadčić 88. Štošto kazaoci prošastnih stvari pišu. 181. — *vidi i u rječnicima.*

c. *u naše vrijeme upotrebljavaju pisci kao tehničku riječ u matematici i fisici prema lat.* exponens. Kazalac, math (pokaznik), lat. ‚exponens' ‚exponent', tal. ‚esponente', fro. ‚exposant', egl. ‚exponent'; jednaǵba nestalna kazaoca ‚exponentialgleichung', tal. ‚equazione esponenziale'; broj s kazaocem (eksponencijalni broj) ‚exponentialzahl'; uzmnož (potencija) lomna kazaoca ‚bruchpotenz'; kazalac trveńa, phys. ‚reibungsexponent'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

1. KÁZALICA, *f. žensko čeljade što kaže.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae demonstrat'.

2. KÁZALICA, *f.* narratio, *ono što se pripovijeda (kaže), pripovijest.* — *U naše vrijeme.* Knez je slušao ovu kazalicu naj višom pomńom. S. Ljubiša, prip. 192. Tako će dokrajčiti bakica kazalicu, jer i sama ne vjeruje da je bilo, pa će se našaliti. F. Krauss, smailag. meh. 154. Kazalica, pripovijest. Slovinac. 1884. 144.

KÀZALIŠĆE, *vidi* kazalište.

KÀZALIŠNÎ, *adj. koji pripada kazalištu (teatru).* — *U naše vrijeme kod pisaca.* — *U Šulekovu rječniku:* kazališ(t)ni ‚theater- (in zus.)'; ‚theatralisch'; kazališna kuća ‚theatergebäude'.

KÀZALÎŠTE, *n. mjesto gdje se što kaže, pokazuje.* — *Kod čakavaca* kazališće.

a. index, *list na kojem stoji gdje se što nahodi u kakvoj knjizi, vidi* kazalo, b, *b).* — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Kazališće poglavlih ovih knjižic. P. Radovčić, nač. 581. Kazališće članih simbola. ist. 285.

b. ostensorium (?), *slatna ili srebrna sprava u katoličkoj crkvi u kojoj posvećena čestica stoji svakome na viđenje.* — *Vaja da je takovo značenje u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Kazalište velo od srebra... da'e se vani ostija sveta. J. Kavańin 321a.

c. theatrum, *teatar.* — *Načińeno u naše vrijeme* — *U Šulekovu rječniku:* ‚theater' *vidi i:* Kazalište, stat. stil., v. glumište. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

KÁZALO, *n. ono čim se što kaže.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚index'), *u Mikaljinu* (kazalo, stvar koja kaže ‚index'), *u Belinu* (‚endice, segno' ‚index' 288b; ‚indice, tavola del libro' ‚index' 396a; ‚lista, catalogo' ‚index' 441b), *u Bjelostjenčevu (kod* kazilo), *u Voltigijinu* (‚indice; mostra' ‚verzeichniss; muster'), *u Stulićevu* (‚index').

a. *uopće.* Srce koje jest kazalo i božanstva ogledalo. A. Georgiceo, pril. 87. Dakle kada želje naše iznutrńe jesu išćećene, tako naaliduje, da čińenje izvan, koje je kazalo iznutrńih ričih, jest u ščetu palo. nasl. 199.

b. index, tabulae, *list na kojemu je napisano nekoliko stvari u nekom redu da se lako mogu naći. a) isporedi* katalog, popis. Izvan dan svetačnih od kojih kazalo u svakoj sakristiji staviti će se. M. Bijanković 20. Izvadivši svetkovine osobito od ove crikve, štovanje od kojih potvrdio jest pohodite| apostolski Valerio, i kazalo za vikovńe i stanovito obsluženje ovde će se postaviti i u sakrestiji će se držati s našim podpisom. 123. Kazalo pismena od kojijeh počińu slijedeća proričja redom abečevice. u Poslov. danič. IV. Kazalo od svetkovin koje uzdrži kalendar splitske crikve. L. Terzić XXVI. I Isusove paome svete, u kazalu ko se štije... J. Kavańin 324a. Kazalo dohodaka ‚erträgniss-ausweis'. Jur. pol. terminol. 54. — *b) osobito na početku ili na svršetku knige da se može naći na kojoj je što strani (Vuk piše:* gdje je što). — *isporedi* kazalište, a. Kazalo razgovori i pripovidańa ko *(sic)* u ovi se knjiga nahode. A. d. Bella, razg. 258. Kazalo. Prve šest mjeseca. B. Zuzeri XVII. Kazalo od stvari koje se uzdrže u ovemu nauku. H. Bonačić 150. Kazalo od svega onoga što se uzdrži u ovijem knjigami. I. A. Nenadić, nauk. 282. Kazalo svrhu zlameńa s. križa. F. Matić 105. Kazalo od besjeda. Đ. Basić VIII. Kazalo oniju stvari koje se u ovoj knjišici nahode. M. A. Reljković, sabr. IV. Kazalo poglavja i govoreńa svega libra. J. Matović VI. Kazalo evanđelja nedjelnijeh. XIII. — *Vidi i:* Kazalo, merc. stil. ‚index', ‚inhaltsverzeichniss', tal. ‚indice'; kazalo sadržaja, merc. ‚register, inhaltsverzeichniss', tal. ‚registro', fro. egl. ‚index', fro. ‚régistre, table (des matières)', egl. ‚index, register, contents'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

c. *skazaljka (u sahata).* — *U Belinu rječniku:* ‚stile o indice dell' horologio' ‚gnomon' 371b.

d. *vidi* kazalište, b. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Izvadi s. sak*(ramenat)* iz blustra, postavi ga u pomisečnu, pak u kazalo od kristala oka imajući, da se more lipo viditi sveti sa*(kramenat).* L. Terzić 336. Postavi s. sakra*(menat)* s kazalom na srid oltara. 336.

KÀZÂLJKA, *f. ono čim se kaže, ono što kaže; govori se u naše vrijeme u dva osobita značenja.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kàzaljkâ.

a. *palica ili palićica kojom se djeci kažu slova (i drugo) kod učeńa.* — *Između rječnika u Vukovu* (u djece kad uče čitati ‚der zeiger der kinder beim syllabiren' ‚index puerorum literas in syllabas colligentium'). Kad on *(učitelj)* sa svojom dugačkom kazaljkom stane pred koju od tih mapa... M. Đ. Milićević, zlosel. 338.

b. *vidi* skazaljka. *U Vukovu rječniku:* na sahatu ‚der zeiger an der uhr' index horarum'. *vidi i:* Kazaljka, mech. ‚seiger', kazaljka minuta i časova ‚minutenzeiger', tal. ‚indice de' minuti'; v. skazaljka. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

KAZAMAK, *m. ospice, tur.* qyzamyq. — *vidi* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 110.

KAZAMAT, *m. tal.* casamatta, *ńem.* kasematte, *u bedemima ili uz bedeme sgrađena mjesta što su tako svedena da mogu odolijevati bumbama (lubardama, kumbarama); iz ńih se brane vojnici od neprijatelja koji opkoljuju grad, a upotrebljavaju se katkad i kao stanovi a često kao tamnice.* — *Od* XVIII *vijeka u pisaca (u prvom primjeru može biti oblik nom. sing.* kasamata *ženskoga roda).* Već ih bombe sterače v mračne kazamate. J. Rajić, boj. 77. Boj se, istrunućeš u kazamatima. M. Đ. Milićević, omer. 58. Te bace u zvorničke kazamate *(Čupića)* okovana. pomenik. 5, 338.

1. KAZAN, kazni, *f. pedepsa, kaštiga.* — *isporedi i* kazna. — *Riječ je praslavenska, isporedi*

stslov. kaznь, *rus.* kaznь, *češ.* káseň, *poļ.* kaźń. — *Miklošić misli da je* kaznь *(i* pokaznь*) ista riječ što stslov.* kajaznь *(i* pokajaznь*), pokora, po čemu bi postale sve ove riječi od osnove glagola* kajati; *ali sato što nema u drugijem slavenskijem jezicima ovijeh sadńijeh riječi (samo češ.* káseň *moglo bi biti od* káti, *kajati), i značeńe nije isto kod* kaznь *(i* pokaznь*) i* kajaznь *(i* pokajaznь*), mislim da je isti korijen u* kaznь *što i u* kazati *(vidi osobito* kazati, I, 8*), a ne treba misliti na postańe od praslavenskoga glagola* kaziti, *uništavati. — Nije narodna riječ; isprva se nalazi u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom (vidi i kod* 2. kazan*), a u naše doba kod pisaca koji su je uzeli iz ruskoga ili iz crkvenoga jezika. — Između rječnika u Stulićevu (pisano* kazn ‚animadversio, castigatio, punitio' *s dodatkom da je riječ ruska) i u Daničićevu* (kaznь ‚poena'). Drugyh kaznьmi različnymi pokaza. Stefan, sim. pam. šaf. 7. Da priimutь kaznь kako pišetь vь zakonê. Zak. duš. pam. šaf. 37. Tělo moje ļutyimi kaznьmi imêjetь iskušano byti odь Gospoda. Danilo 25. Kazan za preļubočinstvo. *u* Nar. pjes. petr. 1, 17. Pa u jadu sijedu guli bradu a pašama smrtne kazni prijeti. Osvetn. 8, 144. Kazan, ńem. ‚züchtigung', tal. ‚castigo'. B. Petranović, ručn. knjiga. ‚11. Kazan, pedepsa; ‚strafe' ‚pena'; — ugovorna conventional —' ‚— convenzionale'; — zatvora 'arrest —' ‚— di arresto'; — smrti ‚todes —' ‚— di morte'; — teške tamnice ‚schwerer kerker' ‚— del carcere duro'. 59. Kazan ‚ahndung'. Jur. pol. terminol. 14. ‚bestrafung (strafe)'. 87. ‚strafe'. 487. Kazan slobode ‚freiheits-strafe'. 219.

2. KAZAN, kazni, *f.* dolus, insidiae, *prijevara, lukavstvo, sazjeda. — Riječ je stara, isporedi stslov.* kъznь, *rus.* koзнь; *po tome se vidi da bi prvo* -a- *stajalo mj. negdašńega* ъ, *te se i nalazi pisano* kъznь. *— Korijen je po svoj prilici isti što i u glagola* kovati (kъ). *— Samo u spomenicima pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (kъznь ‚machinatio'). Nь vy vsi Božijeju blagodatiju prosvešteni sušte, jego kъzni i kako ihь hotešte otъgnati, nêste nerazumni otь božьstvnyhь pismenej... Sava, tip. stud. glasn. 40, 177. Takovoju kъzniju iskusi se. Glasnik. 11, 82. Vragu protivļajem se ne boješte se kazni jego ni lajanja. Mon. serb. 88. (1275—1821). *ovaj naj sadńi primjer po značeńu pripada amo, ali je čudnovato što u ńemu ima* -a- *mj.* -ъ-, *čega u drugijem spomenicima nema prije druge polovice* XIV *vijeka; može biti da je već onda* kъznь *bila neobična riječ, te se tako na ovom mjestu zamijenila boļe poznatom* kaznь *(vidi* 1. kazan*).*

3. KÀZAN, kàzana, *m. tur.* qazan, *kotao, usendžija. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* kâzânâ. *— Od* XVIII *vijeka, ali ima i u bugarskome i u ruskom jeziku* (казанъ).

a. *(mjedeni, bakreni) kotao. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. kotel), *i u Vukovu:* ‚der kessel zum branntweinbrennen' ‚ahenum' *s primjerima:* ‚Nagradio kazan'. ‚Peče kazan'. ‚Hajdemo na kazan'. Ko god dođe na kazan (gdje kazan peče) vaļa ga počastiti rakijom; za to se reče za one koji malo komine imaju: ‚Dokle peče, dotle i teče'. — Kadano si noćas kod kazana svu noć guslo. I. Zaničić 248. To je druže, što kazani peku. M. A. Reļković, sat. G5a. U kazanu kipe. J. Rajić, pouč. 3, 127. Neg' uzavrela kazan liksije. Nar. pjes. vuk. 1, 519. Od sabaļa kore izlomiše, pod kazanim' vatre naložiše. Nar. pjesm. hörm. 1, 68. Izedu na jedan obrok pun kazan jela. Nar. prip. vuk. 96. Svaka ńesina suza vri u kazanu. 105. U jednome velikom kazanu kļuča voda. 112. Evo ovđe ima zakopan pun kazan dukata. Vuk, poslov. 60. Uzvare pun kazan (ili veliki kotao) vode. živ. 274. Svratiti na kazan samo za to da se čovjek napije rakije nije nikakva zamerka. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 34. Da se metnu tri kazana katrana. Bos. vila. 1886. 124. Da uši od kazana poviruju već iz zemļe. 1892. 174. — *I u osobitom, prenesenom značeńu: poveće izdubeno mjesto gâje se hrani voda.* ‚bassin, reservoir' (za vodu). S. Novaković. — *Vaļa da amo pripada i ovo:* Kazan, *izvor u Srbiji u okrugu krajinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 958.

b. *uz* bakračlija *znači što i ova riječ (usendžija, turski široki oštri strmen kojijem se koń udara kao ostrogom).* Udari mu kazan bakračliju. Nar. pjes. petr. 2, 422. Pridrža mu *(knegińa)* kazan bakračliju, a Mehmedu dade granajliju. Smailag. meh. 9. Poteže mu svilene disgine a podmače kazan-bakračlije, dobar mu se dorat pokupio... Nar. pjesm. hörm. 1, 124.

4. KAZAN, *m. grad u Rusiji* (Казанъ). Ki dobiše Tatri kane, Bugar, Kazan, Astrakane. J. Kavańin 267a. I Smolensko i isti Kazan. 267b.

5. KAZAN, (kazna, *m. ili* kazni, *f.?) u Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* kazen, *v.* dohodek, *i u Stulićevu:* kazek *(piščevom ili štamparskom griješkom?),* v. dohodak *s dodatkom da je usto iz Bjelostjenčeva. — Nejasna i nepouzdana riječ, od* hasna *ili od* hasna.

KAZÀNAC, kazánca, *m. vidi* kaznac.

KAZANCI, Kazanaca, *m. pl.*

a. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 69.

b. *selo u Hercegovini u kotaru mostarskom.* 114. S Kazanaca od Todorovića. Nar. pjes. vuk. 4, 485.

KAZÀNČIĆ, *m. dem.* 3. kazan. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Što su našli kazančića... P. M. Nenadović, mem. 206.

KAZÀNDISATI, kazàndišêm, *pf. dobiti, koristiti se.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 110. — *isporedi* kazanisati. — *Od tur.* qazanmak *preko grč. καζαντίζω.*

KAZÀNĠIJA, *m. čovjek koji po svome zanatu gradi kazane, kotlar, tur.* qazanǧy. — *U Vukovu rječniku:* ‚der kesselschmied, kessler' ‚ahenarius'.

KAZÀNĠÎJSKÎ, *adj. koji pripada kazanǧijama. — U naše vrijeme.* Zanati se u Nišu rade ovi: terzîski, abaǧîski, obućarski, stolarski, grnčarski, kazanǧîski. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 129.

KAZANĠÌLUK, *m. kazanǧijski zanat, tur.* qazanǧylyk. — *U naše vrijeme.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 110. Bos. vila. 1888. 158.

KAZANICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Livada nazvana Kazanica. Sr. nov. 1872. 558.

KAZÀNIJA, *f. što se plaća (obično ne novac nego rakija) za pečeńe rakije onome čiji je kazan. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide ispek). Kàzanîja, plaća za poslugu kazanom za pecivo rakije. govori se po svoj Srbiji. L. Pavlović.

KAZÀNISATI, kazànišêm, *pf. vidi* kazandisati. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 110. — *Od tur.* qazanmak.

KAZANIŠTA, *n. pl. mjesto u Srbiji u okrugu pošarevačkom.* Niva: Kazaništa. Sr. nov. 1864. 348.

KÀZANSKÎ, *adj. koji pripada kazanu, kazanima (vidi* 3. kazan). — *U Vukovu rječniku:* n. p. kapak ‚zum branntweinkessel gehörig' ‚ahenarius'. — *I kod mjesnoga imena:* Kazanski Potok *u Srbiji u okrugu krajinskom.* Vinograd u Kazanskom Potoku. Sr. nov. 1873. 847. — *Na jednom mjestu ovoga vijeka ima sr.* kàzanskô *kao nekakav porez što se plaća od kazana.* A da ne daje više ni arača ni čibuka ni ženidbine ni kotarine, ni vodeničnoga ni kazanskoga. Nov. sr. 1835. 35.

KAZANSTVO, *n. vidi* 2. kazan, *od čega postaje (Daničić drukčije tumači kao* nastojańe, *jer u prvom primjeru ne može biti riječ o kakvom zlom djelu, ali se ipak govori o lovjeńu ribe, po čemu značeńe je slično ‚lukavstvu, sajdjeći').* — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom (pisano* kъznьstvo), *a između rječnika u Daničićevu* (kъznьstvo ‚solertia'). Ašte kojimь kъznьstvomь vьzmožno bi prošenije svetago isplьniti. Domentijan[b] 196. Zlo kъznьstvo. Glasnik. 11, 48.

KÀZAŃ, *m. vidi* 3. kazan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kazań pakla oni uzvariše. And. Kačić, razg. 18[a].

KÁZÂŃE, *n. djelo kojijem se kaže.* — *Stariji su oblici* kazanije *i* kazanje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kazanje, ukazanje ‚significatio, inditium, demonstratio'), *u Belinu* (kazanje ‚dimostrazione' ‚demonstratio' 258[b]), *u Bjelostjenčevu* (kazańe, pokazańe, ukazańe, objavleńe ‚demonstratio, significatio, ostensio'), *u Stulićevu* (‚demonstratio, significatio, evidentia').

a. *uopće.* Kazanje mirakulov. Korizm. 75[b]. Vele žena od ovesijeh bremena *(vremena)* ne bi uvrijeđale ńih kazanjem *(vaja da* pokazujući se, javljajući se) i napravami oči i srca mnosijeh tuđnijeh ljudi. I. Držić 405. Da vi s onakim nastojanjem slišate rič Božiju kakono koje kazanje ispraznо. F. Lastrić, ned. 281. Odi nije podobno mjesto tomu kazańu. S. Rosa 188[a]. Jedno očitovańe i kazańe pokorniku. M. Dobretić 85.

b. *nauka.* — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Kazanija vojničkago naučen mnogo. Š. Kožičić 85[b]. Mavricija vojničkoje kazanje i neprijatelj često pobêjenje prosvetliše. 42[a]. Krepostiju i bojničkim kazanjem na toliku visotu izveden. 52[a].

c. *vidi* kazalo, b, *b).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kazanje poglavjih. M. Bijanković VII.

KAZAONICA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. kazalica. — *nepouzdano.*

KAZAONIK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. kazalac. — *nepouzdano.*

KAZAPA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Ńiva u Kazapi. Sr. nov. 1861. 408.

KAZARIN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Zabran u Kazarinu. Sr. nov. 1870. 288.

KÀZATELJ, *m. čovjek koji kaže, isporedi* kazalac, b. — *Od prvijeh vremena do* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kazalac) *i u Daničićevu* (kazatelь ‚qui instituit'). Prêmudrosti nastavnika i neьmyslьnimь kazatelja. Sava, sim. pam. šaf. 6. Obače plьti našej otьce imêhomь kazatelje. Domentijan[a] 216. Naučitelju i kazatelju vsemu razumu i vsoj filozofiji. Aleks. jag. star. 8, 317.

KÀZATELJICA, *f. žensko čeljade koje kaže, isporedi* kazatelj. — *U Stulićevu rječniku:* v. kazalica.

KAZATELJSTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* kazatelstvo, v. kazańe. — *nepouzdano.*

KÁZATI, kâžêm, *impf. (i pf.)* monstrare, ostendere, dicere, inquam, monere, corrigere, castigare, punire, *različna su značeńa ne samo u našemu nego i u drugijem slavenskijem jezicima; vaja da je naj prvo značeńe javljati (ili možebiti zapovijedati), pa da se naj prije udvojilo tijem što se ono može raditi riječima (od čega je postalo drugijeh značeńa) ili drukčije.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kâsâh *i u part. praet. pass.* kâzân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kazati ‚monstrare, admonere, instituere, punire', *novoslov.* kazati ‚zeigen', *bug.* kaže, *rečem, rus.* kazatь ‚zeigen, weisen' *(u dijalektima i* ‚sagen'), *češ.* kázati ‚mandare, jubere, concionari, punire', *pol.* kazać ‚befehlen, predigen', *gorńoluž.* kazać, *donoluž.* kasaś ‚jubere'. — *Glagol je isprva bio imperfektivan, tako je u ostalijem slavenskijem jezicima; u našemu je (i u bugarskome) postao i perfektivan: po Vuku je perfektivan u svijem oblicima, osim presenta u kojem može biti i imperfektivan; ali ne samo u starije već i u naše vrijeme može se naći impf.* kâsâh *i ger. praes.* kâžûći. *teško je poznati u primjerima jeli jedno ili drugo; u praes. n. p. može biti pf. u ovom primjeru:* Da on kaže, na kome je carstvo. Nar. pjes. vuk. 2, 190. *a jamačno je u ovima:* Ta ti li si, dijete Milošu!... zašto mi se od prije ne kažeš? Nar. pjes. vuk. 2, 154. Maćeha se sa svojom kćerju opet spremi u crkvu i na pohodu prospe još više prosa po kući pa kaže pastorci... Nar. prip. vuk. 161. — *Glagol je prelasni i kad nema usa ń objekta, jer se onda ovaj ima u misli; osim pravoga objekta (izrečena ili neizrečena) može biti u dativu nepravi objekat, t. j. čeljade što subjekat hoće da zna (da čuje ili da vidi) objekat.* — *Na dva mjesta u pisaca čakavaca ima ger. praes.* kažeći *(mj.* kažući) *koji se oblik ne da tumačiti, vidi* Mon. croat. 202. (1513) *i* Š. Kožičić 82[b], *ima i u jednoga pisca štokavca zapadnoga govora* (And. Kadčić 8) *što bi moglo biti pišćeva ili štamparska pogreška.* — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* ‚monstrare, narrare, ostendere'; *u Mikaljinu* kazati, kasivati ‚ostendo, demonstro, monstro, commonstro, prae se fero, significo, digitum ad rem tendo; *u Belinu* ‚mostrare, manifestare, far conoscere' ‚ostendo' 500[a]; ‚far consapevole' ‚certiorem facere' 217[b]; ‚dimostrare' ‚demonstro' 258[b]; ‚dar a conoscer, dar a divedere, cioè mostrare' ‚declaro' 216[b]; ‚esplicare, far intendere' ‚explico' 292[a]; ‚raccontare, contare' ‚narro' 608[a]; ‚accusare, cioè confessare o palesare' ‚confiteor' 25[b]; *u Bjelostjenčevu* kažem, kazati, ukazujem, kazujem ‚ostento, monstro, demonstro, commonstro, digitum ad rem quampiam extendo'. 2. kažem, povedam, objavljam ‚indico'. 3. kažem veliku žalost ‚praefero intimum animi dolorem, tristitiam etc.' 4. kažem, očitujem, razglašujem ‚manifesto, significo, patefacio, declaro, aperio, denuncio, palamfacio; *u Jambrešićevu* kažem ‚ostendo, monstro'; *u Voltigijinu* ‚mostrare; insegnare; raccontare' ‚zeigen; lehren; erzählen'; kaži mi zašto ‚dimmi il perchè' ‚sage mir warum'; *u Stulićevu* ‚ostendere, monstrare, demonstrare, significare, declarare, docere'; kazati crno za bijelo ‚falsa pro veris demonstrare'; *u Vukovu* (*pf.* ‚im praes. auch. impf.') ‚sagen' ‚dico' *s primjerima:* ‚Da ti kažem jednu pjesmu, pripovijetku'. ‚Kažu ‚man sagt' ‚dicunt'. ‚Kaži mi da ti kažem' (kad ko pita koga za ono što onaj ne zna); *u Daničićevu* ‚dicere; ostendere; monere; punire'.

I. *aktivno.*

1. dicere, inquam, *javljati (ako je pf., javiti) riječima, govorom, te je značenje kao kod* govoriti, I, 2, *ili, ako je pf., kao kod* reći. *po onome što se kaže gdjegdje se ističe i drugo značenje osim govoriti, reći, kao n. p. pripovijedati, ispovijedati, tužiti, zapovijedati (ako je pf., pripovidjeti, ispovidjeti itd.) i drugo. — Ovo je značenje običnije po istočnijem krajevima našega naroda, isporedi i značenje u bugarskom jeziku. — Naj češće je subjekat čeljade, ali može biti i što drugo, n. p.* pismo, knjiga, *te onda treba shvatiti glagol kao da je u metaforičkom ili prenesenom smislu.*

a. *što ko govori izriče se onako kao što govori* (oratio recta), *isporedi* govoriti, I, 2, a.

a) glagol kazati *stoji pred rečenicom ili govorom i ne umeće se u sriedu onoga što se govori.* Kupci bi me pitali: ‚Pošto, snašo, ta koža?' A ja bi im kazala: ‚Ova koža tri groša'. Nar. pjes. vuk. 1, 521. Kaži ńemu: ‚Kraljica te zove'. 2, 67. Car mu kaže pravo i lijepo: ‚Nauči me, starac-patrijare'. 8, 81. Onda kaže krčmarica Jela: ‚Pobratime, Komnen-barjaktare!' 8, 181. Pa mu kazala vila: ‚Ču li mene, od Sibińa Janko!...' Vuk, nar. pjes. 1, 183. — *Amo pripadaju i primjeri u kojima us* kazati *ima ńekijeh adveraba kao* ovako, kao i prije. Ti ćeš ńemu ovako kazati: ‚Ja bih, sinko, sa bukve jabuku'. Nar. pjes. vuk. 2, 81. 'Vako nama inǵijeli kažu: ‚Kad su 'nake bivale prilike....' 4, 188. Pa kaže pastorci kao i prije: ‚Ako to sve proso ne pokupiš...' Nar. prip. vuk. 161.

b) inquam, *umeće se u sam govor, isporedi* govoriti, I, 2, a, *b).* Veli ńojzi gospoda kraljica: ‚Idi', kaže, ‚moja jetrvice'. Nar. pjes. vuk. 2, 121. Kažu sine i pričaju ljudi: od mramora do suva javora..., od Zvečana kažu do Čečana... 2, 265. Te donese jednu kupu vina, kupa, kažu, od dvanaest oka. 2, 449. To je bilo, istina je, kažu. 8, 72. — *Naš narod kad pripovijeda što je ko govorio, često umeće presenat ovoga glagola (u licu i broju prema smislu), onako kao što se u ruskome upotrebljava* де *ili* дескать *ili* молъ. *tako n. p. (vidi* Nar. prip. vuk. 4—5) *mnogi bi ljudi našega naroda ovako pripovijedali: (Međedović)* reče ocu ńesinu: ‚Hoćeš li mi' *kaže* ‚dati ovu svoju kćer da se ženim ńome?' Čoek mu odgovori: ‚Ja bih ti je' *kaže* ‚rado dao, ali sam je obrekao Brku'. Međedović na to rekne: ‚Bre, *kaže* ‚šta marim ja sa Brka? ja ću' *kaže* ‚Brka ovijem buzdovanom'. A čoek mu rekne: ‚Be' *kaže* ‚i Brko je neki; sad ćeš ga' *kaže* ‚viđeti'. *(vidi* Nar. prip. 203) Ja povičem na ńega: ‚To je moj čelac; od kud' *kažem* ‚tebi moj čelac?' — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Ali ti draže jes gospostvo, pravo kaž', ali tvoj um? N. Nalješkoviċ 1, 220.

c) ono što se govori samo je jedna riječ ili dvije ali bez glagola, vidi govoriti, I, 2, a, *c). aa) u ovom primjeru dvije riječi* dobar veče *vrijede kao cijela rečenica.* Pa u drusto dobar veče kaže. Nar. pjes. vuk. 3, 191. — *bb) vidi* govoriti, I, 2, a, *c) bb)).* Mjesto ‚dopala' jedni kažu ‚dostala'. Vuk, nar. pjes. 1, 146. Jedni kažu ‚dome' mjesto ‚rode'. 1, 502. Koji Srbi govore ‚dijete', oni u ovakijem događajima vole kazati ‚dite' nego ‚dete'. 2, 251.

b. *što se govori ne izriče se posve onako kao što se govori nego samo po smislu* (oratio obliqua, *vidi* 1. da, I, B, 1), *isporedi* govoriti, I, 2, b.

a) subjekat javlja samo ńešto što je bilo ili biva ili će biti (pripovijeda, ispovijeda, proriče), a kod toga ne javlja namjere da ono bude (kao kad se zapovijeda, moli itd.).

aa) ono što se javlja stoji u podložnoj rečenici s konjunkcijom: aaa) da, *vidi* 1. da, I, B, 1, a. Kad počeh kazati prid tvojom ljepotom, da se ću rastati sa tebe životom. N. Nalješkoviċ 1, 197. A kaže je, da je hrabrena ńemu krepos tvoja draga. G. Palmotić 1, 808. Kazaše da je pustio hudu iz misli vilu veće. 1, 852. Navlaš Lupa djelo ima u kom golem pismačija kaže očito Čifutima, da došo je Isus Mesija. J. Kavańin 179b. Ma ili je istinitije, da vam anđeo kaže da je Isus saša' s neba, ili da Bog iz svoji usta, da je? J. Banovac, razg. 42. Al' vam ja kaza malo prije, da se smrtno sagrišiti more i sagrišuje se, koliko godi puta s naslađenjem punim zadržaje se povoljno u misli nepoštenoj. F. Lastrić, ned. 151. Tone u ponore, ako vam kaže da plove u slavi. (Z). Poslov. danič. A tome se istom čudi, kad mu drugi kažu ljudi da od plahe muńe zraka i grom strašni iz oblaka hitro sleti u nisinu. V. Došen 192b. Moj štioče poštovani, kažem ti bistro i otvorito da moja svrha nije bila iziskivati... And. Kačić, razg. 316. Ne kazavši ženi, da Isaka prikazati ima Bogu na posvetilište. kor. 21. I oni jednoskupno kazaše da je sve virno prinešeno. 317. Šta mi nisi kazala da moj dragi boluje? Nar. pjes. vuk. 1, 179. Idi ti kaži mom dragom da mu ja doći ne mogu. 1, 408. Pak kažite Kraljeviću Marku da ga care na divan poziva. 2, 490. Ja sam čuo i ljudi mi kažu da ti imaš dosta sokolova. 2, 456. — *subjekat nije čeljade nego drugo što, te glagol* kazati *ne stoji posve u pravom smislu.* Narav mu kaže, da od ńega je tribi proćiti. Naručn. 70a. — Ali razlog bistro kaže da od tamnog' hololaže... nit' se druga rodi kripost. V. Došen 88b. — Knjiga kaže da je mrtav Marko. Nar. pjes. vuk. 2, 444. Tako naši inǵijeli kažu, da će naše kuće pogoreti. 4, 185. — Ne govori *(glava)* ali kaže sama da je silna gospodara glava. Osvetn. 2, 151. — *glagol je u prenesenom smislu i u ovakovijem primjerima u kojima je subjekat čeljade (ili što se misli kao čeljade) ali javljajući ne govori ustima:* Sveti Grgur kaže u svojije knjiga da bijaše jedan čovik... P. Posilović, nasl. 4a. Neumrli Bog ti kaže, ak' ne usti, desnicome, da je ńemu sve to draže... J. Kavańin 225b. — kažu *bez subjekta često stoji u značenju da je ono opća riječ, opće mišljenje, kao lat.* dicitur, fertur, *tal.* si dice, *franc.* on dit, *ńem.* man sagt. Kažu da se i sjen čeljadetu može uzidati. Vuk, nar. pjes. 2, 124. Kažu da i sad stoje sidine od toga grada. 2, 104. — *u ovom je primjeru umetnuto* kažu *u rečenicu jer naj prije stoji subjekat da se bolje istakne:* Kreog kažu da je pijanica. Nar. pjes. vuk. 1, 551. — *subjekat podložne rečenice stoji u glavnoj kao objekat, isporedi* govoriti, I, 2, b, *a) aa) bbb).* Silno vlašče Petre Mrkońiću, koga kažu da takoga nema. Nar. pjes. vuk. 3, 305. *slično je i u ovijem primjerima gdje subjekat podložne rečenice stoji u acc. s prijedlogom* na *ili* za *u glavnoj:* Da na ńega tko ne kaže da on laže. V. Došen 141b. Za sina kažu, da ima... Mon. croat. 234. (1529). — *bbb)* e. Jes' li čuo, jel' ti ko kazao, e sam šićar dobar uvodio? Nar. pjes. vuk. 4, 394. — *ccc)* gdje. Al' mu knjiga dosta grdno kaže, knjiga kaže će ga kune majka. Nar. pjes. vuk. 2, 264—265.

bb) ono što se javlja izriče se interogativnom rečenicom. Oni počeše kazati što im se bješe zgodilo. N. Rańina 125b. luc. 24, 35. Kaži mi, brate, od kuda si. Zborn. 38a. Što nasljedova,

na drugom mjestu hoću vam kazati. 79b. Kaži mi malo, o Krstjanine, kakvo je tvoje uskrsnutje. J. Banovac, rasg. 168. Nu recite i kažite, šta ištete i tražite. V. Došen 112b. Al' poslušaj da ja tebe pitam, bi li meni umio kazati jes' li ovo čudo upamtio. And. Kačić, rasg. 212a. Da će jim sutradan kazati, što ima biti. kor. 97. Kaž' Ivanu, što je i kako je. Nar. pjes. vuk. 1, 241. Kaži, Rado, kaži brati, kol'ko imaš ljubovnika. 1, 340. Kaži, majko, što si zgriješila. 2, 13. Ako kažeš caru ja vesiru, koju si mi riječ besjedio. 2, 278. Kazaću ti, kad sam sa mejdana. 2, 404. Da mu kažem, šta sam učinio. 2, 428. Da ti kaže kakono je bilo. 4, 272. Da vam kažem koga dana dođe. 4, 308. Svakom kaže đe će udariti. 4, 424. Onda ńima po istini kaže kako ih je Šujo pozdravio. 4, 478. Ono mi nije znalo kazati, šta je to ‚delo'. Vuk, nar. pjes. 1, 152. Da je Fortis kazao mjestimice gdje ju je *(pjesmu)* čuo... 3, 527. Svaka u početku svojega naricańa kaže ko ju je poslao, pa onda počne hvalu mrtvome. živ. 210.

cc) ono što se javlja ističe se rečenicom (koja može i ne biti potpuna tako da ne bude u njoj ni glagola, ali se potpuńuje po smislu) u kojoj nema konjunkcije, te bi se moglo misliti da je isti slučaj što kod a, *a); ali da tako nije, poznaje se po ova dva primjera:* Jedni kažu, oda zla si roda; drugi kažu, ljuta kao guja; treći kažu, sanljiva, dremljiva. Nar. pjes. vuk. 1, 555. On će kazat, na mene je carstvo. 2, 194. *da ovi primjeri pripadaju pod* a, *a), trebalo bi da u prvom bude:* oda zla je' roda' *a u drugom:* ‚na ńemu' je *(ili* ‚na tebi' je) carstvo. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri u kojima se uz* kaže *ili* kažu *dodaje nešto onome što se prije reklo:* Car me zove na ńegovu vojsku... kaže, ljubo, za tri godinice. Nar. pjes. vuk. 2, 169. No za dugo care začamao, kažu, brate, za tri godinice. 2, 171. No da vidiš Strahinića bana, kažu, ima sablju o pojasu. 2, 288. — *U ovom primjeru subjekat nije čeljade:* Kńiga kaže, na Urošu carstvo. Nar. pjes. vuk. 2, 196.

dd) mogu amo pripadati i ovi primjeri u kojima ima samo akuzativ, ali kao da ovaj zamjeńuje cijelu rečenicu (tako u prvom primjeru ima se u misli kažeš da je toliko dobro, *a u drugome* kažu da ima mnogo): Okle može biti slo kad ti kažeš toliko dobro. Nar. prip. vuk. 208. Gdje kažu mnogo, mali koš nosi. Pravdonoša. 1852. 14. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu* kud je ńojzi kaže *znači:* kud ńojzi kaže da je kiti *ili* šalje: Te je sitnu kńigu nakitio, ne kiti je, kud je ńojzi kaže, no je kiti preko mora sineg. Nar. pjes. vuk. 2, 382.

b) kazati *znači i nutkati (zapovijedati, moliti, savjetovati, učiti itd.) te se ono na što se ko nutka stoji:*

aa) u podložnoj rečenici s konjunkcijom da, *vidi* 1. da, I, A, 2, *α*, a, *α) b) ff) u drugom dijelu str.* 174b—175a. Paša kaže da ga slidi. I. Gundulić 471. Po ovomu on hoće da kaže, jedan drugog da čovik pomaže. M. A. Reljković, sat. K8a. Nemu kńiga kaže konja da ne jaše. Nar. pjes. vuk. 1, 105. Idi kaži bratu Mustaf-agi da me nosi dvoru bijelome. 2, 341.

bb) u podložnoj rečenici s konjunkcijom neka. Neka kaže carici Milici, nek na kuli ne zatvori vrata. Nar. pjes. vuk. 2, 260. Prizvat sluge i kazaću junak neka sluge konje osedlaju. 2, 269. Veće kaži caru i carici, nek mi štogod za večeru spreme. 2, 395.

cc) u inf. Junacima kažu tanku preću presti,... devojkama kažu Budim grad zidati. Nar. pjes. vuk. 1, 218.

c. *ono što se kaže ističe se supstantivom ili samjenicom u acc. kao pravi objekat, isporedi* govoriti, I, 2, c.

a) objekat je supstantiv što znači riječi kojima se što javlja. aa) objekat je riječ *ili* riječi. Da ti kažem do dve do tri reči. Nar. pjes. vuk. 2, 73. — *amo pripadaju i ovi primjeri u kojima osim nominalnoga objekta ističe se i ono što se govori onako kao što se misli da se govori* (oratio recta, *vidi* a). On đevojci pr'jeke r'ječi kaže: ‚Kučko jedna, a ne kćeri moja!...' Nar. pjes. vuk. 2, 381. Sva družina jednu riječ kažu: ‚Dobre dođe, dijete Maksime!' 2, 549. Jošte, braćo, da vam riječ kažem: ‚Izvadite drvene čuture'. 4, 186. — *i ovi primjeri amo pripadaju, jer uz* jednu, drugu *ima se od prilike u misli* riječ. Čuti, babo, da ti jednu kažem. M. A. Reljković, sat. D6a. No sam čuo đe mi drugu kažu. Nar. pjes. vuk. 4, 164. — *bb) objekat je* pjesma. Kolom igra, kolu pjesmu kaže. Nar. pjes. vuk. 3, 491. — *cc) objekat je* glas *(vidi* glas, f), haber. Dobre glasove kazaše. Mon. serb. 319. (1423). Jeda bih sad našla, tko će glas kazati. M. Držić 476. Kazaše mu sle glase. And. Kačić, kor. 248. Radi bismo dobre kazat glase. Nar. pjes. vuk. 4, 166. Evo ću ti dobre kazat glase. Osvetn. 8, 88. — Da i ńima air aber kaže. Nar. pjes. vuk. 4, 348. — *dd) objekat je* ime. Al' joj ne znam kazati imena. M. A. Reljković, sat. D4a.

b) objekat je supstantiv kojijem se više ili manje poznaje smisao ili dajbudi koja osobina (n. p. jeli istina ili nije) onoga što se govori.

aa) objekat je istina. Da kažem ovu istinu s svidoci osobitimi. P. Radovčić, nač. 84.

bb) objekat je supstantiv kojijem se javlja što se drugom želi, n. p. pozdrav, blagoslov. Da joj kažem od cara pozdravlje. Nar. pjes. vuk. 2, 56. Kaže joj on pozdrav od meseca i mesečeve majke. Nar. prip. vil. 1867. 288. — Kaži ńemu od mene blagosov, nek da barjak kome ńemu drago. Nar. pjes. vuk. 2, 289.

cc) objekat je događaj ili uopće nešto što je bilo ili što biva ili što će biti, te kazati *znači od prilike što i* pripovijedati. Prvo nesrićne, drugo srićne kaže svim događaje. P. Knežević, živ. 60. Potanko kaza vas događaj. M. Zoričić, src. 41. U kratko vas događaj kazati imam. And. Kačić, kor. 18. U kratko tribuje kazati nike događaje. 248. — Odgovoriše mu da oni san iztomačiti ne mogu, ako im ga ne kaže. 288. Oni sanak svojoj gospi kaže. Nar. pjes. vuk. 4, 84. Nemoj sanak u vojsku kazati. Ogled. sr. 46. Kako lijepo kaza san. Đ. Daničić, 1mojs. 40, 16. — Koje sveto pismo imenuje i u kratko ńihova junaštva kaže. And. Kačić, kor. 214. — Majke nemam da joj jade kažem. Nar. pjes. vuk. 1, 225. Kaže jade tastu na uranku, kako su mu dvori poharani... *(isporedi* b, *a) bb)).* 2, 268. — Kńige kažu muke svakojake. Osvetn. 2, 93. — Stan'te, braćo, da vi čudo kažem. Nar. pjes. vuk. 2, 51. — Ta kakva mi nečoveštva kažeš? 2, 355. — Slavu našu jedan drugom kaže. M. A. Reljković, sat. K6b. — Jakov sveti kažući im srčbu Božju koja imadjaše doći. S. Margitić, fal. 129. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu je uprav objekat samjenica* ju, *ali ova samjenuje riječi* čest i sriću: Ako ću ti bez varčice čest i sriću kazivati, takom mi se majkom zvati! moja gospo i carice. što li voliš, da t' ju kažu, prvo ner mi dar pokloniš. M. Pelegrinović 168.

dd) kad je objekat grijeh, *često je značenje kao kod* ispovijedati. Kazaću prez me usti suproć meni grijeh moj Bogu. I. Gundulić 195. Koji ne more da kaže svoji griha. M. Dobretić 95. *ali tako nije u ovijem primjerima gdje znači uopće javljati (isporedi i c) aa)):* Ako ti kažem grijeh, neću grješnika. Nar. posl. vuk. 9. Grijeh ti kažem, ali grješnika neću. Pravdonoša. 1852. 14.

ee) u ovakovijem primjerima kasati *znači od prilike što i* tumačiti, razlagati: Htjenje oca tvoga nebeskoga svemu svijetu kažući. A. Gučetić, ros. jes. 152. Pak ću vam sutra kasati volu Božiju. And. Kačić, kor. 97. — Štijući mu svete pismo i kažeći mu otajstva svete vire. Ant. Kadčić 8. — Kasao sam ti uzrok. M. A. Reljković, sat. B1b. — Ni Fortisu nijesu znali kazati pravo značeńe ovoga stiha. Vuk, nar. pjes. 3, 529. — Zakoni koje kasa Mojsije sinovima Izrailjevim. Đ. Daničić, 5mojs. 4, 45. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu su dvije osobite stvari: jedna što subjekat nije čeljade, druga što se riječi* nauk *dodaje podložna rečenica (kao kod* b, *b)).* Koja *(narav)* virno nauk kaže, nek se Bogu svak podlaže. V. Došen 188b.

c) objekat je čeljade ili mjesno ime.

aa) kad je objekat čeljade, značeńe može biti: javljati na sudu, tužiti, pa i izdavati. Ako ga pita, budi mu dlžen povidati, gdo ga je kasal. Stat. krč. ark. 2, 292. (1862). Koji ne kaže zla čovjeka, uči ga zlo činiti. Zborn 3a. Kažite nam onoga lažca. A. Kanižlić, kam. 8. Koji bi znali toga ubojicu a ne bi ga kasali. M. Dobretić 120. Ona mlada muku podnošaše, ali braće kasat ne hoćaše. Nar. pjes. vuk. 4, 101. Drugi *(dukat)* daće, da je ne kažete. Nar. pjes. vil. 1866. 710.

bb) značeńe može biti: govoriti o kome, o čemu (objektu), spominati, isticati. aaa) objekat je neko čeljade. No se jesam, brate, ražljutila, što mi kažeš Reju krilatoga. Nar. pjes. vuk. 2, 289. Što mi kažeš Babića Gašara? triput sam mu dohodio kuli! 4, 44. A vojvodo, luda ti te načoh! što mi braću Moračane kažeš? 4, 323. — *amo pripada i ovaj primjer u kojemu* kuća *znači porodicu, obitelj, dakle nekoliko čeljadi.* Što mi kažeš kuću Petrovića . . . čula jesam đe govore ljudi, dobro stoji kuća Petrovića. Nar. pjes. vuk. 3, 475. — *bbb) objekat je neko mjesto kao u ovom primjeru (u trećem stihu):* Ne bojim se nikoga do Boga ni na zemlji kakoga junaka, do što kažu Srijem zemlju ravnu i u ńemu selo Kupinovo, a u selu Zmaj-despota Vuka, ńega s' bojim na zemlji junaka. Nar. pjes. vuk. 2, 257 —258.

cc) u ovom primjeru u kojemu je objekat neko mjesto kasati *znači: javljati gdje je ono (riječima, čim se razlikuje od značeńa kod* 2): ‚Već mi kaži Arapove dvore, gdi su dvori Arapina crna?'... ‚A što pitaš Arapove dvore?' Nar. pjes. vuk. 419—420.

d) kad ima više objekata, značeńe može biti kao nabrajati poimence. Ostali, koje kasati jest pridugo. A. Kanižlić, kam. 29. Stani malo da ti kažem pravo sve vojvode i gradove redom. Nar. pjes. vuk. 3, 53. Jedna četa, tri su harambaše, sva tri ću ti po imenu kasat. 3, 142.

e) osim objekta ima adverb ili drugijeh riječi kojima se javlja gdje je objekat (mjesto, društvo itd.). objekat može biti čeljade i što drugo.

aa) ima mjesni adverb ili nekoliko riječi (n. p. supstantiv u loc. s prijedlogom u) *kojima se pokazuje mjesto.* Tu bogov jelinskih ne najdoh i tu ih Jeleni kažu. Aleks. jag. star. 3, 284. Ovde nama kažu momu neudatu. Nar. pjes. vuk. 1, 98. Ovde nama kažu dvore po naj bolje . . . i u ńima kažu tri zlatne trpeze. 1, 106—107. Tam' ga kažu i oženio se. 1, 168. No ga pita ćiriźija Rade: ‚A tako ti, dijete Jovane! đe je tvoja ostarala majka?' Jovan majku u pećinu kaže. 2, 80. Naj poslije kasaše mi Marka u Prilipu gradu bijelome. 2, 394. Nema ovđe Srba Radosava, već ga kažu u Vidinu gradu. 2, 448. Mišice im i desnice ruke kô u diva što za gorom kažu. Osvetn. 2, 100.

bb) mjesto se nasnačuje supstantivom što znači čeljade, koje stoji u gen. s prijedlogom u *ili u loc. s prijedlogom* na. Nije meni moje majke žao, u mog dragog bolu majku kažu. Nar. pjes. vuk. 1, 25. U Jova mi dosta roda kažu. 1, 41. U gospođe majke lepu ćerku kažu. 1, 356. U popove ćerce crne mi oke kažu. 1, 357. — Na tebi kažu tri mane. 1, 391.

cc) s prijedlogom s i instrumentalom (čim se pokazuje društvo). Sa ńim kažu trideset topova. Nar. pjes. vuk. 4, 177.

f) objekat je samjenica ili adjektiv srednjega roda, isporedi govoriti, I, 2, c, *c), n. p.:*

aa) što *u pitanu. aaa) u pravom pitanu.* Što će kasati rod nesretne đevojke i naš? Vuk, dan. 2, 141. — *bbb) pitanje je u podložnoj rečenici.* Macedońane uprašahu ga, ča pismo kaže. Aleks. jag. star. 3, 278. Uzmi, kneže, knige carostavne, te mi gledaj što nam knige kažu. 2, 201. Kada viđe što mu knjiga kaže. 2, 253. A kad bijelu knjigu progledao, pa vidio šta mu pusta kaže. Osvetn. 3, 18.

bb) što *relativno.* Istina je baš što ljudi kažu. Nar. pjes. vuk. 1, 234. On ne sluša što mu knjiga kaže. 1, 556. Kod gdjekojih sam *(pjesama)* namašno izostavio što bi valalo kasati. Vuk, nar. pjes. 1, x. Još nam reci što ti znaće kaže. Osvetn. 1, 64. — *U ovom primjeru osim objekta ima supstantiv u acc. s prijedlogom* na, *te* kasati što na koga *znači:* tužiti ga, potvarati ga: Nij' istina što na dete kažeš. Nar. pjes. vuk. 2, 161. — *U ovom primjeru* kasati *s dativom kao da ima osobito značeńe: odrediti, odsuditi:* Da se sudomu ispravi, da što sudu kaže kraljevstvu mi, budi kraljevstvu mi, a što vamu pokaže, to vamu. Mon. serb. 46. (1254).

cc) što *indef.*, štogod, ńešto *itd.* Jeda što za koga *(vidi* e, *b))* budu nam kasati. N Naljeković 1, 235. Znaš li štogod za Hajkunu kasat? Nar. pjes. vuk. 3, 181. Imam ti nešto kasati. Vuk, luk. 7, 40.

dd) ovo, to. Ova ja brez stida ne kažem i ne spominam. A. Kanižlić, kam. 261. Ovo kasa jednome misniku. M. Zoričić, src. 174. Neg' mi samo ova kaži brez vrtenja i brez laži. V. Došen 202a. — A ni tebi neće biti dobro, to ti kažem ja, moj dragi pobro. M. A. Reljković, sat. C3a. — *U ovijem se primjerima dodaje k* ovo *i ono što znači:* Sitna knjiga ńojsi ovo kaže: ‚Stupi meni, moja mila majko!...' *(isporedi* a, *a)).* Nar. pjes. vuk. 1, 257. Jošte, braćo, da vam ovo kažem: koji bi što u boju dobio . . . *(isporedi* b, *a) cc)).* 4, 252. — *I ovakovi primjeri u kojima je što u drugoj (relativnoj) rečenici mogli bi spadati amo jer se može imati u misli* ono što: Ja što znado kasa i upisa. Norini 87.

ee) sve. Ovoj ti do dlake pravedno sve kažu. N. Naljeković 1, 231. Nu sve mi pravo kaž'. 1, 276. Sve ću tebi kasat od istine. Nar. pjes. vuk. 4, 279. *uz* sve *može se dodati i ono što se govori, n. p.: aaa) vidi* a, *a).* Sve mu, što je, po istini kasa: ‚Iskoči mi iz ruke dijete...' Nar. pjes. vuk. 2, 20. Todor ńemu sve po redu kaže: ‚Viđeh, care, i prstenovah je'. 2, 134. — *bbb)*

us sve ima relativna rečenica (moglo bi se shvatiti i kao da je interogativna prema b, *a) bb)).* Sve mu kasa što je i kako je. Nar. pjes. vuk. 2, 214. Sve mu kasa, kako kraju kaže. 2, 882. Sve mu kasa od kraja do konca, od šta mlada bježi u jezero. 2, 894.

g) vidi a, *c).*

d. *s* kazati *imaju dva akuzativa: jedan kao objekat, drugi kao njegov predikat. isporedi* govoriti, I, 2, d. Odrišuju te, rasumi se, odrišena te kažu. Naručn. 91ᵃ. Aleksandra hvaljahu mnogo i vojsku njegovu kasahu silnu. Aleks. jag. star. 3, 260. Mudra mi ga kažu i smisalna. 271. Gdi prave i kažu novi svit toko lip. Đ. Baraković, vil. 87. Il' rđav svoj rod kažeš, il' se ružiš, kada lažeš. V. Došen 82ᵃ. Trećega pismo sveto kaže Semu imenom. And. Kačić, kor. 214. Kakvu njemu staru majku kažu. Nar. pjes. vuk. 1, 552. I u Leke čudno čudo kažu, čudno čudo, Rosandu đevojku. *(vidi* c, *c) bb)).* 2, 226. Jer ga kažu odviše junaka. 3, 307. — *Može amo pripadati i ovaj primjer u kojemu predikat nije u akuzativu nego u instrumentalu:* Gospođom svim bogatom tebe kažu nad sve ine. I. Gundulić 357. — *Također bi mogli amo pripadati i ovakovi primjeri u kojima ima adverb mj. predikata:* Jeli lijep koliko ga kažu ... On je ljepši nego li ga kažu. Nar. pjes. vuk. 1, 9. *i ovaj u kojemu je mj. drugoga akuzativa prijedlog* za *s acc.:* Valah jesi za koga te kažu. *(vidi* e, *c)).* Pjev. crn. 291ᵃ.

e. *bez objekta, ali se ima u misli.*

a) uopće kao govoriti, pripovijedati, *a, ako je pf.,* reći, pripovidjeti. Nē znalo carstvo mi, ni mi ste kazali. Mon. serb. 175. (1356—1357). Ono Gospod bolje zna nego oni što kažu. Nar. pjes. vuk. 1, 182. Ja ne znadem bilja od omraze, a i da znam, ne bih ti kazala. 2, 15. Za Bosnu i za Dalmaciju današńu otari usta, kasa' sam ti. M. Pavlinović, razg. 29. A da pitaš šta su zadobili, ne bi znali kazati ti sami. Osvetn. 3, 164.

b) javiti, od prilike kao tužiti *(u oba primjera čini se da je pf.).* Stado kasa svojemu pastiru, pastir kasa na putu putniku, putnik kasa na vodi vozaru ... Nar. pjes. vuk. 1, 324. Zlotvor će nas videti, majci će nam kazati, majka će nas karati. 1, 488.

c) u prijetńi, kao da znači: reći što neugodno ili prekoriti, pa i koje slo uraditi. Kad se vrate, mi ćemo im kazat! Nar. pjes. juk. 317.

d) s nekijem prijedlozima znači govoriti, pripovijedati, te premda se ne ističe što se govori, javlja se o čemu se govori, isporedi govoriti, I, 1, b, *b). ono o čemu se govori može biti: aa) u loc. s prijedlogom* o. Pismo tu najde ko o smrti njegovi kazaše. Aleks. jag. star. 3, 287. — *bb) u gen. s prijedlogom* od *(u pisaca, vidi kod* od). Kad od bojnijeh kasat zgoda poklisar se carski uputi. I. Gundulić 321. Meni 'e htio kasat tvoje od slobodi. J. Kavańin 179ᵃ. Ti od smrti mudro kažeš. V. Došen 183ᵃ. — *cc) u acc. s prijedlogom* za *(značenje može biti javljati, javiti).* Kasa ni za jednu rabotu. Spom. sr. 1, 84. (1401). Na riječi kasa za armadu neprijateljsku. Starine. 11, 81. (1606). Šta bi dala da ti za ńi kažem? Nar. pjes. vuk. 1, 218. Naš narod ne bi hajduka izdao niti za njega kazao. V. Bogišić, zborn. 611.

e) s adverbom ili s nekoliko riječi koje vrijede kao adverb. aa) vrlo često je adverb pravo. I prem mnogu da did laže, baba veli: ‚Pravo kaže'. V. Došen 165ᵇ. Kazat pravo nitko mi ne smeta. And. Kačić, razgov. 18ᵇ. Kad me pitaš, pravo ću ti kazat. Nar. pjes. vuk. 1, 40. Kaži pravo, kraljice gospojo! kaži pravo, što ću te pitati, kaži pravo, tako bila zdravo! 1, 443. Kad pitate, da vam pravo kažem. 2, 8. Lagat nemoj, veće pravo kaži. 3, 116. — *amo mogu pripadati i ovaki primjeri:* Ne šalim se, po istinu kažem. Nar. pjes. vuk. 3, 175. Sletiše se Turci k Ciganinu: ‚Mrijećeš, brate, kaži po istini'. Osvetn. 4, 43. *i ovaj primjer u kojem je* krivo *protivno adverbu* pravo: Vini mi se na gndalo, vilo, ter ne bi l' mi ne kasala krivo. Osvetn. 1, 1. — *bb)* u oči. Da mi u oči kažeš. S. Ljubiša, prip. 171. — *cc) adverb je uopće relativno* kako (jakože, kao, kao što), *ili tako itd.* Sazida crikav jakože zlatije versi kažut. Š. Kožičić 12ᵃ. Kako mejniki kažu. Mon. croat. 277. (1576). Kako kaže pismo i kronike. M. A. Reljković, sat. B4ᵇ. Pače, ko Seneka dobro kaže, prigodi se, da ista nesreća mati bude dobre sreće. B. Zuzeri 19. Kolač, ili, kao što ondje kažu, somun. Vuk, nar. pjes. 1, xi. I nasta sedam godina gladnijeh kao što je Josif naprijed kazao. Đ. Daničić, 1moje. 41, 54 — Tako, reko, srdan kaže. V. Došen 195ᵃ.

f) vidi i a, *b) i* b, *a) cc).*

g) vidi kazivati, 1, a *pri kraju.*

2. monstrare, ostendere, patefacere, *javljati (rijetko pf.: javiti) ne riječima ili ne samo riječima. — Ovo je značenje obićnije po zapadnijem krajevima, isporedi i značenje u novoslovenskom jeziku.*

a. *objekat je u akuzativu.*

a) subjekat tjelesnijem micanjem ili migom javlja gdje je nešto tjelesno (objekat) što nije kod njega nego u većoj ili manjoj daljini.

aa) uopće. Poče nam meje stare kazati. Mon. croat. 211. (1521). Vila druga kažući joj pastijera drugoga koji iside. N. Naljeśković 1, 209. Kažu Srbli i Bugari bistre vode sedam vrela. I. Gundulić 312. Valerijan govori cesaru, kažući Sista. P. Hektorović (?) 102. Lovrinac kažuć uboge cesaru govori. 131. Što je kazat po komorah tkane kraje na oborah. J. Kavańin 28ᵃ. I kaže njemu kraljestvo svoje. J. Banovac, blagosov. 192. Evo ću vam ńi kasati. F. Lastrić, test. 120ᵇ. Kaž' mi, reče, službice, ti kladenac hladne vode. Nar. pjes. bog. 96. Do tri ću ti bilja kasat. Nar. pjes. vuk. 1, 182. Već mi kažte visoke čardake. 1, 615. No ja tražim silna Vlah-Aliju ... kaži mene, starišu dervišu, kaži mene moga dušmanina. 2, 276. Kažite mi vrata na tavnici. 2, 528. Vodi Turke da im vodu kaže. 3, 336.

bb) ističe se da subjekat javlja ono nešto ili mjesto gdje je, prušajući put onoga ruku ili prst (obično kašiput), te ruka ili prst stoji u instrumentalu. gdjegdje kazati prstom *može imati neko mrsko značenje kao obraćati pažńu na nekoga u rugu ili prezirańu.* Desnom kažuć rajska vrata. J. Kavańin 495ᵇ. — Kažući ga prstom. Korizm. 18ᵃ. Vidjevši Isusa i prstom ga kažući. M. Divković, bes. 13ᵇ. Ku svak prstom kaže. P. Kanavelić, iv. 196. Prstom kažući mnogo od onesih. A. d. Bella, razgov. 154. Biće ukazan od svakoga tko svakoga prstom kaže. (Z). Prstom ga kažu. (Z). Poslov. danič.

cc) često se govori: kazati put *u pravom i u metaforičkom smislu, te kod toga mogu biti dva značenja: pokazivati put migom, ili voditi i pratiti cijelijem putem, ali je teško razabrati u primjerima, jeli jedno ili drugo značenje.* Ima voditelja ki njemu put kaže. Korizm. 88ᵃ. Sam ti muž kaže put, ne ričmi neg dili. H. Lucić 195. A kljenit pak tomu, ki vida ne ima, da dobro it može, kaže put očima. D. Ranina 107ᵃ. Kaži mi put, kuda u pećinu ovu vhode. Aleks. jag.

star. 8, 304. Veleći mu: ‚Zapovijeda', ...kud li *(ću)* kazat put naprijeda nedobitnoj tvojoj sili?' I. Gundulić 418 Put kažući mu Bog. F. Glavinić, cvit. 76b. Pogane tiraše, a krščenikom put kazaše. 104b. Podo im je i prut zlatni i lis, ki će kroz smetena mjesta ńimi put kazati. Ġ. Palmotić 2, 416. Kaže put koji peļa na oni konac. P. Radovčić, nač. 20. Kako ćeš da ti kaže put od spaseńa? M. Zoričić, osm. 188. Kroz tolika tvoja sniživańa put mi kažeš i ravniš. I. M. Mattei 290. — *amo pripadaju i ovakovi primjeri:* Kažite nam stasice do te svete vodice. Nar. pjes. vuk. 1, 186. Kažite mi druma Smederevska. 2, 492.

b) objekat je ńešto tjelesno kod samoga subjekta.

aa) subjekat nosi uza se ili drži kod sebe objekat, te čini da se vidi ili otkrivajući ga ili prušajući ga. Kažuće nama poveļe i zapise. Mon. serb 448. (1451). Kažeć knigu jednu. Š. Kožičić 32b. Pride Juraj kažeći niki list. Mon. croat. 202. (1513). Ne kažem ja moju *(mačinu)*, neg' kad se škrimamo. M. Držić 44. Ova korijenja, moje lijeke, tuka na putu, gdi svak prohodi, ne mogu kazati. 169. Kažući *(paša)* u ńoj *(ruci)* svemu puku carski u zlatu lis poslani. I. Gundulić 426. Jednom kazat kruh a drugom štap. (D). Poslov. danič. I kažu im britke mače *(vitezi)* priteć. V. Došen 125b. Nuder kaži krunu pozlaćenu koju ti je care sakovao, postavi je na glavu vitežku. And. Kačić, razg. 120b.

bb) objekat je ńešto što subjekat ima u sebi ili na sebi. aaa) subjekat je čeļade ili drugo što živo, a objekat tijelo ńegovo ili dio ńegova tijela ili ńešto što ima na tijelu. Kažući ruke za zlamenje. Transit. 21. Ubogi jedan, napol rasdrt, golotu kažući svoju. F. Glavinić, cvit. 869a. Ištom kažeš crne zube. (D). Poslov. danič. Svoe biljege kažuć svima. J. Kavańin 283a. Čemu je kazat ranu, kad neć da ti ju liječi? (Z). Poslov. danič. Zove k sebi bratju redovnike, kaže im ruku. M. Zoričić, src. 53. Tebi rane moje kažem. Pisanica. 81. Lijepa ti je Zrnićeva Jele, kad obuče svilen kavad na se, i podvije pod obrve vlase, i kad kaže dv'je jabuke slatne! Nar. pjes. herc. vuk. 21. I ne čini ńemu službovańa, veće da mu prazne dlane kaže. Osvetn. 8, 15. — kazati zube *može se reći u prenesenom snaćenu: oprećivati se silom, braniti se, i ļutiti se (kao pas):* Pole i Dujam zube kaza, kada turske pse upaza. J. Kavańin 322a. Kazati zube ‚mostrare i denti, far fronte' ‚aciem ostendere'. A. d. Bella, rječn. 500a. — *bbb) objekat je dio od tijela (lice, srce, prsi), ali se shvaća u metaforičkom smislu i ima svagda usa se pridjev. lice, obraz.* Moj poraz taj vil da bi znala, veseli svoj obraz ne bi mi kazala. H. Lucić 201, Dubrava se sva smirila i veselo kaže lice. Ġ. Palmotić 1, 69. Svi stupaju s mnozijem mirom, svi veselo kažu lice. 2, 268. — Kô ćeš vedro kazat lice čuvši ove čestitosti. 1, 403. — Kadano čovik neveseo obraz kaže. M. Divković, bes. 648b. — Što dreselo kažeš lice? za što tako žalosna si? Ġ. Palmotić 2, 232. — Ah, neumrli vitezovi, smione obraze kasahote podnoseći ljetna sunca, zimne mraze. I. Gundulić 288. — Svit privarļiv obraz kaže. A. Georgiceo, pril. 15. — *poyled.* Kaže joj pogled pun milosti. I. Gundulić 461. — *srce.* Srce kažuć kripko i jako gusarom ćeš poći riti. Ġ. Palmotić 1, 304. I kažući srce jako ove riječi ćaću reče. 1, 372. Da su iz rana tebi tako bojni trudi omilili i da kažeš srce jako. 2, 145. Smiono srce i veliko nastoj kazat posred boja. 2, 87. — On kažuć srce opeta oštra od noža nemilije. 1, 179. — *prsi.* O Rumenko ma ļubļena, čemu sama ti... od kamena kažeš prsi, kriješ rajsku tvu lipotu? I. Gundulić 352. — *ccc) subjekat je što neživo, te se u prenesenom smislu govori da javļa koji dio sama sebe, n. p.:* Ah! tako vam sveđ kasale zvijezde čestit zrak veseli! I. Gundulić 81. A veselo sunce kaže, sred oblaka kad se skriva, zrake svoje vele draže. Ġ. Palmotić 1, 15. Misečina svitlost kaže rad nisina. V. Došen 29b. Neka sunce svitlost kaže. 198a. — Navi ter galije sva jidra kasaše. Oliva. 56. — U vrtlu raja zemaļskoga kasaše jedna voćka na svojim granami mirisnu jabuku. J. Banovac, pripov. 67. — *ddd) govori se da srcalo (ogledalo) kaže ono što se na ńemu vidi.* Kako srcalo koje kaže nadvor onoj što nije unutra. Zborn. 24b. Ogledalo koje bi kasalo sve kolike stvari. A. Kanižlić, utoč. 21. — *na sličan se način može kasati o slici (u jedinom primjeru o tikvici na kojoj je što uresano).* Taj moja s dvora, vidiš, događaj nova tikvica kaže. M. Katančić 47. — *mogao bi amo pripadati i ovaj primjer u kojemu bi prema predašńima* kasati *bilo u prenesenom smislu (isporedi i c) aa)):* Zaman mrke usukuje brke, kad mu bojaz oči kažu puste. Osvetn. 1, 66.

c) subjekat je čeļade (ili što se metaforički misli kao čeļade), a objekat je ńegovo duševno stańe ili djelo (uopće); glagol u prenesenom smislu znači: javļati, očitovati.

aa) objekat je duševno stańe, n. p.: ļubav, prijazan, dobrohotnost, vjernost. Blsečani mojim kmetom kažu tu ļubav susedsku i tu prijazan. Mon. croat. 5. (1275 *prepis.* 1546). I bliźnici koji ļubav mi kazaše. N. Dimitrović 68. Ļubav i vjeru, koju mi kazaše jutroska u lugu. N. Naļešković 1, 192. Ako t' u čem ļubav *(ja)* kažu i ti je meni kažeš... D. Rańina 104b. Koji kaže ļubav ocu. B. Kašić, src. 56. Riječima tva se mlados kasat sili ļubav. Ġ. Palmotić 1, 128. Dikla meni kaže i nosi ļubav mnogu. 1, 300. Sada kažeš, sada hiniš, sad pokrivaš ļubav tvoju. 2, 214. Svojijem slugam ļubļenima on ovako ļubav kaže. P. Kanavelić, iv. 49. Ļubav velu vrh nas kažeš. P. Radovčić, nač. 561. Oni koji vam kažu veću ļubav i prijazan, naj prvi vas će ostaviti. A. d. Bella, razgov. 231. I ne samo kaže ovu vjernos, ovu ļubav. Đ. Bašić 11. Ļubav koju kaže ovčicam. 66. Isus kaže ļubav moleći za svoje neprijateļe. L. Radić 61. Nije *(dosta)* nego je trijeba tu ļubav kazat u djelu. T. Ivanović, nauk. 29. Ti sad kažeš prema iskrńemu dobrohotnos i ļubav. A. Kalić 150. — *dobra voļa.* Ter mi kažu dobru voļu. Đ. Baraković, drag. 357. — *milost, blagost.* Bog kaže i čini milost s dušami. Korizm. 20b. Djelim milosnimi ļubiš kazat blagos tvoju. I. Đorđić, salt. 289. — *harnost i neharnost* Harnost koju mi kaže on radi zajma. B. Kašić, src. 87. Harnos, ku vrijednomu Matijašu kaže i čini. Ġ. Palmotić 1, 315. Tako l' kažeš harnost svoju? P. Knežević, muk. 18. Ki neharnost Bogu kažu. J. Kavańin 13a. — *srđba.* Nemo' kazat srđbu ogńenu vrh snižena i dobita. Ġ. Palmotić 2, 150. — *veseļe, radost, i žalost, dreseļe, bolest.* U srcu plakati a s dvora privelje drugima kazati veselje. D. Rańina 9b. Ali rados veću i dražu i veselje bes prilike u pogledijeh svojijeh kažu turske ļubi sve kolike. I. Gundulić 456. Ter kazat nadvornijem načinom rados unutrńu srca ļubežļiva. Đ. Bašić 240. Osta sam i kaže dreselje. M. Vetranić 2, 224. Er prid ńim ne htješe tuj žalos kasati. N. Naļešković 1, 128. Kaži gorke svak žalosti. Ġ. Palmotić 1, 54. Nu u jeci i janku tužno srca

i bez glasa kaže boles. I. V. Bunić, mand. 16. Da susrete nas na putu, te da kaže žalost ļutu. V. Došen 48b. — *(u ovom se primjeru shvaća narav kao da je čeļade):* Narav oda svud veselje kazaše. M. Držić 25. — *ponisnost.* Oni slavi Gospodina i ponisnost svoju kaže. V. Došen 172a. — *krepost.* Većma svijesti nego rukom svoju kripos kazat ima. Ġ. Palmotić 2, 117. Sad je vrijeme, sad potreba, vašu kripos da kažete. 3, 10a. — *plemstvo.* Plemstvo stupom njeka *(vila)* kaže. P. Sorkočević 575b. — *sila.* Onda kažu bisnu silu *(Turci)*, radeć potrt vojsku cilu. V. Došen 184b. — *pitomština.* Kažuć vam pitomštinu i u opljenju i u činu. J. Kavańin 224a. — *svijest, rasum.* Svijes vječnoga punu znańa i moj vrijedni kaže Akile. Ġ. Palmotić 1, 175. Ki na vrijeme svoje trude kaže i rasum svoj istini. 2, 488. — *hitrina.* Tko je hitar kaže hitrinu u bogoļubstvu. I. Đorđić, ben. 97. — *čudenje.* I svê kažuć začudjeńe u ovaki joj način pravi. P. Sorkočević 592a. — *smeća.* Vrlinom se svud ponose *(spahije)*, u pogledu kažu smeću. I. Gundulić 824.

bb) objekat je znak duševnoga stańa. (Čovik) kaže kokoli zlamenje od skrušenja. Korizm. 88a. Svi plač kažu i cviļenje. A. Vitaļić, ost. 322.

cc) objekat je djelo, trud. Sad je brijeme kasat vrijedna tvoja dila. Ġ. Palmotić 2, 146. Ki na vrijeme svoje trude kaže. 2, 488. I poļačke cvijet mladosti ko viteške žeļan slave kaže djela sve jakosti boju slične kros zabave. P. Sorkočević 584b.

d) subjekat je čeļade, a objekat je nešto izvan njega te glagol znači očitovati, javļati, ali ne u onakom smislu kao kod a), nego u širemu (može se ovako kazati i riječima, ali značenje nije kao kod 1 *jer se ne ističu riječi, govor, nego se izriče da se kojimgod načinom čini da ko zna za objekat).*

aa) objekat je čeļade. Kaže ovdi sveti prorok dvije vrste neprijateļa. B. Zuzeri 88.

bb) objekat je molitva, čudo *ili što umno. molitva.* I ńem molbe upućuje, da ji kaže Gospodinu. P. Knežević, živ. 25. — *čudo.* Telo ńegovo po kom Bog vnoga kaže čudesa. F. Glavinić, svit. 82b. — *milost.* I neizbrojne ki milosti kaže od sgare radi tebe. A. Vitaļić, ost. 20. — *izgled.* Ah plačite daj vi sade, i kažite izglijed mili od Solima lijepe sgrade. A. Vitaļić, ost. 205. Kasati dobar izgled ‚edificare, cioè dar buon esempio' ‚virtutis exemplum praebere'. A. d. Bella, rječn. 284a. Kasaše izgled ļudem, er bivaše blag i snižen srcem. I. M. Mattei 37. — *Amo pripada i ovo:* I u smućah svijeta ovoga, jakos kažu reda svoga. J. Kavańin 384b. — *Nešto je osobito u ovom primjeru u kojemu* kasati priliku *znači pretvarati se:* Kasati priliku da ecc. ‚accennare, far vista' ‚fingo'. A. d. Bella, rječn. 13b—14a. *i ovdje je u* kazati *značenje kao hiniti:* Kazati salihnu pomńu u čemgodi ‚affettare, cioè usare soverchio studio ed artificio in qualche cosa' ‚affecto'. 42b.

e) subjekat je svjetlost ili što svijetlo, te kazati *ńekako u prenesenom smislu znači činiti da se vidi.* Žarki mjesec, noćna svijeća, kasaše mi ńih daleko. Ġ. Palmotić 1, 18.

f) subjekat je dio od odijela, koprena, što bi trebalo da što pokriva ali uprav pušta da se vidi. Bijeli velak i koprena ńe snježane prsi odijeva, tako je hitro istrižena da jih kaže a ne skriva. I. V. Bunić, mand. 5. Kaže a tanak polu gole veo prozirni prsi ohole. J. Kavańin 87a.

g) objekat je svjedoģba, *a subjekat je što umno (da je čeļade, pripadali bi primjeri pod d) bb)).* Djela, koja *(ja)* činu u ime otca moga, ona svjedočbu kažu od mene. N. Rańina 88b. joann. 10, 25. Da ńih vjera davno slidi, svjedoģbu ti kaže očitu ńe prilika. Ġ. Palmotić 2, 264.

h) i subjekat i objekat je što neživo ili umno. Prvi broj kaže ti listove. P. Posilović, nasl. xx. I vi zvijezde pune uresa kaž'te ovdeka poklon časni. A. Vitaļić, ost. 176. Rana dake telesna ranu kaže duhovnu. I. M. Mattei 16. Sve slideće prilike isto kažu. M. Zoričić, aritm. 50. Od kola matematičkoga koje kaže dobru i zlu litinu. 115.

b. us objekat ima i drugi akusativ koji je kao predikat objektu. značenje je da subjekat čini da se vidi objekat kakav je ili kakav se čini da je. isporedi i 1, d. Tve crnilo da bez sjeni ljetńe sunce kruto peče, ter te putnik na daleče strašnu inijem kaže i mijeni. I. Gundulić 90. Među svijem samo ovoga glas čovjeka kaže dobra. 561. Da je kigod slamen zadovoļan, ki ga kaže krivca. P. Radovčić, nač. 248. Oči vara'u nas zamjerjem, vesla u vodi jer slamaju, golubice lušne a perjem, premasuńem kad šetaju, kažu zlatom pokrivene, a toj nijesu neg' zasjene. J. Kavańin 491a. Šta bi dao onome junaku koji bi ti živa kaz'o Marka? Nar. pjes. vuk. 2, 408. — *Amo pripadaju i ovi primjeri u kojima predikat nije izrečen akuzativom nego drukčije:* Koli tva besida kaže te bez svijesti. F. Lukarević 11. Kasati crno za bijelo ‚mostrar lucciole per lanterne' ‚pro veris falsa demonstrare'. A. d. Bella, rječn. 444b. Kad ti je zrcalo, er te vijerno kaže, omrsnulo. B. Zuzeri 119. Ne toliko dobnijeh godina, koliko ga sijeda brada kaže. Osvetn. 7, 62.

c. *mješte objekta ima podložna rečenica s konjunkcijom* da. *podložnom se rečenicom izriče:*

a) što se javļa ne riječju nego drugako, isporedi 1. da, I, B, 1, a, *f) i g). subjekat je: aa) naj češće čeļade.* Ovaki zračan i črļen ne kaže da je lakom. M. Držić 280. Ma kasaše zdvora da bješe od toliko godišta. M. Orbin 17. Kad pravednijeh Bog udara, kaže da ih gleda i ļubi. Ġ. Palmotić 2, 144. Jeda i naprijed višńi poda kasati mi harnijem djelim da vašega čas poroda i napredak svaki želim. 2, 381. Njegda u Špańi mač udiļe svi vitezi van vadjahu, čim bi štio pop vanđiļe kažuć vjeru da brańahu. J. Kavańin 387a. I očito žderuć kažu *(proždori)*, da se pravdi ne podlažu. V. Došen 145a. — *bb) rieče što neživo ili umno.* Kada ti kesa kaže, da ti gladno jato laže. V. Došen 87b.

b) simulare, *javļati o sebi ono što nije, pretvarati se, isporedi* d, *b).* Plańi mladac i himbeni kaže da je gleda i ļubi. Ġ. Palmotić 1, 291.

c) significare, *značiti, znamenovati. subjekat je što neživo ili umno.* Čuda ka se dogodila sad i prije jesu tebi, kažu da si draga i mila bogovima. Ġ. Palmotić 2, 125. Česte suze i uzdasi i neobično tve mučańe kažu, veoma bolna da si. 2, 194. Oni rijesak na vrhu kaže da se ona riječ prodiļeno ima izrijeti. R. Gamańić B8b. Ovo čudo kaže da je od potribe križ. Ant. Kadčić 91.

d. *mješte objekta ima podložna interogativna rečenica, isporedi* 1, b, *a) bb).*

a) kazati *znači od prilike što i kod* a, *a).* Veli ńojzi Mijat harambaša: ‚Sejo moja, Ļubovića kado! kaži bratu, đe ti imaš blaga'. Nemu kada otvori komoru, u komori tri sanduka blaga. Nar. pjes. vuk. 3, 437.

b) značenje je uopće činiti da ko (u dat.) zna, javļati, dokazivati, znamenovati. (Platon) na drugom mjestu kažući *(štamparskom grješkom* kažiću) kolika se sojena činit od ńih *(spjevalaca)* ima, privodi Sokrata . . . D. Rańina vub.

Vidim, vidim gdje tvoj prvi pjenez kaže, ko se dava dobrovoljno sa svôm krvi za grad rodni svoja glava. G. Palmotić 1, 108. Niti su živine razdirajuće bile ostavile žestine svoje za vazda nego samo dok bijahu u korablji zatvorene. odkud gledajući lav tele, kurjak jaće, lisica kokoš, jastreb pile i tako od ostalije, govoraše svojim jezikom: ‚Ah zafali srići zašto smo u korablji te nas tutńa od potopa straši, inačije kasao bi ja tebi, tko sam i što sam ja'. F. Lastrić, test. 207b. Koji*(h)* jasna kaže svitlost, kolika je Božja milost. V. Došen 222a.

e. *mješte objekta ima inf.*

a) značenje je uopće javljati (nešto što jest). Jer kakono, vrijedna slavo, očima te gleda draže, prem onako srcem kaže ljubiti te vjerno i pravo. M. Pelegrinović 195. Stjepan mlađi brat us ńega kaže istakmit djelim ime. I. Gundulić 398.

b) simulare, *pokazivati kao da jest nešto što nije, pretvarati se, isporedi* b, *b).* Svaki vas kazaše ne vele umiti, ter me ste varali. P. Hektorović 44. Neg ako taj *(gospoja)* bolje umije se potajat, ter moje nevolje ne kaže ona znat. N. Naljeśković 1, 297. Oči ognjene, prsi od leda, ljubit kaže, mrzi skrovno. I. Gundulić 222. Njegda lavčić u onom lugu, kašuć lovit ina zvirja, radi lovit slobod dugu. J. Kavańin 193a.

f. *objekat nije izrečen.*

a) radi značenja vidi a, *a) bb).* Kroz onu šup, prstom kažuć, više čuvou, virit ima drug tvoj. J. Kavańin 496a. — *Amo pripada i ovo:* Kad dođoše na jamu studenu, višti Labud, kopitima kaže. Nar. pjes. vuk. 2, 84.

b) vidi a, *b) bb).* Uzdvignu lav nogu kom hramaše i poča kasati: zasva Jerolim fratre i čini lavu nogu oprati. Živ. jer. star. 1, 281.

c) subjekat je mjerilo te se ima u misli, kao objekat, mjera. Vaga koja krivo kaže. V. Došen 186a.

d) pretvarati se, vidi d, *b).* Imaš vojna usovita, kaže s tobom lijepo i dvorno, misli rotno i rogoborno. A. Čubranović 145.

e) mješte objekta stoji u jednom primjeru XVIII *vijeka prijedlog* na *s akuzativom. mislim da nije narodno.* Obazriv̀i se i prstom na me kašući. A. Kanižlić, kam. 141.

3. punire, *pedepsati, kazniti. — kao da je ovako značenje u jednom primjeru* XIII *vijeka, vidi* i III, 1, c. Da povinêmь se otcu duhovьnomu iže ny kažetь na polьzu duhovьnu. Dementijan[a] 114.

4. *vidi* III, 1, d.

II. *pasivno.*

1. *vidi* I, 1, c. Po mojemu gori kazatomu upućeńu. I. Jablanci 95. Onako kao što je kazano u predgovoru. Vuk, nar. pjes. 1, v. — *U osobitom značeńu, kao kod* I, 1, c, *e) aa).* Ako li bi ki človik kazan v saroci les sikuć. Stat. krč. ark. 2, 292. (1862). Pod penu 12 cekinih zlatih, ako bude kazan. 283. (1888). Od koga si kazan varuj se s načinom. J. Armolušić 71.

2. *vidi* I, 2, a *(osobito a) bb)).* O ńe vratih, kao pas jedan, prstom kazan i od svud gledan. I Gundulić 227. Kazan si prstom. (D). Prstom je kazan. (Z). Poslov. daničić.

III. *sa* se.

1. *pasivno.*

a. *prema* I, 1.

a) sa subjektom. subjekat je ono što je objekat kod I, 1, c, *isporedi* govoriti, II, 2, a. *primjeri su dosta rijetki. aa) subjekat je supstantiv. vaja da amo pripada ovaj primjer:* Otajstva, koja se po ńemu kažu. L. Vladmirović 86. — *ovaj primjer po svoj prilici ne pripada amo, jer* kazati *treba shvatiti ne kao* govoriti, *nego kao* javljati *uopće, ili* dokazivati, pokazivati: *(U ovomu poglavju)* kažu se kreposti ke se pristoji da ih svaka djevica vrhu podumijente od djevstva nadograd̀i. B. Gradić, djev. 68. — *bb) subjekat je samjenica.* A isto se i u knigah kaže. Osvetn. 4, 89. — *radi ovijeh primjera isporedi* I, 1, e, *d) bb):* Sve se ovo od ńe kaže, sve ovako jeli, nije li? I. Gundulić 302. To se kaže od težaka lini. M. A. Reljković, sat. G7b.

b) bez subjekta, isporedi govoriti, II, 2, b.

aa) uopće. Ama ćemo, braćo, izginuti, da se kaže u pošljedno vrime. Nar. pjes. vuk. 4, 424. Rek' bi, da je, što no se kaže... M. Pavlinović, razg. 8.

bb) prema I, 1, a *nema primjera, premda bi ih moglo biti; ovaj primjer ne pripada amo koliko ni onaj kod a) aa) istoga pisca:* U ovomu se poglavju kaže da samo djevstvo bez ostalijeh kreposti nikogar sahranit ne more. B. Gradić, djev. 68.

cc) vidi I, 1, a, *c) bb).* U govoru se kaže ‚pâs'. Vuk, nar. pjes. 1, 88. U govoru bi se kazalo... 1, 44. 2, 64. 2, 182. *i još na nekoliko mjesta.* U Srbiji i po ostalijem krajevima naroda našega kaže se ‚obediti koga'... 1, 682. U govoru se kaže ‚posjeći', a ‚posijeći' je ovdje samo da se ispuni stih. 8, 808. — *U ovom primjeru* kaže se kome *znači od prilike što i* sove se: Ja ne znam, kako se ńoj može kasati ‚djevojka', kad je bila udata. Vuk, nar. pjes. 3, 581.

b. *prema značeńu kod* I, 2.

a) subjekat je tjelesna stvar, značenje je pasivno prema I, 2, a, *a).* Ke *(kljuke)* i današńi dan u Rimu kažu se. F. Glavinić, cvit. XVIII.

b) subjekat je što duševno ili umno, a značenje je da se može posnati. Boga svemogućtvo kaže se u stvorenju ńegovomu. F. Glavinić, cvit. 1b. Junačke se hrabrenosti kažu stvorom, ne riječima. G. Palmotić 2, 856. Zašto nije prave ljubavi, ako se ne kaže u djelima? I. A. Nenadić, nauk. 87. Eh, ljubav kaže se djelima. I. M. Mattei 10.

c) u jednom primjeru subjekat je čeljade, a ima još i predikat u nominativu, te je smisao da se o subjektu misli da je onaki. Zajer imat pravda neće da se krivac pod mač meće... i vrime je od milosti da se mrsnu krivcu prosti, i pokoran da se pasi da pedepsan ne odlasi? a pokoran svak se kaže, koji sudca mitom maže. V. Došen 170a.

d) vidi kod a, *a) aa) na kraju i kod* a, *b) bb).*

c. puniri, *biti pedepsan, vidi* I, 8. — *U spomenicima* XIV *vijeka.* Da kažetь se po zakonu svetyhь otьcь. Zak. duš. pam. šaf. 29. Da se kažutь, ruce da imь se otsêkutь. 40. Da se kažetь jako tatь i husarь. 41. Da se kaže kako nevêrnikь. Mon. serb. 168. (1360).

d. moneri, *kao dobivati opomenu sa svoje ponašańe po pedepsi koja je drugoga snašla. — Ovako značenje vaja da je postalo od starijega što se nalazi još u češkom i poljskom jeziku* (‚concionari' ‚predigen'). — *U nekijem spomenicima iz početka* XV *vijeka.* Terь ihь hoćemo takoj pedepsati da drugovicь takosi ne smeju učiniti i da se ńimi drugi kažu. Spom. sr. 1, 28. (1400). Hoćemo ihь tako pedepsatь da se množi ńimi kažu. 1, 31. (1400). Da se pedepьsa takosi da se ńimь mnosi kažu. 1, 32. (1400). Pedepьsaj ga gospodьstvo ti takovêmь načinomь da se drugi ńimь kažu i da ne smêju takove rêči među prijatelje unositi. 1, 35. (1401). Toj vidêvь drugi se budu ńimь kasati i ne smêtь takova učiniti. 1, 113. (1412).

2. ***refleksivno.*** — ***Između rječnika u Mikaljinu*** (**kazati se, to jest činiti se ne znati, ne viditi al' ne čuti ‚simulo, dissimulo'; kazat se junak ‚praebere, ostendere, praestare se virum'**), ***u Belinu*** (**kazati se prijatelj ‚far l' amico o dell' amico' ‚amicum agere' 308ª**), ***u Bjelostjenčevu*** (**kažem se, kazati se, ili činim se kak da bi nikaj ne znal, ne videl, ne čul ‚simulo me non scire, videre, audire, dissimulo, ostento me'**), ***u Jambrešićevu*** (**kažem se kak da bi ništar ne bil videl, čul ‚simulo, dissimulo'**), ***u Stulićevu*** (**kazati se, to jest činiti se ne znati, ne vidjeti ili ne čuti ‚fingere, simulare, dissimulare'**).

a. prema značenju kod **I, 1,** ***znači da subjekat javi ili javlja (riječima) ko je, što je, kakav je, otkuda je itd.*** Na tvoje me ime prevario: ne kaže se Golotrbe Ivo, već se kaže od Barata Mujo. Nar. pjes. vuk. 3, 101. Ti se, bego, dobri junak kažeš, i još fališ Kolašinske Turke. 4, 314. — Kako li se po imenu kažeš? Nar. pjes. stojad. 2, 45. — Pitaju ga kićeni svatovi: ‚Otkud ideš, mlađano Bugarče?' Miloš im se iz daleka kaže. Nar. pjes. vuk. 2, 189. — Kaži mi se, nesnana katano! Nar. pjes. juk. 108. Kad dođe na vrata, onde ga zaustavi straža i zapita ko je i od kuda je, pa pošto se on kaže, otidu te jave carici. Nar. prip. vuk. 24. On se ne htedne odmah pokazati, ali kad ga salete da se kaže, jer valja pred cara da ide, on ne imadne kud nego im pripovedi sve šta je bilo. ² 244. — Kaži mi se ko si i okle si. Pjev. crn. 7ª. Stevan se kaza, koji je i od kuda. S. Ljubiša, prip. 80. — ***Mogu se dodati i riječi kojima se kaže, i to onako kao što sam govori*** (oratio recta) ***ili podložnom rečenicom*** (oratio obliqua). Ti se kaži zemlje Karavlaške: ‚Služio sam bega Radul-bega . . .' Nar. pjes. vuk. 2, 189. Rade im se iz daleka kaže: ‚Ja sam junak iz Dobuja grada'. 3, 251. — I odmah propita, jeli mu mati živa, pa pošto mu kažu da jest, čini je k sebe dobaviti, i kaže joj se, da je on nesin sin. Nar. prip. vrč. 94. Što se kazao da je Nemac. S. Tekelija. let. 119, 27. Kad dođeš u Amerike, pa se kažeš da si Slavjan. M. Pavlinović, razg. 5.

b. ***prema značenju kod*** **I, 2,** ***javljati se, pokazivati se itd.***

a) apparere, conspici, prodire, izlaziti na vidjelo, javljati se, pokazivati se svakome ili kome (ako je subjekat prije onoga bio sakriven ili je uopće bio na mjestu gdje se nije mogao vidjeti ili se po svoj naravi, kao n. p. duh, nije mogao vidjeti).

aa) subjekat je čeljade. Dug red mladih pak djetića s razlicijem se dari kaže. I. Gundulić 425. Velike se vojske dvije vrhu ravna kažu polja kraj prostrane Bogdanije. 484. Ki si ti u toj špilji, kaži mi se. F. Glavinić, cvit. 238ª. Jedva se kaže u crkvi ona žena u boljih haljinah obučena, a udiše se sudi da ona haljina jest plata časti prodane. A. d. Bella, razgov. 20. Melo vladalac ne smijaše vele prid pukom kazati se. B. Zuzeri 398. Luka se nije smio nikomu kazati, jer je bio maloljet. M. Pavlinović, rad. 49. — ***Osobito je značenje u ovakovijem primjerima:*** Ako se je Bog kazal Mojsêju. Korizm. 41ª. Vnogim vnogo krat duše izhodeći iz purgatorija jesu se kazale. F. Glavinić, cvit. 16ª.

bb) subjekat je što neživo. Ter počne vrh gora svijetlo se kazat van. D. Rañina 4ᵇ. Netom zrak svitli od zore počne se kazati s neba zgar vrh gore. 15ª. Iz ogñenijeh strašnijeh jama, u kijeh noć se vječna kaže. I. Gundulić 65. Sred ñih *(perivoja)* carski pribogati i prisvijetli hram se kaže. 588. Ne zna da se uresiva djevički obraz tad naj draže, kad ga rumen sram odijeva, ter se krije a ne kaže. I. V. Bunić, mand. 5. Pasimo što se sdvora kaže. A. d. Bella, razgov. 14.

cc) subjekat je što umno. smisao je metaforički. Po sebi se ljepos kaže, i u pustoj još planini svjetje od neba nebo čini, koli skrovñe, toli draže. I. Gundulić 69. Veselje se svudi kaži, sve se raduj primaljetjem. 72. Na čordi se meni srića kaže. And. Kačić, razg. 50ᵇ. Ništo mi se loša srića kaže. 254ª.

b) se praebere, se praestare, reperiri, esse, ističe se da subjekat javlja ili pokazuje o samu sebi kakav je, gdjegdje može značiti i: biti. to se može izreći:

aa) predikatom u nominativu. aaa) o tjelesnom stanju. Er sad ujedno sve mladice za napravu ñih naj dražu do pupka se gole kažu. I. Gundulić 161. Strane nije naj milije ku zavidno ruho krije, da se naga sad ne kaže. 405. — ***metaforički.*** Za ovo li, smrti prijeka, gluha mi se vazda kasa, ma nesrećna staros neka mre s huñega sveć porasa? 892. — ***bbb) o duševnom stanju. subjekat je čeljade.*** Takoj se kažete ludi. Zborn. 118ᵇ. Kako ulize u znanje poče kazati se vele ohol. Dukljanin 7. Kaže se gorčija od smija svih. M. Držić 10. *(Ona)* s ke toko britku muku paćah, ništarmañ ni ričem mojim ni muci ni trudom smili se, da od dne do dne vazda veće gnifna i veće nemila kazaše se. P. Zoranić 1ª. Za skratit moje dni, gospođe svih vila, tvrdo t' se proć meni kažeš ti nemila. D. Rañina 80ª. A ti ka s' rasložna, koliko veće ja ljubim te, toliko kažeš se gorčija. 96ᵇ. Veseo se za to kaži. I. Gundulić 182. Ona ko me vidi i posna u ñe mrežu uvesnuta, kaže mi se nemilosna i na moj plam ostinuta. 222. Zasve da je *(Sunčanica)* mučna u srcu cića toga, poslušna se kazat haje zapovijedim ćaćka svoga. 880. Kraljević se blag odveće s uhićenijem diklam kaže. 409. Kažući se blag objema razgovor im sladak poda. 468. Vi kruto neharni kažete se cesaru. F. Glavinić, cvit. 70ª. Paval obraćen, krotak se kazaše učenikom. 178ª. Da na priliku Elije žestok se kazaše. 852ª. Svaki se od vas haran kaži. G. Palmotić 1, 224. Ako se lijepa vila tebi kaže draga i mila. 1, 800. Onesijem ki vas služe kažete se harne i mile. 1, 815. A i on se sve što more ñima opeta haran kaže. 1, 845. Da su ljudi neprijatelji zlim svojijeme kasali se vrli i hudi. 1, 888. On se kaže pun milošće. P. Vuletić 68. Srdit joj se vazda kaži. P. Macukat 89. Spoznati se puna grijeha i kazat se puna obijesti. B. Zuzeri 149. Da se neće ispoviditi i kaže se otvrdnut. Ant. Kadčić 208. Tako on se prvijeh vika oštar kaso vrh slobnika. N. Marči 80. Ako milos ñoj zakrati, pun se kaže nemilosti. P. Sorkočević 577ᵇ. Ne bi se suproć meni kaso ovako prem nemio, da ñegovoj kćerci scijeni da ja sam se savjerio. 582ª. ***amo pripada i ovaj primjer:*** Svojim vladavcem vazda haran Spljet se kaso. J. Kavañin 229ᵇ. — ***subjekat može biti i životiña.*** Pas haran se kaže svomu gospodaru. P. Kanavelić, iv. 120. — ***u metaforičkom smislu može biti subjekat i što neživo ili umno.*** O more, Boga rad, kroz hudo tve dilo što se tač kažeš sad proć meni nemilo? D. Rañina 58ᵇ. Ali sreća dugo vrime na jednom mjesti vik ne stane, nekrepka se kaže svime. I. Gundulić 450.

bb) kakav je subjekat može se izreći ne samo adjektivom n.:go i druktije, n. p. genetivom ili kojijem prijedlogom sa supstantivom. subjekat može biti što neživo. Zasve da su Turci hudi gospostvo mu staro oteli, gosposke se kaže čudi. I. Gundulić 376. — Planina se bez zeleni, bez

lista se kaž' dubrava. 97. — Vas ures kojijem se kaže u svojoj slavi i veličini. B. Zuzeri 176.

cc) uz kazati se *ima se u misli:* kakav je *o subjektu.* Kaže se *(s. trojstvo)* u prilikah: tri angele vidi Abraham. F. Glavinić, cvit. 165a. Čovjek se ne kaže po nosivu nego po duši. M. Pavlinović, rad. 174.

c) subjekat javlja o sebi ko je on, i to supstantivom kao predikatom ili u nominativu ili u instrumentalu. Nastoje tako svoj život uresivat da se kažu pravi Isukrstovi nasljednici. B. Zuzeri 18. — Pokli se običnom tome ričju tvojom pravom gospodičnom kažeš i gospojom. H. Lucić 284. Ne kti se kazati ńiovim bratom. And. Kačić, kor. 44.

d) se assimulare, *subjekat navlaš javlja o sebi da jest kakav nije ili što nije.*

aa) s predikatom (adjektivom ili supstantivom) u nominativu. Kasati se vasda mańi od druzijeh. Zborn. 11b. Sama noć dobro zna, u kom sam tuženju, za sve er se kažu *(ja)* rad proć momu hotjenju. D. Rańina 95a. Naravnoga otrov gńiva krije Turčin dvoran silom, jedno misli, drugo odkriva, izvršiva treće dilom. s Krunoslavom uniguje, i veseliji sveć se kaže. I. Gundulić 470. Ide i veseo se kaže za nevolju, a mrmoši sam u sebi. B. Zuzeri 868. — A od pitomih zviri ki vuhleć i mažuć zvoni himbeni zvon, prijatelj se kažuć. P. Hektorović 82. Gdi se kaže pravi katolik, pak se posli odkrilo da nije katolik. M. Dobretić 65.

bb) objekat je u instr. Ali si ka neman, koja se Radatom nam kaže? M. Držić 101. Ti se ljudem is počela vuhleć kažeš slatkim medom, pak se stvoriš mraznim ledom. Đ. Baraković, vil. 249.

cc) ko se kaže subjekat da je može se izreći akusativom s prijedlogom za. Iže kazaše se Suevom za Friderika mlajšega. Š. Kožičić 58b.

e) videri, *značenje je od prilike kao kod* činiti se, *vidi* činiti, II, 2, b (II *dio, str.* 85b). *kakvo se ili što se čini da je subjekat, ističe se:*

aa) adjektivom u nominativu. Ako vam se kamenite svačije druge prsi kažu, k srcu ženskom uputite, ljute strijele, silu vašu. I. Gundulić 186. Tako ista se muka meni milosnija vele kaže, neg' li ures tvoj žudjeni, gdi je ufanje me naj draže. 259. Er grdoća u napravi tisuć krat se grđa kaže. 459. Jak glasnica bijela dana od svijeh zvijezda ljepša se kaže. Ġ. Palmotić 1, 148.

bb) supstantivom u nominativu. S druge *(strane)* vojska od Poljaka svijem se kaže lijepa kita od hrabrenijeh sva junaka po izboru skladno svita. I. Gundulić 434. Zaisto sveti oci prilikuju ovo sjedińenje onomu gvozdja razgorjena, koje se tako ogńem ražeže, da se veće kaže ogań nego li gvozdje. I. M. Mattei 194.

cc) adverbom. Da nam se kaže prem daleko što je blizu, pače kod nas. B. Zuzeri 155.

dd) podložnom rečenicom u kojoj je konjunkcija da. Ah, ne samo odgovora na me tužbe da ne daje, ma se gluši kaže da je od kamenja ljutih gora. I. Gundulić 46. Srebrnijem svojijem suzicam, koje roni niz prilijepo svoje lice, kaže nam se, da je od truda i bolesti vas ucviljen. B. Zuzeri 24.

KÀZATIK, *m. vidi* kućarina. — *Tal.* casatico. — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj. (U Boci)* uvuklo se mnogo juridičkih imena talijanskih, kao n. p.: ‚mandat, . . . kasatik . . .' V. Bogišić, zborn. 528. — *I u Dubrovniku.* P. Budmani.

KÁZAVAC, kázávca, *m. vidi* kazalo, b, *b).* — *U dva pisca čakavca* XVII *vijeka.* Kazavac gdi se što uzdrži u ovomu oficiju. M. Alberti XIV. Kazavac. F. Glavinić, posl. XIII. XIV. XV.

KÁZAVICA, *f. vidi* 2. kazalica. — *Na dva mjesta* XVIII *vijeka.* Koji na ispovijedi govore inačije nego je jesu oni koji su naučili baš kao niku molitvu ili da rečem bolje kazavicu na pamet. F. Lastrić, ned. 37. Kako se na više mista štije u kazavicam il' ti ištorijam. M. Dobretić 574.

KÀZÂZ, kazáza, *m.* (čovjek) koji (po svom zanatu) pravi od svile rojte, puceta; gombar. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 109. — *Arap. tur.* qazzāz. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der posamentierer, bortenwirker' ‚limbolarius'). Sva se mračna čaršija digla pa i kazazi. Bos. vila. 1887. 131.

KAZDRMA, *f. vidi* kaldrma. — *U naše vrijeme u Bosni.* Ubit ćeš se na kazdrmi tvrdoj. Nar. pjes. juk. 400.

KÀZIJA, *m. vidi* kadija. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tako kaže znanje svih šestih kazija. I. T. Mrnavić, osm. 79.

KAZILNIK, *m. vidi* kazalište, b, *i* kazalo, d — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Kazilnik ili monštranca z svetim šakramentom zgrabivši. F. Glavinić, cvit. 275a.

KAZILO, *n. vidi* kazalo.

a. *vidi* kazalo, a *i* c. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kasilo ili kazalo, kasec, cegar ‚index, exangelus'. 2. kasilo, ko vure sunčene kaže ‚gnomon, umbilicus solis', *i u Stulićevu:* v. kazalo *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

b. *vidi* kazalo, b. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (v. kazalo). Kazilo iliti zabilježene stvari koje se u ovoj knigi nahode. A. Kanižlić, bogoljubn. 573.

KAZIMERIĆI, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 19.

1 KÀZIMÎR, *m. ime muško.* — *Riječ je praslavenska, isporedi češ.* Kazimír, *pol.* Kazimierz. — *Kako se vidi, u starome obliku nije moglo biti ž nego* z *(valja da postaje od praslavenskoga* kaziti, *uništavati, kojega u našem jeziku nema, vidi dalje* T. Maretić. rad. 81, 120); *krivo dakle u naše doba rade koji pišu* Kažimir. — *Od* XVII *vijeka (u primjerima kod pisaca samo kao poljsko ime), a između rječnika u Vukovu* (‚mannsname' ‚nomen viri'). S bijelijem orlom stijeg drżeći Kazimiru je drugom slika. I. Gundulić 428. U odjeći kaluđera Kazimir se prvi udjela 428. S Kazimirom plemenitijem. Ġ. Palmotić 2, 168. Drug' Kazimir, koji stupi s kalujerstva. J. Kavańin 800b. Kazimirъ. S. Novaković, pom. 68.

2. KAZIMIR, *m. zaselak u Boci kotorskoj.* Šem. bok.-kot. 1875. 22.—1879. 16.

3. KÀZIMÎR, *m. vrsta vrlo tankoga sukna.* — *Riječ je tuđa, njem. i tal.* casimir *(od franc.* cachemire). — *U naše vrijeme.* P. Budmani.

KÀZIMIRA, *f. žensko ime prema* 1. Kazimir. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚frauenname' ‚nomen feminae'). Kazimira. S. Novaković, pom. 68.

KÀZIMÎRO, *m. vidi* 1. Kazimir. — *Oblik nom. sing. valja da je po tal.* Casimiro. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kazimiro sad im diše. J. Kavańin 122b. Kazimiro kralj Poljaka. 800b.

KÀZIMÎRSKÎ, *adj. koji pripada Kazimirima (poljskijem kraljevima).* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Krv Kazimiraka završi porod svoj. M. Vetranić 1, 53.

KAZIONICA, *f. vidi* kazalište, b *i* kazilnik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Srebrnitih ka-

dionica, kandel, pihšid i kaleši, tôkih križa, kazionica. J. Kavanin 822b.

KAZIŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Kasištu. Sr. nov. 1875. 547.

KAZITEL, *m. vidi* kazatel. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* kasitel, kasalac ‚monstrator, demonstrator', *i u Voltigijinu:* ‚mostratore; narratore' ‚seiger; erzähler'.

KAZITI, kasim, *impf.* delere, perdere, corrumpere, *uništavati, gubiti, kvariti.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kaziti, *rus.* казить, *češ.* kaziti, *pol.* kasić, *ali je već nema u našemu jeziku; ovdje je stavljam, jer ima riječi koje su od će postale kao* nakaziti, nakasa, *vidi i* 1. Kazimir *i* 1. kasan.

KAZIV, *adj. koji se može kasati.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚qui demonstrari potest', *gdje ima i adv.* kasivo ‚evidenter, perspicue, clare, manifeste'. — *nepotvrđeno.*

KAZIVAC, kasivca, *m. vidi* kazalo, b, *b), i* kazavac. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Kasivac odilenja sigetskoga. P. Vitezović, odil. II.

KAZÎVÂČ, kazivâča, *m. onaj koji kasuje.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der weiser' ‚monstrator' *s primjerom iz narodne pjesme:* Pa oprema vranca kasivača, koj' kasuje po noći drumove.

KAZÍVALAC, kasivaoca, *m. čovjek koji kasuje.* — *U naše vrijeme.* Svi gorespomenuti kasivaoci i naše divne starešine nas lagaše. P. M. Nenadović, mem. 221. Kasivalac nije odgovoran. V. Bogišić, zakon. 194.

KAZÍVALICA, *f. žensko čeljade što kasuje, vidi:* Kasivalica, šaljiva riječ za žensko, koje svašto rado kaže i dokaže. ‚Ne viči! čućete ta kasivalica, pa će onda svak znati'. *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KAZÍVALO, *m. znači što i* kazivalac, *ali u šali, isporedi* kasivalica. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KAZÍVÂNJE, *n. djelo kojijem se kasuje, a u konkretnom smislu ono što se kasuje.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚das sagen' ‚dictio'). Sva njihova kasivanja ne bjehu ino . . . S. Rosa 167b. Po kasivanju očinu nabasa na jezero. Nar. prip. vuk. 193. Nego bi kasao, da je to budalaština, koja nije za pamćenje ni za kasivanje. Vuk, nar. pjes. (1833) 4, 86. Po kasivanju ljudi među kojima se ovo pjeva. nar. pjes. 1, 83. Dok dođe kasivanjem na sinovnju ženidbu. S. Ljubiša, prip. 87. Oni svojim kasivanjem nisu dokazali. P. Bolić, vinod. 1, 291.

KAZÍVATI, kàzujêm *i* kàsîvâm, *impf. a) iterativni glagol prema* kasati, *kad je ovaj glagol imperfektivan; b) impf.* kasati, *kad je ovaj glagol perfektivan. ova dva značenja nije lako razlikovati kao što nije ni kod* kasati. — *isporedi* kazovati, kaževati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kàsîvâh, *u impf.* kàsûj *i* kàsîvâj, *u ger. praes.* kàzujûći *(a* kazívajûći *kao u inf.), u part. praet. pass.* kàsîvân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Premda ima i pol.* kazywać, *po svoj prilici nije vrlo stara riječ u našem jeziku: naj stariji je primjer Mrnavićev* XVII *vijeka (vidi kod* 1, b). *primjeri stariji u kojima je osnova sadašnjega vremena* kazuj *jamačno ne pripadaju amo nego pod* kazovati, *koje vidi.* — *Između rječnika u Mikaljinu (kod* kasati), *u Stulićevu* (v. kasati), *u Vukovu* (kasivati, kazujem ‚sagen' ‚dico').

1. *aktivno.*

a. *vidi* kasati, I, 1. Nije potriba pisati ni kazivati. P. Posilović, cvijet. 38. I hoću ti istinu nut', divojka, kasivati. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 15. Prilično ni k istini što vi meni kasujete. P. Vuletić 49. Nauk krstjanski kasivati. A. Bačić 95. Koji na ispovidi grihe lake kazuju. 871. Prolili krv kazujuć zakon novi. P. Knežević, živ. 26. Ja, bratjo, kazujem i kasivaću bres pristanka. F. Lastrić, od' 67. Ja ti kazujem strahotu suda osobitoga. ned. 22. Smijući se kazuje drugim svoju nesreću. 197. Od svakog slo kazuje. A. J. Knezović, nep. 19b. *(Dvorani)* kazivaše što je car odredio. A. Kanižlić, kam. 95. Uzdišući i cvileći kasivao je san svomu prijatelju. 140. Da bi mrtvi svi ustali i kasivat pravo stali. V. Došen 174b. Da se srdan vrati iz dubine kasivati. 195a. Sni koje snijaše i brači kasivaše. And. Kačić, kor. 37. Koja je potriba bila kasivati, da imate brata? 46. Dođe glasnik Antijoku i kasivati poče kralju, kako je Filip ulizao u kraljestvo s jednom vojskom velikom. 388. Satir kazuje, da u Slavoniji imaju skule. M. A. Relković, sat. C8b. Kako vami malo pri kasivah. C6b. Neka uče lipe bogomolje i drugima kazuju od volje. C7a. Ti ne kazuj, Ivko, prid ženami. D2b. I jedno se na drugoga tuži i prid drugim svoga druga ruži, pak kasuje njegove falinke. F8b. Mloge stvari kazuješ, Slavonče. H5a. Pak ti nisam za nju kasivala. I8a. I novine od kuće kazuju. L2b. Božju službu i zakon kazuju. M1a. Zašto bi ja za ove novce komugod kasivao. sabr. 48. Kralju san kasuje i tomači. I. Velikanović, uput. 1, 57. Ko načne jedno kasivati, pak pre nego to dokonča prelasi u drugo . . . D. Obradović, basn. 124. Tada, kada koji grih kasiva, tako vazda ispovidniku u oči pogleda i smotri, da se ovaj sveti vesela i na smih data obraza ukasiva. Đ. Rapić 46. Od mlogih kazuju pisaoci da su umrli jerbo su ljubili. A. Tomiković, gov. 69. Pa kazuju Gospodu, kako j' bilo na zemji. Nar. pjes. vuk. 1, 182. Jad jadujem, nikom ne kasujem. 1, 225. Al' njih gleda selena livada, pa kasuje stadu bijelome. 1, 324. Pravo ću ti junak kasivati: da sam tebe onda uvatio, jadnom bi te smrću umorio. 1, 545. Nek kazuju svuda po svijetu, da je Mujo poseko Bogdana. 1, 545. Te kasuje svojoj staroj majci: ‚Kad se, majko, oženio Jovo?' 1, 585. Ti ne kazuj svojoj staroj majci. 1, 610. Ode Todor dole u tamnicu, te kasuje među sužnjevima. 2, 98. Stadoše mu redom kasivati, kako care ode po đevojku. 2, 137. Izniješe knige staroslavne, da kasuje pošljedne vrijeme. 2, 188. Hoće Marko pravo kasivati, jer se Marko ne boji nikoga, razma jednog Boga istinoga. 2, 192. Ni nastalo ni se đegod čulo što kazuju čudo u Prizrenu u nekakva Leke kapetana. 2, 223. A neka mu za me ne kasuje. 2, 260. Nemoj tako knezu kasivati. 2, 318. Otidoše caru kasivati. 2, 343. Te kasuje šta je u snu snila. 2, 390. Pa kasuje caru i carici da je došo Kraljeviću Marko. 2, 395. Stade Marko caru kasivati; sve mu kasa kakono je bilo. 2, 429. I pričaju i kazuju ljudi, otišlo je tridest ćesa blaga. 2, 552. Što ujaku sanak kasivao. 2, 562. E sam čuo, kasivali su mi, da to jeste voda saboravna. 2, 612. Ja sam čuo i kazuju ljudi, da imade Turkinja đevojka. . . 3, 180. Te družini ona kasivala: ‚Eto ozdo Kune Hasan-age . . .' 3, 208. El planina strašna od hajduka, sve kazuju Lima i Gavrana. 3, 305 Radi bi ti dobro kasivati, al' amo slabo dobra i viđeli. 3, 563. Antonija nema šta kasivat. 4, 256. A šta ću vi duljit i kasivat? 4, 422. Kad je gospi sanak kasivao. Nar. pjes. petr. 2, 267. Pak im stade sanak kasivati. 2, 268.

Pjevati nije znao nikako, nego je pjesme kazivao kao iz knige. Vuk, nar. pjes. (1824) 1, 88. Stanu o ńima čudesa kazivati. dan. 8, 178. Đe ļudi ne slušaju ne pomaše ništa pametno zapovijedati ni kazivati. poslov. 76. Ona žena koja mi je pjesme kazivala. nar. pjes. 1, 85. ‚Rȍbar' mjesto ‚râbar'! Tako mi je kazivalo jedno momče na Cetińu. 1, 206. Kazivali su mi u Kotoru da ima pjesma o ovome svemu događaju. živ. 284. Kad imaju što među sobom, dolaze k meni, te im sudim i kazujem naredbe Božije i zakone ńegove. Đ. Daničić, 2mojs. 18, 16. Namah daj kazuj: ‚Kamo Srbi?' M. Pavlinović, razg. 29. Mojoj tankoj vili na veseļe, da vas pjeva i rodu kaziva. Osvetn. 2, 99. Ko je kazivao za smrt Ružina vjerenika? S. Ļubiša, prip. 86. Nije meni Mijat kazivao o krvniku. 285. Kazivati, pripovijedati ‚erzählen' ‚raccontare'. B. Petranović, ručn. knig. 69. — *U ovom primjeru znači: govoriti što tako da drugi napiše, lat.* dictare, *vidi i kod* pero: Ode Mićo sitnu knigu pisat, a kazuje bane Zadranine. Nar. pjes. vuk. 3, 413. *tako će biti i u ovijem primjerima:* Na prijepis kazivali vojsku, koliko im izginulo vojske. Nar. pjes. vuk. 4, 360. Sudac ima napisnik kazivati na glas tako da to pritomni čuti mogu. Zbirka zak. 2, 49.

b. *vidi* kazati, I, 2. Kud kazuju me besjede, ako tvoje carstvo prosi... *(samo u jednom rukopisu* XVIII *vijeka, u ostalijem mj.* kazuju *staji* kučaju). I. Gundulić, osm. 300. Kolike radosti licem nam kazivaš. I. T. Mrnavić, osm. 139. Jedan biljeg da tu svigda obadviju kazivaše. J. Kavańin 188a. Opojenje od pogana kazu'e svetost Soliňana. 322a. Ńim kazuje pravi put. A. J. Knezović 58. Matere podigavši dičicu kazivaše prstom govoreći. A. Kanižlić, kam. 264. Kazivao je modrice od šibańa. 755. Zašto opet golo tilo kazivat je ńima milo V. Došen 104b. Pak kazuje gdi će stovariti. M. A. Reļković, sat. K1b. ‚Kazuj grobļe gdi je ukopana'... ‚Ja ti grobļa ne smem kazivati'. Nar. pjes. vuk. 2, 2. Pa se krilo na čekrk okreće, te kazuje koji vjetar puše. 3, 156. Ako li *(haļine)* ne vaļaše, ondar ih nikomu neću kazivati. Nar. prip. vuk. 128. Kalauz koji kazuje put. u Nar. pjes. petr. 2, 698. Sad hoćete, da nas okolišni zborovi po prstu kazuju. S. Ļubiša, prip. 111. Ļudi nas po prstu kazuju. 241.

2. *sa se.*

a. *pasivno, u svijem primjerima prema značenju kod* 1, a.

a) sa subjektom, vidi kazati, III, 1, a, *a).* Jel' istina što mu se kazuje? M. A. Reļković, sat. G1a. A zbog dužine ne pjevaju se ni kao ženske *(pjesme),* nego se samo kazuju. Vuk, nar. pjes. (1824) 1, 20.

b) bez subjekta, vidi kazati, III, 1, a, *b).* Nek se priča i nek se kazuje, kad je paša vojsku podigao, da uvati obor-knes' Miloša. Nar. pjes. vuk. 4, 360.

b. *refleksivno.*

a) prema značenju kod 1, a, *vidi* kazati, III, 2, a. Dolijanin, kada dođe u Bulgariju, poče se kazivati i ļaliti da je brat kraļa Vladislava. And. Kačić, razg. 78. Možeš doći da se ne kazuješ. Nar. pjes. vuk. 2, 188. Da bi mu se kazivao Marko, hoće ńega Turci pogubiti. 2, 412. Tursko momče u avliju dođe, kazuje se da ti je pobratim. 3, 208. Što se je kazivao, da su ga ufatili Turci. Glasnik. II, 8, 204. (1838).

b) prema značenju kod 1, b.

aa) vidi kazati, III, 2, b, *a).* Ovi opaki nauk onda se kazuje, kad vi niki počmete prid drugim od vašega iskrńega zlo govoriti. J. Banovac, pripov. 218.

bb) vidi kazati, III, 2, b, *b).* Kazivat se zlovoļni u licu i mrdit se. Blago turl. 2, 192.

cc) vidi kazati, III, 2, b, *c).* Premda se nami vrlo malene kazuju. I. Grličić, put. 9.

KAZIVOST, *f. osobina onoga što je kazivo. — U Stulićevu rječniku:* ‚perspicuitas, evidentia, demonstratio'. — *nepousdano.*

KAZIVSTVO, *n. u Stulićevu rječniku us* kazivost. — *nepousdano.*

KÀZLÂR-AGA, *m. vidi* kizlar-aga.

KAZLIK, *m. nejasna riječ u jednoga pisca* XVIII *vijeka; može biti da je slo naštampana.* Gospa mańeg' od zvonika vrh vrat glasne od polače Doklecijanske, srjed kaslika. J. Kavańin 328b.

KÀZMA, *f. (vidi tumačenje u Vukovu rječniku). — Turski* qasma. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* na motku nasađeno okruglo gvožđe kojim se kopaju rupe na vašaru za šatre *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.* Uhvatit vam dvanest hiļad raje, polovini kazme dohvatiti, nek pred vojskom trape meterize. Nar. pjes. hörm. 1, 28. Pa donese kazme i lopate. Bos. vila. 1892. 431.

KÀZMÎR, *m. vidi* 1. Kazimir. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (skraćeno radi stiha).* Leli, Kazmiri i Šišmani. J. Kavańin 263b.

KAZMIROVIĆI, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu Donje Tusle.* Statist. bosn. 97.

KAZNA, *f. vidi* 1. kasan. — *Ovako su pisci načinili ovu riječ od* kasan *i upotrebļavaju je u naše vrijeme. — Drugo je u Stulićevu rječniku:* kazna, v. hasna *s dodatkom da je riječ ruska. — U ovom primjeru ne znam, jeli prvo ili drugo značenje.* Svakom kasne, dara spolu krotkim pravom daće sud. L. Milovanov 89.

KÀZNAC, kaznàca, *m. čovjek koji ima veliku čast u kraļevskom ili carskom dvoru ili u vojsci. radi starijega značenja vidi u Daničićevu rječniku. — u naše vrijeme znači: seoski knes. — Drugo* -a- *stoji mj. ńegdašńega* ъ. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kaznьcь. — *Daničić po jednom primjeru* XV *vijeka shvaća da je osnova za sve padeže osim nom. sing.* kazanc: kazánca, kazáncu *itd. (vidi i kod* blizanac i Đ. Daničić, obl.[8] 4). *to vaļa da je i bilo kao što se vidi po onom primjeru, ali bi trebalo pomisliti da je prema onome obliku bio i nom. sing.* kazánac; *a prema nom. sing.* kaznac *nalaze se oblici od iste osnove:* kaznàca, kaznàcu *itd. (vidi* kaznьci *u* Mon. serb. 99 *i* kaznacu *u primjeru naśega vremena). isporedi* kotlac *i* kotalac, kozlac *i* kozalac, mudrac *i* mudarac *itd. — Između rječnika u Stulićevu* (‚cursorum, tabellariorum praefectus') *i u Daničićevu:* kaznьcь ‚cubicularius', kao što je bio u grčkom dvoru εὐνοῦχος, a upravo je ‚castratus', kao i ona grčka riječ koja je samo prevedena; prvi se kasanci pominu u velikoga bana bosanskoga Matije Stjepana, i to trojica u jedno vrijeme, godine 1249 ‚kaznьcь Grьdomilъ, kaznьcь Semijunъ, kaznьcь Bělьhanъ' (Mon. serb. 88). u kraļice Jelene, majke kraļa Milutina, bjehe ‚kaznьcь Mrьnanъ' 1289 (Mon. serb. 56). u kraļa Milutina ‚kaznьcь Miroslavъ' (Mon. serb. 69 *god.* 1305—1307). u kraļa Stefana Dečanskoga ‚kaznacь Balьdovinъ' (Mon. serb. 104 *god.* 1333 *u posnijem prijepisu*). i ‚kaznьcь Dьmitrъ' kojemu se i žena pomiņe (112. 113 *god.* 1321—1336). isti kraļ pominući sabor zemaļski veli da na ń dolaze ‚arhijepiskupь i jepiskupi i igumeni i kaznьci i tepьčije i vojevody i slugy i stivilьci' (Mon. serb. 99 *god.* 1330). pošļedńi se pominе ‚kaznьcь Sanko',

otac vojvode Radiša 1391 (Mon. serb. 220). ‚Kazancu Šanku'. (Spom. sr. 1, 69 *god.* 1405). od to doba kao da kazanca zamijeni ‚dvorskyj'. — Račune daju sada kaznacu (‚capovilla'), a on sudu. V. Bogišić, zborn. 871.

KAZNAČEJ, *m. vidi* blagajnik. — *Riječ je ruska* (казначей), *i postaje od* казна *što će biti istoga postańa kao i* hazna, *vidi i kod* kasna. — *U jednoga pisca našega vremena.* Dimitrije Grutis kaznačej fundaciji ostao dužan 7128 f. S. Tekelija. let. 120, 81.

KAZNAČEJSTVO, *n. služba kaznačejeva.* — *Riječ je ruska* (казначейство) *kao i* kaznačej. Godine 1836 postao je direktor kaznačejstva. M. Đ. Milićević, pom. 5, 666.

KAZNÀČICA, *f. kaznačeva žena.* — *U starom obliku* kaznьčica, *vidi* V. Jagić, arch. für slav. philol. 8, 221.

KAZNÀČIĆ, *m. presime.* — *Postaje od* kaznac. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* I. A. Kaznačić. Dubrovnik. 1868. 91. Kolenda Antuna Kaznačića. 96.

KAZNÀČINA, *f. selo (može biti i više sela) kao dio općine pod jednijem knezom (kasnacem).* — *U naše vrijeme u okolini dubrovačkoj.* Da nema većega u kaznačini. Dubrovnik. 1870. 20.

KAZNAČJI, *adj. koji pripada kasnacu.* — *Kod mjesnoga imena* (Kaznьčь Stlьpъ) *u spomeniku* XIV *vijeka.* U gorьńe čelo Kaznьča Stlьpa. Deč. hris. 49. 101.

KAZNAN, *adj. lukav (u jedinom primjeru nije u slom smislu).* — *Postaje od* 2. kazan. — *Nalasi se u knisi pisanoj crkvenijem jezikom (sa starijem oblikom* kaznьnь) *u komparativu, i otale u Daničićevu rječniku* (kaznьnь ‚idoneus'). Čto kaznьnějše sьtvoritь sьmysliti ne doumějušte. Domentijanᵇ 188.

KAZNEN, *adj. koji pripada kasni (vidi* 1. kazan). — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* zapovijed kaznena ‚strafbefehl'; kaznena presuda ‚straferkenntniss'; kazneni sud ‚strafgericht'; kaznena sprava, kazneni odar ‚strafgerüst'; kazneni zakon ‚strafgesetz'; kaznena tužba ‚strafklage'; kaznena parnica ‚strafprocess'; kazneni postupnik ‚strafprocessordnung'; kazneno pravo ‚strafrecht'; kazneni sudac ‚strafrichter'; kaznena presuda ‚strafurtheil'; kazneni postupak, kazneno postupańe ‚strafverfahren'.

KAZNENAC, kaznenca, *m. vidi* kažńenik. — *U Šulekovu rječniku:* ‚sträfling'.

KAZNICA, *f. mjesto (kuća) gdje se kasni (n. p. tamnica).* — *U Šulekovu rječniku:* ‚strafanstalt, strafhaus'.

KAZNIK, *m. vidi* kažńenik. — *U pisaca našega vremena.* Kaznik ‚sträfling'. Zbornik zak. 1858. 288.

KAZNILIŠTE, *n. mjesto gdje se kasan (vidi* 1. kazan) *izvršuje.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚strafort'.

KAZNILO, *n. čim se kasni.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚strafmittel'.

KAZNIONICA, *f. mjesto (kuća) gdje se kasni.* — *U pisaca našega vremena.* Kaznionica, stat. ‚zuchthaus, correctionsanstalt, strafhaus', tal. ‚casa di correzione'. B. Šulek, rječn. znanstv. naziv.

KAZNIŠTE, *n. vidi* kasnilište. Kazniште ‚strafort'. Zbornik zak. 1858. 287.

KAZNITEĻ, *m. čovjek koji kasni.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚reprehensor, corrector, censor' *s dodatkom da je riječ ruska.* — *I u Šulekovu rječniku:* ‚strafer'; anđeo kaznitelj ‚strafengel'.

KAZNITEĻAN, kaznitelna, *adj. vidi* kaznen *(uprav koji pripada kasniteļima).* — *U pisaca našega vremena.* Vlja u građanskom i u kaznitelnom pravu. Zbornik zak. 1, 19.

KAZNITI, kaznim, *impf.* punire, *pedepsati, kaštigovati.* — *Postaje od* 1. kazan. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kazniti *i rus.* казнить. — *U našemu se jeziku nahodi isprva samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između riječnika u Stulićevu* (‚reprehendere, corrigere, punire, castigare' *s dodatkom da je riječ ruska) i u Daničićevu* (‚punire'). Vasu zemļu Boži gńevь kazneše. Glasnik. 10, 237. Kazni po pravednomu sudu tomiteļa. 11, 88. — *U naše vrijeme nije narodna riječ nego je upotrebļavaju pisci koji su je uzeli iz ruskoga ili iz crkvenoga jezika.* Kad Bog hoće koga da kazni, naj prije mu uzme pamet. (Ove riječi ‚kazniti' ja nijesam čuo u narodu da se govori, ali se poslovica govori, osobito u vojvodstvu. istina da su narodu našemu poznate riječi ‚nakaza' i ‚nakaziti', ali opet može biti da je ova poslovica postala negđe u varoši od književnika. Vuk). Nar. posl. vuk. 115. Da ima vlast nepokornoga kazniti. Vuk, dan. 2, 117. Različita pisma pape Ivana VIII, da kazne svoje podanike Neretvane. M. Pavlinović, rasg. 26. Kazniti ‚abstrafen'. Jur. pol. terminol. 9. ‚bestrafen'. 87. Kazniti koga ‚jemand zu strafe ziehen'. Jur. pol. terminol. 487. Kazniti koga ‚gegen jemand mit der strafe vorgehen'. 611. Kazniti ‚züchtigen'. 664. Kazniti, pedepsati ‚strafen', ‚punire'. B. Petranović, ručn. knjiga. 68. *i u Šulekovu rječniku:* ‚bestrafen; das strafamt üben' *(kod* ‚strafamt'); ‚strafen'. — *I pasivno.* Da ne budu momci kažńeni radi svoje udaļidbe niti uskočidbe. Zbornik zak. 1865. 237.

KAZNIV, *adj. koji zaslužuje da se kasni.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚strafbar; straffällig; sträflich'.

KAZNIVOST, *f. osobina onoga što je kasniv.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚strafbarkeit; straffälligkeit; sträflichkeit; strafwürdigkeit'.

KAZNODJEJSTVOVATI, kaznodjejstvujem, *impf. lukavo (ali ne u slom smislu, mudro) raditi.* — *Složeno od osnove* kaznь (*vidi* 2. kazan) *i od* dějstvovati. — *U knisi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (kaznodějstvovati ‚moliri'). Kaznodějstvujet že i tъ dělo blagočьstno vъ kupě i prěuhyštrenno. Domentijanᵇ 15.

KAZNOJEVIĆI, *m. pl. mjesno ime.* K. Jovanović 132. 133. *vidi i* S. Novaković, zemļ. 14. — *isporedi* Kaznovići.

KAZNOVIĆI, *m. pl. mjesno ime.* — *isporedi* Kaznojevići. — *Od prvijeh vremena.* U Kaznovićihъ. Sava, tip. stud. glasn. 40, 155. *vidi i* S. Novaković, zemļ. 14.

KAZNOVSKA, *f. karaula u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 725.

KAZOLIŠTE, *n. vidi* kazalište, b. — *U istoga pisca u kojega ima i* kazalište *u istom značeńu (jamačno treba i ovdje čitati* kazalište). Vrhu u ajer izdjelano kazolište lijepo ishodi. J. Kavańin 820ᵃ.

KAZOTIĆ, *vidi* Kažotić.

KAZOVAŃE, *n djelo kojijem se kasuje (od inf.* kazovati). — *U Stulićevu rječniku:* ‚demonstratio, spectaculum'.

KAZÒVATI, kàzujêm, *impf. vidi* kazivati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kàzovâh, *u impt.* kàzûj, *u ger. praes.* kàzujûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kàzovâ, *i part. praet. act.* kàzovao, kàzovâla. — *Premda ima i češ.* kazovati *i bug.* kazuvam, *ne sna se jeli praslavenska riječ: u našemu se jeziku nahodi od* XV *do* XVIII *vijeka (vidi naj sadnje primjere kod* 1, a) — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚indicare; ostentare'), *u Belinu* (‚dar a conoscer, dar a divedere, cioè mostrare' ‚declaro' 216b; ‚mostrare, manifestare, far conoscere' ‚ostendere' 500a; ‚riferire, riportare' ‚refero' 619a), *u Voltiġijinu* (kazovati, *griješkom* kažujem ‚mostrare; riferire' ‚zeigen; erzählen'), *u Stulićevu* (v. kazati), *u Daničićevu* (‚dicere').

1. *aktivno.*

a *vidi* kazati, I, 1. Kazovaše imь kako vi velьmožije bêste bili na kupê. Spom. sr. 1, 54. (1404). Nemoj to joj, mili brate, sve istinu kazovati. Nar. pjes. u P. Hektorović 18. Mene poslaše, da t' budem kazovat. M. Držić 476. Ne umije ti grlo moje kazovati. A. Sasin 168a. Aleksandar reče ńim jesike urizati, toga Persidom da ne kazuju. Aleks. jag. star. 3, 260. Pilat: ‚Evo čovjek' kazovaše. M. Divković, plač. 16. Hoćeš ti nam kazovati, tko ti je otac, tko li mati. kat. 148. Što ću t' sad kazovat. I. T. Mrnavić, osm. 31. Dugo bi se vrijeme htjelo, kazovati vami redom. I. Đorđić, pjesn. 254. Oć li meni kazovati, što te budem uprašati? Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 84. Cvileći je hercegu svu istinu kazovao. 1, 49. Ovako smo mi čuli i nama su kazovali. 1, 49.

b. *vidi* kazati, I, 2. Kazuj nam drum pravi. M. Vetranić 2, 50. Pjenje, kim *(ptice)* kazuju ńih milo veselje. D. Ranina 2b. I ptice pod nebi ke lete samirno u sebi kazuju, što je ļubav. 18a. A nad svimi osobojnu kazuj ļubav, kazuj radost, kim užiže tvoja mladost. M. Pelegrinović 188. Reče mu blizu polače komoru malu učiniti kako da kazuje ńej dohojenje boga Amona. Aleks. jag. star. 3, 224. Koliko će vrjemena kazovati mine. B. Kašić, rit. 81. Kazovati svaki dan bitje od mjesečine. 84. Takovim živļenjem svitu kazovaše. I. T. Mrnavić, mand. 42. Hoti poći protiva onomu što mu razlog kazovaše. M. Radnić 180a. Ogledalo izdubeno kazuje priliku naopako. 407a.

2. *pasivno.* Od ļudi ne bih svih prstom sad kazovan. Š. Menčetić 141. Toj blažen ni veće na svitu kazovan. 244. Svêdenje naše ima biti vazda kazovano i očêtovano dobrimi dêlovanji. Š. Budinić, sum. 17a.

3. *sa* se, *refleksivno.* Kь svakomu človêku i trьgovьcu ńihь i koji se kazuje (‚kazuê') Dubrovčaninь. Mon. serb. 524. (1451—1481).

KÀZUK, *m. kolac (saboden u semļu, u osobitom značenju, vidi u primjerima, isporedi i* kazukarina *i* kazukašče). — *Tur.* qazyk. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kolac). Kazuk, stupić za koji se lađa na obali veže. Od lađe se plaća kazukarina. u Posavini. F. Hefele. Brodovi se imadu privezati na kazuke udarene uzduž obale. Zbornik zak. 1866. 192. Vodenice mogu se svezati za kazuke. 2, 687.

KAZUKÀRINA, *f.* daća od kazuka za privezanu lađu. u Sisku. F. Hefele. — *isporedi* kazukarina. — *Složeno:* kazuk *i* ašče *(od tur.* akče, *srebrni novac).*

KÂŽ, *m. vidi* 4. kas, b *i* 2. kaz. — *U pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Isto ćeš rijeti od ostalijeh kažova. S. Matijević 13. U kažih mučnih razumiti. P. Radovčić, nač. 547. Kad bi ispovidio samo starijem kaž to jest događaj zabraņeni. I. Ančić, svit. 90. U prvi dan ima reći jedan osobiti kaž za iskusiti ga. M. Bijanković 119. Od događaji ali kaži. L. Terzić (B. Pavlović) 115. Odriši od mlogi kažova papinih i biskupovih. M. Dobretić 84.

1. KÁŽA, *f. nešto što se kaže, javļa, pripovijeda. — U Vukovu rječniku:* ‚die sage' ‚nuncium' *s primjerom:* Hvala ti na kaži (t. j. što si mi kazao).

2. KÁŽA, *f.* v. kažiput. L. K. Lazarević *iz Šapca. — Uprav je ipokoristik.*

KAŽALIJER, *m vidi* kanģilijer. — *U jednom primjeru* XV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (kažalêrь ‚cancellarius'). Prêdь kažalêremь Marinkomь. Mon. serb. 544.

KAŽDE, *pron. ko god, ko mu drago. — isporedi* každo. — *Sastavļeno od* kъ *koje se mijeńa po padežima (vidi kod* tko) *i od riječce* žde *(koju vidi). — Sa starijim oblikom* kъžde *(u nom. sing. m.; u ostalijem su padežima oblici kao kod* kъto, *vidi* tko) *u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (kъžde ‚quisque'). Postavi ovi care, drugije knese, ini vladiky i komužde dastь pasti stado svoje. Mon. serb. 4. (1198—1199). Svêstь konьčinu kogožde. Stefan, sim. pam. šaf. 17. — *Može biti i adj. (isporedi* kojižde *i* každi). Kogožde jesika. Mon. serb. 4. (1198—1199). Každe duša. Sava, sim. pam. šaf. 14. cf. kyjžde.

KAŽDI, *pron. koji god, koji mu drago, svaki. — Načińeno je od* každe *tako da se ne mijeńa samjenica što je u prvom dijelu nego riječca* žde *dobiva nastavke kao adj., a isporedi i rus.* каждый, *češ.* každý, *pol.* każdy. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka koji miješa crkveni jezik s narodnijem.* Každi človêk koji... Š. Budinić, sum. 143b. U každoj toj vrsti. 167b. — *U ovom primjeru može se shvatiti da znači: ko god, svak.* Tada slava budet každomu od Boga. 194a.

KAŽDO, *pron. vidi* každe. — *Sastavļeno* kъ *i* žde. — *Sa starijim oblikom* kъžde *u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (kъžde ‚quisque'). Komužde vasь. Stefan, sim. pam. šaf. 4. Razidoše kъžde vь svoja si. 18. 29. Kъžde ihь. Domentijanb 81. Mon. serb. 138. (1348). Davь imь komužde ždrêby svoji obladati. 125. (1347). Vь svoja koždo otьhodetь. Domentijanb 84. cf. kyjžde. — *S oblikom* každe *u istoga pisca u kojega ima i* každi, *a između rječnika u Stulićevu* (v. kojigod ļubo *gdje je značenje adjektivno) s dodatkom da je uzeto iz misala.* Koji uzdast jedino každe po dêlih svojih. Š. Budinić, sum. 194a.

KAŽÉVÂŃE, *n. djelo kojijem se kažuje. — Stariji je oblik* kaževanje. — *Između rječnika u Belinu* (kaževanje ‚raccontamento, il racconatare' ‚narratio') *i u Voltiġijinu* (‚racconto' ‚erzählung'). Po pitańu i po kaževańu Marka mlada poznavala bila. Pjev. crn. 250b.

KAŽÉVATI, kâžujêm, *impf. vidi* kazivati. — *Akc. je kao kod* kazivati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚raccontare, contare' ‚narro' 608a), *u Voltiġijinu (praes.* kažujem *kod* kazovati), *u Stulićevu* (v. kazivati), *u Vukovu:* kažévati, kâžujêm (kâžêvâm), mjesto ‚kazivati' govori se u Crnoj Gori, ali se može čuti i po svoj Dalmaciji i Hrvatskoj. *nijesam našao potvrde sa praes.* kâžêvâm.

1. *aktivno.*

a. *vidi* kazati, I, 1. Pod jelom, kažuju, ļubko je počinut. G. Držić 434. Sluge moje, kažujte mi do istine. A. Sasin 168a. Ni slijepu kaži, ni gluhu kažuj. (Z). Poslov. danič. Taj je sanak bratu kaževala. Nar. pjes. bog. 178. Nehajnost i nesramnost grijehe kažujući. I. A. Nenadić, nauk. 48. Ja sam čula, kaževali su mi. Nar. pjes. vuk. 1, 4. Istina je što kažuju ļudi. 1, 201. Begu pravo kaževahu. 1, 337. Nemoj tvojoj družbi kaževati, đe si bio, šta li si činio. 1, 460. Kažuj, Petre, što su griješili. 2, 12. Svojoj ujni sanak kaževao. 3, 217. Knigu gleda a majci kažuje. 4, 118. A Savo mu tako kaževaše. 5, 12. Sve vladici pravo kaževala. Pjev. crn. 15a. A Rade mu pravo kaževaše. Ogled. sr. 58. Alilbegu kaževale. Bos. vila. 1891. 327.

b. *vidi* kazati, I, 2. Zapovědi prve skrěli kažuju nam. Š. Budinić, sum. 41a. Službami tacimi podloštvo kažuju. I. T. Mrnavić, osm. 86. Onijeh koji ne kažuju stvar. J. Matović 400. Soko će ti kaževati, kudijer ćeš putovati. Nar. pjes. vuk. 1, 82. A raja će i put kaževati. Osvetn 2, 79.

2. *sa* se.

a. *pasivno.* Těm nam se kažuje i objavļa da... Š. Budinić, sum. 11b.

b. *refleksivno.* Tko zna, tomu kaževa se samo. Osvetn. 1, 9.

1. KÀŽIMÎR, *m. vidi* 1. Kazimir. — *Od* XVII *vijeka.* Kažimir. B. Kašić, rit. 56. Kažimiri i Šišmani. I. Gundulić 314. *(i u Gundulićevijem primjerima što su kod* 1. Kazimir *ima u nekijem rukopisima* Kažimir). Ostavivši svitu odkrivat vaše bratje Frane, Kažimira i Krste izvrstitosti. J. Banovac, razg. VII.

2. KÀŽIMÎR, *m. vidi* 3. kazimir. — *U pisaca našega vremena.* Pod surkom može se nositi ječerma, ista mora biti crna od kažimira. Zbornik zak. 3, 564.

KÀŽIPRST, *m. vidi* kažiput, c. — *U naše vrijeme.* Bajalica sedne na pragu u kuću pa kažiprstom desne ruke udara u palac. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 41. Kažiprst i sredńi. 3, 5.

KÀŽIPÛT, *m. čeļade što kaže put, ili drugo što čim se kaže put (i u metaforičkom smislu) — Od* XVII *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Vukovu* (‚der zeigefinger' ‚digitus index').

a. *čeļade što kaže put, isporedi* kalauz. Ona sama budući kalauz i kažiput ńiov. S. Margitić, fal. 32. Dade mu ne samo knigu sigurnosti nego još i jednoga kažiputa koji će ga do ńegove domovine dovesti. M. A. Reļković, sabr. 72. — *I metaforički o čemu umnom.* Znańe bi se imalo držati kažiputem duhu na opširnije poglede. M. Pavlinović, rad. 146.

b. *vidi* kazalo, b, *b).* Kažiput. I. Ančić, svit. XIII.

c. *prst na ļudskoj ruci naj bliži palcu, kaji se pruži put čega što se hoće drugome pokazati. — isporedi* kažiprst. — *U naše vrijeme (vidi u Vukovu rječniku).* Uhvativši se palcem i kažiputom za zube. Vuk, poslov. 41.

d. *ime biļci.* Kažiput (prema ńem. wegweiser), Cichoria intybus L. (Ilija Sabļar). B. Šulek, im. 142.

KAŽÍVATI, kàžujêm i kàžîvâm, *impf. vidi* kazivati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kazivati) *i u Vukovu* (kažívati, kàžujêm, vide kazivati *s primjerom iz narodne pjesme:* Ja ću tebe pravo kaživati). Kaživati događaje. I. A. Nenadić, nauk. 48. Sve potanko one kaživaše. Nar. pjes. bog. 154. Ja sam majci sanak kaživao. Nar. pjes. vuk. 1, 464. ‚Kaživati' mjesto ‚kazivati'. Vuk, nar. pjes. (1833) 4, 14. Udarila kaživat vještice. P. Petrović, gor. vijen. 86.

KAŽŃENIČKI, *adj. koji pripada kažnenicima. — U Šulekovu rječniku:* kažńenička stanica ‚strafzelle'.

KAŽŃENIK, *m. čovjek koji se kasni. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚straffällige; sträfling'.

KAŽŃEŃE, *n. djelo kojijem se kasni.* Kazńeńe ‚züchtigung' ‚correzione'. B. Petranović, ručn. knjga. 20. Kazńeńe ‚bestrafung' ‚punizione'. 68. Kazńeńe ‚bestrafung'. Jur. pol. terminol. 87.

KAŽŃIV, *adj. vidi* kazniv. Djelo kažńivo, nem. ‚strafbare handlung', tal. ‚atto punibile'. B. Petranović, ručn. knjga. 7. Kažńivi učin ‚strafbare handlung' ‚reato'. 70. Kažńiv ‚strafbar'. Jur. pol. terminol. 489. Kazńiva djela radi kojih se izručba ima dopustiti. Zbornik zak. 1874. 265.

KAŽŃIVOST, *f. vidi* kaznivost. Kazńivost učina ‚strafbarkeit der handlung' ‚punibilità dell'azione'. B. Petranović, ručna knjga. 68. I okolnosti koje služe na prosuđeńe kažńivosti dužnika. Zbornik zak. 1858. 578. Nego su postojale okolnosti koje su djelu odusimale kažńivost. 717.

KAŽÒMÂJKA, *f. nekakvo žensko odijelo. — U naše vrijeme u Istri.* Kažomâjka ‚pallii feminei genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1 frtag. 68.

KAŽOTIĆ, *m. presime, tal.* Casotti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kažotiću Augustine i Nikole! J. Kavańin 119b. — *U istoga pisca na drugom je mjestu* Kazotić. Kazotića Augustina rodno mjesto. 326a.

KAŽUĻATI, kažuļam, *impf. samo na jednom mjestu u narodnoj pjesmi našega vremena. ako je dobro naštampano, vaļa da je značeńe: šufati (ili škakļati?).* Na ńojzi je divno odijelo:... jedne noge, dvoje sandal-gaće, oko nogu kunom postavļene, kade šeta, da je ne kažuļa. Nar. pjes. vuk. 3, 137—138.

KČĚVĻANIN, *m. čovjek iz Kčeva. — isporedi* Čevļanin. — *Množina:* Kčěvļâni. — *U naše vrijeme:* Četvrta pomoć priskočila od Kčevļanah i od Pļešivacah. Pjev. crn. 85b.

KČĚVO, *n. mjesno ime, vidi* Čevo *prema čemu je* Kčevo *stariji oblik i vaļa da je u prva vremena ńegda bio oblik* Kьčevo *vidi:* Za Crmnicom dolazi ‚Budua cum Cuceva et Gripuli' *(u Dukļanina, str.* 89). i tu je lako naći Budvu. za Budvom dolasi ‚Cucevia' koje se u glavi XXXIX piše ‚Cuccevi'. to nije ništa drugo nego Čevo koje se u starijih *(a živa je riječ i u naše doba kako se vidi po primjerima)* piše gdegde i Kčevo. ‚Cuceva' prema Kčevo pretpostavļalo bi u starijem jeziku ‚Kьčevo'. S. Novaković, obl. 13—14. — Pa pokupi petnaest hajdukah od krvava Kčeva na krajinu. Nar. pjes. vuk. 4, 52. Zdravo do'še na Kčevo krvavo. 4, 60. Hajde š ńima Kčevu kamenome. Pjev. crn. 21a.

KČĚVSKÎ, *adj. koji pripada Kčevu, vidi i* čevski. Od Bijele Gore (više Grahova, preko Cuca, Kčevske planine, povrh Pļešivaca, preko Ostroga, planine Bjelopavlićske i Morače dońe) do Kučkoga Koma. Vuk, rječn. *kod* Vukova meda.

KĆÊR, *vidi* kći.

KĆÉRA, *f. hyp.* kći, *kao što je* ćera *hyp.* ći. — *Radi akcenta i* ŏblīkā *vidi* ćera, *ali treba dodati da kod ove sadńe riječi prvi i treći primjer*

po svoj prilici uprav pripadaju pod ći *(vidi kod* kći), *a možebiti i drugi primjer. — Može biti da ovi primjeri amo pripadaju, ali nominativu sing. i ostalijem padežima jednine nema potvrde, s čega bi moglo biti da i ovi primjeri pripadaju pod* kći. Toliko opakih sinova i kćera. A. Kanižlić, utoč. 191. Sinovi i kćere. 804. Da primaju sinove i kćere. B. Leaković, nauk. 155. Što se sinovima i kćerama zapovida činiti. 808. Roditeļem uzimaš naj dražje sinove i kćere. G. Pešťalić 147. Sinovi, kćere, zaručnici . . . 148.

KĆÈRANA, *f. ime žensko. — Postaje od osnove* kćer *(vidi* kći). — *U Vukovu rječniku:* ‚frauenname' ‚nomen feminae'. — *isporedi* Čerana.

KĆÈRCA, *f. dem.* kći. — *isporedi* ćerca, hćerca, šćerca. — *Voc. sing.:* kćêrce *(tako je i* ćêrce *od* ćerca). — *Od* xvi *vijeka* (ćerca *se nalazi i* xv), *vidi kod* a, *b), a između rječnika u Mikaļinu* (‚filiola'), *u Belinu* (‚figliuoletta' ‚filiola' 315ª), *u Voltiģijinu (griješkom* kćerca ‚figliuolina' ‚töchterchen'), *u Stulićevu* (filiola').

a. *u voc. sing. (naj češće), te se kaše kao od mila i ostaje ipokoristik.*

a) uopće (kad se govori rođenoj kćeri). Majka kćerci tiho pravi: ‚Ti si cvijetak moj gizdavi, draga kćerce, diko moja, oholi me sreća tvoja'. S. Bobaļević 225. O ma kćerce! nije je, nije! Sunčanice, kćerce mlada, tvoj sunčani ures gdi je? *(govori Ļubdrag Sunčaničin otac).* I. Gundulić 391. Tužna mati odgovara: ‚Moja kćerce, puca mi srce za tvojom smrti'. B. Zuzeri 67. ‚Glavu Ivanovu' mati tu reče ‚ne išti, o kćerce, od Iruda veće'. A. J. Knezović, nep. 129. ‚Ajde s Bogom, moja kćerce!' *(u Paštrovićima).* Vuk, nar. pjes. 1, xiii.

b) kaše starije čeļade mlađemu ženskome i kad mu nije kći. Divojka plemka taj od stara od mene bježat će vazda, vaj! u gore zelene. Ma kćerce, nijesam ti ni star ja. M. Držić 102. Kćerce, ja bih ti mati bila, budi dobra. 191. Ah! što veće sada tebi, draga kćerce, sumńu uzroči? *(govori Koraļka Arijadni).* I. Gundulić 32 Ti si, kćerce, dostojna cesarstva . . . F. Lastrić, test. ad. 86ᵇ.

c) Bog ovako sove žensko čeļade kao svoje stvorenje, i u prenesenom smislu dušu. Kćerce, vira te je tvoja osdravila. I. Ančić, vrat. 6. Ukaza joj se spasiteļ i reče: ‚Kćerce moja Katarino!...' usr. 143. Ukaza se ńoj Isus na božić i reče: ‚Prosi, kćerce, od mene, što god ti je drago'. A. Kanižlić, utoč. 447. Kćerce, tvoja vjera sahranila te. S. Rosa 88ᵇ. — Veli Gospodin Bog sovući grešnike na pokoru: ‚Poslušaj, kćerce, i prigni uho tvoje'. M. Divković, bes. 567ª.

b. *u ostalijem padežima znači uopće što i* kći. Kada mu kćercu od smrtnoga sna na život probudi. A. Gučetić, roz. jes. 289. Od Krete ga kraļa slidi lijepa kćerca pobjeguća. I. Gundulić 8. Nereova kćerca Teti. G. Palmotić 1, 115. Da ńegova kćerca mila i rodjenje drago nijesi. 1, 261. Majka s kćercom, otac s sinom ostaše zagrļeni. P. Kanavelić, dubrovn. 10. Majka kćercu kara, a nevjesti prigovara. (Ferić). Poslov. danič. Kćercom jednom, ku mi rodi. J. Kavańin 84ª. O djevice, čaćko izabra za jedinu kćercu tebe. J. R. Gučetić 18. Kćerca tvoja prisveta. I. A. Nenadić, nauk. 269. Kćercu svoju Bogu prikazaše. A. Kanižlić, utoč. 420. Moļaše, da se u ńegov dvor potrudi i kćerci mrtvoj život povrati. fran. 60. I š ńom bjehu na prozoru dvije rođene kćerce svoje. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 17. Jer *(majke)* ne mogu kod kuće siditi, neg bi rade u kolu viditi, kako kćerce s dragim poskakuju. M. A. Reļković, sat. C6ᵇ. Ja sam kćerca cara čestitoga. Nar. pjes. vuk. 1, 164. Pa mi tako moja kćerca piše. 5, 497. Govorila kćerca Kovačeva. Nar. pjes. juk. 401. ‚Bog ti dao mjesto poroda devet sinovah i desetu kćerću!' *(u Paštrovićima).* Vuk, nar. pjes. 1, xii. A sreća mu carska šurovala, jer mu kćercu ima za ļubovcu. Osvetn. 1, 9. Majke će vam stada pripaziti, mile kćerce rane zavijati. 8, 150.

KĆÈRĆICA, *f. dem.* kćerka *ili* kćerca. — *isporedi* ćerčica. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚filiola') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (‚filiola'), *u Stulićevu* (‚filiola). Nevestice kot mile kćerčice. Nar. pjes. istr. 1, 88.

KĆERICA, *f. dem.* kći. — *Od* xvii *vijeka, ali možebiti samo u Istri (vidi i* ćerica); *između rječnika u Voltiģijinu (griješkom* kćerica *us* kćerca). Kćerice svoje duhovne na službu nukaše Božju. F. Glavinić, cvit. 274ᵇ. Med rukami i suzami svojih kćeric. 275ᵇ. — *Ovaj primjer nije pouzdan, jer je knjiga vrlo slo naštampana:* Zvizde svitle kćerice od sunca. A. d. Bella, razgov. 181.

KĆÈRIN, *adj. koji pripada kćeri. — Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu (griješkom* kćerin ‚di figlia, appartenente a figlia' ‚was der tochter gehört'), *u Stulićevu* (‚filiae, ad filiam spectans'), *u Vukovu* (‚der tochter' ‚filiae'). 2 kravi ostavļam kćerini dici. Mon. croat. 827. (1555). Uzme djevojku na kćerino mjesto. M. Divković, nauk. 258ª. Ovijem kćerinijem skrivenjem. B. Kašić, per. 7. Jedva u kćerinu kuću pođe. 189. Al' to nisu dve crne trúine, već su ovo dva kćerina oka. Nar. pjes. vuk. 1, 540.

KĆÈRINSKÎ, *adj. koji pripada kćeri (uprav kćerima, isporedi* ćerinski). — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Razumiveši Jakov natrudeńe kćerinsko. E. Pavić, ogl. 75.

KĆÉRKA, *f. vidi* kćerca. — *isporedi* ćerka i hćerka. — *Akc. se mijeńa u voc.:* kćêrko, kćêrka. — *Od* xvii *vijeka.* Nemoj se bojati mene, kćerko. F. Glavinić, cvit. 48ª. Šta vam radi naj veća devojka, vaša kćerka a moja švalerka? Nar. pjes. vuk. 1, 633. Izvadi ńihovu kćerku zdravu. Nar. prip. vil. 1867. 705. Ah! kćerko moja! Nar. prip. mikul. 18.

KĆERŠA, *f. sinovica ili sestrična? — isporedi* ćerša *i* hćerša. — *Postaje od* kći *kako stslov.* dъšterьša (fratris filia, consobrina) *od* dъšti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚fratris filia'.

KĆÊTI, *vidi* hotjeti.

KĆÎ, kćêri, *f.* filia, *što je žensko čeļade prema ocu i materi. — isporedi* ći, hći, šći. — *Radi akcenta vidi kod* 1. — *Postaje od osnove praslavenske, isporedi stslov.* dъšti, *gen. sing.* dъštere *i* dъšteri, *rus.* дочь (ь *je samjenilo praslavensko* i, *vidi i kod* mati), *gen. sing.* дочери, *češ.* dci *(sad* dcera), *pol.* cora *(obićnije dem.:* córka). *vidi se da je osnova praslavenska* dъšer *(bilješim slovom* š *ne naš glas, nego glas* t *omekšan, od prilike kao čakavsko* č) *a ne* dъšter, *te je* št *u stslovenskom i u bugarskom* dъšterja *mlađi glas kao kod* noštь, *noć,* svêšta, *svijeća, ne kao kod* tašta, *tašta,* ištą, *ištem. — Riječ je indoevropska, isporedi lit.* duktė *(osnova* dukter), *snskrt.* duhitŕ *(nom. sing.* duhitā), *send.* dugedar *(nom. sing.* dugedā), *novopers.* duchter, *jerm.* dustr, *grč.* θυγάτηρ, *got.* dauhtar. — *Dakle u ovoj riječi praslavensko* č *postaje od starijega* kt *(pred mekanijem vokalima), isporedi* moć, noć, peći, stríći *itd. — Miklošić* (vergl. gramm. 1², 238) *misli je da se* kt *(i* ht *u* vrijeći) *mijeńa na* jt, tj

(a ovo opet na tž, pa premještanem na št, št. vergl. gramm. 1², 222). *mislim da tako ne može biti, jer kad bi već u praslavensko doba* kt *postalo* št, *nije razloga da se ne bi ovako št održalo i u drugijem jezicima kao što biva kod* tьšta, ištą; *ne slažem se ni sa postajanje glasova* št *onako kao što Miklošić kaže:* j *se može mijenjati na* š *(kao n. p. u francuskom jeziku), ali to ne biva uopće u jedan mah nego treba da* j *prijeđe preko drugijeh glasova; a kad bi se ta promjena i dogodila, kod tž trebalo bi da se* t *promijeni na* d, *ili dajbudi da* ž *postane* š, *te bi se u prvom slučaju dobilo* dš, *to jest* ǵ, *a u drugom* tš, *to jest* č; *da prvo ne može premještanem postati* št *nego* žd *i tako se pomještati sa* žd *(od* dj), *to je jasno; a zašto bi se drugo* (č) *pomjerilo u ovakijem slučajevima a ne u ostalijem kad je postalo od* k *ili* c? *nije jasna ni promjena na* jt *(Miklošić upoređuje franc.* fait, nuit *od* fact, noct) *i to toliko više što, kako Miklošić misli, ovo ne biva samo pred mekanijem vokalima (jer je* št *i u supinu u kojemu je nastavak* ъ, *dakle tvrdi vokal), ali je zakon u drugijem slučajevima da kod* kt k *ispada a* t *ostaje nepromijeńeno, n. p. kod korijena* plet *(lat.* plecto), *kod* pętyj, *pêtî (lit.* penktas) *itd. (vidi* Miklošić, vergl. gramm. 1², 288, *i* K. Brugmann, vergl. gramm. 1², 585). *Brugmann (na istoj strani) kaže da se* kt *pred mekanijem vokalima omekšava na* k't' *a ovo postaje* χ't', *pa se ovi glasovi premještaju i tako postaje* t'χ' *(od prilike praslavensko* č), *jer drukčije ne zna kako bi tumačio stslov. inf.* vriješti (vrijeći) *gdje bi* št *postalo od* ht. — *kod svega toga naj teže je razumjeti, zašto se* kt *pred mekanijem vokalima omekšava kao* tj, *dok* t *kad nema pred sobom* k *ostaje nepromijeńeno; ali za to ni jedan ni drugi ne kaže uzroka. svakako ostaje to da se* t *omekšalo, te je lako razumjeti da* k *poslije omekšana ispada isto kao tvrdo* k *u* plet, peti *itd. riječ* vriješti *ne smeta kod toga; mogla je postati po analogiji prema* pešti, strišti *itd., a treba dodati da, ako ima u našemu jeziku* vrijeći, *u stslovenskom* vriješti *nije potvrđeno. — U našemu jeziku, kad je nestalo glasa* ъ *(od praslavenskoga* ъ), *trebalo je da odmah pred* ć *dođe* d (dćer, *nom. sing.* dći), *ali ovo nije moglo ostati nepromijeńeno nego promijenivši se na* t *(vidi* tći. N. Rańina 68ᵇ) *trebalo je da ispred* ć *otpane, te da postane osnova* ćer, *i tako se nalazi od* xv *vijeka (vidi* ći). *ipak baš u doba kad je počelo nestajati glasa* ъ, *kao da je narod osjetio potrebu da ne otpane ono* d *(ili* t), *te ga je samijenio glasom* k *ili* h *(vidi* hći) *od kojega je postalo i* š *(vidi* šći). — xv *vijeka nalazi se u dva spomenika oblik* kъšti *za nom. sing.:* Gospođa Jelêna, kъšti gospodina kneza Lazara *(u istom spomeniku ima dva puta oblik* ćere *za gen. sing.).* Mon. serb. 251. (1406). Ako li bi sina ne bilo, a kъšti bila ili veće ćeri, tъda ćeremъ kako sinu. 360. (1429). *ali ni po što ne može biti narodna riječ nego je načińena po crkvenom jeziku. još su manje narodni oblici* dšti *i* dašti xiv *i* xv *vijeka (vidi kod* ći). — *S osnovom* kćer *nalazi se ova riječ od prvijeh vremena, a između rječnika u Mikaljinu* (‚filia, gnata, nata'), *u Belinu* (kći, od kćere ‚figlia' ‚filia' 314ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (‚filia, gnata, nata'), *u Jambrešićevu* (‚filia, nata'), *u Voltigijinu (grješkom* kći, kćere ‚figlia, figliuola' ‚tochter'), *u Stulićevu* (kći, kćere ‚filia'), *u Vukovu* (kći, kćeri ‚die tochter' ‚filia', cf. ćer, šći), *u Daničićevu* (kъšti, kъći ‚filia').

1. *oblici kod declinacije. — U praslavensko doba sa osnove* dъćer *i* mater *(vidi* mati) *bila je osobita deklinacija kao i sa druge osnove na konsonanat: ova se dosta vjerno usdržala u stslovenskom, ali su se i u ovom jeziku primili i neki oblici iz deklinacije na* i, *a gotovo svi u našemu; osim toga u nekijem govorima našega jezika ima i oblika iz deklinacije na* a *(nema ih u Vukovoj i u Daničićevoj gramatici) koji može biti da su postali po analogiji prema* mater, *ili po starome gen. sing. na* e *(radi ovijeh oblika vidi i* kćera).

a. *nom. sing. stslov.* dъšti. -i *postaje od indoevr.* ē, *a mislim da već u ono doba nije bilo krajńega* r *u ovom padežu (isporedi u snskrtu, sendu, litavskom jeziku; što u ostalijem jezicima, u grčkom, latinskom, gotičkom, jermenskom ima* r, *to može biti prešlo iz drugijeh padeža, kao što je jamačno u novopersijskom). u našemu su jeziku oblici: a)* kći. — *od prvijeh vremena; obično i u naše vrijeme.* Mala sestra Vrъsajka kъći. Mon. serb. 7. (xii *vijek).* Ako li bi sina ne bilo, kъći bila ili veće kъćeri. 378. (1433). Ako li bi veće sinovъ ne bilo, a bila kći ili veće kćeri. 395. (1438). Biše prava kći Antona. Mon. croat. 92 (1468). I biše Ana proročica kći Famuelova *(sic).* Bernardin 18. luc. 2, 36. Ako bi kći bila. Zborn. 82ᵃ. Čovjeka komu bijaše kći umrla. Đ. Bašić 11. Sin, kći. M. Dobretić 549. Marko Kraljević i kći kralja arapskoga. Vuk, nar. pjes. 2, 37ᵇ. Po ocu sin a po materi kći poznaje se. Nar. posl. vuk. 255. *vidi i u gramatici Vukovoj* (rječn.¹ xl) *i u Daničićevoj* (obl.² 22). — *b)* kćêr. — *načińeno po analogiji prema drugijem padežima ili po samome akuzativu. — od* xvi *vijeka.* U istinu da t' se rode do dva sina a kćer jedna. Jeđupka nesn. pjesn. 287. Ana proročica kćer Famuelova. M. Radnić 21ᵃ. Judita kćer Merara obori ga. 58ᵇ. Davidova jedna kćer. P. Macukat 27. Jednom' ńih bi dana uzorita kćer za družbu knеza. J. Kavańin 148ᵇ. Kćer se od majke premda dijeli. 165ᵇ. Svaka kćer. B. Zuzeri 40. Ono moja mater jest, moja kćer. P. Knežević, osm. 282. Istog vrimena stiže kćer Faraunova. E. Pavić, ogl. 98. Kćer kraljeva da bi bila. V. Došen 54ᵃ. Naj prva kćer Mihajla bana. Nar. pjes. vuk. 2, 62. Careva kćer zaboravi ključ od podruma. Nar. prip. vila. 1868. 449. Kad je to kćer čula. Nar. prip. mikul. 18. Po nekijem se krajevima govori i u prvom pad. jed. kôr. Đ Daničić, obl.² 22.

b. *gen. sing. — nema mu potvrde u stslovenskom; prema* matere *valja da je stari oblik u stslovenskom bio* dъštere, *a možebiti po deklinaciji na* i *i* dъšteri *(ima i* materi, *ali rijetko). u našemu su jeziku oblici: a)* kćere. *ne zna se svagda jeli ovo ostatak staroga oblika, ili je načińeno po deklinaciji na* a: *u prvom bi slučaju bio akc.* kćêre *(vidi kod bb)), a u drugom* kćêrê. *aa) u naj starijim primjerima (štokavskijem)* xiv *i* xv *vijeka ne zna se jeli jedno ili drugo.* Kraljice Marêje ugrske, kćere kralja Lovuša. Mon. serb. 211. (1387). Zgodilo se terъ kćere ne bilo. 378. (1433). Ńegove kćere gospođe Jelače. 495. (1466). — *bb) u primjerima iz Istre valja da je prvo* (kćere). Od Bijanke kćere Don Alfonsa kralja. F. Glavinić, cvit. 292ᵃ. Eugenije, kćere Filipa senatura. 306ᵃ. Kći, gen. kćeri, kćerî, kćerê. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. ifrts. 66. — *cc) u Dubrovniku je* kćêrê *već od* xvi *vijeka (vidi i kod* kćera *i* hći). Da posvetilište učine ovi dan kćere tvê. M. Vetranić 2, 421. Smrt kćere od tvoje. 2, 489. Živo otac od sina a Petar otac od kćere. N. Naljeković 1, 278. Mandu zaboravih pri ljubavi od kćere. M. Držić 186. A to je kćere gaj Inaka staroga. D. Zlatarić 1ᵃ. Po nauku Arijadne, kćere kraljeve,... iside živ iz laberinta. I. Gundulić 8. Mati jeda

ti si kćere ka je srećna nad sve ine? 108. Neka oči sve nasiti smrti kćere i unuka. Ġ. Palmotić 1, 180. Kad mu ne daš tvoje kćere. 1, 340. Od neharne tvoje kćere. 1, 364. — *b)* kćĕri. — *od* XVI *vijeka.* Oni ki se sramuje i boli radi kćeri spametne i pristale. B. Gradić, djev. 150. Nego se sciniti za sina kćeri kraļa Farauna. I. Ančić, vrat. 9. Hrańen za sina od ńegove kćeri. M. Radnić 9ª. Slava kćeri kraļeve jest iznutra. 72ᵇ. Ne dam kćeri do jeseni. Nar. pjes. vuk. 1, 488 Baš da bi mu kćeri ne useo. 3, 48. Tražim, gospodine, od moga tasta prćiju moje žene a ńegove kćeri. Pravdonoša. 1852. 33. — *u naše je vrijeme ovo naj običniji oblik (u Vukovoj i u Daničićevoj gramatici drugoga i nema). čuje se i u Istri (vidi* D. Nemanić *kod a) bb)) i u Dubrovniku.* P. Budmani.

c. *dat. sing. a)* kćĕri *(stslov.* dъšteri). — *Od* XIII *vijeka kod svijeh štokavaca i kod velike većine čakavaca.* Župļane ke je dalь kraļь Vladislavь mьnĕ i mojej ženĕ a svojej kьćeri. Mon. serb. 54. (1240—1272). Ńegovĕ kućnicĕ a ne kćeri *(u istom spomeniku ima na drugom mjestu* mojej kćerĕ Stanĕ, *ali jamačno treba čitati* kćeri). 225. (1395). Reci kćeri Sionskoj. Bernardin 69. N. Rańina 89ª. matth. 21, 5. (Kažite kćeri Sionovoj. Vuk). Recite kćeri Sionskoj. Đ. Daničić, isai. 62, 11. Da mi kćeri lepo ime dade. Nar. pjes. vuk. 1, 500. Nemoj, mati, kćeri verovati. 1, 634. — *b)* kćere. — *u istarskijeh čakavaca (us* kćeri), *vidi:* ‚dat. und loc.' kćĕri, kćĕre, kćerĕ. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. ıforts. 66.

d. *acc. sing. stslov.* dъšterь *i* dъštere *(što vaļa da je uprav gen. sing., vidi* R. Scholvin *u* archiv für slav. philol. 2, 522—528); *po tome u našemu jeziku* kćĕr, *a oblik* hći *(vidi kod* hći) *što ima na jednom mjestu* XVI *vijeka vaļa da je piščeva pogreška. — Od* XV *vijeka.* Ovu kćer Abramovu. Bernardin 189. N. Rańina 165ª. luc. 13, 16. Ako li bi oni imio ku kćer. Stat. poļ. ark. 5, 258. Izbavi niku kćer. Mirakuli. 19. Došao sam ras dijeliti... kćer suproć materi svojoj. N. Rańina 208ª. matth. 10, 35. Budi moj i kćer moju da ti dam i po smrti mojej vsoj Indiji učińu te gospodina. Aleks. jag. star. 8, 295. Drugu kćer dao bijaše za Orkana. A. Kanižlić, kam. 688. Na ńih vila kćer udava. Nar. pjes. vuk. 1, 152. Imela devet sini i jednu malu kćer. Nar. prip. mikul. 17. Znajte da sam ja moju kćer vjerila. Pravdonoša. 1852. 1.

e. *voc. sing. a)* kćĭ *prema stslov.* dъšti *(isporedi* i mati). — *od* XV *vijeka (ali samo kod ńekijeh čakavaca; primjer N. Rańine prepisan je iz čakavskoga rukopisa).* Nemoj se bojati, kći Sionska. Bernardin 67. N. Rańina 87ª. joann. 12, 15. Draga kći Roksando! Aleks. jag. star. 8, 274. O Darijeva kći i vsega svita carice! 327. I veseli se, kći Jerusolimska. F. Glavinić, cvit 418ª. — *u ovom primjeru (pisca štokavca) vaļa da je piščeva pogreška:* Vidiš li, kći moja, duše ove? A. Kanišlić, utoč. 261. — *b)* kćĕri *po deklinaciji na* i *(kao* stvări), *jedini oblik u štokavaca i mońebiti u većine čakavaca.* O majko djevice, o kćeri od sina! N. Naļeśković 1, 113. O kćeri Elektra matere hude! D. Zlatarić 4ᵇ. O cesarska kćeri izbrana, ti sva vedra i sunčana s ljepote si i s plemena. I. Gundulić 875. Ļubļena kćeri oca nebeskoga! V. Andrijašević, put. 222. Koračaji tvoji, kćeri poglavara... F. Lastrić, test. 348ª. Majka Maru u posteļi budi: ‚Ustan', Maro, ustan', kćeri moja!' Nar. pjes. vuk. 1, 280. Ali majka kune bez prestanka: ‚Mila kćeri, i tebe ne bilo!' 2, 24. A majka je veseliti pođe: ‚Ne boj mi se, moja kćeri mila!' 2, 68. Kćeri moja, da bi te ne bilo! Nar. pjes. juk. 287. Ne boj se, kćeri Sionova. Vuk, jov. 12, 15. — *c) samo u jednom primjeru* XVII *vijeka ima oblik* kćere, *vaļa da je štamparska pogreška.* Raduj se kruto, kćere Sionska. F. Glavinić, cvit. 418ª.

f. *instr. sing. nema potvrde u stslovenskom; prema* materiją *treba da je bilo i* dъšteriją *(vaļa da je useto iz deklinacije na* i). *a)* kćĕrju. — *od* XVI *vijeka, pa i u naše vrijeme (vidi primjer iz Vukove gramatike kod b)).* S kćerju. Naručn. 77ª. Zborn. 45ᵇ. — *b)* kćĕri *kao kod osnova na* i. — *od* XVII *vijeka.* S kraļevskom kćeri. I. Gundulić 8. Plaču za kćeri Jeftovom. F. Lastrić, test. 147ª. Za kćeri je knigu opravila. Nar. pjes. vuk. 3, 106. Kćeri (-rju). Vuk, rječn.[1] (gramm.) XL. U šestom pad. jed. mjesto kćĕrju ima i kćĕri. Đ. Daničić, obl[2] 22. — *c)* kćĕrĕm *po deklinaciji na* a. — *od* XVI *vijeka.* Idi s kćerom. M. Držić 151. Da se s kćerom tvom sastane. Ġ. Palmotić 1, 174. S Dejidamijom kraļa kćerom. 1, 181. Prigovarala se bijaše sa svojom kćerom *(ako ne pripada pod* kćera). A. Kanišlić, kam. 619. *i u naše vrijeme u Dubrovniku. — kod čakavaca u Istri* kćerun. Udovica sad ustane sama s jednun kćerun. Nar. prip. mikul. 18. *vidi i* D. Nemanić, čak. stud. ıforts. 66.

g. *loc. sing. stslov.* dъšteri *(mońebiti po deklinaciji na* i), *u našemu jeziku: a)* kćĕri, *jedini oblik ne samo u štokavaca nego i u većine čakavača, ali mu slučajno nema potvrde do u nak vrijeme:* kćĕri *(može biti* kćĕri *i* kćĕri). Vuk, rječn.[1] XL. kćĕri. Đ. Daničić, obl.[2] 22. *vidi i c, b).* — *sad mislim da bi pravi akc. bio* kćĕri, *premda sam i ja (po Daničiću) u svojoj gramatici napisao* kćĕri. — *b)* kćere, *vidi c, b).*

h. *nom., acc., voc. plur. — ova se tri padeža nijesu razlikovala u obliku jamačno već u praslavensko doba. u stslovenskom potvrđen je nom. i acc. i to* dъštere *i češće* dъšteri *(po deklinaciji na* i). — *u našemu su jeziku oblici: a)* kćere *po starijemu obliku. — u pisaca čakavaca od* XV *do* XVII *vijeka (u pisca Bandulavića po svoj je prilici useto iz starije knige koju je on prepisivao).* Prorokovati će sinovi vaši i kćere vaše. Bernardin 119. N. Rańina 143ª. joel. 2, 28. I. Bandulavić 155ᵇ. act. ap. 2, 17. Prišaste žene ńegove i kćere ńegove. Aleks. jag. star. 8, 306. — Kako Tesej odni tvu mladost prilipu tvoj bratji, a oni kćere Leucipu. H. Lucić 197. Videći sinovi Božji kćere ļudske *(na istoj strani malo prije* kćeri, *vidi kod b)).* I. Bandulavić 115ᵇ. gen. 6, 2. Kršćeniki kćere svoje na službu eretikom daju. F. Glavinić, cvit. 260ᵇ. Kako običaj kraļeve kćere biše učiti. 388ᵇ. Ńi tri kćere imijući... 402ª. — Radujte se, kćere Sionske. Bernardin 119. N. Rańina 142ᵇ. joel. 2, 23. Izajdite, kćere Sionske. F. Glavinić, cvit. 82ᵇ. — *i u ovom je primjeru oblik množine (u acc.), premda stoji us* dve: Siro prija od ńe jednoga sina i dve kćere. F. Glavinić, cvit. 248ª. — *vidi i* kćera *i* hći. — *b)* kćĕri *po deklinaciji na* i. — *od* XVI *vijeka obični oblik.* Materi... sinovi i kćeri žele smrt vidjeti. M. Vetranić 1, 115. Videći kćeri Sionske ures i ljepotu ńe. B. Gradić, djev. 56. Kćeri tvoje od strane ustanu se. I. Bandulavić 18ᵇ. isai. 60, 4. Tvoje kćeri jesu za udaju. M. Radnić 100ᵇ. U mene su kćeri neudate. Nar. pjes. vuk. 1, 461. Jer je raji ropstvo saveščalo još otkad su u države ove naselile kćeri Lazarove. Osvetn. 4, 10. — Kćeri budući porodili. I. Bandulavić 115. gen. 5, 1. I sinove joj i kćeri i ńu samu sarobiti i isturčiti. Vuk, nar. pjes. 8, 84. — Kćeri Jerusalimske, ne plačite za mnom. Vuk, luc. 22, 28. Zakliňem vas, kćeri

Jerusalimske. Đ. Daničić, pjesm. 2, 7. Izidite, kćeri Sionske. 8, 11. — *i s* dvije *(i* tri *i* četiri), *jer se dual ne razlikuje od množine (vidi kod a) na kraju).* Umrle ti do dve kćeri tvoje. Nar. pjes. vuk. 1, 211. S ńome šeću dvije mile kćeri. 2, 807. — U kadune Omer-begovice do tri kćeri na udaju kažu. 1, 595. A udade dvije kćeri mlade. 3, 286.

i. *gen. pl. stslov.* dъšterъ *i (po deklinaciji na* i) dъšterij. *α)* kćĕr (kъćerь). — *na jednom mjestu* XV *vijeka (vidi i kod* hći, *b) bb) bbb) gdje ima i* hćer *i* hćera *u jednoga pisca* XVIII *vijeka, ali prvo može biti da je radi stiha a drugo radi slika):* Zgodilo bi se, ter hъćerь ne bilo. Mon serb. 364. (1431). *u istom spomeniku ima i* kćĕrî *(vidi kod b)).* — *b)* kćĕrî. Kъći bila ili veće kъćeri. Mon. serb. 364. (1431). 373. (1433). A bila kći ili veće kćeri. 395. *(nešto su stariji primjeri kod* ći). Ima š ńom sedam kćeri. Zborn. 8b. Jedna od kćeri Aronovijeh. S. Rosa 26a. Ona rodi devet mili kćeri. Nar. pjes. vuk. 1, 559. Mešte kćeri i mešte sinova. 2, 551.

k. *dat., instr., loc.* — *u stslovenskom dativ je po svoj prilici bio* dъšterьmъ, *posnije* dъšteremъ *(potvrđeno je* materemъ), *a potvrđen je instr.* dъšterьmi; *lokativu nema potvrde (po svoj prilici* dъšterьhъ, *možebiti posnije* i dъšterehъ). *u našemu jeziku ima: a) prema starijem oblicima* kćerem (kъćeremь i kćeremь) XV *vijeka.* Tada kъćeremь kako sinu. Mon. serb. 364. (1431). 373 (1433). Tada se daa gospođe Jellene kako to i kćeremь. 395. (1438) *nešto su stariji primjeri kod* ći. — *sa instr.* kćermi *(što može pripadati i pod b))* i *sa loc.* kćereh *nema (slučajno) nijednoga primjera.* — *b) po deklinaciji na* i: *aa) bili bi stariji oblici sa dat.* kćerim, *sa instr.* kćermi *(vidi i kod a)), sa loc.* kćerih, *ali i sa ńih nema potvrde (samo u Belinoj gramatici pred rječnikom na strani* 9b *ima loc.* u kćerih; *otale ima i Appendini isti oblik u svojoj gramatici na str.* 89). — *bb) mlađi oblik* kćĕrima *sa sva tri padeža, koji je danas naj običniji kod štokavaca a možebiti i kod ńekijeh čakavaca, nahodi se od* XVII *vijeka isprva u instr.:* I meju ostalijemi kćerima mojijemi. B. Kašić, iń. 5. Da su moje raskoše s sinovima i ljuckijem kćerima. V. Andrijašević, put. 44—45. *i u gramatici Belinoj i Appendinijevoj ima* s kćerima; *sa sva tri padeža u Vukovoj* (rječn. XL) *i u Daničićevoj*[3] 22. — *cc) us* kćerima *ima i* kćĕrma, *i to kao instr. od* XVII *vijeka:* Među kćerma. M. Radnić 81a. F. Lastrić, test. II. *i u Vukovoj sa sva tri padeža.* — *c) po deklinaciji na* a: *aa) dat.* kćĕrâm, *instr.* kćĕrami, *loc.* kćerah. — *od* XV *vijeka.* Sinke porubiše od krila materam, i jošće činiše ńih vašćine kćeram. M. Marulić 244. Ostalijem sinovom i kćeram mojijem. B. Gradić, djev. 28. Tako činahote kćeram izraelskim. I. Bandulavić (1665) 55a. dan. 18, 57. Ne drži kćeram uzdu kako i prije. Đ. Bašić 151. Reče kćeram. Nar. prip. mikul. 28. *vidi i* dat. kćeram. A. d. Bella, gramatika *pred* rječn. 9b. F. M. Appendini, gramm. 39. — Ki med petimi kćerami i osmimi sinmi. F. Glavinić, cvit. 246b. *(Lot)* s kćerami svojimi bludi. J. Kavańin 26b. *radi instrumentala vidi i* hći, *b) cc).* — Sfeta se djevica Tekla prva po kćerah Filipovijeh, pod djevstvo podveza. B. Gradić, djev. 91. U kćerah. A. d. Bella i Appendini *kao gore.* — *ovakovi su oblici još živi u sjevernijeh čakavaca: dat.* kćerân, *loc.* kćĕrah i kćerăh, *instr.* kćerâmi. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. IFORTS. 66. — *bb) oblici* kćeram i kćerami *miješaju se među sobom.* Kako se imaju vladat s svojijem kćeram djevicam. B. Gradić, djev. 74. Među kćeram Adamovijem. A. Bačić 87. — Uzmi tebi slično što je i gisdavijem tvojijem kćerami. Ġ. Palmotić 1, 182. *to biva i dan današńi u Dubrovniku gdje se ova dva oblika upotrebljavaju i su lokativ.* P. Budmani. — *cc)* kćĕrama. — *od* XVIII *vijeka (potvrđen je samo instr., ali se u Dubrovniku govori sad i sa sva tri padeža.* P. Budmani). Ona sama među svijem kćerama i sinovima Adamovijem Đ. Bašić 235. Koji bludovaše s kćerama Moaba. J. Matović 390. S kćerama. A. d. Bella i F. M. Appendini *kao gore.*

l. *dualu nema potvrde ni u stslovenskom (samo dat.* dъšterьma) *ni u našem jeziku, osim instr.* kćerma *u rukopisu* XVI *vijeka.* Z dvjema kćerma svojijema. Zborn. 4b.

2. *značenje.*

a. *u pravom značenju.* — *amo pripada velika većina primjera kod* 1. *ovdje se može dodati: α) da se ističe riječima* prava *ili* rođena *itd.* Biše prava kći Antona. Mon. croat. 92. (1463). Jedna mu je kći rođena, a nepuča druga od brata. I. Gundulić 458. — *b) može se kazati jeli po sakonu (vjenčańu) rođena ili ne (u naše vrijeme pisci upotrebljavaju adjektive* zakonit, zakonski *i* nezakonit, nezakonski), *vidi i:* Može uzeti za ženu kćer kopilicu svoga sina posinovljenoga. Ant. Kadčić 422. — *c) ističe se da je jedina, naj mlađa itd.* Kćer jedina... J. Kavańin 258b. *vidi* jedinica, mlezinica. — *d) mješte genetiva (oca ili matere) može imati usa se i dativ.* Ka sam kći sada Saturnu. F. Lukarević 217. *to je sakon kod samjenica (vidi primjere kod* 1).

b. *nije posve u pravom smislu kad se o ženskom čeljadetu ne kaže da je kći oca i matere nego cijele porodice.* Kći od obitili ‚figlia di famiglia' ‚filia familiae'. A d. Bella, rječn. 314b. Da kći kućna u službu se dade. J. S. Relković 69.

c. *metaforički, o čemu umnom.* Pomńe jesu kćeri bogatstva. M. Radnić 79b. Nesposnanstvo je kći od holosti. F. Lastrić, ned. 889. Holost porađa isprasnu slavu, nearamnost i polepnost; ove se zovu tri kćeri ńesine. M. Dobretić 208. Štedljivost je kći spametnosti. M. Pavlinović, rad. 119.

d. *ńekako u prenesenom smislu, ženski potomak, uprav po biblijskom jeziku.* Prava kći Adamova. A Bačić 86. Među kćeram Adamovijem. 87. Ona sama među svijem kćerama i sinovima Adamovijem. Đ. Bašić 235. Elizabeti svetoj koja bila je jedna od kćeri Aronovijeh. S. Rosa 26a. Ovu kćer Avraamovu. Vuk, luk. 13, 16. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri po biblijskom shvaćańu, premda bi po smislu mogli pripadati i pod* c. Osudili ste kćer izraelsku? I. Bandulavić 60b. dan. 13, 48. S kćerama Moaba. J. Matović 390.

e. *u ovakovijem je primjerima (po biblijskom jeziku) u prenesenom smislu, te se nasnačuje odakle je rodom žensko čeljade.* Kćere Sionske. Bernardin 119. N. Rańina 142b. joel. 2, 28. F. Glavinić, cvit. 82b. Kćeri Sionske. B. Gradić, djev. 56. Đ. Daničić, pjesm. 3, 11. Kćeri Jerusalimske. Vuk, luc. 23, 28. Đ. Daničić, pjesm. 2, 7. — *Metaforički, ne o ženskom čeljadetu, nego o gradu (Jerusalimu).* Ne boj se, kćeri Sionova! Vuk, jov. 12, 15. Recite kćeri Sionskoj. Đ. Daničić, isai. 62, 11.

f. *u teologičnom smislu, može se kazati o ženskom čeljadetu da je ‚Božja kći', osobito o bogorodici (kao što je u ovom primjeru).* Ljubljena kćeri oca nebeskoga, majko izabrana Božje riječi upućene! V. Andrijašević, put. 222.

g. *u prenesenom je smislu, kad se po ńekijem*

svjetovnijem ili crkvenijem zakonima shvaća da je žensko čeljade kći nekome, premda je ovaj nije rodio. Kad tko koga uzme za sina ili za kćer. A. Baćić 107. Žensku primi kogod pod kćer. V. Bogišić, zborn. 872. — Kćer duhovna oli po krštenu oli po krizmi oli po ispovidi. Ant. Kadčić 359.

h. *vidi* kćerca, a, *b*). Kor: O kćeri, o kćeri Elektra matere hude! D. Zlatarić 4ᵇ. Dobro veliš, draga kćeri moja. M. A. Reļković, sat. D5ᵇ.

i. *na jednom mjestu u svetom pismu znači: djevojka, jer u grčkom prijevodu stoji* θυγάτηρ *i u latinskom* filia. Kako ļiļan među trnem, tako jest prijateļica moja među kćerma. M. Radnić 81ᵃ. cantic. 2, 2. Tako prijateļica moja među kćerma. F. Lastrić, test. II.

KE, *vidi* 2. ka. — *Ova se riječca dodaje naj češće riječima što se svršuju na* s. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* dodaje se gdjekojim riječima na kraju, n. p. ‚danaske, noćaske, jutroske, sinoćke', a može se čuti i ‚naske, vaske', i: čini mi ‚ske' (mjesto: čini mi ‚se') *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* I vaske ću mesom naraniti. Čini mi ske, izneti je nećeš. — Danaske ćeš biti sa mnom u raju. I. Bandulavić 109ᵃ. luc. 23, 43. — Koga je noćaske rodila. M. Držić 487. Noćaske hoću poginuti. Pjev. crn. 284ᵃ. — I za naske znade. Pjev. crn. 5ᵃ. Da će naske sva tri savezati. 271ᵇ. Nađ' im mjesto pa ne žali naske. Ogled. sr. 20. — Mi u vaske ništa ne želimo. Pjev. crn. 8ᵃ. Od vaske mi sad potrebe nije. S. Milutinović, obil. 85. Da vaske s biogradskim daijama pomiri. Golub. 1, 180. Dodaje se riječima na kraju n. p. ‚acke' i ‚acike', kad se jarad tjeraju iz štete. u Dobroselu. M. Medić. *vidi i* danas, jutroske *itd.*

1. KÈBA, *f. nošić što se nosi u špagu.* — *Riječ je tuđa, ali ne znam otkle je.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (po naj više u Bačkoj) ‚ein kleines taschenmesser' ‚cultellus plicatilis'. — Potrže kao kebu iza pojasa. (Kad ko često čim prijeti ili onako što govori). Nar. posl. vuk. 257. S kebom u korijeńe. (N. p. nema drugo ništa nego ‚s kebom u korijeńe', t. j. propalo sve, niti se ima čim drugim hraniti, nego da se ide u kupusište đe je kupus posječen, da se traži korijeńa). 287.

2. KEBA, *f. vidi* kajba, gajba. — *U naše vrijeme* Ure su načińene na podobije okrugle ptičije kebe. G. Zelić 525.

KÉBÂŃE, *n. djelo kojijem se keba.* — *U Vukovu rječniku.*

KEBAR, kebra, *m. vidi* gundeval, kukac, stršen. — *Od nem.* käfer. — *U kajkavaca i sjevernijeh čakavaca od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* keber, starmel ‚crabro'), *u Jambrešićevu* (keber ‚crabro'), *u Voltiđijinu* (keber ‚crabrone' ‚eine hornisse oder wespe'), *u Stulićevu* (keber, kebera *(sic)*, v. gundoval). Vnogo gusinic i kebrov. P. Vitezović, kron. 199. Neg' psom, koji kebre preže. V. Došen 191ᵃ. Kêbar, hrušt *u Istri.* Naša sloga, god. 14, br. 11, str. 45.

KÈBARA, *f. kao psovka (i u šali) starome ženskom čeljadetu.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Stara kebaro!' P. Budmani. — *I u narodnoj sagonetci:* Zaždih babu kebaru, sva izgorje živa, a žile ne mogoše. *odgonetļaj: lazina.* Nar. zag. nov. 112.

KÉBATI, kêbâm, *impf. vrebati.* — *U Vukovu rječniku:* ‚lauern, abpassen' ‚aucupor, insidiis capio'. cf. vrebati. — *Riječ je tuđa nepoznata postaña. Miklošić misli da postaje od* gajba (fremdwört. 17ᵃ), *isporedi i* 2. keba; *vaļa da je Miklošić shvatio riječ* aucupor *u Vukovu rječniku u pravom smislu (loviti, hvatati ptice).*

KEBEĻ, *m. ime dvjema selima u Hrvatskoj u okrugu varaždinskom i u bjelovarsko-križevačkom.* Razdijeļ. 105. 106.

KÉBICA, *f. dem.* 1. keba. — *U Vukovu rječniku.*

KÉBINKA, *Kebova (vidi* Kebo) *žena.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KEBITI, kebim, *impf. u jednoga pisca našega vremena; značenje može biti da je isto kao kod* kebati, *ili kao kod* vezati *(svakako stoji u metaforičkom smislu).* Dok je *(našu slobodnu misao)* ne vide, dobro; nu kako ju vide, onda ju kebe vsakojakimi užeti. F. Kurelac, dom. živ. 47.

KÉBO, *m.* nadimak. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. — *J. Bogdanović tumači da je hyp.* Stevan.

KÈBRÂČ, *m. kebar muškog spola.* — *U nas vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

1. KÈC, *glas kojijem se gone koze.* — *isporedi* 1. keca. — *O postanu je teško što kazati; po svoj prilici ne treba misliti ni na tur.* kječi *ni na maď.* kecske, *koza.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (kèc *i* kèca ‚laut, um die ziegen zu treiben' ‚sonus agentis capras'). Kec ovamo! pusto ostalo! M. Držić 135. Kec kozlići u žito! 145. Volim reći: neću, nego vazdan: kec! kec! (Vaļa da je neko kazao koga su ćerali da čuva koze). Nar. posl. vuk. 88. Kec, kec, kec, tako pastirče koze goni. na Rijeci. F. Pilepić. Kèc, uzvik kojim se tjera koza. — ‚Kèc bêra kèc!' na Braču. A. Ostojić.

2. KEC, *f. na jednom mjestu* XVII *vijeka ima gen. pl.* keci, *te može biti da je od maď.* kőcs, *seļačko odijelo; može se pomisliti i na tur.* kječe, *aba, pust (vidi* čeča), *isporedi* 1. keča *i* kèca. Zaradi saga i radi keci i podplata. Starine. 11, 127. (1673).

3. KÊC, kéca, *m. karta od igre na kojoj je samo jedan znak (tal.* asso, *franc.* as, *nem.* daus, ass *itd.)* — *isporedi* as. — *Riječ je po svoj prilici tuđa (sudeći po* ke-), *ali nepoznata postaña, ipak isporedi nem.* skis. — *U Vukovu rječniku:* ‚das ass in karten' ‚monas (chartarum lusoriarum)'.

4. KÊC, *m.* nadimak u Zemunu. M. Medić. — *Može biti ista riječ što* 3. kec.

1. KÈCA, *vidi* 1. kec. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (kod* kec). Keca, jarče, dopadnuo muka! Nar. pjes. vuk. 3, 176.

2. KÉCA, *f.* neka buba. I. Pavlović.

3. KECA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u Keci. Sr. nov. 1878. 1015.

KÈCÂNE, *n. djelo kojijem se keca.* — *U Vukovu rječniku.*

KECAR, *m.* ova reč ima u našem jeziku značeńe pogrdno, ali ga pravo ne znam; čuo sam je u detiństvu u Fruškoj Gori; možda dolazi od ar. ‚kesar', drvosеča. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 123. — *Po svoj je prilici od nem.* ketzer, *krivovjerac, raskolnik.*

KÈCATI, kècâm, *impf. jednako vikati* kec! kec!, *vidi* 1. kec. — *pf.:* kecnuti. — *U Vukovu rječniku:* kec ‚rufen' ‚dico' kec!

KÈCEĻA, *f. pregača.* — *Od maď.* kecsle, kőcsöly. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kècêļâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚die

schürze (das vortuch) der frauen' ‚praecingulum', cf. bošča, pregača. Privataj se za mene za svilene rukave, za svilene marame, za klečane kecelje. Nar. pjes. vuk. 1, 119. I kecelju bela mušulina. 1, 681. A carica čedo privatila u svilenu ubavu kecelju. 2, 157. Ja ga *(muža)* uzeh u kecelju Nar. pjes. srem. 62. Kecelja ili je izatkana ili od cica. V. Bogišić, sborn. 131. Kecelja, pregača u Slavoniji. F. Hefele. Kecelje ženske pašite, pa mi žene, da idemo, da se bijemo. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 464. — Kad struja ustanka zahvati i Šabac, Milosav otpaše bakalsku kecelju. 1, 25. — *(Vaševka ima na sebi)* stražńu kecelju. živ. srb. 1, 69. Kako devojka opaše stražńu kecelju za udaju je. 2, 71. — *U prenesenom smislu:* Kècelja, tako se zove od dasaka načińeni kapak, koji se meće ispod dimńaka na kuće, koje su pokrivene trskom. Srijem.

KECEĻAC, kecelca, *m. vidi* kecelą. — *U naše vrijeme u Bosni.* Bio pun kecelac cvijeća. Bos. vila. 1886. 231.

KECEĻEVA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Građeńe drvene ćuprije u Kecelevi. Sr. nov. 1868. 19.

KÈCELĻICA, *f. dem.* kecelja. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* U snašice nema kecelice. Nar. pjes. vuk. 1, 681.

KÉCITI, kêcîm, *impf. vidi* kesiti. — *U jednoga pisca našega vremena.* Jal' da koga komar ne uštinu, ter na mjesec da ne keci zube. Osvetn. 1, 28. Pa nabasa šereg turskih pasa, svi zaviju, skiče, kece zube. 4, 58.

KÈCKÂŃE, *n. djelo kojijem ko kecka.*

a. *u pravom smislu.* — *U Vukovu rječniku:* dim. v. kecańe.

b. *u nepravom smislu.* ‚Vi ste već stari ludi; ostav'te se vražijeg keckańa'. J. Bogdanović.

KÈCKATI, keckâm, *impf. dem.* kecati.

a. *u pravom smislu.* — *U Vukovu rječniku:* dim. v. kecati.

b. *u prenesenom smislu, razdraživati (čeljade) riječima.* — *Može biti da se ćuje samo sa* se, *recipročno.* — *U Lici.* ‚Ńi se dva vavije za nešto keckaju i roškaju'. J. Bogdanović.

KÈCMAN, *m.* presime bosanskog bjegunca. J. Bogdanović.

KÈCNUTI, kècnêm, *pf.* kecati, *kasavši* kec *odagnati kosu.* — *U Vukovu rječniku:* ‚(die siege) mit dem ausdrucke kec vertreiben, fortketzen' ‚abigo capellam'.

KEČ, *vidi* 1. kec. Keč, usklik pri tjerańu koza. Slovinac. 1880. 389.

1. KÉČA, *f.* guńa kostrutna ili od kostruti (jarine) i vune izatkana. nose je planinci, naročito čobani od kiše. S. Agić u Trsteniku. — *isporedi* čeča.

2. KÈČA, *m. i f.* šaljiv naziv za onog koji ima rudaste i kovrčaste kose. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *isporedi* kečka.

3. KÈČA, *f. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 97.

KÈČANIN, *m. čovjek iz Keče u Banatu.* V. Arsenijević. — *Množina:* Kèčâni.

KÈČÂNKA, *f. žensko čeljade iz Keče.* V. Arsenijević.

KÈČANSKÎ, *adj. koji pripada selu Kečі.* V. Arsenijević.

KEČE, kečeta, *n. vidi* čeča. — *isporedi* 1. keča. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kako maļem da je sbijeno, zašto imamo nike stvari, koliko većma majstor udara tvrđe dođe, kano kečeta. S. Margitić. fal. 282.

1. KÈČÊŃE, *n. djelo kojijem se kèči (vidi* 1. kèčiti). — *U Vukovu rječniku:* ‚das aufpassen (z. b. im ballspiel)' ‚captatio'.

2. KÈČÊNE, *n. djelo kojijem se kečі (vidi* 2. kečiti.) J. Bogdanović.

KEČIBAPCI, kečibabaca, *m. pl.* zakržļala šļiva. Gradac u Slavoniji.

KEČIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Vukašin Kečić Rat. 107.

KÈČIGA, *f.* Acipenser ruthenus L., *riека riba.* — *isporedi* kečika i čiga. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kèčîgâ. — *Ne zna se postańe; jamačno je tuđa riječ, isporedi novosiov.* kečiga, keča, čiga, *poļ.* czeczuga, *mađ.* kecsege, kócsöge, *rum.* căciugă, cigă (кѣчугъ, чигъ), *novogrč.* κετζίγα. *Đ. Popović* (tur. reč. glasn. 59, 128) *misli da je po svoj prilici od tur.* čiga *(ovu riječ nijesam našao u Zenkerovu rječniku), ali se i tako ne zna odakle je* ke-. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenćevu* (kečiga, riba ‚accipenser, aquipenser, sturio, elops, helops, piscis sacer'), *u Jambrešićevu* (kečiga, riba ‚sturio'), *u Vukovu* (‚stierl, sterlet, stör' ‚accipenser stellatus', cf. nostvica). Kečiga, Acipenser ruthenus L. J. Pančić, rib. u srb. 148.

KÈČIKA, *f. vidi* kečiga. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (us* kečiga). Kečike mu *(ribaru)* ńivu oru, a morune vlače. Nar. pjes. vuk. 1, 518.

1. KÈČITI, kèčîm, *impf. hvatati (kod igre n. p. loptu, što je drugi igrač bacio, prije nego padne na tle).* — *isporedi* trliti. — *Neposnata postańa.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚aufpassen (im ballspiel)' ‚capto (pilam)'. — Popik se štapom pustimičke odbija ili sagoni s ‚kerde', drugi koji su u trlu ‚keče' ga ili ‚trle'. Vuk, živ. 287. rječn. *kod* popik.

2. KÈČITI, kèčîm, *impf. mučiti se noseći dijete u naručju.* — *Može biti da je ista riječ što* 1. kečiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Volim da prosi nego li da ńesinu djecu kečі' (nosa). J. Bogdanović.

3. KÉČITI, kèčîm, *impf. biti, tući.* — *Može biti srodno s* keckati *(vidi pod* b). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bome on ńu svaki dan po vratriju kečі' (tuče). ‚Vide! kako onaj onog šakama kečі'. J. Bogdanović.

4. KEČITI, kečim, *impf. kaše se o lađi, vidi:* Kad se lađa nakrivi, tad vele: ‚legla je'; ako u takovu položaju dugo traje bez ikakve opasnosti, vele ‚kečі'. L. Zore, rib. ark. 10, 227.

5. KÉČITI, kêčîm, *impf. vidi* kesiti. — *Od* XVIII *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Stulićevu* (kečiti zube ‚frendere, ringi') *i u Vukovu:* u zagoneci mjesto ‚kesiti': Put tebe ide, oči beči a zube kečі, a tebe sve na maće život dolazi. *(odgonetļaj: tući pas kad hoće da ujede.* Nar. zag. nov. 161). Čas rasroke oči beči, časom lavske zube kečі. N. Marči 59. — Idem gorom gusticom, ubrah krušku žutiku, oči bečih, usta kečih, proždrijet je ne mogoh. — Sjedi baka na glavici u crvenoj kabanici, oči beči, zube kečі, sve prijeti da udavi. *odgonetļaj: oskoruša.* Nar. zag. nov. 156. — *I sa* se, *refleksivno.* Ono se na jezik narodni kečі ka lisica na kiselo grožđe. M. Pavlinović, rasl. spis. 9.

KEČKA, *f. kosa spletena, pletenica (u prenesenom smislu i ćuba u ptice).* — *Samo u kajkavaca, te nije jasno jeli pravo* e *ili je postalo od*

ъ; *u sadńem slučaju trebalo bi da glasi* kačka *u štokavaca. Miklošić* (etymol. wörterb. *kod* kŭkŭ. 154ᵃ) *tvrdi da je* ъ *po stslov.* kъkъ, kykъ. kyka *(vidi* kika); *i M. Pleteršnik* (slovens.-nemški slov. *kod* kečka) *kaže da je u primorju* kačka *koje riječi doslije nijesam čuo, ali bilježi* kęčka *gdje glas* ę *ne bi postao od praslavenskoga* ъ. — *U novoslovenskom ima i* kęka *prema čemu je* kečka *deminutiv. — Može biti i praslavenska riječ, jer osim novoslovenskoga ima i češ.* kečka. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kečka, perčin, lapa ‚coma, capillus cum aliqua cura compositus'. 2. kečka ili kika ‚sugestus comae'. 3. kečka rugana ‚cirrus, coma contorta, capillus crispatus' kak ima detel, škrlec, žerjav, lastura. prvo vreme Slovencem be navada vsem kečke nositi, koje sada po ženski način na duge lasi ili kosu jesu obrnuli. zato kose, lasi negda ‚proprie' ženski jesu se zvali), *u Jambrešićevu* (‚coma'), *u Voltigijinu* (‚attillatura, arricciatura, pettinatura' ‚kopfputz'). Kečka, ime pletenici, kosi djevojačkoj. djevojke nose po dvije kečke spušćane, a žene po dvije kečke u naplet savijene. u Prigorju. F. Hefele.

KEČKAST, *adj. u kojega je kečka, koji nosi kečku, vidi* kečka. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kečkast, kosast, lapast ‚comatus, caesareatus (de solis viris dicitur), comans, acromus', *i u Voltigijinu:* ‚attillato, arricciato' ‚gut frisirt'.

KEČKEMET, *m. maď.* Kecskemét, *varoš u Mađarskoj.* Šem. prav. 1878. 36. — *I u Mikaljinu rječniku:* Kečkemet, grad ugarski ‚Checkemetum', *i u Bjelostjenčevu:* Kečkemet, grad i varas ugrski ‚Chechchemetum'.

KĚČAV, *adj.* slabuńav, bolešljiv. obično se za djecu govori. Lj. Stojanović.

KEĆEVO, *n. vidi:* Čekati ribu sa rečijakom na ramenu govore u Cavtatu ‚stati na kećevu' (Kećevo je ostalo sad mjesno ime gdje obično cipoli ili uklate glavataju). L. Zore, rib. ark. 10, 361.

KÉDAR, kédra, *m.* Cedrus Libani Loud., *neko drvo (što se pomińe u svetom pismu). — Od grč.* κέδρος *preko stslovenskoga i crkvenoga* kedrъ. — *isporedi* cedar, čedar. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. čedar *s dodatkom da je riječ ruska)* Kedri i pivći i kumparis. Pril. jag. ark. 9, 92. (1468). Stalo križa ot kedra ... Starine. 23, 76. (1496). Glas Gospodńi lomi kedre, Gospod lomi kedre Livanske. Đ. Daničić, psal. 29, 5. Kedar, rus. кедръ, cedrus (Stulli), Cedrus Libani Loud., v. cedar. B. Šulek, im. 142.

KEDIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Jakov ostane komendat samo od nahije vaļevske, pa je i tu pored sebe imao u jednoj knežini Grbovića, a u drugoj Kedića. Vuk, prav. sov. 14.

KEDMEN, *m. vidi* kadmen, *maď.* ködmen. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kedmen, kožuh ‚rheno, vestis ex pellibus'.

KÉDROV, *adj. koji pripada kedru, kedrima. — U jednoga pisca našega vremena koji je načinio od* kedar. Drva kedrovijeh. Đ. Daničić, lcar. 9, 11. Grede su nam u kućama kedrove. pjesm. 1, 17.

KÈDROVINA, *f. drvo od kedra. — U jednoga pisca našega vremena (isporedi* kedrov). Pustoš će biti na pragovima, jer će se poskidati kedrovina. Đ. Daničić, sof. 2, 14.

KEDVEŠ, *m. ime konju.* F. Kurelac, dom. živ. 11. — *maď.* kedves, *dragi, mili.*

KÈFA, *f. četka, četica. — Tur.* kjefe, *maď.* kefe; *po svoj prilici od mađarske riječi, jer se govori samo po sjevernijem krajevima, a i radi glasa* k. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *isprva samo četka kojom se četaju i čiste konji. — U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚setaceum equinum, penicillum equinum quo scilicet equi purgantur', *i u Voltigijinu:* ‚striglia' ‚strigel'. – Da se koñi s kašagijom i kefom očešu. I. Jablanci 114.

b. *u naše vrijeme četka uopće. — I s* v *mj. t.* Kèva ‚die bürste'. J. Bogdanović. *(s drugijem akcentom)* Kêva, vidi četka. u Dobroselu. M. Medić.

KÈFÂŃE, *n. djelo kojijem se kefa. — (S* v *mj. f)* Kèvâńe ‚das bürsten'. J. Bogdanović.

KÈFATI, kèfâm, *impf. četati, četkati. — Postaje od* kefa. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* P. Budmani. — *U Lici s* v *mj. f:* kèvati. J. Bogdanović. ‚Šta radiš?' ‚Evo kevam'. u Dobroselu. U prenesenom smislu znači i tući. ‚Ako te ja stanem kevati, bobme ćeš pamtiti'. M. Medić.

KEFELIJA, *m. vidi* čefalija. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Gdi su davni Crnotići i staroste kefelije? J. Kavańin 138ᵇ.

KÈFICA, *f. dem.* kefa, *vidi:* Kèvica, dim. od keva. J. Bogdanović. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kêfîcâ.

KEFIL, *m. vidi* čefil. — *U naše vrijeme.* Za kog *(dužnika)* stao kefil da plati Matija Maksimović. Glasnik. II. 1, 18. (1808).

KÈGLA, *f. lopta, kugla. — Jamačno nije od ńem.* kugel, *nego od* kegel, *cuń, s toga što u istoj igri (vidi* keglati se i kuglati se) *ima jedno i drugo, pa se jedno s drugijem pomiješalo. — U naše vrijeme u Lici.* Kegla ‚die kugel'. J. Bogdanović.

KEGLÀNA, *f. vidi* kuglana. — *Postaje od* kegla, *vidi i ovo. — U naše vrijeme u Lici.* Keglàna ‚der kugelplatz'. J. Bogdanović.

KÈGLÂNE, *n. djelo kojijem se ko kegla.* Keglańe ‚das kugeln'. J. Bogdanović.

KÈGLATI SE, kèglâm se, *impf. vidi* kuglati se. — *Radi postańa vidi* kegla. Kèglati se ‚kugeln'. J. Bogdanović.

KEGLEV-, *vidi* kegļev-.

KEGĻEVAC, Kegļevca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļe. 108.

KEGĻEVIĆ, *m. presime plemenite porodice u Hrvatskoj, po kajkavskom govoru* Keglević *i tako je obično u naše vrijeme. — Od* XV *vijeka. — U naj starijim spomenicima ne zna se treba li čitati* ļ *ili* l, *jer su pisani glagolicom kojom se uopće ne razlikuje* le *od* ļe, *ili ćirilicom ali tako da u istijem spomenicima nije obična ova razlika, ili latinski: glagolicom.* Štefan Nimac i Vuk Keglević, porkolabi Ripački. Mon. croat. 157. (1498). Knesem Petrom Keglevićem. 237. (1535). — *ćirilicom.* Juraj Keglević. 251. *(oko* 1550). Knesa Petra Keglevića. 251. (1552). Gašpar Keglević od Bužina. 261. (1564—1576) Gospodinu grofu Petru Legleviću *(sic)* velikome gospodinu pounske i pokupske krajine naj većemu zapovidniku ... Gospodinu Petru Legleviću ... Starine. 12, 7. (1699). Gospodinu Kegļević-kapitanu, pounske krajine zapovidniku naj većemu. 17. (1696—1703). Gospodinu Kegleviću Petru kapetanu velikomu pokupske krajine. 21. (1696—1703). — *latinski.* ‚Petrus Keglewych de Busyn' *(Bušin).* Starine. 5, 284. (1522). — Kegļević (1538) kr. Ferdinand postavi bane Hrvatom Petra Kegļevića i Tomaša Nadaždia. P. Vitezović, kron. 142. (1567) Peter Kegļević mlajši od Turak

pod Kanižom ubijen bê. 155. Knezovi Frankopanovići, bani Draškovići, Patačići, Kegljevići... And. Kačić, kor. 485. — Kegljević. Ivan Kegljević reda s. Paula. And. Kačić, kor. 891.

KÉĜA, *f. o ženskomu se čeljadetu kaže kao kégo o muškome. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KÉĜO, *m.* šaljiv nadimak za omalena čojka. *— Valja da je od pers. tur.* keğ, *kriv. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Muči ti, kégo, đe si ti u ljude prista?' J. Bogdanović.

KEH, *m. maď.* keh, *sipša, kašalj, neduha (konska bolest). — U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Bolesti koje se końma naj češteje dogode, jesu keh, sekendija... I. Jablanci 115.

KÈHÂR, *m. vidi* fišekluk, pripojasnice. *— Možebiti od ńem.* köcher, *tulac. — Od* XVIII *vijeka u Dalmaciji i u Bosni, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. lodingi *gdje se dodaje da je riječ dalmatinska).* A uza te kehar pripasati. Nar. pjes. hörm. 2, 480. To mi pripominje (a možebit ne bi smělo) današńi kehar ‚die patrontasche'. F. Kurelac, dom. živ. 35. Narod naš pripovijeda da su Dalmatinci ugledavše pravilnu vojsku rekli: ‚Gle gle! kao da su se dogovorili: u svakoga kehar na desnu stranu'. 36. *i u Šulekovu rječniku:* ‚patronentasche'. *— isporedi* keharac, kejar, ker.

KEHARAC, keharca, *m. vidi* kehar *(uprav dem.). — U Šulekovu rječniku:* ‚patronentasche'.

KÈHISATI, *vidi* keisati.

KEHLJA, *f. u Bjelostjenčevu rječniku:* kehlja, gliva, glonda, glunta ‚struma, tumor cervicem et gutur infestans'; *u Jambrešićevu:* ‚struma', *po kojima bi značilo što i* glande; *ali u novoslovenskom jeziku znači: guša (vidi* M. Pleteršnik, slov.-nemški slov.). *— Valja da postaje od ńem.* keuchen, *sopiti, kašljati, isporedi novoslov.* kehljati *s istijem značenjem.*

KEHLJAV, *adj. u kojega je kehlja (vidi). — U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚strumosus, gutturosus'; *u Jambrešićevu:* ‚strumosus'; *u Stuličevu:* v. glivan *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

KEHNIT, *adj. lukav? — Nejasna riječ u rukopisu* XVI *ili* XVII *vijeka. — Ne sna se postańe, po* ke- *valja da je tuđa riječ.* Lisica jesta kehnita veštь. Phys. nov. star. 11, 202.

KÈISATI, kèišêm, *pf. vidi* kidisati *(i radi postańa i akcenta). — U Vukovu rječniku:* kehisati *(jamačno griješkom, jer u nijednom primjeru nema* h, *a ne treba ga ni po postańu),* vide kidisati *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme:* Bjelopavlić ńima kehisao *(ali vidi drugi primjer).* Da da li je pogledati kome, kad im srpska sila keisala! Nar. pjes. vuk. 8, 277. Bjelopavlić ńima keisao. 4, 110. Da na ńega Turci keisaše. 4, 121. *— U ovom primjeru valja da je perfektivni glagol (kao što je sabiljeđeno po Vukovu rječniku), ali nije to potrebno u druga dva primjera.*

KEJ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Livada u Keju. Sr. nov. 1866. 447.

KÉJA, *f. ime žensko. vidi* Keva. S. Novaković.

KÈJÂR, *m.* fišeklija. M. Ružičić. *— vidi* kehar.

KEJAVAC, kejavca, *m. (velika) riba od vode.* L. Zore, rib. ark. 10, 841. *— isporedi* keljavac.

KEJEVAC, Kejevca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu pošarevačkom.* Niva u Kejevcu. Sr. nov. 1865. 20.

KEJIĆ-SELO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdilj. 59.

1. KÉKA, *f. ime biljkama, vidi* strelica i kasaroña. *— U Vukovu rječniku:* po ritovima nekaka trava kao rogoz od koje se srce može jesti za nevolju i kad se sažvaće pusti iz sebe sok nalik na mlijeko *s dodatkom da se govori u Banatu.* — Keka, Sagittaria sagittifolia L. J. Pančić, flora okol. beogr. 288. — Keka, Trapa natans L. (Marinković), v. kasaroña. B. Šulek, im. 142.

2. KÉKA, *f. ime što ga mlada pridijeva starijem ženskom.* Skoroteča. 1844. 248. Pa nama, keko, nije ovde sa svim zlo. M. Đ. Milićević, jur. 75.

KÈKAN, *m. muški nadimak. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

KEKARIĆ, *m. presime. — U naše vrijeme.* Agaton Kekarić. Rat. 173.

KEKATI, kekam, *impf.* cacare. *— Od pers. tur.* keke, stercus humanum. *— U naše vrijeme u Bosni.* Pođe mu se više glave kekati. Nar. prip. bos. 1, 84.

KÉKAVAC, kékâvca, *m. vidi* kajkavac. *— U Vukovu rječniku:* ‚der Kroate (Windische) der' kaj (‚statt' šta) ‚spricht' ‚Slavus Croata qui' kaj ‚dicit (pro' šta). cf. čakavac. — Čakavci i kekavci. Vuk, nar. pjes. 3, 552. Srbi koji govore ‚što' ili ‚šta' (i po čemu se prema ‚čakavcima' i ‚kekavcima' mogu nazvati ‚štokavci'). kovč. 23.

KÉKAVAČKÎ, *adj. koji pripada kekavcima, koji je kao u kekavaca.* Čakavački i kekavački. Vuk, nar. pjes. 3, 528.

KÉKE, *m. muški nadimak. — U poslovici* XVIII *vijeka.* Jerko Keke neće smokve meke, želi bo čim stisne, mlijeko van da briźne. (Z). Poslov. danič.

KÈKEČÊŃE, *n. djelo kojijem se kekeči.* J. Bogdanović.

KÈKEČITI, kèkečîm, *impf. vidi* 2. kečiti *(ali objekat može i ne biti dijete). — U naše vrijeme u Lici.* ‚Ma edva ovu torbu na ramenu kekečim'. ‚Ništa i ne radim, nego vavije djecu kekečim'. ‚Uprtio sam veliko breme, pa edva evo kekečim'. J. Bogdanović.

KÈKELÎŠ, *m.* kad seljaci slave po 2—3 dana, oni kuhaju razna jela u velikim krsnoimenim loncima, pa se dešava da se svako jelo ne pojede svo, već ostane (ponakad od svakog jela) po malo, te žene poizručuju sve te ostatke u jedno, i ta se smeša od zaostalih i raskuvanih jela zove ‚kèkelîš'. Kad po nekoliko gostiju zaostane trećeg, a i četvrtog dana, onda ako nema što drugo za jelo, kao što često i nema jer se pojede, ištu kekeliš: ‚Već svanu te udri u kekeliš' itd. Ovo mi je pričao g. Rista Bademlić za vaļevski okrug. M. Đurović. *— Biće riječ turska, ali je nijesam našao u rječnicima (valja da nije od* gegiriš, *podrig).*

KEKÈLEN, *vidi kod* ciguljin. *— U Vukovu rječniku:* u zagoneci, cf. ciguljin.

KEKE PRKEKE, *vidi:* Jedan od družine načini turu pa držeći je u ruci obigrava sve okolo ńih vičući neprestano: ‚keke prkeke'. V. Vrčević, igr. 63.

KÈKÊT, *m. vidi* keketańe. *— U naše vrijeme u Lici.* ‚Kakav je to vratri keket?' (đe je god mnogo ženskadije u društvu, tu je osobiti keket, t. j. smijańe i govor sa smijańem). J. Bogdanović.

KEKÈTALO, *m.* šaljiv naziv za čojka, koji se

vavlje kekeće i smije. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KEKÈTALICA, *f. o ženskom čeljadetu kao o muškom* keketalo. J. Bogdanović.

KEKÈTÂŃE, *n. djelo kojijem se ko keketa.* ‚Ostav'te se keketańa'. J. Bogdanović.

KEKÈTATI SE, kèkećêm se, *impf. smijati se i govoriti sa smijehom.* — *vidi* i keket. — *Riječ je onomatopejska po svoj prilici.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Šta se vavlje kekećete?' J. Bogdanović.

KEKEZ, *m. presime u Banatu i u Bačkoj.* — *Može biti turska riječ.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 122

KEKEZOVIĆ, *m. presime u Banatu i u Bačkoj, vidi* Kekez. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 122.

KÉKIĆ, *m.* presime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. Petar Kekić. Rat. 418.

KELA, *f. ime ovci u Dalmaciji.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

KÈLAVA, *f.* šaļiv naziv neke vrsti sira drobnog. — *Radi postańa vidi* 2. keļ. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Neće ova kelava za kruv da prione, man da bi prvo na kruv pļuvo'. J. Bogdanović.

KELDRA, *f.* špiļa. kod Tršća.

KELEBIJA, *f. mjesno ime.* — *Riječ tuđa.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 184.

KÈLEĆ, *m.* reče čojk jezičavoj ženi: ‚Ćuti ženo! ako te za taj vražiji keleč' (ostrag za kose) ‚čapim, svu ću kuću s tobom omesti'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *Od tur.* kölče, *čup, čuperak.*

KELEČIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 268.

KELEMEN, *m. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiļe. 102.

KELEMENAC, Kelemenca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Zemļa u Kelemencu. Sr. nov. 1878. 868.

1. KELEMIN, *m. ime muško, vaļa da je mađarsko, isporedi* Koloman. — XV *vijeka.* Kelemin Laclaval sin. Mon. croat. 59. (1486). Kelemin Lacla(v)lić. 86. (1459).

2. KELEMIN, *m.* livada. Kupčina doňa.

KELEMINOVAC, Keleminovca, *m. kajkavski* Keleminovec, *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiļe. 99.

KELEŃAK, *m.* ńiva. Erdevik u Srijemu.

KELERABA, *f. repasti kupus.* — *Od ńemačke riječi (vidi na kraju).* — *Od* XVIII *vijeka.* Keleraba, celer, kupusnica . . . J. S. Reļković 135. Kano kupus, keļ i keleraba. 260. Keļ, kelerabu, mrkvu i spanać gotovo niko i ne poznaje. Vuk, dan. 2, 108. Kao n. p. što se nadijevaju tikve ili keleraba. pism. 41. Keleraba (kohlrabi). Brassica gongyloides Mill. (Marinković). B. Šulek, im. 142.

KÈLÊŠ, *m. presime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KELEŠ, *m.* livada. Lukavac kod Slatine.

KELEŠINKA, *f. pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdiļe. 186.

KELEUVE, *adv.* osmi put baca se *(nož)* ‚keleuve', to jest, uzme se nož za držalo desnom rukom, a levom, koja se mora provući ispod pazuha desne ruke, drži za desno uho, pa se onda baca. M. Đ. Milićević, živ. srb. 8, 26. živ.[2] 246.

— *Neposnata postańa: možebiti složeno od* pers. kelle, *tur.* kjele, *lubina, satilak, i od* uho.

KELIH, *m. vidi* kalež. — *Od stvńem.* chelich, *srvńem.* kelich; *germanska je riječ od romanske* calicem *postala, prije nego se* c (k) *omekšalo ispred* e; *a* kalež *poznije.* — *Na jugu samo u kajkavaca i u Slovenaca, ali se nalazi i u drugijem slavenskijem jezicima, isporedi češ.* kalich, *poļ.* kielich, *malorus.* келыхъ, келихъ. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kelih, čaša misnička ali posvećena, kalež ‚calix'). Ostavļam crikvi 7 zlatih v kelih. Mon. croat. 185. (1504).

KÈLIJA, *f. vidi* čelija. — *U prijepisu iz rukopisa* XVIII *vijeka pisana crkvenijem jezikom.* Od desne strane crkve kelije idježe babe kalojerice živut. Glasnik. 56, 181. (1783).

KÈLÔMNA, *f.* columna, *stup (od kamena).* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kèlomânâ. — *Riječ je romanska iz jezika koji se ńegda govorio po istočnoj obali jadranskoga mora, isporedi* chelauna (kelauna) *s istijem značeńem u romanskom dijalektu što se još ovoga vijeka govorio na otoku Krku (vidi* A. Ive, l'antico dialetto di Veglia u Archivio glottologico italiano. 9, 153). — *Mješte* -mn- *pisano je ńekoliko puta* vn: kèlôvna, *gen. pl.* kèlovânâ. — *Od* XVI *vijeka u pisaca Dubrovčana (i sad je obična riječ u Dubrovniku.* P. Budmani), *i u Bašića (koji često piše dubrovačkijem govorom) i u Bokeļa Nenadića, a između rječnika u Mikaļinu* (kelomna *kod* stup).

a. *u pravom smislu.* Bješe onaj polača na jednoj kelomni. Zborn. 6[b]. Bi nag na kelomnu vezan. 48[b]. Svezana tuj frusta kelomni po taj put. N. Naļešković 1, 135. Jedno mnoštvo kelomana ke jak sunce svijetļahu se. A. Sasin 158. Kelomne vide se tuj čudne visine. 159. Frustanje pri kelomni. B Kašić, nač. 69. Kako kelomna mramorna. V. Andrijašević, put. 158. Uhitio se za kelomnu od dvora. (D). Poslov. danič. Moj Jesuse, na kelomni vas bičim razdrt. B. Zuzeri 88. — kelovna. Staše na nogah kakono kameniti stup ili kelovna. B. Kašić, is. 100. Svezana na jednoj kelovni. I. Držić 79. Frustanje na kelovni. 102. Prid sudcima, na kelovni, pod križem podnosi udorce. B. Zuzeri 127. Sjedeći na pristoļu kelovnam suha zlata obkruženu. 174. Z glavica od kelovan. 174. Svučen go i nag bičan je pri kelovni. I. A. Nenadić, nauk. 254.

b. *metaforički.* Koji su *(naučitelji)* kelomne svete matere crkve. B. Gradić, djev. 63. O kelomno svete crkve. V. Andrijašević, prav. 46. — kelovna. Biti će jedna velika kelovna svete crkve. B. Kašić, iń. 21.

c. *u prenesenom smislu (kad nije od kamena).* Kelomna si ti ogńena *(o križu).* N. Naļešković 1, 151. Kad se ustresu kelomne nebeske. I. Držić 355.

KÈLÔMNICA, *f. dem.* kelomna. — *Od* XVIII *vijeka (u jedinom primjeru sa* -vn-). Na četr nuga uzdizahu se četr lijepe od čista srebra kelovnice B. Zuzeri 175.

KÈLÔVNA, KÈLÔVNICA, *vidi* kelomna, kelomnica.

1. KÊĻ, *m.* Brassica oleracea bullata L., *vrsta kupusa, isporedi* vrza, zeļe. — *Od srvńem.* kosl *ili od južnoga novovńem.* kel. — *Po sjevernijem krajevima od* XVIII *vijeka.* Vrza ili keļ. I. Jablanci 68. Keleraba, celer, kupusnica i karfijol kog kiti ružica, jošter malo ne promaši keļa. J. S. Reļković 135. Keļ (ńem. kohl), Brassica oleracea L. (Zagreb). B. Šulek, im. 142. Brassica ol. bullata L., zeļa, keļ . . . 508.

2. **KÈĻ**, *m. klija, tutkalo. — Právi bi oblik u našem jeziku bio* **kaļ** *(vidi* 3. **kaļ**); *vaļa da je ova riječ došla iz kajkavskoga govora ili iz novoslovenskoga jezika. — U naše vrijeme.* **Kȅļ** ‚der leim'. *u Lici.* J. Bogdanović. **Kȅļ**, tutkal, tutkalo, **kôla**. u gorńoj krajini. V. Arsenijević.

1. **KÈĻA**, *f.* žensko dijete, koje se **keļî**, a poslije i svako malo žensko dijete; keža. u Lici. V. Arsenijević.

2. **KEĻA**, *f. gora u Srbiji u okrugu rudničkom.* M. Đ. Milićević, srb. 306.

KEĻARABA, *f. vidi* **kelerаba**. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Vrsina ripa ili **keļaraba**. I. Jablanci 63.

1. **KÉĻAVAC**, **kéļâvca**, *f. ńeka riba. — U Vukovu rječniku:* u Neretvi nekakva mala riba za koju se kaže da je puna kostiju kao dlaka (dlakava). — **Keļavac**, Scardinus scardafa. G. Kolombatović, pesci. 21.

2. **KEĻAVAC**, **keļavca**, *m.* kukuruz koji ne dospijeva s drugima. Zemļak. 1871. 2.

KEĻEMINKA, *f.* potok. Gračanica u Moslavini.

KÉĻÊŃE, *n. djelo kojijem se ko* **keļi** *(vidi* **keļiti se**). J. Bogdanović.

KÈĻICA, *f. dem.* 1. **kéļa**. *u Lici.* V. Arsenijević.

KEĻITI, **keļim**, *impf. postaje od* 2. **keļ** *(vidi). — U naše vrijeme.* **Kèļiti**, lijepiti **keļem**, tutkaliti, kolati. u gorńoj krajini. V. Arsenijević. **Kȅļiti** ‚leimen'. *u Lici.* J. Bogdanović.

KÉĻITI SE, **kȅļîm se**, *impf.* smijati se, pokazujući zube; kesiti se, klibiti se. u Lici. V. Arsenijević. ‚Šta ti vavije na me te tvoe zuberine **keļiš**?' ‚Lijep si čojk ka se tako **keļiš**'. J. Bogdanović.

KEMBRA, *f.* Dermestes lardarius L., *slaninar, gagrica. u Sjeničaku kod Karlovca.*

KEMENIĆ, *m. presime.* — XV *vijeka.* Miklouš Kemenić. Mon. croat. 69. (1447).

KEMERAK, kemerka, *m. ńeka biļka; kapinika* Kemerak, eringio marino (Kuzmić), Eryngium maritimum L. B. Šulek, im. 142. — *Riječ neposnata postańa.*

KEMIČKI, *adj. vidi* hemički. Salitra se troši i u drugim kemičkim robama. Đ. Popović, poznav. robe. 105.

KEMIK, *m. vidi* hemik. Ako su vještaci liječnici ili kemici. Zbirka zak. 2, 57. Ustanoviće se nalazom vještih ispitanih kemika. 3, 869.

KÈMUŽA, *f.* **šaļiv** naziv za maleno žensko. ‚El da ja onu kemužu uzmem?' — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KÈMUŽICA, *f. dem.* **kemuža**. ‚Uzme onu **kemužicu** sa ruku, pa š ńom svaki dan u Gospić'. J. Bogdanović.

KÈNDA, *f. ńekakva igra. — U naše vrijeme u Dalmaciji.* Igrati na kende. M. Pavlinović.

KENDIŠ, *m.* dva roga od kose što si žene načine na čelu. I. Kršńavi, listovi. 70.

KENĐELAC, Kenđelca, *m. presime. — isporedi* Kenđelovac. — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 44. — *Na drugom je mjestu* Kengelac. Nar. pjes. vuk. 2, 658 *(među prenumerantima).*

KENĐELIĆ, *m. presime. — isporedi* Kenđelovac. — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 209.

KENĐELOVAC, Kenđelovca, *m. kajkavski* Kenđelovec, *selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Rasdijeļ. 116. — *Vaļa da je od maď.* kengyel, *stremen.*

KENGELAC, *vidi* Kenđelac.

KENIŽA, *f. mjesno ime.* — XVI *vijeka.* Dvi seli ki imam pod Kenižu. Mon. croat. 222. (1527).

KENLIĆ, *m. presime.* — XV *vijeka.* Ivan Kenlić. Mon. croat. 72. (1448).

KENOPOT, *m. pepeļuga, ime biļkama. — Od latinske (uprav grčke) riječi.* Kenopot, (lat.) Chenopodium L. (Petter). B. Šulek, im. 142.

KENOVAR, *m.* minium, *crveni (rumeni) kamen od sumpora i živoga srebra, što se upotrebļava za rumenu boju. — Od grč.* κινάβαρι. — *U Stulićevu rječniku:* ‚cinnabaris' *(u Šulekovu rječniku ima* ćenovar ‚zinnober').

KÉNTÂŃE, *n. djelo kojijem se kenta.* J. Bogdanović.

KÉNTATI, **kêntâm**, *impf.* sporo raditi. ‚Aa! otkada ti oko toga majušnog posla kentaš?' — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KÉNTAV, *adj.* spor. — *isporedi* kentati. ‚Kentav li si ga, majčin sine!' J. Bogdanović.

KÉNTAVICA, *f.* **šaļiv** naziv za žensko, koje je sporo, *vidi* kentav. ‚Kukava i žalosna kentavico, ništa nijesi kadra okentati'. J. Bogdanović.

KENTÈNÂR, kentenára, *m. niti sa svilene mohune koje se ne upotrebļavaju kao svila, jer su gore vrste nego je prava svila, isporedi* sviletina. *— U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu:* ‚capitone, seta grossa e disuguale' ‚sericum crassius (h. e. quod meliori extracto remanet)'. — *Po obliku postaje od lat.* centenarium *i to preko romanskoga jezika (vidi kod* kelomna); *radi* ke *isporedi* kapula, kimak *itd.; po značeńu ne zna se koja bi svesa bila s latinskom ili romanskom riječi.*

KÊNTEŠA, *m. nevaļao ili spor čovjek (isporedi* kentati). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Jo kukavi smrzle i kenteša! teško li se u te pouvati ne može!' J. Bogdanović.

KÊNTRA, *f. stošer, čep (na poklopcu), isporedi* kentrica. — *Jamačno od lat.* centrum *(u smislu: ono oko čega se što vrti naokolo, os) preko romanskoga jezika (vidi kod* kelomna); *radi* ke- *isporedi* kapula, kimak *itd. — U Stulićevu rječniku:* ‚gangheretto' ‚exiguus cardo'. — *I kao presime u Dubrovniku u naše vrijeme.* P. Budmani.

KÊNTRICA, *f. dem.* kentra. — ‚Kentrica' je kolutić na **šiļku** utvrđenu u drvo; u ńemu je pak drugi kako veriga. tako se spravļaju zaklopci za spreme; lat. ‚centrum'. L. Zore, dubr. tuđ. 10a. — *I kao presime ili muški nadimak u Dubrovniku od prošloga vijeka.* Bačve drenove na Kantafigu Kentrici nabio. (Z). Poslov. danič.

KENULE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Vinograd u Kenulama. Sr. nov. 1878. 228.

KÊNUTI, **kȅnêm**, *pf. udariti; pasti. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Ako te ovijem štapom kenem po glavi, bomeš se odmaknuti'. ‚Oklisnu se na ledu, pa kenu na leđa, maum mi bubresi jeknuše'. J. Bogdanović.

1. **KÈŃA**, *f. magarica, vidi* 1. **keńac**. — *U naše vrijeme u Stonu.* ‚Od velike sime orkla je u nekoga **keńa**'. M. Milas.

2. **KÉŃA**, *f. vidi* kentavica. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Teško ńemu dok je živ sa onom žalosnom **keńom**'. J. Bogdanović.

1. KÉŃAC, kéńca, *m. osao, magarac.* — *Neposnata postańa; ipak isporedi s* keńati *(moglo bi biti tad prvo znaćenje: onaj koji sporo ide, ili koji je lijen, isporedi i* 2. keńac). *Matzenauer (str.* 201) *isporeduje s grč.* γῖνος, γίννος, *mlada masga, mali nevaljali koń, i s* ἴννος, ἴννος, *lat.* hinnus, *masga.* — *U naše vrijeme u Hercegovini, a između rječnika u Vukovu:* (u Hercegovini) v. magarac. *vidi i:* U Hercegovini se magarac zove ‚kéńac'. Vuk, poslov. XLV. Osmjehnu se Mujo na đogatu: ‚Hoćeš, keńče, ko i jesi, Tale'. Nar. pjes. hörm. 1, 327. Da ne reve, ne bi se znalo da je keńac. Nar. bl. mehmed beg kapet. 48. Misli se kao utučen keńac. 124. Ja tebe za sveca a ti mene za keńca. Bos. vila. 1887. 178. A kad pane lave rańeniče, tad na ńega i keńac zariče. Osvetn. 6, 82. — *U prenesenom smislu, konic na guslama.* Jer na vama koža od jareta a na ńoj je *(na guslama?)* keńac od drveta. F. Krauss, smailag. meh. 71.

2. KÉŃAC, kéńca, *m. čovjek koji keńa, vidi i* kenteša. — *Kaše se i* keńalo, keńo. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nije vajde toga keńu (keńca, keńala) nikud slati, osjediš na poli, dokle otkud dođe'. ‚Muči, žalosni keńo (keńalo, keńče), ti si to kapac učiniti i uraditi'. J. Bogdanović.

1. KÈŃACA, *f. vidi* keńica. — *U Vukovu rječniku:* vide magarica, cf. keńica *s dodatkom da se govori u Boci kotorskoj.*

2. KÈŃAČA, *f. u Vukovu rječniku:* mast što se uhvati na glavčini ili na osovini ‚die wagenschmiere die zwischen der achse und der nabe sichtbar wird'.‚axungia apparens ex parte utraque rotae'. — *Od maǵ.* kenõcs, *mast.* — *isporedi* keńaǵa.

KÈŃAĠA, *f. vidi* 2. keńača. *u Banatu.* Javor. 1880. 630.

KÉŃALICA, *f. vidi* 2. keńa *(žensko čeljade što keńa).* J. Bogdanović.

KÉŃALO, *m. vidi* 2. keńac.

KÉŃÂŃE, *n. djelo kojijem se keńa.* J. Bogdanović.

KÉŃATI, kêńâm, *impf. vidi* kentati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Aja brte, ovaj će do suda Davidova oko ovo nekoliko redaka krumpijera keńati'. J. Bogdanović.

KÉŃČEV, *adj. koji pripada keńcu (vidi* 1. keńac). — *U Vukovu rječniku:* vide magarčev.

KEŃE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Čair u Keńu. Sr. nov. 1878. 748.

KEŃEDER, *m.* 1. onaj koji dere keńe i tovare. 2. skudni nadimak čuškavcu. tako od šale zagorac časti primorca. M. Pavlinović.

KÈŃICA, *f. oslica, magarica.* — *isporedi* 1. keńa, 1. keńača. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kèńícâ. — *U Vukovu rječniku:* vide magarica *s dodatkom da se govori u Hercegovini.*

KÈŃKÂŃE, *n. djelo kojijem se keńka.* — *U Vukovu rječniku.*

KÈŃKATI, kêńkâm, *impf. u Vukovu rječniku:* vide kńeziti se.

1. KÉŃO, *m. vidi* 2. keńac.

2. KÉŃO, *m. ime muško (valja da je ipokoristik).* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Ta sokola Stankovića Keńa. Nar. pjes. vuk. 5, 198. Jedno ti je Stankoviću Keńo. Ogled. sr. 456.

KEŃUŽA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Keńuži. Sr. nov. 1878. 211.

KEP, *vidi* kip.

KEPA, *f. vidi* gvala. u Dubici. F. Hefele.

KÈPÈC, *m.* nanus, *čovjek mnogo manji nego su obično ljudi.* — *Riječ jamačno tuđa, ali neposnata postańa (od tur.* köpek, *pas? od maǵ.* kép?, *vidi kod* kip). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der zwerg' ‚nanus', cf. mańo, majenica, starmali). Taj kepec koji se u rosnoj čašici mirisne ruže kupa. Bos. vila. 1886. 86.

KEPÈČÊNČELE, *u Vukovu rječniku:* u zagoneci, cf. titirin-guske, *ali kod ove riječi u zagoneci nema* kepečenčele *nego* openčelo, *isporedi* pepečen-čele.

KEPEĆ, *m. biće isto što* kepec. — *U nak vrijeme.* U starija vremena pripovedale su se gatke o kepećima, divovima, vukodlacima... Srp. zora. g. 1, 11.

KEPENAK, kepenaka *ili* kepenka?, *m. vidi* kapenak. — *Od maǵ.* köpenyeg. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* kepenek, kabanica, japunće ‚penula, lacerna, aliqui et sagum dicunt; quatenus est vestis militaris'; *u Jambrešićevu:* kepenek ‚penula'; *u Stulićevu:* kepenak, v. kapenak *iz Bjelostjenčeva.*

ĸEPENTUH, *m. ńekakvo tkańe.* — *Ima gen. sing.* kepentua *u rukopisu pisanu na kraju* XVII *ili na početku* XVIII *vijeka, te mislim da je* ĸ *ispalo: po svoj je prilici riječ složena (ńemačka?) od maǵ.* köpony, *kabanica i ńem.* tuch, *sukno, te je znaćenje: sukno za kabanice.* 20 aršina kepentua. Starine. 12, 19. *(oko* 1696—1703).

KEPEŠ, *m. ime psu.* (kepeš, kepav ‚zottig'. tako su mi kazivali). F. Kurelac, dom. živ. 45.

KEPUSTA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemja u Kepusti. Sr. nov. 1875. 641.

1. KÊR, *m. lovački pas koji dobro njuši i nalazi trag živjači.* — *isporedi* ogar, zagar, bisa. — *Množina:* kêrovi, kêrôvâ *itd.* — *Neposnata postańa; Matzenauer isporeduje sličnijeh riječi iz sjevernijeh finskijeh jezika, engl.* cur, *kimr.* corgi, *ali se ne može pomisliti da je naš narod ovu riječ toliko na daleko tražio; to bi se moglo vjerovati samo kad bi bila riječ praslavenska, ali nije i ne može biti kako se poznaje po* k *koje ne bi ostalo nepromijeńeno ispred* e. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (pl. kêrovi) ‚der spürhund' ‚canis sagax'. — Ali on bijaše na konju i s kerovima koji su ih za čas mogli sve iscijepati. M. Đ. Milićević, omer. 80. Hitra kera uči na lov. škol. 74. I u hirbi riju końi tovni i kerovi povezani lovni. Osvetn. 1, 64. Već ga tjera bosa kano kera. 1, 69. Netom prispje begu jesen rujna. spârî hitre hrte i kerove. 4, 28. Lajalo kô ker. M. Pavlinović, rasl. spis. 315. — *I kao psovka.*

2. KER, *m. vidi* kehar. — *U Šulekovu rječniku:* ‚patronentasche'.

3. KER, *m. selo u Bačkoj.* Šem. prav. 1878. 25. — *Od prije našega vremena.* Керь (zemja Bačka). S. Novaković, pom. 134.

1. KÈRA, *f.* fimbria, cirrus, *resa (kao nakit n. p. na odijelu).* — *isporedi* 1. kerica. — *Češće u množini.* — *Po svoj prilici od lat.* cirrus *preko romanskoga jezika (vidi kod* kelomna); *radi* k *vidi* kapula *i* kimak. — *U Belinu rječniku:* kere ‚frangia, guarnimento noto' ‚fimbria' 328ª *(gdje se naj prije nahodi, ali vidi i* 1. kerica); *u Voltigijinu:* kerami urešen ‚frangiato, guernito' ‚garnirt, ausstaffirt'; *u Stulićevu:* kere ‚frangia, guarnimento noto' ‚fimbriae'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. KÈRA, *f. kučka, vidi* 1. ker. — *U naše*

vrijeme u Dubrovniku (samo kao psovka ženskome čeljadetu). P. Budmani.

3. KÉRA, *f. hyp.* 1. ker. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Pa za deru prevezala keru, da mi kera ujede švalera; kera laje, švaler leba daje. Nar. pjes. vuk. 1, 632.

4. KÉRA, *f.* buba što ima ostrag dvije dlačice kao vile, ‚forficula' (u Užicu). Lj. Stojanović. — *vidi* uholaža.

KÈRÂD, *f. coll.* 1. ker *(kao da je množina prema* kere, kereta, *n., ali ovoj riječi nema potvrde).* — *U naše vrijeme.* U planinu kerad napuštio, neće l' kerad zvjerku pokrenuti. Nar. pjes. hörm. 1, 162.

KERAN, *m. ime muško.* — *isporedi* Kero. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* A drugi je Keran haramzada. Nar. pjes. juk. 871.

KÉRČE, kérčeta, *n. dem.* 1. ker *(malo, mlado pseto).* — *Nema množine; kao množina vrijedilo bi kollektivno* kèrčâd, *ali mu nema potvrde (isporedi* kerad). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das spürhündchen' ‚catulus sagax'). Šibe, kerče! ne laj na švalerče. Nar. pjes. vuk. 1, 632.

KÉRČEVIĆ, *m.* prezime. u Bačkoj. V. Arsenijević.

KERĐA, *f. vidi kod* popik. — *Kao da je riječ turska.*

KERE, *n.? ili f. pl.? vidi* 3. Ker. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Kere, Legen, Ugoča, Ungvar. P. Kanavelić, iv. 87.

KERÈBEČÊNE, *n. djelo kojijem se ko kerebeči.* — *U Vukovu rječniku.*

KERÈBEČITI SE, kerèbečîm se, *impf. baniti se, šepiriti se, razmetati se.* — *Neposnatu postaña.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ‚stolzieren' ‚magnifice incedere' *s dodatkom da se govori u Bačkoj i s primjerom iz narodne pjesme:* Kad se dika u dvore ušika, pa se beči, pa se kerebeči.

KEREČINI, *m. presime.* — *Ne mijeña se, jer je tuña riječ (maǧarska?).* — XVI *vijeka.* Gospodina Hampova i Kerečini. Mon. croat. 231. (1527). Pavla Kerečini. 252. (1552).

KEREK, *m. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Kerek. S. Novaković, pom. 184.

KEREMPUH, *m. samo pl.* kerempuhi, *vidi* 1. drob. — *Riječ je nepoznata postaña. ima i oblik* kerepuhi *(trbuh, u* J. Dalmatina *god.* 1584, *vidi* M. Pleteršnik. slov.-nemški slov. *kod* kerempuh) — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kerempuhi, vampi, drob ‚intestina, ventriculi, tergora'. — *U kajkavskoj pripovijeci:* Petrica Kerempuh.

KERENGOV, *m. krug, kolo; krugla, lopta.* — *Od maǧ.* kerengeni, *vrtjeti se (sve na okolo).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. okolišće *što se tumači:* ‚globus, circulus' *itd.*

KÈREP, *m. u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Hrvatskoj):* 1. skela od više lađa svezanijeh (ukerepljenijeh) ‚mehrere an einander gebundene schiffe zur überfuhr' ‚plures naves colligatae'. 2. (u Srijemu) dno ili lađa na kojoj stoji vodenica (na velikome kerepu stoji kuća a na malome ajtaš) ‚das schiff auf welchem die wassermühle ruhet' ‚navis molae aquariae supposita'. — *Maǧ.* kerép *(u prvom značeńu).* — *Od ovijeh su postala i druga značeńa: a)* kad nema čamca povežu se prečagama dvije klade te se na tome prevozi. što se zove *(s drugijem akcentom)* kèrep. Lj. Stojanović. — *u ovijem se primjerima ne zna jeli ovako značeńe ili kao u Vukovu rječniku pod* 1. Na Tisu su kerep nametnuli, na kerepu Tisu preplovili. Nar. pjes. marj. 164. I kerepom Tisu prebrodio. 169. Ovdje se prelazi u kerepu Sana. F. Jukić, zemlj. 49. Za ńim grnu momci bez kerepa. Osvetn. 7, 18. — *b)* lađa. u Posavini. F. Hefele. — *c) kao mjesno ime: dva saseoka u Bosni u okrugu Donje Tusle.* Statist. bosn. 88. 90.

KEREPAŠICA, *f.* vodenica na kerepu. u Slavoniji. F. Hefele.

KÈREPŃÂK, *m. u Vukovu rječniku:* nešto oko vodenice. — *vidi* kerep.

KEREPUH, *vidi* kerempuh.

KERESTINAC, Kerestinca, *m. kajkavski* Kerestinec, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiljl. 82.

KERESTOVNIK, *m. ime biljci.* — *U Stulićevu rječniku:* kerestovnik, trava ‚cardoncello, erba' ‚senecio', *i u Šulekovu imeniku:* Kerestovnik (ńem. kreuzwurz, mađ. keresztfű), senecio (Stulli), Senecio L. (Alschinger), cf. Kresnica, Krsnica. 142.

KÈREŠAST, *adj.* omalen (čovjek). Lj. Stojanović.

KEREŠ-, *m.* koruš-.

KERÈUHA, *f. nejasna riječ (u koje su uši kao u kera, psa?) o mački.* Skoči mačka kereuha, ogrize mu oba uha. Nar. pjes. A. Ostojić.

1. KÈRICA, *f. dem.* 1. kera. — *Obično u množini.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kerice ‚frangia, guarnimento noto' ‚fimbria' 328a), *u Voltiǧijinu* (kerice ‚frangia, guarnimento, guarnitura' ‚garnirung'), *u Stulićevu (uz* kere). U ovacih ričih: . . . kada, kerice, kite, kosti, kuća . . . B. Kašić, rit. XVII.

2. KÉRICA, *f. dem.* 3. kera. — *U Vukovu rječniku.*

KÈRINA, *f. augm.* 1. ker. — *U naše vrijeme.* Čovjek postade torskom kerinom. Nar. prip. bos. 1, 106.

KÈRKOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Đorđe Kerković, iz Užica. Lj. Stojanović.

KERLE, *f. pl. (?) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 68.

KERLEVAČKI, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Gašpar Kerlevački. Mon. croat. 250. (1550).

KERMES, *m. zrnca (uprav osušeni crvci,* Lecanium ilicis L., *što žive na ńekoj vrsti hrasta,* Quercus coccifera L.) *od kojijeh se pravi tamnorumena boja; i plod ńeke biljke* (Phytolacca decandra L.) *iz kojega se također pravi onakova boja.* — *vidi i* crvac, *b),* i crvak, 2, *e).* — *isporedi i* grimiz. — *Riječ je arapska* (qirmiz), *ali je došla preko zapadnijeh jezika.* — *U naše vrijeme samo kod pisaca.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚kermes' (‚Coccus ilicis'); ‚kermeslaus; kermeswurm'. Kermes, Phytolacca. Flora croat. 959. — *Ima i* rudni kermes *mineralnoga postaña, vidi:* Rudni kermes (rastočko crvenilo), min. ‚mineralkermes', tal. ‚chermes minerale'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* kermes.

KERMESOV, *adj. koji pripada kermesu.* — *U Šulekovu rječniku:* kermesov crvac ‚kermes' (‚Coccus ilicis'); kermesov hrast ‚kermesbaum' (‚Quercus coccifera'); kermesov grimiz ‚kermesscharlach'.

KERMEZINSKI, *adj. vidi* grimizan, *a).* — *Od tal.* chermisino. — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka.* Kermezinske farbe diku svega grada.

M. Kuhačević 42. Kermezinske farbe u ńem srce biše. 74. Kermezinski, grimizni. 171.

KERNIN, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 76.

KÉRO, *m. ime muško, možebiti hyp.* Keran. — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* I posiječe Kera Osmanova. Ogled. sr. 12.

KÈROSTAC, kèrosca, *m. vidi* kerostat, *od čega je postalo možebiti isprva kao deminutiv* (kerostatac, kerostaca, *pa* kerostac, kerosca). — *Gen. pl.* kèrostâcâ. — *U Mikaljinu rječniku:* kerostac, čirak ‚candelabrum', *i u Vukovu:* ‚der leuchter' ‚cantelabrum', cf. svijetńak, čirak *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

KÈROSTAT, *m.* candelabrum, *svijetńak, čirak.* — *isporedi* kerostac. — *Postaje od srlat.* cerostatum *(pl.* cerostata. Ducange), *a ovo je od grčke riječi, isporedi novogrč.* κηροστάτης; *od grčke riječi jamačno ne postaje jer bi prema grčkom κη- bilo či-, nego od latinske preko romanskoga jezika (vidi kod* kelomna; *radi* k *vidi* kapula *i* kimak). — *Od* XVI *vijeka u Dubrovniku (u primjeru nije posve u pravom smislu), a između rječnika u Stulićevu* (‚candelabrum'). Lukijerna kad se užeže ne stavlja se pod kerostat, ma se stavlja svrh kerostata. N. Rańina 178a. marc. 5, 15. — *U Dubrovniku se govori dan današńi* i kerostat i kerostac *o svijetńaku što je za domaću potrebu, a* kandilijer *(vidi) za crkvenu; još se raslikuje* kerostat *(i* kerostac) *od kandilijera što je mańi i svijeća se u ń sabada, a ne nabada kao na kandilijeru.*

1. KÊRŌV, *adj koji pripada keru (vidi* 1. ker). — *U Vukovu rječniku:* ‚des spürhundes' ‚sagacis canis'.

2. KÈRÔV, *m.* pas. u Bosni. — *Načińeno po množini* kerovi *od* ker, *ili po drugijem psećijem imenima, kao* bjelov, garov, samsov *itd.*

KERÒVLJÎ, *adj. koji pripada kerovima.* — *U Vukovu rječniku:* n. p. trag ‚der spürhunde' ‚canum sagacium'.

KÊRŠA, *m. presime u Dubrovniku.* — *Sad se obično kaže* Kêša. — *Od* XVIII *vijeka.* Ovo prikazańe Prozerpine pripisah iz rukopisa Antuna Kerše *g.* 1795. *u* I. Gundulić VI.

KERŮBÎN, kerubína, *m. vidi* 2. heruvim. — *Od srlat.* cherubinus *ili od tal.* cherubino. — *Od* XVI *vijeka (vidi i* kerubinski). Na kojoj samo staše kerubin. A. Gučetić, roz. mar. 180. Prvi kor naj bliže Boga jesu serafini. 2. cherubini... F. Glavinić, cvit. 6b. Vrhu svih kerubinov i serafinov. I. T. Mrnavić, ist. 29. Tebi lijepi kerubini čas i diku pripijevaju. P. Kanavelić, iv. 58. Kerubini i šerafini. P. Posilović, nasl. 88a. Serafina red viši osta, pod ńim drugi kerubina. J. Kavańin 493a. Koji sidiš svrhu kerubina. F. Lastrić, test. 351a. Da je postavljen andio kerubin na vrata kraljestva. J. Matović 458. Krilati kerubini. A Kalić 480.

KERŮBÎNSKÎ, *adj. koji pripada kerubinima.* — *Od* XVI *vijeka.* I vidje Gospodina na pristolu kerubinskom. Pril. jag. ark. 9, 88 (1520).

KÈRUŠA, *f. kučka, žensko paśe prema muškome* ker. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kèrûšâ. — *U Vukovu rječniku:* ‚die spurhündin' ‚canix sagax femina'.

KÈRUŠIN, *adj. koji pripada keruši.* — *U Vukovu rječniku*

1. KÊSA, *f.* sacculus, marsupium, bulga, *kao mala vreća ili torbica (može biti spletena ili sašvena od kakva tkańa ili od kože) raslićita oblika i veličine, što se nosi uza se, u kojoj se drže naj češće novci, pa i drugo, n. p. duhan itd.* — *isporedi* česa. — *Od pers.* kise, *tur.* kise *i* kese. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* a, *b) bb) i dd)), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚vulga, bulga'. 2. v. mošńa), *u Voltigijinu* (kesa, kjesa ‚borsa, saccoccia' ‚beutel'), *u Vukovu:* 1. ‚der beutel' ‚crumena, sacculus'. 2. ‚der beutel als bestimmte zahl (500 piaster)' ‚crumena, sacculus coutinens 500 piastros'. 3. (po naj više se govori pl. ‚kese') ‚die patrontasche' ‚embolorum theca', cf. pripojasnice.

a. *sa novce, isporedi* tobolac.

a) uopće, u pravom smislu. Pinez sipati u kesu. P. Posilović, nasl. 17b. Judi dade kesu od jaspri. M. Radnić 140a. Baci golemu kesu jaspri. S. Margitić, fal. 205. Ki iz kese vadi vani pjenez. J. Kavańin 4a. Mloga i čudna trisak može činiti, kako se je događalo da u kesi rastopi novce ne izžegavši kesu . . . A. Bačić 443. Napuni kesu jaspri. J. Banovac, pred. 32. Štap i kesu baciv. P. Knežević, živ. 8. U kesi pinezi sažegu se i obrate u pepeo. F. Lastrić, test. 298a. Obastrti kesama gorućim od sumpora. ned. 84. Ima jedan kesu blaga. 197. Što godi zaiska onomu izvadiv kesu dade. 332. Dobiti dobru kesu pinezi. 405. Poslao me gospodar moj Eležeo, da mi daš jednu kesu blaga. 415. Blago kûpit i sarańivati u kesa*(h)*. svet. 31b. U ńoj češ naći kesu novaca. E. Pavić, ogl. 557. Baš očitu nek stvar prije veli mu se: ‚Tako nije', dok svidoke *(novce, metaforički)* on iz kese prid svog' sudca ne istrese, a dukati kad govore, opravit se svašto more. V. Došen 61b. Dosta kovat svaki dan imade, al' u kuću ništa klepat neće, neg drugomu, pak u kesu meće. M. A. Reljković, sat. 18b. Kod ńeg' nađoh do tri kese blaga, pa ih puštih sebi u ńedarca. Nar. pjes. vuk. 8, 8.

b) često metaforički znači novce i blago uopće što ko ima, ili mjesto gdje hrani novce, i tada se obično govori kao o pravoj kesi. aa) uopće. Te zlo i po kesu i po dušu. F. Lastrić, ned. 377. Mnogom bo je draža kesa. V. Došen 7a. I kada ti kesa kaže da ti gladno jato laže. 87b. Da se ńima sdruže kese. 56b. Kvar zemaljski plaća kesom *(starešina).* 221a. Ako bi bio bogat i mogo stratit od svoje kese. M. Dobretić 443. Samo neka mu što u kesu dođe. D. Obradović, sav. 84. Jer imaju ti u kesi ruke. J. S. Reljković 76. Ako smo mi braća, nijesu kese sestre. Nar. posl. vuk. 8. Ni mi je (to) u kesu ni iz kese. 221. — *nešto je osobito u ovom primjeru u kojemu se o čeljadetu (t. j. o njegovu imańu) govori da se iz njega može vaditi kao iz kese:* Bogatac lakom jest kesa poglavica. M. Radnić 356a. — *bb) kaže se da je* puna *(i* jaka) *ili* prazna kesa, *te znači: bogastvo ili siromaštvo.* Doći će dan sudńi gdi će veće valjati . . . duša dobra i pravedna nego li pune kese. M. Divković, bes. 31a. Samo nek su pune kese, drugo voda nek odnese. V. Došen 68b. — Samo nek je kesa jaka . . . 60b. — Prazna kesa gotova groznica. Nar. posl. vuk. 258. — *cc)* kesu puniti *i* prazniti *(mješte ovijeh glagola mogu biti i drugi ovakoga značeńa) znači: dobivati i trošiti novce i blago uopće (često u zlom smislu, o nepoštenom dobitku i o rasipnosti).* Nit' mogu više arčiti, al'ti kesu puniti. I. Ančić, ogl 108. Da porobe i odnesu i nabiju svoju kesu. V. Došen 289b. Kad poveće već u kesu svoju smeće. 57a. I u kesu prigrabiti 61b. *ovakovo je značeńe i u ovom primjeru:* Juda činjaše sam sebi kese. M. Radnić 311a. — Što se kaje pijanac, zašto je u pijanstvu budalasto kesu ispraznio.

F. Lastrić, ned. 35. Indi kese tresti umi *(lini starešina)*; osim svega to razumi. V. Došen 241ᵇ. — *dđ)* vezati, zatvorati kesu *znači: ne dati drugome novca, ne trošiti, a* odvezivati, otvorati kesu: *davati, trošiti.* Treti se djavao zove: ‚Zaveži kesu', da čovik tuja ne povrati. M. Divković, bes. 286ᵇ. Trećemu *(je djavlu ime)* ‚Zatvori kesu'. J. Filipović 8, 152ᵇ. Dužan kese ne veže. Nar. posl. vuk. 71. *(može se i drugome satvoriti kesa ne puštajući da što dađe; mogu amo pripadati i dva prva primjera.* Da mu zatvori kesu da tuđe ne povrati. J. Filipović 8, 152ᵇ. Zatvorajući kesu grišniku. M. Zoričić, zrcalo. 118). — A vi otvorite vašu kesu i dajte za ńegovu ļubav obilnu lemozinu. J. Banovac, pripov. 85. I sve im je kesa otvorena. 117. — Djavla koji ne da jim da kesu odriše i tuđe povrate. J. Filipović 8, 152ᵇ. Da ne driše nikad kese, dok što srića ne nanese. V. Došen 218ᵃ. — *ee) može se i drugome puniti i prasniti kesa, dajući mu obilno novaca ili izvlačeći od ńega novce.* Tad likarom puni kesu, krivo pismo da iznesu. V. Došen 122ᵇ. — Dok ga falom pozaļvale, da ńegovu lakše kesu oblakšaju i iztresu. 85ᵃ. Dal' se bludnom maša kese, da izprazni i iztrese. 87ᵇ. I s prodajom svoga mesa istresla je mnogo kesa. 118ᵇ. A kada mu on *(ludu trgovac)* iz kese sve do novca već iztrese. 120ᵇ. Kesu muževļu isprazdńava. Z. Orfelin, podr. 18. — *ff)* držati kesu (od novaca) *može značiti: upravļati novcima, voditi račune itd.* On drži kesu od novaca, i brine se kako će platiti harač, porezu i ostale dacije. Vuk, živ. 249. Držati kesu (od novaca) ‚cassa führen'. B. Šulek, rječn. *kod* ‚cassa'. — *amo može pripadati i ovo:* Juda... nošaše kesu. M. Radnić 238ᵃ.

c) u osobitom smislu (u Turaka) kesa s 500 *turskijeh groša ili* 2000 *para, pa i sam ovoliki novac (vidi u Vukovu rječniku).* Doniti ću jednu kesu od 5 stotina groša. M. A. Rejković, sabr. 20. Za ńu dade tridest kesa blaga. Nar. pjes. vuk. 3, 418. Evo tebi šeset kesa blaga. 4, 144.

b. *sa duhan.* Vadi kesu i duhana riže. M. A. Rejković, sat. G7ᵃ. Tutunģiji kese i kamiše. Nar. pjes. vuk. 1, 485. Daj ti meni u kesu duvana. 4, 476. Duvanska kesa. M. Đ. Milićević, sim. već. 245.

c. *sa fišeke, vidi u Vukovu rječniku.*

d. *kao kožana torba, što ļudi našega naroda (u Hercegovini i u Crnoj Gori) nose, ne na leđima nego o lijevom boku obješenu o desnom ramenu. amo pripada ovaj primjer a jamačno ne pod* c: Te on izvadi fišek iz kese. Pravdonoša. 1852. 3. — *Slično je i ovo:* Ona kesa što u katana visi doļe ostrag. Vuk, nar. pjes. 3, 399.

e. *lovačka torba.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku (obićnije* česa). P. Budmani.

f. *savitak pisma.* — *u Posavini.* F. Hefele.

g. sito kroz koje se sije pšenično brašno. u Posavini. F. Hefele. — *Ne znam jeli isto ovdje, ili osobita sprava kroz koju se vino procjeđuje:* Procеđivanje vina kroz kesu. P. Bolić, vinod. 2, 6.

2. KÉSA, *f.* za žensko znači što i za muško ‚keso'. ‚Prešalosna keso, stisni te gubićine, što si i(h) ocokańila ka žedna kobiletina'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

3. KÉSA, *f.* naziv za žensko koje je omaleno i zbijeno. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KÈSÂNE, *n. djelo kojijem se ko kesa, vidi kod* kesati se.

KESAR, *m. vidi* česar. — *Ima samo adj.* kesarov *u narodnoj (?) pjesmi crnogorskoj našega vremena.* — *Vaļa da nije narodna riječ.* Kesarovi slavni đenerali. Nar. pjes. vuk. 5, 265.

KESAROV, *adj. koji pripada kesaru, vidi kod* kesar.

KÈSAST, *adj. postaje od* 1. kesa. — *U naše vrijeme.*

a. *nalik na kesu.* Na vrhu nose kesasto organe — prašnice. J. Pančić, bot 57. — *I adv.:* kèsasto. ‚Sva roba stoji na ńem kesasto'. ‚Na ńem sve stoji kesasto'. J. Bogdanović.

b. kesasta žena, kojoj vise dojke kao kese. u Lici. V. Arsenijević.

KÈSAT, *adj. bogat, koji ima mnogo novaca (kêsâ).* — *U naše vrijeme u Lici. vidi kod* kesati se.

KÈSATI SE, kèsâm se, *impf. natjecati se kesom, novcima; mošebiti i govoriti o novcima, bogastvu.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Stari Ican ima lijep krajcar, ali se opet sa Đurotom ne može kesati'. ‚Muči brate! stari je Ican dosta kesat' (‚begeldet'). ‚Ostav'te se vi toga kesańa: znadu oni šta imaju i bez vašeg nagađańa'. J. Bogdanović.

KÈSEGA, *f.* Abramis ballerus Cuv., *neka riba.* — *Od mađ.* keszeg. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kèsêgâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der weissfisch' ‚Cyprinus alburnus'). Kesege mu *(ribaru)* kolo vode a grgeći glede. Nar. pjes. vuk. 1, 518. Kesega pobije cijenu moruni. (I mala stvar, kad se jevtino daje, pokvari cijenu i velikoj). Nar. posl. vuk. 183. Kesega, Abramis ballerus Cuv. J. Pančić, ribe u srb. 90.

KÈSEĢIJA, *m. (u množini f.), turski hajduk na konju.* — *Od tur.* kesiģi (*uprav* jan kesiģi, *onaj koji odresuje s boka, t. j. kesu), kradikesa.* — *isporedi* ćeseģija, ćesenģija, ćeserģija (ćeserčija). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* haramija) *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (‚ein türkischer strassenräuber zu pferde' ‚latro turcicus equo vectus'). Zašto je zločinac, kesečija, te na škodu dobru općenomu. F. Lastrić, ned. 142. Svaki čas čeka da će ga s keseģijom nesreća susresti. D. Obradović, basn. 173. Reče Marko Musi keseģiji. Nar. pjes. vuk. 2, 407. Smail-aga dođe, Rusto dođe i dovodi trista keseģija. 4, 485. Postaše joj sinci keseģije. Nar. pjes. juk. 90. I u Turaka ima ajduka, koji se obično zovu keseģije, no oni idu na konma i ne kriju se tako kao srpski. keseģije su se poslije posļedńega ńemačkoga i turskog rata u Maćedoniji bile uzmložile na ilađe. Vuk, dan. 2, 94. Fazlibaša je bio veliki ‚keseģija' ili lupež. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 220.

1. KÈSER, *m. alat u drvodjeļe (vidi u Vukovu rječniku).* — *Tur.* keser. — *isporedi* ćeser. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* kèsêrâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚ascja, dolabra') *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (‚ascia, dolabra' *iz Mikaļina), u Vukovu:* 1 ‚eine art zimmeraxt' ‚asciae genus, dolabra'. keserom se ne siječe kao sjekirom i bradvom, nego od prilike kao motikom, a s druge strane ima kao podugačke ušice kojima se klini zabijaju, kad se zgrade daskom ili šindrom pokrivaju. 2. ‚(scherzhaft) der bart' ‚barba'. Jednom im se slomi nešto na plugu i Icu pošļu kući da donese keser. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 15. Keser, oruđe što rabe tesari za dubļeńe žlijebova. u Posavini. F. Hefele. Keser, arch. ‚queraxt', v. teslo. B. Šulek, rječn. znanstv. nas. — *U prenesenom smislu znači: brada, ali samo u šali (vidi u Vukovu rječniku).*

2. KESER. *m.* krtol spleten brulom. Slovinac. 1880. 889.

KESERI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiję. 71.

KESERIĆ, *m. presime. — U naše vrijeme.* Nikola Keserić. Rat. 885.

KESEROV POTOK, *m. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiję. 58.

KÈSEROVIĆ, *m. presime. — U naše vrijeme.* Matea Savić iz Ševarice otpušta Lazara Keserovića iz apsa. Glasnik. II, 1, 177. (1808). Obren Keserović iz Užica. Lj. Stojanović.

KESÈTINA, *f. augm.* 1. kesa. — *U Vukovu rječniku.*

KÈSEŽICA, *f. dem.* kesega. — *U Vukovu rječniku.*

KÈSICA, *f. dem.* 1. kesa. — *isporedi* ćesica. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.*

a. *u pravom smislu. — Nemam slučajno primjera; samo u značenju kao kod* 1. kesa, *g*: Cidit ju *(vodu)* kroz nike kesice. M. Radnić 298a. I u kesico ravnomerno metni. Z. Orfelin, podr. 147. — *Amo pripada i ovo (u naše vrijeme kod pisaca). u Šulekovu rječniku:* Papirna kesica ‚papierdüte'.

b. *mošnе* (scrotum) *u djeteta. — Kao pristojnija riječ. — U Vukovu rječniku:* boli dijete kesica ‚hodensack' ‚scrotum' *kod* kesica.

c. anthera, *u cvijeću ono gdje stoji prašak, isporedi* prašnica. — *U naše vrijeme kod pisaca (po ńem.* staubbeutel). Prašne kesice (‚die staubbeutel' ‚antherae'). G. Lasić 96. Prašak kesica. P. Bolić, vinodj. 2, 414.

d. *ńeka biljka.* Kesica, Capsella bursa pastoris Mnch. (Samobor, Karlovac). Kesica majke Božje, Capsella bursa pastoris L. (Rossi, Karlovac). B. Šulek, im. 142.

KESIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 71.

KÈSÎM, *m. ńešto što se plaća kome sa uživańe ili korist što se ima od čega što je ńegovo a ima se u svojoj oblasti, ističući da ono što se plaća biva svagda jednako (n. p. svake godine) bez obzira veće ili maňe koristi što se od onoga ima; može značiti i onaku pogodbu (u primjeru u Vukovu rječniku kod* 1 *kao da stoji adverbijalno). — Tur.* kesim, *cijena. — isporedi* ćesim i ćesam. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚eine bauschsumme' ‚aversio' *s primjerom:* Vlaška plaća turskome caru kesim, t. j. osjekom. — 2. ‚miethe für den fruchtgenuss' ‚aversio pro usufructu' ‚die meist in einem theile der frucht selbst besteht' *s primjerom:* Dao krave pŏd kesîm). Kupi maslo po kesimu. Pjev. crn. 52a. Ubio čipčija raja kravu svojega age, pa kad je aga došao u jesen da mu dade od krave kesim, kaže mu čipčija, da su kravu izjeli vuci. Nar. prip vrč. 84. Postane srpsko despotstvo pod turskim kesimom. Vuk, dan. 2, 76. Zemļa se daje u kesim i prima pod kesim. V. Bogišić, zborn. 476. Kad se uzme vo na priplod, onda se kaže: uzeo pod kesim. 481. Kad ko dade ovce na ispašu pod uvjetom da mu je glavnica osigurana, tad se to zove kesim. 492. Ko uzme čiju stoku pod kesim ili u nepogib. zakon. 112. Imao hiļadu ovaca toliko po kesimu. Bos. vila. 1892. 57.

KESÌMAČA, *f. krava, ovca, kosa što se daje u kesim. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (ovca koja se dade pod kesim ‚ein schaf das für den fruchtgenuss abgegeben wird' ‚ovis po usufructu praestanda' *s primjerom iz narodne pjesme:* I on kupi turske kesimače). Koji goni paši kesimače. Nar. pjes. vuk. 4, 447. I ostade krava kesimača 5, 499. Sve prodaše turske kesimače. Ogled. sr. 194. Kad aga preda na(?) ove kesimače, i slučajno bi koja krepala, mora čipčija da agi donese od ńe kožu, da ga boļe uvjeri da je više žive nema. V. Bogišić, zborn. 491. Nestade nam konja po livada i po poļu krava kesimača. 492.

1. **KÉSITI,** kêsîm, *impf. svagda s objektom* zube, *otvorati usta (uprav same usne) i tako pokazivati zube; kaže se o čeļadetu i o životińi, n. p. o čeļadetu (kao podrugļivo) kad se smije, o psu kad se jedi i prijeti. — isporedi* kećiti, kesiti. — *Neposnata postańa, mogla bi biti onomatopejska riječ. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kêšâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kêsî, *u part. praet. pass.* kêšen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (t. j. zube ‚die zähne weisen' ‚ostendo dentes, ringor').

a. *aktivno. (Lisica se)* srdila na ń i kesila zube. Vuk, poslov. 104. Još su *(zubi)* bjeļi i strvniji bili u Jamoka harna Turbedara, kad ih kesi na krsta ńekoga. Osvetn. 6, 47.

b. *sa* se, *refleksivno, značі što i* kesiti zube. — *U Vukovu rječniku:* ‚lachen und die zähne weisen' ‚ringor'. — Starica se još većma kešaše, pa produšavaše šaputujući... Srp. zora. god. 1, sv. 8, str. 160.

2. **KESITI,** kesim, *impf.* iti za poslom. — *na Šipanu.* Slovinac. 1883. 281.

KÈSIZÛB, *m. čovjek koji jednako kesi zube (n. p. smijući se). — U Vukovu rječniku:* koji se jednako smije ‚der lachlustige (schimpflich)' ‚risor' *s dodatkom da se govori u Risnu.*

KÉSO, *m.* šaļiv nadimak za čojka, koji ne umije gubica pritegnuti. — *Vaļa da je ispokoristik od* kesizub. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Žalosni keso, pritegni te gubičine, što si i(h) vavije okesio!' J. Bogdanović.

KÈSONOŠA, *m. čovjek koji nosi kesu. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka. (Redovnik)* koji bi u putu uzeo svitovńaka da on jaspre troši na ime redovnika, jer tada ovi svitovńak koga zove Marchant kesonošom... P. Filipović 11.

KÈSTÊN, kêstena, *m.* Castanea vesca Gärtn., *drvo i plod. — Od tur.* kestane. — *isporedi* kostań. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. (i acc.) sing., gen. pl.* kesténâ, *možebiti i loc. sing.* kestènu *(ili* kêstenu?). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚die kastanie (österr. die kesten), baum und frucht' ‚castanea'. — Kruh se čini od voća, to jest od kesténâ, boba itd. A. Bačić 307. Naj prije čini se kruh od voća, t. j. od kesteni, boba, žira i drugi. J. Banovac, rasg. 226. Ako ću pući kao nenačet kesten u žeravici. D. Obradović, sav. 84. Pući će kao (nenačet) kesten (u vatri). Nar. posl. vuk. 267. Kesten (mađ. keszten), Castanea vesca Tourn. (Pančić), v. Kostań. B. Šulek, im. 142. — *Ima i drugo drvo i plod što se zove* divļi kesten. Divļi kesten ‚die rosskastanie' ‚Aesculus hippocastanum'. G. Lasić, ist. 142. *(da se od ovoga razlikuje može se pravi kesten zvati i* pitomi: Pitomi kesten ‚die echte castanie' ‚Castanea vesca'. G. Lasić 157). — *I kao mjesno ime:* Kesten, brijeg kod Čerevića. M. Medić.

KÈSTENA, *f. ime ńekakvoj planini. — U narodnoj pjesmi našega vremena, i otale u Vukovu*

rječniku (Kestena planina). I Kestena visoka planina. Nar. pjes. vuk. 8, 62. I Kestena nad morem planina. 8, 68.

KESTENAK, *m. selo u protopresviteratu plašćanskom.* Šem. prav. 1878. 66.

1. KESTÈNÂR, kestenára, *m. čovjek koji prodaje kestene (možebiti koji ih peče i prodaje pečene). — U Vukovu rječniku:* koji kestene prodajo ‚kastanienverkäufer' ‚qui castaneas vendit'.

2. KESTENAR, *m. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 56.

KESTENÀRICA, *f. žensko čeljade što prodaje kestene, isporedi* kestenar. — *U Vukovu rječniku:* ‚kastanienverkäuferin' ‚mulier castaneas venditans'.

KESTÈNÂRKA, *f. vidi* kestenarica. — *Akc. se mijeña u gen. pl.* kestènarâkâ. — *U Vukovu rječniku us* kestenarica.

KÈSTENAST, *adj. koji je sličan kestenu (plodu); u kojega je boja kao u ljuske od kestena (ploda). — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚kastanienartig'; ‚kastanienbraun; kastanienfärbig'; kestenasta kosa ‚kastanienhaar'.

KESTÈNČIĆ, *m. dem.* kesten. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Dajde i meni edan kestenčić, kada i(h) toliko imaš'. J. Bogdanović.

KESTÈNĠIJA, *m. vidi* kestenar. — *Postaje od* kesten *turskijem nastavkom ǵi. — U Vukovu rječniku.*

KESTENIBAC, *m. selo u protopresviteratu budačkom.* Šem. prav. 1878. 68.

KESTÈNIĆ, *m. dem.* kesten. — *U Vukovu rječniku.*

KESTÈNÎK, kestenika, *m. kestenova šuma. — U Vukovu rječniku:* ‚der kastanienwald' ‚castanetum'.

KESTENKA, *f.* ime ovci. u Bruvnu.

KÈSTENOV, *adj. koji pripada kestenu. — U naše vrijeme.* Prutova topolovijeh, ļeskovijeh i kestenovijeh. Đ. Daničić, 1mojs. 30, 37. Kestenovo drvo. P. Bolić, vinod. 1, 202. Kestenove ģlive. Oblaj. *i u Šulekovu rječniku:* kestenovo masti (boje) ‚kastanienbraun; kestenov hrast ‚kastanieneiche' (‚Quercus castanea'); kestenova mast ‚kastanienfarbe'; kestenova zemļa ‚kastanienland'. — *I kod mjesnoga imena:* Kestenovo Korito, *saselak u Hrvatskoj u županiji lička-krbavskoj.* Razdijeļ. 41.

KESTENOVAC, Kestenovca, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 59.

b. *selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 58.

KÈSTENOVINA, *f. drvo od kestena. — U Šulekovu rječniku:* ‚kastanienholz'.

KÈSTEŃ, *m. vidi* kesten. — *U Stulićevu rječniku:* v. kostań *s dodatkom da je uzeto iz glagoļskoga bukvara.*

KÈSTEŃAČA, *f. neka biļka.* Kesteńača (er je koren kao kesten i sladak. Durante), Ornithogalum L. (Durante). B. Šulek. im. 142. — *I vrsta kruške.* Kesteńača, kruška. Bastaj, Daruvar.

KESTEŃAK, *m. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 59.

KÈSTEŃÂR, *m. neka biļka, vrsta hrasta.* Kesteńar, Quercus sessiliflora sphaerocarpa (Ettinger, Bjelovar). B. Šulek, im. 142.

KÈSTÊŃE, *n. coll. kao plur.* kesten. — *U Vukovu rječniku. — I kao mjesno ime:* Kesteńe Debelo, *saselak u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 55, *vidi* Debelo Kesteńe.

KESTIĆ, *m. presime.* — XVII *vijeka.* Od mene Osman-odabaše Kestića Dubice grada. Starine. 11, 134. (1679). 149. *(oko* 1676—1692).

KESTIŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Niva u Kestištu. Sr. nov. 1866. 342.

KESTÒZUB, *m. vidi* kesizub — *U Vukovu rječniku:* koji kesi zube, vide pestozub *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KESÛRINA, *f. augm* kesa. — *U Vukovu rječniku.*

KEŠÀGIJA, *f. vidi* kašagija. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 128.

KÈŠEĻIŠ, *m. selo u protopresviteratu mohačkom.* Šem. prav. 1878. 42.

KEŠEROV, *adj.* luk kešerov, *vidi* ļutika. — *Samo u Mikaļinu rječniku kod* ļutika i luk. — *Riječ nepoznata postańa: ne može biti ni od maǵ.* keserü, *gorak, ni od tur.* kešver, *mrkva.*

KEŠINCI, Kešinaca, *m. pl. selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. 132.

KEŠIR, *m.* vidi keser. u Posavini. F. Hefele.

KÈŠKE, kèšketa, *n. u Vukovu rječniku:* ‚eine speise von weizen und fleisch' ‚cibi genus (solemnioris)'. Naj prije se šenica otrijebi da u ńoj ne bude ništa do samoga zrna, po tom se u stupi obije, te spade ļuska s ńe, pa se onda s kokošima ili s ovčijim mesom tako ukuha u kotlu da se meso sve raspadne; onda se kosti povade napoļe, a meso se lopaticom tako izmiješa s onom raskuhanom šenicom da se nimalo ne poznaje; po tom kad hoće keške da se jede, vade se po nekolike kašike u tigań te se pogrije. — *isporedi* ćeške. — *Od pers. tur.* kešk, keškek, *ječmena kaša.*

KÈŠKEND, *m. selo u protopresviteratu mohačkom.* Šem. prav. 1878. 42.

KEŠTEŃE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Vinograd u Kešteńu. Sr. nov. 1874. 109.

KÈTEN, *m. vidi* četen. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* Povjesmo ketena ... Magazin sr.-dalm. 1867. 68. Keten, lan. u Lici i Slavoniji. F. Hefele. Keten, (turski), Linum usitatissimum L. (u Slavoniji), v. Četen. B. Šulek, im. 142.

KÈTENÎŠTE, *n.* ńiva na kojoj je ļetos keten rastao. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *vidi* četeniśte.

KETENOVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu Donje Tusle.* Statist. bosn. 97.

KÈTENOVO BŘDO, *n. gora u Bosni.* Glasnik. 22, 8.

KÉTEUŠ, *m. nekakva igra (ples). — Od maǵ.* kettes, *igra gdje dvoje igra. — isporedi* ketuša. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚eine art serbischen tanzes' ‚choreae serbicae genus'). Gdi satiri s nimfam keteuš igru vode. M. Katančić 46.

KETINA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. 57.

KETIŠ, *m. nekakva mjera. — Ne znam ni pravoga značeńa ni postańa; može biti od maǵ.* kettő, *dva. — Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Devet ketiša sahtijana. Starine. 11, 127. (1679).

KETITI, ketim, *impf. čamati, čamiti. — Ne-*

poznata postańa, isporedi arb. k'et, *mirim*, k'etem, *mirim se, što vaļa da postaje od lat* quietus, *tal.* cheto *(vidi* G. Meyer, etymol. wörterb. der albanesischen spr. 224). — *U naše vrijeme u Bosni i u sjevernoj Dalmaciji.* Starac pred kućom keti (čami). Nar. prip. bos. 1, 7. Turci kete u bedenu tvrdu. Osvetn. 3, 59. A ni turske ne šutile diļke, a nit' noži ne ketili ļuti. 7, 85. Svi do zore prhnuli u klance, pa ketili i sabah uzeli. 7, 45. Osuđivajuć naj siromašnije da mnoge dneve u varošu i u gradu kete. M. Pavlinović, razl. spis. 244.

KETKLIN, *m. presime.* — XVI *vijeka.* Martin Ketklin. Mon. croat. 804. (1597).

KÈTRICA, *f. vidi* četrica.

KETUŠ, *m. ortak.* — *Po svoj prilici od mađ.* kettös, *blizanac.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ketuš ili pajdaš vu kakvom dohodku, hasne etc. ‚socius, consors, compos, partiarius'. *vidi i:* ketuš, ortak (riječ iščezava) u poslu za zamjenu. u Bistracu. F. Hefele.

KETUŠA, *f. vidi* keteuš. Ko od svatova hoće da igra s mladom taj da više pa igra, i to se obično igra ketuše. Vuk (?), živ. 318.

KETVI, *m. ili f. (?) pl. mjesno ime* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 184.

KÉVA (Kêva), *f. ime žensko.* — *U Vukovu rječniku.*

KEVAC, Kevca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Kevcu. Sr. nov. 1868. 376.

KEVERIŠ, *m. (?) ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Keverišx. S. Novaković, pom. 184.

KÈVKATI, kêvčêm, *impf. vidi* kevtati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. lavkati) *s dodatkom da se nalazi u pisca Babića* (XVIII *vijeka).* Kevče kao pašče lovačko Nar. bl. mehm. beg kapet. 99. 386. Kevče kao štene. U Bosni u travničkom okrugu. Đ. Šurmin.

KEVĻANI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 58.

KÈVTÂŃE, *n. djelo kojijem se kevće.* — *U Vukovu rječniku.*

KÈVTATI, kêvčêm, *impf.* gannire, *ńekijem osobitijem načinom lajati ispuštajući često ali ne jako glas kratak (čuti je od prilike kao* kêv); *ovako laje lovački pas kad slijedi po tragu kakvu divļač.* — *isporedi* kevkati, štehtati, štektati, štecati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kêvtâh, *i u ger. praes.* kêvćûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Jamačno je riječ onomatopejska (od* kev, *vidi sprijeda).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚befxen wie ein spürhund (kläffen)' ‚latro ut canis sagax, gannio'. — Slušala pudlicu kako kevće. Bos. vila. 1892. 372. ‚Diži se u lov, eno ti već kuja po glavici kevće'. J. Bogdanović.

1. KÉZA, *f.* šaļiv nadimak za žensko koje vavije drži zube iskešene. ‚Olazi, vražija kezo, tu si zube iskezila'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *Postaje od* keziti se.

2. KEZA, *f. u jednom primjeru našega vremena:* Tu se tikve, tu se voće krade, s većeg glada i kezam se sklada. Osvetn. 4, 3. *gdje sam pisac tumači:* keza = prase godišńače. — *isporedi* kezme.

KÈZÊŃE, *vidi* kežeńe.

KÈZÊR, *m.* nadimak u Dobroselu. M. Medić.

KEZIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Jovan Kezić. Rat. 141. Ilija Kezić. 208.

KÈZITI SE, kêzîm se, *impf. vidi* kesiti se *(kod* kesiti). — *U naše vrijeme.*

KEZJAČIŠTE *(čakavski* Kezjačišće), *n. mjesto na Krku.* — XV *vijeka.* Kezjačišće. Stat. krč. ark. 2, 295. (1448).

KÈZME, kêzmeta, *m. mlado prase; kozle.* — *isporedi* 2. keza. — *U naše vrijeme.* Kezme, mlado prase, pošto prestane biti odojče. Zemļak. 1871. 2. Ķêzme, nazime (svińče). Ļ. Stojanović. — Kezme, kozle. M. Pavlinović.

KÈZMEĻ, *m.* šaļiv nadimak za omaleno čeļade. — *isporedi* kezme. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ma đe je ono cura, đe je ono još za udaju, ono e kezmeļ'. ‚Ma eli, molim te, da se onaj kezmeļ ženi?' J. Bogdanović.

KEZMEŠ-BRADA, *f.* od persijskoga ‚kesme', kosa kudrava, lažna kosa; persijsko ‚kežmeš' znači: kriv, izvijen, zavojit. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 122.

KÉZO, *m. hyp.* Kezun. — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Tako Kezu Bog i sreća dade. Ogled. sr. 471.

KÉZOŃA, *m.* za muško znači što i za žensko ‚keza'. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Stisni gubice ti kezońa'. J. Bogdanović.

KÈZÛN, *m. muški nadimak.* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu.* A na ime Grujičin Kezune. Ogled. sr. 471. ‚Kezun' je jamačno nadimak. Vuk, živ. 97.

KÈZÛNOV, *adj. koji pripada Kezunu.* Hasan Kezunov. Vuk, živ. 97. Od Periše Kezunova. V. Vrčević, niz. 83.

KÈŽA, *f.* reku malom ženskom djetetu; kéļa u Lici. V. Arsenijević. — *isporedi* 1. keza.

KÈŽÊŃE, *n. djelo kojijem se ko kesi.* — *U naše vrijeme (griješkom* kêzêńe). Inače je ńeno smešeńe slatko, a sad je ono gadno kezeńe. Srp. zora. god. 1, sv. 5, str. 106. A starica sa nesnosnim kezeńem približi se. god. 1, sv. 9, str. 100.

KÈŽICA, *f.* dem. keža. u Lici. V. Arsenijević.

KEŽINA, *f.* izrest na drvetu, s koje drvo ostaje čvoravo i nevaļalo. M. Pavlinović.

KÎ, kâ, kê (kô), *pron. vidi* koji.

KÎC, *interj.*

a. *riječ (naj češće djetińa) kojom se pokazuje divļeńe na ńešto dobro što drugi ima ili što se samo pomińe u govoru.* ‚Kic! i ja bi zno tako'. ‚Kic! lasno je tebi govoriti što možeš'. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

b. *vidi* 1. kič.

KÌCÊĻ, *m.* clitoris (vaļa da je izopačeno od ‚sikiļ' a nije ńemačka riječ). — na Braču. V. Tomić.

KICIN, *m.* nerast. Ororović.

1. KÎCOŠ, *m.* trossulus, *mladić što se kiti i gladi i rasmeće.* — *isporedi* gizdelin, fićfirić. — *Vaļa da je srodno s glagolom* kičiti *(vidi* 1. kičiti se), *isporedi i* kičeļiv i kičeļati se. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚ein zierling (vom manne)' ‚qui mollius incedit'. — Nekakav lađar vozio, bio mlad i kicoš. Nar. prip. vrč. 165.

2. KÎCOŠ, *m.* ime pasuļu, koji je crven i bijel. U Srijemu. M. Medić. — *Biće ista riječ što* 1. kicoš *u prenesenom smislu.*

KICOŠA, *f.* ime krmači. Bastaja, Daruvar.

KÎCOŠÊŃE, *n. djelo kojijem se ko kicoši.* — *U Vukovu rječniku.*

KÎCOŠITI SE, kícošîm se, *impf. odijevati se i raditi kao kicoš.* — *U Vukovu rječniku:* ‚sich zieren' ‚mollius incedo'.

1. KÎČ *(i* kìc), *interj.*

a. riječ kojom se međed iz jame izaziv|e. ‚Kič mejo na megdan!' — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

b. vox qua taurus ad coitum incitatur.

2. KIČ, *m. batina.* — *Vaļa da je postaće kao kod* 1. kijak *i* kijača. — *Riječ je novoslovenska.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. macel, *i u Stulićevu:* v. bat *iz Bjelostjenčeva.*

KIČAC, kičca (?), *m. nejasna riječ u narodnoj poslovici našega vremena: kao da je ńešto gore nego* kila. *jeli postalo od* 2. kič? Nad kilom kičac. (Reče se za čoeka koji je što osobito). Nar. posl. vuk. 168.

KÍČANIN, *m. čovjek iz Kika.* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Množina:* Kičani.

KÍČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Kika.* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KÌČATI, kìčâm, *impf. čamiti (n. p. čekajući što ili koga što ne dolazi).* — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu (gdje je zabiļeženo* i *kao dugo:* kìčati ‚ad fastidium usque expectare'). Kičati, kìčâm, biti osamļen. ‚Ostavio si me onamo da kičam'. ‚Kičam u sobi svaki dan dvije tri ure'. M. Milas.

KIČAVA, *f. mjesno ime.* — *Potvrđen je samo adj.* kičavski *(koji pripada Kičavi) u spomenicima* XIV *vijeka.* Državu zemļe Kičavskyje. Spom. stoj. 20. (1318). Državu zemļe kyčavskyje. Danilo 114. Va državê oblasti kyčavskyje. 137.

KIČAVSKI, *adj. vidi kod* Kičava.

KIČÈĻATI SE, kičèļâm se, *impf. razmetati se, baniti se kao kicoš.* — *U južnijem krajevima.* — *isporedi* kičiti. Neki mu poruči da je za to na brlinu što je mnogo pio; drugi, za to što se mnogo kičeļa. V. Vrčević, igr. 14.

KIČÈĻISTVO, *vidi* kičeļivstvo.

KIČÈĻIV, *adj.* vanus, ambitiosus, *tašt (o čeļadetu koje se ponosi i razmeće radi tjelesne ļepote, radi lijepa odijela itd., koje radi i traži da ga drugi hvale itd.; a* oho, ponosan *može biti i čovjek radi svoje vrijednosti, zasluga itd.)* — *isporedi* kičeļati se. — *Ima i u ruskom jeziku* кичливый. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚hochmüthig' ‚superbus' *s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima,* cf. ohol, ponosit). Vjeri se nekakav mladić vrlo slaba zdravļa, a siromah i odveć kičeļiv, pa da pokaže tazbini da je zenđil... Nar. prip. vrč. 48. ‚Bula je ta lěpa, pametna, kičeļiva i puna muha'. F. Kurelac, dom. živ. 21.

KIČÈĻIVSTVO, *n. osobina onoga koji je kičeļiv.* — *U Vukovu rječniku (gdje stoji* kičeļistvo, *ne znam jeli štamparskom griješkom ili je Vuk sbiļa tako čuo riječ):* ‚der hochmuth' ‚superbia'.

KIČÊŃE, *n. djelo kojijem se ko kiči.* — *Stariji je oblik (u kńizi pisanoj* XVII *vijeka crkvenijem jezikom)* kičenije. Imêti ot razuma kičenije. Glasnik. 22, 215. (1614—1646). Podaje bez kičeńa. J. Rajić, pouč. 2, 87. Poslije još nekoliko kičeńa i nečkańa usliši molbu. V. Bogišić, zborn. 580. *vidi i kod* 1. kičiti se.

KIČER, *m.* u planini nakičen kuk. M. Pavlinović. Prokrčena je cesta kroz živac nad kičere. rad. 85. Poglavita cesta peńala se uz kičere nad valovito more. 166. Na omaku kičera i sunovrata. rasl. spis. 421.

KIČERI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji moďruško-riječkoj.* Razdije|. 47. — *isporedi* kičer.

KIČEVO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Zabran u Kičevu. Sr. nov. 1867. 482.

KÍČICA, *f. dem.* kika. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚die krone am pferdefuss' ‚corona'. 2. ‚der busch' ‚crista' *s primjerom iz narodne pjesme:* De se popni jeli na kičicu *(vidi kod* b). 3. ‚das tausendguldenkraut' ‚Gentiana centaurium Linn.' cf. kitica. 4. (u Srijemu) vide pisaļka.

a. *u pravom smislu.* Uze glavu za kičicu Mirko. Osvetn. 2, 151.

b. *vrh na drvetu (gdje je gusto lišće, pa je po tom slično kosi na ļudskoj glavi).* De se *(ovako je u Vukovu rječniku, a u pjesmi stoji, vaļa da štamparskom griješkom* da se) popni jeli na kičicu. Nar. pjes. vuk. 3, 138.

c. *na konjskoj nozi mjesto straga više kopita, gdje su duge dlake.* Pade krvca konju do kičica. Nar. pjes. hörm. 1, 216. Pa udrite konja po kičici. Bos. vila. 1886. 61. Sve ću tvoje noge sarezati, sve četiri noge do kičica. U Hrvatskoj i Slavoniji. Nar. pjes. Đ. Šurmin.

d. *po predašńem značeńu (kod* c), *glešań, članak na ļudskoj nozi.* — *na Krku.*

e. *pisaļka, vidi u Vukovu rječniku.* — *U ovom primjeru vaļa da znači što i* kist: Slava onome koji je kičicom svojom mogao nagnati i tanano platno da nam živo i rečito kazuje što je bilo nekad! M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 648.

f. *ime bilci.* Kičica, centaurea minor (S. Budmani), Erythraea centaurium Pers. (Pančić), v. Kitica. B. Šulek, im. 148.

g. *ime mjestu u Srbiji u okrugu pošarevačkom.* Ńiva u Kičici. Sr. nov. 1875. 760.

KIČIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Tako viče Kičić-Useina. Nar. pjes. juk. 549.

KÍČITI, kíčîm, *impf. vidi* 5. kečiti *i* kesiti. — *U naše vrijeme.* ‚Ništa i ne radi, nego vavije očima kiči u ženu, da mu ne bi kud sa očiju sašla'. — *u Lici.* J. Bogdanović. — Kíčiti, kíčîm, smijati se te da se vide zubi. U naše vrijeme u Stonu: ‚Šta tu kičiš zube!' — *Sa* se, *refleksivno.* ‚Kičiš se, a majka ti stoprva legla u greb'. M. Milas.

1. KÍČITI SE, kíčîm se, *impf.* elatum incedere, *ponositi se, razmetati se, baniti se.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* kyčiti sę, *rus.* кичиться. Čime se kičila. J. Rajić, boj. 87. Gordo se kiči svojom silom. pouč. 2, 82. Kad ste se vi po Nemačkoj širili i kičili. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 389. ‚Poč'o se momak već kičiti i nogavice zatezati, vaļda bi se ženio'. ‚Okani se, ženo, nije meni do kičeńa, već do drugije mojije sto muka'. J. Bogdanović.

2. KÌČITI SE, kìčîm se, *impf.* coire (de tauro cum vacca). — *isporedi* 1. kič, b. — *U naše vrijeme. Na Hvaru.* F. Kurelac, dom. živ. 23. *Na Braču.* V. Tomić.

KÌČIZÛB, *m.* čovjek koji se odveć smije. — U Stonu: ‚Pravi si kičizub'. M. Milas. — *vidi* 1. kičiti se.

KÌČIZUBA, *f.* ženska koja rado kiči zube (smije se). — U Stonu: ‚Hajde, jadna kičizubo!' M. Milas. — *isporedi* kičizub.

KÍČKÂŃE, *n. djelo kojijem se kička.* — *U naše vrijeme u Lici.*

1. KÍČKATI, kíčkâm, *impf. govoriti* kič *(vidi* 1. kič, a *i* b). — *U naše vrijeme u Lici.*

2. KÍČKATÍ, kíčkâm, *impf goniti, tjerati (vaļa da je ista riječ što* 1. kičkati). — *Od* XVIII *vijeka.* S nogami kičkan bi kakono živinče. P. Knežević, osm. 293. ‚Nemoj me kičkati na se, jer ćeš upaziti ka si me kička'. J. Bogdanović.

KÍČKÎ, *adj. koji pripada selu Kiku.* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KÍČKIŃA, *f. vidi* Kičanka. V. Arsenijević. J. Bogdanović.

1. KÍČMA, *f.* dorsum, *leđa, hrbat.* — *Vaļa da je od tur.* kyč, *stražńa strana.* — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (vide leđa).

a. *sa značењem sprijeda kasanijem.* Kad mu *(konju)* mastna po kičmi se slaže *(dlaka).* J. S. Reļković 277.

b. *vidi* kičmenica. Kičma, ime kosti hrpteńači, grebenici, šišk. u Lici. F. Hefele. Kičma, hrptenica i u ribe. Suńa. Kičma, zool. (kičmenica, hrptenica, grbina, greben, povor), lat. ‚columna vertebralis' ‚wirbelsäure, rückgrat', tal. ‚spina dorsale'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Vaļa da je i ovdje isto značeńe:* Mlogi svoju kičmu junak slomi. I. Zaničić 282.

2. KÍČMA, *f. kosa (na glavi), isporedi* kika *s čim je jamačno istoga postańa.* — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Bičag znam, ki višaše o stup, podri ga, kičmu zdup Oloferna jednom a drugom rukom lup kla. M. Marulić 51. — *Vaļa da je i ovo ista riječ (u prenesenom smislu):* Kičma, resa u kuruze. Peskovec.

KIČMÀSA, *f. neuređena vojska.* — *Nepoznata postańa, vaļa da je složena riječ od* kič (?) *i* masa. — *U naše vrijeme u Lici.* — Kičmàsa, ‚irregulare truppe'. u narodu se ‚kičmasa' naj više pomińe od 1848. ‚Ja sam bio u pravoj vojsci a ti si bio u kičmasi'. J. Bogdanović.

KÍČMEN, *adj. koji pripada kičmi (kičmenici).* — *Načineno u naše vrijeme.* Kičmen, zool. ‚rückgrat-' (in zus.); kičmena moždina (hrpteńača), lat. ‚medulla spinalis' ‚rückengrat'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÍČMENICA, *f.* columna vertebralis, spina dorsi, *u čovjeka i u višijeh životińa (kičmeńaka, kralježńaka) kao koštani stup koji je kao sredina svega kostura, i sastoji se iz probušenijeh kostiju složenijeh jedna sa drugom tako da sačińavaju cijev (u kojoj je moždina), hr(p)tenica, hr(p)teńača, kralježi.* — *isporedi* kičmeńača. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚der rückgrat' ‚spina dorsi'). *(Vuk)* slomi kičmenicu. Bos. vila. 1886. 36. Kičmenica, kičmeńača, grbeńača ‚columna vertebralis'. J. Pančić, zoolog. 94.

KIČMEŃAČA, *f. vidi* kičmenica. — *U Vukovu rječniku us* kičmenica.

KÍČMEŃÂK, *m. viša životińa što joj u tijelu ima kostur s kičmenicom.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Kičmeńaci ‚vertebrata'. J. Pančić, zoolog. 158. Kičmeńaci (pl.), zool. (hrpteńaci, kraļežńaci), lat. ‚vertebralia' ‚wirbelthiere, knochenthiere, rückgratsthiere, skeletthiere'. B. Šulek, im. znanstv. nas.

KÍČO, *m.* čovjek koji se rado smije. — U naše vrijeme u Stonu: ‚Kíčo je, da te Bog sačuva!' M. Milas. — *Hyp.* kičizub.

KIĆAN, *m. ime muško.* P. M. Nenadović, mem. 6.

KÍĆÂNKA, *f. kita (na fesu).* — *U naše vrijeme.* Na glavi svaki nosi ves i pokraću svilenu kićanku. M. Đ. Milićević, zim. več. 209. Ves s malom crnom kićankom. omer. 22. Na glavi veliki ves s dugom plavom kićankom. zlosel. 131. Na glavi je nosio crveni fes s plavom, raspredenom kićankom. pomenik. 2, 242.

KÍĆE, *m. coll. od* kita *(naj češće grańe i lišće).* — *Stariji je oblik* kitje. — *Od* XV *vijeka, a između riječnika u Belinu* (kitje ‚rami, più rami insieme' 605b) *i u Stulićevu* (kitje ‚plures rami'). Vazeše kitje od datala. Bernardin 67. joann. 12, 13. Njeci sijecijehu kitje od stabar. N. Ranina 89a. matth. 21, 8. Kitje drijeva gustoga listja. 162b. levit. 23, 40. U cvijetju i u kitju. M. Vetranić 2, 288. Još zeleno listje ne pokriva kitje. P. Zoranić 58b. Od dubja kad kitje plah vjetar nakreće. A. Sasin 271. Imamo kršiti kitje i granje od dubja. M. Divković, bes. 347. Blagosovi, molimo, Gospodine, ovo kitje palme ali masline. I. Bandulavić 80a. A premda mu *(pańu)* kiće hud človik obori, neto j' primaliće, opet cvit otvori. Đ. Baraković, vil. 81. Jer zeleno kitje vazda bit ne more. 165. Šatori su izvezeni zelenoga dubja kitje ... I. Gundulić 377. Bistra rijeka s veće traka u dubravu gustu ulazi, od sunčanijeh ka ju sraka čestijem kitjem čuva i pazi. 402. Dvori se od dvora kitćem razstavļaju. I. T. Mrnavić, osm. 50. Gusto kitje dubja ovoga. G. Palmotić 1, 180. Bješe prodol u tom mjesti, kojoj zelen vijenac mili puni kitja brijezi česti bjehu okolo učinili. 3, 20a. Bješe zelen stabar gusto kitje svud okoli raširio. 3, 132b. Ter sjedeći tu pod kitjem lijepa bora i velika... 3, 145a. Počeše nositi svakoga kitja gran. B. Krnarutić 84. Sterući po putu maslinu i kitje. S. Margitić, fal. 186. I satire i faune, gdje se živijem kitjem krune. J. Kavańin 80a. Koji kitjem od lovora čela imaše sva obvita. 176a. Kitje otrovno masti i plače. I. Đorđić, ben. 201. Drugi sicahu kiće pâlmâ. J. Banovac, blagosov. 193. Grane od drugoga kitja. A. Kanižlić, bogoļubn. 248. U razdiļenju od kitja i palmi. A. d. Costa 1, 256. Kitje, u Zagrebu granje što se meće pred kuće na Brašančevo. ńem. ‚laub'. Nikdir gore bez kitja ni. Jačke. 6. Visoko je hrastje, široko je kitje. 19. — *Od cvijeća.* Livade ove narešene razlikoga kitjem cvijetja. G. Palmotić 2, 20. Među koje razlikoga izmiješaše cvijetja kitje. 3, 102a. Svaki od vas sgar donesi kitje cvijetja razlikoga. 3, 195b. Mnogo bi spoznat u sjemenu lijepe voćke, kitje cvijetja, zelenilo listja, vriježenje od granica. B. Zuzeri 348.

KÍČEN, *vidi kod* kititi.

KÍĆENÂ, *f. ime što se daje ńekijem domaćijem životińama (ženskijem) kao od mila. a) kokoši.* Bastaj, Daruvar. — *b) krmači.* Orahovica, Slatina.

KÍČENÎ, *m. ime jarcu.* Bastaja, Daruvar. — *isporedi* kíčenâ.

KIĆÈNICA, *f.* ovu sam riječ čuo pri saraňivańu (ukopu) jedne djevojke. sestra te umrle djevojke plače i ovako za ńom bugari: ‚Jo sejo moja, jo kićenice moja!' J. Bogdanović.

KÍĆÊNKA, *f. supstantiv načińen od* kićen *nastavkom* nka. — *U naše vrijeme.*

a. *žensko koje se mnogo kiti.* — *U Vukovu rječniku (gdje je onako tumačeno):* ‚ein zierling (von frauen)' ‚quae mollius incedit'.

b. *ime kravi, ovci, kozi.* Bastaja, Daruvar. — *isporedi* kićeni, kićena.

c. *ńekakva kapa s kitama.* — *Između riječnika u Vukovu:* t. j. kapa ‚eine art mütze mit quasten' (kite) ‚tiarae genus' ‚dergleichen besonders die hajduci tragen'. Hajduci u naše vrijeme u Srbiji nosili su ... na glavi ili čelepoše ili fesove

ili svilene kape kićenke od kojijeh su svilene kite visile s jedne strane niz prsi i koje je osim ńih slabo ko nosio. Vuk, živ. 268.

d. *vrsta jabuke.* Bastaj, Daruvar.

KĬĆÊŃE, *n. djelo kojijem se kiti.* — *Stariji je oblik* kićenje. — *Između rječnika u Stulićevu (griješkom* kitjeńe) *i u Vukovu.* Ja put zloćudi ńih ne perim, da samo onogaj hitra kićenja. M. Marulić 3. Ponositi se kićeńma upenganijem. M. Radnić 287ᵇ. Imati haljina ne radi kićeńa, nego radi pokrića nagote. J. Rajić, pouč. 2, 140. I od ovuda se očito vidi, koliko vrlo malu brigu vaja da imamo u kićeńu tila. Đ. Rapić 86. Niki ńega rad kićeńa vrže. J. S. Reljković 128.

KIĆICI, *m. pl.* uglovi kod drvenih kuća. u Stojdragi. F. Hefele.

KIĆIĆ, *m. prezime.* — *U Daničićevu rječniku:* Kyćićь, među ljudma koji po zapovijesti carice Milice pokasivaše među konjušku bješe od Svrčina ‚Kićićь (Kikikь) Bogdanъ' (Mon. serb. 264. *god.* 1389—1405). — *Može se čitati i* Kikić.

KIĆIN, *m. ime nerastu.* Bastaja, Daruvar.

KĬĆO, *m. muški nadimak.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KIĆURIĆI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* Kyćurići, vlasi kralja bosanskoga Tvrtka Tvrtkovića: ‚Kićurići' (Spom. sr. 1, 91 *god.* 1406).

1. KIDA, *adv. vidi* 1. kad. — -i- *je pisano mj.* ъ. — *U Daničićevu rječniku:* kyda, gledaj kъda: Kida vъvemo (Mon. serb. 86). Kida se klъne (86 *god.* 1253). samo u tom jednom spomeniku.

2. KIDA, *f. nekakva igra (s kapom).* — *U naše vrijeme.* Svińe pasla dva djetića vela . . . igrali se i kide i klisa (kida, igra s kapom). Osvetn. 4, 1.

KIDANČIŠĆE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Niva u Kidančišću. Sr. nov. 1875. 159.

KĬDÂŃE, *n. djelo kojijem se kida.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚avulsio, extirpatio, eradicatio etc.') *i u Vukovu* (1. ‚das entzweireissen' ‚ruptio'. — 2. ‚das ausmisten' ‚purgatio stabuli'). Ujalovljeno uvrtańem, tučeńem, kidańem ili vezańem. Đ. Daničić, 8mojs. 22, 24.

KĬDAONICA, *f. rupa na košari kroz koju se đubre baca na polje (kad se košara kida), vidi* kidati, 1, a. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (gdje je onako tumačeno):* ‚ein loch bei welchem der mist aus dem stalle hinausgeworfen wird' ‚hiatus ejiciendo e stabulo fimo'. — Ne imade kada tražiti vrata, nego na kidaonicu se provuče. Nar. prip. bos. 1, 112.

KIDAST, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. kidav. — *nepouzdano.*

KĬDATI, kîdâm, *impf.* ejicere, avellere, discindere, *naj starije je značeńe: izbacivati, izmetati (naj češće s objektom gnoj, đubre).* — -i- *staji mj. praslavenskoga* y. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kîdâ). — *Riječ je praslavenska u značeńu sprijeda kasanome, isporedi stslov.* kydati *(u jednom primjeru s objektom* govna), *novoslov.* kidati (gnoj), *rus.* кидать, *češ.* kydati *(često s objektom* hnůj), *poļ.* kidać (gnój).

1. *aktivno.*

a. *izbacati, izmetati gnoj (đubre) ili uopće što nečisto.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (kidati gnoj ‚purgare stabulum'), *u Bjelostjenčevu* (kidam ‚fimum, stercora ejicio'), *u Vukovu* (n. p. košaru, đubre ‚ausmisten' ‚purgo stabulum').

a) uopće. aa) u pravom smislu (u prvom primjeru metaforički). Teško 'e kidat svû utrobu, mučno je, mučno grijeh smicati, kad se u narav već obrati. J. Kavańin 8ᵇ. I Lucifer po ńih kida smrad, ki mu se s črijev odkida. 449ᵇ. — *bb) u prenesenom (metaforičkom) smislu: objekat je nešto umno što se shvaća kao nečisto. aaa) objekat je nešto što se javlja riječima, (isporedi stslov.* kydati imena, *psovati), n. p.* psost. Svake nepoštene psosti na ń kidahu. I. T. Mrnavić, osm. 171. — zlo *u istom smislu.* Sfe na žene zlo kidati. J. Armolušić 18. — zao *glas.* Riči tašće izmisliše za zal na me glas kidati. A. Vitaljić, ist. 125ᵇ. — laž. Govore laž prokletu na pravednih i kidaju. A. Vitaljić, ist. 91ᵃ. — *bbb) objekat je* jed, čemer. Ni dopusti da na istoga svoj uzmože jid kidati. A. Vitaljić, ist. 112ᵇ. Da sotonska zloba kleta na te čemer svoj ne kida. ostan. 5. — *u ovom primjeru kao da znači: umetati.* Nosiš ljubav strašnoj žabi, jid u srce ka ti kida. A. Vitaljić, ostan. 24. — *ccc) objekat je* tuga *(iz srca).* Svakojaku živcem 'z srca kida tugu. M. Kuhačević 34.

b) izbacivati gnoj iz košare, i tako čistiti košaru. aa) objekat je gnoj, vidi u rječnicima. — *bb) objekat je košara, te je značeńe: čistiti košaru od gnoja, vidi u Vukovu rječniku.*

b. *vlačeći silom činiti da se što raspukne, razdere, rasdvoji.* — *valja da je postalo od prečašńega značeńa tijem što, kad se što baca, odjeljuje se od nečega s čim je bilo sdruženo.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚strappare' ‚avello' 711ᵇ), *u Voltigijinu* (‚strappare, lacerare' ‚zerreissen; herabnehmen'), *u Stulićevu* (‚vellere, avellere, divellere, extirpare, eradicare'), *u Vukovu* (‚reissen' ‚rumpo').

a) avellere, abrumpere, *vidi* čupati, otkidati. Ne pristajuć razvržene kidat vlase. Ġ. Palmotić 8, 130ᵇ. Ter čim otac bradu kida. J. Kavańin 286ᵃ. Uda ki nesvijesne cića zloće tvo'a nemilo kidat hoće. 393ᵇ. Kidati vlase ‚strapparsi i capelli' ‚lacerare crines'. A. d. Bella, rječn. 169ᵃ. Kidajuć vlase leleka i bugari. I. Đordić, usd. vr. Ona kida đerdan ispod vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 602. Brzo dorat vranca sastigao, na sapi mu glavu naslonio, agi kida kite na pojasu. 8, 397. Ka je goder došla, svaka rožu kida. Jačke. 169. Koji bi počeo kidati grožđe prije vel. Gospodinadne. Pravdonoša. 1851. 82. Za što si mu *(čokotu)* razvalio ogradu, da ga kida ko god prođe? Đ. Daničić, psal. 80, 12.

b) scindere, discindere, lacerare, laniare, *vidi* raskidati. Koji *(medvid)* srdit bisno kida. V. Došen 15ᵇ. Košuta li mrižu kida? 92ᵇ. Srebrna sedla lomjahu, zlaćene uzde kidahu. Nar. pjes. vuk. 1, 804. Da ga kida lav ogńena zvjerka. Nar. pjes. petr. 3, 333. — *Metaforički.* Tako linac pravdu kida i bres straha i bres stida. V. Došen 248ᵃ. *s objektom srce, čeljade, znači: vrlo mučiti.* Ali nije ni bolest . . . koja bi se mogla u pored staviti s ljutom bolesti koja mi po tvojoj milosti srce kida. I. M. Mattei 58. A jad srce kô nož kaljen kida. Osvetn. 1, 32. Svijest čista nevjestu ne kara, no je teška kida miso stida. 1, 26.

c) dirumpere, *vidi* prekidati. Kidaju mu meso i žile. Đ. Bašić 55. — *Metaforički.* Život ljudski smrt žńe i kida. P. Kanavelić, iv. 154.

2. *sa se.* — *u svijem je primjerima (osim naj prvoga kod* a) *značeńe prema* 1, b.

a. *pasivno.* Kad se košara kida. Vuk, rječn. *kod* kidaonica. — Kad se kida *(list duhana)* . . . J. S. Reljković 80. Bogme gospodine! pri životu se ruka i noga kida. Pravdonoša. 1852. 88.

b. *refleksivno.* — *Između rječnika u Vukovu* (1. ‚reissen' ‚rumpi'. 2. kida se čovjek n. p. od

kake muke, od brige ili od velikoga posla ‚sich in beschwerlichkeit befinden' ‚laboro'). *a) u pravom smislu, pucati, otkidati se, prekidati se.* Tanka se pređa ne kida neg debela i zlo opredena. (D). Poslov. danič. Đe je tanko onđe se i kida. Nar. posl. vuk. 74. — *b) u prenesenom smislu, vrlo se truditi i mučiti (o trudu i o žalosti i o jedu).* Kidaju se, što ne mogu sav svet obujmiti. J. Rajić, pouč. 2, 127. Al' se *(nenavidos)* zaman grize i kida. N. Marči 67. Ah puca mi srce, kida mi se od žalosti. Đ. Bašić 52. Kida mu se srce od bolesti. 268. Da se udiļ kidam i šestim. M. P. Šapčanin 1, 51. Ļudi se kidahu od prevelika rada. S. Matavuļ, novo oružje. 94.

c. *recipročno, svađati se, biti se.* Ove dvije pohlepnosti sasma se među sobom rvu i kidaju. V. M. Gučetić 145.

KÌDAV, *adj. koji se lako kida (čupa, prekida).* — *isporedi* kidast. — *U Stulićevu rječniku:* ‚quod facile avelli, eradicari potest'. — *nepousdano.*

1. KÌDAVICA, *f. često kidanje.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚frequens fractura'.

2. KÌDAVICA, *f.* petiolus, *držak ili badrļica na trešńi.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* kidavica od trišńe ‚grappa, manico di cerase' ‚pediculus'.

KÌDISATI, kìdišêm, *pf. udariti, navaliti (na koga).* — *isporedi* kindisati, keisati, krdisati. — *Akc. se mijeńa samo u aor.* 2 i 3 *sing.* kȉdiš. — *Riječ je tuđa nejasna postańa: može biti od tur.* qynamaq, *mučiti, navaļivati, što bi se potvrdilo oblikom* kindisati; *ńeki misle na tur.* qajmaq, *ubijati, i na tur.* qyjmaq, *zjeckati, Matsenauer na grč. κνάζω, psovati, rušiti.* — *može biti da je ovaj glagol od* qynamak, *a* keisati *od* qajmaq *ili od* qyjmaq. — *U Vukovu je rječniku zabiļešeno da je imperfektivni glagol, ali je u prvom izdańu stajalo da je perfektivan; tako je i u drugom izdańu o* keisati *i o* krdisati. *ako se pregledaju primjeri, naći će ih se ńekoliko u kojima je perfektivan, a nema nijednoga u kojem bi trebalo da je imperfektivan.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚gewaltsame hand anlegen' ‚vim infero' *s primjerom:* Hoće sam sebi da kidiše, *i iz narodne pjesme:* Ko bi mogo bratu kidisati? (Nar. pjes. vuk. 2, 44). *a) uopće (ne ističe se na koga se udara).* I jošte nismo jednoga smetnuli gospodara, a drugi hoće da kidiše. Glasnik. II, 8, 110. (1708). Ako ti je žao kidisati. Nar. pjes. vuk. 2, 44. Mene, brate, dodijaše Turci, kidisali su četiri strane. 4, 336. Crnogorci hrabri kidisali. 5, 372. No je turska sila kidisala. Pjev. crn. 244ᵃ. No hajduci bole kidisaše. Ogled. sr. 112. Crničani u to kidisali. 174. Tad Piperi od svud kidisaše. 184. Jelić niše, sjeklica kidiše. Osvetn. 4, 26. — *b) čeļade ili drugo na što se udara ističe se: aa) dativom.* Ne da Miloš Leki kidisati. Nar. pjes. vuk 2, 240. Pa mu gore kidisaše Turci. 4, 442. Trgovci mu sa dug kidisaše. Nar. pjes. juk. 520. Ali kad joj se muž probudi i ne nađe punane sto *(cekina),* kidiše joj tako da je pogubi, te ona od straha baci na ń one cekine. Nar. prip. vuk. 189. Malo docnije, vrati se, i kidiše vladici u spavaću sobu. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 441. — kidisati sebi *znači: ubiti se.* ‚Ja se natrag neću povratiti no ću sama sebe kidisati' *(govori djevojka).* Nar. pjes. vuk. 3, 542. *tako je i ovo:* Svakojako sam naumio životu svome kidisati. Nar. prip. vuk.² 221. — *ono na što se udara nije čeļade.* Te su našoj kidisali kuli. Nar. pjes. vuk. 4, 451. Da je lija kidisala ńegovu brašnu. Nar. prip. bos. 1, 75. — *bb) akusativom s prijedlogom* na. Silna đeca baba poslušaše, te na svoju sestru kidisaše. Nar. pjes. vuk. 2, 287. Vodonoša pak spusti đugume na kaldrmu, ščepa obramicu za jedan kraj, i kidisa na onoga, koji mu je rekao: ‚Faļen Isus!' M. Đ. Milićević, omer. 76. Kako se usudiste kidisati na čoveka oružana, a u sobi? međudnevn. 208. I odista kidišu *(Turci)* na Marka, koji se uzme braniti čim je mogao. pomenik. 5, 328. Kidisati na ńu, kao na bijelu vranu. Nar. bl. mehm. beg kap. 330. Na Mijata kidisaše Turci. Bos. vila. 1889. 75. — *c) kao prelazni glagol s objektom* juriš. Do nekoliko dana desi se s ovim našim sirakom te juriš kidiši. (jurìš kidisati u Boki znači: navrnuti ‚assaltare'). Pravdonoša. 1851. 8.

KIDIŠA, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Mikula Kidiša. Mon. croat. 257. (1556).

KÌDĻIV, *adj. koji se lako kida.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. preda ‚was gern reisst' ‚quod facile rumpitur'). Muško mi čedo plašļivo, tanka mi preda kidļiva. Nar. pjes. vuk. 1, 409.

KIFINO SELO, *n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 120.

KÌFLA, *f. ńemački hļebac savinuti kao rog.* — *Od ńem.* kipfel. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Ali, ćero, pomisli samo, da svaki dan griseš koju kiflu. M. Đ. Milićević, međudnevn. 266.

KIFĻIN, *m. vidi* kifla. — *U naše vrijeme na Rijeci.* F. Pilepić.

KIH, *m. samo u Stulićevu rječniku:* v. kihańe.

KIHAC, kihca, *m. kihańe (što se jednom kihne).* — *U naše vrijeme u Istri.* Kihac ‚sternutatio'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 19.

KÌHAČA, *vidi* kijača.

1. KIHAJ, *f. vidi* 2. kihaj. — *U Stulićevu rječniku uz* kihańe *s dodatkom da je uzeto iz Belina rječnika u kojemu nema ove riječi.* — *nepousdano.*

2. KIHAJ, *m. vidi* kihac. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* kihańe.

KIHALAC, Kihaoca, *m. (kajkavski)* Kihalec, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 64.

KÍHÂŃE, *n. djelo kojijem se kiha.* — *Stariji je oblik* kihanje. — *U Vrančićevu rječniku:* kihanje ‚sternutatio'; *u Mikaļinu:* kihanje *kod* kihavica; *u Belinu:* kihanje ‚starnutatione' ‚sternutamentum' 707ᵃ; *u Bjelostjenčevu:* kihańe, kihavica ‚sternutatio, sternutamentum'; *u Jambrešićevu; u Voltiđijinu; u Stulićevu; u Vukovu.*

KÍHATI, kȉhâm (kȉšêm), *impf. pošto se jednom duboko vukao u prsi disańem vazduh, isputtati ga nehotice, silovito s bukom, radi ńekoga škakļańa u nosu, kroz nos, a često ujedno i kroz usta.* — -i- *stoji mj. praslavenskoga* y. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* kȉhajû *(ali* kȉšû), *u aor.* kȉhah, *u impt.* kȉši *(ali* kȉhâj), *u ger. praes.* kȉhajûći (kȉšûći), *u ger. praet.* kȉhâvši, *u part. praet. act.* kȉhao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kyhati, *malorus.* кыхаты, *rus.* чихать, *češ.* kýchati, *poļ.* kichać, *radi korijena vidi* kahnuti. — *isporedi i sanskrt.* kšu, *kihati.* — *Između rječnika u Vrančićem* (‚sternuere'), *u Mikaļinu* (kihati, kihnuti ‚sternuo'), *u Belinu* (kihati, kiham ‚starnutare' ‚sternuo' 707ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (kiham, kišem ‚sternuo'), *u Jambrešićevu* (kiham ‚sternuo'), *u Voltiđijinu* (kihati, kiham i kišem ‚starnutare, starnutire'

‚niessen'), u *Stulićevu* (kihati, kiham ‚sternutare, sternuere'), u *Vukovu* (kihati, kiham ‚niessen' ‚sternuto').

1. *aktivno.*

a. u *pravom značenju.* Ašte hošteši kihati mnogo. Sredovječn. lijek. jag. stor. 10, 108. Koji kišuć poprdava, odlahča mu bolom glava. P. Vitezović, cvit. 124. Kišeć, kad se obučuješ. J. Kavanin 58b. Kiha sve ob jednoga. (Z) Poslov. danič. Od negova pra da se kašlje, kiše, a i suze polete. Đ. Popović, posnav. robe. 350. — *Metaforički.* Vidiš, bolan, da ti je nasebla puška, te tako fino kiha. V. Vrčević, igre. 71. — *I o životinji.* Kad kiha kao da muna sijeva. Đ. Daničić, jov. 41, 9.

b. u *prenesenom smislu, izbacivati na silu nešto što se uselo, pa po tome: biti žestoko pedepsan za kakav grijeh.* Dobre kuse ki tu kiha rob učinen svoga griha. J. Kavanin 416b. Kihaće on to (platiće, skupo će ga stati). Nar. posl. vuk. 134. Samo za to što te je uplašio, kihaće robijom. Srp. zora, g. 1, sv. 5, str. 98.

c. u *jednom primjeru* XVIII *vijeka nije subjekat čeljade nego ono što isleti iz nosa kad se kiha.* Smrad od sumpra, ki se usnosi, i ki iz vražijeh nozdrv kiha. J. Kavanin 397a.

2. *sa se, refleksivno, bez subjekta:* kihati se kome, *kihati uopće, ili osjećati potrebu kihanja.*

a. u *pravom smislu.* — u *Stulićevu rječniku:* kihati se komu *us* kihati.

b. u *prenesenom smislu.* Ma što vam se na kraljeve kiše. Osvetn. 3, 22. Pa je *(tikvu)* tebi za potprahu dava, neka ti se u nevolji kiše. 8, 22.

KIHAV, *adj. koji čini da se kiha.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚sternutamenta excitans'. — *nepouzdano.*

1. KÍHAVAC, kíhâvca, *m. neka biljka koja čini da se kiha (ili se tako misli).* Kihavac (kihavica, kijavica), slov. kihavec, rus. чихотка (Veratrum), češ. kychavka, keychavka (Veratrum, Helleborus), slč. kychavica, pol. kichawiec (Achillea ptarmica), helleborus albus (Bjelostjenac), Veratrum album L. (Sabljar). B. Šulek, im. 148.

2. KÍHAVAC, kíhâvca, *m. vidi* 1. kihavica. — *U naše vrijeme u Istri.* Al' me je kihavac spopal! Naša sloga. g. 14, br. 11, str. 44.

1. KÍHAVICA, *f. (često) kihanje ili potreba kihanja.* — *U Vukovu je rječniku drukčiji akcenat:* kihavica, *ali vaja da je Vuk svagda čuo* kijavica *gdje se dužina glasa* i *slabo posnaje ispred* j. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kihavica, kihanje, kihnutje, kahnutje ‚sternutamentum, sternutatio'), u *Belinu* (‚starnutatione' ‚sternutamentum' 707a), u *Bjelostjenčevu (kod* kihanje), u *Jambrešićevu* (‚sternutamentum'), u *Stulićevu* (‚frequentia sternutandi, crebra sternutamenta'), u *Vukovu* (‚das niessen' ‚sternutatio'). A isto tako ni Judska zijehavica, kihavica... Nar. prip. vrč. VIII. — *I kao bolest,* coryza, *naseba u glavi (uprav u nosu), isporedi* balaban. u *Šulekovu rječniku:* ‚schnupfen'.

2. KÍHAVICA, *f. neka biljka što čini da se kiha.* — *Između rječnika u Belinu* (‚starnutella, spezie d' erba, che fatta in polvere, fa starnutare chi la prende in naso' 707a), u *Voltiđijinu* (‚starnutella' ‚niesswurze'). Kihavica, rus. чихотная трава, sternutella (Aquila i Buć), Achillea ptarmica L. Kijavica, ptarmica (u sinskom rukopisu, Durante), sternutamentaria (Durante), Achillea ptarmica L. B. Šulek, im. 148.

KÍHÂVKA, *f. vidi* 1. kihavac. Kihavka, Veratrum album L. (Sabljar). B. Šulek, im. 148.

KIHNÚĆE, *n. djelo kojijem se kihne.* — *Stariji je oblik* kihnutje. — *U Mikaljinu rječniku:* kihnutje *kod* kihavica, *i u Stulićevu:* kihnutje.

KÍHNUTI, kíhnêm, *pf.* kihati, *kad kihanje biva samo jedan put.* — *isporedi* kahnuti. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim prezenta.* — *Može biti riječ praslavenska (ali je po svoj prilici postala poslije nego* kahnuti, *i to od* kihati), *isporedi rus.* чихнуть, *češ.* kýchnouti, kejchnouti, *pol.* kichnąć. — *U našemu se jeziku javlja od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod* kihati) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚starnutare' ‚sternuo' 707a), u *Voltiđijinu* (v. kihati), u *Stulićevu* (‚semel sternuere'), u *Vukovu* (‚niessen' ‚sternuto'). Kada bi koji kinuo. M. A. Reljković, sabr. 12. Koji gleda u sunce a ne kine, od nega se pasi. N. Palikuća 65. Kihnu dijete sedam puta. Đ. Daničić, 2car. 4, 35. Srbin ima običaj reći: ‚Bože pomosi!' i prekrstiti se... kad hoće da usjaše na konja i kad kihne. Vuk, živ. 297. Reče se u šali onome koji kihne. poslov. 89.

KIHÒĆATI SE, *vidi* kihotati se.

KIHÒTATI SE, kihoćêm se, *impf. vidi* kikotati se. — *U naše vrijeme (u jedinom je primjeru inf.* kihoćati *prema praes.* kihoćem). Lasno je slušati ludosti i kihoćati se besposlicama. V. Vrčević, nis. 328.

KIHRA, *f.* Cicer arietinum L., *slani grah, vidi* grah, a, *b').* — *Od tur.* kicher. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kihra, sočivo ‚ervum', i *u Stulićevu:* ‚ervum' *iz Bjelostjenčeva.* Kihra (kihra, cicer), ervum (Bjelostjenac), Lathyrus cicera L. B. Šulek, im. 148.

1. KIJ, *m. čekić, maljic.* — -i- *stoji mj. praslavenskoga* y. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kyj, *rus.* кій, *češ.* kyj, *pol.* kij; *isporedi i lit.* kujis. — *Valja da je isti korijen* (kъ) *kao kod* kovati. — *Samo u jednom primjeru* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* kyj ‚malleus'. Jedan kij srebrьnь. Spom. sr. 2, 78. (1420), *i još u rukopisu* XV *ili* XVI *vijeka (kao oružje).* Sritoše se i kopji udriše se i kopja slomiše, rogate kije trgoše i nimi po deset krat udriše se. Aleks. jag. stor. 8, 295.

2. KIJ, *m. mjesno ime.* — *U Daničićevu rječniku:* selo ‚Ki' dade kralj bosanski Tomaš Ostojić s gradom Ključem sinovima vojvode Ivaniša Dragišica (Mon. serb. 489 *god.* 1446) *kod* kyj.

KÌJA, *m. ime muško.* — *U Vukovu rječniku:* Kija Osjeklija *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom iz narodne pjesme:* Generao Kija Osjeklija, on otide šeer Bajnoj Luci.

KIJA-, *vidi* kiha-.

KÌJABITO, *n. vidi* kijavito.

KÌJAC, kíjca, *m.* promunturium, *ovako se zovu tri rata na otocima Krku i Cresu.* — *isporedi* rat, rt. — ‚Rt' je pod Omišljem nisak, na kraju gotovo kano šilo tanak, a ‚kijac' je uzvišeniji, prema kraju niži, gdje se svršava povišom glavicom. I. Milčetić. — *Po svoj prilici postaje od* 1. kij *(valja da kao dem.), i znači rat sličan čekiću.*

KÌJAČA, *f.* clava, *batina ali debela i čvorava, i debla na kraju kojijem se udara.* — *isporedi* 1. kijak. — *Akc. se mijenja u gen. pl.* kíjâčâ. — *Kao da je augm.* 1. kij. — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku pisano je kihača, pa po prvome i u Stulićevu i u Voltiđijinu.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu:* kihača, toljaga ‚clava, teres, fustis ad similitudinem

clavae capitatus'. 2. kihača (nekoji pišu kiača), nakosanka, buntača ‚clava, l. baculus nodosus' *(gdje se naj prije nahodi), u Jambrešićevu* (kihača *u latinskom rječniku kod* clava), *u Voltiđijinu* (kihača ‚clava, mazza' ‚keule'), *u Stulićevu* (kihača, v. kiača; kiača ‚baculus nodosus' *iz Habdelićeva), u Vukovu* (vide kijak). Zametnuvši je *(bukvu)* na ramo kao kijaču. Nar. prip. vuk. 2. Kijača, ime štapu koji ima na kraju čvor. u Lici. F. Hefele. — *I u osobitome značenju u Lici.* Drvena buća nasađena na podugačak štap zove se kijača. takom kijačom lupaju po vodi strašeći ili plašeći ribu i pijore u sak ili mrežu. ‚Ode onaj u ribu ili u pijore, kako se kijačom zavrga'. J. Bogdanović.

KÌJAČÂR, *m. čovjek (vojnik) koji nosi kijaču, koji je orušan kijačom. — u Jambrešićevu rječniku kod* clavator *(u latinskom dijelu).*

KÌJAČICA, *f. dem.* kijača. — *U Vukovu rječniku.*

KIJÀČIĆ, *m. dem.* 1. kijak. — *U Vukovu rječniku.*

KÌJAČINA, *f. augm.* kijača. ‚Zavrga se kijačinom pa ode u pijore'. J. Bogdanović.

KÌJÂČKI, *adv. kao kijačom (n. p. kad se bije kundakom od puške). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (gdje je akcenat kao da je adjektiv):* kȉjâčkî ‚wie mit einem knüttel' ‚ceu fuste' *s primjerom:* Udario ga puškom kijački (‚mit dem kolben'). Turci nisu teli pre ostaviti šanca, dok nisu Srbi stali se s ńima biti puškama kijački. Vuk, građ. 108. Te ga primlate puškama kijački. dan. 8, 207. A on raspali puškom kijački po glavi. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 41.

KIJÁFET, *m.* odelo, spoļašńi izgled. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 124. — *Arap. tur.* qyjâfet. — *isporedi* kijavet.

1. KÌJÂK, *m. vidi* kijača. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚der knüttel' ‚fustis').

a. *u pravom smislu.* Ja pravim držalicu, a ono se načini kijak: ja kijak i volim. (Kad čoek počne što da učini, pa se okrene na nešto drugo što mu je gotovo milije od onoga što je mislio da učini). Nar. posl. vuk. 109. Nakasao kao pas na kijak. 187.

b. *u prenesenom smislu.*

a) kolač što se mijesi u Srbiji na badńi dan, vaļa da je nalik na pravi kijak. Kolač koji se za muško zove ‚kijak' a za žensko ‚pletenica'. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 46.

b) onome koje je ošišano pjevaju djeca: ‚Šišak, brijak, tatin kijak!' — *vaļa da sa to što je s ošišanom glavom nalik na pravi kijak.*

c) hoćeš kijak!, *nema od toga ništa (toga nemaš ili toga ne možeš učiniti).* — obscoene? — *isporedi* šipak. — *U Vukovu rječniku kod* kijak: hoćeš kijak! ‚du bekommst es nicht, thust es nicht' ‚non tibi succedet'.

2. KIJAK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu crnorječkom.* M. Đ. Milićević, srb. 707.

KIJAMÈĠIJA, *m.* kaže se u varošima za onoga koji donoseći što na prodaju udara svom trgu preteranu cenu. S. Novaković. — *Od* kijamet *s turskijem nastavkom ģi (uprav koji čini buku, bunu).*

KIJÁMET, *m. arap. tur.* qyjâmet, *strašni sud, buna, buka. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚der sturm (eig. u. fig.), der welt ende' ‚mundi interitus' *s primjerima:* ‚Kuda ćeš ti na tom kijametu?' ‚Kao u oči kijameta'.

a. *strašni sud, smak svijeta.* Doć mu glave ni kijamet neće. Pjev. crn. 84b. Kao uoči kijameta. (Kad je vrlo ružno vrijeme, a osobito kad je mećava). Nar. posl. vuk. 188. Pripovijeda se kako su pitali Nasradin-hoģu kad će biti kijamet (smak svijeta?), a on odgovorio: ‚Kad mi umre žena, biće mali kijamet, a kad ja umrem, onda će biti veliki'. Vuk, pism. 41. Kijamet zovu Turci strašni sud. V. Vrčević, nar. prip. 86. To su, reče on *(hoģa),* imena sedmorice eshabija ili proroka koji će doći da sude, kad bude kijamet *(strašni sud).* M. Đ. Milićević, omer. 18.

b. *velika nesreća, propast, oluja itd.* Ne mogu ti kazivati kijameta (tuge, muke itd.). Nar. prip. bos. 1, 7. Kijamet znači kao ńekaka velika propast, n. p. kad je mećava ili lapavica rekne se: ‚Kao u oči kijameta' *(uprav ovo pripada pod* a); a kad ko po takome vremenu hoće kuda da ide, reku mu: ‚Kuda ćeš po tome kijametu?' Kijamet zagrmio! Kijamet pukao! Vuk, pisma. 41. A ja jednako u nekakvom kijametu. Bos. vila. 1887. 146.

c. *u prenesenom smislu, veliko mnoštvo, isporedi* sijaset. Bejaše u ńe presvlakača s kijamet mańih većih zakrpa. M. P. Šapčanin 1, 85.

KIJÁMETOVIĆ, *m. presime.* Sr. nov. 1881. 483.

KÌJÂNI, *m pl. selo u Hrvatskoj u županiji lička-krbavskoj.* Rasdijel. 31.

KÌJÂNIN, *m.* čoek iz Kijana. J. Bogdanović. — *Množina:* Kȉjâni.

KÍJÂNKA, *f. žensko čeļade iz Kijana.* J. Bogdanović. — *isporedi* Kijankiña.

KÍJANKIŃA, *f. vidi* Kijanka. J. Bogdanović.

KÍJANSKÎ, *adj. koji pripada Kijanima.* J. Bogdanović.

1. KÍJÂŃE, *vidi* kihańe.

2. KÍJÂŃE, *n. djelo kojijem se kija (vidi* 2. kijati). ‚Oće li ovo kijańe mećave igda prestati?' J. Bogdanović.

KÌJARÊŃE, *n. djelo kojijem se kijari.* J. Bogdanović.

KÌJARITI, kijarîm, *impf. nositi teškom mukom. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Lako 'e tebi, koji imaš vole grijati se; ali žali ti mene, koji svaki dan na leđima drva kijarim'. ‚Neće više ńesine djece kijariti, pa prosila od kuće do kuće'. J. Bogdanović.

1. KÍJATI, *vidi* kihati.

2. KÍJATI, kȉjâm, *impf. (o snijegu, mećavi) neprestance padati. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (u naj novijem izdańu):* kija snijeg, t. j. ide ili nahodi *(s dodatkom da se govori u Dalmaciji).* Kijati, padati zasebice (reče se o snijegu): ‚Snijeg kija'. M. Pavlinović. ‚Ali ga na dvoru mećava kija!' ‚Bude ovako mećava kijala ka e počela, bome će zakijati'. J. Bogdanović.

KIJÁVET, *m. vidi* kijafet. Mudrije i pokornije knezova, kmetova bez silaja i bez pusata u rajanskom kijavetu prid ńega u Šabac ćete poslati. Prilozi za ist. golub. 5, 180.

KIJAVETO, *n. vidi* kijavito. — *U narodnoj pjesmi našega vremena (naroda pravoslavne vjere?).* Molila se prečista Gospođa: ‚Kijaveto, moje mjesto sveto, kojeno si od Boga zašeto, daruj mene kļuče od potaje...' Nar. pjes. herc. vuk. 319.

KÍJAVICA, *f. vidi* 2. kijańe. — *U naše vrijeme*

u Lici. ‚Kijavica na dvoru velika!' (‚schneegestöber'). J. Bogdanović.

KÌJAVITO, *n. u molitvi naroda katoličkoga kao da znači Isusa (kao dijete). — Iskrivljeno je po lat.:* Qui habitat in adjutorio Altissimi (psal. 90, 1). — Kijavito sveto od Boga začeto. *u naše vrijeme u Dubrovniku.* L. Zore, dubr. tuđ. 10b. — *Čuo sam u Dubrovniku* i kijabito. P. Budmani. — *isporedi* kijaveto.

KIJEK, *m.? ili adj.? nejasna riječ u dubrovačkoj poslovici* XVII *vijeka.* Od kijeka vijeka *(valja da znači: odavna, od pamtivijeka).* (D). Poslov. danič.

KIJEREŠKI, *adj. koji pripada Kijerezima. — U spomeniku* XIV *vijeka.* Prêzь Kijerežьkij potokъ. Svetostef. hris. 18.

KIJEREZI, *m. pl. mjesno ime. — U spomeniku* XIV *vijeka.* Na Kijerezêhъ ili inьdê na blizu. Svetostef. hris. 70.

KÌJERNA, *f.* Serranus gigas C. V., *neka riba. — isporedi* kirna. — *U Dubrovniku od* XVIII *vijeka. — Riječ je jamačno tuđa; u talijanskom (mletačkom) dijalektu po Dalmaciji i hrvatskom primorju kaže se* cherna; *ali ne znam ima li ovaka riječ u Italiji, gdje opet ima* cerna *sa drugu ribu* (Scorpaena scrofa). *sar je* cherna i kijerna *iz primorskoga jezika romanskoga (vidi kod* kelomna i kimak)? Znojio se kijernom. (Z). Poslov. danič.

KÌJEV, *m. grad u Rusiji, rus.* Кіевъ. — *isporedi* Kijevo, e, Kijov, Kijovija. — *U Šulekovu rječniku.*

KÌJEVA BÀRA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Kijevoj Bari. Sr. nov. 1865. 485.

1. KIJEVAC, Kijevca, *m. mjesno ime.*

a. *u Daničićevu rječniku:* Kyjevьcь, selo ‚Kijevacь' dade kralj bosanski Tomaš Ostojić s gradom Ključem sinovima vojvode Ivaniša Dragišića (Mon. serb. 489 *god.* 1446).

b. *selo u Srbiji u okrugu vranjskom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 302.

c. *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Kijevcu. Sr. nov. 1866. 609.

2. KIJEVAC, Kijevca, *m. ime muško, vidi kod* Kijevči.

KIJEVAČKI, *adj. koji pripada Kijevcu (vidi* 1. Kijevac, c). — *Kod mjesnoga imena:* Kijevački Potok *u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Kijevačkom Potoku. Sr. nov. 1878. 935.

KIJEVCI, *m. pl. mjesno ime:* Kijevci doñi i gorñi, *dva sela u Bosni u okrugu banjolučkom.* Statist. bosn. 88.

KIJEVČI, *adj. koji pripada Kijevcu (vidi* 2. Kijevac). — *U Daničićevu rječniku:* Kyjevьčь, među ljudma u Sloviñu što ih Stefan Dušan dade pirgu hilandarskom bio je ‚Obradъ Kijevčь sestričićь' (Mon. serb. 128 *god.* 1336—1347). valja da je onom čiji je bio sestričić bilo ime ‚Kyjevьcь'.

KÌJEVDÔ, Kijevdola, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 118.

KÌJEVLJANIN, *m. čovjek iz Kijeva. — Množina:* Kijevljâni.

a. *vidi* Kijev. — *U Šulekovu rječniku.*

b. *vidi* Kijevo, c. — XVIII *vijeka.* K tebi trču s glavašem Kijevljani. P. Knežević, pism. 114.

KÌJEVLJÂNKA, *f. žensko čeljade iz Kijeva (vidi* Kijev). — *U Šulekovu rječniku.*

KIJEVO, *n. mjesno ime.*

a. *u spomeniku* XIV *vijeka.* A se zemlja vlaška na Kijevê i međe Kijevu... Svetostef. hris. 71. (Kyjevo, selo. na austr. đener. karti više devičkog potoka. 16).

b. *selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 55.

c. *selo u Dalmaciji u okrugu sińskom.* Repert. dalm. 1872. 29. — *Pominje se u knjizi* XVIII *vijeka.* Bono Božić od Kijeva. Norini 68.

d. *u Srbiji. a) selo u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 116. — *b) u okrugu biogradskom:* Dobro, tako prozvato: Kijevo. Sr. nov. 1864. 495.

e. *vidi* Kijev. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka i u narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena (radi drugoga primjera isporedi* Kijevo polje). Slavnije Kijevo na ruskim je kraju. I. T. Mrnavić, osm. 88. Vojsku kupi, care Sulejmane, vojsku kupi, ajde na Kijevo (Pjevač je ovdje uzeo Kijevo za ‚polje'. Vuk), da junački mejdan podelimo i sabljama zemlju razmerimo: jal' povratit moju očevinu, jal' moskovsku sabju otpasati. Nar. pjes. vuk. 3, 88—84.

KIJEVO POLJE, *n. mjesto u Crnoj Gori. — vidi i kod* polje. Ajde š ñome na polje Kijevo. Pjev. crn. 120b.

KÌJEVSKÎ, *adj. koji pripada Kijevu (vidi* Kijev). — *U Šulekovu rječniku.*

KIJOČ, *m. seoce u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Schem. segn. 1871. 82.

KIJOKAVAC, kijokavca, *m.* Totanus calidris Bchst., *neka ptica.* Kijokavac, ćurlin kijokavac, Totanus calidris. G. Kolombatović, progr. spal. 1880. 37. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 2, 150.

KÌJOV, *m. vidi* Kijev. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (vidi* i kijovski). Po Ilidoru arkibiskupu od Kijova. S. Badrić, ukaz. 72. — *Polj.* Kijów.

KIJOVAC, Kijovca, *m. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 287.

KIJOVAČKA RIJEKA, *f. voda u Srbiji u okrugu pirotskom.* Kijovačka Reka. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 174. — Kijovački *znači: koji pripada Kijovcu.*

KIJOVIJA, *f. vidi* Kijev *(oblik je latinski). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kada Tatari Kijoviju porobiše i rasuše, knez veliki imenom Danijel sagradio jest novi grad imenom Moskvu kod rike istoga imena, i u isti grad iz Kijovije svoju stolicu prinio. A. Kanižlić, kam. 470.

KÌJOVSKÎ, *adj. koji pripada Kijovu, Kijoviji. — U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Vojevoda kijovski ga, ban Zamoski, s plijenom stiže. I. Gundulić 334. A u košuljah kijovski puci od gvozdene pak su žice. 440. Pisao je Josefu metropoliti kijovskomu. A. Kanižlić, kam. 385.

KIJUĆATE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u polju nasvanom Kijućate. Sr. nov. 1872. 522.

KÎK, *m. ime mjestima, naj češće brdima, isporedi* kuk.

a. *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdije. 32.

b. *ime brdima u Srbiji. a) u okrugu podrinskom.* Kosaća livada do na brdo na kik. Sr. nov. *(gdje?). — b) u okrugu užičkom. aa)* Niva na Kiku. Sr. nov. 1873. 668. — *bb)* Lázica Kîk i Spájîća Kîk, brda pokrivena šumom u Zaovinama. Lj. Stojanović.

1. KÎKA, *f. vidi* perčin. — *Riječ je praslavenska (možebiti od korijena* кък), *isporedi stslov.* къкъ, кыкъ, кыка, *kosa na glavi, rus.* кика, *češ.* kyka *(u oba jezika rečto u narodnom odijelu sa*

pokrivanje glave u ženskijeh), isporedi i kečka. — U našemu se jeziku nalazi prvo XV *vijeka (sa značenjem kosa, u knjizi pisanoj crkvenijem jezikom), pa onda istom od* XVII *(naj prije u Mikaljinu rječniku), i u naše vrijeme nije obična nego stajaća riječ (vidi u Vukovu rječniku). — Između rječnika u Mikaljinu* (kita, perčin ‚cirrus, turuli, suggestus comae'), *u Belinu* (‚ciuffo di capelli come usano i Turchi, Polacchi, Illirici' ‚occiput capillatum' 169ª; ‚ciuffo di capelli in mezzo alla testa, proprio de' Turchi, Illirici e Ungari' ‚occipitium capillatius' 196ᵇ; tuppo, capelli incima al capo' ‚sugestus comae' 748ª), *u Bjelostjenčevu* (kika, perčin ‚cirrus, turuli'), *u Voltiđijinu* (‚ciuffo, tuppo di capegli' ‚ein busch haare'), *u Stulićevu* (‚ea exigua pars comae quae capillis abrasis in capitis fastigio remanet, mos iste Polonis, Turcis, aliisque ad orientem populis communis'), *u Vukovu:* ‚der sopf' ‚cauda (capillorum)'; rijetko se čuje u prostom govoru nego u pripovijetkama i u pjesmama, n. p. ‚Spopade ga za kiku', *i iz narodnijeh pjesama:* ‚Čiča se obrće, kika se omiče'. ‚Ajduk češlja kiku u bukviku, sa svojom se kikom razgovara: „Kiko moja! đe ćeš opadnuti?"' Sramljajetь bo, glavu svoju ašte pokrъvenoju molitь se ili kyku rastitь. Konstantin fil. glasn. 42, 254. Dostigo ga, za kiku uzeo. I. Zaničić 84. Žensko ne zna plesti kiku. V. Došen 90ᵇ. Da već stare nokte pružim, i ńi s tvojom kikom sdružim. 125ᵇ. Tu se jagma čini, gule kike . . . 166ª. Kojim kike i perčine sluge kunu, dok načine. 213ᵇ. Gdi se na mostu biju i vuku za kike. M. A. Reljković, sabr. 68. Da vas, koji se bez rasloga neustrpljivi ukasujete, za kiku ne uzme. Đ. Rapić 186. Oh ala mi raste kika kad pušaka stane cika. B. Radičević (1847) 1, 21. Kao pomaman uhvati me za kike. M. P. Šapčanin 1, 51. A kaurin neka kiku pušća. Osvetn. 8, 20. Pleteńem kose u kiku. V. Bogišić, zborn. 294. — *I čuba u ptice.* Kukuljava nije bez kike. (Đ). Poslov. danič.

2. KIKA, *f. pijuk (bolest u kokoši), popita. — U kajkavaca (i u Slovenaca). — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. popita). Kika, ime lupini na jeziku kokoši, puri. Kokoš ima kiku jer neće zobati, a pod jedno se glasa ‚kik, kik'. U Prigorju. F. Hefele.

3. KIKA, *f. u Daničićevu rječniku:* Kyka, Višegradu koji je car Stefan priložio crkvi arhanđelovoj u Prizrenu išla je međa ‚na Borovu Kyku' (Glasnik. 15, 272). — *isporedi* kik.

4. KÍKA, *m. ime što ga mlađa pridijeva starijem muškom.* Skoroteča. 1844. 148.

KIKAĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu Donje Tusle.* Statist. bosn. 88. — *Može biti da bi trebalo čitati* Kikači.

KIKAN, *m. ime muško. — Prije našega vremena.* Kykanь. S. Novaković, pom. 72.

KÍKÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kika. — U Vukovu rječniku.*

KÍKARA, *f. vidi* čikara *(što je po mletačkom dijalektu). — isporedi* dubica. — *Od* XVIII *vijeka po zapadnijem krajevima.* Ono iž ńe izažmi u jednu kikaru ili kašiku. J. Vladmirović 12. Daj po kikare . . . 47. Pa večeras kad ste mi donijele blaga Božijega, da vam ne učinim po kikaru kafe? M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 202. Zafi, podnos ispod kikare od kafe. u Nar. pjes. herc. vuk. 357. On dokopa djevsu i kikaru. Bos. vila. 1892. 269.

KIKAŠ, *m. konjušar. — Tuđa riječ neposnata postaña, isporedi maj.* csikós. — *U naše vrijeme.* Biraj hata koga tebi drago, pa ti sovi četiri kikaša nek izvedu spremita konjica, nek ga drže u avliji mojoj. Nar. pjes. kras. 1, 34. Vodaju ga *(dora)* četiri kikaša. Nar. pjes. hörm. 2, 298.

KIKAŠIJA, *f. o šiji (na kojoj je kika?). — U jednoga pisca našega vremena.* A ustakne svećeva čulaha, a obrije šije kikašije. Osvetn. 8, 20.

KÍKATI SE, kikâm se, *impf. bijući se s kim vući jedan drugoga za kiku. — Akc. se mijeña u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* kikámo, kikáte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kíkâ. — *U Vukovu rječniku:* vući se s kim za kiku ‚sich bei dem zopfe nehmen' ‚capillis se invicem trahere'.

KÍKICA, *f. dem.* 1. kika. — *vidi* kičica. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

KIKIĆI, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu Donje Tusle.* Statist. bosn. 88.

KIKID, *m. (?), vidi* šiške, šećarice. — *Grč.* κηκίς (*gen.* κηκίδος), *novogrč.* κηκίδιον. — *U starom rukopisu (pisanome crkvenijem jezikom) u kojemu kao da znači ingvast načinen od šišaka.* Šiške ili vьlagajutь se vь črьnilo, glagoljemoje kykydi. Sredovječn. lijek. star. 10, 113.

KÍKILO, *m. ime jarcu. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Neg' uzavrela kasan liksije, pa sove svekra da ga izmije: ‚Da vrau' kikilo! holi se miti? holi se miti, holi češljati?' Nar. pjes. vuk. 1, 519.

KÍKIĻ, *m. presime. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KÍKÎNDA (Vèlikâ), *f. grad u Banatu.* Vel. Kikinda. Šem. prav. 1878. 93. — *Između rječnika u Vukovu* (Kikinda ‚stadt im Banat' ‚urbis nomen'). Kikinda Velika. u Nar. pjes. vuk. 3, 580.

KÍKÎNDSKÎ, *adj. koji pripada Kikindi. — U Vukovu rječniku:* ‚von Kikinda'.

KIKÍNĐANIN, *m. čovjek iz Kikinde. — Množina:* Kikínđani. — *U Vukovu rječniku:* ‚einer von Kikinda'.

KIKINICI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* Kykynici, selo u Bitvi koje je car Lazar dao Ravanici: ‚Kvkvnici' (Sr. let. 1847. 4, 54 *god.* 1381).

KÍKLJA, *f.* sukńa. u gorńoj krajini. V. Arsenijević. — *Od ńem. (avstr.)* kickel.

KIKLJÈTINA, *f.* augm. kiklja. Zalopala kikljetine kao volovodnica. u gorńoj krajini. V. Arsenijević.

KÍKLJICA, *f.* dem. kiklja. V. Arsenijević.

KÍKO, *m. muški nadimak.* Hajduci Kiko i Zelić. T. Kovačević, bosn. 56. Svińe pasla dva djetića vela: jedno Ivo (Ivan Grgić) a drugo Juriću, prvi Kiko a drugi Zeliću: Ivu Kikom s rodne Kike zvaše a Zelića Zeli likovaše. Osvetn. 4, 1.

KIKOJEVAC, Kikojevca, *m. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 118. — *vidi u Daničićevu rječniku:* Kykojevьca, selo koje je car Lazar dao Ravanici: ‚Kikojevcь' (Mon. serb. 197 *god.* 1381). može biti da je današńe selo Kikojevac u Gruži.

KÍKOŃA, *m. ime volu. — U Vukovu rječniku:* ‚ein ochsenname' ‚nomen bovi indi solitum' *s dodatkom da se govori u Grblju.*

KÍKÔŠ, kíkoši, *f. načińeno od* kokoš *u šaljivoj pripovijeci. — U Vukovu rječniku:* ‚im sprichworte': ‚Po što, Vlaše, kikoši?' Nekaka se poturčila u subotu pa to kazala u nedjelju svojemu ocu kad ga je vidjela gdje nosi kokoš da proda. ‚kokoš' nije htjela kasati, jer bi to bilo po srpski a ona je htjela da govori kao Turkińa; a tako

mu je i ‚Vlaše' rekla kao da ga i ne poznaje. — *vidi i* Nar. posl. vuk. 258, i Nar. prip. vrč. 6, *gdje se isto kaže o seljakiñi što se udala u grad. ovako se pripovijeda i u Dubrovniku.* P. Budmani.

KÌKÔT, kîkota, *m. vidi* kikotańe. — *U naše vrijeme.* Čuje se kikot mladih devojaka. Javor. god. 16, br. 40, str. 626.

KIKÒTÂŃE, *n. djelo kojijem se ko kikoće.* — *U Vukovu rječniku.*

KIKÒTATI SE, kikoćêm se, *impf. smijati se glasno, isporedi* grohotati se *(kod* grohotati, b, *b)); ali se* kikotati *češće kaže o ženskima i o djeci.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kikotâh, *i u ger. praes.* kikoćûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Riječ je onomatopejska.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚laut lachen' ‚cachinnor'). Ļudi se grohotom kikoću. M. Đ. Milićević, zim. več. 280. Deca viču, žene se kikoću, ļudi se smeju. 281. Ujac ujnu goliče, ona mu se kikoće. *(odgonetļaj: vrata i žujica).* Nar. zag. nov. 28.

KÌKOVI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu ušičkom.* Ļ. Stojanović.

KIKOVICA, *f. zaselak u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļe. 56.

KIKŠA, *m. ime muško.* — *U spomeniku* XIV *vijeka.* Dêdь mu Kikьša. Deč. hris. 37.

1. KÌLA, *f. guka na ļudskom (i na životinskom) tijelu koja postaje od toga što jedan dio utrobe (naj češće crijeva) kroz prodrtu ili drukčije rastvorenu opnu provali pod kožu.* — *isporedi* proder. — -i- *stoji mj. praslavenskoga* y. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* kyla, *rus.* кила, *češ.* kýla, *poļ.* kiła, *pa i lit.* kuila, kūla. — *Nejasna postańa, isporedi snskrt.* kūla, *nisbrdica, i grč.* κήλη, *att.* κάλη, *kila: nije uzeto iz grčkoga jezika, kako se poznaje po vokalu, a ne zna se ni jeli srodno.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚urnia, enterocele, ramex'), *u Belinu* (‚rottura o crepatura intesa di pelle che sostien gl' intestini' ‚ruptum' 688b), *u Bjelostjenčevu* (kila, pridor ‚hernia, enterlocela et enterocele, bubonocela, ruptura, ruptum'), *u Jambrešićevu* (‚hernia'), *u Voltiģijinu* (‚ernia, rottura' ‚hodenbruch'), *u Stulićevu* (‚hernia'), *u Vukovu:* 1. ‚der bruch im unterleibe' ‚hernia'. — 2. ‚der auswuchs an einem baume' ‚tuber'. — 3. (u Crnoj Gori) gruda snijega ‚ein schneeball' ‚glebula nivis': biju se kilama, ili gukaju se, t. j. grudaju se.

a. *u značenju sprijeda kazanome.* Da se moje sve tuge u kilu obrate. M. Držić 168. Jednu sam kilu izliječio a druga mi je pridošla. (D). Nije u kili mesa. (D). Pun je kako kila kosti. (D). Kila mu je betežna. (Z). Poslov. danič. Kilam oliti roturi ili pridoru likarija. J. Vladmirović 24. Da na vas strašne ne pošaļe bolesti, kakono ti kamen, kile . . . Đ. Rapić 186. Nad kilom kičac. (Reče se za čovjeka koji je što osobito). Nar. posl. vuk. 186.

b. *kao pogrdna riječ za čeļade nevaļalo ili slabo (i od starosti), kao da je kilavo.* Betegkila na ļsu jaše. (Z). Poslov. danič. On govori starcu Čejfan-agi: ‚Kuda si se, kilo, podignula?' Nar. pjes. vuk. 3, 275. Al' se ona kila nasrdnula. Pjev. crn. 162b.

c. *u prenesenom smislu, svaka guka ili otok na tijelu, tako u ovom primjeru kućna micina:* Kako su Vraćenu izašli kućni petići po životu, a Beskući otekla kila pod pasuom kao naj viša diña, modra i nabreknuta. S. Ļubiša, prip. 268.

d. *u prenesenom smislu, guka na drvetu.* Nameće se kao kila na grbavo drvo. Nar. posl. vuk. 189.

e. *gruda snijega.* — *U Crnoj Gori.* — *vidi u Vukovu rječniku.*

2. KÌLA, *f. mjera za žito (oko* 20 *oka).* — *Od arap. tur.* kile *(nije ista riječ što je metričko* kilo, *nego je od arapskoga glagola* kāl, *aor.* jekîl, *mjeriti).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚ein getreidemass' ‚modii genus'). Prikazivaše mu svaki dan dvanaest kila čistoga brašna. E. Pavić, ogl. 418. Hotijući kupiti deset kila žita . . . Usiluje se platiti kilu žita . . . B. Leaković, nauk. 347.

3. KÍLA, *m. ime muško.* — *Vaļa da je načińeno za šalu od* 1. kila *(vidi pod* b). Još vi sov'te starca Kilu i us Kilu sina Milu. Nar. pjes. marj. 204.

KILAC, Kilca, *m. ime muško.* — XV *vijeka.* Kupili od Kilca. Mon. croat. 50. (1420).

KÌLÂR, *m. liječnik koji liječi od kile.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚brucharzt'.

KILARNICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Kilarnici. Sr. nov. 1861. 786.

KÌLAV, *adj. u kojega je kila.* — *Može biti praslavenska riječ, isporedi rus.* килавый, *češ.* kýlavý, *poļ.* kiławy. — *U našemu se jeziku javļa od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kilavi *kod* kilavac), *u Belinu* (‚rotto o crepato, si dice a chi si rompe la pelle che sostien gl' intestini' ‚ruptus' 688b), *u Bjelostjenčevu* (kilav, hilav, pridrt ‚herniosus, enterocelicus, ramiosus'), *u Jambrešićevu* (kilav, kilavec ‚herniosus'), *u Voltiģijinu* (‚ernioso' ‚hodenbrüchig'), *u Stulićevu* (‚qui herniam patitur'), *u Vukovu* (‚der einen bruch hat' ‚herniosus'). Oni vraži ajer koliko nas rađa, toliko nas kilavijeh rađa. M. Držić 368. Đe je mnogo babica kilava su đeca. Nar. posl. vuk. 74. Svi su bolesni osim kilavoga braje. 282.

KÌLAVAC, kîlâvca, *m. kilav čovjek.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i gen. pl.* kîlavâcâ. — *U Mikaļinu rječniku:* kilavac, kilavi ‚enterocellicus'; *u Belinu:* ‚rotto o crepato, si dice a chi si rompe la pelle che sostien gl' intestini' ‚ruptus' 688b; *u Bjelostjenčevu: kajkavski* kilavec, hilavac ‚herniacus, enterocelius'; *u Jambrešićevu:* kilavec *kod* kilav; *u Voltiģijinu:* ‚chi ha rottura' ‚mit dem hodenbruche behaftet'; *u Stulićevu kod* kilav. — *I kao ime biļkama. a) repasti kupus.* Kilavac, Brassica gongyloides Mill. (Sabļar). B. Šulek, im. 143. — *b)* Kilavci, vrst cvijeća (na Cresu). B. Šulek, im. 143.

KÌLAVICA, *f. postaje od* kilav *ženskijem nastavkom* ica.

a. *žensko čeļade kilavo.* — *U naše vrijeme.* I Milicu kilavicu i Maricu skitačicu. Nar. pjes. herc. vuk. 242.

b. *ime biļkama.* — *Između rječnika u Stulićevu* (herbae species contra herniam'). Kilavica, (kila = hernia), češ. kýlatec (Vochysia), rus. кильникъ, 1. Herniaria glabra L. (Alschinger); 2. suvrst smokve (u Primorju), v. Kilavci. B. Šulek, im. 143.

KILÁVITI, kîlâvîm, *impf. činiti da ko (n. p. od velika truda) bude kilav, impf.* iskilaviti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* kîlâvļâh *i u part. pract. pass.* kîlâvļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* kîlâvî. — *U Vukovu rječniku:* koga ‚einem (durch anstrengung) einen bruch verursachen' ‚concilio

herniam'. — *U Dubrovniku se kaže i* kilaviti se *u refleksivnom smislu.* ‚Ostavi to! to je za tebe odviše teško! nemoj se tu kilavit!' P. Budmani.

KILAVJETI, kilavim, *impf. postajati kilav, dobivati kilu, kilaviti se.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* kilavem, v. okilujem, *i u Stulićevu (sa zapadnijem oblikom)* kilaviti, v. okilaviti *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

KILÁVLJÈNE, *n. djelo kojijem ko koga kilavi.* — *U Vukovu rječniku.*

KILČIĆ, *m. presime.* — xv *vijeka.* Pred Grgurom Kilčićem. Mon. croat. 58. (1428).

KILER, *m. nejasna riječ (jamačno turska) u jednom primjeru* xvii *ili* xviii *vijeka.* To je čas i kiler čestitoga cara. Starine. 10, 21.

KILEŠA, *m. presime.* — xiv *vijeka.* Prêd Ivanom Kileču. Mon. croat. 42. (1375).

KILIĆA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada kod Kiliće. Sr. nov. 1875. 159.

KÌLIJER, *m. vidi* kiler. Što su kilijeri u vojničkoj granici, ovđe se zovu komore. V. Bogišić, zborn. 7.

KILIKOVATI, kilikujem, *impf. vaja da znači: pjevati, jamačno onomatopeja.* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Kad po brzoj rijeki brode, kilikuju slatko Naje, kada gustom šumom hode, ćurlikuju milo Drije. J. Krmpotić, kat. 98.

KÌLIM, *m. vidi* ćilim. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Dva kilima od zelene svile. Nar. pjes. marj. 146.

KILIMENAC, Kilimenca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Livada u Kilimencu. Sr. nov. 1871. 448.

KÌLIT, *m. vidi* ćilit *(gdje treba sbrisati* reseda). — *U naše vrijeme.* Na sepetu kilit otvaraše. Nar. pjes. stojad. 2, 65. Kilit na kući, hajduk u kući *(odgonetlaj: miš).* Nar. zag. nov. 131. A u večer meće pod kilite. Nar. pjes. hörm. 2, 287.

KILŃAK, *m. vrsta biljka.* Kilńak (Lambl.), Kilolič, Symphytum officinale L. (Lambl, Visiani). B. Šulek, im. 143.

KÌLO, *n. vidi* kilogram. — *Ovako je skraćena riječ i u zapadnijem jezicima, te je k nama došla ili od njem.* kilo *ili od tal.* chilò.

KILÒGRAM, *m. metrička mjera za težinu:* 1000 *grama.* — *Od grč.* χίλιοι, *tisuća, i* γράμμα *preko zapadnijeh jezika (naj prije u francuskom* kilogramme). — *U Šulekovu rječniku:* kilogramm'.

KILOLIČ, *m. vidi* kilńak.

KÌLOLITAR, kilolitra, *m. metrička mjera za žitke i sitne stvari:* 1000 *litara.* — *Od grč.* χίλιοι, *tisuća i* λίτρα *(vidi* litar *i* litra) *preko zapadnijeh jezika (naj prije u francuskom:* kilolitre). — *U Šulekovu rječniku:* ‚kilolitre'.

KÌLOMETAR, kilometra, *m. metrička mjera za dužinu:* 1000 *metara.* — *Od grč.* χίλιοι, *tisuća i* μέτρον *(vidi* metar) *preko zapadnijeh jezika (naj prije u franc.* kilomètre). — *U Šulekovu rječniku:* ‚kilometer'.

KILOREZ, *m. vidi* kilar *(koji reže kile).* — *Samo u Jambrešićevu rječniku:* ‚herniotomus'.

KILOVA ČUKA, *f. vrh u Srbiji u okrugu kneževačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 825. Glasnik. 19, 299.

KILAN, *m. vidi:* U Crnoj Gori, gdje je zemlje malo, neće niđa ledine ostavljaju ni da izoru brasdu *(kao granicu),* nego pobiju male kamičke u pravoj liniji u dalini jedan od drugoga po jedan sežanj, i to da se ne trati zemlja koje je i tako malo. te kamičke zovu Crnogorci ‚kilan'. u Brdima označava se granica kamenima samo povišim nego što su u Crnoj Gori kilani. V. Bogišić, zborn. 434. — *Neposnata postanja.*

KILATI, kilam, *impf. vrvjeti, tiskati se.* — *Neposnata postanja.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Svijet kila, s utijekom se mrvi. Osvetn. 4, 62. Što je više svijeta kilalo. 6, 11.

KÌLÊR, kilera, *m. vidi* ćiler. — *isporedi* kilijer. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide ćiler *s dodatkom da se govori u Srijemu).* Koji s' bâbâ po kilери maša. Š. Štefanac 17. Ti imadeš dva i tri kilera. M. A. Reljković, sat. H7a. Nek se svekolike skuple stvari u jedan kilер ili kakvu sobu unesu. G. Peštalić, utišeđa. 240. U kojoj kući, sobi, kilеru il' semunici ljudi pribivaju... 242. Ispečena pečenica sprema se u kilер. Magazin. 1867. 65. Kilер, kamo svađaju mladence. u Nar. pjes. tord. 10.

KILÉRAC, kilérca, *m. dem.* kilер. — *U Vukovu rječniku.*

KILEVCI, *m. pl. selo u Bosni.* Schem. bosn. 1864. 88. — *Ne znam jeli isto što* Klijevci.

KIM, *m.* Carum carvi L., *neka biljka, isporedi* kmin, kumin. — *Ne zna se jeli istoga postanja kao* kmin *i* kumin, *ili dolazi od njem.* kümmel. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (kim, trava, v. komin pitomi *s dodatkom da je uzeto iz bukvara;* kim poljski ‚carvi, erba' ‚leontice'). Moreš metat i smrike i kima *(u kupus).* J. S. Reljković 409. Što dajete desetak od metvice i od kopra i od kima. Vuk, mat. 28, 23. Ne sije li grahor i kim? Đ. Daničić, isai. 28, 25. Kim, cuminum (Stulli), Carum carvi L. (Lazić), v. Kumin. Kmin. B. Šulek, im. 143. — *I s njekijem adjektivima; tako se kaže* kim poljski *ili* pitomi, *vidi:* Kim poljski, Carvi. Z. Orfelin, podr. 491, *i u Stulićevu rječniku;* Kim pitomi, Carum carvi L. (Sabljar). B. Šulek, im. 143, *da se razlikuje od divljega, vidi:* Kim divji, Nigella arvensis L. (Sabljar). B. Šulek, im. 143. — *ima i* rimski kim, Cuminum cyminum L. *(grašak):* Rimskog kima. Z. Orfelin, podr. 78.

KÎMA, *f.* surculus, germen, *(samo kod kupusa)* cyma, *vršika, isnikao, mladica (na travi).* — *isporedi* cima, čimula. — *Moglo bi biti od grč.* κῦμα *od čega je i lat.* cyma; *ali je viša prilika da je romanska riječ što je od latinske postala, isporedi tal., špan., port.* cima, *franc.* cime, *vidi* Diez, etymol. wörterb.3 126—127. *radi ki-vidi* kimak, *a isporedi i rum.* chimă (kimъ) *i stipan.* quima. — *U narodnoj pjesmi* xvi *vijeka i u jednoga pisca Dubrovčanina* xviii. Tri lita mu sam ran bosil gojila, od koga mu sam kimu polomila; od te sam kime tri vence savila. Nar. pjes. u Š. Menčetić-Ğ. Držić 510. Sipant je trava koja visoko ne raste i raste u kamenu. drobna je lista, kima podulijeh i dobra mirisa. I. Đorđić, salt. 168. — *U naše se vrijeme ne čuje u Dubrovniku, ali vidi* kimica *i* kimičica.

KÎMAK, kîmka, *m. stjenica.* — *isporedi* čimavica. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* kmâkâ. — *Riječ je romanska od lat.* cimex, *upravo od acc. sing.* cimicem, *isporedi tal.* cimice. *obe latinska* c *ostaju grlena* (k), *po čemu se vidi da je riječ iz romanskoga jezika što se negda govorio u primorju (vidi* kolomna). — *bila je ovake riječ i u romanskom jeziku na Krku, ali je prv. lat.* c *postalo* č *prema talijanskom jeziku:* cinco (činko). *vidi* A. Ive, dial. vegl. u Arch. glottol.

ital. 9, 168. — *U Dubrovniku se (ne od svakoga) mijeńa* m *pred* c *u padežima množine na* n: kîncı, kîncima *(vidi* Slovinae. 1882. 187), *isporedi* kimčina. — *Od* XVI *vijeka u Dubrovniku i po drugijem mjestima u primorju, a između riječnika u Mikaljinu* (kimak, čimavica, kinčina ‚cimex'), *u Belinu* (‚cimice, animaluccio assai noto' ‚cimex' 198b), *u Bjelostjenčevu* (v. stenica), *u Voltigijinu* (‚cimice' ‚wanze'), *u Stulićevu* (‚cimex'), *u Vukovu* (vide stjenica *s dodatkom da se govori u primorju).* Što su kimci, što su buhe . . . M. Vetranić 1, 21. Nalio se kako kimak. (D) Poslov. danič. Uši, buhe i kimci. *u* Nar. sag. nov. 274.

KÎMÂŃE, *n. djelo kojijem se kima.* — *Stariji je oblik* kimanje. — *Između riječnika u Mikaljinu* (kimanje glavom ‚nutus'), *u Belinu* (kimanje ‚accennamento col capo' ‚capitis nutus' 18b), *u Bjelostjenčevu* (kimańe, klimańe ‚nutus'), *u Jambrešićevu, u Stulićevu.* Kimanjem od glave. B. Kašić, src. 65. S nikim pojecivańem i kimańem glave pokazuju da oni znaju drugo nego li falu. F. Lastrić, ned. 178.

KÎMATI, kîmâm *(rijetko* kîmļêm), *impf. klimati (glavom).* — *Kao i novoslov.* kimati, *postaje po svoj prilici od praslavenskoga* kyvati, *isporedi stslov.* kyvati, *rus.* КИВАТЬ, *češ.* kývati, *pol.* kiwać; *nije jasno zašto se* v *promijenilo na* m: *može biti da je naj prije ta promjena postala u* kivnuti (vn *postalo* mn), *a otale prešla na ovaj glagol.* — *Od* XV *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između riječnika u Vrančićevu* (‚annuere; nutare'), *u Mikaljinu* (kimati, klimati glavom ‚annuo'), *u Belinu* (‚accennare col capo' ‚capitis nutu significare' 18b), *u Bjelostjenčevu* (kimam, nakimavam, namigavam ‚annuo, nuto'. 2. kimam glavum, klimam, kimańem potvrđujem ‚moveo, agito caput, annuo, nuto, saepe capitis annutione signum do me velle l. nolle'), *u Jambrešićevu* (kimam, namigavam ‚annuo'), *u Voltigijinu* (‚accennar, far cenno' ‚winken'), *u Stulićevu:* kimati (glavom) ‚capite aliquid indicare, ostendere, vel etiam nutu consentire'. — Glavom svuda kima. M. Marulić 10. Sami se nadnose kimļući glavami. 49. Vidje Abram orla velika mnogo crna sjedeće i kimajuće glavom na Abrama. Pril. jag. ark. 9, 84. (1520). Kimajući glavom govorahu. B. Kašić, is. 66. Kimajući glavami svojimi. M. Alberti 479. Ako stariji što od tebe pita ili na te kima. A. Georgiceo, nasl. 245. Paka kima ter di u sebi. I. Ivanišević 187. Može li se ispovidati po slamenu kimajući ili migajući? I. Zanotti, upit. 17. Kada ludjak blago ima, i s kapom i s glavom kima. P. Vitezović, cvit. 2. Na senicu sova kima, da veliku glavu ima. 87. Ako junak srca nima, zaman kapa s perjem kima. 101. Varuj se žene ka miga i mladića ki kima. (Z). Poslov. danič. Kimaše glavom. S. Rosa 12b. Ini kimajući glavami naskakahu . . . 160b.

KÎMČAST, *adj. pun kimaka.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚cimicibus plenus'.

KÎMČAV, *adj. vidi* kimčast. — *Samo u Stulićevu rječniku kod* kimčast.

KÎMČINA, *f. augm.* kimak. — *U Mikaljinu rječniku (gdje se* m *ispred* č *promijenilo na* n: kîncina, *isporedi* kinci, kincima *kod* kimak) *i u Stulićevu* (‚magnus cimex').

KÎMENAT, kimênta, *m.* škrip među dvije štice na lađi; lat. ‚coementum'. L. Zore, dubrov. tuđ. 10b. — *Od tal.* caementum, *ali preko romanskoga jezika, kako se posnaje po* ki-, *vidi* kimak. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

KÎMÊRA, *f.* Χίμαιρα, Chimaera, *neka nakaza izmišljena u grčkoj mitologiji, kao životińa kojoj je tijelo sastavljeno od lava, koze, zmaja; pa i u novijim jezicima nešto što se misli a nije i ne može biti istina.* — *Od latinske riječi ili od tal.* chimera. — *Od* XVI *vijeka samo u pisaca.*

a. *u pravom smislu, nakaza kao sprijeda.* Tu vide drakune i kimere. M. Vetranić 1, 160. Vidjah . . . strašne kimere. 2, 101. S kimerom svirju sedmoglavom. P. Zoranić 9b. Sto kimera ognenitijeh. G. Palmotić 3, 8a. Zlijeh arpija i poganijeh, i kimera kijem nemio plam iz usta gre prostranijeh. J. Palmotić 54. Svingi, kimere i proteji. J. Kavańin 460b.

b. *izmišljotina, klapa, tlapńa.* Nije samo namišljenje tvoje i kimera. B. Kašić, src. 90. Ovi su kano kimera što zovu mudri, to jest: činiti se što nije. I. Ančić, vrat. 202.

KIMETITI, kimetim, *impf. riječ neposnata postańa (sar od maj. kimenteni, slobodíti?).*

a. imati srce što učiniti. A. Kuzmanić. nar. list. 1879. *br.* 98.

b. izdržavati, hraniti: krava kuću kimeti. Zemļak. 1871. *br.* 2.

KÎMICA, *f. dem.* kima. *vidi:* Kimica, grančica. U naše vrijeme u Stonu: ‚Evo ti ove kimice od garofala'. ‚Ubrala sam kimicu od masline'. M. Milas.

KÎMIČICA, *f. dem.* kimica. *U naše vrijeme u Stonu.* ‚Daj mi jednu kimičicu'. M. Milas.

KIMIN, *m. vidi* kimino.

KIMINO, *n. vidi* kmin, kumin. — *Od grč. κύμινον.* — *Samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom* (ki- *se može čitati i* či-), *te je u jednom primjeru acc. sing., pa po tome i nom. sing.* kimino, *a u drugijem se ne zna kakav je nom. sing., te bi mogao biti i* kimin. Pitije ukropь voda sь kiminomь smêšena. Sava, tip. hil. glasn. 24, 193. Sь kiminomь vodnь ukropь. 194. Pitije ukropь sь kiminomь. 194. Sьtri piper i timijamь bêli i kimino idiosmo. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 110. (‚Kiminь' grčki *κύμινον*, ‚kimino igiosmo' znači *κύμινον ἠδύοσμον.* Jagić 84, *vidi i kod* idiosmo *gdje štamparskom griješkom stoji* kinimo). *(griješkom)* Kimin (Sredovječn. lijek. jag. star. 10), v. Kumin. B. Šulek, im. 148.

KIMLIN, *m. vidi* kmin, kumin. — *Od ńem.* kümmel. — *U Bjelostjenčevu latinskom rječniku pod* cuminum. Kimlin (ńem. kümmel), cyminum, cuminum (Bjelostjenac), Carum carvi L. B. Šulek, im. 148. — *S pridjevima znači druge biļke.* Kimlin crni, Nigella arvensis L. (Sabļar). — Kimļen divļi, Tordylium anthriscus L. (u Gospiću). B. Šulek, im. 148.

KIMLEN (divļi), *m. ime biļci, vidi kod* kimlin *na kraju.*

KIMLEVO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu pošarevačkom.* Meana u Kimļevu. Sr. nov. 1870. 126.

KÎMNUTI, kîmnêm, *pf.* kimati *(vidi).* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Neka glava tvoja odgovori, to jest isto glavom kimni. M. Divković, bes. 100b.

KIMPANOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Đorđe Kimpanović. Rat. 421.

KÎMPIJA, *f. u Vukovu rječniku:* silno vrijeme, n. p. kiša, snijeg, grad ‚regen-, schnee-wetter' ‚tempestas pluvialis aut nivalis'.

1. KINA, *f. muka, trud.* — *isporedi* kiń, kińba. — *Po svoj prilici od maj.* kín. — *Od* XVII *vijeka,*

a između rječnika u Mikaljinu (kina, muka ‚cruciatus, cruciamentum, tormentum, cruciabilitas, supplicium') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (kina, trapleńe ‚cruciatus', v. muka), *u Stulićevu* (‚tormentum, equuleus'). Da mu takva rana lina ne bi bila vićna kina. V. Došen 251ᵇ. Progovori, gospodine! ako igdi eto tu je mjesto kasat muke i kine. J. Krmpotić, kat. 27. Jer je ļudska nesvršena kina. J. S. Reļković 17. Gdi u zemļi teša mu je kina. 20. Bres tog š ńome *(marvom)* sva je salud kina. 154. Sasma laka nije o ńemu kina. 258. Ona teška sirotam je kina. 486. Kina, muka od velikoga truda. M. Pavlinović.

2. KÍNA, *f.* dem. kovina. I. Pavlović.

3. KÎNA, *f. velika država u Aziji.* — *isporedi* Čina, Kitaj. — *Tal.* China. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (Kina, semļa u Aziji ‚China' ‚Sinae') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚Cina e China' ‚Sinae' 194ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (Kina, semļa u Azije ‚Sinae'). Poslaše ńiove privovidaoce u Kinu, u Japon. J. Filipović 1, 187ᵇ. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚China'.

4. KÎNA, *f.* Cinchona (officinalis L, succirubra Pav. *itd.) ńeke vrste drveta u južnaj Americi, i lijek što se pravi iz ńihove kore. — Riječ je tuđa, došla iz zapadnijeh jezika (u ovijem primjerima od tal.* china). — *Između rječnika u Belinu* (‚cina overo china, radice medicinale' 194ᵃ). Kina, china (Durante), Cinchona officinalis L. B. Šulek, im. 143.

KÎNČ, *m. blago, maj.* kincs. — *Po sjeverozapadnijem krajevima od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kinč, blago ‚thesaurus, gaza'), *u Jambrešićevu* (‚thesaurus'), *u Stulićevu* (‚thesaurus' *iz Habdelićeva). Zašto* oni s takovim danjem i pomaganjem ubosim, potribnim Krstjanom, pravo blago ili kinč sbiraju. Postila. Z2ᵇ. Kinč orikveni pograbivši, potribnim use ga rasdiļevati. F. Glavinić, cvit. 269ᵃ. Hramba od kinča *(ovako tumači pisac tursku riječ* hasnuma). B. Krnarutić 19. Krunu i vas kinč kraļevski ugraki ukradom odnesal k cesaru. P. Vitezović, kron. 127. — *Kaže se i od mila (maj.* kincsem), *isporedi naše* zlato moje!: Kinč mojega srca. Jačke. 75.

KÎNČÎNE, *n. djelo kojijem se kinči.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

KÎNČINA, *vidi* kimčina.

KÎNČITI, kînčîm, *impf. kititi, resiti.* — *Postaje od* kinč. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kinčim, nakićujem, resim, krasim, nakitujem, uļudivam ‚orno'. 2. gisdavo kinčim ‚graphyce orno') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (kinčim ‚orno'), *u Voltigijinu* (‚ornare, abbellire' ‚ausziehren'), *u Stulićevu* (v. kititi *iz Bjelostjenčeva).*

a. *aktivno.* Ńe visoko čelo kinču vlasi rudi. Jačke. 77.

b. *sa se, refleksivno.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* kinčim se, nagisdavam se, ukrasivam se, nareživam se ‚ornor'.

KÌNDISATI, kindišêm, *pf. vidi* kidisati. — *U naše vrijeme.* Ja ti neću glavi kindisati. Nar. pjes. marj. 83. Kako moreš końu kindisati? 119. Diko moja, Kraļeviću Marko! nemoj meni kindisati glavi. Nar. pjes. kras. 1, 28. Evo tebi moga carovańa, samo meni glavi ne kindiši. 1, 61. Neće majka kindisati da mi ništa ne da. V. Bogišić, zborn. 190. — *Kaže se i:* ne kindisati kome glave. Stjepan malo pašu iz sedla ne sbaci. grlom više paša gospodine: ‚Ne kindiš' mi glave Kneševiću!' Nar. pjes. kras. 1, 9. Nemoj mene kindisati glave. 1, 96.

KINDROVO, *n. selo u Slavoniji u županiji pošeškoj.* Rasdijeļ. 121.

KINĐÚRÎNE, *n. djelo kojijem se ko kinđuri.* — *U Vukovu rječniku.*

KINĐÚRITI SE, kinđûrîm se, *impf. kititi se, resiti se.* — *Vaļa da je postalo od maj.* kincs *(vidi* kinč). — *U Vukovu rječniku:* ‚sich putzen' ‚como', cf. kititi se.

KÌNÊSKÎ, *adj. koji pripada Kinezima ili Kini.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (kinezki ‚cinese' ‚sinensis' 194ᵃ) *gdje se naj prije nahodi.* Što su kineski prasci. I. Jablanci 143. Caru kineskomu. A. Tomiković, živ. 67. Kineski *(jezik).* 271. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚chinesisch', *gdje ima i adv.* kinêski.

KÌNÊSKIŃA, *f. žensko čeļade iz Kine.* — *isporedi* Kinez. — *U Šulekovu rječniku:* ‚Chineserin'.

KÌNÊZ, Kinéza, *m. čovjek iz Kine.* — *Tal.* Chinese. — *U Belinu rječniku:* ‚Cinese, nativo nella Cina' ‚Sina' 194ᵃ, *i u Voltigijinu:* ‚Cinese' ‚Chineser'. — *I u Šulekovu:* ‚Chineser'.

KINGOVO, *n. sasełak u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Rasdijeļ. 111.

KINIĆ, *m. ime muško ili prezime.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Brat Kinić osvidoči. Starine. 12, 17. *(oko* 1696—1708).

KININ, *m. ńeka biļka.* Kinin, Erythraea centaurium Pers. (u Istri). B. Šulek, im. 143.

1. KÍNITI, kînîm, *impf. vidi* kińiti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kiniti, mučiti ‚torqueo, crucio, excrucio, cruciamentis officio vel cruciatu, tormentis excruciare, equuleo torquere') *i u Stulićevu* (‚torquere, cruciare, excruciare, cruciatu afficere, fune torquere' *s dodatkom da je useto iz brevijara).*

a. *aktivno.* Niti mene dati radi nevirnika ovoliko biti niti kiniti. Starine. 11, 105. (1662). Vi Gabora bijete i kinite. 11, 185. *(oko* 1679). Kini slom tamnicom. 12, 86. (1712). Što se tuđan mučiš i tvoj život kiniš? J Filipović 1, 489ᵇ. O zoro, nemoj mi srdašca kinit, sini skoro. A. Kanižlić, rož. 85. Potajno ji kine i srdca jim grizu. 76. Da ju grize i kini. A. Kanižlić, bogoļubn. 408. Umrtveńe tilesno koje očućeńa uzteže, tilo kini. usr. 216. Kad ga smrtna rana kini. V. Došen 20ᵃ. To i bludna vatra čini, kada srce obnoć kini. 88ᵇ. Kad ga strašna već smrt kini. 194ᵇ. Da u važoj staroj djedovini srbski narod samosilno kini? J. Krmpotić, pjesm. 7. Gledaj blagi što on čini momu spolu plemenitu, nevoļno ga muči i kini u naj ļepše dobe cvitu. katar. 44. Ńima debla još paraņem kini. J. S. Reļković 185. Nit' je *(bube)* hranom nit' nemirom kini. 248. Voću da srake ne kine. 311. Žeļan svoje tilo kiniti. A. Tomiković, gov. 249. Poradi složesta držańa s kojim ga je otac kinio. živ. 300.

b. *sa se.*

a) pasivno. A ti simo porukom da ti se poruki ne kine. Starine. 11, 109. *(oko* 1662).

b) refleksivno. Tako trulo jato čini u nevoļi kad se kini. V. Došen 203ᵇ. Dal' nebesa da činimo, mučimo se i kinimo. 248ᵇ. Da se trudan vrag ne kini, dal' na meku nek počiva. 255ᵇ. Stvari, koje Bog učini, nek se š ńima čovik kini. 262ᵃ. Ah! usdišę, kini se, u srcu ga tišti. J. Rajić, boj. 80. Noj ‚protiva jer se salud kine. J. S. Reļković 17. Neg se kućnik isvaćati kini. 87. Jer u lipńu čim se drugim kini. 88. Oni o ńoj veoma se kine. 188. Koliko se je kinio

da rasmetne ovu ńiovu odluku. A. Tomikovió, živ. 136.

2. KINITI, *u Voltiǵijinu rječniku kod* kinuti.

KÎNKAVICA, *f. vidi* čičimak. — *U Vukovu rječniku*: vide žisole *s dodatkom da se govori u Paštrovićima.* Kinkavica (Vuk, u Paštrovićima), Zyzyphus vulgaris Lam. fructus. B. Šulek, im. 144. — *Po svoj prilici postaje od* kimak (m *se ispred* k *promijenilo na* n), *jer kad se jedu presreli čičimci osjeća se kao voń u stjenice; a i boja i oblik nalik je na stjenicu.*

KINKOVIĆ, *m. presime.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Kinkovića i s ńim Driekovića. Ogled. sr. 459.

KINOVAR, *m. vidi* kenovar. — *Rus.* киноварь. — *U Stulićevu rječniku*: v. kenovar *s dodatkom da je riječ ruska, i u rukopisu pisanome ćirilicom* XVII *vijeka crkvenijem jezikom gdje značenje nije jasno.* Tako piši kondiļem po kvnovaru. Glasnik. 25, 85.

KINOVIĆ, *m. presime.* — *Prije našega vremena.* Domijan Kinović. Zak. vinod. 55.

KÎNSKÂ, *f. vidi* 3. Kina. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ono koreńe daje naj lepše žutilo, što dolazi iz Kinske. Đ. Popović, poznav. robe. 191.

KINSTVO, *n. vidi* kiń. — *Na jednom mjestu u istoga pisca u kojega ima i* kiń *(može biti da bi trebalo čitati* kiństvo). Prva ganutja jesu bez krivine, jerbo nije u našoj moći ukloniti i*(h)* se, nego ako bi svrhu došlo hoteńe, onda nijesu već prva nego druga ali treća . . . Naj boļe svitovańe jest usilovati se u prvu naglost, neka dobivša pridobitak, ne zavrate se toliko brzo, a ako li ga ona nadobiju od nas, jača i silnija na povratku sakopavši kakono sasvijem razlog i na ti način da upadati obrati se u običaj, i za izguliti ga vaļa veći trud koliko mańe bude bilo iz počela rvańe s kinstvom. M. Radnić 499a.

1. KÎNUTI, kînêm, *pf. otrgnuti, isto kao* otkinuti; *ovo bi bilo prvo značenje kao što je i u Voltiǵijinu rječniku, ali se ne potvrđuje u primjerima.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* kînû). — *Postaje od korijena* kid (kyd) *glagola* kidati *nastavcima* na *i* n; *ispred* n d *ispada. aorist se može načiniti i od samoga korijena bez nastavka:* kîdoh, kîde *itd., vidi*: Kide dijku sa ramena bojnu. Osvetn. 6, 78. — *Od* XVII *vijeka, (vidi kod* 1, b), *a između rječnika u Voltiǵijinu* (‚strappare, staccare' ‚zertrennen, abbrechen'), *u Stulićevu* (v. kidati), *u Vukovu (vidi kod* 2).

1. *aktivno.*

a. *istrgnuti (mač, nož iz nošnice), povaditi.* Rasļuti se sveti Petar, pa kine nož te obojici posiječe glavu. Nar. prip. vrč. 48. Prisovnem Gospoda Boga, kinem nož. Pravdonoša. 1852. 8. — *u primjeru sprijeda, o puški (s ramena).*

b. *u prenesenom smislu, kao ujesti (o smiji).* Ter se na me rasrđuje kako da me smija kine. Đ. Baraković, vil. 208. Jad nam stan gorupi, guja srce kine. 351.

2. *sa* se, *refleksivno, otrgnuti se, ocijepiti se, u prenesenom smislu, otići, udaļiti se (ali nekom silom).* — *Između rječnika u Vukovu* (‚sich fortpacken' ‚amoliri sese' *s primjerom*: Kini mi se s očiju). Već da mu se kinę sa očiju. Nar. pjes. vuk. 2, 429. Kin' se otlen, prija neviđeni! Nar. pjes. juk. 308. Kin' s' otalen, od mora katano! Nar. pjes. hörm. 1, 352. Kini mi se s duše! (Proći me se, ne dosađuj mi). Nar. posl. vuk. 188. Samo da mu se đavo kine iz kuće. Nar. prip. vuk.[2] 301. Kinimo se od sela i staja. Osvetn. 4, 5. Na drugu se umah hajku kinu. 4, 25.

2. KÍNUTI, kînêm, *pf. vidi* kimnuti, *od čega postaje tijem što je ispalo* m. — *U dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (kinuti glavom, kazati da jest ‚annuere nutu capitis') *i u Stulićevu* (‚adnuere'). I onđas *(Piro)* mač ise svoj iz zlatne nožnice, a kinu, ruke u toj da drže djevice *(Poliksene).* M. Vetranić 2, 441. Kako magne okom, ļubezni zrak sine; svak teče poskokom kude glavom kine. Đ. Baraković, vil. 14.

3. KÍNUTI, *vidi* kihnuti.

KIŃ, *m. samo u jednoga pisca* XVII *vijeka: vaļa da je pravo značeńe muka (isporedi* 1. kina *i* kińiti) *ali kao da u primjerima znači* animi perturbatio, *ono sa što sadašńi pisci upotrebļavaju riječ* strast, *t. j. naklonost ili želja (često sa čim slijem) tako žestoka da može svladati svaku drugu želju i svako drugo osjećańe. — isporedi* kińav *i* kinstvo. Saul stavi u tamnicu Agaga, kakono čine mnogi koji zatvore svoje muke, kakono srčbe i nenavidosti . . . nije dosta zatvoriti tvoje kińeve da ne izađu vanka, nego vaļa da i*(h)* pobiješ, neka umre u tebi svako poželeńe i pohlepļeńe svitovńe. M. Radnić 415a. Budući podložan kińima očućivima koji su općeni nami i marvi. 415a. Hoćeš ti pun griha i kińa uživati slatko općeńe Isukrstovo. 422a. Što pomaže osdraviti drugoga tvojijem riječma ako ti ostaješ u tvojijem vlastitijem kińima? 447b.

KIŃAČKA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. 78.

KÍŃATI, kîńâm, *impf.* (1.) kiniti (u Topolovcu). P. Brantner.

KIŃAV, *f. mrńa (?).* — *isporedi* kiń. — *U dva pisca Bošńaka* XVIII *i* XIX *vijeka.* Ja sam za misec, dva, po godine itd. nosio kińav i u sve to vrime želio učinit osvetu. F. Lastrić, ned. 56. Radiću ostaviti one zakletve i proklińańa, nenavidost, kińav i osvetu. 119. Također koji kińav nose ili u srčbi naskoče i obastru kojom silom . . . 141. Srčba porodi među vam kińav i slobu. 289. Prignutja živinska od srčbe, kińavi i nenavidosti. 292. Ako mrziš na iskrńega i nosiš kińav, ne ktijući mu oprostiti uvrińeńa. 360. Kiko vraća još grčije pesosti, kivnu vračeć kińav u slobosti. Osvetn. 4, 36.

KÍŃBA, *f. mûka, kińeńe.* — *U Vukovu rječniku*: ‚die plage' ‚vexatio'.

KÍŃÊŃE, *n. djelo kojijem se kińi (ili kini).* — *Između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Pokarańe od drugoga života biti će od vatre sa kińeńe i muku. M. Radnić 559b. Poći će ovi na mučeńe aliti kińeńe vječńe. 564a. Zašto je skupļeńe od sviju muka i kińeńa. F. Lastrić, ned. 91. — *U ova dva primjera znači što i* kiń. Mnogi su kakono stabla simńa, koji se čine mrtvi svijetu u svijem stvarma isvańijem, ali budući prognani ali onevoļeni, odgovaraju i govore kakono tko ima živa kińeńa. M. Radnić 415a. Nigdar nećeš imati život mijeran ni pokojan, ako ne pridobiješ zloba i ne podložiš tvoja kińeńa i ne zaničeš samoga sebe. 481ab.

KIŃEV, *adj. čiji.* — *Na Cresu.* I. Milčetić.

KÍŃITI, kîńîm, *impf. mučiti.* — *isporedi* 1. kiniti. — *Akc. kaki je u praes., taki je u impf.* kîńâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* kîńî, *u part. praet. pass.* kîńen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Vaļa da je istoga postańa kako* 1.

kina. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (mučiti koga ‚plackeu' ‚excrucio').

a. *aktivno.* Dokle s mijerom stoji u tamnici, ni ga toliko pasi, ni veže, ni muči, ni kiñi. M. Divković, bes. 303ᵇ. Tijelo svoje kiñi i muči. 328ᵇ. Prijeteći da će ga dotoliko morit i kiñiti, dokle god ne povrati jaspri. F. Lastrić. test. ad. 57ᵇ. Ispitivaše službice mučeći i kiñeći. A. Kanižlić, kam. 57. Cilu noć pogrdujući ga kiñiše. 106. I viđeti ličkog Mustaj-bega, kako kiñi ńeg od Zadra bane. Nar. pjes. hörm. 1, 337.

b. *pasivno.* Sada je on utješen a ti kiñen. M. Radnić 564ᵇ.

c. *sa* se, *refleksivno.* Nije potreba biti se, nevoljiti, kiñiti se i nadobiti za imat ga *(nebo).* M. Radnić 340ᵇ. Kada čeljad naselačka i priprostita znadu ova rečena ne imaju se kiñit niti tirati od ispovidi uskrsne. F. Lastrić, od' 86. Više će se kiñit i mučiti nepravedni stidom i sramom. ned. 16. Trošite, prodajte, znojite se i kiñite. Đ. Rapić 168. Drže i š nim u mloštvu se kiñe. J. S. Relković 87.

KINSTVO, *n. vidi* kinstvo.

KÎOT, *m. vidi* čivot. — *U Stulićevu rječniku:* ‚arca, capsa' *s dodatkom da je uzeto iz misala.*

1. KÎP, kipa, *m.* persona; corpus; forma, figura, species; imago, effigies, signum, simulacrum. — *isporedi* 2. hip. — *Od mađ.* kép, *slika, oblik, lice.* — *Akc. kàkī je u gen. sing. tàkī je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc. sing.* kîpe. — *U južnijem jezicima; u našemu se javlja od* XV *vijeka (vidi* 1, a, *b) aa) bbb)), a između rječnika u Vrančićevu* (kiip ‚persona'; *na drugom mjestu štamparskom griješkom ili po mađarskaj riječi* kep ‚species'), *u Mikaljinu* (kip čovječji, trup, stas ‚statura, corporatura, corporatio'; kip, prilika ‚statua, simulacrum, effigies, signum'; kip od drva ‚delubrum'; kip od voska ‚oscilla' i *kod* idol), *u Belinu* (‚conspetto, presenza' ‚conspectus' 220ᵇ; ‚corporatura, tutto il complesso del corpo' ‚corporatio' 230ᵇ; ‚forma, figura' ‚forma' ‚propriamente persona' 324ᵃᵇ; ‚idolo' ‚idolum' 374ᵇ; ‚persona in senso della persona di uno' ‚persona' 557ᵃ; ‚presenza, aspetto' ‚praesentia' 582ᵃ; ‚presenza, persona, come a dire, uomo di bella presenza' ‚aspectus' 588ᵃ; ‚statua, figura di rilievo' ‚statua'; kip čovječki ‚statua d'huomo' ‚statua virilis' 707ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (kip, prilika, obraz, lice, obličaj, slika, prikaza, figura, inkun ‚imago, species, facies, simulacrum, effigies, icon'. 2. kip, trup človečij ‚statura, corporatura, corporatio'. 3. kip, sobstvo ili osoba, peržona, v. *g.* tri su kipi (kipa) ili sobstva ili peržone, t. j. osobe presvetoga trojstva ‚persona'. 4. v. krinka. 5. kip ili pelda drevena ‚statua, delubrum'. 6. kip voščeni ‚oscilla'. 7. kip, forma, osnova cimprańa ‚exemplar, figura, delineatio, designatio alicujus aedificii'. v. forma), *u Jambrešićevu* (‚icon, imago, effigies'; kip srezani ‚statua'), *u Voltiģijinu* (‚figura, ritratto; idolo' ‚bild; abgott'), *u Stulićevu* (‚persona, statua, simulacrum, statura, altitudo'), *u Vukovu* (‚die bildsäule' ‚signum, statua' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu), u Daničićevu* (kypъ ‚vultus, persona', cf. lice).

1. persona, *razumno stvorenje uopće, a napose, ili u kojega je duša i tijelo (čeljade), ili u kojega je sam duh (kao Bog, anđeo).* — *isporedi* čeljade, *a);* glava, a, *α) f)* i a, *δ);* lice, osoba, sopstvo.

a. *ističe se da je nešto za se, dakle da nije isto što je koja neživa ili umna stvar ili koji drugi kip.*

a) uopće. Reče da ga je *(testamenat)* pisao gospodinъ mitropolitъ Davidъ a zapovědaju gospodina hercega Stěpana i prědъ ńegověmъ kipomъ. Spom. sr. 2, 127. (1466). Kada bi se dite pokazalo s dvima glavama ima li se krstit kako jedan kip ali kako dva? Naručn. 11ᵇ. *(Biskup)* pokazuje kip Ivanov. 36ᵇ. Vas kip moj svetom milosti tvojom oplakati. A. Gučetić, ros. jes. 164. Starac gost iščesnu iz očiju vratarevijeh. scijeni se da ovo bješe kip anđeoski. M. Divković, bes. 520ᵇ. Jere stanovito ne gledaš kipa čovičjega. I. Bandulavić 182ᵇ. matth. 22, 16. Mńaše ńegov *(carev)* kip zbiti ih. B. Krnarutić 81. Premda se ljube muž i žena, vazda će biti dva kipa razdijeljena. M. Radnić 379ᵇ. Ako ne činiš scjenu od riječi sramotne, svak će vjerovati da ne pada svrhu kipa tvoga. 387ᵃ. Obslužit smo mi pripravni, i združiti tvoj kip slavni. P. Hektorović (?) 81. Mnogu radost moj kip steče cić te riči, ku mi reče. 110. Sto rimskih vlastela bijahu pomńiva straža ńegova kipa. A. d. Bella, razgov. 26. Uzima se tuđe nepravedno silom otimajući i robeći i ovo je veći grih nego krađa, zašto se čini ne samo šteta u dobri nego usilnost i nepoštenje ńegovu kipu. F. Lastrić, ned. 158. Ova i prilična čini za pokarati opačine koje se dotiču poštenа Božijega; ali ne ona koja se dotiču i gledaju kip ńegov. svet. 108ᵇ. Raspeti naš odkupitelj jeste naj veći i naj spasonosniji kip. E. Pavić, ogl. 160. Nitko ne ima uvridit žudija jednoga ali u kipu oli u imańu. M. Pavišić 48. Jer se viđahu u ńegovu kipu slameńa od velike mudrosti, jakosti i viteštva. And. Kačić, rasg. 85. Ako upasti bude u grih od uvridjenja kraljevskoga kipa. A. d. Costa 1, 261. Jere se ovi *(plod)* ne može razlučiti od kipa istoga misnika. Ant. Kadčić 66. Imajući se spomenuti od kipa kojega prikažuje i koji je ista svetost. 226. Silujući misnika u svomu kipu ili u svomu rodu. 297. Svako teško pomańkańe u kipu, kako zao glas, pijanstvo, igra i prilična. 403—404. Privareńe u kipu, sobstvu iliti čeljadetu. I. Velikanović, uput. 3, 210. Redovnik prikažujući ne svoj kip, ma crkve i Jesukrsta. J. Matović 281. Nije više pod oblastju drugoga polak svoga kipa, stańa i života. M. Dobretić 500. Tako, jere premda je ispovidio grihe sobstva iliti kipa svoga, ali je zatajao grihe oficija svoga. Đ. Rapić 43. Kako imadu pasiti samo na glas a ne na ńegov kip i dostojanstvo. B. Leaković, gov. 14. Svi ovi sakramenti s trima stvarma dovršuju se, prvo podstavom (to je materija), drugo ričma kakono obličjem (to je forma), i kipom službeља. nauk. 156. Jere se ovi ne može razlučiti od kipa istoga misnika. M. Dragičević 128.

b) u instrumentalu ili s nekijem prijedlozima staji gotovo adverbijalno, te se ističe da ko što radi sam za sebe ili za drugoga. aa) ipse, praesens, coram, *ističe se da ko nešto radi ili negdje biva sam, glavom.* — kip *stoji: aaa) u instrumentalu* (kipom svojijem *ili samo* kipom). Ja Žarko humski, budući u Dubrovniku kipomъ mojimъ. Mon. serb. 495. (1466). Prid nas svojim kipom pristupajući jesu navestili. Mon. croat. 100. (1466). Knez Zrinski sam svojim kipom onde nazoči budući. 253. (1552). Pokle te ne mogu viditi kipom. Transit. 146. Prišadši potom biskup kipom svojim. Mirakuli. 59. Kad kipom ne mogu *(pohoditi te)*... P. Hektorović 69. Da sudac kipom svojim ide k ženi. Š. Budinić, ispr. 141. Koji bi se kipom svojijem namjerili na rečenoj pročesijuni. A. Gučetić, ros. mar. 55. Živе Gospodin Bog od vojska prid koga kipom ja stojim. 102. Bog kipom svojijem jest u svakomu

mjestu. ros. jes. 71. Sinovi i kćeri čačku svomu i majci svoj*(oj)* imaju služiti svojijem vlastitijem kipom. M. Divković, bes. 155ᵃ. Isukrst svojijem vlastitijem kipom i djelom učini. nauk. 11ᵃ. Da se tijelom i kipom svojijem nahodi na onom mjestu. B. Kašić, src. 52. Gdi kipom ne mogaše doseći, pismom čini. F. Glavinić, cvit. 375ᵃ. Koliko da budu oni isti kipom. P. Posilović, nasl. 100ᵇ. Neka se spomenu, da imaju bres pristanka kipom nahoditi se u svojih crikvah. M. Bijanković 100. Kipom ‚personalmente, avv. di persona' ‚personaliter'. A. d. Bella, rječn. 557ᵃ. U jednoj i drugoj parokiji ne može kipom svojim pribivati. A. d. Costa 1, 41. — *bbb) u loc. s prijedlogom* u. Mi vsi zgora rečeni v kipi svojem. Mon. croat. 69. (1447). Ti vsi Neblusi zgora rečeni imenom i u kipih, kako se zgora imenuje. 69. (1447). Radi ovih i ja kod utištena u kipu ne mogoh biti. I. Velikanović, uput. 8, XII. Budući on u svomu kipu uprav primio ranu, psovku oli drugu pogrdu. M. Dobretić 198. — *bb)* loco, pro, *značenje je da ko nešto radi mjesto drugoga koga, u njegovo ime, kao on.* — kip *ima usa se genetiv ili adjektiv posesivni, i stoji: aaa) u loc. s prijedlogom* u. On pred nami stojeći u svom kipu i u kipu vsih svojih sinov. Mon. croat. 249. (1549). Pride pred nas Stipan kipom svojim i v kipi sinov svojih. 117. (1478). Kako govori Ezekijel prorok v kipi Gospodina Boga. Naručn. 8ᵇ. Govori David v kipi Isuhrstovi. Korism. 16ᵃ. Isus oblast je dal apostolom i v nih kipi vsim popom. 59ᵇ. Da sve koliko govori u kipu svete majke crkve. M. Divković, nauk. 210ᵇ. Jeremija u kipu spasitela veli. M. Radnić 5ᵇ. Može se reći u kipu ovaki redovnika ono što reče Salamun u kipu prisločesti grišnika. M. Zoričić, osm. 16. Ovu oblast dopusti Isukrst samo misnikom u kipu svoji sveti apoštola. M. Dobretić 84. — *bbb) u acc. s prijedlogom* u. Ki krsti v kip Isusov. Naručn. 8ᵇ. Drugi odgovaraju v kip negov. 12ᵇ. Pop riči ki govori, govori je v kip Isusov. 22ᵃ. *(Pop govoreći)* v kip vsega plka. 36ᵇ. Evo, ženo, sinak tvoj; Ivan da t' je u kip moj. M. Divković, plač. 28. — *ccc) u gen. s prijedlogom* iz. — *samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka (uz glagol* pjevati). S. Lovrinac koga danas svečano slavi s. crkva, i piva iz kipa njegova: ‚Igne me examinasti . . .' F. Lastrić, svet. 129ᵇ.

b. *u teologičkom jeziku.*

a) u svetome su trojstvu tri kipa. — *isporedi* osoba, sopstvo. Jedinstvo sobstva, ko je v trih kipih. Naručn. 36ᵇ. Da jest jedan sam Bog, va jednom bitju jesu tri kipi. Postila. Dd3ᵃ. Ne mišajuć kipov ni jedinstva razlučujuć. Kateh. 1561. 33ᵃ. Isukrst, koji je treti kip od prisvetoga trojstva. M. Divković, bes. 10ᵃ. Bog jedini u trojstvu kipa. I. Ančić, ogl. 41. Priporučiti se trima božanstvenim kipom. P. Posilović, nasl. 94ᵃ. Duh sveti, ki u trojstvu jest kip treti. P. Hektorović (?) 89. Poznaše da je treći kip od desnice otčine snišao u utrobu b. d. Marije. S. Margitić, fal. 5. Koji jesu tri kipa a jedan sam Bog. P. Macukat 24. U tri kipa Bog je općeni. I. Đorđić, usd. 129. Nami kaže naša s. vira našega Boga u jedinstvu i u tri kipa. J. Banovac, razg. 72—73. Otac jest prvo sobstvo ili, kak vi govorite, prvi kip. J. Filipović 1, 30ᵃ. Nisu tri Boga nego samo jedan, zašto ova tri jednu narav imaju i božanstvo, a tri su kipa. F. Lastrić, od' 20. Premda je samo jedan Bog u bistvu i naravi, ništanemanje tri su kipa iliti sobstva. 121. Istina je da je ini kip otca, ini kip sina, ini kip duha svetoga. Đ. Bašić 209. Besidi od kipov otajstveni Božji. A. d. Costa 1, 2. Tri u Boga kipa iliti sobstva drže se. I. Velikanović, uput. 1, 16. Po drugih prisvetoga trojstva personah iliti kipovih. 1, 200. Tri kipa prisvetoga trojstva. M. Dobretić 27. Gdi se god jedan kip svetoga trojstva kako Bog nahodi. I. J. P. Lučić, doct. 31. Razlog pridajući trima božanstvenima sobstvom iliti kipom. Đ. Rapić 334. Izpovidamo Boga jedinoga u naravi a trostruka u kipovih. B. Leaković, nauk. 468.

b) o Isusu se kaže kip *i u drugom smislu.* Skupšćina človičaske nature i božastvene v kip sina Božja. Naručn. 4ᵃ. Prvo ti *(Isuse)* biše sam jedin kip svojim otcem. Transit. 114. U Isukrstu je božanstvo i čovječanstvo ali jedan kip. M. Divković, bes. 16ᵇ—17ᵃ. Da je Isukrst Bog i čovik u jednom kipu. J. Banovac, razg. 248. Da su u Isukrstu dvi naravi u jednom kipu. iskaz. 12. Ja i otac moj jedan kip među sobom stvaramo. A. d. Costa 2, 75. Radi dviju naravi u jednoj personi iliti kipu aliti sobstvu ujedinjeni, imenovan jest Emanuel. I. Velikanović, uput. 1, 125. Da su dva kipa iliti sobstva u Isukrstu. 1, 276.

c. persona, homo, *čeljade uopće (vidi* čeljade, *a)).* Ne razmišljaj kipa ubogoga. Bernardin 64. levit. 19, 15. Ka *(tešanja)* škodu donose kipu i živinju i kriposti kose, svisti i uminju. P. Hektorović 8. Kako trpiš, o sfemogi, da toka rogobora i oholost u jednom umrlom kipu ženskom pribiva? P. Zoranić 8ᵇ. Razlici kipovi ljudski mogu rijsti govoreći . . . M. Divković, bes. 780ᵇ. Svaki kip koji laže . . . nauk. 56. Nijedan kip čovječanski ne zna tvoga hoda. slam. 49. Da kipa ni živa ki neće bit robom. Đ. Baraković, vil. 88. Od ljudi aliti kipova koji se ljube. P. Posilović, cvijet. 26. Niti ima se po nijedan put činiti viditi nemoćniku one kipe, s kojijem jest sagrišio kako jesu bludnice ali ostale kipe nepoštene ali neprijatelje. nasl. 189ᵇ. Ako pođeš po ustije kipova, utiši se. M. Radnić 21ᵇ. Stavi ono što ti činiš na jedan treći kip i vidićeš kakov si. 24ᵇ. Šaliti se kipovma niskijem. 36ᵃ. *(Imaš biti)* dobrostiv s kipovi podložnijem. 49ᵇ. Pobi dvadeset i tri hiljade kipova od puoka. 119ᵇ. U korablju Nojevu ulize osam kipova, to jest četiri čovika a četiri žene. 148ᵃ. Zasva Isus Isukrst kipove niske. 249ᵇ. Koji svakoga prima bres izbirana kipova. 399ᵇ. Zabranjene može biti svrhu peršone ili kipa, kada se komu po imenu zabrani. A. Bačić 198. Prid kim si mormora', za kim si mormora', to jest, od kakve je vrste kip, i što si mormora'. J. Banovac, razg. 121. Stavit ji u ruke drugoga kipa. P. Filipović 7. Da se po kipu pristojnomu prodadu. 7. Gdi čovik svekolike falinke protrese, ali ne imenujući kojigod kip. M. A. Reljković, sat. A4ᵇ. Za ocipiti se od nikoga kipa. Ant. Kadčić 148. Ne nahoditi se sam ujedno s kipom s kojim Boga uvređuje. 258. Opovidi od kipa oliti od ljudi. 314. ‚Ko' tumači kip oliti čeljade. 196. Koji je odijen od ovaki kipa *(od ženskijeh)* može se reć da je mrtav. N. Palikuća 14. Ne bi palo *(krštenje)* svrhu odredjenoga kipa. M. Dobretić 29. Oskvrnjenje jednoga kipa oli jednoga čeljadeta Bogu posvećena. 199. Bog sačuvo svakoga kipa Bogu posvećenoga. 226. Od pape oli od biskupa oli od drugoga kipa crkovnoga. 298. Ne kako kip obćeni i očiti (‚ut persona publica') ma kako kip osobni oliti posebni (‚p. privata'). 378. Koji kipi navlastito u iskušanju duše pomanjkaju? Pomanjkaju kipi predodušni i kipi raspušteni. I. J. P. Lučić, doct. 9. Od potribe je da se ne obsire simo i tamo, da ne razgleda odiću kipa koji

su okolo ńega. 16. Svaka vrsta kipa i čeljadi povrvi u pustiňu. rasg. 24. Ženeći se i udajući s kipima vlastitoga kolina. Grgur iz Vareša 120. S. Bernardo drži za divce i one kipe ... 126. Razdriješeńa toga među kipovima sposobnim za rod nije bilo. V. Bogišić, sborn. 185.

2. corpus, *tijelo (naj češće judsko) kod čega se ističu tri značeńa što se ipak ne daju svagda lako raslikovati među sobom.*

a. *tijelo, kao ono što je od mesa, kosti itd.; što se dijeli u trup i u uda; što je suprotno duši.* Da se hrani neoskvrńen duh vaš i duša i kip bres krivine. Bernardin 84. paul. 1thess. 5, 23. Kip vrićom odivši. M. Marulić 85. Kip, obraz tere vrat ove zgledal da bi. 89. Podložit ne mogu svoj on smrdeći kip. 108. Smrti smo podložni i svakomu grihu i malo uzmožni, dokle smo u kipu. 111. Još ništar ne prudi premda je pošten kip, tko misalju bludi svaki čas tere hip. 111. Bolisan pritišće kip i dušu moju. 154. On je ki krsti kip Isusov. Naručn. 9b. Djaval pakleni ki biše v kipu toga človika. Mirakuli. 2. Sve tuge od svijeta sad s kipa ne hode. Š. Menčetić-G. Držić 497. I snagu tuj stekoh u ruke i u kip. H. Lucić 218. Premda je kip nesdrav, malo se toj broji. 274. Zatim da tučniji bit mu će obrok taj i kipu vridniji. P. Hektorović 11. Da mi jedva u staru kipu nevoļnu dušu ostavi *(nemoć)*. 54. Kada se odveće noge potipaju, i kipom kud neće, sanoseć motaju. 67. Svega kipa bitje kad se je skončalo. 67. Da vasda ne samo kipom trujah. P. Zoranić 1b. Vas se kipom zgrozim. 18a. Ako sami kipom svojim biju se. Š. Budinić, ispr. 168. *(Viši)* nigda dušu vrijednu u grub kip ne stavlja. D. Rańina 5a. Er sjena kip slijedi, a hudi nenavis prid znanim. 88b. Er se rit može slip ki dušu ostavļa a samo stvorit lip uresom nastoji umrli tamni kip. 145a. Puka kraļ svoga glava je na svit saj, a puk je kip ńemu, ne može, ja ću rit, u bitju svojemu bes kipa glava bit. F. Lukarević 246. Glavu toplit i studiti i kip gvozdjem odijevati i na noći studen stati, svak će tuj sled oćutiti. M. Pelegrinović 198. Zašto jesi kipom i ćudju poslenica? F. Vrančić, živ. 42. Mnozi se obrate g Bogu kipom, a ne srcem. Nauka brn. 7a. Jasik jest malahno udo u kipu človičjem. 20b. Isukrst bi bijen po obrasu, po vratu, po svoj puti i kipu. A. Komulović 68. Koliko da smo jedan kip i jedna duša. M. Divković, bes. 446b. *(Muš i žena)* biti će dva u jednomu tijelu i u jednomu kipu. nauk. 258b. Jedan ud čovjeka, kako je ocjećen od ostaloga kipa ... 286b. Svi su bozi na skup bili kad su ńe kip satvorili. kat. 109. Bres tebe kip moj vene. 188. Pozri moje ruke, noge i po kipu rane mnoge. 180. Do kipa odriti. Đ. Baraković, vil. 69. S kipa mu krv rigne ispod sablje mnoge. 79. A ona odati nigdar se ne hoti, ni kipom pristati svitovnoj grihoti. 180. Dal' kad joj vodica trudan kip ohladi ... 181. Vrh trave selene tad spusti trudan kip. 181. Kip se moj usuši. 288. Kada duh rasprti smrdeć kip. 318. Jisbinom kripeć kip. 342. Od utrobe kipa tvoga. jar. 86. Al' je duša ostavila sfojega kipa. M. Gazarović 81. Dobro činiti iskrńemu, i ne škoditi ga u kipu, u poštenju. I. T. Mrnavić, nauk. 1708. 13. U ubojstvu ali uvriđenju kipa činom ali voļom. S. Matijević 20. Pogledaj slatkoga sina tvoga svim kipom rastegnuta. I. Ivanišević 104. Prem kako da vlada dva kipa jedan duh. 284. Ne samo noge, da i glavu i ruke i vas kip i dušu moju. P. Radovčić, nač. 281. Budući u pameti i u kipu zdravu. 391. Ruka jest udo poglavito kipa judskoga. ist. 8. I blaženo ono sime, Isukrsta lipo ime, od utrobe kipa tvoga, sin jedini oca Boga. P. Posilović, nasl. 54a. Bičajući kip prisveti *(Isukrstov)*. A. Vitaļić, ost. 167. S kijeh ti *(muka)* svet kip na tle srne. 228. Ova, budući veomi lijepa, hoti uklonit svo'ega kipa zaručnika od vremena. J. Kavańin 297b. Iskrńi se na tri načina uvriđuje: u kipu, u pošteńu i u koristi. J. Banovac, pripov. 41. Nit' ugleda, nit' napipa ikad itko Božjeg' kipa. V. Došen 268a. Po komu se činimo jedan kip s Isukrstom, budući mi ńegova uda a on naša glava. M. Dobretić 88. Što god je sunce na tvrdini nebeskoj, to je oko u kipu čovičanskoma. Đ. Rapić 258. Prislabi kip naš. Grgur iz Vareša 6.

b. statura, *tijelo obsirom na veličinu, visinu, stas, rast, usrast.* Zač kipom malahan biše. Bernardin 176. luc. 19, 3. Jer kipa nizoka človik drugi bude. M. Marulić 184. Bi bl. divica bogorodica sredńega stasa i kipa. B. Kašić, is. 111. Ondi su bili žiganti imenovani koji od počela biše kipa velika, naučni u boju. I. Bandulavić 120b. baruch. 3, 26. Zašto kipom malahan biše. 256b. luc. 19, 3. Kosmurati je kip uplesan, tmasta is oči muńa udara. I. Gundulić 474. Kristofor biše spodobna kipa. F. Glavinić, cvit. 289a. Nemoj se uznašat da s' velika kipa. A. Georgiceo, nasl. 14. Kip je stepnast i uplesan, prsi i glava naješana. J. Kavańin 418a. Visoki kip ‚statura alta, grande' ‚statura procera'; kip uplesan ‚statura bassa' ‚statura brevis' propriamente corto e grasso'; kip nesgromni ‚statura grande e grossolana' ‚statura magna et rudis'. A. d. Bella, rječn. 707b. Premda bijaše težak u kipu. J. Banovac, pred. 120. Mala Gospa, malena u kipu iliti stasu. A. Kanišlić, utoč. 390. Kakvoga je stasa iliti kipa i lica bila divica? Bila je stasa iliti kipa sridńega, niti visoka niti niska. 608. Mal' je kipom, al' je velik vojnik. Š. Štefanac 48. Sritaju se s jednim čovikom malanim u kipu. M. Zoričić, src. 187. Prid vojakom franceškom biše jedan ‚genera' puno sričan i naučan u voevańu, premda malahan u kipu. And. Kačić, rasg. 121. Divojka je i od sebe lipa, mladana je i visoka kipa. F. Radman 88. Bijaše malana kipa. N. Palikuća 8.

c. corpus, forma, species atque figura, figura et lineamenta, omnis membrorum et totius corporis figura, aspectus, *tijelo kakvo je vidjeti, lica, struk. a) u čeljadeta.* Ti s' on ki da ńe kipu lipost. M. Marulić 7. Dojde sedma ... kipa prava, duše gobe. 268. Djaval joj se pokaza v kipi jedne vele lipe žene. Mirakuli. 97. *(Djaval)* vze kip i priliku jednoga lipa mladića. 125. Najdoše djavla v kipi ali prilici arhibiskupa. Transit. 217. V kipi telesnom *(djavol)* govoraše š ńim. Korizm. 61b. Vidivši Isusa ki imijaše kip lip i dobar. 94b. Očemo vakrsnuti jednaka kipa. 109b. Meju ńimi *(gospojami)* jer kad hodi *(gospoja)*, toli lipo kip usnosi. H. Lucić 211. Zač su draži svudi vasda od počala ki su lipi ļudi i kipa pristala? P. Hektorović 30. Dal' ti je pristal kip, pozrin'je sa stidom. 57. I sva dobra, ka su u kipu u človičkom igda bila, sva ti budi *(sić)* svršno cila. A. Čubranović 163. Evgenija i kipom lipa biše. F. Vrančić, živ. 70. Gospodin Bog ne gleda kipa čovječanskoga, nego djelo i srce čovječje. M. Divković, bes. 158b. Jesu mnozi a osobitijem načinom žene, koji sami sebe priobražaju; to jest nije im zadovoļno, ni se trpe o ljepoti svoga kipa i obraza što mu je Bog dao i kako veće stvorio, nego svojom majstorijom sami sebe hoće i čine ljepše. 284b. Nebo, svit

i naraf kad mu kip tvorahu. Đ. Baraković, vil. 14. Da Sava porodi prilipe žene kip. 149. Kažući 'z vode van kip ljudski do pasa. 131. Prigizdava biše kipa, odivena sva u zlato. 178. Oni kipa ne imihu ni od žene ni od človika. 228. Ja ju sam *(Ljubicu)* vidila lipu u sfem kipu. M. Gazarović 17. Lipa sfojim kipom biše. 29. Žene su pak lipa kipa. 62. U kipu čovičanskomu. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 8. Biše priisvrsna složenja kipa. P. Radovčić, ist. 88. Viju mladića vele lipa, svitla, kano sunce, kipa. P. Hektorović (?) 141. Čovika plemenita ne možemo poznati po odići nego po obrasu i kipu. S. Margitić, fala. 74. Bog je ljudem, ne svirenju, podao obraz uznositi, kip upravan. J. Kavanin 10a. Kad se pokloni čine nejima se kip ugibati. I. Kraljić 55. Ne ima gledat kipa čovičijega. P. Filipović 15. Ova budući bila kipom lipa. F. Lastrić, od' 846. Naslađeńe i dika u pristalosti od kipa. test. ad. 107a. Koliko je kip živi izvrsnitiji od prilike upengane. svet. 84b. Kad divojku vidi lipu u obrasu i u kipu. V. Došen 119a. Bješe ga posno u licu i u kipu. S. Rosa 49a. Dva blisanca Esaun i Jakov, u kipu i dilovańu puno različita. And. Kačić, kor. 26. Jozep ne samo u duši lip biše, negoli još i u kipu čudnovatom lipotom narešen i nadaren. 89. Jer ga vidi pristala u kipu. 160. Imadiše ženu u kipu puno prikladnu. 175. Absalon tako lip i pristao biše, da se od dno pete do vrh glave u ńegovu kipu gruboće naći ne mogaše. 210. Nalaseć se bogat, ružan u kipu. N. Palikuća 50. Stojeći tiho i ponisno svojim kipom. Ant. Kadčić 40. Sklonite, devote i poštene u svomu kipu i u svojoj odići. M. Dobretić 68. U kipu svomu odveć lipe i pristale žene. I. J. P. Lučić, rasg. 66. Žena kako anđeo u puti, a muž vrag u kipu. Đ. Rapić 8. Jeli spasitelj vazda jedne vrste, jednog kipa, jednog obličja bio? 814. Podmetnula drugo dijete od jednaka kipa i jednakih godina. A. Tomiković, živ. 11. — *b) u životiše.* Strašna i čudnovata zvir izašadši naskoči me: sedam glaf raslikih a četire drakunske noge, a kip sadńi kako mrk osal . . . jimiše. P. Zoranić 7a. Nakasni koja bješe do pasa čovjek a u ostalomu svemu kipu četveronožni vo i zvaše se Minotavro. I. Gundulić 8. I divjači mnoge ine kipa raslika i imena, kijeh pustoši i planine goje u jamah. 555. Sedam krava ke od glada jedva uzgora svoje kipe uzdržahu. P. Vuletić 86. Kot jedan Proteus svak' kip zeme na se. M. Kuhačević 85.

3. corpus, forma solida, *koja mu drago tjelesna stvar obsirom na oblik.* Iz staklena suda komu je sijatje usko a ostali kip raskošan. P. Zoranić 38b. Ne budući onda nijedan kip svital ni sunce ni dupliri ni lučerna. P. Radovčić, ist. 21. Raslikost meu osinom i kipom. L. Tersić 122.

4. forma, figura, imago, *oblik, prilika (i u prenesenom i u metaforičkom smislu).* Okoluščine nike promińuju kip griha. Naručn. 79b. *(U Bogu)* imamo kip naš. Transit. 94. To biše v furmu od anjela ali v kipi telesni. Korism. 41a. Stvori ga *(angela)* u bitju pametnoga, kipom gibućega. F. Glavinić, cvit. 489b. Potom kip on sunčeni prikriživši, tudije se rasmrvi. 54—55. Ki si mene iz ničesar učinil na kip i spodobu tvoju. svitlost. 125. Sin d*(ivice)* M*(arije)*, koji se je upatio za odkupit grišnika, učiniće se kip pravice koji će nemiloerdno grišnika odsuditi. J. Banovac, pripov. 27. Ti išteš opet događaje, kipe, vrime i misto etc. od grija. M. Zoričić, osm. 48. Što jest kip? Jest jedna prilika tašta oli tkoja nije; zato prilike krivih bogova zovu se kipi, jer prikazuju jedno bošanstvo što nije: ‚Znamo da ništa jest kip na svitu'. 1 korint. 8, (4). *po grč. εἴδωλον.* Blago turl. 2, 80.

5. signum, statua, simulacrum, *prilika tijela ljudskoga (gdjegdje i životińskoga) načińena od kamena, zemje, kovine, drva itd. (kašto se sovu ovako prilike nesnabošačke, vidi* idol). Idoše sa idoli i poklonišе se kipom. Korism. 46b. Poveli svetih prilike potrti i svetih kipi skruši. Š. Kožičić 17b. Stup že posrede place stojaše s kipom jego. 35b. Ne umêhu činiti rasluku nijedinu meju kipi il' statvama idola . . . i meju prêlikom Isukrsta Gospodina našega. Š. Budinić, sum. 33a. Mastor nastoji okol onoga što kipu ńegovu pristoji. ispr. 5. Okolo ńega kipi anjelski mnogi učińeni. Aleks. jag. star. 3, 267. Da časti tamjanom kip Apolov. B. Kašić, per. 2. Učini kamen kip. Đ. Baraković, jar. 82. U dva reda izdjelanijeh broj se kipa starijeh leškijeh kralja gleda. I. Gundulić 427. Kip je za ovijem, komu od kosi vrh pleći se vlas prostira. 428. Za ovom kralja i junaka u ugarskoj je kip odjeći. 480. Dvorani kip jedan srebrn na ńe *(cesarice)* izlihu priliku. F. Glavinić, cvit. 89b. A potom kip idola, imenom Venere, od zgora položihu. 128b. Žena Lotova ka se obrati u kip od soli. 168ab. Imadjahu idole ili kipove. M. Radnić, pogr. 1b. Žena Lotova bi okrenuta u kip od soli. M. Radnić 281a. Da ovu priliku ali kip izdilani posvetiti dostojiš se. L. Tersić 216. U komu kipu drvenomu, gvozdenomu, midenomu, od tuča . . . 271. Mi držimo kipe i hudobe za boge. P. Macukat 70. Kad se mogla Lotu žena u kip soli obratiti. J. Kavanin 68b. Kad se ore kipi i kuće, svi su nimi ljudi. 150a. Veličanstvo od Solina kažu stupi, kipi, luci. 164b. Dignuv kip mu još kameni. 191b. Past će ovi kip prestrašni kralja Nebukodnozora. 215b. Kip mramorni. B. Zuzeri 185. Tako se klańamo kipovom svetijeh. A. Bačić 51. Ne čini tebi kip izrisan. 54. Evo vidi jedan kip (štatuu) divice Marije. J. Banovac, rasg. 15. *(Koštantin cesar)* naredi da se učini jedan kip Isukrstov i da se stavi na srid grada. 188. U kip se soli obrati. pred. 88. Ne htijući se klańati kipu slatnomu. blagosov. 175. Tada će se tolikom holostju napuati, da će se uzdignuti svrhu stvoreńa i postaviti svoj kip u crkvi Jeruzolimskoj da mu se klańaju kako bogu svi narodi. F. Lastrić, ned. 2. A tko godi se ne bude poklonit kipu iliti prilici živine one biti će pogubljen. 2. Kad vide kipove svete i prilike Isusove. 8. Kojino bi načinili kip iliti priliku, pak bi mu se kako bogu klańali. 814. Otari i kipovi krivih bogova. A. Kanišlić, kam. 475. Kada prolasimo pokraj križa ali pokraj kipa. bogoljubn. 8. Što je dakle kip ovi umirajućega Saverije od voska prilikovan?... Istina jest, da kip ovi iliti prilika jest jedno izvrsno od majstorije dilo. fran. 6—7. Leo cesar prilika i kipova svetih progonitelj. utoč. 46. Koja tada jedno od krivobožkih kipova postade. E. Pavić, ogl. 842. On zapovidi da se svi kipovi i sva krivobožka strašila sasiku. 842. Da se krivim i nesnabožkim kipovom klańaju. 486. Obrati bo je Bog u kip soli. M. Zoričić, osm. 181. I ponijeh tridesti pinesa u dom Gospodinov k djelatelju kipa. S. Rosa 11b. zach. 12, 13. U malo vremena obali četres tisuća kipa. Đ. Bašić 288. Ti si vidio u snu jedan kip čovičji puno velik i čudnovat. And. Kačić, kor. 288. Budući učinio jedan kip od čistoga zlata. 290. Boga nisu poznavali, nego su se kipovom klańali. Nadod. 7. Kip kralja Nabukodonozora. Ant. Kadčić 108.

Kad se poklonio kipu od zlata. A. Kalić 144. Homo k onemu rukotvorniku koji trup sad đela, sad dube, da nastane kip u prilici ļudskoj. A. Kalić 288. Sa svim tim Bog ju obrati u ti čas u jedan kip od soli. Đ. Rapić 144. Nijedan kip nije pružio ruku od sebe nego svaki prigrlio k sebe. (Slabo ko daje nego sve ište. U Hrvatskoj). Nar. posl. vuk. 214. — *U naše vrijeme ovo je naj običnije značeńe (dajbudi kod pisaca), vidi:* Kip, art. lat. ‚statua' ‚statue, bildsäule, standbild', tal. ‚statua'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *I metaforički.* Ah koliko se bojim da u onemu općenomu sudu kad se imaju otvoriti srca od svih, ne budu se viditi mnogi i mnogi kipovi još u prsima od onesih koji se kažu kako Krstjani. A. d. Bella, razgov. 108. Ima oči Gospodin Bog za gledati onu požudu od osvete ka ti u srcu pribiva, onu od one nečiste bludnosti, od one dobiti nepravedne, koja su kako tolici kipovi od laživih bogova kojim se klanjaš. 108—109.

6. tabula picta, *slika.* — *Samo u dva primjera* XVI *vijeka.* V celi te koludrice je napisan kip sv. Jerolima. Transit. 248. Ki *(pintur)* pisaše lipo kipe deve Marije. Mirakuli. 18.

7. *vidi* čuvida. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku* (v. krinka).

2. KÌP, *m. vidi* 1. hip. — *Samo na jednom mjestu* XVII *vijeka u pisca koji drugdje piše* hip, *te vaļa da je štamparska pogreška.* Zato, Kate, jur se digni, ter poď pod mač glavu prigni, da za mala kipa žalost u vijek vikom primiš radost. M. Divković, kat. 188.

3. KIP, *m. kopļanik.* — *Od maď.* kép, *kopļe, sulica.* — *U nekolika srpska ļetopisa, ali je u svakome što zlo napisano.* To lêto (1551) priidoše tarati nemački kipi i primiše paki Lipovu (ne znam šta je ako nije pogrješka. Đ. Daničić, rječn. *pod* купъ). Okáz. pam. šaf. 84. I to leto (1551) pride Baratъ nemački kipъ i primiše Lipovu. Starine. 9, 89. *U dva druga:* To lêto (1551) priide bratъ nemački lipovъ. — Tožde lêto priide bratъ lipovъ i nemački kipъ i primiše. — *Kako je rastumačio i rasjasnio I. Ruvarac u* Glasnik. 49, 26—28, *treba čitati:* To lêto priide Baratъ i nemački kipi i primiše paki Lipovu. — *vidi i* 5. Barat.

4. KIP, *m. selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiļ. 126.

KÌPAC, kípca, *m. dem.* 1. kip. — *isporedi* kipak. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* kipec ‚icuncula, imagiuncula'; *u Voltiģijinu:* ‚figurino' ‚bildchen'; *u Stulićevu:* v. kipčac.

Popravci.

Str.	*vr.*				
458b	5	*osd.*	*f. ime kravi*	*popr.*	*m. ime volu.*
488a	7	„	1. JASOTA, *f. ime kravi*	„	JASOTA, *m. ime volu.*
„	5	„	*izbriši.*		
656b	16	„	JOKSIMOV	„	JÒKSIMOV.
„	14	„	JOKSIMOVICA	„	JÒKSIMOVICA.
670a	6	„	JOVIČIĆ	„	JÒVIČIĆ.
670b	18	*osg.*	JOVIN	„	JÒVIN.
684a	2	*osd.*	JÙNEŠCE, jùnešceta	„	JÙNEŠCE, jùnešceta.
691a	22	„	JURIŠITI, jùrîšîm	„	JURÍŠITI, jùrîšîm.
„	21	„	*se mijeńa u aor 2 i 3 sing.:* jûrîšî.	„	*kaki je u praes. taki je u impf.* jùrîšâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* jûrîšî.
700a	22	„	*f. ime kravi*	„	*m. ime volu.*
712a	15—17	*osg.*	*Po obliku — rječnicima.*	„	*Tur.* qačamaq.
748a	16	*osg.*	*pošto*	„	*po što.*
766b	19	„	*pf.*	„	*impf.*
777b	10	„	KALUĐÈRČÂD	„	KÀLUĐERČÂD.
868a	14	„	Karlu	„	*Karlu.*
874a	1	„	KARUCE	„	KÀRUCE.

U trećoj knizi na str. 133a *kod riječi* GIĠA *treba popraviti:* GÌĠA, *f. čokot.* — *U naše vrijeme po istočnoj Srbiji.* — *(Primjer ostaje.)* — *Stslov.* gyža *(vidi* V. Jagić *u* Archiv für slav. philol. 20, 61—64 *gdje se kaže i postaňe).*

Tisak Dioničke tiskare u Zagrebu 1892—1897.

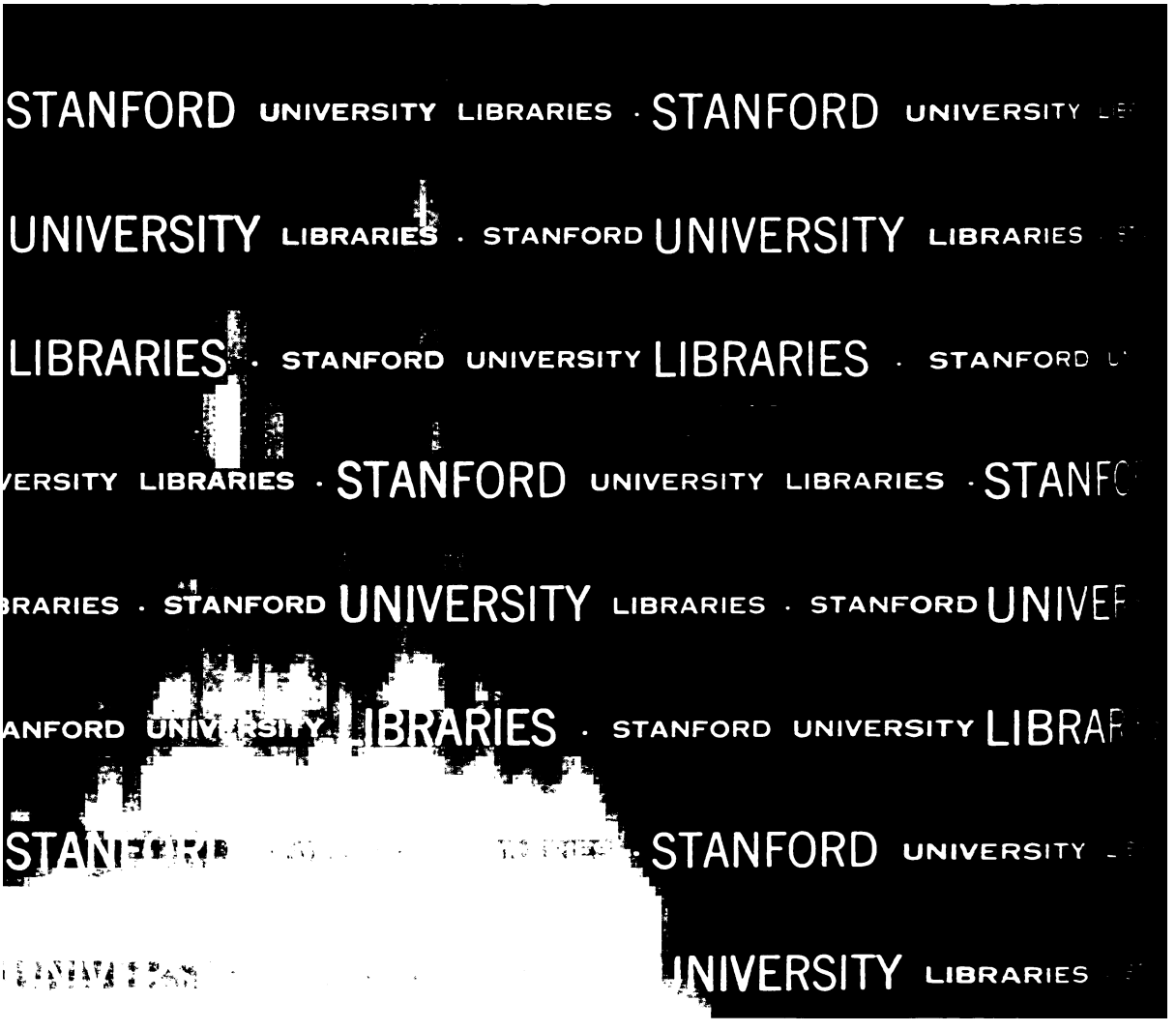
STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY
UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD
VERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFO
BRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVE
ANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRA
STANFORD UNIVERSITY
UNIVERSITY LIBRARIES

VERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERS
RARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIE
Stanford University Libraries
3 6105 026 077 185
TY LIBRARIES · STANF
ES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · ST
IVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNI
NFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFOR
VERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERS
RARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIE
IBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBR
STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · ST
RD IVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNI
NFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFOR
VERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERS